Nhanderuete ayvu iky'a e'ỹ va'e

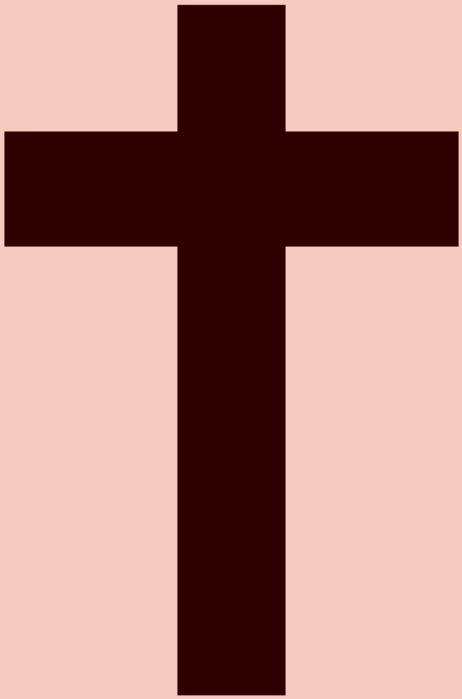

New Testament in Guaraní, Mbyá

Contents

Gênesis 1
Êxodo 61
Levítico 112
Números 148
Deuteronômio 202
Josué 247
Juízes 276
Rute 307
1 Samuel 312
2 Samuel 352
1 Reis 385
2 Reis 424
1 Crônicas 463
2 Crônicas 498
Esdras 541
Neemias 554
Ester 572
Jó 582
Salmos 621
Provérbios 715
Eclesiastes 748
Cântico 758
Isaías 765
Jeremias 829
Lamentações 897
Ezequiel 905
Daniel 965
Oséias 985
Joel 996
Amós 1000
Obadias 1008
Jonas 1010
Miquéias 1013
Naum 1019
Habacuque 1022
Sofonias 1026
Ageu 1030
Zacarias 1033
Malaquias 1045

Mateus 1049
Marcos 1091
Lucas 1117
João 1162
Atos 1197
Romanos 1239
1 Coríntios 1258
2 Coríntios 1276
Gálatas 1288
Efésios 1295
Filipenses 1302
Colossenses 1307
1 Tessalonicenses 1312
2 Tessalonicenses 1316
1 Timóteo 1319
2 Timóteo 1325
Tito 1329
Filemom 1332
Hebreus 1334
Tiago 1349
1 Pedro 1354
2 Pedro 1360
1 João 1364
2 João 1369
3 João 1370
Judas 1371
Apocalipse 1373

Nhanderuete ayvu iky'a e'ỹ va'e

New Testament in Guaraní, Mbyá

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2004, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Mbyá Guaraní (Guaraní, Mbyá)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2004, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 853110565X

The New Testament

in Guaraní, Mbyá

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

ISBN 978-1-5313-0270-2

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016

3309fa3b-7590-5ae9-b829-5df4ddfbf957

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

Gênesis jypy'i kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Gênesis jypy'i kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Tery Génesis ma “Mba'emo ypy” he'ia, “Jypy'i ma Nhanderuete ojapo raka'e yva ha'e yvy”, he'ia rami (1.1). Kova'e kuaxia para re ma omombe'u marã rami pa opa mba'e ijypy'iague: kuaray, jaxy, jaxytata, yvy, ye'ẽ, avakue, kunhague, mymba, mba'emo rogue, tekoarã guive.

Ha'e nunga ha'e javi Nhanderuete ojapo jave ha'eve va'e meme raka'e. Ava ovy'a oikovy yvotyty rupi oikoa py, gua'yxy reve. Ha'e gui ma ha'e kuery nonhe'ẽ rendui ramo Nhanderuete omoxẽ, ha'e omano aguã re ijayvu. Ha'e ramia py oiko ypy raka'e teko vai ha'e manoa. Ha'e rami rire nhande kuery jajejavy ha'e nhamano aguã rami meme nhandekuai.

Avakue hetave tema ha'e heko vaive oje'oivy. Ha'e ramo Nhanderuete yy ombou vy ojukapa raka'e. Noé anho Nhanderuete pe ete oiko ramo ogueraa jepe kanoã guaxu py, hoo pygua kuery reve.

Ha'e va'e rire Nhanderuete peteĩ regua oiporavo ha'e kuery pe ojekuaa uka aguã. Ha'e kuery ru ma Abraão raka'e, ha'e gui ta'y Isaque, ha'e gui Isaque ra'y Jacó ju oiporavo. Ha'e va'e kuery peteĩ-teĩ pe Nhanderuete ogueroayvu porã vy ijayvu yvy hekoague hamymino kuery pe ju ome'ẽ aguã re.

Jacó pe ma amboae heryrã ju ome'ẽ: ha'e va'e ma Israel. Jacó ma doze gua'y kuery oguereko. Ha'e kuery gui doze regua ikuai raka'e Israel kuery. Jacó ra'y kuery va'e regua peteĩ ma José. Ha'e va'e re tyke'y kuery nda'ija'ei vy ovende raka'e Egito yvy katy oguata va'e kuery pe. Ha'e gui ma karuai oiko ramo Jacó ra'y kuery ha'e javi oo Egito yvy re, tembi'u ojogua aguã. Ha'e py ma opyta raka'e.

Kova'e kuaxia para ha'e javi rupi Nhanderuete oexa uka nhanemboaxya. Adão ha'e Eva ojejavy rire teĩ Nhanderuete omboaxy vy omonhemonde. “Noé ma Senhor renonde oupity omboaxya”, he'i (6.8). Ha'e José voi guyke'y kuery pe aipoe'i: “Peẽ kuery ma anhetẽ xevy pejapo vaixe pekuapy karamboae. Ha'e rã Nhanderuete ma ha'e nunga oguerova nhomoingo porã aguã rami. Mba'eta heta ete rekove reraa jepearã xemoingo, aỹ pexa pekuapya rami”, he'i (50.20). Nhanderuete ma nhanemboaxya ha'e nhandereraa jepea oiko.

Yva, yvy ha'e opa mba'e ikuai va'e omoingoague

1 Jypy'i ma Nhanderuete ojapo raka'e yva
ha'e yvy.
2 Yvy ma nda'itui porãi teri, neĩ mba'eve
jipoi. Ijaxuru vaikue va'e áry ma pytũ anho
rei oiny. Ha'e gui Nhanderuete Nhe'ẽ oiko
avi yy áry.
3 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i:
— Toiko hexakãa — he'i. Ha'e ramo
hexakãa oiko.*
4 Hexakãa Nhanderuete oexa rã ha'eve va'e.
Ha'e vy omboja'o hexakãa ha'e pytũa.
5 Hexakãa ma Nhanderuete oenoĩ “Ára”.
Ha'e rã pytũ reia pe ma “Pytũ” he'i. Oiko
ka'aru ha'e aje'ive. Ha'e va'e ára ma
ijypya.*
6 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i ju:
— Yy oĩ va'e mbyte rupi toĩ yva, yy
omboja'o aguã mokoĩ henda rupi — he'i.
7 Ha'e rami vy Nhanderuete yva ojapo vy yy
yvate oĩ va'e omboja'o iguy rupi oĩ va'e gui.
Ha'e rã ha'e rami ojeapo.
8 Ha'e va'e ma Nhanderuete oenoĩ “Yva”.
Oiko ka'aru ha'e aje'ive. Ha'e va'e ma mokoĩ
araa.
9 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i avi:
— Yy yva guýry oĩ va'e tono'õ peteĩ
henda py, ha'e tojekuaa ipiru reia — he'i.
Ha'e rã ha'e rami ojeapo.
10 Ipiru reia ma Nhanderuete oenoĩ “Yvy”,
ha'e rã yy ono'õ va'e pe ma “Ye'ẽ” he'i.
Nhanderuete ha'e nunga oexa rã ha'eve
va'e.
11 Ha'e gui aipoe'i:
— Toiko nhuũ yvy gui. Toiko jai rogue
ha'yĩ va'e ha'e yvyra hi'a va'e. Tai'a ha'yĩ
va'e joo ramigua e'ỹ-e'ỹ yvy áry — he'i.
Ha'e ramo ha'e rami oiko.

* 1:3 2 Coríntios 4.6 * 1:5 Ha'e kuery pe rã ára nhavõ ka'aru ranhe oiko, ha'e gui aje'ive.

12 Yvy gui oiko nhuũ, jai rogue ha'yĩ va'e joo
ramigua e'ỹ-e'ỹ ha'e yvyra hi'a va'e. Ha'e
va'e re oĩ joo rami e'ỹ-e'ỹ ha'yĩ va'e. Ha'e
nunga Nhanderuete oexa rã ha'eve va'e.
13 Oiko ka'aru ha'e aje'ive. Ha'e va'e ma
mboapy araa.

14 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i avi:

— Toĩ hendy va'e yva re, oikuaa uka aguã
ára ha'e pytũ, ha'e va'e re oikuaa aguã
mba'emo oa'angaa, ára ha'e ma'etỹa.
15 Yva re hendy va'e toĩ yvy moexakãarã —
he'i. Ha'e ramo ha'e rami oiko.
16 Nhanderuete ojapo mokoĩ hendy guaxu
va'e: tuvixave va'e ma ara py ojekuaa
va'erã, ha'e rã kyrĩve va'e ma pyávy
ojekuaa va'erã. Jaxy-tata avi ojapo.
17 Ha'e vy yva re omoĩ yvy moexakãarã,
18 ara py ha'e pyávy ojekuaa ha'e omboja'o
aguã hexakã aguã ha'e pytũ. Ha'e nunga
Nhanderuete oexa rã ha'eve va'e.
19 Oiko ka'aru ha'e aje'ive. Ha'e va'e ma
irundy araa.

20 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i avi:

— Toiko ke opa marãgua temimoingo yy
rupi omyĩ va'e, ha'e rã yvy áry rupi ma
toveve guyra yva rupi — he'i.
21 Ha'e rami vy Nhanderuete omoingo yy
rupigua tuvixakueve ha'e opa marãgua
otyryry va'e. Ha'e nunga heta ikuai yy rupi,
peteĩ-teĩ regua. Omoingo avi guyra peteĩ-
teĩ regua. Ha'e nunga Nhanderuete oexa rã
ha'eve va'e.
22 Ha'e rami vy ogueroayvu porã vy aipoe'i:

— Pendera'y reta ke, pendereta ke. Ha'e
rami vy pemonyẽ ye'ẽ, ha'e rã yvy re ma
taeta guyra — he'i.
23 Oiko ka'aru ha'e aje'ive. Ha'e va'e ma
peteĩ nhiruĩ araa.

24 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i avi:

— Toiko ke yvy re opa marãgua temi-
moingo joo ramigua e'ỹ-e'ỹ. Toiko mymba
oka re ikuai va'erã, otyryry va'e ha'e
ka'aguy regua joo ramigua e'ỹ-e'ỹ — he'i.
Ha'e ramo ha'e rami oiko.
25 Nhanderuete omoingo vixo ka'aguy regua
joo ramigua e'ỹ-e'ỹ, mymba oka regua joo
ramigua e'ỹ-e'ỹ, ha'e yvy rupi otyryry va'e
ha'e javi joo ramigua e'ỹ-e'ỹ. Ha'e nunga
Nhanderuete oexa rã ha'eve va'e.

26 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i avi:

— Nhamoingo ava va'e nhande ete
ramigua, nhande rami ete oiko va'erã.
Topena pira ye'ẽ rupigua re, guyra oveve
va'e re, mymba oka regua re, yvy ha'e javi
re ha'e yvy rupi otyryry va'e ha'e javi re —
he'i.
27 Ha'e rami vy Nhanderuete omoingo ava
ojee ramigua. Nhanderuete rami oiko
va'erã ae omoingo. Ava ha'e kunha va'e
omoingo.*
28 Ha'e vy Nhanderuete ogueroayvu porã.
Ha'e vy aipoe'i:

— Pendera'y reta ke, pendereta ke,
pemonyẽ yvy, ha'e pendepo'aka yvy re.
Pepena ke pira ye'ẽ rupi ikuai va'e re, guyra
oveve va'e ha'e yvy áry otyryry va'e ha'e
javi re — he'i.

29 Aipoe'ive ju:

— Ma'ẽ, pẽvy ame'ẽ jai rogue ha'yĩ va'e
yvy re ikuai va'e ha'e yvyra'a ha'yĩ va'e ha'e
javi. Ha'e nunga ma pe'u va'erã oiko.
30 Ha'e rã yvy re vixo ikuai va'e pe, guyra
oveve va'e, yvy rupi otyryry va'e ha'e
ipytuẽ va'e ha'e javi pe ma jai rogue pyau
'rã ikuai ho'u va'erã — he'i. Ha'e ramo ha'e
rami ae oiko.
31 Nhanderuete opa mba'e omoingo va'ekue
oexa rã ha'eve ete va'e. Oiko ka'aru ha'e
aje'ive. Ha'e va'e ma mboapy meme araa.

2

1 Ha'e rami py ojapopa yva ha'e yvy ha'e opa
mba'e ikuai va'e.

2 Ha'e gui ma Nhanderuete ojapopa ma
vy sete-a ára py opytu'u opa mba'e ojapoa
gui.*
3 Sete-a ára Nhanderuete ogueroayvu porã
iky'a e'ỹ va'e opyta aguã rami, ha'e va'e ára
opa mba'e ojapoa gui opytu'u vy.

Ava ojapo ypy'iague

4 Po rami ma yva ha'e yvy oiko ypy'i jave
guare, SENHOR Nhanderuete omoingo rã.
5 Ha'e va'e jave ma mba'eve onhotỹ mbyre
jipoi teri yvy re, ha'e peteĩve hogue va'e
yvy re ikuai va'e naenhoĩ teri, mba'eta yvy
áry SENHOR Nhanderuete nombo'okyi teri,
ha'e ndoikoi teri avakue yvy re oma'etỹ
va'erã.
6 Yvy gui yvyxĩ rive opu'ã ovy vy omoakỹ
yvy jave re.

* 1:27 Mateus 19.4, Marcos 10.6 * 2:2 Hebreus 4.4 * 2:7 1 Coríntios 15.45

7 Ha'e ramo SENHOR Nhanderuete ojapo ava
yvy ku'i gui, ha'e inhapyĩgua py oipeju
ipytuẽ reve oiko aguã. Ha'e ramo ava
hekove va'e oiko.*
8 Ha'e gui Éden yvy re SENHOR Nhan-
deruete onhotỹ peteĩ yvyra ty, kuaray oua
katy. Ha'e py ae omoĩ ava omoingo va'ekue.
9 Yvy gui SENHOR Nhanderuete omoenhoĩ
opa marãgua yvyra jaexa rã iporã va'e
ha'e hi'a ja'u aguã ha'eve va'e. Yvyra ty
mbyte py omoĩ avi yvyra tekove me'ẽa,
ha'e yvyra mba'emo porã ha'e mba'emo vai
kuaa ukaarã avi omoĩ.
10 Éden yvy gui ma peteĩ yakã oẽ yvyra
ty moakỹarã. Ha'e va'e gui oja'o vy irundy
henda rupi oxyry.
11 Yakã jypygua ma Pisom hery va'e. Ha'e
va'e ma Havilá yvy ouro oĩa rupi ojere-jere
ovy va'e.
12 Ha'e va'e yvy re ouro oĩ va'e ma iporã. Ita
bdélio ha'e ônix voi oiko ha'e py.*
13 Yakã mokoĩa ma Giom hery va'e. Ha'e va'e
ma Cuxe yvy ha'e javi rupi ojere-jere ovy
va'e.
14 Yakã mboapya ma Tigre hery va'e. Ha'e
va'e ma Assíria yvy rovai rupi oxyry ovy
kuaray oua katy rupi. Ha'e gui irundya ma
Eufrates hery va'e.
15 Ha'e gui SENHOR Nhanderuete ava va'e
ogueraa vy Éden regua yvyra ty omoĩ
omoatyrõ ha'e opena aguã.
16 Ha'e rami vy ixupe SENHOR Nhanderuete
aipoe'i:
— Yvyra ty py yvyra hi'aĩ va'e ha'e javi'a
ha'eve 'rã re'u aguã.
17 Ha'e rã yvyra mba'emo porã ha'e
mba'emo vai kuaa ukaa 'a ma re'u va'erã
e'ỹ, mba'eta ha'e va'e re'ua ára anhetẽ
remano 'rã.

Kunha omoingoague

18 Ha'e gui SENHOR Nhanderuete
aipoe'ive ju:
— Nda'evei ava va'e ha'e ae'i oiko aguã.
Amoingo 'rã ipytyvõarã, hexeve guarã ae —
he'i.
19 Ha'e rami vy SENHOR Nhanderuete ma
mymba yvy regua ha'e guyra yvate rupi
oveve va'e omoingo va'ekue ha'e javi
oguerupa ava va'e oĩa py, marã rami pa
omboerya oikuaa aguã. Temimoingo ikuai
va'e peteĩ-teĩ ava va'e omboeryague rami
ae hery.
20 Ha'e rami py ava omboery mymba kuery
ha'e javi, guyra oveve va'e ha'e vixo ka'aguy
regua voi. Ha'e rami teĩ ava pe jipoi hex-
evegua ae ipytyvõarã.
21 Ha'e ramo SENHOR Nhanderuete ojapo
ava va'e hopeyi vaipa aguã rami. Ha'e ramo
oke ete. Ha'e ramo ixugui peteĩ inharukã
SENHOR omboi vy ho'o py ju omboty om-
boiague.
22 Ava arukã SENHOR Nhanderuete omboi
va'ekue gui omboete peteĩ kunha. Ha'e vy
ogueru ava pe.
23 Ha'e ramo ava va'e oexa vy aipoe'i:
— Kova'e ma xekãgue gui ae ikãgue
va'e, ha'e xero'o gui ho'o va'e. Kova'e pe
"Kunha" 'ea 'rã, ava va'e gui omboia rire —
he'i.†
24 Ha'e rami rire avakue oeja 'rã nguu ha'e
oxy, gua'yxy reve joguereko aguã, mokoĩ
gui peteĩ'i to'o oiko aguã.*
25 Ha'e rami jave ma ava va'e ha'e ta'yxy
ipire rei va'eri noxĩ raka'e.

3

Ava ha'e kunha ojejavyague

1 Ha'e gui mboi avi oiko raka'e. Ha'e va'e
ma vixo ka'aguy rupigua SENHOR Nhan-
deruete omoingo va'ekue ha'e javi gui
nhombotavy kuaave va'e. Ha'e rami vy
aipoe'i kunha va'e pe:
— Po rami teve Nhanderuete aipoe'i ra'e:
"Pe'u eme ha'e javive yvyra ty py ikuai
va'e'a" he'i va'ekue?
2 Kunha va'e ombovai:
— Yvyra ty py ikuai va'e'a ma ha'eve ro'u
aguã.
3 Ha'e rã yvyra ty mbyte py peteĩ yvyra
hi'aĩ va'e'a pe ma Nhanderuete "Pe'u eme,
neĩ pepoko eme, pemano e'ỹ aguã", he'i
va'ekue orevy.
4 Ha'e gui mboi aipoe'i kunha va'e pe:
— Anhetẽ napemanoi 'rã,
5 mba'eta Nhanderuete oikuaa ha'e va'e'a
pe'ua ára penderexa ojepe'a 'rãa, ha'e
Nhanderuete rami ete 'rã peikuaa mba'emo
porã ha'e mba'emo vai — he'i.
6 Kunha va'e oikuaa rã yvyra'a ho'u aguã
ha'eve. Yvyra'a oexa rã iporã, ha'e oikuaa

* 2:12 Bdélio ma mba'emo iju porã va'e, ha'e rã ônix ma ita pytã'i va'e. Ovare va'e meme. † 2:23 Ha'e kuery ayvu py tery "Kunha" ma "Ava guigua" nhaendu rã joo ramigua rai'i. * 2:24 Mateus 19.5, Marcos 10.7, 1 Coríntios 6.16, Efésios 5.31

avi imo'aranduarã oikoa. Ha'e rami vy hi'a
omondo vy ho'u. Ome pe avi ome'ẽ rã ha'e
voi ho'u.
7 Ha'e ramo mokoĩve rexa ojepe'a rã oikuaa
ipire reia. Ha'e rami vy figo'y rogue ojou vy
ombovyvy guambeorã.
8 Ha'e gui ka'aru jave yvyra ty rupi SENHOR
Nhanderuete oiko rã ava va'e ha'e
ta'yxy oendu. Ha'e rami vy SENHOR
renonde gui onhemi yvyra ty mbyte.
9 Ha'e gui SENHOR oenoĩ ava va'e. Ha'e vy
oporandu:
— Mamo tu reĩ?
10 Ombovai:
— Aendu ndeayvu yvyra ty py reiko
rã. Ha'e rami vy ndevy akyje vy anhemi,
mba'eta xepire rei — he'i.
11 Nhanderuete oporandu:
— Mava'e tu oikuaa uka ndepire reia?
Re'u teve yvyra'a "He'u eme ke" ha'eague?
12 Ava va'e ombovai:
— Kunha xera'yxyrã reme'ẽ va'ekue rima
yvyra'a ome'ẽ xevy. Ha'e ramo mae ma xee
ha'u — he'i.
13 Ha'e gui kunha va'e pe ju SENHOR
aipoe'i:
— Mba'e re tu ha'e rami rejapo?
Kunha va'e ombovai:
— Mboi xembotavy ramo rima xee ha'u
— he'i.
14 Ha'e gui SENHOR Nhanderuete aipoe'i
mboi pe:
— Guĩ rami rejapo rire mymba oka regua
ikuai va'e ha'e vixo ka'aguy regua ha'e
javive gui ayvu vai pyve 'rã reiko. Ha'e
rami vy retyryry 'rã reikovy nderye re, ha'e
reikovea pukukue re yvy ku'i rive 'rã rere.
15 Ajapo 'rã ndee ha'e kunha va'e reve
joe napendea'ei aguã rami, ha'e gui ner-
amymino kuery ha'e hemiarirõ kuery reve
ju. Ha'e va'e omou'ũ 'rã neakã, ha'e rã ndee
ma reixu'u 'rã ipyta py — he'i.
16 Kunha va'e pe ju aipoe'i:
— Xee ajapo 'rã nememby ryru'i vy re-
jexavai ete aguã rami. Ha'e ramo haxy
'rã rendu nememby reikuavã'i vy. Renho-
moirũxe 'rã neme reve. Ha'e rã ha'e ma
ipo'aka 'rã ndere — he'i.
17 Ha'e gui Adão pe aipoe'i:
— Ndee ma ndera'yxy renhe'ẽ rendu
vy yvyra'a "He'u eme" ha'eague va'e re'u
rire ndekáuxa ae 'rã yvy ayvu vaipy ituí.
Remba'eapo poyi vy 'rãe rejou yvy gui re'u
va'erã, reikovea pukukue re.
18 Yvy gui henhoĩ 'rã juu'y ha'e juu vaikue.
Nerembi'urã oiko 'rã yvy gui ae.
19 Ndery'aiague re 'rã re'u reikovy mbojape,
yvy ju rejeapo peve, yvy gui ae rojapo rire.
Mba'eta yvy ku'i regua reiko vy yvy ku'i ju
'rã rejeapo — he'i.
20 Ava va'e gua'yxy omboery Eva, oikove
va'e ha'e javive xy oiko ramo.*
21 Adão ha'e ta'yxy aorã ma SENHOR ojapo
mymba pire gui. Ha'e rami vy omon-
hemonde.
22 Ha'e gui SENHOR Nhanderuete aipoe'i:
— Aỹ gui ma nhande rami avakue
ikuai, mba'eta oikuaa mba'emo porã ha'e
mba'emo vai. Ha'e gui nda'evei yvyra
tekove me'ẽa 'a voi ha'e kuery omondo
aguã, mba'eta ho'u vy oiko riae 'rã — he'i.
23 Ha'e rami vy SENHOR omoxẽ Éden regua
yvyra ty gui, yvy gui omoingo rire yvy re
ae ju oma'etỹ oikovy aguã.
24 Ava omoxẽ ma vy anjo kuery ipepo va'e
omoĩ imbokuapy yvyra ty regua kuaray oua
katy. Oeja avi peteĩ kyxe guaxu hendy va'e
ojere-jere va'erã, yvyra tekove me'ẽa hi'aĩa
katy tape oo va'e jokoarã.

4

Abel ha'e Caim rekokue oĩa

1 Ha'e gui ava va'e jogueroke gua'yxy
Eva reve. Ha'e ramo oguereko kyrĩ va'e,
oikuavã Caim. Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR xepytyvõ ramo ava'i aikuavã
— he'i.
2 Ha'e rire teĩgue ju oikuavã tyvy Abel. Abel
ma vexa'i re openaa rupi oiko. Ha'e rã Caim
ma oma'etỹ va'e.
3 Peteĩ ára Caim ogueru mba'emo onhotỹ
va'ekue'a SENHOR pe ome'ẽ va'erã.
4 Ha'e rã Abel ma guymba kuery regua jypy'i
oiko va'ekue ogueru, ikyrave va'e anho.
Ha'e ramo SENHOR ojou porã Abel ha'e
mba'emo ome'ẽ va'e.
5 Ha'e rã Caim ome'ẽ va'e ma SENHOR ndo-
jou porãi. Ha'e ramo Caim ivai vaipa vy
hova mboaepa.
6 Ha'e ramo ixupe SENHOR aipoe'i:
— Mba'e re tu ndevai? Mba'e re tu
nderova mboae rei ri?
7 Ha'evea rami reiko ramo anhetẽ e'ỹ 'rã ri
ty'y roguerovy'a? Ha'e rami teĩ ha'eve'ỹa

* 3:20 Tery Eva ma "Hekove va'e" 'ea. Ha'e rã tery Adão ma "Ava" 'ea.

rami reiko ramo rejejavy aguã nerarõ okẽ
py. Opa marã ndererekoxe ramo hexe
ndepo'aka 'rãgue.

Jojuka ypy'iague

8 Ha'e gui Caim aipoe'i guyvy Abel pe:
— Jaa na mba'ety py — he'i. Ha'e gui
mba'ety rupi ikuai jave guyvy Abel re Caim
opu'ã vy ojuka.
9 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Caim pe:
— Mamo tu nderyvy Abel oĩ?
Caim ombovai:
— Xee ndaikuaai. Xee ri ty'y xeryvy re
opena va'e aiko? — he'i.
10 Ha'e ramo Nhanderuete aipoe'i:
— Mba'e tu rejapo? Nderyvy ruguy xevy
ojapukai yvy gui.
11 Ha'e rami rire aỹ ayvu vaipy 'rã reiko yvy
re, mba'eta nderyvy ruguy ndepo py remoẽ
va'ekue yvy ojuru oipe'a vy omokõ rire.
12 Ha'e nunga rupi yvy re rema'etỹ teĩ ixugui
iporã va'e ndoikoi 'rã ndevy. Rejava-java
ha'e reguata rei 'rã yvy re — he'i.
13 Ha'e ramo Caim aipoe'i SENHOR pe:
— Ha'e rami ete xembopaga ramo
ndaropo'aka reguai.
14 Mba'eta aỹ xemoxẽ ta xeyvy gui. Ha'e
ramo ajepe'a 'rã nerenonde gui anhemi
aguã. Ajava, aguata rei tema 'rã aikovy
yvy re. Ha'e xererovaexĩ va'e rei tema 'rã
xejuka.
15 SENHOR ombovai:
— Ha'e rami avi Caim, ndejukaare ma
sete-kue 'rã opaga — he'i. Ha'e rami vy
Caim re SENHOR omoĩ ikuaa ukaarã, ojou
va'e kuery ojuka e'ỹ aguã.
16 Ha'e ramo SENHOR renonde gui Caim
ojepe'a vy Node yvy re ju oiko, Éden regua
kuaray oua katy.

Caim ramymino kuery rery oĩa

17 Ha'e gui Caim gua'yxy reve jogueroke
ramo oguereko kyrĩ va'e, ha'e vy oikuavã'i
Enoque. Ha'e gui Caim peteĩ tetã ojapo vy
gua'y Enoque rery rupi omboery.
18 Enoque ra'y ma Irade oiko. Irade ra'y
ma Meujael, Meujael ra'y ma Metusael,
Metusael ra'y ma Lameque.
19 Lameque ma mokoĩ kunha ojou
gua'yxyrã: peteĩ ma Ada hery va'e, ha'e
rã amboae ma Zilá.
20 Ada oikuavã'i Jabal. Ha'e va'e ramymino
kuery ma oo'i rupi ikuai ha'e mymba re
opena va'e kuery ae.
21 Tyvy rery ma Jubal. Ha'e va'e ramymino
kuery ma mba'epu ixã reta va'e mbopua
ha'e mimby monhe'ẽa kuery ae.
22 Ha'e gui Zilá ju oikuavã'i Tubalcaim. Ha'e
va'e ma opa marãgua tembiporu haĩmbe
va'e apoa oiko, overa va'e ha'e ferro guigua.
Tubalcaim reindy ma Naamá.
23 Ha'e gui Lameque aipoe'i gua'yxy kuery
pe:
— Ada ha'e Zilá, pendu ke xeayvu rã.
Peẽ Lameque ra'yxy kuery, pejapyxaka ke
xeayvua re. Xee ma ajuka peteĩ ava xere
ojeai rire, ha'e peteĩ kunumi va'e ajuka avi
xere opyrõ ramo rive.
24 Caim ojukaa vy sete-kue 'rã opaga. Ha'e
rã xee Lameque ma amongue xejukaa vy
setenta vezes sete-kue 'rã opaga — he'i.
25 Ha'e gui peteĩgue ju Adão gua'yxy reve
jogueroke ramo peteĩ ava'i ju oikuavã. Ha'e
va'e ma omboery Sete, mba'eta aipoe'i:
— Nhanderuete amboae ava'i ju ome'ẽ
xevy, xepi'a Abel tyke'y Caim ojuka va'ekue
rekovia — he'i. *
26 Ha'e gui peteĩ oiko avi Sete ra'y. Ha'e
va'e ma omboery Enos. Ha'e va'e guive ma
SENHOR rery rupi ha'e kuery ojapukai ypy
raka'e.

5

1 Crônicas 1.1-4

1 Kova'e kuaxia ma Adão ramymino kuery
rekokue oĩa. Nhanderuete avakue omoingo
vy ojee rami ae ojapo.
2 Ha'e rami vy omoingo ava va'e, ha'e gui
kunha ju. Ogueroayvu porã, ha'e mokoĩve
pe "Avakue" he'i, omoingoa ára guive.*
3 Adão ma cento e trinta ma'etỹ re oiko.
Ha'e gui ta'y oiko nguu ramigua ete, nguu
rami ete ojekuaa. Ha'e va'e ma omboery
Sete.
4 Sete oiko rire tuu Adão ma oitocentos
ma'etỹ re ju oiko. Ha'e gui oikove ju ta'y
ha'e tajy kuery.
5 Adão ha'e javi vy novecentos e trinta
ma'etỹ re oiko. Ha'e rire omano.
6 Ha'e gui ta'y Sete ma cento e cinco
ma'etỹ re oikoa py oiko ta'y Enos.

* 4:25 Tery Sete ma "Ome'ẽ mbyre" 'ea reve nhaendu rã joo ramigua. * 5:2 Mateus 19.4, Marcos 10.6

7 Enos oiko rire tuu Sete ma oitocentos e
sete ma'etỹ re ju oiko. Oikove ju ta'y ha'e
tajy kuery.
8 Sete ha'e javi vy novecentos e doze ma'etỹ
oiko. Ha'e rire omano.
9 Enos ma noventa ma'etỹ re oikoa py
oiko ta'y Cainã.
10 Cainã oiko rire tuu Enos ma oitocentos e
quinze ma'etỹ re ju oiko. Oikove ju ta'y ha'e
tajy kuery.
11 Enos ha'e javi vy novecentos e cinco
ma'etỹ re oiko. Ha'e rire omano.
12 Cainã ma setenta ma'etỹ re oikoa py
oiko ta'y Maalalel.
13 Maalalel oiko rire ma tuu Cainã ma oito-
centos e quarenta ma'etỹ re ju oiko. Oikove
ju ta'y ha'e tajy kuery.
14 Cainã ha'e javi vy novecentos ma'etỹ re
oiko. Ha'e rire omano.
15 Maalalel ma sessenta e cinco ma'etỹ re
oikoa py oiko ta'y Jerede.
16 Jerede oiko rire tuu Maalalel ma oitocen-
tos e trinta ma'etỹ re ju oiko. Oikove ta'y
ha'e tajy kuery.
17 Maalalel ha'e javi vy oitocentos e noventa
e cinco ma'etỹ re oiko. Ha'e rire omano.
18 Jerede ma cento e sessenta e dois
ma'etỹ re oikoa py oiko ta'y Enoque.
19 Enoque oiko rire tuu Jerede ma oitocentos
ma'etỹ re ju oiko. Oikove ta'y ha'e tajy
kuery.
20 Jerede ha'e javi vy novecentos e sessenta
e dois ma'etỹ re oiko. Ha'e rire omano.
21 Enoque ma sessenta e cinco ma'etỹ re
oikoa py oiko ta'y Metusalém.
22 Enoque ma Nhanderuete reve oiko. Ta'y
Metusalém oiko rire tuu trezentos ma'etỹ
re oiko. Oikove ju ta'y ha'e tajy kuery.
23 Enoque ha'e javi vy trezentos e sessenta e
cinco ma'etỹ oiko.
24 Enoque ma Nhanderuete reve oiko
ramo ndoexaavei, Nhanderuete ojeupe ae
ogueraa ramo.
25 Metusalém ma cento e oitenta e sete
ma'etỹ re oikoa py oiko ta'y Lameque.
26 Lameque oiko rire tuu Metusalém ma
setecentos e oitenta e dois ma'etỹ re ju
oiko. Oikove ju ta'y ha'e tajy kuery.
27 Metusalém ha'e javi vy novecentos e
sessenta e nove ma'etỹ re oiko. Ha'e rire
omano.
28 Lameque ma cento e oitenta e dois
ma'etỹ re oikoa py oiko peteĩ ta'y.
29 Ha'e va'e ma Noé omboery vy aipoe'i:
— Kova'e ma nhanemombytu'u 'rã ko
yvy Nhanderuete ijayvu vaiague re nhan-
dekuai vy nhandepo py nhamba'eapo poyia
gui — he'i.
30 Noé oiko rire tuu Lameque ma quinhentos
e noventa e cinco ma'etỹ re ju oiko. Oikove
ju ta'y ha'e tajy kuery.
31 Lameque ha'e javi vy setecentos e setenta
e sete ma'etỹ re oiko. Ha'e rire omano.
32 Noé ma quinhentos ma'etỹ re oiko rire
mboapy oiko ta'y kuery: Sem, Cam ha'e
Jafé.

6

Avakue opa marã rei ikuaiague

1 Hetave ovy avakue yvy re, ha'e tajy
kuery ikuai.
2 Nhanderuete ra'y kuery ava rajy kuery
oexa rã iporãgue. Ha'e ramo gua'yxyrã
ojopy oipota va'e rei.
3 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i:
— Xenhe'ẽ noĩ riaei 'rã avakue re, to'o
rive ikuai rã. Ha'e rami vy ha'e kuery ma
cento e vinte ma'etỹ peve'i 'rã ikuai — he'i.
4 Ha'e jave ma ikuai gigante yvy re. Ha'e
Nhanderuete ra'y kuery avakue rajy kuery
re omenda rire ta'y kuery ojerovia rei va'e
ikuai. Ha'e va'e avakue ma ipy'a guaxukue
ha'e omboetepy meme raka'e.
5 SENHOR oexa rã avakue yvy re ikuai va'e
heko vaive tema oje'oivy. Ha'e kuery py'a
re oĩ opa marã ikuai aguã anho.
6 Ha'e ramo SENHOR ndoguerovy'avei
avakue yvy re omoingoague. Opy'a re
oendu nda'eveia.
7 Ha'e rami vy aipoe'i:
— Avakue amoingo va'ekue amokan-
hymba 'rã yvy gui. Avakue, vixo, yvy rupi
otyryry va'e ha'e guyra oveve va'e ha'e javi
'rã amomba. Ndarovy'avei amoingoague —
he'i.
8 Ha'e rã Noé ma SENHOR renonde oupity
omboaxya.
9 Po rami ma Noé rekokue: Noé ma ava
heko porã va'e, ha'e javegua kuery mbyte
anhetẽ rupi anho oiko Nhanderuete reve.
10 Ta'y kuery ma mboapy oiko raka'e: Sem,
Cam ha'e Jafé.

Yy ovu aguã Nhanderuete omombe'u ma voiague

11 Nhanderuete renonde yvy regua kuery
opa marã rei ikuai joupe ojapo vaia rupi
anho.
12 Yvy Nhanderuete oexa rã yvy regua kuery
opa marã rei ikuai. Peteĩ-teĩ reko ivaipa ma
yvy re.
13 Ha'e ramo Nhanderuete aipoe'i Noé pe:
— Xee anhembopy'a yvy regua kuery
ha'e javi amomba aguã, avakue heko vai
va'e anho ikuai ramo yvy re. Amokan-
hymba 'rã, yvy reve.
14 Ha'e ramo ejapo peteĩ kanoã guaxu
yvyrape cipreste guigua va'e gui. Ha'e va'e
py rejapo 'rã opy ja'o-ja'o'i. Ipa'ũ-pa'ũ
rembotypa 'rã opy katy ha'e oka katy, oja
va'e reikyty vy.
15 Po rami 'rã rejapo: cento e cinqüenta met-
ros remoĩ 'rã ipuku-a, ha'e rã ipya ma vinte
e cinco metros, ha'e yvatea ma quinze.
16 Jovaive rupi rembokua 'rã meio metro
yvatea rami. Kanoã rokẽrã ma ijyke re 'rã
rejapo. Pyrõarã ma renhono 'rã mboapy:
peteĩ iguy rupi, peteĩ hi'áry, ha'e rã amboae
ma yvateve rupi.
17 Mba'eta ambou 'rã yy yvy ha'e javi ao'iarã,
amomba aguã opa mba'e ipytuẽ va'e yva
guýry ikuai va'e. Yvy re ikuai va'e ha'e javi
'rã okanhymba.
18 Ha'e rã ndereve ma ajapo 'rã xereve
guarã. Ha'e rami rã peikepa 'rã kanoã
py, ndee, ndera'y kuery, ndera'yxy ha'e
ndera'y ra'yxy kuery reve.
19 Kanoã py remoinge avi 'rã mymba temi-
moingo kuery ikuai va'e. Peteĩ-teĩ regua
gui mokoĩ 'rã remoinge, ava ha'e kunha
okuave reve rereko aguã ndereve.
20 Guyra kuery, vaka, yvy rupi otyryry va'e,
ha'e nunga ha'e javi peteĩ-teĩ regua gui
mokoĩ 'rã reru ndea py, okuave reve rereko
aguã.
21 Ndea py emoĩ porã avi ke opa marãgua
tembi'u. Emboaty ndea py ndee re'u va'erã,
ha'e kuery pe voi — he'i.
22 Ha'e rami Noé ojapo. Nhanderuete ojapo
uka va'ekue ojapopa.

7

Ngoo pygua kuery reve Noé kanoã py oikeague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Noé pe:
— Eike ke kanoã py, ndee ha'e ndero
pygua kuery ha'e javive, mba'eta aikuaa
xerenonde heko porã va'e reikoa aỹgua
kuery mbyte.
2 Ha'e javi regua mymba pe'u aguã ha'eve
va'e ma sete irũ va'e 'rã reraa ava ha'e
kunha. Ha'e rã mymba ha'eve'ỹ va'e ma
peteĩ'i irũ va'e eraa ava ha'e kunha.*
3 Guyra oveve va'e voi sete irũ va'e 'rã reraa
ava ha'e kunha, peteĩ-teĩ regua okuave aguã
yvy re.
4 Mba'eta sete araa py ambo'oky 'rã yvy re,
quarenta ára ha'e quarenta pytũ peve. Yvy
gui amokanhymba 'rã amoingo va'ekue
ha'e javi — he'i.
5 Ha'e ramo Noé ojapo SENHOR ojapo uka
va'ekue ha'e javi.
6 Noé ma seiscentos ma'etỹ oguereko, yy
ovu vy yvy ojao'i jave.
7 Oky ramo yy ovu va'e gui Noé oike raka'e
kanoã py. Hexeve oike avi ta'y kuery,
ta'yxy ha'e ta'y ra'yxy kuery.
8 Oike avi mymba ha'eve va'e ha'e ha'eve'ỹ
va'e, guyra ha'e yvy rupi otyryry va'e ha'e
javi.
9 Ha'e kuery ma Noé-a py oikepa kanoã py.
Mokõ-mokoĩ oike ava ha'e kunha, Noé pe
Nhanderuete ojapo ukaague rami.
10 Ha'e gui sete ára rire yy ovu ouvy yvy áry.
11 Seiscentos ma'etỹ Noé oguereko jave,
mokoĩ jaxya ha'e dezessete araa py ma yy
yvy guy gui ovu vy omondoropa ygua ha'e
javi, ombokua ja'ea, ha'e yva voi ojepe'apa.
12 Ha'e rami vy oky vaipa yvy re quarenta ára
ha'e quarenta pytũ re.
13 Ha'e va'e árave Noé oike raka'e kanoã py.
Oike avi ta'y kuery Sem, Cam ha'e Jafé,
ta'yxy ha'e ta'y ra'yxy kuery reve.
14 Ha'e kuery ha'e mymba peteĩ-teĩ regua,
vaka, yvy rupi otyryry va'e, guyra, guyra'i
ha'e ipepo va'e ha'e javi,
15 ho'o va'e ipytuẽ va'e ha'e javi gui mokõ-
mokoĩ oike Noé reve kanoã py.
16 Temimoingo ha'e javi regua gui oike ava
ha'e kunha, Nhanderuete Noé pe ojapo
ukaague rami. Ha'e rã ha'e oike rire ma
SENHOR omboty okẽ.

Yy ovu jave guare

* 7:2 Ha'e kuery ma amongue mymba pe "Ha'eve'ỹ va'e" he'i 'rã, ha'e rã amboae pe ma "Iky'a e'ỹ va'e" he'i 'rã. Ha'e nunga Levítico 11 py omombe'u porãve.

17 Yvy áry ma quarenta ára re yy ou.
Ovuve ovy vy oguerovu heravy kanoã yvy
áry gui.
18 Yy ouve vy typyve ovy yvy áry. Ha'e rã
kanoã ma ovu oupy yy áry.
19 Yvy áry yy ou vy ojao'ipa. Yvyty
yvatekueve va'e yva guýry ikuai va'e ha'e
javi ojao'i.
20 Yvyty ikuai va'e yy ojao'i vy sete metros
raxa peve typy hi'áry.
21 Temimoingo yvy re ikuai va'e omanomba:
guyra, mymba oka regua ha'e ka'aguy
regua, yvy re omyĩ va'e ha'e avakue ha'e
javi.
22 Opa marãgua ipytuẽ va'e, yvy pirua rupi
ikuai va'ekue omanomba.
23 Ha'e rami py temimoingo kuery yvy re
ikuai va'ekue opa, avakue, mymba, otyryry
va'e, guyra oveve va'e, ha'e javive okan-
hymba yvy gui. Noé anho oikove, ha'e
hexeve kanoã py ikuai va'e guive.
24 Cento e cinqüenta ára re yy itui yvy áry.

8

Yy ovu va'ekue typave ovyague

1 Ha'e gui ma Nhanderuete ima'endu'a
Noé re, ha'e kanoã py mymba ka'aguy
regua ha'e oka regua hexeve ikuai va'e ha'e
javi re. Ha'e rami vy Nhanderuete ojapo
yvy áry rupi yvytu oipeju aguã rami. Ha'e
ramo yy typa ovy.
2 Onhembotypa ju ygua yvy guy gui yy
omondoro va'ekue, ha'e yva voi ndo-
jepe'avei ramo oky vaipa va'ekue opytu'u.
3 Yy ma oxyry ovy yvy áry gui. Typave ovy
cento e cinqüenta araa peve.
4 Ha'e gui sete jaxya ha'e dezessete araa py
ma kanoã opyta Ararate yvyty áry.
5 Ha'e va'e rire dez jaxya peve ju yy typave
ovy. Ha'e va'e jaxy jypy'ia ára ojekuaa ypy
yvyty apyte.

Noé xapirẽ ha'e apykaxu opoiague

6 Ha'e gui quarenta araa py ma Noé oipe'a
okẽ'i kanoã re ojapo va'ekue.
7 Ha'e rami vy opoi peteĩ xapirẽ. Ha'e va'e
oẽ vy oo ha'e ojevy jepi, yvy áry gui yy ipiru
peve.
8 Ha'e rire peteĩ apykaxu ju opoi, yvy áry gui
pa yy typa maa oikuaaxe vy.
9 Va'eri apykaxu oguapy aguã ndojoui vy
ojevy ju ha'e oĩa py kanoã py, yvy yy ojao'i
teri ramo. Ha'e ramo Noé okuave'ẽ rã
oguapy ramo omoinge ju kanoã py.
10 Sete ára ju oarõ rire opoi ju apykaxu kanoã
gui.
11 Ha'e rire ka'aru jave ojevy ju ha'e oĩa py.
Ojuru py ogueru oliveira rogue ipyau va'e.
Ha'e ramo Noé oikuaa yvy áry gui yy typa
maa.
12 Ha'e gui sete ára ju oarõ rire teĩgue ju opoi
apykaxu. Ha'e ramo ndojevyvei ha'e py.

*Kanoã gui Noé kuery o*ẽmba jevyague

13 Ha'e gui seiscentos e um ma'etỹa,
ijypya jaxy ha'e ijypya ára ma yy typa yvy
áry gui. Ha'e ramo Noé oipe'a kanoã ao'ia.
Oma'ẽ vy oexa yvy ipiru maa.
14 Ha'e gui mokoĩ jaxya, vinte e sete araa py
ma yvy ipiru ete ma.
15 Ha'e ramo Nhanderuete aipoe'i Noé pe:
16 — Peẽmba ju ke kanoã gui, ndera'yxy,
ndera'y kuery ha'e ndera'y ra'yxy kuery
reve.
17 Emoẽmba avi mymba kuery ndereve ikuai
va'e, temimoingo ha'e javi, guyra, vaka ha'e
opa marãgua yvy rupi otyryry va'e, ha'e
kuery yvy re ikuai jevy vy ta'y ha'e heta
aguã — he'i.
18 Ha'e ramo Noé oẽ gua'y kuery, gua'yxy
ha'e gua'y ra'yxy kuery reve.
19 Omoẽmba avi mymba kuery kanoã gui,
yvy rupi otyryry va'e ha'e javi, guyra ha'e
yvy áry omyĩ va'e peteĩ-teĩ regua.

Noé altar ojapoague

20 Ha'e gui Noé ojapo peteĩ altar SENHOR
pegua.* Ha'e rami vy mymba ha'e guyra'i
ha'eve va'e regua ojopy vy ojuka. Oapy vy
ome'ẽ altar áry.
21 Ha'e rã ipixe porã SENHOR oetũ vy aipoe'i
ojeupe:
— Aỹ gui ma avakue káuxa xee ndax-
eayvu vaivei 'rã yvy re, kyrĩ guive heko vai
aguã anho ipy'a va'eri. Neĩ namombavei
ma 'rã temimoingo kuery amombaague
rami.
22 Yvy ituia ja ndoiko e'ỹi 'rã mba'emo on-
hotỹa aguã neĩ omono'õa aguã, yro'ya neĩ
haku-a, ára neĩ pytũ ndoiko e'ỹi 'rã guive.

9

Noé kuery reve Nhanderuete guexeve guarã ojapoague

* 8:20 Altar ma SENHOR pe ome'ẽmby oapya aguã.

1 Ha'e gui Nhanderuete ogueroayvu porã
Noé ha'e ta'y kuery. Ha'e vy aipoe'i:

— Pendera'y ke, pendereta ha'e pe-
monyẽ yvy.
2 Mymba yvy re ikuai va'e ha'e guyra oveve
va'e ha'e javi 'rã okyje pendegui. Pendepo
py amboaxa 'rã yvy áry omyĩ va'e ha'e pira
ye'ẽ rupigua ha'e javi.
3 Opa marãgua oikove va'e yvy re oo va'e
ha'e javi 'rã ha'eve pe'u va'erã. Pẽvy
jai rogue pyau ame'ẽague rami avi aỹ ma
ame'ẽmba.
4 Ha'e rã xo'o huguy oĩ teri va'e ma nda'evei
pe'u aguã, tuguy re tekove oĩ ramo.
5 Anhetẽ pende kuery ruguy omoẽague re
voi anhombopaga 'rã. Mymba ikuai va'e
gui voi amboekovia 'rã, avakue po gui
amboekoviaa rami avi. Mba'eta amongue
oirũ rekove oipe'a rire ipo gui amboekovia
kuerei 'rã.
6 Amongue oirũ ruguy omoẽ rire avakue ju
omoẽ 'rã huguy, Nhanderuete ojee rami ae
avakue omoingo rire.
7 Ha'e rã peẽ ma penda'y reta, pendereta
ha'e pemonyẽ yvy, pendereta yvy re — he'i.

8 Noé ha'e ta'y kuery pe Nhanderuete
aipoe'i avi:

9 — Aỹ ma peẽ kuery reve ajapo ta xereve
guarã, peneramymino kuery
10 ha'e temimoingo kuery pendereve ikuai
va'e ha'e javi reve: guyra'i, mymba oka
regua ha'e ka'aguy regua kanoã gui oẽ
va'ekue, opa marãgua mymba yvy re ikuai
va'e reve guive.
11 Po rami pendereve ajapo xereve guarã:
Temimoingo kuery namombavei ma 'rã yy
gui, yy ndouvei 'rã yvy mombaarã.

12 Nhanderuete aipoe'ive ju:

— Pova'e ma aeja xereve guarã ajapo
va'e kuaa ukaarã, peẽ kuery ha'e temi-
moingo kuery pendereve ikuai va'e ha'e
javi reve, ha'e araka'e rã peve ikuai va'erã
va'e peguarã voi:
13 Arai re aexa uka 'rã xerapa, yvy re ikuai
va'e reve xereve guarã ajapo va'ekue kuaa
ukaarã.*
14 Yvy áry arai aru nhavõ, ha'e arai re
karugua ojekuaa ramo
15 xema'endu'a 'rã xereve guarã ajapo
va'ekue re, peẽ ha'e temimoingo ikuai va'e
ha'e javi reve. Ha'e rami vy yy nambouvei
'rã okuave va'e mombaarã.
16 Karugua ojekuaa 'rã arai re. Ha'e ramo
xee aexa vy xema'endu'a 'rã xereve guarã
xee Penderuete raka'e rã peve guarã ajapo
va'ekue re, temimoingo yvy re ikuai va'e
ha'e javi reve.

17 Nhanderuete aipoe'i Noé pe:

— Ha'e va'e ma xereve guarã ajapo
va'ekue kuaa ukaarã temimoingo kuery yvy
re ikuai va'e reve — he'i.

18 Noé ra'y kuery kanoã gui oẽ va'ekue ma
Sem, Cam ha'e Jafé. Cam ra'y ma Canaã.
19 Ha'e va'e kuery ma Noé ra'y mboapy
ikuai raka'e. Ha'e kuery gui ae yvy jave re
omonyẽ.

Noé jogueroayvu porã ha'e ijayvu vaiague

20 Noé ma oma'etỹa rupi oiko. Ha'e rami
vy onhotỹ uva.
21 Ha'e gui vinho oy'u vy oka'u, ha'e ipire rei
oiny oo'i py.
22 Canaã ru Cam ma nguu ipire reia oexa
vy omombe'u mokoĩ guyke'y kuery oka py
ikuai va'e pe.
23 Ha'e ramo guyke'y Sem ha'e Jafé ma peteĩ
capa ojopy vy omoĩ oaxi'y re. Ha'e rami vy
okupe re oguata ovy vy ojao'i nguu pire reia
oexa e'ỹ re, amboae katy rive oma'ẽ reve.

24 Ha'e gui Noé oka'uague gui ovy vy
oikuaa gua'y kyrĩve va'e hexe ojapoague.
25 Ha'e vy aipoe'i:

— Tove Canaã toiko ayvu vaipy. Guyke'y
kuery rembiguai yvyĩve va'e rami toiko —
he'i.

26 Aipoe'ive ju:

— SENHOR Sem Ruete va'e ma ayvu
porãmby toiko. Ha'e rã Canaã ma Sem
rembiguai toiko.
27 Ha'e Jafé ma tove Nhanderuete tomboy-
vate. Guyke'y Sem irũ toiko hoo py. Ha'e rã
Canaã ma hembiguai toiko — he'i.

28 Yy ovuague oaxa rire Noé ma trezentos
e cinqüenta ma'etỹ re ju oiko.
29 Noé ha'e javi vy novecentos e cinqüenta
ma'etỹ oiko. Ha'e rire omano.

10

1 Crônicas 1.5-23

1 Po rami ma Noé ra'y kuery ramymino
kuery rery. Ta'y kuery ma Sem, Cam ha'e
Jafé. Ha'e kuery ma yy ovu rire ta'y okuapy.

* 9:13 "Xerapa" he'ia ma arai re Nhanderuete karugua oexa uka va'e.

2 Jafé ra'y kuery ma Gômer, Magogue,
Madai, Javã, Tubal, Meseque ha'e Tiras.
3 Gômer ra'y kuery ma Asquenaz, Rifate ha'e
Togarma.
4 Javã ra'y kuery ma Elisá, Társis, Quitim
ha'e Dodanim.
5 Ha'e va'e kuery oja'o vy oo ye'ẽ rembe
re ikuai amboae reguarã. Peteĩ-teĩ regua
oayvu ae py ijayvu, joegua-egua joa py
ikuai.

6 Ha'e gui Cam ra'y kuery ma Cuxe,
Mizraim, Pute ha'e Canaã.
7 Cuxe ra'y kuery ma Sebá, Havilá, Sabtá,
Raamá ha'e Sabtecá. Ha'e Raamá ra'y kuery
ma Sabá ha'e Dedã.
8 Cuxe ra'y ma Ninrode. Ha'e va'e ma
ipo'akapa ypy raka'e yvy re.
9 Imba'ejukaa ipy'a guaxu va'e oiko SENHOR
renonde. Ha'e ixupe "Ninrode SENHOR
renonde imba'ejukaa rami avi oiko va'e",
'ea.
10 Jypy'i ipo'aka raka'e ma Babel tetã re, ha'e
gui Ereque, Acade ha'e Calné re ju, Sinar
yvy re ae.
11 Ha'e va'e yvy gui ha'e ojepe'a Assíria re ju
oiko aguã. Ha'e vy ojapo Nínive, Reobote-Ir
ha'e Calá tetã.
12 Nínive ha'e Calá mbyte ma ojapo avi
Resém tetã guaxu.

13 Mizraim ra'y ma Ludim, Anamim,
Leabim, Naftuim,
14 Patrusim ha'e Casluim (ha'e va'e gui ma
filisteu kuery ikuai), ha'e gui Caftorim.

15 Canaã ra'y ma Sidom jypygua. Ha'e va'e
gui ma Hete ju.
16 Hamymino kuery ma jebuseu kuery,
amorreu, girgaseu,
17 heveu, arqueu, sineu,
18 arvadeu, zemareu ha'e hamateu kuery
ikuai. Canaã ramymino kuery ma opa rupi
oaĩmba raka'e.
19 Canaã ramymino kuery yvy omboja'oague
ma Sidom guive oo Gerar katy, Gaza peve,
ha'e gui oo Sodoma, Gomorra, Admá ha'e
Zeboim katy, Lasa peve.
20 Ha'e va'e kuery ma Cam ramymino kuery.
Peteĩ-teĩ regua oayvu ae py ijayvu, joegua-
egua joa py ikuai.

21 Ha'e gui Jafé ryke'y Sem ma ta'y avi.
Hamymino kuery ma Héber ra'y kuery ha'e
javi ikuai.
22 Sem ra'y kuery ma Elão, Assur, Arfaxade,
Lude ha'e Arã.
23 Arã ra'y kuery ma Uz, Hul, Geter ha'e Más.
24 Arfaxade ra'y ma Salá, Salá ra'y ma Héber.

25 Héber ra'y ma mokoĩ oiko. Peteĩ ma
Pelegue hery va'e, mba'eta ha'e va'e oiko
jave yvy omboja'oa.* Ha'e rã tyvy ma Joctã.
26 Joctã ra'y kuery ma Almodá, Salefe,
Hazar-Mavé, Jerá,
27 Hadorão, Uzal, Dicla,
28 Obal, Abimael, Sabá,
29 Ofir, Havilá ha'e Jobabe ikuai. Ha'e va'e
kuery ha'e javi ma Joctã ra'y kuery.
30 Ha'e kuery yvy omboja'oague ma Messa
guive oo, kuaray oua katy Sefar yvyty oĩ
va'e peve.
31 Ha'e va'e kuery ma Sem ra'y kuery. Peteĩ-
teĩ regua oayvu ae py ijayvu, joegua-egua
joa py ikuai.

32 Ha'e va'e kuery ae Noé ramymino
kuery. Peteĩ-teĩ regua oayvu ae py ijayvu,
joegua-egua joa py ikuai. Ha'e kuery ma yy
ovu rire oja'opa yvy jave re.

11

Babel py torre ojapoa okuapyague

1 Ha'e jave py ma yvy jave re peteĩ'i ayvu
oiko ramo peteĩ'i rami anho ijayvu okuapy.
2 Ha'e kuery kuaray oua katy gui oje'oi vy
ojou peteĩ yvy joja porã reia Sinar yvy re.
Ha'e py ju ikuai.
3 Ha'e vy aipoe'i joupe-upe:

— Peju ke, jajapo yvy jykuerã, japy porã
— he'i. Ha'e jave py yvy jykue oiporu ita
'rãgue py. Oja va'e voi oiporu omboja aguã.
4 Aipoe'i okuapy:

— Peju ke, jajapo peteĩ tetã nhandevy,
ha'e torre yva re peve yvate va'erã. Ha'e
rami vy nhandere ima'endu'a porãa 'rã,
ha'e yvy jave re nhaneaĩ e'ỹ aguã — he'i
okuapy.

5 Ha'e rami rã SENHOR oguejy oexa aguã
tetã ha'e torre avakue ra'y kuery ojapo va'e.
6 Ha'e vy SENHOR aipoe'i:

— Aỹ peve peteĩ regua anho ikuai, ha'e
peteĩ rami meme ijayvu va'e. Ha'e nunga
ma jypy'i rei teri. Aỹ gui ma ha'e kuery
ndojapo kuaa e'ỹi 'rã ojapoxe va'e rei.
7 Peju ke, jaguejy, jajapo joo rami e'ỹ-e'ỹ
ijayvu aguã rami, peteĩ-teĩ joayvu oendu
kuaa ve'ỹ aguã — he'i.

* 10:25 Tery Pelegue ma "Oja'oa" 'ea reve joo ramigua.

8 Ha'e rami vy SENHOR omoaĩmba yvy jave
re. Ha'e ramo opytu'u tetã ojapo okuapya
gui.
9 Ha'e nunga rupi ha'e va'e henda om-
boerya Babel, ha'e py joayvu oendu kuaa
e'ỹ aguã rami SENHOR ojapo rire, yvy jave
re omoaĩmba vy.*

1 Crônicas 1.24-27

10 Po rami ma Sem ramymino kuery rery.
Ha'e ma cem ma'etỹ oguerekoa py ta'y
ypy'i Arfaxade oiko, yy ovu rire mokoĩ
ma'etỹa py.
11 Ha'e Arfaxade oiko rire tuu Sem ma quin-
hentos ma'etỹ re ju oiko. Ta'y ha'e tajy ju.
12 Arfaxade ma trinta e cinco ma'etỹ oikoa
py oiko ta'y Salá.
13 Ha'e Salá oiko rire tuu Arfaxade ma qua-
trocentos e três ma'etỹ re ju oiko. Ta'y ha'e
tajy ju.
14 Salá ma trinta ma'etỹ oikoa py oiko ta'y
Héber.
15 Ha'e Héber oiko rire tuu Salá ma quatro-
centos e três ma'etỹ re ju oiko. Ta'y ha'e
tajy ju.
16 Héber ma trinta e quatro ma'etỹ oikoa
py oiko ta'y Pelegue.
17 Ha'e Pelegue oiko rire tuu Héber ma qua-
trocentos e trinta ma'etỹ re ju oiko. Ta'y
ha'e tajy ju.
18 Pelegue ma trinta ma'etỹ oikoa py ta'y
Reú oiko.
19 Ha'e Reú oiko rire tuu Pelegue ma duzen-
tos e nove ma'etỹ re ju oiko. Ta'y ha'e tajy
ju.
20 Reú ma trinta e dois ma'etỹ oikoa py
oiko ta'y Serugue.
21 Ha'e Serugue oiko rire tuu Reú ma duzen-
tos e sete ma'etỹ re ju oiko. Ta'y ha'e tajy
ju.
22 Serugue ma trinta ma'etỹ oikoa py oiko
ta'y Naor.
23 Ha'e Naor oiko rire tuu Serugue ma
duzentos ma'etỹ re ju oiko. Ta'y ha'e tajy
ju.
24 Naor ma vinte e nove ma'etỹ oikoa py
oiko ta'y Terá.
25 Ha'e Terá oiko rire tuu Naor ma cento e
dezenove ma'etỹ re ju oiko. Ta'y ha'e tajy
ju.
26 Terá ma setenta ma'etỹ oiko rire oiko
ta'y kuery Abrão, Naor ha'e Harã.
27 Po rami ma Terá ramymino kuery rery.
Terá ra'y kuery ma Abrão, Naor ha'e Harã.
Harã ra'y ma Ló.
28 Harã ma yvy oikoague py ae omano, Ur
caldeu kuery rekoa py. Ha'e va'e jave py tuu
Terá oikove teri.
29 Abrão ha'e Naor ojou gua'yxyrã. Abrão
ra'yxy ma Sarai hery va'e, ha'e rã Naor
ra'yxy ma Milca, Harã rajy ae. Harã ra'y
kuery ma Milca ha'e Iscá.
30 Ha'e rã Sarai ma imemby va'erã e'ỹ ae
oiko.
31 Ha'e gui Terá ogueraa gua'y Abrão,
gua'y Harã ra'y Ló, ha'e gua'y Abrão ra'yxy
Sarai. Ha'e vy caldeu kuery rekoa Ur gui
jogueraa, Canaã yvy re ovaẽ aguã. Ha'e
rami teĩ Harã tekoa peve'i oje'oi. Ha'e vy
opyta okuapy ha'e py.
32 Ha'e gui Terá ma duzentos e cinco
ma'etỹ oikoa py omano Harã tekoa py.

12

Nhanderuete Abrão oenoĩ vy ogueroayvu porãague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Abrão pe:
— Exẽ ke ndeyvy gui, nderu ro ha'e nere-
tarã kuery ikuaia gui, ha'e tereo yvy aexa
uka va'erã katy.*
2 Mba'eta ndegui amoingo 'rã peteĩ regua
heta va'e. Romoingo porã 'rã, ha'e amboete
uka 'rã nderery. Ndere vy amboae regua
kuery amoingo porã avi 'rã.
3 Amoingo porã avi 'rã nemoingo porã va'e
kuery, ha'e rã ndere ijayvu vai va'e kuery re
ma xeayvu vai 'rã. Ndere vy yvy regua ha'e
javi ikuai porã 'rã — he'i.*
4 Ha'e rami SENHOR ijayvuague rami vy
Abrão oo. Ló voi oo hupive. Setenta e cinco
ma'etỹ Abrão oguereko reve ojepe'a Harã
tekoa gui.
5 Abrão ngupive ogueraa va'e ma gua'yxy
Sarai, guyvy ra'y Ló ha'e mba'emo
oguereko va'e ha'e javi. Ogueraa avi
guembiguai kuery Harã tekoa py oiko jave
ojou va'ekue. Ha'e rami vy Canaã yvy katy
ju jogueraa. Ha'e vy ovaẽmba ha'e py.
6 Ha'e va'e yvy Abrão oaxa ovy Siquém tetã
peve, Moré py yvyra carvalho hi'aĩ va'e
peve. Ha'e jave ma cananeu kuery ikuai yvy
re.

* 11:9 Tery Babel ma "Joo rami e'ỹ-e'ỹ oikuaa okuapya" 'ea. * 12:1 Atos 7.3 * 12:3 Gálatas 3.8

7 Ha'e ramo Abrão pe SENHOR ojexa uka.
Ha'e vy aipoe'i:

— Kova'e yvy ame'ẽ 'rã neramymino
kuery pe — he'i. Ha'e ramo Abrão ojapo
peteĩ altar SENHOR pe, ixupe ojexa uka rire.

8 Ha'e va'e gui oaxa ovy yvyty Betel regua
kuaray oua katy oĩ va'e peve. Ha'e py ma
oupi oo'i, Betel tetã regua kuaray oikea katy
opyta, ha'e Ai regua kuaray oua katy. Ha'e
py voi ojapo peteĩ altar SENHOR pe, ha'e
ojapukai SENHOR rery rupi.
9 Abrão oo ju ha'e gui, Neguebe katy tema
oo oiny.*

Egito yvy re Abrão oiko jave guare

10 Ha'e gui ha'e va'e yvy re oiko karuai.
Ha'e ramo Abrão oo vy Egito yvy re ju oiko,
ijyvy re ae karuai ete ramo.
11 Ha'e gui Egito yvy re ovaẽ rai'i maa py
Abrão aipoe'i gua'yxy Sarai pe:

— Xee aikuaa porã ndee kunha porã
ereikoa.
12 Ha'e ramo Egito pygua kuery nderexa vy
aipoe'i 'rã: "Peva'e kunha ma ta'yxy oiko",
he'i vy xejuka 'rã. Ndee anho'i nemoingove
'rã.
13 Ha'e nunga rupi aipo're xereindy reikoa
rami, ndere vy ha'e kuery xemboete vy xee
voi xemoingove aguã — he'i.

14 Egito yvy re Abrão ovaẽ ramo ha'e
pygua kuery ta'yxy oexa rã iporã ete.
15 Faraó rembiguai kuery yvatekueve va'e
oexa vy omombe'u Faraó pe. Ha'e ramo
Faraó ogueru ruka kunha va'e ngoo py.
16 Faraó ma kunha va'e re vy opena porã
Abrão re. Ha'e ramo ojou-jouve guymbarã:
vexa'i, vaka, mburika'i, ha'e gui guem-
biguai avakue ha'e kunhague, kavaju ha'e
camelo.

17 Ha'e rami teĩ SENHOR omoingo axy
Faraó ha'e hoo pygua kuery ha'e javi.
Mba'emo vai ete omoingo Abrão ra'yxy
Sarai káuxa.
18 Ha'e ramo Faraó oenoĩ uka Abrão. Ha'e vy
aipoe'i:

— Mba'e tu rejapo xere? Mba'e re tu
ndera'yxy oikoa neremombe'u porãi ri,
19 ha'e "Xereindy" 're rive? Ha'e rami
rã ajopy karamboae xera'yxyrã. Aỹ ma
ndera'yxy ae ri rã eraa ju, ha'e tapeo — he'i.
20 Ha'e rami vy Faraó guembiguai kuery pe
opena uka Abrão re. Ha'e ramo oarõ her-
avy, ta'yxy ha'e opa mba'e oguereko va'e
guive.

13

Abrão ha'e Ló joegui oja'oague

1 Ha'e gui Egito gui Abrão oẽ vy Neguebe
katy ju oo. Gua'yxy ogueraa opa mba'e
oguereko va'e reve. Ló avi oo hupive.
2 Abrão ma oguerekopa va'e. Oguereko
vaka, prata ha'e ouro.
3 Ha'e gui Neguebe gui Betel katy ju oo, oo'i
oupi ypy'iague py, Betel ha'e Ai mbyte py
ae,
4 altar SENHOR peguarã ojapoague peve.
Ha'e py ae ju Abrão ojapukai SENHOR rery
rupi.
5 Abrão rupive Ló oo vy ogueraa reta
vexa'i, vaka ha'e oo'i.
6 Ha'e nunga rupi ha'e va'e yvy re
nda'evevei joa py mokoĩve ikuai aguã,
oguerekopa va'e meme ramo. Nda'evei ae
joa py ikuai aguã.
7 Ha'e gui Abrão rymba re opena va'e kuery
joguero'a rei Ló rymba re opena va'e kuery
reve. Ha'e va'e jave py cananeu ha'e fer-
ezeu kuery avi ikuai ha'e va'e yvy re.

8 Ha'e ramo Abrão aipoe'i Ló pe:

— Nda'evei nhande jajoguero'a rei aguã,
neĩ xerembiguai kuery nerembiguai kuery
reve joguero'a aguã nda'evei, joegua meme
nhandekuai vy.
9 Ma'ẽ, nerenonde itui yvy ha'e javi. Ajerure
xea gui rejepe'a aguã. Xapy'a rei jaiporu
kuaa e'ỹa katy ri reo ramo xee ma jaiporu
kuaa katy 'rã aa. Ha'e rã jaiporu kuaa katy
ri reo ramo xee ma jaiporu kuaa e'ỹa katy
'rã aa — he'i.

10 Ha'e ramo Ló oma'ẽ vy oexa yvy joja
porã reia Jordão yakã yvýry itui va'e, Zoar
tekoa katy'i. Ha'e va'e yvy ma Sodoma ha'e
Gomorra SENHOR omomba e'ỹ mbove yy
porã oĩa, yvotyty SENHOR omoingo va'ekue
rami ae iporã, Egito yvy rami avi.
11 Ha'e ramo Ló ma ojeupe guarã oiporavo
Jordão yvýry yvy joja porã reia itui va'e ha'e
javi. Ha'e rami vy ha'e katy oo, kuaray oua
katy. Ha'e rami py mokoĩve oja'o joe gui.
12 Abrão ma Canaã yvy re ae opyta. Ha'e rã
Ló ma oo vy yvy joja porã reia re tetã ikuai

* 12:9 Neguebe ma Judéia regua yvy piru reia kuaray puku-a katy oĩ va'e.

va'e rupi oiko. Ha'e rami vy oo'i oguerova
heravy Sodoma tetã peve.
13 Ha'e rã Sodoma pygua avakue ma heko vai
va'e, SENHOR renonde ojejavypa ete va'e
ikuai.

*Abrão pe Canaã yvy ome'*ẽ aguã re SENHOR ijayvuague

14 Ha'e gui Ló ojepe'a ma rire SENHOR
aipoe'i Abrão pe:
— Ema'ẽ reĩa guive kuaray ijapu'a'ia
katy, kuaray ipuku-a katy, oua katy ha'e
oikea katy.
15 Mba'eta yvy rexa va'e ha'e javi 'rã
ame'ẽmba ndevy, ha'e neramymino kuery
pe voi, araka'e rã peve guarã.*
16 Amboeta 'rã neramymino kuery yvy ku'i
hetaa rami. Amongue yvy ku'i oipapa kuaa
va'e rire mae oipapa kuaa avi 'rãgue ner-
amymino kuery.
17 Epu'ã ke, tereo ha'e eikuaa pota kova'e
yvy ipuku-a ha'e ipya rami, mba'eta
ame'ẽmba 'rã ndevy — he'i.
18 Ha'e ramo Abrão ngoo'i oguerova her-
avy vy oiko carvalho yvyra ty Manre py oĩ
va'e rexei'i ju oiko, Hebrom tetã katy'i. Ha'e
py ma teĩgue ju ojapo altar SENHOR pe.

14

Irundy huvixa kuery peteĩ nhiruĩ re opu'ã okuapyague

1 Ha'e jave py ma Sinar tetã pygua huvixa
Anrafel, Elasar pygua huvixa Arioque, Elão
pygua huvixa Quedorlaomer ha'e Goim
pygua huvixa Tidal reve,
2 ha'e kuery ma opu'ã okuapy Sodoma
pygua huvixa Bera rovai, Gomorra pygua
huvixa Birsa, Admá pygua huvixa Sinabe,
Zeboim pygua huvixa Semeber ha'e Belá
Zoar hery avi va'e pygua huvixa rovai.
3 Ha'e ramo ha'e va'e kuery ma Sidim regua
yvyugua py ono'õmba okuapy, yupa he'ẽ ro
va'e katy'i.
4 Ha'e kuery ma doze ma'etỹ re ma hu-
vixa Quedorlaomer escravo ikuai rire treze
ma'etỹ maa py nonhe'ẽ renduxevei.
5 Ha'e gui catorze ma'etỹa py Quedorlaomer
ou, guexevegua huvixa kuery reve. Ha'e
rami vy oitypa refaim kuery Asterote-
Carnaim tetã py, ha'e gui zuzim kuery Hã
py, emim kuery Savé-Quiriataim py,
6 ha'e horeu kuery ju oity Seir yvyty re, El-
Parã regua tekoa e'ỹa katy'i oĩ va'e peve.
7 Ha'e gui ma En-Mispate py ju ovaẽ (ha'e
va'e ma Cades), ha'e rami vy oitypa amale-
quita ha'e amorreu kuery Hazazom-Tamar
py ikuai va'ekue.

8 Ha'e ramo hovai opu'ã jogueravy
Sodoma pygua huvixa, Gomorra pygua
huvixa, Admá pygua huvixa, Zeboim pygua
huvixa ha'e Belá Zoar va'e pygua huvixa.
Ha'e kuery jogueraa Sidim regua yvyugua
py huvixa kuery mboae rovai opu'ã aguã,
9 Elão pygua huvixa Quedorlaomer, Goim
pygua huvixa Tidal, Sinar pygua huvixa
Anrafel ha'e Elasar pygua huvixa Arioque
rovai. Ha'e rami py irundy huvixa kuery
opu'ã okuapy peteĩ nhiruĩ huvixa kuery
rovai.

10 Ha'e gui Sidim regua yvyugua py ma
heta oĩ yvykua oja va'e oĩa. Ha'e va'e rupi
Sodoma ha'e Gomorra pygua huvixa kuery
ojava vy amongue ho'a yvykua py, ha'e rã
amboae kuery ma yvyty katy ojava.
11 Ha'e rã hovaigua kuery ma oipe'apa
Sodoma ha'e Gomorra pygua kuery mba'e
rei-rei. Tembi'u voi ogueraapa vy oje'oipa
ju.

Ló kuery ojopypaa heravyague

12 Ha'e kuery ogueraa avi Abrão ryvy ra'y
Ló, Sodoma tetã py oikoague gui. Hymba
kuery voi ogueraapa.
13 Ha'e ramo peteĩ oo jepe va'ekue ou vy
omombe'u Abrão hebreu va'e pe, Manre
regua carvalho ty katy'i oikoa py. Manre
ma amorreu oiko raka'e, Escol ha'e Aner
ruvy. Ha'e va'e kuery ma Abrão reve nho-
moirũ va'e ikuai.
14 Ha'e ramo Abrão ma tyvy ra'y ogueraa
ague oendu vy omono'õmba guembiguai
kuery hoo py itui'i va'ekue, opu'ã kuaa va'e
trezentos e dezoito ikuai va'e. Ha'e rami vy
amboae kuery rakykue oje'oi Dã peve.
15 Ha'e rami vy hembiguai kuery oja'o vy
pyávy opu'ã okuapy amboae kuery rovai.
Oitypa vy omonha Damasco yke ijaxua katy
Hobá tetã oĩ va'e peve.
16 Ha'e rami vy oguerupa ju imba'e rei-
rei. Ogueru avi guetarã Ló, imba'e rei-rei,
kunhague ha'e hetarã kuery ha'e javive.

* 13:15 Gálatas 3.16

17 Ha'e gui Abrão ma huvixa Quedor-
laomer ha'e hexevegua huvixa kuery oity-
paague gui ojevy ramo oĩa py Sodoma
pygua huvixa ou ovaexĩ aguã Savé regua
yvyugua, “Huvixa yvyugua” 'epy va'e py.

Melquisedeque Abrão ogueroayvu porãague

18 Ha'e gui oĩa py Salém pygua hu-
vixa Melquisedeque ogueru mbojape ha'e
vinho. Ha'e va'e ma sacerdote oiko Nhan-
deruete yvate ete va'e pegua.
19 Ha'e gui ogueroayvu porã Abrão. Ha'e vy
aipoe'i:
— Abrão, tove Nhanderuete yvate ete
va'e, yva ha'e yvy rerekoa tanemoingo
porã.
20 Ha'e ta'ima'endu'a porãa Nhanderuete
yvate ete va'e re, ndepo py nderovaigua
kuery omboaxapa rire — he'i. Ha'e rami rã
ixupe Abrão ome'ẽ dízimo ogueru va'ekue
ha'e javi gui.*
21 Ha'e gui Sodoma pygua huvixa ju
aipoe'i Abrão pe:
— Xevy pe eraa uka ju xeretã pygua
kuery, ha'e rã nhomba'e rei-rei reru
va'ekue ma ndevy guarã toĩ — he'i.
22 Ha'e rã Abrão ombovai:
— Aupi xepo SENHOR Nhanderuete yvate
ete va'e, yva ha'e yvy rerekoa pe.
23 Ha'e rami vy aura mba'eve ajopy e'ỹ
aguã nemba'e rei-rei gui, neĩ peteĩ nhimbo,
neĩ xapatu xã, “Xee ame'ẽ ramo Abrão
oguerekopa”, 're e'ỹ aguã.
24 Mba'eve xee ndaipotai xejeupe guarã,
mba'emo kunumigue ho'u va'ekue e'ỹ vy,
ha'e xerupive oje'oi va'ekue Aner, Escol
ha'e Manre pe reme'ẽ va'erã va'e anho.
Tove ha'e kuery tojopy ojeupe guarã — he'i.

15

Nhanderuete Abrão ta'y aguã re ijayvuague

1 Ha'e va'e rire SENHOR Abrão pe ojexa
uka vy aipoe'i ixupe:
— Abrão, ekyje eme. Xee ma mba'emo
vai jokoa aiko ndevy, ha'e ndevy guarã
va'ekue heta 'rã ame'ẽ.
2 Abrão ombovai:
— SENHOR Xeruete, mba'e tu ha'vy
reme'ẽ 'rã, xera'y e'ỹ re ae aiko rã? Ha'e
xero py mba'emo areko va'e aeja rã ojopy
va'erã ma Damasco guigua Eliézer anho.
3 Aipoe'ive ju: — Xera'yrã nereme'ẽi rire
mba'emo areko va'e xero py tembiguai
itui'i va'ekue pe guarã rive opytapa.
4 Ha'e ramo SENHOR ombovai vy aipoe'i:
— Ha'e va'e ma nemba'e jopyarã e'ỹ oiko.
Ha'e rã ndegui oiko va'erã va'e ae ma 'rã
ojopy — he'i.
5 Ha'e vy ogueraa oka py. Ha'e vy aipoe'i:
— Ema'ẽ yva re, ha'e eipapa jaxy-tata
ikuai va'e, reipapa aguã ha'eve ramo.*
Aipoe'i avi: — Guĩ rami 'rã heta ner-
amymino kuery — he'i.
6 Ha'e ramo Abrão SENHOR re ojerovia ramo
ixupe “Heko porã va'e” he'i.*
7 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju:
— Xee ma SENHOR Ur caldeu kuery retã
gui roipe'a va'ekue, kova'e yvy nderekoarã
ame'ẽ aguã — he'i.
8 Abrão oporandu ixupe:
— SENHOR Xeruete, mba'exa tu aikuaa
'rã anhetẽ kova'e yvy ajopy 'rãa?
9 Ombovai:
— Eru xevy ha'vy peteĩ vaka kunha'i,
peteĩ kavara ha'e peteĩ vexa'i ra'y, mboapy
ma'etỹ oguereko va'e meme. Eru avi peteĩ
pyku'i'i ha'e peteĩ apykaxu'i — he'i.
10 Ha'e ramo Abrão mymba ha'e javi ogueru
vy oipe'ãmba mbyte rupi. Onhono porã'i
ipẽgue, peteĩ-teĩ joexe-exei'i. Ha'e rã
guyra'i ma noipe'ãi.
11 Xapirẽ kuery mba'emo re'õgue áry oguejy
ramo Abrão omondyi.

Abrão reve Nhanderuete ngupive guarã ojapoague

12 Ka'aru rai'i ma jave Abrão hopeyi vaipa,
ha'e oendu avi okyje vaipaa, pytũ vai ete
ramo.
13 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i ixupe:
— Reikuaa pota pova'e re, mba'eta ner-
amymino kuery joyvy rupi oguata rei 'rã.
Escravo ikuai aguã rami ojopya 'rã. Ha'e gui
ombojexavaia 'rã quatrocentos ma'etỹ re.
14 Ha'e rami teĩ herekoa kuery ma xee ju
amoingo axy 'rã. Ha'e va'e rire ojepe'apa
'rã ha'e gui, imba'e rei-reipa reve.*
15 Ha'e rã ndee ma reo porã 'rã neramoĩ
kuerya py. Ha'e ramo nenhono porãa 'rã
ndetuja'i ete jave.

* 14:20 Hebreus 7.17,21 * 15:5 Romanos 4.18 * 15:6 Romanos 4.3,9,22, Gálatas 3.6, Tiago 2.23 * 15:14 Atos 7.6-7

16 Ha'e gui neramymino kuery irundykuea
mae ma ikuai va'e ojevy 'rã apy, mba'eta
ndopai teri apygua amorreu kuery heko vai
aguã — he'i.
17 Kuaray oike ma ramo pytũ vaipa ete.
Ha'e gui ojekuaa peteĩ tapyĩ ryru hataxĩ
opu'ã oinya va'e, ha'e peteĩ takua ryxa
rendy mymba pẽgue ikuai va'e mbyte rupi
oaxa oiny va'e.
18 Ha'e va'e árave Abrão reve SENHOR
ojapo ngupive guarã. Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e gui neramymino kuery pe ae 'rã
ame'ẽ kova'e yvy, Egito yakã guive Eufrates
yakã guaxu peve,
19 queneu kuery ikuaia, quenezeu, cad-
moneu,
20 heteu, ferezeu, refaim,
21 amorreu, cananeu, girgaseu ha'e jebuseu
kuery ikuaia guive.

16

Sarai ha'e Agar rekokue oĩa

1 Abrão ra'yxy Sarai ma imemby va'e'ỹ.
Ha'e rami avi oguereko peteĩ guembiguai
Egito guigua Agar hery va'e.
2 Ha'e gui Sarai aipoe'i Abrão pe:
— Xee ma Nhanderuete xeapo kyrĩ va'e
areko e'ỹ aguã rami. Emenda ke xerem-
biguai re, ha'e va'e rupi xepi'arã rami
ndera'y aguã — he'i. Ha'e ramo Abrão
onhe'ẽ rendu Sarai.
3 Ha'e rami vy ome Abrão-a py Sarai
ogueraa guembiguai Egito guigua Agar,
ome'ẽ ta'yxy jevyrã. Ha'e va'e jave ma dez
ma'etỹ re ma ikuai Canaã yvy re.
4 Ha'e gui Agar reve Abrão jogueroke ramo
oguereko kyrĩ va'e. Kyrĩ va'e oguereko maa
oexa vy nda'ija'evei ma opatõ ra'yxy re.
5 Ha'e ramo Sarai aipoe'i Abrão pe:
— Ndere ae toopa xemoxĩmba reiague.
Xee ma xerembiguai rereko aguã ame'ẽ rire
kyrĩ va'e oguereko maa oexa vy nda'ija'evei
xere. Tove SENHOR toikuaa pota xere re-
japo va'ekue re.
6 Gua'yxy pe Abrão ombovai:
— Nerembiguai ma ndepo py oiko. Ereko
ndee ae rerekoxea rami — he'i. Ha'e ramo
Sarai guembiguai oguereko axy ramo ojava
ixugui.
7 Ha'e gui SENHOR-a guigua anjo ojou
tekoa e'ỹa py peteĩ yvu rexei, Sur yvy katy
tape oo va'e py.
8 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Ndee Sarai rembiguai Agar, magui tu
reju? Marã katy tu reo?
Ombovai:
— Xererekoa Sarai gui rima ajava — he'i.
9 Ha'e ramo anjo SENHOR-a guigua aipoe'i
ixupe:
— Ejevy ju ndererekoaa py, ha'e en-
hemo'yvyĩ'i ipo py.
10 Anjo aipoe'ive ju:
— Xee amboeta ete 'rã neremiarirõ
kuery, avave rei oipapa kuaa aguã rami e'ỹ.
11 Anjo aipoe'ive ju:
— Rereko 'rã kyrĩ va'e, ava'i 'rã reikuavã.
Remboery 'rã Ismael, rejexavaia gui SEN-
HOR ndereraa jepe rire.*
12 Ha'e va'e ma avakue oikuaa rã mburika
ka'aguy regua rami 'rã oiko, mba'eta opu'ã
'rã pavẽ re, ha'e rã hexe ma pavẽ 'rã opu'ã
avi. Oiko 'rã guyvy kuery rovaigua — he'i.
13 Ha'e ramo Agar ma SENHOR hexeve
ijayvu rire ojapukai hery rupi. Ha'e vy
aipoe'i:
— Ndee ma Xeruete rexa va'e — he'i.
Mba'eta aipoe'i: "Xee ri ty'y apy ha'eve
xerexaa aexa aguã?" he'i vy.
14 Ha'e nunga rupi ha'e va'e ygua hery Beer-
Laai-Roi. Cades ha'e Berede mbyte re
opyta.†

Ismael itui'iague

15 Ha'e gui Agar oguereko'i Abrão ra'y.
Ha'e rã Abrão Agar re ta'yague omboery
Ismael.
16 Oitenta e seis ma'etỹ re ma Abrão oiko
jave Agar ta'y Ismael re.

17

Nhanderuete Abrão rery oguerovaague

1 Abrão noventa e nove ma'etỹ oguerekoa
py SENHOR ojexa uka ixupe. Ha'e vy aipoe'i:
— Xee ma Nderuete xepo'akapa va'e.
Eiko ke xerenonde opa mba'e py ndereko
porãa rupi.
2 Ha'e ramo ndereve ajapo 'rã xerupive
guarã, ha'e rami vy amboeta 'rã ner-
amymino kuery — he'i.
3 Ha'e ramo Abrão guenapy'ã re oĩ, ngova
yvy re omovaẽ. Nhanderuete aipoe'i ixupe:

* 16:11 Tery Ismael ma "Nhanderuete oendu va'e" 'ea. ygua" 'ea.

† 16:14 Tery Beer-Laai-Roi ma "Hekove va'e xerexaaty

4 — Xerupive guarã ndereve ajapo rire
ndee reiko 'rã mbovy e'ỹ regua ikuai va'e
ru.
5 Ha'e nunga rupi Abrão ve'ỹ ma 'rã nder-
ery, ha'e rã Abraão, mbovy e'ỹ regua rurã
romoingo rire.*
6 Xee romboeta ete 'rã neramymino kuery.
Ndegui 'rã amoingo joegua e'ỹ-e'ỹ, huvixa
kuery guive.
7 Xerupive guarã ndereve jypy'i ajapo
va'ekue ma aikuaa uka 'rã neramymino
kuery pe ha'e kuery ikuai jevy-jevy rã
guarã, raka'eve rã. Ha'e rami vy Nderuete
aiko aguã, ha'e gui neramymino kuery
Ruete guive.
8 Ndevy ha'e neramymino kuery pe ame'ẽ
'rã yvy reguata reikovyague. Ha'e kuery
pegua itui Canaã yvy ha'e javi, raka'e rã
guarã. Ha'e xee aiko 'rã ha'e kuery Ruete.

Opire omboi uka aguã oejaa ague

9 Nhanderuete aipoe'ive ju Abraão pe:
— Ndee ha'e neramymino kuery pen-
dekuai 'rã xereve guarã ajapo va'e rupi,
ha'e kuery ikuaia nhavõ ha'e rami ae
ta'ikuai.
10 Po rami ma xereve guarã ajapo, ha'e
va'e rupi peẽ ha'e neramymino kuery pen-
dekuai aguã: Pemboi 'rã avakue'i penem-
byte oiko va'e ha'e javi pire.
11 Pendero'o pire ae 'rã pemboi. Ha'e
nunga ma xereve guarã ajapo va'e rupi
pendekuaia kuaa ukaarã oĩ.
12 Penembyte oiko va'e oito ára oguerekoa
py pemboi 'rã ipire: avakue pende kuery
regua ha'e penerembiguai ra'y kuery
pendo py oiko va'ekue, yvy mboae guigua
pejogua va'ekue guive, penderegua ae e'ỹ
teĩ.
13 Pemboi 'rã pendero py itui'i va'ekue ha'e
pendeperáta re pejogua va'ekue pire. Ha'e
rami py xereve guarã ajapo va'ekue kuaa
ukaarã oĩ 'rã pendero'o re, raka'e rã peve
guarã.
14 Ha'e rã ngo'o pire omboi uka e'ỹ va'e ma
oipe'aa 'rã pende kuery mbyte gui, xereve
guarã ajapo va'ekue rupi e'ỹ oiko ramo.

Sarai rery ju Nhanderuete oguerovaague

15 Nhanderuete aipoe'i Abraão pe:
— Ndera'yxy Sarai pe ma "Sarai" 'ereve
eme, ha'e rã "Sara" ju 'rã renoĩ.†
16 Mba'eta amoingo porã vy ajapo 'rã
ndera'yrã oguereko aguã rami. Anhetẽ
amoingo porã ramo ixugui joegua e'ỹ-e'ỹ
'rã ikuai, huvixa kuery guive — he'i.
17 Ha'e ramo Abraão guenapy'ã re oĩ vy
yvy re ngova omovaẽ. Ha'e vy hory vy
aipoe'i ojeupe:
— Ava cem ma'etỹ ma oguereko va'e
nda'u ta'y 'rã ri? Ha'vy Sara nda'u imemby
nho 'rã, noventa ma'etỹ ma oguereko
va'eri? — he'i ojeupe.
18 Ha'e gui Nhanderuete pe ju Abraão
aipoe'i:
— Ismael ae oiko 'rãgue nerenonde rupi
— he'i.
19 Nhanderuete ombovai:
— Ndera'yxy Sara ae 'rã oguereko
ndera'y. Ha'e va'e remboery 'rã Isaque.
Ixupe ae 'rã amoĩ atã xereve guarã ajapo
va'ekue, hamymino kuery raka'eve rã ikuai
va'erã va'e peguarã.
20 Ha'e rami avi aendu avi Ismael re ndeayvu
rã. Amoingo porã avi 'rã, ha'e ajapo 'rã ta'y
reta aguã rami. Ta'y kuery ma doze huvixa
'rã ikuai. Ixugui amoingo 'rã peteĩ regua
heta ete ikuai va'e.
21 Ha'e rã xereve guarã ajapo va'ekue ma
Isaque pe ae ju 'rã amoĩ atã. Ha'e va'e ma
peteĩ ma'etỹa py kova'e ára ojeupity ju jave
Sara oguereko 'rã ndera'yrã — he'i.
22 Ha'e gui Abraão reve Nhanderuete
ijayvupa ma vy ojeupi ovy ha'e gui.

Opire omboi ukapaa okuapyague

23 Ha'e va'e árave Abraão ogueru ruka
gua'y Ismael, guembiguai kuery ha'e pygua
ae ha'e peráta re ojogua va'ekue ha'e javi.
Avakue hoo py ikuai va'e ha'e javive om-
boatypa vy omboi peteĩ-teĩ pire, Nhan-
deruete aipoe'iague rami vy.
24 Abraão noventa e nove ma'etỹ oguereko
reve opire omboi uka raka'e.
25 Ta'y Ismael ma treze ma'etỹ oguereko jave
omboi ipire.
26 Peteĩ ára pyve Abraão ta'y Ismael reve
omboi uka okuapy opire.
27 Avakue hoo py ikuai va'e ma guive rã opire
omboi ukapa, tembiguai kuery ha'e pygua
ae, ha'e yvy mboae gui peráta re ojogua
pyre guive.

* 17:5 Tery Abraão ma "Heta regua ru" 'ea (Romanos 4.17).

† 17:15 Tery Sara ma "Huvixave rajy" 'ea.

18

Abraão pe SENHOR ha'e mokoĩ anjo ojexa ukaague

1 Ha'e gui Manre py Abraão pe SENHOR
ojexa uka ju yvyra carvalho ty oĩ va'e
rexei'i, hakuve ma jave ngoo'i rokẽ py
oguapy oiny jave.
2 Abraão oma'ẽ vy oexa mboapy avakue
henonde hi'aĩ ra'e ramo. Oexa vy ngoo'i
rokẽ gui onha ovy ovaexĩ aguã.* Guenapy'ã
re oĩ, ngova yvy re omovaẽ rei reve.
3 Ha'e vy aipoe'i:
— Xe-Senhor, rejou porã ri ramo ajerure
reaxa rive e'ỹ aguã xee nerembiguaia gui.
4 Taru ruka yy pendepy pejoi aguã.†
Pepytu'u ranhe kova'e yvyra guy py.
5 Aru ruka 'rã mbojape'i. Pe'u ke, pen-
embaraeteve, ore kuery penembiguaia py
pevaẽ ma vy. Ha'e gui mae ma ha'eve peove
aguã — he'i.
Ha'e kuery ombovai vy
— Ejapo ha'vy ndeayvuague — he'i
okuapy.
6 Ha'e ramo Abraão ojapyra ovy oo'i Sara
oĩa py. Ha'e vy aipoe'i:
— Emoakỹ pojava na mboapy ryru trigo
iporãve va'e mbojaperã, ha'e exy ju tan-
himbu py — he'i.
7 Ha'e gui Abraão ma mymba kora katy
ju onha ovy. Peteĩ vaka ra'y ikyra porã
va'e ojopy vy ome'ẽ omongakua va'ekue pe
oguereko katu pojava aguã.
8 Ogueru avi kamby kekue ha'e oke e'ỹ va'e,
ha'e gui vaka ro'o oexy uka va'ekue. Ha'e
rami vy ipoua kuery renonde omoĩmba.
Oarõ ho'amy ha'e kuerya py yvyra guy py
okaru okuapy ramo.
9 Ha'e ramo ha'e kuery oporandu ixupe:
— Ndera'yxy Sara mamo tu oĩ?
Ombovai:
— Opy ri hiny — he'i.
10 Ha'e kuery regua peteĩ va'e aipoe'i:
— Aỹ ma peteĩ ma'etỹa py ma aju ete
ju 'rã ndea py. Ha'e ramo ndera'yxy Sara
oguereko 'rã ava'i — he'i. Ha'e rami jave
Sara oendu oo'i rokẽ py ha'e kuery rakykue
katy.
11 Abraão ha'e Sara ma tujakue'i ete ma
ikuai. Sara voi ndoikovei ma gueko re.
12 Ha'e gui Sara ha'e nunga oendu vy hory
oiny opy'a py. Ha'e vy aipoe'i ojeupe ae:
— Xeguaiguĩ'i ete ma, ha'e xeme voi
tuja'i ma va'eri, ha'e rami teĩ nhi'ã avy'a
nho 'rã ri? — he'i.
13 SENHOR aipoe'i Abraão pe:
— Mba'e re tu Sara hory rei reve ri
aipoe'i: "Anhetẽ ete ri nda'u areko'i teri 'rã
kyrĩ va'e, xeguaiguĩ'i ma rire?" he'i?
14 Nhanderuete pe nda'u oiko 'rã ri mba'emo
haxy ete va'e ojapo aguã? Peteĩ ma'etỹa py
kova'e ára ojeupity jevy jave 'rãe aju ndea
py, ha'e Sara oguereko 'rã kyrĩ va'e — he'i.*
15 Ha'e rami rã Sara okyje vy onhenhomi.
Ha'e vy aipoe'i:
— Ndaxeroryi rima ainy.
Ha'e rã ha'e va'e ma ombovai:
— Any, anhetẽ nderory kuri — he'i.

Sodoma ha'e Gomorra omomba aguã re Nhanderuete ijayvuague

16 Ha'e gui avakue opu'ãmba vy oo ha'e
gui, Sodoma tetã katy oma'ẽ aguã. Abraão
voi oo ranhe ha'e kuery rupive tape oexa
uka aguã.
17 SENHOR aipoe'i ojeupe ae:
— Ndaikuaa ukai 'rã ri nda'u Abraão pe
mba'e pa ajapo taa?
18 Mba'eta Abraão gui ma oiko 'rã peteĩ
regua heta ha'e imbaraete va'e. Ha'e hexe
vy yvy jave regua ha'e javi 'rã amoingo
porã.*
19 Mba'eta xee aiporavo ha'e ombo'e
aguã gua'y kuery ha'e guamymino kuery
araka'eve rã guarã xee aipotaa rami ikuai
aguã re, teko porã ha'e ha'eve ramigua
anho ojapo aguã. Ha'e nunga rupi
Abraão pe xee SENHOR ajapo 'rã hekorã
re xeayvuague — he'i.
20 SENHOR aipoe'ive ju:
— Sodoma ha'e Gomorra pygua kuery
reko re opa marã ayvua rã aendu. Ha'e
kuery ojejavypave tema oje'oivy.
21 Ha'e nunga rupi avaẽ 'rã aexa aguã anhetẽ
pa aendua rami ha'e kuery ikuaia. Ha'e
rami e'ỹ rã aikuaa avi 'rã.

* 18:2 Mboapy avakue ovaẽ va'e regua mokoĩ ma anjo ikuai (19.1), ha'e rã amboae ma SENHOR ae, ha'e'ỹ vy anjo ikuaa ukaa (versículos 1, 17, 20, 22). † 18:4 Ha'e kuery reko rami vy oo py ipoua kuery ovaẽ ramo hoo va'e omovaẽ vy ogueru ruka 'rã yy opy ojoi aguã, tape rupi yvy ku'i rupi ou rire (19.2, 24.32, 43.24, Juízes 19.21, Lucas 7.44, João 13.1-14). * 18:14 Romanos 9.9
* 18:18 Gálatas 3.8

Nhanderuete pe Abraão ojerureague

22 Ha'e gui ha'e va'e avakue oje'oi Sodoma
tetã katy. Ha'e rã Abraão ma SENHOR
renonde teri oĩ.
23 Ha'e rami vy hexe onhemboja vy aipoe'i:
— Heko vai va'e remombaa py remomba
avi 'rã teve heko porã va'e?
24 Xapy'a rei tetã py cinqüenta heko porã
va'e ikuai teĩ nda'u remomba nho 'rã tetã?
Cinqüenta heko porã va'e remboaxya nda'u
nerendui 'rã tetã remomba e'ỹ aguã?
25 Ejapo eme ha'e rami, heko vai va'e rejukaa
py ejukapa avi eme heko porã va'e, heko
vai va'e opaa rami ae avi heko porã va'e
opa e'ỹ aguã. Tove ha'e ramigua toiko eme.
Ndee yvy jave re ikuai va'e rerekoa reiko
va'e ha'eve e'ỹa rami teve 'rã rejoguereko?
— he'i.
26 Ha'e ramo SENHOR ombovai:
— Ha'e gui Sodoma py cinqüenta heko
porã va'e ajou ri vy ha'e kuery re vy am-
boaxy 'rã tetã ha'e javi — he'i.
27 Ha'e gui Abraão aipoe'ive ju:
— Taxepy'a guaxu xeayvuve aguã
Xeruete reve, yvy ku'i, tanhimbu guigua
aiko va'eri.
28 Xapy'a rei heko porã va'e cinqüenta aguã
peteĩ nhirũi'i ri oata ramo remomba nho 'rã
teve tetã?
Ombovai:
— Quarenta e cinco ri ha'e py ajou vy
namombai 'rã tetã — he'i.
29 Abraão aipoe'ive ju:
— Ha'e gui xapy'a rei quarenta ri ikuai
ramo ha'vy?
Ombovai:
— Quarenta ikuai va'e re vy namombai
'rã — he'i.
30 Oporanduve ju:
— Ejou vai eme ke SENHOR, xeayvuve ju
taa. Ha'vy trinta ikuai ramo ha'e py?
SENHOR ombovai:
— Trinta heko porã va'e ha'e py ajou vy
namombai 'rã — he'i.
31 Abraão ijayvuve tema:
— SENHOR reve xeayvuve ta. Ha'vy vinte
ete'i ri ikuai ramo ha'e py?
SENHOR ombovai:
— Namombai 'rã vinte ikuai va'e re vy —
he'i.
32 Abraão aipoe'ive ju:
— Ejou vai eme ke SENHOR, teĩgue ju
xeayvu taa. Ha'vy dez heko porã va'e ikuai
ramo?
SENHOR ombovai:
— Dez-'i ikuai va'e re vy namombai 'rã —
he'i.
33 Abraão ijayvupa ma ramo SENHOR
ojepe'a ovy. Ha'e rã Abraão ma ngoo katy
ju ojevy.

19

Ló mokoĩ anjo omovaẽague

1 Pytũ'i ovy jave mokoĩ anjo ovaẽ Sodoma
py. Ha'e jave py Ló oguapy oiny tetã py
oikea py. Anjo kuery ou rã oexa vy opu'ã
ovy ovaexĩ aguã. Ovaexĩ vy guenapy'ã re oĩ,
yvy re ngova omovaẽ oiny.
2 Ha'e vy aipoe'i:
— Aỹ ma xeruvixa kuery, pevaẽ ke xee
penerembiguai ro py pendepy pejoi ha'e
peke aguã. Ko'ẽ rã aje'ive'i mae ma
peguatave ju 'rã.
Ha'e kuery ombovai:
— Ha'e rami avi tetã mbyte py rive roke
teĩ ha'eve — he'i.
3 Ló onhea'ã ete ramo mae ma jogueraa
hoo py oke aguã. Ha'e ramo omongaru,
mbojape ombovu e'ỹ re oexy uka vy. Ha'e
ramo ha'e kuery okaru.
4 Onhenomba e'ỹ re Sodoma tetã pygua
avakue jogueru vy ombojere okuapy oo.
Kunumigue ha'e tujakue ou okuapy opa
rupi gui.
5 Ha'e rami vy Ló pe ojapukai vy aipoe'i
okuapy:
— Mamo tu ikuai avakue pytũ'i jave
ndero py ovaẽ va'ekue? Eru oka katy ro-
javyky rei aguã — he'i okuapy.
6 Ha'e ramo Ló anho oẽ ha'e kuerya py,
ha'e omboty okẽ.
7 Ha'e vy aipoe'i:
— Xeretarã kuery, ajerure pejapo vai e'ỹ
aguã.
8 Ma'ẽ, mokoĩ xerajy kunhataĩgue areko
xero py. Ha'e va'e kuery ma aru ta
perekoxea rami pereko aguã. Ha'e rã ha'e
va'e avakue pe ma pejapo vai eme, xero py
amovaẽ rire.
9 Ha'e rã ha'e kuery aipoe'i:
— Ejepe'a ke upe gui!
Ha'e gui joupe-upe ju ijayvu:
— Amboae yvy guigua nhanderekoa py
ou va'ekue ri oikuaa potaxe nhandere. Ha'e
nunga rupi hexe tema ngoo py omovaẽ
va'ekue gui jajapo vaive 'rã — he'i okuapy.

Ha'e vy Ló omboty rei jogueruvy, ha'e omboixe okẽ.
10 Ha'e ramo ngopy avakue ikuaia gui okuave'ẽ vy ojopy Ló, omoinge ju opy. Ha'e rami vy omboty ju okẽ.
11 Ha'e gui oexa mboguepa oka py ikuai va'e, kyrĩgueve ha'e tujakueve. Ha'e ramo okẽ rekaa rupi rive ikuai ikane'õmba peve.
12 Ha'e gui mokoĩ ava aipoe'i Ló pe:
— Apy rerekove pa ndero pygua kuery? Nderajy me kuery, ndera'y kuery, nderajy kuery pa ikuai? Mba'eta rereko va'e ma guive rã eraapa ke tetã gui.
13 Mba'eta ore romomba ta kova'e tetã. Apygua kuery reko vaia omombe'ua rã SENHOR renonde peve onhendu. Ha'e ramo SENHOR orembou romomba aguã — he'i.
14 Ha'e ramo Ló oo vy guajy me kuery pe omombe'u. Ha'e vy aipoe'i:
— Pepu'ã ke, pejepe'a apy gui. SENHOR omomba ta kova'e tetã — he'i teĩ tajy me kuery "Horyai vy po" he'i okuapy.
15 Ko'ẽmba ramove anjo kuery peteĩgue ju ijayvu Ló pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Epu'ã ke, erojava heravy ndera'yxy ha'e nderajy mokoĩve rereko va'e, tetã okanhy rã pekanhy e'ỹ aguã — he'i.
16 Ha'e rami teĩ heko mbegue ramo avakue ojopy ipo re ogueraa, ta'yxy ha'e tajy kuery mokoĩve reve. SENHOR omboaxy ramo ogueraa tetã roka peve.
17 Mombyry'i ma ogueraa maa py anjo kuery va'e regua aipoe'i ixupe:
— Penhave tema, tapeo jepe. Pema'ẽ eme penderakykue re, ha'e yvy joja porã reia rupi peaxapa e'ỹ teria ja pepyta eme. Yvy'ã re tapeo pekanhy e'ỹ aguã — he'i.
18 Ha'e rã Ló ombovai vy aipoe'i:
— Ha'e rami ma nda'evei xeruvixa.
19 Ndee ma xemboaxy vy xepytyvõ ete kuri xereraa jepe vy. Ha'e rami avi nda'evei yvy'ã re aa aguã. Akyje aa reve mba'emo vai xerupity ramo aiko vai gui.
20 Pe'i py oĩ tekoa mboae. Ha'e va'e katy taa, mba'eta ndatuvixai. Tove ha'e katy taa, kyrĩ'i ete ramo. Ha'e py ma xerekove reve 'rã aiko — he'i.
21 Ha'e rami rã ha'e kuery ombovai:
— Ha'eve ri. Ore noromombai 'rã tekoa ndeayvuague.
22 Tereo pojava ha'e py reiko aguã. Mba'eve rei ndajapoi 'rã ha'e py revaẽ e'ỹa ja — he'i. Ha'e rami rire ha'e va'e tetã omboerya Zoar.*

Sodoma ha'e Gomorra omombaa ague

23 Kuaray yvate'i ma ovy jave Ló ovaẽ Zoar tekoa py.
24 Ha'e rã Sodoma ha'e Gomorra áry ma SENHOR ombou enxofre ha'e tata, ixuguigua ae ho'a yva gui.
25 Ha'e rami vy omomba ete tetã, ha'e ha'e katy'i yvy joja porã reia ha'e javi. Tetã py ikuai va'ekue omomba, mba'emo yvy re henhoĩ va'e ha'e javi reve.
26 Ha'e gui Ló ra'yxy ma guakykue re oma'ẽ vy juky guigua opyta ho'amy.
27 Ha'e gui Abraão ma ko'ẽ e'ỹ re opu'ã vy oo SENHOR renonde oĩague py.
28 Sodoma ha'e Gomorra tetã katy oma'ẽ ho'amy. Ha'e vy oexa rã yvy joja porã reia ha'e javi gui hataxĩ opu'ã ovy, tata rupa gui hataxĩ opu'ãa rami.
29 Yvy joja porã reia re tetã ikuai va'ekue Nhanderuete omomba teĩ Abraão re ima'endu'a vy ogueraa jepe ta'y kyrĩ Ló hetã omomba ta va'e mbyte gui.

Moabita ha'e amonita kuery ypy rekokue oĩa

30 Ha'e gui Zoar tekoa py Ló oikoxe teĩ okyje vy ojepe'a ju ha'e gui, guajy mokoĩve reve. Yvy'ã re ju oo, ha'e peteĩ itakua oĩ va'e py ikuai guajy kuery reve.
31 Ha'e gui tajy guaiguĩve va'e aipoe'i kyrĩve va'e pe:
— Nhanderu ma tuja'i ma, ha'e jipoi avakue kova'e yvy re nhanemerã ikuai va'e, nhanderekorã va'ekue rami vy nhamenda aguã.
32 Jaa, nhamboy'u vinho py. Ha'e gui nhanheno hexeve, nhanderu gui ae nhanememby aguã ta'yrã — he'i.
33 Ha'e rami vy ha'e va'e pyávy nguu pe ome'ẽ vinho oy'u aguã. Ha'e gui guaiguĩve va'e ovaẽ vy nguu reve onheno oikuaa e'ỹ re. Tajy onheno rã noendui, neĩ opu'ã jevy ramo voi noendui.
34 Ha'e gui ko'ẽgue guaiguĩve va'e aipoe'i kyrĩve va'e pe:
— Kuee pyávy xee anheno va'ekue xeru reve. Ha'e gui kova'e pyávy ha'ekue rami ju jajapo vinho oy'u aguã. Ha'e gui ndee ju evaẽ enheno hexeve, ixugui nhanememby aguã ta'yrã — he'i.

* 19:22 Tery Zoar ma "Kyrĩ'i va'e" 'ea.

35 Ha'e va'e pyávy ha'ekue rami ae ju nguu
pe vinho ome'ẽ oy'u aguã. Ha'e gui tajy
kyrĩve va'e ju ovaẽ vy onheno nguu reve
oikuaa e'ỹ re. Onheno rã tuu noendui, neĩ
opu'ã ramo voi ndoikuaai.
36 Ha'e rami py Ló rajy kuery mokoĩve
nguu gui ae imemby.
37 Guaiguĩve va'e ma peteĩ ava'i oikuavã
vy omboery Moabe. Ha'e va'e ramymino
kuery ma Moabe pygua kuery aỹ peve ikuai
va'e.
38 Ha'e gui kyrĩve va'e voi peteĩ ava'i oikuavã
avi vy omboery Ben-Ami. Ha'e va'e
ramymino kuery ma Amom pygua kuery aỹ
peve ikuai va'e.

20

Gerar py Abraão ha'e Sara ikuai jave guare

1 Abraão guekoa gui oẽ vy Neguebe yvy
katy ju oo. Ha'e py ju oiko Cades ha'e Sur
mbyte re, Gerar py ae.
2 Gua'yxy Sara pe "Xereindy" he'i ramo
Gerar pygua huvixa Abimeleque ogueru
ruka.
3 Pyávy Abimeleque oexa ra'u rã Nhan-
deruete ojexa uka. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Kunha va'e reipe'a ramo rombopaga
'rã remano peve, omenda va'e ramo — he'i.
4 Ha'e jave kunha va'e reve Abimeleque
ndajoguerekoi teri. Ha'e rami vy aipoe'i:
— SENHOR, rejuka ta va'e ty'y heko porã
va'e?
5 Mba'eta ime ae "Xereindy" he'i, ha'e
kunha va'e voi ixupe "Xekyvy" he'i. Ha'e
nunga rupi rima xee potae vy e'ỹ ajapo,
ajapo vaixe vy e'ỹ — he'i.
6 Nhanderuete ombovai oexa ra'u rã:
— Aikuaa porã potae vy e'ỹ rejapoague.
Ha'e nunga rupi ae xee rojoko xerovai re-
jejavy e'ỹ aguã, ha'e kunha va'e reve re-
joguereko e'ỹ aguã.
7 Aỹ ma eraa ju imea py, mba'eta profeta
oiko. Ha'e ma ndere ojerure ramo reikove
'rã. Ha'e rami avi ime pe kunha va'e nder-
eraai ju ri vy reikuaa anhetẽ ete remano
'rãa, nerembiguai kuery ha'e javi reve —
he'i.
8 Ko'ẽ rai'i jave Abimeleque opu'ã vy
oenoĩmba guembiguai kuery, ha'e vy
omombe'upa. Ha'e ramo avakue oendu vy
onhemondyipa okuapy.
9 Ha'e gui Abimeleque oenoĩ uka Abraão.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Mba'e tu rejapo orere? Mba'e nunga
py tu ajejavy ndevy? Mba'eta ha'e rami ete
ndee xererojejavy ha'e xerembiguai kuery
guive. Nda'evei va'e rejapo va'ekue xere.
10 Mba'exa tu renhembopy'a ha'e nunga re-
japo aguã? — he'i Abraão pe.
11 Abraão ombovai:
— Mba'eta xee ma xejeupe ae aipoa'e:
"Kova'e tekoa pygua kuery ma Nhan-
deruete renonde ojererokyjea rupi e'ỹ ikuai
vy xejuka 'rã xera'yxy káuxa", ha'e va'ekue.
12 Ha'e rami avi anhetẽ ae xereindy oiko,
xeru rajy oiko vy, va'eri ha'i memby e'ỹ
ta'vy oiko. Ha'e rami vy rima hexe amenda
karamboae.
13 Ha'e nunga rupi aguata-guata aguã xeru
ro gui Nhanderuete xemondouka jave
aipoa'e va'ekue xera'yxy pe: "Po rami 'rã
ndee xepytyvõ nhavaẽa nhavõ rupi, Xevy
'Xekyvy' 're 'rã", ha'e va'ekue ixupe.
14 Ha'e rami rã ixupe Abimeleque ogueru
ruka vexa'i, vaka, ha'e tembiguai kuery
avakue ha'e kunhague, omboaxapa Abraão
pe. Ta'yxy Sara avi omboaxa ju ime pe.
15 Ha'e vy Abimeleque aipoe'i:
— Xeyvy ha'e javi ma nerenonde itui. Eĩ
tema reĩxea py rei — he'i.
16 Ha'e gui Sara pe ju aipoe'i:
— Ma'ẽ, ndekyvy pe ame'ẽ ta mil hatã'i
va'e prata guigua, ndere oiko va'ekue ha'e
javi rekovia. Ha'e ramo pavẽ oikuaa 'rã
ndereko porã va'ea — he'i.
17 Ha'e gui Abraão ojerure ramo Nhan-
deruete omonguera Abimeleque, ta'yxy
ha'e hembiguai kuery, ta'y jevy aguã rami.
18 Mba'eta Abraão ra'yxy Sara káuxa SEN-
HOR ojapo rire kunhague Abimeleque ro py
ikuai va'e ha'e javi imemby ve'ỹ aguã rami.

21

Isaque itui'iague

1 SENHOR ijayvuague rami vy Sara pe
ojekuaa uka vy ojapo ijayvuague.
2 Ha'e ramo Sara oguereko'i, ha'e vy oikuavã
peteĩ ava'i. Nhanderuete oa'angaague ára
py ae Abraão tuja'i ma va'eri ta'y, SENHOR
ijayvuague rami vy.
3 Sara pi'a'i itui'i va'ekue Abraão omboery
Isaque.
4 Ta'y Isaque oito ára oguerekoa py Abraão
omboi ipire, Nhanderuete ojapo ukaague
rami vy ae.

5 Abraão cem ma'etỹ ma oguereko ta'y
Isaque oiko jave.
6 Ha'e gui Sara aipoe'i:
— Aỹ ma Nhanderuete xeapo xerory ju
aguã rami. Ha'e ramo pavẽ ha'e nunga
oendu vy hory avi 'rã xererovy'a vy.
7 Avave rei noexa'ãi va'ekue xee Sara
amokambu'i aguã re xepi'a'i Abraão ra'y,
tuja'i vaipa ma va'eri ta'vy — he'i.

Tekoa e'ỹa rupi Agar oguata jave guare

8 Ava'i Isaque tuvixa ovy vy nokambuvei.
Ha'e ramo nokambuveia ára Abraão ojapo
peteĩ ngaru tuvixa va'e.
9 Ha'e va'e javegua py oĩ avi Egito guigua
Agar pi'a, Abraão ra'y mboae va'e. Ha'e va'e
ma ojojai rei Isaque. Ha'e nunga Sara oexa
vy
10 aipoe'i Abraão pe:
— Emondouka na peva'e tembiguai ipi'a
reve. Nda'evei ipi'a mba'emo reja va'e
ojopy avi aguã xepi'a Isaque reve — he'i.*
11 Ha'e nunga Abraão oendu vy nda'evei
gua'y jypygua re.
12 Ha'e rami teĩ Nhanderuete aipoe'i Abraão
pe:
— Ndeporiau eme ndera'y ha'e ixy
nerembiguai re oiko va'e re. Endu ke
ndera'yxy Sara ijayvua ha'e javi, mba'eta
Isaque ramymino kuery pe ae 'rã "Abraão
ramymino kuery" 'ea.*
13 Ha'e gui nerembiguai pi'a ramymino
kuery voi amboeta 'rã, ndera'y oiko avi
ramo — he'i.
14 Ha'e ramo ko'ẽ e'ỹ mbove Abraão opu'ã
vy Agar pe ome'ẽ mbojape ha'e peteĩ hyru
yy. Ikupe re omoĩ. Ixupe omboaxa avi
ipi'a'i. Ha'e rami vy omondouka. Ha'e ramo
kunha va'e oo vy oguata rei oikovy Berseba
katy tekoa e'ỹa oĩ va'e rupi.
15 Ha'e gui yy hyru py opa ma ramo opi'a
omonheno yvyra'i hi'aĩ va'e guy py.
16 Ha'e vy ojepe'a vy oo ava'i ituia gui mom-
byry'i, hu'y nhamombo ramo oguerovya
rami peve, "Ava'i omano rã aexa aguã
nda'evei" he'i vy. Ha'e rami vy ha'e py
oguapy vy haxẽ reve ojae'o.
17 Ha'e gui Nhanderuete ma ava'i va'e
haxẽ rã oendu. Ha'e rami vy yva gui Nhan-
deruetea guigua anjo oenoĩ Agar. Ha'e vy
aipoe'i:
— Agar, mba'e tu rereko? Ekyje eme,
mba'eta Nhanderuete oendu ava'i ituia py
haxẽa.
18 Epu'ã ke, emopu'ã imo'amy ava'i ndepo
py rejopy reve, mba'eta amboeta ete 'rã
hamymino kuery — he'i.
19 Ha'e gui Nhanderuete kunha va'e rexa
oipe'a ramo oexa peteĩ ygua. Ha'e py oo vy
omonyẽ ju yryru, ha'e opi'a'i pe ome'ẽ oy'u
aguã.
20 Ava'i va'e tuja ovy rã Nhanderuete oiko
hexeve. Tekoa e'ỹa rupi oiko guyrapa ha'e
hu'y revegua.
21 Parã yvy regua tekoa e'ỹa rupi oiko. Ha'e
gui ta'yxyrã ixy ojou peteĩ kunha Egito
pygua.

Abimeleque reve Abraão peteĩ rami ikuai aguã ojapoague

22 Ha'e jave ma Abimeleque ha'e ojeu-
pegua xondaro ruvixa Ficol reve aipoe'i
Abraão pe:
— Opa mba'e rejapoa py Nhanderuete
oiko ndereve.
23 Ha'e nunga rupi aỹve eura xevy Nhan-
deruete rery rupi, xevy ndeapu e'ỹ aguã,
xera'y pe, neĩ xeramymino pe. Ndevy ajapo
porãague rami xevy ju rejapo porã aguã,
ha'e xeyvy re reikoague re voi — he'i.
24 Abraão ombovai vy
— Aura 'rã — he'i.
25 Ha'e rami teĩ Abimeleque pe Abraão
ijayvu ete, hembiguai kuery peteĩ ygua
oipe'a nhea'ã okuapyague re.
26 Ha'e ramo Abimeleque ombovai:
— Xee ndaikuaai mava'e pa ha'e ramigua
ojapo. Avave rei ndoikuaa ukaai teri xevy,
neĩ ruxã'i ma voi naendui kova'e ára e'ỹ vy
— he'i.
27 Ha'e ramo Abimeleque reve Abraão
ojapo peteĩ rami ikuai aguã. Ha'e rami
vy vexa'i ha'e vaka ogueru vy ome'ẽ
Abimeleque pe.
28 Sete vexa'i kunha Abraão oiporavo vy
mymba kuerya gui ha'e kuery ae'i ikuai
aguã py omoĩ.
29 Ha'e ramo Abimeleque oporandu
Abraão pe:
— Mba'erã tu sete vexa'i ri reipe'a?
30 Abraão ombovai:
— Xepo gui rejopy 'rã pee py sete vexa'i
ikuai va'e, xee ae kova'e ygua ajo'o ukaague
kuaa ukaarã — he'i.

* 21:10 Gálatas 4.30 * 21:12 Romanos 9.7, Hebreus 11.18 * 21:31 Tery Berseba ma "Ygua ouraague" 'ea.

31 Ha'e rami rire ha'e va'e henda hery
Berseba, ha'e py oura okuapy rire.*
32 Ha'e rami vy peteĩ rami ikuai aguã
re jogueroayvu Berseba py. Ha'e rire
Abimeleque ha'e xondaro ruvixa Ficol
opu'ã vy ojevypa ju filisteu kuery yvy katy.
33 Berseba py Abraão onhotỹ tamargueira.
Ha'e py ojapukai guive SENHOR Nhan-
deruete imarã e'ỹ va'e rery rupi.
34 Filisteu kuery yvy re Abraão oiko are.

22

Nhanderuete Abraão oeko a'ãague

1 Ha'e va'e rire Nhanderuete oeko a'ã
Abraão. Ha'e vy
— Abraão — he'i ixupe.
Ombovai:
— Apy ma aĩ.
2 Nhanderuete aipoe'i:
— Ejopy ndera'y peteĩ'i Isaque reayvu ete
va'e, ha'e eraa Moriá yvy re. Ha'e py reme'ẽ
'rã xevy reapy vy, peteĩ yvyty xee aexa uka
va'erã áry — he'i.
3 Ha'e gui ko'ẽ e'ỹ mbove Abraão opu'ã.
Guymba mburika ogueregko katupa ma vy
ogueraa mokoĩ guembiguai, gua'y Isaque
guive. Yxakã omboa'y uka omoendy aguã.
Ha'e gui oo Nhanderuete aipoe'iague katy.
4 Mboapy ára ma ooa py Abraão oma'ẽ vy
oexa ooxea mombyry gui.
5 Ha'e vy aipoe'i guembiguai kuery pe:
— Peẽ kuery orerarõ 'rã apy mburika'i
reve. Ha'e rã xee ma kunumi va'e reve 'rã
roo kii rami. Nhanderuete romboetepa ma
vy rojevy ju 'rã peẽa py — he'i.
6 Ha'e vy yxakã omoendy va'erã Abraão
ojopy vy ombovoyi gua'y Isaque. Ha'e rã
ta'y ma opo py ogueraa tata ha'e kyxe. Ha'e
rami vy jogueraa.
7 Ooa rupi Isaque aipoe'i nguu Abraão pe:
— Xeru.
Ombovai:
— Apy ma aĩ xera'y.
Isaque oporandu:
— Apy ma tata, yxakã guive oĩ. Mamo tu
oĩ vexa'i jajuka ha'e japy va'erã?
8 Ombovai:
— Xera'y, Nhanderuete ae 'rã ojou uka
vexa'i japy va'erã — he'i. Ha'e gui oove
tema joupive.
9 Ha'e gui ovaẽ ma Nhanderuete
ijayvuague py. Ha'e py ma Abraão ojapo
peteĩ altar SENHOR pe. Ha'e va'e áry omoĩ
yxakã. Ha'e gui ojokua gua'y Isaque, ha'e
altar áry omonheno yxakã oĩ va'e áry.
10 Opo omondouka vy ojopy kyxe gua'y
ojuka aguã.
11 Ha'e ramo anjo SENHOR-a guigua ijayvu
nhendu yva gui. Ha'e vy aipoe'i:
— Abraão! Abraão!
ombovai vy
— Apy ma aĩ — he'i.
12 Ha'e ramo aipoe'i:
— Eupi eme ndepo kunumi va'e rejuka
aguã, mba'eve ejapo eme hexe. Mba'eta
aỹ ma aikuaa Nhanderuete renonde re-
jererokyjea rupi reiko va'ea, ndera'y peteĩ'i
va'e xevy nereme'ẽxe e'ỹi rire — he'i.
13 Abraão guakykue katy oma'ẽ vy oexa
peteĩ vexa'i guakua re ojejura oiny va'e jai
rogue hi'aĩ va'e re. Ha'e rami vy vexa'i
ojopy vy oapy gua'y rekovia.
14 Ha'e va'e henda Abraão omboery " SEN-
HOR ojou uka 'rã". Ha'e rami rire aỹ peve "
SENHOR pegua yvyty re ojou uka 'rã", 'ea.
15 Ha'e gui mokoĩguea ma anjo SENHOR-a
guigua ijayvu Abraão pe yva gui.
16 Ha'e vy SENHOR aipoe'i:
— Xerery rupi ae aura: Nami rejapo,
ndera'y peteĩ va'e xevy nereme'ẽxe e'ỹi rire
ma
17 xee romoingo porã 'rã. Anhetẽ amboeta
'rã neramymino kuery jaxy-tata yva re
ikuai va'e rami, ha'e ita ku'i ye'ẽ yvýry
ikuai va'e hetaa rami. Neramymino kuery
ipo'aka 'rã ngovaigua kuery retã re.*
18 Ha'e kuery re vy yvy regua kuery ha'e javi
'rã amoingo porã, xeayvua rejapo rire —
he'i.*
19 Ha'e ramo Abraão ojevy ju guembiguai
kuerya py. Oo joupive guekoa Berseba katy.
Ha'e py ju hekoa.

Naor ramymino kuery rery oĩa

20 Ha'e va'e rire Abraão oendu "Milca voi
oikuavã ma kyrĩgue, nderyvy Naor ra'y" 'ea
rã
21 Po rami hery oĩ: tujave va'e ma Uz, tyvy
Buz, Arã rurã Quemuel,
22 ha'e gui Quésede, Hazo, Pildas, Jidlafe ha'e
Betuel.
23 Betuel rajy ma Rebeca. Ha'e va'e kuery
irundy meme ma Milca memby kuery ikuai,
Abraão ryvy Naor ramymino kuery.

* 22:17 Hebreus 6.14 * 22:18 Atos 3.25

24 Naor ra'yxy jevy ma Reumá hery va'e.
Ha'e voi oguereko kyrĩgue: Teba, Gaã, Taás
ha'e Maaca.

23

Sara omanoague

1 Ha'e gui Sara ma cento e vinte e sete
ma'etỹ re oikoa py
2 omano Quiriate-Arba tetã Hebrom 'epy
va'e py, Canaã yvy re ae. Ha'e ramo Abraão
ou vy ojae'o ipy'a vai vy.
3 Ha'e va'e rire Abraão opu'ã ju omano
va'ekue ituia gui. Ha'e vy ijayvu Hete ra'y
kuery ikuai va'e pe:
4 — Xee ma yvy mboae guigua aiko
pendeyvy re. Peme'ẽ xevy ha'vy omano
va'ekue ruparã pendeyvy re, xera'yxy
retekue anhono porã aguã — he'i.
5 Hete ra'y kuery ombovai vy Abraão pe
aipoe'i:
6 — Xeruvixa, endu ke oreayvu. Ndee
ma orembyte reiko Nhanderuete huvixarã
omoĩ va'ekue rami. Yvyra rupa iporãve va'e
py tema enhono porã ndera'yxy retekue.
Ore kuery regua mava'eve norome'ẽ e'ỹi 'rã
yvyra ruparã va'e, omano va'ekue renhono
porã aguã — he'i.
7 Ha'e ramo Abraão opu'ã vy guenapy'ã
re oĩ ha'e va'e tekoa pygua kuery ha'e Hete
ra'y kuery renonde.
8 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xapy'a rei omano va'ekue anhono
porã aguã pejou porã ri vy pejapyxaka.
Xerekovia pejerure Zoar ra'y Efrom pe,
9 xevy ome'ẽ aguã Macpela re itakua oĩ va'e,
mba'eta ijyvy apy re oĩ. Hepya rami porã
tovende xevy, pendeyvy mbyte re anhono
porã aguã — he'i.
10 Ha'e gui heteu regua Efrom ou vy
oguapy oiny Hete ra'y kuery mbyte. Tetã
kora rokẽ rupi oike va'e ha'e javi oendua py
ijayvu, ha'e vy aipoe'i Abraão pe:
11 — Any teve xeruvixa, endu ke. Xeyvy
ame'ẽmba rive 'rã ndevy, itakua oĩ va'e
guive. Xeretarã ra'y kuery pavẽ renonde
ame'ẽ ndevy. Enhono porã tema omano
va'ekue — he'i.
12 Ha'e ramo Abraão guenapy'ã re oĩ tekoa
pygua kuery renonde.
13 Tekoa pygua kuery oendua py ijayvu ju
Efrom pe:
— Ha'e rami teĩ rejou porã ri ramo
ajerure rejapyxaka aguã re. Ndeyvy repy
'rã xee ame'ẽ. Ejopy ke xepo gui. Ha'e ramo
'rãe xera'yxy retekue anhono porã ha'e py
— he'i.
14 Ha'e ramo Efrom ombovai:
15 — Xeruvixa, endu ha'vy. Peteĩ yvy
quatrocentos hatã'i va'e prata guigua
ovare va'e, mba'e tu ha'e nunga xevy
ha'e ndevy? Enhono porã katu ha'e py
ndera'yxy retekue — he'i.
16 Ha'e rami Efrom ijayvu rã Abraão
oendu vy oa'ã prata ha'e ome'ẽ ixupe. Hete
ra'y kuery oexaa py ome'ẽ, ijayvuague rami
vy quatrocentos hatã'i va'e prata guigua,
mba'emo vendea oiporuve va'e regua.
17 Ha'e rami Efrom yvy Macpela re oĩ va'e
Manre katy'i, yvy, itakua ha'e yvyra ikuai
va'e ha'e javi
18 ovendepa Abraão pe, Hete ra'y kuery ha'e
tetã kora rokẽ py ikuai va'e ha'e javive
oendua py.
19 Ha'e rire Abraão onhono porã gua'yxy
Sara retekue itakua py, Macpela yvy re
Manre katy'i. Ha'e va'e tekoa ma Hebrom,
Canaã yvy re oĩ.
20 Ha'e rami py Hete ra'y kuery Abraão pe
ovende raka'e yvy ha'e itakua oĩ va'e, ta'yxy
omano va'ekue ruparã.

24

Guembiguai pe Abraão Isaque ra'yxyrã ojou ukaague

1 Ha'e rire Abraão tuja'i ete ma, heta
ma'etỹ ma oguereko, ha'e opa mba'e py
SENHOR omoingo porã.
2 Ha'e ramo Abraão ijayvu guembiguai hoo
py ikuai va'e gui inhymave va'e, opa mba'e
oguereko va'e re opena va'ety pe. Ha'e vy
ixupe aipoe'i:
— Emoĩ ndepo xe'u guy rupi,
3 ha'e eura SENHOR Nhanderuete yva ha'e
yvy ha'e javi re ipo'aka va'e rery rupi,
xera'y ra'yxyrã rejou aguã teĩ Canaã yvy
apy aikoa py ikuai va'e rajy kuery regua e'ỹ
guive.*
4 Ha'e rã xeretarã kuerya py ae 'rã reo,
ha'e va'e regua rejou aguã xera'y Isaque
ra'yxyrã — he'i.
5 Ha'e ramo hembiguai aipoe'i:

* 24:3 Ha'e va'e jave ma ha'e kuery ouraa ovareve aguã opo omoĩ 'rã jo'u guy rupi oura vy.

— Xapy'a rei ma kunha va'e ndouxei
'rã xerupive kova'e yvy re. Ha'e rami rã
ndera'y teve 'rã araa yvy rejuague katy?

6 Abraão ombovai:

— Nda'evei! Ejapo eme xera'y ha'e katy
ojevy aguã rami.
7 Mba'eta SENHOR Nhanderuete yva pygua
xepe'a karamboae xeru ro ha'e yvy xe-
tuiague gui, ha'e xevy oura reve "Kova'e
yvy ame'ẽ 'rã neramymino kuery peguarã",
he'i va'ekue. Ha'e rami vy nerenonde
omondouka 'rã guembiguai anjo. Ha'e
ramo ha'e va'e yvy gui 'rã reru xera'y
ra'yxyrã.*
8 Ha'e gui xapy'a rei kunha va'e nderupive
ndouxei ramo toaxa rive reuraague. Ha'e
rami teĩ eraa eme xera'y ha'e katy — he'i.
9 Ha'e ramo opatõ Abraão 'u guy rupi hem-
biguai opo omoĩ reve oura ijayvuague rami
ojapo aguã re.
10 Ha'e rami vy dez camelo hembiguai
ogueraa opatõ rymba, ha'e mba'emo
porã ipatõ ogueraa uka va'ekue ha'e javi.
Mesopotâmia katy ojepe'a ovy, Naor kuery
retã katy ae.

11 Hetã py ovaẽ rai'ia py peteĩ ygua oĩ va'e
yvýry ovaẽ. Ha'e py omombytu'u ranhe
mymba camelo henapy'ã re. Ka'aru jave
kunhataĩgue yy re ouaty hora omombytu'u
imbokuapy.
12 Ha'e vy aipoe'i opy'a py:

— SENHOR, xepatõ Abraão Ruete reiko
va'e, ajerure ndevy xepytyvõ aguã, ha'e
xepatõ Abraão voi remboaxy aguã.
13 Mba'eta xee ma apy aĩ ygua rexei'i, kun-
hague kova'e tetã pygua rajy kuery yy re
ouaty py.
14 Ha'e nunga rupi tove kunhataĩ xevy
aipoa'ea va'e: "Emboguejy yryru ay'u
aguã", ha'e ramo "Ey'u, ha'e nerymba
camelo kuery avi 'rã amboy'u", he'i va'e ae
toiko nerembiguai Isaque ra'yxyrã reipo-
ravo va'ekue. Ha'e ramo 'rãe aikuaa xepatõ
remboaxy maa — he'i.

Rebeca reve Isaque nhovaexĩague

15 Ha'e rami teri ijayvu ho'amy jave tetã
gui oẽ ouvy Rebeca, Betuel rajy va'e. Tuu
ma Abraão ryke'y Naor ra'y, ha'e Milca pi'a.
Peteĩ yryru ogueru oiny oaxi'y áry.
16 Ha'e va'e kunhataĩ ma iporã vaipa, ava
reve joguereko va'e'ỹ teri. Ha'e gui ygua py
oo vy o'yryru omonyẽ ma vy ou ju.
17 Ha'e va'e jave py tembiguai oo vy
ovaexĩ. Ha'e vy aipoe'i:

— Eme'ẽ yy nde'yryru gui ay'u aguã.

18 Kunha va'e ombovai:

— Ey'u katu xeruvixa — he'i. Ha'e rami
vy yryru omboguejy pojava vy ojopy reve
ombojero'a omboy'u aguã.
19 Omboy'upa ma vy aipoe'i:

— Anoẽve ta nerymba camelo kuery pe
ju ha'e javive oy'u peve — he'i.
20 Ha'e rami vy ojapura reve onhoẽ mymba
oy'uaty py, ha'e onha ju ovy ygua katy
ojarave aguã. Ogueruve ju vy camelo kuery
ha'e javive omboy'u.
21 Ava va'e ijayvu e'ỹ re oma'ẽ oiny oikuaa
porãxe vy SENHOR anhetẽ pa ha'e oguataa
py oipytyvõa, tyrã anya.

22 Camelo kuery ha'e javive oy'u ma ramo
ava va'e oguenoẽ peteĩ ojere'i va'e ouro
guigua hatã'i va'e rami rai ipoyi va'e, ha'e
mokoĩ poapy regua ouro guigua dez hatã'i
va'e rami ipoyi va'e.
23 Ha'e vy oporandu kunha va'e pe:

— Xee ajerure remombe'u aguã: Mava'e
rajy tu ndee? Ha'eve 'rã nda'u nderu ropy
ake aguã, ha'e xerupive ou va'ekue guive?

24 Ombovai:

— Xee ma Betuel rajy. Xeru ma Naor
ra'yxy Milca pi'a.
25 Ha'e gui roguereko reta mba'emo pire
ha'e nhuũ. Peke aguã voi ha'eve — he'i.
26 Ha'e rami rã ava va'e guenapy'ã re oĩ vy
ombojerovia SENHOR.
27 Ha'e vy aipoe'i:

— Ta'ima'endu'a porãmby toiko SENHOR,
xepatõ Abraão "Xeruete" he'ia, mba'eta
nomboaxy e'ỹi xepatõ, neĩ anhetẽ rupi
ndoguereko e'ỹi. Xeraperã re SENHOR
xembo'e ra'e xepatõ retarã kuery ro py ae
avaẽ aguã — he'i.
28 Ha'e rami rã kunhataĩ va'e onha ovy, ha'e
oxy kuery ro py omombe'upa.

29 Rebeca oguereko peteĩ okyvy Labão
hery va'e. Ha'e va'e onha ovy tembiguai
ygua rexei hi'aĩ va'e ovaexĩ aguã.

30 Ojere'i va'e ha'e poapy regua gueindy
poapy re oexa vy, ha'e heindy "Po rami
ava va'e ijayvu xevy" he'i. Ha'e ramo

* 24:7 Gálatas 3.16

Labão oendu vy oo ovaexĩ camelo reve,
ygua yvy'iry hi'aĩa py.
31 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— SENHOR nemoingo porã va'e, evaẽ ke.
Mba'e re tu re'ã apy oka py? Xeropy rupi
areko katupa ma, nerymba camelo ikuai
aguã guive — he'i.
32 Ha'e rami vy omovaẽ. Camelo kuery
áry gui mba'emo omboguejypa vy ome'ẽ
mba'emo pire ha'e nhuũ. Yy guive ogueru
ruka ava va'e py ojoi aguã, avakue hupive
ou va'ekue pe voi.
33 Tembi'u guive ogueru.
Ha'e ramo ava va'e aipoe'i:
— Xee ndakaru reguai amombe'upa e'ỹ
re mba'erã pa ajua.
Labão ombovai:
— Emombe'u ma'vy — he'i.
34 Ha'e ramo aipoe'i:
— Xee ma Abraão rembiguai aiko.
35 SENHOR omoingo porã ete xepatõ. Ha'e
ramo oguerekopa: vexa'i, vaka, prata,
ouro, guembiguai avakue ha'e kunhague,
guymba camelo ha'e mburika'i.
36 Sara xepatõ ra'yxy kakuaa vaipa oikoa
py oikuavã opi'a. Ha'e va'e pe ma tuu
ome'ẽmba oguereko va'e ha'e javi.
37 Ha'e gui xepatõ xeapo karamboae aura
aguã rami. Ha'e vy aipoe'i: "Xera'y
ra'yxyrã rejou vy nda'evei kunhague Canaã
yvy xee aikoa va'e regua rejou aguã.
38 Ha'e rami 'rãgue py xeru ro py 'rã reo,
xeretarã kuerya py ae. Ha'e gui 'rã reru
xera'y ra'yxyrã", he'i va'ekue xevy.
39 Ha'e ramo xepatõ pe "Xapy'a rei ma
kunha va'e ndouxei 'rã xerupive", ha'e.
40 ramo ombovai: " SENHOR hexeve aikoa
va'e ombou 'rã guembiguai anjo nepy-
tyvõarã, xeretarã kuery ha'e xeru ro py ae
rejou aguã xera'y ra'yxyrã.
41 Ha'e rami avi xeretarã kuerya py reo ramo
kunha va'e ha'e kuery nombou ukaxei ramo
ma toaxa rive reuraague", he'i va'ekue
xevy.
42 Ha'e gui ange ygua py avaẽ vy aipoa'e
xejeupe: "Xepatõ Abraão SENHOR 'Xeruete'
he'ia va'e, xapy'a rei aguataa rupi xepytyvõ
ramo ma,
43 apy ma aĩ aỹ ygua yvy'iry. Tove kunhataĩ
yy re ou va'e pe aipoa'e ramo 'Eme'ẽ na yy
ruxã'i tay'u nde'yryru gui', ha'e rã
44 xevy 'Ey'u, ha'e nerymba camelo kuery
pe voi ajara 'rã', he'i va'e, ha'e va'e ae
toiko xepatõ ra'y ra'yxyrã SENHOR oipo-
ravo va'ekue", ha'e va'ekue.
45 Ha'e nunga re teri xepy'a ainy jave oẽ
ouvy Rebeca. Yryru oaxi'y áry ogueru va'e
reve ygua py oo vy ojara yy. Ha'e gui
xee aipoa'e: "Ajerure ndevy eme'ẽ na ay'u
aguã", ha'e
46 ramo ome'ẽ pojava. Ha'e vy oaxi'y áry
gui yryru omboguejy vy aipoe'i: "Ey'u, ha'e
nerymba camelo kuery pe voi ame'ẽ 'rã
oy'u aguã", he'i. Ha'e ramo ay'u, xerymba
camelo kuery voi omboy'u.
47 Ha'e gui ixupe aporandu: "Mava'e rajy tu
ndee?" Ha'e ombovai: "Betuel rajy aiko.
Xeru ma Naor ra'y, Milca pi'a va'e", he'i.
Ha'e ramo ixĩ re amoĩ ojere'i va'e, ha'e rã
ipoapy re ma poapy regua amoĩ.†
48 Ha'e vy xerenapy'ã re aĩ vy ambo-
jerovia SENHOR. Xema'endu'a porã SEN-
HOR xepatõ Abraão "Xeruete" he'ia va'e re,
mba'eta tape ha'evea rupi xerereko rire,
xepatõ retarã rajy ae ajou aguã rami ta'y
ra'yxyrã.
49 Ha'e gui aỹ ma xapy'a rei xepatõ pe iporã
va'e ha'e anhetẽ rupigua ri pejapoxe vy
pemombe'u xevy. Ha'e rami e'ỹ ramo pe-
mombe'u porã avi xevy, xee aikuaa aguã
jaiporu kuaa regua katy aa aguã, e'ỹ vy
jaiporu kuaa e'ỹa katy — he'i.
50 Ha'e ramo Labão ha'e Betuel ombovai:
— Ha'e nunga ma SENHOR gui ae oiko
ra'e. Ore ma mba'eve rei oreayvurã
ndoroikuaai, anhetẽ va'e remombe'u ramo.
51 Upe hiny Rebeca nerenonde. Eraa,
tapeo. Toiko nepatõ ra'y ra'yxyrã, SENHOR
ijayvuague rami vy — he'i.

Rebeca re Isaque omendaague

52 Ha'e rami ombovai rã Abraão rem-
biguai oendu vy guenapy'ã re oĩ SENHOR
renonde.
53 Ha'e oguenoẽ mba'emo porã: ouro, prata
guigua ha'e tupyja. Rebeca pe ome'ẽmba.
Ikyvy pe, ixy pe avi ome'ẽ mba'emo porã.
54 Ha'e rire mae okaru ha'e oy'u okuapy,
avakue hupive ou va'ekue reve. Pytũ oaxa
okuapy.
Ko'ẽ rai ramove tembiguai opu'ã vy
aipoe'i:
— Xemondouka ju xepatõa katy.

† 24:47 Ha'e va'e jave py kunhague omombu uka 'rã oxĩ, aỹgua onambi omombu ukaa rami avi, ijegua va'e omoĩ aguã.

55 Ha'e rã ikyvy ha'e ixy aipoe'i:
— Tove, kunha va'e topytave'i ranhe dez
ára ri jepe. Ha'e gui mae ma 'rã oo — he'i.
56 Ha'e ramo aipoe'i:
— Nda'evei ha'e rami aguã, aguataa rupi
SENHOR xepytyvõ rire. Xemondouka ju
xepatõa katy.
57 Aipoe'i okuapy:
— Nhaenoĩ ha'vy kunhataĩ va'e, ixugui ae
nhaendu aguã — he'i.
58 Ha'e rami vy gueindy Rebeca oenoĩ
okuapy vy oporandu ixupe:
— Reoxe pa kova'e ava reve?
Ha'e ramo
— Aa 'rã — he'i.
59 Ha'e ramo omondouka gueindy Rebeca
hembiguai reve, Abraão rembiguai ha'e
avakue hupive ou va'ekue reve oo aguã.
60 Ogueroayvu porã imondovy Rebeca. Ha'e
vy aipoe'i:
— Ndee ma orereindy. Tanememby reta
ete. Tove neremiarirõ kuery ta'ipo'aka
ngovaigua kuery retã re — he'i.
61 Ha'e ramo Rebeca opu'ã guembiguai kun-
hataĩgue reve. Camelo áry oĩmba vy oje'oi
ava va'e rakykue. Ha'e rami py Abraão
rembiguai ogueraa Rebeca.
62 Ha'e va'e jave Isaque ou oiny Beer-Laai-
Roi katy gui, Neguebe yvy re ju oiko aguã.
63 Ka'aru'i jave oo oyvy rupi oikuaa pota
aguã. Ha'e gui oma'ẽ vy oexa camelo
árygua kuery ou oiny rã.
64 Rebeca voi oma'ẽ vy oexa Isaque. Ha'e
rami vy camelo áry gui oguejy vy
65 oporandu Abraão rembiguai pe:
— Mava'e ava tu ou oiny yvy rupi nhan-
dea katy?
— Xepatõ rima ou — he'i ombovai vy.
Ha'e ramo tova mo'ãa oguenoẽ vy omo'ã
ngova.‡
66 Isaque pe tembiguai omombe'u
mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi.
67 Ha'e ramo Isaque ma oxy Sara rogue py
ogueraa Rebeca. Hexe omenda ramo ta'yxy
oiko. Isaque oayvu ete. Ha'e rami vy mae
ipy'a porã ju ixy omanoague gui.

25

1 Crônicas 1.32,33

1 Abraão omenda ju kunha mboae Que-
tura hery va'e re.
2 Ha'e va'e ma oikuavã Zinrã, Jocsã, Medã,
Midiã, Isbaque ha'e Suá.
3 Jocsã ra'y kuery ma Sabá ha'e Dedã. Dedã
ra'y kuery ma Assurim, Letusim ha'e Leu-
mim.
4 Midiã ra'y kuery ma Efá, Efer, Enoque,
Abida ha'e Elda. Ha'e va'e kuery ha'e javi
Quetura pi'a kuery.
5 Ha'e rã Isaque pe ae ma Abraão ome'ẽ
oguereko va'e ha'e javi.
6 Gua'yxy jevy pi'a kuery pe ma mba'emo
ome'ẽ avi va'eri oikove teri reve omon-
doukapa gua'y Isaque-a gui mombyry. Am-
boae yvy katy omondouka kuaray oua katy.

Abraão omanoague

7 Abraão ma cento e setenta e cinco
ma'etỹ re oiko.
8 Ha'e gui Abraão ipytuẽ atã vy omano
kakuaa ete reve. Ha'e ramo heraa tamoĩ
kuerya py.
9 Ha'e ramo ta'y Isaque ha'e Ismael onhono
porã Macpela py itakua oĩ va'e py. Ha'e va'e
yvy ma Manre katy'i oĩ, heteu regua Zoar
ra'y Efrom mba'e va'ekue.
10 Ha'e va'e yvy ma Hete ra'y kuery gui
Abraão ojogua va'ekue. Ha'e py ae onhono
porã Abraão, ta'yxy Sara yvýry.
11 Abraão omano rire ta'y Isaque ju Nhan-
deruete omoingo porã. Isaque ma Beer-
Laai-Roi katy'i oiko.

1 Crônicas 1.28-31

12 Po rami Ismael ramymino kuery rery.
Ha'e ma Abraão ra'y, Sara rembiguai Agar
Egito guigua pi'a.
13 Po rami ma Ismael ra'y kuery rery,
jypy'i itui'i va'ekue guive. Ismael ra'y ypy
ma Nebaiote, ha'e gui Quedar, Adbeel, Mib-
são,
14 Misma, Dumá, Massá,
15 Hadade, Tema, Jetur, Nafis ha'e Quedemá.
16 Ha'e va'e kuery ma Ismael ra'y kuery.
Ha'e kuery rery ma hetã ha'e hekoa rery joo
ramigua. Doze huvixa ikuai guetarã kuery
re opena va'e.
17 Ismael ma cento e trinta e sete ma'etỹ re
oiko. Ha'e vy omano. Ha'e rã heraa tamoĩ
kuerya py.
18 Ta'y kuery ma Havilá yvy guive Sur peve
ikuai, Egito katy'i, Assíria katy jaa vy jaaxa
va'e. Guetarã kuery gui mombyry ikuai.

Isaque ra'y kuery itui'iague

‡ 24:65 Rebeca ma ngova ojao'i omerã Isaque omboete vy, ha'e kuery reko rami vy.

19 Po rami ma Abraão ra'y Isaque ra'y
kuery. Abraão ra'y ma Isaque.
20 Isaque quarenta ma'etỹ oguerekoa py
omenda Rebeca re. Ha'e va'e ma arameu
regua Betuel Padã-Arã pygua rajy, arameu
regua Labão reindy.
21 Ha'e gui Isaque ra'yxy imemby va'erã
e'ỹ oiko ramo ojerure SENHOR pe. Ha'e rã
ojerurea SENHOR oendu ramo ta'yxy Re-
beca oguereko'i kyrĩ va'e.
22 Hyru'i py kyrĩgue joe opu'ã okuapy. Ha'e
ramo Rebeca aipoe'i:
— Ha'e rami ri ramo mba'erã tu xee aiko?
— he'i. Ha'e rami vy oporandu SENHOR pe.
23 SENHOR ombovai:
— Mokoĩ regua rima nderye py oĩ, itui'i
guive mokoĩ regua 'rã oiko joo rami e'ỹ
ikuai va'e. Peteĩ regua ma amboae gui
ipo'akave 'rã, ha'e tujave va'e oiko 'rã
kyrĩve va'e rembiguai — he'i.*
24 Ha'e gui kyrĩ va'e oikuavã aguã ára ovaẽ
ramo mokoĩ oĩ ra'e hyru'i py.
25 Jypygua ma pytã rei, haguepa rei va'e
oiko. Ha'e nunga rupi omboery Esaú.*
26 Ha'e rire'i ma tyvy ju oiko guyke'y Esaú
pyta re ojopy reve. Ha'e nunga rupi
omboery Jacó.† Isaque sessenta ma'etỹ
oguerekoa py ta'yxy Rebeca oikuavã'i.

Esaú jypygua peguarã va'e ovendeague

27 Ha'e gui avakue'i tujapave ma oje'oivy.
Esaú ma imba'ejuka rupi oiko ka'aguy re.
Ha'e rã Jacó ma oiko rive, oo'i py oĩ va'e.
28 Isaque oayvu vaipa Esaú, xo'o ojuka
va'ekue ho'uxe vai vy. Ha'e rã Rebeca ma
Jacó oayvuve.
29 Ha'e gui Jacó mba'emo'i ombojy oiny
jave Esaú ou oiny ka'aguy gui inhembyayi
vaipa reve.
30 Ha'e vy aipoe'i:
— Eme'ẽ xevy upe pytã rei va'e rem-
bojy va'ekue kyrĩ'i ha'u aguã, xenhembyayi
vaipa ma — he'i. Ha'e nunga rupi omboerya
Edom.‡
31 Ha'e ramo Jacó aipoe'i:
— Evende ranhe xevy jypygua peguarã
rejopy va'erã va'e.§
32 Tyke'y ombovai:
— Xee ma amano ta ma. Mba'erã tu ovare
xevy jypygua peguarã va'e? — he'i.
33 Ha'e ramo Jacó
— Eura ranhe xevy — he'i ramo oura.
34 Ha'e gui Esaú pe Jacó ome'ẽ mbojape
ha'e lentilha mimoĩ. Ha'e rã ho'upa ma vy
opu'ã ovy. Ha'e rami py Esaú nombovarei
jypygua pegua ojopy aguã va'ekue.

26

Filisteu kuery yvy re Isaque oiko jave guare

1 Ha'e gui oiko ju karuai yvy re, jypy'i
Abraão oiko teri jave karuai oiko va'ekue
ramigua. Ha'e nunga rupi Isaque oo Gerar
katy, filisteu kuery ruvixa Abimeleque-a
py.
2 Ha'e gui ixupe SENHOR ojexa uka vy
aipoe'i:
— Eguejy eme Egito katy. Epyta yvy xee
aexa uka va'e py.
3 Ha'e py ae eiko. Ha'e rã xee aiko 'rã
ndereve, romoingo porã 'rã guive. Mba'eta
ndevy ha'e ndera'y kuery pe ju 'rã ame'ẽ
kova'e yvy ha'e javi. Ajapopa 'rã nderu
Abraão pe auraague.
4 Ha'e rami vy neramymino kuery amboeta
'rã jaxy-tata yva re ikuai va'e hetaa rami.
Ha'e kuery pe ju teĩ ame'ẽ kova'e yvy ha'e
javi. Neramymino kuery re vy amoingo
porã 'rã ha'e javi regua yvy re ikuai va'e,
5 Abraão xenhe'ẽ rendu rire. Ha'e ma
ojapopa ajapo uka va'e, aipota va'e, lei
hekorã aeja va'ekue ha'e javi — he'i.*
6 Ha'e ramo Isaque ma Gerar py ae opyta.
7 Ha'e va'e tekoa pygua kuery ta'yxy
re oporandu rã "Xereindy" he'i 'rã,
"Xera'yxy" he'i aguã okyje vy. Ojeupe
ae "Avakue tekoa pygua xejuka e'ỹ aguã
Rebeca oayvu vy" he'i, ta'yxy iporã vaipa
ramo.
8 Are ma ha'e py Isaque oikoa py filisteu
kuery ruvixa Abimeleque oma'ẽ peteĩ okẽ'i
rupi. Ha'e vy oexa Isaque gua'yxy Rebeca
reve joayvu ramo.
9 Ha'e gui Abimeleque oenoĩ uka Isaque.
Ha'e vy aipoe'i:
— Anhetẽ ae kunha va'e ndera'yxy ra'e!
Mba'e re tu ixupe "Xereindy" 're?
Isaque ombovai:

* 25:23 Romanos 9.12 * 25:25 Tery Esaú ma "Haguepa va'e" 'ea. † 25:26 Tery Jacó ma "Jopyta jopya" 'ea, nhombotavya jaikuaa aguã. ‡ 25:30 Tery Edom ma "Pytã va'e" 'ea. § 25:31 Ha'e kuery reko rami vy tuu omano vy gua'y tujave va'e pe oeja retave 'rã iporãve va'e anho, ha'e rã kyrĩve va'e pe ma mboapy'ive 'rã oeja. * 26:5 Atos 3.25

— Mba'eta "Ikáuxa xejukaa e'ỹ aguã",
ha'e vy — he'i.
10 Abimeleque aipoe'i:
— Mba'e re tu ha'e rami rejapo orere?
Ndaxyi 'rãgue amongue apygua ndera'yxy
reve ojejavy aguã. Ha'e rami va'e rire ndee
orembojejavy vaipa ete 'rãgue — he'i.
11 Ha'e gui guetarã kuery ha'e javive pe ju
Abimeleque ijayvu:
— Amongue kova'e ava re ojapo vai va'e,
ha'e e'ỹ vy ta'yxy re opena va'e ma anhetẽ
omano 'rã — he'i.
12 Ha'e rire ha'e va'e yvy re Isaque
oma'etỹ. Ha'e va'e ma'etỹ re ae peteĩ-teĩ
gui omono'õ cem, SENHOR omoingo porã
ramo.
13 Ha'e rami vy oguerekopave tema ovy, oiko
porã, oguerekopa ete peve.
14 Oguereko vexa'i, vaka, oguereko reta
guembiguai. Ha'e ramo filisteu kuery
nda'evei rei ikuai hexe.
15 Ha'e rami vy ombotypa ygua tuu Abraão
oikove teri rã hembiguai kuery ojo'o
va'ekue, yvy omonyẽmba rive.
16 Abimeleque voi aipoe'i Isaque pe:
— Ejepe'a orerekoa gui, ore kuery gui
ndepo'akapave ma guive ramo — he'i.
17 Ha'e rami rã Isaque oo ha'e gui, Gerar
yvy'ã guy py ju oiko aguã. Ha'e py ae hekoa.
18 Ha'e py peteĩgue ju Isaque ojo'o uka
yguarã Abraão oikove teri rã ojo'o pyre,
Abraão omano rire filisteu kuery ombotypa
va'ekue. Ygua peteĩ-teĩ omboery tuu om-
boeryague rupi ae.
19 Isaque rembiguai kuery avi yvy'ã guy
py ojo'o vy ojou yvu porã oĩa.
20 Ha'e rã Gerar pygua vexa'i re opena
va'e kuery joguero'a okuapy Isaque rymba
kuery re opena va'e reve, "Kova'e yy
ma oremba'e" he'i vy. Ha'e ramo ha'e
va'e ygua Isaque omboery Eseque, hexeve
joguero'a ramo.*
21 Ha'e gui amboae ygua ju ojo'o. Ha'e
va'ekue re voi joguero'a okuapy. Ha'e
nunga rupi ha'e va'e omboery Sitna.†
22 Ha'e gui oove vy amboae ju ojo'o
yguarã. Ha'e va'e re ma ndajoguero'avei
vy omboery Reobote,‡ "Aỹ SENHOR nhan-
derekoarã ome'ẽ ma ramo nhandekuai
porã 'rã kova'e yvy re" he'i vy.
23 Ha'e gui Berseba katy ju oo.
24 Ha'e va'e pyávy SENHOR ojexa uka ix-
upe. Ha'e vy aipoe'i:
— Xee ma nderu Abraão Ruete. Ekyje
eme, mba'eta ndereve voi xee aiko. Ro-
moingo porã 'rã, ha'e neramymino kuery
amboeta 'rã xerembiguai Abraão re vy —
he'i.
25 Ha'e ramo ha'e py ojapo peteĩ altar SEN-
HOR pe, ha'e ojapukai hery rupi. Ha'e gui
oupi oĩ aguã ha'e py ae hekoa vy. Hem-
biguai kuery ojo'o ju yguarã ha'e py.

Abimeleque reve Isaque peteĩ rami ikuai aguã ojapoague

26 Ha'e rire Gerar gui ou Abimeleque, irũ
Ausate ha'e xondaro ruvixa Ficol reve.
27 Ovaẽmba ramo Isaque aipoe'i ha'e kuery
pe:
— Mba'erã tu peju xea py? Xere napen-
dea'ei rei vy penembyte gui xepe'a va'ekue
ri.
28 Ha'e kuery ombovai:
— Roexa porã SENHOR anhetẽ ndereve
oikoa. Ha'e rami vy aiporo'e: "Aỹ ke jaura
ore kuery ndereve, jajapo peteĩ rami nhan-
dekuai aguã."
29 Eura ke orevy rejapo vai e'ỹ aguã, ore
peteĩve henda py ndere ndorojapo vaia
rami avi. Ha'evea rami anho rojapo ndere,
romondouka porã guive karamboae. Ndee
ma SENHOR omoingo porã va'e reiko — he'i.
30 Ha'e ramo Isaque ojapo ngaru ha'e
kuery pe. Okaru ha'e oy'u okuapy.
31 Ko'ẽ rai opu'ã vy oura okuapy joupe-upe.
Ha'e gui Isaque omondoukapa rã ha'e kuery
oje'oi porã.
32 Ha'e va'e árave Isaque rembiguai kuery
ou vy ixupe omombe'u ygua ojo'o va'ekue.
Ha'e vy aipoe'i:
— Rojou ma yy — he'i okuapy.
33 Ha'e va'e ygua ma omboery Seba. Ha'e
rami rire ha'e va'e tetã rery aỹ reve
Berseba.
34 Ha'e gui Esaú quarenta ma'etỹ
oguerekoa py gua'yxyrã ojou mokoĩ: heteu
regua Beeri rajy Judite ha'e heteu regua
Elom rajy Basemate.
35 Ha'e kuery mokoĩve re Isaque ha'e Rebeca
nda'evei ete ikuai.

* 26:20 Tery Eseque ma "Joguero'aa" 'ea. † 26:21 Tery Sitna ma "Ija'e e'ỹa" 'ea. ‡ 26:22 Tery Reobote ma "Heta ikuai aguã" 'ea.

27

Isaque gua'y kuery Jacó ha'e Esaú ogueroayvu porãague

1 Isaque tuja'i vy ndoexa kuaavei, noma'ẽ
atãvei ma vy. Gua'y tujave va'e Esaú oenoĩ
vy aipoe'i:
— Xera'y.
Ombovai:
— Apy ma aĩ — he'i.
2 Tuu aipoe'i ixupe:
— Xetuja'i ma, amano aguã ára ovaẽ ouvy
teĩ ndaikuaai araka'e paa.
3 Aỹ eraa nerembiporu hu'y ryru ha'e nder-
apa, tereo ka'aguy re, ha'e ejuka xo'o xevy.
4 Ejapo tembi'u hee va'e xee ha'uxea
ramigua, eru ha'u aguã. Mba'eta amano
e'ỹ mbove xee rogueroayvu porã 'rã — he'i.
5 Ha'e ramo Rebeca oendu gua'y Esaú
reve Isaque ijayvu rã. Ha'e ramo Esaú
ka'aguy re xo'o ojuka aguã oo ma ramo
6 Rebeca aipoe'i opi'a Jacó pe:
— Aendu kuri nderyke'y Esaú reve nderu
ijayvu vy
7 "Eru xo'o, ha'e ejapo tembi'u hee va'e ha'u
aguã, amano e'ỹ mbove SENHOR renonde
rogueroayvu porã aguã", he'i rã.
8 Aỹ ma xepi'a, endu xeayvu, ejapo ajapo
uka va'e.
9 Tereo mymba kora py, eru mokoĩ kavara'i
iporã va'e. Ha'e va'e gui ma xee ajapo 'rã
tembi'u hee va'e nderu pe, ha'e ho'uxea
ramigua ae.
10 Ha'e gui reraa 'rã nderu pe ho'u aguã,
omano e'ỹ mbove ndee ae ndereroayvu
porã aguã — he'i.
11 Jacó aipoe'i oxy Rebeca pe:
— Ha'e rami avi ke'y Esaú ma haguepa rei
va'e, ha'e rã xee ma ha'e ramigua e'ỹ.
12 Xapy'a rei xeru opokopa 'rã xere,
oikuaa pota vy. Ha'e rami vy oikuaa 'rã
ambotavyxea, ha'e ijayvu vai 'rã xere,
xereroayvu porã 'rãgue py — he'i.
13 Ha'e rã ixy ombovai:
— Xepi'a, tove xere ae toĩ ijayvu vaia.
Ndee ma ejapo xeayvua. Tereo, ha'e eru —
he'i.
14 Ha'e ramo oo. Mymba ojuka vy ogueru
oxy pe. Ha'e rã ojapo tembi'u hee va'e, tuu
ho'uxea ramigua.
15 Ha'e gui Rebeca ogueru opi'a tujave
va'e Esaú mba'e ao iporãve va'e, ngoo py
oguereko va'e. Ha'e va'e py ma opi'a kyrĩve
va'e Jacó ju omonhemonde.
16 Kavara rague py onhovã ipo ha'e ijaju'y
ndagueia rupi.
17 Ha'e vy opi'a Jacó pe ome'ẽ tembi'u hee
va'e ha'e mbojape ojapo va'ekue.
18 Ha'e gui nguua py Jacó oo. Ha'e vy
aipoe'i:
— Xeru.
Ombovai:
— Apy ma aĩ. Mava'e tu ndee, xera'y?
19 Jacó ombovai:
— Xee ma Esaú, ndera'y tujave va'e.
Ajapo ma rejapo uka va'ekue. Evy ke,
eguapy, he'u ajuka va'ekue, xereroayvu
porã aguã — he'i.
20 Ha'e ramo Isaque aipoe'i gua'y pe:
— Xera'y, mba'exa vy tu rejou voi'i ete ri
rejuka va'erã?
Ombovai:
— Mba'eta SENHOR nderuete ombou
xerenonderã — he'i.
21 Ha'e ramo Isaque aipoe'i Jacó pe:
— Enhemboja ha'vy xea py. Tapoko
ndere xera'y, Esaú ete pa reikoa tyrã anya
aikuaa aguã — he'i.
22 Ha'e ramo nguu Isaque-a katy'i Jacó
onhembojave. Ha'e ramo hexe opokopa vy
aipoe'i:
— Ndeayvua ma Jacó rami ndeayvu, ha'e
rã ndepo ma Esaú rami ae ndepo — he'i.
23 Ndoikuaai, ipo haguepa rei ramo tyke'y
Esaú po rami. Ha'e rami vy ogueroayvu
porã.
24 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Ndee ma xera'y Esaú ae pa?
Ombovai:
— Tá, ha'e ae xee — he'i.
25 Ha'e ramo aipoe'i:
— Xera'y, eru ha'vy xea py rejuka va'ekue
ha'u aguã, rogueroayvu porã aguã — he'i.
Ha'e gui xo'o ogueru ramo ho'u. Vinho avi
ogueru ramo oy'u.
26 Tuu Isaque aipoe'i:
— Xera'y, evaẽve'i ju ke, xerayvu — he'i.
27 Ha'e rã onhemboja vy oayvu. Ha'e ramo
tuu oetũ ijao reakuã. Ha'e vy ogueroayvu
porã vy aipoe'i:
— Xera'y, reakuã ma mba'ety SENHOR
omoingo porã va'e reakuã.
28 Nhanderuete tome'ẽ ndevy yxapy yva
gui, tomoingo porã ndeyvy re henhoĩ va'e.
Tome'ẽ vaipa trigo ha'e uva pyau.
29 Tove amboae regua nerembiguai ta'ikuai,
tanemboete. Tove nderyvy kuery re
tandepo'aka, ndexy pi'a kuery guenapy'ã

re toĩ nerenonde. Tove ndere ijayvu vai va'e
toiko ayvu vaipy, ha'e rã ndereroayvu porã
va'e ma ayvu porãmby toiko — he'i.
30 Gua'y Jacó Isaque ogueroayvu porãmba
ma ramo nguua gui oẽ ovy ramove tyke'y
Esaú ovaẽ okaxa vy ooague gui.
31 Ha'e avi tembi'u hee va'e ojapo va'ekue
ogueru nguua py. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Evy ke xeru, he'u ndera'y ojuka
va'ekue, xereroayvu porã aguã — he'i.
32 Tuu Isaque oporandu:
— Mava'e tu ndee?
Ombovai:
— Xee ma ndera'y tujave va'e Esaú — he'i.
33 Ha'e ramo Isaque oryryipa reve aipoe'i:
— Mava'e tu ha'vy xo'o ojuka va'ekue
ogueru ra'e? Ndee reju e'ỹ mbove xee
ha'upa ma, ha'e aroayvu porã guive. Ha'e
rami rire ayvu porãmby ae 'rã oiko — he'i.
34 Ha'e rami tuu ijayvu rã Esaú oendu vy
nda'evei vaipa. Ha'e vy aipoe'i nguu pe:
— Xeru, xee voi ta'vy xereroayvu porã
'rãgue.
35 Tuu ombovai:
— Nderyvy xembotavy reve ou vy
ojereroayvu porã uka kuri nderekovia —
he'i.
36 Ha'e ramo Esaú aipoe'i:
— Ha'evea rami e'ỹ ri ty'y ha'e hery
Jacó?* Mba'eta mokoĩgue ma xembotavy.
Xegui jypygua peguarã ajopy 'rã va'ekue
oipe'a rire aỹ ma xerekovia ju ojereroayvu
porã uka. Ndererekovei teve neĩ peteĩ
henda py ri jepe xereroayvu porã aguã?
37 Ha'e ramo tuu Isaque ombovai Esaú pe:
— Xee amoĩ ae ma ndere ipo'aka va'erã.
Tyvy kuery hembiguai ikuai aguã rami
ajapo. Trigo ha'e uva pyau ojoupa aguã
rami xeayvu. Ha'e gui ndee xera'y, mba'e
tu aỹ ajapo ta ndevy? — he'i.
38 Esaú aipoe'i nguu pe:
— Xeru, neĩ peteĩ henda py xereroayvu
porã aguã voi teve ndererekoi? Xereroayvu
porã avi nho ke — he'i. Ha'e gui Esaú ijayvu
atã vy ojae'o.
39 Tuu Isaque ombovai:
— Ndee ma yvy porã gui mombyrya py
'rã reiko, yxapy yvate gui ho'a e'ỹa rupi.
40 Kyxe re rejeroviaa rupi 'rã reiko nderyvy
rembiguai. Ha'e rami teĩ repu'ã vy reo jepe
'rã ndere ipo'akaa gui — he'i.
41 Ha'e rire gua'y Jacó tuu ogueroayvu
porã rire Esaú ivai guyvy pe. Ha'e vy aipoe'i
ojeupe: “Xeru omano aguã ovaẽ rai'i ma.
Ha'e va'e rire ma ajuka 'rã xeryvy Jacó”,
he'i.
42 Rebeca oendu ha'e rami ipi'a tujave va'e
Esaú ijayvuague omombe'ua rã. Ha'e rami
vy oenoĩ uka opi'a kyrĩve va'e Jacó. Aipoe'i
ixupe:
— Ma'ẽ, nderyke'y Esaú ndejukaxe ipy'a
porã aguã.
43 Ha'e gui aỹ ma xepi'a, endu xeayvua.
Tereo xekyvy Labão ro katy Harã py.
44 Hexeve eiko are nderyke'y ivaiague oaxa
peve,
45 nderyke'y re rejapoague re hexarai vy
nda'ivaivei peve. Ha'e gui ma amondouka
'rã ndereruarã. Mba'e re tu peteĩ árave
amokanhy ta xepi'a kuery mokoĩve? — he'i.
46 Ha'e gui ome Isaque pe ju Rebeca
aipoe'i:
— Xee ma ndavy'ai Hete rajy kuery
kova'e yvy re ikuai va'e re. Xapy'a rei Jacó
ju ha'e kuery va'e regua gua'yxyrã ojou
ramo mba'erã tu aikove ta? — he'i.

28

Jacó ojavaague

1 Ha'e ramo Isaque oenoĩ Jacó.
Ogueroayvu porã reve omondouka. Ha'e
vy aipoe'i:
— Nda'evei ndera'yxyrã rejou aguã apy
Canaã yvy re ikuai va'e rajy kuery regua.
2 Ha'e rami 'rãgue py epu'ã, tereo Padã-Arã
katy, ndexy ru Betuel ro katy. Ha'e py ae 'rã
ndera'yxyrã rejou ndexy kyvy Labão rajy
kuery regua.
3 Tove Nhanderuete ipo'akapa va'e
tanemoingo porã, tomboeta neramymino
kuery, heta regua pendekuai aguã.
4 Tove ndere ju toiko Abraão ogueroayvu
porãague, ha'e gui neramymino kuery re
ju, yvy reikoa Nhanderuete Abraão pe
ome'ẽ va'ekue re ndee ju nderekoa aguã —
he'i.
5 Ha'e rami vy Isaque omondouka Jacó Padã-
Arã katy Betuel ra'y Labão ro katy. Ha'e
va'e ma Arã pygua oiko, Jacó ha'e Esaú xy
Rebeca kyvy.
6 Ha'e gui Esaú oexa gua'y Jacó Isaque
ogueroayvu porã reve Padã-Arã katy
omondouka rã gua'yxyrã ha'e gui ojou

* 27:36 Tery Jacó ma “Nhombotavya” 'ea (25.26).

aguã. Mba'eta ixupe "Nda'evei Canaã yvy
re ikuai va'e rajy kuery regua rejou aguã
ndera'yxyrã" he'i imondovy va'ekue.
7 Ha'e vy Esaú oexa avi Jacó nguu ha'e oxy
ayvu oendu vy Padã-Arã katy oo rã.
8 Oikuaa avi tuu Isaque kunhague Canaã yvy
pygua ndojou porãia.
9 Ha'e rami vy Abraão ra'y Ismael rekoa py
Esaú oo vy gua'yxyrã kuery ojou va'ekue
gui ojouve ju Ismael rajy Maalate, Nebaiote
reindy.

Jacó pe tape pyrõ-pyrõa'i oexa ukaa ague

10 Ha'e gui Jacó ma Berseba gui ojepe'a vy
oo oiny Harã katy.
11 Peteĩ henda py ovaẽa py oaxa pytũ, kuaray
oike ma ramo. Peteĩ ita ha'e py itui va'e
ojou vy omoĩ oakã ngytarã. Ha'e vy onheno
oupy vy oke.
12 Oexa ra'u vy oexa peteĩ tape pyrõ-pyrõa'i
yvy gui yva peve oo va'e. Ha'e va'e rupi
anjo kuery Nhanderuetea guigua ojeupi
ha'e oguejy okuapy.
13 Ha'e va'e gui mombyry e'ỹ hi'aĩ SENHOR. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Xee ma SENHOR neramoĩ Abraão ha'e
Isaque Ruete. Yvy aỹ renheno rejupya ma
ame'ẽ 'rã ndevy ha'e neramymino kuery
pe.
14 Neramymino kuery ma yvy ku'i rami 'rã
heta. Kuaray oikea katy guive 'rã hekoa
kuaray oua katy peve, ha'e ijapu'a'ia katy
guive ipuku-a katy peve. Ndere ha'e ner-
amymino kuery re vy amoingo porã 'rã ha'e
javi regua yvy re ikuai va'e.
15 Xee ma aiko ndereve, ndere apena 'rã
mamo rã reikoa rupi. Rojapo 'rã kova'e yvy
re rejevy ju aguã rami. Noroipytyvõ e'ỹi 'rã,
xeayvuague ajapopa peve — he'i.
16 Ha'e gui Jacó okeague gui omyĩ vy
aipoe'i:
— Anhetẽ SENHOR oĩ ra'e apy. Xee ma
ndaikuaai.
17 Nda'evei rima ra'e apy! Apy ma Nhan-
deruete ro, yva rokẽ ae! — he'i ojererokyje
reve.

Betel py Jacó ita omopu'ãague

18 Ko'ẽ rai ramove Jacó opu'ã vy ojopy ita
oakã ngytarã omoĩ va'ekue, ha'e omopu'ã
ijytarã rami. Hi'áry onhoẽ azeite.
19 Ha'e va'e katy'i tetã oĩ va'e yma Luz hery
va'ekue ma Betel ju omboery.*
20 Ha'e gui Jacó onhemboayvu vy aipoe'i:
— Xapy'a rei xereve Nhanderuete oiko vy
xere opena ramo, xapy'a rei mbojape ha'e
ao anhemonde aguã xevy ome'ẽ ramo
21 xeru ro katy ju ajevy porã aguã rami, ha'e
ramo SENHOR ae 'rã Xeruete.
22 Ha'e gui kova'e ita ijytarã rami amopu'ã
va'ekue ma oĩ 'rã Nhanderuete rorã. Ha'e
gui mba'emo rejou uka va'e nhavõ gui xee
ame'ẽ kuerei 'rã dízimo ndevy — he'i.

29

Raquel reve Jacó nhovaexĩague

1 Jacó oguatave vy ovaẽ kuaray oua katy
ikuai va'e kuery yvy re.
2 Oma'ẽ vy oexa peteĩ ygua ojo'o pyre oĩ
va'e. Oexa avi ijyvýry mboapy henda py
vexa'i ijaty va'e. Onhenomba rei okuapy,
mba'eta ha'e va'e ygua gui ae 'rã opena
va'e kuery ome'ẽ guymba kuery oy'u aguã.
Ygua juru áry oĩ ita tuvixa va'e imbotyarã.
3 Ha'e py mymba kuery ijatypa jave opena
va'e kuery oipe'a 'rã ita ygua juru gui. Ha'e
vy vexa'i kuery omboy'upa ma vy omoĩ ju
'rã oĩaty py.
4 Jacó oporandu ha'e kuery pe:
— Xeryvy kuery, mamogua tu peẽ kuery?
Ombovai:
— Ore ma Harã pygua — he'i okuapy.
5 Jacó oporandu ha'e kuery pe:
— Peikuaa pa Naor ra'y Labão?
Ombovai vy
— Roikuaa ri — he'i.
6 Jacó oporanduve ju:
— Ha'e oiko porã pa?
— Tá, oiko porã. Pee hymba kuery vexa'i
reve ou oiny va'e ma tajy Raquel ae — he'i
okuapy.
7 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Ndaka'arui teri, novaẽi teri mymba
kuery vexa'i pemboty aguã. Pemboy'u
vexa'i kuery, ha'e peraa pemongaruve —
he'i.
8 Ha'e kuery ombovai:
— Ore kuery pe nda'evei, mymba kuery
ijatypa e'ỹa ja. Ha'e ramo 'rãe roipe'a ita
ygua juru gui romboy'u aguã — he'i okuapy.

* 28:19 Tery Luz ma português pygua ayvu "Luz" e'ỹ raka'e, ha'e kuery ayvu py "Amêndoa'y" 'ea. Ha'e rã tery Betel ma "Nhanderuete ro" 'ea.

9 Ha'e kuery reve ijayvu teri reve ovaẽ
ouvy Raquel nguu rymba kuery reve,
mba'eta vexa'i re openaa rupi oiko.
10 Ha'e gui oxy kyvy Labão rajy Raquel
hymba vexa'i kuery reve ou oiny rã Jacó
oexa vy oo oipe'a ita ygua juru gui. Ha'e
rami vy omboy'u oxy kyvy Labão rymba
vexa'i kuery.
11 Ha'e nunga Jacó ojapopa vy Raquel oayvu
vy ojae'o.
12 Ha'e vy Raquel pe Jacó omombe'u tuu re-
tarã ra'y ha'e Rebeca pi'a oikoa. Ha'e ramo
kunha va'e onha ovy nguu pe omombe'u
aguã.
13 Heindy pi'a Jacó ovaẽague Labão oendu
vy onha reve oo ovaexĩ. Oikuavã, oayvu,
ha'e ngoo py ogueraa. Ha'e ramo Labão
pe Jacó omombe'upa oguataa rupi oiko
va'ekue.
14 Labão aipoe'i ixupe:
— Anhetẽ ndee xekãgue ha'e xero'o
regua reiko — he'i. Ha'e ramo Jacó peteĩ
jaxy re oiko hexeve.
15 Ha'e rire Labão aipoe'i Jacó pe:
— Ndee xeretarã reiko va'eri ha'evea
rami teve remba'eapo rive xevy?
Emombe'u ke mba'e re 'rã tu remba'eapo
— he'i.
16 Labão oguereko mokoĩ guajy: guaiguĩve
va'e ma Lia, ha'e rã kyrĩve va'e ma Raquel.
17 Lia ma oexa porã va'e'ỹ, ha'e rã Raquel ma
opa mba'e py iporã, hova rupi voi.
18 Jacó oayvu Raquel. Ha'e vy aipoe'i Labão
pe:
— Sete ma'etỹ re amba'eapo 'rã ndevy,
nderajy kyrĩve va'e Raquel re.
19 Labão ombovai:
— Amboae ra'yxyrã ame'ẽ 'rãgue py
ha'eveve ndevy ae ame'ẽ aguã. Eiko ha'vy
xea py — he'i.
20 Ha'e rami vy sete ma'etỹ re Jacó
omba'eapo Raquel re. Ixupe rã sete ma'etỹ
oaxapa voi, mboapy ára ete'i merami,
oayvu ete ramo.

Lia ha'e Raquel re omendaague

21 Ha'e gui Jacó aipoe'i Labão pe:
— Eme'ẽ ma'vy xera'yxyrã. Ovaẽ ma
nha'angaague, hexe amenda aguã — he'i.
22 Ha'e ramo Labão omboatypa avakue ha'e
py ikuai va'e ngaru ojapoa py.
23 Pyávy ma ogueru guajy Lia, Jacó pe ome'ẽ.
Ha'e ramo jogueroke.
24 (Guajy Lia rembiguairã Labão ome'ẽ
guembiguai kunha Zilpa.)
25 Ko'ẽgue Lia ri ty ra'e oikuaa vy Jacó
aipoe'i Labão pe:
— Mba'e re tu ha'e rami xeapo ra'e?
Nderajy Raquel re e'ỹ ri ty'y amba'eapo
raka'e? Mba'e re tu xembotavy ri?
26 Labão ombovai:
— Nda'evei ha'e rami rojapo aguã or-
erekoa py. Nda'evei guaiguĩve va'e gui
kyrĩve va'e ranhe omenda aguã.
27 Kova'e semana opa rire ma ame'ẽ
'rã Raquel avi, sete ma'etỹ re ju xevy
remba'eapo aguã re — he'i.
28 Jacó ojou porã vy peteĩ semana oiko Lia
reve. Ha'e ramo mae ma guajy Raquel avi
Labão ome'ẽ ta'yxyrã.
29 (Guajy Raquel rembiguairã Labão ome'ẽ
avi guembiguai kunha Bila.)
30 Ha'e gui Jacó joguereko Raquel reve. Lia
gui oayvuve Raquel. Ha'e gui sete ma'etỹ
re ju omba'eapo Labão pe.

Jacó ra'y kuery itui'iague

31 Lia ndoayvuivea SENHOR oexa vy ojapo
imemby aguã rami. Ha'e rã Raquel ma
imemby va'erã e'ỹ oiko.
32 Ha'e ramo Lia kyrĩ va'e oguereko vy
oikuavã ava'i. Ha'e va'e omboery Rúben.
Ha'e vy aipoe'i:
— Xeporiau rã SENHOR oexa vy xepy-
tyvõ. Ha'e ramo aỹ xeme xerayvu 'rã —
he'i.*
33 Teĩgue ju kyrĩ va'e oguereko vy oikuavã
ava'i. Ha'e vy aipoe'i:
— Ajexavai aikovya SENHOR oikuaa vy
kova'e ju ome'ẽ xevy — he'i vy omboery
Simeão.†
34 Peteĩgue ju Lia kyrĩ va'e oguereko vy
oikuavã ava'i. Ha'e vy aipoe'i:
— Aỹ kova'e gui ma xeme xereve on-
hemoirũve 'rã, mboapy ta'y areko ramo —
he'i. Ha'e vy omboery Levi.‡
35 Peteĩgue ju oguereko kyrĩ va'e, ava'i.
Ha'e vy aipoe'i:
— Aỹ ma arovy'a SENHOR — he'i. Ha'e
vy omboery Judá.§ Ha'e gui ndoguerekovei
ranhe kyrĩ va'e.

* 29:32 Tery Rúben ma "Ma'ẽ, ipi'a oiko" 'ea. † 29:33 Tery Simeão ma "Oikuaa porãmby" 'ea. ‡ 29:34 Tery Levi ma "Irũ" 'ea. § 29:35 Tery Judá ma "Herovy'aa" 'ea.

30

1 Ha'e gui Raquel Jacó ra'y ndoguerekoia
oikuaa vy hakate'ỹ guyke re. Ha'e vy aipoe'i
Jacó pe:
— Xemomemby ma ta'vy. Ha'e rami e'ỹ
ramo amano 'rã — he'i.
2 Ha'e ramo Jacó ivai Raquel pe. Ha'e vy
aipoe'i:
— Xee ri ty'y Nhanderuete? Ha'e ae
nememby e'ỹ aguã rami ojapo — he'i.
3 Kunha va'e ombovai:
— Apy ma oĩ xerembiguai Bila. Xerekovia
hexeve ju pejogueroke kyrĩ va'e oguereko
aguã, imemby ramo xememby rami oiko
aguã — he'i.
4 Ha'e vy ixupe ome'ẽ guembiguai Bila
ta'yxy jevyrã. Ha'e ramo Jacó jogueroke.
5 Ha'e rami vy Bila oguereko Jacó ra'y.
6 Ha'e ramo Raquel aipoe'i:
— Nhanderuete xere oikuaa pota vy
oendu xeayvua. Ha'e rami vy ome'ẽ
xepi'arã — he'i. Ha'e nunga rupi omboery
Dã.*
7 Ha'e gui Raquel rembiguai Bila teĩgue ju
oguereko kyrĩ va'e Jacó ra'y.
8 Ha'e rã Raquel aipoe'i:
— Xeryke reve ropu'ã vaipaa gui
xepo'aka ma hexe — he'i vy omboery
Naftali.†
9 Ha'e gui Lia ma kyrĩ va'e
ndoguerekoveia oikuaa vy ogueru guem-
biguai Zilpa, ha'e Jacó pe ome'ẽ ta'yxy jevy
mboaerã.
10 Ha'e gui Lia rembiguai Zilpa oguereko'i
ma Jacó ra'y.
11 Ha'e ramo Lia aipoe'i:
— Iporã ete va'e oiko xevy — he'i vy
omboery Gade.‡
12 Ha'e va'e rire Lia rembiguai Zilpa teĩgue
ju oguereko Jacó ra'y.
13 Ha'e ramo Lia aipoe'i:
— Aỹ ma avy'a, xepi'a kuery voi
xererovy'a ete 'rã — he'i vy omboery Aser.§
14 Ha'e gui Rúben ma trigo omono'õa py
ojou mandrágora rembypy mba'ety py.*
Oxy Lia pe ogueru. Ha'e ramo Raquel
aipoe'i Lia pe:
— Eme'ẽ xevy mandrágora rembypy
ndepi'a ojou va'ekue gui.
15 Lia oporandu:
— Reraa ma xeme xegui. Aỹ mandrágora
rembypy xepi'a ojou va'ekue ju ta reraa?
Ha'e ramo Raquel ombovai:
— Ha'e rami rã ma aỹ pyávy tove Jacó
ndereve toke mandrágora rembypy ndepi'a
ojou va'ekue rekovia — he'i.
16 Ka'aru'i Jacó mba'ety gui ou ramo Lia
oo ovaexĩ. Ha'e vy aipoe'i:
— Aỹ xereve ju 'rã reke, romboekovia
kuri mandrágora rembypy xepi'a ojou
va'ekue re — he'i ramo ha'e va'e pytũ oke
hexeve.
17 Lia ojerurea Nhanderuete oendu ramo
peteĩ nhiruĩa ma oguereko Jacó ra'y.
18 Ha'e ramo Lia aipoe'i:
— Nhanderuete ome'ẽ xevy mba'emo
porã, xeme pe xerembiguai ame'ẽ rire —
he'i vy omboery Issacar.†
19 Lia peteĩgue ju oguereko kyrĩ va'e.
Mboapy memea ma oguereko Jacó ra'y.
20 Ha'e rami vy Lia aipoe'i:
— Nhanderuete mba'emo iporã ete va'e
ome'ẽ xevy. Aỹ xereve anho 'rã xeme
opyta, mboapy meme ta'y areko ramo —
he'i vy omboery Zebulom.‡
21 Ha'e rire kunha'i ju oguereko. Ha'e va'e
ma omboery Diná.
22 Ha'e gui Raquel re ju Nhanderuete
oikuaa pota vy ojerurea oendu avi. Ha'e vy
ojapo imemby aguã rami.
23 Oguereko kyrĩ'i va'e, ava'i. Ha'e vy aipoe'i:
— Aỹ ma Nhanderuete axĩmba rei aguã
rami ve'ỹ xeapo — he'i.
24 Ha'e vy omboery José. Aipoe'i:
— Tove Nhanderuete amboae ju tome'ẽ
xepi'arã — he'i vy.§
25 Ha'e gui Raquel José oguereko'i rire
Jacó aipoe'i Labão pe:
— Aỹ ma xemondouka ju xeyvy re ae
xerekoa oĩ va'e katy.
26 Eme'ẽ ta'vy xera'yxy kuery ha'e xera'y
kuery, ha'e kuery re amba'eapo vaipa ete
rire. Ha'e ramo aa 'rã. Ndee voi reikuaa
mbovy ma'etỹ re ha'e marã rami pa ndevy
amba'eapoague.

Jacó omba'eapove ju aguã re Labão ijayvuague

* 30:6 Tery Dã ma "Joguerekoa" 'ea. † 30:8 Tery Naftali ma "Joe apu'ãa" 'ea. ‡ 30:11 Tery Gade ma "Iporã va'e oikoa" 'ea. § 30:13 Tery Aser ma "Ovy'a va'e" 'ea. * 30:14 Mandrágora ma jai rogue. Ha'e kuery pe rã moã imemby aguã regua. † 30:18 Tery Issacar ma "Mba'eapoa repy" 'ea. ‡ 30:20 Tery Zebulom ma "Tekoa" 'ea. § 30:24 Tery José ma "Tome'ẽve ju" 'ea.

27 Ha'e ramo Labão aipoe'i:
— Aỹ xemboaxya rendu vy ke epytave
xereve. Aikuaa ma ndere vy Nhanderuete
xemoingo porãa.
28 Emombe'u ke mba'e nunga re pa
remba'eapo aguã xevy. Ha'e ramo xee
apaga 'rã — he'i.
29 Jacó aipoe'i:
— Ndee reikuaa marã rami pa ndevy
amba'eapoague, nerymba kuery re apena
porãague voi.
30 Xee aju e'ỹ mbove mboapy'i rereko
va'ekue. Aỹ ma heta ete ma rereko. Ndevy
amba'eapo ramo Nhanderuete nemoingo
porã. Ha'e gui aỹ araka'e tu ha'vy
amba'eapo ta xee ae mba'erã re? — he'i.
31 Ha'e ramo Labão oporandu:
— Mba'e tu ha'vy reipota ame'ẽ?
Jacó aipoe'i:
— Mba'eve eme'ẽ eme. Nerymba kuery
re apena, arõve jevy 'rã aikovy, po rami ri
xere rejapo ramo.
32 Kova'e árave aaxa 'rã nerymba kuery ha'e
javi ikuaia rupi. Vexa'i kuery mbyte gui
aipe'apa 'rã ipara'i va'e, ipara va'e ha'e huũ
va'e ha'e javi. Ha'e gui kavara kuery mbyte
gui aipe'a 'rã ipara va'e ha'e ipara'i va'e.
Ha'e va'e nunga rive topyta amba'eapoague
repy.
33 Po rami 'rã reikuaa ha'evea rami pa aiko
tyrã pa anya. Reju xapy'a vy rexaxe
ramo angana va'ekue ha'e javi 'rã ojekuaa
nerenonde. Xapy'a rei kavara kuery ipara'i
va'e'ỹ, ipara e'ỹ va'e, e'ỹ vy vexa'i kuery
huũ e'ỹ va'e xereve rejou ri vy reikuaa 'rã
xemondaague — he'i.
34 Ha'e ramo Labão aipoe'i:
— Tá, ha'eve. Ndeayvuague rami ae tema
eiko — he'i.
35 Ha'e va'e árave guymba kavara ava Labão
oguereko va'e gui omboja'opa ipara puku
va'e ha'e ipara va'e ha'e javi. Kavara kunha
ikuai va'e mbyte gui oipe'a ipara'i va'e ha'e
ipara va'e, ha'e javive ipara xiĩ va'e. Vexa'i
ikuai va'e mbyte gui oipe'a huũ va'e. Om-
boaxapa gua'y kuery pe.
36 Mboapy araa py nhavaẽ aguã va'e py
ogueraa Jacó-a gui. Ha'e rã Jacó ma Labão
rymba mboae re opena oikovy.

Jacó oguerekopave ovyague

37 Ha'e gui Jacó ojou yvyra rakã ipyau va'e
álamo, aveleira ha'e plátano guigua. Ha'e
vy oipiro vy ombopara puku-puku, yvyra
xiĩ va'e ojekuaa aguã rami.
38 Ha'e vy yvyra rakã oipiro va'ekue omoĩ
mymba renonde yy rape py, mymba
oy'uaty py ae. Ha'e rami vy yy oy'u aguã
ou vy ipuru'apa.
39 Mymba kuery guenonde re yvyra oĩ jave
ipuru'apa. Ha'e rami vy vexa'i kuery
oguereko ipara puku va'e, ipara'i va'e ha'e
ipara va'e.
40 Ha'e gui Jacó omboja'o vexa'i. Labão
rymba kuery ipara puku ha'e huũ va'e
ikuaia katy ombojere mymba mboae.
Guymba kuery ae omombyta mombyry'i,
nomboje'ai Labão rymba kuery re.
41 Ha'e gui vexa'i tuvixakueve ta'yxe nhavõ
mymba kuery renonde Jacó omoĩ kuerei
yvyra, yy rape yvýry mymba kuery oexa
aguã py, yvyra oexa reve ta'y aguã.
42 Ha'e rã vexa'i kuery ikangykue ta'yxe
ramo ma nomoĩ yvyra. Ha'e rami vy
ikangykue Labão pe opytapa, ha'e rã im-
baraetekue ma Jacó pe opytapa.
43 Ha'e rami vy Jacó oguerekopave tema:
mymba vexa'i, guembiguai kuery avakue
ha'e kunhague, camelo, mburika guive.

31

Nguu kuery yvy katy Jacó ojevyague

1 Ha'e gui Jacó oendu Labão ra'y kuery
ijayvu vy "Jacó tu oipe'apa rima nhanderu
mba'e. Nhanderu mba'e gui omba'erã ha'e
javi ojou" he'i okuapy rã.
2 Jacó oexa Labão voi ndoguerovy'avei rã
ha'ekue rami e'ỹ.
3 SENHOR aipoe'i Jacó pe:
— Tereo ju nderu kuery yvy katy, nere-
tarã kuerya katy ae. Xee aiko 'rã ndereve —
he'i.
4 Ha'e ramo Jacó oenoĩ uka Raquel ha'e
Lia nhuũndy rupi guymba kuery reve oikoa
py.
5 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xee aikuaa penderu ha'ekue rami e'ỹ
ndaxererovy'aveia. Ha'e rami teĩ xeru
Ruete xereve oiko.
6 Peẽ kuery ae voi peikuaa anhea'ãa rupi
penderu pe amba'eapoague.
7 Ha'e rami teĩ penderu xembotavypa
herekovy. Dez-kue ma opaga 'rã va'ekue
oguerova. Ha'e rã Nhanderuete ma
mba'eve py ndojapo vai ukai xere.

8 Xapy'a rei xevy "Vexa'i ipara'i va'e
remba'eapoague repy topyta" he'i ramo
hymba kuery ipara'i va'e anho 'rã ta'y'i.
Ha'e rã xapy'a rei "Ipara puku va'e
remba'eapoague repy topyta" he'i ramo
hymba kuery ipara puku va'e anho ta'y'i.
9 Ha'e rami vy Nhanderuete nderu rymba
kuery oipe'a vy xevy ju omboaxa.
10 Ha'e gui mymba kuery ipuru'a'ipa jave
ama'ẽ vy aexa ra'u kavara ava ojeupi va'e
ipara puku, ipara'i ha'e ipara va'e meme
ikuaia.
11 Ha'e anjo Nhanderuetea guigua aexa ra'u
rã "Jacó" he'i ramo ambovai: "Apy ma aĩ."
12 Aipoe'i xevy: "Ema'ẽ, ha'e exa kavara ava
ojeupi va'e ipara puku, ipara'i ha'e ipara
va'e meme ikuaia, mba'eta aexapa Labão
ndere ojapo vaia.
13 Xee ma Nderuete Betel py ajexa uka
va'ekue. Ha'e py ma ita remopu'ã va'ekue
áry azeite renhoẽ reve renhemboayvu
xevy. Epu'ã ke aỹ, kova'e yvy gui tereo
ju neretarã kuerya katy" he'i va'ekue xevy
— he'i.
14 Ha'e ramo Raquel ha'e Lia ombovai vy
aipoe'i ixupe:
— Anhetẽ ete ri oreru ro py noĩvei orevy
ome'ẽ va'erã.
15 Ndorererekoi ri ty'y amboae yvy guigua
oguerekoa rami? Mba'eta orevende,
omomba orevy guarã va'ekue.
16 Mba'eta oreru gui Nhanderuete opa
mba'e oipe'apa va'ekue ma nhanemba'e
meme, ha'e nhandera'y kuery mba'e.
Aỹ ejapo tema Nhanderuete ndevy
aipoe'iague — he'i.
17 Ha'e ramo Jacó opu'ã. Gua'y kuery ha'e
gua'yxy kuery camelo áry omoĩ vy
18 ogueraapa guymba kuery ha'e oguereko
va'e ha'e javi. Hymba kuery Padã-Arã py
oiko jave ojou va'ekue omboatypa, nguu
Isaque-a py Canaã yvy re oo aguã.
19 Labão guymba rague ojaya aguã oo jave
Raquel imonda mba'emo ra'angaa nguu ro
py oĩ va'ekue re.
20 Ha'e rami vy Jacó ju ombotavy Arã pygua
Labão. Nomombe'ui ojava aguã.
21 Ojava ovy opa mba'e oguereko va'e reve.
Opu'ã vy oaxa ovy yakã Eufrates, Gileade
yvyty katy oo vy.

Jacó rakykue Labão ooague

22 Mboapy araa py mae ma Labão pe
omombe'ua Jacó ojavaague.
23 Ha'e ramo guyvy kuery ngupive ogueraa
vy oje'oi hakykue. Sete ára re oguata. Ha'e
vy Gileade yvyty re ovaẽa py oupity.
24 Pyávy oexa ra'u rã Nhanderuete ou Arã
pygua Labão-a py. Ha'e vy aipoe'i:
— Eiko kuaa ke, Jacó pe ndeayvu eme
iporã va'e rupi, neĩ iporã e'ỹ va'e rupi voi
— he'i.
25 Ha'e gui Labão oupity ma Jacó ha'e va'e
yvyty re Jacó oo'i oupiague py. Labão voi
oupi oo'i Gileade yvyty re guyvy kuery reve.
26 Ha'e vy Labão aipoe'i Jacó pe:
— Mba'e tu xere rejapo xembotavy vy?
Xerajy kuery reraa ra'e, escravo-rã kyxe py
ogueraa va'e rami rive.
27 Mba'e re tu rejava nhemi ri xembo-
tavy aguã? Mba'eve neremombe'ui xevy
romondouka porã'i aguã, mboraei rupi,
pandeiro ha'e mba'epu ixã reta va'e rupi.
28 Mba'e re tu nderejapoi xeramymino
kuery ha'e xerajy kuery ayvupa'i aguã
rami? Ha'eve e'ỹa rami reiko.
29 Ha'e rami avi xee xepo'aka ndere ajapo vai
aguã, va'eri kuee pyávy nderu Ruete ijayvu
xevy. Ha'e vy aipoe'i: "Eiko kuaa ke Jacó pe
ndeayvu vai e'ỹ aguã, neĩ ndeayvu porã e'ỹ
aguã", he'i va'ekue xevy.
30 Aỹ ma nderu ro re nderevy'avei vy reo
xea gui. Ha'e rami vy mba'e re tu ha'vy
nemonda ri xeruete ra'angaa areko va'ekue
re? — he'i.
31 Ha'e ramo Jacó ombovai:
— Akyje vy ndaikuaa ukai ndevy. Aipoa'e
xejeupe: "Xapy'a rei rã guajy kuery oipe'a
nhea'ã 'rã xegui", ha'e va'ekue.
32 Ha'e gui nderuete ra'angaa reruare re-
jou ramo toikove eme. Nhaneretarã kuery
oexaa py eikuaa porã pota xemba'e oĩ
va'e rupi nemba'e rejouxe vy. Eraapa ju
nemba'e — he'i. Mba'eta Jacó ma ndoikuaai
ra'e Raquel imondaague.
33 Ha'e gui Labão oike Jacó ro Lia ha'e
hembiguai kuery kunhague ikuaia py.
Opovyvypa teĩ ndojoui. Lia oĩa gui oẽ vy
Raquel oĩa py ju oike.
34 Tuuete ra'angaa ma Raquel onhomi ra'e
camelo kupe árygua guýry. Ha'e va'e áry
ju oguapy oiny. Labão opy ha'e javi rupi
opovyvypa teĩ ndojoui.
35 Ha'e ramo Raquel aipoe'i nguu pe:
— Xeruvixa, ndevai eme ke. Nda'evei
apu'ã aguã nerenonde, kunhague reko gui
xemba'eaxy vy — he'i. Ha'e ramo oeka

teĩ ndojoui nguuete ra'angaa ngoo py
oguereko va'ekue.
36 Ha'e rami rã Jacó ivai vy ijayvu Labão
pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'e nunga py tu ha'vy noronhe'ẽ
rendui raka'e? Mba'e py ha'vy ajejavy
vaipa raka'e ndevy, xerakykue reju aguã?
37 Xemba'e rei-rei rupi repovyvypa reia rupi
mba'e tu ha'vy rejou ndero gui guare?
Eru apy xeretarã kuery nderyvy kuery
renonde, ha'e kuery oikuaa pota aguã
nhanderekokue re.
38 Vinte ma'etỹ re ndea py aiko jave ma
nerymba vexa'i, kavara na'imemby porã
e'ỹi, neĩ ndakarui guive nerymba vexa'i re.
39 Neĩ peteĩgue ndarui ndevy vixo omon-
doro va'ekue. Ha'e nunga oiko rã xee ae
amboekovia. Ha'e rã ara py e'ỹ vy pyávy
mba'emo nerymba kuery ogueraa ramo
ndee remboekovia kuerei xepo gui.
40 Ara py aiko axy kuaray aku gui, ha'e pyávy
yro'y gui ju ajexavai aikovy va'ekue, ndake
kuaavei guive.
41 Vinte ma'etỹ re aiko va'ekue ndero py.
Catorze ma'etỹ re ndevy amba'eapo nder-
ajy kuery mokoĩve re, ha'e gui seis ma'etỹ
re ju nerymba kuery re apena aikovy
va'ekue. Ha'e jave dez-kue ha'ekue-'ekue
e'ỹ rami rerova xevy repaga 'rã va'ekue.
42 Anhetẽ Xeru Ruete, Abraão Ruete, Isaque
Ojererokyjea va'e ae xereve ndoikoi va'e
rire ma ndee xemondouka rive 'rãgue.
Ha'e rami teĩ Nhanderuete xere opena
amba'eapoa py ajexavai rã. Ha'e nunga rupi
ae kuee pyávy ijayvu raka'e ndevy — he'i.

Jacó reve Labão peteĩ rami ikuai aguã ojapoague

43 Ha'e ramo Labão aipoe'i Jacó pe:
— Kova'e kunhague ma xerajy kuery
ikuai, kova'e avakue'i ma xeramymino
kuery, kova'e mymba kuery ma xerymba
meme ikuai. Opa mba'e jaexa va'e xemba'e
meme. Mba'e tu ha'vy ajapo ta aỹ xerajy
kuery pe ha'e ipi'a kuery oikuavã va'ekue
pe?
44 Aỹ ma eju, xereve jajapo peteĩ rami
ju nhandekuai aguã, nhande mokoĩve
nhanema'endu'a riae aguã rami — he'i.
45 Ha'e ramo Jacó peteĩ ita ojopy vy
omopu'ã ijytarã rami.
46 Ha'e vy aipoe'i guyvy kuery pe:
— Pemono'õ ke ita — he'i. Ha'e ramo ita
ogueru vy omboaty. Ita omboaty va'ekue
yvýry okaru okuapy.
47 Ha'e va'e ma Labão omboery Jegar-
Saaduta. Ha'e rã Jacó ma omboery Galeede.
48 Ha'e ramo Labão aipoe'i:
— Kova'e itaaty ma aỹ guive topyta
nhande mokoĩve moma'endu'aarã — he'i.
Ha'e nunga rupi ae omboerya Galeede.*
49 Omboery avi Mispa, mba'eta aipoe'i:
— Tove Nhanderuete topena xere ha'e
ndere joe gui mombyry jaikoa ja. Toikuaa
pota nhandeayvuague jajapo aguã re.†
50 Ha'e gui xapy'a rei xerajy kuery reayvu
ve'ỹ vy amboae kunha re ju remenda ramo
avave rei oikuaa e'ỹ teĩ tove Nhanderuete
toikuaa pota ha'e nunga re, mokoĩve nhan-
derexa vy.
51 Labão aipoe'ive ju Jacó pe:
— Apy nhande mokoĩ mbyte oĩ itaaty
ha'e ita amopu'ã va'ekue.
52 Tove kova'e itaaty ha'e ita topyta
nhanemoma'endu'aarã, kyvõ katy gui
itaaty rovai katy aaxa e'ỹ aguã, neĩ ndee
ma voi nda'evei itaaty neĩ ita reaxa aguã
kyvõ katy.
53 Tove nhaneramoĩ kuery Abraão ha'e Naor
Ruete toikuaa pota nhandere — he'i. Ha'e
ramo Jacó oura nguu Isaque Ojererokyjea
va'e rery rupi.
54 Ha'e va'e yvyty re Jacó ojuka peteĩ mymba
Nhanderuete pe, ha'e guetarã kuery
oenoĩmba mbojape ho'u aguã. Ho'upa vy
ha'e va'e pyávy ju yvyty re oke.
55 Ko'ẽ e'ỹ mbove'i Labão opu'ã vy
oayvupa guamymino kuery ha'e guajy
kuery. Peteĩ-teĩ ogueroayvu porã. Ha'e
vy mae ma ojepe'a vy oo ju ngoo katy.

32

1 Jacó voi oguatave ju. Ha'e ramo Nhan-
deruetea guigua anjo kuery jogueru ovaexĩ
aguã.
2 Ha'e kuery ou rã Jacó oexa vy aipoe'i:
— Apy rima Nhanderuetea guigua ikuaia
— he'i vy omboery Maanaim.*

Esaú reve Jacó peteĩ rami ju ikuai aguã ojapoague

* 31:48 Tery Galeede ma "Itaaty nhanema'endu'a aguã" 'ea.
† 31:49 Tery Mispa ma "Torre oikuaa pota va'ety oĩa" 'ea.
* 32:2 Tery Maanaim ma "Mokoĩ regua ikuaia" 'ea.

3 Ha'e gui Jacó guenonde re omondouka
guyke'y Esaú pe oayvu mombe'uarã kuery,
Edom regua Seir yvy katy oĩ ramo.
4 Ha'e vy aipoe'i imondovy ha'e kuery pe:

— Po rami pendeayvu 'rã xeruvixa
Esaú pe: "Nerembiguai Jacó aipoe'i uka:
'Aguataa rupi Labão ro py ranhe aiko
va'ekue aỹ peve.
5 Areko vaka, mburika, vexa'i, ha'e gui
xerembiguai avakue ha'e kunhague.
Xeruvixa, ndea py amondouka xeayvu
mombe'uarã nerenonde xemboaxy uka
aguã' he'i uka", peje 'rã ixupe.

6 Ha'e gui tenonde re omondouka va'ekue
ou jevy vy aipoe'i Jacó pe:

— Roo nderyke'y Esaú-a py peve. Ha'e
voi ou nerovaexĩ aguã quatrocentos avakue
reve — he'i okuapy.

7 Ha'e rami ijayvu rã Jacó oendu vy okyje
vaipa, onhemondyi guive. Ha'e vy om-
boja'o ngupive ikuai va'e ha'e javi: vexa'i,
vaka ha'e camelo kuery. Mokoĩ henda-enda
py omboaty.
8 Mba'eta ijayvu vy "Xapy'a rei Esaú ou vy
peteĩ pygua ojukapa teĩ amboae pygua oo
jepe 'rã", he'i.

9 Ha'e gui Nhanderuete pe Jacó ojerure vy
aipoe'i:

— SENHOR xeramoĩ Abraão ha'e xeru
Isaque Ruete, xevy aipo're va'ekue: "Tereo
ju ndeyvy re neretarã kuerya katy. Ha'e py
ma ndere apena porã 'rã", 're va'ekue.
10 Xee nerembiguai ma xe'yvyĩ'i ete ndee
xemboaxy vy ndeayvuague rami xerereko
porã aguã. Mba'eta xepopoka reve anho
aaxa karamboae kova'e Jordão yakã. Aỹ ma
mokoĩ henda py ju oreaty.
11 Xereraa jepe ke ke'y Esaú po py aiko vai e'ỹ
aguã. Mba'eta akyje apy ou vy xejuka gui,
ha'e xera'yxy ha'e xera'y kuery ojukapa
gui.
12 Xevy aipo're va'ekue: "Xee apena 'rã
ndere. Amboeta 'rã neramymino kuery ita
ku'i heta aguã, heta ete ramo avave rei
ndoipapa kuaai aguã rami", 're va'ekue —
he'i.

13 Ha'e va'e pyávy Jacó opyta ha'e py.
Mba'emo ogueraa va'e gui oguereko katu
guyke'y Esaú pe ome'ẽ va'erã:
14 duzentos kavara, vinte kavara ava, duzen-
tos vexa'i, vinte vexa'i ava,
15 trinta camelo ikamby va'e ta'y'i reve,
quarenta vaka, dez vaka ava, vinte mburika
ha'e dez ta'y'i.
16 Ha'e va'e nunga ogueraa ukapa guem-
biguai kuery pe, peteĩ-teĩ henda py omoĩ.
Guembiguai kuery pe aipoe'i imondovy:

— Tapeo xerenonderã, pemondyi pokã
mymba kuery peteĩ-teĩ regua amboae
regua gui mombyry'i oo aguã — he'i.

17 Jypy oo va'e pe aipoe'i:

— Ke'y Esaú rerovaexĩ rã oporandu 'rã
ndevy: "Mava'e tu nembou? Marã katy tu
reo? Mava'e rymba tu nerenonde ikuai?"
he'i ramo
18 rembovai 'rã: "Nerembiguai Jacó rymba
rima aru. Nguvixa Esaú peguarã ombou
uka. Ha'e gui ha'e voi ou oiny orerakykue",
peje 'rã — he'i.

19 Mokoĩa oo va'e pe ha'ekue rami ju
aipoe'i uka, mboapya oo va'e pe voi.
Mymba kuery mondyiarã ha'e javi pe
aipoe'i:

— Po rami meme 'rã pendeayvu Esaú
peovaexĩ vy.
20 Aipopeje 'rã: "Nerembiguai Jacó ou oiny
orerakykue", peje — he'i uka imondovy.
Mba'eta ojeupe aipoe'i: "Mba'emo ame'ẽ
uka vy ambopy'a porã 'rã avaexĩ e'ỹ mbove.
Ha'e gui ma xee aexa 'rã. Ha'e rami rã
xapy'a rei xejou porã 'rã", he'i.
21 Ha'e rami vy guenonde ranhe omondouka
ome'ẽ uka va'erã. Ha'e rã ha'e ma ha'e va'e
pytũ re opyta ranhe okeague py.

Nhanderuetea guigua ava reve Jacó joguero'aague

22 Ha'e va'e pyavyve Jacó opu'ã vy om-
boaty mokoĩve gua'yxy, mokoĩve guem-
biguai kunha ha'e gua'y kuery onze-ve
ikuai va'e. Ha'e vy ogueraapa Jaboque yakã
oaxaaty peve.
23 Ha'e kuery ranhe omboaxa yakã rovai re.
Oguereko va'e ha'e javi omboaxapa.
24 Jacó ha'e ae'i opyta ha'e py. Ha'e ramo
peteĩ ava ojekuaa vy hexeve joguero'a ko'ẽ
peve.
25 Ava va'e ma Jacó re nda'ipo'akaia oexa vy
opoko hi'u guýry. Ha'e rami vy omboi Jacó
'u ojepotaa, joguero'a vy.
26 Ha'e vy aipoe'i:

— Xepoi katu, taa, mba'eta ko'ẽ ta ma.

Jacó ombovai:

— Noromondoukai 'rã xereroayvu porã
e'ỹa ja — he'i.

27 Ha'e ramo oporandu:
— Mba'exa tu ha'vy nderery?
— Jacó — he'i.
28 Ha'e rã aipoe'i:
— Aỹ ma Jacó ve'ỹ 'rã nderery, ha'e rã Israel. Mba'eta huvixa rami Nhanderuete ha'e avakue reve renhea'ã ndepo'aka peve — he'i.†
29 Ha'e gui Jacó aipoe'i:
— Ajerure nderery remombe'u aguã.
Ombovai:
— Mba'e re tu xerery re reporandu? — he'i. Ha'e vy ogueroayvu porã ha'e py.
30 Ha'e va'e henda Jacó omboery Peniel, "Apy ma xerexa py ae Nhanderuete aexa teĩ xerekove ndoipe'ai", he'i vy.‡
31 Kuaray oẽ jave oaxa Peniel rupi, okarakarau ovy hi'u oi rire.
32 Ha'e rami rire aỹ reve Israel kuery ndo'ui 'rã xo'o rajykue hi'u áry rupi ijapu'a oiny va'e, ava va'e Jacó retyma rajy omboapu'apa rire.

33

Esaú reve Jacó nhovaexĩague

1 Jacó oma'ẽ vy oexa Esaú ou oiny rã quatrocentos avakue reve. Ha'e rami vy gua'y kuery omboja'o vy opena uka Lia, Raquel ha'e mokoĩve guembiguai kunha pe.
2 Tenonde omondouka mokoĩve guembiguai kunha, ipi'a kuery reve. Ha'e kuery rakykue omondouka Lia imemby kuery reve. Takykue ete omondouka Raquel ipi'a José reve.
3 Ha'e va'e kuery gui ha'e ranhe oo vy setekue guenapy'ã re oĩ ovy guyke'ya py ovaẽ peve.
4 Ha'e ramo Esaú onha ouvy ovaexĩ aguã. Oikuavã, oayvupa. Ojae'o vaipa mokoĩve.
5 Ha'e gui Esaú oma'ẽ vy oexa kunhague ha'e kyrĩgue ou oiny rã. Ha'e vy aipoe'i:
— Mava'e kuery tu ndereve ikuai?
Jacó ombovai:
— Peva'e kuery ma kyrĩgue xee nerembiguai pe Nhanderuete ome'ẽ va'ekue — he'i.
6 Ha'e gui mokoĩ hembiguai kunha ovaẽ ouvy opi'a kuery reve, ha'e guenapy'ã re oĩmba.
7 Ha'e gui Lia omemby kuery reve ju ovaẽ vy ha'e kuery voi guenapy'ã re oĩ. Ha'e gui ma Raquel opi'a José reve ovaẽ ouvy vy oĩ guenapy'ã re.
8 Ha'e ramo Esaú oporandu:
— Mba'erã tu guĩ rami ete nerymba kuery xererovaexĩ ra'e?
Jacó ombovai:
— Xeruvixa, anhemboaxy uka vy rima aru ruka kuri ndevy — he'i.
9 Ha'e ramo Esaú aipoe'i:
— Xee ma areko vaipa ma mba'emo. Ndepo py ae ri topyta rereko va'e.
10 Ha'e rã Jacó ombovai:
— Ejopy katu. Xapy'a rei xejou porã ri rã ajerure ame'ẽ rive'i va'e rejopy aguã re. Mba'eta xevy rã nderova Nhanderuete rova rami ete, xererovy'aa rupi xemovaẽ ramo.
11 Ha'e nunga rupi ajerure mba'emo'i aru ruka va'ekue rejopy aguã re, xevy Nhanderuete ome'ẽ porãmba rire. Arekopa opa mba'e — he'i. Ha'e rami vy onhea'ã ojopy aguã.
12 Esaú aipoe'i:
— Jaje'oi ha'vy. Xee ma aa ta tenonde.
13 Ha'e ramo Jacó aipoe'i:
— Xeruvixa, ndee reikuaa xera'y kuery kyrĩgue teri ikuaia. Xereve areko avi vexa'i ha'e vaka ikamby va'e. Xapy'a rei peteĩ ára re xerymba kuery romondyi atã heravy ramo omanomba 'rã ha'e javi.
14 Ha'e nunga rupi xeruvixa, tereo tema ndee ranhe xee nerembiguai renonde. Ha'e rã xee ma mbeguei'i 'rã aa nderakykue, vaka romondyi va'e ha'e kyrĩgue ooa'i rami, Seir py ndee xeruvixaa py avaẽ peve — he'i.
15 Esaú ombovai:
— Ha'e rami rã ndereve taeja xereve ikuai va'e regua.
Ha'e rã Jacó aipoe'i:
— Mba'erã tu ha'e kuery opyta ta? Xeruvixa, ha'eve ae ma aexa xemboaxya — he'i.
16 Ha'e rami rã ha'e va'e árave Esaú oo ju Seir py ouague katy.
17 Ha'e rã Jacó ma Sucote katy oo. Ha'e py ma ngoorã ojapo, vaka korarã ojao'i guive. Ha'e nunga rupi ae ha'e va'e henda omboery Sucote.

Siquém py Jacó ovaẽague

18 Padã-Arã gui Jacó ojevy vy hexaĩ reve ovaẽ Siquém tetã py, Canaã yvy re oĩ va'e py. Tetã yvýry oupi oo'i.
19 Yvy oo'i oupia va'e ma cem hatã'i va'e re ojogua Siquém ru Hamor ra'y kuery gui.

† 32:28 Tery Israel ma "Nhanderuete reve joguero'a va'e" 'ea.
‡ 32:30 Tery Sucote ma "Mymba ro" 'ea.

[20] Ha'e py ma ojapo peteĩ altar. Ha'e va'e ma
omboery Nhanderuete Israel Ruete pegua.

34

Siquém pygua kuerya py Diná oo jave guare

[1] Ha'e gui Lia memby Diná, Jacó rajy va'e
ojepe'a ovy yvy re ikuai va'e rajy kuery rexa
vy.
[2] Ha'e jave ha'e va'e pygua huvixa ma
Hamor ra'y Siquém. Ha'e va'e ma Jacó rajy
Diná oexa vy ojopy vy ojavyky, oguereko
rive.
[3] Ovy'a ete kunhataĩ re, oayvu vy. Ijayvu
porã'i guive ixupe.
[4] Ha'e gui Siquém aipoe'i nguu Hamor pe:
— Eru ruka ke ha'e va'e kunhataĩ
xera'yxyrã — he'i.
[5] Ha'e ramo Jacó oendu tajy Diná
oguereko riveague. Ha'e rami teĩ okyrirĩ
ranhe, ta'y kuery vaka re openaa rupi
ikuaia gui ojevypa e'ỹa ja.
[6] Ha'e va'e jave ou Siquém ru Hamor Jacó
reve ijayvu aguã.
[7] Ha'e gui Jacó ra'y kuery oupa nhuũndy gui.
Oendu okuapy gueindy re oikoague. Ha'e
rami vy nda'eveipa, ipoxypa okuapy, Israel
kuery re Siquém ha'eve e'ỹa ramigua ojapo
rire. Jacó rajy oguereko rive, ha'eve'ỹ va'e
ete ojapo.
[8] Ha'e gui ma ha'e kuery reve Hamor
ijayvu. Ha'e vy aipoe'i:
— Xera'y Siquém ndovy'ai ete oikovy
nderajy re. Ajerure peme'ẽ aguã ta'yxyrã.
[9] Ha'e rami vy peiko 'rã oreretarã kueryrã.
Orevy pe peme'ẽ 'rã pendajy kuery, ha'e
orerajy kuery ju peraa 'rã pendera'y kuery
ra'yxyrã.
[10] Ha'e rami vy pendekuai ore kuery reve.
Oreyvy ma pendeyvyrã itui. Apy ae pen-
dekuai, mba'emo pejogua peikovy pen-
emba'erã pejou vy — he'i.
[11] Siquém voi aipoe'i Diná ru ha'e ikyvy
kuery pe:
— Ejapo ke ajerurea. Ha'e rã xee ame'ẽ
'rã peipota va'e rei.
[12] Mba'emo re pejerure reta teĩ ame'ẽmba
'rã. Ha'e rami avi peme'ẽ kunhataĩ va'e
xera'yxyrã — he'i.
[13] Ha'e ramo Siquém ha'e tuu Hamor pe
Jacó ra'y kuery ombovai vy ombotavya rupi
ijayvu, heindy Diná Siquém oguereko rive
rire. Ha'e vy aipoe'i okuapy:
[14] — Ha'e rami aguã nda'evei, orereindy
rome'ẽ aguã ava opire omboi uka e'ỹ va'e
ra'yxyrã. Orereko rami vy ha'e nunga
nda'evei.
[15] Peteĩ mba'e pejapo ramo ha'eve 'rã orevy,
peẽ kuery avakue ha'e javive ore rami avi
pendepire pemboi uka ramo.
[16] Ha'e ramo 'rãe romomenda orereindy
kuery, ha'e pendajy kuery re ore romenda,
peẽ kuery reve orekuai, ha'e peẽ kuery reve
peteĩ regua nhandekuai.
[17] Ha'e rã norenhe'ẽ rendui, pendepire
napemboi ukai ramo rogueraa ju 'rã or-
ereindy — he'i.
[18] Ha'e rami ha'e kuery ijayvu rã Hamor
ha'e ta'y Siquém ojou porã.
[19] Ha'e rami vy kunumi va'e ndarei ha'e
rami ojapo aguã, Jacó rajy oayvu vy. Ha'e
va'e ma nguu ro pygua kuery ha'e javi gui
omboeteave va'e oiko.
[20] Ha'e gui gua'y Siquém reve Hamor tetã
kora rokẽ py oo vy ijayvu avakue ha'e py
ikuai va'e pe. Ha'e vy aipoe'i:
[21] — Ha'e va'e avakue ma ndojapo vai 'rã
nhandere. Ha'e ramo tove ta'ikuai, tojogua
mba'emo. Nhandeyvy ma tuvixa, ha'eve
nhande ha'e javi nhandekuai aguã. Ha'e
kuery rajy kuery jajopy 'rã nhandera'yxyrã,
ha'e nhanderajy kuery nhamomenda 'rã
ha'e kuery re.
[22] Ha'e rami avi peteĩ mba'e jajapo ramo
ha'e va'e avakue pe ha'eve 'rã nhandereve
peteĩ'i regua ikuai aguã, avakue apy nhan-
dekuai va'e ha'e javive nhandepire nham-
boi uka ramo, ha'e kuery ojapoa rami avi.
[23] Ha'e rire ha'e kuery rymba vaka, mba'emo
oguereko va'e-va'e ha'e javi ha'e hymba
kuery ha'e javi 'rã teve nhanemba'erã
opyta. Ha'e kuery peteĩ'i re ojerurea jajapo,
nhande kuery reve ikuai aguã — he'i.
[24] Ha'e ramo tetã kora rokẽ py ikuai va'e ha'e
javi onhe'ẽ rendu okuapy Hamor ha'e ta'y
Siquém. Ha'e rami vy avakue opire omboi
ukapa hokẽ py ikuai va'ekue ha'e javive.

Simeão ha'e Levi Siquém ro pygua avakue ojukapaague

[25] Mboapy araa py avakue haxya oendu
vaipa jave Jacó ra'y mokoĩ Simeão ha'e Levi
Diná kyvy kuery ikuai va'e ogueraa okyxe.
Tetã py oike ha'e pygua kuery oexa'ã e'ỹa
py. Ipoxy reve ojukapa avakue ha'e py ikuai
va'ekue ha'e javi.

26 Kyxe py ojuka avi Hamor ha'e ta'y Siquém.
Siquém ro gui gueindy Diná oipe'a vy
oje'oipa ju.
27 Ha'e gui Jacó ra'y kuery mboae ou vy
ojukapaague oexa vy ogueraapa mba'emo
tetã py ojou va'e ha'e javi, heindy ha'e
pygua oguereko rive rire.
28 Hymba vexa'i, vaka, mburika oipe'apa
tetã gui, ha'e hovai re mba'emo ikuai
va'ekue ha'e javi,
29 imba'e rei-rei ha'e javi oipe'apa. Ta'y
kuery ha'e ta'yxy kuery oipokuapa heravy
ngoo katy.
30 Ha'e ramo Jacó aipoe'i Simeão ha'e Levi
pe:
— Ha'e rami peiko vy xemoĩ vai. Pejapo
ko'i rupi ikuai va'e xejou vai aguã rami,
cananeu ha'e ferezeu kuery. Nhandereta
e'ỹ'i ramo xere opu'ã vy xejuka 'rã, xero
pygua kuery ha'e javi reve.
31 Ha'e kuery ombovai:
— Ha'e rami avi ha'eve 'rã ri nda'u
ha'e kuery orereindy itavy rei va'e rami
oguereko rã? — he'i okuapy.

35

Betel py Jacó altar ojapoague

1 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i Jacó pe:
— Epu'ã ke, tereo ju Betel katy. Ha'e py
eiko, ejapo peteĩ altar Nderuete nderyke'y
Esaú gui rejava jave ojexa uka va'ekue pe —
he'i.
2 Ha'e ramo Jacó ijayvu ngoo pygua kuery
ha'e hexevegua kuery ha'e javi pe. Ha'e vy
aipoe'i:
— Pemombo ke mba'emo ra'angaa am-
boae kuery guigua penembyte pereko va'e.
Pejeky'a'o ukapa. Pendeao voi pem-
boekoviapa.
3 Nhapu'ã ke, jaje'oi Betel katy. Ha'e py ma
ajapo 'rã peteĩ altar Nhanderuete ajexavai
rei rã xerepy va'ekue pe, aguata aikovya
rupi xereve oiko rire — he'i.
4 Ha'e ramo Jacó po py omboaxapa mba'emo
ra'angaa amboae kuery guigua oguereko
va'ekue ha'e javi. Namixã oguereko
va'ekue voi omboaxapa. Ha'e ramo Jacó
ojatypa yvyra carvalho Siquém katy'i hi'aĩ
va'e guy py.
5 Ha'e gui ma oje'oi. Nhanderuete ojapo
ha'e katy rai-rai'i tetã oĩ va'e pygua kuery
okyjea oendu aguã rami. Ha'e ramo avave
rei ndoje'oiai Jacó ra'y kuery rakykue.
6 Ha'e rami vy Jacó hexeve ikuai va'e ha'e
javive reve ovaẽmba Luz tetã Betel 'epy va'e
py, Canaã yvy re oĩ va'e py.
7 Ha'e py ma Jacó ojapo altar. Ha'e va'e
henda omboery El-Betel, ha'e py guyke'y
gui ojava ovy jave Nhanderuete ojexa uka
rire.*
8 Ha'e py omano Rebeca mongakuaare Débo-
ora. Ha'e ramo onhono porã Betel guy katy
carvalho hi'aĩ va'e guy py. Ha'e va'e yvyra
omboery Alom-Bacute.†
9 Ha'e gui Padã-Arã gui Jacó ou ma ramo
Nhanderuete teĩgue ju ojexa uka ixupe.
Ha'e rami vy ogueroayvu porã.
10 Ha'e vy aipoe'i:
— Nderery ma Jacó. Aỹ guive ma Jacó
ve'ỹ ma, ha'e rã Israel 'rã nderery — he'i.
Ha'e rami vy omboery Israel.
11 Aipoe'ive ju:
— Xee ma Penderuete ipo'akapa va'e
aiko. Ndera'y reta ke. Ndegui oiko 'rã peteĩ
regua, ha'e gui heta regua ju 'rã, huvixa
kuery voi.
12 Ndevy ju ame'ẽ 'rã yvy Abraão ha'e
Isaque pe ame'ẽ va'ekue. Ha'e gui ndee
ndereikovei ma rire neramymino kuery pe
ju 'rã ame'ẽ — he'i.
13 Ixugui Nhanderuete ojepe'a vy ijayvu
oinyague gui ojeupi ju.
14 Ha'e ramo Jacó reve Nhanderuete
ijayvu oinyague py ixupe omopu'ã peteĩ ita
ijytarã rami. Hi'áry onhoẽ guive mba'emo,
azeite avi.
15 Henda hexeve Nhanderuete ijayvuague
ma Jacó omboery Betel.

Benjamim itui'i ramo Raquel omanoague

16 Betel gui oje'oive ju. Efrata py ovaẽ
rai'ia py Raquel oikuavã opi'a. Haxy vaipa
ete reve oikuavã.
17 Imemby raxy ramo hexe opena va'e
aipoe'i:
— Enhemondyi eme. Kova'e voi ma
reikuavã nho 'rã — he'i.

* 35:7 Tery El-Betel ma “Betel py Nhanderuete ojekuaa ague” 'ea. † 35:8 Tery Alom-Bacute ma “Carvalho ojae'opaague” 'ea. ‡ 35:18 Tery Benoni ma “Xepi'a xeraxya guigua” 'ea. Ha'e rã Benjamim ma “Xera'y xepo aiporu kuaa regua oĩ va'e” 'ea.

18 Ha'e gui omano rã inhe'ẽ ojepe'a ovy jave
omboery Benoni. Ha'e rã tuu ma omboery
Benjamim.‡
19 Ha'e gui Raquel omano ramo onhono
porã Efrata katy tape oo va'e yvýry. Ha'e
va'e ma Belém.
20 Raquel rupa áry Jacó omopu'ã peteĩ ita
ijytarã. Ha'e va'e ma aỹ reve hi'aĩ.
21 Ha'e gui Israel ojepe'a ju vy oorã ojapo
Éder py torre oĩ va'e rovai re.
22 Ha'e va'e yvy re Israel oiko jave py ta'y
Rúben oo vy onheno nguu ra'yxy jevy Bila
reve. Ha'e ramo Israel oikuaa. Ha'e javi vy
doze ikuai raka'e Jacó ra'y kuery.
1 Crônicas 2.1,2
23 Lia pi'a kuery ma Jacó ra'y jypy guare
Rúben, ha'e gui Simeão, Levi, Judá, Issacar
ha'e Zebulom.
24 Raquel pi'a ma José ha'e Benjamim.
25 Raquel rembiguai Bila pi'a ma Dã ha'e
Naftali.
26 Lia rembiguai Zilpa pi'a ma Gade ha'e
Aser. Ha'e va'e kuery Jacó ra'y Padã-Arã py
itui'i va'ekue.
27 Ha'e gui nguu Isaque-a py ju Jacó ou
Manre Quiriate-Arba re oĩ jave py. Ha'e va'e
ma Hebrom, Abraão ha'e Isaque ikuaiague.
28 Isaque cento e oitenta ma'etỹ re oiko.
29 Ha'e gui Isaque ipytuẽ atã vy omano tuja'i
vaipa ma vy. Ha'e ramo heraa guamoĩ
kuerya py. Ha'e ramo ta'y kuery Esaú ha'e
Jacó ae onhono porã.

36

1 Crônicas 1.35-37

1 Po rami ma Esaú ramymino kuery rery.
Hery mboae ma Edom.
2 Esaú gua'yxyrã ojou Canaã py ikuai
va'e rajy kuery regua: heteu regua Elom
rajy Ada, heveu regua Zibeão ra'y Aná rajy
Oolibama,
3 ha'e Ismael rajy Nebaiote reindy Base-
mate.
4 Esaú gui Ada oguereko Elifaz, ha'e Base-
mate oguereko Reuel.
5 Oolibama oguereko Jeús, Jalão ha'e Coré.
Ha'e va'e kuery ma Esaú ra'y kuery Canaã
yvy re itui'i va'ekue.
6 Esaú ogueraapa gua'yxy kuery, gua'y
kuery, guajy kuery, ngoo py oguereko va'e
kuery ha'e javi, guymba kuery, vaka ha'e
mba'emo Canaã yvy re oĩ jave ojou va'ekue
ha'e javi. Amboae yvy re ju ogueraapa
guyvy Jacó gui oja'o vy,
7 mba'eta ha'e kuery oguerekopa vy
nda'evei joa py ikuaive aguã. Yvy ikuaia
re ma noĩvei hymba kuery omongaru aguã,
heta ete ramo.
8 Ha'e rami vy Esaú Edom avi hery va'e oo
vy Seir yvyty re oiko.
9 Pova'e ma Esaú ramymino kuery,
edomita kuery Seir yvyty re ikuai.
10 Po rami ma Esaú ra'y kuery rery: Esaú
ra'yxy Ada pi'a Elifaz, ha'e Esaú ra'yxy
Basemate pi'a Reuel.
11 Elifaz ra'y kuery ma Temã, Omar, Zefô,
Gaetã ha'e Quenaz.
12 Esaú ra'y Elifaz ma gua'yxy jevy oguereko,
Timna hery va'e. Ha'e va'e ma Elifaz gui
oguereko Amaleque. Ha'e va'e kuery ma
Esaú ra'yxy Ada remiarirõ.
13 Ha'e gui Reuel ra'y kuery ma Naate, Zerá,
Samá ha'e Mizá. Ha'e va'e kuery ma Esaú
ra'yxy Basemate remiarirõ.
14 Ha'e rã Esaú ra'yxy jevy Oolibama ma
Aná rajy, Zibeão ramymino oiko. Esaú gui
oguereko Jeús, Jalão ha'e Coré.
15 Pova'e kuery ma Esaú ra'y kuery huvixa
ikuai va'e: Esaú ra'y jypy'igua Elifaz ra'y
kuery ma huvixa Temã, Omar, Zefô, Que-
naz,
16 Coré, Gaetã ha'e huvixa Amaleque. Ha'e
va'e Elifaz ra'y kuery huvixa meme ikuai,
Edom yvy re oiko va'ekue. Ada remiarirõ
ikuai.
17 Ha'e rã Esaú ra'y Reuel ra'y kuery ma
huvixa Naate, Zerá, Samá ha'e Mizá. Ha'e
va'e Reuel ra'y kuery ma huvixa meme
ikuai Edom yvy re. Esaú ra'yxy Basemate
remiarirõ ikuai.
18 Ha'e rã Esaú ra'yxy Oolibama pi'a kuery
ma huvixa Jeús, Jalão ha'e Coré. Ha'e va'e
huvixa kuery ma Esaú ra'yxy Oolibama Aná
rajy memby ikuai.
19 Ha'e kuery, huvixa kuery guive Esaú
ramymino meme ikuai. Ha'e ma Edom.
1 Crônicas 1.38-42
20 Pova'e kuery ma horeu regua Seir ra'y
kuery ha'e va'e yvy re ikuai va'e: Lotã,
Sobal, Zibeão, Aná,
21 Disom, Eser ha'e Disã. Ha'e va'e kuery ma
horeu kuery ruvixa, horeu regua Seir ra'y
meme ikuai Edom yvy re.
22 Lotã ra'y kuery ma Hori ha'e Homã. Lotã
reindy ma Timna.

[23] Sobal ra'y kuery ma Alvã, Manaate, Ebal,
Sefô ha'e Onã.
[24] Zibeão ra'y kuery ma Aiá ha'e Aná. Aná
ma tekoa e'ỹa py yvu haku va'e ojou
raka'e, nguu Zibeão rymba kuery mburika
re opena oikovya py.
[25] Aná ra'y kuery ma Disom ha'e tajy
Oolibama.
[26] Disã ra'y kuery ma Hendã, Esbã, Itrã ha'e
Querã.
[27] Eser ra'y kuery ma Bilã, Zaavã ha'e Acã.
[28] Disã ra'y kuery ma Uz ha'e Arã.
[29] Horeu kuery ruvixa ikuai va'e ma huvixa
Lotã, Sobal, Zibeão, Aná,
[30] Disom, Eser ha'e Disã. Ha'e va'e kuery ma
horeu kuery ruvixa ikuai, Seir yvy re hekoa
va'e meme.

1 Crônicas 1.43-54

[31] Pova'e kuery ma Edom yvy re huvixa
kuery ikuai, Israel kuery ruvixave oĩ e'ỹ
mbove.
[32] Beor ra'y Belá oĩ Edom pygua ruvixa. Tetã
opena oikovya ma Dinabá.
[33] Belá omano ramo hekovia oĩ Bozra pygua
Zerá ra'y Jobabe.
[34] Jobabe omano ramo hekovia oĩ temanita
yvy guigua Husão.
[35] Husão ju omano ramo hekovia oĩ Bedade
ra'y Hadade. Ha'e va'e ma Moabe yvy re
Midiã pygua kuery ojuka va'ekue. Tetã
opena oikovya ma Avite.
[36] Hadade omano ramo hekovia oĩ Masreca
pygua Samlá.
[37] Samlá omano ramo hekovia oĩ Saul, Re-
obote tetã Eufrates yakã yvy'iry oĩ va'e
guigua.
[38] Saul omano ramo hekovia oĩ Acbor ra'y
Baal-Hanã.
[39] Acbor ra'y Baal-Hanã omano ramo
hekovia oĩ Hadar. Tetã opena oikovya ma
Pau. Ta'yxy ma Meetabel oiko, Matrede
rajy, Me-Zaabe ramymino.

[40] Po rami ma Esaú ramymino huvixa
ikuai va'e. Ha'e kuery rery, hetarã kuery
rery ha'e hekoa rery ma joo ramigua: hu-
vixa Timna, Alva, Jetete,
[41] Oolibama, Elá, Pinom,
[42] Quenaz, Temã, Mibzar,
[43] Magdiel ha'e Irã. Ha'e va'e kuery ma
Edom pygua ruvixa ikuai. Ha'e kuery
rery ma ijyvy hekoa rery joo ramigua ae.
Ha'e va'e kuery ma Edom kuery ru Esaú
ramymino ikuai.

37

Tyke'y kuery guyvy José ovendeague

[1] Jacó ma yvy tuu oguata oikovyague rupi
ae ju oiko, Canaã yvy re.
[2] Po rami ma Jacó kuery rekokue. Ta'y
José dezessete ma'etỹ oguereko jave vexa'i
re opena oikovy guyke'y kuery reve. Kun-
umi teri jave tuu rembiguai pi'a kuery reve
oiko, Bila ha'e Zilpa pi'a kuery reve. Ha'e
kuery reko omombe'u riae nguu pe.
[3] Tuu Israel ma gua'y kuery ha'e javi gui
oayvuve José, tuja'i ma vy ta'y rire. Ha'e
rami vy ikamixa pukurã ojapo, ijyva puku
va'e.
[4] Ha'e gui tyke'y kuery ma ha'e kuery gui
tuu José oayvuvea oexa vy nda'ija'evei
hexe. Hexeve ijayvu porã aguã voi
nda'evevei.
[5] Ha'e gui José oexa ra'u peteĩ mba'e, ha'e
guyke'y kuery pe omombe'u. Ha'e ramo
ipoxypave ju,
[6] mba'eta ha'e kuery pe aipoe'i rire:

— Ajerure pẽvy, pendu ke amombe'u rã
aexa ra'u va'ekue.

[7] Mba'ety py merami nhandekuai mba'emo
aju jokuaa rupi. Ha'e va'e mbyte py xee
ajokua va'ekue opu'ã ho'amy. Ha'e rã peẽ
pejokua va'ekue ma ombojere vy xemba'e
renonde re ojero'a okuapy — he'i.
[8] Ha'e ramo tyke'y kuery aipoe'i:

— Ha'e rami vy ndee ri ty'y oreruvixarã
reiko? Ndee ri ty'y orere ndepo'aka ta? —
he'i okuapy. Ha'e rami ipoxypave okuapy
oexa ra'u va'ekue omombe'u ramo, ijayvua
ojou vai vy.

[9] Ha'e gui amboae ju José oexa ra'u.
Guyke'y kuery pe omombe'u vy aipoe'i:

— Aexa ra'u avi peteĩ mba'e. Ha'e vy aexa
kuaray, jaxy ha'e jaxy-tata onze ikuai va'e.
Ha'e kuery xerenonde re merami ikuai vy
ngova yvy re omovaẽmba okuapy — he'i.
[10] Nguu ha'e guyke'y kuery pe omombe'u
ramo tuu ixupe ijayvu ete. Ha'e vy aipoe'i:

— Mba'erã tu ha'e nunga rexa ra'u? Ha'e
rami vy ore kuery — xee, ndexy, nderyke'y
kuery — yvy re orerova romovaẽmba 'rã ri
ty'y nerenonde re roĩ vy? — he'i.
[11] Tyke'y kuery ma ndoayvuvei okuapy.
Ha'e rã tuu ma ha'e nungakue omoĩ porã
opy'a re.
[12] Ha'e gui tyke'y kuery oo nguu rymba
kuery vexa'i re opena aguã Siquém katy.

13 Ha'e ramo Israel aipoe'i José pe:
— Xerymba kuery re nderyke'y kuery
opena okuapy Siquém py. Romondouka 'rã
ha'e kuerya py.
José ombovai:
— Apy ma aĩ.
14 Israel aipoe'i:
— Tereo aỹ. Exa marã rami pa nderyke'y
kuery ikuaia, ha'e xerymba kuery mba'exa
pa ikuaia guive exa pota. Ha'e gui eju
xevy remombe'u aguã — he'i. Ha'e rami vy
Hebrom yvy'ã guy gui omondouka Siquém
katy.
15 Opa rupi rei José oiko rã peteĩ ava
ovaexĩ. Ha'e vy oporandu:
— Mba'e tu reka reikovy?
16 Ombovai:
— Ke'y kuery rima aeka aikovy.
Emombe'u ke mamo pa mymba kuery
oguereko okuapya — he'i.
17 Ha'e rã ava va'e aipoe'i:
— Apy gui oje'oipa ju ma. Mba'eta aendu
aipoe'i rã: "Jaje'oi apy gui Dotã katy ju" he'i
okuapy ramo. — Ha'e ramo José oo guyke'y
kuery rakykue. Ha'e vy Dotã py ojou.
18 Mombyry rupi ou reve ha'e kuery oexa
vy ovaẽ e'ỹ mbove jogueroayvu okuapy
ojuka aguã re.
19 Joupe-upe aipoe'i:
— Pee ma ou oiny oexa ra'u kuaa va'e!
20 Peju ke aỹ, jajuka. Nhamombo yvykua py,
ha'e nhamombe'u 'rã vixo ka'aguy regua
ho'uague rami. Ha'e rami vy jaexa 'rã
mba'e pa oexa ra'uague gui oiko ra'ea —
he'i okuapy.
21 Ha'e rami ijayvu rã tyke'y Rúben oendu
vy ogueraa jepe ha'e kuery po gui. Ha'e vy
aipoe'i:
— Nda'evei jajuka aguã.
22 Nda'evei nhamoẽ aguã huguy. Yvykua
tekoa e'ỹa py oĩ va'e py pemombo teĩ hexe
pemoĩ eme pendepo — he'i. Ha'e rami
ijayvu ha'e kuery po gui ogueraa jepexe vy
tuua py ju omondouka aguã.
23 Ha'e gui José guyke'y kuerya py ovaẽ
ramove ojopy, omboi ikamixa puku ijyva
puku va'e onhemonde oikovya.
24 Ojopy vy omombo yvykua yy oĩ e'ỹ va'e
py.
25 Ha'e gui oguapy okuapy okaru aguã.
Oma'ẽ vy oexa Ismael regua kuery Gileade
gui ou okuapy va'e. Guymba camelo áry
ogueru heakuã porã va'e, bálsamo ha'e
mirra. Egito yvy katy ogueraa henoiny.
26 Ha'e gui Judá aipoe'i guyvy kuery pe:
— Mba'e tu jajou 'rã nhanderyvy
jajukaague re, ha'e huguy nhamoẽague
nhanhomia re?
27 Peju, nhavende Ismael regua kuery pe,
hexe nhandepo nhamoĩ e'ỹ aguã, mba'eta
nhanderyvy nhandero'o ae oiko — he'i.
Ha'e ramo tyvy kuery ojou porã.
28 Mba'emo vendea Midiã pygua kuery
oaxa oje'oivy ramo José ryke'y kuery ojopy
vy oguenoẽ yvykua gui. Ismael regua kuery
pe ovende vinte hatã'i va'e prata guigua
re. Ha'e rã ha'e kuery ma Egito yvy katy
ogueraa José.
29 Ha'e gui Rúben yvykua py oma'ẽ aguã
ou ju ramo José noĩvei ma ha'e py. Ha'e
ramo oao omondoro.*
30 Oo ju guyke'y kuerya py. Aipoe'i:
— Kunumi va'e noĩvei pe py. Ha'e rami
rire xee marã katy 'rã tu aa? — he'i.
31 Ha'e ramo José kamixa puku ojopy vy
kavara ojuka vy ombovypa huguy.
32 Ha'e vy kamixa puku ijyva puku va'e
omondouka, nguua py ogueraa uka. Ha'e
vy aipoe'i uka okuapy:
— Kova'e rojou. Exa pota ndera'y mba'e
pa tyrã pa ha'e'ỹa — he'i uka.
33 Ha'e gui tuu kamixa puku oexa kuaa vy
aipoe'i:
— Xera'y mba'e rima. Vixo ka'aguy
regua rima ho'u ra'e. Anhetẽ José omon-
doropa 'rã ra'e — he'i.
34 Ha'e rami vy Jacó oao omondoropa vy
ajukue voxa guigua py ju onhemonde.
Mbovy ára re rei e'ỹ ipy'a vai oikovy gua'y
re.
35 Ha'e ramo ta'y ha'e tajy kuery ha'e javive
joguerupa ombopy'a porã aguã. Ha'e rã
ha'e ma nonhembopy'a porã ukai. Ha'e vy
aipoe'i:
— Ajae'o reve 'rã xenhe'ẽ oo xera'y oĩa py
— he'i. Ha'e rami vy tuu ojae'o vaipa.
36 Ha'e va'e jave Midiã regua kuery ma
Egito yvy py ju ovende José, Faraó rem-
biguai xondaro ruvixa Potifar hery va'e pe.

38

Judá ha'e ta'y ra'yxykue Tamar rekokue oĩa

* 37:29 Ha'e kuery omondoro 'rã oao ndovy'aia oexa uka vy.

[1] Ha'e va'e jave py Judá guyvy kuerya gui
ojepe'a vy oiko peteĩ Adulão pygua, Hira
hery va'e ro py.
[2] Ha'e py Judá oexa peteĩ kunha Canaã
pygua Sua rajy. Gua'yxyrã ogueru vy
oguereko.
[3] Ha'e gui oguereko'i kyrĩ va'e, ava'i. Tuu
omboery Er.
[4] Oguerekove ju amboae kyrĩ va'e. Ha'e va'e
ma ixy omboery Onã.
[5] Peteĩgue ju oguereko ramo amboae ava'i
itui'i. Ha'e va'e rery ma Selá. Quezibe tekoa
py oikoa py oikuavã'i.
[6] Ha'e gui Judá ojou gua'y jypy guare Er
ra'yxyrã, Tamar hery va'e.
[7] Ha'e rã Judá ra'y tujave va'e ma teko vai
rupi anho oiko Nhanderuete renonde. Ha'e
ramo SENHOR oipe'a hekove.
[8] Ha'e ramo gua'y Onã pe ju Judá aipoe'i:
— Ereko nderyke'y ra'yxykue. Nhan-
derekorã va'ekue rami vy ereko, nderyke'y
ra'yrã rami pereko aguã — he'i.*
[9] Ha'e rami teĩ Onã oikuaa ta'y oiko va'erã
va'e ta'y ae e'ỹ oiko 'rãa. Ha'e rami
vy guyke'y ra'yxykue reve onheno nhavõ
ojapo yvy py ho'apa aguã rami, tyke'y
ra'yrã rami oiko e'ỹ aguã.
[10] Ha'e rami ojapo ramo SENHOR ndojou
porãi. Ha'e rami vy ha'e va'e rekove voi
oipe'a avi.
[11] Ha'e ramo Judá aipoe'i gua'y ra'yxykue
Tamar pe:
— Eiko imeve'ỹ va'e ranhe nderu ro py,
xera'y Selá tuja peve — he'i. Mba'eta ojeupe
aipoe'i: "Kova'e xera'y voi guyke'y kuery
rami omano e'ỹ aguã", he'i vy. Ha'e ramo
Tamar oo vy nguu ro py ju oiko.
[12] Yma ma rire Judá ra'yxy Sua rajy va'e
omano. Ha'e va'e gui Judá ipy'a porã ju vy
oo guymba kuery vexa'i rague ojaya aguã
Timna py, oirũ Hira Adulão pygua reve.
[13] Ha'e Tamar pe aipo'ea:
— Neme rukue rako ou oiny Timna katy,
guymba vexa'i rague ojaya aguã — he'i.
[14] Ha'e ramo oao imeve'ỹ va'e regua on-
hemondea omboekovia, ngova guive omo'ã
ojexa kuaa uka e'ỹ aguã. Oguapy oiny
Enaim rokẽ rexei Timna katy tape oo va'e
py, mba'eta oikuaa Selá tuja ma va'eri
ta'yxyrã nome'ẽi teria.
[15] Ha'e gui Judá oexa vy "Itavy rei va'e po"
he'i, ngova omo'ã ramo.
[16] Ha'e rami vy hexe onhemboja ovy vy
aipoe'i:
— Eju, jaa nhanheno — he'i, gua'y
ra'yxykue oexa kuaa e'ỹ vy.
Kunha va'e oporandu:
— Mba'e tu ha'vy reme'ẽ ta nhanheno
aguã re?
[17] Ha'e ombovai:
— Ndea py aru ruka 'rã peteĩ kavara
xerymba kuery ikuaia gui — he'i.
Ha'e rã kunha va'e aipoe'i:
— Kavara reru ruka e'ỹa ja eja ranhe xevy
mba'emo areko va'erã — he'i.
[18] Judá oporandu:
— Mba'e nunga ha'vy reipota aeja?
Kunha va'e ombovai:
— Nemba'e carimbo ixã reve, ha'e nde-
popoka ndepo py rereko va'e — he'i.
Ome'ẽmba vy
onheno kunha va'e reve. Ha'e gui kunha
va'e oguereko'i ta'y.
[19] Ha'e vy opu'ã ovy vy omboi ngova mo'ãa.
Omoĩ ju ao imeve'ỹ va'e regua omboi
va'ekue.
[20] Ha'e va'e rire oĩague py Judá ogueraa
uka kavara oirũ Adulão pygua pe, kunha
va'e gui ogueru ju aguã ipo py oeja va'ekue.
Oo teĩ ndojoui kunha va'e.
[21] Ha'e vy oporandu ha'e pygua avakue pe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Mamo tu oĩ kunha itavy rei va'e Enaim
rexei'i tape oo va'e py oĩ va'ekue?
Ha'e kuery ombovai:
— Apy tu ndoikoi ri jepi itavy rei va'e —
he'i.
[22] Ha'e gui Judá oĩa py ju irũ ojevy vy
aipoe'i:
— Xee ndajoui kunha va'e. Ha'e rami avi
avakue ha'e pygua "Apy tu ndoikoi ri jepi
itavy rei va'e", he'i okuapy xevy.
[23] Judá ombovai:
— Tove ipo py ae topyta aeja va'ekue,
nhandejojaia rei e'ỹ aguã. Ixupe guarã
kavara araa uka teĩ nderejoui — he'i.
[24] Ha'e gui mboapy jaxy rai'i jave Judá pe
aipo'ea:

* 38:8 Ha'e kuery reko rami vy amongue ta'y e'ỹ re omano ramo tyvy ju oiko 'rã imeve'ỹ va'e re omenda aguã rami, tyvy ra'y oiko aguã omano va'ekue ra'y rami (Deuteronômio 25.5-6). Ha'e nunga re saduceu kuery oporandu okuapy Jesus pe (Mateus 22.23-33; Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40).

— Ndera'y ra'yxykue Tamar tu itavy rei
ra'e, oguereko ma kyrĩ va'e — 'ea.
Ha'e ramo Judá aipoe'i:
— Penoẽ na oka py peapypa aguã.
25 Oguenoẽ heruvy ramo aipoe'i uka ome
rukue pe:
— Kova'e ja gui ae areko kyrĩ va'e.
Peikuaa pota ke mava'e mba'e pa kova'e
carimbo ixã revegua ha'e kova'e popoka —
he'i.
26 Ha'e ramo Judá oexa kuaa vy aipoe'i:
— Ha'e ma xegui heko porãve va'e oiko,
imerã xera'y Selá name'ẽi rire — he'i. Ha'e
va'e rire nonhenovei hexeve.
27 Kyrĩ va'e oikuavã aguã ára ovaẽ ramo
mokoĩ'i oguereko hyru py.
28 Itui'i jave peteĩ omoĩ opo oka katy. Ixy re
opena va'e ojopy vy ipo rupi ojokua nhimbo
pytã va'e py. Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e ma ha'e ranhe omoẽ opo.
29 Ha'e rami teĩ ha'e va'e opo omoinge ju
ramo amboae ju itui. Ha'e rã aipoe'i:
— Mba'exa tu remopa'ũ rejuvy? — he'i
vy omboery Perez.†
30 Ha'e gui ma tyvy ju itui ipo rupi nhimbo
pytã ojokuaa va'ekue reve. Ha'e vy om-
boery Zera.

39

Potifar ro py José oikoague

1 Ha'e gui Ismael regua kuery Egito katy
José ogueraa okuapy rire ha'e kuery gui
Faraó rembiguai xondaro ruvixa Potifar
hery va'e ju ojogua.
2 José reve SENHOR oiko ramo oiko porã
Egito pygua ro py.
3 Potifar voi oexa hexeve SENHOR oikoa,
ha'e mba'emo ojapoa ha'e javi py SENHOR
omoingo porãa.
4 Ha'e rami vy ojou porã José. Omoĩ ngoo
py ikuai va'e ha'e javi re opena aguã. Opa
mba'e oguereko va'e omboaxapa ipo py.
5 Ngoo ha'e opa mba'e oguereko va'e re
opena ukaa ára guive José re vy SENHOR
omoingo porã Egito pygua ro. Opa mba'e
oguereko va'e, hoo pygua, mba'ety rupi voi
SENHOR omoingo porã.
6 Ha'e ramo Potifar opa mba'e José po py
omboaxapa, mba'emo re opena va'erã omoĩ
vy mba'eve re ndoikuaa potavei mbojape
ho'u va'erã e'ỹ vy. José ma imbaraete, iporã
guive.
7 Ha'e va'e rire ipatõ ra'yxy openaxe
oikovy José re. Ha'e vy aipoe'i:
— Enheno xereve.
8 Ha'e ramo ndoipotai vy aipoe'i opatõ
ra'yxy pe:
— Xepatõ ma ndoikuaa potai mba'emo
hoo py oĩ va'e re, xepo py omboaxapa
oguereko va'e ha'e javi.
9 Ha'e voi xegui ndayvatevei kova'e oo py.
Mba'eve nomboaxa e'ỹi apena aguã, ndere
e'ỹ vy, ta'yxy ae reiko ramo. Mba'e re
tu ha'e rami ete teko vai ajapo ta, Nhan-
deruete pe ajejavy vy? — he'i.
10 Ko'ẽ nhavõ kunha va'e ijayvu oikovy José
pe. Ha'e rã ndojapyxakai hexeve onheno
aguã, neĩ hexeve oĩ aguã ndojou porãi
guive.
11 Ha'e gui peteĩ ára oo py José ou
mba'emo re oikuaa pota aguã. Tembiguai
oo pygua kuery neĩ peteĩve noĩ.
12 Ha'e ramo kunha va'e ijao re ojopy vy
aipoe'i:
— Enheno xereve — he'i ju. Ha'e ramo
kunha va'e po py oao oeja ovy, onha ovy oka
katy.
13 Oka katy onha vy oao ipo py oeja ovya
kunha va'e oexa vy
14 oenoĩ tembiguai avakue oo pygua kuery.
Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pexa ma, kova'e hebreu xeme ogueru
va'ekue nhanembojaru rei aguã ou. Xea py
ou kuri xereve onhenoxe vy. Ha'e rã xee
ajapukai ratã.
15 Ajapukai ratã ramo oendu vy onha ovy
oka katy, oao oeja ovy — he'i.
16 Kunha va'e ijao omoĩ porã oyvýry, ime
ngoo py ou ju peve.
17 Ha'e gui ome pe ju omombe'u jypy
omombe'uague rami ae. Ha'e vy aipoe'i:
— Xea py ou kuri hebreu nerembiguairã
reru va'ekue, xembojaruxe vy.
18 Ha'e gui ajapukai atã ramo oka katy onha
vy xeyvýry oeja ovy oao — he'i.
19 Ipatõ ra'yxy ixupe "Ha'e rami nerem-
biguai ojapo kuri xere" he'i rã oendu vy
ipoxy vaipa.
20 Ha'e vy ojopy José. Ombo'a uka nhuã
huvixa ombo'a uka va'ekue ikuaia py. Ha'e
rami rã José nhuã py oĩ.
21 Ha'e rami teĩ José reve SENHOR oiko vy
opena porã hexe. Ojapo nhuã re opena va'e
ojou porã aguã rami.

† 38:29 Tery Perez ma "Omopa'ũ va'e" 'ea.

22 Ha'e ramo José pe ju opena uka nhuã py
ikuai va'e ha'e javive re. Mba'emo ojapoa
va'e ha'e javi re opena ha'e py.
23 Nhuã re opena va'e mba'eve ndojapoi,
José pe anho mba'emo ojapo uka vy. Hex-
eve SENHOR oiko, ha'e mba'emo ojapoa
ha'e javi py SENHOR omoingo porã.

40

José nhuã py oĩ jave mokoĩ oexa ra'u va'ekue omombe'uague

1 Ha'e va'e rire Egito pygua huvixa rem-
biguai kuery, ixupegua karo re opena va'ety
ha'e mbojape apoa, mokoĩve ojejavy opatõ
pe.
2 Ha'e ramo guembiguai mokoĩve pe Faraó
ivai, karo re opena va'e ruvixa pe, mbojape
apoa ruvixa pe guive.
3 Ha'e rami vy ombo'a uka xondaro ruvixa
ro py, José nhuã py oĩa py ae.
4 Mokoĩve re xondaro ruvixa opena uka José
pe. Ha'e rami py opyta are okuapy nhuã py.
5 Peteĩ pyavyve ha'e kuery mokoĩve oexa
ra'u, karo re opena va'ekue ha'e mbo-
jape apoare Egito pygua huvixa rembiguai
nhuã py ikuai va'e. Ha'e rami vy peteĩ-teĩ
oikuaaxe oexa ra'uague mba'erã paa.
6 Ko'ẽ aje'ive reve ha'e kuerya py José ou
vy oexa rã iporiau rei okuapy.
7 Ha'e ramo oporandu Faraó rembiguai hex-
eve nhuã py ikuai va'e pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'e re tu aỹ pendeporiau rei
pekuapy?
8 Ha'e kuery ombovai:
— Roexa ra'u kuri peteĩ mba'e, ha'e avave
rei jipoi mba'erã paa kuaa ukaarã — he'i.
Ha'e ramo José aipoe'i:
— Nhanderuete e'ỹ ri ty'y ha'e nunga
kuaa ukaarã oiko? Pemombe'u ha'vy xevy
pexa ra'u va'ekue.

Karo re opena va'e oexa ra'u va'ekue omombe'uague

9 Ha'e ramo karo re opena va'ekue José
pe omombe'u oexa ra'u va'ekue. Ha'e vy
aipoe'i:
— Xee aexa ra'u rã peteĩ uva rembypy
hi'aĩ xerenonde.
10 Uva rembypy re oĩ mboapy hakã. Hoky,
ipotypa, hi'a ijajupa guive.
11 Faraó pegua karo xepo py merami areko.
Uva'a ajopy vy aumbiri merami karo py.
Ha'e vy Faraó po py merami amoĩ — he'i.
12 Ha'e ramo José aipoe'i ixupe:
— Po rami guarã rima ra'e: Mboapy uva
rakã ma mboapy ára.
13 Ha'e gui mboapy araa py ma Faraó nemoĩ
ju 'rã reikoaty rami reiko aguã, nerembia-
porã va'ekue rejapo ju 'rã ipo py karo remoĩ
aguã, yma ixupegua karo re repenaaty rami
ae ju.
14 Ha'e rami avi reiko porã ma vy
nema'endu'a ke xere. Ajerure xepytyvõ
aguã, Faraó oendua py ke nema'endu'a
xere, kova'e oo gui aẽ aguã,
15 mba'eta xee ma anhetẽ xererua rive
va'ekue hebreu kuery yvy gui. Ha'e gui apy
voi mba'eve ndajapoi nhuã py xembotya
aguã — he'i.

Mbojape apoa oexa ra'u va'ekue omombe'uague

16 Ha'e gui mbojape apoa ruvixa ju José
mba'emo omombe'u porãa oexa vy aipoe'i
ixupe:
— Xee voi aexa ra'u kuri. Ha'e gui
mboapy ajaka'i mbojape oĩa xeakã áry
merami araa henoiny.
17 Ajaka'i hi'áryve oĩ va'e py ma opa
marãgua Faraó ho'uxe vai va'e oĩ mbojape
apoa rembiapo. Ha'e rã guyra ma ho'u
okuapy xeakã áry ajaka'i araa va'e gui —
he'i.
18 Ha'e ramo José aipoe'i ixupe:
— Po rami guarã rima ra'e: Mboapy
ajaka'i ma mboapy ára.
19 Ha'e gui mboapy araa py ma Faraó oipe'a
uka 'rã neakã, ha'e ndereupi 'rã yvyra re.
Ha'e rã guyra ho'u 'rã ndero'okue — he'i.
20 Ha'e gui mboapy araa py ma ovaẽ Faraó
ituiague ára. Ha'e va'e ára py ngaru ojapo
guembiguai kuery ha'e javi pe. Ha'e kuery
oexaa py omoĩ ju karo re opena va'e ruvixa,
ha'e rã mbojape apoa ruvixa re ma ijayvu
omano aguã re.
21 Karo re opena va'e ruvixa ma omoĩ
oikoaty rami ju oiko aguã rami, Faraó po py
karo omoĩ aguã.
22 Ha'e rã mbojape apoa ruvixa ma ojyryvipy
uka, José omombe'u voiague rami.
23 Ha'e rami teĩ karo re opena va'e ruvixa
na'ima'endu'avei José re, hexarai rive.

41

Faraó oexa ra'u va'ekue ju José omombe'uague

1 Mokoĩ ma'etỹa py Faraó ju oexa ra'u.
Nilo yakã yvýry merami opu'ã ho'amy.

2 Oexa ra'u sete vaka ikyra va'e, iporãgue
va'e yy gui oẽ vy nhuũ rogue ho'u okuapy
ramo.
3 Ha'e va'e rire sete vaka ivaikue, in-
hangaikue va'e ju yy gui oẽ ouvy ikyrakue
rakykue. Oẽ ypy va'ekue reve opyta okuapy
yy rembe re.
4 Ha'e gui vaka ivaikue rei, inhangaikue va'e
omokõmba merami vaka ikyrave va'e. Ha'e
ramove Faraó omyĩ.
5 Ha'e gui oke vyve oexa ra'u ju. Ha'e vy
oexa peteĩ rembypy re sete hary iporã va'e
oĩ rã.
6 Ha'e va'e rire sete hary ju oĩ ivaikue'i,
yvytu haku va'e omombirupa rei'i va'ekue
ramigua.
7 Ha'e gui sete hary ivaikue'i va'e
omokõmba hary porãgue oĩ va'ekue. Ha'e
gui Faraó omyĩ. Ha'e nunga oexa ra'u.
8 Ko'ẽ aje'ive ha'e nunga re anho Faraó
ipy'a oiny vy oenoĩ ukapa imba'ekuaa
va'e ha'e guembiguai hi'arandu va'e Egito
py ikuai va'e ha'e javi. Ha'e kuery pe
omombe'upa oexa ra'u va'ekue. Ha'e
rami teĩ peteĩve jipoi ixupe mba'erã paa
omombe'u kuaa va'erã.
9 Ha'e rami rã karo re opena va'e ruvixa
aipoe'i Faraó pe:
— Aỹ ma xema'endu'a peteĩ ajejavyague
re.
10 Nerembiguai kuery pe ndevai vaipa vy
xemboty uka karamboae nhuã py xondaro
ruvixa ro py, mbojape apoa ruvixa reve.
11 Peteĩ pyávy peteĩ-teĩ roexa ra'u joo rami
e'ỹ-e'ỹ.
12 Ore roĩa py oiko avi peteĩ kunumi he-
breu va'e xondaro ruvixa rembiguai oiko
va'ekue. Ore roexa ra'u va'ekue ro-
mombe'u ramo oikuaa uka mba'erã pa
roexa ra'uague. Peteĩ-teĩ pe roexa ra'u
va'ekue ha'evea rami omombe'u orevy.
13 Ha'e gui roexa ra'u va'ekue
omombe'uague rami meme oiko. Xee ma
aikoaty rami ju xemoĩ. Ha'e rã amboae ma
rejyryvipy uka — he'i.
14 Ha'e ramo Faraó ma José oenoĩ uka
ramo nhuã gui oguenoẽa pojava. Ha'e ramo
guendyva ojapo, ha'e oao omboekovia ma
vy oo Faraó pe ojexa uka aguã.
15 Ixupe Faraó aipoe'i:
— Xee aexa ra'u va'ekue avave rei
ndoikuaai mba'erã pa aexa ra'ua. Ha'e rã
ndevy ma aipo'ea reikuaa va'ea oexa ra'u
pyre mba'erã paa.
16 José ombovai vy aipoe'i:
— Xee e'ỹ rima aikuaa, Nhanderuete ae
'rã oikuaa uka ndee Faraó pe opena porã vy
— he'i.
17 Ha'e ramo Faraó omombe'u José pe:
— Aexa ra'u vy yakã Nilo rembe re
merami xe'aĩ.
18 Ha'e aexa sete vaka ikyra va'e, iporã va'e
yy gui oẽ rã. Okaru okuapy ranhe nhuũ
rogue re.
19 Ha'e rire vaka kuery mboae ju oẽ ouvy
ikangykue, ivaikue ha'e inhangaikue. Ha'e
ramigua xee aexa va'e'ỹ teri Egito yvy ha'e
javi re.
20 Ha'e gui vaka inhangaikue, ivaikue va'e
ho'upa ikyra va'e oẽ ypy va'ekue.
21 Omokõmba rire teĩ aexa rã nhomokõ
va'ekue rami e'ỹ, ivaikue rei ae okuapy jypy
guare rami ae. Ha'e gui amyĩ.
22 Ha'e gui ma aexa ra'u ju peteĩ rembypy re
sete hary iporãgue oĩ va'e.
23 Ha'e va'e rire oẽ ju sete hary vaikue'i,
yvytu haku va'e gui ipirupa rei va'e.
24 Ha'e gui sete hary vaikue'i va'e
omokõmba sete hary porãgue ikuai
va'ekue. Ha'e nunga imba'ekuaa va'e kuery
pe amombe'u rã neĩ peteĩve nomombe'u
kuaai mba'erã paa — he'i.
25 Ha'e ramo José ombovai:
— Ndee Faraó, peteĩ rami guarã ae rexa
ra'u ra'e. Nhanderuete mba'emo omoingo
va'erã rima oikuaa uka ndevy.
26 Sete vaka iporã va'e rexa va'e ma sete
ma'etỹ. Ha'e sete hary iporã va'e voi sete
ma'etỹ. Rexa ra'u va'ekue ma peteĩ'i rami
guarã.
27 Sete vaka ivaikue rei, inhangaikue va'e
takykue oẽ va'e ma sete ma'etỹ avi, ha'e
sete hary ivaikue rei va'e yvytu haku va'e
omombirupa va'ekue ma sete ma'etỹ re
karuai oiko va'erã.
28 Pova'e ayvu Faraó pe aipoa'e va'e py ma
Nhanderuete ndevy oikuaa uka mba'emo
ombou va'erã.
29 Mba'eta sete ma'etỹ re opa mba'e oiko
porã 'rã Egito yvy ha'e javi re.
30 Ha'e va'e rire ma sete ma'etỹ re ju 'rã
oiko karuai. Ha'e va'e gui opa mba'e oiko
porãague re na'ima'endu'aavei 'rã Egito
yvy re, mba'eta karuai omomba 'rã yvy ha'e
javi.
31 Yvy re oiko porãague re ma
na'ima'endu'aavei 'rã karuai ha'e va'e rire
oiko ramo. Ha'e nunga nda'evei ete 'rã.

32 Mokoĩgue ma Faraó pe Nhanderuete oexa
ra'u uka, mba'eta ombou 'rãe, ombou voi
'rã guive.
33 Aỹ ma Faraó, rejou 'rãgue peteĩ ava oiko
kuaa va'e, hi'arandu va'e Egito yvy re opena
aguã remoĩ va'erã.
34 Faraó, ejapo ke po rami. Emoĩ yvy re
opena va'erã kuery, Egito yvy rupi sete
ma'etỹ re peteĩ nhiruĩ henda py ijaju va'e
oiko nhavõ gui peteĩ-teĩ ojopy va'erã.
35 Opena va'e kuery tomono'õ mba'emo'a,
ma'etỹa oiko porã va'e ára. Tomboaty reta
mba'emo ra'yĩ Faraó po py tetã pygua kuery
peguarã. Tomoĩ porãmba.
36 Ha'e rami vy 'rãe pereko tembi'u karuai
sete ma'etỹ re Egito yvy re oiko jave guarã,
karuai gui yvy re ikuai va'e opa e'ỹ aguã —
he'i.

Egito yvy re José opena oikovyague

37 Ha'e va'e ayvu Faraó ojou porã. Hem-
biguai kuery voi ojou porã.
38 Ha'e rami vy Faraó aipoe'i guembiguai
kuery pe:

— Jajou 'rã ri nda'u ava kova'e rami hexe
Nhanderuete Nhe'ẽ oĩ va'e? — he'i.

39 Ha'e rire José pe ju Faraó aipoe'i:

— Ha'e gui ha'e nunga ha'e javi
Nhanderuete oikuaa ukapa ndevy. Avave
rei ndoikoi ndee ramigua oiko kuaa ha'e
hi'arandu va'e.
40 Ha'e rami rã ndee ae 'rã reĩ xero re opena
va'e. Ndee meme 'rã ndepo'aka xevygua
kuery re. Xee anho 'rã ndegui yvateve va'e
aiko — he'i.

41 Faraó aipoe'ive ju José pe:

— Ma'ẽ, Egito yvy ha'e javi re repena
aguã romoĩ — he'i.
42 Ha'e rami vy Faraó okuã regua hery
oĩa va'e omboi vy José kuã re ju omoĩ.
Ao ajukue iporãve va'e guigua py omon-
hemonde vy mbo'y ouro guigua omoĩ
ijaju'y re.
43 Karóxa mokoĩa va'e py oĩ aguã rami ojapo,
ha'e henonde "Penenapy'ã re ke peĩ" he'i
uka heravy. Ha'e rami py ombopo'aka Egito
yvy re ikuai va'e ha'e javi re.

44 Faraó aipoe'ive ju José pe:

— Xee ma Faraó. Ha'e rami avi ndeayvu
e'ỹ re avave rei ndoupi 'rã opo neĩ opy Egito
yvy ha'e javi re — he'i.
45 Faraó omboery José Zafenate-Panéia.
Ta'yxyrã ome'ẽ Asenate, Om pegua
sacerdote Potífera hery va'e rajy. Ha'e va'e
rire José oguata oikovy Egito yvy ha'e javi
rupi.
46 José trinta ma'etỹ oguereko Egito
pygua huvixa Faraó renonde ojexa uka jave.
Ha'e va'e gui Egito yvy jave re oguataa rupi
oiko.
47 Sete ma'etỹ re yvy py onhotỹ mbyre ha'e
javi oiko porã.
48 Ha'e va'e sete ma'etỹ re José omono'õ
ukapa tembi'urã Egito yvy re oiko va'e.
Omoĩ porã tetã ikuai va'e py. Peteĩ-teĩ
tetã pyve omoĩ porã ha'e va'e katy'i rupi
tembi'urã oiko va'ekue.
49 Ha'e rami vy José omono'õ reta mba'emo
ra'yĩ, ita ku'i ye'ẽ rembe rupi ikuai va'e
hetaa rami. Ndoipapa kuaavei ma, heta
vaipa ete rã.
50 Ha'e gui karuai oiko e'ỹ mbove oiko
mokoĩ kyrĩ va'e José ra'y, Om pegua sacer-
dote Potífera rajy Asenate pi'a.
51 Tujave va'e ma José omboery Manassés,
mba'eta "Nhanderuete xemboexarai
amba'eapo atãague, ha'e xeru ro py aiko
jave guare ha'e javi re", he'i vy.*
52 Ha'e rã gua'y mboae ma omboery Efraim,
"Yvy ajexavai aikovyague py teĩ Nhan-
deruete xeapo xera'y reta aguã rami", he'i
vy.†
53 Sete ma'etỹ Egito yvy re opa mba'e oiko
porãa opa.
54 Ha'e va'e rire oiko sete ma'etỹ re karuai,
José aipoe'iague rami vy. Yvy jave re ete
oiko karuai. Ha'e rã Egito yvy ha'e javi re
ma oĩ tembi'u.
55 Egito yvy jave re karuai oiko ramo Egito
pygua kuery Faraó pe ojapukai tembi'u re.
Ha'e ramo ojeupegua kuery pe Faraó

— Tapeo José-a py. Ha'e ojapo uka va'e
tema pejapo — he'i.
56 Yvy jave re karuai oiko ramo José oipe'a
uka tembi'u omoĩ porãaty ha'e javi Egito
pygua kuery pe ovende aguã, Egito re voi
karuai oiko ramo.
57 Yvy jave re karuai ramo Egito katy oua,
José gui tembi'u ojogua aguã.

42

Egito py José ryke'y kuery ju ou okuapyague

* 41:51 Tery Manassés ma "Nhomboexaraia" 'ea.
† 41:52 Tery Efraim ma "Ta'y reta va'e" 'ea.

1 Egito yvy re tembi'u oĩa Jacó oikuaa vy
aipoe'i gua'y kuery pe:
— Mba'e re tu joe-joe rive ri pema'ẽ
pekuapy?
2 Xee aendu "Egito yvy re mba'emo ra'yĩ oĩ"
'ea rã. Tapeo ha'vy ha'e gui pejogua jaikove
aguã, nhamanomba e'ỹ aguã — he'i.
3 Ha'e ramo José ryke'y kuery dez-ve ikuai
va'e oje'oi Egito gui mba'emo ra'yĩ ojogua
aguã.
4 Ha'e rã José ryvy Benjamim ma Jacó
nomondoukai tyke'y kuery reve, ojeupe
"Xapy'a rei mba'emo oiko gui", he'i vy.
5 Ha'e rami vy amboae regua kuery reve
Israel ra'y kuery oje'oi mba'emo ojogua vy,
Canaã yvy re voi karuai oiko ramo.
6 José ma Egito yvy re opena va'e oĩ.
Ha'e ae yvy jave gui ou va'e pe mba'emo
ovende oiny. Ha'e rami rã tyke'y kuery ou
vy guenapy'ã re oĩ henonde, yvy re ngova
omovaẽmba reve.
7 José ma guyke'y kuery oexa kuaa. Ha'e
rami teĩ ha'e kuery pe ndojekuaa ukai. Ha'e
kuery pe ijayvu atã guive. Ha'e vy aipoe'i:
— Magui tu peju?
Ha'e kuery ombovai:
— Canaã yvy gui roju tembi'u rojogua
aguã — he'i okuapy.
8 José oexa kuaa guyke'y kuery, ha'e rã ha'e
kuery ma ndoexa kuaai.
9 José ima'endu'a ha'e kuery rekorã oexa
ra'u va'ekue re. Ha'e vy aipoe'i:
— Peẽ kuery ma nhemi rupi oikuaa pota
va'e pendekuai. Oreyvy re peju mamo pa
roarõ e'ỹa peikuaaxe vy rive.
10 Ha'e kuery ombovai:
— Any, oreruvixa. Ore nerembiguai
kuery tembi'u rojogua aguã rima roju.
11 Ore kuery ha'e javive peteĩ'i ava ra'y
orekuai. Heko porã va'e guive orekuai,
mba'emo re oikuaa pota va'e e'ỹ — he'i
okuapy.
12 Ha'e rã ha'e aipoe'i:
— Any teve. Yvy roarõ e'ỹa re peikuaaxe
vy rima peju.
13 Ha'e kuery ombovai:
— Ore kuery nerembiguai orekuai va'e
ma doze joegua orekuai, peteĩ ava Canaã
yvy re oiko va'e ra'y kuery. Kyrĩve va'e
ma oreru ro py opyta. Ha'e rã amboae ma
ndoikovei ma — he'i okuapy.
14 Ha'e gui José aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xee pẽvy aipoa'eague rami ae oreyvy
re peikuaa pota va'e ete pendekuai.
15 Ha'e rami vy 'rãe aikuaa. Anhetẽ ete
Faraó rekove rupi aura vy aipoa'e: Apy gui
ndapeoi 'rã penderyvy kyrĩve va'e ou e'ỹa
ja.
16 Peẽ kuery regua peteĩ xee amondouka 'rã
penderyvy reruarã. Ha'e rã peẽ kuery ma
romboty 'rã aikuaa aguã anhetẽ pa pen-
deayvua. Ha'e rami e'ỹ rã Faraó rekove rupi
aura vy aipoa'e: Oreyvy re peikuaa pota vy
ae peju — he'i.
17 Ha'e vy mboapy ára re ombo'a imbokuapy
nhuã py.
18 Mboapy araa py José aipoe'i:
— Po rami pejapo vy 'rãe peikove,
mba'eta xee voi Nhanderuete renonde
ajererokyjea rupi aiko va'e.
19 Peẽ kuery heko porã'i va'e ri pendekuai vy
peẽ kuery va'e regua peteĩ'i pepyta 'rã apy
nhuã py. Ha'e rã amboae kuery ma tapeo
mba'emo ra'yĩ peraa pendo pygua kuery
ho'u va'erã.
20 Ha'e gui penderyvy kyrĩve va'e ta'vy peru
xea py. Ha'e ramo 'rãe aikuaa porã pen-
deayvu anhetẽa. Ha'e rami e'ỹ vy pe-
manomba 'rã — he'i.
Ha'e rami rã ha'e kuery oiko katu ha'e
rami ojapo aguã.
21 Joupe-upe aipoe'i:
— Aỹ ma japaga 'rã nhanderyvy re jajapo
vaiague re. Anhetẽ ojexavai reve nhandevy
ojapukai ramo nanhamboaxyi karamboae.
Ha'e nungakue re ae jaiko axy aỹ — he'i
okuapy.
22 Ha'e ramo Rúben ombovai:
— Xee aipo nda'ei ri ty'y raka'e:
"Nda'evei kunumi va'e re jajapo vai aguã"
nda'ei? Teĩ peẽ kuery naxenhe'ẽ rendui. Aỹ
ha'e nungakue re japagapa jakuapy huguy
nhamoẽ uka rire — he'i.
23 Ha'e kuery ha'e rami ijayvu vy ndoikuaai
José oendu kuaa, mba'eta ha'e kuery reve
ijayvu mba'e he'ia paa omombe'u va'e rupi.
24 Ha'e kuerya gui José ojepe'a ranhe.
Ha'e vy ojae'o. Ha'e gui ou ju vy ha'e kuery
reve ijayvu. Guyke'y Simeão ha'e kuery
mbyte gui oipe'a vy ojokua uka ha'e kuery
oexaa py.

Egito gui José ryke'y kuery ojevyague

25 Ha'e kuery voxa mba'emo ra'yĩ José
omonyẽ uka vy peteĩ-teĩ voxa py omoĩ uka

ju iperáta, tembi'u tape rupi ho'u va'erã
guive. Ha'e ramo ijayvuague rami ojapoa.
26 Ha'e ramo guymba mburika'i áry
mba'emo ra'yĩ ojogua va'ekue oupi vy
oje'oipa ha'e gui.
27 Oke aguã py opytaa py peteĩ ovoxa
oipe'a mburika'i ho'u va'erã oguenoẽ aguã.
Ha'e vy operáta ojou ju voxa py oĩ ramo.
28 Ha'e vy guyvy kuery pe aipoe'i:
— Kore ome'ẽa ju rima xeperáta.
Ha'ekue ete'i nda oĩ xevoxa py — he'i.
Ha'e rami vy onhemondyi okuapy okyje
vy. Joe-joe oma'ẽ reve joupe-upe aipoe'i:
— Mba'e re nda'u ha'e rami ete ri Nhan-
deruete ojapo nhandere? — he'i okuapy.
29 Ha'e gui Canaã yvy re nguu Jacó-a py
ovaẽ vy ixupe omombe'upa oiko va'ekue-
'ekue. Ha'e vy aipoe'i:
30 — Ava ha'e va'e yvy pygua ruvixa oĩ va'e
orevy ijayvu atã, ijyvy re oikuaa pota va'e
rami orerereko.
31 Ha'e rã ore kuery aiporo'e: "Ore ma heko
porã va'e orekuai, roikuaa pota va'e'ỹ.
32 Doze joegua orekuai, peteĩ'i oiko oreru.
Peteĩ oreryvy ma jipovei, ha'e rã kyrĩve va'e
ma oreru ro py oĩ Canaã yvy re", ore.
33 Ha'e gui ava yvy regua ruvixa aipoe'i
orevy: "Po rami 'rã aikuaa peẽ kuery heko
porã va'e pa peikoa. Apy peja 'rã peteĩ
penderegua va'e. Ha'e rã amboae kuery
ma pendo pygua kuery rembi'urã peraa vy
tapeo.
34 Ha'e gui xea py ju peru penderyvy kyrĩve
va'e. Ha'e ramo 'rã aikuaa avakue heko
porã va'ea, oikuaa pota va'e'ỹ peikoa. Ha'e
gui ma pendepo py ju amboaxa 'rã pen-
deryvy, ha'e kova'e yvy re pejogua aguã
mba'emo", he'i va'ekue orevy.
35 Ha'e kuery ogueru va'ekue voxa gui
onhoẽ vy peteĩ-teĩ oexa operáta voxa py
ogueru jevyague. Voko'i peráta ryru oexa
peteĩ-teĩ. Ha'e rami vy onhemondyipa
okuapy, tuu voi.
36 Ha'e gui tuu Jacó aipoe'i:
— Aỹ nda'evei teve xevy. José ma
ndoikovei ma, Simeão voi noĩ apy. Aỹ ma
Benjamim ju peraaxe. Ha'e nunga ha'e javi
oiko xevy.
37 Ha'e gui Rúben aipoe'i nguu pe:
— Xapy'a rei xeryvy ndaru jevyi ri ramo
ejuka xera'y mokoĩve'i hekovia. Xevy
repena uka ramo ma xee aru ju 'rã.
38 Ha'e rã tuu ombovai:
— Nda'evei xera'y penderupive oo aguã.
Tyke'y omano ma. Ha'e anho'i oikove.
Xapy'a rei ooa rupi mba'emo ixupe oiko
ramo ma xeporiaua gui rive amano aguã
rami 'rã pejapo — he'i.

43

Egito yvy katy ju José ryke'y kuery oo aguã re onhembopy'a okuapyague

1 Ha'e ramia jave re karuai nda'evei ete
yvy re.
2 Ha'e gui ha'e kuery tembi'u Egito gui
ojogua va'ekue opa ramo tuu aipoe'i:
— Tapeo, pejoguave ju tembi'u nhan-
devy.
3 Ha'e ramo Judá ombovai:
— Ha'e rami avi ava va'e orevy ijayvu
atã reve aipoe'i va'ekue: "Xerova ndapexa
jevyi 'rã penderyvy penderupive ou e'ỹ rã",
he'i va'ekue.
4 Ha'e nunga rupi oreryvy orerupive remon-
douka ramo ma roo ju 'rã tembi'u rojogua
aguã.
5 Ha'e rã neremondoukai ramo ndorooi 'rã,
ava va'e "Xerova ndapexai 'rã penderyvy
penderupive ou e'ỹ rã", he'i rire.
6 Ha'e ramo tuu Israel aipoe'i:
— Mba'e re tu xemoĩ vai rei pekuapy
penderyvy mboae arekovea peikuaa uka
vy?
7 Ha'e kuery ombovai:
— Ha'e va'e ava oporandu karamboae
orere, ha'e oreretarã kuery re guive. Ha'e
vy aipoe'i: "Oikove teri pa penderu?
Perekove pa penderyvy?" he'i orevy.
Ha'e rã oporandua ha'e javi'i rombovai.
Ndoroikuaai mba'erã pa oikuaaxea vy
"Peru ke penderyvy", he'i orevy.
8 Ha'e gui Judá aipoe'i nguu Israel pe:
— Xerupive ha'vy emondouka kunumi
va'e. Ha'e ramo ropu'ã vy roo 'rã jaikovepa
aguã. Ha'e rami e'ỹ ramo ndajaikovei 'rã,
ore kuery, ndee, neĩ orera'y kuery.
9 Xee ae 'rã apena hexe, ha'e rire xepo gui ae
ju rejou aguã. Ha'e gui xee ndea py ndaru
jevyi ri ramo xee ae ajejavy va'e aiko 'rã
ndevy, aikovea pukukue re.
10 Ha'e rã nanhamboarei va'e rire ma
mokoĩguea ma rojevy 'rãgue — he'i.
11 Tuu Israel ombovai:
— Ha'e rami rã ma po rami pejapo: Pe-
jopy mba'emo iporãve va'e kova'e yvy gui,
pendevoxa py peraa ava va'e pe peme'ẽ

va'erã: bálsamo, ei kyrĩ'i, heakuã porã va'e,
mirra, terebinto ha'e amêndoas.
12 Peráta guive peraave pendepo py. Pende-
voxa py peráta peru va'ekue voi peraa ju
pendepo py, mokoĩguea repy. Xapy'a rei
ojavy ri nhi'ã ra'e.
13 Ha'e gui penderyvy avi peraa. Pepu'ã,
ha'e tapeo ju ava va'ea katy.
14 Tove Nhanderuete ipo'akapa va'e tapen-
emboaxy uka huvixa renonde peĩ ramo,
penderyke'y mboae pendupive ou ju aguã,
Benjamim guive. Ha'e gui xee, xera'y kuery
okanhy ramo ma ta'y e'ỹ va'e 'rã apyta —
he'i.

*José guyke'y kuery omovaẽ*mbaague

15 Ha'e gui avakue ogueraa mba'emo
ome'ẽ va'erã, peráta guive ogueraa
mokoĩguea repy. Guyvy Benjamim voi
ogueraa. Opu'ã vy oje'oi Egito katy. Ha'e
rami vy ojexa uka ju José pe.
16 Benjamim ha'e kuery reve oĩ rã José oexa
vy aipoe'i hoo re opena va'e pe:

— Eraa kova'e avakue ha'e javi xero py.
Ejuka vaka ra'y, ereko katupa. Kova'e kuery
ma kuaray mbyte jave okaru 'rã xereve —
he'i.
17 Ha'e ramo ojapopa José ijayvuague. Ha'e
rami vy ogueraa avakue José ro py.

18 José ro py ogueraa rã okyjepa okuapy.
Ha'e vy aipoe'i:

— Peráta káuxa rima aỹ nhandereru,
kueve nhandevoxa py peráta oĩ rire. Aỹ
ma nhanemondaague rami 'rã omombe'u,
nhandere opu'ã vy escravo nhanemoingo
aguã, nhanerymba kuery mburika'i ojopy
aguã guive — he'i.

19 Ha'e vy José ro re opena va'e re ha'e
kuery onhemboja vy hexeve ijayvu okuapy
okẽ py.
20 Ha'e vy aipoe'i:

— Kore xeruvixa, tembi'u rojogua aguã
jypy roju karamboae.
21 Rojevya rupi roke aguã py rovaẽ vy
orevoxa roipe'a ramo ha'e py oreperáta oĩ
ra'e. Ha'e va'ekue aỹ rogueru ju.
22 Ha'e gui rogueruve ju peráta tembi'u ro-
jogua aguã. Ndoroikuaai guive mava'e pa
oreperáta orevoxa py omoĩ jevyague — he'i
okuapy.

23 Ha'e ramo ava va'e ombovai:

— Pendepy'a guaxu ke, pekyje eme. Pen-
deruete, peẽ kuery ru Ruete ae omoĩ uka ju
peráta pendevoxa py. Pendeperáta xee ae
ajopypa karamboae — he'i. Ha'e gui ha'e
kuerya py ogueru ju Simeão.

24 Ha'e gui José ro py ogueroike vy yy
ogueru opy ojoi aguã. Hymba kuery
mburika'i guive omongaru.
25 Ha'e rã ha'e kuery ma José pe ome'ẽ va'erã
oguereko katu kuaray mbyte jave ou rã
guarã, mba'eta oendu ha'e py okaru vy ou
'rãa.

26 José ou ramo ha'e kuery ogueroike
heruvy ixupe ome'ẽ va'erã. Henonde re
guenapy'ã re oĩ okuapy, yvy re ngova
omovaẽ reve.
27 Ha'e ramo ha'e kuery pe oporandu
mba'exa pa ikuaia re. Ha'e vy aipoe'i:

— Ha'vy penderu tuja'i pemombe'u
va'ekue oiko porã pa? Oikove teri pa?

28 Ha'e kuery ombovai:

— Oiko porã ri oreru nerembiguai, oikove
teri — he'i okuapy. Oakã omboguejypa reve
guenapy'ã re oĩ.

29 Ha'e ramo José oma'ẽ vy oexa guyvy
Benjamim ixy pi'a. Ha'e vy aipoe'i:

— Upe va'e ma nhi'ã penderyvy kyrĩve
va'e pemombe'u va'ekue? Nhanderuete
topena porã ndere, xera'y — he'i ixupe.
30 José oeka pojava ojae'o aguã, opy'a re
guyvy oayvua anho oendu vy. Ha'e vy opy
mboae oike vy ojae'o.

31 Ojeovaei rire oẽ ju ouvy. Ojejoko vy
aipoe'i guembiguai pe:

— Pejara ke tembi'u — he'i.
32 Ha'e ramo ixupe omoĩ ae'i, ha'e kuery
pe omoĩ ae'i avi, ha'e Egito pygua kuery
ha'e kuery reve okaru va'e pe omoĩ ae'i
avi, mba'eta Egito pygua kuery pe nda'evei
hebreu kuery reve okaru aguã, Egito kuery
rekorã va'ekue rami vy.
33 Ha'e rami vy guenonde omboguapy uka
guyke'y kuery ha'e javi. Tujave va'e om-
boguapy tujave va'e oĩ aguã py porã, peteĩ-
teĩ ha'e rami aguã rami omboguapy, kyrĩve
va'e voi kyrĩve va'e oĩ aguã py. Ha'e rami rã
joe-joe oma'ẽ reve onhemondyipa okuapy.
34 Ha'e gui peteĩ-teĩ ho'u va'erã ojara uka
tembi'u guenonde re oĩ va'e gui. Ha'e rã
Benjamim pe ma hetave ojara uka, amboae
kuery pe ojara uka va'e gui peteĩ nhiruĩkue
hetave. Ha'e ramo ha'e kuery okaru ha'e
oy'u porã okuapy hexeve.

44

José guyke'y kuery ou jevy aguã rami ojapoague

1 Ha'e gui José aipoe'i ngoo re opena va'e
pe:
— Emonyẽmba ke avakue voxa ipo'akaa
rami peve, ha'e emoĩ ju peteĩ-teĩ peráta
ivoxa py.
2 Ha'e gui kyrĩve va'e voxa py ma pemoĩ
xekaro prata guigua voi, iperáta mba'emo
ra'yĩ repykue reve — he'i. Ha'e rã José
aipoe'iague rami ojapo.
3 Ko'ẽmba ramove avakue oje'oipa ju
guymba kuery reve.
4 Tetã gui mombyry e'ỹ'i teri oo jave José
aipoe'i ngoo re opena va'e pe:
— Epu'ã, tereo avakue oo va'ekue
rakykue. Reupity vy ke aipo're: "Mba'e
re tu penderayvu ete va'e pe pejapo vai?
5 Upe va'e karo e'ỹ ri ty'y xeruvixa oy'uaty
ha'e imba'ekuaa rupi oiporu va'ety? Ha'e
ramia py pejapo vai rima", 're.
6 Ha'e ramo hembiguai ha'e kuery oupity
vy ha'ekue rami ae ijayvu.
7 Ha'e ramo ha'e kuery ombovai:
— Oreruvixa, mba'e re tu ha'e rami ete
ri ndeayvu? Ha'e ramigua ete ore nerem-
biguai kuery ndorojapoi.
8 Peráta orevoxa py rojou va'ekue ma Canaã
yvy gui rogueru ju ndevy. Mba'erã tu ha'vy
nderuvixa ro gui prata, ouro re oremonda
ta?
9 Karo rejou ri ramo heruare tomano, ha'e rã
ore kuery ma torekuai ndevygua escravo,
oreruvixa — he'i okuapy.
10 Ha'e ramo ombovai:
— Pendeayvuague rami ae teĩ karo reru-
are anho 'rã oiko xevygua escravo. Ha'e rã
peẽ kuery re ma pendereko vaia noĩ — he'i.
11 Ha'e gui ha'e kuery ojapura voxa om-
boguejypa aguã yvy py. Peteĩ-teĩ oipe'a
ovoxa.
12 Ha'e ramo huvixa rembiguai oikuaa pota
peteĩ-teĩ voxa py oĩ va'e re. Tujave va'ea
gui ranhe omboypy vy kyrĩve va'ea py
omomba. Ha'e vy karo ojou Benjamim voxa
py.
13 Ha'e ramo ha'e kuery oao omondoropa.
Peteĩ-teĩ guymba áry ju ovoxa oupipa vy
ojevypa tetã katy.

Judá onhemombe'u porãague

14 Ha'e gui Judá guyvy kuery reve
ovaẽmba ju José ro py, ha'e py teri oĩ ramo.
Guenapy'ã re ju oĩmba henonde.
15 Ha'e ramo José aipoe'i:
— Mba'e re tu ha'e ramigua pejapo xere?
Ndapeikuaai va'e ty'y ava xee rami ipo'aka
va'e imba'ekuaa va'e memea?
16 Ha'e ramo Judá ombovai:
— Xeruvixa, mba'exa tu ha'vy rombo-
vai ta ndevy? Mba'exa tu ha'vy oreayvu
ta? Mba'exa tu ronhemombe'u ta? Nhan-
deruete oikuaa ore nerembiguai kuery ro-
jejavyague. Aỹ ma xeruvixa, ore kuery ha'e
javive 'rã ndevygua escravo orekuai, karo
reraare anho e'ỹ — he'i.
17 Ha'e ramo José aipoe'i:
— Nda'evei ha'e rami ajapo aguã. Ava
xekaro reraare anho 'rã oiko escravo. Ha'e
rã peẽ kuery ma tapeo porã penderua katy
— he'i.
18 Ha'e ramo Judá onhembojave hexe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Xeruvixa, ejapyxaka ranhe xeayvua
re. Ejapyxaka peteĩ'i re xee nerembiguai
xeayvu aguã. Xeruvixa, ndevai eme xee
nerembiguai pe, mba'eta ndee ma Faraó
rami avi ndepo'akapa va'e.
19 Xeruvixa, ore nerembiguai kuery pe re-
porandu karamboae vy aipo're: "Pereko pa
penderu, e'ỹ vy penderyvy?" 're va'ekue.
20 Ha'e gui ndee oreruvixa pe rombovai:
"Roguereko oreru tuja'i, ha'e ta'y avi oiko
oreru tuja'i ma vy ta'yague. Ha'e va'e ma
kyrĩve va'e oiko. Tyke'y ae'i va'ekue omano
rire ha'e anho'i ma oiko ixy pi'a. Tuu
oayvuve va'e oiko", ro'e va'ekue.
21 Ha'e gui ndee aipo're avi va'ekue ore
nerembiguai kuery pe: "Peru ha'vy apy
aexa aguã."
22 Ha'e ramo ndee oreruvixa pe rombovai:
"Kunumi va'e nda'evei nguu tuja'i oeja
aguã. Oeja ramo omano 'rã", ro'e va'ekue.
23 Ha'e gui ndee aipo're ju orevy: "Pen-
deryvy kyrĩve va'e penderupive ndoui
ramo ndapexavei 'rã xerova", 're va'ekue.
24 Ha'e gui roo ju nerembiguai orerua
py. Romombe'upa ndee xeruvixa
ndeayvuague.
25 Oreru aipoe'i: "Tapeo, pejoguave'i ju
tembi'u ja'u va'erã", he'i va'ekue.
26 Ha'e rã ore rombovai: "Nda'evei roo aguã.
Oreryvy kyrĩve va'e orerupive oo ramo 'rãe
ha'eve. Nda'evei 'rã ava va'e rova roexa ju
aguã oreryvy reve'ỹ", ro'e ixupe.

27 Ha'e gui nerembiguai oreru aipoe'i: “Peẽ
kuery peikuaa xera'yxy oikuavã karamboae
mokoĩ'i xera'y.
28 Peteĩ ma xea gui okanhy ramo aipoa'e:
‘Xee aikuaa rã ta'vy omboa'ypaa rã nda'u’,
ha'e va'ekue. Aỹ peve xee ndaexavei.
29 Aỹ kova'e ju xea gui peipe'axe, ha'e ixupe
mba'emo oiko ramo pejapo 'rã xeporiau gui
amano aguã rami”, he'i va'ekue oreru.
30 Ha'e rami rire aỹ ma xapy'a rei xee nerem-
biguai xerua py ajevy teĩ kunumi va'e ore-
rupive ndooi ramo ma oreru omano rive
'rã, mba'eta kunumi va'e reve vy ae oikove'i
teri.
31 Orereve kunumi va'e noĩ rã oreru oexa
vy omano 'rã. Ha'e rami vy rojapo 'rã
nerembiguai oreru iporiau gui rive omano
aguã rami.
32 Mba'eta xee nerembiguai aiko kunumi
va'e re apena aguã rami. Ha'e rami vy xeru
pe aipoa'e: “Xeru, xapy'a rei xee ndaru
jevyi ramo ndevy pe aiko 'rã ajejavy va'e
aikovea pukukue re”, ha'e va'ekue.
33 Ha'e nunga rupi aỹ xeruvixa, xee ae
tapyta nerembiguairã kunumi va'e rekovia,
ha'e rã kunumi va'e ma too ju ke'y kuery
reve.
34 Mba'exa tu xerua py aa ju ta kunumi va'e
reve'ỹ? Mba'eta xee ma ndaexaxei xeru
tuja'i pe mba'emo vai oiko rã — he'i.

45

Guyke'y kuery pe José ojekuaa ukaague

1 Ha'e gui José ma ha'e javi oexaa py non-
hemombe'u e'ỹ reguavei. Ha'e vy ojapukai:
— Toẽmba xea gui — he'i. Ha'e ramo
avave rei hexeve ndopytai, guyke'y kuery
pe José ojekuaa uka aguã.
2 Ha'e gui José ojae'o atã, Egito pygua kuery
oendu aguã rami, Faraó ro pygua kuery
guive.
3 Ha'e rami vy José aipoe'i guyke'y kuery
pe:
— Xee ma José aiko. Ha'vy oikove teri
pa xeru? — he'i. Ha'e ramo tyke'y kuery
nombovai kuaavei, henonde py okyjepa vy.
4 José peteĩgue ju aipoe'i guyke'y kuery
pe:
— Aỹ ma penhembojapa xere — he'i
ramo hexe ovaẽmba ouvy. Ha'e vy
aipoe'ive ju: — Xee ma José Egito yvy katy
xevende imbouvy va'ekue.
5 Aỹ ma nda'evei pendeporiaupa rei aguã
kyvõ katy xevendeague re, neĩ pendeje-
upe pendevai aguã voi nda'evei. Mba'eta
ajogueraa jepe aguã ae Nhanderuete xem-
bou raka'e penerenonde.
6 Mba'eta mokoĩ ma'etỹ re ma karuai oiko
kova'e yvy re. Aỹ oata peteĩ nhiruĩ ma'etỹ
teri mba'eve rei nonhotỹai neĩ nomono'õai
aguã.
7 Nhanderuete xembou penerenonde
nhande kuery opa e'ỹ aguã ko yvy gui, heta
araa jepe vy.
8 Mba'eta peẽ kuery e'ỹ xembou karamboae
apy. Nhanderuete ae xembou vy Faraó ru
rami xemoĩ, hoo py ikuai va'e ha'e javive
ruvixarã, Egito yvy ha'e javi re apena aguã.
9 Tapeo povaja ha'vy xerua py, aipopeje:
“Ndera'y José aipoe'i uka: ‘Nhanderuete
xemoĩ Egito yvy ha'e javi regua ruvixarã.
Eju voi xea py are e'ỹ re.
10 Gósen yvy re ha'eve 'rã xea katy'i reiko
aguã, ndera'y kuery, neramymino kuery,
nerymba vexa'i, vaka kuery, ha'e mba'emo
rereko va'e ha'e javi reve.
11 Ha'e py ma apena 'rã ndere, mba'eta peteĩ
nhiruĩ ma'etỹ teri oata karuai opa aguã.
Ha'e rami iporiaukue va'e reiko e'ỹ aguã,
ndero py ikuai va'e, neĩ rereko va'e ha'e javi
opa e'ỹ aguã’, he'i uka José”, peje.
12 Aỹ ma peẽ kuery xeryvy Benjamim reve
pexa pekuapy xee ae pendereve xeayvu
aikovya.
13 Xeru pe pemombe'u Egito yvy re
mba'emo porã arekopa va'e ha'e pexa va'e
ha'e javi. Tapeo pojava, apy ju peru xeru —
he'i.
14 Ha'e gui guyvy Benjamim oĩa py José oo vy
ijaju'y rupi oikuavã reve ojae'o. Benjamim
voi ojae'o guyke'y aju'y rupi oikuavã vy.
15 Ha'e gui guyke'y kuery ha'e javive ju
oayvupa ojae'o reve. Ha'e ramo tyke'y
kuery ijayvu hexeve.

*José ryke'y kuery ou okuapy rã Faraó oend-
uague*

16 Ha'e gui Faraó ro py voi onhendu
aipo'ea rã:
— José ryke'y kuery ri ty ou ra'e — 'ea rã.
Faraó oendu vy ojou porã, hembiguai kuery
guive.
17 Ha'e rami vy Faraó aipoe'i José pe:
— Aipo're nderyke'y kuery pe: “Pova'e
nunga pejapo: Penerymba kuery pem-
bovoyi ju heravy Canaã yvy katy.

18 Ha'e gui peru penderu ha'e pendera'y
kuery xea py. Xee ame'ẽ 'rã yvy iporãvea
Egito re oĩ va'e pendekuai aguã. Ha'e py
pekaru 'rã pekuapy iporãve va'e re anho”,
're.
19 Emombe'u avi ha'e kuery pe: “Pova'e
nunga pejapo: Egito yvy gui peraa karóxa
pendera'y kuery ha'e pendera'yxy kuery
peru aguã. Peru avi penderu, pejupa.
20 Ha'e pepexã rei eme mba'emo pereko va'e
perupa aguã re, mba'eta Egito yvy ha'e
javi re iporãguevea ikuai va'e opytapa rã
pendevy”, 're — he'i.
21 Ha'e gui Israel ra'y kuery ha'e rami
ojapo. Faraó aipoe'iague rami vy ha'e kuery
pe José ome'ẽ karóxa, tembi'u guive tape
rupi ho'u va'erã.
22 Peteĩ-teĩ pe ome'ẽ ao iporãve va'e. Ha'e
rã Benjamim pe ma ome'ẽve, trezentos
hatã'i va'e prata guigua ha'e peteĩ nhiruĩ ao
iporãve va'e.
23 Nguu pe ma ha'e rami avi ogueraa uka
dez mburika'i opa mba'e porã Egito guigua
re ovoyi va'e, ha'e dez mburika'i mba'emo
ra'yĩ ha'e mbojape re ovoyi va'e. Tembi'u
tuu oua rupi ho'u va'erã voi ome'ẽ.
24 Ha'e rami vy omondoukapa guyke'y
kuery. Aipoe'i:
— Joe-joe pepu'ã eme tape peoa rupi —
he'i imondovy.
25 Ha'e rami rã Egito yvy gui oje'oi vy
ovaẽmba ju Canaã yvy re nguu Jacó-a py.
26 Nguu pe aipoe'i okuapy:
— José oikove teri. Ha'e ma Egito yvy
jave re opena va'e oiko — he'i okuapy.
Ha'e ramigua oendu vy nda'ipy'a tytyveia
ramigua oendu, ndogueroviai vy.
27 José ijayvuague omombe'upa rã tuu Jacó
oendu vy, ha'e karóxa heruarã José omon-
douka va'ekue oexa vy mae ma oendu ju
ipy'a guaxua.
28 Ha'e rami vy Israel aipoe'i:
— Ha'eve ma. Xera'y José anhetẽ oikove
teri ra'e. Xee aa ta amano e'ỹ mbove aexa
ju aguã — he'i.

46

Egito yvy katy Jacó ro pygua kuery oje'oiague

1 Ha'e gui Israel opa mba'e oguereko va'e
reve oo vy Berseba py ranhe ovaẽ. Ha'e py
ma mba'emo ome'ẽ nguu Isaque Ruete pe
ombojerovia vy.
2 Pyávy Israel pe Nhanderuete ojexa uka
vy aipoe'i:
— Jacó! Jacó!
Ombovai:
— Apy ma aĩ — he'i.
3 Ha'e ramo aipoe'i:
— Xee ma Nderuete, nderu Ruete aiko.
Ekyje eme Egito yvy re reo aguã, mba'eta
ha'e py ndegui amoingo 'rã peteĩ regua
heta va'e.
4 Xee aa 'rã ndereve Egito katy. Araka'eve
rã ajapo 'rã ha'e gui pejevy ju aguã rami.
Remano ramo José ae 'rã omboty nderexa
— he'i.
5 Ha'e gui Berseba gui Jacó oguatave ovy.
Israel ra'y kuery ogueraa nguu Jacó, gua'y
kuery ha'e gua'yxy kuery Faraó karóxa her-
aarã ombou va'ekue py.
6 Ogueraapa guymba kuery vaka ha'e Canaã
yvy re oiko jave ojou va'ekue ha'e javi. Oopa
Egito katy, Jacó, hamymino kuery guive.
7 Gua'y kuery, gua'y ra'y kuery, guajy kuery,
gua'y rajy kuery, ha'e kuery ha'e javi ogue-
raapa Egito katy.
8 Po rami ma Israel ra'y kuery nguu Jacó
reve Egito katy oo va'ekue rery: Rúben ma
Jacó ra'y tujave va'e.
9 Rúben ra'y kuery ma Enoque, Palu,
Hezrom ha'e Carmi.
10 Simeão ra'y kuery ma Jemuel, Jamim,
Oade, Jaquim, Zoar ha'e Canaã pygua pi'a
Saul.
11 Levi ra'y kuery ma Gérson, Coate ha'e
Merari.
12 Judá ra'y kuery ma Er, Onã, Selá, Perez
ha'e Zera. Ha'e rã Er ha'e Onã ma Canaã yvy
re ae omano. Perez ra'y kuery ma Hezrom
ha'e Hamul.
13 Issacar ra'y kuery ma Tola, Puva, Jó ha'e
Sinrom.
14 Zebulom ra'y kuery ma Serede, Elom ha'e
Jaleel.
15 Ha'e va'e kuery ma Jacó ramymino ikuai,
Lia pi'a meme, Padã-Arã py oiko va'ekue.
Tajy Diná voi ha'e pygua. Ha'e va'e ta'y
kuery, tajy kuery ha'e javi vy ma trinta e
três ikuai.
16 Ha'e gui Gade ra'y kuery ma Zifiom, Hagi,
Suni, Esbom, Eri, Arodi ha'e Areli.
17 Aser ra'y kuery ma Imna, Isvá, Isvi, Berias
ha'e heindy Sera. Berias ra'y kuery ma
Héber ha'e Malquiel.
18 Ha'e va'e kuery ma Zilpa pi'a meme, Jacó
ra'y ha'e rajy kuery. Zilpa ma Labão guajy

Lia rembiguairã ome'ẽ va'ekue. Ha'e kuery
ha'e javi vy ma dezesseis ikuai.
19 Ha'e gui Jacó ra'yxy Raquel pi'a ma José
ha'e Benjamim.
20 José ra'y kuery Egito py oiko va'ekue ma
Manassés ha'e Efraim. Ha'e kuery ma Ase-
nate pi'a ikuai. Ixy ma Om pegua sacerdote
Potífera rajy.
21 Benjamim ra'y kuery ma Bela, Bequer,
Asbel, Gera, Naamã, Ei, Rôs, Mupim, Hupim
ha'e Arde.
22 Ha'e va'e kuery ma Jacó ra'y kuery, Raquel
pi'a meme. Ha'e javi vy catorze ikuai.
23 Ha'e gui Dã ra'y ma Husim.
24 Naftali ra'y kuery ma Jazeel, Guni, Jezer
ha'e Silém.
25 Ha'e va'e kuery ma Jacó ra'y kuery, Bila
pi'a meme. Ha'e va'e ma Labão guajy
Raquel rembiguairã ome'ẽ va'ekue. Ha'e
javi vy sete ikuai.
26 Ha'e rami py Jacó reve Egito katy oo
va'ekue ma sessenta e seis ikuai, ta'y ra'yxy
kuery jaipapa e'ỹ re.
27 José ra'y kuery Egito py oiko va'ekue ma
mokoĩ ikuai. Jacó ro pygua kuery Egito py
oo va'ekue ha'e javi vy setenta ikuai raka'e.

Nguu reve José nhovaexĩague

28 Jacó guenonde re omondouka Judá
José-a py, Gósen katy tape oo va'e oikuaa
aguã. Ha'e rami vy Gósen yvy re ovaẽmba.
29 Ha'e gui José ma karóxa oguereko katu vy
oo ovaexĩ nguu Israel Gósen re. Ixupe ojexa
uka vy ijaju'y rupi oikuavã are'i ojae'o reve.
30 Ha'e ramo Israel aipoe'i gua'y José pe:
— Aỹ ma amano teĩ ha'eve ma, reikove
reve roexa rire — he'i.
31 Ha'e gui José aipoe'i guyke'y kuery ha'e
nguu ro pygua kuery ha'e javi pe:
— Xee aa ju ta ranhe. Faraó pe aipoa'e 'rã:
"Ke'y kuery ha'e xeru ro pygua kuery ha'e
javi Canaã yvy re ikuaia gui oupa ma xea py.
32 Ha'e va'e avakue ma vexa'i ha'e vaka re
openaa rupi ikuai. Oguerupa guymba kuery
vexa'i ha'e vaka, mba'emo oguereko va'e
ha'e javi reve", ha'e 'rã.
33 Ha'e gui Faraó penerenoĩ uka vy oporandu
'rã: "Mba'exa tu peẽ kuery pemba'eapo
va'e?" he'i ramo ma
34 aipopeje 'rã: "Ore nerembiguai kuery
ma mymba kuery re ropenaa rupi orekuai,
orekunumi guive aỹ peve, oreramoĩ kuery
ikuaiague rami ae", peje. Ha'e rami rã
ijayvu 'rã Gósen yvy re pendekuai aguã.
Mba'eta Egito pygua kuery pe rã guymba
re opena va'e omboetepy e'ỹ meme ikuai —
he'i.

47

Faraó-a py José nguu Israel ogueruague

1 Ha'e gui José ou vy aipoe'i Faraó pe:
— Xeru ha'e ke'y kuery oupa ma Canaã
yvy gui. Guymba kuery vexa'i ha'e vaka,
ha'e mba'emo oguereko va'e ha'e javi reve
ovaẽ okuapy Gósen yvy re — he'i.
2 Ha'e vy teĩ nhiruĩ guyke'y kuery ogueru
avi, oexa uka Faraó pe.
3 Ha'e ramo José ryke'y kuery pe Faraó
oporandu:
— Mba'exa tu peẽ kuery pemba'eapo
va'e?
Ha'e kuery ombovai:
— Nerembiguai kuery vexa'i re ropenaa
rupi orekuai, oreramoĩ kuery ikuaiague
rami ae.
4 Kova'e yvy re orekuai aguã ri roju, mba'eta
Canaã yvy re ma nhuũ porã jipoi ore
nerembiguai kuery rymba kuery pe, karuai
nda'evei ete ramo. Ha'e nunga rupi aỹ
rojerure Gósen yvy re orekuai aguã re —
he'i okuapy Faraó pe.
5 Ha'e ramo Faraó aipoe'i José pe:
— Nderu ha'e nderyke'y kuery ndea py
oupa ma ramo
6 Egito yvy ndevy guarã ae itui. Iporãvea py
ejapo nderu ha'e nderyke'y kuery ta'ikuai.
Gósen yvy re ae ri ta'ikuai. Ha'e gui xapy'a
rei rã nderyke'y kuery regua opena kuaa
ete va'e ikuai ramo emoĩ xerymba kuery re
ae opena va'erã — he'i.
7 Ha'e gui nguu Jacó ju José ogueru
vy oexa uka Faraó pe. Ha'e ramo Jacó
ogueroayvu porã Faraó.
8 Faraó oporandu Jacó pe:
— Mbovy ma'etỹ ma tu rereko?
9 Jacó ombovai:
— Xee aikoa ha'e javi vy ma cento e
trinta ma'etỹ. Mboapy'i ete aiko axya. Xee
ma ndaupityi teri xeramoĩ kuery oikoague
ma'etỹ peve — he'i.
10 Ha'e rami vy Jacó Faraó ogueroayvu porã
rire oo ju oĩa gui.
11 Ha'e gui José omboekoa nguu ha'e
guyke'y kuery. Ramessés yvy re Egito
yvy iporãvea py ome'ẽ ikuai aguã, Faraó
aipoe'iague rami vy.

12 Nguu, guyke'y kuery ha'e nguu ro pygua
kuery ha'e javi pe José ombou jepi tembi'u,
peteĩ-teĩ gua'y kuery mbovy pa oguerekoa
rami.

José Egito yvy ha'e javi ojoguaague

13 Karuai nda'evei ete ramo yvy jave re
jipoi tembi'u. Ha'e nunga rupi Egito ha'e
Canaã yvy re ikuai va'e iporiauve oje'oivy
karuai gui.
14 Ha'e vy Egito ha'e Canaã pygua kuery José
gui mba'emo ra'yĩ ojogua vy ipo py anho
omboaxa peráta. Ha'e ramo Faraó ro py ju
oguerupa.
15 Ha'e gui Egito ha'e Canaã yvy re peráta
jipovei ramo Egito pygua kuery ha'e javi
jogueru vy ojexa uka José renonde. Ha'e vy
aipoe'i okuapy:

— Eme'ẽ orerembi'urã. Mba'erã tu ro-
manomba ta rexaa py? Oreperáta opa ma
— he'i okuapy.

16 José ombovai:

— Pendeperáta opa ma ramo penerymba
kuery ju peru. Penerymba kuery rekovia 'rã
ame'ẽ tembi'u — he'i.
17 Ha'e ramo José-a py ogueru guymba
kuery. Ha'e rã hembi'urã José ome'ẽ
kavaju, vexa'i, vaka ha'e mburika'i rekovia.
Ha'e rami vy ha'e va'e ma'etỹ re ma mymba
kuery rekovia re omongaru.
18 Ha'e va'e ma'etỹ opa rire ma'etỹa
mboae ovaẽ ramo José-a py oupa ju. Ha'e
vy aipoe'i:

— Oreruvixa, nda'evei rombotavya rupi
oreayvu aguã ndevy. Oreperáta opa ma, ore-
rymba kuery voi rerekopa ma. Mba'eve'i
ndoroguerekovei ma ndevy peguarã, ore-
rete ae ha'e oreyvy e'ỹ vy.
19 Mba'erã tu ore kuery romano ta rexaa
py, oreyvy opyta rive aguã? Orejogua ke,
oreyvy avi ejogua tembi'u rekovia. Ha'e
rami rã ore kuery roiko 'rã escravo Faraó
pegua, oreyvy voi imba'erã topyta. Eme'ẽ
orevy mba'emo ra'yĩgue roikove aguã, ro-
mano e'ỹ aguã, yvy voi opyta rive e'ỹ aguã
— he'i okuapy.

20 Ha'e rami rã Egito yvy ha'e javi José
ojogua Faraó pe. Egito pygua kuery peteĩ-
teĩ oyvy ovende, ha'e py karuai nda'evei
ete ramo. Ha'e rami vy yvy ha'e javi Faraó
mba'e opyta.
21 Ha'e pygua kuery voi ojeupegua escravo
omoingo, Egito yvy ha'e javi rupi ikuai va'e.
22 Sacerdote kuery hyvy anho ndojoguai,
mba'eta ha'e va'e kuery pe Faraó mba'emo
ome'ẽ jepi ramo. Faraó po gui ojopy
va'ekue re ae okaru okuapy. Ha'e rami vy
ha'e kuery novendei oyvy.

23 Ha'e gui José aipoe'i heta va'e kuery pe:

— Aỹ ma peẽ kuery rojogua ma,
pendeyvy voi ajogua Faraó mba'erã. Apy
ma mba'emo ra'yĩgue oĩ. Peraa, penhotỹ
yvy re.
24 Mba'emo'a pemono'õ vy ma peteĩ nhiruĩ
ikuai va'e nhavõ gui peteĩ-teĩ peme'ẽ 'rã
Faraó pe. Ha'e rã hembyrekue ma pendevy
peguarã topyta. Pendevygua ma yvy re
penhotỹ ju aguã, pekaru aguã pendera'y
kuery ha'e pendero py ikuai va'e ha'e javi
reve — he'i.

25 Ha'e ramo ha'e kuery ombovai:

— Ndee ma roikove aguã rami ore-
apo. Oreruvixa, ndee oremboaxya rupi
orerereko. Ha'e ramo Faraó pegua escravo
orekuai teĩ ha'eve — he'i okuapy.
26 Ha'e rami aguã Egito yvy re José
ojapoague ma lei aỹ peve guarã oĩ:
Mba'emo aju peteĩ nhiruĩ ikuai nhavõ gui
ma peteĩ-teĩ ome'ẽa 'rã Faraó pe. Sacerdote
kuery yvy anho Faraó mba'e'ỹ itui.

27 Ha'e rami vy Israel Egito yvy re oiko,
Gósen re ae. Ha'e py ha'e kuery ikuai aguã
ojou vy heta-etave oje'oivy, heta ete ikuai.
28 Jacó ma dezessete ma'etỹ re oiko Egito yvy
re. Jacó oikoa ma'etỹ ha'e javi vy cento e
quarenta e sete ma'etỹ.

29 Ha'e gui Israel omano rai'i ma vy oenoĩ
gua'y José. Ha'e vy aipoe'i:

— Aỹ ma ndee xemboaxy ramo ajerure
xe'u guýry ndepo remoĩ reve reura aguã,
xevy rejapo porã aguã anhetẽ rupi. Ajerure
Egito yvy re e'ỹ xenhono porã aguã,
30 ha'e rã xeru kuery ikuaiague py anho.
Ha'e rami vy Egito yvy gui xeretekue reraa
'rã xeru kuery onhono porãague py, ha'e py
ae xenhono porã aguã — he'i.

José ombovai:

— Xee ajapo 'rã ndeayvuague rami —
he'i.

31 Ha'e gui Jacó

* 47:31 Ha'e rami Jacó ojapo ombojerovia vy (Hebreus 11.21).

— Eura ha'vy xevy — he'i. Ha'e ramo oura. Ha'e rami rã Israel ojero'a, ngupa akã re ojeko.*

48

Jacó imba'eaxy oupya py José gua'y kuery ogueruague

1 Ha'e va'e rire José pe aipo'ea:

— Nderu tu imba'eaxy vaipa rima oupy — 'ea. Ha'e ramo ogueraa ha'e py mokoĩve gua'y Manassés ha'e Efraim.

2 Jacó pe omombe'ua:

— Ndera'y José rako ou oiny ndea py — 'ea. Ha'e ramo Israel onhemomburu ngupa py oguapy ranhe aguã.

3 Ha'e gui Jacó aipoe'i José pe:

— Nhanderuete Ipo'akapa va'e xevy ojexa uka karamboae Canaã yvy re Luz tetã py aiko jave, ha'e rami vy xereroayvu porã.
4 Ha'e vy aipoe'i: "Xee rojapo 'rã ndera'y reta aguã rami. Neramymino kuery ajapo 'rã heta regua ikuai aguã rami. Ha'e kuery pe ame'ẽ 'rã kova'e yvy araka'e rã peve guarã", he'i va'ekue xevy.
5 Ha'e rã ndera'y mokoĩ Egito yvy re aju e'ỹ mbove oiko va'ekue ma, ha'e kuery ma aỹ guive xera'y ae'i rami ikuai. Efraim ha'e Manassés ma xera'y ae'i rami ma ikuai, Rúben ha'e Simeão rami avi.*
6 Ha'e rã ha'e kuery rire ju ndera'y ikuai va'erã va'e ma ndera'y ae 'rã ikuai, ha'e guyke'y kuery yvy re 'rã ha'e kuery hekoa.
7 Mba'eta xee Padã gui aju jave Raquel omano karamboae Canaã yvy re, tape Efrata katy oo va'e katy'i. Xeporiau reve anhono porã karamboae tape Efrata Belém 'epy va'e katy oo va'e yvýry — he'i.

8 Ha'e gui Israel ma José ra'y kuery oexa vy aipoe'i:

— Mava'e kuery tu upe va'e?

9 José aipoe'i nguu pe:

— Xera'y kuery rima ikuai, apy ae Nhanderuete xevy ome'ẽ va'ekue — he'i.

Ha'e ramo aipoe'i:

— Eronhembojave'i ha'vy xea py, aroayvu porã aguã — he'i.
10 Israel tuja'i ete vy hexa voi pytũmba ma, ndoexa porãvei ma. Ha'e nunga rupi José ogueronhemboja heruvy ha'e oĩa py. Ha'e ramo oayvupa, oikuavãmba.

Gua'y José ha'e ta'y kuery Jacó ogueroayvu porãague

11 Ha'e ramo Israel aipoe'i José pe:

— Xee ma naexa'ãi peteĩgue ju roexa aguã. Ha'e rami teĩ Nhanderuete ojapo ndera'y kuery avi aexa aguã rami — he'i.
12 Ha'e gui José gua'y kuery oipe'a nguu renapy'ã re ikuaia gui. Nguu renonde oĩ guenapy'ã re, ngova omovaẽ yvy re.

13 Ha'e va'e rire José ogueru ju gua'y kuery. Efraim ma oiporu kuaa re omopu'ã imo'amy, tuu Israel oiporu kuaa e'ỹa re oĩ aguã, ha'e rã Manassés ma oiporu kuaa e'ỹa re omopu'ã, Israel oiporu kuaa re. Ha'e rami vy mokoĩve ogueronhemboja heruvy hexe.
14 Ha'e rami teĩ Israel opo ombojoaxa imondovy vy oiporu kuaa regua omoĩ Efraim kyrĩve va'e apyte re, ha'e rã oiporu kuaa e'ỹa ma Manassés apyte re omoĩ, tujave va'eri.
15 Ha'e rami vy José ra'y kuery ogueroayvu porã vy aipoe'i:

— Xeramoĩ Abraão oiko va'ekue Nhanderuete renonde, xeru Isaque guive. Ha'e gui xere ju opena oikovy xekyrĩ guive aỹ peve.
16 Ixuguigua anjo opa mba'e vai gui xereraa jepe va'e tomoingo porã kova'e avakue'i. Tove xerery rupi meme ta'ikuai, xeru kuery Abraão ha'e Isaque rery rupi guive. Ta'y kuery taetave oje'oivy yvy re — he'i.

17 Ha'e gui tuu opo oiporu kuaa regua Efraim apyte re omoĩ rã José oexa vy ndojou porãi. Ha'e rami vy nguu po re ojopy, Efraim apyte gui oguerova aguã Manassés apyte re.
18 Ha'e vy José aipoe'i nguu pe:

— Evoko rami e'ỹ xeru, mba'eta kova'e ae ma tujave va'e oiko. Inhakã re ae 'rãgue remoĩ reiporu kuaa regua — he'i.

19 Ha'e rami teĩ tuu opo ndoguerova ukai. Ha'e vy aipoe'i:

— Xera'y, xee aikuaa ae ma, aikuaa. Ha'e rami avi ixugui avi 'rã oiko peteĩ regua, yvate va'e 'rã oiko. Ha'e rã tyvy ma ixugui yvateve 'rã. Hamymino kuery ma heta regua 'rã ikuai — he'i.

20 Ha'e rami py ha'e va'e ára ogueroayvu porã. Ha'e vy aipoe'i:

* 48:5 José ra'y kuery mokoĩ ikuai va'e ma Jacó omano ta vy ogueroayvu porã, gua'y kuery ae'i pe rami avi.

— Peẽ kuery rery rupi Israel kuery
jogueroayvu porã 'rã. Ha'e vy "Tove Nhan-
deruete tanemoingo porã Efraim ha'e Man-
assés rami", he'i 'rã okuapy. — Ha'e rami
ijayvu vy Manassés rery gui Efraim rery re
ranhe ijayvu.
21 Ha'e rire Israel aipoe'i José pe:
— Aỹ xee amano 'rã. Ha'e rami teĩ
Nhanderuete oiko 'rã ndereve, ojapo 'rã
yvy neramoĩ kuery ikuaiague py peo ju
aguã rami.
22 Ndevy pe aeja peteĩ mba'e, ha'e ramigua
nderyke'y kuery pe aeja va'erã e'ỹ. Ndevy
aeja yvy'ã amorreu kuery gui xekyxe ha'e
xerapa py aipe'a va'ekue.

49

Jacó gua'y kuery rekorã omombe'u ma voiague

1 Ha'e rire Jacó oenoĩ gua'y kuery ha'e
javi. Ha'e vy aipoe'i:
— Peno'õmba ke. Xee amombe'u 'rã
penderekorã, raka'e rã guarã.
2 Jacó ra'y kuery, peno'õmba pendu aguã.
Pejapyxaka penderu Israel ijayvu rã.
3 — Rúben, ndee ma xera'y tujave va'e,
xembaraetea kuaa ukaa. Jypy'i xegui reiko
va'ekue, pavẽ gui yvateve ha'e ipo'akave
va'e reiko.
4 Ha'e rami avi yai opu'ã-pu'ãa rami avi
rejejoko kuaa e'ỹ vy pavẽ gui e'ỹ 'rã ndey-
vateve. Mba'eta nderu rupa py rejeupi vy
retekoavy rire. Xerupa py rejeupi va'ekue.*
5 — Ha'e gui Simeão, Levi reve ma joegua
pendekuai. Pendekyxe perojerovia peikovy
joe.
6 Ha'e rami avi peẽ kuery penhembopy'aa
py xee ma nanhembopy'ai, peẽ penhem-
boatya re xenhe'ẽ nonhembojai. Mba'eta
pendepoxy vy pejojuka raka'e, pejerovia vy
vaka oguata vaikue aguã rami pejapo.
7 Pendevaia ma ayvu vaipy topyta, pendevai
vaipa rã. Pendepoxy vy pejapo vai ete.
Ha'e ramo xee romboja'o 'rã Jacó kuery
ra'y ikuaia rupi, Israel ra'y ikuaia rupi ro-
moaĩmba 'rã.
8 — Judá, nderyvy kuery tandererovy'a.
Ndepo py rejopy 'rã nderovaigua kuery
aju'y re. Nderu ra'y kuery voi guenapy'ã re
oĩ 'rã nerenonde.
9 Judá, ndee ma xivi ra'y rami ndepy'a
guaxu va'e. Xera'y, guembia omondoroa
gui opu'ã ju va'e rami reiko. Xivi ha'e
xivi kunha minha onheno oupya gui mava'e
nda'u omomyĩ ta?
10 Judá regua po gui ndoipe'aai 'rã huvixa po
pygua opy mbyte ojopy heno'amy va'e, ija
Siló 'epy va'e ou e'ỹa ja. Ha'e va'e ma pavẽ
regua 'rã onhe'ẽ rendu okuapy.
11 Guymba mburika omoxã 'rã uva rembypy
re, hymba ra'y uva rembypy iporãve va'e re
'rã omoxã. Oao ojoi 'rã uva rykue py, o-capa
ma tuguy rami uva'a guigua py ojoi 'rã.
12 Hexa ma pytã 'rã vinho gui, haĩ ma xiĩ va'e
opyta 'rã kamby oy'u gui.
13 — Ha'e gui Zebulom ma ye'ẽ yvýry 'rã
oiko, kanoã ojaaty katy. Sidom peve 'rã oo
hekoa.
14 — Issacar ma mburika'i ikãgue
mbaraete va'e, vexa'iaty ikuai va'e mbyte
rupi onheno oupy va'e rami.
15 Ha'e oikuaa rã opytu'u aguã ha'eve, ijyvy
iporã rã. Ha'e rami vy ojero'a 'rã onhem-
bovoyi uka vy. Ogueropo'akaa rã oiko 'rã
nhoembiguai.
16 — Ha'e gui Dã ma oikuaa pota 'rã gue-
tarã kuery re, Israel regua mboae ojapoa
rami.
17 Dã ma mboi tape yvýry itui va'e rami avi
'rã oiko. Mboi minha itui 'rã tape yvýry
kavaju pyta py oixu'u aguã, kavaju árygua
hakykue katy ho'a aguã rami ojapo.
18 — SENHOR, xee ma roarõ aikovy xereraa
jepe aguã!
19 — Ha'e gui Gade re ma jojukaa kuery
heta opu'ã okuapy teĩ omonhamba 'rã
imondovy.
20 — Aser ma ojou reta 'rã tembi'u porã,
huvixave pegua voi.
21 — Naftali ma guaxu opoi pyre rami oiko,
ijayvu porã kuaa 'rã guive.
22 — José ma yvyra rakã hi'a porã riae va'e
rami 'rã oiko, yakã yvýry oĩ va'e rami, kora
áry rupi hakã ojeupi ovy va'e rami.
23 Hapa va'e kuery omoĩ vai 'rã. Hexe hu'y
omombo vy omoingo axy 'rã.
24 Ha'e rami teĩ nderapa rejopy atã riae
'rã, ndejyva voi imbaraete 'rã, Jacó repyare
Ipo'akapa va'e nepytyvõ ramo. Ha'e va'e
ma Israel kuery re opena va'e, Israel kuery
pegua ita imbaraete va'e.
25 Nderu Ruete nepytyvõ 'rã. Ipo'akapa va'e
nemoingo porã 'rã. Yva guigua ha'e yvy

* 49:4 Gênesis 35.22

guyrygua py nemoingo porã 'rã. Omoingo
porã avi 'rã xy kuery kã ha'e kyrĩ'i va'e ryru
ndera'y reta aguã rami.
26 Xeru kuery xereroayvu porãague gui xee
nderu rogueroayvu porãve, yvyty araka'e
rã guarã apyte áryve. Ha'e nunga ha'e javi
toĩ José akã re, guyke'y kuery gui yvateve
va'e rã.
27 — Ha'e gui Benjamim ma guary
nhomondoropa va'e rami ipo'aka riae va'e.
Ha'e nunga ma aje'ive reve ho'u 'rã oiny
guembia, ha'e ka'arukue voi omboja'o 'rã
ojopy va'ekue — he'i.
28 Ha'e va'e kuery ma Israel regua doze
ikuai va'e ru. Ha'e rami ae tuu ogueroayvu
porã. Peteĩ-teĩ ogueroayvu porã peteĩ-teĩ
renonderã oĩa rami vy.
29 Ha'e rire ha'e kuery pe aipoe'i:
— Xenhe'ẽ heraa 'rã xeramoĩ kuerya py.
Ha'e ramo xenhono porã xeru kuery yvýry
itakua heteu regua Efrom yvy re oĩ va'e py.
30 Macpela regua yvy Manre katy'i oĩ Canaã
yvy re, Efrom gui Abraão ojogua va'ekue
jouparã.
31 Ha'e py ma Abraão onhono porã raka'e
gua'yxy Sara. Ha'e py ju Isaque onhono
porã Rebeca. Ha'e py avi xee anhono porã
karamboae Lia.
32 Ha'e va'e yvy ha'e itakua oĩ va'e ma Hete
ra'y kuery gui ojogua pyre — he'i.
33 Opa ma Jacó gua'y kuery omongetapa
vy opy omboapu'a heravy ngupa py, ha'e
omano. Ha'e rami vy inhe'ẽ heraa tamoĩ
kuerya py.

50

Jacó re ipy'a vai reve onhono porãague

1 Ha'e ramo José nguu rova oikuavã vy
ojae'o reve oayvupa.
2 Guembiguai poropoanoa ikuai va'e pe
José ijayvu tuu retekue omoeakuãmba
aguã re. Ha'e ramo poropoanoa kuery
omoeakuãmba Israel retekue.*
3 Gueko rami vy quarenta ára re omba'eapo
omoeakuãmba peve. Ha'e Egito pygua
kuery ma setenta ára re ojae'o okuapy.
4 Ojae'oa opa ma rire José aipoe'i Faraó ro
pygua kuery pe:
— Peẽ kuery xemboaxy ramo ajerure
Faraó apyxa py pendeayvu aguã re. Aipoa'e
uka:
5 "Xeru rãgue'i xeapo karamboae aura aguã
rami. Ha'e vy aipoe'i: 'Xee amano ta
ma. Ha'e gui xenhono porã Canaã yvy re
xeruparã xee ae areko katu va'ekue py', he'i
va'ekue. Aỹ ma aaxe xeru retekue anhono
porã aguã. Ha'e gui aju ju 'rã", peje Faraó
pe — he'i.
6 Ha'e ramo Faraó ombovai:
— Tereo katu, enhono porã nderu, ndevy
oura ukaague rami ae — he'i.
7 Ha'e ramo José ojepe'a ovy nguu on-
hono porã aguã. Hupive oje'oi avi Faraó
rembiguai kuery, hoo pygua yvatekueve
va'e ha'e Egito yvy re yvatekueve ha'e javi.
8 Oje'oi avi José ro pygua kuery, tyke'y kuery
ha'e nguu ro pygua kuery ha'e javi. Gósen
yvy re opyta va'e ma kyrĩgue'i anho, hymba
kuery vexa'i, vaka guive.
9 Hupive oje'oi avi karóxa ha'e kavaju
árygua. Heta ete oje'oi.
10 Ha'e gui mba'emo moa'yĩaty Atade py
oĩ va'e py ovaẽmba vy opyta ranhe Jordão
rovai re. Ha'e py ma peteĩgue ju ojae'o
vaipa okuapy. Sete ára re José ojae'o nguu
re.
11 Canaã yvy regua ha'e py ikuai va'e oexa
okuapy ha'e rami ete ojae'o okuapy rã,
Atade py mba'emo moa'yĩaty oĩ va'e py.
Ha'e vy aipoe'i:
— Egito pygua kuery ojae'o vaipa ete —
he'i okuapy. Ha'e rami vy omboery Abel-
Mizraim. Jordão rovai re oĩ.†
12 Ha'e gui ta'y kuery ojapo tuu
ijayvuague rami.
13 Ha'e rami vy Canaã yvy katy ogueraa vy
onhono porã Macpela yvy re itakua oĩ va'e
py. Ha'e va'e yvy ma heteu regua Efrom
gui Abraão jouparã ojogua va'ekue, Manre
katy'i.
14 Ha'e rire José ojevy ju Egito katy guyke'y
kuery reve, ha'e tuu onhono porã aguã
hupive oje'oi va'ekue ha'e javi.

Guyke'y kuery reve José ijayvu porã'iague

15 José ryke'y kuery ma tuu omano ma rire
aipoe'i okuapy:
— Aỹ ma xapy'a rei José ojepyxe vy
nhanembopaga ma 'rã ixupe jajapo vaiague
re — he'i okuapy.

* 50:2 Egito pygua kuery gueko rami vy omoeakuã 'rã te'õgue, are teĩ hu'ũmba e'ỹ aguã. † 50:11 Tery Abel-Mizraim ma "Egito pygua kuery ojae'oa" 'ea.

16 Ha'e rami vy José pe aipoe'i uka okuapy:
— Nhanderu rãgue'i omano e'ỹ mbove aipoe'i:
17 "Aipopeje 'rã José pe: 'Eperdoa ke nderyke'y kuery ojejavyague ndevy otekoavy vaipa rire teĩ', he'i. Ha'e rami rire ma aỹ rojerure reperdoa aguã re ore kuery nderu Ruete rembiguai va'e rojejavyague", peje. — Ha'e rami ha'e kuery ijayvua José oendu vy ojae'o.
18 Ha'e gui tyke'y kuery ou vy henonde re guenapy'ã re oĩmba reve aipoe'i okuapy:
— Apy ma roĩ nerembiguai kueryrã.
19 José ombovai:
— Pekyje eme. Xee ma nhi'ã Nhanderuete rami aĩ?
20 Peẽ kuery ma anhetẽ xevy pejapo vaixe pekuapy karamboae. Ha'e rã Nhanderuete ma ha'e nunga oguerova nhomoingo porã aguã rami. Mba'eta heta ete rekove reraa jepearã xemoingo, aỹ pexa pekuapya rami.
21 Ha'e nunga rupi pekyje eme. Xee apena 'rã pendere ha'e pendera'y kuery re — he'i. Ha'e rami vy ombopy'a guaxua rupi ijayvu porã'i ha'e kuery reve.

José omanoague

22 Egito yvy re José oiko, nguu ro pygua kuery guive. Cento e dez ma'etỹ re oiko.
23 José oexa Efraim ra'y kuery, ta'y ra'y kuery guive. Oexa avi Manassés ra'y Maquir ra'y kuery, guenapy'ã áry omboguapy imbokuapy.
24 Ha'e gui José aipoe'i guyke'y kuery pe:
— Xee ma amano ta ma. Ha'e rire Nhanderuete pendevy ojekuaa uka vy penemondouka ju 'rã kova'e yvy gui, yvy mboae Abraão ha'e Jacó pe ome'ẽ aguã re ouraague katy — he'i.
25 José ojapo Israel ra'y kuery oura aguã rami. Ha'e vy aipoe'i:
— Anhetẽ Nhanderuete ojekuaa uka 'rã pendevy, ha'e ramo xekãgue peraa 'rã apy gui — he'i.
26 Ha'e gui José omano cento e dez ma'etỹ oguerekoa py. Ha'e ramo hetekue omoeakuãmbaa vy Egito yvy re ae onhono porãa peteĩ hyru py.

Êxodo mokoĩa kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Êxodo mokoĩa kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Tery Êxodo ma "Oẽmbaa" he'ia. Ha'e rami vy kova'e kuaxia para re omombe'ua Egito yvy re Israel kuery escravo ikuaia gui oẽmbaague.

Jypy Nhanderuete oenoĩ Moisés Egito yvy re oo vy ixupegua kuery oguenoẽ aguã. Ha'e rã Moisés ma ndooxei ranhe. Ha'e rami vy oporandu: "Mava'e tu xee aiko Faraó-a py aa aguã, ha'e Egito yvy gui Israel kuery anoẽ aguã?" Nhanderuete ombovai: "Xee aiko 'rã ndereve", he'i (3.11-12a). Ha'e gui ma Moisés oporanduve ju Nhanderuete rery marã rami paa re. "Nhanderuete ombovai Moisés pe: 'Xee ma xee ae. Po rami ndeayvu 'rã Israel kuery pe: "Xee ae" he'i va'e xembou peẽ kuerya py' ", he'i (3.14). Mba'eta Nhanderuete ma peteĩ'i anho, amboae ndoikoi.

Ha'e gui ma Egito yvy re Moisés oo vy huvixa Faraó renonde py dez regua ojapo nhomondyipaarã. Ha'e va'e rire mae ma Faraó omondouka Israel kuery oyvy gui. Ha'e rami teĩ nda'evei nho vy oakykue monha oxondaro kuery reve. Ha'e ramo ye'ẽ mbyte py Nhanderuete ojukapa. Ha'e rã ojeupegua kuery pe ma ye'ẽ omboja'o vy yy opu'ã va'e mbyte rupi omondouka yvy piru reia rupi.

Ha'e gui ma tekoa e'ỹa rupi ogueraa Sinai yvyty peve. Ha'e py ma Moisés po py omboaxa ojeguigua lei ha'e kuery rekorã. Omombe'u avi ombojerovia atyrã ojapo aguã. Nhanderuete opa mba'e py ha'e kuery re opena porã, yva gui hembi'urã maná 'epy va'e ombou guive teĩ ha'e kuery ndojeroviai ha'e nonhe'ẽ rendui jepi raka'e.

Jacó ramymino kuery Egito re ikuai va'ekue rery oĩa

1 Po rami ma Israel ra'y kuery rery, Jacó
reve Egito re oo va'ekue. Peteĩ-teĩ ogueraa
ngoo pygua kuery.
2 Rúben, Simeão, Levi ha'e Judá,
3 Issacar, Zebulom ha'e Benjamim,
4 Dã ha'e Naftali, Gade ha'e Aser.
5 Jacó guigua kuery ha'e javi ma setenta
ikuai. Ha'e rã José ma Egito re oiko ae ma.
6 Ha'e gui José omano ha'e tyke'y kuery ha'e
javi, ha'e javegua kuery ha'e javive.
7 Israel kuery ikuai porã vy heta-etave ha'e
imbaraeteve tema ovy. Ha'e rami vy ha'e
kuery yvy omonyẽ.

8 Ha'e gui Egito pygua huvixa mboae ju oĩ
José oikuaa e'ỹ va'e.*
9 Ha'e va'e ma aipoe'i guembiguai kuery pe:

— Aỹ ma Israel kuery heta vaipa ma,
nhandegui ipo'akave guive.
10 Ma'ẽ, jaikuaa rami jajapo ha'e kuery re
heta-etave e'ỹ aguã, xapy'a rei nhandere
opu'ãa ramo nhanderovaigua kuery re ha'e
kuery onhemoirũ e'ỹ aguã, ha'e nhandere
opu'ã vy nhandeyvy gui oje'oipa rive e'ỹ
aguã.
11 Ha'e rami vy omoĩ Israel kuery
momba'eapoarã oguereko axy rei aguã
ombovoyia rupi. Ha'e ramo Faraó pe Israel
kuery ojapo tetã mba'emo ra'yĩgue omoĩ
porã atyrã, Pitom ha'e Ramessés hery va'e.
12 Ha'e rami teĩ oguereko axy reia ramive ma
heta-etave tema ovy. Ha'e ramo nda'evei
rei ikuai Israel kuery gui.
13 Ha'e rami vy Egito pygua kuery
oguereko axy reive okuapy Israel kuery
omomba'eapoa py.
14 Ojavyky rei okuapy omomba'eapo poyi
vy, yapo omou'ũa py, tijolo ojapoa py ha'e
mba'ety rupi omba'eapoa py. Omba'eapoa
ha'e javi rupi omoingo axy.

Faraó ijayvuague rami e'ỹ kyrĩ'i va'e rexaa kuery ikuaiague

15 Ha'e gui Egito pygua huvixa ijayvu he-
breu regua kyrĩ'i va'e rexaa kuery pe. Ha'e
va'e kuery regua peteĩ ma Sifrá, ha'e rã
amboae ma Puá hery va'e.
16 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Hebreu regua memby pexa vy ke
peikuaa pota. Xapy'a rei ava'i ri ramo ma
pejuka 'rã. Ha'e rã kunhague'i ri ramo ma
tove ta'ikuai.
17 Ha'e rã kyrĩ'i va'e rexaa kuery ma Nhan-
deruete renonde ojererokyjea rupi ikuai vy
Egito pygua huvixa ijayvuague rami e'ỹ
ojapo. Ha'e rami vy ndojukai avakue'i itui'i
rã.

* 1:8 Atos 7.18

18 Ha'e ramo Egito pygua huvixa oenoĩ
uka kyrĩ'i va'e rexaa kuery. Ha'e vy aipoe'i
ha'e kuery pe:
— Mba'e re tu ha'e rami pejapo? Ndape-
jukai ri avakue'i.
19 Ha'e ramo kyrĩ'i va'e rexaa kuery
aipoe'i Faraó pe:
— Mba'eta hebreu regua kunhague ma
Egito regua rami e'ỹ ikyre'ỹ va'e vy kyrĩ'i
va'e rexaa kuery ovaẽ e'ỹ mbove ma voi 'rã
oikuavã — he'i okuapy.
20 Ha'e rami rã Nhanderuete opena porã
kyrĩ'i va'e rexaa kuery re, ha'e Israel kuery
heta-etave ete tema ovy, imbaraete guive.
21 Ha'e kyrĩ'i va'e rexaa kuery Nhanderuete
renonde ojererokyjea rupi vy ojapo ha'e
kuery voi imemby aguã rami.
22 Ha'e ramo Faraó ijayvu guembiguai
kuery pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Hebreu regua avakue'i itui nhavõ pe-
mombo 'rã Nilo yakã py. Ha'e rã kunh-
ague'i ma ndapejukai 'rã.

2

Moisés itui'i ha'e okakuaague

1 Ha'e gui peteĩ ava Levi regua oo vy
omenda peteĩ Levi regua rajy re.
2 Ha'e ramo kunha va'e ma kyrĩ va'e
oguereko vy oikuavã peteĩ ava'i. Ha'e vy
oexa rã iporã'i ramo onhomi mboapy jaxy
re.
3 Onhomi aguã nda'evevei ramo ma ojou
peteĩ ajaka jai rogue guigua, ha'e ombotypa
betume ha'e oja va'e py. Ha'e gui opi'a'i
omboyru vy yakã py omoĩ hembe katy'i jai
rogue ikuaia rupi.
4 Ha'e rã heindy ma mombyry gui oma'ẽ
oikovy mba'e pa oikoa oexaxe vy.
5 Ha'e gui Faraó rajy ou yakã py ojau aguã.
Hembiguai kunhataĩgue yakã yvýry ikuai.
Ha'e gui ajaka jai rogue mbyte ovu rã oexa
vy omondouka guembiguai ojopy aguã.
6 Oipe'a vy oexa kyrĩ va'e itui rã. Ha'e va'e
ojae'o ramo omboaxy. Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e ma hebreu regua ra'y ra'e.
7 Ha'e ramo heindy ou vy aipoe'i Faraó
rajy pe:
— Reipota pa aa peteĩ hebreu regua aenoĩ
omokambu ha'e omongakuaa aguã ndevy?
8 Faraó rajy ombovai:
— Tereo ha'vy — he'i. Ha'e ramo kun-
hataĩ oo vy oenoĩ kyrĩ va'e xy.
9 Ixupe Faraó rajy aipoe'i:
— Tereo, eraa kova'e ava'i, emongakuaa
xevy. Ha'e rã xee apaga 'rã repenaa re
— he'i. Ha'e ramo ixy ogueraa vy omon-
gakuaa.
10 Ha'e gui ava'i tujave ma ramo ogueraa
Faraó rajya py. Ha'e va'e ju oguereko opi'a
ete'i rami. Ha'e rami vy omboery Moisés,
"Yy gui anoẽ va'ekue" he'i vy.*

Egito pygua Moisés ojuka vy Midiã katy onhaague

11 Ha'e gui Moisés tuja ma vy oo gue-
tarã kuery ikuaia py. Ha'e vy oexa rã
omomba'eapoa poyi vai ete. Oexa avi peteĩ
Egito pygua oinupã rã hebreu regua.
12 Ha'e gui jovaive-ive re oma'ẽ vy avave
rei ndoexai vy ojuka Egito pygua, ha'e vy
hetekue ojaty ita ku'i reia py.
13 Ko'ẽgue ju oo vy oexa mokoĩ hebreu
regua joguero'a rã. Ha'e rami vy joapo vai
va'e pe aipoe'i:
— Mba'e re tu reinupã neretarã?
14 Ha'e va'e ombovai:
— Mava'e tu nemoĩ oreruvixarã orere
reikuaa pota aguã? Egito pygua rejukaague
rami jevy teve xejukaxe ri?
Ha'e nunga Moisés oendu vy okyje, "An-
hetẽ teve ha'e va'e oikuaa" he'i vy.*
15 Ha'e nunga Faraó voi omombe'ua rã
oendu vy ojukaxe Moisés. Ha'e rami teĩ
Faraó gui Moisés ojava vy oo Midiã yvy re
oiko.
Ha'e py ma oguapy oiny peteĩ ygua
yvýry.
16 Sacerdote Midiã pygua ma sete guajy
oguereko. Ha'e va'e kuery ma ygua py
ou yy ojara aguã. Ha'e rami vy mba'emo
oy'uaty oĩ va'e py omonyẽ imoiny nguu
rymba kuery vexa'i omboy'u aguã.
17 Ha'e jave jogueru avi vexa'i re opena va'e
kuery mboae, ha'e omonhamba kunhague
ha'e gui. Ha'e rã Moisés ma opu'ã vy oepy
kunhague, ha'e omboy'upa hymba kuery
guive.
18 Ha'e gui kunhague ma nguu Reuel-a py
ojevypa. Ha'e ramo tuu oporandu:
— Mba'e re tu kova'e ára peju voive ri?†
19 Kunhague ombovai:

* 2:10 Tery Moisés ma "Oguenoẽ mbyre" 'ea reve nhaendu rã joo ramigua. * 2:14 Atos 7.27-28,35
† 2:18 Reuel ma Midiã pygua sacerdote (versículo 16). Hery mboae ma Jetro (Êxodo 3.1).

— Peteĩ Egito pygua orereraa jepe vexa'i
re opena va'e kuery po gui. Ha'e gui yy
ju ojara orevy, ha'e mymba kuery pe voi
ome'ẽ oy'u aguã — he'i.
20 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Mamo ha'vy hiny ava va'e? Mba'e re
tu peja ra'e ha'e py? Penoĩ na, tou to'u
mbojape — he'i.
21 Ha'e ramo Moisés ovy'a ha'e va'e ava
reve opyta vy. Ha'e ramo Moisés ra'yxyrã
ome'ẽ guajy Zípora.
22 Ha'e gui ta'yxy oikuavã peteĩ ava'i. Ha'e
ramo omboery Gérson, "Yvy mboae re aiko
va'e" he'i vy.‡

Egito pygua huvixa omano rã guare

23 Yma ete ma rire omano Egito pygua
huvixa. Ha'e jave Israel kuery ipoaẽ riae
okuapy escravo ikuai vy. Ha'e vy ojapukai
okuapy. Ha'e ramo ha'e kuery ojapukaia
ma Nhanderuetea peve onhendu.
24 Ipoaẽa Nhanderuete oendu vy ima'endu'a
Abraão, Isaque ha'e Jacó reve ngupive
guarã ojapo va'ekue re.
25 Ha'e rami vy Israel kuery Nhanderuete
oexa vy oikuaa pota ikuai axya re.

3

Moisés reve Nhanderuete yvyra rogue hendy va'e mbyte gui ijayvuague

1 Ha'e gui Moisés opena oikovy guatyu
Jetro Midiã pygua sacerdote va'e rymba
kuery vexa'i re. Ha'e rami vy vexa'i kuery
ogueraa kuaray oikea katy tekoa e'ỹa va'e
py, ha'e Nhanderuete pegua yvyty re ovaẽ,
Horebe 'epy va'e py.*
2 Ha'e gui ixupe ojexa uka peteĩ anjo SENHOR-a guigua peteĩ yvyra rogue hendy va'e
mbyte. Moisés oma'ẽ rã yvyra rogue re tata
hendy oiny va'eri ndokai.
3 Ha'e ramo aipoe'i ojeupe ae:
— Aa ta peva'e katy, aexa aguã ha'e rami
ete iporã va'e. Mba'e re tu yvyra rogue
ndokai?
4 Ha'e katy oexa aguã oo rã SENHOR oexa
vy oenoĩ tata yvyra rogue hendy va'e mbyte
gui. Ha'e vy aipoe'i:
— Moisés, Moisés!
Ombovai:
— Apy ma aĩ.
5 Ha'e ramo aipoe'i ju:
— Ejuve eme kyvõ katy. Emboi ndepy
regua, mba'eta yvy repyrõ re'amya ma
iky'a e'ỹ va'e.*
6 Xee ma nderu Ruete, Abraão, Isaque
ha'e Jacó Ruete — he'i.
Ha'e ramo Moisés ma Nhanderuete re
oma'ẽ aguã okyje vy omo'ã ngova.*
7 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju:
— Xee aexa ete xevygua kuery Egito re
ikuai vy ojexavaia. Aendu ma ha'e kuery
ojapukaia imomba'eapoa kuery gui. Xee
aikuaa ojexavaia.
8 Ha'e nunga rupi aguejy araa jepe aguã
Egito pygua kuery po gui, ha'e ajapo aguã
ha'e va'e yvy gui yvy iporã mba'emo oata
e'ỹa py oje'oi aguã rami. Ha'e va'e yvy ma
kamby ha'e ei oata e'ỹa, ha'e cananeu kuery
rekoa, heteu, amorreu, ferezeu, heveu ha'e
jebuseu kuery rekoa.*
9 Mba'eta Israel kuery ojapukaia ma xea
peve onhendu, aexa avi Egito pygua kuery
opa marã rei ombojexavaia.
10 Eju ha'vy, aỹ xee romondouka 'rã Faraó-
a py, Egito yvy gui xevygua Israel kuery
reipe'a aguã — he'i.
11 Ha'e rami rã Moisés aipoe'i Nhan-
deruete pe:
— Mava'e tu xee aiko Faraó-a py aa aguã,
ha'e Egito yvy gui Israel kuery anoẽ aguã?
12 Nhanderuete ombovai:
— Xee aiko 'rã ndereve. Po rami 'rã
reikuaa xee romondoukaague: Egito gui
xevygua kuery renoẽmba ma rire kova'e
yvyty re ae ju xee Penderuete xemboete 'rã
pekuapy.
13 Moisés aipoe'i Nhanderuete pe:
— Ha'e gui Israel kuery ikuaia py avaẽ
vy ha'e kuery pe "Penderu kuery Ruete
xembou peẽ kuerya py" ha'e ramo ma ha'e
kuery oporandu 'rã xevy: "Mba'exa tu
hery?" he'i 'rã okuapy. Ha'e rami rã marã
rami tu aipoa'e 'rã ha'e kuery pe?
14 Nhanderuete ombovai Moisés pe:
— Xee ma xee ae. Po rami ndeayvu 'rã
Israel kuery pe: "Xee ae" he'i va'e xembou
peẽ kuerya py.
15 Po rami 'rã ndeayvu Israel kuery pe: "
SENHOR peneramoĩ kuery Abraão, Isaque

‡ 2:22 Tery Gérson ma "Yvy mboae regua" 'ea reve nhaendu rã joo ramigua. * 3:1 Horebe yvyty rery mboae ma Sinai. * 3:5 Atos 7.33 * 3:6 Mateus 22.32, Marcos 12.26, Lucas 20.37, Atos 7.32 * 3:8 Atos 7.34 † 3:15 Tery SENHOR ma "Aikove va'e" 'ea.

ha'e Jacó Ruete va'e rima xembou karamboae pendea py.† Po rami ae ma xerery opa va'erã e'ỹ. Ha'e va'e rupi ae 'rã xere penema'endu'a aỹ ha'e araka'e rã peve", 're.
16 Tereo ha'vy, emono'õmba Israel mongetaaty kuery. Aipo're ha'e kuery pe: " SENHOR peneramoĩ kuery Abraão, Isaque ha'e Jacó Ruete ojexa uka karamboae xevy. Ha'e va'e aipoe'i: 'Anhetẽ xee aikuaa pota ma pendere, aexa guive Egito yvy re penemoingo axya.
17 Ha'e nunga rupi xee aipoa'e: "Ajapo 'rã Egito yvy re pendekuai axy reia gui peo jepe aguã cananeu kuery yvy re, heteu, amorreu, ferezeu, heveu ha'e jebuseu kuery yvy re, yvy kamby ha'e ei oata e'ỹa py" ', he'i", 're 'rã ha'e kuery pe.

18 — Ha'e ramo ha'e kuery oendu 'rã ndeayvua, ha'e gui Israel mongetaaty kuery reve peo 'rã Egito pygua huvixaa py. Ha'e vy aipopeje 'rã ixupe: " SENHOR hebreu kuery Ruete ojekuaa uka orevy. Aỹ ma tove mboapy ára re toroo tekoa e'ỹa oĩ va'e katy, SENHOR Oreruete pe mba'emo rome'ẽ aguã", peje 'rã.
19 Ha'e rami teĩ xee aikuaa Egito pygua huvixa napenemondoukai 'rãa, xepo'akaa aexa uka e'ỹ rã.
20 Ha'e nunga rupi xepo aupi vy ajapo vai 'rã Egito yvy re. Ha'e kuery mbyte ambou 'rã opa marãgua nhomondyipaarã. Ha'e va'e rire mae ma penemondouka 'rã.
21 Mba'eta xee ajapo 'rã Egito pygua kuery penepytyvõxe aguã rami. Ha'e ramo penembouka rã ndapeo rivei 'rã, pendepo py mba'eve peraa e'ỹ re.
22 Ha'e rami 'rãgue py peẽ kuery regua peteĩ-teĩ kunha ojerure 'rã ha'e katy'i ikuai va'e, ha'e hoo py ovaẽ va'e-va'e pe prata ha'e ouro guigua iporã va'e re, ao re guive. Ha'e nunga pejopy vy pendera'y ha'e penderajy kuery re voi pemoĩ 'rã. Ha'e rami vy peraapa 'rã Egito pygua kuery mba'emo oguereko va'ekue.

4

Moisés mba'emo ojapo aguã re Nhanderuete ombo'eague

1 Ha'e gui Moisés ombovai:

— Ha'e rami avi xeretarã kuery ndogueroviai 'rã xeayvua, neĩ noendui 'rã guive. Ha'e rami vy " SENHOR ma ndojexa ukai ndevy", he'i 'rã xevy.

2 SENHOR oporandu ixupe:

— Mba'e tu ndepo py rereko va'e?

Ombovai vy

— Xepopoka rima areko — he'i.

3 Ha'e rã aipoe'i ixupe:

— Emombo ha'vy yvy py.

Ha'e ramo yvy py omombo rã ojeapo mboi. Ha'e va'e gui Moisés onha.

4 Ha'e gui SENHOR aipoe'i ju Moisés pe:

— Eju, ekuave'ẽ ha'e ejopy huguai re.

Ha'e ramo okuave'ẽ vy huguai re ojopy rã popoka rive ju ojeapo.

5 SENHOR aipoe'i:

— Ha'e nunga ma ha'e kuery oexa vy oguerovia aguã ndevy SENHOR ojexa ukaague, peneramoĩ kuery Abraão, Isaque ha'e Jacó Ruete.
6 Ha'e gui emoĩ ndepo ndepexo re — he'i. Ha'e rami opexo re opo omoĩ vy oipe'a jevy rã ipo re oĩ lepra, yro'y rami xiĩ va'e.

7 SENHOR aipoe'ive ju:

— Emoĩ ju ndepo ndepexo re — he'i ramo teĩgue ju opexo re opo omoĩ vy oipe'a jevy rã ho'o iporãa rami ae ju ojekuaa.

8 SENHOR aipoe'i:

— Jypygua hexa pyrã rejapo rã ha'e kuery nandereroviaai neĩ ndoikuaa potai teĩ xapy'a rei mokoĩa rejapo ramo ojerovia 'rã.
9 Ha'e rami avi ha'e va'e mokoĩ hexa pyrã rejapo rã ha'e kuery ndogueroviai, neĩ ndeayvua noendu potai ramo ma yy rejara 'rã yakã gui, ha'e renhoẽ 'rã yvy piru reia py. Ha'e rã yy yakã gui rejara va'ekue ojeapo 'rã tuguy yvy áry.

10 Moisés ombovai SENHOR pe:

— Ai SENHOR! Xee ma xeayvu kuaa va'e'ỹ, nerembiguai reve ndeayvu rire neĩ ndeayvu e'ỹ mbove. Mba'eta xejuru ha'e xeapekũ ipoyi vaipa xeayvu porã aguã.

11 SENHOR aipoe'i ixupe:

— Mava'e tu ojapo avakue juru? Mava'e tu ojapo ijayvu e'ỹ va'e ha'e oendu e'ỹ va'e, ha'e oexa va'e ha'e oexa e'ỹ va'e? Xee SENHOR e'ỹ teve ajapo?
12 Ha'e gui aỹ tereo. Xee ma ndejuru reve aiko vy rombo'e 'rã ndeayvu aguã.
13 Ha'e ramo aipoe'i:

— Ai SENHOR! Emondouka remondouka va'e rei, xee e'ỹ.

14 Ha'e ramo SENHOR ivai Moisés pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Levita regua Arão nderyke'y e'ỹ ri
ty'y? Xee aikuaa ha'e va'e ijayvu kuaa ete
va'ea. Ha'e gui ha'e ou ma oiny nerovaexĩ
vy. Nderexa vy ovy'a 'rã opy'a py.
15 Ha'e gui ndee hexeve ndeayvu vy re-
mombe'u 'rã ijayvu aguã. Ha'e gui xee aiko
'rã ndejuru ha'e ijuru reve, ha'e rombo'e 'rã
mba'emo pejapo aguã re.
16 Nderekovia nderyke'y 'rã ijayvu penetarã
kuery pe. Ha'e ma ndejuru rekovia 'rã
ijayvu, ha'e rã ndee ma ixupe aipo'ere uka
'rã xee Penderuete rami.
17 Ha'e rami ejopy kova'e popoka ndepo py,
ha'e va'e py hexa pyrã rejapo aguã — he'i.

Egito yvy katy Moisés ojevyague

18 Ha'e gui Moisés ojevy vy guatyu Jetro-a
py ranhe ovaẽ. Aipoe'i guatyu pe:

— Tove taa xeretarã kuery Egito yvy re
ikuaia py ju ajevy aguã, okuave teri paa
aexa aguã.

Ha'e rã Jetro ma

— Tereo porã ke — he'i Moisés pe.

19 Ha'e gui Midiã yvy re teri Moisés oiko
reve SENHOR aipoe'i ixupe:

— Tereo, ejevy ju Egito katy, mba'eta
ndejukaxe va'ekue omanomba ma — he'i.
20 Ha'e ramo Moisés ma gua'yxy ha'e gua'y
kuery ogueraa vy omoĩ mburika áry. Ha'e
rami vy Egito yvy katy ojevy. Opo py
ma Moisés ogueraa Nhanderuete pegua
popoka.
21 SENHOR aipoe'i ju Moisés pe:

— Egito yvy re revaẽ vy ke Faraó renonde
ejapopa hexa pyrã ndepo py amboaxa
va'ekue ha'e javi. Ha'e rami avi xee ajapo
'rã inhakã ratã aguã rami, neretarã kuery
omondouka e'ỹ aguã.
22 Faraó pe aipo're 'rã: "Po rami SENHOR
ijayvu: 'Israel kuery ma xera'y jypygua
rami.
23 Ha'e nunga rupi aipoa'e ndevy xera'y
remondouka aguã xevy oiko aguã. Ha'e
rã neremondoukaxei ramo xee ajuka 'rã
ndera'y jypyguare rereko va'e', he'i uka
ndevy", 're 'rã ixupe.
24 Ha'e gui tape rupi Moisés oguataa
rupi opytu'ua py SENHOR ovaexĩ. Ha'e vy
ojukaxe.*
25 Ha'e ramo ta'yxy Zípora ma peteĩ ita
haimbe va'e oguenoẽ vy omboi opi'a pire,
ha'e Moisés py yvy'iry omombo. Ha'e vy
aipoe'i ixupe:

— Ndee xeme ma xevy rã jouguy moẽa —
he'i.
26 Ha'e rami rã SENHOR oeja Moisés oikove
aguã rami. Opi'a pire omboia káuxa ae
ixupe ta'yxy "Xeme jouguy moẽa", he'i.
27 Ha'e gui tyke'y Arão pe voi SENHOR
aipoe'i:

— Tereo tekoa e'ỹa py eovaexĩ nderyvy
Moisés — he'i. Ha'e ramo ha'e va'e ojepe'a
ovy. Nhanderuete pegua yvyty oĩ va'e py
guyvy ovaexĩ vy oayvupa.
28 Ha'e ramo guyke'y Arão pe Moisés
omombe'u SENHOR hexeve ijayvu vy
omondoukaague, ha'e hexa pyrã ojapo
ukaague ha'e javi.
29 Ha'e gui Moisés jogueraa Arão reve.
Ha'e vy omboatypa Israel kuery monge-
taaty kuery.
30 Heta va'e kuery pe Arão omombe'u
Moisés pe SENHOR aipoe'i ukaague ha'e
javi, ha'e kuery oexaa py ojapo avi hexa
pyrã.
31 Ha'e rami rã ha'e kuery oguerovia.
Mba'eta SENHOR oikuaa pota vy Israel
kuery ikuai axya oexa ma. Ha'e nunga ha'e
kuery pe omombe'u rã oendu vy oĩmba
guenapy'ã re, ha'e ombojerovia.

5

Faraó pe Moisés ha'e Arão ijayvuague

1 Ha'e gui Faraó-a py Moisés Arão reve
jogueraa vy aipoe'i ixupe:

— Po rami SENHOR Israel kuery ruete
ijayvu: "Emondouka na xevygua kuery,
xemboete vy ngaru ojapo aguã tekoa e'ỹa
py", he'i.
2 Ha'e rã Faraó aipoe'i:

— Mava'e tu SENHOR oiko, ijayvua xee
aendu vy Israel kuery amondouka aguã?
Xee ndaikuaai teve " SENHOR" pejea, neĩ
namondoukai 'rã Israel kuery — he'i.
3 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'ive ju:

— Hebreu kuery ruete ma ou orepou.
Ha'e nunga rupi oremondouka na mboapy
ára re tekoa e'ỹa py roo aguã, SENHOR
oreruete pe mba'emo rome'ẽ aguã, orere
ha'e ombou e'ỹ aguã mba'eaxy, e'ỹ vy kyxe
revegua.

* 4:24 Nhanderuete ojukaxe mba'eta Moisés nomboi teri gua'y pire, ijayvuague rami e'ỹ (Gênesis 17.9-14).

4 Ha'e ramo ha'e kuery pe Egito pygua
huvixa aipoe'i:
— Moisés ha'e Arão, mba'e nunga rupi?
Mba'e re tu pemombytu'uxe ri penetarã
kuery omba'eapoa gui? Tapeo na peẽ kuery
pemba'eapo aguã katy.
5 Faraó aipoe'i avi:
— Penetarã kuery heta ma ikuai oreyvy
re. Ha'e rã peẽ ma pemombytu'uxe
omba'eapoa gui.

Faraó Israel kuery ombojexavai reiague

6 Ha'e va'e árave Faraó ijayvu guembiguai
huvixa kuery ha'e omba'eapoa re opena
va'e kuery pe. Ha'e vy aipoe'i:
7 — Aỹ gui ma Israel kuery pe
napeme'ẽvei ma 'rã mba'emo 'ygue jypy
guare rami, yvy jykuerã ojapo aguã. Ha'e
kuery ae too ha'e kuery ae tojou mba'emo
'ygue.
8 Ha'e rami avi ha'e kuery pe pejapo uka
'rã yvy jykuerã jypy'i guive ojapoaty rami
ae. Mbovyve'i tojapo eme. Mba'eta ha'e
kuery ma inhate'ỹ okuapy. Ha'e rami vy
ae "Jaje'oi, mba'emo nhame'ẽ Nhanderuete
pe", he'i.
9 Ha'e nunga rupi pembopoyive tema ha'e
va'e avakue rembiaporã, ha'e va'e rupi
anho ikuai aguã, ijapu va'e ayvu ojapyxaka
e'ỹ aguã — he'i.
10 Ha'e ramo hembiguai huvixa kuery
ha'e omba'eapoa re opena va'e kuery oje'oi
vy ijayvu Israel kuery pe:
— Faraó aipoe'i: "Pendevy name'ẽvei ma
'rã mba'emo 'ygue.
11 Tapeo, peẽ ae pejou mba'emo 'ygue pe-
joua py rei. Mba'eta mba'eve py ndape-
japoi 'rã penerembiapo mbovyve'i", he'i
uka pẽvy — he'i.
12 Ha'e ramo Egito yvy ha'e javi rupi Is-
rael kuery oaĩmba oje'oivy mba'emo 'ygue
'rãgue py hembyrekue ri jepe omono'õ
aguã.
13 Huvixa kuery ombojexavai rei herekovy.
Ha'e vy aipoe'i:
— Pejapopa ke penembiapo peteĩ-teĩ ára
pyguarã pejopy va'ekue mba'emo 'ygue
ikuai jave guare rami — he'i.
14 Ha'e rami vy oinupã Israel kuery
omba'eapoa re opena va'e kuery Faraó
rembiguai huvixa kuery omoĩ va'ekue.
Ha'e vy ha'e kuery pe aipoe'i okuapy:
— Mba'e re tu napemombai kuee, neĩ
ange penembiaporã pejopy va'ekue, kueve
guare rami yvy jykuerã pejapopa aguã?

Moisés ha'e Arão pe Israel kuery ivai okuapyague

15 Ha'e ramo Israel kuery omba'eapoa re
opena va'e kuery oje'oi Faraó-a py. Ixupe
ijayvu vy aipoe'i:
— Mba'e re tu ha'e rami orerereko
nerembiguai orekuai va'eri?
16 Mba'emo 'ygue ma nome'ẽavei ore kuery
nerembiguai orekuai va'e pe, ha'e rami teĩ
"Pejapo ke yvy jykuerã", 're uka orevy. Ore
ma orenupãmbaa rami teĩ pende kuery ae
pejejavy.
17 Ha'e rami teĩ Faraó ombovai:
— Peneate'ỹ, peneate'ỹ. Ha'e rami vy
ae "Jaje'oi, mba'emo nhame'ẽ SENHOR pe",
peje jepi.
18 Ha'e gui aỹ tapeo pemba'eapo. Ha'e rã
mba'emo 'ygue ma nome'ẽai 'rã pendevy.
Ha'e rami teĩ pejapo retaaty rami ae 'rã
pejapo yvy jykuerã.
19 Ha'e ramo Israel kuery omba'eapoa
re opena va'e kuery ojexavai rei okuapy,
ha'e kuery pe aipo'ea rã: "Mba'eve py
mbovyve'i pejapo eme yvy jykuerã, peteĩ-
teĩ ára py pejapo aguã va'ekue."
20 Ha'e gui Faraó renonde gui ha'e kuery
oje'oi vy oexa Moisés ha'e Arão ha'e kuery
rarõa py ikuai rã.
21 Ha'e vy ha'e kuery pe aipoe'i:
— Tove pendere SENHOR toexa pota,
toikuaa pota pendere, mba'eta peẽ pejapo
Faraó orere nda'ija'ei aguã rami, ha'e hem-
biguai kuery renonde. Ha'e kuery po py
reme'ẽ kyxe orejuka aguã — he'i okuapy.
22 Ha'e ramo Moisés SENHOR pe ojapukai.
Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR, mba'e re tu rembojexavai uka
kova'e kuery? Mba'e re tu xee xembou?
23 Mba'eta Faraó-a py nderery rupi xeayvu
aguã ajexa ukaa ára guive ma ojavyky rei
kova'e kuery. Ha'e rã ndee ma peteĩve py
ndereraa jepei teri ndevygua kuery.

6

1 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Aỹ ma rexa 'rã mba'emo Faraó re ajapo
va'e, mba'eta xepo'akaa aexa uka ramo 'rãe
penemondouka, xepo'akaa aexa uka ramo
'rãe penerenoẽ ukapa oyvy gui.

Israel kuery ogueraa jepe aguã re Nhanderuete ijayvuague

2 Ha'e gui Nhanderuete ijayvuve ju
Moisés pe. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Xee ma SENHOR.
3 Abraão, Isaque ha'e Jacó pe ajexa uka vy
Penderuete ipo'akapa va'ea rami ajekuaa
uka raka'e. Ha'e rã xerery SENHOR rupi ma
ha'e kuery pe ndajekuaa ukai.
4 Ha'e kuery reve ajapo avi xereve guarã,
ha'e va'e rupi Canaã yvy ame'ẽ aguã
hekoarã, ha'e va'e yvy re oguata rei va'e
rami ikuaiague ae.
5 Aendu avi Egito pygua kuery Israel kuery
escravo omoingo rã ipoaẽ okuapya. Ha'e
rami vy xema'endu'a xereve guarã ajapo
va'ekue re.
6 Ha'e nunga rupi aipo're Israel kuery pe:
"Xee ma SENHOR. Ha'e rami vy roguenoẽ
'rã Egito pygua penembovoyia guy gui.
Roipe'a 'rã pemba'eapo vaipaa gui, ha'e
rogueraa jepe 'rã xepo aupi vy nhombopa-
gaarã tuvixa va'e ambou reve.
7 Xee rogueraa 'rã xevy guarã, ha'e aiko
'rã Penderuete. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee
SENHOR ae Penderuete aikoa, Egito pygua
penembovoyia guy gui roguenoẽ va'e.
8 Ha'e rami vy rogueraa 'rã yvy Abraão pe
ame'ẽ aguã auraague, Isaque ha'e Jacó pe
guive. Pendevy ju ame'ẽ 'rã penderekoarã.
Xee ma SENHOR", 're 'rã xerery rupi.
9 Ha'ekue rami ae Moisés ijayvu Israel
kuery pe. Ha'e rami teĩ ha'e kuery ndoikuaa
potai Moisés re, escravo poyi ikuaia gui
onhe'ẽ py ikuerai vy.
10 Ha'e gui teĩgue ju SENHOR ijayvu
Moisés pe. Ha'e vy aipoe'i:
11 — Tereo Egito pygua huvixa Faraó-a py.
Aipo're ixupe: "Tove na too Israel kuery
ndeyvy gui", 're.
12 Ha'e rã Moisés ombovai vy aipoe'i SEN-
HOR pe:
— Neĩ endu ke, Israel kuery ma noen-
dui. Mba'exa'vy tu Faraó oendu ta xeayvu?
Ndaxeayvu porã kuaai — he'i.
13 Ha'e rami teĩ Moisés ha'e Arão pe SEN-
HOR ojapo uka ae Israel kuery peguarã, ha'e
Egito pygua huvixa Faraó peguarã guive,
Egito yvy gui Israel kuery oguenoẽ aguã.

Moisés ha'e Arão ramymino kuery rery oĩa

14 Po rami ma heta va'e kuery re opena
va'e kuery rery. Israel ra'y jypygua Rúben
ra'y kuery ma Enoque, Palu, Hezrom ha'e
Carmi. Ha'e va'e kuery ma Rúben ra'y
kuery.
15 Ha'e Simeão ra'y kuery ma Jemuel, Jamim,
Oade, Jaquim, Zoar ha'e Canaã pygua pi'a
Saul. Ha'e va'e kuery ma Simeão ra'y kuery.
16 Po rami ma Levi ra'y kuery rery
hamymino kuery reve: Gérson, Coate ha'e
Merari. Levi ma cento e trinta e sete ma'etỹ
re oiko.
17 Gérson ra'y kuery ma Libni ha'e Simei,
ta'y kuery rery oĩa rami.
18 Coate ra'y kuery ma Anrão, Isar, Hebrom
ha'e Uziel. Ha'e gui Coate ma cento e trinta
e três ma'etỹ re oiko.
19 Merari ra'y kuery ma Mali ha'e Musi. Ha'e
rami ma Levi ra'y kuery rery hamymino
kuery reve.
20 Ha'e gui Anrão ma gua'yxyrã ojou ojaixe
Joquebede. Ha'e ramo oikuavã Arão ha'e
Moisés. Anrão ma cento e trinta e sete
ma'etỹ re oiko.
21 Isar ra'y kuery ma Corá, Nefegue ha'e
Zicri.
22 Uziel ra'y kuery ma Misael, Elzafã ha'e
Sitri.
23 Arão ma gua'yxyrã ojou Aminadabe rajy
Eliseba, Naassom reindy va'e. Ha'e ramo
oikuavã'i Nadabe, Abiú, Eleazar ha'e Ita-
mar.
24 Corá ra'y kuery ma Assir, Elcana ha'e
Abiasafe. Ha'e va'e ma Corá ra'y kuery.
25 Ha'e gui Arão ra'y Eleazar ma gua'yxyrã
ojou Putiel rajy kuery va'e regua. Ha'e
ramo oikuavã'i Finéias. Ha'e va'e kuery ma
hoo va'e yvatekueve va'e ikuai gua'y kuery
reve.
26 Ha'e gui Arão ha'e Moisés pe ae SENHOR
aipoe'i: "Penoẽ ke Israel kuery Egito yvy
gui xondaro ikuai va'e rami" he'i va'ekue.
27 Ha'e va'e kuery ma Egito pygua huvixa
Faraó pe ijayvu va'ekue Egito gui Israel
kuery oguenoẽ aguã. Moisés ha'e Arão hery
va'e.

Faraó pe Moisés ijayvu jevyague

28 Ha'e va'e jave ae SENHOR ijayvu Moisés
pe Egito yvy re oiko rã.
29 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Xee ma SENHOR. Aipo're Egito pygua
huvixa Faraó pe ndevy xeayvuague ha'e
javi rupi — he'i.
30 Ha'e ramo Moisés ombovai SENHOR
renonde:

— Xee ma ndaxeayvu porã kuaai.
Mba'exa tu Faraó xenhe'ẽ rendu ta?

7

1 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Ma'ẽ, ndee romoĩ tuuete rami Faraó
áry. Ha'e rã nderyke'y Arão oiko 'rã
ndeayvu mombe'uarã.
2 Mba'eta nderyke'y Arão pe remboaxa 'rã
ndevy aipoa'e uka va'e ha'e javi. Ha'e gui
ha'e va'e ju 'rã ijayvu Faraó pe, oyvy gui
Israel kuery omondouka aguã.
3 Ha'e rami avi xee ma ajapo 'rã Faraó inhakã
ratã aguã rami. Ha'e Egito yvy re ajapo 'rã
heta hexa pyrã ha'e xeguigua iporã va'e.
4 Ha'e rami teĩ Faraó ndojapyxakai 'rã pen-
deayvu re. Ha'e nunga rupi xee amoĩ
'rã xepo Egito áry. Ha'e rami vy ajapo
'rã Egito yvy gui oẽmba aguã rami xexon-
daro kuery xevygua kuery ikuai va'e, Israel
kuery, nhombopagaarã tuvixa va'e aikuaa
uka reve.
5 Ha'e ramo Egito pygua kuery oikuaa 'rã
xee SENHOR aikoa, Egito áry xepo amoĩ jave
ha'e kuery mbyte gui Israel kuery anoẽmba
vy.
6 Ha'e gui Moisés ha'e Arão ojapo ha'e
rami. Ha'e kuery pe SENHOR ijayvuague
rami ae ojapo okuapy.
7 Moisés ma oitenta ma'etỹ oguereko, ha'e
rã Arão ma oitenta e três ma'etỹ oguereko
Faraó pe ijayvu jave py.
8 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés ha'e
Arão pe:
9 — Ha'e gui pẽvy Faraó "Pejapo ha'vy
hexa pyrã, ha'e ramo ajerovia 'rã pen-
dere", he'i rã ke aipo're Arão pe: "Ejopy
ndepopoka, ha'e emombo Faraó renonde."
Ha'e ramo ojeapo 'rã mboi.
10 Ha'e ramo Moisés ovaẽ Faraó-a py Arão
reve. Ha'e vy ojapo SENHOR ha'e kuery pe
ojapo uka va'ekue. Arão omombo opopoka
Faraó ha'e hembiguai kuery renonde. Ha'e
ojeapo mboi.
11 Ha'e ramo Faraó ogueruruka hi'arandu
va'e ha'e imba'evyky va'e kuery. Ha'e
ramo Egito pygua hi'arandu va'e kuery
ma ha'ekue rami ae ojapo nhemi rupi
hi'arandua py.
12 Ha'e ramo ha'e kuery voi opopoka peteĩ-
teĩ omombo ramo ojeapo mboi. Teĩ Arão
popoka ho'upa ha'e kuery popoka.
13 Ha'e rami teĩ Faraó inhakã ratã vy noendu
potai SENHOR ijayvuague re.

*Jypygua nhombopagaarã yy tuguy omoin-
goague*

14 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Faraó ma inhakã ratã vy nomon-
doukaxei neretarã kuery.
15 Tereo ju Faraó-a py ko'ẽmba'i ramove.
Ha'e ma oo 'rã yy katy. Rearõ 'rã yakã
yvýry. Ndepo py rereko 'rã ndepopoka
mboi ojeapo va'ekue.
16 Ha'e aipo're ixupe: " SENHOR hebreu
kuery ruete xembou ndea py aipoa'e aguã:
'Emondouka xevygua kuery tekoa e'ỹa py
ikuai aguã xevy. Ha'e rami teĩ aỹ peve
nerendu potai', ha'e aguã.
17 Ha'e gui SENHOR aipoe'i ukave ju: 'Pova'e
nunga rupi 'rã reikuaa xee SENHOR aikoa.
Kova'e popoka xepo py areko va'e py ain-
upã 'rã yy yakã rupi oĩ va'e. Ha'e ramo oiko
'rã tuguy.
18 Pira yakã rupi ikuai va'e omanomba 'rã.
Yakã heakuã vaikue 'rã, ha'e Egito pygua
kuery ojeguaru 'rã yakã gui oy'u aguã', he'i
uka."
19 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
— Aipo're Arão pe: "Ejopy ndepopoka,
ha'e eupi ndepo yy Egito rupi ikuai va'e
áry, yakã, yy rape, yupa ikuai va'e ha'e yy
omboty pyre ha'e javi áry, tuguy oiko aguã.
Toiko tuguy Egito yvy jave re, yryru yvyra
guigua ha'e ita guigua py", 're 'rã ixupe —
he'i.
20 Ha'e ramo Moisés ha'e Arão ojapo
SENHOR ijayvuague. Ha'e rami vy Arão
opopoka oupi vy oinupã yy yakã rupi oĩ
va'e, Faraó ha'e hembiguai kuery oexaa py.
Ha'e ramo yy yakã rupi oĩ va'e ha'e javi
tuguy oiko.
21 Pira yakã rupi ikuai va'e omanomba. Yakã
heakuã vaikue. Ha'e Egito yvy re ikuai va'e
nda'evevei yakã gui oy'u aguã. Egito yvy
jave re tuguy oiko.
22 Ha'e gui Egito pygua imba'ekuaa va'e
kuery voi ha'ekue ramigua ju ojapo okuapy
nhemi rupi hi'arandua py. Ha'e nunga rupi
Faraó inhakã ratã vy noendu potai, SENHOR
ijayvuague rami vy.
23 Faraó ojere vy ngoo katy ju oo. Neĩ ha'e
nunga re voi ndoikuaa potai opy'a py.
24 Ha'e gui Egito pygua kuery ha'e javi ojo'o
okuapy yakã yvýry, ojou aguã yy oy'u aguã.
Mba'eta yy yakã guigua nda'evei oy'u aguã.
25 Ha'e gui SENHOR yakã oinupã uka rire
sete ára oaxa.

8

Mokoĩa nhombopagaarã ju'i ombouague

1 Ha'e va'e rire SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Tereo ju Faraó-a py, ha'e aipo're ixupe: “Po rami SENHOR ijayvu: ‘Tove too xevygua kuery, xevy ikuai aguã.
2 Xapy'a rei neremondoukai ramo ma rombopaga 'rã ju'i ndeyvy ha'e javi rupi ambou vy.
3 Yakã gui oiko 'rã ju'i. Mbovy e'ỹ 'rã oẽ, oiko 'rã ndero py, opy ja'o'i rekeaty py, nderupa áry, nerembiguai kuery ro rupi, ndevygua kuery re, ha'e mbojape pembojyaty rupi, mbojaperã pemoapomoaty rupi.
4 Ju'i ojeupi 'rã ndere, nerembiguai kuery ha'e ndevygua kuery ha'e javive re’, 're 'rã ixupe.”

5 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

— Aipo're ke Arão pe: “Eupi ndepo ndepopoka reve yakã áry, yy rape ha'e yupa ikuai va'e áry, ju'i rejapo Egito yvy re oẽ aguã rami”, 're.
6 Ha'e ramo Arão opo oupi yy Egito yvy re ikuai va'e áry. Ha'e rã ju'i oẽ vy Egito yvy ha'e javi rupi ojao'i.
7 Ha'e ramo imba'ekuaa va'e kuery ha'ekue ramigua ju ojapo nhemi rupi hi'arandua py. Ha'e vy ojapo Egito yvy re ju'i oẽ aguã rami.

8 Ha'e gui Faraó oenoĩ Moisés ha'e Arão. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Pejerure SENHOR pe oipe'a aguã ju'i xea gui ha'e xevygua kuerya gui. Ha'e ramo ma pende kuery romondouka 'rã SENHOR pe mba'emo peme'ẽ aguã.

9 Ha'e ramo Moisés aipoe'i Faraó pe:

— Aipo're ke xevy araka'e pa reipota ajerure ndere, nerembiguai kuery ha'e ndevygua kuery re, ju'i oipe'aa aguã ndea gui ha'e ndero pygua kuerya gui, yakã py anho ju opyta aguã.

10 — Ko'ẽ rã — he'i.

Moisés aipoe'i:

— Toiko ndeayvua rami, reikuaa aguã peteĩve jipoia SENHOR Oreruete ramigua.
11 Ndea gui ojepe'apa 'rã ju'i, ndero pygua kuery, nerembiguai kuery ha'e ndevygua kuerya gui. Yakã py anho ju 'rã ikuai — he'i.
12 Ha'e ramo Moisés ha'e Arão jogueraa Faraó-a gui. SENHOR pe Moisés ojapukai ju'i káuxa, Faraó reve jogueroayvuague rami vy.
13 Ha'e ramo SENHOR ojapo Moisés ijayvuague rami. Ju'i omanomba oo rupi, oka rupi ha'e mba'ety rupi ikuaiague py.
14 Ijaty reta-eta. Ha'e ramo yvy jave re heakuã vaikue.
15 Ha'e gui Faraó ma oo jepea oexa vy inhakã ratãve ju. Ha'e vy noenduxevei, SENHOR ijayvuague rami vy.

Mboapya nhombopagaarã ky ombouague

16 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Aipo're Arão pe: “Eupi ndepopoka, ha'e einupã yvy ku'i re, ky oiko aguã Egito yvy jave re”, 're.
17 Ha'e rami ojapo. Arão opo opopoka reve oupi vy oinupã yvy ku'i. Ha'e ramo oiko reta ky avakue re ha'e mymba kuery re. Yvy ku'i ha'e javi gui ky oiko Egito yvy jave re.
18 Ha'e ramo imba'ekuaa va'e kuery ma ha'ekue ramigua ae avi o'arandua rupi ojapo nhemixe ky omoingo aguã, va'eri ndojapo kuaai. Ky anho ikuai avakue re ha'e mymba kuery re.

19 Ha'e ramo imba'ekuaa va'e kuery aipoe'i Faraó pe:

— Kova'e ma Nhanderuete kuã ojapo va'e — he'i teĩ Faraó inhakã ratã. SENHOR ijayvuague rami vy noendui ae.

Irundya nhombopagaarã mberu ombouague

20 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Epu'ã ke ko'ẽ rã aje'ive'i reve, ha'e ejexa uka ju Faraó pe. Ha'e va'e oo 'rã oiny yy katy. Ha'e rã ixupe aipo're: “Po rami ijayvu SENHOR: ‘Tove too xevygua kuery, xevy ikuai aguã.
21 Ha'e gui xevygua kuery neremondoukai ri ramo ma'ẽ, xee ambou 'rã mberu nde'áry, nerembiguai kuery, ndevygua kuery ha'e ndero pygua kuery áry. Ha'e Egito pygua kuery ro rupi omonyẽmba 'rã mberu, yvy ha'e kuery ikuaia voi.
22 Ha'e rã Gósen yvy re xevygua kuery ikuaia rupi ma amboae rami 'rã ajapo. Xevygua kuery ikuaia re mberu ndoikoi 'rã, reikuaa aguã pendeyvy mbyte re voi xee SENHOR aikoa.
23 Ha'e rã ndevygua kuery ma xevygua kuery arekoa rami e'ỹ 'rã areko. Ko'ẽ rã oiko 'rã ha'e nunga hexa pyrã’, he'i uka ndevy”, 're.
24 Ha'e rami ae SENHOR ojapo. Ha'e ramo Faraó ro re ou mbovy e'ỹ mberu, hembiguai

kuery ro re ha'e Egito yvy ha'e javi áry. Ha'e
ramo yvy na'iporãvei mberu gui.
25 Ha'e ramo Faraó oenoĩ Moisés ha'e
Arão. Ha'e vy aipoe'i:
— Tapeo, Penderuete pe mba'emo
peme'ẽ teĩ kova'e yvy re anho ta'vy.
26 Moisés ombovai:
— Ha'e rami rojapo aguã nda'evei,
mba'eta SENHOR Oreruete pe rome'ẽ 'rã
mba'emo Egito pygua kuery ojou porã
va'e'ỹ. Ma'ẽ, xapy'a rei ha'e kuery oexaa
rupi ha'e nunga rome'ẽ ramo ha'e kuery
oreapipa 'rã ita py.
27 Ha'e rami 'rãgue py mboapy ára re 'rã
roo tekoa e'ỹa py, ha'e py mae SENHOR
Oreruete pe mba'emo rome'ẽ aguã, orevy
aipoe'ia rami vy — he'i.
28 Ha'e ramo Faraó aipoe'i:
— Ha'eve 'rã tekoa e'ỹa py teĩ peo aguã
mba'emo peme'ẽ aguã. Ha'e rami avi mom-
byry ete e'ỹ 'rã peo. Ha'e xere voi ke
penhembo'e.
29 Moisés ombovai:
— Ma'ẽ, aỹ ma xee nerenonde gui aa vy
anhembo'e 'rã SENHOR pe. Ha'e gui ko'ẽ
rã kova'e mberu ojepe'apa 'rã ndee Faraó-
a gui, nerembiguai kuery ha'e ndevygua
kuery ha'e javia gui. Ha'e rami avi Faraó,
xembotavyve eme, xeretarã kuery SENHOR
pe mba'emo ome'ẽ aguã neremondoukaia
py — he'i.
30 Ha'e ramo Faraó renonde gui Moisés oo
vy onhembo'e SENHOR pe.
31 Ha'e ramo SENHOR ojapo Moisés
ijayvuague rami. Ha'e ramo mberu
ojepe'apa Faraó-a gui, hembiguai kuery
ha'e ixupegua kuery ha'e javia gui. Peteĩ'i
voi ndopytai mberu.
32 Ha'e rami teĩ Faraó inhakã ratã ju. Ha'e vy
nomondoukai ha'e kuery.

9

Peteĩ nhiruĩa nhombopagaarã mymba re mba'eaxy ombouague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Ejexa uka ju Faraó pe, ha'e aipo're ix-
upe: "Po rami SENHOR hebreu kuery ruete
va'e ijayvu: 'Tove too xevygua kuery, xevy
ikuai aguã.
2 Mba'eta xapy'a rei neremondoukai ha'e
remombyta nhea'ã ramo
3 SENHOR opo omoĩ 'rã nerymba kuery
nhuũndy rupi ikuai va'e áry, kavaju kuery,
mburika, camelo kuery, vaka ha'e vexa'i
kuery áry, mba'eaxy vaikue ombou vy.
4 Ha'e rã Israel kuery rymba kuery re ma
SENHOR amboae rami 'rã ojapo Egito pygua
kuery rymba re ojapo 'rãgue py, Israel
kuery rymba neĩ peteĩve omano e'ỹ aguã', he'i uka ndevy.
5 Mba'eta SENHOR oa'anga ma ha'e nunga
oiko aguã ára. Ko'ẽ rã ha'e nunga SENHOR
omoingo 'rã yvy re", 're 'rã ixupe — he'i.
6 Ha'e gui ko'ẽ jevy SENHOR ha'e nunga
ombou ramo Egito pygua kuery rymba ha'e
javi omano. Ha'e rã Israel kuery rymba ma
nomanoi neĩ peteĩ.
7 Ha'e gui Faraó omondouka oma'ẽ aguã,
ha'e rã Israel kuery rymba nomanoi neĩ
peteĩ. Ha'e rami teĩ Faraó inhakã ratã vy
nomondoukai ha'e kuery.

Seis-a nhombopagaarã ai vaikue ombouague

8 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés ha'e
Arão pe:
— Tata rupa gui pejopy pendepo renyẽ
tanhimbu. Ha'e ramo Faraó renonde
Moisés omombo 'rã yvate katy.
9 Ha'e va'e gui oiko 'rã iku'i va'e Egito yvy
ha'e javi áry. Ha'e ramo Egito yvy jave rupi
oiko 'rã irurupa, opu 'rã ai vaikue avakue re
ha'e mymba kuery re — he'i.
10 Ha'e ramo ha'e kuery oo vy tata rupa
gui ojopy tanhimbu, ha'e vy oo Faraó-a py.
Moisés omombo yvate katy. Ha'e ramo ha'e
va'e gui oiko irurupa va'e ha'e ai vaikue
avakue re ha'e mymba kuery re.
11 Ha'e nunga rupi Moisés renonde gui
imba'ekuaa va'e kuery ojepe'apa ai vaikue
gui. Mba'eta imba'ekuaa va'e kuery re voi
ai vaikue oiko, ha'e Egito pygua kuery ha'e
javi re.
12 Ha'e rami teĩ SENHOR ojapo Faraó inhakã
ratã aguã rami. Ha'e ramo noendui, Moisés
pe SENHOR ijayvuague rami vy.

Sete-a nhombopagaarã amandau ombouague

13 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Epu'ã ke ko'ẽ rã aje'ive. Ejexa uka
Faraó pe, ha'e aipo're ixupe: "Po rami
SENHOR hebreu kuery ruete ijayvu: 'Tove
too xevygua kuery, xevy ikuai aguã.
14 Mba'eta aỹ ma ndere ete amoĩ 'rã nhom-
bopagaarã ha'e javi, nerembiguai kuery
ha'e ndevygua kuery áry, peikuaa aguã
avave rei xee ramigua jipoia yvy jave re.

15 Mba'eta ha'e rami ajapoxe va'e rire ro-
juka aguã xepo amoĩ ma 'rãgue, ndee ha'e
ndevygua kuery áry mba'eaxy ambou vy.
Roipe'apa ma 'rãgue yvy gui.
16 Ha'e rami teĩ ha'e rami ndajapoi, ndevy
aexa uka aguã xepo'akaa, ha'e xerery rupi
xereko omombe'ua aguã yvy jave re.*
17 Ha'e rã ndee repu'ã rei teri va'e ty'y
xevygua kuery rovai, remondouka e'ỹ
aguã?
18 Ma'ẽ, ko'ẽ rã kova'e hora ojeupity ju jave
ajapo 'rã amandau ho'a vaipa aguã rami,
Egito yvy re oiko e'ỹ teri va'e ramigua
ijypya ára gui aỹ peve.
19 Ha'e gui aỹ ma emoinge ukapa nerymba
vaka, avakue ha'e mymba nhuũndy rupi
ikuai va'e. Mba'eta opy ndoikei vy ha'e
kuery re amandau ho'a rã omanomba 'rã',
he'i uka ndevy", 're.

20 Ha'e ramo Faraó rembiguai kuery va'e
regua amongue ma SENHOR ayvu oendu vy
ojeayvu. Ha'e rami vy ojapo guembiguai
kuery ha'e guymba vaka kuery oupa aguã
rami ngoo rupi.
21 Ha'e rã SENHOR ayvu re ndoikuaa potai
va'e ma oeja guembiguai kuery ha'e vaka
kuery nhuũndy re ae.

22 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Eupi ndepo yvate katy. Ha'e rã ho'a
'rã amandau Egito yvy jave re, avakue áry,
mymba ha'e Egito yvy jave re mba'ety rupi
onhotỹ mbyre ikuai va'e áry.
23 Ha'e ramo Moisés yvate katy opopoka
oupi ramo SENHOR ombou yapu hatã va'e
ha'e amandau, tata voi ho'a yvy re. Ha'e
rami vy SENHOR ojapo amandau Egito yvy
re ho'a aguã.
24 Ha'e rami ete amandau ha'e tata amandau
re irũ va'e ho'a nda'evei ete va'e. Ha'e
ramigua oiko va'e'ỹ teri Egito yvy re, Egito
pygua ikuai ypya ára guive.
25 Ha'e gui Egito yvy jave re amandau ojuka
opa mba'e oka rupi ikuai va'e, avakue
ha'e mymba kuery. Amandau ojavyky
avi mba'ety rupi onhotỹ mbyre ha'e javi,
omopẽmba avi yvyra nhuũndy rupi ikuai
va'e.
26 Ha'e rã Gósen yvy re Israel kuery ikuaia py
anho ndo'ai amandau.

27 Ha'e ramo Faraó oenoĩ uka Moisés ha'e
Arão. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Aỹ ma ajejavy. SENHOR ma heko porã
va'e, ha'e rã xee ha'e xevygua kuery ma
rojejavy va'e.
28 Ejapukai ke ha'vy SENHOR pe, mba'eta
ha'eve ma kova'e yapu atã va'e ha'e aman-
dau. Xee romondouka 'rã, ndapepytavei
ma 'rã apy.

29 Ha'e ramo Moisés ombovai:

— Xee ma tetã gui aẽ vy xepo aupi 'rã
SENHOR pe. Ha'e ramo yapu va'e oaxa 'rã,
ndo'avei 'rã amandau, peikuaa aguã ko yvy
SENHOR mba'ea.
30 Ha'e rami avi xee aikuaa ndee ha'e nerem-
biguai kuery SENHOR Oreruete renonde pe-
jererokyje aguã noĩ teria.
31 (Ha'e jave py linho ha'e cevada ikuai va'e
ojavykypa, mba'eta cevada ma hary ma,
ha'e rã linho ma ipoty.
32 Ha'e rã trigo ha'e centeio ma ndojavykyi,
naenhoĩ teri ramo.)

33 Ha'e gui Faraó renonde gui Moisés oo ju
vy oẽ tetã gui. SENHOR pe opo oupi ramo
yapu atã va'e ha'e amandau oaxapa, neĩ
nda'okyvei yvy re.

34 Ha'e rami teĩ amandau ha'e yapu atã
va'e oaxapa rã Faraó oexa vy ojejavyve ju,
mba'eta guembiguai kuery reve inhakã ratã
va'e meme.
35 Ha'e rami vy Faraó inhakã ratã vy nomon-
doukai Israel kuery, Moisés pe SENHOR
ijayvuague rami vy.

10

Oito-a nhombopagaarã tuku ombouague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Tereo Faraó-a py, mba'eta amoakã
ratã, hembiguai kuery guive, ha'e kuery
mbyte ajapo aguã kova'e nunga hexa pyrã,
2 ha'e ndera'y kuery pe, ndera'y ra'y kuery
pe remombe'u aguã Egito pygua kuery
ajavyky reiague, ha'e ha'e kuery mbyte
mbovykue rei e'ỹ nhomondyipaarã am-
bouague, ha'e kuery oikuaa aguã xee ae
SENHOR aikoa — he'i.

3 Ha'e ramo Moisés ha'e Arão oo vy ojexa
uka Faraó renonde. Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Po rami SENHOR hebreu kuery ruete
ijayvu: "Raka'e peve tu nerenhemo'yvyĩ'i
'rã xerenonde? Tove too xevygua kuery,
xevy ikuai aguã.

* 9:16 Romanos 9.17

4 Ha'e rami teĩ xevygua kuery neremondoukaxei aguã ramo ma'ẽ, ko'ẽ rã ambou
'rã tuku ndeyvy re.
5 Ha'e ramo ojao'ipa 'rã yvy. Ha'e va'e gui
neĩ peteĩ henda py ma ndojekuaavei 'rã.
Ha'e kuery ho'upa 'rã amandau ndojavykypai va'ekue, ho'upa avi 'rã yvyra pendeyvy
re henhoĩ va'ekue.
6 Ndero rupi voi omonyẽmba 'rã, nerembiguai kuery ha'e Egito pygua kuery ha'e
javi ro. Nderu kuery oexa e'ỹ teri va'e
nunga, neĩ neramoĩ kuery voi, yvy re ikuaia
ára guive kova'e ára peve", he'i uka ndevy
— he'i. Ha'e gui Moisés ojere vy ojepe'a ju
ovy Faraó renonde gui.

7 Ha'e ramo Faraó rembiguai kuery
aipoe'i ixupe:

— Raka'e peve tu kova'e ava nhandejopy 'rã herekovy? Emondouka na ha'e
kuery, SENHOR nguuete pe ikuai aguã.
Ndereikuaai teri ri ty'y Egito ivaipa maa? —
he'i okuapy.

8 Ha'e gui Faraó renonde ogueru ju
Moisés ha'e Arão. Ha'e ramo ha'e aipoe'i
ha'e kuery pe:

— Tapeo, peiko SENHOR penderuete pe.
Ha'e gui mava'e kuery tu oo va'erã pendereve?

9 Moisés ombovai:

— Ore revegua oo 'rã kunumigue, tujakue'i, orera'y kuery, orerajy kuery, orerymba kuery ha'e vaka kuery ha'e javi.
Mba'eta rojapo 'rãe ngaru SENHOR pegua —
he'i.

10 Ha'e ramo Faraó aipoe'i ha'e kuery pe:

— Toiko SENHOR pendereve, peẽ ha'e
kyrĩgue reve, xapy'a rei romondouka ri
ramo. Ha'e rami avi peikuaa pota, mba'eta
ha'eve'ỹa rami pejapoxe.
11 Ha'e rami nda'evei 'rã. Tapeo peẽ avakue
anho SENHOR pe pendekuai aguã rejerurea
rami — he'i. Ha'e rami vy Faraó guenonde
gui oipe'a uka.

12 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Eupi ndepo Egito yvy áry, tuku ou vy
ho'upa aguã jai rogue yvy re ikuai va'e,
amandau ndojavykypai va'ekue ha'e javi —
he'i.

13 Ha'e gui Egito yvy áry Moisés opopoka
oupi ramo SENHOR kuaray oua katy gui
ombou yvytu. Ha'e va'e ára pukukue re
ha'e pytũ mbukukue re oipeju. Ha'e gui
ko'ẽ jave ma yvytu rupi ou tuku.
14 Ha'e rami vy tuku ou Egito yvy jave áry,
yvy jave re oguejy. Heta ete vy ha'e va'e e'ỹ
mbove ndoikoi teri ha'e va'e nunga tuku,
neĩ ha'e va'e rire ndouvei ma 'rã ha'e va'e
ramigua.
15 Mba'eta ojao'ipa yvy ha'e javi, yvy huũ rei
aguã rami opyta. Ho'upa jai rogue yvy re
ikuai va'e ha'e yvyra'a ha'e javi, amandau
ndojavykypai va'ekue. Egito yvy ha'e javi
rupi mba'eve jipovei ipyau va'e yvyra re,
neĩ jai rogue mba'ety rupi ikuai va'e.

16 Ha'e rami rã Faraó oenoĩ pojava Moisés
ha'e Arão. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Ajejavy SENHOR penderuete rovai ha'e
peẽ kuery rovai.
17 Ha'e gui aỹ ma ajerure pẽvy xeperdoa
ju aguã ajejavya aỹgua voi. Ha'e pejerure
SENHOR penderuete pe xegui oipe'a aguã
kova'e manoa — he'i.

18 Ha'e ramo Faraó renonde gui Moisés oo
ju vy ojapukai SENHOR pe.
19 Ha'e ramo SENHOR ojapo yvytu kuaray
oikea katy gui ju oipeju atã aguã rami. Ha'e
va'e ma tuku oguerovevepa vy oitypa Ye'ẽ
Pytã va'e py. Neĩ peteĩ tuku ndopytai Egito
yvy jave re.
20 Ha'e rami teĩ SENHOR Faraó omoakã ratã
ramo nomondoukai Israel kuery.

Nove-a nhombopagaarã pytũ ombouague

21 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Eupi ndepo yvate katy, Egito yvy re
pytũ ou aguã, pytũ vaikue japokoa va'e
regua — he'i.
22 Ha'e ramo Moisés yvate katy opo oupi
ramo oiko pytũ ana Egito yvy jave re
mboapy ára re.
23 Ha'e nunga rupi peteĩve ndajoexai, peteĩve oĩa gui nopu'ãi mboapy ára re. Ha'e
rã Israel kuery ro rupi ma hexakã.

24 Ha'e ramo Faraó oenoĩ Moisés. Ha'e vy
aipoe'i ixupe:

— Tapeo, peiko SENHOR pe. Topyta
penerymba vexa'i ha'e penerymba vaka
anho. Pendera'y kuery kyrĩgue ma too avi
pendupive.

25 Moisés ombovai:

— Ha'e rami ri ramo ndee ae 'rã reme'ẽ
orepo py mba'emo rojuka ha'e roapy vy
SENHOR Oreruete pe rome'ẽ va'erã.
26 Any, orerymba vexa'i kuery avi 'rã oo
orerupive. Neĩ peteĩve pyapẽ ndopytai
'rã, mba'eta ha'e va'e regua gui roiporavo 'rã SENHOR Oreruete pe rome'ẽ aguã.

Ndoroikuaai mba'e nunga pa SENHOR pe
rome'ẽ va'erãa, ha'e py rovaẽ e'ỹa ja — he'i.
27 Ha'e gui Faraó inhakã ratã aguã rami
SENHOR ojapo ramo nomondoukaxei.
28 Ha'e rami vy Faraó aipoe'i Moisés pe:
— Ejepe'a ke xea gui, ha'e eiko kuaa
xerova rexa ve'ỹ aguã. Mba'eta xerova rexa
jevya ára ma remano 'rã.
29 Moisés ombovai:
— Ha'evea rami ndeayvu. Xee ndaexa
jevyvei ma 'rã nderova — he'i.

11

Dez-a nhombopagaarã Nhanderuete ombou aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Peteĩgue ju 'rã ambou nhomoingo ax-
yarã Faraó ha'e Egito yvy ha'e javi áry. Ha'e
ramo mae penemondouka 'rã apy gui. Pe-
nemondoukaa ára ma anhetẽ penemoxẽmba
ete 'rã.
2 Aỹ ma ndeayvu neretarã kuery oendua
py, avakue ha'e javi ngoo katy'i rupi ikuai
va'e pe mba'emo re ojerure aguã re, kun-
hague voi tojerure kunhague ngoo katy'i
rupi ikuai va'e pe. Prata ha'e ouro guigua
re tojerure — he'i.
3 Ha'e ramo SENHOR ojapo Egito pygua
kuery ixupegua kuery omboaxy aguã rami.
Moisés voi oikuaapy oiko Egito yvy re,
Faraó rembiguai kuery ha'e ixupegua kuery
omboetepa.
4 Ha'e gui Moisés aipoe'i Faraó pe:
— Po rami SENHOR ijayvu: "Pytũ mbyte
jave xee aaxa 'rã Egito yvy mbyte rupi.
5 Ha'e ramo omano 'rã jypygua Egito yvy re
ikuai va'e ha'e javive, Faraó guenda ope-
naaty py oguapy va'e ra'y jypygua, hem-
biguai kunha mba'emo mongu'ia pygua
pi'a jypygua voi, ha'e mymba ikuai va'e
ra'y'i ypya ha'e javi.
6 Ha'e ramo Egito yvy jave re onhendu 'rã
haxẽ va'e. Ha'e nunga oiko va'e'ỹ teri, ha'e
ndoikovei ma 'rã guive.
7 Ha'e rã Israel kuery re ma ndoikoi 'rã,
avakue, neĩ mymba kuery re. Ha'e kuery re
ma neĩ peteĩ jagua voi nonhe'ẽi 'rã, peikuaa
aguã SENHOR amboae rami oguerekoa Is-
rael kuery, Egito pygua kuery rami e'ỹ",
he'i uka ndevy.
8 Ha'e ramo nerembiguai kuery apy ikuai
va'e xea py jogueruvy vy xerenonde ojero'a
reve aipoe'i 'rã: "Tereo ndee ha'e neretarã
kuery ndereve ikuai va'e ha'e javive", he'i
'rã xevy. Ha'e va'e rire mae ma 'rã aa — he'i
Faraó pe. Ha'e rami vy Moisés ipoxy vaipa
reve ojepe'a Faraó renonde gui.
9 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Faraó ma noendui 'rã pendeayvua,
xeguigua nhomondyipaarã ojekuaave aguã
Egito yvy re — he'i.
10 Ha'e nunga nhomondyipaarã ha'e javi
Moisés ha'e Arão ojapo Faraó renonde teĩ
SENHOR omoakã ratã ramo Israel kuery
nomondoukai oyvy gui.

12

Páscoa judeu kuery rekorã oejaa ague

1 SENHOR aipoe'i Moisés ha'e Arão pe
Egito yvy re teri ikuai jave:
2 — Kova'e jaxy ma pendevy jaxy jypygua
'rã, ma'etỹa ijypya regua.
3 Pendeayvu Israel kuery ijaty va'e pe. Ha'e
vy aipopeje: "Kova'e jaxy dez araa py ma
peteĩ-teĩ peru 'rã peteĩ vexa'i ra'y, peteĩ-teĩ
hoo va'e ogueru 'rã peteĩ vexa'i ra'y ngoo
peguarã.
4 Ha'e gui xapy'a rei hoo pygua kuery
mbovy'i vy vexa'i ra'y ndo'upai 'rã ri ramo
ma toenoĩ ojea katy'ive rupi ikuai va'e,
mbovy pa ikuaia rami. Oikuaa pota 'rã
mbovy pe pa ha'eve vexa'i ra'y ho'upa aguã.
5 Vexa'i ava ma ivaikue rei e'ỹ va'e peteĩ
ma'etỹ oguereko va'e ha'eve. Vexa'i ra'y e'ỹ
vy kavara'i ha'eve avi peru aguã.
6 Ha'e va'e jaxy pemboty 'rã catorze ára
peve. Ha'e vy Israel kuery ha'e javive 'rã
ojuka ka'arukue.
7 Huguykue ma peraa vy peikyty 'rã okẽ yta
jovaive ha'e hi'árygua rupi, pendero pe'ua
va'e rokẽ re ae.
8 Ha'e va'e pytũve 'rã pe'u ho'okue tata py
oexy pyre. Mbojape imbovua revegua e'ỹ
ha'e jai rogue iro va'e reve 'rã pe'u.
9 Ho'okue ipyrygua ma ndape'ui 'rã, neĩ yy
py ombojy pyre, ha'e rã tata py oexy pyre
anho: inhakãgue, hetymague ha'e ha'ykue-
'ykue.
10 Ha'e va'e gui mba'eve rei ndapejai 'rã
ko'ẽ peve guarã. Ko'ẽ peve opyta va'e ma
peapypa 'rã tata py.

* 12:11 Tery Páscoa ma "Oaxa ovy rivea" 'ea (versículo 23).

11 Po rami 'rã pe'u. Pendeku'a kuaa reve 'rã
pe'u, pendepy regua reve, ha'e pendepo py
pendepopoka pereko reve. Pe'u pojava ke.
Ha'e va'e ma SENHOR pegua Páscoa.*
12 Mba'eta ha'e va'e pytũ xee Egito yvy rupi
aaxa vy ajuka 'rã ta'y jypygua ikuai va'e
ha'e javi, avakue ha'e mymba guigua voi.
Ambopaga 'rã Egito pygua ruete ikuai va'e
ha'e javi. Xee ma SENHOR.
13 Huguykue ma oikuaa uka 'rã oo pen-
dekuaia. Mba'eta huguy aexa vy ma aaxa
rive 'rã peĩa rupi. Ha'e rami rã peẽ kuery
mbyte ma ndoikoi 'rã mba'eaxy nhomom-
baarã. Ha'e va'e py ma Egito yvy re anho
'rã ajojuka.
14 "Ha'e va'e ára ma penema'endu'a aguã.
Ngaru iky'a e'ỹ va'e pejapo 'rã SENHOR pe.
Peneramymino kuery avi 'rã ojapo araka'e
rã peve guarã, pendekorã aeja rire.
15 Sete ára re pe'u 'rã mbojape imbovua
revegua e'ỹ. Ijypya ára guive peipe'apa
'rã mbojape mbovua penderopy oĩ va'ekue,
mba'eta ijypya ára guive sete-a ára peve
imbovua revegua ho'u va'e rei oipe'aa 'rã
Israel kuerya gui.
16 Ijypya ára py ma pẽvy oiko 'rã nhemboaty
iky'a e'ỹ va'e. Sete araa py teĩgue ju pejapo
'rã nhemboaty iky'a e'ỹ va'e. Ha'e jave
py ma neĩ peteĩve tembiapo ndojapoai 'rã,
pe'u va'erã pejapoa e'ỹ vy. Ha'e va'e anho
ha'eve pejapo aguã.
17 Ha'e rami vy pejapo 'rã ngaru mbojape
imbovua revegua e'ỹ pe'u va'erã, mba'eta
ha'e va'e ára ae xee roguenoẽ Egito yvy
gui. Ha'e nunga rupi peneramymino kuery
ikuaia peve 'rã penema'endu'a ha'e va'e ára
re, araka'e rã peve guarã aeja rire.
18 Jypygua jaxy catorze araa ka'aru guive 'rã
pe'u mbojape imbovua revegua e'ỹ, ha'e
va'e jaxy vinte e um araa ka'aru peve.
19 Ha'e va'e sete ára ma toĩ eme mbojape
mbovua pendero rupi. Mba'eta mbojape
imbovua revegua ho'u va'e oipe'aa 'rã Is-
rael kuery mbyte gui, mombyry guigua e'ỹ
vy pendeyvy pygua ae teĩ.
20 Mba'eve imbovua revegua pe'u eme. Pen-
dero ha'e javi rupi 'rã pe'u mbojape im-
bovua revegua e'ỹ anho", peje ha'e kuery
pe — he'i.
21 Ha'e rami rã Moisés oenoĩmba Israel
kuery mongetaaty kuery. Ha'e vy aipoe'i
ha'e kuery pe:
— Peẽ kuery peteĩ-teĩ peiporavo 'rã
vexa'i ra'y pendero peguarã, ha'e pejuka 'rã
Páscoa ára pyguarã.
22 Hissopo rakãgue peru vy pemoakỹ
huguykue hy'a jere py oĩ va'e py, ha'e
hy'a jere py huguykue oĩ va'e peikyty
'rã penerokẽ yta re, ha'e hi'árygua rupi.
Ko'ẽmba peve peteĩve napeẽi 'rã penerokẽ
gui.
23 Mba'eta SENHOR oaxa 'rã ovy Egito pygua
kuery ojuka aguã. Ha'e rã okẽ árygua ha'e
ijyta jovaive re huguy oĩa SENHOR oexa vy
ma oaxa rive 'rã ha'e va'e oo rupi, pendero
py nomoingei 'rã nhomombaarã pendejuka
aguã.
24 Ha'e nunga rupi peẽ ha'e pendera'y kuery
penderexarai eme pendekorã araka'e rã
peve aeja va'ekue re.
25 Ha'e gui yvy SENHOR ijayvuague py pen-
derekoa ma vy voi pendekuai 'rã pendekorã
aeja va'ekue rami.
26 Ha'e pendera'y kuery pẽvy oporandu
ramo: "Mba'exa tu nhandereko ha'e rami?"
he'i ramo
27 aipopeje 'rã: " SENHOR pegua Páscoa
pyguarã jajuka va'e, mba'eta Egito yvy re
Israel kuery ro áry rupi oaxa vy Egito pygua
kuery ojuka, ha'e rã nhandero py ikuai va'e
ma ogueraa jepe", peje 'rã pendera'y kuery
pe — he'i.
Ha'e ramo heta va'e kuery ojero'apa vy
ombojerovia okuapy.
28 Ha'e gui Israel kuery oje'oi vy ojapo
ha'e rami. Moisés ha'e Arão pe SENHOR
aipoe'iague rami ae ikuai.

Dez-a nhombopagaarã ta'y kuery jypygua ojukapaa ague

29 Ha'e gui pytũ mbyte jave SENHOR
ojuka Egito yvy re ta'y jypygua ikuai va'e
ha'e javi. Ojuka Faraó guenda openaaty
py oguapy va'ety ra'y jypygua, nhuã py
ombo'a pyre ra'y kuery ha'e mymba ra'y
jypygua ikuai va'e ha'e javi.
30 Ha'e ramo Faraó opu'ã pyavyve, hem-
biguai kuery ha'e Egito pygua kuery ha'e
javive guive. Mba'eta haxẽ va'e onhendu
Egito yvy re, mba'eta oo omanoa e'ỹa jipoi.
31 Ha'e ramo ha'e va'e pytũve Faraó oenoĩ
Moisés ha'e Arão. Ha'e vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Pepu'ã ke, tapeo xevygua kuery mbyte
gui, peẽ ha'e Israel kuery ha'e javive guive.

Tapeo, SENHOR pe pendekuai, aipo pe-
jeague rami vy.
32 Penderupive peraa avi penerymba kuery
vexa'i ha'e vaka, aipo pejeague rami.
Tapeopa, ha'e xee voi ke xereroayvu porã
— he'i.
33 Mba'eta Egito pygua kuery omondouka
pojava, oyvy gui omoẽmba aguã ojapura vy,
"Ha'e javive nhamanomba 'rã" he'i vy.
34 Ha'e ramo ha'e kuery ojopy mbojaperã
omoakỹ va'ekue, imbovua revegua e'ỹ.
Omoapomoaty ma oao py onhovã vy ojaxei
heravy.
35 Ha'e rami vy Israel kuery ojapo okuapy
Moisés ijayvuague rami. Ha'e vy Egito
pygua kuery pe ojerure okuapy prata ha'e
ouro guigua ha'e ao re.
36 SENHOR ojapo Egito pygua kuery om-
boaxy aguã rami ixupegua kuery. Ha'e
va'e kuery pe ojerurea ome'ẽmba. Ha'e
ramo oipe'apa Egito pygua kuery oguereko
va'ekue.

*Egito yvy gui Israel kuery o*ẽmbaague

37 Ha'e rami vy Israel kuery ma Ramessés
tetã gui oje'oi Sucote katy. Seiscentos mil
yvy rupigua avakue ikuai, kunhague ha'e
kyrĩgue oipapa e'ỹ rã.
38 Ha'e kuery reve oje'oi avi amboae kuery
joegua e'ỹ-e'ỹ, ha'e gui mbovy e'ỹ mymba
kuery vexa'i ha'e vaka.
39 Ombojy okuapy mbojape imbovua
revegua e'ỹ Egito gui omoapomo heravy
va'ekue. Imbovua revegua e'ỹ teri ombojy,
mba'eta Egito gui omoẽmbaa ramo ojapura
vy nda'evei ho'u va'erã ojapopa aguã.
40 Israel kuery ma quatrocentos e trinta
ma'etỹ re ikuai Egito yvy re.
41 Ha'e gui quatrocentos e trinta ma'etỹa
opa jave, ha'e va'e ára ae SENHOR pegua
xondaro rami ikuai va'e ha'e javi oje'oi
Egito gui.
42 Ha'e va'e pytũ ma SENHOR re ima'endu'aa
aguã, mba'eta ha'e va'e jave oguenoẽmba
Egito yvy gui. Ha'e va'e pytũ ma SENHOR
pegua ramo Israel kuery ha'e javive 'rã
ima'endu'a, araka'e rã ikuai va'e voi.
43 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés
ha'e Arão pe:
— Po rami ma Páscoa ára py pejapo
va'erã. Amboae regua neĩ peteĩve ndo'ui 'rã
ha'e va'e regua.
44 Ha'e rã tembiguai kuery peráta re ojogua
pyre ha'e javi 'rã ho'u, opire omboi uka rire.
45 Ha'e rã amboae regua ha'e peráta re
omba'eapo va'erã pejou va'ekue ma ndo'ui
'rã ha'e va'e regua.
46 Peteĩ-teĩ vexa'i ra'y ma peteĩ'i oo py 'rã
pe'u. Ho'okue peraa eme oka katy, neĩ
pemopẽ eme ikãgue.*
47 Israel kuery ha'e javive tojapo ha'e rami.
48 Ha'e rã xapy'a rei pendero py amboae
yvy regua ovaẽ vy SENHOR pegua Páscoa
ho'uxe avi ramo ma avakue ha'e javi pire
tomboi ranhe. Ha'e gui mae ma 'rã ha'eve
onhemboja ha'e ho'u aguã. Ha'e rami rire
ha'e pyguae rami 'rã oiko. Ha'e rã opire
omboi uka e'ỹ va'e ma neĩ peteĩve ndo'ui
'rã.
49 Ha'e rami ae toiko pendeyvy pygua ae,
ha'e amboae yvy regua penembyte rupi
ikuai va'e pe.
50 Ha'e rami ikuai Israel kuery ha'e javive.
Moisés ha'e Arão pe SENHOR ojapo ukaague
rami ae ikuai.
51 Ha'e va'e árave SENHOR oguenoẽ Israel
kuery Egito yvy gui, peteĩ-teĩ regua ooa
rami.

13

*Jypygua itui'i va'ekue SENHOR pegua ikuai
aguã re ijayvuague*

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Xevy guarã remboaxa 'rã Israel kuery
oxy gui jypygua itui'i va'e ha'e javi. Avakue
e'ỹ vy mymba guigua teĩ xemba'e meme —
he'i.*
3 Ha'e ramo Moisés aipoe'i guetarã kuery
pe:
— Penema'endu'a ke kova'e ára Egito
yvy gui peopaague re, escravo rami
pemba'eapo poyiague gui. Mba'eta
SENHOR opo'akaa rupi penerenoẽ ha'e
gui. Ha'e nunga rupi pe'u eme mbojape
imbovua revegua.
4 Kova'e ára jaxy abibe 'epy va'e py ae
peje'oi.
5 Ha'e gui SENHOR pendereraa 'rã yvy
mboae re, cananeu kuery, heteu, amor-
reu, heveu ha'e jebuseu kuery yvy pen-
derekoarã ome'ẽ aguã re peneramoĩ kuery
pe oura reve ijayvuague, yvy kamby ha'e ei
oata e'ỹa. Ha'e va'e yvy re SENHOR pender-
eraa ma ramo kova'e jaxy ojeupity nhavõ

* 12:46 João 19.36 * 13:2 Lucas 2.23

penema'endu'a ha'e rami penderekorã oeja
va'ekue rami pendekuai aguã.
6 Ha'e rami vy sete ára re pe'u 'rã mbojape
imbovua revegua e'ỹ. Ha'e gui sete araa
py ma oiko 'rã nhemboaty iky'a e'ỹ va'e
SENHOR pegua.
7 Sete ára re pe'u 'rã mbojape imbovua
revegua e'ỹ. Mbojape mbovua toĩ eme
pendereve, neĩ pendeyvy ha'e javi rupi.
8 Ha'e va'e árave ndera'y kuery pe
remombe'u vy "Ha'e rami nhandekuai
mba'eta SENHOR mba'emo porã ojapo xevy
Egito gui orenoẽ vy", peje 'rã.
9 Ha'e rami nhandekuaia opyta 'rã ikuaa
ukaarã ndepo re ha'e nderova re oĩ va'e
rami, nema'endu'a aguã SENHOR guigua lei
rupi ndeayvu aguã, mba'eta Egito yvy gui
SENHOR opo'akaa rupi nerenoẽ rire.
10 Ha'e nunga rupi ma'etỹa nhavõ, hi'ára py
porã pendekuai 'rã ha'e va'e ayvu rami.

11 — Ha'e gui SENHOR ndevy ha'e neramoĩ
kuery pe ouraague rami vy penemoinge 'rã
cananeu kuery yvy re. Pendekoarã ome'ẽ
ma ramo
12 SENHOR peguarã remboaxa 'rã oxy gui
jypygua itui'i va'ekue ha'e javi, mymba
kuery guive. Jypygua ava oiko va'e ma
guive rã SENHOR peguarã meme.
13 Ha'e rã mburika'i ra'y jypygua rekovia
reme'ẽ 'rã vexa'i ra'y py. Remboekovia e'ỹ
ri ramo remopẽ 'rã ijatua rupi. Ha'e rã
avakue regua ndera'y kuery jypygua ikuai
va'e ma remboekovia va'erã meme.
14 Ha'e gui ko'ẽ rã ndera'y kuery opo-
randu rã "Mba'e re tu ha'e rami nhan-
dekuai?" he'i ramo ixupe aipo're 'rã: " SEN-
HOR opo'akaa rupi orerenoẽ raka'e escravo
orekuaia gui.
15 Mba'eta Faraó inhakã ratã vy noremon-
doukavei ramo SENHOR ojuka Egito yvy re
jypy'i guare ha'e javi, avakue ha'e mymba
guigua voi. Ha'e rami rire SENHOR pe xee
amboaxa oxy gui jypygua itui'i va'e ava ma
guive rã, ha'e rã xera'y kuery jypygua ha'e
javi ma amboekovia 'rã.
16 Ha'e rami nhandekuaia opyta 'rã ndepo re
ha'e nderova re ikuaa ukaarã oĩ va'e rami,
mba'eta SENHOR opo'akaa rupi orerenoẽ
raka'e Egito yvy gui", 're 'rã ndera'y kuery
pe.

Tape rupi Nhanderuete ojeupegua kuery oguerekoague

17 Israel kuery Faraó omondouka ma jave
filisteu kuery yvy rupi tape oo va'e rupi
e'ỹ Nhanderuete ogueraa namombyryive
teĩ, mba'eta aipoe'i vy: "Xevygua kuery joe
opu'ã va'e oexa vy oendu 'rã okyjea, ha'e
Egito yvy katy ju ojevyxe 'rã", he'i vy.
18 Ha'e rami 'rãgue py ojeupegua kuery
Nhanderuete ojapo ojere jogueravy aguã
rami ye'ẽ pytã katy'i rupi tape tekoa e'ỹa
rupi oo va'e rupi. Ha'e ramo Israel kuery
xondaro rami guembiporupa reve oje'oi
Egito gui.
19 Moisés ogueraa avi José kãgue, mba'eta
ha'e rami Israel ra'y kuery ojapo aguã re
oura rire. Ha'e vy aipoe'i: "Anhetẽ Nhan-
deruete ojekuaa 'rã pendevy. Ha'e ramo
apy gui ke peraa xekãgue", he'iague rami ae
ogueraa.
20 Ha'e gui ha'e kuery Sucote gui oje'oi vy
Etã py ju ikuai, tekoa e'ỹa re ovaẽa'i py.
21 SENHOR oo oiny ha'e kuery renonde. Ára
pukukue re peteĩ arai opu'ã va'e rupi oo,
tape rupi ogueraa aguã. Ha'e rã pyávy ma
tata opu'ã va'e rupi oo oexape aguã, ara py
ha'e pyávy ha'e kuery oguata aguã.
22 Ara py arai opu'ã va'e ndojepe'ai ha'e
kuery áry gui, ha'e pyávy ma tata opu'ã va'e
voi ndojepe'ai.

14

Israel kuery rakykue Egito pygua kuery ouague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Ndeayvu na Israel kuery pe guakykue
katy ju oo vy Pi-Hairote rexei opyta
aguã, Migdol ha'e ye'ẽ mbyte, Baal-Zefom
renonde katy. Ha'e va'e renonde py pepyta
'rã ye'ẽ yvýry.
3 Ha'e ramo Faraó ojeupe ae "Israel kuery
nda'ikuai kuaavei vy po okanhymba ma
nhi'ã tekoa e'ỹa re" he'i 'rã.
4 Ha'e rami vy amoakã ratã 'rã Faraó pen-
derakykue oo aguã. Ha'e ramo pexa 'rã
Faraó ha'e ixondaro kuery ha'e javi re
xepo'aka rã. Egito pygua kuery voi oikuaa
'rã xee SENHOR aikoa — he'i. Ha'e ramo
ha'e kuery ojapo ha'e rami.
5 Ha'e gui Egito pygua huvixa pe
omombe'ua Israel kuery ojavapa maa. Ha'e
ramo Faraó ha'e hembiguai kuery amboae
rami ju onhembopy'a ha'e kuery rovai.
Ha'e vy aipoe'i okuapy:

— Mba'exa tu jajapo ra'e Israel kuery
nhanerembiguai kuery ikuai ve'ỹ aguã
rami? — he'i okuapy.
6 Ha'e gui Faraó okaróxa oguereko katu ma
vy ogueraa oxondaro kuery.
7 Ha'e rami vy ogueraa seiscentos mba'eyru
oiporavo va'ekue ha'e karóxa Egito re ikuai
va'e ha'e javi, huvixa oĩ reve meme.
8 Mba'eta SENHOR omoakã ratã Egito pygua
huvixa Faraó Israel kuery rakykue oo aguã.
Ha'e rã Israel kuery ma ipy'a guaxu reve
oje'oi.
9 Ha'e kuery rakykue Egito pygua kuery
oje'oi. Kavaju ha'e javi, Faraó mba'e karóxa,
kavaju árygua kuery ha'e ixondaro kuery
reve oo vy oupity ye'ẽ yvýry hekoa okuapya
py, Pi-Hairote katy'i, Baal-Zefom renonde
katy.
10 Ha'e gui Faraó kuery ovaẽ rai'i rã Israel
kuery oma'ẽ. Ha'e vy oexa Egito pygua
kuery ha'e kuery rakykue ou oiny rã. Ha'e
rami vy Israel kuery okyje ete okuapy, ha'e
vy ojapukai okuapy SENHOR pe.
11 Aipoe'i okuapy Moisés pe:

— Egito yvy re orenhono porã aguã jipoi
ramo teve ha'e gui orenoẽ kova'e tekoa
e'ỹa py romanomba aguã? Mba'e re tu
nami oreapo, Egito gui roẽmba aguã rami
orerereko?
12 Po rami e'ỹ ri ty'y ndevy oreayvu raka'e
Egito yvy re teri nhandekuai reve: "Orereja
ke Egito pygua kuery pe orekuai aguã" ro'e
va'ekue. Mba'eta orevy pe ha'eveve va'e
rire Egito pygua kuery pe orekuai aguã
tekoa e'ỹa py romanomba 'rãgue py — he'i
okuapy.
13 Ha'e ramo Moisés ombovai heta va'e
kuery pe:

— Pekyje eme, pekyrirĩ ha'e pexa 'rã
pendereraa jepearã SENHOR kova'e ára
omoingo ta va'e, mba'eta Egito pygua kuery
aỹ pexa va'e ma ndapexa jevyvei ma 'rã.
14 SENHOR ae 'rã opu'ã penderepy aguã, ha'e
rã peẽ ma pekyrirĩ 'rã — he'i.

Ye'ẽ mbyte rupi oopaague

15 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Mba'e re tu rejapukai xevy? Aipo're
Israel kuery toguata oje'oivy.
16 Ha'e rã ndee ma eupi ndepopoka,
ekuave'ẽ ye'ẽ áry, ha'e emboja'o, ye'ẽ
mbyte rupi Israel kuery oaxa aguã ipiru
reia rupi.
17 Ma'ẽ, Egito pygua kuery xee amoakã ratã
vy ajapo 'rã penderakykue oo vy ha'e va'e
rupi oike avi aguã rami. Xemboete pavẽ
'rã Faraó re xepo'aka ramo, ha'e ixondaro
kuery ha'e javi re, ikaróxa ha'e kavaju
árygua kuery re guive.
18 Ha'e ramo Egito pygua kuery oikuaa pavẽ
'rã xee SENHOR aikoa. Faraó re vy xem-
boetea 'rã, karóxa ha'e kavaju árygua kuery
re vy guive — he'i.
19 Ha'e gui Nhanderuetea guigua anjo
ma Israel kuery xondaro kuery renonde
oo oiny va'ekue ojepe'a vy ha'e kuery
rakykue katy ju oaxa. Arai opu'ã va'e voi
ojepe'a ha'e kuery renonde katy gui, ha'e
vy hakykue katy ju opyta.
20 Ha'e rami vy opyta Egito pygua kuery
ikuaia ha'e Israel kuery ikuaia mbyte. Arai
ma Egito pygua kuery pe pytũ, ha'e rã Israel
kuery pe ma hexakã. Ha'e rami py pytũ
mbukukue re nda'evei Egito pygua kuery
onhemboja aguã Israel kuery re.
21 Ha'e gui Moisés okuave'ẽ ye'ẽ áry. Ha'e
ramo ha'e va'e pytũ mbukukue re SENHOR
ojapo yvytu kuaray oua katy gui oipeju
aguã rami, ye'ẽ ojepe'a aguã. Yy oja'oague
rupi yvy piru rei opyta.
22 Ha'e ramo Israel kuery oike ye'ẽ mbyte
yvy ipiru reia rupi. Yy ma kora rami oĩ ha'e
kuery yvýry, oiporu kuaa re ha'e oiporu
kuaa e'ỹa re.
23 Ha'e gui Egito pygua kuery ma ha'e kuery
rakykue oje'oi vy oike avi jogueravy, Faraó
rymba kuery kavaju ha'e javive, karóxa
ha'e kavaju árygua kuery guive. Ha'e rami
vy ye'ẽ mbyte peve oo.
24 Ha'e gui ko'ẽ rai jave SENHOR tata
ha'e arai opu'ã va'e mbyte oĩa gui oexa
Egito pygua kuery oje'oi rã. Ha'e rami vy
omondyipa.
25 Ha'e vy ha'e kuery karóxa ruéra ombopija
vy ojapo ndoo porãvei aguã rami. Ha'e
ramo Egito pygua kuery aipoe'i:

— Jajavapa ke Israel kuery renonde gui,
mba'eta SENHOR opu'ã ore kuery rovai ha'e
kuery repy vy.

Egito pygua kuery yy py omanombaague

26 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Ekuava'ẽ ju ye'ẽ áry, Egito pygua kuery
áry yy ojevy aguã, ikaróxa ha'e kavaju
árygua kuery áry — he'i.

27 Ha'e ramo ye'ẽ áry Moisés okuave'ẽ.
Ko'ẽmba ma jave ye'ẽ oxyry atã ju ouvy.
Egito pygua kuery ojavapa ta ovy ramo yy
ovaexĩ. Ha'e rami ye'ẽ mbyte py SENHOR
oitypa Egito pygua kuery.
28 Yy ojevypa vy ojao'ipa karóxa, kavaju
kuery ha'e Faraó xondaro kuery ha'e javi
ye'ẽ mbyte rupi hakykue oje'oi ta va'ekue.
Ha'e kuery regua neĩ peteĩve ndopytai.
29 Ha'e rã Israel kuery ma ye'ẽ mbyte ipiru
reia rupi oguata. Ha'e kuery pe ma yy kora
rami oĩ, oiporu kuaa re ha'e oiporu kuaa
e'ỹa re.
30 Ha'e va'e ára SENHOR ogueraa jepe Is-
rael kuery Egito pygua kuery gui. Ha'e gui
Israel kuery oexa okuapy Egito pygua kuery
ye'ẽ rembe re omanomba va'ekue.
31 Ha'e rami vy Israel kuery oexa SENHOR
ipo'aka etea Egito pygua kuery re opu'ã
rã. Ha'e ramo ha'e kuery oendu SENHOR
renonde ojererokyjea. Hexe ojerovia ete
okuapy, hembiguai Moisés re guive.

15

Moisés oporaeiague

1 Ha'e ramo Moisés ha'e Israel kuery
omonhendu okuapy pova'e mboraei SEN-
HOR pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Aporaei 'rã SENHOR pe, mba'eta yvate ete
vy ipo'aka.
Ye'ẽ mbyte py oitypa kavaju ha'e
hi'árygua kuery.
2 SENHOR ma xembaraetea ha'e aporaeia.
Ha'e ma xereraa jepea oiko.
Ha'e va'e ma xeruete, ha'e nunga rupi
amboete 'rã.
Xeru Ruete voi oiko ramo amboyvate
'rã.
3 SENHOR ma joe opu'ã va'e.
SENHOR ma hery.
4 Ye'ẽ mbyte py oitypa Faraó mba'e karóxa
ha'e xondaro kuery.
Huvixa kuery voi oy'upa Ye'ẽ Pytã va'e
py.
5 Yai ou oiny va'e ojao'ipa.
Ha'e ramo ita rami oikepa yy guy ete
peve.
6 SENHOR, ndepo reiporu kuaa regua ipo'aka
vy iporã ete.
SENHOR, ndepo reiporu kuaa regua
omboa'ypa nderovaigua kuery.
7 Ndeyvate ete va'e vy reitypa nderovai
opu'ã va'e kuery.
Ndepoxya rembou rã omokanhymba
mba'emo ra'ykue rami.
8 Neapyĩgua gui nepytuẽ va'e py rive rem-
boaty yy.
Oxyrya gui opytapa, ijaty oupy.
Yai ikuai va'e hatãmba ye'ẽ guýry.
9 Orerovaigua aipoe'i: "Aa 'rã ha'e kuery
rakykue aupity peve.
Amboja'o 'rã ha'e kuery mba'e rei-rei
va'ekue,
xenhe'ẽ py arovy'a 'rã ha'e nunga
ajopypa vy.
Aekyi 'rã xekyxe, xepo py amokan-
hymba 'rã", he'i va'ekue.
10 Ha'e rã ndeguigua yvytu py reipeju ramo
ye'ẽ ojao'ipa.
Ha'e kuery oikepa yy omyĩ atãa py
chumbo oikea rami.
11 — SENHOR, tuuete ikuai va'e regua mava'e
'rã tu ndee ramigua oiko?
Mava'e tu oiko ndee ramigua?
Ndeky'a e'ỹ va'e rã ndererovy'aa.
Nhomondyipaarã iporã va'e rejapo vy
okyjepy reiko.
12 Reiporu kuaa regua reupi ramo
yvy omokõmba.
13 Rejoayvua rupi rereko ndevygua kuery
reraa jepe va'ekue.
Ndepo'akaa rupi reraa nderekoa iky'a
e'ỹ va'e py.
14 Yvy regua kuery oendu vy oryryipa
okuapy,
tekoaxy poyi ipo'aka Filístia pygua
kuery re.
15 Ma'ẽ, Edom py yvatekueve ikuai va'e ma
oxĩmba.
Moabe pygua ipo'aka va'e kuery voi
oendu okuapy okyjea.
Canaã pygua kuery ikangypa.
16 Ha'e kuery áry ho'a imondyiarã ha'e
imongyjearã.
Ndejyva ipo'aka ete va'e gui vy
okyrirĩmba 'rã ita rami,
ndevygua kuery oaxa peve, SENHOR,
rejogua va'ekue oaxapa peve.
17 Ha'e va'e kuery ma ndevygua yvyty
re reraa vy renhotỹ 'rã ha'e py
nemba'etyrã,
SENHOR, tekoa reĩ atyrã rereko katu
va'ekue py,
henda iky'a e'ỹ va'e py, ndepo py ren-
hono va'ekue py.
18 SENHOR ipo'aka 'rã araka'e rã peve — he'i.

19 Mba'eta Faraó rymba kuery kavaju,
ikaróxa ha'e kavaju árygua kuery ye'ẽ
mbyte py oikepa ramo ha'e kuery áry SENHOR ombou ju yy. Ha'e rã Israel kuery ma
yvy rupi oaxa oje'oivy ye'ẽ mbyte ipiru reia
rupi.

Miriã kunhague mboae reve oporaei okuapyague

20 Arão reindy Miriã ma profeta kunha
oiko. Ha'e rami vy pandeiro ojopy rã
hakykue kunhague ha'e javive oje'oi pandeiro reve ha'e ojerokya rupi.
21 Ha'e ramo ha'e kuery pe Miriã ombovai:
— Peporaei SENHOR pe, mba'eta iporã ete
ipo'akaa py.
Mba'eta ye'ẽ py oitypa kavaju ha'e
hi'árygua kuery.

Yy iro va'e iro e'ỹ va'e ju opytaague

22 Ye'ẽ Pytã va'e gui ma Moisés ogueraa
Israel kuery tekoa e'ỹa Sur katy. Tekoa e'ỹa
rupi mboapy ára re oguata oje'oivy yy ojou
e'ỹ re.
23 Ha'e gui mae ma Mara py ovaẽ. Ha'e
rami teĩ Mara py yy oĩ va'e ma nda'evei
oy'u aguã, iro ramo. Ha'e ramo ae omboery
Mara.*
24 Ha'e rami rã Moisés re heta va'e kuery
ijayvu rei vy aipoe'i:
— Mba'e tu jay'u 'rã? — he'i okuapy.
25 Ha'e ramo Moisés ojapukai SENHOR pe.
Ha'e rã ixupe SENHOR oexa uka peteĩ yvyra.
Ha'e va'e ma Moisés yy py omombo ramo
yy nda'irovei. Ha'e py SENHOR oeja peteĩ
ayvu ha'e kuery rekorã. Ha'e rami vy ha'e
kuery oeko a'ã ha'e py.
26 Ha'e vy aipoe'i:
— Xapy'a rei SENHOR Penderuete ayvu
pendu riae, henonde ha'evea ramigua
anho pejapo, ojapo uka va'e pendu, ha'e
ijayvuague ha'e javi rupi pendekuai ramo
ma neĩ peteĩve mba'eaxy ndoui 'rã pendere,
Egito pygua kuery re ambou va'ekue regua.
Mba'eta xee ma SENHOR romonguera va'e
— he'i.
27 Ha'e gui ha'e kuery ma Elim py ju ovaẽ,
doze yvu ha'e setenta pindo ikuaia py. Ha'e
py opyta okuapy yy ikuai va'e yvýry.

16

Nhanderuete maná ombouague

1 Elim tekoa gui Israel kuery ha'e javi
oje'oi Sim tekoa e'ỹa katy, Elim ha'e Sinai
mbyte oĩ va'e. Egito yvy gui oẽmba rire
mokoĩ jaxya quinze araa py ovaẽ.
2 Ha'e gui tekoa e'ỹa py Israel kuery ha'e
javive ijayvu mbegue rei okuapy Moisés
ha'e Arão re.
3 Ha'e vy aipoe'i okuapy:
— SENHOR po py romanomba va'e rire
Egito yvy re, oja xo'o mimoĩ oĩa yvýry
roguapy rokuapy jave, ha'e orerevyatãmba
peve mbojape ro'u rokuapy jave. Mba'eta
ndee ma kova'e tekoa e'ỹa py orereru ore-
juka aguã karuai py, ore kuery ha'e javive
— he'i.
4 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Ma'ẽ, ajapo 'rã yva gui penembi'urã
ho'a aguã rami. Ha'e ramo ko'ẽ nhavõ heta
va'e kuery oẽ vy omono'õ 'rã peteĩ-teĩ ára
guarã ete'i, xee aexa aguã xeguigua lei rupi
pa ikuai tyrã pa anya.*
5 Ha'e gui mboapy meme araa py ma mokoĩ
ára peguarã 'rã pemono'õ. Ha'e va'e pe-
mono'õ vy pemoĩ 'rã penerembi'urã — he'i.
6 Ha'e ramo Moisés ha'e Arão aipoe'i Is-
rael kuery ha'e javi pe:
— Kuri ka'arukue peikuaa 'rã SENHOR ae
Egito yvy gui penerenoẽmbaague.
7 Ha'e rã ko'ẽ aje'ive'i ma pexa 'rã SENHOR
rexakã oexa uka rã, mba'eta oendu pen-
deayvu rei rã. Ha'e gui marã ramigua tu ore
roiko orere peẽ kuery pendeayvu rei aguã?
8 Mba'eta ka'arukue SENHOR ombou 'rã xo'o
pe'u va'erã, ha'e aje'ivekue ma mbojape ju
ombou penerevyatã aguã. Ha'e rami avi
SENHOR oendu pejou reia, mba'eta hexe ae
pendeayvu rei. Ha'e rã ore ma mava'e tu
roiko? Ore rovai e'ỹ pendeayvu, ha'e rã
SENHOR rovai — he'i Moisés.
9 Ha'e gui Moisés aipoe'i Arão pe:
— Aipo're Israel kuery ha'e javi pe:
"Peno'õmba ke SENHOR renonde, mba'eta
ha'e oendu pendeayvu rei rã", 're 'rã ha'e
kuery pe — he'i.
10 Ha'e ramo Israel kuery ha'e javi pe Arão
ijayvu jave tekoa e'ỹa katy oma'ẽ vy oexa
okuapy SENHOR rexakã arai re.

Nhanderuete guyra codornizes ha'e maná ombouague

11 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

* 15:23 Tery Mara ma "Iro" 'ea. * 16:4 João 6.31

12 — Aendu Israel kuery ijayvu reia. Ha'e
ramo aipo're ha'e kuery pe: "Kuri ka'aru
pytũ e'ỹ mbove pe'u 'rã xo'o. Ha'e rã
aje'ive'i ju ma pe'u 'rã mbojape. Ha'e rami
vy peikuaa 'rã xee SENHOR Penderuete
aikoa", 're 'rã ha'e kuery pe — he'i.
13 Ha'e gui ka'arukue oveve ouvy guyra
codornizes, ha'e vy ojao'ipa tekoa ha'e javi
rupi. Ha'e gui aje'ive'i ma yxapy oĩ tekoa
yvýry.
14 Yxapy ho'a va'ekue ipirupa jave yvy re
opyta mba'emo xiĩ rei va'e pira pekue
ramigua, yro'y rami ipererĩ va'e.
15 Ha'e nunga Israel kuery oexa vy joupe-
upe aipoe'i okuapy:
— Mba'e nunga tu peva'e? Mba'eta
ndoikuaai mba'e paa.
Ha'e ramo Moisés ombovai:
— Peva'e ma mbojape pe'u va'erã SEN-
HOR ombou va'ekue.
16 Mba'eta SENHOR aipoe'i uka pẽvy: "Peva'e
nunga peteĩ-teĩ pemono'õ 'rã pe'u va'erã,
peteĩ-teĩ peguarã peteĩ ryru tynyẽ oĩ,
mbovy pa pendekuaia rami. Peteĩ-teĩ
omono'õ 'rã ngoo py ikuai va'e peguarã",
he'i uka va'ekue.
17 Ha'e rami ae Israel kuery ojapo. Ha'e
vy amongue omono'õve, ha'e rã amboae
kuery ma nomono'õive'i.
18 Ha'e rami teĩ hyru py oa'ã rã naem-
byrei omono'õ reta va'ekue pe, neĩ ndoatai
mbovy'i omono'õ va'ekue pe. Mba'eta
peteĩ-teĩ ho'u aguã ha'evea rami omono'õ.*
19 Ha'e gui Moisés aipoe'i ha'e kuery pe:
— Avave rei tomoĩ porã eme ko'ẽ rã guarã
— he'i.
20 Ha'e rami teĩ ha'e kuery noendu potai
Moisés ayvu re. Ha'e vy amongue maná
omono'õ vy omoĩ porã ko'ẽ rã guarã. Ha'e
rã haxopa, heakuã vaikue guive. Ha'e ramo
Moisés ivai ha'e kuery pe.
21 Ha'e nunga rupi aje'ive'i nhavõ omono'õ
peteĩ-teĩ ho'u va'erã ete'i, mba'eta kuaray
aku rã hykupa.

Israel kuery maná omono'õ okuapyague

22 Ha'e gui seis araa py ma tembi'u
omono'õ okuapy mokoĩ ára guarã, peteĩ-
teĩ pe mokoĩ ryru omono'õ. Ha'e rã
yvatekueve ou vy omombe'u okuapy
Moisés pe.
23 Ha'e ramo Moisés ombovai:
— Ha'e rami aguã ae ma SENHOR aipoe'i:
"Ko'ẽ ramo ma pepytu'u 'rã, SENHOR pegua
ára sábado iky'a e'ỹ va'e ramo. Ha'e gui
aỹ ma mba'emo oexyaty py pexyxe va'e
ma pexy 'rã, ha'e yy py pembojyxe va'e
ma pembojy 'rã. Ha'e rami avi ndape'upai
va'ekue ha'e javi 'rã peipe'a ko'ẽ rã guarã",
he'i va'ekue.
24 Ha'e ramo Moisés aipoe'iague rami ha'e
kuery omoĩ porã ko'ẽ jevy peve. Ha'e va'e
ma naeakuã vaikuei, ndaxoi guive.
25 Ha'e ramo Moisés aipoe'i:
— Pe'u ke kova'e ára, mba'eta kova'e ára
ma sábado SENHOR pegua. Kova'e ára ma
ndapejoui 'rã nhuũndy rupi.
26 Seis ára re 'rã pemono'õ. Ha'e rã sete araa
ma sábado. Ha'e va'e ára py ma jipoi 'rã —
he'i.
27 Ha'e gui sete araa py heta va'e kuery
regua amongue oje'oi omono'õ aguã, teĩ
ndojoui.
28 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Raka'e peve tu ndapejapoi 'rã ajapo
uka va'e ha'e xeguigua lei?
29 Peikuaa pota SENHOR pepytu'u aguã
sábado ára oejaague re. Ha'e nunga rupi
seis araa py ome'ẽ penembi'u mokoĩ ára
peguarã. Sete araa py ma peteĩ-teĩ topyta
oĩa py ae, avave rei too eme oĩa gui — he'i.
30 Ha'e rami rã sete araa py heta va'e kuery
opytu'u okuapy.
31 Ha'e nunga pe Israel kuery "Maná" he'i.
Kuratõ ra'yĩ rami xiĩ, ha'e ei guigua rami
hee va'e.
32 Ha'e gui Moisés aipoe'i:
— Po rami SENHOR ojapo uka va'e:
"Ha'e va'e regua pemonyẽ 'rã peteĩ hyru,
ha'e pemoĩ porã 'rã peneramymino kuery
peguarã, ha'e kuery avi oexa aguã tembi'u
tekoa e'ỹa rupi penemongaruague, Egito
gui roguenoẽ jave", he'i.
33 Ha'e gui Arão pe ju Moisés aipoe'i:
— Ejopy peteĩ hyru, ha'e emonyẽ maná.
Ha'e va'e ma emoĩ porã SENHOR renonde,
peneramymino kuery peguarã — he'i.
34 Ha'e ramo Moisés pe SENHOR
ijayvuague rami vy Arão ma Nhanderuete
ayvu oĩaty renonde omoĩ porã hyru.
35 Ha'e rã Israel kuery ma quarenta ma'etỹ
re okaru okuapy maná re, yvy hekoa aguã
py oike peve. Canaã yvy re ovaẽ peve okaru
okuapy maná re.

* 16:18 2 Coríntios 8.15

36 Ha'e gui dez ryru renyẽ ma peteĩ ajaka.

17

Refidim py ita gui yy oẽague

1 Ha'e gui Sim tekoa e'ỹa gui Israel kuery
oje'oipa vy opyta-pyta oje'oivy SENHOR
aipoe'iague rami vy. Ha'e rami vy Refidim
py ju opyta okuapy. Ha'e py ma yy jipoi
ha'e kuery oy'u aguã.
2 Ha'e ramo heta va'e kuery ijayvu ete
okuapy Moisés re. Ha'e vy aipoe'i:
— Eme'ẽ yy roy'u aguã.
Moisés ombovai:
— Mba'e re tu pendeayvu ete xere?
Mba'e re tu peko a'ã SENHOR? — he'i.
3 Heta va'e kuery ha'e py ijey'uveipa vy
Moisés re ijayvu rei vy aipoe'i:
— Mba'e re tu oreapo Egito yvy gui roju
aguã rami, yuvei py orejukapa aguã, orera'y
kuery ha'e orerymba kuery reve? — he'i
okuapy.
4 Ha'e ramo Moisés ojapukai SENHOR pe:
— Mba'e tu ajapo 'rã kova'e kuery re? Ita
py xeapipa ta ma okuapy.
5 SENHOR ombovai:
— Eaxa heta va'e kuery renonde, ha'e
nderupive eraa Israel kuery mongetaaty
kuery regua. Ndepo py eraa ndepopoka
yakã reinupãague va'e. Tereo.
6 Ha'e gui nerenonde xee aĩ 'rã peteĩ itaova
Horebe py oĩ va'e áry. Einupã ha'e va'e
itaova, ha'e rã ixugui oẽ 'rã yy. Ha'e ramo
heta va'e kuery oy'u 'rã — he'i. Ha'e rami
Moisés ojapo Israel kuery mongetaa kuery
renonde.
7 Ha'e va'e tekoa ma omboery Massá
ha'e Meribá,* SENHOR oeko a'ãa rupi Israel
kuery ijayvu ete rire, "Nhanembyte SEN-
HOR oĩ teve tyrã pa any?" he'i okuapy vy.

Israel kuery re Amaleque kuery opu'ãague

8 Ha'e gui Refidim py Israel kuery ikuai
jave Amaleque kuery ou vy opu'ã okuapy
ha'e kuery rovai.
9 Ha'e ramo Moisés ijayvu Josué pe:
— Eiporavo avakue ha'e tereo, pepu'ã
Amaleque kuery rovai. Ha'e rã xee ma
ko'ẽ rã aẽ 'rã yvyty apyte áry, Nhanderuete
pegua popoka xepo py areko reve — he'i.
10 Ha'e ramo Josué ojapo Moisés
ijayvuague rami. Ha'e rami vy opu'ã
okuapy Amaleque kuery re. Ha'e rã Moisés,
Arão ha'e Hur ma yvyty apyte áry oẽ.
11 Moisés opo oupi jave Israel kuery ipo'aka
'rã. Ha'e rã opo omboguejy jave ma
Amaleque kuery ju 'rã ipo'aka.
12 Ha'e gui Moisés po ma ipoyi. Ha'e ramo
peteĩ ita ha'e kuery ogueru vy omoĩ okuapy
ha'e py. Ha'e ramo Moisés oguapy hi'áry.
Arão ha'e Hur ma ipo omoĩ atã herekovy
jovaive-ive re. Ha'e rami py ipo oĩ atã
kuaray oike peve.
13 Ha'e rami rã Josué kuery kyxe guaxu py
oitypa Amaleque kuery.
14 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Embopara peteĩ kuaxia re ha'e
nungakue re penema'endu'a aguã, ha'e
eroayvu ju Josué pe. Mba'eta xee amomba
ete 'rã Amaleque kuery, yva guýry rupi ha'e
kuery re ima'endu'aa ve'ỹ aguã — he'i.
15 Ha'e gui Moisés ojapo peteĩ altar.
Ha'e va'e ma omboery " SENHOR ma xe-
bandeira".†
16 Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'eta SENHOR ouraague rami vy
Amaleque kuery re opu'ã 'rã araka'e rã
peve.

18

Moisés ratyu ta'yxy ha'e ta'y kuery ogueru-ague

1 Ha'e gui Moisés ratyu Jetro sacerdote
Midiã pygua va'e oendu Moisés pe ha'e
Israel kuery pe SENHOR ojapo va'ekue ha'e
javi, ha'e marã rami vy pa Egito yvy gui ha'e
kuery ogueru raka'eague.
2 Ha'e rami vy Moisés ratyu Jetro ogueru ju
ta'yxy Zípora omondoukaague gui.
3 Mokoĩ ta'y kuery reve ogueru. Ha'e va'e
kuery regua peteĩ ma omboery Gérson,
Moisés "Amboae yvy rupi aguata rei aikovy
va'ekue" he'i vy.
4 Ha'e rã amboae ma omboery Eliézer,
"Xeru ruete xepytyvõ vy xereraa jepe Faraó
kyxe guaxu gui" he'i vy.*
5 Ha'e rami py Moisés tekoa e'ỹa py hekoa
oikovya py hatyu Jetro ogueru ta'y kuery
ha'e ta'yxy, Nhanderuete pegua yvyty
katy'i.

* 17:7 Tery Massá ma "Moangekoa" 'ea, ha'e gui Meribá ma "Ayvua ete-ete" 'ea. † 17:15 Bandeira ma joe opu'ãa py huvixa omopu'ã 'rã hupivegua kuery ha'e py oupa aguã. * 18:4 Tery Eliézer ma "Nhanderuete xepytyvõa" 'ea nhaendu rã joo ramigua.

6 Ha'e vy hatyu aipoe'i uka Moisés pe:
— Xee nderatyu Jetro aju ndea py,
ndera'yxy ha'e ndera'y kuery mokoĩ reve —
he'i uka
7 ramo Moisés oo ovaexĩ vy. Ojero'a vy
oayvupa. Ha'e gui peteĩ-teĩ amboae oiko
porãa re oporandu vy jogueroike opy.
8 Guatyu pe Moisés omombe'u SENHOR Is-
rael kuery oayvu vy ojapo va'ekue ha'e javi
Faraó ha'e Egito pygua kuery ha'e javi re,
ha'e Egito yvy re opa marãgua tembiapo
ojapo va'ekue, ha'e marã rami vy pa SEN-
HOR ogueraa jepepaague.
9 Ha'e ramo Jetro oguerovy'a opa mba'e
py Israel kuery pe SENHOR ojapo porãague,
Egito pygua kuery po gui ogueraa jepe vy.
10 Ha'e vy aipoe'i:
— Ta'ima'endu'a porã SENHOR Faraó ha'e
Egito pygua kuery ha'e javi po gui pender-
eraa jepe va'ekue re.
11 Aỹ ma aikuaa ma tuuete ramigua ikuai
va'e ha'e javi gui SENHOR ipo'akapave
va'ea, mba'eta Egito pygua kuery po gui
neretarã kuery ogueraa jepe, ha'e kuery
oguereko axy ramo — he'i.
12 Ha'e ramo Moisés ratyu Jetro ogueru
Nhanderuete pe oapy vy ome'ẽ va'erã. Ha'e
ramo ou Arão ha'e Israel mongetaaty kuery
ha'e javi, Moisés ratyu reve okaru aguã
Nhanderuete renonde.

Deuteronômio 1.9-18

13 Ko'ẽ jevy Moisés oguapy oiny heta
va'e kuery re oikuaa pota aguã. Ko'ẽmba
ramove kuaray oikea peve heta va'e kuery
opu'ã okuapy henonde.
14 Ha'e gui Moisés heta va'e kuery oguereko
rã hatyu oexa vy aipoe'i:
— Mba'exa tu guĩ rami rereko heta va'e
kuery? Mba'e re tu ndee anho repenaa
py reguapy reiny ko'ẽmba'i ramove kuaray
oikea peve, ha'e rã heta va'e kuery ma opu'ã
okuapy nerenonde?
15 Moisés ombovai guatyu pe:
— Ha'e rami mba'eta xea py heta va'e
kuery ou 'rã oporandu uka vy Nhanderuete
pe.
16 Ha'e gui amongue va'e ijayvu aguã
oguereko vy ma ou 'rã xea py, xee aikuaa
pota aguã peteĩ-teĩ reko re, ha'e heta va'e
kuery ambo'e porã aguã Nhanderuete
ojapo uka va'ekue ha'e lei re — he'i.
17 Ha'e ramo Moisés ratyu aipoe'i ixupe:
— Nda'evei ha'e rami rejapo aguã.
18 Mba'eta nekangy 'rã, heta va'e kuery
ndereve ikuai va'e voi. Guĩ ramigua ma
ipoyi vaipa ndevy. Ndee ae'i ndereropo'aka
kuaai 'rã.
19 Ha'e gui endu ke xeayvu. Xee romongeta
'rã, ha'e Nhanderuete toiko ndereve. Eĩ
tema heta va'e kuery rekovia Nhanderuete
renonde. Nhanderuete pe emombe'u ha'e
kuery mba'emo oguereko va'e.
20 Embo'e hekorã va'ekue ha'e lei re. Ha'e
embo'e ha'e kuery mava'e tape rupi pa oo
aguã, ha'e mba'emo ojapo aguã re.
21 Ha'e gui ejou avi heta va'e kuery regua
avakue hi'aranduve va'e, avakue Nhan-
deruete renonde ojererokyjea rupi ikuai
va'e, oipotapa reia re nda'eveve e'ỹi va'e.
Ha'e va'e nunga emoĩ mil ikuai nhavõ va'e
ruvixarã, cem, cinqüenta ha'e dez ikuai
nhavõ va'e ruvixarã.
22 Ha'e kuery toikuaa pota jepi heta va'e
kuery re. Ha'e rã haxy ete va'e ha'e javi ma
ndevy pe ae 'rã ogueru. Mba'emo ndaxyi
va'e re ma ha'e kuery ae toikuaa pota.
Ha'e rami rã ha'eveve 'rã ndevy. Ndereve
amboae kuery togueraa avi voyi.
23 Xapy'a rei ha'e rami rejapo, ha'e Nhan-
deruete ha'e rami aguã ojapo uka ramo ma
reropo'aka 'rã, ha'e heta va'e kuery ha'e
javi 'rã ngoo katy ojevy avi ovy'a reve — he'i
hatyu.
24 Ha'e rami rã Moisés onhe'ẽ rendu
guatyu. Ojapopa ijayvuague ha'e javi.
25 Ha'e rami vy Moisés oiporavo avakue
hi'arandu va'e Israel kuery regua ha'e javi
gui. Ha'e va'e kuery ma omoĩ imbokuapy
heta va'e kuery re opena va'erã: mil ikuai
nhavõ va'e ruvixarã, cem, cinqüenta ha'e
dez ruvixarã.
26 Ha'e ramo ha'e kuery ju oikuaa pota
okuapy heta va'e kuery re. Haxy ete va'e
ma Moisés-a py 'rã ogueru. Ha'e rã ndaxyi
va'e re ma ha'e kuery ae 'rã oikuaa pota.
27 Ha'e ramo Moisés oxarura imondovy
guatyu. Ha'e ramo ojevy ju oyvy katy.

19

Sinai yvyty áry Moisés reve SENHOR ijayvuague

* 19:1 Sinai yvyty ma yvateve va'e. Ha'e rã ijyvyrygua ma ijoja rei tekoa e'ỹa.

1 Egito yvy gui Israel kuery oẽmba rire
mboapy jaxya ha'e ijypy'ia ára py ovaẽ
okuapy Sinai yvyty yvýry tekoa e'ỹa oĩ va'e
py.*
2 Refidim gui oje'oi vy Sinai regua tekoa e'ỹa
py ju ou. Ha'e va'e py ae Israel kuery opyta
okuapy yvyty rexei.

3 Ha'e gui Moisés oẽ yvyty re Nhan-
deruete reve ijayvu aguã katy. Ha'e ramo
yvyty áry gui SENHOR oenoĩ vy aipoe'i ix-
upe:

— Po rami 'rã ndeayvu Jacó ramymino
kuery pe, remombe'u 'rã Israel kuery ha'e
javi pe:
4 "Pexa ma karamboae Egito pygua kuery re
ajapo va'e, taguato pepo áry rami rogueraa
ague ha'e gui, ha'e apy xea py ju rogueru-
ague.
5 Ha'e gui aỹ ma pendu kuaa pota 'rã xeayvu,
pendekuai 'rã xereve guarã ajapo va'ekue
rami. Ha'e rami vy xevygua ae 'rã pen-
dekuai, ha'e javi regua mbyte teĩ, mba'eta
yvy ha'e javi ma xemba'e.
6 Peẽ kuery pendekuai 'rã apenaa ha'e
xevygua sacerdote kuery, peteĩ regua iky'a
e'ỹ va'e", 're 'rã Israel kuery pe — he'i.

7 Ha'e ramo Moisés ou vy oenoĩ nhomon-
geta va'ety kuery. Ha'e kuery oendua py
omombe'upa ayvu SENHOR omombe'u uka
va'ekue ha'e javi.

8 Ha'e ramo heta va'e kuery peteĩ rami
ombovai:

— SENHOR ijayvua ha'e javi 'rã rojapo
— he'i okuapy. Ha'e rami heta va'e kuery
ijayvuague Moisés omombe'u ju SENHOR
pe.

9 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Ma'ẽ, ndea py aju 'rã peteĩ arai pytũ
va'e rupi, ndereve xeayvu rã heta va'e
kuery oendu avi aguã, ndere ojerovia riae
okuapy aguã — he'i. Mba'eta SENHOR pe
Moisés omombe'u ma va'ekue heta va'e
kuery ijayvuague.

10 SENHOR aipoe'i avi Moisés pe:

— Tereo ju heta va'e kuerya py. Eiky'a'o
ukapa kova'e ára ha'e ko'ẽ rã. Ha'e kuery
tojoi oao,
11 ha'e toiko katupa mboapy araa pyguarã.
Mba'eta mboapy araa py heta va'e kuery
ha'e javi oexaa py xee SENHOR aguejy 'rã
Sinai yvyty áry peve.

12 Ha'e gui yvyty yvýry rupi rea'anga 'rã
imoiny heta va'e kuery rejoko vy. Ha'e
vy aipo're 'rã: "Peiko kuaa pota yvyty re
peẽ e'ỹ aguã, neĩ pepoko eme ijyvýry rupi
aa'angaague re. Mba'eta yvyty re opoko
va'e rei omano 'rã.
13 Ha'e nunga re avave ndopokoai 'rã. Ha'e
rami 'rãgue py ojapipaa 'rã ita py, e'ỹ vy
onhyvõa 'rã. Avakue, e'ỹ vy mymba teĩ ae
ma ndoikovevei 'rã. Mimby guaxu onhe'ẽ
mbuku nhendu jave mae ma ha'eve yvyty
re peẽ aguã", 're 'rã ha'e kuery pe.*

14 Ha'e gui Moisés yvyty áry gui heta va'e
kuerya py ju oguejy ma vy oiky'a'o ukapa.
Ha'e ramo ojoi okuapy oao.
15 Moisés aipoe'i heta va'e kuery pe:

— Peiko katu ke mboapy araa pyguarã,
ha'e rami vy penhemboja eme kunhague re
— he'i.

16 Ha'e gui mboapy araa ko'ẽmba ramove
ma oiko onhemboxi ha'e overa va'e, ha'e
peteĩ arai pytũ ete va'e yvyty áry ojekuaa.
Peteĩ mimby guaxu onhe'ẽ ratã ete, tekoa
py ikuai va'e oryryipa aguã rami.
17 Ha'e ramo Moisés ogueraa heta va'e kuery
ikuaia gui mombyry'i Nhanderuete ovaexĩ
aguã. Ha'e ramo yvyty yvýry ju ikuai.
18 Sinai yvyty ha'e javi rupi hataxĩ oiny,
hi'áry peve SENHOR oguejy ramo tata rupi.
Hataxĩ opu'ã ovy tatakua gui hataxĩ opu'ã
va'e rami, ha'e yvyty ha'e javi oryryi atã.
19 Ha'e gui mimby guaxu onhe'ẽ atã-atãve
tema. Moisés ijayvu rã Nhanderuete ombo-
vai yapu atãa py.

20 Ha'e gui Sinai yvyty apyte áry SENHOR
oguejy vy oenoĩ Moisés yvyty apyte áry ou
aguã. Ha'e ramo Moisés oẽ ovy.
21 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Eguejy ju, heta va'e kuery pe ndeayvu
touve eme yvyty yvýry rupi rea'angaague
kyvõ rami xee SENHOR-a katy xerexa aguã,
ha'e kuery regua heta omano e'ỹ aguã.
22 Sacerdote kuery xee SENHOR re onhem-
boja va'e voi tojeky'a'o, xee SENHOR ajuka
e'ỹ aguã — he'i.

23 Ha'e ramo Moisés ombovai:

— Heta va'e kuery nda'evei ae Sinai yvyty
re oẽ aguã, mba'eta orevy ndeayvu vy
aipo're: "Ea'anga yvyty yvýry rupi, xevy
guarã ae remboaxa vy", 're va'ekue orevy.

24 SENHOR aipoe'i ixupe:

* 19:13 Hebreus 12.20

— Tereo, eguejy ju. Ha'e rire ma peẽ ju
pejogueruvy Arão reve. Ha'e rã sacerdote
kuery ha'e heta va'e kuery ma touve eme
rea'angaague kyvõ rami xee SENHOR aĩa py
oẽ aguã, ajuka e'ỹ aguã.
25 Ha'e ramo heta va'e kuerya py ju Moisés
oguejy vy omombe'u ha'e kuery pe ha'e
nunga ha'e javi.

20

Deuteronômio 5.1-21

1 Ha'e gui po rami Nhanderuete ijayvu.
Ha'e vy aipoe'i:
2 — Xee ma SENHOR Nderuete Egito yvy
re escravo pendekuai vy pemba'eapo poyi-
ague gui pendepe'a va'ekue.
3 — Ndererekoi 'rã nderuete mboae
xerenonde.
4 — Nderejapoi 'rã mba'emo ra'angaa
nderueterã, yva re ikuai va'e ra'angaa, yva
guýry yvy re ikuai va'e ramigua, neĩ yvy
guy rupi yy oĩ va'e rupi ikuai va'e ra'angaa
voi.
5 Ha'e nunga neremboetei 'rã, neĩ nerem-
bojeroviai 'rã, mba'eta xee ae ma SEN-
HOR Nderuete aiko, aipota xere anho pe-
jerovia, mba'eta aju vy ambopaga 'rã xere
nda'ija'ei va'e reko vaiague re, tuu kuery,
ta'y kuery, hamymino ha'e hamymino jevy
kuery ikuaia peve.
6 Ha'e rã amongue xerayvu vy ajapo
ukaague rami ikuai va'e ma amboaxy 'rã
mil-kue hamymino kuery ikuai peve.
7 — Ndeayvu rive eme SENHOR Nderuete
rery rupi, mba'eta SENHOR nomboeko porãi
'rã hery rupi ijayvu rive va'ekue.
8 — Nema'endu'a ke sábado ára py iky'a
e'ỹ va'erã remboete aguã.*
9 Mboapy meme ára re 'rã remba'eapo, ha'e
rejapopa 'rã rejapo va'erã va'ekue ha'e javi.
10 Ha'e rã sete-a ára ma sábado SENHOR
Nderuete pegua ára. Neremba'eapoi 'rã
mba'eve py, ndera'y, nderajy, nerembiguai
avakue ha'e kunhague, nerymba kuery,
neĩ mombyrygua kuery ndero py removaẽ
va'ekue voi.
11 Mba'eta mboapy meme ára re SENHOR
ojapo raka'e yva ha'e yvy, ye'ẽ ha'e opa
mba'e hexe ikuai va'e. Ha'e gui sete araa
py ma opytu'u. Ha'e nunga rupi sábado ára
SENHOR ogueroayvu porã vy oeja iky'a e'ỹ
va'erã.*
12 — Remboete 'rã nderu ha'e ndexy,
reikove puku aguã yvy ndeyvyrã SENHOR
Nderuete ome'ẽ va'ekue re.*
13 — Ejojuka eme.*
14 — Ndetavy eme.*
15 — Nemonda eme.*
16 — Ndeayvu rive eme neirũ re.
17 — Emoaruã eme neirũ ro. Emoaruã
eme neirũ ra'yxy, hembiguai ava neĩ kunha,
hymba vaka neĩ mburika'i, neĩ neirũ mba'e
rei-rei oguereko va'e.*

Deuteronômio 5.22-33

18 Israel kuery ha'e javi oendu okuapy
yapu ha'e mimby guaxu pu, ha'e oexa overa
va'e ha'e yvyty gui hataxĩ va'e. Ha'e nunga
ha'e kuery oexa vy oryryipa ha'e mom-
byry'i opyta.
19 Ha'e vy aipoe'i okuapy Moisés pe:
— Ndee ae ke ndeayvu orevy, ha'e ramo
ore kuery roendu 'rã. Ha'e rã Nhanderuete
ma ta'ijayvu eme orevy, romanomba e'ỹ
aguã.
20 Moisés ombovai heta va'e kuery pe:
— Pekyje eme ke. Nhanderuete ma pen-
deko a'ã aguã ou kuri, henonde pendu riae
aguã pejererokyje aguã, pejejavy e'ỹ aguã —
he'i.
21 Ha'e ramo ha'e kuery opu'ãmba okuapy
mombyry'i. Ha'e rã Moisés ma Nhan-
deruete oĩa katy onhemboja ovy arai pytũ
reia py.

Altar re ijayvuague

22 Ha'e ramo Nhanderuete aipoe'i Moisés
pe:
— Po rami 'rã ndeayvu Israel kuery pe:
"Peẽ kuery pexa ma yva gui pendereve
xeayvu rã.
23 Pejapo eme tuuete ramigua prata e'ỹ vy
ouro gui xereve pemboete avi va'erã.
24 Ha'e rami 'rãgue py peteĩ altar yvy guigua
rive 'rã pejapo xemboete aguã. Ha'e va'e
áry ma mba'emo peapy vy peme'ẽ 'rã, ha'e
peteĩ rami nhandekuaia regua, penerymba
vexa'i ha'e vaka ava. Mamo rã xerery re
penema'endu'a aguã ajapoague rupi aju 'rã
ha'e py pendea py romoingo porã aguã.

* 20:8 Sábado ma "Pytu'ua ára" 'ea. * 20:11 Atos 4.24, 14.15 * 20:12 Mateus 15.4, Marcos 7.10, Efésios 6.2-3 * 20:13 Mateus 5.21, Romanos 13.9, Tiago 2.11 * 20:14 Mateus 5.27, Romanos 13.9, Tiago 2.11 * 20:15 Romanos 13.9 * 20:17 Romanos 7.7, 13.9

25 Ita gui ri xevy guarã altar pejapo vy
ita omoatyrõmba pyre gui e'ỹ 'rã pejapo,
mba'eta tembiporu py pemoatyrõ vy pe-
mongy'a 'rã.
26 Xevygua altar re pejeupi eme tape pyrõ-
pyrõa'i rupi, pendepire reia ojekuaa e'ỹ
aguã", 're 'rã ha'e kuery pe.

21

Deuteronômio 15.12-18

1 — Po rami 'rã remombe'u heta va'e
kuery rekorã.
2 Xapy'a rei peteĩ hebreu regua escravo-rã
pejogua ramo mboapy meme ma'etỹ peve
ete'i 'rã omba'eapo pẽvy. Ha'e rã sete
ma'etỹa py ma pepoi rive 'rã, hepy re'ỹ.
3 Omenda e'ỹ re ri peru rire ha'e ae'i 'rã oo.
Ava omenda va'e ri vy ogueraa 'rã ta'yxy.
4 Xapy'a rei ipatõ ta'yxyrã ome'ẽ ramo
imemby e'ỹ vy ipi'a, ha'e ramo ma kunha
ha'e imemby kuery ipatõ pe meme 'rã
opyta, ha'e ime ma ha'e ae'i 'rã oo.
5 Ha'e rami avi escravo onhemombe'u porã
vy "Xee ma ayvu rima xepatõ, xera'yxy ha'e
xera'y kuery. Ha'e rami vy ndajepe'axei
apy gui", he'i ramo
6 ipatõ ogueraa 'rã huvixa kuerya py, ojapo
'rã okẽ py ovaẽ aguã rami, e'ỹ vy okẽ yta
peve, ha'e ramo inambi ipatõ omombu 'rã
mba'emo mombua py. Ha'e rami rire ixu-
pegua escravo riae 'rã oiko.
7 — Xapy'a rei peteĩ ava escravo-rã guajy
ovende ramo kunha va'e ndojepe'ai 'rã es-
cravo kuery ojepe'aa rami.
8 Xapy'a rei ipatõ gua'yxyrã ojogua teĩ
kunha va'e nombovy'ai ramo ovende ju 'rã.
Ha'e rami avi nda'evei amboae yvy pygua
pe ovende aguã, mba'eta ha'e rami aguã
ixupe anhetẽ rupi e'ỹ 'rã oikoa.
9 Ha'e rã gua'y re ri omomenda vy guajy
rami ae 'rã oguereko.
10 Ha'e gui xapy'a rei gua'y ra'yxyrã kunha
mboae ju ojou vy ta'yxy jypygua pe ome'ẽ
tema 'rã tembi'u, ijaorã ha'e ta'yxy rami
joguereko aguã.
11 Ha'e nunga mboapyve mba'e ixupe
nome'ẽi ri vy opoi rive 'rã hepy re'ỹ.

Joguero'a va'e re ijayvuague

12 — Amongue jojuka ramo ha'e voi pe-
juka 'rã.
13 Ha'e rã potae vy e'ỹ ojuka, ha'e rã ipo py
Nhanderuete ombou rire ma pemondouka
'rã onhemi aguã henda pẽvy aikuaa uka
va'erã va'e py.
14 Ha'e rami avi guetarã ojukaxe vy ete hexe
oma'ẽ mbegue reve opu'ã, hi'ã gui ojuka
ramo ma xevygua altar yvýry oĩa gui teĩ
penoẽ 'rã pejuka aguã.
15 Nguu e'ỹ vy oxy ojuka va'ekue ma pejuka
'rã.
16 Ha'e amongue ojopy nhea'ã rei vy ovende,
ha'e rami e'ỹ vy ipo py ojoua ramo ma
pejuka avi 'rã.
17 Nguu e'ỹ vy oxy re ijayvu vai va'ekue avi
'rã pejuka.*
18 — Xapy'a rei mokoĩ joguero'aa py gue-
tarã ombouguypa 'rã ita py, ha'e e'ỹ opo py.
Ha'e gui hetarã omano e'ỹ vy jepe ngupa py
itui 'rã.
19 Ha'e gui opu'ã vy oka rupi ju oiko 'rã
opopoka reve teĩ. Ha'e rami rã napem-
bopagai 'rã nhoungaare. Ha'e rami avi
nhoungaare omboekovia 'rã ára omboaxa
riveague re, ha'e omopena uka 'rã okuera
porã peve.
20 — Xapy'a rei amongue guembiguai ava
e'ỹ vy kunha yvyra py oinupã ramo omano
'rã ipo py. Ha'e rami rã pembopaga 'rã.
21 Ha'e rami avi xapy'a rei peteĩ ára, mokoĩ
ára ri hembiguai nomanoi ramo napem-
bopagai 'rã ipatõ, mba'eta ipatõ peráta
rami ombovare va'e.
22 — Ha'e gui xapy'a rei avakue joguero'aa
py peteĩ ounga 'rã kunha ipuru'a va'e. Ha'e
gui omemby'i oity teĩ ixy re mba'eve rei
ndoikoi ramo ma oungaare omboekovia 'rã
kunha va'e me oipotaa rami, huvixa kuery
ijayvua rami ete.
23 Ha'e rami avi kunha va'e nda'evei ramo
pejuka avi 'rã ijukaare,
24 joexa omombuague re pemombu avi 'rã
hexa, nhoaĩ omopẽague re pemopẽ avi 'rã
haĩ, jopo ojayaague re pejaya avi 'rã ipo,
jopy ojayaague re pejaya avi 'rã ipy,*
25 joapyague re peapy avi 'rã, nhoungaague
re peunga avi 'rã, ha'e nhokyxĩague re
peikyxĩ avi 'rã.
26 — Xapy'a rei amongue guembiguai ava
e'ỹ vy kunha oexa mbogue ramo ndoexavei
'rã. Ha'e rami rã opoi rive 'rã hexa om-
bogueague rekovia.

* 21:17 Mateus 15.4, Marcos 7.10
* 21:24 Mateus 5.38

27 Ha'e guembiguai ava e'ỹ vy kunha raĩ
ojavykya rupi omboi ramo opoi rive 'rã haĩ
omboiague rekovia.
28 — Ha'e gui xapy'a rei amongue rymba
vaka ma ava e'ỹ vy kunha oikutu rire
omano 'rã. Ha'e rami rã vaka pejapipa 'rã
ita py, ha'e neĩ ho'okue ma voi ndape'ui 'rã.
Ha'e rã vaka ja ma napembopagai 'rã.
29 Ha'e rami avi xapy'a rei vaka yma ma voi
jokutu va'ety, ha'e ija oikuaa va'eri nombo-
tyi ramo peteĩ ava e'ỹ vy kunha mba'e ojuka
'rã. Ha'e rami rã vaka pejapipa 'rã ita py,
ha'e ija voi pejuka avi 'rã.
30 Ha'e rami teĩ ija pe omboekovia re
ojerurea ramo ojerurea rami ome'ẽ 'rã
guekove rekovia.
31 Xapy'a rei peteĩ ava'i e'ỹ vy kunha'i vaka
oikutu vy ojuka ramo ha'ekue rami ae 'rã
pembopaga ija.
32 Ha'e rã escravo ava e'ỹ vy kunha mba'e
vaka oikutu ramo ija opaga 'rã ipatõ pe
trinta hatã'i va'e prata guigua, ha'e rã vaka
ma pejapipa 'rã ita py.
33 — Amongue yvykua omboty e'ỹ re oeja,
xapy'a rei yvy ojo'o va'ekue ri ikua nom-
botyi ramo ha'e py ho'a 'rã vaka, e'ỹ vy
mburika.
34 Ha'e rami rã yvy jo'oare omboekovia 'rã
ija pe peráta ome'ẽ vy. Ha'e gui mymba
omano va'ekue ma imba'e ae 'rã opyta.
35 — Xapy'a rei amongue rymba vaka ma
amboae rymba vaka oikutu ramo omano
'rã. Ha'e rami rã ija kuery ovende 'rã vaka
oikove va'e, ha'e hepykue omboja'o 'rã joo'i
rami. Ha'e mymba omano va'ekue avi 'rã
omboja'o.
36 Ha'e rami avi ha'e va'e vaka jokutu
va'etya oikuaa pavẽ va'eri ija nombotyi
ramo guymba vaka ome'ẽ 'rã amboae vaka
rekovia, ha'e rã omano va'ekue ma imba'e
ae 'rã opyta.

22

Nhomba'e rei-rei re ijayvuague

1 — Xapy'a rei amongue vaka e'ỹ vy vexa'i
re imonda vy ovende 'rã ojuka e'ỹ vy. Ha'e
ramo peteĩ-teĩ vaka imondaague rekovia
ome'ẽ 'rã peteĩ nhiruĩ vaka, ha'e peteĩ-
teĩ vexa'i imondaague rekovia ome'ẽ 'rã
irundy vexa'i.
2 Ha'e xapy'a rei imonda va'e peteĩ oo py
oipe'a rã ojoua vy oikutu rã omano 'rã.
Ha'e ramo huguy moẽare ojejavy va'e'ỹ 'rã
opyta.
3 Ha'e rã xapy'a rei kuaray ouve teri reve
ri ha'e nunga oiko ramo huguy moẽare
ojejavy va'e 'rã opyta.
— Imonda va'e oiko va'e rei omboekovia
'rã imondaague. Xapy'a rei ome'ẽ aguã
ndojoui ramo pevende 'rã escravo-rã imon-
daague rekovia.
4 Xapy'a rei mymba vaka, mburika e'ỹ vy
vexa'i mba'e re imonda rire ipo py imon-
daague oikove reve teri ojoua 'rã. Ha'e
rami rã imondaague rekovia mokoĩ kuerei
'rã ome'ẽ.
5 — Xapy'a rei amongue guymba
nhomba'ety py, e'ỹ vy jo'uvaty py
omongaru 'rã, ha'e rami e'ỹ vy opoi rive
'rã nhomba'ety rupi okaru oikovy. Ha'e
rami rã ija omba'ety gui ae 'rã omboekovia
iporãgueve va'e ome'ẽ vy, ha'e e'ỹ vy
o'uvaty gui.
6 Xapy'a rei tata ojopy xapy'a vy juuty okai
vy oapy avi 'rã mba'emo aju oĩ va'e, e'ỹ vy
oipo'o pyre, ha'e rami e'ỹ vy mba'ety ha'e
javi okai 'rã. Ha'e rami rã tata moendyare
omboekovia 'rã okaiague re.
7 — Xapy'a rei amongue guetarã pe peráta
e'ỹ vy mba'emo ome'ẽ 'rã omoĩ porã aguã,
ha'e gui ha'e nunga re imondaa 'rã ijopyare
gui, ha'e imonda va'ekue ojoua 'rã. Ha'e
rami rã imondaague re ma mokoĩguea repy
'rã omboekovia.
8 Ha'e xapy'a rei imonda va'ekue ndojouai
ramo hoo va'e ae 'rã peraa huvixa kuerya
py, ha'e kuery oikuaa pota aguã guetarã
mba'e rei-rei re na'imondai pa ra'ea re.
9 Xapy'a rei amongue jokore 'rã mymba
vaka re, mburika, vexa'i mba'e, ao, e'ỹ
vy mba'emo omokanhy mbyre re. Ha'e
rami vy amboae "Xemba'e rima" he'i ramo
mokoĩve 'rã peraa huvixa kuerya py. Ha'e
ramo huvixa peteĩ ombopaga ramo guetarã
pe mokoĩguea repy 'rã omboekovia.
10 Xapy'a rei amongue guetarã pe opena uka
'rã guymba mburika, vaka, e'ỹ vy vexa'i re,
ha'e e'ỹ vy amboae nunga mymba re, ha'e
gui hymba omano 'rã, ha'e e'ỹ vy ojejuka
'rã, e'ỹ vy oẽ ramo avave rei ndoexaavei 'rã.
11 Ha'e rami rã guetarã pe oura 'rã Nhan-
deruete rery rupi. Ha'e vy "Xee tu ndajopyi
nerymba", he'i 'rã. Ha'e ramo ija ojou porã
'rã, ha'e amboae ma nomboekoviai 'rã.

12 Ha'e rami avi anhetẽ imondaague oikuaa
ramo ma omboekovia 'rã ija pe.
13 Xapy'a rei ojayapaa ramo ogueru 'rã oexa
pavẽ aguã. Ha'e rami rã nomboekoviai 'rã
ojayapaague re.
14 Ha'e amongue guetarã pe hymba re
ojerure vy ogueraa, ha'e ija noĩa py mymba
okarau, e'ỹ vy omano 'rã. Ha'e rami rã
heraare omboekovia 'rã.
15 Ha'e rã ija ha'e py ri oĩ rire heraare nom-
boekoviai 'rã. Xapy'a rei hepy re oiporu rire
oiporukaague repy ae 'rã ome'ẽ hekovia.

Jomeme ha'e Nhanderuete pe marã rami pa ikuai aguã oejaague

16 — Kunhataĩ'i omenda aguã nda'evei
teri va'e amongue ombotavy vy onheno 'rã
hexeve. Ha'e rami vy hexe omboekovia 'rã,
ha'e omenda 'rã.
17 Ha'e rami avi tuu nomomendaxei ramo ix-
upe peráta py omboekovia 'rã kunhataĩgue
re opagaa rami.*
18 Imba'evyky va'e rei napemoingovei 'rã.
19 Mymba reve itavy va'ekue pejuka 'rã.
20 Amongue tuuete mboae pe, Nhanderuete
pe'ỹ mba'emo ome'ẽ ramo pejuka avi 'rã.
21 Pemoingo axy eme amboae regua, pereko
axy eme, mba'eta peẽ voi Egito yvy re
amboae regua peiko rire.
22 Pejavyky eme neĩ peteĩve imeve'ỹ va'e, e'ỹ
vy tyre'ỹ.
23 Mba'eta mba'emo py rei pemoingo axy
ramo ha'e kuery xevy ojapukai ramo aendu
'rã ojapukaia.
24 Ha'e rami vy xepoxy vy rojuka uka 'rã
kyxe guaxu py. Ha'e ramo pendera'yxykue
ju 'rã oiko imeve'ỹ va'e, ha'e pendera'y
kuery voi tyre'ỹ 'rã ikuai.
25 Xapy'a rei xevygua iporiaukue'i ndea
katy'i oiko va'e pe peráta reiporuka ma vy
emboekovia retave eme, peráta oiporuka
va'ety kuery rami e'ỹ.
26 Xapy'a rei neretarã gui ao puku reipe'a
vy nemba'emo ogueraa va'e rekovia, ha'e
rami vy ixupe reme'ẽ ju 'rã kuaray oike e'ỹ
mbove.
27 Mba'eta ha'e va'e py ae 'rã onhemonde,
onheovã'i 'rã ipire ao'ia. Ajukue py on-
heovã e'ỹ re mba'exa tu oke 'rã? Ha'e va'e
xevy ojapukai ramo aendu 'rã, mba'eta xee
anhomboaxy kuaa va'e.
28 Ndeayvu vai eme Nhanderuete rovai, neĩ
penderuvixa kuery re voi.*
29 Xevy reme'ẽ va'erã eru voi nemba'ety gui
ha'e nde'uvaty gui iporãgueve. Ndera'y
kuery jypygua voi remboaxa 'rã xevy.
30 Ha'e rami ae avi 'rã rejapo 'rã nerymba
vaka ha'e vexa'i re. Sete ára re ranhe oxy
rupi toiko. Ha'e gui oito araa py ma reme'ẽ
'rã xevy.
31 Xevygua iky'a e'ỹ va'e 'rã pendekuai. Ha'e
rami vy pe'u eme jai rupi ivaipa rei va'e
ro'okue. Jagua kuery pe rive 'rã pemombo.

23

Ijapu ha'e joe ijayvu rei va'e re ijayvuague

1 — Nda'evei nemba'emombe'u rive aguã,
nda'evei joekokue ramigua remombe'u vy
heko vai va'e reve renhomoirũ aguã.
2 Nda'evei heta va'e kuery rupive peo aguã
mba'emo vai pejapo aguã katy. Ha'e pavẽ
ijayvu rei okuapya py voi nda'evei renho-
moirũ aguã anhetẽ rupi e'ỹ ndeayvu vy.
3 Iporiaukue re reikuaa potaa py ma
nda'evei reayvuve rive aguã.
4 Xapy'a rei nderovaigua rymba vaka e'ỹ vy
mburika ixã e'ỹ re rejou vy reraa ju 'rã
ixupe.
5 Ndere ija'e e'ỹ va'e rymba mburika ovoyi
reve onheno oupy rã rexa vy ema'ẽ rive
eme, eipytyvõ ivoyi oupi aguã.

Deuteronômio 16.18-20

6 — Neretarã iporiaukue'i huvixa kuery
pe ojexa uka rã nda'evei ha'eve'ỹa rami
rereko aguã.
7 Nda'evei reiporu aguã ayvu rive rei.
Nda'evei rejuka uka aguã ojejavy e'ỹ va'e
ha'e heko porã va'e, mba'eta xee namboeko
porãi 'rã joapo vai rei va'e.
8 Nda'evei ome'ẽmby rejopy aguã ha'eve'ỹa
rami rejoguereko aguã, mba'eta ome'ẽ
mbyre oexa mbogue 'rã hi'arandu va'e,
ojapo 'rã heko porã va'ekue voi anhetẽ rupi
e'ỹ ijayvu aguã rami.
9 Ha'e nda'evei amboae regua rejavyky
aguã, mba'eta peikuaa ae ma amboae regua
py'a re oĩ va'e, Egito yvy re amboae regua
peiko rire.

Levítico 25.1-7

10 — Mboapy meme ma'etỹ peve 'rã
rema'etỹ ndeyvy re, ha'e ndejeupe guarã
remono'õ 'rã mba'emo aju.

* 22:17 Ha'e jave py ava omendaxe vy kunhataĩ ru kuery pe ome'ẽ 'rã mba'emo iporã va'e (Gênesis 24.53).
* 22:28 Atos 23.5

11 Ha'e rã sete ma'etỹa re ma yvy reja 'rã
opytu'u aguã, topyta rema'etỹ e'ỹ re. Ha'e
ramo heta va'e kuery regua iporiaukue'i
ojou aguã ho'u va'erã, ha'e ka'aguy rupigua
voi ho'u aguã hembyrekue. Ha'e rami ae 'rã
rejapo nde'uvaty ha'e nde-oliveira-ty re.

Levítico 23.3

12 — Mboapy meme ára peve 'rã
remba'eapo. Ha'e rã sete araa py ma
repytu'u 'rã, nerymba vaka ha'e mburika
voi opytu'u aguã, ha'e gui nerembiguai pi'a
kuery ha'e amboae regua voi opytu'u avi
aguã.
13 Penekyre'ỹ xeayvua ha'e javi rupi pen-
dekuai aguã. Ha'e rami vy penema'endu'a
eme tuuete ramigua rive rery re, ha'e
nunga rery rupi pendeayvu eme.

Êxodo 34.18-26; Levítico 23.4-21,33-44; Deuteronômio 16.1-17

14 — Ma'etỹa nhavõ mboapykue 'rã pe-
japo ngaru xevy.
15 Ha'e rami vy pejapo 'rã ngaru mbojape
imbovua revegua e'ỹ. Sete ára re pe'u 'rã
mbojape imbovua revegua e'ỹ aipoa'eague
rami vy, jaxy abibe re oa'angaague py ae,
mba'eta ha'e va'e jave py Egito yvy gui
peẽmba raka'e. Xerenonde avave rei tou
rive eme mba'emo ogueru e'ỹ re.
16 Ha'e gui pejapo avi 'rã ngaru mba'emo
ra'yĩgue pemono'õa regua, penemba'ety
rupi mba'emo ra'yĩgue pemoaĩague gui
jypy'igua pemono'õ jave. Ha'e gui ma'etỹa
opaa py pejapo avi 'rã ngaru mba'emo'a
peipo'oa regua, penemba'ety rupi renhotỹ
va'ekue gui pemono'õmba ma rire.
17 Ma'etỹa nhavõ mboapykue 'rã avakue
ha'e javi ojexa uka okuapy SENHOR Pen-
deruete renonde.
18 Nda'evei mbojape imbovua regua xevy
peme'ẽ avi aguã mymba pejuka va'ekue
ruguykue reve. Xevygua ngarua py
nda'evei avi inhandykue pereko aguã pytũ
mbukukue re ko'ẽmba peve.
19 Penemba'ety rupi jypy'i oiko va'ekue
regua iporãgueve peru 'rã SENHOR Pen-
deruete pegua oo py. Ha'e nda'evei kavara'i
pembojy aguã ixy ae kamby reve.

Ijyvyrã Nhanderuete ome'ẽ aguã re
ijayvuague

20 — Penerenonde re amondouka 'rã peteĩ
anjo pendere opena aguã tape rupi, ha'e
pendereraa aguã pendeyvyrã areko va'e py.
21 Ha'e va'e renonde re ma peiko kuaa, ha'e
pendu ijayvua. Pepu'ã eme hexe, mba'eta
ha'e nomboguei 'rã pendeko vaiague, hexe
xerery oĩ ramo.
22 Ha'e rami 'rãgue py opa mba'e py penhe'ẽ
rendu, ha'e xeayvuague ha'e javi rejapopa
ramo xee aiko 'rã penderovaigua kuery
rovaigua, ha'e penemoingo axy reixe va'e
moingo axya.
23 Mba'eta xeguigua anjo penerenonde oo
vy pendereraa 'rã amorreu, heteu, ferezeu,
cananeu, heveu ha'e jebuseu kuery yvy
peve. Ha'e gui ha'e va'e kuery xee amomba
'rã.
24 Ha'e gui nda'evei ha'e kuery ruete pem-
bojerovia neĩ pemboete aguã, nda'evei ha'e
kuery ikuaia rami peẽ kuery pendekuai
aguã. Ha'e rami 'rãgue py pemomba ete 'rã,
ha'e pemboa'ypa 'rã ita omopu'ã va'ekue
ha'e javi.
25 SENHOR Penderuete pe ete 'rã pendekuai.
Ha'e ramo ha'e omoingo porã 'rã mbojape
pe'u va'e ha'e yy pey'u va'e. Penembyte gui
oipe'apa 'rã mba'eaxy.
26 Ha'e ramo pendeyvy re ndoikoi 'rã kunha
omemby'i oity va'e, neĩ imemby va'erã e'ỹ.
Xee romoingo pukuve 'rã.
27 Ha'e penerenonde rupi amondouka 'rã
xegui okyjepa aguã, mamo rã peoa ha'e
javi rupi onhemondyipa aguã. Ajapo 'rã
penderovaigua kuery ha'e javi guakykue
katy onha aguã rami.
28 Penerenonde amondouka avi 'rã kavy
nerenonde gui oipe'a heravy va'erã: heveu
kuery, cananeu ha'e heteu kuery.
29 Ha'e rami avi peteĩ'i ma'etỹ re'ỹ 'rã
aipe'a, ijyvy va'ekue opyta rei e'ỹ aguã, ha'e
penderovai ka'aguy rupigua heta-etave e'ỹ
aguã.
30 Ha'e rami 'rãgue py mbeguei'i py aipe'a
'rã heravy penerenonde gui, pendereta
ha'e pendeyvyrã va'ekue ha'e javi rupi pen-
dekoa peve.
31 Ha'e gui pendeyvyrã aa'anga 'rã Ye'ẽ
Pytã guive filisteu kuery ikuaia rupi ye'ẽ
oĩ va'e peve, ha'e tekoa e'ỹa guive Eufrates
yakã peve. Mba'eta pendepo py amboaxa
'rã ha'e va'e yvy re ikuai va'e ha'e javi,
penerenonde gui peipe'apa aguã.
32 Ha'e kuery reve pejapo eme peteĩ rami
pendekuai aguã, neĩ ha'e kuery ruete
ramigua kuery pe pendekuai eme guive.
33 Ha'e va'e kuery ma nda'evei ikuai aguã

pendeyvy re, xerovai rupi penderojejavy
e'ỹ aguã. Tuuete kuery pe pendekuai ramo
nhuã py rami 'rã penembo'a.

24

Israel kuery reve Nhanderuete guexeve guarã ojapoague

1 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i Moisés pe:
— Eẽ eovy xee SENHOR aïa py, Arão
reve, ha'e gui Nadabe, Abiú ha'e setenta
Israel regua nhomongeta va'ety kuery reve.
Mombyry gui teri pejua py pembojerovia
'rã.
2 Ndee Moisés anho 'rã renhemboja xee
SENHOR re. Ha'e rã amboae kuery ma
nonhembojai 'rã, heta va'e kuery ma voi
nda'evei oẽ aguã ha'e kuery reve — he'i.
3 Ha'e gui Moisés oo ju vy heta va'e kuery
pe omombe'u Nhanderuete ijayvuague,
ha'e ayvu oeja va'ekue ha'e javi.
Ha'e ramo heta va'e kuery peteĩ rami
meme ombovai okuapy. Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR ijayvuague va'e ma guive rã
rojapopa 'rã — he'i.
4 Moisés omboparapa SENHOR ayvu ha'e
javi'i. Ha'e gui ko'ẽ aje'ive'i reve opu'ã vy
peteĩ altar ojapo yvyty yvy'iry. Doze ita
omopu'ã avi, Israel kuery regua doze ikuaia
rami.
5 Ha'e omondouka amongue Israel kuery
regua kunumigue. Ha'e va'e kuery ma
mba'emo oapy vy ome'ẽ SENHOR pe, ha'e
vaka ra'y ojuka hexeve peteĩ rami ikuaia
regua.
6 Huguy mbyte rupigua Moisés ojopy vy
omoĩ peteĩ hy'a py, ha'e rã hembyrekue ma
omboayvipa altar áry rupi.
7 Ha'e gui kuaxia guexeve guarã ojapo
pyre oïa ogueru vy ogueroayvu heta va'e
kuery oendua py. Ha'e ramo ha'e kuery
aipoe'i:
— SENHOR ijayvuague ha'e javi 'rã ro-
japo, ronhe'ẽ rendu vy — he'i.
8 Ha'e gui huguy omboyru va'ekue Moisés
ogueraa vy heta va'e kuery áry rupi ju
omboayvi. Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e tuguy ma SENHOR guexeve
guarã pendereve ojapo aguã, ijayvuague
ha'e javi rami vy — he'i.*
9 Ha'e gui oẽ jogueravy Moisés ha'e Arão,
Nadabe, Abiú ha'e setenta-ve Israel regua
nhomongeta va'ety kuery.
10 Ha'e kuery oexa Israel kuery Ruete. Ipy
guýry ma peteĩ pyrõa oĩ ita safira ramigua,
yva rami hexakã va'e.
11 Israel regua Nhanderuete oiporavo
va'ekue oexa teĩ ha'e kuery re opo nomoĩ.
Ha'e rami 'rãgue py okaru ha'e oy'u okuapy
henonde.

Peteĩgue ju nhomongeta va'ety kuery reve Moisés yvyty re oẽague

12 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Eẽ ke yvyty re xea py, ha'e epyta ranhe
ha'e py. Ndevy ame'ẽ 'rã itape ambopara
va'ekue pendekorã ha'e ajapo uka va'e oïa,
ha'e kuery ju rembo'e aguã — he'i.
13 Ha'e ramo guembiguai Josué reve
Moisés opu'ã vy oẽ ovy Nhanderuete pegua
yvyty re.
14 Nhomongeta va'ety kuery pe aipoe'i:
— Orerarõ ke apy pendea py rojevy peve.
Arão ha'e Hur ma opyta 'rã pendereve.
Xapy'a rei amongue mba'emo oguereko ri
vy ha'e kuerya py too — he'i.
15 Ha'e gui Moisés oẽ ramo arai ojao'ipa
yvyty.
16 Sinai yvyty áry ojekuaa oiny Nhanderuete
rexakã. Seis ára re arai ojao'i. Ha'e gui
sete araa py ma SENHOR oenoĩ Moisés arai
mbyte gui.
17 SENHOR rexakã ma tata rami nhomomba
va'e ojekuaa yvyty apyte áry Israel kuery
oexa rã.
18 Arai mbyte rupi Moisés oike vy oẽ ovy
yvyty re. Ha'e py ma opyta quarenta ára
ha'e quarenta pytũ re.

25

Êxodo 35.4-9

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Ndeayvu ke Israel kuery pe ogueru
aguã xevy ome'ẽ va'erã. Avakue ipy'a re
ha'e rami aguã oïa va'e, ha'e kuery po gui
pejopy 'rã xevy ome'ẽ va'e.
3 Pova'e ma xevygua ha'e kuery po gui pe-
jopy va'erã: ouro, prata ha'e overa va'e,
4 ajukue hovy va'e, púrpura, pytã va'e,
ajukue iporãve va'e ha'e kavara rague,
5 vexa'i pirekue omopytã mbyre, ipirekue
iporãve va'e, yvyra acácia,

* 24:8 Mateus 26.28, Marcos 14.24, Lucas 22.20, Hebreus 9.20

6 azeite tataendy rykuerã, azeite SENHOR pe
nhomboaxaa aguã regua irũrã ha'e heakuã
porã va'e oapy pyrã,
7 ita ônix ha'e ita sacerdote pegua manto
ha'e ipexo regua jeguarã.
8 Xevy pe pejapo 'rã peteĩ henda iky'a e'ỹ
va'erã, heta va'e kuery mbyte xee aiko
aguã.
9 Ombojerovia atyrã rejapo 'rã ha'angaa
ndevy aexa uka va'e ha'e javi rami, ha'e opy
oĩ 'rã ha'e va'e rami rejapo va'erã ha'e javi.

Êxodo 37.1-5

10 — Yvyra acácia gui rejapo 'rã xeayvu
ryrurã. Ipuku-a ma peteĩ metro raxa'i,
ipya ma meio metro raxa'i, yvatea ma meio
metro raxa'i avi.
11 Renhovã 'rã ouro ete'i py. Hyepy rupi ha'e
hi'áry rupi voi renhovã 'rã. Ha'e ijyvýry
rupi ma rembojegua 'rã ouro guigua py.
12 Rejapo avi 'rã irundy inhapyĩ va'e ouro
gui. Ha'e va'e ma remoĩ 'rã hyru apy
irundyve re. Mokoĩ inhapyĩ va'e remoĩ 'rã
kyvõ katygua re, ha'e mokoĩ avi 'rã remoĩ
hovai re.
13 Rejapo avi 'rã yvyra po'i'i acácia gui, ha'e
renhovã 'rã ouro py.
14 Yvyra po'i'i ma remboaxa 'rã hyru jovaive
re inhapyĩ va'e oĩ va'e rupi, ha'e va'e re
hyru peraa aguã.
15 Yvyra po'i'i opyta 'rã hyru jovaive re
inhapyĩ va'e oĩ va'e rupi. Ndapeipe'ai 'rã
ha'e gui.
16 Hyru py remoĩ 'rã xeayvu ndevy aikuaa
uka va'erã va'e.

Êxodo 37.6-9

17 — Imbotya teko vai ombogue atyrã re-
japo avi 'rã ouro ete'i gui. Ipuku-a ma peteĩ
metro raxa'i 'rã, ha'e ipya ma meio metro
raxa'i.
18 Ouro gui avi 'rã rejapo mokoĩ anjo ipepo
va'e ra'angaa. Ouro omoatyrõ mbyre gui
'rã rejapo, hyru mbotya apy jovaive re hi'aĩ
va'erã.
19 Peteĩ anjo ra'angaa remopu'ã 'rã peteĩ
apy re, ha'e amboae ma hovai re. Peteĩ
regua gui meme 'rã rejapo imbotya ha'e
anjo ra'angaa ijapy jovaive re hi'aĩ va'erã.
20 Anjo ra'angaa opepo oupi 'rã yvate katy,
ipepo omo'ã 'rã hyru mbotya. Joa katy 'rã
oma'ẽ, imbotya teko vai ombogueaty katy
ae.
21 Hyru áry remoĩ 'rã imbotya. Ha'e rã hyepy
py ma remoĩ 'rã xeayvu ndevy amboaxa
va'erã va'e.
22 Ha'e py aju 'rã ndea py, imbotya teko
vai ombogueaty áry, mokoĩve anjo ipepo
va'e ra'angaa xeayvu ryru mbotya áry hi'aĩ
va'e mbyte. Ndereve xeayvu 'rã ajapo uka
va'e, ha'e Israel kuery rekorã amombe'u
va'e ha'e javi re.

Êxodo 37.10-16

23 — Rejapo avi 'rã peteĩ mesa yvyra acácia
gui. Ipuku-a ma peteĩ metro va'erã, ipua
ma meio metro, ha'e yvatea ma meio metro
raxa'i.
24 Mesa ma renhovã 'rã ouro ete'i py. Ijyvýry
rupi ma rembojegua 'rã ouro guigua py.
25 Ijyvýry rupi ma rejapo 'rã hembe 'yrã. Ipo
guaxua ma irundy kuã va'erã, ha'e hembe
'y rupi rembojegua 'rã ouro guigua py.
26 Irundy inhapyĩ va'e rejapo 'rã ouro gui.
Ha'e va'e ma remoĩ 'rã ijapy irundyve re,
hetyma irundyve oĩa py.
27 Rembojeguaague katy'i 'rã oĩ inhapyĩ va'e
yvyra po'i'i oĩ aguã, ha'e va'e re peraa aguã
mesa.
28 Ha'e va'e yvyra po'i'i ma rejapo 'rã yvyra
acácia gui, ha'e ouro py renhovã 'rã, ha'e
va'e re peraa aguã mesa.
29 Hi'áry guarã rejapo avi 'rã hy'arã, heakuã
porã va'e oapy atyrã, hy'a kuarã ha'e hy'a
rugua'i mba'emo ome'ẽmby peraa aguã.
Ha'e va'e ma ouro ete'i gui meme 'rã rejapo.
30 Mesa áry remoĩ 'rã mbojape iky'a e'ỹ va'e
xerenonde oĩ riae va'erã.

Êxodo 37.17-24

31 — Rejapo avi 'rã peteĩ tataendy 'yrã
ouro guigua. Ouro omoatyrõ mbyre gui
'rã rejapo. Hapytarã, hakãrã, tykue ryrurã,
ijapu'a va'erã, ha'e ipotyrã voi peteĩ'i gui
meme 'rã rejapo.
32 Ijyke gui ma oẽ 'rã mboapy meme hakã.
Mboapy rakã oẽ oiny 'rã peteĩ yke gui, ha'e
hovai gui ju mboapy rakã avi 'rã oẽ.
33 Peteĩ-teĩ hakã re oĩ 'rã mboapy amêndoa
ra'angaa tykue ryrurã, peteĩ ijapu'a va'e
ha'e peteĩ ipoty. Ha'e gui hakã mboae re
ha'ekue rami ae avi 'rã oĩ mboapy amêndoa
ra'angaa tykue ryrurã, peteĩ ijapu'a va'e
ha'e peteĩ ipoty. Ha'e rami 'rã mboapy
meme hakã tataendy 'y gui oẽ oiny va'e.
34 Hi'y re ete ma oĩ 'rã irundy amêndoa
ra'angaa ijapu'a va'e tykue ryrurã, ipoty
reve.

35 Peteĩ ijapu'a va'e oĩ 'rã mokoĩ rakã ixugui
oẽ oiny va'e rendarã, ha'e amboae ijapu'a
va'e ha'ekue rami ae oĩ 'rã mokoĩ rakã
ixugui oẽ oiny va'e rendarã. Oĩve ju 'rã
peteĩ ijapu'a va'e mokoĩ rakã ixugui oẽ oiny
va'e rendarã. Ha'e rami rejapo 'rã mboapy
meme hakã mokõ-mokoĩ tataendy 'y gui oẽ
oiny va'e.
36 Ijapu'a va'e ha'e hakã ma peteĩ'i guigua
meme. Ha'e javive peteĩ'i guigua meme 'rã
rejapo ouro ete'i omoatyrõ mbyre gui.
37 Rejapo avi 'rã sete tataendy. Ha'e va'e ma
hendy 'rã omoexakã aguã henonde.
38 Tata moendya ha'e imboguea ma ouro
ete'i guigua meme.
39 Peteĩ poyikue ouro ete gui 'rã rejapo
tataendy 'yrã ha'e hyru ha'e javi.
40 Eikuaa pota ke yvyty apyte re reĩ jave
ha'angaa aexa uka va'ekue rami ete re-
japopa aguã re.*

26

Êxodo 36.8-18

1 — Ha'e gui rejapo 'rã ombojerovia atyrã.
Imbotyarã ma oĩ 'rã dez cortina ajukue
iporãve va'e oipoka pyre gui, ha'e hovy
va'e, púrpura ha'e pytã va'e gui. Rembo-
jegua 'rã anjo ipepo va'e ra'angaa py. Ojapo
kuaa va'e ojapo 'rã.
2 Peteĩ-teĩ cortina puku-a ma catorze met-
ros va'erã, ha'e ipya ma mokoĩ. Cortina
ikuai va'e joo rami meme 'rã.
3 Peteĩ nhiruĩ cortina oje'a 'rã joe, ha'e hovai
re voi peteĩ nhiruĩ oĩ va'e oje'a-je'a 'rã joe.
4 Hovy va'e gui rejapo 'rã jokuaa cortina
jypygua apy re oĩ va'e rembe re. Ha'e rami
ae avi rejapo 'rã mokoĩa aty apy re cortina
oĩ va'e rembe re.
5 Peteĩ-teĩ cortina re cinqüenta jokuaa 'rã
rejapo, ha'e amboae cinqüenta jokuaa re-
japo 'rã mokoĩ aty apy re cortina oĩ va'e
re. Peteĩ-teĩ ojokuaa ma oĩ 'rã hovaigua
renonde katy.
6 Ha'e rejapo avi 'rã cinqüenta ijopyarã ouro
guigua. Ha'e va'e py peteĩ-teĩ cortina re-
jopy 'rã amboae re. Ha'e rami py ombo-
jeroviaaty peteĩ'i ae 'rã opyta.

7 — Ha'e kavara rague gui rejapo avi 'rã
cortina mboae ombojeroviaaty ao'i jevya
mbotyarã. Onze cortina rejapo 'rã ha'e
ramigua.
8 Ha'e va'e cortina peteĩ-teĩ puku-a ma
quinze metros 'rã, ha'e ipya ma mokoĩ.
Onze-ve cortina ikuai va'e joo rami meme
'rã ipuku-a ha'e ipya.
9 Ha'e va'e cortina ma peteĩ nhiruĩ rejokua
'rã joe, ha'e gui mboapy meme mboae voi
rejokua 'rã ha'e rami. Cortina mboapy
memea va'e ogueroja 'rã ijao'ia oĩ va'e
renonde.
10 Ha'e jypygua aty apy re cortina oĩ va'e
rembe re ma cinqüenta jokuaa rejapo 'rã,
ha'e mokoĩa aty apy re cortina oĩ va'e
rembe re ma cinqüenta jokuaa ju 'rã rejapo.
11 Rejapo avi 'rã cinqüenta ijopyarã overa
va'e guigua. Ha'e gui ijopya ikuai va'e
remoĩ 'rã cortina jokuaa re. Ha'e va'e py
rejokua 'rã reovy ijao'i arã, peteĩ'i ae opyta
aguã.
12 Ha'e gui ijao'ia re cortina hembyrekue
ma remoĩ 'rã ombojeroviaaty kupe katy,
cortina mbyte rupi hembyre va'e ae.
13 Ha'e rami py ombojeroviaaty re cortina
oĩ va'e pukukue rami hembyre vy ma kyvõ
rupi meio metro, hovai rupi meio metro
avi. Ha'e va'e ma jovaive re remoĩ 'rã ijao'i
arã.

Mymba pirekue ha'e yvyrape ogueru rukaague

14 — Ha'e gui vexa'i pirekue omopytã
mbyre gui rejapo 'rã ijao'ia áry guarã. Ha'e
va'e áry guarã ju remoĩ 'rã ipirekue iporãve
va'e.
15 — Ombojeroviaaty ytarã ma rejapo avi
'rã yvyrape acácia gui. Ha'e nunga ma
rejapo 'rã imo'amy.
16 Peteĩ-teĩ yvyrape puku-a ma irundy met-
ros raxa'i 'rã, ha'e ipya ma meio metro
raxa'i.
17 Peteĩ-teĩ yvyrape re oĩ 'rã mokoĩ omoĩ
aguã joa katy oo va'e, joo'i rami nhovaexĩ
aguã rami. Ha'e rami rejapo 'rã yvyrape
ombojeroviaaty ytarã ha'e javi.
18 Ha'e ombojeroviaaty ytarã ma vinte
yvyrape rejapo 'rã kuaray puku-a katy
guarã.
19 Ha'e gui vinte-ve yvyrape guýry guarã ma
rejapo 'rã quarenta omopyrõ aguã prata
guigua. Mokoĩ omopyrõ aguã ma peteĩ
yvyrape guýry guarã rejapo mokoĩve ren-
darã, ha'e mokoĩ omopyrõ aguã amboae
yvyrape guýry guarã, mokoĩve rendarã.

* 25:40 Hebreus 8.5

20 Ha'e gui ombojeroviaaty rovai re ma re-
japo avi 'rã vinte yvyrape, kuaray ijapu'a'ia
katygua reguarã.
21 Rejapo avi 'rã quarenta omopyrõ aguã
prata guigua. Peteĩ yvyrape guýry mokoĩ
omopyrõ aguã, ha'e amboae yvyrape guýry
mokoĩ avi.
22 Ha'e gui kuaray oikea katy ombojerovi-
aaty kupe reguarã ma rejapo 'rã mboapy
meme yvyrape.
23 Ha'e ombojeroviaaty kupe katy guarã ma
rejapo avi 'rã mokoĩ yvyrape ijapy katy
guarã.
24 Ha'e va'e ma iguýry rupi oja'o, ha'e rã
yvate rupi ma peteĩ inhapyĩ va'e rupi joyvy
'rã oĩ. Ha'e rami rejapo 'rã mokoĩ yvyrape
re. Mokoĩve apy peteĩ-teĩ re 'rã mokoĩ oĩ.
25 Ha'e rami oĩ 'rã oito yvyrape omopyrõ
aguã prata guigua reve, dezesseis omopyrõ
aguã. Peteĩ yvyrape guýry oĩ va'e mokoĩ
omopyrõ aguã, ha'e amboae yvyrape guýry
mokoĩ ju.

26 — Yvyra mbyte rupi oaxa ovy va'erã ma
rejapo avi 'rã acácia gui, ombojeroviaaty
yke re oĩ 'rã peteĩ nhiruĩ yvyrape.
27 Ha'e gui ombojeroviaaty rovai re yvyrape
oĩ va'e rupi guarã ma peteĩ nhiruĩ, ha'e oo
kupe kuaray oikea katy yvyrape oĩ va'e rupi
guarã peteĩ nhiruĩ avi 'rã oĩ.
28 Yvyra oaxa ovy va'e oaxa 'rã yvyrape
mbyte rupi, peteĩ apy gui amboae apy peve.
29 Yvyrape renhovã 'rã ouro py, ha'e ouro
gui ae ju 'rã rejapo inhapyĩ va'e, ha'e va'e
rupi mbyte yvyra oaxa ovy va'e oaxa aguã.
Yvyra oaxa oiny va'e voi ouro py ae avi 'rã
renhovã.
30 Ha'e gui rejapo 'rã ombojerovia atyrã
yvyty re ndevy aexa uka va'ekue rami ae.

Êxodo 36.35-38

31 — Ha'e gui rejapo 'rã peteĩ ajukue okẽ
regua hovy va'e gui, púrpura, pytã va'e,
ha'e iporãve va'e oipoka pyre gui. Rembo-
jegua 'rã anjo ipepo va'e ra'angaa py. Ojapo
kuaa va'e ojapo 'rã.
32 Ha'e va'e reipyo 'rã irundy yta yvyra acá-
cia guigua ouro py onhovã mbyre. Ha'e
va'e jopyarã rejapo 'rã ouro gui, ha'e irundy
prata guigua omopyrõ aguã.
33 Ajukue okẽrã reupi 'rã ijopya guýry. Ha'e
gui xeayvu ryru ju reraa 'rã ha'e katy,
ajukue okẽ regua rovai opyta aguã. Ha'e
rami py ajukue oĩ 'rã omboja'o aguã henda
iky'a e'ỹ va'e ha'e henda iky'a e'ỹ ete va'e.

34 — Henda iky'a e'ỹ ete va'e py xeayvu
ryru oĩ va'e mbotyarã ma remoĩ 'rã teko vai
ombogueaty.*
35 Ha'e rã mesa ma cortina okẽ regua kyvõ
rami 'rã remoĩ. Tataendy 'y ma remoĩ 'rã
mesa renonde ombojeroviaaty yke kuaray
puku-a katy. Ha'e rã mesa ma remoĩ 'rã
kuaray ijapu'a'ia katy.

36 — Oo rokẽrã ma rejapo 'rã peteĩ ajukue
hovy va'e gui, púrpura, pytã va'e, ha'e
ajukue iporãve va'e oipoka pyre gui, ombo-
jegua kuaa va'e rembiapo.
37 Ha'e va'e ajukue ytarã ma rejapo 'rã peteĩ
nhiruĩ yvyra acácia guigua. Renhovãmba
'rã ouro py. Ijopyarã voi ouro guigua 'rã oĩ.
Ha'e va'e rendarã ma overa va'e remboyku
'rã peteĩ nhiruĩ.

27

Êxodo 38.1-7

1 — Ha'e gui altar-rã ma yvyra acácia gui
'rã rejapo. Ipuku-a ma mokoĩ metros raxa'i,
ipya ma ha'e rami ae ju, altar ijapy irundy
va'e opyta aguã. Ha'e rã yvatea ma peteĩ
metro raxa'i 'rã.
2 Ijapy irundyve re ma rejapo 'rã irundy
rakua. Ha'e va'e ma altar reve peteĩ'i gui ae
'rã rejapo. Ha'e renhovãmba 'rã overa va'e
py.
3 Ha'e rejapo avi 'rã tanhimbu ryrurã, ha'e
pá iky'a'o arã, hy'arã, ikuxa rakua ha'e
tapyĩ ryrurã. Hyrurã ha'e javive overa va'e
gui meme 'rã rejapo.

4 — Hi'árygua ipokã rei va'erã ma rejapo
'rã overa va'e gui, kya xã ramigua. Irundyve
apy reguarã ma rejapo 'rã irundy inhapyĩ
va'e overa'i va'e gui.
5 Ha'e va'e remoĩ 'rã altar ryepy py yvy katy,
altar mbyte peve ixã ovaẽ aguã rami.
6 Altar peguarã rejapo avi 'rã yvyra po'i'i.
Ha'e va'e yvyra po'i'i ma acácia gui 'rã
rejapo, ha'e overa va'e py ju 'rã renhovã.
7 Yvyra po'i'i ma oĩ 'rã inhapyĩ va'e jovaive
altar re oĩ va'e re, peraa aguã.
8 Inhyvyĩ va'e rejapo 'rã yvyrape gui. Yvyty
áry ndevy aexaague rami ae 'rã rejapo.

Êxodo 38.9-20

9 — Rejapo avi 'rã ombojeroviaaty rokarã.
Kuaray puku-a katy oka rupi oĩ 'rã cortina

* 26:34 Êxodo 25.21

ajukue iporãve va'e oipoka pyre gui. Jova-
jovai re ipuku-a ma quarenta e cinco met-
ros 'rã.
10 Ha'e va'e rupi oĩ 'rã vinte ijyta ha'e vinte
omopyrõ aguã overa va'e guigua meme.
Ha'e va'e ijyta re ity'aĩ, ha'e hi'áry ikarẽ
va'e oĩ va'e ma prata guigua meme 'rã.
11 Ha'e rami avi kuaray ijapu'a'ia katygua voi
cortina puku-a quarenta e cinco metros avi
'rã. Ha'e vinte ijyta, ha'e vinte omopyrõ
aguã oĩ va'e voi overa va'e guigua meme 'rã.
Ha'e rã ijyta re ity'aĩ, ha'e hi'áry ikarẽ va'e
oĩ va'e ma prata guigua meme 'rã.
12 Ha'e kuaray oikea katy ma oka pukukue
rupi oĩ 'rã cortina vinte e dois metros oĩ
va'e. Ijyta oĩ 'rã dez, ha'e omopyrõ aguã dez
avi.
13 Ha'e rami ae avi oka kuaray oẽa katygua
voi ipya vinte e dois metros 'rã.
14 Ha'e okẽ yke re cortina oĩ va'e ma sete
metros 'rã. Ijyta ma mboapy 'rã oĩ, ha'e
omopyrõ aguã voi mboapy 'rã.
15 Okẽ rovaigua re voi oĩ 'rã cortina sete
metros va'e. Ijyta ma mboapy 'rã oĩ, ha'e
omopyrõ aguã voi mboapy avi 'rã.
16 Ha'e oka rokẽrã ajukue oĩ va'e ma nove
metros ipya 'rã. Ha'e va'e ma hovy va'e
guigua, púrpura, pytã va'e ha'e ajukue
iporãve va'e oipoka pyre guigua, ajukue
ombojegua kuaa va'e rembiapo. Ijyta
irundy 'rã, ha'e omopyrõ aguã voi irundy.
17 Ha'e javive ijyta oka rupi hi'aĩ va'e ma
guive rã oguereko 'rã hi'áry rupi prata
guigua. Ity'aĩ voi prata guigua, ha'e rã
omopyrõ aguã ma overa va'e guigua 'rã.
18 Oka puku-a ma quarenta e cinco met-
ros, ha'e ipya ma jova-jovai re cinqüenta
metros. Yvatea ma dois metros raxa'i
'rã. Cortina oĩ va'e ma ajukue iporãve va'e
oipoka pyre gui, ha'e omopyrõ aguã ma
overa va'e guigua meme 'rã.
19 Ha'e javi tembiporu ombojeroviaaty py
oiporu pyrã, ombota pyrã, ha'e oka rupi
ombota pyrã voi overa va'e guigua meme
'rã.

Levítico 24.1-4

20 — Aipo're 'rã Israel kuery pe togueru
tataendyrã azeite oliveira gui anho ombota
pyre, tata hendy riae oiny aguã.
21 Ha'e gui oguy nhemboaty oĩaty py,
xeayvu ryru renonde ajukue okẽ regua
oĩ va'e kyvõ rami, ha'e py ma Arão ha'e
ta'y kuery opena riae 'rã, ka'aru'i guive
ko'ẽ aje'ive peve, SENHOR renonde. Ha'e
rami ma Israel kuery rekorã opa e'ỹ va'erã,
araka'e rã peve guarã.

28

Êxodo 39.1-31

1 — Tou ndea py nderyke'y Arão ha'e ta'y
kuery, Israel kuery gui aiporavo ha'e kuery
ae sacerdote ikuai aguã, Arão, ha'e gui ta'y
kuery Nadabe, Abiú, Eleazar ha'e Itamar.
2 Nderyke'y Arão pe rejapo 'rã ao iky'a
e'ỹ va'erã, omboetea aguã ha'e iporã aguã
rami.

Sacerdote kuery aorã ojapo ukaague

3 — Ndeayvu avi 'rã avakue mba'emo
ojapo kuaa va'e ha'e hexe nhe'ẽ
imo'aranduarã amoĩa va'e ha'e javive pe,
ha'e kuery ojapo aguã Arão aorã. Ha'e
rami rã xevy guarã remboaxa 'rã, xevygua
sacerdote oiko aguã.
4 Po rami 'rã rejapo ijaorã: pexo regua,
manto sacerdote pegua, kamixa puku
árygua, kamixa puku ombojegua pyre,
ngora oimama mbyre ha'e ku'akuaa. Ao
iky'a e'ỹ va'erã rejapo 'rã nderyke'y Arão
ha'e ta'y kuery pe, xevygua sacerdote ikuai
aguã.
5 — Peru 'rã ouro, hovy va'e, púrpura,
pytã va'e ha'e ajukue iporãve va'e,
6 pejapo aguã manto sacerdote peguarã
ouro gui, hovy va'e, púrpura, pytã va'e ha'e
ajukue iporãve va'e oipoka pyre gui, ojapo
porã mbyre meme.
7 Ha'e va'e re oĩ 'rã mokoĩ axi'y árygua.
Mokoĩve apy re 'rã oĩ, peteĩ'i opyta aguã.
8 — Iku'akuaa voi iporã aguã rami 'rã re-
japo, sacerdote pegua manto áry oĩ va'erã,
joo rami guarã. Mba'eta joo rami ae 'rã
rejapo ouro gui, hovy va'e, púrpura, pytã
va'e ha'e ajukue iporãve va'e oipoka pyre
gui.
9 Rejou 'rã mokoĩ ita ônix regua. Ha'e va'e
re rembopara 'rã Israel kuery rery.
10 Peteĩ ita re rembopara 'rã mboapy
meme tery, ha'e amboae ita re amboae
mboapy meme ju 'rã rembopara ha'e kuery
itui'iague rami.
11 Ita re omba'eapo va'e ombopara 'rã, kuã
reguarã omboparaa rami avi. Ha'e va'e
mokoĩ ita re rembopara 'rã Israel ra'y kuery
rery ha'e javi. Ijyvýry rupi remboja 'rã ouro
py.
12 Mokoĩve ita remoĩ 'rã manto sacer-
dote pegua axi'y áry, ita Israel kuery

re imoma'endu'a arã. Ha'e kuery rery
ma Arão oaxi'y áry ogueraa 'rã SENHOR
renonde ima'endu'a aguã.
13 Ouro gui rejapo 'rã ita rendarã,
14 ha'e remoxã 'rã mokoĩ corrente'i ouro
ete'i gui. Ixã oipokaa rami 'rã reipoka. Ha'e
va'e corrente'i oipoka pyre ma remboja 'rã
ita renda re.
15 — Rejapo avi 'rã pexo regua oikuaa
pota aguã va'erã iporã aguã rami, manto
sacerdote peguarã rejapoague rami. Ouro
gui, ha'e hovy va'e, púrpura, pytã va'e ha'e
ajukue iporãve va'e oipoka pyre gui 'rã
rejapo.
16 Irundya jovaive re, ha'e mokoĩ rejapo 'rã.
Ipuku-a ma peteĩ po pukukue, ha'e ipya voi
peteĩ po pukukue avi 'rã.
17 Ha'e va'e re ma remoĩ 'rã ita hendarã
reve, ita irundy ryxy oĩ reve: jypy'igua ma
sárdio, topázio ha'e carbúnculo. Ha'e va'e
ma jypy'igua ryxy.
18 Mokoĩ ryxya ma esmeralda, safira ha'e
diamante.
19 Mboapy ryxya ma jacinto, ágata ha'e
ametista.
20 Ha'e gui irundy ryxya ma berilo, ônix
ha'e jaspe. Henda ouro guigua oĩ 'rã imbo-
jeguaarã.
21 Ha'e va'e ita oĩ 'rã Israel ra'y kuery rery oĩ
aguã, hery doze va'e rami avi. Kuã reguarã
rami 'rã rembopara, peteĩ-teĩ ita re hery oĩ
aguã, doze regua ikuaia rami.
22 Pexo regua peguarã rejapo 'rã peteĩ cor-
rente ixã rami, ouro guigua oipopẽ mbyre.
23 Ha'e pexo regua peguarã rejapo 'rã mokoĩ
inhapyĩ va'e ouro guigua. Ha'e mokoĩ in-
hapyĩ va'e remboja 'rã pexo regua apy re.
24 Ha'e gui mokoĩve corrente'i ouro guigua
remboaxa 'rã mokoĩ inhapyĩ va'e pexo
regua apy re remoĩ va'ekue rupi.
25 Mokoĩve corrente'i apy remboja 'rã
mokoĩve ita renda re, ha'e remoĩ 'rã manto
sacerdote pegua axi'y árygua renonde katy.
26 Rejapo avi 'rã mokoĩ inhapyĩ va'e ouro gui,
ha'e remboja 'rã pexo regua apy mokoĩve
re, iguýry oĩ va'e rembe re, manto sacer-
dote pegua reve.
27 Ha'e mokoĩ ju 'rã rejapo inhapyĩ va'e ouro
gui. Ha'e va'e ma remoĩ 'rã mokoĩve manto
sacerdote pegua axi'y árygua re, henonde
yvyĩve'i, ijoapya oĩ va'e katy'i, iku'akuaa
manto sacerdote pegua reve joo rami ojapo
porã mbyre áry.
28 Ha'e gui pexo regua re inhapyĩ va'e oĩ
va'e ma rejokua 'rã inhapyĩ va'e manto
sacerdote pegua re oĩ va'e hi'áry, peteĩ
xã hovy va'e py oĩ aguã manto sacerdote
pegua ku'akuaa reve joo rami oĩ aguã. Pexo
regua ndoja'oi 'rã manto sacerdote pegua
gui.
29 Ha'e rami vy Israel kuery rery Arão
ogueraa 'rã pexo regua oikuaa pota aguã
va'e, okuraxõ áry, henda iky'a e'ỹ va'e py
oike ma vy, SENHOR renonde ima'endu'a
riae aguã.
30 — Ha'e gui pexo regua oikuaa pota aguã
va'e re remoĩ avi 'rã Urim ha'e Tumim,*
Arão kuraxõ áry oĩ aguã SENHOR renonde
oike ramo. Ha'e rami vy Arão okuraxõ
áry ogueraa 'rã Israel kuery re oikuaa pota
aguã, SENHOR renonde oike nhavõ.
31 — Ha'e sacerdote pegua manto reve
guarã ma rejapo avi 'rã kamixa puku áry
guarã hovy va'e gui anho.
32 Mbyte py ma oĩ 'rã ijaju'y kuarã. Ha'e va'e
hembe 'y rupi remoana 'rã tupyja ipererĩ'i
va'e rami, oxoro e'ỹ aguã.
33 Ha'e gui kamixa puku árygua rembe ha'e
javi rupi rembojegua 'rã yvyra'a ra'angaa
hovy va'e, púrpura ha'e pytã va'e gui ojapo
pyre py. Mbyte rupi remoĩ avi 'rã oparã'i
va'erã ouro guigua.
34 Kamixa puku árygua rembe ha'e javi rupi
oĩ 'rã peteĩ oparã'i va'e ouro guigua, ha'e
peteĩ yvyra'a ra'angaa, ha'e gui amboae
oparã'i va'e ouro guigua, ha'e amboae ju
yvyra'a.
35 Ha'e va'e kamixa puku árygua py Arão on-
hemonde 'rã omba'eapo jave guarã, oparã'i
va'e onhendu aguã henda iky'a e'ỹ va'e py
oike nhavõ SENHOR renonde, ha'e oẽ ouvy
rã guive, omano e'ỹ aguã.
36 — Rejapo avi 'rã ipe va'e ouro ete'i
guigua. Ha'e va'e ma rembopara 'rã "Iky'a
e'ỹ va'e SENHOR peguarã" he'ia py, kuã
reguarã omboparaa rami avi.
37 Ha'e va'e re rejokua 'rã peteĩ ixã hovy
va'e reve akã regua oĩa rami avi, akã regua
renonde ete py oĩ aguã.
38 Ha'e va'e oĩ 'rã Arão rova áry, Israel
kuery mba'emo iky'a e'ỹ va'e ome'ẽ va'ekue
ogueraa vy ojeky'a'o uka aguã, hexe oĩ e'ỹ

* 28:30 Urim ha'e Tumim ma sacerdote kuery mba'ekuaa-a oguereko va'ekue (Números 27.21).

aguã jejavya. Ha'e nunga rupi oĩ riae 'rã
Arão rova áry, ome'ẽ mbyre ombovy'a aguã
SENHOR.
39 — Rejapo 'rã kamixa puku ajukue
iporãve va'e gui. Akã regua voi rejapo 'rã
ajukue iporãve va'e gui, ha'e rã ku'akuaa
ma ajukue ombopara va'e ojapoa rami 'rã
rejapo.
40 — Arão ra'y kuery pe rejapo 'rã kamixa
puku, ku'akuaa ha'e akã regua, omboetea
ha'e iporã aguã.
41 Ha'e va'e py ae 'rã remonhemonde
nderyke'y Arão ha'e ta'y kuery. Hexe
azeite remoĩ reve remboaxa 'rã xevygua
sacerdote iky'a e'ỹ va'erã.
42 Rejapo avi 'rã ha'e kuery kaxõrã ijapu'a'i
va'e ajukue iporãve va'e guigua ojao'i aguã
ipire reia. Iku'a guive hi'u peve 'rã oĩ.
43 Ha'e va'e ma Arão ha'e ta'y kuery omoĩ
'rã oguy nhemboaty oĩaty py oike nhavõ
guarã, altar oĩa py ovaẽ vy henda iky'a
e'ỹ va'e py omba'eapo aguã, ha'e kuery re
jejavya oĩ e'ỹ aguã omano e'ỹ aguã. Ha'e
rami aguã aeja hekorã opa e'ỹ va'e, ha'e
hamymino kuery ikuaive jevy va'e rekorã.

29

Levítico 8.1-36

1 — Po rami 'rã rejapo xevygua sacerdote-
rã remboaxa aguã. Reru 'rã peteĩ vaka ra'y
ha'e mokoĩ vexa'i ivaikue rei e'ỹ va'e,
2 ha'e gui mbojape ha'e mbojape'i imbovua
revegua e'ỹ azeite reve omoapomo mbyre,
ha'e gui mbojape'i imbovua revegua e'ỹ
azeite reve omoakỹ mbyre. Trigo ku'ikue
iporãve va'e gui 'rã rejapo.
3 Ha'e va'e ma peteĩ ajaka py 'rã remboyru
reru aguã. Reru avi 'rã vaka ra'y ha'e mokoĩ
vexa'i.
4 Ha'e gui rejapo 'rã Arão ha'e ta'y kuery
oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py ovaẽ aguã
rami. Jypy rejoi 'rã yy py.
5 Ha'e rire ijaorã reru vy remonhemonde 'rã
Arão kamixa puku py, hi'árygua, sacerdote
pegua manto ha'e pexo regua py. Ha'e
gui reku'a jokua 'rã ku'axã manto reguarã
ojapo porã mbyre py.
6 Inhakã áry ma remoĩ 'rã akã regua, ha'e
akã regua áry ju 'rã remoĩ coroa iky'a e'ỹ
va'e.
7 Ha'e gui azeite SENHOR pe nhomboaxaa
aguã regua reru vy renhoẽ 'rã inhakã áry.
Ha'e rami vy 'rã remoĩ.
8 Ha'e va'e rire Arão ra'y kuery ju 'rã re-
monhemboja. Ha'e kuery re ma remoĩ 'rã
kamixa puku.
9 Arão ha'e ta'y kuery re ku'akuaa ha'e
akã reguarã reimama 'rã imoiny, sacerdote
ikuai aguã guekorã opa e'ỹ va'e rupi. Ha'e
rami py remboaxa 'rã Arão ha'e ta'y kuery
xevy pegua sacerdote-rã.
10 — Ha'e oguy nhemboaty oĩaty renonde
peru 'rã vaka ra'y. Mymba akã re Arão ha'e
ta'y kuery omoĩ 'rã opo.
11 Rejyryvi kyxĩ 'rã SENHOR renonde, oguy
nhemboaty oĩaty rokẽ py ae.
12 Ha'e gui vaka ra'y ruguy rejopy vy nekuã
py reikyty 'rã altar rakua ikuai va'e re. Ha'e
rã huguy rembyrekue ma renhoẽ 'rã altar
yvypy rupi.
13 Ha'e gui reipe'apa 'rã ikyra hyepy rupi
ojao'i imoiny va'ekue, ipy'akue, mokoĩve
ipyky raxĩ ha'e ikyra hexe oĩ va'ekue. Ha'e
nunga reapypa 'rã altar áry.
14 Ha'e rã vaka ra'y ro'okue, ipire ha'e
hye po'ikue ma pendekoa gui mombyry'i
'rã reapy. Ha'e va'e ma jejavya regua
ome'ẽmby.
15 — Ha'e rire ma peru 'rã peteĩ vexa'i.
Ha'e ramo inhakã re Arão ha'e ta'y kuery
omoĩ 'rã opo.
16 Vexa'i rejyryvi kyxĩ 'rã, ha'e huguy rem-
boyru vy renhoẽ 'rã altar yvýry jovaive
rupi.
17 Vexa'i reipe'ã vy remboa'y-a'y 'rã. Hyepy
ha'e hetymague rejoipa vy remoĩ 'rã ipẽgue
ha'e inhakãgue áry.
18 Ha'e rami meme 'rã vexa'i reapy altar áry.
SENHOR pe reapy reve reme'ẽ 'rã, heakuã
porã rã ojou porã aguã, SENHOR pe oapy vy
ome'ẽ mbyrã.
19 — Ha'e gui amboae vexa'i rejopy ramo
inhakã áry Arão ha'e ta'y kuery omoĩ 'rã
opo.
20 Rejyryvi kyxĩ 'rã vexa'i. Ha'e gui
huguykue rejopy vy reikyty 'rã Arão ha'e
ta'y kuery nambi oiporu kuaa regua apy
re, ha'ekue rami ae avi ikuã guaxu ha'e
ipyxã guaxu oiporu kuaa regua re. Huguy
rembyrekue ma renhoẽmba 'rã altar yvýry
jovaive rupi.
21 Rejopy 'rã huguy altar áry oĩ va'e ha'e
azeite SENHOR pe nhomboaxaa aguã regua,
ha'e remboayvipa 'rã Arão ha'e ijao re, ta'y
kuery re ha'e ta'y kuery hexeve ikuai va'e
ao re. Ha'e reiky'a'o uka aguã ijao reve, ha'e

ta'y kuery hexeve ikuai va'e voi ha'e kuery
ao reve.
22 — Ha'e gui reipe'a 'rã vexa'i kyrakue
ha'e huguai kyrakue, ikyra hyepy rupi
ojao'i imoiny va'ekue avi, ipy'akue,
mokoĩve ipyky raxĩgue, ikyra hexe oĩ va'e
ha'e hi'ugue oiporu kuaa regua, mba'eta
vexa'i py reiky'a'o uka aguã,
23 peteĩ mbojape imbovua revegua e'ỹ, ha'e
mbojape'i azeite revegua ha'e mbojape'i
kyrĩve'i va'e SENHOR renonde oĩ va'e gui.
24 Ha'e nunga ha'e javi reme'ẽ 'rã Arão ha'e
ta'y kuery po py. Oupi reve ombovava 'rã
SENHOR renonde ome'ẽ mbyrã.
25 Ha'e gui ipo gui rejopy ju vy reapy 'rã altar
áry. SENHOR pe 'rã reme'ẽ. Heakuã porã rã
ojou porã aguã, SENHOR pe oapy vy ome'ẽ
mbyrã.
26 — Ha'e gui rejopy 'rã vexa'i reiky'a'o
uka va'erã poxi'akue. Ha'e va'e ma Arão
ojeky'a'o uka aguã. Oupi reve ombovava 'rã
SENHOR renonde ome'ẽ mbyrã. Ha'e nunga
ma ndevy guarã.
27 Reiky'a'o va'ekue reupi vy rembovava
reve reme'ẽ 'rã, ipoxi'akue ha'e hetyma
rovaikue'i rembovava reve reme'ẽ va'ekue
'u ro'okue. Ha'e va'e ma vexa'i reiky'a'o uka
rã guarã gui reipe'a 'rã Arão ha'e ta'y kuery
peguarã.
28 Ha'e va'e ma Israel kuery ome'ẽ riae 'rã
Arão ha'e ta'y kuery pe, sacerdote peguarã
ramo. Ha'e nunga Israel kuery ome'ẽ 'rã
SENHOR pe peteĩ rami ikuaia reguarã.
29 — Ha'e ao iky'a e'ỹ va'e Arão oiporu
va'ekue ma ta'y kuery pe ju 'rã peme'ẽ 'rã
ndoikovei rire, ha'e kuery ju oiporu aguã
ha'e kuery re azeite omoĩa reve SENHOR
pegua sacerdote-rã omboaxaa rã.
30 Ta'y hekovia sacerdote-rã oiko aguã ma
sete ára re 'rã onhemonde ha'e va'e py,
oguy nhemboaty oĩaty py oike vy henda
iky'a e'ỹ va'e py omba'eapo aguã.
31 — Rejopy 'rã vexa'i SENHOR pe nhom-
boaxaa aguã regua, ha'e vy ho'okue rem-
bojy 'rã henda iky'a e'ỹ va'e py.
32 Ha'e va'e ro'okue ma Arão ha'e ta'y kuery
ho'u 'rã okuapy, ha'e oguy nhemboaty
oĩaty rokẽ py ajaka py mbojape remboyru
va'ekue oĩ va'e gui.
33 Ha'e kuery ho'u 'rã tembi'u teko vai ojao'i
ukaa aguã regua, sacerdote-rã oiky'a'o uka
ha'e omboaxaa aguã. Ha'e va'e tembi'u ma
iky'a e'ỹ va'e ramo amboae regua ndo'ui
'rã.
34 Xapy'a rei ko'ẽgue peve ri hembyre xo'o
e'ỹ vy mbojape nhomboaxaa aguã regua,
reapypa 'rã tata py. Nda'evei pe'u aguã,
iky'a e'ỹ va'e ramo.

35 — Ha'e rami rejapo 'rã Arão ha'e ta'y
kuery pe. Ajapo ukaague rami meme 'rã
rejapo. Sete ára re 'rã remboaxa sacerdote-
rã.
36 Ko'ẽ nhavõ rereko katu 'rã peteĩ vaka ra'y
jejavya regua ome'ẽ mbyrã, imbogue arã.
Ha'e va'e py reiky'a'o uka 'rã altar, ha'e
va'e rire jejavya regua ome'ẽmby py teko
vai rejao'i uka aguã. Hexe azeite remoĩ 'rã
SENHOR peguarã remboaxa aguã.
37 Sete ára re 'rã reiky'a'o uka altar, rem-
boaxa vy. Ha'e rami rire altar iky'a e'ỹ ete
va'erã, ha'e hexe ovy va'e ma guive rã iky'a
e'ỹ va'e avi 'rã opyta.

Números 28.1-8

38 — Pova'e ma reme'ẽ riae 'rã altar áry:
ko'ẽ nhavõ mokoĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ
oguereko va'e.
39 Peteĩ vexa'i ra'y reme'ẽ 'rã aje'ivekue,
ha'e rã amboae ma kuaray oike jave.
40 Peteĩ vexa'i ra'y reve reme'ẽ avi 'rã peteĩ
ryru trigo ku'ikue iporãve va'e peteĩ litro
azeite ombota pyre reve omoapomo mbyre,
ha'e renhoẽ 'rã peteĩ litro vinho.*
41 Ha'e gui amboae vexa'i ra'y ma kuaray
oike jave rejuka 'rã aje'ive guare rami
tembi'u reme'ẽ aguã mba'emo renhoẽ reve.
Ha'e nunga ma heakuã iporã rã SENHOR
ojou porã aguã, ixupe oapy vy ome'ẽmby.
42 Ha'e rami ae araka'e rã peve pener-
amymino kuery mba'emo oapy vy ome'ẽ
'rã, oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py xee
SENHOR renonde. Ha'e py ae xee arovaexĩ
'rã, ndereve xeayvu aguã ha'e py.
43 Ha'e py ae aju 'rã Israel kuerya py, xerex-
akãa py aiky'a'o aguã.
44 Ha'e rami vy aiky'a'o 'rã oguy nhemboaty
oĩaty ha'e altar, ha'e gui Arão ha'e ta'y
kuery guive, xevygua sacerdote ikuai aguã.
45 Xee aiko 'rã Israel kuery mbyte rupi, Tu-
uete aiko 'rã.
46 Ha'e rami rire ha'e kuery oikuaapa 'rã xee
ae SENHOR Tuuete aikoa, Egito yvy gui araa

* 29:40 Apy "peteĩ ryru" 'ea py ma mokoĩ litro va'e jaikuaa aguã, trigo ri rã peteĩ quilo va'e.

jepe va'ekue, ha'e kuery mbyte rupi aiko
aguã. Xee ma SENHOR ha'e kuery Ruete.

30

Êxodo 37.25-28

1 — Ha'e gui rejapo avi 'rã peteĩ altar
heakuã porã va'e peapy atyrã. Yvyra acácia
gui 'rã rejapo.
2 Ipuku-a ma meio metro va'erã, ha'e ipya
ma ha'e rami ae avi 'rã, ijapy irundy va'e.
Ha'e rã yvatea ma mokoĩ metro 'rã. Hexe
hakua ikuai va'e ma hexeve peteĩ'i rami 'rã
rejapo.
3 Ouro ete'i py renhovã 'rã yvatevea rupi,
imbotyarã jovaive re ha'e hakua ikuai va'e.
Ijyvýry rupi rembojegua 'rã ouro guigua py.
4 Ha'e gui rembojeguaague yvyĩve'i rejapo
avi 'rã mokoĩ inhapyĩ va'e ouro guigua. Jo-
vaive re 'rã remoĩ. Ha'e va'e rupi remboaxa
'rã yvyra po'i'i altar peraa aguã.
5 Yvyra po'i'i ma rejapo 'rã acácia gui, ha'e
renhovã 'rã ouro py.
6 Altar ma remoĩ 'rã xeayvu ryru renonde
ajukue okẽ regua oĩ va'e kyvõ rami, teko vai
ombogueaty xeayvu ryru oĩ va'e rexei. Ha'e
py ndereve aĩ jepi 'rã.
7 Ha'e va'e altar áry ma Arão oapy 'rã
heakuã porã va'e, ko'ẽ tataendy omoatyrõ
nhavõ.
8 Ha'e gui pytũ'i jave tataendy omoendy
vy ha'ekue rami ae ju 'rã oapy. Ha'e
rami py heakuã porã va'e oĩ riae 'rã
SENHOR renonde, peneramymino jevy-jevy
jave guarã.
9 Ha'e va'e áry ma nda'evei reapy aguã am-
boae ramigua heakuã porã va'e, neĩ amboae
regua ome'ẽmby nda'evei hi'áry reapy reve
reme'ẽ aguã, neĩ mba'emo ra'yĩgue voi.
Nda'evei avi mba'emo hi'áry renhoẽ reve
reme'ẽ aguã.
10 Ma'etỹa nhavõ peteĩgue'i altar áry hakua
ikuai va'e re Arão ojao'i uka 'rã peje-
javyague mymba ojuka va'ekue ruguy py.
Ma'etỹa nhavõ peteĩgue'i ojao'i uka 'rã
hi'áry. Ha'e va'e ma SENHOR pegua iky'a e'ỹ
ete va'e, peneramymino jevy-jevy peguarã.

Guekovia peráta ome'ẽ aguã re
ijayvuague

11 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
12 — Ha'e gui Israel kuery reipapa ramo
ma peteĩ-teĩ SENHOR pe ome'ẽ 'rã guekovea
repyrã oipapaa jave. Ha'e kuery mbyte
imoingo axyarã oiko e'ỹ aguã, reipapa ma
rire.
13 Reipapa va'e ma guive rã ome'ẽ 'rã po
rami: hatã'i va'e seis grama va'e, henda
iky'a e'ỹ va'e py oiporupy ipoyi va'e rami
(ha'e va'e regua ma doze gramas ipoyia).
Seis grama va'e ae 'rã ome'ẽ SENHOR pe.
14 Vinte ma'etỹ va'e guive tujakue peve
ojepapa uka vy SENHOR pe ome'ẽ 'rã ha'e
va'e regua ae.
15 Oguerekopa va'e ma ome'ẽ aguã va'ekue
gui nome'ẽvei 'rã, neĩ iporiaukue'i voi
mbovyve'i nome'ẽi 'rã SENHOR pe, pen-
dereko vaiague pejao'i uka aguã.
16 Pejopy 'rã peráta pejao'i uka aguã repy Is-
rael kuery gui, ha'e peme'ẽ 'rã oguy nhem-
boaty oĩaty rupi omba'eapo va'e pe. Ha'e
va'e ma pejapo 'rã SENHOR renonde Israel
kuery re ima'endu'aa aguã, pendereko va-
iague pejao'i uka vy.

Êxodo 38.8

17 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
18 — Overa va'e gui rejapo 'rã peteĩ yy
mbotyarã, mba'emo pejoi aguã. Hendarã
voi ejapo overa va'e gui avi. Ha'e va'e ma
remoĩ 'rã oguy nhemboaty oĩaty ha'e altar
oĩ va'e mbyte py. Ha'e va'e py remoĩ 'rã yy.
19 Ha'e va'e py ma Arão ha'e ta'y kuery ojoi
'rã opo ha'e opy.
20 Oguy nhemboaty oĩaty py ha'e kuery oike
vy yy py ojepoei, ha'e opy ojoi 'rã omano
e'ỹ aguã, ha'e altar oĩa py ovaẽ vy mba'emo
omoĩ aguã, ha'e SENHOR pe omoendy aguã
mba'emo oapy vy omboaxa va'erã.
21 Opo ha'e opy ha'e kuery ojoi 'rã omano e'ỹ
aguã. Ha'e rami aguã oĩ 'rã hekorã opa e'ỹ
va'e, ha'e kuery ha'e hamymino kuery ikuai
jevy va'e peguarã.

Êxodo 37.29

22 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
23 — Ha'e gui heakuã porãve va'e regua
reru 'rã mirra rykue mboapy meme quilos
poyikue, cinamomo heakuã porã va'e ma
mbyte rupi 'rã mboapy quilos va'e, ha'e gui
cálamo heakuã porã va'e ma mboapy quilos
va'e avi 'rã,
24 ha'e cássia ma mboapy meme quilos va'e
henda iky'a e'ỹ va'e py poyi oiporu va'ety
rami ipoyi va'e, ha'e gui azeite oliveira
guigua ma peteĩ galão va'e.
25 Ha'e nunga gui ma rejapo 'rã azeite
iky'a e'ỹ va'e SENHOR pe nhomboaxaa aguã
regua, heakuã porã va'e apoa rembiapo.

Ha'e va'e nunga ma azeite iky'a e'ỹ va'e
SENHOR pe nhomboaxaa aguã regua.
26 Ha'e va'e ma oguy nhemboaty oĩaty re 'rã
remoĩ remboaxy vy, ha'e gui xeayvu aeja
va'ekue ryru re,
27 mesa hembiporu ha'e javi reve, tataendy
'y hembiporu ha'e javi reve, altar heakuã
porã va'e oapyaty,
28 altar mba'emo oapyaty hembiporu ha'e
javi reve, ha'e hy'a re remoĩ avi 'rã, henda
re guive.
29 Ha'e nunga ha'e javi ma SENHOR peguarã
remboaxa 'rã ha'e rami, iky'a e'ỹ ete va'e
opyta aguã. Opa mba'e hexe ovy va'e avi 'rã
iky'a e'ỹ va'e opyta.
30 Azeite ma Arão ha'e ta'y kuery re avi 'rã
remoĩ, xevygua sacerdote-rã remboaxa vy.
31 Ha'e aipo're 'rã Israel kuery pe: "Kova'e
ma azeite iky'a e'ỹ va'e xee SENHOR pe
nhomboaxaa aguã regua, pende kuery ha'e
araka'e rã peve ikuai va'e peguarã.
32 Nda'evei ava sacerdote e'ỹ va'e re pemoĩ
aguã, neĩ ha'e ramigua nda'evei pejapo
aguã ha'e va'e guigua gui ju. Iky'a e'ỹ va'e
vy iky'a e'ỹ ae 'rã pendevy kuery pavẽ pe.
33 Ha'e va'e azeite ramigua rive amongue
ojapo, ha'e e'ỹ vy amboae regua re omoĩ
va'ekue ma oipe'aa 'rã heta va'e kuerya
gui", 're 'rã ha'e kuery pe.

Heakuã porã va'e iky'a e'ỹ va'erã ojapo
ukaague

34 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

— Ejopy joo ramigua e'ỹ-e'ỹ heakuã porã
va'e irũrã estoraque, ônica ha'e gálbano.
Ha'e va'e ma remboje'a 'rã heakuã porã va'e
re, peteĩ-teĩ guigua peteĩ rami meme 'rã
ipoyi va'e.
35 Ha'e va'e gui rejapo 'rã heakuã porã va'e,
ha'e nunga apoa rembiapo rami. Remoirũ
'rã juky reve, ha'e gui irũ e'ỹ va'e ha'e iky'a
e'ỹ opyta aguã.
36 Ha'e va'e regua amongue ma remongu'i
vy remoĩ 'rã oguy nhemboaty oĩaty py
xeayvu ryru oĩ va'e rexei. Ha'e va'e ma peẽ
kuery pavẽ pe iky'a e'ỹ va'erã ete.
37 Ha'e va'e heakuã porã va'e pejapo va'e
rami ju nda'evei pendejeupe guarã pejapo
aguã. Iky'a e'ỹ va'e ma SENHOR pegua ae
'rã.
38 Amongue ha'e ramigua gueakuãrã rive
ojapo va'e ma oipe'aa 'rã heta va'e kuery
mbyte gui.

31

Êxodo 35.30–36.1

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive Moisés pe:

2 — Aenoĩ hery rupi Judá regua Uri ra'y
Bezalel, Hur ramymino.
3 Ha'e va'e re ma xenhe'ẽ amoĩ amo'arandu
ha'e mba'emo aikuaa uka vy, tembiapo ha'e
javi ojapo kuaa aguã rami,
4 o'arandu rupi mba'emo ra'angaa ojapo
aguã ouro, prata ha'e overa va'e gui,
5 ha'e ita jeguarã ombope porã aguã, yvyra
gui guive mba'emo ojapo aguã, ha'e tembi-
apo porã ha'e javi rupi omba'eapo aguã.
6 Ha'e va'e irũrã ma amoĩ Dã regua
Aisamaque ra'y Aoliabe. Ha'e avakue
mba'emo ojapo kuaa va'e ha'e javi pe
amo'arandu ajapo uka va'e ha'e javi ojapo
kuaa aguã:
7 oguy nhemboaty atyrã, ha'e xeayvu
ryrurã, ha'e imbotya teko vai ombogue
atyrã, ha'e oguy rupi tembiporu oĩ va'erã
ha'e javi:
8 mesa hembiporu ha'e javi reve, tataendy 'y
ouro ete'i guigua hembiporu ha'e javi reve,
altar heakuã porã va'e oapy atyrã,
9 altar mba'emo oapy atyrã hembiporu ha'e
javi reve, hy'a guaxu henda reve,
10 ao ipererĩ'i va'e oipoka pyre, ao iky'a e'ỹ
va'e sacerdote Arão ha'e ta'y kuery peguarã
sacerdote ikuai aguã,
11 azeite SENHOR pe nhomboaxaa aguã
regua, ha'e heakuã porã va'e henda iky'a
e'ỹ va'e pyguarã. Ha'e kuery ma xee ajapo
ukaague rami meme 'rã ojapo.

*Sábado ára ha'e itape ayvu oĩa re
ijayvuague*

12 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

13 — Israel kuery pe ndeayvu vy aipo'ere
'rã: "Pendekuai 'rã xevygua sábado ára
pyguarã aeja va'ekue rupi. Mba'eta xee
ha'e peẽ kuery reve guarã aeja peikuaa
aguã, peneramymino kuery araka'e rã ikuai
va'erã pe guive, xee ae SENHOR pen-
deky'a'oa aikoa peikuaa aguã.
14 Ha'e nunga rupi ae pendekuai 'rã sábado
ára pyguarã aeja va'ekue rupi, mba'eta
iky'a e'ỹ va'e pẽvy. Ha'e rã ha'e va'e ára
py onhemongy'a va'e ma omano 'rã. Ha'e
va'e ára mba'emo ojapo nho va'e oipe'aa 'rã
heta va'e kuery mbyte gui.
15 Seis ára re 'rã pemba'eapo. Ha'e rã sete
araa ma sábado SENHOR pegua iky'a e'ỹ va'e

pepytu'u aguã. Sábado ára py mba'emo
ojapo va'e omano 'rã.
16 Ha'e nunga rupi Israel kuery sábado ára
py ikuai 'rã ha'e rami, xereve guarã ajapo
va'ekue opa e'ỹ va'e re ima'endu'a reve
araka'e rã peve.
17 Ha'e nunga xee ha'e Israel kuery reve
guarã aeja araka'e rã peve guarã ha'e kuery
oikuaa aguã. Mba'eta seis ára re xee SENHOR ajapo raka'e yva ha'e yvy. Ha'e gui sete
araa py ma apytu'u mba'eve ndajapovei
vy", 're 'rã ha'e kuery pe — he'i.
18 Ha'e gui Moisés reve SENHOR Sinai
yvyty áry ijayvupa ma rire ixupe ome'ẽ
mokoĩ itape ijayvu oĩa. Ha'e va'e itape ma
Nhanderuete ha'e ae okuã py ombopara
va'ekue.

32

Deuteronômio 9.6-21

1 Ha'e gui yvyty gui Moisés ndoui ete maa
heta va'e kuery oexa vy oupa okuapy Arão-
a py. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Epu'ã ke, ejapo tuuete ramigua
nhanerenonde oo va'erã. Ha'e gui Moisés
Egito yvy gui nhanerenoẽ va'ekue ri
ndajaikuaai mba'e pa hexe oiko raka'eague.
*
2 Arão ombovai:
— Pemboipa ha'vy namixã ouro guigua
pendera'yxy nambi gui, pendera'y kuery
ha'e penderajy kuery gui. Ha'e vy peru ju
— he'i.
3 Ha'e ramo heta va'e kuery ha'e javi onambi
gui namixã omboipa vy ogueru Arão-a py.
4 Ha'e kuery po gui ouro ojopy vy
omoatyrõ tembiporu py. Tata py omboy
rire ojapo peteĩ vaka ra'y. Ha'e ramo ha'e
kuery aipoe'i okuapy:
— Israel kuery, kova'e ae ma penderuete
Egito yvy gui penerenoẽ va'ekue — he'i
okuapy.
5 Ha'e nunga Arão oexa vy ta'angaa
renonde ojapo peteĩ altar. Ha'e vy ijayvu
atã reve aipoe'i:
— Ko'ẽ ramo ma oiko 'rã ngaru SENHOR
pegua — he'i.
6 Ko'ẽ jevy iko'ẽmba okuapy vy ha'e
nunga pe mba'emo oapy vy ome'ẽ okuapy,
peteĩ rami ikuaia regua avi. Ha'e vy oguapy
okuapy okaru ha'e oy'u aguã, ha'e gui opu'ã
ma okuapy ovy'a aguã.*
7 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Tereo, eguejy ju, mba'eta neretarã
kuery Egito gui renoẽ va'ekue ojejavypa ju
ma.
8 Ha'e kuery ojepe'a pojava tape xee aeja
va'ekue gui. Ojeupe guarã ojapo uka
okuapy vaka ra'y tata py. Ha'e va'e anho
omboete vy ixupe mba'emo ome'ẽ okuapy.
Ha'e vy aipoe'i: "Israel kuery, kova'e ae
ma penderuete Egito yvy gui penerenoẽ
va'ekue", he'i va'ekue.
9 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
— Ha'e kuery aexa rã inhakã ratã okuapy.
10 Aỹ ma xereja, xepoxya rupi tareko
amokanhymba peve, ha'e gui ndegui ju
ajapo 'rã peteĩ regua heta ikuai aguã rami.

Êxodo 32.30-35; Deuteronômio 9.25-29

11 Ha'e ramo Moisés ojerure SENHOR nguuete pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'e re tu ndepoxy ri ndevygua
kuery opa mba'e re ndepo'akaa rupi Egito
yvy gui rerupa va'ekue rovai?
12 Mba'exa tu ha'eve 'rã Egito pygua kuery
ijayvu vy "Apy gui ma tuuete ogueraapa
yvyty re ojukapa aguã, ha'e yvy áry gui
omokanhymba aguã", he'i okuapy aguã?
Ndepoxya rupi e'ỹ ke eiko, ejapo vai eme
ndevygua kuery rovai.
13 Nema'endu'a ke Abraão, Isaque ha'e Israel re. Ha'e kuery nerembiguai ikuai
va'e pe ndee ae rery rupi reura vy "Amboeta 'rã neramymino kuery jaxy-tata
hetaa rami. Ha'e gui kova'e yvy ha'e javi
xeayvuague ame'ẽ 'rã neramymino kuery
rekoarã araka'e rã peve", 're va'ekue — he'i.
14 Ha'e rami rã ojeupegua kuery pe SENHOR
ndojapoi ojapo vai aguã re ijayvuague.
15 Ha'e gui Moisés yvyty gui ojevy vy opo
py ogueroguejy mokoĩ itape Nhanderuete
ayvu oĩa. Ha'e va'e itape ma jovaive re ipara
oiny va'e.
16 Itape ma Nhanderuete rembiapo, iparaa
oĩ va'e ma Nhanderuete ae ombopara
va'ekue itape re.
17 Ha'e gui Josué ma heta va'e kuery
ojapukaia oendu vy aipoe'i Moisés pe:
— Joe opu'ãmbaa py hevovo rei nhendu
okuapy ha'e kuery ikuaia py.
18 Moisés ombovai:
— Joe ipo'aka va'ekue onhendua e'ỹ, neĩ
oity pyre onhendu e'ỹ guive. Oporaei va'e
rima aendu — he'i.

* 32:1 Atos 7.40 * 32:6 1 Coríntios 10.7

19 Heta va'e kuery ikuaia py ovaẽ rai'i
vy oexa vaka ra'y ra'angaa hi'aĩ rã, ha'e
ojeroky va'e. Ha'e rami vy ipoxya oendu vy
itape omombo vy omboa'ypa yvyty yvy'iry.
20 Ha'e gui vaka ra'y ojapo pyre ojopy vy
oapypa tata py. Omongu'i porã'i vy omoaĩ
yy áry rupi. Ha'e rami vy Israel kuery pe
ome'ẽ oy'u aguã.
21 Moisés oporandu Arão pe:
— Mba'e tu ha'e kuery ojapo ndere ha'e
rami ete ojejavypa aguã rami rejapo aguã?
22 Arão ombovai:
— Xeruvixa, ndevai eme xevy. Reikuaa
ma ha'e kuery py'a re teko vai anho oĩa.
23 Mba'eta xevy aipoe'i okuapy: "Ejapo tu-
uete orevy orerenonde oo va'erã. Ha'e rami
avi ava Moisés Egito yvy gui nhanerenoẽ
va'ekue ri nhande ndajaikuaai mba'e pa
hexe oiko raka'ea", he'i okuapy va'ekue.
24 Ha'e ramo aipoa'e ha'e kuery pe: "Ouro
pereko va'e ke peipe'a ha'e peme'ẽ xevy",
're. Ha'e gui ma tata py xee amombo ramo
rive kova'e vaka ra'y ra'angaa oiko — he'i.

Tuuete ramigua mboetea kuery Moisés ojuka ukapaague

25 Ha'e ramo Moisés oexa rã heta va'e
kuery ndojejokoi okuapy, ha'e kuery ae
oakã gui ikuai aguã rami Arão oeja rire
oxĩmba aguã rami, ngovaigua kuery mbyte
ae teĩ.
26 Ha'e rami vy Moisés opu'ã ho'amy ha'e
kuery ikuaia py oikea py. Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR-a katygua peiko va'e ke peju
xea py — he'i. Ha'e gui oĩa py ono'õmba
jogueruvy Levi ramymino kuery ha'e javi.
27 Ha'e va'e kuery pe aipoe'i:
— Po rami ma SENHOR Israel kuery ruete
aipoe'i: "Peteĩ-teĩ pemoĩ ke pendekyxe
pendeku'a re. Peaxa-axa 'rã heta va'e kuery
ikuaia ha'e hokẽ ha'e javi rupi. Peteĩ-teĩ
pejuka 'rã penderyvy, peneirũ ha'e pendea
katy'igua", he'i.
28 Ha'e ramo Moisés ojapo ukaague rami
Levi ramymino kuery ikuai. Ha'e va'e
ára rãnda'u três mil avakue ho'a heta va'e
kuery regua,
29 Moisés aipoe'i rire: "Kova'e ára ma SEN-
HOR pe anho 'rã pendekuai, peteĩ-teĩ pen-
dera'y kuery e'ỹ vy penderegua kuery rovai
peiko teĩ, kova'e ára guive penemoingo
porã ju aguã", he'i rire.

Êxodo 32.11-14; Deuteronômio 9.25-29

30 Ko'ẽ jevy Moisés aipoe'i heta va'e kuery
pe:
— Peẽ kuery ma pejejavy vaipa. Ha'e
rami teĩ aỹ ma aa ju ta SENHOR-a py, peje-
javyague ambogue ukapa aguã — he'i.
31 Ha'e gui Moisés SENHOR-a py ju oo.
Ha'e vy aipoe'i:
— Ma'ẽ, kova'e kuery ojejavy vaipa
okuapy nguueterã ouro guigua ojapoa py.
32 Aỹ ma ajerure ojejavyague rembogue
aguã re. Ha'e rami e'ỹ vy embogue xerery
kuaxia rembopara va'ekue gui — he'i.
33 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Xerovai ojejavy va'ekue anho 'rã am-
bogue xekuaxia gui.
34 Ha'e rã tereo aỹ, eraapa ha'e kuery
xeayvuague katy. Xevygua anjo oo 'rã
nerenonde. Ha'e rami avi xee ajekuaa ára
ambopagapa 'rãe xevy ojejavy va'ekue —
he'i.
35 Ha'e rami vy SENHOR omoingo axy, Arão
pe ha'e kuery vaka ra'y ra'angaa ojapo uka
rire.

33

Ha'e kuery renonde Nhanderuete guigua anjo omondouka aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i ju Moisés pe:
— Tapeo apy gui ndee ha'e Egito yvy gui
reipe'apa va'ekue ha'e javi reve. Peguata
'rã yvy Abraão pe, Isaque ha'e Jacó pe ame'ẽ
aguã re aura reveague katy, "Neramymino
kuery pe 'rã ame'ẽ", ha'eague rami vy.
2 Ha'e rami vy peteĩ anjo nerenonde amon-
douka vy aipe'apa 'rã cananeu kuery, amor-
reu, heteu, ferezeu, heveu ha'e jebuseu
kuery.
3 Tapeo yvy kamby ha'e ei oata e'ỹa katy.
Ha'e rami avi peneakã ratã ete ramo xee
ma ndaai 'rã peẽ kuery reve, tape rupi
apomomba e'ỹ aguã — he'i.
4 Ha'e rami ijayvu rã heta va'e kuery
oendu vy ojae'opa okuapy, ojee jegua omoĩ
va'ekue omboipa guive,
5 mba'eta Moisés pe SENHOR aipoe'i rire:
— Aipo'ere ke Israel kuery pe: "Peẽ kuery
peneakã ratã ete va'e. Xapy'a'i penem-
byte aa teĩ ma apomokanhymba 'rã. Ha'e
nunga rupi pendejegui pemboipa jegua pe-
moĩ va'ekue. Ha'e ramo 'rãe aikuaa mba'e
pa ajapo aguã", 're 'rã ha'e kuery pe — he'i
va'ekue.

6 Ha'e rami rã Israel kuery omboipa jegua
oiporu va'ekue ha'e javi, Horebe yvyty re
ovaẽa ára guive nomoĩvei.
7 Moisés ma ha'e ae'i oĩ aguã oo'i ogueraa
'rã heta va'e kuery ikuaia gui mombyry'i.
Ha'e py ju 'rã omopu'ã. Ha'e va'e pe
"Oguy nhemboaty oĩaty" 'ea 'rã. SENHOR
re ojerovia va'e ha'e javi 'rã oje'oi oguy
nhemboaty oĩaty katy. Heta va'e kuery
ikuaia gui mombyry'i oĩ.
8 Oo'i oĩa katy Moisés oẽ ovy ramo heta va'e
kuery peteĩ-teĩ opu'ãmba 'rã okuapy ngoo
rokẽ py, hakykue katy gui oma'ẽ 'rã okuapy
oo py oike peve.
9 Moisés opy oĩ ramove arai opu'ã va'e
oguejy 'rã hi'áry, oo rokẽ py ju 'rã opyta
oiny. Ha'e rami vy SENHOR ijayvu 'rã
Moisés reve.
10 Pavẽ rei oexa okuapy arai opu'ã va'e okẽ
py opyta rã. Ha'e rami vy ae peteĩ-teĩ
ngoo rokẽ py opu'ãmba 'rã okuapy SENHOR
omboete vy.
11 Moisés reve SENHOR ijayvu 'rã oiny jova
re oma'ẽ reve oirũ reve ijayvu va'e rami.
Ha'e gui ma Moisés ojevy ju 'rã heta va'e
kuery ikuaia py. Ha'e rã hembiguai kunumi
Num ra'y Josué va'e ma oo'i gui ndojepe'ai
oikovy.

Ha'e kuery reve Nhanderuete oiko aguã re Moisés ojerureague

12 Ha'e gui Moisés aipoe'i SENHOR pe:

— Ndee ma "Eraa kova'e kuery", 're teĩ
xevy neremombe'ui guive mava'e ete'i pa
xerupive remondouka 'rãa. Xevy aipo're:
"Nderery rupi xee roikuaa, ha'e xerem-
biexa rupi avi romboaxy", 're va'ekue xevy.
13 Ha'e nunga rupi aỹ xemboaxya rendu
ramo ajerure ndereko reikuaa uka aguã
xevy, ha'e rami xee voi roikuaa porã aguã,
ha'e ndee xemboaxya rupi ete aiko aguã.
Ha'e nema'endu'a avi kova'e kuery nde-
vygua ae ikuaia re — he'i.

14 Ombovai:

— Xee ae ma aa 'rã ndereve, ha'e ame'ẽ
'rã nekane'õgua aguã — he'i.

15 Ha'e ramo Moisés aipoe'i:

— Xerupive ndereo reguai vy oremon-
douka eme apy gui.
16 Ha'e rami e'ỹ ramo mba'exa vy tu oikuaa
ta nerembiexa rupi xee ha'e ndevygua
kuery oremboaxya? Mba'eta orereve reiko
ramo 'rãe yvy regua kuery reko rami e'ỹ
orekuai.

Nhanderuete guexakãa oexa uka aguã re Moisés ojerureague

17 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Xee ajapo avi 'rã ndeayvuague rami,
mba'eta xee romboaxy, nderery rupi
roikuaa guive.
18 Moisés ojerure:

— Ajerure nerexakãa rexa uka aguã xevy.
19 Ombovai ju:

— Ajapo 'rã nerenonde xeporayvua ha'e
javi oaxa aguã rami, ha'e ndevy amombe'u
porãve 'rã xerery SENHOR. Mba'eta am-
boaxy 'rã xee amboaxyxe va'e, xemboaxya
rami areko 'rã ha'e rami arekoxe va'e.*
20 Ha'e rã xerova ma nda'evei rexa aguã,
mba'eta xerova oexa va'e ndoikovei 'rã.
21 SENHOR aipoe'ive ju:

— Apy xeyvy'iry oĩ peteĩ itaova, ha'e va'e
áry ndee reĩ aguã.
22 Ha'e gui xepo'akaa oaxa ramo ma xee
romoĩ 'rã ita pa'ũ oĩ va'e py, ha'e xepo py
rojao'i 'rã xee aaxa peve.
23 Ha'e gui xepo aipe'a ramo xerexa 'rã, teĩ
xekupe katy gui rive. Ha'e rã xerova ma
nderexai 'rã.

34

Deuteronômio 10.1-5

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Mokoĩ ju ke embope itaperã jypy'i
guare rami. Ha'e va'e re ma xee ambopara
uka 'rã ayvu ha'ekue ae itape rembovopa
va'e re oĩ va'ekue.
2 Eiko katu ha'vy ko'ẽ rã guarã, aje'ivekue
Sinai yvyty re reẽ ju aguã. Ha'e py ma
rejexa uka jevy 'rã xevy, yvyty apyte áry ae.
3 Ha'e rami avi avave rei toẽ eme ndereve,
neĩ toiko eme yvyty ha'e javi re. Ijyvýry
rupi vexa'i, neĩ vaka ma voi nda'evei omon-
garu aguã — he'i.
4 Ha'e rami rã Moisés ombope mokoĩ ita,
jypy'i guare rami. Ha'e gui ko'ẽ rai ma jave
opu'ã vy oẽ ju ovy Sinai yvyty re, SENHOR
ijayvuague rami vy. Opo py ogueraa mokoĩ
itaperã omoatyrõ va'ekue.
5 Ha'e gui SENHOR arai rupi oguejy vy
hexeve hi'aĩ ha'e py. Ha'e rami vy guery
SENHOR omombe'u porãve reve
6 oaxa ovy henonde re. Ha'e vy ijayvu:

— SENHOR, SENHOR Penderuete aiko va'e
ma nhomboaxy va'e, poroayvu va'e, ipoxy

* 33:19 Romanos 9.15

voi e'ỹ va'e, opa mba'e py iporayvupa va'e
ha'e ojeroviapy aiko.
7 Mil-kue peneramymino ikuaia peve areko
'rã xeporayvua rupi. Ambogue 'rã guive
ha'e kuery reko vaia, ha'eve'ỹa rami ikuaia
ha'e ojejavya ha'e javi. Ha'e rami avi heko
vai va'e ma nambopaga e'ỹi 'rã. Ha'e rami
vy tuu kuery reko vaiague regua ma ta'y
kuery ha'e hamymino kuery re ju 'rã am-
bou, mboapya ha'e irundya ikuaia peve —
he'i.
8 Ha'e rami SENHOR ijayvu ramove Moisés
yvy py guenapy'ã re oĩ vy omboete.
9 Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR, xapy'a rei aỹ nerembiexa
rupi xemboaxy ri vy eiko ha'vy ore kuery
mbyte rupi. Ore kuery oreakã ratã ete
va'eri emboguepa ke orereko vaiaty ha'e
rojejavyague. Ha'e orereraa ndejeupe
guarã.
Deuteronômio 7.1-5
10 Ha'e ramo aipoe'i:
— Xee ma heta va'e kuery reve xereve
guarã ajapo vy ha'e kuery ha'e javi renonde
'rã ajapo mba'emo iporã ete va'e. Ha'e
nunga iporã ete va'e ma neĩ peteĩ henda py,
neĩ peteĩ regua renonde ma voi ndojapoai
teri. Peva'e kuery mbyte reikoa va'e, ha'e
kuery ha'e javi toexa xee SENHOR ajapo
va'e, mba'eta mba'emo vaipa ete 'rã ajapo
rombovai vy.
11 Penderexarai eme ange xeayvuague re.
Mba'eta penerenonde gui amoxẽmba 'rã
amorreu, cananeu, heteu, ferezeu, heveu
ha'e jebuseu kuery.
12 Ha'e peoa yvy re hekoa va'e kuery reve
nda'evei pejapo aguã peteĩ rami pendekuai
aguã, ha'e nungakue pendere oiko e'ỹ aguã
nhuã rami.
13 Ha'e rami 'rãgue py peitypa 'rã ha'e
kuery altar ojapo va'ekue, pemopẽmba 'rã
ita omopu'ã va'ekue, peake'o 'rã mba'emo
ra'angaa ha'e kuery omopu'ã va'ekue.
14 Napemboetei 'rã amboae tuuete ramigua,
mba'eta xee SENHOR pe "Oikuaa pota porã
kuaa va'e" 'ea. Xee aipota xere anho pe-
jerovia.
15 Ha'e nunga rupi ha'e va'e yvy regua
kuery reve pejapo eme peteĩ rami pen-
dekuai aguã. Mba'eta ha'e kuery nguuete
kuery mboetea rupi mba'emo ome'ẽ, ha'e
guymba ojukaa py penerenoĩ 'rã ha'e kuery
reve pe'u aguã ojuka va'ekue ro'okue gui.
16 Ha'e py peo ri vy ha'e kuery rajy kuery
pejopy 'rã pendera'y kuery ra'yxyrã. Ha'e
gui tajy kuery nguuete pe ju omboete vy
ojapo 'rã pendera'y kuery voi ha'e kuery
ruete omboete aguã rami.
17 Pejapo eme penderueterã mba'emo ryku
gui rive.
Êxodo 23.14-19; Levítico 23.4-21,33-44;
Deuteronômio 16.1-17
18 — Ha'e gui pejapo 'rã ngaru mbo-
jape imbovua revegua e'ỹ regua. Sete ára
re 'rã pe'u mbojape imbovua revegua e'ỹ
xeayvuague rami vy, jaxy abibe 'epy va'e
reguarã aa'angaague rami, mba'eta abibe
jaxy py ae Egito yvy gui peẽmba rire.
19 Jypygua itui'i va'ekue ma xemba'e meme.
Penerymba kuery vaka ava, jypygua oiko
va'ekue ma guive rã, ha'e vexa'i guigua voi.
20 Ha'e gui mburika jypygua oiko va'ekue ma
pendejeupe guarã pemboekovia 'rã vexa'i
ra'y'i pejuka vy. Ha'e rã pendejeupe guarã
napemboekoviaxei ri vy pemopẽ 'rã ijaju'y.
Ha'e rami ae pendejeupe pemboekovia avi
'rã pendera'y kuery jypy'i itui va'ekue.
— Avave rei xerenonde ndoui 'rã
mba'emo ome'ẽ va'erã reve'ỹ.
21 — Seis ára re pemba'eapo 'rã. Ha'e rã
sete araa py ma pepytu'u 'rã penemba'eaty
rupi pemba'eapoa gui, ha'e mba'emo pe-
mono'õa gui.
22 — Trigo pemono'õ ypy'ia ára py pejapo
'rã ngaru sete semana-a pygua, ha'e gui
ma'etỹa opa nhavõ ju mba'emo pemono'õa
ngaru pejapo.
23 Ha'e rami py ma'etỹa nhavõ mboapykue
kuerei 'rã peẽ kuery va'e regua avakue ha'e
javi pejexa uka SENHOR Israel kuery ruete
renonde.
24 Mba'eta penerenonde gui aipe'a 'rã am-
boae regua kuery, pendekuai aguã am-
bopyve vy. Ha'e rami rire ma'etỹa nhavõ
mboapykue SENHOR renonde pejexa uka
aguã peo teĩ jipoi 'rã pendeyvy pe'aarã.
25 — Ha'e gui xevy mymba ruguy peme'ẽ
reve nda'evei mbojape imbovua revegua
avi peme'ẽ aguã. Ha'e Páscoa ára ngaru
py xevy mymba peme'ẽ rire nda'evei pyávy
ndape'upai va'ekue opyta aguã ko'ẽ rã peve
guarã.
26 Nemba'ety gui jypy'i pemono'õ va'ekue
regua iporãgueve ma peru 'rã SENHOR Pen-
deruete pegua oo py.

— Nda'evei kavara'i remomimoĩ aguã ixy kamby py ae — he'i.

27 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

— Embopara ha'e va'e ayvu, mba'eta ha'e rami ae ndereve ha'e Israel kuery ha'e javi reve ajapo xereve guarã — he'i.

28 Ha'e py ma SENHOR reve Moisés oĩ quarenta ára ha'e quarenta pytũ re. Ha'e jave ma ndo'ui mbojape, neĩ yy ma voi ndoy'ui Ha'e py itape re ombopara ayvu guexeve guarã ojapo va'ekue regua, dez ayvu ombopara.

Moisés rova hexakãmbaa oexapa okuapyague

29 Ha'e gui Sinai yvyty gui Moisés oguejy vy opo py ogueraa mokoĩ itape Nhanderuete ayvu oĩa. Hexeve Nhanderuete ijayvu rire hova hexakãmbaa teĩ ndoikuaai ranhe yvyty gui oguejy ouvya ja.

30 Ha'e gui Moisés re Arão ha'e Israel kuery ha'e javive oma'ẽ rã hova hexakãmba. Ha'e ramo ha'e kuery okyje hexe onhemboja aguã.

31 Ha'e rami rã Moisés oenoĩmba. Ha'e ramo mae Arão ha'e yvatekueve onhemboja hexe, ha'e ha'e kuery reve Moisés ijayvu.

32 Ha'e gui ma oupa avi okuapy Israel kuery ha'e javi. Ha'e ramo ha'e va'e kuery pe Moisés omboaxapa Sinai yvyty re SENHOR ojapo ukaague.

33 Ha'e kuery pe Moisés ijayvupa ma vy ngova re omoĩ imo'ãarã.*

34 Ha'e gui SENHOR renonde ju Moisés ijayvu aguã oo vy ngova mo'ãa oipe'a kuerei 'rã, oẽ ouvy e'ỹa ja. Ha'e gui oẽ vy Israel kuery pe ju 'rã omombe'u ojapo uka pyre ha'e javi.

35 Ha'e ramo ma Israel kuery Moisés rova oexa rã hexakã. Ha'e va'e rire Moisés omo'ã ju 'rã ngova, peteĩgue ju SENHOR reve ijayvu aguã py oike e'ỹa ja.

35

Sábado ára re ijayvuague

1 Ha'e gui Moisés Israel kuery ha'e javive omboaty vy aipoe'i:

— Pova'e ayvu ma SENHOR ojapo uka jajapopa ete aguã.

2 Nhamba'eapo 'rã seis ára re, ha'e rã sete araa py ma ára iky'a e'ỹ va'e, SENHOR pegua sábado ixupe anho japytu'u aguã. Ha'e va'e ára omba'eapo va'e ma omano 'rã.

3 Sábado ára nda'evei neĩ peteĩve ma pejatapy aguã pendero rupi ae'i voi.

Êxodo 25.1-9

4 Moisés aipoe'ive ju Israel kuery ha'e javive pe:

— Po rami SENHOR ijayvu vy aipoe'i:

5 "Mba'emo pereko va'e-va'e gui peipe'a 'rã SENHOR pe peme'ẽ va'erã. Peteĩ-teĩ pendepy'a re oĩa rami, peme'ẽxea rami peru 'rã SENHOR pe peme'ẽ va'erã: ouro, e'ỹ vy prata, overa va'e,

6 hovy va'e, púrpura, pytã va'e, ajukue iporãve va'e, kavara rague,

7 vexa'i pirekue, mba'emo mopytãarã, yy rupigua pirekue, yvyra acácia,

8 azeite omboverapa aguã, azeite SENHOR pe nhomboaxaa aguã regua irũrã, heakuã porã va'e oapy pyrã,

9 ita ônix, manto sacerdote pegua re ha'e ipexo regua re ita oĩ va'erã", he'i.

Êxodo 39.32-43

10 "Peẽ kuery va'e regua toupa avakue mba'emo ojapo kuaa va'e ha'e javi, tojapopa SENHOR ojapo uka va'ekue.

11 Tojapo ombojerovia atyrã, ijao'iarã ha'e hi'áry guarã reve, ty'aĩ ikuai va'erã, yvyrape avi, yvyra hi'áry rupi guarã, ijytarã hendarã reve,

12 ha'e ayvu ryrurã ijyke rupi yvyra po'i'i oĩ va'e reve, teko vai ombogue atyrã ha'e cortina okẽ pyguarã avi,

13 mesa ijyke rupi yvyra po'i'i ha'e hembiporurã ha'e javi oĩ va'e reve, ha'e mbojape SENHOR renonde omoĩ mbyrã,

14 tataendy 'yrã hembiporu reve, tataendyrã, azeite tataendy rykuerã,

15 altar heakuã porã va'e oapy atyrã, ijyke regua yvyra po'i'i reve, azeite SENHOR pe nhomboaxaa aguã regua, heakuã porã va'e oapy pyrã, ha'e ajukue ombojeroviaaty rokẽ reguarã,

16 altar mba'emo oapy atyrã, hi'áry guarã ipokã rei va'e overa va'e guigua, ijyke regua yvyra po'i'i, hembiporu ha'e javi'i, mba'emo ojoi atyrã hendarã reve,

17 ajukue okẽ regua oka rupi guarã, ijytarã henda reve, cortina oka rokẽ pyguarã,

18 ombota pyrã ombojeroviaaty omoĩ atã aguã, ombota pyrã oka kora omoĩ atã aguã, ixãrã,

* 34:33 2 Coríntios 3.7-16

19 henda iky'a e'ỹ va'e rupi omba'eapo va'e
kuery aorã, ha'e sacerdote Arão ha'e ta'y
kuery ao iky'a e'ỹ va'erã, ha'e kuery sac-
erdote ikuaia rupi omba'eapo vy oiporu
aguã", he'i.

Ogueruxea rupi mba'emo ogueru okuapyague

20 Ha'e gui Israel kuery ha'e javive Moisés
renonde gui oo ju ramo
21 oĩa py ou avakue opy'a ha'e onhe'ẽ py
mba'emo ome'ẽxea oendu va'e ha'e javi.
Ha'e va'e kuery ma SENHOR pe ome'ẽ va'erã
ogueru oguy nhemboaty atyrã ojapoa aguã,
opy rupi mba'emo ojapo va'e kuery oiporu
va'erã, ha'e ao iky'a e'ỹ va'erã avi.
22 Avakue ha'e kunhague avi ou, ikyre'ỹ va'e
meme. Ogueru jegua, mba'emo ojee omoĩ
va'ekue, kuã regua, poapy regua, ha'e opa
mba'e porã ouro guigua. Avakue ha'e ja-
vive ogueru SENHOR pe ouro guigua ome'ẽ
va'erã.
23 Hovy va'e oguereko va'e ha'e javi ogueru,
ha'e gui púrpura, pytã va'e, ajukue iporãve
va'e, kavara rague, vexa'i pirekue omopytã
mbyre, ha'e yy rupi ikuai va'e pirekue guive
ogueru.
24 Amongue ma ojapo mba'emo SENHOR pe
ome'ẽ va'erã, prata guigua e'ỹ vy overa
va'e guigua. Ha'e va'e ma oguerupa. Ha'e
yvyra acácia ojou va'ekue ogueru okuapy
opa marãgua ojapo pyrã.
25 Ha'e kunhague mba'emo ojapo kuaa va'e
voi mba'emo ogueru okuapy ha'e kuery ae
opo py ojapo va'ekue, hovy va'e, púrpura,
pytã va'e ha'e ajukue iporãve va'e.
26 Kunhague opy'a re mba'emo ojapoxea oĩ
va'e ha'e javi ma kavara rague gui oipoka.
27 Huvixa kuery ma ita ônix ha'e ita sacer-
dote pegua manto ha'e ipexo regua ombo-
jegua pyrã ogueru,
28 ha'e mba'emo heakuã porã va'e, azeite
tataendy rykuerã, azeite SENHOR pe nhom-
boaxaa aguã regua, ha'e heakuã porã va'e
oapy pyrã.
29 Ha'e rami py Israel kuery ogueruxea rupi
ogueru SENHOR pe ome'ẽ va'erã. Avakue
ha'e kunhague opy'a re ome'ẽxea oendu
va'e ogueru okuapy ome'ẽ va'erã, Moisés
pe SENHOR ojapo uka va'ekue ha'e javi.

Êxodo 31.1-11

30 Ha'e gui Moisés aipoe'i Israel kuery pe:
— Pendu ke, SENHOR oenoĩ hery rupi
Judá regua Uri ra'y Bezalel, Hur ramymino.
31 Ha'e rami vy Nhanderuete Onhe'ẽ
omonyẽ imbaraeterã, hi'arandurã ha'e
oikuaapa aguã, opa mba'e ojapo kuaa aguã
rami,
32 ha'e mba'emo ra'angaa ojapo va'ekue
rami ojapo aguã ouro, prata ha'e overa va'e
gui,
33 ha'e ita omoĩ 'rã omoatyrõ aguã, yvyra gui
mba'emo ojapo aguã, ha'e opa mba'e porã
ojapo kuaa aguã.
34 Ipy'a re omoĩ 'rã amboae kuery avi ombo'e
aguã, Dã regua Aisamaque ra'y Aoliabe
guive.
35 Ha'e kuery re omoĩ hi'arandurã mba'emo
ojapo kuaa ete aguã rami, haxyve va'e
guive, ha'e hovy va'e py ajukue ombopara
kuaa aguã, púrpura py, pytã va'e py
ha'e ajukue iporãve va'e py, ha'e oipokaa
rupi omba'eapo aguã. Ha'e rami py opa
marã ojapo kuaa, mba'emo ra'angaa ojapo
va'ekue rami ae.

36

1 Ha'e rami py Bezalel ha'e Aoliabe
omba'eapo, avakue mba'emo ojapo kuaa
va'e ha'e javi reve. Ha'e kuery pe SENHOR
oikuaa uka ha'e omo'arandu henda iky'a
e'ỹ va'e pyguarã ha'e javi ojapo kuaa aguã,
SENHOR ojapo ukaague rami meme.

Mba'emo apoarã kuery po py heta va'e kuery ome'ẽ va'ekue Moisés omboaxa-
paague

2 Ha'e gui Moisés oenoĩ Bezalel ha'e Ao-
liabe, ha'e avakue mba'emo ojapo kuaa
va'e ha'e javi. Ha'e va'e kuery SENHOR
omo'arandu vy ipy'a re omoĩ ovaẽ ha'e
mba'emo ojapoxea.
3 Ha'e va'e kuery pe ae Moisés omboaxa
Israel kuery ogueru ha'e ome'ẽ va'ekue,
henda iky'a e'ỹ va'e pyguarã ojapo aguã.
Ko'ẽ nhavõ Moisés-a py ha'e kuery
ogueruve 'rã ome'ẽxea rupi ome'ẽ va'e.
4 Ha'e ramo avakue hi'arandu va'e ma
henda iky'a e'ỹ va'e pyguarã mba'emo
ojapo 'rã va'ekue oeja ranhe vy oupa.
5 Ha'e vy aipoe'i okuapy Moisés pe:
— Heta va'e kuery tu ogueruve rima SEN-
HOR ojapo ukaague rami rojapo 'rã va'ekue
áryve — he'i.
6 Ha'e ramo Moisés ijayvu heta va'e kuery
ikuaia ha'e javi rupi omombe'ua aguã. Ha'e
vy aipoe'i uka:

— Avakue ha'e kunhague ma voi henda
iky'a e'ỹ va'e pyguarã ome'ẽ va'erã ojapo
ve'ỹ teĩ ha'eve — he'i uka. Ha'e rami vy heta
va'e kuery pe ijayvu mba'emo ndogueruvei
aguã,
7 mba'eta mba'emo ha'everã ma oĩ mba'emo
ojapopaa aguã, hetave guive oĩ.

Êxodo 26.1-13

8 Ha'e rami rã omba'eapo va'e regua
avakue mba'emo ojapo kuaa ete va'e ojapo
okuapy ombojerovia atyrã. Ha'e rami
vy dez cortina ojapo ajukue iporãve va'e
oipoka pyre guigua, ha'e hovy va'e, púr-
pura ha'e pytã va'e gui. Anjo ipepo va'e
ra'angaa py ombojegua. Opa mba'e ojapo
porã ete.
9 Peteĩ-teĩ cortina ma doze metros raxa'i 'rã
ipuku-a, ha'e rã ipya ma mokoĩ. Cortina
ikuai va'e ma joo rami meme ipuku-a ha'e
ipya.
10 Peteĩ nhiruĩ cortina ma amboae ae re
oje'a, ha'e hovai re peteĩ nhiruĩ ikuai va'e
voi ha'e rami avi amboae ae re oje'a.
11 Cortina ojokua ypy va'ekue apy re ma
jokuaarã ojapo hovy va'e gui. Ha'ekue rami
ae ju ojapo cortina ojokua va'ekue mboae
apy re.
12 Cinqüenta jokuaa ojapo peteĩ-teĩ cortina
re, ha'e cinqüenta ju cortina mboae ikuai
va'e japy re. Jokuaa ikuai va'e ma peteĩ-teĩ
joexe-exei'i aguã oĩ.
13 Ojapo avi cinqüenta ojopy aguã ouro
guigua. Ha'e va'e py ma cortina ikuai va'e
amboae ae re ombojepo'oi aguã, ombo-
jeroviaaty peteĩ'i opyta aguã.
14 Kavara pire gui ojapo avi cortina ombo-
jeroviaaty áry rupi guarã, onze cortina.
15 Ha'e va'e regua peteĩ-teĩ cortina puku-
a ma treze metros raxa'i, ha'e rã ipya ma
mokoĩ. Onze-ve cortina ma joo rami meme
ipuku-a ha'e ipya.
16 Peteĩ nhiruĩ cortina ma joe ojokua,
ha'ekue rami ae ju mboapy meme hembyre
va'ekue re.
17 Ha'e gui cinqüenta jokuaa ojapo cortina
ojokua ypy va'ekue apy rembe re.
18 Overa va'e guigua ojapo avi cinqüenta
ojopy aguã oo ao'ia ojokua aguã, ha'e javive
peteĩ'i opyta aguã.
19 Oo áry guarã ma ojapo vexa'i pirekue
omopytã mbyre gui, ha'e rã amboae
pirekue ma inhana e'ỹ va'e.

Êxodo 26.14-30

20 Ombojeroviaaty mbotyarã ojapo avi
yvyrape acácia gui, omopu'ã imo'amy aguã.
21 Peteĩ-teĩ yvyrape ma quatro metros raxa'i
ipuku-a, ha'e rã ipya ma meio metro raxa'i.
22 Peteĩ-teĩ yvyrape re oĩ mokoĩ omoĩ aguã
joa katy oo va'e. Ha'e rami ojapo yvyrape
ombojeroviaaty mbotyarã ha'e javi.
23 Yvyrape ombojeroviaaty mbotyarã ma
vinte ojapo kuaray puku-a katy guarã.
24 Ha'e gui vinte-ve yvyrape rendarã prata
guigua ojapo avi quarenta iguýry rupi
omoĩa aguã. Peteĩ ipe va'e guýry hendarã
mokoĩ oĩ, ha'e amboae ipe va'e guýry voi oĩ
'rã mokoĩ hendarã.
25 Ha'e gui ombojeroviaaty rovai katy guarã
ma vinte yvyrape ju ojapo kuaray apu'a'ia
katy guarã.
26 Hendarã ma quarenta oĩ prata guigua
meme: peteĩ-teĩ yvyrape guýry ma mokoĩ
oĩ hendarã, amboae guýry mokoĩ avi oĩ,
ha'e ramive tema.
27 Ombojeroviaaty yke kuaray oikea katy
guarã ma mboapy meme yvyrape ju
omopu'ã.
28 Ha'e gui ombojeroviaaty apy katy guarã
ma mokoĩ yvyrape ju omopu'ã jovaive
reguarã.
29 Ha'e va'e ma iguy rupi ndoje'ai. Ha'e rã
hi'áry ma joe oje'a 'rã inhapyĩ va'e oĩ ypy
va'e re. Ha'e rami omoĩ mokoĩ yvyrape
ijapy katy guarã oĩ va'e.
30 Ha'e rami oĩ oito-ve yvyrape henda prata
guigua reve. Ha'e javi ma dezesseis oĩ hen-
darã: peteĩ-teĩ yvyrape guýry ma mokoĩ 'rã
oĩ hendarã, ha'e amboae guýry ma mokoĩ ju
'rã oĩ.
31 Imbotya mbyte rupi guarã ma yvyra
po'i'i ojapo acácia gui: peteĩ nhiruĩ ma
yvyrape ombojeroviaaty yke rupi guarã
ojapo,
32 ha'e gui peteĩ nhiruĩ ju ma yvyrape hovai
re oĩ va'e peguarã, ha'e gui peteĩ nhiruĩ ju
ombojeroviaaty kupe katy rupi yvyrape oĩ
va'e peguarã, kuaray oua katy.
33 Yvyra po'i'i ma yvyrape omopu'ã va'ekue
mbyte rupi omboaxa amboae apy peve.
34 Yvyrape ikuai va'e ma ouro py onhovã,
ha'e omoĩ avi inhapyĩ va'e ouro guigua.
Ha'e va'e rupi ae omboaxa imoiny yvyra
po'i'i. Yvyra po'i'i voi ouro py avi onhovã.

Êxodo 26.31-37

35 Okẽrã ma ojapo avi ajukue hovy va'e
gui, púrpura, pytã va'e ha'e ajukue iporãve

va'e oipoka pyre gui. Ombojegua avi anjo
ipepo va'e ra'angaa py, hembiapo kuaa va'e
ojapo va'ekue.
36 Yvyra acácia gui ojapo avi irundy ijytarã,
ha'e ouro py ju onhovã. ijopyarã ma ouro
guigua avi, ha'e hendarã irundy ikuai, prata
guigua meme.
37 Ojapo avi oo'i rokẽ mbotyarã hovy va'e
gui, púrpura, pytã va'e, ha'e ajukue iporãve
va'e oipoka pyre gui, ombopara kuaa va'e
ojapo.
38 Cortina ytarã ma peteĩ nhiruĩ ojapo, ojopy
aguã reve. Ijapy yvate katygua, ha'e hembe
'y ma ouro py meme onhovã. Ha'e rã
hendarã peteĩ nhiruĩ ikuai va'e ma overa
va'e guigua.

37

Êxodo 25.10-15

1 Ayvu ryrurã ma Bezalel ojapo yvyra
acácia gui. Ipuku-a ma peteĩ metro raxa'i,
ha'e rã ipya ha'e yvatea ma meio metro
raxa'i meme.
2 Ouro ete'i py onhovã ipypy rupi ha'e hi'áry
rupi. Ijyvýry rupi ma ouro guigua py ju
ombojegua.
3 Irundy inhapyĩ va'e ma ouro gui ojapo.
Ha'e va'e ma hyru apy omoĩ irundyve re:
mokoĩ inhapyĩ va'e omoĩ kyvõ katy, ha'e
mokoĩ ju ma hovai re.
4 Yvyra acácia gui ojapo avi yvyra po'i'i, ha'e
ouro py ju onhovã.
5 Yvyra po'i'i ma hyru jovaive re omboaxa
inhapyĩ va'e oĩ va'e rupi, hyru ogueraa
aguã.

Êxodo 25.17-22

6 Imbotyarã ma ouro ete'i gui ojapo avi
teko vai ombogue atyrã. Ipuku-a ma peteĩ
metro raxa'i, ha'e rã ipya ma meio metro
raxa'i.
7 Ouro gui ojapo avi mokoĩ anjo ipepo va'e
ra'angaa. Ouro ombope pyre gui ojapo, ha'e
teko vai ombogueaty apy jovaive re omoĩ.
8 Peteĩ anjo ra'angaa ma peteĩ apy re omoĩ,
ha'e rã amboae ma hovai re. Ha'e peteĩ'i
regua gui ae ojapo teko vai ombogue atyrã
ha'e anjo ipepo va'e jovaive re oĩ va'erã.
9 Anjo ra'angaa ma opepo py ojao'i teko vai
ombogueaty. Peteĩ-teĩ joa katy hova, ha'e
teko vai ombogueaty re oma'ẽ.

Êxodo 25.23-30

10 Mesa ma yvyra acácia gui avi ojapo.
Ipuku-a ma peteĩ metro, ipya ma meio
metro, ha'e rã yvatea ma meio metro raxa'i.
11 Ouro ete'i py onhovã, ha'e ijyvýry rupi
ombojegua.
12 Ijyvýry rupi ojapo avi hembe 'yrã irundy
kuã ipya va'e, ha'e hembe 'y rupi ju ombo-
jegua.
13 Ijapy irundyve re omoĩ irundy inhapyĩ
va'e. Ouro omboyku vy ojapo, ha'e omoĩ
irundyve hetyma oĩa re.
14 Inhapyĩ va'e ma hembe 'y katy'i omoĩ
yvyra po'i'i oaxa aguã, mesa ogueraa aguã.
15 Yvyra po'i'i ma acácia guigua, ha'e ouro
py ju onhovã, mesa ogueraa aguã.
16 Mesa áry tembiporu oĩ va'erã ma ouro
ete'i gui ojapo: hy'a, heakuã porã va'e
ryrurã, hy'a kua, ha'e tigela mba'emo rykue
ome'ẽmby ryrurã.

Êxodo 25.31-39

17 Tataendy 'yrã ma ouro ete'i omoatyrõ
mbyre gui ojapo. Hapytarã, hakãrã, tykue
ryrurã, ijapu'a va'e ha'e ipoty ikuai va'erã
ha'e javi ma peteĩ'i gui meme ojapo.
18 Ijyke gui ma mboapy meme hakã oẽ oiny.
Peteĩ yke gui oẽ 'rã mboapy, ha'e hovai gui
ma mboapy avi oẽ.
19 Peteĩ-teĩ rakã re ma mboapy tykue ryru
oĩ amêndoa ramigua, ha'e gui peteĩ ijapu'a
va'e ha'e peteĩ yvoty. Amboae hakã gui
ma ha'ekue rami ae ju mboapy tykue ryru
amêndoa ramigua oẽ, peteĩ ijapu'a va'e ha'e
peteĩ yvoty. Ha'e rami ae ikuai mboapy
meme hakã tataendy 'y gui oẽ oiny va'e.
20 Tataendy 'y ete re ma irundy tykue ryru
oĩ amêndoa ramigua, ijapu'a va'e ha'e ipoty
reve.
21 Mokoĩ rakã ixugui oẽ oiny va'e nhavõ re
oĩ 'rã peteĩ ijapu'a va'e hendarã. Amboae
mokoĩ rakã ixugui oẽ oiny va'e re ma ijapu'a
va'e mboae ju oĩ hendarã. Ha'e rami ae
tema ojapo mboapy meme hakã tataendy 'y
gui oẽ oiny va'e.
22 Ijapu'a va'e ha'e hakã hexe oĩ va'e ma
peteĩ'i gui ae ojapo. Ha'e javi ma peteĩ'i
guigua meme, ouro ete'i omoatyrõ mbyre
gui ojapo.
23 Ojapo avi sete tataendy. Tata moendya
ha'e imboguea ma ouro guigua meme.
24 Peteĩ poyikue ouro ete gui oiporu
tataendy 'yrã ha'e hembiporu ha'e javi reve
ojapo aguã.

Êxodo 30.1-10

25 Altar heakuã porã va'e oapy atyrã ma
yvyra acácia gui ojapo. Ipuku-a ha'e ha'e
ipya ma meio metro meme, ipuku-a oĩ
va'e'ỹ ramo. Ha'e rã yvatea ma peteĩ metro
rai'i. Hexeve hakua ikuai va'e voi peteĩ'i gui
ae avi.
26 Ouro ete'i gui onhovã hi'áry ha'e ijyvýry
rupi, hakua ikuai va'e guive. Ijyvýry rupi
ma ouro guigua py ombojegua.
27 Ombojeguaague guýry rupi ojapo avi
mokoĩ inhapyĩ va'e ouro guigua. Jovaive re
ojapo. Ha'e va'e rupi ma omboaxa yvyra
po'i'i altar ogueraa aguã.
28 Acácia gui yvyra po'i'i ojapo ma vy ouro
py onhovãmba.

Êxodo 30.22-38

29 Ojapo avi azeite iky'a e'ỹ va'e SENHOR
pe nhomboaxaa aguã regua. Heakuã porã
va'e oapy atyrã avi ojapo, heakuã porã va'e
apoa ojapo va'ekue.

38

Êxodo 27.1-8

1 Altar mba'emo oapy atyrã ojapo avi
yvyra acácia gui. Ipuku-a ma mokoĩ metros
raxa'i, ha'e ipya ha'e rami ae ju, ipuku-a oĩ
va'e'ỹ ramo. Ha'e rã yvatea ma peteĩ metro
raxa'i.
2 Ijapy irundyve va'e re ma omoĩ irundy
hakuarã. Ha'e va'e ma altar reve peteĩ'i gui
meme ojapo. Overa va'e py ju onhovãmba.
3 Tembiporu altar rupi oiporua va'erã ma
ojapo avi opa marãgua: tanhimbu ryrurã,
pá iky'a'oarã, hy'arã, ikuxa rakua ha'e tapyĩ
ryrurã. Ha'e va'e ha'e javi ma overa va'e gui
meme ojapo.
4 Altar reguarã ma ojapo peteĩ ipokã rei va'e
overa va'e gui kya xã ramigua. Ha'e va'e ma
altar rye py rupi oĩ altar mbyte rupi peve
ovaẽ.
5 Ipokã rei va'e overa va'e guigua apy
irundyve reguarã ma ojapo irundy inhapyĩ
va'e. Ha'e va'e rupi ma omboaxa 'rã yvyra
po'i.
6 Yvyra po'i ma acácia gui ojapo, ha'e overa
va'e py ju onhovã.
7 Ha'e va'e ma inhapyĩ va'e rupi omboaxa
altar jovaive re, ogueraa aguã. Inhyvyĩ
va'erã ma yvyrape gui ojapo.

Êxodo 30.17-21

8 Overa va'e gui ojapo yy mbotyarã,
mba'emo ojoia aguã. Hendarã voi ojapo
overa va'e gui avi. Oguy nhemboaty oĩaty
rokẽ py kunhague omba'eapo okuapy va'e
epéko ome'ẽ va'ekue gui ojapo.

Êxodo 27.9-19

9 Okarã ma ojapo avi oo regua kuaray
ipuku-a katy. Cortina oka korarã oĩ va'e ma
ajukue iporãve va'e oipoka pyre gui ojapo.
Ipuku-a ma quarenta e cinco metros.
10 Ijytarã ma vinte ojapo, ha'e hendarã ma
overa va'e guigua meme. Ha'e rã ijyta re
ty'aĩ oĩ va'e, ha'e hi'áry rupigua ma prata
guigua.
11 Ha'e rami ae avi kuaray ijapu'a'ia katy voi
oĩ cortina quarenta e cinco metros ipuku-
a va'e. Ijytarã ma vinte ojapo, ha'e vinte
avi ojapo hendarã, overa va'e guigua meme.
Ijyta re ty'aĩ ha'e hi'áry rupigua oĩ va'e voi
prata guigua.
12 Ha'e rã kuaray oikea katy cortina oĩ va'e
ma vinte e dois metros ipuku-a va'e. Ijytarã
ma dez ojapo, ha'e ijyta rendarã ma dez avi.
Ijyta re ty'aĩ ha'e hi'áry rupigua oĩ va'e ma
prata guigua meme.
13 Kuaray oua katy cortina oĩ va'e ma vinte e
dois metros ipuku-a va'e.
14 Ha'e rã oikea rexei cortina oĩ va'e ma sete
metros ipuku-a. Ijyta ma mboapy, ha'e
henda voi mboapy.
15 Oka py oikea rovai katy ma cortina puku-
a sete metros, oikea rovaive katy joo rami
ipuku-a. Ijyta ma mboapy, ha'e henda voi
mboapy avi.
16 Oka yvýry rupi cortina oĩ va'e ha'e javi ma
ajukue iporãve va'e oipoka pyre gui ojapo.
17 Ijyta rendarã oĩ va'e ma overa va'e guigua
meme. Ha'e rã ijyta re ty'aĩ ha'e hi'áry
rupigua oĩ va'e ma prata guigua.
18 Ajukue oka rokẽ regua ma ajukue om-
bopara va'e rembiapo. Hovy va'e gui, púr-
pura, pytã va'e ha'e ajukue iporãve va'e
oipoka pyre gui ojapo. Ipuku-a ma nove
metros. Yvatea ha'e ipya ma dois metros
raxa'i meme, oka rupi cortina ikuai va'e re
oa'ãague rami vy.
19 Ijyta irundy va'e ha'e ijyta renda irundy
va'e ma overa va'e gui meme ojapo. Ha'e
rã hexegua ty'aĩ ma prata guigua. Ijapy
yvategua, ha'e hi'áry ha'e javi prata guigua.
20 Ha'e rã ombota pyrã ombojeroviaaty omoĩ
atã aguã, ha'e oka yvýry rupi oĩ va'e regua
ma guive rã overa va'e guigua meme.

Mba'emo ombojeroviaaty regua oipapa ha'e oa'ãague

21 Pova'e nunga oĩ ombojeroviaaty Nhan-
deruete ayvu oĩa ropy. Moisés aipoe'iague
rami vy sacerdote Arão ra'y Itamar oipapa,
levita kuery ha'e py omba'eapo aguã.
22 Judá regua Uri ra'y Bezalel, Hur
ramymino va'e ojapopa Moisés pe SENHOR
ojapo uka va'ekue ha'e javi.
23 Hexeve ma Dã regua Aisamaque ra'y Ao-
liabe omba'eapo. Ha'e va'e ma mba'emo
re opena va'e, mba'emo ra'angaa ombopara
kuaa, ha'e ajukue ombopara va'e hovy va'e
py, púrpura, pytã va'e ha'e ajukue iporãve
va'e py.
24 Henda iky'a e'ỹ va'e pyguarã ouro
mba'emo ojapoa rupi oiporu va'ekue, ouro
ome'ẽ mbyre oa'ãa rã mil quilos rãnda'u,
henda iky'a e'ỹ va'e py oiporua va'e rami
ae.
25 Ha'e rã prata guery ombopara uka va'e
kuery ome'ẽ va'ekue ha'e javi ma três mil
quilos, henda iky'a e'ỹ va'e py oiporua va'e
rami.
26 Guery ombopara uka va'e vinte ma'etỹ
va'e guive tujakue peve peteĩ-teĩ ome'ẽ
peteĩ hatã'i va'e seis grama va'e, henda
iky'a e'ỹ va'e py oiporua va'e rami. Ome'ẽ
va'ekue ha'e javi ma seiscentos e três mil,
quinhentos e cinqüenta.
27 Prata ma três mil e quinhentos quilos
oiporu mba'emo iky'a e'ỹ va'e py oĩ va'e
rendarã ojapo aguã, ha'e imbotya rendarã
guive. Cem ojapo hendarã, peteĩ-teĩ re ma
trinta e cinco quilos prata oiporu.
28 Ijyta re mba'emo ojopy aguã ojapo vy
oiporu vinte quilos raxa'i, ha'e gui ijapy
yvategua onhovã, ha'e hi'áry rupigua ojapo
aguã.
29 Ha'e gui overa va'e ha'e kuery ome'ẽ
va'ekue oa'ãa rã dois mil e quinhentos qui-
los.
30 Ha'e va'e gui ma ojapo oguy nhemboaty
oĩaty rokẽ yta rendarã, altar overa va'e
guigua, ipokã rei va'e overa va'e guigua,
ha'e altar py oiporu va'erã ha'e javi.
31 Overa va'e gui ojapo avi oka yvýry rupi
kora oĩ va'e rendarã, oka rokẽ yta rendarã,
ombota pyrã ombojeroviaaty moĩ atãarã
ha'e javi, ha'e oka yvýry rupi guarã ombota
pyrã va'e ha'e javi.

39

Êxodo 28.1-43

1 Hovy va'e, púrpura ha'e pytã va'e gui
ojapo avi ao iporãve va'e. Ha'e va'e ma
henda iky'a e'ỹ va'e rupi omba'eapo va'e
onhemonde va'erã. Ojapo ao iky'a e'ỹ va'e
Arão peguarã, Moisés pe SENHOR ojapo
ukaague rami vy.

2 Manto sacerdote peguarã ma ojapo ouro
gui, hovy va'e, púrpura, pytã va'e ha'e
ajukue iporãve va'e oipoka pyre gui.
3 Ouro ombope porã'i vy ojapo ipererĩ'i
va'e, ha'e ojaya po'i'i, oikutu aguã hovy
va'e reve, púrpura, pytã va'e ha'e ajukue
iporãve va'e reve, ajukue ombopara va'e
rembiapo.
4 Ojapo avi mokoĩ axi'y áry guarã, manto
apy mokoĩve ojopy aguã, ha'e rami joe oje'a
oiny.
5 Iku'akuaarã voi ojapo porã, ha'e omoĩ
manto sacerdote pegua áry rupi. Ha'e va'e
ma manto reve joo rami ae ojapo ouro gui,
hovy va'e, púrpura, pytã va'e ha'e ajukue
iporãve va'e oipoka pyre gui, Moisés pe
SENHOR aipoe'iague rami vy.

6 Ita ônix omoatyrõ vy omoĩ hendarã
ouro guigua re. Ha'e va'e re ma ombopara
Israel kuery rery, kuã reguarã omboparaa
rami avi.
7 Ha'e va'e ita mokoĩve ma manto sacerdote
pegua axi'y árygua re omoĩ, Israel kuery
re ima'endu'aa aguã, Moisés pe SENHOR
aipoe'iague rami vy.

8 Pexo regua ma manto sacerdote pegua
rami avi ojapo porã ete. Ouro gui ojapo,
ha'e hovy va'e, púrpura, pytã va'e ha'e
ajukue iporãve va'e oipoka pyre gui.
9 Pexo regua ma ijapy irundy va'e, mokoĩ
va'e ojapo. Ipuku-a ha'e ipya ma joo rami
peteĩ po pukukue.
10 Ha'e va'e re ma omoĩ ita peteĩ-teĩ rendarã
ojapo pyre reve. Ita ma irundy ryxy omoĩ.
Jypy'igua ma sárdio, topázio ha'e carbún-
culo.
11 Mokoĩ ryxya ma esmeralda, safira ha'e
diamante.
12 Mboapy ryxya ma jacinto, ágata ha'e
ametista.
13 Irundy ryxya ma berilo, ônix ha'e jaspe.
Peteĩ-teĩ rendarã ojapo pyre ma ouro
guigua meme.
14 Ha'e javi vy doze ita oĩ, Israel ra'y kuery
rery doze ikuai va'e rami avi. Kuã regua
rami ombopara pyre. Peteĩ-teĩ re oĩ peteĩ
rery, doze regua rery ikuai va'e rami vy.
15 Pexo regua omoxã corrente'i oipopẽ
mbyre py, ouro ete'i guigua.

16 Ixã rendarã ma mokoĩ ojapo pexo regua
re, mokoĩ inhapyĩ va'e voi, ouro guigua
meme. Mokoĩve inhapyĩ va'e ma pexo
regua apy re omoĩ.
17 Pexo regua apy re mokoĩve inhapyĩ va'e
oĩ va'e rupi omoĩ mokoĩve corrente oipopẽ
mbyre ouro guigua.
18 Mokoĩve corrente oipopẽ mbyre apy
mboae ma omovaẽ mokoĩve hendarã ojapo
pyre re. Ha'e va'e ju omoĩ manto sacerdote
pegua axi'y árygua re, henonde katy.
19 Ojapove ju mokoĩ inhapyĩ va'e ouro
guigua. Ha'e va'e ma omoĩ mokoĩve pexo
regua apy re, hembe oĩ ypyve va'e re omoĩ
manto sacerdote pegua rexei.
20 Ojapove ju mokoĩ inhapyĩ va'e ouro
guigua, ha'e omoĩ mokoĩve manto sacer-
dote pegua axi'y árygua re, iguýry, manto
sacerdote pegua renonde re, ombojaague oĩ
va'e yvy'iry, ku'akuaa ojapo porã mbyre áry
rupi.
21 Ha'e gui pexo regua re inhapyĩ va'e oĩ va'e
ma ojokua inhapyĩ va'e manto sacerdote
pegua re oĩ va'e re, hi'áry rupi. Peteĩ
xã hovy va'e py ojokua, manto sacerdote
pegua ku'akuaa ojapo porã mbyre áry rupi
opyta aguã. Ha'e rami vy pexo regua oja'o
e'ỹ aguã manto gui, Moisés pe SENHOR
aipoe'iague rami vy.

22 Manto sacerdote pegua reve guarã
ojapo avi kamixa puku árygua oipopẽ
mbyre gui, hovy va'e guigua.
23 Ha'e va'e mbyte py oĩ ijaju'y kuarã.
Ijyvýry rupi omoana, oxoro e'ỹ aguã.
24 Kamixa puku árygua rembe ha'e javi om-
bojegua yvyra'a ra'angaa py. Hovy va'e,
pytã va'e ha'e ajukue iporãve va'e oipoka
pyre gui ojapo.
25 Oparã'i va'e voi ojapo ouro ete'i gui. Ha'e
va'e ma omoĩ yvyra'a ra'angaa ikuai va'e
mbyte rupi, hembe ha'e javi rupi.
26 Peteĩ oparã'i va'e, ha'e gui peteĩ yvyra'a
ra'angaa, ha'e gui amboae oparã'i va'e,
ha'e amboae yvyra'a, ha'e rami ae tema
kamixa puku árygua rembe ha'e javi rupi
oĩ aguã. Ha'e va'e py onhemonde 'rã
mba'emo ojapo oikovya rupi, Moisés pe
SENHOR aipoe'iague rami vy.

27 Kamixa pukurã ma ajukue iporãve va'e
gui ojapo, Arão ha'e ta'y kuery peguarã.
28 Akã reguarã ma ajukue iporãve va'e gui
avi ojapo, ha'e akã jokuaa ajukue iporãve
va'e gui, ha'e gui kaxõ ajukue iporãve va'e
oipoka pyre gui ojapo.
29 Ha'e rã ku'akuaa ma ajukue iporãve va'e
oipoka pyre gui ojapo, hovy va'e, púrpura
ha'e pytã va'e gui. Ajukue ombopara va'e
rembiapo, Moisés pe SENHOR aipoe'iague
rami vy.

30 Akã jokua iky'a e'ỹ va'e reguarã ma
ojapo avi ipererĩ'i va'e. Ouro ete'i gui
ojapo. Ha'e va'e re ma ombopara " SENHOR
pegua iky'a e'ỹ va'e" he'ia va'e, kuã reguarã
omboparaa rami avi.
31 Ha'e gui akã regua áry ipererĩ'i va'e ojokua
aguã ma peteĩ ixã hovy va'e py oiporu,
Moisés pe SENHOR aipoe'iague rami vy.

Êxodo 35.10-19

32 Ha'e rami vy ojapopa ombojeroviaaty
py mba'emo oĩ va'erã, oguy nhemboaty
oĩaty reguarã. Israel kuery ojapopa, Moisés
pe SENHOR ojapo ukaague rami vy.
33 Ha'e gui Moisés-a py ogueru avi ombo-
jeroviaaty, ijao'iarã, opy guarã ha'e javive,
ojopy aguã, yvyrape, hi'áry rupi guarã, ijy-
tarã, hendarã,
34 ijao'iarã vexa'i rague omopytã mbyre
guigua, hi'áry guarã pirekue inhana e'ỹ
va'e guigua, ajukue okẽ reguarã,
35 Nhanderuete ayvu ryru yvyra po'i'i reve,
imbotya teko vai ombogue atyrã,
36 mesa opa marãgua hembiporu reve, mbo-
jape SENHOR renonde omoĩ mbyrã,
37 tataendy 'yrã ouro ete'i gui ojapo va'ekue
hataendy reve, ha'e tataendy hendarã py
porã oĩ hembiporu ha'e javi reve, azeite
tataendy rykuerã,
38 altar ouro guigua avi, azeite SENHOR pe
nhomboaxaa aguã regua, heakuã porã va'e
oapy pyrã, ajukue oo rokẽrã,
39 altar overa va'e guigua, ipokã rei va'e
overa va'e guigua hembiporu ha'e javi reve,
ha'e hy'a guaxu henda reve,
40 cortina oka korarã, ijyta hendarã ojapo
pyre reve, ajukue oka rokẽrã, ixãrã, ombota
pyrã va'e, ombojeroviaaty re oiporu va'erã
va'e ha'e javi, oguy nhemboaty oĩaty rupi
guarã,
41 ao iporãve va'e henda iky'a e'ỹ va'e py
omba'eapo va'e kuery oiporu va'erã, ao
iky'a e'ỹ va'e sacerdote Arão peguarã, ha'e
ta'y kuery aorã sacerdote ikuai aguã.
42 Moisés pe SENHOR aipoe'iague rami vy
Israel kuery ojapopa ma.

43 Ha'e ramo Moisés mba'emo ojapo pyre
oexa rã SENHOR ojapo ukaague rami meme
ojapopa ra'e. Ha'e rami ojapopa ma ramo
Moisés ogueroayvu porã.

40

Moisés pe SENHOR omopu'ã ukaague ombojerovia atyrã ojapo pyre

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Jaxy jypy'ia re ijypy'ia ára ma re-
mopu'ã 'rã imo'amy oguy pembojerovia vy
penhemboaty aguã.
3 Ha'e va'e py ma remoĩ 'rã xeayvu ryru,
ha'e remboty 'rã ajukue okẽ reguarã reipyo
vy.
4 Remoinge 'rã mesa, ha'e hi'áry mba'emo
remoĩ 'rã oĩ aguã py porã. Opy remopu'ã avi
'rã imo'amy tataendy 'y, ha'e remoendy 'rã
hataendy.
5 Ha'e gui altar ouro guigua heakuã porã
va'e oapy atyrã ma xeayvu ryru renonde 'rã
remoĩ. Ha'e gui mae ma remoĩ 'rã ajukue
ombojeroviaaty rokẽrã.
6 Ha'e gui altar mba'emo oapy atyrã remoĩ
'rã oguy ombojeroviaaty ha'e nhemboaty
oĩaty rokẽ rexei'i.
7 Ha'e gui hy'a guaxu ju 'rã remoĩ oguy
nhemboaty oĩaty ha'e altar mbyte py. Ha'e
rami vy remonyẽ 'rã imoiny yy.
8 Ijyvýry ma remopu'ã 'rã imo'amy oka ko-
rarã, ha'e remoĩ 'rã ajukue oka rokẽrã.
9 — Ha'e gui azeite xee SENHOR pe nhom-
boaxaa aguã regua reru vy remoĩ 'rã om-
bojeroviaaty ha'e hexegua ikuai va'e ha'e
javi re. Ha'e rami py remboaxapa 'rã xevy
guarã, hexegua ha'e javi reve. Ha'e ramo
opyta 'rã iky'a e'ỹ va'e.
10 Altar mba'emo oapyaty re avi 'rã azeite
remoĩ, hembiporu ha'e javi reve, altar xee
SENHOR peguarã remboaxa vy. Ha'e ramo
altar opyta 'rã iky'a e'ỹ ete va'e.
11 Azeite remoĩ 'rã hy'a guaxu re, henda
reve, xevy guarã remboaxa vy.
12 Ha'e gui rejapo 'rã Arão ha'e ta'y kuery
oguy nhemboaty oĩaty rokẽ re onhembo-
japa aguã rami. Ha'e py ma rejoi 'rã yy py.
13 Arão remonhemonde 'rã ao iky'a e'ỹ va'e
py, ha'e hexe remoĩ 'rã azeite, xevygua
sacerdote-rã remboaxa vy.
14 Ha'e gui ta'y kuery ju 'rã remonhemboja,
ha'e kuery re avi remoĩ aguã kamixa puku.
15 Ha'e kuery re ju remoĩ 'rã azeite tuu re
remoĩague rami, ha'e kuery voi xevygua
sacerdote ikuai aguã. Ha'e kuery re azeite
remoĩ rire hamymino kuery voi araka'e rã
peve ha'eve 'rã sacerdote ikuai aguã — he'i.

Ombojerovia atyrã omopu'ã imo'amyague

16 Ha'e ramo Moisés ojapopa SENHOR
ojapo ukaague rami meme. Ha'ekue rami
ae ojapo.
17 Mokoĩ ma'etỹa py, jaxy ijypy'i ouvya py,
jypy'ia ára py ma omopu'ãa imo'amy om-
bojerovia atyrã.
18 Ombojerovia atyrã Moisés omo'ã aguã
omoĩ hendarã, omopu'ã imo'amy yvyrape,
peteĩ-teĩ re omoĩ hi'áry rupigua, ha'e gui
omopu'ã imo'amy ijytarã.
19 Ha'e gui ombojeroviaaty áry rupi oipyo
ijao'iarã, ha'e hi'áry rupi guarã avi omoĩ,
Moisés pe SENHOR ojapo ukaague rami.
20 Ha'e vy itape Nhanderuete ayvu oĩa
ogueru vy omoĩ hyrurã ojapo pyre py. Hyru
yke re omoĩ avi yvyra po'i'i. Hyru áry ma
teko vai mbogue atyrã omoĩ.
21 Ha'e gui ayvu ryru ma ombojeroviaaty py
ogueroike vy okẽrã oipyo ajukue. Ha'e rami
vy omboty ayvu ryru, Moisés pe SENHOR
ojapo ukaague rami vy.
22 Ha'e gui mesa ju omoĩ oguy nhemboaty
oĩaty py, ombojeroviaaty regua kuaray
puku-a katy, ajukue okẽ regua kyvõ rupi,
oka katy.
23 Ha'e va'e áry hendarã py porã omoĩ mbo-
jape iky'a e'ỹ va'e SENHOR renonde oĩ aguã,
Moisés pe SENHOR ojapo ukaague rami.
24 Tataendy 'y avi omoĩ oguy nhemboaty
oĩaty py, mesa renonde, ombojeroviaaty
regua kuaray oua katy.
25 Ha'e rami vy SENHOR renonde omoatyrõ
tataendy, Moisés pe SENHOR ojapo ukaague
rami vy.
26 Altar ouro guigua ma oguy nhemboaty
oĩaty py avi omoĩ, ajukue okẽ regua rexei.
27 Hi'áry ma heakuã porã va'e omoendy,
Moisés pe SENHOR ojapo ukaague rami vy.
28 Ha'e gui ombojeroviaaty rokẽrã ju ajukue
oipyo imoiny.
29 Ha'e gui altar mba'emo oapyaty ma oguy
ombojeroviaaty py omoĩ, ha'e nhemboaty
oĩaty rokẽ py ae. Ha'e rami vy hi'áry
mba'emo oapy vy ome'ẽ, mba'emo ra'yĩgue
guive, Moisés pe SENHOR ojapo ukaague
rami vy.

30 Ha'e gui hy'a guaxu ju omoĩ oguy nhem-
boaty oĩaty ha'e altar mbyte. Ha'e va'e
omonyẽ yy ojejoia aguã.
31 Ha'e va'e py ma Moisés, Arão ha'e ta'y
kuery ojepoei ha'e ojepyei 'rã
32 oguy nhemboaty oĩaty py oike ta vy, ha'e
altar re onhemboja vy, Moisés pe SENHOR
ojapo ukaague rami vy.
33 Ombojeroviaaty ha'e altar yvýry rupi
omopu'ã avi imo'amy oka korarã. Kora
rokẽrã ma ajukue oipyo. Ha'e rami py
Moisés ojapo 'rã va'e ojapopa.

Números 9.15-23

34 Ha'e gui oguy nhemboaty oĩaty rupi
arai ojao'ipa. Ha'e ramo ombojeroviaaty
ropy rupi tynyẽmba SENHOR rexakãa.
35 Moisés eteve voi ndoike reguai ranhe
oguy nhemboaty oĩaty py, hi'áry rupi arai
opyta, ha'e ombojeroviaaty SENHOR rex-
akãa tynyẽ teria ja.
36 Ombojeroviaaty áry gui arai opu'ã ma
rire mae ma Israel kuery oguatave ju ikua-
iague gui. Ha'e rami oiko kuerei 'rã ha'e
kuery oguataa ha'e javi rupi.
37 Ha'e rã arai opu'ã e'ỹa ja ma ha'e kuery
ndoguatai 'rã, opu'ãa ára anho.
38 Ara py ma SENHOR guigua arai ojekuaa
'rã ombojeroviaaty áry. Ha'e rã pyávy ma
hi'áry ojekuaa 'rã tata, Israel kuery ha'e javi
oexaa py, ha'e kuery oguataa ha'e javi rupi.

Levítico mboapya kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Levítico mboapya kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Tery Levítico ma "Levita kuery pegua" he'ia. Mba'eta Nhanderuete oenoĩ Levi ramymino kuery ombojeroviaaty rupi omba'eapo aguã. Amongue ma sacerdote-rã omoĩ Nhanderuete pe mymba ojuka vy oapy reve omboaxa aguã, ha'e e'ỹ vy amboae nunga: nhandy, mba'emo aju. Moisés ryke'y Arão ma jypygua sacerdote oiko raka'e. Ha'e rã levita kuery mboae ma sacerdote pytyvõarã ikuai ombojeroviaaty rupi.

Sacerdote kuery ha'e levita kuery ha'e javi ma Nhanderuete renonde iky'a e'ỹ va'erã omoĩa raka'e. Aipoe'i: "Xee Senhor ae Egito yvy gui penenoẽmba va'ekue, Penderuete aiko aguã. Ha'e nunga rupi iky'a e'ỹ va'e 'rã peiko, mba'eta xee ma iky'a e'ỹ va'e" (11.45). Ha'e rami avi Israel kuery pavẽ pe ju aipoe'i: "Iky'a e'ỹ va'e 'rã peiko xevy guarã, mba'eta xee Senhor iky'a e'ỹ va'e aiko ramo, ha'e yvy regua kuery mbyte gui roipe'a xevy guarã ae pendekuai aguã", he'i (20.26). Ha'e va'e ayvu ma Nhanderuete pe jaiko va'e ha'e javi peguarã.

Mbovykue rei e'ỹ Nhanderuete ojapo uka vy aipoe'i: "Xee ma Senhor": "Pendekuai 'rã xeayvua aeja va'ekue ha'e javi rupi, pejapopa 'rã ajapo uka va'ekue. Xee ma Senhor", he'i (19.37). Ha'e va'e ayvu ma jajererokyje aguã oĩ, mba'eta Iky'a e'ỹ ha'e Ipo'akapa va'e pegua jaiko.

*Oapy vy ome'*ẽmby regua

1 SENHOR oguy nhemboaty oĩaty gui oenoĩ Moisés. Ha'e vy aipoe'i ixupe:

2 — Aipo're Israel kuery pe: SENHOR pe mba'emo peme'ẽ va'erã peruxe vy pen-erymba vaka e'ỹ vy vexa'i 'rã peru.

3 — Xapy'a rei peapy vy peme'ẽxe vy mymba ava ivaikue rei e'ỹ va'e 'rã peru.* Oguy nhemboaty oĩaty rokẽ peve 'rã peru, SENHOR renonde pendejou porã aguã.

4 Ime'ẽa ma mymba ome'ẽ va'erã akã áry opo omoĩ 'rã, hekovia SENHOR ojopy vy ojejavya ojao'i aguã.

5 Ha'e rire ma vaka ra'y ojuka 'rã SENHOR renonde. Ha'e gui huguykue ma Arão ra'y kuery sacerdote ikuai va'e oexa uka vy omboayvipa 'rã altar oguy nhemboaty oĩaty rokẽ rexei'i oĩ va'e yvýry rupi.

6 Ha'e gui oapy vy ogueru pyre oipiropa vy omboa'ypa 'rã.

7 Sacerdote Arão ra'y kuery omoendy 'rã tata altar áry, ha'e tata py omoĩve ju 'rã xakã.

8 Ha'e gui xakã altar áry tata reve oĩ va'e py ma Arão ra'y kuery sacerdote ikuai va'e omoĩ avi 'rã mymba omboa'y va'ekue, inhakãgue, ikyrakue voi.

9 Ha'e rã hyekue ha'e hetymague ma sacerdote kuery ojoi 'rã yy py. Ha'e gui mae 'rã oapy altar áry. Ha'e nunga ma oapy vy ome'ẽmby, heakuã porã rã SENHOR ojou porã aguã.

10 — Xapy'a rei mymba reapy vy reme'ẽ va'erã ma kyrĩve va'e, vexa'i e'ỹ vy kavara ri reru vy ma ava meme 'rã reru ivaikue rei e'ỹ va'e.

11 Ha'e va'e ma SENHOR renonde ojukaa 'rã altar yvýry kuaray ijapu'a'ia katy. Huguykue ma Arão ra'y kuery sacerdote ikuai va'e omboayvipa 'rã altar yvýry ha'e javi rupi.

12 Ha'e gui omboa'ypa 'rã, inhakãgue, ikyrakue voi. Ha'e vy sacerdote omoĩ porã'i 'rã xakã altar áry tata oĩ va'e py.

13 Ha'e rã hyekue ha'e hetymague ma ojoi 'rã yy py. Ha'e nungakue ha'e javi sacerdote ogueru vy oapypa 'rã altar áry. Ha'e nunga voi ma oapy vy ome'ẽmby, heakuã porã rã SENHOR ojou porã aguã.

14 — Ha'e gui xapy'a rei SENHOR pe reapy vy reme'ẽ va'erã guyra ri vy ma reru 'rã pyku'i'i e'ỹ vy apykaxu xiĩ.

15 Ha'e gui altar oĩa py sacerdote ogueru vy opoapẽ py omopẽ 'rã ijaju'y kãgue, ipire omondo e'ỹ re. Ha'e vy oapy 'rã altar áry. Ha'e rã huguykue ma omboxyry 'rã altar yvýry rupi.

* 1:3 Judeu kuery mba'emo oapy reve ome'ẽ 'rã Nhanderuete omboete aguã, ha'e'ỹ vy ojejavyague ombogue uka aguã, e'ỹ vy Nhanderuete pe ete oikoa oikuaa uka aguã.

16 Ha'e rã hi'ai hague reve omboi vy
omombo 'rã altar kuaray oua katy
tanhimbu oĩa py.
17 Ha'e vy ipepo guive omondoro 'rã om-
boa'y e'ỹ re. Ha'e vy sacerdote oapypa 'rã
altar áry, xakã tata py ituí va'e áry. Ha'e
nunga voi oapy vy ome'ẽmby, heakuã porã
rã SENHOR ojou porã aguã.

2

*Mba'emo aju guigua ome'*ẽmby regua

1 — Ha'e gui xapy'a rei amongue va'e rei
SENHOR pe mba'emo aju guigua ome'ẽ vy
ma ogueru 'rã trigo ku'ikue iporãve va'e.*
Hi'áry ma omoĩ 'rã azeite, ha'e gui hexeve
heakuã porã va'e ju 'rã ogueru.
2 Ha'e nunga ogueraa 'rã Arão ra'y kuery
sacerdote ikuai va'e pe. Ha'e kuery ojopy
'rã teĩ po trigo ku'ikue, azeite ha'e heakuã
porã va'e ha'e javi reve. Ha'e va'e ma oapy
'rã altar áry ome'ẽmby ha'e javi rekovia.
Ha'e va'e ma oapy vy ome'ẽmby, heakuã
porã rã SENHOR ojou porã aguã.
3 Ha'e rã mba'emo aju guigua ome'ẽ mbyre
ndoapyi va'ekue ma Arão ha'e ta'y kuery
peguarã opyta. Ha'e nunga ma SENHOR pe
oapy pyre regua iky'a e'ỹ ete va'e.

4 — Ha'e gui xapy'a rei reru 'rã mba'emo
aju guigua tatakua py ombojy pyre reme'ẽ
va'erã. Ha'eve mbojape imbovua revegua
e'ỹ, trigo ku'ikue iporãve va'e azeite reve
omoapomo mbyre, ha'e mbojape ipererĩ'i
va'e imbovua revegua e'ỹ azeite py oiky-
typa pyre.
5 Xapy'a rei mba'emo aju oexyaty py oexy
pyre ri reru vy ma trigo ku'ikue gui im-
bovua revegua e'ỹ azeite reve omoapomo
mbyre 'rã ha'eve.
6 Remboa'y-a'ypa 'rã. Ha'e gui hi'áry
renhoẽ 'rã azeite. Ha'e nunga ma mba'emo
aju guigua ome'ẽmby.

7 — Ha'e gui xapy'a rei mba'emo aju
guigua reme'ẽ va'erã pairá py ri rembojy vy
ma trigo ku'ikue iporãve va'e gui 'rã rejapo
azeite reve.
8 Ha'e nunga mba'emo aju guigua reme'ẽ
va'erã rejapo ri vy reru 'rã SENHOR pe.
Sacerdote-a py 'rã reraa, ha'e va'e ju altar
py ogueraa aguã.
9 Ha'e gui mba'emo aju guigua reme'ẽ va'e
gui ma sacerdote oipe'a 'rã altar áry oapy
va'erã ha'e javi rekovia. Ha'e nunga ma
oapy vy ome'ẽmby, heakuã porã rã SENHOR
ojou porã aguã.
10 Ha'e gui mba'emo aju guigua ome'ẽ
mbyre ndoapyi va'ekue ma Arão ha'e ta'y
kuery pegua. Ha'e nunga ma SENHOR pe
oapy pyre regua iky'a e'ỹ ete va'e.

11 — Ha'e rami avi mba'emo aju guigua
SENHOR pe peme'ẽ va'erã ma ndapejapoi
'rã imbovua revegua. Mba'eta teĩve regua
imbovua revegua nda'evei SENHOR pe
peapy vy peme'ẽ va'erã, neĩ ei revegua voi
nda'evei.
12 Ha'e va'e regua gui ma peru 'rã SENHOR
pe jypy'igua peme'ẽ va'erã, teĩ altar áry ma
nomoĩai 'rã heakuã porã aguã rami.
13 Mba'emo aju guigua reme'ẽ va'e ha'e javi
'rã remoe'ẽ juky py. Ha'e nunga reme'ẽ
nhavõ neremoe'ẽ e'ỹi 'rã juky, mba'eta
Nderuete guexeve guarã ojapo va'ekue
kuaa ukaarã. Reme'ẽ va'e ha'e javi re 'rã
remoĩ juky.

14 — SENHOR pe reru avi 'rã mba'emo
aju jypy'i oiko va'ekue regua iporãgueve
reme'ẽ va'erã. Ha'eve 'rã mba'emo rary
pyau guigua reme'ẽ aguã, tata py rexy
va'ekue, ha'yĩngy hary pyau va'e gui
reumbiri va'ekue.
15 Ha'e va'e áry renhoẽ 'rã azeite, ha'e hex-
eve reru 'rã heakuã porã va'e. Ha'e nunga
ma mba'emo aju guigua ome'ẽmby.
16 Mba'emo ra'yĩngy oumbiri pyre gui sacer-
dote oipe'a 'rã ome'ẽmby ha'e javi rekovia
oapy va'erã, azeite ha'e heakuã porã va'e
ha'e javi reve. Ha'e nunga ma SENHOR pe
oapy vy ome'ẽmby.

3

*Peteĩ rami ikuaia regua ome'*ẽmby regua

1 — Ha'e gui amongue SENHOR renonde
ogueru 'rã peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽ
va'erã.* Ha'e rami vy ha'eve 'rã guymba
ava e'ỹ vy kunha ivaikue rei e'ỹ va'e.
2 Mymba ome'ẽ va'e akã áry opo omoĩ vy
ojuka 'rã oguy nhemboaty oĩaty rokẽ katy'i.
Huguykue ma Arão ra'y kuery sacerdote

* 2:1 Mba'emo aju guigua ma ha'e kuery ome'ẽ 'rã Nhanderuete omboete ha'e oguerovy'a aguã.
* 3:1 Peteĩ rami ikuaia regua ha'e kuery ome'ẽ 'rã Nhanderuete omboete ha'e hexeve peteĩ rami ikuaia oikuaa uka aguã.

ikuai va'e omboayvi 'rã altar yvýry ha'e javi
rupi.
3 Peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽ va'e gui
ma oipe'a 'rã mba'emo SENHOR pe oapy vy
ome'ẽ va'erã: ikyra hyekue áry ha'e hyekue
re oĩ va'ekue ha'e javi,
4 ha'e gui ipykyraxĩ mokoĩve, hi'áry ikyra
ojao'i va'ekue, ikupe áry guare, ha'e
ipy'akue re ikyra oĩ va'ekue voi ipykyraxĩ
reve omboipa 'rã.
5 Ha'e nunga ha'e javi Arão ra'y kuery oapy
'rã altar áry, mba'emo oapy vy ome'ẽmby,
xakã áry ae 'rã oapy. Ha'e va'e ma oapy
vy ome'ẽmby, heakuã porã rã SENHOR ojou
porã aguã.
6 — Ha'e gui peteĩ rami ikuaia reguarã
SENHOR pe mba'emo ome'ẽ aguã ma ha'eve
mymba kyrĩ'ive va'e ava e'ỹ vy kunha,
ivaikue rei e'ỹ va'e anho.
7 Vexa'i ri ome'ẽ va'erã ogueru vy ma SEN-
HOR renonde py ae 'rã ome'ẽ.
8 Ha'e vy ome'ẽ va'e akã áry opo omoĩ vy
ojuka 'rã oguy nhemboaty oĩaty roka py.
Huguykue ma Arão ra'y kuery omboayvi 'rã
altar yvýry rupi.
9 Peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽ va'e gui ma
oipe'a 'rã ikyrakue SENHOR pe oapy aguã:
huguaikue ipyxo kãgue katy'i omboi pyre
ha'e javi, ha'e ikyra hyekue áry ha'e hyekue
re oĩ va'ekue ha'e javi.
10 Ipykyraxĩ mokoĩve omboi avi 'rã, mokoĩve
áry ikyra oĩ va'e, ikupe regua, ha'e gui
ipy'akue re ha'e ipykyraxĩ re oĩ va'ekue ha'e
javi 'rã omboi.
11 Ha'e va'e ha'e javi sacerdote oapypa 'rã
altar áry, SENHOR pe tembi'u oapy vy
ome'ẽmby.
12 — Kavara ri ome'ẽ va'erã vy ma SENHOR
renonde py 'rã ogueru.
13 Ha'e vy inhakã áry opo omoĩ vy ojuka 'rã
oguy nhemboaty oĩaty roka py. Huguykue
ma Arão ra'y kuery omboayvi 'rã altar
yvýry ha'e javi rupi.
14 Ha'e va'e regua ome'ẽ va'e gui oipe'a 'rã
SENHOR pe oapy vy ome'ẽ va'erã: ikyra
hyekue áry ha'e hyekue re oĩ va'ekue ha'e
javi,
15 ipykyraxĩ mokoĩve, mokoĩve áry ikyra oĩ
va'ekue, ikupe regua, ha'e ipy'akue regua oĩ
va'ekue ipykyraxĩ reve omboipa 'rã.
16 Ha'e nunga ha'e javi sacerdote oapypa
'rã altar áry, tembi'u oapy vy ome'ẽmby,
heakuã porã rã SENHOR ojou porã aguã.
Ikyrakue ha'e javi ma SENHOR pegua ae.
17 Po rami ma pendekorã oeja pyre raka'e rã
peve guarã, pendekuaia jave re, ha'e mamo
rã pendekuaia py: ndape'ui 'rã ikyrakue neĩ
huguykue — he'i.

4

Sacerdote kuery potae vy e'ỹ ojejavy vy
mba'emo ome'ẽ aguã regua

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
2 — Ndeayvu ke Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're 'rã: Xapy'a rei amongue potae vy
e'ỹ ojejavy 'rã SENHOR ojapo uka va'ekue
rovai, xapy'a rei ha'e nunga rovai py ojapo
'rã ojapo e'ỹ va'erã va'ekue.
3 Xapy'a rei sacerdote-rã omoĩ mbyre eteve
voi ojejavy 'rã heta va'e kuery opaga aguã
rami avi omoingo vy. Ha'e rami vy oje-
javyague re SENHOR pe ome'ẽ 'rã peteĩ vaka
ra'y ivaikue rei e'ỹ va'e.*
4 SENHOR renonde py vaka ra'y ogueru 'rã
oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py. Vaka ra'y
akã áry opo omoĩ vy ojuka 'rã SENHOR
renonde.
5 Huguykue regua ma sacerdote-rã omoĩ
mbyre ogueraa 'rã oguy nhemboaty oĩaty
py.
6 Huguykue py okuã omoakỹ vy sete-kue 'rã
omboayvi SENHOR renonde py, henda iky'a
e'ỹ va'e py ajukue okẽ regua oĩ va'e rexei.
7 Sacerdote huguy omoĩ avi 'rã altar heakuã
porã va'e oapyaty va'e rakua ikuai va'e apy
re, SENHOR renonde py. Ha'e va'e altar
ma oguy nhemboaty oĩaty py oĩ. Ha'e
gui huguy rembyrekue ma altar mba'emo
oapyaty va'e guýry onhoẽ 'rã, nhemboaty
oĩaty rokẽ py oĩ va'e py.
8 Jejavya ojao'i ukaa aguã regua vaka ra'y
ome'ẽmby gui omboipa 'rã ikyrakue oĩ va'e
ha'e javi: ikyra hyekue áry, hyekue re oĩ
va'ekue ha'e javi,
9 ipykyraxĩ mokoĩve, mokoĩve re ikyra oĩ
va'ekue, ikupe regua, ha'e ipy'akue regua oĩ
va'ekue ipykyraxĩ reve omboipa avi 'rã,
10 peteĩ rami ikuaia regua vaka ra'y
ome'ẽmby gui omboia rami avi. Ha'e

* 4:3 Jejavya regua ome'ẽmby ma ha'e kuery ome'ẽ ojejavyague ombogue uka aguã. Ha'e nunga ome'ẽ reve ojejavyague omombe'upa Nhanderuete oiky'a'o ju aguã.

vy sacerdote oapypa 'rã altar mba'emo
oapyaty va'e áry.
11 Ha'e rã vaka ra'y pirekue, ho'okue ha'e
javi, inhakãgue, ipykue, hyekue, ha'e hep-
oxikue,
12 vaka ra'y retekue ha'e javi ma ogueraa 'rã
teta ikuaia gui mombyry'i peteĩ henda iky'a
e'ỹa py. Tanhimbukue omomboaty py 'rã
oapypa tata py, xakã áry.

Números 15.22-26

13 — Xapy'a rei Israel kuery ha'e javi potae
vy e'ỹ ojejavy teĩ ha'e nungakue avave
rei ndoikuaai ranhe, xapy'a rei ojapo e'ỹ
va'erã va'ekue py ojejavy okuapy 'rã SEN-
HOR ojapo uka va'ekue rovai.
14 Ha'e gui ha'e kuery ojejavyague oikuaa ri
ramo pavẽ ogueru 'rã vaka ra'y ojejavyague
re ome'ẽ va'erã. Ha'e vy oexa uka 'rã
okuapy oguy nhemboaty oĩaty roka py.
15 Vaka ra'y akã áry ha'e kuery mongetaaty
kuery omoĩ 'rã opo SENHOR renonde. Ha'e
rire vaka ra'y ojukaa 'rã SENHOR renonde.
16 Vaka ra'y ruguykue regua sacerdote-rã
omoĩ mbyre ojopy vy ogueraa 'rã oguy
nhemboaty oĩaty py.
17 Ha'e vy huguykue py okuã omoakỹ vy
sete-kue 'rã omboayvi SENHOR renonde py,
cortina okẽ regua rexei.
18 Huguykue omoĩ avi 'rã altar oĩ va'e rakua
apy re, SENHOR renonde oguy nhemboaty
oĩaty py. Ha'e rã huguy rembyrekue ha'e
javi ma onhoẽ 'rã altar mba'emo oapyaty
va'e nhemboaty oĩaty rokẽ py oĩ va'e guýry.
19 Vaka ra'y gui ikyrakue omboipa vy oapypa
'rã altar áry.
20 Ha'e va'e vaka ra'y re ojapo 'rã jejavya
regua vaka ra'y ome'ẽmby re ojapoa rami
avi. Ha'e rami ae 'rã ojapo, ha'e kuery
ojejavyague sacerdote ojao'i uka vy. Ha'e
rami rã ha'e kuery operdoaa 'rã.
21 Ha'e va'e rire vaka ra'y retekue oipe'aa 'rã
heravy teta ikuaia gui mombyry'i. Ha'e vy
oapypa 'rã jypy vaka ra'y oapyague rami
avi. Ha'e va'e ma heta va'e kuery oje-
javyague regua ome'ẽmby.

Yvatekueve potae vy e'ỹ ojejavy vy
mba'emo ome'ẽ aguã regua

22 — Ha'e gui huvixa kuery va'e regua
potae vy e'ỹ ojejavy 'rã SENHOR ojapo uka
va'ekue regua e'ỹ ojapoa py. Ha'e vy ha'e
nunga py opaga aguã rami 'rã oiko,
23 ha'e gui ojejavyague ixupe oikuaa ukaa
ramo ogueru 'rã kavara ivaikue rei e'ỹ va'e
ome'ẽ va'erã.
24 Kavara akã áry opo omoĩ vy SENHOR
renonde ojuka 'rã oapy pyrã ojukaaty py.
Ha'e nunga ma jejavya regua ome'ẽmby.
25 Ha'e gui jejavya regua ome'ẽ mbyre ruguy
py sacerdote okuã re omoakỹ vy ombovy
'rã altar mba'emo oapyaty va'e rakua ikuai
va'e apy re. Ha'e rã huguy rembyrekue ma
onhoẽmba 'rã altar mba'emo oapyaty va'e
yvýry rupi.
26 Ome'ẽ mbyre kyrakue ma oapypa 'rã al-
tar áry, peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽmby
kyrakue oapya rami avi. Ha'e rami py
sacerdote ojao'i uka 'rã huvixa ojejavyague.
Ha'e ramo operdoaa 'rã.

Mava'e rã rei potae vy e'ỹ ojejavy vy
mba'emo ome'ẽ aguã regua

27 — Ha'e gui xapy'a rei mava'e rã rei
pendeyvy re oiko va'e regua ojejavy 'rã
potae vy e'ỹ, SENHOR ojapo uka e'ỹ va'ekue
ojapoa py. Ha'e rami vy opaga aguã rami
va'e 'rã oiko.
28 Ha'e gui ojejavyague ixupe oikuaa ukaa
ramo ogueru 'rã kavara ivaikue rei e'ỹ va'e
ome'ẽ va'erã, ojejavyague regua.
29 Ojejavyague regua ome'ẽ va'e akã áry opo
omoĩ vy ojuka 'rã oapy pyrã ojukaaty py ae.
30 Ome'ẽmby ruguy py sacerdote okuã
omoakỹ vy ombovy 'rã altar mba'emo
oapyaty va'e rakua apy re. Ha'e rã huguy
rembyrekue ma onhoẽmba 'rã altar yvýry
rupi.
31 Ikyrakue ma omboipa 'rã peteĩ rami ikuaia
regua re ome'ẽmby rami avi. Sacerdote

† 4:31 Mboapy regua ome'ẽmby pe anho "Heakuã porã rã SENHOR ojou porã aguã" 'ea va'e. Ha'e va'e ma oapy vy ome'ẽmby (capítulo 1), mba'emo aju guigua ome'ẽmby (capítulo 2), ha'e peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽmby (capítulo 3). Ha'e va'e mboapy regua ome'ẽmby ma ome'ẽxea'i py 'rã ome'ẽ, Nhanderuete omboetea rupi. Ha'e rã amboae regua ome'ẽmby pe ma "Heakuã porã rã SENHOR ojou porã aguã" nde'i, mba'eta ojejavyague re ome'ẽ, Nhanderuete ombogue aguã. Ha'e va'e ma jejavya regua ome'ẽmby (4.1–5.7). Ha'e rami avi jejavya regua ome'ẽmby gui voi ikyrakue oapy rã ha'e nunga pe "Heakuã porã rã SENHOR ojou porã aguã" he'i avi 'rã, mba'eta peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽmby rami oapy (4.31).

oapy 'rã altar áry, heakuã porã rã SENHOR
ojou porã aguã.† Ha'e rami sacerdote ojao'i
uka 'rã ojejavyague, ha'e ramo operdoaa
'rã.
32 — Ha'e rami teĩ xapy'a rei vexa'i ri oje-
javyague regua ome'ẽ vy ma kunha ivaikue
rei e'ỹ va'e 'rã ogueru.
33 Ha'e rami vy ojejavyague regua ome'ẽmby
akã áry opo omoĩ vy ojuka 'rã ojejavyague
re, mba'emo ome'ẽmby oapyaty py ae.
34 Ojejavyague regua ome'ẽmby ruguykue
py sacerdote okuã omoakỹ vy ombovy 'rã
altar mba'emo oapyaty va'e rakua apy re.
Ha'e rã huguy rembyrekue ma onhoẽmba
'rã altar yvýry rupi.
35 Ha'e rã ikyrakue ma omboipa 'rã, peteĩ
rami ikuaia regua ome'ẽmby re ojapoa rami
avi. Ha'e vy sacerdote oapy 'rã altar áry,
SENHOR pe mba'emo oapy va'e áry. Ha'e
rami sacerdote ojao'i uka 'rã ojejavyague.
Ha'e ramo operdoaa 'rã.

5

Amongue va'e rei oikuaa e'ỹ re ojejavy vy
mba'emo ome'ẽ aguã regua

1 — Xapy'a rei amongue ojejavy 'rã
po rami: Mba'emo oiko rã oexa e'ỹ vy
oendu teĩ huvixa omboayvua py voi
nomombe'uxei 'rã. Mba'emo oikuaa va'eri
nomombe'ui vy hexe ae 'rã oĩ ojejavyague
re opaga aguã.
2 Xapy'a rei amongue ojopy 'rã mba'emo
ha'eve'ỹ va'e re, vixo ha'eve'ỹ va'e re'õgue
re mba'e, mymba ha'eve'ỹ va'e re'õgue, e'ỹ
vy yvy rupi onhembotyryry va'e ha'eve'ỹ
va'e re'õgue re. Ha'e nunga avave rei
ndoexaai teĩ ha'e ae ju ha'eve'ỹ va'e ojeapo
vy ha'e ae oiko 'rã opaga aguã rami.
3 Ha'e rami e'ỹ vy xapy'a rei ojopy 'rã ava
guigua ha'eve'ỹ va'e re, ha'e nunga oĩ va'e
re rei onhemongy'a 'rã. Potae vy e'ỹ opoko
teĩ oikuaa nho vy opaga aguã rami 'rã oiko.
4 Ha'e rami e'ỹ vy amongue ijayvu vy oura
rive 'rã ojapo vai aguã re, e'ỹ vy ojapo porã
aguã re teĩ, ha'e rami rei oura rivea rupi
ijayvu 'rã oikuaa pota vy e'ỹ, teĩ oikuaa nho
vy ha'e nunga káuxa oiko 'rã opaga aguã
rami.
5 Ha'e ramigua py ri opaga aguã rami oiko
rire omombe'upa 'rã mba'e py ete'i pa oje-
javya,
6 ha'e ome'ẽ 'rã ojejavyague regua. Ha'e
rami vy SENHOR pe ogueru 'rã mymba
kyrĩve va'e, vexa'i kunha, e'ỹ vy kavara
kunha, ojejavyague regua ome'ẽ va'erã.
Ha'e ramo sacerdote ojao'i uka 'rã oje-
javyague.
7 Ha'e gui vexa'i kunha ndojoui ri vy SEN-
HOR pe ogueru 'rã mokoĩ apykaxu e'ỹ vy
mokoĩ jeruxi, opaga aguã rami oikoague re
ome'ẽ va'erã. Peteĩ ma ojejavyague regua
'rã ome'ẽ, ha'e rã amboae ma oapy vy
ome'ẽmby.
8 Sacerdote pe mokoĩve ome'ẽ rã jejavya
regua ranhe 'rã ojuka. Ha'e rami vy opoapẽ
py omopẽ 'rã ijaju'y kãgue, ipire omondo
e'ỹ re.
9 Ha'e gui jejavya regua ome'ẽmby
ruguykue gui ma ogueraa vy omboayvipa
'rã altar yke rupi. Ha'e rã huguy
rembyrekue ma altar guýry rupi onhoẽmba
'rã. Ha'e va'e ma jejavya regua ome'ẽmby.
10 Ha'e gui amboae guyra ma oapy 'rã ipara
oĩa rami vy. Ha'e rami sacerdote ojao'i uka
'rã ojejavyague. Ha'e rã operdoaa 'rã.
11 Xapy'a rei mokoĩ apykaxu e'ỹ vy mokoĩ
jeruxi ogueru aguã ndojoui ri vy, ojejavya
regua ome'ẽ va'erã togueru peteĩ ryru trigo
ku'ikue iporãve va'e.* Ha'e va'e áry tomoĩ
eme guive azeite, neĩ heakuã porã va'e,
jejavya regua ome'ẽmby ramo.
12 Sacerdote pe ha'e va'e ome'ẽ ramo ojara
'rã peteĩ po renyẽ ha'e javi rekovia. Ha'e
va'ekue ma SENHOR pe oapy 'rã altar áry,
oapy vy ome'ẽmby oĩ va'e áry ju. Ha'e va'e
ma jejavya regua.
13 Ha'e rami sacerdote ojao'i uka 'rã
mba'emo py rei tema ojejavyague. Ha'e
ramo operdoaa 'rã. Ha'e rã ndoapyi va'ekue
ma sacerdote kuery pegua, mba'emo aju
guigua ome'ẽ mbyre re ojapoa rami.

SENHOR pegua nomboeteiague re ome'ẽ
aguã regua

14 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
15 — Ha'e gui xapy'a rei amongue ojapo 'rã
ojapo e'ỹ va'erã va'ekue, ha'e potae vy e'ỹ
ojejavy 'rã mba'emo SENHOR pegua iky'a
e'ỹ va'e oĩ va'e py. Ha'e rami vy guymba
kuery ikuai va'e gui ogueraa 'rã SENHOR
pe peteĩ vexa'i ivaikue rei e'ỹ va'e ome'ẽ
va'erã. Ha'e va'e repy re reikuaa 'rã hatã'i

* 5:11 Apy "peteĩ ryru" he'ia ma mokoĩ litro va'e re ijayvu vy, ha'e rã trigo ri rã peteĩ quilo va'e (Lucas 2.24).

va'e prata guigua mbovy paa, henda iky'a
e'ỹ va'e py oiporua va'e rami, mba'emo
omboekovia aguã regua ome'ẽmby.
16 Ha'e rami py oguerupa ju 'rã SENHOR pe
ndoguerupai va'ekue. Hi'áry omoĩ retave
ju 'rã, peteĩ nhiruĩ ikuai nhavõ áry peteĩ-
teĩ ju 'rã ome'ẽve. Sacerdote pe ae 'rã
ome'ẽ. Ha'e ramo sacerdote ojao'i uka
'rã ojejavyague, mba'emo omboekovia aguã
regua vexa'i ome'ẽ va'ekue py ae. Ha'e
ramo operdoaa 'rã.

Potae vy e'ỹ ojejavyague re mba'emo
ome'ẽ aguã regua

17 — Xapy'a rei amongue ojejavy 'rã SEN-
HOR ojapo uka va'ekue rupi e'ỹ. Potae vy
e'ỹ ojapo teĩ oiko 'rã opaga aguã rami, ha'e
vy hexe ae 'rã oĩ ojejavyague re opaga aguã.
18 Ha'e rami vy guymba kuery gui ogueraa
'rã sacerdote pe peteĩ vexa'i ivaikue rei
e'ỹ va'e. Hepy reikuaa rami ome'ẽ 'rã
ojejavyague omboekovia aguã. Ha'e ramo
ha'e va'e py sacerdote ojao'i uka 'rã potae
vy e'ỹ ojejavyague. Ha'e ramo operdoaa 'rã.
19 Ha'e va'e ma mba'emo omboekovia aguã
regua ome'ẽmby, SENHOR pe opaga aguã
rami oiko rire.

6

Amongue oikuaa teĩ ojejavy nho vy mba'emo ome'ẽ aguã regua

1 SENHOR ijayvuve Moisés pe. Ha'e vy
aipoe'i:

2 — Xapy'a rei amongue ojejavy 'rã, ojapo
vai 'rã SENHOR rovai. Xapy'a rei oirũ pe
nome'ẽ jevyxei 'rã mba'emo oĩa py omoĩ
porã uka va'ekue, e'ỹ vy mba'emo repyrã
ome'ẽ va'ekue, mba'emo re imondaague
mba'e, oirũ okoreague,
3 omokanhy mbyre ojou teĩ ha'e nunga pe
"Ndajoui" he'i 'rã oura rive vy, e'ỹ vy
amboae ramigua py avakue ojejavy jepiaty
rami.
4 Ha'e rami ojejavyague oikuaa pavẽ ramo
ome'ẽ jevy nho 'rã imondaague rekovia, e'ỹ
vy okoreague rekovia, hexeve omoĩ porã
va'ekue, mba'emo omokanhy mbyre ojou
va'ekue,
5 e'ỹ vy ha'e nunga ha'e javi re oura
riveague. Omboekoviapa ju 'rã ha'ekue'i
rami. Ha'e va'e áry omoĩve'i ju 'rã, pe-
teĩ nhiruĩ ikuai nhavõ áry peteĩ-teĩ ju 'rã
ome'ẽve. Ija kuery pe ae 'rã ome'ẽ, oje-
javyague re omboekovia aguã regua ome'ẽa
árave.
6 Omboekovia aguã regua ome'ẽ va'erã ma
SENHOR pe ogueru 'rã guymba kuery gui
vexa'i ivaikue rei e'ỹ va'e, mbovy repy
reikuaa rami omboekovia aguã regua ome'ẽ
va'erã. Sacerdote pe ae 'rã ogueru.
7 Ha'e ramo ojejavyague sacerdote ojao'i
uka 'rã SENHOR renonde. Ha'e ramo op-
erdoaa 'rã ojejavya py opaga aguã rami
oikoague.

*Mba'emo oapya vy ome'ẽ*mby regua lei
oĩa

8 SENHOR aipoe'ive Moisés pe:

9 — Ejapo uka na Arão ha'e ta'y kuery
pe. Ha'e vy aipo're: Po rami 'rã mba'emo
peme'ẽ peapy vy. Oapy vy ome'ẽ mbyre
ma altar áry 'rã opyta pytũ mbukukue ko'ẽ
peve, tata altar áry hendy riae reve.
10 Ha'e gui ma sacerdote onhemonde 'rã ao
puku ajukue iporãve va'e guigua py, ha'e
kaxõ ajukue iporãve va'e guigua py opire
reia áry. Ha'e rami vy altar áry tata ome'ẽ
mbyre oapypa ma rire tanhimbu oguerova
'rã ha'e gui, altar yvýry ju ranhe 'rã omoĩ.
11 Ha'e gui oao omboekoviapa vy amboae
ju 'rã omoĩ. Ha'e vy tanhimbu ogueraa
'rã teta ikuaia gui mombyry'i, peteĩ henda
iky'a e'ỹa py.
12 Altar áry tata hendy riae 'rã oiny. Pem-
bogue eme. Ko'ẽ nhavõ hi'áry sacerdote
omoĩve 'rã xakã, ha'e gui ha'e va'e áry ju 'rã
omoĩ oapy vy ome'ẽmby, ha'e gui ha'e va'e
áry ju 'rã oapy mba'emo kyrakue peteĩ rami
ikuaia regua, ome'ẽ mbyre guigua.
13 Altar áry tata hendy riae 'rã oiny. Pem-
bogue eme.

*Mba'emo aju guigua ome'ẽ*mby regua lei
oĩa

14 — Po rami 'rã peme'ẽ mba'emo aju
guigua. SENHOR renonde altar oĩ va'e py 'rã
Arão ra'y kuery ome'ẽ.
15 Ha'e kuery regua peteĩ ma mba'emo aju
guigua ome'ẽmby gui ojopy 'rã peteĩ po
renyẽ trigo ku'ikue iporãve va'e azeite reve.
Ojopy avi 'rã heakuã porã va'e ome'ẽmby
revegua ha'e javi. Ha'e va'e ma altar áry
omoendy 'rã ome'ẽmby ha'e javi rekovia,
heakuã porã rã SENHOR ojou porã aguã.
16 Ha'e rã hembyrekue ma Arão ha'e ta'y
kuery ho'u 'rã. Imbovua reve'ỹ 'rã ho'u

henda iky'a e'ỹa py. Oguy nhemboaty oĩaty
roka rupi 'rã ho'u okuapy.
17 Ha'e rami avi ndoexyi 'rã imbovua
reve. Ha'e kuery peguarã ae xee aeja
xevygua oapy vy ome'ẽmby regua. Ha'e
nunga ma iky'a e'ỹ ete va'e, jejavya regua
ha'e mba'emo omboekovia aguã regua
ome'ẽmby rami avi.
18 Arão ra'y kuery va'e regua ha'e javi 'rã
ho'u ha'e va'e gui. Ha'e rami aguã pen-
dekorã aeja va'ekue raka'e rã peve, pen-
dekuaia pukukue reguarã, SENHOR pe oapy
vy ome'ẽmby regua. Ha'e va'e re ovy va'e
rei tema iky'a e'ỹ va'e avi 'rã opyta.

*Sacerdote kueryrã omoĩa jave mba'emo ome'*ẽ aguã regua

19 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive Moisés pe:
20 — Pova'e nunga ma Arão ha'e ta'y kuery
ome'ẽ 'rã SENHOR pe sacerdote-rã omoĩa
ára py. Peteĩ ryru trigo ku'ikue iporãve
va'e ome'ẽ riae jepi 'rã mba'emo aju guigua
ome'ẽ mbyrã. Mbyte peve ma aje'ivekue 'rã
ome'ẽ, ha'e rã hembyrekue ma ka'arukue
'rã.
21 Ha'e va'e ma ombojy 'rã oexyaty py
azeite reve, omona porã 'rã guive ogueru
aguã. Pẽgue-pẽgue'i mbixy ma ogueru 'rã
mba'emo aju guigua ome'ẽ aguã, heakuã
porã rã SENHOR ojou porã aguã.
22 Ha'e gui Arão ra'y kuery va'e regua
hekovia sacerdote-rã omoĩ mbyre ma
ha'ekue rami ae 'rã ojapo. Raka'e rã peve
guarã ojapo uka pyre rami vy oapy 'rã
SENHOR peguarã ae.
23 Ha'e rami 'rã mba'emo aju guigua
ome'ẽmby peapypa, ndape'ui 'rã.

*Jejavya regua ome'*ẽmby regua lei oĩa

24 SENHOR aipoe'ive Moisés pe:
25 — Aipo're Arão ha'e ta'y kuery pe: Po
rami 'rã peme'ẽ jejavya regua. Mba'emo
oapy vy ome'ẽmby ojukaaty py ae 'rã pe-
juka jejavya regua, SENHOR renonde. Ha'e
va'e ma iky'a e'ỹ ete va'e.
26 Jejavya regua mboaxaare sacerdote ae 'rã
ho'u. Henda iky'a e'ỹa py 'rã ho'u, oguy
nhemboaty oĩaty roka py.
27 Ome'ẽ mbyre ro'okue re ovy va'e ha'e javi
tema iky'a e'ỹ va'e avi 'rã opyta. Ha'e gui
oao re ri huguy omboayvi xapy'a vy ma
omboayviague ojoi 'rã henda iky'a e'ỹa py.
28 Yapo guigua py ri ombojy rire ma ombovo
'rã hyrukue. Ha'e rã overa va'e guigua py ri
ombojy rire ma oipyeipa porã, ha'e ojoi 'rã
yy py.
29 Ha'e va'e ma sacerdote regua ha'e javi 'rã
ho'u. Iky'a e'ỹ ete va'e.
30 Ha'e rã jejavya regua ome'ẽ mbyre
ro'okue ma ndape'ui 'rã teĩve, oguy
nhemboaty oĩaty py huguykue peru rire,
henda iky'a e'ỹ va'e py jejavya ojao'i ukaa
aguã. Ha'e nunga ma tata py 'rã peapypa.

7

*Mba'emo omboekovia aguã regua ome'*ẽmby regua lei oĩa

1 — Po rami 'rã peme'ẽ mba'emo om-
boekovia aguã regua. Ha'e va'e ma iky'a e'ỹ
ete va'e.
2 Mba'emo omboekovia aguã regua
ome'ẽmby ma oapy vy ome'ẽmby ojukaaty
py ae avi 'rã pejuka. Ha'e gui huguykue ma
omboayvia 'rã altar áry ha'e javi rupi.
3 Ikyrakue ma omboaxapa 'rã, huguaikue
ha'e hye áry ikyra oĩ va'ekue voi,
4 ha'e gui ipykyraxĩgue mokoĩve, hexe ikyra
oĩ va'ekue ikupe reguare, ha'e ipy'akue
regua ipykyraxĩgue reve omboipa 'rã.
5 Altar áry 'rã sacerdote oapy, SENHOR
pe oapy vy ome'ẽ mbyrã. Ha'e va'e
ma mba'emo omboekovia aguã regua
ome'ẽmby.
6 Sacerdote regua ha'e javi 'rã ho'u henda
iky'a e'ỹ va'e py. Iky'a e'ỹ ete va'e.
7 Jejavya regua peme'ẽa rami ae avi 'rã
peme'ẽ mba'emo omboekovia aguã regua.
Mokoĩve regua lei ma peteĩ'i. Ha'e va'e
py sacerdote ojao'i uka 'rã jejavya, rire
ixupegua ae 'rã opyta ndoapyi va'ekue.
8 Amongue rekovia sacerdote oapy vy ome'ẽ
rire ipirekue opyta 'rã ixupegua ae.
9 Omboxyryryaty py, e'ỹ vy oexyaty áry
ombojy pyre ma sacerdote peguarã meme
'rã opyta, tatakua py mba'emo aju guigua
oexy pyre rami avi.
10 Mba'eta mba'emo aju guigua ome'ẽ
mbyre, azeite reve omoapomo mybre e'ỹ
vy ipiru va'e teĩ ma Arão ra'y kuery pegua
meme.

*Peteĩ rami ikuaia regua ome'*ẽmby regua lei oĩa

11 — Po rami 'rã peme'ẽ peteĩ rami ikuaia
regua. Amongue va'e rei ha'eve SENHOR pe
ome'ẽ aguã.
12 SENHOR oguerovy'aa rupi ri ome'ẽ vy
oguerovy'aa rupi ome'ẽ va'e reve ogueru

avi 'rã mbojape imbovua revegua e'ỹ azeite
py omoapomo mbyre, ha'e mbojape iper-
erĩ'i va'e imbovua revegua e'ỹ azeite py
oikyty pyre, ha'e mbojape trigo ku'ikue
iporãve va'e guigua azeite reve omoapomo
porã mbyre.
13 Ha'e va'e mbojape reve ogueru avi 'rã
mbojape imbovua revegua ome'ẽ va'erã,
peteĩ rami ikuaia regua reve oguerovy'aa
rupi ome'ẽ mbyrã.
14 Mba'emo ome'ẽmby ha'e javi regua gui
ogueru avi 'rã peteĩ mbojape SENHOR pe
ome'ẽ va'erã. Ha'e va'e ma peteĩ rami
ikuaia regua ome'ẽmby ruguykue sacer-
dote omboayvi rire ixupe guarã ae 'rã
opyta.
15 Peteĩ rami ikuaia reguare ome'ẽa árave
'rã ho'upa oguerovy'aa rupi ome'ẽmby
ro'okue. Mba'eve ndoejai 'rã ko'ẽ rã guarã.

16 — Ha'e gui xapy'a rei amongue onhem-
boayvua rupi ri mba'emo ome'ẽ, e'ỹ vy ha'e
ae'i onhenhandua rami ome'ẽ teĩ ome'ẽa
árave ae 'rã ho'ua. Xapy'a rei mba'emo
hembyre ramo ko'ẽgue ha'eve teri ho'ua
aguã.
17 Ha'e rã mboapy ára peve ri ome'ẽ mbyre
ro'okue hembyre ramo ma oapypaa 'rã tata
py.
18 Mba'eta xo'o peteĩ rami ikuaia regua
ome'ẽ mbyre ma mboapy ára peve ri ho'ua
ramo heruare ndojou porãai 'rã, ome'ẽ
va'ekue voi ndovarei 'rã. Ha'e nunga ma
ha'eve'ỹ va'e. Hi'uare re ae 'rã oĩmba
ojejavyague re opaga aguã.

19 — Ha'e gui mba'emo ha'eve'ỹ va'e re
xo'o ovy ramo ma ndo'uai 'rã. Tata py 'rã
oapypaa. Ha'e rã xo'o ome'ẽ mbyre regua
ma amongue ojeky'a'o ukapa va'ekue rei 'rã
ha'eve ho'u aguã.
20 Ha'e rami avi amongue ojeky'a'o uka
va'ekue'ỹ ri, peteĩ rami ikuaia regua SEN-
HOR pe ome'ẽ mbyre xo'o ho'u ramo,
oipe'aa 'rã heta va'e kuery mbyte gui.
21 Ha'e rami avi xapy'a rei amongue opoko
'rã mba'emo ha'eve'ỹ va'e re, avakue
guigua ha'eve'ỹ va'e, e'ỹ vy mymba
ha'eve'ỹ va'e, e'ỹ vy onhembotyryry va'e
ha'eve'ỹ va'e guigua re. Ha'e gui ha'e va'e
peteĩ rami ikuaia regua SENHOR pe ome'ẽ
mbyre xo'o gui ho'u ramo oipe'aa 'rã heta
va'e kuery mbyte gui.

Ikyrakue ha'e huguykue Nhanderuete ndo'u ukaiague

22 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

23 — Ndeayvu 'rã Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Pe'u eme vaka kyra, neĩ vexa'i ha'e
kavara kyra voi.
24 Ha'e gui mymba omano rive va'ekue, ha'e
inharõ va'e rembia kyrakue ha'eve 'rã am-
boae rami peiporu aguã, ha'e rã pe'u aguã
ma nda'evei.
25 Mba'eta SENHOR pe oapy vy ogueru pyre
kyrakue ho'u va'e rei ma oipe'aa 'rã heta
va'e kuery mbyte gui.
26 Ndape'ui 'rã huguy mamo rã peĩa py, neĩ
guyra neĩ vaka guigua.
27 Huguy ho'u va'e rei tema oipe'aa 'rã heta
va'e kuery mbyte gui.

Sacerdote kuery pegua re ijayvua

28 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

29 — Ndeayvu ke Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Peteĩ rami ikuaia regua amongue
ome'ẽ vy ogueru 'rã SENHOR pe. Ha'e gui
peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽmby gui
30 opo py ae 'rã oipe'a heruvy SENHOR pe
oapy vy ome'ẽ va'erã. Ipexo kyrakue ma
ogueru 'rã ipexokue reve. Ha'e va'e SEN-
HOR renonde oupi vy ombovava reve 'rã
ome'ẽ.
31 Ikyrakue ma sacerdote oapy 'rã altar ary,
ha'e rã ipexokue ma Arão ha'e ta'y kuery
peguarã opyta.
32 Hi'ugue oiporu kuaa regua voi ome'ẽ 'rã
sacerdote pe, peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽ
va'e gui oipe'a va'ekue.
33 Mba'eta Arão ra'y kuery va'e regua pe-
teĩ rami ikuaia regua ome'ẽmby ruguykue
mboayviare ha'e ikyrakue rapyare, ha'e
va'e ae 'rã ogueraa hi'ugue oiporu kuaa
regua ojeupe guarã.
34 Mba'eta xejeupe guarã ae aipe'a uka peteĩ
rami ikuaia regua mymba pexokue ha'e
hi'ugue Israel kuery ome'ẽ va'ekue gui,
ha'e sacerdote Arão ha'e ta'y kuery pe ju
amboaxa. Raka'e rã peve guarã ha'eve 'rã
Israel kuery gui ojopy aguã.
35 Ha'e nunga ae ma opyta Arão ha'e ta'y
kuery peguarã, mba'emo SENHOR pe oapy
vy ome'ẽ mbyre regua, SENHOR pegua
sacerdote-rã omoĩa ára guive ha'e kuery
peguarã aeja.
36 Ha'e kuery omoĩa ára py ha'e nunga ae xee
SENHOR xeayvu Israel kuery ome'ẽ aguã

ha'e kuery pe, hamymino kuery rekorã avi
aeja raka'e rã peve guarã — he'i.
37 Ha'e rami ae 'rã peme'ẽ mba'emo oapy
vy ome'ẽmby, mba'emo aju guigua, jejavya
regua, mba'emo omboekovia aguã regua,
ojeky'a'o aguã regua ha'e peteĩ rami ikuaia
regua.
38 Moisés pe SENHOR ae ojapo uka va'ekue
Sinai yvyty re. Ojapo ukaa ára guive Israel
kuery mba'emo ogueru aguã SENHOR pe
Sinai regua tekoa e'ỹa py.

8

Êxodo 29.1-37

1 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
2 — Eraa Arão ha'e ta'y kuery ijao puku
reve, ha'e azeite SENHOR pe nhomboaxaa
aguã regua avi, ha'e gui peteĩ vaka ra'y
jejavya re reme'ẽ va'erã, ha'e mokoĩ vexa'i,
ha'e gui ajaka mbojape imbovua revegua
e'ỹ va'e oĩa.
3 Oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py emboaty
uka heta va'e kuery ha'e javi — he'i.
4 Ha'e ramo Moisés ojapo SENHOR ojapo
ukaague rami. Ha'e ramo heta va'e kuery
ma oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py onhem-
boatypa okuapy.
5 Moisés aipoe'i ijaty va'e kuery pe:
— Namigua ma SENHOR ojapo uka
va'ekue nhandevy — he'i vyve
6 Arão ha'e ta'y kuery ogueru vy ombojau yy
py.
7 Omonhemonde Arão kamixa puku py, ha'e
ku'akuaa ju omoĩ. Omoĩ ao puku sac-
erdote pegua. Hexe omoĩ avi hi'árygua,
ha'e manto sacerdote pegua ae omoĩ vy
oku'akua avi manto regua py ae, ita oĩmbaa
va'e py. Ha'e vy omoatyrõmba porã'i hexe.
8 Ha'e gui ma omoĩ avi pexo regua, ha'e pexo
regua re ma Urim ha'e Tumim ju omoĩ.*
9 Inhakã re oimama imoiny ingorarã, ha'e
ingora re henonde katy omoĩ avi ouro
guigua ipererĩ'i va'e hakã regua iky'a e'ỹ
va'erã, Moisés pe SENHOR ojapo ukaague
rami vy.
10 Ha'e rami rã azeite SENHOR pe nhom-
boaxaa aguã regua Moisés ogueru vy omoĩ
ombojeroviaaty re, ha'e mba'emo ikuai va'e
ha'e javi re, iky'a e'ỹ va'erã omboaxa vy.
11 Altar áry rupi ma sete-kue azeite om-
boayvi. Omboayvi altar re hembiporu ikuai
va'e rupi, hy'a guaxu ha'e henda rupi guive,
iky'a e'ỹ va'erã omboaxa vy.
12 Ha'e va'e rire Arão akã áry ju azeite SEN-
HOR pe nhomboaxaa aguã regua onhoẽ,
iky'a e'ỹ va'erã omboaxa vy.
13 Ha'e gui Moisés omonhemboja avi Arão
ra'y kuery. Ha'e vy kamixa puku py
omonhemonde vy ha'e kuery oiku'akua avi
ku'akuaa py. Akã reguarã oimama avi
imoiny, SENHOR ijayvuague rami vy.
14 Vaka ra'y ogueru ruka avi jejavya regua
ome'ẽ va'erã. Vaka ra'y akã áry Arão ha'e
ta'y kuery opo omoĩ jejavya regua ome'ẽ
va'erã.
15 Ha'e rã Moisés ojuka vy ojopy huguykue,
ha'e vy okuã py oikyty altar rakua ikuai va'e
re. Ha'e rami vy oiky'a'o altar. Huguy rem-
byrekue ma altar yvýry onhoẽmba. Ha'e
rami vy omboaxa iky'a e'ỹ va'erã, hi'áry
ojejavyague ojao'i uka aguã.
16 Ha'e gui ma hyekue áry ha'e ipy'akue
re ikyra oĩ va'ekue ogueru ipykyraxĩgue
mokoĩve ikyrakue reve. Ha'e vy Moisés
oapypa altar áry.
17 Ha'e rã vaka ra'y regua altar áry ndoapyi
va'ekue ma ha'e kuery rekoa gui mombyry'i
oapy, ipirekue, xo'o ha'e hepoxi ha'e javi
reve, Moisés pe SENHOR ojapo ukaague
rami vy.
18 Ha'e va'e rire vexa'i oapy vy ome'ẽ
va'erã ju ogueru ruka. Vexa'i akã áry ma
Arão ha'e ta'y kuery opo omoĩ.
19 Moisés ojuka vy huguykue omboayvipa
altar áry ha'e javi rupi.
20 Omboa'ypa vexa'i. Inhakãgue ma Moisés
oapy, ipẽgue ha'e ikyrakue reve.
21 Hyekue, hetymague ma ojoipa ranhe yy
py. Ha'e gui vexa'i ha'e javi Moisés oapy
altar áry, heakuã porã rã SENHOR ojou porã
aguã. Ixupegua oapy vy ome'ẽmby opyta,
Moisés pe SENHOR ojapo ukaague rami vy.
22 Ha'e gui amboae vexa'i ju ogueru ruka
sacerdote-rã mboaxaarã. Vexa'i akã áry
Arão ha'e ta'y kuery omoĩ opo.
23 Moisés ojuka vy huguykue gui ojara vy
ombovy Arão nambi, ikuã guaxu ha'e ipyxã
guaxu oiporu kuaa regua re meme.
24 Ha'e gui Arão ra'y kuery avi omovaẽ.
Huguy gui ae ombovy ha'e kuery nambi,
ikuã guaxu ha'e ipyxã guaxu oiporu kuaa

* 8:8 Urim ha'e Tumim ma sacerdote kuery mba'ekuaa-a oguereko va'ekue (Números 27.21).

regua re. Ha'e rã huguy rembyrekue ma
altar áry ha'e javi rupi Moisés omboayvi.
25 Ogueru ikyrakue, huguaikue, ikyra
hyekue áry ha'e ipy'akue re oĩ va'ekue,
ipykyraxĩgue mokoĩve ikyrakue reve, ha'e
gui hi'ugue oiporu kuaa regua.
26 Ha'e gui ajaka mbojape imbovua revegua
e'ỹ va'e oĩa SENHOR renonde oĩ va'e gui
ma ojopy peteĩ mbojape imbovua revegua
e'ỹ, peteĩ mbojape azeite revegua, ha'e gui
peteĩ mbojape ipererĩ'i va'e. Ha'e va'e ma
omoĩ ikyrakue ha'e hi'ugue oiporu kuaa
regua áry.
27 Ha'e nunga ha'e javi omoĩ Arão ha'e ta'y
kuery po py. Ha'e vy oupi reve ombovava
SENHOR renonde, ome'ẽ mbyrã.
28 Ha'e va'e rire ha'e kuery po gui Moisés
oipe'a ju vy oapy altar áry, mba'emo oapy
inony va'e áry. Ha'e nunga ma ha'e kuery
iky'a e'ỹ va'erã omboaxa vy ome'ẽ, heakuã
porã rã SENHOR ojou porã aguã, SENHOR pe
ae oapy vy ome'ẽ.
29 Ipexokue ma Moisés ojopy vy oupi reve
ombovava SENHOR renonde, ome'ẽ mbyrã.
Ha'e va'e vexa'i nhomboaxaa aguã regua
ome'ẽmby pexokue ma Moisés pegua ae,
SENHOR ijayvuague rami vy.
30 Ha'e gui Moisés ojopy avi azeite SEN-
HOR pe nhomboaxaa aguã regua, ha'e altar
áry huguykue oĩ va'ekue. Ha'e va'e om-
boayvi Arão ha'e ijao re, ha'e gui ta'y kuery
ha'e ijao re guive. Ha'e rami vy iky'a e'ỹ
va'erã omboaxa Arão ha'e ta'y kuery, ijao
reve.
31 Ha'e gui ma Arão ha'e ta'y kuery pe
Moisés aipoe'i:

— Pembojy ke xo'o oguy nhemboaty
oĩaty rokẽ rexei. Ha'e pyve 'rã pe'u ajaka
nhomboaxaa aguã regua py mbojape oĩ va'e
reve, xee ajapo ukaague rami vy, "Arão ha'e
ta'y kuery ho'u 'rã", ha'e rire.
32 Ha'e gui xo'o ha'e mbojape ndape'upai
va'ekue ma peapypa 'rã.
33 Sete ára peve pejepe'a eme oguy nhem-
boaty oĩaty rokẽ gui, iky'a e'ỹ va'erã
penemboaxa aguã ára ojeupitypa e'ỹa ja.
Mba'eta sete ára peve 'rã SENHOR ojeupe
guarã penemboaxa.
34 Kova'e ára py jajapo va'ekue ma SEN-
HOR ojapo uka va'ekue meme, pejejavyague
ojao'ipa aguã.
35 Ha'e nunga rupi sete ára peve 'rã pepyta
oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py ara py ha'e
pyávy. Pejapopa 'rã SENHOR ojapo uka
va'ekue, pemano e'ỹ aguã, ha'e rami xevy
ojapo uka rire — he'i.
36 Ha'e ramo Arão ha'e ta'y kuery ojapopa
Moisés rupi SENHOR ojapo uka va'ekue ha'e
javi.

9

Arão ojeupegua ha'e heta va'e kuery regua ome'ẽague

1 Oito araa py ma Moisés oenoĩ Arão ta'y
kuery reve, ha'e Israel mongetaaty kuery
guive.
2 Ha'e vy aipoe'i Arão pe:

— Eraa peteĩ vaka ra'y rejejavya regua
reme'ẽ va'erã, ha'e peteĩ vexa'i reapy vy
reme'ẽ va'erã. Mokoĩve ma ivaikue rei e'ỹ
va'e 'rã. Ha'e vy eru SENHOR renonde.
3 Ha'e gui aipo're 'rã Israel kuery pe: "Peru
peteĩ kavara pejejavyague re peme'ẽ va'erã,
ha'e gui peteĩ vaka ra'y ha'e peteĩ vexa'i
ra'y, mokoĩve peteĩ ma'etỹ va'e ha'e ivaikue
rei e'ỹ va'e meme, peapy vy peme'ẽ va'erã.
4 Peru avi peteĩ vaka ha'e peteĩ vexa'i peteĩ
rami ikuaia regua peme'ẽ va'erã, SENHOR
renonde pejuka aguã, ha'e gui mba'emo aju
guigua azeite reve omona mbyre peme'ẽ
va'erã, mba'eta kova'e ára SENHOR ojexa
uka 'rã pẽvy", 're 'rã ha'e kuery pe — he'i.
5 Ha'e ramo Moisés ijayvuague rami vy
ha'e kuery oguerupa okuapy oguy nhem-
boaty oĩaty rexei. Ha'e vy heta va'e kuery
ha'e javi oupa vy ojexa uka okuapy SENHOR
renonde.
6 Moisés aipoe'i:

— Kova'e SENHOR ojapo uka va'ekue ma
pejapo 'rã. Ha'e ramo SENHOR rexakãa
ojexa uka 'rã pẽvy.
7 Arão pe ju Moisés aipoe'i:

— Enhemboja ke altar oĩa py, ha'e eme'ẽ
rejejavyague re reapy vy reme'ẽ aguã va'e.
Ha'e vy ejao'i uka ndee ae rejejavyague,
ha'e gui heta va'e kuery pe avi. Ha'e va'e
rire eme'ẽ heta va'e ome'ẽ uka va'ekue ha'e
kuery ojejavyague rejao'i uka aguã, SENHOR
ijayvuague rami vy — he'i.
8 Ha'e ramo altar oĩa py Arão onhemboja
vy ha'e ae ojejavyague regua ranhe ojuka
vaka ra'y.
9 Arão pe ta'y kuery huguykue ogueru ramo
huguykue re okuã ombovy vy oikyty altar
rakua ikuai va'e re. Huguy rembyrekue ma
onhoẽmba altar yvýry.

10 Ha'e gui ojejavyague regua ome'ẽmby
kyrakue, ipykyraxĩgue ha'e ipy'akue regua
oĩ va'ekue ha'e javi ma oapypa altar áry,
SENHOR Moisés pe ojapo ukaague rami vy.
11 Ha'e rã ho'o ha'e ipirekue ma tekoa gui
mombyry'ia py oapy.

12 Ha'e va'e rire mymba oapy vy ome'ẽ
va'erã ju ojuka. Arão pe ta'y kuery
huguykue ogueru rã ha'e omboayvi altar
yvýry ha'e javi rupi.
13 Ixupe ogueru avi mymba oapy vy ome'ẽ
va'erã omboa'ypa va'ekue, inhakãgue reve.
Ha'e rã oapypa altar áry.
14 Ha'e gui hyekue ha'e hetymague ojoipa vy
oapy altar py oapy inony va'e áry.

15 Ha'e va'e rire ogueru ruka heta va'e
kuery ome'ẽ uka va'ekue. Kavara heta va'e
ojejavyague regua ome'ẽmby ranhe ojopy
vy ojuka, ha'e oguereko katu ojejavyague
regua ome'ẽ aguã, jypy ojapoague rami vy.
16 Ogueru ruka avi oapy vy ome'ẽ va'erã.
Ha'e vy ome'ẽ ojapoaty rami vy.
17 Ha'e gui ogueru ruka avi mba'emo aju
guigua ome'ẽ va'erã. Ha'e va'e regua peteĩ
po renyẽ ojopy vy oapy altar áry, aje'ive
reve mba'emo oapy va'ekue áryve.

18 Ha'e va'e rire ojuka vaka ha'e vexa'i
peteĩ rami ikuaia reguarã heta va'e kuery
rekovia. Huguykue Arão ra'y kuery ixupe
omboaxa rã omboayvipa altar yvýry ha'e
javi rupi.
19 Ojopy avi vaka ha'e vexa'i kyrakue,
huguaikue, hyekue regua oĩ va'ekue,
ipykyraxĩgue ha'e ipy'akue regua oĩ
va'ekue.
20 Ipexokue áry ikyrakue omoĩmba vy
oapypa altar áry.
21 Ha'e rã ipexo ha'e hi'ugue oiporu kuaa
regua ma Arão omboaxa SENHOR renonde
oupi vy ombovava reve, Moisés ojapo
ukaague rami vy.

22 Ha'e va'e rire heta va'e kuery ikuaia
katy Arão opo oupi vy ogueroayvu
porãmba. Ha'e gui mae oguejy, ojejavyague
regua ome'ẽmba ma rire, oapy vy
ome'ẽmby ha'e peteĩ rami ikuai aguã regua
guive.
23 Moisés ha'e Arão oike jogueravy oguy
nhemboaty oĩaty py. Ha'e gui oẽ ju vy
teĩgue ju ogueroayvu porãmba heta va'e
kuery. Ha'e ramo SENHOR rexakãmbaa
ojekuaa ha'e kuery pavẽ pe.
24 Oma'ẽ rã SENHOR-a guigua tata oguejy vy
oapypa mymba ome'ẽmby altar áry oĩ va'e
ha'e javi, ikyrakue guive. Ha'e nunga ha'e
kuery oexa vy oguerovy'a reve omboete
okuapy. Guenapy'ã re oĩmba, ngova yvy re
omovaẽ reve.

10

SENHOR renonde Nadabe ha'e Abiú oiko vaiague

1 Ha'e gui Arão ra'y kuery Nadabe ha'e
Abiú ma ha'e kuery voi ogueraa omba'e
hy'a'i heakuã porã va'e oapyaty, ha'e va'e
re omoĩ tata ha'e heakuã porã va'e. Ha'e
rami vy ha'eve e'ỹa ramigua tata ogueroike
SENHOR renonde, ha'e kuery pe ojapo uka
va'ekue'ỹ teĩ.
2 Ha'e ramo SENHOR-a gui tata ho'a xapy'a
vy oapypa. Ha'e rã oiko vai SENHOR
renonde.
3 Ha'e gui Moisés aipoe'i Arão pe:
— Po rami SENHOR ijayvuague ae: "Xere
onhemboja va'e pe aexa uka 'rã xeky'a
e'ỹ va'ea, ha'e heta va'e kuery renonde
ojekuaa 'rã xepo'akaa", he'i. Ha'e ramo
Arão okyrirĩ.

4 Ha'e gui Moisés oenoĩ Arão tuty Uziel
ra'y kuery Misael ha'e Elzafã. Ha'e kuery pe
aipoe'i:
— Peju, peipe'a penderyvy retekue
henda iky'a e'ỹ va'e renonde gui, peraa
tekoa gui mombyry'ia py — he'i.
5 Ha'e ramo ha'e kuery ou vy ikamixa puku
py ae onhovã heravy tekoa gui mombyry'ia
py, Moisés aipoe'iague rami vy.

6 Moisés aipoe'i Arão pe, ha'e ta'y kuery
Eleazar ha'e Itamar pe voi:
— Pejeai eme pende'a re, neĩ pemon-
doro eme pendeao, pemano e'ỹ aguã, ha'e
nhande kuery pavẽ áry ou e'ỹ aguã imbopa-
gaarã nda'evei ete va'e. Ha'e rã nderegua
kuery Israel ro pygua kuery ikuai va'e ma
tojae'o pavẽ SENHOR-a gui tata ho'aague re.
7 Peẽ eme guive oguy nhemboaty oĩaty rokẽ
gui, pemano e'ỹ aguã, pendere omoĩa rire
azeite SENHOR pe nhomboaxaa aguã regua
— he'i.
Ha'e ramo ha'e kuery ojapo okuapy
Moisés aipoe'iague rami.

Sacerdote kuery mba'emo ojapo aguã, ha'e kuery pegua re ijayvua

8 SENHOR voi ijayvu Arão pe. Ha'e vy
aipoe'i:

9 — Ndee ha'e ndera'y kuery oguy nhem-
boaty oĩaty py peike ta jave ndapey'ui 'rã
vinho neĩ iro va'e, peiko vai e'ỹ aguã.
Ha'e rami aguã ma peẽ kuery rekorã aeja
va'e raka'e peve guarã, ha'e peneramymino
kuery ikuai va'erã-'erã pe guive guarã,
10 peẽ kuery peikuaa aguã mba'emo iky'a e'ỹ
va'erã omboaxa pyre ha'e omboaxa pyre'ỹ
reve joo rami e'ỹa, ha'eve va'e ma ha'eve'ỹ
va'e reve joo rami e'ỹ guive,
11 Israel kuery pembo'e kuaa aguã Moisés pe
SENHOR omombe'u uka va'ekue rupi ikuai
aguã rami.
12 Ha'e gui Moisés aipoe'i Arão ha'e ta'y
okuave'i va'ekue Eleazar ha'e Itamar pe:
— Pejopy mba'emo aju guigua SENHOR
pe ome'ẽa teĩ ndoapyi va'ekue, ha'e pe'u
imbovua e'ỹ re altar yvy'iry ae, iky'a e'ỹ
va'e ramo.
13 Pe'u 'rã henda iky'a e'ỹ va'e py, mba'eta
pẽvygua ha'e pendera'y kuery pegua ae,
mba'emo SENHOR pe oapy vy ome'ẽ mbyre
guigua. Ha'e rami ae xevy ojapo uka
va'ekue.
14 Ha'e gui ipexokue ha'e hi'ugue peupi
vy pembovava reve pemboaxa va'ekue voi
pe'u 'rã peteĩ henda iky'a e'ỹa py, ndera'y
kuery ha'e nderajy kuery reve. Mba'eta
ha'e nunga ma ndevy guarã ae ome'ẽ
mbyre, ha'e ndera'y kuery peguarã, Is-
rael kuery peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽ
va'ekue guigua.
15 Hi'ugue ha'e ipexokue peupi vy pem-
bovava reve pemboaxa va'ekue ma peru
'rã mymba peapy va'ekue kyrakue reve.
Ha'e nunga ha'e javi peupi vy pembovava
'rã SENHOR renonde. Ha'e rami aguã ma
penderekorã aeja va'e raka'e peve guarã,
ha'e peneramymino kuery peguarã, SEN-
HOR he'iague rami vy — he'i.
16 Moisés oikuaa pota ete kavara jejavya
regua ome'ẽ mbyre guigua teĩ oapypaa ma
ra'e. Ha'e vy ijayvu atã Arão ra'y kuery
okuave'i va'e Eleazar ha'e Itamar pe. Ha'e
vy aipoe'i:
17 — Mba'e re tu ndape'ui ri jejavya regua
ome'ẽ mbyre guigua henda iky'a e'ỹa py?
Mba'eta ha'e nunga ma iky'a e'ỹ ete va'e.
Pendevy SENHOR ome'ẽ heta va'e kuery
ojejavyague peraa aguã SENHOR renonde
pejao'i uka vy.
18 Ne'exa, ha'e va'e mymba ome'ẽ mbyre
ruguykue henda iky'a e'ỹ va'e py
ndogueruai ramo ma xo'o pe'upa 'rãgue
ra'e henda iky'a e'ỹ va'e py, xee ajapo
ukaague rami vy — he'i.
19 Arão ombovai Moisés pe:
— Ma'ẽ, ange jejavya regua xee ha'u
va'e rire SENHOR ojou porã 'rãgue ri
nda'u? Mba'eta ange xera'y kuery om-
boaxa heta va'e kuery ojejavyague regua
SENHOR renonde, oapy vy ome'ẽ mbyre voi,
va'eri ha'e rami ete xere oiko — he'i.
20 Ha'e nunga Moisés oendu vy nda'ivaivei.

11

Deuteronômio 14.3-20

1 SENHOR ijayvu Moisés ha'e Arão pe.
Ha'e vy aipoe'i:
2 — Aipopeje Israel kuery pe: Yvy re
mymba ipy irundy va'e ikuai va'e gui ma
pova'e anho 'rã pe'u:
3 Ipyapẽ mbyte rupi ja'o va'e ha'e oixu'u
jevy va'e ha'e javi ma ha'eve 'rã mymba
ikuai va'e gui pe'u aguã.
4 Ha'e rã pova'e nunga ma ndape'ui 'rã:
oixu'u jevy va'e rive, ha'e e'ỹ vy ipyapẽ ja'o
va'e'ỹ rive. Camelo ma oixu'u jevy va'eri
ipyapẽ ja'o va'e'ỹ. Ha'e nunga ma ha'eve'ỹ
va'e pendevy.
5 Arganaz ma oixu'u jevy avi va'eri ipyapẽ
ja'o va'e'ỹ. Ha'e nunga ma pendevy
ha'eve'ỹ va'e.
6 Tapixi ma oixu'u jevy va'eri ipyapẽ ja'o
va'e'ỹ. Ha'e nunga pendevy ha'eve'ỹ va'e.
7 Poryko ma ipyapẽ ja'o va'eri oixu'u jevy
va'e'ỹ. Ha'e va'e ma pendevy ha'eve'ỹ va'e.
8 Ha'e nunga ro'okue ma ndape'ui 'rã, neĩ
he'õgue re ma voi ndapepokoi 'rã, pendevy
ha'eve'ỹ va'e ramo.
9 — Ha'e gui yy rupi ikuai va'e regua ma
pova'e pe'u 'rã: ye'ẽ ha'e yakã rupi ipepo
ha'e ipekue va'e ma pe'u 'rã.
10 Ha'e rã ipepo e'ỹ va'e, e'ỹ vy ipekue e'ỹ
va'e ma nda'evei: ye'ẽ rupi, yakã, yy rupi
onhemboaty okuapy, yy rupi temimoingo
ikuai va'e tema nda'evei, ha'eve'ỹ va'e pen-
devy.
11 Pendevy ha'eve'ỹ va'e ramo ma ho'okue
ndape'ui 'rã, he'õgue voi ha'eve'ỹ va'e.
12 Yy rupigua ipepo e'ỹ va'e, e'ỹ vy ipekue
e'ỹ va'e ma pendevy ha'eve'ỹ va'e meme.
13 — Guyra oveve va'e regua ha'eve'ỹ
va'e ma pova'e regua ro'o ndape'ui 'rã,
ojeguarupy ramo: taguato xiĩ, xapirẽ ha'e
taguato ye'ẽ rupigua gui;

14 milhano, falção ha'e hexegua va'e ma
guive rã;
15 xapirẽ regua ha'e javi, ha'e hexegua va'e
ma guive rã;
16 avestruz, urukure'a, gaivota, taguato, ha'e
hexegua va'e ma guive rã;
17 mocho, xapirẽ ye'ẽ rupigua, íbis,
18 aka'ẽ, pelicano, abutre,
19 cegonha, garça ha'e hexegua va'e ma
guive rã, poupa ha'e mbopi.

20 — Ha'e gui omyĩ'i va'e oveve'i ha'e ipy
irundy'i va'e regua ma guive rã ha'eve'ỹ
va'e pendevy.
21 Ha'e rã omyĩ'i ha'e oveve'i va'e, opy
irundy re oguata va'e regua yvy áry rupi
opo aguã hetyma mbukuve va'e ma pe'u 'rã.
22 Ha'e va'e regua pe'u va'erã ma pova'e: lo-
custa ha'e hexegua va'e ma guive rã, tuku-
karu ha'e hexegua va'e ma guive rã, kyju
ha'e hexegua va'e ma guive rã, ha'e tuku
hexegua va'e ma guive rã.
23 Ha'e gui amboae oveve'i va'e ha'e omyĩ'i
va'e opy irundy re oguata va'e ma ha'eve'ỹ
va'erã meme pendevy.

24 — Pova'e nunga re'õgue ma pen-
emongy'aarã ramo amongue va'e rei hexe
opoko va'ekue ma ha'eve'ỹ va'e 'rã oiko
ka'aru peve.
25 He'õgue reraare ma ojoi 'rã oao, ha'e rami
teĩ ha'eve'ỹ va'e 'rã oiko ka'aru peve.
26 Mymba ipyapẽ ja'o va'eri mbyte rupi e'ỹ
oja'o va'e, ha'e oixu'u jevy va'e'ỹ ma pen-
devy ha'eve'ỹ va'e meme. Ha'e nunga re
opoko va'e rei ma ha'eve'ỹ va'e avi 'rã oiko.
27 Mymba ipy irundy va'eri opy mbyte
re oguata va'e ma pendevy ha'eve'ỹ va'e
meme. He'õgue re opoko va'e ma guive rã
ha'eve'ỹ va'e 'rã oiko ka'aru peve.
28 He'õgue reraare voi ojoi 'rã oao, ha'e
ha'eve'ỹ va'e oiko 'rã ka'aru peve. Ha'e
nunga ha'e javi ma ha'eve'ỹ va'e pendevy.

29 — Ha'e gui yvy jave re temimoingo ikuai
va'e-va'e regua ma pova'e nunga ha'eve'ỹ
va'e 'rã: doninha, anguja, teju ha'e hexegua
va'e ma guive rã,
30 ha'e geco, jakare yvy re ikuai va'e, tejuro,
teju ye'ẽ yvýrygua ha'e camaleão.
31 Ha'e gui temimoingo ikuai va'e ha'e javi
gui ma ha'e nunga pendevy ha'eve'ỹ va'e
meme 'rã. He'õgue re opoko va'ekue ma
oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e ka'aru peve.
32 Ha'e mba'emo áry ha'e nunga re'õgue
ho'a ramo voi ha'eve'ỹ va'e 'rã, mba'emo
ryru yvyra guigua mba'e, ao, ipire, voxa,
e'ỹ vy tembiporu mba'emo jajapoa va'e rei,
ha'e nunga nhamoĩ 'rã yy py, ka'aru peve
'rã opyta ha'eve'ỹ va'e. Ha'e ramo ma
ha'eve va'e ju 'rã opyta.
33 Ha'e gui mba'emo ryru nhae'ũ guigua
py ri ha'e nunga ho'a ramo ma ha'e py
omboyru pyre ha'e javi ha'eve'ỹ va'e 'rã
opyta. Hyru voi pembovo 'rã.
34 Ha'e va'e py tembi'u yy reve ojy va'ekue
ma ha'eve'ỹ va'e meme 'rã opyta. Hykue
va'e jay'u va'erã omboyru pyre ma ha'eve'ỹ
va'e meme avi 'rã.
35 Ha'e mba'emo áry rei he'õgue ho'a ramo
opyta 'rã ha'eve'ỹ va'e: tatakua, e'ỹ vy
tata rupa yapo guigua áry ho'a ramo pem-
bovopa 'rã, ha'eve'ỹ va'e ma opyta ramo,
ha'e nunga rupi ha'eve'ỹ va'ea peikuaa
aguã.
36 Ha'e rã yvu, e'ỹ vy yy omboty pyre py ri
ho'a ramo ma ha'eve va'e 'rã opyta. Ha'e rã
yy py omano va'ekue re opoko va'ekue ma
ha'eve'ỹ va'e 'rã opyta.
37 Xapy'a rei mba'emo ra'yĩgue onhotỹ
mbyrã va'e áry ri he'õgue ho'a ramo ma
opyta 'rã ha'eve va'e.
38 Ha'e rã xapy'a rei amongue ha'yĩgue yy py
omoakỹ va'ekue áry mba'emo re'õgue ho'a
ramo ma ha'eve'ỹ va'e 'rã opyta pendevy.

39 — Xapy'a rei mymba pe'u aguã ha'eve
va'e omano ramo he'õgue re amongue
opoko ri vy opyta 'rã ha'eve'ỹ va'e ka'aru
peve.
40 He'õgue regua ho'u va'ekue ma ojoi 'rã
oao, ha'e ka'aru peve 'rã oiko ha'eve'ỹ va'e.
He'õgue reraare voi ojoi 'rã oao, ha'e oiko
'rã ha'eve'ỹ va'e ka'aru peve.

41 — Opa marãgua temimoingo yvy rupi
omyĩ okuapy va'e ma pe'u aguã ha'eve'ỹ
va'e meme. Ha'e nunga ma pe'u va'erã e'ỹ.
42 Opa marãgua temimoingo yvy rupi omyĩ
okuapy va'e guye re oguata va'e, opy irundy
re oguata va'e, e'ỹ vy ipy reta va'e ma
nda'evei 'rã pe'u aguã, ha'eve'ỹ va'e ramo.
43 Ha'eve'ỹ va'e penhemoingo eme ha'e va'e
regua temimoingo yvy rupi omyĩ okuapy
va'e pe'ua py, penhemongy'a eme ha'e va'e
regua gui, ha'eve'ỹ va'e peiko e'ỹ aguã.
44 Xee ma SENHOR Penderuete. Ha'e nunga
rupi peẽ voi pejeky'a'o iky'a e'ỹ va'e peiko

aguã, mba'eta xee ma iky'a e'ỹ va'e. Pen-
hemongy'a eme temimoingo kuery yvy
rupi onhembotyryry va'e gui.
45 Xee SENHOR ae Egito yvy gui penenoẽmba
va'ekue, Penderuete aiko aguã. Ha'e nunga
rupi iky'a e'ỹ va'e 'rã peiko, mba'eta xee ma
iky'a e'ỹ va'e.*
46 — Ha'e va'e lei ma mymba kuery, guyra
oveve va'e, yy rupi omyĩ va'e, ha'e temi-
moingo yvy re ikuai va'e ha'e javi regua,
47 peikuaa aguã ha'eve va'e ha'e ha'eve'ỹ
va'e reve joo rami e'ỹa, ha'e mymba pe'u
aguã ha'eve va'e ha'e ha'eve'ỹ va'e voi.

12

Kunhague oikuavã'i rire ojeky'a'o jevy aguã regua

1 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
2 — Ndeayvu 'rã Israel kuery pe: Xapy'a
rei peteĩ kunha kyrĩ va'e oguereko vy ava'i
ri oikuavã'i ma vy sete ára re 'rã oĩ ha'eve'ỹ
va'e, gueko re oiko va'e rami ae avi.
3 Oito araa py ma ava'i pire omboi uka 'rã.
4 Ha'e gui kunha va'e ma trinta e três ára
peve 'rã oĩve nguguy gui ojeky'a'o aguã.
Ojeky'a'opaa ára ojeupity e'ỹa ja teĩve ma
voi ndopokoi 'rã iky'a e'ỹ va'e re, neĩ
ndoikei 'rã henda iky'a e'ỹ va'e py.
5 Ha'e rã kunha'i ri oikuavã'i vy ma mokoĩ
semana 'rã ha'eve'ỹ va'e oĩ, gueko re oiko
va'e rami avi. Ha'e va'e rire sessenta e seis
ára re oĩ 'rã nguguy gui ojeky'a'opa peve.
6 — Ha'e gui imemby'i e'ỹ vy ipi'a'i
oikoague gui ojeky'a'opa aguã ára ojeupity
ma ramo sacerdote pe ogueraa 'rã peteĩ
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ'i va'e oapy vy
ome'ẽ va'erã, ha'e gui peteĩ apykaxu e'ỹ
vy peteĩ jeruxi'i jejavya regua ome'ẽ va'erã,
oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py.
7 Ha'e ramo sacerdote ojuka 'rã SENHOR
renonde kunha va'e ha'eve e'ỹague ojao'i
uka vy. Ha'e ramo ojeky'a'opa ju 'rã nguguy
gui. Ha'e rami aguã ma omemby'i e'ỹ vy
opi'a'i oikuavã'i va'e rekorã oeja pyre.
8 Ha'e rami teĩ xapy'a rei vexa'i ra'y ome'ẽ
va'erã ndojoui ri vy ogueraa 'rã mokoĩ
jeruxi e'ỹ vy mokoĩ apykaxu'i. Ha'e va'e
regua peteĩ ma oapy vy ome'ẽ 'rã, ha'e rã
amboae ma jejavya regua. Ha'e va'e py
sacerdote ojao'i uka 'rã kunha va'e ha'eve
e'ỹague, ha'e ramo ha'eve va'e ju 'rã oiko.*

13

Lepra regua lei oĩa

1 SENHOR aipoe'i Moisés ha'e Arão pe:
2 — Xapy'a rei amongue pire re oĩ 'rã
irurupaa e'ỹ vy ipeupa rei, e'ỹ vy iovea
overa rei va'e. Ha'e nunga lepra rivyvyi
ramo peraa 'rã sacerdote Arão-a py, e'ỹ vy
ta'y sacerdote oiko va'ea py.
3 Ha'e ramo sacerdote oexa pota 'rã ijaia
ipire re oĩ va'e. Xapy'a rei ijaia rupi ipire
rague xiĩ rei, ha'e ijaia ho'o peve oike ma
ramo ma oikuaa 'rã lepra guigua ete ai
vaikue. Sacerdote oexa potapa ma vy ixupe
"Ha'eve'ỹ va'e" he'i 'rã.
4 Xapy'a rei iovea overa rei va'e ha'e xiĩ
rei va'eri ho'o peve ijai ndoikei, ha'e ipire
rague voi naxiĩ ramo sacerdote omboty 'rã
ijai va'e ha'e ae'i sete ára peve.
5 Sete araa py ma sacerdote oexa pota ju 'rã.
Oexa rã ijai vaikue opyta, ha'e ipire áry rupi
nda'ipy-ipyve ovyi ri ramo sete ára peve ae
ju 'rã sacerdote omboty.
6 Ha'e gui sete araa py sacerdote oexa pota
jevy 'rã. Xapy'a rei lepra ndovera reivei,
ha'e nda'ipyve ovyi ramo ma ixupe sacer-
dote "Ha'eve va'e" he'i 'rã. Ha'e va'e regua
ai ma tykue rei va'ekue ae. Ava oao ojoi vy
ha'eve va'e ju 'rã oiko.
7 Ha'e rami teĩ ojeky'a'o uka aguã sacerdote
pe ojexa uka ma rire ipire rupi ijai tykue
reia ipyve ju ovy ri ramo teĩgue ju 'rã ojexa
uka sacerdote pe.
8 Ha'e va'e oikuaa pota rã ipire rupi
ijai tykue reia ipyve ra'e ri ramo ixupe
"Ha'eve'ỹ va'e" he'i 'rã, lepra ete oĩ ramo.
9 — Xapy'a rei amongue re lepra ojekuaa
ri ramo peraa 'rã sacerdote-a py.
10 Sacerdote oikuaa pota rã ipire rurua rupi
xiĩ rei va'e ojekuaa, ipire rague xiĩmba ha'e
ho'okue ojekuaa rei ri ramo
11 ipire re lepra ae oĩ. Ha'e nunga rupi
sacerdote ixupe "Ha'eve'ỹ va'e" he'i 'rã.
Nombotyi 'rã, ha'eve'ỹ va'e ae oiko ramo.
12 Xapy'a rei lepra ipy-ipyve ri hete pire ha'e
javi rupi, ha'e sacerdote oexa rã inhakã
guive ipy peve ojao'ipa ri ijai ramo
13 oikuaa pota porã 'rã. Xapy'a rei lepra ho'o
ha'e javi rupi ojao'ipa ramo iove va'e pe
"Ha'eve va'e" he'i 'rã. Lepra oĩague xiĩmba
ramo ha'eve va'e ju oiko.

* 11:45 1 Pedro 1.16 * 12:8 Lucas 2.24

14 Ha'e rami teĩ ho'okue ojekuaa jevya ára py
ma ha'eve'ỹ va'e ju 'rã oiko.
15 Ho'okue ojekuaa reia py sacerdote oexa vy
"Ha'eve'ỹ va'e" he'i 'rã. Ho'okue ojekuaa
va'e ma ha'eve'ỹ va'e. Ha'e nunga ma lepra
ae.
16 Xapy'a rei ho'okue ojekuaa rei va'ekue
xiĩmba jevy ramo ou 'rã sacerdote-a py.
17 Ha'e ramo oexa pota 'rã. Xapy'a rei
lepra ojekuaa va'ekue xiĩmba jevy ramo ijai
vaikueague pe sacerdote "Ha'eve va'e" he'i
'rã. Ha'e ramo ha'eve va'e 'rã oiko.
18 — Ha'e gui xapy'a rei ho'okue ha'e ipire
py ipeupa reiague onhembotypa,
19 ha'e ipeupa reia 'rãgue py irurupa rei
vy iovea xiĩmba rei, e'ỹ vy overa reia rupi
pytãmba rei avi ramo ojexa uka 'rã sacer-
dote pe.
20 Ha'e ramo sacerdote oikuaa pota 'rã.
Xapy'a rei ipire guýry ete oike, ha'e ipire
rague'i xiĩmba ri ramo sacerdote "Ha'eve'ỹ
va'e" he'i 'rã. Ha'e va'e ma lepra ae, ipeupa
reiague gui ju ojekuaa.
21 Ha'e rami teĩ sacerdote oexa pota rã
ipire rague'i naxiĩvei, ipire guýry e'ỹ, ha'e
ndoveravei ramo sacerdote sete ára peve
'rã omboty ha'e ae'i.
22 Xapy'a rei ipire rupi ipy-ipyve ri ramo
ma ixupe sacerdote "Ha'eve'ỹ va'e" he'i 'rã,
lepra ae ramo.
23 Ha'e rami avi iovea overa reia nda'ipyve
ovyi ri ramo ma ipeupa reia rendakue ae 'rã
ipere. Ha'e ramo ixupe sacerdote "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
24 — Xapy'a rei ipire re tata okaia py
ho'okue perea overa rei ri, xapy'a rei
xiĩmba ha'e pytã rei reve, e'ỹ vy xiĩmba rive
ramo
25 sacerdote oexa pota 'rã. Xapy'a rei ipere
overa reia rague xiĩmba, ha'e ipire guýryve
ri oĩ ramo lepra ae okaiague mbyte gui
ojekuaa. Ixupe sacerdote "Ha'eve'ỹ va'e"
he'i 'rã, lepra ae ramo.
26 Ha'e rami teĩ sacerdote oexa pota rã ipere
overa reia rague naxiĩ ri, neĩ ipire guýry voi
ndoikei, ha'e ndoveravei ri ramo sacerdote
omboty 'rã sete ára peve ha'e ae'i.
27 Ha'e gui sete araa py ma sacerdote oexa
pota jevy 'rã. Xapy'a rei ijai ipire rupi ipyve
ri ovy ramo sacerdote "Ha'eve'ỹ va'e" he'i
'rã, lepra ae ramo.
28 Ha'e rami avi xapy'a rei ipere overa
reia oĩague py opyta, nda'ipyve ovyi, ha'e
ndovera reivei ramo okaiague pere ae 'rã
ojekuaa. Ha'e ramo sacerdote "Ha'eve
va'e" he'i 'rã, okaiague pere rive ramo.
29 — Xapy'a rei ava e'ỹ vy kunha inhakã re
e'ỹ vy hembeta re ijai ramo
30 sacerdote oexa pota 'rã ai. Xapy'a rei ipire
guýry ri ijai oike, ha'e hague'i ijupa rei va'e
ojekuaa ramo ma sacerdote "Ha'eve'ỹ va'e"
he'i 'rã. Ha'e nunga lepra ma tinha 'epy
va'e, inhakã re e'ỹ vy hembeta re ojekuaa.
31 Ha'e rami teĩ ai tinha sacerdote oikuaa
pota vy oexa rã ijai ipire guýry vaipa e'ỹ,
ha'e hague huũ va'e noĩ ri ramo sacerdote
sete ára peve 'rã omboty tinha revegua ha'e
ae'i.
32 Sete araa py ma sacerdote oexa pota ju 'rã
ai. Xapy'a rei tinha nda'ipyve ovyi, hague'i
iju va'e noĩ, ha'e tinha ai oexa rã ipire guýry
e'ỹ ri ijai ramo ma
33 ava onhopĩa 'rã. Ha'e rã ai tinha oĩa rupi
ma nonhopĩai. Ha'e gui sacerdote omboty
ju 'rã sete ára peve ai tinha revegua.
34 Sete araa py ma sacerdote oexa pota jevy
'rã ai tinha revegua. Xapy'a rei ipire rupi
nda'ipyve ovyi, ha'e ipire guýry e'ỹ ri ijai
ramo ixupe sacerdote "Ha'eve va'e" he'i 'rã.
Oao ojoi ma vy ha'eve va'e ju 'rã oiko.
35 Ha'e rami avi xapy'a rei ojeky'a'o uka rire
ipire rupi ai tinha ipyve pyve ri ramo
36 sacerdote oexa pota ju 'rã. Ipire rupi tinha
ipyve pyve ri ramo sacerdote hague'i ijupa
va'e oeka e'ỹ teĩ ha'eve'ỹ va'e ae oiko.
37 Ha'e rami avi ha'e oexa rã ai tinha va'e
opyta, ha'e hague'i huũ va'e ipukuve ri
ramo ai tinha okuera ma. Ha'eve va'e ramo
ixupe sacerdote "Ha'eve va'e" he'i 'rã.
38 — Ha'e gui ava e'ỹ vy kunha ipire rupi
iperea overa rei va'e oĩ ramo
39 sacerdote oexa pota 'rã. Xapy'a rei ipire
rupi ipereague xiĩmba rei va'eri ndovera
reivei va'e ramo ma iove xiĩ ojekuaa ipire
rupi. Ha'e va'e ma ha'eve va'e.
40 — Xapy'a rei ava akã gui hi'a okuipa vy
ipire rei teĩ ha'eve va'e oiko.
41 Xapy'a rei hova katy gui ri hi'a kui vy hova
katy ipire rei teĩ ha'eve va'e oiko.
42 Ha'e rami avi xapy'a rei ijapyte rupi e'ỹ
vy hova katy hi'a kuipaague py ojekuaa ri
ai xiĩ rei va'e pytã reve vy ma lepra ojekuaa,
ijapyte rupi e'ỹ vy hova katy hi'a kuipaague
py.
43 Ha'e gui sacerdote oikuaa pota vy oexa
rã irurua ijapyte re e'ỹ vy hova katy hi'a

kuipaague py xiĩ rei pytã reve ri ramo lepra
ipire re ojekuaa rami,
44 ha'e ramo ma lepra revegua ae, ha'eve'ỹ
va'e oiko. Ixupe sacerdote "Ha'eve'ỹ va'e"
he'i 'rã, inhakã re ijai oĩ ramo.
45 — Ha'e gui lepra revegua ma oao
xorokue py onhemonde 'rã, o'a voi
nomoatyrõi 'rã. Ojejuru mo'ã reve ojapukai
vy "Ha'eve'ỹ va'e, ha'eve'ỹ va'e aiko!" he'i
'rã.
46 Hexe ai oĩa ja ha'eve'ỹ va'e oiko 'rã.
Ha'eve'ỹ va'e vy ha'e ae'i 'rã oiko. Heta va'e
kuery gui mombyry 'rã onhemboekoa.
47 — Xapy'a rei amongue ao re ojekuaa 'rã
hove rei va'e, ao vexa'i rague guigua, e'ỹ vy
ajukue iporãve va'e guigua re.
48 Ipuku-a rupigua mba'e, e'ỹ vy ipya
rupigua re ojekuaa 'rã ajukue iporãve
va'e guigua e'ỹ vy vexa'i rague guigua re,
mba'emo pire re, e'ỹ vy pire guigua ojapo
pyre re mba'e.
49 Ha'e nunga re hove va'e hovy, e'ỹ vy pytã
va'e ri oĩ ramo, ao re mba'e, e'ỹ vy mba'emo
pire re, ipuku-a rupi e'ỹ vy ipya rupigua
re, ha'e pire gui mba'emo ojapo pyre re
teĩ hove rei va'e ojekuaa rã oexa uka 'rã
sacerdote pe.
50 Sacerdote oexa pota vy hove rei va'e oĩa
omoĩ porã 'rã sete ára peve.
51 Ha'e gui sete araa py ma oexa pota jevy
'rã. Xapy'a rei ijao re ipyve ovy ri ramo,
ipuku-a rupi e'ỹ vy ipya rupi teĩ, ipire re
e'ỹ vy mba'emo hembiapo re mba'e, ha'e
ramo lepra ovy va'e ae 'rã oĩ. Ha'e va'e ma
ha'eve'ỹ va'e ae.
52 Ha'e ramo oapypaa 'rã ajukue, ipuku-a
rupi e'ỹ vy ipya rupigua re lepra ojekuaa teĩ,
vexa'i rague guigua e'ỹ vy ajukue iporãve
va'e guigua teĩ, mba'emo pire gui ojapo
pyre re teĩ lepra ojoua rã lepra ae ovy va'e
ae. Ha'e nunga ha'e javi oapypaa 'rã.
53 — Ha'e rami avi xapy'a rei sacerdote
oexa pota rã hove rei va'e nda'ipyve ovyi ri
ijao re, neĩ ipuku-a rupi neĩ ipya rupi, neĩ
mba'emo pire gui ojapo pyre re voi ramo
54 sacerdote ojoi uka 'rã hove va'e oĩague,
ha'e sete ára peve ju omoĩ porã 'rã ha'e ae'i.
55 Ha'e gui ajukue hove rei va'e ojekuaa ague
ojoia rire sacerdote oexa pota rã ha'ekue'i
ae opyta ramo, nda'ipyve ovyi teĩ ha'eve'ỹ
va'e ae 'rã oiko. Oapypaa 'rã tata py. Ha'e
nunga ma lepra okaru va'e, hi'áry rupi e'ỹ
vy iguy rupi ojekuaa teĩ.
56 — Ha'e rami avi sacerdote oikuaa pota
vy xapy'a rei oexa 'rã ojoia rire oje'o ramo
omondoro 'rã ajukue gui, e'ỹ vy ipirekue
guigua gui, ipuku-a rupi e'ỹ vy ipya rupi
ojekuaa teĩ.
57 Ajukue re hove rei ovy va'e ojekuaa teri
ramo, ipuku-a rupi e'ỹ vy ipya rupi teĩ,
mba'emo pire gui ojapo pyre re teĩ lepra
ipy-ipyve va'erã ae. Oapypaa 'rã tata py
lepra ovyague.
58 Ha'e rami teĩ xapy'a rei ao re hove rei va'e
oĩa va'e, ipuku-a rupi e'ỹ vy ipya rupi teĩ,
e'ỹ vy mba'emo pire guigua teĩ ojoia rã hove
rei va'e ndojekuaavei ri ramo teĩgue ju 'rã
ojoia. Ha'e vy ma ha'eve va'e ju 'rã oiko.
59 Ha'e va'e lei ma vexa'i rague guigua re
hove rei va'e ojekuaa va'e regua, e'ỹ vy
ajukue iporãve va'e guigua re, ipuku-a rupi
e'ỹ vy ipya rupi ojekuaa, e'ỹ vy ipire gui
ojapo pyre re ojekuaa rire, ha'e nunga pe
"Ha'eve va'e" e'ỹ vy "Ha'eve'ỹ va'e" he'i
kuaa aguã.

14

Lepra gui okuera va'ekue regua lei oĩa

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Pova'e ojapo ukapy ma lepra gui
okuera va'ekue ojeky'a'oa ára guarã. Ha'e
rami rã peraa 'rã sacerdote-a py.
3 Ha'e ramo tekoa gui mombyry'i oipe'a vy
oexa pota 'rã. Xapy'a rei lepra oguereko
va'ekue gui okuera ma ramo
4 sacerdote oiky'a'o aguã ogueru ruka 'rã
mokoĩ guyra oikove reve ha'e ha'eve va'e,
ha'e gui peteĩ yvyra yary, havijukue pytã
va'e ha'e hissopo rogue.
5 Peteĩ guyra ma sacerdote ojuka uka 'rã
hyru nhae'ũ guigua py yy xyry omboyru
va'ekue áry.
6 — Ha'e gui mokoĩa guyra ju ogueru 'rã
oikove reve, ha'e gui yvyra yary, havijukue
pytã va'e, ha'e hissopo rogue. Ha'e vy
omoakỹmba 'rã guyra yy xyry áry ojuka
va'ekue ruguykue py.
7 Lepra gui ojeky'a'o uka va'e áry rupi ma
omboayvi 'rã sete-kue. Ha'e vy ixupe
"Ha'eve va'e" he'i 'rã, ha'e gui guyra oikove
va'e opoi ju 'rã tekoa e'ỹa áry rupi oveve ovy
aguã.
8 Ha'e gui ojeky'a'o uka va'e ojoi 'rã oao,
onhopĩmba 'rã opire rague ha'e javi, ha'e
ojau 'rã yy py. Ha'e vy ma ha'eve va'e ju

'rã oiko. Ha'e va'e rire oo ju 'rã tekoa py,
teĩ ngoo py tema ndoikei ranhe 'rã sete ára
peve.
9 Sete araa py ma o'a onhopĩmba 'rã oakã
gui, guendyva, ha'e guexa pykã rague
guive. Opire rague ha'e javi 'rã onhopĩmba.
Ha'e vy oao ojoi 'rã, ojau 'rã guive. Ha'e vy
ma ha'eve va'e ju 'rã oiko.

10 — Oito araa py ma ogueru 'rã mokoĩ
vexa'i ivaikue rei e'ỹ va'e, peteĩ vexa'i
kunha ivaikue rei e'ỹ va'e peteĩ ma'etỹ'i
va'e, ha'e mboapy ryru trigo ku'ikue
iporãve va'e mba'emo aju guigua ome'ẽ
mbyrã, azeite reve omonamba pyre, ha'e
gui peteĩ ryru azeite ju.
11 Ha'e gui sacerdote joky'a'o ukaa rupi oiko
va'e ma SENHOR renonde oexa uka 'rã ava
ojeky'a'o uka aguã ou va'e mba'emo ogueru
va'ekue ha'e javi reve, oguy nhemboaty
oĩaty rokẽ py.
12 Peteĩ vexa'i va'e regua ogueru vy ojuka
'rã mba'emo omboekovia aguã regua ome'ẽ
va'erã, azeite ryru reve. Ha'e nunga oupi
reve ombovava 'rã SENHOR renonde ome'ẽ
vy.
13 Ha'e gui vexa'i mboae ju 'rã ojuka. Jejavya
regua ha'e oapy vy ome'ẽmby ojukaaty
py ae ojuka, henda iky'a e'ỹ va'e py.
Mba'eta mba'emo omboekovia aguã regua
ome'ẽmby ha'e jejavya regua ma sacerdote
pe meme opyta, iky'a e'ỹ ete va'e.
14 Omboekovia aguã ome'ẽmby ruguykue
regua sacerdote ojopy vy ombovy 'rã
ojeky'a'o uka va'e nambi, ikuã guaxu ha'e
ipyxã guaxu oiporu kuaa regua re meme.
15 Azeite ju ojopy vy hyru gui onhoẽ 'rã opo
ijaxua regua mbyte py.
16 Opo ijaxua re azeite oĩ va'e py omoakỹ 'rã
okuã oiporu kuaa regua. Ha'e vy okuã py ju
omboayvipa 'rã sete-kue SENHOR renonde.
17 Azeite rembyrekue opo py oĩ teri va'e
regua ma sacerdote ombovy 'rã ojeky'a'o
uka va'e nambi, ikuã guaxu ha'e ipyxã
guaxu oiporu kuaa regua re meme,
mba'emo omboekovia aguã regua ome'ẽ
mbyrã ojuka uka va'ekue ruguy áry.
18 Ha'e rã azeite rembyrekue opo py oĩ va'e
ma sacerdote onhoẽ 'rã ojeky'a'o uka va'e
apyte re. Ha'e rami vy SENHOR renonde
sacerdote ojao'i uka 'rã ha'eve e'ỹague.

19 — Ha'e gui ma jejavya regua sacerdote
ome'ẽ vy ojao'i uka 'rã ojeky'a'o uka va'e
ha'eve e'ỹague. Ha'e va'e rire ma ojuka 'rã
oapy vy ome'ẽmby.
20 Ha'e nunga ome'ẽ 'rã altar áry mba'emo
aju guigua reve. Ha'e rami py sacerdote
ojao'i uka 'rã ava ha'eve e'ỹague. Ha'e ramo
ha'eve va'e ju 'rã oiko.
21 Xapy'a rei iporiaukue'i vy ha'e nunga
ha'e javi ndojoui ri vy ogueru 'rã peteĩ
vexa'i mba'emo omboekovia vy ome'ẽ aguã
oupi vy ombovava reve, ha'eve e'ỹague
ojao'i uka aguã. Ogueru avi 'rã peteĩ ryru
trigo iporãve va'e azeite reve omona mbyre
mba'emo aju guigua ome'ẽ aguã, ha'e peteĩ
ryru azeite,
22 ha'e gui mokoĩ jeruxi e'ỹ vy mokoĩ
apykaxu ojoua'i rami. Ha'e va'e regua pe-
teĩ ma jejavya regua ome'ẽ va'erã, ha'e rã
amboae ma oapy vy ome'ẽ va'erã.
23 Ha'e gui irundy meme ára ma ojeky'a'o
ukaa py sacerdote pe ogueru 'rã ha'e nunga
ha'e javi, oguy nhemboaty oĩaty va'e rokẽ
py, SENHOR renonde.
24 Sacerdote ma vexa'i mba'emo om-
boekovia aguã regua ome'ẽmby ha'e azeite
ryru ojopy vy oupi 'rã SENHOR renonde
ombovava reve ome'ẽ mbyrã.
25 Ha'e gui ma sacerdote ojuka 'rã
vexa'i mba'emo omboekovia aguã regua
ome'ẽmby. Ha'e vy mba'emo omboekovia
aguã vexa'i ojuka va'ekue ruguy ojopy vy
ombovy 'rã ojeky'a'o uka va'e nambi, ikuã
guaxu ha'e ipyxã guaxu oiporu kuaa regua
re meme.
26 Azeite onhoẽ 'rã opo ijaxua regua mbyte
re.
27 Ha'e vy opo ijaxua regua re azeite oĩ
va'e py okuã oiporu kuaa regua omoakỹ vy
omboayvi 'rã sete-kue SENHOR renonde.
28 Ha'e vy azeite opo py oĩ va'e regua om-
bovy 'rã ojeky'a'o uka va'e nambi apy, ikuã
guaxu ha'e ipyxã guaxu oiporu kuaa regua
re meme, mba'emo omboekovia aguã regua
ojuka pyre ruguy oikyty va'ekue áry.
29 Ha'e gui sacerdote po py azeite rembyre oĩ
va'e ma onhoẽ 'rã ojeky'a'o uka va'e apyte
re, SENHOR renonde ha'eve e'ỹague ojao'i
uka aguã.
30 Ome'ẽ 'rã peteĩ jeruxi e'ỹ vy peteĩ
apykaxu ha'e ojoua'i rami.
31 Ha'e va'e regua peteĩ ma jejavya regua
ome'ẽ 'rã, ha'e rã amboae ma mba'emo aju
guigua oapy vy ome'ẽmby reve guarã. Ha'e

rami py SENHOR renonde sacerdote ojao'i
uka 'rã ojeky'a'o uka va'e ha'eve e'ỹague.
32 Ha'e va'e lei ma lepra oguereko va'e gui
ojeky'a'o uka va'e rekorã, iporiaukue'i vy
ome'ẽ aguã ndojoui ramo.

Lepra oo re ojekuaa va'e regua lei oĩa

33 SENHOR aipoe'ive ju Moisés ha'e Arão
pe:
34 — Canaã yvy pendekoarã pendevy
ame'ẽ va'ekue py pevaẽ ma rire amongue
oo re xee amoĩ 'rã hu'ũmba rei va'e.
35 Ha'e ramo hoo va'e sacerdote pe
omombe'u vy "Mba'emo vaikue ko xero
re oĩ", he'i 'rã.
36 Ha'e ramo sacerdote oguenoẽ ukapa 'rã
opy gui, hu'ũ rei va'e oexa pota e'ỹ mbove,
oo py ikuai va'e ha'e javi omongy'apa e'ỹ
aguã. Ha'e rire mae ma sacerdote oo 'rã oo
re oikuaa pota aguã.
37 Oexa pota 'rã hu'ũ rei va'e. Xapy'a rei
oo mbotya re iovea hovy rei va'e e'ỹ vy
pytã reia ri ojekuaa oo mbotya guýryve oike
ramo ma
38 opy gui sacerdote oẽ vy omboty uka 'rã
sete ára peve.
39 Sete araa py sacerdote ou ju 'rã oexa pota
vy. Xapy'a rei oo mbotya re ipyve ri hu'ũ
rei va'e ojekuaa ramo ma
40 oo mbotya gui omboi uka 'rã ita hu'ũ rei
va'e oĩa, ha'e vy omombo uka 'rã tetã gui
mombyry'i peteĩ henda mba'emo ha'eve'ỹ
va'e omomboaty py.
41 Ha'e gui onhopĩ ukapa 'rã opy rupi
mbotya ikuai va'e ha'e javi rupi. Onhopĩ
va'ekue ku'ikue ma omombo 'rã tetã gui
mombyry'i peteĩ henda mba'emo ha'eve'ỹ
va'e omomboaty py.
42 Ha'e va'e rire ma ita mboae ojopy vy
omoĩa 'rã omboi ypyague py. Omoapomo
pyau va'ekue ojopy vy omboja 'rã oo re.
43 — Xapy'a rei ita omboia vy oo mbotya
onhopĩmba rire omboja jevy teĩ oo re hu'ũ
rei va'e ojekuaa jevy ri ramo
44 sacerdote oike ju 'rã oexa pota. Xapy'a rei
oo re hu'ũ rei va'e tuvixa-vixave ri vy ma
hu'ũ rei ovy va'e ae 'rã oĩ. Ha'eve'ỹ va'e ae
'rã opyta.
45 Ha'e rami rã oitypa 'rã oo, ita ha'e yvyra
omboipa 'rã, oo mbotya omboja va'ekue
voi. Ha'e nunga ogueraapaa 'rã tetã gui
mombyry, peteĩ henda mba'emo ha'eve'ỹ
va'e omomboaty py.
46 Oo omboty aguã jave py amongue oike vy
ha'eve'ỹ va'e avi 'rã oiko ka'aru peve.
47 Opy oke e'ỹ vy okaru va'ekue ma ojoi 'rã
oao.
48 — Ha'e rami avi oo omboja pyaupa rire
ha'e py sacerdote oike jevy vy oexa pota rã
oo re hu'ũ rei va'e ndatuvixave ovyi ri ramo
ixupe sacerdote "Ha'eve va'e" he'i 'rã, hu'ũ
rei va'e okanhy ma rire.
49 Ha'e gui oo oiky'a'o aguã ma ojopy 'rã
mokoĩ guyra, yvyra yary, havijukue pytã
va'e ha'e hissopo rogue.
50 Peteĩ guyra ojuka 'rã hyru nhae'ũ guigua
py yy xyry omboyru va'ekue áry.
51 Ojopy 'rã yvyra yary, hissopo rogue, havi-
jukue pytã va'e ha'e guyra oikove va'e. Ha'e
vy guyra ojuka va'ekue ruguy py omoakỹ
'rã yy oxyry va'e reve. Sete-kue 'rã om-
boayvi oo re.
52 Ha'e rami py oo oiky'a'o 'rã guyra
ruguykue, yy oxyry va'e, guyra oikove va'e,
yvyra yary, hissopo rogue ha'e havijukue
pytã va'e py guive.
53 Guyra oikove va'e ma tetã gui opoi 'rã
mombyry tekoa e'ỹa áry rupi oveve ovy
aguã. Ha'e rami vy oo ha'eve e'ỹague
oiky'a'o uka ma ramo ha'eve va'e ju 'rã
opyta.
54 — Ha'e va'e lei ma opa marãgua lepra
ha'e mba'eaxy tinha oguereko va'e regua,
55 ao re hu'ũ rei va'e oĩ va'e, ha'e oo re,
56 irurupa va'e re, ipeu ha'e iperea overa rei
va'e re,
57 penhombo'e aguã ha'eve va'e ha'e
ha'eve'ỹ va'e oikoa re. Ha'e va'e ma lei
lepra regua.

15

*Ava ha'e kunha re ha'eve'*ỹa oĩ va'e re
ijayvua

1 SENHOR aipoe'ive Moisés ha'e Arão pe:
2 — Pendeayvu Israel kuery pe, ha'e vy
aipopeje: Ava ma guive rã hete guigua
ndopytai ramo ha'eve'ỹ va'e 'rã oiko
ndopytaia káuxa.
3 Po rami 'rã ha'eve'ỹ va'e oikoa oikuaa
aguã regua, hete guigua ndopytaia káuxa.
Xapy'a rei hete gui ndopytai, e'ỹ vy
opytu'u-tu'u teĩ ha'eve'ỹ va'e ae 'rã oiko.
4 Tupa ha'e onhenoa py rei tema ha'eve'ỹ
va'e 'rã opyta, ndopytaia káuxa. Ha'e
mba'emo áry ha'e oĩague py rei ha'eve'ỹ
va'e avi 'rã opyta.

5 Hupa re ovy va'e rei tema ojoi 'rã oao, ha'e
ojau 'rã yy py. Ha'e vy ka'aru peve ha'eve'ỹ
va'e 'rã oiko.
6 Ha'e gui hete guigua opyta e'ỹ va'e
oguapyague py ri oguapy va'e tema ojoi 'rã
oao, ha'e ojau 'rã yy py. Ha'e vy ha'eve'ỹ
va'e 'rã oiko ka'aru peve.
7 hete guigua opyta e'ỹ va'e re ovy va'e tema
ojoi 'rã oao, ojau 'rã guive yy py, ha'e oiko
'rã ha'eve'ỹ va'e ka'aru peve.
8 Xapy'a rei amongue ha'eve va'e re ava hete
guigua opyta e'ỹ va'e onyvõ ramo ha'e va'e
voi ojoi 'rã oao, ha'e ojau 'rã yy py, ha'e vy
ka'aru peve oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e.
9 Kavaju kupe árygua hete guigua opyta e'ỹ
va'e oĩague voi opyta 'rã ha'eve'ỹ va'e.
10 Mba'emo iguýry oĩ va'e re opoko va'e rei
tema oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e ka'aru peve.
Ha'e rã ha'e nunga reraare voi ojoi 'rã oao,
ha'e ojau 'rã yy py, ha'e vy oiko 'rã ha'eve'ỹ
va'e ka'aru peve.
11 Amongue re hete guigua opyta e'ỹ va'e
ojepoei e'ỹ re opokoa va'ekue ma ojoi 'rã
oao, ha'e ojau 'rã yy py, ha'e vy oiko 'rã
ha'eve'ỹ va'e ka'aru peve.
12 Hyru yapo guigua re hete guigua opyta e'ỹ
va'e opokoague ma ombovoa 'rã. Ha'e rã
hyru yvyra guigua ri ramo ma ojoipa 'rã yy
py.
13 — Ha'e gui hete guigua opyta e'ỹ va'e
okuera ju ma vy oipapa 'rã sete ára peve
ojeky'a'o uka aguã. Ha'e gui ojoi 'rã oao
ha'e ojaupa 'rã guete ha'e javi rupi yy xyry
py. Ha'e vy ma ha'eve va'e ju 'rã oiko.
14 Irundy meme araa py ma ogueraa 'rã
mokoĩ jeruxi e'ỹ vy mokoĩ apykaxu. Ha'e
vy ojexa uka 'rã SENHOR renonde py, oguy
nhemboaty oĩaty rokẽ py. Ha'e vy sacer-
dote pe ome'ẽ 'rã mokoĩ guyra,
15 ha'e va'e omboaxa aguã. Jypygua ma
ome'ẽ 'rã jejavya regua, ha'e rã amboae
ma oapy vy ome'ẽmby. Ha'e rami SEN-
HOR renonde sacerdote ojao'i uka 'rã hete
guigua opyta e'ỹ va'e ha'eve e'ỹague.
16 — Ha'e gui ava xapy'a rei ijay ndopytai
rei rive vy ma ojau 'rã yy py guete ha'e javi
rupi, ha'e vy oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e ka'aru
peve.
17 Ijao e'ỹ vy ipire re ijay ovyague oĩ ramo
ojoipa 'rã yy py, ha'e vy opyta 'rã ha'eve'ỹ
va'e ka'aru peve.
18 Xapy'a rei peteĩ ava kunha reve
joguerekoa py ojapo ri vy mokoĩve 'rã ojau
yy py, ha'e vy ha'eve'ỹ va'e 'rã ikuai ka'aru
peve.
19 — Kunha va'e gueko re oiko ramo heko
ae ri oiko ramo sete ára peve 'rã oiko gueko
re. Hexe ovy va'e rei ha'eve'ỹ va'e 'rã oiko
ka'aru peve.
20 Gueko re oikoa pukukue re oke oupyague
ha'e oguapyague rei tema ha'eve'ỹ va'e 'rã
opyta.
21 Hupa re ovy va'e rei tema ojoi 'rã oao, ha'e
ojau 'rã yy py. Ha'e vy oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e
ka'aru peve.
22 Mba'emo áry oĩague re opoko va'ekue voi
ojoi 'rã oao, ha'e ojau 'rã. Ha'e vy oiko 'rã
ha'eve'ỹ va'e ka'aru peve.
23 Hupa e'ỹ vy oguapyague áry mba'emo itui
va'e re opoko va'ekue ma oiko 'rã ha'eve'ỹ
va'e ka'aru peve.
24 Xapy'a rei gueko re oiko va'e reve ava
joguereko vy ma ha'eve'ỹ va'e 'rã oiko sete
ára peve. Tupa onhenoague voi opyta 'rã
ha'eve'ỹ va'e.
25 — Ha'e gui kunha ma heko ojekuaa
vaipa ete mbovy ára rei e'ỹ, ha'e ramiaty
py e'ỹ va'eri, ha'e'ỹ vy gueko re oikoaty
gui oaxave ri vy ko'ẽ nhavõ gueko re oikoa
ja oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e, gueko re ae oikoa
rami.
26 Gueko re oiko va'e tupa okea va'e ma
ha'eve'ỹ va'e 'rã opyta gueko re ae oikoaty
rami ae. Mba'emo áry oĩague va'e tema
opyta avi 'rã ha'eve'ỹ va'e, gueko re oikoaty
rami ae.
27 Ha'e va'e re ovy va'ekue ma oiko 'rã
ha'eve'ỹ va'e. Ha'e rami vy ojoi 'rã oao, ha'e
ojau 'rã yy py. Ha'e vy oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e
ka'aru peve.
28 Ha'e rami avi heko opyta ri ramo oipapa
'rã sete ára peve ju, ha'e gui ma ha'eve va'e
ju 'rã oiko.
29 Oito araa py ma ojopy 'rã mokoĩ jeruxi
e'ỹ vy mokoĩ apykaxu, ha'e vy ogueru 'rã
sacerdote pe oguy nhemboaty oĩaty rokẽ
py.
30 Peteĩ ma sacerdote omboaxa 'rã jejavya
re, ha'e rã amboae ma oapy vy ome'ẽmby.
Ha'e va'e rupi SENHOR renonde sacerdote
ojao'i uka 'rã gueko re oiko va'e ha'eve
e'ỹague.
31 — Ha'e rami Israel kuery gui peipe'a
ukapa 'rã ha'eve e'ỹague, ha'e va'e gui oiko
vai e'ỹ aguã xembojeroviaaty ha'e kuery
mbyte oĩ va'e omongy'aague re.

32 — Ha'e va'e lei ma hete guigua ndopy-
taia, ha'e ijay ndopytai rei rivea re ha'eve'ỹ
va'e oiko va'e regua,
33 ha'e kunha gueko re oikoa py oiko axy
va'e regua, ava e'ỹ vy kunha teĩ hete guigua
opyta e'ỹ va'e, ha'e gui ava reve gueko re
oiko va'e joguereko va'e regua guive.

16

Jejavya ojao'i ukaa ára regua

1 SENHOR ijayvu Moisés pe, mokoĩ Arão
ra'y kuery SENHOR renonde py onhemboja
vy oiko vai rire.
2 Ha'e vy SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Aipo're nderyke'y Arão pe, toike riae
eme henda iky'a e'ỹ va'e py ajukue okẽ
regua rovai, xeayvu ryru áry imbotya teko
vai ambogueaty oĩ va'e renonde, omano
xapy'a e'ỹ aguã, mba'eta xee ae imbotya áry
ajexa uka 'rã arai rupi.
3 Pova'e nunga reve anho 'rã Arão oike
henda iky'a e'ỹ va'e py: peteĩ vaka ra'y
jejavya re ome'ẽ va'erã, ha'e vexa'i oapy vy
ome'ẽmby.
4 Onhemonde 'rã kamixa puku ajukue
iporãve va'e guigua iky'a e'ỹ va'e py, ha'e
kaxõ voi ajukue iporãve va'e guigua 'rã
oiporu opire ao'iarã, oku'a rupi ojokua
'rã ajukue iporãve va'e guigua avi, ha'e
vy ngorarã ajukue iporãve va'e guigua
oimama mbyre py. Ha'e va'e ao ma iky'a
e'ỹ va'e meme. Yy py ojaupa ma vy
onhemonde 'rã.
5 Israel kuery po gui ojopy 'rã mokoĩ kavara
ojejavyague re ome'ẽ va'erã, ha'e gui peteĩ
vexa'i oapy vy ome'ẽ va'erã.
6 — Vaka ra'y jejavya regua ome'ẽ va'erã
Arão ogueru vy ha'e ae ojejavyague ranhe
'rã ojao'i uka, ha'e gui ngoo pygua kuery
ojejavyague ju.
7 Mokoĩve kavara ojopy vy ogueru 'rã
imo'amy SENHOR renonde oguy nhem-
boaty oĩaty rokẽ py.
8 Mokoĩve kavara re oexa 'rã xortea. Peteĩ
ma SENHOR peguarã opyta, ha'e rã amboae
kavara ma omondouka pyrã.
9 Kavara SENHOR peguarã opyta va'ekue ma
Arão omovaẽ vy ojuka 'rã jejavya regua
ome'ẽ va'erã.
10 Ha'e rã kavara omondouka pyrã ma
oikove reve 'rã oexa uka SENHOR renonde,
ha'e va'e rupi jejavya ojao'i uka aguã, ha'e
gui tekoa e'ỹa katy omondoukaa aguã.

*Sacerdote yvateve va'e ha'e ae ojejavyague re ome'*ẽa regua

11 — Ha'e gui Arão ogueru 'rã vaka ra'y
ha'e ae ojejavyague ranhe ojao'i uka aguã,
ha'e gui ngoo pygua kuery ojejavyague ju.
Ha'e vy ojuka 'rã ojejavyague reguarã.
12 SENHOR renonde altar oĩ va'e áry gui
oguenoẽ 'rã tapyĩ heakuã porã va'e oapyaty
renyẽ, ha'e gui mokoĩ po renyẽ heakuã
porã va'e omongu'i porã mbyre. Ha'e va'e
ogueroike 'rã ajukue okẽ regua rovai.
13 Xee SENHOR renonde omoĩ 'rã heakuã
porã va'e tata py, hataxĩgue ojao'i aguã
xeayvu ryru mbotya teko vai ambogueaty
áry rupi, omano xapy'a e'ỹ aguã.
14 Ha'e gui vaka ra'y ruguykue ojopy vy okuã
py omboayvipa 'rã ayvu ryru mbotya áry
rupi. Ha'e gui hyru mbotya renonde rupi ju
sete-kue 'rã omboayvi huguykue okuã py.

*Heta va'e kuery ojejavyague re ome'*ẽa regua

15 — Ha'e va'e rire ma ojuka 'rã kavara
heta va'e kuery ojejavyague re ome'ẽ aguã.
Huguykue ma ogueroike 'rã ajukue okẽ
regua rovai. Huguykue py ojapo 'rã vaka
ra'y ruguykue py ojapoague rami ae. Om-
boayvi 'rã ayvu ryru mbotya teko vai am-
bogueaty áry rupi, ha'e henonde rupi.
16 Ha'e rami py ojao'i uka 'rã Israel kuery
henda iky'a e'ỹ va'e omongy'aague, ha'e
kuery ojejavya ha'e heko vaia ha'e javi
káuxa. Ha'e rami ae avi oiky'a'o uka 'rã
oguy nhemboaty oĩaty ha'e kuery mbyte oĩ
va'e omongy'apaague gui.
17 Peteĩve ava ndopytai 'rã oguy nhemboaty
oĩaty py henda iky'a e'ỹ va'e py sacerdote
oike jave jejavya ojao'i uka aguã, ha'e ae
ojejavyague ranhe ojao'i uka ma vy oẽ e'ỹa
ja, ha'e gui ngoo pygua kuery ha'e Israel
kuery ha'e javi ojejavyague ju.
18 Ha'e gui oẽ vy SENHOR renonde altar oĩa
py oo vy oiky'a'o uka avi 'rã omongy'aague
oĩ va'e gui. Ha'e rami vy vaka ra'y ha'e
kavara ruguykue ojopy vy ombovy 'rã altar
rakua ikuai va'e yvýry rupi.
19 Okuã py sete-kue 'rã huguykue omboayvi
'rã altar áry. Ha'e rami py oiky'a'o uka 'rã
Israel kuery omongy'aague gui.
20 — Ha'e gui ma henda iky'a e'ỹ va'e,
oguy nhemboaty oĩaty ha'e altar oiky'a'o
ukapa ma rire ogueru ruka 'rã kavara
oikove va'e.

21 Arão opo jovaive omoĩ 'rã kavara oikove
va'e akã áry. Hi'áry omombe'u 'rã Israel
kuery reko vaia, nonhe'ẽ rendui ha'e oje-
javyague ha'e javi. Kavara akã áry ha'e
nunga omoĩmba ma vy ogueraa uka 'rã
peteĩ ava po rupi, ha'e rami aguã omoĩ
mbyre pe.
22 Ha'e rami ha'e kuery reko vaia kavara ojee
ae ogueraapa 'rã peteĩ yvy avave rei noĩa
py. Tekoa e'ỹa py 'rã ava opoi kavara.

23 — Ha'e va'e rire Arão oike jevy 'rã oguy
nhemboaty oĩaty py. Ha'e vy omboipa 'rã
ao ajukue iporãve va'e guigua henda iky'a
e'ỹ va'e py oike aguã omoĩ va'ekue. Ha'e py
ae 'rã oejapa.
24 Ojau 'rã yy py peteĩ henda iky'a e'ỹa py,
ha'e vy onhemonde 'rã oao ae'i py. Ha'e
vy oẽ ju vy oapy vy ome'ẽ 'rã ha'e ae oje-
javyague, ha'e heta va'e kuery ojejavyague
guive. Ha'e rami vy ojao'i uka 'rã.
25 Ome'ẽ mbyrã ojuka va'ekue kyrakue ma
ojejavyague re oapypa avi 'rã altar áry.
26 Ha'e gui kavara reraa-are ma ojoi 'rã oao
ha'e ojaupa 'rã yy py. Ha'e gui ma ovaẽ ju
'rã tekoa py.
27 Ha'e rã vaka ra'y ha'e kavara ojejavyague
regua ome'ẽ va'ekue ma huguykue henda
iky'a e'ỹ va'e py jejavya ojao'i uka aguã
ogueroike rire hetekue peraa ju 'rã tekoa
gui mombyry'i. Ipirekue, ho'okue ha'e
hepoxikue ha'e javi 'rã oapypa.
28 Ha'e va'e rapyare ma ojoi 'rã oao, ha'e ojau
'rã yy py. Ha'e gui ma ovaẽ ju 'rã tekoa py.

Jejavya ojao'ia ára ma'etỹa nhavõ oje-
upity aguã regua

29 — Pova'e nunga ma penderekorã oeja
pyre raka'e rã peve guarã. Ha'e gui sete
jaxya va'e dez araa py ma pejexavai 'rã
penenhe'ẽ py, ndapejapoi 'rã mba'eve, neĩ
ha'e py aegua, neĩ amboae regua penem-
byte rupi ikuai va'e.*
30 Mba'eta ha'e va'e ára ma ojao'ia 'rã pe-
jejavyague, pendeky'a'o aguã. Ha'e ramo
xee SENHOR renonde pejeky'a'opa 'rã peje-
javyague ha'e javi gui.
31 Ha'e va'e sábado ára ma xevy pe ete 'rã
pepytu'u ha'e pejexavai aguã penenhe'ẽ py.
Ha'e va'e ma penderekorã oeja pyre raka'e
rã peve guarã.
32 Ha'e gui nguu rekovia sacerdote-rã om-
boaxaa vy hexe azeite omoĩ mbyre ae 'rã
ojao'i uka pejejavyague, ao ajukue iporãve
va'e guigua iky'a e'ỹ va'e py onhemonde
reve.
33 Ha'e rami vy ojao'i uka 'rã henda iky'a
e'ỹ va'e, oguy nhemboaty oĩaty ha'e altar
re ha'eve'ỹa oĩ va'ekue. Ojao'i uka avi 'rã
sacerdote kuery ha'e heta va'e kuery ha'e
javi re oĩ va'ekue.
34 Ha'e va'e ma penderekorã raka'e rã peve
guarã oeja pyre, ma'etỹa nhavõ Israel kuery
ojejavyague ojao'ia aguã — he'i.

Ha'e ramo Arão ojapopa Moisés pe SEN-
HOR omombe'u ukaague rami.

17

Mymba ojuka aguã regua lei oĩa

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

2 — Ndeayvu ke Arão, ta'y kuery ha'e
Israel kuery ha'e javi pe. Ha'e vy aipo're: Po
rami SENHOR ojapo uka vy aipoe'i va'ekue:
3 Israel kuery regua ma guive rã xevy
peguarã teĩ vaka ra'y e'ỹ vy vexa'i, ha'e'ỹ vy
kavara mba'e ojuka amboae tekoa py, e'ỹ vy
tekoa gui mombyry'i,
4 oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py ogueru
'rãgue py xee SENHOR pe ome'ẽ aguã, ha'e
va'e ava pe "Jojukaa" 'ea 'rã. Huguy omoẽ
rire ha'e va'e ava oipe'aa 'rã heta va'e kuery
mbyte gui.
5 Mba'eta Israel kuery ma mymba tekoa
rovai rupi ojuka 'rãgue py ogueru 'rã SEN-
HOR pe oexa uka aguã, oguy nhemboaty
oĩaty rokẽ py ae. Ha'e rami rã sacerdote
ome'ẽ 'rã SENHOR pe peteĩ rami ikuaia
reguarã.
6 Huguykue sacerdote omboayvipa 'rã oguy
nhemboaty oĩaty rokẽ rexei SENHOR pegua
altar oĩ va'e áry. Ha'e rã ikyrakue ma
oapypa 'rã, heakuã porã rã SENHOR ojou
porã aguã.
7 Anha kuery pe rive nda'evevei ome'ẽ aguã
mymba, mba'eta ha'e nunga pe rive on-
hembotavy uka okuapy. Ha'e va'e ma pen-
derekorã oeja pyre raka'eve rã ikuai va'e
peguarã.

8 — Ha'e nunga rupi aipo're ha'e kuery pe:
Ava ma guive rã Israel kuery va'e regua e'ỹ
vy amboae regua penembyte ikuai va'e teĩ

* 16:29 Onhe'ẽ py ojexavai ojejavyague re, ha'e okaru e'ỹ re ikuai.

mba'emo oapy, e'ỹ vy mymba ome'ẽ aguã
ojuka aguã
9 oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py e'ỹ ogueru
ramo SENHOR pe ome'ẽ aguã, ha'e va'e ma
oipe'aa 'rã heta va'e kuery mbyte gui.

Mymba ruguykue ho'u e'ỹ aguã re ijayvua

10 — Ava ma guive rã Israel kuery regua
e'ỹ vy amboae guigua penembyte rupi ikuai
va'e teĩ huguykue ho'u ramo ma hovai
apu'ã vy aipe'a 'rã heta va'e kuery mbyte
gui.
11 Mba'eta temimoingo rekovea ma huguy re
ae oĩ. Huguy ma ame'ẽ uka va'e altar áry
pendereko vaiaty pejao'i uka aguã. Mba'eta
huguy re vy ae 'rã ajao'i, tekove rekovia.
12 Ha'e nunga rupi aipoa'e ae ma Israel kuery
pe: "Peẽ kuery va'e regua neĩ peteĩve to'u
eme huguykue, neĩ amboae regua penem-
byte ikuai va'e voi to'u eme", ha'e va'ekue.
13 Ava ma guive rã Israel kuery va'e regua,
e'ỹ vy amboae regua penembyte rupi ikuai
va'e teĩ, mymba e'ỹ vy guyra ojuka vy
huguy omoẽmba rive 'rã, ha'e yvy ku'i py
ju 'rã ojao'i.

14 — Mba'eta temimoingo ha'e javi
rekovea ma huguy re ae oĩ. Ha'e nunga rupi
ae aipoa'e va'ekue Israel kuery pe: "Xo'o
ma guive rã pe'u eme huguykue, mba'eta
temimoingo ha'e javi rekovea ma huguy re
ae oĩ. Ho'u va'e rei tema oipe'aa 'rã", ha'e
va'ekue.
15 Ha'e py aegua, e'ỹ vy amboae regua teĩ,
mymba omano rive va'ekue e'ỹ vy om-
boa'ypa pyre ri ho'u rire ojoi 'rã oao, ha'e
ojau 'rã yy py. Ha'e vy ha'eve'ỹ va'e 'rã oiko
ka'aru peve. Ha'e va'e rire ma ha'eve va'e ju
'rã oiko.
16 Ha'e rami teĩ oao ndojoi neĩ yy py ndojaui
ri ramo hexe ae 'rã oĩ ojejavyague re opaga
aguã.

18

Amboae reve itavy rei va'e re ijayvua

1 SENHOR aipoe'ive Moisés pe:

2 — Ndeayvu Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Xee ma SENHOR Penderuete.
3 Pendekuai eme Egito yvy pendekuaiague
pygua kuery reko rami, neĩ Canaã yvy katy
xee rogueraa henoinya pygua kuery reko
rami ma voi. Ha'e kuery reko rami pen-
dekuai eme.
4 Xee aipotaa rami ae 'rã pendekuai, xeayvu
aeja va'ekue pejapo, ha'e va'e rupi anho
peiko aguã. Xee ma SENHOR Penderuete.
5 Ha'e nunga rupi xeayvua ha'e ajapo uka
va'ekue rupi ae 'rã pendekuai. Mba'eta ha'e
va'e ayvu amongue ojapopa ri vy oikove 'rã
hexe vy. Xee ma SENHOR.*

6 — Ava ma guive rã nda'evei guetarã
kunha reve ae ojejavy aguã. Xee ma SEN-
HOR.
7 Ejejavy eme nderu pe, ndexy reve peje-
javya rupi. Ha'e ma ndexy ae. Ejejavy eme
hexeve.
8 Ejejavy eme ndexy anga reve, nderu pe voi
rejejavy e'ỹ aguã.
9 Ejejavy eme nereindy reve. Xapy'a rei
nderu rajy e'ỹ vy ndexy memby, pendero
py aegua e'ỹ vy pendero gui mombyry
guigua teĩ ejejavy eme hexeve.
10 Ejejavy eme ndera'y rajy e'ỹ vy nderajy
memby reve, ndero'o pe ae rejejavy e'ỹ
aguã.
11 Ejejavy eme nderu ra'yxy memby, nderu
gui oiko va'ekue reve, nereindy ae oiko
ramo.
12 Ejejavy eme nderu reindy reve, nderu
retarã ae oiko ramo.
13 Ejejavy eme ndexy kypy'y reve, ndexy
retarã ae oiko ramo.
14 Ejejavy eme nderu ryvy pe ta'yxy reve
rejejavya rupi, ndexy'y ae oiko ramo.
15 Ejejavy eme ndera'y ra'yxy reve, ndera'y
ra'yxy ae oiko ramo. Ejejavy eme hexeve.
16 Ejejavy eme nderyke'y e'ỹ vy nderyvy
ra'yxy reve, nderyke'y e'ỹ vy nderyvy pe
rejejavy e'ỹ aguã.
17 Ejejavy eme peteĩ kunha ha'e imemby
reve avi. Ha'e ejopy eme ndera'y rajy
neĩ nderajy memby hexeve rejejavy aguã.
Ha'e kuery ma neretarã kuery ae ramo ma
ha'eve'ỹ ete 'rã.
18 Ndera'yxy ae rereko reve eraa eme am-
boae kunha ndera'yxy jevyrã, joe nda'ija'ei
e'ỹ aguã. Ndera'yxy ae oikovea ja nda'evei
amboae re rejejavy aguã.

Ojeguarupy rupi anho joguereko va'e re ijayvua

19 — Enhemboja eme kunha gueko re
oikoa ja, hexeve renheno aguã.
20 Enheno eme neirũ ra'yxy reve, hexeve vy
renhemongy'a e'ỹ aguã.

* 18:5 Romanos 10.5, Gálatas 3.12

21 Ndeguigua kuery peteĩve ma emboaxa
eme Moloque pe rive, remongy'a rei e'ỹ
aguã Nderuete rery. Xee ma SENHOR.*
22 Enheno eme ava reve kunha reve rami.
Ha'e nunga ma ojeguarupy ete.
23 Neĩ mymba reve voi nerenhenoi 'rã, hex-
eve vy renhemongy'a e'ỹ aguã. Kunh-
ague ma voi nda'evei mymba re onhemboja
vy hexeve ojejavy aguã. Ha'e nunga ma
ha'eve'ỹ ete.
24 — Neĩ peteĩve ha'e va'e regua py en-
hemongy'a eme, mba'eta ha'e nunga ha'e
javi py amboae regua kuery onhemongy'a
okuapya re aipe'apa 'rã penerenonde gui.
25 Ha'e rami vy ha'e kuery oyvy ae
omongy'apa. Ha'e ramo aju vy ha'e va'e
yvy re aikuaa pota vy yvy gui amondyipa
'rã ha'e py ikuai va'e.
26 Ha'e rã peẽ kuery ma pejapo 'rã ajapo uka
va'e ha'e xeayvu aeja va'ekue ha'e javi. Neĩ
peteĩve ojeguarupy amboae kuery ikuaia
regua pejapo eme, peẽ ha'e py aegua kuery,
neĩ amboae regua penembyte rupi ikuai
va'e voi.
27 Mba'eta ha'e va'e regua ojeguarupy ha'e
javi ma peẽ kuery peju e'ỹ mbove ha'e va'e
yvy re ikuai va'e ojapo raka'e. Ha'e rami vy
oyvy omongy'apa.
28 Peẽ ma pendekuai eme pendeyvy pe-
mongy'aa rupi, peẽ kuery voi pendepe'apaa
e'ỹ aguã ha'e gui, peju e'ỹ mbove ha'e py
ikuai va'e oipe'apaague rami ae avi.
29 Ha'e va'e regua ojeguarupy rupi ikuai
va'e, ha'e nunga apoare rei tema oipe'apaa
'rã heta va'e kuery mbyte gui.
30 Ha'e nunga rupi xereve guarã aeja va'ekue
rupi anho 'rã pendekuai. Pejapo eme
neĩ peteĩve ojeguarupy peju e'ỹ mbove
ikuai va'e ojapo va'ekue, penhemongy'a e'ỹ
aguã. Xee ma SENHOR Penderuete.

19

Lei regua omombe'u porãve jevyague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Ndeayvu Israel kuery pavẽ pe. Ha'e
vy aipo're: Peiko iky'a e'ỹ va'e, mba'eta xee
SENHOR Penderuete ma iky'a e'ỹ va'e aiko.
3 Peteĩ-teĩ pemboete 'rã pendexy ha'e pen-
deru, ha'e pemboete avi 'rã xevygua sábado
ára. Xee ma SENHOR Penderuete.
4 Peiko eme mba'emo ra'angaa pe, neĩ pe-
japo eme penderuete ra'angaarã mba'emo
ryku gui. Xee ae ma SENHOR Penderuete.
5 — Ha'e gui xee SENHOR reve peteĩ rami
nhandekuaia regua peme'ẽ vy ma pendejou
porã aguã rami 'rã peme'ẽ.
6 Peme'ẽa árave 'rã pe'u, ha'e ko'ẽgue jevy.
Ha'e rã mboapy araa py ma peapypa 'rã
ndape'upai va'ekue.
7 Mboapy araa py ri ho'u va'e ma
ojeguarupy ae 'rã opyta, ha'e ome'ẽ mbyre
voi ndajou porãi 'rã.
8 Ha'e nunga ho'u va'e rei tema hexe ae
'rã oĩ ojejavyague re opaga aguã, xee SEN-
HOR pegua iky'a e'ỹ va'e nombovarei rire.
Ha'e nunga rupi oipe'aa 'rã heta va'e kuery
mbyte gui.
9 — Ha'e gui ndeyvy re renhotỹ va'ekue
remono'õ vy nemba'ety rembe rupi ner-
emono'õ katuĩ'i 'rã, neĩ hary reity rive
va'ekue voi neremono'õi 'rã nemba'ety gui.
10 Neremono'õ jevyi 'rã nde'uvaty rupi, neĩ
nderejopyi 'rã uva'a reity rive va'ekue. Ha'e
nunga ha'e javi reja 'rã iporiaukue'i ha'e
amboae regua kuery pe. Xee ma SENHOR
Penderuete.
11 — Nemonda eme, ndeapu eme, neĩ em-
botavy eme neirũ kuery.
12 Eura rive eme xerery rupi, Penderuete
rery nerembovare e'ỹi aguã. Xee ma SEN-
HOR.
13 — Emoingo axy rei eme neirũ kuery,
ha'e kuery gui nemonda eme guive.
Omba'eapo va'e kuery peguarã ndepo py
topyta eme ko'ẽ peve.
14 — Ndeayvu vai eme ijapyxa e'ỹ va'e
re, neĩ hexa pyxo e'ỹ va'e renonde emoĩ
eme onhepyxanga aguã. Ha'e rami 'rãgue
py Penderuete renonde rejererokyjea rupi
eiko. Xee ma SENHOR.
15 — Mba'emo re reikuaa potaa py
ejoguereko eme ha'eve e'ỹa rami. Ema'ẽve
eme iporiaukue'i re, eayvuve rei eme guive
oguerekopa rei va'e kuery. Ha'evea rami
meme 'rã reikuaa pota neirũ kuery reko re.
16 — Enhomoangeko rei eme heta va'e
kuery mbyte rupi. Eiko eme neirũ kuery
rekove reipe'a ukaa rupi. Xee ma SENHOR.
17 — Ndea'e e'ỹ eme nderyke'y e'ỹ vy
nderyvy kuery re ndepy'a py. Ha'e rami avi

* 18:21 Tuuete ra'angaa Moloque ma amboae regua kuery ombojerovia vy ixupe gua'y kuery ae 'rã omboaxa tata rupi ojuka aguã (20.1-5; 2 Reis 23.10; Jeremias 7.31, 32.35).

ndeayvu ete 'rã neirũ pe, ha'e ramia py rive
ndee voi rejejavy e'ỹ aguã.
18 — Ejepy eme joe, neĩ ndejee emoĩ eme
neirũ kuery va'e regua pe ndevaia. Ha'e
rami 'rãgue py reayvu 'rã neirũ ndee ae
rejeayvua rami. Xee ma SENHOR.*
19 — Reiko 'rã xeayvua aeja va'ekue rupi
anho. Eja eme nerymba kuery joegua e'ỹ-
e'ỹ re ta'y aguã. Nemba'ety py enhotỹ eme
mba'emo ra'yĩ mokoĩ regua. Enhemonde
eme guive ao joegua e'ỹ-e'ỹ guigua py.
20 — Amongue onheno 'rã escrava kunha
amboae ava re omenda aguã rami oiko
va'e reve, teĩ imerã mba'eve ndopagai
teri escrava oikoa gui opoi aguã. Ha'e
ramo mokoĩve ombopia 'rã. Ha'e rami avi
ndojukaai 'rã, mba'eta escrava oikoa gui
ndopoiai teri ramo.
21 Ha'e ramia py ava va'e ojejavyague om-
boekovia aguã ogueru peteĩ vexa'i xee SEN-
HOR pe oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py.
22 Ha'e ramo mba'emo omboekovia aguã
regua vexa'i ome'ẽ va'e py ma sacerdote
ojao'i uka 'rã ojejavyague SENHOR renonde.
Ha'e ramo ojejavyague operdoa 'rã.
23 — Ha'e gui pendeyvyrã va'ekue re pen-
dekoa ma vy opa marãgua yvyra hi'a va'e
penhotỹ ramo nda'evei ranhe 'rã hi'a pe'u
aguã. Mboapy ma'etỹ peve nda'evei 'rã,
ndape'ui 'rãe.
24 Ha'e gui irundy ma'etỹa re ma hi'a ha'e
javi peikuaa 'rã iky'a e'ỹ va'ea, ha'e SENHOR
pe peme'ẽmba 'rã perovy'aa rupi anho.
25 Peteĩ nhiruĩ ma'etỹa py mae ma 'rã pe'u
hi'a, ha'e rami py hi'ave aguã. Xee ma
SENHOR Penderuete.
26 — Ndape'ui 'rã xo'o huguykue reve.
Penemba'ekuaa eme, penemba'evyky rei
eme guive.
27 — Pejaya eme pende'a ijapu'a'i aguã
rami, neĩ pejaya eme penerendyva apy
rupi.*
28 Omanoa rã penhekyxĩmba rei eme pen-
dero'o rupi, penhembojeguapa rei eme
guive. Xee ae ma SENHOR.
29 — Pembojejavy eme penderajy kuery
itavy rei va'e ikuai aguã, pendeyvy ha'e javi
rupi penhembotavy vy teko vai rupi anho
pendekuai e'ỹ aguã.
30 Pemboete 'rã xevygua sábado ára, ha'e
xevygua henda iky'a e'ỹ va'e. Xee ma
SENHOR.
31 — Peo eme omanogue mboayvua kuery
re, neĩ imba'ekuaa va'e kuery re. Peka eme,
ha'e kuery reve vy penhemongy'a e'ỹ aguã.
Xee ma SENHOR Penderuete.
32 — Pepu'ã pe'amy hi'a xiĩmba'i va'e
renonde py, pemboete 'rã tujakueve ikuai
va'e. Penderuete renonde avi peiko pe-
jerokyjea rupi. Xee ma SENHOR.
33 — Amboae regua pendeyvy re ikuai va'e
pemoingo axy rei eme.
34 Amboae regua penembyte ikuai va'e
pereko 'rã pẽa py aegua perekoa rami.
Pemboaxy 'rã peẽ ae penhemboaxya rami,
mba'eta Egito yvy re amboae regua peẽ voi
peiko rire. Xee ma SENHOR Penderuete.

Deuteronômio 25.13-16

35 — Pejokore eme joeko re peikuaa potaa
py, neĩ yvyra'i py mba'emo pea'ã vy,
mba'emo pepejaa py, neĩ hyru py mba'emo
pea'ãa py.
36 Mba'emo opejaa, ipoyia, ajaka ha'e galão
ma ha'evea'i ramigua meme 'rã peiporu.
Xee ma SENHOR Penderuete Egito yvy gui
penerenoẽmbaare.
37 Pendekuai 'rã xeayvua aeja va'ekue ha'e
javi rupi, pejapopa 'rã ajapo uka va'ekue.
Xee ma SENHOR.

20

Nhomoingo axyague repy re ijayvua

1 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
2 — Aipo're avi 'rã Israel kuery pe: Ava ma
guive rã Israel kuery e'ỹ vy amboae regua
peẽ kuery mbyte rupi ikuai va'e Moloque
pe gua'y kuery omboaxa ramo pejuka 'rã.
Pendeyvy re pendekuai va'e ae 'rã pejapipa
ita py.*
3 Ha'e va'e rovai xee voi apu'ã vy aipe'a
'rã heta va'e kuery mbyte gui, mba'eta
Moloque pe gua'y kuery ae omboaxa vy
omongy'a xevygua henda iky'a e'ỹ va'e,
ha'e nombovarei xerery iky'a e'ỹ va'e.
4 Xapy'a rei pendeyvy re pendekuai va'e
penderexa pemboty 'rã pexa e'ỹ aguã
amongue gua'y kuery Moloque pe omboaxa
rã, ha'e rami vy ndapejukai 'rã.

* 19:18 Mateus 5.43, 19.19, 22.39; Marcos 12.31; Lucas 10.27; Romanos 13.9; Gálatas 5.14; Tiago 2.8 * 19:27 Ha'e jave py amboae regua kuery ma omanoa rã ipy'a vai vy ojaya 'rã o'a ijapu'a'i aguã rami, ha'e opa marã 'rã onhekyxĩmba rei (21.5; Deuteronômio 14.1-2). * 20:2 Levítico 18.21

5 Ha'e ramo ma xee ae 'rã apu'ã ha'e
va'e ava ha'e hoo pygua kuery ha'e javi
rovai. Aipe'apa 'rã heta va'e kuery mbyte
gui, hexeve Moloque pe onhembotavy uka
va'ekue ha'e javi guive.

6 — Ha'e gui amongue oo 'rã omanogue
mboayvua kuery pe oporandu aguã, ha'e
rami e'ỹ vy imba'evyky va'e kuerya py oo
'rã ha'e kuery reve vy onhembotavy uka
aguã. Ha'e ramo ha'e va'e rovai xee ae apu'ã
vy aipe'a 'rã heta va'e kuery mbyte gui.
7 Ha'e nunga rupi pejeky'a'o uka ke iky'a e'ỹ
va'e peiko aguã, mba'eta xee ma SENHOR
Penderuete.
8 Peiko ete 'rã xeayvua aeja va'ekue rupi,
pejapopa ete. Xee ma SENHOR xevygua
iky'a e'ỹ va'erã penemoingo va'e.
9 Mava'e rã rei ava nguu e'ỹ vy oxy re
ijayvu vai ramo pejuka 'rã. Nguu e'ỹ vy
oxy re ijayvu vai rire hexe ae 'rã oĩ huguy
pemoẽague re opaga aguã.*

10 — Oirũ ra'yxy reve ava itavy ramo pe-
juka 'rã, kunha itavy va'ekue voi.
11 Nguu ra'yxy reve ava onheno vy ojejavy
nguu pe ae. Ha'e rã mokoĩve 'rã pejuka.
Ha'e kuery re ae 'rã oĩ huguy pemoẽague re
opaga aguã.
12 Gua'y ra'yxy reve ava onheno ramo pe-
juka 'rã mokoĩve, nda'eveipa va'e ojapo
rire. Ha'e kuery re ae 'rã oĩ huguy
pemoẽague re opaga aguã.
13 Ha'e gui ava meme ri kunha rami
joguereko va'e ma mokoĩve ojapo okuapy
ojeguarupy. Pejuka 'rã. Ha'e kuery re ae 'rã
oĩ huguy pemoẽague re opaga aguã.
14 Xapy'a rei peteĩ ava joguereko 'rã peteĩ
kunha ha'e ixy reve. Ha'e ramo ha'eve'ỹ
va'e ae. Peapypa 'rã ava ha'e kunhague,
penembyte ha'e rami ete teko vai ojapoa
ve'ỹ aguã.
15 Mymba reve ri ava itavy ramo pejuka 'rã,
pejuka avi 'rã mymba.
16 Kunha ri mymba re onhemboja vy hexeve
ojejavy ramo pejuka 'rã kunha va'e ha'e
mymba avi. Ha'e kuery re ae 'rã oĩ huguy
pemoẽague re opaga aguã.

17 — Xapy'a rei peteĩ ava ogueraa 'rã
gueindy nguu rajy va'e, ha'e e'ỹ vy oxy
memby, hexeve ojejavy aguã. Ha'e ramo
ma ha'eve'ỹ va'e ae. Ha'e kuery oipe'apaa
'rã heta va'e kuery mbyte gui. Gueindy reve
ae ojejavy rire hexe ae 'rã oĩ ojejavyague re
opaga aguã.
18 Xapy'a rei peteĩ kunha gueko re oiko
va'eri ava oguereko vy ojejavy 'rã. Heko
regua oexa, ha'e kunha va'e voi gueko
regua oexa uka rire mokoĩve oipe'aa 'rã
heta va'e kuery mbyte gui.
19 Ha'e rami ae avi ejejavy eme ndexy kypy'y
e'ỹ vy nderyke reve, neĩ nderu reindy reve
voi. Neretarã ae'i reve rejejavy rire ndere
ae 'rã oĩ rejejavyague re opaga aguã.
20 Oxy'y reve ava onheno vy otuty pe voi
ojejavy. Hexe ae 'rã oĩ ojejavyague re opaga
aguã. Ha'e rami vy omano 'rã ta'y ve'ỹ re.
21 Guyvy e'ỹ vy guyke'y ra'yxy reve ri ava
joguereko vy ha'eve'ỹ va'e ae oiko, guyke'y
e'ỹ vy guyvy pe ojejavy rire ta'y ve'ỹ re 'rã
oiko.

22 — Ha'e nunga rupi peiko 'rã xeayvua
aeja va'ekue ha'e javi rupi, pejapopa
ajapo uka va'ekue, yvy pendekuai aguã py
rogueraa ague gui pendepe'apaa e'ỹ aguã.
23 Pendekuai eme penerenonde gui aipe'a
va'ekue regua ikuaia rami, mba'eta ha'e
nunga ha'e javi ha'e kuery ojapo va'e. Ha'e
nunga rupi ae xee ajou vai.
24 Ha'e rã peẽ kuery pe ma aipoa'e ae ma:
Ha'e va'e yvy re ae 'rã pendekoa, pen-
dekoarã ae ame'ẽ, yvy kamby ha'e ei oata
e'ỹa. Xee ma SENHOR Penderuete yvy
regua kuery mbyte gui pendepe'aare.
25 Ha'e nunga rupi aỹ peikuaa 'rã mymba
ha'e guyra ha'eve va'e ha'e ha'eve'ỹ va'e
reve joo ramigua e'ỹa. Penhemoingo eme
ojeguarupy mymba re rive, guyra, e'ỹ vy
yvy áry rupi onhembotyryry ovy va'e re
rive, mba'eta ha'e rami ikuai va'e pendegui
aipe'a rire ha'eve'ỹ va'e memea peikuaa
aguã.
26 Iky'a e'ỹ va'e 'rã peiko xevy guarã,
mba'eta xee SENHOR iky'a e'ỹ va'e aiko
ramo, ha'e yvy regua kuery mbyte gui
roipe'a xevy guarã ae pendekuai aguã.

27 — Ha'e gui ava e'ỹ vy kunha
teĩ omanogue mboayvua, ha'e'ỹ vy
imba'evykya rupi oiko va'e pejuka 'rã.
Pejapipa 'rã ita py. Ha'e kuery re ae 'rã
oĩ huguy pemoẽague re opaga aguã.

21

Sacerdote kuery regua lei oĩa

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

* 20:9 Mateus 15.4, Marcos 7.10

— Ndeayvu Arão ra'y kuery sacerdote
ikuai va'e pe. Ha'e vy aipo're: Sacerdote
kuery ma nda'evei onhemongy'a aguã heta
va'e kuery ikuaia py omano va'ekue re
opokoa py,
2 hetarã ae'i re e'ỹ ramo, ixy, tuu, ta'y, tajy,
tyvy e'ỹ vy tyke'y ae'i,
3 ha'e heindy ae'i voi kunhataĩ'i omenda e'ỹ
teri va'e retekue re opoko vy onhemongy'a
teĩ ha'eve avi.
4 Heta va'e kuery renondegua sacerdote
kuery ikuai va'e vy nda'evei onhemongy'a
rive aguã, ha'eve'ỹ va'e oiko e'ỹ aguã.
5 Sacerdote kuery ma oakã nombopire
rei 'rã, guendyva voi ndojayai 'rã, non-
hekyxĩmba rei 'rã guive guete rupi.
6 Ha'e kuery ma Nguuete pegua iky'a e'ỹ
va'e 'rã ikuai, Nguuete rery nombovareai
aguã rami e'ỹ, mba'eta SENHOR pe ae
mba'emo oapy vy omboaxa, tembi'u SEN-
HOR pegua guive. Ha'e vy iky'a e'ỹ va'e 'rã
ikuai.
7 Ha'e kuery ma gua'yxyrã ndojoui 'rã
kunha itavy rei va'e, e'ỹ vy omboetepy e'ỹ.
Ndojoui 'rã ime omoxẽ va'ekue, mba'eta
sacerdote ma iky'a e'ỹ va'e, Nguuete pe ete
oiko va'e.
8 Ha'e nunga rupi remboaxa 'rã xevy guarã,
Nguuete pegua tembi'u me'ẽa ikuai ramo.
Ha'e kuery ikuai 'rã iky'a e'ỹ va'e, mba'eta
xee SENHOR pendeky'a'oa aiko va'e ma
iky'a e'ỹ va'e aiko.
9 Peteĩ sacerdote rajy onhembotavy reia py
omboetepy e'ỹ onhemoingoa ma nguu voi
nomboete ukai vy. Ha'e ramo oapypaa 'rã.

10 — Ha'e gui sacerdote yvateve va'e ma
tyvy kuery mbyte gui oiporavo vy inhakã re
onhoẽa azeite SENHOR pe omboaxaa aguã
regua, ha'e ao iky'a e'ỹ va'e py onhemonde
aguã oiky'a'oa ramo ma nomoatyrõ e'ỹi 'rã
o'a, neĩ nomondoroi 'rã oao.
11 Neĩ nonhembojai 'rã teĩve tetekue re, neĩ
tuu e'ỹ vy ixy ae omano teĩ ha'e non-
hemongy'ai 'rã hetekue re.
12 Ha'e ma noẽi 'rã henda iky'a e'ỹ va'e gui,
nombovare e'ỹi 'rã Nguuete pegua henda
iky'a e'ỹ va'e, hexe azeite Tuuete pe nhom-
boaxaa aguã regua omoĩa rire. Xee ma
SENHOR.
13 Gua'yxyrã ma kunhataĩ'i omenda e'ỹ teri
va'e anho 'rã ojou.
14 Gua'yxyrã ndojoui 'rã imeve'ỹ va'e, neĩ
opoi pyre, omboetepy e'ỹ neĩ itavy rei va'e,
ha'e rami 'rãgue py kunhataĩ'i omenda e'ỹ
teri va'e ha'e kuery va'e regua ae 'rã ojou
gua'yxyrã,
15 ha'e rami vy amboae kuery mbyte gua'y
kuery nombovare e'ỹi aguã, mba'eta xee
SENHOR ae aiko xevygua iky'a e'ỹ va'erã
amoingo va'e — he'i.
16 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
17 — Ndeayvu 'rã Arão pe. Ha'e vy aipo're:
Neramymino kuery, aỹ guive ikuai va'erã
voi, ha'e kuery va'e regua re ivaikue reia
oĩa va'e nonhembojai 'rã SENHOR Nguuete
peguarã tembi'u omboaxa aguã.
18 Peteĩve ava hexe ivaikue reia oĩa va'e
nonhembojai 'rã: ava hexa pyxo e'ỹ va'e,
e'ỹ vy ipy xogue va'e, hova pẽgue'i va'e, e'ỹ
vy hete vaikue'i va'e,
19 ipy e'ỹ vy ipo opẽ va'ekue,
20 ojero'a rei'i va'e, kyrĩ'i rei va'e, e'ỹ vy hexa
ra'yĩ huũa xiĩ'i va'e, hemomba va'e, ipire
ijaipa rei va'e, ha'e'ỹ vy ha'yĩ opu va'ekue.
21 Peteĩve ava sacerdote Arão ramymino
va'e regua teĩ hexe ivaikue reia oĩ ramo
nonhembojai 'rã SENHOR pe mba'emo oapy
vy omboaxa aguã. Hexe ivaikue reia
oĩ ramo nonhembojai 'rã Nguuete pegua
tembi'u omboaxa aguã.
22 Ha'e rami avi ha'e va'e regua ma Nguuete
pegua tembi'u ho'u teĩ ha'eve, tembi'u iky'a
e'ỹ va'e, iky'a e'ỹ ete va'e teĩ.
23 Ha'e rami teĩ hexe ivaikue reia oĩ ramo
ndoikei 'rã ajukue okẽ regua katy'i peve,
neĩ novaẽi 'rã altar oĩa peve, xevygua henda
iky'a e'ỹ va'e nombovare e'ỹi aguã, mba'eta
xee ma SENHOR xevygua iky'a e'ỹ va'erã
amoingo va'e — he'i.
24 Ha'e rami Moisés ijayvu Arão, ta'y
kuery ha'e Israel kuery ha'e javi pe.

22

Tembi'u ha'eve va'e regua lei oĩa

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Aipo're Arão ha'e ta'y kuery pe
mba'emo iky'a e'ỹ va'e Israel kuery xevy
ome'ẽ va'ekue re topena rive eme, xerery
iky'a e'ỹ va'e nombovare e'ỹi aguã. Xee ma
SENHOR.
3 — Aipo're avi ha'e kuery pe: Peẽ kuery
ha'e peneramymino kuery ikuai va'e regua
teĩ hexe ha'eve'ỹa oĩ teri reve mba'emo
iky'a e'ỹ va'e xee SENHOR pe Israel kuery

ome'ẽ va'ekue re onhemboja ramo oipe'aa
'rã xerenonde gui. Xee ma SENHOR.
4 Arão ramymino kuery regua teĩ lepra
oguereko, e'ỹ vy hete guigua opyta e'ỹ
va'e ndo'ui 'rã tembi'u iky'a e'ỹ va'e,
ojeky'a'opa e'ỹa ja. Ha'e rami ae avi
mba'emo ha'eve'ỹ va'e re opoko va'e avi,
tetekue re ovy va'ekue, e'ỹ vy ijay opyta e'ỹ
xapy'a va'e,
5 ha'e'ỹ vy onhembotyryry va'e re opoko
vy ha'eve'ỹ va'e oiko va'ekue, e'ỹ vy ava
ndojeky'a'o ukai teri va'e re, mba'emo re
rei tema ovy vy ha'eve'ỹ va'e 'rã oiko.
6 Ha'e nunga re opoko va'ekue rei tema oiko
avi 'rã ha'eve'ỹ va'e ka'aru peve. Ha'e rami
vy tembi'u iky'a e'ỹ va'e ho'u aguã nda'evei,
yy py ojaupa ranhe e'ỹa ja.
7 Ha'e gui kuaray oike ma jave ha'eve va'e ju
'rã oiko. Ha'e vy 'rãe ho'u temibi'u iky'a e'ỹ
va'e, ixupe guarã va'ekue ae ramo.
8 Sacerdote kuery ndo'ui avi 'rã mymba
omano rive va'ekue e'ỹ vy omboa'ypa pyre,
ha'e nunga py onhemongy'a e'ỹ aguã. Xee
ma SENHOR.
9 Ha'e kuery ma xereve guarã aeja va'ekue
rupi 'rã ikuai, ha'e kuery omano e'ỹ aguã
ojejavya re opaga aguã oĩ va'e káuxa, ha'e
kuery ae onhemongy'a rire. Xee ma SENHOR iky'a e'ỹ va'erã amoingo va'e.

10 — Ha'e rã amboae regua peteĩve ndo'ui
'rã tembi'u iky'a e'ỹ va'e. Sacerdote kuerya
py oke vy ou va'e, neĩ ixupe omba'eapo va'e
kuery ma voi ndo'ui 'rã.
11 Ha'e rami avi xapy'a rei sacerdote operáta
re ae 'rã ojogua escravo-rã. Ha'e va'e regua
ma ha'eve 'rã ha'e nunga gui ho'u aguã.
Hopy ae oiko'i va'ekue voi hexeve okaru avi
'rã hembi'u re.
12 Ha'e rami teĩ sacerdote rajy amboae regua
re ri omenda vy ndokaruvei 'rã iky'a e'ỹ
va'e ome'ẽ mbyre re.
13 Ha'e rami avi xapy'a rei sacerdote rajy
imeve'ỹ va'e oiko, ha'e e'ỹ vy opoi pyre,
ha'e imemby e'ỹ teri vy nguu ro py ju ojevy
'rã kunhataĩ jave oikoague py. Ha'e vy ma
ha'eve 'rã nguu rembi'u re ju okaru aguã.
Ha'e rã amboae regua ma peteĩve nda'evei
ha'e nunga re okaru aguã.
14 Xapy'a rei amongue oikuaa pota e'ỹ re
mba'emo iky'a e'ỹ va'e ho'u 'rã. Ha'e rami
ri vy ma ha'ekue regua áryve ome'ẽve ju
'rã sacerdote pe, peteĩ nhiruĩ ikuai nhavõ
áry peteĩ-teĩ ju 'rã ome'ẽve iky'a e'ỹ va'ekue
repy.
15 Sacerdote kuery nda'evei nombovarei
aguã mba'emo iky'a e'ỹ va'e SENHOR pe
Israel kuery ome'ẽ va'e,
16 mba'eta ha'e rami ri vy ojapo 'rã hexe
ae ojejavyague re opaga aguã oĩ aguã rami,
mba'emo iky'a e'ỹ va'e ho'uague káuxa,
mba'eta xee ma SENHOR iky'a e'ỹ va'erã
amoingo va'e.

*Mymba ivaikue rei e'*ỹ va'e anho ome'ẽ
aguã re ijayvua
17 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
18 — Ndeayvu Arão ha'e ta'y kuery pe,
ha'e Israel kuery ha'e javi pe. Ha'e vy
aipo're: Xapy'a rei Israel kuery va'e regua,
ha'e'ỹ vy amboae regua Israel kuery mbyte
rupi ikuai va'e ogueru 'rã mba'emo ome'ẽ
va'erã, onhemboayvuague ojapopaa regua
mba'e, e'ỹ vy onhenhandua'i rami ome'ẽ
va'e. Ha'e nunga SENHOR pe oapy vy ome'ẽ
va'erã ogueru ramo
19 xee ajopy 'rã mymba ava ivaikue rei e'ỹ
va'e anho, vaka ra'y, vexa'i e'ỹ vy kavara.
20 Ha'e rã mymba ivaikue rei va'e ma
napeme'ẽi 'rã, mba'eta ha'e nunga ma xee
ndajopyi 'rã pendepo gui.
21 Ha'e gui xapy'a rei xee SENHOR pe
amongue ome'ẽ 'rã peteĩ rami ikuaia regua,
onhemboayvuague ojapopaa regua, e'ỹ vy
onhenhandua'i rami ome'ẽ teĩ, vaka ra'y,
e'ỹ vy guymba kuery mboae guigua. Ha'e
ramo mymba ajopy aguã ma ivaikue rei e'ỹ
va'e. Ha'e va'e re neĩ peteĩ henda py ivaikue
reia oĩ aguã nda'evei.
22 Ha'e rã oexa e'ỹ va'e, ikarẽgue'i, e'ỹ
vy hova pẽgue'i va'e, ijai vaikue va'e,
hemomba va'e, e'ỹ vy ipire rupi iove rei
va'e, ha'e nunga ma nda'evei xee SENHOR
pe peme'ẽ aguã, neĩ altar áry ma voi nape-
moĩ 'rã xee SENHOR pe peapy aguã.
23 Ha'e rami avi vaka ra'y e'ỹ vy vexa'i
hete vaikue'i va'e ha'eve 'rã penhenhan-
dua'i rami peme'ẽ aguã, ha'e rã penhem-
boayvuague pejapopaa reguarã ma nda-
jopyi 'rã.
24 SENHOR pe napeme'ẽi 'rã mymba ha'yĩ
raxy va'e, omou'ũ mbyre, oa'yĩjo pyre,
ha'e'ỹ vy ojaya pyre. Ha'e nunga pejapo
eme yvy pendekuaia re.
25 Neĩ amboae regua kuery po gui pejopy
eme avi ha'e nunga mymba Penderuete
pegua tembi'u peme'ẽ aguã, mba'eta

ivaikuea oĩa káuxa nda'evevei ae ma. Ha'e
nunga ma ndajopyi 'rã pendepo gui.
26 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
27 — Vaka ra'y, e'ỹ vy vexa'i oiko'i rire ma
sete ára peve 'rã oiko ixya py. Oito ára
guive mae ha'eve xee SENHOR pe peapy vy
peme'ẽ aguã. Ha'e ramo ma xee ajopy 'rã.
28 Vaka, e'ỹ vy vexa'i teĩ peteĩ'i ára pyve
pejuka eme mokoĩve imemby reve.
29 SENHOR perovy'aa rupi mba'emo peme'ẽ
vy ma pendejou porã aguã rami peme'ẽ.
30 Ha'e va'e árave pe'upa 'rã. Mba'eve pe-
moembyre eme ko'ẽ jevy guarã. Xee ma
SENHOR.
31 Ha'e nunga rupi peiko 'rã ajapo uka
va'ekue rupi, pejapopa 'rã. Xee ma SENHOR.
32 Pembovare e'ỹ eme xerery iky'a e'ỹ va'e,
mba'eta Israel kuery mbyte aikuaa uka 'rã
iky'a e'ỹ va'e aikoa. Xee ma SENHOR iky'a
e'ỹ va'erã penemoingo va'e.
33 Egito yvy gui roguerupa va'ekue Pen-
deruete aiko aguã. Xee ma SENHOR.

23

SENHOR pegua ngaru ikuai va'e re ijayvua

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Ndeayvu 'rã Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Ngaru SENHOR peguarã oa'angaa
pyre ma peikuaa uka 'rã iky'a e'ỹ va'e
memea penhemboaty aguã. Pova'e ma
xevygua ngaru ikuai va'e.

Êxodo 23.12

3 — Seis ára re pemba'eapo 'rã. Ha'e
rã sete araa ma sábado, xevygua pepytu'u
ha'e penhemboaty aguã ára iky'a e'ỹ va'e.
Mba'eve py napemba'eapoi 'rã, mba'eta
sábado SENHOR pegua ára, mamo rã peikoa
rupi rei.

Êxodo 23.14,15; 34.18; Deuteronômio 16.1-8

4 — Pova'e ma ngaru SENHOR oa'anga
va'ekue meme, ára iky'a e'ỹ va'e penhem-
boaty aguã. Peikuaa uka 'rã oa'angaague
ára ojeupity nhavõ.
5 Jypy'igua jaxy re, catorze araa py, ka'aru'i
ma jave ojeupity 'rã SENHOR pegua Páscoa
ára.
6 Ha'e va'e jaxy re ae quinze araa py oiko
'rã SENHOR pegua ngaru mbojape imbovua
revegua e'ỹ va'e regua. Sete ára peve 'rã
pe'u mbojape imbovua revegua e'ỹ.
7 Jypy'ia ára ma pejapo 'rã nhemboaty iky'a
e'ỹ va'e. Ha'e vy pemba'eapo eme mba'eve
py.
8 Sete ára re peme'ẽ 'rã mba'emo SENHOR pe
peapy vy. Ha'e gui sete araa py ma oiko 'rã
nhemboaty iky'a e'ỹ va'e. Pemba'eapo eme
mba'eve py.

Êxodo 23.16; 34.22,26

9 SENHOR aipoe'ive Moisés pe:
10 — Ndeayvu Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Yvy ame'ẽ va'ekue re pevaẽ ma vy
pemono'õ 'rã mba'emo penhotỹ va'ekue.
Mba'emo aju pemono'õ va'e gui ma sac-
erdote pe peru 'rã jypy'i pejokua va'ekue
regua iporãgueve peme'ẽ va'erã.
11 Ha'e va'e jokuaa sacerdote oupi reve om-
bovava 'rã SENHOR renonde, pendejou porã
aguã.
12 Sábado ára rire'i 'rã sacerdote oupi reve
ombovava. Mba'emo aju ojokua pyre oupia
ára ae 'rã peme'ẽ avi peteĩ vexa'i ivaikue
rei e'ỹ va'e, peteĩ ma'etỹ oguereko va'e,
SENHOR pe peapy vy peme'ẽ aguã.
13 Ha'e gui mba'emo aju guigua peme'ẽ
va'erã mokoĩ ryru trigo iporãve va'e azeite
reve omona mbyre. Ha'e va'e ma peapy vy
peme'ẽ 'rã, heakuã porã rã SENHOR ojou
porã aguã. Peru avi 'rã peteĩ ryru vinho
ixupe penhoẽ va'erã.
14 Ndape'ui 'rã mbojape, trigo maimbe, neĩ
mba'emo ra'yĩngy, Penderuete pe peme'ẽ
va'erã peru e'ỹa ja. Ha'e rami aguã ma
raka'e rã peve aeja va'ekue penderekorã,
pendekuaia rupi ha'e javi guarã ae.

Deuteronômio 16.9-12

15 — Ha'e gui peipapa 'rã ára, sábado
ára rire'i jokuaa oupi reve ombovava pyrã
perua ára guive peipapa 'rã sete semana
ha'e javi re.
16 Ha'e gui sete-a sábado rire'i ára guive ma
cinqüenta ára jevy 'rã peipapa. Ha'e gui ma
peru ju 'rã SENHOR pe mba'emo aju guigua
peme'ẽ va'erã.
17 Pendekoa gui peru 'rã mokoĩ mbojape
oupi reve ombovava pyrã. Mokoĩ ryru trigo
gui 'rã pejapo. Imbovua reve 'rã pemboj y.
Ha'e va'e ma jypy'igua SENHOR pe peme'ẽ
va'erã.
18 Ha'e gui mbojape reve peme'ẽ avi 'rã
sete vexa'i ra'y ivaikue rei e'ỹ va'e, peteĩ
ma'etỹ'i va'e meme, ha'e peteĩ vaka ra'y,
ha'e gui mokoĩ vexa'i. Ha'e nunga peapy
uka vy peme'ẽ 'rã SENHOR pe, peteĩ rami
pendekuaia regua ha'e vinho penhoẽ va'e
reve. Peapy uka vy 'rã peme'ẽ, heakuã porã
rã SENHOR ojou porã aguã.

19 Ha'e gui peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã peje-
javyague re, ha'e mokoĩ vexa'i peteĩ ma'etỹ
va'e ju 'rã peme'ẽ peteĩ rami pendekuaia
reguarã.
20 — Ha'e nunga ma sacerdote oupi reve
ombovava 'rã, trigo jypygua gui mbojape
pejapo va'ekue reve. Ha'e nunga SENHOR
renonde oupi reve ombovava pyrã peme'ẽ,
mokoĩ vexa'i ra'y reve. Ha'e nunga ma SEN-
HOR pegua iky'a e'ỹ va'e, sacerdote kuery
ho'u va'erã.
21 Ha'e va'e árave oikuaa uka 'rã nhemboaty
aguã ára iky'a e'ỹ va'erã. Pemba'eapo eme
mba'eve py. Ha'e va'e ma ojapo uka pyre
raka'e rã peve guarã, pendekuaia ha'e javi
rupi, ha'e peneramymino kuery ikuai va'e
peguarã avi.
22 — Ha'e gui pendeyvy re penemba'ety
rupi pemono'õ vy ndapeo jevyi 'rã pen-
emba'ety rembe rupi gui peruve aguã, neĩ
hary peity rive va'ekue pemono'õ eme.
Tove iporiaukue'i ha'e amboae regua kuery
peguarã. Xee ma SENHOR Penderuete —
he'i.
23 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
24 — Ndeayvu Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Sete jaxya re ijypy'ia ára py ma
oiko 'rã xevy pepytu'u ha'e penema'endu'a
aguã ára. Mimby guaxu pemonhe'ẽ 'rã
penhemboaty aguã, ára iky'a e'ỹ va'e ramo.
25 Mba'eve py pemba'eapo eme. Ha'e rami
'rãgue py SENHOR pe 'rã peru peapy vy
peme'ẽ va'erã.

Jejavya ojao'ia aguã ára re ijayvua

26 SENHOR aipoe'ive Moisés pe:
27 — Ha'e gui ha'e va'e sete jaxya va'e re,
dez araa py ma ojeupity 'rã jejavya ojao'ia
aguã ára. Oiko 'rã nhemboaty iky'a e'ỹ va'e,
penenhe'ẽ py pejexavaia rupi pendekuai
aguã. Ha'e rami vy SENHOR pe peru 'rã
peapy vy peme'ẽ va'erã.
28 Ha'e va'e ára ma mba'eve py
napemba'eapoi 'rã, pejejavyague ojao'ia
aguã ára, SENHOR Penderuete renonde
pejejavyague pejao'i uka aguã ae.
29 Ha'e va'e ára onhe'ẽ py ojexavaia rupi e'ỹ
ikuai va'e oipe'aa 'rã heta va'e kuery mbyte
gui.
30 Ha'e va'e ára mba'emo py omba'eapo va'e
ma xee ae amokanhy 'rã heta va'e kuery
mbyte gui.
31 Mba'eve py napemba'eapoi 'rã. Ha'e va'e
ma ojapo uka pyre raka'e rã peve guarã
peneramymino ikuai va'e peguarã, pen-
dekuaia ha'e javi rupi.
32 Sábado ára rami oiko 'rã xevy pe pepytu'u
aguã ára, penenhe'ẽ py pejexavaia rupi
peiko aguã. Ha'e va'e jaxy re nove araa py
ka'arukue guive, ha'e ko'ẽ jevy ka'aru peve
ma pepytu'u 'rã sábado ára pemboetea
rami.

Ngaru oikoa ára oguy'i py ikuai aguã re ijayvua

33 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
34 — Ndeayvu Israel kuery pe, ha'e vy
aipo're: Sete jaxya va'e re quinze araa py
ma oiko 'rã SENHOR pegua ngaru oguy'i py
peĩ aguã regua. Sete ára re 'rã oiko.
35 Jypy'ia ára ma oiko 'rã nhemboaty iky'a
e'ỹ va'e. Ha'e rami vy mba'eve py
napemba'eapoi 'rã.
36 Sete ára re 'rã SENHOR pe peme'ẽ
mba'emo peapy vy. Oito araa py ju 'rã
oiko nhemboaty iky'a e'ỹ va'e, SENHOR pe
peme'ẽ aguã mba'emo peapy vy. Ixupe
penhemboaty aguã ára ramo mba'eve py
napemba'eapoi 'rã.
37 — Ha'e va'e ha'e javi ma SENHOR pegua
ngaru oiko aguã ára oa'anga pyre. Oje-
upity nhavõ peikuaa uka 'rã nhemboaty
iky'a e'ỹ va'erã, SENHOR pe peme'ẽ aguã
mba'emo peapy vy, tata py oapya va'erã,
mba'emo aju guigua, mymba ojukaa va'erã,
ha'e mba'emo rykue onhoẽa va'erã, peteĩ-
teĩ regua ma hi'ára py porã 'rã peme'ẽ.
38 Oiko avi 'rã SENHOR pegua sábado ára,
ha'e mba'emo peme'ẽ aguã ára, ha'e
penhemboayvuague pejapopaa regua, ha'e
SENHOR pe mba'emo penhenhandua'i rami
peme'ẽ aguã ha'e javi.
39 — Ha'e gui sete jaxya re quinze ára
py ma pendeyvy re penhotỹ va'ekue'a pe-
mono'õmba ma vy sete ára re pejapo 'rã
ngaru SENHOR pe. Jypy'ia ára, ha'e gui oito
araa py ju 'rã oiko xevy pepytu'u aguã.
40 Jypy'ia ára py ma peru 'rã yvyra'a
iporãgueve va'e, pindo rogue, yvyra rogue
porãgue, ha'e salgueiro yy rembe rupi hi'aĩ
va'e rogue guive. Ha'e rami vy sete ára re
pevy'a 'rã SENHOR Penderuete renonde.
41 Ha'e rami vy pejapo 'rã ngaru SENHOR
pegua, sete ára re ma'etỹa nhavõ. Ha'e va'e
ma ojapo uka pyre raka'e rã peve guarã,
peneramymino kuery ikuai va'e peguarã.
Sete jaxya py ae 'rã pejapo.

42 Sete ára peve 'rã peĩ oguy'i yvyra rogue
gui pejapo va'ekue guýry. Israel kuery
regua ha'e javi toĩ oguy'i py,
43 peneramymino kuery oikuaa aguã,
mba'eta Egito yvy gui Israel kuery xee
anoẽmba jave ajapo karamboae oguy'i
guýry ikuai aguã rami. Xee ma SENHOR
Penderuete — he'i.
44 Ha'e rami Israel kuery pe Moisés
omombe'u porãve ngaru SENHOR pegua
oa'angaague ára.

24

Êxodo 27.20,21

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Ndeayvu Israel kuery pe ogueru aguã
azeite ete'i oliveira onhami mbyre guigua
tataendy reguarã, ha'e rami vy hexakã riae
oiny aguã ogue e'ỹ re.
3 Ha'e va'e re ma Arão opena porã 'rã oikovy
oguy nhemboaty oĩaty py SENHOR ayvu
oĩaty renonde, ajukue okẽ regua kyvõ rupi,
ka'aru guive ko'ẽgue peve. Ha'e va'e ma
raka'e rã peve guarã ojapo uka pyre pener-
amymino kuery ikuai va'e peguarã.
4 SENHOR renonde tataendy 'y ouro ete'i gui
ojapo pyre áry ikuai 'rã hendy va'e. Ha'e
va'e re ha'e opena riae 'rã oikovy.

SENHOR pegua mesa áry mbojape oĩ va'e re ijayvua

5 — Ha'e gui trigo iporãve va'e rejou vy re-
japo 'rã doze mbojape. Peteĩ-teĩ ma mokoĩ
ryru gui 'rã rejapo.*
6 Ha'e gui mesa ouro guigua va'e áry remoĩ
'rã mokoĩ ryxy rupi. Peteĩ-teĩ ryxy rupi ma
mboapy meme 'rã remoĩ SENHOR renonde.
7 Peteĩ-teĩ ryxy áry rupi ma remoĩ 'rã
heakuã porã va'e. Ha'e va'e ma mbojape
ha'e javi rekovia oapy vy ome'ẽa 'rã SEN-
HOR pe.
8 Sábado nhavõ Arão omoatyrõ porã'i 'rã
SENHOR renonde. Ojapo riae 'rã Israel
kuery re vy, raka'e rã peve xereve guarã
aeja va'ekue rami vy.
9 Ha'e va'e mbojape ma Arão ha'e ta'y kuery
peguarã, henda iky'a e'ỹ va'e py ae ho'u
okuapy aguã, mba'eta iky'a e'ỹ ete va'e ha'e
kuery pe, SENHOR pe mba'emo oapy vy
ome'ẽ mbyre revegua, raka'e rã peve guarã
ajapo ukaague rami vy.

SENHOR re ijayvu vai va'e opaga aguã re ijayvua

10 Ha'e gui Israel kuery mbyte peteĩ oiko
Israel regua pi'a, Egito pygua ra'y. Ha'e va'e
ava Israel regua pi'a va'e ma Israel regua ae
reve joe opu'ã ha'e kuery rekoa py.
11 Israel regua pi'a va'e ma ojejavy vy ijayvu
vai SENHOR rery re. Ha'e ramo Moisés oĩa
py oguerua. Ixy ma Dã regua Dibri rajy
Selomite.
12 Ha'e rã ava va'e nhuã py ombotya hekorã
SENHOR oikuaa uka e'ỹa ja.
13 Ha'e rami rã SENHOR aipoe'i Moisés pe:
14 — Peipe'a ijayvu vai va'ekue pendekoa
gui mombyry'i. Ha'e ramo inhakã áry hen-
duare kuery ha'e javi tomoĩ opo. Ha'e gui
heta va'e kuery ha'e javi 'rã ojapipa ita py.
15 — Aipo're Israel kuery pe: Mava'e rã rei
Nguuete re ijayvu vai va'e ma hexe ae 'rã oĩ
ojejavyague re opaga aguã.
16 SENHOR rery re ijayvu vai va'ekue ma
pejuka 'rã. Peẽ kuery ha'e javi 'rã pejapi
ita py. Amboae regua kuery, e'ỹ vy Israel
regua ae teĩ SENHOR rery re ijayvu vai ramo
ojukaa 'rã.
17 Jojuka va'e rei tema ojukaa avi 'rã.
18 Ha'e rã mymba jukaare ma amboae ju 'rã
ome'ẽ hekovia, ha'ekue ramigua ete'i.
19 Amongue va'e rei joupe ojapo vai ri ramo
joe ojapoague re pejapo avi 'rã hexe:
20 nhomopẽague re pemopẽ avi 'rã, joexa
omombuague re pemombu avi 'rã hexa,
nhoaĩ omopẽague re pemopẽ avi 'rã haĩ.
Nhomoingo axyague re pejapo avi 'rã
hexe.*
21 Mymba jukaare ma amboae ju 'rã ome'ẽ
hekovia. Ha'e rã ava ri ojuka ramo ma
ojukaa avi 'rã.
22 Lei peteĩ'i rami ae 'rã peiporu, amboae
regua kuery ha'e Israel kuery va'e regua pe
teĩ. Mba'eta xee ma SENHOR Penderuete —
he'i.
23 Ha'e ramo Israel kuery pe Moisés
aipoe'i ijayvu vai va'ekue tekoa gui mom-
byry'i oipe'a vy ita py ojapipa aguã. Ha'e
ramo Israel kuery ojapo okuapy Moisés pe
SENHOR ojapo ukaague rami.

25

Êxodo 23.10,11

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe Sinai yvyty re
oĩ teri jave:

* 24:5 Mbojape peteĩ-teĩ ma dois quilos trigo gui 'rã ojapo.

* 24:20 Mateus 5.38

2 — Ndeayvu Israel kuery pe, ha'e vy
aipo're: Pendeyvyrã ame'ẽ va'ekue py
pevaẽ ma ramo yvy ae opyta rive jepi 'rã
oupy SENHOR pe sábado ára py rami.
3 Mboapy meme ma'etỹ re penhotỹ 'rã pen-
emba'ety rupi, mboapy meme ma'etỹ re avi
'rã pende'uva ty rupi pemoatyrõ hakã, ha'e
vy pemono'õ 'rã hi'a.
4 Ha'e rã sete ma'etỹ re ma oiko 'rã sábado
ára py rami yvy opytu'u aguã, SENHOR pe
ae 'rã opyta rive sábado ára py rami. Ha'e
vy napema'etỹi 'rã penemba'ety rupi, neĩ
pende'uva ty rupi hakã napemoatyrõi 'rã
guive.
5 Penemba'ety rupi henhoĩ rive va'ekue'a
voi napemono'õi 'rã, neĩ uva rakã pe-
moatyrõ e'ỹague rupi voi ndapeipo'oi 'rã.
Ha'e va'e ma'etỹ re ma yvy opyta rive 'rã
xevy.
6 Ha'e rami avi yvy opyta rivea ja hi'a
rive va'ekue ma ha'eve 'rã pe'u aguã, peẽ,
penembiguai kuery avakue ha'e kunhague,
pẽvy omba'eapo va'e ha'e amboae regua
pendereve ikuai va'e guive.
7 Penerymba kuery ha'e mymba kuery
pendeyvy re ikuai va'e voi okaru avi 'rã
mba'etygue ha'e javi rupi.

*Ma'et*ỹ jubileu 'epy va'e re ijayvua

8 — Ha'e gui peipapa 'rã ma'etỹa oaxa
va'e, sete ma'etỹa sete-kue peve 'rã
peipapa. Ha'e rami vy sete ma'etỹa sete-
kue peipapa va'e ha'e javi vy quarenta e
nove ma'etỹa 'rã peipapa.
9 Ha'e gui sete jaxya va'e re, dez araa py ma
pemonhe'ẽ atã 'rã mimby guaxu. Jejavya
ojao'ia ára py ae 'rã pemonhe'ẽ pendeyvy
ha'e javi rupi onhendu aguã rami.
10 Ha'e vy cinqüenta ma'etỹ ma peikuaa uka
'rã ma'etỹ iky'a e'ỹ va'ea, yvy jave rupi
ikuai va'e pe peikuaa uka avi 'rã opa mba'e
pepoi rivepa aguã. Ha'e va'e ma'etỹ ma ju-
bileu pendevy peguarã aeja va'e. Ha'e rami
vy peteĩ-teĩ pejevypa 'rã peovy pendeyvy
ae katy, ha'e peneretarã kuerya katy ae.
11 Cinqüenta ma'etỹ ojeupity nhavõ oiko
'rã jubileu ma'etỹ pendevy pegua. Ha'e
vy napema'etỹi 'rã, neĩ napemono'õi 'rã
henhoĩ rive va'ekue gui, neĩ uva rakã pe-
moatyrõ e'ỹague rupi voi ndapeipo'oi 'rã.
12 Mba'eta jubileu ma'etỹ oiko, iky'a e'ỹ va'e
pendevy. Ha'e vy penemba'ety rupi hi'a
rive va'ekue 'rã pe'u.
13 — Jubileu ma'etỹ re ma peteĩ-teĩ pejevy
'rã penderekoa katy ae.
14 Xapy'a rei neirũ pe mba'emo revende,
ha'e e'ỹ vy neirũ gui mba'emo rejogua ri vy
ekore eme nderyke'y, e'ỹ vy nderyvy.
15 Mba'eta jubileu ma'etỹ oiko guive mbovy
ma'etỹ oaxa va'ekue reipapaa rami vy 'rã
neirũ gui yvy rejogua va'e repyrã peikuaa.
Mba'eta oyvy ndevy ha'e ovende jave ju-
bileu ma'etỹ ojeupity jevy aguã remono'õ
aguã mbovy ma'etỹ oata teria rami vy
peikuaa 'rã hepyrã.
16 Heta ma'etỹ re guarã ri vy hepyve 'rã,
ha'e rã mbovy'i ma'etỹ re guarã ri vy ma
ndaepyive 'rã, mba'eta ndevy ha'e om-
boepy 'rã mbovykue pa remono'õ aguã
rami.
17 Ha'e nunga rupi pekore eme peneirũ
kuery. Ha'e rami 'rãgue py peteĩ-teĩ Pen-
deruete renonde pejererokyjea rupi pen-
dekuai, mba'eta xee ma SENHOR Pen-
deruete.
18 — Pendekuai xee ajapo uka va'ekue
rupi, xee aipotaa rami pejapopa aguã. Ha'e
rami vy 'rã pendekuai porã pendeyvy re.
19 Ha'e rami vy yvy re mba'emo hi'a porã 'rã,
pe'uxea rami 'rã pe'u, pendekuai porã 'rã
guive.
20 Xapy'a rei aipopeje 'rã: “Mba'e tu ja'u
'rã sete ma'etỹa re, nanhama'etỹi neĩ
nhanemba'ety gui nhamono'õ e'ỹ re?” peje
'rã xevy.
21 Ha'e ramo ma mboapy meme ma'etỹa
re ajou uka retave 'rã pendevy, mboapy
ma'etỹ peve mba'emo hi'a aguã rami.
22 Ha'e gui oito ma'etỹa re mae ma pema'etỹ
jevy vy pe'u 'rã pemono'õ ypy va'ekue rive,
nove ma'etỹa peve. Penhotỹ jevy va'ekue
hi'a e'ỹa ja pe'u 'rã inhymague gui.
23 Ha'e gui pendeyvy napevendei 'rã raka'e
rã peve guarã, mba'eta yvy ma xemba'e ae,
ha'e rã peẽ kuery ma xevy rã kova'e yvy
regua e'ỹ, amboae guigua yvy rupi oguata
va'e rami rive.
24 Ha'e nunga rupi yvy pendekuaia ha'e javi
rupi yvy ja pe ae ju 'rã pejogua uka.
25 — Xapy'a rei penderyvy e'ỹ vy pen-
deryke'y iporiaukue'i vy oyvy ovende ramo
peteĩ hetarã ou 'rã hepyarã, ha'e vy ojogua
jevy 'rã yvy tyvy e'ỹ vy tyke'y ovende
va'ekue.
26 Xapy'a rei amongue ndoguerekoi guetarã
oyvy jogua jevyarã teĩ ha'e ae 'rã ojou

hepyrã ojogua jevy aguã.
27 Ha'e rami vy ha'e oipapa 'rã mbovy
ma'etỹ re pa ojapo ma ovendeague, ha'e
gui jubileu ma'etỹ ojeupity aguã oata teria
rami vy ome'ẽ 'rã oyvy joguaare pe, ha'e gui
oyvy katy ae 'rã ojevy ju.
28 Ha'e rami avi yvy repyrã ndojoui ramo
yvy ovende va'ekue opyta 'rã ijoguaare po
py ae, jubileu ma'etỹ ojeupity jevy e'ỹa ja.
Ha'e gui jubileu ojeupity jevy ramo ipo gui
ojopy ju 'rã oyvyrã.
29 — Ha'e gui xapy'a rei tetã ikorapa va'e
py amongue ngoo oguereko va'e ovende teĩ
ovendeague ára guive peteĩ ma'etỹ ndoaxai
teria ja ha'eve ojogua jevy aguã. Peteĩ
ma'etỹ oaxa e'ỹa ja ha'eve ju 'rã ojogua
aguã.
30 Ha'e rami avi ojogua jevy e'ỹ re peteĩ
ma'etỹ oaxa ma rire oo tetã ikorapa va'e
py oĩ va'e opyta ae 'rã ijoguaare po py,
ha'e oiko rire hamymino kuery po py ju,
raka'e rã guarã. Jubileu ma'etỹ ojeupity teĩ
ijoguaare nome'ẽvei 'rã ivendeare pe.
31 Ha'e rã oo tekoa'i ikora e'ỹ va'e py oĩ
va'e ma yvy hovai rupi oĩ va'e rami 'rã
omboepya. Ha'e nunga ma ha'eve riae 'rã
ojogua jevy aguã, ha'e vy jubileu ma'etỹ
ojeupity jave py ijoguaare ome'ẽ ju 'rã iven-
deare pe.
32 Ha'e rã levita kuery retã rupi ma ngoo
ovende rire teĩ raka'e rã peve guarã ha'eve
ojogua ju aguã.
33 Xapy'a rei levita ngoo guetã py ovende
va'ekue ndojogua jevyi teĩ ijoguaare ome'ẽ
nho 'rã jubileu ma'etỹ ojeupity jevy ramo.
Mba'eta levita kuery retã py hoo ikuai va'e
ma imba'e ae 'rã oĩ Israel kuery mbyte rupi.
34 Ha'e rã ha'e kuery retã yvýry yvy itui va'e
ma novendei 'rã, mba'eta imba'e ae 'rã itui
raka'e rã peve guarã.

Deuteronômio 15.7-11

35 — Xapy'a rei nderyvy e'ỹ vy nderyke'y
iporiau vy ikangypa ramo pemongaru 'rã.
Amboae regua pendeyvy rupi ikuai va'e
reipytyvõa rami rereko avi 'rã ndereve.
36 Ixupe peráta reiporukaa áryve em-
boekovia uka retave eme. Ha'e rami 'rãgue
py Nderuete renonde rejererokyjea rupi
eiko, ndereve nderyvy kuery, nderyke'y
kuery ikuai porã aguã rami.
37 Ha'e kuery pe peráta ndereiporukai 'rã
remboekovia uka retave aguã rive, neĩ
tembi'u voi nerevendei 'rã ha'e kuery pe
hepyve re.
38 Xee ma SENHOR Penderuete. Egito yvy
gui roguerupa Canaã yvy ame'ẽ, ha'e Pen-
deruete aiko aguã.

Escravo kuery regua lei oĩa

39 — Ha'e gui nderyvy e'ỹ vy nderyke'y
ndereve oikoa py iporiau vy nerembiguairã
onhevende teĩ ereko eme escravo rami.
40 Ndea py oiko 'rã omba'eapo va'e e'ỹ vy
amboae regua rami. Jubileu ma'etỹ oje-
upity jevy peve'i 'rã omba'eapo ndevy.
41 Ha'e gui ma ndero gui ojepe'a vy gua'y
kuery reve oje'oipa jevy 'rã nguu kuery
rekoague katy.
42 Mba'eta peẽ kuery ma Egito yvy gui
xevygua escravo rami ae arupa va'ekue.
Ha'e nunga rupi napenevendeai ju 'rã am-
boae pegua escravo-rã.
43 Ha'e nunga rupi ejoguereko poyi eme.
Ha'e rami 'rãgue py Nderuete renonde eiko
rejererokyjea rupi.
44 Xapy'a rei ndevygua escravo-rã ava e'ỹ vy
kunha ma pendeyvy yvýry rupigua anho
'rã pejogua. Ha'e gui ae 'rã pejou escravo-
rã.
45 Ha'eve avi mombyry guigua penem-
byte ikuai va'e ra'y kuery pejogua aguã,
pendeyvy re ta'y kuery oguereko va'e
guive. Ha'e kuery anho ha'eve escravo
pereko aguã.
46 Ha'e va'e kuery ma peja 'rã pendera'y
kuery peguarã, pendera'y kuery ju
oguereko aguã. Pendera'y kuery pe
omba'eapo 'rã raka'e rã peve. Ha'e rã
penderyvy kuery, penderyke'y kuery Israel
kuery ae ikuai ramo pereko poyi rei eme,
peteĩ-teĩ penhembouvixave eme joe gui.
47 — Ha'e gui xapy'a rei amboae regua
pendea rupi ikuai va'e oguerekopa 'rã
mba'emo, ha'e penderyke'y e'ỹ vy pen-
deryvy iporiau vy onhevende 'rã amboae
regua penembyte oiko va'e pegua escravo-
rã, ha'e rami e'ỹ vy ta'y kuery pe.
48 Ha'e va'e regua onhevende ma teĩ ha'eve
nho 'rã ojoguaa ju aguã. Tyvy kuery, tyke'y
kuery va'e regua ha'eve 'rã ojogua ju aguã.
49 Ituty kuery, tyvy kuery voi ha'eve 'rã
ojogua aguã, e'ỹ vy hetarã va'e rei ojogua
'rã. Ha'e e'ỹ ramo ma ha'e ae mba'emo
ojoupa ri vy ojejogua 'rã.

50 Ha'e gui ma ijoguaare reve oikuaa pota 'rã
mbovy repy re pa onhevendeague ma'etỹ
guive jubileu ma'etỹ ojeupity jevy peve.
Ha'e va'e ma'etỹa mbovy paa rami vy
oikuaa 'rã hepyrã, omba'eapo va'e pe pem-
boekoviaa rami vy.
51 Xapy'a rei jubileu ojeupity peve ma'etỹa
oata reta teri ramo ma ojejogua ju aguã
ome'ẽ reta 'rã.
52 Ha'e rami avi jubileu ojeupity peve
ma'etỹa ndoata retai ri ramo ma hexeve
oikuaa pota vy ojejogua ju aguã nome'ẽ
retaive 'rã.
53 Ha'e rami vy ma'etỹ nhavõ ixupe
omba'eapo 'rã omba'eapo va'e rami ae.
Ha'e rami avi reikuaa pota 'rã ija oguereko
poyi e'ỹ aguã.
54 Xapy'a rei avave rei ndojoguaa jevyi ri
ramo jubileu ma'etỹ py ae 'rã oo jepe, ta'y
kuery voi oje'oi 'rã hexeve.
55 Mba'eta Israel kuery ma xevygua escravo
rami ae ikuai. Xevygua kuery areko va'e
ma ha'e kuery ae, Egito yvy gui aipe'apa
va'ekue. Xee ma SENHOR Penderuete.

26

Nguuete ra'angaa omboete e'ỹ aguã re
ijayvua

1 — Ndapejapoi 'rã penderuete
ra'angaarã rive, neĩ napemopu'ãi 'rã
mba'emo ra'angaa neĩ ita. Nda'evei avi
pendeyvy re ita oĩ va'e gui ta'angaarã
pejapo aguã, ha'e nunga pe pejero'a
e'ỹ aguã. Mba'eta xee ae ma SENHOR
Penderuete.
2 Pemboete 'rã xevygua sábado ára, pem-
boete avi 'rã xevygua henda iky'a e'ỹ va'e.
Xee ma SENHOR.

Deuteronômio 7.12-24; 28.1-14

3 — Xapy'a rei xeayvua rupi pendekuai,
ha'e ajapo uka va'e ha'e javi pejapo ramo
4 pendevy xee ambou 'rã oky hi'ára py porã.
Ha'e rã yvy gui oiko 'rã mba'emo'a, ha'e
yvyra pendeyvy rupi ikuai va'e voi hi'a 'rã.
5 Ha'e rami rã mba'emo ra'yĩgue pejyky 'rã
uva peipo'oa ára peve, ha'e uva peipo'o 'rã
mba'emo ra'yĩ pemono'õ jevya ára peve.
Pejou 'rã tembi'u oata aguã rami e'ỹ, ha'e
pendekuai porã 'rã pendeyvy re.
6 Ajapo 'rã pendeyvy re pendekuai porã
aguã rami. Penheno rã nda'ipoi 'rã
penemondyiarã. Pendeyvy gui amomba
'rã mymba penemoangeko reiarã ikuai
va'ekue, ha'e pendeyvy rupi ndoaxavei ma
'rã kyxe revegua.
7 Peakykue monhamba 'rã penderovaigua
kuery. Penerenonde ha'e kuery ho'apa 'rã
pendekyxe gui.
8 Peẽ kuery va'e regua peteĩ nhiruĩ'i teĩ
pemomba 'rã cem, ha'e peẽ kuery va'e
regua cem pemomba 'rã dez mil. Ha'e rã
penerenonde penderovaigua kuery ho'apa
'rã pendekyxe gui.
9 Pendere ama'ẽ vy ajapo 'rã pendera'y reta
aguã rami, romboetave 'rã. Ha'e vy xereve
guarã aeja va'ekue amoĩ atãve 'rã.
10 Pe'u tema 'rã pemono'õ va'ekue ymague
gui, ha'e inhymague penoẽmba vy 'rãe
pejou mba'emo ra'yĩgue pyau pemoĩ porã
aguã.
11 Penembyte amoĩ 'rã xembojerovia atyrã,
ha'e gui xenhe'ẽ py ndoroipota e'ỹvei ma
'rã.
12 Penembyte rupi aiko vy Penderuete ae 'rã
aiko, ha'e rã peẽ kuery ma xevygua kuery
pendekuai 'rã.*
13 Xee ma SENHOR Penderuete. Egito yvy
gui roguerupa va'ekue ha'e kuery pegua
escravo pendekuai ve'ỹ aguã. Hi'y pen-
deaju'y rupi omoĩ va'ekue amopẽ vy ajapo
pende'yvi porã reve peiko aguã rami.

Deuteronômio 28.15-68

14 — Ha'e rami teĩ xapy'a rei naxenhe'ẽ
rendui, ha'e ajapo uka va'e ha'e javi ndape-
japoi ramo,
15 xeayvuague pemboykepa rive ri ramo,
ha'e pendepy'a re aipotaa ha'e javi
napendu potai ajapo uka va'e ndapejapoxei
vy, ha'e xereve guarã aeja va'ekue rupi e'ỹ
pendekuai ramo,
16 ha'e ramo xee ambou 'rã pova'e nunga:
Pende'áry ambou 'rã penemongyjearã,
mba'eaxy ha'e pire raku vaikue. Ha'e
nunga ojapo 'rã penderexa hendy reia
oguepa aguã rami, ha'e pendekovea opa
ovy aguã rami. Mba'emo ra'yĩ penhotỹ rive
'rã, mba'eta penderovaigua kuery ou vy
ho'upa 'rã.
17 Penderovaigua xee voi aiko ramo pen-
derovaigua kuery pendejuka 'rã. Pendere
ija'e e'ỹ va'e kuery onhembouvixa rei 'rã
pende'áry, ha'e mava'eve penemonhaa e'ỹ
teĩ penhamba rive 'rã.

* 26:12 2 Coríntios 6.16

18 Xeayvuague napendu potai teri ri ramo
pejejavyague re rombojexavaive ju 'rã sete-
kue peve.
19 Ha'e rami vy amomba 'rã penembaraetea
penhemboyvate rei ve'ỹ aguã. Ha'e vy yva
pende'áry rupi oĩ va'e amboty 'rã ferro
guigua rami, pendeyvy overa va'e rami
hatãmba aguã.
20 Rive ete 'rã penhea'ã pemba'eapoa rupi.
Mba'eta pendeyvy gui ndoikovei ma 'rã
pemono'õ va'erã, yvyra yvy re ikuai va'e voi
ndai'avei 'rã.
21 — Xapy'a rei xerovai tema pendekuai,
ha'e xeayvua napendu potai ae ramo
pende'áry ambouve 'rã penemoingo axyarã
sete-kue peve ju, pejejavyve temaa re.
22 Ha'e rami vy penembyte ambou 'rã
ka'aguy rupigua inharõ va'e. Ha'e va'e
kuery omomba 'rã pendera'y kuery ha'e
penerymba kuery, ojapo 'rã mbovy'i ete
pekuave aguã rami, tape peguataaty rupi
avave rei ndoaxaavei peve.
23 — Ha'e ramigua oiko teĩ ndapeikuaa
potai vy xeayvu napendu potai xevy pe ju
pendekuai aguã, ha'e xerovai tema peiko
ramo ma
24 xee voi aiko 'rã penderovai. Ha'e rami vy
pejejavyvea re xee ae rojukapa 'rã sete-kue
teri pendekuai axy aguã.
25 Pende'áry ambou 'rã kyxe revegua pe-
emombaarã, xereve guarã aeja va'ekue
rovai pendekuai ramo. Ha'e ramo peneretã
rupi pendeatypa teĩ penembyte ambou 'rã
mba'eaxy vaikue, ha'e romboaxa 'rã pen-
derovaigua kuery po py.
26 Pe'u 'rã va'ekue aipe'a ramo dez kunh-
ague peteĩ'i tatakua pyve 'rã ombojy mbo-
jape, ha'e gui opejapa va'ekue anho 'rã
omboja'o-ja'o pendevy. Pe'u teĩ napenhan-
dui 'rã.
27 — Ha'e rami ete oiko teĩ napendu potai
vy xerovai ae tema peiko ramo
28 xee voi xepoxya aendu vy aiko 'rã pen-
derovai. Ha'e rami vy pejejavyvea re rom-
bojexavaive 'rã sete-kue peve ju.
29 Ha'e ramo pe'u 'rã pendera'y ha'e pender-
ajy kuery ro'okue ae.
30 Aity ukapa 'rã pembojerovia atyrã yvy'ã
rupi pejapo va'ekue, ambovaipa 'rã kuaray
ra'angaa pejapo va'ekue, ha'e penere'õgue
amombo 'rã penderuete ramigua ivaipa
va'ekue áry. Ha'e vy xepy'a py aendu 'rã
noromboaxyveia anho.
31 Ambovaipa 'rã peneretã ikuai va'e tekoa
e'ỹa opyta aguã rami, amomba 'rã pem-
bojeroviaaty, naetũvei ma 'rã heakuã porã
va'e ajou porã aguã peapy teĩ.
32 Ambotyguepa avi 'rã pendeyvy. Ha'e
nunga gui penderovaigua kuery on-
hemondyipa 'rã onhemboekoa okuapy vy.
33 Romoaĩmba 'rã yvy regua kuery mbyte
rupi, ha'e aekyi uka 'rã kyxe penderakykue
rupi. Pendeyvy va'ekue itygue 'rã, ha'e
peneretã va'ekue ma tekoague meme 'rã
opyta.
34 — Ha'e ramo 'rãe pendeyvy opytu'upa
sábado ára py rami, jipoaveia ja. Ha'e rã peẽ
kuery ma penderovaigua kuery yvy re rive
'rã pendekuai. Ha'e va'e jave ma pendeyvy
ikane'õgua 'rã, sábado ára py opytu'upaa
rami.
35 Jipoaveia ja pendeyvy ikane'õgua 'rã,
mba'eta yvy re pendekuai jave pendeyvy
ndopytu'ui rire sábado ára py rami.
36 Ha'e gui pekuave va'e kuraxõ re amoĩ 'rã
mby'a guaxu ve'ỹ penderovaigua kuery yvy
re pendekuaia py. Ha'e rami vy penhamba
'rã mba'emo rogue pirukue ovava nhendu'i
va'e gui rive. Kyxe revegua ou va'e gui
rami 'rã penhamba, pe'apa rive 'rã guive
mava'eve penemonha ramo e'ỹ.
37 Pe'apa 'rã jo'a-jo'a kyxe gui ho'a va'e rami,
mava'eve penemonha ramo e'ỹ. Napepu'ã
kuaavei 'rã penderovaigua kuery renonde.
38 Pemanomba 'rã yvy regua kuery
mbyte, ha'e penderovaigua kuery yvy re
peneru'ũmba 'rã.
39 Pende kuery va'e regua okuave'i va'ekue
okanhymba 'rã oje'oivy penderovaigua
kuery yvy re, peẽ ha'e peneramoĩ kuery
reko vaiague káuxa pekanhymba 'rã ha'e
kuery rami avi.
40 — Ha'e rami avi xapy'a rei ha'e kuery
ojejavyague omombe'upa 'rã, ha'e tamoĩ
kuery xerovai ikuaia rupi ojejavyague.
Mba'eta tamoĩ kuery voi xerovai ikuaia
onhemombe'upa raka'e,
41 ha'e kuery rovai xee aiko vy hovaigua
kuery yvy re amboaxapa rire. Ha'e gui
xapy'a rei pende kuery regua voi inhakã
ratã va'e teĩ onhemo'yvyĩ'i vy ojejavyague
repy pe “Ha'evea ramigua” he'i ramo,
42 ha'e ramo xee xema'endu'a ju 'rã xereve
guarã Jacó reve ajapo va'ekue, Isaque ha'e
Abraão reve ma voi ajapo va'ekue re. Ha'e
kuery yvy re avi xema'endu'a 'rã.

43 Ha'e rami avi ijyvy jipoaveia ha'e kuery
oeja va'ekue opytu'u 'rã sábado ára py rami.
Ha'e rami jave ha'e kuery ojejavyague re
ambopagaa pe "Ha'evea ramigua" he'i 'rã,
xee aipota va'e ha'e kuery nombovarei,
ha'e ajapo uka va'ekue ojou vai rire.
44 Ha'e rami rã hovaigua kuery yvy re
ha'e kuery ikuai jave ndaxerexarai 'rã ha'e
kuery gui, naenduvei 'rã guive ha'e kuery
ndaipotavei vy amomba aguã, neĩ xereve
guarã ha'e kuery reve ajapo va'ekue ambo-
vaipa aguã, mba'eta xee ma SENHOR ha'e
kuery Ruete.
45 Ha'e rami 'rãgue py ha'e kuery amboaxy
vy xema'endu'a ma voi 'rã tamoĩ kuery
pe xereve guarã ajapo va'ekue re, mba'eta
Egito yvy gui aipe'a va'ekue yvy regua
kuery oexaa py, ha'e kuery Ruete aiko aguã.
Xee ma SENHOR — he'i.
46 Ha'e va'e ae SENHOR ojapo uka, oipota
va'e ha'e lei Israel kuery pe oeja va'ekue
hexeve ikuai aguã. Sinai yvyty áry ome'ẽ
va'ekue Moisés po rupi.

27

*Mba'emo ome'*ẽa aguã re, ha'e hepyrã
oikuaa aguã re ijayvua
1 SENHOR aipoe'ive Moisés pe:
2 — Ndeayvu Israel kuery pe, ha'e vy
aipo're: Amongue onhemboayvu 'rã xevy
guarã nhomboaxa aguã re. Ha'e rami rire
omboaxa pyre SENHOR pegua ae 'rã oiko,
teĩ ha'eve avi nhomboaxa ete 'rãgue py
omboekovia aguã hepyrã reikuaa va'e re.*
3 Peteĩ ava vinte ma'etỹ va'e guive sessenta
ma'etỹ va'e peve ri ramo ma hepyrã reikuaa
'rã cinqüenta hatã'i va'e prata guigua,
henda iky'a e'ỹ va'e py oiporua va'e rami.
4 Ha'e rã kunha ri ramo ma trinta hatã'i va'e
reikuaa 'rã hepyrã.
5 Ha'e rã amongue cinco ma'etỹ'i va'e guive
vinte ma'etỹ va'e peve, ava ri ramo hepyrã
reikuaa 'rã vinte hatã'i va'e, ha'e rã kunha
repyrã ramo dez 'rã reikuaa.
6 Ha'e rã peteĩ jaxy'i va'e guive cinco ma'etỹ
va'e peve, ava ri ramo hepyrã reikuaa
'rã cinco hatã'i va'e prata guigua, ha'e rã
kunha repyrã ma três ete'i 'rã.
7 Ha'e rã avakue sessenta ma'etỹ va'e guive
tujakueve peve ramo ma quinze hatã'i va'e
reikuaa 'rã hepyrã. Ha'e rã kunha ma dez
'rã hepyrã.
8 Ha'e rami teĩ xapy'a rei nhomboaxa aguã
re onhemboayvu va'e iporiaukue'i vy ndo-
joui 'rã joepyrã reikuaa va'ekue. Ha'e rami
vy ojexa uka 'rã sacerdote pe, ha'e va'e ju
joepyrã oikuaa aguã. Ha'e ramo hepyrã
sacerdote oikuaa 'rã ojoua'i rami vy.
9 — Xapy'a rei penhemboayvu 'rã mymba
SENHOR pe pemboaxa aguã re. Peme'ẽ
va'ekue ma SENHOR pe iky'a e'ỹ va'e meme.
10 Ha'e nungakue ndaperovai 'rã, neĩ iporã
va'e napemboekoviai 'rã ivaikue va'e re, neĩ
ivaikue va'e iporã va'e re. Xapy'a rei pe-
teĩ mymba amboae re pemboekovia ramo
mokoĩve 'rã opyta iky'a e'ỹ va'e.
11 Xapy'a rei mymba ha'eve'ỹ va'e SENHOR
pe ome'ẽ mbyrã va'ekue'ỹ regua ri peru vy
pexa uka 'rã sacerdote pe.
12 Sacerdote ae oikuaa 'rã iporã pa, tyrã
ivaikue rei va'ea. Sacerdote oikuaa rami ae
'rã hepy.
13 Ha'e gui xapy'a rei pendejeupe guarã ju
pejoguaxe vy hepyrã oikuaa pyre áryve 'rã
peme'ẽve, peteĩ nhiruĩ repy oikuaa nhavõ
áry peteĩ-teĩ ju 'rã peme'ẽve.
14 — Ha'e gui amongue ngoo SENHOR pe
omboaxa aguã re onhemboayvu 'rã iky'a
e'ỹ va'erã. Ha'e ramo sacerdote oexa pota
'rã iporã paa, tyrã ivaikue rei va'ea. Sacer-
dote oikuaa rami ae 'rã hepy.
15 Ha'e rã SENHOR pe ngoo omboaxa va'ekue
omboekovia jevyxe ri vy hepyrã oikuaa
pyre áryve 'rã ome'ẽve, peteĩ nhiruĩ repy
oikuaa nhavõ áry peteĩ-teĩ ju 'rã ome'ẽve.
Ha'e ramo mae ma imba'e ju 'rã opyta.

*Oyvy ome'*ẽ aguã re oura rire ojogua jevy
va'e regua
16 — Xapy'a rei amongue pe peteĩ mba'ety
oejaa 'rã imba'erã, ha'e ramo onhem-
boayvu 'rã SENHOR peguarã ju omboaxa
aguã re. Ha'e gui hepyrã reikuaa 'rã
mba'emo ra'yĩgue ha'e va'e rupi onhotỹ
aguã ha'eve va'e. Cevada ra'yĩgue mba'e
peteĩ ryru renyẽ repyrã ma cinqüenta
hatã'i va'e prata guigua 'rã reikuaa.
17 Xapy'a rei jubileu ma'etỹ py ri omba'ety
omboaxa aguã re onhemboayvu ramo hep-
yrã ha'e javi porã'i 'rã reikuaa.

* 27:2 Samuel xy Ana onhemboayvu ipi'a oiko'i rire SENHOR peguarã omboaxa aguã re (1 Samuel 1.9-11). Ha'e gui apy aipoe'i ha'eve avi amongue nhomboaxa ete 'rãgue py peráta re omboekovia aguã.

18 Ha'e rami avi jubileu ma'etỹ oiko rire ri
omba'ety omboaxa ramo sacerdote hepyrã
oikuaa 'rã jubileu ojeupity jevy peve mbovy
ma'etỹ pa oataa rami vy. Ha'e va'e rami vy
hepyrã reikuaa vy neremboetaive 'rã.
19 Xapy'a rei omba'ety ome'ẽ rire ojogua
jevyxe ri vy peráta ome'ẽve 'rã hepyrã
reikuaa va'ekue áryve, peteĩ nhiruĩ repy
oikuaa nhavõ áry peteĩ-teĩ ju 'rã ome'ẽve.
Ha'e vy mae imba'e ju 'rã itui.
20 Xapy'a rei omba'etykue ndojogua jevyxei,
neĩ amboae ava pe novendexei rire ma
nda'evei 'rã omboekovia ju aguã.
21 Ha'e rami avi jubileu ma'etỹ py ri ha'e
va'e mba'ety omboekoviaa ramo SENHOR
pegua iky'a e'ỹ va'e 'rã itui, mba'ety ixupe
omboaxa pyre rami ae. Sacerdote peguarã
'rã itui.
22 — Xapy'a rei amongue omba'etyrã
ojogua va'ekue omboaxa 'rã SENHOR
peguarã, imba'erã oeja pyre regua e'ỹ.
23 Ha'e ramo hepyrã sacerdote oikuaa 'rã
jubileu ma'etỹ ojeupity peve oataa rami
vy. Ha'e va'e árave hepyrã oikuaa va'ekue
ome'ẽ 'rã SENHOR pe iky'a e'ỹ va'e opyta
aguã.
24 Ha'e gui jubileu ojeupity jevy jave ha'e
va'e mba'ety ivendeare mba'erã ju 'rã itui,
imba'erã ae oejaa rire.
25 Peteĩ-teĩ mba'e repyrã reikuaa 'rã hatã'i
va'e henda iky'a e'ỹ va'e py oiporua va'e
rami. Peteĩ-teĩ hatã'i va'e ma doze gramas
va'e.
26 — Ha'e rã jypy'igua mymba ra'y oiko
va'e SENHOR peguarã ae ma oiko ramo
nda'evei avave rei omboaxa jevy aguã.
Jypy'igua vaka ra'y, e'ỹ vy mymba kyrĩ-
kyrĩ'i va'e oiko teĩ SENHOR pegua ae meme.
27 Ha'e rami avi mymba ha'eve'ỹ va'e regua
ramo ma ha'eve 'rã omboekovia ju aguã,
hepyrã reikuaa va'ekue rami vy, ha'e
hi'áryve ome'ẽve avi 'rã, peteĩ nhiruĩ repy
reikuaa nhavõ áry peteĩ-teĩ ju 'rã ome'ẽve.
Xapy'a rei nomboekovia jevyi ri ramo oven-
dea 'rã hepyrã reikuaa va'ekue re.

Mba'emo iky'a e'ỹ va'e ae omboekovia jevy e'ỹ aguã re ijayvua

28 — Ha'e rami avi SENHOR pe amongue
omboaxa 'rã mba'emo oguereko va'e raka'e
rã peve guarã, ava mba'e, e'ỹ vy mymba,
ha'e'ỹ vy imba'etyrã oeja pyre teĩ. Ha'e
nunga ma nda'evei pevende, neĩ pem-
boekovia ju aguã. Ha'e nunga ha'e javi
SENHOR pe pemboaxa ae ma rire iky'a e'ỹ
ete va'e opyta.
29 Avakue va'e regua teĩ SENHOR peguarã
omboaxaa ae ma rire nda'evei omboekovia
ju aguã. Ojukaa 'rãe.

Dízimo re ijayvua

30 — Ha'e gui dízimo voi yvy gui
mba'emo'a oiko va'ekue regua, mba'ety gui
mba'emo ra'yĩ va'e regua, e'ỹ vy yvyra'a teĩ
SENHOR mba'e meme, SENHOR pegua iky'a
e'ỹ va'e.
31 Xapy'a rei amongue dízimo ome'ẽ va'ekue
regua ri omboekoviaxe vy ome'ẽve 'rã hep-
yrã va'ekue áryve, peteĩ nhiruĩ repy ovare
nhavõ áry peteĩ-teĩ ju 'rã ome'ẽve.
32 Ha'e rã dízimo vaka ra'y regua, mymba
kyrĩgueve'i, ha'e mymba re opena va'e
kuery oipapa vy yvyra guy rupi omboaxa
va'e ha'e javi regua dízimo ome'ẽ ma rire
ma SENHOR pegua iky'a e'ỹ va'e ae opyta.
33 Ija ndoikuaa potai 'rã iporã va'e pa, e'ỹ vy
iporã e'ỹ va'ea re, neĩ nda'evei omboekovia
aguã. Omboekovia ri ramo mokoĩve 'rã
opyta iky'a e'ỹ va'e. Nda'evei avi 'rã ojeupe
guarã ju ojogua aguã — he'i.
34 Kova'e ayvu ha'e javi Moisés pe SENHOR
oeja va'ekue Israel kuery peguarã, Sinai
yvyty áry.

Números irundya kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Números irundya kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia ma Números 'epy va'e, mba'eta omombe'u mokoïgue Moisés heta va'e kuery oipapaague. Jypy ma Egito yvy gui Israel kuery oẽmba rire Sinai yvyty py ikuai jave py oipapa (capítulo 1). Ha'e gui amboae ma quarenta ma'etỹ rire Canaã yvy re oopa ta jave py ju oipapa (capítulo 26). Ha'e gui kova'e kuaxia para re oĩ quarenta ma'etỹ re Israel kuery tekoa e'ỹa rupi ikuai jave guare.

Ha'e va'e jave ma Israel kuery nonhe'ẽ rendui jepi okuapy Nhanderuete, neĩ hemimbo'e Moisés voi. Amongue py na'ikyre'ỹvei, okyje rei ha'e ijayvu rei okuapy Moisés ha'e Nhanderuete rovai. Ha'e rami teĩ Nhanderuete omboaxya rupi opena porã, ojejavyague operdoa kuerei guive. Moisés ma imbaraete oikovy va'eri ha'e voi peteĩgue nonhe'ẽ rendu porãi, mba'eta Meribá tekoa py ivai vy nomboetei Nhanderuete heta va'e kuery oendua py. "Ha'e ramo Senhor aipoe'i Moisés ha'e Arão pe: 'Peẽ kuery ndapejeroviai va'ekue xere, mba'eta Israel kuery oendua py ndapexa ukai xeky'a e'ỹ va'ea. Ha'e nunga rupi peẽ ma naperovaẽvei ma 'rã kova'e kuery ijyvyrã ame'ẽague py', he'i" (20.12).

Ha'e gui ma Israel kuery rovaigua kuery ogueru peteĩ ava Balão ha'e kuery re ijayvu vai aguã. Ha'e rami teĩ Nhanderuete ojoko vy ojeupegua kuery rovai nomombe'u ukai ayvu vai. Ha'e rami 'rãgue py Balão aipoe'i: "Jacó kuery rovai rupi mba'evykya nda'eve ranhei 'rã, Israel kuery rovai mba'ekuaa ndovarei 'rã", he'i (23.23a). Ha'e ramia py Nhanderuete oepy kuerei 'rã ojeupegua kuery.

Moisés pe Israel kuery rery rupi Nhanderuete oipapa ukapaague

1 Egito yvy gui Israel kuery oje'oipa rire mokoĩ ma'etỹa re, mokoĩ jaxya, jypy araa py ma SENHOR ijayvu Moisés pe, Sinai yvyty katy'i tekoa e'ỹa oĩ va'e py. Oguy nhemboaty oĩaty oĩ va'e py aipoe'i:

2 — Pemboparapa ke Israel kuery rery ha'e javi, peteĩ-teĩ ta'y va'e, ha'e tamoĩ kuery ro pygua ikuaia rami vy. Avakue ha'e javi 'rã peipapa peteĩ-teĩ rery rupi.
3 Vinte ma'etỹ oguereko va'e guive 'rã peipapa tujakue peve, Israel regua joe opu'ã aguã ikuai kuaa va'e meme, ha'e va'e kuery ae ndee ha'e Arão reve peipapa 'rã xondaro kueryrã peteĩ-teĩ regua gui.
4 Peteĩ-teĩ regua ikuai va'e gui oiko avi 'rã peteĩ ava penepytyvõarã, nguu ro pygua kuery ruvixa ae.
5 Po rami ma avakue penepytyvõa rery: Rúben ramymino kuery ruvixa ma Sedeur ra'y Elizur;
6 Simeão ramymino kuery ruvixa ma Zurisadai ra'y Selumiel;
7 Judá ramymino kuery ruvixa ma Aminadabe ra'y Naassom;
8 Issacar ramymino kuery ruvixa ma Zuar ra'y Natanael;
9 Zebulom ramymino kuery ruvixa ma Helom ra'y Eliabe;
10 Ha'e gui José ra'y kuery ramymino kuery, Efraim ramymino kuery ruvixa ma Amiúde ra'y Elisama, ha'e rã Manassés ramymino kuery ruvixa ma Pedazur ra'y Gamaliel;
11 Benjamim ramymino kuery ruvixa ma Gideoni ra'y Abidã;
12 Dã ramymino kuery ruvixa ma Amisadai ra'y Aiezer;
13 Aser ramymino kuery ruvixa ma Ocrã ra'y Pagiel;
14 Gade ramymino kuery ruvixa ma Deuel ra'y Eliasafe;
15 Naftali ramymino kuery ruvixa ma Enã ra'y Aira.
16 Ha'e va'e kuery ma heta va'e kuery mbyte gui oiporavo pyre, tamoĩ kuery ramymino kuery yvateve va'e, Israel kuery mbovy rei e'ỹ ikuai va'e ruvixarã.
17 Ha'e ramo ha'e va'e avakue hery rupi oiporavoa ramo Moisés ha'e Arão ogueraa.
18 Ha'e vy mokoĩ jaxya jypy'ia ára py heta va'e kuery omboatypa ramo ha'e kuery omombe'u porãve okuapy peteĩ-teĩ regua ramoĩ kuery rery, tuu ha'e ta'y kuery. Hery rupi oipapa vinte ma'etỹ oguereko va'e guive tujakue peve.

* 1:19 Sinai yvyty áry SENHOR lei oeja raka'e (Êxodo 19.1-6).

19 Moisés pe SENHOR ojapo ukaague rami vy
oipapapa Sinai yvyty katy'i tekoa e'ỹa oĩ
va'e py.*

20 Israel ra'y jypykue Rúben ramymino
kuery, peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia
rami, tuu ha'e ta'y kuery, hery rupi meme
oipapa. Peteĩ-teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko
va'e guive tujakue peve oipapa joe opu'ã
kuaa va'e meme.
21 Ha'e vy Rúben ramymino kuery oipapa rã
quarenta e seis mil e quinhentos ha'e javi
vy.

22 Ha'e gui Simeão ramymino kuery ju,
peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu
ha'e ta'y kuery, hery rupi meme oipapa.
Peteĩ-teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e
guive tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa
va'e meme.
23 Ha'e vy Simeão ramymino kuery oipapa rã
cinqüenta e nove mil e trezentos ha'e javi
vy.

24 Ha'e gui ma Gade ramymino kuery ju,
peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu
ha'e ta'y kuery, hery rupi meme oipapa.
Peteĩ-teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e
guive tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa
va'e meme.
25 Ha'e vy Gade ramymino kuery oipapa rã
quarenta e cinco mil seiscentos e cinqüenta
ha'e javi vy.

26 Ha'e gui Judá ramymino kuery ju, peteĩ-
teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu ha'e
ta'y kuery, hery rupi meme oipapa. Peteĩ-
teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e guive
tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa va'e
meme.
27 Ha'e vy Judá ramymino kuery oipapa rã
setenta e quatro mil e seiscentos ha'e javi
vy.

28 Ha'e gui Issacar ramymino kuery ju,
peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu
ha'e ta'y kuery, hery rupi meme oipapa.
Peteĩ-teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e
guive tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa
va'e meme.
29 Ha'e vy Issacar ramymino kuery oipapa rã
cinqüenta e quatro mil e quatrocentos ha'e
javi vy.

30 Ha'e gui Zebulom ramymino kuery ju,
peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu
ha'e ta'y kuery, hery rupi meme oipapa.
Peteĩ-teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e
guive tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa
va'e meme.
31 Ha'e vy Zebulom ramymino kuery oipapa
rã cinqüenta e sete mil e quatrocentos ha'e
javi vy.

32 Ha'e gui José ra'y kuery ju, Efraim
ramymino kuery ranhe, peteĩ-teĩ hoo
pygua kuery ikuaia rami, tuu ha'e ta'y
kuery, hery rupi meme oipapa. Peteĩ-
teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e guive
tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa va'e
meme.
33 Ha'e vy Efraim ramymino kuery oipapa rã
quarenta mil e quinhentos ha'e javi vy.

34 Manassés ramymino kuery ju, peteĩ-
teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu ha'e
ta'y kuery, hery rupi meme oipapa. Peteĩ-
teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e guive
tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa va'e
meme.
35 Ha'e vy Manassés ramymino kuery oipapa
rã trinta e dois mil e duzentos ha'e javi vy.

36 Ha'e gui Benjamim ramymino kuery ju,
peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu
ha'e ta'y kuery, hery rupi meme oipapa.
Peteĩ-teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e
guive tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa
va'e meme.
37 Ha'e vy Benjamim ramymino kuery
oipapa rã trinta e cinco mil e quatrocentos
ha'e javi vy.

38 Ha'e gui Dã ramymino kuery ju, peteĩ-
teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu ha'e
ta'y kuery, hery rupi meme oipapa. Peteĩ-
teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e guive
tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa va'e
meme.
39 Ha'e vy Dã ramymino kuery oipapa rã
sessenta e dois mil e setecentos ha'e javi vy.

40 Ha'e gui Aser ramymino kuery ju, peteĩ-
teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu ha'e
ta'y kuery, hery rupi meme oipapa. Peteĩ-
teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e guive
tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa va'e
meme.
41 Ha'e vy Aser ramymino kuery oipapa rã
quarenta e um mil e quinhentos ha'e javi
vy.

42 Ha'e gui Naftali ramymino kuery ju,
peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami, tuu
ha'e ta'y kuery, hery rupi meme oipapa.
Peteĩ-teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e

guive tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa
va'e meme.
43 Ha'e vy Naftali ramymino kuery oipapa
rã cinqüenta e três mil e quatrocentos ha'e
javi vy.

44 Ha'e va'e kuery ma Moisés ha'e Arão
oipapa va'ekue. Israel kuery yvatekueve
ikuai va'e ma doze avakue, peteĩ-teĩ tamoĩ
kuery ro pygua kuery ruvixa oiko.
45 Ha'e rami vy Israel kuery ha'e javi oipa-
paa peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami.
Peteĩ-teĩ ava vinte ma'etỹ oguereko va'e
guive tujakue peve oipapa joe opu'ã kuaa
va'e meme.
46 Oipapa pyre ha'e javi vy ma seiscentos e
três mil quinhentos e cinqüenta.

Levita kuery regua ndoipapaaiague

47 Ha'e rã levita kuery regua ma ndoipa-
paai tuu kuery regua ikuaia rami, amboae
kuery oipapaa rami e'ỹ,
48 mba'eta Moisés pe SENHOR ijayvu ma voi
vy aipoe'i va'ekue:
49 "Levita kuery regua anho 'rã nderepapai,
ha'e kuery rery ma voi neremboparai 'rã
Israel kuery rery mboae ikuaia py.
50 Ha'e rami 'rãgue py levita kuery ma re-
moĩ 'rã ombojeroviaaty xeayvu oĩa va'e re
opena va'erã, tembiporu ikuai va'e ha'e
hexegua ha'e javi re. Ha'e kuery ikuai
'rã ombojeroviaaty oguerova heravy aguã
rami, hexegua tembiporu ha'e javi reve.
Ombojeroviaaty ropy rupi ae 'rã ha'e kuery
opena okuapy, ha'e ijyvýry rupi 'rã ikuai.
51 Ha'e gui ombojeroviaaty oguerova ta jave
ma levita kuery ombovaipa 'rã. Ha'e gui
tekoa mbyte py ju omopu'ã aguã ma levita
kuery ae ju 'rã omoatyrõ. Ha'e rã amboae
regua hexe onhemboja vy omano 'rã.
52 Ha'e gui Israel kuery ma peteĩ-teĩ ngoorã
ojapo 'rã guekoa py ae, peteĩ-teĩ regua joa
py ae 'rã ikuai, ojeupegua bandeira yvýry
rupi.
53 Ha'e rã levita kuery ma ngoorã ojapo
'rã okuapy ombojeroviaaty xeayvu oĩa va'e
yvýry rupi ae, Israel kuery áry ou e'ỹ aguã
imbopagaarã. Ha'e rami vy levita kuery ae
'rã opena okuapy ombojeroviaaty xeayvu
oĩa va'e re", he'i va'ekue.

54 Ha'e ramo Israel kuery ojapo ha'e rami.
Moisés pe SENHOR ojapo ukaague ha'e javi
rupi ikuai.

2

Tekoa rupi peteĩ-teĩ regua ikuai aguã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'i Moisés ha'e Arão pe:
2 — Israel kuery ikuai 'rã peteĩ-teĩ regua
bandeira 'y yvýry rupi ae. Peteĩ-teĩ regua
bandeira re ma tamoĩ kuery kuaa ukaarã oĩ.
Oguy nhemboaty oĩaty oĩ va'e yvýry rupi
'rã hekoa, ha'e va'e katy peteĩ-teĩ regua
oma'ẽ okuapy aguã rami.

3 Kuaray oua katy ikuai 'rã Judá regua
kuery ojeupegua bandeira 'y yvýry, peteĩ-
teĩ regua joa py ae. Judá ra'y kuery ruvixarã
oĩ 'rã Aminadabe ra'y Naassom.
4 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã setenta e quatro mil seiscentos ha'e
javi vy.
5 Ha'e kuery yvýry ikuai 'rã Issacar regua
kuery. Ha'e va'e kuery ruvixarã oĩ 'rã Zuar
ra'y Natanael.
6 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã cinqüenta e quatro mil e quatrocen-
tos ha'e javi vy.

7 Ha'e gui Zebulom regua kuery jevy 'rã
ikuai. Ha'e va'e kuery ruvixarã oĩ 'rã Helom
ra'y Eliabe.
8 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã cinqüenta e sete mil e quatrocentos
ha'e javi vy.
9 Judá regua kuery rekoa py oipapaa rã
cento e oitenta e seis mil e quatrocentos
ha'e javi vy, amboae regua irũ kuery reve.
Ha'e kuery ma tenondegua 'rã oje'oi.

10 Ha'e gui kuaray puku-a katy 'rã ikuai
Rúben regua kuery ojeupegua bandeira 'y
yvýry, peteĩ-teĩ regua joa py ae. Rúben ra'y
kuery ruvixarã oĩ 'rã Sedeur ra'y Elizur.
11 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã quarenta e seis mil e quinhentos ha'e
javi vy.

12 Ha'e kuery yvýry ma ikuai 'rã Simeão
regua kuery. Ha'e va'e kuery ruvixarã oĩ 'rã
Zurisadai ra'y Selumiel.
13 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã cinqüenta e nove mil e trezentos ha'e
javi vy.

14 Ha'e gui ma Gade regua kuery jevy 'rã
ikuai. Ha'e va'e kuery ruvixarã oĩ 'rã Deuel
ra'y Eliasafe.
15 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã quarenta e cinco mil seiscentos e
cinqüenta ha'e javi vy.

16 Rúben regua kuery rekoa py oipapaa rã
cento e cinqüenta e um mil quatrocentos
e cinqüenta ha'e javi vy, amboae regua irũ
kuery reve. Ha'e kuery ma tenondegua
rakykue 'rã oje'oi.
17 Ha'e gui mae ma oguerovaa 'rã heravy
oguy nhemboaty oĩaty. Levita kuery ikuai
va'e amboae kuery mbyte py 'rã oje'oi. Ha'e
kuery ikuaia rami ae 'rã oje'oi oguataa rupi.
Peteĩ-teĩ regua oje'oi 'rã ikuai aguã py ae,
ojeupegua bandeira rakykue.
18 Ha'e gui kuaray oikea katy ikuai 'rã
Efraim regua kuery ojeupegua bandeira 'y
yvýry, peteĩ-teĩ regua joa py ae. Efraim ra'y
kuery ruvixarã oĩ 'rã Amiúde ra'y Elisama.
19 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã quarenta mil e quinhentos ha'e javi
vy.
20 Ha'e va'e kuery yvýry ikuai 'rã Man-
assés regua kuery. Ha'e va'e kuery ruvixarã
oĩ 'rã Pedazur ra'y Gamaliel.
21 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã trinta e dois mil e duzentos ha'e javi
vy.
22 Ha'e gui ma Benjamim regua kuery jevy
'rã ikuai. Ha'e va'e kuery ruvixarã oĩ 'rã
Gideoni ra'y Abidã.
23 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã trinta e cinco mil e quatrocentos ha'e
javi vy.
24 Efraim regua kuery rekoa py oipapaa rã
cento e oito mil e cem ha'e javi vy, am-
boae regua irũ kuery reve. Ha'e kuery ma
mboapya py 'rã oje'oi.
25 Ha'e gui kuaray apu'aa katy ikuai 'rã Dã
regua kuery ojeupegua bandeira 'y yvýry,
peteĩ-teĩ regua joa py ae. Dã ra'y kuery
ruvixarã oĩ 'rã Amisadai ra'y Aiezer.
26 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã sessenta e dois mil e setecentos ha'e
javi vy.
27 Ha'e va'e kuery yvýry ikuai 'rã Aser
regua kuery. Ha'e va'e kuery ruvixarã oĩ 'rã
Ocrã ra'y Pagiel.
28 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã quarenta e um mil e quinhentos ha'e
javi vy.
29 Ha'e gui ma Naftali regua kuery jevy 'rã
ikuai. Ha'e va'e kuery ruvixarã oĩ 'rã Enã
ra'y Aira.
30 Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery oipa-
paa rã cinqüenta e três mil e quatrocentos
ha'e javi vy.
31 Dã regua kuery rekoa py oipapaa rã cento
e cinqüenta e sete mil e seiscentos ha'e
javi vy, amboae regua irũ kuery reve. Ha'e
kuery ma opa vygua 'rã oje'oi, peteĩ-teĩ
regua ojeupegua bandeira rakykue.
32 Ha'e va'e kuery ma Israel kuery regua
oipapa pyre, tamoĩ kuery ikuai va'e-va'e
rupi. Oipapa pyre ha'e javi vy ma seiscentos
e três mil quinhentos e cinqüenta, peteĩ-teĩ
regua joa py ikuaia rami.
33 Ha'e rã levita kuery ma ndoipapaai Is-
rael kuery oipapaa py, Moisés pe SENHOR
ijayvuague rami vy.
34 Ha'e rami ae Israel kuery ikuai. Moisés
pe SENHOR ijayvuague rami ae ikuai ojeu-
pegua bandeira 'y yvýry rupi. Ha'e rami ae
avi oguata oje'oivy, peteĩ-teĩ regua nguu ro
pygua kuery reve.

3

*Levita kuery mbovy pa ikuai, ha'e hembia-
porã re ijayvuague*

1 Ha'e gui pova'e kuery ma Arão ha'e
Moisés ra'y kuery ikuai, Sinai yvyty áry
Moisés pe SENHOR ijayvu jave guare.
2 Po rami ae Arão ra'y kuery rery: ta'y
jypykue ma Nadabe, ha'e gui ma Abiú,
Eleazar ha'e Itamar.
3 Po rami Arão ra'y kuery rery, sacerdote-
rã omoĩ mbyre meme ikuai, sacerdote-rã
omboaxaa rire.
4 Ha'e rami teĩ Nadabe ha'e Abiú omano
raka'e SENHOR renonde py, Sinai regua
tekoa e'ỹa py SENHOR renonde tata
ha'eve'ỹa ramigua ogueroike ramo. Ta'y
e'ỹ re omano raka'e. Ha'e rã tyvy kuery
Eleazar ha'e Itamar ju sacerdote ikuai nguu
Arão renonde.
5 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
6 — Emonhemboja ke Levi regua kuery
sacerdote Arão renonde py ipytyvõarã.
7 Ha'e kuery tojapo mba'emo ixupe, ha'e
heta va'e kuery oguy nhemboaty oĩaty
renonde rupi ikuai va'e ha'e javi re vy,
ombojeroviaaty ropy rupi omba'eapoa py.
8 Ha'e kuery opena 'rã tembiporu oguy
nhemboaty oĩaty pygua ha'e javi re. Ha'e
vy 'rãe ojapopa ojapo 'rã va'ekue Is-
rael kuery re vy, ombojeroviaaty rupi
omba'eapoa py.
9 Ha'e nunga rupi levita kuery remboaxa 'rã
Arão ha'e ta'y kuery peguarã. Israel kuery

regua ixupe remboaxa va'erã ha'e kuery
anho.
10 Ha'e rã Arão ha'e ta'y kuery pe ndeayvu
'rã sacerdote rami anho omba'eapo aguã re.
Ha'e rã amboae regua ri onhemboja vy ma
omano 'rã — he'i.
11 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
12 — Ma'ẽ, levita kuery ma xee aipe'a
va'ekue Israel kuery mbyte gui. Israel
kuery jypy'i oiko'i va'e nhavõ rekovia ma
levita kuery aiporavo xejeupe guarã. Ha'e
rami rire levita kuery xevygua meme 'rã
ikuai.
13 Mba'eta jypy'i oiko va'e nhavõ ma
xevygua ae. Egito yvy py jypy'i oiko
va'ekue ajukapa ára guive ma Israel kuery
va'e regua jypykue'i amboaxapa xejeupe
guarã, avakue ha'e mymba kuery voi. Xevy
guarã meme ikuai. Xee ma SENHOR — he'i.
14 Ha'e gui Sinai regua tekoa e'ỹa py SEN-
HOR ijayvu Moisés pe. Ha'e vy aipoe'i:
15 — Reipapa 'rã Levi ramymino kuery
peteĩ-teĩ tamymino kuery rery rupi, tuu
ha'e ta'y kuery reve. Avakue ha'e javi
'rã reipapa, peteĩ jaxy oguereko va'e guive
tujapave peve — he'i.
16 Ha'e ramo SENHOR ijayvuague rami vy
Moisés oipapa levita kuery, ixupe oipapa
ukaague rami ae.
17 Po rami ma Levi ra'y kuery rery: Gérson,
Coate ha'e Merari.
18 Ha'e gui pova'e ma Gérson ra'y kuery rery,
peteĩ-teĩ ta'y kuery reve: Libni ha'e Simei.
19 Ha'e gui Coate ra'y kuery, ta'y kuery reve
ma Anrão, Izar, Hebrom ha'e Uziel.
20 Ha'e gui Merari ra'y kuery, ta'y kuery reve
ma Mali ha'e Musi. Ha'e va'e kuery ae Levi
ramymino kuery, guamoĩ kuery rery rupi.
21 Gérson ramymino kuery ma Libni ha'e
Simei ra'y kuery, Gérson re tamoĩ va'e
meme.
22 Ha'e kuery regua avakue peteĩ jaxy
oguereko va'e guive tujapave peve ma hery
rupi oipapaa rã sete mil e quinhentos ha'e
javi vy.
23 Ha'e gui Gérson ramymino kuery ma om-
bojeroviaaty kupe rupi 'rã ngoorã ojapo,
kuaray oikea katy.
24 Gérson ramymino kuery ruvixarã ma Lael
ra'y Eliasafe ikuai 'rã.
25 Gérson ramymino kuery opena 'rã okuapy
oguy nhemboaty oĩaty re, ombojeroviaaty,
oo ha'e ijao'ia re, ha'e oguy nhemboaty
oĩaty rokẽrã ajukue oĩ va'e re,
26 ajukue oka ombojeroviaaty ha'e altar
yvýry rupi ikuai va'e re, oka rokẽrã ajukue
oĩ va'e re, ha'e gui ixã ikuai va'e re. Ha'e
nunga ha'e javi rupi omba'eapo aguã rami
ikuai.
27 Ha'e gui Coate ramymino kuery ma
Anrão, Izar, Hebrom ha'e Uziel ra'y kuery.
Ha'e va'e kuery ma Coate re tamoĩ va'e
meme.
28 Ha'e kuery regua avakue peteĩ jaxy
oguereko va'e guive tujapave peve ma oipa-
paa rã oito mil e seiscentos ha'e javi vy.
Ha'e kuery ma henda iky'a e'ỹ va'e re opena
aguã rami ikuai.
29 Ha'e gui Coate ramymino kuery ma om-
bojeroviaaty yke katy rupi 'rã ngoorã ojapo,
kuaray puku-a katy.
30 Coate ramymino kuery ruvixarã oĩ 'rã
Uziel ra'y Elisafã.
31 Ha'e kuery ma xeayvu ryru re opena aguã
rami ikuai, mesa oĩ va'e, tataendy 'y, altar
ha'e javi re, tembiporu henda iky'a e'ỹ va'e
rupi oiporu va'ety ha'e ajukue okẽrã oĩ va'e
re. Ha'e nunga ha'e javi re opena aguã rami
ikuai.
32 Levi ramymino kuery ruvixa yvateve va'e
ma sacerdote Arão ra'y Eleazar. Ha'e va'e
ma opena 'rã henda iky'a e'ỹ va'e ropy rupi
omba'eapo va'e kuery re.
33 Ha'e gui Merari ramymino kuery ma
Mali ha'e Musi ra'y kuery. Ha'e va'e kuery
ae Merari re tamoĩ va'e meme.
34 Ha'e kuery regua avakue peteĩ jaxy
oguereko va'e guive tujapave peve ma oipa-
paa rã seis mil e duzentos ha'e javi vy.
35 Ha'e gui Merari ramymino kuery ruvixarã
oĩ 'rã Abiail ra'y Zuriel. Ha'e kuery ma
ombojeroviaaty yke katy rupi 'rã ngoorã
ojapo, kuaray apu'a'ia katy.
36 Merari ra'y kuery omoĩague rami vy
opena 'rã okuapy yvyra pe ombojeroviaaty
regua ikuai va'e re, ha'e gui ijyta'i, ijyta,
ijyta yvypy ha'e tembiporu ikuai va'e re.
Ha'e va'e ha'e javi re opena aguã rami ikuai,
37 ha'e gui ijyvýry oka rupi ijyta ikuai va'e re,
ijyta yvypy, yvyra rakua, ha'e ixã ikuai va'e
ha'e javi re.
38 Ha'e gui ombojeroviaaty renonde
kuaray oua katy Moisés ha'e Arão ojapo 'rã
ngoorã gua'y kuery reve, oguy nhemboaty

oĩaty renonde kuaray oua katy ae. Ha'e va'e
kuery ma henda iky'a e'ỹ va'e ropy rupi 'rã
omba'eapo, omoĩague rami vy. Omba'eapo
'rã Israel kuery re oma'ẽ vy. Ha'e rã amboae
regua ri onhemboja vy omano 'rã.
39 Ha'e gui levita kuery regua avakue peteĩ
jaxy oguereko va'e guive tujapave peve ma
oipapaa rã vinte e dois mil ha'e javi vy.
SENHOR ojapo ukaague rami vy Moisés ha'e
Arão oipapa, ta'y kuery ha'e javi reve.

*Jypy oiko'i va'ekue rekovia ome'*ẽ mbyrã re ijayvuague

40 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Eipapa ta'y jypykue'i avakue Israel
kuery regua. Peteĩ-teĩ hery rupi 'rã reipapa
peteĩ jaxy oguereko va'e guive tujapave
peve.
41 Ha'e rami avi Israel kuery jypykue'i va'e
rekovia xejeupe guarã amboaxa ma levita
kuery. Xee ma SENHOR. Ha'e rami ae avi
levita kuery rymba kuery xejeupe guarã
amboaxa 'rã Israel kuery rymba kuery
jypykue'i va'ekue rekovia — he'i.
42 Ha'e ramo SENHOR ojapo ukaague rami
vy Moisés oipapa jypykue'i Israel kuery
regua ha'e javi.
43 Ha'e kuery regua avakue jypykue'i va'e
peteĩ jaxy oguereko va'e guive tujapave
peve ma hery rupi oipapaa rã vinte e dois
mil duzentos e setenta e três ha'e javi vy.
44 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
45 — Israel kuery regua ta'y jypykue'i
rekovia emboaxa ke levita kuery xevy
guarã, ha'e Israel kuery rymba kuery
rekovia emboaxa avi levita kuery rymba
ikuai va'e. Mba'eta levita kuery ma xevy
guarã meme ikuai. Xee ma SENHOR.
46 Ha'e gui ikuai avi duzentos e setenta e três
jypykue Israel kuery regua, levita kuery gui
hetave va'e. Ha'e va'e kuery remboekovia
aguã ma
47 peteĩ-teĩ repyrã rejopy 'rã cinco hatã'i
va'e. Henda iky'a e'ỹ va'e py hatã'i va'e
oiporua va'e regua ae 'rã reiporu, doze
gramas va'e meme.
48 Ha'e va'e peráta reme'ẽ 'rã Arão ha'e ta'y
kuery pe, hetave va'e kuery repyrã — he'i.
49 Ha'e va'e peráta ma Moisés ojopy levita
kuery gui Israel kuery jypykue'i hetave
ikuai va'e repyrã.
50 Israel kuery jypykue'i gui ae ojopy, mil
trezentos e sessenta e cinco hatã'i va'e ha'e
javi vy, henda iky'a e'ỹ va'e py oiporua va'e
rami.
51 Ha'e va'e peráta SENHOR ome'ẽ ukaague
rami vy Moisés ome'ẽ ha'e kuery repyrã.
Arão ha'e ta'y kuery pe ome'ẽmba, Moisés
pe SENHOR ojapo ukaague rami vy.

4

Coate ramymino kuery rembiaporã re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés ha'e
Arão pe:
2 — Pemboparapa ke Levi ra'y Coate
ramymino kuery rery, ta'y kuery ha'e tuu
ro rupigua kuery ikuai va'e reve.
3 Trinta ma'etỹ va'e guive cinqüenta
ma'etỹ oguereko va'e peve ha'e va'e
kuery omba'eapo aguã rami ikuai 'rã,
onhemboaty aty ropy rupi mba'emo ojapo
aguã.
4 Po rami ae 'rã Coate ra'y kuery omba'eapo
oguy nhemboaty oĩaty rupi, mba'emo iky'a
e'ỹ ete va'e re opena vy.
5 Ha'e gui heta va'e kuery ikuai va'e ova
ta ma ramo Arão gua'y kuery reve ou vy
omboi 'rã ajukue okẽ regua xeayvu ryru oĩa
mbotyarã omoĩ mbyre, ha'e vy ha'e va'e py
onhovã 'rã hyru.
6 Ha'e va'e áry rupi ma omoĩ 'rã mba'emo
pirekue iporãve va'e, ha'e gui hi'áry jevy
rupi omoĩ 'rã peteĩ ajukue hovypa rei va'e.
Ha'e gui mae ma jovaive rupi 'rã omoĩ yvyra
po'i oupi heravy aguã.
7 Ha'e rami ae avi mesa mbojape xerenonde
omoĩ mbyre ikuaiaty áry voi omoĩ 'rã peteĩ
ajukue hovypa va'e. Ha'e va'e áry ju omoĩ
'rã hy'a, heakuã porã va'e ryrurã, karo, ha'e
gui mba'emo ryru kyrĩ'i va'e. Hi'áry ikuai
tema avi 'rã mbojape xerenonde ikuai riae
va'erã.
8 Ha'e nunga ha'e javi áry rupi omoĩ 'rã
ajukue pytã porãve va'e, ha'e ojao'i 'rã
mba'emo pirekue iporãve va'e py. Ha'e gui
ma jovaive rupi omoĩ avi 'rã yvyra po'i.
9 Ha'e gui ma ajukue hovy va'e oupi vy ojao'i
'rã imoiny tataendy 'y hi'aĩ va'e, tataendy
ikuai va'e, tapyĩ pejua, imboguea, ha'e gui
tykuerã azeite ryru ikuai va'e ha'e javi.
10 Tataendy 'y, ha'e hexegua tembiporu
ikuai va'e ha'e javi ojao'ipa 'rã mba'emo
pirekue iporãve va'e py. Ha'e gui ma
omoĩmba 'rã yvyra po'i áry rupi.

11 Ha'e gui ma altar ouro guigua áry rupi
omoĩ 'rã peteĩ ajukue hovy va'e, ha'e ojao'i
'rã mba'emo pirekue iporãve va'e py. Ha'e
gui ma yvyra po'i jevy 'rã omoĩ jovaive rupi.
12 Ha'e gui ma oguerupa 'rã tembiporu
henda iky'a e'ỹ va'e rupi oiporua va'e ha'e
javi. Ha'e nunga voi onhovã 'rã ajukue
hovy va'e py, ha'e ojao'i avi 'rã mba'emo
pirekue iporãve va'e py. Ha'e gui omoĩmba
'rã yvyra po'i áry rupi.
13 Ha'e gui altar ryepy gui oipe'a 'rã tan-
himbu oĩ va'e, ha'e hi'áry ma omoĩ 'rã peteĩ
ajukue pytã va'e.
14 Ha'e va'e áry jevy omoĩmba 'rã altar rupi
tembiporu oiporupy ha'e javi: tapyĩ ryru,
kuxa rakua va'e, kuxa guaxu ha'e hy'a
guaxu ikuai va'e, ha'e altar rupi tembiporu
oiporupy ha'e javi. Ha'e gui hi'áry rupi
ma omoĩ 'rã mba'emo pirekue iporãve va'e.
Ha'e gui ma jovaive rupi omoĩ 'rã yvyra
po'i.

15 — Ha'e gui tekoa gui oje'oipa ta ramo
Arão ha'e ta'y kuery henda iky'a e'ỹ va'e
ha'e hexegua mba'emo ikuai va'e ojao'ipa
ma rire Coate ra'y kuery ju 'rã ou ogueraapa
aguã. Ha'e rã mba'emo iky'a e'ỹ va'e re
ma ha'e kuery ndopokoi 'rã, omano e'ỹ
aguã. Mba'emo oguy nhemboaty oĩaty
regua anho 'rã ha'eve Coate ra'y kuery
ogueraa aguã.
16 Ha'e gui sacerdote Arão ra'y Eleazar ma
tataendy rykuerã azeite oĩ va'e re opena 'rã,
ha'e gui heakuã porã va'e re, mba'emo aju
guigua ome'ẽ jepi aguã, azeite SENHOR pe
nhomboaxaa aguã regua re. Ha'e rami ae
'rã opena ombojeroviaaty re, ha'e gui ha'e
py ikuai va'e ha'e javi re, henda iky'a e'ỹ
va'e ropy rupi mba'emo ikuai va'e re guive
— he'i.

17 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés ha'e
Arão pe:

18 — Peja eme Coate ramymino kuery
ojapo aguã, levita kuery mbyte gui okan-
hymba aguã rami.
19 Pova'e ae 'rã pejapo ha'e kuery okuave
aguã, mba'eta mba'emo iky'a e'ỹ ete va'e
ikuaia katy onhemboja vy ha'e kuery
omanomba 'rã. Arão ha'e ta'y kuery anho
'rã ha'e py oike, peteĩ-teĩ rembiaporã ome'ẽ
aguã.
20 Ha'e rã Coate kuery ma neĩ xapy'a'i voi
nda'evei oike aguã ha'e py mba'emo iky'a
e'ỹ va'e oexa aguã, ha'e kuery omano e'ỹ
aguã.

Gérson ramymino kuery rembiaporã re ijayvuague

21 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

22 — Aỹ ma pemboparapa ke Gérson
ramymino kuery rery, ta'y kuery ha'e tuu
ro rupigua kuery ikuai va'e reve.
23 Trinta ma'etỹ va'e guive cinqüenta
ma'etỹ oguereko va'e peve ha'e va'e kuery
omba'eapo aguã rami ikuai 'rã, oguy
nhemboaty oĩaty roka rupi opena aguã.
24 Gérson ramymino kuery rembiaporã ma
mba'emo re opena ha'e ogueraa aguã.
25 Oguerovapa 'rã ajukue ombojeroviaaty
ha'e oguy nhemboaty oĩaty mbotyarã oipyo
pyre, ha'e gui ijao'ia, hi'áry rupi mba'emo
pirekue iporãve va'e py onhovã mbyre, okẽ
reguarã ajukue omoĩ mbyre,
26 ombojeroviaaty, altar yvýry rupi ajukue
oka mbotyarã oupi pyre, oka rokẽrã ajukue
omoĩ mbyre, ixã-ixã ha'e tembiporu ikuai
va'e. Ha'e nunga ha'e javi re openaa rupi
'rã ha'e kuery omba'eapo.
27 Gérson ramymino kuery mba'emo
ogueraa e'ỹ vy ojapo aguã ha'e javi ma Arão
ha'e ta'y kuery ojapo ukaa rami 'rã ojapo.
Arão kuery ae 'rã oguerova uka mba'emo.
28 Ha'e rami ae Gérson ra'y kuery omba'eapo
'rã oguy nhemboaty oĩaty rupi. Sacerdote
Arão ra'y Itamar ijayvua rami anho 'rã
omba'eapo okuapy.

Merari ramymino kuery rembiaporã re ijayvuague

29 — Ha'e gui Merari ramymino kuery
reipapa avi 'rã ta'y kuery ha'e tuu ro
rupigua kuery ikuai va'e reve.
30 Trinta ma'etỹ va'e guive cinqüenta
ma'etỹ oguereko va'e peve ha'e va'e kuery
omba'eapo aguã rami 'rã ikuai, oguy
nhemboaty oĩaty rupi omba'eapo aguã.
31 Pova'e nunga ha'e kuery oguerova 'rã
oguy nhemboaty oĩaty rupi omba'eapo
vy: yvyra pe ombojeroviaaty mbotyarã
omoĩ mbyre, yvate rupi ikuai va'e, ijytarã
omopu'ã mbyre, ijyta yvypy ikuai va'e,
32 oka yvýry rupi ijytarã omopu'ã mbyre,
ijyta yvypy, yvyra rakua, ixã-ixã, tembi-
poru ha'e opa mba'e ha'e rupi oiporupy
ha'e javi. Mba'emo ha'e kuery oguerova
va'erã rery remombe'upa 'rã.

33 Ha'e rami ae 'rã Merari ramymino kuery
omba'eapo oguy nhemboaty oĩaty rupi,
sacerdote Arão ra'y Itamar ijayvua rami
anho.

Coate ra'y kuery oipapaa ague

34 Ha'e gui Moisés ha'e Arão heta va'e
kuery yvatekueve reve oipapapa Coate ra'y
kuery, ta'y kuery ha'e tuu ro rupigua kuery
ikuai va'e reve.
35 Trinta ma'etỹ va'e guive cinqüenta
ma'etỹ oguereko va'e peve oipapa hem-
biaporã ome'ẽ aguã, oguy nhemboaty oĩaty
rupi mba'emo ojapo aguã.
36 Ha'e va'e kuery oipapa rã dois mil sete-
centos e cinqüenta ha'e javi vy, tuu ro
rupigua kuery ikuaia rami.
37 Ha'e kuery ae Coate ramymino kuery
oipapa pyre, oguy nhemboaty oĩaty rupi
omba'eapo va'erã meme. Moisés ha'e
Arão ae oipapa, Moisés pe SENHOR ojapo
ukaague rami vy.

Gérson ramymino kuery oipapaa ague

38 Ha'e gui Gérson ramymino kuery ju
oipapa avi, ta'y kuery ha'e tuu ro rupigua
kuery ikuai va'e reve,
39 trinta ma'etỹ va'e guive cinqüenta ma'etỹ
oguereko va'e peve hembiaporã ome'ẽ
aguã, oguy nhemboaty oĩaty rupi mba'emo
ojapo aguã.
40 Ha'e va'e kuery oipapa rã dois mil seis-
centos e trinta ha'e javi vy, tuu ro rupigua
kuery ikuaia rami.
41 Ha'e kuery ae Gérson ramymino kuery
oipapa pyre, oguy nhemboaty oĩaty rupi
omba'eapo va'erã meme. Moisés ha'e
Arão ae oipapa, Moisés pe SENHOR ojapo
ukaague rami vy.

Merari ramymino kuery oipapaa ague

42 Ha'e gui Merari ramymino kuery ju
oipapa avi, ta'y kuery ha'e tuu ro rupigua
kuery ikuai va'e reve,
43 trinta ma'etỹ va'e guive cinqüenta ma'etỹ
oguereko va'e peve hembiaporã ome'ẽ
aguã, oguy nhemboaty oĩaty rupi mba'emo
ojapo aguã.
44 Ha'e va'e kuery oipapa rã três mil e duzen-
tos ha'e javi vy, tuu ro rupigua kuery ikuaia
rami.
45 Ha'e kuery ae Merari ramymino kuery
oipapa pyre. Moisés ha'e Arão ae oipapa,
Moisés pe SENHOR ojapo ukaague rami vy.

Levita regua kuery anho'i mbovy pa ikuaia re ijayvuague

46 Ha'e rami py Moisés ha'e Arão Israel
kuery yvatekueve reve oipapa levita regua
kuery, ta'y kuery ha'e tuu ro rupigua kuery
ikuai va'e reve,
47 trinta ma'etỹ va'e guive cinqüenta ma'etỹ
oguereko va'e peve, hembiaporã ome'ẽ
aguã, oguy nhemboaty oĩaty rupi mba'emo
ojapo aguã.
48 Ha'e va'e kuery oipapa rã oito mil quin-
hentos e oitenta ha'e javi vy.
49 Moisés pe SENHOR ojapo ukaague rami
vy peteĩ-teĩ omoĩ guembiaporã rupi
omba'eapo aguã. Ha'e rami aguã ae ha'e
kuery oipapa, Moisés pe SENHOR ojapo
ukaague rami vy.

5

Tekoa gui mombyry'i lepra revegua ha'e ha'eve'ỹ va'e oipe'apaa aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Aipo're Israel kuery pe tekoa
mbyte gui mombyry'i oipe'apa aguã lepra
revegua, ipeupa rei va'e, ha'e omanogue re
opokoa py ha'eve'ỹ va'e ikuai va'ekue ha'e
javi.
3 Avakue ha'e kunhague voi peipe'a
'rã tekoa gui mombyry'i, penderekoa
omongy'apa e'ỹ aguã, mba'eta mbyte rupi
xee aiko — he'i.
4 Ha'e ramo Israel kuery ha'e rami ae
ojapo okuapy. Ha'e vy guekoa mbyte gui
oipe'apa ha'e ramigua kuery. Moisés pe
SENHOR ojapo ukaague rami vy Israel kuery
ojapo okuapy.

Lei mba'emo rekovia ome'ẽa regua oĩa

5 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
6 — Aipo're Israel kuery pe: Xapy'a rei
ava e'ỹ vy kunha mba'e ojejavy 'rã pavẽ
ojejavya py, ha'e vy otekoavy 'rã SENHOR
pe. Ha'e rami vy ha'e va'e ojejavy va'e oiko.
7 Ha'e gui ma omombe'u 'rã ojejavyague,
ha'e ojejavyague re mba'emo ome'ẽ 'rã
otekoavyague rekovia. Ome'ẽve 'rã guive,
peteĩ nhiruĩ repy ovare nhavõ áry peteĩ-teĩ
ju 'rã ome'ẽve. Ha'e nunga ha'e javi ome'ẽ
'rã ojapo vaia va'ekue pe ae.
8 Ha'e gui xapy'a rei ha'e va'e omano, ha'e
hetarã ete'i nda'ipoi ramo otekoavyague
rekovia ome'ẽa rã ojopy va'erã, ha'e
ramo SENHOR pe ae 'rã ome'ẽ opaga aguã

va'ekue. Sacerdote pe togueru peteĩ vexa'i
reve, ha'e va'e py ojejavyague ojao'i uka
aguã.
9 Mba'emo sacerdote pe Israel kuery ogueru
va'ekue ha'e javi ma sacerdote pegua ae
opyta iky'a e'ỹ va'e.
10 Peteĩ-teĩ gui mba'emo iky'a e'ỹ va'e ojopy
va'ekue ma imba'e ae. Sacerdote pe ogueru
pyre ma ixupe ae 'rã opyta.

Kunha otavypaague re oikuaa pota aguã re ijayvuague

11 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

12 — Ndeayvu ke Israel kuery pe, ha'e vy
aipo're: Xapy'a rei amongue ra'yxy ome gui
ojepe'a vy oiko 'rã ome okorea rupi.
13 Ava mboae reve itavy rei teĩ onhenhomi
ramo ime ndoexai 'rã, ha'eve'ỹa rami oiko
teĩ avave rei ndoexaai, neĩ itavy jave voi.
14 Ha'e gui xapy'a rei ime opy'a re oendu
hakãte'ỹ reia, gua'yxy re hakãte'ỹ 'rã kunha
va'e itavy rire, ha'e'ỹ vy nda'itavyi teĩ hexe
hakãte'ỹ vy ma
15 ava va'e ogueru 'rã gua'yxy sacerdote-
a py. Ogueru avi 'rã mba'emo gua'yxy
ojejavya regua ome'ẽ va'erã. Peteĩ ryru
cevada ku'ikue ome'ẽ 'rã ha'e va'e re azeite
omoĩ e'ỹ re, neĩ heakuã porã va'e ma voi
nomoĩ 'rã hi'áry, mba'eta hakãte'ỹ reia
regua mba'emo aju guigua ome'ẽmby. Ha'e
va'e ma mba'emokue re nhomoma'endu'a
aguã regua ome'ẽ, teko vai kuaa ukaarã.

16 — Ha'e ramo sacerdote kunha va'e
omonhemboja vy ogueru 'rã imo'amy SEN-
HOR renonde py.
17 Ha'e vy sacerdote karo nhae'ũ guigua
yy ky'a e'ỹ oĩa va'e oupi vy ojopy avi 'rã
yvy ku'ikue ombojeroviaaty ropy rupi ikuai
va'e regua. Ha'e va'e ma omoĩ 'rã yy py.
18 Ha'e vy SENHOR renonde py kunha va'e
oexa uka vy omboguejypa 'rã hi'a. Ha'e
vy ipo py omoĩ 'rã mba'emo aju guigua
imoma'endu'aarã ome'ẽ mbyre, takãte'ỹ
regua. Ha'e rã yy iro va'e nhomoingo
axyarã ma sacerdote po py ranhe 'rã opyta.
19 Ha'e gui kunha va'e pe sacerdote oura
uka vy aipoe'i 'rã ixupe: "Xapy'a rei
ndereve avave rei nonhenoai, ha'e neme
oipotaa rami e'ỹ vy ixugui nderejepe'ai ri
vy ha'eve'ỹ va'e rejapo aguã, ha'e rami vy
kova'e yy iro va'e ayvu vaipy nhomoin-
goarã gui rey'u teĩ mba'eve ndoikoi 'rã, reo
jepe 'rã.
20 Ha'e rami teĩ xapy'a rei neme openaa gui
rejepe'a vy ha'eve'ỹa rami reiko, ha'e ava
neme e'ỹ ri ndereve onheno ramo ma —"
21 (ha'e rami vy sacerdote oura uka 'rã
kunha va'e pe oiko axy aguã rupi, ha'e
vy ixupe aipoe'ive 'rã:) "— Ha'e rami ri
ramo tove SENHOR tanemoingo ayvu vaipy
ha'e ojou vaipy heta va'e kuery mbyte.
Tove SENHOR tandeapo nde'u ivaipa ha'e
nderyepy rupi irurupa ovy aguã rami.
22 Ha'e rami vy kova'e yy ayvu vaipy
nhomoingoarã nderyepy rupi oike ramo
ta'irurupa, ha'e ta'ivaipa nde'u", he'i 'rã.
Ha'e ramo kunha va'e "Ha'eve va'e, ha'eve
va'e!" he'i 'rã.

23 — Ha'e gui ha'e va'e ayvu vai sacerdote
omboparapa 'rã peteĩ kuaxia re, ha'e gui
ipara omboje'opa ju 'rã yy iro va'e irũrã.
24 Ha'e vy kunha va'e pe oy'u uka 'rã yy iro
va'e ayvu vaipy nhomoingoarã. Ha'e va'e
oy'u ramove ma hexe oĩ 'rã imoingo axyarã.
25 Ha'e gui kunha va'e po gui sacerdote
ju ojopy 'rã mba'emo aju guigua takãte'ỹ
regua ome'ẽ mbyre, ha'e SENHOR renonde
oupi vy ombovava 'rã. Ha'e gui ma altar
hi'aĩa py ju 'rã ogueraa.
26 Ha'e gui mba'emo aju guigua nho-
moma'endu'aarã ome'ẽ mbyre peteĩ po
ojopy vy oapy 'rã altar áry. Ha'e va'e rire
yy ome'ẽ 'rã kunha va'e pe oy'u aguã.
27 Ha'e gui ma ixupe yy oy'u uka ramo,
xapy'a rei kunha va'e ojejavy ri vy
ha'eve'ỹa rami ome okorea rupi oiko rire
ma yy ayvu vaipy nhomoingoarã hexe oike
vy omoingo axy 'rã. Ha'e ramo hyepy rupi
irurupa 'rã, ha'e hi'u ivaipa 'rã. Ha'e ramo
kunha va'e heta va'e kuery mbyte rupi oiko
'rã ayvu vaipy.
28 Ha'e rami teĩ xapy'a rei kunha va'e
mba'eve py ndojejavyi, ha'e hexe ha'eve'ỹ
va'e noĩ ramo oo jepe 'rã, ha'eve ju 'rã kyrĩ
va'e oguereko'i aguã.

29 — Ha'e va'e lei ma takãte'ỹa regua,
kunhague ome kuery openaa gui ojepe'a vy
ha'eve'ỹa rami oiko ramo guarã,
30 ha'e rami e'ỹ vy ava opy'a re hakãte'ỹa
oendu ramo guarã. Ha'e rami vy gua'yxy
ogueraa vy SENHOR renonde py oexa uka
'rã, ha'e hexe sacerdote ojapopa 'rã lei oĩ
va'e ha'e javi rami vy.
31 Ha'e gui ava va'e re ma teko vai noĩ,
ha'e rã kunha va'e ojejavy rire hexe oĩ 'rã
ojejavyague re opaga aguã.

6

Lei nazireu rami oiko aguã regua oĩa

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Ndeayvu ke Israel kuery pe, ha'e vy
aipo're: Peteĩ ava e'ỹ vy kunha teĩ ae ma
onhemboayvu 'rã anhetẽ rupi nazireu rami
oiko aguã re, SENHOR pe anho oiko aguã.*
3 Ha'e rami vy ha'e va'e ndoy'uvei ma 'rã
vinho ha'e iro va'e regua. Neĩ ndoy'uvei 'rã
vinagre vinho guigua, iro va'e guigua, uva
rykue, ndo'ui 'rã uva oipo'o ramo'i pyre,
neĩ ipirukue ma voi.
4 Nazireu rami oiko teri reve ndo'uvei 'rã
mba'emo uva'a gui ojapo pyre, ha'yĩgue neĩ
ipirekue gui ma voi.
5 Nazireu rami oiko aguã re onhem-
boayvuague rami oiko teri reve ma oakã
rague ndojaya ukai 'rã mba'emo haimbe
va'e py ma voi. SENHOR pe anho oiko aguã
ára ojeupitypa e'ỹa ja ma oiko 'rã iky'a e'ỹ
va'e. Ha'e vy onhembo'a vuku 'rã.
6 — SENHOR pe onhemboaxa aguã
pukukue re ma nonhembojavei 'rã te'õgue
ituia katy ma voi.
7 Xapy'a rei tuu ae omano teĩ, e'ỹ vy ixy teĩ
ae ma, e'ỹ vy tyvy, tyke'y, e'ỹ vy heindy
omano teĩ ikáuxa rive nda'evei ha'eve'ỹ
va'e oiko aguã. Mba'eta inhakã re oĩ 'rã
Nguuete pe anho oiko aguã kuaa ukaarã.
8 Nazireu rami oikoa pukukue re ma SENHOR
pe iky'a e'ỹ va'ea 'rã oexa uka.
9 — Ha'e gui ha'e oĩa py amongue omano
xapy'a ramo nazireu rami onhemboax-
aague gui ha'eve'ỹ va'e ju 'rã oiko, hi'a
guive. Ha'e ramo ma sete araa py ojaya
ukapa ju 'rã o'a, ojeky'a'o ukaa ára py ae.
10 Ha'e gui oito araa py ma sacerdote pe
ogueraa 'rã mokoĩ pyku'i'i e'ỹ vy mokoĩ
apykaxu'i, oguy nhemboaty oĩaty rokẽ
peve.
11 Ha'e va'e regua peteĩ ma sacerdote om-
boaxa 'rã jejavya regua, ha'e rã amboae ma
oapypa vy omboaxa 'rã. Ha'e rami vy ojao'i
uka 'rã omanogue káuxa ojejavyague. Ha'e
va'e árave omboaxa jevy 'rã o'a.
12 Ha'e gui onhemboaxa ju 'rã SENHOR pe
nazireu rami oiko aguã, ha'e vy mba'emo
omboekovia aguã regua ome'ẽ va'erã
ogueraa 'rã peteĩ vexa'i peteĩ ma'etỹ
oguereko va'e. Ha'e gui nazireu rami oikoa
oaxa va'ekue ma ndovarevei 'rã, ivaipa rive
ramo.
13 — Po rami ma nazireu pegua lei.
Nazireu rami oiko aguã ára ojeupitypa ma
ramo oguerua 'rã oguy nhemboaty oĩaty
rokẽ peve.
14 Ha'e ramo SENHOR pe ha'e ogueru 'rã
vexa'i peteĩ ma'etỹ va'e ivaikue rei e'ỹ va'e,
oapy vy ome'ẽ mbyrã. Ha'e gui jejavya
regua ome'ẽ avi 'rã vexa'i kunha peteĩ
ma'etỹ oguereko va'e, ivaikue rei e'ỹ va'e.
Ha'e gui peteĩ rami ikuaia regua ome'ẽ 'rã
peteĩ vexa ava ivaikue rei e'ỹ va'e.
15 Ome'ẽ avi 'rã peteĩ varai mbojape
imbovua revegua e'ỹ, mbojape trigo
iporãve va'e guigua azeite reve omoapomo
mbyre, ha'e gui mbojape iperirĩ'i va'e
azeite revegua. Mba'emo aju guigua voi
ome'ẽ 'rã, mba'emo rykue guive.
16 Ha'e nunga SENHOR renonde py sacer-
dote ogueru vy oexa uka 'rã jejavya regua
ome'ẽmby ha'e oapypa revegua.
17 Vexa'i ma SENHOR pe ome'ẽ 'rã peteĩ rami
ikuaia regua, varai py mbojape imbovua
revegua e'ỹ reve. Sacerdote ome'ẽ avi 'rã
mba'emo aju guigua ogueru pyre, mba'emo
rykue guive.
18 Ha'e gui nazireu rami oiko va'e ma oguy
nhemboaty oĩaty rokẽ py hi'aĩa py on-
hopĩ ukapa 'rã oakã rague nazireu rami
oikoague kuaa ukaa. Ha'e va'e ma ogueraa
vy omoĩ 'rã tata áry, peteĩ rami ikuaia regua
ome'ẽmby oĩ va'e yvýry.
19 Ha'e va'e rire ma sacerdote ogueru 'rã
vexa'i axi'y ro'okue mimoĩ, peteĩ mbojape
imbovua revegua e'ỹ hyru gui, ha'e gui
peteĩ mbojape perirĩ'i imbovua revegua e'ỹ.
Ha'e nunga ma omoĩmba 'rã nazireu va'e po
py, nazireu rami oiko aguã oakã onhopĩmba
ma rire.
20 Ha'e nunga sacerdote oupi 'rã SENHOR
renonde py, oupi vy ombovava reve ome'ẽ
mbyrã. Ha'e nunga ma iky'a e'ỹ va'e opyta
sacerdote peguarã, mymba oupi vy ombo-
vava reve ome'ẽmby pexokue ha'e hi'ugue
ha'e rami ae avi. Ha'e va'e rire ma ha'eve ju
'rã nazireu va'ekue vinho oy'u aguã.
21 — Ha'e va'e lei ma nazireu rami oiko

* 6:2 Nazireu ma Nhanderuete pe anho'i oiko aguã rami onhemboayvu va'ekue. Peteĩ semana e'ỹ vy peteĩ jaxy, e'ỹ vy cinco ma'etỹ peve guarã oiko 'rã ijayvuague rami ae. Ha'e va'e rire ma nazireu ve'ỹ 'rã oiko, Nhanderuete pe oiko riae teĩ amboae nunga re opena reve.

aguã re onhemboayvu va'ekue pegua. SENHOR pe mba'emo ome'ẽ 'rã nazireu ome'ẽ aguã va'e ae, mba'emo oguereko va'e rami ome'ẽ va'e áryve. Onhemboayvuague rami ae 'rã oiko, lei nazireu rami oiko aguã regua oĩa rami ae.

Sacerdote jogueroayvu porã aguã regua

22 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
23 — Ndeayvu ke Arão ha'e ta'y kuery pe, ha'e vy aipo're: Po rami 'rã peroayvu porã Israel kuery. Ha'e vy aipopeje 'rã:
24 " SENHOR tanemoingo porã
ha'e topena porã ndere.
25 SENHOR rova taexakã nde'áry rupi,
tanemboaxy guive.
26 SENHOR toma'ẽ riae ndere,
ha'e tome'ẽ revy'a aguã."
27 Po rami 'rã peroayvu xerery Israel kuery áry rupi. Ha'e ramo xee amoingo porã 'rã — he'i.

7

Altar SENHOR pegua iky'a e'ỹ va'erã omboaxaa py yvatekueve mba'emo ome'ẽ okuapyague

1 Ha'e gui Moisés ombojerovia atyrã ojapopaa ára py azeite omoĩ reve omboaxa SENHOR pegua iky'a e'ỹ va'erã, tembiporu ikuai va'e guive, altar ha'e hexegua tembiporu ikuai va'e ha'e javi reve.
2 Ha'e ramo Israel kuery yvatekueve guetarã kuery rerekoa ikuai va'e, peteĩ-teĩ regua ruvixa kuery guetarã kuery papaare ma mba'emo ome'ẽmba okuapy.
3 Ha'e vy SENHOR renonde py ogueru okuapy ome'ẽ va'erã mboapy meme karóxa hoopa va'e ha'e doze toro. Yvatekueve mokõ-mokoĩ ome'ẽ peteĩ karóxa, ha'e rã peteĩ-teĩ ma ome'ẽ toro. Oguerupa okuapy ombojeroviaaty rexei.
4 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
5 — Ejopypa ke ha'e nunga ha'e kuery po gui, mba'eta oguy nhemboaty oĩaty rupi omba'eapo va'e kuery oiporu va'erã. Levita kuery pe ju 'rã remboaxapa, peteĩ-teĩ guembiaporã oguerekoa rami — he'i.
6 Ha'e ramo Moisés karóxa ha'e toro ojopypa vy omboaxapa levita kuery pe.
7 Ha'e rami vy Gérson ramymino kuery pe ranhe omboaxa mokoĩ karóxa ha'e irundy toro, ha'e kuery guembiaporã oguerekoa rami.
8 Ha'e gui Merari ramymino kuery pe ma irundy karóxa ha'e oito toro omboaxa, ha'e kuery guembiaporã oguerekoa rami. Ha'e kuery ma sacerdote Arão ra'y Itamar po py meme omba'eapo.
9 Ha'e rã Coate ramymino kuery pe ma nome'ẽi mba'eve, mba'eta ha'e va'e kuery henda iky'a e'ỹ va'e rupi omba'eapo va'e vy ojaxei 'rã mba'emo.
10 Ha'e gui altar re azeite omoĩ reve SENHOR peguarã omboaxa aguã yvatekueve ogueru okuapy mba'emo altar áry ome'ẽ va'erã. Altar rexei peteĩ-teĩ ogueru okuapy ome'ẽ va'e.
11 Mba'eta SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Altar xevygua iky'a e'ỹ va'erã pemboaxa aguã ma huvixa kuery peteĩ-teĩ ogueru 'rã ome'ẽ va'erã, ára rexei ae 'rã oguerupa — he'iague rami vy.
12 Ha'e ramo jypy'ia ára py mba'emo ome'ẽ va'erã ogueru va'ekue ma Aminadabe ra'y Naassom, Judá ramymino kuery ruvixa.
13 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e, ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oitocentos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre, mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
14 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e vinte gramas ipoyi va'e, heakuã porã va'e tynyẽ reve;
15 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy ome'ẽ va'erã meme;
16 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ va'erã;
17 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa ava, peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ nhiruĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme. Ha'e va'e ha'e javi ma Aminadabe ra'y Naassom ome'ẽ va'ekue.
18 Ha'e gui mokoĩ araa py mba'emo ome'ẽ va'erã ogueru va'ekue ma Zuar ra'y Natanael, Issacar ramymino kuery ruvixa.
19 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e, ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oitocentos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ

reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
20 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
21 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
22 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
23 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa ava,
peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ nhiruĩ
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme. Ha'e
va'e ha'e javi ma Zuar ra'y Natanael ome'ẽ
va'ekue.

24 Ha'e gui mboapy araa py ma ou Helom
ra'y Eliabe, Zebulom ramymino kuery ru-
vixa.
25 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
26 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
27 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
28 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
29 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa ava,
peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ nhiruĩ
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme. Ha'e
va'e ha'e javi ma Helom ra'y Eliabe ome'ẽ
va'ekue.

30 Ha'e gui irundy araa py ma ou Sedeur
ra'y Elizur, Rúben ramymino kuery ruvixa.
31 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
32 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
33 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
34 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
35 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa ava,
peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ nhiruĩ
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme. Ha'e
va'e ha'e javi ma Sedeur ra'y Elizur ome'ẽ
va'ekue.

36 Peteĩ nhiruĩ araa py ma ou Zurisadai
ra'y Selumiel, Simeão ramymino kuery ru-
vixa.
37 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
38 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
39 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
40 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
41 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa ava,
peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ nhiruĩ
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme. Ha'e
va'e ha'e javi ma Zurisadai ra'y Selumiel
ome'ẽ va'ekue.

42 Ha'e gui mboapy meme araa py ma ou
Deuel ra'y Eliasafe, Gade ramymino kuery
ruvixa.
43 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
44 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
45 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
46 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;

47 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa ava,
peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ nhiruĩ
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme. Ha'e
va'e ha'e javi ma Deuel ra'y Eliasafe ome'ẽ
va'ekue.

48 Ha'e gui sete araa py ma ou Amiúde ra'y
Elisama, Efraim ramymino kuery ruvixa.
49 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
50 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
51 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
52 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
53 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa
ava, peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ
nhiruĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme.
Ha'e va'e ha'e javi ma Amiúde ra'y Elisama
ome'ẽ va'ekue.

54 Oito araa py ma ou Pedazur ra'y
Gamaliel, Manassés ramymino kuery ru-
vixa.
55 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
56 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
57 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
58 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
59 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa ava,
peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ nhiruĩ
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme. Ha'e
va'e ha'e javi ma Pedazur ra'y Gamaliel
ome'ẽ va'ekue.

60 Ha'e gui nove araa py ma ou Gideoni
ra'y Abidã, Benjamim ramymino kuery ru-
vixa.
61 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
62 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
63 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
64 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
65 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa ava,
peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ nhiruĩ
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme. Ha'e
va'e ha'e javi ma Gideoni ra'y Abidã ome'ẽ
va'ekue.

66 Ha'e gui dez araa py ma ou Amisadai
ra'y Aiezer, Dã ramymino kuery ruvixa.
67 Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
68 ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
69 ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
70 ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
71 ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa
ava, peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ
nhiruĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme.
Ha'e va'e ha'e javi ma Amisadai ra'y Aiezer
ome'ẽ va'ekue.

72 Ha'e gui onze araa py ma ou Ocrã ra'y
Pagiel, Aser ramymino kuery ruvixa.

[73] Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
[74] ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
[75] ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
[76] ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
[77] ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa ava,
peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ nhiruĩ
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme. Ha'e
va'e ha'e javi ma Ocrã ra'y Pagiel ome'ẽ
va'ekue.

[78] Ha'e gui doze araa py ma ou Enã ra'y
Aira, Naftali ramymino kuery ruvixa.
[79] Ha'e va'e ma ome'ẽ peteĩ hy'a prata
guigua mil e quinhentos gramas ipoyi va'e,
ha'e gui peteĩ hy'a guaxu prata guigua oito-
centos gramas ipoyi va'e, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e va'e
mokoĩve ma trigo iporãve va'e py omonyẽ
reve ogueru, azeite reve omoapomo mbyre,
mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã;
[80] ha'e gui peteĩ hyru ouro guigua cento e
vinte gramas ipoyi va'e, heakũa porã va'e
tynyẽ reve;
[81] ha'e peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, oapy vy
ome'ẽ va'erã meme;
[82] ha'e gui peteĩ kavara jejavya regua ome'ẽ
va'erã;
[83] ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
va'erã ma mokoĩ toro, peteĩ nhiruĩ vexa
ava, peteĩ nhiruĩ kavara ava ha'e peteĩ
nhiruĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme.
Ha'e va'e ha'e javi ma Enã ra'y Aira ome'ẽ
va'ekue.

[84] Po rami ma Israel kuery yvatekueve
ome'ẽ va'ekue altar áry azeite omoĩ reve
SENHOR peguarã omboaxa aguã: doze hy'a
prata guigua, doze hy'a guaxu prata guigua
ha'e doze avi hyru ouro guigua.
[85] Peteĩ-teĩ hy'a prata guigua va'e ma mil e
quinhentos gramas ipoyi va'e meme, ha'e
gui peteĩ-teĩ hy'a guaxu ma setenta ipoyi
va'e. Ha'e va'e tembiporu re prata oĩ
va'e ha'e javi vy ma vinte e oito quilos e
oitocentos gramas, henda iky'a e'ỹ va'e py
oiporupy rami ae.
[86] Ha'e gui doze hyru ouro guigua heakuã
porã va'e tynyẽ reve ma cento e vinte
gramas ipoyi va'e meme, henda iky'a e'ỹ
va'e py oiporupy ramigua ae. Ha'e nunga
ha'e javi re ouro oĩ va'e ma um quilo e
quatrocentos e quarenta gramas.
[87] Ha'e gui mymba kuery oapy vy ome'ẽ
mbyre ma doze toro ra'y, doze vexa ava,
doze avi vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e,
mba'emo aju guigua ome'ẽ mbyre reve,
ha'e doze kavara ava avi ome'ẽ jejavya
regua.
[88] Ha'e gui peteĩ rami ikuai aguã regua
mymba ome'ẽ mbyre ha'e javi vy ma vinte e
quatro toro ra'y, sessenta vexa ava, sessenta
kavara ha'e sessenta avi vexa'i ra'y peteĩ
ma'etỹ va'e meme. Ha'e va'e ma ome'ẽ
okuapy altar áry azeite omoĩ vy SENHOR
peguarã omboaxa aguã.
[89] Ha'e gui SENHOR reve Moisés ijayvu
aguã oguy nhemboaty oĩaty py oike nhavõ
oendu kuerei 'rã ixupe ijayvu va'e ayvu
ryru mbotya teko vai ombogueaty áry gui.
SENHOR ayvu ryru áry mokoĩ anjo ipepo
va'e ra'angaa hi'aĩ va'e mbyte gui on-
hendu.* Ha'e rami ae 'rã ijayvu ixupe.

8

Henda iky'a e'ỹ va'e py sete tataendy
renda ikuai va'e re ijayvuague
[1] SENHOR aipoe'i Moisés pe:
[2] — Ndeayvu ke Arão pe, ha'e vy aipo're:
Sete tataendy hendarã py remoĩ vy reja 'rã
imoiny hi'y kyvõ katy hexakã aguã rami —
he'i.
[3] Ha'e ramo ha'ekue rami ae Arão ojapo.
Ha'e rami vy tataendy omoĩ hi'y kyvõ katy
meme hexakã aguã rami, Moisés pe SEN-
HOR aipoe'iague rami vy.
[4] Tataendy 'y ma ouro ombota pyre gui
ojapoa va'ekue, hi'yvypy guive yvate katy
ipoty ikuaia peve. Moisés pe SENHOR
ta'angaa oexa ukaague rami ae ju ojapo
tataendy 'yrã.

* 7:89 Anjo ipepo va'e ra'angaa ma ayvu ryru mbotya áry guarã omoĩ mbyre (Êxodo 25.18-20).

SENHOR pegua iky'a e'ỹ va'erã levita
kuery omboaxaa ague
5 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
6 — Aỹ ma emono'õmba levita kuery Is-
rael kuery mbyte gui, ha'e eiky'a'opa xevy
guarã.
7 Po rami 'rã rejapo iky'a e'ỹ va'e ikuai aguã:
Ha'e kuery áry emboayvi yy jejavya ojao'ia
aguã regua. Ha'e gui hete ha'e javi rupi
renhopĩ uka 'rã kyxe py, ha'e rejoi ukapa
'rã ijao. Ha'e rami vy 'rã ha'e kuery iky'a
e'ỹ va'e ikuai.
8 Ha'e gui ha'e kuery ogueru 'rã peteĩ
toro ra'y mba'emo aju guigua reve ome'ẽ
va'erã, trigo iporãve va'e ha'e azeite reve
omoapomo mbyre. Ha'e rã ndee ma am-
boae toro ra'y ju 'rã reru jejavya regua
reme'ẽ va'erã.
9 Ha'e gui rejapo 'rã oguy nhemboaty oĩaty
rexei levita kuery onhembojapa aguã rami.
Remboaty avi 'rã Israel kuery ha'e javi.
10 Ha'e gui ma SENHOR renonde py levita
kuery removaẽmba ramo ha'e kuery áry
katy Israel kuery omoĩmba 'rã opo.
11 Ha'e gui SENHOR pe Arão oexa uka 'rã
levita kuery mba'emo oupi reve Israel
kuery ome'ẽ va'e rami. Ha'e rami rã 'rã
SENHOR pe omba'eapo aguã rami ikuai.
12 Ha'e gui levita kuery ju opo omoĩ 'rã
okuapy toro ra'y ikuai va'e akã áry. Ha'e
va'e regua peteĩ ma rejuka 'rã jejavya regua
ome'ẽ mbyrã, ha'e rã amboae ma SENHOR
pe oapy vy ome'ẽ mbyrã, levita kuery oje-
javyague rejao'i uka aguã.
13 Ha'e vy Arão ha'e ta'y kuery renonde py
levita kuery removaẽ imo'amy vy rexa uka
'rã SENHOR pe oupi reve ome'ẽmby rami.
14 — Reipe'a 'rã levita kuery Israel kuery
mbyte gui. Levita kuery ma xevy pegua ae
'rã ikuai.
15 Ha'e va'e rire mae ma levita kuery oike
'rã oguy nhemboaty oĩaty rupi omba'eapo
aguã. Ndee remboaxa 'rã iky'a e'ỹ va'erã,
ha'e xevy rexa uka 'rã oupi reve ome'ẽmby
rami.
16 Mba'eta ha'e kuery ae Israel kuery va'e
regua ikuai va'erã xevy pegua. Israel kuery
regua jypykue ta'y ikuai va'ekue ha'e javi
rekovia ma xejeupe guarã meme aipe'a.
17 Mba'eta xevygua meme ikuai Israel kuery
regua jypykue ikuai va'ekue, avakue ha'e'ỹ
vy mymba kuery regua teĩ. Egito yvy re
ta'y ypy'iague ajukapa ára guive ha'e kuery
aipe'a xejeupegua iky'a e'ỹ va'erã.
18 Ha'e nunga rupi xejeupe guarã levita
kuery aipe'a Israel kuery jypykue ikuai va'e
rekovia.
19 Ha'e gui ma Arão ha'e ta'y kuery po py ju
amboaxa levita kuery, Israel kuery mbyte
gui. Amboaxapa oguy nhemboaty oĩaty
rupi omba'eapo okuapy aguã Israel kuery
re ama'ẽ vy, ha'e kuery ojejavyague ojao'i
uka aguã, ha'e rami vy Israel kuery mbyte
rupi oiko e'ỹ aguã imoingo axyarã, mba'eta
henda iky'a e'ỹ va'e py Israel kuery oike
va'e rire oiko 'rãgue ae — he'i.
20 Ha'e ramo Moisés, Arão ha'e Israel
kuery ha'e javi ma ha'e rami ae ojapo
okuapy levita kuery re. Moisés pe SENHOR
ijayvuague ha'e javi rami Israel kuery ojapo
okuapy levita kuery omboaxa vy.
21 Ha'e rami vy levita kuery iky'a e'ỹ va'e
ikuai aguã ojoi okuapy oao. Ha'e gui Arão
oexa ukapa SENHOR renonde py oupi reve
ome'ẽmby rami. Ojao'i uka guive ha'e
kuery ojejavyague, iky'a e'ỹ va'e ikuai aguã.
22 Ha'e va'e rire levita kuery ovaẽmba
okuapy oguy nhemboaty oĩaty rupi
omba'eapo aguã, Arão ha'e ta'y kuery
renonde rupi. Levita kuery rekorã re
Moisés pe SENHOR ijayvuague rami vy ae
ojapo ha'e kuery re.
23 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
24 — Pova'e lei ma levita kuery regua:
Vinte e cinco ma'etỹ va'e guive tujakue
peve 'rã ikuai oguy nhemboaty oĩaty rupi
omba'eapo aguã.
25 Ha'e rã cinqüenta ma'etỹ va'e ma ha'e
va'e rupi nda'ikuaivei 'rã, ha'ekue rami
nomba'eapovei 'rã.
26 Ha'e rami 'rãgue py joegua kuery py-
tyvõa rupi 'rã ikuai oguy nhemboaty oĩaty
rupi omba'eapoa py, teĩ ha'e kuery ae
nomba'eapovei 'rã. Ha'e rami ae 'rã re-
moĩ levita kuery guembiaporã oĩ va'e ojapo
aguã.

9

Páscoa ára pygua ngaru ojapo aguã re ijayvuague

1 SENHOR ijayvu Moisés pe Sinai regua
tekoa e'ỹa rupi oiko teri reve. Egito yvy
gui oje'oipa rire mokoĩ ma'etỹa ha'e jypy'ia
jaxy re ijayvu vy aipoe'i:

2 — Israel kuery tojapo okuapy ngaru
Páscoa regua hi'ára py porã.
3 Kova'e jaxy re catorze araa py, ka'aru ma
ovya py ma pejapo 'rã ngaru hi'ára py. Lei
ha'e ojapo uka pyre ha'e javi rami vy 'rã
pejapo ngaru — he'i.
4 Ha'e ramo Moisés aipoe'i Israel kuery pe
ngaru ojapo aguã Páscoa ára py.
5 Ha'e rami vy ngaru ojapo okuapy, peteĩ
jaxya re, catorze araa py ae. Ka'aru ma ovy
jave ojapo Sinai regua tekoa e'ỹa py. Moisés
pe SENHOR ojapo ukaague rami vy Israel
kuery ojapopa okuapy.
6 Ha'e va'e ára ma amongue ikuai avi
ha'eve'ỹ va'e peteĩ omanogue re opokoague
káuxa. Ha'e nunga rupi nda'evei ngaru oĩa
py ikuai aguã. Ha'e rami vy Moisés ha'e
Arão renonde py ha'e kuery ovaẽ vy
7 aipoe'i okuapy:
— Ore ma ha'eve'ỹ va'e roiko peteĩ ava
omano va'ekue re ropoko rire. Nda'evei
'rã ri nda'u SENHOR pe ore voi mba'emo
rome'ẽ aguã Israel kuery reve Páscoa ára
py?
8 Moisés ombovai:
— Pearõ ranhe, ha'e xee ajapyxaka 'rã
ainy mba'exa pa peẽ kuery re SENHOR ojapo
uka rã aendu aguã — he'i.
9 Ha'e gui ma SENHOR aipoe'i Moisés pe:
10 — Ndeayvu ke Israel kuery pe, ha'e
vy aipo're: Xapy'a rei amongue pende
kuery va'e regua, e'ỹ vy raka'eve rã pen-
eramymino kuery ikuai va'erã regua ikuai
'rã ha'eve'ỹ va'e omano va'ekue káuxa.
Ha'e rami e'ỹ vy penderekoa gui mombyry
oguata teĩ ha'eve nho 'rã Páscoa regua
ngaru ojapo aguã SENHOR pe.
11 Ha'e rami vy ha'e kuery mokoĩ jaxya py
'rã ngaru ojapo, catorze araa va'e ka'aru
ma jave. Ho'u 'rã okuapy mbojape imbovua
revegua e'ỹ, jai rogue iro va'e reve.*
12 Pemoembyre eme neĩ kyrĩ'i ma voi ko'ẽ rã
guarã, pemopẽ eme guive ikãgue'i. Páscoa
pygua ngaru regua re ipara oĩa rami 'rã
pejapo.
13 Ha'e rami avi xapy'a rei peteĩ ava ngarua
pyguarã ha'eve va'e oiko, ha'e tape rupi
ndoguatai va'eri Páscoa ára ngaru py ndooi
ri ramo ha'e va'e oipe'aa 'rã heta va'e
kuery mbyte gui, mba'eta ha'e va'e ára
py mba'eve ndoguerui SENHOR pe ome'ẽ
va'erã. Ha'e va'e ava re oĩ ae 'rã ojejavyague
re opaga aguã.
14 Ha'e gui penembyte amboae regua ikuai
va'e Páscoa ára SENHOR pegua ngarua py
ikuai avi ri vy lei ipara oĩa rami vy ae 'rã
ikuai. Peteĩ'i lei oĩ pendevy ha'e amboae
kuery pe joo rami.

Êxodo 40.34-38

15 Ha'e gui ombojerovia atyrã ojapoaa ára
py arai ou va'e ojao'ipa. Ha'e va'e oo ma
SENHOR ayvu oĩaty ae. Ha'e rã ka'aru guive
ko'ẽmba peve ma tata rami ju 'rã ojekuaa
ombojeroviaaty áry rupi.
16 Ha'e rami ae tema oiko. Arai ojao'i kuerei
'rã, ha'e rã pyávy ma tata rami ju 'rã
ojekuaa.
17 Oo áry gui arai ojeupi ovy nhavõ Israel
kuery oguata 'rã oje'oivy. Ha'e gui arai
opyta oinya py ae ju 'rã Israel kuery opyta
avi okuapy.
18 SENHOR oikuaa ukaa rami vy Israel kuery
oje'oi 'rã, ha'e gui SENHOR oikuaa ukaa
rami vy ae ju 'rã opyta okuapy. Ombo-
jeroviaaty áry rupi arai opyta oinya ja ma
ikuai tema 'rã ha'e py.
19 Heta ára re ri ombojeroviaaty áry rupi arai
opyta teĩ Israel kuery SENHOR ojapo ukaa
rami ikuai vy ndooi 'rã okuapy.
20 Amongue py are'ỹ'i re arai opyta 'rã oiny
ombojeroviaaty áry rupi. Ha'e ramo SEN-
HOR oikuaa ukaa rami vy ikuaive tema 'rã
ha'e py, ha'e gui SENHOR oikuaa ukaa rami
vy jevy 'rã oguata oje'oivy.
21 Amongue py ma ka'aru'i ramove ko'ẽmba
peve'i 'rã arai opyta oiny. Ha'e gui ko'ẽ rã
arai ojeupi ovy ramo ma ha'e kuery oguata
'rã oje'oivy. Ara py e'ỹ vy pyávy teĩ arai
ojeupi ramo oguata 'rã oje'oivy.
22 Xapy'a rei ombojeroviaaty áry rupi arai
oĩ tema 'rã mokoĩ ára re, e'ỹ vy peteĩ jaxy
re mba'e, e'ỹ vy areve mba'e teĩ hi'áry rupi
arai oĩ teria ja Israel kuery ikuai tema 'rã
ha'e py, ndoguatai. Ojeupi ovy ramo mae
ma oguata ju 'rã oje'oivy.
23 Ha'e rami py SENHOR oikuaa ukaa rami
vy opyta 'rã, ha'e gui SENHOR oikuaa ukaa
rami vy ae ju 'rã oguata oje'oivy. SENHOR
pe ojapo okuapy ojapo 'rã va'ekue, Moisés
rupi SENHOR ojapo ukaa rami vy.

* 9:11 Ha'e kuery pe ma Nhanderuete ngaru ojapo uka amboae jaxy py, hi'ára pyguarã ndoiko katui rire.

10

Mokoĩ mimby guaxu prata guigua re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
2 — Ejapo uka mokoĩ mimby guaxu prata
guigua. Pembota-mbota vy 'rã pejapo. Ha'e
va'e pemonhe'ẽ 'rã heta va'e kuery pem-
boaty aguã, ha'e ikuaia gui oguata oje'oivy
aguã guive.
3 Pemonhe'ẽ ramo heta va'e kuery onhem-
boatypa 'rã okuapy ndea py, oguy nhem-
boaty oĩaty rokẽ rexei'i rupi ae.
4 Peteĩ'i mimby guaxu pemonhe'ẽ ramo
ndea py onhemboja 'rã yvatekueve anho,
Israel kuery mbovy rei e'ỹ regua ruvixa
ikuai va'e ae.
5 Ha'e gui mokoĩve ri pemonhe'ẽ ramo ma
oje'oi 'rã kuaray oua katy ikuai va'ekue
ranhe.
6 Pemonhe'ẽ jevy ramo oje'oi 'rã kuaray
puku-a katy ikuai va'ekue. Pemonhe'ẽ va'e
ha'e kuery oendu vy oikuaa 'rã oje'oi aguã.
7 Ha'e rã ha'e kuery pemboaty jevy aguã ma
pemonhe'ẽ avi 'rã teĩ hatã e'ỹ ta'vy.
8 Arão ramymino kuery sacerdote ikuai va'e
ae 'rã omonhe'ẽ mimby guaxu. Pende
kuery rekorã aeja raka'e rã peve guarã.
9 Ha'e gui pendeyvy re ae pendekuai jave
penderovaigua kuery reve pepu'ã aguã katy
peje'oi ramo penemoĩ vai okuapy ramo pe-
monhe'ẽ avi 'rã mimby guaxu. Ha'e ramo
xee SENHOR Penderuete aĩa py peẽ kuery
re ama'ẽ ramo peo jepe 'rã penderovaigua
kuery gui.
10 Ha'e rami ae avi pevy'a aguã ára py, xevy
ngaru pejapoa py mba'e, ha'e jaxy jypy'ia
py guive pemonhe'ẽ avi 'rã mimby guaxu.
Ha'e va'e jave py mba'emo peapypa vy
peme'ẽ, ha'e peteĩ rami pendekuaia regua
peme'ẽ va'e áry rupi pemonhe'ẽ ramo xee
Penderuete aĩa py ama'ẽ 'rã pendere. Xee
ma SENHOR Penderuete aiko.

Sinai gui Israel kuery oje'oipaague

11 Ha'e gui ma mokoĩ ma'etỹa py, mokoĩ
jaxya re vinte ára ma jave arai ojeupi ovy
oguy nhemboaty oĩaty áry rupi oĩague gui.
12 Ha'e ramo Israel kuery Sinai regua tekoa
e'ỹa py ikuaia gui oguata oje'oivy. Oguata-
guata oje'oivy Parã regua tekoa e'ỹa py ju
arai opyta peve.
13 Ha'e rami vy oguata ypy'i oje'oivy, SEN-
HOR Moisés pe ojapo ukaa rami vy.
14 Jypyrã ete ma Judá ramymino
kuery pegua bandeira reraa ranhe oje'oi
ngupivegua kuery reve. Ha'e va'e regua
xondaro kuery ruvixa ma Aminadabe ra'y
Naassom.
15 Ha'e gui Issacar ramymino kuery regua
xondaro kuery ruvixa ma Zuar ra'y
Natanael.
16 Zebulom ramymino kuery xondaro kuery
regua ruvixa ma Helom ra'y Eliabe.
17 Ha'e gui ma ombovaipa okuapy
ombojeroviaaty, ha'e Gérson ha'e Merari
ramymino kuery oje'oi vy ogueraapa
henoiny.
18 Ha'e va'e rire ma Rúben kuery pegua
bandeira reraa ju oje'oi ngupivegua kuery
reve. Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery
ruvixa ma Sedeur ra'y Elizur.
19 Ha'e gui Simeão ramymino kuery regua
xondaro kuery ruvixa ma Zurisadai ra'y
Selumiel.
20 Gade ramymino kuery regua xondaro
kuery ruvixa ma Deuel ra'y Eliasafe.
21 Ha'e gui ma oje'oipa ju Coate regua
kuery mba'emo iky'a e'ỹ va'e ogueraa reve.
Ha'e gui ha'e kuery ovaẽ e'ỹ mbove ma voi
omopu'ãmbaa ju 'rã imoiny ombojerovi-
aaty.
22 Ha'e va'e rire ma Efraim ramymino
kuery pegua bandeira reraa ju oje'oi
ngupivegua kuery reve. Ha'e kuery regua
xondaro kuery ruvixa ma Amiúde ra'y
Elisama.
23 Ha'e gui Manassés ramymino kuery regua
xondaro kuery ruvixa ma Pedazur ra'y
Gamaliel.
24 Benjamim ramymino kuery regua xon-
daro kuery ruvixa ma Gideoni ra'y Abidã.
25 Ha'e gui ma Dã ramymino kuery pegua
bandeira reraa ju oje'oi ngupivegua kuery
reve. Ha'e va'e kuery ma heta va'e kuery
ha'e javi rakykue oje'oi oarõa rupi. Ha'e
kuery va'e regua xondaro kuery ruvixa ma
Amisadai ra'y Aiezer.
26 Ha'e gui Aser ramymino kuery regua xon-
daro kuery ruvixa ma Ocrã ra'y Pagiel.
27 Naftali ramymino kuery regua xondaro
kuery ruvixa ma Enã ra'y Aira.
28 Ha'e rami ae oguata oje'oivy Israel kuery
meme, oxondaro kuery reve.

Hobabe pe ha'e kuery reve oo aguã re Moisés ojerureague

29 Ha'e gui Moisés ijayvu Hobabe pe. Ha'e
va'e ma hatyu Midiã pygua Reuel ra'y. Ha'e
vy aipoe'i:

— Roguata roje'oivy peteĩ henda orevy
SENHOR "Ame'ẽ 'rã pẽvy" he'iague katy.
Eju orerupive, ha'e ramo rojapo porã 'rã
ndevy. Mba'eta Israel kuery pe mba'emo
porã ome'ẽ aguã re SENHOR ijayvu.

30 Ha'e ombovai:

— Xee ma ndaa reguai. Xeyvy xeretarã
kuery rekoa py ae 'rã aa — he'i.

31 Ha'e gui ixupe Moisés aipoe'ive ju:

— Ne'exa, orereja eme ke, mba'eta ndee
ma reikuaa tekoa e'ỹa rupi orekuai ranhe
'rãa. Ha'e gui ndee ma orererekoarã 'rã
reiko.

32 Xapy'a rei ore kuery reve reo ri ramo
ndevy pe rojapo porã 'rã SENHOR ore kuery
pe ojapoa rami ae — he'i.*

33 Ha'e gui ma oje'oipa ma SENHOR pegua
yvyty katy'i ikuaiague gui. Mboapy araa re
oguata oje'oivy. Ha'e kuery renonde rupi
SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue ryru
reraa kuery oguata oje'oivy mboapy ára re,
ha'e kuery opytu'u aguã ojou aguã.

34 Ha'e gui ára py arai SENHOR ombou
va'ekue oo tema ha'e kuery áry rupi, ikuaia
gui oje'oi jave voi.

35 Ha'e gui Nhanderuete ayvu ryru oupia
heravy nhavõ Moisés aipoe'i 'rã:

— SENHOR, epu'ã ke nderovaigua kuery
remoaĩmba aguã. Tove nerenonde gui ton-
hamba ndere nda'ija'ei va'e.

36 Ha'e gui opyta ju nhavõ aipoe'i 'rã:

— SENHOR, ejevy ju ke mbovy rei e'ỹ
Israel kuery ikuaia py.

11

Israel kuery ijayvu ete okuapyague

1 Ha'e gui ma SENHOR oendua py teĩ ha'e
kuery ijayvu ete okuapy mba'emo oiko va'e
re. SENHOR oendu ramo ipoxya hendy.
Ha'e rami vy ha'e kuery mbyte tata SENHOR
guigua ou vy omomba hekoa apy rupi ikuai
va'e.

2 Ha'e ramo Moisés pe ha'e kuery ojerure
okuapy ramo SENHOR pe ha'e ju on-
hembo'e. Ha'e ramo tata oguepa.

3 Ha'e nunga rupi ha'e va'e tekoa ma oenoĩ
Taberá, ha'e kuery mbyte tata SENHOR
guigua hendy ma rire.*

4 Ha'e gui ha'e kuery mbyte opa marã
ikuai va'e oendu okuapy Egito pygua kuery
rembi'u regua ho'uxe reia. Ha'e ramo Israel
kuery voi ojae'opa reve aipoe'i okuapy:

— Mava'e 'rã tu ome'ẽ xo'o ja'u va'erã?

5 Aỹ ma nhanema'endu'a jakuapy Egito
yvy re pira ja'u rive jakuapyague re, ha'e
pepino, melão, alho ka'aguy regua, cebola
ha'e alho re guive.

6 Ha'e rami teĩ aỹ ma nhanenhe'ẽ voi
ipirupa ma 'rã, mba'eta amboae ramigua
ma voi ndajajouvei, kova'e maná e'ỹ vy —
he'i okuapy.

7 Maná ma coentro ra'yĩgue ramigua, jaexa
rã yvyra ayxy ramigua rei.

8 Heta va'e kuery opa rupi oeka oje'oivy
vy omono'õ vy omongu'i 'rã mba'emo
mongu'ia py, ha'e'ỹ vy angu'a py ojoxo 'rã.
Ha'e rami vy omomimoĩ 'rã oja py, e'ỹ vy
iku'ikue gui ojapo 'rã mbojape. Ja'u rã
mbojape azeite reve ojapo pyre rami hee
va'e.

9 Pyávy ha'e kuery rekoa rupi yxapy ho'a
reve maná ho'a avi 'rã oiny ha'e rupi.

Moisés ojapo 'rã va'ekue ipoyi etea rupi ijayvuague

10 Heta va'e kuery ojae'o rã Moisés oendu,
mba'eta peteĩ-teĩ gua'y kuery reve ngoo
rokẽ py ojae'o okuapy. Ha'e ramo SENHOR
poxya hendy. Moisés voi oexa vy ndojou
porãi.

11 Ha'e ramo Moisés aipoe'i SENHOR pe:

— Mba'e re tu mba'emo vai rejapo xee
nerembiguai re? Mba'e re tu ndaxejou
porãvei nerenonde py? Mba'eta xemoĩ
kova'e kuery ha'e javi re apena aguã rami.

12 Xee ae ri ty'y kova'e kuery moingoare
aiko? Xee ae ri ty'y areko'i va'ekue
xevy aipo're aguã: "Eraapa ndejyva áry
okambu'i va'e rami, yvy aura reve neramoĩ
kuery pe ame'ẽ aguã re xeayvuague peve",
're aguã?

13 Magui 'rã tu xee ajou xo'o ha'e kuery ha'e
javi peguarã? Mba'eta xerenonde py ojae'o
reve aipoe'i okuapy: "Eme'ẽ na xo'o ro'u
va'erã."

* 10:32 Moisés ngupive ogueraaxe ngovaja Hobabe. Ha'e va'e ma ndooxei ranhe teĩ oo nho (Juízes 1.16).

* 11:3 Tery Taberá ma "Okaia" 'ea reve nhaendu rã joo ramigua.

14 Ha'e gui xee ae'i ma voi ndaropo'akai 'rã
kova'e kuery ha'e javi, xevy ipoyi vaipa
ramo.
15 Nami ae ta ri xerereko vy ma xejuka vyvoi,
ajerure. Xemboaxy ri vy xemoingo eme
ajexavai aguã rive.

Moisés pytyvõarã setenta avakue Nhanderuete oiporavo ukaague

16 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Emboaty ha'vy setenta avakue Israel
kuery mongetaaty va'e regua rexa va'ety,
nhomongetaa rupi ha'e heta va'e kuery
re openaa rupi ae ikuai va'ety. Ha'e va'e
kuery remonhembojapa 'rã oguy nhem-
boaty oĩaty rexei, ha'e py ikuai aguã
nerenonde.
17 Ha'e py ma xee aguejy vy xeayvu 'rã
ndereve. Ha'e Xenhe'ẽ ndere oĩ va'e am-
bouve vy ha'e kuery re voi amoĩ 'rã. Ha'e
vy ndereve ha'e kuery ikuai avi 'rã heta
va'e kuery re openaa rupi, ndee anho'i e'ỹ
repena aguã.
18 Ha'e vy aipo're 'rã heta va'e kuery pe: "Pe-
jeky'a'o uka ju ko'ẽ rã guarã, pe'u aguã xo'o.
Mba'eta peẽ kuery pejae'o reve 'Mava'e tu
ome'ẽ ta xo'o ja'u va'erã? Egito yvy re
ma jaiko porã va'ekue', peje ramo SENHOR
oendu. Ha'e rami vy pendevy SENHOR
ome'ẽ 'rã xo'o, ha'e pe'upa 'rã.
19 Peteĩ ára'i re rive'ỹ 'rã pe'u, neĩ mokoĩ
ára'i 'rã e'ỹ, neĩ peteĩ nhiruĩ neĩ dez, neĩ
vinte ára re'i e'ỹ guive.
20 Ha'e rami 'rãgue py peteĩ jaxy pukukue
re 'rã pe'u, peneapyĩgua gui oẽmba rã pe-
jeguarupa peve. Mba'eta SENHOR penem-
byte oiko va'e ndapeipotavei, ha'e henonde
py pejae'o reve 'Mba'e re tu Egito gui jajupa
raka'e?' peje va'ekue", 're 'rã ha'e kuery pe
— he'i.

21 Ha'e ramo Moisés ombovai:

— Xee ma seiscentos mil avakue opu'ã
okuapy va'e mbyte py aiko. Ha'e ramo
mba'exa tu aipo're xevy: "Eme'ẽ ha'e kuery
pe xo'o, peteĩ jaxy pukukue re ho'u okuapy
aguã" 're?
22 Mymba kuery vexa'i ha'e vaka ty'y ojuka-
paa 'rã ha'e kuery ha'e javi ho'u va'erã?
Tyrã pa ye'ẽ rupi pira ikuai va'e ha'e javi
'rã omono'õmbaa ha'e kuery ho'u va'erã?
— he'i.

23 Ha'e ramo Moisés pe SENHOR ombovai:

— Xee SENHOR jyva nda'u ijapu'a'i ri?
Aỹ'i ma voi rexa 'rã xeayvuague oiko rã tyrã
pa anya! — he'i.

24 Ha'e gui Moisés oẽ vy heta va'e kuery pe
SENHOR omombe'upa SENHOR ijayvuague.
Ha'e vy ha'e kuery mongetaaty setenta
avakue ikuai va'e omboaty imbokuapy oo
yvýry rupi.
25 Ha'e ramo SENHOR oguejy arai rupi. Ha'e
vy ijayvu ixupe. Ha'e vy Nhe'ẽ hexe oĩ va'e
ombouve vy omoĩ avi setenta nhomonge-
taaty ikuai va'e re. Ha'e va'e kuery re Nhe'ẽ
oĩ avi ramo omombe'u okuapy ixuguigua,
teĩ ha'e va'e rire ma nda'ijayvuvei ha'e
rami.

26 Ha'e gui ma mokoĩ avakue opyta tekoa
py. Peteĩ ma Eldade hery va'e, ha'e rã am-
boae ma Medade. Ha'e kuery re voi Nhe'ẽ
oĩ, mba'eta ha'e kuery voi nhomongetaaty
kuery regua teĩ oo katy ndooi va'ekue. Ha'e
rami vy ha'e kuery voi ayvu omombe'u
okuapy tekoa mbyte ikuaia py.

27 Ha'e ramo peteĩ kunumi onha ovy vy
omombe'upa Moisés pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Eldade ha'e Medade voi ri tu ayvu
omombe'u okuapy — he'i.

28 Ha'e ramo Num ra'y Josué, Moisés py-
tyvõarã oiporavo va'ekue va'e ombovai vy
aipoe'i:

— Xeruvixa Moisés, emokyrirĩ na.

29 Ha'e rã Moisés aipoe'i ixupe:

— Ndee ta'vy nerakãte'ỹ teve xere?
SENHOR pegua kuery profeta meme ikuai
'rãgue, ha'e kuery ha'e javi re SENHOR
Onhe'ẽ omoĩ aguã! — he'i.
30 Ha'e va'e rire Moisés ma tekoa katy ju
oje'oi Israel kuery mongetaaty kuery reve.

Guyra codornizes Nhanderuete ombouague

31 Ha'e gui SENHOR-a gui peteĩ yvytu
oipeju ovy vy ye'ẽ áry gui ogueru guyra
codornizes. Ha'e vy tekoa áry ha'e javi rupi
omoaĩmba heravy peteĩ ára jaguataa rami
rai'i peve. Ijyvýry rupi opyta peteĩ metro
peve yvy py.
32 Ha'e ramo ha'e va'e árave heta va'e kuery
oje'oipa, pyávy ha'e ko'ẽgue voi, ha'e vy
ojopy oje'oivy guyra ikuai va'e. Amongue
mboapy'ive ojopy va'ekue ri cem voxa
renyẽ ogueru. Ha'e vy tekoa ha'e javi rupi
omboaty imoiny ojeupe guarã ae.

33 Ha'e rami teĩ ijuru py xo'o oime rei reve,
oixu'u jepe e'ỹ re voi ha'e kuery rovai SENHOR poxya hendy vy ojukapa mba'emo vai
py.
34 Ha'e nunga rupi ha'e va'e tekoa ma
oenoĩa Quibrote-Hataavá, ha'e py Egito
regua tembi'u re nda'eveive va'ekue ojaty-
paa rire.†
35 Ha'e gui Quibrote-Hataavá gui ma ha'e
kuery oje'oive Hazerote katy, ha'e vy opyta
ju ha'e py.

12

Moisés rovai rupi Miriã ha'e Arão ijayvuague

1 Ha'e gui Moisés ogueraa peteĩ kunha
Cuxe pygua gua'yxyrã. Ha'e ramo Miriã
ha'e Arão ijayvu okuapy Moisés rovai, Cuxe
pygua gua'yxyrã ogueraa va'ekue káuxa.
2 Ha'e vy aipoe'i okuapy:
— Xapy'a rei nda'u Moisés rupi anho ri
SENHOR ijayvu? Nhande rupi voi nda'u
nda'ijayvui avi 'rã? — he'i ramo SENHOR
oendu.
3 Moisés ma ava onhemo'yvyĩ'i va'e, ko yvy
re avakue ikuai va'e gui voi yvyĩ'ive va'e
oiko.
4 Are'ỹ'i re SENHOR aipoe'i Moisés pe,
Arão ha'e Miriã pe voi:
— Peẽ kuery mboapy ma peẽ 'rã oguy
nhemboaty oĩaty oĩ va'e gui — he'i. Ha'e
ramo oẽmba mboapyve.
5 Arai rupi SENHOR oguejy ouvy vy oo rokẽ
py opyta ho'amy. Ha'e vy oenoĩ Arão ha'e
Miriã. Ha'e ramo ha'e kuery ojexa uka.
6 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pendu ke aỹ xee xeayvu ramo. Penem-
byte profeta oiko ramo ma ixupe xee SEN-
HOR ajekuaa uka 'rã mba'emo aexa ukaa py,
ha'e'ỹ vy oexa ra'ua py 'rã xeayvu hexeve.
7 Ha'e rã xerembiguai Moisés reve ma nami
e'ỹ ju aiko, mba'eta ha'e ma ojeroviapy ete
oiko xero pygua kuery ha'e javi re openaa
rupi.*
8 Hexeve ma xeayvu 'rã xejuru rupi ae,
oikuaa porã aguã rami, ayvu haxy rei va'e
rupi e'ỹ. Ixupe xee SENHOR ajekuaa rã
xerexa guive. Mba'exa ha'vy tu ndapeky-
jei ri xerembiguai Moisés rovai rupi pen-
deayvu aguã? — he'i.
9 Ha'e rami vy ha'e kuery rovai SENHOR
poxya hendy. Ha'e rire ojepe'a.
10 Arai voi ojepe'a ovy oo áry gui. Ha'e
ramove Miriã oikuaa rã hexe oĩ ma lepra,
yro'y apĩ rami xiĩ rei va'e. Miriã re Arão
oma'ẽ ramo lepra revegua ma hi'aĩ.
11 Arão aipoe'i Moisés pe:
— Ake'e xeruvixa! Ndevy ajerure:
Orere emoĩ eme orereko vaia, mba'eta
ore'arandua rupi e'ỹ rojapo ha'e nunga,
rojejavy ete ange.
12 Nhanereindy topyta eme kyrĩ'i va'e oity
pyre rami, mbyte rupi ho'okue ho'apa va'e
rami — he'i.
13 Ha'e ramo SENHOR pe Moisés ojapukai
vy aipoe'i:
— Xeruete, ajerure remonguera ju aguã.
14 SENHOR ombovai Moisés pe:
— Xapy'a rei hova re tuu onyvõ va'e
rire nda'u sete araa peve ndopytai 'rãgue
oxĩmbaa py? Ha'e voi topyta ranhe sete
ára tekoa gui mombyry'i. Ha'e va'e rire ma
ha'eve peru ju aguã — he'i.
15 Ha'e rami rã Miriã sete ára peve
omondouka ranhe tekoa gui mombyry'i.
Oguerua e'ỹa ja heta va'e kuery ndoguatai
tekoa gui.
16 Ha'e va'e rire mae ha'e kuery oje'oi ju
Hazerote gui, ha'e Parã regua tekoa e'ỹa py
ju ikuai.

13

Deuteronômio 1.19-25

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Emondouka ke avakue Canaã yvy re
oexa pota va'erã, mba'eta ame'ẽ 'rã Israel
kuery yvyrã. Peneramoĩ kuery peteĩ-teĩ
regua gui remondouka 'rã peteĩ ava, huvixa
oiko va'e ae — he'i.
3 Ha'e ramo Moisés omondouka Parã
regua tekoa e'ỹa py ikuaia gui ae, SENHOR
aipoe'iague rami vy. Ha'e va'e avakue ma
Israel kuery ruvixa ikuai va'e meme.
4 Po rami ma ha'e va'e kuery rery: Rúben
kuery regua ma Zacur ra'y Samua;
5 Simeão kuery regua ma Hori ra'y Safate;
6 Judá kuery regua ma Jefoné ra'y Calebe;
7 Issacar kuery regua ma José ra'y Jigeal;
8 Efraim kuery regua ma Num ra'y Oséias;
9 Benjamim kuery regua ma Rafu ra'y Palti;
10 Zebulom kuery regua ma Sodi ra'y Gadiel;

† 11:34 Tery Quibrote-Hataavá ma "Tembi'u re nda'eveive va'ekue ojatyaague" 'ea.
* 12:7 Hebreus 3.2,5

[11] José kuery regua, ha'e Manassés kuery
regua ae ma Susi ra'y Gadi;
[12] Dã kuery regua ma Gemali ra'y Amiel:
[13] Aser kuery regua ma Micael ra'y Setur;
[14] Naftali kuery regua ma Vofsi ra'y Nabi;
[15] Gade kuery regua ma Maqui ra'y Geuel.
[16] Ha'e va'e avakue ma Moisés omoĩ yvy re
oexa pota va'erã omondouka aguã. Ha'e gui
Num ra'y Oséias rery Moisés oguerova vy
Josué ju omboery.
[17] Ha'e gui Canaã yvy katy Moisés omon-
douka oexa pota aguã. Ha'e vy aipoe'i ha'e
kuery pe:

— Peẽ Neguebe katy, ha'e yvyty ikuai
va'e rupi ju 'rã peo.

[18] Pexa 'rã yvy peikuaa aguã mba'exa pa ra'e,
ha'e hexegua kuery re guive peikuaa pota,
imbaraetekue tyrã pa ikangykue, ndaetai
tyrã pa heta.
[19] Ha'e peikuaa pota 'rã mba'exa pa yvy ha'e
kuery ikuaia re, iporã tyrã pa na'iporãi,
ha'e mba'exa pa tetã ikuaia voi ra'e, tekoa
rive tyrã pa tetã ikorapa va'e.
[20] Pexa avi mba'exa pa ra'e yvy ituí, iporã
tyrã pa na'iporãi, ha'e gui ka'aguy tyrã pa
any. Penekyre'ỹ tema, ha'e peru mba'emo
aju ha'e va'e yvy guigua — he'i. Ha'e va'e
jave ma uva ijaju ypya ára ae.
[21] Ha'e rami rã ha'e kuery oje'oi vy ha'e
va'e yvy rupi oexa pota oje'oivy, Zim regua
tekoa e'ỹa guive Reobe peve Hamate py
ovaẽa'i py.
[22] Neguebe rupi oje'oi vy ou okuapy Hebrom
peve. Ha'e py ma ikuai Enaque ra'y kuery
Aimã, Sesai ha'e Talmai. (Hebrom tetã
ojapoa ma sete ma'etỹ teri Egito yvy re Zoã
tetã ojapoa e'ỹ mbove ma voi.)
[23] Ha'e rire ma Escol yvyugua peve ju ou.
Ha'e py ma ojaya okuapy peteĩ xã uva
hi'y reve. Ha'e va'ekue ma mokoĩ avakue
ogueru peteĩ yvyra po'i re ombo'y vy.
Romã'a ha'e figo'a avi ogueru.
[24] Ha'e va'e yvyugua pe ma "Escol" oenoĩ,
ha'e py Israel kuery uva'a ojaya rire.*

Deuteronômio 1.26-33

[25] Ha'e gui yvy oexa vy oje'oiague gui
quarenta ára opaa py ojevypa ju.
[26] Oguata jogueruvy vy ovaẽmba ju Moisés
ha'e Arão-a py, ha'e Israel kuery ha'e javi
onhemboaty okuapya py Parã regua tekoa
e'ỹa re, Cades py ae. Ha'e kuery pe
omombe'upa okuapy oexa va'ekue, heta
va'e kuery ha'e javi pe voi. Oexa uka
avi mba'emo aju ha'e va'e yvy gui ogueru
va'ekue.
[27] Ha'e vy Moisés pe omombe'u vy aipoe'i
okuapy:

— Roje'oi yvy oremondoukaague va'e
peve. Ha'e gui anhetẽ ete ha'e py kamby
ha'e ei ndoatai. Kova'e ma mba'emo'a ha'e
pyguare.

[28] Ha'e rami avi avakue ha'e va'e yvy re
ikuai va'e ma imbaraetekue ae. Hetã voi
tuvixa ete va'e ikuai, ikorapa va'e meme
guive. Ha'e py roexa avi Enaque ramymino
kuery.†
[29] Amalequita kuery ma Neguebe re ikuai.
Ha'e rã yvyty rupi ma heteu, jebuseu ha'e
amorreu kuery ikuai. Ye'ẽ katy'i rupi ma
cananeu kuery ikuai, Jordão yakã yvýry
rupi guive — he'i okuapy.
[30] Ha'e gui Calebe ju nhomokyrirĩmba
heta va'e kuery Moisés renonde py ikuai
va'e. Ha'e rami vy aipoe'i:

— Ma'ẽ, jaje'oi jajopy aguã ha'e va'e yvy,
mba'eta nhandepo'aka 'rã ha'e kuery re —
he'i.

[31] Ha'e rami teĩ avakue mboae hexeve
oje'oi va'ekue aipoe'i okuapy:

— Nda'evei teve ha'e va'e kuery rovai
jaje'oi aguã, nhande kuery gui ipo'akapave
va'e ramo — he'i okuapy.

[32] Ha'e rami vy Israel kuery oendupaa py
ha'e kuery ijayvu rei okuapy yvy oexa
va'ekue re. Ha'e vy aipoe'i:

— Yvy mbyte rupi roexa pota aguã roax-
aague va'e ma hekoa va'e kuery mombaarã
ituí. Ha'e py roexa va'ekue ma ava ja'eakue
meme,
[33] gigante kuery avi roexa karamboae. Ha'e
vy rojoexa ramo tuku'i rami rive orekuai,
ha'e kuery pe voi ha'e rami ae avi orerexa
rã — he'i okuapy. Enaque ramymino kuery
ma gigante guigua meme ikuai raka'e.

14

Heta va'e kuery oyvyrã katy ndooxeiague

[1] Ha'e gui heta va'e kuery opu'ãmba vy
ojapukai atã rei okuapy. Ha'e va'e pyávy
ha'e kuery ojae'opa okuapy.

* 13:24 Tery Escol ma "Uva'a" 'ea. † 13:28 Enaque ra'y kuery ma gigante ikuai raka'e (versículo 33).

2 Ha'e vy Israel kuery ha'e javi ijayvu rei
okuapy Moisés ha'e Arão re. Ha'e vy
aipoe'i:
— Ha'eveve 'rãgue Egito yvy re, e'ỹ vy
kova'e tekoa e'ỹa py ma voi nhamanomba
va'e rire!
3 Mba'erã tu SENHOR nhandererupa kova'e
yvy re? Kyxe py nhamanomba aguã pa,
ha'e nhandera'yxy kuery ha'e nhandera'y
kue'iry escravo-rã ogueraapaa aguã teve?
Nda'evei nda'u Egito yvy katy ae ju jajevypa
aguã? — he'i.
4 Joupe-upe aipoe'i okuapy:
— Jajou peteĩ nhanderuvixarã, Egito yvy
katy jajevypa aguã — he'i okuapy.
5 Ha'e rami rã Israel kuery oexaa py
Moisés ha'e Arão guenapy'ã re oĩ ngova yvy
re omovaẽ reve.
6 Ha'e rami ae avi yvy rexaare kuery va'e
regua Num ra'y Josué ha'e Jefoné ra'y
Calebe omondoro okuapy oao.
7 Ha'e vy Israel kuery ha'e javive pe ijayvu
vy aipoe'i:
— Yvy mbyte rupi roaxaague va'e rima
iporã ete.
8 SENHOR nhandejou porã ri vy ojapo 'rã
ha'e va'e yvy re nhavaẽ aguã rami, nhan-
devy ju omboaxa aguã. Ha'e va'e yvy ma
kamby ha'e ei oata e'ỹa.
9 Ha'e nunga rupi pepu'ã rei eme SENHOR
re, pekyje eme guive ha'e pygua avakue gui,
mba'eta mbojape ja'ua rami nhamomba avi
'rã ha'e kuery. Ha'e kuery reve noĩvei ma
hepyarã va'ekue. Ha'e rã nhande kuery
reve ma SENHOR ae 'rã oiko. Pekyje eme
ha'e kuery gui — he'i.
10 Ha'e rami teĩ heta va'e kuery ha'e javi
jogueroayvu okuapy ita py ojapipa aguã re.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery pe SENHOR rexakã
ojekuaa xapy'a oguy nhemboaty oĩaty rupi.
11 Ha'e rami vy SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Raka'e peve nda'u kova'e kuery xereko
a'ã 'rã okuapy? Raka'e peve nda'u ndo-
jeroviai 'rã xere, ha'e kuery mbyte rupi opa
marãgua hexa pyrã amoingo va'eri?
12 Ha'e nunga rupi ambou 'rã mba'eaxy
vaikue ijukapaarã, name'ẽvei ma 'rã ijyvyrã
va'ekue. Ha'e gui ndegui ju amoingo 'rã
peteĩ regua kova'e kuery gui hetave ha'e
imbaraetekueve va'e — he'i.

Heta va'e kuery re Moisés ojerureague

13 Ha'e ramo Moisés ombovai SENHOR pe:
— Egito pygua kuery mbyte gui
ndepo'akapaa rupi kova'e kuery reipe'apa
rire teĩ remomba ramo Egito pygua kuery
oendupa 'rã.
14 Ha'e rami vy ha'e kuery omombe'u uka
'rã kova'e yvy re ikuai va'e pe. Ha'e gui
SENHOR, kova'e yvy pygua kuery oendu ae
ma ndevygua kuery mbyte rupi reikoa, ha'e
ha'e kuery rexa py ae rejexa ukaa. Ha'e
kuery áry rupi ndeguigua arai oĩ, ha'e ha'e
kuery renonde rupi arai opu'ã va'e py 'rã
reo ara py, ha'e rã pyávy ma tata opu'ã va'e
py 'rã reo.
15 Ha'e gui xapy'a rei ndevygua kuery re-
jukapa vyvoi ramo amboae regua kuery
nemombe'ua rã oendu va'ekue aipoe'i 'rã
okuapy:
16 "Yvy re SENHOR ndogueraa kuaai ri nda'u
ojeupegua kuery, oura reve ha'e kuery pe
ome'ẽ aguã re ijayvu va'ekue ri, ha'e nunga
rupi ae ojukapa tekoa e'ỹa py", he'i 'rã
okuapy.
17 Ha'e nunga rupi aỹ SENHOR, ajerure
ndepo'akapa va'ea rexa uka aguã,
ndeayvuague rami vy. Mba'eta aipo're
va'ekue:
18 "Xee SENHOR ma xeporayvu va'e ha'e opa
mba'e py anhomboaxy va'e, ambogue 'rã
teko vai ha'e jejavya. Ha'e rami avi ojejavy
va'ekue nambopaga e'ỹi 'rã. Ha'e rami
'rãgue py tuu kuery reko vaiague re ambou
'rã ta'y kuery voi ojexavai aguã, mboapya
ha'e irundya ikuaia peve", 're va'ekue.
19 Ha'e nunga rupi opa mba'e py renhom-
boaxy va'e vy embogue ke kova'e kuery
reko vaia, heko vaia Egito yvy gui oje'oipa
guive apy ovaẽmba peve rembogue jepiaty
rami.

Deuteronômio 1.34-40

20 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i:
— Ndeayvua rami xee ambogue ma ha'e
kuery reko vaia.
21 Ha'e rami avi anhetẽ ete xee SENHOR xee
ae rekove rupi, ha'e xerexakãa yvy jave rupi
ojekuaa va'erã va'e rupi aura vy aipoa'e:
22 avakue xerexakãa ha'e hexa pyrã Egito
yvy re ha'e tekoa e'ỹa rupi ajapo rã oexa
va'ekue, ha'e gui dez-kue ma xereko a'ãa
rupi naxenhe'ẽ rendui va'ekue,
23 ha'e va'e regua neĩ peteĩve ma ndoexai 'rã
yvy peneramoĩ kuery pe ame'ẽ aguã re aura
reve xeayvuague va'e. Tá, ndaxepotavei
va'e kuery neĩ peteĩ'i ma voi ndoexai 'rã.

24 Ha'e rã xerembiguai Calebe re ma amboae
regua nhe'ẽ oĩ. Ha'e va'e ma xereve ete oiko
riae ramo xee ajapo 'rã yvy oexa potaague
re ae hekoa aguã rami. Hamymino kuery
avi 'rã ikuai ha'e py.
25 Ne'exa, amalequita ha'e cananeu kuery
ma yvy'ã guy katy ikuai. Pejepekuavo ha'vy
amboae katy. Ko'ẽ rã tapeo tekoa e'ỹa katy
ju, ye'ẽ pytã yvýry tape oo va'e rupi ae —
he'i.

26 Ha'e rire Moisés ha'e Arão pe ju SENHOR
aipoe'i:

27 — Raka'e peve 'rã tu aropo'aka kova'e
kuery xerovai rupi ijayvu okuapy va'e? Xee
aendupa ainy Israel kuery xere ijayvu rei
okuapy ramo.
28 Aipo're ha'e kuery pe: SENHOR aipoe'i:
Xee ae rekove rupi aura vy aipoa'e:
Xeapyxa py pendeayvuague ae ju 'rã
ambou pendere.
29 Mba'eta kova'e tekoa e'ỹa py ae 'rã pe-
manomba, peẽ kuery va'e regua penderery
omoĩa jave vinte ma'etỹ va'e ha'e pen-
detujakueve va'e guive, joupe-upe xerovai
pendeayvu va'ekue ha'e javi.
30 Ndapeupityi 'rã yvy pendekoarã ame'ẽ
aguã re aura reve xeayvuague va'e py, Je-
foné ra'y Calebe ha'e Num ra'y Josué va'e
e'ỹ vy.
31 Ha'e rã pendera'y kuery pe "Escravo-rã
ogueraapaa 'rã" peje va'ekue ri ha'e kuery
ma ajapo 'rã ha'e py ovaẽmba aguã rami.
Ha'e kuery ma oexa 'rã yvy peẽ ndapeipotai
va'ekue.
32 Ha'e rã peẽ kuery ma kova'e tekoa e'ỹa py
'rã pemanomba.
33 Kova'e tekoa e'ỹa rupi ma quarenta
ma'etỹ re pendera'y kuery ikuai 'rã guymba
kuery re openaa rupi. Pejejavya káuxa ae
'rã ha'e kuery ojexavai, kova'e tekoa e'ỹa py
xapirẽ penderetekue ho'upa peve.
34 Mba'eta quarenta ára re yvy re pexa
pota peje'oivy rire quarenta ma'etỹ re ju
'rã pejexavai pejejavyague re, peteĩ-teĩ ára
rekovia peteĩ ma'etỹ 'rã oaxa. Ha'e rami vy
pendupa 'rã xee rojou vaia regua.
35 Xee SENHOR ha'e rami xeayvu rire ha'e
rami ae ju 'rã ajapo kova'e kuery heko vai
va'e xere opu'ã va'ekue re. Kova'e tekoa
e'ỹa py ae 'rã okanhy ovy, opa peve — he'i.

36 Ha'e gui avakue yvy rexaarã Moisés
omondouka va'ekue ojevy vy ha'e va'e yvy
re ijayvu rei vy ojapo heta va'e kuery ha'e
javi yvy re ijayvu rei avi okuapy aguã rami.
37 Ha'e va'e avakue yvy re ijayvu rei va'ekue
ma SENHOR renonde py omanomba raka'e
mba'eaxy vaikue gui.
38 Ha'e rã Num ra'y Josué ha'e Jefoné
ra'y Calebe ma avakue yvy rexaarã oje'oi
va'ekue va'e regua avi teĩ okuave.

Deuteronômio 1.41-46

39 Ha'e nunga Moisés omombe'u Israel
kuery ha'e javive pe. Ha'e ramo ha'e kuery
iporiau vaipa ete okuapy.
40 Ko'ẽ rai ramove ovypa vy oẽmba
jogueruvy yvyty apyte katy. Ha'e vy aipoe'i
okuapy:

— Apy ma orekuai, anhetẽ ae rojejavypa
rire teĩ roo nho 'rã yvy nhandevy SENHOR
ome'ẽ 'rã va'ekue re — he'i okuapy.

41 Moisés ombovai:

— Mba'e re ha'vy SENHOR ojapo ukaa
rami e'ỹ pendekuai? Pendeayvua rami pen-
dekuai aguã ma nda'eve porãi.
42 Tapeo eme ta'vy penderovaigua kuery
renonde py pemanomba e'ỹ aguã, mba'eta
SENHOR noĩvei ma 'rã peẽ kuery mbyte.
43 Ma'ẽ, penerenonde rupi amalequita ha'e
cananeu kuery ikuai. Pe'apa 'rã pekuapy
ikyxe gui. Mba'eta SENHOR gui pejepe'a ma
rire noĩvei 'rã peẽ kuery reve — he'i.

44 Ha'e ramive ma ha'e kuery onhea'ã
tema okuapy yvyty rupi oje'oi aguã. Ha'e
rami teĩ SENHOR guexeve guarã ojapo
va'ekue ryru ndogueraai ha'e kuery rekoa
mbyte oĩa gui, neĩ Moisés voi ndooi.
45 Ha'e ramo amalequita ha'e cananeu kuery
yvyty rupi ikuai va'e oguejy vy ojukapa,
Horma peve oitypa.

15

*Lei mba'emo ome'*ẽmby regua oĩa

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

2 — Ndeayvu ke Israel kuery pe, ha'e vy
aipo're: Yvy pendekoarã xee ame'ẽ va'erã
re pevaẽ jave ma
3 mba'emo peapy vy peme'ẽ 'rã SENHOR
pe, mymba mba'e pejuka vy penhem-
boayvuague pejapopa regua, e'ỹ vy
mba'emo penhenhandua'i rami peme'ẽ
va'e, e'ỹ vy ngaru hi'ára py pejapoa py
SENHOR pe peapy 'rã heakuã porã va'e,
vaka, vexa'i pejuka vy peme'ẽ va'e reve.
4 Ha'e gui SENHOR pe mba'emo ome'ẽ va'erã
ogueru va'e ma ogueru avi 'rã peteĩ ryru

trigo iporãve va'e, peteĩ ryru raxa'i azeite
reve omoirũ va'ekue.
5 Ha'e peteĩ-teĩ vexa'i peme'ẽ va'e reve
guarã peru avi 'rã peteĩ ryru vinho penhoẽ
reve peme'ẽ va'erã, mba'emo peapy vy
peme'ẽ va'e ha'e mymba pejuka uka va'e
áry.
6 Peteĩ-teĩ vexa'i peme'ẽ va'e reve guarã
peru avi 'rã mba'emo aju guigua peme'ẽ
va'erã. Mokoĩ ryru trigo iporãve va'e peru,
peteĩ ryru raxa'i azeite reve omoirũ mbyre.
7 Vinho peteĩ ryru raxa'i 'rã peme'ẽ SENHOR
pe penhoẽ reve, peapy vy peme'ẽ ramo
heakuã porã aguã.
8 Ha'e gui toro ra'y peapy e'ỹ vy pejuka
aguã pereko katu 'rã penhemboayvuague
pejapopaa reguarã, ha'e'ỹ vy perovy'a aguã
regua SENHOR pe peme'ẽ va'erã.
9 Toro ra'y reve peru avi 'rã mba'emo aju
guigua peme'ẽ va'erã. Mboapy ryru trigo
iporãve va'e 'rã peru, mokoĩ ryru rai'i azeite
reve omoirũ mbyre.
10 Vinho penhoẽ reve peme'ẽ 'rã mokoĩ ryru
rai'i, SENHOR pe mba'emo peapy vy peme'ẽ
ramo heakuã porã aguã.
11 Ha'e rami ae pejapo 'rã toro ra'y peme'ẽ
va'e reve guarã, vexa ava, vexa'i ra'y ha'e
kavara ava reve guarã guive.
12 Peteĩ-teĩ peme'ẽ va'e reve guarã 'rã peru,
mbovy pa peme'ẽa rami vy.
13 Ha'e py aegua kuery ojapo 'rã ha'e rami,
mba'emo oapy vy SENHOR pe ome'ẽ ramo
heakuã porã aguã.
14 Ha'e penembyte rupi ikuai avi 'rã am-
boae regua, peneramymino kuery ikuaive-
ive jave. Ha'e va'e regua ogueru avi 'rã
mba'emo oapy vy SENHOR pe ome'ẽ va'erã,
heakuã porã aguã. Peẽ kuery pejapoa rami
ae avi 'rã ha'e kuery voi ojapo.
15 Peẽ kuery ha'e javi rekorã ma peteĩ'i aeja,
pẽvy ha'e amboae regua penembyte rupi
ikuai va'e pe voi. Ha'e va'e ma raka'e rã
peve guarã oĩ peneramymino kuery rekorã
avi ikuai jave guarã. Peẽ kuery pendekuaia
rami ae avi 'rã amboae regua kuery ikuai
xee SENHOR renonde.
16 Peteĩ'i lei oĩ 'rã penderekorã, peẽ kuery pe
ha'e amboae regua penembyte rupi ikuai
va'e pe voi — he'i.

17 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

18 — Ndeayvu ke Israel kuery pe, ha'e vy
aipo're: Yvy xee rogueraa ague py pevaẽ
jave
19 yvy re mba'emo aju oiko va'ekue pe'u
ta nhavõ SENHOR pe ranhe 'rã peme'ẽ
mba'emo.
20 Jypygua mba'emo pemongu'i va'ekue
iporãve va'e gui pejapo 'rã mbojape. Ha'e
va'e ma peru peme'ẽ va'erã. Mba'emo
pemoa'yĩ va'ekue rami 'rã peme'ẽ.
21 Jypygua mba'emo pemongu'i va'ekue
iporãve va'e guigua SENHOR peguarã ranhe
'rã peme'ẽ, peneramymino kuery ikuaive-
ive jave voi.

Levítico 4.13-21

22 — Ha'e gui amongue py pejavy 'rã
Moisés rupi SENHOR ojapo uka va'ekue
ndapejapoia py.
23 Mba'eta Moisés rupi meme SENHOR ojapo
uka raka'e pẽvy, ojapo uka ypya ára guive aỹ
peve, ha'e peneramymino kuery ikuaive-
ive jave guarã guive.
24 Ha'e gui xapy'a rei potae vy e'ỹ pejapo
'rã ha'eve'ỹa rami, ha'e neĩ heta va'e kuery
voi ndoikuaai okuapy. Ha'e rami vy ha'e
kuery ha'e javi ome'ẽ 'rã peteĩ toro ra'y,
oapya ramo SENHOR pe heakuã porã aguã.
Mba'emo aju guigua reve 'rã ogueru, ha'e
mba'emo rykue onhoẽ aguã ome'ẽ va'erã
reve, pendekorã oeja pyre rami vy ae. Peteĩ
kavara ogueru avi 'rã jejavya regua ome'ẽ
va'erã.
25 Ha'e gui sacerdote ojao'i uka 'rã Israel
kuery ojejavy okuapyague. Ha'e ramo ha'e
kuery operdoaa 'rã, potae vy e'ỹ ojavy
rire. Ha'e kuery ojejavyague re ogueru
'rã mba'emo oapy vy SENHOR pe ome'ẽ
va'erã. SENHOR renonde py ogueru avi 'rã
ojejavyague regua ome'ẽ va'erã.
26 Ha'e ramo operdoaa 'rã Israel kuery ha'e
javi, ha'e kuery mbyte rupi amboae regua
ikuai va'e voi, ha'e javive otekoavy rire.

27 — Amongue potae vy e'ỹ ojejavy rire
ogueru 'rã peteĩ kavara kunha peteĩ ma'etỹ
va'e, ojejavyague regua ome'ẽ va'erã.
28 Ha'e ramo sacerdote ojao'i uka 'rã oje-
javyague, SENHOR renonde potae vy e'ỹ
ojejavy rire. Ha'e nungakue ojao'i uka ramo
operdoaa 'rã.
29 Israel kuery ae, ha'e'ỹ vy ha'e kuery
mbyte amboae regua ikuai va'e teĩ peteĩ'i
anho 'rã oĩ lei potae vy e'ỹ ojejavy va'ekue
pe.
30 Ha'e rã otekoavy potae va'e, ha'e pygua
kuery ae, e'ỹ vy amboae regua teĩ SENHOR

mboetea rupi e'ỹ rei oiko ramo oipe'aa 'rã
heta va'e kuery mbyte gui,
31 SENHOR ayvu noendu potai rire, ha'e ndo-
japoxei ete ha'e ojapo uka va'ekue. Ha'e
va'e oipe'aa 'rãe, ha'e hexe ae 'rã oĩ oje-
javyague opaga aguã.

Sábado regua lei rupi e'ỹ oiko va'ekue
ombopagaague

32 Tekoa e'ỹa py Israel kuery ikuai teri
reve oikuaa okuapy peteĩ ava sábado py
va'eri xakã omono'õ oikovy rã.
33 Ha'e rami vy xakã mono'õare ojou va'ekue
ogueru okuapy Moisés ha'e Arão-a py, heta
va'e kuery ha'e javi renonde py.
34 Oeja ranhe openaa imoiny aguã, mba'eta
ndoikuaai rei teri mba'exa pa hexe ojapo
aguã.

35 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Ha'e va'e ava ma omano aguã rami
oiko. Pavẽ 'rã ojapi ita py, tekoa gui mom-
byry'ia py — he'i.

36 Ha'e ramo ha'e kuery ha'e javi ma tekoa
gui mombyry'ia py ogueraa vy ojapipa
okuapy ita py. Ha'e ramo omano, Moisés
pe SENHOR ojapo ukaague rami vy.

Deuteronômio 22.12

37 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

38 — Ndeayvu ke Israel kuery pe. Ha'e
vy aipo're: Pembopotypa 'rã pendeao apy
rupi, peneramymino kuery ikuaive-ive jave
guarã. Ao apy re peteĩ-teĩ poty 'rã pejokua
ixã hovy va'e py.
39 Ha'e nunga pexa nhavõ penema'endu'a
'rã SENHOR ojapo uka va'ekue ha'e javi
re, pejapo ete aguã. Nda'evei pendepy'a
re peipotaa oĩ va'e rami rive pendekuai
aguã, neĩ mba'emo pexa vy peipota rei aguã
guive, mba'eta ha'e nunga rupi pendekuai
vy pendetavy rei ae ma.
40 Ha'e rami 'rãgue py penema'endu'a ajapo
uka va'ekue ha'e javi re, pejapo ete aguã.
Ha'e vy 'rãe Penderuete renonde peiko
iky'a e'ỹ va'e.
41 Xee ae ma SENHOR Penderuete, Egito yvy
gui pendererupaare, Penderuete aiko aguã.
Xee ae SENHOR Penderuete.

16

Coré, Datã ha'e Abirão SENHOR rovai opu'ãxe okuapyague

1 Peteĩ levita regua oiko Coate ramymino
Isar ra'y Coré hery va'e.* Ha'e va'e ma
ngupive ogueraa Rúben kuery regua, Eliabe
ra'y kuery Datã ha'e Abirão, ha'e gui Pelete
ra'y Om.
2 Ha'e ramo ha'e va'e kuery ma Moisés
renonde py opu'ã okuapy duzentos e cin-
qüenta Israel kuery regua avakue reve, hu-
vixarã heta va'e kuery oiporavo va'ekue,
avakue omboetepy ikuai va'e meme.
3 Ha'e kuery onhemboaty okuapy Moisés
ha'e Arão rovai opu'ãxe vy. Ha'e vy aipoe'i
okuapy ha'e kuery pe:

— Aỹ ha'eve ma! Mba'eta heta va'e kuery
ha'e javive iky'a e'ỹ va'e ikuai, nhande
kuery va'e regua peteĩ-teĩ ma iky'a e'ỹ va'e
jaiko, nhande kuery mbyte SENHOR oiko
ramo. Mba'e re tu ha'vy penhemboyvateve
ri SENHOR pegua orekuai va'e gui? — he'i
okuapy.

4 Ha'e nunga Moisés oendu vy guenapy'ã
re oĩ, ngova yvy re omovaẽ peve.
5 Ha'e rami vy ijayvu Coré ha'e hexevegua
kuery ha'e javi pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Ko'ẽ rã aje'ive ma SENHOR oikuaa
uka 'rã mava'e ete pa ixupegua ra'ea, ha'e
mava'e pa iky'a e'ỹ va'e ojee omonhemboja
va'erã. Mba'eta ha'e oiporavo va'ekue anho
'rã omonhemboja.*
6 Coré ha'e nderevegua kuery ha'e javi, po
rami 'rã pejapo. Peru ke hy'a'i heakuã porã
va'e oapyaty,†
7 ha'e gui ko'ẽ rã pemboja 'rã tata. Hi'áry
pemoĩ avi 'rã heakuã porã va'e SENHOR
renonde py. Ha'e gui SENHOR oiporavo va'e
ae ma 'rã iky'a e'ỹ va'e. Peẽ levita kuery
pendekuai va'e, ha'eve ma aỹ pendeayvu —
he'i.

8 Aipoe'ive ju Coré kuery pe:

— Aỹ ma Levi ramymino kuery, penduve
tema.
9 Peẽ kuery pe rã nda'u mba'e'ỹ'i ri
Israel kuery Ruete ha'e kuery mbyte gui
pendeporavo hexe penhemboja aguã,
ha'e SENHOR ombojeroviaaty rupi ixupe
pemba'eapo aguã heta va'e kuery re vy?

* 16:1 Amongue Bíblia py hery Coré 'rãgue py Corá oĩ. Mokoĩve tery ojeporu. * 16:5 2 Timóteo 2.19 † 16:6 Ha'e kuery ma sacerdote e'ỹ ikuai ramo nda'evei heakuã porã va'e oapy aguã, sacerdote kuery pe anho ha'eve (Êxodo 30.34-38).

10 Mba'eta Coré, ha'e ma nemonhemboja
ojee, ha'e nderevegua Levi ramymino
kuery voi. Mba'e re tu sacerdote ete avi
peikoxe ri?
11 Ha'e nunga rupi ndee ha'e nderevegua
ikuai va'e ma SENHOR rovaigua meme pen-
dekuai. Ha'e gui Arão ma mba'exagua tu
oiko, hovai re pendeayvu rei pekuapy aguã?
— he'i.
12 Ha'e gui Moisés oenoĩ uka Eliabe ra'y
kuery Datã ha'e Abirão. Ha'e rami teĩ ha'e
kuery ma aipoe'i uka:
— Ore kuery ma ndorooi 'rãe.
13 Ndee ma orepe'a va'ekue yvy kamby ha'e
ei oata e'ỹa gui, kova'e tekoa e'ỹa py ju
romanomba aguã, ha'e gui aỹ renhemoĩ
ukaxe oreruvixarã orere ndepo'aka aguã.
14 Mba'eta ndee ndorereraai teri yvy kamby
ha'e ei oata e'ỹa py, neĩ orevy nereme'ẽi
guive mba'ety ha'e vinho ty. Remombo ta
ri ty'y yvy ku'ikue kova'e avakue rexa py?
Ha'e nunga rupi ore kuery ma ndorooi 'rã
— he'i uka.
15 Ha'e ramo Moisés ivai vaipa reve aipoe'i
SENHOR pe:
— Ha'e kuery ndevy mba'emo ome'ẽ teĩ
ema'ẽ rive ome'ẽ va'e re. Mba'eta xee ma
ha'e kuery gui neĩ peteĩ mburika ma voi
ndaraai, neĩ peteĩ henda py ma voi ndajapo
vai ha'e kuery pe — he'i.
16 Moisés aipoe'ive ju Coré pe:
— Ndee ha'e nderevegua kuery ma ko'ẽ
rã peĩmba 'rã SENHOR renonde py. Arão voi
oĩ 'rã.
17 Peteĩ-teĩ peru 'rã penemba'e hy'a'i
heakuã porã va'e oapyaty, pemoĩ avi
'rã heakuã porã va'e. Peteĩ-teĩ peru 'rã
SENHOR renonde py, duzentos e cinqüenta
hy'a'i ha'e javi py 'rã peru. Ndee ha'e Arão
peru 'rã penemba'e ae — he'i.
18 Ha'e ramo ha'e kuery peteĩ-teĩ ogueru
okuapy heakuã porã va'e oapyaty. Tata
omboja, ha'e hi'áry omoĩ heakuã porã va'e.
Moisés ha'e Arão reve ikuai oguy nhem-
boaty oĩaty rokẽ rexei.
19 Moisés ha'e Arão rovai Coré omboatypa
heta va'e kuery oguy nhemboaty oĩaty rokẽ
py. Ha'e ramo SENHOR rexakãa ojekuaa
xapy'a ijaty va'e ha'e javi pe.

Opu'ã rei va'ekue ombopagaague

20 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés ha'e
Arão pe:
21 — Pejepe'a ke upe va'e kuery mbyte gui,
mba'eta are'ỹ'i re amomba vyvoi 'rã — he'i.
22 Ha'e rami teĩ ha'e kuery mokoĩve ma
ngova yvy re omovaẽ reve aipoe'i:
— Oreruete temimoingo ha'e javi moin-
goare ha'e herekoa reiko va'e, xapy'a rei rã
peteĩ'i ava ri ojejavy ramo kova'e kuery ha'e
javi rovai 'rã teve ndepoxy?
23 SENHOR ombovai Moisés pe:
24 — Aipo're ha'vy upe py ikuai va'e ha'e
javi pe: "Pejepe'a ke Coré, Datã ha'e Abirão
ikuaia gui", 're.
25 Ha'e ramo Moisés opu'ã ju vy oo Datã
ha'e Abirão ikuaia py. Hakykue oje'oipa avi
Israel kuery mongetaaty kuery.
26 Ha'e vy aipoe'i ha'e py ijaty va'e pe:
— Ajerure, pejepe'apa na upe va'e avakue
heko vai va'e rekoa gui mombyry'i. Pepoko
eme guive ha'e kuery mba'e rei-rei re, ha'e
kuery ojejavya py peẽ voi penemombaa e'ỹ
aguã — he'i.
27 Ha'e ramo ojepe'apa oje'oivy Coré, Datã
ha'e Abirão ikuaia gui. Datã ha'e Abirão
ma oẽ vy ngoo rokẽ py oguapy, gua'yxy
kuery reve, gua'y kuery, guajy kuery ha'e
kyrĩgue'i ha'e javi reve.
28 Ha'e gui Moisés aipoe'i:
— Mba'emo oiko ta va'e rupi peikuaa 'rã
SENHOR ae xembouague ixupegua ha'e javi
ajapo aguã, ha'e xejegui e'ỹ ae meme ajapoa
peikuaa aguã.
29 Aỹ ma peva'e avakue amboae avakue
omanoa rami ri omano ramo, xapy'a rei
avakue mboae ojexavaia rami rive ha'e
kuery ojexavai ramo ma SENHOR remimbou
e'ỹ xee aiko.
30 Ha'e rami avi xapy'a rei SENHOR mba'emo
ndajaexai teri va'e ojapo ramo yvy ojepe'a
rã kova'e avakue ho'apa aguã omba'e rei-
rei reve, ha'e yvykua vaikue py ha'e kuery
oikove reve oguejy ramo peikuaa 'rã SEN-
HOR mboetea rupi ve'ỹ ikuai va'e memea —
he'i.
31 Ijayvupa'i ramove yvy ha'e kuery ikuaia
guy rupi ojepe'a ovy.
32 Ojepe'a ramo ha'e kuery ho'apa hoo
ha'e javi reve, Coré revegua avakue ikuai
va'ekue voi, imba'e rei-rei ha'e javi reve.
33 Yvykua vaikue py ho'apa oguereko
va'ekue ha'e javi reve. Ha'e gui yvy ojao'ipa
jevy ramo heta va'e kuery mbyte gui
okanhymba.

34 Ha'e ramo Israel kuery ha'e kuerya
katy'i rupi ikuai va'ekue onhamba
oje'oivy haxẽmba rã oendu vy, “Tove yvy
tanhanemomba heravy eme avi” he'i vy.
35 SENHOR-a gui tata oẽ ouvy vy ojukapa
duzentos e cinqüenta avakue heakuã porã
va'e ryru revegua.
36 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
37 — Aipo're sacerdote Arão ra'y Eleazar
pe heakuã porã va'e oapyaty ikuai va'e
oipe'apa aguã tata hendy va'e mbyte gui,
tomoaĩmba tata oĩ va'e mombyrya rupi,
mba'eta hyru ma iky'a e'ỹ va'e meme.
38 Ha'e gui ojejavy okuapy va'e mba'ekue
heakuã porã va'e oapyaty peipe'a va'ekue
ma pemopererĩ'i 'rã altar penhovã aguã,
SENHOR renonde py oguerupa okuapy rire.
Ha'e nunga iky'a e'ỹ va'e ikuai ramo opyta
'rã Israel kuery oikuaa aguã — he'i.
39 Ha'e ramo sacerdote Eleazar oipe'a
heakuã porã va'e oapyaty overa va'e guigua
okaipa va'ekue po gui, ha'e vy omopererĩ'i
altar onhovã aguã,
40 Israel kuery ha'e nungakue re ima'endu'a
okuapy aguã. Mba'eta amboae regua rei
Arão guigua e'ỹ va'e nda'evei SENHOR
renonde py onhemboja aguã heakuã porã
va'e oapy aguã, Coré ha'e hexevegua kuery
re oiko va'ekue ramigua oiko ju e'ỹ aguã,
Moisés rupi SENHOR ijayvuague rami vy.

Opa marã ju ikuai va'ekue ombopagaague

41 Ko'ẽ jevy ma Israel kuery ha'e javi
ijayvu rei okuapy Moisés ha'e Arão rovai.
Ha'e vy aipoe'i:
— Peẽ kuery tu pejuka ma SENHOR pegua
kuery — he'i.
42 Moisés ha'e Arão rovai re ha'e kuery on-
hemboatypa vy oguy nhemboaty oĩaty oĩa
katy oje'oi ramove arai ou vy ojao'ipa, ha'e
SENHOR rexakãa ojekuaa xapy'a.
43 Moisés ha'e Arão jogueru avi onhemboaty
aty renonde py.
44 Ha'e gui Moisés pe SENHOR ijayvu vy
aipoe'i:
45 — Pejepe'a ke upe va'e kuery ikuaia gui,
amomba vyvoi aguã — he'i ramo mokoĩve
guenapy'ã re ikuai ngova yvy re omovaẽ
peve.
46 Ha'e ramo Moisés aipoe'i Arão pe:
— Eraa ke nemba'e heakuã porã va'e
oapyaty, ha'e emboja tata altar áry gui re-
jopy va'e. Hi'áry rupi emoĩ avi heakuã porã
va'e. Ha'e gui tereo pojava heta va'e kuery
ikuaia rupi ha'e kuery ojejavya rejao'i uka
aguã, mba'eta imbopagaarã tuvixa ete va'e
ou SENHOR renonde gui. Omboypy ma
mba'eaxy vaikue — he'i.
47 Arão ma Moisés ijayvuague rami vy
heakuã porã va'e ryru oguera vy onha ovy
tekoa mbyte rupi, ha'e kuery mbyte rupi
mba'eaxy vaikue ou ma ramo. Tata áry rupi
heakuã porã va'e omoĩ vy ojao'i uka ovy
ha'e kuery ojejavya.
48 Ha'e rami py omanogue ha'e okuave va'e
mbyte oiko. Ha'e rami rã mba'eaxy vaikue
opa vyvoi.
49 Mba'eaxy gui omano va'ekue ma catorze
mil e seiscentos ha'e javi vy, Coré káuxa
omano va'ekue reve'ỹ vy.
50 Ha'e gui mba'eaxy vaikue opytu'u rire
oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py ju Arão ou
Moisés oĩa py.

17

Arão popoka ipotypaague

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
2 — Ndeayvu ke Israel kuery pe. Ha'e
kuery gui rejopy 'rã popoka. Doze popoka
rejopy 'rã, peteĩ-teĩ tamoĩ ro pygua kuery
va'e regua yvatekueve gui. Peteĩ-teĩ rery
rembopara 'rã imba'e popoka re ae.
3 Ha'e rã Levi kuery va'e regua popoka re
ma rembopara 'rã Arão rery, mba'eta peteĩ-
teĩ oo pygua kuery ruvixa oguereko 'rã
popoka.
4 Ha'e va'e ma remoĩmba 'rã oguy
nhemboaty oĩaty py, xeayvu ryru oĩ va'e
renonde. Ha'e py xee ae 'rã rovaexĩ.
5 Ha'e gui ava xee aiporavo va'e popoka ma
ipotypa 'rã. Ha'e rami vy xerenonde gui
amombytu'upa 'rã Israel kuery penderovai
rupi ijayvu rei okuapya — he'i.
6 Ha'e rami Israel kuery pe Moisés ijayvu
ramo doze yvatekueve ikuai va'e ome'ẽ
okuapy opopoka. Peteĩ-teĩ ixupe ome'ẽ
guamoĩ ro pygua kuery pegua ae, doze
popoka ha'e javi vy. Ha'e kuery popoka
mbyte py oĩ avi Arão popoka.
7 Ha'e kuery popoka ma Moisés ogueroikepa
SENHOR renonde py, opy ijayvua oĩaty py
ae.
8 Ko'ẽ jevy oguy Nhanderuete ayvu oĩaty
ropy Moisés oike ramo Arão popoka Levi ro
pygua kuery pegua henhoĩmba ra'e. Hi'y
tuvixaa rupi ipotypa ma, ha'e vy hi'apa
guive.

9 Ha'e ramo popoka ha'e javi ma SENHOR
renonde gui Moisés ogueraapa ju Israel
kuery ikuaia py. Ha'e ramo ha'e kuery oexa
vy peteĩ-teĩ ojopy okuapy opopoka ae.
10 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Eraa ju ke imoiny Arão popoka xeayvu
oĩaty renonde py, ha'e py ae oĩ porã aguã
Israel kuery opu'ã rei va'e oikuaa okuapy
aguã. Ha'e rami vy 'rãe remokyrirĩ xerovai
rupi ijayvu rei okuapy va'e, omanomba e'ỹ
aguã — he'i.
11 Ha'e ramo Moisés ojapo ha'e rami. SENHOR ojapo ukaa rami vy ae ojapo.
12 Ha'e gui Moisés pe Israel kuery ijayvu
jevy vy aipoe'i okuapy:
— Aỹ ma romanomba ta ma! Rokanhymba 'rã, rokanhymba 'rãe ha'e javive!
13 Mba'eta SENHOR ombojeroviaaty katy onhemboja va'e rei ma omano 'rã. Xapy'a
rei nda'u ore kuery ha'e javive 'rã ri romanomba? — he'i okuapy.

18

Sacerdote kuery mba'emo ojapo ha'e ojopy va'erã re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Arão pe:
— Ndee, ndera'y kuery ha'e neramoĩ Levi
ramymino kuery ha'e javi re oĩ 'rã henda
iky'a e'ỹ va'e rupi pemba'eapoa py pejejavy
ri vy pepaga aguã. Ha'e rã ndee ha'e
ndera'y kuery re anho 'rã oĩ sacerdote rami
pemba'eapoa py pejejavy vy pepaga aguã.
2 Ha'e gui oo xeayvu oĩaty renonde rupi
ndee ha'e ndera'y kuery pemba'eapo
pekuapy jave ma peru avi 'rã peneretarã
kuery peneramoĩ Levi ramymino ikuai
va'e, pendea py meme ha'e kuery ou vy
penepytyvõ okuapy aguã.
3 Ha'e kuery ma ndereve oo rupi omba'eapo
vy ojapo 'rã okuapy ojapo 'rã va'ekue.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery nonhembojai 'rãe
henda iky'a e'ỹ va'e py mba'emo ikuai va'e
re, neĩ altar re, omanomba e'ỹ aguã, peẽ
kuery voi.
4 Ndea py ha'e kuery onhemboaty 'rã
okuapy ojapopa aguã oguy nhemboaty
oĩaty rupi ojapo 'rã va'e ha'e javi. Ha'e rã
amboae regua ma nda'evei pẽa py onhemboja aguã.
5 Peẽ kuery anho 'rã pemba'eapo henda
iky'a e'ỹ va'e py, altar rupi voi, Israel kuery
mbopagaarã oiko jevy e'ỹ aguã.
6 Peneretarã kuery levita ikuai va'e ma
xee aiporavo Israel kuery mbyte gui, ha'e
penepytyvõarã ju amboaxa oguy nhemboaty oĩaty rupi SENHOR pe omba'eapo
okuapy aguã.
7 Ha'e rã altar rupi, ha'e ajukue okẽ regua oĩ
va'e ropy rupi ma ndee ha'e ndera'y kuery
reve ae 'rã pepena sacerdote rembiaporã oĩ
va'e ha'e javi re. Ha'e va'e ma penembiaporã ae. Peẽ kuery pe ame'ẽ sacerdote rami
pemba'eapo aguã. Ha'e rã amboae regua
onhemboja ri vy ma omano 'rã — he'i.

8 SENHOR aipoe'ive ju Arão pe:

— Ndevy peguarã xee amboaxa xevy
ome'ẽ mbyre-mbyre gui mba'emo oipe'aa
va'e, Israel kuery mba'emo iky'a e'ỹ va'erã
ogueru va'e guigua. Ndevy ha'e ndera'y
kuery pe raka'e rã peve guarã amboaxa peẽ
kuery peguarã ae.
9 Pova'e ae 'rã pejopy mba'emo iky'a e'ỹ ete
va'e gui, tata py omoĩa e'ỹ va'ekue regua.
Xevy ome'ẽ va'erã ha'e kuery ogueru va'e
ha'e javi gui mba'emo opyta 'rã ndevy
ha'e ndera'y kuery pe iky'a e'ỹ ete va'erã,
mba'emo aju guigua mba'e, jejavya regua,
ha'e mba'emo omboekovia aguã regua xevy
ogueru va'e ha'e javi gui.
10 Ha'e nunga pe'u 'rã pekuapy henda iky'a
e'ỹ etea py ae. Peẽ kuery va'e regua avakue
ma guive rã pe'u 'rã. Pendevy ma iky'a e'ỹ
va'e opyta.
11 Pova'e nunga voi opyta 'rã ndevy guarã:
mba'emo Israel kuery oupi vy ombovava
reve ome'ẽ va'ekue ha'e javi gui oipe'a pyre,
ha'e nunga voi amboaxa ndevy, ndera'y
kuery ha'e nderajy kuery pe guive, raka'e
rã peve guarã. Ndero pygua kuery ngarua
pyguarã ha'eve va'e ri ikuai vy ha'e javi 'rã
ha'eve ho'u aguã.
12 Azeite, vinho ha'e mba'emo ra'yĩgue oiko
ypy'i va'ekue regua iporãgueve SENHOR
pe ha'e kuery ome'ẽ va'ekue ma ndevy
peguarã meme amboaxapa.
13 Yvy re onhotỹ mbyre ha'e javi regua jypy'i
hi'a va'e xee SENHOR pe ha'e kuery ogueru
va'e ma nemba'e meme 'rã. Ndero pygua
kuery ngarua pyguarã ha'eve va'e ri ikuai
vy ha'e javi 'rã ho'u.
14 SENHOR peguarã Israel kuery omboaxa
va'ekue ha'e javi ma ndevygua meme
opyta.

15 Ha'e javi regua temimoingo jypy'igua
oiko va'ekue xee SENHOR pe ha'e kuery
ogueru va'e, avakue e'ỹ vy mymba kuery
teĩ ndevy guarã meme 'rã opyta. Ha'e rami
avi avakue jypykue oiko va'ekue ma rem-
boekovia uka 'rã, mymba kuery ha'eve'ỹ
va'e regua jypy guare remboekovia uka avi
'rã.
16 Peteĩ jaxy'i va'e meme 'rã remboekovia
uka. Hekovia repyrã reikuaa rami vy ae
'rã ome'ẽ, cinco hatã'i va'e re, henda iky'a
e'ỹ va'e py oiporupy regua doze grama va'e
rami ae.
17 Ha'e rã vaka, vexa'i, kavara ra'y kuery
jypy'igua va'e ma nomboekoviai 'rã, iky'a
e'ỹ va'e ramo. Huguykue ma pemboayvipa
'rã altar áry rupi, ha'e rã ikyrakue ma oapy
vy ome'ẽa 'rã SENHOR pe heakuã porã aguã.
18 Ha'e rã ho'okue ma pendevygua 'rãe,
ipexo oupi vy ombovava reve ome'ẽ mbyre
ro'okue, ha'e hi'u oiporu kuaa regua
ro'okue ma ha'e rami ae avi.
19 Xee SENHOR peguarã iky'a e'ỹ va'e Israel
kuery ome'ẽ va'ekue ha'e javi amboaxa
ndevy, ndera'y ha'e nderajy kuery ikuai
va'e pe guive, raka'e rã peve guarã. Xee
SENHOR renonde py oĩ riae 'rã xereve guarã
ajapo va'ekue juky regua, ndee ha'e ner-
amymino kuery peguarã.*

20 Ha'e gui SENHOR aipoe'i avi Arão pe:

— Ndee ma ndeyvyrã nderejopyi 'rã
neĩ ruxã'i voi, heta va'e kuery yvy mbyte
neĩ peteĩ henda py voi noĩ 'rã ndeyvyrã.
Mba'eta xee ae ma aiko ndevygua rereko
va'erã Israel kuery mbyte — he'i.

Dízimo ha'e levita kuery re ijayvuague

21 — Levi ramymino kuery pe ma xee
amboaxa dízimo ome'ẽmby ha'e javi. Ha'e
kuery peguarã ae opyta oguy nhemboaty
oĩaty rupi omba'eapoague repyrã.
22 Ha'e rã Israel kuery ma novaẽi 'rã
oguy nhemboaty oĩaty py, ha'e kuery
ojejavyague re opaga aguã oĩ ramo
omanomba e'ỹ aguã.
23 Levita kuery ae 'rã omba'eapo oguy
nhemboaty oĩaty rupi, ha'e kuery re ae 'rã
oĩ ojejavy vy opaga aguã. Ha'e va'e lei
ma raka'e rã peve oĩ hekorã, hamymino
jevy kuery peguarã. Ha'e rã oyvyrã ma
neĩ ruxã'i ma voi ndojopyi 'rã Israel kuery
mbyte py.
24 Mba'eta Israel kuery dízimo SENHOR pe
ome'ẽ okuapy va'e ma amboaxapa levita
kuery peguarã. Ha'e kuery pe ma "Israel
kuery mbyte rupi pendeyvyrã neĩ ruxã'i ma
voi ndapejopyi 'rã", ha'e rire.
25 Ha'e gui Moisés pe ju SENHOR aipoe'i:
26 — Ndeayvu 'rã levita kuery pe, ha'e vy
aipo're: Israel kuery dízimo ome'ẽ va'ekue
pendevy guarã amboaxa va'e pejopy vy
pemboja'o ju 'rã SENHOR pe. Dízimo ome'ẽ
mbyre regua gui dízimo ju 'rã peme'ẽ xevy.
27 Ha'e nunga peme'ẽ va'e ma mba'emo pe-
moa'yĩ va'ekue gui, e'ỹ vy vinho onhamiaty
gui jypy'igua peme'ẽ 'rãgue py.
28 Ha'e rami vy SENHOR pe ju 'rã peme'ẽ
dízimo Israel kuery po gui pejopy va'ekue
ha'e javi guigua. Ha'e nunga gui SENHOR pe
peme'ẽ va'e ma sacerdote Arão ae oiporu
va'erã.
29 Ome'ẽ mbyre pejopy va'e ha'e javi gui
peme'ẽ 'rã SENHOR pegua meme. Ha'e
nunga iporãgueve ae 'rã peme'ẽ iky'a e'ỹ
va'erã.
30 — Aipo'reve ju 'rã levita kuery pe: Dízi-
mo ome'ẽ mbyre regua iporãgueve peme'ẽ
ma rire hembyrekue ma pendevy guarã ae
opyta, mba'emo pemoa'yĩ va'ekue gui, e'ỹ
vy vinho onhamiaty gui dízimo me'ẽare pe
hembyrekue opytaa rami avi.
31 Ha'e nunga pe'ua py rei pe'u teĩ
ha'eve, peẽ kuery ha'e pendero pygua
kuery guive, oguy nhemboaty oĩaty rupi
pemba'eapoague repy ae ramo.
32 Ha'e va'e mbyte gui iporãve va'e peme'ẽ
aguã peiporavo ramo pendere noĩ 'rã pe-
jejavya. Ha'e rami vy 'rãe mba'emo Is-
rael kuery iky'a e'ỹ va'erã ome'ẽ va'ekue
ndopyta jevyi ha'eve'ỹ va'e, pemanomba
e'ỹ aguã.

19

Yy joky'a'oa re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés
ha'e Arão pe:
2 — Pova'e lei rupi SENHOR ojapo uka vy
aipoe'i: Aipopeje Israel kuery pe peẽa py
togueru peteĩ vaka kunha'i pytã va'e, iporã
rei va'e, ivaikue rei e'ỹ va'e, neĩ peteĩgue ma
voi canga py omomba'eapo e'ỹ teri va'e.

* 18:19 Mba'emo ome'ẽ 'rã juky py omoe'ẽ reve (Levítico 2.13).

3 Ha'e va'e ma pemboaxa ju 'rã sacerdote
Eleazar pe. Ha'e va'e ju ogueraa 'rã tekoa
gui mombyry'ia py, ha'e vy ojukaa 'rã
henonde py.
4 Ha'e vy huguykue re sacerdote Eleazar
okuã ombovy vy omboayvipa 'rã oguy
nhemboaty oïaty renonde katy. Sete-kue
'rã omboayvi.
5 Ha'e oexaa py oapypaa 'rã vaka kunha'i
ha'e javi: ipire, ho'okue, huguy ha'e hep-
oxikue voi. Ha'e javi 'rã oapypa.
6 Sacerdote ogueru 'rã peteĩ yvyra yary
va'e, hissopo rogue ha'e havijukue pytã
va'e, ha'e vy omoĩmba 'rã tata mbyte vaka
kunha'i okaia py.
7 Ha'e gui ma sacerdote ojoi 'rã oao, ojau 'rã
guive yy py. Ha'e rire mae 'rã ojevy ju tekoa
py, teĩ ha'eve'ỹ va'e oiko 'rã ka'aru peve.
8 Hapyare voi ojoi 'rã oao ha'e ojau yy py.
Ha'e voi oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e ka'aru peve.
9 Ha'e gui peteĩ ava ha'eve va'e ma tan-
himbu vaka kunha'i rugue omboaty ju vy
omoĩ porã 'rã tekoa gui mombyry'ia py,
peteĩ henda iky'a e'ỹ va'e ojapo pyre py.
Israel kuery ha'e javi peguarã omoĩ porã
'rã, yy joky'a'oa irũrã, jejavya gui joky'a'o
aguã.
10 Ha'e gui vaka kunha'i rugue mono'õare
voi ojoi 'rã oao, ha'e ha'eve'ỹ va'e oiko 'rã
ka'aru peve. Ha'e va'e ojapo uka pyre ma
raka'e rã peve guarã Israel kuery pe, ha'e
amboae regua ha'e kuery mbyte rupi ikuai
va'e pe guive.

11 — Amongue omanogue re, ava retekue
re ri opoko ramo ma ha'eve'ỹ va'e oiko 'rã
sete ára peve.
12 Ha'e gui mboapy araa py, ha'e sete araa py
ju ojeky'a'o uka 'rã ha'e va'e yy py, ha'eve
va'e ju oiko aguã. Va'eri mboapy araa py,
e'ỹ vy sete araa py ndojeky'a'o ukai ri vy ma
ha'eve'ỹ va'e ae 'rã oiko.
13 Xapy'a rei omanogue re, ava retekue
re opoko va'ekue ndojeky'a'o ukai vy ma
omongy'apa avi 'rã SENHOR mbojeroviaaty.
Ha'e va'e ma oipe'aa 'rã Israel kuery mbyte
gui, mba'eta hi'áry rupi yy joky'a'oa nom-
boayviai rire ha'eve'ỹ va'e ae 'rã oiko. Hexe
oĩ teri ha'eve'ỹa.

14 — Pova'e lei ma amongue ava peteĩ oo
py ri omano rã guarã. Ha'e va'e opy oike
va'e, ha'e opy ikuai va'ekue ha'e javi 'rã
ha'eve'ỹ va'e ikuai sete ára peve.
15 Mba'emo ryru ojepe'a va'e, imbotya
ojokua e'ỹ va'e ma ha'eve'ỹ va'e oiko avi 'rã.
16 Ha'e javive rei mba'ety rupi ooa rupi
amongue kyxe py ojuka pyre re opoko
va'ekue ma oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e sete
ára peve, ha'e'ỹ vy amboae rami omano
va'ekue re, amongue ava kãgue re, e'ỹ vy
te'õgue rupa re mba'e.
17 Ha'eve'ỹ va'e oiky'a'oa aguã ma pejopy
'rã vaka kunha'i oapy va'ekue rugue jejavya
gui joky'a'oa va'e regua, ha'e gui hugue áry
penhoẽ 'rã yy oxyry va'e, peteĩ hyru py.
18 Peteĩ ava ha'eve va'e ma peteĩ hissopo
rogue ogueraa vy omoakỹ 'rã ha'e va'e yy
py. Ha'e va'e py omboayvipa 'rã ha'e va'e
oo áry rupi ha'e tembiporu ikuai va'e, ha'e
py ikuai va'ekue áry rupi, ha'e gui ojuka
pyre, e'ỹ vy omano va'ekue kãgue re opoko
va'ekue, hupa áry rupi guive.
19 Ha'eve'ỹ va'e áry rupi amongue ha'eve
va'e omboayvi 'rã mboapy araa py, ha'e
sete araa py ju. Sete araa py ma oiky'a'o 'rã.
Ha'eve'ỹ va'ekue ojoi 'rã oao, ha'e ojau 'rã
yy py. Ka'aru jave ha'eve va'e ju 'rã oiko.

20 — Ha'e rami teĩ xapy'a rei amongue
ha'eve'ỹ va'e ndojeky'a'o ukai ramo oipe'aa
'rã heta va'e kuery mbyte gui, SENHOR
pegua henda iky'a e'ỹ va'e omongy'apa
rire. Hi'áry rupi yy joky'a'oa nomboayviai
rire ha'eve'ỹ va'e ae 'rã oiko.
21 Ha'e rami aguã ma raka'e rã peve guarã
oĩ ha'e kuery ojapo aguã. Yy joky'a'oa
mboayviare voi ojoi 'rã oao. Yy joky'a'oa
re opoko va'e rei ma oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e
ka'aru peve.
22 Opa marãgua re ha'eve'ỹ va'e opokoa va'e
rei oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e. Hexe opoko va'e
voi oiko 'rã ha'eve'ỹ va'e ka'aru peve.

20

Miriã omanoague

1 Ha'e gui Israel kuery ha'e javi ovaẽ
okuapy Zim regua tekoa e'ỹa py. Jypy'igua
jaxy py ma Cades py opytapa okuapy. Ha'e
py ma Miriã omano, ha'e pyve ju onhono
porãa.

*Meribá py itaova oĩ va'e Moisés om-
bovoague*

2 Ha'e gui yy nda'ipoi ha'e kuery oy'u
aguã. Ha'e ramo onhemboaty okuapy
Moisés ha'e Arão rovai.
3 Moisés pe ijayvu atã vy aipoe'i okuapy:

— Ne'exa, oreryvy kuery SENHOR
renonde py omanomba jave ore voi romano
va'e rire ha'eveve 'rãgue!
4 Mba'e re tu SENHOR pegua orekuai va'e or-
ererupa raka'e tekoa e'ỹa py, romanomba
aguã rive, ore kuery ha'e orerymba kuery
guive?
5 Mba'e re tu Egito yvy gui orererupa ri
kova'e tekoa vaikue py oremovaẽ aguã, neĩ
mba'emo ra'yĩgue noĩa py, neĩ figo'a ma
voi, vinho, romã'a, neĩ yy jay'u va'erã voi
nda'ipoia py? — he'i okuapy.
6 Ha'e ramo heta va'e kuery onhemboaty
okuapy va'e renonde gui Moisés ha'e Arão
oje'oi vy ovaẽ nhemboaty oĩaty rokẽ py.
Ha'e vy guenapy'ã re oĩ ngova yvy re
omovaẽ peve. Ha'e ramove SENHOR rex-
akãa ojekuaa xapy'a ha'e kuery pe.
7 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
8 — Aỹ eru popoka, ha'e emboatypa ju
heta va'e kuery, ndee ha'e nderyke'y Arão
voi. Ha'e vy ha'e kuery oexapaa py ndeayvu
'rã itaova oĩ va'e pe, ha'e ramo ixugui onheẽ
'rã yy. Ita gui yy onheẽ aguã rami pejapo vy
peme'ẽ 'rã heta va'e kuery pe oy'u okuapy
aguã, hymba kuery pe guive — he'i.
9 Ha'e ramo popoka SENHOR renonde
py oĩ va'ekue Moisés oguenoẽ, SENHOR
aipoe'iague rami vy.
10 Ha'e gui Moisés ha'e Arão omboatypa
heta va'e kuery itaova oĩ va'e rexei. Ha'e vy
aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pendu ke aỹ, pepu'ã rei va'e kuery.
Xapy'a rei nda'u rojapo 'rã kova'e itaova
oĩ va'e gui yy onheẽ aguã rami, peẽ kuery
pey'u aguã? — he'i vy
11 Moisés opo py popoka oguereko va'e oupi
vy itaova re oinupã mokoĩgue. Ha'e ramo
onheẽ vaipa ete yy. Heta va'e kuery oy'u
okuapy, hymba kuery guive.
12 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés ha'e
Arão pe:
— Peẽ kuery ndapejeroviai va'ekue xere,
mba'eta Israel kuery oendua py ndapexa
ukai xeky'a e'ỹ va'ea. Ha'e nunga rupi
peẽ ma naperovaẽvei ma 'rã kova'e kuery
ijyvyrã ame'ẽague py — he'i.
13 Ha'e va'e yy ma Meribá pygua. Ha'e py ma
Israel kuery SENHOR rovai rupi ijayvu atã
okuapy ramo ha'e kuery mbyte py SENHOR
oexa uka iky'a e'ỹ va'ea.*

*Edom yvy rupi ha'e kuery oaxa oje'oivy
aguã re Moisés ojerure uka teĩague*

14 Cades gui Moisés omondouka guem-
biguai kuery Edom pygua huvixaa py, ixupe
aipoe'i aguã: "Po rami ijayvu nderyvy Is-
rael kuery: Reikuaa porã ma ore kuery opa
mba'e py orekuai axyague.
15 Mba'eta oreramoĩ kuery Egito yvy katy
oguejypa raka'e. Ha'e gui ore kuery ju Egito
py are vaipa orekuai. Ha'e rã Egito pygua
kuery oremoingo axy, ore kuery ha'e oreru
kuery voi.
16 SENHOR pe rojapukai ramo oreayvua
oendu vy ojeguigua anjo omondouka Egito
gui orepe'apaarã. Ha'e gui aỹ ma Cades py
orekuai, tetã ndeyvy rexei'i oĩ va'e py.
17 Eja ndeyvy rupi roaxa aguã. Ndoroaxai
'rã penemba'ety rupi, neĩ uvaty rupi.
Ndoroy'ui avi 'rã ygua ikuai va'e gui.
Tape iporãve va'e rupi anho 'rã roguata,
ndoropiai 'rã jaiporu kuaa katy, neĩ jaiporu
kuaa e'ỹa katy ma voi, ndeyvy rupi roaxapa
peve", he'i uka.
18 Ha'e ramo Edom pygua aipoe'i uka ix-
upe:
— Peaxa eme ta'vy xeyvy rupi, rovaexĩ vy
aa e'ỹ aguã kyxe reve — he'i.
19 Ha'e gui Israel kuery aipoe'i ju okuapy
ixupe:
— Tape jeporuve va'e rupi anho 'rã
roje'oi. Xapy'a rei xee ha'e'ỹ vy xerymba
kuery nemba'e yy roy'u ri vy apagapa 'rã
hepya rami tema. Amboae nunga ma
ndaipotai, yvy rupi roaxa aguã e'ỹ vy.
20 Ombovai:
— Peaxa eme ta'vy — he'i vy Edom kuery
oupa nhoguenoiny heta avakue reve ovaexĩ
aguã, opo'akaa oexa uka reve.
21 Ha'e rami vy Edom kuery ndoejai Israel
kuery ijyvy rupi oaxa aguã. Ha'e ramo
Israel kuery ojepekuavo oje'oivy ha'e va'e
gui.

Números 33.38,39

22 Cades gui Israel kuery ha'e javi ikuai
va'ekue oje'oi vy oguata oje'oivy Hor yvyty
katy.
23 Hor yvyty re Edom yvy opa'ia py ma
SENHOR aipoe'i Moisés ha'e Arão pe:
24 — Arão nhe'ẽ ma heraa 'rã tamoĩ kuerya
py, novaẽi 'rã Israel kuery yvyrã ame'ẽ va'e
py, Meribá py yy onheẽ jave naxenhe'ẽ
rendu potai rire.

* 20:13 Tery Meribá ma "Ayvua ete-ete" 'ea (Êxodo 17.7).

25 Eraa ha'vy Arão ha'e ta'y Eleazar, ha'e
enoẽ Hor yvyty apyte peve.
26 Ha'e rire ma emboi Arão ao, ha'e gui
ijaokue py ta'y Eleazar ju emonhemonde,
mba'eta Arão ma oipe'aa 'rã tuu kuery
ooague katy, ha'e py ae 'rã omano — he'i.
27 Moisés ojapo SENHOR ojapo ukaa rami
vy. Jogueraa nhoguenoiny Hor yvyty katy
heta va'e kuery ha'e javi oexaa gui.
28 Arão ao Moisés omboi vy ta'y Eleazar ju
omonhemonde ijaokue py. Ha'e py Arão
omano yvyty apyte py ae. Ha'e rã Moisés
ha'e Eleazar ma oguejy ju jogueruvy ha'e
gui.
29 Ha'e ramo heta va'e kuery Arão
omanoague oikuaa ma vy ha'e kuery ha'e
javi ojae'o hexe. Trinta ára re ojae'o
okuapy.

21

Arade pygua huvixa oity okuapyague

1 Ha'e gui ma cananeu regua Arade
pygua huvixa Neguebe py oikoa py oendu
omombe'ua rã Israel kuery tape rupi ou
okuapya Atarim katy. Ha'e rami vy Is-
rael kuery re opu'ã vy amongue ogueraa
escravo-rã.
2 Ha'e ramo Israel kuery SENHOR renonde
onhemboayvu vy aipoe'i okuapy:
— Orepo py ri ha'e va'e kuery rem-
boaxapa ramo romomba ete 'rã ha'e kuery
retã ikuai va'e — he'i.
3 Israel kuery ijayvua SENHOR oendu vy ipo
py omboaxapa cananeu kuery. Ha'e ramo
Israel kuery omomba ete, hetã ikuai va'e
guive. Ha'e va'e tekoa ma oenoĩ okuapy
Horma.*

Mboi ra'angaa overa va'e guigua re ijayvuague

4 Ha'e gui Hor yvyty gui oje'oipa okuapy.
Ye'ẽ Pytã va'e yvýry tape oo va'e rupi oje'oi,
Edom yvy rovai rupi oaxa aguã. Ha'e rami
teĩ Israel kuery oguataa rupi nda'evei ete ju
okuapy.
5 Ha'e vy ijayvu okuapy Nhanderuete ha'e
Moisés rovai rupi. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'erã tu Egito yvy gui orererupa
ri, kova'e tekoa e'ỹa py romanomba aguã
ty'y, mbojape neĩ yy ma voi nda'ipoia py?
Mba'eta orenhe'ẽ py voi orekane'õmba ma
kova'e nunga mbojape ovare e'ỹ va'e anho
ro'u vy — he'i.
6 Ha'e ramo ha'e kuery mbyte rupi
SENHOR ombou mboi inharõve va'e,
ixu'upaarã. Ha'e ramo heta omano Israel
kuery va'e regua.
7 Moisés-a py ha'e kuery oupa vy aipoe'i
okuapy:
— Rojejavypa ra'e, mba'eta SENHOR rovai
ha'e nderovai rupi oreayvu. Ejerure ha'vy
SENHOR pe ore kuerya gui oipe'apa aguã
mboi — he'i ramo Moisés ojerure ha'e
kuery re.
8 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Ejapo ke peteĩ mboi inharõve va'e
ra'angaa, ha'e eupi imoiny yvyra po'i apy
re. Ha'e gui ha'e javive oixu'u va'ekue ha'e
nunga re oma'ẽ vy oikove 'rã — he'i.
9 Ha'e ramo Moisés ojapo peteĩ mboi
ra'angaa overa va'e gui, ha'e vy oupi imoiny
peteĩ yvyra po'i apy re. Ha'e gui amongue
mboi oixu'u ramo overa va'e guigua re
oma'ẽ va'e okuera kuerei.*

Israel kuery oguata oje'oivyague

10 Ha'e gui Israel kuery oje'oipa vy Obote
py ju ikuai.
11 Ha'e gui Obote gui oje'oi vy Ijé-Abarim py
ju opyta okuapy, tekoa e'ỹa Moabe rexei oĩ
va'e py, kuaray oua katy.
12 Ha'e gui oje'oi vy Zerede yvy'ã guy py ju
opyta.
13 Oje'oi jevy vy Arnom yakã rovai ju opyta
okuapy, tekoa e'ỹa amorreu kuery rekoa
peve oo va'e py. Mba'eta Arnom yakã
ma Moabe yvy apy'i rupi oĩ, Moabe ha'e
amorreu kuery rekoa mbyte py.
14 Ha'e nunga rupi ae SENHOR joe opu'ãa
regua oĩa kuaxia re ipara oiny:
"Vaebe tekoa Sufa re oĩ va'e,
ha'e Arnom yakã yvýry yvy'ã guy ikuai
va'e rupi,
15 ha'e gui yvyugua gui jaguejya rupi
jaguejyve 'rã Ar tekoa katy,
Moabe tekoa apy'ia py nhavaẽa peve."
16 Ha'e gui ma Beer katy ju oguata
oje'oivy. Ha'e va'e ygua ma Moisés pe
SENHOR aipoe'iague: "Emboatypa heta va'e
kuery, ha'e ramo ame'ẽ 'rã yy", he'iague
va'e.
17 Ha'e ramo pova'e mboraei rupi Israel
kuery oporai okuapy:

* 21:3 Tery Horma ma "Ombovaipaague" 'ea.
* 21:9 João 3.14-15

— Tovu yy! Perovy'a ke mboraei rupi!
18 Yguarã huvixa kuery ojo'o va'ekue,
heta va'e kuery regua yvatekueve ojo'o va'ekue
yvyra py rive, popoka oguereko va'e py ae — he'i okuapy.
Ha'e gui ma tekoa e'ỹa gui Matana katy ju oguata oje'oivy.
19 Matana gui ma Naaliel katy ju oje'oi, ha'e Naaliel gui ma Bamote katy,
20 ha'e Bamote gui ma yvy'ã guy Moabe yvy oĩ va'e katy ju oje'oi, Pisga yvyty áry peve. Ha'e va'e apyte gui nhama'ẽ 'rã tekoa e'ỹa katy.

Deuteronômio 2.26-37

21 Ha'e gui ma Seom amorreu kuery ruvixaa py Israel kuery omondouka ayvu reraarã. Ha'e vy aipoe'i:

22 — Oremboaxa uka ke ndeyvy rupi. Ndoropiai 'rã mba'ety ikuai va'e rupi, neĩ uvaty rupi. Ygua gui voi ndoroy'ui 'rã. Roguata 'rã roje'oivy tape iporãve rupi anho, ndeyvy rupi roaxapa peve — he'i uka.

23 Ha'e rami teĩ Seom nomboaxa ukai Israel kuery oyvy rupi. Ha'e rami 'rãgue py ojeupegua kuery omboatypa vy oje'oi Israel kuery ovaexĩ aguã tekoa e'ỹa py. Jasa py ovaẽa py opu'ã okuapy Israel kuery rovai.
24 Teĩ Israel kuery ma kyxe py ojuka reta vy ipo'aka ijyvy re, Arnom yakã guive Jaboque peve, Amom ramymino kuery rekoa peve. Ha'e va'e tekoa apy'i rupi ikorapa va'e.
25 Ha'e rami vy Israel kuery ojopypa amorreu kuery retã ikuai va'ekue, ha'e va'e py ju ikuai, Hesbom py ha'e ijyvýry tekoa'i ikuai va'e ha'e javi rupi.
26 Mba'eta Hesbom tetã ma amorreu kuery ruvixa Seom openaaty ae. Ha'e va'e ma Moabe pygua ruvixa yma guare re opu'ã vy ijyvy ojopypa va'ekue Arnom yakã peve,
27 ijayvu kuaa va'e kuery aipoe'ia rami:
"Peju ke Hesbom tetã py! Pejapo ju,
pemoatyrõmba ju Seom opena atyrã.
28 Mba'eta Hesbom gui tata oẽ,
tataendy nhomombaarã oẽ Seom pegua tetã gui,
ha'e vy omomba Moabe kuery rekoa Ar,
ha'e Arnom yvýry yvy'ã re yvatekueve ikuai va'ekue ha'e javive.
29 Moabe kuery, nda'evei ete 'rã pẽvy!
Quemos pe pendekuai va'e, okanhygue ma peiko.
Mba'eta ojapo pendera'y kuery onhamba aguã rami,
ha'e penderajy kuery escravo-rã ogueraapa aguã rami,
amorreu kuery ruvixa Seom peguarã ae.
30 Ore kuery ma roitypa ma.
Okanhymba ete Hesbom guive Dibom peve.
Rombovaipa ma Nofa peve,
tata py roapypa Medeba peve."

Deuteronômio 3.1-11

31 Ha'e rami vy amorreu kuery yvy re ju Israel kuery hekoa.
32 Ha'e va'e rire Jazer tetã re ju Moisés oexa pota uka ma ramo Israel kuery ipo'aka hekoa ijyvýry ikuai va'e ha'e javi reve, amorreu kuery ha'e py ikuai va'ekue oipe'apa vy.
33 Ha'e gui ojevypa ju vy oje'oi Basã tetã katy tape oo va'e rupi. Ha'e ramo Basã pygua huvixa Ogue va'e ou ha'e kuery rovai, ojeupegua kuery ha'e javi reve. Ha'e vy joe opu'ã okuapy Edrei py.
34 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Ekyje eme ha'e kuery gui, mba'eta xee amboaxa ma ndepo py, huvixa ha'e ixupegua kuery ha'e javi, ijyvy voi. Ha'e kuery re pejapo 'rã amorreu kuery ruvixa Seom Hesbom pygua re pejapoague rami ae — he'i.
35 Ha'e ramo ojuka reta okuapy, huvixa, ta'y kuery ha'e ixupegua kuery ha'e javi. Ha'e kuery va'e regua neĩ peteĩ'i ma voi ndoo jepei. Ijyvy re ipo'aka avi omba'erã.

22

Balaão-a py ayvu reraa kuery Balaque omondoukaague

1 Israel kuery ha'e gui oje'oipa vy opyta ju okuapy Moabe yvy rupi Jordão rovaigua re, Jericó tetã rexei.
2 Ha'e gui ma Zipor ra'y Balaque oexapa va'ekue Israel kuery amorreu kuery re ojapoague.*
3 Ha'e rami vy ha'e kuery gui Moabe kuery okyje vaipa okuapy, heta raxa ramo. Nda'evei ete ikuai Israel kuery ou rã oexa vy.

* 22:2 Balaque ma Moabe pygua huvixave.

4 Ha'e va'e jave ma Moabe pygua huvixa ma
Zipor ra'y Balaque ae.
Ha'e rami vy Moabe pygua huvixa aipoe'i
Midiã pygua kuery yvatekueve pe:
— Aỹ ma ha'e kuery heta ete vy omomba
'rã oreyvýry ikuai va'e, vaka nhuũ mba'ety
rupi oĩ va'e ho'upaa rami avi — he'i.
5 Ha'e rami vy guembiguai kuery omon-
douka Beor ra'y Balaão oenoĩ aguã. Ha'e
va'e ma Eufrates yakã yvýry oiko Petor py,
hetarã kuery ikuaia py ae. Ha'e va'e pe
aipoe'i uka:
— Aỹ ma peteĩ regua Egito yvy gui ou
vy ojao'ipa ma okuapy yvy ha'e javi. Ha'e
kuery ma xerekoa renonde katy ae ju ikuai.
6 Ha'e gui aỹ ajerure ndevy: Eju na
ha'e kuery re ndeayvu vai aguã, xegui
ipo'akapave ramo. Xapy'a rei rã ha'e kuery
va'e regua ajuka vy aipe'apa 'rã xeyvy
gui, mba'eta xee aikuaa reroayvu porã
va'ekue rei ayvu porãmby ae 'rã ikuai, ha'e
amongue re ndeayvu vai rire ma ayvu vaipy
'rã oiko — he'i uka.
7 Ha'e ramo Moabe ha'e Midiã pygua
yvatekueve oje'oi. Ngupive ogueraa avi
ijayvu vaia omboekovia aguã. Balaão-a py
ovaẽmba ma vy ixupe omombe'u okuapy
Balaque ijayvuague ha'e javi.
8 Ha'e ramo Balaão aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pepyta ke apy kova'e pyávy, ha'e gui
aikuaa uka 'rã ambovaia, SENHOR ijayvua
rami vy ae — he'i ramo Balaão ro py Moabe
pygua yvatekueve opyta okuapy.
9 Ha'e gui Balaão-a py Nhanderuete
ojekuaa vy aipoe'i:
— Marã ramigua tu kova'e avakue ndero
py ikuai va'e?
10 Balaão ombovai Nhanderuete pe:
— Ha'e kuery ma Zipor ra'y Balaque
Moabe pygua huvixa va'e ombou va'ekue
xereve ijayvu aguã. Ha'e vy aipoe'i xevy:
11 "Egito yvy gui ou va'ekue regua ojao'ipa
ma okuapy yvy ha'e javi. Aỹ ma eju na
ha'e kuery re ndeayvu vai aguã. Xapy'a rei
ha'e kuery re xepo'aka nho 'rã xeyvy gui
aipe'apa aguã rami", he'i va'ekue xevy.
12 Ha'e ramo Nhanderuete aipoe'i Balaão
pe:
— Tereo eme ha'e kuery reve, ndeayvu
vai eme guive heta va'e kuery re. Mba'eta
ha'e kuery ma ijayvu porãmby ae ikuai —
he'i.
13 Ha'e gui ko'ẽgue Balaão opu'ã vy aipoe'i
Balaque pegua yvatekueve pe:
— Tapeo ju pendeyvy katy, mba'eta SEN-
HOR naxemondoukai penderupive — he'i.
14 Ha'e ramo Moabe pygua yvatekueve
opu'ã vy oje'oi ju Balaque-a py. Ha'e vy
aipoe'i okuapy:
— Balaão rima ndouxei orereve — he'i
okuapy.
15 Ha'e gui yvatekueve mboae ju Balaque
omondouka, jypygua kuery gui hetave ha'e
omboetevepy va'e.
16 Ha'e va'e kuery ma Balaão-a py ovaẽ vy
aipoe'i okuapy:
— Po rami ma Zipor ra'y Balaque ijayvu:
"Ajerure ndevy: Emboare eme xea py reju
aguã,
17 mba'eta anhetẽ ete rojapo 'rã omboetepy.
Ndeayvua ha'e javi tema 'rã ajapo. Ha'e gui
ajerure ndevy: Eju ke, ndeayvu vai kova'e
kuery re", he'i uka va'ekue ndevy.
18 Ha'e ramo Balaque pegua yvatekueve
pe Balaão ombovai:
— Xevy pe Balaque ngoo prata ha'e ouro
tynyẽ reve ome'ẽmba teĩ xee mba'eve nda-
japoi 'rã SENHOR Xeruete ojapo uka va'e e'ỹ
vy, mba'emo kyrĩ'i va'e e'ỹ vy tuvixa va'e
teĩ.
19 Ha'e rami avi aỹ ajerure kova'e pyávy peẽ
kuery pepyta aguã apy, aikuaa aguã xapy'a
rei xevy SENHOR omombe'uve rã — he'i.
20 Pyávy Balaão-a py SENHOR ojekuaa vy
aipoe'i ixupe:
— Ha'e va'e avakue ndereraaxe vy ou
ramo epu'ã, tereo ha'e kuery reve. Ha'e
rami teĩ rejapo 'rã xeayvua anho.†

SENHOR-a guigua anjo ha'e Balaão rymba mburika'i ojoko-jokoague

21 Ko'ẽmba jave Balaão opu'ã vy om-
bokupe áryguapa guymba mburika'i, ha'e
vy oo Moabe pygua yvatekueve reve.
22 Ha'e oo ramo Nhanderuete poxya hendy.
Ha'e rami vy SENHOR-a guigua anjo opyta
tape henonde oo aguã py ojoko aguã. Ha'e
rami jave Balaão oguata ovy mburika'i áry.
Hexeve oo avi mokoĩ hembiguai.
23 Ha'e gui henda mburika'i oexa SENHOR-a
guigua anjo tape py opyta ho'amy rã, opo

† 22:20 Nhanderuete nomondoukaxei teĩ omondouka nho, mba'eta oikuaa vy Balaão ooxe etea (versículo 12). Ha'e gui Balaão ma oikuaa ma voi Nhanderuete nomondoukaxeia, teĩ oo nho Nhanderuete oipotaa rami e'ỹ.

py okyxe hyru gui oekyi va'ekue oguereko
reve. Ha'e ramo mburika'i ma tape gui
ojepekuavo ovy vy mba'ety rupi ju oo oiny.
Ha'e ramo Balaão oinupã mburika'i tape
rupi ae ju ojevy aguã.
24 Ha'e gui ma SENHOR-a guigua anjo ma
peteĩ henda uvaty mbyte rupi hi'aĩ, kora
jovaive rupi oĩ va'e py.
25 Mburika'i ma SENHOR-a guigua anjo hi'aĩ
rã oexa vy kora re ojekyty vy oumbiri
heravy Balaão retyma. Ha'e ramo Balaão
ojeaive ju.
26 Ha'e gui henonde katy SENHOR-a
guigua anjo oove vy peteĩ henda ipo'i'ivea
py ju hi'aĩ, ojepekuavo aguã ha'eve'ỹa py
oiporu kuaa katy, neĩ oiporu kuaa e'ỹa katy
ma voi.
27 Ha'e gui mburika'i ma SENHOR-a guigua
anjo hi'aĩ rã oexa vy ho'a oupy Balaão
guy rupi. Ha'e ramo Balaão ivai ete vy
oinupãmba mburika'i yvyra py.
28 Ha'e ramo SENHOR ojapo mburika'i
ijayvu aguã rami. Ha'e vy aipoe'i Balaão pe:
— Mba'e tu xee ajapo ndevy, mboapykue
ma xenupãmba aguã?
29 Balaão ombovai mburika'i pe:
— Mba'eta xeavyky rei. Xepo py kyxe
areko va'e rire aỹ'i ma voi rojuka 'rãgue —
he'i.
30 Ha'e ramo mburika'i ijayvu Balaão pe:
— Xapy'a rei nda'u xee nerymba
mburika'i e'ỹ ri aiko, xe'áry e'ỹ nda'u reĩ,
reikoa pukukue re aỹ peve? Xapy'a rei
nda'u nami ae pa ndevy ajapo jepi?
Ombovai vy
— Any ri — he'i.
31 Ha'e gui Balaão rexa SENHOR oipe'a
ramo oexa SENHOR-a guigua anjo tape py
hi'aĩ rã, kyxe hyru gui oekyi va'ekue opo py
oguereko reve. Ha'e ramo oakã omboguejy
vy ngova omovaẽ yvy re.
32 SENHOR-a guigua anjo aipoe'i ixupe:
— Mba'e re tu mboapykue ma rein-
upãmba mburika'i? Ne'exa, xee ma
nderovai guarã aju, mba'eta xerenonde
rupi ha'eve'ỹa rami reiko.
33 Mburika'i ma xerexa vy ae mboapykue ma
ojepekuavo xegui. Anhetẽ ete ha'e rami
e'ỹ va'e rire xee rojuka ma 'rãgue, ha'e rã
nerymba ma aeja 'rãgue oikove reve — he'i.
34 SENHOR-a guigua anjo pe Balaão ombo-
vai:
— Ajejavy, mba'eta ndaikuaai kova'e tape
py xejokoarã ne'aĩa. Ha'e rã xapy'a rei rã
ha'eve'ỹ va'e ri reikuaa ramo ma ajevy ju
'rã.
35 SENHOR-a guigua anjo ombovai:
— Tereo tema peva'e avakue reve. Ha'e
rami teĩ xeayvua rami anho 'rã ndeayvu —
he'i ramo Balaão oo ju oiny Balaque pegua
yvatekueve reve.
36 Ha'e gui Balaão ovaẽ ta maa Balaque
oendu vy oẽ ovaexĩ aguã peteĩ tetã Moabe
regua Arnom yakã ovaẽa peve, oyvy apy
peve ete.
37 Ha'e rami vy Balaque oporandu Balaão pe:
— Xee namondoukai ri ty'y xerembiguai
kuery nerenoĩ aguã? Mba'e re tu ndereju
voi ri xea py? Xee nda'u nanemboete kuaai
ri?
38 Balaão ombovai Balaque pe:
— Apy ma xee aĩ nerenonde py. Xapy'a
rei nda'u xee ju aỹ ha'eve 'rã xeayvu aguã
mba'emo re rei? Ha'e rami 'rãgue py ayvu
Nhanderuete xevy omombe'u uka va'e rupi
anho 'rã xeayvu — he'i.
39 Ha'e gui Balaque reve Balaão oo vy ovaẽ
okuapy Quiriate-Huzote py.
40 Ha'e ramo Balaque ma vaka ha'e vexa'i
ojuka uka vy ho'okue omondouka Balaão pe
ha'e hexeve yvatekueve ikuai va'e pe.
41 Ko'ẽgue Balaque Balaão ogueraa vy
oguenoẽ heravy Bamote-Baal apyte peve.
Ha'e va'e gui ma Balaão oexa Israel kuery
regua ha'e'i pyve ikuaia.

23

Balaão jypy'i Israel kuery ogueroayvu porãague

1 Ha'e ramo Balaão aipoe'i Balaque pe:
— Ejapo na sete altar xevy, ha'e vy ejuka
sete toro ra'y ha'e sete vexa'i — he'i ramo
2 Balaque ojapo Balaão ijayvuague. Peteĩ-
teĩ altar áry Balaque ha'e Balaão oapy peteĩ
toro ra'y ha'e peteĩ vexa'i.
3 Ha'e gui Balaão aipoe'ive ju Balaque pe:
— Ndee ma epyta apy altar áry reapy
va'ekue yvýry, ha'e rã xee ma aa 'rã mom-
byry'i. Xapy'a rei SENHOR xererovaexĩ vy
ou ramo ma aju vy ndevy amombe'upa 'rã
oexa uka va'e rei — he'i vy oẽ ovy peteĩ
yvyty áry.
4 Ha'e gui Balaão reve Nhanderuete nho-
vaexĩ ouvy ramo aipoe'i ixupe:

— Xee ma sete altar ma ajapo ndevy, ha'e
gui peteĩ-teĩ áry apy ma peteĩ toro ra'y ha'e
peteĩ vexa'i — he'i.
5 Ha'e ramo SENHOR ome'ẽ ayvu Balaão
omombe'u va'erã. Ha'e vy aipoe'i:
— Tereo ju Balaque-a py. Ha'e vy
xeayvua rami ae 'rã ndeayvu — he'i.
6 Ha'e katy ju Balaão oo vy altar ikuaia
py ovaẽ rã altar yvýry teri Balaque hi'aĩ,
Moabe pygua yvatekueve ha'e javi reve.
7 Ha'e ramo ayvu omombe'u vy aipoe'i:
— Balaque ma xereru ruka Arã gui,
Moabe pygua huvixa xerenoĩ kuaray
ou katy yvyty oĩ va'e gui.
"Eju na, Jacó ramymino kuery re
ndeayvu vai aguã,
eju ndeayvu rei Israel kuery re", he'i
uka.
8 Ha'e rami avi mba'exa tu xeayvu vai ta
Nhanderuete nda'ijayvu vaia kuery
re?
Mba'exa tu xeayvu rei ta SENHOR
nda'ijayvu reia kuery re?
9 Mba'eta xee ma yvyty áry gui aexa Israel
kuery,
yvy'ã xe'aĩa gui ama'ẽ ha'amy ha'e
kuery re.
Ha'e vy xee aexa rã ha'e kuery ae'i
ikuai va'e regua,
ha'e kuery pe "Yvy regua" nda'eai 'rã.
10 Mava'e ha'vy oipapa kuaa ta Jacó
ramymino kuery yvy ku'i rami heta
va'e,
mava'e oipapa kuaa ta Israel kuery
heta va'e apy re'i voi?
Xee ma tamano heko porã va'e kuery
rami,
ha'e kuery opaa rami avi tapa — he'i.
11 Ha'e ramo Balaque aipoe'i Balaão pe:
— Mba'e tu rejapo xere? Xee ma roenoĩ
xerovaigua kuery re ndeayvu vai aguã,
va'eri ndee ma reroayvu porã.
12 Ha'e rã ombovai:
— Xapy'a rei nda'u ayvu SENHOR
omombe'u uka va'ekue rupi e'ỹ 'rã ri
xeayvu? — he'i.

Balaão mokoĩguea Israel kuery ogueroayvu porãague

13 Ha'e ramo Balaque aipoe'i ixupe:
— Xee ajerure ndevy: Eju, amboae katy
ju jaa xerupive, ha'e kuery rexa aguã py.
Ha'e'i rupive ikuai va'e anho 'rã rexa, ha'e
javi e'ỹ. Ha'e vy ndeayvu vai 'rã ha'e gui —
he'i vy
14 Zofim regua nhuũndy rupi ju ogueraa,
Pisga yvyty apyte áry. Ha'e py ma sete altar
ju ojapo, ha'e peteĩ-teĩ áry oapy peteĩ toro
ra'y ha'e peteĩ vexa'i.
15 Ha'e ramo Balaão aipoe'i Balaque pe:
— Epyta ke apy altar áry reapy va'ekue
yvýry, ha'e rã xee ma aa ta pe'i py SENHOR
reve aikuaa pota aguã — he'i.
16 Balaão-a py SENHOR ojekuaa ju vy ixupe
ome'ẽ ayvu omombe'u va'erã. Ha'e vy
aipoe'i:
— Tereo ju Balaque-a py. Xeayvua rami
'rã ndeayvu.
17 Ha'e gui Balaque oĩa py ojevy rã ho'ame
teri altar yvýry. Hexeve ikuai avi Moabe
pygua yvatekueve. Ha'e vy oporandu:
— Mba'e he'i SENHOR?
18 Ha'e ramo Balaão ayvu omombe'u vy
aipoe'i:
— Epu'ã ke Balaque, rendu aguã.
Ndee Zipor ra'y, ejapyxaka xeayvu re.
19 Nhanderuete ma ava e'ỹ oiko ijapu aguã,
ava ra'y e'ỹ guive oiko nda'evei nho ju
aguã.
Xapy'a rei nda'u ha'e nome'ẽi 'rã ri
ome'ẽ 'rã va'ekue?
Ha'e ijayvu rire ndojapoi 'rã ri nda'u
ha'e rami he'iague?
20 Ma'ẽ, ha'e ijayvu ha'e kuery aroayvu porã
aguã re.
Ha'e gui ha'e ogueroayvu porãague
ma xee nda'evei amboaxa rive aguã.
21 Mba'eta Jacó kuery re ha'e ndoexai
mba'emo vai,
nonhembopy'ai guive Israel kuery
omoingo axy aguã.
Ha'e kuery reve SENHOR tuuete oiko,
ha'e kuery mbyte gui onhendu ngu-
vixave oguerovy'a okuapya regua.
22 Egito yvy gui Nhanderuete ogueraapa
raka'e,
ha'e kuery ma toro ka'aguy regua rami
'rã imbaraete.
23 Mba'eta Jacó kuery rovai rupi mba'evykya
nda'eve ranhei 'rã,
Israel kuery rovai mba'ekuaa ndovarei
'rã.
Aỹ ma Jacó ha'e Israel kuery re aipo'ea
'rã:
"Mba'emo iporã ete va'e ha'e kuery pe
Nhanderuete ojapo!"

[24] Ma'ẽ, ha'e kuery opu'ã 'rã guary kunha rami,
guary rami ete 'rã opu'ã.
Mba'eta nonhenoi 'rã guembia ho'upa e'ỹa ja,
ojuka va'ekue ruguy voi oy'u va'e — he'i.
[25] Ha'e ramo Balaque aipoe'i Balaão pe:
— Ndeayvu vai eme ha'e kuery re, neĩ eroayvu porã eme guive.
[26] Ha'e rã Balaão ombovai vy aipoe'i Balaque pe:
— Aipo nda'ei ri ty'y: " SENHOR ijayvua ha'e javi ma xee ajapo 'rãe", nda'ei ae ty'y ndevy?
[27] Ha'e rami rã Balaque aipoe'ive ju Balaão pe:
— Neĩ ke eju, amboae katy jevy ta rogueraa. Xapy'a rei ma ha'e py Nhanderuete ojou porã 'rã ndeayvu vai aguã — he'i.
[28] Ha'e rami vy Peor yvyty apyte peve ju Balaque ogueraa Balaão. Ha'e va'e gui ma tekoa e'ỹa ha'e javi ojekuaa 'rã.
[29] Ha'e gui Balaão aipoe'i Balaque pe:
— Apy voi ke ejapo xevy sete altar, ha'e eapy ju sete toro ra'y ha'e sete vexa'i — he'i.
[30] Balaão ijayvuague rami vy Balaque ojapo vy peteĩ-teĩ altar áry oapy peteĩ toro ra'y ha'e peteĩ vexa'i.

24

Balaão mboapykuea Israel kuery ogueroayvu porãague

[1] Ha'e gui Balaão oikuaa ae ma SENHOR Israel kuery ogueroayvu porãxea. Ha'e rami vy ha'ekue rami e'ỹ ndooi ranhe imba'ekuaa aguã. Ha'e rami 'rãgue py tekoa e'ỹa katy oma'ẽ ho'amy.
[2] Balaão oma'ẽ vy oexa Israel kuery peteĩ-teĩ regua ikuai va'e. Ha'e gui hexe ou Nhanderuete-a guigua Nhe'ẽ.
[3] Ijayvu vy aipoe'i:
— Po rami ma Beor ra'y Balaão ijayvu,
ava mba'emo oexa porã va'e ayvu,
[4] Nhanderuete hayvu oendu va'e ayvu ae.
Mba'eta Ipo'akapa va'e oexa uka va'e aexa vy
xerenapy'ã re aĩ reve ama'ẽ porã va'e.
[5] Jacó kuery, oo pendekuaia va'e ma iporã va'e meme!
Israel kuery, penderekoa ma iporã ete!
[6] Yvy'ãmbe reia rupi ojekuaa,
yvoty ty yakã yvýry onhotỹ mbyre rami,
yvyra sândalo rembypy SENHOR onhotỹ va'ekue rami,
yary yy yvýry rupi hi'aĩ va'e rami.
[7] Ha'e kuery yryru py ndoatai 'rã yy,
mba'emo ra'yĩ onhotỹa rupi voi inhakỹ porã riae 'rã.
Ha'e kuery ruvixave ma Agague gui 'rã yvateve,
ipo'akaa voi omboetevepy.
[8] Israel kuery Egito yvy gui Nhanderuete ogueru va'ekue ma
toro ka'aguy regua rami imbaraete va'e.
Ha'e vy omomba 'rã ngovaigua kuery yvy regua.
Omopẽmba 'rã ikãgue.
Ngu'y py onhyvõmba 'rã.
[9] Ha'e kuery oguapy vy onheno 'rã guary rami,
ha'e guary kunha rami. Mava'e 'rã tu omomyĩ?
Ovy'a ete 'rã ha'e kuery reroayvu porãare,
ha'e rã ha'e kuery re ijayvu vai va'ekue ma ayvu vaipy ikuai — he'i.
[10] Ha'e ramo Balaão pe Balaque ipoxy raxa. Ha'e vy aipoe'i Balaão pe:
— Xee ma xerovaigua kuery pe ndeayvu vai aguã roenoĩ teĩ mboapykue ma reroayvu porã.
[11] Ha'e nunga rupi aỹ ma tereo ju ndero katy. Xee ma "Ndevy ame'ẽ 'rã mba'emo porã" ha'e va'ekue ri aỹ SENHOR ojapo ma mba'eve rejopy e'ỹ aguã rami — he'i.
[12] Ha'e ramo Balaão ju aipoe'i Balaque pe:
— Ha'e rami avi nerembiguai kuery xea py remondouka va'ekue pe xee aipo nda'ei ty'y:
[13] "Xapy'a rei Balaque ngoo ouro ha'e prata tynyẽ reve xevy ome'ẽ teĩ xee ma mba'eve ndajapoi 'rã SENHOR ojapo uka va'e e'ỹ vy, aroayvu porã aguã, e'ỹ vy xeayvu vai aguã teĩ. SENHOR ijayvuague rupi ae 'rã xee xeayvu", nda'ei ae ri ty'y?
[14] Ha'e gui aỹ xee aa ju ta xeretarã kuery rekoa katy. Ha'e rami teĩ enhemboja ranhe, ndevy amombe'u ta raka'eve rã ndevygua kuery re kova'e kuery ojapo 'rãa — he'i.

Jaxy-tata Jacó guigua re Balaão ijayvu ma voiague

15 Ha'e vy Balaão ayvu omombe'u vy aipoe'i:
— Po rami ma Beor ra'y Balaão ijayvu,
ava mba'emo oexa porã va'e ayvu,
16 Nhanderuete hayvu oendu va'e ayvu ae.
Mba'eta Yvateve ete va'e oikuaa uka va'e aikuaa va'e,
Ipo'akapa va'e oexa uka va'e aexa va'e,
ha'e xerenapy'ã re aĩ reve ama'ẽ porã va'e.
17 Ha'e gui peteĩ aexa teĩ aỹ'i oiko va'erã e'ỹ guive,
aexa teĩ ovaẽ rai'i va'erã e'ỹ.
Mba'eta peteĩ jaxy-tata oiko 'rã Jacó ramymino,
Israel kuery mbyte gui peteĩ ou 'rã po pygua revegua,
Moabe kuery akã rupi omopẽmba va'erã,
ha'e Sete ramymino kuery mombaarã.
18 Mba'eta Edom yvy re ipo'aka 'rã,
ngovaigua kuery Seir yvy re voi ipo'aka 'rã.
Ha'e rã Israel kuery ma imbaraetea rupi 'rã ikuai.
19 Mba'eta Jacó kuery mbyte gui oiko 'rã joe ipo'aka va'erã.
Ha'e va'e omomba 'rã peneretã rupi pekuave va'ekue-'ekue — he'i.
20 Ha'e gui Balaão amalequita kuery ju oexa vy ayvu omombe'uve. Ha'e vy aipoe'i:
— Amalequita kuery ma yvy regua kuery gui penderetave va'eri
opaa py ma penemokanhymbaa 'rã — he'i.
21 Oexa avi Queneu kuery. Ha'e vy ayvu omombe'u vy aipoe'i:
— Penderekoa ma oĩ porã ranhe,
nderaityrã itaova re rejapo va'ekue ri,
22 teĩ peẽ Queneu kuery penemombaa 'rã.
Raka'e peve 'rã tu? Assur pygua kuery pendereraapa 'rã escravo-rã — he'i.
23 Ayvu omombe'u teri vy aipoe'i:
— Haxy ete 'rã! Mava'e tu oikove 'rã
Nhanderuete ha'e nunga omoingo jave?
24 Mba'eta Quitim yvy gui kanoã guaxu py avakue ou vy
Assur ha'e Héber rupi voi nhombojexavai 'rã.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery ae jevy 'rã omanomba — he'i.
25 Ha'e rire Balaão opu'ã vy ojepe'a ovy, oyvy katy ju ojevy. Balaque voi oo ju ouague rupi.

25

Peor pygua kuery ruete ramigua Baal ombojerovia okuapya py Finéias omombaague

1 Israel kuery Sitim py ikuai jave ha'e kuery omboypy Moabe pygua kunhague reve itavy rei okuapy aguã.
2 Ha'e va'e kunhague oenoĩmba nguuete ra'angaa kuery pe rive mba'emo ome'ẽa py. Ha'e ramo Israel kuery amboae kuery reve okaru okuapy aguã oo vy kunhague ruete ra'angaa kuery renonde py rive 'rã guenapy'ã re ikuai.
3 Peor pygua kuery ruete ramigua Baal re Israel kuery voi oje'oi ramo SENHOR poxya hendy ha'e kuery rovai.
4 Ha'e rami vy SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Ejopypa ke heta va'e kuery ruvixa ikuai va'e, ha'e vy SENHOR renonde ejyryvipypa imo'amy oka py, Israel kuerya gui xepoxya ojepe'a aguã — he'i.
5 Ha'e ramo Moisés aipoe'i Israel kuery mongetaa kuery pe:
— Peteĩ-teĩ pejuka 'rã penderegua avakue Peor pygua ruete Baal re oje'oi va'ekue — he'i.
6 Ha'e rami teĩ peteĩ ava Israel kuery va'e regua oo vy heta va'e kuery ikuaia py ogueru peteĩ kunha Midiã pygua. Moisés oexaa py eteve ogueru, ha'e Israel kuery ha'e javi oexa pavẽa py, ha'e kuery oguy nhemboaty oĩaty renonde py ojae'opa teri okuapy jave.
7 Kunha va'e ogueru rã sacerdote Finéias oexa. Ha'e va'e ma Eleazar ra'y, Arão ramymino ae. Ha'e rami vy heta va'e kuery mbyte gui ha'e opu'ã vy peteĩ hu'y ojopy reve
8 oo oiny ava Israel regua rakykue, ngopy oike ovyague peve. Ha'e py ae onhyvõ mokoĩve hyepy rupi, ava Israel regua ha'e kunha va'e voi. Ha'e ramo opytu'u mba'emo vai Israel kuery mbyte rupi oiko va'ekue.
9 Mba'emo vai gui omano va'ekue ma vinte e quatro mil ha'e javi vy.
10 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:
11 — Eleazar ra'y Finéias, sacerdote Arão ramymino va'e rima ojapo Israel kuery áry gui xepoxya opytu'u aguã rami. Mba'eta

xere vy ae oendu nda'evei etea ha'e kuery
mbyte rupi. Ha'e rami vy ojapo Israel kuery
amomba e'ỹ aguã rami, nda'evei etea aendu
teĩ.
12 Ha'e nunga rupi aipo're 'rã: "Aỹ ma
ndereve ajapo 'rã xereve peteĩ rami ro-
moingo aguã" 're,
13 mba'eta hexeve, ha'e gui ha'e ndoikovei
rire hamymino kuery jevy ikuai va'e reve
ajapo 'rã sacerdote ikuai aguã. Xee nguuete
re ima'endu'a vy ae oendu openaxea, ha'e
rami vy ojao'i uka Israel kuery ojejavyague
— he'i.
14 Midiã pygua kunha reve Israel regua
ojuka pyre ma Salu ra'y Zimri. Tuu ma
Simeão regua kuery ruvixa.
15 Ha'e rã Midiã pygua kunha ojuka pyre ma
Zur rajy Cosbi. Tuu ma Midiã pygua huvixa
oiko.
16 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
17 — Pemoingo axy 'rã Midiã pygua kuery
pejukapa peve,
18 mba'eta ha'e kuery voi penemoingo axy
va'ekue Peor py nguuete ramigua pembo-
jerovia aguã rami penembotavypaa py, ha'e
gui gueindy Midiã pygua huvixa rajy Cosbi
káuxa voi. Ha'e va'e ma ojukaa Peor py
mba'emo vai oiko jave.

26

Israel kuery oipapaa jevyague

1 Mba'emo vai oaxapa ma rire SENHOR
ijayvu Moisés pe, ha'e sacerdote Arão ra'y
Eleazar pe. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Pemboparapa ke Israel kuery ha'e javi
rery, vinte ma'etỹ va'e guive tujakue peve,
peteĩ-teĩ tamoĩ kuery ro pygua ikuaia rami
vy. Israel kuery va'e regua pemboparapa
'rã joe opu'ã kuaa va'e ha'e javi — he'i.
3 Ha'e ramo Moisés ha'e sacerdote
Eleazar ijayvu Israel kuery yvatekueve pe.
Moabe yvy ka'aguy e'ỹa py, Jordão yakã
yvýry Jericó tetã rexei ikuaia py ijayvu vy
aipoe'i:
4 — Peipapa 'rã avakue vinte ma'etỹ va'e
guive tujakue peve, Moisés pe SENHOR
ojapo ukaague rami vy, ha'e Israel kuery
Egito gui oje'oi va'ekue ha'e javi pe — he'i.
5 Ha'e gui Rúben ma Israel ra'y jypykue
va'e. Rúben ramymino kuery Enoque
guigua ma enoquita, Palu ramymino kuery
ma paluíta,
6 Hezrom ramymino kuery ma hezronita,
Carmi ramymino kuery ma carmita.
7 Ha'e va'e kuery ma Rúben ramymino
meme. Ha'e kuery va'e regua oipapaa rã
quarenta e três mil e setecentos e trinta
ha'e javi vy.
8 Palu ra'y ma Eliabe.
9 Eliabe ra'y kuery ma Nemuel, Datã ha'e
Abirão. Ha'e gui Datã ha'e Abirão ma
heta va'e kuery oiporavo va'ekue ri opu'ã
okuapy Moisés ha'e Arão rovai Coré pegua
kuery reve, SENHOR rovai ae opu'ãa py.
10 Ha'e va'e jave py yvy ojepe'a ramo
Coré pegua kuery ho'apa raka'e. Ha'e vy
omanomba. Tata py ju duzentos e cin-
qüenta avakue omano raka'e. Ha'e nun-
gakue ma nhanheangu aguã oiko raka'e.
11 Ha'e rami teĩ Coré ra'y kuery ma no-
manombai.
12 Ha'e gui Simeão ramymino kuery peteĩ-
teĩ regua ikuai va'e ma po rami hery:
Nemuel ramymino kuery ma nemuelita,
Jamim ramymino kuery ma jaminita,
Jaquim ramymino kuery ma jaquinita,
13 Zerá ramymino kuery ma zeraíta, Saul
ramymino kuery ma saulita.
14 Ha'e va'e kuery ma Simeão ramymino
meme, vinte e dois mil e duzentos ha'e javi
vy ikuai.
15 Ha'e gui Gade ramymino kuery ju.
Zefom ramymino kuery ma zefonita,
Hagi ramymino kuery ma hagita, Suni
ramymino kuery ma sunita,
16 Ozni ramymino kuery ma oznita, Eri
ramymino kuery ma erita,
17 Arodi ramymino kuery ma arodita, Areli
ramymino kuery ma arelita.
18 Ha'e va'e kuery ma Gade ramymino kuery
meme. Ha'e kuery va'e regua oipapaa rã
quarenta mil e quinhentos ha'e javi vy.
19 Ha'e gui Judá ramymino kuery ma Er
ha'e Onã. Ha'e va'e kuery ma Canaã yvy re
omano va'ekue.
20 Ha'e rami vy Judá ramymino kuery
peteĩ-teĩ regua ikuai va'e ma po rami
hery: Selá ramymino kuery ma selaíta,
Perez ramymino kuery ma perezita, Zera
ramymino kuery ma zeraíta,
21 Perez ra'y Hezrom ramymino kuery ma
hezronita, ha'e rã Hamul ramymino kuery
ma hamulita.

22 Ha'e va'e kuery ma Judá ramymino kuery
meme. Ha'e kuery va'e regua oipapaa rã
setenta e seis mil e quinhentos ha'e javi vy.

23 Ha'e gui Issacar ra'y kuery ju peteĩ-
teĩ regua ikuai va'e ma po rami hery:
Tola ramymino kuery ma tolaíta, Puva
ramymino kuery ma puvita,
24 Jasube ramymino kuery ma jasubita, Sin-
rom ramymino kuery ma sinronita.
25 Ha'e va'e kuery ma Issacar ramymino
kuery meme. Ha'e va'e kuery oipapaa rã
sessenta e quatro mil e trezentos ha'e javi
vy.

26 Ha'e gui Zebulom ra'y kuery ju peteĩ-
teĩ regua ikuai va'e ma po rami hery:
Serede ramymino kuery ma seredita,
Elom ramymino kuery ma elonita, Jaleel
ramymino kuery ma jaleelita.
27 Ha'e va'e kuery ma Zebulom ramymino
kuery meme. Ha'e kuery va'e regua oipa-
paa rã sessenta mil e quinhentos ha'e javi
vy.

28 Ha'e gui José ra'y kuery ju peteĩ-teĩ
regua ma Manassés ha'e Efraim.
29 Manassés ramymino kuery Maquir guigua
ma maquirita, Maquir ra'y ma Gileade, ha'e
Gileade ramymino kuery ma gileadita.
30 Ha'e gui Gileade ramymino kuery Jezer
ramymino kuery ma jezerita, Heleque
ramymino kuery ma helequita,
31 Asriel ramymino kuery ma asrielita,
Siquém ramymino kuery ma siquemita,
32 Semida ramymino kuery ma semidaíta,
Hefer ramymino kuery ma heferita.
33 Hefer ra'y Zelofeade ma ta'y e'ỹ va'e, tajy
kuery anho ikuai. Zelofeade rajy kuery ma
Macla, Noa, Hogla, Milca e Tirza.
34 Ha'e va'e kuery ma Manassés ramymino
kuery. Ha'e kuery va'e regua oipapaa rã
cinqüenta e dois mil e setecentos ha'e javi
vy.

35 Ha'e gui Efraim ra'y kuery peteĩ-
teĩ ikuai va'e ma po rami hery: Sutela
ramymino kuery ma sutelaíta, Bequer
ramymino kuery ma bequerita, Taã
ramymino kuery ma taanita.
36 Ha'e gui Sutela ra'y Erã va'e ramymino
kuery ma eranita ae.
37 Ha'e va'e kuery ma Efraim ramymino
kuery meme. Ha'e kuery va'e regua oipa-
paa rã trinta e dois mil e quinhentos ha'e
javi vy. Ha'e va'e kuery ma José ramymino
kuery meme, peteĩ-teĩ regua ikuaia rami.

38 Ha'e gui Benjamim ramymino kuery
peteĩ-teĩ regua ikuai va'e ma po rami
hery: Bela ramymino kuery ma belaíta,
Asbel ramymino kuery ma asbelita, Airão
ramymino kuery ma airamita,
39 Sufã ramymino kuery ma sufamita, Hufã
ramymino kuery ma hufamita.
40 Bela ra'y kuery ma Arde ha'e Naamã.
Arde ramymino kuery ma ardita, Naamã
ramymino kuery ma naamanita.
41 Ha'e va'e kuery ma Benjamim ramymino
kuery meme. Ha'e kuery va'e regua oipa-
paa rã quarenta e cinco mil e seiscentos
ha'e javi vy.

42 Ha'e gui Dã ramymino kuery peteĩ-teĩ
regua ikuai va'e ma po rami hery: Suão
ramymino kuery ma suamita. Ha'e va'e
kuery ma Dã ramymino kuery kuery, peteĩ-
teĩ regua ikuaia rami.
43 Ha'e gui suamita kuery va'e regua ma
oipapaa rã sessenta e quatro mil e quatro-
centos ha'e javi vy.

44 Ha'e gui Aser ra'y kuery ju peteĩ-
teĩ regua ikuai va'e ma po rami hery.
Imna ramymino kuery ma imnaíta,
Isvi ramymino kuery ma isvita, Berias
ramymino kuery ma beriaíta.
45 Berias ra'y Héber ramymino kuery ma
heberita, ha'e rã Malquiel ramymino kuery
ma malquielita.
46 Ha'e gui Aser rajy rery ma Sera.
47 Ha'e va'e kuery ma Aser ramymino kuery
meme. Ha'e kuery va'e regua oipapaa rã
cinqüenta e três mil e quatrocentos ha'e
javi vy.

48 Ha'e gui Naftali ra'y kuery peteĩ-
teĩ regua ikuai va'e ma po rami: Jazeel
ramymino kuery ma jazeelita, Guni
ramymino kuery ma gunita,
49 Jezer ramymino kuery ma jezerita, Silém
ramymino kuery ma silemita.
50 Ha'e va'e kuery ma Naftali ramymino
kuery meme. Ha'e kuery va'e regua oipa-
paa rã quarenta e cinco mil e quatrocentos
ha'e javi vy.

51 Ha'e va'e kuery ma Israel kuery va'e
regua oipapaa rã seiscentos e um mil sete-
centos e trinta ha'e javi vy.

Ha'e kuery yvyrã omboja'o-ja'o aguã re ijayvua

52 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
53 — Ha'e kuery pe ma remboja'o 'rã yvy
imba'erã, peipapa rã peteĩ-teĩ regua mbovy
pa ikuaia rami vy.
54 Ha'e gui hetave va'e regua pe ma yvy
tuvixave 'rã pemboaxa. Ha'e rã mboapy'ive
va'e regua pe ma ruxãve'i 'rã remboaxa.
Peteĩ-teĩ regua mbovy pa ikuaia rami vy 'rã
remboaxa ijyvyrã.
55 Yvy pemboja'o 'rã xorte pexa vy. Tamoĩ
kuery regua rery pexaa rami vy ha'e kuery
ojopy 'rã oyvyrã.
56 Xorte pexa vy 'rãe pemboja'opa peteĩ-teĩ
regua pe, hetave va'e pe, ha'e mboapy'ive
va'e pe voi.

Levita kuery ju oipapaa ague

57 Pova'e kuery ma levita kuery va'e
regua oipapa pyre, peteĩ-teĩ regua ikuaia
rami: Gérson ramymino kuery ma ger-
sonita, Coate ramymino kuery ma coatita,
Merari ramymino kuery ma merarita.
58 Pova'e kuery voi ma Levi ramymino kuery
ikuai: libnita, hebronita, malita, musita
ha'e coreíta kuery regua. Coate ra'y ma
Anrão.
59 Anrão ra'yxy ma Levi ramymino Jo-
quebede, Egito yvy re ae oiko va'ekue. Ha'e
va'e ma oguereko'i Anrão ra'y kuery Arão
ha'e Moisés, ha'e gui ha'e kuery reindy
Miriã.
60 Arão ra'y kuery ma Nadabe, Abiú, Eleazar
ha'e Itamar.
61 Nadabe ha'e Abiú ma omano va'ekue,
tata ha'eve'ỹa ramigua SENHOR renonde py
ogueruague re.
62 Ha'e va'e kuery regua oipapaa rã vinte e
três mil, avakue peteĩ jaxy va'e guive tu-
jakue peve. Ha'e va'e kuery ma Israel kuery
mboae reve ndoipapaai, mba'eta ha'e kuery
pe ma nome'ẽai ijyvyrã amboae kuery reve.
63 Ha'e va'e kuery ha'e javi ma Moisés ha'e
sacerdote Eleazar oipapa va'ekue. Moabe
yvy ka'aguy e'ỹa py oipapa Israel kuery,
Jordão yakã yvýry, Jericó tetã rexei ikuai
jave.
64 Ha'e va'e kuery regua peteĩve ma voi
jipovei Moisés ha'e sacerdote Arão oipapa
ypy va'ekue, Sinai regua tekoa e'ỹa py Israel
kuery ikuai jave,
65 SENHOR "Ha'e kuery omanomba 'rã tekoa
e'ỹa py" he'i rire. Ha'e rami rire peteĩve
ma voi ndoikovei, Jefoné ra'y Calebe e'ỹ vy,
ha'e gui Num ra'y Josué guive.

27

Zelofeade rajy kuery oyvyrã ojopy aguã re ijayvua

1 Ha'e gui ou okuapy Zelofeade rajy
kuery. Zelofeade ma Hefer ra'y, Hefer
ma Gileade ra'y, Gileade ma Maquir ra'y,
Maquir ma Manassés ra'y, Manassés ma
José ra'y. Po rami ma tajy kuery rery:
Macla, Noa, Hogla, Milca ha'e Tirza.
2 Ha'e gui ha'e va'e kuery ma Moisés
renonde py ojexa uka okuapy, sacerdote
Eleazar, huvixa kuery ha'e heta va'e kuery
renonde py, oguy nhemboaty oĩaty rokẽ py
onhemboatya py. Ha'e vy aipoe'i okuapy:
3 — Ore kuery ru ma omano karamboae
tekoa e'ỹa py teĩ SENHOR rovai Coré pegua
kuery opu'ã okuapy va'e revegua e'ỹ. Ha'e
ae ojejavyague re omano raka'e. Ta'y e'ỹ re
guive omano.
4 Mba'e re tu ha'vy oreru rery pembogue
ta ri hetarã kuery mbyte gui, ta'y kuery
nda'ipoia káuxa rive? Eme'ẽ avi na
oreyvyrã, oreru ryvy kuery oguerekoa rami
avi — he'i okuapy.
5 Ha'e va'e kunhague ojerurea Moisés
omboaxa SENHOR renonde py.
6 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Moisés pe:
7 — Zelofeade rajy kuery ma ha'evea rupi
meme ojerure. Ha'e nunga rupi ha'e kuery
pe voi peme'ẽ 'rã ijyvyrã, tuu ryvy kuery
pe rami avi. Tajy kuery pe 'rã peme'ẽ tuu
yvykue.
8 Ndeayvu 'rã Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: "Amongue ta'y e'ỹ re omano ri
ramo imba'ekue peme'ẽ 'rã tajy pe ae.
9 Ha'e rã tajy ndoikoi ramo imba'ekue
peme'ẽ 'rã tyvykue pe.
10 Ha'e rã tyvy kuery ndoikoi ri ramo
imba'ekue peme'ẽ 'rã tuu ryvy kuery pe.
11 Ha'e rã guyvy kuery ndoguerekoi ri ramo
imba'ekue peme'ẽ 'rã penetarã kuery ae'ive
pe imba'erã", 're 'rã — he'i.
Ha'e va'e ma Israel kuery rekorã SENHOR
oeja va'ekue, Moisés pe ojapo ukaague rami
vy.

Deuteronômio 3.23-29

12 Ha'e va'e rire SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Eẽ ke kova'e yvyty Abarim apyte peve,
yvy Israel kuery pe ame'ẽ va'e rexa aguã.
13 Ha'e va'e rexa ma rire nenhe'ẽ ju 'rã heraa
neramoĩ kuerya py, nderyke'y Arão nhe'ẽ
heraa ague rami avi.

14 Mba'eta Zim regua tekoa e'ỹa py heta va'e
kuery opu'ãmba rei jave peẽ voi naxenhe'ẽ
rendui va'ekue, ha'e vy ha'e kuery oexaa py
ndapexa ukai xeky'a e'ỹ va'ea, yy peme'ẽa
py — he'i. Ha'e va'e yy ma Meribá pygua,
Cades katy'i, Zim regua tekoa e'ỹa py.
15 Ha'e ramo Moisés aipoe'i SENHOR pe:
16 — Ndee SENHOR pavẽ rekoverã me'ẽa,
ha'e pavẽ rekove re repena va'e, emoĩ peteĩ
ava kova'e kuery re opena va'erã,
17 ha'e kuery renonde rupi ojepe'a ha'e
ojevy va'erã, ha'e ha'e kuery oje'oi ha'e
ojevya rupi oguereko va'erã, SENHOR pegua
kuery vexa'i ija e'ỹ va'e rami rive ikuai e'ỹ
aguã — he'i.

Moisés rekovia Josué ju omoĩague

18 SENHOR aipoe'i Moisés pe:
— Eraa ha'vy Num ra'y Josué, ha'e emoĩ
ndepo hexe, mba'eta ha'e va'e re ma Nhe'ẽ
oĩ.
19 Rexa uka 'rã sacerdote Eleazar ha'e heta
va'e kuery ha'e javi renonde py. Ha'e kuery
oexaa py eme'ẽ ojapo va'erã.
20 Ixupe ju 'rã remboaxa ndepo'akaa regua,
Israel kuery ha'e javi onhe'ẽ rendu aguã.
21 Ha'e jevy 'rã ojexa uka sacerdote Eleazar
pe, SENHOR renonde py oikuaa pota aguã
Urim oexaa rupi. Mba'eta sacerdote
ijayvua rami meme 'rã ha'e kuery oje'oi
ha'e ojevy okuapy, Josué ha'e Israel kuery
ha'e javi — he'i.
22 Ha'e ramo Moisés ojapo SENHOR ojapo
ukaa rami. Ha'e vy Josué ogueraa vy oexa
uka sacerdote Eleazar pe heta va'e kuery
pavẽ oexaa py.
23 Hexe opo omoĩ vy ome'ẽ ojapo va'erã,
Moisés pe SENHOR ijayvuague rami vy.

28

Êxodo 29.38-42

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
2 — Ndeayvu ke Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Pepena 'rã mba'emo xevy peme'ẽ
aguã, peme'ẽ aguã ára py porã, mba'emo
aju guigua mba'e, mba'emo peapy va'erã,
heakuã porã va'e guive.
3 Pova'e ae 'rã ko'ẽ nhavõ SENHOR pe peapy
vy peme'ẽ va'erã: mokoĩ vexa'i ra'y peteĩ
ma'etỹ va'e, ivaikue rei e'ỹ va'e. Ha'e va'e
ma peapy vy peme'ẽ jepi 'rã.
4 Peteĩ vexa'i ra'y ma peme'ẽ 'rã aje'ive'i
reve, ha'e rã amboae ma ka'a'ru'i jave
guarã.
5 Peteĩ ryru trigo iporãve va'e avi 'rã peru
mba'emo aju guigua ome'ẽ mbyrã, peteĩ
ryru azeite onhami mbyre reve pemoirũ vy
pemoapomo va'ekue reve.
6 Ha'e va'e ma peapy vy peme'ẽ jepi 'rã Sinai
yvyty py oejaague rami vy, heakuã porã rã
SENHOR ojou porã aguã.
7 Peteĩ-teĩ vexa'i ra'y reve penhoẽ avi 'rã
peteĩ ryru iro va'e. Henda iky'a e'ỹ va'e py
'rã peme'ẽ SENHOR pe.
8 Ha'e rã amboae vexa'i ra'y ma ka'aru'i jave
'rã peme'ẽ. Aje'ive'i reve guarã peme'ẽa
rami ae avi 'rã peme'ẽ ju mba'emo aju
guigua, iro va'e penhoẽ reve. Peapy vy 'rã
peme'ẽ, heakuã porã rã SENHOR ojou porã
aguã.
9 — Ha'e rã sábado ára py ma peme'ẽ
'rã mokoĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e,
ivaikue rei e'ỹ va'e, ha'e gui mokoĩ ryru
trigo iporãve va'e azeite reve omoapomo
mbyre. Mba'emo aju guigua peme'ẽ 'rã iro
va'e penhoẽ reve.
10 Ha'e va'e ma sábado nhavõ peapy vy
peme'ẽ va'erã, ko'ẽ nhavõ mba'emo peme'ẽ
ha'e penhoẽ va'e áryve.
11 — Ha'e gui jaxy nhavõ ijypy'ia ára py
ma SENHOR pe peapy vy peme'ẽ 'rã mokoĩ
toro ra'y, peteĩ vexa'i ha'e sete vexa'i ra'y
peteĩ ma'etỹ va'e, ivaikue rei e'ỹ va'e.
12 Toro ra'y reve peme'ẽ avi 'rã mba'emo
aju guigua mboapy ryru trigo iporãve va'e
azeite reve omoapomo mbyre. Ha'e rã
vexa'i reve ma mba'emo aju guigua peme'ẽ
'rã mokoĩ ryru trigo iporãve va'e azeite reve
omoapomo mbyre.
13 Vexa'i ra'y reve ma mba'emo aju guigua
peme'ẽ 'rã peteĩ ryru trigo iporãve va'e
azeite reve omoapomo mbyre. Ha'e va'e
ma peapy vy peme'ẽ 'rã, heakuã porã rã
SENHOR ojou porã aguã.
14 Toro ra'y reve penhoẽ 'rã mokoĩ ryru
vinho, ha'e rã vexa'i reve ma peteĩ ryru
raxa'i 'rã penhoẽ, ha'e gui vexa'i ra'y reve
ma peteĩ ryru ete'i 'rã penhoẽ. Ha'e va'e
ma jaxy pyaua ára ojeupity nhavõ peme'ẽ
'rã peapy vy, ma'etỹ mbukukue re.
15 Ko'ẽ nhavõ peru avi 'rã peteĩ kavara ava
jejavya regua SENHOR pe peapy vy peme'ẽ
va'erã, mba'emo penhoẽ va'e reve.
16 — Ha'e gui jaxy jypy'igua re catorze
araa py ma oiko 'rã SENHOR pegua ngaru
Páscoa regua.

17 Ha'e va'e jaxy re quinze araa py ma pejapo
'rã ngaru. Sete ára re 'rã mbojape pe'u
pekuapy imbovua revegua e'ỹ.
18 Ijypya ára oiko 'rã nhemboaty iky'a e'ỹ
va'e. Neĩ peteĩve ma napemba'eapoi 'rã.
19 SENHOR pe peapy vy peme'ẽ 'rã mokoĩ
toro ra'y, peteĩ vexa'i ha'e sete vexa'i
ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, ivaikue rei e'ỹ va'e
meme.
20 Mba'emo aju guigua peme'ẽ 'rã azeite
reve omoapomo mbyre. Toro ra'y reve
peme'ẽ 'rã mboapy ryru trigo iporãve va'e
gui pejapo va'ekue, ha'e rã vexa'i ava reve
ma mokoĩ ryru gui,
21 ha'e gui sete vexa'i ra'y ikuai va'e regua
peteĩ-teĩ reve 'rã peme'ẽ peteĩ ryru gui
pejapo va'ekue.
22 Peme'ẽ avi 'rã peteĩ kavara ava jejavya
regua, pejejavyague pejao'i uka aguã.
23 Ha'e nunga ha'e javi 'rã peme'ẽ, aje'ive'i
reve mba'emo peapy vy peme'ẽ va'ety reve.
24 Ha'e rami vy sete ára re, ko'ẽ nhavõ
peme'ẽ 'rã mba'emo aju guigua peapy vy,
heakuã porã rã SENHOR ojou porã aguã.
Ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy vy peme'ẽ va'e
reve ha'e va'e peme'ẽ avi 'rã, mba'emo
penhoẽ reve.
25 Ha'e gui sete araa py ju 'rã pejapo nhem-
boaty iky'a e'ỹ va'e. Neĩ peteĩve ma
napemba'eapoi 'rã.
26 — Ha'e gui mba'emo aju jypy'igua ára
py ju 'rã pejapo nhemboaty iky'a e'ỹa va'e,
mba'emo aju pyau guigua SENHOR pe peru
aguã, ngaru semana regua ojeupity jave.
Neĩ peteĩve ma napemba'eapoi 'rã.
27 Ha'e va'e jave py pova'e 'rã peapy vy
peme'ẽ heakuã porã rã SENHOR ojou porã
aguã: mokoĩ toro ra'y, peteĩ vexa'i ava ha'e
sete vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e meme.
28 Mba'emo aju guigua peme'ẽ avi 'rã azeite
reve omoapomo mbyre. Toro ra'y reve
guarã pejapo 'rã mboapy ryru trigo iporãve
va'e gui, ha'e rã vexa'i ava reve guarã ma
mokoĩ ryru gui.
29 Sete vexa'i ra'y va'e regua peteĩ-teĩ reve
guarã ma pejapo avi 'rã peteĩ ryru gui.
30 Peteĩ kavara ava peme'ẽ avi 'rã peje-
javyague pejao'i uka aguã.
31 Ha'e nunga ha'e javi 'rã peme'ẽ, ko'ẽ
nhavõ mba'emo peapy vy peme'ẽ va'e reve,
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e reve. Ivaikue rei e'ỹ va'e meme 'rã
peru.

29

SENHOR pegua ngaru mboae oiko jave py mba'emo ome'ẽ va'erã re ijayvuague

1 — Ha'e gui sete jaxya re, jypy'igua ára py
ma pejapo 'rã nhemboaty iky'a e'ỹ va'e. Neĩ
peteĩve ma napemba'eapoi 'rã. Pẽvy oiko
'rã mimby guaxu pemonhe'ẽ aguã ára.
2 Ha'e va'e jave py pova'e nunga peme'ẽ 'rã
peapy vy, heakuã porã rã SENHOR ojou porã
aguã: peteĩ toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e
sete vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, ivaikue
rei e'ỹ va'e meme.
3 Mba'emo aju guigua peme'ẽ avi 'rã azeite
reve omoapomo mbyre. Toro ra'y reve
guarã ma mboapy ryru trigo iporãve va'e
gui 'rã pejapo, ha'e rã vexa ava reve guarã
ma mokoĩ ryru gui 'rã.
4 Ha'e gui sete vexa'i ra'y peteĩ-teĩ reve
guarã ma peteĩ ryru gui 'rã pejapo.
5 Peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã jejavya regua,
pejejavyague pejao'i uka aguã.
6 Ha'e va'e jaxy re mba'emo peapy vy
peme'ẽ va'e reve 'rã peme'ẽ, mba'emo aju
guigua reve, ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy vy
mba'emo aju guigua ha'e penhoẽ va'e regua
reve. Ombopara pyre oĩa rami vy peme'ẽ
'rã heakuã porã rã SENHOR ojou porã aguã.
7 — Ha'e gui sete jaxya re dez araa py ma
pejapo ju 'rã nhemboaty iky'a e'ỹ va'e. Pe-
nenhe'ẽ py pejexavaia rupi 'rã pendekuai.
Neĩ peteĩve ma napemba'eapoi 'rã.
8 Pova'e ma peapy vy peme'ẽ 'rã heakuã
porã rã SENHOR ojou porã aguã: peteĩ toro
ra'y, peteĩ vexa ava, ha'e gui sete vexa'i
ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, ivaikue rei e'ỹ va'e
meme.
9 Mba'emo aju guigua peme'ẽ 'rã azeite reve
omoapomo mbyre: toro ra'y reve guarã ma
mboapy ryru trigo iporãve va'e gui pejapo
'rã, ha'e gui vexa'i ava reve guarã ma mokoĩ
ryru gui 'rã.
10 Ha'e rã sete vexa'i ra'y ikuai va'e regua
peteĩ-teĩ reve guarã ma peteĩ'i ryru gui 'rã
pejapo.
11 Peme'ẽ avi 'rã peteĩ kavara ava jejavya
regua. Ha'e va'e peme'ẽ avi 'rã jejavya
regua ko'ẽ nhavõ peme'ẽ va'e reve, ha'e
mba'emo peapy va'e, mba'emo aju guigua
ha'e mba'emo penhoẽ jepi va'e reve.
12 — Sete jaxya re quinze araa py ma
teĩgue ju 'rã oiko nhemboaty iky'a e'ỹ va'e.
Neĩ peteĩve ma napemba'eapoi 'rã. Sete ára
re 'rã pejapo ngaru SENHOR pe.

13 Pova'e ma peapy vy peme'ẽ 'rã heakuã
porã rã SENHOR ojou porã aguã: mboapy
toro ra'y, mokoĩ vexa ava, ha'e gui catorze
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, ivaikue rei e'ỹ
va'e meme.
14 Mba'emo aju guigua peme'ẽ 'rã azeite
reve omoapomo mbyre: mboapy toro ra'y
peteĩ-teĩ reve guarã ma mboapy ryru trigo
iporãve va'e gui pejapo 'rã, ha'e gui mokoĩ
vexa'i ra'y peteĩ-teĩ reve guarã ma mokoĩ
ryru gui 'rã pejapo.
15 Ha'e rã catorze vexa'i ra'y peteĩ-teĩ reve
guarã ma peteĩ'i ryru gui 'rã pejapo.
16 Peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã jejavya regua,
ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy va'e reve,
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e reve.
17 — Ha'e gui mokoĩ araa py ma peme'ẽ
'rã doze toro ra'y, mokoĩ vexa'i ava ha'e
catorze vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e,
ivaikue rei e'ỹ va'e meme.
18 Toro ra'y, vexa'i ava ha'e vexa'i ra'y kuery
reve guarã ma peme'ẽ avi 'rã mba'emo aju
guigua ha'e mba'emo penhoẽ va'e. Peteĩ-
teĩ mymba regua mbovy pa ikuaia rami vy
peme'ẽ 'rã hexeve guarã, ayvu oeja pyre
rami vy.
19 Peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã jejavya regua,
ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy va'e reve,
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e reve.
20 — Ha'e gui mboapy araa py ma peme'ẽ
'rã onze toro ra'y, mokoĩ vexa'i ava ha'e
catorze vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e,
ivaikue rei e'ỹ va'e meme.
21 Toro ra'y, vexa'i ava ha'e vexa'i ra'y kuery
reve guarã ma peme'ẽ avi 'rã mba'emo aju
guigua ha'e mba'emo penhoẽ va'e. Peteĩ-
teĩ mymba regua mbovy pa ikuaia rami vy
peme'ẽ 'rã hexeve guarã, ayvu oeja pyre
rami vy.
22 Peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã jejavya regua,
ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy va'e reve,
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e reve.
23 — Ha'e gui irundy araa py ma peme'ẽ
'rã dez toro ra'y, mokoĩ vexa'i ava ha'e
catorze vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e,
ivaikue rei e'ỹ va'e meme.
24 Toro ra'y, vexa'i ava ha'e vexa'i ra'y kuery
reve guarã ma peme'ẽ avi 'rã mba'emo aju
guigua ha'e mba'emo penhoẽ va'e. Peteĩ-
teĩ mymba regua mbovy pa ikuaia rami vy
peme'ẽ 'rã hexeve guarã, ayvu oeja pyre
rami vy.
25 Peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã jejavya regua,
ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy va'e reve,
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e reve.
26 — Ha'e gui peteĩ nhiruĩ araa py ma
peme'ẽ 'rã nove toro ra'y, mokoĩ vexa'i ava
ha'e catorze vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e,
ivaikue rei e'ỹ va'e meme.
27 Toro ra'y, vexa'i ava ha'e vexa'i ra'y kuery
reve guarã ma peme'ẽ avi 'rã mba'emo aju
guigua ha'e mba'emo penhoẽ va'e. Peteĩ-
teĩ mymba regua mbovy pa ikuaia rami vy
peme'ẽ 'rã hexeve guarã, ayvu oeja pyre
rami vy.
28 Peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã jejavya regua,
ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy va'e reve,
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e reve.
29 — Ha'e gui mboapy meme araa py ma
peme'ẽ 'rã oito toro ra'y, mokoĩ vexa'i ava
ha'e catorze vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e,
ivaikue rei e'ỹ va'e meme.
30 Toro ra'y, vexa'i ava ha'e vexa'i ra'y kuery
reve guarã ma peme'ẽ avi 'rã mba'emo aju
guigua ha'e mba'emo penhoẽ va'e. Peteĩ-
teĩ mymba regua mbovy pa ikuaia rami vy
peme'ẽ 'rã hexeve guarã, ayvu oeja pyre
rami vy.
31 Peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã jejavya regua,
ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy va'e reve,
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e reve.
32 — Ha'e gui sete araa py ma peme'ẽ 'rã
sete toro ra'y, mokoĩ vexa'i ava ha'e catorze
vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, ivaikue rei e'ỹ
va'e meme.
33 Toro ra'y, vexa'i ava ha'e vexa'i ra'y kuery
reve guarã ma peme'ẽ avi 'rã mba'emo aju
guigua ha'e mba'emo penhoẽ va'e. Peteĩ-
teĩ mymba regua mbovy pa ikuaia rami vy
peme'ẽ 'rã hexeve guarã, ayvu oeja pyre
rami vy.
34 Peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã jejavya regua,
ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy va'e reve,
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e reve.
35 — Ha'e gui oito araa py ma pejapo 'rã
nhemboaty iky'a e'ỹ va'e. Neĩ peteĩve ma
napemba'eapoi 'rã.
36 Ha'e rami vy peapy vy peme'ẽ 'rã peteĩ
toro ra'y, peteĩ vexa ava ha'e sete vexa'i

ra'y peteĩ ma'etỹ va'e, ivaikue rei e'ỹ va'e
meme, heakuã porã rã SENHOR ojou porã
aguã.
37 Toro ra'y reve guarã, vexa'i ava ha'e vexa'i
ra'y kuery reve guarã ma peme'ẽ avi 'rã
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e. Peteĩ-teĩ mymba regua mbovy pa
ikuaia rami vy peme'ẽ 'rã hexeve guarã,
ayvu oeja pyre rami vy.
38 Peteĩ kavara peme'ẽ avi 'rã jejavya regua,
ko'ẽ nhavõ mba'emo peapy va'e reve,
mba'emo aju guigua ha'e mba'emo penhoẽ
va'e reve.
39 — Ha'e va'e ha'e javi ma SENHOR
pe peme'ẽ 'rã peteĩ-teĩ ngaru ojeupity
nhavõ oapy vy ome'ẽ mbyrã, mba'emo
aju guiguarã, mba'emo onhoẽ mbyrã, ha'e
peteĩ rami ikuai aguã reguarã. Ha'e va'e
peme'ẽ avi 'rã SENHOR renonde penhem-
boayvua rami, e'ỹ vy penhenhandua'i rami
mba'emo peme'ẽ va'e reve — he'i.
40 Ha'e rami Moisés ijayvu Israel kuery pe,
ixupe SENHOR ojapo ukaague ha'e javi rami
vy.

30

Deuteronômio 23.21-23

1 Ha'e gui Moisés ijayvu Israel kuery
peteĩ-teĩ regua yvatekueve ikuai va'e pe.
Ha'e vy aipoe'i:

— Pova'e ayvu ma SENHOR ojapo uka
va'ekue:
2 Xapy'a rei peteĩ ava onhemboayvu 'rã SEN-
HOR pe mba'emo ojapo aguã re, ha'e'ỹ vy
mba'emo ojapo e'ỹ re oiko aguã re. Ha'e
rami ri vy ndojapo e'ỹi 'rã ijayvuague. On-
hemboayvuague ha'e javi 'rã ojapo.
3 Ha'e rami avi xapy'a rei peteĩ kunha on-
hemboayvu 'rã SENHOR pe mba'emo ojapo
aguã re, ha'e'ỹ vy mba'emo ojapo e'ỹ re
oiko aguã re, kunhataĩ vy nguu ro py teri
oiko va'e.
4 Ha'e gui xapy'a rei tuu ma guajy onhem-
boayvuague oikuaa va'eri mba'eve nde'i 'rã
ixupe. Ha'e ramo ma onhemboayvuague
ha'e javi 'rã ovare. Tajy ojapopa 'rãe
mba'emo ojapo e'ỹ re oiko aguã re onhem-
boayvuague.
5 Ha'e rã xapy'a rei tuu ha'e va'e
nunga oikuaa vyve ojoko ramo ma tajy
onhemboayvuague neĩ peteĩ henda py
voi ndovarei 'rã, mba'emo ojapo e'ỹ re
oiko aguã re ijayvuague rupi oiko e'ỹ
teĩ ha'eve 'rã. SENHOR operdoa 'rã,
onhemboayvuague tuu ojoko rire.
6 — Ha'e rami avi xapy'a rei kunha va'e
onhemboayvuague, ha'e'ỹ vy opẽxa porã
e'ỹ re mba'emo ojapo aguã re ijayvuague
ovare teri reve omenda 'rã,
7 ha'e xapy'a rei ime ha'e nunga oendu
teĩ mba'eve nde'i ramo kunha va'e on-
hemboayvuague ovare tema 'rã. Ojapo
'rãe mba'emo ojapo e'ỹ re oiko aguã re
ijayvuague.
8 Ha'e rami teĩ xapy'a rei ime oendu vyve
ojoko 'rã kunha va'e onhemboayvuague,
e'ỹ vy opẽxa porã e'ỹ re ijayvuague ojapo
aguã gui. Ijayvuague ime ombovaipa rire
SENHOR operdoa 'rã.
9 Ha'e gui imeve'ỹ va'e, e'ỹ vy kunha oeja
pyre onhemboayvuague ma ovare va'erã
meme.
10 — Xapy'a rei kunha va'e ome ro py oiko
reve onhemboayvu 'rã, ha'e'ỹ vy oura reve
ijayvu 'rã mba'emo ojapo e'ỹ re oiko aguã
re.
11 Ha'e nunga ime oikuaa vy "Ha'eve" nde'i,
neĩ "Nda'evei" nde'i ri ramo kunha va'e
onhemboayvuague ovare 'rã. Ojapopa 'rãe
mba'emo ojapo aguã re ijayvuague.
12 Ha'e rã xapy'a rei ime ha'e nunga oikuaa
vyve ombovaipa 'rã. Ha'e rami rã kunha
va'e mba'emo ojapo aguã re, ha'e'ỹ vy
mba'emo ojapo e'ỹ re oiko aguã onhem-
boayvu rire teĩ ndovarei 'rã. Ime ombo-
vaipa rire SENHOR operdoa 'rã.
13 Kunha va'e onhe'ẽ py ojexavaia rupi oiko
aguã re ijayvu, e'ỹ vy oura ramo ime oendu
vy xapy'a rei "Ha'eve" he'i 'rã, e'ỹ vy
"Nda'evei" he'i 'rã ombovaipa vy.
14 Ha'e rami avi xapy'a rei ime ma ko'ẽ
nhavõ mba'eve nde'i ramo kunha va'e
mba'emo ojapo aguã re onhemboayvuague
ovarepa 'rã, ime oikuaa vyve mba'eve nde'i
rire.
15 Ha'e gui xapy'a rei ime ha'e nunga oendua
ára rire ri ombovaipa ramo hexe ae 'rã oĩ
kunha va'e káuxa opaga aguã — he'i.
16 Ha'e va'e ma Moisés pe SENHOR
omboaxa va'ekue ojapoa aguã, ime ha'e
gua'yxy reve joguereko kuaa aguã regua,
ha'e gui tuu ha'e tajy kunhataĩ vy nguu ro
py teri oiko va'e pegua.

31

Midiã pygua kuery re ipo'akaague

1 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

2 — Embopaga Midiã pygua kuery Israel kuery re ojapoague re. Ha'e rire ma
nenhe'ẽ heraa 'rã neramoĩ kuerya py —
he'i.*
3 Ha'e ramo Moisés ijayvu heta va'e kuery
pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Peẽ kuery va'e regua pereko katu ke
tembiporu joe pepu'ã aguã. Ha'e gui tapeo
Midiã pygua kuery rovai pepu'ã aguã, SENHOR
ombopaga ukaa rami pejapo aguã.
4 Israel kuery peteĩ-teĩ regua joe opu'ã aguã
py pemondouka 'rã mil avakue — he'i.
5 Ha'e ramo Israel kuery mbovy e'ỹ ikuai
va'e peteĩ-teĩ regua gui omondouka mil.
Joe opu'ã aguã katy doze mil ha'e javi vy
omondouka tembiporu revegua meme.
6 Moisés ae omondouka joe opu'ã aguã katy,
peteĩ-teĩ regua mil oje'oi aguã. Oo avi
sacerdote Eleazar ra'y Finéias. Ha'e va'e
ma ogueraa mimby guaxu iky'a e'ỹ va'e
omonhe'ẽ aguã.
7 Ha'e gui Midiã pygua kuery reve opu'ã
okuapy, Moisés pe SENHOR ojapo ukaague
rami vy.
8 Ha'e vy ojukapa okuapy avakue ikuai
va'ekue ha'e javi. Jypyve omano va'ekue
regua anho e'ỹ, ojuka avi Midiã pygua hu-
vixa kuery: Evi, Requém, Zur, Hur ha'e
Reba, peteĩ nhiruĩ Midiã pygua kuery ru-
vixa ikuai va'ekue. Kyxe py ojuka avi
okuapy Beor ra'y Balaão.
9 Ha'e rã Midiã pygua kunhague ha'e
kyrĩgue ma Israel kuery ogueraapa okuapy
guembiguairã. Ogueraapa avi vaka kuery
ha'e hymba kuery ikuai va'ekue, ha'e
oguereko va'ekue-'ekue ha'e javi.
10 Oapypa avi tetã ha'e kuery ikuaiague, ha'e
gui hekoa mboae ikuai va'ekue voi.
11 Ha'e rami py ogueraapa ojopy va'ekue-
'ekue, omba'erã ojou va'ekue ha'e javi, ha'e
kuery va'e regua ha'e hymba kuery guive.
12 Ha'e nunga oguerupa okuapy Moisés pe,
sacerdote Eleazar ha'e Israel kuery ha'e
javi ikuai va'e pe. Guembiguairã ogueraa
va'ekue, mba'emo ojou va'ekue ha'e imba'e
rei-rei va'ekue ha'e javi ogueraa guekoa py,
Moabe yvy ka'aguy e'ỹa py, Jordão yakã
yvýry, Jericó tetã rexei.

Guembiguairã oguerupa pyre re ijayvuague

13 Ha'e gui Moisés, sacerdote Eleazar ha'e
heta va'e kuery regua yvatekueve ha'e javi
ma tekoa gui oẽmba okuapy mombyry'i
omovaẽ jevy aguã.
14 Ha'e rami teĩ Moisés ivai xondaro ruvixa
kuery pe, mil ha'e cem xondaro capitão
kuery joe opu'ãague gui ou va'ekue pe.
15 Ha'e vy Moisés aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peja ri ty'y kunhague ha'e javi okuave
aguã?
16 Mba'eta ha'e kuery ae Balaão omongetaa
rami vy ojapo va'ekue Israel kuery SENHOR
rovai rupi ikuai aguã rami, Peor py ae.
Ha'e nunga rupi mba'emo vai oiko raka'e
SENHOR pegua kuery mbyte rupi.
17 Ha'e nunga rupi aỹ kyrĩgue'i regua pe-
jukapa 'rã avakue'i ikuai va'e. Pejukapa avi
'rã kunhague avakue reve nhogueronheno
va'ekue.
18 Ha'e rã kunhague'i ha'e kunhataĩgue'i
avakue reve nhogueronheno e'ỹ teri va'e
ma peja 'rã okuave aguã pendejeupe guarã.

Xondaro kuery ha'e mba'emo ogueru va'ekue oiky'a'opaa jevyague

19 — Sete ára re ranhe 'rã pendekuai tekoa
gui mombyry'ia py. Mava'e rã rei peẽ kuery
pejojuka, ha'e'ỹ vy omanogue re pepoko
va'ekue ma pejeky'a'o uka 'rã mboapy araa
py, ha'e gui sete araa py ju, penembiguairã
peru va'ekue voi.
20 Peiky'a'o uka avi 'rã ao pereko va'e,
mba'emo mymba rague gui ojapo pyre,
kavara rague gui ha'e yvyra gui ojapo pyre
ha'e javi — he'i.
21 Ha'e gui sacerdote Eleazar aipoe'i avi
xondaro kuery joe opu'ã aguã katy oje'oi
va'ekue pe:
— Po rami ma lei Moisés rupi SENHOR
ojapo uka va'ekue.
22 Mba'emo ouro guigua, prata, overa va'e,
ferro, estanho ha'e chumbo guigua,
23 opa mba'e tata py oĩ aguã ha'eve va'e ma
pemboaxa 'rã tata rupi ha'eve va'e opyta
aguã. Peiky'a'o avi 'rã yy joky'a'oa py. Ha'e
rã mba'emo tata py oĩ aguã nda'evei va'e
ma yy py rive 'rã peiky'a'o.
24 Ha'e gui sete araa py pejoipa 'rã pendeao,
ha'eve va'e ju peiko aguã. Ha'e gui mae ma
peike ju 'rã tekoa py.

* 31:2 Midiã pygua kuery ojapo va'ekue ma ombotavypa rei Israel kuery, tuuete ramigua rive ombojerovia aguã rami (25.16-18).

Mba'emo ogueru pyre omboja'opa aguã re ijayvuague

25 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:

26 — Reipapa 'rã nhomba'ekue ogueru
pyre, ha'e kuery va'e regua ha'e mymba
kuery voi. Ndee ha'e sacerdote Eleazar
peipapa 'rã, ha'e heta va'e kuery regua
tamoĩ kuery ro pygua yvatekueve ikuai va'e
guive.
27 Pemboja'o 'rã mokoĩ henda katy joo rami
meme. Peteĩ henda py ma xondaro kuery
joe opu'ã aguã oje'oi va'ekue peguarã, ha'e
rã amboae henda py ma heta va'e kuery
ha'e javi peguarã.
28 Ha'e gui SENHOR peguarã peipe'a avi 'rã
xondaro kuery joe opu'ã aguã oje'oi va'ekue
guigua. Quinhentos ikuai va'e nhavõ gui
peteĩ 'rã peipe'a, ha'e kuery va'e regua,
toro, mburika'i ha'e vexa'i kuery ikuai va'e
gui.
29 Xondaro kuery peguarã omboja'o pyre
mbyte gui reipe'a va'ekue ma sacerdote
Eleazar po py 'rã reme'ẽ, SENHOR pe ju
omboaxa va'erã.
30 Ha'e rã Israel kuery peguarã omboja'o
pyre mbyte gui ma reipe'a 'rã cinqüenta
ikuai va'e nhavõ gui peteĩ, ha'e kuery
va'e regua gui, toro, mburika'i, vexa'i ha'e
mymba kuery ha'e javi gui. Ha'e nunga
remboaxapa 'rã levita kuery po py, SENHOR pembojerovia aty rupi omba'eapo va'e
peguarã — he'i.
31 Ha'e gui Moisés ha'e sacerdote Eleazar
ojapopa SENHOR Moisés pe ojapo ukaague.

32 Xondaro kuery mba'emo ogueru
va'ekue ha'e javi vy ma seiscentos e setenta
e cinco mil vexa'i,
33 setenta e dois mil toro,
34 sessenta e um mil mburika'i,
35 ha'e gui trinta e dois mil kunhague neĩ
peteĩgue ma avakue reve nhogueronheno
e'ỹ teri va'e.
36 Ha'e gui joe opu'ã aguã katy oje'oi va'ekue
peguarã omboja'o pyre ma trezentos e
trinta e sete mil e quinhentos vexa'i ikuai.
37 Vexa'i kuery SENHOR peguarã omboaxa
va'ekue ma seiscentos e setenta e cinco
ha'e javi vy.
38 Toro ma trinta e seis mil. Ha'e va'e
regua SENHOR peguarã omboaxa va'ekue
ma setenta e dois.
39 Mburika'i kuery ma trinta mil e quinhentos. Ha'e va'e regua SENHOR peguarã ome'ẽ
va'ekue ma sessenta e um.
40 Ha'e rã ha'e kuery va'e regua ma dezesseis mil. Ha'e va'e regua SENHOR peguarã
omboaxa va'ekue ma trinta e dois.
41 Ha'e ramo sacerdote Eleazar po py ju
Moisés omboaxa SENHOR peguarã ome'ẽ
mbyre, Moisés pe ojapo ukaague rami vy.
42 Heta va'e kuery peguarã ju Moisés omboja'o joe opu'ã aguã katy oje'oi va'ekue
ogueru va'ekue gui.
43 Heta va'e kuery peguarã omboja'o va'ekue
ma trezentos e trinta e sete mil e quinhentos vexa'i,
44 trinta e seis mil toro,
45 trinta mil e quinhentos mburika'i,
46 ha'e gui ha'e kuery va'e regua ma dezesseis mil.
47 Ha'e gui Israel kuery peguarã omboja'o
pyre mbyte gui ma cinqüenta ikuai va'e
nhavõ gui Moisés oipe'a peteĩ, ha'e kuery
va'e regua ha'e mymba kuery guive. Ha'e
vy omboaxapa levita kuery SENHOR ombojeroviaaty rupi omba'eapo va'e po py,
Moisés pe SENHOR ojapo ukaague rami vy.

*Xondaro ruvixa kuery mba'emo onhenhandua'i rami ome'*ẽ okuapyague

48 Ha'e gui Moisés-a py ovaẽmba okuapy
xondaro kuery mbovy e'ỹ ikuai va'e ruvixa
kuery, mil ha'e cem ikuai va'e capitão kuery
voi.
49 Ha'e vy ha'e kuery aipoe'i okuapy ixupe:

— Ore nerembiguai kuery ma roipapapa
avakue joe opu'ãa pygua ore kuery ropenaa
va'e. Ha'e rã ha'e kuery va'e regua neĩ
peteĩve ma ndoatai, ore kuery va'e regua
ha'e rami ae avi.
50 Ha'e nunga rupi rogueru ma SENHOR
pe rome'ẽ va'erã, peteĩ-teĩ rogueru rojou va'ekue regua gui, mba'emo ouro
guigua, jyva regua, poapy regua, kuã regua,
namixã ha'e mbo'y. SENHOR renonde py
rogueru rojejavyague rojao'i uka aguã —
he'i okuapy.

51 Ha'e ramo ha'e kuery gui Moisés ha'e
sacerdote Eleazar ojopypa ouro guigua,
mba'eta jegua ojapo porã mbyre meme
ramo.
52 SENHOR pe ouro guigua mil ha'e cem
rerekoa capitão kuery ogueru va'ekue
poyikue ma cento e oitenta quilos raxa ha'e
javi vy.

53 Mba'eta joe opu'ãa pygua kuery omba'erã
mba'emo ojopy va'ekue meme.
54 ouro guigua mil ha'e cem rerekoa capitão
kuery gui Moisés ha'e sacerdote Eleazar
ojopy vy onhemboaty aty ropy ju ogueru
imoiny, SENHOR renonde py Israel kuery
ima'endu'a riae aguã.

32

Ha'e kuery va'e regua amongue Jordão rovai re opytaxe okuapyague

1 Rúben ha'e Gade ramymino kuery ma
heta ete oguereko guymba kuery. Ha'e
kuery ma Jazer ha'e Gileade yvy oexa rã
mymba kuery ikuai aguã ha'eve.
2 Ha'e rami vy Gade ha'e Rúben ramymino
kuery ou okuapy Moisés pe ojerure aguã,
sacerdote Eleazar ha'e heta va'e kuery
yvatekueve reve. Ha'e vy aipoe'i okuapy:
3 — Ha'e gui yvy Atarote, Dibom, Jazer,
Ninra, Hesbom, Eleale, Sebã, Nebo ha'e
Beom,
4 ha'e va'e yvy pygua kuery Israel kuery
renonde gui SENHOR oipe'apa ma va'ekue
meme. Ha'e va'e yvy ma ha'eve mymba
kuery ikuai aguã. Ha'e gui ore nerembiguai
kuery ma orerymba va'e meme.
5 Xapy'a rei rã ndee rejou porã ri vy eme'ẽ
ha'e va'e yvy ore nerembiguai kuery pe
oreyvyrã. Oremboaxa eme Jordão yakã
rovai katy — he'i okuapy.
6 Ha'e rami teĩ Gade ha'e Rúben
ramymino kuery pe Moisés aipoe'i:
— Amboae regua kuery anho 'rã ty'y joe
opu'ã aguã katy oje'oi, ha'e rã peẽ kuery ma
apy ae 'rã pepytapa?
7 Mba'e re tu pejapo Israel kuery nda'ipy'a
guaxuvei aguã rami, yvy SENHOR ha'e
kuery pe ome'ẽ va'e py oove e'ỹ aguã?
8 Mba'eta ha'e rami ae avi penderu kuery
ojapo raka'e, Cades-Barnéia gui amon-
douka jave py kova'e yvy oexa pota aguã.
9 Ha'e va'e kuery ma Escol yvy'ã guy katy
peve ovaẽa py yvy oexapa ma vy ojapo
okuapy Israel kuery nda'ipy'a guaxuvei
aguã rami, yvy SENHOR ome'ẽ va'e oupity
e'ỹ aguã.
10 Ha'e va'e árave SENHOR poxya hendy vy
oura reve aipoe'i va'ekue orevy:
11 "Anhetẽ ete avakue vinte ma'etỹ va'e
guive tujakue peve Egito gui oje'oi va'ekue
ri peteĩve ma ndoexai 'rã yvy Abraão pe,
Isaque ha'e Jacó pe aura reve ame'ẽ aguã re
xeayvuague, xenhe'ẽ rendua gui ojepe'apa
rire.
12 Oexa va'erã ma quenezeu Jefoné ra'y
Calebe anho, ha'e Num ra'y Josué avi,
mba'eta ha'e kuery ma SENHOR nhe'ẽ ren-
dua gui ndojepe'ai rire", he'i va'ekue.
13 Ha'e rami vy SENHOR poxya Israel rovai
rupi hendy vy quarenta ma'etỹ re ojapo
ha'e kuery tekoa e'ỹa rupi oguata rei aguã
rami, SENHOR rovai opu'ã okuapy va'ekue
omanomba peve.
14 Ha'e gui apy ju pendekuai avakue oje-
javypa va'e regua. Peẽ kuery ju pen-
deru kuery ojapoague rami ae avi pepu'ã
pekuapy, pejapo aguã Israel rovai SENHOR
ipoxyve aguã rami.
15 Mba'eta peẽ kuery napenhe'ẽ renduxei
ramo teĩgue ju ha'e oejapa 'rã kova'e kuery
tekoa e'ỹa py. Ha'e ramo peẽ kuery káuxa
ae 'rã ha'e kuery okanhymba — he'i.
16 Ha'e ramo Moisés oĩa py ha'e kuery
onhembojave jogueruvy vy aipoe'i okuapy:
— Ore kuery ma apy rojapo 'rã mymba
kuery korarã, ha'e tetã orera'y kuery
rekoarã.
17 Ha'e rã ore kuery ma orerembiporu ro-
jopy vy rojapura reve 'rã roje'oi Israel kuery
renonde rupi, ha'e kuery ikuai aguã py
rogueraa peve. Orera'y kuery anho 'rã
opyta tetã ikorapa va'e py, yvy regua kuery
ojuka e'ỹ aguã py.
18 Israel kuery peteĩ-teĩ oyvyrã va'ekue py
ikuaipa e'ỹa ja ore kuery ndorojevyvei 'rã
orero katy.
19 Mba'eta ore kuery ma ndorojopyi 'rã ha'e
kuery reve yvy Jordão rovai re itui va'e
regua, neĩ henondeve katy ma voi, mba'eta
ore ma Jordão kyvõ katy roguereko ae ma
oreyvyrã, kuaray oua katy — he'i okuapy.
20 Ha'e ramo Moisés ombovai:
— Xapy'a rei ha'e nunga pejapo ri vy,
ha'e SENHOR renonde rupi penerembiporu
reve joe pepu'ã aguã katy peje'oi,
21 SENHOR renonde rupi peteĩ-teĩ penerem-
biporu reve Jordão rovai re peaxa,
guenonde gui ngovaigua kuery oipe'apa
peve,
22 ha'e SENHOR renonde rupi ha'e va'e yvy re
pendepo'akapa, ha'e rami ramo ma ha'eve
'rã pejevy ju aguã. Ha'e gui SENHOR ha'e
Israel kuery renonde rupi pejapo ve'ỹ teĩ
ha'eve 'rã. Ha'e gui kova'e yvy ma pen-
dekuai aguã 'rã itui SENHOR renonde.

23 Ha'e rã xapy'a rei ha'e rami e'ỹ ri pen-
dekuai ramo ma ma'ẽ, SENHOR rovai oje-
javy va'e 'rã peiko. Ha'e rami vy peikuaa
pejejavyague re pepaga 'rãe.
24 Ha'e nunga rupi pejapo tema tetã pen-
dera'y kuery ikuai aguã, penerymba kuery
korarã guive. Pejapopa e'ỹ eme guive pen-
deayvuague — he'i.
25 Ha'e ramo Gade ha'e Rúben ramymino
kuery ijayvu ju okuapy Moisés reve. Ha'e
vy aipoe'i okuapy:
— Ndee oreruvixa, rejapo uka va'ekue
meme 'rã ore nerembiguai kuery rojapo.
26 Orera'y kuery, orerajy kuery, orera'yxy
kuery ha'e orerymba kuery ha'e javi opy-
tapa 'rã apy tetã Gileade yvy re ikuai va'e
py ae.
27 Ha'e rã ore nerembiguai kuery ma SEN-
HOR renonde rupi 'rã roaxa orerembiporu
reve meme, ndee oreruvixa aipo'reague
rami vy — he'i okuapy.
28 Ha'e ramo ha'e kuery ojapo va'erã re
Moisés ijayvu sacerdote Eleazar pe, Num
ra'y Josué ha'e Israel kuery regua tamoĩ
kuery ro pygua yvatekueve ikuai va'e ha'e
javi pe.
29 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Gade ha'e Rúben ramymino kuery
pende kuery renonde rupi ri Jordão rovai
katy oaxa ramo, SENHOR renonde rupi
peteĩ-teĩ guembiporu reve joe opu'ã aguã
katy oo aguã, ha'e xapy'a rei ha'e va'e yvy
re pendepo'akapa ri vy ma ha'e kuery pe
peme'ẽ 'rã Gileade yvy ikuai aguã.
30 Ha'e rami teĩ xapy'a rei ha'e kuery guem-
biporu reve ndoaxai ri vy pende kuery
reve, ha'e rami vy pende kuery pendekuaia
mbyte rupi ae 'rã ha'e kuery ikuai, Canaã
yvy re ae — he'i.
31 Ha'e ramo Gade ha'e Rúben ramymino
kuery ombovai vy aipoe'i okuapy:
— Ore nerembiguai kuery pe SENHOR
ijayvua rami tema rojapo 'rã.
32 Ha'e rami vy SENHOR renonde rupi roaxa
'rã Canaã yvy re orerembiporu reve. Ha'e
rã oreyvyrã rojopy va'erã ma Jordão yakã
kyvõ rami ae itui.

Deuteronômio 3.12-17

33 Ha'e rami rã Gade ha'e Rúben
ramymino kuery, ha'e José ra'y Manassés
ramymino kuery va'e regua mbytekue
yvyrã ma Moisés ome'ẽ amorreu kuery
ruvixa Seom ha'e Basã pygua huvixa Ogue
openaague. Ha'e va'e yvy ome'ẽ tetã ikuai
va'e reve, mba'eta yvy ha'e javi rupi tetã
ikuai.
34 Ha'e gui Gade ramymino kuery ma
ojapo Dibom tetã, Atarote ha'e Aroer,
35 Atarote-Sofã, Jazer ha'e Jogbeá,
36 Bete-Ninra ha'e Bete-Harã, tetã ikorapa
va'e meme. Vexa'i kuery korarã voi ojapo.
37 Ha'e gui Rúben ramymino kuery ma
ojapo Hesbom, Eleale ha'e Quiriataim,
38 Nebo, ha'e Baal-Meom hery oguerova
va'e. Sibma voi ojapo. Tetã ha'e kuery
ojapo va'e ma amboae rami meme om-
boery.
39 Ha'e gui Manassés ra'y Maquir
ramymino kuery ma Gileade yvy katy oje'oi
vy ipo'aka. Amorreu kuery ha'e py ikuai
va'ekue ma ha'e kuery oipe'apa.
40 Ha'e rami vy Manassés ra'y Maquir kuery
pe Moisés ome'ẽ Gileade yvy ha'e kuery
ikuai aguã.
41 Ha'e va'e yvýry rupi tekoa ikuai va'e ma
Manassés ra'y Jair ae oo vy ojopypa. Ha'e
va'e ma oenoĩ Havote-Jair.
42 Ha'e gui Noba oo vy ojopy Quenate,
ijyvýry rupi tekoa ikuai va'e guive. Ha'e
va'e oenoĩ ju Noba, guery rupi ae.

33

Egito gui ha'e kuery oẽmba guive ikua-
iague rery meme oĩa

1 Pova'e rupi ma Israel kuery Egito yvy
gui oje'oi vy peteĩ-teĩ regua oxondaro
kuery reve oguata jogueravyague, Moisés
ha'e Arão ijayvua rami meme.
2 Moisés ombopara oguata oje'oivya nhavõ,
SENHOR ijayvua rami vy. Pova'e rupi ha'e
kuery oguata, oje'oia nhavõ rupi.
3 Ramessés tetã gui oje'oi jaxy jypya re
quinze araa py. Páscoa ára rire ko'ẽ jevy
ma Israel kuery oguata oje'oivy ipy'a guaxu
reve, Egito pygua kuery ha'e javi oexaa gui,
4 Egito pygua gua'y jypykue onhono porã
teri okuapya ja, ha'e kuery mbyte rupi
SENHOR ojukapa rire. Ha'e kuery ruete
ra'angaa re voi SENHOR ombou imbopa-
gaarã.
5 Ha'e gui Ramessés tetã gui Israel kuery
oje'oi vy ikuai ranhe Sucote py.
6 Sucote gui oje'oi vy ma ikuai ranhe Etã py,
tekoa e'ỹa apy'i py.

7 Etã gui oje'oi vy ojeapa oje'oivy vy Pi-
Hairote py ju ikuai, Baal-Zefom katy'i peve.
Ha'e vy ikuai ju ranhe Migdol rexei'i.
8 Ha'e gui Pi-Hairote gui oje'oi ju vy ye'ẽ
oĩ va'e mbyte rupi oaxa oje'oivy tekoa e'ỹa
katy oje'oi vy. Ha'e gui mboapy ára re tekoa
e'ỹa Etã rupi oguata rire ma opyta ju ranhe
Mara py.
9 Mara gui oje'oi jevy vy ova okuapy Elim py.
Ha'e gui Elim py ma doze ygua oĩ, setenta
pindo avi ikuai. Ha'e py ju opyta ranhe.
10 Elim gui oje'oi vy Ye'ẽ Pytã rembe'i rupi ju
opyta.
11 Ye'ẽ Pytã gui oje'oi vy Sim tekoa e'ỹa py ju
opyta.
12 Sim gui oje'oi vy Dofca py ju opyta.
13 Dofca gui oje'oi vy ma Alus py ju opyta.
14 Alus gui oje'oi vy ma Refidim py ju opyta,
teĩ ha'e py ma nda'ipoi yy ha'e kuery oy'u
aguã.
15 Refidim gui oje'oi vy Sinai regua tekoa
e'ỹa py ju opyta.
16 Sinai regua tekoa e'ỹa gui oje'oi vy ma
Quibrote-Hataavá py ju opyta.
17 Quibrote-Hataavá gui oje'oi vy Hazerote
py ju opyta.
18 Hazerote gui oje'oi vy Ritma py ju opyta.
19 Ritma gui oje'oi vy Rimom-Perez py ju
opyta.
20 Rimom-Perez gui oje'oi vy Libna py ju
opyta.
21 Libna gui oje'oi vy Rissa py ju opyta.
22 Rissa gui oje'oi vy Queelata py ju opyta.
23 Queelata gui oje'oi vy Sefer yvyty py ju
opyta.
24 Yvyty Sefer gui oje'oi vy Harada py ju
opyta.
25 Harada gui oje'oi vy Maquelote py ju
opyta.
26 Maquelote gui oje'oi vy Taate py ju opyta.
27 Taate gui oje'oi vy Tera py ju opyta.
28 Tera gui oje'oi vy Mitca py ju opyta.
29 Mitca gui oje'oi vy Hasmona py ju opyta.
30 Hasmona gui oje'oi vy Moserote py ju
opyta.
31 Moserote gui oje'oi vy Bene-Jaacã py ju
opyta.
32 Bene-Jaacã gui oje'oi vy Hor-Hagidgade
py ju opyta.
33 Hor-Hagidgade gui oje'oi vy Jotbatá py ju
opyta.
34 Jotbatá gui oje'oi vy Abrona py ju opyta.
35 Abrona gui oje'oi vy Eziom-Geber py ju
opyta.
36 Eziom-Geber gui oje'oi vy Zim regua tekoa
e'ỹa regua py ju opyta. Ha'e va'e ma Cades
ae.
37 Cades gui oje'oi vy ma Hor yvyty py ju
opyta, Edom yvy apy'i py.

Números 20.22-29

38 Ha'e gui sacerdote Arão ma SENHOR
ijayvuague rami vy oẽ ovy Hor yvyty re.
Ha'e py ae omano, quarenta ma'etỹ re ma
Israel kuery Egito yvy gui oje'oipa rire,
peteĩ nhiruĩ jaxya, ijypy'ia ára py.
39 Arão ma cento e vinte e três ma'etỹ
oguerekoa py omano Hor yvyty re.
40 Ha'e gui cananeu Arade pygua huvixa
oendu Israel kuery oupa ta maa. Ha'e va'e
ma Canaã yvy regua kuaray puku-a katy
oiko va'e.
41 Ha'e gui Hor yvyty gui ha'e kuery oje'oi vy
Zalmona py ju opyta.
42 Zalmona gui oje'oi vy Punom py ju opyta.
43 Punom gui oje'oi vy Obote py ju opyta.
44 Obote gui oje'oi vy Ijé-Abarim py ju opyta,
Moabe yvy apy'i py.
45 Ijé-Abarim gui oje'oi vy Dibom-Gade py ju
opyta.
46 Dibom-Gade gui oje'oi vy Almom-
Diblataim py ju opyta.
47 Almom-Diblataim gui oje'oi vy yvyty
Abarim py ju opyta, Nebo katy'i.
48 Yvyty Abarim gui oje'oi vy opyta ju Moabe
yvy ka'aguy e'ỹa rupi, Jordão yvýry, Jericó
tetã rexei.
49 Ha'e gui Jordão yakã yvýry opyta ranhe
okuapy, Bete-Jesimote guive Abel-Sitim oĩa
peve, Moabe yvy ka'aguy e'ỹa rupi.

Canaã yvy regua kuery Nhanderuete oipe'a ukapaague

50 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe,
Moabe yvy ka'aguy e'ỹa rupi ha'e kuery
ikuai jave, Jordão yakã yvýry, Jericó tetã
rexei:
51 — Ndeayvu ke Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Jordão yakã peaxapa ma vy Canaã
yvy katy peje'oi ma jave
52 penerenonde katy gui peipe'apa 'rã ha'e
va'e yvy regua kuery. Pembovaipa 'rã
ita ta'angaa oĩa va'e ha'e javi, ta'angaarã
mba'emo ryku gui ha'e kuery ojapo va'ekue
voi. Peitypa 'rã yvy'ã rupi ombojerovia
atyrã ojapo va'ekue.
53 Ha'e va'e yvy pejopypa 'rã penemba'erã,
ha'e py ae pendekuai aguã, mba'eta ha'e
va'e yvy ae ame'ẽ pendeyvyrã.

54 Xortea pexaa rami 'rã pemboja'o yvy,
pendera'y kuery peteĩ-teĩ mbovy pa ikuaia
rami vy. Hetave va'e regua pe ma tuvixave
va'e 'rã peme'ẽ ijyvyrã, ha'e rã mboapy'ive
va'e pe kyrĩve'i va'e 'rã peme'ẽ ijyvyrã.
Xorte pexaa rami ae 'rã opyta peteĩ-teĩ
peguarã. Penderu kuery guigua peteĩ-teĩ
regua mbovy pa ikuaia rami 'rã pejopy
pendeyvyrã.
55 Ha'e rami avi penerenonde gui yvy regua
kuery ndapeipe'apai ri ramo peẽ kuery
mbyte py opyta va'ekue ma penderexa py
juu haxy va'e rami 'rã ikuai, penderyepy
rupi hakua va'e oĩa rami 'rã pendu. Ha'e
rami vy penemoangekoarã rive 'rã opyta
yvy pendekuaia re.
56 Ha'e gui pendere ju ajapo 'rã ha'e kuery re
ajapo aguã re anhembopy'aague.

34

Ijyvy apy ikuai va'e re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
2 — Ndeayvu ke Israel kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Canaã yvy re pevaẽmba ma rire
itui 'rã penderekoarã, Canaã yvy ae, ijapya'i
nhavõ peve.
3 — Yvy kuaray puku-a katy itui va'e re
pendekuai 'rã Zim regua tekoa e'ỹa regua
guive Edom yvy apy'i peve. Kuaray puku-a
katy pendeyvy oo 'rã ye'ẽ apy guive kuaray
oua katy.
4 Ha'e va'e apy ma ojeapa 'rã ovy kuaray
puku-a katy rupi, Acrabim yvy'ã katy, ha'e
gui ma oaxa ju 'rã Zim peve. Ha'e gui ma oo
'rã Cades-Barnéia kuaray puku-a katy rupi.
Ha'e vy Hazar-Adar katy oẽ vy Azmom peve
'rã oaxa.
5 Ha'e va'e apy ma Azmom gui ojeapave 'rã
ovy Egito katy'i yakã'i oĩ va'e rembe peve.
Ha'e gui oove 'rã ye'ẽ rembe'i peve ae.
6 — Ha'e gui kuaray oikea katy rupi
pendeyvy apyrã ma ye'ẽ tuvixave va'e
rembe 'rã opyta. Ha'e va'e ae 'rã opyta
pendeyvy apy kuaray oikea katy rupi.
7 — Pova'e ma ijapy kuaray ijapu'a'ia katy
rupi: ye'ẽ tuvixave va'e guive oaxa 'rã Hor
yvyty peve.
8 Ha'e gui Hor yvyty guive ma oo 'rã Hamate
py nhavaẽa'i peve. Ha'e va'e apy ma Zedade
peve 'rã oo.
9 Ha'e va'e gui ma oo 'rã Zifrom peve, ha'e
gui opaa ma Hazar-Enã py 'rã opyta. Ha'e
va'e ae ma ijapy kuaray ijapu'a'ia katy rupi
oo va'e.
10 — Ha'e gui kuaray oua katy rupi ijapy
oo 'rã Hazar-Enã guive Sefã peve.
11 Ha'e gui Sefã guive oguejy 'rã Ribla peve,
Aim kuaray oua katy rupi ae. Ha'e gui ma
oguejyve vy oo 'rã Quinerete ye'ẽ rembe
rupi kuaray oua katy rupi.
12 Ha'e gui oguejyve 'rã ovy Jordão yakã
rembe ha'e javi rupi, ha'e gui ye'ẽ rembe py
ju 'rã opa. Ha'e va'e ae 'rã pendeyvyrã itui,
ijapya'i ha'e javi peve — he'i.
13 Ha'e gui Moisés ijayvu Israel kuery pe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e yvy ma pendeyvyrã xortea
pexaa rami pejopy va'erã, nove regua pe
ha'e peteĩ regua mbytekue ikuai va'e pe ju
SENHOR ome'ẽ uka va'ekue.
14 Mba'eta Rúben ha'e Gade ramymino
kuery ma oyvyrã ojopy ae ma okuapy
guamoĩ ro pygua kuery mbovy pa ikuaia
rami vy. Ha'e gui Manassés kuery regua
mbytekue voi ojopy ma avi oyvyrã.
15 Ha'e va'e mokoĩ regua ha'e peteĩ regua
mbytekue ikuai va'e ju ojopy ae ma okuapy
oyvyrã Jordão yakã kyvõ rami, Jericó tetã
rexei, kuaray oua katy ae.*

Yvy mboja'oarã kuery rery oĩa

16 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
17 — Pova'e avakue ae ma yvy mboja'oarã
ikuai. Hery ma sacerdote Eleazar ha'e Num
ra'y Josué.
18 Peteĩ-teĩ regua gui peiporavo avi 'rã peteĩ
huvixa, yvy mboja'oarã.
19 Ha'e va'e avakue rery ma po rami: Judá
kuery va'e regua ma Jefoné ra'y Calebe,
20 Simeão ramymino kuery va'e regua ma
Amiúde ra'y Samuel,
21 Benjamim kuery va'e regua ma Quislom
ra'y Elidade,
22 Dã ramymino kuery va'e regua ma Jogli
ra'y huvixa Buqui,
23 José ra'y Manassés ramymino kuery va'e
regua ma Éfode ra'y huvixa Haniel,
24 Efraim ramymino kuery va'e regua ma
Siftã ra'y huvixa Quemuel,
25 Zebulom ramymino kuery va'e regua ma
Parnaque ra'y huvixa Elizafã,

* 34:15 Kova'e kuaxia py ma "Jordão kyvõ rami" he'ia ma Jordão yakã regua kuaray oua katy yvy itui va'e re ijayvu vy, mba'eta ha'e py teri ha'e kuery ikuai.

26 Issacar ramymino kuery va'e regua ma
Azã ra'y huvixa Paltiel,
27 Aser ramymino kuery va'e regua ma
Selomi ra'y huvixa Aiúde,
28 Naftali ramymino kuery va'e regua ma
Amiúde ra'y huvixa Pedael — he'i.
29 Ha'e va'e kuery pe ae SENHOR omboja'o
uka Canaã yvy Israel kuery rekoarã.

35

Levita kuery pegua tetã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe, Moabe
yvy ka'aguy e'ỹa py ha'e kuery ikuai jave,
Jordão yakã yvýry, Jericó tetã rexei:
2 — Ndeayvu ke Israel kuery pe, amongue
tetã ha'e kuery yvy re ikuai va'e ome'ẽ aguã
levita kuery rekoarã. Peteĩ-teĩ tetã yvýry
rupigua ome'ẽ avi 'rã levita kuery yvyrã,
guymba kuery oguereko aguã.
3 Ha'e va'e tetã py ae 'rã ha'e kuery ikuai.
Ha'e rã ijyvýry rupi ma vaka, vexa'i ha'e
guymba kuery ha'e javi 'rã oguereko.
4 Tetã ikuai va'e yvýrykue levita kuery pe
ome'ẽ va'erã va'e ma tetã kora guive oo
'rã mombyry'i, quatrocentos e cinqüenta
metros peve tetã yvýry ha'e javi rupi.
5 Tetã gui mombyrya py kuaray oua katy
rupi ma pea'ã 'rã novecentos metros, ha'e
gui kuaray puku-a katy rupi, oikea katy,
ha'e kuaray ijapu'a'ia katy rupi ma nove-
centos metros ju 'rã pea'ã. Ha'e va'e mbyte
py oĩ 'rã tetã. Ha'e rami ae 'rã peteĩ-teĩ tetã
yvýrykue oĩ.
6 — Levita kuery pe tetã peme'ẽ va'e
regua ma mboapy meme tetã opyta 'rã
onhemi atyrã. Ha'e va'e ma peiporavo
'rã jojuka rive va'ekue onhemi aguã. Ha'e
va'e áryve levita kuery pe peme'ẽve 'rã
quarenta e dois tetã.
7 Levita kuery pe tetã peme'ẽ va'erã ma
quarenta e oito tetã ha'e javi vy, ijyvýrykue
reve.
8 Ha'e gui tetã Israel kuery mba'e regua
levita kuery pe peme'ẽ va'erã va'e ma
xapy'a rei peteĩ regua heta raxa ri ikuai
ramo ma levita kuery pe heta 'rã pemboaxa
tetã. Ha'e rã xapy'a rei peteĩ regua ndaetai
ramo mboapy'i 'rã pemboaxa levita kuery
pe. Peteĩ-teĩ regua guetã mbovy pa ojopy-
ague rami amongue ome'ẽ 'rã levita kuery
pe ikuai aguã.

Deuteronômio 4.41-43; 19.1-3

9 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Moisés pe:
10 — Ndeayvu ke Israel kuery pe, ha'e vy
aipo're: Canaã yvy re pevaẽ aguã Jordão
yakã peaxa ma vy
11 amboae tetã ju 'rã peiporavo onhemia
atyrã, ha'e va'e py jojuka rive va'ekue oike
'rã onhemi aguã.
12 Ha'e va'e tetã pereko 'rã jouguy moẽare
onhemi aguã imbopagaarã va'e gui, heta
va'e kuery mbyte py jojuka rive va'ekue
ojukaa e'ỹ aguã ojexa uka e'ỹ mbove on-
hemboayvu uka aguã.
13 Mboapy meme tetã peiporavo 'rã on-
hemia atyrã.
14 Ha'e va'e tetã va'e regua ma mboapy
peme'ẽ 'rã Jordão kyvõ rami oĩ va'e, ha'e rã
amboae mboapy va'e ma Canaã yvy re 'rã
oĩ, tetã onhemia atyrã ae oĩ aguã.
15 Ha'e va'e mboapy meme tetã ma Israel
kuery pe opyta 'rã onhemi atyrã, ha'e
amboae regua kuery pe guive, ha'e kuery
mbyte rupi ovaẽ va'ekue pe, ha'e va'e tetã
py jojuka rive va'ekue onhemi aguã.

Deuteronômio 19.11-13

16 — Ha'e gui amongue tembiporu ferro
guigua py mba'e nhonupã rã omano ramo
hembiporu revegua pe “Jojukaare” peje 'rã.
Ha'e ramo jojukaare ma guive rã pejuka 'rã.
17 Ha'e'ỹ vy amongue opo py ita oguereko
va'e py amboae ojapi 'rã omano aguã
rami. Ha'e va'e pe voi “Jojukaare” peje 'rã.
Ijukaare ramo pejuka 'rã.
18 Ha'e'ỹ vy amongue opo py yvyra oguereko
va'e py amboae oinupã 'rã omano aguã
rami. Ha'e va'e pe voi “Jojukaare” peje 'rã.
Ijukaare ramo pejuka 'rã.
19 Jouguy moẽare reve joepyarã ou va'ekue
nhovaexĩ vy ojuka 'rãe.
20 Ha'e gui xapy'a rei amongue nhomoanha
'rã nda'iporayvui vy, ha'e'ỹ vy amongue
ojukaxe vy mba'emo hexe omombo 'rã
omano aguã rami,
21 ha'e rami e'ỹ vy ija'ea rupi e'ỹ opo py ae
ounga 'rã omano aguã rami. Ha'e ramo pe-
juka 'rã ijukaare, jojukaare ramo. Jojukaare
reve joepyarã ou va'ekue nhovaexĩ vy ojuka
'rã.

Deuteronômio 19.4-10

22 — Ha'e gui xapy'a rei amongue potae
vy e'ỹ nhomoanha xapy'a 'rã, ha'e'ỹ vy
mba'emo omombo rive 'rã hexe ojukaxe vy
e'ỹ.

23 Ha'e'ỹ vy oexa e'ỹ re hi'áry ita oity rive
ramo omano 'rã, hovaigua e'ỹ oiko, neĩ
ixupe ojapo vaixe rei e'ỹ teĩ.
24 Ha'e ramo ma heta va'e kuery ha'e javi
oikuaa pota 'rã okuapy jojukaare ha'e joep-
yarã ou va'e re, kova'e lei oĩ rami vy ae.
25 Ha'e rami vy joepyarã ou va'ekue po gui
ogueraa jepe 'rã okuapy jojukaare, hekoa
katy'i tetã onhemia aty oĩ va'e katy omon-
douka vy, ha'e py onhemi aguã. Ha'e py
ae 'rã jojukaare opyta, sacerdote yvateve
va'erã azeite iky'a e'ỹ va'e py omoĩ mbyre
omano e'ỹa ja.
26 Ha'e rã xapy'a rei jojukaare tetã onhemi
aguã ooague gui oẽ ri ramo
27 ha'e va'e tetã gui mombyrya py joepyarã
ojou vy jojukaare ojuka teĩ napembopagai
'rã huguy omoẽague re.
28 Tetã onhemiaty py ae jojukaare opyta
'rãgue sacerdote yvateve va'e omano e'ỹa
ja. Ha'e gui sacerdote omano ma rire jo-
jukaare ojevy ju 'rã oyvy py.
29 Ha'e va'e ma penderekorã ombopara pyre,
peneramymino kuery ikuai va'erã pe guive,
penderekoa ha'e javi rupi.

30 — Jojukaague hexaare kuery omombe'u
ramo mae ma jojukaare pejuka 'rã. Peteĩ'i ri
hexaare oiko ramo ma nda'evei 'rã pejuka
aguã.
31 Jojukaare omano aguã rami oiko rire ma
nda'evei 'rã pemboekovia uka aguã. Pejuka
'rãe.
32 Ha'e rami ae avi xapy'a rei tetã py onhemi
oikovya gui ojevy ju 'rã oyvy re ae, sacer-
dote yvateve va'e omano e'ỹ mbove ma voi.
Ha'e va'e voi napemboekovia ukai 'rã,
33 pejapo e'ỹ aguã yvy pendekuaia ha'eve'ỹ
va'e itui aguã rami, mba'eta jouguy
omoẽague ma ojapo 'rã yvy ha'eve'ỹ va'e
itui aguã rami. Peteĩve henda py pendeyvy
ndapeiky'a'oi jouguy omoẽague gui, jouguy
moẽare ruguy pemoẽ e'ỹ vy.
34 Ha'e nunga rupi pejapo eme yvy pen-
dekuaia ha'eve'ỹ va'e opyta aguã rami, ha'e
va'e mbyte rupi xee aiko avi ramo. Mba'eta
xee SENHOR aiko Israel kuery mbyte.

36

Kunhague yvy jopyare omenda aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui Moisés oĩa py ovaẽmba okuapy
Gileade ramymino kuery huvixa ikuai va'e.
Gileade ma Maquir ra'y, Maquir ma Man-
assés ra'y, Manassés ma José ra'y. Ha'e gui
ha'e kuery ijayvu okuapy Moisés ha'e Israel
kuery ruvixa ikuai va'e renonde py.
2 Ha'e vy aipoe'i okuapy:

— Oreruvixa, ndevy SENHOR ojapo
ukaague rami vy kova'e yvy xortea oexaa
rupi reme'ẽ uka va'ekue Israel kuery
yvyrã. Ha'e gui oreruvixa, SENHOR
ijayvuague rami ae avi rejapo va'ekue
oreryke'y Zelofeade yvykue tajy kuery pe
ju omboaxaa aguã rami.*
3 Ha'e rami teĩ xapy'a rei ha'e va'e kuery
omenda 'rã Israel kuery regua mboae re.
Ha'e ramo ma ha'e kuery yvyrã ojopy
va'ekue oipe'aa 'rã oreramoĩ kuery yvykue
gui, ha'e omboaxaa 'rã amboae regua
mba'erã, ime kuery regua mba'e ae. Ha'e
rami 'rã oipe'aa oreyvyrã xortea oexaa rupi
rojopy va'ekue gui.
4 Mba'eta jubileu ma'etỹ Israel kuery pegua
ojeupity nhavõ ma kunhague yvyrã ojopy
va'ekue oaxa 'rã ime kuery regua pe ae.*
Ha'e rami vy oyvyrã ojopy va'ekue oipe'aa
'rã oreramoĩ kuery regua yvykue gui — he'i
okuapy.

5 Ha'e ramo Moisés ijayvu Israel kuery
pe, SENHOR ojapo ukaa rami vy. Ha'e vy
aipoe'i:

— José ramymino kuery va'e regua ma
anhetẽ rupi meme ijayvu.
6 Mba'eta po rami ae SENHOR oeja va'ekue
Zelofeade rajy kuery pe. Aipoe'i va'ekue:
"Ha'e kuery pe ma ha'eve amongue va'e
re rei omenda aguã teĩ guamoĩ ramymino
kuery regua re anho.
7 Ha'e rami vy Israel kuery peteĩ-teĩ regua
mba'e yvy ndoaxai 'rã amboae regua
mba'erã. Mba'eta Israel kuery ikuai 'rã
guamoĩ kuery mba'ekue yvy py ae.
8 Xapy'a rei Israel kuery peteĩ regua tajy
omba'erã ojopy 'rã guamoĩ kuery yvykue.
Ha'e rami vy omenda 'rã guamoĩ ramymino
kuery regua re ae, Israel kuery peteĩ-teĩ
ikuai aguã guamoĩ kuery yvykue py.
9 Ha'e rami vy peteĩ-teĩ regua oyvyrã ojopy
va'ekue gui ndoaxai 'rã amboae regua pe.
Mba'eta Israel kuery peteĩ-teĩ ikuai 'rã
guamoĩ kuery yvykue py ae", he'i va'ekue.

* 36:2 Números 27.1-11 * 36:4 Levítico 25.8-34

[10] Moisés pe SENHOR ojapo ukaague rami
ae Zelofeade rajy kuery ikuai.
[11] Ha'e rami vy Zelofeade rajy kuery Macla,
Tirza, Hogla, Milca ha'e Noa ma otuty ra'y
kuery re meme omenda,
[12] José ra'y Manassés ramymino kuery va'e
regua re ae omendapa. Ha'e rami vy oyvyrã
ojopy va'ekue opytapa tamoĩ ramymino
kuery regua mba'e ae.
[13] Ha'e va'e ayvu ha'e javi SENHOR oeja
va'ekue Moisés pe Israel kuery rekorã,
Moabe yvy ka'aguy e'ỹa py ikuai jave,
Jordão yakã yvýry, Jericó tetã rexei.

Deuteronômio peteĩ nhiruĩa kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Jordão yakã yvýry Moisés ijayvu ypy'iague

Deuteronômio peteĩ nhiruĩa kuaxia Moisés ombopara va'ekue

Tery Deuteronômio ma "lei omombe'u porãveague" he'ia, mba'eta kova'e kuaxia para re Israel kuery pe Moisés omombe'u porãve Nhanderuete guigua lei. Omombe'u avi ha'e kuery tekoa e'ỹa rupi oguata jave Nhanderuete opena porãague, ha'e omongeta guive Canaã yvy re oo vy onhe'ẽ rendu aguã. Moabe yvy re teri ikuai jave omombe'u, Jordão yakã regua kuaray oua katy, Canaã yvy re oo ta jave.

Kova'e kuaxia para re Moisés omombe'u porãve avi Nhanderuete reko: "Pendu ke, Israel kuery. Peteĩ'i oiko Senhor, Senhor Nhanderuete ae. Ha'e nunga rupi peayvu 'rã Senhor Penderuete pendepy'a, penenhe'ẽ ha'e penembaraetea ha'e javi py", he'i (6.4-5). Moisés ijayvu avi Nhanderuete renonde jajererokyjea rupi nhanhe'ẽ rendu aguã: "Ha'e nunga rupi Israel kuery, mba'e nunga tu Senhor oipota pejapo? Senhor Penderuete renonde pejererokyjea rupi pendekuai aguã anho, heko rupi pendekuai, Senhor Penderuete peayvu ha'e ixupe peiko aguã pendepy'a ha'e penenhe'ẽ ha'e javi py, ha'e pejapopa aguã Senhor ojapo uka va'e ha'e oayvu oeja va'ekue, aỹ pẽvy amboaxa va'e, ha'e rami vy pendekuai porã aguã", he'i (10.12-13).

Kuaxia para opaa py ijayvu Moisés omanoague re, mba'eta Meribá py Nhanderuete nonhe'ẽ rendui rire ixupe noguerovaẽ ukai heta va'e kuery ijyvyrã ome'ẽ va'ekue py. Moisés rekovia Nhanderuete oiporavo uka ipytyvõare Josué heta va'e kuery ogueraa aguã. Ha'e rã Moisés ma Pisga yvyty oẽ, ha'e va'e gui Canaã yvy katy oma'ẽ ranhe aguã. Ha'e rire yvyty áry ae Moisés omano raka'e, Israel kuery pegua profeta yvateve va'e.

Israel kuery ikuaiague Moisés omombe'uague

1 Kova'e ayvu rupi ma Israel kuery pe
Moisés ijayvu raka'e Jordão yakã rovai teri
ikuai jave, tekoa e'ỹa yvy joja reia py, Sufe
ye'ẽ yvýry, Parã, Tofel, Labã, Hazerote ha'e
Di-Zaabe mbyte ikuaia py.
2 Onze ára ogueraa 'rã va'ekue Horebe yvyty
guive Cades-Barnéia peve oguata oje'oivy
aguã, Seir yvy'ã rupi tape oo va'e rupi.*
3 Quarenta ma'etỹa va'e onze jaxy ijypy'ia
ára py Moisés ijayvu raka'e Israel kuery pe,
SENHOR ha'e kuery re ijayvuague rami ae,
4 amorreu kuery ruvixa Seom Hesbom
pygua, ha'e Basã pygua kuery ruvixa Ogue
Astarote py oiko va'ekue ha'e kuery ojuka
rire Edrei py.
5 Jordão yakã rovai, Moabe yvy re teri ikuaia
py Moisés omboypy kova'e lei omombe'u
porãve aguã. Ha'e vy aipoe'i:
6 — SENHOR Nhanderuete ma ijayvu
Horebe yvyty re nhande kuery nhandekuai
jave. Ha'e vy aipoe'i va'ekue: "Kova'e yvyty
re pepyta ranheague ha'eve ma.
7 Pejere ha'vy, pejepe'apa. Tapeo yvyty rupi
amorreu kuery ikuaia katy, ha'e yvy joja
reia re yvyty ikuaia katy, Neguebe katy voi,
ha'e ye'ẽ yvýry cananeu kuery ikuaia katy,
Líbano katy Eufrates yakã guaxu peve.
8 Ne'exa, ha'e va'e yvy ha'e javi amoĩ
penerenonde. Pevaẽ ha'vy, ha'e va'e yvy
re penhemboekoa aguã, SENHOR oura reve
peneramoĩ kuery pe ome'ẽ rire, Abraão,
Isaque ha'e Jacó, ha'e gui ha'e kuery ikuai
rire hamymino jevy-jevy kuery peguarã
voi", he'i va'ekue.

Êxodo 18.13-27

9 — Ha'e va'e jave py ae aipoa'e pendevy:
"Xee ae'i ndaxepo'aka reguai peẽ kuery
rogueraa aguã,
10 SENHOR Penderuete penemboetave rire.
Ha'e ramo aỹ pendereta ma jaxy-tata yva re
ojekuaa va'e rami.
11 Tove SENHOR peneramoĩ kuery Ruete
tapenemboetave mil-kue peve ju, ha'e
ijayvuague rami vy.

* 1:2 Horebe ma Sinai yvyty ae (Êxodo 3.1, Malaquias 4.4). Onze ára ete'i oguata 'rãgue py quarenta ma'etỹ re ha'e kuery ikuai raka'e tekoa e'ỹa rupi, Nhanderuete ombopaga rã nonhe'ẽ renduiague re (Números 14.26-34).

12 Ha'e rami avi mba'exa tu xee ae'i
aropo'aka ta pendepoyikue ha'e javi,
pendevoyi, ha'e pepu'ã reia?
13 Peiporavo ha'vy avakue hi'arandu, oiko
kuaa ha'e opena kuaa va'e, peẽ kuery peteĩ-
teĩ regua gui ae, amoĩ aguã pendere opena
va'erã", ha'e va'ekue.

14 — Ha'e rã xembovai vy "Ha'evea rami
ndeayvu", peje va'ekue.
15 Ha'e rã peẽ kuery peteĩ-teĩ regua akã
aenoĩ vy amoĩ peẽ kuery ruvixarã, avakue
hi'arandu ha'e opena va'e meme. Ha'e vy
amoĩ mil ikuai va'e-va'e re opena va'erã,
ha'e gui cem, cinqüenta ha'e dez ikuai va'e
re opena va'erã, peẽ kuery peteĩ-teĩ regua
re ae.
16 Ha'e va'e jave py xeayvu pendere opena
va'ety kueryrã pe. Ha'e vy aipoa'e va'ekue:
"Pendu 'rã penderegua kuery joe nda'evei
reia, ha'evea'i rami 'rã peikuaa pota avakue
joegua meme nda'evei rei va'e re, ha'e'ỹ vy
amboae regua ha'e kuery reve ikuai va'e re
teĩ.
17 Ha'e rami vy peikuaa potaa py pe-
teĩ regua peayvuve eme joegui, pendu
'rã yvyĩgueve'i ha'e yvatekueve ijayvua
teĩ. Pekyje eme guive avave gui, mba'eta
peikuaa pota kuaa aguã ma Nhanderuete
gui ae ou. Ha'e rami avi mba'emo peikuaa
pota aguã haxy ete ri ramo pemboaxa 'rã
xea py, ha'e rã xee voi aendu 'rã", ha'e
va'ekue.
18 Ha'e rami ae ha'e va'e jave py xeayvu
va'ekue mba'emo pejapo aguã ha'e javi re.

Números 13.1-24

19 — Ha'e gui ma Horebe yvyty gui jaje'oi
vy jaguata tekoa e'ỹa ijava etea pexaague
ha'e javi rupi. Tape amorreu kuery regua
yvyty ikuai va'e rupi jaje'oi SENHOR Nhan-
deruete ojapo ukaague rami vy. Ha'e vy
Cades-Barnéia peve nhavaẽ karamboae.
20 Ha'e ramo xee aipoa'e va'ekue peẽ kuery
pe: "Amorreu kuery regua yvyty ikuai va'e
re nhavaẽ ma, nhandeyvyrã SENHOR Nhan-
deruete ome'ẽ va'e re ae.
21 Ne'exa, kova'e yvy ma SENHOR Nhan-
deruete omoĩ ma penerenonde. Tapeo
ha'vy penhemboekoa aguã, SENHOR pen-
eramoĩ kuery Ruete aipoe'iague rami vy.
Pekyje eme, penhemondyi eme guive", ha'e
va'ekue.
22 Ha'e ramo peẽ kuery xea py pevaẽmba
vy aipopeje va'ekue: "Nhamondouka 'rã
avakue nhanerenonde guarã, yvy re oexa
pota aguã nhandevy, ha'e gui nhandevy
omombe'u ju aguã tape jaa aguã, ha'e tetã
oĩa py tema nhavaẽ aguã", peje va'ekue.
23 Ha'e rami pendeayvua xee ajou porã vy
doze avakue aiporavo karamboae penem-
byte gui, peteĩ-teĩ regua peteĩ'i ava.
24 Ha'e ramo ha'e kuery jogueraa vy yvyty
ikuai va'e rupi oguata vy yvy re oexa pota
oje'oivy raka'e. Ha'e vy Escol yvyugua peve
ovaẽ vy
25 yvy re mba'emo aju ikuai va'ekue opo py
ojopy vy ha'e nunga ogueru okuapy nhan-
dea py. Ha'e vy nhandevy omombe'u vy
"Yvy porã ete SENHOR Nhanderuete nhan-
devy ome'ẽ va'e", he'i va'ekue.

Números 13.25-33

26 — Ha'e rami teĩ peẽ kuery ma
ndapeoxei. Ha'e rami 'rãgue py SENHOR
Penderuete ojapo ukaague rupi e'ỹ
pendekuai.
27 Ha'e rami vy pendero rupi voi pen-
hembopoxy rivea rami pendeayvu tema
pekuapy. Ha'e vy aipopeje va'ekue: "
SENHOR ma nanhanderayvui vy ae ma
nhi'ã nhandepe'apa Egito yvy gui, amorreu
kuery po py nhanemboaxapa rã ha'e kuery
nhanemomba aguã rive.
28 Ha'e gui marã katy 'rã tu jaje'oi aguã
ha'eve? Mba'eta nhanderyvy kuery ojapo
nhandepy'a ikangy rei aguã rami. Mba'eta
ha'e kuery aipoe'i va'ekue: 'Ha'e pygua
kuery ma nhandegui tuvixakueve ha'e
yvatekueve ikuai. Ha'e kuery retã voi tu-
vixave, ha'e yva peve ikorapa va'e. Ha'e gui
roexa avi ha'e py Enaque ra'y kuery regua',
he'i", peje va'ekue.†
29 Ha'e ramo xee aipoa'e va'ekue pendevy:
"Penhemondyi rei eme, pekyje eme guive.
30 Mba'eta SENHOR Penderuete penerenonde
rupi oo vy ha'e ae joe opu'ã 'rã peẽ kuery
repy vy, Egito yvy re pexa pavẽa py
nhandevy mba'emo ojapoague rami ae,
31 ha'e tekoa e'ỹa re nhandekuaia rupi
ojapoague rami voi. Ha'e py ma pexapa
karamboae ava gua'y ogueraa rami avi SEN-
HOR Penderuete pendereraa henoiny tape
peguataa ha'e javi rupi, apy pevaẽ peve.

† 1:28 Enaque ra'y kuery ma gigante ikuai raka'e (Números 13.28).

32 Ha'e rami teĩ aỹ ma ndapejeroviai
pekuapy SENHOR Penderuete re,
33 penerenonde tape ha'e javi rupi oo teĩ,
ojou uka vy peẽ kuery pepyta aguã. Pyávy
ma tata py oexa uka tape peo aguã, ha'e rã
ára py ma arai rupi", ha'e va'ekue pendevy.

Números 14.20-38

34 — Ha'e rami pendeayvua SENHOR
oendu vy ivai reve oura reve aipoe'i
va'ekue:
35 "Anhetẽ ete aipoa'e, kova'e avakue heko
vai va'e regua peteĩve ndoexai 'rã yvy porã,
tamoĩ kuery pe ame'ẽ aguã xeayvuague,
36 Jefoné ra'y Calebe anho e'ỹ vy. Ha'e
va'e ma oexa 'rã. Ha'e rami vy yvy ha'e
opyrõ ma oikovyague ame'ẽ 'rã ixupe ha'e
ta'y kuery pe ju, SENHOR rupive oiko aguã
onhea'ã rire", he'i va'ekue SENHOR.
37 Ha'e rami avi pendekáuxa xevy voi SEN-
HOR ivai vy aipoe'i va'ekue: "Ha'e rami ae
avi ndee voi ndereupityi 'rã ha'e va'e yvy.
38 Ha'e rã Num Josué ra'y nerenonde rupi
oiko va'e, ha'e va'e ae 'rã oupity. Embopy'a
guaxu ke ha'vy, mba'eta ha'e va'e ojapo 'rã
Israel kuery hekoa aguã rami yvy ame'ẽ
va'e re.
39 Ha'e gui pendera'y kue'iry, ha'e kuery
pe 'Ombo'a pyrã' pejeague va'e, pendera'y
kuery mba'emo vai neĩ mba'emo porã ma
voi ndoikuaai va'e kuery ae oike 'rã ha'e py.
Ha'e kuery pe ae 'rã ame'ẽ, ha'e ramo hekoa
'rã okuapy ha'e py.
40 Ha'e rã peẽ kuery ma pejere, tapeopa ju
tekoa e'ỹa katy, tape Ye'ẽ pytã katy oo va'e
rupi", he'i va'ekue SENHOR.

Números 14.39-45

41 — Ha'e ramo peẽ kuery aipopeje
va'ekue xevy: "Rojejavy rima SENHOR
rovai. Roje'oi nho 'rã joe ropu'ã vy, SENHOR
Nhanderuete ijayvuague rami vy", peje
vy peteĩ-teĩ penerembiporu joe opu'ãa
pygua pejopypa vy pendepy'a py pemoĩ
ae pekuapy yvyty ikuaia katy peje'oi aguã.
42 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i karamboae
xevy: "Aipo're ha'e kuery pe: 'Tapeo eme,
pepu'ã eme joe, mba'eta xee ndaikoi 'rã peẽ
kuery mbyte, penderovaigua kuery pen-
dereitypa e'ỹ aguã', 're", he'i va'ekue.
43 Ha'e rami pendevy xeayvu va'ekue ri
napenduxei pekuapy. Ha'e rami 'rãgue
py SENHOR nhe'ẽ rendua rupi e'ỹ, ha'e
pendejee anho rei pejeroviaa rupi peje'oi
karamboae yvyty ikuaia katy.
44 Ha'e ramo ha'e va'e yvy re amorreu kuery
ikuai va'e penerovaexĩ aguã joguerupa vy
eiru rami penemonha. Ha'e rami vy pen-
dereitypa Seir guive Horma peve.
45 Ha'e ramo pejevypa ma vy pejae'o va'ekue
SENHOR renonde. Ha'e rami teĩ SENHOR
noendui, ndojapyxakai ae pejapukaia re.
46 Ha'e va'e rire mbovy ára rei e'ỹ pendekuai
va'ekue Cades py ae.

2

Cades gui Zerede peve oguata oje'oivy jave guare

1 — Ha'e va'e rire ma jajeapa vy tekoa
e'ỹa katy ju jaje'oi, tape ye'ẽ pytã katy oo
va'e rupi, SENHOR xevy aipoe'iague rami
vy. Ha'e rami vy mbovy ára re rei e'ỹ jajere-
jere jakuapy Seir regua yvyty yvýry rupi.
2 Ha'e rã SENHOR ijayvu vy aipoe'i xevy:
3 "Pejere-jere vaipa ma kova'e yvyty yvýry
rupi. Pejeapa ju ke kuaray ijapu'a'ia katy.
4 Ha'e vy heta va'e kuery pe ndeayvu vy
aipo're 'rã: 'Peaxa 'rã penderyke'y kuery
Esaú ramymino kuery Seir re ikuaia rupi.
Ha'e va'e kuery ma okyje 'rã peẽ kuery gui.
Va'eri peiko kuaa pota ta'vy opa mba'e py.
5 Pejoguero'a rei eme ha'e kuery reve,
mba'eta ha'e kuery yvy ma name'ẽi 'rã
pendevy, neĩ ruxã'i pepyrõ aguã rive voi.
Mba'eta Esaú kuery pe ae ame'ẽ raka'e Seir
yvyty regua ha'e javi.
6 Ha'e kuery gui tembi'u pe'u va'erã pejogua
'rã peráta re ae. Yy pey'u va'erã voi pejogua
peráta re', 're 'rã" he'i va'ekue SENHOR.
7 Mba'eta SENHOR Penderuete penemoingo
porã va'ekue pendepo py penembiapoa
ha'e javi re. Ha'e ma oikuaapa kova'e tekoa
e'ỹa rupi peguataa. Quarenta ma'etỹ re
SENHOR Penderuete oiko pendereve. Ha'e
ramo mba'eve rei ndoatai pendevy.
8 Ha'e gui jaaxa nhanderyvy Esaú ramymino
kuery Seir re ikuaia yke rupi. Ha'e rami
vy tape Elate ha'e Eziom-Geber gui yvy joja
reia katy oo va'e gui jajeapa vy tape Moabe
regua tekoa e'ỹa rupi oo va'e rupi ju jaa.
9 — Ha'e gui SENHOR aipoe'i xevy: "Pe-
javyky rei eme Moabe pygua kuery, neĩ
pepu'ã rei eme guive ha'e kuery re, mba'eta
ha'e kuery yvy ma name'ẽi 'rã pendevy,
mba'eta Ar tetã ame'ẽ ma voi Ló ramymino
kuery pe", he'i.
10 (Ha'e py ymave rupi ikuai va'ekue ma
emim kuery. Ha'e va'e kuery ma tuvixakue,

heta ete, ha'e anaquim kuery rami ipuku
va'ekue raka'e.
11 Ha'e kuery pe ma "Refaim ikuai" 'ea
va'ekue, anaquim kuery pe rami avi. Ha'e
rã ha'e kuery pe Moabe pygua kuery ma
"Emim kuery" he'i.
12 Ha'e horeu kuery voi ikuai va'ekue Seir
py. Va'eri Esaú ra'y kuery omomba vy
omondyipa guenonde gui, ha'e rami vy
hekoague py ha'e kuery ju ikuai, Israel
kuery ojapoague rami avi oyvyrã SENHOR
ome'ẽ va'ekue py.)
13 Ha'e gui "Pepu'ã ke aỹ, ha'e peaxa Zerede
yakã rovaigua re", SENHOR he'iague rami
vy jaaxa va'ekue Zerede yakã rovaigua re.
14 Cades-Barnéia guive Zerede yakã rovaigua
peve jaguataague ha'e javi ma trinta e
oito ma'etỹ, nhande kuery regua avakue
joe opu'ã va'ety ha'e javi omanomba peve
nhandeaty mbyte py ae, SENHOR oura reve
ijayvu ma voiague rami vy.*
15 Ha'e rami vy SENHOR ae opo oupi ha'e
kuery rovai, nhandeaty mbyte gui omomba
ha'e omokanhymba peve.

Ar tetã rupi Arnom yakã oaxapa oje'oivyague re ima'endu'aague

16 — Ha'e gui heta va'e kuery mbyte gui
avakue joe opu'ã va'ety omanomba ma rire
17 SENHOR ijayvu vy aipoe'i xevy:
18 "Aỹ ma peaxa 'rã Ar rupi, Moabe pygua
kuery yvy rupi,
19 ha'e pevaẽ 'rã Amom ra'y kuery renonde
katy peve. Ha'e rã pejavyky rei eme, neĩ
pepu'ã rei eme ha'e kuery re, mba'eta
Amom ra'y kuery yvy ma name'ẽi 'rã
pendeyvyrã, Ló ra'y kuery yvyrã ame'ẽ ma
voi rire."
20 (Ha'e rami avi ha'e va'e yvy pe "Refaim
kuery yvy" 'ea avi, ha'e kuery voi ikuai
ranhe rire, ha'e kuery pe amonita kuery
"Zanzumim kuery" 'ea va'e ae.
21 Ha'e kuery ma tuvixakue, heta ete, ha'e
anaquim kuery rami ipuku va'ekue raka'e.
Ha'e gui SENHOR omomba va'ekue amonita
kuery renonde gui. Ha'e ramo ha'e kuery ju
omondyipa ma vy ikuai hekoague py.
22 Ha'e rami ae avi Esaú ra'y kuery re ojapo
raka'e Seir py, mba'eta ha'e kuery renonde
horeu kuery omomba rire Esaú ra'y kuery
ju ikuai hekoague py, kova'e ára peve.
23 Ha'e gui Caftor pygua kuery voi guekoa
gui ae ou vy omomba avi raka'e aveu kuery
Gaza tekoa peve ikuai va'ekue, ha'e vy ikuai
hekoague py.)
24 Ha'e gui "Pepu'ã ke ha'vy. Tapeo, ha'e
peaxa Arnom yakã. Ne'exa, ndepo py
ma amboaxa Hesbom pygua huvixa Seom
amorreu regua, ha'e ijyvy ha'e javi. Tapeo
ha'vy, pendekuai ha'e py, pepu'ã ha'e kuery
re.
25 Aỹ gui amboypy 'rã yva guy rupi ikuai
va'e ha'e javi re amoĩ aguã peẽ kuery gui
okyjepa rei aguã. Ha'e kuery pendepo'akaa
omombe'ua rã oendu vy oryryipa 'rã
okuapy pendegui, ndaekorãvei rei vy",
SENHOR he'i va'ekue.

Números 21.21-30

26 — Ha'e ramo Quedemote tekoa e'ỹa gui
xee amondouka ayvu mombe'uarã kuery
Hesbom pygua huvixa Seom-a py. Ayvu
ha'evepa rei aguã regua amombe'u uka vy
aipoa'e:
27 "Tove toroaxa ndeyvy rupi. Tape rupi
anho 'rã roo. Ndorojepe'ai 'rã roiporu kuaa
katy, neĩ roiporu kuaa e'ỹa katy voi.
28 Tembi'u ro'u va'erã reme'ẽ peráta re ae,
yy roy'u va'erã voi peráta re reme'ẽ. Ha'e
vy tove toroaxa ndeyvy rupi,
29 Esaú ra'y kuery Seir py ikuai va'e orem-
boaxaague rami avi, ha'e Moabe pygua
kuery Ar py ikuai va'e voi. Ha'e rami
vy roaxa aguã Jordão yakã rovaigua re,
oreyvyrã SENHOR Oreruete ome'ẽ va'ekue
py rovaẽ peve", ha'e uka va'ekue.
30 Ha'e rami teĩ Hesbom pygua huvixa Seom
ndoipotai jaaxa ijyvy rupi, mba'eta SEN-
HOR ae ojapo inhakã ratãa rupi onhe'ẽ py
ndoipotaia oendu aguã rami, pendepo py
omboaxa aguã aỹ pexaa rami ae.
31 Ha'e vy SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, apy am-
boypy ma pendepo py omboaxa aguã Seom
ha'e ijyvy ha'e javi. Tapeo ha'vy peipe'apa,
peẽ ju ijyvykue py penhemboekoa aguã",
he'i va'ekue.
32 — Ha'e gui Seom ojeupegua kuery ha'e
javi reve ou okuapy nhanderovai opu'ã
aguã Jaza py.
33 Ha'e rami teĩ nhandepo py SENHOR Nhan-
deruete omboaxa ramo jaitypa, ta'y kuery
ha'e ixupegua kuery ha'e javi.
34 Ha'e va'e jave ha'e kuery retã ikuai va'e ja-
jopypa vy nhamomba katuĩ'i, avakue, kun-

* 2:14 Números 14.28-35

hague ha'e kyrĩgue'i guive. Neĩ peteĩve ma
voi ndajaejai va'ekue ikuaive aguã.
35 Hymba kuery anho tema jajopy nhan-
erymbarã, ha'e hetã jaipe'a va'ekue py
mba'emo oeja va'ekue voi.
36 Arnom yvyugua yvýry Aroer oĩ va'e, ha'e
ha'e py tetã oĩ va'e guive Gileade peve,
tetã ikora yvateve va'e meme teĩ jaipe'apa,
nhandepo py SENHOR Nhanderuete om-
boaxapa ramo.
37 Ha'e rã Amom ra'y kuerya py anho nan-
havaẽi va'ekue, neĩ Jaboque yakã yvýry
rupi, yvyty yvýry tetã ikuai va'e rupi, neĩ
teĩve henda py SENHOR Nhanderuete nan-
hanemondoukaia rupi.

3

Números 21.31-35

1 — Ha'e gui jajeapa vy Basã katy tape
oo va'e rupi ju jaa. Ha'e ramo Basã pygua
huvixa Ogue nhanerovaexĩ vy ou ojeupegua
kuery ha'e javi reve, nhandere opu'ã aguã
Edrei py.
2 Ha'e rã SENHOR Nhanderuete aipoe'i xevy:
"Ekyje eme ha'e kuery gui, mba'eta am-
boaxa ndepo py, ixupegua kuery ha'e ijyvy
ha'e javi reve. Ha'e va'e re pejapo 'rã amor-
reu kuery ruvixa Seom re pejapoague rami,
Hesbom pygua ae va'ekue", he'i va'ekue.
3 Ha'e rami vy nhandepo py SENHOR Nhan-
deruete omboaxa avi Basã pygua huvixa
Ogue, ixupegua kuery ha'e javi reve. Ja-
jukapa, neĩ peteĩ'i voi oikove aguã rami e'ỹ.
4 Ha'e va'e jave py nhandepo'aka hetã ha'e
javi re. Teĩve tetã noĩ nhandepo'akaa e'ỹ
va'ekue. Sessenta tetã re nhandepo'aka
Argobe regua yvy ha'e javi, Basã pygua
huvixa Ogue openaague.
5 Ha'e va'e tetã ha'e javi ma ikora yvate
va'e meme, ikora rokẽ jokoa va'e voi. Tetã
mbovy e'ỹ rei avi jajopy ikora e'ỹ va'e.
6 Nhamomba katuĩ'i, Hesbom pygua huvixa
Seom mba'ekue re jajapoague rami. Peteĩ-
teĩ tetã nhamomba, avakue, kunhague ha'e
kyrĩgue ha'e javi.
7 Mymba kuery anho tema jaraa nhandevy
guarã, tetã pygua kuery oguereko va'ekue
voi.
8 Ha'e rami py amorreu kuery huvixa
mokoĩve po gui jaipe'a va'ekue ijyvy Jordão
yakã kyvõ rupi ituí va'ekue, Arnom yakã
guive yvyty Hermom yvyty peve.
9 (Hermom yvyty pe ma Sidom pygua kuery
"Siriom" he'i, ha'e rã amorreu kuery ma
"Senir" he'i okuapy va'e.)
10 Ha'e rami vy nhandepo'aka yvy joja reia
rupi tetã ikuai va'e re, Gileade regua ha'e
javi re, Basã regua re voi, Salca ha'e Edrei
peve. Ha'e va'e ma Basã pygua huvixa Ogue
openaague meme.
11 (Mba'eta Basã pygua huvixa Ogue anho'i
ma oikove va'ekue refaim kuery regua.
Ha'e va'e rupa ma ferro guigua, Amom ra'y
kuery retã Rabá re oĩ teri va'e. Ipuku-a
ma irundy metros, ha'e rã ipya ma mokoĩ
metros, aỹ nha'ãa rami.)

Números 32.33-42

12 — Ha'e va'e jave py ae jajopypa
nhandeyvyrã. Ha'e gui Arnom yvyugua
yvýry Aroer tekoa oĩ va'ekue guive Gileade
regua yvyty mbytekue peve, tetã ikuai va'e
ha'e javi reve amboaxa Rúben ha'e Gade
ramymino kuery pe.
13 Ha'e rã Manassés ramymino kuery
mbytekue ikuai va'e pe ma amboaxa
Gileade yvy rembyre ha'e Ogue openaague
Basã yvy ha'e javi. Argobe regua Basã ha'e
javi pe ma "Refaim kuery yvy" 'ea va'ekue.
14 Ha'e gui Manassés ra'y Jair ojopy Ar-
gobe, ha'e va'e ma Basã ae, gesurita ha'e
maacatita kuery yvy oje'aa peve. Ha'e vy
tekoa ikuai va'e ma guery py ae oenoĩ rire
"Havote-Jair" 'ea aỹ peve.
15 Maquir pe ma amboaxa Gileade.
16 Ha'e rã Rúben ha'e Gade regua kuery pe
ma amboaxa Gileade guive Arnom yvyugua
peve, ha'e va'e mbyte rupi ija'orã opyta
oiny ramo, ha'e gui Jaboque yakã yvýry
Amom ra'y kuery yvy oje'aa peve.
17 Ha'e rami ae avi Arabá rupi ma Jordão
yakã opyta ija'orã, Quinerete yupa guive
Arabá regua ye'ẽro peve, ha'e gui kuaray
oẽa katy ma Pisga yvy'ã guy katy rupi oo.

18 — Ha'e va'e jave py pendevy xeayvu
vy aipoa'e va'ekue: " SENHOR Penderuete
ae ome'ẽ kova'e yvy penderekoarã. Ha'e
nunga rupi penderegua avakue ipy'a
guaxukue guembiporu reve toaxapa guyvy
kuery Israel regua mboae renonde.
19 Penda'yxy kuery, pendera'y ha'e pender-
ajy kuery anho 'rã opyta penderekoarã am-
boaxa va'ekue py, penerymba kuery guive,
mba'eta aikuaa penerymba reta va'ea,

20 ha'e rami penderyvy kuery voi SENHOR
opytu'u aguã ome'ẽa ára peve peẽ kuery pe
ranhe pepytu'u aguã ome'ẽague rami avi,
ha'e kuery voi hekoa aguã ijyvyrã Jordão
yakã rovai re SENHOR Penderuete ome'ẽ
va'e py. Ha'e gui mae ma peteĩ-teĩ pejevy
'rã pendeyvyrã amboaxa va'ekue py", ha'e
va'ekue.
21 — Ha'e va'e jave py Josué pe voi
xeayvu vy aipoa'e va'ekue: "Nderexa py ae
rexapa ma kova'e mokoĩ huvixa re SENHOR
Nderuete ojapoague. Ha'ekue rami ae ju
'rã SENHOR ojapo huvixa ikuai va'e openaa
rupi ndee reaxa aguã rupi.
22 Pekyje eme ha'e kuery gui, mba'eta SEN-
HOR Penderuete ae 'rã opu'ã peẽ kuery repy
vy", ha'e va'ekue.
Números 27.12-23
23 — Ha'e va'e jave xee voi ajapukai SEN-
HOR pe. Ha'e vy aipoa'e:
24 "Ah SENHOR Oreruete, remboypy ma xee
nerembiguai pe rexa uka aguã mba'emo
ndepo'akaa rupi ndepo imbaraete va'e py
rejapo va'e. Mba'eta mba'e nunga tuuete
yva re, e'ỹ vy yvy re teĩ ikuai va'e, ha'e
kuery ojapo avi 'rã ndepo'akaa rupi rejapo
va'e ramigua?
25 Ha'e nunga rupi ajerure ndevy, tove taaxa
avi, xee voi aexa aguã yvy porã Jordão yakã
rovai re ituí va'e, ha'e va'e yvytya ha'e javi,
Líbano peve", ha'e va'ekue SENHOR pe.
26 — Ha'e rami teĩ peẽ kuery káuxa SEN-
HOR xevy ivai vy noendu potai. Ha'e rami
vy aipoe'i: "Ha'eve ma! Ndeayvuve eme
xereve ha'e nunga re.
27 Eẽ eovy Pisga yvyty apyte áry, ha'e ema'ẽ
kuaray ijapu'a'ia katy, ipuku-a katy ha'e
oikea katy. Nderexa py rive 'rã rexa,
mba'eta nda'evei kova'e Jordão yakã rovai
re reaxa aguã.
28 Ha'e rami avi Josué pe ndeayvu 'rã rem-
bopy'a guaxu ha'e remombaraetea rupi,
mba'eta ha'e ma oaxa 'rã kova'e kuery
renonde, ojapo 'rã yvy ndee rexa rive
va'ekue py hekoa aguã rami", he'i va'ekue.
29 — Ha'e ramo japytave'i ranhe Bete-Peor
katy'i yvyugua oĩ va'e py.

4

*SENHOR nhe'*ẽ rendua rupi heta va'e
kuery ikuai aguã re Moisés ijayvuague
1 — Aỹ ma Israel kuery, pendu ke ayvu
oeja pyre ha'e 'arandua rupigua re rombo'e
ta va'e. Pejapo ete peikove ha'e peupity
aguã pendeyvyrã SENHOR Penderuete
ome'ẽ va'e.
2 Napemoĩvei 'rã ayvu xee amboaxa va'e
áryve, neĩ napemboivei 'rã guive, SENHOR
Penderuete ojapo uka va'ekue pejapopa
aguã, xee amboaxaa rami ae.
3 Penderexa py ae pexa va'ekue tuuete Baal
re oje'oi va'ekue re SENHOR Penderuete
ojapoague, mba'eta avakue Peor pygua
kuery nguuete Baal re oje'oi va'ekue ma
omokanhymba raka'e penembyte gui.
4 Ha'e rã peẽ kuery SENHOR Penderuete re
pejerovia ete va'e ma pekuavepa aỹ peve.
5 Ne'exa, SENHOR Xeruete omombe'u
ukaague rami vy xee rombo'e ma oayvu
oeja va'ekue ha'e hi'arandua rupigua re,
pendeyvyrã pejopy va'ekue py pendekuai
ma vy ha'e rami ae pendekuai aguã.
6 Pendejee pemoĩ ha'vy pejapo ete aguã,
mba'eta ha'e rami vy pexa uka 'rã
pene'arandua ha'e peiko porã kuaa amboae
regua kuery rembiexa py. Ha'e nunga ayvu
oeja pyre ha'e kuery oendu vy "Anhetẽ ete
kova'e kuery ma hi'arandu ete ha'e ikuai
porã kuaa va'e", he'i 'rã okuapy.
7 Mba'eta mba'e nunga kuery regua tu
heta teĩ nguu ete oguereko SENHOR Nhan-
deruete jajapukai nhavõ nhanepytyvõ va'e
ramigua?
8 Mba'e nunga kuery regua tu heta teĩ
oguereko ayvu oeja pyre ha'e 'arandu
rupigua aỹ penderekorã amboaxa va'e ha'e
javi ramigua?
9 — Ha'e rami avi pereko kuaa pota peẽ ae
pendekuaia ha'e penenhe'ẽ, penderexarai
e'ỹ aguã penderexa py pexa va'ekue-'ekue
re, ha'e pendepy'a gui pemokanhy eme
peikoa pukukue re. Peikuaa uka avi 'rã
pendera'y ha'e peneramymino kuery pe.
10 Pendexarai eme Horebe yvyty re Pen-
deruete renonde pendekuai jave guare re,
xevy SENHOR aipoe'i jave: "Emboatypa ke
kova'e kuery, tojapyxaka xeayvu re, yvy
re ikuaia pukukue re xerenonde ikuai aguã
ojererokyjea rupi, ha'e gua'y kuery voi
ombo'e aguã ha'e rami" he'i va'ekue.
11 Ha'e va'e yvyty yvýry pevaẽ vy pearõmba
pekuapy. Yvyty ma tata raku jekuaa yva
mbyte peve, ha'e gui pytũ vaikue, arai pytũ
guive.
12 Ha'e gui tata mbyte gui SENHOR ijayvu.
Ijayvu nhendu rã pendu va'ekue. Ha'e

rami ete ijayvua pendu va'eri neĩ peteĩve py
ndapexai va'ekue.
13 Pendevy peguarã omombe'u guexeve
guarã, ojapo uka avi dez ayvu ojapo pyrã.
Ha'e va'e ma ombopara mokoĩ itape re.
14 Ha'e va'e jave ae SENHOR xevy penembo'e
uka avi oayvu oeja va'ekue ha'e o'arandu
rupigua re, pendeyvyrã pejopy va'ekue py
pendekuai ma vy pejapopa aguã.
15 Pereko kuaa pota ha'vy penenhe'ẽ,
mba'eta Horebe yvyty re tata mbyte gui
SENHOR Penderuete pendevy ijayvu jave
neĩ teĩgueve ma ndapexai va'ekue,
16 penhemboeko ky'a rei e'ỹ aguã mba'emo
ra'angaa pembojerovia va'erã rive pejapoa
py, ava e'ỹ vy kunha ra'angaa teĩ ae ma,
17 ha'e'ỹ vy mba'emo mymba yvy rupi
ikuai va'e, e'ỹ vy yva guy rupi oveve va'e
ramigua,
18 mymba yvy rupi otyryry va'e, e'ỹ vy pira
yy guýry ikuai va'e voi.
19 Peiko kuaa pota ke, yva re pema'ẽ vy
kuaray, jaxy, jaxy-tata ha'e mba'emo yva re
ojekuaa va'e ha'e javi pexa vy pejekore vy
henonde penenapy'ã re peĩ reve pemboete
e'ỹ aguã, mba'eta ha'e nunga ma SENHOR
Penderuete ae oeja va'ekue yva guýry ha'e
javi regua ikuai va'e peguarã rive.
20 Ha'e rã peẽ kuery ma SENHOR pendejogua
vy penerenoẽmba tata rupa ferro ky'a'oaty,
Egito yvy re pendekuaia gui, ojeupe guarã
ae pendereru, aỹ minha pexaa rami.
21 — Ha'e gui pendekáuxa xevy SENHOR
ivai vy oura xee aaxa e'ỹ aguã yvy porã
Jordão yakã rovai re pendekoarã SENHOR
Penderuete ome'ẽ va'e py.
22 Ha'e rami rã xee ma kova'e tekoa py ae
'rã amano, ndaaxai 'rã Jordão yakã rovai re.
Ha'e rã peẽ kuery ma peaxa 'rã ha'e va'e yvy
porã py penderekoa aguã.
23 Peiko kuaa pota ke penderexarai e'ỹ aguã
SENHOR Penderuete guexeve guarã ojapo
va'ekue gui, pejapo e'ỹ aguã mba'emo
ra'angaa pembojerovia va'erã, ha'e nunga
SENHOR Penderuete ndojapo ukai rire.
24 Mba'eta SENHOR Penderuete ma tata
nhomokanhyarã. Ha'e ma oipota hexe
anho pejerovia.*
25 — Ha'e gui pendera'y ha'e pener-
amymino jevy vy yvy re pendetuja'ipa
ma jave, xapy'a rei penhemboeko ky'aa
rupi pejapo 'rã mba'emo ra'angaa pembo-
jerovia va'erã, ha'e vy SENHOR Penderuete
renonde ha'eve'ỹ va'e pejapo 'rã pendevy
ivai aguã rami,
26 aỹ gui ma yva ha'e yvy opyta peẽ
kuery rekokue moma'endu'aarã, mba'eta
pemanomba voi 'rã pendeyvyrã Jordão
yakã rovai re peaxa vy pejopyague py. Ha'e
py ma ndapeiko pukui 'rã. Ha'e rami 'rãgue
py penemombaa 'rã.
27 Ha'e rami vy SENHOR penemoaĩmba 'rã
amboae regua ikuaia rupi. Mboapy'i ete'i
'rã pekuave, yvy regua kuery ikuaia rupi
SENHOR penemondoukaague rupi.
28 Ha'e py ma penderueterã pembojerovia
'rã avakue rembiapo rive, yvyra ha'e ita
guigua, oexa e'ỹ va'e, oendu e'ỹ va'e, okaru
e'ỹ va'e, neĩ oetũ e'ỹ va'e.
29 Ha'e gui mae ma peka 'rã SENHOR Pen-
deruete, ha'e vy pejou 'rã, penenhe'ẽ ha'e
pendepy'a ha'e javi py ri peka vy.
30 Mba'eta pejexavaia py opaa ára ha'e
nunga ha'e javi pendere ou ramo SENHOR
Penderuete pe pejevy vy penhe'ẽ rendu
nho ramo
31 SENHOR Penderuete napenepytyvõ e'ỹi
'rã, nhomboaxy kuaa va'e vy. Napen-
emomba etei 'rã, ndaexarai 'rã guive oura
reve guexeve guarã peneramoĩ kuery reve
ojapo va'ekue gui.
32 — Aỹ ma peikuaa pota yma peiko e'ỹ
mbove mba'emo oikoague re, mba'eta yvy
re Nhanderuete avakue omoingo guive, yva
guy ha'e javi rupi ndoikoi neĩ noenduai teri
guĩ ramigua.
33 Tyrã pa amongue va'e regua nda'u oendu
ma tata mbyte gui tuuete ijayvu va'e teĩ
okuave teri, peẽ kuery re oikoague rami?
34 Tyrã amongue tuuete nda'u onhembopy'a
ma amboae regua kuery mbyte gui ojeupe
guarã oipe'a aguã, joeko a'ãa py, mba'emo
porã oexa ukaa py, iporã va'e ojapoa py,
joe opu'ãa py, opo oupi vy opo'akaa oexa
ukaa py, opa marã nhomondyipaa py, Egito
yvy re SENHOR Penderuete penembiexarã
ojapoague rami ete?
35 Pendevy ae ha'e nunga oexa uka raka'e,
peikuaa aguã SENHOR ae Penderuete oikoa.
Jipoi amboae, ha'e anho e'ỹ vy.*
36 Yva gui oayvua omonhendu penembo'e
aguã, ha'e yvy re ju oexa uka guata tuvixa

* 4:24 Hebreus 12.29 * 4:35 Marcos 12.32

va'e. Ha'e ramo hata mbyte gui pendu
va'ekue ijayvua.
37 Peneramoĩ kuery ha'e oayvua rupi,
hamymino kuery ju oiporavo vy
penerenoẽmba raka'e Egito yvy gui, ha'e
ae ojekuaa uka opo'akaa ha'e javi py,
38 penerenonde gui oipe'apa aguã amboae
regua pendegui ipo'akapave va'e voi, ha'e
gui pendeyvyrã va'ekue py peru aguã, aỹ
jaexaa rami ae.
39 Ha'e nunga rupi aỹ gui ma peikuaa 'rã,
pendepy'a py peikuaa pota porã 'rã SENHOR
anho Nhanderuete oikoa re, yva re ha'e yvy
re ndoikoi amboae.
40 Pejapopa ha'vy oayvu oeja va'ekue ha'e
ojapo ukaague aỹ xee ju amboaxa va'e, pen-
dekuai porã'i aguã, ha'e pendera'y kuery
ju peẽ ndapeikovei jave, pendeyvyrã SEN-
HOR Penderuete raka'e rã peve guarã ome'ẽ
va'ekue py pendekuai puku aguã — he'i
Moisés.

Números 35.9-15; Deuteronômio 19.1-3

41 Moisés oiporavo mboapy tetã onhemi
atyrã Jordão yakã regua kuaray oua katy
ikuai va'e,
42 ha'e py potae vy e'ỹ oirũ ojuka va'ekue
onhemi aguã, neĩ omotare'ỹ-e'ỹkue py ri
vy, ha'e va'e tetã va'e regua py rei ovaẽ vy
oiko aguã.
43 Ha'e vy Rúben kuery peguarã ma Bezer
tetã oiporavo tekoa e'ỹa py yvypea re oĩ
va'e. Gade kuery pe ma Gileade regua
Ramote tetã oiporavo, ha'e rã Manassés
kuery pe ma Basã regua Golã tetã ju.

Mokoĩgue ma Moisés ijayvu jevyague

Lei oeja pyre Moisés omombe'u porãveague

44 Pova'e lei ma Israel kuery rekorã Moisés
omboaxa va'ekue.
45 Po rami ma mba'emo oikuaa uka pyre,
ayvu oeja pyre ha'e 'arandu rupigua Israel
kuery pe Moisés omombe'u va'ekue Egito
yvy gui oupa jave py,
46 Jordão yakã rovai teri ikuaia re, Bete-
Peor katy'i yvyugua rupi ikuai jave, amor-
reu kuery Hesbom pygua ruvixa Seom oiko
va'ekue yvy re. Ha'e va'e ma Moisés ha'e
Israel kuery ojuka va'ekue Egito yvy gui
oupa ma jave,
47 ha'e ijyvykue guive ojopypa ikuai aguã,
Basã pygua huvixa Ogue yvykue guive.
Ha'e va'e mokoĩve ma amorreu kuery hu-
vixa ikuai va'ekue meme. Ijyvykue ma
Jordão yakã regua kuaray oua katy itui,
48 Arnom yvyugua katy'i Aroer tekoa oĩ va'e
guive, ha'e Siom yvyty peve (ha'e va'e ma
Hermom),
49 Yvy joja reia ha'e javi Jordão yakã regua
kuaray oua katy oĩ va'e, yvy joja reia regua
ye'ẽ rembe peve Pisga yvyty katy'i yvy'ã
guy rupi.

5

Êxodo 20.1-17

1 Ha'e gui Israel kuery Moisés oenoĩmba
vy aipoe'i:

— Israel kuery, pendu ke ayvu oeja pyre
ha'e 'arandu rupigua re pendeapyxa py
xeayvu ramo, peikuaa porã vy pejapopa ete
aguã.
2 Horebe yvyty re nhandekuai jave nhande
kuery reve SENHOR Nhanderuete ojapo
guexeve guarã.
3 Nhaneramoĩ kuery reve'ỹ SENHOR ojapo,
ha'e rã nhande kuery apy aỹ'i jakuave'i teri
va'e reve ae.
4 Nhande kuery nhaendua py ete SENHOR
ijayvu, yvyty áry tata mbyte gui.
5 (Ha'e rami jave ma xee ha'ã va'ekue Nhan-
deruete ha'e peẽ kuery mbyte SENHOR
ijayvua mboaxaarã, mba'eta tata gui pekyje
vy napeẽi yvyty re.) Ha'e gui SENHOR
aipoe'i va'ekue:

6 "Xee ma SENHOR Nderuete Egito yvy
re escravo pendekuai vy pemba'eapo poyi-
ague gui pendepe'a va'ekue.
7 Ndererekoi 'rã nderuete mboae
xerenonde.
8 Nderejapoi 'rã mba'emo ra'angaa
nderueterã, yva re ikuai va'e ra'angaa, yva
guýry yvy re ikuai va'e ramigua, neĩ yvy
guy rupi yy oĩ va'e rupi ikuai va'e ra'angaa
voi.
9 Ha'e nunga neremboetei 'rã, neĩ nerembo-
jeroviai 'rã, mba'eta xee SENHOR Nderuete
ma aipota xere anho pejerovia, mba'eta
aju vy ambopaga 'rã xere nda'ija'ei va'e
reko vaiague re, tuu kuery, ta'y kuery,
hamymino ha'e hamymino jevy kuery
ikuaia peve.
10 Ha'e rã amongue xerayvu vy ajapo
ukaague rami ikuai va'e ma amboaxy 'rã
mil-kue hamymino kuery ikuai peve.

11 “Ndeayvu rive eme SENHOR Nderuete
rery rupi, mba'eta SENHOR nomboeko porãi
'rã hery rupi ijayvu rive va'ekue.
12 “Nema'endu'a ke sábado ára py
iky'a e'ỹ va'erã remboete aguã, SENHOR
Nderuete ojapo ukaague rami vy.
13 Mboapy meme ára re 'rã remba'eapo, ha'e
rejapopa 'rã rejapo va'erã va'ekue ha'e javi.
14 Ha'e rã sete-a ára ma sábado SENHOR
Nderuete pegua ára. Neremba'eapoi 'rã
mba'eve py, ndera'y, nderajy, nerembiguai
avakue ha'e kunhague, nerymba vaka,
mburika'i, neĩ peteĩve nerymba, neĩ mom-
byrygua kuery ndero py removaẽ va'ekue
voi, nerembiguai kuery voi ndee rami avi
topytu'u.
15 Mba'eta nema'endu'a Egito yvy re es-
cravo reiko jave ha'e gui SENHOR Nderuete
ndepe'aague re, opo oupi vy opo'akaa oexa
ukaa py. Ha'e rami rire SENHOR Nderuete
omboete uka sábado ára.
16 “Remboete 'rã nderu ha'e ndexy, SEN-
HOR Nderuete ojapo ukaague rami, reikove
puku ha'e reiko porã aguã ndeyvyrã SEN-
HOR Nderuete ome'ẽ va'ekue py.*
17 “Ejojuka eme.*
18 “Ndetavy eme.*
19 “Nemonda eme.*
20 “Ndeayvu rive eme neirũ re.
21 “Emoaruã eme neirũ ra'yxy. Emoaruã
eme neirũ ro, neĩ imba'ety, hembiguai
ava neĩ kunha, hymba vaka neĩ mburika'i,
neĩ mba'eve neirũ mba'e rei-rei oguereko
va'e.”*

Êxodo 20.18-21, 31.18

22 — Ha'e va'e ayvu rupi ma pendeaty
va'e kuery pe SENHOR ijayvu raka'e yvyty
oĩa gui. Tata ha'e arai pytũ mbyte gui
onhendu atã. Ha'e va'e rire nda'ijayvuve
jevyi. Mokoĩ itape re omboparapa ma rire
ome'ẽ xevy.
23 Yvyty tata ojopeayi teri reve arai pytũa
gui ijayvu rã pendu vy penhemboja xere,
peteĩ-teĩ regua akã ha'e nhomongeta va'ety
kuery.
24 Ha'e vy aipopeje va'ekue xevy: “Apy
ma SENHOR Nhanderuete orevy oexa uka
opo'akaa ha'e imarã e'ỹ va'ea. Roendu
guive tata mbyte gui ijayvu rã. Aỹ roexa
rã Nhanderuete ndee ava reiko va'e reve
ijayvu teĩ reikove teri.
25 Ha'vy aỹ, mba'e re tu romanomba ta?
Mba'eta peva'e tata tuvixa va'e oremokan-
hymba 'rã. SENHOR Nhanderuete ayvu
roenduve tema ri vy romanomba 'rã.
26 Mba'eta mava'e ava nda'u SENHOR Nhan-
deruete oikove va'e tata mbyte gui ijayvu
rã oexa teĩ oikove 'rã, nhande kuery jaexaa
rami?
27 Enhemboja ndee, ha'e endu SENHOR
Nhanderuete mba'e he'ia. Ha'e gui orevy ju
remombe'upa 'rã SENHOR ijayvuague. Ha'e
ramo roendu vy rojapopa 'rã”, peje va'ekue.
28 Ha'e rami xevy pendeayvu rã SENHOR
oendu vy aipoe'i xevy: “Xee aendu heta
va'e kuery ndevy pe ijayvu rã. Ha'e kuery
ha'evea rami meme ijayvu.
29 Ha'e kuery py'a re oĩ ete 'rãgue xerenonde
ojererokyjea rupi ikuai aguã, ha'e ajapo uka
va'e ha'e javi rupi, ha'e kuery ikuai porã
aguã, ta'y kuery voi, raka'e rã peve guarã!
30 Tereo ha'vy, ha'e kuery pe ‘Tapeopa ju
pendero katy’, 're.
31 Ha'e rã ndee ma repytave ju 'rã apy
xereve. Ha'e rã xee amombe'uve 'rã ajapo
uka va'e, xeayvu ha'e aipota va'e ha'e javi.
Ha'e va'e re ma ndee rembo'e 'rã ha'e kuery
oyvyrã ame'ẽ va'e py ikuai jave ojapopa
aguã rami”, he'i va'ekue SENHOR.
32 Ha'e nunga rupi pejapopa pota 'rã SEN-
HOR Penderuete ojapo uka va'ekue. Ha'e
ramia gui pejepe'a eme peiporu kuaa katy,
neĩ peiporu kuaa e'ỹa katy.
33 SENHOR Penderuete ojapo uka va'e ha'e
javi rupi pendekuai, pendekuai porã ha'e
peiko pukuve aguã pendeyvyrã pejopy
aguã va'e re.

6

*“Nhanhe'*ẽ rendu aguã ae lei oeja”,
he'iague
1 — Kova'e ayvu ma SENHOR Penderuete
ojapo uka va'ekue, 'arandua rupigua ha'e
oipotaa reve, ha'e va'e re penhembo'e vy
pejapo ete aguã yvy re pendekuai ma vy,
2 SENHOR Penderuete renonde pejererok-
yjea rupi pendekuai aguã, 'arandua rupigua
ha'e oayvua ojapo uka va'e xee amboaxa
rã peẽ ha'e pendera'y kuery, ha'e

* 5:16 Mateus 15.4, Marcos 7.10, Efésios 6.2-3 * 5:17 Mateus 5.21, Romanos 13.9, Tiago 2.11 * 5:18 Mateus 5.27, Romanos 13.9, Tiago 2.11 * 5:19 Romanos 13.9 * 5:21 Romanos 7.7, 13.9

peneramymino kuery voi ikuaia pukukue
reguarã, peiko pukuve aguã.
3 Ha'e nunga rupi pendu ke Israel kuery,
peikuaa pota ha'e pejapo ete aguã, pen-
dekuai porã ha'e penderetave ete aguã
pendeyvy kamby ha'e ei oata e'ỹa py, SEN-
HOR peneramoĩ kuery ruete aipoe'iague
rami vy.
4 Pendu ke, Israel kuery. Peteĩ'i oiko SEN-
HOR, SENHOR Nhanderuete ae.*
5 Ha'e nunga rupi peayvu 'rã SENHOR Pen-
deruete pendepy'a, penenhe'ẽ ha'e penem-
baraetea ha'e javi py.*
6 Kova'e ayvu aỹ amombe'u va'e ma pemoĩ
'rã pendepy'a re.
7 Ha'e va'e rupi pembo'e 'rã pendera'y
kuery. Ha'e va'e rupi avi 'rã pendeayvu
pekuapy pendero py, tape rupi peikoa py,
penheno ha'e pevy ju ma vy guive.
8 Ha'e va'e re penemoma'endu'aarã pejokua
'rã imoiny pendepo re, ha'e penderova re
penderexa mbyte py.
9 Pembopara avi 'rã pendero rokẽ áry, ha'e
okẽ re.
10 — Ha'e gui SENHOR Penderuete pener-
amoĩ Abraão, Isaque ha'e Jacó pe ouraague
rami vy pendeyvyrã va'e py pendereraa ma
rire pendepo py omboaxa 'rã tetã tuvixa
ha'e iporã va'e peẽ kuery pejapo va'ekue'ỹ,
11 ha'e gui oo opa mba'e porã oĩa pemonyẽ
va'ekue'ỹ, ha'e yguarã pejo'o va'ekue'ỹ,
uvaty ha'e oliveira ty penhotỹ va'ekue'ỹ.
Ha'e va'e gui pe'u vy penevyatãmba ma vy
12 penheangu penderexarai e'ỹ aguã
SENHOR, Egito yvy re escravo peiko vy
pemba'eapo poyiague gui pendepe'a
va'ekue gui.
13 SENHOR Penderuete renonde pejererok-
yjea rupi 'rã peiko, ixupe ae 'rã pendekuai,
hery rupi anho 'rã peura.
14 Peiko eme amboae tuuete ramigua pe,
neĩ teĩve yvy regua kuery pendeyvýry ikuai
va'e ruete pe,
15 mba'eta SENHOR Penderuete penembyte
oiko va'e oipota hexe anho pejerovia. Ha'e
rami e'ỹ rã SENHOR Penderuete poxya pen-
derovai hendy vy penemomba 'rã yvy áry
gui.
16 Peko a'ã eme SENHOR Penderuete, Massá
py peko a'ãague rami.*
17 Pejapo ete 'rã SENHOR Penderuete ojapo
uka va'ekue, ayvu ha'e 'arandua rupigua
ha'e ojapo uka va'ekue ha'e javi.
18 SENHOR renonde rupi pejapo 'rã ha'eve
va'e ha'e iporã va'e anho, pendekuai porã
aguã, ha'e yvy porã re pendekoa aguã, SEN-
HOR peneramoĩ kuery pe oura reve ome'ẽ
aguã re ijayvuague py ae,
19 ha'e penerenonde gui pendovaigua kuery
SENHOR oipe'apa aguã aipoe'iague rami.
20 — Raka'eve rã ndera'y kuery oporandu
'rã ndevy. Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Mba'erã
tu ayvu 'arandua rupigua ha'e oipotaa SEN-
HOR Nhanderuete oeja raka'e nhandevy?"
he'i ramo
21 rembovai 'rã ndera'y kuery pe: "Egito yvy
re Faraó pegua escravo orekuai va'ekue ri
teĩ SENHOR opo'akaa rupi orepe'apa ha'e
gui.
22 Roexaa py SENHOR ojapo karamboae
mba'emo kuaa ukaarã ha'e nhomondyi-
paarã tuvixa ete va'e nhomongyjea rupi,
Faraó rovai, hoo pygua kuery ha'e Egito
pygua kuery ha'e javi rovai.
23 Ha'e rami vy ha'e gui orepe'a orereru aguã
kova'e yvy nhaneramoĩ kuery pe oura reve
nhanderekoarã ome'ẽ aguã re ijayvuague
py.
24 SENHOR ijayvu avi kova'e ayvu oeja
va'ekue ha'e javi jajapopa ete aguã, ha'e
henonde jajererokyjea rupi nhandekuai
aguã, raka'e rã peve nhanemoingo porã
ha'e nhanemoingove aguã, aỹ peve ojapoa
rami ae.
25 Ha'e gui SENHOR Nhanderuete renonde
kova'e ayvu ojapo uka va'ekue ha'e javi
ri jajapo ramo aipoe'iague rami ae, ha'e
nunga oĩ 'rã nhandereko porãrã", 're 'rã.

7

Êxodo 34.10-17

1 — SENHOR Penderuete pendereru 'rã
pendeyvyrã py penderekoa aguã, ha'e
penerenonde gui oipe'a reta 'rã yvy regua:
heteu kuery, girgaseu, amorreu, cananeu,
ferezeu, heveu ha'e jebuseu kuery, sete
regua 'rã oipe'a pendegui hetave ha'e im-
baraetekueve va'e teĩ.
2 Ha'e va'e kuery ma SENHOR Penderuete
omboaxapa 'rã pendepo py. Ha'e ramo
pemomba katuĩ'i 'rã. Ha'e kuery reve

* 6:4 Marcos 12.29,32 * 6:5 Mateus 22.37, Marcos 12.30,33, Lucas 10.27 * 6:16 Kova'e ayvu rupi Jesus ombovai anha omoangeko rã (Mateus 4.7,10, Lucas 4.8,12).

ndapejapoi 'rã peteĩ rami pendekuai aguã,
napemboaxyi 'rã guive.
3 Neĩ napemendai 'rã ha'e va'e regua kuery
reve. Ta'y kuery re napemomendai 'rã pen-
derajy kuery, tajy kuery ma voi ndaperui
'rã pendera'y kuery re omenda va'erã.
4 Mba'eta ha'e kuery ojapo 'rã pendera'y
kuery xegui ojepe'a aguã rami, amboae
tuuete ramigua kuery pe ju ikuai aguã. Ha'e
ramo penderovai SENHOR poxya hendy vy
penemomba vyvoi 'rã.
5 Ha'e rami 'rãgue py po rami 'rã pejapo
ha'e kuery re: Peitypa 'rã altar ha'e kuery
ojapo va'ekue, pemopẽmba 'rã ita omopu'ã
va'ekue, peake'o 'rã yvyra ta'angaarã
omopu'ã va'ekue, ha'e gui peapypa 'rã
mba'emo ra'angaarã ojapo va'ekue.

6 — Mba'eta peẽ kuery ma SENHOR Pen-
deruete pegua iky'a e'ỹ va'e pendekuai.
Yvy regua ha'e javi gui SENHOR Penderuete
pendeporavo ojeupe guarã.
7 Amboae regua gui penderetave va'e ramo
e'ỹ guive SENHOR penderayvu vy pende-
poravo, mba'eta yvy regua ha'e javi gui
mboapy'ive va'e peiko.
8 Ha'e rami 'rãgue py SENHOR penderayvu
ete vy rive pendepe'a opo'akaa rupi, ha'e
peneramoĩ kuery pe oura reve ijayvuague
ojapo vy. Ha'e vy ae penderepy escravo
peiko vy pemba'eapo poyia gui, ha'e Egito
pygua huvixa Faraó po'akaa gui.
9 Ha'e nunga rupi peikuaa pota SENHOR
Penderuete anho Nhanderuete oikoa re.
Nhanderuete ojeroviapy va'e vy guexeve
guarã ojapo va'ekue rupi ae 'rã oiko
nhanemboaxya rupi, jayvua rupi ojapo
uka va'e jajapo va'e kuery pe, mil-kue
nhaneramymino ikuai jevy-jevy va'e pe
guive.
10 Ha'e rã hexe nda'ija'ei va'e kuery ma ha'e
ombopaga 'rã omokanhymba peve. Ndarei
'rã hexe nda'ija'ei va'e re oikuaa pota vy
ombopaga vyvoi aguã.
11 Ha'e nunga rupi pejapopa 'rã ojapo uka
va'ekue, ayvu ha'e 'arandua rupigua kova'e
ára gui pendevy amboaxa va'e.

Levítico 26.3-13; Deuteronômio 28.1-14

12 — Pova'e 'arandua rupigua pendu vy
pemoĩ porã ha'e pejapo ete ri ramo SENHOR
Penderuete oiko 'rã guexeve guarã pen-
eramoĩ kuery pe oura reve ojapo va'ekue
rami.
13 Ha'e rami vy penderayvua rupi pen-
emoingo porã ha'e penemboetave 'rã her-
avy. Omoingo porã avi 'rã pendera'y kuery,
ha'e pendeyvy re mba'emo aju oiko va'e,
mba'emo ra'yĩ, vinho, azeite, ha'e pen-
erymba vaka ha'e vexa'i ra'y kuery, yvy
peneramoĩ kuery pe oura reve ome'ẽ aguã
re ijayvuague py ae.
14 Yvy regua ikuai va'e ha'e javi gui pen-
emoingo porãve 'rã. Ha'e ramo pendekuaia
py ndoikoi 'rã avakue ta'y e'ỹ va'erã, kun-
hague imemby e'ỹ va'erã, neĩ penerymba
kuery regua ma voi.
15 Pendegui SENHOR oipe'apa 'rã opa
marãgua mba'eaxy. Peẽ kuery re nomoĩ 'rã
mba'eaxy vaikue Egito yvy re pexa va'ekue
ramigua. Ha'e nunga ma pendere ija'e'ỹ
va'e kuery ha'e javi re 'rã omoĩ.
16 Pemomba 'rã ha'e javi regua pendepo
py SENHOR Penderuete omboaxa va'ekue.
Ha'e kuery re pema'ẽ teĩ pemboaxy eme,
peiko eme guive ha'e kuery pegua tuuete
pe, mba'eta ha'e rami rã pendereity 'rã.

17 — Xapy'a rei aipopeje 'rã pendepy'a py:
"Kova'e yvy regua kuery ma nhande kuery
gui hetave ramo mba'exa tu jaipe'a 'rã?"
peje teĩ
18 pekyje eme ha'e kuery gui. Pen-
ema'endu'a tema Faraó re SENHOR
Penderuete ojapo va'ekue re, ha'e Egito
yvy ha'e javi rupi
19 mba'emo tuvixa ete va'e pexaa py ojapo
va'ekue re, hexa pyrã ha'e mba'emo porã
ete ojapo va'ekue re, mba'eta SENHOR Pen-
deruete opo oupi vy opo'akaa oexa uka reve
penerenoẽ ha'e gui. Ha'ekue rami ae ju 'rã
ojapo yvy regua pekyjea va'e kuery ha'e javi
re.
20 Ha'e kuery mbyte rupi SENHOR Pen-
deruete ombou avi 'rã kavy guaxu, pen-
degui nonhai vy onhemi va'e ndaekorãvei
pavẽ peve.
21 Ha'e nunga rupi penhemondyipa rei
eme ha'e kuery pexa vy, mba'eta penem-
byte SENHOR Penderuete oĩ, Nhanderuete
ipo'akapa ha'e okyjevepy va'e ae.
22 Ha'e rami avi mbeguei'i rupi anho 'rã
SENHOR Penderuete oipe'a 'rã kova'e kuery
regua penerenonde gui. Napemomba vyvoi
'rã, penderovai guarã mymba inharõ va'e
hetave oje'oivy e'ỹ aguã.
23 Ha'e rami avi pendepo py SENHOR Pen-
deruete omboaxapa 'rãe, nda'evei reive

va'e ojapo vy omomba peve.
24 Pendepo py omboaxa avi 'rã huvixa kuery,
ha'e ramo pejapo aguã yva guy rupi ha'e
kuery rery na'ima'endu'aavei aguã rami.
Avave rei nda'ipo'akaai 'rã pendere, pe-
momba peve.
25 Ha'e kuery ruete ra'angaa ma peapypa
'rã tata py. Prata ha'e ouro ha'e nunga
onhovãague re voi pepena rei eme, peraa
eme penemba'erã, ha'e va'e py pe'a e'ỹ
aguã. Mba'eta ha'e nunga ma SENHOR
Penderuete pe rã ojeguarupy.
26 Ha'e nunga rupi peru eme ojeguarupy
penderopy guarã, ayvu vaipy peẽ voi peiko
e'ỹ aguã ha'e nunga rami ae. Ha'e nunga
ha'e javi pejou vai ha'e pembojeguaru ete
'rã, ayvu vaipy meme ramo.

8

SENHOR opena porãague re ima'endu'a aguã regua

1 — Peikuaa pota ke ojapo uka pyre aỹ am-
boaxa va'e pejapopa ete aguã, peikove ha'e
penderetave aguã. Ha'e gui yvy SENHOR
penamoĩ kuery pe oura reve ome'ẽ aguã re
ijayvuague py pevaẽ vy pendekuai aguã.
2 Penema'endu'a ke tape rupi SENHOR Pen-
deruete pendereraa ague ha'e javi re.
Quarenta ma'etỹ re pendereraa tekoa e'ỹa
rupi penemo'yvyĩ'i aguã pendereko a'ã vy,
pendepy'a re oĩ va'e oikuaa aguã, xapy'a rei
ojapo uka va'e rupi pa pendekuai tyrã pa
any.
3 Ha'e rami vy penemo'yvyĩ'ia rupi ojapo
pendekaruai aguã rami. Ha'e gui maná re ju
penemongaru, ha'e nunga pexa va'ekue'ỹ
teri, neĩ penderu kuery ma voi oikuaa
va'ekue'ỹ. Ha'e ramigua ome'ẽ pendevy
oikuaa uka aguã mbojape re anho e'ỹ
avakue oikoa. Ha'e rã SENHOR ayvu ha'e
javi re 'rã avakue oiko.*
4 Pendeao penhemondea va'e voi
nda'ivaipai raka'e, pendepy ma voi
nda'irurupai, quarenta ma'etỹ pukukue re
teĩ.
5 Ha'e nunga rupi peikuaa pota peneku-
raxõ py, mba'eta avakue gua'y kuery
omo'arandua rami avi SENHOR Penderuete
penemo'arandu herekovy.
6 Pendekuai SENHOR Penderuete ojapo uka
va'ekue rupi ete, gueko oeja va'ekue rupi ae
peiko aguã henonde pejererokyjea rupi.
7 Mba'eta SENHOR Penderuete pendereraa
'rã yvy porãa py, yakã ikuaia, yvu, yvu typy
va'e guive yvyugua ha'e yvyty áry gui oxyry
oiny va'e,
8 yvy trigo ha'e cevada oiko porãa, uva,
figo ha'e romã'a oiko porãa guive, ha'e gui
oliveira, azeite ha'e ei ikuaia.
9 Ha'e va'e yvy re ma tembi'u oata aguã rami
e'ỹ 'rã pe'u, mba'eve rei ndoatavei ma 'rã
ha'e py. Yvy re ita ikuai va'e py ferro oĩ,
ha'e yvyty ikuai va'e gui ma penoẽ 'rã overa
va'e.
10 Pekaru vy penevyatãmba 'rã, ha'e vy
perovy'a 'rã SENHOR Penderuete yvy porã
pendevy ome'ẽague re.

11 — Ha'e rami avi penheangu, pen-
derexarai eme SENHOR Penderuete re, ha'e
ojapo uka va'ekue ndapejapo e'ỹi aguã,
'arandua rupigua ha'e ayvu oeja va'ekue,
pendevy aỹ amboaxa va'e ae.
12 Ha'e rami pekarupa vy penevyatãmba ma
rire teĩ, oo porã pejapo vy ha'e va'e py peĩ
ma rire,
13 penerymba vaka ha'e vexa'i kuery hetave
ma rire, ha'e penemba'e prata ha'e ouro voi
ndoatavei aguã rami rire teĩ
14 xapy'a rei pendepy'a py pendeyvate rei
vy penderexarai 'rã SENHOR Penderuete re,
Egito yvy re escravo peiko vy pemba'eapo
poyiague gui penerenoẽ va'ekue ri,
15 ha'e gui tekoa e'ỹa tuvixa ha'e ijavaete
va'e rupi pendereraa herekovy va'ekue ri
mboi inharõ ete va'e ikuaia rupi, japeuxa
popia va'e ha'e yvy pirua yy ikuai e'ỹa
rupi. Ha'e gui pendevy itaova gui yy omoẽ
va'ekue,
16 ha'e tekoa e'ỹa rupi penemongaru
va'ekue maná penderu kuery oikuaa
va'ekue'ỹ re, penemo'yvyĩ'i vy pendereko
a'ã aguã, ha'e gui opaa py penemoingo porã
aguã.
17 Ha'e nunga rupi pendepy'a py "Xepo'akaa
ha'e xejyva mbaraetea py ae arekopa", peje
eme.
18 Ha'e rami 'rãgue py penema'endu'a
SENHOR Penderuete re, mba'eta ha'e ae
penemombaraete mba'emo pejoupa aguã
rami, ha'e rami pendevy pe ojapo guexeve

* 8:3 Kova'e ayvu rupi Jesus ombovai anha omoangeko rã (Mateus 4.4, Lucas 4.4).

guarã peneramoĩ kuery pe oura reve ojapo
va'ekue ojeupity aguã, aỹ pexaa rami.
19 Mba'eta SENHOR Penderuete re pen-
derexarai ri vy amboae tuuete kuery re peo
vy ha'e kuery pemboetea rupi ju pendekuai
ramo aỹ ma'ẽ, penderovai xeayvu pekan-
hymba aguã re.
20 Ha'e javi regua penerenonde gui SENHOR
omombaague rami pekanhymba avi 'rã,
SENHOR Penderuete napenhe'ẽ rendu potai
rire.

9

SENHOR Israel kuery oipytyvõague re Moisés omoma'endu'aague

1 — Pendu ke, Israel kuery. Aỹ peaxa
'rã Jordão yakã, amboae regua kuery pen-
degui hetave ha'e imbaraeteve va'e re pen-
depo'aka aguã katy. Hetã ikuai va'e ma
tuvixa ha'e yva peve ikorapa va'e.
2 Ha'e kuery ma heta ha'e yvateve va'e,
Enaque ra'y kuery ae. Ha'e va'e kuery reko
ma pendua ae ma, "Mava'e 'rã tu ipo'aka
Enaque ra'y kuery re?" 'ea ramo.
3 Ha'e nunga rupi aỹ peikuaa pota,
mba'eta SENHOR Penderuete ae oaxa 'rã
penerenonde rupi. Tata nhomokanhyarã
rami 'rã omomba ha'e oitypa penerenonde
rupi. Ha'e rami rã peipe'a ha'e pemokan-
hymba vyvoi 'rã, SENHOR ijayvuague rami
vy.
4 — Ha'e nunga rupi penerenonde gui
SENHOR Penderuete oipe'apa ma ramo
aipopeje eme pendepy'a py: "Xereko porã
ramo ae SENHOR xereru kova'e yvy re
xerekoa aguã", peje eme. Mba'eta kova'e
yvy regua kuery heko vai ramo SENHOR
oipe'apa 'rã penerenonde gui.
5 Pendereko porãa re e'ỹ ta'vy, neĩ pen-
depy'a py iporã va'e oĩa re e'ỹ guive yvy
re pendekoa aguã pevaẽ 'rã. Kova'e yvy
regua kuery reko vaia re rima SENHOR
Penderuete oipe'apa 'rã penerenonde gui,
ojapo aguã peneramoĩ kuery pe oura reve
ijayvuague ojeupity aguã, Abraão, Isaque
ha'e Jacó pe.

Êxodo 32.1-20

6 — Ha'e nunga rupi peikuaa pota ke,
mba'eta pendereko porãa re e'ỹ SENHOR
Penderuete ome'ẽ kova'e yvy porã pen-
dekuai aguã, mba'eta peẽ kuery ma pe-
neakã ratãgue ae.
7 Penema'endu'a tema, pendexarai eme
tekoa e'ỹa rupi SENHOR Penderuete pem-
bopoxyague re. Egito yvy gui peopaa ára
guive apy pevaẽmba peve pepu'ãmba reia
rupi pendekuai SENHOR rovai.
8 Horebe yvyty re pendekuai jave SENHOR
pembopoxy rei ramo penderovai ipoxya
hendy va'ekue penemomba aguã.
9 Mba'eta xee ma yvyty áry aa va'ekue itape
ajopy aguã, guexeve guarã SENHOR pen-
dereve ojapo va'ekue oĩa. Yvyty áry ma
quarenta ára ha'e pytũ re aiko mbojape
ha'u e'ỹ re, neĩ yy ay'u e'ỹ re.
10 Ha'e ramo xevy pe SENHOR ome'ẽ mokoĩ
itape Nhanderuete okuã py ae ombopara
va'ekue. Ha'e va'e re oĩ ayvu pendevy guarã
SENHOR yvyty áry omombe'u va'ekue ha'e
javi, tata mbyte oĩa gui, peẽ kuery ha'e javi
pendeatypa pekuapy jave.
11 Ha'e gui quarenta ára ha'e quarenta pytũa
py ma SENHOR ome'ẽ xevy mokoĩ itape
ipara va'e, guexeve guarã ojapo va'ekue oĩa.
12 Ha'e vy SENHOR aipoe'i xevy: "Epu'ã ju
ke, eguejy pojava apy gui, mba'eta nde-
vygua kuery Egito yvy gui reru va'ekue
onhemongy'apa ma oje'oivy. Are e'ỹ'i
re ojepe'apa ma ha'e kuery rekorã aeja
va'ekue gui, mba'emo ryku gui rive ngu-
uete ra'angaarã ojapo vy", he'i va'ekue.
13 — Xevy pe SENHOR ijayvuve ju vy
aipoe'i: "Kova'e kuery xee aexa rã inhakã
ratã ete okuapy.
14 Tamomba ete, yva guy ha'e javi rupi gui
hery amboguepa aguã. Ha'e gui ma ndegui
ju amoingo 'rã peteĩ regua ha'e kuery gui
imbaraetekueve ha'e hetave va'erã", he'i
va'ekue xevy
15 Ha'e ramo ajere vy aguejy yvyty gui. Ha'e
ramo yvyty ojopeayi oiny tata gui. Xepo
py araa mokoĩ itape guexeve guarã ojapo
va'ekue oĩa.
16 Ha'e gui ama'ẽ rã pejejavypa rei ra'e SEN-
HOR Penderuete rovai. Ha'e rami vy pen-
derueterã mba'emo ryku gui pejapo ra'e
peteĩ vaka ra'y ra'angaa rive. Are e'ỹ'i
re pejepe'apa penderekorã SENHOR oeja
va'ekue gui.
17 Ha'e ramo mokoĩ itape areko va'e
amombo xepo gui, ha'e vy pexaa py
amboa'ypa.
18 — Ha'e gui teĩgue ju quarenta ára ha'e
quarenta pytũ re aiko SENHOR renonde py

jypy guare rami. Xerenapy'ã re aĩ, mbojape nda'ui neĩ yy ma voi nday'ui pejejavya ha'e javi re vy, mba'eta SENHOR oexaa py mba'emo vai ete pejapo ipoxy aguã rami.
19 Xee voi akyje va'ekue SENHOR penemomba aguã rami ipoxy etea gui. Ha'e rami teĩ peteĩgue ju SENHOR oendu xeayvua.*
20 Arão pe voi SENHOR ipoxy raxa va'ekue omomba aguã rami. Ha'e rami teĩ ha'e va'e jave py Arão re voi ajerure.
21 Ha'e rami vy pejejavya rupi vaka ra'y ra'angaa pejapo va'ekue ajopy vy apypa, ha'e gui amou'ũmba porã iku'ipa peve. Iku'ikue ma yakã yvyty gui oxyry oiny va'e py amombo.

22 — Ha'e gui Taberá py, Massá ha'e Quibrote-Hataavá py ju pejapo SENHOR ipoxy ete aguã rami.
23 Cades-Barnéia gui SENHOR penemondouka vy aipoe'i: "Tapeo, ha'e penderekoa yvy pendevy ame'ẽ va'e py", he'i ramo ndapejapoxei raka'e SENHOR Penderuete ijayvuague. Ndaperoviai vy napenhe'ẽ rendui.
24 Ha'e rami vy SENHOR rovai pepu'ã rei va'e ae tema roexa ypya ára guive ma voi.

Êxodo 32.11-14,30-35

25 — SENHOR renonde py ajero'a ainy, ha'e quarenta ára ha'e quarenta pytũ re xetui, pendevy SENHOR "Amomba 'rã" he'i rire.
26 Ha'e vy SENHOR pe ajerure vy aipoa'e: "Ah SENHOR Oreruete! Emomba eme ndevygua kuery, ndejeupe guarã ae nembaraetea rupi repy vy Egito yvy gui ndepo'akaa rupi renoẽmba va'ekue.
27 Nderexarai eme nerembiguai kuery Abraão, Isaque ha'e Jacó re. Eikuaa pota eme kova'e kuery inhakã atãa re, neĩ heko vaia re, neĩ ojejavy okuapya re.
28 Ha'e rami Egito yvy orerenoẽague pygua kuery aipoe'i e'ỹ aguã: 'Ha'e kuery rima SENHOR ndogueraa reguai yvy ijayvuague py. Ha'e kuery re ha'e nda'ija'evei vy ae rima oguenoẽmba raka'e tekoa e'ỹa py ojukapa aguã', he'i okuapy e'ỹ aguã.
29 Ha'e rami avi ha'e kuery ma ndevygua ae, ndevy guarã ae renoẽmba raka'e ndepo'aka etea rupi, ha'e ndepo reupi reve", ha'e va'ekue SENHOR pe.

* 9:19 Hebreus 12.21

10

Mokoĩguea itape re lei omboparaague

1 — Ha'e va'e jave py SENHOR aipoe'i xevy: "Mokoĩ itape ju ke emoatyrõ jypy guare rami guarã. Ha'e vy eju ju xea katy yvyty áry. Ejapo avi peteĩ hyru yvyra gui.
2 Ha'e gui mokoĩ itape re xee ambopara 'rã jypygua remopẽmba va'ekue re oĩague rami. Ha'e ramo remboyru 'rã hyrurã rejapo va'ekue py", he'i xevy.
3 Ha'e rami rã peteĩ hyru yvyra acácia guigua ajapo, ha'e mokoĩ itape amoatyrõ jypy guare rami guarã. Ha'e gui aẽ avy yvyty re mokoĩve itape xepo py araa reve.
4 Ha'e gui itape re SENHOR jypy iparaague rami ju ombopara dez ayvu ojapo uka va'e, pendeatya ára py yvyty áry tata oĩ va'e mbyte gui omombe'u ypy va'ekue rami ae. Ha'e rami vy SENHOR omboaxa xevy.
5 Ha'e ramo ajere vy yvyty gui aguejy ju. Itape ma amboyru hyrurã ajapo va'ekue py. Ha'e va'e py ae opyta, xevy SENHOR ojapo ukaague rami vy.

Levi kuery regua oiporavoague

6 — Ha'e gui ma Israel kuery oje'oipa Beerote-Bene-Jaacã gui Mosera katy ju oo aguã. Ha'e py ma Arão omano, ha'e ramo onhono porãa ha'e pyve. Hekovia ta'y Eleazar ju oĩ sacerdote.
7 Ha'e va'e gui ma oje'oi ju Gudgoda katy, ha'e Gudgoda gui ma Jotbatá katy ju oje'oi. Ha'e va'e yvy re ma yakã'i ikuai rei.
8 Ha'e va'e jave py SENHOR oiporavo Levi ramymino kuery ogueraa aguã hyru SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue oĩa, SENHOR renonde ikuai aguã, ixupe omba'eapo, ha'e hery rupi jogueroayvu porã aguã, aỹ peve guarã ae.
9 Ha'e rami rire Levi kuery ndoguerekoi ae tema oyvyrã guyke'y kuery reve. SENHOR ae oiko ha'e kuery mba'erã, SENHOR Penderuete ijayvuague rami vy.

10 — Ha'e gui jypy'i guare rami aiko tema yvyty re, quarenta ára ha'e pytũ re. Ha'e ramo xeayvua peteĩgue ju SENHOR oendu, napenemombaxei.
11 Ha'e gui SENHOR aipoe'i xevy: "Epu'ã ke, tereo ju heta va'e kuery renonde rupi, yvy peneramoĩ kuery pe aura reve ame'ẽ aguã re xeayvuague py ha'e kuery ovaẽ vy ikuai aguã."

*Onhe'*ẽ rendu aguã regua

12 — Ha'e nunga rupi Israel kuery, mba'e
nunga tu SENHOR oipota pejapo? SEN-
HOR Penderuete renonde pejererokyjea
rupi pendekuai aguã anho, heko rupi pen-
dekuai, SENHOR Penderuete peayvu ha'e
ixupe peiko aguã SENHOR pendepy'a ha'e
penenhe'ẽ ha'e javi py,
13 ha'e pejapopa aguã SENHOR ojapo uka va'e
ha'e oayvu oeja va'ekue, aỹ pẽvy amboaxa
va'e, ha'e rami vy pendekuai porã aguã.
14 Ma'ẽ, yva ha'e yvate rupi yva oĩ va'e ma
SENHOR Penderuete mba'e meme, yvy ha'e
hexe ikuai va'e ha'e javi guive.
15 Ha'e rami avi peneramoĩ kuery SENHOR
oayvu etea rupi omboaxy rire peẽ kuery
ha'e kuery ramymino pendekuai va'e ju
ojeupe guarã pendeporavo ha'e javi regua
gui, aỹ pexaa rami.
16 Ha'e nunga rupi penekuraxõ gui pemboi
mba'emo vai oĩ va'e, ha'e pendekuaive eme
peneakã ratãa rupi.
17 Mba'eta SENHOR Penderuete ma tuuete
ikuai va'e ruete, ha'e senhor ikuai va'e SEN-
HOR, Nhanderuete yvateve va'e, ipo'akapa
ha'e okyjevepy va'e. Ha'e ma peteĩ rive
joegui oayvuve va'e'ỹ, neĩ ome'ẽmby ndo-
jopyi 'rã guive ha'eve'ỹa rami joguereko
aguã.
18 Ha'evea rami 'rã oguereko tyre'ỹ ha'e
imeve'ỹ va'e, oayvu avi amboae regua
kuery, ha'e kuery pe tembi'u ha'e ijaorã
ojou uka vy.
19 Ha'e nunga rupi peẽ avi peayvu 'rã am-
boae regua, mba'eta peẽ kuery voi amboae
regua pendekuai va'ekue Egito yvy re peiko
jave.
20 Ha'e gui SENHOR Penderuete renonde
pendekuai 'rã pejererokyjea rupi. Ixupe ae
'rã peiko, hexe ae penhemboja, ha'e hery
rupi anho 'rã peura.
21 Mba'eta ha'e ma perovy'a va'erã ha'e Pen-
deruete oiko, pendevy ojapo va'e mba'emo
tuvixa ete va'e nhomondyipaarã, pen-
derexa py ae pexa va'ekue.
22 Mba'eta peneramoĩ kuery ma setenta
ikuai va'e reve oje'oi raka'e Egito yvy katy.
Ha'e gui aỹ ma SENHOR Penderuete pen-
deapo yva re jaxy-tata ikuai va'e rami pen-
dereta aguã rami.

11

1 — Ha'e nunga rupi peayvu 'rã SENHOR
Penderuete, ha'e ára nhavõ peiko 'rã pen-
embo'ea rupi, ayvu oeja va'ekue, 'arandua
rupigua ha'e ojapo uka va'ekue ha'e javi
rupi.
2 Aỹ gui peikuaa pota ha'vy. (Pendera'y
kuery pe'ỹ xeayvu, mba'eta ha'e kuery ma
ndoikuaai neĩ ndoexai SENHOR Penderuete
penemo'arandua rupi pendererekoague.)
Peikuaa pota ke SENHOR yvate etea,
ipo'aka etea ha'e opo oupia reve mba'emo
ojapoague re.
3 Penema'endu'a avi hexa pyrã Egito mbyte
rupi ojapo va'ekue re, Egito pygua huvixa
Faraó re, ijyvy jave rupigua ha'e javi re,
4 Egito pygua xondaro kuery re, ha'e gui
kavaju árygua ha'e karóxa ikuai va'e re SEN-
HOR ojapoague re, mba'eta ha'e kuery áry
rupi ombou Ye'ẽ Pytã, penderakykue ha'e
kuery ou jave py. Aỹ peve guarã SENHOR
omomba.
5 Penema'endu'a avi tekoa e'ỹa py
ojapoague re, apy pevaẽ peve,
6 ha'e gui Rúben ramymino Eliabe ra'y
kuery Datã ha'e Abirão re ojapoague re.
Mba'eta yvy ojepe'a ramo ho'apa raka'e,
hoo pygua kuery, hoo ha'e hupive oo
va'ekue ha'e javi, Israel kuery pavẽ oexaa
py.
7 Penderexa py ae pexa va'ekue tuvixa ete
va'e SENHOR ojapo rã.

*Onhe'*ẽ rendu rã omoingo porã aguã re
ijayvua

8 — Ha'e nunga rupi pendekuai SENHOR
ojapo uka va'ekue aỹ amboaxa va'e ha'e
javi rupi, penembaraete aguã, ha'e yvy katy
peoa py pevaẽ vy penderekoa aguã,
9 ha'e rami vy peiko pukuve aguã yvy SEN-
HOR oura reve peneramoĩ kuery pe ome'ẽ
aguã re ijayvuague py, hamymino kuery pe
avi. Ha'e va'e yvy ma kamby ha'e ei oata
e'ỹa.
10 Mba'eta yvy penderekoarã ma Egito yvy
pejepe'aague va'e rami e'ỹ. Mba'eta ha'e
va'ekue py ma mba'emo ra'yĩ penhotỹague
katy pendepy py pemboxyry vy pemoakỹ
va'ekue horta rami ae.
11 Ha'e rã yvy penderekoarã SENHOR ome'ẽ
va'e ma yvyty ha'e yvyugua reia, oky yva
gui ho'a va'e gui ae 'rã inhakỹ va'e.
12 Ha'e va'e yvy re SENHOR Penderuete ae
'rã opena. Ha'e va'e re SENHOR Penderuete
oma'ẽ riae 'rã, ma'etỹa ypy'i guive opa
peve.

13 Xapy'a rei aỹ ayvu amboaxa va'e rupi
peiko ramo, SENHOR Penderuete peayvua
rupi, ha'e pendepy'a ha'e penenhe'ẽ ha'e
javi py ixupe anho pendekuai ramo
14 yvy áry rupi ambou 'rã oky hi'ára py
porã, mba'emo henhoĩ jave ha'e ipoty jave
ju, mba'emo ra'yĩ penhotỹ va'ekue gui pe-
mono'õ aguã, uva rykue ha'e azeite pereko
aguã.
15 Pendeyvy rupi amoingo 'rã jai rogue
penerymba kuery rembi'urã. Ha'e ramo
pekaru vy penevyatãmba 'rã pekuapy.
16 Penheangu ke pendepy'a py pejekore e'ỹ
aguã, ha'e pejepe'a vy tuuete mboae pe
pendekuai vy ha'e kuery renonde penere-
napy'ã re peĩ e'ỹ aguã.
17 Mba'eta peẽ kuery rovai SENHOR poxya
hendy ramo ojoko 'rã yva nda'okyvei aguã
rami, ha'e ramo yvy re mba'emo naen-
hoĩvei 'rã, ha'e are e'ỹ re pekanhymba 'rã
yvy porã SENHOR pendevy ome'ẽ va'ekue
gui.

18 — Ha'e nunga rupi pemoĩ porã
xeayvuague pendepy'a ha'e penenhe'ẽ
py. Pejokua 'rã imoiny pendepo re
penemoma'endu'aarã, ha'e penderova re
penderexa mbyte py.
19 Ha'e va'e re pembo'e 'rã pendera'y ha'e
penderajy kuery, penderopy rupi peguapy
peiny vy pendeayvu 'rã, tape rupi peoa py,
penhenoa py ha'e pevy ju ma vy.
20 Ha'e va'e ayvu pembopara avi 'rã pen-
erokẽ áry rupi, ha'e penerokẽ re ae,
21 pende'ára hetave aguã pendera'y ha'e
penderajy kuery pe voi, yvy SENHOR oura
reve peneramoĩ kuery pe ome'ẽ aguã re
ijayvuague py penderekoa ma vy, yvy áry
yva oĩ temaa rami avi.
22 Mba'eta xapy'a rei kova'e ayvu pendevy
amboaxa va'e ha'e javi pejapo ramo, SEN-
HOR Penderuete peayvua rupi, heko rupi
pendekuai, ha'e hexeve peiko ramo
23 SENHOR oipe'apa 'rã amboae regua kuery
ha'e javi. Ha'e ramo pejopy 'rã ha'e kuery
ikuaiague, peẽ kuery gui hetave ha'e im-
baraetekueve teĩ.
24 Ha'e gui mamo rã rei pepyrõa ma pen-
emba'e meme 'rã, tekoa e'ỹa guive, Líbano
ha'e yakã Eufrates yakã guive, ye'ẽ kuaray
oikea katygua peve.
25 Avave rei nda'ipo'akai 'rã pendere.
Mba'eta yvy pepyrõa ha'e javi rupi SENHOR
Penderuete omoingo 'rã pendegui okyjea
aguã rami, ijayvuague rami vy.

Imoingo porãarã e'ỹ vy imoingo vaiarã re
ijayvuague
26 — Ma'ẽ, aỹ penerenonde py amoĩ pen-
emoingo porãarã, e'ỹ vy penemoingo va-
iarã.
27 Penemoingo porãa oiko 'rã SENHOR Pen-
deruete ojapo uka va'ekue pejapopa ramo,
aỹ amboaxa va'e rupi ae.
28 Ha'e rã penemoingo vaia ma oiko 'rã SEN-
HOR Penderuete ojapo uka va'ekue pejapo
'rãgue py pejepe'a ramo tape pendevy aỹ
aikuaa uka va'e gui, amboae tuuete kuery
rupi ndapeikuaai va'eri peo vy.
29 Ha'e gui yvy penderekoarã peo aguã py
SENHOR Penderuete pendereraa ma jave
pemombe'u 'rã penemoingo porãa regua
Gerizim yvyty áry gui, ha'e rã penemoingo
vaia regua ma Ebal yvyty áry gui 'rã pe-
mombe'u.
30 Ha'e va'e mokoĩve yvyty ma Jordão yakã
rovai re oĩ, kuaray oikea katy, cananeu
kuery yvy re, yvy joja reia re Gilgal rexei,
Moré py yvyra carvalho ikuai va'e katy'i.
31 Mba'eta peaxa ta ma Jordão yakã,
pendeyvyrã SENHOR Penderuete
ome'ẽague py pendekuai aguã. Ha'e py
'rã penhemboekoa.
32 Ha'e rami avi penhea'ã ayvu ha'e 'arandua
rupigua aỹ aikuaa uka va'e ha'e javi rupi
pendekuai aguã.

12

Anhetẽ va'e rupi ombojerovia atyrã
oiporavoague
1 — Pova'e ayvu oeja pyre ha'e 'arandu
rupigua pejapo 'rã pendeyvyrã SENHOR
peneramoĩ kuery Ruete ome'ẽ va'ekue py,
ára nhavõ ha'e va'e yvy re peikoa pukukue
re.
2 Amboae regua kuery peipe'a vy pemomba
'rã nguuete ramigua mboeteaty, yvyty ha'e
yvy'ã'i áry ha'e javi rupi, ha'e yvyra rovana
guy rupi ikuai va'e ha'e javi.
3 Peitypa 'rã ha'e kuery mba'e altar ha'e
javi, ita omopu'ã va'ekue pemboa'ypa 'rã,
ta'angaa yvyra gui omo'ã va'ekue peapypa
'rã tata py, mba'emo ryku gui nguuete
ra'angaarã ojapo va'ekue pemboa'ypa avi
'rã, hery pemboguepa aguã ha'e va'e yvy
gui.

4 — Mba'eta SENHOR Penderuete ma ha'e
rami e'ỹ 'rã pemboete.
5 Ha'e rami 'rãgue py ha'e javi regua ikua-
iague mbyte py SENHOR Penderuete peteĩ
henda oiporavo 'rã guery omoĩ, ha'e ojeu-
pegua oo oĩ aguã. Ha'e py ae 'rã peo peka
vy.
6 Ha'e katy 'rã peru mba'emo peapy
vy peme'ẽ va'erã ha'e mymba pejuka
vy peme'ẽ va'erã, dízimo pereko va'e,
mba'emo pendepo py peru va'e, mba'emo
penhenhandua'i rami peme'ẽ va'erã, ha'e
gui jypy'i guare penerymba vaka ha'e vexa'i
ra'y'i oiko va'ekue.
7 Ha'e py SENHOR Penderuete renonde
py ae 'rã pekaru ha'e perovy'a pekuapy
opa mba'e pejapoa py, peẽ ha'e pendero
pygua kuery reve, SENHOR Penderuete
penemoingo porã rire.
8 Apy jajapoa rami ve'ỹ 'rã pendekuai,
mba'eta aỹ peve peteĩ-teĩ ha'e ae ojou porãa
rami rive 'rã ikuai,
9 mba'eta ndapeupityi teri pepytu'u aguã
pendeyvyrã SENHOR Penderuete ome'ẽ
va'e.
10 Ha'e rami avi peaxa 'rãe Jordão yakã,
pendekuai aguã pendeyvyrã SENHOR Pen-
deruete ome'ẽ va'erã py. Ha'e ramo pen-
devy pe ome'ẽ 'rã pepytu'u aguã pen-
derovaigua kuery pendeyvýry rupi ikuai
va'e ha'e javi gui. Ha'e ramo pendekuai
porã 'rã opa mba'e vai gui.
11 Ha'e ramo SENHOR Penderuete oiporavo
'rã peteĩ henda hery oĩ aguã. Ha'e py
ae 'rã peru pendevy aruruka va'ekue ha'e
javi: mba'emo peapy vy peme'ẽ va'erã
ha'e mymba pejuka vy peme'ẽ va'erã, dízi-
mo pereko va'e, mba'emo pendepo py pe-
japo va'ekue, ha'e gui iporãgueve SENHOR
peguarã peme'ẽ aguã penhemboayvuague
ha'e javi.
12 Ha'e rami vy pevy'a 'rã SENHOR Pen-
deruete renonde py, peẽ kuery, pendera'y
ha'e penderajy kuery, pendevygua escravo
avakue ha'e kunhague, ha'e gui levita kuery
peneretã py ikuai va'e, penembyte rupi
ijyvy e'ỹ va'e teĩ.
13 Penheangu ke, mba'emo peapy vy peme'ẽ
e'ỹ aguã mamo rã pexa rã ha'eve reia py
rive.
14 Ha'e rami 'rãgue py peẽ kuery va'e regua
pendekuaia gui peteĩ'i henda SENHOR oipo-
ravoague py 'rã peo mba'emo peapy vy
peme'ẽ aguã, ha'e ayvu amboaxa va'e ha'e
javi pejapo aguã.

*Xo'o ho'u ha'e mba'emo ome'*ẽ aguã re
ijayvua

15 — Ha'e rami avi nderekoa py ae ha'eve
xo'o rejuka vy re'u tema aguã, nenhe'ẽ py
re'uxea rami, SENHOR Nderuete ojou uka
va'e rei. Ha'eve va'e e'ỹ vy ha'eve'ỹ va'e
reiko teĩ ha'eve re'u aguã, guaxu puku ha'e
guaxu ete'i ro'o re'ua rami.*
16 Ha'e rã huguykue ma ndere'ui 'rã. Yy
rami renhoẽ 'rã yvy py.
17 Ha'e rami teĩ nderekoa py ma nda'evei
re'u aguã dízimo-rã remboja'o va'ekue,
mba'emo aju gui, e'ỹ vy uva rykue gui,
azeite, nerymba kuery vaka ha'e vexa'i ra'y
jypyguare regua gui voi. Neĩ nda'evei re'u
aguã mba'emo reme'ẽ aguã re renhem-
boayvuague regua gui, mba'emo renhen-
handua'i rami reme'ẽ va'erã, neĩ reme'ẽ
aguã ndepo py rejapo va'ekue gui voi.
18 Ha'e nunga ma SENHOR Nderuete
renonde anho 'rã re'u, henda ha'e
oiporavoague py ae, ndee, ndera'y kuery,
nderajy kuery, ndevygua escravo avakue
ha'e kunhague, ha'e levita kuery nderekoa
py ikuai va'e. Ha'e rami vy SENHOR
Nderuete renonde py ae 'rã revy'a rejapoa
ha'e javi py.
19 Enheangu ke, eipytyvõ e'ỹ eme levita
kuery yvy re reikoa ja.

20 — Ha'e gui SENHOR Nderuete
oayvuague rami vy ndeyvyrã ombotu-
vixave ma ramo, xapy'a rei xo'o re'uxe
vy "Ha'u 'rã xo'o" 're 'rã. Ha'e rami vy
nderekoa py ae 'rã re'u, re'uxea rami.
21 Ha'e rami avi henda SENHOR Nderuete
guery omoĩ aguã oiporavoague gui mom-
byry ri reiko vy ma rejuka 'rã nerymba vaka
ha'e vexa'i kuery SENHOR ojou uka va'ekue,
ha'e nderekoa py ae teĩ ha'eve re'u aguã,
re'uxea rami, ndevy amboaxaague rami vy.
22 Guaxu puku ha'e guaxu ete'i ro'o re'ua
rami 'rã re'u xo'o. Ha'e nunga gui ma
avakue ha'eve va'e ha'e ha'eve'ỹ va'e teĩ
ha'eve ho'u aguã.

* 12:15 Mba'eta guaxu puku ma ka'aguy rupigua rã SENHOR pe ome'ẽ mbyrã e'ỹ. Ha'eve amongue va'e rei ho'u tema aguã.

23 Ha'e rami avi eikuaa pota huguy reve re'u
e'ỹ aguã, mba'eta tuguy re ma oĩ tekove.
Nda'evei tekove xo'o reve re'u aguã.
24 He'u eme tuguy. Yvy py 'rã renhoẽ yy
rami.
25 Ndere'ui 'rãe. Ndera'y kuery
ndereikovevei rire ndo'ui avi 'rã, SENHOR
penemoingo porã aguã, henonde ha'evea
ramigua anho pejapo ramo.
26 Ha'e rã mba'emo rereko va'e gui reiky'a'o
uka va'ekue, ha'e reme'ẽ aguã re renhem-
boayvuague va'e ma henda SENHOR oipo-
ravoague py ae 'rã reraa.
27 SENHOR Penderuete pegua altar áry ae 'rã
reapy vy reme'ẽ, ho'okue ha'e huguykue
guive. Mymba reme'ẽ va'e ruguykue ma
onhoẽa 'rã SENHOR Penderuete pegua altar
áry rupi. Ha'e rã ho'okue gui ma re'u 'rã.
28 Eikuaa pota rejapopa aguã ayvu amboaxa
va'ekue ha'e javi, ndee ha'e ndera'y kuery
peiko porã aguã raka'e rã peve, SENHOR
Penderuete renonde ha'evea ramigua pe-
japo ramo.
29 — Ha'e gui penerenonde gui SENHOR
Nderuete amboae regua kuery oipe'apa ma
jave, ha'e ijyvykue py reo ma vy nderekoa
aguã,
30 enheangu ha'e kuery ikuaiague rami avi
reiko e'ỹ aguã, nerenonde gui omombaa
rire teĩ. Eikuaa pota rei eme guive ha'e
kuery ruete ra'angaa kuery re, neĩ "Ha'e
kuery nguu ete ra'angaa omboeteague rami
xee voi ajapo 'rã", 're eme.
31 Emboete eme SENHOR Nderuete ha'e
rami, mba'eta ha'e kuery nguuete kuery pe
ojapo va'e ma SENHOR pe rã ojeguarua ha'e
ojou vaipy meme, mba'eta nguuete kuery
pe ha'e kuery oapy 'rã gua'y ha'e guajy
kuery eteve voi.
32 — Rejapopa 'rã ayvu amboaxa va'e ha'e
javi. Hi'áryve neremoĩvei 'rã, neĩ nerem-
boivei 'rã guive.

13

Profeta ramigua rive ha'e mba'emo ra'angaa mboetea rupi nhomoingoxe va'e re ijayvua

1 — Ha'e gui xapy'a rei peteĩ profeta,
ha'e'ỹ vy mba'emo rexa ra'ua penembyte
py oiko vy omombe'u ma voi 'rã hexa pyrã
e'ỹ vy nhomondyipaarã,
2 ha'e rire hexa pyrã e'ỹ vy nhomondyi-
paarã omombe'u va'ekue oiko 'rã, teĩ ha'e
va'e aipoe'i avi 'rã: "Jaa ke amboae tuuete
kuery ndajaikuaai teri va'ekue pe ju jaiko",
he'i ramo ma
3 pendu pota eme profeta e'ỹ vy mba'emo
rexa ra'ua ayvu. Mba'eta SENHOR Pen-
deruete pendereko a'ã, oikuaaxe vy anhetẽ
pa pendepy'a ha'e penenhe'ẽ ha'e javi py
peayvu ra'ea.
4 SENHOR Penderuete rupive anho 'rã peiko,
henonde pejererokyjea rupi 'rã pendekuai.
Pejapo 'rã ha'e ojapo uka va'e, pendu 'rã
ijayvua, ixupe ae 'rã peiko, hexe anho 'rã
penhemboja.
5 Ha'e gui ha'e va'e profeta e'ỹ vy mba'emo
rexa ra'ua ma pejuka 'rã, SENHOR Pen-
deruete rovai nhomopu'ãa rupi ijayvu rire,
Egito yvy re escravo pendekuaiague gui
penerenoẽare rovai ijayvu, pendepe'axe vy
SENHOR Penderuete tape oeja va'ekue gui.
Ha'e rami vy penembyte gui peipe'a 'rã
mba'emo vai.
6 Xapy'a rei nderyvy e'ỹ vy nderyke'y ndexy
pi'a ae ha'e rami 'rã ijayvu, ndera'y e'ỹ vy
nderajy, ndera'yxy reayvu va'e mba'e, e'ỹ
vy neirũ ndee ae rejeayvua rami reayvu
va'e teĩ nhemi rupi ndereroayvu vy aipoe'i
'rã: "Jaa jaiko amboae tuuete kuery pe ju,
ha'e nunga ndee neĩ neramoĩ kuery ma voi
ndoikuaai va'e teĩ,
7 amboae regua ndeyvýry ikuai va'e ruete
ra'angaa pe ae, ndea gui mombyry e'ỹ vy
ha'e'i rupigua, pendeyvy re mamo rã rei",
he'i ramo ma
8 enhembotavy uka eme ixupe, endu pota
eme, hexe ema'ẽ eme guive remboaxya
rupi. Ndereraa jepe ukai 'rã, nerenhomi 'rã
guive.
9 Ha'e rami 'rãgue py rejuka 'rãe. Ndee
ranhe'i 'rã ndepo reupi rejuka aguã, ha'e
gui heta va'e kuery ha'e javi ju 'rã.
10 Pejapipa 'rã ita py omano peve, mba'eta
SENHOR Penderuete Egito yvy re escravo
peikoague gui penerenoẽare gui pen-
depe'axe rire.
11 Ha'e rami rã Israel kuery ha'e javi
omombe'ua rã oendu vy ojererokyje 'rã
okuapy, ha'e ha'ekue ramigua mba'emo
vai ndojapovei 'rã penembyte rupi.

12 — Ha'e gui xapy'a rei amongue tetã
pendekoarã SENHOR Penderuete ome'ẽ
va'ekue rupi pendu 'rã omombe'ua vy
aipo'ea rã:

13 “Penderekoa py avakue heko vai va'e
oje'oi vy nhombotavypa tetã pygua kuery,
‘Jaa amboae ruete ndajaikuaai va'ekue pe
jaiko’ he'i va'e”,
14 'ea ramo pendu vy ma peikuaa pota porã
'rã, pexa pota ha'e peporandu porã 'rã.
Xapy'a rei ha'e rami ete mba'emo vai pen-
embyte rupi anhetẽ ri oiko ra'e ramo
15 ha'e va'e tetã pygua kuery pejukapa 'rãe
kyxe py. Pemomba 'rã ha'e py ikuai va'ekue
ha'e javi, mymba kuery guive.
16 Imba'e rei-reikue ma pemboatypa 'rã tetã
mbyte py, ha'e vy tetã ha'e mba'e rei-rei
reve peapypa 'rã SENHOR Penderuete pe
mba'emo oapy vy ome'ẽmby rami. Ha'e
rami rire ha'e va'e tetã mba'emo vaikueaty
rive 'rã oĩ raka'e rã peve, ndojapoavei 'rã
guive.
17 Omomba pyrã regua neĩ peteĩve topyta
eme pendepo py, SENHOR penemboaxy
nhombopaga ve'ỹ aguã poxya rupi, ha'e
penderayvua rupi penemboetave aguã,
peneramoĩ kuery pe ouraague rami vy,
18 xapy'a rei SENHOR Penderuete ijayvua
pendu vy ha'e ojapo uka va'ekue ha'e
javi pejapo ri ramo, aỹ amboaxa va'e ae,
SENHOR Penderuete renonde rupi ha'evea
ramigua anho pejapo aguã.

14

Onhekyxĩ rei e'ỹ aguã re ijayvua

1 — SENHOR Penderuete ra'y kuery ae
peiko. Ha'e nunga rupi penhekyxĩ rei eme,
neĩ penderova katy ma voi penhopĩ eme
omano va'ekue káuxa pendepy'a vai vy.
2 Mba'eta peẽ kuery ma SENHOR Penderuete
pegua iky'a e'ỹ va'e pendekuai. Ha'e javi
regua yvy jave rupi ikuai va'e gui SENHOR
pendeporavo va'ekue ojeupe guarã.

Levítico 11.1-47

3 — Neĩ peteĩve ndape'ui 'rã ojeguarupy
regua.
4 Pova'e mymba ro'o anho 'rã pe'u: vaka,
vexa'i, kavara,
5 guaxu ete'i, guaxu puku, guaxu mirĩ,
kavara ka'aguy regua, antílope, vexa yvyty
rupigua ha'e gamo.
6 Mymba ikuai va'e regua ipyapẽ mbyte rupi
ja'o va'e, ha'e oixu'u jevy va'e ma ha'eve
meme 'rã pe'u aguã.
7 Ha'e rã pova'e ma ndape'ui 'rã: mymba
oixu'u jevy va'e anho, ha'e'ỹ vy ipyapẽ ja'o
va'e anho: camelo, tapixi ha'e arganaz,
oixu'u jevy va'eri ipyapẽ ja'o va'e'ỹ vy. Ha'e
nunga ma ha'eve'ỹ va'e 'rã pendevy.
8 Poryko voi nda'evei, mba'eta ipoapẽ ja'o
va'eri oixu'u jevy va'e'ỹ guive vy ha'eve'ỹ
va'e 'rã pendevy. Ha'e va'e ro'o ndape'ui
'rã, he'õgue re voi pepoko eme.
9 — Yy rupi ikuai va'e gui ma pova'e regua
'rã pe'u: ipepo ha'e ipekue va'e ha'e javi.
10 Ha'e rã opa mba'e ipepo e'ỹ va'e, ha'e'ỹ vy
ipekue e'ỹ va'e ma ndape'ui 'rã. Ha'eve'ỹ
va'e meme 'rã pendevy.
11 — Ha'e gui guyra ja'u aguã ha'eve va'e
ha'e javi regua ma pe'u 'rã.
12 Ha'e rã pova'e ma pe'u va'erã e'ỹ: taguato
guaxu, quebrantosso, taguato guaxu ye'ẽ
rupigua,
13 açor, taguato ha'e milhano, ha'e ha'e va'e
regua ma guive rã;
14 ha'e javi uruvu, ha'e ha'e va'e regua ma
guive rã;
15 ha'e gui avestruz, urukure'a, mbyju ye'ẽ
rupigua, taguato, ha'e ha'e va'e regua ma
guive rã;
16 ha'e gui mocho, íbis, aka'ẽ,
17 oko, abutre, uruvu ye'ẽ rupigua,
18 kuruka ha'e guyraxĩ, ha'e ha'e va'e regua
ma guive rã; ha'e gui poupa ha'e mbopi.
19 — Ha'e javi regua omyĩ'i ha'e oveve'i
va'e ma guive rã ha'eve'ỹ va'e pendevy,
pe'u va'erã e'ỹ.
20 Ha'e rã guyra ha'eve va'e ha'e javi regua
ma pe'u 'rã.
21 — Mymba omano rive va'ekue ma
ndape'ui 'rã. Ha'eve peme'ẽ aguã amboae
regua kuery peneretã py ikuai va'e pe ho'u
aguã, ha'e'ỹ vy amboae regua kuery pe
pemboekovia aguã, mba'eta peẽ kuery ma
SENHOR Penderuete pegua iky'a e'ỹ va'e.
— Napembojyi 'rã kavara ra'y ixy kamby
py ae.

SENHOR peguarã dízimo ome'ẽ aguã regua

22 — Ha'evea rami kuerei 'rã dízimo
reme'ẽ mba'emo ra'yĩ renhotỹ va'ekue aju
guigua, ma'etỹa nhavõ mba'ety rupi re-
mono'õ va'e gui.*
23 Dízimo regua gui ma SENHOR Nderuete
renonde 'rã re'u, guery omoĩ aguã oipo-
ravoague py, mba'emo aju guigua, vinho,

* 14:22 Levítico 27.30-33, Números 18.21

azeite, ha'e gui nerymba vaka ha'e vexa'i
kuery ra'y ypy'i regua gui. Ha'e rami
vy 'rã reikuaa SENHOR Nderuete renonde
rejererokyjea rupi reiko aguã, reikovea
pukukue re.
24 Ha'e gui xapy'a rei henda SENHOR
Nderuete guery omoĩ aguã oiporavoague
mombyry ete ramo nda'evei 'rã ha'e py
reraa aguã, nderekoa gui mombyry ramo
ha'e SENHOR Nderuete ojou uka reta
va'ekue reme'ẽ aguã,
25 ha'e ramo remboekovia 'rã dízimo, ha'e
hepykue peráta ndepo py reraa reve tereo
henda SENHOR Nderuete oiporavoague py.
26 Ha'e va'e peráta re ma rejogua 'rã nenhe'ẽ
py reme'ẽxe va'e rei, vaka, vexa'i, e'ỹ
vy vinho, oy'u pyrã irove va'e, ha'e'ỹ vy
nenhe'ẽ py reme'ẽxea rendua rami tema.
Ha'e rami vy ha'e py, SENHOR Nderuete
renonde py ae re'u vy revy'a 'rã ndero
pygua kuery ha'e javi reve.

27 — Ha'e rami teĩ eipytyvõ e'ỹ eme levita
kuery neretã mbyte ikuai va'e, pendeyvy
rupi oyvyrã ndojopyi rire.
28 Mboapy ma'etỹa opa nhavõ ma dízimo
ha'e va'e ma'etỹa mba'emo aju regua re-
mono'õ vy neretã py ae 'rã remoĩ porã.
29 Ha'e ramo levita kuery ou 'rã ho'u aguã
(pendeyvy rupi oyvyrã ndojopyi rire). Ou
avi 'rã amboae regua kuery, tyre'ỹ ha'e
imeve'ỹ va'e neretã py ikuai va'e. Okaru
'rã okuapy hevyatãmba peve, SENHOR
Nderuete nemoingo porã aguã ndepo py
rejapo va'e ha'e javi py.

15

Oreveague omboguepaa aguã ára pyguarã re ijayvua

1 — Ha'e gui sete ma'etỹa opa nhavõ rem-
boguepa kuerei 'rã ndevy oreveaague.
2 Po rami 'rã rembogue: Neirũ kuery pe
mba'emo reiporuka va'ekue ha'e javi rem-
bogue 'rã omboekovia aguã va'ekue. Ha'e
rami vy neremboekovia ukai 'rã neirũ e'ỹ
vy nderyvy kuery pe, rembogue aguã SEN-
HOR oikuaa uka ramo.
3 Ha'e rã amboae regua kuery pe ma ha'eve
remboekovia uka aguã, ha'e rã nderyvy
oiporu vy ogueraa va'ekue ma nerem-
boekovia ukavei 'rã.
4 Ha'e rami vy pendekuaia py iporiaukue'i
ikuai e'ỹ aguã, mba'eta opa mba'e py SEN-
HOR Penderuete penemoingo porã 'rã yvy
penderekoarã ome'ẽ va'ekue py,
5 xapy'a rei SENHOR Penderuete ayvu pendu
ri ramo, aỹ amboaxa va'e ha'e javi pejapo
ete aguã.
6 Mba'eta SENHOR Penderuete penemoingo
porã 'rãe, aipoe'iague rami vy. Ha'e
ramo heta regua kuery pe peiporuka 'rã
mba'emo, teĩ ha'e kuery gui ma peẽ kuery
ndapeiporui 'rã mba'eve. Heta regua re
pendepo'aka 'rã, teĩ ha'e kuery ma pendere
nda'ipo'akai 'rã.

Levítico 25.35-38

7 — Ndeyvyrã SENHOR Nderuete
ome'ẽague rupi xapy'a rei nderekoa rupi
oiko 'rã nderyvy iporiaukue'i va'e, neretã
oĩ va'e pygua. Ha'e ramo ma ndepy'a ratã
eme, neĩ nerakãte'ỹ eme guive nderyvy
iporiaukue'i pe.
8 Ha'e rami 'rãgue py reipe'a 'rã ndepo opa
marãgua reiporuka aguã ixupe oata va'e
rei.
9 Enheangu ke amboae rami rei ndepy'a e'ỹ
aguã, aipo're eme guive: "Sete ma'etỹa
ovaẽ ta ma, orevea nhamboguepa aguã",
're eme, nderyvy iporiau'i va'e re rema'ẽ
vai vy ixupe mba'eve nereme'ẽi aguã.
Mba'eta ha'e rami rã SENHOR pe ojapukai
'rã nderovai, ha'e ndere oĩ 'rã rejejavya.
10 Reme'ẽxea'i py eme'ẽ ixupe, ndepy'a re
mba'emo vai toĩ eme reme'ẽa py. Ha'e
rami rã SENHOR Nderuete nemoingo porã
'rã ndepo py rejapo va'e ha'e rejapoxea ha'e
javi py.
11 Mba'eta ikuai 'rãe iporiaukue'i yvy
re. Ha'e nunga rupi aipoa'e ndevy:
Eipe'a ndepo, reme'ẽxea'i py reme'ẽ
aguã nderyvy ojexavai rei'i va'e ha'e
iporiaukue'i ndeyvy re ikuai va'e pe.

Êxodo 21.1-11

12 — Xapy'a rei peteĩ nderyvy e'ỹ vy
nereindy hebreu regua ndevy ovendea
ramo ma mboapy meme ma'etỹ peve'i 'rã
remomba'eapo. Ha'e gui sete ma'etỹa py
ma repoi ju 'rã.
13 Ndea gui oo ma jave emondouka rive eme
mba'emo reraa uka e'ỹ re.
14 Ixupe reme'ẽxea'i py eme'ẽ nerymba
kuery regua, mba'emo moa'yĩaty gui,
ha'e uva renhamiaty gui guare. SENHOR

Nderuete nemoingo porãague regua gui
reme'ẽ 'rã ixupe.
15 Nema'endu'a ke Egito yvy re ndee voi
escravo reikoague gui SENHOR Nderuete
nerenoẽague re. Aỹ gui ma ha'e nunga
amboaxa ndevy.
16 Ha'e rã xapy'a rei nerembiguai "Xee ndaai
'rã ndea gui" he'i 'rã ndevy, mba'eta nder-
ayvu ha'e ndero pygua kuery voi, ha'e ndea
py oiko porã.
17 Ha'e ramo mba'emo mombua py re-
mombu 'rã inambi okẽ py. Ha'e rami rire
nerembiguai ae 'rã oiko raka'e rã peve. Ha'e
rami ae avi 'rã rejapo nerembiguai kunha
va'e re.
18 Ndejeupe "Haxy xee apoi aguã" 'ere eme,
mba'eta mboapy meme ma'etỹ re ma ndevy
omba'eapo rire mbyte rupi ete'i omba'eapo
va'e repy re, SENHOR Nderuete nemoingo
porã aguã rejapo va'e ha'e javi py.

Lei mymba ra'y kuery oiko ypy'i va'ekue re ijayvua

19 — Nerymba vaka e'ỹ vy vexa'i ra'y oiko
ypy'i va'ekue ha'e javi ma, ava ri ramo
remboaxa 'rã SENHOR Nderuete peguarã.
Vaka ra'y jypy guare ma neremomba'eapoi
'rã, ha'e vexa'i ra'y jypy guare rague ma
nderejayai 'rã.
20 Ha'e va'e ro'o re'u 'rã SENHOR renonde py
ndero pygua kuery reve. Ma'etỹa nhavõ 'rã
re'u, henda SENHOR oiporavoague py ae.
21 Ha'e rami teĩ ha'e va'e mymba re ivaikuea
oĩ ri ramo, hetyma vaikue'i e'ỹ vy oexa e'ỹ
va'e mba'e, ha'e'ỹ vy amboae rami ivaikuea
oĩ ramo ma nereme'ẽi 'rã SENHOR Nderuete
pe.
22 Ha'e va'e ma neretã py ae 'rã re'u. Peẽ
kuery va'e regua ha'eve va'e ha'e ha'eve'ỹ
va'e teĩ pe'u 'rã joa py, guaxu puku e'ỹ vy
guaxu ete'i ro'o pe'ua rami.
23 Ha'e rã huguykue ma ndape'ui 'rãe.
Penhoẽ 'rã yvy py yy rami.

16

Judeu kuery pegua ngaru mboapy regua ojapo aguã re ijayvua

Páscoa ára regua
Êxodo 23.14,15; 34.18; Levítico 23.4-8

1 — Abibe jaxy re Páscoa ára ojeupity
nhavõ pejapo 'rã ngaru SENHOR Pen-
deruete pegua. Mba'eta abibe jaxy py ae,
pyávy SENHOR Penderuete penerenoẽmba
raka'e Egito yvy gui.
2 Ha'e rami rire Páscoa ára ojeupity jave
SENHOR Penderuete pe peme'ẽ 'rã pen-
erymba vaka ha'e vexa'i regua, SENHOR
guery omoĩ aguã oiporavoague py ae.
3 Ha'e va'e jave py ma mbojape ombovu pyre
ndape'ui 'rã. Sete ára re 'rã pe'u mbo-
jape imbovua revegua e'ỹ, jexavai regua,
(mba'eta Egito yvy gui pejepe'a pojava
raka'e), peikoa pukukue re penema'endu'a
aguã Egito yvy gui pejepe'aague ára re.
4 Sete ára re pendea py noĩ 'rã mbojape
mbovua, pendeyvy ha'e javi rupi. Ha'e rami
avi jypya ára ka'arukue xo'o pejuka va'ekue
ma topyta eme ko'ẽguerã.
5 Páscoa ára pyguarã neĩ peteĩve pejuka eme
penderekoarã SENHOR Penderuete ome'ẽ
va'ekue py,
6 ha'e rã SENHOR Penderuete guery omoĩ
aguã oiporavoague py ae 'rã pejuka Páscoa
ára pyguarã. Ka'arukue, kuaray oike ma
jave 'rã pejuka, Egito yvy gui peẽmbaague
hora ojeupity jave ae.
7 Pembojy vy pe'u 'rã SENHOR Penderuete
oiporavoague py ae. Ha'e gui ko'ẽgue jevy
peo 'rã pendero katy pejevy aguã.
8 Mboapy meme ára re 'rã pe'u mbojape
imbovua revegua e'ỹ. Ha'e gui sete araa
py ma SENHOR Penderuete pe pejapo 'rã
nhemboaty iky'a e'ỹ va'e. Neĩ peteĩve ma
napemba'eapoi 'rã.

Pentecostes ára regua
Êxodo 23.16; 34.22; Levítico 23.15-21

9 — Ha'e gui peipapa 'rã sete semana
peve. Mba'ety rupi kyxe py mba'emo aju
pemono'õ ypya ára guive sete semana peve
'rã peipapa.
10 Ha'e vy SENHOR Penderuete pe pejapo 'rã
ngaru semanas regua. Pendepo py ae 'rã
peme'ẽ mba'emo peme'ẽxea'i py, SENHOR
Penderuete penemoingo porãague rami.
11 Pevy'a 'rã pekuapy SENHOR Penderuete
renonde py, pendera'y, penderajy kuery,
penerembiguai avakue ha'e kunhague reve,
levita kuery penderekoa py ikuai va'e reve,
ha'e gui amboae regua, tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ
va'e kuery pendea rupi ikuai va'e reve,
SENHOR Penderuete guery omoĩ aguã oipo-
ravoague py ae.
12 Penema'endu'a ke Egito yvy re escravo
pendekuaiague re. Ha'e rami vy kova'e

ayvu oeja pyre re peikuaa pota 'rã pejapo
ete aguã.

Oguy'i py ikuai aguã regua
Levítico 23.33-43

13 — Ha'e gui sete ára re pejapo 'rã ngaru
oguy'i py pendekuai aguã regua, mba'emo
pemoa'yĩmba ma jave, ha'e uva rykue pen-
hamimba ma rire.
14 Ngarua py pevy'a 'rã, pendera'y, pen-
derajy kuery, penerembiguai avakue ha'e
kunhague, ha'e gui levita, amboae regua,
tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ va'e kuery penderekoa
py ikuai va'e reve.
15 Sete ára re 'rã ngaru pejapo SENHOR
Penderuete pegua, SENHOR oiporavoague
py ae, mba'eta SENHOR Penderuete pen-
emoingo porã 'rã mba'emo pemono'õa ha'e
pendepo py pejapo va'e ha'e javi py, opa
mba'e py perovy'a aguã rami.

16 — Ha'e rami py ma'etỹa nhavõ
mboapykue-pykue peẽ kuery va'e regua
avakue ikuai va'e ojexa uka 'rã SENHOR
Penderuete renonde, oiporavoague py ae:
ngaru mbojape imbovua revegua e'ỹ va'e
regua oikoa py, ngaru semanas regua, ha'e
gui ngaru oguy'i py ikuai aguã regua oikoa
py. Opo py mba'emo ogueru reve anho 'rã
ojexa uka SENHOR renonde py.
17 Peteĩ-teĩ ome'ẽ 'rã ojoua'i rami, SENHOR
Tuuete omoingo porãague rami.

Êxodo 23.6-9

18 — Penderekoarã SENHOR Penderuete
ome'ẽ va'ekue py peẽ kuery regua ikuaia
ha'e javi rupi pemoĩ 'rã nhomboayvu va'ety
ha'e huvixa kueryrã, heta va'e kuery re
oikuaa pota aguã ha'evea rami.
19 Joe peikuaa pota eme ha'eve e'ỹa rami rei.
Peteĩ peayvuve eme joegui. Pejopy eme
ome'ẽmby, mba'eta ome'ẽmby ombogue
'rã hi'arandu va'e rexa ha'e omboeko vai
rive 'rã heko porã va'e.
20 Ha'evea rami meme 'rã peikuaa pota, ha'e
rami anho'i, peikove ha'e penderekoa aguã
pendeyvyrã SENHOR Penderuete ome'ẽ
va'ekue py.
21 Pemo'ã eme yvyra ta'angaarã SENHOR
Penderuete pegua altar yvýry.
22 Neĩ pemo'ã eme ita SENHOR Penderuete
ojou vai va'e regua rive.

17

Tuuete ra'angaa mboeteare ombopagaa
aguã re ijayvua

1 — Ha'e gui vaka ra'y e'ỹ vy vexa'i iporã
e'ỹ, ivaikue rei va'e ma peme'ẽ eme SEN-
HOR Penderuete pe, mba'eta ixupe ramo
ojeguaru pyrã.
2 Xapy'a rei pendea py penderekoarã SEN-
HOR Penderuete ome'ẽ va'ekue rupi pejou
'rã ava e'ỹ vy kunha teĩ SENHOR Penderuete
renonde teko vai rupi oiko va'e, guexeve
guarã ojapo va'ekue rupi e'ỹ.
3 Ha'e va'e nunga oo vy tuuete mboae pe
rive 'rã ikuai omboetea rupi, ha'e'ỹ vy
kuaray, jaxy, ha'e'ỹ vy yva re ojekuaa va'e
pe rei, xee ajapo ukaague rami e'ỹ.
4 Ha'e va'e reko omombe'ua rã pendu vy ma
peikuaa pota porã 'rã. Ha'e gui xapy'a rei
anhetẽ ete ri Israel kuery mbyte ha'eve'ỹ
va'e ojapo ramo
5 ava e'ỹ vy kunha va'e ha'eve'ỹ va'e apoare
peraa 'rã peneretã rokẽ peve, ha'e vy pe-
japipa 'rã ita py omano peve.
6 Mokoĩ e'ỹ vy mboapy hexaare omombe'u
ramo mae ma pejuka omano aguã rami
ojejavy va'ekue. Peteĩ'i hexaare omombe'u
ramo nomanoi 'rã.*
7 Hexaare ranhe 'rã ita omombo ojuka aguã.
Ha'e gui ma heta va'e kuery ha'e javi 'rã
ojapi. Ha'e rami vy pendea gui peipe'a aguã
heko vai va'e.*

Haxy ete va'e re huvixa oikuaa pota kuaa
aguã re ijayvua

8 — Ha'e gui mba'emo re reikuaa pota
aguã haxy ete ri ramo, jojukaague re mba'e,
e'ỹ vy mba'emo re ojerurea, joapo vaiague,
e'ỹ vy amboae ramigua oikuaa pota ukaa
py, ha'e ramo repu'ã vy reo 'rã SENHOR
Nderuete oiporavoague py.
9 Ha'e vy rejexa uka 'rã levita regua sacer-
dote kuery ha'e nhomboayvu va'ety ha'e
jave py ikuai va'e pe. Ha'e kuery pe repo-
randu rã omombe'u 'rã rejapo va'erã.
10 SENHOR oiporavoague py ndevy ombova-
iague rami 'rã rejapo. Enhea'ã ndevy ojapo
uka va'ekue rejapopa aguã.
11 Lei re ha'e kuery nembo'eague rami 'rã
rejapo. Ayvu ndevy omombe'uague gui
nderejepe'ai 'rãe, reiporu kuaa regua katy,
neĩ reiporu kuaa e'ỹa katy ma voi.

* 17:6 Hebreus 10.28 * 17:7 1 Coríntios 5.13

12 Ha'e gui ava onhemboyvate rei vy SENHOR
Nderuete pegua sacerdote ayvu noendu
potai, neĩ nhomboayvu va'ety ayvu ri ramo
ma ojukaa 'rã, Israel kuery mbyte gui
peipe'a aguã mba'emo vai,
13 ha'e nunga heta va'e kuery ha'e javi
oendu vy okyje aguã, onhemboyvate ve'ỹ
aguã rami.

Huvixaverã omoĩ mbyre rekorã re ijayvua

14 — Xapy'a rei yvy penderekoarã SENHOR
Penderuete ome'ẽ va'ekue py pevaẽ ma vy
aipopeje 'rã: "Nhamoĩ huvixave nhandere
opena va'erã, ha'e javi regua nhandeyvýry
rupi ikuaia rami" peje 'rã.
15 Ha'e rami vy penderuvixaverã pemoĩ 'rã
SENHOR Penderuete oiporavo va'e ae. Ha'e
rã amboae regua ava penderyvy kuery
regua e'ỹ ma nda'evei pemoĩ aguã, ha'e rã
Israel kuery va'e regua anho.
16 Ha'e rami avi penderuvixave ma nda'evei
ojeupe guarã kavaju omboetave aguã, neĩ
Egito yvy katy heta va'e kuery ogueraa jevy
aguã, kavaju ojouvexe vy. Mba'eta pendevy
"Ndapejevyvei 'rã kova'e tape rupi" he'i
va'ekue SENHOR.
17 Nda'evei avi ojou reta aguã gua'yxy
jevyrã, opy'a py tape porã gui opia e'ỹ aguã.
Nda'evei guive ojeupe guarã prata e'ỹ vy
ouro ojou reta aguã.
18 — Ha'e gui guenda opena atyrã py
oguapy ma vy ojeupe ae oguerova 'rã kova'e
lei kuaxia re ombopara vy. Ha'e va'e ma
levita regua sacerdote kuerya py oĩ va'e.
19 Ngupive oguereko riae 'rã, oikovea
ára nhavõ ogueroayvu aguã. Ha'e rami
vy oikuaa 'rã SENHOR Nguuete renonde
ojererokyjea rupi oiko aguã, ha'e kova'e lei
re ayvu oĩ va'e ha'e javi rupi omoĩ porã ha'e
ojapopa ete aguã.
20 Mba'eta ha'e va'e ayvu ojapo 'rã opy'a
py guyvy kuery gui onhemboyvateve e'ỹ
aguã, ha'e ojapo uka pyre gui ojepe'a e'ỹ
aguã, oiporu kuaa regua katy neĩ oiporu
kuaa e'ỹa katy ma voi. Ha'e rami vy Israel
kuery mbyte huvixa oĩ are aguã, ha'e gui
ta'y kuery ju.

18

Sacerdote ha'e levita kuery peguarã ha'e hekorã re ijayvua

1 — Ha'e gui levita regua sacerdote kuery,
ha'e levita kuery ha'e javi ndoguerekoi 'rã
oyvyrã Israel kuerya py. Ha'e kuery okaru
'rã SENHOR pe oapy vy ome'ẽ mbyre re, ha'e
kuery peguarã opyta va'e gui.
2 Oyvyrã ma ndoguerekoi 'rã guyvy kuery
ikuaia rupi. SENHOR ae 'rã ha'e kuery
mba'erã va'ekue, ha'e kuery pe ijayvuague
rami vy.
3 Ha'e nunga rupi pova'e ma sacerdote
kuery peguarã heta va'e kuery ome'ẽ
va'ekue regua, vaka e'ỹ vy vexa'i kuery
mba'e. Sacerdote pegua ma ijaxi'y kãgue,
ha'e gui haĩ'y kãgue ha'e hyekue.
4 Ha'e kuery pe peme'ẽ avi 'rã jypygua
mba'emo aju, uva rykue ha'e azeite
iporãgueve gui, ha'e gui vexa'i rague jypy
guare voi.
5 Mba'eta ha'e kuery ma Israel kuery ha'e
javi regua gui SENHOR Penderuete oipo-
ravo va'ekue, SENHOR rery rupi omba'eapo
aguã, ha'e gui ta'y kuery ju, ára nhavõ
reguarã.
6 — Ha'e gui xapy'a rei peteĩ levita ou 'rã
guekoa peteĩ tetã Israel regua va'e rei gui.
Opy'a py omba'eapoxea'i ha'e javi rupi 'rã
ou henda SENHOR oiporavoague py.
7 Ha'e rami vy omba'eapo 'rã SENHOR Ngu-
uete rery rupi, guyvy kuery levita regua
ha'e javi SENHOR renonde opena okuapya
rami.
8 Ha'e va'e ho'u va'erã ma ha'e kuery pegua
reve joo rami ae 'rã, mba'emo guekoa py
ovendeague repy áryve ome'ẽa 'rã.

Imba'ekuaa ha'e imba'evyky va'e kuery rovai ijayvua

9 — Ha'e gui yvy SENHOR Penderuete
ome'ẽague py pevaẽ ma vy napenhembo'ei
'rã ha'e pygua kuery ha'eve'ỹ va'e ojapoa
rami pendekuai avi aguã.
10 Penembyte py toiko eme guive gua'y e'ỹ
vy guajy tata py oapy va'e, imba'ekuaa va'e,
tenondegua mombe'ua, oexa'ã kuaa va'e,
neĩ imba'evyky va'e ma voi,
11 onhembo'e vaikue va'e, neĩ omanogue
mboayvua, nhe'ẽ vai revegua, neĩ
omanogue pe oporandu va'e ma voi.
12 Mba'eta ha'e nunga apoa ma SENHOR pe
rã ojeguarupy meme. Ha'e nunga ha'e
kuery ojapo okuapya re ae SENHOR Pen-
deruete oipe'a raka'e penerenonde gui.
13 Opa mba'e py heko porã va'e 'rã peiko
SENHOR Penderuete renonde.

14 Mba'eta yvy pejopy va'erã va'e regua
kuery ojapyxaka 'rã okuapy tenondegua
mombe'ua ha'e imba'ekuaa va'e kuery re.
Ha'e rã pendevy pe ma SENHOR Penderuete
ndojapo ukai ha'e nunga.

Profeta yvate ete va'e oiko aguã re ijayvua

15 — Penembyte gui SENHOR Penderuete
omoingo 'rã peteĩ profeta-rã, penderyvy
regua xee rami guarã ae. Ha'e va'e re ma
pejapyxaka 'rã,*
16 mba'eta Horebe yvyty re penhemboaty
pekuapya py SENHOR Penderuete pe pe-
jerure vy "Nda'evei SENHOR Oreruete ayvu
roenduve aguã, neĩ kova'e tata tuvixa ete
va'e roexave aguã, romano e'ỹ aguã", peje
va'ekue.
17 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i xevy: "Ha'evea
rami ha'e kuery ijayvu.
18 Ha'e rami rã ha'e kuery pe xee amoingo
'rã peteĩ profeta-rã penderyvy kuery
mbyte gui, ndee ramigua ae. Ha'e va'e
juru py amoĩ 'rã xeayvu, ha'e kuery pe ju
omombe'u aguã ixupe ajapo ukaague ha'e
javi.
19 Xerery rupi xeayvu ha'e omombe'u ramo
ambopaga 'rã ndojapyxaka potai va'e ha'e
javi.
20 Ikuai avi 'rã profeta kuery xerery rupi
merami ijayvu va'eri xeayvu namombe'u
ukaia va'e, ha'e'ỹ vy tuuete mboae rery rupi
ijayvu va'e. Ha'e va'e regua profeta kuery
ma pejuka 'rã.
21 Xapy'a rei aipopeje 'rã pendepy'a py:
'Mba'exa vy tu jaikuaa 'rã SENHOR gui e'ỹ
aipoe'i rã?'
22 Peikuaa pota ke: Peteĩ profeta SENHOR
rery rupi ijayvu teĩ ijayvuague ndojeupityi,
ndoikoi ri ramo ma SENHOR guigua e'ỹ ae
ijayvu. Ha'e va'e profeta ma onhemboy-
vatea rupi rive ijayvu ra'e. Pekyje eme
ixugui."

19

Números 35.9-15; Deuteronômio 4.41-43

1 — SENHOR Penderuete yvy regua
oipe'apa vy ijyvykue pendevy ju ome'ẽ
ramo ha'e kuery rekoague ha'e hoogue
ikuai va'e pejopy vy ha'e py pendekuai ma
rire,
2 ha'e jave py mboapy tetã ju pemboja'o
'rã pendeyvyrã SENHOR Penderuete ome'ẽ
va'ekue mbyte rupi.*
3 Pejapo 'rã tape ha'e va'e katy oo va'erã,
ha'e pendeyvyrã SENHOR Penderuete
ome'ẽ va'ekue pemboja'o 'rã mboapy
henda rupi, ha'e va'e tetã py jojukaare ma
guive rã onhemi aguã.

Números 35.22-28

4 — Pova'e nunga jojukaare ha'eve 'rã
ha'e va'e tetã py onhemi vy oikove aguã:
oirũ ojukaxe reia py e'ỹ, potae vy e'ỹ ojuka
va'ekue anho.
5 Xapy'a rei amongue oo 'rã oirũ reve
ka'aguy re xakã ojaya aguã. Ha'e vy haxa
py yvyra ojaya aguã oity ratã ramo hi'y gui
ferro oẽ xapy'a ramo oirũ omongarau rire
omano 'rã. Ha'e gui ijukaare oo vy onhemi
'rã ha'e va'e tetã py oo jepe aguã.
6 Ha'e rami e'ỹ rã huguy repyarã opy'a py
ipoxy reve jojukaare omonha vy oupity 'rã
tape ipuku-a rupi. Ha'e vy ojuka 'rã, omano
aguã rami e'ỹ oiko teĩ, jojukaxe reia py e'ỹ
rire.
7 Ha'e nunga rupi aipoa'e mboapy tetã
peiporavo aguã.
8 Xapy'a rei SENHOR Penderuete peneramoĩ
kuery pe ouraague rami vy ombotuvixave
'rã pendeyvy, ha'e pendevy ome'ẽmba 'rã
yvy ome'ẽ 'rã va'ekue,
9 xapy'a rei ha'e ojapo uka va'ekue aỹ am-
boaxa va'e ha'e javi pejapo ramo SENHOR
Penderuete peayvu, ha'e ára nhavõ ix-
uguigua tape rupi peiko aguã, ha'e rami vy
ma mboapy tetã ju 'rã pejouve, mboapy ae
ma va'ekue áryve,
10 ha'e rami pendeyvyrã SENHOR Pen-
deruete ome'ẽ va'ekue py heko porã va'e
ruguy omoẽa e'ỹ aguã, pendere oĩ e'ỹ aguã
tuguy omoẽague re opaga aguã.

Números 35.16-21

11 — Ha'e gui xapy'a rei oiko 'rã oirũ
ndoayvui vy oity aguã re onhembopy'a
va'e. Ha'e vy hexe opu'ã vy oinupã vy ojuka
'rã, ha'e gui onhemi 'rã peteĩ tetã peiporavo
va'ekue py.
12 Ha'e ramo hekoa ae pygua nhomongeta
va'ety kuery omondouka 'rã heruarã, ha'e

* 18:15 Profeta Moisés ramigua SENHOR omoingo va'erã ma Jesus ae (Atos 3.22-23, 7.37).

* 19:2 Jordão yakã yvýry ha'e kuery ovaẽ ypyague py mboapy tetã omboja'o ma voi raka'e (4.41-43). Apy ma mboapy ju omboja'o aguã re ijayvu, ha'e javi vy mboapy meme tetã oĩ aguã jojukaare onhemi atyrã.

oguerua ma ramo omboaxa 'rã huguy rep-
yarã po py ojuka aguã.
13 Ha'e va'e re pema'ẽ eme pemboaxya rupi,
Israel kuery mbyte gui peipe'a aguã heko
porã va'e ruguy moẽare ojejavyague, pen-
dekuai porã aguã.

Yvy ja'oa ha'e mba'emo mombe'ua kuery re ijayvua

14 — Erova eme neirũ kuery yvy markaa,
ymagua kuery pendeyvy re omo'ã va'ekue,
yvy SENHOR Penderuete penderekoarã
ome'ẽ va'ekue py.
15 — Amongue teko vai, e'ỹ vy jejavya
ma guive rã ojapo rire teĩ peteĩ'i hex-
aare nda'evei hovai opu'ã vy hekokue
omombe'u aguã. Mokoĩ, mboapy hex-
aare omombe'u rire mae 'rã peikuaa an-
hetẽgua.*
16 Xapy'a rei joe amongue opu'ã vy hekokue
ramigua omombe'u 'rã teko vai ojapoague
rami.
17 Ha'e rami rã mokoĩve avakue joupe ijayvu
va'ekue ojexa uka 'rã SENHOR renonde py,
sacerdote ha'e nhomboayvu va'ety kuery
ha'e va'e ára ikuai va'e renonde.
18 Nhomboayvu va'ety kuery oikuaa pota
porã 'rã. Ijayvu riveague, guyvy rovai
ijapuague ri oikuaa vy
19 hexe ojapo 'rã guyvy re ojapoxeague rami.
Ha'e rami vy 'rã peipe'a teko vai penembyte
gui,
20 amboae kuery oendu vy okyje aguã,
ha'ekue ramigua ndojapoavei aguã penem-
byte rupi.
21 Joapo vaiare re pema'ẽ eme pemboaxya
rupi: joekove oipe'aague re peipe'a avi 'rã
hekove, joexa omombuague re pemombu
avi 'rã hexa, nhoaĩ omopẽague re pemopẽ
avi 'rã haĩ, jopo ojayaague re pejaya avi 'rã
ipo, e'ỹ vy jopy ojayaague re pejaya avi 'rã
ipy.

20

Joe opu'ãa rã guarã re ijayvua

1 — Ha'e gui penderovaigua kuery reve
pepu'ã aguã peo vy pexa 'rã kavaju áry
e'ỹ vy karóxa py ou va'e pendegui hetave
va'e. Ha'e rami teĩ pekyje eme, mba'eta
pendereve oiko SENHOR Penderuete Egito
yvy gui penerenoẽare ae.
2 Joe pepu'ã aguã py pevaẽ ta ramo
penerenonde sacerdote oo vy ijayvu 'rã
peẽ kuery pe.
3 Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Pendu ke, Israel kuery.
Aỹ pevaẽ ta ma penderovaigua kuery reve
joe pepu'ã aguã py. Penhemondyi eme
penekuraxõ py. Pekyje eme, peryryipa
eme, napenderekorãvei eme guive pen-
derovai ha'e kuery ou rã pexa vy,
4 mba'eta SENHOR Penderuete oo 'rã peẽ
kuery reve. Pendere vy ha'e opu'ã 'rã
penderovaigua kuery re, pendereraa jepe
aguã", he'i 'rã.
5 — Ha'e gui yvatekueve ju peẽ kuery
pe ijayvu 'rã. Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Peẽ
kuery va'e regua mava'e tu ngoorã ojapo
teĩ nomboaxai teri SENHOR peguarã? Ha'e
va'e tojevy ju ngoo katy, joe opu'ãa py
omano ramo amboae ju omboaxa e'ỹ aguã.
6 Ha'e peẽ kuery va'e regua mava'e tu uva
tyrã onhotỹ va'eri hi'a nomono'õi teri?
Ha'e va'e tojevy ju ngoo katy, joe opu'ãa py
omano ramo amboae ju omono'õ e'ỹ aguã.
7 Peẽ kuery va'e regua mava'e tu kunha re
omendaxe va'eri nomendai teri? Ha'e va'e
tojevy ju ngoo katy, joe opu'ãa py omano
ramo amboae ju kunha re omenda e'ỹ aguã.
8 Peẽ kuery va'e regua mava'e tu okyje raxa
ha'e ipy'a vava rei va'e? Ha'e va'e tojevy ju
ngoo katy, tyvy kuery voi opy'a py okyjea
oendu avi e'ỹ aguã, ha'e va'e opy'a py
okyjea rami", he'i 'rã yvatekueve heta va'e
kuery pe ijayvu vy.
9 Heta va'e kuery pe yvatekueve ijayvupa
ma vy mae ma omoĩ 'rã xondaro kuery
ruvixarã ha'e kuery renonde katy guarã.
10 — Ha'e gui amongue tetã re pepu'ã aguã
py pevaẽ ta ma vy peporandu ranhe ha'e
kuery reve peteĩ rami pendekuai aguã re.
11 Xapy'a rei peteĩ rami ikuaixea rami pen-
embovai, ha'e pendevy guetã rokẽ oipe'a
ramo ma ha'e pygua kuery ha'e javi pe-
momba'eapo atã 'rã penerembiguairã.
12 Ha'e rami teĩ pendereve peteĩ rami
nda'ikuaixei vy pendere opu'ã ri ramo ma
pejokopa 'rã tetã.
13 Ha'e ramo SENHOR Penderuete omboaxa
'rã pendepo py. Ha'e pygua avakue ikuai
va'e ma guive rã pejuka 'rã kyxe py.
14 Ha'e rã kunhague, kyrĩgue, mymba kuery,
ha'e mba'emo tetã py ikuai va'e ha'e javi ma

* 19:15 Mateus 18.16, 2 Coríntios 13.1

peraapa 'rã penemba'erã. Peẽ ae peiporu
'rã penderovaigua kuery mba'e rei-reikue
pendepo py SENHOR Penderuete omboaxa
va'ekue.
15 Ha'e rami ae 'rã pejapo tetã pendegui
mombyry ikuai va'e ha'e javi re, ha'e
katy'igua kuery pegua e'ỹ ramo.
16 Ha'e rã amboae regua kuery pendepo
py SENHOR Penderuete omboaxa va'e retã
py ma neĩ peteĩve ndapejai 'rã oikove vy
ipytuẽ va'e.
17 Ha'e rami 'rãgue py SENHOR Penderuete
ijayvuague rami vy pemomba ete 'rã: heteu
kuery, amorreu, cananeu, ferezeu, heveu
ha'e jebuseu kuery,
18 ha'e kuery penembo'e e'ỹ aguã ha'eve'ỹ
va'e pejapo aguã, nguuete ra'angaa kuery
pe ojapoa rami, mba'eta ha'e rami pejejavy
'rã SENHOR Penderuete rovai.
19 — Xapy'a rei peteĩ tetã pejoko 'rã
mbovy ára re rei e'ỹ, ha'e kuery re pepu'ã
'rã pendepo'aka aguã. Ha'e rami teĩ pem-
bovaipa rive eme yvyra ha'e va'e rupi
ikuai va'e haxa py peake'o vy, mba'eta
hi'a ha'eve 'rã pe'u aguã. Pemboguai
eme, mba'eta yvyra mba'ety rupi ikuai va'e
nda'u avakue teve, ha'e va'e re pepu'ã
aguã?
20 Ha'e rã yvyra hi'a pe'u e'ỹ va'erã ma
ha'eve peake'o vy peity aguã. Ha'e va'e py
tetã re pepu'ã pekuapya va'e rovai pemo'ã
'rã ijokoarã, peitypa peve.

21

Oikuaa e'ỹpy jojukaague ojao'i ukaa aguã re ijayvua

1 — Ha'e gui pendeyvyrã SENHOR Pen-
deruete ome'ẽague py peteĩ te'õgue pe-
jou xapy'a 'rã mba'ety py itui va'e, ha'e
ndapeikuaai 'rã guive mava'e pa ojukaague.
2 Ha'e ramo nhomongetaa ha'e oikuaa pota
va'ety kuery oẽ 'rã jogueruvy, ha'e vy
omano va'ekue ituia gui oa'ã 'rã peteĩ-teĩ
tetã ijyvýry rupi oĩ va'e peve.
3 Ha'e gui omano va'ekue ituia katy'ive tetã
oĩ va'e pygua nhomongeta va'ety kuery
ogueraa 'rã peteĩ vaka kunha nomba'eapoi
teri va'e, neĩ canga re voi nomoatãi teri
va'ekue.
4 Ha'e va'e ogueraa 'rã peteĩ yvyugua yy
xyry oĩa yvy noikaraĩai, neĩ nonhotỹai teria
py. Ha'e va'e yvyugua py ae 'rã ojyryvi poka
vaka kunha.
5 Ha'e gui Levi ramymino va'e regua sac-
erdote kuery ovaẽ avi 'rã, mba'eta ha'e
va'e kuery SENHOR Penderuete oiporavo
va'ekue ojeupe omba'eapo aguã, SENHOR
rery rupi jogueroayvu porã, ha'e ijayvua
rupi oikuaa pota aguã peteĩ-teĩ ojerurea
ha'e joguero'apaague re.
6 Ha'e gui nhomongeta va'ety kuery tetã
omano va'ekue ituia katy'ivegua ha'e javi
ma ojepoei 'rã vaka kunha yvyugua py
ojuka va'ekue áry.
7 Ha'e vy aipoe'i 'rã okuapy: "Orepo e'ỹ ae
kova'e ava ruguy omoẽ va'ekue, orerexa
ndoexai guive huguy omoẽa rã.
8 Ha'e gui SENHOR, emboaxy ndevygua Is-
rael kuery, ndee ae reraa jepe rire. Eja
eme heko porã va'e ruguy omoẽague py
jejavy opyta aguã ndevygua Israel kuery
mbyte", he'i okuapy ramo ojao'ia 'rã huguy
omoẽague py jejavy oĩ va'e.
9 Ha'e rami py penembyte gui peipe'a uka
'rã heko porã va'e ruguy omoẽague py
jejavy oĩ va'e, SENHOR renonde ha'evea
ramigua pejapo vy.

Kunha escravo-rã ogueraa pyre re ijayvua

10 — Penderovaigua kuery reve joe pepu'ã
aguã peo ramo xapy'a rei SENHOR Pen-
deruete omboaxa 'rã pendepo py, ha'e per-
aapa 'rã escravo-rã.
11 Ha'e vy ha'e kuery mbyte xapy'a rei peteĩ
kunha iporã ete va'e rexa vy ndea'e rei 'rã
hexe, ha'e reraaxe 'rã ndera'yxyrã.
12 Ha'e rami vy reraa 'rã ndero katy, ha'e
o'a ojayapa 'rã oakã re oĩ va'ekue, ojaya 'rã
opoapẽ,
13 ha'e gui omboekovia 'rã oao escravo-rã
peraa jave onhemondeague. Ndero py ae
'rã oiko, ha'e peteĩ jaxy re ojae'o 'rã nguu
ha'e oxy re. Ha'e va'e rire mae ma re-
joguereko 'rã hexeve. Ndee ma ime 'rã
reiko, ha'e rã kunha va'e ma ndera'yxy 'rã.
14 Ha'e gui xapy'a rei ndevy pe rã kunha va'e
nda'evei rei ramo tove too ha'e ae ooxea
katy rei. Nda'evei 'rã peráta re revende
aguã, ereko axy eme guive, ndee ae ma
remo'yvyĩ'i rire.

Ta'y jypy guare peguarã re ijayvua

15 — Xapy'a rei peteĩ ava omenda 'rã
mokoĩ kunha re. Peteĩ ma oayvuve
'rã, ha'e rã amboae ma ndoayvuive 'rã.
Ha'e vy gua'yxy mokoĩve re ta'y 'rã, ha'e
ndoayvuive va'e re ranhe 'rã ta'y.

16 Ha'e gui gua'y kuery pe mba'emo
oguereko va'e omboja'opaa ára py ma
nda'evei 'rã jypy guare peguarã oguereko
va'e oayvuve va'e pi'a pe ome'ẽ aguã,
ndoayvuive va'e pi'a pe 'rãgue py, mba'eta
ha'e va'e ae ta'y jypy guare.
17 Ndoayvuive va'e pi'a pe ae tuu "Jypy
guare" he'i vy ixupe ome'ẽ retave 'rã
oguereko va'e gui mokoĩguea va'ekue. Ku-
mumive jave py ta'ya pe ae ojopy 'rã jypy
guare peguarã tuu oguereko va'ekue.

*Ta'y nhonhe'*ẽ rendu e'ỹ va'e re ijayvua

18 — Xapy'a rei amongue oguereko 'rã
peteĩ gua'y inhe'ẽ rendu e'ỹ ha'e opu'ã rei
va'e, nguu neĩ oxy ayvu ma voi noendu
potai va'e, tuu oinupã teĩ ndoikuaa potai
rive ae va'e.
19 Ha'e ramo tuu ha'e ixy ojopy vy ogueraa
'rã tetã pygua nhomongeta va'ety kuery
ikuaia py, guetã rokẽ py ae.
20 Ha'e rami vy aipoe'i 'rã ha'e kuery pe:
"Kova'e orera'y ma orere opu'ã rei ha'e
norenhe'ẽ rendui va'e, neĩ ndojapyxakai
oreayvua re. Opa marã rei oiko, oka'uxe
guive oikovy", he'i 'rã.
21 Ha'e ramo tetã pygua avakue ha'e javi
ojapipa 'rã ita py, omano peve. Ha'e rami
vy penembyte gui peipe'a 'rã teko vai.
Ha'e ramo Israel kuery ha'e javi oendu vy
ojererokyje 'rã okuapy.

Yvyra re omano va'ekue oupi pyre oipe'aa jevy aguã re ijayvua

22 — Xapy'a rei amongue ojejavy vy
omano aguã rami oiko 'rã. Ha'e ramo pe-
juka ma vy hetekue yvyra re peupi imoiny
rire,
23 hetekue ndopytai 'rã yvyra re pytũ mbuku
re. Ha'e va'e árave 'rãe pemboguejy ha'e
pejaty. Mba'eta yvyra re oupi pyre ma
Nhanderuete ijayvu vaia va'e oiko. Ha'e
rami vy 'rãe napemongy'a rei pendeyvyrã
SENHOR Penderuete ome'ẽ va'ekue.*

22

Okanhygue re ijayvua

1 — Xapy'a rei nderyvy rymba vaka e'ỹ
vy vexa okanhygue rexa vy enhomi eme
ixugui. Reme'ẽ jevy 'rã nderyvy pe.
2 Ha'e rami avi ija ndea katygua e'ỹ ramo,
e'ỹ vy rexa va'ety e'ỹ ramo ma ndero py
ranhe eraa rereko aguã, nderyvy ogueraa
aguã ou rã ixupe remboaxa jevy peve.
3 Ha'e rami ae 'rã rejapo hymba mburika'i
re, ha'e ijao re voi. Ha'e rami ae avi 'rã
rejapo nderyvy omokanhy va'ekue re rei,
rejou ri vy. Nda'evei renhomi aguã.
4 Ha'e gui nderyvy rymba mburika'i e'ỹ vy
vaka tape rupi ho'a va'ekue rexa vy enhomi
eme ixugui. Reipytyvõ 'rãe remopu'ã vy.

Lei opa mba'e rei regua

5 — Kunhague nonhemondei 'rã avakue
pegua ao py, avakue ma voi nonhemon-
dei 'rã kunha pegua ao py. Mba'eta
ha'e ramigua ojapo va'e rei tema SENHOR
Nderuete ojeguarua meme.
6 — Tape rupi reoa rupi xapy'a rei rexa
'rã guyra'i raity yvyra re, e'ỹ vy yvy py,
ha'e va'e re guyra ra'y kue'iry ikuai, e'ỹ
vy hupi'a, ha'e gui ta'y kue'iry áry, e'ỹ vy
hupi'a áry ixy oĩ. Ha'e rami rã ejopy eme
ixy ta'y kue'iry reve.
7 Tove ixy too ooxea katy, eraa ta'y kue'iry
anho ndejeupe guarã, reiko porã ha'e reiko
pukuve aguã.
8 — Ha'e gui oorã rejapo vy ijao'ia rembe
rupi rejapo 'rã kora jojokoarã, xapy'a rei
ijao'ia gui amongue ho'a ramo oo káuxa
ndere oĩ e'ỹ aguã huguy omoẽague re
repaga aguã.
9 — Nde'uvaty rupi enhotỹ eme mokoĩ
regua ha'yĩ'i, ha'yĩ renhotỹ va'ekue gui hi'a
oiko vy ha'eve'ỹ va'e opyta e'ỹ aguã, ha'e
remono'õ va'ekue ha'e javi.
10 — Yvy reikaraĩ aguã eraa eme vaka
mburika reve irũ va'e.
11 — Enhemonde eme ao vexa rague
guigua ipererĩ va'e reve ombojo'a pyre py.

Lei ombojeguaa aguã regua

12 — Ao puku renheovãa rembojegua 'rã
ijapy irundy va'e py.

Lei itavy reia ha'e omenda va'e pegua

13 — Xapy'a rei peteĩ ava omenda 'rã
kunha re, ha'e kunha va'e reve jogueroke
ma rire nda'ija'evei 'rã hexe.
14 Ha'e rami vy omombe'u 'rã itavy rei va'ea
rami, kunha va'e re ijayvu rei vy. Ha'e vy
aipoe'i 'rã: "Kova'e kunha re amenda teĩ
hexeve ajoguereko vy ndaexai kunhataĩ'i
teria" he'i ramo

* 21:23 Gálatas 3.13

15 kunha va'e ru ha'e ixy ma kunhataĩ'i teria
kuaa ukaarã ojou vy ogueraa 'rã tetã py
nhomongeta va'ety kuery okẽ py ikuaia py.
16 Nhomongeta va'ety kuery pe kunha va'e
ru aipoe'i 'rã: "Kova'e ava re xerajy amo-
menda teĩ kunha va'e re ha'e nda'ija'ei vy
17 hexe ijayvu oxĩmba aguã rami. Ha'e
vy xevy 'Nderajy ma kunhataĩ'i e'ỹ ra'e'
he'i. Ko, apy ma oĩ xerajy kunhataĩ'i teri
oikoa kuaa ukaarã", he'i vy ajukue oipyopa
'rã tetã pygua nhomongeta va'ety kuery
renonde.
18 Ha'e nunga ha'e kuery oexa vy ime ojopy
vy oinupãmba 'rã.
19 Ha'e rami vy ome'ẽ uka 'rã cem hatã'i va'e
prata guigua kunha va'e ru peguarã, Israel
regua kunhataĩ va'e rovai ijayvu rei rire.
Ha'e gui kunha va'e oiko 'rã ta'yxy ae, ha'e
ime nomoxẽvei 'rã oikoa pukukue re.
20 Ha'e rami avi anhetẽ ae ri kunhataĩ'i oikoa
ndoexai ramo
21 ha'e pygua kuery kunha va'e ogueraa
'rã tuu kuery rokẽ peve, ha'e tetã pygua
avakue ojapipa 'rã ita py omano peve, Israel
kuery mbyte oiko vaikue rei rire, itavy rei
ra'e nguu ro rupi teri oiko reve. Ha'e rami
vy penembyte gui peipe'a 'rã teko vai.

22 — Ha'e gui xapy'a rei peteĩ ava ojoua
'rã kunha ome oguereko va'e reve onheno
ramo. Ha'e vy mokoĩve omano 'rã, ava
kunha reve onheno va'ekue, ha'e kunha
va'e teĩ ae ma. Ha'e rami py peipe'a 'rã teko
vai Israel kuery mbyte gui.

23 — Xapy'a rei peteĩ kunhataĩ ete teri
omenda aguã rami oiko, ha'e gui peteĩ ava
tetã py ojou vy ogueronheno 'rã.
24 Ha'e ramo mokoĩve peraa 'rã tetã rokẽ
peve ita py pejapipa aguã, omano peve.
Kunha va'e ma tetã py ndojapukaiague re
'rã pejuka, ha'e rã ava ma oirũ ra'yxy
omo'yvyĩ'iague re. Ha'e rami py peipe'a 'rã
teko vai penembyte gui.

25 — Ha'e rã mba'ety rupi ava ojou 'rã
kunha omenda aguã rami oiko va'e, ha'e vy
onhea'ã vy ogueronheno 'rã. Ha'e rami vy
ava va'e anho'i omano 'rã kunha ogueron-
henoague re.
26 Ha'e rã kunha va'e re ma mba'eve ndape-
japoi 'rã. Hexe ma noĩ omano aguã regua,
mba'eta ava va'e ojapo oirũ rovai opu'ã vy
ojukaa rami,
27 mba'ety py ojou rire. Kunha omenda aguã
rami oiko va'e ojapukai teĩ nda'ipoai heraa
jepearã.
28 — Ha'e gui xapy'a rei peteĩ ava ojou 'rã
kunhataĩ'i ete va'eri omenda aguã rami e'ỹ
teri oiko va'e, ha'e. ojopy vy ogueronheno
'rã. Ha'e nunga ojoua ramo
29 kunha va'e ru pe ava va'e kunha reron-
henoare ome'ẽ 'rã cinqüenta hatã'i va'e
prata guigua. Ava omo'yvyĩ'i rire kunha
va'e oiko 'rã ta'yxyrã. Neĩ nda'evei 'rã
omoxẽ aguã oikoa pukukue re.
30 — Ha'e gui peteĩve ava ma voi
nogueronhenoi 'rã oxy ranga, nguu rupa
omongy'a e'ỹ aguã.

23

Nhemboaty iky'a e'ỹ va'e py oĩ aguã
nda'evei va'e re ijayvua
1 — Avakue oa'yĩjo pyre e'ỹ vy oembo aya
pyre ma ndoikei 'rã SENHOR pegua nhem-
boaty oĩaty py.
2 Omenda e'ỹ va'ekue pi'a ma voi ndoikei
'rã SENHOR pegua nhemboaty oĩaty py. Neĩ
hamymino kuery dez-kue peve ikuai va'e
voi ndoikei 'rã.
3 Amom ha'e Moabe pygua kuery va'e regua
mava'eve voi ndoikei 'rã SENHOR pegua
nhemboaty oĩaty py. Neĩ hamymino kuery
dez-kue peve ikuai va'e voi ndoikei 'rã,
raka'e rã peve teĩ,
4 mba'eta ha'e va'e kuery ndogueraai rire
mbojape ha'e yy penerovaexĩ aguã, Egito
yvy gui peopa jave tape rupi peguataa
rupi. Ha'e rami 'rãgue py peráta re pen-
derovai guarã ogueru Beor ra'y Balaão,
Mesopotâmia re Petor guigua, peẽ kuery
rovai ijayvu vai aguã.
5 Ha'e rami teĩ SENHOR Penderuete Balaão
ayvu noendu potai vy ojapo pendereroayvu
porã aguã rami ijayvu vai 'rãgue py, pen-
derayvu ete vy.
6 Ha'e va'e regua kuery reve peteĩ rami
pendekuai aguã nda'evei pejapo aguã, neĩ
ha'e kuery ikuai porã aguã rami ma voi,
pendekuaia pukukue re, raka'e rã peve.
7 — Ha'e rã Edom pygua kuery ma peayvu
e'ỹ eme, penderyvy kuery ae ramo. Peayvu
e'ỹ eme avi Egito pygua kuery, ha'e kuery
yvy re amboae regua rami pendekuai rire.
8 Ha'e va'e ramymino kuery regua peteĩ-teĩ
oike 'rã SENHOR pegua nhemboaty oĩaty py.

Tekoa iky'a e'ỹ va'e opyta aguã re ijayvua

9 — Penderovaigua kuery re xondaro
kuery opu'ã aguã oje'oi jave ma penheangu
'rã ha'eve'ỹ va'e ha'e javi gui.
10 Xapy'a rei peẽ kuery va'e regua oiko 'rã
ha'eve'ỹ va'e pyávy otyy omondykya py.
Ha'e rami vy ha'e va'e ojepe'a 'rã pen-
dekuaia gui. Ndopytai 'rãe ha'e py.
11 Ha'e gui ko'ẽ jevy ka'aru ma jave ojau
'rã yy py. Kuaray oike ma jave oike ju 'rã
pendekuaia py.
12 Pendekuaia gui mombyry'ia py oĩ 'rã peteĩ
henda peo aguã.
13 Tembiporu rereko va'e reve reraa avi 'rã
peteĩ yvyra, reguapy ma vy ha'e va'e py
rejo'o aguã yvy. Ha'e gui rejevy ta ma vy
rejaty 'rã nderepoxi.
14 Mba'eta SENHOR Penderuete oiko avi
'rã pendekuaia mbyte rupi, penderovaigua
kuery gui pendereraa jepe ha'e penderepy
aguã. Ha'e nunga rupi pendekuaia ma iky'a
e'ỹ va'e 'rã opyta, pendere SENHOR ha'eve'ỹ
va'e oexa vy pendegui ojepe'a e'ỹ aguã.

Escravo oo jepe va'ekue, itavy rei va'e ha'e oiporuka pyre rekovia re ijayvua

15 — Peteĩ escravo opatõ gui ojava vy ndea
py ri onhemi ramo neremboaxa jevyi 'rã
ipatõ pe.
16 Ndea py ae toiko ha'e ae oiporavoague
py, peẽ kuery rekoa rupi ojou porãa py ae.
Pereko axy eme.

17 — Israel regua rajy kuery ta'ikuai eme
ta'angaa pegua itavy rei va'e, neĩ Israel
regua ra'y kuery ma voi ta'ikuai eme ha'e
rami.*
18 SENHOR Penderuete pegua opy ndaperui
'rã itavy rei va'e repykue, neĩ ava itavy
rei va'e repykue voi, penhemboayvuague
pejapopaa regua peme'ẽ aguã teĩ ae ma.
Mba'eta ha'e va'e mokoĩve repy ma SENHOR
Penderuete ojeguarua meme.

19 — Nderyvy pe mba'emo reiporuka
rire emboekovia uka retave eme, peráta,
tembi'u, e'ỹ vy mba'emo rei, ha'e nunga
oiporukaa vy hekovia ojopyave aty teĩ.
20 Amboae regua kuery pe mba'emo
reiporuka vy ha'eve 'rã remboekovia uka
retave aguã. Ha'e rã nderyvy pe ma
mba'emo reiporuka vy emboekovia uka
retave eme, SENHOR Nderuete nemoingo
porã aguã ndeyvy reĩa rupi mba'emo rejapo
va'e ha'e javi py.

Mba'emo ojapo aguã re onhemboayvu okuapyague

21 — SENHOR Nderuete pe mba'emo re-
japo aguã re renhemboayvu ri vy em-
boare eme rejapo aguã. Mba'eta SENHOR
Nderuete nembopaga 'rã, ha'e ndere ae oĩ
'rã rejejavya.
22 Ha'e rami avi mba'emo rejapo aguã re
nerenhemboayvui rire ma ndere noĩ 'rã
rejejavya.
23 Enhea'ã ndeayvuague rejapo ete aguã,
mba'eta ndejuru py ae SENHOR Nderuete pe
rejapoxea'i py ndeayvu rire.
24 — Neirũ mba'e uvaty rupi reaxa vy
ha'eve 'rã uva re'uxea rami re'u aguã
nerevyatã peve, teĩ eraa eme ajaka py.
25 Ha'e rami ae avi neirũ mba'ety rupi reaxa
vy ha'eve mba'emo aju reipo'o aguã, teĩ
kyxe py nderejayai 'rã imba'ety rupi.

24

Omenda va'e oja'o rã guarã re ijayvua

1 — Xapy'a rei peteĩ ava kunha va'e ojou
vy omenda 'rã hexe, teĩ kunha va'e re
ha'eve'ỹ va'e ojou rire ndojou porãvei 'rã.
Ha'e rami vy oja'o aguã regua ombopara
vy kunha va'e po py ome'ẽ ma vy mae ma
omondouka 'rã ngoo gui.*
2 Ha'e gui xapy'a rei hoo gui kunha va'e oo
rire amboae ava re ju 'rã omenda.
3 Ha'e gui ha'e va'e ju ndoayvuvei vy oja'o
aguã regua ombopara vy ipo py ome'ẽ ma
vy omondouka ju 'rã ngoo gui, ha'e rami e'ỹ
vy mokoĩa ava gua'yxyrã ogueraa ma rire
omano 'rã.
4 Ha'e gui ime jypygua imondoukaare ma
nda'evei 'rã ogueru ju aguã gua'yxyrã
omongy'a ma rire, mba'eta SENHOR pe
ojeguarua ae 'rã. Pejapo eme pendeyvyrã
SENHOR Nderuete ome'ẽ va'ekue re jejavya
oĩ aguã rami.

Lei nhomboaxya rupi ikuai aguã re ijayvuague

5 — Ava omenda ramo'i va'e ma joe opu'ã
aguã katy oo e'ỹ teĩ ha'eve, neĩ nape-
mopenai 'rã mba'eve rei re. Peteĩ ma'etỹa
peve toiko ngoo py ae, gua'yxyrã ogueraa
va'ekue ombovy'a aguã.

* 23:17 Ha'e jave py itavy reia 'rã amboae regua kuery ruete ra'angaa pegua templo py (1 Reis 14.24).
* 24:1 Mateus 5.31, 19.7-9

6 — Ndevy amongue oreve ramo eraa
eme mokoĩ ita mba'emo ra'yĩgue mongu'ia
oguereko va'e, neĩ ita hi'árygua eraa eme,
mba'eta ha'e rami reipe'a 'rãgue oikove
aguã.
7 — Xapy'a rei amongue imonda 'rã guyvy
Israel regua va'e re escravo-rã, e'ỹ vy
ovende va'erã. Imondaague peikuaa ramo
tomano. Ha'e rami vy 'rã penembyte gui
peipe'a teko vai.
8 — Penheangu ke mba'eaxy lepra gui,
ha'e penhea'ã levita regua sacerdote kuery
penembo'ea pejapopa aguã. Penhea'ã ha'e
kuery pe ajapo ukaague rami pejapo aguã.
9 Penema'endu'a ke Miriã re SENHOR Pen-
deruete ojapoague re, tape rupi Egito yvy
gui peopa jave.*
10 — Neirũ pe mba'emo reiporuka ri vy
eike eme hoo py hekovia renoẽ aguã.
11 Repyta 'rã oka py, ha'e rã mba'emo poru-
are ae 'rã ogueru hekovia reraa aguã.†
12 Ha'e rami teĩ ha'e va'e ava iporiaukue'i
ri ramo nda'evei hekovia rereko aguã pytũ
mbukukue re.
13 Kuaray oike'i jave ixupe reme'ẽ ju 'rã
ao puku reraa va'ekue ha'e va'e py on-
heovã aguã, ha'e ramo ndereroayvu porã
'rã. Ha'e ramigua ma SENHOR Nderuete
renonde "Ndereko porãa" he'i 'rã.
14 — Ereko axy eme nerembiguai ipori-
aukue'i ojexavai va'e, nderyvy ae'i e'ỹ vy
amboae regua ndeyvy re nderekoa py oiko
va'e.
15 Hi'ára py porã ixupe reme'ẽ 'rã
omba'eapoague repy, kuaray oike e'ỹ teri
reve, mba'eta iporiaukue'i vy oipota oikove
aguã. Ha'e rami e'ỹ rã SENHOR pe ha'e
ojapukai 'rã nderovai, ha'e ndere oĩ 'rã
jejavya.
16 — Tuu kuery ndapejukai 'rã ta'y kuery
ojejavyague re, neĩ ta'y kuery ma voi
ndapejukai 'rã tuu kuery ojejavyague re.
Peteĩ-teĩ omano 'rã ha'e ae ojejavyague re.
17 — Eikuaa pota porã e'ỹ eme amboae
guigua ha'e tyre'ỹ kuery. Eraa eme imeve'ỹ
va'e ao ixupe reiporuka va'ekue rekovia.
18 Nema'endu'a tema Egito yvy re escravo
pendekuaiague re, ha'e SENHOR ha'e gui
pendereraa ague re. Ha'e nunga rupi ae
ajapo uka ndevy ha'e rami aguã.
19 — Nemba'ety py mba'emo aju re-
mono'õ jave peteĩ jokuaa re nderexarai ri
vy ejevy eme rejopy nho aguã. Topyta
amboae regua, tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ va'e
peguarã. Ha'e ramo SENHOR Nderuete
nemoingo porã 'rã ndepo py rejapo va'e
ha'e javi py.
20 Azeite remondopa ma rire ejevy ju eme
remondove aguã hakã gui. Topyta amboae
regua, tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ va'e peguarã.
21 Ha'e gui uva'a reipo'opa ma rire ejevy ju
eme reipo'ove aguã. Hembyrekue topyta
amboae regua, tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ va'e
peguarã.
22 Nema'endu'a Egito yvy re escravo pen-
dekuaiague re. Ha'e nunga rupi ajapo uka
ndevy ha'e rami aguã.

25

Nhombopagaa py nhonupã aguã re ijayvua

1 — Xapy'a rei mokoĩ joguero'a vy
jogueraa rã oikuaa pota va'ety kuerya py.
Ha'e ramo oikuaa pota vy omboeko porã 'rã
ha'evea rami oiko va'ekue, ha'e ombopaga
'rã ha'eve'ỹa rami oiko va'ekue.
2 Xapy'a rei ha'eve'ỹa rami oiko va'ekue
pembopi aguã rami ri oiko ramo nhom-
boayvu va'ety omonheno uka, ha'e gui oin-
upã uka 'rã guenonde py, mbovykue pa
ojapo vaiague re oinupãa oikuaa rami.
3 Quarenta-kue peve'i 'rã peinupã, ha'e va'e
áryve nda'evei peinupã aguã, mba'eta pen-
deryvy peinupãve ri vy pemo'yvyĩ'i 'rã
penerenonde.
4 — Vaka mba'emo aju moa'yĩa rupi
omba'eapo va'e ma pejokua eme ijuru
rupi.*

Guyke'y ra'yxykue re omenda aguã re ijayvua

5 — Xapy'a rei joegua meme joa py oiko,
ha'e peteĩ omano 'rã ta'y e'ỹ re. Ha'e
ramo omano va'ekue ra'yxy nomendai 'rã
amboae re, ngoo pygua re ae e'ỹ vy. Hovaja
ae gua'yxyrã ogueraa vy omenda 'rã hexe,
hexe ta'y aguã hovaja rekorã oeja pyre rami
vy.*

* 24:9 Moisés reindy Miriã ma hovai ijayvu rire Nhanderuete omomba'eaxy lepra py (Números 12.9-10). † 24:11 Ha'e kuery reko rami vy amongue oirũ pe mba'emo oiporuka ramo iporukaare pe irũ ogueraa uka 'rã mba'emo, oiporu va'e hekovia ome'ẽ ju peve guarã. * 25:4 1 Coríntios 9.9, 1 Timóteo 5.18 * 25:5 Mateus 22.24, Marcos 12.19, Lucas 20.28

6 Ha'e gui kunha va'e re jypy'i ta'ya omboery 'rã guyke'y omano va'ekue rery rupi, hery okanhy e'ỹ aguã Israel kuery mbyte gui.

7 — Ha'e rã xapy'a rei ngovaja re tyvy nomendaxei ri ramo kunha va'e oo 'rã tetã rokẽ py nhomongeta va'ety kuery ikuaia py. Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Xerovaja xere ndata'yxei guyke'y rery oĩ ae aguã Israel kuerya rupi. Xereve ndojapoxei hovaja ojapo aguã va'e", he'i 'rã.

8 Ha'e ramo hetã pygua mongeta va'ety kuery oenoĩ uka 'rã ava va'e, ixupe ijayvu aguã. Ha'e gui ndoipotai vy "Ndaraaxei ae" he'i ramo

9 hovaja kunha ou ju 'rã nhomongeta va'ety kuerya py. Ha'e vy ipy gui omboi 'rã ngovaja py regua, ha'e onyvõ 'rã hova re. Ha'e rami vy "Ha'e rami 'rã ojapoa ava guyke'y rekovia ndata'yxei va'e re" he'i 'rã.

10 Ha'e rami rire ava va'e ro pygua kuery pe "Ipy rei va'e regua" 'ea 'rã Israel kuerya rupi.

11 — Xapy'a rei mokoĩ ava joe opu'ãa py peteĩ va'e ra'yxy ovaẽ 'rã ome oepy aguã hovaigua po gui. Ha'e rami vy okuave'ẽ vy ojopy 'rã hako rupi.

12 Ha'e ramo ma pejaya 'rã ipo. Hexe pema'ẽ eme pemboaxya rupi.

Levítico 19.35,36

13 — Ndevoxa py eraa eme ipoyia joo rami e'ỹ va'e: peteĩ tuvixave va'e, ha'e rã amboae kyrĩve va'e.

14 Ha'e ndero py ereko eme hyru joo rami e'ỹ va'e: peteĩ tuvixave va'e, ha'e rã amboae kyrĩve va'e.

15 Teĩ'i regua rereko 'rã opejaa aguã, ha'evea'i ramigua anho, ha'e hyru ha'evea'i ramigua anho avi. Ha'e rami vy reiko pukuve aguã ndeyvyrã SENHOR Nderuete ome'ẽ va'ekue py.

16 Mba'eta ha'e ramigua teko vai ojapo va'e ha'e javi ma SENHOR Nderuete ojeguarua meme.

Amaleque kuery omokanhymba aguã re ijayvuague

17 — Penema'endu'a ke Egito yvy gui peopa jave Amaleque kuery pendere ojapo vaiague re tape rupi.

18 Mba'eta tape rupi pendeporiau ha'e penekangy reve peguata jave ha'e kuery ovaẽ xapy'a vy opu'ã okuapy takykue penekangykueve peju va'ekue re, Nhanderuete renonde ojererokyjea rupi e'ỹ.

19 Ha'e nunga rupi pendeyvyrã SENHOR Penderuete ome'ẽ va'ekue py pendekuai ma ramo ha'e ome'ẽ 'rã pepytu'u aguã penderovaigua kuery pendeyvýry rupi ikuai va'e ha'e javi gui. Ha'e ramo pemokanhymba 'rã Amaleque kuery, ha'e kuery re ima'endu'aave aguã rami e'ỹ, yva guy rupi rei. Penderexarai eme ke.

26

Mba'emo aju oiko ypy'i va'ekue re ijayvua

1 — Ha'e gui pendeyvyrã SENHOR Penderuete ome'ẽ va'ekue py revaẽ vy ha'e py nderekoa ma vy

2 rejopy 'rã mba'emo aju remono'õ ypy'i va'ekue, ndeyvy gui oiko va'ekue regua iporãgueve. Ha'e va'e ma peteĩ ajaka py remoĩ vy reraa 'rã henda SENHOR Penderuete guery omoĩ aguã oiporavoague py.

3 Ha'e gui reo 'rã sacerdote ha'e va'e jave oĩ va'ea py. Ha'e vy aipo're 'rã ixupe: "Aỹ SENHOR Nhanderuete pe amombe'u porã, yvy nhaneramoĩ kuery pe ome'ẽ aguã oura reve ijayvuague py xerekoa maa", peje 'rã.

4 Ha'e ramo ndepo gui sacerdote ajaka ojopy vy omoĩ 'rã SENHOR Nderuete pegua altar oĩ va'e rexei.

5 Ha'e gui ma SENHOR Nderuete renonde py renhemombe'u porã vy aipo're 'rã: "Xeramoĩ ma arameu regua oiko raka'e. Ha'e va'e ma omano rai'i ma vy oo Egito yvy re. Ha'e py ju amboae regua rami oiko raka'e ngoo pygua kuery mboapy'i va'e reve. Ha'e gui ixugui oiko peteĩ regua hetave ha'e imbaraetekueve, ha'e py ae.

6 Ha'e rami teĩ Egito pygua kuery orembojaru ha'e orembojexavai rei vy oremoĩ romba'eapo raxa aguã rami.

7 SENHOR oreramoĩ kuery Ruete pe rojapukai ramo oreayvua oendu vy oikuaa pota rojexavaia, romba'eapoa ha'e oremoingo axya re.

8 Ha'e rami vy Egito yvy gui SENHOR orerenoẽ opo oupi py opo'akaa oexa uka reve, ha'e nhomondyipaarã ojapo reve, mba'emo kuaa ukaarã ha'e hexa pyrã reve.

9 Apy ju orereru vy kova'e yvy ome'ẽ orevy, kamby ha'e ei oata e'ỹa.

10 Ha'e gui ma'ẽ, aỹ ma aru mba'emo aju jypy guare iporãgueve va'e yvy ndee SENHOR xevy reme'ẽ va'ekue guigua", 're 'rã.

Ha'e rami vy SENHOR Nderuete renonde
ajaka remoĩ vy rejero'a 'rã henonde.
11 Ha'e gui rerovy'a 'rã mba'emo porã SENHOR Nderuete ndevy ome'ẽ va'ekue ha'e
javi, ndero pygua kuery pe, ha'e nderekoa
py levita ha'e amboae regua ikuai va'e pe
guive.

*Dízimo ome'*ẽ kuaa aguã re ijayvua

12 — Ha'e gui mboapy ma'etỹa py dízimo reme'ẽ ojeupity nhavõ dízimo-rã rem-
boja'opa ma rire reme'ẽ 'rã levita kuery
pe, amboae yvy guigua, tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ
va'e kuery pe, nderekoa rupi ha'e kuery
okaru vy hevyatã okuapy aguã.
13 Ha'e vy SENHOR Nderuete renonde py
aipo're 'rã ixupe: "Ndevy peguarã amboaxa
va'ekue xero gui anoẽ vy levita kuery pe
ame'ẽ, amboae guigua, tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ
va'e kuery pe, xevy rejapo uka va'ekue ha'e
javi rami vy. Rejapo uka va'ekue neĩ peteĩve
ndajapo e'ỹi, peteĩve re ndaxerexarai.
14 Dízimo gui ma xee nda'ui xepy'a vai jave,
neĩ ruxã'i ma voi nanoẽi xevy ha'eve'ỹ va'e
aiko reve, namboaxai guive oo omanogue
ituia py oĩ aguã. Xee anhe'ẽ rendu SENHOR
Xeruete. Xevy ojapo uka va'ekue ajapopa
ma.
15 Ema'ẽ yva re ne'amba iky'a e'ỹ va'e oĩa
gui, ha'e vy emoingo porã ndevygua Is-
rael kuery, ha'e yvy oreramoĩ kuery pe
reuraague rami orevy reme'ẽ va'ekue, yvy
kamby ha'e ei oata e'ỹa", 're 'rã.

*Onhe'*ẽ rendu aguã re ijayvua

16 — Aỹ gui ma pendevy SENHOR Pen-
deruete ojapo uka kova'e ayvu oeja va'ekue
ha'e oipotaa. Pemoĩ porã pendejee, ha'e
pejapo pendepy'a ha'e penenhe'ẽ ha'e javi
py.
17 Ange SENHOR oikuaa uka Penderuete
oikoa regua, ha'e ixuguigua tape rupi, ha'e
oayvu oeja va'ekue rupi pendekuai aguã,
ha'e gui ojapo uka va'ekue ha'e nhomonge-
taa rupi, ha'e ijayvua re pejapyxaka aguã.
18 Ange SENHOR pendevy oikuaa uka
avi ixupegua pendekuai aguã, pendevy
aipoe'iague rami vy, ha'e ojapo uka va'ekue
ha'e javi rupi pendekuai aguã.
19 Ha'e rami rã ha'e javi regua SENHOR
omoingo va'ekue gui penemboyvateve 'rã,
ha'e kuery gui pendererovy'aave, penem-
boeteave ha'e pendejou porãave aguã, ha'e
SENHOR Penderuete pegua iky'a e'ỹ va'e
peiko aguã, aipoe'iague rami vy — he'i
Moisés.

Mboapykuea ma Moisés ijayvuague

27

Omboetea rupi lei ita re ombopara ukaague

1 Israel regua nhomongeta va'ety kuery
reve Moisés ijayvu heta va'e kuery pe. Ha'e
vy aipoe'i:
— Pejapopa ke kova'e ojapo uka pyre aỹ
pendevy amombe'u va'e.
2 Peaxa 'rã Jordão yakã rovai re pendeyvyrã
SENHOR Penderuete ome'ẽ va'e katy peo
vy. Yakã peaxaa árave pemo'ã 'rã ita tuvix-
akue, ha'e cal py pemoxiĩmba 'rã.
3 Peaxapa ma rire ha'e va'e ita re pembopara
'rã kova'e lei re ayvu oĩ va'e ha'e javi, ha'e
rami vy pevaẽ aguã pendeyvyrã SENHOR
Penderuete ome'ẽ va'ekue py. Ha'e va'e
yvy ma kamby ha'e ei oata e'ỹa, SENHOR
peneramoĩ kuery Ruete ijayvuague rami
vy.
4 Kova'e ára aipoa'e Jordão yakã rovai re
peaxa ma vy Ebal yvyty re ita pemo'ã aguã,
ha'e pemoxiĩmba 'rã cal py.
5 Ha'e py SENHOR Penderuete pe pejapo 'rã
peteĩ altar ita gui. Ha'e va'e re ndapeiporui
'rã tembiporu ferro guigua.
6 Ita pejou va'ekue py rive 'rã pejapo altar
SENHOR Penderuete peguarã. Hi'áry peapy
'rã mba'emo peme'ẽ va'e.
7 Peme'ẽ avi 'rã peteĩ rami pendekuaia
regua ha'e py. Ha'e rami vy pekaru ha'e
pevy'a 'rã SENHOR Penderuete renonde.
8 Ha'e va'e ita re pembopara 'rã ayvu kova'e
lei re oĩ va'e ha'e javi, ojekuaa porã aguã
rami — he'i.
9 Ha'e gui levita regua sacerdote kuery
reve Moisés ijayvu vy aipoe'i Israel kuery
ha'e javi pe:
— Israel kuery, pekyrirĩmba ke pendu
aguã! Aỹ gui ma SENHOR Penderuete pegua
ete 'rã peiko.
10 Ha'e nunga rupi penhe'ẽ rendu SENHOR
Penderuete, ha'e pejapopa ojapo uka ha'e
ayvu oeja va'ekue aỹ pẽvy amombe'u va'e.

Ebal yvyty áry gui ayvu vai omombe'ua aguã re ijayvuague

11 Ha'e va'e ára Moisés ojapo uka heta va'e
kuery pe. Ha'e vy aipoe'i:

12 — Jordão yakã rovai re peaxa ma rire
pova'e kuery ikuai 'rã Gerizim yvyty áry
jogueroayvu porã aguã: Simeão, Levi, Judá,
Issacar, José ha'e Benjamim regua.
13 Ha'e rã pova'e kuery ma ayvu vai
mombe'uarã 'rã ikuai Ebal yvyty áry:
Rúben, Gade, Aser, Zebulom, Dã ha'e
Naftali regua.
14 — Ha'e gui levita kuery ijayvu atã 'rã
Israel kuery ha'e javi pe. Ha'e vy aipoe'i 'rã:
15 "Ayvu vaipy 'rã oiko ava ta'angaarã on-
hopĩ e'ỹ vy, mba'emo ryku gui ojapo vy hi'ã
py omopu'ã va'e. Ha'e nunga ojapo kuaa
va'e rembiapo teĩ SENHOR pe rã ojeguarupy
meme."
Ha'e ramo heta va'e kuery ha'e javi om-
bovai vy "Ha'eve va'e" he'i 'rã okuapy.
16 Aipoe'i avi 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko oxy
e'ỹ vy nguu nomboetei va'e."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
17 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko oirũ
yvy markaa oguerova va'e."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
18 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko hexa
pyxo ve'ỹ va'e tape ojavy aguã rami ojapo
va'e."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
19 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko mom-
byry guigua, e'ỹ vy tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ va'e
mba'e oipe'a va'e."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
20 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko
oxy ranga reve onheno va'e, nguu rupa
omongy'a rire."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
21 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko mymba
reve itavy va'e."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
22 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko
gueindy reve, nguu rajy e'ỹ vy oxy memby
reve onheno va'e."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
23 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko guaixo
reve onheno va'e."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
24 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko oirũ
nhemi rupi ojuka va'e."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
25 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko
amongue ome'ẽmby ojopy va'e heko porã
va'e ojuka aguã."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.
26 Aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy 'rã oiko kova'e
lei re ayvu oĩ va'e nomboetei vy ndojapoi
va'e."
Heta va'e kuery ombovai vy "Ha'eve
va'e" he'i 'rã.*

28

Levítico 26.3-13; Deuteronômio 7.12-26

1 — Ha'e gui SENHOR Penderuete ayvu re
pejapyxaka porã vy ha'e ojapo uka va'ekue
aỹ amombe'u va'e pejapopa ri ramo SEN-
HOR Penderuete penemboyvate 'rã yvy jave
re ikuai va'e áryve.
2 SENHOR Penderuete penhe'ẽ rendu ramo
pendere ombou 'rã kova'e ayvu porã ha'e
javi, peẽ kuery re ojeupitypa 'rã.
3 Ayvu porãmby 'rã peiko tetã py ha'e pen-
emba'ety rupi.
4 Ayvu porãmby 'rã ikuai kyrĩgue pereko
va'e, mba'emo'a pendeyvy gui oiko va'e,
ha'e penerymba kuery vaka ha'e vexa'i
ta'y'ia.
5 Ayvu porãmby 'rã peiko hyru py mba'emo
aju pemono'õa, ha'e mbojaperã pemoapo-
moa py.
6 Ayvu porãmby 'rã peiko peike ha'e peẽ ju
maa ha'e javi py.
7 SENHOR ojapo 'rã penerenonde py pen-
derovaigua kuery pendere opu'ã va'ekue
oitypaa aguã rami. Peteĩ tape rupi pen-
derovai ou va'ekue ri sete tape rupi ju 'rã
ojava jogueravy pendegui.
8 SENHOR ombou 'rã mba'emo aju pemoĩ
porãaty oĩ porã aguã, ha'e opa mba'e pen-
depo py pejapo va'e voi. Ha'e rami vy
penemoingo porã 'rã pendeyvyrã SENHOR
Penderuete ome'ẽ va'ekue py.
9 SENHOR ojeupe guarã penemoingo 'rã
iky'a e'ỹ va'e regua, pendevy ouraague
rami vy, SENHOR Penderuete ojapo uka
va'ekue pejapo, ha'e ixuguigua tape rupi
pendekuai ramo.

* 27:26 Gálatas 3.10

10 Ha'e ramo yvy regua kuery ha'e javi SENHOR guery rupi penerenoĩa oexa vy okyjepa
'rã pendegui.
11 SENHOR opa mba'e 'rã ome'ẽ pẽvy:
kyrĩgue perekoa py, penerymba kuery
ta'y'ia py, ha'e pendeyvy gui mba'emo
oikoa py, SENHOR pendeyvyrã ome'ẽ aguã
re peneramoĩ kuery pe ouraague py ae.
12 SENHOR oipe'a 'rã yva mba'emo porã om-
bou aguã, hi'ára py porã yvy re ombo'oky
aguã, pendepo py mba'emo pejapo va'e
ha'e javi py penemoingo porã aguã. Ha'e
ramo heta regua pe mba'emo peiporuka
'rã teĩ peẽ ma ndapeiporui 'rã ha'e kuery
mba'e.
13 SENHOR penemoĩ 'rã ha'e kuery akãrã,
tuguairã ve'ỹ. Ha'e ramo hi'árykue'i 'rã
pendekuai, iguy rupi rive'ỹ, xapy'a rei
SENHOR Penderuete ojapo uka va'ekue aỹ
amombe'u va'e pejapopa aguã pemoĩ ramo.
14 Pejepe'a eme peteĩve ayvu aỹ ajapo uka
va'e gui, pendeaxua re neĩ pendeaxua e'ỹa
re ma voi, tuuete mboae kuery re rive peaxa
vy ha'e kuery pe pendekuai e'ỹ aguã.

Levítico 26.14-45

15 — Ha'e rami teĩ xapy'a rei SENHOR
Penderuete napenhe'ẽ rendui vy, ojapo uka
va'ekue ha'e ayvu aỹ amombe'u va'e ha'e
javi ndapejapoi ramo, pendere ou 'rã kova'e
ayvu vai ha'e javi, pendere ojeupitypa 'rã.
16 Ha'e ramo ayvu vaipy 'rã peiko tetã py
ha'e penemba'ety rupi.
17 Ayvu vaipy 'rã peiko hyru py mba'emo aju
pemono'õa, ha'e mbojaperã pemoapomoa
py.
18 Ayvu vaipy 'rã ikuai kyrĩgue pereko va'e,
mba'emo'a pendeyvy gui oiko va'e, ha'e
penerymba vaka ha'e vexa'i kuery ta'y'ia.
19 Ayvu vaipy 'rã peiko peike ha'e peẽ ju maa
ha'e javi py.
20 — Pendere SENHOR ombou 'rã ayvu vai
penemoĩ vaiarã ha'e pendere opu'ã va'e
mba'emo pejapoa ha'e javi py, penemomba
rã pekanhymba xapy'a peve, teko vai pe-
japoa rupi xegui pejepe'aague re.
21 SENHOR ombou 'rã mba'eaxy vaikue pen-
dere oja va'erã, pendeyvyrã pejopy aguã
katy peoa va'e omomba peve.
22 SENHOR pendejuka 'rã mba'eaxy vaikue
py, pire raku, ai ipeupa va'e, kuaray aku
raxa va'e, pirupa va'e, hu'ũmbaa ha'e
hatãmba reia py. Ha'e nunga penemoingo
axy 'rã pekanhymba peve.
23 Yva peneakã áry rupi oĩ va'e ma overa va'e
rami 'rã onhemboty, ha'e yvy pepyrõa ma
ferro rami 'rã hatãmba.
24 Pendeyvy rupi oky 'rãgue py SENHOR om-
bou 'rã yvy ku'i ha'e tanhimbu rive. Yva
gui ha'e nunga anho ho'a 'rã pende'áry
penemomba peve.
25 SENHOR pendereity 'rã penderovaigua
kuery renonde rupi. Peteĩ tape rupi ha'e
kuery rovai peju rire teĩ sete tape rupi ju 'rã
pejavapa ha'e kuery gui. Ha'e vy yvy jave
regua ikuaia rupi pendekuaa 'rã ojeguaru
reia rami.
26 Penderetekue opyta 'rã guyra yvate rupi
oveve va'e ha'e mymba yvy re ikuai va'e
rembi'urã rive. Ha'e nunga mondyiarã
ndoikoi 'rã.
27 SENHOR penembojexavai 'rã ai vaikue
Egito pyguare regua py, tyepy peu, temo
ha'e ai vaikue py, ndapekueravei aguã rami.
28 SENHOR penembojexavai 'rã peneakã vai
reia py, napema'ẽveia ha'e pendepy'a eta
reia py.
29 Ha'e ramo kuaray mbyte teĩ pekuave'ẽ rei
'rã peovy, pytũ rupi oexa e'ỹ vy okuave'ẽ
rei ovy va'e rami. Ha'e rami vy ndapeiko
porãvei 'rã. Ha'e rami 'rãgue py peikoa
pukukue re pejexavai 'rã, penemba'e rei-
rei re imondapaa riae 'rã. Ha'e avave rei
napendereraa jepeai 'rã.
30 Peteĩ kunha re pemenda teĩ hexeve am-
boae ava onheno 'rã. Penderorã pejapo
teĩ ha'e py ndapeikoi 'rã. Uva penhotỹ teĩ
napemono'õi 'rã.
31 Penerymba toro ojukaa 'rã pexaa py, teĩ
ho'okue ndape'ui 'rã. Pendegui penerymba
mburika'i re imondaa 'rã, ha'e ndojevyvei
'rã pendea py. Penerymba kuery vexa'i
ogueraa ukapaa 'rã penderovaigua kuery
pe. Ha'e avave rei napendereraa jepeai 'rã.
32 Pendera'y ha'e penderajy kuery om-
boaxapaa 'rã amboae regua kuery pe. Ha'e
nunga penderexa py ae pexa rire pen-
ema'endu'aa rupi pejexavai rei 'rã ára
nhavõ. Ha'e rami teĩ pendepo py mba'eve
ndapejapo kuaai 'rã.
33 Pendeyvy rupi pemba'eapoague gui
mba'emo aju oiko va'ekue ma peteĩ va'e
regua kuery peikuaa e'ỹ va'e ho'upa
'rã. Ha'e vy penembojexavai ha'e
penembojero'a rei 'rã ára nhavõ.
34 Ha'e ramo peneakã vaipa 'rã mba'emo vai
ete pexa rire.

35 SENHOR penembojexavai 'rã ai vaikue
karu penerenapy'ã ha'e peneretyma re oĩ
va'e py. Ha'e va'e gui ma ndapekueravei 'rã,
pendepy guive pendeapyte peve.

36 — Ha'e gui SENHOR pendereraa uka
'rã penderuvixaverã pemoĩ va'ekue reve,
pexa va'ety e'ỹ regua kuery pe, neĩ peẽ
neĩ penderu kuery ma voi ndapeikuaai va'e
regua pe. Ha'e py pendekuai 'rã amboae
tuuete kuery yvyra ha'e ita gui rive ojapo
pyre pe.
37 Ha'e javi regua ikuaia rupi SENHOR
pendereraa ukaague rupi ha'e kuery
onhemondyi 'rã pendegui, pendere ijayvu
ha'e pendejojai rei 'rã okuapy.
38 Mba'ety rupi mba'emo ra'yĩ penhotỹ reta
teĩ mbovy'i 'rã pemono'õ, tuku ho'upa
ramo.
39 Uva voi penhotỹ reta vy pepena porã'i teĩ
ndapey'ui 'rã hykue, neĩ napemono'õi 'rã
hi'a, haxo'i ho'upa ramo.
40 Pendeyvy ha'e javi rupi azeitona'y ikuai
teĩ azeite ndaperekoi 'rã pendejee peikyty
aguã, hi'a okuipa rã.
41 Pendera'y ha'e penderajy kuery pereko
teĩ pendereve ndopytai 'rã, escravo-rã
ogueraapaa rã.
42 Pendeyvy re yvyra ikuai ha'e ijaju okuapy
va'e tuku-karu ho'upa 'rã.
43 Penembyte py amboae regua ikuai va'e
yvateve 'rã oje'oivy, ha'e rã peẽ ma
pene'yvyĩve 'rã peje'oivy.
44 Ha'e kuery mba'emo oiporuka 'rã pen-
devy, teĩ peẽ ma ndaperekoi 'rã ha'e kuery
pe peiporuka aguã. Ha'e kuery ikuai 'rã
peneakã, ha'e rã peẽ ma peiko 'rã huguai.
45 Kova'e ayvu vai ha'e javi ou 'rã pende'áry.
Penembojexavai rei 'rã, pendere ojeupi-
typa vy penemokanhymba peve, SENHOR
Penderuete napenhe'ẽ rendui rire, pen-
devy ojapo uka ha'e ayvu oeja va'ekue
ndapejapoi guive.
46 Penembyte py mba'emo oiko va'e opyta
'rã mba'emo kuaa ukaarã ha'e hexa pyrã,
ha'e peneramymino kuery pe voi, raka'e rã
peve guarã.

47 — Mba'eta SENHOR Penderuete per-
ovy'a ha'e peayvua rupi ve'ỹ ixupe peiko,
opa mba'e pereko teĩ,
48 ha'e rire karuai, yuvei, pire reia ha'e opa
mba'e oataa py 'rã peiko, penderovaigua
kuery SENHOR ombou va'e pe ae. Pen-
deaju'y re ha'e omoĩ 'rã kanga ferro guigua
penemomba peve.
49 Pendere SENHOR ombou 'rã peteĩ regua
kuery mombyry gui. Ha'e ramo yvy apy gui
'rã ou pojava taguato oveve ouvy va'e rami.
Neĩ ha'e va'e kuery ayvu ma voi napendu
kuaai 'rã.
50 Ha'e kuery ngova py oexa uka 'rã opoxya,
neĩ peẽ kuery va'e regua tujakue'i omboete
va'e'ỹ, neĩ kunumigue'i ma voi nomboaxyi
'rã.
51 Ha'e kuery ho'u 'rã penerymba ra'y
kuery ha'e pendeyvy gui mba'emo aju
oiko va'ekue, omokanhymba peve. Ndoe-
jai 'rã ha'yĩgue'i, uva rykue, azeite, neĩ
penerymba vaka ha'e vexa'i ta'y'i aguã,
omomba ete peve.
52 Peneretã ikuai va'e ojokopa 'rã, pendeyvy
ha'e javi rupi kora yvateve ha'e hatãve
va'e pejeroviaague oitypa peve. Peneretã
ikuai va'e ojokopa 'rã, pendeyvyrã SENHOR
Penderuete ome'ẽ va'ekue ha'e javi rupi.
53 Penderovaigua kuery pendejokopaa py
penemoĩ vai ete ramo pe'u 'rã kyrĩgue
pereko va'ekue, pendera'y ha'e penderajy
kuery SENHOR Penderuete pendevy ome'ẽ
va'ekue ro'okue ae.
54 Avakue penembyte py porayvuve ha'e
ojou porãvepy ikuai va'e teĩ hakate'ỹ 'rã
guyvy, gua'yxy oayvu va'e, ha'e gui gua'y
kuery okuave va'e pe,
55 mba'eta ha'e kuery pe nomboja'oxei 'rã
gua'y ha'e guajy kuery ro'okue ha'e ae
ho'upa aguã, mba'eta tetã ha'e javi ho-
vaigua kuery ojokopa ramo ixupe neĩ
mba'eve'i ndopytai, oĩ vaia py ombojexavai
rire.
56 Ha'e kunhague penembyte py porayvuve
ha'e ojou porãvepy ikuai va'e teĩ, porayvu
ha'e ojou porãvepy vy neĩ yvy re nopyrõi
va'ekue teĩ hakate'ỹ 'rã ome oayvu va'e,
opi'a ha'e omemby pe,
57 mba'eta hakate'ỹ 'rã omemby ryrukue
ha'e ho'okue re, ha'e ae nhemi rupi
ho'upaxe opa mba'e oata ramo, mba'eta
tetã ha'e javi hovaigua kuery ojokopa vy
ombojexavai ete 'rã.
58 Xapy'a rei kova'e lei kuaxia para re oĩ
va'e pejapo aguã napemoĩ, ha'e SENHOR
Penderuete rery hexakãmba va'e renonde
ndapejererokyjevei ramo
59 pendere SENHOR ombou 'rã mba'eaxy
vaikue, peneramymino kuery re guive.

Ha'e va'e mba'eaxy vaikue ma tuvixa ha'e
opa voi va'erã e'ỹ.
60 Ha'e vy penemoingo axy 'rã mba'eaxy
vaikue Egito pyguare regua pekyjea py.
Ha'e ramo pendere ju 'rã oja oiny.
61 Pende'ary SENHOR ombou avi 'rã
mba'eaxy ha'e mba'emo vaikue kova'e
kuaxia lei oĩa re ipara noĩ va'e voi,
penemokanhymba peve.
62 Ha'e ramo mboapy'i ete 'rã pendekuai,
yva re jaxy-tata rami pendereta va'ekue teĩ,
SENHOR Penderuete napenhe'ẽ rendui rire.
63 SENHOR pendererovy'a vy penemoingo
porã ha'e penemboetave heravyague rami
ae ju ovy'a 'rã penemokanhymbaa rupi,
penemomba peve. Yvy penderekoarã peoa
va'e gui pendepe'apa 'rã.
64 SENHOR penemoaĩmba 'rã ha'e javi regua
mbyte rupi, yvy apy guive hovai re peve.
Ha'e py ma peiko 'rã amboae tuuete
peikuaa e'ỹ va'ekue pe, neĩ penderu kuery
ma voi ndoikuaai va'ekue pe. Ha'e vy
pembojerovia 'rã yvyra ha'e ita guigua rive.
65 Ha'e gui neĩ ha'e va'e regua ikuaia rupi
pendekuaia py ndapepytu'ui 'rã, neĩ pen-
depy opytu'u aguã ma voi ndapejoui 'rã,
mba'eta ha'e py SENHOR ombou 'rã pen-
depy'a oryryipa, penderexa kangypa ha'e
penenhe'ẽ py pe'a rive aguã.
66 Penderekove okanhy rai'i 'rã,
penerenonde nhimbo py omoxã mbyre
rami. Ara py ha'e pyávy pekyjepa 'rã,
ndapeikovei aguã re pepẽxaa py.
67 Ko'ẽgue aipopeje 'rã: "Pytũ ma va'e rire
ha'eve 'rãgue!" Ha'e gui pytũ'i jave ma
"Aikore! Ko'ẽmba ma va'e rire ha'eve
'rãgue!" peje 'rã pekuapy, mba'eta pen-
depy'a re pendu 'rã pekyje reia, ha'e pen-
derexa py nhomondyipa rei va'e pexa vy.
68 SENHOR ojapo 'rã Egito katy kanoã guaxu
py pendereraa jevy aguã, ha'e tape pen-
devy "Ndapeovei ma 'rã" he'iague rupi
teĩ. Ha'e py ma penhevendexe 'rã pen-
derovaigua kuery escravo-rã avakue ha'e
kunhague, teĩ ndoikoi 'rã pendejoguaarã —
he'i Moisés.

Irundykuea ma Moisés ijayvuague

29

Heta va'e kuery reve Nhanderuete guexeve guarã ojapo pyauague

1 Kova'e ayvu ma Moisés rupi SENHOR
guexeve guarã Israel kuery reve ojapo
va'ekue Moabe yvy re, ha'e kuery pe
Horebe yvyty re oeja va'ekue áryve.
2 Ha'e rami vy Moisés Israel kuery ha'e javi
oenoĩmba vy aipoe'i:

— Peẽ kuery pexapa va'ekue Egito yvy
re SENHOR ojapoague ha'e javi. Pexaa py
ojapo Faraó re, hembiguai kuery ha'e ijyvy
ha'e javi re.
3 Hexa pyrã tuvixa va'e penderexa py ae
pexa va'ekue, mba'emo kuaa ukaarã ha'e
iporã ete va'e.
4 Ha'e rami teĩ aỹ peve nome'ẽi pẽvy
penekuraxõ py pejapyxaka ete aguã, neĩ
penderexa py pexa aguã, neĩ pendeapyxa
py mba'emo pendu aguã.*
5 Aipoe'i: "Quarenta ma'etỹ re tekoa
e'ỹa rupi xee roguereko jave pendeao
na'inhymai, neĩ pendepy regua ma voi
nda'ivaipai.
6 Mbojape ndaperekoi va'ekue pe'u va'erã,
ha'e vinho neĩ iro va'e voi ndapey'ui,
peikuaa aguã xee ae SENHOR Penderuete
aikoa", he'i va'ekue.
7 Apy ju peju jave Hesbom pygua huvixa
Seom ha'e Basã pygua huvixa Ogue voi ou
nhandere opu'ã aguã, teĩ nhande kuery
jaity karamboae.
8 Ha'e kuery yvykue re nhandepo'aka vy
nhamboaxa Rúben kuery peguarã, Gade
ha'e Manassés kuery pe.
9 Ha'e nunga rupi pendu porã ke kova'e ayvu
guexeve guarã ojapo pyre regua. Pejapopa
ete, peiko porã aguã opa mba'e pejapoa py.

10 — Ha'e gui aỹ peẽ kuery ha'e ja-
vive pene'aĩ SENHOR Penderuete renonde
py: peẽ kuery va'e regua huvixa kuery,
tujakueve ha'e yvatekueve, avakue Israel
kuery regua ha'e javive,
11 ha'e gui pendera'y ha'e penderajy
kuery, pendera'yxy ha'e amboae regua
pendekuaia rupigua kuery, pendevy yxakã
ayaaty ha'e yy reruaty kuery voi,
12 pendejee pemoĩ aguã SENHOR Penderuete
guexeve guarã ojapo va'ekue rupi pen-
dekuai aguã, ha'e aỹ pendevy oura reve
ijayvua rupi.
13 Ha'e rami ojapo aỹ gui ojeupe guarã pen-
emoingo aguã, ha'e Penderuete oiko aguã,

* 29:4 Romanos 11.8

pendevy ijayvuague rami vy, ha'e pener-
amoĩ kuery Abraão, Isaque ha'e Jacó pe
ouraague rami.
14 Ha'e gui peẽ kuery peguarã anho e'ỹ guĩ
rami Nhanderuete reve guarã ajapo aura
reve.
15 Aỹ apy SENHOR Nhanderuete renonde py
pene'aĩ va'e reve, ha'e gui aỹ apy nhan-
dereve ikuai e'ỹ va'e kuery reve voi.
16 — Mba'eta peikuaa ae ma Egito yvy re
nhandekuai jave, ha'e gui yvy regua kuery
yvy mbyte rupi jaaxa jave guare ha'e javi.
17 Pexa ha'e kuery pegua ojeguarua,
mba'emo ra'angaarã yvyra ha'e ita gui
ojapo va'ekue. Pexa avi ha'e kuery mbyte
rupi prata ha'e ouro guigua oguereko va'e,
18 ha'e rami vy peẽ kuery mbyte rupi oiko e'ỹ
aguã neĩ peteĩve ava, kunha neĩ hoo pygua
kuery, neĩ peẽ kuery va'e regua ma voi
opy'a re omoĩ va'e SENHOR Nhanderuete
gui ojepe'a vy yvy regua kuery ruete pe
rive oiko aguã, peẽ kuery mbyte rupi oiko
e'ỹ aguã mba'emo vai rapo, ha'e va'e gui
henhoĩ aguã moã vaikue iro va'e.*
19 Avave rei kova'e ayvu vai oendu vy
aipote'i eme ha'e ae opy'a py ojereroayvu
porãa rupi rive: "Xee aiko porã 'rã, xepy'a
py mba'emo vai oĩ va'e rupi aiko teĩ", te'i
eme, mba'eta oka'u ma teĩ oy'uvexea oendu
va'e rami ijayvu.
20 Ha'e va'e ma SENHOR ndoperdoai 'rãe.
Ha'e rami 'rãgue py ha'e va'e ava pe SEN-
HOR oexa uka 'rã ipoxya ha'e nda'evei etea.
Hi'áry ombou 'rã ayvu vai kova'e kuaxia
re ipara oiny va'e ha'e javi, ha'e SENHOR
ombogue 'rã hery yva guy rupi gui.
21 Ha'e va'e ma SENHOR omboja'o 'rã Israel
kuery regua ikuaia gui ojexavai aguã, ayvu
vai kova'e kuaxia re ombopara pyre ha'e
javi rami vy.
22 — Ha'e ramo raka'eve rã ikuai va'e
kuery omombe'u 'rã okuapy, peẽ kuery
rire pendera'y ju ikuai va'e, ha'e amboae
regua yvy mboae mombyry gui ou va'e voi.
Mba'eta oexa 'rã kova'e yvy re mba'emo
vai ha'e mba'eaxy vaikue oikoague, nho-
moingo axyarã SENHOR ombou va'ekue.
23 Mba'eta pendeyvy ha'e javi rupi okaipa 'rã
enxofre ha'e juky ho'aague rami. Mba'eve
rei nonhotỹai 'rã, neĩ ndai'avei 'rã, neĩ
ka'aguy ma voi ndoikovei 'rã, tetã Sodoma
ha'e Gomorra, Admá ha'e Zeboim SENHOR
ojou vai vy opoxya rupi omombaague rami.
24 Ha'e ramo ha'e javi regua aipoe'i 'rã
okuapy: "Mba'e re nda'u SENHOR guĩ
ramigua ojapo peva'e yvy re? Mba'e nunga
káuxa py tu nami ete oexa uka opoxya?"
25 he'i okuapy ramo ombovaia 'rã: "Mba'eta
SENHOR tamoĩ kuery Ruete gui ha'e
kuery herexaraipa rire, ha'e Egito yvy gui
oguenoẽ vy guexeve guarã ojapo va'ekue
gui ojepe'a ramo.
26 Ha'e rami ojepe'a vy amboae tuuete kuery
pe ikuai, ombojeroviapa rei okuapy, ha'e
va'e tuuete ha'e kuery ndoikuaai va'ekue ri,
ha'e SENHOR nombojerovia ukai teĩ.
27 Ha'e nunga rupi ae kova'e yvy rovai SEN-
HOR poxya hendy vy ombou ayvu vaipy
kova'e kuaxia re ipara oiny va'e ha'e javi.
28 Ha'e rami vy SENHOR opoxya reve
oipe'apa ijyvy gui. Ojou vai ete ha'e
ombopagaxea oendu vy omombopa yvy
mboae katy, aỹ jaexaa rami ae", he'i 'rã
ombovai vy.
29 — Mba'eta mba'emo jaikuaa e'ỹ va'e ma
SENHOR Nhanderuete pegua ae. Ha'e rã
mba'emo oikuaa uka va'ekue ma nhandevy
ha'e nhandera'y kuery pegua raka'e rã peve
guarã, kova'e lei re ayvu oĩ va'e jajapopa
aguã.

30

Omboaxy jevy aguã re ijayvuague

1 — Raka'eve rã ha'e nunga ha'e javi
ou 'rã pendere, ayvu porã ha'e ayvu vai,
penerenonde amombe'u va'ekue voi. Ha'e
ramo yvy regua kuery ikuaia mbyte SEN-
HOR Penderuete penemomboague py pen-
ema'endu'a ju 'rã ha'e nungakue re.
2 Ha'e gui peẽ ha'e pendera'y kuery reve
pejevypa ju 'rã SENHOR Penderuete pe,
penekuraxõ ha'e penenhe'ẽ ha'e javi py.
Pejapyxaka ju 'rã ijayvua re, aỹ ajapo uka
va'e rami vy.
3 Ha'e ramo SENHOR Penderuete penem-
boaxy nho vy penemoingo porã ju 'rã. Ha'e
vy teĩgue ju 'rã penemboatypa heruvy yvy
regua kuery mbyte penemoaĩague gui.
4 Yva mamo rã ijapy rupi penemoxẽ va'ekue
teĩ ha'e gui voi SENHOR Penderuete pen-
emboatypa 'rã heruvy, ha'e gui ae 'rã pen-
dereru.

* 29:18 "Mba'emo vai rapo" he'ia ma nhombojejavy va'e re ijayvu vy (Hebreus 12.15).

5 Ha'e vy SENHOR Penderuete pendereraa
'rã yvy peneramoĩ kuery ikuaiague py ae,
peẽ kuery ju pendekuai aguã. Ha'e vy
penemoingo porã vy peneramoĩ kuery gui
voi penemboetave 'rã.
6 Ha'e vy penekuraxõ gui SENHOR Pen-
deruete omboi 'rã mba'emo vai oĩ va'e, pen-
eramymino kuery kuraxõ gui voi, peneku-
raxõ ha'e penenhe'ẽ ha'e javi py peayvu
aguã SENHOR Penderuete, peikove aguã.
7 Ha'e gui penderovaigua kuery áry ae 'rã
SENHOR Penderuete ombou kova'e ayvu vai
ha'e javi, pendere ija'e e'ỹ va'e penembo-
jexavaiare kuery re ju oiko aguã.
8 Ha'e rami rire SENHOR ijayvua re pejapyx-
aka ju vy pejapo 'rã ojapo uka va'ekue aỹ
xeayvua ha'e javi.
9 Ha'e ramo SENHOR Penderuete ojapo 'rã
pendepo py mba'emo pejapo va'e oiko porã
aguã rami, pendera'y ha'e penderajy kuery
itui'ia py, penerymba kuery ta'y'ia py,
mba'ety rupigua hi'a porã aguã pendekuai
porã aguã rami. Mba'eta teĩgue ju SENHOR
pendererovy'a 'rã penemoingo porã aguã,
peneramoĩ kuery oguerovy'aague rami,
10 xapy'a rei SENHOR Penderuete ayvu re
pejapyxaka vy ojapo uka va'ekue ha'e ayvu
kova'e kuaxia re ipara oiny va'e ha'e javi
pemoĩ porã ramo, ha'e penekuraxõ ha'e
penenhe'ẽ ha'e javi py SENHOR Penderuete
peguarã ju pejeko rerova ri ramo.
11 — Mba'eta kova'e ayvu aỹ pendevy
amboaxa va'e ma haxy vaipa va'e'ỹ, neĩ
pendegui mombyry e'ỹ oĩ.
12 Mba'eta yva re e'ỹ oĩ, aipopeje aguã:
"Mava'e nda'u oo 'rã yva re, nhandevy
ogueru vy omombe'u aguã, jajapo kuaa
aguã rami?" peje e'ỹ aguã.
13 Neĩ ye'ẽ rovai re e'ỹ guive ayvu oĩ,
aipopeje aguã: "Mava'e nda'u nhan-
derekovia oaxa 'rã yy rovai re ogueru vy
nhandevy omombe'u aguã, jajapo kuaa
aguã?" peje e'ỹ aguã.
14 Mba'eta kova'e ayvu ma pendea'i py oĩ,
pendejuru py pemombe'u kuaa, ha'e pen-
depy'a py peikuaa va'e ae, pejapo kuaa
aguã.*

Tekove e'ỹ vy manoa oiporavo ukaague

15 — Ma'ẽ, aỹ penerenonde xee amoĩ
tekove mba'emo porã reve, ha'e gui manoa
mba'emo vai reve.
16 Xapy'a rei aỹ kova'e ayvu ajapo uka va'e
pemoĩ porã vy, ha'e SENHOR Penderuete
peayvu vy ixuguigua tape rupi peiko, ha'e
gui ojapo uka va'ekue, ayvu ha'e 'arandua
rupigua pemoĩ porã ri vy peikove ha'e pen-
deretave 'rã, mba'eta SENHOR Penderuete
penemoingo porã 'rã yvy pendekuai aguã
peoague py.
17 Ha'e rami teĩ xapy'a rei pendepy'a py
pejepe'a vy ndapejapyxakaxevei 'rã, ha'e
pendererovaa rã tuuete mboae pemboete,
ha'e kuery pe ju peiko aguã ramo,
18 ha'e ramo aỹ amombe'u porã ma voi an-
hetẽ pemano 'rã. Napendekuai arei 'rã yvy
Jordão yakã rovai re peaxaague py.
19 Aỹ gui ma aenoĩ yva ha'e yvy pen-
derovai xeayvua moma'endu'aarã. Mba'eta
penerenonde amoĩ tekove ha'e manoa,
ayvu porã ha'e ayvu vai. Peiporavo ha'vy
tekove peikove aguã, peẽ ha'e pendera'y
kuery.
20 Peayvu tema SENHOR Penderuete. Pe-
japyxaka ijayvua re, hexeve peiko aguã.
Mba'eta ha'e rami vy 'rãe peikove ha'e
peiko puku yvy peneramoĩ kuery pe SEN-
HOR oura reve ome'ẽ aguã re ijayvuague
py, Abraão, Isaque ha'e Jacó pe ae — he'i
Moisés.

Opa vygua omombe'uague

31

Moisés rire Josué ju joguerekoarã oiko aguã re ijayvuague

1 Pova'e ayvu Moisés omombe'u Israel
kuery ha'e javi pe.
2 Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e ára ma cento e vinte ma'etỹ ma
areko. Aỹ nda'evevei aẽ ha'e aike ju aguã,
SENHOR ae xevy ijayvuague rami: "Ndee
ndereaxai 'rã Jordão yakã", he'i.
3 SENHOR Penderuete ae oaxa 'rã
penerenonde rupi. Ha'e ae omomba 'rã
amboae regua kuery penerenonde gui, peẽ
kuery ju pendekuai aguã. Josué ma oaxa
'rã penerenonde rupi, SENHOR ijayvu ma
voiague rami vy.
4 Ha'e kuery re SENHOR ojapo 'rã amorreu
pygua huvixa Seom ha'e Ogue re ojapoague
rami. Ha'e va'e kuery ma omomba va'ekue,
ijyvy voi.
5 Ha'e gui penerenonde ikuai va'e kuery
ma pendepo py SENHOR omboaxa ma ramo

* 30:14 Romanos 10.5-10

ha'e kuery re pejapo 'rã pẽvy ajapo uka ma
voiague ha'e javi rami vy.

6 — Penembaraete ha'e pendepy'a guaxu.
Pekyje eme, ha'e kuery pexa vy pen-
hemondyi eme guive, mba'eta SENHOR
Penderuete ae oo 'rã pendereve. Napen-
derejai 'rã, napenepytyvõ e'ỹi 'rã guive —
he'i.*

7 Ha'e gui Moisés oenoĩ Josué, ha'e vy
Israel kuery ha'e javi renonde py aipoe'i
ixupe:

— Nembaraete ha'e ndepy'a guaxu ke.
Mba'eta kova'e kuery reve reo 'rã yvy SEN-
HOR oura reve nhaneramoĩ kuery pe ome'ẽ
aguã re ijayvuague py. Ha'e rami vy ndee
reraa 'rã ha'e py ikuai aguã.

8 SENHOR ae 'rã oo nerenonde rupi. Ha'e ma
oiko 'rã ndereve. Nanderejai 'rã, naneipy-
tyvõ e'ỹi 'rã. Ekyje eme, enhemondyi eme
guive — he'i.

Sete ma'etỹ ojeupity nhavõ heta
va'e kuery pe lei ogueroayvua aguã re
ijayvuague

9 Kova'e lei ae Moisés ombopara va'ekue.
Ha'e gui Levi ramymino kuery sacerdote
ikuai va'e pe ju omboaxa, SENHOR guexeve
guarã ojapo va'ekue ryru reraaty kuery pe,
ha'e Israel kuery mongetaaty kuery ha'e
javi pe.

10 Ha'e kuery pe Moisés ojapo uka vy aipoe'i:

— Sete ma'etỹ opa'ia py kuerei, ma'etỹ
oreveague pemboguepa aguã ojeupity
nhavõ, ngaru oguy'i py pendekuai aguã
regua oiko jave,

11 Israel kuery ha'e javi ojexa uka 'rã okuapy
SENHOR nguuete renonde. Ha'e va'e jave py
peroayvu 'rã kova'e kuaxia para lei oĩa va'e,
henda SENHOR oiporavoague py ae.

12 Ha'e rami vy pemboatypa 'rã heta va'e
kuery: avakue, kunhague, kyrĩgue ha'e
amboae regua penderekoa rupi ikuai va'e,
ha'e kuery oendu vy oikuaa aguã, ha'e
SENHOR Penderuete renonde ojererokyjea
rupi ikuai aguã, ha'e ayvu kova'e lei regua
ojapopa aguã,

13 pendera'y kuery lei oikuaa e'ỹ teri va'eri
oendu vy oikuaa avi aguã SENHOR Pen-
deruete renonde ojererokyjea rupi ikuai
aguã, Jordão yakã rovai re yvy peoague py
peikoa pukukue re.

*Raka'eve rã Israel kuery nonhe'*ẽ renduvei
'rãa re ijayvuague

14 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Ma'ẽ, ovaẽ rai'i ma remano aguã ára.
Enoĩ ha'vy Josué, ha'e vy pejexa uka 'rã
oguy nhemboaty oĩaty py, ixupe aeja aguã
ojapo va'erã — he'i ramo Moisés ha'e Josué
jogueraa vy ojexa uka oguy nhemboaty
oĩaty py.

15 Ha'e py SENHOR ojekuaa arai rupi, hokẽ
áry rupi opyta oiny.

16 SENHOR aipoe'i Moisés pe:

— Ma'ẽ, ovaẽ rai'i ma neramoĩ kuery reve
repytu'u aguã. Ha'e va'e rire kova'e kuery
opu'ã vy itavy rei 'rã okuapy, amboae regua
tuuete kuery pe 'rã ikuai, yvy oje'oiague
mbyte py. Ha'e rami vy xegui ojepe'apa 'rã
oje'oivy, xereve guarã ha'e kuery reve ajapo
va'ekue ombovaipa vy.

17 Ha'e va'e jave py xepoxya hendy 'rã ha'e
kuery rovai. Ha'e vy naipytyvõvei 'rã, ha'e
kuery pe ndajexa ukai 'rã omombaa aguã.
Ha'e kuery áry mba'emo vai ha'e ikuai axy
aguã ou reta ramo ijayvu 'rã: "Nhanderuete
orembyte py noĩvei ramo e'ỹ teve ha'e rami
ete oiko orere?" he'i 'rã okuapy.

18 Ha'e va'e jave anhetẽ ete ha'e kuery pe
ndajexa ukai 'rã, opa marã rei ikuaiague re,
amboae regua tuuete kuery re rive ovapa
rire.

19 Ha'e ramo pembopara kova'e mboraei
pendejeupe ae, ha'e pembo'e Israel kuery
ha'e javi oporaei aguã rami, Israel kuery
rovai xeayvua moma'endu'aarã opyta aguã.

20 Mba'eta xee araa 'rã xevygua kuery yvy
kamby ha'e ei oata e'ỹa py, tamoĩ kuery
pe aura reve ame'ẽ aguã re xeayvuague
rami vy. Ha'e ramo ha'e kuery okaru porã
vy hevyatã ha'e ikyrapa 'rã. Ha'e gui ma
ovapa 'rã amboae regua tuuete kuery re
xembopoxy aguã rami, xereve guarã ajapo
va'ekue ombovaipa vy.

21 Ha'e gui opa marã ikuai axy ha'e ojexavai
ramo, ha'e jave py kova'e mboraei rupi
ima'endu'a 'rã mba'e re pa ha'e kuery rovai
aikoa re, mba'eta hamymino kuery oporai
riae 'rã. Mba'eta aikuaa ha'e kuery py'a re
aỹ voi oĩ va'e ha'e javi, yvy aura reve ame'ẽ
aguã re xeayvuague py araa e'ỹ re ma voi —
he'i.*

* 31:6 Hebreus 13.5 * 31:21 "Kova'e mboraei" he'ia ma 32 py oĩ.

22 Ha'e va'e árave Moisés ombopara kova'e
mboraeirã ha'e javi, ha'e vy ombo'e Israel
kuery oporaei aguã.
23 Ha'e gui Num ra'y Josué ojapo va'erã re
SENHOR ijayvu vy aipoe'i:
— Nembaraete ha'e ndepy'a guaxu ke,
mba'eta ndee reraa 'rã Israel kuery yvy
ame'ẽ aguã re aura reve xeayvuague py.
Ha'e ramo xee aiko 'rã ndereve.

Hyru yvýry kuaxia lei oĩa omoĩa aguã re ijayvuague

24 Kuaxia re Moisés ombopara ayvu kova'e
lei regua ha'e javi.
25 Ijayvu guive levita kuery SENHOR guexeve
guarã ojapo va'ekue ryru reraa kuery pe.
Ha'e vy aipoe'i:
26 — Pejopy ke kova'e kuaxia lei oĩa, ha'e
pemoĩ porã SENHOR Penderuete guexeve
guarã ojapo va'ekue ryru oĩaty yvýry, ha'e
py ituí riae aguã mba'e re pa penderovai
oikoa kuaa ukaarã.
27 Mba'eta xee aikuaa ae ma pendevai reia
ha'e peneakã ratãa. Mba'eta aỹ peẽ kuery
reve xee aiko teri jave SENHOR rovai rupi
pendekuai rire, amano rire katuve ma ha'e
ramive 'rã pendekuai.
28 Pemboatypa ke xerenonde rupi peẽ kuery
regua nhomongeta va'ety ha'e penderu-
vixa kuery, ha'e kuery apyxa py xeayvu
aguã pova'e ayvu rupi. Ha'e vy xee aenoĩ
yva ha'e yvy ha'e kuery rovai xeayvua
moma'endu'aarã.
29 Mba'eta xee aikuaa porã amano rire opa
marã rei pendekuai 'rãa. Pejepe'apa 'rã
tape xee rombo'eague gui. Ha'e rami vy
opaa ára py kova'e ayvu vai penderupity
'rã, mba'eta SENHOR renonde pejapo vai,
pendepo py pejapo va'ekue py peko a'ã rei
rire, ipoxy aguã rami.

Moisés mboraeirã re nhombo'eague

30 Ha'e ramo Israel kuery ha'e javi pe
Moisés ombo'e pova'e ayvu mboraeirã:

32

1 — Yva, xeayvu rã ejapyxaka ke ndeapyxa
py.
Yvy, endu ke xejuru gui ayvu oẽ va'e.
2 Xe'arandua ma opa rupi too oky otykya
rami,
xeayvua tanhomoingo porã yxapy yvy
omoakỹa rami,
nhuũ áry oky rayvi'i, ha'e mba'ety áry
rupi otykya rami.
3 Mba'eta amombe'u porãve 'rã SENHOR
rery.
Amboyvate ete 'rã Nhanderuete.
4 Ha'e ma itaova! Ha'e ojapo va'e ma ha'evea
ramigua meme,
oikoa ha'e javi rupi oexa uka gueko
porãa.
Nhanderuete ma ojeroviapy, hexe noĩ
'rã mba'emo vai.
Heko porã va'e vy ha'evea rami
joguereko.
5 Ha'e rã peẽ kuery ma hovai rupi pen-
dekuai, ojeroviaa rupi e'ỹ.
Ha'e rami vy ta'y kuery regua e'ỹ ma
peiko,
ha'e rã iove ramigua rive.
Peẽ kuery ma ha'eve e'ỹa rami pen-
dekuai teko vai rupi.
6 Ha'e rami ete teve pemboekovia SENHOR
pendererekoa re,
inhakã porã e'ỹ ha'e oikuaa e'ỹ rei va'e
peiko va'e?
Ha'e'ỹ nda'u Penderu ojeupe guarã
pendejoguaare,
penemoingoare ha'e penemom-
baraetea?
7 Penema'endu'a ke ára ymave rupi oiko
va'ekue re,
peikuaa pota na ma'etỹa oaxapa rei
ma va'ekue rupi ikuai va'ekue re.
Peporandu ke penderu kuery pe, ha'e
ramo omombe'u porãve 'rã.
Penemongeta va'ety kuery pe pepo-
randu rã omombe'u avi 'rã.
8 Mba'eta Yvate ete va'e yvy regua ikuai
aguã ome'ẽ-me'ẽ raka'e,
avakue ra'y kuery joegui omboja'o vy.
Ha'e va'e jave py oa'anga raka'e ha'e
kuery rekoarã,
Israel ra'y kuery regua mbovy pa
ikuaia rami vy.
9 Mba'eta SENHOR pegua oĩ va'e ma ixu-
pegua kuery,
Jacó kuery ae ikuai ixupegua regua.
10 Yvy ipirupa reia py ojou va'ekue ojeupe
guarã,
peteĩ henda tekoa e'ỹa hi'ãgue-'ãgue
nhendua py.
Ha'e vy ojoko herekovy vy opena ha'e
kuery re,
opena porã imoiny guexa ra'yĩ re rami
ae.
11 Taguato minha gua'y kuery ombo'e vy

ha'e kuery áry rupi oveve oikovy va'e
rami,
opepo oipyo vy ojopy imoiny vy opepo
áry ogueraa va'e rami,
12 ha'e rami ae SENHOR nhanderereko, ha'e
anho'i.
Hexeve ndoikoi amboae regua tuuete.
13 Ha'e vy yvyty áry rupi ojapo kavaju
árygua rami oje'oi aguã rami.
Ojapo mba'ety rupi ikuai va'e gui
okaru okuapy aguã rami,
ei itaova re ikuai va'e oipyte aguã, ha'e
azeite itaty reia rupi ikuai va'e,
14 vaka kamby kekue, vexa'i kamby gui,
ha'e gui vexa ra'y kyrakue,
kavara ha'e kavara ava Basã py ikuai
va'e gui,
trigo porãgueve va'e gui ae.
Ojapo uva rykue oy'u aguã rami, pytã
porã va'e.
15 Ha'e rami teĩ hymba hembiayvu va'e
ikyrapa ma vy opyvoi hexe.
Ikyrapa, tuvixapa, oguerekopa ma vy
hexaraipa Nhanderuete imoingoare
gui,
ndoipotavei itaova gueraa jepeare.
16 Mba'eta amboae regua tuuete re rive ha'e
kuery oo vy ojapo SENHOR nda'evei
etea oendu aguã rami,
ojeguarupy omboetea py ombopoxy.
17 Anha kuery pe rive ome'ẽ okuapy
mba'emo, Nhanderuete pe e'ỹ.
Amboae regua tuuete ndoikuaai rei
va'ety pe,
tuuete ojapoa pyau va'ekue pe,
tuu kuery omboete va'ety pe e'ỹ.
18 Hexaraipa okuapy itaova ha'e kuery re
ta'y va'e gui,
nguuete imoingoare gui ae hexarai.
19 Ha'e nunga SENHOR oexa vy nopenavei,
ta'y kuery ha'e tajy kuery ombopoxy
rire.
20 Ha'e vy aipoe'i: “Ha'e kuery pe ndajexa
ukavei 'rã.
Aexa 'rã opaa py ha'e kuery re oiko
va'e.
Mba'eta ha'e kuery ma teko vai rupi
ikuai va'erã ae,
ta'y kuery ojeroviapy e'ỹ.
21 Ha'e rami vy nguuete pe rai'i ra'aga e'ỹ
ikuai vy xeapo nda'evei etea aendu
aguã rami,
mba'emo ra'angaa pe rive ikuai vy
xembopoxy.
Ha'e nunga rupi xee ju ajapo 'rã ha'e
kuery nda'evei etea oendu aguã
rami peteĩ regua e'ỹ ikuai va'e arua
py,
inhakã porã e'ỹ va'e regua arekoa py
xee ajapo 'rã ha'e kuery ivai aguã
rami.*
22 Mba'eta xepoxya rupi amoendy 'rã tata
manoa guyve katy peve hendy va'erã.
Ha'e va'e omomba 'rã yvy ha'e
mba'ety ikuai va'e,
yvyty guy rupi peve 'rã amoendy.
23 Ha'e kuery rovai heta 'rã ambou mba'emo
vai.
Xeru'y amombo 'rã ha'e kuery re.
24 Ha'e ramo okanhymba 'rã karuai gui,
omano 'rã pire raku ha'e mba'eaxy
vaikue gui.
Ha'e kuery rovai ambou 'rã mymba
haĩmba rei va'e,
ha'e mboi vaikue yvy ku'i rupi onhem-
botyryry va'e.
25 Oka rupi omanomba 'rã kyxe gui,
ha'e rã ngopy rupi ma ho'apa 'rã
nhemondyi gui,
kunumigue ha'e kunhataĩgue,
kyrĩgue'i okambu'i ha'e tujakue hi'a
xiĩmba'i va'e voi.
26 Xee aipoa'e 'rãgue opa rupi romoaĩmba
aguã rami,
ajapo 'rãgue pendere avave
ima'endu'aa ve'ỹ aguã rami,
27 va'eri xee ndaipotai penderovaigua kuery
ovy'a rei,
penderovaigua kuery ojekore vy
aipoe'i e'ỹ aguã: ‘Nhandepo py ae
jaity,
SENHOR e'ỹ rima ha'e nunga ha'e javi
ombou va'ekue’, he'i okuapy e'ỹ
aguã.
28 Mba'eta xevygua kuery ma imongetaarã
va'e'ỹ merami ikuai,
ha'e kuery re noĩ 'arandu.
29 Ha'e kuery ma hi'arandu va'e tamo ra'e
ikuai!
Ha'e rami va'e rire ma oikuaa 'rãgue
ha'e nunga,
oikuaa pota 'rãgue opa taa re.

* 32:21 1 Coríntios 10.22, Romanos 10.19

30 Mba'exa vy tu peteĩ'i va'eri ha'e kuery
va'e regua mil omondyi,
e'ỹ vy mokoĩ'i va'e dez mil omondyi.
Ha'e kuery repyarã itaova oĩ va'ekue
oeja ramo ae oiko ha'e rami,
ha'e jopo py SENHOR omboaxa ramo.
31 Mba'eta hovaigua kuery pegua itaova ma
nhande'itaova rami e'ỹ,
nhanderovaigua eteve voi oikuaa.
32 Mba'eta ha'e kuery uvaty ma Sodoma py
ikuai va'e ramigua,
ha'e imba'ety ma Gomorra regua.
Ha'e kuery uva ma veneno rami jo-
jukaarã,
ha'e ijaju va'e voi iro va'e meme.*
33 Ha'e kuery uva rykue ma onhembotyryry
va'e veneno rami iro va'e,
mboi guigua rami ete nda'evei va'e.
34 Ha'e rami aguã ma xejee e'ỹ ri ty'y amoĩ
imoiny,
mba'emo moĩ porãaty py rami?
35 Mba'eta anhombopaga aguã rami aiko
mba'emokue amboekovia vy,
ha'evea ára py ha'e kuery onhep-
yxanga jave.
Mba'eta ovaẽ rai'i ma ha'e kuery ojex-
avai aguã ára,
ha'e kuery renonderã ou pojava."
36 Mba'eta SENHOR oikuaa pota 'rã ojeu-
pegua kuery re,
ha'e vy omboaxy 'rã guembiguai
kuery,
ha'e kuery mbaraeteague opa ma ovya
ha'e oexa vy,
mba'eta ha'e kuery va'e regua non-
henduvei 'rã, escravo ha'e escravo
e'ỹ va'e ma voi.*
37 Ha'e ramo aipoe'i 'rã: "Mamo tu ikuai
tuuete ramigua pemboete va'ekue,
ha'e itaova re pejeroviaa va'ekue?
38 Ha'e va'e tuuete kuery nda'u ho'u 'rã
mba'emo kyra peme'ẽ va'e,
ha'e oy'u 'rã vinho peme'ẽ va'e?
Ha'e kuery ae ha'vy topu'ãmba
penepytyvõ aguã,
peẽ kuery penhemi atyrã ojeapo vy!
39 Pexa ke aỹ, xee ae, xee anho'i aiko.
Amboae regua tuuete ndoikoi, xee e'ỹ
vy.
Xee ma ajojuka ha'e anhomoingove
'rã.
Xee anhomoingo axy ha'e an-
homonguera ju 'rã.
Ndoikoi guive xepo py ho'a va'ekue
reraa jepearã.
40 Yvate katy xepo aupi reve
xee ae rekove opa va'erã e'ỹ rupi aura
vy aipoa'e:
41 Xekyxe hendy rei va'e aĩmbe'e,
ha'e xepo'akaa rupi aikuaa pota vy
ambopaga 'rã xerovaigua kuery,
amboekovia 'rã xere nda'ija'ei va'e
kuery ojapoague.
42 Ajapo 'rã xeru'y tuguy omoẽ aguã rami,
(xekyxe voi omomba 'rã ho'o,)
omanogue ha'e ombo'a pyre kuery
ruguy,
penderovaigua kuery akã hi'a vuku
va'e regua voi", he'i.
43 Amboae regua kuery, perovy'a ke ixu-
pegua kuery,
mba'eta SENHOR nhombopaga 'rã
guembiguai kuery ruguy omoẽa
ague re,
ombopaga 'rã hovaigua kuery,
ha'e vy oiky'a'o ju 'rã ojeupegua kuery
yvy.*
44 Ha'e va'e ayvu mboraei regua ha'e javi
Moisés omombe'u heta va'e kuery remien-
durã, Num ra'y Josué reve.
45 Ha'e va'e ayvu rupi Israel kuery pe Moisés
ijayvupa ma rire
46 aipoe'ive ju:
— Penekuraxõ re pemoĩ porã 'rã ayvu
aỹ penembyte amombe'u va'e ha'e javi,
pendera'y kuery pe pejapo uka aguã kova'e
lei re ayvu oĩ va'e ha'e javi.
47 Mba'eta pova'e ma pendevy ayvu rive e'ỹ,
ha'e rã penemoingovearã ae. Pova'e ayvu
rupi vy ae 'rã peiko pukuve pendeyvyrã
Jordão yakã rovai re peaxa ma vy pen-
dekuaia py.

Moisés rekove opa ma aguã ára pyguare

Nebo yvyty apyte gui Moisés Canaã yvy oexa aguã re ijayvuague

48 Ha'e va'e árave SENHOR ijayvu Moisés
pe. Ha'e vy aipoe'i:

* 32:32 Uvaty re ijayvua py Israel kuery re ae ijayvu, ha'e rã uva'a ma ha'e kuery reko porãrã va'ekue. * 32:36 Romanos 12.19, Hebreus 10.30 * 32:43 Romanos 15.10, Hebreus 1.6

49 — Eẽ ke Abarim yvyty rupi Nebo yvyty
peve. Ha'e va'e ma Moabe yvy re oĩ Jericó
rexei'i katy. Ha'e vy rexa 'rã Canaã yvy,
Israel kuery rekoarã ame'ẽ va'ekue.
50 Ha'e gui yvyty reẽague áry ae 'rã remano,
ha'e rã nenhe'ẽ heraa 'rã neramoĩ kuerya
py, nderyke'y Arão Hor yvyty py omano rã
inhe'ẽ tamoĩ kuerya py heraa ague rami avi.
51 Mba'eta peẽ naxenhe'ẽ rendui va'ekue Is-
rael kuery mbyte, Meribá yakã katy'i Cades
re, Zim tekoa e'ỹa py. Mba'eta Israel kuery
mbyte py ndapeikuaa ukai iky'a e'ỹ va'e
aikoa.
52 Ha'e rami vy yvy nerenonde oĩ va'e rexa
rive 'rã, nerevaẽi 'rã Israel kuery yvyrã
ame'ẽ va'ekue py.

33

Moisés jogueroayvu porãague

1 Po rami ma Nhanderuete remimbo'e
Moisés omano ta jave ogueroayvu porã Is-
rael kuery.
2 Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR ma Sinai yvyty katy gui ou vy
ha'e kuery pe ojekuaa Seir katy gui
ko'ẽmba'i ouvya rami,
Parã yvyty guive hexakãmba ouvy.
Mbovy rei e'ỹ ojeupegua iky'a e'ỹ va'e
kuery reve ou.
Oiporu kuaa regua re tata rami
ojekuaa ha'e kuery pegua lei.
3 Anhetẽ ete ae ra'e reayvu heta va'e kuery.
Ndevygua kuery iky'a e'ỹ va'e ndepo
py meme ikuai.
Ndepy yvy'iry ha'e kuery onhemboja
okuapy vy
onhembo'e uka 'rã ndeayvua re.
4 Moisés ombopara va'ekue
Jacó guigua kuery peguarã lei.
5 Ha'e gui SENHOR ae oĩ guembiayvu kuery
ruvixarã,
ha'e kuery regua yvatekueve onhem-
boatya py,
Israel kuery regua ha'e javi reve.
6 — Rúben kuery ma tokuave, tomanomba
eme.
Ha'e va'e regua avakue mbovy'i e'ỹ
ta'ikuai.
7 Judá kuery renonderã ma po rami
omombe'u:
— SENHOR, endu ke Judá kuery ojerurea,
epena heta va'e kuery ikuaia py ju
ojevy aguã rami.*
Ndepo py ke ejoguero'a ha'e kuery
repya rupi,
eipytyvõ hovaigua kuery rovai rupi.
8 Ha'e gui Levi kuery va'e regua pe aipoe'i:
— Xeruete, Tumim ha'e Urim rupi ejekuaa
uka ke
ndevygua ava ojeroviapy va'e pe.
Ha'e va'e reko ma Massá py reikuaa
porã raka'e,
ha'e Meribá yakã py ixupe ndeayvu
ete.†
9 Ha'e va'e ma oxy ha'e nguu pe aipoe'i
va'ekue
peteĩgueve oexa e'ỹa rami,
neĩ guyvy kuery oexa e'ỹ va'ekue,
gua'y kuery re voi openaa rupi
ndoikoi.
Ha'e rami 'rãgue py ojee omoĩ porã
ndeayvuague,
ha'e ndereve guarã rejapo va'ekue
rupi anho oiko.‡
10 Ha'e vy ne'arandua re ombo'e oikovy Jacó
kuery,
Israel kuery ombo'e ndeguigua lei re.
Oapy avi heakuã porã va'e rejou porã
aguã,
mymba kuery voi oapy ndevygua altar
áry.
11 SENHOR, emoingo porã ke ha'e kuery im-
baraete aguã,
erovy'a avi opo py ojapo va'e.
Ha'e rã emoingo axypa ha'e kuery re
ija'e e'ỹ vy opu'ã rei va'e,
raka'eve rã opu'ã ve'ỹ aguã.
12 Ha'e gui Benjamim kuery va'e regua pe ma
aipoe'i:
— SENHOR rembiayvu oĩ porã ete 'rã hex-
eve.
Ára nhavõ SENHOR opena porã 'rã.
Ha'e ramo opytu'u 'rã ijyva áry rupi.
13 Ha'e gui José kuery va'e regua pe ma
aipoe'i:
— SENHOR tomoingo porã pendeyvy,
yva gui ho'a va'e iporãgueve py,

* 33:7 Judá kuery va'e regua ma heta va'e kuery renonde 'rã oje'oi joe opu'ã aguã katy (Números 2.9). † 33:8 Apy ma ijayvu sacerdote yvateve Levi regua oiko va'e re. Sacerdote jypygua ma Arão ae oiko raka'e. Ha'e gui Tumim ha'e Urim ma sacerdote kuery mba'ekuaa-arã oĩ (Êxodo 28.30). ‡ 33:9 Levi kuery ma pavẽ gui oayvuve Nhanderuete ayvu (Êxodo 32.25-29).

yxapy ha'e yy yvy guy rupi oĩ va'e py
guive,
14 kuaray omboaju va'e iporãgueve,
ha'e jaxy nhavõ hi'a va'e py,
15 ha'e gui yvyty ymave guare,
ha'e yvy'ã raka'eve rã peve oĩ va'e rupi
henhoĩ porãgueve va'e py,
16 yvy gui oiko va'e iporãgueve va'e ha'e javi
py,
yvyra'a iporãgueve va'e py voi.
Ha'e nunga ha'e javi tou José kuery re,
tyvy kuery yvateve va'e rã.§
17 Ha'e kuery ipo'aka 'rã vaka jypy guare va'e
rami,
hakua ma vaka ka'aguy regua rakua
rami.
Ha'e va'e py ma ipo'aka 'rã yvy regua
ha'e javi re,
yvy apy peve voi.
Ha'e rami ae mbovy e'ỹ ta'ikuai Efraim
ha'e Manassés regua kuery.
18 Ha'e gui Zebulom kuery va'e regua pe ma
aipoe'i:
— Pevy'a ke Zebulom kuery, ye'ẽ rembe
rupi peoa py,
ha'e peẽ Issacar kuery voi pendekoa
py peĩa rupi.
19 Ha'e kuery mokoĩ regua ma oenoĩ 'rã
amboae regua kuery yvyty áry oupa
aguã.
Ha'e py ma Nhanderuete pe ome'ẽ 'rã
ha'evea ramigua.
Mba'eta ha'e kuery okaru porã 'rã ye'ẽ
rupigua re,
ha'e mba'emo iporãve va'e ita ku'ia
guýry oĩ va'ekue gui.*
20 Ha'e gui Gade kuery va'e regua pe ma
aipoe'i:
— Tovy'a porã Gade kuery yvyrã om-
boetavea rupi.
Ha'e kuery ma guary kunha rami 'rã
ikuai,
jojyva ha'e nhoakã omboa'ypaa rupi.
21 Ha'e vy omba'erã ojopy 'rã iporãve va'e,
huvixa kuery peguarã ha'e py omoĩ
porã mbyre.
Ha'e vy heta va'e kuery renonde rupi
oguata vy
ojapo 'rã SENHOR oipotaa ha'evea
ramigua,
Israel kuery re ijayvuague rami vy.
22 Ha'e gui Dã kuery va'e regua pe ma aipoe'i:
— Dã kuery ma guary'i
Basã gui opo va'e rami 'rã ikuai.
23 Ha'e gui Naftali kuery va'e regua pe ma
aipoe'i:
— Naftali kuery ma SENHOR omoingo porãa
rupi 'rã ovy'a okuapy.
Opa mba'e py SENHOR ogueroayvu
porãa rami vy
hekoa 'rã yupa rupi, kuaray puku-a
katy.
24 Ha'e gui Aser kuery va'e regua pe ma
aipoe'i:
— Aser kuery ma ta'ikuai porãve Jacó ra'y
kuery ikuaia mbyte.
Tyvy kuery rembiayvuve toiko,
ha'e ipy rupi tomoakỹ azeite py.
25 Ha'e kuery retã rokẽ jokoa ma ferro ha'e
overa va'e guigua toĩ.
Ta'ikuai porã okuave teria ja.
26 — Hembiayvu peiko va'e, Penderuete
ramigua mboae ndoikoi.
Yva áry rupi ha'e ou 'rã penepytyvõ
aguã,
yvatevea rupi ou arai áry.
27 Nhanderuete imarã e'ỹ va'e re ae 'rã pen-
dekoa,
ha'e ramo ojyva áry rupi penekuavã
'rã raka'e rã peve guarã.
Penerenonde katy gui oipe'a 'rã pen-
derovaigua kuery
"Pemomba katu", he'i vy.
28 Ha'e ramo Israel kuery ikuai porã 'rã,
Jacó ramymino kuery, ygua oĩ ae'i va'e
rami 'rã ikuai,
yvy mba'emo aju ha'e vinho oĩa va'e
re.
Yva gui ma ho'a 'rã yxapy imoakỹarã.
29 Israel kuery, pevy'a ete 'rã!
Marã ramigua tu ikuai peẽ kuery
ramigua?
SENHOR ogueraa jepe va'e peiko.
Ha'e ma mba'emo vai jokoa oĩ penepy-
tyvõarã,
ha'e kyxe penembopo'akaarã.
Ha'e rami rire penderovaigua kuery
ma peipotaa rami meme 'rã ikuai,
ha'e rã peẽ ma pepyrõ 'rã ha'e kuery
ombojeroviaaty yvy'ã re ojapo
va'ekue áry.

§ 33:16 José ramymino kuery ma mba'emo ojopy retave aguã rami ikuai (1 Crônicas 5.1). * 33:19 Zebulom kuery ma ye'ẽ rembe rupi ikuai raka'e.

34

Moisés omanoague

1 Ha'e gui Moabe yvy gui Moisés oẽ vy
Nebo yvyty katy oo, Pisga yvy'ã yvatevea
py, Jericó rexei'i ae. Ha'e ramo ixupe SEN-
HOR oexa uka yvy ha'e javi Gileade guive Dã
peve,
2 Naftali, Efraim ha'e Manassés kuery
peguarã, ha'e gui Judá kuery peguarã yvy
ha'e javi, ye'ẽ kuaray oikea katy oĩ va'e
peve,
3 ha'e gui Neguebe ha'e Jericó tetã pindo ty
va'e katy'i yvyugua oĩ va'e ha'e javi rupi,
Zoar peve.
4 Ha'e rami vy SENHOR aipoe'i ixupe:
— Kova'e yvy ae ma Abraão, Isaque ha'e
Jacó pe aura reve ame'ẽ aguã re xeayvuague
va'e, "Peneramymino kuery pe ame'ẽ 'rã",
ha'eague ae. Ha'e va'e ma nderexa py rexa
aguã rami ajapo va'eri ndereoi 'rã ha'e katy
— he'i.
5 Ha'e pyve SENHOR rembiguai Moisés
omano, Moabe yvy re, SENHOR ijayvuague
rami vy.
6 Ha'e ramo onhono porã peteĩ yvy'ã guy py
Moabe re, Bete-Peor rexei'i. Aỹ peve avave
rei ndoikuaai teri onhono porãague.
7 Moisés omano jave py cento e vinte
ma'etỹ oguereko va'ekue. Ha'e rami teĩ
hexa ndoguepai teri va'ekue, imbaraete rei
guive.
8 Peteĩ jaxy re Israel kuery ojae'opa okuapy
Moisés re, Moabe yvy re ae, ojae'o aguã
va'ekue opa peve.
9 Ha'e gui Num ra'y Josué re Moisés opo
omoĩ rire hexe Nhe'ẽ imo'arandua anho oĩ.
Ha'e ramo ijayvua re Israel kuery ojapyxaka
vy ojapo okuapy Moisés rupi SENHOR ojapo
ukaague rami.
10 Israel kuery mbyte ndoikovei teri profeta
Moisés ramigua ju, mba'eta jova re oma'ẽ
reve SENHOR ijayvu hexeve.
11 Ndoikovei teri mba'emo kuaa ukaarã ha'e
hexa pyrã SENHOR ojapo ukaa rami vy Egito
yvy re ha'e ojapo va'ekue ramigua, Faraó re,
ixupegua yvatekueve re, ha'e ijyvy ha'e javi
rupi.
12 Mba'eta Moisés ma opo'akaa rupi ojapo
va'ekue mba'emo nda'evei ete ha'e tuvix-
ave va'e, Israel kuery pavẽ oexaa py.

Josué rekokue oĩa
Josué rekokue oĩa

Jypy'i kova'e kuaxia para py aipoe'i: “Senhor rembiguai Moisés omano rire ipytyvõare Num ra'y Josué va'e ju Senhor oenoĩ. Ha'e vy aipoe'i: ‘Xerembiguai Moisés omano ma. Epu'ã ke aỹ, eaxa Jordão yakã kova'e kuery ha'e javi reve, Israel kuery yvyrã ame'ẽ va'ekue py. Opa rupi pepyrõa yvy ame'ẽ ma voi pendevy, Moisés pe xeayvuague rami vy. ... Moisés reve aikoague rami ae ju 'rã aiko ndereve. Ndoroejai 'rã, noroipytyvõ e'ỹi 'rã guive. Nembaraete ha'e ndepy'a guaxu ke’ ”, he'i (1.1-2, 5b-6a). Ha'e rami rã kova'e kuaxia re oĩ Josué Israel kuery ogueraa vy Canaã yvy re ipo'akaague.

Jypy ma Jericó tetã oipe'a okuapy, Nhanderuete opo'akaa rupi ikora oitypa ramo. Ha'e gui amboae tetã ikuai va'e re ju ha'e kuery ipo'aka. Amongue henda py nda'ipo'akai guive. Josué opena vy peteĩteĩ regua pe ome'ẽ ijyvyrã.

Opaa py Josué aipoe'i Israel kuery ha'e javi pe: “Xetuja'i ma, are ma aiko. Ha'e gui peẽ kuery pexapa ma Senhor Penderuete peẽ kuery re oma'ẽ vy amboae regua kuery re ojapoague. Mba'eta ha'e kuery re Senhor Penderuete ae opu'ã oikovy penderepy vy”, he'i (23.2b-3).

Josué ipy'a guaxu aguã re Nhanderuete ijayvuague

1 SENHOR rembiguai Moisés omano rire
ipytyvõare Num ra'y Josué va'e ju SENHOR
oenoĩ. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Xerembiguai Moisés omano ma.
Epu'ã ke aỹ, eaxa Jordão yakã kova'e kuery
ha'e javi reve, Israel kuery yvyrã ame'ẽ
va'ekue py.
3 Opa rupi pepyrõa yvy ame'ẽ ma voi pen-
devy, Moisés pe xeayvuague rami vy.
4 Tekoa e'ỹa ha'e Líbano yvy guive Eufrates
yakã tuvixa va'e peve, heteu kuery yvy ha'e
javi ame'ẽ, ha'e gui kuaray oikea katy ye'ẽ
tuvixa va'e oĩ va'e peve, pendevy guarã
meme itui.
5 Reikovea pukukue re avave rei
nda'ipo'akaai 'rã pendere. Moisés reve
aikoague rami ae ju 'rã aiko ndereve.
Ndoroejai 'rã, noroipytyvõ e'ỹi 'rã guive.
6 Nembaraete ha'e ndepy'a guaxu ke,
mba'eta ndee rejapo 'rã kova'e kuery yvy
re hekoa aguã rami, tuu kuery pe aura reve
ame'ẽ aguã re xeayvu rire.
7 Nembaraete ha'e ndepy'a guaxu ete ke,
rejapopa aguã lei xerembiguai Moisés ojapo
ukaague. Ejepe'a eme ndeaxu e'ỹa katy,
neĩ ndeaxua katy, mamo rã reikoa py reiko
porã aguã.
8 Ejepe'a eme kuaxia re lei oĩa re ndeayvua
gui. Ha'e va'e re reikuaa pota 'rã reikovy
ara py ha'e pyávy. Enhea'ã tema ipara re
oĩa rami rejapopa aguã. Ha'e rami vy reiko
porã 'rã, ha'e rejapopa 'rã rejapo va'erã
va'e.
9 Xee ae aipo nda'ei ri ty'y ra'e? Nem-
baraete ha'e ndepy'a guaxu ke. Ekyje eme,
enhemondyi eme guive, mba'eta SENHOR
Nderuete oiko ndereve mamo rã reikoa py
rei.

Canaã yvy re oaxa e'ỹ mbove ijayvuague

10 Ha'e ramo Josué ijayvu heta va'e kuery
regua yvatekueve pe. Ha'e vy aipoe'i:
11 — Peaxa ke heta va'e kuery ikuaia
mbyte rupi. Ha'e kuery pe pendeayvu
vy aipopeje 'rã: “Pereko katu ke tembi'u,
mba'eta mboapy araa py peaxa 'rã kova'e
Jordão yakã, pevaẽ aguã pendeyvyrã SEN-
HOR Penderuete ome'ẽ va'ekue re, pen-
derekoa aguã”, peje.
12 Ha'e gui Rúben regua, Gade ha'e Man-
assés regua mbyte rupi oja'o va'ekue pe ju
Josué ijayvu vy aipoe'i:*
13 — Penema'endu'a ke SENHOR
rembiguai Moisés ijayvu vy pendevy
aipoe'iague re: “ SENHOR Penderuete
ome'ẽ 'rã pepytu'u aguã kova'e yvy ome'ẽ
va'e re.
14 Pendera'yxy kuery, pendera'y ha'e pen-
derajy kuery ha'e penerymba vaka kuery
topyta Jordão yakã kyvõgua re pendevy
Moisés omboaxa va'ekue re. Ha'e rã peẽ
ma tembiporu reve 'rã peaxa penderyvy
kuery renonde, xondaro peiko va'e ha'e
javi. Peipytyvõ 'rã,

* 1:12 Rúben, Gade ha'e Manassés regua mbyte rupi oja'o va'ekue opyta raka'e Jordão yakã regua kuaray oẽa katy oĩ va'e re, amboae kuery reve yakã oaxa 'rãgue py. Ha'e kuery va'e regua xondaro kuery anho oaxa Jordão yakã guyvy kuery oipytyvõ aguã (Números 32).

15 penderyvy kuery voi opytu'u aguã SENHOR ome'ẽ, peve peẽ kuery pe rami avi.
Ha'e kuery voi 'rã hekoa oyvyrã SENHOR
Penderuete ome'ẽ va'e re. Ha'e rami vy
'rãe pejevy pendeyvyrã SENHOR rembiguai
Moisés omboaxa va'ekue re, kuaray oua
katy pendekoa aguã, Jordão yakã kyvõgua
re", he'i va'ekue.
16 Ha'e ramo Josué pe ha'e kuery ombovai
okuapy vy aipoe'i:
— Orevy pe ndeayvua ha'e javi 'rã rojapo,
ha'e mamo rã oremondoukaa py tema roo
'rã.
17 Opa mba'e py Moisés ronhe'ẽ renduague
rami avi ndee ju 'rã ronhe'ẽ rendu.
18 Ha'e rã ha'e javi ava ndeayvua rami
ndoikoxei, ha'e rejapo uka va'e ha'e javi
ndojapoxei va'e ma omano 'rã. Ha'e nunga
rupi nembaraete ke, ha'e ndepy'a guaxu.

2

Jericó tetã re oikuaa pota vy oo va'e kuery Raabe ro py ikuai jave guare

1 Sitim gui Num ra'y Josué omondouka
mokoĩ ava yvy re oma'ẽ nhemi aguã. Ha'e
vy aipoe'i:
— Peguataa rupi peikuaa pota peovy yvy
re, Jericó tetã peve — he'i ramo oje'oi. Ha'e
rami vy ovaẽ peteĩ kunha itavy rei va'e ro
py. Hery ma Raabe. Ha'e py ae ha'e kuery
oke.
2 Ha'e ramo Jericó pygua huvixa pe
omombe'ua vy aipo'ea:
— Ma'ẽ, ange pyávy apy ovaẽ ra'e avakue
Israel kuery regua nhandeyvy re oikuaa
pota va'e — 'ea.
3 Ha'e ramo Jericó pygua huvixa aipoe'i
uka Raabe pe:
— Emoẽ ju avakue ou vy ndero py ovaẽ
va'ekue, mba'eta nhandeyvy ha'e javi re
oikuaa pota aguã ou — he'i uka.
4 Ha'e rami teĩ kunha va'e ma mokoĩ
avakue omovaẽ vy onhomi ma voi va'ekue.
Ha'e rami vy aipoe'i:
— Anhetẽ xea py ovaẽ kuri mokoĩ avakue.
Va'eri xee ndaikuaai maguigua paa.
5 Ha'e gui pytũ ma jave tetã kora rokẽ pem-
boty ta ramo ha'e kuery oexa vy jogueraa ju
kuri. Ndaikuaai marã katy pa oje'oia. Tapeo
pojava ha'e kuery rakykue, peupity nho 'rã
— he'i.
6 Mba'eta ha'e va'e e'ỹ mbove ngoo áry
ojeupi vy onhomi va'ekue linho 'ygue omoĩ
porã va'ekue guy py.
7 Ha'e gui huvixa rembiguai kuery oje'oi
ju yvy re oikuaa pota va'e kuery rakykue,
Jordão yakã oaxaaty katy tape oo va'e rupi.
Ha'e kuery rekaa oẽ ramove tetã kora rokẽ
ombotya.
8 Ha'e gui oikuaa pota va'e kuery onheno
e'ỹ mbove kunha va'e oo ha'e kuerya py oo
áry.
9 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xee aikuaa porã pende kuery pe SEN-
HOR kova'e yvy ome'ẽague. Pende kuery
gui ore kuery rokyjea anho roendu, ha'e
yvy re ikuai va'e ha'e javi ikangypa guive.
10 Mba'eta roendu Egito gui peo jave Ye'ẽ
Pytã penerenonde oĩ va'e SENHOR omboy-
paague, ha'e gui mokoĩ amorreu kuery ru-
vixa re pejapo va'ekue voi, Jordão rovai re
Seom ha'e Ogue pemomba va'ekue.
11 Ha'e nungakue roendu vy orepy'a kangy,
neĩ peteĩve re noĩvei imbaraetea, pende
kuery peju ramo. Mba'eta SENHOR Pen-
deruete ae Nhanderuete yva ha'e yvy re
ipo'aka va'e ae.
12 Ha'e gui aỹ ma peura xevy SENHOR rery
rupi, xee romboaxyague rami peẽ kuery ju
xeru ro pygua kuery pemboaxy aguã. Ha'e
aikuaa porã aguã aipota avi mba'emo xevy
pemboaxa,
13 xeru ha'e ha'i hekove reve peja aguã,
xekyvy ha'e xekypy'y kuery voi, ha'e
roguereko va'e ha'e javi, orejukaarã gui
orereraa jepe vy — he'i.
14 Ha'e ramo avakue aipoe'i kunha va'e pe:
— Ndee oremombe'u e'ỹ ramo or-
erekovea voi rome'ẽ 'rã nderekove rekovia.
Ha'e vy kova'e yvy SENHOR orevy ome'ẽ
ma jave anhetẽ ete romboaxy 'rã — he'i
okuapy.
15 Ha'e ramo kunha va'e ojapo janela oĩ
va'e py ixã va'e rupi ha'e kuery oguejy aguã
rami, tetã kora áry ae hoo oĩ ramo.
16 Ha'e gui aipoe'i ha'e kuery pe:
— Tapeo yvyty reia re, pendereka vy oo
va'e kuery pendejou e'ỹ aguã. Mboapy ára
peve 'rã penhemi ha'e py, ha'e kuery ojevy
ju peve. Ha'e gui mae ma tapeo tape rupi —
he'i.
17 Ha'e ramo avakue aipoe'i ixupe:
— Ndevy rouraague ndorojapoi 'rã,

18 teĩ po rami 'rã rejapo: pendeyvy re ore
kuery rovaẽ jave kova'e ixã pytã va'e janela
roguejyague py rejokua 'rã, ha'e gui nderu,
ndexy, ndekyvy ha'e nderu ro pygua kuery
ha'e javi remboatypa 'rã ndero py. Ha'e
rami e'ỹ rã ndorojapoi 'rã rouraague.
19 Ha'e rami avi peteĩ va'e rei ndero rokẽ gui
oka py oẽ ri ramo ma hexe ae 'rã oĩ huguy
omoẽague opaga aguã, orere e'ỹ. Ha'e rã
ndereve opy ikuai va'e ruguy omoẽa ramo
ma orere ae toĩ ropaga aguã, ha'e kuery re
amongue opo omoĩ rã.
20 Ha'e rami avi ndee oremombe'u ramo ore
ndorojapoi 'rã ndevy rouraague — he'i.

21 Ha'e ramo kunha va'e

— Pendeayvuague rami toiko — he'i vyve
omondouka. Ha'e rã ha'e kuery oo. Ha'e
gui janela re kunha va'e ojokua ixã pytã
va'e.

22 Avakue jogueraa vy yvyty reia re ovaẽ.
Ha'e py ma mboapy ára opyta, heka vy oo
va'e kuery guetã katy ju ojevypa peve, ha'e
kuery tape ha'e javi rupi oeka okuapy teĩ
ndojoui vy.
23 Ha'e rami vy mokoĩve ava ma yvy'ã gui
oguejy vy jogueraa ju. Yakã oaxa ma
vy ovaẽ Num ra'y Josué oĩa py. Ixupe
omombe'u ha'e kuery re oiko va'ekue ha'e
javi.
24 Ha'e vy aipoe'i Josué pe:

— Anhetẽ ete nhandepo py SENHOR om-
boaxa ha'e va'e yvy ha'e javi. Ha'e py ikuai
va'e ha'e javi ipy'a kangypa nhandegui —
he'i.

3

Jordão yakã oaxa oje'oivyague

1 Ko'ẽ ju ramove Israel kuery ha'e javi
reve Josué nhomopu'ãmba vy Sitim gui
oje'oi, Jordão yakã rembe peve ovaẽmba.
Ha'e py ma oke ju ranhe okuapy oaxa e'ỹ
mbove.
2 Ha'e gui mboapy araa py huvixa kuery
oaxa ju oje'oivy heta va'e kuery mbyte rupi.
3 Ha'e vy heta va'e kuery pe omombe'u-
mbe'u vy aipoe'i:

— SENHOR Penderuete guexeve guarã
ojapo va'ekue ryru ma levita regua sac-
erdote kuery oupi heravy rã pexa vy peẽ
kuery voi peo 'rã ha'e kuery rakykue.*

4 Ha'e rami avi hyru gui mombyry'i 'rã
peiko, mil metros-a py. Ha'e va'e re pen-
hemboja eme, marupi pa peo aguã peikuaa
aguã, mba'eta ha'e va'e tape rupi peo va'e'ỹ
teri — he'i.

5 Josué avi aipoe'i avi heta va'e kuery pe:

— Pejeky'a'o ke ko'ẽ rã guarã, mba'eta
peẽ kuery mbyte SENHOR ojapo 'rã iporã
va'e — he'i.

6 Sacerdote kuery pe voi ijayvu vy aipoe'i:

— Peupi heravy Nhanderuete guexeve
guarã ojapo va'ekue ryru, ha'e peroaxa
heta va'e kuery renonde — he'i ramo
hyru oupi vy heta va'e kuery renonde
ogueroguata heravy.

7 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Josué pe:

— Kova'e ára amboypy 'rã romboyvate
aguã Israel kuery pavẽ oexaa py, ha'e kuery
oikuaa aguã Moisés reve aikoague rami
ndereve ju aikoa.
8 Ha'e gui ndee ma sacerdote kuery hyru
reraa va'e pe ndeayvu vy aipo're: "Jordão
yakã py peguejy ma vy pepyta ranhe 'rã
ha'e py", 're.

9 Ha'e ramo Josué aipoe'i Israel kuery pe:

— Penhemboja ke kyvõ rami, SENHOR
Penderuete ayvu pendu aguã.

10 Ha'e va'e rire Josué aipoe'ive ju:

— Po rami 'rã peikuaa Nhanderuete
oikove va'e penembyte oikoa, ha'e anhetẽ
penerenonde gui oipe'apa 'rãa cananeu,
heteu, heveu, ferezeu, girgaseu, amorreu
ha'e jebuseu kuery ha'e javi.
11 Ma'ẽ, SENHOR yvy jave re ipo'aka va'e
guexeve guarã ojapo va'ekue ryru ma
penerenonde ogueroaxa 'rã heravy Jordão
yakã.
12 Ha'e gui aỹ ma peiporavo doze avakue
Israel regua, peteĩ-teĩ regua gui peteĩ ava
peiporavo,
13 mba'eta Jordão yakã py sacerdote kuery
SENHOR yvy jave re ipo'aka va'e ayvu ryru
reraa kuery oguejy ramove yy ojeaya 'rã,
yvate katy gui yy ou 'rã va'ekue ijaty ramo
— he'i.

14 Ha'e gui ma ha'e kuery guekoa gui
oguata oje'oivy Jordão yakã oaxa aguã.
Ha'e kuery renonde sacerdote kuery
ogueraa okuapy SENHOR ayvu ryru.
15 Hyru reraa kuery Jordão yakã py oguejy
ramo yy py ipy inhakỹ. (Mba'eta Jordão ma

* 3:3 Êxodo 25.10-16, Hebreus 9.1-5

ára pyau nhavõ tyguaxu raxa va'e, hembe
ikuai va'e áry rupi guive.)
16 Ha'e gui yy yvate katy gui ou va'e opyta.
Adã tetã gui mombyry'i ono'õ, Zaretã rexei
oĩ va'e katy. Ha'e rã yvy joja reia regua ye'ẽ
ro katy oxyryague ma typa. Ha'e ramo ha'e
kuery oaxa oje'oivy, Jericó tetã rexei'i ae.
17 Ha'e rã sacerdote kuery SENHOR ayvu
ryru reraa va'e ma Jordão yakã mbyte py
opyta okuapy. Ha'e ramia ja Israel kuery
ha'e javi ipiru reia rupi oaxa.

4

*Jordão yakã mbyte gui doze ita oguenoẽ*ague

1 Ha'e kuery ha'e javi Jordão yakã oaxapa
ma ramo SENHOR ijayvu Josué pe. Ha'e vy
aipoe'i:
2 — Eiporavo doze avakue, peteĩ-teĩ regua
gui eiporavo peteĩ.
3 Ha'e va'e kuery pe ndeayvu vy aipo're:
"Apy Jordão yakã mbyte gui penoẽ doze ita
sacerdote kuery opyta vy opyrõ okuapya
gui. Ha'e va'e ma peraa vy pemboaty kova'e
pytũ pepyta aguã py", 're.
4 Ha'e rami rã Josué oenoĩ doze avakue
Israel kuery regua oiporavo va'ekue,
5 peteĩ-teĩ regua gui peteĩ oiporavo. Ha'e vy
aipoe'i ha'e kuery pe:
— Tapeo Jordão yakã mbyte py peẽ ranhe
SENHOR Penderuete ayvu ryru reraa kuery
renonde, ha'e peteĩ-teĩ pendeaxi'y áry pe-
upi 'rã heravy peteĩ ita, Israel kuery regua
mbovy pa ikuaia rami vy.
6 Ha'e va'e ma pende kuery mbyte oĩ 'rã
penema'endu'a aguã. Ha'e gui pendera'y
kuery raka'e rã ikuai va'e oporandu vy
"Mba'erã tu kova'e ita?" he'i ramo
7 aipopeje 'rã ha'e kuery pe: " SENHOR ayvu
ryru renonde ma Jordão yakã ojeaya raka'e.
Hyru ogueroaxaa ramove yy ojeaya. Ha'e
rami rire kova'e ita ma raka'e rã peve guarã
ikuai Israel kuery ima'endu'a aguã", peje
'rã — he'i.
8 Ha'e rami rã Israel kuery ojapo Josué
ijayvua. Ha'e vy Jordão yakã mbyte gui
ojopy heravy doze ita, Josué pe SENHOR
aipoe'iague rami vy, Israel kuery regua
mbovy pa ikuaia rami vy. Ha'e va'e ma ha'e
kuery opyta aguã py ogueraa vy omboaty
ha'e py.
9 Ha'e gui Jordão yakã mbyte py ma Josué
ju doze ita omopu'ã, sacerdote kuery ayvu
ryru reraa va'e opyta vy opyrõague py ae.
Ha'e va'e ita ma aỹ peve ikuai ha'e py.*
10 Mba'eta sacerdote hyru reraa kuery ma
Jordão mbyte opyta okuapy, Moisés pe SEN-
HOR aipoe'i ukaague ojeupitypa peve, heta
va'e kuery pe Josué ijayvuague rami vy.
Ha'e ramo heta va'e kuery oaxapa pojava.
11 Heta va'e kuery ha'e javi yakã oaxapa
ma ramo sacerdote kuery opytaague gui
oguenoẽ ju SENHOR ayvu ryru, pavẽ oexaa
py.
12 Israel kuery renonde oaxa avi jogueravy
Rúben regua, Gade ha'e Manassés regua
mbyte rupi oja'o va'ekue. Tembiporu reve
meme oaxa, Moisés ijayvuague rami vy.
13 SENHOR renonde quarenta mil xondaro
rãnda'u oaxa joe opu'ã aguã katy, Jericó
tetã yvýry nhuũndy reia py.
14 Ha'e va'e ára ma SENHOR omboyvate Josué
Israel kuery pavẽ oexaa py. Ha'e ramo om-
boete okuapy oikovea pukukue re, Moisés
omboeteague rami avi.
15 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Josué pe:
16 — Aipo're sacerdote kuery xeayvu ryru
reraa va'e pe Jordão yakã gui oguenoẽ aguã
— he'i.
17 Ha'e ramo sacerdote kuery pe Josué
ijayvu vy
— Peẽ ju ke Jordão yakã gui — he'i ramo
18 sacerdote kuery ayvu ryru reraa va'e ma
Jordão mbyte gui oẽmba. Ha'e gui yvy
pirua re ha'e kuery opyrõ ramove Jordão
yakã oĩague rupi ju oxyry. Yy rembe ha'e
javi rupi oxyry, oĩague rami ae ju.
19 Dez-a jaxy jypy'ia ára ha'e kuery oje'oi
Jordão yakã gui. Gilgal py ju opyta okuapy,
Jericó rexei kuaray oua katy.
20 Doze ita Jordão yakã gui oguenoẽ va'ekue
ma Josué omboaty Gilgal py.
21 Ha'e vy aipoe'i Israel kuery pe:
— Raka'e rã pendera'y kuery pendevy pe
oporandu vy aipoe'i 'rã: "Mba'erã tu kova'e
ita?" he'i ramo
22 pendera'y kuery pe pemombe'u vy
aipopeje 'rã: "Peva'e Jordão yakã ma Israel
kuery oaxa raka'e ipirua rupi.
23 Mba'eta peẽ kuery renonde SENHOR
Nhanderuete ojapo Jordão yakã ipiru aguã
rami, peaxapa peve. Mba'eta ore kuery

* 4:9 "Aỹ peve" he'i mba'eta kova'e kuaxia omboparaa jave ita opyta teri.

renonde SENHOR Nhanderuete Ye'ẽ Pytã
omombiru karamboae roaxapa peve, ha'e
gui ha'ekue rami ae ju ojapo orevy,
24 yvy regua kuery ha'e javi oikuaa aguã
SENHOR ipo'akapa va'ea, ha'e peẽ voi SEN-
HOR Penderuete renonde pejererokyjea
rupi pendekuai aguã, raka'e rã peve."

5

Israel kuery pire omboia ague

1 Ha'e va'e yvy regua huvixa kuery
oendupa ha'e nunga. Amorreu kuery
Jordão yakã kyvõ katy ikuai va'e kuaray
oikea katy, ha'e cananeu kuery ye'ẽ yvýry
ikuai va'e ruvixa kuery ha'e javi oendu
Israel kuery renonde Jordão yakã SENHOR
omombirupaague, ha'e kuery oaxapa peve.
Ha'e va'e oendu vy ipy'a kangypa Israel
kuery káuxa, noĩvei ma imbaraeterã.
2 Ha'e va'e jave py SENHOR aipoe'i Josué
pe:
— Pejapo kyxe ita gui, ha'e emboi uka
Israel kuery pire — he'i.*
3 Ha'e ramo Josué ojapo uka kyxe ita
gui, ha'e vy omboi uka Israel kuery pire,
Gibeate-Haralote py.
4 Pova'e nunga rupi ae Josué omboi uka
ipire, mba'eta Egito yvy gui oẽ va'ekue
tekoa e'ỹa re oguataa rupi omanomba ma
rire, avakue xondaro ikuai va'ekue ha'e javi.
5 Mba'eta Egito yvy gui oẽ va'e kuery ma
opire omboi uka va'ekue meme, ha'e rã oẽ
va'ekue gui tekoa e'ỹa rupi oiko'i va'ekue
ma nomboi ukai.
6 Quarenta ma'etỹ re Israel kuery ikuai
tekoa e'ỹa rupi, avakue xondaro ikuai va'e
Egito gui oẽ va'ekue omanomba peve, SEN-
HOR nonhe'ẽ rendui rire. Ha'e va'e kuery
pe ma SENHOR oura reve ijayvu yvy neĩ
ndoexa ukai aguã re, tamoĩ kuery pe SEN-
HOR ome'ẽ aguã re oura reve ijayvuague,
yvy kamby ha'e ei oata e'ỹa.
7 Ha'e rami vy ha'e kuery rekovia ma ta'y
kuery ju omoingo. Ha'e va'e kuery pire ae
Josué omboi uka, nomboi ukai teri va'ekue
ikuai ramo, oguataa rupi nomboiai rire.
8 Ha'e kuery pire omboipa ma rire opyta
ranhe ikuaia py ae, okuerapa peve.
9 SENHOR aipoe'ive ju Josué pe:
— Kova'e ára peẽ kuery gui aipe'a Egito
yvy re escravo pendekuai vy pexĩmba
reiague — he'i.
Ha'e nunga rupi ha'e va'e tekoa Gilgal hery
aỹ peve.*

Páscoa ára py ngaru ojapo okuapyague

10 Gilgal py Israel kuery ikuai jave ojapo
okuapy ngaru Páscoa ára. Ha'e va'e jaxy
catorze ára va'e ka'arukue py ojapo, Jericó
yvýry nhuũndy reia oĩ va'e py.
11 Páscoa ára rire ko'ẽ jevy ho'u okuapy
mba'emo aju ha'e va'e yvy re ojou va'ekue:
mbojape imbovua e'ỹ va'e ha'e mba'emo
ra'yĩ oaimbe va'ekue ho'u okuapy ha'e va'e
ára.
12 Ha'e va'e yvy regua mba'emo aju ho'ua
ára rire'ive ma opa maná.† Ha'e rã Israel
kuery ndojouvei. Ha'e rami 'rãgue py ha'e
va'e ma'etỹ guive okaru okuapy Canaã yvy
re mba'emo aju ikuai va'e re.

Josué pe SENHOR pegua xondaro ruvixa ojekuaa ukaague

13 Jericó yvýry Josué oikoa py oma'ẽ vy
guenonde oexa peteĩ ava opu'ã ho'amy
va'e, opo py kyxe hyru gui oekyi va'ekue
reve. Ha'e va'e re Josué onhemboja vy
oporandu ixupe:
— Ndee pa orea katygua tyrã pa
orerovaigua reiko?
14 Ha'e rã ombovai:
— Any. Xee ma SENHOR pegua xondaro
kuery ruvixa aỹ aju va'e — he'i.
Ha'e ramo Josué ojero'a vy ngova
omovaẽ yvy re omboete vy. Ha'e vy
oporanduve ju ixupe:
— Xeruvixa, mba'e 're 'rã tu xee nerem-
biguai pe?
15 SENHOR pegua xondaro kuery ruvixa
ombovai Josué pe:
— Emboi ndepy regua, mba'eta yvy reĩa
ma iky'a e'ỹ va'e — he'i.
Ha'e ramo Josué ojapo ha'e rami.

6

Jericó tetã oitypaague

1 Ha'e gui Jericó rokẽ ma Israel kuery
gui onhemboty porã. Avave rei noẽai, neĩ
ndoikeai 'rã.
2 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Josué pe:

* 5:2 Gênesis 17.10-14 ha'e Êxodo 12.43-48 * 5:9 Tery Gilgal nhaendu rã "Oipe'a" 'ea rami. † 5:12 Maná ma Israel kuery rembi'urã Nhanderuete yva gui ombou va'ekue (Êxodo 16).

— Ma'ẽ, ndepo py amboaxa ma
Jericó tetã, huvixa ha'e ixupegua ipy'a
guaxukueve guive.
3 Ha'e rã peẽ avakue joe opu'ãa pygua kuery
ha'e javive ma pembojere 'rã tetã peteĩgue.
Ha'e rami ma mboapy meme ára re 'rã
pejapo.
4 Xeayvu ryru renonde ma sete sacerdote
ogueraa 'rã sete mimby guaxu vexa'i ava
rakuakue guigua. Ha'e gui sete araa py ma
sete-kue 'rã pembojere tetã, ha'e sacerdote
kuery omonhe'ẽ 'rã mimby guaxu.
5 Ha'e gui mimby guaxu vexa'i ava rakuakue
guigua omonhe'ẽ puku rã pendu vy peẽ
kuery ha'e javive pejapukai ratã 'rã. Ha'e
gui tetã kora ho'apa 'rã yvy katy, ha'e
peẽ kuery pejeupi 'rã hi'áry rupi, peteĩ-teĩ
penerenonde katy — he'i.

6 Ha'e ramo Num ra'y Josué oenoĩ sacer-
dote kuery. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Pejopy heravy SENHOR ayvu ryru.
Ha'e gui SENHOR ayvu ryru renonde ma
sete sacerdote togueraa sete mimby guaxu
vexa'i ava rakuakue guigua — he'i.

7 Heta va'e kuery pe ju aipoe'i:

— Tapeo, pembojere tetã. Ha'e rã tembi-
poru revegua kuery ma SENHOR ayvu ryru
renonde toje'oi — he'i.

8 Josué ijayvuague rami heta va'e kuery
oje'oi. SENHOR renonde sete sacerdote
ranhe oaxa jogueravy sete mimby guaxu
vexa'i ava rakuakue guigua reve, mimby
guaxu omonhe'ẽ jogueravy. Ha'e rã
hakykue ma SENHOR ayvu ryru ogueraa.
9 Ha'e gui sacerdote kuery mimby guaxu
omonhe'ẽ va'e renonde ma avakue tembi-
poru revegua oje'oi. Takykue ete oo va'e ma
hyru rakykue oje'oi. Ha'e rã mimby guaxu
omonhe'ẽ ae tema jogueravy.

10 Heta va'e kuery pe Josué ijayvu vy
aipoe'i:

— Pejapukai eme, penhendu eme, neĩ
peteĩ ayvu toẽ eme pendejuru gui. Xee
xeayvu vy "Pejapukai ke" ha'e ramo mae
ma pejapukai — he'i.
11 Ha'e rami py SENHOR ayvu ryru revegua
kuery ma peteĩgue ombojere jogueravy
tetã, ha'e ojevy ju. Tekoa py ju ovaẽ. Ha'e
vy oke okuapy ha'e py.

12 Ko'ẽ rai Josué opu'ã rã sacerdote kuery
ogueraa ju okuapy SENHOR ayvu ryru.
13 SENHOR ayvu ryru renonde sete sacer-
dote kuery sete mimby guaxu vexa'i ava
rakuakue guigua omonhe'ẽ tema joguer-
avy. Ha'e kuery renonde ma avakue tem-
biporu revegua oje'oi. Ha'e rã takykuegua
kuery ma SENHOR ayvu ryru rakykue
oje'oi. Ha'e ramia ja mimby omonhe'ẽ tema
jogueravy.

14 Mokoĩ araa py teĩgue ju ha'e kuery
ombojere tetã, ha'e ojevypa ju tekoa py.
Ha'e rami ma mboapy meme ára re ojapo
okuapy.

15 Sete araa py ma ko'ẽ ju hexakã ramove
oje'oi ju. Ha'ekue rami ae ombojere tetã,
sete-kue. Ha'e va'e ára anho sete-kue om-
bojere tetã.
16 Ha'e gui sete-kuea py sacerdote kuery
mimby guaxu omonhe'ẽ jave Josué aipoe'i
heta va'e kuery pe:

— Pejapukai ke, mba'eta SENHOR om-
boaxa ma tetã pendepo py.
17 Pemomba ete aguã rami oĩ, ha'e py ikuai
va'e ha'e javi voi. Oikove va'erã ma Raabe
itavy rei va'ekue anho, hoo pygua kuery
guive, mba'eta avakue yvy re oikuaa pota
aguã romondouka va'ekue onhomi rire.
18 Ha'e rami avi pejepoyvu ke pejopy e'ỹ
aguã mba'emo pemomba aguã rami om-
boaxa pyre, Israel kuery rekoa ayvu vaipy
pejapo e'ỹ aguã, nda'evei rei va'e perua py.
19 Ha'e rã prata ha'e ouro guigua, ha'e
mba'emo ryru overa va'e ha'e ferro guigua
ha'e javi ma SENHOR peguarã ae 'rã opyta.
Ha'e nunga ma jaraa 'rã ixupe guarã
nhamoĩ porã aguã — he'i.

20 Ha'e ramo heta va'e kuery ojapukai,
ha'e sacerdote kuery omonhe'ẽ mimby
guaxu. Omonhe'ẽ rã ha'e kuery oendu vy
ojapukai ratã okuapy. Ha'e ramo tetã kora
ho'apa. Hi'áry ha'e kuery ojeupi jogueravy
vy oikepa tetã py, peteĩ-teĩ ooa katy ae.
Ha'e rami py oipe'a tetã.
21 Tetã py ikuai va'e ma guive rã ojukapa
kyxe py: avakue, kunhague, kyrĩgue, tu-
jakue, mymba kuery vaka, vexa'i ha'e
mburika kuery guive.

Raabe ogueraa jepeague

22 Ha'e gui Josué ijayvu mokoĩ ava yvy re
oikuaa pota aguã oo va'ekue pe. Ha'e vy
aipoe'i:

— Peike kunha itavy rei va'ekue ro py,
penoẽ ha'e gui, ha'e javi ikuai va'e reve,
ixupe peuraague rami vy — he'i.
23 Ha'e ramo kunumigue oikuaa pota
va'ekue ma oo py oike vy oguenoẽ Raabe,
ha'e tuu, ixy, ikyvy kuery, ha'e oguereko
va'e ha'e javi. Hetarã kuery ha'e javi
ogueraa Israel kuery rekoa katy'i ikuai
aguã.
24 Ha'e rã tetã ha'e opa mba'e ha'e py ikuai
va'e ma oapypa tata py. Ha'e rã prata, ouro,
ha'e overa va'e guigua, ferro guigua anho
oguenoẽ SENHOR ropy guarã.
25 Josué omoingove itavy rei va'ekue Raabe,
tuu ro pygua kuery, ha'e opa mba'e
oguereko va'e voi. Ha'e rami rire Israel
kuery mbyte ha'e kuery ikuai aỹ peve,
Jericó tetã re oikuaa pota aguã Josué
omondouka va'ekue onhomi rire.
26 Ha'e va'e jave py Josué ojapo heta
va'e kuery oura vy aipoe'i okuapy aguã:
"Ayvu vaipy toiko SENHOR renonde ava
opu'ã vy kova'e tetã Jericó ojapo jevy va'e.
Ijytarã omo'ã va'e omokanhy 'rã gua'y
jypygua, ha'e rã tetã rokẽ omoĩ jevy va'e
ma omokanhy 'rã kyrĩve va'e" he'i okuapy
aguã.
27 Ha'e rami SENHOR oiko Josué reve. Ha'e
ramo heko oendupaa yvy jave re.

7

Acã ojejavyague káuxa Israel kuery Ai tekoa re nda'ipo'akaiague

1 Ha'e rami teĩ Israel kuery ikuai aguã
va'ekue rupi nda'ikuai, mba'emo omomba
pyrã re nda'evei vy. Mba'eta Judá regua
Carmi ra'y Acã, Zabdi ramymino ha'e Zera
ramymino jevy va'e ma ojeupe guarã ojopy
mba'emo omomba aguã rami omboaxa
pyre. Ha'e nunga rupi SENHOR poxya
hendy Israel kuery rovai.
2 Ha'e rami jave py Josué omondouka
avakue Jericó gui Ai tekoa katy. Ha'e va'e
tekoa ma Bete-Áven katy'i oĩ, Betel regua
kuaray oua katy. Ha'e kuery pe ijayvu vy
aipoe'i imondovy:
— Tapeo, peiko kuaa yvy re — he'i ramo
ha'e kuery oje'oi vy Ai tekoa re oikuaa pota.
3 Josué oĩa py ha'e kuery ojevy vy aipoe'i
ixupe:
— Heta va'e kuery ha'e javi e'ỹ toje'oi.
Dois mil e'ỹ vy três mil avakue ete'i ri toje'oi
Ai tekoa mombaarã. Emokane'õmba eme
heta va'e kuery, nhanderovaigua kuery
ha'e pygua mbovy'i ri ikuai rã — he'i
okuapy.
4 Ha'e rami vy ha'e kuery regua avakue ma
três mil oje'oi. Ha'e rami ra'aga vy ha'e
kuery onhamba Ai pygua avakue gui.
5 Ha'e kuery regua avakue ma Ai pygua
ojuka trinta e seis, ha'e omonha amboae
kuery tetã kora rokẽ gui ita oguenoẽaty oĩ
va'e peve. Yvy'ã guy rupi oo vy ojukave.
Ha'e nunga rupi heta va'e kuery ipy'a
kangypa, yy rami rive opyta.
6 Ha'e rami rã Josué omondoro oao, ha'e
ho'a oupy ngova yvy re omovaẽ reve.
Ka'aru peve onheno SENHOR ayvu ryru
renonde. Israel mongetaaty kuery voi ha'e
rami nda'evei vy oakã re omoĩ okuapy yvy
ku'i.
7 Josué ojapukai vy aipoe'i:
— Ah SENHOR Xeruete! Mba'e re tu
rejapo kova'e kuery Jordão yakã oaxa aguã
rami? Amorreu kuery po py oremboaxa
aguã pa rejapo, ha'e kuery oremomba aguã
rive? Jordão yakã rovai re ae ropyta aguã
rovy'a va'e rire!
8 Ah SENHOR, mba'e pa aipoa'e ta? Mba'eta
Israel kuery onhamba rire ngovaigua kuery
gui!
9 Ha'e nunga ma cananeu kuery ha'e yvy
re ikuai va'e ha'e javi oendu vy ore-
joko 'rã jogueruvy, ojapo 'rã orerery re
na'ima'endu'aavei aguã rami yvy re. Ha'e
gui ha'e rami vy mba'e 'rã tu rejapo nderery
ipo'akapa va'e re ima'endu'aa aguã?
10 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Josué pe:
— Epu'ã ke. Mba'e re tu evoko rami re'a
rejupy nderova yvy re?
11 Israel kuery ojejavy, nda'ikuaixei xereve
guarã ajapo va'ekue rami. Ha'e rami vy
ojopy omomba pyrã regua. Imonda, ijapu,
ha'e omba'e rei-rei guýry onhomi imoiny.
12 Ha'e nunga rupi ae Israel kuery nopu'ã
kuaavei kuri ngovaigua kuery renonde. On-
hamba oje'oivy amboae regua renonde gui,
Israel kuery ae ju omomba pyrã ojeapo. Peẽ
kuery mbyte gui mba'emo onhomi mbyre
peipe'a e'ỹa ja xee ndaikovei ma 'rã peẽ
kuery reve.
13 Eiko katu ke, eiky'a'o uka heta va'e
kuery. Aipo're ha'e kuery pe: "Pejeky'a'o
ke ko'ẽ rã guarã. Mba'eta po rami Is-
rael kuery Ruete ijayvu: Peẽ Israel kuery,
peẽ kuery mbyte oĩ omomba pyrã va'ekue.

Penembyte gui mba'emo omomba pyrã
peipe'a e'ỹa ja nda'evei penderovaigua
kuery renonde pepu'ã aguã.
14 Aỹ ma ko'ẽ rã aje'ive'i reve pejexa ukapa
'rã peteĩ-teĩ regua. Ha'e ramo xorte rupi
SENHOR oikuaa uka 'rã peteĩ regua. Ha'e
va'e kuery ma ojexa uka 'rã, peteĩ-teĩ tekoa
pygua. Ha'e ramo SENHOR oikuaa uka 'rã
peteĩ tekoa. Ha'e va'e kuery ju peteĩ-teĩ
oo rupi 'rã ojexa uka. Ha'e ramo SENHOR
oikuaa uka 'rã peteĩ oo. Ha'e va'e gui ma
peteĩ-teĩ ava 'rã ojexa uka.
15 Ha'e gui mba'emo omomba pyrã jopy-
are pejou va'e rei peapypa 'rã tata py,
opa mba'e oguereko va'e guive, mba'eta
SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue rami
ndoikoxei vy ha'eve'ỹ va'e ojapo Israel
kuery mbyte", 're 'rã.
16 Ha'e rami rã Josué opu'ã ko'ẽ rai. Ha'e
vy ojapo Israel kuery ojexa ukapa aguã
rami, peteĩ-teĩ regua. Ha'e gui xortea oexa
rã Judá regua ae ra'e.
17 Ha'e gui Judá regua kuery ojexa uka rã
Zera ramymino kuery re ojekuaa. Ha'e gui
Zera ramymino kuery peteĩ-teĩ ojexa uka rã
Zabdi ro pygua kuery re ojekuaa.
18 Ha'e gui ha'e va'e ro pygua kuery ojexa
uka rã ojekuaa Judá regua Carmi ra'y Acã,
Zabdi ramymino, Zera ramymino jevy va'e
re.
19 Ha'e gui Acã pe Josué aipoe'i:
— Xera'y, embojerovia na SENHOR Israel
kuery Ruete, eporaei ixupe.* Aỹ emombe'u
porã xevy mba'e pa rejapoague. Enhen-
homi eme — he'i.
20 Ha'e ramo Josué pe Acã ombovai vy
aipoe'i:
— Anhetẽ ae ajejavy ra'e SENHOR Israel
kuery Ruete pe, po rami ajapo.
21 Mba'emo rei-reikue re ama'ẽ vy aexa pe-
teĩ ao puku Babilônia guigua iporãve va'e,
ha'e duzentos hatã'i va'e prata guigua, ha'e
gui peteĩ ouro guigua meio quilo poyikue oĩ
va'e. Ha'e nunga aipota vy ajopy karam-
boae. Ha'e vy anhomi yvy guýry, ajaty
xeroguy mbyte py, ha'e iguýry ma prata oĩ
— he'i.
22 Ha'e ramo hoo katy Josué omondouka
oikuaa pota va'erã kuery. Onha reve oje'oi
hoguy katy. Ha'e py ma onhomi va'ekue
oĩmba ra'e, ha'e rã iguýry ma prata oĩ.
23 Ha'e rami vy hoguy mbyte gui ojopypa
heruvy vy ogueru Josué ha'e Israel kuery
pavẽ ikuaia py. SENHOR renonde omoĩmba.
24 Ha'e ramo Israel kuery ha'e javi reve Josué
ogueraa Zera ra'y Acã. Ogueraa avi prata,
ao puku, ouro guigua, ha'e ta'y kuery,
tajy kuery, hymba kuery vaka, mburika,
vexa'i kuery, ha'e gui hoguy, ha'e oguereko
va'ekue ha'e javi. Acor yvyugua py ogue-
raapa.
25 Ha'e py ma Josué aipoe'i:
— Mba'e re tu orembojexavai rei ri?
Kova'e ára ma ndee ju 'rã SENHOR nembo-
jexavai — he'i ramo Israel kuery ha'e javi
ojapipa ita py. Ojapipa ma rire oapypa tata
py.
26 Ha'e gui hetekue áry heta omboaty ita.
Ha'e nunga ma aỹ peve oĩ ha'e py. Ha'e
rami rire SENHOR nda'ipoxyvei. Ha'e va'e
yvyugua ma Acor hery aỹ peve.†

8

Ai tekoa omomba okuapyague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Josué pe:
— Ekyje eme, enhemondyi eme guive.
Emboaty uka ju xondaro kuery ha'e javi,
ha'e pepu'ã. Tapeo ju Ai tekoa katy.
Mba'eta ndepo py amboaxa ma Ai pygua
huvixa ha'e ixupegua kuery, hetã ha'e ijyvy
guive.
2 Ha'e rã Ai tekoa ha'e huvixa re rejapo 'rã
Jericó ha'e huvixa re rejapoague rami. Ha'e
rã imba'e rei-reikue ha'e hymba kuery ma
ha'eve 'rã pendejeupe guarã peraa aguã.
Peiko katu tetã kupe rupi penhemi aguã,
tetã re pepu'ã aguã ha'e gui — he'i.
3 Ha'e ramo Josué ha'e joe opu'ãa pygua
kuery ha'e javi reve opu'ã vy oje'oi Ai pygua
kuery re opu'ã aguã. Trinta mil avakue
imbaraeteve va'e Josué oiporavo vy omon-
douka pyávy.
4 Ha'e kuery pe ijayvu vy aipoe'i:
— Ma'ẽ, romoĩ 'rã penhemi aguã tetã
re pepu'ã aguã ikupe katy gui. Mombyry
vaipa e'ỹ ke pendekuai tetã gui. Ha'e javive
peke eme.
5 Ha'e rã xee ha'e xerupive ikuai va'e ha'e
javi ma tetã renonde py rovaẽ rai'i 'rã
rokuapy. Ha'e gui kueve guare rami orea
katy ha'e kuery oẽ ramo ma ronha 'rã ranhe
ha'e kuery renonde gui.

* 7:19 "Embojerovia Nhanderuete" he'i hery rupi omboura vy (João 9.24).
† 7:26 Tery Acor ma "Moangekoa" 'ea ha'e kuery ayvu py.

6 Tove ha'e kuery orerakykue tou tetã gui
oẽmba peve. Mba'eta ha'e kuery "On-
hamba po nhanerenonde gui" he'i 'rã
kueve guare rami. Ha'e rami ae ronhamba
ranhe 'rã teĩ.
7 Ha'e gui ma peẽ kuery penhemiague gui
peju vy pendepo'aka 'rã tetã re. Mba'eta
SENHOR Penderuete omboaxa 'rã pendepo
py.
8 Tetã re pendepo'aka ma vy pemboja 'rã
tata, SENHOR ijayvuague rami vy. Ma'ẽ,
ha'e rami aguã ae pendevy xeayvu — he'i.
9 Ha'e gui Josué omondouka ramo ha'e
kuery oo onhemi aguã py. Betel ha'e Ai
mbyte opyta okuapy, Ai regua kuaray oikea
katy. Ha'e rã Josué ma ha'e va'e pytũ oaxa
heta va'e kuery mbyte.
10 Ko'ẽ rai ma jave Josué opu'ã vy oikuaa
pota ju heta va'e kuery re. Ha'e rire heta
va'e kuery renonde oje'oi Israel monge-
taaty kuery reve Ai tekoa katy opu'ã aguã.
11 Hupive oje'oi avakue joe opu'ãa pygua
kuery ha'e javi. Ovaẽmba ma okuapy tetã
renonde katy, Ai regua kuaray ijapu'a'ia
katy opyta. Ha'e kuery ikuaia ha'e Ai tekoa
pa'ũ re ma peteĩ yvyugua oĩ.
12 Cinco mil avakue ogueraa avi vy Betel ha'e
Ai mbyte py omoĩ onhemi aguã, tetã regua
kuaray oikea katy.
13 Ha'e rami vy ha'e javi omoĩ imbokuapy
ikuai aguã py ae. Hetave ikuai tetã gui
kuaray ijapu'a'ia katy, ha'e rã onhemi va'e
kuery ma ka'arua katy opyta. Ha'e va'e
pytũ ma Josué oguejy yvyugua peve.
14 Ai tekoa pygua huvixa oexa vy tetã
pygua kuery reve ikuai atã. Ko'ẽ rai jave
opu'ã okuapy vy oo Israel kuery rovai yvy
joja reia py opu'ã aguã katy. Ndoikuaai
okuapy hovaigua kuery tetã kupe rupi on-
hemi okuapya.
15 Ha'e kuery renonde Josué ha'e Israel
kuery ha'e javi ojeapo ipo'akaa pyre rami.
Ha'e vy onhamba tenonde gui, tekoa e'ỹa
katy tape oo va'e rupi oje'oi vy.
16 Ha'e nunga rupi tetã pygua kuery ha'e ja-
vive oenoĩa omonha aguã. Ha'e ramo Josué
kuery rakykue oje'oi, tetã gui mombyry'ia
peve.
17 Neĩ peteĩ'i ava ndopytaai Ai py, neĩ Betel
py, Israel kuery rakykue oje'oipa vy. Is-
rael kuery rakykue oje'oi vy oeja tetã rokẽ
ojepe'a reve.
18 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Josué pe:
— Ai tekoa katy eupi hu'y guaxu ndepo
py rereko va'e, mba'eta amboaxa 'rã ndepo
py — he'i.
Ha'e rã Josué hu'y guaxu opo py oguereko
va'e oupi tetã katy.
19 Opo oupi rã onhemi va'ekue oexa vy opu'ã
pojava onhemiague gui. Tetã py ovaẽ vy
oikepa. Omboja pojava tata ha'e py.
20 Ha'e gui Ai tekoa pygua avakue
guakykue katy ojere vy oexa tetã mbyte
gui hataxĩ opu'ã jekuaa rã yvate katy.
Nda'evei onheguaẽ aguã guakykue katy neĩ
guenonde katy, mba'eta tekoa e'ỹa katy
onha va'ekue voi ojere okuapy, hakykue
rupi ou va'e kuery rovai opu'ã aguã.
21 Ha'e gui Josué ha'e Israel kuery ha'e ja-
vive oexa okuapy onhemi va'ekue tetã re
ipo'aka rã. Hataxĩ tetã gui opu'ã va'e avi
oexa vy ojevy vy ojukapa Ai pygua avakue.
22 Tetã gui amboae kuery voi oẽ ngovaigua
kuery rovai opu'ã aguã. Ha'e ramo opyta
okuapy Israel kuery mbyte py. Amongue
peteĩ henda katy gui ou, amboae ma am-
boae katy gui ou. Ha'e rami vy ojukapa.
Peteĩve ndoikovei, neĩ ndoo jepei.
23 Ha'e rã Ai pygua huvixa ma oikove reve
ojopy vy ogueru okuapy Josué-a py.
24 Ha'e rami py Israel kuery Ai pygua
kuery ojukapa yvy'ãmbe reia py, tekoa e'ỹa
py hakykue oje'oiague rupi ae. Ojukapa
kyxe py, omomba. Ha'e vy Israel kuery Ai
tekoa py ojevy vy ha'e py ju ojukapa kyxe
py.
25 Ha'e va'e ára ojuka va'ekue avakue kunh-
ague reve vy ma doze mil, Ai pygua kuery
ha'e javi.
26 Mba'eta Ai pygua kuery omomba ete e'ỹa
ja Josué nomboguejyi opo hu'y guaxu reve
oupiague gui.
27 Mymbakue ha'e mba'e rei-reikue ma Is-
rael kuery ojeupe guarã ogueraa tetã gui,
Josué pe SENHOR ijayvuague rami vy.
28 Ai tekoa re Josué tata omboja uka vy
mba'emo vaikueaty ojapo raka'e rã peve
guarã. Aỹ peve opyta ha'e rami.
29 Ha'e rã Ai pygua huvixa ma ojyryvipy,
ha'e yvyra re oeja ka'aru peve. Kuaray
oike jave mae ma Josué omboi uka he'õgue
yvyra gui. Tetã kora rokẽ py omombo
inony. Hi'áry omboaty reta ita aỹ peve oĩ
va'erã.

Lei ogueroayvu jevyague

30 Ha'e ramo Ebal yvyty re Josué ojapo
peteĩ altar SENHOR Israel kuery Ruete pe,
31 Israel kuery pe SENHOR rembiguai Moisés
ijayvuague rami vy. Mba'eta kuaxia lei
oĩa re Moisés ombopara va'ekue po rami:
"Xevygua altar pejapo 'rã ita omoatyrõ
mbyre gui e'ỹ, tembiporu ferro guigua
ndapeiporui 'rã" he'iague rami. Ha'e va'e
áry ma mba'emo mymba oapy okuapy Sen-
hor pe. Ome'ẽ avi hexeve peteĩ rami ikuai
aguã regua.
32 Ha'e py ita re ju Josué ombopara lei Israel
kuery renonde Moisés ombopara va'ekue
oguerova vy.
33 Israel kuery ha'e javive ikuai ha'e py,
imongetaaty kuery, yvatekueve ha'e
nhomboayvu va'ety kuery reve. SENHOR
guexeve guarã ojapo va'ekue ryru jovaive-
ive rupi ikuai, levita regua sacerdote kuery
hyru reraa va'e renonde. Yvy mboae regua
ikuai avi, ha'e kuery mbyte py ae ikuai
va'ekue reve. Ha'e kuery regua omboja'o
mbyte rupi, amongue ikuai aguã Gerizim
yvyty rexei, ha'e rã amboae kuery ma Ebal
yvyty rexei ikuai aguã, SENHOR rembiguai
Moisés ijayvuague rami meme, Israel regua
ogueroayvu porã uka vy.
34 Ha'e rire ogueroayvu lei re ayvu oĩ va'e
ha'e javi, ayvu porã ha'e ayvu vai oĩ va'e,
kuaxia re lei ipara oĩa rami vy.
35 Israel kuery pavẽ nhomboatya py Josué
neĩ peteĩ henda py ma voi ndogueroayvu
e'ỹi Moisés ojapo ukaague regua. Kun-
hague, avakue'i ha'e kunhague'i pe voi
ogueroayvu, ha'e yvy mboae regua kuery
ha'e kuery mbyte ikuai va'e pe guive.

9

Gibeão pygua kuery nhombotavypaague

1 Ha'e nunga huvixa kuery oendu okuapy
Jordão yakã kyvõgua ha'e javi: yvy'ãa rupi,
yvy'ãmbe reia rupi, ye'ẽ tuvixa va'e rembe
ha'e javi rupi, Líbano katy'i ikuai va'e,
heteu kuery, amorreu, cananeu, ferezeu,
heveu ha'e jebuseu kuery.
2 Ha'e vy peteĩ rami ha'e kuery ono'õ
okuapy Josué ha'e Israel kuery rovai opu'ã
aguã.
3 Ha'e gui Gibeão pygua kuery ma Jericó
ha'e Ai tekoa re Josué ojapo va'ekue oendu
vy
4 jogueroayvu okuapy ombotavy aguã re.
Ha'e vy Josué-a katy oje'oi huvixa rem-
biguai rami rive ojeapo vy. Voxa ymague
anho ogueraa mburika áry, ha'e vinho ryru
ymague, oxorokue ha'e ombojapa pyre.
5 Opy re xapatu ymague, ombojapa pyre
omoĩ, ha'e ojee ao yma py onhemonde.
Mbojape tape rupi guarã ogueru va'e ma
ipiru ha'e ivaipa va'e meme.
6 Oje'oi Josué-a py Gilgal py hekoa oĩa py.
Ha'e rami vy ixupe aipoe'i okuapy, ha'e
Israel regua avakue ha'e javi pe:

— Rovaẽ apy oreyvy mombyry oĩ va'e
gui. Aỹ ma jajapo peẽ kuery reve peteĩ rami
nhandekuai aguã — he'i okuapy.

7 Ha'e ramo Israel regua avakue aipoe'i
ha'e kuery heveu ikuai va'e pe:

— Xapy'a rei ore kuerya katy'i rupi ae
pendekuai va'e. Ha'e rami rã mba'exa tu
rojapo ta peẽ kuery reve peteĩ rami nhan-
dekuai aguã?

8 Ha'e kuery ombovai Josué pe:

— Ore ma nerembiguai roiko — he'i
okuapy.

Josué peteĩgue ju oporandu ha'e kuery
pe:

— Marã ramigua ete tu peẽ? Magui tu
peju?

9 Ombovai okuapy:

— Ore nerembiguai kuery ma oreyvy
mombyry ete oĩ va'e gui roju, SENHOR
Nderuete omombe'ua rã roendu rire.
Roendu heko, ha'e Egito yvy re ojapo
va'ekue ha'e javi,
10 ha'e amorreu kuery ruvixa mokoĩve
Jordão yakã rovai ikuai va'e re ojapo
va'ekue: Hesbom pygua huvixa Seom, ha'e
Basã Astarote py oĩ va'e pygua huvixa Ogue
re.
11 Ha'e nunga rupi oremongeta va'ety kuery
ha'e oreyvy re ikuai va'e ha'e javi aipoe'i
orevy: "Peraa tembi'u tape rupi peguata
rã guarã, ha'e tapeo ha'e kuery peovaexĩ
aguã. Aipopeje ha'e kuery pe: 'Ore kuery
ma penerembiguai roiko. Ha'e gui aỹ ma
pejapo ke peẽ kuery reve peteĩ rami nhan-
dekuai aguã', he'i va'ekue orevy."
12 Kova'e mbojape rogueru va'e ma haku teri
reve rojopy va'ekue orero gui, peẽ kuerya
py rovaẽ aguã rojua ára. Ha'e gui ma'ẽ, apy
oĩ ipirupa ha'e ivaipa ma.

13 Ha'e gui kova'e vinho ryru ma ipyau
va'ekue vinho romboyru jave, aỹ ma ox-
oropa ma. Ha'e kova'e oreao, ha'e xap-
atu voi inhymamba ma, mombyry ete gui
roguata ramo — he'i okuapy.
14 Ha'e ramo Israel kuery ha'e kuery
rembi'u oa'anga teĩ SENHOR pe ma nopo-
randui.
15 Ha'e rami vy ha'e kuery reve Josué ojapo
peteĩ rami ikuai aguã, ojapo ha'e kuery
okuave aguã rami. Ha'e Israel regua
yvatekueve voi oura okuapy ha'e rami.
16 Ha'e kuery reve peteĩ rami ikuai aguã
ojapo ma rire mboapy araa py oikuaa ha'e'i
rupi ae ikuai ra'ea, ha'e kuery mbyte ikuai
va'e ae.
17 Mba'eta Israel kuery oo vy ovaẽ ha'e
kuery retã py mboapy araa py ete'i. Ha'e
kuery retã ma Gibeão, Cefira, Beerote ha'e
Quiriate-Jearim.
18 Ha'e rami teĩ Israel kuery ndojukai,
SENHOR Israel kuery Ruete rery rupi
yvatekueve oura rire. Ha'e ramo heta va'e
kuery ijayvu vai okuapy yvatekueve rovai.
19 Ha'e ramo yvatekueve aipoe'i okuapy
heta va'e kuery ha'e javi pe:
— Ore ma SENHOR Israel kuery Ruete
rery rupi roura ae ma ha'e kuery pe. Ha'e
nunga rupi nda'evei ha'e kuery re nhan-
depo nhamoĩ aguã.
20 Ha'e rami avi po rami 'rã jajapo ha'e kuery
re: Nhamoingove 'rã, roura rire nhande'áry
Nhanderuete poxya ou e'ỹ aguã.
21 Ta'ikuai tema — he'i yvatekueve ha'e
kuery pe. Ha'e rami rire Gibeão pygua
kuery ma yxakã mbovoarã ha'e yy renoẽarã
ikuai heta va'e kuery pavẽ pe, yvatekueve
ijayvuague rami vy.
22 Ha'e gui Josué oenoĩmba vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Mba'e re tu orembotavy vy "Peẽ
kuerya gui mombyry orerekoa va'e" peje
va'ekue, ore kuerya katy'i ae pendekoa
va'eri?
23 Ha'e nunga rupi aỹ ma ayvu vaipy pen-
dekuai. Ore kuery pegua escravo pen-
dekuai riae 'rã yxakã pembovo ha'e yy
penoẽ aguã Xeruete ro pyguarã — he'i.
24 Ha'e kuery ombovai Josué pe:
— Rombotavya rupi oreayvu va'ekue,
mba'eta ore nerembiguai kuery roendu
omombe'ua rã anhetẽ SENHOR Nderuete
guembiguai Moisés pe ijayvu pendevy
ome'ẽ aguã kova'e yvy ha'e javi, ha'e peẽ
kuery renonde omomba aguã yvy re ikuai
va'e ha'e javi. Peẽ kuery orejukapa gui
rokyje vy ae orekuai va'ekue ha'e rami.
25 Ma'ẽ, ndepo py orekuai. Ha'evea rami
ha'e anhetẽ rupi orerereko — he'i okuapy.
26 Ha'e rami rã Josué oguereko ha'e rami.
Ogueraa jepepa Israel kuery po gui, ndo-
juka ukai.
27 Ha'e va'e ára guive Josué omoingo yxakã
mbovoarã ha'e yy renoẽarã heta va'e kuery
pe, ha'e SENHOR pegua altar pyguarã. Aỹ
peve ha'e rami ikuai, henda Nhanderuete
oiporavoague py ae.

10

Peteĩ nhiruĩ huvixa Gibeão rovai opu'ã okuapyague

1 Ha'e gui Jerusalém pygua huvixa Adoni-
Zedeque oendu Ai tekoa re Josué kuery
ipo'aka vy omomba eteague. Oendu avi Ai
ha'e huvixa re ojapoague, Jericó ha'e ha'e
pygua huvixa re ojapoague rami avi. Oendu
avi Gibeão pygua kuery Israel kuery reve
peteĩ rami ikuai aguã ojapoague, ha'e ha'e
kuery mbyte ikuaia. Ha'e nunga oendu vy
2 okyje vaipa okuapy, mba'eta Gibeão ma
tetã guaxu oĩ huvixave oĩa ramigua, Ai
tekoa gui tuvixave va'e. Oikuaa avi ha'e
pygua ipy'a guaxukue memea.
3 Ha'e ramo Jerusalém pygua huvixa Adoni-
Zedeque omondouka guembiguai Hoão He-
brom pygua huvixaa py, ha'e Jarmute
pygua huvixa Pirã hery va'ea py, Laquis
pygua huvixa Jafia-a py, ha'e Eglom pygua
huvixa Debir-a py. Ha'e vy ha'e kuery pe
aipoe'i uka:
4 — Peju ke xea py, xepytyvõ Gibeão
pygua kuery jajukapa aguã. Mba'eta ha'e
kuery ma Josué ha'e Israel kuery reve ojapo
raka'e peteĩ rami ikuai aguã — he'i.
5 Ha'e rami rã amorreu regua huvixa
kuery nhomboaty vy oje'oi peteĩ nhiruĩve:
Jerusalém pygua huvixa, Hebrom, Jarmute,
Laquis ha'e Eglom pygua huvixa. Xondaro
kuery ha'e javi reve oje'oi vy Gibeão katy'i
ikuai. Ha'e gui opu'ã okuapy ha'e pygua
kuery rovai.

Gibeão pygua kuery Josué pe ojepy ukaague

6 Ha'e ramo Gibeão pygua avakue omon-
douka oayvu reraa Josué kuery rekoa Gilgal
py. Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Orereja eme ore ae'i, nerembiguai
orekuai rã. Eju pojava orea katy, orereraa
jepe, orepytyvõ ke. Mba'eta amorreu kuery
yvytya rupi ikuai va'e regua huvixa kuery
reve ono'õ ma okuapy orere opu'ã aguã —
he'i.
7 Ha'e ramo Josué ma Gilgal gui oje'oi ox-
ondaro kuery ha'e ipy'a guaxukue ha'e javi
reve.
8 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Josué pe:
— Ekyje eme ha'e kuery gui, mba'eta
ndepo py amboaxapa. Neĩ peteĩve
nda'ipo'akai 'rã ndere — he'i.
9 Pytũ mbukukue re Gilgal gui Josué
oguata ovy vy ovaẽ xapy'a ha'e kuerya py.
10 SENHOR omoĩ vai Israel kuery renonde,
ojapo ojuka reta aguã rami Gibeão py. Ha'e
rami vy omonha Bete-Horom katy tape oo
va'e rupi, Azeca ha'e Maquedá peve oitypa
oje'oivy.
11 Ha'e gui Israel kuery gui Bete-Horom
yvy'ã guy katy onha oje'oivy jave ma ha'e
kuery áry SENHOR yva gui ombo'oky aman-
dau guaxu Azeca ovaẽa peve. Ha'e ramo
omanomba. Israel kuery kyxe py ojuka
va'ekue gui hetave amandau gui omano
va'ekue.

Kuaray ha'e jaxy opyta ranheague

12 Israel kuery po py SENHOR amorreu
kuery omboaxaa ára ma Josué ojapukai
SENHOR pe. Ha'e vy Israel kuery oendua py
aipoe'i:
— Kuaray, epyta ke Gibeão áry, ha'e ndee
jaxy, epyta Aijalom yvyugua áry — he'ia
rami
13 kuaray opyta, jaxy guive, ngovaigua kuery
ojukapa peve. Yva mbyte py ae kuaray
opyta, are oike aguã peteĩ ára ha'e javi re
rai'i. Kuaxia heko porã va'e rekokue oĩa re
ha'e nunga ipara oiny.
14 Ha'e va'e'ỹ mbove ha'e va'e ramigua ára
ndoikoi, neĩ ha'e va'e rire, SENHOR peteĩ
ava ojapukai rã onhe'ẽ rendu vy ojapo
va'ekue ramigua. Mba'eta SENHOR ae Israel
kuery re oma'ẽ vy opu'ã hovaigua kuery re.
15 Ha'e gui ma Israel kuery ha'e javi reve
Josué ojevy guekoa Gilgal py oĩ va'e py.

Peteĩ nhiruĩ huvixa Josué omboty ukapa rire ojukaague

16 Ha'e rã peteĩ nhiruĩve huvixa kuery ma
onha vy onhemimba Maquedá py itakua oĩ
va'e py.
17 Ha'e ramo Josué pe omombe'ua vy
— Peteĩ nhiruĩve huvixa kuery ojoua
ra'e Maquedá py itakua oĩ va'e py onhemi
va'ekue — 'ea.
18 Ha'e gui Josué aipoe'i:
— Itakua juru mbotyarã ha'vy pembojere
peteĩ ita guaxu, ha'e pemoĩ avakue harõarã.
Ha'e rã peẽ ae ma pepyta eme ha'e py.
19 Ha'e rami 'rãgue py tapeo pendovaigua
kuery rakykue, pejukapa takykue oo va'e-
va'e. Pemoinge eme ha'e kuery retã py,
mba'eta SENHOR Penderuete omboaxa ma
pendepo py — he'i.
20 Ha'e rami py Israel kuery reve Josué
ojuka reta, omomba. Ha'e rami avi ha'e
kuery regua amongue ete'i oo jepe tetã
ikorapa va'e py oike vy.
21 Ha'e gui Josué oĩa katy ixupegua kuery
ha'e javi ojevy okuapy ovy'a reve, Maquedá
py ikuaiague py ae. Ha'e rami rire avave rei
nda'ijayvu kuaavei Israel kuery rovai.
22 Ha'e va'e rire mae Josué aipoe'i:
— Peipe'a ke itakua juru gui ita guaxu
oĩ va'e, ha'e xea py ju peru peteĩ nhiruĩve
huvixa kuery ha'e gui.
23 Ha'e ramo ma ha'e rami ikuai vy
itakua gui ogueru peteĩ nhiruĩve huvixa:
Jerusalém pygua, Hebrom, Jarmute, Laquis
ha'e Eglom pygua.
24 Josué-a py huvixa kuery ogueru ma ramo
oenoĩmba avakue Israel regua ha'e javi.
Ha'e vy aipoe'i xondaro ruvixa kuery hex-
eve oje'oi va'ekue pe:
— Peju ke. Pepyrõ kova'e huvixa kuery
aju'y re — he'i ramo ha'e kuery ou vy opyrõ
ha'e kuery aju'y re.
25 Ha'e ramo Josué aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pekyje eme, penhemondyi eme guive.
Penembaraete ha'e pendepy'a guaxu,
mba'eta guĩ rami ae SENHOR ojapo 'rã
pendovaigua kuery ha'e javi re, ha'e kuery
rovai pepu'ãa va'e re rei — he'i.
26 Ha'e gui Josué oikutu vy ojukapa. Ha'e vy
yvyra re oupi imoiny peteĩ nhiruĩve. Het-
ekue yvyra re ovava okuapy ka'aru peve.
27 Kuaray oike ma jave Josué omboguejy
uka yvyra gui. Ha'e rã omombo itakua
onhemiague py ae. Ha'e gui itakua juru py
omboaty reta ita guaxu. Ha'ekue py teri oĩ
aỹ peve.

Sete huvixa re vyvoi ju Josué kuery ipo'akaague

28 Ha'e va'e árave Josué ipo'aka Maquedá
tetã re. Ha'e pygua kuery ojukapa kyxe py,
huvixa voi. Omomba katuĩ'i ha'e py ikuai
va'ekue. Ndoejai neĩ peteĩve. Maquedá
pygua huvixa re ojapo Jericó pygua huvixa
re ojapoague rami ae.
29 Maquedá gui ma Israel kuery ha'e javi
reve Josué oje'oi Libna katy, ha'e vy ha'e
pygua re ju opu'ã.
30 Ha'e ramo SENHOR omboaxa Israel kuery
po py, huvixa guive. Kyxe py ojukapa ha'e
py ikuai va'e ha'e javi. Ndoejai neĩ peteĩ'i.
Ha'e pygua huvixa re ojapo Jericó pygua
huvixa re ojapoague rami.
31 Libna gui Israel kuery ha'e javi reve
Josué oo vy Laquis tetã ju ojoko, ha'e vy
opu'ã ha'e pygua re.
32 Laquis voi SENHOR omboaxa Israel kuery
po py. Ha'e ramo ko'ẽ jevy oike vy ojukapa
kyxe py ha'e py ikuai va'e ha'e javi, Libna re
ojapoague rami ae.
33 Ha'e ramo Geber pygua huvixa Hoão
va'e oo Laquis pygua kuery oipytyvõ vy,
teĩ Josué ojuka, hupivegua kuery voi. Neĩ
peteĩ'i ndoejai.
34 Laquis gui Israel kuery ha'e javi reve
Josué oo Eglom katy. Ha'e py ju ojoko vy
opu'ã ha'e pygua re.
35 Ha'e va'e árave oike vy ojukapa kyxe py.
Ha'e py ikuai va'e ha'e javi omomba. Laquis
re ojapoague rami ae ju ojapo.
36 Ha'e rire ma Eglom gui Israel kuery ha'e
javi reve Josué oo Hebrom katy. Ha'e pygua
kuery re ju opu'ã.
37 Ha'e py oike vy ojukapa kyxe py: huvixa
ha'e ha'e katy'i hekoa va'ekue ha'e javi.
Neĩ peteĩ'i voi ndoejai, Eglom re ojapoague
rami ae. Omomba ukaague rami ae Josué
omomba, ha'e pygua kuery ha'e javi.
38 Ha'e gui Debir py ju Israel kuery ha'e
javi reve Josué ojevy vy opu'ã ha'e pygua re.
39 Oipe'a tetã, ha'e huvixa voi ojuka kyxe
py. Ha'e py ikuai va'e ha'e javi omomba
katuĩ'i. Peteĩ'i voi ndoejai. Hebrom, Libna
ha'e huvixa re ojapoague rami ojapo Debir
ha'e huvixa re voi.
40 Ha'e rami py Josué kuery ojukapa ha'e
va'e yvy regua kuery yvy'ã reia rupi ikuai
va'e, Neguebe rupi, nhuũndy reia ha'e
yvy'ã guy rupi ikuai va'e, huvixa kuery ha'e
javi reve. Omomba ipytuẽ va'e ha'e javi.
Neĩ peteĩ'i voi ndoejai, SENHOR Israel kuery
Ruete ijayvuague rami vy.
41 Cades-Barnéia guive Gaza peve Josué
kuery jojukapa, yvy ha'e javi Gósen guive
Gibeão rupi peve.
42 Josué kuery oitypa vyvoi ha'e va'e huvixa
kuery, ha'e ijyvy ha'e javi, mba'eta SENHOR
Israel kuery Ruete ae Israel kuery re oma'ẽ
vy opu'ã joe.
43 Ha'e rire ma Israel kuery ha'e javi reve
Josué ojevy ju guekoa Gilgal katy.

11

Amboae kuery re Josué kuery ipo'akaague

1 Ha'e nunga ma omombe'ua rã Hazor
pygua huvixa Jabim oendu vy guembiguai
omondouka Madom pygua huvixa Jobabe-
a py, Sinrom ha'e Acsafe pygua huvixaa py,
2 ha'e yvyty reia kuaray ijapu'a'ia katy hu-
vixa kuery ikuai va'ea py, Quinerete regua
kuaray puku-a katy yvy joja reia py, Dor
regua yvy'ãmbe ha'e yvy'ãmbe tuvixa va'e
ikuai va'e rupi, ye'ẽ rexei oĩ va'e py,
3 omondouka avi cananeu kuery kuaray oua
katy, ha'e kuaray oikea katy ikuai va'e pe:
amorreu kuery, heteu, ferezeu, jebuseu
kuery yvytya rupi ikuai va'e pe, ha'e heveu
kuery Hermom yvy'ã guy py Mispa yvy re
ikuai va'e pe.
4 Ha'e rami rã ha'e va'e kuery oupa, oxon-
daro kuery ha'e javi reve. Mbovy e'ỹ ete
ikuai, ita ku'i ye'ẽ rembe rupi ikuai va'e
rami heta. Guymba kavaju ha'e karóxa heta
ete ogueru.
5 Ha'e va'e huvixa kuery jogueruvy vy
Merom yakã yvýry ono'õ okuapy, Israel
kuery re opu'ã aguã.
6 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Josué pe:
— Ekyje eme ha'e kuery gui. Ko'ẽ rã
kova'e hora-ve amboaxapa 'rã Israel kuery
po py ojuka pyre. Kavaju kuery pemonga-
raupa 'rã, ha'e karóxa peapypa 'rã tata py
— he'i.
7 Ha'e rami rã Merom yakã katy Josué
oxondaro kuery ha'e javi reve ou pojava vy
opu'ã okuapy ha'e kuery rovai.
8 Israel kuery po py SENHOR omboaxapa
ramo ojukapa. Omonha Sidom tuvixa
va'e peve, ha'e Misrefote-Maim ha'e Mispa
regua yvyugua kuaray oua katy oĩ va'e
peve. Ojukapa, neĩ peteĩ'i voi ndoejai.
9 Ha'e kuery re Josué kuery ojapo SENHOR
aipoe'iague rami. Kavaju omongaraupa,
ha'e karóxa oapypa.

10 Ha'e va'e jave py Josué kuery ojevy vy
Hazor tetã re ju ipo'aka. Kyxe py ojuka ha'e
pygua huvixa. Hazor ma tetã mboae ae ha'e
javi re ipo'aka va'ekue.
11 Kyxe py ojuka ha'e py ikuai va'e ha'e javi,
omomba katuĩ'i. Peteĩve ndoikovevei. Ha'e
Hazor tetã ma oapypa.
12 Ha'e va'e huvixa kuery tetã openaa ha'e
javi ma Josué kuery ojopypa, huvixa kuery
voi. Ojukapa kyxe py, omomba katuĩ'i,
SENHOR rembiguai Moisés ijayvuague rami
vy.
13 Ha'e rã tetã yvy'ã reia rupi ikuai va'e ma
Israel kuery ndoapyi, Hazor e'ỹ vy. Ha'e
va'e ma Josué oapy uka.
14 Ha'e va'e tetã pygua mba'e rei-reikue ma
Israel kuery ogueraapa, hymbakue guive.
Ha'e rã ha'e pygua kuery ma ojukapa kyxe
py omomba peve. Peteĩve ndoikovevei.
15 SENHOR guembiguai Moisés pe ijayvuague
rami ae Moisés ju ijayvu Josué pe. Ha'e
rã ha'ekue rami Josué ojapo. Neĩ peteĩ
ayvu'i voi ndojapo e'ỹi Moisés pe SENHOR
ijayvuague ha'e javi.

16 Ha'e rami py Josué kuery ipo'aka ha'e
va'e yvy ha'e javi re: yvyty reia rupi,
Neguebe ha'e Gósen yvy ha'e javi, yvy joja
reia rupi, Arabá, ha'e gui Israel peguarã
yvyty reia, ha'e ijyvýry yvy'ã reia oĩ va'e
reve,
17 Halaque yvyty Seir katy oo va'e guive
Baal-Gade Líbano regua yvyugua re oĩ va'e
peve, Hermom yvyty yvy'iry. Ha'e va'e
rupi huvixa kuery ikuai va'e voi ojopypa.
Oitypa, ha'e ojukapa.
18 Are vaipa Josué kuery opu'ã okuapy ha'e
va'e huvixa kuery rovai.
19 Jipoi tetã Israel kuery reve peteĩ rami
ikuai va'e, heveu kuery Gibeão pygua e'ỹ
vy. Joe opu'ãa rupi anho ojopypa.
20 Mba'eta SENHOR gui ae ou ha'e kuery
inhakã ratã aguã, Israel kuery rovai opu'ã
aguã rami, ha'e rami rã omboaxy e'ỹ re
omomba ete aguã omokanhymba peve,
Moisés pe SENHOR ijayvuague rami vy.

21 Ha'e va'e jave py Josué kuery oje'oi vy
omomba anaquim kuery yvyty reia rupi
ikuai va'e, ha'e gui Hebrom, Debir ha'e
Anabe pygua, ha'e Judá ha'e Israel regua
yvyty re ikuai va'ekue ha'e javi. Josué kuery
omomba ete, hetã guive.
22 Anaquim regua neĩ peteĩve ndoikovei Is-
rael kuery yvy re. Gaza py anho, Gate ha'e
Asdode py ma amongue'i okuave.
23 Ha'e rami py Moisés pe SENHOR
ijayvuague rami vy Josué ipo'aka ha'e va'e
yvy ha'e javi re. ha'e omboja'o Israel kuery
yvyrã. Joegua-egua ikuai va'e peguarã
omboja'o. Ha'e va'e rire yvy re opytu'upa
joe opu'ãa gui.

12

Mokoĩ huvixa Moisés oity va'ekue rery oĩa

1 Pova'e kuery ma ha'e va'e yvy regua
huvixa Israel kuery ojukapa va'ekue Jordão
yakã rovai re kuaray oua katy, ha'e ijyvy
re voi ipo'aka, Arnom yakã'i guive Hermom
yvyty peve, ha'e yvy joja reia kuaray oua
katygua ha'e javi.
2 Amorreu kuery ruvixa Seom ma Hes-
bom py oĩ va'ekue. Ha'e va'e openaague ma
Arnom yvyugua yvýry Aroer oĩ va'e guive,
ha'e Arnom yvyugua mbyte gui Gileade
mbyte peve, Jaboque yakã'i peve, Amom
ramymino kuery yvy peve.
3 Yvy joja reia guive ye'ẽ Quinerete kuaray
oua katy peve, ha'e gui Ye'ẽ ro regua kuaray
oua katy tape Bete-Jesimote katy oo va'e
rupi, ha'e gui kuaray puku-a katy guive
Asdote-Pisga yvy'ã guy katy.
4 Amboae yvy ma Basã pygua huvixa
Ogue mba'ekue. Ha'e va'e ma refaim
kuery ramymino, Astarote ha'e Edrei py oĩ
va'ekue.
5 Ha'e va'e openaague ma Hermom yvyty,
Salca ha'e Basã ha'e javi, gesurita ha'e
maacatita kuery yvy peve, ha'e gui Gileade
mbyte rupi Hesbom pygua huvixa Seom
yvy peve.
6 Ha'e va'e kuery SENHOR rembiguai Moisés
Israel kuery reve ojukapa. Ijyvykue ma
SENHOR rembiguai Moisés omboaxa Rúben
regua, Gade ha'e Manassés regua mbyte
rupi oja'o va'ekue pe.

Huvixa kuery Josué oitypa va'ekue retã rery oĩa

7 Ha'e gui po rami ma Jordão yakã kyvõ
rupi kuaray oikea katy huvixa kuery ikuai
va'e rery, Israel kuery reve Josué ojukapa
va'ekue, Baal-Gade Líbano regua yvyugua
guive, Halaque yvyty Seir katy oo va'e peve.
Ha'e va'e yvy ma Josué omboaxa Israel
regua kuery pe omboja'o vy.

8 Ha'e va'e yvy ma yvyty reia rupi oĩ,
yvy'ãmbe reia rupi, yvy joja reia rupi, yvy'ã
guy rupi, tekoa e'ỹa rupi, ha'e Neguebe
rupi. Ha'e py ikuai va'ekue ma heteu, amor-
reu, cananeu, ferezeu, heveu ha'e jebuseu
kuery.
9 Huvixa ojuka ypy'i va'ekue ma Jericó
pygua, ha'e gui Betel rexei Ai oĩ va'e pygua,
10 ha'e gui Jerusalém pygua huvixa, Hebrom
pygua,
11 Jarmute pygua, Laquis pygua,
12 Eglom pygua, Gezer pygua,
13 Debir pygua, Geder pygua,
14 Horma pygua, Arade pygua,
15 Libna pygua, Adulão pygua,
16 Maquedá pygua, Betel pygua,
17 Tapua pygua, Hefer pygua,
18 Afeca pygua, Lasarom pygua,
19 Madom pygua, Hazor pygua,
20 Sinrom-Merom pygua, Acsafe pygua,
21 Taanaque pygua, Megido pygua,
22 Quedes pygua, Carmelo py Jocneão oĩ va'e
pygua,
23 Nafate-Dor pygua, Goim pygua Gilgal py
oĩ va'e,
24 ha'e gui ma Tirza pygua huvixa. Ha'e
javi vy ma trinta e um huvixa kuery ikuai
va'ekue.

13

Yvy ndojopypai teri va'ekue re ijayvuague

1 Ha'e gui Josué tuja'i ma, heta ma'etỹ ma
oguereko jave ixupe SENHOR aipoe'i:
— Ndetuja'i ma, heta ma rereko ma'etỹ.
Ha'e rami teĩ heta ete teri oĩ yvy ndapejopy-
pai va'e.
2 Yvy ndapejopyi teri va'e ma filisteu kuery
yvy ha'e javi, Gesur ha'e javi,
3 Egito katy'i Sior oĩ va'e guive Ecrom yvy
kuaray ijapu'a'ia katy oĩ va'e peve, "Cana-
neu kuery yvy" 'epy va'e, ha'e gui filisteu
kuery ruvixa peteĩ nhiruĩ ikuai va'e openaa:
Gaza, Asdode, Asquelom, Gate ha'e Ecrom
tetã.
4 Kuaray puku-a katy oĩ va'e ma aveu kuery
yvy ndapejopyi teri avi, ha'e gui cananeu
kuery yvy ha'e javi, ha'e Sidom regua kuery
Meara yvy, amorreu kuery yvy katy'i Afeca
oĩ va'e.
5 Oime teri avi gibleu kuery yvy, ha'e Líbano
yvy ha'e javi kuaray oẽa katy oĩ va'e, Her-
mom yvy'ã guy py Baal-Gade oĩ va'e guive
Hamate katy oaxaa peve,
6 ha'e gui yvyty reia rupi ikuai va'e ha'e javi,
Líbano gui Misrefote-Maim peve, Sidom
regua kuery ha'e javi. Ha'e va'e yvy xee
aipe'a 'rã Israel kuery renonde gui. Ha'e
nunga rupi emboja'o ma voi yvy Israel
kuery peguarã, ndevy xeayvuague rami vy.
7 Ha'e nunga rupi aỹ ma emboja'o yvy nove
regua ikuai va'e peguarã, ha'e Manassés
regua mbyte rupi oja'o va'ekue pe — he'i.
8 Ha'e rã Manassés regua mboae mbyte
rupi oja'o va'ekue reve ma Rúben ha'e Gade
regua kuery hekoa ae ma Jordão yakã rovai
re kuaray oua katy, SENHOR rembiguai
Moisés omboaxaague rami vy.
9 Ha'e kuery yvy ma Arnom yvyugua py
Aroer oĩ va'e gui ijypy, ha'e gui tetã
yvyugua mbyte py oĩ va'e, ha'e Medeba py
yvy'ãmbe tuvixa va'e ha'e javi Dibom peve
oo va'e,
10 ha'e amorreu kuery ruvixa Seom Hes-
bom py oĩ va'e openaague tetã, Amom
ramymino kuery yvy peve.
11 Ha'e gui Gileade, ha'e gesurita ha'e maa-
catita kuery yvy, Hermom yvyty ha'e javi,
ha'e gui Basã ha'e javi Salca peve,
12 Basã pygua huvixa Ogue openaague ha'e
javi, Astarote ha'e Edrei py voi opena
va'ekue. Ha'e va'e ma gigante kuery regua
rembyrekue. Ha'e va'e kuery ma Moisés
ojukapa rai vy oipe'apa va'ekue.
13 Ha'e rã gesurita ha'e maacatita kuery ma
Israel kuery ndoipe'ai rire aỹ peve ha'e
kuery ikuai Israel kuery mbyte.

Moisés yvy omboja'o-ja'oague

14 Ha'e rã Levi regua pe anho nomboja'oi
ijyvyrã, mba'eta SENHOR Israel kuery Ruete
pe mba'emo oapy reve ome'ẽ mbyre ma
ha'e kuery pegua oĩ, aipoe'i ma voiague
rami vy.
15 Ha'e gui Rúben ramymino kuery regua
pe ma Moisés omboja'o peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy.
16 Ha'e kuery rekoarã ijypy Arnom yvyugua
apy re Aroer oĩ va'e gui, ha'e gui tetã
yvyugua mbyte py oĩ va'e, ha'e yvy'ãmbea
tuvixa va'e ha'e javi Medeba peve.
17 Oĩ avi Hesbom ijyvýry tetã ikuai va'e ha'e
javi reve, yvy'ãmbea tuvixa va'e py oĩ va'e:
Dibom, Bamote-Baal ha'e Bete-Baal-Meom,
18 ha'e gui Jaza, Quedemote, Mefaate,
19 Quiriataim, Sibma, ha'e Zerete-Saar yvy'ã
rugua oĩ va'e re,

20 Bete-Peor, Pisga re yvy'ã reia oĩ va'e, Bete-Jesimote,
21 tetã yvy'ãmbe tuvixa va'e ha'e javi, ha'e amorreu kuery ruvixa Seom Hesbom py oĩ va'e openaague ha'e javi. Ha'e va'e ma Moisés ojuka Midiã pygua ruvixa kuery Evi, Requém, Zur, Hur ha'e Reba ojukaague rami avi. Ha'e va'e kuery ma Seom pegua yvatekueve yvy re opena va'ekue.
22 Israel kuery kyxe py ojuka avi Balaão Beor ra'y imba'ekuaa va'e, amboae kuery ojukaa py.
23 Rúben regua kuery yvy ma Jordão yakã peve oo, ha'e ha'e katy rai'i ikuai va'e peve. Ha'e va'e yvy ma Rúben ramymino kuery pegua, peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami vy, tetã ha'e tekoa ijyvýry ikuai va'e reve.
24 Ha'e gui Gade regua kuery pe ma Moisés omboja'o ta'y kuery peguarã peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami vy.
25 Ha'e kuery yvy ma Jazer ha'e Gileade re tetã oĩ va'e ha'e javi, ha'e Amom ramymino kuery yvy mbyte rupi, Rabá apy re Aroer oĩ va'e peve;
26 ha'e gui Hesbom guive Ramate-Mispa ha'e Betonim peve, ha'e Maanaim guive Debir yvy peve;
27 ha'e gui yvyugua py oĩ va'e ma Bete-Arã, Bete-Ninra, Sucote ha'e Zafom ma Hesbom pygua huvixa Seom openaague rembyrekue, ha'e gui Jordão yakã, ha'e ijyvýry rupi ikuai va'e ye'ẽ Quinerete apy peve, Jordão rovai re kuaray oua katy oĩ va'e.
28 Ha'e va'e yvy ma Gade ramymino kuery pegua peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami vy, tetã ha'e tekoa ijyvýry ikuai va'e reve.
29 Ha'e gui Manassés regua mbyte rupi oja'o va'ekue peguarã ma Moisés omboja'o peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami vy.
30 Ha'e kuery rekoa ma Maanaim gui ijypy, ha'e gui Basã ha'e javi, Basã pygua huvixa Ogue openaague ha'e javi, ha'e tekoa Jair openaague ha'e javi, sessenta tetã Basã re ikuai va'e;
31 ha'e gui Gileade yvy mbyte rupi, ha'e Astarote ha'e Edrei tetã Basã pygua huvixa Ogue openaague. Ha'e va'e tetã ma Manassés ra'y Maquir pe omboaxa va'ekue, Maquir ramymino kuery mbyte rupi ikuai va'e pe omboaxa, peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami vy.
32 Ha'e va'e yvy ma Moisés omboja'o va'ekue Moabe regua nhuũndy rupi oiko teri jave. Jordão yakã rovai re opyta, Jericó regua kuaray oua katy.
33 Ha'e rã Levi regua pe ma Moisés nomboja'oi yvy, mba'eta ha'e kuery pegua ma SENHOR Israel kuery Ruete ae oiko, ha'e kuery pe ijayvu ma voiague rami vy.

14

Canaã yvy xorte rupi omboja'oague

1 Po rami ma Canaã yvy re Israel kuery oyvyrã ojopy raka'e. Sacerdote Eleazar, Num ra'y Josué ha'e Israel kuery regua huvixa ikuai va'e omboja'o okuapy ha'e kuery pe.
2 Ha'e kuery yvyrã xorte oexaa rupi omboja'o okuapy Moisés pe SENHOR ijayvuague rami vy, nove regua pe, ha'e peteĩ mbyte rupi oja'o va'ekue peguarã ae.
3 Ha'e rã mokoĩ regua ha'e amboae mbyte rupi oja'o va'ekue yvyrã ma Moisés omboaxa ma voi Jordão yakã rovai re. Ha'e rã levita kuery pe ma nomboaxai ijyvyrã tyke'y kuery yvy mbyte rupi.
4 Mba'eta José ramymino kuery Manassés ha'e Efraim gui ma mokoĩ regua ikuai. Ha'e gui levita kuery pe ma nomboaxai ijyvyrã.* Ha'e rami avi tetã omboaxa ha'e kuery ikuai aguã, ha'e gui tetã yvýry rupi omboaxa avi guymba vaka ha'e mymba mboae oguereko aguã.
5 Moisés pe SENHOR ijayvuague rami ae Israel kuery ikuai vy omboja'opa yvy.

Calebe pe Josué Hebrom yvy omboaxaague

6 Ha'e gui Josué-a py Judá ramymino kuery ovaẽ avi Gilgal py. Ha'e rami vy quenezeu regua Jefoné ra'y Calebe aipoe'i ixupe:
— Ndee reikuaa Nhanderuete remimbo'e Moisés pe SENHOR ijayvuague Cades-Barnéia py, xereko re ha'e ndereko re avi.†

* 14:4 José ramymino kuery reve doze ma ikuai araka'e Israel regua. Ha'e va'e doze regua pe anho ome'ẽ ijyvyrã, Levi regua pe e'ỹ. † 14:6 Calebe ha'e Josué ma Canaã yvy re oikuaa pota aguã omondouka pyre regua, ha'e kuery anho nhomongeta va'ekue yvy py heta va'e kuery oike oje'oivy aguã re. Ha'e rã amboae kuery oje'oi va'ekue ma okyjepa. Ha'e nunga rupi Calebe ha'e Josué pe anho SENHOR ijayvu yvy re oike aguã re (Números 14.24).

7 Xee ma quarenta ma'etỹ areko va'ekue
Cades-Barnéia gui SENHOR rembiguai
Moisés xemondouka jave yvy re aikuaa
pota aguã. Ha'e rã xee amombe'u porã
ixupe xepy'a re aendu va'e.
8 Ha'e rã xeryvy kuery xerupive oje'oi
va'ekue ma omongyjepa rei heta va'e
kuery. Ha'e rã xee ma aĩ atãve tema SEN-
HOR Xeruete oipota va'e ajapo aguã.
9 Ha'e ramo ha'e va'e ára Moisés oura
vy aipoe'i va'ekue xevy: "Anhetẽ yvy
repyrõague ma ndee ha'e neramymino
kuery pegua oĩ raka'e rã peve guarã, SEN-
HOR Xeruete oipota va'e rejapo aguã reĩ atã
ramo", he'i va'ekue xevy.
10 Ma'ẽ, SENHOR xere opena aỹ peve aikove
aguã rami, ijayvuague rami vy. Quarenta e
cinco ma'etỹ ma ojapo Moisés pe ha'e rami
SENHOR ijayvuague, Israel kuery tekoa e'ỹa
rupi teri oguata jave py. Ha'e gui aỹ ma xee
oitenta e cinco ma'etỹ ma areko.
11 Xembaraete teri, Moisés xemondouka
jave guare rami. Aỹ voi xembaraete aikovy
ha'ekue rami ae, joe apu'ã aguã katy aa ha'e
ajevy aguã.
12 Ha'e nunga rupi aỹ ma emboaxa xevy
yvyty reia SENHOR aipoe'iague. Ha'e
jave py rendu karamboae anaquim kuery
ha'e py ikuaia, ha'e tetã guaxu ikorapa
va'ea. Ha'e rami teĩ xereve SENHOR oiko rã
aipe'apa 'rã ijayvuague rami vy — he'i.
13 Ha'e rami rã Josué ogueroayvu porã
Jefoné ra'y Calebe. Ha'e vy ixupe omboaxa
Hebrom regua ijyvyrã.
14 Ha'e rami rã Hebrom opyta quenezeu
regua Jefoné ra'y Calebe mba'e, ixupe guarã
ome'ẽ aỹ peve, SENHOR Israel kuery Ruete
oipota va'e ojapo aguã oĩ atã ramo.
15 Ha'e va'e e'ỹ mbove Hebrom tetã rery
ma Quiriate-Arba. Arba ma anaquim kuery
regua gui yvateve va'ekue. Ha'e va'e rire
yvy re opytu'upa ju joe opu'ãa gui.‡

Nove regua ha'e amboae regua mbyte rupi oja'o va'ekue yvyrã omboja'oague

15

Judá kuery pe ijyvyrã omboja'oague

1 Ha'e gui Judá ramymino kuery yvyrã
xorte rupi omboja'oa peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy. Ha'e kuery yvy itui
kuaray puku-a katy Edom yvy peve, Zim
tekoa e'ỹa kuaray puku-a katy itui va'e apy
peve.
2 Kuaray puku-a katy rupi ijyvy itui Ye'ẽ
ro apy guive, ijapy kuaray puku-a katygua
guive.
3 Ha'e gui oo kuaray puku-a katy Acrabim
katy oẽ ovya peve, Zim rupi oaxa, ha'e
gui kuaray puku-a katy gui oẽ ovy Cades-
Barnéia katy.
4 Oaxa Hezrom rupi, oẽ Adar peve, ha'e gui
Carca rupi ju ojere ovy. Oaxa Azmom, ha'e
ovaẽ Egito katy'i yakã'i oĩ va'e py. Ha'e gui
ijyvy oo ye'ẽ peve. Ha'e va'e rupi oo 'rã
pendeyvyrã omboja'oa kuaray puku-a katy
oĩ va'e.

5 Ha'e rã ijapy kuaray oua katygua ma
Ye'ẽ ro rembe rupi itui, Jordão yakã 'aa
peve. Ijapy ka'arua katygua ma ye'ẽ rembe
ojere va'e gui oo, Jordão 'aa guive.
6 Ha'e gui oo Bete-Hogla peve, ha'e oaxa
Bete-Arabá kuaray ijapu'a'ia katy rupi, oẽ
ovy Rúben ra'y Boã pegua ita oĩa peve.
7 Oẽve tema ovy Acor yvyugua guive Debir
katy, ha'e gui kuaray ijapu'a'ia katy rupi ju
oo Gilgal katy. Ha'e va'e ma oĩ Adumim
katy oẽ ovya katy'i, kuaray puku-a katy
yakã'i oĩa rami. Ha'e gui ma oaxa ovy En-
Semes py yy oĩ va'e peve. Ha'e gui oove En-
Rogel peve.
8 Ha'e va'e gui ma oẽ ovy Hinom ra'y rekoa
yvyugua rupi, ha'e gui jebuseu kuery ikuaia
regua kuaray puku-a katy rupi. Ha'e va'e
ma Jerusalém. Ha'e gui oẽ ovy Hinom
yvyugua rexei kuaray oua katy yvyty oĩ va'e
apyte peve, yvyugua refaim kuery ikua-
iague kuaray ijapu'a'ia katy itui va'e apy
peve.
9 Ha'e gui yvyty apyte guive oo yvu Neftoa
py oĩ va'e peve. Ha'e gui oo oiny Efraim tetã
yvyty reia rupi ikuai va'e peve. Oove tema
Baalá peve. Ha'e va'e ma Quiriate-Jearim.
10 Ha'e gui ojere ovy Baalá guive kuaray
oikea katy Seir yvyty peve oo vy. Oaxa ovy
Jearim yvyty kuaray ijapu'a'ia katy oĩ va'e
yvýry rupi. Ha'e va'e ma Quesalom. Ha'e
gui oguejy ovy Bete-Semes katy. Timna
rupi oaxa.
11 Oove ju Ecrom yke kuaray puku-a katy oĩ
va'e katy rupi. Siquerom katy oo vy oaxa

‡ 14:15 Tery Quiriate-Arba ma "Arba pegua tetã" 'ea.

yvyty Baalá, Jabneel py oẽ, ye'ẽ py mae
ijapy.
12 Ha'e rã yvy omboja'oa kuaray oikea katy
itui va'e ma ye'ẽ tuvixa va'e rembe ae. Ha'e
rami ma itui Judá ramymino kuery yvyrã
omboja'oa, peteĩ-teĩ hoo pygua kuery
ikuaia rami vy.

Juízes 1.11-15

13 Ha'e gui Jefoné ra'y Calebe pe ma Josué
omboaxa Judá ramymino kuery yvy mbyte
py oiko aguã, SENHOR aipoe'iague rami vy.
Ha'e va'e ma Quiriate-Arba, Hebrom 'epy
va'e. Arba ma Enaque ru oiko va'ekue.
14 Ha'e va'e tetã gui Calebe oipe'a mboapy
Enaque ra'y kuery regua: Sesai, Aimã ha'e
Talmai, Enaque ramymino kuery meme.
15 Ha'e va'e gui oo Debir pygua kuerya katy.
Ymave heryague ma Quiriate-Sefer.
16 Calebe aipoe'i:
— Quiriate-Sefer re ipo'aka vy oipe'apa
va'ekue pe ma ame'ẽ 'rã xerajy Acsa
ta'yxyrã — he'i.
17 Ha'e gui Calebe ryke'y Quenaz ra'y Otniel
ae oipe'a. Ha'e ramo ta'yxyrã ome'ẽ guajy
Acsa.
18 Ha'e va'e kunha Otniel-a py oo vy ixupe
ijayvu guatyu pe peteĩ yvy re ojerure aguã
re. Ha'e gui mburika áry gui oguejy ramo
ixupe Calebe oporandu:
— Mba'e tu reipota?
19 Ombovai:
— Eme'ẽ mba'emo xevy. Yvy pirua rive
xevy reme'ẽ rire eme'ẽve ju ygua ikuai va'e
— he'i ramo ixupe ome'ẽ yvu yvy'ã re ha'e
yvy'ã guy rupi ikuai va'e.

Judá kuery retã rery oĩa

20 Pova'e ma Judá ramymino kuery
rekoarã omboaxa pyre, peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy.
21 Judá ramymino kuery retã kuaray puku-
a katy, Edom yvy katy'i ikuai va'e rery ma
Cabzeel, Éder, Jagur,
22 Quiná, Dimona, Adada,
23 Quedes, Hazor, Itnã,
24 Zife, Telém, Bealote,
25 Hazor-Hadata, Queriote-Hezrom (ha'e
va'e ma Hazor),
26 Amã, Sema, Moladá,
27 Hazar-Gada, Hesmom, Bete-Pelete,
28 Hazar-Sual, Berseba, Biziotiá,
29 Baalá, Iim, Ezém,
30 Eltolade, Quesil, Horma,
31 Ziclague, Madmana, Sansana,
32 Lebaote, Silim, Aim ha'e Rimom. Ha'e javi
vy ma vinte e nove tetã ikuai, ijyvýry tekoa
ikuai va'e reve.
33 Ha'e gui yvy'ãmbe reia rupi ma Estaol,
Zorá, Asná,
34 Zanoa, En-Ganim, Tapua, Enã,
35 Jarmute, Adulão, Socó, Azeca,
36 Saaraim, Aditaim, Gedera ha'e Gedero-
taim. Ha'e javi vy ma catorze tetã ikuai,
ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.
37 Ha'e gui Zenã, Hadasa, Migdal-Gade,
38 Dileã, Mispa, Jocteel,
39 Laquis, Bozcate, Eglom,
40 Cabom, Laamás, Quitlis,
41 Gederote, Bete-Dagom, Naamá ha'e
Maquedá. Ha'e javi vy ma dezesseis tetã
ikuai ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.
42 Ha'e gui Libna, Eter, Asã,
43 Ifta, Asná, Nezibe,
44 Queila, Aczibe ha'e Maressa. Ha'e javi vy
ma nove tetã ikuai ijyvýry tekoa ikuai va'e
reve.
45 Ha'e gui Ecrom avi, ha'e ijyvýry tetã'i
ha'e tekoa ikuai va'e reve,
46 ha'e gui Ecrom tetã guive ye'ẽ peve, As-
dode katy tekoa ikuai va'e ha'e javi reve.
47 Ha'e gui Asdode ha'e ijyvýry tetã'i ha'e
tekoa ikuai va'e reve, Gaza ha'e ijyvýry
tetã'i ha'e tekoa ikuai va'e reve, Egito regua
yakã ha'e ye'ẽ tuvixa va'e rembe peve.
48 Yvy'ã reia rupi ikuai va'e ma Samir,
Jatir, Socó,
49 Daná, Quiriate-Sana (ha'e va'e ma Debir),
50 Anabe, Estemoa, Anim,
51 Gósen, Holom ha'e Gilo. Ha'e javi vy ma
onze tetã ikuai ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.
52 Ha'e gui Arabe, Dumá, Esã,
53 Janim, Bete-Tapua, Afeca,
54 Hunta, Quiriate-Arba (ha'e va'e ma He-
brom) ha'e Zior. Ha'e javi vy ma nove tetã
ikuai ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.
55 Ha'e gui Maom, Carmelo, Zife, Jutá,
56 Jezreel, Jocdeão, Zanoa,
57 Caim, Gibeá ha'e Timna. Ha'e javi vy ma
dez tetã ikuai ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.
58 Ha'e gui Halul, Bete-Zur, Gedor,
59 Maarate, Bete-Anote ha'e Eltecom. Ha'e
javi vy ma mboapy meme tetã ikuai ijyvýry
tekoa ikuai va'e reve.
60 Ha'e gui Quiriate-Baal (ha'e va'e ma
Quiriate-Jearim) ha'e Rabá. Ha'e javi vy ma
mokoĩ tetã oĩ ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.
61 Tekoa e'ỹa py oĩ va'e ma Bete-Arabá,
Midim, Secaca,

62 Nibsã, Tetã-juky ha'e En-Gedi. Ha'e javi vy
ma mboapy meme tetã ikuai ijyvýry tekoa
ikuai va'e reve.
63 Ha'e rã jebuseu kuery Jerusalém
py ikuai va'e ma Judá ramymino kuery
ndoipe'a kuaai. Ha'e ramo aỹ peve
Jerusalém py jebuseu kuery ikuai Judá
ramymino kuery mbyte.

16

Efraim kuery pe ijyvyrã omboja'oague

1 Ha'e gui José ramymino kuery yvyrã
xorte rupi omboaxaa va'ekue ma ijypy
Jordão yakã ha'e Jericó katy'i gui. Ha'e gui
oo Jericó regua kuaray oua katy yy oĩ va'e
rupi, ha'e gui tekoa e'ỹa ha'e yvy'ã reia rupi
oo Betel peve.
2 Betel gui ma oo Luz katy, ha'e arquita
kuery yvy oaxa Atarote peve.
3 Ha'e gui oguejy ovy kuaray oikea katy
Jafleti yvy peve, Bete-Horom yvy'ã guy oĩ
va'e ha'e Gezer peve. Ye'ẽ rembe py ma
ijapy.
4 Ha'e va'e ma José ra'y kuery Manassés ha'e
Efraim regua yvyrã ojopy va'ekue.
5 Ha'e gui Efraim ramymino kuery yvyrã
peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami vy
ojopy va'ekue apy ma kuaray oua katy rupi
oo Atarote-Adar guive Bete-Horom yvy'ã oĩ
va'e peve.
6 Ha'e gui ye'ẽ katy oo. Kuaray ijapu'a'ia
katy rupi oo Micmetate katy'i. Ha'e va'e gui
ma kuaray oua katy ojevy ovy Taanate-Siló
peve. Ha'e va'e rupi oo ju kuaray oua katy
Janoa peve.
7 Janoa guive oguejy ovy Atarote ha'e
Naarate katy. Jericó py ovaẽ vy Jordão yakã
rembe py ijapy.
8 Ha'e gui Tapua guive kuaray oikea katy oo
oiny Caná yakã'i peve. Ye'ẽ rembe py ma
ijapy. Ha'e va'e ma Efraim ramymino kuery
regua yvyrã omboaxa pyre, peteĩ-teĩ hoo
pygua kuery ikuaia rami vy.
9 Efraim ramymino kuery pe omboja'oa
avi amongue tetã Manassés ramymino
kuery yvy mbyte ikuai va'e, ijyvýry tetã'i
ha'e tekoa'i ikuai va'e ha'e javi reve.
10 Ha'e rã cananeu kuery Gezer py ikuai
va'e ma ndoipe'ai okuapy. Ha'e rire ha'e
va'e kuery ma Efraim kuery mbyte ikuai
aỹ peve. Ha'e ramo omomba'eapo nhea'ã
imbokuapy.

17

Manassés kuery mbyte rupi oja'o va'ekue pe ijyvyrã omboja'oague

1 Ha'e gui Manassés regua kuery yvyrã
ma xorte rupi avi omboaxaa. Manassés
ma José ra'y oiko ypy'i va'ekue. Ha'e gui
Manassés ra'y jypy'igua ma Maquir Gileade
ru va'e, joe opu'ãa rupi oiko va'ekue. Ixupe
ma Gileade ha'e Basã tekoa omboaxaa.
2 Manassés ramymino kuery mboae ojopy
avi oyvyrã, peteĩ-teĩ hoo pygua kuery
ikuaia rami vy. Ha'e va'e kuery ma Abiezer
ra'y kuery, Heleque, Asriel, Siquém, Hefer
ha'e Semida ra'y kuery. Ha'e va'e kuery ma
José ra'y Manassés ramymino kuery meme,
peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami vy.
3 Ha'e rã Manassés ra'y Maquir
ramymino, Gileade ra'y Zelofeade hery va'e
ma ndata'yi, tajy anho rei. Tajy kuery rery
ma Macla, Noa, Hogla, Milca ha'e Tirza.
4 Ha'e va'e kuery ma ovaẽmba sacerdote
Eleazar, Num ra'y Josué ha'e huvixa kuery
renonde. Ha'e vy aipoe'i okuapy:

— Moisés pe SENHOR aipoe'i raka'e
oreyvyrã omboaxa aguã orekyvy kuery
ikuaia mbyte — he'i ramo ha'e kuery
yvyrã Josué omboaxa tuu ryvy kuery ikuaia
mbyte, SENHOR aipoe'iague rami vy.
5 Ha'e vy Manassés regua rekoarã omboax-
ave ju dez henda py, Gileade ha'e Basã yvy
Jordão yakã rovai re oĩ va'e ojopy ae ma
va'ekue áryve.
6 Mba'eta Manassés ramymino kuery kun-
hague ma ta'y kuery mbyte oguereko 'rãe
yvy. Ha'e rã Manassés ramymino kuery
mboae ma Gileade yvy ojopy ae ma va'ekue.
7 Ha'e gui Manassés kuery yvy apy ma
Aser gui oo Micmetate, Siquém regua
kuaray oua katy oĩ va'e peve. Ha'e gui
kuaray puku-a katy oo En-Tapua pygua
kuery ikuaia peve.
8 Manassés kuery ma Tapua yvy re hekoa.
Ha'e rã Tapua tetã ma Efraim ramymino
kuery pegua opyta, Manassés regua yvy
apy py oĩ va'eri.
9 Ha'e ramo ijyvy apy oguejy ovy Caná
yakã peve. Ha'e rã Manassés yvy re, yakã
gui kuaray puku-a katy tetã ikuai va'e ma
Efraim pegua opyta. Ha'e gui Manassés yvy
apy ma yakã gui kuaray ijapu'a'ia katy rupi
oo oiny. Ijapy ma ye'ẽ rembe py.

10 Efraim regua yvy ma kuaray puku-a katy
oĩ, ha'e rã Manassés regua yvy ma kuaray
ijapu'a'ia katy oĩ. Ha'e gui ijapy ma ye'ẽ
rembe. Kuaray ijapu'a'ia katy rupi oĩ va'e
ma Aser regua yvy. Ha'e rã kuaray oua katy
rupi ma Issacar regua yvy oĩ.
11 Mba'eta Issacar ha'e Aser regua yvy
re amongue tetã ikuai va'e ma Manassés
kuery peguarã opyta. Ha'e va'e ma Bete-
Seã ha'e tetã'i ijyvýry ikuai va'e, Ibleão,
Dor, Taanaque ha'e Megido, yvy mboapy
yvyty'i oĩ va'e re.
12 Ha'e rami avi ha'e va'e tetã pygua kuery
ma Manassés ramymino kuery ndoipe'a
kuaai. Ha'e nunga rupi cananeu kuery ikuai
ae tema ha'e va'e yvy re.
13 Ha'e gui Israel kuery heta-etave ovy
vy omomba'eapo nhea'ã cananeu kuery,
ndoipe'apai.

14 Ha'e gui José ramymino kuery regua
aipoe'i Josué pe:

— Mba'e re tu peteĩ henda py ete'i ri
remboaxa oreyvyrã? Mba'eta ore kuery ma
heta orekuai, aỹ peve SENHOR oremoingo
porã ramo.

15 Josué ombovai:

— Pendereta va'e vy tapeo ka'aguy re,
ha'e py pembokatu ferezeu ha'e refaim
kuery yvy re, pendeyvy Efraim re yvy'ã reia
oĩ va'e ipo'i'i vaipa ri ramo — he'i.

16 Ha'e ramo José ramymino kuery
aipoe'ive ju:

— Yvy'ã reia re orerekoa oĩ va'e ma
nda'evei. Ha'e gui cananeu kuery yvyugua
py ikuai va'e ma karóxa ferro guigua
oguereko va'e meme. Bete-Seã py ha'e
ijyvýry tetã'i rupi ikuai va'e ha'e javi
oguereko avi, Jezreel yvy'ã guy py ikuai va'e
kuery voi.

17 Ha'e ramo José ra'y Efraim ha'e Man-
assés regua kuery pe Josué ombovai vy
aipoe'i:

— Peẽ kuery ma pendereta ha'e penem-
baraete va'e. Peteĩ henda py ete'i e'ỹ 'rã
penderekoa.
18 Aỹ ma yvy'ã reia ma pendevy guarã
itui. Ka'aguy anho rei teĩ pembokatupa
'rã. Ijapya peve 'rã penderekoa, mba'eta
peipe'apa 'rã cananeu kuery, imbaraetekue
ha'e karóxa ferro guigua guive oguereko
va'eri — he'i.

18

Yvy nomboja'opai teriague sete henda rupi omboja'oague

1 Ha'e gui Israel kuery ijatypa okuapy Siló
py. Ha'e py oupi okuapy oo onhemboaty
atyrã, yvy ha'e javi re ha'e kuery ipo'aka
rire.

2 Ha'e rami avi Israel kuery mbyte sete
regua ikuai oyvyrã ndojopyi teri va'e.
3 Ha'e ramo Josué aipoe'i Israel kuery pe:

— Raka'e peve tu pearõ 'rã pendeyvyrã
SENHOR peneramoĩ kuery Ruete ome'ẽ
va'ekue pejopy aguã?
4 Peteĩ-teĩ regua gui peiporavo 'rã mboapy
avakue xee amondouka va'erã. Ha'e kuery
toiko katu oo aguã. Yvy jave rupi toguata,
tombopara kuaxia re peteĩ-teĩ regua oyvyrã
ndojopyi va'ekue. Ha'e gui toupa ju xea py.
5 Ha'e rami vy omboja'o 'rã yvy sete henda
rupi. Ha'e rã Judá kuery ma oyvy re ae ma
ikuai kuaray puku-a katy. José ramymino
kuery voi oyvy re ae ma ikuai kuaray
ijapu'a'ia katy.
6 Pembopara 'rã yvy sete henda rupi om-
boja'oa aguã regua. Ha'e gui peru 'rã xevy,
xee xortea aexa aguã SENHOR Nhanderuete
renonde peikuaa aguã.
7 Ha'e rã levita kuery ma ndojopyi 'rã
oyvyrã peẽ kuery mbyte, mba'eta ha'e
kuery pegua ma sacerdote SENHOR pegua
ikuai aguã. Ha'e rami avi Gade, Rúben ha'e
Manassés regua mbyte rupi oja'o va'ekue
ma ojopy ae ma oyvyrã Jordão yakã rovai
re kuaray oua katy, ha'e kuery pe SENHOR
rembiguai Moisés omboaxa va'ekue — he'i.

8 Ha'e rami rã ha'e va'e avakue opu'ã vy
oje'oi. Yvy regua ombopara aguã oje'oi va'e
kuery pe Josué ijayvu vy aipoe'i imondovy:

— Tapeo, peguata yvy ha'e javi rupi.
Pemboparapa kuaxia re. Ha'e vy pejevy ju
xea py apy Siló py ae, xortea aexa aguã pẽvy
SENHOR renonde — he'i.

9 Ha'e ramo avakue oje'oi. Yvy ha'e javi
rupi oaxa jogueravy. Kuaxia re ombopara
tetã ikuai va'e ha'e javi, sete henda rupi
ombopara oje'oivy. Ha'e vy ojevypa ju
Josué-a py tekoa Siló py.
10 Ha'e ramo SENHOR renonde Josué ha'e
kuery pe oexa xortea Siló py. Ha'e rami vy
Israel kuery yvyrã Josué omboja'o ha'e py,
peteĩ-teĩ regua jave ikuaia rami vy.

Benjamim regua kuery pe ijyvyrã omboja'oaague

11 Ha'e gui Benjamim ramymino kuery pe
ma xorte oexa peteĩ-teĩ hoo pygua kuery
ikuaia rami vy. Ha'e gui ijyvyrã xorte rupi
opyta Judá ha'e José ramymino kuery yvy
mbyte py.
12 Ha'e kuery yvy apy ma kuaray ijapu'a'ia
katy oo oiny Jordão yakã guive. Jericó rexei
gui oẽ ovy kuaray ijapu'a'ia katy, ha'e gui oẽ
ovy yvy'ã reia rupi kuaray oikea katy. Bete-
Áven tekoa e'ỹa py ma ijapy.
13 Ha'e va'e gui oaxa ovy Luz tekoa katy,
Luz regua ka'arua katy. Ha'e va'e ma Betel.
Oguejy ovy Atarote-Adar peve, Bete-Horom
yvy'ã guy rupi oĩ va'e regua yvyty kuaray
ijapu'a'ia katy oĩ va'e yvy'iry peve.
14 Oove tema yvyty yke kuaray puku-a katy
oĩ va'e rupi kuaray oikea katy oo vy. Ijapy
ma Judá ramymino kuery retã Quiriate-
Baal py. Ha'e va'e ma Quiriate-Jearim. Ha'e
va'e ma ijapy kuaray oikea katy oĩ va'e.

15 Ha'e gui ijapy kuaray puku-a katygua
ma ijypy Quiriate-Jearim apy kuaray oẽa
katy oĩ va'e gui. Ha'e gui oove ju Neftoa py
yvu ikuai va'e peve.
16 Oguejy ovy yvyty Hinom ra'y rekoa
yvyugua rexei oĩ va'e peve, refaim kuery
rekoa yvyugua regua kuaray ijapu'a'ia katy
rupi. Ha'e gui oguejy ovy Hinom yvyugua
rupi, jebuseu kuery rekoa yvy'ã guy reia
rupi kuaray puku-a katy oo vy. Ha'e gui En-
Rogel katy ju oguejy.
17 Ojeapa ovy kuaray ijapu'a'ia katy vy ovaẽ
En-Semes py. Ha'e gui ma oaxa oiny Adu-
mim yvy'ã re Gelilote oĩ va'e katy'i. Ha'e
vy oguejy ovy Rúben ra'y Boã pegua ita oĩa
peve.
18 Oo ju kuaray puku-a katy yvy joja reia
rupi, yvu ikuai va'e katy'i rupi oo vy. Ha'e
gui oguejy ovy yvy'ãmbe reia katy.
19 Ha'e va'e gui ma ijapy oaxa ovy Bete-
Hogla peve, kuaray ijapu'a'ia katy rupi. Opa
'rã Ye'ẽ ro rembe py, Jordão yakã 'aa py.
Ha'e va'e ma yvy apy kuaray puku-a katy oĩ
va'e.

20 Ha'e gui ijapy kuaray oua katy rupi oĩ
va'e ma Jordão rembe rupi oĩ. Ha'e va'e ma
Benjamim ramymino kuery pegua yvy apy
ojere ovy va'e regua, peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy.

Benjamim kuery retã rery oĩa

21 Benjamim regua peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy ha'e kuery pegua tetã
ma Jericó, Bete-Hogla, Emeque-Quesis,
22 Bete-Arabá, Zemaraim, Betel,
23 Avim, Pará, Ofra,
24 Quefar-Amonai, Ofni ha'e Geba. Ha'e javi
vy ma doze tetã ikuai, ijyvýry tekoa ikuai
va'e reve.

25 Ha'e gui Gibeão, Ramá, Beerote,
26 Mispa, Cefira, Mosa,
27 Requém, Irpeel, Tarala,
28 Zela, Elefe, Jebus (ha'e va'e ma Jerusalém),
Gibeá ha'e Quiriate. Ha'e javi vy ma catorze
tetã ikuai, ijyvýry rupi tekoa ikuai va'e reve.
Ha'e va'e ma Benjamim ramymino kuery
yvy, peteĩ-teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami
vy.

19

Simeão kuery pe ijyvyrã omboja'oague

1 Ha'e gui Simeão pe, Simeão ramymino
kuery pe ma mokoĩa xorte oexa, peteĩ-teĩ
hoo pygua kuery ikuaia rami vy. Ha'e va'e
kuery yvy ma Judá ramymino kuery yvy
mbyte py itui.
2 Ha'e kuery yvyrã ojopy va'ekue re oĩ
Berseba, Seba, Moladá,
3 Hazor-Sual, Balá, Ázen,
4 Eltolade, Betul, Horma,
5 Ziclague, Bete-Marcabote, Hazar-Susa,
6 Bete-Lebaote ha'e Saruém. Ha'e javi vy
ma treze tetã ikuai, ijyvýry tekoa ikuai va'e
reve.
7 Ha'e gui Aim, Rimom, Eter ha'e Asã, irundy
tetã, ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.
8 Ha'e gui oĩ avi ha'e va'e tetã yvýry tekoa
ikuai va'e ha'e javive, Baalate-Beer peve.
Ha'e va'e ma Ramá Neguebe regua. Ha'e
va'e ma Simeão ramymino kuery yvyrã
ojopy va'ekue, peteĩ-teĩ hoo pygua kuery
ikuaia rami vy.
9 Simeão ramymino kuery yvyrã ma Judá
ramymino kuery yvy gui omboja'oa,
mba'eta ha'e kuery yvy ma tuvixa ete
ha'e kuery pe. Ha'e nunga rupi Simeão
ramymino kuery pe ha'e kuery yvy gui
omboja'oa ikuai aguã.

Zebulom kuery pe ijyvyrã omboja'oague

10 Ha'e gui Zebulom ramymino kuery pe
mboapya xorte oexa peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy. Ha'e kuery yvy apy
ma Saride peve oo.

11 Oẽ ovy kuaray oikea katy rupi Marala
peve. Dabesete gui oo va'e ovaẽ yakã'i
Jocneão katy'i oĩ va'e peve.
12 Saride gui ojeapa ovy kuaray oua katy,
Quislote-Tabor kyvõ peve. Daberate katy
oo vy Jafia peve oẽ ovy.
13 Ha'e va'e gui oaxa ovy kuaray oẽa katy
Gate-Hefer ha'e Ete-Cazim katy. Rimom
katy oo oiny Neá peve.
14 Ha'e va'e rupi ojere ovy vy oaxa kuaray
ijapu'a'ia katy Hanatom peve. Ijapy Ifta-El
yvy'ã guy py.
15 Oĩve ju Catate, Naalal, Sinrom, Idala ha'e
Belém. Ha'e javi vy doze tetã ikuai, ijyvýry
tekoa ikuai va'e reve.
16 Ha'e va'e ma Zebulom ramymino kuery
yvyrã ojopy va'ekue, peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy, ha'e va'e tetã ha'e
ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.

Issacar kuery pe ijyvyrã omboja'oague

17 Ha'e gui Issacar ju. Issacar ramymino
kuery pe ma irundya xorte oexa, peteĩ-teĩ
hoo pygua kuery ikuaia rami vy.
18 Ha'e va'e kuery yvy re oĩ Jezreel, Quesu-
lote, Suném,
19 Hafaraim, Siom, Anacarate,
20 Rabite, Quisião, Ebes,
21 Remete, En-Ganim, En-Hada ha'e Bete-
Pazes.
22 Ijyvy apy ma Tabor, Saazima ha'e Bete-
Semes rupi oaxa ovy vy Jordão yakã rembe
py ijapy. Ha'e javi vy dezesseis tetã ikuai,
ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.
23 Ha'e va'e ma Issacar ramymino kuery
yvyrã ojopy va'ekue, peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy, ha'e va'e tetã ha'e
ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.

Aser kuery pe ijyvyrã omboja'oague

24 Aser ramymino kuery pe ma peteĩ
nhiruĩa xorte oexa, peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy.
25 Ha'e kuery yvy re ma oĩ Helcate, Hali,
Béten, Acsafe,
26 Alameleque, Amade ha'e Misal. Ha'e gui
oaxa ovy kuaray oikea katy Carmelo peve,
ha'e gui Sior-Libnate katy.
27 Ojeapa ovy kuaray oua katy Bete-Dagom
peve. Oaxa ovy Zebulom ha'e Ifta-El
yvyugua rupi, kuaray ijapu'a'ia katy oo
Bete-Emeque ha'e Neiel peve. Ha'e gui oo
oiny nhandeaxua regua rupi Cabul peve.
28 Oaxa avi Ebrom, Reobe, Hamom ha'e Caná
rupi, Sidom tuvixa va'e peve oo.
29 Ojere ovy Ramá katy, Tiro tetã ikorapa
va'e peve. Ha'e gui ma ojeapa ovy Hosa
katy. Aczibe yvýry ye'ẽ rembe py ijapy.
30 Oĩ avi Umá, Afeca ha'e Reobe. Ha'e javi
vy ma vinte e duas tetã ikuai ijyvýry tekoa
ikuai va'e reve.
31 Ha'e va'e ma Aser ramymino kuery yvyrã
ojopy va'ekue, peteĩ-teĩ hoo pygua kuery
ikuaia rami vy.

Naftali kuery pe ijyvyrã omboja'oague

32 Ha'e gui Naftali ramymino kuery pe ma
mboapy memea xorte oexa, peteĩ-teĩ hoo
pygua kuery ikuaia rami vy.
33 Ha'e kuery yvy apy ma Helefe guive oo
carvalho yvyraty Zaananim py oĩ va'e peve.
Ha'e gui Admim-Neguebe katy oo, ha'e Jab-
neel katy Lacum peve. Ha'e gui Jordão yakã
rembe py ijapy.
34 Ojere ovy kuaray oikea katy rupi Aznote-
Tabor katy. Ha'e gui ma oaxa ovy Hucoque
katy. Kuaray puku-a katy oĩ Zebulom yvy,
ha'e rã kuaray oikea katy oĩ Aser yvy. Ha'e
gui kuaray oikea katy oĩ Judá regua yvy
Jordão rembe rupi.
35 Tetã ikorapa va'e ma Zidim, Zer, Hamate,
Racate, Quinerete,
36 Adamá, Ramá, Hazor,
37 Quedes, Edrei, En-Hazor,
38 Irom, Migdal-El, Horém, Bete-Anate ha'e
Bete-Semes. Ha'e javi vy dezenove tetã
ikuai, ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.
39 Ha'e va'e ma Naftali ramymino kuery
yvyrã ojopy va'ekue peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy, ha'e va'e tetã ha'e
ijyvýry tekoa ikuai va'e reve.

Dã kuery pe ijyvyrã omboja'oague

40 Ha'e gui Dã ramymino kuery pe ma
sete-a xorte oexa, peteĩ-teĩ hoo pygua
kuery ikuaia rami vy.
41 Ha'e kuery yvy re ma oĩ Zorá, Estaol, Ir-
Semes,
42 Saalabim, Aijalom, Itla,
43 Elom, Timna, Ecrom,
44 Elteque, Gibetom, Baalate,
45 Jeúde, Bene-Beraque, Gate-Rimom,
46 Me-Jarcom, Racom ha'e yvy Jope katy'i oĩ
va'e.
47 Dã ramymino kuery pe ijyvy kyrĩve'i
ramo ha'e kuery oje'oi vy joguero'a okuapy
Lesém pygua kuery reve. Ipo'aka vy
ojukapa kyxe py. Tetã re ipo'aka ma vy

ikuai ha'e py. Ha'e vy omboery Dã, guamoĩ
rery rupi ae.
48 Ha'e va'e ma Dã ramymino kuery yvyrã
ojopy va'ekue, peteĩ-teĩ hoo pygua kuery
ikuaia rami vy, ha'e va'e tetã ha'e ijyvýry
tekoa ikuai va'e reve.

Josué peguarã tetã omboaxaague

49 Ha'e gui Israel kuery yvy omboja'opa
ma rire Num ra'y Josué pe ome'ẽ hekoarã
ha'e kuery yvy mbyte py.
50 SENHOR ijayvuague rami vy ixupe ome'ẽ
Timnate-Sera tetã ojerureague, Efraim
kuery ikuaia mbyte py yvy'ã reia oĩ va'e
py. Ha'e ramo ha'e va'e tetã ha'e ojapo jevy
vy oiko ha'e py.

51 Ha'e va'e yvy ma sacerdote Eleazar,
Num ra'y Josué ha'e heta va'e kuery ruvixa
kuery omboja'o okuapy xorte oexa vy. Is-
rael kuery yvyrã omboja'o Siló py SENHOR
renonde, onhemboaty atyrã ojapo va'ekue
rokẽ py. Ha'e rami vy opa ma yvy omboja'o.

20

Tetã jojukaare onhemi aguã oiporavoague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Josué pe:

2 — Aipo're Israel kuery pe: "Peiporavo
ke amongue tetã onhemi atyrã, Moisés rupi
pendevy ajapo ukaague rami vy.*
3 Ha'e va'e tetã jojukaare onhemiaty 'rã oĩ,
jojuka rive va'e, potae vy e'ỹ, ojekore vy
rive jojuka va'ekue oo jepe aguã jouguy
omoẽague re imbopagaarã gui.
4 Ha'e va'e tetã katy oo 'rã onhemi aguã.
Tetã kora rokẽ py ovaẽ vy ha'e pygua
nhomongeta va'ety kuery pe omombe'upa
'rã guekokue. Ha'e ramo mae omoinge 'rã
tetã py. Ha'e vy ixupe ome'ẽ 'rã ha'e kuery
reve oiko aguã.
5 Xapy'a rei jouguy omoẽague re imbopa-
gaarã ha'e py ovaẽ ramo ipo py ha'e pygua
kuery nomboaxai 'rã jojukaare, potae vy e'ỹ
jojuka rire, nda'ija'e e'ỹi guive.
6 Ha'e ramo ha'e va'e tetã py ae 'rã jojukaare
oĩ, heta va'e kuery renonde ojexa uka rã
omboaywu rã guarã, ha'e gui sacerdote
yvateve va'e ha'e va'e jave py oĩ va'e omano
e'ỹa ja. Ha'e ramo mae ma jojuka rive
va'ekue oẽ vy ngoo katy ju 'rã ojevy tetã
onhaague py ae", 're.

7 Ha'e gui ma tetã ha'e kuery oiporavo
va'e ma Galiléia regua Quedes, Naftali regua
yvy'ã reia re oĩ va'e; Efraim regua Siquém
yvy'ã reia re oĩ va'e; ha'e Quiriate-Arba
Hebrom hery mboae va'e, Judá regua yvy'ã
reia re oĩ va'e.
8 Ha'e gui Jordão yakã rovai re Jericó rexei
kuaray oua katy ma oiporavoa ae ma Rúben
kuery ikuaia Bezer tekoa e'ỹa yvy'ãmbea
tuvixa va'e re oĩ va'e; ha'e Gileade regua
Ramote Gade kuery ikuaia py, ha'e gui Basã
regua Golã, Manassés kuery ikuaia py.
9 Ha'e va'e tetã oiporavo Israel kuery ha'e
javi pe, amboae yvy regua ha'e kuery mbyte
ikuai va'e pe guive. Ha'e py potae vy e'ỹ jo-
juka va'ekue ha'e javi onhemi atyrã, jouguy
omoẽague re imbopagaarã po py omano e'ỹ
aguã, ha'e rami 'rãgue py heta va'e kuery
renonde ojexa uka aguã.

21

1 Crônicas 6.54-81

1 Ha'e gui sacerdote Eleazar ha'e Num
ra'y Josué oĩa py ovaẽ okuapy levita regua
tujakueve ruvixa ikuai va'e, ha'e Israel
kuery regua ruvixa ikuaia py.
2 Canaã yvy re Siló oĩ va'e py ha'e kuery
ijayvu vy aipoe'i:

— Moisés rupi SENHOR ijayvu raka'e
orevy pemboaxa aguã tetã orekuai aguã,
ha'e ijyvýry rupi yvy itui va'e orerymba
kuery roguereko aguã — he'i.

3 Ha'e rami rã SENHOR aipoe'iague rami
vy levita kuery pe Israel kuery omboaxa
tetã oyvy re oĩ va'e, ha'e ijyvýry yvy itui
va'e.
4 Coatita kuery pe ranhe xorte oexa. Ha'e
kuery regua sacerdote Arão ramymino
kuery levita ikuai va'e ma xorte rupi ojopy
treze tetã Judá, Simeão ha'e Benjamim
kuery yvy regua.
5 Ha'e rã Coate ramymino kuery mboae ma
xorte rupi ojopy dez tetã Efraim, Dã ha'e
Manassés regua mbyte rupi oja'o va'ekue
yvy regua.
6 Ha'e gui Gérson ramymino kuery ma xorte
rupi ojopy treze tetã Issacar, Aser, Naf-
tali ha'e Manassés regua oyvyrã ojopy ypy
va'ekue yvy regua Basã py.
7 Ha'e gui Merari ramymino kuery ma peteĩ-
teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami vy ojopy

* 20:2 Números 35.9-28; Deuteronômio 4.41-43; 19.1-13

doze tetã Rúben, Gade ha'e Zebulom kuery
yvy regua.
8 Ha'e rami py levita kuery pe Israel kuery
omboaxa ha'e va'e tetã ha'e javi, ijyvýrykue
reve. Xorte rupi omboaxa, Moisés rupi
SENHOR ojapo ukaague rami vy.

9 Ha'e gui Judá ha'e Simeão ramymino
kuery yvy regua pova'e tetã omboaxa.
10 Levi ra'y Coate ramymino Arão ra'y kuery
ikuai aguã, ha'e kuery pe ranhe xorte oexa.
11 Ha'e kuery pe omboaxa Quiriate-Arba
Judá regua yvy'ã reia re oĩ va'e (ha'e va'e ma
Hebrom), ijyvýrykue reve. Arba ma Enaque
ru oiko va'ekue.
12 Ha'e rã tetã yvýrykue ha'e tekoa ikuai va'e
ma Jefoné ra'y Calebe peguarã omboaxaa
ae ma.

13 Ha'e gui sacerdote Arão ramymino
kuery pe omboaxa Hebrom tetã jojukaare
oo jepe aguã, ijyvýrykue reve. Omboaxa avi
Libna,
14 Jatir, Estemoa,
15 Holom, Debir,
16 Aim, Jutá ha'e Bete-Semes ijyvýrykue reve
meme. Ha'e javi vy ma nove tetã omboaxa
mokoĩ regua yvy re.
17 Ha'e gui Benjamim kuery yvy regua ma
irundy tetã omboaxa: Gibeão, Geba,
18 Anatote ha'e Almom, ijyvýrykue reve
meme.
19 Ha'e javi vy sacerdote Arão ramymino
kuery pegua ma treze tetã omboaxaa
ijyvýrykue reve.

20 Ha'e gui Levi ra'y Coate ramymino
kuery ma tetã ojopy xorte rupi Efraim
kuery yvy regua.
21 Ha'e kuery pe omboaxa Siquém tetã jo-
jukaare oo jepe aguã Efraim regua yvy'ã
reia re, ijyvýrykue reve. Omboaxa avi
Gezer,
22 Quibzaim ha'e Bete-Horom ijyvýrykue
reve meme, irundy tetã.
23 Ha'e gui Dã kuery yvy regua ma irundy
tetã omboaxa: Elteque, Gibetom,
24 Aijalom ha'e Gate-Rimom, ijyvýrykue
reve meme.
25 Ha'e gui Manassés regua mbyte rupi oja'o
va'ekue yvy regua ma mokoĩ tetã omboaxa:
Taanaque ha'e Gate-Rimom, ijyvýrykue
reve meme.
26 Ha'e javi vy ma dez tetã ijyvýrykue reve
omboaxaa Coate ramymino kuery mboae
pe.

27 Ha'e gui Levi ra'y Gérson ramymino
kuery pe ma Basã py Manassés regua kuery
yvy regua omboaxa mokoĩ tetã: Golã jo-
jukaare oo jepe aguã, ha'e Beesterá guive,
ijyvýrykue reve meme.
28 Issacar kuery yvy regua ma irundy tetã
omboaxa: Quisião, Daberate,
29 Jarmute ha'e En-Ganim, ijyvýrykue reve
meme.
30 Aser kuery yvy regua ma irundy tetã
omboaxa: Misal, Abdom,
31 Helcate ha'e Reobe, ijyvýrykue reve
meme.
32 Naftali kuery yvy regua ma Galiléia py
omboaxa Quedes jojukaare oo jepe aguã,
ijyvýrykue reve. Omboaxa avi Hamote-Dor
ha'e Cartã ijyvýrykue reve meme, mboapy
tetã.
33 Ha'e javi vy Gérson regua kuery peteĩ-teĩ
hoo pygua kuery ikuaia rami vy ma treze
tetã ojopy ijyvýrykue reve meme.

34 Ha'e gui Levita kuery mboae Merari
ramymino kuery pe ma Zebulom kuery yvy
regua ma irundy tetã omboaxa: Jocneão,
Cartá,
35 Dimna ha'e Naalal, ijyvýrykue reve meme.
36 Rúben kuery yvy regua ma irundy tetã
omboaxa: Bezer, Jaza,
37 Quedemote ha'e Mefaate, ijyvýrykue reve
meme.
38 Gade kuery yvy gui ma Gileade py om-
boaxa Ramote jojukaare oo jepe aguã,
ijyvýrykue reve. Omboaxa avi Maanaim,
39 Hesbom ha'e Jazer ijyvýrykue reve meme,
irundy tetã ha'e javi vy.
40 Ha'e va'e tetã ha'e javi ma xorte rupi om-
boaxaa Merari ramymino kuery pe, peteĩ-
teĩ hoo pygua kuery ikuaia rami vy, Levi
regua voi ikuai ramo. Doze tetã ojopy.
41 Ha'e rami vy Israel kuery yvy regua ma
quarenta e oito tetã omboaxa levita kuery
pe, ijyvýrykue reve meme.
42 Peteĩ-teĩ tetã omboaxa ijyvýry rupi yvy
itui va'e reve. Ha'e va'e tetã ha'e javi ma
ha'e rami meme omboaxa.

43 Ha'e rami py Israel kuery pe SENHOR
ome'ẽ yvy ha'e javi, tamoĩ kuery pe ome'ẽ
aguã re ouraague rami vy. Ha'e ramo ojopy
ma vy ikuai ha'e py.
44 Ha'e kuery pe SENHOR ome'ẽ opytu'u
aguã oyvy ha'e javi rupi, tamoĩ kuery pe
ouraague ha'e javi rami vy. Hovaigua kuery

neĩ peteĩve nda'ipo'akai ha'e kuery re, ha'e
kuery po py SENHOR omboaxapa ramo.
45 Israel kuery pe mba'emo porã ojapo aguã
re SENHOR ijayvuague peteĩ henda py voi
ndoaxa rivei. Ha'e javi ojeupity.

22

Mokoĩ regua ha'e amboae regua mbyte rupi oja'o va'ekue Josué ogueroayvu porãmba ma vy hoo katy omondoukaague

1 Ha'e ramo Josué oĩa py oenoĩ Rúben,
Gade ha'e Manassés regua mbyte rupi oja'o
va'ekue.
2 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peẽ kuery pe SENHOR rembiguai
Moisés ijayvuague pejapopa ma. Ha'e gui
xee voi xenhe'ẽ rendu pekuapy ajapo uka
va'e ha'e javi py.
3 Are ma, aỹ peve napeipytyvõ e'ỹi pen-
deryvy kuery. Ha'e rami 'rãgue py pen-
dejee pemoĩ SENHOR Penderuete ojapo uka
va'ekue pejapopa aguã.
4 Penderyvy kuery pe SENHOR Penderuete
ome'ẽ ma opytu'u aguã, ijayvuague rami
vy. Ha'e nunga rupi pejevy aỹ, tapeo
penderekoa katy, yvy pendevygua itui va'e
katy, SENHOR rembiguai Moisés Jordão
yakã rovai re pendevy omboaxa va'ekue py.
5 Ha'e rami teĩ pemoĩ porã pota ke lei
SENHOR rembiguai Moisés pendevy ojapo
uka va'ekue, po rami: Peayvu 'rã SENHOR
Penderuete, peiko 'rã ixuguigua tape rupi
anho, pemoĩ 'rã ojapo uka va'ekue pejapopa
aguã, pejepe'a eme ixugui, ha'e peiko ixupe
pendepy'a ha'e penenhe'ẽ ha'e javi py —
he'i.
6 Ha'e rami vy Josué ogueroayvu
porãmba ma vy omondoukapa. Ha'e ramo
guekoa katy ae oje'oi.
7 Ha'e rami mba'eta Manassés regua
kuery yvyrã ma Basã yvy re Moisés om-
boaxa ae ma va'ekue. Ha'e rã ha'e kuery
regua mboae kuery yvyrã ma Josué om-
boaxa va'ekue tyvy kuery ikuaia mbyte,
kuaray oikea katy Jordão yakã kyvõgua re.
Ha'e gui Josué hekoa katy omondoukapa ta
ma vy ogueroayvu porãmba.
8 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Perekopa reve tapejevy porã'i pen-
derekoa katy, penerymba kuery reta reve,
prata, ouro, overa va'e, ferro ha'e ao heta
ete reve. Penderyvy kuery pe tapemboja'o
penderovaigua kuery mba'e rei-reikue —
he'i.
9 Ha'e ramo Rúben, Gade ha'e Manassés
regua mbyte rupi oja'o va'ekue ojevypa.
Canaã yvy re Israel kuery rekoa Siló gui
oje'oi ju Gileade yvy re ha'e kuery yvy
itui va'e katy, ha'e py ae hekoarã Moisés
omboaxa rire, SENHOR ijayvuague rami vy.

Jordão yakã rembe re altar ojapo jave guare

10 Ha'e gui Rúben, Gade ha'e Manassés
regua mbyte rupi oja'o va'ekue oje'oi vy
Jordão yakã rembe peve ovaẽ. Ha'e py ma
peteĩ altar ojapo okuapy Jordão rembe re.
Ha'e va'e altar ma tuvixa ete oexaa pavẽ
va'erã.
11 Ha'e ramo Israel kuery oendu aipo'ea rã:
"Rúben ha'e Gade kuery Manassés regua
mbyte rupi oja'o va'ekue reve ojapo okuapy
peteĩ altar Jordão yakã rembe re, Canaã yvy
Israel kuery ikuaia katy", 'ea rã.
12 Ha'e ramigua Israel kuery oendu vy
ono'õmba okuapy Siló py, ha'e gui oje'oi vy
guyvy kuery rovai opu'ã aguã.
13 Ha'e gui Gileade yvy katy Israel kuery
omondouka sacerdote Eleazar ra'y Finéias
hery va'e, Rúben ha'e Gade kuery Manassés
regua mbyte rupi oja'o va'ekue ikuaia katy.
14 Hupive omondouka avi dez huvixa kuery,
Israel kuery peteĩ-teĩ regua gui. Ha'e
va'e kuery ma ngoo pygua kuery tujakueve
ikuai, Israel regua heta va'e kuery ikuaia
gui omondouka.
15 Ha'e ramo ha'e kuery oje'oi vy Rúben ha'e
Gade kuery Manassés regua mbyte rupi
oja'o va'ekue reve ikuaia py ovaẽ. Ha'e vy
ha'e kuery pe ijayvu vy aipoe'i okuapy:
16 — SENHOR pegua kuery nhomboaty
va'e ha'e javi aipoe'i uka okuapy: Mba'exa
tu pendeayvuague rami e'ỹ peiko Israel
kuery Ruete rovai? Kova'e ára SENHOR
pe pendekuaia gui pejepe'apa ri pekuapy.
Mba'eta altar pejapo SENHOR rovai pen-
dekuai aguã.
17 Yma Peor py nhande kuery ojapo vaiague
ri ty'y kyrĩ'i ete pẽvy?* Ha'e nungakue gui
ndajajeky'a'o ukapai teri aỹ peve, nhaner-
amoĩ kuery re SENHOR mba'emo vai ombou
va'ekue ri.
18 Mba'erã tu ha'vy aỹ voi pepoipa ri SENHOR
gui? Mba'eta SENHOR rovai aỹ pendekuai

* 22:17 Números 25.1-9

ramo araka'eve rã ipoxy 'rã Israel kuery
ha'e javi rovai.
19 Xapy'a rei pendeyvyrã pejopy va'ekue re
ha'eve'ỹa ramo peva ju SENHOR pegua yvy
re, ha'e SENHOR pegua oo oĩa py. Mba'eta
ha'eve 'rã ore kuery mbyte penderekoa
aguã. Ha'e rami e'ỹ vy teĩ pejapo vai eme
guive SENHOR rovai, neĩ ore kuery rovai,
SENHOR pegua altar 'rãgue py altar mboae
pejapoa py.
20 Tyrã pa Zera ra'y Acã mba'emo omomba
pyrã ojopy vy ha'eve'ỹa rami ojapo jave
Israel kuery ha'e javi áry e'ỹ teve ou raka'e
mboxy? Mba'eta ha'e anho'i e'ỹ omano
va'ekue ojapo vaiague re — he'i okuapy.*
21 Ha'e ramo Rúben, Gade ha'e Manassés
regua mbyte rupi oja'o va'ekue ombovai
okuapy Israel kuery ruvixa ikuai va'e pe.
Ha'e vy aipoe'i:
22 — SENHOR, Nhanderuete ipo'akapa
va'e! SENHOR, Nhanderuete ipo'akapa va'e!
Ha'e ma oikuaa porã. Ha'e Israel kuery voi
toikuaapa. Xapy'a rei ronhe'ẽ rendu e'ỹa
rupi, e'ỹ vy SENHOR rovai rojapo vaia rupi
roiko ramo toremomba aỹ'ive.
23 Xapy'a rei SENHOR gui rojepe'a aguã ri
altar-rã rojapo, ha'e rami e'ỹ vy hi'áry
ojuka pyre, mba'emo aju, e'ỹ vy peteĩ rami
orekuai aguã regua rome'ẽ aguã rojapo
ramo SENHOR ae torembopaga.
24 Ha'e rami 'rãgue py kova'e altar rojapo
roexa'ãmba rei reve orekuai vy, mba'eta
xapy'a rei raka'eve rã orera'y kuery pe
pendera'y kuery aipoe'i 'rã: "Mba'e nunga
tu peẽ kuery pereko SENHOR Israel kuery
Ruete reve?
25 Mba'eta Jordão yakã SENHOR onhono vy
yvy apyrã omoĩ raka'e ore ha'e peẽ kuery
mbyte, peẽ Rúben ha'e Gade ramymino
kuery. Mba'eve ndaperekoi SENHOR reve",
he'i 'rã okuapy. Ha'e rami vy pendera'y
kuery ojapo 'rã orera'y kuery ojepe'a aguã
rami SENHOR renonde ojererokyjea rupi
ikuaia gui.
26 Ha'e nunga rupi aiporo'e va'ekue oreje-
upe ae: "Po rami 'rã jajapo, peteĩ altar-
rã, mba'emo roapy aguã e'ỹ, neĩ mymba
rome'ẽ aguã e'ỹ.
27 Ha'e rami 'rãgue py ha'e va'e toĩ ore ha'e
peẽ kuery mbyte ikuaa ukaarã, nhaner-
amymino kuery raka'e rã nhande rire ikuai
va'erã pe, ha'e kuery oikuaa aguã SENHOR
pe ete ore kuery orekuaia, ha'e henonde
anho mba'emo roapy, mymba rome'ẽ, ha'e
peteĩ rami orekuai aguã regua rogueraa 'rã
rome'ẽ aguã. Ha'e rami rã raka'eve rã
orera'y kuery pe pendera'y kuery 'Mba'eve
ndaperekoi SENHOR reve', he'i e'ỹ aguã."
28 Ha'e nunga rupi ae orejeupe aiporo'e
va'ekue: "Xapy'a rei raka'eve rã ha'e rami
ha'e kuery ijayvu 'rã nhandevy, ha'e nhan-
eramymino kuery pe. Ha'e rami rã aipoja'e
'rã: 'Peikuaa pota SENHOR pegua altar-rã
oreru kuery ojapo va'ekue re, mba'emo
oapy aguã e'ỹ, neĩ mymba ome'ẽ aguã e'ỹ,
ha'e rã ikuaa ukaarã opyta aguã ore ha'e
peẽ kuery mbyte', ja'e 'rã", ro'e.
29 Ha'e nunga rupi nda'evei ete ore kuery
SENHOR rovai roiko aguã, neĩ kova'e ára ix-
ugui rojepe'a aguã. Altar-rã rojapo va'ekue
áry ma norome'ẽi 'rãe mba'emo roapy reve,
mba'emo aju, e'ỹ vy mymba rojuka va'ekue,
SENHOR Nhanderuete pegua opy renonde
altar hi'aĩ va'e áry e'ỹ vy — he'i okuapy.

30 Ha'e rami Rúben, Gade ha'e Man-
assés ramymino kuery ijayvu rã sacerdote
Finéias ha'e Israel regua heta va'e kuery
tujakueve ikuai va'e oendu vy oguerovy'a
okuapy.
31 Ha'e rami vy sacerdote Eleazar ra'y
Finéias aipoe'i Rúben, Gade ha'e Manassés
ramymino kuery pe:

— Aỹ roikuaa ma SENHOR nhanembyte
oikoa. Mba'eta mba'eve ndapejapoi ra'e
SENHOR rovai. Aỹ ma pejapo Israel kuery
SENHOR po py jaiko vai e'ỹ aguã rami — he'i.

32 Ha'e gui mae sacerdote Eleazar ra'y
Finéias huvixa kuery mboae reve oeja
oje'oivy Rúben ha'e Gade ramymino kuery
ha'e py. Gileade yvy gui ha'e kuery
ojevypa ju Canaã yvy re Israel kuery ikuaia
katy. Ha'e py ovaẽ vy heta va'e kuery pe
omombe'upa.
33 Ha'e rami ijayvu rã Israel kuery oendu
vy oguerovy'a vy ima'endu'a porã okuapy
Nhanderuete re. Ha'e vy nda'ijayvuvei
Rúben ha'e Gade ramymino kuery rovai
opu'ã aguã re, neĩ ha'e kuery yvy ombo-
vaipa aguã.
34 Ha'e gui Rúben ha'e Gade ramymino
kuery ma altar-rã ojapo va'ekue pe
"Ikuaa ukaa" he'i okuapy, mba'eta aipoe'i:

* 22:20 Josué 7

"Nhanembyte oikuaa uka 'rã SENHOR ae
Nhanderuete oikoa."

23

SENHOR guigua lei rami ikuai aguã re Josué ijayvuague

1 Yma ete rire, Israel kuery hovaigua
kuery ijyvýry rupi ikuai va'e ha'e javi gui
SENHOR omombytu'upa rire Josué tuja'i
ma, oiko are'i ma.
2 Ha'e vy Josué oĩa py oenoĩ Israel kuery
ha'e javi, nhomongeta va'ety, huvixa kuery,
nhomboayvu va'ety ha'e mba'emo re
opena va'e kuery. Ha'e vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Xetuja'i ma, are ma aiko.
3 Ha'e gui peẽ kuery pexapa ma SENHOR
Penderuete peẽ kuery re oma'ẽ vy am-
boae regua kuery re ojapoague. Mba'eta
ha'e kuery re SENHOR Penderuete ae opu'ã
oikovy penderepy vy.
4 Ma'ẽ, apy peẽ kuery pegua xorte aexa
karamboae, amboae regua kuery amomba
va'e yvykue pejopy aguã, Jordão yakã
guive ye'ẽ tuvixa va'e peve kuaray oikea
katy. Ha'e rami avi ha'e kuery va'e regua
amongue okuave teri.
5 SENHOR Penderuete oipe'apa 'rã penem-
byte gui, omoxẽ 'rã penerenonde gui. Ha'e
ramo pejopy 'rã ha'e kuery yvykue, SEN-
HOR Penderuete ijayvuague rami vy.
6 Ha'e nunga rupi penhea'ã ete ke kuaxia
re lei Moisés ombopara va'ekue pejapopa
aguã, ha'e va'e gui pejepe'a e'ỹ aguã pen-
deaxu e'ỹa katy, neĩ pendeaxua katy,
7 penhemoirũ e'ỹ aguã amboae regua kuery
peẽ kuery mbyte okuave va'e re. Pen-
ema'endu'a eme ha'e kuery ruete rery re,
peura eme ha'e kuery re, peiko eme ha'e
kuery pe, pembojerovia eme guive.
8 Ha'e rami 'rãgue py SENHOR Penderuete re
tema peĩ atã, kova'e ára peve pendekuaia
rami ae.
9 Mba'eta penerenonde gui SENHOR oipe'a
ma amboae regua imbaraeteve ha'e heta
ikuai va'e teĩ. Ha'e rã peẽ kuery re ma avave
rei nda'ipo'akaai aỹ peve.
10 Peẽ kuery regua peteĩ'i ava teĩ omonha
'rã mil ikuai va'e, SENHOR Penderuete ae
penderepy vy joe opu'ã ramo, ijayvuague
rami vy.
11 Ha'e nunga rupi penhea'ã penenhe'ẽ
re pepenaa py, SENHOR Penderuete anho
peayvu aguã.
12 Mba'eta xapy'a rei ixugui pejepe'a vy
kova'e regua kuery penembyte okuave va'e
re penhemoirũ ha'e penhemoetarã, ha'e
gui ha'e kuery reve peẽ kuery penhomoirũ
vy,
13 peikuaa pota ke pova'e re: SENHOR Pen-
deruete anhetẽ ndoipe'avei ma 'rã peẽ
kuery renonde gui. Ha'e rami 'rãgue py
nhuã ha'e mba'emo mbo'aa rami 'rã oĩ
pẽvy. Oiko 'rã pendekupe rupi penenupãa
rami, ha'e juu penderexa py oĩ va'e rami,
kova'e yvy porã SENHOR Penderuete ome'ẽ
va'ekue áry gui pekanhymba peve.
14 — Ma'ẽ, aỹ xee aa ta ma tape yvy regua
ha'e javi oje'oia rupi.* Ha'e gui peẽ kuery
ma pendepy'a ha'e penenhe'ẽ ha'e javi
re peikuaa porã neĩ peteĩve ayvu ndoaxa
riveia SENHOR Penderuete pẽvy mba'emo
porã re ijayvuague ha'e javi. Ha'e nunga
ha'e javi ojeupitypa, neĩ peteĩve ndoaxa
rivei.
15 Ha'e rami avi mba'emo porã oiko aguã
re SENHOR Penderuete ijayvuague ha'e javi
ojeupityague rami ae ju pendere ha'e om-
bou 'rã mba'emo vai ijayvuague rami vy,
yvy porã pẽvy ome'ẽ va'ekue áry gui pekan-
hymba peve.
16 Xapy'a rei SENHOR Penderuete guexeve
guarã ojapo va'ekue rupi e'ỹ pendekuaia
gui pejepe'a vy amboae regua ruete pe ju
pendekuai ha'e pemboete ramo SENHOR
poxya hendy 'rã pendere. Ha'e are'ỹ re
pekanhy 'rã yvy porã pẽvy ome'ẽ va'ekue
áry gui.

24

*Josué omano ta vy heta va'e kuery omonge-
taague*

1 Ha'e va'e rire Siquém py Josué oenoĩ
Israel regua kuery ha'e javi. Israel
mongetaaty kuery, huvixa, nhomboayvu
va'ety ha'e mba'emo re opena va'e
kuery oenoĩmba ramo ojexa uka okuapy
Nhanderuete renonde.
2 Ha'e ramo Josué aipoe'i heta va'e kuery
ha'e javi pe:
— Po rami SENHOR Israel kuery Ruete
ijayvu: "Ymave rupi peneramoĩ kuery ikuai
va'ekue Eufrates yakã rovai re. Tuuete

* 23:14 Ha'e rami ijayvu omano ta maa oikuaa vy.

mboae pe ikuai, Abraão ha'e Naor ru Terá
voi.
3 Ha'e gui peneramoĩ Abraão yakã rovai gui
xee aru vy ajapo raka'e Canaã yvy ha'e
javi rupi oguata aguã rami. Amboeta avi
hamymino kuery. Ta'yrã ame'ẽ Isaque,
4 ha'e gui Isaque pe ma Jacó ha'e Esaú ame'ẽ.
Esaú yvyrã ame'ẽ Seir regua yvy'ã reia.
Ha'e rã Jacó ha'e ta'y kuery ma Egito katy
oje'oi.
5 Ha'e ramo ambou Moisés ha'e Arão, ha'e
Egito pygua kuery amoingo axy mba'emo
vai ambou vy. Ha'e va'e rire peẽ kuery
roguenoẽ ha'e gui.
6 Egito yvy gui peneramoĩ kuery anoẽmba
ramo pevaẽ va'ekue ye'ẽ rembe re. Ha'e
kuery rakykue Egito pygua kuery voi
karóxa ha'e kavaju árygua reve ou va'ekue
Ye'ẽ Pytã peve.
7 Ha'e gui peneramoĩ kuery ojapukai ramo
SENHOR omoĩ pytũ reia peẽ ha'e Egito
pygua kuery mbyte. Ha'e gui Egito pygua
kuery áry yy ombou ramo ojao'ipa. Peẽ
kuery pexa xee Egito yvy re mba'emo ajapo
rã. Ha'e ramo pendekuai are va'ekue tekoa
e'ỹa rupi.
8 Ha'e va'e gui amorreu kuery Jordão yakã
rovai re ikuai va'e yvy re ju xee rogueru.
Ha'e va'e kuery ma peẽ kuery rovai opu'ã
va'ekue ri pendepo py amboaxapa. Ha'e
ramo pejopy ha'e kuery yvy, penerenonde
gui amomba rire.
9 Israel kuery re opu'ã avi raka'e Moabe
pygua huvixa, Zipor ra'y Balaque. Ha'e
rami vy oenoĩ uka Beor ra'y Balaão peẽ
kuery re ijayvu vai aguã.
10 Ha'e rami teĩ xee naendu potai Balaão
ayvu. Ha'e rami 'rãgue py pendereroayvu
porã aguã rami ajapo. Ha'e rami vy
rogueraa jepe ha'e kuery po gui.*
11 Ha'e gui Jordão yakã peaxa vy Jericó tetã
peve pevaẽ rã peẽ kuery re Jericó pygua
kuery opu'ã raka'e, ha'e amorreu kuery,
ferezeu, cananeu, heteu, girgaseu, heveu
ha'e jebuseu kuery guive. Ha'e rami teĩ ha'e
kuery amboaxapa raka'e peẽ kuery po py.
12 Penerenonderã amondouka kanharõ
guaxu. Ha'e va'e ma penerenonde gui
oipe'apa, mokoĩve amorreu kuery ruvixa
va'e voi. Pendekyxe py e'ỹ, penderapa py
e'ỹ guive oipe'aa.
13 Pẽvy ame'ẽ yvy pemba'eapoague e'ỹ, ha'e
tetã pejapo va'ekue e'ỹ. Ha'e ramo aỹ
penderekoa ha'e py. Pe'u pekuapy uva
ha'e oliveira'a penhotỹague gui e'ỹ", he'i
SENHOR.

SENHOR pe ikuai aguã regua ombopyau jevyague

14 — Ha'e nunga rupi aỹ gui ma SENHOR
renonde pendekuai pejererokyjea rupi. Ix-
upe pendekuai opa mba'e py, pejepe'a e'ỹ
re. Ha'e gui pemombopa tuuete ramigua
Eufrates rovai ha'e Egito yvy re pener-
amoĩ kuery ombojerovia va'ekue, SENHOR
pe anho pendekuai.
15 Ha'e rami avi xapy'a rei pẽvy SENHOR pe
pendekuai aguã nda'evei ramo aỹve peipo-
ravo marã ramigua pe ete pa peiko aguã:
tuuete ramigua Eufrates rovai re pener-
amoĩ kuery ombojerovia va'ekue pe, e'ỹ vy
amorreu kuery ruete kuery pe rive, ha'e
kuery yvy re pendekuai vy. Ha'e rã xee
ha'e xero pygua kuery ma SENHOR pe ae 'rã
roiko — he'i.
16 Ha'e ramo heta va'e kuery ombovai vy
aipoe'i:
— Nda'evei ete SENHOR gui rojepe'a aguã
tuuete mboae kuery pe rive orekuai aguã.
17 Mba'eta SENHOR ae ma Nhanderuete.
Ha'e ma Egito yvy gui nhande ha'e nhan-
eramoĩ kuery nhanerenoẽ va'ekue, escravo
nhandekuaiague gui. Ojapo guive hexa
pyrã tuvixa va'e jaexa va'e, ha'e gui opa
rupi tape jaguataa rupi opena porã nhan-
dere, amboae regua kuery ikuaia rupi
roaxaa rupi guive.
18 Nhanerenonde gui SENHOR oipe'a va'ekue
ha'e va'e kuery ha'e javi, amorreu kuery
kova'e yvy re ikuai va'ekue voi. Ha'e nunga
rupi ore kuery voi orekuai 'rã SENHOR pe,
ha'e ae ma Nhanderuete oiko ramo — he'i
okuapy.
19 Josué aipoe'ive ju heta va'e kuery pe:
— Nda'evei 'rã ko SENHOR pe pendekuai
aguã, mba'eta Nhanderuete ma iky'a e'ỹ
va'e. Ha'e ma oipota hexe anho pejerovia.
Ha'e rami vy ixupe pendereko vai ramo
nomboguei 'rã pejejavyague.
20 Mba'eta SENHOR pe peikoa gui pejepe'a
vy tuuete amboae ramigua pe ju pen-
dekuai ramo ha'e onhemoingo 'rã peẽ

* 24:10 Números 22.1-24

kuery rovai, penemoingo axy 'rã pen-
emokanhymba peve, peẽ kuery pe ojapo
porã ranhe rire teĩ — he'i.
21 Ha'e rami rã heta va'e kuery ombovai:
— Any ri, SENHOR pe 'rã orekuai — he'i
okuapy.
22 Ha'e gui Josué aipoe'i heta va'e kuery
pe:
— Ha'e rami vy peẽ kuery ma penderovai
ae peikuaa uka SENHOR peiporavoa rami,
ixupe pendekuai aguã.
Ombovai vy
— Tá, ha'e rami ae roikuaa uka — he'i
okuapy.
23 Josué aipoe'i:
— Ha'e rami vy aỹ pemombopa tuuete
amboae ramigua penembyte ikuai va'e,
ha'e pendepy'a re pemoĩ SENHOR Israel
kuery Ruete pe anho peiko aguã.
24 Heta va'e kuery ombovai Josué pe:
— SENHOR Nhanderuete pe orekuai 'rã,
ha'e ijayvu rã ronhe'ẽ rendu 'rã guive —
he'i okuapy.
25 Ha'e rami py ha'e va'e ára Siquém py
Josué heta va'e kuery reve ojapo SENHOR pe
ikuai aguã regua. Ha'e kuery pe oeja ha'e
rami ae ikuai aguã.

Ita nhomoma'endu'aarã omopu'ãague

26 Ha'e ramigua ayvu Josué ombopara
kuaxia para Nhanderuete guigua lei oĩa
va'e re. Ha'e gui peteĩ ita tuvixa va'e ojopy
vy omopu'ã imo'amy ha'e py, yvyra car-
valho SENHOR pegua henda iky'a e'ỹ va'e py
hi'aĩ va'e guy py.
27 Ha'e vy heta va'e kuery pavẽ pe Josué
aipoe'i:
— Ma'ẽ, kova'e ita ma penema'endu'a
aguã oĩ, mba'eta hexei ha'e va'e ayvu ha'e
javi SENHOR omombe'u. Ha'e va'e ma
penemoma'endu'a 'rã Penderuete pe pen-
deapu e'ỹ aguã — he'i.
28 Ha'e gui Josué omondoukapa ju heta
va'e kuery, peteĩ-teĩ hekoa katy.

Juízes 2.6-9

29 Ha'e va'e nunga oiko rire SENHOR rem-
biguai Num ra'y Josué omano, cento e dez
ma'etỹ re ma oikoa py.
30 Ha'e ramo ijyvy re ae onhono porãa,
Timnate-Sera, Efraim regua yvyty reia re oĩ
va'e py, Gaás yvyty regua kuaray ijapu'a'ia
katy.
31 Josué oikovea pukukue re Israel
kuery ikuai SENHOR pe, ha'e gui Josué
ndoikovevei ma rire nhomongeta va'ety
kuery ikuaia pukukue re ju, Israel kuery pe
SENHOR ojapo va'ekue oikuaapa va'e ramo.
32 Ha'e gui José kãgue Israel kuery Egito
yvy gui ogueru va'ekue ma Siquém yvy re
ojaty inony. Yvy Siquém ru Hamor ra'y
kuery gui cem hatã'i va'e prata guigua re
Jacó ojogua va'ekue py ae onhono porã.
Ha'e rami rire ha'e va'e yvy ma José
ramymino kuery mba'erã itui.
33 Arão ra'y Eleazar omano avi ramo on-
hono porãa Gibeá py. Ha'e va'e yvy Efraim
regua yvyty reia re oĩ va'e ma ta'y Finéias
peguarã ome'ẽ mbyre.

Joguerekoa juiz kuery opena jave guare oĩa

Joguerekoa juiz kuery opena jave guare oĩa

Josué omano ma ramo Israel kuery “Oeja rivepa guamoĩ kuery Ruete Senhor Egito yvy gui oguenoẽmba va'ekue ri. Ha'e vy ovapa nguuete kuery mboae re, ha'e kuerya katy rai'i rupi ikuai va'e kuery ruete re. ... Ha'e nunga rupi Israel kuery rovai Senhor poxya hendy vy omboaxa mba'emo pe'apaarã kuery po py. Ha'e rã oipe'apa ha'e kuery oguereko va'ekue. Hovaigua kuery ha'e katy'i rupi ikuai va'e kuery po py ae omboaxa ramo ojejopy uka ngovaigua kuery pe. ... Ha'e gui Senhor omoĩ joguerekoarã kuery, mba'emo pe'apaa kuery po gui oepy aguã. ... Joguerekoarã omoĩ va'ekue reve Senhor oiko vy oepypa hovaigua kuery po gui, joguerekoa oikoa pukukue re. Mba'eta ha'e kuery moingo axya ha'e imbojexavai reia kuery káuxa ipoaẽ okuapy. Ha'e nunga Senhor oendu vy omboaxy. Ha'e rami teĩ joguerekoa omano ma rire ha'ekue rami ae ju 'rã ikuai” (2.12a, 14, 16, 18-19a).

Ha'e javi vy treze joguerekoarã Nhanderuete omoĩ raka'e. Ha'e kuery va'e regua ma Gideão ha'e Sansão. Ha'e rami teĩ heta va'e kuery ha'eve'ỹa rami anho ikuai. Opaa py aipoe'i: “Ha'e va'e jave ma ndoikoi huvixave Israel kuery re opena va'erã. Ha'e ramo peteĩ-teĩ ikuai 'rã ha'e kuery ae oipotaa rami rive” (21.25).

Kova'e kuaxia py ijayvua rami vy Nhanderuete pegua kuery ixupe ete ri ikuai vy ikuai porã 'rã. Ha'e rã ndojeroviai rei ramo ha'e kuery pe nda'evei 'rã. Jajejavy rei teĩ Nhanderuete pe jajapukai ramo nhandeperdoa 'rãe tema.

Cananeu kuery re Judá kuery ipo'akaague

1 Josué omano rire Israel kuery oporandu okuapy SENHOR pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Ore kuery va'e regua mava'e nda'u ha'e ranhe oo 'rã cananeu kuery ikuaia py, ha'e kuery rovai opu'ã aguã?

2 SENHOR ombovai:

— Judá kuery ma oo 'rã. Mba'eta ha'e kuery po py ma amboaxa ma yvy — he'i.

3 Ha'e ramo Judá kuery aipoe'i guyvy kuery Simeão regua pe:

— Jaa ke orerupive jajopy aguã oreyvyrã xorte rupi ome'ẽ mbyre. Nhapu'ã 'rã cananeu kuery rovai. Ha'e va'e rire ore kuery ju 'rã penderupive roo, pendeyvyrã xorte rupi ome'ẽ mbyre py — he'i ramo ha'e kuery rupive Simeão kuery oo avi.

4 Judá kuery oje'oi rã ipo py SENHOR omboaxa cananeu ha'e ferezeu kuery. Ha'e ramo Bezeque py ojukapa ha'e kuery va'e regua dez mil avakue.
5 Bezeque py ma ha'e kuery Adoni-Bezeque ojou vy hexe opu'ã okuapy. Ha'e vy ojuka cananeu ha'e ferezeu kuery.
6 Ha'e rã Adoni-Bezeque ma ojava ovy teĩ hakykue oje'oi vy oupity vy ojaya ikuã guaxu jovaive ha'e ipyxã guaxu voi.
7 Ha'e ramo Adoni-Bezeque aipoe'i:

— Setenta huvixave ikuai ha'e va'e kuery kuã guaxu ha'e ipyxã guaxu ojayapaa reve omono'õ okuapy va'ekue tembi'u kure'i xemesa guy py. Ha'e gui joe xee ajapoague rami ae Nhanderuete xembopaga avi — he'i.

Ha'e rire Jerusalém py ogueraa ramo omano ha'e py.

8 Judá kuery ma Jerusalém rovai ju opu'ã vy ipo'akapa. Ha'e vy ojukapa kyxe py, ha'e tetã re omboja tata.
9 Ha'e va'e rire Judá kuery oje'oi ju opu'ã aguã cananeu kuery yvyty áry rupi ikuai va'e re, Neguebe rupi ha'e yvy'ã guy rupi ikuai va'e re.
10 Ha'e gui cananeu kuery Hebrom py ikuai va'e rovai ju Judá kuery oje'oi. Ha'e va'e rery ypy ma Quiriate-Arba. Ha'e vy Judá kuery ojuka Sesai, Aimã ha'e Talmai.

Josué 15.14-19

11 Ha'e va'e gui ma Debir tetã py ikuai va'e rovai opu'ã aguã ju oje'oi. Ymave ma Debir rery ma Quiriate-Sefer.
12 Calebe aipoe'i:

— Amongue va'e rei Quiriate-Sefer oitypa vy ipo'aka va'ekue pe ma ame'ẽ 'rã xerajy Acsa ta'yxyrã — he'i.

13 Ha'e gui Calebe ryvy Quenaz ra'y Otniel va'e ae ipo'aka tetã re. Ha'e ramo ixupe Calebe ome'ẽ guajy Acsa ta'yxyrã.
14 Ha'e va'e ma omea py oo vy aipoe'i:

— Tereo xeru pe ejerure peteĩ henda yvy
re — he'i. Ha'e gui kunha va'e ae mburika'i
áry gui oguejy ramo Calebe oporandu ix-
upe:
— Mba'e tu reipota?
15 Ombovai:
— Eme'ẽ rive xevy peteĩ mba'e. Yvy
pirua rive ma xevy reme'ẽ va'ekue ri yvu
avi eme'ẽ xevy — he'i ramo ixupe Calebe
ome'ẽ yvy'ã re ha'e yvy'ã guy rupi yvu ikuai
va'e.

Amboae rupi ipo'akaague

16 Judá kuery reve Moisés ratyu queneu
va'e ra'y kuery oguata avi oje'oivy. Tetã
pindoty va'e gui oje'oi Judá regua tekoa
e'ỹa peve, Arade rexei kuaray puku-a katy.*
Ha'e py oje'oi vy ikuai ha'e pygua kuery
reve.
17 Ha'e gui Judá kuery guyvy kuery Simeão
regua reve oje'oi vy ojukapa cananeu kuery
Zefate py ikuai va'ekue, omomba ete. Ha'e
nunga rupi ha'e va'e omboerya ju Horma.†
18 Judá kuery ojopypa avi Gaza, Asquelom
ha'e Ecrom, ha'e katy'i rupi yvy ikuai va'e
ha'e javi reve.
19 Judá kuery reve SENHOR oiko ramo
oipe'apa yvyty rupi ikuai va'ekue. Ha'e
rã yvyugua re ikuai va'e ma ndoipe'a kuaai,
karóxa ferro guigua ha'e kuery oguereko
ramo.
20 Ha'e gui Moisés ijayvuague rami vy Calebe
pe omboaxaa Hebrom tetã. Ha'e ramo
ha'e gui Calebe oipe'apa Enaque ra'y kuery
mboapy ikuai va'ekue.
21 Ha'e rã Benjamim kuery ma ndoipe'a
reguai jebuseu kuery Jerusalém py ikuai
va'e. Ha'e rami 'rãgue py Benjamim kuery
reve jebuseu kuery ikuai Jerusalém py ae,
aỹ peve.
22 José ramymino kuery voi oje'oi Betel
tetã rovai opu'ã aguã. Ha'e ramo ha'e kuery
reve SENHOR oiko.
23 Ha'e rami vy Betel re ha'e kuery omon-
douka avakue oikuaa pota nhemi aguã.
Ha'e va'e tetã omboery ypyague ma Luz.
24 Oikuaa pota va'e kuery oexa okuapy peteĩ
ava tetã gui oẽ ouvy rã. Ha'e vy aipoe'i
ixupe:
— Exa uka na orevy tetã katy oikeaty.
Ha'e rami rã romboaxy 'rã — he'i.
25 Ha'e gui tetã katy oikeaty ha'e oexa uka
ramo ha'e kuery ojukapa tetã pygua kuery
kyxe py. Ha'e rã ha'e va'e ava hoo pygua
kuery reve ma ndojukai.
26 Ha'e ramo heteu kuery yvy re ju ava
va'e oo vy peteĩ tetã ojapo ha'e py, ha'e
omboery Luz. Ha'e va'e ma hery oime aỹ
peve.‡

Yvy Israel kuery ndojopypai teri va'ekue re ijayvuague

27 Ha'e gui Manassés kuery ma ndoipe'ai
Bete-Seã pygua kuery, neĩ Taanaque, Dor,
Ibleão, neĩ Megido pygua kuery, neĩ ha'e
katy'i rupi tekoa ikuai va'e pygua kuery,
mba'eta cananeu kuery oĩ atãve okuapy
oyvy re ae ikuai aguã.
28 Israel kuery imbaraeteve ma vy
omomba'eapo nhea'ã cananeu kuery. Ha'e
rami teĩ ndoipe'apai.
29 Efraim kuery ma ndoipe'ai cananeu
kuery Gezer py ikuai va'e. Ha'e ramo ha'e
kuery reve ikuaive tema Gezer py ae.
30 Zebulom kuery ma ndoipe'ai avi
Quitrom neĩ Naalol py ikuai va'e. Ha'e ramo
cananeu kuery ikuaive tema ha'e kuery
reve, omba'eapo nhea'ã aguã rami ikuai.
31 Aser kuery ma ndoipe'ai Aco py ikuai
va'e, neĩ Sidom, Alabe, Aczibe, Helba, Afeca,
neĩ Reobe pygua kuery voi.
32 Ha'e rami rire Aser kuery ma cananeu
kuery mbyte rupi ae ikuai ha'e va'e yvy re,
ndoipe'apai rire.
33 Naftali kuery ma ndoipe'ai Bete-Semes
pygua kuery, neĩ Bete-Anate pygua kuery
voi. Ha'e rami vy cananeu kuery mbyte
rupi ikuaive tema ha'e va'e yvy re. Ha'e rã
Bete-Semes ha'e Bete-Anate pygua kuery
ma omomba'eapo nhea'ã.
34 Ha'e gui amorreu kuery ojapo Dã kuery
yvy'ã rupi anho ikuai aguã rami, yvy'ã guy
katy oguejy e'ỹ aguã.
35 Ha'e rami ae avi amorreu kuery on-
hea'ã okuapy Heres yvyty re ikuai aguã,
Aijalom ha'e Saalabim re. Ha'e rami
teĩ José ramymino kuery ipo'aka nho vy
omomba'eapo nhea'ã.
36 Amorreu kuery ikuaia apy ma Acrabim
ha'e Sela guive oo oiny yvy'ã katy.

* 1:16 Tetã pindoty ma Jericó ae (Deuteronômio 34.3, 2 Crônicas 28.15). † 1:17 Tery Horma ma "Ombovaipaague" 'ea. ‡ 1:26 Tery Luz ma "Amêndoa'y" 'ea ha'e kuery ayvu py.

2

Israel kuery pe Nhanderuete ijayvu atãague

1 Ha'e gui SENHOR-a guigua anjo ma Gil-
gal gui oẽ vy oo Boquim tetã py. Ha'e vy
aipoe'i:
— Ajapo raka'e Egito gui peẽmba aguã
rami, ha'e rogueru yvy aura reve pener-
amoĩ kuery pe ame'ẽ aguã re ju. Xee aipoa'e
va'ekue: "Nambovaipai 'rã xereve guarã
peẽ kuery reve ajapo va'ekue.
2 Ha'e rã peẽ ma nda'evei kova'e yvy regua
kuery reve pejapo aguã peteĩ rami pen-
dekuai aguã. Ha'e rami 'rãgue py peitypa
'rã ha'e kuery altar ikuai va'e", ha'e va'ekue
ri peẽ naxenhe'ẽ rendui. Mba'e re tu ha'e
rami pejapo?
3 Ha'e nunga rupi xee aipoa'e avi: "Xee ma
ndaipe'ai 'rã ha'e kuery penerenonde gui.
Ha'e rami 'rãgue py penderovaigua riae 'rã
ikuai, ha'e tuuete ramigua ikuai va'e voi
nhuã penembo'aarã 'rã ikuai", ha'e va'ekue
— he'i.
4 SENHOR-a guigua anjo ha'e rami Israel
kuery ha'e javi pe ijayvu ramo ha'e kuery
onhendu atã vy ojae'o okuapy.
5 Ha'e nunga rupi ha'e va'e henda omboery
Boquim.* Ha'e gui ha'e py mba'emo ome'ẽ
okuapy SENHOR pe.

Josué 24.29-31

6 Josué heta va'e kuery omondoukapa rã
Israel kuery peteĩ-teĩ regua oje'oi oyvyrã
ojopy aguã katy.
7 Josué oikoa pukukue re ma SENHOR pe
anho heta va'e kuery ikuai, ha'e gui Jo-
sué ndoikovei ma rire nhomongeta va'ety
kuery ikuaia pukukue re ju. Ha'e va'e kuery
ma Israel kuery pe SENHOR mba'emo porã
tuvixa va'e ojapo rã oexapa va'ekue.
8 Ha'e gui ma Num ra'y Josué SENHOR rem-
biguai va'e omano, cento e dez ma'etỹ ma
oguerekoa py.
9 Ha'e ramo onhono porãa ijyvy apy re ae,
Timnate-Heres py, Efraim kuery yvy re
yvyty oĩ va'e re, Gaás yvyty regua kuaray
ijapu'a'ia katy.
10 Ha'e va'e javegua kuery ha'e javi avi
omano rã ogueraa tuu kuerya py. Ha'e va'e
kuery rire ma ta'y ha'e tajy kuery ju ikuai
SENHOR oikuaa e'ỹ va'e, neĩ Israel kuery pe
mba'emo porã ojapo va'ekue voi ndoikuaai
okuapy.
11 Ha'e rami vy SENHOR renonde Israel
kuery ojapo okuapy ha'eve'ỹ va'e, Baal
ra'angaa ikuai va'e re rive ikuai vy.
12 Oeja rivepa guamoĩ kuery Ruete SENHOR
Egito yvy gui oguenoẽmba va'ekue ri. Ha'e
vy ovapa nguuete kuery mboae re, ha'e
kuerya katy rai'i rupi ikuai va'e kuery ruete
re. Ha'e nunga rive ha'e kuery omboete vy
ombopoxy SENHOR,
13 SENHOR gui ojepe'apa vy Baal ha'e As-
tarote pe rive ikuaia py.
14 Ha'e nunga rupi Israel kuery rovai SEN-
HOR poxya hendy vy omboaxa mba'emo
pe'apaarã kuery po py. Ha'e rã oipe'apa
ha'e kuery oguereko va'ekue. Hovaigua
kuery ha'e katy'i rupi ikuai va'e kuery po
py ae omboaxa ramo ojejopy uka ngovaigua
kuery pe.
15 Ha'e kuery rovai tema SENHOR po oĩ
oje'oia rupi rei. Ha'e kuery re ma mba'emo
vai anho SENHOR ombou, oura reve
ijayvuague rami vy. Ha'e rami rã ojexavai
ete okuapy.
16 Ha'e gui SENHOR omoĩ joguerekoarã
kuery, mba'emo pe'apaa kuery po gui oepy
aguã.
17 Ha'e rami teĩ nonhe'ẽ rendui avi okuapy
joguerekoa kuery. Ha'e vy ovapa okuapy
amboae ramigua tuuete kuery re, ha'e
vy omboete okuapy. Ojepe'a pojava
guamoĩ kuery SENHOR onhe'ẽ rendua rupi
oje'oiague gui. Ha'e vy nda'ikuaivei guamoĩ
kuery ikuaiague rami.
18 Joguerekoarã omoĩ va'ekue reve SENHOR
oiko vy oepypa hovaigua kuery po gui,
joguerekoa oikoa pukukue re. Mba'eta ha'e
kuery moingo axya ha'e imbojexavai reia
kuery káuxa ipoaẽ okuapy. Ha'e nunga
SENHOR oendu vy omboaxy.
19 Ha'e rami teĩ joguerekoa omano ma rire
ha'ekue rami ae ju 'rã ikuai. Ha'e vy
guamoĩ kuery ikuaiague gui nda'eveive ete
ju okuapy, amboae regua tuuete re ovapa,
ha'e nunga pe rive ikuai ha'e omboete
okuapy. Peteĩ henda py voi ndojepe'ai teko
vai ojapo okuapya gui, neĩ ha'eve'ỹa rami
rei ikuaia gui.
20 Ha'e nunga rupi Israel kuery rovai SEN-
HOR poxya hendy. Ha'e vy aipoe'i:

* 2:5 Tery Boquim ma "Ojae'oa" 'ea.

— Kova'e kuery nda'ikuai ae tamoĩ kuery
pe xereve guarã ajapo va'ekue rupi, nax-
enhe'ẽ rendui guive.
21 Ha'e ramo ha'e kuery renonde gui xee voi
ndaipe'avei 'rã amboae regua kuery, Josué
omano vy oeja rive va'ekue rembyre.
22 Ha'e rami 'rãgue py ha'e va'e regua aeja
'rã Israel kuery aeko a'ã aguã, aikuaa aguã
SENHOR guigua tape rupi tamoĩ kuery ikua-
iague rami ikuai 'rãa, tyrã pa anya — he'i.
23 Ha'e rami vy ha'e kuery mbyte py SENHOR
oeja amboae regua kuery, ndoipe'a voi, neĩ
nomboaxapai guive Josué po py.

3

*Israel kuery mbyte amboae rami rei on-
hembo'ea rupi ikuai va'e re ijayvuague*

1 Pova'e regua kuery ma SENHOR oeja
va'ekue Israel kuery oa'anga aguã, mba'eta
Israel kuery pavẽ e'ỹ oikuaa Canaã yvy re
joe opu'ãa katy oo aguã.
2 Ha'e rami ojapo Israel kuery joe opu'ã aguã
oikuaa e'ỹ teri va'ekue-'ekue ombo'e vy.
3 Ijyvy re oeja va'ekue ma peteĩ nhiruĩ fil-
isteu regua yvatekueve va'e, ha'e cananeu
kuery ha'e javi, Sidom tetã pygua ha'e
heveu kuery Líbano yvy'ã re ikuai va'e,
Baal-Hermom yvy'ã guive Hamate katy
oikea peve.
4 Ha'e va'e kuery opyta SENHOR oeko a'ã
aguã Israel kuery, oikuaa aguã ha'e kuery
ojapyxaka 'rã paa tamoĩ kuery pe Moisés
rupi ojapo uka va'ekue re.
5 Ha'e ramo Israel kuery ma heteu kuery
mbyte rupi, amorreu, ferezeu, heveu ha'e
jebuseu kuery mbyte rupi ikuai vy
6 gua'yxyrã ogueraa ha'e va'e regua rajy
kuery, ha'e guajy kuery omomenda ha'e
va'e regua ra'y kuery re. Ha'e kuery ruete
kuery omboete avi okuapy.

*Cusã-Risataim po gui Otniel Israel kuery
oepyague*

7 SENHOR renonde rupi Israel kuery
ha'eve'ỹa rami ikuai, hexaraipa SENHOR
nguuete gui. Ha'e vy omboete okuapy Baal
ra'angaa ikuai va'e ha'e yvyra aygue gui
ta'angaarã omopu'ã mbyre.
8 Ha'e ramo ha'e kuery rovai SENHOR poxya
hendy vy omboaxapa Mesopotâmia pygua
huvixa Cusã-Risataim po py. Ha'e ramo
oito ma'etỹ re Cusã-Risataim rembiguai
ikuai.
9 Ha'e gui SENHOR pe Israel kuery ojapukai
okuapy ramo hepyarã ombou Calebe ryvy
Quenaz ra'y Otniel. Ha'e ramo oepy.
10 Ha'e va'e re SENHOR guigua Nhe'ẽ ou
ramo oikuaa pota Israel kuery re. Joe opu'ã
aguã katy ha'e oo ramo ipo py SENHOR
omboaxa Mesopotâmia pygua huvixa Cusã-
Risataim. Ha'e ramo Otniel ipo'aka hexe.
11 Ha'e rami rire quarenta ma'etỹ re
opytu'upaa yvy re. Ha'e gui ma Quenaz
ra'y Otniel omano.

*Eglom rembiguai ranhe ha'e kuery ikua-
iague*

12 Peteĩgue ju Israel kuery ha'eve'ỹa
ramigua ikuai SENHOR renonde. Ha'e ramo
Israel kuery re SENHOR ombopo'aka Moabe
pygua huvixa Eglom, henonde ha'eve'ỹa
rami ikuai rire.
13 Ha'e va'e ma ojea py omboaty Amom ha'e
Amaleque kuery. Ha'e kuery reve oje'oi vy
ojuka Israel kuery regua. Tetã pindoty va'e
re avi ipo'aka.
14 Dezoito ma'etỹ re Israel kuery ikuai
Moabe pygua huvixa Eglom va'e rembiguai.

Eúde joepy jevyague

15 Ha'e gui SENHOR pe Israel kuery
ojapukai okuapy ramo hepyarã ombou
peteĩ ava ijaxu va'e, Benjamim regua Gera
ra'y Eúde. Ha'e va'e po rupi Israel kuery
omondouka peráta Moabe pygua kuery
ruvixa Eglom pe omboaxa va'erã.
16 Ha'e rã Eúde ma peteĩ kyxe haimbe jovai
va'e ojapo, ijyva ku'a peve ipuku-a va'e.
Ha'e va'e ma oku'a oiporu kuaa re omoĩ, oao
guy rupi.
17 Ogueraa avi peráta Moabe pygua kuery
ruvixa Eglom pe ome'ẽ va'erã. Eglom ma
ava guaxu rei.
18 Peráta ogueru va'ekue ome'ẽ rire ma
omondoukapa ju avakue ngupivegua, ha'e
kuery reve oẽ avi ranhe.
19 Ha'e gui Gilgal py ta'angaa ikuaia peve
ooague gui ojevy ju. Ha'e vy aipoe'i huvixa
pe:
— Xeruvixa, xee areko peteĩ ayvu xee ae'i
aikuaa va'e ndevy guarã.
Huvixa ombovai vy
— Ekyrirĩ ranhe — he'i vy guenonde gui
omondoukapa ijyvýry ikuai va'ekue.
20 Yro'yxãvea'i jave ramo huvixa oguapy
oiny peteĩ opy ja'o'i py. Oĩa py Eúde oike
vy aipoe'i:

— Areko peteĩ ayvu Nhanderuete guigua
ndevy amombe'u va'erã — he'i ramo Eglom
opu'ã tenda oĩa gui.
21 Ha'e ramo Eúde oaxua regua okuave'ẽ vy
oekyi kyxe oyke oiporu kuaa regua gui, ha'e
oipyxo hye py.
22 Haimbea reve hi'y voi oike, ha'e hye
gui kyxe ndoekyi ramo ikyra onhembotypa
hi'áry. Ha'e gui Eúde ma okẽ'i oĩ va'e rupi
oẽ vy
23 oaxa ovy oikeaty rupi, okẽ ombotypa vy
ojoko rire.

24 Ha'e oo ma rire ou huvixa rem-
biguai kuery. Ha'e kuery oma'ẽ rã opy
yro'yxãvea'i rokẽ ojokoa ra'e imoiny. Ha'e
ramo "Opy yro'yxãvea'i py po opytu'u
oiny" he'i ranhe.
25 Ha'e gui noarõxevei ma okuapy vy opy
katygua okẽ ndoipe'a reguai vy ipe'aa
ogueru vy oipe'a. Ha'e gui oexa rã huvixa
re'õgue ipukupa oupy yvy rupi.
26 Ha'e kuery ikuai area ja Eúde oo jepe.
Ta'angaa ojapo pyre ikuaia rupi oaxa vy
Seirá katy oo.
27 Ha'e py ovaẽ vy omonhe'ẽ mimby guaxu
Efraim regua yvyty reia rupi. Ha'e rã Israel
kuery oguejy oje'oivy hupive, tenonde ha'e
oo ramo.
28 Ha'e kuery pe aipoe'i:

— Jaa ke xerupive, mba'eta pendepo py
SENHOR omboaxa ma penderovaigua kuery
Moabe pygua — he'i.
Ha'e ramo hakykue oje'oi vy ojoko Jordão
yakã oaxaaty, Moabe pygua kuery oaxa e'ỹ
aguã. Ha'e kuery va'e regua neĩ peteĩve
nomboaxai.
29 Ha'e va'e jave py ojuka dez mil avakue
Moabe pygua kuery regua, imbaraetekue
ha'e ipy'a guaxukue meme. Peteĩve ndoo
jepei.
30 Ha'e rami py ha'e va'e ára Israel kuery
ipo'aka okuapy Moabe re. Ha'e ramo yvy
re opytu'upa oitenta ma'etỹ re.

31 Ha'e va'e rire ma oiko avi Anate ra'y
Sangar. Ha'e va'e ma peteĩ toro mondyia py
ojuka seiscentos avakue filisteu regua. Ha'e
rami vy ha'e voi oepy Israel kuery.

4

Canaã pygua huvixa Jabim rembiguai ha'e kuery ikuaiague

1 Eúde omano rire ma peteĩgue ju Is-
rael kuery ha'eve'ỹa rami ikuai SENHOR
renonde.
2 Ha'e ramo SENHOR omboaxapa Canaã
pygua huvixa Jabim po py. Ha'e va'e ope-
naa ma Azor tetã. Ixupegua xondaro kuery
ruvixa ma Harosete-Hagoim pygua Sísera
hery va'e.
3 Ha'e gui Israel kuery ojapukai okuapy
SENHOR pe, mba'eta Jabim ma novecentos
karóxa ferro guigua oguereko va'e reve
vinte ma'etỹ re ma oguereko axy.

Débora ha'e Baraque joepyague

4 Ha'e va'e jave Israel kuery oguereko
oikovy va'e ma peteĩ profeta kunha Lapi-
dote ra'yxy Débora hery va'e.
5 Débora ma peteĩ pindo hi'aĩ va'e "Débora
oĩaty" 'epy va'e guy py opena oiny, Ramá
ha'e Betel mbyte py Efraim regua yvy'ã reia
py. Ha'e oĩa py Israel kuery jogueru 'rã
mba'emo re oikuaa pota aguã.

6 Ha'e gui ha'e va'e kunha va'e oenoĩ uka
Abinoão ra'y Baraque, Naftali regua Quedes
tetã py oikoa gui. Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— SENHOR Israel kuery ruete nda'u
ndevy ijayvu vy aipo nde'i raka'e: "Tereo,
eraa avakue Tabor yvyty peve. Dez mil
avakue eraa Naftali ha'e Zebulom kuery
regua.
7 Ha'e gui xee ajapo 'rã ndea py Quisom
yakã'i py Jabim pegua xondaro kuery ru-
vixa Sísera va'e ou aguã rami, karóxa ha'e
xondaro kuery reve, ha'e amboaxapa 'rã
ndepo py", nde'i pa?
8 Ha'e rã Baraque aipoe'i:

— Xerupive ndee reo ramo ma aa 'rã.
Ha'e rã xerupive ndereoi ramo ma xee
ndaai 'rã — he'i.
9 Kunha va'e ombovai:

— Anhetẽ aa 'rã nderupive, teĩ ndee e'ỹ
'rã nemboetea joe nhapu'ã aguã katy jaa
rire. Mba'eta SENHOR omboaxa 'rã Sísera
peteĩ kunha va'e po py — he'i. Ha'e vy
Débora ojepe'a vy Baraque reve jogueraa
Quedes katy.

10 Quedes py ma Baraque oenoĩ Zebulom
ha'e Naftali kuery va'e regua. Ha'e rã
hupive oje'oi dez mil avakue. Débora voi oo
avi hupive.

11 Quedes katy'i oiko avi peteĩ ava
queneu regua Héber hery va'e. Ha'e va'e
ma queneu kuery Moisés ratyu Hobabe
ramymino kuerya ikuaia gui ojepe'a ma

vy Zaananim katy'i ojapo va'ekue ngoorã,
yvyra carvalho hi'aĩ va'e guy py.
12 Ha'e gui Sísera pe omombe'ua rã oikuaa
Tabor yvyty katy Abinoão ra'y Baraque oo
maa.
13 Ha'e rami vy Sísera ogueru rukapa karóxa
ha'e javi, novecentos karóxa ferro guigua
meme, ha'e hexeve ikuai va'e ha'e javi,
Harosete-Hagoim gui ogueraapa Quisom
yakã'i peve.
14 Ha'e ramo Débora aipoe'i Baraque pe:
— Epu'ã ke, mba'eta kova'e árave SENHOR
omboaxa 'rã Sísera ndepo py. Xapy'a rei
nda'u SENHOR ndooi ri nerenonde rupi? —
he'i. Ha'e ramo Baraque ma Tabor yvyty
gui oguejy ovy, ngupivegua dez mil avakue
reve.
15 Ha'e gui Baraque rupivegua kuery kyxe
reve ovaẽ ramo SENHOR oitypa Sísera,
karóxa ha'e xondaro kuery ha'e javi. Ha'e
rã Sísera ma karóxa gui opo vy onha ovy
yvy rupi.
16 Baraque ma karóxa ha'e xondaro kuery
rakykue monha Harosete-Hagoim peve.
Ha'e rami py Sísera pegua xondaro kuery
oitypa kyxe py, neĩ peteĩve ndoo jepei.

Jael ojukaague Sísera

17 Ha'e gui Sísera ma yvy rupi onha ovy
vy ovaẽ queneu regua Héber ro py, mba'eta
peteĩ rami ikuai Hazor pygua huvixa Jabim
ha'e queneu regua Héber ro pygua kuery
reve. Ha'e gui Héber ra'yxy Jael oĩa py ovaẽ
ramo
18 Jael oẽ ovy Sísera ovaexĩ vy. Ha'e vy
aipoe'i ixupe:
— Eike ke, xeruvixa. Eike na xero py,
ekyje eme — he'i. Ha'e ramo opy ovaẽ ramo
kunha va'e onhovã peteĩ nheovãa py.
19 Ava va'e aipoe'i ixupe:
— Ajerure ndevy, eme'ẽ na xevy ruxã'i yy
ay'u aguã, xey'uvei ramo.
Ha'e rã kunha va'e ma kamby ryru oipe'a
vy kamby ome'ẽ oy'u aguã. Ha'e va'e rire
onhovã ju.
20 Ha'e gui ava va'e aipoe'ive ju ixupe:
— He'ã ke okẽ py. Xapy'a rei amongue ou
rã oporandu vy "Oĩa pa?" 'ea ramo "Any"
're 'rã — he'i.
21 Ha'e ramo Héber ra'yxy Jael ma peteĩ
yvyra rakua oguy pygua ha'e peteĩ karavo
mbotaa ogueru vy oo mbeguei'i ava va'e
onhenoa py. Ha'e rami vy hexapy kã rexei'i
ombota yvyra rakua, oaxa vy yvy re oike
aguã peve, mba'eta oke rana oupy, ikane'õ
vaipa vy. Ha'e rami vy omano.
22 Ha'e gui Sísera rakykue Baraque oo rã
Jael oexa vy oẽ ju ovaexĩ vy. Ha'e vy aipoe'i
ixupe:
— Eju, aexa uka 'rã ava reka va'ekue
— he'i ramo oo hakykue'i. Ha'e vy oexa
rã Sísera omano ra'e oupy, yvyra rakua
hexapy kã rexei'i oĩ reve.
23 Ha'e rami py ha'e va'e ára Israel kuery
renonde Nhanderuete omo'yvyĩ'i Canaã
pygua huvixa Jabim.
24 Ha'e gui Canaã pygua huvixa Jabim kuery
re Israel kuery ipo'akave tema oje'oivy,
omomba peve.

5

Débora oporaeiague

1 Ha'e va'e ára Débora ha'e Abinoão ra'y
Baraque reve oporaei vy aipoe'i:
2 — Israel kuery renonde huvixa kuery on-
hemoĩmba,
ha'e heta va'e kuery onhenhandua
rupi ojeko me'ẽmba ramo
penema'endu'a porã SENHOR re.
3 Pendu ke, huvixa kuery. Pejapyxaka,
yvatekueve:
Xee, xee ae ma aporaei ta SENHOR pe.
Aporaei ta SENHOR Israel kuery Ruete
pe.
4 Ndee SENHOR, Seir gui reẽ vy,
Edom regua nhuũndy guive rejerojy
reovy ramo
yvy oryryi, yva gui hayvi avi.
Tá, arai voi ombo'oky rayvi.
5 SENHOR renonde rupi yvyty ikuai va'e
omy-omyĩ,
yvyty Sinai voi, SENHOR Israel kuery
Ruete renonde.
6 Anate ra'y Sangar oiko jave,
Jael avi oiko jave ma ndoaxavei
mba'emo vendea kuery.
Oguata va'e kuery voi opia oje'oivy
tape vaikue rupi.*
7 Israel yvy re tekoa ikuai va'ekue tekoa e'ỹa
opyta, okyrirĩmba rei,
xee Débora apu'ã peve,
Israel kuery va'e regua xy aiko va'e
apu'ã.

* 5:6 Ha'e kuery okyjepa rei Canaã pygua huvixa Jabim ha'e ixupegua xondaro ruvixa Sísera gui. Ha'e nunga rupi ndoguatavei tape rupi, ha'e guekoa voi oeja reipa.

8 Nguuete pyaurã Israel kuery ojou ramo
hetã kora rokẽ py oiko joe opu'ã va'e.
Israel kuery quarenta mil ikuai va'eri
ha'e kuery mbyte py ndojoui hu'y
jokoa neĩ hu'y guaxu.
9 Xekuraxõ oo Israel regua xondaro kuery
ruvixa re,
heta va'e kuery rerekoarã onhenhan-
dua rupi onhemoĩ ramo.
Penema'endu'a porã SENHOR re!
10 Peẽ kuery mburika xiĩ va'e áry peĩ va'e,
peikuaa potaa py peguapy va'e,
ha'e tape rupi peguata va'e voi pen-
deayvu avi ha'e nunga re.
11 Yy rerua kuery oporaei va'e,
mymba kuery oy'uaty yakã ikuai va'e
mbyte rupi
pendeayvu SENHOR gueko porãa rupi
ojapo va'e re,
mba'eta gueko porãa rupi oipytyvõ
Israel re hekoa va'e.
Ha'e rami rire SENHOR pegua kuery
ha'eve ju ngoo katy ojevy aguã.
12 Emyĩ ke Débora, emyĩ ke.
Evy ke, ekeve eme, emonhendu mbo-
raei.
Epu'ã ke Baraque, ndee Abinoão ra'y,
eraapa ke ndejopyare kuery rejokua
reve.
13 Ha'e ramo oguejy avi yvatekueve rem-
byre,
SENHOR pegua kuery xereve guarã
oje'oi ipo'akakueve rovai.
14 Efraim kuery va'e regua Amaleque yvy
yma guare re ikuai va'e
ma joe opu'ãa katy oguejy jogueravy.
Ha'e gui ndee Débora nderakykue
oje'oi avi Benjamim regua guetarã
kuery reve.
Maquir gui oguejy xondaro ruvixa
kuery,
Zebulom gui voi ou po pygua ojopy
reve jogueraa va'e kuery.
15 Issacar regua yvatekueve voi Débora
rupive oje'oi.
Issacar kuery ma Baraque rupive
oje'oi,
hakykue oguejy jogueravy yvy'ã guy
katy.
Ha'e rã Rúben kuery va'e regua mbyte
ma
joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu okuapy.
16 Mba'e re tu vaka kora rupi ri pepyta
pekuapy
mimby pu pendua py rive?
Rúben regua joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu
okuapy.
17 Gileade pygua kuery voi Jordão yakã rovai
re opyta.
Ha'e Dã kuery, mba'e re tu kanoã
guaxu yvýry opyta okuapy?
Aser kuery voi oguapypa okuapy ye'ẽ
rembe re,
opytu'u porã okuapy ye'ẽ rakã pa'ũ py.
18 Ha'e rã Zebulom kuery va'e regua ma
ndojeayvuveikue py oo,
Naftali kuery voi nhuũndy yvy'ã re
oje'oi.
19 Ha'e gui huvixave kuery ono'õ vy joe
opu'ã okuapy.
Canaã pygua huvixa kuery opu'ã
okuapy Taanaque py,
Megido yy yvýry.
Ha'e rami teĩ prata guigua mba'eve
ndogueraai omba'erã.
20 Mba'eta yva guive ma voi jaxy-tata opu'ã
okuapy Sísera rovai,
oaxa ovya rupi ae opu'ã.
21 Quisom yakã voi ogueroxyrypa,
Quisom yakã opu'ã jepiaty ae.
Xenhe'ẽ, ejerojyve tema, nembaraete
ke.
22 Ha'e ramo kavaju kuery ipyambu onhaa
rupi,
hi'árygua kuery joe opu'ã aguã katy
ogueronha ramo.
23 SENHOR-a guigua anjo aipoe'i: “Pen-
deayvu vai ke Meroz tetã re.
Pendeayvu vai ha'e py ikuai va'e re,
mba'eta ha'e kuery ma SENHOR
jogueraa jepe aguã katy ndooi rire,
SENHOR jogueraa jepe aguã katy ndooi
ixupegua ipy'a guaxukueve reve”,
he'i.
24 Ha'e rã Jael ma kunhague mboae gui ayvu
porãvepy toiko,
queneu regua Héber ra'yxy va'e.
Ayvu porãvepy toiko kunhague oguy
py ikuai va'e ha'e javi gui.
25 Mba'eta ava va'e ovaẽ vy yy re ojerure
ramo ixupe ome'ẽ kamby.
Karo yvatekueve pegua va'e py ae
ome'ẽ kamby nhandykue.
26 Ha'e gui okuave'ẽ yvyra rakua ituia katy,

oiporu kuaa regua re okuave'ẽ
omba'eapo va'e kuery karavo
ombotaaty re.
Ha'e vy Sísera re ombota vy
ombovo inhakã,
ombokua vy omboaxa inhakã rupi.
27 Ha'e rã kunha va'e py yvy'iry ojero'a,
ho'a vy ipukupa oupy.
Ipy yvýry ojero'a vy ho'a.
Ojero'aa pyve ho'a vy omano.
28 Ha'e gui ma Sísera xykue'i ma janela jokoa
pa'ũ rupi oma'ẽ ho'amy.
Ha'e vy janela gui haxẽ reve aipoe'i:
"Mba'e re tu ikaróxa ndou voi ri?
Mba'e re tu hymba kavaju kuery
ndoguata pojavai ri?" he'i.
29 Ha'e rã kunhague hi'arandukueve ombo-
vai okuapy,
ha'e rã ha'e voi ombovai ojeupe ae:
30 "Ndojoui 'rã ri nda'u, nomboja'oi 'rã ri
nda'u mba'emo oipe'apa va'ekue?
Peteĩ-teĩ ava pe peteĩ e'ỹ vy mokoĩ
kunhataĩ nome'ẽi 'rã ri ty'y?
Ha'e gui Sísera peguarã ae ma opyta
'rã ajukue joegua e'ỹ-e'ỹ pytã va'e,
ha'e ramo peteĩ e'ỹ vy mokoĩ ajukue
ombojeguapa pyre e'ỹ nda'u
gua'yxy aju'y re omoĩ 'rã?" he'i.
31 Ha'e rami ae SENHOR, tomanomba
nderovaigua kuery ha'e javi.
Ha'e rã nderayvua kuery ma
kuaray hexakã ouvya rami taexakã —
he'i.
Ha'e rami rire yvy re opytu'upa quarenta
ma'etỹ re.

6

Midiã pygua kuery Israel kuery ojavyky reiague

1 Israel kuery ha'eve'ỹ va'e ojapo SENHOR
renonde. Ha'e nunga rupi SENHOR sete
ma'etỹ re omboaxa Midiã pygua kuery po
py.
2 Israel kuery re Midiã pygua kuery
ipo'akapave tema oje'oivy ramo ha'e kuery
gui onhemi atyrã ojapo okuapy yvy'ã re
itaovape guy ha'e itakua oĩ va'e rupi, ha'e
tetã ikorapa va'e py.
3 Mba'eta Israel kuery oma'etỹ nhavõ Midiã
pygua kuery, amalequita ha'e kuaray oua
katygua kuery regua opu'ã 'rã jogueruvy
ha'e kuery rovai.
4 Ha'e vy ha'e kuery rovai ono'õ vy omomba
'rã mba'emo aju yvy re ikuai va'e Gaza
katy'i peve. Israel kuery pe mba'eve ndoe-
jai ho'u va'erã. Oipe'a avi 'rã hymba kuery
vexa'i, vaka ha'e mburika'i.
5 Mba'eta ovaẽ 'rã okuapy guymba kuery
ha'e oguy omopu'ã va'erã reve. Tuku-karu
rami mbovy e'ỹ reve ou ramo neĩ oipapaa
aguã nda'evei, neĩ hymba camelo kuery voi.
Ou okuapy yvy regua ombotyguepa aguã.
6 Ha'e rami rã Israel kuery ikangy ete
okuapy Midiã pygua kuery ikuai rã. Ha'e
rami vy ha'e kuery ojapukai okuapy SEN-
HOR pe.
7 Midiã pygua kuery káuxa SENHOR pe
Israel kuery ojapukai ramo
8 SENHOR ombou peteĩ profeta ha'e kuery pe
aipoe'i va'erã:
— Po rami SENHOR Israel kuery Ruete
ijayvu: "Xee ae ma Egito yvy gui roguerupa
va'ekue, escravo pendekuaiague gui
roguenoẽ.
9 Ha'e rami vy rogueraa jepe Egito pygua
ha'e penemoingo axya kuery ha'e javi po
gui. Penerenonde gui ha'e kuery aipe'a vy
pendevy ju ame'ẽ ijyvykue.
10 Ha'e gui aipoa'e: 'Xee ma SENHOR Pen-
deruete. Pekyje eme amorreu kuery ruete
ramigua kuery gui, ha'e kuery yvy re pen-
dekuai teĩ', ha'e va'ekue ri xeayvu re peẽ
kuery ndapejapyxakai."

Nhanderuete oenoĩague Gideão

11 Ha'e gui SENHOR-a guigua anjo ou vy
oguapy Ofra py yvyra carvalho hi'aĩ va'e
guy py, Abiezer ra'y Joás yvy re. Ha'e va'e
jave ma ta'y Gideão ma uva'a ombiriaty py
omoa'yĩ oiny trigo, Midiã pygua kuery gui
onhomi aguã.
12 Ha'e va'e pe SENHOR-a guigua anjo ojexa
uka vy aipoe'i:
— SENHOR oiko ndereve, ava ipy'a guaxu
va'e — he'i.
13 Gideão ombovai:
— Ai xeruvixa! SENHOR orereve oiko
va'eri mba'e re tu ha'vy orere ou kova'e
nunga ha'e javi? Mamo 'rã tu oĩ mba'emo
porã ha'e ojapo va'ekue oreru kuery
omombe'u va'e ramigua? Mba'eta aipoe'i
orevy: "Egito yvy gui e'ỹ ri nda'u SENHOR
nhanenoẽmba raka'e?" he'i okuapy va'eri
aỹ ma SENHOR orerejapa, oremboaxapa ri
Midiã pygua kuery po py — he'i.

14 Ha'e ramo Gideão oĩa katy SENHOR
ojere vy aipoe'i:
— Tereo ndere mbaraetea oĩ va'e rupi,
ha'e eraa jepe Israel kuery Midiã pygua
kuery po gui. Xee e'ỹ ri nda'u romon-
douka? — he'i.
15 Ha'e ramo aipoe'i ixupe:
— Aikore xeruvixa! Mba'e nunga py 'rã
tu araa jepe Israel kuery? Ma'ẽ, Manassés
kuery ikuai va'e gui xero pygua kuery ipo-
riauve va'e, ha'e gui xee ma xeru ro pygua
kuery gui kyrĩve va'e aiko.
16 SENHOR ombovai:
— Ndereve xee aiko ramo ma rejukapa
vyvoi 'rã Midiã pygua kuery peteĩ'i ava rami
rive — he'i.
17 Gideão aipoe'i ju:
— Xapy'a rei aỹ xejou porã ha'e xem-
boaxy ri vy ejapo ha'vy mba'emo, ndee ae
ri SENHOR ndeayvua reikuaa uka aguã.
18 Ambe'i ranhe, apy gui ejepe'a eme ajevy
e'ỹa ja, mba'emo nerenonde amoĩ va'erã
aru aguã.
Ombovai vy
— Roarõ 'rã ha'vy rejevy peve — he'i.
19 Opy Gideão oike vy oguereko katu peteĩ
kavara'i ha'e peteĩ ryru trigo gui ojapo
mbojape imbovua revegua e'ỹ. Xo'o omoĩ
peteĩ ajaka py, ha'e rã tykue ma peteĩ oja
py omoĩ. Ha'e rami vy yvyra carvalho guy
py oĩa py oguerupa vy omoĩ henonde.
20 Ha'e ramo SENHOR-a guigua anjo aipoe'i
ixupe:
— Ejopy xo'o ha'e mbojape imbovua
revegua e'ỹ, emoĩmba peva'e ita áry, ha'e
hi'áry enhoẽmba tykue — he'i rã ha'e rami
ojapo.
21 Ha'e ramo SENHOR-a guigua anjo ma
popoka opo py ogueru va'ekue omokuave'ẽ
vy omovaẽ xo'o ha'e mbojape imbovua
revegua e'ỹ oĩ va'e re. Ha'e ramo ita
gui tata opu'ã vy oapypa vyvoi xo'o ha'e
mbojape. Ha'e gui SENHOR-a guigua anjo
ojepe'a vyvoi henonde gui.
22 Ha'e gui Gideão ma anjo SENHOR-a
guigua etea oikuaa vy aipoe'i:
— SENHOR Xeruete, nda'evei ete xevy!
Mba'eta xerexa py ae aexa kuri SENHOR-a
guigua anjo.
23 Ha'e rã SENHOR ombovai:
— Toĩ ndere mby'a porã! Ekyje eme!
Neremanoi 'rã ri — he'i.
24 Ha'e ramo SENHOR pe Gideão ojapo peteĩ
altar ha'e py. Ha'e va'e omboery " SENHOR
gui ou mby'a porã." Aỹ peve ha'e va'e altar
oĩ Ofra py Abiezer ramymino kuery yvy re.

Baal pegua altar Gideão oitypaague

25 Ha'e va'e pyavyve SENHOR aipoe'i ix-
upe:
— Eraa peteĩ vaka nderu rymba, ha'e
va'e ma toro sete ma'etỹ va'e regua mokoĩa
pereko va'e. Ha'e va'e reve eity Baal pegua
altar nderu ojapo va'ekue, ha'e ejaya yvyra
gui ta'angaarã omo'ã mbyre, altar yvýry
hi'aĩ va'e.
26 Ha'e gui SENHOR Nderuete pe ju ejapo
peteĩ altar. Ha'e va'e yvy'ã apyte áry
pyve ejapo, ita py remboupa vy. Ha'e vy
toro mokoĩa rejopy vy rejuka ha'e reapy
'rã ome'ẽ mbyrã, ta'angaa'y yxakãrã rejaya
va'ekue remoendy vy — he'i.
27 Ha'e ramo Gideão dez avakue guem-
biguai ikuai va'e ogueraa vy ojapo SENHOR
ijayvuague. Ha'e rami teĩ okyje avi nguu ro
pygua kuery ha'e guetã pygua avakue gui.
Ha'e rami vy ara py ndojapoi, pyávy anho.
28 Ha'e gui ko'ẽ rai jave ha'e va'e tetã
pygua avakue opu'ã vy oexa rã Baal pegua
altar oitya ma ra'e, ha'e ijyvýry ta'angaa'y
guigua hi'aĩ va'ekue ojayaa ra'e. Ha'e toro
mokoĩa va'e voi oapypaa inony altar ojapo
va'ekue áry.
29 Ha'e rami vy joupe-upe aipoe'i okuapy:
— Mava'e tu ojapo peva'e nunga?
Ha'e vy oporanduve ha'e oikuaa pota
porã ma vy
— Joás ra'y Gideão rima ojapo — he'i
okuapy.
30 Ha'e ramo ha'e va'e tetã pygua avakue
aipoe'i okuapy Joás pe:
— Eraa na ndera'y apy gui mombyry'i,
jajuka aguã. Mba'eta oity altar Baal pegua
ha'e ojaya ijyvýry ta'angaa'y hi'aĩ va'ekue.
31 Ha'e ramo Joás aipoe'i hexe opu'ã va'e
kuery ha'e javi pe:
— Baal repya rupi ri ty'y pejoguero'a
ta? Peẽ ae ri ty'y pepy 'rã? Hepya rupi
joguero'a va'e rei omano 'rã kova'e ko'ẽ re
ma voi. Mba'eta tuuete ae ri vy ha'e ae
tojepy ixupegua altar oityague re — he'i.
32 Ha'e va'e ára guive Gideão omboerya
Jerubaal, mba'eta aipoe'i:

* 6:32 Tery Jerubaal ma "Baal tojepy" 'ea.

— Baal ae tojepy, ixupegua altar oityague
re — 'ea.*
33 Ha'e gui Midiã pygua kuery, amale-
quita ha'e kuaray oua katy ikuai va'e kuery
ono'õmba okuapy. Ha'e vy oupa vy Jezreel
yvyugua py ikuai.
34 Ha'e ramo Gideão re SENHOR Nhe'ẽ
onhemonde ramo omonhe'ẽ atã mimby
guaxu. Ha'e ramo Abiezer ramymino kuery
oupa oĩa py.
35 Ha'e rami vy guembiguai kuery omon-
douka Manassés regua ikuaia ha'e javi rupi,
ha'e kuery avi oenoĩ oĩa py oupa aguã. Aser
regua ikuaia rupi avi omondouka guem-
biguai, Zebulom ha'e Naftali regua ikuaia
rupi guive. Ha'e ramo oupa oĩa py.
36 Ha'e gui Gideão aipoe'i Nhanderuete
pe:
— Xapy'a rei ndeayvuague rami vy xee
rupi ae ri Israel kuery reraa jepe 'rã ramo
37 ma'ẽ, peteĩ pirekue vexa'i rague amoĩ 'rã
mba'emo moa'yĩaty py. Xapy'a rei ha'e va'e
re anho ri yxapy oĩ ramo, ha'e ijyvýry rupi
ipiru rei ramo aikuaa 'rã xee rupi ae Israel
kuery reraa jepe 'rãa, ndeayvuague rami vy
— he'i.
38 Ha'e ramo ha'ekue rami oiko, mba'eta
ko'ẽgue, ko'ẽ rai ramove Gideão ovy vy
vexa'i rague onhami vy yxapykue peteĩ
hy'a omonyẽ.
39 Ha'e gui Gideão aipoe'ive ju:
— Ndevai eme xevy, xeayvuve ju ta
pova'e re anho. Aỹ ma ajerure ndevy teĩgue
ju rejapo aguã vexa'i rague re xee aikuaa
aguã. Tove vexa'i rague anho ta'ipiru, ha'e
rã ijyvýry ma ta'ixapypa — he'i.
40 Ha'e ramo ha'ekue rami ae Nhanderuete
ojapo ha'e va'e pytũ re. Vexa'i rague anho
ipiru oiny, ha'e rã ijyvýry rupi ma yvy
inhakỹmba yxapy gui.

7

Trezentos avakue reve Gideão oitypaague Midiã pygua kuery

1 Ko'ẽ rai ramove Jerubaal Gideão va'e
opu'ã, hexeve ikuai va'e ha'e javi reve. Ha'e
vy oje'oi vy Harode yvu oĩ va'e yvýry ju
ikuai. Kuaray ijapu'a'ia katy ikuai Midiã
pygua kuery, Moré yvyty rexei.
2 Gideão pe SENHOR aipoe'i:
— Heta ete rima ndereve ikuai va'e, ha'e
kuery po py Midiã pygua kuery amboaxa
aguã. Ha'e rami va'e rire xerovai Israel
kuery onhemboyvate vy "Orepo'akaa rupi
ae roo jepe" he'i 'rãgue okuapy.
3 Ha'e nunga rupi ndeayvu ke heta va'e
kuery oendua py. Ha'e vy aipo're:
"Amongue ndooxeia ha'e okyjea oendu va'e
ma tojevy ju, tojepe'a ovy Gileade yvyty
reia gui", 're 'rã — he'i. Ha'e rami rã ha'e
kuery va'e regua ojevy vinte e dois mil, ha'e
rã dez mil ma opyta.
4 SENHOR aipoe'ive ju Gideão pe:
— Oĩ reta ete teri ha'e kuery va'e regua.
Ejapo yy py oguejypa aguã rami, ha'e
rã ha'e py ndevy aikuaa pota uka 'rã.
Amongue xee ndevy aipoa'ea va'e: "Kova'e
ma oo 'rã nderupive" ha'ea va'e ma oo
'rã nderupive. Ha'e rã ndevy "Kova'e ma
nderupive ndooi 'rã", ha'ea va'e ma ndooi
'rãe — he'i.
5 Ha'e ramo Gideão ojapo yy py ogue-
jypa aguã rami. Ha'e ramo ixupe SENHOR
aipoe'i:
— Reipe'a 'rã opu'ã reve jagua rami
oapekũ py oy'u va'e ha'e javi, ha'e rã oy'u
aguã guenapy'ã re oĩ va'e kuery ma amboae
katy 'rã reipe'a — he'i.
6 Opu'ã reve opo py oy'u va'e ma trezentos
avakue ikuai. Ha'e rã hembyrekue ha'e javi
ma guenapy'ã re oĩ yy oy'u aguã.
7 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Gideão pe:
— Peva'e trezentos avakue oapekũ py
oy'u va'ekue reve ma xee rogueraa jepe 'rã,
ndepo py Midiã pygua kuery amboaxapa
vy. Ha'e rã amboae kuery ma tojepe'a pavẽ,
peteĩ-teĩ too guekoa katy ae — he'i.
8 Ha'e rami rã avakue Israel regua peteĩ-
teĩ Gideão omondoukapa hoo katy, ha'e
rã trezentos ete'i ma ojea py omombyta.
Ha'e va'e kuery ma opo py ojopy her-
avy guembi'urã ha'e mimby guaxu mymba
rakuakue guigua. Ha'e rã Midiã pygua
kuery ma yvy'ã guy py ono'õ okuapy.
9 Ha'e va'e pyavyve SENHOR aipoe'i ixupe:
— Epu'ã ke ha'e eguejy ono'õ okuapya
katy, mba'eta amboaxapa ma ndepo py.
10 Xapy'a rei repu'ã aguã rekyje teri ri vy
ono'õ okuapya katy eguejy nerembiguai
kunumi va'e Pura reve.
11 Ha'e vy pendu 'rã ha'e kuery joupe-upe
ijayvu va'e. Ha'e va'e rire ndepy'a guaxua
rendu ma ramo peguejy 'rã ono'õ okuapy
va'e rovai pepu'ã aguã — he'i. Ha'e ramo
guembiguai Pura reve oo ono'õ okuapya
apy'i peve.

12 Midiã pygua kuery, amalequita ha'e
kuaray oua katygua kuery ha'e javi ma
mbovy e'ỹ vy omonyẽ rei yvyugua tuku
rami. Ha'e kuery rymba camelo kuery voi
mbovy rei e'ỹ ikuai, ita ku'i ye'ẽ rembe re
ikuai va'e rami.
13 Ha'e gui Gideão ovaẽ vy oendu peteĩ
ava oirũ pe omombe'u rã oexa ra'u va'ekue.
Ha'e vy aipoe'i:
— Xee aexa ra'u kuri rã peteĩ mbojape
cevada guigua ojere ovy Midiã pygua kuery
nhano'õ jakuapya katy. Ha'e vy onhembota
xondaro kuery ruvixa roguy re. Ha'e va'e
ho'a vy ojere yvate katy guare yvy katy.
Ha'e vy ha'ekue rami ae itui — he'i.
14 Irũ ma ombovai:
— Ha'e va'e ma Israel regua Joás ra'y
Gideão kyxe ae. Ipo py tuuete omboaxa ra'e
Midiã pygua kuery, ha'e nhano'õ jakuapy
va'e ha'e javi — he'i.
15 Ha'e rami rã oexa ra'u pyre ha'e
mba'erã paa Gideão oendu ma vy omboete
Nguuete. Ha'e gui ojevy ju Israel kuery on-
hemboatya py. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery
pe:
— Pepu'ã ke, mba'eta pendepo py SEN-
HOR omboaxa ma Midiã pygua kuery.
16 Ha'e gui omboja'o trezentos avakue
mboapy aty ikuai aguã. Peteĩ-teĩ po py
ome'ẽ mimby guaxu ha'e yryru, ipy py
takua ryxa rendy oĩ va'e reve.
17 Ha'e vy ha'e kuery pe aipoe'i:
— Pema'ẽ ke xere, ha'e pejapo xee ajapoa
rami. Ono'õ okuapya apy'i peve xee avaẽ vy
ajapoa rami pejapo avi 'rã.
18 Ha'e gui xee ha'e xereve ikuai va'e
mimby guaxu romonhe'ẽ ramove peẽ voi
pemonhe'ẽ 'rã pekuapy ono'õ va'e kuery
yvýry rupi. Ha'e vy pejapukai reve " SEN-
HOR ha'e Gideão rery rupi!" peje 'rã — he'i
19 Ha'e gui ma Gideão ha'e cem avakue
hexeve ikuai va'e ma ono'õa apy'i peve
ovaẽ, pytũ mbyte rai'i nhoarõa kuery om-
boekovia aguã rami ikuai jave. Ha'e vy
mimby guaxu omonhe'ẽ vy ombovo yryru
opo py ogueru va'ekue.
20 Ha'e rami vy mboapy aty ikuai va'e
omonhe'ẽ pavẽ mimby guaxu ha'e ombovo
yryru. Oaxua regua re ojopy tataendy'y,
ha'e rã oiporu kuaa regua re ma mimby
guaxu omonhe'ẽ va'e oguereko. Ha'e vy
ojapukai okuapy:
— Kyxe SENHOR ha'e Gideão rery
rupigua!
21 Ha'e vy peteĩ-teĩ ma hi'aĩague py ae opyta
ono'õ okuapy va'e yvýry. Ha'e ramo ha'e
javi omboypy onha, ojapukai ha'e ojava
oje'oivy aguã.
22 Trezentos mimby guaxu onhendu rã SEN-
HOR ojapo peteĩ-teĩ kyxe jomeme oiporu
aguã rami. Ono'õ okuapya ha'e javi rupi
oiko ha'e rami. Ha'e rami vy Zererá katy
onhamba, ha'e gui Bete-Sita ha'e Abel-
Meolá apy peve, Tabate rovai.
23 Ha'e ramo Israel regua avakue, Naftali,
Aser ha'e Manassés regua oenoĩmbaa avi
Midiã pygua kuery rakykue oje'oi aguã.
24 Efraim regua yvy'ã reia ha'e javi rupi
Gideão omondouka guembiguai kuery.
Ha'e vy aipoe'i imondovy:
— Peguejy ke Midiã pygua kuery pejoko
aguã. Pemboaxa eme Jordão yakã, Bete-
Bara peve — he'i ramo Efraim regua avakue
oenoĩ mbyre ojokopa Jordão yakã Bete-
Bara peve.
25 Ha'e rami vy ojopy okuapy Midiã pygua
huvixave mokoĩ oiko va'ekue, Orebe ha'e
Zeebe. Ojuka Orebe itaova Orebe regua py
ae, ha'e rã Zeebe ma ojuka Zeebe regua uva
onhamiaty py. Oje'oive Midiã pygua kuery
rakykue. Ha'e gui Jordão rovai re Gideão oĩa
py ogueru Orebe ha'e Zeebe akãgue.

8

Efraim kuery reve Gideão ijayvu porã'i, ha'e rã Midiã pygua huvixave kuery ojukapaague

1 Ha'e gui Efraim regua avakue aipoe'i
okuapy Gideão pe:
— Mba'e re tu ha'e rami ete rejapo orere?
Mba'eta Midiã pygua kuery rovai repu'ã
aguã reo jave norerenoĩ — he'i okuapy ix-
upe ijayvu atã vy.
2 Ha'e ramo ombovai ha'e kuery pe:
— Aỹ ma mba'exa tu peẽ kuery pejapoa
gui xee ajapove? Peẽ Efraim kuery mba'e
uva'a rembyrekue na'iporãive ri ty'y ore
Abiezer ramymino kuery mba'e uva'a gui?
3 Pendepo py ae Nhanderuete omboaxa
Midiã pygua huvixave kuery Orebe ha'e
Zeebe. Mba'exa tu xee ajapo ta peẽ pejapo
va'ekue ramigua? — he'i vy ojapo ha'e
kuery nda'ivaivei aguã rami.
4 Ha'e gui Jordão yakã yvýry peve
Gideão ovaẽ vy oaxapa oje'oivy trezentos

avakue hexeve ikuai va'e reve. Ha'e kuery
ikane'õmba ma teĩ joakykue teri oje'oi.
5 Ha'e gui aipoe'i Sucote pygua avakue pe:
— Ajerure pẽvy, peme'ẽ xerupivegua
kuery ho'u va'erã, mba'eta ikane'õmba ma,
ha'e xerupive oje'oi Midiã pygua huvixa
kuery Zeba ha'e Zalmuna rakykue.
6 Ha'e rã Sucote pygua yvatekueve ombo-
vai:
— Ndee rereko ma pa Zeba ha'e Zal-
muna pokue, nexondaro kuery ho'u va'erã
rome'ẽ aguã? — he'i.*
7 Ha'e ramo Gideão ju aipoe'i:
— Ha'e rami rã Zeba ha'e Zalmuna xepo
py SENHOR omboaxa ma ramo pendero'o
rupi roikutupa 'rã juu tekoa e'ỹ regua ha'e
juu rakuaendy py — he'i.
8 Ha'e gui Penuel py oo vy ha'ekue rami
ae ju ijayvu ha'e pygua avakue pe. Ha'e
rã Penuel pygua kuery voi ombovai Sucote
pygua avakue ombovaiague rami.
9 Ha'e ramo Penuel pygua avakue pe ijayvu
vy aipoe'i avi:
— Xee ma ajevy porã ju vy aitypa 'rã
kova'e torre — he'i.
10 Ha'e gui Zeba ha'e Zalmuna ma Carcor
py ikuai oxondaro kuery reve, quinze mil
avakue ha'e javi vy, kuaray oua katygua
kuery va'e regua xondaro kuery hembyre
va'ekue. Ha'e rã ojuka pyre ma cento e
vinte mil avakue kyxe reve guare.
11 Gideão ma ijyvy e'ỹ va'e rape rupi oo oiny,
Noba ha'e Jogbeá katy rupi kuaray oua katy.
Ha'e vy ojukapa ha'e va'e xondaro kuery
nonheangui rei jave.
12 Zeba ha'e Zalmuna ma ojava jogueravy
va'eri ha'e kuery rakykue Gideão oo. Ha'e
vy ojopy mokoĩve Midiã pygua huvixa Zeba
ha'e Zalmuna, oitypa avi ixondaro kuery.
13 Ha'e gui Joás ra'y Gideão opu'ãague gui
Heres yvy'ã rupi ojevy vy
14 ojoko peteĩ kunumi va'e Sucote pygua,
ha'e ixupe oporandu mba'emo re. Ha'e
ramo kunumi va'e ixupe ombopara Sucote
pygua yvatekueve ha'e nhomongeta va'ety
kuery rery ha'e javi, setenta e sete avakue
rery.
15 Ha'e ramo Gideão ou ju Sucote pygua
avakue ikuaia py. Ha'e vy aipoe'i:
— Ema'ẽ apy ma Zeba ha'e Zalmuna
re, ha'e kuery reko re xejojai vy aipo pe-
jeague: "Rereko ma pa Zeba ha'e Zalmuna
pokue, ndevygua avakue ikane'õmba va'e
ho'u va'erã rome'ẽ aguã?" pejeague — he'i.
16 Ha'e rami vy ojopy ha'e va'e tetã pygua
nhomongeta va'ety kuery, ha'e ombopi
ukapa Sucote pygua avakue juu tekoa e'ỹ
regua ha'e juu rakuaendy py.
17 Oity avi torre Penuel py oĩ va'ekue, ha'e
ojuka tetã pygua avakue.
18 Ha'e rire aipoe'i Zeba ha'e Zalmuna pe:
— Marã ramigua avakue tu pejuka raka'e
Tabor py?
Ha'e kuery ombovai:
— Ndee ramigua meme ri ha'e kuery
ikuai karamboae. Peteĩ-teĩ ma huvixave
ra'y ramigua — he'i.
19 Ha'e ramo aipoe'i:
— Ha'e va'e kuery rima xeryvy kuery,
ha'i pi'a kuery ae'i. Anhetẽ ete SENHOR
oikove va'e rery rupi aura vy aipoa'e: Ha'e
kuery ndapejukai va'e rire xee voi ndoro-
jukai 'rãgue — he'i.
20 Ha'e gui aipoe'i gua'y jypygua Jéter va'e
pe:
— Epu'ã ha'e ejuka mokoĩve — he'i teĩ
kunumi teri vy okyxe ndoekyi, okyje vy.
21 Ha'e ramo Zeba ha'e Zalmuna aipoe'i:
— Epu'ã ke ndee ae, ha'e eju orere,
mba'eta tuja va'e anho 'rã ipy'a guaxu —
he'i ramo Gideão opu'ã vy ojuka mokoĩve.
Ha'e vy ha'e kuery rymba camelo aju'y
gui oipe'a ijeguarã jaxy pẽgue ramigua oĩ
va'ekue.

*Gideão huvixarã noĩxei va'eri manto sacer-
dote peguarã ojapo ma rire omanoague*

22 Ha'e ramo Israel regua avakue aipoe'i
okuapy Gideão pe:
— Eĩ ke oreruvixarã, ndee ha'e gui
ndera'y ju, ha'e va'e rire neramymino voi
ju, Midiã pygua kuery po'akaa gui orereraa
jepe rire.
23 Gideão ombovai:
— Xee ma naĩ reguai penderuvixarã,
xera'y voi nopenai 'rã pendere. SENHOR ae
ma 'rã penderuvixa oĩ — he'i.
24 Gideão aipoe'ive ju ha'e kuery pe:
— Ha'e rami avi peteĩ mba'e re ma
ajerure ta pẽvy: Peme'ẽ xevy namixã
penemba'erã peipe'a va'ekue-'ekue — he'i,

* 8:6 Ha'e jave ma ngovaigua ruvixa kuery ojuka vy inhakã e'ỹ vy ipokue ojaya 'rã oexa uka aguã (Juízes 7.25).

mba'eta hovaigua kuery ma Ismael regua
vy namixã ouro guigua oguereko va'ekue.
25 Ha'e kuery aipoe'i:
— Rovy'a ete reve 'rã rome'ẽ ndevy —
he'i okuapy vy peteĩ ao puku ha'e kuery
oipyo vy hi'áry peteĩ-teĩ omoĩ peteĩ namixã
oipe'a va'ekue.
26 Namixã ouro guigua ojerurea va'ekue
poyikue oikuaa rã dezenove quilos ouro
ete anho oĩ, amboae ramigua jegua reve'ỹ
vy: jaxy pẽgue, mbo'y, ao púrpura guigua
Midiã pygua huvixa kuery omoĩ va'ekue
ha'e camelo kuery aju'y re jegua oĩ va'ekue
reve'ỹ vy.
27 Ha'e va'ekue gui ma Gideão ojapo peteĩ
manto sacerdote peguarã, ha'e guekoa Ofra
py omoĩ. Ha'e ramo ha'e va'e re Israel kuery
ovapa vy opa marã rei ikuai. Ha'e va'e
manto ma nhuã rami opyta Gideão pe, hoo
pygua kuery pe voi.
28 Ha'e rami py Midiã pygua kuery ma Israel
kuery oitypa ma rire neĩ oakã nomopu'ãvei
ha'e kuery rovai ou aguã. Ha'e rami rã yvy
re opytu'upa quarenta ma'etỹ re, Gideão
oikovea pukukue re.
29 Ha'e gui Joás ra'y Jerubaal va'e ojepe'a
vy oiko ngoo py ae.†
30 Gideão ma setenta gua'y kuery oguereko,
ta'y ae meme, mba'eta ta'yxy reta vy.
31 Siquém py ta'yxy jevy oiko va'e voi
oikuavã'i peteĩ ava'i. Ha'e rã omboery
Abimeleque.
32 Ha'e gui Joás ra'y Gideão tuja'i ete ma vy
omano. Ha'e rã onhono porãa tuu Joás on-
hono porãague py ae ju, Abiezer ramymino
kuery rekoa Ofra py.
33 Ha'e gui Gideão omano rire Israel kuery
opa marã rei ju ikuai, Baal ra'angaa ikuai
va'e re rive ovapa vy. Ha'e rami vy ngu-
ueterã omoĩ okuapy Baal-Berite ra'angaa.
34 Israel kuery na'ima'endu'avei SENHOR
nguuete re, hovaigua kuery ijyvýry ikuai
va'e ha'e javi gui ogueraa jepe va'ekue ri.
35 Neĩ Jerubaal Gideão va'e ro pygua kuery
re voi ha'e kuery nda'ija'evei, Israel kuery
pe ha'e ojapo porã va'ekue ri.

9

Abimeleque guyvy kuery ojukapa vy ha'e ju onhembouvixave oinyague

1 Ha'e gui Jerubaal ra'y Abimeleque ma
Siquém tetã py oo, oxy kyvy kuery ikuaia
py. Ha'e pygua kuery pe ijayvu, ha'e
guamoĩ ro pygua kuery ha'e javi pe. Ha'e
vy aipoe'i:
2 — Ajerure pendeayvu ke Siquém pygua
kuery ha'e javi oendua py. Ha'e vy
aipopeje: "Mava'e tu peẽ kuery pejou
porãve penderuvixarã: Setenta avakue
Jerubaal ra'y kuery ha'e javi, tyrã pa peteĩ'i
penderuvixarã oĩ aguã? Penema'endu'a ke
xee voi peẽ kuery va'e regua, pendero'o ae
aikoa re", peje — he'i.
3 Ha'e va'e ayvu ha'e javi ma Siquém
pygua kuery pe ju ixy kyvy kuery
omombe'u. Ha'e ramo ha'e kuery py'a
re oĩ Abimeleque-a katy anho oje'oi aguã,
"Nhanderegua" he'i okuapy vy.
4 Ha'e rami vy ixupe ome'ẽ okuapy se-
tenta hatã'i va'e prata guigua Baal-Berite
ra'angaa oĩa gui oipe'a va'ekue. Ha'e va'e
peráta Abimeleque ome'ẽ avakue hi'arandu
e'ỹ ha'e ojerovia rei rive va'e pe ngupive
guarã.
5 Ha'e rami vy Ofra tetã py nguu ro py oje'oi
vy ojuka guyvy kuery Jerubaal ra'y ikuai
va'ekue. Peteĩ ita áry pyve ojuka setenta
avakue. Ha'e rã Jerubaal ra'y kyrĩve Jotão
va'e ma onhemi vy oikove.
6 Ha'e gui Siquém ha'e Bete-Milo pygua
kuery ha'e javi ono'õmba jogueru vy ngu-
vixaverã omoĩ okuapy Abimeleque, Siquém
katy'i yvyra carvalho ima'endu'aapy hi'aĩ
va'e yvy'iry.

Jotão ijayvuague

7 Ha'e gui Jotão pe ha'e nunga
omombe'ua rã oo vy oẽ Gerizim yvyty re.
Ha'e py oĩa gui ojapukai reve ijayvu ho'amy.
Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Siquém pygua kuery, pejapyxaka ke
xeayvua re, Nhanderuete ju pendeayvu
oendu aguã.
8 Peteĩgue ma yvyra ikuai va'e oje'oi nguvix-
averã omoĩ aguã azeite oikyty reve. Ha'e
rami vy peteĩ azeitona'y hi'aĩ va'e pe aipoe'i
okuapy: "Eĩ ke oreruvixarã."
9 Ha'e rami teĩ azeitona'y ombovai: "Ha'e
rami avi xee ajepe'a 'rã ri ty'y azeite ame'ẽa
gui, Nhanderuete ha'e avakue oguerovy'a
va'eri, yvyra pendekuai va'e áry rupi rive
xerakã ovava aguã?" he'i.

† 8:29 Jerubaal ma Gideão rery mboae (Juízes 6.32).

10 Ha'e gui figo'y pe ju yvyra ikuai va'e
aipoe'i: "Eju ndee oreruvixarã."
11 Ha'e rã figo'y ombovai: "Xee ajepe'a 'rã
ri ty'y xe'a he'ẽ ha'e iporã va'e ame'ẽa gui,
yvyra pendekuai va'e áry rupi rive xerakã
ovava aguã?" he'i.
12 Ha'e gui uva rembypy pe ju yvyra ikuai
va'e aipoe'i: "Eju ndee oreruvixarã."
13 Ha'e rã uva rembypy ombovai: "Xee
ajepe'a 'rã ri ty'y vinho ame'ẽa gui, Nhan-
deruete ha'e avakue oguerovy'a va'eri,
yvyra pendekuai va'e áry rupi rive xerakã
ovava aguã?" he'i.
14 Ha'e gui juu'y pe rive ju yvyra ikuai va'e
aipoe'i okuapy: "Eju ndee oreruvixarã."
15 Ha'e ramo juu'y ombovai yvyra ikuai va'e
pe: "Anhetẽ ri penderuvixarã xemoĩxe vy
peju ha'vy, penhemi xekuaray'ã guy py.
Ha'e rã any ri ramo juu'y gui toẽ tata,
toapypa yary Líbano py ikuai va'e voi" he'i.

16 — Ha'e gui aỹ ma anhetẽ rupi ri nda'u
pendekuai Abimeleque penderuvixarã pe-
moĩa py? Ha'evea rami ri nda'u Jerubaal
ha'e hoo pygua kuery re pejapo? Ha'e
va'e mba'emo porã ojapoague rami ri nda'u
pejapo hexe?
17 (Mba'eta xeru ma pendere vy joe opu'ã
vy ndojeayvuveikue py pendereraa jepe
raka'e Midiã pygua kuery po gui.
18 Ha'e rã peẽ kuery ma aỹ xeru ro pygua
kuery re pepu'ã vy peteĩ ita áryve pejukapa
kuri ta'y kuery setenta ikuai va'e. Ha'e gui
peẽ Siquém pygua kuery, hembiguai pi'a
Abimeleque va'e ju pemoĩ penderuvixarã,
penderegua ramo rive.)
19 Ha'e gui xapy'a rei anhetẽ rupi ha'e
ha'evea rami ri Jerubaal ha'e hoo pygua
kuery re pejapo vy ma tapererovy'a
Abimeleque, ha'e voi toguerovy'a peẽ
kuery.
20 Ha'e rã any ri ramo Abimeleque gui
toẽ tata, tomomba Siquém ha'e Bete-Milo
pygua kuery. Ha'e Siquém ha'e Bete-Milo
pygua kuery gui voi toẽ tata, Abimeleque ju
tomomba — he'i.

21 Ha'e va'e rire'ive Jotão ojava vy oo Beer
katy guyke'y Abimeleque gui okyje vy. Ha'e
py ju oiko.

Abimeleque rovai Gaal ijayvuague

22 Ha'e gui Abimeleque mboapy ma'etỹ re
ma Israel kuery ruvixa oĩ jave
23 Nhanderuete ombou peteĩ nhe'ẽ
Abimeleque ha'e Siquém pygua kuery reve
joe ija'e e'ỹ aguã rami nhomoingoarã.
Ha'e ramo ha'e kuery nhemi rupi ikuai
Abimeleque rovai.
24 Ha'e rami oiko Jerubaal ra'y kuery setenta
ikuai va'e ojukapaague repyrã ou aguã, ha'e
tyke'y Abimeleque ojukapa va'ekue áry ae
huguy omoẽague re imbopagaarã ou aguã,
ha'e Siquém pygua kuery áry voi, mba'eta
ha'e kuery onhemoirũ rire guyvy kuery
ojukapa aguã py.
25 Ha'e rami vy Abimeleque rovai Siquém
pygua kuery omoĩ avakue yvyty ikuai va'e
áry oma'ẽ mbegue aguã, ha'e va'e rupi
oaxa va'e ha'e javi ha'e kuery oguero'a
aguã. Ha'e rã ha'e nunga Abimeleque pe
omombe'ua.

26 Ha'e gui Ebede ra'y Gaal va'e guyvy
kuery reve ou avi vy Siquém py ikuai. Ha'e
ramo hexe Siquém pygua kuery ojerovia
okuapy.
27 Ha'e gui ha'e kuery mba'ety py oje'oi vy
omono'õ uva'a. Ha'e vy hi'a onhamimba
ma rire ojapo okuapy ngaru. Ha'e rami
vy nguu ete ra'angaa pegua oo py ju oje'oi
vy okaru ha'e oy'u okuapy, Abimeleque re
ijayvu vai guive.

28 Ha'e rami vy Ebede ra'y Gaal aipoe'i:

— Marã ramigua tu Abimeleque, ha'e
marã ramigua tu nhande Siquém pygua
jaiko, ixupe jaiko aguã? Ha'e va'e ma
Jerubaal ra'y e'ỹ ri ty'y? Zebul e'ỹ ri ty'y
hembiguai oiko? Mba'erã tu ixupe rive
jaiko? Ha'e rami 'rãgue py ha'eveve Siquém
ru Hamor ramymino kuery pe jaiko.
29 Peẽ kuery ma xepo py penemoĩa va'e rire
xee aipe'a 'rãgue Abimeleque, ha'e ixupe
"Emboatypa ndevygua xondaro kuery, ha'e
erupa" ha'e 'rãgue — he'i.

30 Ha'e rami Ebede ra'y Gaal ijayvu rã tetã
pygua huvixa Zebul oendu vy ivai vaipa.
31 Ha'e rami vy Abimeleque-a py omon-
douka nhemi guembiguai omombe'u
va'erã: "Ebede ra'y Gaal ma guyvy kuery
reve Siquém py ou vy tetã pygua kuery
omopu'ãmba nderovai.
32 Epu'ã ke ha'vy pyávy, ndee ha'e ndereve
ikuai va'e kuery ha'e javi. Penhemi ranhe
mba'ety rupi.
33 Ha'e gui ko'ẽ aje'ive reve pevypa kuaray
oẽ'i ramove, ha'e pepu'ã pekuapy tetã re.

Ha'e rã Gaal ngupive ikuai va'ekue reve
penderovai oẽmba jogueruvy ramo pejapo
tema hexe pejapoxea rami", he'i uka.

Gaal ha'e Siquém pygua kuery re Abimeleque opu'ã vy omombaague

34 Ha'e va'e pyavyve Abimeleque ha'e
hexeve ikuai va'e ovypa vy onhemi okuapy
Siquém tetã re opu'ã aguã. Irundy henda
py ikuai.
35 Ha'e gui Ebede ra'y Gaal oẽ vy opu'ã
ho'amy tetã rokẽ py. Ha'e ramo
Abimeleque ha'e hexeve ikuai va'e ha'e javi
opu'ãmba ju onhemiague gui.
36 Ha'e rã ha'e kuery ou rã Gaal oexa vy
aipoe'i Zebul pe:
— Ma'ẽ, oguejya jekuaa yvyty áry gui.
Zebul ombovai:
— Any, yvyty'ã rima ava rami rexa — he'i.
37 Ha'e gui Gaal ijayvuve ju. Ha'e vy
aipoe'i:
— Ma'ẽ, pee ma oguejya jogueruvy
nhanerenonde katy gui, ha'e ou reta avi
yvyra carvalho imba'ekuaa aty rupi tape ou
va'e gui.
38 Zebul ombovai:
— Ha'e gui mamo tu aỹ'i oĩ ndejuru,
ha'e va'e py aipo'reague: "Marã ramigua
tu Abimeleque ixupe jaiko aguã?" 'reague?
Peva'e e'ỹ ri ty'y nerembovarei va'ekue?
Ha'e rami vy eẽ ha'vy, epu'ã hovai — he'i.
39 Ha'e ramo Siquém pygua kuery
renonde Gaal oẽ ovy vy opu'ã Abimeleque
kuery rovai.
40 Ha'e rã Abimeleque omonha vy ou ramo
Gaal ojava henonde gui. Ha'e gui heta ojuka
pyre ho'a tetã rokẽ rupi oike ta maa peve.
41 Ha'e gui Abimeleque ma Arumá py ranhe
oo opyta ramo Zebul ae omoxẽ Gaal ha'e
tyvy kuery Siquém py ikuai ve'ỹ aguã.
42 Ko'ẽ jevy tetã pygua kuery oẽmba
ju oje'oivy mba'ety katy. Ha'e nunga
Abimeleque pe omombe'ua rã
43 ojeupegua avakue ojopy vy omboja'o
mboapy henda py. Ha'e rami vy omon-
douka mba'ety rupi onhemi aguã. Amboae
kuery tetã gui oẽ rã oexa vy opu'ã hovai,
oitypa.
44 Abimeleque hexevegua kuery reve onha
pojava vy tetã rokẽ py ae ikuai. Ha'e rã
amboae mokoĩ aty va'e mba'ety katy oẽ
oje'oivy va'ekue re opu'ã vy oitypa avi.
45 Ha'e va'e ára pukukue re Abimeleque
kuery opu'ã okuapy ha'e va'e tetã re. Ha'e
vy ipo'aka. Ha'e pygua kuery ojukapa vy
ombovaipa tetã, ha'e juky avi omoaĩ.*
46 Ha'e ramo Siquém pygua kuery torre py
ikuai va'e ha'e nunga oendu vy oikepa El-
Berite pegua templo guy py onhemi atyrã
ojo'o pyre py.
47 Abimeleque pe omombe'ua Siquém py
torre pygua kuery ono'õ okuapya.
48 Ha'e ramo Zalmom yvyty re Abimeleque
oẽ ojeupegua kuery ha'e javi reve. Haxa
Abimeleque ojopy vy ojaya peteĩ yvyra
rakã. Ha'e va'e oupi vy oaxi'y áry omoĩ reve
aipoe'i ngupive ikuai va'e pe:
— Xee ajapo rã pexa vy peẽ voi ha'ekue
rami pejapo pojava — he'i ramo
49 ha'e kuery peteĩ-teĩ yvyra rakã ojaya vy oo
Abimeleque rakykue. Ha'e vy onhonomba
imoiny onhemi atyrã ojo'o pyre áry. Ha'e
vy omoendy Siquém pygua kuery torre py
ikuai va'ekue ha'e javi áry, oapypa. Ha'e
rami vy omanomba, mil avakue ha'e kun-
hague.

Abimeleque omanoague

50 Ha'e gui Abimeleque ma Tebes tetã py
oo vy ojokopa vy ipo'aka.
51 Ha'e va'e tetã mbyte py oĩ peteĩ torre
imbaraete va'e. Ha'e va'e katy tetã pygua
kuery avakue ha'e kunhague onha vy
oikepa. Ha'e vy guakykue torre rokẽ om-
boty vy ojeupipa okuapy ijapyte áry.
52 Torre oĩa peve Abimeleque ou vy opu'ã
hovai. Ha'e vy okẽ peve ovaẽ oapy aguã.
53 Ha'e ramo peteĩ kunha ma peteĩ ita guaxu
mba'emo mongu'ia regua oupi vy omombo
Abimeleque hakã re, ombovo ikãgue.
54 Ha'e ramo ha'e oenoĩ vyvoi ojeupegua
kunumi hu'y jokoa reraa. Ha'e vy aipoe'i
ixupe:
— Ekyi ndekyxe ha'e xejuka, "Kunha rive
ojuka", 'ea e'ỹ aguã — he'i ramo kunumi
va'e oipyxo ramo omano.
55 Abimeleque omano maa Israel regua
avakue oexa vy oje'oipa peteĩ-teĩ ngoo katy.
56 Ha'e rami py Abimeleque re Nhan-
deruete ombou nguu pe ojapo vaiague
rekovia, guyvy kuery setenta va'e ojuka-
paague re.

* 9:45 Juky omoaĩ mba'eve henhoĩ e'ỹ aguã (Deuteronômio 29.23, Salmo 107.33-34).

57 Ha'e rami ae avi Siquém pygua avakue
áry Nhanderuete ombou ojapo vaiague ha'e
javi rekovia. Ha'e rami vy ha'e kuery re
ojeupity Jerubaal ra'y Jotão ijayvu vaiague.

10

Israel rerekoa kuery Tola ha'e Jair rekokue oĩa

1 Abimeleque oiko rire ma Israel kuery
repyarã oiko Issacar regua Puá ra'y Tola,
Dodô ramymino. Ha'e va'e ma Samir py
oiko Efraim regua yvy'ã reia re.
2 Ha'e va'e ma vinte e três ma'etỹ re opena
Israel kuery re. Ha'e gui omano, ha'e rã
onhono porãa Samir py ae.
3 Tola oiko rire ma oiko Jair. Ha'e va'e ju
opena Israel kuery re, vinte e dois ma'etỹ
re.
4 Ha'e va'e ma trinta gua'y kuery oguereko,
trinta mburika'i áry ikuai va'e. Oguereko
avi trinta tetã. Ha'e va'e ma Havote-Jair
omboery kova'e ára peve, Gileade yvy re
ikuai va'e.
5 Ha'e gui Jair omano, ha'e rã Camom py
onhono porãa.

Filisteu ha'e Amom kuery rembiguai ikuai jave guare

6 Ha'e gui Israel kuery ha'eve'ỹa rami
ju ikuai SENHOR renonde. Ha'e vy Baal
ra'angaa kuery pe rive ikuai, Astarote, ha'e
Síria pygua kuery ruete ramigua ikuai va'e
pe, Sidom, Moabe, Amom ha'e filisteu
kuery pegua va'e pe. Ojepe'apa okuapy
SENHOR pe ikuaia gui, ixupe nda'ikuaivei.
7 Ha'e ramo Israel kuery rovai SENHOR
poxya hendy vy omboaxapa filisteu ha'e
Amom kuery po py.
8 Ha'e ramo ha'e va'e kuery ombojexavai Is-
rael kuery ha'e va'e ma'etỹ guive, oguereko
axy rei. Dezoito ma'etỹ re oguereko axy
Israel kuery Jordão yakã rovai re ikuai va'e
ha'e javi, amorreu kuery yvy re Gileade py
ikuai va'e.
9 Ha'e gui Amom kuery ma Jordão yakã kyvõ
rupi oaxa Judá kuery rovai ju opu'ã avi
aguã, Benjamim ha'e Efraim kuery rovai
guive. Ha'e ramo Israel kuery ikuai axy ete.
10 Ha'e gui Israel kuery ojapukai okuapy
SENHOR pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Rojejavy nderovai, mba'eta oreruete
roeja vy Baal ra'angaa kuery pe rive
orekuai.

11 Ha'e rã SENHOR ombovai Israel kuery
pe:

— Egito pygua kuery penemoingo axy
jave, ha'e gui amorreu kuery ju, Amom
kuery, filisteu,
12 Sidom pygua, amalequita ha'e maonita
kuery pendereko axy rã xevy pe pe-
japukai jave xee ndorogueraa jepei ri ty'y
ha'e kuery po gui?
13 Ha'e rami teĩ peẽ xereja ma tuuete
ramigua pe rive pendekuai aguã. Ha'e
nunga rupi xee ndorogueraa jepevei ma 'rã.
14 Tapeo, pejapukai penderueterã peiporavo
va'ekue pe ae. Ha'e kuery ae tapendereraa
jepe pejexavaia gui — he'i.
15 Ha'e rami teĩ Israel kuery ojapukaive ju
SENHOR pe:

— Rojejavy ae ma. Ejapo orere rejapoxea
ha'e javi rami, va'eri orereraa jepe ju aỹ
ete'i ri jepe, rojerure ndevy — he'i okuapy.
16 Ha'e rami vy ha'e kuery mbyte gui
oipe'apa okuapy amboae kuery ruete
ra'angaa, ha'e vy SENHOR pe ju ikuai.
Ha'e ramo ndoexa uka e'ỹvei Israel kuery
omboaxya, ikuai axy rã.
17 Amom kuery ma ono'õ vy Gileade py
ikuai. Ha'e rã Israel kuery ma oupa vy
Mispa py ikuai.
18 Ha'e ramo heta va'e kuery regua Gileade
pygua huvixa kuery joupe-upe aipoe'i
okuapy:

— Mava'e ava nda'u ha'e ranhe 'rã oo
Amom kuery rovai opu'ã aguã? Ha'e va'e
oĩ 'rã Gileade pygua ha'e javi ruvixarã.

11

Israel kuery repyarã Jefté onhemoĩague

1 Ha'e gui Gileade tetã pygua Jefté ju oiko.
Ha'e va'e ava ma ipy'a guaxu va'e, kunha
itavy rei va'e pi'a, Gileade ra'y.
2 Gileade ra'yxy ae oguereko avi ta'y kuery.
Ha'e va'e kuery tujapa ma vy omoxẽ Jefté.
Ha'e vy aipoe'i okuapy ixupe:

— Ndee ma mba'eve ndererekoi 'rã
orevy guarã nhanderu oguereko va'e regua,
kunha mboae pi'a reiko vy — he'i okuapy.
3 Ha'e ramo guyke'y kuery renonde gui
Jefté ojava vy Tobe yvy re ju oiko. Ha'e
pygua avakue hi'arandu e'ỹ rei va'e hexe
onhemoirũ vy oje'oi 'rã hupive.
4 Ha'e va'e rire Amom kuery opu'ã
okuapy Israel kuery rovai.

5 Ha'e kuery opu'ã rã Gileade pygua
nhomongeta va'ety kuery oje'oi Jefté oĩa
py, Tobe yvy gui ogueru aguã.
6 Ha'e vy aipoe'i okuapy Jefté pe:

— Eju oreruvixarã, Amom kuery rovai
nhapu'ã aguã.

7 Jefté ombovai Gileade pygua nhomon-
geta va'ety kuery pe:

— Ha'e rami avi peẽ kuery ndaxerayvui
vy naxemoxẽi ri ty'y raka'e xeru ro gui?
Ha'e vy mba'e re tu aỹ peju xea py, pen-
dekuai axy vy rive? — he'i

8 Ha'e ramo Gileade pygua nhomongeta
va'ety kuery aipoe'i ju Jefté pe:

— Ha'e rami rã ae roju ndea py. Eju
orereve, Amom kuery rovai nhapu'ã aguã.
Ha'e rã ndee ma reĩ 'rã Gileade pygua kuery
ha'e javi ruvixa — he'i okuapy.

9 Ha'e ramo Jefté ju oporandu Gileade
pygua nhomongeta va'ety kuery pe:

— Ha'e gui xapy'a rei xereraa ju ri Amom
kuery rovai apu'ã aguã, ha'e SENHOR xepo
py omboaxa ramo anhetẽ ri pa xee aiko 'rã
penderuvixa?

10 Gileade pygua nhomongeta va'ety
kuery ombovai:

— SENHOR ae 'rã nhanembyte oĩ oreayvu
renduarã, ha'e rami vy orembopaga 'rã
ndeayvuague ndorojapoi ramo — he'i.

11 Ha'e rami rã Jefté oo Gileade pygua
nhomongeta va'ety kuery reve. Ha'e rã
ha'e pygua kuery omoĩ nguvixarã. Ha'e
gui SENHOR renonde Mispa py ju Jefté
omombe'upa SENHOR ijayvuague.

12 Ha'e gui Amom kuery ruvixaa katy
Jefté omondouka guembiguai kuery oayvu
mombe'uarã. Ha'e vy aipoe'i uka:

— Mba'e tu rereko xereve, xea py reju vy
xeyvy rovai repu'ã aguã?

13 Jefté rembiguai kuery pe Amom pygua
huvixa ombovai:

— Mba'eta Egito yvy gui Israel kuery
ou vy ojopy raka'e oreyvy Arnom guive
Jaboque peve, ha'e gui Jordão yakã peve ju.
Aỹ eme'ẽ porã'i ju xeyvy — he'i.

14 Ha'e rami teĩ guembiguai kuery mboae
ju Jefté omondouka Amom kuery ruvixa pe
oayvu mombe'uarã.
15 Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Jefté aipoe'i uka: Israel kuery ma
ndojopyi raka'e Moabe pygua kuery yvy,
neĩ Amom kuery yvy.
16 Mba'eta Egito gui Israel kuery ou vy tekoa
e'ỹa rupi oguata Ye'ẽ Pytã peve, ha'e rupi
ae Cades py ovaẽ aguã.
17 Ha'e ramo Israel kuery oayvu
mombe'uarã omondouka raka'e Edom
pygua kuery ruvixaa py. Ha'e vy aipoe'i
uka: "Rojerure ndevy roaxa ta ndeyvy
rupi", he'i uka. Ha'e rami teĩ Edom pygua
kuery ruvixa noendu potai. Ha'ekue rami
ae ju Israel kuery ojerure Moabe pygua
kuery ruvixa pe, ha'e va'e voi noendu potai.
Ha'e rami rã Cades py ranhe Israel kuery
ikuai.
18 Ha'e va'e rire tekoa e'ỹa rupi oguata
vy ojeapa raka'e Edom ha'e Moabe pygua
kuery yvy yke rupi. Ha'e vy ha'e va'e kuery
yvy gui mombyry'i ovaẽ kuaray oua katy,
Arnom yakã rovai re ae ikuai. Ha'e rami vy
novaẽi raka'e Moabe kuery yvy re, mba'eta
Arnom yakã ma ijyvy apy oĩ.
19 Ha'e ramo amorreu kuery ruvixa Hesbom
pygua Seom pe ju Israel kuery omondouka
oayvu mombe'uarã. Ha'e vy aipoe'i uka
ixupe: "Rojerure ndevy, toroaxa ndeyvy
rupi orekuai aguã py rovaẽ aguã", he'i
20 teĩ Israel kuery re Seom ndojeroviai vy
nomboaxai oyvy rupi. Ha'e rami 'rãgue py
ojeupegua kuery ha'e javi oenoĩ vy Jaza py
ikuai, ha'e vy opu'ã okuapy Israel kuery
rovai.
21 Ha'e gui Israel kuery po py SENHOR Israel
kuery ruete omboaxa Seom ha'e ixupegua
kuery ha'e javi, ha'e ramo ojukapa. Ha'e
ramo Israel kuery oipe'apa amorreu kuery
ijyvy rupi ikuaiague gui.
22 Ipo'aka amorreu kuery yvy ha'e javi re,
Arnom guive Jaboque peve, ha'e gui tekoa
e'ỹa guive Jordão yakã peve.
23 Ha'e rami py SENHOR Israel kuery ruete ae
oipe'a uka raka'e amorreu kuery ojeupegua
kuery renonde gui. Ha'e gui ndee ma nhi'ã
kova'e yvy ja renhemoingo ta?
24 Anhetẽ e'ỹ ri ty'y penderuete Camos
mba'emo pendevy omboaxa va'e ramo
"Oremba'e" peje? Ha'e rami ae avi ore
kuery voi rojopy 'rã oreruete SENHOR or-
erenonde gui oipe'a va'ekue yvy.
25 Ndee ma nhi'ã Zipor ra'y Balaque Moabe

* 11:25 Números 22 guive 24 peve.

pygua ruvixa oĩ va'ekue gui nembaraeteve?
Mba'eta ha'e va'e ma peteĩgueve nda'ijayvu
rei raka'e Israel kuery rovai, ha'e kuery re
nopu'ãi guive.*
26 Ha'e gui Israel kuery trezentos ma'etỹ
re Hesbom ha'e Aroer re hekoa jave, ha'e
ijyvýry tekoa'i ikuai va'e rupi, ha'e gui
Arnom yakã rembe ha'e javi rupi tetã ikuai
va'e re ha'e kuery hekoa jave ma, ha'e va'e
jave mba'e re tu ndapejopy jevyi raka'e ha'e
va'e tetã?
27 Ha'e nunga rupi xee e'ỹ ajejavy nderovai!
Ha'e rã ndee ae ma rejapo vai orerovai
repu'ãa py. Tove SENHOR pavẽ re oikuaa
pota va'e toikuaa pota aỹ Israel ha'e Amom
kuery re, he'i uka.
28 Ha'e rami teĩ Amom kuery ruvixa ndo-
japyxaka potai Jefté oayvu omombe'u uka
va'ekue re.

Jefté onhemboayvuague

29 Ha'e ramo Jefté re SENHOR Nhe'ẽ ou
ramo oaxa ovy Gileade ha'e Manassés rupi,
ha'e vy Gileade regua Mispa oĩ va'e peve
oo, ha'e Mispa gui oo ju Amom kuery rovai
opu'ã aguã.
30 Jefté onhemboayvu vy oura SENHOR pe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Xapy'a rei Amom kuery xepo py rem-
boaxa ramo
31 Amom kuery re xepo'akaague gui ajevy
ju ma ramo xerokẽ gui xerovaexĩ aguã ha'e
ranhe oẽ ouvy va'e rei amboaxa 'rã SENHOR
peguarã, ixupe xee ame'ẽ 'rã apy reve —
he'i.
32 Ha'e rami vy Jefté oo Amom kuery reve
nhovaexĩ, ha'e kuery rovai opu'ã aguã. Ha'e
gui Jefté po py SENHOR omboaxapa.
33 Ha'e ramo oitypa Aroer guive Minite
katy'i peve (vinte tetã ha'e javi vy), ha'e
Abel-Queramim peve ju. Heta tekoa oity.
Ha'e rami vy Israel kuery renonde Amom
kuery nda'ipo'akavei aguã rami ikuai.
34 Ha'e gui Mispa py Jefté ou jevy vy ngoo
py ovaẽ ramo tajy ae ha'e ranhe oẽ ouvy
ovaexĩ aguã. Pandeiro reve ojerokya rupi
ou. Ha'e va'e ma tajy peteĩ'i va'e ae, tajy
mboae nda'ipoi, ta'y e'ỹ va'e guive.
35 Guajy oexa vy Jefté oao omondoropa reve
aipoe'i:
— Aikore xerajy, ndee xemomboriau ete!
Ndee ma reiko ajexavai aguã rami, mba'eta
nda'evei SENHOR pe anhemboayvuague
amboaxa rive ju aguã.
36 Ha'e rã kunhataĩ ombovai nguu pe:
— Xeru, ndee renhemboayvu ae ma SEN-
HOR pe. Ha'e rami xere ejapo SENHOR
pe renhemboayvuague rami ae. Mba'eta
nderovaigua Amom kuery gui SENHOR
nderepy rire — he'i.
37 Aipoe'ive ju nguu pe:
— Peteĩ mba'e ejapo xevy: Taa ranhe,
mokoĩ jaxy re taiko yvy'ã rupi, amenda e'ỹ
va'e aikoa re ajae'o aguã, xeirũ kuery reve.
38 Tuu ombovai vy — Tereo — he'i vy
mokoĩ jaxy re omondouka. Ha'e ramo oirũ
kuery reve tajy oo vy yvy'ã rupi ojae'o
omenda e'ỹ va'e oikoa re.
39 Mokoĩ jaxy opa ma ramo ojevy ju nguua
py. Ha'e ramo hexe ojapo onhemboague.
Kunhataĩ va'e ma ava reve nonhemoirũi ae.
Ha'e va'e gui oiko Israel kuery rekorã,
40 mba'eta ma'etỹ nhavõ Israel rajy kuery
oje'oi 'rã irundy ára re, Gileade pygua Jefté
rajy re ipy'a vaia rupi oporaei aguã.

12

Efraim kuery re Jefté kuery opu'ãague

1 Ha'e ramo Efraim regua avakue oenoĩm-
baa rã oje'oipa Zafom katy. Ha'e vy aipoe'i
okuapy Jefté pe:
— Mba'e re tu Amom kuery rovai repu'ã
aguã reo jave norerenoĩ ore avi nderupive
roo aguã? Roapy 'rã ndero, ha'e py reĩ teri
reve.
2 Ha'e kuery pe Jefté ombovai:
— Ha'e rami avi Amom kuery reve
xevygua kuery joguero'a ete jave xee
roenoĩ teĩ peẽ kuery ndapeoi va'ekue ha'e
kuery po gui xereraa jepe aguã.
3 Peẽ ndaxereraa jepei taa aikuaa vy mae
ajeayvukue'i py e'ỹ aa Amom kuery rovai
apu'ã aguã. Ha'e ramo xepo py SENHOR
omboaxa ha'e kuery ha'e javi. Ha'e gui
mba'e re tu aỹ peju xea py xerovai pepu'ãxe
vy? — he'i
4 Ha'e rami vy Gileade pygua avakue Jefté
omboatypa vy opu'ã okuapy Efraim kuery
rovai. Gileade pygua avakue oitypa Efraim
regua, mba'eta Efraim pygua kuery ijayvu
vy "Peẽ Gileade pygua kuery Efraim gui pe-
jepe'a va'ekue, Efraim ha'e Manassés kuery
mbyte pendekuai va'ekue", he'i rire.
5 Ha'e ramo Gileade pygua kuery ojokopa
Jordão yakã oaxaaty Efraim katy oo va'e
py. Ha'e rami vy Efraim regua ojava ovy vy
"Aaxaxe" he'i ramo ha'e kuery pe Gileade

pygua avakue ju oporandu 'rã: “Ndee pa
Efraim pygua ae?” Ha'e rã ombovai vy
“Any” he'i
6 ramo aipoe'ive ju 'rã: “Ha'e vy aipo're:
‘Chibolete’ 're”, he'i 'rã. Ha'e ramo ombo-
vai vy xapy'a rei “Sibolete” he'i 'rã ayvu
ndoupity porãi vy. Ha'e ramo oguero'a vy
ojuka 'rã Jordão yakã oaxaaty pyve. Ha'e
rami vy ha'e va'e jave py Efraim kuery va'e
regua omano quarenta e dois mil.
7 Gileade pygua Jefté ma mboapy meme
ma'etỹ re opena raka'e Israel kuery re.
Ha'e gui omano rã onhono porãa peteĩ tetã
Gileade re oĩ va'e py.

Joguerekoa kuery Ibsã, Elom ha'e Abdom ikuai jave guare

8 Ha'e va'e rire ma Belém pygua Ibsã ju
opena Israel kuery re.
9 Ha'e va'e ma trinta gua'y kuery oguereko,
trinta guajy kuery guive mombyrygua
kuery re omenda va'e meme. Ha'e rami ae
avi mombyry gui trinta kunhague ogueru
gua'y kuery ra'yxyrã. Sete ma'etỹ re opena
Israel kuery re.
10 Ha'e gui Ibsã omano rã onhono porãa
Belém tetã py ae.
11 Ha'e va'e rire ma Zebulom pygua Elom
oiko. Ha'e va'e ma dez ma'etỹ re opena
Israel kuery re.
12 Zebulom pygua Elom omano rã onhono
porãa Zebulom yvy re Aijalom py.
13 Ha'e va'e rire ma piratonita Hilel ra'y
Abdom ju opena Israel kuery re.
14 Ha'e va'e ma quarenta gua'y kuery
oguereko, ha'e gui trinta guamymino
kuery. Ha'e va'e kuery ma setenta
mburika'i áry ikuai. Oito ma'etỹ re opena
Israel kuery re.
15 Ha'e gui piratonita Hilel ra'y Abdom
omano rã onhono porãa Efraim yvy re Pi-
ratom py, yvyty reia rupi amalequita kuery
ikuaia py.

13

Sansão itui'iague

1 SENHOR renonde Israel kuery ha'eve'ỹa
rami ju ikuai ramo quarenta ma'etỹ re om-
boaxa filisteu kuery po py.
2 Zorá tetã py oiko peteĩ ava Dã
ramymino, Manoá hery va'e. Ta'yxy ma
imemby va'erã e'ỹ ae oiko vy na'imembyi.
3 Ha'e gui kunha va'e pe SENHOR-a guigua
anjo ojexa uka vy aipoe'i ixupe:
— Ma'ẽ, ndee ma nememby va'erã e'ỹ ae
reiko va'ekue, nememby va'e'ỹ teri va'eri
rereko'i 'rã, ha'e vy reikuavã nho 'rã peteĩ
ava'i.
4 Ha'e rã aỹ ma eiko kuaa ke, ey'u eme vinho,
neĩ iro va'e. He'u eme ha'eve'ỹ va'e.
5 Mba'eta ndee rereko'i vy reikuavã 'rã peteĩ
ava'i. Ha'e va'e akã re napemovaẽi 'rã kyxe
hi'a pejaya aguã. Mba'eta ava'i guive oiko
'rã nazireu, guyru'i py teri oĩ reve ae 'rã
oiko Nhanderuete pe omboaxa pyre.* Ha'e
gui omboypy 'rã Israel kuery ogueraa jepe
aguã filisteu kuery po'akaa gui — he'i.
6 Ha'e rami rã omea py kunha va'e oo vy
aipoe'i ixupe:
— Peteĩ ava Nhanderuete remimbo'e ou
kuri xea py, Nhanderuetea guigua anjo
ramigua ojekuaa, nhanemongyje rei va'e.
Ha'e rã xee ma naporandui maguigua paa
re, neĩ ha'e voi guery nomombe'ui xevy,
7 va'eri aipoe'i xevy: “Ma'ẽ, ndee rereko'i vy
reikuavã 'rã peteĩ ava'i. Ha'e nunga rupi aỹ
ma ey'uve eme vinho, neĩ iro va'e, he'u eme
guive ha'eve'ỹ va'e, mba'eta ava'i ma oiko
'rã nazireu Nhanderuete pe omboaxa pyre,
guyru'i py oĩ reve omanoa ára peve”, he'i
va'ekue xevy.
8 Ha'e ramo Manoá onhembo'e SENHOR
pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Xe-SENHOR, ajerure ndevy, embou
ju ava neremimbo'e, torembo'e ava'i itui'i
va'erã roguereko aguã re.
9 Ha'e rami Manoá ijayvu rã Nhanderuete
oendu ramo SENHOR-a guigua anjo teĩgue
ju ou kunha va'e oĩa py, mba'ety py oguapy
oiny jave. Ha'e rã ime Manoá ma noĩ
hexeve.
10 Ojekuaa ramo kunha va'e opu'ã pojava
ho'amy vy onha ovy ome pe omombe'u.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Ma'ẽ, xevy ojexa uka ju ava kueve'i
ojexa uka va'ekue — he'i.
11 Ha'e ramo Manoá opu'ã avi vy gua'yxy
rakykue oo. Ha'e gui ava va'e hi'aĩa py ovaẽ
vy aipoe'i ixupe:

* 13:5 Nazireu kuery mboae ma Nhanderuete pe mba'emo ojapo aguã re onhemboayvu va'e (Números 6.1-21). Ha'e rã Sansão ma itui'i e'ỹ re voi anjo oiporavo uka va'ekue nazireu oiko aguã.

— Ndee pa kova'e kunha pe ndeayvu
ra'e?
Ombovai:
— Xee ae ri — he'i.
12 Ha'e ramo Manoá aipoe'i:
— Ha'e gui ndeayvuague ojeupity ma
jave marã rami 'rã tu roguereko ava'i, ha'e
mba'e nunga 'rã tu ojapo?
13 Ixupe SENHOR-a guigua anjo ombovai
ju:
— Tove kunha va'e toiko xeayvuague
rami ae.
14 Ha'e rami vy peteĩve henda py ndo'ui 'rã
uva'a guigua, vinho neĩ iro va'e ndoy'ui
'rã, ndo'ui 'rã guive ha'eve'ỹ va'e. Ixupe
xeayvuague ha'e javi 'rã ojapo — he'i.
15 Ha'e ramo Manoá teĩgue ju aipoe'i SEN-
HOR-a guigua anjo pe:
— Epytave'i ranhe ke, ha'e rã ndevy
roguereko katu 'rã peteĩ kavara'i — he'i,
16 mba'eta Manoá ndoikuaai SENHOR-a
guigua anjo oikoa. Ha'e gui SENHOR-a
guigua anjo aipoe'i Manoá pe:
— Apytave teĩ nda'ui 'rã tembi'u reme'ẽ
va'e. Xapy'a rei mba'emo reapy reve
reme'ẽ va'erã ri rereko katu vy SENHOR pe
ae eme'ẽ — he'i.
17 Manoá oporandu ju SENHOR-a guigua
anjo pe:
— Marã rami tu nderery, ndeayvuague
ojeupity ramo romboete aguã?
18 SENHOR-a guigua anjo ombovai vy
— Mba'e re tu reporandu xerery re?
Mba'eta iporã ete va'e oikuaa pyrã e'ỹ —
he'i.
19 Ha'e gui Manoá ojopy peteĩ kavara'i
ha'e mba'emo aju guigua ome'ẽ va'erã.
Ha'e va'e ma SENHOR pe ome'ẽ peteĩ ita
áry. Ha'e ramo SENHOR-a guigua anjo ma
peteĩ mba'e ojapo iporã ete va'e, Manoá
ha'e ta'yxy oexaa py.
20 Ha'e rami vy altar áry gui tata yva katy
ojeupi ovy va'e rupi SENHOR-a guigua anjo
voi ojeupi ovy. Ha'e rã Manoá ha'e ta'yxy
oexa vy guenapy'ã re ikuai ngova yvy re
omovaẽ reve.
21 Manoá pe, neĩ ta'yxy pe anjo SENHOR-a
guigua ndojexa ukavei ramo Manoá oikuaa
SENHOR-a guigua anjo oikoa.
22 Ha'e rami vy aipoe'i gua'yxy pe:
— Anhetẽ ete nhamano 'rã, Nhanderuete
jaexa rire.
23 Ha'e rã ta'yxy ombovai:
— SENHOR nhandejukaxe va'e rire nhan-
depo gui ndojopyi 'rãgue mba'emo jaapy
reve nhame'ẽ va'ekue, neĩ mba'emo aju
guigua. Neĩ ndoexa ukai 'rãgue ha'e nunga
ha'e javi, neĩ ndoikuaa ukai 'rãgue guive —
he'i.
24 Ha'e va'e rire ma kunha va'e oikuavã'i
peteĩ ava'i. Ha'e vy omboery Sansão. Ha'e
gui ava'i tuvixa ovy, ha'e SENHOR omoingo
porã.
25 Ha'e gui Zorá ha'e Estaol mbyte Maané-
Dã py oiko jave SENHOR Nhe'ẽ omboypy
oguereko aguã.

14

Sansão omendaxeague

1 Ha'e gui Sansão ma Timna tetã py oo.
Ha'e py ma peteĩ filisteu rajy oexa vy
2 ojevy vy omombe'u nguu ha'e oxy pe. Ha'e
vy aipoe'i:
— Timna py aexa kuri peteĩ kunha, filis-
teu kuery rajy regua. Peru ta'vy xera'yxyrã.
3 Ha'e rami teĩ tuu ha'e ixy ombovai:
— Jipoi ri ty'y kunha nhaneretarã kuery
rajy regua, ha'e'ỹ vy nhande kuery ha'e javi
regua, filisteu kuery ikuaia gui ndera'yxyrã
rejopy 'rãgue py? Mba'eta ha'e kuery ma
opire omboi uka e'ỹ va'e.
Sansão aipoe'i nguu pe:
— Eru xevy ha'e va'e ae, mba'eta ha'e
va'e anho ajou porã — he'i.
4 Ha'e gui tuu ha'e ixy ndoikuaai SEN-
HOR gui ha'e rami aguã oikoa. Ha'e
va'e jave py Israel kuery re filisteu kuery
ipo'aka ramo SENHOR oarõ filisteu kuery
ombopaga aguã.
5 Ha'e gui nguu ha'e oxy reve jogueraa
Timna py. Timna katy'i uvaty ikuai va'e py
ovaẽ jave oma'ẽ vy oexa peteĩ guary ra'y
okororõ reve oẽ ouvy rã oĩa katy.
6 Ha'e ramo hexe SENHOR Nhe'ẽ on-
hemonde rã omondoropa vyvoi kavara'i
omondoroaa rami avi, opo py mba'eve
oguereko e'ỹ re. Ha'e rami teĩ nguu neĩ
oxy pe nomombe'ui ojukaague.
7 Oove vy kunha va'e reve ijayvu vy ojou
porã.
8 Kueve ma rire Sansão ojevy ju gua'yxyrã
ogueraa aguã. Ha'e gui tape rupi oo vy
opia ovy oexa aguã guary re'õgue. Ha'e va'e
oexa rã eiru oĩ ei reve.
9 Opo py hetãgue ojopy vy ho'u her-
avy oguata reve. Ha'e gui nguu ha'e

oxya py ovaẽ vy ha'e kuery pe ome'ẽ
ei, ha'e rã ho'u avi. Ha'e rami teĩ ha'e
kuery pe nomombe'ui guary re'õgue gui
oguenoẽague.

Ayvu py mba'emo re Sansão oporanduague

10 Ha'e gui kunha va'e ro py Sansão ojapo
peteĩ ngaru, mba'eta ha'e rami ae kun-
umigue ojapo va'erã ha'e kuery reko rami
vy. Tuu avi oo.
11 Ha'e gui filisteu kuery Sansão oexa vy
trinta avakue oenoĩ hexeve ikuai aguã.
12 Ha'e gui ha'e va'e kuery pe Sansão aipoe'i:
— Pẽvy amombe'u ta peteĩ ayvu pem-
bovai va'erã. Xapy'a rei sete ára re ngaru
ndopai peve pembovai kuaa ri ramo pẽvy
ame'ẽ 'rã trinta kamixa ha'e trinta ao ngaru
oĩa py oiporupy.
13 Ha'e rã napembovai kuaai ri vy peẽ ae 'rã
peme'ẽ xevy trinta kamixa ha'e trinta ao
ngaru oĩa py oiporupy — he'i.
Ha'e kuery aipoe'i:
— Emombe'u ha'vy orevy, toroendu ayvu
rombovai aguã.
14 Ha'e ramo ha'e kuery pe omombe'u vy
— Okaru va'ekue gui oẽ tembi'u,
imbaraete va'ekue gui oẽ he'ẽ va'e —
he'i.
Ha'e rã mboapy ára re ha'e kuery nombovai
kuaai okuapy.
15 Sete araa py ma ha'e kuery aipoe'i
Sansão ra'yxy pe:
— Ndeayvu na neme pe orevy oporan-
duague omombe'u porãve aguã re, ndee
ha'e nderu ro roapypa e'ỹ aguã. Tyrã pa
oremba'e rei-rei reipe'a aguã rive orerenoĩ
uka? Ha'e rami e'ỹ teve? — he'i okuapy.
16 Ha'e ramo Sansão renonde ta'yxy
ojae'o. Ha'e vy aipoe'i:
— Xemomboriau ete, ndaxerayvui vy.
Mba'eta xeretã pygua kuery pe remombe'u
ayvu ha'e kuery ombovai va'erã, teĩ xevy
voi neremombe'u porãvei teri.
Ha'e ramo ombovai:
— Neĩ xeru neĩ ha'i pe voi namombe'ui.
Ha'e gui ndevy ma nhi'ã amombe'u 'rã? —
he'i.
17 Ha'e rã henonde ojae'o oikovy sete ára
re ngaru oikoa pukukue re. Ha'e ramo
sete araa py mae omombe'u porãve ixupe
oporandu riae ramo. Ha'e ramo kunha va'e
ju omombe'u guetã pygua kuery pe.
18 Ha'e gui sete araa py kuaray oike e'ỹ
mbove ma ha'e va'e tetã pygua avakue
aipoe'i Sansão pe:
— Mba'e nunga tu oiko ei gui he'ẽve va'e,
ha'e guary gui imbaraeteve va'e? — he'i.
Ha'e rã ha'e kuery pe Sansão aipoe'i:
— Xerymba vaka kunha py yvy
napeikaraĩ va'e rire napembovai kuaai
'rãgue aporanduague.*
19 Ha'e ramo hexe SENHOR Nhe'ẽ on-
hemonde ramo Asquelom pygua kuery
ikuaia py oo vy ha'e va'e regua ojuka
trinta avakue. Ha'e rami vy ha'e kuery ao
ngaru oĩa py oiporu va'e oipe'apa vy ome'ẽ
oporanduague ombovai va'ekue pe. Va'eri
ivai raxa reve oo ju nguu ro katy.
20 Ha'e gui Sansão irũ ae pe ju ome'ẽa
kunha va'e ta'yxyrã.

15

*Filisteu kuery mba'ety rupi Sansão oapy-
paague*

1 Kueve ma rire trigo omono'õa ára py
Sansão peteĩ kavara'i ogueraa reve vy oo
guembirekoa py, "Avaẽ 'rã xerembireko oĩa
py" he'i vy. Ha'e rami teĩ hatyu nomovaẽi.
2 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Xee aexa'ã ndereayvuveia rami. Ha'e
rami vy neirũ pe ju ame'ẽ. Ha'e rami avi
ikypy'y kyrĩve va'e ixugui iporãve va'e'ỹ ri
ty'y? Ha'e rami rã eraa hekovia.
3 Sansão ombovai:
— Aỹ ma xee ha'evea rami 'rã ambopaga
filisteu kuery — he'i.
4 Ha'e rami vy oo vy ojopy trezentos
aguara'i, ha'e mokõ-mokoĩ ruguai re ojokua
hendy va'erã.
5 Hendy va'erã omoendypa vy opoipa fil-
isteu kuery mba'ety rupi. Ha'e rami vy
omoendy mba'emo aju jokuaa ikuai va'e,
nomono'õi teri va'ekue guive, ha'e gui
uvaty ha'e oliveira-ty ha'e javi rupi.
6 Filisteu kuery oporandu okuapy:
— Mava'e tu ha'e nunga ojapo?
Ombovaia:
— Timna pygua rajy me Sansão ojapo,
mba'eta ixugui ta'yxy oipe'a vy irũ pe ju
ome'ẽ rire — 'ea. Ha'e ramo filisteu kuery
oje'oi vy oapy kunha va'e tuu reve.
7 Sansão aipoe'i ha'e kuery pe:

* 14:18 "Xerymba vaka kunha" he'ia ma gua'yxy re ae ijayvu vy, "Xera'yxy pe napeporandui va'e rire napembovai kuaai 'rãgue" he'i aguã.

— Evoko rami pejapo rire ndapytu'ui 'rã aipotaa rami ajepy e'ỹa ja — he'i.
8 Ha'e rami vy oguero'a vy ojuka reta. Ha'e vy oo ju, Etã py itaovape guy oĩ va'e py opyta.

Judá regua avakue Sansão ojokua reve ogueraa ague

9 Ha'e ramo filisteu kuery oje'oi vy Judá rovai opu'ã okuapy. Ha'e rami vy Leí tetã katy'i rupi ikuai.
10 Ha'e kuery pe Judá regua avakue oporandu:

— Mba'e re tu peju ore kuery rovai?

Ha'e kuery ombovai:

— Sansão re roju rojokua heravy aguã, hexe rojapo aguã ore kuery re ojapoague rami avi — he'i okuapy.
11 Ha'e ramo três mil avakue Judá regua oje'oi Etã py itaovape guy oĩ va'e py. Ha'e vy aipoe'i okuapy Sansão pe:

— Ndereikuaai teve filisteu kuery nhandere ipo'akaa? Mba'e re tu ha'vy ha'e rami ete rejapo nhande kuery re?

Ombovai:

— Xere ha'e kuery ojapoague rami ae avi xee ajapo karamboae ha'e kuery re — he'i.

12 Ha'e kuery aipoe'i:

— Ore roju rojokua heravy aguã, filisteu kuery po py romboaxa aguã.

Sansão aipoe'i ha'e kuery pe:

— Peura ha'vy peẽ ae xejuka e'ỹ aguã.

13 Ha'e kuery ombovai:

— Any ri, rojokua heravy aguã rive roju ha'e kuery po py romboaxa aguã. Mba'eve py rei ndorojukai 'rã — he'i. Ha'e rami vy mokoĩ ixã pyau py ojokua vy oguenoẽ heravy itaovape guy py oĩa gui.

Mburika raĩ'y kãgue py Sansão mil avakue ojukaague

14 Leí tetã py ha'e kuery oguerovaẽ ramo filisteu kuery ovy'a reve oẽmba jogueruvy ovaexĩ aguã. Ha'e rami teĩ Sansão re SENHOR Nhe'ẽ onhemonde ramo ixã ijyva rupi ojokuaague omondo nhimbo kaigue'i rami rive. Ha'e rami vy ojokuaague ojerapa ipo gui.
15 Peteĩ mburika'i raĩ'y kãgue pyau teri va'e ha'e katy'i itui va'e ojou vy ha'e va'e py ojuka mil avakue.
16 Ha'e vy aipoe'i:

— Peteĩ mburika'i raĩ'y kãgue py ajapo opa rupi ono'õa aguã rami,
peteĩ mburika'i raĩ'y kãgue py rive ajuka mil avakue — he'i.

17 Ha'e rami ijayvupa ma vy omombo haĩ'y kãgue opo gui. Ha'e va'e henda ma omboery Ramate-Leí.*
18 Ijy'uvei vaipa vy ojapukai SENHOR pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Xee nerembiguai pe heta reraa jepe uka kuri. Ha'e gui xee amano 'rã teve xey'uvei gui? Aĩ vai 'rã teve ha'e va'e kuery opire omboi uka e'ỹ va'e po py? — he'i.

19 Ha'e ramo itakua Leí py oĩ va'e SENHOR oipe'a vy ojapo yy oxyry ouvy aguã rami. Sansão oy'u ma vy imbaraete ha'e oiko porã ju. Ha'e va'e rire ha'e va'e henda omboerya En-Hacoré aỹ peve.†
20 Sansão ma vinte ma'etỹ re opena Israel kuery re, filisteu kuery ipo'aka jave ae.

16

Gaza py Sansão ooague

1 Ha'e gui Gaza tetã py ju Sansão oo. Ha'e py ma peteĩ kunha itavy rei va'e oexa vy hexeve jogueroke rive.
2 Gaza pygua kuery joupe-upe

— Sansão ovaẽ ra'e apy — he'i okuapy.

Ha'e ramo ojoko mbeguepa, pytũ mbukukue re oarõ okuapy tetã kora rokẽ py onhemia py. Pytũ mbukukue re okyrirĩ okuapy, mba'eta aipoe'i:

— Nharõ tema ko'ẽ peve. Ha'e rami vy jajuka 'rã — he'i vy.

3 Ha'e rã Sansão ma pytũ mbyte peve'i nhogueronheno joguerupy. Ha'e gui ovy vy ojopy tetã kora rokẽ jovaive regua. Ijokoa reve oipe'a vy omoĩ oaxi'y áry, ha'e vy yvy'ã katy ogueraa, yvyty apyte áry Hebrom renonde katy peve.

Dalila Sansão ojopy uka nhemiague

4 Ha'e va'e rire Sansão inhakã vai peteĩ kunha Soreque yvyugua py oiko va'e Dalila hery va'e re.
5 Ha'e ramo kunha va'e oĩa py filisteu regua yvatekueve oje'oi vy aipoe'i ixupe:

— Ndeayvu na ixupe ndevy omombe'u porãve aguã mba'e nunga rupi pa imbaraete oikovya, ha'e mba'e nunga py pa rojokua vy rojopy ete aguã. Ha'e ramo ore

* 15:17 Tery Ramate-Leí ma "Yvy'ã haĩ'y kãgue oĩa" 'ea. 'ea.

† 15:19 Tery En-Hacoré ma "Ojapukai va'e pegua yvu"

kuery peteĩ-teĩ ndevy rome'ẽ 'rã mil e cem
hatã'i va'e prata guigua — he'i okuapy.
6 Ha'e rami rã Dalila aipoe'i Sansão pe:
— Ajerure ndevy remombe'u aguã xevy
mba'e nunga rupi tu nembaraetea, ha'e
mba'e nunga py ndejokua vy 'rã tu ndere
ipo'akaa.
7 Sansão ombovai:
— Sete vaka pi pyau, ipiru e'ỹ teri va'e py
ri xejokuaa ramo xekangy 'rã. Ha'e rami vy
avakue mboae rami rive 'rã aiko — he'i.
8 Ha'e ramo Dalila pe filisteu regua
yvatekueve ogueru sete vaka pi pyau, ipiru
e'ỹ teri va'e. Ha'e rã ha'e va'e py kunha va'e
ojokua,
9 ha'e rã avakue ma opy ja'o mboae py
onhomi okuapy. Ha'e rami vy kunha va'e
aipoe'i Sansão pe:
— Sansão, filisteu kuery ou ma ra'e
ndere! — he'i ramove omondopa vaka pi,
mandyju okai va'ekue omondoa rami. Ha'e
rami py ndoikuaai okuapy mba'e nunga
rupi pa imbaraetea.
10 Ha'e gui Dalila aipoe'i Sansão pe:
— Ma'ẽ, ndee ma xejojai rei ha'e ndeapu
xevy. Ma'ẽ, aỹ ma emombe'u porã xevy:
Mba'e nunga py pa ndejokuaa ramo 'rã tu
ha'eve?
11 Ombovai:
— Ixã pyau mba'eve py oiporu pyre e'ỹ
teri va'e py ri xejokuaa porã ramo xekangy
vy amboae avakue rami rive 'rã aiko — he'i.
12 Ha'e ramo Dalila ma opy ja'o mboae py
avakue onhomi ma vy ixã pyau ogueru, ha'e
ojokua. Ha'e vy
— Sansão, filisteu kuery ou ma ra'e
ndere! — he'i teĩ ojyva kuaa omondopa
vyvoi peteĩ nhimbo omondoa rami.
13 Ha'e gui Dalila aipoe'i Sansão pe:
— Aỹ peve xejojai anho rei ha'e ndeapu
xevy. Ha'e rã aỹ ma emombe'u porã xevy:
Mba'e nunga py pa ndejokuaa ramo 'rã tu
ha'eve?
Ombovai:
— Ajukue popẽa py xe'a sete henda py
ri reipopẽ, ha'e yvyra rakua py rembopija
atã ramo xekangy vy aiko 'rã avakue mboae
rami rive — he'i.
Ha'e ramo oke oupy jave kunha va'e hi'a
sete popẽa oĩ va'e oipopẽmba ajukue popẽa
py,
14 ha'e peteĩ yvyra rakua py ju ombopija atã.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Sansão, filisteu kuery ou ma ra'e
ndere! — he'i ramo okeague gui omyĩ vy
yvyra rakua omboi vy oguenoẽ o'a ajukue
popẽa gui.
15 Ha'e gui kunha va'e aipoe'i ixupe:
— Mba'exa tu xevy "Roayvu" 're va'eri
nekuraxõ py xere nerenhemoirũxei?
Mba'eta mboapykue ma xejojai rei,
neremombe'ui teri guive mba'e nunga rupi
pa nembaraetea — he'i.
16 Ko'ẽ nhavõ kunha va'e oporandu tema,
omombe'u ete aguã omoangeko rei riae
ramo Sansão onhe'ẽ py nonhenhandu
porãvei, omanoxe rive peve.
17 Ha'e rami vy kunha va'e pe on-
hemombe'upa opy'a re oĩ va'e ha'e javi.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Xee ma xeakã rague re kyxe omovaẽa
va'erã e'ỹ, mba'eta ha'i rye py teri aĩ reve
nazireu aiko Nhanderuete omboaxa pyre.
Xeakã rague onhopĩa ri ramo xembaraetea
ojepe'apa 'rã xegui. Ha'e ramo xekangy vy
aiko 'rã avakue mboae rami rive — he'i.
18 Opy'a re oĩ va'e ha'e javi on-
hemombe'ua Dalila oikuaa ma vy oenoĩ uka
filisteu regua yvatekueve. Ha'e vy aipoe'i:
— Peju ke teĩgue ju, mba'eta aỹ ma
xevy onhemombe'u ma opy'a re oĩ va'e
ha'e javi — he'i. Ha'e ramo oĩa py filis-
teu regua yvatekueve oupa okuapy, peráta
guive ogueru.
19 Ha'e ramo Dalila ojapo o'u áry Sansão
oke aguã rami. Ha'e vy peteĩ ava oenoĩ
vy onhopĩ uka hi'a sete popẽa oĩ va'ekue
ha'e javi. Ha'e rami py ipo'aka nho hexe,
imbaraetea okanhy ete ramo.
20 Ha'e gui kunha va'e aipoe'i:
— Sansão, filisteu kuery ou ra'e ndere!
Ha'e rã okeague gui omyĩ vy ojeupe ae
"Jepiaty rami aẽ ju 'rã aỹ, ha'e vy aa jepe
'rã" he'i, mba'eta ndoikuaai teri ixugui
SENHOR opo'akaa oipe'a maa.
21 Ha'e ramo filisteu kuery ojopy vy
omombupa hexa, ha'e Gaza tetã py
ogueraa. Mokoĩ corrente overa va'e guigua
py ojokua. Ha'e rã mba'emo mongu'ia
ombojere herekovy nhuã py ombotya py.
22 Ha'e rami teĩ inhakã rague onhopĩa rire
ipukuve ju ma ovy.

Sansão omanoague

23 Ha'e gui filisteu regua yvatekueve
ono'õ okuapy nguu ete Dagom ra'angaa pe

mba'emo ome'ẽ ha'e ovy'a okuapy aguã. Mba'eta

— Nhandevygua nhanderuete ma nhandepo py Sansão nhanderovaigua omboaxa rire — he'i vy.

24 Ha'e rami heta va'e kuery oexa vy oporaei okuapy nguu ete ramigua pe, mba'eta aipoe'i:

— Nhandevygua nhanderuete nhandepo py omboaxa nhanderovaigua nhandeyvy ojapo vai ha'e nhanderegua ojuka va'ety — he'i okuapy.

25 Ha'e gui opy'a py ovy'a okuapy vy aipoe'i:

— Pembou na Sansão jarovy'a rei aguã — he'i. Ha'e ramo Sansão nhuã gui herua rã oguerovy'a rei okuapy. Oo ytarã mokoĩ omo'ã mbyre pa'ũ py omopu'ãa imo'amy.

26 Ha'e gui Sansão aipoe'i kunumi ipo re ogueno'ã va'e pe:

— Xerereko ke oo yta hi'aĩ va'e re apoko aguã peve, hexe ajeko aguã — he'i.

27 Ha'e va'e oo ma tynyẽ rei avakue ha'e kunhague. Ikuai avi filisteu regua yvatekueve ha'e javi. Oo ao'ia áry ma três mil ju ikuai avakue ha'e kunhague, Sansão re oma'ẽ okuapy ojojai rei reve.

28 Sansão ojapukai SENHOR pe. Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR Xeruete, ajerure ndevy xere nema'endu'a aguã, ha'e eme'ẽ aỹ ete'i ri jepe xembaraete ju aguã. Xeruete, filisteu kuery re ajepy 'rãgue xerexa omombuague rekovia — he'i.

29 Ha'e rami vy Sansão oikuavã mokoĩve oo yta oo mbyte py hi'aĩ va'e, ha'e va'e re onhemomburu ete ho'amy, peteĩ re ma oiporu kuaa regua re, ha'e rã amboae re ma oaxua re.

30 Ha'e vy aipoe'i:

— Tamano filisteu kuery reve — he'i vy onhemomburu ete reve ojero'a ramo oo ho'apa yvatekueve ha'e heta va'e kuery ha'e py ikuai va'e ha'e javi áry. Ha'e rami py oiko vaia ára ma oikove teri reve jojukaague gui ojuka retave.

31 Ha'e gui ou tyvy kuery ha'e tuu ro pygua kuery ha'e javi. Hetekue oupi heravy vy onhono porã Zorá ha'e Estaol mbyte, tuu Manoá onhono porãague py ae. Vinte ma'etỹ re Sansão opena va'ekue Israel kuery re.

17

Mica ngoo py ta'angaa oguerekoague

1 Oiko peteĩ ava Efraim regua Mica hery va'e, yvy'ã reia re oiko.

2 Ha'e va'e ma aipoe'i oxy pe:

— Ha'e gui mil e cem hatã'i va'e prata guigua ndegui imondaague va'e, ha'e va'e re ndeayvu vaiague ha'e xevy remombe'u avi va'ekue, ma'ẽ, ha'e va'e peráta ma xee ae areko. Xee ae xemonda karamboae ndegui.

Ha'e ramo ixy ombovai:

— Tove SENHOR tanemoingo porã, xepi'a! — he'i.

3 Oxy pe mil e cem hatã'i va'e prata guigua ome'ẽ jevy ramo ixy aipoe'ive ju:

— Kova'e peráta ma xepo gui ae amboaxa SENHOR pe. Ndee xepi'a, ndee ae 'rã reiporu peteĩ ta'angaarã rejapo uka aguã yvyra gui, ha'e gui amboae ju ma prata ryku gui. Aỹ gui ma ame'ẽmba ju 'rã ndevy — he'i.

4 Ha'e rami rã oxy pe peráta ome'ẽ ramo duzentos hatã'i va'e prata guigua ogueraa vy opaga prata re omba'eapo va'e pe. Ha'e va'e ju peteĩ ta'angaarã ojapo yvyra gui, ha'e amboae ju ma hyku va'e gui ojapo. Ha'e va'e ta'angaa ma Mica ro py ae opyta.

5 Ha'e rami py ava Mica hery va'e oguereko oo tuuete ra'angaa ikuaiaty. Ojapo avi peteĩ manto sacerdote pegua ha'e ta'angaa opy guarã. Peteĩ gua'y omboaxa avi sacerdote-rã.

6 Ha'e jave py ma ndoikoi huvixave Israel kuery re opena va'erã. Ha'e ramo peteĩ-teĩ ikuai 'rã ha'e kuery ae oipotaa rami rive.

Mica ro py levita ovaẽ jave guare

7 Ha'e gui Judá regua Belém tetã py oiko peteĩ kunumi va'e. Ha'e va'e ma levita oiko va'eri ha'e py oiko.

8 Ha'e gui Judá regua Belém gui ha'e va'e ojepe'a ovy, mamo rã ojou porã reia py oiko aguã. Ha'e rami vy tape rupi oo vy ovaẽ Efraim regua yvy'ã reia re, Mica ro oĩa py ae.

9 Ha'e gui Mica oporandu ixupe:

— Magui tu reju?

Ombovai:

— Xee ma levita Judá regua Belém guigua. Ha'e vy mamo rã ajou porãa py 'rã aiko — he'i.

10 Ha'e ramo Mica aipoe'i ixupe:

— Eiko xea py ae. Xerurã rami eiko, xevygua sacerdote-rã. Ha'e rã ma'etỹa nhavõ ndevy ame'ẽ 'rã dez hatã'i va'e prata guigua, ndeaorã ha'e tembi'u — he'i rã levita va'e oendu vy ovaẽ ha'e py.
11 Ovy'a reve kunumi va'e oiko ava ro py. Ta'y rami oiko.
12 Ha'e ramo Mica ma levita regua kunumi va'e omoĩ ojeupegua sacerdote-rã. Ha'e ramo Mica ro py oiko.
13 Ojeupe ae Mica aipoe'i:

— Aỹ xee aikuaa SENHOR xemoingo porã 'rãa, xevygua sacerdote-rã levita areko ramo.

18

Dã regua kuery oyvy tuvixave va'erã ojouxe jave guare

1 Ha'e va'e jave ma ndoikoi huvixave Israel kuery re opena va'erã. Ha'e rami rã Dã regua kuery oeka okuapy oyvyrã ikuai aguã, mba'eta ha'e va'e ára peve ha'e kuery ndojopyi teri oyvyrã xorte rupi ome'ẽ mbyre Israel regua ikuaia mbyte.*
2 Ha'e rami vy Dã kuery omondouka peteĩ nhiruĩ avakue ha'e kuery va'e regua ae, Zorá ha'e Estaol pygua kuery ipy'a guaxuvekue, yvy re oma'ẽ mbegue ha'e oikuaa pota aguã. Ha'e vy ha'e kuery pe

— Tapeo, peikuaa pota yvy re — he'i. Ha'e ramo oje'oi vy Efraim regua yvy'ã reia re ovaẽ Mica ro py. Ha'e vy oke okuapy ha'e py.

3 Mica ro py ha'e kuery ikuai jave oendu kuaa kunumi va'e levita regua ayvu. Ha'e vy oĩa py onhemboja vy aipoe'i ixupe:

— Mava'e tu ndereru apy? Mba'e tu rejapo reikovy apy? Ha'e mba'e tu apy rereko?

4 Ombovai:

— Po rami Mica ojapo xevy. Peráta re ixupe amba'eapo vy aiko ixupegua sacerdote — he'i.

5 Ha'e ramo aipoe'i okuapy ixupe:

— Eporandu ha'vy Nhanderuete pe, roikuaa aguã tape rupi rooa rupi iporã va'e rojou 'rã paa.

6 Sacerdote ombovai:

— Tapeo porã ke. Tape rupi peguataa rupi SENHOR oma'ẽ 'rã — he'i.

7 Ha'e ramo peteĩ nhiruĩ avakue oje'oi vy Laís tetã py ju ovaẽ. Ha'e py ma oexa rã ha'e pygua kuery ikuai porã. Sidom pygua kuery reko rami ikuai mby'a porã ha'e joe ojeroviaa rupi. Peteĩve jipoi huvixa mba'emo py omoingo axy va'erã. Sidom tetã gui mombyry ikuai, amboae kuery re nonhemoirũi guive.

8 Ha'e ramo ojevypa ju guyvy kuery Zorá ha'e Estaol py ikuaia py. Ha'e rã ha'e kuery pe oporandu vy

— Mba'e pa pemombe'u orevy? — he'i ramo

9 ombovai:

— Pepu'ã ke, jaje'oi ha'e kuery rovai. Mba'eta yvy re roikuaa potaa rupi roexa rã iporã. Peĩ rive ta tema ri ty'y upe py? Pemboare eme ta'vy peje'oi vy ha'e va'e yvy pejopy aguã.
10 Mba'eta ha'e py pevaẽ vy pejou 'rã joe ojeroviaa rupi rive ikuai va'e, ijyvy ma tuvixa guive. Nhanderuete omboaxa ma pendepo py. Ha'e va'e yvy ma mba'eve oata e'ỹa ha'e py ikuai va'e kuery pe — he'i.

11 Ha'e rami rã Dã regua kuery ma Zorá ha'e Estaol gui oje'oi, seiscentos avakue tembiporu joe opu'ãa pygua revegua meme.
12 Ha'e kuery oje'oi vy Judá regua Quiriate-Jearim py ranhe ikuai. Ha'e nunga rupi ha'e va'e henda pe "Maané-Dã" he'i okuapy aỹ peve. Quiriate-Jearim rovai katy oĩ.
13 Ha'e va'e gui oje'oi ju Efraim regua yvy'ã reia katy. Ha'e vy Mica ro py ju ovaẽ okuapy.

Mica pegua ta'angaa oipe'a vy Laís tetã re ipo'aka okuapyague

14 Peteĩ nhiruĩ avakue Laís yvy re oikuaa pota aguã oje'oi va'ekue aipoe'i guyvy kuery pe:

— Peikuaa pa ha'e va'e oo py oĩa peteĩ manto sacerdote pegua, ha'e ta'angaa oo pygua, ta'angaa yvyra guigua ha'e amboae ma mba'emo ryku guigua oĩa? Penhembopy'a ke ha'vy mba'emo pejapo aguã re — he'i.
15 Ha'e ramo ha'e py ovaẽ okuapy kunumi levita regua ro py, Mica ro py ae. Ha'e vy oxarura okuapy ixupe.
16 Seiscentos avakue Dã regua tembiporu joe opu'ãa pygua oguereko va'e ma okẽ rupi opyta okuapy oikeaty py.

* 18:1 Josué 19.41-48

17 Ha'e rã peteĩ nhiruĩ avakue yvy re oikuaa
pota aguã oje'oi va'ekue oike vy ojopy
ta'angaa yvyra guigua, manto sacerdote
pegua, ta'angaa oo py ikuai va'ekue ha'e
ta'angaa mba'emo ryku gui ojapo pyre
guive. Ha'e rã sacerdote ma opyta ho'amy
okẽ py, seiscentos avakue tembiporu joe
opu'ãa pygua revegua kuery ikuaia py.
18 Mica ro py ha'e kuery oike vy ta'angaa
yvyra guigua oipe'a heravy, manto sacer-
dote pegua, ta'angaa oo py ikuai va'e ha'e
ta'angaa mba'emo ryku guigua. Ha'e ramo
sacerdote aipoe'i ha'e kuery pe:

— Mba'e tu pejapo?

19 Ha'e kuery ombovai:

— Ekyrirĩ ke, emoĩ ndepo ndejuru py,
ha'e eju orerupive. Orevy ju 'rã reiko oreru
rami ha'e sacerdote-rã. Mba'eta ndevy
pe ha'eveve pa peteĩ'i ava ro py sacerdote
reikoa, tyrã pa Israel re peteĩ regua ha'e javi
pe sacerdote reiko aguã? — he'i rã
20 sacerdote oendu vy ovy'a opy'a py.
Ha'e rami vy ha'e ae ju manto sacerdote
pegua oipe'a, ta'angaa oo py ikuai va'e
ha'e ta'angaa yvyra guigua oipe'a avi vy
oguenoẽ heravy ha'e kuery mbyte rupi.

21 Ha'e kuery ojevy aguã katy ju oo ta
vy guenonde omoĩ gua'y kue'iry, guymba
kuery ha'e omba'e rei-rei ha'e javi. Ha'e
rami vy oje'oi.
22 Mica ro gui mombyry'i ma Dã kuery oje'oi
jave avakue Mica ro katy'igua kuery nhom-
boaty vy oupity okuapy.
23 Ha'e vy hakykue katy gui ojapukai
oje'oivy. Ha'e rã ha'e kuery ojere vy aipoe'i
Mica pe:

— Mba'e tu oiko upe va'e kuery remboaty
aguã?

24 Ombovai:

— Tuuete ra'angaarã ajapo va'ekue
peipe'apa ra'e, xevygua sacerdote guive.
Ha'e gui peo ju kuri. Mba'e tu oiko xevy
guarã peja va'ekue? Ha'e gui mba'e re tu
xevy peporandu vy "Mba'e tu oiko?" peje?
— he'i.

25 Ha'e ramo Dã kuery aipoe'i ixupe:

— Ndeayvuve eme orevy, xapy'a rei
avakue ipy'a guaxukueve ndere opu'ã rã
pekanhymba e'ỹ aguã, ndero pygua kuery
reve — he'i okuapy.
26 Ha'e rami vy Dã kuery oje'oive tema. Ha'e
rã Mica ma ixugui ha'e kuery ipo'akavea
oikuaa vy ojevy ju ngoo katy.

27 Ha'e kuery ogueraa ta'angaarã Mica
ojapo va'ekue ha'e sacerdote oguereko
va'ekue. Ha'e gui Laís tetã py ju ovaẽ, peteĩ
regua ikuai porã ha'e joe ojeroviaa rupi rive
ikuaia py. Ha'e vy ojukapa kyxe py, ha'e
oapypa tetã.
28 Nomoingovei avave rei, mba'eta Sidom
tetã gui mombyry, avave rei re na'irũi
guive. Ha'e va'e tetã ma Bete-Reobe katy'i
oĩ yvyugua oĩ va'e py. Ha'e gui ha'e kuery
ae ju tetã omoatyrõ ju vy ha'e py ikuai.
29 Tetã omboery guamoĩ Dã Israel ra'y oiko
va'ekue rery py. Ha'e rã tetã rery ypyague
ma Laís.
30 Dã kuery ojeupe ae ogueraa ta'angaa
yvyra guigua. Ha'e gui Dã regua kuery pe
ju Gérson ra'y Jônatas, Manassés ramymino
va'e oĩ sacerdote, ha'e va'e rire ta'y kuery
pe ju, ha'e kuery escravo-rã ogueraapaa ára
peve.
31 Ha'e rami py Mica ta'angaa ojapo va'ekue
ma ojeupe ae ju ha'e kuery oguereko, Siló
py Nhanderuete pegua oo oĩ teria ja.

19

Levita ha'e ta'yxy jevy rekokue oĩa

1 Ha'e va'e jave py huvixave ndoikoi Israel
kuery re opena va'erã. Ha'e gui oiko peteĩ
levita regua. Ha'e va'e ma Efraim yvy'ã
rupi oguata oikovy vy peteĩ gua'yxy jevyrã
ogueraa Judá regua Belém tetã pygua.
2 Ha'e rã kunha va'e ma hexe nda'ija'evei vy
opoi. Ha'e rami vy nguu ro katy ju ojevy
Judá regua Belém py. Ha'e py ju oiko irundy
jaxy re.

3 Ha'e gui ime opu'ã vy guembiguai ha'e
mokoĩ mburika ogueraa hakykue oo vy.
Hexeve ijayvu porã'ixe ogueru ju aguã.
Ha'e py ovaẽ ramo kunha va'e omovaẽ nguu
ro py. Tuu oexa vyve ovy'a reve oẽ, omovaẽ
porã'i.
4 Hatyu kunha va'e ru va'e ma mboapy ára
re omombyta ojea py. Okaru ha'e oy'u
okuapy, ha'e gui omenda va'e kuery oke
ha'e py.

5 Irundy araa py ovy voi, opu'ã oje'oi
aguã. Ha'e ramo kunha va'e ru aipoe'i guajy
me pe:

— Penhemombaraete ranhe ke peteĩ
mbojape'i re. Ha'e va'e rire ma peo 'rã —
he'i ramo
6 oguapy mokoĩve, okaru ha'e oy'u
nhoguenoiny.

Ha'e gui kunha va'e ru aipoe'i ava pe:

— Ajerure ndevy, kova'e pytũ ju peke
apy, pendepy'a py pevy'a aguã.
7 Ha'e rami teĩ ava va'e opu'ã ju oo aguã.
Ha'e rã hatyu ma hexeve ijayvu tema vy
ha'e va'e pytũ re ju omombyta.

8 Peteĩ nhiruĩ araa py ovy voi oo aguã.
Ha'e rã kunha va'e ru aipoe'i:

— Penhemombaraete ke, pepytave'i ju
ka'aru peve — he'i ramo mokoĩve okaru
nhoguenoiny.

9 Ha'e ramo ava va'e opu'ã ju oo aguã,
ta'yxy jevy ha'e hembiguai kunumi va'e
reve. Ha'e rã ixupe aipoe'i hatyu kunha
va'e ru:

— Ma'ẽ, ka'aru ma, pytũ ovaẽ ju ta ma.
Ajerure ndevy pytũ peaxa ju aguã apy. Ára
oaxa ta ramo peaxa pytũ apy, pendepy'a
py pevy'a aguã. Ha'e gui ko'ẽ rã mae ma
pepu'ã pendero katy peo aguã — he'i.

10 Ha'e rami teĩ ava va'e ndoaxaxevei
pytũ ha'e py. Ha'e rami vy opu'ã vy oo.
Ngupive ogueraa va'e ma mokoĩ mburika
ikupe árygua va'e ha'e ta'yxy jevy. Ha'e gui
Jebus tetã katy'i peve ovaẽ (ha'e va'e ma
Jerusalém tetã).

11 Jebus katy'i oje'oi jave ka'aru ete ma
ramo kunumi va'e aipoe'i opatõ pe:

— Aỹ ma jaa, nhavaẽ jebuseu kuery retã
py, pytũ jaaxa aguã ha'e py.

12 Ipatõ ombovai:

— Any, nda'evei tetã jaikuaa e'ỹ va'e py
nhavaẽ aguã, Israel kuery e'ỹ ikuaia py.
Jaave 'rã Gibeá peve.
13 Jaave 'rã, nhavaẽ 'rã amboae tekoa py,
Gibeá py e'ỹ vy Ramá py jake aguã — he'i
guembiguai pe.

14 Ha'e gui oje'oive. Gibeá tetã katy'i ovaẽ
jave kuaray oike, Benjamim regua yvy py.
15 Ha'e rami vy opia oje'oivy Gibeá katy,
pytũ oaxa aguã ha'e py. Ha'e py ovaẽ
vy oguapy okuapy tetã mbyte py, mba'eta
avave rei nomovaẽai ngoo py pytũ oaxa
aguã.

16 Ha'e gui pytũ ma jave ou peteĩ tuja'i
mba'ety rupi omba'eapoague gui. Ha'e va'e
ma Efraim yvy'ã reia pygua va'eri Gibeá py
hekoa va'e. Ha'e rã ha'e pygua kuery ae ma
Benjamim regua meme.
17 Tuja'i va'e oma'ẽ vy tetã mbyte py oexa
oguata va'e. Ha'e vy oporandu ha'e kuery
pe:
— Marã katy peo, ha'e magui tu peju?

18 Ombovai:

— Judá regua Belém gui roguata
roje'oivy, mombyry Efraim yvy'ã reia katy
roo. Xee ma ha'e pygua ae. Aa karamboae
Judá regua Belém py. Ha'e gui aỹ ma aguata
avy SENHOR pegua oo oĩa katy. Teĩ avave
rei naxemovaẽai ngoo py,
19 roguereko teĩ ae ma mba'emo pirukue
ha'e mba'emo rogue orerymba mburika
peguarã. Mbojape ha'e vinho voi roguereko
xevy, kunha ha'e kunumi va'e nerembiguai
reve ou va'ekue pe. Mba'eve rei ndoatai
orevy — he'i.

20 Ha'e ramo tuja'i va'e aipoe'i:

— Tove mby'a porã toĩ ndere. Xapy'a
rei ndevy mba'emo oata ramo xee ae tajou.
Ha'e rami avi nda'evei tetã mbyte py peaxa
aguã pytũ — he'i.
21 Ha'e rami vy ngoo py ae omovaẽ vy
mba'emo rogue ome'ẽ mburika kuery pe.
Ha'e kuery py ojoipa ma rire okaru ha'e
oy'u okuapy.

22 Ha'e kuery ovy'a okuapy jave ha'e va'e
tetã pygua avakue nhe'ẽ vai ra'y kuery oupa
vy ombojere okuapy oo. Ombota-mbota
okuapy okẽ re. Ha'e vy hoo va'e tuja'i va'e
pe ijayvu vy

— Emoẽ apy oka py ava ndero py re-
movaẽ va'ekue rojavyky rei aguã — he'i.

23 Ha'e rã hoo va'e ma ha'e kuerya py oẽ
vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Any xeryvy kuery, pejapo eme ha'e
rami ete ha'eve'ỹ va'e. Xee ae ma xero py
ava amovaẽ rire pejapo vai eme.
24 Xee aru 'rã oka py xerajy omenda e'ỹ teri
va'e, ha'e ava va'e ra'yxy jevy. Ha'e va'e
kuery ma pemo'yvyĩ'i 'rã, ha'e kuery re 'rã
pejapo pejapoxea rami. Ha'e rã ava va'e re
ma pejapo vai eme ha'e rami ete — he'i.
25 Ha'e pygua avakue noendu potaxei ramo
levita ra'yxy jevy ojopy vy ogueraa oka
py, omboaxa ha'e kuery pe. Ha'e ramo
ha'e kuery ju ojopy vy ojavyky reia rupi
oguenonheno okuapy pytũ mbukukue re,
ko'ẽ peve. Ha'e gui ko'ẽmba ma ramo
oejapa rive oje'oivy.

26 Ko'ẽ rai'i ma ramo kunha va'e ou vy
ho'a oo ome oĩa rokẽ py. Ha'e py ma
iko'ẽmba ete'i oupy.
27 Ko'ẽgue ime opu'ã vy oipe'a okẽ. Ha'e
rami vy oove aguã oẽ vy oexa rã kunha
gua'yxy jevy okẽ rupi itui ra'e, opyrõ ovy-
aty áry opo omoĩ reve.
28 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Epu'ã ke, ha'e gui jaa — he'i teĩ nom-
bovai. Ha'e ramo ava va'e oupi inony
mburika'i áry, ojepe'a, oo ju ngoo katy.
29 Ngoo py ovaẽ ma vy gua'yxy om-
boguejy jevy retekue. Ha'e vy kyxe ogueru
vy omboa'ypa, ikãgue reve, doze henda
py. Ha'e va'e ma ogueraa uka Israel kuery
ikuaia ha'e javi rupi.
30 Peteĩ-teĩ oexa va'e aipoe'i okuapy joupe-
upe:
— Kova'e nunga ojapoa va'e'ỹ teri, neĩ
oexaa va'e'ỹ teri, Egito yvy gui Israel kuery
oua ára guive aỹ peve. Peikuaa pota
ha'e nunga re, penhembopy'a ha'e pe-
jogueroayvu — he'i okuapy.

20

Levita ra'yxy jevy ojavyky reia ague re Israel kuery nhombopagaague

1 Ha'e gui Israel kuery ha'e javi ma Mispa
py oje'oi vy nhomboatypa okuapy SENHOR
renonde. Peteĩ'i rami ou Dã guive Berseba
peve ikuai va'e, Gileade yvy gui guive.
2 Ha'e kuery va'e regua yvatekueve ha'e
javi ha'e Israel kuery peteĩ-teĩ regua oupa
okuapy Nhanderuete pegua onhemboaty
okuapya py. Quatrocentos mil avakue ikuai
opu'ã okuapy va'e, kyxe revegua meme.
3 Benjamim kuery voi oendu okuapy Israel
kuery Mispa katy oje'oia omombe'ua rã.
Ha'e gui ava pe Israel kuery oporandu
okuapy:
— Emombe'upa orevy marã rami vy pa
ha'e nunga oikoague.
4 Ha'e ramo ava levita kunha omano
va'ekue megue ombovai vy aipoe'i:
— Xera'yxy jevy reve rovaẽ Benjamim
regua kuery retã Gibeá py, pytũ roaxa aguã.
5 Ha'e ramo Gibeá pygua kuery xere opu'ã
vy pyávy ombojere oo xee aĩa va'e. Xe-
jukaxe, ha'e gui xera'yxy jevy voi ojavyky
rei okuapy. Ha'e ramo omano.
6 Ha'e ramo xera'yxy jevy retekue araa. Am-
boa'ypa vy araa uka Israel kuery yvy ha'e
javi rupi, nhande Israel kuery moxĩmbaarã
ojapo rire.
7 Ma'ẽ, peẽ kuery ma Israel kuery regua
meme pendekuai. Peikuaa pota porã ke!
Pejogueroayvu ha'e penhomongeta ha'e
nunga re — he'i.
8 Ha'e rami rã heta va'e kuery ha'e javi ma
peteĩ'i rami opu'ãmba okuapy vy aipoe'i:
— Nhande kuery va'e regua peteĩve ndo-
jevyi 'rã ngoo katy, peteĩve ndajaai 'rã
nhandero katy.
9 Ha'e rami vy po rami 'rã jajapo Gibeá
pygua kuery re: Jaje'oi 'rã ha'e kuery rovai
nhapu'ã aguã xorte jaexaa rami.
10 Ha'e rami vy Israel kuery regua cem
avakue ikuai va'e-va'e gui ma dez kuerei 'rã
nhamondouka, mil ikuai va'e-va'e gui cem
kuerei 'rã, ha'e dez mil ikuai va'e-va'e gui
ma mil kuerei 'rã nhamondouka tembi'u
ojou aguã nhande kuery pe. Ha'e rã nhande
kuery ma Benjamim regua Gibeá py jaa vy
ha'e kuery re jajapo 'rã Israel kuery mbyte
ojapo vaiague rami — he'i.
11 Ha'e rami vy Israel regua avakue ha'e
javi nhomboaty okuapy ha'e va'e tetã
rovai opu'ã vy oo aguã. Peteĩ'i rami on-
hemoirũmba okuapy.
12 Ha'e gui Israel kuery omondouka
avakue Benjamim regua yvy ha'e javi rupi,
aipoe'i aguã:
— Mba'e nunga ha'eve'ỹ va'e tu penem-
byte ojapoa?
13 Aỹ orepo py pemboaxa na Gibeá pygua
avakue nhe'ẽ vai ra'y kuery rojukapa aguã,
ha'e rami vy Israel kuerya gui roipe'a aguã
ha'e rami ete nda'evei va'e — he'i. Ha'e
rã Benjamim kuery ma noendu potai guyvy
Israel kuery ayvu.
14 Ha'e rami 'rãgue py Benjamim kuery ma
Gibeá katy'i tetã ikuai va'e gui oupa vy
ono'õmba okuapy, oje'oi aguã Israel kuery
re opu'ã aguã.
15 Ha'e va'e ára ma oipapaa Benjamim kuery
tetã ikuai va'e gui ou va'ekue. Oikuaa rã
vinte e seis mil avakue ikuai kyxe revegua,
Gibeá pygua kuery reve'ỹ vy. Ha'e va'e
kuery ma oipapaa rã seiscentos avakue
ikuai oiporavo pyre meme.
16 Ha'e va'e kuery ha'e javi regua ma sete-
centos avakue ikuai oiporavo pyre ijaxu
va'e meme. Ha'e va'e kuery ma ita momboa
py peteĩ 'ague'i re omombo vy voi ndojavyi
'rã.

17 Ha'e rã Israel regua avakue ma oipa-
paa rã quatrocentos mil avakue ikuai kyxe
revegua, joe opu'ãa rupi ikuai va'ety meme,
Benjamim regua e'ỹ.
18 Ha'e gui Israel regua kuery opu'ã vy Betel
py oo. Ha'e py ma Nhanderuete pe opo-
randu vy aipoe'i:

— Ore kuery va'e regua mava'e ranhe 'rã
tu oo Benjamim kuery rovai opu'ã aguã?

SENHOR ombovai:

— Judá kuery ranhe 'rã oo — he'i.

19 Ha'e gui ko'ẽ aje'ive reve Israel kuery
opu'ã vy oje'oi. Ono'õ okuapy Gibeá rovai
opu'ã aguã.
20 Israel regua avakue ae oje'oi Benjamim
kuery rovai opu'ã aguã. Gibeá katy'i ikuai
joe opu'ã aguã rami.
21 Ha'e ramo Gibeá gui Benjamim kuery oẽ
oje'oivy vy ha'e va'e ára oitypa Israel regua
yvy rupi, vinte e dois mil avakue.

22 Ha'e gui avakue Israel kuery regua pe-
teĩgue ju ipy'a guaxu vy oiko katu okuapy
joe opu'ã aguã, jypya ára opu'ãague py ae
ju.
23 Ha'e va'e'ỹ mbove ma Israel kuery oje'oi
ranhe vy ojae'o okuapy SENHOR renonde.
Ka'aru peve oporandu okuapy SENHOR pe,

— Roje'oi ju 'rã pa oreryvy kuery Ben-
jamim regua rovai ropu'ã aguã? — he'i vy.

SENHOR ombovai:

— Tapeo ha'e kuery re pepu'ã aguã —
he'i.

24 Ha'e gui ma ko'ẽ jevy Israel kuery ovaẽ
ma okuapy Benjamim kuery rovai opu'ã
aguã.
25 Ha'e va'e ára voi Benjamim kuery Gibeá
tetã gui oẽ oje'oivy ha'e kuery ovaexĩ aguã.
Ha'e vy dezoito mil avakue ju oity yvy rupi,
kyxe revegua meme.

26 Ha'e rami rã Israel kuery ha'e javi oje'oi
vy Betel py ovaẽ. Ha'e vy ojae'o ete okuapy,
ha'e py SENHOR renonde ikuaia py. Ha'e
va'e ára okaru e'ỹ re ikuai ka'aru peve. SEN-
HOR renonde ome'ẽ avi okuapy mba'emo
oapy reve ha'e peteĩ rami ikuaia regua.
27 Ha'e rami vy Israel kuery oporandu ju
okuapy SENHOR pe. (Mba'eta ha'e va'e
jave ma ha'e py ae oĩ Nhanderuete guexeve
guarã ojapo va'ekue ryru.
28 Ha'e va'e oĩa rupi Eleazar ra'y Finéias,
Arão ramymino va'e omba'eapo oikovy
ha'e jave py.) Ha'e gui aipoe'i okuapy:

— Roo jevy 'rã pa oreryvy kuery Ben-
jamim regua rovai ropu'ã aguã, tyrã pa
ndoroovei ma 'rã?

SENHOR ombovai:

— Tapeo, mba'eta ko'ẽ ramo xee am-
boaxa 'rã pendepo py — he'i.

29 Ha'e ramo Israel kuery ma Gibeá yvýry
rupi omoĩ xondaro kuery onhemi aguã.

30 Ha'e gui mboapy araa py ma Benjamim
kuery rovai Israel kuery opu'ã aguã oje'oi
vy jypy guare rami ae oiko katu okuapy
Gibeá rovai opu'ã aguã.
31 Ha'e ramo ha'e kuery ovaexĩ aguã Ben-
jamim kuery oẽ jogueruvy vy tetã gui mom-
byry ojereru uka vy omboypy ju ojuka aguã
ha'e kuery regua. Jypy guare rami ojuka
trinta avakue Israel regua tape rupi. Ha'e
va'e regua peteĩ ma Betel katy oo, ha'e rã
amboae ma Gibeá nhuũndy katy oo va'e.
32 Ha'e rami vy Benjamim kuery aipoe'i:

— Kue'i guare rami ae ju ho'apa ta ma
nhanerenonde — he'i okuapy.

Ha'e rã Israel kuery ma aipoe'i:

— Nhanhamba, ha'e kuery nhander-
akykue tape rupi oopa aguã tetã gui mom-
byry peve — he'i.
33 Ha'e rami vy Israel regua avakue ikua-
iague gui opu'ãmba jogueruvy, joe opu'ã
aguã rami ikuai Baal-Tamar py. Israel
regua onhemia py ikuai va'ekue voi oẽmba
jogueruvy Geba katy'i ikuaiague gui.
34 Ha'e rami vy dez mil avakue Israel kuery
regua oiporavo pyre ou okuapy Gibeá re
opu'ã aguã. Opu'ãa ma nda'evei ete va'e,
ha'e rã amboae kuery ma noexa'ãi okuapy
okanhymba taa.
35 Ha'e ramo Israel kuery renonde SENHOR
omoĩ vai Benjamim kuery. Ha'e ramo
ha'e va'e ára Israel kuery ojuka Benjamim
regua vinte e cinco mil e cem avakue, kyxe
revegua meme.
36 Ha'e ramo mae Benjamim kuery oexa om-
bojexavai maa. Mba'eta avakue Israel regua
ojepe'apa ranhe Benjamim regua kuery
renonde gui, Gibeá rovai opu'ã va'erã kuery
onhomi va'ekue re ojerovia vy.
37 Ha'e gui onhemi okuapy va'ekue oẽmba
pojava vy oikepa Gibeá tetã py. Ha'e vy
oitypa ha'e javi kyxe py ojuka vy.
38 Avakue Israel regua ma jogueroayvu ae
ma onhemi va'e kuery reve, tetã gui peteĩ

arai tuvixa va'e rami hataxĩ omopu'ã aguã
re.
39 Ha'e nunga Israel regua kuery oexa vy
ojevy ju opu'ã aguã katy. Ha'e kuery re ae
Benjamim regua kuery omboypy ojapo vai
aguã, trinta avakue Israel regua ojuka vy

— Kuee nhapu'ãague rami ae ri ha'e
kuery ho'apa ma 'rã nhanerenonde — he'i
okuapy teĩ.
40 Ha'e rami teĩ tetã gui hataxĩ opu'ã ma ovy
arai rami, oo yta hi'aĩ va'e rami ae. Ha'e
ramo Benjamim regua kuery guakykue katy
oma'ẽ vy oexa rã tetã ha'e javi rupi tata
rendy vuku ojeupi ma ovy ra'e yvate.
41 Israel regua avakue ojerepa rã Ben-
jamim regua kuery oexa vy onhemondyipa
okuapy, imombaarã ou ta maa oexa vy.
42 Ha'e rami vy Israel regua avakue renonde
gui ojevypa, tekoa e'ỹa katy tape oo va'e
rupi onhambaxe va'eri opu'ã va'e kuery
omoĩ vai. Ha'e rã tetã gui ou va'e kuery ju
ojukapa ha'e kuery mbyte.
43 Ha'e rami vy ojokopa rei Benjamim regua
kuery. Hakykue monha vy mamo rã
opytu'ua py oupity, Gibeá katy'i, kuaray
oua katy.
44 Ha'e rami py Benjamim regua ho'a de-
zoito mil avakue, ipy'a guaxuve va'e meme.
45 Ha'e gui ojevypa vy tekoa e'ỹa katy ju on-
hamba, Rimom py itaova oĩ va'e katy. Tape
rupi hembyrekue onha va'e regua ma cinco
mil avakue ju ojukave. Ha'e gui hupive rei
omonhave Gidom peve. Ha'e py ju ojukave
dois mil avakue ha'e kuery regua.
46 Ha'e va'e ára Benjamim regua omano va'e
ha'e javi vy ma vinte e cinco mil avakue
kyxe revegua, ipy'a guaxuve va'e meme.

47 Ha'e rami teĩ seiscentos avakue ojere vy
ojava tekoa e'ỹa katy, Rimom py itaova oĩ
va'e py. Ha'e py ma irundy jaxy re ikuai.
48 Ha'e gui ma Israel regua avakue ojevy
ju Benjamim kuery rekoa katy. Ha'e vy
ojukapa kyxe py tetã py hembyre va'ekue
ha'e javi, avakue ha'e mymba kuery, ojou
va'e rei. Tetã ojou va'e rei oapypa tata py.

21

Benjamim regua avakue ra'yxyrã ojouague

1 Ha'e gui Israel regua avakue Mispa py
teri ikuaia py oura okuapy reve

— Nhande kuery regua peteĩve nomo-
mendai 'rã guajy Benjamim regua ra'yxyrã
— he'i ma voi va'ekue.
2 Ha'e rami teĩ Betel py ha'e kuery oo vy
ka'aru peve ikuai Nhanderuete renonde
ha'e py. Ojapukai ha'e ojae'o okuapy hexay
ete reve.
3 Ha'e vy aipoe'i:

— Ah! SENHOR Israel kuery ruete, mba'e
re tu ha'e rami ete oiko Israel re, mba'eta aỹ
oata ma peteĩ regua — he'i okuapy.*

4 Ha'e gui ko'ẽ jevy, ko'ẽmba ramove ha'e
kuery opu'ã vy peteĩ altar ojapo ha'e py.
Hi'áry ome'ẽ okuapy mba'emo oapy reve,
peteĩ rami ikuaia regua guive ome'ẽ.

5 Ha'e gui Israel kuery joupe-upe opo-
randu vy

— Mava'e tu Israel regua ndooi va'ekue
SENHOR pegua nhemboaty oikoa py? —
he'i.
Mba'eta Mispa py SENHOR renonde oura ae
ma voi onhemboaty aguã ndoui va'e ojukaa
aguã re.

6 Israel kuery omboaxy okuapy guyvy
Benjamim regua kuery,

— Kova'e ára opa rai'i ete peteĩ regua
Israel gui.
7 Ha'e gui marã rami vy nda'u jajou 'rã
hembyrekue ra'yxyrã? Mba'eta SENHOR
pe jaura ae ma nhanderajy kuery nhamo-
menda e'ỹ aguã ha'e kuery ra'yxyrã — he'i
okuapy.

8 Ha'e rami vy aipoe'i:

— Oiko pa Israel regua SENHOR pegua
nhemboaty Mispa py oiko va'e py ndooi
va'ekue? — he'i.
Ha'e rami vy oikuaa pota rã Jabes-Gileade
pygua kuery peteĩve ndooi ra'e ono'õ
okuapy vy nhemboaty ojapoa py.
9 Heta va'e kuery oipapaa rã oikuaa Jabes-
Gileade pygua kuery peteĩve noĩ ha'e py.
10 Ha'e nunga rupi ha'e katy ijaty okuapy
va'e omondouka doze mil avakue ipy'a
guaxukueve. Ijayvu imondovy vy aipoe'i
ha'e kuery pe:

— Tapeo pejukapa Jabes-Gileade pygua
kuery kyxe py, kunhague ha'e kyrĩgue
guive.
11 Po rami 'rã pejapo: Avakue ha'e kunhague
avakue reve onheno ma va'ekue ha'e javi
'rã pejuka — he'i.

* 21:3 "Peteĩ regua oata" he'i okuapy, mba'eta Benjamim regua avakue ojukapa rai'i ma rire (versículo 6).

12 Ha'e rami rã Jabes-Gileade py oo vy
quatrocentos kunhataĩgue ojou avakue
reve onheno e'ỹ teri va'e. Ha'e va'e kuery
Siló py oguerupa heta va'e kuery ikuaia py,
Canaã yvy re.
13 Ha'e gui ono'õ okuapy va'e ha'e
javi omondouka Benjamim kuery pe
imombe'uarã, Rimom itaovape guy py
onhemi va'ekue pe. Ha'e rami vy ijayvu
jomeme ikuai porã ju aguã re.
14 Ha'e ramo Benjamim regua kuery
ojevypa. Ha'e rã ha'e kuery ra'yxyrã
ome'ẽa Jabes-Gileade py kunhataĩgue
ndojukai va'ekue. Ha'e rami teĩ oata teri
ha'e kuery ra'yxyrã.
15 Ha'e rami py ha'e kuery omboaxy Ben-
jamim kuery, Israel regua oata aguã rami
SENHOR ojapo rire.

16 Ha'e gui nhomongeta va'ety kuery
aipoe'i ijaty okuapy va'e pe:

— Marã rami vy nda'u jajouve ju 'rã hem-
byrekue ra'yxyrã, Benjamim regua kunh-
ague opa rire?
17 Mba'eta nda'evei Benjamim regua rem-
byrekue ndata'yi aguã, mba'eta nda'evei
peteĩ regua ha'e javi oata aguã.
18 Ha'e rami avi nhande ma nda'evei ha'e
kuery ra'yxyrã nhamomenda aguã nhan-
derajy kuery, mba'eta nhande Israel kuery
jaura vy "Ayvu vaipy toiko Benjamim regua
ra'yxyrã guajy omomenda va'e", ja'e rire —
he'i.

19 Ha'e ramo ombovai:

— Ma'etỹa nhavõ ma oiko 'rã SENHOR
pegua nhemboaty Siló py. Ha'e nunga
oiko 'rã Betel tetã katy'i kuaray ijapu'a'ia
katy, tape Betel gui Siquém katy yvy'ã rupi
oo va'e rupi kuaray oua katy, ha'e Lebona
regua kuaray ipuku-a katy — he'i.

20 Ha'e rami vy Benjamim kuery pe ju
ijayvu vy aipoe'i:

— Tapeo, penhemi uvaty ikuai va'e rupi.
21 Ha'e py ma pema'ẽ mbegue peiny,
mba'eta Siló pygua rajy kuery oẽ 'rã
jogueruvy oguyryĩ reve ojeroky vy. Ha'e
ramo ma peẽ 'rã uvaty py penhemia gui,
ha'e ha'e kuery regua peteĩ-teĩ pejopy 'rã
pendera'yxyrã. Ha'e vy tapeo ju Benjamim
yvy re.
22 Ha'e gui tuu ha'e ikyvy kuery ou 'rã
nhandea py ndojou porãia rupi ijayvu aguã.
Ha'e ramo ha'e kuery pe aipo ja'e 'rã: "Or-
erayvua rupi ke pemboaxy avi Benjamim
regua avakue, mba'eta Jabes-Gileade tetã
re ropu'ã jave ta'yxyrã ndorojoupai rire.
Ha'e rami avi penderajy kuery napeme'ẽi
va'ekue ha'e kuery pe. Ha'e rami e'ỹ va'e
rire pepaga aguã rami peiko 'rãgue", ja'e 'rã
— he'i.†
23 Ha'e rami ae Benjamim kuery ikuai.
Ha'e rami vy gua'yxyrã peteĩ-teĩ ogueraa
oguyryĩ reve ojeroky okuapy va'e kuery gui,
mbovy pa ikuaia rami vy ogueraa. Ha'e gui
oje'oi vy oyvy py ju ojevypa. Ojapo ju guetã,
ha'e vy ikuai ha'e py.
24 Ha'e gui mae ma Israel kuery voi ojevy ju
ha'e gui. Peteĩ-teĩ guetarã kuerya py ae oo,
gua'y kuerya py ha'e oyvy py ae.

25 Ha'e va'e jave ma ndoikoi huvixave
Israel kuery re opena va'erã. Ha'e ramo
peteĩ-teĩ ikuai 'rã ha'e kuery ae oipotaa
rami rive.

† 21:22 Ha'e kuery ha'e javi oura va'ekue Benjamim regua avakue ra'yxyrã guajy kuery ome'ẽ e'ỹ aguã (versículo 1). Ha'e gui apy ojerure guajy kuery pe Benjamim regua avakue ra'yxyrã ojereraa uka aguã, ouraague ombovaipa e'ỹ aguã.

Rute rekokue oĩa
Rute rekokue oĩa

"Joguerekoa kuery opena jave py ma oiko karuai Israel yvy re. Ha'e gui peteĩ ava oo Judá regua Belém tetã py oikoa gui Moabe yvy re ju oiko aguã, gua'yxy ha'e mokoĩ gua'y kuery reve" (1.1). Ha'e rami ijypy kova'e kuaxia para. Moabe yvy re ava va'e omano, ta'y kuery avi. Ha'e ramo ta'yxykue Noemi hery va'e ojevy ju Belém tetã py. Hexeve ou avi peteĩ ipi'a ra'yxykue Rute hery va'e, Moabe pygua. Ha'e va'e ma oayvu ete ome xykue'i, Nhanderuete anhetẽ va'e re ojerovia guive oikovy.

Belém tetã py oiko jave peteĩ ava heko porã va'e ogueraa gua'yxyrã, Boaz hery va'e. Ha'e rami vy Rute ma huvixa Davi jaryi, ha'e Jesus Cristo jaryi guive oiko raka'e.

Ha'e jave py heko vai va'e heta ikuai teĩ Rute rami ikuai avi yvyĩgueve'i ojerovia ete va'e. Ha'e va'e kuery ma Nhanderuete omoingo porã.

Moabe yvy gui Noemi ha'e Rute ojevyague

1 Joguerekoa kuery opena jave py ma oiko
karuai Israel yvy re. Ha'e gui peteĩ ava oo
Judá regua Belém tetã py oikoa gui Moabe
yvy re ju oiko aguã, gua'yxy ha'e mokoĩ
gua'y kuery reve.
2 Ha'e va'e ava ma Elimeleque hery va'e,
ha'e rã ta'yxy ma Noemi. Ta'y kuery ma
Malom ha'e Quiliom. Efrateu kuery ikuai
Judá regua Belém py hekoa va'e. Moabe yvy
re ha'e kuery ovaẽmba vy hekoa ha'e py.
3 Ha'e gui ma Noemi me Elimeleque
omano. Ha'e rã kunha va'e ha'e anho opyta
mokoĩ opi'a reve.
4 Ha'e gui mokoĩve omenda Moabe pygua
kunhague re. Ta'yxy kuery regua peteĩ rery
ma Orfa, ha'e rã amboae ma Rute. Ha'e
rami vy ha'e py ikuai dez ma'etỹ rai'i.
5 Ha'e gui mokoĩve ipi'a Malom ha'e Quiliom
omano avi. Ha'e rami vy kunha va'e ha'e
anho'i opyta, ipi'a kuery mokoĩve ha'e ime
ndoikovevei ma rire.
6 Ha'e gui kunha va'e oendu Senhor
ojeupegua kuery re ima'endu'a vy ho'u
va'erã ojou uka jevya. Ha'e rami vy opi'a
ra'yxykue reve opu'ã jogueravy Moabe yvy
gui ojevy aguã.
7 Ha'e ramo opi'a ra'yxykue mokoĩve reve
oje'oi ikuaiague gui. Mboapyve oguata
jogueravy, Judá yvy katy ovaẽ aguã.
8 Ha'e gui ma Noemi aipoe'i ha'e kuery
pe:
— Tapeo, pejevy ju peteĩ-teĩ pendexya
py. Tove Senhor tapenemboaxy, omano
va'ekue peẽ pemboaxyague rami, ha'e xevy
voi.
9 Tove Senhor tapenembovy'a, peteĩ-teĩ
penemerã ro py — he'i. Ha'e vy oayvupa.
Ha'e rami rã ha'e kuery ojae'o atã.
10 Ha'e rami vy ime xykue pe aipoe'i:
— Any, ore voi roo avi 'rã nderupive
neretarã kuerya katy.
11 Ha'e rã Noemi aipoe'i:
— Pejevy ke, xememby kuery. Mba'erã
tu peo ta xerupive? Xee nda'u areko teri ri
xerye py xepi'a penemerã?
12 Pejevy ke, xememby kuery. Tapeo ke,
mba'eta xeguaimi'i ete ma amenda jevy
aguã. Xee ma "Aendu teri arõ aguã" ha'e
va'e rire, ha'e rami e'ỹ vy kova'e pytũ re
xemerã ajou vy xememby voi va'e rire ma
13 pearõ 'rãgue ri ty'y ha'e kuery tujapa
peve? Imeve'ỹ va'e teri 'rãgue ri ty'y
peiko? Any teve, xememby kuery. Mba'eta
pendere vy xee xeporiau vaipa teĩ, xerovai
Senhor opo oupi rire — he'i.
14 Ha'e ramo ha'e kuery teĩgue ju ojae'o
atã okuapy. Orfa ma peteĩgue oayvu reve
oxarura ovy ome xykue pe. Ha'e rã Rute ma
oikuavã ratã tema oiny.
15 Ha'e ramo Noemi aipoe'i ixupe:
— Ne'exa, neirũ ojevy ma ovy guetarã
kuery ha'e nguuete kuerya katy. Ejevy ke
ndee voi neirũ rakykue.
16 Ha'e rã Rute ombovai:
— Ejeja uka eme xevy, xejoko eme guive
nderupive aa aguã. Mba'eta mamo rã reoa
py rei xee aa avi 'rã, ha'e mamo rã rekea py
xee voi ake 'rã. Neretarã kuery ma xeretarã
kuery ae avi 'rã ikuai, ha'e Nderuete pe ma
"Xeruete" ha'e avi 'rã.
17 Mamo rã remanoa py xee amano avi 'rã,
ha'e py ae 'rã xenhono porãa. Ha'e gui tove
Senhor taxemoingo axy ha'e oikuaa rami,
xapy'a rei ndegui mba'emo pe ajepe'a uka
ramo, manoa e'ỹ vy — he'i.
18 Ha'e ramo Noemi ngupive ooxe etea oexa
vy nonhea'ãvei ojevy aguã.

19 Ha'e rami vy jogueraa mokoĩve Belém peve.
Ha'e py ovaẽ ramo tetã pygua kuery onhemondyipa rei okuapy ha'e kuery oexa vy. Ha'e vy kunhague ma aipoe'i okuapy:
— Peva'e e'ỹ teve Noemi?
20 Ha'e ramo ombovai:
— Xevy pe "Noemi" pejeve eme, ha'e rã "Mara" peje xevy, mba'eta Ipo'akapa va'e ha'e rami ete xemoingo axy rire.*
21 Arekopa reve apy gui aa va'ekue ri SENHOR ojapo xeporiaukue'i reve ajevy aguã rami. Mba'e re tu "Noemi" peje xevy, xerovai SENHOR onhemoĩ ramo, Ipo'akapa va'e xembojexavai rei rire? — he'i.
22 Ha'e rami py Noemi ojevy Moabe yvy gui, opi'a ra'yxykue Moabe pygua Rute reve. Cevada omono'õa ypy'i jave ovaẽ Belém py.†

2

Cevada ra'yĩgue 'are Rute ojeupe guarã omono'õague

1 Ha'e gui peteĩ ava oiko Noemi me rãgue'i retarã oguerekopa va'e. Ha'e va'e ma Elimeleque retarã, Boaz hery va'e.
2 Ha'e gui Moabe pygua Rute aipoe'i Noemi pe:
— Taa nhomba'ety rupi taiko, xemboaxy'i va'e rakykue rupi rei aa vy cevada ra'yĩgue 'are amono'õ aguã.
Ombovai:
— Tereo ha'vy, xememby — he'i.
3 Ha'e gui Rute nhomba'ety py oo vy omono'õ oikovy omono'õ va'e kuery rakykue rupi. Elimeleque retarã Boaz mba'ety py guive oo.
4 Ha'e jave py ae Boaz ou Belém gui. Ha'e rami vy guembiguai kuery omono'õ va'e pe oxarura:
— SENHOR toiko peẽ kuery reve.
Ha'e kuery ombovai:
— Ndee voi SENHOR tanemoingo porã — he'i okuapy.
5 Ha'e gui Boaz oporandu guembiguai kuery re opena va'e pe:
— Mava'e rajy tu pe kunha va'e?
6 Hembiguai ombovai:
— Pe kunha va'e ma Moabe pygua, Noemi reve Moabe yvy gui ou va'ekue.
7 Ha'e va'e ma ange xevy aipoe'i: "Tajopy ha'yĩgue, tamono'õ avy omboaty pyre pa'ũ rupi omono'õ va'e kuery rakykue rupi", he'i vy ou kuri. Ko'ẽmba'i ramove koropi ae oiko aỹ'i peve, xapy'a'i opytu'u oguy py guive — he'i.

Rute reve Boaz ijayvu porã'iague

8 Ha'e gui Boaz aipoe'i Rute pe:
— Endu ke, xerajy. Tereo eme mba'ety mboae py remono'õ vy, apy gui tereove eme. Apy ae 'rã reiko xerembiguai kunhague reve.
9 Rexa pota 'rã cevada mono'õa kuery omba'eapoa re, hakykue rupi reo aguã. Xerembiguai kuery pe xeayvu ae ma ndere opena rei e'ỹ aguã. Ndey'uvei vy tereo yryru oĩa py, ha'e ey'u xerembiguai kuery ojara va'ekue — he'i.
10 Ha'e ramo kunha va'e ngova omovaẽ yvy re. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'exa'vy tu xepytyvõ 'rã, amboae tekoa guigua aiko va'eri?
11 Boaz ombovai vy aipoe'i:
— Xevy omombe'ua porã neme omano rire ixykue pe rejapo porãague. Mba'eta nderu, ndexy ha'e yvy ndetui'iague reja vy peteĩve reikuaa e'ỹ va'e kuerya py reju va'ekue.
12 SENHOR tomboekovia joupe rejapo porãague. Tove SENHOR Israel kuery ruete gui toupa ndevy guarã ha'e javi, ipepo guýry renhemi aguã reju rire — he'i.
13 Ha'e ramo kunha va'e aipoe'i:
— Xeruvixa, ndee xepytyvõ vaipa ma. Xembopy'a porã xee nerembiguai py'a re peve guarã ndeayvu vy, xee nerembiguai regua ndaikoi va'eri — he'i.
14 Ha'e gui okarua jave ju Boaz aipoe'i ixupe:
— Enhemboja ke kyvõ katy, ekaru einy mbojape re, vinho reve — he'i. Ha'e ramo omono'õ va'e kuery reve oguapy oiny. Ha'e rã ixupe ome'ẽ ha'yĩgue mbixy. Ixupe

* 1:20 Tery Noemi ma "Iporã va'e" 'ea. Ha'e rã tery Mara ma "Haxy va'e, iro va'e" 'ea (Êxodo 15.23). † 1:22 Israel kuery yvy py ma mba'emo ra'yĩgue omono'õ 'rã abril ha'e maio py. Cevada ranhe 'rã omono'õ, ha'e gui trigo ju. Po rami 'rã omono'õ. Hi'y ma avakue ojaya rire kunhague hakykue oo vy ojokua 'rã. Ha'e gui oo ju 'rã ndojokuapai va'ekue ojopy vy. Ha'e gui mae ma ogueraa 'rã ojyky aguã py. Vaka omopyrõ vy 'rã ojyky, ha'e'ỹ vy hi'áry rupi mba'emo ipoyi va'e omoatã 'rã heruvy, e'ỹ vy karóxa omboguata reve. Ha'e gui omboveve 'rã, ha'e oiky'a'o ju 'rã omboyru aguã.

ome'ẽ retave ramo okaru porã, hevyatã peve.

15 Ha'e gui kunha va'e ha'yĩgue oekave ju aguã opu'ã ramo Boaz peteĩgue ju ijayvu guembiguai kuery pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Tove tomono'õ pemboaty va'ekue ikuaia rupi voi, pendeayvu eme ixupe.

16 Peity-ityve tema upe py pemboaty va'ekue gui, tove ta'ikuai ojopy aguã. Pendevai eme ixupe — he'i.

17 Ha'e gui mba'ety rupi kunha va'e omono'õ oikovy ka'aru peve. Omono'õ va'ekue ojyky vy oexa rã peteĩ ajaka renyẽ rai'i cevada oĩ.

18 Ha'e va'e oupi heravy tetã katy. Ha'e ramo ime xykue oexa omono'õ va'ekue. Ha'e ramo okaru okuapy jave guare rembyre voi oguenoẽ vy ome'ẽ avi ome xykue pe.

19 Ha'e rami rã ime xykue aipoe'i ixupe:

— Mamo tu remono'õ ange? Mamo tu remba'eapo ra'e? Ta'ima'endu'a porãa nepytyvõ vy nemovaẽ porãare re!

Ha'e ramo ome xykue pe Rute omombe'u mamo pa omba'eapoague. Ha'e vy aipoe'i:

— Mba'ety amba'eapoa va'e ja rery ma Boaz — he'i.

20 Ha'e ramo Noemi aipoe'i opi'a ra'yxykue pe:

— SENHOR tomoingo porã, mba'eta ndojepe'ai jaikove va'e ha'e omano va'ekue omboaxy oikovya gui. Ha'e va'e ava ma peteĩ nhanderepya regua oiko — he'i.*

21 Ha'e ramo Moabe pygua Rute aipoe'i:

— Ha'e va'e ma xevy "Xerembiguai kuery reve ae 'rã reiko ha'yĩgue omono'õmba peve", he'i avi.

22 Opi'a ra'yxykue Rute pe Noemi ombovai:

— Xememby, ha'eve ete 'rã hembiguai kunhague reve reiko aguã, amboae kuery mba'ety rupi reiko axy 'rãgue py — he'i.

23 Ha'e rami vy Boaz rembiguai kunhague reve kunha va'e omono'õ oikovy cevada ha'e trigo omono'õmba peve, ha'e ome xykue'ia py oke jepi oikovy.

3

Mba'emo moa'yĩaty py Boaz oĩa py Noemi omondoukaague

1 Ha'e gui ime xykue Noemi aipoe'i ixupe:

— Xememby, nda'evei ri ty'y nemerã xee ajou aguã revy'a aguã?

2 Ne'exa, Boaz ma nhaneretarã oiko, guembiguai kunhague reve nemoingo va'ety guive. Ma'ẽ, kova'e pyávy ojyky 'rã mba'emo moa'yĩaty py.

3 Ejau ke, enhemoeakuã ha'e emoĩ ndeao iporãve va'e. Ha'e vy tereo mba'emo moa'yĩaty py. Va'eri ava va'e okaru ha'e oy'u e'ỹ teria ja ejekuaa uka eme ta'vy ixupe.

4 Ha'e gui oke ta ma ramo reikuaa pota 'rã mamo pa onhenoa re. Ha'e gui reo avi 'rã ha'e py. Eipe'a inhovã ipy gui, ha'e enheno avi ha'e py. Ha'e gui ma ava va'e omombe'u 'rã rejapo va'erã.

5 Rute ombovai:

— Xee ajapopa 'rã ndeayvuague — he'i.

Rute re Boaz omenda aguã re ijayvuague

6 Ha'e rami rã mba'emo moa'yĩaty py oo vy ojapo ime xykue ijayvuague ha'e javi.

7 Ha'e rami vy Boaz okaru ha'e oy'upa ma vy, ha'e opy'a py ovy'a ete oiny reve oo onheno ha'yĩgue omboaty pyre yvy'iry, ha'e ramo kunha va'e onhemboja mbeguei'i vy oipe'a inhovã ipy gui. Ha'e vy onheno avi oupy ha'e py.

8 Pytũ mbyte jave ava va'e onhemondyi. Ovy vy oexa rã peteĩ kunha va'e ipy rupi onheno oupy ra'e.

9 Ha'e vy aipoe'i:

— Mava'e tu ndee?

Ombovai:

— Xee ma nerembiguai Rute. Eipyo ke nde-capa xee nerembiguai áry, mba'eta ndee ma orepytyvõarã reiko — he'i.*

10 Ha'e ramo aipoe'i:

— Xerajy, SENHOR tanemoingo porã. Jypy joupe rejapo porãague gui aỹ xevy rejapo va'e iporãve ete, mba'eta kunumigue rakykue rupi ma ndereoi, iporiaukue'i e'ỹ vy oguerekopa va'e rakykue rupi voi.

* 2:20 Ha'e kuery reko rami vy hetarã ae'ive va'e pe "Nhanderepya" he'i 'rã. Ha'e va'e ma ojogua ju 'rã guetarã yvy operde va'ekue (Levítico 25.25), opena 'rã guetarã iporiaukue'i re (Levítico 25.35), ojogua ju 'rã guetarã escravo-rã ogueraa pyre (Levítico 25.47-49), oepy 'rã guetarã ojukaague re (Números 35.19), ha'e omenda 'rã guyvy rembirekokue re imemby va'e'ỹ teri ramo (Deuteronômio 25.5-10). Ha'e gui nhande kuery repya ma Jesus ae (Gálatas 4.5, Tito 2.14). * 3:9 Hexe omendaxea rami ijayvu ojejavy e'ỹ re, ha'e kuery reko rami vy.

11 Ha'e gui aỹ ma xerajy, ekyje eme.
Ndeayvua ha'e javi 'rã ajapo, mba'eta tetã
py xeretarã kuery ikuai va'e ha'e javi oikuaa
ndee kunha heko porã va'ea.
12 Ne'exa, anhetẽ ete xee penepytyvõarã
aiko va'eri penepytyvõarã mboae oiko avi
xegui peneretarã ae'ive va'e.
13 Epyta apy kova'e pytũ re. Ha'e gui
ko'ẽmba'i jave xapy'a rei ha'e va'e nepy-
tyvõxe vy ha'eve nepytyvõ aguã. Ha'e rã
nanepytyvõxei ri ramo anhetẽ ete SENHOR
oikove va'e rery rupi aura vy aipoa'e: Xee
ae 'rã roipytyvõ. Enhenove ranhe ejupy
ko'ẽmba peve — he'i.
14 Ha'e rami rã ipy rupi onheno oupy
ko'ẽmba peve. Aje'ive'i reve opu'ã ovy
joexa kuaa e'ỹ re teri, ava va'e
— Toikuaa eme kunha va'e mba'emo
moa'yĩaty py ouague — he'i ramo.
15 Ava va'e aipoe'i avi:
— Eupi xevy ajukue renheovãa va'e,
ejopy imoiny — he'i. Kunha va'e oupi ma
ramo omonyẽ mboapy meme ryru cevada
ra'yĩgue. Ikupe áry oupi ma ramo oo ju tetã
katy.
16 Ome xykue ro py ovaẽ ramo ixupe opo-
randu:
— Xememby, mba'e pa oiko ra'e?
Ha'e ramo omombe'u ava va'e ixupe
ojapo porãague ha'e javi.
17 Aipoe'ive ju:
— Kova'e cevada ra'yĩgue mboapy meme
ryru ome'ẽ xevy, mba'eta aipoe'i: "Mba'eve
reraa e'ỹ re ejevy eme teri neme xykuea
katy", he'i va'ekue.
18 Ha'e ramo Noemi aipoe'i ixupe:
— Xememby, earõ ke, mba'e pa oiko 'rãa
jaikuaa peve. Mba'eta ha'e va'e ava ma
ndopytu'ui 'rã kova'e árave ha'e nunga re
oikuaa pota e'ỹ re.

4

Rute re Boaz omenda aguã re jogueroayvuague

1 Ha'e gui tetã kora rokẽ py Boaz oo vy
oguapy oiny ha'e py.* Ha'e rami vy oexa
oiny hetarã pytyvõa mboae ijayvuague va'e
oaxa rã. Ha'e va'e pe Boaz aipoe'i:
— Xeretarã, eju apy, eguapy ke — he'i
ramo ha'e va'e ojere vy oguapy oiny avi
ha'e py.
2 Ha'e ramo Boaz oenoĩ dez avakue tetã
pygua nhomongeta va'ety ikuai va'e. Ha'e
kuery pe aipoe'i:
— Peẽ voi peguapy ke apy — he'i ramo
oguapy avi okuapy.
3 Ha'e gui guetarã oipytyvõ aguã rami
oiko va'e pe ju aipoe'i:
— Ha'e gui nhanderyke'y Elimeleque
yvykue ma ta'yxykue ovendea va'erã itui,
Noemi Moabe yvy gui ojevy va'ekue ae 'rã
ovendexe.
4 Ha'e nunga rupi xee anhembopy'a ndevy
amombe'u aguã. Ha'e rami vy nhaneretarã
kuery apy oguapy okuapy va'e renonde
aipoa'e ndevy: Ejogua na ha'e va'e yvy.
Rejoguaxe ri vy ejogua. Ha'e rã any ri vy
emombe'u porã xevy aikuaa aguã, mba'eta
amboae ipytyvõara ndoikoi ndee e'ỹ vy,
ha'e ndee rire ma xee ju aiko — he'i.
Ombovai:
— Xee ma ajogua 'rã — he'i.
5 Ha'e gui Boaz aipoe'ive ju:
— Ha'e rami avi Noemi po gui yvy re-
joguaa ára ma Moabe pygua imeve'ỹ va'e
Rute gui avi 'rã rejogua, hexe remenda
ramo ndera'y oiko va'erã pe ime yvykue
opyta aguã hery py — he'i.*
6 Ha'e ramo ojogua ta va'ekue aipoe'i:
— Ha'e rami ri ramo xee ma nda'evei
ajogua aguã, amokanhy e'ỹ aguã xera'y
kuery peguarã ae mba'emo areko va'e ha'e
javi. Ejogua ndee ae ajogua 'rã va'ekue, xee
ajogua aguã nda'eve reguai ramo — he'i.
7 Po rami ae yma rupi Israel kuery reko,
amongue mba'emo ovende, e'ỹ vy om-
boekoviaa py. Ha'e va'e oikuaa uka porã
aguã ma omboi 'rã opy ryru, ha'e ijoguaa
pe ome'ẽ 'rã. Ha'e rami py oikuaa pavẽ 'rã
omboekoviaague, Israel kuery reko rami vy.
8 Ha'e rami rã hetarã oipytyvõ aguã rami
oiko va'e Boaz pe "Ndee ae ejogua" he'i vy
omboi opy ryru.
9 Ha'e ramo Boaz aipoe'i nhomongeta va'ety
ha'e guetarã kuery ha'e javi pe:

* 4:1 Ha'e jave py ma huvixa kuery mba'emo re oikuaa pota vy oo 'rã tetã rokẽ py, tetã rokẽ yvýry oguapy 'rã okuapy jogueroayvu aguã. Ha'e rami vy amongue mba'emo oguereko va'e oo 'rã tetã rokẽ py huvixa kuery oikuaa pota aguã (Deuteronômio 21.18-19; 2 Samuel 15.1-4, 19.8; Jó 29.7-12; Provérbios 31.23; Jeremias 38.7-8, 39.3). * 4:5 Deuteronômio 25.5-10

— Kova'e ára pexa pavẽa py Noemi po gui
ajogua mba'emo Elimeleque, Quiliom ha'e
Malom oguereko va'ekue ha'e javi.
10 Ha'e xera'yxyrã araa avi Malom ra'yxykue
Moabe pygua Rute, herykue py xera'y oiko
ma ramo ixupe guarã yvy opyta aguã,
Malom rerykue re hexegua kuery ha'e tetã
rokẽ py onhemboaty va'e hexarai e'ỹ aguã.
Ha'e nunga rexaare ma peẽ kuery ae pen-
dekuai aỹ — he'i.
11 Ha'e ramo nhomongeta va'ety kuery
ha'e okẽ py ikuai va'e ha'e javi aipoe'i:
— Ore kuery ma roexa ri. Ha'e ramo ha'e
va'e kunha ndero py reraa va'erã ma SEN-
HOR tomoingo porã Raquel ha'e Lia omoin-
goague rami, mba'eta ha'e va'e mokoĩve
omboetave raka'e Israel kuery. Ha'e gui
ndee Boaz voi tanemboetea Efrata py, nder-
ery re ta'ima'endu'aa pavẽ Belém tetã py.
12 Ndero pygua kueryrã ta'ikuai Judá ra'y
Perez, Tamar pi'a va'e ro py ikuaia rami,
ndera'yxy rupi ndera'y kueryrã SENHOR
ome'ẽ va'erã ha'e javi.

Rute opi'a Obede oikuavã'iague

13 Ha'e gui Boaz ogueraa Rute gua'yxyrã.
Hexeve joguereko ramo ixupe SENHOR
ome'ẽ oguereko'i aguã. Ha'e rã oikuavã'i
ava'i.
14 Ha'e ramo Noemi pe kunhague ikuai
va'e aipoe'i:
— SENHOR toiko ima'endu'a porãmby,
mba'eta kova'e ára nome'ẽ e'ỹi neremi-
arirõ nepytyvõarã. Tove ha'e va'e rery
re ta'ima'endu'aa pavẽ Israel kuery ikuaia
rupi.
15 Ha'e va'e ma nembopy'a porã ju 'rã
nderekove pukukue re, ha'e nembopy'a
porã 'rã neguaimi'i ma jave teĩ, mba'eta
ndepi'a ra'yxykue nderayvu va'e oikuavã'i
ma. Ha'e va'e kunha ma sete ndepi'a kuery
oiko 'rã va'ekue gui ovareve va'e ndevy —
he'i.
16 Ha'e ramo guamiarirõ ava'i Noemi
ojopy vy omoĩ o'u áry, hexe opena oikovy
guive.
17 Hoo katy'i rupi ikuai va'e omboery
okuapy.
— Oiko ma peteĩ ava'i Noemi remiarirõ —
he'i vy omboery Obede. Ha'e va'e ma Jessé
ru, ha'e Jessé ma Davi ru raka'e.
18 Po rami ma Perez ramymino kuery
rery: Perez ra'y ma Hezrom,
19 Hezrom ra'y ma Rão, Rão ra'y ma Aminad-
abe,
20 Aminadabe ra'y ma Naassom, Naassom
ra'y ma Salmom,
21 Salmom ra'y ma Boaz, Boaz ra'y ma
Obede,
22 Obede ra'y ma Jessé, ha'e rã Jessé ra'y ma
Davi.

Jypygua kuaxia Samuel 'epyre oĩa
Jypygua kuaxia Samuel 'epyre oĩa

Kova'e kuaxia para re oĩ Samuel ha'e huvixa Saul rekokue. Samuel ma Nhanderuete renonde profeta oiko, ha'e joguerekoa opa vygua. Saul ma Israel pygua huvixave jypy'i oĩ va'ekue. Saul oĩ jave Davi oiko avi, Saul rekovia Israel kuery ruvixa oĩ va'erã.

Heta va'e kuery ae ojerure okuapy raka'e nguvixaverã omoĩa aguã re. Ha'e rami teĩ Samuel nomoĩxei ranhe. Ha'e vy ixupe Nhanderuete aipoe'i: "Ha'e kuery oipota ramo emoĩ" he'i ramo mae omoĩ Saul. Huvixa Saul ma jypy onhe'ẽ rendu Nhanderuete, ha'e rã araka'eve rã ojepe'a onhe'ẽ rendua gui, ha'e ae oikuaa rami rive oiko vy. Nhanderuete pe mymba ome'ẽ teĩ ixupe Samuel aipoe'i: "Mba'emo nhame'ẽa gui ma ha'eveve nhanhe'ẽ rendu. Vexa'i kyrakue nhame'ẽa gui ha'eveve ojapo uka va'e jajapo. ... Ha'e gui Senhor ayvu reja rire ha'e voi ndereja, huvixa nereĩvei aguã", he'i (15.22b, 23b). Ha'e ramo Saul oiko vai, Senhor ndoguerovy'avei rã. Nhanderuete nanhanhe'ẽ rendui ramo ou 'rã jajexavai aguã.

Saul oĩ teri reve hekovia Nhanderuete oiporavo Davi. Ha'e va'e ma kunumi va'e, guymba vexa'i kuery openaa rupi oiko. Ha'e rami teĩ Nhanderuete po'akaa rupi ojuka raka'e gigante Golias ita momboa py rive. Aipoe'i: "Ndee ma kyxe reve reju xerovai, hu'y guaxu ha'e hu'y jokoa reve. Ha'e rã xee ma nderovai aju Senhor ixondaro reta va'e rery rupi. ... Apy heta va'e kuery ikuai va'e ha'e javi oexa 'rã Senhor jogueraa jepea kyxe py e'ỹ, hu'y guaxu py e'ỹ guive. Mba'eta pendere opu'ã va'e ma Senhor ae. Ha'e ae 'rã penemboaxapa orepo py", (17.45a, 47) he'i vy ojuka.

Elcana ha'e mokoĩ ta'yxy rekokue oĩa

1 Oiko peteĩ ava Ramataim-Zofim guigua,
Efraim yvy'ã reia katygua, Elcana hery va'e.
Ha'e va'e ma Jeroão ra'y, Jeroão ma Eliú ra'y,
Eliú ma Toú ra'y, Toú ma Zufe ra'y. Efraim
regua meme ikuai.
2 Ha'e va'e ma ta'yxy mokoĩ va'e. Peteĩ
ma Ana, amboae ma Penina. Penina ma
imemby va'e, ha'e rã Ana ma imemby
va'e'ỹ.
3 Ha'e va'e ava ma'etỹa nhavõ guekoa
gui oo 'rã Siló tetã katy, omboetea rupi
mba'emo ome'ẽ aguã SENHOR ixondaro
reta va'e pe. Ha'e py oiko avi sacerdote
Eli ta'y mokoĩve Hofni ha'e Finéias reve.
SENHOR pegua sacerdote meme ikuai.
4 Elcana ma SENHOR pe mba'emo omboaxa
va'e nhavõ gui mba'emo ome'ẽ avi 'rã
gua'yxy Penina pe, ha'e gua'y ha'e guajy
kuery ha'e javi pe.*
5 Ha'e rã gua'yxy Ana pe ma hetave 'rã
ome'ẽ oayvuve vy, SENHOR nomomemby
ukai teĩ.
6 Ta'yxy mboae omoangeko reia rupi tema
oguereko, SENHOR nomomemby ukai ramo.
7 Ha'e rami ae tema oiko ma'etỹa nhavõ.
SENHOR pegua oo katy Ana oo nhavõ ta'yxy
mboae omomboriaua rupi tema ijayvu.
Ha'e ramo ojae'o oiny vy ndokarui.

8 Ha'e rami rã ime Elcana aipoe'i ixupe:

— Ana, mba'e re tu rejae'o? Mba'e re tu nderekarui ri? Mba'e re tu ndepy'a py ndeporiau reiny? Peteĩ nhiruĩ meme ndepi'a 'rãgue py xee ndereve aikoa ha'eveve e'ỹ ri ty'y? — he'i.

Ana ojerure vy onhemboayvuague

9 Ha'e gui Siló py ha'e kuery okaru ha'e
oy'u jave oĩ avi sacerdote Eli. Ha'e ma peteĩ
tenda py oguapy oiny SENHOR pegua oo yta
yvýry.
10 Ha'e va'e rire Ana opu'ã vy onhe'ẽ py
nda'evei etea oendu reve ojerure ho'amy
SENHOR pe, ojae'o vaipa guive.
11 Ha'e vy onhemboayvu reve aipoe'i:

— SENHOR nexondaro reta va'e, xapy'a rei xee nerembiguai ajexavaia re rema'ẽ vy xere nema'endu'a ri ramo, xapy'a rei xee nerembiguai re nema'endu'a vy peteĩ

* 1:4 Ha'e kuery reko rami vy SENHOR pe tembi'u omboaxa va'e amongue regua gui ha'eve 'rã ha'e kuery ae ho'u aguã, ngoo pygua kuery ha'e javi reve (Deuteronômio 12.17-18, 16.13-17). † 1:11 SENHOR pe opi'a omboaxa aguã re Ana ijayvu Números 6.1-21 py oĩa rami. Ha'e rami ae avi oiko Sansão (Juízes 13.2-5) ha'e Paulo (Atos 18.18).

xepi'arã reme'ẽ ri ramo ma ndevy ju SENHOR amboaxa 'rã oikoa pukukue re ndevy
guarã anho oiko aguã, ha'e peteĩgueve hi'a
ndojayaai 'rã guive kyxe py — he'i.†
12 SENHOR renonde onhembo'ea py oĩ are
ramo Eli oma'ẽ oiny ijuru omyĩa re.
13 Mba'eta Ana ma opy'a py rive'i ijayvu.
Hembe omyĩ va'eri nda'ijayvuẽi. Ha'e ramo
Eli "Oka'u rai po" he'i vy
14 aipoe'i ixupe:
— Raka'e peve 'rã tu reka'u rei reiny?
Ey'uve eme vinho! — he'i.
15 Ha'e rami teĩ Ana ombovai:
— Any, xeruvixa! Xee ma kunha xenhe'ẽ
py ajexavai rei va'e. Xee nday'ui ri vinho,
neĩ iro va'e. Ha'e rami 'rãgue py SENHOR
renonde aju xenhe'ẽ py ajexavaia rami an-
hemombe'u aguã.
16 Ha'e nunga rupi xee nerembiguai pe
"Nhe'ẽ vai rajy" 're eme. Mba'eta xepori-
aua ha'e ajexavaia rima aroayvu ainy aỹ —
he'i.
17 Ha'e rami rã Eli ombovai:
— Tereo porã'i ha'vy. Tove Israel kuery
ruete tojapo rejerureague — he'i.
18 Ha'e rã kunha va'e ju
— Xee nerembiguai taxejou vai eme —
he'i. Ha'e rami ijayvu ma vy kunha va'e oo
ju tape rupi. Okaru jevy rire iporiaua noĩvei
hova re.

Samuel itui'i rire Nhanderuete peguarã omboaxaague

19 Ha'e gui ko'ẽ rai ramove ha'e kuery ovy
vy SENHOR renonde omboete okuapy. Ha'e
rami vy ojevypa vy ngoo py ae ovaẽ Ramá
tetã py. Ha'e gui gua'yxy Ana reve Elcana
joguereko ju. Ha'e ramo hexe SENHOR
ima'endu'a ramo
20 oguereko'i peteĩ kyrĩ va'e. Hi'ára ovaẽ
ramo oikuavã'i opi'a'i. Ha'e va'e ma om-
boery Samuel,
— SENHOR pe ajerureague ae oiko — he'i
vy.
21 Ha'e gui ime Elcana ma ngoo pygua
kuery ha'e javi reve oje'oi SENHOR pe
mba'emo ma'etỹa nhavõ ome'ẽa rami
ome'ẽ ha'e onhemboayvuague ojapopa
aguã.
22 Ha'e rã Ana ma ndooi. Ha'e vy ome pe
aipoe'i:
— Ava'i nokambuvei jave ma xee araa 'rã
aexa uka SENHOR pe, ha'e rã ha'e py ae oiko
aguã.
23 Ime Elcana ombovai:
— Eiko ha'vy ndevy ha'evea rami.
Eropyta okambu teria ja. Ha'e rami vy
eiko SENHOR ijayvuague ojapopa aguã
rami — he'i. Ha'e ramo ta'yxy opyta vy
ombotuvixa kyrĩ va'e okã re, okambu teria
ja.
24 Nokambuvei ma jave mae ma ogueraa.
Peteĩ vaka ra'y mboapy ma'etỹ va'e reve
ogueraa avi, peteĩ ajaka trigo ku'ikue ha'e
peteĩ vinho ryru. Ha'e rami vy SENHOR
pegua opy oexa uka Siló py, ava'i va'e kyrĩ'i
ete teri reve.
25 Ha'e rami vy vaka ra'y ojuka ukapa ma vy
opi'a'i ogueraa sacerdote Eli oĩa py.
26 Ha'e vy ixupe ixy aipoe'i:
— Aỹ ma xeruvixa, anhetẽ ete nderekove
rupi aura vy aipoa'e: Xee ma kunha apy
ndereve aĩ va'ekue, SENHOR renonde an-
hembo'e ha'amya py.
27 SENHOR pe kova'e ava'i re ae ajerure ramo
ojapo ma ajerureague.
28 Ha'e nunga rupi aru oikoa pukukue re
SENHOR peguarã amboaxa aguã, SENHOR pe
ajerure rire — he'i. Ha'e ramo omboete
SENHOR ha'e py.

2

Ana oporaeiague

1 Ha'e rami vy Ana onhembo'e vy aipoe'i:
— Xepy'a py arovy'a SENHOR,
xembaraetevea aendu avi SENHOR re
vy.
Xejuru py ma xerory xerovaigua kuery
gui,
ndee xereraa jepea re avy'a vy.
2 SENHOR rami iky'a e'ỹ va'e ndoikoi,
ndee ramigua amboae ndoikoi vy.
Neĩ peteĩve'i py ndoikoi itaova ndee
Oreruete rami guarã.
3 Pemboeteve eme ayvu pejejou porã reia
rupigua,
pendejuru gui toẽ eme nhemboyvate
reia rupigua.
Mba'eta SENHOR Nhanderuete anho
hi'arandua rupi oiko va'e.
Jaikoa ha'e javi re ha'e oikuaa pota 'rã
mba'emo opejaa py rami.
4 Ha'e rami vy omopẽmba 'rã imbaraete va'e
kuery rapa,
ha'e rã ikangykue'i va'ekue ma omom-
baraete 'rã.

5 Karuai oendu e'ỹ va'ekue ma aỹ escravo-
rã onhemoingo uka 'rã mbojape re
rive,
ha'e rã okaruxe reia rupi ikuai va'ekue
ma ndojexavai reivei ma 'rã karuai
gui.
Na'imembyi ae va'ekue voi sete kyrĩ
va'e oguereko,
ha'e rã imemby reta va'ekue ma
na'imbaraetevei ma 'rã.
6 SENHOR ae ma tekove pe'aa ha'e tekove
me'ẽa oiko.
Yvykua katy nhomboguejy, ha'e
jogueru jevy kuaa va'e.
7 SENHOR ma nhomomboriau kuaa, ha'e
nhombovy'a jevy kuaa va'e,
nhomo'yvyĩ'i kuaa, ha'e nhomboyvate
jevy kuaa va'e.
8 Ha'e omopu'ã 'rã iporiaukue'i yvy ku'i
ituiague gui,
ytyaty ikuaia gui omboyvate 'rã ipori-
aukue'i va'e,
yvatekueve va'e mbyte ju 'rã om-
boguapy,
ojapo 'rã ipo'akapa va'e renda áry
oguapy aguã rami.
Mba'eta SENHOR gui vy ae yvy yta itui
va'e oĩ atã,
ha'e va'e áry omoĩ atã yvy ha'e javi.
9 Ha'e opena 'rã ojeupe guarã oiky'a'o
va'ekue re opyrõa rupi,
ha'e rã heko vai va'e kuery ma
omokyrirĩmba 'rã pytũ manoa oĩa
py.
Mba'eta avakue ma ombaraetea rupi
rive nda'ipo'akai 'rã.
10 SENHOR re opu'ãa rupi ikuai va'e ma
omomba 'rã,
ha'e kuery rovai hyapu 'rã yva gui.
SENHOR nhombopaga 'rã yvy apy rupi
voi,
ha'e rã ojeupegua huvixa ma omom-
baraete 'rã,
ombopo'aka 'rã guembiporavo — he'i.
11 Ha'e gui Elcana ojevy ju Ramá py ngoo
oĩa py. Ha'e rã ava'i ma sacerdote Eli
renonde rupi mba'emo ojapo oikovy SEN-
HOR pe.

Eli ra'y kuery mba'emo vai ojapo jepiague

12 Eli ra'y kuery ma nhe'ẽ vai ra'y ete
ikuai, nomboetei guive SENHOR.
13 Mba'eta ha'e jave ma po rami 'rã sac-
erdote kuery ojapo heta va'e kuery re.
Amongue mba'emo ome'ẽ nhavõ ou 'rã
peteĩ sacerdote rembiguai kunumi va'e
xo'o ombojy teria py, opo py kuxa rakua
oguereko reve,
14 ha'e vy omopo'ẽ 'rã oja ferro guigua py,
e'ỹ vy oja py, oja guaxu py, e'ỹ vy hy'a
py mba'e, ha'e gui kuxa rakua py oguenoẽ
va'e rei sacerdote kuery ogueraa 'rã ojeupe
guarã. Ha'e rami ae tema 'rã ojapo Israel
kuery ha'e py Siló py oo va'e nhavõ re.
15 Ikyrakue oapy e'ỹ mbove ma voi sacerdote
rembiguai kunumi va'e ou vy aipoe'i 'rã
ava oapy ta va'e pe: "Upe va'e xo'o eme'ẽ
sacerdote kuery pe oexy aguã, mba'eta
ndepo gui ndojopyi 'rã xo'o jykue, ipyrygua
anho", he'i 'rã.
16 Ha'e gui xapy'a rei xo'o me'ẽa ombovai
vy "Tove ikyrakue ranhe taapy, ha'e rire
ma rejopyxea rami ejopy", he'i ramo ma
aipoe'i 'rã: "Any, eme'ẽ xevy aỹ ma voi.
Ha'e rami e'ỹ rã aipe'apa nhea'ã 'rã", he'i
'rã.
17 Ha'e rami py ha'e va'e kunumigue opa
mba'e py ojejavy SENHOR renonde, ixupe
mba'emo ome'ẽmby nombovarei vy.

Samuel kyrĩ jave guare

18 Ha'e gui Samuel ma kyrĩ reve ma voi
mba'emo ojapo oikovy SENHOR renonde,
manto sacerdote pegua ipererĩ'i va'e py
onhemonde guive.
19 Ixy ma ma'etỹa nhavõ ao puku ruxã'i
va'e ojapo vy ixupe ogueru 'rã ome reve,
ma'etỹa nhavõ mba'emo ome'ẽaty rami
ome'ẽ jave.
20 Ha'e ramo Eli ogueroayvu porã 'rã El-
cana ha'e ta'yxy. Ha'e vy aipoe'i 'rã:
— Tove SENHOR tome'ẽve ju kova'e
kunha pi'arã, SENHOR pe opi'a omboaxa
va'ekue rekovia — he'i. Ha'e ramo ha'e
kuery ojevy ju 'rã guekoa katy.
21 Ha'e rã Ana re SENHOR opena porã ramo
oguereko raka'e mboapy avakue ha'e mokoĩ
kunha. Ha'e gui kunumi va'e Samuel ma
tujave ovy SENHOR renonde.

Gua'y kuery pe Eli ijayvuague

22 Ha'e gui Eli tuja'i ete reve oendu
omombe'ua rã Israel kuery ha'e javi re ta'y
kuery ojapo vaia, mba'eta nhogueronheno
'rã kunhague oguy nhemboaty oĩaty rokẽ
rupi omba'eapo va'e kuery reve.
23 Ha'e rami vy gua'y kuery pe aipoe'i:

— Mba'e re tu ha'e nunga pejapo?
Mba'eta aendu riae tema heta va'e kuery
omombe'u rã pendeko vaia.
24 Ha'e rami e'ỹ ta'vy xera'y kuery, peiko
porã e'ỹa ae tema aendu. SENHOR pegua
kuery ojejavypa aguã rami pejapo.
25 Xapy'a rei peteĩ ava oirũ rovai ri ojejavy
ramo Nhanderuete oikuaa pota 'rã mokoĩve
re. Ha'e rã SENHOR rovai ri ojejavy ramo
ma mava'e 'rã tu oiko hepyarã? — he'i.
Ha'e rami tuu ijayvu teĩ ha'e kuery noendu
potai, SENHOR ojukaxe ae ramo.

26 Ha'e rã kunumi va'e Samuel ma tujave
ha'e ijyvateve ovy, SENHOR ha'e avakue
ojou porãve tema aguã rami oiko.

Eli ro pygua kuery rovai profeta ijayvuague

27 Ha'e gui Eli oĩa py ou peteĩ ava Nhan-
deruete remimbo'e. Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Po rami SENHOR ijayvu: "Neramoĩ ro
pygua kuery pe xee ajekuaa uka va'ekue
Egito yvy re teri Israel kuery ikuai jave,
Faraó rekoa py. Anhetẽ e'ỹ ri ty'y?
28 Ha'e rami vy Israel kuery pavẽ regua
mbyte gui xee aiporavo ae ma sacer-
dote xejeupe guarã, xevygua altar oĩa py
oo vy heakuã porã va'e oapy aguã, ha'e
xerenonde manto sacerdote pegua py on-
hemonde reve ikuai aguã. Neramoĩ kuery
peguarã ame'ẽmba va'ekue mba'emo Israel
kuery oapy va'ekue ha'e javi.
29 Mba'e re tu ha'vy pepyrõmba rei ri
xevy pe mymba ha'e mba'emo ra'yĩgue
ome'ẽmby re, xeayvuague rami vy xevygua
oo py ome'ẽa teĩ? Ha'e ndee, mba'e re
tu xegui remboeteve ndera'y kuery rive?
Mba'eta ha'e kuery reve penhemongyra
rivepa ma pekuapy xevygua Israel kuery
ome'ẽ va'e iporãgueve re."
30 Ha'e nunga rupi SENHOR Israel kuery
ruete aipoe'i: "Anhetẽ xee aipoa'e va'ekue
ndero pygua ha'e neramoĩ ro pygua kuery
raka'e rã peve guarã amoingo aguã", he'i
va'ekue. Ha'e rami teĩ aỹ SENHOR aipoe'i:
"Ha'e nunga toĩve eme, mba'eta amboete
uka 'rã xemboetea kuery, ha'e rã xerayvua
rupi e'ỹ ikuai va'e ma ojou vaia 'rã.
31 Ne'exa, ovaẽ ouvy ndejyva ajaya aguã ára,
ha'e neramoĩ jyva voi, ndero py tujakueve
ndoikovei aguã rami.*
32 Ndee ae rexa 'rã jexavaia Nhanderuete
pegua opy rupi oiko rã. Israel kuery re
mba'emo porã oikoa ramive ndero pygua
kuery va'e regua ma ndoikoi 'rã tuja va'e.
33 Xapy'a rei neramymino kuery va'e
regua amongue ava xevygua altar oikoa
gui ndaipe'ai 'rã va'eri nderexay py
amboguepa 'rã nderexa, nenhe'ẽ py
ndeporiaua rendu va'e gui. Ha'e rami vy
neramymino kuery, ndero pygua kuery
ha'e javi ma kunumi rei teri reve teĩ
omanomba 'rã.
34 Ha'e gui ndera'y kuery mokoĩ Hofni ha'e
Finéias re mba'emo oiko 'rã reikuaa aguã,
mba'eta peteĩ ára pyve omano 'rã mokoĩve.
35 Ha'e gui ma xejeupe guarã amoingo 'rã
peteĩ sacerdote ojerovia pyrã. Ha'e va'e
ma oiko 'rã xepy'a re oĩ va'e ha'e javi rami,
anhembopy'aa rami meme. Hoorã ajapo
'rã oĩ atã aguã rami, ha'e oiko riae 'rã
xerembiporavo renonde.
36 Ha'e va'e renonde ou 'rã okuapy ndero
gui hembyre va'ekue ha'e javi, guenapy'ã
re oĩ 'rã peteĩ'i hatã'i va'e prata guigua
ojopy aguã rive, ha'e peteĩ jururã'i mbo-
jape. Ha'e vy aipoe'i 'rã: 'Ajerure ndevy,
sacerdote kuery omba'eapoa rupi xee voi
xemoĩ aguã re, mbojape ra'ykue'i ha'u
va'erã ajou aguã', he'i 'rã okuapy."

3

Ikéry py SENHOR Samuel oenoĩague

1 Kunumi va'e Samuel mba'emo ojapo
oikovy SENHOR pe, Eli oexaa rupi. Ha'e
va'e jave ma SENHOR oayvu nombou retai,
mba'emo ndoexa uka riaei guive.

2 Ha'e gui peteĩ pytũ ma sacerdote Eli on-
heno oupy onhenoaty rupi. Hexa pytũmba
rei ma guive vy ndoexavei rai'i ma.
3 Samuel voi onheno ma avi oupy SENHOR
ayvu ryru oĩa oo py, Nhanderuete pegua
tataendy oĩ va'e nombogueai teri jave.

4 Ha'e gui ma SENHOR oenoĩ kunumi va'e:

— Samuel, Samuel!

Ha'e ramo ombovai:

— Apy ma aĩ! — he'i.

5 Ha'e rami vy onha ovy Eli ituia py. Ha'e
vy aipoe'i:

— Apy ma ha'ã, ndee xerenoĩ ramo.

Ha'e rã aipoe'i:

* 2:31 "Ndejyva ajayapa 'rã" he'ia ma ta'y kuery ojukapa aguã re ijayvu vy. Ha'e rami ae ojapo (1 Samuel 4.11-18).

— Any, xee e'ỹ ri roenoĩ xera'y. Tereo ju
enheno — he'i ramo oo ju onheno.
6 SENHOR teĩgue ju oenoĩ:
— Samuel! — he'i.
Ha'e ramo ovy jevy vy Eli ituia py oo vy
aipoe'i:
— Apy ma ha'ã, ndee xerenoĩ ramo.
Ha'e rã aipoe'i:
— Any, xee e'ỹ ri roenoĩ xera'y. Tereo
enheno ju — he'i.
7 Mba'eta Samuel ndoikuaai teri SENHOR
ae ria, ixupe SENHOR oayvu nomboui teri
ramo.
8 Ha'e gui mboapykue ma SENHOR oenoĩ
Samuel. Ha'e rã ovy vy oo ju Eli-a py. Ha'e
vy aipoe'i:
— Apy ma ha'ã, ndee xerenoĩ ramo.
Ha'e ramo mae ma Eli oikuaa SENHOR ae
ri kunumi va'e oenoĩa.
9 Ha'e rami vy aipoe'i Samuel pe:
— Tereo enheno ju. Ha'e gui xapy'a
rei nerenoĩa ju rã aipo're: "Ndeayvu
ke SENHOR, xee nerembiguai aendu ainy
ndeayvu", 're 'rã — he'i. Ha'e ramo Samuel
oo ju ngupa py onheno.
10 Ha'e gui SENHOR ou vy hi'aĩ ha'e py.
Ha'e rami vy oenoĩ ypyague rami ae ju
oenoĩ:
— Samuel, Samuel! — he'i ramove ombo-
vai:
— Ndeayvu ke, mba'eta xee nerembiguai
aendu ma ainy — he'i.
11 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Samuel pe:
— Ne'exa, peteĩ mba'e ajapo ta Israel
kuery re, ha'e va'e oendu va'e rei ijapyxa
nhe'ẽmba 'rã nhemondyi gui.
12 Mba'eta ha'e va'e ára Eli rovai amoingo 'rã
hoo pygua kuery rekorã xeayvuague ha'e
javi. Amboypy vy ma ajapopa 'rã.
13 Mba'eta ixupe aipoa'e ae ma va'ekue hoo
pygua kuery ambopaga aguã raka'e rã peve,
ha'e kuery ojejavya ha'e voi oikuaa porã
rire. Ta'y kuery opa marã rei ikuai va'eri
tuu ndojokoi.
14 Ha'e nunga rupi aura Eli ro pygua kuery
ojejavyague ndojao'iai ae aguã re, mymba
e'ỹ vy mba'emo ra'yĩgue ha'e kuery ome'ẽ
teĩ.

Eli pe Samuel oexa va'ekue omombe'uague

15 Ko'ẽmba peve Samuel onheno oupy.
Ha'e vy ma oipe'a SENHOR pegua oo rokẽ.
Ha'e rami teĩ okyje teri Eli pe oexa va'ekue
omombe'u aguã.
16 Ha'e gui Eli oenoĩ Samuel. Ha'e vy
aipoe'i:
— Xera'y Samuel!
Ombovai:
— Apy ma ha'ã! — he'i.
17 Ha'e ramo aipoe'i:
— Mba'e he'i tu SENHOR ijayvu vy?
Ajerure renhomi e'ỹ aguã. Tove Nhan-
deruete ha'e oipotaa rami ete tojapo ndevy,
xapy'a rei ijayvuague ha'e javi remombe'u
porãmba e'ỹ rã.
18 Ha'e ramo Samuel omombe'upa,
mba'eve py ndoikuaa uka e'ỹi. Ha'e rami
rã Eli aipoe'i:
— SENHOR ae rima ra'e. Ha'e oipota va'e
ae tojapo — he'i.
19 Ha'e gui Samuel okakuaave tema ovy.
Hexeve SENHOR oiko vy peteĩve henda py
ndoejai ijayvuague oaxa rive aguã rami.
20 Ha'e rami rã Israel kuery ha'e javi, Dã
guive Berseba peve ikuai va'e oikuaapa
okuapy SENHOR pegua profeta Samuel
oikoa.
21 Siló py SENHOR ojekuaa uka ae tema
Samuel pe, oayvu ombou guive.

4

Israel kuery re filisteu kuery ipo'akaague

1 Ha'e rami rã Samuel ayvu oendupaa
Israel kuery ikuaia rupi.
Ha'e gui ma Israel kuery oje'oipa filis-
teu kuery rovai opu'ã aguã. Ha'e rami vy
Ebenézer tekoa katy'i ijaty okuapy. Ha'e rã
filisteu kuery ma Afeca katy'i ijaty okuapy.
2 Filisteu kuery ma hyxy porãmba okuapy,
Israel kuery reve joguero'a aguã oje'oi.
Ha'e gui joguero'a okuapya py filisteu
kuery omoingo axypa Israel kuery. Ha'e vy
nhuũndy reia rupi ojuka okuapy quatro mil
avakue Israel regua.
3 Ha'e gui Israel kuery ijaty okuapyague
py ojevypa ramo nhomongeta va'ety kuery
aipoe'i:
— Mba'e re nda'u SENHOR nhanemoingo
axy uka ange filisteu kuery renonde? Siló
tetã gui jaru 'rãgue SENHOR guexeve guarã
ojapo va'ekue ryru, nhanembyte ou vy
nhanderovaigua kuery po gui nhanderepy
aguã — he'i.
4 Ha'e ramo heta va'e kuery ogueru ruka
SENHOR ixondaro reta va'e anjo ipepo va'e
ra'angaa ikuai va'e mbyte oĩ va'e ayvu ryru.
Nhanderuete guexeve guarã ojapo va'ekue

ryru oguerua py ma Eli ra'y kuery mokoĩve
ikuai, Hofni ha'e Finéias.

Hyru oipe'aa heravy, ha'e Hofni ha'e Finéias ojukaa okuapyague

5 Ha'e gui Israel kuery ijaty okuapya py
SENHOR ayvu ryru oguerua jave ma ha'e
kuery ha'e javi onhendu atã xapy'a okuapy.
Ha'e ramo yvy jave rupi rai oendua.
6 Ha'e kuery ovy'a reve ojapukai atãa fil-
isteu kuery oendu vy aipoe'i okuapy:
— Mba'exa tu ovy'a ete nhendu va'e he-
breu kuery ijatya py? — he'i. Ha'e vy mae
oikuaa SENHOR ayvu ryru ijatya py oguerua
maa.
7 Ha'e rami vy filisteu kuery okyjepa
aipoe'i okuapy.
— Nhanderuete ramigua kuery ou ra'e
ha'e kuery ijaty okuapya py — he'i. —
Nda'evei ete nhandevy! Ha'e nunga oiko
va'e'ỹ teri aỹ peve.
8 Nda'evei ete nhandevy! Mava'e tu nhan-
dereraa jepe 'rã Nhanderuete ramigua
kuery ipo'akapa va'e gui? Mba'eta ha'e va'e
Nhanderuete ramigua kuery ae ma Egito
pygua kuery opa marãgua mba'eaxy py
omoingo axy va'ekue tekoa e'ỹa re ikuaia
py.
9 Filisteu kuery, penembaraete ke ha'vy!
Avakue ipy'a guaxukueve peiko, hebreu
kuery pegua escravo nhandekuai e'ỹ aguã,
ha'e kuery nhande-escravo ikuaiague rami
e'ỹ! Avakue ipy'a guaxukueve nhandekuai
reve jaje'oi joe nhapu'ã aguã! — he'i
okuapy.
10 Ha'e rami vy filisteu kuery joe opu'ã
okuapy. Ha'e vy ombojexavai Israel kuery
ramo peteĩ-teĩ onhamba ngoo katy. Israel
kuery regua ikuai axypa, trinta mil avakue
yvy rupigua ojukaa ramo.
11 Oipe'aa avi heravy Nhanderuete ayvu
ryru. Ojukaa avi Eli ra'y mokoĩve, Hofni
ha'e Finéias.

Eli omanoague

12 Ha'e va'e árave peteĩ ava Benjamim
regua hyxy okuapya mbyte gui onha ovy vy
ovaẽ Siló tetã py. Oao xorokue reve ovaẽ,
yvy oakã re omombo reve.
13 Ha'e va'e ovaẽ jave Eli oguapy oiny guenda
py, tape yvýry. Oma'ẽ oiny, Nhanderuete
ayvu ryru re nda'evei vy ipy'a ryryipa
rei guive. Ava va'e tetã py ovaẽ vy
omombe'upa ma rire tetã ha'e javi rupi
hevovo rei xapy'a okuapy haxẽ vy.
14 Haxẽ rei va'e Eli oendu vy oporandu:
— Mba'e nunga tevovo tu pova'e? —
he'i ramo ava va'e ojapurave ouvy reve
omombe'u Eli pe.
15 Eli ma noventa e oito ma'etỹa oguereko
ha'e va'e jave py. Ndoexavei ae ma, oexa
aguã nda'evevei ae va'e vy.
16 Ha'e gui ava va'e aipoe'i Eli pe:
— Xee ma hyxy va'e gui aẽ vy ange'i anha
ajuvy kuri va'ekue — he'i.
Eli oporandu:
— Xera'y, mba'e nunga tu oiko ra'e?
17 Imombe'ua ombovai:
— Filisteu renonde gui Israel kuery on-
hamba kuri. Nhande kuery mbyte rupi oiko
nhandejukapaa. Ndera'y mokoĩve, Hofni
ha'e Finéias ojukaa avi. Nhanderuete ayvu
ryru voi oipe'aa heravy — he'i.
18 Nhanderuete ayvu ryru omombe'u
ramove Eli guakykue katy ho'a guenda
okẽ katy'i oĩ va'e gui. Oaju'y omopẽ vy
omano vyvoi, tuja'i ete ha'e ipoyi guive
vy. Quarenta ma'etỹ re ma Israel kuery re
opena va'ekue.
19 Ha'e gui ma ta'y Finéias ra'yxy omemby
oikuavã rai'i va'e oendu avi omombe'u rã
Nhanderuete ayvu ryru oipe'a heravyague
ha'e ime ru ha'e ime omanoague. Ha'e
nunga oendu vy onhea'ã xapy'a vy kyrĩ'i
va'e oikuavã'i oiny, omemby raxya oendu
vy.
20 Kunha va'e omano ta ramo kunhague
ipytyvõa kuery aipoe'i okuapy:
— Ekyje eme, reikuavã'i ae ma ava'i —
he'i.
Ha'e rami teĩ kunha va'e nombovai, ha'e
rami ijayvua re ndojapyxaka potai.
21 Va'eri opi'a'i omboery Icabô,
— Israel kuery pegua hexakãmba va'ekue
okanhy ra'e — he'i vy.
Ha'e rami ijayvu Nhanderuete ayvu ryru
oipe'aa heravyague re, ime ru ha'e ime
omanoague re guive.*
22 Aipoe'ive ju:
— Israel kuery pegua hexakãmba va'ekue
okanhy ra'e, Nhanderuete ayvu ryru
oipe'aa rã.

* 4:21 Tery Icabô ma "Okanhy ma hexakã va'e" 'ea.

5

Dagom pegua opy hyru oĩ jave guare

1 Ha'e gui Nhanderuete ayvu ryru ma
filisteu kuery ogueraa Ebenézer tekoa gui,
ha'e Asdode tetã py oguerovaẽ.
2 Ha'e py ma Nhanderuete ayvu ryru
ogueraa vy Dagom ra'angaa oĩa oo py omoĩ,
ta'angaa yvy'iry ae.
3 Ha'e gui ko'ẽ ramo aje'ive'i reve Asdode
pygua kuery ovypa vy oma'ẽ rã Dagom
ra'angaa ho'a ma oupy ra'e, ngova yvy rami
itui SENHOR ayvu ryru renonde. Ha'e ramo
ojopy vy hi'aĩague py ju omopu'ã imo'amy.
4 Ko'ẽ jevy aje'ive'i reve ovypa ju vy oma'ẽ
rã Dagom ra'angaa ho'a ju oupy ra'e, ngova
yvy rami ae ju itui SENHOR ayvu ryru
renonde. Dagom akã ha'e ipo jovaive
ojayaa ma ra'e inony okẽ renda áry. Hete
mbytekue rive ma ouve.
5 Ha'e rami rire Dagom pegua sacerdote
kuery ha'e ixupegua opy oike va'e rei ma
ha'e va'e okẽ renda re nopyrõvei 'rã Asdode
tetã py, aỹ peve.
6 Ha'e gui Asdode pygua kuery rovai SENHOR opo omoĩ vy omoingo axy vaipa. Ombojexavai vy omomba'eaxypa tuguy rape mbopeupaa py, ha'e katy'i rupi ikuai va'e kuery guive.
7 Ha'e rami rã avakue Asdode pygua ha'e
nunga oexa vy aipoe'i okuapy:
— Nda'evevei nhanderekoa py Israel
kuery ruete ayvu ryru opyta aguã. Mba'eta
nhande'áry ma ipo ipoyi ete, nhande kuery
ruete Dagom áry voi — he'i.
8 Ha'e rami vy ayvu reraarã omondouka
guekoa py omboatypa aguã filisteu kuery
ruvixa ikuai va'e ha'e javi. Ha'e vy ha'e
kuery pe aipoe'i okuapy:
— Mba'e nda'u jajapo 'rã Israel kuery
ruete ayvu ryru re?
Ombovai:
— Peraa ju Israel kuery ruete ayvu ryru
Gate tetã py, ha'e gui tetã nhavõ rupi
toguerekoa — he'i ramo Gate tetã py ju
ogueraa.
9 Ayvu ryru ogueraa ma rire ha'e va'e
tetã rovai ju SENHOR po oĩ. Ha'e ramo
nda'eveipa rei okuapy, mba'eta ha'e va'e
tetã py voi omomba'eaxypa yvyĩgueve ha'e
yvatekueve voi. Ha'e kuery ha'e javi re oĩ
tuguy rape mbopeupaarã.
10 Ha'e ramo Ecrom tetã py ju ogueraa Nhanderuete ayvu ryru. Teĩ ha'e py oguerovaẽ rã
Ecrom pygua kuery ijayvu atã reve aipoe'i:
— Nhandea py ju oguerua ra'e Israel
kuery ruete ayvu ryru. Nhande kuery ha'e
javi ojukapaxe vy rima ogueru — he'i.
11 Ha'e rami vy ayvu reraarã omondouka
vy filisteu kuery ruvixa ikuai va'e omboaty
ju aguã. Ha'e vy aipoe'i:
— Peraa uka ju apy gui Israel kuery ruete
ayvu ryru, tojevy ju oĩague py ae, ore kuery
ha'e javi orejukapa e'ỹ aguã — he'i. Mba'eta
hetã ha'e javi rupi oiko manoa gui okyjepa
rei va'e, ha'e py Nhanderuete po ombojexavai ete ramo.
12 Mba'eta omano e'ỹ va'ekue re voi oĩ tuguy
rape mbopeupaa. Ha'e ramo ha'e va'e tetã
pygua kuery ojapukaia onhendu ovy yva
peve.

6

Filisteu kuery oyvy rovai katy hyru ogueraa ukaague

1 Sete jaxy re SENHOR ayvu ryru oĩ filisteu
kuery yvy re.
2 Ha'e ramo ha'e kuery oenoĩmba sacerdote
ha'e imba'ekuaa va'e kuery. Ha'e vy aipoe'i
okuapy:
— Mba'e tu jajapo 'rã SENHOR ayvu ryru
re? Pemombe'u marã rami vy pa oĩague
katy ae rogueraa uka jevy aguã.
3 Ha'e kuery ombovai:
— Ha'e gui Israel kuery ruete ayvu ryru
peraa ukaxe vy peraa uka eme hyru rive.
Ha'e kuery ruete oĩa katy peraa uka avi 'rã
nhandereko vaia rekovia peme'ẽ va'e. Ha'e
vy 'rãe pekuera, ha'e peikuaa mba'e re pa
opo pende'áry gui ndoipe'ai teria — he'i.
4 Ha'e ramo oporanduve ju okuapy:
— Mba'e nunga 'rã tu orereko vaia
rekovia rome'ẽ?
Ha'e kuery ombovai:
— Filisteu kuery yvatekueve mbovy pa
ikuaia rami vy peme'ẽ 'rã peteĩ nhiruĩ
tuguy rape mbopeupaa ra'angaa ha'e peteĩ nhiruĩ anguja ra'angaa ouro guigua
meme, mba'eta tekoaxy pende'áry ha'e
yvatekueve ikuai va'e áry ou va'ekue ma
peteĩ'i regua.
5 Pejapo ke pendekoaxy ra'angaa ha'e
anguja ra'angaa guive Israel kuery ruete
pemboete aguã, mba'eta anguja heta ikuai
nhandeyvy jave rupi ombovaipa va'e.

Xapy'a rei rã pende'áry gui oipe'a nho 'rã opo, penderuete ramigua ha'e pendeyvy ha'e javi áry gui guive.
6 Mba'eta mba'e re rã'vy peneakã ratã Faraó ha'e Egito pygua kuery ha'e javi inhakã ratãague rami? Mba'eta ha'e va'e minha oguereko axy rire omondoukapa raka'e, oeja ha'e kuery oje'oipa aguã.
7 Ha'e gui aỹ ma pejapo peteĩ karóxa ipyau va'e heraarã. Pejopy avi mokoĩ vaka ta'y'i va'e, canga hexe omoĩmby e'ỹ teri va'e, ha'e pemoĩ karóxa re. Ha'e rã ta'y'i ma peraa uka vy pemboty uka 'rã hoo py.
8 Ha'e vy mae ma SENHOR ayvu ryru peupi vy pemoĩ karóxa py. Ijyke re hyru mboae oĩ va'e py ma pemoĩ ouro gui mba'emo ra'angaa pejapo va'ekue, pendeko vaia rekovia peme'ẽ va'e. Ha'e gui ma tove too.
9 Pexa pota porã ke. Xapy'a rei Bete-Semes katy tape oo va'e rupi ri oo ramo jaikuaa 'rã ha'e ae nhanemoingo axyare oikoa. Ha'e rã ha'e katy e'ỹ ri oo ramo jaikuaa 'rã ipo e'ỹ ae nhanemoingo axyare oikoa, ha'e xapy'apy'a py rive nhandere oiko va'e ae — he'i.

Bete-Semes py hyru ovaẽague

10 Ha'e rami ae ha'e va'e avakue ojapo. Ha'e vy mokoĩ vaka ta'y'i va'e ogueraa vy omoĩ karóxa re. Ha'e rã ta'y'i ma omboty hoo py.
11 Karóxa py omoĩ SENHOR ayvu ryru. Omoĩ avi hyru py anguja ra'angaa ouro guigua ha'e tuguy rape mbopeupaa ra'angaa guive.
12 Ha'e gui ma vaka oguata oje'oivy Bete-Semes katy ma voi. Oguataa rupi haxẽ jogueravy va'eri ha'e va'e tape rupi ae tema oo, opia e'ỹ re oiporu kuaa katy neĩ oiporu kuaa e'ỹa katy. Hakykue rupi oje'oi filisteu yvatekueve, Bete-Semes tetã katy'i peve oo.
13 Ha'e va'e jave py ma Bete-Semes pygua kuery trigo omono'õ okuapy yvyugua rupi. Ha'e gui oma'ẽ-ma'ẽ vy oexa ayvu ryru oguerua oiny rã. Oexa vy ovy'a pavẽ.
14 Karóxa ma Bete-Semes pygua Josué yvy peve oguerua. Ha'e py ae opyta peteĩ ita tuvixa va'e ituia py. Ha'e ramo karóxa regua yvyrape ikuai va'e omboipa vy omoendy. Tata ojapo va'e áry oapy okuapy vaka, SENHOR pe ome'ẽ vy.
15 Levita kuery ma SENHOR ayvu ryru omboguejy, ijyvýry hyru ouro gui ojapo pyre oĩ va'e voi. Ha'e rami vy ita tuvixa va'e áry ju omoĩ. Ha'e va'e árave Bete-Semes pygua avakue mba'emo ome'ẽ avi SENHOR pe, mymba oapy reve.
16 Ha'e nunga ha'e javi peteĩ nhiruĩ filisteu yvatekueve va'e oexa ma vy ojevypa ju Ecrom tetã katy ha'e va'e árave.
17 Ha'e gui tuguy rape mbopeupaa ra'angaa ouro guigua filisteu kuery gueko vaia rekovia SENHOR pe ogueru ruka va'ekue ma pova'e: Asdode tetã regua peteĩ, ha'e Gaza, Gate, Asquelom ha'e Ecrom tetã regua avi.
18 Anguja ra'angaa ouro guigua ha'e rami ae avi filisteu kuery guetã mbovy pa ikuaia rami vy ogueru ruka, mba'eta tetã peteĩ nhiruĩ ikuai va'e ma yvatekueve peteĩ-teĩ openaa, ikorapa va'e ha'e ha'e katy'i tekoa ikuai va'e guive. Ha'e gui ita tuvixa va'e hi'áry SENHOR ayvu ryru omoĩague va'e ma aỹ peve oime Bete-Semes pygua Josué mba'etygue py.

Quiriate-Jearim peve ayvu ryru ogueraa ague

19 Bete-Semes pygua avakue ayvu ryrupy katy oma'ẽ ramo SENHOR omomba'eaxypa. Ha'e kuery regua cinqüenta mil e setenta ojuka. Ha'e ramo heta va'e kuery ojae'opa okuapy ha'e kuery va'e regua SENHOR ojuka reta ramo.
20 Ha'e rami vy Bete-Semes pygua kuery avakue aipoe'i okuapy:

— Mava'e nda'u ha'eve SENHOR renonde oĩ aguã? Mba'eta Nhanderuete ma iky'a e'ỹ va'e oiko. Mava'e kuery rekoa katy ju 'rã jaraa uka nhanderekoa gui? — he'i.

21 Ha'e nunga rupi Quiriate-Jearim pygua kuery pe omondouka ayvu reraarã. Ha'e vy aipoe'i:

— Filisteu kuery ogueru ruka ju ma SENHOR ayvu ryru. Peju ha'vy, peraa peẽ kuerya py.

7

1 Ha'e ramo Quiriate-Jearim pygua avakue ou vy SENHOR ayvu ryru ogueraa Abinadabe ro py, yvy'ã áry. Ha'e rami vy ta'y Eleazar omoĩ SENHOR ayvu ryru re opena aguã.

Ojeko rerova jevy okuapy aguã re Samuel ijayvuague

2 Ha'e va'e ára guive SENHOR ayvu ryru opyta Quiriate-Jearim py. Mbovy ára re rei e'ỹ oaxa oiny ha'e py, vinte ma'etỹ oaxapa peve. Ha'e nunga re Israel kuery ha'e javi ojae'o okuapy SENHOR renonde.

3 Ha'e rami rã Samuel ijayvu Israel ro
pygua kuery ha'e javi pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Pendepy'a ha'e javi py ri SENHOR pe
pejevy vy peipe'a ha'vy penembyte gui
Nhanderuete ramigua rive pereko va'e, As-
tarote ra'angaa ikuai va'e voi. Pereko katu
pendepy'a SENHOR peguarã, ha'e ixupe
anho peiko. Ha'e rami ri ramo pendereraa
jepe 'rã filisteu kuery po gui — he'i.
4 Ha'e ramo Israel kuery ombyte gui oipe'a
Baal ha'e Astarote ra'angaa oguereko
va'ekue ha'e javi, ha'e SENHOR pe anho ju
ikuai.

Filisteu kuery nda'ipo'akaveiague

5 Samuel aipoe'ive ju:
— Israel kuery ha'e javi tonhemboaty
Mispa py. Ha'e rã xee ma SENHOR pe
anhembo'e 'rã pendere — he'i.
6 Ha'e ramo Mispa py onhemboaty
okuapy vy yy oguenoẽ vy SENHOR renonde
onhoẽ, okaru e'ỹ re ikuai vy ha'e va'e ára.
Ha'e py aipoe'i:
— Jajejavy SENHOR rovai — he'i okuapy.
Israel kuery Mispa py ikuai va'e re ma
Samuel ae opena.
7 Mispa py Israel kuery onhemboaty
okuapya omombe'ua rã filisteu kuery
oendu vy yvatekueve ikuai va'e reve ou
Israel kuery rovai. Ha'e nunga Israel kuery
oendu vy okyjepa rei okuapy filisteu kuery
gui.
8 Ha'e rami vy Israel kuery aipoe'i okuapy
Samuel pe:
— Epytu'u eme ta'vy SENHOR Nhan-
deruete pe orere rejapukaia gui, filisteu
kuery po gui orerepy aguã — he'i.
9 Ha'e gui Samuel peteĩ vexa'i okambu
teri va'e ogueraa vy ojuka, ha'e SENHOR
pe ome'ẽ oapy reve. SENHOR pe Samuel
ojapukai Israel kuery re. Ha'e ramo ombo-
vai.
10 Samuel mymba ome'ẽ jave py filisteu
kuery ovaẽ Israel kuery reve joguero'a
aguã. Ha'e rami teĩ ha'e va'e ára SENHOR
hyapu opororo ratã reve filisteu kuery áry
rupi. Ha'e rami vy omongyjea py rive
oitypa, Israel kuery renonde.
11 Israel regua avakue Mispa gui oje'oi filis-
teu kuery rakykue. Ha'e rami vy oity Bete-
Car katy'i yvy'ã guy oĩ va'e peve.
12 Ha'e gui Samuel peteĩ ita ojopy vy
omopu'ã Mispa ha'e Sem mbyte py. Ha'e
va'e omboery Ebenézer. Po va'e ma "Apy
peve SENHOR nhanepytyvõ" he'ia.
13 Ha'e rami vy filisteu kuery oitypaa
rire ndouvei Israel kuery yvy re, Samuel
oikovea ja ha'e kuery rovai SENHOR po oĩ
rã.
14 Ha'e gui tetã ikuai va'e re filisteu kuery
ipo'akaague va'e ma Israel kuery po py ju
omboaxapa, Ecrom guive Gate peve. Ha'e
katy'i yvy itui va'e voi Israel kuery oipe'a
filisteu kuery po gui. Amorreu kuery voi
ndajoguero'avei ranhe Israel kuery reve.
15 Samuel oikovea pukukue re opena Is-
rael kuery re.
16 Ma'etỹa nhavõ ojeapa 'rã ovy Betel, Gilgal
ha'e Mispa tetã rupi. Ha'e va'e tekoa ha'e
javi rupi oikuaa pota Israel kuery re.
17 Ramá tetã py ojevy kuerei 'rã, ha'e py
ae hoo oĩ ramo. Ha'e py voi Israel kuery
re opena, ha'e peteĩ altar SENHOR peguarã
ojapo avi ha'e py.

8

Nguvixaverã re Israel kuery ojerure okuapyague

1 Samuel tuja'i ma vy gua'y kuery ju omoĩ
Israel kuery re opena aguã.
2 Ta'y ypy rery ma Joel, ha'e rire jevygua ma
Abias. Ha'e kuery ma Berseba py opena.
3 Ha'e rami teĩ Samuel ra'y kuery ma nguu
oikoague rami e'ỹ ikuai. Peráta re rive
nda'eveive va'e vy mba'emo ome'ẽa rã
ojopy 'rã ha'eve e'ỹa rami joguereko aguã.
4 Ha'e ramo Israel regua nhomongeta
va'ety kuery onhemboaty vy oupa okuapy
Ramá py Samuel oĩa py.
5 Ha'e vy aipoe'i okuapy ixupe:
— Ne'exa, ndee ndetuja'i, ha'e ndera'y
kuery ma reikoague rami e'ỹ ikuai. Ha'e
nunga rupi aỹ ejou peteĩ oreruvixaverã
orere opena va'erã, yvy regua ha'e javi
oguerekoa rami — he'i.
6 Ha'e rami ijayvu rã Samuel oendu vy
ndojou porãi, "Ejou oreruvixaverã orere
opena va'erã", he'i ramo. Ha'e rami vy
Samuel oporandu oiny SENHOR pe.
7 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Samuel pe:
— Endu pota heta va'e kuery ijayvua ha'e
ndevy ojerurea ha'e javi re, mba'eta ndee
e'ỹ ndereja, ha'e rã xee anho ndaxepotai
ha'e kuery re apena aguã.

8 Ha'e kuery Egito yvy gui anoẽmba jave
ma voi rire aỹ peve ikuai tema ha'e rami.
Mba'eta nguuete mboae pe ikuai vy xereja
jepi okuapy. Ha'e rami ae ju ojapo ndere
voi.
9 Ha'e rami teĩ aỹ ma endu pota ha'e kuery
ijayvua re. Ha'e rami avi ndeayvu atã 'rã
ha'e kuery pe, emombe'u porãve marã rami
pa huvixave oĩ va'e oguereko 'rãa — he'i.

10 Ha'e ramo heta va'e kuery nguvix-
averã re ojerure rire ha'e kuery pe Samuel
omombe'upa SENHOR ijayvuague.
11 Ha'e vy aipoe'i:

— Po rami ma huvixave oĩ va'e pender-
ereko 'rã. Ha'e va'e ma pendera'y kuery
oipe'a vy omomba'eapo 'rã karóxa py ha'e
kavaju áry guarã, ha'e karóxa renonde
onha va'erã.
12 Ha'e kuery va'e regua omoĩ 'rã mil re
opena va'erã, ha'e'ỹ vy cinqüenta va'e
re mba'e. Amboae kuery ma omba'ety
rupi 'rã omomba'eapo, mba'emo ra'yĩgue
omono'õa py. Ha'e rã amboae kuery ju
ma ojapo uka 'rã tembiporu joe opu'ãa
pyguarã, ha'e'ỹ vy karóxa reguarã.
13 Penderajy kuery voi ogueraa 'rã heakuã
porã va'e apoarã, tembi'u mbojyarã ha'e
mbojape apoarã.
14 Ojeupe ae oipe'a 'rã penemba'ety
iporãvea, uvaty ha'e oliveira ty gui.
Guembiguai kuery pe ju 'rã omboaxa.
15 Mba'emo ra'yĩgue ha'e uva pemono'õ
va'ekue gui ojopy 'rã dízimo ojeupe ae, oje-
upegua opena va'e ha'e guembiguai kuery
pe omboaxapa aguã.
16 Ogueraa avi 'rã penerembiguai avakue
ha'e kunhague, ha'e kunumigue iporãve
va'e, penerymba mburika'i kuery voi. Ha'e
vy omomba'eapo 'rã mba'emo ojapo ukaa
py.
17 Penerymba vexa'i kuery gui voi ojopy
'rã dízimo, ha'e penemoingo 'rã guem-
biguairã.
18 Ha'e rami rã ha'e va'e ára pejapukai 'rã
SENHOR pe penderuvixarã peiporavo uka
va'ekue káuxa. Ha'e rami teĩ ha'e va'e ára
SENHOR noendui 'rã pejapukaia — he'i.

19 Ha'e rami Samuel ijayvu rã heta va'e
kuery noendu potai. Ha'e vy aipoe'i
okuapy:

— Any rima! Roguereko nho 'rã huvixave
orere opena va'erã,
20 yvy regua kuery ha'e javi ikuaia rami ore
kuery voi orekuai aguã. Oreruvixave ae 'rã
opena orere, ha'e ore kuery renonde 'rã oo
joe ropu'ã aguã katy — he'i okuapy.

21 Ha'e rami heta va'e kuery ijayvua
Samuel oendu vy SENHOR pe ju omombe'u.
22 Ha'e ramo Samuel pe SENHOR ombovai vy

— Endu ke ha'e kuery ijayvua, ha'e emoĩ
huvixaverã teĩ — he'i.

Ha'e rami rã Israel kuery pe ju Samuel
aipoe'i:

— Pejevy ju peteĩ-teĩ penderekoa katy.

9

Mburika'i kanhygue reka vy Saul oo vy Samuel reve joexaague

1 Peteĩ ava oiko oguerekopa va'e Ben-
jamim regua Quis hery va'e. Ha'e va'e ma
Abiel ra'y, Abiel ma Zeror ra'y, Zeror ma
Becorate ra'y, Becorate ma Afia ra'y.
2 Ha'e va'e ma peteĩ gua'y oguereko Saul
hery va'e. Ha'e va'e kunumi ma iporãve
va'e. Israel kuery regua nda'ipoi ixugui
iporãve va'e. Heta va'e kuery ha'e javi gui
ipukuve va'e, joaxi'y gui oaxa reive va'e.

3 Ha'e gui Saul ru Quis rymba kuery
mburika okanhymba. Ha'e ramo gua'y Saul
pe Quis aipoe'i:

— Eraa peteĩ kunumi va'e nderupive
guarã. Peiko katu, ha'e tapeo mburika'i
peka vy — he'i.
4 Ha'e ramo oo vy oaxa jogueravy Efraim
yvy'ã reia ha'e Salisa yvy rupi teĩ ndojoui.
Ha'e va'e rire Saalim yvy katy ju oo va'eri
ha'e py voi nda'ipoi avi. Benjamim yvy rupi
ju oaxa teĩ ndojoui ae tema.

5 Ha'e gui ma Zufe yvy re ha'e kuery ovaẽ
ramo Saul aipoe'i kunumi hupive oo va'e
pe:

— Eju, jajevy ju. Nda'evei xeru guymba
kuery mburika'i re iporiaua gui nhandere
ju iporiauve aguã.

6 Kunumi va'e ombovai:

— Ha'e rami avi kova'e tetã py oiko peteĩ
ava Nhanderuete remimbo'e omboetevepy.
Ha'e va'e ijayvua ma oiko 'rãe. Jaa mba'e
ha'e py. Xapy'a rei ha'e oexa uka 'rã tape
jaa aguã — he'i.
7 Ha'e ramo Saul aipoe'ive ju kunumi va'e
pe:

— Ha'e rami avi ha'e va'e oĩa py jaa vy
mba'e nunga ta'vy jaraa 'rã ixupe? Mba'eta
nhandevoko py mbojape jareko va'ekue

opa ma. Nda'ipoi teve ava Nhanderuete
remimbo'e pe nhame'ẽ va'erã. Mba'e tu
jareko?
8 Kunumi va'e ombovai Saul pe:
— Apy ko arekove teri peteĩ hatã'i kyrĩ'i
va'e prata guigua. Ha'e va'e ae 'rã ame'ẽ
ava Nhanderuete remimbo'e pe, nhandevy
tape oexa uka aguã — he'i.
9 (Ymave rupi Israel yvy re ma Nhan-
deruete pe oporandu uka vy oo va'e "Peju,
jaje'oi imba'ekuaa va'e oĩa py", he'i 'rã.
Aỹ "Profeta" ja'ea va'e pe ma yma rupi
"Imba'ekuaa va'e" 'ea raka'e.)
10 Ha'e gui Saul aipoe'i kunumi va'e pe:
— Aipo'rea ma ha'eve va'e. Eju ha'vy,
jaa. Ha'e rami vy oo tema tetã Nhanderuete
remimbo'e oĩa katy.
11 Tetã py ovaẽ rai'i ma vy ovaexĩ kun-
hataĩgue yy re oẽ okuapy va'e. Ha'e vy
oporandu ha'e kuery pe:
— Apy nda'u oĩ 'rã ri imba'ekuaa va'e?
12 Ha'e kuery ombovai:
— Oĩ rima. Ma'ẽ, peove ma penerenonde.
Pejapurave'i ke, mba'eta ange ou kuri tetã
py. Mba'eta apygua kuery oo 'rã kuri yvy'ã
re Nhanderuete pe mba'emo ome'ẽ aguã.
13 Tetã py pevaẽ vyve pejou 'rã, yvy'ã
katy okaru aguã oo e'ỹ mbove'i. Mba'eta
apygua kuery ndokarui 'rã ha'e ovaẽ e'ỹa
ja, mba'emo ome'ẽ va'erã oguereko va'e
ogueroayvu porã ranhe e'ỹa ja. Ha'e va'e
rire mae ma oenoĩ uka pyre kuery okaru 'rã
okuapy. Tapeo ha'vy aỹ'i ma voi pejou aguã
— he'i.
14 Ha'e ramo tetã katy oo. Ovaẽ ramove
Samuel ae oẽ ouvy yvy'ã katy oo aguã. Ha'e
rami vy nhovaexĩ okuapy.
15 Peteĩ ára teri Saul ovaẽ aguã oata jave
SENHOR oikuaa uka ma voi Samuel pe. Ha'e
vy aipoe'i:
16 "Ko'ẽ rã kova'e hora ndea py ambou 'rã
peteĩ ava Benjamim yvy guigua. Ha'e va'e
ma azeite reikyty reve remoĩ 'rã xevygua
Israel kuery ruvixarã. Ha'e ma ogueraa
jepe 'rã xevygua kuery filisteu kuery po gui.
Mba'eta xee aendu xevygua kuery ojerure
rã, ha'e kuery ojapukaia xea peve onhendu
ramo", he'i va'ekue.
17 Ha'e gui ma Samuel oexa Saul ramove
SENHOR aipoe'i ixupe:
— Pee ma ava aipoa'eague. Evoko va'e ae
ma opena 'rã xevygua kuery re — he'i.
18 Okẽ py Saul Samuel re onhemboja vy
aipoe'i:
— Ajerure ndevy, rexa uka aguã mamo pa
imba'ekuaa va'e ro oĩa.
19 Samuel ombovai vy aipoe'i Saul pe:
— Xee ae ma imba'ekuaa va'e. Tereo
xerenonde yvy'ã katy. Kova'e ára ma jakaru
'rã xereve. Ko'ẽ rã aje'ivekue ma romon-
douka ju 'rã, ha'e amombe'upa 'rã ndepy'a
re oĩ va'e ha'e javi.
20 Ndepy'a vai eme guive mboapy ára re
mburika'i okanhy va'ekue re, mba'eta
ojoua ma. Mava'e peguarã tu oĩ ovareve
va'e Israel ha'e javi re, ndevy e'ỹ vy, ha'e
nderu ro pygua kuery ha'e javi pe e'ỹ teve?
— he'i.
21 Ha'e ramo Saul ombovai:
— Ha'e rami avi xee ma Benjamim regua
Israel kuery ikuai va'e gui yvyĩve va'e,
xero pygua kuery voi Benjamim regua gui
ore'yvyĩve va'e orekuai. Mba'e re tu ha'vy
ha'e rami ndeayvu? — he'i.
22 Ha'e gui Samuel ogueraa Saul ha'e hex-
evegua kunumi va'e, ha'e vy ogueroike
opy mboae'i okaruaty py. Ha'e kuery
pe ome'ẽ henda iporãve va'e oenoĩ uka
va'ekue mbyte py, trinta rivyvyi ikuaia py.
23 Tembi'u mbojya pe Samuel aipoe'i:
— Eru ke ndevy tembi'u ame'ẽ va'ekue,
"Emoĩ porã ndea py", ha'eague.
24 Ha'e ramo tembi'u mbojya ma xo'o
'ugue hexegua ha'e javi reve ogueru vy Saul
renonde omoĩ. Samuel aipoe'i:
— Ne'exa, upe va'e ma amoĩ porã
va'ekue. Ejopy ke, he'u, mba'eta ndevy
pe ae amoĩ porã kova'e hora guarã, "Penoĩ
ukapa apygua kuery", ha'e va'ekue guive
— he'i. Ha'e ramo Samuel reve Saul okaru
ha'e va'e ára.
25 Ha'e gui yvy'ã gui oguejy jogueruvy vy
tetã re ju ovaẽ rire Samuel ijayvu oiny Saul
reve ngoo áry.
26 Ko'ẽmba rai jave ko'ẽ mbija oẽ jekuaa
ouvy ramove Samuel ovy vy onhenduka
Saul hoo áry okea py.* Ha'e vy aipoe'i:
— Evy ke. Xee aa 'rã ndereve romon-
douka aguã — he'i ramo Saul ovy vy
jogueraa mokoĩve, Samuel reve.

* 9:26 Ha'e kuery ro ao'ia ma pyrõa rami ae ijoja rei va'e hiny, hi'áry ha'e kuery oke, e'ỹ vy mba'emo ojapo aguã ha'eve va'e.

27 Tetã apy katy ha'e kuery oguejy joguer-
avy jave Samuel aipoe'i Saul pe:
— Aipo're kunumi va'e pe nhanerenonde
oo aguã re. Ha'e rã ndee ma ha'e oo rire
earõve'i ke, ndevy amombe'u aguã Nhan-
deruete ijayvuague.

10

Israel kuery ruvixarã Saul re Samuel azeite onhoẽague

1 Ha'e gui peteĩ ryru azeite Samuel
oguenoẽ vy onhoẽ Saul akã re. Oayvu vy
aipoe'i:
— SENHOR ae ndere onhoẽ uka azeite
ojeupegua Israel kuery ruvixa reiko aguã.
2 Ha'e gui xea gui kurive reo vy rexa 'rã
mokoĩ avakue Raquel ojatyaague katy'i,
Benjamim yvy re Zelza py. Ha'e va'e kuery
aipoe'i 'rã ndevy: "Ojoua ju ma mburika'i
peka peikovy va'e. Ha'e gui aỹ ma nderu
mburika'i re nda'ipy'a vaivei ma, pendere
ju iporiau oikovy. Ha'e rami vy ojeupe ae
'Mba'e 'rã tu ajapo xera'y ajou aguã?' he'i."
3 Ha'e gui peove'i vy pevaẽ 'rã Tabor katy'i
yvyra carvalho hi'aĩ va'e py. Ha'e py
penerovaexĩ 'rã jogueruvy mboapy avakue
Betel py Nhanderuete omboete vy oje'oi
va'e. Peteĩ ma omondyi 'rã heravy mboapy
kavara. Amboae ma mboapy mbojape he'ẽ
va'e 'rã ogueraa. Ha'e rã amboae ju ma pe-
teĩ ryru ipire guigua py 'rã ogueraa vinho.
4 Ha'e kuery ma ndevy oxarura ma vy ndevy
ome'ẽ 'rã mokoĩ mbojape. Ha'e va'e ma
rejopy 'rã ipo gui.
5 Ha'e gui peove 'rã Gibeá-Eloim katy. Ha'e
py ma oĩ filisteu regua xondaro kuery ijaty
okuapya. Tetã py pevaẽ ma vy peovaexĩ
'rã profeta kuery yvy'ã katy gui ou va'e.
Ha'e kuery renonde ou 'rã okuapy mbaraka
revegua, angu'a pu, mimby ha'e mba'epu
ixã reta va'e revegua. Ayvu omombe'u reve
'rã ou.
6 Ha'e gui ndere voi SENHOR Nhe'ẽ oĩ 'rã.
Ha'e ramo ayvu remombe'u avi 'rã ha'e
kuery reve, amboae ava rami nemoingo
ramo.
7 Ha'e nunga ndere oiko ramo ejapo reipota
va'e ha'e py, mba'eta ndereve Nhanderuete
oiko ramo.
8 Ha'e gui ndee ranhe xegui reo 'rã Gilgal py.
Ne'exa, xee voi aa avi 'rã reĩa py, mymba
aapy reve ame'ẽ aguã, peteĩ rami ikuai aguã
regua voi. Sete ára re xerarõ 'rã ndea py aju
peve. Ha'e ramo ma ndevy amombe'u porã
'rã rejapo va'erã — he'i.

Profeta kuery mbyte Saul oikoague

9 Saul oo ta vy Samuel-a katy ojere
oxarura aguã. Ha'e ramove Nhanderuete
oguerova ipy'a. Ha'e gui ha'e va'e árave
ha'e nunga ha'e javi oiko ikuaa ukaarã.
10 Ha'e gui Gibeá py ha'e kuery ovaẽ joguer-
avy ramo profeta kuery oẽ ouvy ovaexĩ
aguã. Saul re Nhanderuete Nhe'ẽ on-
hemonde ramo ha'e voi ayvu omombe'u avi
ha'e kuery mbyte.
11 Yma guive oexa va'ety kuery ha'e javi ma
profeta kuery mbyte ayvu omombe'u avi rã
oexa vy peteĩ-teĩ aipoe'i okuapy joupe-upe:
— Mba'e nunga tu oiko Quis ra'y re? Saul
voi nda'u profeta kuery regua avi oiko?
12 Ha'e rã peteĩ ava ombovai:
— Ha'e rami avi mava'e ha'vy amboae
kuery ru? — he'i. Ha'e nunga rupi aipo'ea
va'ety: "Saul voi nda'u profeta kuery regua
avi oiko?"
13 Saul ayvu omombe'upa ma rire yvy'ã katy
ju oo.
14 Ha'e gui Saul tuty oporandu ixupe, hex-
evegua kunumi va'e pe guive:
— Marã katy tu peo ra'e?
Ombovai:
— Mburika'i reka vy roo teĩ ndorojou
reguai vy roove ju Samuel oĩa py — he'i.
15 Ha'e ramo Saul tuty aipoe'i:
— Ajerure ndevy, emombe'u ke xevy
mba'e he'i tu Samuel pendevy?
16 Saul ombovai otuty pe:
— Orevy omombe'u mburika'i ojoua
jevyague rive — he'i. Nomombe'u porã
potai huvixa oĩ aguã re Samuel ijayvuague.

Saul huvixarã oĩague

17 Ha'e gui Mispa py Samuel oĩ teria py
omboatypa SENHOR pegua kuery.
18 Ha'e vy aipoe'i Israel kuery pe:
— Po rami SENHOR Israel kuery ruete
ijayvu: "Xee ma Israel kuery anoẽmba
va'ekue Egito yvy gui. Egito pygua kuery
po gui araa jepe, huvixa ikuai va'e imbojex-
avaia gui guive."
19 Ha'e rami teĩ aỹ ma pejapa Penderuete
mba'emo vai py pejexavaia gui pendereraa
jepe va'ekue. Ha'e vy aipopeje: "Any! Emoĩ
peteĩ huvixave orere opena va'erã", peje.
Ha'e gui aỹ SENHOR renonde pendekuai,

penderegua ikuai va'e ha'e javi, ha'e mil
jevy-jevy pendekuai va'e reve — he'i.
20 Ha'e javi regua Samuel omboatypa
rire xortea py Benjamim regua oiporavoa
oikuaa ukaa.
21 Ha'e gui Benjamim regua kuery peteĩ-
teĩ ro pygua ikuai va'e oguerupa rã oikuaa
ukaa va'e ma Matri ro pygua kuery. Ha'e
va'e kuery gui ju Quis ra'y Saul oikuaa ukaa.
Ha'e rami teĩ oeka vy ndojouai.
22 Ha'e ramo SENHOR pe ju oporandu Saul
pa ou ra'ea re. Ha'e ramo SENHOR ombovai
vy
— Upe py ae ma oĩ, mba'e rei-rei mbyte
py onhemi oiny — he'i.
23 Ha'e ramo onha oje'oivy vy ogueru ha'e
gui. Ha'e ramo heta va'e kuery mbyte hi'aĩa
py pavẽ gui ipukuve ho'amy joaxi'y gui
oaxa reive va'e.
24 Ha'e gui Samuel aipoe'i heta va'e kuery
pe:
— Pexa ma pa SENHOR oiporavo va'ekue?
Nhande kuery va'e regua amboae ndoikoi
ae ha'e ramigua ete'i — he'i ramo heta va'e
kuery ha'e javi ojapukai atã reve
— Toikove riae nhanderuvixa! — he'i
okuapy.
25 Heta va'e kuery pe Samuel omombe'u
porãve huvixa ikuai va'e joguereko aguã.
Ha'e nunga peteĩ kuaxia re ombopara vy
omoĩ porã SENHOR renonde. Ha'e rami
vy Samuel omondoukapa heta va'e kuery
peteĩ-teĩ hoo katy.
26 Saul voi oo avi ngoo katy Gibeá py. Hupive
heta oje'oi avi avakue ipy'a Nhanderuete
oguerovaague va'e kuery.
27 Ha'e rã nhe'ẽ vai ra'y kuery ma aipoe'i
okuapy:
— Mba'exa 'rã ha'e va'e ava nhandereraa
jepe? — he'i. Ha'e rami vy ombojaru
rei okuapy, mba'eve ndoguerui guive ixupe
ome'ẽ va'erã. Ha'e rami teĩ Saul ma oendu
rive.

11

Amom pygua kuery re Saul ipo'akaague

1 Ha'e gui Amom pygua Naás opu'ã ovy vy
ojoko Jabes-Gileade tetã. Ha'e ramo Naás
pe Jabes pygua avakue aipoe'i okuapy:
— Ejapo ke orerereko porã aguã regua,
ha'e ramo ndevy pe orekuai 'rã — he'i.
2 Ha'e rami teĩ Amom pygua Naás ombo-
vai:
— Ajapo 'rã ri teĩ penderexa peiporu
kuaa regua re amombupa avi 'rã — he'i
Israel kuery ha'e javi omoxĩmbaxe vy.
3 Ha'e ramo Jabes pygua nhomongeta
va'ety kuery aipoe'i:
— Ha'e rami rã ma earõ ranhe sete ára
ayvu mombe'uarã romondouka aguã Israel
ha'e javi rupi. Ha'e gui xapy'a rei orerep-
yarã nda'ipoai ramo ma rojejopy ukapa 'rã
ndevy — he'i okuapy.
4 Ha'e gui Saul rekoa Gibeá py ayvu
mombe'ua kuery ovaẽ vy ha'e pygua kuery
pe omombe'u oiko va'ekue. Ha'e ramo ha'e
kuery ojae'o atã okuapy.
5 Ha'e jave py ma Saul nhuũndy rupi vaka
kuery re openaa gui ojevy vy oporandu:
— Mba'e tu ha'e kuery oguereko ha'e
rami ete ojae'o okuapy aguã? — he'i
ramo ixupe omombe'u Jabes pygua avakue
ijayvuague.
6 Ha'e rami ijayvu rã Saul oendu ramo hexe
oĩ Nhanderuete Nhe'ẽ. Ha'e ramo oendu
ipoxy raxaa.
7 Ha'e rami vy mokoĩ toro ojuka ha'e
ombo'ipa vy ogueraa uka Israel yvy regua
ha'e javi pe. Ayvu mombe'ua kuery heraa
va'e pe aipoe'i uka:
— Saul ha'e Samuel oipotaa rami
amongue nda'ikuai ramo nami ae 'rã ojapoa
hymba toro re — he'i uka.
Ha'e ramo heta va'e kuery SENHOR gui
okyjea oendu vy peteĩ ava rami oupa.
8 Bezeque py ovaẽa py oipapaa rã Israel
kuery va'e regua ma trezentos mil, ha'e gui
Judá guigua ma trinta mil avakue ju ikuai.
9 Ayvu mombe'ua kuery ou va'ekue pe ha'e
kuery aipoe'i:
— Po rami 'rã aipopeje Jabes-Gileade
pygua kuery pe: “Ko'ẽ rã kuaray ojope'i
ramove penderepya 'rã”, peje.
Ha'e ramo ayvu mombe'ua kuery oo vy
omombe'u okuapy Jabes pygua kuery pe.
Ha'e rami rã ha'e kuery ovy'apa vy
10 Amom pygua kuery pe ju aipoe'i:
— Ko'ẽ rã rojejopy ukapa 'rã pendevy.
Ha'e ramo ma peipotaa rami oreapo teĩ
ha'eve — he'i okuapy.
11 Ha'e gui ko'ẽ jevy Saul omboja'o
ngupivegua kuery mboapy henda py. Ha'e
ramo aje'ive'i reve ha'e kuery Amom pygua
kuery ikuaia mbyte oo vy ojukapa rai'i,
kuaray akuve peve. Okuave va'e joa rupi

e'ỹ-e'ỹ onha vy ndopytai peteĩve ma joa
py.

Huvixarã Saul oĩ ete aguã re ijayvu
okuapyague

12 Ha'e gui heta va'e kuery aipoe'i Samuel
pe:
— Mava'e kuery tu nhandere Saul opena
aguã ndoipotai va'ekue? Peru apy, ro-
jukapa aguã.
13 Ha'e rã Saul ombovai:
— Kova'e ára ma mava'eve nomanoi 'rã,
mba'eta ange SENHOR ogueraa jepepa Is-
rael kuery — he'i.
14 Heta va'e kuery pe Samuel ju aipoe'i:
— Peju, jaje'oi Gilgal py nhamoĩ atãve
aguã huvixarã oĩ aguã regua — he'i.
15 Ha'e ramo ha'e kuery ha'e javi Gilgal
py oo vy SENHOR renonde ijayvu okuapy
nguvixarã Saul oĩ ete aguã re. Henonde
ogueru avi okuapy peteĩ rami ikuai aguã
regua SENHOR pe ome'ẽ va'erã. Saul voi
ovy'a vaipa ha'e py Israel regua kuery ha'e
javi reve.

12

Samuel opa vy ijayvu heravyague

1 Ha'e gui Samuel aipoe'i Israel kuery ha'e
javi pe:
— Ne'exa, pendeayvua aendu vy ajapopa
va'ekue pejerurea. Ha'e vy amoĩ pender-
uvixaverã.
2 Aỹ ma pereko ma huvixa penerenonde
oiko va'erã. Ha'e gui xee ma xetuja'i
ma, xe'a xiĩmba ma guive. Xera'y kuery
ikuai avi apy pendekuaia py. Xee ae
penerenonde aiko va'ekue, xekunumi guive
aỹ peve.
3 Ha'e gui apy ma ha'ã SENHOR renonde,
ha'e penderuvixarã omoĩ va'ekue renonde.
Pemombe'u ha'vy xapy'a rei xerovai
mba'emo pereko ri vy. Mava'e rymba toro
tu aipe'a raka'e? Mava'e gui tu mburika'i
aipe'a raka'e? Mava'e tu akore raka'e?
Mava'e tu areko axy raka'e? Mava'e po
gui tu peráta ajopy raka'e ha'evea rami e'ỹ
aikuaa pota aguã? Ha'e nungakue ajopy
va'e rire ame'ẽmba ju 'rãgue — he'i.
4 Ha'e ramo heta va'e kuery ombovai:
— Any rima, mba'eve py ndee ndoreko-
rei, norembojexavai, neĩ mba'eve nderej-
opyi orepo gui — he'i.
5 Ha'e rã ha'e aipoe'i:
— Kova'e ára SENHOR ae oĩ pen-
deayvuague renduarã, ha'e penderuvixarã
omoĩ va'ekue voi oĩ omombe'u aguã xepo
py mba'eve ndapejouia.
Ha'e rã heta va'e kuery ombovai vy
— Nhanderuete oĩ ri oreayvuague rend-
uarã — he'i okuapy.
6 Ha'e ramo Samuel aipoe'i heta va'e
kuery pe:
— SENHOR ae pendeayvu renduarã oĩ.
Ha'e ae Moisés ha'e Arão oiporavo va'ekue
Egito yvy gui penderu kuery oguenoẽ aguã.
7 Ha'e gui aỹ ma apy pendekuai va'e xee
romoma'endu'apa 'rã SENHOR renonde,
mba'emo porã pendevy ha'e penderu
kuery pe ojapoague re.
8 Mba'eta Jacó kuery Egito yvy py ovaẽmba
raka'e. Ha'e va'e rire penderu kuery
SENHOR pe ojapukai okuapy ramo ombou
Moisés ha'e Arão. Ha'e rami vy Egito yvy
gui oguenoẽmba vy ojapo apy ju hekoa
aguã rami.
9 Ha'e rami teĩ ha'e kuery hexaraipa SENHOR
Nguuete gui. Ha'e ramo omboaxapa Hazor
pygua xondaro kuery ruvixa Sísera va'e po
py, filisteu kuery po py, ha'e gui Moabe
pygua huvixa po py ju. Ha'e ramo ha'e
kuery reve joguero'a.
10 — Ha'e gui ma SENHOR pe ju ojapukai vy
aipoe'i okuapy: "Rojejavy, mba'eta SENHOR
roeja vy Baal ha'e Astarote ra'angaa pe rive
orekuai va'ekue. Ha'e rami teĩ aỹ orereraa
jepe jevy ke orerovaigua kuery po gui. Ha'e
ramo ndevy ae ju 'rã orekuai", he'i va'ekue.
11 Ha'e rami rã SENHOR ombou Jerubaal,
Baraque, Jefté ha'e gui xee Samuel ju, pen-
derovaigua kuery penembojere rei va'e po
gui pendereraa jepe uka vy. Ha'e va'e rire
pendekuai porãmba va'ekue.
12 — Ha'e rami teĩ penderovai Amom
kuery ruvixa Naás ou rã pexa vy aipopeje
xevy: "Nda'evei! Tove toĩ oreruvixaverã",
peje, SENHOR Penderuete ae penderuvix-
ave oĩ ae va'eri.
13 Ha'e gui aỹ, pee ma hi'aĩ penderuvixaverã
pejou uka va'ekue, pejerureague. Ma'ẽ,
SENHOR penderuvixaverã omoĩ va'ekue
hi'aĩ.
14 Ha'e gui xapy'a rei SENHOR renonde pe-
jererokyjea rupi vy ixupe pendekuai, ha'e
penhe'ẽ rendu, ha'e ojapo uka va'e rovai
napepu'ãi, ha'e rami 'rãgue py peẽ ha'e
penderuvixave pendere opena va'e reve

SENHOR penderuete pe ete ri peiko ramo
ma ha'eve 'rã pendevy.
15 Ha'e rami avi xapy'a rei SENHOR ayvu re
ndapejapyxakai vy ojapo uka va'e ndape-
japoi ri ramo ma SENHOR oupi 'rã opo pen-
derovai, peneramoĩ kuery rovai oupiague
rami avi.
16 Ha'e gui aỹ voi apy pene'aĩ va'e pexa 'rã
mba'emo porã SENHOR penerenonde ojapo
va'e.
17 Aỹ e'ỹ teve trigo mono'õa ára? Ha'e
rami teĩ aỹ ajerure 'rã SENHOR pe. Ha'e rã
ombou 'rã yapu oky reve. Ha'e nunga pexa
vy peikuaa 'rã SENHOR renonde pejejavy
vaipa eteague, mba'eta pejerure penderu-
vixaverã omoĩ aguã re — he'i.

18 Ha'e rami vy SENHOR pe Samuel ojerure
ramo ha'e va'e árave SENHOR ombou yapu
oky reve. Ha'e ramo ojererokyje okuapy
SENHOR renonde, Samuel guive omboete
pavẽ.

19 Ha'e gui ha'e kuery ha'e javi aipoe'i
Samuel pe:

— Ejerure ke SENHOR nderuete pe ore
nerembiguai kuery romanomba e'ỹ aguã
re. Mba'eta rojejavyague ha'e javi rom-
boetave ma heravy oreruvixaverã re ro-
jerurea py.

20 Samuel ombovai:

— Pekyje eme. Ha'e rami pejapoa py
pejejavy ete ri. Ha'e rami teĩ pejepe'a
eme SENHOR pe pendekuaia gui. Ha'e rami
'rãgue py pendepy'a ha'e javi py pendekuai
SENHOR pe.
21 Pejepe'a eme mba'emo ra'angaa pe rive
pendekuai aguã, ha'e nunga mba'everã
ndovarei, neĩ pendereraa jepearã e'ỹ,
mba'emo ra'angaa rive ae vy.
22 Ha'e rami teĩ SENHOR guery tuvixa va'e
omboete ukaa rupi vy noipytyvõ e'ỹi 'rã
ojeupegua kuery, ojeupe guarã SENHOR
pendereru rire.

23 — Ha'e gui xee ma ndajejavyi 'rãe SEN-
HOR pe, peẽ kuery re ajerure e'ỹa py rive.
Ha'e rami 'rãgue py xee rombo'e tema 'rã
tape porã hi'yvi va'e re.
24 Ha'e nunga rupi SENHOR renonde pe-
jererokyjea rupi pendekuai, ixupe anho
peiko pendepy'a ha'e javi py. Mba'eta pexa
ae mba'emo porã pendevy ojapo va'ekue
tuvixa ete va'e.

25 Ha'e rami teĩ xapy'a rei pejejavya rupi
tema pendekuai vy pekanhy 'rãe, peẽ
kuery, ha'e penderuvixave voi.

13

Israel ha'e filisteu kuery reve joe opu'ã aguã rami ikuaiague

1 Peteĩ ma'etỹ ma Israel kuery re Saul
opena rire mokoĩ ma'etỹa py
2 ojeupe oiporavo três mil avakue Israel
regua. Ha'e kuery va'e regua ma dois mil
ikuai Saul reve Micmás py, Betel yvy'ã reia
re, ha'e rã amboae mil avakue ma ta'y
Jônatas reve ikuai Benjamim regua Gibeá
py. Heta va'e kuery rembyrekue ma omon-
doukapa ju peteĩ-teĩ hoo katy.

3 Ha'e gui Jônatas kuery ojukapa rai'i fil-
isteu kuery Gibeá py ikuai va'e. Ha'e nunga
filisteu kuery oendupa vy ivai ramo Saul
omonhe'ẽ uka mimby guaxu oyvy ha'e javi
rupi, "Hebreu kuery toendupa" he'i vy.
4 Ha'e rami py Israel kuery ha'e javi oendu
okuapy Saul kuery filisteu ikuai va'e
ojukapa rai'i ramo filisteu kuery Israel
kuery pe ivai okuapya. Ha'e ramo Saul
oenoĩ ukapa heta va'e kuery Gilgal py oĩa
py.

5 Filisteu kuery voi ono'õmba okuapy Is-
rael kuery reve joguero'a aguã. Ha'e kuery
va'e regua ma trinta mil karóxa, seis mil
kavaju árygua kuery ha'e gui amboae kuery
ju ita ku'i ye'ẽ rembe re ikuai va'e rami heta
va'e. Ha'e vy oje'oi vy ijaty okuapy Micmás
py, Bete-Áven regua kuaray oua katy.
6 Ha'e gui avakue Israel regua omoĩ vaia rã
oexa okuapy heta va'e kuery ndaekorãvei
rei. Ha'e rami vy onhemi okuapy itakua
ikuai va'e rupi, yvykua, itaova yvateve va'e
pa'ũ, yvyra rupa ha'e yy oĩ atyrã ojo'o pyre
rupi.
7 Hebreu kuery va'e regua amongue ma
Jordão yakã oaxa oje'oivy Gade ha'e Gileade
yvy katy oo aguã. Ha'e rã heta va'e kuery
Gilgal py Saul reve ae opyta va'ekue ma
okyjea anho oendu okuapy.

*Saul mymba kuery ome'*ẽ ramo ixupe
Samuel ijayvu eteague

8 Ha'e gui Saul ma sete ára re oarõ Samuel
ijayvuague rami vy.* Va'eri Gilgal py

* 13:8 Samuel ijayvu ma voi va'ekue Gilgal py sete ára re Saul oarõ aguã (1 Samuel 10.8).

Samuel ndoui ramo heta va'e kuery omboypy ha'e gui joa katy e'ỹ-e'ỹ oje'oi aguã.
9 Ha'e ramo Saul aipoe'i:

— Peru ha'vy xevy mymba aapy reve ame'ẽ va'erã, ha'e peteĩ rami nhandekuai aguã regua guive — he'i.
Ha'e rami vy mymba ome'ẽ oapy reve.

10 Oapy reve ome'ẽmba'i ramove Samuel ovaẽ ouvy. Ha'e rã Saul oẽ ovy ovaexĩ vy oipopyy aguã.

11 Samuel oporandu:

— Mba'e tu rejapo?

Saul ombovai:

— Heta va'e kuery apy gui joa katy e'ỹ-e'ỹ oje'oi ta, ha'e ndee reju 'rãgue ára py nderejui, ha'e gui filisteu kuery Micmás py ono'õmba ma avi. Ha'e nunga aexa vy
12 aipoa'e xejeupe ae: "Aỹ ma xerovai filisteu kuery ou ma 'rã Gilgal py, SENHOR pe ajerure e'ỹ re." Ha'e rami vy aĩ vai ma vy mymba kuery ame'ẽ kuri aapy reve — he'i.

13 Ha'e rami rã Samuel aipoe'i Saul pe:

— Ne'arandua rupi e'ỹ reiko ra'e SENHOR nderuete ojapo uka va'ekue e'ỹ rejapo vy. Ha'e rami e'ỹ va'e rire SENHOR ojapo ma 'rãgue raka'e rã peve Israel kuery re repena aguã rami.
14 Ha'e rami teĩ aỹ gui ma repenaa noĩ riaei 'rã. SENHOR ojeupe guarã ojou ae ma peteĩ ava oguerovy'a va'e. Ha'e va'e ma omoĩ 'rã ojeupegua kuery ruvixarã, SENHOR ojapo uka va'ekue ndee nderejapoi rire — he'i.
15 Ha'e vy Samuel opu'ã vy Gilgal gui oo Benjamim regua Gibeá katy. Ha'e rire'ive Saul oipapa heta va'e kuery hexeve opyta va'e, seiscentos avakue ikuai.

16 Ha'e gui Saul, ta'y Jônatas ha'e heta va'e kuery hexeve opyta va'ekue ma Benjamim regua Geba py ikuai. Ha'e rã filisteu kuery ma Micmás py ijaty okuapy.
17 Filisteu kuery rekoa gui ma mboapy henda katy oje'oi mba'emo re imonda aguã. Ha'e kuery regua peteĩ aty ma tape Ofra via rupi oje'oi Sual yvy katy.
18 Amboae kuery ma oje'oi tape Bete-Horom via rupi. Ha'e rã mboapya ma tape kavaju árygua ooaty rupi oje'oi Zeboim yvyugua rupi, tekoa e'ỹa katy.

19 Ha'e gui Israel yvy ha'e javi re peteĩve ndoikoi ferro moatyrõa, filisteu kuery "Hebreu kuery ojapo e'ỹ aguã kyxe, neĩ hu'y rakua" he'i rire.
20 Ha'e nunga rupi Israel ha'e javi oje'oi 'rã filisteu kuery rekoa py oaĩmbe'e uka aguã yvy karaĩa, enxada, haxa ha'e foice.
21 Filisteu kuery ma Israel kuery gui mokoĩ hatã'i va'e repy re 'rã oaĩmbe'e yvy karaĩa ha'e enxada, ha'e gui haxa ha'e foice oaĩmbe'e aguã ma peteĩ repy 'rã ojopy.
22 Ha'e nunga rupi joguero'aa ára ma Saul ha'e Jônatas reve ikuai va'e po py neĩ kyxe, neĩ hu'y rakua ma voi ndoguerekoi. Ha'e nunga oguereko va'e ma Saul ha'e ta'y Jônatas anho'i.
23 Ha'e jave py filisteu regua xondaro kuery oẽ oje'oivy Micmás tape rugua katy.

14

Filisteu kuery re Jônatas ipo'akaague

1 Ha'e gui peteĩ ára Saul ra'y Jônatas aipoe'i hu'y jokoa reraa kunumi va'e pe:

— Eju, jaa filisteu kuery yvy'ã ugua rovai re ijaty va'e katy — he'i. Nguu pe oikuaa uka e'ỹ re oo.
2 Ha'e jave py Saul ma Gibeá apy katy oiko Migrom py romã'y hi'aĩ va'e yvypy py. Hexeve ikuai va'e ma seiscentos avakue.
3 Ha'e py oiko avi sacerdote Aías, manto sacerdote pegua py onhemonde va'e. Ha'e va'e ma Icabô ryvy Aitube ra'y, Icabô ma Finéias ra'y, Finéias ma Eli ra'y. Eli ma sacerdote SENHOR pegua Siló py oiko va'ekue. Saul reve ikuai va'e ndoikuaai okuapy Jônatas ooague.
4 Ha'e gui Jônatas ma onhembopy'a tape rugua oaxa aguã filisteu kuery ijatya katy. Kyvõ rupi hi'aĩ peteĩ itaova, ha'e rã hovai re ma amboae hi'aĩ. Peteĩ rery ma Bozez, amboae ma Sené.
5 Peteĩ ma kuaray apu'a'ia katy hi'aĩ Micmás katy, ha'e rã amboae ma kuaray puku-a katy hi'aĩ Geba katy.

6 Ha'e gui hu'y jokoa reraa pe Jônatas aipoe'i:

— Eju, jaa opire omboi uka e'ỹ va'ekue ijatya katy. Xapy'a rei SENHOR nhanepytyvõ 'rã, mba'eta ixupe ma ndaxyi jogueraa jepe aguã heta va'e rupi e'ỹ vy mboapy'i va'e rupi teĩ — he'i.

7 Ha'e ramo hu'y jokoa reraa ombovai:

— Ejapo tema ndepy'a re oĩ va'e ha'e javi. Apy ma xee aiko avi ndereve, ajapo 'rã ndee reipota va'e.

8 Ha'e ramo Jônatas aipoe'i:

— Jaa ha'vy ha'e va'e avakue ikuaia katy.
Ha'e kuery pe jajexa uka 'rã.
9 Xapy'a rei nhandevy "Pepyta peĩa py rovaẽ
peve" he'i ramo ma japyta 'rã nhane'aĩa py
ae, ndajaai 'rã ha'e kuerya katy.
10 Ha'e rã xapy'a rei "Peju orea katy" he'i
ramo ma nhavaẽ 'rã javy ha'e katy, mba'eta
SENHOR omboaxapa 'rã nhandepo py. Ha'e
rami ma jaikuaa 'rã — he'i.

11 Ha'e gui filisteu kuery ijaty va'e pe
mokoĩve ojexa uka ramo joupe-upe aipoe'i:

— Pee ma hebreu kuery oẽ jogueruvy
itakua py onhemiague gui — he'i okuapy.

12 Ha'e rami vy Jônatas ha'e hu'y jokoa
reraa ojexa uka rã filisteu kuery ijaty va'e
ombovai vy aipoe'i:

— Peju orea katy, ha'e ore rombopaga 'rã
— he'i.

Ha'e ramo hu'y jokoa reraa pe Jônatas
aipoe'i:

— Eju einy xerakykue'i rupi, mba'eta
SENHOR omboaxapa ma Israel kuery po py
— he'i.

13 Ha'e rami vy Jônatas oponhy reve oje-
upi ovy. Hakykue'i rupi ma hu'y jokoa reraa
ou avi oiny. Jônatas guenonde rupi oitypa
filisteu kuery. Hakykue rupi ma hu'y jokoa
reraa voi jojuka ovy.
14 Ha'e rami jypy Jônatas ha'e hu'y jokoa
reraa reve jojuka vinte avakue meio litro
yvy py rive'i.
15 Ha'e ramo filisteu kuery ijatya py oiko
nhemondyi tuvixa va'e, nhuũndy rupi ha'e
kuery ikuaia ha'e javi rupi guive. Ijaty
va'e ha'e imonda aguã oje'oi va'ekue voi
oryryipa okuapy. Yvy voi oryryi, ngyje
Nhanderuete guigua oiko rã.

16 Ha'e gui Benjamim regua Gibeá py Saul
pegua harõa kuery oma'ẽ vy oexa rã filisteu
kuery heta va'ekue oaĩmba ra'e, joa katy
e'ỹ-e'ỹ onha oje'oivy.
17 Ha'e ramo Saul aipoe'i hexeve ikuai va'e
pe:

— Ne'exa, peipapa xerevegua kuery,
mava'e pa nhandea gui oo ra'ea peikuaa
aguã — he'i ramo oipapa vy oikuaa Jônatas
ha'e py noĩa, neĩ hu'y jokoa reraa va'e voi.

18 Saul aipoe'i Aías pe:

— Eru apy Nhanderuete ayvu ryru — he'i,
mba'eta ha'e va'e ára ma Israel kuery ikuaia
py ae hyru oĩ.

19 Ha'e gui sacerdote pe Saul ijayvu jave
filisteu kuery ijatya py hevovo nhendu va'e
onhenduve tema ramo Saul aipoe'i sacer-
dote pe:

— Aỹ gui ma ayvu ryru reru e'ỹ teĩ ha'eve
— he'i.*

20 Ha'e ramo Saul ha'e hexeve ikuai va'e
ono'õmba jevy vy joguero'a aguã katy
oje'oi. Ha'e ramo filisteu kuery jomeme ae
opu'ã okuapy ra'e kyxe oguerojerovia reve,
opa marã jojuka rive okuapy.
21 Ha'e gui hebreu kuery filisteu kuery ijatya
py ikuai va'ekue ma Israel kuerya katy ju
oje'oi, ha'e vy Saul ha'e Jônatas reve ikuai
va'e re ju onhemoirũ okuapy.
22 Ha'e gui Efraim yvy'ã reia rupi Israel
regua avakue onhemi va'ekue oendupa
okuapy filisteu kuery onhambaa. Ha'e rami
vy ha'e kuery voi oje'oi hakykue joguero'a
vy.
23 Ha'e rami py ha'e va'e ára SENHOR
ogueraa jepe Israel kuery. Bete-Áven rovai
rupi voi joguero'a oje'oivy.

Saul onhemboayvu jave guare

24 Ha'e va'e ára Israel regua avakue ojex-
avai okuapy, mba'eta ojeupegua kuery oen-
dua py Saul oura vy: "Ayvu vaipy toiko
ava pytũ e'ỹ mbove tembi'u ho'u va'e rei,
xerovaigua kuery re ajepypa e'ỹa ja", he'i
rire. Ha'e rami rã heta va'e kuery neĩ
mba'eve ndo'ui.

25 Ha'e gui ha'e kuery ha'e javive ovaẽ
okuapy ka'aguy re, ei yvy re oĩa py.
26 Ka'aguy re ha'e kuery ovaẽ rã ei oĩ vaipa
teĩ mava'eve rei ndoerei, ouraague káuxa
okyje vy.
27 Ha'e rã Jônatas ma noendui nguu heta
va'e kuery oendua py ouraague. Ha'e
rami vy yvyra'i opo py oguereko va'e apy
omovaẽ vy omoakỹ ei rykue'i py. Oere vyve
hexa hendypa.

28 Ha'e ramo heta va'e regua peteĩ aipoe'i:

— Ange nderu oura kuri ore roendua
py. Ha'e vy aipoe'i: "Ayvu vaipy toiko
ava kova'e ára tembi'u ho'u va'e rei", he'i

* 14:19 Nhanderuete ayvu ryru Saul oipota, ha'e va'e rupi Nhanderuete pe oporandu aguã mba'e pa oikoa re, ha'e filisteu kuery rakykue oo aguã re. Ha'e gui filisteu kuery onhamba ma rire Saul ndoipotavei hyru.

va'ekue. Ha'e ramo ore kuery orekangypa
ma rokuapy — he'i.
29 Ha'e ramo Jônatas aipoe'i:
— Xeru ma ojapo ra'e nhandeyvy re ojex-
avaia aguã rami. Ne'exa, xerexa hendypa
kuri kova'e ei ruxã'i aere va'ekue gui teĩ.
30 Ha'e gui nhande kuery katuve ma im-
baraete 'rãgue kova'e ára ngovaigua kuery
tembi'u ogueru va'ekue gui okaruxea rami
okaru va'e rire. Ha'e rami teĩ kova'e py
filisteu kuery ndajajuka reta vaipai kuri —
he'i.
31 Ha'e va'e ára ma filisteu kuery Micmás
guive Aijalom peve ojukapaa py ha'e kuery
ikangypa.
32 Ha'e vy hovaigua kuery mba'emo ogueru
va'ekue re oje'oi pojava vy ojopypa vexa'i,
vaka ha'e ta'y'i guive. Yvy rupi rive ojuka
vy ho'u okuapy huguy reve.
33 Ha'e nunga Saul pe omombe'ua vy
— Nhande revegua kuery ojejavy okuapy
SENHOR rovai, xo'o huguy reve ho'u vy —
'ea.
Ha'e ramo Saul aipoe'i:
— Ha'eve'ỹa rami raxa pejapo. Pembo-
jere aỹve ita guaxu kyvõ katy.
34 Aipoe'ive ju:
— Tapeo, nhande kuery mbyte rupi
aipopeje: "Peteĩ-teĩ peru mymba vaka e'ỹ
vy vexa'i pejou va'ekue, ha'e pejuka apy ae.
Ha'e gui mae pe'u. Pejejavyve jevy eme
SENHOR rovai, huguy reve pe'ua py", peje
— he'i.
Ha'e ramo pyavyve ha'e kuery peteĩ-teĩ
ogueru vaka ojopy va'ekue. Ha'e vy ojuka
ha'e py.
35 Saul ojapo avi peteĩ altar SENHOR peguarã.
Ha'e va'e altar ma jypygua ha'e ojapo.

Jônatas oo jepe aguã rami heta va'e kuery ojapo okuapyague

36 Saul aipoe'ive ju:
— Kova'e pyavyve jaje'oi 'rã filisteu
kuery rakykue. Jaitypa 'rã ko'ẽmba peve.
Nhamoembyre eme peteĩve ava ha'e kuery
va'e regua — he'i.
Hexevegua kuery ombovai okuapy:
— Ejapo rejou porãa rami.
37 Ha'e rã sacerdote oĩ va'e aipoe'i:
— Ha'e rami avi Nhanderuete pe ranhe
nhaporandu — he'i.
Ha'e ramo Nhanderuete pe Saul opo-
randu uka vy aipoe'i:
— Toroo pa filisteu kuery rakykue? Rem-
boaxa 'rã pa ore Israel kuery po py? —
he'i uka teĩ ha'e va'e ára ma Nhanderuete
nombovai.
38 Ha'e rami rã Saul aipoe'i:
— Peẽ heta va'e kuery re pepena va'e ha'e
javi, pejupa apy. Peikuaa pota pexa aguã
mba'e nunga jejavy pa ange ojapoa ra'e.
39 Mba'eta anhetẽ ete SENHOR oikove va'e
Israel kuery reraa jepea rery rupi aura vy
aipoa'e: Ojejavy va'ekue omano 'rã, xera'y
Jônatas ae teĩ — he'i va'eri heta va'e kuery
peteĩve nombovai.
40 Ha'e gui aipoe'ive ju Israel kuery pe:
— Peẽ kuery ma peteĩ henda py 'rã peĩ,
ha'e rã xee ha'e xera'y Jônatas reve ma
amboae py 'rã ore'aĩ.
Heta va'e kuery ombovai:
— Ejapo ha'vy rejou porãa rami — he'i
okuapy.
41 Ha'e gui Saul aipoe'i SENHOR Israel
kuery ruete pe:
— Eikuaa uka ke anhetẽ va'e.
Ha'e ramo xortea py oikuaa uka Jônatas
ha'e Saul, ha'e rã heta va'e kuery e'ỹ ae ra'e.
42 Saul aipoe'i ju:
— Pexa ha'vy xortea xere ha'e xera'y
Jônatas re — he'i ramo Jônatas ae oikuaa
ukaa.
43 Ha'e ramo Saul oporandu Jônatas pe:
— Emombe'u porã ke mba'e pa rejapo
ra'ea.
Jônatas ombovai:
— Aere kuri ei yvyra'i xepo py areko va'e
py. Ha'e gui apy ma aĩ amano aguã.
44 Ha'e ramo Saul aipoe'i:
— Nhanderuete taxembopaga ha'e
oipotaa rami, Jônatas omano e'ỹ rã.
45 Ha'e rami teĩ heta va'e kuery aipoe'i
Saul pe:
— Jônatas ri ty'y omano 'rã, nhande
Israel kuery nhandereraa jepe va'ekue ri?
Tomano eme. Anhetẽ ete SENHOR oikove
va'e rery rupi roura vy aiporo'e: Ha'e va'e
akã gui neĩ peteĩ hi'a ma voi ndo'ai 'rã.
Nhanderuete reve vy ae ha'e nunga ojapo
ange — he'i okuapy. Ha'e rami py heta va'e
kuery ojapo Jônatas omano aguã gui oo jepe
aguã rami.
46 Ha'e gui filisteu kuery rakykue Saul kuery
ndoovei ramo ha'e kuery ojevypa ju oyvy
katy.
47 Israel kuery ruvixarã Saul oĩ ma vy
joguero'a oikovy ngovaigua kuery jovaive

rupi ikuai va'e ha'e javi reve: Moabe, Amom
ra'y kuery ha'e Edom ha'e Zobá pygua
huvixa kuery reve, ha'e gui filisteu regua
huvixa kuery reve. Ooa katy rei ipo'akapa
va'e raka'e.
48 Imbaraetea rupi joguero'a vy ojuka
Amaleque pygua kuery voi. Ha'e rami
vy ogueraa jepe Israel kuery mba'emo re
imonda aguã oje'oi va'ekue po gui.
49 Saul ra'y kuery ma Jônatas, Isvi ha'e
Malquisua raka'e. Tajy guaimive va'e rery
ma Merabe, ha'e rã kyrĩve va'e ma Mical.
50 Saul ra'yxy ma Aimaás rajy Ainoã. Ixupe
xondaro kuery re opena va'e rery ma Ab-
ner, Saul tuty Ner ra'y ae.
51 Saul ru ma Quis raka'e. Ha'e gui Abner ru
Ner ma Abiel ra'y raka'e.
52 Saul oĩa pukukue re joguero'a tema fil-
isteu kuery reve. Ha'e rami vy avakue
imbaraetekue ha'e ipy'a guaxukueve Saul
oexa vy ogueraapa 'rã ojeupe guarã.

15

Saul SENHOR *nonhe'*ẽ rendui rire huvixa
noĩvei aguã re ijayvuague
1 Ha'e gui Samuel aipoe'i Saul pe:
— SENHOR xembou karamboae ndere
azeite aikyty vy ixupegua Israel kuery ru-
vixarã amoĩ aguã. Ha'e rire aỹ ejapyxaka
SENHOR ijayvua re.
2 Po rami SENHOR ixondaro reta va'e ijayvu:
Xee ambopaga 'rã Amaleque pygua kuery
Israel kuery re ojapo vaiague re, mba'eta
Egito gui Israel kuery ou ramo ha'e kuery
rovai opu'ã okuapy tape rupi.
3 Ha'e nunga rupi tereo aỹ. Ejukapa
Amaleque pygua kuery, ha'e emomba
katuĩ'i guive oguereko va'e ha'e javi,
emomba e'ỹ eme mba'eve'i. Rejuka 'rã
avakue ha'e kunhague, avakue'i ha'e
kyrĩgue'i okambu va'e ha'e javi, vaka ha'e
vexa'i, camelo ha'e mburika'i kuery — he'i.
4 Ha'e rami rã Saul heta va'e kuery oenoĩ
ukapa vy oipapa Telaim py: duzentos mil
avakue yvy rupi guarã ha'e dez mil avakue
Judá regua ikuai.
5 Amaleque tetã py Saul ogueraa ma vy
yvyugua py omoĩ oarõ nhemiarã.
6 Ha'e rami vy queneu kuery pe ranhe
aipoe'i:
— Tapeo, pejepe'a. Peẽmba Amaleque
pygua kuery mbyte gui, ha'e kuery amom-
baa py peẽ kuery romomba avi e'ỹ aguã.
Mba'eta Israel kuery Egito gui ou jave pem-
boaxypa raka'e — he'i. Ha'e rami rã queneu
kuery ojepe'apa Amaleque pygua kuery
mbyte gui.
7 Ha'e ramo mae ma Saul ojuka Amaleque
pygua kuery, Havilá guive Egito katy'i Sur
peve.
8 Ojopy avi Amaleque pygua huvixa Agague
oikove reve. Ha'e rã ha'e pygua kuery ma
ojukapa kyxe py.
9 Ha'e rã Agague ma Saul ha'e hexevegua
kuery ndojukai, neĩ mymba kuery
vexa'i ha'e vaka ra'y porãgueve, mymba
ikyrakueve va'e, vexa'i ra'y kuery ha'e
mba'emo porãgueve ha'e javi guive.
Nomomba etei. Ivaikue-ikue'i, oipota e'ỹ
va'e rive omomba.
10 Ha'e ramo SENHOR oayvu ombou
Samuel pe. Ha'e vy aipoe'i:
11 — Xee ndavy'avei huvixarã Saul
amoĩague re, mba'eta xevy oikoa gui
ojepe'a vy ndojapoi xeayvuague — he'i
ramo Samuel iporiau vaipa vy pytũ
mbukukue re ojerure oiny SENHOR pe.
12 Ko'ẽ rai ramove Samuel oo aje'ive'i reve
Saul ovaexĩ aguã. Teĩ ixupe omombe'ua:
— Saul oo ma Carmelo katy. Ha'e
py ma mba'emo omopu'ã ha'e ae on-
hemoma'endu'a uka aguã. Ha'e gui ojevy
vy Gilgal katy oguejy ovy — 'ea.
13 Ha'e ramo Samuel oo Saul oĩa py. Ha'e
py ovaẽ ramo Saul aipoe'i ixupe:
— Tove SENHOR topena porã ndere. Xee
ajapopa ma SENHOR ijayvuague.
14 Ha'e ramo Samuel oporandu:
— Mba'exa tu ha'vy vexa'i ha'e vaka
nhendua xeapyxa py aendu va'e?
15 Saul ombovai:
— Ha'e nunga tu Amaleque tekoa gui
ogueru pyre rima. Mba'eta vexa'i ha'e
vaka kuery iporãgueve ma xerevegua kuery
nomombai, SENHOR Nderuete pe ojuka
aguã ogueru. Ha'e rã hembyrekue ma ro-
jukapa katuĩ'i — he'i.
16 Ha'e ramo Samuel aipoe'i Saul pe:
— Earõ ranhe, ndevy amombe'u aguã
kuee pyávy xevy SENHOR aipoe'iague.
Saul ombovai vy
— Ndeayvu ke — he'i.
17 Samuel ijayvuve:
— Ndejeupe ae “Xe'yvyĩ'ive” 're va'ekue
ri Israel kuery akãrã e'ỹ ri ty'y nemoĩa?

Ha'e vy ndere azeite SENHOR oikyty uka
reve nemoĩ raka'e ha'e kuery ruvixarã.
18 Ha'e gui kyvõ rupi ju SENHOR nemon-
douka vy aipoe'i va'ekue: "Tereo, emomba
katuĩ'i ojejavy va'e kuery Amaleque regua.
Ha'e kuery rovai pejoguero'a 'rã pemomba
peve", he'i va'ekue.
19 Mba'e re ha'vy nderejapyxakai SENHOR
ijayvua re? Ha'e rami 'rãgue py renha reve
imba'e rei-reikue rejopy. Ha'eve'ỹa rami
rejapo SENHOR renonde — he'i.
20 Ha'e rami teĩ Saul ombovai Samuel pe:
— Ha'e rami e'ỹ ko, aendu ri SEN-
HOR ayvu. Ha'e vy tape SENHOR xemon-
doukaague rupi ae aa vy Amaleque pygua
huvixa Agague aru, ha'e rã Amaleque
pygua kuery ma ajukapa katuĩ'i.
21 Ha'e rami avi heta va'e kuery ogueru avi
imba'e rei-reikue mba'emo mymba vexa'i
ha'e vaka ra'y kuery. Romomba aguã
va'ekue gui iporãgueve ha'e kuery oiporavo
heruvy SENHOR nderuete pe ome'ẽ aguã
Gilgal py — he'i.
22 Va'eri Samuel aipoe'i:
— SENHOR nda'u ijayvua nhaendua gui
oguerovy'ave 'rã teve mba'emo japy vy
nhame'ẽ va'e rive? Ne'exa, mba'emo
nhame'ẽa gui ma ha'eveve nhanhe'ẽ rendu.
Vexa'i kyrakue nhame'ẽa gui ha'eveve
ojapo uka va'e jajapo.
23 Mba'eta onhemboyvate va'e kuery ma
imba'evyky va'e rami ae ojejavy, nonhe'ẽ
rendui va'e kuery ma ngopy ta'angaa om-
bojerovia aguã oguereko va'e rami ojejavy.
Ha'e gui SENHOR ayvu reja rire ha'e voi
ndereja, huvixa nereĩvei aguã — he'i.
24 Ha'e ramo Saul ombovai Samuel pe:
— Xee ma ajejavy ri, SENHOR ojapo uka
va'e ndajapoi vy, ndeayvua guive. Mba'eta
heta va'e kuery gui akyje vy ha'e kuery
ijayvua aenduve.
25 Ha'e rami teĩ aỹ ma ndevy ajerure xeper-
doa aguã ajejavyague. Ha'e rami vy ejevy ju
xereve SENHOR romboete aguã — he'i.
26 Ha'e rami teĩ Samuel aipoe'i Saul pe:
— Xee ndajevyi 'rã ndereve. SENHOR
ayvu reja rire ha'e voi ndereja, Israel kuery
ruvixa nereĩvei aguã — he'i.
27 Ha'e gui Samuel oo ju aguã ojere rã Saul
ojopy ijao puku apy re. Ha'e ramo oxoro.
28 Ha'e ramo Samuel aipoe'i ixupe:
— Ange ndepo gui SENHOR omondoro avi
Israel kuery re repenaague. Ha'e vy ndea
katy'igua ndegui heko porãve va'e pe ju
ome'ẽ.
29 Ha'e gui Israel kuery ruete Hexakãmba
va'e ma nda'ijapui, nda'evei nho va'e'ỹ
guive, mba'eta ava e'ỹ oiko ojeko rerova
rive aguã.
30 Ha'e ramo Saul aipoe'i:
— Xee ajejavy teĩ xemboete uka ri jepe
heta va'e kuery yvatekueve ha'e Israel
kuery ha'e javi renonde. Ejevy ju ha'vy
xereve, SENHOR nderuete nhamboete aguã
— he'i.
31 Ha'e ramo Saul reve Samuel jogueraa nho
ju, ha'e vy omboete SENHOR.

Samuel Agague ojukaague

32 Ha'e gui Samuel aipoe'i:
— Peru apy Amaleque pygua huvixa
Agague — he'i.
Ha'e ramo oĩa py Agague oikuaa rei reve
ou, ojeupe "Anhetẽ, amano aguã gui akyjea
ko oaxa ma" he'i vy.
33 Ha'e rami teĩ Samuel aipoe'i:
— Ndekyxe kunhague pi'a kuery rekove
oipe'aague rami ae avi ndexy voi oiko 'rã
ipi'a ve'ỹ va'e kunhague mbyte rupi — he'i
vyve SENHOR renonde Gilgal py Samuel
omboa'y-a'ypa Agague.
34 Ha'e gui Samuel oo Ramá katy. Ha'e rã
Saul ma guekoa Gibeá py oo ngoo oĩ va'e
katy.
35 Saul omanoa ára peve Samuel ndoexavei
teĩ oendu guive Saul re ipy'a vaia. SENHOR
voi ndovy'avei Israel kuery ruvixarã Saul
omoĩague re.

16

Jessé rekoa py Samuel omondoukaa ague

1 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Samuel pe:
— Raka'e peve 'rã tu ndepy'a vai Saul
re? Mba'eta xee SENHOR amboyke ma
Israel kuery re openaa gui. Emonyẽ peteĩ
hakuakue azeite, ha'e tereo. Romondouka
'rã Jessé rekoa Belém py. Mba'eta ta'y
kuery va'e regua peteĩ ajou ma huvixarã.
2 Samuel oporandu:
— Mba'exa 'rã tu aa? Saul oikuaa ri vy
xejuka 'rã.
SENHOR ombovai:
— Eraa peteĩ vaka ra'y. Ha'e vy aipo're:
"Aju SENHOR pe mymba ajuka vy ame'ẽ
aguã", 're.
3 Ha'e rami vy renoĩ 'rã Jessé mymba reme'ẽ
aguã py ou aguã. Ha'e rã xee aikuaa uka 'rã

mba'e pa rejapo 'rãa. Ha'e ramo xee aikuaa
uka va'e ae 'rã remoĩ, azeite reikyty vy —
he'i.
4 Ha'e gui SENHOR aipoe'iague rami
Samuel oiko vy oo Belém tekoa py. Ha'e
ramo tetã pygua nhomongeta va'ety kuery
oexa vy oryryipa reve oẽ jogueruvy ovaexĩ
aguã. Ha'e vy oporandu:
— Ha'evepa reia rupi pa reju?
5 Ombovai:
— Ha'evepa reia rupi ri aju SENHOR pe
mymba ajuka vy ame'ẽ aguã. Pejeky'a'o ke
ha'e peju xereve mymba ame'ẽa py — he'i.
Ha'e rami vy oiky'a'o Jessé ha'e ta'y kuery.
Ha'e vy oenoĩmba avi mymba ome'ẽ aguã
katy.
6 Ha'e kuery oike ouvy rã Samuel oexa
Eliabe. Ha'e vy ojeupe ae "Kova'e nhi'ã
SENHOR renonde oiporavo va'ekue hi'aĩ"
he'i.
7 Ha'e rami teĩ SENHOR aipoe'i Samuel pe:
— Eikuaa pota eme hova re, neĩ ipuku-a
re, mba'eta ha'e va'e ma xee ndaiporavoi.
Mba'eta SENHOR ma avakue joexaa rami e'ỹ
oexa va'e. Avakue ma hi'árykue rive 'rã
oexa, ha'e rã SENHOR ma ipy'apy re oexa
va'e — he'i.
8 Ha'e gui gua'y Abinadabe ju Jessé oenoĩ
vy ojapo Samuel renonde rupi oaxa aguã
rami. Ha'e rami teĩ
— Kova'e voi SENHOR oiporavo va'ekue'ỹ
— he'i.
9 Ha'e gui gua'y Samá ju Jessé ojapo oaxa
aguã, teĩ Samuel
— Kova'e e'ỹ SENHOR oiporavo — he'i.
10 Ha'e rami vy Jessé sete-ve ojapo gua'y
kuery Samuel renonde rupi oaxa aguã rami,
teĩ Jessé pe Samuel ombovai vy
— Kova'e kuery voi SENHOR ndoiporavoi
avi — he'i.
11 Ha'e gui ma Samuel oporandu Jessé pe:
— Opa ma teve ndera'y kuery?
Ombovai:
— Oata teri kunumive ete va'e teĩ vexa'i
re opena oikovy — he'i.
Samuel aipoe'i ju Jessé pe:
— Enoĩ uka ha'vy, mba'eta ha'e ou e'ỹ re
nda'evei mesa py jaguapy aguã.
12 Ha'e ramo oenoĩ uka vy ogueroike uka.
Ha'e va'e ma ipytã rei porã, hexa porãmba,
ha'e hete porã rei va'e. SENHOR aipoe'i
Samuel pe:
— Epu'ã ha'e eikyty azeite hexe, mba'eta
upe va'e ae ma — he'i.
13 Ha'e ramo Samuel hakuakue py azeite oĩ
va'e oupi vy oikyty inhakã re omoĩ tyke'y
kuery oexaa py. Ha'e va'e ára guive SENHOR
Nhe'ẽ onhemonde Davi re. Ha'e gui ma
Samuel opu'ã vy Ramá katy ju oo.

Saul renonde Davi mba'epu ixã reta va'e ombopu oinyague

14 Saul gui SENHOR Nhe'ẽ ojepe'a ramo
nhe'ẽ vai ju ombou rã oguereko axy.
15 Ha'e ramo Saul rembiguai kuery aipoe'i
okuapy:
— Ne'exa, aỹ ma nhe'ẽ vai Nhanderuete
ombou va'ekue nembojexavai.
16 Ha'e nunga rupi oreruvixa, emondouka
na nerembiguai kuery nerenonde ikuai va'e
peteĩ ava rogueru aguã ixã reta va'e mbop-
uarã. Ha'e ramo rãnda'u nhe'ẽ vai SENHOR
ombou va'ekue ndere ou jave peteĩ-teĩ okuã
py ombopu rã rendu vy rekuerave 'rã — he'i
okuapy.
17 Saul ombovai guembiguai kuery pe:
— Pejou ha'vy peteĩ ava imba'epu porã
kuaa va'e, ha'e peru xea py — he'i.
18 Ha'e gui peteĩ kunumi va'e ombovai vy
aipoe'i:
— Xee ma aikuaa peteĩ ava Belém pygua
Jessé ra'y kuery va'e regua. Ha'e va'e
ma imba'epu porã kuaa va'e, imbaraete
ha'e ipy'a guaxu va'e guive, ava joguero'aa
pygua rami rei oiko va'e, ijayvu kuaa ha'e
hete porã rei va'e, ha'e hexeve SENHOR
oikoa va'e — he'i.
19 Ha'e rami rã Jessé oĩa py Saul ayvu
mombe'uarã ombou vy aipoe'i uka:
— Embou xevy ndera'y Davi, vexa'i kuery
re opena oikovy va'e — he'i uka.
20 Ha'e ramo Jessé guymba mburika'i ojopy
vy ombovoyi mbojape ha'e peteĩ vinho ryru
re. Peteĩ kavara ra'y'i voi ogueru vy Saul
peguarã ogueraa uka avi gua'y Davi pe.
21 Ha'e rami vy Saul oĩa py Davi oo vy
henonde oiko. Ha'e ramo ha'e oayvu vaipa
vy hu'y jokoa reraarã omoingo.
22 Saul aipoe'i uka Jessé pe:
— Tove Davi xerenonde rupi riae toiko,
xembovy'a rei ramo — he'i.
23 Ha'e gui Saul re nhe'ẽ vai Nhanderuete
ombou va'e ou nhavõ Davi mba'epu ixã
reta va'e oupi vy peteĩ-teĩ okuã py ombopu
'rã oiny. Ha'e ramo Saul onhenhandu 'rã
ha'eve raive, okuerave 'rã, ixugui nhe'ẽ vai
ojepe'a kuerei rã.

17

Golias opu'ãxe reia rupi ijayvuague

1 Ha'e gui filisteu kuery omboaty xondaro
kuery joguero'a aguã. Ono'õmba okuapy
Judá re Socó oĩ va'e py. Socó ha'e Azeca
mbyte ijaty okuapy Efes-Damim py.
2 Ha'e rã Saul ha'e Israel kuery ma ono'õmba
vy Elá yvyugua py ijatypa okuapy. Ha'e py
ma oiko katu okuapy filisteu kuery re opu'ã
okuapy aguã.
3 Filisteu kuery ma hovai re ikuai yvy'ã oĩ
va'e re, ha'e rã Israel kuery ma yvy'ã kyvõ
rupigua re ikuai. Ha'e kuery ikuaia mbyte
ma yvyugua oĩ.
4 Ha'e gui filisteu kuery ijaty okuapya
gui peteĩ ava oẽ ouvy joguero'a kuaa rei
va'e. Golias hery va'e, Gate pygua, mboapy
metros ipuku va'e.
5 Oakã re oguereko akã regua overa va'e
guigua, ha'e onhemonde ao ratã ipore-pore
va'e py. Ha'e va'e poyia ma cinqüenta e
cinco quilos.
6 Hetyma re ma oĩ tetyma regua hatã va'e
overa va'e guigua. Ijaxi'y re ma peteĩ hu'y
guaxu overa va'e guigua oĩ.
7 Hu'y guaxu'y ma ipoguaxu ajukue popẽa'y
rami. Hu'y guaxu apy ma seis quilos va'e.
Henonde ma oo oiny hu'y jokoa tuvixa va'e
reraa.
8 Ha'e va'e ojapukai ho'amy Israel regua
xondaro kuery ikuaia katy. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'e re tu pejoguero'a aguã peju
va'eri pendeyxy rei pekuapy? Xee ma
filisteu e'ỹ teve aiko, ha'e peẽ nda'u
Saul rembiguai kuery e'ỹ teve pendekuai?
Peiporavo ha'vy peteĩ ava penderegua xe-
rovaiguarã.
9 Ha'e gui xereve rojoguero'aa py ha'e
va'e xejuka ri ramo ore kuery orekuai 'rã
penerembiguairã. Ha'e rã xee ri xepo'aka
vy ajuka ramo peẽ 'rã orerembiguairã pen-
dekuai ore roipotaa rami anho.
10 Aipoe'ive tema:
— Aỹ ma xeayvu ha'amy xondaro kuery
Israel regua rovai. Embou na xevy peteĩ
ava, mokoĩve rojoguero'a aguã — he'i.
11 Ha'e rami filisteu va'e ijayvu rã Saul
ha'e Israel kuery ha'e javi oendu vy on-
hemondyipa rei okuapy, okyje vaipa guive.

Tyke'y kuery ikuaia katy Davi omondoukaa ague

12 Davi ru ma efrateu Judá regua Belém
pygua, Jessé hery va'e, ta'y irundy meme
va'e. Saul opena oikovy jave ma tujave va'e
ae ma oiko.
13 Jessé ra'y kuery tujakueve mboapy ikuai
va'e ma Saul pe ojexa uka vy hupive oo
joguero'a aguã katy. Ha'e va'e kuery regua
tujave va'e ma Eliabe, mokoĩa ma Abinad-
abe, ha'e rã mboapya ma Samá.
14 Davi ma kunumive ete va'e. Tyke'y tu-
jakueve anho oo mboapyve Saul rupive.
15 Ha'e rã Davi ma Saul oĩa py oo rire ojevy
kuerei 'rã guekoa Belém py nguu rymba
vexa'i kuery re opena aguã.
16 Ha'e ramia ja filisteu va'e ma aje'ive'i
nhavõ 'rã ou, ka'aru'i avi. Quarenta ára re
ha'e rami oiko.
17 Ha'e gui ma Jessé aipoe'i gua'y Davi pe:
— Eraa ke nderyke'y kuery pe peteĩ ryru
trigo oaimbe pyre ha'e kova'e dez mbojape.
Tereo pojava kova'e nunga reraa vy ijaty
okuapya py, nderyke'y kuery pe.
18 Ha'e gui kova'e dez queijo ma mil xondaro
re opena va'e pe eraa. Nderyke'y kuery
reipou 'rã reikuaa aguã ikuai porã pa ra'ea.
Ha'e gui reju vy ha'e kuerya gui reru 'rã
mba'emo aikuaa aguã.
19 Ha'e kuery ma Saul ha'e Israel kuery ha'e
javi reve 'rã ikuai Elá yvyugua py, filisteu
kuery reve joguero'a aguã py — he'i tuu.
20 Ha'e ramo ko'ẽmba rai'i ramove Davi
ovy vy vexa'i kuery re opena va'erã po
py oejapa vy mba'emo ojopy heravy nguu
Jessé aipoe'iague rami vy. Xondaro kuery
ijaty okuapya py ovaẽ jave ha'e kuery
joguero'a aguã katy oje'oi. Ojapukai
okuapy reve nhoenoĩ joguero'a aguã py
oje'oi aguã.
21 Israel kuery ha'e filisteu kuery nhoarõ
okuapy, jovaive re hyxy okuapy.
22 Ha'e ramo Davi mba'emo ogueraa va'ekue
oejapa ranhe mba'emo re opena va'ety po
py. Ha'e vy onha ovy joguero'a va'erã
ikuaia katy. Ha'e py ovaẽ vy oporandu
guyke'y kuery pe ikuai porã paa re.
23 Ha'e kuery reve Davi ijayvu teri ho'amy
reve filisteu regua xondaro kuery ikuaia
gui ou oiny ha'e ae'i opu'ã va'erã Golias
hery va'e, filisteu Gate pygua. Ha'e va'e ma
ijayvuaty rami ae ijayvu ramo Davi oendu.

Israel kuery rovai gigante Golias ijayvuague

24 Ha'e va'e ava Israel kuery ha'e javi oexa
vy onhamba ixugui okyje vaipa vy.
25 Ha'e vy joupe-upe aipoe'i:
— Pexa pa ha'e va'e ava ou rã? Israel
kuery rovai ijayvu aguã ou. Ha'e va'e
jukaare pe ma huvixa ome'ẽ 'rã opa mba'e
nunga, guajy ae ome'ẽ avi 'rã ta'yxyrã, ha'e
tuu ro pygua kuery imposto re ndopagavei
ma 'rã Israel regua — he'i okuapy.
26 Ha'e rami rã Davi oporandu oĩa katy'i
ikuai va'e pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'e nunga ete tu ome'ẽa 'rã ava ha'e
va'e filisteu ojuka vy Israel kuery moxĩm-
baare oipe'a va'e pe? Marã ramigua tu
ha'e va'e opire omboi uka e'ỹ va'ekue oiko,
Nhanderuete oikove va'e pegua xondaro
kuery rovai ha'e rami ete ijayvu aguã? —
he'i.
27 Ha'e kuery ijayvuague rami ae ju ijayvu
vy
— Ha'e nunga ome'ẽmbaa 'rã ava
ijukaare pe — he'i.
28 Ha'e gui ha'e kuery reve ijayvu rã tyke'y
tujave va'e Eliabe oendu vy ivai vaipa Davi
pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'e re tu reju ra'e apy? Mava'e
po py tu reja ra'e vexa'i kuery mboapy'i
repenaa va'e tekoa e'ỹa rupi? Xee aikuaa
porã renhemboyvateve reia ha'e ndereko
vaia. Joguero'a va'e rexa aguã rive reju.
29 Davi ombovai:
— Mba'e nunga py tu xee ajapo vai aỹ?
Aporandu rive'i merami va'eri — he'i.
30 Ha'e rami vy ixugui ojepe'a vy amboae
pe ju oporandu ha'ekue rami ae. Ha'e rã
jypyguare rami ae ju ombovai.

Gigante rovai Davi joguero'a aguã oiko katuague

31 Ha'e rami Davi ijayvua oendupaa vy
Saul pe omombe'u uka. Ha'e ramo oenoĩ
uka Davi.
32 Davi ou vy aipoe'i Saul pe:
— Avave py'a re toĩ eme ixugui okyjea.
Xee nerembiguai ae 'rã aa filisteu rovai
ajoguero'a aguã — he'i.
33 Ha'e rami teĩ Saul aipoe'i Davi pe:
— Nda'evei ndee reo aguã filisteu reve
rejoguero'a vy, mba'eta ndee ma nekunumi
ete teri. Ha'e rã ha'e ma kunumi guive
joguero'a va'ety ae rei.
34 Davi ombovai Saul pe:
— Ha'e gui xee nerembiguai ma xeru
rymba kuery vexa'i re apena va'e. Guary e'ỹ
vy urso mba'e ou vy mymba kuery ikuaia
gui vexa ra'y'i ojopy ramo
35 hakykue xee aa vy ajuka 'rã. Ha'e vy ijuru
gui araa jepe kuerei 'rã vexa ra'y'i. Xere
opu'ã teĩ hendyva re ajopy vy ajuka 'rã.
36 Xee nerembiguai ajuka karamboae guary
ha'e urso. Ha'e gui filisteu va'e voi omano
'rã ha'e kuery rami, Nhanderuete oikove
va'e pegua xondaro kuery rovai ijayvu rire
— he'i.
37 Davi aipoe'ive tema:
— Guary ha'e urso xejopya gui SENHOR
xereraa jepe rire filisteu va'e po gui voi
xereraa jepe 'rã — he'i.
Ha'e rami rã Saul aipoe'i Davi pe:
— Tereo ha'vy, SENHOR toiko ndereve —
he'i.
38 Saul omonhemonde Davi oao ratã py ae,
inhakã re ngora overa va'e guigua omoĩ,
ha'e ipexo re omba'e pexo regua ae omoĩ.
39 Ao ratã re Davi kyxe omoĩ vy on-
hea'anga oguata aguã, oiporu va'ety e'ỹ vy.
Ha'e rami vy Davi aipoe'i Saul pe:
— Kova'e nunga reve tu nda'evei rima
aguata aguã, aiporu va'ety e'ỹ vy — he'i.
Ha'e vy Davi omboipa ju ojegui.
40 Opo py yvyra'i oiporu va'ety ogueraa reve
oo yakã'i rembe py. Ha'e py oiporavo
peteĩ nhiruĩ ita yxyĩ rei'i va'e. Ha'e va'e
ita omboyru ovoko vexa'i re openaa rupi
oguereko va'ety py. Ha'e vy ita momboa
ogueraa avi vy onhembojave ovy filisteu
va'e re.

Gigante reve Davi nhovaexĩ vy ojukaague

41 Davi onhemboja ovy rã filisteu va'e
oexa vy ha'e voi ovaexĩ ouvy. Henonde ma
hu'y jokoa tuvixa va'e reraa ou avi oiny.
42 Filisteu va'e oma'ẽ porã vy oexa Davi.
Ha'e rami vy ojojai rei, kunumi pytã rei ha'e
hete porã rei va'e ou rã.
43 Ha'e rami vy filisteu va'e aipoe'i Davi pe:
— Ha'e gui jagua ri ty'y xee aiko, yvyra'i
reve rive reju aguã? — he'i. Ha'e vy
nguuete ramigua rery rupi filisteu ijayvu
vai Davi re.
44 Filisteu va'e aipoe'ive tema Davi pe:
— Eju ke xere, ndero'okue ame'ẽ aguã
guyra oveve va'e ha'e vixo vaikue ikuai va'e
pe — he'i.
45 Ha'e ramo Davi aipoe'i filisteu pe:
— Ndee ma kyxe reve reju xerovai, hu'y
guaxu ha'e hu'y jokoa reve. Ha'e rã xee
ma nderovai aju SENHOR ixondaro reta va'e

rery rupi. Ha'e va'e ma Israel regua xon-
daro kuery rovai ndeayvu vaiaty va'e ruete
ae oiko.
46 Aỹ'ive SENHOR nemboaxa 'rã xepo py.
Rojuka 'rã, ha'e amboi 'rã neakãgue. Ha'e
rami vy filisteu ijaty okuapy va'e retekue
voi aỹve ame'ẽmba 'rã guyra yvate rupi
oveve va'e ha'e vixo vaikue pe. Ha'e rami
rire yvy jave re oikuaapaa 'rã Israel kuery
mbyte Nhanderuete oikoa.
47 Apy heta va'e kuery ikuai va'e ha'e javi
oexa 'rã SENHOR jogueraa jepea kyxe py e'ỹ,
hu'y guaxu py e'ỹ guive. Mba'eta pendere
opu'ã va'e ma SENHOR ae. Ha'e ae 'rã
penemboaxapa orepo py — he'i.

48 Ha'e gui filisteu va'e Davi ovaexĩ aguã
ouve ramo hyxy okuapy va'e oeja ovy vy
onha ovy filisteu va'e ovaexĩ vy.
49 Ovoko'i py Davi opo'ẽ ovy vy oguenoẽ
peteĩ ita. Ha'e va'e ma ita momboa py
omombo vy ojapi filisteu rova py. Hova
mbyte py ita oike oiny ramo ho'a ngova yvy
re.
50 Ha'e rami py filisteu re Davi ipo'aka raka'e
ita py ha'e ita momboa py rive'i. Ojapi vy
ojuka, opo py kyxe oguereko vy e'ỹ.

51 Ha'e gui Davi onha ovy vy filisteu áry
onhemombo vy ikyxe ojopy vy oguenoẽ
hyru gui. Ojuka ma vy ha'e va'e py ojaya
inhakã. Ha'e ramo filisteu kuery ma guep-
yarã va'ekue omano maa oexa vy onhamba.
52 Ha'e ramo Israel ha'e Judá pygua avakue
opu'ãmba. Ovy'apa reve oje'oi filisteu
kuery rakykue Gate ha'e Ecrom tetã rokẽ
peve. Filisteu kuery ojuka pyre ho'a-o'apa
tape rupi, Saaraim guive Gate ha'e Ecrom
peve.
53 Ha'e gui ma filisteu kuery rakykue ooague
gui Israel kuery ojevypa ju. Filisteu
kuery ijaty okuapyague gui ojopypa heravy
mba'emo oeja pyre.
54 Davi ma filisteu akãgue ojopy vy ogueraa
Jerusalém tetã py. Ha'e rã hembiporukue
ma ngoo py ae omoĩ porã.

55 Filisteu va'e re nhovaexĩ aguã Davi oo rã
Saul oexa vy aipoe'i xondaro kuery ruvixa
Abner pe:

— Abner, mava'e ra'y tu peva'e kunumi
va'e?

Abner ombovai:

— Xeruvixa, anhetẽ ete nderekove rupi
aura vy aipoa'e: Xee ndaikuaai — he'i.

56 Huvixave aipoe'i ju:

— Eporandu ha'vy mava'e ra'y pa ha'e
va'e kunumi va'e — he'i.

57 Ha'e gui ma filisteu ojukaague gui Davi
ojevy ju ma ramo Abner ogueraa Saul oĩa
py, filisteu akãgue opo py ogueru reve.

58 Ha'e ramo Saul oporandu:

— Kunumi, mava'e ra'y tu ndee?

Davi ombovai:

— Xee nerembiguai ma Belém pygua
Jessé ra'y aiko — he'i.

18

Davi reve Jônatas joayvuague

1 Ha'e gui Saul reve Davi ijayvupa ma
ramo ta'y Jônatas onhe'ẽ py joayvu Davi
reve. Jônatas ha'e ae ojeayvua rami oayvu.
2 Ha'e va'e ára guive Saul oĩa py ae omom-
byta Davi, tuu ro katy nomondoukavei.
3 Davi reve Jônatas ojapo peteĩ rami ikuai
aguã, ha'e ae ojeayvua rami oayvu vy.
4 Ha'e rami vy Jônatas oao puku oiporu
va'ety omboi vy ome'ẽ Davi pe, tembiporu
joe opu'ãa pygua guive: kyxe, guyrapa ha'e
ku'akuaa.
5 Davi oo tema 'rã Saul omondoukaa py rei,
ha'evea rami meme ojapo oikovy. Ha'e
ramo ipo py Saul omboaxa oxondaro kuery
opena aguã. Heta va'e kuery ojou porãmba
okuapy, Saul rembiguai kuery ikuai va'e
voi.

Kunhague oporaeia Saul oendu vy ivai oinyague

6 Ha'e gui Saul oxondaro kuery reve oupa
jave Davi avi ojevy filisteu kuery ojukaague
gui. Ha'e ramo kunhague Israel tetã py
ikuai va'e ha'e javi oẽmba huvixa Saul
ovaexĩ vy. Oporaei oje'oivy, pandeiro reve
ojeroky guive. Ovy'a oje'oivy mba'epu
reve.
7 Kunhague ovy'a reve jorire-rire'i oporaei
vy
— Saul ma mil ojuka va'ekue,
ha'e rã Davi ma dez mil peve ojuka
va'ekue — he'i oje'oivy.

8 Ha'e rami ijayvu rã Saul oendu vy ivai
vaipa oiny, ha'e va'e ayvu nombovy'ai ete
rã. Ha'e aipoe'i:

— Davi pe ma "Dez mil peve ojuka
va'ekue" he'i kunhague, ha'e rã xevy pe ma
"Mil ete'i ojuka va'ekue" he'i. Anhetẽ ixupe
oata va'e ma huvixarã oĩ aguã anho — he'i.
9 Ha'e va'e ára guive Saul ndoexaxe porãvei
Davi.

10 Ko'ẽ jevy Saul re nhe'ẽ vai Nhanderuete
ombou va'ekue oĩ ramo ivaia re anho oĩ
ngoo py. Ha'e rã Davi ma jypyguare rami
ae ixã reta va'e ombopu oiny. Saul ma hu'y
guaxu oguereko opo py.
11 Ojeupe "Anhyvõ 'rã Davi oo mbotya reve"
he'i vy omombo teĩ Davi ojeavy uka. Hu'y
guaxu mokoĩgue omombo teĩ Davi ojeavy
uka kuerei.
12 Davi reve SENHOR oiko rã Saul okyje
ixugui, Saul-a gui ma SENHOR ojepe'a rire.
13 Ha'e rami vy Saul oĩa gui omondouka
ju Davi, ha'e vy mil xondaro kuery re ju
omopena. Ha'e ramo oxondaro kuery reve
oẽ ha'e ojevy 'rã heta va'e kuery oexaa py.
14 Davi reve SENHOR oiko rã ha'evea rami
meme ojapo.
15 Ha'e ramo Saul ma Davi ha'evea rami
ojapo oikovya oexa vy okyjeve tema ixugui.
16 Ha'e rã Israel ha'e Judá kuery ha'e javi
ma oayvu okuapy Davi, mba'eta ha'e kuery
oexaa py oxondaro kuery reve oẽ ha'e ojevy
'rã.

Saul Davi ojuka ukaxeague

17 Ha'e gui Saul aipoe'i Davi pe:
— Ne'exa, apy ma oĩ xerajy guaimive va'e
Merabe. Ame'ẽ 'rã ndera'yxyrã. Ha'e gui
ndee ma xevy anho 'rã reiko xera'y ipy'a
guaxu va'erã, SENHOR pe vy rejoguero'a
aguã — he'i, ojeupe ae "Xepo py e'ỹ 'rã oiko
vai, ha'e rã filisteu kuery po py" he'i vy.
18 Ha'e ramo Davi ombovai vy aipoe'i Saul
pe:
— Ha'e rami avi marã ramigua tu xee,
ha'e mba'exa tu xereko, ha'e xeru kuery
marã ramigua tu ikuai Israel yvy re, xeru-
vixa rajy me xee aiko aguã? — he'i.
19 Ha'e rami teĩ Davi pe Saul guajy Merabe
ome'ẽ 'rãgue py amboae pe ome'ẽ ta'yxyrã,
Meolá pygua Adriel pe.

Mical Davi oayvu vy hexe omendaague

20 Ha'e rã Saul rajy mboae Mical ma oayvu
Davi. Ha'e nunga Saul pe omombe'ua rã
oendu vy ovy'a vaipa.
21 Mba'eta ojeupe aipoe'i: "Xerajy Mi-
cal ae 'rã ame'ẽ ixupe, oiko aguã nhuã
imbo'aarã, filisteu kuery ojuka aguã", he'i
vy.
Ha'e rami vy Davi pe Saul aipoe'i:
— Kova'e xerajy mokoĩa va'e re ma aỹ
xerajy me 'rã reiko — he'i.
22 Saul aipoe'i uka guembiguai kuery pe:
— Pendeayvu ke Davi pe ha'e ae'ia py.
Ha'e vy aipopeje 'rã: "Ne'exa, huvixa ma
nderayvu vaipa, hembiguai kuery ha'e javi
nderayvu avi. Eiko ha'vy huvixa rajy
merã", peje 'rã.
23 Ha'e rami Davi pe Saul rembiguai kuery
ijayvu rã ombovai:
— Pavẽ gui xeporiaukueve va'eri huvixa
rajy me ta ri ty'y aiko? — he'i.
24 Ha'e rami ijayvuague Saul rembiguai
kuery ixupe omombe'u vy aipoe'i:
— Po rami ma Davi ijayvu.
25 Saul aipoe'ive ju:
— Po rami aipopeje ju 'rã Davi pe: "Ore-
ruvixa ma mba'eve ndoipotai reme'ẽ tajy re
remenda aguã, cem filisteu kuery pirekue
e'ỹ vy, ngovaigua kuery re ojepy uka aguã"
peje 'rã — he'i Saul, mba'eta oipota filisteu
kuery po py Davi omano.
26 Ha'e va'e ayvu Davi pe Saul rembiguai
kuery omombe'u rã ovy'a vaipa huvixa rajy
merã oiko aguã. Ha'e rami vy oa'angaague
ára ovaẽ e'ỹ mbove
27 Davi opu'ã vy ojeupegua kuery ogueraa
vy ojuka duzentos filisteu regua. Ipirekue
omboipa heruvy vy ome'ẽ huvixa pe, tajy
me oiko aguã. Ha'e ramo ta'yxyrã Saul
ome'ẽ guajy Mical.
28 Ha'e nunga Saul oexa vy oikuaa Davi reve
SENHOR anhetẽ oikoa, ha'e tajy Mical Davi
oayvua guive oexa.
29 Ha'e rami vy Davi gui Saul okyjeve oikovy
vy nda'ija'ei ae tema hexe.
30 Filisteu yvatekueve pegua xondaro
kuery joguero'a vy oje'oi nhavõ Saul
rembiguai kuery ikuai va'e gui Davi ojukave
'rã. Ha'e ramo hery opa rupi oendupaa.

19

Davi re Jônatas ojerureague

1 Ha'e gui ma gua'y Jônatas pe Saul ijayvu
Davi ojuka aguã re, guembiguai kuery ha'e
javi pe guive. Ha'e rami teĩ Saul ra'y Jônatas
Davi oayvu ete vy
2 omombe'u ixupe. Ha'e vy aipoe'i:
— Xeru Saul ndejuka ukaxe. Enheangu
ke ko'ẽ rã aje'ivekue guarã. Tereo renhemi
aguã katy, epyta ha'e py ae.
3 Ha'e rã xee ma aa 'rã xeru reve nhuũndy
rupi reĩa katy'i peve. Xeru reve xeayvu 'rã
ndere, ha'e aexa 'rã oiko va'e. Ha'e gui ma
aikuaa uka 'rã ndevy — he'i.

4 Ha'e gui ma nguu Saul reve Jônatas
ijayvu porã Davi re. Ha'e vy aipoe'i:
— Xeruvixa, ejejavy eme nerembiguai
Davi rovai, mba'eta ndevy pe ndojapo vai.
Ha'e rami 'rãgue py ndevy ojapo oikovy
va'e ma iporã va'e meme.
5 Mba'eta ndojeayvuvei reve filisteu kuery
ojuka reta ramo SENHOR ogueraa jepe Is-
rael kuery. Ndee ae voi rexa vy rerovy'a
va'ekue. Mba'e re 'rã'vy rejejavy heko
porã'i va'e ruguy remoẽ vy, Davi rejuka rive
vy? — he'i.
6 Ha'e rami Jônatas ijayvu 'rã Saul oendu
vy oura:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi
aura vy aipoa'e: Davi ma nomanoi 'rã —
he'i.
7 Ha'e rã Jônatas Davi oenoĩ uka vy ixupe
omombe'upa tuu ijayvuague ha'e javi. Ha'e
rami vy Saul oĩa py ju ogueru. Ha'e ramo
henonde rupi ju oiko jypyguare rami ae.

Peteĩgue ju Saul Davi ojuka ukaxeague

8 Ha'e gui teĩgue ju oiko joe opu'ãa. Ha'e
ramo filisteu kuery reve Davi joguero'a vy
oitypa ramo onhamba okuapy ixugui.
9 Ha'e rã Saul re ma nhe'ẽ vai ju oĩ SENHOR
ombou va'ekue. Ngoo py oguapy oiny, opo
py hu'y guaxu oguereko reve. Henonde
Davi ombopu oiny mba'epu ixã reta va'e.
10 Ha'e rami vy Davi re Saul hu'y omombo
xapy'a oo mbotya reve onhyvõxe vy, teĩ
ojeavy uka rã hu'y guaxu ipija oiny oo
mbotya re. Ha'e ramo Davi onha vy oo jepe.
11 Ha'e va'e pyavyve Saul omondouka
guembiguai kuery Davi ro py, oarõ vy
aje'ive reve ojuka aguã. Ha'e nunga Davi pe
ta'yxy Mical omombe'u vy
— Kova'e pyávy ndereo jepei ri vy ko'ẽ rã
ndejukaa 'rã — he'i.

Mical nguu ombotavy ramo Davi oo jepeague

12 Ha'e gui Mical ma janela yvate oĩ va'e
gui omboguejy Davi. Ha'e ramo onha ovy
vy oo jepe.
13 Mical ojopy peteĩ ta'angaa ngopy
oguereko va'e. Ha'e va'e ma tupa py
omonheno vy inhakã re omoĩ peteĩ ajukue
kavara rague guigua, ha'e ao puku py ju
onhovãmba inony.
14 Saul rembiguai kuery Davi reraarã ombou
va'ekue pe ma ta'yxy ijayvu vy
— Imba'eaxy oupy — he'i.
15 Ha'e rire Saul guembiguai kuery omon-
douka ju Davi oexa ete aguã. Ha'e vy aipoe'i
ha'e kuery pe:
— Peru tema hupa reve teĩ, ajuka aguã —
he'i.
16 Ha'e ramo hembiguai kuery oo ju vy tupa
py oexa rã ta'angaa oo pygua ae itui ra'e,
ha'e inhakã re ajukue kavara rague guigua
oĩ.
17 Ha'e ramo guajy Mical pe Saul aipoe'i:
— Mba'e re tu nami xembotavy vy re-
mondouka xerovaigua?
Mical ombovai:
— Mba'eta ha'e aipoe'i xevy: "Eja taa.
Ha'e rami e'ỹ ramo xee rojuka 'rã", he'i
va'ekue.

Guembiguai kuery reve Saul ayvu omombe'u okuapyague

18 Ha'e rami py Davi onha vy oo jepe. Ha'e
vy Ramá tetã py Samuel oĩa py ovaẽ vy
ixupe omombe'u Saul ojapoague ha'e javi.
Ha'e rami vy Samuel reve ojepe'a vy profeta
kuery ro oĩ va'e py ju oiko.
19 Ha'e gui Saul pe aipo'ea:
— Davi je Ramá tetã py oiko profeta
kuery ro py — 'ea.
20 Ha'e rami rã Saul omondouka guem-
biguai kuery Davi ogueru aguã. Ha'e kuery
oo vy oexa profeta kuery ikuai va'e ayvu
omombe'u okuapy rã. Samuel voi oĩ ha'e
kuery reroayvua py. Saul rembiguai kuery
re voi ou Nhanderuete Nhe'ẽ, ha'e ramo
ha'e kuery omombe'u avi okuapy ayvu.
21 Ha'e nunga Saul pe omombe'ua rã
oendu vy guembiguai kuery mboae ju
omondouka. Ha'e rã ha'e kuery voi
omombe'u avi ayvu. Ha'e ramo Saul ma
mboapykuea ju omondouka. Ha'e kuery voi
omombe'u avi ayvu.
22 Ha'e ramo ha'e ae ma voi oo Ramá tetã
py. Ygua tuvixa va'e Seco tekoa katy'i oĩ
va'e py ovaẽ vy oporandu:
— Mamo tu ikuai Davi ha'e Samuel?
Ombovai vy
— Ha'e kuery ma Ramá tetã py ikuai
profeta kuery ro py — 'ea.
23 Ha'e ramo Ramá tetã py profeta kuery ro
oĩ va'e katy oo. Ha'e rã hexe voi Nhan-
deruete Nhe'ẽ ou. Ha'e ramo oguata ovya
ramive ayvu omombe'u ovy Ramá py pro-
feta kuery ro oĩ va'e py ovaẽ peve.

[24] Ha'e py ma oao puku omboi vy omombe'u
oiny ayvu Samuel renonde. Ha'e rami on-
heno oupy ha'e va'e ára re, pytũ mbukukue
re guive. Ha'e rami rã aipo'ea:
— Saul voi teve oiko profeta kuery va'e
regua?

20

Davi ha'e Jônatas joayvu eteague

[1] Ha'e gui Ramá tetã py profeta kuery ro
oĩ va'e gui Davi onhave ju ovy. Ha'e vy
aipoe'i Jônatas pe:
— Mba'e tu xee ajapo? Mba'e nungakue
py tu ajejavy? Mba'e py tu xee ajapo vai
nderu pe, xejuka ukaxe aguã?
[2] Ombovai:
— Ha'e nunga ndoikoi 'rã. Nanderejukai
'rãe. Xeru ma ndojapoi 'rã mba'eve, tuvixa
va'e neĩ kyrĩ'i va'e xevy ranhe omombe'u
e'ỹ re. Mba'erã tu xeru ha'e ramigua
ndoikuaa ukai 'rã xevy? Ha'e nunga
ndoikoi 'rãe — he'i.
[3] Ha'e rã Davi oura reve ombovai:
— Nderu ma oikuaa ae ndee xemboaxya.
Ha'e nunga rupi ojeupe ae aipoe'i: "Jônatas
toikuaa eme ha'e nunga, iporiau e'ỹ aguã",
he'i va'ekue. Anhetẽ ete SENHOR oikove
va'e rupi, ha'e ndee Jônatas nderekove rupi
avi aura vy aipoa'e: Xee amano aguã ovaẽ
rai'i ma — he'i.
[4] Ha'e rami rã Jônatas aipoe'i Davi pe:
— Ndee reipota va'e tema xee ajapo 'rã.
[5] Davi ombovai:
— Ko'ẽ ramo oiko 'rã ngaru jaxy pyau
pygua, huvixa reve xee akaru ainy aguã
'rãgue. Va'eri tove taa nhuũndy rupi an-
hemi aguã, mboapy araa ka'arukue peve.
[6] Ha'e gui xee naĩa nderu oikuaa rã ndee
aipo're 'rã: "Davi ojerure kuri Belém guetã
katy oo aguã re, mba'eta ha'e py hetarã
kuery ha'e javi 'rã ojapo mymba ome'ẽ
okuapy aguã ma'etỹa nhavõ", 're 'rã.
[7] Ha'e ramo xapy'a rei nderu "Ha'eve" he'i
ramo xee nerembiguai aiko porã 'rã. Teĩ
ivai ri ramo reikuaa ma 'rã xejukaxea.
[8] Xee nerembiguai pe exa uka xemboaxya,
xereve SENHOR renonde peteĩ rami jaiko
aguã rami rejapo rire. Ha'e rami e'ỹ rã
xapy'a rei xere ha'eve'ỹ va'e oĩa reikuaa vy
ndee ae xejuka. Mba'e re 'rã tu nderu pe
xemboaxa? — he'i.
[9] Jônatas ombovai:
— Ha'e nunga ma ndoikoi 'rãe ndere.
Xeru ndejukaxea aikuaa ri vy aju voi 'rã
ndea py, xee ae amombe'u aguã — he'i.
[10] Davi oporandu Jônatas pe:
— Ha'e rami rã nderu ivai reve ri ombovai
rã mava'e tu ou 'rã xevy pe omombe'u
aguã?
[11] Jônatas ombovai:
— Eju ha'vy, jaa nhuũndy rupi — he'i.
Ha'e vy jogueraa.

Davi reve peteĩ rami ikuai aguã Jônatas ojapoague

[12] Ha'e gui Jônatas aipoe'i Davi pe:
— SENHOR Israel kuery ruete oendua py
aipoa'e: Ko'ẽ rã e'ỹ vy ko'ẽ mboae ramo
aikuaa pota 'rã xerua py. Xapy'a rei ndee
Davi pe ha'e ojapo porãxe ri ramo xee
amombe'u uka 'rã.
[13] Ha'e rami avi xapy'a rei xeru ndejukaxe
teĩ ndevy xee ndaikuaa ukai ri ramo reo
jepe aguã rami, ha'e ramo tove SENHOR xee
Jônatas taxembopaga ha'e ae oipotaa rami.
SENHOR toiko ndereve, xeru reve oikoague
rami.
[14] Ha'e gui xapy'a rei xee aikove teri ramo
xemboaxy ke SENHOR rami, amano e'ỹ
aguã.
[15] Ha'e yvy gui SENHOR omomba teĩ ndee
Davi rovaigua kuery ha'e javi, ha'e rami teĩ
emboaxy e'ỹ eme xero pygua kuery — he'i.
[16] Ha'e rami Davi ro pygua kuery re Jô-
natas oma'ẽ vy ojapo peteĩ rami ikuai aguã.
Ha'e vy aipoe'i:
— Tove SENHOR tombopaga Davi
rovaigua kuery ha'e javi — he'i.
[17] Teĩgue ju Jônatas ojapo Davi oayvua rupi
oura aguã rami, mba'eta Jônatas oayvu
onhe'ẽ ha'e javi py.
[18] Ha'e gui Jônatas aipoe'ive:
— Ko'ẽ ramo oiko 'rã ngaru jaxy pyau
pygua. Ha'e va'e py oporandua 'rã ndere,
nerenda oĩ rive ramo.
[19] Mboapy araa py ma reo pojava 'rã jypy
renhemiague katy, Ezel py itaova rovai
hi'ãa py 'rã repyta.
[20] Ha'e gui xee ma ha'e katy amombo 'rã
mboapy hu'y, itaova re rive omombo va'e
rami.
[21] Ha'e rami vy amondouka 'rã kunumi va'e,
"Tereo, eka hu'y", ha'e vy. Ha'e va'e gui
xapy'a rei kunumi va'e pe "Ne'exa, hu'y tu
kyvõ'i rami ikuai, eru", ha'e ramo ke eju
ju Davi, mba'eta anhetẽ ete SENHOR oikove

va'e rupi aura vy aipoa'e: Reiko porã 'rã,
mba'eve gui rekyje e'ỹ re.
22 Ha'e rami teĩ xapy'a rei kunumi va'e pe
"Neĩ ke, hu'y nderovaive'i ma ikuai", ha'e
ramo tereo, SENHOR nemondouka ramo.
23 Ha'e gui jajogueroayvuague rami vy
nhanembyte SENHOR oĩ 'rã raka'e rã peve
— he'i.
24 Ha'e rami rã Davi oo vy nhuũndy rupi
onhemi.

Ha'e gui ngaru jaxy pyau pygua oiko jave
py ma huvixa ma mesa py oĩ okaru aguã.
25 Gueko rami vy guenda py ae oĩ oo mbotya
yvy'iry. Jônatas ma henonde'i oĩ, ha'e gui
Saul yvy'iry ma Abner oĩ avi. Ha'e rã Davi
renda ma oĩ rive.

26 Ha'e rami teĩ ha'e va'e ára ma Saul
mba'eve nde'i, ojeupe ae "Davi re ko
mba'emo rei oĩ rã ha'eve'ỹ va'e teri oiko,
onhemongy'a uka va'ekue ae 'rã", he'i vy.
27 Ko'ẽ jevy ha'ekue rami ae ju oiko mokoĩ
araa ma ngaru jaxy pyau pygua. Davi renda
oĩ rive ae tema.

Ha'e ramo Saul aipoe'i gua'y Jônatas pe:

— Mba'e re tu Jessé ra'y ndoui okaru vy,
kuee neĩ aỹ ma voi?

28 Jônatas ombovai:

— Davi ijayvu porã'ia rupi ojerure xevy
Belém tekoa katy oo aguã re.
29 Ha'e vy aipoe'i xevy: "Ajerure aa aguã,
mba'eta xeretarã kuery mba'emo ome'ẽ
aguã rami ikuai tekoa py. Ha'e vy xeretarã
kuery va'e regua onhea'ã rei xereraa aguã
re. Aỹ ha'eve ri ramo ajerure aa aguã
re, xeregua kuery aexapa aguã", he'i rire.
Ha'e nunga rupi ae ndoui xeruvixa ngaru
rejapoa py.

Jônatas pe Saul ivai reve ijayvuague

30 Ha'e ramo Saul ma Jônatas pe ae ivai.
Ha'e vy aipoe'i:

— Kunha heko vai ha'e inhakã ratã
va'e pi'a! Xee ndaikuaai teve Jessé ra'y
reiporavoague nemoxĩmbaarã, ha'e ndexy
nekuavãare voi oxĩmba aguã?
31 Ha'e nunga rupi Jessé ra'y yvy re oikovea
ja neĩ ndee ma voi riae ndereikoi 'rã, neĩ
repenaa voi noĩ atãi 'rã. Eru ruka ha'vy aỹ
ma voi, ajuka 'rãe — he'i.

32 Ha'e ramo Jônatas ombovai vy aipoe'i
nguu Saul pe:

— Mba'e re 'rã ha'vy rejuka? Mba'e tu
ojapo vai?
33 Ha'e rami teĩ hexe Saul omombo hu'y
guaxu onhyvõ aguã. Ha'e rami rã Jônatas
oikuaa anhetẽ ae tuu onhembopy'aa Davi
ojuka aguã.
34 Ha'e rire Jônatas ivai vy mesa gui opu'ã
ovy. Mokoĩ araa ma ngaru jaxy pyau pygua
va'e ára ma ndokarui, tuu ha'e rami ete
Davi re ijayvu rã iporiau vy.

Jônatas Davi mondoukaa rupi ijayvuague

35 Ko'ẽ jevy Davi reve Jônatas
oa'angaague ára py oo nhuũndy katy.
Ogueraa avi peteĩ guembiguai kunumi va'e.
36 Kunumi va'e pe

— Enha ke hu'y amombo rã reru aguã
— he'i. Ha'e ramo ha'e va'e onha jave
omombo peteĩ hu'y henonderã katy.

37 Jônatas hu'y omombo va'ekue ho'aague
py kunumi va'e ovaẽ ramo Jônatas ojapukai
ixupe. Ha'e vy aipoe'i:

— Nderovaive'i e'ỹ teve hu'y ho'a?

38 Teĩgue ju Jônatas ojapukai:

— Neĩ ejapura ke, neakuã ta'vy — he'i.
Ha'e ramo kunumi Jônatas rembiguai hu'y
ojopy ma vy ojevy ju herekoa oĩa py.
39 Kunumi va'e mba'eve ma voi ndoikuaai.
Jônatas ha'e Davi anho'i oikuaa ha'e nunga.

40 Ha'e gui ma kunumi ogueru va'ekue po
py Jônatas omoĩ guapa. Ha'e vy aipoe'i:

— Tereo, eraa tetã katy.
41 Kunumi va'e oo'i ramove Davi opu'ã ouvy
kuaray puku-a katy oĩague gui. Mboapykue
oĩ guenapy'ã re, ngova yvy re omovaẽ reve.
Ha'e vy Jônatas reve mokoĩve joayvu vyve
ojae'o. Davi ma ojae'ove oiny.

42 Jônatas aipoe'i Davi pe:

— Tereo porã'i ke, nhande mokoĩve
SENHOR rery rupi jaura vy " SENHOR toĩ
nhanembyte, ha'e gui xero pygua ha'e
ndero pygua kuery mbyte avi", ja'e rire —
he'i.
Ha'e ramo Davi opu'ã ovy. Ha'e rã Jônatas
ma tetã katy ju ojevy.

21

Sacerdote Aimeleque oĩa py Davi ooague

1 Ha'e gui ma Nobe tetã py Davi ovaẽ
sacerdote Aimeleque oĩa py. Ha'e ramo
Aimeleque ma Davi ou rã oexa vy oryryipa
reve oẽ ovaexĩ vy. Ha'e vy aipoe'i:

— Mba'e re tu ndee ae'i reju? Mava'eve
pa ndoui ndereve?

2 Davi ombovai sacerdote Aimeleque pe:

— Huvixave xembou vy aipoe'i: “Mava'eve toikuaa eme mba'e re pa romondoukaa, ha'e mba'e nunga rupi paa voi”, he'i va'ekue. Ha'e rã xevygua xondaro kuery pe ma aipoa'e peteĩ henda py rojoexa ju aguã rami.
3 Aỹ ma mba'e tu rereko apy ndepo py? Eme'ẽ xevy peteĩ nhiruĩ mbojape, e'ỹ vy rereko va'e rei tema — he'i.
4 Sacerdote ombovai vy Davi pe aipoe'i:
— Mbojape rive'i ma ndarekoi xepo py. Mbojape iky'a e'ỹ va'e anho oĩ. Ha'e rami avi nderevegua avakue kunha reve nhogueronheno ve'ỹ teri va'e pe ma guive rã — he'i.
5 Davi ombovai vy aipoe'i sacerdote pe:
— Tá, ha'e rami ae jepi, rojoguero'a aguã katy roo nhavõ nda'evei ae kunhague reve roĩ aguã. Ha'e rami vy xerevegua avakue nonhemboete ky'ai 'rã roo rivea rupi, ha'e gui aỹ katuve ma nda'iky'aive ma 'rã — he'i.
6 Ha'e rami rã sacerdote ome'ẽ mbojape iky'a e'ỹ va'e, amboae regua ha'e py nda'ipoi rã. Mbojape iky'a e'ỹ va'e anho oĩ, SENHOR renonde gui oguenoẽ mbyre, hi'ára py porã omboekovia rire mbojape haku rei teri va'e re.
7 Ha'e va'e ára py oĩ ra'e peteĩ Saul rembiguai regua, SENHOR renonde oĩ aguã rami oiko va'e ae. Doegue hery va'e, Edom pygua, Saul rymba kuery re opena va'e.
8 Ha'e gui Davi aipoe'i Aimeleque pe:
— Ndererekoi pa hu'y guaxu, e'ỹ vy kyxe? Mba'eta xee ndarekoi kyxe neĩ xerembiporu ma voi, huvixa xembou pojava rã.
9 Sacerdote ombovai:
— Apy oĩ va'e ma kyxe filisteu Golias Elá yvyugua py rejuka va'ekue mba'ekue. Manto sacerdote pegua'ã katy oĩ ajukue py onhovã mbyre. Reraaxe vy ke eraa, mba'eta amboae nda'ipoi kova'e anho e'ỹ vy — he'i.
Davi aipoe'i:
— Amboae nda'ipoi ri ha'e va'e ramigua. Eme'ẽ xevy.

Gate pygua huvixa Aquis oĩa katy ojavaague

10 Ha'e va'e ára Davi opu'ã vy ojava ovy Saul gui. Ha'e vy Gate pygua huvixa Aquis oĩa py ju ovaẽ.
11 Ha'e rami teĩ Aquis pe hembiguai kuery aipoe'i okuapy:
— Peva'e pa Davi oyvy re huvixa opena va'e e'ỹ teve? Ixupe e'ỹ teve ojeroky reve oporaei reve “Saul ma mil ete'i ojuka, ha'e rã Davi ma dez mil peve ojuka va'e”, he'i okuapyague va'e? — he'i okuapy.
12 Ha'e rami ijayvu rã Davi oendu vy ima'endu'a riae oikovy ha'e ae'i. Ha'e rami vy Gate pygua huvixa Aquis gui okyje.
13 Ha'e rami vy ha'e kuery oexaa py onhembotavy rei vy inhakã porã e'ỹ va'e rami oiko. Ha'e vy okẽ yta rupi oikaraĩmba, ha'e hendyry xyrypa rei oikovy guendyva rupi.
14 Ha'e ramo Aquis aipoe'i guembiguai kuery pe:
— Pexa ma kova'e ava na'inhakã porãia va'eri. Mba'e re tu xea py peru?
15 Xevy pe oata ri ty'y inhakã porã e'ỹ va'e, ha'e va'e peru avi aguã, xerenonde inhakã vai rei oikovy aguã? Ha'e va'e voi ri ty'y oike 'rã xero py? — he'i.

22

Adulão ha'e Moabe py Davi onhemiague

1 Ha'e rami rã Davi ha'e gui oo vy Adulão katy'i itakua oĩ va'e py ju onhemi. Ha'e py ha'e oikoa tyke'y kuery ha'e tuu ro pygua kuery ha'e javi oendu vy oupa ha'e py hexeve ikuai aguã.
2 Hexe onhemoirũ avi avakue mba'emo py ojapurapa rei va'e ha'e javi, oreve va'e e'ỹ vy ndovy'ai rei va'e. Ha'e rã ha'e ma oiko ha'e kuery re opena va'e. Ha'e javi vy hexeve ikuai quatrocentos avakue rivyvyi.
3 Ha'e va'e gui Davi oo ju Moabe regua Mispa katy. Ha'e rami vy ha'e pygua huvixa pe aipoe'i:
— Toiko xeru ha'e ha'i pendereve, mba'e pa Nhanderuete xere ojapo 'rãa aikuaa peve — he'i.
4 Ha'e rami vy Moabe pygua huvixa oĩa py ha'e kuery ogueru ramo hexeve ikuai, Davi itakua py oikoa ja.
5 Ha'e gui profeta Gade aipoe'i Davi pe:
— Epytave eme apy. Tereo, Judá yvy re ju eike — he'i ramo Davi oẽ vy Herete ka'aguy'i re ju oo.

Nobe py sacerdote ikuai va'ekue Saul ojuka ukapaague

6 Davi ha'e hexevegua avakue ikuaia oikuaa okuapya. Ha'e nunga Saul pe omombe'ua rã oendu. Ha'e jave py Saul ma Gibeá py oĩ, yvyra-vyra'i guy py, yvy'ã'ia re.

Opo py oguereko hu'y guaxu, ha'e hexeve
hembiguai kuery voi ikuai.
7 Ha'e va'e kuery pe aipoe'i:
— Benjamim ramymino kuery, pendu ke
xeayvua! Pẽvy voi ty'y Jessé ra'y ome'ẽ
'rã yvy ha'e uvaty? Peẽ kuery ha'e javi
pendeapo 'rã ri ty'y mil ha'e cem re pepena
aguã rami?
8 Ha'e rami aguã ae ri ty'y pejogueroayvu
pekuapy xerovai? Mava'eve rei
nomombe'ui xevy Jessé ra'y reve xera'y
peteĩ rami ikuai aguã re jogueroayvuague.
Peẽ kuery va'e regua peteĩve naxemboaxyi
vy xevy napemombe'ui xera'y eteve voi
xerembiguai reve xemoingo axy aguã rami
jogueroayvuague, aỹ minha jaexaa rami —
he'i.
9 Ha'e ramo Edom pygua Doegue ma om-
bovai, Saul rembiguai kuery mboae reve
hi'aĩ avia py. Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e gui xee ma aexa Jessé ra'y Nobe
tetã py ovaẽ rã, Aitube ra'y Aimeleque oĩa
py.
10 Ha'e gui ha'e ojerure rã Aimeleque opo-
randu SENHOR pe. Ha'e vy ixupe ome'ẽ
tembi'u. Ixupe ome'ẽ avi kyxe filisteu Go-
lias mba'ekue — he'i.
11 Ha'e rami rã huvixa oenoĩ uka sacer-
dote Aitube ra'y Aimeleque, ha'e tuu ro
pygua kuery ha'e javi. Ha'e va'e kuery ma
Nobe py sacerdote ikuai va'e. Ha'e ramo
ha'e kuery ha'e javi ou okuapy huvixaa py.
12 Saul aipoe'i:
— Aitube ra'y, endu ke xeayvua!
Ombovai:
— Apy ma aĩ, xeruvixa — he'i.
13 Ha'e ramo Saul aipoe'i:
— Mba'e re tu Jessé ra'y reve penhomon-
geta xerovai? Mba'eta ixupe reme'ẽ mbo-
jape ha'e kyxe. Hexe reporandu avi Nhan-
deruete pe, xerovai opu'ã vy xejuka nhemi
aguã, aỹ jaexaa rami — he'i.
14 Ha'e ramo Aimeleque ombovai vy hu-
vixa pe aipoe'i:
— Ha'e rami avi mava'e ha'vy nerem-
biguai kuery ikuai va'e regua Davi rami
heko porã va'e? Ha'e ma nderajy me, ner-
arõa kuery re opena va'e, ha'e ndero pygua
kuery omboeteve okuapy va'e.
15 Tyrã aỹ ramo teve jypy'i Nhanderuete pe
ajerure hexe? Any! Ndeayvu rive eme xee
nerembiguai re, neĩ xeru ro pygua kuery re.
Mba'eta xee nerembiguai va'e ma mba'eve
aikuaa va'e'ỹ, tuvixa va'e neĩ kyrĩ'i va'e —
he'i.
16 Ha'e rami teĩ huvixave ombovai:
— Aimeleque, ndee remano 'rã, nderu ro
pygua kuery ha'e javi reve.
17 Huvixa aipoe'ive ju harõa kuery hexeve
ikuai va'e pe:
— Peju, pejukapa SENHOR pegua sacer-
dote kuery, mba'eta ha'e kuery voi Davi re
onhemoirũ vy ojava rã oikuaa va'eri xevy
ndoikuaa ukai rire — he'i teĩ hembiguai
kuery ndojukaxei SENHOR pegua sacerdote
kuery.
18 Ha'e ramo Doegue pe ju huvixa aipoe'i:
— Eju, ejukapa sacerdote kuery — he'i
ramo Edom pygua Doegue ou vy ojukapa
sacerdote kuery. Ha'e va'e ára ojuka
oitenta e cinco avakue manto sacerdote
pegua py onhemonde va'ekue.
19 Nobe tetã sacerdote kuery rekoa py voi
ojukapa kyxe py: avakue ha'e kunhague,
kyrĩgue ha'e okambu'i va'e, vaka, mburika'i
ha'e vexa'i kuery.

Davi reve Abiatar voi onhemiague

20 Aitube ra'y Aimeleque ra'y kuery regua
ojukaa rã peteĩ'i anho oo jepe, Abiatar hery
va'e. Ha'e va'e ma Davi oĩa katy onha ovy.
21 Ha'e vy ixupe omombe'u vy aipoe'i:
— Saul ma ojuka ukapa ma SENHOR
pegua sacerdote kuery.
22 Ha'e ramo Davi aipoe'i Abiatar pe:
— Xee aikuaa porã ae ma Edom pygua
Doegue ha'e py oĩ rire nomombe'u e'ỹi 'rãe
Saul pe. Xekáuxa ae nderu ro pygua kuery
omanomba.
23 Eiko ri xereve, ekyje eme, mba'eta xe-
jukaxea ma ndee voi ndejukaxe avi. Xereve
vy ma reo jepe 'rã — he'i.

23

Queila pygua kuery Davi ogueraa jepeague

1 Ha'e gui ma Davi pe omombe'ua:
— Queila pygua kuery reve filisteu kuery
joguero'a vy imondapa mba'emo ra'yĩgue
re — 'ea.
2 Ha'e rami rã SENHOR pe Davi oporandu
vy aipoe'i:
— Ha'e gui xee aa vy pa aity 'rã filisteu
kuery?
SENHOR ombovai vy aipoe'i Davi pe:
— Tereo, filisteu kuery peitypa 'rã, ha'e
vy peraa jepe 'rã Queila pygua kuery — he'i.

3 Ha'e rami teĩ avakue Davi reve ikuai va'e
aipoe'i:
— Apy Judá yvy re rive voi rokyje,
ha'e gui Queila katy filisteu regua xondaro
kuery rovai roje'oi vy katuve ma — he'i
okuapy.
4 Ha'e rami rã Davi teĩgue ju oporandu
SENHOR pe. Ha'e rã SENHOR ombovai vy
aipoe'i:
— Peiko katu tema Queila katy peo aguã,
mba'eta pendepo py amboaxapa 'rã filisteu
kuery — he'i.
5 Ha'e ramo Queila katy Davi oje'oi hex-
evegua kuery va'e reve. Filisteu kuery
rovai opu'ã vy ogueraapa ju mymba kuery
imondaague. Heta avi ojuka ha'e kuery
regua. Ha'e rami py Davi ogueraa jepe
Queila pygua kuery.
6 Davi oĩa katy Aimeleque ra'y Abiatar ojava
va'ekue Queila katy oo avi vy opo py
ogueraa manto sacerdote pegua.
7 Ha'e gui Saul pe omombe'ua Queila katy
Davi ooague. Saul aipoe'i:
— Nhanderuete omboaxa ma xepo py.
Ojejoko uka ma, peteĩ tetã hokẽ jokoa va'e
py oike rire — he'i.
8 Ha'e rami vy Saul oenoĩ ukapa ojeupegua
kuery, joe opu'ã vy Queila katy oje'oi aguã,
Davi ha'e hexevegua kuery ojokopa aguã.
9 Ha'e rami teĩ Davi oikuaa ae Saul
ojukaxe oikovya. Ha'e vy aipoe'i sacerdote
Abiatar pe:
— Eru apy manto sacerdote pegua — he'i
ramo ogueru.
10 Ha'e gui Davi onhembo'e SENHOR pe:
— Xe-SENHOR Israel kuery ruete va'e, xee
nerembiguai aendu Saul xekáuxa Queila
tetã py ou vy ombovaipaxea.
11 Ha'e gui Queila pygua avakue xemboaxa
'rã teve ipo py? Ha'e Saul ou ae 'rã teve,
xee nerembiguai aendua rami? Ah SEN-
HOR Israel kuery ruete, eikuaa uka ke xee
nerembiguai pe.
SENHOR ombovai:
— Ou 'rã — he'i.
12 Ha'e gui teĩgue ju Davi oporandu ixupe:
— Ha'e gui avakue Queila pygua xem-
boaxa 'rã teve Saul po py, xerembiguai
kuery reve?
SENHOR ombovai ju:
— Penemboaxa 'rã ipo py — he'i.
13 Ha'e rami rã Davi ma hexeve avakue
seiscentos ikuai va'e reve oiko katupa
vy Queila gui oẽmba vy ooa katy rei
oje'oi. Ha'e gui Queila gui Davi ojava maa
omombe'ua rã Saul oendu vy ndoo potavei.
14 Ha'e rã Davi ma tekoa e'ỹa rupi ae tema
oiko onhemia py. Yvy'ã reia Zife tekoa e'ỹa
re oiko. Saul ko'ẽ nhavõ oeka oikovy teĩ
Nhanderuete nomboaxai ipo py.

Teĩgue ju Davi ha'e Jônatas peteĩ rami ikuai aguã re jogueroayvuague

15 Ha'e gui Saul ojukaxe vy oo jevyague
Davi oikuaa vy opyta ranhe Horesa py Zife
tekoa e'ỹa py.
16 Ha'e ramo Saul ra'y Jônatas opu'ã vy oo
Davi oĩa katy Horesa py. Ha'e vy ombopy'a
guaxuve Nhanderuete re ojeroviaa py.
17 Ha'e vy aipoe'i:
— Ekyje eme, mba'eta xeru Saul nande-
joui 'rã. Ha'e rami 'rãgue py ndee ae 'rã
repena Israel kuery re. Ndereve xee voi aĩ
'rã nepytyvõarã. Ha'e nunga xeru ae voi
oikuaa porã — he'i.
18 Ha'e rami vy SENHOR renonde mokoĩve
ojapo peteĩ rami ikuai aguã. Ha'e gui Davi
opyta Horesa py, ha'e rã Jônatas ma ngoo
katy ju ojevy.

Zife pygua kuery Davi omboaxa nhemi aguã re ijayvu okuapyague

19 Ha'e gui Zife pygua kuery oje'oi Gibeá
katy Saul oĩa py. Ha'e vy aipoe'i:
— Ore kuery orerekoa Horesa py e'ỹ teve
Davi onhemi oikovy? Haquila yvy'ã reia
rupi oiko Jesimom regua kuaray puku-a
katy.
20 Aỹ ma oreruvixa, tereo ndepy'a py rejou
porãa rami vy. Ha'e gui ore kuery ma ndepo
py romboaxa aguã rami 'rã roiko — he'i
okuapy.
21 Saul aipoe'i:
— SENHOR tapenemoingo porã, xem-
boaxya rupi peiko rã.
22 Tapeo ha'vy peporandu porãve. Peikuaa
pota porã mamo pa oikoa re, ha'e mava'e
pa oexa jepi va'ea re. Mba'eta xevy
omombe'ua ha'e oiko kuaa raxa va'ea rami.
23 Ha'e nunga rupi pejapyxaka, peikuaa pota
porã onhemiaty ha'e javi re. Ha'e gui ma
pejevy ju xea py pemombe'u porãve aguã,
Judá regua mbovy e'ỹ ikuaia rupi teĩ ajou
aguã — he'i.
24 Ha'e rami rã ha'e kuery opu'ã vy Zife
katy ju ojevy Saul renonderã. Davi ha'e
hexevegua avakue ikuai Maom regua tekoa

e'ỹa py Jesimom katy, yvy joja reia oĩ va'e
re.
25 Hakykue Saul ha'e hexevegua avakue
oje'oi rã Davi pe omombe'ua. Ha'e rami
rã oo itaova pa'ũ tekoa e'ỹa Maom oĩ va'e
katy. Ha'e nunga Saul oendu vy oo avi Davi
rakykue tekoa e'ỹa Maom katy.
26 Ha'e gui ma Saul ha'e hexevegua avakue
oje'oi peteĩ yvy'ã katy, ha'e rã Davi ha'e
hexevegua avakue ma amboae katy oje'oi.
Davi ojapura Saul gui oo jepe aguã onha vy.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery ojoko Davi kuery
ojopypa aguã.
27 Ha'e gui Saul oĩa py ou peteĩ ayvu
mombe'ua. Ha'e vy aipoe'i:

— Ejapura ke ha'e tereo ju, mba'eta filis-
teu kuery oupa ma nhandeyvy re — he'i.
28 Ha'e rami rã Saul ojepe'a Davi rakykue ooa
gui, filisteu kuery re opu'ã ovy aguã. Ha'e
nunga rupi ha'e va'e tekoa omboerya Ita oo
jepea.
29 Ha'e va'e gui Davi oo vy En-Gedi py ju
onhemi oĩ porã aguã py.

24

Davi Saul ndojukaiague

1 Filisteu kuery rakykue Saul ooague gui
ojevy jave omombe'ua ixupe:

— Davi ma En-Gedi tekoa e'ỹa re oiko —
'ea.
2 Ha'e ramo Saul ogueraa três mil avakue
Israel kuery ha'e javi gui oiporavo va'ekue.
Ha'e rami vy itaova pa'ũ ijavaete reia rupi
oje'oi Davi ha'e hexevegua avakue rakykue.
3 Tape rupi ooa rupi ovaẽ vexa'i kuery kora
oĩ va'e py. Ha'e py oĩ avi peteĩ itakua. Ha'e
va'e py ma Saul oike, jai py opytaxea oendu
vy. Ha'e va'e itakua py ae Davi oirũ kuery
reve ikuai, iguyve katy onhemi okuapy.
4 Ha'e ramo Davi revegua avakue aipoe'i
okuapy:

— Ange ma SENHOR aipoe'iague ára:
"Ndepo py amboaxa 'rã nderovaigua,
reipotaa rami rereko aguã" he'iague — he'i
okuapy ramo Davi opu'ã mbeguei'i ovy vy
ojaya Saul ao puku apy.
5 Ha'e rami teĩ Saul ao apy ojaya rire Davi
oendu ipy'a tytyvea.
6 Ha'e rami vy hexevegua avakue pe aipoe'i:

— SENHOR taxejoko mba'emo rei xeru-
vixa re ajapo e'ỹ aguã, hovai xepo amoĩ e'ỹ
aguã, SENHOR oiporavo va'ekue oiko rã —
he'i.
7 Ha'e rami Davi ijayvu vy ojoko hexevegua
avakue Saul rovai opu'ã okuapya gui. Ha'e
gui Saul ma itakua gui oẽ ju vy oove tema.

8 Ha'e rire Davi voi opu'ã vy oẽ avi itakua
gui. Ha'e rami vy ojapukai ho'amy Saul pe.
Ha'e vy aipoe'i:

— Huvixave, xeruvixa!

Saul guakykue re oma'ẽ ramo Davi gue-
napy'ã re oĩ omboetea rupi, ngova yvy re
omovaẽ reve.
9 Ha'e vy Davi aipoe'i Saul pe:

— Mba'e re tu rejapyxaka 'rã avakue
"Davi ndejukaxe", he'i va'e kuery re?
10 Mba'eta nderexa py ae rexa ange kova'e
itakua py SENHOR xepo py SENHOR nem-
boaxa rã. Ha'e gui amongue aipoe'i ro-
juka aguã teĩ xee ma ndorojukai, mba'eta
aipoa'e: "Xee namoĩ 'rã xepo xeruvixa re,
Nhanderuete oiporavo rire", ha'e kuri.
11 Ema'ẽ ha'vy xeru, exa apy xepo py
ndeao apykue areko va'e. Ndeao apy'i rive
xee ajaya kuri rojuka 'rãgue py. Eikuaa
pota ha'vy rexa aguã xere noĩa romoingo
axy aguã. Xee ma mba'eve ndajapoxei
ndere, ndajapo vai ndevy, ndee xejukaxe vy
xereka reikovy teĩ.
12 SENHOR toikuaa pota xere ha'e ndere,
SENHOR ae tanembopaga xere rejapo va-
iague re, ha'e rã xee ma namoĩ 'rã xepo
ndere.
13 Ymagua kuery ayvu omombe'u vy "Heko
vai va'e gui ae oiko teko vai", he'iaty rami
ae. Ha'e rã xee ma namoĩ 'rã xepo nderovai.
14 Ha'e gui mava'e rakykue tu ndee Israel
pygua huvixa va'e reo? Marã ramigua tu
rejopyxe? Peteĩ jagua re'õgue ri ty'y? Tyrã
pa peteĩ jagua ky teve?
15 SENHOR toikuaa pota xere, toikuaa pota
xere ha'e ndere, toexa pota porã, tax-
emboeko porã, xevy pe tojapo ha'evea
ramigua, ha'e taxereraa jepe ndepo gui —
he'i.

16 Ha'e rami Davi ijayvupa ma ramo Saul
ombovai:

— Pova'e ae pa ndeayvua, xera'y Davi? —
he'i vyve ojae'o atã.

17 Aipoe'ive Davi pe:

— Ndee ma xegui ndereko porãve va'e,
mba'eta mba'emo porã anho rejapo xere,
ha'e rã xee ma mba'emo vai ajapoxe ndere.
18 Ange rexa uka xere rejapo porãa. Ndepo
py SENHOR xemboaxa teĩ ndee ndaxejukai.

19 Mba'eta mava'e nda'u ngovaigua ojou teĩ
omondouka porã rive 'rã tape rupi? SEN-
HOR tome'ẽ ndevy mba'emo porã ange xere
nderejapo vaiague re.
20 Aỹ aikuaa porã ma ndee ae 'rã huvixave
reiko, ha'e Israel kuery re repenaa oĩ atã 'rã
ndepo py.
21 Ha'e nunga rupi eura ke xevy SENHOR re,
xeguigua kuery remomba e'ỹ aguã, xerery
rembogue e'ỹ aguã xeru ro gui — he'i.
22 Ha'e rami rã Saul pe Davi oura ramo oo
ju ngoo katy. Ha'e rã Davi ma hexeve
avakue reve oje'oi peteĩ henda py onhemi
jevy aguã.

25

Samuel omanoague

1 Ha'e gui Samuel omano. Ha'e ramo
Israel kuery ha'e javi ono'õmba vy ojae'o
okuapy. Hekoague py ae onhono porã,
Ramá tetã py. Ha'e va'e rire Davi opu'ã vy
oove ju Parã tekoa e'ỹa katy.

Nabal rekoa py Davi kuery ovaẽ jave guare

2 Oiko peteĩ ava Maom pygua, Carmelo
katy'i ijyvy va'e. Ha'e va'e ma oguerekopa
va'e, três mil vexa'i ha'e mil kavara
oguereko va'e. Ha'e vy vexa'i rague ojaya
oikovy Carmelo py ae.
3 Ha'e va'e rery ma Nabal.* Ha'e rã ta'yxy
rery ma Abigail. Kunha va'e ma hi'arandu
ha'e iporã guive. Ha'e rã ime ma ivai ja
rei ha'e nda'iporayvui guive opa mba'e py.
Ha'e va'e ma Calebe ramymino oiko raka'e.
4 Ha'e gui Davi ma tekoa e'ỹa re oikoa py
oendu Nabal vexa'i rague ojaya oikovya.
5 Ha'e rami vy dez guembiguai kunumigue
ha'e katy omondouka vy aipoe'i:
— Tapeo Carmelo py Nabal omba'eapoa
py. Ixupe peporandu 'rã xerery rupi,
mba'exa pa oikoa re.
6 Ha'e vy oguerekopa va'e pe aipopeje 'rã:
"Toĩ ndere mby'a porã, ndero pygua re voi,
ha'e rereko va'e ha'e javi re.
7 Aendu vexa'i rague pejaya pekuapya.
Nerymba vexa'i re opena va'e kuery ro-
movaẽ orea py. Ha'e kuery pe ndorojapo
vai, ha'e ha'e kuery pe mba'eve rei ndoatai
Carmelo py orea py ikuai jave.
8 Ndevygua kunumigue ikuai va'e pe repo-
randu rã ha'e kuery oremombe'u porã 'rã.
Ha'e nunga rupi xevygua kunumigue voi
ndea py ou ramo emovaẽ porã, mba'eta
pevy'aa ára py rovaẽ ramo. Eme'ẽ ha'vy
xerembiguai kuery pe ndepo py rereko va'e
tema, xee ndera'y Davi pe voi", he'i uka
imondovy.
9 Ha'e gui kunumigue Davi omondouka
va'ekue Nabal oĩa py ovaẽmba vy ixupe
omombe'upa Davi ayvu ha'e javi, hery rupi.
Ha'e vy ojapyxaka okuapy.
10 Ha'e ramo Davi rembiguai kuery pe Nabal
ombovai vy aipoe'i:
— Mava'e tu Davi? Mava'e tu Jessé ra'y?
Mba'eta aỹ gui ma heta ikuai tembiguai
opatõ gui ojavapa va'ekue.
11 Xee nda'u aipe'a 'rã ri xemba'e mbojape
ha'e yy, ha'e xevy omba'eapo va'e kuery
peguarã xo'o ajuka va'ekue, ha'e nunga
amboaxa aguã avakue aikuaa e'ỹ va'e pe,
magui pa oua aikuaa e'ỹ re? — he'i.
12 Ha'e rami rã Davi rembiguai kuery
ojevy ju oje'oivy tape ouague rupi.
Ovaẽmba vy Davi pe omombe'upa ju
ijayvuague ha'e javi.
13 Ha'e ramo Davi aipoe'i guembiguai kuery
pe:
— Peteĩ-teĩ pemoĩ kyxe pendejee — he'i
ramo peteĩ-teĩ ojee omoĩ okyxe, Davi voi
omoĩ avi okyxe. Davi rupive avakue oje'oi
va'e ma quatrocentos rivyvyi, ha'e gui
duzentos ju mba'e rei-rei rarõa py opyta.
14 Ha'e rami jave Nabal rembiguai kuery
va'e regua omombe'u ta'yxy Abigail pe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Davi tekoa e'ỹa py oĩa gui om-
bou guembiguai kuery orererekoa va'e pe
ijayvu porã'i uka aguã teĩ ha'e ombovai atã.
15 Ha'e va'e avakue ma ha'eve vai'i va'e
orevy. Mba'eve py ha'e kuery noremoingo
axyi. Ha'e rami ae avi ha'e kuery reve
orekuaia ja mba'eve rei ndoatai oremba'e,
nhuũndy rupi orekuai jave teĩ.
16 Ore kuery pe ma ha'e kuery ara py ha'e
pyávy ikuai kora mba'emo jokoarã, ha'e
kuery reve vexa'i ropenaa rupi orekuaia ja.
17 Aỹ ma eikuaa pota. Exa mba'e pa rejapo
va'erã, mba'eta anhetẽ mba'emo vai oiko
'rã tema orererekoa re, ha'e hoo pygua
kuery ha'e javi re. Ha'e ma nhe'ẽ vai ra'y
ramo ndoikoi hexeve ijayvu porã'ia aguã —
he'i.

* 25:3 Tery Nabal ma "Hi'arandu e'ỹ va'e" 'ea (versículo 25).

Davi jojukaxea gui Abigail omombytu'u eteague

18 Ha'e ramo ta'yxy Abigail ojapura
reve ogueraa duzentos mbojape, mokoĩ
ryru vinho, teĩ nhiruĩ vexa'i ro'okue, teĩ
nhiruĩ ryru trigo ra'yĩgue mbixy, cem
uva'a pirukue ha'e duzentos figo pirukue
apomo. Ha'e vy guymba kuery mburika'i
áry omoĩmba vy
19 aipoe'i guembiguai kunumigue pe:
— Tapeo xerenonderã. Xee ma pender-
akykue'i 'rã aa — he'i va'eri ome Nabal pe
ma mba'eve nomombe'ui.
20 Mburika'i áry oo oiny vy yvy'ã guy
oguejy vy ojeapa'i ma ovy jave Davi ha'e
hupivegua avakue ou avi okuapy. Ha'e vy
nhovaexĩ ha'e kuery reve.
21 Davi aipoe'i ma voi va'ekue: "Anhetẽ
tekoa e'ỹa rupi arõ uka rive va'ekue
mba'emo Nabal oguereko va'e. Xee ma
imba'e rei-rei regua mba'eve namboatai
heta teĩ. Ixupe xee ajapo porãague rekovia
ha'e ojapo vai xevy.
22 Tove Nhanderuete oipotaa rami
tombopaga Davi rovaigua kuery, xapy'a
rei ko'ẽmba peve peteĩ ava ha'e kuery
va'e regua oikove reve aeja ri ramo", he'i
va'ekue.
23 Ha'e gui Abigail oexa Davi vy oguejy
pojava guymba mburika'i áry gui. Davi
renonde py guenapy'ã re oĩ ngova yvy re
omovaẽ reve, yvy re peve ojero'a oiny.
24 Ipy yvy'iry oĩa py aipoe'i:
— Ake'e xeruvixa, xere ae toĩ xeme ojapo
vaiague repy. Ha'eve rã xee nerembiguai
xeayvu ta ndereve. Endu ke xee nerem-
biguai xeayvu rã.
25 Xeruvixa, epena eme nhe'ẽ vai ra'y Nabal
hery va'e re. Mba'eta hery he'ia rami avi
heko. Hery ma Nabal, a rami avi hexe oĩ
va'e ma 'arandu e'ỹ reia anho. Ha'e rã xee
nerembiguai ma ndaexai kuri nerembiguai
kuery remondouka va'ekue.
26 Ha'e gui aỹ ma xeruvixa, anhetẽ ete
SENHOR oikove va'e rupi, ha'e ndee avi
nderekove rupi aura vy aipoa'e: SENHOR
ndejoko kuri jouguy remoẽ e'ỹ aguã, ha'e
ndepo py ae rejepy e'ỹ aguã. Nabal rami
ae avi topagapa nderovaigua kuery ndee
xeruvixa pe ojapo vaixe va'e ha'e javi.
27 Ha'e gui kova'e ma xee nerembiguai aru
va'ekue ndee xeruvixa pe ame'ẽ rive va'erã.
Eme'ẽ nderupivegua kunumigue pe.
28 Xeperdoa ke xee nerembiguai ajejavya.
Mba'eta SENHOR ojapo 'rã ndero pygua
kuery imbaraete aguã rami meme, SENHOR
pe vy rejoguero'a ramo. Teko vai toĩ eme
ndere reikoa pukukue re.
29 Xapy'a rei amongue ava nderakykue
opu'ã 'rã nderekovea oipe'a aguã teĩ
nderekovea SENHOR Nderuete ojokua 'rã
ojeupegua ikuai va'e mbyte. Ha'e rã
nderovaigua kuery rekovea ma omombo
'rã ita momboa py rami.
30 Ha'e gui ma SENHOR ndere ijayvuague
rami vy oexa uka 'rã nderayvua, Israel
kuery ruvixaverã nemoĩ vy.
31 Ha'e va'e jave py xeruvixa, noĩ 'rã nemom-
boriauarã, neĩ ndepy'a re ipoyi va'e jouguy
mba'eve re'ỹ remoẽague re, neĩ ndepo
py ae rejepyague re. Ha'e gui SENHOR
nemoingo porã jave ma nema'endu'a ke xee
nerembiguai re — he'i.
32 Ha'e rami rã Abigail pe Davi ombovai:
— Tove SENHOR Israel kuery ruete
ta'ima'endu'a porãa, ange xerovaexĩ aguã
nembou rire.
33 Ta'ima'endu'a porãa ne'arandu reikovya
re, ha'e ima'endu'a porãmby tereiko ndee
ae, mba'eta ange xejoko jouguy amoẽ taa
gui, ha'e xepo py ae ajepy taa gui.
34 Mba'eta anhetẽ ete SENHOR Israel kuery
ruete oikove va'e rupi aura vy aipoa'e: Xe-
joko kuri ajapo vai taa gui. Mba'eta xe-
rovaexĩ aguã ndereju pojavai va'e rire Nabal
ndoikovei 'rãgue ko'ẽmba peve, neĩ peteĩve
ava ixupegua ma voi — he'i.
35 Ha'e gui Abigail po gui Davi ojopy
mba'emo ogueru va'ekue. Ha'e vy aipoe'i:
— Tereo porã'i ke ndero katy. Ne'exa,
rejerurea aendu vy ajapo 'rãe.

Nabal omanoague

36 Ha'e rire Abigail ojevy ju Nabal oĩa
py. Ha'e rã ha'e ma ngoo py ojapo oikovy
ngaru, huvixave ngaru ojapo va'e ramigua.
Opy'a re ovy'aa anho rei oendu, oka'u
vaipa ma vy. Ha'e rami rã ixupe ta'yxy
nomombe'ui ranhe mba'eve, neĩ mboapy'i
neĩ heta ma voi, nako'ẽi teria ja.
37 Ko'ẽ jevy Nabal okuera ju ma oiny vinho
py oka'uague gui. Ha'e gui ma ta'yxy
omombe'u ha'e nunga. Ha'e rã ipy'a
he'õmba rire ita rami ju opyta.
38 Dez araa py ma SENHOR ojuka Nabal. Ha'e
rã omano.

Abigail re Davi omendaague

39 Nabal omanoague Davi pe omombe'ua
rã oendu vy aipoe'i:

— SENHOR toiko ima'endu'a porãmby,
mba'eta xerepy ma Nabal xevy ijayvu
atãague re, xejoko guive mba'emo vai ajapo
taa gui. Nabal ojapo vaiague repy ma hexe
ae ju SENHOR ombou — he'i.

Ha'e gui Abigail pe Davi oporandu uka
gua'yxyrã ogueraa aguã re.
40 Ha'e ramo Davi rembiguai kuery oje'oi
Carmelo py Abigail oĩa py. Ha'e vy aipoe'i
okuapy ixupe:

— Davi orembou gua'yxyrã rogueraa
aguã — he'i.

41 Ha'e ramo kunha va'e opu'ã vy gue-
napy'ã re oĩ ngova yvy re omovaẽ reve. Ha'e
vy aipoe'i:

— Apy ma aĩ hembiguairã. Xeruvixa
rembiguai kuery py ajoi aguã rami aiko —
he'i.
42 Ha'e rami vy kunha va'e ojapura vy oo
mburika'i áry teĩ nhiruĩ guembiguai kun-
hataĩgue reve. Ha'e vy oo Davi rem-
biguai kuery rupive. Ha'e ramo ogueraa
gua'yxyrã.

43 Davi ogueraa avi Ainoã Jezreel guigua.
Ha'e vy ta'yxy mokoĩ.
44 Mba'eta Saul ma guajy Mical Davi ra'yxy
va'e ome'ẽ ju va'ekue Galim pygua Laís ra'y
Palti ra'yxyrã.

26

Teĩgue ju Davi Saul ndojukaiague

1 Ha'e gui Zife pygua kuery ou Gibeá py
Saul oĩa py. Ha'e vy aipoe'i okuapy:

— Davi ma Haquila yvy'ã reia rupi non-
hemi teve, Jesimom katy'i? — he'i okuapy.
2 Ha'e rami rã Saul opu'ã vy Zife tekoa e'ỹa
katy oo Davi reka vy. Hexeve oje'oi avi três
mil avakue Israel gui oiporavo va'ekue.
3 Saul kuery ijaty okuapy Haquila yvy'ã re,
Jesimom katy, tape yvýry. Ha'e rã Davi ma
tekoa e'ỹa re oiko. Ha'e rami vy Saul oeka
ouvya Davi oikuaa vy
4 omondouka oexa pota va'erã kuery. Ha'e
vy oikuaa Saul ou ete ae ra'ea.
5 Davi opu'ã vy oo Saul kuery ijaty okuapya
py. Ha'e vy oexa Saul onheno oupy rã,
Ner ra'y Abner xondaro kuery re opena va'e
guive. Saul ma ijaty okuapy va'e mbyte py
onheno oupy. Ijyvýry rupi ma heta va'e
kuery ikuai.
6 Ha'e gui Davi aipoe'i Heteu pygua
Aimeleque ha'e Joabe ryke'y Abisai Zeruia
pi'a va'e pe:

— Mava'e tu peo ta xerupive ha'e kuery
ijaty okuapya py Saul ituia py?

Abisai ma ombovai:

— Xee aa 'rã nderupive — he'i.
7 Ha'e rami vy Abisai reve Davi ou pyávy
heta va'ea py. Ha'e rã ha'e py Saul on-
heno vy oke oupy ijaty okuapy va'e mbyte.
Oakã katy'i hu'y guaxu oipyxo imo'amy yvy
re. Abner ha'e heta va'e kuery mboae ma
ijyvýry rupi meme onheno okuapy.
8 Ha'e gui Abisai aipoe'i Davi pe:

— Aỹ ma ndepo py Nhanderuete om-
boaxa ma nderovaigua. Taa xee aỹ taipyxo
yvy re hu'y guaxu py ae, peteĩgue'i pyve.
Mokoĩgue aipyxo e'ỹ teĩ ha'eve 'rã — he'i.
9 Teĩ Davi ombovai vy aipoe'i Abisai pe:

— Ejuka eme. Mava'e tu SENHOR oipo-
ravo va'ekue rovai opo oupi 'rã ojejavy e'ỹ
re?
10 Davi aipoe'ive ju:

— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi
aura vy aipoa'e: SENHOR ae 'rã ojuka, e'ỹ vy
omano aguã ára ovaẽ 'rã, e'ỹ vy joguero'aa
py oo rã ojukaa 'rã, xee e'ỹ.
11 SENHOR taxejoko oiporavo va'ekue re
xepo aupi e'ỹ aguã. Ha'e rami avi aỹ ma
ejopy hu'y guaxu inhakã katy'i oĩ va'e,
yryru guive. Ha'e gui jaa ju — he'i.
12 Ha'e rami vy Davi ojopy uka hu'y guaxu
Saul akã katy'i oĩ va'e ha'e yryru. Ha'e gui
oo ju. Mava'eve ndoexaai, neĩ ndoikuaai,
nomyĩai guive. Ha'e javive okepa tema
okuapy, ha'e kuery hopeyi vaipa aguã rami
SENHOR ojapo rã.
13 Ha'e gui Davi ma yvyugua rovai re oo
ma vy yvy'ã apyte py hi'aĩ mombyry'ia py.
Saul kuery ikuaia gui mombyry'i ete hi'aĩ.
14 Ha'e rami vy ha'e kuery pe ojapukai
nhendu ho'amy, Ner ra'y Abner pe guive.
Ha'e vy aipoe'i:

— Abner, nerembovai va'e ty'y?

Ha'e ramo Abner omyĩ vy oporandu:

— Mava'e tu ndee, huvixave pe rejapukai
aguã?
15 Ha'e ramo Davi ombovai Abner pe:

— Ndee ta'vy ava e'ỹ teve reiko? Israel
kuery va'e regua mava'e tu oiko ndee rami
ipo'aka va'e? Mba'e re ha'vy nerepenai ri

nderuvixa re? Mba'eta ou kuri peteĩ regua
nderuvixa omomba aguã.
16 Ha'eve'ỹa rami rejapo. Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi aura vy aipoa'e:
Ha'eveve pemano, penderuvixarã SENHOR
oiporavo va'ekue re napepenai rire. Aỹ ma
exa pota: Mamo tu oĩ huvixa mba'e hu'y
guaxu ha'e yryru inhakã katy'i oĩ va'ekue?
— he'i.

Teĩgue ju Davi reve Saul peteĩ rami ikuai aguã re ijayvuague

17 Ha'e gui Davi ri ty ra'ea Saul oendu kuaa
vy aipoe'i:
— Ndeayvu e'ỹ teve, xera'y Davi?
Davi ombovai:
— Tá xeruvixa, xeayvu ae ri — he'i.
18 Aipoe'ive tema:
— Xeruvixa, mba'e re tu ha'e rami ete ri
reka riae nerembiguai? Mba'e tu xee ajapo
ndere? Mba'e nunga teko vai tu rejou xere?
19 Aỹ ma xeruvixa, ajerure ndevy: Endu
ke xee nerembiguai xeayvu rã. SENHOR
ae xerovai reo aguã rami ndeapo va'e rire
ojopy 'rãgue mba'emo ixupe ame'ẽ va'e.
Ha'e rami avi avakue ri ha'e rami aguã
rami ndeapo vy ayvu vaipy ta'ikuai SENHOR renonde. Mba'eta aỹ ha'e kuery xemoxẽ ma SENHOR pegua yvy re aikoague
gui, "Tereo, embojerovia tuuete mboae
ramigua pe", he'ia rami.
20 Ha'e rami teĩ aỹ xeruguy tomoẽa eme SENHOR pegua yvy gui mombyrya py. Mba'eta
ndee Israel pygua huvixave ma jagua ky
ramigua rakykue rive reo, inambu pytã
rakykue yvy'ã reia rupi oo va'e rami — he'i.
21 Ha'e rami rã Saul aipoe'i:
— Ajejavy rima. Xera'y Davi, ejevy ju
ha'vy, mba'eta ndajapo vai jevyi 'rã ndevy.
Ange rexa uka xerekovea rembovare va'ea.
Xee ae ma inhakã porã e'ỹ va'e rami aiko
ajejavy riaea py.
22 Davi ombovai:
— Ne'exa, apy ma nemba'e hu'y guaxu
areko. Tou xea py peteĩ kunumi ogueru
aguã.
23 Ha'e gui peteĩ-teĩ pe SENHOR tomboekovia
heko porãa rupi ojeroviapy oikoa. Mba'eta
xepo py SENHOR nemboaxa va'eri xee ma
xepo ndaupixei SENHOR oiporavo va'ekue
rovai.
24 Ange nderekovea ambovareague rami ae
avi SENHOR tombovare xerekovea voi, taxereraa jepe opa mba'e vai gui — he'i.
25 Ha'e ramo Saul aipoe'i Davi pe:
— Xera'y Davi, ima'endu'a porãmby
tereiko. Mba'eta rejapo 'rã mba'emo tuvixa
va'e, ndepo'aka 'rãe — he'i.
Ha'e ramo Davi oove ju, ha'e rã Saul ma
guekoa katy ju ojevy.

27

Teĩgue ju Davi Gate pygua huvixa Aquis oĩa py ooague

1 Ha'e rami teĩ Davi ojeupe ae aipoe'i:
"Xapy'a rei ramo amongue ára xee akanhy
'rã Saul po py. Ha'eveve filisteu kuery yvy
katy ajava, Israel ha'e javi rupi Saul xereka
oikovya gui ikane'õ vy opytu'u aguã. Ha'e
ramo 'rãe xee aa jepe ipo gui" he'i.
2 Ha'e rami vy Davi oiko katu vy seiscentos
avakue hupive ikuai va'e reve oje'oi Gate
pygua huvixa Maoque ra'y Aquis oĩa katy.
3 Gate tetã py ae Davi oiko Aquis reve.
Ha'e rã hupivegua avakue ma peteĩ-teĩ
gua'yxy kuery reve ikuai. Davi voi mokoĩve
gua'yxy reve oiko: Jezreel guigua Ainoã,
ha'e Carmelo pygua Nabal ra'yxykue Abigail.
4 Gate katy Davi ojavaague Saul pe
omombe'ua rã oendu vy ndoeka potavei.
5 Ha'e gui Davi aipoe'i Aquis pe:
— Xapy'a rei ndee xemboaxya rendu
vy ke eme'ẽ peteĩ tetã ndeyvy regua
py aĩ aguã. Xee nerembiguai nda'evei
ndeyvy'iry aĩ aguã tetã huvixave oĩaty
mbyte py — he'i ramo
6 ha'e va'e árave ixupe Aquis omboaxa Ziclague tetã. Ha'e rami rire aỹ peve Ziclague
opyta huvixa Judá pygua mba'e ae.
7 Filisteu kuery yvy re Davi oiko peteĩ
ma'etỹ rire irundy jaxya peve.
8 Ha'e gui Davi ngupivegua avakue reve
oje'oi jepi 'rã gesurita kuery, gersita ha'e
amalequita kuery rovai. Ha'e va'e kuery ma
ha'e va'e yvy re ikuai Sur katy Telã guive
Egito yvy peve.
9 Ha'e va'e yvy Davi kuery ombovaipa
'rã heravy, ojuka 'rã avakue ha'e kunhague. Ojeupe guarã ogueraapa kuerei
vexa'i, vaka, mburika'i ha'e camelo kuery,
ajukue guive. Ojevy vy ovaẽ kuerei Aquis
oĩa py.
10 Ha'e ramo Aquis oporandu 'rã: "Marã
ramigua kuery reve tu ange pejoguero'a
ra'e?" he'i nhavõ Davi ombovai 'rã: "Judá
regua kuaray puku-a katy ikuai va'e reve ri,

jerameel ha'e queneu kuery kuaray puku-a
katy ikuai va'e reve" he'i 'rã.*
11 Davi ndojuka e'ỹi peteĩve ava neĩ kunha
ma voi Gate tetã py oguerojevy va'erã.
Mba'eta ojeupe ae aipoe'i: "Oremombe'ua
e'ỹ aguã, 'Ha'e rami Davi ojapo', he'i vy."
Ha'e rami vy filisteu kuery yvy re oĩ teria
ja ojapo oikovy ha'e rami ae.
12 Aquis ma ojerovia Davi re. Ha'e vy
aipoe'i:
— Ha'e anhetẽ ete ri ojapo guetarã Israel
pygua kuery ae voi nda'ija'ei aguã rami.
Ha'e nunga rupi xevy anho'i riae 'rã oiko.

28

En-Dor py omanogue mboayvua oiko va'ea py Saul ooague

1 Ha'e va'e jave py filisteu regua xondaro
kuery ono'õmba okuapy Israel kuery rovai
joguero'a aguã. Ha'e rami vy huvixa Aquis
aipoe'i Davi pe:
— Aikuaa uka ma voi ndevy: Xereve
ndee voi reo 'rã joguero'aa py, nderevegua
avakue reve.
2 Davi ombovai:
— Ha'e rami rã reikuaa 'rã xee nerem-
biguai mba'e pa ajapo 'rãa — he'i.
Aquis aipoe'ive ju Davi pe:
— Ha'e rami rire romoĩ 'rã xerarõarã
reikoa pukukue re — he'i.
3 Samuel omano ma va'ekue, ha'e ramo
Israel kuery ha'e javi ojae'o vy onhono porã
raka'e Ramá tetã py hekoague py ae. Ha'e
gui Saul oyvy gui oipe'apa raka'e omanogue
mboayvua ha'e imba'ekuaa va'e kuery ha'e
javi.
4 Ha'e gui filisteu kuery ono'õ vy ou
Suném py ju ijaty okuapy aguã. Ha'e ramo
Saul omono'õmba avi Israel kuery ramo
Gibeá py ijaty okuapy.
5 Filisteu kuery ijaty okuapya Saul oexa
vy oendu okyjea. Ha'e vy ipy'a tyty vaipa
oiny onhemondyi vy.
6 Ha'e rami vy SENHOR pe oporandu teĩ
nombovai, ra'u rupi, Urim rupi, neĩ profeta
kuery ayvu rupi ma voi.*
7 Ha'e ramo Saul aipoe'i guembiguai
kuery pe:
— Pejou na peteĩ kunha omanogue
mboayvua, ha'e va'e oĩa py aa vy aporandu
uka aguã.
Hembiguai kuery ombovai:
— Oiko peteĩ kunha En-Dor py omanogue
mboayvua — he'i.
8 Ha'e gui Saul ndojekuaa ukai aguã am-
boae ao omoĩ reve oo. Hupive ma oo avi
mokoĩ avakue. Ha'e vy pyávy ovaẽmba
kunha va'ea py. Ha'e vy aipoe'i:
— Ndevy ajerure omanogue remboayvu
aguã. Ha'e vy rembovy 'rã aipota va'e ae.
9 Kunha va'e ombovai:
— Ha'e rami avi reikuaa porã huvixa
Saul ojapoague, mba'eta oipe'apa raka'e
omanogue mboayvua ha'e imba'ekuaa va'e
kuery. Mba'e re tu amano aguã rami rive
reju, xejuka ukaxe vy? — he'i
10 Ha'e ramo ixupe Saul oura SENHOR rery
rupi:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi
aura vy aipoa'e: Ndoikoi 'rãe ha'e nun-
gakue re nembopagaarã — he'i.
11 Ha'e rami rã kunha va'e aipoe'i:
— Mava'e ha'vy ambovy 'rã?
Ombovai:
— Embovy xevy Samuel — he'i.
12 Ha'e gui kunha va'e Samuel oexa vy
ojapukai atã reve aipoe'i Saul pe:
— Mba'e re tu xembotavy? Mba'eta ndee
ae ri tu huvixa Saul.
13 Huvixa ombovai:
— Ekyje eme. Mba'e tu rexa? — he'i.
Kunha va'e ombovai Saul pe:
— Peteĩ aexa nhanderuete ramigua yvy
gui oẽ rã — he'i.
14 Ha'e ramo oporandu ju:
— Mba'exa tu ojekuaa?
Kunha va'e ombovai:
— Oẽ ouvy va'e ma tuja'i, ao puku py
onheovã va'e — he'i. Ha'e ramo Samuel ae
ria Saul oikuaa vy guenapy'ã re oĩ ngova
yvy re omovaẽ reve.
15 Ha'e gui Samuel aipoe'i Saul pe:
— Mba'e re tu xemoangeko, aẽ jevy aguã
rami rejapo vy?
Saul ombovai:
— Xeporiau vaipa aikovy, xerovai filisteu
kuery joguero'a rã. Nhanderuete voi xegui
ojepe'a vy naxembovaivei, profeta kuery
rupi, neĩ ra'u rupi ma voi. Ha'e nunga rupi

* 27:10 Ha'e rami Davi ombovai ombotavy vy. Guetarã Israel kuery reve ae joguero'aa rami ijayvu, Israel kuery rovaigua kuery reve joguero'a va'eri. * 28:6 Urim ma sacerdote kuery mba'ekuaa-a oguereko raka'e (Êxodo 28.30, Números 27.21).

roenoĩ uka, xevy remombe'u aguã ajapo
va'erã — he'i.
16 Ha'e ramo Samuel aipoe'i:
— Mba'e re ha'vy xevy reporandu ri,
SENHOR ndereja vy nderovaigua oiko rire?
17 Mba'eta SENHOR ndere ojapo xevy aipoe'i
ukaague rami. Ndepo gui ndepo'akaa
oipe'a vy neirũ Davi pe ju omboaxa.
18 SENHOR ayvu re nderejapyxakai vy
neremombai karamboae Amaleque kuery
opoxya rupi omomba ukaague rami vy.
Ha'e nunga rupi ae SENHOR nemoĩ vai aỹ.
19 SENHOR nemboaxa 'rã filisteu kuery po
py, Israel kuery ha'e javi reve. Ha'e gui
ko'ẽ ramo ndee ha'e ndera'y kuery xereve
ma 'rã peiko. Filisteu kuery po py SENHOR
omboaxa avi 'rã Israel kuery ijaty okuapy
va'e — he'i.
20 Ha'e ramove Saul ho'a vy ipukupa oupy
yvy rupi. Okyje vaipa oupy Samuel ayvu
gui. Ha'e vy na'imbaraetevei, ha'e va'e ára,
pyávy voi mba'eve ndo'ui rire.
21 Saul ituia katy kunha va'e ovaẽve'i ovy vy
oexa ndojepokuaavei etea. Ha'e vy aipoe'i:
— Ma'ẽ, xee nerembiguai ma rejerurea
aendu vy ndajeayvuveikue py ajapopa kuri
ndeayvuague.
22 Teĩ aỹ ma ndee ju endu xee nerembiguai
xeayvua. Tamoĩ mbojape re'u va'erã. He'u,
nembaraete ma vy tape rupi reo aguã.
23 Ha'e rami teĩ ndoipotai vy aipoe'i:
— Xee nda'ui 'rã — he'i. Ha'e rami teĩ
hembiguai kunha va'e reve ome'ẽ nhea'ã
rei ramo ojapyxaka. Ha'e vy yvy gui opu'ã
vy oguapy oiny tupa py.
24 Kunha va'e oguereko peteĩ vaka ra'y
omongyra va'ekue. Ojuka pojava. Trigo
ku'i avi ogueru vy omoapomo, ha'e ombojy
mbojape imbovua e'ỹ va'e.
25 Ha'e rami vy Saul ha'e hembiguai kuery
pe ogueru ramo okaru okuapy. Ha'e gui
opu'ãmba vy oje'oipa ju pyavyve.

29

Davi re filisteu kuery ndojeroviaveiague

1 Ha'e gui filisteu kuery omono'õmba
xondaro kuery Afeca py. Ha'e rã Israel
kuery ma Jezreel py yvu oĩ va'e katy'i ijaty
okuapy.
2 Ha'e katy filisteu kuery yvatekueve va'e
oje'oi cem ha'e mil reve-reve. Ha'e rã Davi
ha'e avakue hexeve ikuai va'e ma oo Aquis
reve hakykue guarã.
3 Filisteu kuery yvatekueve va'e aipoe'i
okuapy:
— Kova'e hebreu kuery, mba'e tu ojapo
okuapy apy?
Aquis ombovai filisteu kuery yvatekueve
va'e pe:
— Ha'e va'e pa Davi e'ỹ, Israel pygua
huvixa Saul rembiguai e'ỹ teve? Kueve ma
guive xereve ae oiko. Ha'e gui hexe ndajou
vai, xea py ou guive aỹ peve — he'i.
4 Ha'e rami teĩ filisteu kuery yvatekueve
va'e ivai vaipa ixupe. Ha'e vy aipoe'i
okuapy:
— Embojevy ju ha'e va'e ava hekoarã
reme'ẽague katy. Nda'evei nhandereve oo
aguã jajoguero'aa py, nhanderovaigua oiko
e'ỹ aguã. Mba'eta ha'e rami e'ỹ vy mba'exa
vy 'rã tu ha'eve nguvixa reve peteĩ rami ju
ikuai aguã, nhande kuery akãgue ogueraa
e'ỹ vy?
5 Ha'e va'e pa Davi e'ỹ? Ojerokya py joupe-
upe ombovai vy aipoe'i: "Saul ma ojuka
mil, ha'e rã Davi ma dez mil ojuka va'ekue"
he'iague va'e e'ỹ teve?
6 Ha'e rami rã Aquis oenoĩ Davi. Ha'e vy
aipoe'i ixupe:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi
aura vy aipoa'e: Ndee ma anhetẽ rupi
reiko va'e. Ha'e gui xevy rã ha'evea rami
vy rei orereve kova'e rojoguero'aa py reo.
Mba'eta xea py rejuague guive kova'e ára
peve mba'eve py ndojou vaiai ndere. Ha'e
rami teĩ yvatekueve va'e ma ndojou porãi.
7 Ejevy ju aỹ, ejevy porã ke, filisteu kuery
yvatekueve va'e ndejou vai rei e'ỹ aguã —
he'i.
8 Ha'e ramo Davi aipoe'i Aquis pe:
— Ha'e rami avi mba'e tu xee ajapo? Ha'e
e'ỹ vy mba'e tu xee nerembiguai re rejou
vai, ndevy amba'eapo ypya ára guive aỹ
peve, xeruvixa rovaigua kuery rovai xee voi
ajoguero'a e'ỹ aguã?
9 Aquis ombovai:
— Xee ma aikuaa porã. Xevy rã anhetẽ
Nhanderuete guigua anjo rami reiko porã
va'e teĩ. Ha'e rã filisteu kuery yvatekueve
va'e ma "Too eme orereve joguero'aa py"
he'i okuapy.
10 Evy voi ha'vy ko'ẽ rai ramove nerembiguai
kuery ndereve ou va'ekue reve. Kuaray
hexakã'i ramove pevypa, ha'e tapeo — he'i.
11 Ha'e ramo ko'ẽ rai ramove Davi ovy
avakue hexeve ikuai va'e reve, filisteu

kuery yvy katy ju ojevy oje'oivy aguã. Ha'e
rã filisteu kuery ma Jezreel katy oje'oi.

30

Ziclague tetã gui Amaleque kuery opa mba'e ogueraapaague

1 Ha'e gui mboapy araa py Davi hex-
evegua avakue reve ovaẽmba Ziclague tetã
py. Ha'e vy oikuaa Amaleque pygua kuery
ou vy kuaray puku-a katygua kuery re
opu'ãague, ha'e Ziclague tetã ombovaipa vy
oapypa ma raka'eague.
2 Ha'e vy kunhague ojou va'e tema ogue-
raapa raka'e ojeupe guarã. Ha'e rami avi
mava'eve ndojukai: kyrĩgue neĩ tujakue.
Ngupive ogueraapa rive oje'oivy ouague
rupi.
3 Ha'e gui tetã py Davi ha'e hexevegua
avakue ou vy oexa rã okaipa raka'e. Ha'e
rã ta'yxy kuery, ta'y ha'e tajy kuery ogue-
raapaa raka'e.
4 Ha'e rami rã Davi ha'e hexeve ikuai
va'e ojapukai atã reve ojae'o. Ojae'o raxa
okuapy ikangypa peve.
5 Davi ra'yxy mokoĩve avi ogueraa raka'e:
Jezreel guigua Ainoã, ha'e Carmelo pygua
Nabal ra'yxykue'i Abigail.
6 Davi iporiau vaipa, mba'eta hexevegua
avakue ita py ojapipa aguã re ijayvu okuapy
rã. Peteĩ-teĩ ivai okuapy gua'y ha'e guajy
kuery re. Ha'e rami teĩ Davi ma SENHOR
nguuete re vy ipy'a guaxuve ju.

Ojokua reve reve ogueraa pyre Davi oguerupa jevyague

7 Ha'e gui Davi aipoe'i sacerdote
Aimeleque ra'y Abiatar pe:
— Eru manto sacerdote pegua — he'i
ramo Abiatar ogueru Davi pe.
8 Ha'e gui SENHOR pe Davi oporandu vy
aipoe'i:
— Aa 'rã teve ha'e kuery rakykue? Aupity
'rã teve?
SENHOR ombovai:
— Tereo, peupity 'rãe. Ha'e vy peraa
jepepa ju 'rã ogueraa va'ekue ha'e javi —
he'i.
9 Ha'e gui Davi oo seiscentos avakue hex-
eve ikuai va'e reve. Besor yakã'i py ovaẽ
ramo amongue opyta ikane'õve va'e-va'e.
10 Ha'e rã Davi quatrocentos avakue reve
oove tema. Duzentos ma takykue opyta
va'ekue, ikane'õ vy Besor yakã'i ndoaxai
va'ekue.
11 Ha'e gui nhuũndy rupi ojou okuapy
peteĩ ava Egito pygua, Davi oĩa py ogueru.
Ixupe mbojape ome'ẽ rã ho'u. Ome'ẽ avi yy
oy'u aguã.
12 Ome'ẽ avi peteĩ figo pirukue apomo
ra'ykue'i, mokoĩ uva'a pirukue guive. Ha'e
ramo ho'upa. Ha'e gui ikangy gui im-
baraeteve ju, mboapy ára ha'e mboapy pytũ
re ma mba'eve ndo'uvei, neĩ yy ndoy'uvei
va'ekue.
13 Ha'e ramo ma Davi oporandu:
— Mava'e regua tu ndee? Magui tu reju?
Egito pygua kunumi va'e ombovai:
— Xee tu Amaleque regua rembiguai
rima. Mboapy ára re xemba'eaxy ramo
xepatõ xereja apy.
14 Ore kuery romomba rojuvy kuaray puku-
a katy queretita kuery, Judá yvy regua
kuery, ha'e gui Calebe regua kuaray puku-a
katygua. Ha'e vy Ziclague tetã voi roapypa
rojuvy — he'i.
15 Davi aipoe'i:
— Ha'eve pa reo vy ha'e kuerya py xer-
eraa aguã?
Ombovai:
— Nhanderuete rery rupi ha'vy eura
xevy xejuka e'ỹ aguã, ha'e xepatõ po py ju
xemboaxa e'ỹ aguã. Ha'e rami rã aa 'rã
roguereko aguã ha'e kuery ikuaia peve —
he'i.
16 Ha'e gui oo, ogueraa henoiny. Ha'e
ramia ja Amaleque pygua kuery ma joa rupi
e'ỹ-e'ỹ ikuai ha'e va'e yvy re. Okaru ha'e
oy'u okuapy, ovy'a vaipa okuapy omon-
dakue ha'e javi filisteu kuery yvy ha'e Judá
gui ogueru va'ekue re.
17 Ko'ẽ rai'i ramove Davi kuery ojuka
okuapy ka'aru'i peve. Ha'e ramo ha'e kuery
va'e regua peteĩve ma ndoo jepei, quatro-
centos kunumigue camelo áry oĩ va'e anho
onhamba.
18 Ha'e rami py Davi ogueraa jepepa nho
ju Amaleque pygua kuery ogueraa va'ekue-
'ekue. Ogueraa jepe avi gua'yxy mokoĩve.
19 Mba'eve'i ndoatai, kyrĩgue neĩ tujakue,
ta'y neĩ tajy kuery, neĩ omondakue ogueraa
va'ekue ma voi, neĩ mba'eve ha'e kuery
ogueraapa va'ekue. Davi oguerupa nho ju.
20 Ha'e gui Davi ojopypa avi heruvy vexa'i
ha'e vaka. Ha'e nunga Davi renonde
omondyi heravy va'e aipoe'i:
— Kova'e ma Davi ogueru va'e.

Davi mba'emo omboja'o ukaague

21 Ha'e gui Davi ovaẽ ouvy duzentos
avakue ikane'õ vy ndoovei va'ekuea py,
Besor yakã yvýry opytapa okuapyague py
ae. Ha'e ramo ha'e va'e kuery oupa Davi
ovaexĩ vy, hupive ou okuapy va'e voi. Ha'e
kuery oua py Davi ovaẽve'i ouvy vy oxarura
porã'i.
22 Ha'e rami teĩ Davi rupive oje'oi va'ekue
regua iporayvu e'ỹ va'e, nhe'ẽ vai ra'y
kuery ombovai vaikue reve aipoe'i okuapy:

— Nhande kuery reve ha'e kuery ndooi
rire nanhame'ẽi 'rã mba'eve rei ogueraapa
pyre jaru ju va'ekue. Peteĩ-teĩ peraa pen-
dera'yxy ha'e pendera'y kuery rive. Ha'e vy
tapeopa ju — he'i okuapy.

23 Ha'e rami teĩ Davi aipoe'i:

— Xeryvy kuery, evoko rami e'ỹ pejapo
SENHOR nhandevy ome'ẽ va'ekue re, nhan-
dere opena vy nhande po py nhanderovai
ou va'ekue omboaxapa rire.
24 Mava'e 'rã tu ojapyxaka ha'e rami pen-
deayvua re? Mba'eta pejoguero'a vy peo
va'ekue pejopya rami ae avi 'rã mba'e rei-
rei rarõa py opyta va'ekue voi ojopy. Joo
rami meme 'rã jajopy — he'i.
25 Ha'e rami rire ha'e rami aguã ma Israel
kuery rekorã oĩ, ha'e va'e ára guive aỹ peve.

26 Ziclague tetã py Davi ovaẽ vy mba'emo
re imonda vy ogueraapa pyre ogueraa
ukapa ju Judá regua tujakueve oirũ kuery
ikuai va'e pe. Ha'e vy ha'e va'e kuery pe
aipoe'i uka:

— Kova'e ma pendevy rome'ẽ rive SEN-
HOR rovaigua kuery ogueraapa va'ekue
regua — he'i.
27 Ha'e rami vy Betel pygua kuery pe
ogueraa uka, Ramote Neguebe pygua kuery
pe, Jatir,
28 Aroer, Sifmote, Estemoa,
29 Racal, jerameel ha'e queneu kuery ikuaia
tetã pygua kuery pe,
30 Horma, Borasã, Atace,
31 Hebrom, ha'e gui Davi avakue hexeve
ikuai va'e reve oje'oiague ha'e javi rupi
ikuai va'e pe.

31

1 Crônicas 10.1-7

1 Ha'e gui Israel kuery reve filisteu kuery
joguero'a ramo avakue Israel regua on-
hamba filisteu kuery gui. Ha'e ramo Gilboa
yvy'ã re ojukapa.
2 Filisteu kuery ojoko avi Saul ha'e ta'y
kuery. Ha'e vy ojuka Saul ra'y kuery Jô-
natas, Abinadabe ha'e Malquisua.
3 Joguero'aa py Saul oĩ vaive ovy. Hu'y
momboa kuery ojou ramo ha'e kuery gui
okyje vaipa.
4 Ha'e gui Saul aipoe'i hu'y jokoa reraa pe:

— Ekyi ndekyxe ha'e xepyxo, ha'e kuery
opire omboi uka e'ỹ va'ekue ou vy xepyxo
vy xejojai rei e'ỹ aguã — he'i teĩ hu'y jokoa
reraa ndoipyxoxei, okyje vaipa vy. Ha'e
ramo Saul ae kyxe ojopy vy hakua re ho'a.
5 Hu'y jokoa reraa Saul omano ma ri ty ra'ea
oexa vy ha'e voi kyxe re ho'a vy omano avi
hexeve.
6 Ha'e rami py Saul omano, ta'y kuery voi,
hu'y jokoa reraa reve. Avakue hexeve ikuai
va'e voi ha'e va'e ára ojukapaa.
7 Ha'e gui avakue Israel regua yvyugua rupi
ha'e Jordão yakã rovai hekoa va'e oexapa
okuapy oirũ kuery onhambaa, ha'e Saul
gua'y kuery reve omanomba maa. Ha'e
rami vy ha'e kuery voi guekoa oejapa vy
onhamba avi. Ha'e gui filisteu kuery ou vy
ha'e py ju hekoa.

1 Crônicas 10.8-12

8 Ko'ẽ jevy filisteu kuery ou omanogue
mba'ekue ogueraapa aguã. Ha'e rami vy
ojou Saul ha'e ta'y kuery mboapyve Gilboa
yvy'ã re omanoague py.
9 Ha'e rami vy Saul akãgue ojaya vy hembi-
porukue ogueraapa. Filisteu kuery yvy ha'e
javi rupi omondouka ayvu mombe'uarã,
ha'e nungakue omombe'u aguã ta'angaa
pegua oo ikuai va'e rupi, ha'e guetarã kuery
ha'e javi pe.
10 Saul rembiporukue ma Astarote ra'angaa
oĩa py ogueraa. Ha'e rã hetekue ma Bete-
Seã tetã kora re omboja imoiny.

11 Ha'e gui ma Jabes-Gileade pygua
kuery oendu okuapy filisteu kuery Saul re
ojapoague.
12 Ha'e rami vy avakue ipy'a guaxukueve
va'e opu'ãmba vy pytũ mbukukue re oguata
oje'oivy. Ha'e vy Bete-Seã tetã kora gui
omboi heruvy Saul ha'e ta'y kuery retekue.
Jabes tetã py oupa ju vy oapypa.
13 Ikãgue ojopy vy ojatypa Jabes py ae, yvyra
ikuai va'e guy py. Ha'e vy sete ára re okaru
e'ỹ re ikuai.

Mokoĩa kuaxia Samuel 'epyre oĩa

Mokoĩa kuaxia Samuel 'epyre oĩa

Kova'e kuaxia ma Davi rekokue oĩa, huvixa oĩ jave guare. Jypy ma Judá regua kuery ruvixa oĩ. Ha'e rire ma Israel kuery ha'e javi ju oipota huvixa oĩ aguã.

Davi ma Nhanderuete re ojerovia ete va'e. Ha'e ramo ojapo ngovaigua kuery ha'e javi re ipo'aka aguã rami. Ijyvate ete, ha'e heta va'e kuery ha'e javi ombojepokuaapa ojee. Ha'e rami teĩ itavy reia py ojapo vai guive. Ha'e ramo ixupe profeta Natã ijayvu ramo Davi onhemombe'u: "Ajejavy raka'e Senhor pe." Natã ombovai Davi pe: "Senhor ndeperdoa rejejavyague gui. Ndee ma neremanoi 'rã. Ha'e rami avi rejapo vaigue káuxa ma Senhor rovaigua kuery ijayvu rei okuapy. Ha'e gui ndera'y oiko rire omano 'rã", he'i (12.13-14). Nhanderuete ombopaga rã Davi ojou porã ha'e ogueropo'aka. Ha'e rami teĩ Davi ro pygua kuery ojapo jepi iporiau aguã rami.

Davi ma Israel pygua huvixa ikuai va'e gui yvateve va'e oiko raka'e. Ha'e nunga rupi nhandereraa jepearã Nhanderuete ombou va'ekue pe ma "Davi ra'y" e'ỹ vy "Davi ramymino" 'ea. Davi ma heta salmo ojapo raka'e Nhanderuete pe oporai vy.

Israel kuery oitypa ha'e Saul omano aviague Davi pe omombe'uague

1 Saul omano ma rire Davi ojevy ju
Amaleque kuery oitypaague gui. Ha'e vy
mokoĩ ára re oiko Ziclague tetã py.
2 Mboapy araa py, Saul pegua kuery ijaty
okuapya gui ou peteĩ ava ijao xoropa rei
va'e, oakã áry yvy omoĩmba rei reve.* Davi
oĩa py ha'e va'e ovaẽ vy ojero'a, yvy re oĩ
guenapy'ã re.
3 Ixupe Davi oporandu:
— Magui tu reju?
Ombovai:
— Anha ajuvy Israel kuery ijaty okuapya
gui — he'i.
4 Davi oporanduve ju:
— Mba'e tu oiko ha'e py? Emombe'u ke
xevy.
Ombovai:
— Joguero'aa gui ore kuery ronhamba,
heta ho'a vy omano rã, Saul ha'e ta'y Jônatas guive — he'i.
5 Ha'e rami rã Davi aipoe'i kunumi
imombe'ua va'e pe:
— Mba'exa tu ha'vy reikuaa Saul ha'e ta'y
Jônatas omanoa?
6 Ha'e rã kunumi imombe'ua va'e aipoe'i:
— Avaẽ xapy'a rei Gilboa yvyty re. Ha'e
rã Saul ojeko oiny guembiporu hu'y re.
Ha'e gui karóxa ha'e kavaju árygua kuery
ojokove tema okuapy.
7 Guakykue katy oma'ẽ vy xerexa vy
xerenoĩ. Ha'e ramo xee "Apy ma aĩ" ha'e
ixupe.
8 Xevy pe oporandu "Mava'e tu ndee?" he'i
ramo xee ambovai: "Xee ma Amaleque
regua", ha'e.
9 Ha'e ramo aipoe'i xevy: "Eju ha'vy, xe'áry
epu'ã he'amy ha'e xejuka, mba'eta xerajy-
jeapa rei va'eri xerekovea oime teri", he'i.
10 Ha'e ramo hi'áry apu'ã ha'amy vy ajuka,
mba'eta xee aikuaa porã ndoikovei 'rãa
ho'a ma rire. Ha'e vy coroa oĩ va'ekue ajopy
ha'e ipoapy regua, ha'e gui aru apy ndevy
xeruvixa — he'i.

Davi ojuka ukaague Amaleque regua

11 Ha'e rami rã Davi oao ae ojopy vy
omondoro, avakue hexeve ikuai va'e ha'e
javive Davi ojapoa rami avi ojapo okuapy.
12 Iporiaupa, ojae'opa okuapy, ha'e va'e ára
okaru e'ỹ re ikuai ka'aru peve, Saul ha'e ta'y
Jônatas omano ramo, ha'e Senhor pegua
Israel kuery re guive, kyxe py ho'apa rire.
13 Davi aipoe'ive ju kunumi imombe'ua
va'e pe:
— Maguigua tu ndee?
Ombovai:
— Xee tu amboae guigua ra'y, Amaleque
regua — he'i.
14 Davi aipoe'i ixupe:
— Mba'exa tu nderekyjei ri ra'e Senhor
oiporavo va'ekue rovai ndepo reupi aguã?
15 Ha'e gui ma Davi oenoĩ peteĩ kunumi
va'e. Ha'e vy aipoe'i:
— Eju, epu'ã peva'e ava re — he'i. Ha'e
ramo oipyxo rã omano.
16 Davi aipoe'i va'ekue:

* 1:2 Oao omondoropa rei ha'e oakã re yvy omoĩ Saul omanoague re ipy'a vai vy (Gênesis 37.29,34, 1 Samuel 4.12, 2 Samuel 1.11).

— Ndere ae toĩ nderuguy moẽague
repaga aguã, mba'eta ndejuru py ae
nderovai remombe'u vy "Ajuka SENHOR
oiporavo va'ekue", 're va'ekue.

Saul ha'e Jônatas re Davi ipy'a vaia rupi oporaiague

17 Ha'e gui Davi ojae'o Saul ha'e ta'y Jô-
natas re. Po rami oporaei iporiaua rupi.
18 Judá ra'y kuery ha'e javi ombo'e uka avi
kova'e mboraei guyrapa regua, kuaxia para
heko porã va'e kuery rekokue oĩa va'e re.
19 — Israel kuery, perovy'a rei va'ekue ho'a
ma pendeyvy re yvy'ã oĩ va'e re!
Mba'exa tu ipy'a guaxukueve ho'apa!
20 Ha'e rã Gate tetã py ma pemombe'u eme,
peikuaa uka eme guive Asquelom tetã
py tape ikuai va'e rupi,
filisteu kuery rajy kuery oguerovy'a
rei e'ỹ aguã,
opire omboi uka e'ỹ va'e rajy kuery
ovy'a rei reve opo-opo e'ỹ aguã.†
21 Ha'e gui Gilboa yvy'ã peiko va'e,
pende'áry to'ave eme yxapy neĩ oky,
pendere toikove eme mba'emo aju,
mba'eta ha'e py ma ipy'a guaxukueve
mba'e hu'y jokoa ojeatypa yvy re,
Saul mba'e hu'y jokoa voi ho'a rire
nomboveraavei ma 'rã azeite py.
22 Jônatas peteĩgueve ma voi ndogueropytu'ui
va'ekue guapa,
neĩ Saul ndogueru jevy rivei va'ekue
okyxe,
ojuka va'ekue ruguy ha'e ipy'a
guaxukueve kyrakue oĩ e'ỹ re.
23 Saul ha'e Jônatas ma ija'ea ha'e oayvuve
pyre,
oikovea ja ha'e omano ma teĩ nom-
boja'oai!
Taguato gui ipojavave,
ha'e guary gui imbaraeteve va'ekue.
24 Peẽ Israel rajy kuery, pejae'o Saul re,
ajukue pytã va'e py pemonhemonde,
ha'e ouro guigua py pendeao ombo-
jegua va'ekue re.
25 Mba'exa tu ipy'a guaxukueve ho'apa
raka'e joguero'aa py!
Jônatas voi ojukaa yvy'ã re!
26 Xeryvy Jônatas, xeporiau aikovy ndere!
Ndee xerayvu vaipa va'ekue!
Xerayvu ete vy
kunhague gui voi ndee xerayvuve
va'ekue.
27 Mba'exa tu ipy'a guaxukueve ho'apa,
ha'e hembiporu joguero'aa pygua
okanhymba! — he'i.

2

Judá pygua ruvixarã Davi omoĩ okuapyague

1 Ha'e va'e rire Davi oporandu SENHOR pe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Aa 'rã teve Judá tetã regua py?
SENHOR ombovai:
— Tereo — he'i.
Davi oporanduve ju:
— Mamo katy ete 'rã aa?
SENHOR ombovai:
— Hebrom katy — he'i.
2 Ha'e ramo Davi oo ha'e katy. Ta'yxy
mokoĩve oje'oi avi: Jezreel pygua Ainoã
ha'e Carmelo pygua Nabal ra'yxykue'i Abi-
gail.
3 Davi oguerupa avi hexevegua avakue,
peteĩ-teĩ ta'y kuery reve. Ha'e rami vy
Hebrom tekoa py ju ikuai.
4 Ha'e gui Davi oĩa py Judá pygua avakue
ou vy omoĩ nguvixarã. Davi pe omombe'u
avi:
— Avakue Saul retekue nhono porãare
ma Jabes-Gileade pygua meme — he'i.
5 Ha'e ramo Jabes-Gileade pygua avakue pe
Davi omondouka ayvu mombe'uarã kuery
aipoe'i aguã: "Tove SENHOR tapenemoingo
porã, penderuvixakue pe pejapo porãague
re, Saul retekue penhono porã rire!*
6 Ha'e gui aỹ ma tove SENHOR tapender-
ereko penemboaxya ha'e ojeroviapy oikoa
rupi. Xee voi ajapo porã 'rã ha'e rami
pejapo porãague re.
7 Aỹ ma pendepo ta'imbaraete, tapendepy'a
guaxu guive, mba'eta penderuvixa Saul
omano ma teĩ xee ju Judá regua kuery
xemoĩ nguvixarã" he'i uka.

Israel pygua ruvixarã Abner omoĩague Isbosete

8 Ha'e gui Saul pegua xondaro kuery ru-
vixa Ner ra'y Abner ma Maanaim tetã py
ogueraa Saul ra'ykue Isbosete.

† 1:20 Gate ha'e Asquelom ma Israel rovaigua kuery filisteu va'e retã.

* 2:5 Jabes-Gileade tekoa ma Davi retarã kuery Judá regua e'ỹ, Israel regua ramo ma ha'e pygua kuery reve ijayvu porã'i, ixupe guarã ju ikuai aguã.

9 Ha'e py ma omoĩ huvixarã Gileade yvy re,
Aser, Jezreel, Efraim, Benjamim ha'e Israel
ha'e javi re opena aguã.
10 Saul ra'ykue Isbosete ma quarenta ma'etỹ
rivyvyi oguereko Israel re opena ypy'i jave.
Ha'e vy mokoĩ ma'etỹ peve'i oĩ. Judá regua
kuery anho ikuai Davi pegua.
11 Davi ma sete ma'etỹ ha'e seis jaxy re
opena Judá pygua kuery re, Hebrom tetã py
ae.

Isbosete pegua kuery re Davi pegua kuery ipo'akaague

12 Ha'e gui Ner ra'y Abner ma Maanaim
gui ogueraa Saul ra'ykue Isbosete pegua
avakue Gibeão peve.
13 Ha'e rã Davi pegua avakue ma Zeruia
pi'a Joabe ogueraa avi ha'e py. Ha'e rami
vy nhovaexĩmba Gibeão yy omboty pyre
katy'i. Jovaive-ive re ikuai, hovai katy ha'e
kyvõ katy.
14 Abner aipoe'i Joabe pe:

— Topu'ã kunumigue, tajoguero'a
nhanerenonde.

Joabe ombovai vy

— Topu'ã ha'vy — he'i.

15 Ha'e rami rã opu'ã jogueruvy jojo'i
rami: doze Benjamim regua Saul ra'y Is-
bosete pegua, ha'e gui doze avakue Davi
pegua ju.
16 Peteĩ-teĩ ojopy ngovaigua akã re, jopyxo
kyxe py joyke py. Ha'e vy jojavi ho'apa.
Ha'e rami rire ha'e va'e henda pe ma "Yvy
kyxe" 'ea, Gibeão katy'i oĩ.
17 Ha'e va'e árave joguero'ave tema
okuapy. Ha'e rã Davi pegua avakue oitypa
Abner ha'e Israel regua kuery re.

Abner ojukaague Asael

18 Ha'e py ma ikuai Zeruia pi'a mboapyve:
Joabe, Abisai ha'e Asael. Asael ma guaxu
ka'aguy regua rami inhakuã va'e.
19 Ha'e gui Asael ma Abner rakykue oo. Oeka
ovya rupi ndoikei oiporu kuaa katy, neĩ
oiporu kuaa e'ỹa katy ma voi.
20 Ha'e ramo Abner guakykue katy oma'ẽ
vy oporandu ovy:

— Ndee ae ri ty'y Asael?

Ombovai vy:

— Xee ae ri — he'i.

21 Ha'e ramo Abner aipoe'i ixupe:

— Eike ha'vy reiporu kuaa katy, e'ỹ vy
reiporu kuaa e'ỹa katy. Ejoguero'a peteĩ
kunumi va'e reve, ixugui ae eipe'a hembi-
poru joguero'aa pygua — he'i teĩ Asael ma
ndojepe'axei hakykue ooa gui.
22 Teĩgue ju Abner aipoe'i ixupe:

— Ejepe'a na xerakykue gui. Mba'e re tu
xee rojuka ta, ha'e yvy py roity rive? Ha'e
rami vy mba'exa tu xee ajoexa ta nderyvy
Joabe reve?
23 Ha'e rami teĩ Asael ndojepe'axei ae ramo
hye py Abner oipyxo hu'y guaxu rapyta py
rive, ikupe gui omboaxa. Ha'e ramo Asael
ho'a vy ha'e pyve omano. Omanoague py
ovaẽ va'e tema opyta kuerei 'rã.

Abner pegua avakue rakykue Joabe ooague

24 Ha'e gui Joabe ha'e Abisai ju Abner
rakykue oje'oi. Kuaray oike'i ma jave ovaẽ
jogueravy Amá yvy'ã re. Ha'e va'e ma Giá
katy'i oĩ, Gibeão tekoa e'ỹa katy tape oo va'e
yvy'iry.
25 Ha'e gui Benjamim ra'y kuery ono'õmba
vy Abner rupive oje'oi vy peteĩ yvy'ã apyte
áry ijaty okuapy peteĩ rami.
26 Ha'e ramo Abner ojapukai Joabe pe.
Ha'e vy aipoe'i:

— Kyxe py nhanhomomba riae 'rã teve?
Ndereikuaai teve opaa py joe nanhan-
dea'evei 'rãa? Raka'e peve 'rã tu neremom-
bytu'ui penderegua kuery reve orerakykue
peoa gui?

27 Joabe ombovai:

— Anhetẽ ete Nhanderuete oikove va'e
rery rupi aura vy aipoa'e: Nami nandeayvui
va'e rire ko'ẽ rã aje'ive'i mae ma 'rãgue ore
kuery ropytu'u oreryvy kuery rakykue rupi
rooa gui — he'i.
28 Ha'e rami vy Joabe mimby guaxu
omonhe'ẽ rã ha'e kuery ha'e javi opytapa,
ha'e vy ndoovei Israel kuery rakykue rupi,
ndajoguero'a nhoi guive.
29 Ha'e ramo ha'e va'e pytũ mbukukue re Ab-
ner ha'e ixupegua avakue oguata yvy joja
reia rupi. Jordão yakã oaxapa vy aje'ive'i
reve oguatave vy ovaẽmba Maanaim py.
30 Ha'e rami py Joabe ndoovei Abner
rakykue. Ha'e vy ojeupegua kuery
omboatypa rã oata ra'e dezenove Davi
pegua avakue, Asael oipapa e'ỹ re.
31 Va'eri Davi rembiguai kuery ma trezentos
e sessenta avakue ojuka va'ekue Benjamim
regua Abner reve oje'oi va'ekue, ha'e ramo
omanomba.

32 Asael retekue ma ha'e kuery ogueraa vy
onhono porã okuapy tuu rupa py ae, Belém
katy'i. Ha'e va'e pytũ mbukukue re Joabe
ha'e avakue hexeve ikuai va'e oguatave vy
Hebrom tetã py iko'ẽmba jogueravy.

3

1 Davi ro pygua kuery reve Saul ro pygua
kuery joguero'a are raka'e. Ha'e rami teĩ
Davi kuery imbaraeteve, ha'e rã Saul ro
pygua kuery ma ikangyve oje'oivy.

1 Crônicas 3.1-4

2 Hebrom tetã py Davi ra'y kuery ikuai.
Ta'y ypy'i ma Jezreel pygua Ainoã pi'a Am-
nom.
3 Mokoĩa ma Carmelo pygua Nabal
ra'yxykue'i Abigail pi'a Quileabe. Mboapya
ma Gesur pygua huvixa Talmai rajy Maaca
pi'a Absalão.
4 Irundya ma Hagite pi'a Adonias. Peteĩ
nhiruĩa ma Abital pi'a Sefatias.
5 Mboapy memea ma Davi ra'yxy Eglá pi'a
Itreão. Ha'e kuery ma Davi ra'y kuery
Hebrom py ae ikuai va'ekue.

Davi reve peteĩ rami ikuai aguã Abner ojapoague

6 Davi ha'e Saul ro pygua kuery joguero'a
jave Saul ro pygua ikuai va'e gui Abner
ipo'akave ovy.
7 Oiko avi raka'e Saul ra'yxy jevykue Rispa
hery va'e, Aiá rajy. Ha'e gui Isbosete opo-
randu Abner pe:

— Mba'e re tu ndee renheno xeru ra'yxy
jevykue reve?

8 Ha'e rami Isbosete ijayvu rã Abner
oendu vy ivai vaipa ixupe. Ha'e vy aipoe'i:

— Xee ri ty'y jagua akã aiko, Judá kuerya
katy aa aguã? Ange teri ajapo porã nderu
Saul ro pygua kuery pe, tyvy ha'e irũ kuery
pe guive. Xee ma noromboaxai Davi po py.
Ha'e rami teĩ aỹ remombe'u ha'e va'e kunha
reve atekoavya rami.
9 Xee Abner Nhanderuete taxembopaga
oipotaa rami, Davi pe SENHOR ouraague
rami xee ndajapoi ri ramo.
10 Mba'eta Saul ro pygua po'akaague am-
boaxa 'rã joupe. Ha'e rami vy ajapo 'rã Davi
ju Israel ha'e Judá kuery re ipo'aka aguã
rami, Dã guive Berseba peve — he'i.
11 Ha'e rami Abner ijayvua Isbosete
nda'evei ombovai aguã neĩ peteĩ ayvu'i py
ma voi, okyje vy.
12 Ha'e ramo Abner ojegui ae omondouka
ayvu mombe'uarã Davi pe. Ha'e vy aipoe'i
uka:

— Mava'e po py tu kova'e yvy itui?
Xereve ha'vy ejapo peteĩ rami jaiko aguã,
ha'e ramo xee roipytyvõ 'rã ndepo py Israel
kuery ha'e javi amboaxa vy — he'i uka.

13 Davi ombovai:

— Ha'eve, ndereve ajapo 'rã peteĩ rami
jaiko aguã, va'eri peteĩ mba'e ma aipota:
Xea py reju vy reru 'rã Saul rajy Mical. Ha'e
rami e'ỹ vy nderexai 'rã xerova — he'i.*
14 Saul ra'ykue Isbosete pe voi Davi om-
bou ayvu mombe'uarã. Ha'e vy aipoe'i uka:

— Embou ju xera'yxy Mical, cem filisteu
kuery pire amboiague re xera'yxyrã ajogua
va'ekue — he'i.
15 Ha'e rami rã Isbosete kunha va'e oipe'a
uka ju ime Paltiel Laís ra'y va'e ro gui.
16 Ime oo ranhe oiny hakykue'i, ooa rupi
ojae'o ovy Baurim peve. Ha'e rã ixupe
Abner

— Tereo, ejevy ju eovy — he'i ramo mae
ojevy.
17 Ha'e gui Abner jogueroayvu Israel
regua nhomongetaa ikuai va'e reve. Ha'e
vy aipoe'i:

— Kueve ma pemoĩxe Davi penderu-
vixarã.
18 Aỹ ma pejapo ete, mba'eta Davi pe SEN-
HOR ijayvu va'ekue: "Xerembiguai Davi
rupi vy xevygua kuery araa jepepa 'rã filis-
teu kuery ha'e hovaigua kuery ha'e javi po
gui", he'i va'ekue.
19 Benjamim kuery pe ju Abner omombe'u
uka ha'e rami ae. Ha'e vy Davi oĩa katy
oo Hebrom tetã py, ixupe omombe'u aguã
Israel ha'e Benjamim regua kuery ha'e javi
oipota okuapya.
20 Ha'e gui Hebrom tetã py Davi ro oĩ
va'e py Abner ovaẽ, hexeve vinte avakue ou
va'ekue reve.
21 Ha'e rami vy Abner aipoe'i Davi pe:

— Xeruvixa, xee apu'ã vy aa 'rã Israel
kuery ha'e javi amono'õmba aguã ndeea
py, ndereve ojapo okuapy aguã ndevy ikuai
aguã — he'i. Ha'e rami rã Davi Abner
omondouka ramo oo porã'i.

* 3:13 Saul rajy Mical ma Davi ra'yxyrã ome'ẽ va'ekue ri ixugui oipe'a vy amboae ava pe ju omboaxa raka'e (1 Samuel 18.27, 25.44).

Nhemi rupi Joabe Abner ojukaague

22 Ha'e jave ma Davi ha'e Joabe rembiguai
kuery joguero'a vy oje'oiague gui oupa ju.
Ngupive ogueru reta joegui oipe'a va'ekue.
Ha'e rã Abner ma Hebrom tetã py noĩvei ma
Davi-a py, omondouka rã oo porã ma rire.
23 Ha'e gui Joabe guexevegua kuery reve ou
rã ixupe aipo'ea:
— Huvixa Davi-a py Ner ra'y Abner ou
ra'e, ha'e gui omondouka rire oo porã ju ma
oiny — 'ea.
24 Ha'e rami rã huvixaa py Joabe oo vy
aipoe'i ixupe:
— Mba'e tu rejapo ra'e? Abner ou ra'e
ndea py. Mba'exa tu remondouka rive ju?
25 Reikuaa porã Ner ra'y Abner reko. Ha'e
ma nembotavy aguã ou, ha'e mba'emo re-
japo va'e re oikuaa pota vy oikuaa aguã
renhembopy'aa ha'e javi — he'i.
26 Ha'e gui Davi-a gui Joabe ojepe'a ma vy
Davi pe oikuaa uka e'ỹ re omondouka ayvu
mombe'uarã Abner rakykue, ha'e rami vy
ojapo Sirá ygua gui ojevy aguã.
27 Hebrom tetã py Abner ojevy ju ma ramo
Joabe ogueroike okẽ rupi ha'e kuery ae'ia
py joguero ayvu aguã merami. Ha'e vy
hye py Joabe oipyxo ramo omano, guyke'y
Asael ojukaague re oepy vy.
28 Ha'e rire ma Davi oikuaa vy aipoe'i:
— Xee ha'e xevygua kuery ma SENHOR
pe mba'eve py ndorojejavyi Ner ra'y Abner
ruguy omoẽague py, raka'e rã peve.
29 Huguy moẽague re opaga aguã toĩ Joabe
ha'e tuu ro pygua kuery ha'e javi re! Joabe
ro py toĩ riae ijai peupa va'e, lepra revegua,
yvyra re oguata va'e, kyxe py ho'a va'e ha'e
tembi'u oipota rei va'e voi — he'i.
30 Ha'e rami py Joabe guyvy Abisai reve
ojuka raka'e Abner, Gibeão py joguero'aa
py tyke'y Asael ojukaague re.

Abner omanoague re Davi ojae'oague

31 Ha'e gui Davi aipoe'i Joabe ha'e hex-
evegua kuery ha'e javi pe:
— Pemondoro pendeao, penhemonde
voxa py, ha'e vy tapeo pejae'o peovy Abner
retekue renonde ogueraa rã — he'i. Ha'e rã
huvixa Davi ma mba'e guaxu ryru rakykue'i
oo oiny.
32 Ha'e rami vy Hebrom tetã py onhono
porã okuapy Abner retekue. Abner onhono
porãague yvy'iry huvixa onhendu ratã reve
ojae'o oiny. Heta va'e kuery ha'e javi ojae'o
avi okuapy.
33 Abner re huvixa ojae'o vy aipoe'i:
— Mba'e re tu Abner omano heko vai
va'ekue rami?
34 Mba'eta ipo ndojokuaai,
neĩ ipy re voi noĩ corrente.
Ha'e rami 'rãgue py heko vai va'e ra'y
kuery po py ho'a rive va'e rami ho'a!
— he'i.
Ha'e ramo heta va'e kuery ha'e javi ojae'ove
hexe.
35 Ha'e gui ma heta va'e kuery ha'e javi
ou vy ojapo okuapy Davi okaru aguã rami,
ára rei teri reve. Ha'e rami teĩ Davi oura vy
aipoe'i:
— Kuaray oike e'ỹ mbove mbojape e'ỹ vy
tembi'u mboae xee ha'u ramo tove Nhan-
deruete taxembopaga ha'e oipotaa rami —
he'i.
36 Ha'e rami Davi ijayvu rã heta va'e kuery
oendu vy ojou porã okuapy, huvixa ojapo
va'e rei ojou porã memea rami avi.
37 Ha'e rami vy ha'e va'e ára guive ha'e kuery
ha'e Israel kuery ha'e javi oikuaapa okuapy
Ner ra'y Abner ojukaague py huvixa Davi
mba'eve ndoguerekoiague.
38 Ha'e gui huvixa aipoe'i guembiguai
kuery pe:
— Ndapeikuaai teve ange Israel yvy
re peteĩ ava yvateve ha'e imbaraete va'e
ho'aague?
39 Ha'e rã xee ma xekangy aỹ, huvixarã
xemoĩa teĩ. Xegui ma kova'e avakue Zeruia
pi'a kuery imbaraetekueve va'e. SENHOR
ae tombopaga mba'emo vai apoare kuery
ojapoague re — he'i.

4

Isbosete ojukaa ague

1 Hebrom tetã py Abner ojukaa ague Saul
ra'ykue Isbosete oendu vy ikangypa, ha'e
Israel kuery ha'e javi okyjepa.
2 Saul ra'ykue pegua mokoĩ ava oiko, xon-
daro kuery ruvixa meme. Peteĩ ma Baaná,
ha'e rã amboae ma Recabe hery va'e.
Beerote pygua Rimom ra'y va'e meme, Ben-
jamim kuery regua, mba'eta Beerote ma
Benjamim yvy regua ae,
3 mba'eta Beerote pygua kuery yma guare
onha vy Gitaim tetã py ova va'ekue. Ha'e
py ae ikuai aỹ peve.
4 Ha'e gui Saul ra'y Jônatas ma peteĩ
gua'y oguereko va'ekue oguata e'ỹ va'e. Pe-
teĩ nhiruĩ ma'etỹ rivyvyi oguereko va'ekue

Saul ha'e Jônatas omanoague mombe'ua ou
jave Jezreel gui. Ha'e ramo hexe opena
va'ety oupi heravy oguerojava vy. Oguero-
java aguã ojapura ramo ava'i ho'a vy oguata
karẽ'i va'e oiko. Hery ma Mefibosete
raka'e.

5 Ha'e gui Beerote pygua Rimom ra'y
kuery Recabe ha'e Baaná jogueraa vy Is-
bosete ro py ovaẽ. Kuaray mbyte jave
hakuve ma ramo oke oupy.
6 Ha'e py Recabe ha'e tyvy Baaná jogueroike
jogueravy oguy katy, trigo re ou va'e rami.
Ha'e rami vy oipyxo hye py, ha'e gui onha
jepe.
7 Ha'e kuery ma oguy py oike rã Isbosete
ngupa okeaty py itui jave oipyxo vy ojuka.
Ha'e rire inhakãgue ojaya vy ogueraa. Pytũ
mbukukue re oguata jogueravy yvy joja reia
rupi.

8 Isbosete akãgue ma ha'e kuery ogueru
huvixa Davi pe Hebrom py. Ha'e vy aipoe'i
ixupe:

— Apy ma nderovaigua Saul ndejukax-
eare ra'ykue Isbosete akãgue. Xeruvixa,
ha'e rami ange SENHOR ojapo rejepy aguã
rami Saul ha'e ta'y kuery ojapoague ha'e
javi re — he'i.

9 Ha'e rami teĩ Davi ombovai Beerote
pygua Rimom ra'y kuery Recabe ha'e tyvy
Baaná pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e
xenhe'ẽ ojexavaia ha'e javi gui ogueraa jepe
va'ekue rery rupi aura vy aipoa'e:
10 Yma xea py amongue ayvu ogueru vy
"Saul ma omano ma" he'i ramove araa vy
Ziclague tetã py ajuka karamboae, ojeupe
rã iporã va'e merami omombe'u rã.
11 Ha'e gui heko vai va'e kuery katuve ma
ambopaga 'rã, peteĩ ava heko porã va'e
ngoo py ngupa py ae itui va'e jukaare kuery.
Ha'e rami vy aỹ xee rombopaga 'rã huguy
pendepo py pemoẽague re, romomba 'rã
yvy gui — he'i.
12 Ha'e rami vy Davi guembiguai kunumigue
pe ijayvu rã ha'e kuery ojuka. Ha'e
vy ipokue ha'e ipykue ojaya ma vy oupi
imoiny Hebrom tetã py, yy omboty pyre
oĩ va'e yvy'iry. Ha'e rã Isbosete akãgue
ma ogueraa vy Abner rupa katy'i ojaty,
Hebrom py ae.*

5

1 Crônicas 11.1-3

1 Ha'e gui ma Israel regua kuery ha'e javi
ou okuapy Hebrom py Davi oĩa py. Ha'e vy
ijayvu vy aipoe'i okuapy:

— Ore kuery voi ma nderegua kuery ae
avi.
2 Yma Saul oiko teri vy orere opena jave
py ndee ae reo ha'e rejevy 'rã va'ekue Is-
rael regua xondaro kuery reve. Ha'e gui
SENHOR aipoe'i: "Ndee repena 'rã xevygua
Israel kuery re, reiko 'rã ha'e kuery ruvixa",
he'i va'ekue ndevy — he'i okuapy.

3 Hebrom py huvixa Davi-a py Israel
regua nhomongetaa kuery ha'e javi ou
ramo ha'e kuery reve Davi ojapo oguereko
porã aguã regua, SENHOR renonde. Ha'e
ramo omoĩ okuapy Davi nguvixarã Israel
kuery re opena aguã.

4 Davi opena ypy'i jave ma trinta ma'etỹa
oguereko. Ha'e gui ma quarenta ma'etỹ re
opena.
5 Hebrom py ma Judá kuery re anho ranhe
opena sete ma'etỹ ha'e mboapy meme jaxy
re. Ha'e gui Jerusalém py ju trinta e três
ma'etỹ re opena Israel ha'e Judá kuery ha'e
javi re.

1 Crônicas 11.4-9

6 Ha'e gui Jerusalém tetã katy huvixa Davi
ogueraa ojeupegua avakue, jebuseu kuery
ha'e va'e yvy re ikuai va'e rovai opu'ã aguã.
Ha'e ramo Davi pe ha'e pygua kuery aipoe'i
okuapy:

— Ndereikei 'rã apy, ára revegua e'ỹ ha'e
oguata e'ỹ va'e kuery rive teĩ ndejoko rã —
he'i okuapy, ojeupe "Davi ndoikei 'rã apy",
he'ia rami.
7 Ha'e rami teĩ Davi oipe'a nho Sião py oo
ikorapa va'e. Ha'e va'e pe ma "Tetã Davi
rekoa" 'ea.

8 Mba'eta ha'e va'e ára Davi aipoe'i:

— Jebuseu kuery pejukaxe va'e tapeo
yy raperã ita ombokuaague rupi, ha'e vy
pejukapa "Ára revegua e'ỹ ha'e oguata e'ỹ
va'e" 'ea va'e kuery — he'i, mba'eta Davi
onhe'ẽ py nda'ija'ei ae ha'e kuery re. (Ha'e
nunga rupi aipo'ea: "Ára revegua e'ỹ ha'e
oguata e'ỹ va'e ndoikei 'rã ha'e va'e oo py",
'ea.)
9 Ha'e rami vy oo ikorapa va'e py Davi ae
oĩ, ha'e vy omboery tetã Davi rekoa. Ha'e

* 4:12 Ha'e kuery ma Isbosete akãgue ojaya rire Davi ojaya uka ipo ha'e ipy.

va'e yvýry rupi tetã omoatyrõ heravy, Milo
guive oikea peve.
10 Davi ipo'akave tema ovy, hexeve SENHOR
Nhanderuete ixondaro reta va'e oiko ramo.
1 Crônicas 14.1,2
11 Davi-a py Tiro pygua huvixa Hirão
ombou ayvu mombe'uarã. Ogueru ruka
avi yvyra yary, oo apoa kuery ha'e ita
re omba'eapo va'e kuery, Davi rorã ojapo
va'erã.
12 Ha'e ramo Davi oikuaa SENHOR omoĩ
atãvea Israel re opena aguã, ojeupegua
kuery oayvua rupi ombopo'akave.
1 Crônicas 3.5-9; 14.3-7
13 Hebrom tetã gui Davi ou rire Jerusalém
py ju ojouve gua'yxy jevyrã. Ha'e rã ikuaive
ju ta'y ha'e tajy kuery.
14 Po rami ma Jerusalém py itui'i va'ekue
rery: Samua, Sobabe, Natã, Salomão,
15 Ibar, Elisua, Nefegue, Jafia,
16 Elisama, Eliada ha'e Elifelete.
1 Crônicas 14.8-17
17 Filisteu kuery oendu okuapy Davi
omoĩa Israel kuery ha'e javi ruvixarã. Ha'e
vy oupa ojopy aguã Davi. Ha'e nunga Davi
oendu vy ova ju oo ikorapa va'e py.
18 Ha'e rã filisteu kuery ou vy Refaim
yvyugua ha'e javi rupi ijaty.
19 Ha'e ramo Davi oporandu SENHOR pe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Taa pa filisteu kuery rovai? Remboaxa
'rã teve xepo py?
SENHOR ombovai:
— Tereo, mba'eta anhetẽ amboaxa 'rã
filisteu kuery ndepo py — he'i.
20 Ha'e rami rã Baal-Perazim py Davi ou vy
oitypa ha'e py. Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR omoaĩmba xerovaigua filisteu
kuery ryxya xerenonde py ikuai va'ekue,
yy mba'emo ogueroxyry heravya rami —
he'i. Ha'e nunga rupi ha'e va'e tekoa oenoĩa
Baal-Perazim.*
21 Ha'e py ma filisteu kuery oejapa oje'oivy
ta'angaa oguereko va'ekue. Ha'e rã Davi
ha'e avakue hexeve ikuai va'e ogueraapa.
22 Ha'e gui filisteu kuery ou nho jevy vy
ijaty ju okuapy Refaim yvyugua ha'e javi
rupi.
23 SENHOR pe Davi oporandu jevy ramo
ombovai:
— Tereo eme. Pembojere 'rã hakykue
katy gui, ha'e gui ma ha'e kuery re pepu'ã
'rã amora ikuai va'e guy rupi.
24 Ha'e gui xapy'a rei rendu 'rã amora
rovapy rupi opyrõ-pyrõ nhendu va'e. Ha'e
va'e rendu vy ke ejapura. Ha'e va'e ma
nerenonde SENHOR ae oo nhendua, filisteu
kuery ijaty okuapy va'e jukapaarã — he'i.
25 SENHOR ojapo ukaa rami Davi ojapo vy
ojukapa filisteu kuery Geba guive Gezer py
ovaẽa peve.

6

1 Crônicas 13.5-14
1 Davi ma Israel kuery gui omboatypa
ju oiporavo va'ekue ha'e javi, trinta mil
avakue.
2 Oiko katupa ma vy ogueraa ha'e kuery
Judá re Baalá oĩ va'e katy, ha'e va'e gui
Nhanderuete ayvu ryru ogueru aguã yvy'ã
katy. Ha'e va'e re oĩ SENHOR ixondaro reta
va'e anjo ipepo va'e kuery ikuai va'e mbyte
oĩ va'e rery.
3 Nhanderuete ayvu ryru ma peteĩ karóxa
ipyau va'e áry omoĩ vy ogueru Abinadabe
ro yvy'ã re oĩague gui. Ha'e rã Abinadabe
ra'y kuery Uzá ha'e Aiô oje'oi karóxa pyau
reraarã.
4 Ha'e rami py Abinadabe ro yvy'ã re oĩague
gui ogueru inony Nhanderuete ayvu ryru.
Ha'e rã Aiô oo oiny hyru renonde.
5 Davi ha'e Israel ro pygua kuery ha'e javi
ovy'a oje'oivy SENHOR renonde rupi, opa
marãgua ipu va'e yvyra faia gui ojapo pyre
py, ixã reta va'e, mbaraka, angu'a pu'i,
pandeiro ha'e hy'a pu py.
6 Ha'e gui Nacom mba'emo moa'yĩaty re
ovaẽa py ma Nhanderuete ayvu ryru re Uzá
opoko vy omombyta, vaka onhepyxanga rã.
7 Ha'e ramo Uzá rovai SENHOR poxya hendy
vy ha'e pyve ojuka, nomboetei reia re. Ha'e
rã omano Nhanderuete ayvu ryru yvy'iry
ae.
8 SENHOR Uzá ojuka rã Davi ndojou porãi.
Ha'e vy ha'e va'e tekoa omboery Perez-Uzá,
aỹ peve guarã.
9 Ha'e va'e ára SENHOR gui Davi okyje vy
aipoe'i:
— Mba'exa nda'u SENHOR ayvu ryru aru
'rã? — he'i.
10 Ha'e rami vy Davi ndogueruxevei SENHOR
ayvu ryru guekoa katy. Ha'e rami 'rãgue py

* 5:20 Tery Baal-Perazim ma "Senhor omoaĩmba" 'ea.

Gate guigua Obede-Edom va'e ro katy rive
ogueraa uka.
11 Mboapy jaxy re SENHOR ayvu ryru opyta
Gate guigua Obede-Edom ro py. Ha'e rã
SENHOR omoingo porã, hoo pygua ha'e javi
reve.

1 Crônicas 15.25–16.3

12 Ha'e gui ma Davi pe omombe'ua vy
aipo'ea:

— SENHOR oayvu ryru re vy omoingo
porã Obede-Edom ro pygua kuery ha'e
mba'emo oguereko va'e ha'e javi — 'ea.
Ha'e ramo Davi ovy'a reve oo vy Obede-
Edom ro gui ogueru ruka guekoa katy
Nhanderuete ayvu ryru.
13 SENHOR ayvu ryru rerua kuery mboapy
memekue opyrõa py kuerei 'rã SENHOR pe
ojuka vaka ha'e vexa'i omongyra pyre.
14 Davi ojeroky ratã ouvy SENHOR renonde
ovy'a reve. Onhemonde sacerdote pegua
manto ajukue pererĩ'i gui ojapo pyre py.
15 Ha'e rami vy Israel kuery ha'e javi reve
Davi ogueru SENHOR ayvu ryru, ovy'a reve
ha'e mimby guaxu omonhe'ẽa rupi.

16 Tetã Davi rekoa py SENHOR ayvu ryru
oguerovaẽa ma heruvy jave Saul rajykue
Mical janela rupi oma'ẽ vy oexa oiny SEN-
HOR renonde huvixa Davi ojeroky ha'e opo-
opo reve ou rã. Ha'e rami vy opy'a py ojou
vai.

17 Ha'e gui SENHOR ayvu ryru ogueroike
vy omoĩ oo'i hendarã ae ma voi Davi ojapo
va'ekue py. Davi ae SENHOR renonde
ogueru mba'emo oapy reve ha'e peteĩ rami
ikuaia regua ome'ẽ va'erã.
18 Mba'emo oapy reve ha'e peteĩ rami ikuaia
regua Davi ome'ẽmba ma rire ogueroayvu
porã heta va'e kuery SENHOR ixondaro reta
va'e rery rupi.
19 Ha'e gui ha'e kuery ha'e Israel kuery ha'e
javi pe ome'ẽ tembi'u, avakue ha'e kunh-
ague pe. Peteĩ-teĩ ikuai va'e pe ome'ẽ peteĩ
ra'ykue mbojape, peteĩ ra'ykue ja'ea'i xo'o
ha'e uva pirukue. Ha'e rire ma ha'e kuery
ojepe'apa oje'oivy ngoo katy.

Mical pe Davi ijayvu eteague

20 Davi ngoo pygua kuery ae ogueroayvu
porã aguã ojevy jave Saul rajykue Mical oẽ
ovaexĩ aguã. Ha'e vy aipoe'i:

— Ojexa uka porã ete pa Israel pygua hu-
vixa! Ange ojekuaa uka guembiguai kuery
rembiguai kunhague pe, oxĩ e'ỹ va'e rami
ojekuaa uka, ovare'ỹ va'e rive rami ete.

21 Ha'e rã Davi ombovai Mical pe:

— SENHOR renonde ae xee ajapo. Ha'e
va'e ma xeporavo karamboae nderu ha'e
hoo pygua kuery ha'e javi 'rãgue py, ha'e vy
xemoĩ uka ojeupegua Israel kuery ruvixarã.
SENHOR renonde ae xee avy'a kuri.
22 Ha'e gui xee ange aikoague gui ndajeayvu
ukaive tema 'rã, ha'e anhemo'yvyĩ'ive 'rã
aikoa py. Ha'e rã tembiguai kunhague
ndeayvua va'e ma xemboeteve 'rã okuapy
— he'i.
23 Saul rajykue Mical ma na'imembyi,
omanoa ára peve.

7

1 Crônicas 17.1-15

1 Ha'e gui huvixa Davi ngoo py ae oĩ
jave, hovaigua kuery jova-jovai re ikuai
va'e opu'ãague gui SENHOR omombytu'u
ma rire
2 huvixa aipoe'i profeta Natã pe:

— Ma'ẽ, xee ma xero ainy yary guigua py,
ha'e rã hyru Nhanderuete pegua ma peteĩ
oo'i py rive oĩ.

3 Natã ombovai huvixa pe:

— Tereo, ejapo ndepy'a re rendu va'e
ha'e javi, ndereve SENHOR oiko ramo — he'i.

4 Ha'e gui ha'e va'e pyavyve, Natã pe
SENHOR ombou oayvu. Ha'e vy aipoe'i:

5 — Tereo ha'e aipo're xerembiguai Davi
pe: "Po rami SENHOR ijayvu: Ndee ae 'rã
teve rejapo peteĩ oo xee aĩ aguã?
6 Mba'eta neĩ peteĩve oo py ma voi xee naĩ
teri Egito yvy gui Israel kuery arupa guive
aỹ peve. Ha'e rami 'rãgue py oo'i py rive
aiko va'e, xembojerovia aty py ae.
7 Opa rupi Israel kuery aru herekovya rupi
nda'u xeayvu ri raka'e amongue nderegua
pe, xevygua Israel kuery re apena uka
va'ekue pe nda'u aipoa'e: 'Mba'e re tu
nderejapoi peteĩ xerorã yary guigua?' ha'e
teve?
8 Ha'e gui aỹ ma po rami 'rã ndeayvu xerem-
biguai Davi pe: 'SENHOR ixondaro reta va'e
aipoe'i: Xee roiporavo karamboae vexa'i
kuery re repenaa gui, ha'e kuery rakykue
reikoa gui, huvixarã xevygua Israel kuery
re ju repena aguã.
9 Ndereve xee aa avi karamboae, mamo
rã reoa rupi tema. Nderovaigua kuery
amomba nerenonde gui, amboyvate guive
nderery, yvy regua ipo'akakueve anho
ikuaia rami.

10 Areko katu avi xevygua Israel kuery
rekoarã, ha'e vy amboekoapa ha'e py,
mava'eve omoangekoave e'ỹ aguã, ha'e
heko vai va'e ombojexavaive e'ỹ aguã jypy
guare rami e'ỹ,
11 xevygua Israel kuery rerekoarã amoĩa ára
guive. Ha'e rami avi ndevy ame'ẽ 'rã
nderovaigua kuery opu'ãague gui repytu'u
aguã' ", he'i va'ekue. SENHOR ma oikuaa
uka pova'e: Ha'e ae 'rã ojapo oo ndevy.*
Aipoe'i:
12 "Nderekovea opa rã nderu kuery reve
repytu'u ma jave nderekovia xee amoingo
'rã ndeguigua, ndegui ete oiko va'erã. Ha'e
vy ajapo 'rã ipo'akaa oĩ atã aguã rami.
13 Ha'e va'e ae ma ojapo 'rã peteĩ oo xerery
oĩ aguã, ha'e rã xee ajapo 'rã raka'e rã peve
ipo'aka oiny aguã rami.
14 Xee ma tuu 'rã, ha'e rã ha'e ma xera'y
'rã oiko. Xapy'a rei ha'e ojejavy ramo
ma ambopaga 'rã avakue hyvyra po'i'i py,
avakue gua'y kuery ombopia rami.*
15 Ha'e rami teĩ ixugui ndaipe'ai 'rã am-
boaxya, Saul nerenonde gui aipe'a vy nam-
boaxyveiague rami e'ỹ.
16 Ha'e rã ndero ha'e ndepo'akaa ma amoĩ
atãve 'rã nerenonderã. Ha'e rami vy oĩ riae
'rã ndepo'aka reinya", he'i.

17 Ha'e va'e ayvu ha'e javi ma Natã pe oexa
ukaague rami ae omombe'u Davi pe.

1 Crônicas 17.16-27

18 Ha'e gui ma SENHOR pegua opy Davi
oike vy hi'aĩ henonde. Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR Xeruete, mba'e nunga tu xee
aiko, ha'e mba'e nunga tu xero pygua kuery
ikuai, apy peve ndee xereru aguã?
19 SENHOR Xeruete, ha'e nunga tu ndevy pe
mba'e'ỹ rima, ndeayvu ma voi guive xee
nerembiguai ro pygua raka'e rã guarã re.
SENHOR Xeruete, ha'e nunga ma avakue
ha'e javi mo'aranduarã rejapo.
20 Ha'e gui xee nerembiguai Davi, mba'e
ta'eve ju ndevy pe? Mba'eta ndee ma
xekuaa porã, SENHOR Xeruete.
21 Ndeayvua ha'e ndepy'a re rendua rami vy
rejapo kova'e nunga tuvixa va'e ha'e javi,
xee nerembiguai pe reikuaa uka guive.
22 Ha'e nunga rupi SENHOR Xeruete,
ndetuvixa ete va'e, mba'eta ndoikoi ndee
ramigua ete'i, ndoikoi guive Oreruete
mboae ndee e'ỹ vy, oreapyxa py ae
roenduague rami.
23 Mava'e regua tu ndevygua Israel kuery
ikuaia ramigua? Xeruete, ha'e kuery
anho'i ae yvy re ikuai va'e mbyte gui
ndejeupe guarã reipe'a va'ekue. Ha'e
rami ndejeupe ae rejapo nderery re
ima'endu'aa aguã rami, ha'e ndevygua
kuery pe rejapo mba'emo porã ete, ndeyvy
re guive, mba'eta ha'e gui yvy regua
kuery remoxẽmba raka'e tuuete ramigua
kuery reve, ndevygua kuery Egito yvy gui
renoẽmba va'ekue renonde gui.
24 SENHOR, Israel kuery ndejeupe guarã ae
remoingo raka'e rã peve, ha'e gui ndee ju
renhemoingo Tuuete.
25 Ha'e gui aỹ ma SENHOR Xeruete, ha'e va'e
ayvu xee nerembiguai rekorã re, ha'e xero
pygua re guive aipo'reague toĩ atãve, ejapo
ndeayvuague rami ae.
26 Nderery tomboetea riae, ha'e vy " SENHOR
ixondaro reta va'e ma Israel kuery Ruete",
ta'ea. Ha'e ramo xee Davi nerembiguai ro
ma oĩ atã riae 'rã nerenonde.
27 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e, Israel
kuery Ruete va'e, xee nerembiguai pe ha'e
nunga reikuaa uka vy "Ajapo 'rã oo ndevy",
're va'ekue. Ha'e nunga rupi ae xee nerem-
biguai xepy'a guaxu nami anhembo'e aguã
ndevy.
28 Ha'e gui aỹ, SENHOR Xeruete, ndee ae ma
Oreruete, ha'e ndeayvua ma anhetẽ va'e
meme. Ha'e vy xee nerembiguai pe rejapo
porã aguã re ndeayvu.
29 Ha'e nunga rupi aỹ SENHOR Xeruete,
emoingo porã xee nerembiguai ro pygua
kuery, nerenonde rupi orekuai riae aguã
rami, mba'eta ha'e rami aguã re ndeayvu
rire. Ha'e rami vy xee nerembiguai ro
pygua reroayvu porã rire raka'e rã peve 'rã
roiko porã — he'i.

8

1 Crônicas 18.1-13

1 Ha'e rire ma Davi filisteu kuery oitypa
vy ipo'aka ha'e kuery re. Ha'e kuery po gui
oipe'a avi hetã tuvixakueve re ipo'aka aguã.
2 Oitypa avi Moabe pygua kuery. Ha'e rami
vy yvy rupi omonhenomba vy oa'ã: mokoĩ

* 7:11 Oo ojapo aguã re SENHOR ijayvu, raka'eve rã Davi ramymino kuery regua huvixarã omoingo aguã re (versículos 12, 16). Ha'e va'e regua ma Jesus Cristo ae oiko (Lucas 1.32-33,69; Atos 13.23). * 7:14 2 Coríntios 6.18, Hebreus 1.5, Apocalipse 21.7

ixã'i oa'ãgue ma ojuka aguã rami ikuai, ha'e
rã peteĩ ixã'i oa'ãgue ma ndojukai. Ha'e
rami vy Moabe pygua kuery ikuai Davi rem-
biguairã, ha'e ixupe mba'emo opaga jepi 'rã
okuapy.

3 Ha'e gui Zobá pygua huvixa Reobe ra'y
Hadadezer ma yakã Eufrates re ipo'aka ju
aguã oo jave hexe voi Davi ipo'aka.
4 Ixupegua kavaju árygua kuery ma Davi
ojopy mil e setecentos, ha'e gui vinte mil
avakue yvy rupigua. Ojayapa guive kavaju
karóxa regua pytaxã, cem ete'i oeja ojaya
e'ỹ re.
5 Ha'e ramo Síria pygua kuery ma Damasco
tetã gui ou Zobá pygua huvixa Hadadezer
repyarã. Ha'e rami teĩ ha'e va'e avakue
Síria guigua ma Davi ojuka vinte e dois mil.
6 Ha'e gui Damasco regua Síria py Davi omoĩ
harõarã kuery. Ha'e ramo Síria pygua
kuery Davi rembiguairã ikuai vy mba'emo
opaga 'rã okuapy ixupe. Davi ooa nhavõ
rupi SENHOR ombopo'akave tema.

7 Hadadezer rembiguai yvatekueve hu'y
jokoa ouro guigua oguereko va'ekue Davi
ojopy vy oguerupa Jerusalém py.
8 Hadadezer pegua tetã Betá ha'e Berotai gui
voi huvixa Davi oipe'ave tema overa va'e
guigua.

9 Ha'e gui Hamate pygua huvixa Toí
oendu Hadadezer pegua xondaro kuery
Davi oitypaague.
10 Ha'e rami vy huvixa Davi-a py ombou
gua'y Jorão. Ha'e va'e ma oxarura vy
oguerovy'a Hadadezer reve joguero'aa
py ojukapaague re (mba'eta Toí reve
Hadadezer joguero'a tema rire). Jorão ou
vy ogueru mba'emo prata, ouro ha'e overa
va'e guigua ome'ẽ va'erã.
11 Ha'e nunga huvixa Davi ojopy vy om-
boaxapa SENHOR peguarã, ha'e javi regua
re ipo'akaague va'e kuery gui prata ha'e
ouro ojopy va'ekue reve:
12 Síria guigua, Moabe regua, Amom ra'y
kuery, filisteu kuery, Amaleque ha'e Zobá
pygua huvixa Recabe ra'y Hadadezer mba'e
rei-rei guigua guive.
13 Síria pygua kuery Davi oitypaague gui ou
vy "Juky yvyugua" 'ea va'e py dezoito mil
avakue ju ojuka. Ha'e rami rã Davi rery re
ima'endu'aa opa rupi.
14 Edom re voi omoĩ harõarã kuery. Edom
ha'e javi rupi omoĩ harõarã. Ha'e ramo
Edom pygua kuery ha'e javi ikuai Davi rem-
biguairã. Davi ooa nhavõ rupi SENHOR
ombopo'akave tema.

2 Samuel 20.23-26; 1 Crônicas 18.14-17

15 Ha'e rami vy Davi opena Israel kuery
ha'e javi re. Joe oikuaa potaa py ha'evea
rami oguereko ojeupegua kuery.
16 Ixupegua xondaro kuery ruvixa ma
Zeruia pi'a Joabe. Mba'emo oiko va'ekue
mboparaa ma Ailude ra'y Josafá.
17 Sacerdote ma Aitube ra'y Zadoque, ha'e
gui Abiatar ra'y Aimeleque. Ha'e rã kuaxia
re opena va'ety ma Seraías.
18 Huvixa ro rarõa kuery ruvixa ma Joiada
ra'y Benaia. Ha'e rã Davi pytyvõa kuery ma
ta'y kuery ae.

9

Jônatas ra'ykue re Davi opena porãague

1 Davi aipoe'i:
— Oikove teri teve Saul ro pygua kuery
va'e regua, Jônatas ayvua rupi xee apena
porã aguã? — he'i.
2 Saul ro py oiko raka'e peteĩ hembiguai
Ziba hery va'e. Ha'e va'e oenoĩ ukaa Davi-a
py oo aguã. Davi oporandu ixupe:
— Ndee pa Ziba?
Ombovai:
— Xee ae ri, nerembiguai aiko — he'i.
3 Huvixa aipoe'i:
— Ndoikovei ma teve Saul ro pygua
Nhanderuete porayvua rami apena porã
aguã?
Ziba ombovai huvixa pe:
— Oiko teri peteĩ Jônatas ra'ykue, opy
jovaive oiporu ve'ỹ va'e — he'i.
4 Huvixa oporandu:
— Mamo ha'vy oĩ?
Ziba ombovai:
— Amiel ra'y Maquir ro py ko oĩ, Lo-
Debar py — he'i.
5 Ha'e ramo Lo-Debar gui huvixa ogueru
ruka Amiel ra'y Maquir ro gui.
6 Davi-a py Saul ra'y Jônatas ra'ykue Mefi-
bosete ou vy guenapy'ã re oĩ, ngova yvy re
omovaẽ reve. Ixupe Davi aipoe'i:
— Mefibosete!
Ombovai:
— Apy ma nerembiguai aiko! — he'i.
7 Ha'e gui Davi aipoe'i:
— Ekyje eme, mba'eta nderu Jônatas
ayvua rupi apena porã 'rã ndere. Ha'e vy
ndevy ame'ẽmba 'rã neramoĩ Saul yvykue

ha'e javi. Ha'e rã ndee ma rekaru riae 'rã
xe-mesa py.
8 Ha'e ramo ojero'a ju reve aipoe'i:
— Mba'e tu xee nerembiguai aiko, jagua
re'õgue rami xee aiko va'e re rema'ẽ aguã?
— he'i.
9 Ha'e gui Davi oenoĩ uka ju Saul rem-
biguai Ziba. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Saul mba'e va'ekue ha'e imba'e rei-
reikue ha'e javi ma amboaxa ange nepatõ
ra'ykue pe.
10 Pemba'eapo 'rã ijyvy re, ndera'y kuery
ha'e nerembiguai kuery reve. Ha'e vy
mba'emo aju pemono'õ kuerei 'rã, nepatõ
rogue py oĩ aguã pe'u va'erã. Ha'e rã
nderuvixa ra'ykue Mefibosete ma xe-mesa
py riae 'rã okaru — he'i. Ziba ra'y kuery
ikuai raka'e quinze, ha'e gui hembiguai
kuery ma vinte.
11 Ziba aipoe'i huvixa pe:
— Xeruvixa, xee nerembiguai pe rejapo
uka va'e ha'e javi 'rã ajapo — he'i. Ha'e rami
vy Mefibosete okaru oikovy Davi mesa py,
huvixa ra'y kuery rami ae avi.
12 Mefibosete ra'y kyrĩ'i va'e rery ma Mica.
Ziba ro py ikuai va'e ma Mefibosete rem-
biguai meme raka'e.
13 Mefibosete ma Jerusalém tetã py hekoa
raka'e, huvixa mesa py ae tema okaru vy.
Ha'e ma opy jovaive oiporu ve'ỹ va'e.

10

1 Crônicas 19.1-19

1 Ha'e rire ma Amom ra'y kuery ruvixa
omano, ha'e rã ta'y Hanum ju oĩ nguu
rekovia.
2 Ha'e ramo Davi aipoe'i:
— Naás ra'ykue Hanum pe aexa uka
'rã ayvua, tuu xerayvuague rami — he'i.
Ha'e rami vy Davi omondouka guem-
biguai kuery ombopy'a porã ju aguã tuu
omanoague gui. Ha'e rã Davi rembiguai
kuery ovaẽ Amom ra'y kuery yvy re.
3 Ha'e rami teĩ Amom regua yvatekueve
aipoe'i okuapy nguvixa Hanum pe:
— Rexa'ã teve Davi nderu rãgue'i om-
boetea rupi guembiguai ombou nembopy'a
porãarã? Xapy'a rei ma ndea py merami
guembiguai kuery ombou vy neretã re
oikuaa pota ha'e yvy re oexa pota rire
ombovaipa aguã e'ỹ teve? — he'i okuapy.
4 Ha'e rami rã Hanum ojopy Davi rem-
biguai kuery, ha'e vy onhopĩmba hendyva
ijykekue'i rupi, ijao ojaya guive hevi ro'o
ojekuaa peve. Ha'e rire mae ma omon-
douka ju.
5 Ha'e nunga Davi oikuaa vy ombou
ayvu mombe'uarã ha'e kuery ovaexĩ aguã,
omoxĩmbaa rire. Huvixa aipoe'i uka:
— Pepyta ranhe Jericó tetã py,
penerendyva ipukupa ju peve. Ha'e rire
ma peju ju — he'i uka.
6 Amom ra'y kuery oikuaa okuapy Davi
nda'ija'evei aguã rami ojapoague. Ha'e vy
omondouka ayvu mombe'uarã vinte mil
Síria pygua avakue ogueru aguã Bete-Reobe
ha'e Zobá gui, ha'e gui mil avakue Maaca
pygua huvixa pegua, ha'e doze mil ju Tobe
gui ogueru aguã.
7 Ha'e nunga Davi oendu vy ha'e kuery rovai
ombou Joabe oxondaro kuery ha'e javi reve,
ipy'a guaxukueve meme.
8 Amom ra'y kuery oje'oi vy tetã kora rokẽ
py oarõ okuapy joe opu'ã aguã. Ha'e rã
Síria pygua kuery Zobá ha'e Reobe guigua
ma amboae rupi ranhe ikuai nhuũndy rupi,
avakue Tobe ha'e Maaca guigua kuery reve.
9 Ha'e gui Joabe oexa hovaigua kuery
henonde ha'e hakykue katy gui oarõ
okuapya, ha'e rami vy Israel kuery ikuai
va'e gui opu'ã kuaave va'e oiporavo vy
omboyxy imbokuapy Síria pygua kuery
rovai.
10 Ha'e rã hembyrekue ma guyvy Abisai po
py omboaxa. Ha'e ramo ha'e va'e ma Amom
ra'y kuery rovai ju omboyxy imbokuapy.
11 Ixupe Joabe aipoe'i:
— Xapy'a rei Síria pygua kuery xegui
imbaraeteve ramo ndee reo 'rã xepytyvõ
aguã. Ha'e rã Amom ra'y kuery ri ndegui
imbaraeteve ramo xee aju 'rã roipytyvõ vy.
12 Nhanembaraete ke ha'vy. Jajoguero'a
nhandepy'a guaxua rupi nhaneretarã
kuery ha'e Nhanderuete pegua tetã ikuai
va'e jaepya rupi. Ha'e SENHOR tojapo ojou
porãa rami — he'i.
13 Ha'e vy Joabe guexevegua kuery ogueraa
vy joguero'a okuapy Síria pygua kuery reve.
Ha'e rã ha'e va'e kuery onhamba henonde
gui.
14 Ha'e rã Síria pygua kuery onhamba maa
Amom ra'y kuery oexa vy ha'e kuery voi
onhamba avi Abisai renonde gui, ha'e vy
guetã py ju oikepa. Ha'e ramo Joabe ma
Amom ra'y kuery reve joe opu'ãague gui
ojevy vy oopa ju Jerusalém katy.

15 Ha'e gui Síria pygua kuery ma Israel
kuery renonde oitypaa oexa vy ono'õmba
ju.
16 Hadadezer ogueru rukave ju Síria pygua
kuery yakã rovai re ikuai va'ekue, ha'e rã
ha'e va'e kuery ma Helã tetã py ou. Ha'e
kuery renonde ou oiny Sobaque, Hadadezer
pegua xondaro kuery rerekoarã.
17 Ha'e nunga Davi pe omombe'ua rã oendu
vy omboatypa Israel kuery ha'e javi, ha'e
vy Jordão yakã oaxa vy Helã katy oje'oi.
Síria pygua kuery oarõ okuapy Davi kuery
rovai joguero'a aguã, ha'e vy joguero'a ha'e
kuery reve.
18 Ha'e rami teĩ Israel kuery renonde gui
Síria pygua kuery onhamba ju. Ha'e ramo
Davi ojuka Síria pygua kuery va'e regua
setecentos karóxa pygua ha'e quarenta mil
kavaju árygua. Oipyxo avi xondaro kuery
rerekoa Sobaque, ha'e rami rã ha'e pyve
omano.
19 Hadadezer rembiguai kuery huvixa ikuai
va'e oitypa maa oexa okuapy vy ojapo Is-
rael kuery reve ikuai porã ju aguã, ha'e
kuery rembiguai ikuai aguã. Ha'e rami rire
Síria pygua kuery okyje vy noipytyvõxevei
Amom ra'y kuery.

11

Bate-Seba reve Davi itavyague

1 Peteĩ ma'etỹa ma rire huvixa kuery
joguero'a vy oopa jepi jave Davi omon-
douka Joabe guembiguai kuery ha'e Israel
kuery ha'e javi. Ha'e ramo ha'e kuery
oitypa Amom ra'y kuery, ojokopa okuapy
guive hetã Rabá. Ha'e rã Davi ma Jerusalém
py ae opyta.
2 Peteĩgue ka'aru rai jave Davi ngupa py
ituia gui opu'ã vy oiko-iko rei ngoo áry rupi.
Ha'e vy oexa peteĩ kunha ojau rã, iporã raxa
va'e.
3 Davi oporandu uka mava'e paa re. Ha'e
rã ombovaia:
— Bate-Seba ri, Eliã rajy ha'e heteu regua
Urias ra'yxy va'e — 'ea.
4 Ha'e ramo Davi omondouka guembiguai
kuery ogueru aguã. Ha'e ou ramo on-
heno hexeve. Ha'e ramo kunha va'e ma
ha'eve'ỹague gui ojeky'a'o ma vy ngoo katy
ju ojevy.
5 Kunha va'e oguereko'i vy Davi pe
— Areko'i ma — he'i uka.

Davi Urias ogueru ruka jave guare

6 Ha'e ramo Davi omondouka ayvu
mombe'ua Joabe pe. Ha'e vy aipoe'i uka:
— Embou ke xea py heteu regua Urias —
he'i ramo Davi-a py Joabe ombou Urias.
7 Davi-a py Urias ou rã ixupe oporandu
mba'exa pa Joabe oikoa re, ha'e kuery
ikuaia re ha'e joguero'a okuapya re.
8 Ha'e gui ma Davi aipoe'i Urias pe:
— Tereo ndero py epytu'u — he'i.
Davi ro gui Urias oo ramove'i ixupe hu-
vixa ogueraa uka mba'emo ome'ẽ rive va'e.
9 Ha'e rami teĩ Urias ma huvixa ro rokẽ py
rive onheno, nguvixa rembiguai kuery ha'e
javi reve. Ha'e vy ngoo katy ndooi.
10 Davi pe omombe'ua vy
— Urias tu ndooi ma ngoo katy — 'ea.
Ha'e ramo Davi aipoe'i Urias pe:
— Mombyry gui e'ỹ teve reju? Mba'e re
tu ndereoi ndero katy?
11 Urias ombovai:
— Lei ryru ha'e Israel ha'e Judá kuery
ma oguy'i py rive opytapa teri okuapy.
Xepatõ Joabe ha'e nerembiguai kuery ha'e
javi ma ijaty okuapy oka py rive. Ha'e rã xee
teve aike ta xero py akaru ha'e ay'u aguã,
ha'e xera'yxy reve anheno aguã? Anhetẽ
ete nderekove rupi aura vy aipoa'e: Xee
ndajapoi 'rã ha'e nunga — he'i.
12 Ha'e ramo Davi aipoe'i Urias pe:
— Epytave'i ranhe aỹ ete'i ri jepe, ha'e
vy ko'ẽ ramo romondouka ju aguã — he'i
ramo ha'e va'e ára pukukue re Urias oiko
Jerusalém tetã py, ko'ẽgue peve.
13 Davi oenoĩ vy hexeve okaru ha'e oy'u,
omonga'u guive. Ka'aru'i ma jave Urias oo
ngupa py onheno aguã nguvixa rembiguai
kuery reve, ha'e rã ngoo katy ma ndooi ae.

Urias omanoague

14 Aje'ivekue, kuaxia para Joabe pe Davi
ojapo vy Urias po py ogueraa uka.
15 Kuaxia para re aipoe'i imoiny:
— Emondouka Urias pavẽ renonde
joguero'avea py. Ha'e vy peja ha'e ae'i,
ojukaa aguã — he'i.
16 Ha'e ramo tetã Joabe kuery ojoko
imoinya py omondouka Urias avakue im-
baraetekueve reve joe opu'ã aguã py.
17 Avakue tetã py ikuai va'e oẽ vy Joabe
kuery reve joguero'a okuapy ramo Davi
rembiguai kuery va'e regua amongue ho'a.
Heteu regua Urias omano avi.

18 Ha'e ramo imombe'uarã Joabe ombou
vy Davi pe omombe'u joguero'aa py oiko
va'ekue ha'e javi.
19 Ayvu mombe'ua pe ijayvu imondovy vy
aipoe'i:
— Xapy'a rei joguero'aa oiko va'ekue re-
mombe'upa rã
20 ha'e ivai vy aipoe'i 'rã ndevy: "Mba'e
re tu tetã yvy'iry ete ri pejoguero'a?
Ndapeikuaai ri ty'y tetã kora gui omombo
'rãa?
21 Mba'exa tu ojukaa raka'e Jerubesete ra'y
Abimeleque? Peteĩ kunha va'e e'ỹ teve kora
áry gui hexe omombo ita, ha'e va'e gui ae
omano raka'e Tebes py?" he'i ramo ndee
ju "Omano avi nerembiguai heteu regua
Urias" 're 'rã — he'i.
22 Ha'e ramo ayvu mombe'ua oo vy ovaẽ,
ha'e Davi pe omombe'upa Joabe aipoe'i
ukaague.
23 Ha'e vy ayvu mombe'ua aipoe'i Davi pe:
— Anhetẽ, ha'e va'e avakue ma oregui
ipo'akave vy nhuũndya rupi ou orerovai.
Teĩ ore kuery roo avi ha'e kuery rovai, tetã
kora rokẽ py oikea peve.
24 Ha'e ramo hu'y revegua kuery ikora
yvatea gui nerembiguai kuery rovai
omombo ramo amongue'i omano ndee
xeruvixa rembiguai kuery. Ha'e gui omano
avi nerembiguai heteu regua Urias.
25 Davi aipoe'i ayvu mombe'ua pe:
— Po rami 'rã aipo're Joabe pe: "Ndepy'a
vai eme ha'e nungakue re, mba'eta kyxe
py jojuka 'rãe joguero'aa py. Pejoguero'ave
tema tetã rovai ha'e peitypa", 're 'rã. Po
rami 'rã rembopy'a guaxu Joabe — he'i.

Bate-Seba re Davi omendaague

26 Ha'e gui Urias ra'yxy ma ome omanoa
oendu vy ojae'o.
27 Ojae'o vaipa ma rire Davi ogueru ruka rã
herua hoo py. Ha'e rã ta'yxy ju ma oiko vy
oguereko peteĩ kyrĩ va'e. Ha'e rami teĩ Davi
ojapo va'ekue ma SENHOR pe nda'evei va'e.

12

Davi pe Natã ijayvuague

1 Davi-a py SENHOR ombou profeta Natã.
Ha'e py Natã ovaẽ vy aipoe'i ixupe:
— Peteĩ tetã py ma je oiko mokoĩ avakue.
Peteĩ je oguerekopa va'e, ha'e rã amboae
ma je iporiaukue'i.
2 Oguerekopa va'e ma vexa'i ha'e vaka kuery
heta oguereko.
3 Ha'e rã iporiaukue'i va'e ma je mba'eve
ndoguerekoi, peteĩ vexa ra'y'i ojogua
va'ekue ombotuvixa va'e e'ỹ vy. Ha'e
va'e ma hoo py tuvixa'i ta'y kuery reve.
Ha'e kuery reve okaru, ha'e kuery karo gui
oy'u guive. Ijyva áry oke ramo guajy rami
oguereko.
4 Ha'e gui oguerekopa va'ea py peteĩ ovaẽ
mombyry gui ou va'ekue. Ha'e ramo ha'e
va'e ndojukaxei guymba kuery vexa'i ha'e
vaka ae, mombyry gui ou va'ekue omon-
garu aguã. Ha'e rami 'rãgue py ojopy
iporiaukue'i va'e rymba vexa'i, ha'e vy ae
omongaru ava ovaẽ va'ekue — he'i.
5 Ha'e ramo Davi ivai raxa ava ha'e rami
ete joapo va'ekue pe. Ha'e vy aipoe'i Natã
pe:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rery
rupi aura vy aipoa'e: Ava ha'e rami joapo
va'ekue ma ojukaa ramo 'rã ha'eve.
6 Ha'e vexa ra'y'i ojuka va'ekue rekovia ma
irundy ju 'rã ome'ẽ, nhomboaxya rupi e'ỹ
ojapo rire — he'i.
7 Ha'e ramo Natã ombovai Davi pe:
— Ha'e va'e ava ma ndee ae. Po rami SEN-
HOR Israel kuery ruete ijayvu: Xee roipo-
ravo va'ekue Israel kuery ruvixarã, Saul po
gui rogueraa jepe guive.
8 Ndevy ame'ẽ nderuvixa rokue, ha'e
ndejyva py amboaxa ta'yxykue ha'e javi.
Ndevy amboaxa avi Israel ha'e Judá kuery.
Ha'e rã ha'e nunga mboapy'i raka'e va'e
rire mba'emo ame'ẽ retave heravy 'rãgue
ndevy.
9 Mba'e re tu nderexarai ri SENHOR ijayvua
gui, mba'emo vai rei rejapo vy? Mba'eta
heteu regua Urias ma rejuka uka kyxe py.
Ha'e gui ta'yxykue ma ndera'yxyrã rejopy,
Amom ra'y kuery kyxe py ime rejuka uka
rire.
10 Ha'e rami rire aỹ guive ndero py ndoiko
e'ỹi 'rã kyxe jojukaarã, mba'eta xereja vy
heteu regua Urias ra'yxy reraa rire.
11 — Po rami SENHOR ijayvu: Ma'ẽ, ndero
gui ae amoingo 'rã mba'emo vai nde'áry,
ha'e vy ndee ae rexaa py ajopy ukapa 'rã
ndera'yxy kuery, neirũ pe ju 'rã amboaxa.
Ha'e va'e ae ju 'rã onheno ha'e kuery reve,
ára porã rei jave.
12 Mba'eta ndee ma nhemi rupi rejapo, ha'e
rã xee ma ha'e nunga ajapo 'rã Israel kuery
ha'e javi oexaa py, kuaray rexakãa py ae —
he'i.

13 Ha'e rami rã Davi aipoe'i Natã pe:
— Ajejavy raka'e SENHOR pe.
Natã ombovai Davi pe:
— SENHOR ndeperdoa rejejavyague gui.
Ndee ma neremanoi 'rã.
14 Ha'e rami avi rejapo vaiague káuxa ma
SENHOR rovaigua kuery ijayvu rei okuapy.
Ha'e gui ndera'y oiko rire omano 'rã — he'i.
15 Ha'e gui ma Natã oo ju ngoo katy.

Bate-Seba pi'a omanoague

Ha'e gui SENHOR omoingo axy Davi ra'y'i
Urias ra'yxykue oguereko va'ekue. Ha'e rã
kyrĩ va'e imba'eaxy vaipa.
16 Kyrĩ va'e re Davi ojapukai Nhanderuete
pe. Okaru e'ỹ re guive oiko, ha'e pytũ
mbukukue oaxa oupy yvy rupi ipukupa
reve.
17 Ha'e ramo nhomongeta va'ety kuery hoo
py ikuai va'e onhemboja okuapy hexe,
yvy gui omopu'ãxe vy. Ha'e rã ha'e
ma nopu'ãxei, ha'e kuery reve ndokaruxei
guive.
18 Sete araa py ma kyrĩ va'e omano.
Ha'e rã hembiguai kuery okyje okuapy kyrĩ
va'e omano maa Davi pe omombe'u aguã,
mba'eta ha'e kuery aipoe'i okuapy:
— Ma'ẽ, kyrĩ va'e oikove'i teri reve nhan-
deayvu ramo noendu potai. Mba'exa 'rã tu
kyrĩ va'e omano maa nhamombe'u ramo?
Mba'eta iporiauve ju 'rã — he'i okuapy.
19 Davi ma hembiguai kuery joupe-upe
ijayvu mbegue rã oexa vy oikuaa kyrĩ va'e
omano maa. Ha'e vy oporandu guembiguai
kuery pe:
— Kyrĩ va'e pa omano ma ra'e?
Ha'e kuery ombovai:
— Omano ma — he'i.
20 Ha'e ramo Davi opu'ã ju yvy gui. Ojau,
onhemoatyrõ ha'e oao omboekovia ma vy
SENHOR pegua opy oike vy omboete. Ha'e
gui ma ngoo katy ju ou vy ojerure tembi'u
oguerua aguã re. Henonde omoĩa rã ho'u.
21 Hembiguai kuery aipoe'i okuapy:
— Mba'e tu rejapo? Kyrĩ va'e oikove'i
teria ja ma rekaru e'ỹ re reiko, rejae'o guive.
Va'eri omano ma rire revy vy mbojape
guive re'u reiny.
22 Ombovai:
— Kyrĩ va'e oikove'i teria ja rima akaru
e'ỹ re aiko, ajae'o guive, mba'eta aipoa'e
vy: " SENHOR xemboaxy nho rivyvyi gui,
ha'e rã pa kyrĩ va'e oikove tema 'rã?" ha'e
va'ekue.
23 Ha'e gui aỹ ma omano ma rire mba'e
re 'rã'vy akaru e'ỹ re aiko? Xee nda'u
amoingove ju 'rã teve? Xee aa 'rã ha'e oĩa
py, teĩ ha'e ma ndou jevyvei 'rã xevy — he'i.
24 Ha'e gui ma Bate-Seba oĩa py Davi oo vy
ijayvu porã'i, hexeve onheno guive. Ha'e
ramo oguereko'i peteĩ ava'i. Ha'e va'e ma
Davi omboery Salomão. Ha'e rã SENHOR voi
oayvu.
25 Profeta Natã po py Davi omoĩ ramo oenoĩ
Jedidias, SENHOR oayvu ramo.*

1 Crônicas 20.1-3

26 Ha'e ramia ja Joabe kuery joguero'a teri
Amom ra'y kuery retã Rabá rovai, ha'e vy
ipo'aka okuapy huvixa rekoa oĩ va'e re.
27 Ha'e ramo Davi-a py Joabe ombou ayvu
mombe'ua aipoe'i va'erã: "Rabá rovai
ajoguero'a vy xepo'aka ma yy tetã pygua
kuery oy'u aguã va'ekue re.
28 Ha'e gui aỹ ma emono'õve ju ndejeupegua
kuery mboae, ha'e pejoko tetã pendepo'aka
peve, xee ae xepo'aka ramo xerery rupi
oenoĩa e'ỹ aguã", he'i uka.
29 Ha'e ramo Davi amboae kuery ha'e javi
omono'õmba vy Rabá tetã katy oje'oi. Ha'e
va'e tetã rovai joguero'a vy ipo'aka.
30 Ha'e pygua huvixa akã gui omboi coroa.
Ha'e va'e re ouro oĩ va'e poyia ma trinta
e três quilo rivyvyi, ha'e va'e re oĩ avi ita
hepykueve va'e. Ha'e gui Davi akã re ju
omoĩa. Ha'e va'e tetã gui ogueraa reta
mba'emo.
31 Ha'e py ikuai va'ekue ogueraa avi vy
omomba'eapo yvyra ayaa py, picareta ha'e
haxa ferro guigua py, ha'e gui yvy jykue
apoa py. Ha'e rami Davi ojapo Amom ra'y
kuery retã ha'e javi re. Ha'e gui heta va'e
kuery ha'e javi reve Davi ojevy ju Jerusalém
katy.

13

Amnom gueindy reve itavyague

1 Davi ra'y Absalão oguereko raka'e
gueindy iporã vaipa va'e, Tamar hery va'e.
Ha'e va'e re ma Davi ra'y mboae Amnom
va'e opena rei.
2 Amnom nda'evei oiko gueindy Tamar re,
imba'eaxy peve, teĩ kunha va'e ma avakue

* 12:25 Salomão ma hery mokoĩ va'e. Tery Jedidias ma " SENHOR rembiayvu" 'ea. Ha'e rã tery Salomão ma "Joguereko porã'i va'e" 'ea.

oikuaa va'e'ỹ teri ramo haxy ete ha'e nunga
ojapo aguã.
3 Amnom oguereko peteĩ oirũ, Davi ryvy
Siméia ra'y, Jonadabe hery va'e. Jonadabe
ma oiko kuaa rei va'e.
4 Ha'e va'e aipoe'i Amnom pe:
— Mba'e re tu ko'ẽ nhavõ ne'angaive
reovy? Neremombe'uxei teve xevy?
Ha'e ramo Amnom onhemombe'u:
— Ayvu xeryvy Absalão reindy Tamar —
he'i.
5 Jonadabe aipoe'i ixupe:
— Enheno nderupa py, enhemomba'eaxy
merami ejupy. Nderu ndepou vy ou
ramo aipo're: "Ajerure xereindy Tamar ou
vy mbojape ome'ẽ aguã, mba'eta tembi'u
ojapo rã aexa vy ha'u 'rã ipo gui", 'rã 'rã —
he'i.
6 Ha'e ramo Amnom onheno vy on-
hemomba'eaxy oupy. Huvixa oipou vy ou
rã Amnom aipoe'i ixupe:
— Ajerure xereindy Tamar ou vy tojapo
mokoĩ mbojape aexaa py, ipo gui ha'u aguã
— he'i.
7 Ha'e ramo Davi aipoe'i uka Tamar pe
ngoo py oĩa py:
— Tereo ndekyvy Amnom ro py, ejapo
tembi'u ixupe — he'i.
8 Okyvy Amnom ro py Tamar ovaẽ rã
onheno oupy. Kunha va'e trigo apomo
ogueru vy mbojape ojapo, ha'e vy ombojy
oexaa py.
9 Oexya renda oguerova ixupe teĩ Amnom
ndo'uxei. Ha'e rami 'rãgue py aipoe'i:
— Tojepe'apaa xea gui — he'i. Ha'e ramo
ha'e javive ojepe'apa.
10 Ha'e gui ma Amnom aipoe'i gueindy
Tamar pe:
— Eru tembi'u xerupa py, ha'e ramo ha'u
'rã ndepo gui — he'i ramo Tamar mbojape
ojapo va'ekue ogueru okyvy Amnom rupa
okeaty peve.
11 Ome'ẽ ramove ojopy kunha va'e jyva re,
ha'e vy aipoe'i:
— Xereindy, eju, enheno xereve — he'i.
12 Ha'e rami teĩ kunha va'e ombovai:
— Any xekyvy, enhea'ã rei eme, mba'eta
Israel re ma namigua ojapoa va'e'ỹ. Ejapo
eme mba'emo vai.
13 Mamo 'rã tu aa axĩmba reve? Ha'e rã ndee
ma Israel kuery ndekuaa 'rã inhakã porã
e'ỹ va'e rami. Aỹ ma ajerure huvixa reve
ndeayvu aguã re. Ha'e ma naxeme'ẽ e'ỹi 'rã
ndera'yxyrã — he'i.
14 Ha'e rami teĩ ikyvy noendu potai kunha
va'e ijayvua re. Ha'e imbaraeteve vy on-
hea'ã rei vy nhogueronheno kunha va'e
reve.
15 Ha'e rire Amnom oendu nda'ija'evei
etea, jypy oayvuague rami e'ỹ. Ha'e vy
Amnom aipoe'i ixupe:
— Epu'ã, tereo ju.
16 Ha'e ramo kunha va'e ombovai:
— Any, xekyvy. Xemondouka rive jevy
va'e rire jypy xere rejapo va'ekue gui
nda'eveive 'rãgue — he'i.
Ha'e rami teĩ ikyvy noendu potai vy
17 guembiguai kunumi va'e oenoĩ vy
aipoe'i:
— Emoẽ kunha va'e oka py, ha'e gui
emboty okẽ — he'i.
18 Ha'e ramo hembiguai kunumi va'e oka py
omoẽ vy omboty okẽ.
Tamar ma ao ijyva puku va'e py on-
hemonde, huvixa rajy kuery kunhataĩ'i va'e
onhemondea rami.
19 Ha'e gui tanhimbu ojopy vy omoĩ oakã re,
omondoropa oao ijyva puku va'e onhemon-
dea, ha'e vy oakã re opo omoĩ reve ojepe'a.
Ojae'o atã ovy.
20 Ha'e gui ikyvy Absalão ju oexa vy
aipoe'i ixupe:
— Ndekyvy Amnom teve oĩ ra'e ndereve?
Ma'ẽ xereindy, ekyrirĩ ma'vy. Ndekyvy
ranga oiko. Ndepy'a vai eme ha'e nungakue
re — he'i. Ha'e rami rire Tamar iporiau
vaipa reve okyvy Absalão ro py ju oiko.
21 Huvixa Davi ha'e nunga ha'e javi oendu
vy ivai.
22 Ha'e rã Absalão ma guyke'y Amnom reve
nda'ijayvu porãi neĩ nda'ijayvu vai guive,
gueindy Tamar re onhea'ã reiague re.

Guyke'y Amnom Absalão ojuka ukaague

23 Mokoĩ ma'etỹa ma oaxa rire Absalão
ojaya oikovy guymba kuery vexa'i rague
Baal-Hazor py, Efraim katy'i oĩ va'e py. Ha'e
vy Absalão oenoĩ uka huvixa ra'y kuery ha'e
javi ha'e py ou aguã.
24 Ha'e vy huvixaa py Absalão oo vy aipoe'i
ixupe:
— Ma'ẽ, xee nerembiguai ajaya aikovy
vexa'i rague. Xeruvixa, ajerure reo aguã
nerembiguai kuery reve.
25 Ha'e rami teĩ huvixa ombovai:
— Any xera'y, ndorooi 'rã jojavi, ndevy
pe mba'emo oata e'ỹ aguã — he'i. Ta'y

Absalão ogueraaxea rami ijayvu tema va'eri
ndooxei. Ha'e rami teĩ ogueroayvu porã.
26 Ha'e rami rã Absalão aipoe'i:
— Ndee ndereoxei teĩ xeryke'y Amnom ri
jepe emondouka orereve.
Huvixa oporandu:
— Mba'erã tu ha'e oo 'rã ndereve? — he'i
ramo
27 Absalão onhea'ã rei tema. Ha'e ramo
huvixa omondouka nho Amnom, gua'y
kuery ha'e javive reve.
28 Ha'e gui Absalão ma guembiguai kun-
umigue pe ijayvu vy aipoe'i:
— Peikuaa pota rei ke. Amnom vinho
gui oka'u vaipa ma vy ovy'a rei jave pen-
devy "Pejuka ke Amnom" ha'e ramo pe-
juka. Pekyje eme. Xee e'ỹ ri ty'y ha'e rami
ajapo uka? — he'i.
29 Ha'e rami rã Absalão rembiguai kun-
umigue Amnom re ojapo okuapy Absalão
ojapo ukaague. Ha'e ramo huvixa ra'y
kuery ikuai va'e oexa vy opu'ãmba vy peteĩ-
teĩ guymba áry oĩ vy onhamba.
30 Ha'e kuery tape rupi teri oo reve ayvu
mombe'ua ovaẽ Davi-a py aipoe'i va'e:
— Xeruvixa, Absalão tu ndera'y kuery
ha'e javive ma ojukapa, neĩ peteĩve ndopy-
tai — he'i.
31 Ha'e rami rã huvixa opu'ã vy omondoro
oao, ha'e ho'a yvy rupi. Hembiguai kuery
hexeve ikuai va'e ha'e javi avi omondoro
oao.
32 Davi ryvy Siméia ra'y Jonadabe oĩ avi.
Ha'e va'e ombovai vy aipoe'i:
— Xeruvixa, exa'ã eme ndera'y kuery
ha'e javi ojukapaa rami, Amnom anho'i
omano. Mba'eta Absalão ma gueindy
Tamar re Amnom onhea'ã reia ára guive
ha'e rami aguã ae onhembopy'a va'ekue.
33 Ha'e nunga rupi aỹ xeruvixa, erovia eme
ha'e rami ete, ndera'y kuery omanombaa
rami e'ỹ. Mba'eta Amnom anho'i ko omano
— he'i.
34 Ha'e gui Absalão ma ojava ma ra'e.
Ha'e gui tembiguai oikuaa pota ho'amy
va'e ma guakykue katy tape oĩ va'e re oma'ẽ
vy oexa yvy'ã katy gui heta oguejy jekuaa
jogueruvy va'e.
35 Ha'e ramo Jonadabe aipoe'i huvixa pe:
— Xeruvixa, pee ma ou jekuaa ndera'y
kuery. Xee nerembiguai xeayvuague rami
ae oiko ra'e — he'i.
36 Ha'e va'e ijayvupa ramove'i huvixa ra'y
kuery ovaẽmba okuapy. Ha'e vy onhendu
ratã reve ojae'o okuapy. Ha'e rã huvixa ha'e
hembiguai kuery ha'e javive avi ojae'o raxa
okuapy.

Talmai rekoa katy Absalão ojavaague

37 Ha'e rã Absalão ma ojava vy oo Gesur
pygua huvixa Amiúde ra'y Talmai rekoa
katy. Ha'e rã Davi ma ojae'o tema gua'y re
ko'ẽ nhavõ.
38 Ha'e rami vy Absalão ojava vy oo Gesur
katy. Ha'e py ma mboapy ma'etỹa peve
oiko.
39 Ha'e ramo ma Davi opytu'u Absalão oekaa
gui, mba'eta ipy'a porã ju ma Amnom
omanoague gui.

14

Jerusalém tetã katy Absalão ojevy juague

1 Ha'e gui huvixa opy'a py oexa nga'u
tema gua'y Absalão. Ha'e nunga Zeruia pi'a
Joabe oikuaa vy
2 ogueru ruka peteĩ kunha hi'arandu va'e
Tecoa tetã gui. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Ejexa uka iporiau vaipa va'e rami, emoĩ
ao ndeporiaua pygua, enhemoatyrõ eme
azeite py, ha'e enhemoingo omano va'ekue
re are ma iporiau oikovy va'e rami.
3 Ejexa uka ha'e rami huvixa pe, ha'e
ndeayvu hexeve aipoa'eague rupi anho —
he'i. Ha'e vy Joabe omombe'u ijayvu aguã.
4 Ha'e gui huvixa pe Tecoa pygua kunha
ojexa uka vy ojero'a reve oĩ guenapy'ã re,
ngova yvy re omovaẽ reve. Ha'e vy aipoe'i:
— Xeruvixa, xepytyvõ ke!
5 Huvixa oporandu:
— Mba'e ha'vy rereko?
Ombovai:
— Aikore! Xee nerembiguai ma kunha
imeve'ỹ va'e aiko xeme omano rire.
6 Xee areko va'ekue mokoĩ xepi'a. Ha'e
kuery ma jomeme joguero'a mba'ety py.
Imboja'oarã nda'ipoai rã peteĩ ma guyke'y
oipyxo vy ojuka.
7 Ha'e ramo xeretarã kuery ha'e javi
opu'ãmba okuapy xee nerembiguai rovai,
ha'e vy aipoe'i okuapy xevy: "Emboaxa
na orepo py guyke'y jukaare, rojuka aguã
omano va'ekue rekovia, ha'e rami vy
romomba aguã ndee rire nemba'ekue
jopyarã", he'i okuapy. Ha'e rami vy 'rã
ha'e kuery ombogue tapyĩ opa vygua areko

va'ekue, ha'e xeme rery voi, ta'ykue yvy re
ndoikovevei aguã rami — he'i.
8 Kunha va'e pe huvixa ombovai:
— Tereo ndero katy. Ha'e rã xee ajapo 'rã
ndeayvuague — he'i.
9 Tecoa pygua kunha aipoe'ive ju huvixa
pe:
— Ha'e gui xeruvixa, tove xere ha'e xeru
ro pygua kuery re toĩ ha'e nungakue re
ropaga aguã. Ha'e rã ndee xeruvixa, tenda
repenaaty py reĩ va'e re toĩ eme.
10 Huvixa ombovai:
— Nderovai ijayvuave ri ramo eru xea py.
Ha'e ramo nanemoangekovei 'rã — he'i.
11 Kunha va'e aipoe'i:
— Ha'e rami rã xeruvixa, eura ke Senhor Nderuete rery rupi, ojepyxe vy ou
va'e kuery ojuka e'ỹ aguã xepi'a jouguy
omoẽague re.
Ombovai:
— Anhetẽ ete Senhor oikove va'e rupi
aura vy aipoa'e: Neĩ peteĩ'i ma voi ndepi'a'a
ndo'a rivei 'rã yvy py — he'i.
12 Ha'e gui ma kunha va'e aipoe'i:
— Xeruvixa, tove xee nerembiguai ta-
mombe'uve'i ju peteĩ ayvu ndevy.
Ombovai:
— Emombe'u tema — he'i.
13 Kunha va'e ijayvuve tema:
— Mba'e re tu ndee ha'e rami e'ỹ ren-
hembopy'a Nhanderuete pegua kuery rovai
reiko aguã? Mba'eta xeruvixa, ha'e rami
ndeayvua rami vy ndee ae renhembopaga
uka, mba'eta ndee voi ndereru ruka jevyxei
ndera'y amboae yvy katy remondouka
va'ekue.
14 Mba'eta nhande kuery ma nhamano 'rãe,
yvy py yy onhoẽ mbyre nanhamboyru
kuaaveia rami. Ha'e rã Nhanderuete ma
nanhandejuka rivei 'rã, ha'e rami 'rãgue py
onhembopy'a 'rã henonde gui omondouka
pyre mombyry riae ikuai e'ỹ aguã re.
15 Aỹ ma xeruvixa, pova'e ayvu rupi ndereve
xeayvu vy ae aju, heta va'e kuery xe-
mongyje ramo. Ha'e ramo xee nerembiguai
aipoa'e: "Xeayvu 'rã huvixa reve. Xapy'a
rei rã ha'e ojapo 'rã xeayvua", ha'e vy aju.
16 Mba'eta ndee xeruvixa, xee nerembiguai
re reikuaa pota 'rã avakue po gui xerepy
aguã, xee ha'e xepi'a rekove ha'e kuery
oipe'a e'ỹ aguã, Nhanderuete mba'emo
ome'ẽ rã rojopy e'ỹ aguã rami.
17 Xee nerembiguai teĩgue ju aipoa'e ta:
Aỹ xeruvixa, ndeayvu ke aiko porã ju
aguã rami. Mba'eta ndee ma Nhanderuete
guigua anjo rami reikuaa va'e mba'emo
porã ha'e mba'emo vai. Ha'e Senhor
Nderuete oiko 'rã ndereve — he'i.
18 Ha'e ramo huvixa ombovai vy aipoe'i
kunha va'e pe:
— Ajerure renhenhomi e'ỹ aguã ndevy
aporandu taa re.
Kunha va'e ombovai:
— Ndeayvu ha'vy, xeruvixa — he'i.
19 Huvixa aipoe'i:
— Joabe e'ỹ teve ndereve ijayvu va'ekue
pova'e ha'e javi rupi ndeayvu aguã?
Kunha va'e ombovai:
— Anhetẽ ete xeruvixa, nderekove rupi
aura vy aipoa'e: Ndeayvua gui mava'eve
ojepe'a aguã nda'evei, oiporu kuaa regua
katy neĩ oiporu kuaa e'ỹa katy. Mba'eta
anhetẽ nerembiguai Joabe ae ri xembou
ra'e pova'e ayvu ha'e javi rupi xeayvu aguã.
20 Ha'ekue rami ve'ỹ reiko aguã ae ri nerem-
biguai Joabe ojapo uka ha'e rami. Ha'e
rami teĩ xeruvixa, Nhanderuete guigua
anjo rami ne'arandu va'e vy yvy jave re oiko
va'e teĩ reikuaapa 'rã — he'i.
21 Ha'e gui ma Joabe pe ju huvixa aipoe'i:
— Aendu ma rejerure ukaa. Tereo ha'vy,
eru kunumi Absalão — he'i.
22 Ha'e ramo Joabe ojero'a vy guenapy'ã
re oĩ ngova yvy re omovaẽ peve. Ha'e vy
huvixa ogueroayvu porã vy aipoe'i:
— Aỹ ma xeruvixa, aikuaa ma ndee xejou
porãa, xee nerembiguai ajerure ukaague
rejapo rire — he'i.
23 Ha'e rami vy Joabe opu'ã vy oo Gesur katy.
Ha'e vy Jerusalém py ju ogueru Absalão.
24 Ha'e rami rã huvixa aipoe'i:
— Tojevy ju ngoo py xerova oexa e'ỹ re —
he'i ramo Absalão ngoo py ae ojevy huvixa
rova oexa e'ỹ re.

Absalão iporãa re ijayvuague

25 Israel ha'e javi rupi amboae nda'ipoi
Absalão rami ojou porãmby. Ipy guive
ijapyte peve noĩ ivaikuea.
26 Hi'a ma ma'etỹa opaa nhavõ ojayaa vy
ipoyia oexaa rã dois quilos raxa'i 'rã,
mba'emo opejaa huvixa oiporu uka va'e
rami.
27 Oiko avi ta'y mboapy ha'e peteĩ'i tajy,
Tamar hery va'e. Ha'e va'e kunha ma jaexa
rã iporã ete va'e.

Davi oĩa py Absalão ooague

28 Mokoĩ ma'etỹ re ma huvixa rova oexa
e'ỹ re Jerusalém py Absalão oiko vy
29 oenoĩ uka Joabe, huvixaa py omondouka
aguã teĩ ha'e ndouxei. Peteĩgue ju oenoĩ
uka teĩ ha'e ndouxei.
30 Ha'e ramo aipoe'i guembiguai kuery pe:

— Ma'ẽ, pee py ma Joabe mba'ety
itui xemba'ety re oje'a va'e, cevada on-
hotỹague. Tapeo peapy — he'i ramo Ab-
salão rembiguai kuery oapy imba'ety.

31 Ha'e rami rã Joabe opu'ã vy oo Absalão
ro py. Ha'e vy aipoe'i:

— Mba'e re tu nerembiguai kuery oapy ri
xemba'ety?

32 Absalão ombovai:

— Roenoĩ uka vy aipoa'e va'ekue: "Eju
apy, huvixaa py romondouka aguã, po rami
xeayvu remombe'u aguã: 'Mba'erã tu aju
raka'e Gesur tetã aikoague gui? Ha'eveve
'rãgue ha'e py ae aiko va'e rire', 're aguã."
Aỹ ma xee aexaxe huvixa rova. Xapy'a
rei xee ri ajejavy ramo ma taxejuka — he'i
Joabe pe.

33 Ha'e ramo huvixaa py Joabe oo vy
omombe'upa. Ha'e ramo mae huvixa oenoĩ
uka Absalão. Ha'e ramo ou vy ojexa uka
huvixa renonde, ngova yvy re omovaẽ reve.
Ha'e ramo huvixa oayvupa.

15

*Absalão opu'ã rei ramo Davi kuery onham-
baague*

1 Ha'e va'e rire ma Absalão ojeupe ae ojou
peteĩ karóxa, kavaju kuery ha'e cinqüenta
avakue henonde oo va'erã.*
2 Ha'e rami vy aje'ive'i reve Absalão ovy
vy opyta 'rã ho'amy tetã kora rokẽ py.
Ha'e ramo avakue huvixaa katy mba'emo
re oikuaa pota uka vy oo va'e ha'e javi pe
Absalão aipoe'i 'rã: "Mava'e tetã guigua tu
ndee?" he'i rã ombovai vy "Israel regua ae
ri xee nerembiguai aiko" he'i
3 ramo ma Absalão aipoe'ive ju 'rã ixupe:
"Ma'ẽ, reikuaa pota ukaa va'e ma ha'evea
ramigua, ha'evea rami meme. Ha'e rami teĩ
huvixa ma avave rei nomoĩ oendu va'erã",
he'i 'rã.
4 Absalão aipoe'ive ju 'rã: "Aikore! Yvy
re opena va'etyrã xemoĩa va'e rire, avakue
mba'emo re oikuaa pota uka vy, e'ỹ vy
ojerure aguã xea py ou ramo ha'e kuery re
ajapo 'rãgue ha'evea ramigua meme!" he'i
'rã.
5 Ha'e rami ae avi henonde amongue ou
vy henonde yvy py ojero'a ta ramo ha'e
okuave'ẽ vy omopu'ã ju 'rã oayvupa reve.
6 Ha'e rami py Absalão ojapo Israel kuery
huvixaa katy mba'emo re oikuaa pota uka
vy oo va'e ha'e javi re. Ha'e rami vy ojee
meme oguerovapa avakue Israel kuery ku-
raxõ.

7 Irundy ma'etỹ opaa py ma Absalão
aipoe'i huvixa pe:

— Tove Hebrom tetã katy taa SENHOR pe
anhemboayvuague ajapo aguã.

8 Mba'eta Síria re Gesur tekoa py teri aiko
jave xee nerembiguai anhemboayvu vy
aipoa'e va'ekue: "Xapy'a rei Jerusalém katy
ajevy aguã rami SENHOR xeapo ri ramo
ambojerovia 'rã", ha'e rire.

9 Huvixa ombovai:

— Tereo porã ke — he'i. Ha'e ramo opu'ã
vy Hebrom katy oo.

10 Ha'e rami avi Absalão nhemi rupi
omondouka ayvu mombe'uarã Israel kuery
va'e regua ha'e javi rupi. Ha'e vy aipoe'i:

— Mimby guaxu pu pendu vy aipopeje
'rã: "Absalão ma Hebrom tetã py oĩ nhan-
deruvixa", peje.

11 Jerusalém gui Absalão rupive oje'oi
duzentos avakue oenoĩ va'ekue. Ha'e va'e
kuery ma oo tema rive, mba'erã paa oikuaa
vy e'ỹ.
12 Absalão mba'emo Nhanderuete pe ome'ẽ
oikovy jave oenoĩ uka avi Davi mongetaaty
Aitofel Gilo tetã py hekoa va'e. Ha'e rami
py huvixa rovaigua kuery imbaraeteve
oje'oivy, heta-etave tema ou Absalão-a katy
guarã.

13 Ha'e gui peteĩ ou ayvu mombe'ua Davi
pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Israel kuery ha'e javive ko Absalão re
anho ovapa — he'i.

14 Ha'e rami rã Davi aipoe'i Jerusalém py
hexevegua avakue ikuai va'e pe:

— Pepu'ã ke, nhanha, mba'eta Absalão
gui ndajaa jepe reguai teve. Pejapura
ke jaje'oi pojava, nhanderupity xapy'a e'ỹ
aguã, ha'e nhande'áry mba'emo vai ogueru
reve tetã py ikuai va'e ha'e javi ojukapa e'ỹ
aguã kyxe py.

* 15:1 Israel pygua huvixa kuery gui Absalão ranhe guendarã karóxa ojou raka'e. Opa mba'e ojapo huvixarã onhemoingo aguã.

15 Ha'e ramo huvixa Davi revegua avakue
ombovai:
— Ma'ẽ, apy ma nerembiguai orekuai,
oreruvixa ojapo uka va'e tema rojapo aguã
ae — he'i okuapy.
16 Ha'e gui huvixa ojepe'a ramo hoo
pygua kuery ha'e javi oje'oi hexeve. Va'eri
oeja avi dez gua'yxy jevy kuery ngoo re
opena va'erã.
17 Ha'e rami vy heta va'e kuery hupive oje'oi
va'e reve huvixa oo rã oo ijapy'i py oĩ va'e
py opytapa ranhe.
18 Ha'e gui hexevegua avakue ha'e javi oaxa
henonde katy. Ha'e vy harõa ha'e Gate
pygua kuery ha'e javi ju, seiscentos avakue
Gate pygua hupive oje'oi va'ekue oaxa
jogueravy huvixa renonde.

Itai ojeroviapy oikoa oexa ukaague

19 Ha'e gui ma huvixa aipoe'i Gate pygua
Itai va'e pe:
— Mba'e re tu ndee reoxe avi ore kuery
reve? Ejevy ju, epyta penderuvixarã ou va'e
reve, mba'eta amboae yvy guigua reiko,
ndeyvy gui ae mombyry reiko va'e.
20 Kuee rei revaẽ va'ekue ma nhi'ã xee
rogueraa ta ma avi xerupive aỹ, neĩ xee ma
voi ndaikuaai marã katy pa aa aguã va'eri?
Ejevy ju, erojevypa avi nderyvy kuery. Tove
ndere toĩ Nhanderuete nemboaxya ha'e
ojeroviapy oikoa.
21 Ha'e ramo Itai ombovai huvixa pe:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi,
ha'e ndee xeruvixa nderekove rupi avi aura
vy aipoa'e: Mamo rã rei ndee xeruvixa reĩa
py ae xee nerembiguai aiko avi 'rã, amano
e'ỹ vy aikove aguã teĩ — he'i.
22 Ha'e ramo Davi aipoe'i Itai pe:
— Tereo ha'vy, eaxa xerenonde katy —
he'i. Ha'e ramo Gate pygua Itai ma hex-
evegua avakue ha'e javi reve oo, kyrĩgue
guive.
23 Ha'e kuery oo rã ha'e va'e yvy re ikuai
va'e oexa vy ojae'o ratã pavẽ.† Ha'e rã ha'e
kuery oaxa oje'oivy. Cedrom yakã huvixa
voi oaxa, tekoa e'ỹa katy tape oĩ va'e rupi
oo vy.

Jerusalém tetã katy ju Zadoque, Abiatar ha'e Husai ombojevyague

24 Oaxa avi sacerdote Abiatar ha'e
Zadoque. Ha'e kuery reve oje'oi avi levita
kuery SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue
ryru reraa kuery. Ha'e py omboguejy
ranhe, tetã gui ha'e kuery ha'e javi oẽ vy
oaxapa peve.
25 Ha'e ramo huvixa Davi aipoe'i Zadoque
pe:
— Perojevy ju SENHOR ayvu ryru tetã
katy. SENHOR rembiexa rupi xemboaxy ri
vy xeapo 'rã ha'e katy ju ajevy aguã rami
hyru aexa ju aguã, oĩaty voi.
26 Ha'e rami teĩ xapy'a rei SENHOR xevy "Xee
ndoguerovy'avei", he'i ramo, ma'ẽ, xee ma
apy ha'ã. Tojapo xere ha'e oipotaa rami —
he'i.
27 Sacerdote Zadoque pe huvixa aipoe'ive
ju:
— Ndee ha'e Abiatar imba'ekuaa va'e
vy pejevy porã'i ke tetã katy. Pendereve
too porã'i avi pendera'y mokoĩ: ndera'y
Aimaás, Abiatar ra'y Jônatas guive.
28 Ma'ẽ, peẽ pemombe'u uka jevy e'ỹa ja xee
apyta ranhe 'rã yy oaxaaty tekoa e'ỹa katy
oĩ va'e py — he'i.
29 Ha'e ramo Zadoque ha'e Abiatar ma
Jerusalém katy ju ogueraa Nhanderuete
ayvu ryru. Ha'e py ae opyta.
30 Ha'e gui Davi oguatave ovy vy Oliveiras
yvy'ã rupi oẽ ovy ojae'o reve. Oakã ojao'i
ha'e ipy rei reve oguata ovy. Hupive oje'oi
va'e ha'e javi oakã ojao'i reve meme ojae'o
avi jogueravy.
31 Ha'e rire Davi pe omombe'ua vy
aipo'ea:
— Aitofel voi Absalão reve opyta ndere
opu'ã rei va'e kuery mbyte.
Ha'e ramo Davi aipoe'i:
— SENHOR, xee ajerure: ejapo Aitofel
o'arandua rupi e'ỹ nhomongeta aguã rami
— he'i.‡
32 Ha'e gui yvyty apyte áry Davi ovaẽ
SENHOR ombojeroviaaty py. Ha'e jave ha'e
oma'ẽ rã peteĩ ovaẽ ouvy arquita regua
Husai. Ha'e va'e ma oao puku oxoropa va'e
py onhemonde reve ou, ha'e oakã re yvy
omoĩ reve.
33 Ixupe Davi aipoe'i:
— Xerupive reo aguã ri reju ramo
nda'evei xevy.
34 Ha'eveve 'rã tetã katy rejevy vy Absalão
pe aipo're: "Aỹ ma xeruvixa, xee ma
nerembiguai ju 'rã aiko, nderu rembiguai

† 15:23 Ha'e kuery ojae'o mba'eta huvixa guetã gui onha ramo (versículo 20). ‡ 15:31 Aitofel ma huvixa mongetaaty oiko. Davi mongetaa rupi ranhe oiko, ha'e gui Absalão mongetaa rupi ju (versículo 12).

aikoague rami avi. Ha'ekue rami ae 'rã
aiko nerembiguai", 're vy rejapo 'rã Aitofel
ijayvu rã Absalão oendu ve'ỹ aguã rami.
35 Ha'e py ndereve ikuai avi 'rã sacerdote
kuery Zadoque ha'e Abiatar. Huvixa ro
py mba'emo rendu va'ekue ha'e javi 'rã
remombe'u uka ha'e kuery pe.
36 Ta'y kuery avi 'rã ikuai ha'e py: Zadoque
ra'y Aimaás ha'e Abiatar ra'y Jônatas. Ha'e
kuery pe ma xeremiendurã pemombe'u
uka 'rã mba'emo pyau pendu va'ekue ha'e
javi — he'i.
37 Ha'e ramo Davi irũ Husai ojevy ju tetã
katy. Absalão voi ovaẽ ma avi Jerusalém py.

16

Davi reve Ziba ijayvuague

1 Ha'e gui Davi ma yvy'ã guy katy
ojapyro ovy jave ou jekuaa oiny Mefibosete
rembiguai Ziba.* Ha'e va'e ma mokoĩ
mymba mburika'i ogueru ombokupe
áryguapa va'ekue, ha'e hi'áry duzentos
mbojape, ha'e cem xã uva pirukue, cem
avi hi'a pyau, ha'e gui peteĩ ryru vinho.
2 Ziba ou rã Davi oexa vy oporandu ixupe:
— Mba'erã tu kova'e nunga reru?
Ziba ombovai:
— Mymba mburika'i ma hi'áry huvixa ro
pygua kuery oĩ aguã. Ha'e rã mbojape ha'e
mba'emo'a ma kunumigue ho'u va'erã aru.
Vinho ma tekoa e'ỹa rupi penekane'õ vy
pey'u va'erã — he'i.
3 Ha'e rã Davi oporanduve ju:
— Ha'vy nderuvixa ra'y, mamo tu opyta?
Ziba ombovai:
— Ha'e ma Jerusalém py ae opyta,
mba'eta ojeupe ae "Kova'e ára po xevy ju
'rã Israel ro pygua kuery omboaxa xeru
rekovia xepo'aka aguã", he'i vy.
4 Ha'e rami rã Davi aipoe'i Ziba pe:
— Mefibosete oguereko va'ekue-'ekue
ma ame'ẽmba ndevy.†
Ziba ombovai:
— Xeruvixa, xee ajero'a romboete vy.
Taxemboaxy nerenonde — he'i Davi pe.

Davi re Simei ijayvu vaiague

5 Ha'e gui Baurim tekoa py huvixa Davi
ovaẽ vy oma'ẽ rã peteĩ ovaexĩ jogueruvy
Saul ro pygua kuery regua Simei hery va'e,
Gera ra'y. Ha'e va'e ovaexĩ vy ijayvu vai
ouvy hexe.
6 Davi re ita omombo ouvy, hembiguai
kuery re guive, Davi revegua ha'e hem-
biguai xondaro kuery ooa yke jovaive rupi
oje'oi oiny va'eri.
7 Simei ijayvu vai vy aipoe'i:
— Tereo apy gui, tereo ke, ndee ava tuguy
moẽaty, nhe'ẽ vai ra'y.
8 Aỹ Nhanderuete nembopaga ma Saul ro
pygua kuery ruguy omoẽague re, hekovia
ndee nhemi rupi reĩ rire. Ha'e rami teĩ
ndera'y Absalão po py ju SENHOR omboaxa.
Ma'ẽ, aỹ ma rexĩmba reia rupi reiko, ava
tuguy moẽaty reiko vy — he'i.
9 Ha'e rami rã Zeruia pi'a Abisai aipoe'i
Davi pe:
— Xeruvixa, mba'e re tu peva'e jagua
re'õgue ijayvu vai ri ndere? Tove taaxa apy
gui akã'o aguã.
10 Huvixa ombovai:
— Mba'e tu xee areko peẽ Zeruia pi'a
kuery reve? Tove ri ta'ijayvu vai. Mba'eta
xapy'a rei SENHOR ae ixupe ijayvu vy
"Ndeayvu vai Davi pe", he'i raka'e. Ha'e
rami ri ramo mava'e tu "Mba'e re tu ha'e
rami ete rejapo?" he'i aguã ha'eve ta? —
he'i.
11 Davi aipoe'ive ju Abisai ha'e guem-
biguai kuery ha'e javive pe:
— Ne'exa, xera'y ae teĩ xejukaxe aỹ,
ha'e rami peva'e Benjamim regua katuve
ma. Tove ta'ijayvu vai, mba'eta SENHOR ae
ojapo uka ha'e rami.
12 Xapy'a rei SENHOR oma'ẽ 'rã xee ajexavaia
re. Ha'e rami ri vy mba'emo porã anho
'rã SENHOR ome'ẽ xevy kova'e ára ayvu
vaiague rekovia — he'i.
13 Ha'e gui ma oguatave oje'oivy, Davi ha'e
ixupegua avakue reve. Ijyke rupi Simei voi
oo avi oiny yvy'ã pukukuea rupi. Ijayvu vai
tema ovy, ita ha'e yvy guive omombo ovy
hexe.
14 Ha'e gui huvixa ha'e hupive oguata va'e
kuery reve ma ikangypakue ovaẽ oje'oivy
Jordão yakã rembe re. Ha'e py ma
ikane'õgua ranhe okuapy.

* 16:1 Ziba ma Saul rembiguai ranhe oiko, ha'e gui Jônatas ra'ykue Mefibosete rembiguai ju (2 Samuel 9.9-10). † 16:4 Ziba pe Davi omboaxa mba'emo Mefibosete oguereko va'ekue, mba'eta ixupe Ziba ijapu vy Absalão re Mefibosete ooague rami omombe'u ramo. Ha'e rã Mefibosete ma ndooi (2 Samuel 19.24-30).

Absalão pegua oikoa rami Husai ombotavya rupi onhemombe'uague

15 Ha'e gui Jerusalém tetã py Absalão
kuery ovaẽmba okuapy ixupegua avakue
Israel regua ha'e javi reve. Ha'e kuery reve
ou avi Aitofel.
16 Ha'e gui Davi irũ Husai arquita va'e voi
ojexa uka avi Absalão pe. Ha'e vy aipoe'i
ixupe:
— Toikove huvixa, toikove huvixa!
17 Ha'e rã Absalão aipoe'i Husai pe:
— Ha'e rami ae teve rexa uka neirũ Davi
pe reikoa? Mba'e re tu ndereoi neirũ
rupive?
18 Husai ombovai:
— Any ri. Xee apyta 'rã hekovia SENHOR
omoĩ va'ekue reve. Kova'e kuery Israel
pygua avakue ha'e javi oiporavo va'ekue
reve xee voi aiko 'rã, hexeve ae 'rã.
19 Mba'eta mava'e pe 'rã tu aiko aguã ha'eve?
Ndee ta'y pe e'ỹ ri ty'y? Nderu rembiguai
aikoague rami ae ndevy ju 'rã aiko xee —
he'i.

Davi ra'yxy jevy kuery reve Absalão onhenoague

20 Ha'e gui ma Absalão aipoe'i Aitofel pe:
— Oremongeta na mba'e nunga pa rojapo
aguã.
21 Aitofel ombovai Absalão pe:
— Nderu ra'yxy jevy kuery oeja ovy ngoo
re opena va'erã. Enheno ha'vy ha'e kuery
reve. Ha'e ramo nderu reve joe napendea'eveia Israel kuery ha'e javi oikuaa ramo
nderevegua kuery ipy'a guaxuve 'rã okuapy
— he'i.
22 Ha'e gui ma oo áry ojapo okuapy peteĩ
oo'i Absalão oĩ aguã. Ha'e ramo ha'e py,
Israel kuery pavẽ oexaa py onheno nguu
ra'yxy jevy kuery reve.
23 Ha'e va'e jave Aitofel nhomongeta 'rã
Nhanderuete pe oporandua rã ombovaia
rami avi. Ha'e rami ae tema Aitofel ijayvu
nhomongeta vy, Davi omongetaague rami
ae avi omongeta Absalão.

17

Aitofel ha'e gui Husai ju omongetaague

1 Aitofel aipoe'ive ju Absalão pe:
— Tove taiporavo doze mil avakue. Ha'e
vy Davi rakykue aa 'rã kova'e pyavyve.
2 Hexe apu'ã 'rã ikane'õ ha'e ikangypa rei
jave. Amondyipa 'rã. Ha'e rã hexeve ikuai
va'ekue onhamba 'rã. Huvixa anho'i 'rã
ajuka.
3 Ha'e kuery ajapo 'rã ndere oupa ju aguã
rami meme. Mba'eta ha'e kuery ha'e javi
ojevypa 'rã, peteĩ'i ava rejukaxea rami rejuka uka rire. Ha'e rami vy ikuai porãmba
'rã — he'i.
4 Ha'e rami ijayvu rã Absalão ha'e Israel
regua nhomongeta va'ety kuery ha'e javi
oendu vy ojou porã rei okuapy.
5 Ha'e rami teĩ Absalão aipoe'ive ju:
— Penoĩ ta'vy arquita regua Husai ju,
nhaendu aguã ha'e pa mba'e he'i ra'e —
he'i.
6 Absalão-a py Husai ovaẽ ramo aipoe'i
ixupe:
— Ha'e rami Aitofel ijayvu ange. Ha'eve
'rã pa ijayvua rami jajapo aguã? Ha'e rami
e'ỹ vy ndee ju ke ndeayvu.
7 Husai ombovai Absalão pe:
— Aitofel ange ijayvuague ma ha'eve
va'e'ỹ — he'i.
8 Husai aipoe'ive ju:
— Reikuaa porã nderu ha'e avakue hexeve ikuai va'e reko, reikuaa avi ha'e kuery
ipy'a guaxukueve ikuaia, ha'e urso kunha
ka'aguy rupi gua'y kuery omokanhy va'e
rami ipoxy va'e memea. Nderu voi joe
opu'ã va'ety vy pyávy teĩ ndopytai 'rã ojeupegua kuery reve.
9 Ne'exa, aỹ ma ha'e oma'ẽ mbegue 'rã peteĩ
itakua gui, e'ỹ vy amboae henda py. Ha'e
gui jypy'i hexe pepu'ãa py ndevygua kuery
amongue oitya ri ramo ha'e nunga oendu
va'e rei ijayvu vy "Absalão rupi ou va'ekue
oitypaa ra'e" he'i 'rã.
10 Ha'e rami rã ma avakue ipy'a guaxukueve
voi okyjepa rei 'rã, xivi rami ipy'a guaxu
va'e teĩ. Mba'eta Israel kuery pavẽ oikuaa
nderu ma joe opu'ãa py ipo'akave va'ety
ae, ha'e hexevegua avakue voi ipy'a
guaxukueve memea.
11 Xee ma po rami romongeta: Emboatypa
pojava ndejeupe Israel kuery ha'e javi, Dã
guive Berseba peve ikuai va'e, ye'ẽ rembe
re ita ku'i ikuaia rami mbovy rei e'ỹ ikuai
va'e. Ha'e vy ndee ae 'rã reraa henoiny ha'e
kuery mbyte rupi.
12 Ha'e vy ma Davi re jaje'oi 'rã mamo
rã rei oĩa py, ha'e vy jajopy xapy'a 'rã,
yxapy minha yvy re ho'aa rami. Ha'e
ramo ndoikovevei 'rã, hexevegua avakue
voi ndokuavei 'rã teĩve.

13 Xapy'a rei amongue tetã py ha'e onhemi
ramo ma ha'e katy Israel kuery ha'e javi
'rã ogueraa ixã. Ha'e vy jaitypa 'rã heravy
yakã katy, oĩague py neĩ peteĩ'i ita ra'y'i voi
nda'ipovei peve — he'i.
14 Ha'e rami rã Absalão ha'e Israel pygua
avakue aipoe'i okuapy:
— Aitofel ijayvuague gui ma arquita
regua Husai ijayvua ha'eveve — he'i
okuapy, mba'eta SENHOR ae ojapo Aitofel
ijayvua oendu rivepa aguã rami, Absalão
kuery áry mba'emo vai ombouxe vy.
15 Ha'e gui ma Husai aipoe'i sacerdote
kuery Zadoque ha'e Abiatar pe:
— Aitofel ma ha'e rami omongeta kuri
Absalão ha'e Israel regua nhomongeta
va'ety kuery. Ha'e rã xee ma amboae rami
amongeta.
16 Aỹ pemondouka pojava ha'vy Davi pe
ayvu mombe'uarã aipoe'i aguã: "Epyta eme
kova'e pytũ yy oaxaaty tekoa e'ỹa katy oĩ
va'e py. Ha'e rami 'rãgue py eaxa pojava
hovaigua re, huvixa ojukaa e'ỹ aguã, hex-
eve ikuai va'e kuery reve", peje uka — he'i.
17 Ha'e jave ma Jônatas ha'e Aimaás ma
En-Rogel katy'i oĩ, tetã py ha'e kuery ovaẽ
rã oexaa e'ỹ aguã. Ha'e gui ha'e kuery
pe peteĩ tembiguai kunha'i omombe'u ha'e
nunga, Davi pe ju ha'e kuery omombe'u
aguã.
18 Ha'e rami teĩ peteĩ kunumi va'e oexa
nho vy ou Absalão pe omombe'u. Ha'e rã
mokoĩve ma ojapura reve jogueraa vyvoi vy
peteĩ ava ro py ovaẽ, Baurim tekoa py. Ha'e
va'e roka py oĩ peteĩ ykua ojo'o pyre. Ha'e
va'e py ha'e kuery oguejy jogueravy.
19 Ykua mbotya hoo va'e ra'yxy ogueru vy
omoĩ hi'áry. Imbotya áry ju mba'emo
ra'yĩgue onhoẽ. Ha'e rami rã mava'eve
ndoikuaai.
20 Ha'e va'e oo py Absalão rembiguai
kuery ovaẽ vy aipoe'i okuapy kunha va'e pe:
— Mamo tu ikuai Aimaás ha'e Jônatas?
Kunha va'e ombovai:
— Ha'e kuery oaxapa ae ma yy oaxaaty —
he'i. Ha'e ramo ha'e kuery oeka teĩ ndojoui
vy ojevypa ju Jerusalém katy.
21 Ha'e kuery oje'oi ramove ykua gui oẽ
mokoĩve. Ha'e rami vy oo vy omombe'u
Davi pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Pepu'ã ke, peaxapa pojava yy rovai
re, mba'eta ha'e rami Aitofel ijayvu pen-
derovai — he'i.
22 Ha'e rami rã Davi ha'e hexevegua kuery
ha'e javi oaxapa Jordão yakã. Ko'ẽmba ma
jave takykue re neĩ teĩ'i voi nda'ipoi Jordão
oaxa e'ỹ va'e.
23 Ha'e gui Aitofel ma nhomongetaague
rami e'ỹ ikuaia rã oexa vy ombokupe
árygua guymba mburika'i, ha'e oĩ vy oo tetã
py ngoo oĩ va'e py. Mba'emo omoĩmba porã
ma vy ha'e ae oo ojejyryvipy. Omano ramo
onhono porãa tuu rupa yvýry.
24 Ha'e gui Davi kuery ma Maanaim py
ovaẽ. Absalão kuery voi Jordão yakã
oaxapa, avakue Israel kuery hexeve ikuai
va'e reve.
25 Ha'e vy xondaro kuery ruvixa Joabe
rekovia ma Absalão omoĩ Amasa. Ha'e va'e
ma Ismael guigua Itra ra'y, Naás rajy Abigail
pi'a. Abigail ma Joabe xy Zeruia kypy'y.
26 Ha'e rami vy Israel kuery Absalão reve
ijatypa okuapy Gileade yvy re.

Absalão revegua xondaro kuery re Davi revegua kuery ipo'aka okuapyague

27 Maanaim py Davi kuery ovaẽ ma ramo
ovaexĩ jogueruvy pova'e kuery: Amom
kuery va'e regua Rabá pygua Naás ra'y
Sobi, ha'e gui Lo-Debar pygua Amiel ra'y
Maquir, ha'e gui Rogelim pygua gileadita
regua Barzilai avi.
28 Ha'e va'e kuery ma Davi oĩa py ogueru
tupa, hy'a, hyru nhae'ũ guigua, trigo, ce-
vada, mba'emo ku'ikue, ha'yĩgue maimbe,
ei retã, kumanda pe'i,
29 ei, kamby kekue, vexa'i kuery ha'e gui
queijo vaka guigua. Ha'e nunga oguerupa
Davi ha'e hexeve ikuai va'e pe ho'u va'erã,
mba'eta aipoe'i okuapy: "Kova'e kuery
ma tekoa e'ỹa rupi ikuaia py inhembyayi,
ikane'õ ha'e ije'yuvei guive" he'i vy.

18

1 Davi guexevegua kuery oipapa vy ha'e
kuery ruvixarã omoĩ mil e'ỹ vy cem re
opena va'erã.
2 Ha'e gui mboapy henda py omboja'o
vy omondoukapa ju: peteĩ aty ma Joabe
ogueraa, amboae aty ma Zeruia pi'a Abisai
ogueraa, ha'e rã amboae aty ma Gate pygua
Itai ogueraa. Huvixa aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xee voi aa 'rã peẽ kuery reve.
3 Ha'e rã ha'e kuery ombovai:
— Ndee ma ndereoi 'rã. Xapy'a rei nhan-
derovaigua kuery oremonha vy orere ha'e
kuery nopenai 'rã, neĩ mbyte rupi peve ore

romano teĩ ae ma, mba'eta ore kuery va'e
regua dez mil ikuai va'e gui ndee anho'i teĩ
revareve va'e. Ha'eveve ndee orerepy aguã
rami reiko aguã, tetã py reĩa gui ae — he'i
okuapy.
4 Davi ju aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peẽ kuery peipotaa rami ha'vy xee aiko
'rã — he'i. Ha'e rami rã tetã kora rokẽ yvýry
huvixa hi'aĩ jave ixupegua kuery ha'e javi
oẽ jogueravy cem ha'e mil ma voi-voi.
5 Ha'e gui ma Joabe, Abisai ha'e Itai pe ju
Davi ijayvu. Ha'e vy aipoe'i:
— Xere pema'ẽ vy pereko porã'i xera'y
Absalão — he'i. Amboae kuery ha'e javi
oendu okuapy xondaro ruvixa kuery pe
huvixa gua'y Absalão re opena porã uka rã.
6 Ha'e gui ma ha'e javi oje'oi tetã rovai
rupi, Israel kuery reve joguero'a aguã.
Efraim regua ka'aguy rupi joe opu'ã
okuapy.
7 Ha'e py ma Davi rembiguai kuery oitypa
Israel kuery. Ha'e va'e ára ho'a reta, vinte
mil avakue ojukaa py.
8 Mba'eta joe opu'ã va'e kuery oaĩmba
oje'oivy ha'e va'e yvy ha'e javi rupi. Ha'e
va'e ára kyxe py ojukaa gui okanhy retave
ka'aguy re ikuaia py rive.

Absalão omanoague

9 Absalão ma mburika áry oo oiny vy nho-
vaexĩ Davi rembiguai avakue reve. Hymba
mburika ma peteĩ yvyra carvalho hi'aĩ va'e
rakã guy rupi oaxa ovy jave Absalão akã
ipija oiny yvyra rakãmby py, ha'e vy ovava
oiny yvate katy gui yvy katy. Hymba
mburika ma oaxa tema ovy.
10 Peteĩ ava ha'e nunga oexa vy oo
omombe'u Joabe pe. Ha'e vy
— Absalão ma yvyra carvalho rakã re
ovava oiny — he'i.
11 Ha'e rã Joabe aipoe'i ava imombe'uare
pe:
— Rexa va'eri mba'e re tu nderejukai
ha'e pyve, ha'e reity 'rãgue inony yvy rupi?
Ha'e rami reiko va'e rire ma ndevy ame'ẽ
'rãgue dez hatã'i va'e prata guigua ha'e
peteĩ ku'akuaa — he'i.
12 Ha'e ramo ava va'e aipoe'i Joabe pe:
— Xepo py mil hatã'i va'e prata guigua
reme'ẽ teĩ xee ma nakuave'ẽi 'rã huvixa
ra'y rovai, mba'eta roendu porã ange hu-
vixa ndevy, Abisai ha'e Itai pe ijayvu ramo,
"Pereko porã'i xera'y Absalão", he'i rã.
13 Xapy'a rei xee ma nanhe'ẽ renduia rupi
hexe ajapo vai va'e rire huvixa ndoikuaa
e'ỹi 'rãgue. Ha'e rami avi ndee eteve voi
xejou vai 'rãgue — he'i.
14 Joabe ombovai:
— Nda'evei ndereve ha'ã rive aguã —
he'i vyve mboapy hu'y ogueraa vy oipyxo
Absalão kuraxõ py, oikove teri reve yvyra
carvalho rakãmby re ipija oinya py.
15 Ha'e gui dez kunumigue Joabe rembiporu
reraa va'e kuery ju ombojere okuapy vy
ojuka ete'i Absalão.
16 Ha'e gui ma Joabe mimby guaxu
omonhe'ẽ rã ixondaro kuery opytu'upa
Israel kuery monhaa gui. Ha'e vy ojevypa,
Joabe omombytu'u ramo.
17 Absalão retekue ogueraa vy omombo
ka'aguy re yvykua tuvixa va'e oĩ va'e py,
ha'e vy hi'áry omboaty reta ita. Ha'e rã Is-
rael kuery ma peteĩ-teĩ ngoo katy onhamba
oje'oivy.
18 Absalão oikove teri reve omopu'ã va'ekue
peteĩ ita ojeupe ae, huvixa rekoa yvyugua
py. Mba'eta aipoe'i: "Xee ndarekoi xera'y
peteĩ'i ma voi xerery re ima'endu'aa aguã",
he'i. Ha'e rami vy ita re ae omoĩ guery.
Ha'e rami rire ha'e va'e pe aỹ peve "Absalão
pegua ita" 'ea.

Absalão omano rã Davi ojae'o vaipaague

19 Ha'e gui Zadoque ra'y Aimaás aipoe'i:
— Tove taa tamombe'u huvixa pe hov-
aigua kuery po'akaa gui SENHOR ogueraa
jepe maague.
20 Ha'e rami teĩ Joabe ombovai:
— Ndee ma neremombe'ui 'rã teve ange
mba'emo oiko va'ekue, amboae ára py
ha'eve 'rã teĩ, huvixa ra'y ae omano rire —
he'i.
21 Ha'e gui peteĩ Etiópia pygua hi'aĩ va'e
pe ju Joabe aipoe'i:
— Ndee katu tereo emombe'u mba'emo
rexa va'ekue — he'i ramo Joabe renonde
ojero'a ma vy onha ovy.
22 Ha'e gui Zadoque ra'y Aimaás aipoe'ive
ju Joabe pe:
— Ha'e rami teĩ ma tove xee voi taa
Etiópia pygua rakykue.
Joabe aipoe'i:
— Mba'erã tu ndee voi renha ta, xera'y?
Mba'eta ha'e nunga remombe'ua gui
nderejoui 'rã hekovia — he'i.
23 — Ha'e rami teĩ ae ma xee aanha ta avi
— he'i ju Aimaás.

Ixupe Joabe
— Enha ha'vy eovy — he'i ramove Aimaás onha avi ovy tape yvy'ãmbe rupi, ha'e vy onhokuã ovy Etiópia pygua.
24 Tetã jaikea py Davi oguapy oiny mokoĩ okẽ oĩ va'e mbyte py. Peteĩ jopya ojeupi ovy okẽ yke rupi kora oĩ va'e áry. Ha'e vy oma'ẽ vy oexa peteĩ ava ha'e ae'i onha ouvy va'e.
25 Ha'e vy jopya ojapukai vy omombe'u huvixa pe. Ha'e rã huvixa ombovai:
— Ha'e ae'i ri ou va'e ma mba'emo porã mombe'uarã 'rã ou — he'i. Ha'e vy ou oiny va'e ovaẽ ouvy.
26 Ha'e gui jopya oma'ẽ jevy vy oexa amboae ava onha ouvy va'e. Ha'e vy teĩgue ju ojapukai okẽ py oĩ va'e pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Amboae ava ju ha'e ae'i onha jekuaa ouvy.
Huvixa ombovai:
— Ha'e rami rã ha'e va'e voi mba'emo porã mombe'uarã 'rã ou — he'i.
27 Aipoe'ive ju jopya:
— Tenonde onha ouvy va'e ma ko Zadoque ra'y Aimaás.
Huvixa ombovai:
— Ha'e va'e ma heko porã va'e vy mba'emo porã omombe'u 'rã ouvy — he'i.
28 Ha'e gui ma Aimaás ovaẽ vy ojapukai huvixa pe:
— Ha'evepa rei! — he'i vy huvixa renonde ojero'a ngova yvy re omovaẽ peve. Ha'e vy aipoe'ive ju:
— Ta'ima'endu'a porãa SENHOR Nderuete re, mba'eta nhandepo py omboaxapa xeruvixa rovai opu'ã va'ekue — he'i.
29 Huvixa oporandu:
— Oiko porã pa xera'y Absalão?
Aimaás ombovai:
— Ha'e rami avi xeruvixa, xee ma nerembiguai Joabe xembou ma jave aexa nhomoanha-anha ha'e hevovo rei va'eri xee ndaikuaai guive mba'e paa — he'i.
30 Huvixa aipoe'i:
— Apy he'ã, earõ ranhe — he'i ramo oarõ ho'amy ha'e py.
31 Ha'e gui Etiópia pygua ju ovaẽ vy aipoe'i:
— Xeruvixa, mba'emo porã aru neremiendurã. Ange ma SENHOR nderepy nderovai opu'ã va'ekue po'akaa gui — he'i.
32 Ha'e ramo huvixa oporandu Etiópia pygua pe:
— Oiko porã pa xera'y Absalão?
Etiópia pygua ombovai:
— Xeruvixa, tove ha'e va'e oiko vaiague ramigua toiko nderovaigua kuery ha'e javi re, ndevy ojapo vai aguã opu'ã va'ekue ma guive rã — he'i.
33 Ha'e rami rã huvixa opy'a py onhenhandu vai ete vy ojepe'a ovy tetã kora rokẽ áry opy ja'o oĩ va'e py oĩ aguã. Ha'e vy ojae'o. Oguata vy ojevy-jevy oikovya rupi aipoe'i:
— Xera'y Absalão, xera'y, xera'y Absalão! Nderekovia xee amano 'rãgue teĩ, Absalão xera'y, xera'y!

19

Davi pe Joabe ijayvuague

1 Ha'e gui ma Joabe pe aipo'ea:
— Ma'ẽ, huvixa tu ojae'o rima oikovy gua'y Absalão re ipy'a vaia rupi — 'ea.
2 Ha'e rami py ha'e va'e ára ha'e kuery ipo'aka teĩ iporiaupa okuapy, "Huvixa ma gua'y Absalão re ipy'a vai" 'ea ramo.
3 Ha'e va'e árave ha'e kuery nda'evei reve oike ju okuapy tetã py, joe opu'ãa gui oxĩmba rei vy onha va'e rami.
4 Huvixa Davi ma oakã ojao'ipa reve ojapukai ratã:
— Xera'y Absalão, Absalão xera'y, xera'y! — he'i oikovy.
5 Ha'e ramo Joabe ma huvixa oĩa py oike vy aipoe'i ixupe:
— Aỹ ma rejapo nerembiguai kuery ha'e javi oxĩmba aguã rami, ha'e kuery ange nderekove ogueraa jepe rire teĩ, ha'e ndera'y ha'e nderajy kuery rekove, ha'e ndera'yxy ha'e ndera'yxy jevy kuery rekove guive.
6 Ndee ma nhi'ã reayvu ndere ija'e e'ỹ va'e kuery, ha'e rã nderayvua kuery ma remomboriau rive. Aỹ ma xee aikuaa rã ange Absalão nomanoi, ha'e rã ore kuery ma romanomba va'e rire revy'a 'rãgue.
7 Epu'ã ke aỹ, eẽ, ha'e ndeayvu nerembiguai kuery ipy'a porã ju aguã rami. Xee ma Nhanderuete rery rupi aura vy aipoa'e: Aỹ ndeayvu aguã nereẽi ri ramo ndereve neĩ peteĩ'i ava ma voi ndopytavei 'rã kova'e pyávy. Nekunumi guive aỹ peve rejexavaiaty gui ma ha'e nunga nda'eveive 'rã ndevy — he'i.

8 Ha'e rami rã huvixa opu'ã vy oguejy tetã
kora rokẽ py oguapy oiny. Ha'e rã heta va'e
kuery ha'e javi pe omombe'ua vy
— Ne'exa, huvixa ma okẽ py hiny — 'ea rã
ha'e kuery ha'e javi ou vy ojexa uka okuapy
huvixa renonde.
Ha'e rã Israel kuery ma onhamba ma voi,
peteĩ-teĩ ngoo katy.
9 Ha'e rami vy Israel kuery ha'e javi regua
joupe-upe ijayvu okuapy, ha'e vy aipoe'i:
— Huvixa ma nhanderovaigua ha'e filis-
teu kuery po gui nhandereraa jepe va'ekue
ri oyvy gui ae onha va'ekue Absalão káuxa.
10 Ha'e rami teĩ Absalão nhanderuvixarã
nhamoĩ va'ekue ma joe opu'ãa py omano.
Aỹ ka, mba'e re tu pekyrirĩ ri? Pejapo
'rãgue huvixa ojevy ju aguã rami.

Jerusalém tetã katy Davi ojevyague

11 Israel kuery ha'e rami joupe-upe
ijayvua omombe'upaa ma huvixa Davi pe.
Ha'e ramo huvixa aipoe'i uka sacerdote
kuery Zadoque ha'e Abiatar pe:
— Aipopeje ke Judá regua nhomongetaa
kuery ikuai va'e pe: "Mba'e re tu peẽ kuery
gui amboae kuery ha'e javi ranhe ogueru ju
'rã huvixa hekoa py?
12 Peẽ kuery ma xeryvy kuery ae'i, xekãgue
ha'e xero'o regua'i ae peiko. Mba'e re tu
ha'vy peẽ kuery gui amboae regua kuery
ranhe xereru jevy ta?" peje.
13 Ha'e gui Amasa pe ma aipopeje: "Ndee
nda'u xero'o ha'e xekãgue regua ae'i e'ỹ
avi? Xevygua xondaro kuery ruvixa Joabe
rekovia ndee romoĩ e'ỹ ramo Nhanderuete
taxembopaga ha'e oipotaa rami" peje.
14 Ha'e rami huvixa ijayvua Judá regua
avakue oendu vy peteĩ'i rami ovy'a okuapy
opy'a py. Ha'e vy aipoe'i uka okuapy ixupe:
— Oreruvixa, ejevy ju nerembiguai kuery
ha'e javi reve — he'i uka.
15 Ha'e ramo huvixa ojevy vy Jordão yakã
peve ranhe ovaẽ. Ha'e rã Judá kuery avi
Gilgal py oje'oi huvixa reve nhovaexĩ aguã,
Jordão yakã ogueroaxa heruvy aguã.

Davi reve Simei nhovaexĩague

16 Ha'e gui Gera ra'y Simei, Benjamim
regua Baurim pygua va'e ojapura ovy vy
Judá regua avakue rupive oguejy, huvixa
Davi reve nhovaexĩ avi aguã.*
17 Ha'e va'e reve oo avi mil xondaro kuery
Benjamim regua. Saul ro pygua kuery rem-
biguai Ziba oo avi, gua'y kuery quinze ha'e
guembiguai vinte va'e reve. Ha'e kuery
jogueraa pojava Jordão yakã py huvixa pe
ojexa uka vy.
18 Ha'e rami vy ha'e kuery yy oaxapa huvixa
ro pygua kuery ogueroaxa ju heruvy aguã,
ha'e ixupe ojapo aguã oipotaa rami rei.
Gera ra'y Simei ma huvixa renonde oĩ
guenapy'ã re, huvixa Jordão yakã oaxa ta
ramo.
19 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Xeruvixa, xembopaga eme aje-
javyague re, nema'endu'a eme xee nerem-
biguai xe'arandu e'ỹa rupi ajapo vaiague
re, Jerusalém gui reoa ára. Xeruvixa,
nema'endu'ave eme ha'e nungakue re
ndepy'a py.
20 Mba'eta xee nerembiguai va'e aỹ an-
hemombe'upa ajejavyague. Ha'e rami vy
ae xeruvixa, José ramymino kuery gui xee
ranhe aju rovaexĩ aguã — he'i.
21 Ha'e ramo Zeruia pi'a Abisai aipoe'i:
— Simei nomanoi 'rã ri nda'u huvixarã
SENHOR omoĩ va'ekue pe ijayvu vaiague re?
22 Ha'e rã Davi ombovai:
— Mba'e tu xee areko peẽ Zeruia pi'a
kuery reve? Mba'e re tu aỹ penhemoingo
xerovaiguarã? Aỹ nda'u Israel regua omano
ta? Tyrã pa xee ndaikuaai teve Israel kuery
ruvixa ju aĩa? — he'i
23 Ha'e gui Simei pe ju huvixa oura vy
— Ndee neremanoi 'rã — he'i.

Davi reve Mefibosete nhovaexĩague

24 Saul ramymino Mefibosete voi oo hu-
vixa reve nhovaexĩ aguã. Ha'e va'e ma
huvixa ooa ára guive ojevy porãa ára peve
ndojepyeivei, nonhendyva apoi, neĩ oao voi
ndojoivei va'ekue.
25 Ha'e gui Jerusalém py huvixa ovaẽ ramo
hexeve Mefibosete nhovaexĩ aguã ou ramo
huvixa aipoe'i:
— Mefibosete, mba'e re tu ndereoi raka'e
xerupive?
26 Ombovai:
— Xeruvixa, xerembiguai xembotavy
ramo ndaai. Mba'eta xee nerembiguai
aguata porã e'ỹ va'e vy aipoa'e teĩ: "Am-
bokupe árygua uka 'rã xerymba huvixa
rupive aa aguã", ha'e va'ekue.

* 19:16 Simei ma Jerusalém gui Davi onha jave ixupe ijayvu vai, ha'e hexe ita omombo va'ekue (2 Samuel 16.5-14).

27 Ha'e rami teĩ xeruvixa, xerembiguai ma
nerenonde ijayvu rei xere.† Ha'e rami avi
xeruvixa, ndee ma Nhanderuetea guigua
anjo rami reikuaapa va'e. Xerereko ke ndee
reipotaa rami.
28 Ha'e gui xeruvixa, ha'evea rami 'rãgue
xeru ro py ikuai va'ekue rejuka ukapa va'e
rire. Ha'e rami teĩ ndee xereru imoiny nde-
mesa py okaru va'e kuery mbyte. Ha'e
nunga rupi xeruvixa, nda'evei mba'emo re
rive xee ajerure aguã ndevy — he'i.
29 Ha'e rã huvixa ombovai:
— Ha'eve ma. Mba'e re tu ha'e nunga re
teri ndeayvu? Xeayvu Ziba reve pemboja'o
pendeyvy.
30 Mefibosete aipoe'i huvixa pe:
— Ixupe ae topytapa, xeruvixa, ndero py
rejevy porã ma rire.

Davi reve Barzilai nhovaexĩague

31 Ha'e gui Gileade pygua Barzilai voi Ro-
gelim gui ou vy huvixa reve oaxa Jordão
yakã, yy rovai re peve.
32 Barzilai ma tuja'i ete, oitenta ma'etỹ ma
oguereko va'e. Ha'e ae huvixa kuery pe
ome'ẽ va'ekue ho'u va'erã Maanaim py
ikuai jave, ava oguerekopa va'e vy.*
33 Ha'e gui huvixa aipoe'i Barzilai pe:
— Jaa ke xerupive, Jerusalém tetã py xee
ame'ẽ 'rã nerembi'urã.
34 Barzilai ombovai huvixa pe:
— Mbovy ára peve teri nda'u aiko 'rã?
Nda'evei teve ndee xeruvixa reve aa aguã
Jerusalém peve.
35 Oitenta ma'etỹ ma xee areko. Ndaikuaavei
ma mba'e nunga pa iporã va'e, ha'e'ỹ vy
iporã e'ỹ va'ea voi. Tembi'u ha'u va'e
voi naendu kuaavei ma heea, ha'u va'e
ha'e ay'u va'e voi. Xee nda'u aendu kuaa
teri 'rã avakue ha'e kunhague oporaei rã?
Xeruvixa, mba'erã tu xee nerembiguai ro-
moingo eta rei rive ta?
36 Ha'e rami avi xeruvixa, ndereve xee aa
'rã Jordão yakã rovai peve'i. Mba'e re tu
ndee remboekovia ta mba'emo porã ndevy
ajapoague?
37 Tove xee nerembiguai taa ju, ha'e vy
xerekoa py ae amano'i 'rã xeru ha'e
ha'i kuery rupa katy'i xenhono porãa
aguã. Ha'e rami avi ne'exa, Quimã toĩ
nerembiguairã. Xeruvixa, toaxa ha'e ae
nderupive, ha'e rã rereko 'rã reipotaa rami
— he'i.
38 Huvixa ombovai:
— Toaxa ha'vy Quimã xereve, ha'e ixupe
ajapo 'rã reipotaa rami tema. Ndevy voi
ajapo 'rã reipota va'e ha'e javi — he'i.
39 Pavẽ rei Jordão yakã oaxapa ramo hu-
vixa voi oaxa ma vy oayvupa Barzilai rova
py, ha'e vy ogueroayvu porã imondovy.
Ha'e rã Barzilai ojevy ju ngoo katy.
40 Gilgal peve huvixa oaxa ovy ramo Quimã
oo avi oiny hupive. Huvixa rupive oje'oi avi
Judá regua kuery ha'e javi, ha'e Israel regua
mbyte rupi peve.
41 Ha'e gui Israel regua avakue ha'e javi
oupa okuapy huvixaa py. Ha'e vy aipoe'i
okuapy ixupe:
— Oreruvixa, mba'e re tu oreryvy kuery
gui Judá regua ranhe rive ndereru nhemi
okuapy? Mba'eta Jordão yakã kyvõgua
re ha'e kuery ndereru ndero pygua kuery
reve, nerembiguai kuery ha'e javi avi —
he'i.‡
42 Ha'e ramo Judá regua avakue ha'e javi
ombovai Israel kuery pe:
— Ha'e rami rojapo mba'eta huvixa ma
orereterã ae. Mba'e re tu ha'e rami rã
rive pendevai ta? Ore kuery nda'u huvixa
rembi'u re rokaru, tyrã pa orevy mba'emo
ome'ẽ rive va'ekue?
43 Ha'e gui avakue Israel kuery ombovai ju
Judá kuery pe:
— Ore kuery ma pendegui dez-kue or-
eretave va'e vy peẽ kuery gui roguerekove
Davi reve. Mba'e re tu ha'vy peẽ kuery
norembovareive? Ore kuery ranhe oreayvu
raka'e nhanderuvixa rogueru jevy aguã re
— he'i teĩ Israel kuery ijayvua gui Judá
kuery ijayvu poyive tema.

20

Seba huvixa rovai opu'ã rã ojukaa ague

1 Ha'e py oĩ avi peteĩ ava nhe'ẽ vai ra'y
Seba hery va'e, Bicri ra'y, Benjamim regua
va'e. Ha'e va'e ma mimby guaxu omonhe'ẽ
vy aipoe'i:

† 19:27 Mefibosete ma Saul ra'y Jônatas ra'ykue, hexe Davi opena porãa va'ekue Jônatas re ima'endu'a vy. Hembiguai ma Ziba (9.1-13). Ha'e gui Ziba ma Mefibosete rekokue ramigua rive omombe'u va'ekue Davi pe, ijyvy ojeupe guarã ae ojopyxe vy (16.1-4). * 19:32 2 Samuel 17.27-29 ‡ 19:41 Apy "Israel kuery" he'ia ma Judá regua e'ỹ re ijayvu vy. Ha'e rã amboae py ma jaikuaa 'rã judeu kuery ha'e javi re ijayvua.

— Nhande kuery ma mba'eve ndajarekoi
Jessé ra'y Davi reve. Israel kuery, peteĩ-teĩ
jaje'oi nhandero katy! — he'i.
2 Ha'e ramo Israel regua avakue ha'e javi
oja'o jogueravy Davi-a gui, Bicri ra'y
Seba rupive anho oje'oi. Ha'e rã Judá
regua kuery ma huvixa reve tema ikuai,
ha'e vy Jordão yakã guive ogueru okuapy
Jerusalém peve.
3 Jerusalém tetã py ngoo oĩ va'e py
Davi ovaẽ vy ogueraapa dez gua'yxy jevy
oguereko va'ekue ngoo re opena va'erã oeja
va'ekue. Ha'e va'e kuery ma ombotypa vy
omongaru uka porã va'eri neĩ teĩve reve
nonhenovei. Ha'e kuery omano e'ỹa ja oo
omboty pyre py ikuai imeve'ỹ va'e rami ae.
4 Ha'e gui Davi aipoe'i Amasa pe:
— Mboapy araa py emboatypa ke xea py
Judá regua avakue, ha'e ndee voi eju ju apy
rejexa uka aguã — he'i.
5 Ha'e ramo Amasa oo Judá regua avakue
oguerupa aguã, teĩ ou ju e'ỹ re ára
oa'angaague oaxa rive.
6 Ha'e ramo Abisai pe ju Davi aipoe'i:
— Aỹ Absalão ojapoague gui Seba ojapo
vaive 'rã nhandevy. Ha'e rami vy eraapa
na xerembiguai kuery, ha'e pemonha, tetã
ikorapa va'e py onhemi vy nhandegui oo
jepe e'ỹ aguã — he'i.
7 Ha'e ramo Joabe revegua kuery ma
Jerusalém gui kuery oje'oipa Bicri ra'y Seba
omonha vy, huvixa rarõa ha'e xondaro
kuery ipy'a guaxukue ha'e javi reve.
8 Ha'e gui Gibeão katy'i ita tuvixa va'e hi'aĩa
py ha'e kuery ovaẽmba jave ma Amasa
ovaexĩ ouvy. Joabe ma xondaro kuery ao
py onhemonde ho'amy ha'e py. Hi'áry
ku'akuaa oĩ va'e reve kyxe avi oĩ hyru py.
Ovaexĩ ovy vy oity kyxe.
9 Ha'e vy Amasa pe Joabe
— Xeryvy, reiko porã'i pa? — he'i reve
hendyva re ojopy oiporu kuaa regua py,
oayvu aguã merami.
10 Ha'e rã Amasa neĩ ndoikuaa potai Joabe
opo rovai py kyxe oguerekoa re. Ha'e rã
ha'e va'e py ae oye'o, hyekue onhoẽmba.
Teĩgue ju oikyxĩ e'ỹ re omano ha'e pyve.
Ha'e ramo guyvy Abisai reve Joabe omon-
have ju jogueravy Bicri ra'y Seba.
11 Joabe reve ikuai va'e regua peteĩ ma
Amasa retekue yvýry hi'aĩ vy aipoe'i:
— Joabe revegua Davi-a katygua peiko
va'e ma jaa ke Joabe rupive — he'i.
12 Tape mbyte rupi Amasa nguguy re omyĩ
teri oupy ramo oexa va'e nhavõ opyta
kuerei 'rã. Ha'e nunga rupi xondaro va'e
oexa vy tape mbyte gui oguerovave heravy
Amasa retekue nhuũndy katy. Ha'e vy
hi'áry omombo peteĩ ao puku, ituia py ovaẽ
va'e nhavõ opyta ramo.
13 Tape gui oguerova ma rire avakue ha'e
javi oo Joabe rupive, Bicri ra'y Seba rakykue
monha vy.
14 Seba kuery ma Israel ha'e javi regua
ikuaia rupi oaxapa jogueravy, Abel-Bete-
Maaca peve. Ha'e rami teĩ berita kuery
anho onhemboatypa vy oje'oi hupive.
15 Ha'e gui Joabe oxondaro kuery reve
ovaẽmba vy ojoko imoiny Abel-Bete-Maaca
tetã. Ha'e va'e tetã katy'i omboaty reta yvy,
tetã kora yvatekuea peve. Ha'e javi Joabe
reve ikuai va'e ojo'o-jo'o okuapy tetã kora
oity aguã.
16 Ha'e gui ma tetã gui peteĩ kunha
hi'arandu va'e ojapukai:
— Pendu ke, pendu ke. Aipopeje Joabe pe
tou kyvõ katy, hexeve xeayvu aguã.
17 Ha'e va'e ovaẽ ramove kunha va'e opo-
randu:
— Ndee ae pa Joabe?
Ombovai:
— Xee ae — he'i.
Ha'e rã kunha va'e aipoe'i:
— Endu ke xee nerembiguai xeayvua.
— Aendu 'rã — he'i Joabe.
18 Ha'e rã kunha va'e aipoe'ive ju:
— Yma guive aipo'ea: “Penhemongeta
uka 'rã Abel py, mba'emo pereko va'e re
oikuaa pota porãa aguã” 'ea.
19 Ha'e rami ae xee ma Israel kuery joe opu'ã
va'e regua e'ỹ, ore kuery ma ojeroviapy
meme. Ha'e rã ndee ma rembovaipaxe
peteĩ tetã, xee Israel regua xy aiko va'eri.
Mba'e re tu oremokanhy ta SENHOR pegua
orekuai va'e?
20 Joabe ombovai vy aipoe'i:
— Xee ma namokanhyi 'rãe, nambo-
vaipavei 'rã guive.
21 Ndee rexa'ãa rami e'ỹ aikoa. Ha'e rami avi
peteĩ ava Efraim yvyty re oiko va'e, Bicri
ra'y Seba hery va'e, opu'ã karamboae hu-
vixa Davi rovai. Ha'e va'e anho'i pemboaxa
xevy, ha'e ramo ajepe'a ju 'rã peneretã gui
— he'i.
Ha'e rã kunha va'e aipoe'i Joabe pe:

— Ma'ẽ, inhakãgue amombo uka 'rã
ndevy tetã kora áry rupi.
22 Ha'e gui kunha va'e o'arandua rupi oo
guetarã kuery ha'e javi reve jogueroayvu
aguã. Ha'e rire Bicri ra'y Seba akã ojaya
okuapy vy omombo Joabe oexa aguã. Ha'e
rã omonhe'ẽ mimby guaxu, ha'e ramo
ojepe'apa ju tetã gui. Peteĩ-teĩ ngoo katy
ju oje'oi. Ha'e rã Joabe ma Jerusalém katy
ojevy huvixa reve jogueroayvu aguã.

2 Samuel 8.15-18; 1 Crônicas 18.14-17

23 Joabe ma Israel regua xondaro kuery
ha'e javi re opena va'e. Ha'e rã Joiada ra'y
Benaia ma huvixa rarõa kuery re opena.
24 Adorão ma omomba'eapo nhea'ãmby
kuery re opena. Ha'e rã Ailude ra'y Josafá
ma mba'emo oiko va'ekue mboparaa ae.
25 Seva ma kuaxia re opena va'ety. Zadoque
ha'e Abiatar ma sacerdote ikuai.
26 Ha'e gui Jair ramymino Ira ma Davi mon-
getaaty oiko.

21

Gibeão pygua kuery ojepy okuapyague

1 Davi oĩ jave oiko karuai mboapy ma'etỹ
re. Ha'e rã SENHOR pe Davi oporandu rã
aipoe'i ixupe:

— Ha'e rami oiko mba'eta Saul ha'e hoo
pygua kuery jouguy omoẽague re ndopagai
teri, Gibeão pygua kuery regua ojukaague
re guive — he'i.

2 Ha'e rami rã Gibeão pygua kuery huvixa
oenoĩ uka vy ijayvu ha'e kuery reve. Gibeão
pygua ma Israel regua e'ỹ, amorreu regua
rembyrekue ae. Ha'e gui Israel kuery oura
ma voi va'ekue omomba e'ỹ aguã re, va'eri
Saul ma omombaxe Israel ha'e Judá kuery
re nda'evei ete vy.*

3 Ha'e gui Davi oporandu Gibeão pygua
kuery pe:

— Mba'e tu peipota ajapo pendevy kuery
pe? Mba'e nunga tu ame'ẽ 'rã pendevy
teko vai ojapoague rekovia, SENHOR pegua
kuery peroayvu porã aguã?

4 Gibeão regua kuery ombovai okuapy:

— Saul ha'e hoo pygua kuery mba'e prata
ha'e ouro ma ndoroipotai. Israel regua
ndorojukaxei guive peteĩve — he'i.

Davi oporanduve ju:

— Mba'e nunga tu ha'vy tajapo pendevy
kuery pe?

5 Ha'e kuery ombovai huvixa pe:

— Ha'e gui oreregua kuery jukaare, Israel
mbyte rupi roikove e'ỹ aguã oremokan-
hymbaxe va'ekue,
6 ha'e va'e ra'y kuery regua gui emboaxa
orevy sete avakue SENHOR renonde ro-
jyryvipy aguã, Gibeá SENHOR rembiporavo
Saul rekoague py ae — he'i.

Ha'e ramo huvixa aipoe'i:

— Xee amboaxa 'rã pendevy — he'i.

7 Ha'e rã Jônatas ra'y Mefibosete Saul
ramymino va'e ma huvixa nomboaxai, SEN-
HOR rery rupi Saul ra'y Jônatas reve SEN-
HOR Davi ouraague rami vy.
8 Ha'e rami vy huvixa ojopy Saul ra'y kuery
Aiá rajy Rispa pi'a mokoĩve, Armoni ha'e
Mefibosete hery va'e, ha'e gui Saul rajy
Merabe pi'a kuery peteĩ nhiruĩve, meolatita
Barzilai ra'y Adriel ra'y kuery ikuai va'e.
9 Ha'e va'e kuery ma Gibeão pygua kuery
po py omboaxa yvy'ã áry ojyryvipypa aguã,
SENHOR renonde. Ha'e rã sete-ve ho'apa
vyvoi. Ha'e vy omano, mba'emo mono'õa
ypy'ia ára, jypy cevada omono'õa ára py ae.

10 Ha'e ramo Aiá rajy Rispa ma peteĩ
ajukue voxa guigua ogueraa vy peteĩ ita
tuvixa va'e áry oipyo imoiny oĩ aguã. Ha'e
py ma jypy omono'õa ára guive opyta yva
gui oky ho'a ju peve. Ha'e va'e ma ara py
neĩ pyávy ndoejai oikovy tetekue ikuaia py
guyra oveve va'e onhemboja aguã, mymba
ka'aguy rupigua guive.

11 Davi pe omombe'ua Saul ra'yxy jevy
Rispa oikoa ha'e javi, Aiá rajy va'e.
12 Ha'e rami rã Davi oo vy Jabes-Gileade
gui ogueru Saul ha'e ta'y Jônatas kãgue,
ha'e pygua kuery Bete-Seã tetã mbyte gui
ogueraa rire. Ha'e py ma Gilboa yvyty
re filisteu kuery Saul ojukaa ára py oeja
imoiny va'ekue.
13 Ha'e kuery po gui Saul ha'e ta'y Jônatas
kãgue ogueru vy ha'e va'e reve onhono
porã avi ojyryvipy pyre kãgue.
14 Ha'e rami vy Benjamim regua yvy re ojaty
okuapy Saul ha'e ta'y Jônatas kãgue, Zela
py, tuu Quis onhono porãague py ae. Hu-
vixa ojapo ukaa rami ojapopa. Ha'e va'e

* 21:2 Gibeão regua kuery reve Josué jogueroayvuague rami vy Israel kuery pe omba'eapo 'rã avave rei ojukaa e'ỹ re (Josué 9).

rire ma ha'e va'e yvy re Nhanderuete ojapo
porã ju.
1 Crônicas 20.4-8
15 Ha'e gui filisteu kuery opu'ã ju okuapy
Israel kuery rovai. Ha'e rã Davi oxondaro
kuery reve oje'oi vy joguero'a filisteu kuery
reve. Ha'e gui ma Davi ikane'õ vaipa.
16 Isbi-Benobe ma gigante ramymino regua.
Hu'y guaxu oguereko va'e ma cinco quilos
ipoyi va'e, ha'e onhemonde oikovy hu'y
jokoa regua ipyaukue py. Ha'e va'e ma
ojukaxe Davi.
17 Ha'e rami teĩ Zeruia pi'a Abisai oepy vy
filisteu oipyxo vy ojuka. Ha'e ramo Davi
pegua kuery ixupe oura vy aipoe'i okuapy:
— Aỹ gui ma orereve ndee ndereovei 'rã
joe ropu'ã aguã katy, Israel kuery moex-
akãa ogue e'ỹ aguã — he'i okuapy.
18 Ha'e va'e rire ma joguero'ave ju Gobe
py, filisteu kuery reve. Ha'e py ma husatita
Sibecai va'e ojuka gigante ramymino Safe.
19 Ha'e va'e rire teĩgue ju joguero'a filisteu
kuery rovai Gobe py. Ha'e gui Belém pygua
Jaaré-Oregim ra'y Elanã ojuka Gate pygua
Golias. Ha'e va'e guembiporu hu'y guaxu
oguereko va'ekue ma ajukue popẽa'y rami
tuvixa va'e.*
20 Teĩgue ju opu'ã okuapy joe, Gate py ae.
Ha'e py oiko peteĩ ava yvate ete va'e. Ha'e
va'e ma mboapy meme ikuã ha'e ipyxã voi,
ha'e javi vy vinte e quatro ikuã ha'e ipyxã
oguereko. Ha'e va'e voi gigante ramymino
regua.
21 Ha'e va'e ma Israel kuery mbojaru reia
rupi ijayvu ramo Davi ryke'y Simei ra'y
Jônatas ojuka.
22 Ha'e va'e avakue irundy ikuai gigante
ramymino Gate tetã py. Ha'e rami teĩ Davi
ha'e ixondaro kuery oitypa raka'e.

22

Salmo 18.1-50
1 Ha'e gui SENHOR pe Davi ijayvu kova'e
mboraei rupi, Saul ha'e hovaigua kuery
ha'e javi po gui SENHOR ogueraa jepe jave.
2 Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR, ndee ma xe'itaova.
Ndee ma oo imbaraete va'e ha'e
xerepya.
3 Xeruete ma xe'itaova anhemiaty,
mba'emo vai jokoa, xereraa jepea im-
baraete va'e,
oo yvate va'e, ha'e anhemiaty.
Ndee Xeruete, xereraa jepe 'rã xe-
jukaxea kuery gui.
4 Ajapukai SENHOR ogueroporaeipy va'e pe.
Ha'e rami vy aa jepe 'rã xerovaigua
kuery gui.
5 Manoa pygua xejoko va'ekue yai rami,
heko vai va'e yai rami xere opu'ã vy
xemongyje.
6 Manoa pygua xejokua va'ekue,
nhu'ã xã xejura xapy'a.
7 Ha'e ramo ajexavaia py ajapukai karam-
boae SENHOR pe.
Xeruete pe ajapukai ainy.
Ha'e rã ojeupegua templo gui oendu
xeayvua,
ijapyxa peve ajapukaia ovaẽ ramo.
8 Ha'e ramo yvy omyĩ ha'e oryryi.
Yva yta ikuai va'e voi ovavapa,
oryryipa,
ogueropoxy ramo.
9 Inhapyĩgua gui opu'ã hataxĩ,
ijuru gui ma tata nhomombaarã oẽ,
tapyĩ hexakã va'e.
10 Yva omo'yvyĩ vy oguejy,
ipy guýry pytũ vaikue oĩ reve.
11 Peteĩ anjo ipepo va'e áry oĩ vy oveve ouvy,
yvytu opepo áry ogueru pojava ramo.
12 Oyvýry rupi rami omoĩ pytũ reia oo'irã,
pytũ, yy ijatya ha'e yva re arai ikuai
va'e voi.
13 Hexakãa henonde oo va'e gui
hendy ovy tapyĩ rexakã ramigua.
14 Ha'e gui SENHOR yapu yva re,
Yvate ete va'e ijayvu atã.
15 Ngu'y omombo vy omoaĩmba xerovaigua
kuery.
Overa vy omondyipa.
16 Ha'e ramo ojekuaa yy rupa,
ha'e yvy yta avi ojekuaapa,
ndeayvu atãa py SENHOR,
ndepoxya rupi neapyĩgua gui nepytuẽ
ramo.
17 Yvate gui ha'e okuave'ẽ vy xejopy,
xerenoẽ yy tuvixa va'e gui.
18 Xereraa jepe xerovaigua kuery imbaraete
va'e gui,
xemomboriau rei va'e kuery gui ae,
xegui ipo'akave ete va'ekue ri.
19 Xere ha'e kuery opu'ãmba rei ajexavai
jave,
teĩ SENHOR onhemoĩ xepytyvõarã.

* 21:19 1 Crônicas 20.5

20 Ha'e rami vy xereru peteĩ henda ipa'ũ ja'eavea py.
Xereraa jepe xererovy'a vy.
21 Xereko porãa re SENHOR xerereko porã,
xevy pe ome'ẽ ndaxepo ky'aiague repy.
22 Mba'eta xee ma SENHOR guigua tape rupi aiko va'e,
ndajepe'ai Xeruete gui ha'eve'ỹa rami aiko aguã.
23 Xejee amoĩ ijayvuague ha'e javi,
xejegui ndaipe'ai ayvu omoĩ va'ekue.
24 Henonde aiko anhetẽa rupi,
ajejoko teko vai rupi aiko e'ỹ aguã.
25 Ha'e ramo SENHOR ome'ẽ xereko porãague repy,
henonde rupi ndaxereko ky'ai rire.
26 Heko porã va'e kuery pe rejekuaa uka 'rã heko porã va'e,
anhetẽ rupi ikuai va'e pe rejekuaa uka anhetẽ rupigua avi,
27 iky'a e'ỹ va'e pe rejekuaa uka iky'a e'ỹ va'e,
ha'e rã heko vai va'e pe ma rejekuaa uka 'rã nhombopaga kuaa va'e.
28 Ndee reraa jepe 'rã onhemo'yvyĩ'i va'e,
ha'e rã oma'ẽ vaikue reia rupi onhemboyvate va'e ma remomba 'rã.
29 Ndee SENHOR ma xerexapea,
SENHOR omoexakã pytũ rupi aiko rã.
30 Ndereve vy amomba 'rã xondaro kuery,
Xeruete reve vy apo 'rã hetã kora áry rupi.
31 Nhanderuete guigua tape ma iky'a e'ỹ va'e,
SENHOR ayvu ma oa'anga pyre.
Hexe onhemi va'e ha'e javi pe ma mba'emo vai jokoa oiko.
32 Mava'e tu Nhanderuete oiko SENHOR e'ỹ vy?
Mava'e tu nhande'itaova oiko Nhanderuete e'ỹ vy?
33 Nhanderuete ma xemombaraetea xekangy e'ỹ aguã,
omoatyrõ 'rã aguata aguã rupi.
34 Ha'e ojapo xepy guaxu rami inhakuã aguã.
Ha'e vy yvatea rupi xemoingo.
35 Xepo pe voi ome'ẽ joe apu'ã kuaa aguã.
Ha'e ramo guyrapa overa va'e guigua voi aipira 'rã.
36 Mba'emo vai jokoarã reme'ẽ xereraa jepea,
xemboaxya rupi xemboyvate.
37 Apyrõ aguã tape rembopyve ramo
ndaxepyxyryi 'rã.
38 Xerovaigua kuery amonha 'rã aupity peve.
Amomba rire ma ajevy ju.
39 Amomba ae, amou'ũmba opu'ã aguã nda'evevei peve.
Xepy yvýry ho'apa.
40 Mba'eta ndee xemombaraete ajoguero'a kuaa aguã,
rejapo xere opu'ã va'ekue re xepo'aka aguã rami.
41 Xerovaigua kuery rejapo ojavapa aguã rami.
Xerayvu e'ỹ va'e amomba.
42 Ha'e kuery oma'ẽ rã avave rei ndoepyai.
Tá, SENHOR pe ha'e kuery ojapukai teĩ nombovai.
43 Ha'e ramo amongu'ipa yvy ku'i rami.
Amou'ũmba, yapo tape guiguare rami amomba.
44 Xeretã pygua kuery xere opu'ãa gui xereraa jepe,
xemoĩ yvy regua kuery ruvixarã.
Amboae regua kuery ndaexai va'ety voi xevygua ikuai.
45 Amboae regua kuery xenhe'ẽ rendu.
Xeayvu oendu vy ojapopa okuapy.
46 Ha'e gui amboae regua kuery okanhymba,
onhemiague gui oẽmba onhemondyipa vy.
47 SENHOR ma oikove va'e, togueroayvu porãa xe'itaova!
Tomboetea Xeruete, ita xereraa jepea.
48 Nhanderuete xerepy vy jojukapa,
heta va'e kuery re xembopo'aka.
49 Nhanderuete ae xereraa jepe xerovaigua kuery gui.
Ndee ma xemboyvate xerovaigua kuery áry,
ha'e xerepy avakue jojuka va'ety po gui.
50 Ha'e ramo SENHOR, roguerovy'a 'rã yvy regua kuery oendua py,
aporaei 'rã nderery rupi.*
51 Ha'e ae ombopo'aka 'rã huvixave omoĩ va'ekue,
oexa uka 'rã guembiporavo oayvua,
Davi ha'e hamymino kuery pe, raka'e rã peve.

* 22:50 Romanos 15.9

23

Davi opa vygua ijayvuague

1 Pova'e ayvu ma opa vygua Davi
ijayvuague.
Jessé ra'y Davi ijayvua,
ava omboyvate pyre, Jacó kuery ruete
omoĩ va'ekue,
Israel regua ha'eve rei'ia rupi oporai
va'e.
2 — SENHOR Nhe'ẽ ijayvu xejuru rupi,
ha'e ijayvua rupi ae xejuru omombe'u.
3 Israel kuery ruete ijayvu,
Itaova Israel kuery onhemiaty aipoe'i
xevy:
"Teko porã rupi avakue re opena va'e,
SENHOR renonde ojererokyjea rupi joe
opena va'e ma
4 ko'ẽ aje'ive omoexakã ouvy va'e rami oiko,
ko'ẽ aje'ive nda'araivei jave kuaray
ojope ouvy va'e rami,
oky rire ojope ju vy mba'emo renhoĩ
ombo'okypa va'e rami", he'i.
5 Ha'e rami e'ỹ ri pa Nhanderuete renonde
xero pygua kuery ikuai?
Mba'eta xereve ojapo ngupive guarã
opa e'ỹ va'erã,
ha'evea rami meme ae ojapo, ivaipa
aguã rami e'ỹ.
Ha'e rami vy ndojapoi avi 'rã teve aa
jepe aguã,
aupity aguã arõ aikovy va'e ha'e javi?
6 Ha'e rã nhe'ẽ vai ra'y kuery ma oipe'apaa
'rã
juu nhandepo py e'ỹ nhamondo va'e
rami.
7 Mba'eta amongue omondoxe vy
oiporu 'rã ferro guigua, e'ỹ vy hu'y
guaxu.
Ha'e rire hi'aĩague pyve okai katuĩ'i 'rã
tata py.

1 Crônicas 11.10-47

8 Po rami ma Davi pegua ipy'a
guaxukueve rery oĩ: Taquemoni ra'y
Josebe-Bassebete ma mboapyve va'e kuery
ruvixa. Ha'e va'e ma guembiporu hu'y
guaxu reve onhea'ã oikovy oitocentos
avakue rovai, ha'e vy ojukapa vyvoi
peteĩgue'i pyve.
9 Ha'e va'e rire ma Dodô ra'y Eleazar, Aoí
ramymino va'e. Ha'e va'e ma mboapyve
ipy'a guaxukueve va'e regua oiko. Peteĩ ára
Davi reve ha'e kuery ikuai vy filisteu kuery
ijaty okuapy va'e ombovai okuapy joe opu'ã
aguã. Israel kuery mboae ma ojepe'apa ma
teĩ
10 ha'e opu'ã vy onhea'ã filisteu kuery rovai,
ipo kyxe ojopya haxypa peve. Ha'e va'e
ára SENHOR ogueraa jepepa rã heta va'e
kuery Eleazar opu'ã ho'amya py ojevypa ju
mba'emo oeja pyre ojopy heravy aguã.
11 Ha'e va'e rire ma Agé ra'y Samá,
hararita va'e. Leí tekoa py peteĩ mba'ety
kumanda pe'i anho ikuaia py filisteu kuery
ijaty okuapy ramo ha'e kuery gui heta va'e
kuery onhamba teĩ
12 mba'ety mbyte py Samá hi'aĩ vy ojokopa.
Ha'e rami vy ojukapa filisteu kuery. Ha'e
rami py teĩgue ju SENHOR ogueraa jepepa.
13 Ha'e gui trinta yvatekueve ikuai va'e
regua mboapy ma mba'emo mono'õa ára
oje'oi avi Adulão itakua py Davi onhemia
py. Ha'e va'e jave py filisteu regua xondaro
kuery voi ijaty okuapy Refains yvyugua py.
14 Ha'e rami vy Davi onhemia py oĩ, ha'e rã
filisteu regua xondaro kuery ma Belém py
ikuai.
15 Ha'e gui Davi ijy'uvei etea rupi aipoe'i:

— Mava'e tu xemboy'u ta ygua Belém
tetã kora rokẽ py oĩ va'e gui? — he'i ramo
16 ha'e va'e mboapyve ipy'a guaxukueve
ikuai va'e ma filisteu kuery ijaty okuapya
mbyte rupi oaxa vy ygua Belém tetã rokẽ
py oĩ va'e gui oguenoẽ yy, ha'e Davi oĩa py
ogueru. Ha'e rã ha'e ndoy'uxei vy onhoẽ
SENHOR renonde ome'ẽ mbyrã.
17 Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR, nda'evei ete xee ha'e nunga
ay'u aguã! Xee ay'u 'rã ri nda'u avakue
ndojeayvuveikue py oje'oi va'ekue ruguy
rami? — he'i vy ndoy'ui. Ha'e ramigua ae
mboapy ipy'a guaxukueve ojapo va'ekue.
18 Ha'e gui Joabe ryke'y Abisai, Zeruia
pi'a va'e ma trinta ikuai va'e ruvixa. Ha'e
va'e ma guembiporu hu'y guaxu reve opu'ã
trezentos ikuai va'e rovai, ha'e vy ojukapa.
Ha'e rami vy tenondegua mboapyve ikuai
va'e rami ete ima'endu'a porãmby oiko.
19 Ha'e ma trinta ikuai va'e gui omboetevepy
vy ha'e kuery ruvixa oiko va'eri tenon-
degua mboapyve ikuai va'e regua e'ỹ guive.
20 Ha'e gui Joiada ra'y Benaia ma ipy'a
guaxuve va'e avi. Cabzeel pygua oiko,
mba'emo tuvixa va'e ojapo avi va'e. Ha'e
rami vy ojuka mokoĩ Moabe pygua joe opu'ã
kuaave va'ekue. Yro'y apĩ ho'a jave ma

itakua py oguejy vy ojuka peteĩ guary okua
py oĩ va'ekue.
21 Ojuka avi peteĩ ava Egito guigua ipukuve
va'ekue. Egito pygua ma hu'y guaxu reve
ou rã Benaia popoka py rive opu'ã ovy vy
ipo gui hu'y guaxu oguereko va'ekue oipe'a
vy ha'e va'e py ae ju ojuka.
22 Ha'e nunga Joiada ra'y Benaia ojapo rire
mboapyve tenondegua ipy'a guaxukueve re
rami ima'endu'a porãmby oiko.
23 Ha'e va'e ma trinta ikuai va'e gui
omboetevea va'eri mboapyve tenondegua
regua ndoikoi guive. Ha'e gui Davi omoĩ
guarõa kuery re opena va'erã.
24 Trinta ikuai va'e ma po rami hery:
Joabe ryvy Asael, Belém pygua Dodô ra'y
Elanã,
25 ha'e gui Samá ha'e Elica harodita va'e
meme,
26 paltita va'e Heles, Tecoa pygua Iques ra'y
Ira,
27 Anatote pygua Abiezer, Mebunai husatita
va'e,
28 Zalmom aoíta va'e, Maarai netofatita va'e,
29 Baaná netofatita va'e ra'y Helebe, Gibeá
pygua Ribai ra'y Itai Benjamim regua va'e,
30 Benaia piratonita va'e, Gaás yakã katygua
Hidai,
31 Abi-Albom arbatita va'e, Azmavete baru-
mita va'e,
32 Eliaba saalbonita va'e, Jasém ra'y kuery,
Jônatas,
33 Sama hararita va'e, Sarar ararita va'e ra'y
Aião,
34 Aasbai maacatita va'e ra'y Elifelete,
Aitofel gilonita va'e ra'y Eliã,
35 Hezrai carmelita va'e, Paarai arbita va'e,
36 Zobá pygua Natã ra'y Jigeal, Bani gadita
va'e,
37 Zeleque amonita va'e, Naarai beerotita
va'e, Zeruia pi'a Joabe rembiporu reraaty,
38 Ira ha'e Garebe itrita va'e meme,
39 ha'e gui Urias heteu va'e. Ha'e javi vy
trinta e sete ikuai.

24

1 Crônicas 21.1-6

1 Ha'e gui teĩgue ju SENHOR poxya hendy
jevy Israel kuery rovai. Ha'e vy Davi py'a
re omoĩ ha'e kuery rovai oiko aguã. Ha'e vy
aipoe'i ixupe:
— Tereo eipapa Israel ha'e Judá kuery
ha'e javi — he'i.
2 Ha'e ramo huvixa Davi aipoe'i xondaro
ruvixa Joabe pe:
— Eiko ke Israel regua ha'e javi ikuaia
rupi, Dã guive Berseba peve. Ha'e vy eipa-
papa, aikuaa aguã mbovy pa ikuaia.
3 Joabe ombovai huvixa pe:
— Ha'e rami avi tove SENHOR Nderuete
cem-kue ju tomboetave, ndee xeruvixa
rexaa py. Ha'e rami teĩ xeruvixa, mba'e re
tu ndee ha'e rami ete rejapoxe? — he'i.
4 Ha'e rami teĩ huvixa ayvu Joabe ha'e
xondaro ruvixa kuery ijayvua gui ipoyive
ramo huvixa renonde gui Joabe ha'e xon-
daro ruvixa kuery oje'oi vy oipapa joguer-
avy Israel kuery ha'e javi.
5 Ha'e rami vy ha'e kuery Jordão yakã oaxa
vy opyta Aroer py Gade yvyugua mbyte py
tetã oĩ va'e yke jaiporu kuaa regua katy.
Ha'e vy oo Jazer katy.
6 Ha'e gui ma Gileade katy oo vy ovaẽ Cades
peve, heteu kuery yvy re. Ha'e gui Dã-Jaã
katy oo vy ojeapa jogueravy Sidom katy.
7 Ha'e vy ovaẽ Tiro tetã ikorapa va'e py,
ha'e gui heteu ha'e cananeu kuery rekoa
ha'e javi rupi. Ha'e gui oje'oi ju Judá regua
Neguebe yvy katy Berseba peve.
8 Ha'e rami py oguata jogueravy Israel yvy
ha'e javi rupi.
Ha'e gui nove jaxya vinte araa py ma
ovaẽ ju okuapy Jerusalém py.
9 Huvixa pe Joabe omombe'u heta va'e
kuery mbovy pa ikuaia. Israel re ikuai
ra'e oitocentos mil avakue joe opu'ãa py
kyxe oiporu kuaa va'e. Ha'e rã Judá re ma
quinhentos mil ikuai.

1 Crônicas 21.7-17

10 Ha'e gui Davi heta va'e kuery oipapa
ukapa ma rire opy'a py oendu ramo
nda'eveia. Ha'e vy aipoe'i SENHOR pe:
— Ajejavy vaipa ra'e ha'e rami ajapoa py.
Ha'e rami teĩ aỹ SENHOR, ajerure rembogue
aguã xee nerembiguai ajejavyague, inhakã
porã ve'ỹ va'e rami ajapo rire — he'i.
11 Ko'ẽ aje'ive'i reve Davi ovy ramove Davi
pegua imba'ekuaa va'e profeta Gade rupi
SENHOR ombou oayvu. Ha'e vy aipoe'i
ixupe:
12 — Tereo aipo're Davi pe: "Po rami
SENHOR ijayvu: 'Mboapy regua va'e aikuaa
uka 'rã peteĩ eiporavo ajapo aguã', he'i."
13 Ha'e ramo Davi-a py profeta Gade ovaẽ
vy omombe'u. Ha'e vy aipoe'i:
— Reipota pa sete ma'etỹ re karuai
ou ndeyvy re? Tyrã pa mboapy jaxy
re renha ta reikovy nderovaigua kuery

gui, ha'e kuery nemonha rã? Tyrã pa
reipota mboapy ára re mba'eaxy vaikue
oiko ndeyvy re? Eiporavo ke aỹ, ha'e
emombe'u xembouare pe ambovai va'erã —
he'i.
14 Gade pe Davi ombovai:
— Xee ma ajexavaia aendu. Ha'eveve
SENHOR po py anhemboaxa uka rã, mba'eta
ha'e ma opa e'ỹ va'e nhanemboaxy va'e.
Ha'e rã avakue po py ma xee nanhemboaxa
ukaxei — he'i.
15 Ha'e rami rã SENHOR ombou mba'eaxy
vaikue Israel yvy ha'e javi rupi, ko'ẽ aje'ive'i
guive oa'angaague ára peve. Ha'e ramo
Dã guive Berseba peve omano setenta mil
avakue ha'e kuery regua.
16 Ha'e gui Jerusalém áry SENHOR-a guigua
anjo tetã omomba aguã opo oupi ho'amy
jave SENHOR opytu'u ma mba'emo vai
omoingoa gui. Ha'e vy aipoe'i anjo heta
va'e kuery mombaarã ou va'ekue pe:
— Ha'eve ma, emboguejy ju ndepo — he'i.
Ha'e va'e jave ma anjo hi'aĩ jebuseu regua
Araúna mba'emo moa'yĩaty yvy'iry.
17 Ha'e gui anjo heta va'e kuery omomba
rã Davi oexa vy ojapukai SENHOR pe. Ha'e
vy aipoe'i:
— Xee rima ajejavy, xee rima hi'arandu
e'ỹ va'e rami ajapo. Ha'e rã kova'e vexa'i
kuery, mba'e tu ha'e kuery ojapo? Xerovai
ae eupi ndepo, ha'e xeru ro pygua kuery
rovai.

1 Crônicas 21.18-27

18 Ha'e va'e árave profeta Gade ou Davi oĩa
py. Ha'e vy aipoe'i:
— Tereo na, ejapo SENHOR pe peteĩ
altar-rã jebuseu regua Araúna mba'emo
moa'yĩaty py.
19 Gade ayvu rupi SENHOR ojapo ukaague
rami vy Davi oo.
20 Ha'e gui Araúna ma yvy'ã re oĩa
gui oexa huvixa guembiguai kuery reve
jogueru nhoguenoiny ramo. Ha'e rami vy
guenapy'ã re oĩ ngova yvy peve.
21 Ha'e vy oporandu:
— Xeruvixa, mba'e re tu ndee reju apy
xee nerembiguai aĩa py?
Davi ombovai:
— Mba'emo moa'yĩaty ajogua aguã
rima aju, SENHOR pe altar-rã ajapo aguã,
mba'eaxy vaikue heta va'e kuery áry
ombou va'ekue opytu'u aguã — he'i.
22 Ha'e rã Araúna aipoe'i Davi pe:
— Ejopy ha'e eme'ẽ SENHOR pe reme'ẽxe
va'e, reipota va'e rei teĩ. Apy ma vaka ikuai
reapy vy reme'ẽ va'erã. Oĩ avi yvyrape
mba'emo moa'yĩaty regua yxakãrã, canga
guive oĩ.
23 Xeruvixa, ha'e nunga ha'e javi ndepo py
xee Araúna ame'ẽmba — he'i.
Ha'e vy aipoe'ive ju:
— SENHOR Nderuete tojapo rejerurea.
24 Ha'e rami teĩ huvixa ombovai Araúna
pe:
— Any, ndegui xee ajogua 'rã hep-
yrã porã re, mba'eta SENHOR Xeruete
pe name'ẽi 'rã xevy ome'ẽ rive pyre —
he'i. Ha'e rami vy Davi ojogua mba'emo
moa'yĩaty, ha'e vaka re ma ome'ẽ cinqüenta
hatã'i va'e prata guigua.
25 Ha'e py ma Davi ojapo peteĩ altar SENHOR
pe, ha'e vy ome'ẽ mba'emo oapy reve, peteĩ
rami ikuaia regua guive. Ha'e rami rã ha'e
va'e yvy re SENHOR ojapo porã jevy ramo
Israel kuery ikuaia áry gui mba'eaxy vaikue
opytu'u.

Jypy'igua kuaxia huvixave rei kuery rekokue oĩa

Jypy'igua kuaxia huvixave rei kuery rekokue oĩa

Huvixa Davi omano rire ta'y Salomão ju oĩ hekovia. "Salomão pe Nhanderuete ome'ẽ avi hi'arandurã, opa mba'e py oikuaa pota ha'e mba'emo oikuaapa rei aguã rami, ye'ẽ rembe rupi ita ku'i ikuaia rami. ... Omombe'u avi três mil ayvu arandua regua, ha'e gui mil e cinco mboraeirã. ... Ha'e ramo ha'e javi regua ou Salomão arandua oenduxe vy" (4.29, 32, 34a). Nhanderuete ombojerovia atyrã Salomão ojapo peteĩ templo iporã vaipa va'e, ouro ha'e overa va'e py onhovãmbaa. Mbovy rei e'ỹ oguereko kavaju ha'e karóxa joe opu'ãa pyguarã. "Ha'e rami vy setecentos kunhague oguereko huvixa rajy meme, ha'e gui trezentos ta'yxy jevy kuery. Ha'e va'e kunhague ma ojapo amboae rami rei ipy'a aguã. Ha'e vy tuja'ive ma jave ta'yxy kuery ombopy'a rerova ete tuuete mboae ramigua kuery re ju ombojerovia aguã. Ha'e ramo opy'a re anhetẽ rupi ve'ỹ oiko Senhor nguuete pe, nguu Davi oikoague rami e'ỹ" (11.3-4).

Salomão omano rire openaague omboja'oa mokoĩ henda py. Kuaray puku-a katy opyta Judá regua, ta'ykue opena aguã. Ha'e rã kuaray ijapu'a'ia katy ma Israel regua opyta, amboae kuery openaa. Ha'e va'e mokoĩve regua joe opu'ã jepi raka'e.

Israel regua re opena raka'e peteĩ huvixa Acabe hery va'e. Ha'e va'e ma Nhanderuete re ndojeroviai ramo ixupe profeta Elias ijayvu, tuuete ramigua Baal pegua sacerdote kuery reve oeko a'ã guive. Aipoe'i heta va'e kuery pe: "Raka'e peve 'rã tu pendepy'a py ndapeikuaai rei pekuapy mokoĩ rupi rei vy? Senhor ae ri Nhanderuete oiko ramo ixupe ete pendekuai. Ha'e'ỹ vy xapy'a rei Baal ri Nhanderuete oiko ramo ixupe pendekuai" he'i (18.21). Ha'e ramo Nhanderuete ombovai vy tata ombou yva gui, opo'akaa oexa uka vy.

Davi tuja'i ete jave guare

1 Huvixa Davi tuja'i ete, ha'e heta ma'etỹa
oguereko ma ramo ajukue py onhovãmbaa
teĩ ijeyro'y ae tema.
2 Ha'e ramo ixupe hembiguai kuery aipoe'i:
— Oreruvixa, tove tojoua peteĩ kunhataĩ'i
nerenonde oiko va'erã. Tove ndere topena
toikovy, toke avi ndejyva py, ndeyro'y riae
e'ỹ aguã — he'i.
3 Ha'e rami vy Israel ha'e javi rupi oeka
oje'oivy kunhataĩ'i iporãve va'e. Ha'e vy
Suném pygua Abisague hery va'e ojou vy
ogueru huvixaa py.
4 Kunhataĩ va'e ma iporã ete va'e. Huvixa
re opena oikovy, oipytyvõa rupi oiko teĩ
huvixa ma hexe nopena rei.

Adonias huvixarã onhemoĩ uka rivexeague

5 Ha'e gui Davi ra'y Adonias Hagite pi'a
va'e ma onhemboyvate rei. Ha'e vy aipoe'i:
— Xee ae 'rã aĩ huvixarã — he'i. Ha'e rami
vy ojou karóxa, kavaju áry guarã kuery
ha'e cinqüenta avakue henonde rupi onha
okuapy aguã.
6 Ha'e rami teĩ tuu ma neĩ peteĩgue ma voi
nda'ijayvui ixupe. Neĩ aipo nde'i: "Mba'e
re tu guĩ rami reiko?" nde'i. Ha'e ma jaexa
rã iporãve va'e avi, Absalão oiko rire oiko
va'ekue.*
7 Ha'e rami vy Zeruia pi'a Joabe ha'e sacer-
dote Abiatar reve jogueroayvu, ha'ea katy
ha'e kuery oo vy oipytyvõ aguã re.
8 Ha'e rã sacerdote Zadoque ma Adonias-a
katy ndooi, neĩ Joiada ra'y Benaia, profeta
Natã, Simei, Reí ha'e Davi rembiguai kuery
ipy'a guaxukueve va'e ma voi.
9 Ha'e rire Adonias ma ita Zoelete py oĩa
py oo vy ome'ẽ mymba kuery vexa'i, vaka
ha'e ikyra ete va'e oapy reve, Rogel katy'i
yvu oĩ va'e py. Ha'e katy oenoĩmba avi
guyvy kuery huvixa ra'y ikuai va'e, ha'e gui
avakue Judá pygua huvixa rembiguai kuery
ha'e javive.†
10 Ha'e rã profeta Natã ma noenoĩ ukai ae,
neĩ Benaia, avakue ipy'a guaxukueve neĩ
guyvy Salomão ma voi.

Bate-Seba reve Salomão huvixarã oĩ aguã re Natã ijayvuague

11 Ha'e rami rã Natã aipoe'i Salomão xy
Bate-Seba va'e pe:

* 1:6 Adonias ma Absalão ryvy (2 Samuel 3.2-5), teĩ ha'e kuery ikuaia re tuu Davi ndoikuaa potai (2 Samuel 14). † 1:9 Adonias ma ngaru ojapo Nhanderuete peguarã merami teĩ huvixa oĩ aguã rive, tyke'y Absalão ojapoague rami avi (2 Samuel 15.7-12).

— Nerendui ri ty'y Hagite pi'a Adonias
huvixarã onhemoĩague? Ha'e rami teĩ
nhanderuvixa Davi ndoikuaai.
12 Ha'e nunga rupi eju, toromongeta,
reikove reve reo jepe aguã, ndepi'a Salomão
voi.
13 Tereo, ejexa uka huvixa Davi pe. Ha'e
vy aipo're ixupe: "Xeruvixa, reura ma e'ỹ
teve xee nerembiguai pe? Mba'eta aipo're
va'ekue: 'Ndepi'a Salomão ae ma oĩ 'rã
huvixave xerekovia, xerenda áry ae 'rã oĩ',
're va'ekue. Mba'e re tu ha'vy Adonias ri
huvixarã onhemoĩ?" 're 'rã ixupe.
14 Ha'e gui huvixa reve ndee ndeayvu teri
reve ma xee voi avaẽ 'rã nderakykue. Ha'e
vy xee ju xeayvu 'rã ndeayvuague rupi —
he'i.
15 Ha'e gui Bate-Seba ma opy huvixa oĩa
py oo vy ojexa uka ixupe. Huvixa ma tuja'i
raxa ma ramo Suném pygua Abisague oĩ avi
oipytyvõa rupi.
16 Ha'e gui huvixa renonde py Bate-Seba
ojero'a vy oĩ guenapy'ã re. Ha'e ramo
oporandu vy

— Mba'e tu reipota? — he'i huvixa.

17 Kunha va'e ombovai:

— Xeruvixa, SENHOR Nderuete renonde
reura va'ekue xee nerembiguai va'e pe.
Ha'e vy aipo're va'ekue: "Ndepi'a Salomão
ae ma oĩ 'rã huvixarã xerekovia. Ha'e ae 'rã
oguapy xerenda áry", 're va'ekue.
18 Ha'e rami teĩ aỹ ma Adonias ae onhemoĩ
ra'e huvixaverã. Ha'e gui ndee xeruvixa,
ndereikuaai teri.
19 Ha'e va'e ma mymba kuery ojuka uka
vy ome'ẽ ma vaka ra'y ikyrave va'e ha'e
vexa'i oata aguã rami rei e'ỹ. Oenoĩmba avi
huvixa kuery ha'e javi, sacerdote Abiatar
ha'e xondaro kuery ruvixa Joabe. Ha'e rã
ndera'y Salomão ma ha'e noenoĩ ukai.
20 Ha'e rami teĩ xeruvixa, Israel kuery ha'e
javi ma ndere meme oma'ẽ okuapy, ndee
ae reikuaa uka porãve aguã mava'e ete
pa nerenda áry oguapy va'erãa nderekovia
huvixarã oĩ aguã.
21 Ha'e rami e'ỹ rã xeruvixa, neramoĩ
kueryague rami nenhono porãa rã xee ha'e
xepi'a Salomão voi orerereko axya rei 'rã
joapo vai va'ety rami rive — he'i.

22 Huvixa reve kunha va'e ijayvu teri reve
ovaẽ avi profeta Natã ha'e py.
23 Ha'e ramo huvixa pe omombe'ua vy ixupe
aipo'ea:

— Apy ma ko ovaẽ profeta Natã — 'ea
ramove ha'e va'e ju ojero'a vy henonde
ngova omboja yvy peve.
24 Ha'e vy aipoe'i:

— Xeruvixa, ndee ae ri nhi'ã aipo're
va'ekue: "Adonias 'rã huvixa oĩ xee
ndaikovevei ma rire, ha'e vy ha'e ae ma
'rã oguapy xerenda áry", 're ri ty'y?
25 Mba'eta ange ma ha'e ou vy ojuka uka
vaka ha'e mymba kuery ikyrakueve va'e,
vexa'i kuery oata aguã rami e'ỹ guive. Ha'e
vy oenoĩ ukapa huvixa ra'y kuery ha'e javi,
xondaro kuery ruvixa ha'e sacerdote Abi-
atar. Ha'e ramo ha'e kuery oguerovy'a vy
okaru ha'e oy'u okuapy henonde py. Ha'e
vy ixupe aipoe'i okuapy: "Ha'eve ete ma
nhanderuvixave Adonias!" he'i okuapy.
26 Ha'e rã xee nerembiguai aiko va'e ma
naxerenoĩ, neĩ sacerdote Zadoque, Joiada
ra'y Benaia ha'e ndera'y Salomão ma voi.
27 Xeruvixa, ndee ae ri nhi'ã rejapo uka
va'ekue ha'e nunga? Mba'eta nerembiguai
kuery pe ndereikuaa ukai teve nderekovia
nerenda áry oguapy va'erãa — he'i.

28 Ha'e ramo huvixa Davi ijayvu vy

— Penoĩ ju ha'vy Bate-Seba xea py — he'i.
Ha'e rã kunha va'e ma huvixa renonde py
ou ju vy ojexa uka ho'amy ixupe.
29 Ha'e ramo huvixa oura reve aipoe'i:

— Anhetẽ ete ajexavaia ha'e javi gui SEN-
HOR oikove va'e xerepy va'ekue rery rupi
aura vy aipoa'e:
30 Kova'e ára pyve ajapo 'rã ndevy auraague.
Mba'eta SENHOR Israel kuery Ruete rery
rupi aipoa'e va'ekue: "Ndepi'a Salomão ae
'rã oĩ xee naĩvei jave. Ha'e ae ju 'rã oguapy
xerenda áry xerekovia", ha'e va'ekue.

31 Ha'e ramo Bate-Seba ma huvixa
renonde py ojero'a vy yvy peve omboja
ngova. Ha'e vy aipoe'i:

— Ha'eve ete ma xeruvixa Davi, raka'e rã
peve guarã!

Huvixarã Salomão omoĩ okuapyague

32 Ha'e gui ma Davi aipoe'i:

— Penoĩ xea py sacerdote Zadoque, pro-
feta Natã ha'e Joiada ra'y Benaia — he'i
ramo ha'e va'e kuery oguerua rã ojexa uka
okuapy huvixa pe.
33 Ha'e kuery pe huvixa aipoe'i:

— Peraa ke xee penderuvixa rembiguai
kuery, ha'e pejapo xera'y Salomão mburika
áry oĩ aguã rami. Ha'e vy peraapa Giom
katy.

34 Ha'e py ma profeta Natã reve sacerdote
Zadoque omoĩ 'rã huvixarã Israel kuery re
opena aguã. Ha'e gui pembopu 'rã mimby
guaxu, ha'e vy "Ha'eve ete ma huvixave
Salomão!" peje 'rã.
35 Ha'e gui ma peju jevy 'rã hupive. Ha'e
rã ha'e ma ou vy oguapy 'rã xerenda
áry, xerekovia ha'e ju oĩ aguã, mba'eta
xeayvuague rami vy ha'e ae 'rã opena Israel
ha'e Judá kuery re — he'i.
36 Ha'e rami rã Joiada ra'y Benaia huvixa
ombovai vy aipoe'i:
— Ha'eve va'e. Po rami ae ta'ijayvu avi
SENHOR xeruvixa Ruete va'e.
37 Xeruvixa, ndere SENHOR openaague rami
ae topena Salomão re voi. Ha'e rami
vy tombopo'aka xeruvixa Davi po'akaa gui
eteve voi — he'i.
38 Ha'e gui huvixa pegua xondaro kuery
reve oje'oi sacerdote Zadoque, profeta Natã
ha'e Joiada ra'y Benaia. Huvixa Davi rymba
mburika'i áry ae Salomão omoĩ vy ogueraa
okuapy Giom py.
39 Ha'e gui sacerdote Zadoque ma azeite
ryru ombojerovia aty gui ogueru va'ekue
oupi vy omoĩ Salomão re. Ha'e vy mimby
guaxu ombopu rã heta va'e kuery ha'e javi
oendu vy ojapukai:
— Ha'eve ete ma huvixa Salomão! — he'i
okuapy.
40 Ha'e gui hakykue oje'oipa vy gaita om-
bopu reve oguerovy'a ete heravy. Onhendu
atã oje'oivy yvy voi omomyĩ rei aguã rami.

*Adonias ojeupegua kuery reve on-
hemondyipa okuapyague*

41 Ha'e ramo Adonias ha'e oenoĩ va'ekue
okarupa ma rire oendu okuapy. Joabe voi
mimby pu oendu vy aipoe'i:
— Mba'e nungarã tu pova'e tetã katy gui
hevovo rei va'e onhendu?
42 Ha'e ijayvu teri reve ovaẽ sacerdote
Abiatar ra'y Jônatas. Ha'e ramo ixupe Ado-
nias aipoe'i:
— Eike na, mba'eta ndee ma ava ndepy'a
guaxu va'e vy mba'emo pyau porã va'e
anho 'rã nhi'ã reru orevy — he'i.
43 Ha'e rã Jônatas ombovai vy aipoe'i Ado-
nias pe:
— Ha'e rami 'rãgue py nhanderuvixa
Davi ma omoĩ uka ra'e Salomão huvixaverã.
44 Ha'e rami vy hexeve Davi omondouka
sacerdote Zadoque, profeta Natã, Joiada
ra'y Benaia ha'e ojeupegua xondaro kuery.
Ha'e va'e kuery ma omoĩ huvixa rymba
mburika'i áry ae.
45 Ha'e vy Giom py sacerdote Zadoque ha'e
profeta Natã omoĩ huvixaverã. Ha'e gui
oguerovy'a ete reve ojevypa jogueruvy
ramo tetã ha'e javi rupi hevovo rei okuapy.
Ha'e va'e kuery ae rima ojapukai rã pendu
va'e.
46 Ha'e gui Salomão ma huvixa renda áry
oguapy ae.
47 Ha'e rami ae avi Davi rembiguai kuery
yvatekueve ou okuapy ixupe oxarura. Ha'e
vy aipoe'i okuapy: "Nderuete tojapo nder-
ery gui Salomão rery omboetevea aguã
rami. Tombopo'akave ndepo'akaa gui
eteve", he'i okuapy ramo huvixa ngupa áry
ituia pyve ojero'a.
48 Ha'e rami vy aipoe'i: "Ta'ima'endu'a
porãa SENHOR Israel kuery Ruete re,
mba'eta ange nhandevy ombou xerenda
áry oguapy va'erã, xee ae rexa py ma voi
aexa va'e", he'i.
49 Ha'e rami rã Adonias hexeve guarã
oenoĩ va'ekue oryryipa reve opu'ãmba vy
oje'oipa joa katy e'ỹ-e'ỹ.

Adonias onhemboaxy ukaague

50 Ha'e rã Adonias ma Salomão gui okyje
vaipa avi vy opu'ã vy templo py oo, ha'e
ojopy oiny altar apy'i ikuai va'e re.‡
51 Salomão pe aipo'ea:
— Ma'ẽ, Adonias ma ndegui okyje vy oo
altar apy'i re ojopy oiny. Ha'e vy aipoe'i:
"Aỹ gui huvixa Salomão toura xejuka uka
e'ỹ aguã kyxe py, hembiguai aiko rã", he'i.
52 Ha'e ramo Salomão ombovai:
— Ha'e va'e ma ha'evea rami ri oiko va'e
ramo neĩ peteĩ'i hi'a ma voi ndo'ai 'rã yvy
py. Ha'e rã hexe nda'evei va'e oĩa jaikuaa
ramo omano 'rã — he'i.
53 Ha'e ramo guembiguai kuery Salomão
omondouka rã omboguejy okuapy altar
gui. Ha'e ramo ha'e ou vy huvixa Salomão
renonde py ojero'a. Ha'e rã aipoe'i ixupe:
— Tereo ju ndero katy.

2

*Salomão pe Davi mba'emo ojapo va'erã om-
boaxapa ma vy omanoague*

‡ 1:50 Templo py Adonias oike vy altar apy'i ikuai va'e re ojopy onhemboaxy ukaa rupi (Êxodo 21.12-14).

1 Ovaẽ ma ouvy Davi omano aguã ára.
Ha'e vy gua'y Salomão pe mba'emo ojapo
uka vy aipoe'i:

2 — Xee aa ta ma tape omano va'e pavẽ
oje'oia rupi. Ha'e gui ndepy'a guaxu ke ava
rami!
3 Eiko SENHOR Nderuete nhanembo'eague
rami, ha'e oikoa rami ae reiko vy ijayvua
oeja va'ekue rejapopa aguã, ha'e ojapo uka
va'ekue, oipotaa, ha'e oikuaa uka va'ekue
lei Moisés ombopara va'ekue re oĩa rami,
ha'e rami vy opa mba'e rejapoa py reiko
porã aguã, mamo rã reoa rupi rei.
4 Ha'e ramo 'rãe SENHOR ndevy voi omoĩ atã
xevy ijayvuague. Mba'eta aipoe'i va'ekue:
"Ndera'y kuery ma ikuaia re ae oikuaa pota
ri vy anhetẽ ete rupi xerenonde ikuai aguã
opy'a ha'e onhe'ẽ ha'e javi py, ha'e ramo
ndoatai 'rã nderekovia tenda Israel kuery re
openaaty áry oĩ va'e", he'i va'ekue.

5 — Ha'e rami avi ndee ma reikuaa porã
Zeruia pi'a Joabe xeapo vaiague, ha'e gui
Israel pygua xondaro kuery ruvixa mokoĩ
va'e re voi: Ner ra'y Abner ha'e Jéter
ra'y Amasa re. Ha'e va'e kuery ma ha'e
ojuka joe nopu'ãavei ma jave teĩ. Ha'e
rami vy ojepy joe opu'ãa jave py jouguy
omoẽague re. Ha'e nungakue py on-
hemongy'a, oku'ãkuaa ha'e oxapatu voi.*
6 Ha'e nunga rupi ejapo hexe ne'arandua
rami. Ha'e rami vy eja eme hi'a xiĩmba rire
ma omano aguã.

7 — Ha'e rã Gileade pygua Barzilai ra'y
kuery re ma repena porã 'rã. Ha'e kuery
va'e regua ta'ikuai riae nde-mesaa py okaru
va'e, mba'eta ha'e rami ae xere opena
karamboae nderyke'y Absalão gui anha
jave py.

8 — Ha'e gui apy ndereve avi oiko teri
Benjamim regua Gera ra'y Simei, Baurim
pygua. Ha'e va'e ma xevy ijayvu vaikue
rei ete karamboae, Maanaim katy aa jave
py. Ha'e rami rire teĩ Jordão yakã rembe
re xerovaexĩ vy ou ramo xee ma SENHOR
rery rupi aura vy aipoa'e karamboae kyxe
py ajuka e'ỹ aguã re.
9 Ha'e rami teĩ aỹ ma exa'ã eme ojejavy e'ỹ
va'e oikoa rami, mba'eta ne'arandu va'e vy
reikuaa porã 'rã hexe rejapo va'erã, huguy
omoẽa ramo omano aguã — he'i.

10 Ha'e va'e rire Davi ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo on-
hono porãa tetã Davi rekoague py ae.
11 Davi ma quarenta ma'etỹ re oĩ huvixa
Israel kuery re opena va'e. Hebrom py
ranhe opena sete ma'etỹ re, ha'e gui trinta
e três ma'etỹ re ju Jerusalém py opena.
12 Ha'e rami py Salomão ju oĩ nguu Davi
rekovia. Ha'e vy opa mba'e py ipo'akave
tema ovy.

Adonias omanoague

13 Ha'e gui Hagite pi'a Adonias ou Sa-
lomão xy Bate-Seba oĩa py. Ha'e ramo
ixupe kunha va'e oporandu:
— Ha'evepa reia rupi pa reju?
Ombovai:
— Ha'evepa reia rupi rima — he'i.
14 Ha'e vy aipoe'ive ju:
— Peteĩ ayvu xeayvu ta ndevy.
Kunha va'e ombovai vy
— Ndeayvu tema — he'i.
15 Ha'e ramo aipoe'i:
— Reikuaa porã xee ae huvixa aĩ aguã
rami aiko va'ekue, ha'e Israel kuery ha'e
javi oarõ okuapy va'ekue xee apena aguã,
teĩ opena aguã ma xeryvy pe ju omboaxaa.
SENHOR gui ae ojopy ha'e rami aguã.
16 Ha'e gui aỹ ma peteĩ mba'e re anho ajerure
ndevy. Ejapo e'ỹ eme xevy.
Kunha va'e ombovai:
— Ndeayvu ha'vy — he'i.
17 Ha'e ramo aipoe'i:
— Ajerure ndeayvu aguã huvixa Salomão
pe, mba'eta ndevy pe ma nome'ẽ e'ỹi
'rã. Tome'ẽ xevy Suném pygua Abisague
xera'yxyrã.
18 Bate-Seba ombovai:
— Ha'eve, ndeayvuague rami vy xee
xeayvu 'rã huvixa pe — he'i.
19 Ha'e gui ma Bate-Seba oo huvixa
Salomão-a py, Adonias ojerureague
omombe'u aguã. Huvixa opu'ã oxy reve
nhovaexĩ aguã, ha'e vy ojero'a henonde py.
Ha'e gui guenda áry ju oguapy vy ogueru
ruka peteĩ tenda oxy pe. Ha'e ramo oguapy
oiny oiporu kuaa regua re.
20 Ha'e vy aipoe'i:
— Peteĩ mba'e kyrĩ'i ete va'e re tema
ajerure ta ndevy. Eme'ẽ e'ỹ eme.
Huvixa ombovai:

* 2:5 Joabe ma Abner ha'e Amasa ojukaague omombe'u 2 Samuel 3.25-32 ha'e 20.9-10 py. Ha'e rã Barzilai ra'y kuery Davi re opena porãague omombe'u 2 Samuel 17.27-29 py.

— Ha'i, ejerure tema. Xee name'ẽ e'ỹi 'rã
ndevy — he'i.
21 Kunha va'e aipoe'i:
— Reme'ẽ 'rãgue Suném pygua Abisague
nderyke'y Adonias ra'yxyrã.
22 Ha'e ramo huvixa Salomão ombovai vy
aipoe'i oxy pe:
— Mba'e re tu rejerure Suném pygua
Abisague re Adonias ra'yxyrã? Mba'e re
tu nderejerurei avi ha'e ipo'aka aguã re
(mba'eta xeryke'y oiko rã), ha'e sacerdote
Abiatar ha'e Zeruia pi'a Joabe peguarã re
voi? — he'i.
23 Ha'e vy huvixa Salomão oura SENHOR
rery rupi. Ha'e vy aipoe'i:
— Adonias guekove rovai ae e'ỹ ri ijayvu
ramo Xeruete oipotaa rami taxembopaga.†
24 Ha'e gui aỹ anhetẽ ete SENHOR xeru
Davi rekovia xemoĩ, ha'e ijayvuague rami
vy xero pygua kueryrã omoingo va'ekue
oikove va'e rery rupi aura vy aipoa'e: Aỹ ma
Adonias omano 'rã — he'i.
25 Ha'e rami vy huvixa Salomão ma Joiada
ra'y Benaia omondouka rã oo vy oguero'a
Adonias, ha'e vy ojuka.

Salomão sacerdote Abiatar omoxẽague

26 Ha'e gui sacerdote Abiatar pe ju huvixa
aipoe'i:
— Tereo Anatote katy nemba'ety ituia
py, mba'eta ndee ma ava ojuka pyrã. Ha'e
rami teĩ aỹ ma ndorojukai 'rã, mba'eta xeru
Davi renonde rupi SENHOR ayvu ryru reraa
va'ekue, ha'e xeru ojexavaiague ha'e javi py
ndee voi rejexavai rire — he'i.
27 Ha'e rami vy Salomão omoxẽ Abiatar,
SENHOR pegua sacerdote-ve'ỹ oiko aguã.
Ha'e rami py ojeupity Siló py Eli ramymino
kuery rekorã re SENHOR ijayvuague.‡

Joabe ojukaa ague

28 Ha'e nunga Joabe pe omombe'ua rã
oendu vy ojava ovy vy oike SENHOR ombo-
jerovia aty ropy, ha'e vy ojopy oiny altar
apy'i oĩ va'e re, mba'eta Joabe voi Adonias
reve onhemoirũ va'ekue, Absalão reve non-
hemoirũi va'ekue ri.
29 Ha'e ramo Salomão pe omombe'ua SEN-
HOR ombojerovia aty katy Joabe ojava vy
altar yvy'iry oĩa. Ha'e ramo Salomão Joiada
ra'y Benaia omondouka vy aipoe'i:
— Tereo ke, ero'a.
30 Ha'e ramo SENHOR ombojerovia aty py
Benaia oo vy aipoe'i Joabe pe:
— Po rami huvixa ijayvu: Eẽ ke upe gui.
Ombovai:
— Any, apy ae 'rã amano — he'i.
Ha'e gui Benaia oo jevy vy ha'e nunga
huvixa pe omombe'u vy aipoe'i:
— Po rami Joabe xembovai kuri.
31 Ha'e ramo ixupe huvixa aipoe'i:
— Ejapo ha'vy aipoe'iague rami vy. Ero'a
vy ejuka, ha'e gui enhono porã. Ha'e rami
vy 'rãe xegui ha'e xeru ro pygua kuery gui
reipe'a heko porã va'e ruguy Joabe omoẽ
riveague re rombopaga aguã oĩ va'ekue.
32 Ha'e rami rã Joabe re ae ju 'rã SEN-
HOR omoĩ tuguy omoẽague re opaga aguã.
Mba'eta mokoĩ avakue ixugui heko porãve
ha'e ha'eveve va'e re opu'ã vy ojuka ete rire
kyxe py, xeru Davi oikuaa e'ỹ re. Ha'e va'e
ma Ner ra'y Abner Israel kuery xondaro
ruvixa va'e, ha'e gui Jéter ra'y Amasa Judá
pygua xondaro ruvixa.
33 Ha'e rami rã Joabe re ae 'rã oĩ ha'e kuery
ruguy omoẽague re opaga aguã, hamymino
kuery re guive, raka'e rã peve guarã. Ha'e
rã Davi re ma, hamymino kuery, hoo pygua
kuery, ha'e henda áry oĩ va'e re ma oĩ 'rã
SENHOR omoingo porã aguã, raka'e rã peve
guarã — he'i.
34 Ha'e ramo Joiada ra'y Benaia Joabe re
oguero'a vy ojuka. Ha'e vy onhono porã
hoogue py ae, tekoa e'ỹa py.
35 Ha'e gui Joabe rekovia ma huvixa omoĩ
Joiada ra'y Benaia xondaro ruvixarã, ha'e
rã Abiatar rekovia ma omoĩ Zadoque
sacerdote-rã.

Simei ojukaa ague

36 Ha'e rire ma huvixa oenoĩ uka Simei.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Ejapo ke nderorã Jerusalém py, ha'e
py ae eiko. Apy gui eẽ-eẽve eme ke peteĩve
henda katy.
37 Mba'eta eikuaa pota porã ke: Apy gui
reo vy Cedrom yakã reaxa vyve remano
'rã. Ha'e gui ndere ae ju 'rã oĩ nderuguy
omoẽague re repaga aguã.

† 2:23 Adonias ojerureague omombe'ua rã Salomão oendu vy ndojou porãi, mba'eta Suném pygua Abisague Davi ra'yxy jevy rami ae irũ oiko va'ekue (1.1-4), ha'e pavẽ oikuaa rã huvixa ra'yxykue re omenda va'e huvixa jevyrã oikoa rami (2 Samuel 16.20-23). ‡ 2:27 Eli pe SENHOR ijayvuague ma 1 Samuel 2.27-33 py oĩ.

38 Ha'e ramo Simei ombovai huvixa:
— Xeruvixa, ha'evea rami ndeayvu. Ndeayvuague rami 'rãe xee nerembiguai aiko — he'i. Ha'e rami vy Simei are'i ma oiko Jerusalém py.
39 Ha'e gui mboapy ma'etỹa py ma mokoĩ Simei rembiguai ojava jogueravy Gate pygua huvixa Maaca ra'y Aquis ro katy. Ha'e ramo Simei pe omombe'ua vy
— Nerembiguai kuery je Gate py ikuai — 'ea.
40 Ha'e rami rã Simei opu'ã vy guymba mburika'i oguereko katu vy oo Gate katy, Aquis ro gui guembiguai kuery ogueru aguã. Ha'e rami vy Gate gui ogueru ju guembiguai kuery.
41 Salomão pe omombe'ua Simei Jerusalém gui Gate katy oo rire ojevy ju maague.
42 Ha'e ramo huvixa oenoĩ uka Simei. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Xee ndajapoi ri ty'y raka'e SENHOR rery rupi reura aguã rami? Ha'e romongeta vy aipo nda'ei teve raka'e: "Marã katy rã rei reoa árave remano 'rã", nda'ei ri ty'y? Ha'e ramo xevy aipo're va'ekue: "Ha'evea rami ndeayvu aendu", 're va'ekue ri.
43 Mba'e re ha'vy nderejapoi ri SENHOR pe reuraague, neĩ xee romongetaague ma voi?
44 Huvixa aipoe'ive ju Simei pe:
— Ndepy'a re reikuaa porã xeru Davi re rejapo vaiague ha'e javi. Ha'e nunga rupi ndere ae ju SENHOR ombou ta rejapo vaiague repy.
45 Ha'e rã huvixa Salomão ma ogueroayvu porãa 'rã, ha'e SENHOR renonde py Davi po'akaa va'ekue omoĩ porãa 'rã raka'e rã peve — he'i.
46 Ha'e gui Joiada ra'y Benaia pe huvixa ijayvu ramo oo vy hexe opu'ã vy ojuka. Ha'e rami py Salomão po'akaa oĩ atãve.

3

Faraó rajy re Salomão omendaague

1 Salomão hatyu oikovy Egito pygua huvixa Faraó re. Ha'e vy gua'yxyrã Faraó rajy ogueraa vy tetã Davi rekoague py ranhe ogueru, ngoorã ojapopa e'ỹa ja, ha'e gui SENHOR pegua oo ha'e Jerusalém tetã ha'e javi rupi kora ojapopa e'ỹa ja.
2 Ha'e rami teĩ heta va'e kuery ma yvy'ã rupi ombojeroviaaty ikuai va'e rupi oo vy mba'emo ome'ẽ teri okuapy ha'e py, mba'eta ha'e va'e jave ma oo SENHOR rery oĩ atyrã ndojapoai teri.

2 Crônicas 1.2-13

3 Salomão oayvu ete SENHOR. Ha'e rami vy nguu Davi ombo'eague rami oiko. Ha'e rami teĩ yvy'ã rupi ombojeroviaaty ikuai va'e rupi teri ome'ẽ jepi mba'emo, heakuã va'e oapy guive.
4 Ha'e rami vy Gibeão katy oo mba'emo ome'ẽ aguã, ombojeroviaaty yvy'ã re oĩ va'e tuvixave va'e ramo. Ha'e py altar oĩ va'e áry Salomão oapy uka mil mymba.
5 Ha'e gui ma Gibeão py ae Salomão pe SENHOR ojexa uka pyávy, ra'u rupi. Ha'e vy aipoe'i:
— Ejerure ke xevy reipota va'e re, ha'e rã xee ame'ẽ 'rã.
6 Ha'e rã Salomão ombovai:
— Nerembiguai xeru rãgue'i Davi pe reayvua rexa uka raka'e opa mba'e py, mba'eta ha'e ma ojerovia etea rupi ndereve oiko va'ekue, gueko porãa rupi ha'e nerenonde rupi opy'a re anhetẽ ete va'e omoĩ reve. Reayvua rexa ukaa rupi ixupe reme'ẽ peteĩ ta'y hekovia oĩ va'erã, aỹ ojekuaa rami.
7 Ha'e rami vy SENHOR Xeruete, xeru Davi rekovia xee nerembiguai ju xembopo'aka. Ha'e rami teĩ xee xekyrĩ ete teri, mba'eve py ndaiko kuaai.
8 Xee nerembiguai ma ndevygua kueryrã reiporavo va'ekue mbyte rupi aiko. Ha'e va'e kuery ma heta raxa va'e, neĩ aipapapa rei va'erã e'ỹ va'e.
9 Ha'e nunga rupi xee nerembiguai pe eme'ẽ xepy'a py xe'arandu aguã, ndevygua kuery areko kuaa, ha'e xe'arandua rupi aikuaa pota aguã heko porã ha'e heko vai va'e re. Mba'eta mava'e 'rã tu oguereko kuaa kova'e kuery heta va'e? — he'i.
10 Ha'e rami ijayvu rã SENHOR oendu vy ojou porã, ha'e rami oiko aguã re Salomão ojerure ramo.
11 Ha'e vy Nhanderuete ombovai:
— Ha'e rami aguã re ae rejerure rire, reiko pukuve aguã re'ỹ, rerekopa aguã re, neĩ nderovaigua kuery omanomba aguã re'ỹ ma voi rejerure, ha'e rã ne'arandurã re anho ha'evea ramigua reikuaa aguã,
12 ha'e ramo ma xee ajapo 'rãe ndeayvuague. Ha'e vy ndepy'a re amoĩ rã ne'arandu ha'e reikuaapa aguã. Ndoikoi teri ndee reiko

'rãa rami oiko va'ekue, neĩ reĩ rire voi
ndoikoi 'rã amboae.
13 Ndevy pe ame'ẽve avi 'rã rejerureague'ỹ
teĩ, rerekopa ha'e ndeporiau e'ỹ aguã. Hu-
vixa kuery ikuai va'e regua ndoikoi 'rã ndee
ramigua, repena reikovya pukukue re.
14 Xapy'a rei aikoa rami ri reiko ramo, ha'e
nderu Davi oikoague rami avi xeayvuague
ha'e ajapo uka va'ekue rejapopa ramo xee
amboetave 'rã nde'ára — he'i.
15 Ha'e gui ma Salomão omyĩ vy oikuaa
oexa ra'u ra'ea. Ha'e vy Jerusalém py ojevy
vy Senhor guexeve guarã ojapo va'ekue
ryru renonde py hi'aĩ. Ha'e vy ome'ẽ
mymba kuery oapy uka reve, ome'ẽ avi
hexeve peteĩ rami ju ikuaia regua. Ha'e vy
peteĩ ngaru ojapo guembiguai yvatekueve
ikuai va'e ha'e javi pe.

Mokoĩ kunhague re Salomão oikuaa potaague

16 Ha'e gui huvixaa py mokoĩ kunh-
ague itavy rei va'e ovaẽ vy opu'ã okuapy
henonde py.
17 Ha'e kuery va'e regua peteĩ aipoe'i ixupe:
— Xeruvixa, kova'e kunha va'e reve ma
peteĩ oo py ae roiko va'e. Ha'e py ae
aikuavã'i xepi'a.
18 Kyrĩ va'e aikuavã rire mboapy araa py ma
kova'e kunha va'e voi oikuavã'i avi ava'i.
Joa py roĩ va'ekue, neĩ peteĩve ma voi jipoi
oo py roĩ jave, ore anho'i ae roĩ ha'e py.
19 Ha'e gui pyávy ma kova'e kunha va'e pi'a'i
omano, hi'áry onheno oupy rive ramo.
20 Ha'e gui pytũ mbyte xee nerembiguai
ake teri ajupy jave ha'e va'e ovy vy xejyva
áry gui xepi'a'i oguerova vy ojyva áry ju
omonheno. Ha'e rã opi'a'i omano va'ekue
ma omonheno xejyva áry.
21 Ko'ẽ rai jave avy amokambu aguã teĩ
xepi'a'i omano ma ra'e merami. Ha'e
gui ko'ẽgue aikuaa pota rã ha'e va'e ava'i
aikuavã'i va'ekue'ỹ — he'i.
22 Ha'e ramo amboae kunha va'e aipoe'i:
— Any, oikove'i va'e ma xepi'a'i ae,
ndepi'a'i ae ma omano va'ekue.
Ha'e rã amboae ju ombovai:
— Any, omano va'ekue ma ndepi'a,
xepi'a'i ma oikove va'e — he'i. Ha'e rami
ijayvu tema okuapy huvixa renonde py.
23 Ha'e ramo huvixa aipoe'i:
— Kova'e kunha aipoe'i: "Kova'e oikove
va'e ma xepi'a, ha'e rã ndepi'a ma
omanogue." Ha'e rã amboae ombovai vy
"Any, omanogue ma ndepi'a, xepi'a ma
oikove va'e", he'i.
24 Huvixa aipoe'ive ju:
— Peru peteĩ kyxe xevy — he'i ramo
huvixaa py oguerua peteĩ kyxe.
25 Huvixa aipoe'i:
— Pemboja'o ava'i oikove va'e, ha'e gui
mbytekue peme'ẽ 'rã peteĩ kunha pe, ha'e
rã hovaikue ma amboae pe peme'ẽ — he'i.
26 Ha'e rami rã ava'i oikove va'e xy ijayvu
huvixa pe, mba'eta ixy ae vy oendu opi'a
oayvua anho. Ha'e vy aipoe'i:
— Xeruvixa, eme'ẽ na amboae pe ava'i
oikove va'e. Ejuka uka eme teve.
Ha'e rã amboae kunha ma
— Ndoikoi 'rã xepi'a, neĩ ndepi'a voi.
Tomboja'oa — he'i.
27 Ha'e ramo huvixa ombovai:
— Peme'ẽ ava'i oikove va'e kunha
jypygua pe. Pejuka eme ta'vy, mba'eta
peva'e ma ixy ae — he'i.
28 Huvixa ijayvuague Israel kuery ha'e javi
oendu vy omboete ete okuapy, mba'eta
oikuaa okuapy hexe Nhanderuete guigua
'arandua oĩa, ha'evea rami joguereko kuaa
aguã.

4

Salomão rembiguai kuery yvatekueve rery oĩa

1 Ha'e gui Salomão opena oikovy Israel
kuery ha'e javi re.
2 Pova'e avakue ma hembiguai yvatekueve
va'e: yvateve ete va'e ma Zadoque ra'y
Azarias.
3 Sisa ra'y kuery Eliorefe ha'e Aías ma kuaxia
mboparaaty kuery. Mba'emo oiko va'ekue
ombopara va'ety ma Ailude ra'y Josafá.
4 Joiada ra'y Benaia ma xondaro kuery ru-
vixa. Zadoque ha'e Abiatar ma sacerdote
ikuai.
5 Ha'e gui Natã ra'y Azarias ma opena
va'ety kuery ruvixa. Natã ra'y Zabude ma
mba'emo re opena ha'e huvixa irũ oiko.
6 Ha'e gui Aisar ma mba'emo re
opena va'ety. Abda ra'y Adonirão ma
omomba'eapo nhea'ãmby kuery rerekoa.
7 Salomão omoĩ doze avakue Israel kuery
ha'e javi re opena va'erã, huvixa ha'e hoo
pygua kuery ho'u va'erã ojoua rupi. Ha'e
kuery regua peteĩ-teĩ ma ma'etỹa nhavõ
ojou 'rã peteĩ jaxy reguarã.
8 Ha'e kuery rery ma po rami: Ben-Hur ma
Efraim yvyty rupi opena va'e.

9 Ben-Dequer ma Macaz, Saalabim, Bete-
Semes, Elom ha'e Bete-Hanã rupi opena.
10 Ben-Hesede ma Arubote rupi opena. Ha'e
va'e pegua ma Socó ha'e Hefer yvy ha'e javi
avi.
11 Ben-Abinadabe ma opena Dor yvy'ã ha'e
javi rupi. Ta'yxy ma Salomão rajy Tafate.
12 Ailude ra'y Baaná ma opena Taanaque,
Megido ha'e Bete-Seã ha'e javi rupi. Ha'e
va'e ma Zaretã katy'i rupi opyta Jezreel
yvy'ã guy katy, Bete-Seã guive Abel-Meolá
peve, ha'e Jocmeão tetã rovai peve.
13 Ben-Geder ma Ramote-Gileade rupi
opena. Ha'e va'e ma Manassés ra'y Jair
rekoague Gileade re ikuai va'e rupi opena.
Opena avi Basã regua Argobe tetã oĩ va'e re,
ha'e javi vy sessenta tetã ikorapa ha'e hokẽ
jokoa overa va'e guigua va'e meme.
14 Ido ra'y Ainadabe ma Maanaim rupi
opena.
15 Aimaás ma Naftali rupi opena. Ha'e va'e
ma gua'yxyrã ogueraa peteĩ Salomão rajy,
Basemate hery va'e.
16 Husai ra'y Baaná ma opena Aser ha'e
Bealote rupi.
17 Parua ra'y Josafá ma Issacar rupi opena.
18 Elá ra'y Simei ma Benjamim rupi opena.
19 Uri ra'y Geber ma Gileade rupi opena
amorreu kuery ruvixa Seom ha'e Basã
pygua huvixa Ogue yvykue re. Ha'e va'e
yvy re peteĩ'i anho oĩ opena va'e.

Salomão openaa rupi oguerekopaague

20 Judá ha'e Israel kuery ma heta ikuai,
ye'ẽ yvýry ita ku'i ikuai va'e rami heta.
Okaru, oy'u ha'e ovy'a okuapy.
21 Salomão ma amboae regua ikuai va'e
re opena avi, Eufrates yakã guive filis-
teu kuery yvy ha'e Egito yvy peve. Ha'e
pygua kuery ma mba'emo ome'ẽ 'rã okuapy
Salomão pe, ixupe omba'eapo 'rã guive
okuapy ha'e oikovea pukukue re.
22 Ko'ẽ nhavõ Salomão peguarã ome'ẽ 'rã
okuapy trinta ryru trigo iporãve va'e ha'e
sessenta ryru trigo mboae,
23 ha'e gui dez vaka ra'y ikyra va'e, vinte
vaka ikora pygua, ha'e cem vexa'i, guaxu
ete'i, guaxu puku, guaxu mirĩ ha'e guyra
ikyrakue rei'i va'e.
24 Mba'eta ha'e va'e yvy ha'e javi rupi opena,
ha'e Eufrates yakã yvýry rupi Tifsa guive
Gaza peve huvixa kuery ikuai va'e re. Ha'e
gui ijyvy yvýry ha'e javi rupi ma mba'eve
rei ndoikoi.
25 Ha'e rami py Judá ha'e Israel kuery ikuai
porã'i. Salomão oikovea pukukue re peteĩ-
teĩ oguapy 'rã okuapy ngoka py ae uva ha'e
figo'y ikuaia guy rupi, Dã guive Berseba
peve.
26 Salomão oguereko avi quarenta mil kavaju
oguy pygua karóxa reraarã, ha'e gui im-
boguataa kuery ma doze mil.
27 Ha'e gui tembi'u re opena va'ety kuery
ojou 'rã okuapy peteĩ-teĩ jaxy reguarã, hu-
vixa Salomão ha'e i-mesa py ovaẽ va'e pe
rei, mba'eve oata e'ỹ aguã rami.
28 Mamo rã huvixa oĩa py ogueraa avi 'rã ce-
vada ha'e hi'ygue kavaju kuery ha'e kavaju
porãgueve peguarã, ijayvuague rami vy ae.

Salomão 'arandua re ijayvua

29 Salomão pe Nhanderuete ome'ẽ avi
hi'arandurã, opa mba'e py oikuaa pota
ha'e mba'emo oikuaapa rei aguã rami, ye'ẽ
rembe rupi ita ku'i ikuaia rami.
30 Kuaray oua katygua ha'e Egito
pygua kuery 'arandua gui voi Salomão
hi'aranduve va'e.
31 Avakue ikuai va'e ha'e javi gui
hi'aranduve, ezraíta Etã gui voi, ha'e gui
Maol ra'y kuery Hemã, Calcol ha'e Darda
gui voi. Ha'e ramo hi'arandua oendupaa
ha'e javi regua ijyvýry ikuai va'e rupi.
32 Omombe'u avi três mil ayvu 'arandu
regua, ha'e gui mil e cinco mboraeirã.
33 Omombe'u kuaa avi hogue va'e ha'e javi,
yary Líbano re ikuai va'e, hissopo kora
áry henhoĩ va'e guive. Omombe'u avi
mymba kuery ha'e guyra ikuai va'e, yvy
rupi otyryry va'e ha'e pira ikuai va'e voi.
34 Ha'e ramo ha'e javi regua ou Salomão
'arandua oenduxe vy. Heta avi ou yvy regua
huvixa kuery rembiguai Salomão 'arandua
omombe'ua rã oendu va'ekue.

5

2 Crônicas 2.1-16

1 Salomão-a py Tiro pygua huvixa Hirão
voi ombou guembiguai kuery, mba'eta
oendu tuu rekovia Salomão ju huvixarã
omoĩaague. Hirão ma Davi irũ ae oiko
va'ekue.
2 Ha'e ramo Hirão pe ju Salomão omon-
douka guembiguai kuery aipoe'i va'erã:
3 "Reikuaa porã xeru Davi SENHOR nguuete
pegua oorã ojapo aguã nda'eveiague,
ngovaigua kuery reve joguero'a riae

ramo, ipo'akaa guýry SENHOR ha'e kuery
omoĩmba e'ỹa ja.
4 Ha'e rã xevy pe ma SENHOR Xeruete ome'ẽ
jovaive rupi orekuai porã'i aguã. Ha'e vy
ndoikoi orerovaiguarã, neĩ oremoangeko
reiarã voi.
5 Ha'e nunga rupi anhembopy'a peteĩ oo
ajapo aguã SENHOR Xeruete rery oĩ aguã,
xeru Davi pe ijayvuague rami vy. Ha'e vy
aipoe'i va'ekue: 'Nderekovia ndera'y amoĩ
va'erã va'e ae 'rã ojapo oo xerery oĩ aguã',
he'i va'ekue.
6 Ha'e nunga rupi ejaya na xevy yvyra yary
Líbano yvy re ikuai va'e. Xerembiguai
kuery ma nerembiguai kuery reve avi
'rã ikuai, ha'e gui ha'e va'e kuery
omba'eapoague repy xee ame'ẽ 'rã
ndeayvua rami ae. Mba'eta reikuaa porã
nerembiguai kuery Sidom pygua yvyra
ojaya kuaa va'e rami ete xerembiguai
avakue regua peteĩve ndoikoi", he'i.

7 Ha'e rami Salomão ayvukue Hirão
oendu vy ovy'a vaipa. Ha'e vy aipoe'i:

— Ta'ima'endu'a porãa SENHOR re aỹ,
mba'eta Davi pe peteĩ ta'y hi'arandu ete
va'e ome'ẽ heta va'e kuery re opena va'erã
— he'i.

8 Ha'e rami vy Salomão oĩa py ju Hirão
ombou guembiguai kuery aipoe'i va'erã:
"Aendu ma rejerure ukaague. Ha'e rami vy
reipotaa rami ajaya uka 'rã yvyra yary ha'e
cipreste.
9 Ha'e va'e ma Líbano yvy gui xerembiguai
kuery ogueraa 'rã ye'ẽ rembe peve. Ha'e gui
ye'ẽ rupi ma xee aru rukapa 'rã ojokuapa
va'ekue ndee rejopy aguã peve. Ha'e gui
ha'e py ma ojorapa ju 'rã, ha'e ndee ju reraa
ukapa 'rã. Ha'e gui ndee voi rejapo 'rã xee
aipotaa rami, xero pygua kuery pe tembi'u
reme'ẽ vy", he'i va'erã.

10 Ha'e rami py Salomão oipotaa rami vy
ixupe Hirão ogueru ruka yvyra yary ha'e
cipreste.
11 Ha'e gui Hirão pe ma Salomão ome'ẽ vinte
mil ryru trigo hoo pygua kuery rembi'urã,
ha'e vinte ryru azeite-rã oumbiri pyre.
Ha'e rami ojapo ma'etỹa nhavõ.
12 Salomão pe Nhanderuete ijayvuague
rami vy ome'ẽ hi'arandurã. Ha'e gui
Hirão ha'e Salomão reve peteĩ rami ikuai,
jogueroayvuague rami vy.

2 Crônicas 2.17,18

13 Israel kuery va'e regua avakue ma Sa-
lomão omomba'eapo trinta mil.
14 Ha'e va'e kuery ma omondouka kuerei 'rã
Líbano katy, jaxya nhavõ re dez mil 'rã oo.
Peteĩ jaxya re ma ikuai 'rã Líbano re, ha'e
gui mokoĩ jaxya re ma ngoo rupi 'rã ikuai.
Ha'e kuery herekoa ma Adonirão.
15 Salomão oguereko avi oitenta mil
mba'emo reraaty kuery, ha'e gui oitenta
mil ju yvyty rupi ita mbovoa kuery.
16 Salomão rembiguai três mil e duzentos avi
ikuai joe opena va'ety. Ha'e va'e kuery ma
omba'eapo va'e kuery re opena vy ojapo
uka 'rã mba'emo.
17 Huvixa ogueru ruka ita tuvixakueve ha'e
iporãgueve va'e, omoatyrõ mbyre guive
ogueru ruka oo ytarã.
18 Salomão ha'e Hirão rembiguai kuery ae
imoatyrõarã ikuai, Gibal pygua kuery voi.
Yvyra ha'e ita omoatyrõ okuapy templo-rã
ojapo aguã.

6

2 Crônicas 3.1-9

1 Egito yvy gui Israel kuery oje'oipa rire
ma quatrocentos ma'etỹa py Salomão om-
boypy templo-rã ojapo aguã, Israel kuery re
openaa py irundy ma'etỹa py, mokoĩ jaxya
zive 'epy va'e re.
2 Ha'e gui oo SENHOR peguarã huvixa Sa-
lomão ojapo va'ekue puku-a ma vinte e sete
metros va'e, ipya ma nove, ha'e yvatea ma
treze raxa'i va'e.
3 Ha'e rã templo roka ja'oa renonde katy oĩ
va'e pya ma nove metros va'e, henda iky'a
e'ỹ va'e rami ae. Ha'e rã ipuku-a katy ma
quatro metros raxa'i.
4 Oo re omoĩ avi janela-rã opy katy oĩ va'e
gui oka katy ipo'i'ive'i va'e.
5 Oo mbotya re oka katy rupi ma ojapo opy
ja'orã yvatevea py, henda iky'a e'ỹ va'e ha'e
iky'a e'ỹ ete va'e yvýry rupi guive.
6 Pyrõa jypygua pya ma mokoĩ metros
raxa'i, mokoĩa ma mboapy metros rai'i va'e,
ha'e rã mboapya ma mboapy metros raxa'i
va'e, mba'eta imbotya oka katygua ha'e
javi rupi ojapo pyrõa yta rendarã, imbotya
ombokua e'ỹ aguã.
7 Oorã ojapo ita imbovoaty py ae oguereko
katu pyre py. Ha'e rami vy oo ojapo
okuapya py ndoiporuai martelo, haxa neĩ
tembiporu ferro guigua ma voi, nombota-
mbota nhenduai aguã ha'e py.

8 Opy ja'o yvyĩve va'e rokẽ ma kuaray puku-
a katy oĩ, ha'e tape pyrõ-pyrõa'i rupi nhaẽ
'rã mokoĩa ha'e mboapya peve.
9 Ha'e rami vy oo ojapove heravy ojapopa
peve. Ha'e vy oipyovãmba yvyrape yary
guigua py.
10 Ha'e gui oo re opy ja'o ojapo va'ekue
yvatea ma mokoĩ metros raxa'i va'e meme.
Templo re ombojoapy yary guigua py ae.
11 Ha'e gui ma SENHOR oayvu ombou Sa-
lomão pe. Ha'e vy aipoe'i:
12 — Upe va'e oo rejapo reikovy va'e ma,
xapy'a rei xeayvu aeja va'ekue rupi reiko
ramo, ha'e aipotaa rejapopa, ajapo uka va'e
rejapo avi vy ha'e va'e rupi anho ri reiko,
ha'e ramo ndevy pe ajapo 'rã nderu Davi pe
xeayvuague.
13 Ha'e rami vy aiko 'rã Israel kuery mbyte
rupi, xevygua kuery naipytyvõ e'ỹi 'rã
guive.

*Henda iky'a e'*ỹ ete va'e re ijayvua

14 Ha'e rami py Salomão ojapopa oo.
15 Imbotya ma opy rupi ojao'ipa yvyrape
yary guigua py. Opyrõa guive ijao'ia peve
ojao'ipa yvyrape py, opy rupi. Ha'e rã
pyrõa ma ojao'i yvyrape cipreste guigua py.
16 Ha'e rami ae yvyrape yary guigua py
ojao'ipa avi opy ja'o'i ijapy katy oĩ va'e,
nove metros ipya va'e, pyrõa guive ijao'ia
peve. Ha'e va'e opy ja'o ma henda iky'a e'ỹ
ete va'erã ojapo.
17 Templo ropy iky'a e'ỹ va'e puku-a ma
dezoito metros va'e.
18 Ha'e gui yvyrape opy rupi omo'ã mbyre
ma ombojeguapa hy'a ha'e yvoty ra'angaa
py. Yary guigua anho ojekuaa, ita ma neĩ
peteĩ henda'i py ma voi ndojekuaai.
19 Ijapy katy ma oguereko katu henda iky'a
e'ỹ ete va'erã, ha'e va'e py omoĩ aguã SEN-
HOR guexeve guarã ojapo va'ekue ryru.
20 Henda iky'a e'ỹ ete va'e puku-a ma nove
metros, ipya ha'e yvatea ha'e rami ae avi
nove metros va'e meme. Ouro ete py on-
hovãmba, altar yary guigua voi ouro ete py
onhovã avi.
21 Opy rupi voi Salomão onhovãmba ouro
ete py. Henda iky'a e'ỹ ete va'e ropy rupi
omoatã avi imoiny corrente ouro guigua,
ouro py avi ojao'i rire.
22 Ha'e rami py ouro py meme onhovãmba
opy rupi, altar henda iky'a e'ỹ ete va'e
renonde py oĩ va'e voi.

2 Crônicas 3.10-14

23 Henda iky'a e'ỹ ete va'e pyguarã ma
yvyra oliveira gui ojapo avi mokoĩ anjo
ipepo va'e ra'angaa. Peteĩ-teĩ yvatea ma
irundy metros raxa'i meme.
24 Peteĩ-teĩ anjo pepo puku-a ma mokoĩ met-
ros raxa'i. Ha'e rami vy irundy metros
raxa'i oĩ ipepo apy jovaive re.
25 Amboae anjo ra'angaa ma ha'ekue rami
ae ju yvatea irundy metros raxa'i va'e avi.
Mokoĩve tuvixaa ma joo rami ete'i.
26 Peteĩ anjo ra'angaa yvatea ma irundy met-
ros raxa'i, ha'e rami ae amboae voi ramo.
27 Anjo ra'angaa ma opy omo'ã. Ipepo ma
oipyo imoiny. Ha'e gui peteĩ pepo ma ovaẽ
oiny oo mbotya re, ha'e rã amboae pepo ma
oo mbotya mboae re ovaẽ oiny. Ha'e rami
vy opy mbyte rupi peve mokoĩve jovai gui
opepo omovaẽ imoiny joe.
28 Ha'e gui mokoĩve anjo ra'angaa ombojupa
ju ouro py.

Opy rupi ha'e okẽ rupi ombojeguaague

29 Oo mbotya opy ha'e javi rupi ombo-
jeguapa anjo ipepo va'e ra'angaa, pindo
ha'e yvoty ojepe'apa va'e ra'angaa py,
opyve rupi ha'e kyvõ rupi voi.
30 Pyrõa ha'e javi rupi voi ombojupa ju ouro
py, opyve rupi ha'e kyvõ rupi voi.
31 Henda iky'a e'ỹ ete va'e rokẽrã ma ojapo
yvyrape oliveira guigua gui. Ha'e rã yvat-
eve rupi guarã ha'e ijytarã ma ojapo vy
omboapyte rakua, peteĩ nhiruĩ ijapy va'e oĩ
aguã.
32 Okẽrã ma mokoĩ yvyrape oliveira guigua
gui ojapo. Ha'e vy ombojeguapa anjo
ipepo va'e, pindo ha'e yvoty ojepe'apa va'e
ra'angaa py. Ha'e nunga ha'e javi ouro py
meme onhovã, pindo ha'e anjo ra'angaa
guive.
33 Henda iky'a e'ỹ va'e oikeaty ytarã ma
yvyra oliveira gui avi ojapo. Oikeaty ma
ijapy irundy va'erã ojapo.
34 Ha'e va'e okẽrã ma mokoĩ yvyrape
cipreste guigua gui ojapo. Mokoĩve
yvyrape ma ojerea oĩ va'e meme.
35 Ha'e va'e ombojegua avi anjo, pindo ha'e
yvoty ojepe'apa va'e ra'angaa py, ha'e vy
onhovãmba ouro py, ombojeguaague rupi
porã.
36 Ha'e gui opy ja'o mbyte pygua rupi omoĩ
avi ita ojaya pyre mboapy jo'aa rupi, ha'e
gui peteĩ jo'aa yvyra yary guigua.
37 Irundy ma'etỹa py, mokoĩ jaxya zive 'epy
re ma omoĩ oo SENHOR pegua ytarã.

38 Ha'e gui onze ma'etỹa py, oito jaxya bul
'epy re, opa ete ma oo ojapoxeague rami,
hexegua ha'e javi. Ha'e rami py sete ma'etỹ
ogueraa Salomão ojapopa aguã.

7

Salomão oo mboae ju ojapoveague

1 Ha'e gui Salomão ngoorã ojapo avi, treze
ma'etỹ ogueraa ojapopa aguã.
2 Ojapo avi oo Líbano ka'aguy regua
guigua. Ipuku-a ma quarenta e cinco met-
ros, ipya ma vinte e dois, ha'e yvatea ma
treze raxa'i. Ijytarã ma irundy ryxy rupi
omo'ã imo'amy yary guigua. Ha'e gui ijyta
hi'aĩ va'e áry omoĩ ijao'ia ytarã, yary guigua
meme ju.
3 Ijao'ia ma yary guigua. Opy ja'o ijyvýry
rupigua ma quarenta e cinco ikuai. Peteĩ-
teĩ opy yvate va'e ja'o ma quinze oĩ. Ha'e
va'e ma oyta re meme oĩ.
4 Janela ma oĩ avi mboapy ryxy rupi,
mboapy ryxy-ryxy jovai rupi janela oĩ.
5 Okẽ ha'e janela ikuai va'e ma ijapy irundy
va'e meme, janela jova-jovai rupi oĩ va'e
ha'e javi.
6 Ha'e gui ma Salomão ojapo avi opy
guaxurã ijyta reta va'e. Ipuku-a ma vinte
e dois metros, ha'e rã ipya ma treze raxa'i.
Hexei'i rupi oĩ avi oike atyrã ijyta va'e,
ijao'ia reve.
7 Ojapo avi oo henda openaaty oĩ aguã.
Ha'e py ma mba'emo re oikuaa pota 'rã.
Ha'e nunga rupi oikuaa potaaty 'ea. Yary
gui meme ojao'ipa, pyrõa guive ijao'ia peve.
8 Ha'e rã ngoo oke atyrã ma ojapo oo
henda openaaty oĩa rovai oka oĩ va'e mbyte
py, ha'e va'e rami guarã ae ojapo. Faraó rajy
Salomão ra'yxyrã ogueru va'ekue rorã avi
ojapo, henda openaaty oĩa rami guarã ae ju.
9 Ha'e va'e oo ha'e javi ma ita iporãve va'e
guigua, oa'ãague rami ojaya pyre meme,
oka katy ha'e opy katy guarã ojaya pyre
anho oiporu, yvy guive ijao'ia rembe peve,
ha'e oka katy rupi oka guaxu oĩ va'e peve.
10 Ha'e gui yvy re ijytarã omoĩ ita ovareve
va'e tuvixakueve, mboapy e'ỹ vy irundy
metros meme ipuku-a va'e.
11 Ha'e va'e áry rupi ma ita ovarekueve
oa'ãague rupi ojaya pyre, yary voi.
12 Ha'e gui oka guaxu yvýry rupi ma oĩ
mboapy jo'aa ita ojaya pyre, ha'e irundya
ma yary gui ombojo'a. Ha'e ramigua ae
avi oĩ SENHOR pegua opy ja'o mbyte pygua,
ha'e oikeaty rupi voi.
13 Ha'e gui ma huvixa Salomão omon-
douka guembiguai kuery Tiro tetã gui Hirão
ogueru aguã.
14 Ha'e va'e ma kunha Naftali regua imeve'ỹ
va'e pi'a. Tuu ma ava Tiro pygua overa va'e
re omba'eapo va'ekue. Hirão ma hi'arandu
raxa ha'e oikuaapa va'e. Overa va'e gui voi
ojapo kuaapa va'e. Ha'e va'e Salomão-a py
ou ma vy ojapopa ojapo uka va'e.*

2 Crônicas 3.15-17

15 Ojapo avi mokoĩ oo ytarã overa va'e
guigua. Peteĩ-teĩ yvatea ma oito metros,
ha'e gui ixã cinco metros raxa'i va'e ojerea
rupi.
16 Overa va'e gui ojapo avi mokoĩ ijyta áry
guarã. Peteĩ-teĩ yvatea ma mokoĩ metros
raxa'i.
17 Ijyta áry guarã ojapo va'ekue ma ombo-
jegua corrente oipoka pyre py. Sete cor-
rente ojapo peteĩ árygua reguarã, ha'e sete
avi ojapo amboae reguarã.
18 Ojapo avi yvyra'a ra'angaa mokoĩ ryxy
corrente oĩ va'e áry rupi ombojegua vy
ojao'i aguã ijyta árygua rupi. Ha'e rami ae
avi ojapo amboae yta áry rupi.
19 Ijyta áry ojekuaa va'e ma yvoty rami
meme, oo henda oĩa va'e py rami avi, mokoĩ
metros va'e meme.
20 Ijyta árygua re, yvoty katy'i, oipoka pyre
py ombojeguaague rovai'i rupi ma ikuai avi
duzentos yvyra'a ra'angaa. Ha'e va'e ma
ijyvýry rupi omoĩ ryxy pyre, mokoĩve yta
re.
21 Ha'e gui ma ijytarã omopu'ã imo'amy
templo oikeaty py. Ijaxu e'ỹa re omopu'ã
va'ekue ma omboery Jaquim, ha'e rã ijaxua
re omopu'ã va'ekue ma omboery Boaz.†
22 Ijyta árygua ma yvoty rami ojekuaa. Ha'e
rami py ojapopa ijytarã.

Overa va'e ryku gui yy mbotyarã ojapoague

23 Ha'e gui overa va'e ryku gui ojapo avi
peteĩ yy mbotyarã. Ha'e va'e ma ojere rei
va'e, irundy metros raxa'i ipya va'e, ha'e rã
yvatea ma mokoĩ metros raxa'i. Ha'e gui

* 7:14 Tiro pygua huvixa ma Hirão avi (5.1-12). Ha'e rã apy omombe'u va'e ma Hirão mboae, overa va'e re omba'eapo va'e, huvixa e'ỹ. † 7:21 Tery Jaquim ma "Imoĩ atãa" 'ea, ha'e rã Boaz ma "Imombaraetea" 'ea, Nhanderuete re ima'endu'aa rupi omboery vy. * 7:23 2 Crônicas 4.1-5

ijyke rupi ixã treze metros raxa'i va'e oa'ãa
va'e.*
24 Iguýry rupi ma omoĩ hy'akua ra'angaa,
meio metro nhavõ re dez ta'angaa omoĩ.
Mokoĩ ryxy omoĩ, hy'a guaxu reve jojavi
ojapo avi.
25 Yy mbotya ma doze vaka ra'angaa áry
oĩ. Mboapy ma kuaray ijapu'a'ia katy hi'aĩ,
mboapy ma kuaray oikea katy, mboapy
ma kuaray puku-a katy, ha'e mboapy ma
kuaray oua katy hi'aĩ. Ha'e va'e kuery áry
ae oĩ hy'a guaxu. Ha'e rã hevi ma mbyte
katy meme ovaẽ oiny.
26 Ipo guaxu-a ma irundy kuã oĩa rami.
Ijyvýrykue ma karo rami hembe va'e, yvoty
rami ojekuaa. Yy henyẽa ma quarenta mil
litros rivyvyi va'e.

2 Crônicas 4.6-22

27 Overa va'e gui ojapo avi dez ryru ren-
darã. Peteĩ-teĩ ipuku-a ha'e ipya ma mokoĩ
metros rai'i, ha'e rã yvatea ma peteĩ metro
raxa'i.
28 Po rami ma hendarã ojapo: hexe oĩ im-
botya, ijyta reve.
29 Ha'e va'e re ma oĩ guary, vaka ha'e anjo
ipepo va'e ra'angaa. Ijyta re guary ha'e
vaka ra'angaa ikuai va'e áry ha'e iguýry ma
ombojegua avi.
30 Peteĩ-teĩ henda ma iruéra irundy va'e
overa va'e guigua meme. Iruéra'y voi overa
va'e guigua. Ipy irundy va'e áry ma oĩ yryru
ytarã mba'emo ryku gui ojapo pyre. Ha'e
va'e yvýry ombojegua.
31 Hi'áry oĩ avi ijyta ojere va'e. Ha'e va'e
yvatea ma meio metro. Hi'yvypy ho'amy
va'e yta ma ojere rei va'e. Ipya ma meio
metro raxa. Hexe oĩ avi ijeguarã. Imbotya
ma ijapy irundy va'e, ojere rei e'ỹ va'e.
32 Iruéra irundy va'e ma imbotya guy rupi
ikuai. Hi'y ma henda regua ae oĩ. Peteĩ-teĩ
ruéra yvatea ma meio metro raxa'i.
33 Iruéra ma karóxa regua ramigua meme.
Hi'y, ijyvýry rupigua, raios, ha'e mbyte
regua voi ma overa va'e ryku guigua meme.
34 Peteĩ-teĩ hyru renda re, ijapy irundyve re
oĩ hendarã. Ha'e va'e voi hexegua ae oĩ.
35 Peteĩ-teĩ hyru renda áry re oĩ peteĩ ojere
va'e peteĩ po yvatea va'e. Henda áry rupi
mba'emo yta ha'e imbotya ikuai va'e ma
hexegua ae oĩ.
36 Hexegua ijyta ha'e imbotya ikuai va'e re
ma ojapo anjo, guary ha'e pindo ra'angaa.
Peteĩ-teĩ oĩ aguã ha'evea py ae. Ijyvýry rupi
oĩ avi ijeguarã.
37 Ha'e rami vy ojapo dez hyru rendarã.
Peteĩ-teĩ ma overa va'e ryku guigua, joo
rami meme tuvixa ha'e ojekuaa oiny va'e
voi.
38 Ha'e gui ojapo avi dez hy'a overa va'e
guigua. Peteĩ-teĩ ma oitocentos litros raxa'i
va'e. Peteĩ-teĩ pya ma mokoĩ metros rai'i.
Dez hyru renda ikuai va'e peteĩ-teĩ áry ma
oĩ peteĩ hy'a.
39 Ha'e gui peteĩ nhiruĩ henda omoĩ opyve
katy jaiporu kuaa regua re, ha'e rã peteĩ
nhiruĩ mboae ma jaiporu kuaa e'ỹa re omoĩ.
Ha'e rã hy'a guaxu ma omoĩ jaiporu kuaa
regua re, kuaray puku-a ha'e oua katy rami.
40 Ha'e va'e rire ma Hirão ojapo avi oja
guaxu, mba'emo reraa ha'e hy'a. Ha'e
rami py ojapopa SENHOR pegua opy guarã
huvixa Salomão ojapo uka va'ekue.
41 Ha'e va'e ma mokoĩ oo ytarã, mokoĩ ojere
va'e oo yta áry oĩ va'erã, mokoĩ oipoka pyre
mokoĩ ijyta árygua reguarã,
42 quatrocentos yvyra'a ra'angaa mokoĩ
oipoka pyre reve guarã, ha'e rami vy peteĩ-
teĩ oipoka pyre re mokoĩ ryxy omoĩ yvyra'a
ra'angaa, ombojegua aguã mokoĩ oo yta
árygua,
43 dez hyru rendarã, ha'e hi'áry dez hy'a oĩ
va'erã,
44 hy'a guaxu, ha'e iguýry doze vaka
ra'angaa hi'aĩ va'erã,
45 oja guaxu, mba'emo reraa, hy'a mboae,
ha'e va'e tembiporu ha'e javi Hirão ojapo
huvixa Salomão pe, SENHOR pegua opy
guarã. Ha'e javive ma overa va'e guigua
omoexakã mbyre meme.
46 Ha'e nungarã ma huvixa ojapo ukapa
Jordão yakã yvýry mba'emo omboyku vy
yapo porã reia áry, Sucote ha'e Zaretã
mbyte.
47 Ha'e nunga heta raxa ramo Salomão
ndopeja ukai. Ha'e rami vy ndoikuaa porã
potai overa va'e guigua poyia re.
48 Salomão ojapo uka avi tembiporu SEN-
HOR pegua henda iky'a e'ỹ va'e reguarã:
altar ouro guigua, ouro guigua mesa hi'áry
mbojape SENHOR renonde omoĩa aguã,
49 tataendy'y ouro ete'i guigua, peteĩ nhiruĩ
ijaxu e'ỹa re, ha'e peteĩ nhiruĩ ju ijaxua
re omoĩa va'erã henda iky'a e'ỹ ete va'e
rexei. Yvoty ra'angaa, tataendyrã ha'e tata
mboguea ma ouro guigua meme.

50 Ha'e gui hy'a'i, tapyĩ araa, hy'a, heakuã
porã va'e ryrurã, tapyĩ ryrurã, ouro ete'i
guigua meme. Ha'e gui henda iky'a e'ỹ ete
va'e ha'e templo ropy henda iky'a e'ỹ va'e
rokẽ ma ouro guigua meme ojapo.

2 Crônicas 5.1

51 Ha'e rami py huvixa Salomão ojapo
ukapa oo SENHOR peguarã. Salomão
ogueru avi mba'emo nguu Davi omboaxa
ma voi va'ekue: prata, ouro ha'e tembiporu
ha'e javi omoĩmba SENHOR pegua oo re
mba'emo hepyve va'e reve.

8

2 Crônicas 5.2-14

1 Ha'e gui Salomão omboatypa Israel
regua nhomongeta va'ety kuery, peteĩ-
teĩ regua akã ikuai va'e ha'e Israel regua
yvatekueve. Guenonde py omboaty
Jerusalém py ae, tetã Davi rekoague
Sião va'e gui templo katy oguerova aguã
SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue ryru.
2 Ha'e ramo avakue Israel regua ha'e javi
onhemboatypa okuapy huvixa Salomão-a
py. Ngaru ojapoa py ijaty sete jaxya etanim
'epy va'e py.
3 Israel regua nhomongeta va'ety kuery
oupa ramo sacerdote kuery oupi heravy
SENHOR ayvu ryru.
4 Ha'e vy yvy'ã katy oguerova heravy oguy
nhemboaty oĩaty reve ha'e tembiporu iky'a
e'ỹ va'e ha'e py ikuai va'ekue ha'e javi.
Sacerdote ha'e levita kuery ae ogueraa.
5 Ha'e rã huvixa Salomão ha'e Israel kuery
onhemboaty va'ekue ha'e javi reve ma hyru
renonde rupi oje'oi. Vexa'i ha'e vaka ojuka
oje'oivy. Mymba kuery heta raxa ramo
oipapaa aguã voi nda'evei.
6 Ha'e gui SENHOR guexeve guarã ojapo
va'ekue ryru ma sacerdote kuery omoĩ
okuapy oĩ aguã py ae, templo ropyve henda
iky'a e'ỹ va'e py, henda iky'a e'ỹ ete va'e py
ae, anjo ra'angaa ikuai va'e pepo guy rupi.
7 Mba'eta anjo pepo ma oipyo imoiny hyru
itui aguã áry rupi. Ha'e rami vy yvate rupi
ojao'i hyru ha'e yvyra po'i'i hi'yrã ikuai
va'e.
8 Yvyra po'i'i ipuku ete ramo henda iky'a
e'ỹ va'e gui ojekuaa henda iky'a e'ỹ ete va'e
rexei'i, va'eri oka katy gui ma ndojekuaai.
Ha'e py ma itui aỹ peve.
9 Ha'e gui ayvu ryru py ma mba'eve nda'ipoi
Horebe py Moisés itape omoĩ va'ekue e'ỹ
vy. Egito yvy gui Israel kuery oje'oipa jave
py ha'e kuery reve guexeve guarã SENHOR
ojapo va'ekue.
10 Ha'e gui henda iky'a e'ỹ va'e gui sacer-
dote kuery oẽ ju ramove peteĩ arai ou vy
omonyẽ SENHOR pegua opy rupi.
11 Ha'e ramo sacerdote kuery nda'evei
ha'e py omba'eapove aguã, mba'eta arai
rupi SENHOR guigua rexakã ojekuaa va'e
omonyẽ ixupegua opy rupi.

2 Crônicas 6.1-11

12 Ha'e gui Salomão aipoe'i:

— SENHOR aipoe'i va'ekue pytũa mbyte
oĩ aguã re.
13 Ha'e rami rã anhetẽ ete xee ajapo peteĩ oo
porã, peteĩ henda raka'e rã peve reiko aguã
— he'i.*
14 Ha'e gui huvixa ojere vy ogueroayvu
porã Israel kuery onhemboaty va'ekue ha'e
javi, opu'ãmba teri okuapy reve.
15 Ha'e vy aipoe'i:

— Ta'ima'endu'a porãa SENHOR Israel
kuery ruete re, mba'eta xeru rãgue'i Davi
pe ijayvuague ojapopa ma opo'akaa rupi.
Ha'e vy aipoe'i va'ekue:
16 "Egito yvy gui xevygua kuery Israel regua
aipe'apa ára guive, Israel kuery ikuaia tetã
neĩ peteĩve ndaiporavoi ha'e py peteĩ oo
rejapo aguã xerery oĩ aguã. Ha'e rami
teĩ aiporavo Davi xevygua Israel kuery ru-
vixarã", he'i va'ekue.
17 Ha'e rami avi xeru Davi opy'a re omoĩ
peteĩ oo SENHOR Israel kuery ruete rery oĩ
atyrã ojapo aguã.
18 Ha'e rami teĩ xeru Davi pe SENHOR aipoe'i:
"Peteĩ oo xerery oĩ atyrã rejapoxea py
ha'evea rami ndepy'a re remoĩ ha'e rami
aguã.
19 Ha'e rami teĩ ndee e'ỹ 'rã oo rejapo, ha'e
rã ndera'y ndegui oiko va'ekue ae 'rã ojapo
xerery oĩ atyrã", he'i raka'e.
20 Ha'e rami rire SENHOR ojapopa ma
ijayvuague, mba'eta xeru Davi rekovia xee
aĩ vy aguapy ma ainy tenda Israel kuery re
openaaty áry, SENHOR ijayvuague rami vy.

* 8:13 Nhanderuete Moisés reve ijayvu jave aipoe'i va'ekue arai pytũa py oĩ aguã, heta va'e kuery ijayvua oendu teĩ oexa e'ỹ aguã (Êxodo 19.9). Ha'ekue rami ae avi templo ropy henda iky'a e'ỹ ete va'e py SENHOR pegua hyru oĩa py ma pytũ rei, janela noĩ, ha'e oikeaty onhemboty ramo, ajukue hokẽrã omoĩ mbyre Jesus omano jave omondoroa peve (Mateus 27.51).

Ha'e rami vy ajapo ma oo SENHOR Israel
kuery ruete rery oĩ atyrã.
21 Ha'e py ajapo avi ijayvu ryru oĩ aguã. Ha'e
va'e py oĩ itape nhaneramoĩ kuery reve
Egito yvy gui SENHOR oipe'a jave guexeve
guarã ojapo va'ekue oĩa.

2 Crônicas 6.12-42

22 Ha'e gui Salomão ma Israel kuery ha'e
javi oexaa py SENHOR pegua altar renonde
py oĩ. Ha'e vy yva katy opo oupi reve
23 aipoe'i:

— SENHOR Israel kuery ruete, ndoikoi
amboae ndee rami guarã ete yva re neĩ yva
guy yvy re voi, mba'eta nerembiguai kuery
opy'a ha'e javi py nerenonde rupi ikuai
va'e ndee rereko 'rã ndereve guarã rejapo
va'ekue rami, ha'e remboaxya rupi.
24 Mba'eta rejapo ae ma nerembiguai xeru
Davi pe ndeayvuague. Ndee ae ndeayvu
rire ndepo'akaa rupi rejapo ma, aỹ roexaa
rami ae.
25 Ha'e gui aỹ SENHOR Israel kuery ruete,
ejapopa ke nerembiguai xeru Davi pe
ndeayvuague. Ha'e vy aipo're va'ekue:
"Xerenonde ndoatai 'rã nderekovia tenda
Israel kuery re openaaty áry oguapy oiny
va'erã, xapy'a rei xerenonde rupi ndera'y
kuery voi ndee reikoague rami ikuai aguã
omoĩ porã ramo", 're va'ekue.
26 Ha'e gui aỹ Israel kuery ruete, tojeupity
nerembiguai xeru Davi pe ndeayvuague.

27 — Ha'e rami avi ha'eve 'rã ri nda'u
Oreruete yvy re reiko aguã? Ma'ẽ, mba'eta
yva neĩ yva yvatevea rupi peve voi nandejai
'rã, ha'e vy kova'e oo xee ajapo va'ekue py
katuve ma nda'evei 'rã.
28 Ha'e rami avi SENHOR Xeruete, endu pota
ke xee nerembiguai anhembo'e vy ajerurea
re, rendu aguã aỹ nerenonde xee nerem-
biguai ajapukai reve anhembo'ea.
29 Ha'e rami vy ara py ha'e pyávy kova'e
oo re rema'ẽ riae aguã, ha'e kova'e henda
"Ha'e py 'rã xerery oĩ", 'reague re, kova'e
henda py nerembiguai onhembo'e oinya
rendu aguã.
30 Ha'e gui aỹ, endu nerembiguai ha'e Israel
kuery ha'e javi kova'e henda py rojapukai
rokuapya. Endu ke yva re ne'amba py reĩa
gui. Endu ha'e oreperdoa guive.

31 — Xapy'a rei amongue oirũ pe otekoavy
ramo ha'ekue re omboayvua ramo ou vy
kova'e ndevygua opy altar oĩ va'e renonde
py oura ramo
32 endu ke yva re reĩa gui, ha'e embovai.
Eikuaa pota nerembiguai kuery re. Ha'e
rami vy embopaga ojejavy va'ekue, hexe ae
ojeapa aguã ojapo vaiague. Ha'e rã ha'evea
rami oiko va'e ma emboeko porã, ha'evea
rami oikoa repy reme'ẽ vy.

33 — Ha'e gui xapy'a rei ndevygua Israel
kuery ndevy ojejavy rire ngovaigua kuery
renonde rupi ho'apa ma vy ndevy ju ojeko
rerova 'rã okuapy. Ha'e vy nderery rupi
ojapukai vy kova'e oo py ndevy onhembo'e
ha'e ojerure ramo
34 endu ke yva re reĩa gui, ha'e vy eper-
doapa ndevygua Israel kuery ojejavyague.
Ha'e gui ejapo ju yvy tuu kuery pe reme'ẽ
va'ekue katy ojevy aguã rami.

35 — Ha'e gui xapy'a rei nderovai heta
va'e kuery ojejavypa rire yva rembotypa
'rã nda'okyvei aguã rami, ha'e gui kova'e
henda py onhembo'e okuapy vy nderery
rupi ojapukai 'rã, ha'e remoingo axy rire
ojejavypaa gui ojeko rerova ramo
36 endu ke yva re reĩa gui, ha'e vy eperdoapa
nerembiguai kuery, ndevygua Israel kuery
ojejavyague. Embo'e ju tape porã rupi ikuai
aguã, ha'e gui embou oky yvy ndevygua
kuery ikuai aguã reme'ẽ va'ekue áry.

37 — Ha'e gui xapy'a rei kova'e yvy re oiko
'rã karuai e'ỹ vy mba'eaxy vaikue, ha'e'ỹ vy
hu'ũmbaa, hatãmba reia, e'ỹ vy tuku karu
ha'e ape'i okaru va'e, xapy'a rei hovaigua
kuery ojokopa 'rã ha'e kuery retã, ha'e'ỹ vy
oiko 'rã ai vaikue e'ỹ vy mba'eaxy va'e rei,
38 ha'e gui xapy'a rei mava'e rã rei on-
hembo'e vy ojerure 'rã, ha'e'ỹ vy ndevygua
Israel kuery ha'e javi 'rã ojerure okuapy,
peteĩ-teĩ opy'a raxya oikuaa vy kova'e oo
oĩa katy opo omoĩ ramo
39 endu ke yva re ne'amba py reĩa gui, ha'e
vy eperdoa. Ejapo, ha'e vy eme'ẽ peteĩ-
teĩ pe oikoague repy, ha'e kuery py'a re oĩ
va'e reikuaapa va'e vy, mba'eta ndee anho'i
pavẽ py'a regua oikuaa va'e reiko.
40 Ha'e ramo nerenonde ha'e kuery
ojererokyje aguã, oreru kuery yvyrã reme'ẽ
va'ekue re ikuaia pukukue re.

41 — Ha'e gui amboae regua voi, ndevygua
Israel kuery regua e'ỹ ikuai va'eri oyvy
mombyrya gui ou avi 'rã nderery rupi ikuai
aguã,
42 (mba'eta ha'e kuery voi oendu 'rã nderery
yvateve va'e omombe'ua rã, ha'e ndejyva

reupi vy ndepo'akaa rexa ukaague), ha'e
gui ha'e kuery onhembo'e avi 'rã kova'e oo
oĩa katy oma'ẽ reve,
43 ha'e ramo endu ke yva re ne'amba py
reĩa gui, ha'e ejapopa amboae regua kuery
ndevy ojerurea, ha'e rami vy yvy regua
ha'e javi nderery oikuaa aguã, ndevygua
Israel kuery rami ha'e kuery voi nerenonde
ojererokyjea rupi ikuai aguã, ha'e oikuaapa
aguã kova'e oo xee ajapo va'ekue py nder-
ery remoĩague.

44 — Ha'e gui xapy'a rei ndevygua kuery
oje'oi 'rã ngovaigua kuery reve joe opu'ã
aguã katy, ha'e gui tape rupi remondoukaa
py onhembo'e 'rã ndevy pe SENHOR, kova'e
tetã reiporavo va'ekue ha'e kova'e oo nder-
ery oĩ atyrã rejapo uka va'ekue katy oma'ẽ
ramo
45 endu ke yva re reĩa gui onhembo'e vy
ojerure okuapya, ha'e ejapo ha'evea rami.

46 — Xapy'a rei ma ha'e kuery ojejavy 'rã
nderovai (mba'eta jipoi ojejavy e'ỹ va'erã),
ha'e ramo ha'e kuery rovai ndepoxy vy
remboaxapa 'rã hovaigua kuery po py, ha'e
kuery guekoa katy ogueraapa aguã escravo-
rã, mombyry e'ỹ vy ha'e'i rupi teĩ ae ma.
47 Ha'e gui yvy mamo rã rei escravo-rã
ogueraa ague re ikuaia py xapy'a rei ha'e
kuery onhemboaxy vy ojeko rerova 'rã,
ha'e yvy escravo ikuaia py ae ndevy ojerure
vy aipoe'i 'rã okuapy: "Rojejavypa, teko vai
rupi anho orekuai va'ekue", he'i 'rã okuapy.
48 Ha'e rami vy xapy'a rei ndevy guarã ju
ojeko rerova 'rã opy'a ha'e onhe'ẽ ha'e javi
py, yvy hovaigua kuery escravo-rã ogueraa
ague py ae, ha'e vy ndevy onhembo'e 'rã
okuapy oyvyrã tuu kuery pe reme'ẽ va'ekue
katy oma'ẽ reve, kova'e tetã ha'e kova'e oo
nderery oĩ atyrã ajapo va'ekue katy voi.
49 Ha'e ramo endu ke yva re ne'amba py
reĩa gui ha'e kuery onhembo'e vy ojerure
okuapya, ha'e ejapo ha'evea rami.
50 Eperdoa ndevygua kuery ndevy oje-
javyague, nderovai rupi opa mba'e py ojapo
vai rã. Ejapo escravo-rã heraare kuery
omboaxy aguã rami.
51 Mba'eta ndevygua kuery ma ndevy guarã
ae Egito yvy gui reipe'a va'ekue, tata rupa
ferro guigua mbyte py ojexavaia gui.
52 Ha'e rami vy eikuaa pota riae nerem-
biguai ha'e ndevygua Israel kuery ojerure
okuapya re, opa mba'e re ndevy ojapukai rã
rendu aguã.
53 Mba'eta SENHOR xeruete, ndee ma kova'e
yvy regua ha'e javi mbyte gui reipe'apa
raka'e ore ndevygua kuery ae orekuai
aguã, Egito yvy gui oreru kuery reipe'apa
jave nerembiguai Moisés rupi ndeayvuague
rami vy — he'i.

Salomão heta va'e kuery ogueroayvu porãague

54 Ha'e gui Salomão opa ma SENHOR pe
onhembo'e ha'e ojerure rire, guenapy'ã re
oĩ reve yvate katy opo oupi oinya gui opu'ã
ju SENHOR pegua altar oĩ va'e renonde gui.
55 Opu'ã ho'amy vy ogueroayvu porã Israel
kuery ijaty okuapy va'e ha'e javi. Ha'e vy
ijayvu atã reve aipoe'i:
56 — Ta'ima'endu'a porãa SENHOR re,
ojeupegua Israel kuery pe opytu'u aguã
ome'ẽ rire ijayvuague ha'e javi rami vy.
Nhanemoingo porã aguã re guembiguai
Moisés rupi ijayvuague neĩ peteĩ'i ayvu
nomboaxa rivei.
57 Ha'e gui SENHOR Nhanderuete toiko riae
peẽ kuery reve, nhaneramoĩ kuery reve
oikoague rami ae. Tanhanepytyvõ e'ỹ eme,
tanhandereja eme guive,
58 nhanekuraxõ tomombyta ojeupe guarã
ae, ixuguigua tape ha'e javi rupi nhan-
dekuai aguã, ha'e jajapopa aguã ojapo uka
va'ekue, ijayvuague ha'e oipotaa nhanderu
kuery pe omombe'u va'ekue.
59 Tove po rami xeayvu vy SENHOR renonde
rupi ajerurea toĩ riae SENHOR Nhanderuete
renonde py, ara py ha'e pyávy, ha'e rami
vy guembiguai ha'e ojeupegua Israel kuery
oepy kuerei aguã, ko'ẽ nhavõ nhaikotevẽa
rami,
60 yvy regua ha'e javi oikuaa aguã SENHOR ae
Nhanderuete oikoa, ha'e amboae ndoikoia.
61 Tove penekuraxõ py SENHOR Nhan-
deruete pegua ete tapendekuai, ha'e
ijayvuague rupi anho peiko ha'e ojapo uka
va'ekue pejapopa aguã, aỹ pejapoa rami ae
— he'i.

2 Crônicas 7.4-10

62 Ha'e gui huvixa ha'e Israel kuery hex-
eve ikuai va'e ha'e javi ma mymba kuery
ome'ẽ okuapy SENHOR renonde.
63 Salomão ma SENHOR reve peteĩ rami ju
ikuaia reguarã ome'ẽ avi vinte e dois mil
vaka ha'e cento e vinte mil vexa'i kuery.
Ha'e rami py huvixa ha'e Israel kuery

ha'e javi reve SENHOR pegua oo omboaxa
okuapy ipo py.
64 Ha'e va'e árave huvixa omboaxa avi oka
SENHOR pegua oo rexei oĩ va'e. Mba'eta
ha'e py ae ome'ẽ mymba oapy reve,
ha'e hexeve peteĩ rami ikuai aguã regua
kyrakue. Mba'eta altar overa va'e guigua
SENHOR renonde oĩ va'e ma kyrĩ'i ete rã
noĩmba reguai mymba oapy reve ome'ẽ
va'e, mba'emo aju guigua ha'e hexeve peteĩ
rami ikuai aguã regua kyrakue oapy va'e.
65 Ha'e va'e jave ae avi Salomão ojapo
ngaru oguy'i py ikuai aguã Israel kuery ha'e
javi reve.† Heta ete ijaty okuapy SENHOR
Nhanderuete renonde py, Hamate tekoa
py nhavaẽa'i ha'e Egito yakã katy'i gui ou
va'ekue. Sete ára rire sete ára re ju, ha'e javi
vy catorze ára re ikuai.
66 Ngaru oikoa py oito araa py ma omon-
doukapa heta va'e kuery, ha'e rã ha'e kuery
ju ogueroayvu porã okuapy nguvixa. Ha'e
gui mae ma oje'oipa ju ngoo katy, ovy'a ete
ha'e opy'a py oguerovy'a reve opa mba'e
py SENHOR guembiguai Davi pe ojapoague,
ha'e ojeupegua Israel kuery pe guive.

9

2 Crônicas 7.11-22

1 Ha'e gui huvixa Salomão ojapopa ma oo
SENHOR peguarã, ngoorã ha'e opa mba'e
onhembopy'aa rami ojapoxe va'ekue voi.
2 Ha'e ramo peteĩgue ju ixupe SENHOR ojexa
uka, Gibeão py ojexa ukaague rami.
3 Ha'e vy SENHOR aipoe'i:
— Xee aendu ae ma xerenonde py ren-
hembo'e vy rejerurea. Ha'e rami vy xee
ajapo oo rejapo va'ekue iky'a e'ỹ va'e oĩ
aguã rami, ha'e py xerery amoĩ aguã raka'e
rã peve guarã. Ha'e va'e re ama'ẽ vy xepy'a
py xema'endu'a riae 'rã ára nhavõ.
4 Ha'e gui xapy'a rei xerenonde rupi nderu
Davi oikoague rami ndee voi reiko ramo,
ndepy'a ha'e javi py anhetẽ ete rupi ae
ri reiko vy ajapo uka va'ekue, xeayvuague
ha'e aipotaa ha'e javi rejapopa ramo,
5 ha'e ramo raka'e rã peve guarã amoĩ atã
'rã nderu Davi pe xeayvuague, hamymino
kuery va'e regua amoingo riae 'rã xevygua
Israel kuery re opena va'erã. Ixupe aipoa'e
va'ekue: "Nderekovia ndoiko e'ỹi 'rã tenda
Israel kuery re openaaty áry oguapy oiny
va'erã", ha'e va'ekue.
6 Ha'e gui xapy'a rei peẽ ha'e pendera'y
kuery marã rami vy xegui pejepe'a vy ajapo
uka va'ekue ha'e xeayvuague ndapejapovei
vy peo 'rã tuuete kuery mboae re, ha'e
kuery pembojeroviaa rupi,
7 ha'e rami ri ramo xee aipe'apa 'rã Is-
rael kuery ijyvyrã ame'ẽ va'ekue gui, ha'e
kova'e oo xerery oĩ atyrã aiky'a'opa va'ekue
voi mombyry amombopa 'rã xerenonde
gui. Ha'e rami rire Israel kuery ikuai 'rã yvy
regua kuery ojojai rei vy ijayvu rei okuapy
aguã rami.
8 Kova'e oo ma aỹ omboeteave teĩ ha'e va'e
jave py oĩague rupi oaxa va'e kuery oexa
vy onhemondyipa 'rã. Ha'e vy otuvy nhe'ẽ
ha'e aipoe'i 'rã: "Mba'e re tu SENHOR guĩ
rami ete ri ombovaipa uka kova'e yvy ha'e
kova'e oo?" he'i 'rã okuapy.
9 Ha'e rã ombovaia 'rã: "Ha'e rami ete om-
bovaipa uka mba'eta ha'e kuery oejapa rire
SENHOR nguuete Egito yvy gui tuu kuery
oipe'a va'ekue, ha'e tuuete mboae pe ju
ova vy omboete ha'e ombojerovia okuapy
ramo. Ha'e nunga rupi ae rima ha'e kuery
áry SENHOR ombou raka'e guĩ rami ete
ojexavai aguã", 'ea 'rã.

2 Crônicas 8.1-18

10 Vinte ma'etỹa py mae ma Salomão
ojapopa mokoĩ oo, SENHOR peguarã ha'e
ojeupe guarã guive.
11 Ha'e Salomão oipotaa rami ixupe Tiro
pygua huvixa Hirão ma ombou yvyra yary
ha'e cipreste guigua, ouro guive. Ha'e gui
Hirão pe ju Salomão omboaxa vinte tetã
Galiléia yvy regua.
12 Ha'e ramo guetã Tiro gui Hirão oo oexa
aguã tetã Salomão omboaxa va'ekue, teĩ
ndojou porãi.
13 Ha'e rami vy aipoe'i ixupe:
— Xeryvy, kova'e tetã ae ma nhi'ã xevy
remboaxa va'ekue? — he'i. Ha'e rami vy
omboery Cabul yvy, aỹ peve guarã.*
14 Hirão ma huvixa pe ouro guigua quatro
mil quilos rivyvyi omondouka va'ekue.
15 Ha'e gui Salomão ma nhomomba'eapo
nhea'ã SENHOR pegua oo ojapo aguã,
ngoorã, ha'e gui Milo, Jerusalém korarã,
Hazor tetã, Megido ha'e Gezer tetã avi,

† 8:65 Ngaru oguy'i py ikuai aguã regua ma ha'e kuery rekorã Moisés rupi oeja pyre (Levítico 23.33-36; Deuteronômio 16.13-15).
* 9:13 Tery Cabul ma "Mba'everã ndovarei va'e" 'ea. Ha'e rami omboery ndojou porãi vy.

16 mba'eta Egito pygua huvixa Faraó ou vy
Gezer tetã re ipo'aka va'ekue. Ha'e vy
oapypa vy ojukapa ha'e py cananeu kuery
ikuai va'ekue. Ha'e vy Salomão pe ju om-
boaxa ta'yxyrã guajy ome'ẽ jave.
17 Ha'e nunga rupi ae Salomão ojapo ju
Gezer, Bete-Horom yvy'ã guy rupigua,
18 Baalate ha'e Tadmor, ha'e va'e yvy re
tekoa e'ỹa oĩ va'e py ae.
19 Ojapo avi tetã mba'emo oguereko va'e
ha'e javi omoĩ porã atyrã, ha'e tetã ikaróxa
ikuai aguã, kavaju árygua kuery rekoarã,
ha'e Jerusalém py ojapoxe va'ekue ha'e javi,
Líbano ha'e amboae yvy re openaa ha'e javi
rupi peve.
20 Ha'e gui okuave teri amorreu kuery regua,
heteu, ferezeu, heveu ha'e jebuseu kuery
Israel kuery regua e'ỹ ikuai va'e.
21 Ha'e va'e kuery ra'y kuery okuave va'e
ma Israel kuery ndojukapai va'ekue teĩ
Salomão omomba'eapo nhea'ã, aỹ peve
guarã.
22 Ha'e rã Israel kuery va'e regua ma neĩ
peteĩve Salomão nomomba'eapoi escravo
rami. Ha'e va'e kuery ma ixupe ikuai
joe opu'ãa rupi, huvixa kuery, yvatekueve,
capitão kuery, karóxa re opena va'e ha'e
imboguataaty kuery.
23 Ha'e gui Salomão rembiguai kuery
mba'emo ojapo uka va'e re opena va'ety
yvatekueve ma quinhentos e cinqüenta
ikuai. Ha'e va'e kuery ma omba'eapo va'e
kuery re opena.
24 Ha'e gui Faraó rajy ma tetã Davi rekoague
py oĩague gui ova ju hoorã Salomão ojapo
uka va'ekue py. Ha'e gui mae ojapo Milo.†
25 Ma'etỹa nhavõ mboapykue kuerei 'rã
Salomão ome'ẽ mymba kuery oapy reve
ha'e peteĩ rami ikuai aguã regua, altar SEN-
HOR peguarã ojapo va'ekue áry. SENHOR
renonde altar oĩ va'e áry oapy uka avi
heakuã porã va'e. Ha'e rami py ojapopa oo
ixupe guarã.
26 Eziom-Geber py huvixa Salomão ojapo
avi kanoã guaxu, Elate katy'i, ye'ẽ pytã va'e
yvýry, Edom yvy re ae.
27 Ha'e va'e kanoã guaxu mboguataarã Hirão
ombou guembiguai kuery yy rupi oguata
va'ety, ye'ẽ rupi ikuai kuaa va'e meme,
Salomão rembiguai kuery reve omboguata
va'erã.
28 Ha'e kuery ma Ofir py ovaẽ vy ha'e gui
ojogua catorze mil quilos ouro guigua, ha'e
gui huvixa Salomão pe ju ogueru.

10

2 Crônicas 9.1-12

1 Ha'e gui Sabá pygua huvixa kunha
oendu avi Salomão reko omombe'ua rã,
SENHOR rery omboetea voi. Ha'e rami vy
ou haxy-axy va'e re oporandu aguã.
2 Ha'e vy Jerusalém tetã py ovaẽ guem-
biguai kuery heta va'e reve. Guymba
camelo kuery ombovoyi heruvy tembi'u
irũrã, mbovy rei e'ỹ ouro ha'e ita iporãve
va'e re. Ha'e gui Salomão renonde py ovaẽ
vy ixupe oporandu onhembopy'aague ha'e
javi rami.
3 Ha'e ramo opa mba'e re oporandu rã Sa-
lomão ombovai, mba'eta ixupe neĩ peteĩ
henda py ma voi ndaxyi omombe'u porãve
aguã.
4 Ha'e ramo Sabá pygua huvixa kunha
oikuaa Salomão 'arandua ha'e javi, oexa avi
oo ojapo uka va'ekue,
5 mesa áry tembi'u oguerua va'e,
yvatekueve ikuaiaty, hembiguai kuery
omba'eapoa, ijao guive, karo rerua kuery
ha'e mymba kuery altar áry SENHOR pe
oapyaty. Ha'e va'e ha'e javi oexa vy
onhemondyi rei oiny.
6 Ha'e vy aipoe'i huvixa pe:

— Anhetẽ ete ae ra'e xerekoa py
ayvua ndereko regua aendu va'ekue ha'e
ne'arandua regua voi.

7 Ha'e rami teĩ xee ma ha'e va'e ayvu
ndaroviai va'ekue, apy aju vy xee ae rexa
py aexa e'ỹa ja. Anhetẽ neĩ mbyte rupi
peve ma voi xevy nomombe'uai va'ekue,
mba'eta ndereko omombe'ua rã aenduague
gui ne'arandupave ra'e, rerekopave ha'e
ndere ima'endu'a porã mbyve ete va'e.
8 Ovy'a ete okuapy nerembiguai avakue
nerenonde rupi ikuai va'ety, mba'eta ha'e
kuery oendu 'rã ne'arandua rupi ndeayvua.
9 Ta'ima'endu'a porãa avi SENHOR Nderuete
re, mba'eta ndererovy'a vy tenda Israel
kuery re openaaty áry nemoĩ rire. Israel
kuery SENHOR oayvu riae vy ae nemoĩ
huvixarã, ha'evea rami rejoguereko ha'e
reikuaa pota aguã — he'i.

† 9:24 Milo ma peteĩ henda Jerusalém tetã regua Salomão omombaraete va'ekue.

10 Ha'e rami vy huvixa pe kunha va'e
ome'ẽ quatro mil quilos ouro guigua,
heta tembi'u irũrã ha'e ita iporãve va'e
guive. Neĩ peteĩgueve ma ndogueruai teri
mba'emo porã Sabá pygua huvixa kunha
Salomão pe ome'ẽ va'ekue ramigua ete.

11 Ha'e gui Hirão mba'e kanoã guaxu Ofir
gui ouro ogueru va'e ma ha'e katy gui
ogueru avi yvyra sândalo aygue ha'e ita
iporãve va'e.
12 Ha'e va'e yvyra sândalo gui ma huvixa
Salomão ojapo uka jopy-jopy ovyaty SEN-
HOR pegua opy ha'e ngopy guarã, ha'e gui
mba'epu ixã reta va'e ha'e mbaraka oporaei
va'e kuery peguarã. Ha'e va'e regua yvyra
ma neĩ peteĩgueve ndogueruai teri ha'e py,
ha'e aỹ peve voi ndoexaavei ha'e va'e regua
yvyra.

13 Ha'e gui Sabá pygua huvixa kunha
pe huvixa Salomão ju ome'ẽ mba'emo
ojerurea ha'e javi, mba'emo ome'ẽxea'i py
ome'ẽ va'e áryve rupi. Ha'e ramo ojevy vy
oyvy katy ju oo, guembiguai kuery ha'e javi
reve.

2 Crônicas 1.14-17; 9.13-28

14 Ha'e gui ma'etỹa nhavõ Salomão pe
ouro oguerua va'e poyikue ma vinte e dois
mil quilos,
15 mba'emo vendea kuery, mba'emo
mboekoviaaty, Arábia pygua huvixa ha'e
ijyvy re opena va'ety kuery ixupe ome'ẽ
kuerei va'e áryve.
16 Ha'e ramo ouro ombope pyre gui Salomão
ojapo duzentos hu'y jokoa tuvixave va'e.
Peteĩ-teĩ hu'y jokoarã ma seis quilos ouro
opejaa.
17 Ouro ombope pyre gui ojapo avi trezentos
hu'y jokoa kyrĩve va'e. Ha'e va'e regua hu'y
jokoarã peteĩ-teĩ ma dois quilos rai'i ouro
opejaa. Ha'e va'e ma oo Líbano ka'aguy
regua guigua py huvixa omoĩ porã ukapa.
18 Huvixa ojapo avi peteĩ tenda tuvixave va'e
marfim guigua, ha'e vy onhovãmba ouro
ete py anho.
19 Ha'e va'e tenda renonde guarã ma ojapo
mboapy meme pyrõa. Henda kupe ma
ojere rei va'e. Ijyke jovaive re ma omoĩ avi
jyva ytarã oguapyaty yvýry, ha'e ijyva yta
yvýry ma mokoĩ guary ra'angaa omopu'ã
imo'amy.
20 Mboapy meme pyrõa ikuai va'e áry ma
doze avi omoĩ guary ra'angaa, peteĩ-teĩ
pyrõa apy reguarã. Ha'e va'e nunga ma neĩ
peteĩve huvixa pe ma voi ojapoa va'e'ỹ teri.
21 Karo huvixa Salomão oy'uaty va'e ma
guive rã ouro guigua meme, ha'e gui oo
Líbano ka'aguy regua guigua py tembiporu
ikuai va'e voi ouro guigua meme avi. Ha'e
va'e re neĩ ruxã'i ma voi noĩ prata, mba'eta
Salomão oĩ jave prata rive nombovarei.
22 Mba'eta huvixa oguereko reta ye'ẽ rupi
Társis guigua kanoã guaxu, Hirão mba'e
reve omboguataa va'e. Mboapy ma'etỹa
py kuerei 'rã Társis gui kanoã guaxu ojevy
okuapy vy ogueru ouro, prata, marfim,
karaja ha'e jayru guaxu.

23 Ha'e rami vy yvy jave re huvixa kuery
ikuai va'e gui huvixa Salomão ipo'akave,
o'arandua py ha'e mba'emo oguerekopaa
py.
24 Ha'e ramo oĩa py yvy jave gui ou 'rã
okuapy o'arandua rupi ijayvu rã oendu
aguã.
25 Ma'etỹa nhavõ peteĩ-teĩ ogueru 'rã
mba'emo ixupe ome'ẽ va'erã: ouro ha'e
prata guigua, ajukue, tembiporu, kavaju
ha'e mburika kunha, tembi'u irũrã guive.
26 Ha'e ramo Salomão oguerekopave ovy
karóxa ha'e kavaju áry guarã. Mil e qua-
trocentos karóxa oguereko, ha'e doze mil
kavaju áry guarã. Ha'e va'e ma joa py e'ỹ-
e'ỹ 'rã oguereko tetã karóxa ikuaiaty rupi,
Jerusalém tetã py huvixa oĩa py guive.
27 Prata ma ita rami rive huvixa omboetave
Jerusalém py, ha'e gui yary voi oata aguã
rami e'ỹ ojapo sicômoro'y tekoa e'ỹa rupi
ikuai va'e rami rive.
28 Kavaju Salomão rymbarã ma Egito ha'e
Cilícia yvy gui ogueru. Cilícia guigua ma
huvixa rembiguai mba'emo vendea kuery
ae ogueru hepy oĩa rami.
29 Ha'e rã Egito gui peteĩ-teĩ karóxa ogueru
'rã seiscentos hatã'i va'e repy prata guigua
re, ha'e rã kavaju ma cento e cinqüenta
repy re. Ha'e rami ae avi mba'emo vendea
kuery ovende ju 'rã heravy heteu ha'e Síria
pygua huvixa kuery peguarã.

11

Tuuete kuery mboae re rive Salomão ojeroviaague

1 Ha'e gui Faraó rajy anho e'ỹ huvixa Sa-
lomão oayvu, heta oguereko avi kunhague
yvy mboae guigua: Moabe, Amom, Edom,
Sidom ha'e Hete guigua.

2 Ha'e va'e regua kunhague re ma SENHOR aipoe'i ma voi va'ekue Israel kuery
pe: “Pejoguereko eme ha'e kuery reve,
neĩ ha'e kuery ma voi tapendereko eme,
pendepy'a py penhembotavy uka e'ỹ aguã
tuuete kuery mboae re rive pevapa aguã”,
he'i raka'e teĩ ha'e va'e regua ae Salomão
oayvu.
3 Ha'e rami vy setecentos kunhague
oguereko huvixa rajy meme, ha'e gui
trezentos ta'yxy jevy kuery. Ha'e va'e
kunhague ma ojapo amboae rami rei ipy'a
aguã rami.
4 Ha'e vy tuja'ive ma jave ta'yxy kuery om-
bopy'a rerova ete tuuete mboae ramigua
kuery re ju ombojerovia aguã. Ha'e ramo
opy'a re anhetẽ rupi ve'ỹ oiko SENHOR ngu-
uete pe, nguu Davi oikoague rami e'ỹ.
5 Ha'e rami vy Sidom pygua kuery xyete
ra'angaa Astarote pe Salomão oiko, ha'e
gui Amom pygua kuery ruete Milcom
ojeguarupy va'e pe guive.

6 Ha'e rami vy SENHOR renonde ha'eve'ỹ
va'e Salomão ojapo vy SENHOR pe anho ve'ỹ
oiko, nguu Davi oikoague rami e'ỹ.
7 Ha'e va'e jave ma Salomão ojapo peteĩ
oo Moabe kuery ruete Quemos ojeguarupy
peguarã, yvyty Jerusalém katy'i ae, ha'e
Amom kuery ruete Moloque ojeguarupy
peguarã guive.
8 Ha'e rami ae avi gua'yxy kuery peteĩ-
teĩ regua pe ojapo, ha'e kuery nguuete
ramigua kuery pe heakuã porã va'e oapy
ha'e mymba ojuka aguã.

Salomão rovai Nhanderuete onhemoĩague

9 Ha'e nunga rupi SENHOR opu'ã Salomão
rovai, SENHOR Israel kuery ruete pe oikoa
gui ova ramo opy'a py, mokoĩgue ixupe
ojexa uka va'ekue ri.
10 Ha'e rami e'ỹ aguã ijayvu ae ma, tuuete
ramigua kuery mboae pe oiko e'ỹ aguã.
Ha'e rami teĩ ndoikoi ae SENHOR ijayvuague
rami.

11 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i ju Sa-
lomão pe:

— Nami ete reiko vy xerupive guarã
ajapo va'ekue ha'e ajapo uka va'ekue gui
rejepe'a ma ramo ndegui ju aipe'a 'rã
ndepo'akaa, nerembiguai pe ju amboaxa
aguã.
12 Ha'e rami teĩ reĩ teria ja ndaipe'ai 'rã,
nderu Davi re ama'ẽ vy. Ha'e rami 'rãgue
py ndera'y po gui 'rã aipe'a.
13 Ha'e rami avi ndaipe'apai 'rã guive
ndepo'akaa. Ha'e vy ndera'y po py aeja
'rã peteĩ regua, xerembiguai Davi re ha'e
Jerusalém tetã re xema'endu'a vy, aiporavo
rire.

Salomão rovai guarã Nhanderuete omopu'ãague

14 Ha'e gui SENHOR omopu'ã Salomão
rovai guarã. Ha'e va'e ma Edom pygua
Hadade, Edom pygua huvixa ramymino ae.
15 Mba'eta Edom yvy re Davi oiko jave
ixondaro kuery ruvixa Joabe voi ou avi
omanogue onhono porã aguã. Ha'e va'e
jave py ojuka avakue Edom pygua ha'e javi.
16 (Mba'eta mboapy meme jaxy re Joabe oiko
raka'e ha'e py Israel pygua xondaro kuery
reve, Edom pygua avakue ojukapa peve.)
17 Ha'e va'e jave py Hadade kunumi teri reve
onha ovy amongue avakue Edom pygua
tuu rembiguai kuery reve, Egito katy oje'oi
aguã.
18 Midiã yvy gui oje'oi vy Parã katy oguata
jogueravy. Ha'e py ojouve ju ngupive
guarã, ha'e vy oguerovaẽmba Egito pygua
huvixa Faraó-a py. Ha'e va'e ma Hadade pe
ome'ẽ peteĩ oo ijyvyrã guive, ha'e vy ijayvu
oipytyvõ aguã re.
19 Faraó omboaxy ete vy Hadade ra'yxyrã
ome'ẽ avi ngovaja gua'yxy kypy'y va'e.
20 Ha'e va'e ma ta'yxy Tafnes kypy'y. Ha'e
va'e ma oikuavã'i ava'i, Genubate hery va'e.
Ha'e va'e ma Faraó ro py ae Tafnes omon-
gakuaa herekovy, Faraó ra'y kuery rupi ae
Genubate oiko.
21 Ha'e gui Egito yvy re Hadade oikoa
py oendu Davi guamoĩ kueryague rami
ndoikovevei'i maa, ha'e ixondaro kuery ru-
vixa Joabe voi omano ma avia. Ha'e ramo
Hadade aipoe'i Faraó pe:

— Tajevy ju xerekoa katy.

22 Ha'e ramo Faraó oporandu ixupe:

— Mba'e tu xereve reikoa py oata ndevy,
ndeyvy re rejevy aguã?

Ombovai:

— Any, mba'eve rei ndoatai, teĩ taa ju —
he'i.
23 Nhanderuete omoingo avi amboae Sa-
lomão rovai guarã. Ha'e va'e ma Eli-
ada ra'y Rezom, opatõ Zobá pygua huvixa
Hadadezer gui ojava va'ekue.

24 Ha'e va'e ma guembiguai kuery avakue
omboaty vy onhemoingo ha'e kuery ru-
vixa. Ha'e gui Davi pegua xondaro kuery
jojukapa rire ha'e kuery ma Damasco katy
oje'oi. Ha'e py ma huvixaverã omoĩ okuapy
Rezom.
25 Ha'e va'e ma Salomão oikovea pukukue re
Israel kuery rovaigua oiko. Hadade rami ae
avi omoingo axy, Israel kuery re nda'ija'ei
vy Síria pygua kuery ruvixa onhemoingo
rire.

Israel kuery ruvixa Jeroboão oĩ 'rãa re profeta Aías ijayvu ma voiague

26 Ha'e gui Nebate ra'y Jeroboão ma
Efraim regua oiko tekoa Zereda pygua, Sa-
lomão rembiguai ae oiko. Ixy ma imeve'ỹ
va'e, Zerua hery va'e. Ha'e va'e ava ae opo
oupi huvixa rovai.
27 Po rami ae huvixa rovai oupi opo. Ha'e
va'e jave py Salomão ma Milo ojapoa rupi
ombojoja yvy nguu Davi rekoague rupi.
28 Ha'e gui Salomão oexa rã Jeroboão ava
ipy'a guaxu ha'e oiko kuaa va'e, kunumi
omba'eapo kuaa va'e ae. Ha'e ramo
omopena José ramymino kuery regua
omomba'eapo nhea'ãmby kuery ha'e javi
re.
29 Ha'e gui ma Jerusalém tetã gui Jeroboão
oguata vy tape rupi nhovaexĩ Siló pygua
profeta Aías reve. Ha'e va'e ma peteĩ ao
puku ipyau'i va'e py onhemonde ovy, ha'e
rã ha'e kuery mokoĩ'i ikuai nhuũndy py.
30 Ha'e ramo Aías ao puku ipyau'i va'e ojee
gui omboi vy omondoro. Doze ra'ykue
omboja'o.
31 Ha'e vy aipoe'i Jeroboão pe:

— Ejopy ke dez ra'ykue ndejeupe guarã,
mba'eta po rami ijayvu SENHOR Israel
kuery ruete: Ma'ẽ, Salomão po gui amon-
doropa 'rã ipo'akaa, ha'e vy ndevy pe ju
amboaxa 'rã dez regua.
32 Ha'e rami avi peteĩ regua aeja teri 'rã ipo
py, xerembiguai Davi ha'e Jerusalém tetã re
ama'ẽ vy, Israel kuery ha'e javi regua gui
aiporavo rire.
33 Mba'eta xegui Salomão ojepe'a vy gue-
napy'ã re oĩ Sidom kuery xyete Astarote
ra'angaa renonde, Moabe pygua kuery
ruete Quemos ha'e Amom pygua kuery
ruete Milcom ra'angaa renonde. Xeguigua
tape rupi ve'ỹ oiko, xerenonde ha'eve va'e
ndojapoxevei vy. Xeayvuague rupi ve'ỹ,
aipotaa rami ve'ỹ oiko, tuu Davi oikoague
rami e'ỹ.
34 Ha'e rami teĩ ixugui ipo'akaa ndaipe'apa
etei 'rã guive. Ha'e rami 'rãgue py oikovea
pukukue reguarã amoĩ huvixarã, xerem-
biguai Davi aiporavo va'ekue re ama'ẽ
vy, mba'eta Davi ma mba'emo ajapo uka
va'ekue ha'e xeayvuague ha'e javi rupi oiko
va'ekue.
35 Ha'e rã ta'y po gui ma aipe'a 'rã ipo'akaa,
dez regua va'e, ndevy pe ju amboaxa 'rã.
36 Ta'y po py peteĩ regua'i 'rã ame'ẽ,
xerenonde xerembiguai Davi rekovia peteĩ
hendy va'e oĩ riae aguã raka'e rã peve
guarã, Jerusalém tetã xerery oĩ atyrã aipo-
ravo va'ekue py ae.*
37 Ha'e gui ndee romoĩ ramo ndepo'aka 'rã
ndepy'a py reipota va'e re rei, Israel pygua
huvixa reĩ vy.
38 Ha'e gui xee ajapo uka va'e ha'e javi ri
rejapo ramo, ha'e xeguigua tape rupi reiko
vy xerenonde rupi ha'evea ramigua ri re-
japo, xeayvuague ha'e ajapo uka va'ekue
remoĩmba ri xerembiguai Davi ojapoague
rami avi, ha'e ramo xee aiko 'rã ndereve,
ha'e ndevy ajapo 'rã peteĩ oo oĩ riae va'erã,
Davi pe ajapo va'ekue ramigua, mba'eta
ndevy pe amboaxa 'rã Israel kuery re
repena aguã.
39 Ha'e rã Davi ramymino kuery ma ambo-
jexavai 'rã, teĩ raka'e rã peve'ỹ guive — he'i.

40 Ha'e rami rã Salomão ojukaxe teĩ Jer-
oboão. Ha'e va'e oiko katu vy Egito yvy
katy ojava, Egito pygua huvixa Sisaque reve
jogueroayvu aguã. Ha'e py ae oiko Salomão
omano peve.

2 Crônicas 9.29-31

41 Ha'e gui oĩve rei tema Salomão rekokue
regua. Ha'e rami avi hi'arandua ha'e
mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã
teve kuaxia Salomão rekokue oĩa re?
42 Quarenta ma'etỹ re Salomão oĩ huvixa
Jerusalém py, Israel kuery ha'e javi re ope-
naa rupi.
43 Ha'e gui guamoĩ kueryague rami
ndoikovevei'i ma ramo onhono porãa tetã
Davi rekoague py ae. Ha'e gui ta'y Roboão
ju oĩ nguu rekovia.

* 11:36 "Hendy va'e" he'ia ma huvixa raka'eve rã oiko aguã re ijayvu vy, ha'e Jesus Cristo rekorã re guive (1 Reis 15.4; 2 Reis 8.19; 2 Crônicas 21.7; Salmo 132.17; Lucas 2.30-32; João 8.12).

12

2 Crônicas 10.1-15

1 Ha'e gui Roboão oo Siquém katy,
mba'eta ha'e py Israel kuery onhem-
boatypa ma nguvixarã omoĩ aguã.
2 Ha'e nunga Nebate ra'y Jeroboão oendu.
(Ha'e va'e ma Egito yvy re teri oiko, huvixa
Salomão gui onhaague py.
3 Ha'e gui ju oenoĩa ramo) ha'e voi ou Israel
kuery ha'e javi ikuaia py, Roboão reve ha'e
kuery jogueroayvu aguã. Ha'e rami vy
aipoe'i okuapy Roboão pe:
4 — Nderu ma orerereko axy ete va'ekue.
Ha'e gui aỹ gui ma ndee orerereko porã'i
ju ke nderu orembojexavai ha'e orerereko
axyague gui. Ha'e ramo ma ndevy ae 'rã
orekuai — he'i okuapy.
5 Ha'e ramo Roboão ombovai:
— Tapeopa ju. Ha'e gui mboapy araa py
ma peju ju xea py — he'i. Ha'e ramo heta
va'e kuery oje'oipa.
6 Ha'e gui ma huvixa Roboão onhemon-
geta uka nguu Salomão oikove teri jave
tujakueve henonde ikuai va'ekue pe. Ha'e
vy oporandu ha'e kuery pe:
— Mba'exa tu peẽ kuery xemongeta ta
heta va'e kuery ambovai aguã?
7 Ha'e ramo ha'e kuery ombovai:
— Aỹ gui kova'e kuery ruvixa reiko vy
xapy'a rei reipytyvõxe ha'e repena kuaaxe
ri vy ndeayvu porã'i, ha'e ramo ha'e kuery
raka'e rã peve 'rã ikuai nerembiguai — he'i
okuapy.
8 Ha'e rami teĩ tujakueve omongeta rã
Roboão noendu potai. Ha'e vy guembiguai
kunumigue ojavegua kuery pe ju onhemon-
geta uka.
9 Ha'e vy ha'e kuery pe aipoe'i:
— Peẽ kuery, mba'exa tu xemongeta ta
kova'e kuery ambovai aguã? Mba'eta xevy
ojerure vy "Orerereko porã'i ju nderu or-
erereko axyague gui", he'i okuapy ramo.
10 Ha'e ramo kunumigue ijavegua kuery
ombovai okuapy:
— Po rami 'rã ndeayvu heta va'e kuery
"Nderu orerereko axy, va'eri ndee or-
erereko porã'i ju", he'i va'ekue pe. Po rami
'rã ndeayvu: "Xekuã kyrĩ'i va'e teĩ xeru
ku'aa gui tuvixave.
11 Xeru penderereko axy ae ma, ha'e rã xee
ma roguereko axyve ete 'rã. Xeru ma vaka
pi py penembojexavai penenupã vy, ha'e rã
xee ma japeuxa popia py 'rã rombojexavai",
're 'rã — he'i okuapy.
12 Ha'e va'e rire mboapy araa py Jer-
oboão ha'e heta va'e kuery reve joguerupa
ju Roboão-a py, huvixa "Mboapy araa py
pejevy ju xea py", he'iague rami vy.
13 Ha'e ramo huvixa Roboão ombovai vy
ayvu poyi py ijayvu, tujakueve omongetaa
noendu potai rire.
14 Kunumigue omongetaague rami rive
ijayvu vy aipoe'i:
— Xeru penderereko axy, ha'e rã xee ma
roguereko axyve 'rã. Xeru ma vaka pi py
penembojexavai, ha'e rã xee ma japeuxa
popia py 'rã rombojexavai — he'i.
15 Ha'e rami vy huvixa Roboão noendu potai
heta va'e kuery ayvu re, mba'eta ha'e rami
aguã ma SENHOR gui ae oiko, Nebate ra'y
Jeroboão pe Siló pygua Aías ijayvuague
SENHOR omoingo aguã.

2 Crônicas 10.16-19

16 Ha'e gui Israel kuery ha'e javi oexa
rã ijayvua re huvixa Roboão ndojapyxaka
potai ramo ivai vaipa okuapy. Ha'e vy
aipoe'i:
— Mba'e tu ha'vy jareko Davi ramymino
kuery reve? Jessé ra'y reve guarã noĩvei ri
nhandevy! Israel kuery, jaje'oipa nhandero
katy! Ha'vy Davi ramymino kuery, pepena
pendero re ae! — he'i okuapy. Ha'e rami vy
Israel kuery peteĩ-teĩ oje'oipa ju ngoo katy.
17 Ha'e rã Judá regua tetã rupi Israel kuery
hekoa va'e re ma Roboão ae opena oikovy.
18 Ha'e gui heta va'e kuerya py hu-
vixa Roboão omondouka omomba'eapo
nhea'ãmby kuery re opena va'ety Adorão.
Ha'e rami teĩ Israel kuery ojapipa ita py,
ha'e ramo omano. Ha'e rã huvixa Roboão
ma okaróxa ogueraa nho vy onha ovy
Jerusalém katy.
19 Ha'e rami py Israel kuery onhemoingo
Davi ramymino kuery rovaigua, aỹ peve
guarã.
20 Ha'e rami vy Israel kuery ha'e javi ma
Jeroboão ojevy ju maa oendu vy oenoĩ uka
onhemboaty okuapya py, ha'e vy omoĩ
okuapy nguvixarã. Mava'eve nda'ikuai

* 12:20 Apy "Israel kuery" he'ia ma dez-ve regua kuery Judá regua e'ỹ ikuai va'e re ijayvu vy. Ha'e rã amboae py ma jaikuaa 'rã judeu kuery ha'e javi re ijayvua.

Davi ramymino kuery rupive, Judá regua
anho e'ỹ vy.*

2 Crônicas 11.1-4

21 Ha'e gui Jerusalém py Roboão ovaẽ ma
vy omboatypa Judá ha'e Benjamim kuery,
cento e oitenta mil oiporavo pyre, joe opu'ã
kuaa va'e meme, Israel kuery rovai opu'ã
aguã, ha'e kuery re Salomão ra'y Roboão ju
ipo'aka aguã rami ojapo aguã.
22 Ha'e rami teĩ Nhanderuete oayvu ombou
peteĩ ava guemimbo'e Semaías hery va'e
pe. Ha'e va'e pe aipoe'i:
23 — Ndeayvu Salomão ra'y Roboão Judá
pygua huvixa va'e pe, ha'e gui Judá ha'e
Benjamim kuery pe, heta va'e kuery rem-
byrekue pe guive. Ha'e vy aipo're:
24 "Po rami SENHOR ijayvu: 'Tapeo eme,
pepu'ã eme penderyvy Israel kuery rovai.
Peteĩ-teĩ pejevy ju pendero katy, mba'eta
xee ae ha'e nunga amoingo va'ekue', he'i",
're 'rã.
Ha'e rami SENHOR ijayvua omombe'u rã
ha'e kuery oendu vy ojevypa, ijayvuague
rami vy.

*Jeroboão mba'emo ra'angaa rive ombo-
jeroviaague*

25 Ha'e gui Jeroboão omoatyrõ Siquém
tetã Efraim regua yvy'ã re. Ha'e vy onhem-
boekoa ha'e py. Omoatyrõ avi Penuel.
26 Ha'e vy Jeroboão ojeupe ae aipoe'i:
— Aỹ ma nhi'ã xepo'akaa 'rãgue py Davi
ramymino kuery nho 'rã ipo'aka.
27 Mba'eta kova'e kuery ma Jerusalém tetã
katy oo jepi 'rã SENHOR pe mba'emo ome'ẽ
aguã. Ha'e rami vy opy'a re oendu 'rã
okuapy Judá pygua huvixa Roboão re ju
oopa aguã. Ha'e vy xejuka 'rã okuapy, Judá
pygua huvixa pe ojevypa vy — he'i.
28 Ha'e gui huvixa onhemongeta uka vy
mokoĩ vaka ra'y ra'angaa ojapo ouro gui.
Ha'e vy aipoe'i heta va'e kuery pe:
— Peẽ Israel kuery, aỹ gui ma Jerusalém
katy peove e'ỹ teĩ ha'eve. Apy ae pexa
Penderuete ramigua Egito yvy gui pendere-
rupaare — he'i.
29 Ha'e va'e ta'angaa ma peteĩ omoĩ Betel py,
ha'e rã amboae ma Dã py.
30 Ha'e ramia káuxa heta va'e kuery ojejavy
okuapy, Dã py voi oje'oi tema vy, vaka ra'y
ra'angaa rive peteĩ-teĩ omboete aguã.
31 Yvy'ã ikuaia rupi Jeroboão ojapo avi
ombojerovia atyrã. Ha'e vy heta va'e kuery
regua rive omoĩ sacerdote kueryrã, Levi
ramymino kuery regua e'ỹ teĩ.
32 Ha'e gui irundy meme jaxya re quinze
araa py ojapo peteĩ ngaru, Judá re ngaru
oiko va'e ramigua. Ha'e rami vy mba'emo
oapy okuapy altar áry. Ha'ekue ramigua
Betel tetã py avi ojapo vy mba'emo ome'ẽ
okuapy vaka ra'y ra'angaa ojapo va'ekue
pe. Betel py voi omoĩ sacerdote kueryrã,
yvy'ã re ombojerovia atyrã omopu'ã mbyre
peguarã.
33 Ha'e gui oito jaxya re quinze araa py, ha'e
ae oipotaa rami rive oa'angaague py ae, oo
oiny Betel py altar ojapo uka va'ekuea py.
Ha'e py voi ojapo ngaru Israel kuery pegua.
Heakuã porã va'e oapy avi ha'e py.

13

Altar oĩ va'e re profeta ijayvuague

1 Ha'e gui ma peteĩ ava Nhanderuete
remimbo'e SENHOR ijayvuague rami vy
Judá gui ou vy Betel py ovaẽ. Ha'e jave py
altar yvýry Jeroboão hi'aĩ heakuã porã va'e
oapya py.
2 Ha'e ramo profeta ojapukai reve ijayvu
altar re. SENHOR aipoe'i ukaague rami vy
aipoe'i:
— Altar, altar! Nhanderuete ijayvu po
rami: "Ma'ẽ, oiko 'rã peteĩ Davi ro pygua
ramymino, Josias hery va'e. Ha'e va'e
ma nde'áry oapy 'rã sacerdote kuery yvy'ã
regua, nde'áry ha'e va'e kuery heakuã porã
va'e oapy va'ekue ae. Ha'e rami py nde'áry
oapya 'rã nhande va'e kãgue", he'i.
3 Ha'e va'e árave ma omombe'u avi
mba'emo kuaa ukaarã. Ha'e vy aipoe'i:
— Po rami SENHOR omombe'u uka
mba'emo kuaa ukaarã. Ma'ẽ, altar ovopa
rive 'rã, ha'e vy hi'áry tanhimbu oĩ va'ekue
voi onheẽmba 'rã — he'i.
4 Ha'e rami Nhanderuete remimbo'e Be-
tel pygua altar re ijayvu rã huvixa Jer-
oboão oendu vy altar áry gui opo oipe'a
vy okuave'ẽ vy "Pejopy", he'i ramove ipo
ipiru vyvoi, Nhanderuete remimbo'e rovai
okuave'ẽ ramo. Ha'e ramo nomomyĩ
kuaavei.
5 Ha'e ramo altar ovo xapy'a rã hi'áry
tanhimbu oĩ va'ekue onheẽmba, SENHOR
ijayvuague rami mba'emo kuaa ukaarã
hemimbo'e omombe'u va'ekue rami vy.
6 Ha'e rami rã huvixa aipoe'i Nhan-
deruete remimbo'e pe:

— Ejapukai te'i ae ri SENHOR nderuete pe, ha'e vy ejerure xere, xepo ratãmbaa gui ha'eve ju aguã — he'i.

Ha'e ramo Nhanderuete remimbo'e ojerure SENHOR pe. Ha'e ramove huvixa po ha'eve ju, ha'ekue rami ae.

7 Ha'e gui ma huvixa aipoe'ive ju Nhanderuete remimbo'e pe:

— Eju xerupive xero py, ha'e he'u mba'emo nembaraete aguã. Ha'e rã xee ma ame'ẽ 'rã mba'emo ndevy.

8 Ha'e rami teĩ Nhanderuete remimbo'e va'e ombovai huvixa pe:

— Ndero py rereko va'e regua ma mbyte rupi peve xevy reme'ẽ teĩ xee ndaai 'rã nderupive, nda'ui 'rã mbojape, nday'ui 'rã guive yy kova'e tekoa py.

9 Mba'eta po rami ae xevy SENHOR ijayvu vy aipoe'i va'ekue: “Ndere'ui 'rã mbojape, neĩ nderey'ui 'rã yy, ha'e neĩ nderejevyi 'rã guive tape rejuague rupi”, he'i va'ekue.

10 Ha'e rami vy ojepe'a vy amboae tape rupi oo, Betel katy ouague rupi e'ỹ.

*Profeta nonhe'*ẽ rendui rã ombopagaague

11 Ha'e gui Betel py oiko avi peteĩ profeta tuja'i va'e. Ha'e va'e oĩa py ta'y kuery ou vy omombe'u Nhanderuete remimbo'e ha'e va'e ára Betel py ojapo va'ekue ha'e javi. Nguu pe omombe'u avi huvixa pe ijayvuague.

12 Ha'e ramo tuu oporandu ha'e kuery pe:

— Mava'e tape rupi ha'vy oo? — he'i ramo ta'y kuery oexa uka tape Nhanderuete remimbo'e Judá guigua ooague.

13 Ha'e gui ma gua'y kuery pe aipoe'ive ju:

— Pembokupe árygua ha'vy xerymba mburika xevy pe — he'i. Ixupe ombokupe áryguapa ramo oĩ hi'áry,

14 ha'e oo Nhanderuete remimbo'e rakykue. Ha'e vy oupity yvyra carvalho guy py oguapy oiny rã. Ha'e rami vy aipoe'i ixupe:

— Ndee ae pa Nhanderuete remimbo'e Judá gui reju va'ekue?

Ombovai:

— Xee ae ri — he'i.

15 Ha'e ramo aipoe'i:

— Eju ha'vy xerupive xero py, ja'u mbojape.

16 Ha'e rã ombovai:

— Nda'evei ndereve ajevy aguã, neĩ navaẽi 'rã ndero py, nda'ui 'rã mbojape, neĩ yy ma voi nday'ui 'rã kova'e tekoa py.

17 Mba'eta SENHOR ayvu rupi aipo'ea xevy: “Ha'e py ma ndere'ui 'rã mbojape neĩ nderey'ui 'rã yy, tape rejuague rupi guive ndereo jevyi 'rã”, 'ea rire — he'i.

18 Ha'e rami rã aipoe'ive ju ixupe:

— Xee voi profeta aiko ndee rami ae. Ha'e SENHOR ayvu rupi peteĩ anjo aipoe'i xevy: “Ejapo ke nderupive ndero py ojevy aguã rami, mbojape ho'u ha'e yy oy'u aguã”, he'i va'ekue — he'i ijapua rupi.

19 Ha'e ramo ma ojevy vy hoo py ovaẽ vy mbojape ho'u, yy oy'u guive.

20 Mesa py ha'e kuery ikuai jave joguerojevyare pe SENHOR ombou oayvu.

21 Ha'e ramo Nhanderuete remimbo'e Judá guigua pe ojapukai vy aipoe'i:

— Po rami ijayvu SENHOR: “Nerenhe'ẽ rendui ra'e SENHOR, nderejapoi SENHOR nderuete ojapo uka va'ekue.

22 Ha'e rami 'rãgue py rejevy vy re'u mbojape ha'e rey'u guive yy ndevy, ‘Ndere'ui 'rã mbojape, neĩ yy ma voi nderey'ui 'rã’, he'iague py ae. Ha'e rami rire nderetekue nonhono porãai 'rã nderu kuery onhono porãague py”, he'i.

23 Ha'e gui profeta joguerojevyare va'e opa ma mbojape ho'u ha'e yy oy'upa ma vy joupe ombokupe árygua ju mburika.

24 Ha'e gui ma amboae ma oo ramo tape rupi ooa py peteĩ guary ovaexĩ vy ojuka. Hetekue ma tape rupi oity inony rive, mburika ha'e guary ma hi'aĩ hetekue yvýry.

25 Ha'e rupi oguata va'e kuery oaxa vy oexa okuapy hetekue tape rupi itui rã, ha'e guary voi hetekue yvy'iry hi'aĩ rã. Ha'e vy oje'oi vy profeta tuja'i va'e rekoa py omombe'u.

26 Ha'e gui profeta joguerojevyare ha'e nunga oendu vy aipoe'i:

— Nhanderuete remimbo'e va'ekue ae ri, SENHOR nonhe'ẽ rendui va'ekue. Ha'e nunga rupi ae SENHOR omboaxa guary pe. Ha'e rã omboa'ypa vy ojuka, SENHOR ixupe aipoe'i ukaague rami vy.

27 Ha'e gui aipoe'i gua'y kuery pe:

— Pembokupe árygua ha'vy xerymba mburika — he'i ramo ombokupe áryguapa.

28 Ha'e ramo oo vy ojou tetekue tape rupi oity pyre, ha'e tetekue yvýry mburika'i ha'e guary hi'aĩ va'eri ndo'ui, neĩ mburika ma voi nomboa'ypai ra'e.

29 Ha'e gui Nhanderuete remimbo'e retekue profeta oupi vy mburika'i áry omoĩ vy

ogueraa ju. Ha'e rami vy guekoa py ju
profeta tuja'i ojae'o reve oguerovaẽ onhono
porã aguã.
30 Nguparã oguereko katu ma voi va'ekue
py ae onhono porã. Ha'e vy ha'e kuery
ojae'opa okuapy vy

— Aikore xeryvy! — he'i okuapy.

31 Onhono porã ma rire aipoe'i gua'y
kuery pe:

— Xee amano ma ramo ke xenhono
porã avi Nhanderuete remimbo'e nhan-
hono porãague py ae. Pemoĩ ke xekãgue
ikãgue yvýry.
32 Mba'eta ojeupity 'rãe Betel py altar oĩ va'e
rovai SENHOR omombe'u ukaague, Samaria
yvy re ombojeroviaaty ikuai va'e rovai
guive — he'i.

Jeroboão ojejavyve tema ovyague

33 Ha'e nunga oiko rire teĩ Jeroboão ndo-
jepe'ai ae tema gueko vaia gui. Ha'e rami
'rãgue py heta va'e kuery regua rive omoĩve
sacerdote kuery yvy'ã rupi ombojeroviaaty
ikuai va'e peguarã. Ha'e va'e oipota va'e
rei tema omoĩ sacerdote kuery yvy'ã rupi
ombojeroviaaty ikuai va'e peguarã.
34 Ha'e rami tema oiko Jeroboão ro pygua
kuery ojejavypa rei aguã rami, ko yvy
gui ha'e kuery omombaa aguã okanhymba
peve.

14

Jeroboão rovai profeta Aías ijayvuague

1 Ha'e va'e jave py Jeroboão ra'y Abias
imba'eaxy.
2 Ha'e ramo gua'yxy pe aipoe'i:

— Tereo aỹ'i ma voi, ejexa uka amboae
rami, "Jeroboão ra'yxy teve" 'ea e'ỹ aguã.
Ha'e vy tereo Siló py. Ha'e py ma oiko
profeta Aías, kova'e kuery ruvixarã xee aĩ
aguã re ijayvua ma voi va'ekue.
3 Eraa avi dez mbojape, xipa'i ha'e peteĩ ryru
ei. Evaẽ oĩa py hexeve ndeayvu aguã. Ha'e
ramo ha'e ma omombe'u 'rã xera'y re oiko
'rãa — he'i.

4 Ha'e ramo Jeroboão ra'yxy oiko ha'e
rami ae. Ha'e vy opu'ã ovy Siló katy, ha'e
Aías ro py ovaẽ. Ha'e rã Aías ma tuja'i ete
vy ndoexavei ma.
5 Ha'e gui SENHOR aipoe'i Aías pe.

— Ma'ẽ, ou ma oiny Jeroboão ra'yxy opi'a
imba'eaxya re oporandu aguã. Po rami-
rami 'rã ijayvu oike ma ouvy vy, "Jeroboão
ra'yxy ae rima ra'e" 're e'ỹ aguã — he'i.

6 Ha'e gui Aías ma kunha va'e okẽ rupi
oike nhendu rã oendu vyve aipoe'i:

— Eike ke, Jeroboão ra'yxy. Mba'e re tu
amboae rami rejexa ukaxe? Mba'eta ndevy
pe haxy va'e amombe'u aguã rami aiko.
7 Tereo ju, aipo're Jeroboão pe: "Po rami
ijayvu SENHOR Israel kuery ruete va'e: Xee
ma heta va'e kuery mbyte gui roiporavo vy
romoĩ huvixa Israel kuery re repena va'erã.
8 Davi ro pygua kuery po'akaa aipe'a
vy ndevy ju amboaxa, va'eri ndee ma
xerembiguai Davi oikoague rami e'ỹ reiko.
Mba'eta ha'e va'e ma ajapo uka va'ekue
ojapoa rupi xerupive oiko va'ekue opy'a
ha'e javi py, xerenonde rupi ha'evea
ramigua anho ojapo.
9 Ha'e rã ndee ma mba'emo vai anho rejapo,
huvixa reĩ e'ỹ mbove ikuai va'ekue ha'e
javi gui ndereko vaive ete vy. Ha'e vy
amboae tuuete kuery ra'angaarã rejapo avi
mba'emo ryku gui rive, xembopoxy aguã
rami. Ha'e rami vy ndekupe rive rerova xea
katy.
10 Ha'e nunga rupi Jeroboão ro pygua kuery
áry xee ambou 'rã mba'emo vai anho. Ha'e
vy Jeroboão ramymino kuery amomba 'rã
ava ma guive rã, escravo e'ỹ vy ikuai rive'i
va'e teĩ. Ha'e vy Jeroboão ro pygua kuery
amombopa 'rã mymba repoxi mombyry
omombopaa rami, ha'e kuery ha'e javi opa
peve.
11 Ha'e ramo Jeroboão guigua tetã py omano
va'ekue jagua ho'upa kuerei 'rã, ha'e rã
mba'ety rupi omano va'ekue ma guyra
yvate rupigua 'rã ho'u", he'i SENHOR.

12 — Ha'e rami rã ejere ju, tereo ndero
katy. Ha'e gui nderekoa re ndepy removaẽ
ramove ndepi'a'i omano 'rã.
13 Ha'e ramo Israel kuery ha'e javi ojae'opa
reve 'rã onhono porã. Ha'e rami avi Jer-
oboão ra'y kuery va'e regua ma ha'e va'e
anho'i 'rã onhono porãa, mba'eta Jeroboão
ro pygua kuery regua ha'e va'e re anho oĩ
SENHOR ojou porã va'e.
14 Ha'e gui SENHOR amboae ju 'rã omoĩ
huvixa ojeupegua Israel kuery re opena
va'erã. Ha'e va'e ma oĩ vy omomba 'rã

Jeroboão ro pygua kuery. Xee aipoa'eague
oikopa vyvoi 'rã.
15 Ha'e gui Israel kuery voi SENHOR oity
ukapa 'rã mba'emo'ygue-'ygue yy rupi ive-
vui vy omyĩ rei va'e rami ikuai peve. Kova'e
yvy porã tuu kuery pe ome'ẽ va'ekue gui
oipe'apa 'rã Israel kuery, Eufrates yakã
rovai rupi ju omoaĩmba 'rã, SENHOR om-
bopoxya rupi ta'angaarã yvyra omopu'ã
rire.
16 Ha'e rami py Jeroboão ojejavyague re oeja
'rã Israel kuery, joguerojejavypa rire — he'i.
17 Ha'e gui ma Jeroboão ra'yxy opu'ã vy
oo ju. Tirza tekoa py ovaẽ. Ngoo py ovaẽ
ramove ava'i va'e omano ma.
18 Ha'e ramo Israel kuery ha'e javi on-
hono porã vy ojae'opa okuapy, SENHOR
oayvu guembiguai profeta Aías rupi ombou
va'ekue rami vy.
19 Ha'e gui oĩve rei tema Jeroboão rekokue
regua. Ha'e rami avi joe opu'ãague, joe ope-
naague ha'e mba'emo ojapo va'ekue ha'e
javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel pygua huvixa
kuery rekokue oĩa re?
20 Vinte e dois ma'etỹ re ma Jeroboão oĩ
huvixa. Ha'e gui ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo ta'y Nadabe ju
oĩ nguu rekovia.

2 Crônicas 12.1-16

21 Ha'e gui Salomão ra'y Roboão ma Judá
re oĩ huvixa. Ixy ma Amom guigua, Naamá
hery va'e. Quarenta e um ma'etỹ ma
oguerekoa py Roboão omboypy huvixa oĩ
aguã, ha'e gui dezessete ma'etỹ re peve
opena Jerusalém py. Ha'e va'e tetã ma
Israel re ikuai va'e gui SENHOR oiporavo
va'ekue hery oĩ aguã.
22 Ha'e gui ma Judá pygua kuery ha'eve'ỹ ete
va'e ojapo okuapy SENHOR renonde. Oje-
javya rupi anho ikuai vy guamoĩ kuery gui
voi nda'eveive va'e ojapo okuapy SENHOR
nda'evei etea oendu aguã rami.
23 Mba'eta Judá pygua kuery voi yvy'ã re
omopu'ã mba'emo ra'angaa, ita ha'e yvyra
ta'angaarã yvy'ã ikuai va'e áry, ha'e yvyra
ikuai va'e guy rupi.
24 Ijyvy re ikuai avi avakue ta'angaa
pegua itavy rei va'e. Ha'e rami vy ojapo
okuapy ha'eve'ỹ va'e yvy regua Israel
kuery renonde gui SENHOR oipe'a va'ekue
ikuaiague rami rive.
25 Ha'e gui peteĩ nhiruĩ ma'etỹa re ma
Roboão huvixa oĩ jave py Egito pygua hu-
vixa Sisaque ou Jerusalém re opu'ã aguã.
26 Ha'e vy ogueraapa SENHOR pegua opy
ha'e huvixa ropy iporãgueve oĩ va'ekue.
Ogueraa avi hu'y jokoarã ouro guigua Sa-
lomão ojapo va'ekue.
27 Ha'e gui ha'e va'ekue rekovia ma huvixa
Roboão ojapove ju hu'y jokoa, teĩ overa va'e
guigua rive. Ha'e va'e ma omboaxa huvixa
rokẽ rarõa kuery rerekoa po py.
28 Ha'e gui SENHOR pegua oo py huvixa oike
nhavõ harõa kuery ogueraa 'rã hu'y jokoa.
Ha'e rire ogueru kuerei 'rã opy ja'o harõa
kuery ikuaiaty py.
29 Ha'e gui oĩve rei tema Roboão rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
30 Jeroboão kuery reve Roboão kuery
joguero'a okuapy oikovea pukukue re.
31 Ha'e gui ma Roboão ndoikovevei'i
ma guamoĩ kueryague rami. Ha'e gui
ha'e kuery reve onhono porãa tetã Davi
rekoague py. Ixy rery ma Naamá, Amom
guigua. Ha'e gui ta'y Abias ju oĩ nguu
rekovia.

15

2 Crônicas 13.1-22

1 Ha'e gui Nebate ra'y Jeroboão dezoito
ma'etỹ re ma huvixa oĩ jave py Abias oĩ Judá
pygua huvixarã.
2 Ha'e vy mboapy ma'etỹ re opena
Jerusalém py. Ixy ma Absalão rajy Maaca.
3 Ha'e va'e ma nguu ojejavypaague ha'e javi
rupi ae ju oiko. Ha'e vy ipy'a re noĩ SEN-
HOR nguuete pe ete oiko aguã, nguu Davi
oikoague rami e'ỹ.
4 Ha'e rami teĩ SENHOR tuuete Davi re
oma'ẽ vy hekovia omoĩ peteĩ hendy va'e
Jerusalém py, ha'e va'e oiko rire ta'y ju
omoingo vy. Ha'e rami vy omoĩ atãve
Jerusalém.*
5 Mba'eta Davi ma SENHOR renonde ha'evea
rami anho ojapo va'ekue, oikovea pukukue
re ndojepe'ai guive peteĩve ojapo uka
va'ekue gui ma voi, Urias heteu va'e re
ojapo va'ekue py e'ỹ vy.
6 Roboão ha'e Jeroboão ikuaia pukukue re
oiko riae joe opu'ã va'e.

* 15:4 "Hendy va'e" he'ia ma hekovia huvixa mboae raka'eve rã oiko va'erã re ijayvu vy (1 Reis 11.36).

7 Ha'e gui oĩve rei tema Abias rekokue
regua. Ha'e rami avi hi'arandua ha'e
mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã
teve kuaxia Judá pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re? Oiko avi raka'e Abias ha'e
Jeroboão kuery reve joe opu'ãa.
8 Ha'e gui ma Abias ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo
onhono porãa tetã Davi rekoague py. Ha'e
gui ta'y Asa ju oĩ nguu rekovia.

2 Crônicas 14.1-8; 15.16–16.14

9 Ha'e gui Israel pygua huvixa Jeroboão
vinte ma'etỹa re ma oĩ jave py Asa oĩ Judá
pygua huvixarã.
10 Ha'e va'e ma quarenta e um ma'etỹ re
opena Jerusalém py. Ijaryi ma Absalão rajy
Maaca hery va'e.
11 Ha'e gui Asa ma SENHOR renonde rupi
ha'evea rami oiko, guamoĩ Davi rami ae.
12 Mba'eta oyvy gui oipe'apa avakue
ta'angaa pegua itavy rei va'ekue, oitypa
avi ta'angaa nguu kuery ojapo va'ekue.
13 Ojaryi Maaca eteve voi oipe'a huvixa xy
po'akaa gui, mba'eta ha'e va'e ma yvyra gui
ta'angaa ojeguaru pyrã ojapo uka rire. Ha'e
rã Asa ma ta'angaa ombovaipa vy oapypa
Cedrom yvyugua py.
14 Ha'e rami teĩ yvy'ã rupi ombojerovia
atyrã ojapo pyre ma nombovaipai va'eri
Asa oikovea pukukue re SENHOR pe ae oiko
opy'a py.
15 Ha'e vy SENHOR pegua opy ogueru ju
SENHOR pe mba'emo nguu omboaxa uka
va'ekue, ha'e ae omboaxa uka va'ekue
guive: prata, ouro ha'e tembiporu.
16 Israel pygua huvixa Baasa reve Asa
opu'ã riae, oikovea pukukue re.
17 Mba'eta Israel pygua huvixa Baasa ma
Judá kuery rovai ou vy ojokopa Ramá
tetã, Judá pygua huvixa Asa openaa gui
mava'eve oo e'ỹ aguã, neĩ ovaẽa e'ỹ aguã
ha'e py.
18 Ha'e ramo Asa oipe'apa ouro ha'e prata
SENHOR pegua opy oĩ teri va'e, ha'e huvixa
ropy omoĩ porã mbyre voi. Ha'e vy guem-
biguai kuery po py huvixa Asa omboaxapa
vy omondoukapa Síria pygua huvixa Ben-
Hadade pe, Damasco tetã py oĩa py. Ha'e
va'e ma Heziom ramymino Tabrimom ra'y.
Ha'e vy ixupe aipoe'i uka:
19 — Jajapo ke jomeme nhandekuai porã'i
aguã, nderu xeru reve ikuaiague rami.
Ne'exa, aru ruka ndevy ame'ẽ rive va'e,
prata ha'e ouro. Ha'e rã tereo, Israel pygua
huvixa Baasa-a py embovaipa hexeve guarã
rejapo va'ekue, xeretã ojokoa gui ojepe'a
aguã — he'i uka.
20 Ha'e ramo Asa ijayvua Ben-Hadade oendu
vy xondaro ruvixa kuery omondouka Is-
rael kuery retã re opu'ã aguã. Ha'e rami
vy oitypa Ijom, Dã, Abel-Bete-Maaca ha'e
Quinerete tekoa ha'e javi rupi, Naftali yvy
rupi voi.
21 Ha'e nunga Baasa oendu vy opytu'u Ramá
tetã ojokoa gui, ha'e vy Tirza tekoa py ju
opyta.
22 Ha'e ramo huvixa Asa ma Judéia ha'e
javi rupi omombe'u uka oupaa vy Ramá
gui oguerupaa ju aguã ita ha'e yvyra hu-
vixa Baasa ojokoa py oiporu va'ekue. Ha'e
va'ekue py ma huvixa Asa ju ojapo Geba
tetã Benjamim regua ha'e Mispa.
23 Ha'e gui oĩve rei tema Asa rekokue
regua. Ha'e rami avi ipo'akaague, tetã
ojapoague, ha'e mba'emo ojapo va'ekue
ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá pygua
huvixa kuery rekokue oĩa re? Ha'e gui tuja'i
ma jave imba'eaxy opy rupi.
24 Ha'e gui Asa ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa
tetã Davi rekoague py, tuu kuery ituia py ae.
Ha'e gui ta'y Josafá ju oĩ nguu rekovia.

*Israel pygua huvixa Nadabe ha'eve'*ỹa
rami joguerekoague

25 Ha'e gui Judá pygua huvixa Asa mokoĩ
ma'etỹa re ma oĩ jave py Jeroboão ra'y
Nadabe oĩ Israel pygua huvixarã. Ha'e vy
mokoĩ ma'etỹ re oiko Israel kuery re openaa
rupi.
26 Ha'e va'e ma SENHOR renonde rupi
ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy nguu oikoague
rami, ha'e nguu Israel kuery oguerojejavy-
paague rupi ae.
27 Ha'e ramo hexe Issacar regua Aías ra'y
Baasa opu'ã vy oity filisteu kuery rekoa
Gibetom py, Gibetom tekoa Nadabe ha'e
Israel kuery ha'e javi ojokopa jave.
28 Ha'e vy Baasa ma Judá pygua huvixa Asa
oĩ jave mboapy ma'etỹa py Nadabe ojuka vy
ha'e ju huvixarã oĩ hekovia.
29 Ha'e gui oĩ ypy'ia pyve ojukapa Jeroboão
ramymino kuery ha'e javi. Neĩ peteĩve
ma voi ndoejai oikove reve, omomba ete,
SENHOR guembiguai Siló pygua Aías rupi
oayvu ombou va'ekue rami vy,

30 Jeroboão ojejavypaague re ae, ha'e Israel
kuery oguerojejavypa ague re, mba'emo vai
py SENHOR Israel kuery ruete ombopoxya
py.
31 Ha'e gui oĩve rei tema Nadabe rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
32 Asa ha'e Israel pygua huvixa Baasa ikuaia
pukukue re oiko raka'e jomeme opu'ã va'e.

Israel pygua huvixa Baasa oĩ jave guare

33 Ha'e gui Judá pygua huvixa Asa mboapy
ma'etỹa re ma oĩ jave Aías ra'y Baasa oĩ
huvixarã. Ha'e va'e ma Israel kuery ha'e
javi re opena oikovy Tirza py. Vinte e
quatro ma'etỹ re opena.
34 SENHOR renonde ojapo ha'eve'ỹ va'e. Ha'e
vy Jeroboão ojejavyague rupi ae oiko, ha'e
Israel kuery oguerojejavypa ague rupi.

16

Baasa rovai guarã Jeú ijayvu ma voiague

1 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou Hanani
ra'y Jeú pe. Baasa rovai ijayvu vy aipoe'i:
2 — Xee ma yvy ku'i gui romopu'ã vy
romoĩ va'ekue xevygua Israel kuery ru-
vixarã, va'eri Jeroboão rekokue rupi reiko
vy xevygua Israel kuery rerojejavypa, xem-
bopoxy aguã rami.
3 Ne'exa Baasa, xee romomba ma 'rã ner-
amymino kuery reve. Ha'e vy ndero pygua
kuery re ajapo 'rã Nebate ra'y Jeroboão ro
pygua kuery re ajapoague rami.
4 Ha'e rami rã Baasa guigua kuery tetã rupi
omano va'ekue jagua kuery ho'upa 'rã, ha'e
rã mba'ety rupi omano va'ekue ma guyra
yvate rupigua 'rã ho'u — he'i.
5 Ha'e gui oĩve rei tema Baasa rekokue
regua. Ha'e rami avi opo'akaa rupi
mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã
teve kuaxia Israel pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re?
6 Ha'e gui Baasa ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa
Tirza py ae. Ha'e gui ta'y Elá ju oĩ nguu
rekovia.
7 Ha'e rami aguã ae SENHOR oayvu om-
bou Hanani ra'y profeta Jeú pe Baasa ha'e
hamymino kuery rovai, mba'eta SENHOR
renonde opa mba'e py ojapo vai vy om-
bopoxy, Jeroboão ro pygua kuery ikuaiague
rami oikoa py, ha'e Jeroboão ro pygua
kuery ojukapaa py.

Israel pygua huvixa Elá re Zinri opu'ãague

8 Ha'e gui Judá pygua huvixa Asa vinte e
seis ma'etỹa re ma oĩ jave py Baasa ra'y Elá
oĩ Israel kuery ruvixarã, tetã Tirza py ae.
Mokoĩ ma'etỹ re opena.
9 Ha'e va'e re opu'ã hembiguai Zinri joe
opu'ãa pygua karóxa ikuai va'e re mbyte
rupi peve opena va'e. Elá ma Tirza py
oĩ guembiguai Arsa ro py, oy'u ha'e oka'u
vaipaa rupi.
10 Ha'e gui Zinri oike vy oguero'a vy ojuka
ete, Judá pygua huvixa Asa vinte e sete
ma'etỹa re ma oĩ jave. Ha'e vy ha'e ae ju
oĩ hekovia.
11 Ha'e va'e ma tenda openaaty áry oĩ ypy
vyve ojukapa Baasa kuery. Ndoejai neĩ
peteĩve avakue, hetarã, neĩ irũ kuery ma
voi.
12 Ha'e rami py Zinri ojukapa Baasa kuery,
profeta Jeú rupi Baasa rovai SENHOR oayvu
ombouague rami vy.
13 Baasa ha'e ta'y Elá opa mba'e py oje-
javyague re ojuka, ha'e Israel kuery oguero-
jejavypa ague re, SENHOR Israel kuery ruete
ombopoxy aguã rami, mba'emo ra'angaa
ojapoague re guive.
14 Ha'e gui oĩve rei tema Elá rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?

Israel pygua huvixa Zinri oĩ jave guare

15 Ha'e gui Judá pygua huvixa Asa vinte
e sete ma'etỹa re ma oĩ jave py Zinri sete
ára ete'i oĩ Tirza py. Ha'e jave py heta va'e
kuery ma filisteu kuery rekoa Gibetom re
opu'ãa rupi ikuai.
16 Ha'e gui ha'e py ikuai va'e oendu "Zinri
ma huvixa rovai opu'ã vy ojuka" 'ea rã.
Ha'e rami vy ha'e va'e árave Israel kuery
ikuai va'e ha'e javi nguvixarã omoĩ xondaro
kuery rerekoa Onri.
17 Ha'e ramo Gibetom gui Onri ogueraa Is-
rael kuery ha'e javi. Ha'e vy Tirza tekoa
ojokopa okuapy.
18 Ha'e gui Zinri ma tetã re ipo'akaa ta ma
ramo oexa vy oo huvixa ropy imbaraetevea
py. Ha'e py oike ma vy oĩa áry omoendypa
vy omano.
19 Ojejavyague re ae omano, SENHOR
renonde ha'eve'ỹ va'e ojapo rire, Jeroboão

oikoague rami ae Israel kuery oguerojejavypa ague re.

20 Ha'e gui oĩve rei tema Zinri rekokue regua. Ha'e rami avi huvixa rovai opu'ãague ha'e mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?

Israel pygua huvixa Onri oĩ jave guare

21 Ha'e gui Israel kuery oja'o mokoĩ henda katy. Peteĩ ja'okue ma Ginate ra'y Tibni rupive oje'oi nguvixarã omoĩ aguã, ha'e rã amboae ja'okue ma Onri rupive oje'oi.
22 Ha'e gui Onri rupive oje'oi va'ekue ma ipo'aka okuapy Ginate ra'y Tibni rupive oo va'ekue re. Ha'e gui Tibni omano ramo Onri ae ju opena.
23 Ha'e rami py Judá pygua huvixa Asa trinta e um ma'etỹa re ma oĩ jave py Onri oĩ Israel kuery ruvixarã. Ha'e javi vy doze ma'etỹ re opena. Ha'e rã Tirza py ma seis ma'etỹ re opena.
24 Ha'e gui Semer gui ojogua Samaria yvyty sessenta e seis quilos prata re, ha'e vy omombaraete. Yvyty áry tetã ojapo va'ekue ma omboery Samaria, Semer yvy jakue rery rupi.

25 Onri ma SENHOR renonde ojapo oikovy ha'eve'ỹ va'e. Ha'e oiko e'ỹ mbove ikuai va'ekue gui ojapo vaive.
26 Nebate ra'y Jeroboão oikoague ha'e javi rupi oiko, Israel kuery oguerojejavypa ague rupi. Ha'e vy SENHOR Israel kuery ruete ipoxy aguã rami ojapo ta'angaarã ojapoa py.

27 Ha'e gui oĩve rei tema Onri rekokue regua. Ha'e rami avi opo'akaa oexa ukaa rupi mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
28 Ha'e gui Onri ndoikovevei'i ma guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa Samaria py. Ha'e gui ta'y Acabe ju oĩ nguu rekovia.

Israel pygua huvixa Acabe oĩ, ha'e Jezabel re omendaague

29 Ha'e gui Judá pygua huvixa Asa trinta e oito ma'etỹa re ma oĩ jave py Onri ra'y Acabe oĩ Israel kuery ruvixarã. Ha'e vy vinte e dois ma'etỹ re opena oikovy Israel kuery re, Samaria py ae.
30 Onri ra'y Acabe ma SENHOR renonde ojapo oikovy ha'eve'ỹ va'e, ha'e oiko e'ỹ mbove ikuai va'e gui heko vaive va'e.
31 Nebate ra'y Jeroboão ojejavyague rupi anho e'ỹ oiko, gua'yxyrã ogueraa avi Sidom pygua huvixa Etbaal rajy Jezabel. Ha'e vy ova vy Baal pegua ete oiko, ombojerovia ete.
32 Ha'e vy peteĩ altar Baal peguarã ojapo Samaria py, Baal peguarã oo ojapo va'ekue py ae.
33 Acabe omopu'ã avi imo'amy yvyra mba'emo ra'angaarã. Ha'e vy ha'e oiko e'ỹ mbove Israel pygua huvixa kuery ikuai va'ekue gui ha'eve'ỹve va'e ojapo, SENHOR Israel kuery ruete ombopoxy aguã rami rive.
34 Ha'e va'e oĩ jave Betel pygua Hiel ojapo ju Jericó. Ikora ytarã omoĩ jave omano ta'y jypykue Abirão. Ha'e gui ikora rokẽ omoĩ jave ma Segube ju omano ijapyre va'ekue, Num ra'y Josué rupi SENHOR ijayvuague rami vy.*

17

Nda'oky pukuvei aguã re Elias ijayvu rire xapirẽ kuery omongaruague

1 Ha'e gui Gileade gui ou Tisbé pygua Elias. Ha'e va'e ma aipoe'i Acabe pe:

— Anhetẽ ete SENHOR Israel kuery ruete henonde aikoa va'e rekove rupi aura vy aipoa'e: Ndo'ai 'rã yxapy neĩ oky kova'e ma'etỹ guive, xee aipoa'e jevy e'ỹa ja — he'i.

2 Ha'e gui SENHOR oayvu teĩgue ju ombou Elias pe. Ha'e vy aipoe'i:

3 — Ejepe'a ke apy gui, ha'e tereo kuaray oua katy. Enhemi Querite yakã yvýry rupi, Jordão yakã rovai.
4 Ha'e va'e yakã gui ae 'rã rey'u reikovy. Ha'e py ambou avi 'rã xapirẽ kuery nemongaru va'erã — he'i.

5 Ha'e ramo oo vy SENHOR ijayvuague rami ojapo. Ha'e vy ojepe'a vy oiko Jordão yakã rovai Querite yakã yvýry.
6 Ha'e gui ko'ẽmba'i nhavõ ixupe xapirẽ ogueru jepi 'rã mbojape ha'e xo'o. Ka'aru'i jave ju 'rã ogueru mbojape ha'e xo'o. Ha'e rã yakã gui ae oy'u oikovy.
7 Ha'e gui kueve ma rire yakã gui oy'uaty typa, yvy re nda'okyvei ramo.

* 16:34 Josué 6.26

Imeve'ỹ va'e Sarepta pygua ro py Elias oiko jave guare

8 Ha'e gui ixupe SENHOR oayvu ombou jevy vy aipoe'i:

9 — Aỹ ma epu'ã ke, tereo ju Sidom re tekoa Sarepta oĩ va'e katy. Eiko are ha'e py, mba'eta ha'e py oiko peteĩ kunha imeve'ỹ va'e, ha'e va'e pe xeayvu ma nemongaru aguã re — he'i.

10 Ha'e ramo opu'ã ovy Sarepta katy. Tetã rokẽ py ovaẽ ovya py oma'ẽ rã ha'e py oiko peteĩ kunha imeve'ỹ va'e xakã omono'õa rupi. Ha'e rã onhenduka vy aipoe'i kunha va'e pe:

— Ajerure ndevy, eru ke xevy peteĩ ryru yy ay'u aguã.

11 Ha'e rã kunha va'e yy re oo ta ramo onhenduka jevy vy aipoe'i:

— Eru avi ke mbojape ra'ykue'i peteĩ jururã'i ri jepe.

12 Ha'e ramo kunha va'e ombovai:

— Anhetẽ ete SENHOR nderuete oikove va'e rery rupi aura vy aipoa'e: Mba'eve ndarekoi ojykue ma voi. Oĩ va'e ma peteĩ po'i trigo oja py, ha'e ruxã'i azeite hyru py. Ema'ẽ, ko ma mokoĩ yvyra rakãgue'i ajopy va'ekue, tembi'u'i ajapo aguã xevy ha'e xepi'a pe. Ha'e va'e ro'upa ma rire romano 'rã — he'i.

13 Ha'e ramo Elias aipoe'i:

— Ekyje eme. Tereo ha'e ejapo tema xeayvuague. Jypy ma xevy ranhe ejapo peteĩ mbojape'i, ha'e vy eru apy oka katy. Ha'e gui mae ejapove ju ndejeupe ha'e ndepi'a pe avi.

14 Mba'eta po rami SENHOR Israel kuery ruete ijayvu: "Trigo oja py oĩ va'e ndopavei 'rã, ha'e azeite ndoatavei 'rã hyru py, yvy áry SENHOR ombo'oky e'ỹa ja", he'i.

15 Ha'e ramo kunha va'e oo vy ojapo Elias ijayvuague. Ha'e rami rire kunha va'e ha'e hoo pygua kuery ha'e javi reve okaru okuapy, mbovy ára re e'ỹ.

16 Oja py trigo oĩ va'e ndopavei, azeite voi ndoatai hyru py, Elias pe SENHOR aipoe'i ukaague rami vy.

17 Ha'e va'e rire ma kunha hoo va'e pi'a imba'eaxy. Ha'e vy nda'eveive ovy vy omano.

18 Ha'e ramo kunha va'e aipoe'i Elias pe:

— Nhanderuete remimbo'e, mba'e tu xee ajapo ra'e? Tyrã pa xea py reju raka'e xereko vaiague re xemoma'endu'a aguã, ha'e va'ekue káuxa rive ava'i omano aguã?

19 Ha'e ramo Elias ombovai:

— Emboaxa ha'vy ndepi'a xevy — he'i. Ha'e vy ixy jyva áry gui ojopy vy ogueraa opy ja'o yvateve ha'e ae'i okeaty py. Ha'e vy omonheno ngupa rupi.

20 Ha'e gui ma ojapukai oiny SENHOR pe. Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR Xeruete, kova'e imeve'ỹ va'e xemovaẽare voi ri ty rembojexavai ra'e, ipi'a rejuka vy — he'i.

21 Ha'e vy ava'i va'e áry rupi mboapykue onheno vy ojapukai ju SENHOR pe. Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR Xeruete, ajerure ndevy, ejapo inhe'ẽ ojevy vy hexe ju oĩ aguã rami — he'i.

22 Ha'e ramo Elias ayvu SENHOR oendu. Ha'e ramo ava'i nhe'ẽ ojevy vy hexe oĩ ju. Ha'e rã oikove ju.

23 Ha'e gui Elias ava'i va'e oupi vy opy ja'o gui ogueroguejy ju. Ha'e vy ixy pe ju ome'ẽ vy aipoe'i:

— Ne'exa, ndepi'a oikove ju ma — he'i.

24 Ha'e ramo kunha va'e aipoe'i Elias pe:

— Namia py aỹ aikuaa ma ndee anhetẽ ae Nhanderuete remimbo'e reikoa, ha'e ndejuru rupi SENHOR ijayvua anhetẽ va'e meme.

18

Acabe pe Elias ojexa uka jevyague

1 Are ma rire mboapy ma'etỹa py ma SENHOR oayvu ombou ju Elias pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Tereo, ejexa uka ju huvixa Acabe pe, mba'eta ambo'oky ju 'rã yvy áry — he'i.

2 Ha'e ramo Elias oo huvixa Acabe pe ojexa uka aguã. Ha'e va'e jave ma karuai nda'evei ete Samaria tetã py.

3 Ha'e gui Acabe oenoĩ mba'emo re opena va'ety Obadias. (Obadias ma SENHOR renonde ojererokyjea rupi ete oiko va'e.

4 Ha'e rami vy SENHOR pegua profeta kuery Jezabel ojuka ta jave Obadias cem profeta ogueraa vy mokoĩ itakua py onhomi. Cinqüenta meme omboja'o vy ha'e kuery pe mbojape ha'e yy py omongaru jepi raka'e.)

5 Ha'e gui Acabe aipoe'i Obadias pe:

— Tereo xeyvy re yakã ryapy ha'e yupa ikuai va'e ha'e javi rupi. Xapy'a rei jajou 'rã nhuũ pyau xerymba kuery kavaju ha'e

mburika'i jaraa jepe nho aguã, omanomba
e'ỹ aguã — he'i.
6 Ha'e gui mokoĩve ma yvy rupi joa katy e'ỹ
oje'oi oikuaa pota aguã. Acabe oo peteĩ tape
rupi, ha'e rã Obadias ma amboae tape rupi
oo avi ha'e ae'i.
7 Ha'e gui Obadias tape rupi ooa rupi Elias
reve nhovaexĩ xapy'a. Obadias oexa kuaa
vy guenapy'ã re oĩ ngova yvy re omovaẽ
reve. Ha'e vy aipoe'i:
— Xeruvixa Elias, ndee ae pa?
8 Ombovai:
— Xee ae ri. Ha'e gui tereo aipo're
nderuvixa pe: "Pe py ma Elias oĩ", 're —
he'i.
9 Ha'e rami teĩ ha'e aipoe'i:
— Mba'e nunga py tu ajapo vai, Acabe po
py xee nerembiguai xemboaxa aguã, xejuka
aguã?
10 Anhetẽ ete SENHOR nderuete oikove va'e
rupi aura vy aipoa'e: Mamo rã yvy regua
ikuaia ha'e huvixa kuery ipo'akaa rupi
ma voi xeruvixa guembiguai kuery omon-
douka ndereka vy. Ha'e gui ha'e pygua
kuery "Apy ma noĩ", he'i teĩ ha'e kuery pe
huvixa oura uka guive nandejouiague rami.
11 Ha'e gui aỹ ma ndee aipo're kuri: "Tereo,
aipo're nderuvixa pe: 'Pe py ma Elias oĩ' ",
're uka xevy.
12 Teĩ xapy'a rei ma ndea gui aa ramove
SENHOR guigua Nhe'ẽ ndereraa ju 'rã, marã
katy paa xee aikuaa e'ỹ re. Ha'e gui reĩague
py huvixa Acabe aru vy ndorojoui ramo
xejuka 'rã. Ha'e rami avi xee nerembiguai
SENHOR re ajerovia va'e xekunumi guive.
13 Ha'e gui xeruvixa, ndevy pe nomombe'uai
teve SENHOR pegua profeta kuery ajapo
porãague Jezabel ojuka ta jave? Mba'eta
SENHOR pegua profeta kuery va'e regua an-
homi cem avakue, cinqüenta meme anhomi
peteĩ-teĩ henda itakua py, ha'e vy mbojape
ha'e yy py amongaru va'ekue.
14 Ha'e gui aỹ ma ndee aipo're: "Tereo,
aipo're nderuvixa pe: 'Pe py ma oĩ Elias' ",
're uka. Ha'e ramo ma xejuka 'rã — he'i.
15 Ha'e gui Elias ombovai:
— Anhetẽ ete SENHOR ixondaro reta va'e
henonde rupi aikoa va'e rekove rupi aura vy
aipoa'e: Aỹve ajexa uka 'rã Acabe pe — he'i.
16 Ha'e ramo mae Obadias oo Acabe-a py,
ixupe omombe'u. Ha'e ramo Acabe oo Elias
reve ijayvu aguã katy.
17 Ha'e gui huvixa oexa vy aipoe'i:
— Israel kuery moangeko reiaty, ndee ae
pa reiko?
18 Elias ombovai:
— Xee'ỹ ma Israel kuery moangekoa,
ha'e rã ndee ae, ha'e nderu ro pygua kuery
reve, mba'eta SENHOR ojapo uka va'ekue
gui pejepe'a vy Baal kuery mboetea rupi
peiko.
19 Ha'e gui aỹ ma xea py emboaty ukapa
Israel kuery ha'e javi, Carmelo yvyty áry.
Toupa avi quatrocentos e cinqüenta Baal
pegua profeta kuery, ha'e quatrocentos
profeta kuery yvyra ta'angaarã omopu'ã
mbyre pegua, Jezabel omongaru jepi va'e —
he'i.

Carmelo yvyty áry Baal pegua profeta kuery reve Elias joeko a'ã okuapyague

20 Ha'e gui Israel kuery ikuaia rupi Acabe
omondouka guembiguai kuery omombe'u
va'erã. Ha'e vy omboatypa profeta kuery
Carmelo yvyty áry.
21 Ha'e rã heta va'e kuery ikuaia py Elias
ovaẽ vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Raka'e peve 'rã tu pendepy'a py
ndapeikuaai rei pekuapy mokoĩ rupi rei vy?
SENHOR ae ri Nhanderuete oiko ramo ixupe
ete pendekuai. Ha'e'ỹ vy xapy'a rei Baal
ri Nhanderuete oiko ramo ixupe pendekuai
— he'i. Ha'e ramo heta va'e kuery teĩve
nombovai.
22 Ha'e gui Elias aipoe'ive ju heta va'e
kuery pe:
— Xee anho'i aikove SENHOR pegua pro-
feta kuery va'e regua. Ha'e rã Baal pegua
profeta kuery ma quatrocentos e cinqüenta
avakue ikuai.
23 Aỹ ma peru orevy mokoĩ vaka ra'y. Tove
amboae kuery ranhe toiporavo peteĩ vaka
ra'y, ha'e tomboa'ypa. Ha'e vy tomoĩ xakã
áry, teĩ tomboja eme guive tata. Ha'e gui
xee voi amboae vaka ra'y areko katu vy
amoĩ 'rã xakã áry, tata amboja e'ỹ re avi.
24 Ha'e gui ma peẽ kuery pejapukai 'rã
pekuapy penderuete rery rupi, ha'e rã xee
ma SENHOR rery rupi 'rã ajapukai. Ha'e gui
tata omboua py nhanembovai va'e jaikuaa
'rã Nhanderuete oikoa — he'i.
Ha'e ramo heta va'e kuery ombovai vy
— Ha'e rami ma ha'eve — he'i okuapy.
25 Ha'e gui ma Elias aipoe'i Baal pegua
profeta kuery pe:
— Aỹ peiporavo peteĩ vaka ra'y pendeje-
upe guarã. Peẽ kuery ranhe pereko katu,

penderetave vy. Pejapukai penderuete rery
rupi. Ha'e rami teĩ pemboja eme tata —
he'i.
26 Ha'e ramo ha'e kuery ranhe oiporavo
okuapy peteĩ vaka ra'y ogueru pyre regua.
Oguereko katupa ma vy ojapukai okuapy
nguuete Baal rery rupi. Ko'ẽmba'i guive
kuaray mbyte peve aipoe'i okuapy:
— Baal, orembovai na! — he'i okuapy
teĩ mamove gui nombovaia nhendui. Ha'e
ramo opa marã opo-opo reve ojeroky
oje'oivy altar ojapo va'ekue yvýry rupi.
27 Kuaray mbyte jave ma Elias ojojai rei vy
aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pejapukai ratãve ke, mba'eta ha'e
ma tuuete va'e vy xapy'a rei mba'emo re
oikuaa pota ra'e, e'ỹ vy oo 'rã ra'e jai katy,
ha'e'ỹ vy amboae katy 'rã oguata ra'e, ha'e
rami e'ỹ vy oke 'rã. Ha'e rami ri vy omyĩ 'rã
nhi'ã oupy — he'i.
28 Ha'e rami rã ha'e kuery ojapukai ratãve
tema, ha'e gueko rami vy onhekyxĩ okuapy
kyxe ha'e hu'y py, huguy onheẽmba peve.
29 Kuaray mbyte rire ma teĩ ha'e kuery
ojapukai teri, mba'emo aju guigua ome'ẽa
aguã hora peve. Ha'e rami teĩ nombovaia
nhendui, ndojapyxakaai ae tema.
30 Ha'e gui mae ma Elias aipoe'i heta va'e
kuery ha'e javi pe:
— Penhembojapa ke xere — he'i. Ha'e
ramo heta va'e kuery onhembojapa hexe.
Ha'e gui jypy Elias omoatyrõmba ju SENHOR pegua altar ivaipa va'ekue.
31 Ha'e vy doze ita ojou heruvy Jacó ra'y
kuery mbovy pa ikuaiague rami. Ha'e va'e
pe ma SENHOR ijayvu vy "Aỹ gui ma Israel
'rã nderery", he'i raka'e.
32 Ha'e va'e ita py omoatyrõ ju altar SENHOR
rery rupi guarã. Altar yvýry rupi ojo'o
yy raperã tuvixave va'e, mba'emo ra'yĩ
ryrukue vinte quilo va'e rami.
33 Ha'e gui xakã omoĩ vy vaka ra'y om-
boa'ypa ha'e onhono xakã áry.
34 Ha'e gui ma aipoe'i:
— Pemonyẽ ke irundy yryru. Penhoẽ
xo'o áry, ha'e xakã ikuai va'e ha'e javi rupi.
Aipoe'ive ju:
— Teĩgue ju pejapo — he'i ramo ojapo ju
okuapy.
Aipoe'ive ju:
— Teĩgue ju pejapo mboapykuerã — he'i
ramo mboapykuea ma ojapo okuapy.
35 Ha'e ramo altar yvýry rupi peve yy oxyry
vy omonyẽmba ojo'oague.
36 Ha'e gui mba'emo aju guigua ome'ẽa
aguã jave ma profeta Elias ju onhemboja
ouvy vy aipoe'i:
— Xe-SENHOR Abraão ruete, Isaque ha'e
Israel ruete va'e, aỹ gui toikuaa pavẽ ndee
ae Israel kuery ruete reikoa, ha'e rã xee ma
nerembiguai aikoa, ha'e ndeayvua rami ae
kova'e nunga ha'e javi ajapoague.
37 Xembovai ke SENHOR, xembovai ke,
kova'e kuery oikuaapa aguã ndee ae
SENHOR Oreruete reikoa, ha'e ndejeupe
guarã ha'e kuery py'a rerupa jevy 'rãa —
he'i.
38 Ha'e gui ma SENHOR-a gui tata ho'a vy
oapypa xo'o omoĩ mbyre, xakã, ita ha'e yvy
voi, omombirupa avi yy ojo'oague rupi oĩ
va'ekue.
39 Ha'e nunga heta va'e kuery oexa vy gue-
napy'ã re ikuai ngova yvy re omovaẽmba
reve. Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR ae ma Nhanderuete! SENHOR
ae ma Nhanderuete! — he'i okuapy.
40 Ha'e ramo Elias aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pejopypa na Baal pegua profeta kuery,
neĩ peteĩve oo jepe e'ỹ aguã — he'i. Ha'e
ramo ojopypa ramo Elias ogueraa ukapa
Quisom yakã katy, ojukapa okuapy ha'e py.

Oky aguã re Elias ojerureague

41 Ha'e gui ma Elias aipoe'i Acabe pe:
— Tereo, ekaru ha'e ey'u, mba'eta on-
hendu ma ouvy oky ja'ea revovo! — he'i.
42 Ha'e ramo Acabe oy'u ha'e okaru aguã
katy oo jave Elias oẽ ovy Carmelo yvyty re.
Ha'e py ojero'a oiny yvy katy, guenapy'ã re
ngova omovaẽ reve.
43 Ha'e vy aipoe'i guembiguai kunumi va'e
pe:
— Tereo, ema'ẽ ye'ẽ katy.
Ha'e rã kunumi va'e oo vy oma'ẽ. Ha'e vy
ombovai:
— Ndaexai mba'eve — he'i.
Ha'e rã Elias aipoe'i ixupe:
— Tereo ju ha'vy.
Ha'ekue rami sete-kue peve oiko.
44 Ha'e gui sete-kuea py ma aipoe'i:
— Aỹ ma ye'ẽ gui oẽ jekuaa ouvy peteĩ
arai, teĩ nhandepo rami kyrĩ'i va'e guive —
he'i.
Ha'e rã ombovai:

— Tereo ha'vy aipo're Acabe pe: “Ereko
katu na ndekaróxa ha'e tereo katu, oky
ndejoko e'ỹ aguã”, 're.
45 Ha'e gui are e'ỹ'i re yva pytũmba araipa
vy. Ha'e vy yvytu ha'e oky vaipa. Ha'e
rã Acabe okaróxa py oĩ vy ojepe'a ma ovy
Jezreel tetã katy.
46 Ha'e rã Elias re SENHOR opo omoĩ ramo
ojeku'akua rire onha ovy Acabe renonde,
Jezreel tetã py jaikea'i peve.

19

Horebe yvyty py Elias oikoague

1 Ha'e gui Jezabel pe Acabe omombe'upa
Elias ojapo va'ekue, Baal pegua profeta
kuery kyxe py ojuka ukapaague guive.
2 Ha'e ramo Elias oĩa py Jezabel omondouka
peteĩ guembiguai ixupe aipoe'i va'erã:
“Ko'ẽ rã kova'e hora ojeupity peve xee
nderekove ndaipe'ai ramo amboae kuery
re rejapoague rami, tuuete kuery ikuai va'e
taxerereko axy oipotaa rami”, he'i uka.
3 Ha'e rami rã Elias okyje vy opu'ã ovy.
Ojeayvu vy Berseba tetã py ovaẽ, Judá yvy
re ae. Ha'e py oeja ovy guembiguai kunumi
va'e.
4 Ha'e gui ha'e anho oove ju tekoa e'ỹa
katy, peteĩ ára re oguata. Ha'e py ovaẽ vy
oguapy oiny peteĩ yvyra zimbro hi'aĩ va'e
yvypy py. Ha'e vy ojerure oiny omano aguã
re. Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR, ha'eve ma, aỹ eipe'a
xerekove, mba'eta xeru kuery gui xereko
porãve va'e'ỹ ae — he'i.
5 Ha'e vy onheno vy oke oupy zimbro hi'aĩ
va'e guy py.
Ha'e gui ma peteĩ anjo omomyĩ vy
— Evy ke, ekaru — he'i.
6 Ha'e rã oma'ẽ vy oakã yvy'iry oexa peteĩ
mbojape ita raku áry ojy va'ekue, ha'e peteĩ
yryru. Ha'e vy okaru ha'e oy'u. Ha'e gui oke
ju.
7 Teĩgue ju ou SENHOR guigua anjo.
Omomyĩ vy aipoe'i ixupe:
— Evy ke, ekaru, mba'eta reguata aguã
mombyry vaipa teri — he'i.
8 Ha'e ramo ovy vy okaru ha'e oy'u ju. Ha'e
va'e tembi'u gui imbaraete ma vy oguatave
ju quarenta ára ha'e quarenta pytũ re,
Nhanderuete pegua Horebe yvyty py ovaẽ
peve.
9 Ha'e py ma peteĩ itakua oĩ va'e py oike
vy oaxa oiny peteĩ pytũ. Ha'e gui ixupe
SENHOR oayvu ombou vy aipoe'i:
— Elias, mba'e tu rejapo reiny apy?
10 Elias ombovai:
— Xee ma SENHOR Xeruete ixondaro reta
va'e pe aikoa rupi nda'evei ete, mba'eta
Israel kuery hexaraipa ma okuapy ndereve
guarã rejapo va'ekue gui. Ha'e rami vy
oitypa altar ndevy guarã ojapo mbyre, kyxe
py ojukapa guive ndevygua profeta kuery.
Aỹ xee anho'i ma aikove, ha'e xee voi
xereka okuapy xejuka aguã — he'i.*
11 Ha'e ramo Nhanderuete aipoe'i ixupe:
— Eẽ ha'e he'ã kova'e yvyty re SENHOR
renonde — he'i.
Ha'e gui ma SENHOR oaxa ovy. Jypy
peteĩ yvytu vaikue oitypa yvyty ikuai va'e,
omboa'ypa avi ovy itaova SENHOR renonde
rupi. Ha'e rami teĩ yvytu py ma SENHOR noĩ
ra'e. Ha'e gui yvytu rire ma yvy ju oryryipa,
teĩ yvy oryryia py ma SENHOR noĩ avi.
12 Ha'e gui yvy oryryi rire ojekuaa tata, teĩ
SENHOR ma noĩ tata py. Ha'e gui ma tata
oaxa rire peteĩ ayvu onhendu mbeguei'i
ha'e ha'eve rei'i va'e.
13 Ha'e va'e ma Elias oendu vy oao puku apy
py ngova omo'ã reve oẽ vy ho'ã itakua rokẽ
py.
Ha'e gui ma ixupe ou peteĩ ayvu.
— Elias, mba'e tu rejapo re'amy apy? —
he'i ju.
14 Ombovai:
— Xee ma SENHOR Xeruete ixondaro reta
va'e pe aikoa rupi nda'evei ete, mba'eta
Israel kuery hexaraipa ma okuapy ndereve
guarã reja va'ekue gui. Ha'e rami vy oitypa
altar ndevy guarã ojapo mbyre, ha'e kyxe
py ojukapa ndevygua profeta kuery. Aỹ
xee anho'i ma aikove, ha'e xee voi xereka
okuapy xejuka aguã — he'i.
15 SENHOR aipoe'i ixupe:
— Tereo, ejevy ju rejuague katy ae, Dam-
asco regua tekoa e'ỹa katy. Ha'e py revaẽ
vy emoĩ Hazael Síria pygua huvixarã.
16 Ninsi ra'y Jeú remoĩ avi 'rã Israel pygua
huvixarã. Ha'e gui Abel-Meolá pygua
Safate ra'y Eliseu ma remoĩ 'rã profeta-rã
nderekovia.
17 Ha'e gui Hazael kyxe gui oo jepe va'ekue
ma Jeú 'rã ojuka, ha'e Jeú kyxe gui oo jepe
va'ekue ma Eliseu 'rã ojuka.

* 19:10 Romanos 11.3-4

18 Ha'e gui xejeupe guarã amoingove ma
voi sete mil Israel kuery va'e regua. Ha'e
va'e kuery ma Baal renonde guenapy'ã re
oĩ va'e'ỹ, ha'e ha'angaa ojuru rayvu va'e'ỹ
meme.

Elias ngupive guarã Eliseu oenoĩague

19 Ha'e gui Elias oo vy ojou Safate ra'y
Eliseu, doze canga vaka omba'eapo va'e
reve yvy oikaraĩa jave, ha'e rã ha'e ma doze-
a va'e ogueraa. Ha'e rupi Elias oaxa ovy vy
Eliseu kupe re omombo oao puku.
20 Ha'e ramo Eliseu vaka oejapa vy onha
ouvy Elias rakykue. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Taa ranhe taxarura xeru ha'e ha'i pe
ayvua rupi, ha'e gui ma aa 'rã nderupive.
Elias ombovai:
— Tereo ha'vy, ha'e gui ejevy ju. Mba'eta
reikuaa porã ma ndevy ajapoague — he'i.
21 Elias oĩa gui Eliseu ojepe'a ranhe vy
ojevy mokoĩ vaka omba'eapo va'e ikuaia py.
Mokoĩve ojopy vy ojuka, ha'e ijaju'y regua
canga omoendy vy oexy ho'okue. Ha'e vy
heta va'e kuery pe ome'ẽmba ramo ho'upa
okuapy. Ha'e gui mae ma ojepe'a ouvy vy
Elias rupive oo ipytyvõarã.

20

Acabe Síria pygua kuery re ipo'akaague

1 Ha'e gui Síria pygua huvixa Ben-Hadade
omboatypa oxondaro kuery ha'e javi. Hex-
eve ikuai avi trinta e dois huvixa kuery,
kavaju kuery ha'e karóxa. Ha'e kuery oje'oi
vy Samaria tetã ojokopa ha'e kuery rovai
opu'ãa rupi.
2 Ha'e gui tetã katy omondouka Israel kuery
ruvixa Acabe pe imombe'uarã kuery.
3 Ha'e vy aipoe'i okuapy ixupe:
— Po rami ijayvu Ben-Hadade: "Prata
ha'e ouro rereko va'e ma xemba'e ae. Ha'e
ndera'yxy kuery ha'e ndera'y ipo'akakueve
voi xemba'e meme 'rã!" he'i.
4 Ha'e rã Israel pygua huvixa ombovai:
— Xeruvixa, ndeayvua rami ae tema
toiko. Xee ha'e opa mba'e areko va'e ha'e
javi ma ndevy guarã meme — he'i.
5 Ha'e gui imombe'uare kuery teĩgue ju
ou vy aipoe'i okuapy:
— Po rami ijayvuve Ben-Hadade: "Ndea
py anhetẽ amondouka va'ekue pe aipoa'e
uka: 'Xevy remboaxa mate 'rã prata ha'e
ouro, ha'e gui ndera'yxy ha'e ndera'y
kuery', ha'e uka va'ekue.
6 Ha'ekue rami ae teĩ ko'ẽ rã, kova'e hora
ojeupity jevya py xerembiguai kuery am-
bou ju 'rã. Ha'e va'e kuery ma nderopy
rupi oike vy oexapa 'rã, nerembiguai kuery
opena va'ety ro rupi guive. Ha'e vy oipe'a
'rã heravy iporãgueve oexa va'e rei", he'i.
7 Ha'e nunga Israel pygua huvixa oendu
vy oenoĩ ukapa nhomongeta va'ety kuery
oyvy re ikuai va'e. Ha'e vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Peikuaa ae ha'e va'e ava ha'eve'ỹ va'e
anho ojapoxe oikovya. Mba'eta xera'yxy
ha'e xera'y kuery, ha'e gui prata ha'e ouro
guive ome'ẽ ukapa ramo xee name'ẽxe e'ỹi
— he'i.
8 Ha'e ramo nhomongeta va'ety kuery
ha'e heta va'e kuery ha'e javi aipoe'i
okuapy ixupe:
— Ejapyxaka rei eme ta'vy ijayvua re,
ejapo eme guive.
9 Ha'e ramo huvixa ombovai Ben-Hadade
rembiguai kuery pe:
— Aipopeje penderuvixa pe: "Jypy xee
nerembiguai pe rejerure ukaague ajapo ta
va'ekue. Ha'e rã angegua ma ndajapo
reguai", peje. Ha'e rami ombovai ramo
tembiguai kuery ojevy vy omombe'upa.
10 Ha'e gui Ben-Hadade omondoukave ju
imombe'uarã kuery. Ha'e vy aipoe'i:
— Xapy'a rei Samaria guigua yvy ku'i
xerupivegua kuery po tynyẽmba aguã rami
peve teĩ opyta ramo tuuete kuery ikuai va'e
taxerereko axy oipotaa rami — he'i.*
11 Ha'e rã Israel pygua huvixa ombovai:
— Aipopeje ixupe: "Joe opu'ã aguã on-
hemoatyrõ teri reve oiko va'e ma nda'evei
ijayvu aguã joity maague gui ojevy va'ekue
ijayvua rami rive", peje 'rã.
12 Ha'e rami ombovaiague Ben-Hadade
oendu oo py huvixa kuery mboae reve oy'u
okuapya py. Ha'e vy aipoe'i guembiguai pe:
— Peiko katu pavẽ ha'vy — he'i ramo oiko
katupa ma tetã pygua kuery rovai opu'ã
aguã.
13 Ha'e gui ma Israel pygua huvixa Acabe-
a py ovaẽ peteĩ profeta. Ha'e vy aipoe'i
ixupe:
— Po rami ijayvu SENHOR: "Rexa pa
peva'e avakue nhomboaty va'e ha'e javi?

* 20:10 Ha'e rami Ben-Hadade ouraa rupi ijayvu Samaria tetã omomba ete aguã re.

Ha'e va'e kuery ma kova'e árave amboaxapa 'rã ndepo py. Ha'e ramo reikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa", he'i.

14 Ha'e ramo Acabe oporandu:

— Mava'e kuery po rupi 'rã ha'vy aity uka?

Profeta ombovai:

— Po rami SENHOR ijayvu: "Kunumigue xondaro ruvixa kuery rembiguai ikuai va'e po rupi 'rã reity uka", he'i.

Ha'e ramo Acabe oporanduve ju:

— Mava'e ranhe 'rã tu omboypy joe opu'ã aguã?

— Ndee ae 'rã ri — he'i profeta.

15 Ha'e ramo oipapa ukapa kunumigue xondaro ruvixa kuery rembiguai ikuai va'e. Ha'e ramo duzentos e trinta e dois oikuaa. Ha'e gui Israel kuery ha'e javi ju oipapa uka vy sete mil oikuaa.

16 Kuaray mbyte jave ha'e kuery oje'oi. Ha'e va'e jave py Ben-Hadade ma opy oy'u tema oiny, oka'upa rei guive okuapy, huvixa kuery mboae trinta e dois oipytyvõa rupi ikuai va'e reve.

17 Ha'e gui kunumigue ranhe tenonde jogueraa, huvixa kuery rembiguai va'e. Ha'e ramo oexa pota va'erã Ben-Hadade omondouka va'ekue oexa vy

— Samaria tetã gui ou jekuaa avakue — he'i uka ixupe.

18 Ombovai:

— Ha'e kuery ma xapy'a rei peteĩ rami nhandekuai aguã re ojerure vy ou ramo pejopypa rive 'rã oikove reve. Orere opu'ã aguã ri ou teĩ ha'e rami ae avi pejopypa rive 'rã oikove reve — he'i.

19 Ha'e gui tetã gui kunumigue huvixa kuery rembiguai va'e jogueru, ha'e hupive xondaro kuery ha'e javi ou va'e ma

20 peteĩ-teĩ ojuka avakue ojee opu'ã va'e. Ha'e ramo Síria pygua kuery onhamba ramo Israel kuery oje'oi hakykue. Ha'e rã Síria pygua huvixa Ben-Hadade ma kavaju áry oo jepe, kavaju árygua kuery mboae reve.

21 Ha'e gui Israel pygua huvixa ou vy ojukapa kavaju, karóxa guive ombovaipa. Ha'e vy ojuka reta avi Síria pygua kuery.

22 Ha'e gui Israel pygua huvixaa py profeta ou jevy vy aipoe'i ixupe:

— Tereo, ha'e enhemombaraeteve na. Eikuaa pota porã mba'e pa rejapo aguã re, mba'eta peteĩ ma'etỹa py Síria pygua huvixa ou jevy 'rã nderovai — he'i.

23 Ha'e gui Síria pygua huvixa rembiguai kuery aipoe'i okuapy ixupe:

— Israel kuery ruete nhi'ã yvyty rupi rive ipo'aka va'e. Ha'e nunga rupi ae ipo'aka karamboae nhande kuery re. Ha'e rã yvy joja reia rupi ri ha'e kuery rovai nhapu'ã vy nhande ju 'rã jaity ha'e kuery.

24 Ha'e nunga rupi ejapo po rami: Reipe'apa 'rã huvixa ndereve ikuai va'ekue ha'e javi, ha'e hekovia remoĩ 'rã xondaro ruvixa ae.

25 Ha'e gui rejouve ju 'rã xondaro kuery, omanomba va'ekue hetaa rami ae. Ha'ekue rami ae ju 'rã rejou kavaju ha'e karóxa voi. Ha'e gui yvy joja reia rupi ha'e kuery rovai nhapu'ã vy nhi'ã jaitypa 'rã — he'i okuapy. Ha'e rami ha'e kuery ijayvua oendu ma vy ha'e rami ae ju ojapo.

26 Ha'e gui peteĩ ma'etỹa py Ben-Hadade oo jevy vy Síria pygua xondaro kuery re oexa potapa. Ha'e vy Afeca katy ogueraa Israel kuery re opu'ã aguã.

27 Ha'e gui Israel kuery re voi oexa potaa, ha'e ho'u va'erã ogueraa reve oje'oi amboae kuery rovai. Israel kuery ma amboae kuery renonde ikuaia py mokoĩ henda py mbovy'i e'ỹ kavara kuery rami rive'i ojekuaa. Ha'e rã Síria pygua kuery ma yvy jojaa opa rupi ikuai.

28 Ha'e gui ovaẽ peteĩ ava Nhanderuete remimbo'e. Ha'e vy Israel pygua huvixa pe ijayvu vy aipoe'i:

— Po rami SENHOR ijayvu: "Síria pygua kuery aipoe'i: 'SENHOR ma yvyty rupi anho ri ipo'aka va'e, yvyugua rupi ipo'aka va'e'ỹ', he'i okuapy teĩ xee ma ndepo py amboaxapa rã peva'e kuery ha'e javi. Ha'e ramia py reikuaa aguã xee ae SENHOR aikoa", he'i.

29 Ha'e gui sete ára re ikuai joexei'i. Sete araa py ma omboypy okuapy joe opu'ã aguã. Ha'e vy Israel kuery ma peteĩ ára pyve cem mil avakue vyvoi ojuka Síria pygua xondaro kuery yvy rupigua.

30 Ha'e ramo hembyrekue ma Afeca katy onhamba vy oikepa jogueravy tetã py. Tetã kora ma vinte e sete mil avakue hembyre va'ekue áry ho'a ramo omanomba. Ha'e rã Ben-Hadade ma onha vy tetã katy ou vy onhemi peteĩ opy ja'o py.

31 Ha'e gui ixupe hembiguai kuery aipoe'i:

— Ma'ẽ, roendu ma Israel pygua huvixa kuery nhomboaxya rupi ikuaia. Ha'e nunga rupi nhandejee nhamoĩ 'rã ajukue voxa guigua rive, ha'e nhaneakã rupi ixã nhaimama 'rã heravy, Israel pygua huvixaa py nhaẽ aguã. Xapy'a rei ma nandejukai nho 'rã — he'i okuapy.

32 Ha'e rami ojee omoĩ okuapy ajukue voxa guigua, ha'e oakã rupi ixã omoĩ va'e reve oẽ okuapy Israel pygua huvixaa py. Ha'e vy ixupe aipoe'i okuapy:

— Nerembiguai Ben-Hadade aipoe'i uka: "Xejuka eme nho ta'vy", he'i uka.

Ha'e rã Acabe ombovai:

— Oikove teri ri ty'y? Ha'e ma xeryvy — he'i.

33 Ha'e rami ijayvu rã avakue ipy'a guaxuve vy ombovai ju aipoe'iague rami.

— Ben-Hadade ma nderyvy ae! — he'i okuapy ramo ombovai:

— Peju ha'vy peru xea py — he'i. Ha'e ramo mae Ben-Hadade oẽ ouvy oĩa katy. Ha'e rã oguerojeupi okaróxa py ae.

34 Ben-Hadade aipoe'i Acabe pe:

— Ndevy amboaxapa ju 'rã tetã nderu gui xeru oipe'a va'ekue. Damasco py ae 'rã remondouka ndevygua mba'emo vendea kuery, xeru Samaria py ojapoague rami.

Acabe ombovai:

— Ha'e gui xee ma romondouka porã ju 'rã, ndereve peteĩ rami nhandekuai aguã regua ajapo va'erã rami vy — he'i. Ha'e vy hexeve peteĩ rami ikuai aguã ojapo ma vy omondouka ju.

35 Ha'e ramo peteĩ profeta remimbo'e aipoe'i oirũ pe SENHOR aipoe'iague rami vy:

— Ejeai ha'vy xere — he'i oirũ pe teĩ irũ ndojeaixei.

36 Ha'e ramo aipoe'i ixupe:

— Ndee ma SENHOR nerenhe'ẽ rendui rire aỹ'i xea gui rejepe'a ramove peteĩ guary ou vy ndejuka 'rã — he'i. Ha'e gui ojepe'a ovy ramove peteĩ guary ovaexĩ vy ojuka.

37 Ha'e gui profeta ma ava mboae ju ojou vy aipoe'i ixupe:

— Ejeai xere — he'i ramove ojeai vy oity.

38 Ha'e gui profeta oo tape huvixa ouaty va'e rupi teĩ ngova omo'ãmba reve hi'aĩ ojexa kuaa uka e'ỹ aguã.†

39 Huvixa oaxa rã ojapukai vy aipoe'i:

— Xee nerembiguai ma joe opu'ãa mbyte py aiko jave xea py xeirũ ou vy ogueru peteĩ ava xea py. Ha'e vy aipoe'i xevy: "Epena ke kova'e ava re, mba'eta kova'e okanhy ri ramo ndee ae 'rã remboekovia nderekove py, ha'e rami e'ỹ ri vy hekovia reme'ẽ 'rã trinta e cinco quilos prata guigua", he'i va'ekue xevy.

40 Ha'e gui xee nerembiguai xereko eta rei jave ava va'e oo ma ra'e — he'i.

Ha'e ramo Israel pygua huvixa ombovai:

— Nembopagaa 'rã ndee ae aipo'reague rami vy — he'i.

41 Ha'e ramove oakã oimamaague omboi vyvoi ngova gui. Ha'e ramo mae ma Israel pygua huvixa oexa kuaa ramo profeta kuery va'e regua ae ra'e.

42 Ha'e vy aipoe'i huvixa pe:

— Po rami SENHOR ijayvu: "Ndee ma ava ndepo py opaga aguã amboaxa va'ekue, teĩ repoi rire ma hekovia aipe'a 'rã nderekove, ha'e ixupegua kuery ikuai axy 'rãgue py ndevygua kuery 'rã ikuai axy", he'i uka ndevy.

43 Ha'e ramo Israel pygua huvixa oo ju ngoo katy, ndojou porãi ha'e nonhenhandu porãvei reve. Ha'e vy Samaria tetã py ju ovaẽ.

21

Acabe pe Nabote omba'e uvaty novendexeiague

1 Ha'e va'e rire ma pova'e oiko. Jezreel pygua Nabote hery va'e oguereko peteĩ uvaty. Jezreel py ae onhotỹ va'ekue Samaria pygua huvixa Acabe ro yvy'iry.

2 Ha'e gui Acabe aipoe'i Nabote pe:

— Eme'ẽ na nemba'e uvaty xe-hortarã, mba'eta xero yvy'iry opyta. Ha'e rã hekovia ame'ẽ 'rã uvaty mboae iporãve va'e. Ha'e rami e'ỹ vy amboae rami reipota ramo ndevy ame'ẽ 'rã peráta hepya rami ae tema.

3 Nabote ombovai Acabe pe:

— SENHOR taxejoko xeramoĩ kuery yvy oeja va'ekue joupe amboaxa e'ỹ aguã — he'i.

4 Ha'e gui Acabe ma ndojou porãi ha'e nda'evei ete reve oo ju ngoo py, ixupe Jezreel pygua Nabote "Ndevy name'ẽi 'rã xeramoĩ kuery yvy oeja va'ekue", he'i rire.

† 20:38 Profeta ombojeaixe ojee huvixa oexa vy oikuaa e'ỹ aguã profeta oikoa.

Ha'e vy ngupa rupi onheno oupy vy hovai
katy ngova ombojere vy neĩ ndokaru potai.
5 Ha'e gui ituia py ta'yxy Jezabel ou vy
oporandu:
— Mba'e tu oĩ ha'e rami ete nderejou
porãi va'e nenhe'ẽ py, neĩ nderekarui aguã?
6 Ime ombovai:
— Mba'eta Jezreel pygua Nabote pe "Em-
boekovia na nde'uvaty peráta re, e'ỹ vy
reipotaa rami amboae uvaty ame'ẽ va'erã
re", ha'e ramo ombovai: "Ndevy name'ẽi
'rã xe'uvaty", he'i.
7 Ha'e ramo ta'yxy Jezabel aipoe'i:
— Israel kuery ruvixa e'ỹ ri ty'y ndee
reiko? Evy ke, ekaru, ha'e evy'a guive
ndepy'a py. Ha'e rã xee ma ndepo py
amboaxa 'rã Jezreel pygua Nabote uvaty —
he'i.

Jezabel Nabote ojuka ukaague

8 Ha'e gui Acabe rery rupi ta'yxy om-
bopara kuaxia. Acabe rery oĩa reve guive
omboja vy ogueraa uka Nabote rekoa py
nhomongeta va'ety ha'e yvatekueve ikuai
va'e pe.
9 Ha'e vy kuaxia re ombopara vy aipoe'i:
"Pejapo okaru e'ỹ re ikuai aguã, ha'e gui
peru Nabote heta va'e kuery renonde.
10 Henonde py peru avi 'rã mokoĩ avakue
heko vai va'e hexe ijayvu rive va'erã,
'Nabote ijayvu vai Nhanderuete ha'e hu-
vixa rovai', he'i aguã. Ha'e gui ma tetã gui
peraa 'rã mombyrya py, ha'e pejapipa 'rã
ita py omano peve", he'i ombopara vy.
11 Ha'e gui ma ha'e va'e tetã pygua
nhomongeta va'ety kuery ha'e yvatekueve
ojapo okuapy Jezabel aipoe'iague rami,
kuaxia para ogueraa uka va'ekue re oĩa rami
ae.
12 Ha'e rami vy omombe'u peteĩ ára re okaru
e'ỹ re ikuai aguã. Ha'e vy heta va'e kuery
renonde ogueru Nabote.
13 Henonde py ogueru avi mokoĩ avakue
heko vai va'e. Heta va'e kuery oendua py
ijayvu rive Nabote rovai.
— Ijayvu vai Nhanderuete ha'e huvixa
rovai — he'i okuapy. Ha'e ramo tetã gui
ogueraa okuapy vy ita py ojapipa, ha'e rã
omano.
14 Ha'e va'e rire Jezabel pe omombe'u uka
Nabote ojapipaa rã omano maa.
15 Ha'e gui Nabote ojapipaa rã omano maa
Jezabel oendu vy aipoe'i Acabe pe:
— Epu'ã ke, ha'e ejopy uvaty Jezreel
pygua Nabote peráta re nomboekoviaxei
va'ekue. Mba'eta Nabote ndoikovevei ma,
omano ma — he'i.
16 Nabote omano maa Acabe oendu vy
opu'ã ju, ha'e Nabote mba'ekue uvaty katy
oo ojopy aguã.

Acabe ha'e Jezabel pe Elias ijayvu poyiague

17 Ha'e gui ma Tisbé pygua Elias pe SEN-
HOR oayvu ombou vy aipoe'i:
18 — Epu'ã ke, tereo revaexĩ aguã Israel
pygua huvixa Acabe Samaria py hekoa va'e.
Nabote mba'ekue uvaty py 'rã rexa, ojeupe
guarã ojopy aguã ooague py.
19 Ixupe ndeayvu vy aipo're: "Po rami SEN-
HOR ijayvu: 'Rejojuka uka ma, ha'e gui
rejapo vaive vy imba'ekue'i ae reipe'apa
ta?' he'i. Po rami SENHOR ijayvuve ju:
'Nabote ruguy jagua oy'uague py ae ju oy'u
avi 'rã nderuguy', he'i", 're 'rã.
20 Ha'e gui Acabe Elias oexa vy oporandu
ixupe:
— Aỹ pa xejou ma, xerovaigua?
Elias ombovai:
— Tá, rojou ae ma, mba'eta renheme'ẽ
ma SENHOR renonde ha'eve'ỹ va'e rejapo
aguã.
21 Po rami SENHOR ijayvu ndere: "Ne'exa,
ndere ambou 'rã mba'emo vai. Ha'e rami vy
amokanhymba 'rã neramymino kuery, Is-
rael gui amomba 'rã ndee Acabe ramymino
kuery avakue ikuai va'e ma guive rã, es-
cravo e'ỹ vy ikuai rive'i va'ekue teĩ.
22 Ndero pygua kuery re ajapo 'rã Nebate
ra'y Jeroboão ro pygua kuery re ajapoague
ramigua, ha'e Aías ra'y Baasa ro pygua
re, xembopoxy rei rire, ha'e Israel kuery
oguerojejavypa ague re", he'i.
23 Ha'e gui Jezabel re voi SENHOR ijayvu:
"Jezreel tetã py ae jagua ho'upa 'rã Jezabel
retekue.
24 Acabe kuery va'e regua tetã rupi omano
rã jagua ho'upa 'rã, ha'e rã mba'ety rupi
omano ramo ma guyra oveve va'e 'rã
ho'upa", he'i.
25 Mava'eve ndoikoi raka'e Acabe rami
ete, mba'eta onheme'ẽ rei SENHOR renonde
ha'eve'ỹ va'e ojapo aguã, ta'yxy Jezabel
ombo'eague rami rive.
26 Mba'eta mba'emo ra'angaa re rive
ojeroviaa rupi oiko vy ojapo ha'eve'ỹ ete
va'e, amorreu kuery ojapoague ramigua

meme. Ha'e va'e kuery ma SENHOR
oipe'apa Israel kuery ikuai aguã gui.
27 Ha'e gui ma ha'e va'e ayvu Acabe
oendu vy omondoropa oao, ha'e ajukue
voxa guigua py rive onheovãmba vy okaru
e'ỹ re oiko. Voxa py guive oke, ha'e oakã
oity rei reve oiko.
28 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou ju Tisbé
pygua Elias pe. Ha'e vy aipoe'i:
29 — Rexa pa Acabe xerenonde on-
hemo'yvyĩ'i oikovya? Xerenonde on-
hemo'yvyĩ'i ramo ma oikove teria ja
namboui 'rã mba'emo vai ambou 'rã
va'ekue. Ha'e rã ta'y ju ma oĩ jave ambou
'rã hoo pygua kuery re.

22

2 Crônicas 18.1-3

1 Mboapy ma'etỹ oaxa Síria ha'e Israel
kuery reve joe opu'ã ve'ỹ re.
2 Ha'e gui mboapy ma'etỹa py ma Judá
pygua huvixa Josafá oo joexa aguã Israel
pygua huvixa reve.
3 Ha'e jave py Israel pygua huvixa aipoe'i
guembiguai kuery pe:
— Ndapeikuaai ri ty'y Ramote-Gileade
tetã nhanemba'erã opytaa? Mba'exa tu
ha'vy ndajaa potai teri Síria pygua huvixa
po gui jaipe'a ju aguã? — he'i.
4 Huvixa Josafá pe ju oporandu:
— Ndee pa reo avi 'rã orereve Ramote-
Gileade re ropu'ã aguã katy?
Josafá ombovai Israel pygua huvixa:
— Xee ma aiko 'rã ndereve, xevygua
kuery voi ndevygua kuery revegua ae avi
'rã, xerymba kuery kavaju voi nerymba
kuery kavaju rami avi 'rã ikuai — he'i.

2 Crônicas 18.4-11

5 Ha'e gui Josafá aipoe'ive ju Israel pygua
huvixa pe:
— Eikuaa pota ranhe ke SENHOR ijayvua
re — he'i.
6 Ha'e ramo Israel pygua huvixa
omboatypa profeta kuery, quatrocentos
avakue ha'e javi vy. Ha'e vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Taa pa Ramote-Gileade re apu'ã aguã,
tyrã pa taa eme?
Ha'e kuery ombovai vy
— Tereo oreruvixa, mba'eta SENHOR om-
boaxapa 'rã ndepo py — he'i okuapy.
7 Ha'e rã Josafá ma aipoe'i:
— Nda'ipoi teri pa apy profeta SENHOR
pegua ete jaikuaa pota ranhe aguã?
8 Israel pygua huvixa ombovai Josafá pe.
— Peteĩ'i teri oiko ha'e va'e rupi SENHOR
ayvu re jaikuaa pota aguã. Ha'e rami avi
hexe ma xee ndaxea'ei, mba'eta xerenon-
derã re nomombe'ui iporã va'e, iporã e'ỹ
va'e anho. Ha'e va'e ma Inlá ra'y Micaías
— he'i.
Ha'e rã Josafá aipoe'i:
— Huvixa, ha'e rami ndeayvu eme.
9 Ha'e gui Israel pygua huvixa ma peteĩ
guembiguai oenoĩ vy ixupe aipoe'i:
— Tou vyvoi ta'vy xea py Inlá ra'y Micaías
— he'i.
10 Ha'e va'e jave py ma Israel pygua huvixa
ha'e Judá pygua huvixa reve jogueroguapy
nhoguenoiny peteĩ-teĩ guenda py ae,
ha'e huvixa pegua ao py ae onhemonde
reve, Samaria tetã oike ovya rokẽ yvýry,
mba'emo moa'yĩaty py. Ha'e kuery
renonde ma profeta kuery ha'e javi ijayvu
okuapy.
11 Ha'e gui Quenaana ra'y Zedequias ma
vaka rakua ra'angaa oguereko ferro gui
ojapo va'ekue. Ha'e vy aipoe'i:
— Po rami SENHOR ijayvu: "Kova'e
ramigua py reipyxo 'rã Síria pygua kuery
reitypa peve", he'i.
12 Ha'e gui profeta mboae kuery pova'e
ayvu rupi meme ijayvu okuapy.
— Oreruvixa, tereo ke Ramote-Gileade
katy, ha'e py ma ndepo'aka 'rã, mba'eta
SENHOR omboaxapa 'rã ndepo py — he'i
okuapy.

2 Crônicas 18.12-27

13 Ha'e gui tembiguai Micaías reruarã oo
va'ekue ixupe ijayvu vy aipoe'i:
— Ma'ẽ, profeta kuery ikuai va'e ma pe-
teĩ'i rami ijayvu kuri huvixa pe mba'emo
porã re anho. Ndee voi ndeayvu 'rãgue ha'e
kuery ijayvuague rami ae, mba'emo porã re
anho.
14 Ha'e rã Micaías ombovai:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi
aura vy aipoa'e: Xee ma SENHOR aipoe'i
ukaa rami ae 'rã xeayvu — he'i.
15 Ha'e gui ma huvixaa py ovaẽ ramove
ixupe oporandu:
— Micaías, toroo ae pa Ramote-Gileade
re ropu'ã vy, tyrã pa toroo eme?
Micaías ombovai:

— Tapeo, ha'e vy pendepo'aka 'rã,
mba'eta ndepo py SENHOR omboaxapa 'rã
— he'i.*
16 Ha'e rami rã huvixa aipoe'i ixupe:
— Mbovykue ma tu ndevy xeayvu, SENHOR rery rupi anhetẽ va'e re anho ndeayvu
aguã?
17 Ha'e rã Micaías aipoe'i:
— Israel kuery aexapa yvyty áry rupi
omoaĩmbaa ramo, vexa'i ija e'ỹ va'e rami.
Ha'e ramo SENHOR aipoe'i: "Peva'e kuery
ma ija e'ỹ va'e vy peteĩ-teĩ too porã ngoo
katy", he'i kuri xevy.
18 Ha'e ramo Israel pygua huvixa aipoe'i
Josafá pe:
— Aipoa'e ae ma ndevy: "Ha'e va'e ma
xerenonderã re nomombe'ui ae iporã va'e,
ha'e rã iporã e'ỹ va'e anho", ha'e ma voi
kuri.
19 Ha'e gui ma Micaías ijayvuve tema:
— Endu ha'vy SENHOR ayvu. Xee aexa
SENHOR guenda openaaty py oguapy oiny
rã, ha'e oĩa py ikuai avi ixondaro kuery yva
pygua ha'e javi, ijaxu e'ỹa re ha'e ijaxua re.
20 SENHOR oporandu: "Mava'e 'rã tu Acabe
mbotavyarã oo, Ramote-Gileade tetã py
omano aguã?" he'i ramo peteĩ ma peteĩ
rupi ijayvu, ha'e rã amboae ma amboae
rami ijayvu.
21 Ha'e gui ma peteĩ nhe'ẽ ou vy ojexa uka
SENHOR renonde. Ha'e va'e aipoe'i: "Xee
ma ambotavy 'rã" he'i. Ha'e rã SENHOR
oporandu: "Mba'e py ha'vy?"
22 Ombovai: "Aa 'rã nhe'ẽ imbotavyarã
aĩ ixupegua profeta kuery ha'e javi juru
re", he'i. Ha'e rami rã SENHOR aipoe'i:
"Ndee ma rembotavy 'rã, amboae kuery gui
ndepo'akave vy. Tereo ha'vy, ejapo ha'e
rami", he'i.
23 Ha'e rami rã kova'e profeta kuery nde-
vygua ikuai va'e juru re SENHOR omoĩ ra'e
nhe'ẽ nembotavyarã. Ha'e rã SENHOR ae
nderovai ijayvu mba'emo vai oiko aguã re
— he'i.
24 Ha'e ramo Quenaana ra'y Zedequias on-
hemboja vy oipete Micaías. Ha'e vy aipoe'i:
— Ma rupi tu ha'vy xegui SENHOR nhe'ẽ
oẽ ndereve ijayvu aguã?
25 Micaías ombovai:
— Reikuaa 'rã opy ja'o py renhemi aguã
reike jave — he'i.
26 Ha'e gui Israel pygua huvixa ju aipoe'i:
— Pejopy ke Micaías, ha'e pemboaxa tetã
ruvixa Amom ha'e huvixa ra'y Joás po py.
27 Ha'e vy aipopeje: "Po rami huvixa ijayvu:
'Pemboty nhuã py kova'e ava, ha'e pem-
bojexavai mbojape ha'e yy ruxã'i kuerei
peme'ẽa py, ajevy porã ju e'ỹa ja', he'i."
28 Ha'e ramo Micaías aipoe'i:
— Teĩ xapy'a rei anhetẽ ri rejevy porã
ramo SENHOR ayvu rupi e'ỹ xeayvu ramo
ma 'rã.
Aipoe'ive ju:
— Peẽ kuery ha'e javi, pendu pota pova'e
re! — he'i.

2 Crônicas 18.28-34

29 Ha'e gui ma Ramote-Gileade tetã katy
Israel pygua huvixa jogueraa Judá pygua
huvixa Josafá reve.
30 Israel pygua huvixa aipoe'i Josafá pe:
— Xee ma amboae rami anhemonde reve
'rã aa joe apu'ã aguã katy. Ha'e rã ndee ma
ndeao py ae 'rã renhemonde — he'i. Ha'e
rami vy Israel pygua huvixa amboae rami
onhemonde reve oo joe opu'ãa py.
31 Síria pygua huvixa aipoe'i ma voi
okaróxa mboguataa trinta e dois huvixa
ikuai va'e pe: "Pepu'ã eme ou va'e-va'e
rovai, yvatekueve ikuai teĩ, ha'e rã Israel
pygua huvixa rovai anho'i", he'i va'ekue.
32 Ha'e gui huvixa karóxa mboguataa
kuery ma Josafá oexa vy
— Peva'e ae ri nhi'ã Israel pygua huvixa
— he'i okuapy. Ha'e vy ha'e katy oje'oi
ojoko aguã. Ha'e ramo Josafá ojapukai.
33 Ha'e gui huvixa karóxa mboguataa kuery
ma Israel pygua huvixa e'ỹ ae ra'ea oikuaa
vy oejapa ju oje'oivy.
34 Ha'e gui ma peteĩ ava guyrapa xã
omoatã vy opoia katy rei opoi vy onhyvõ
Israel pygua huvixa pexo regua pa'ũa py
rive. Ha'e ramo aipoe'i guembiguai karóxa
mboguataa va'e pe:
— Ejere joe opu'ãa mbyte gui xereraa
aguã, mba'eta xepyxoa ma — he'i.
35 Ha'e va'e ára ma joe opu'ãve tema
okuapy. Ha'e rã huvixa ma Síria kuery
oexaa py omopu'ãa imoiny ikaróxa py, ha'e
ijaia gui huguy onheẽ oiny karóxa py rupi.
Ha'e rire ka'aru ma jave omano.

* 22:15 Micaías ma profeta ramigua kuery ayvu rupi rive ranhe ijayvu, anhetẽ va'e'ỹa rami oikuaa uka vy.

36 Kuaray ndojopevei ma jave onhendu peteĩ
ayvu xondaro kuery ikuaia rupi, “Peteĩ-
teĩ tapeo pendekoa katy, peteĩ-teĩ tapeo
pendeyvy katy ae”, he'i va'e.
37 Huvixa Acabe omano ma ramo Samaria
tetã py ogueraa vy onhono porã okuapy
ha'e py.
38 Ha'e rã ikaróxa ma Samaria py yy ojoko
pyre yvýry ojoi ramo jagua oere okuapy
huvixa ruguykue, SENHOR aipoe'iague rami
vy. Ha'e va'e yy py kunhague itavy rei va'e
voi ojau 'rã.
39 Ha'e gui oĩve rei tema Acabe rekokue
regua. Ha'e rami avi oorã marfim gui
anho ojapoague, tetã ha'e mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
40 Ha'e rami py Acabe ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo ta'y
Acazias ju oĩ nguu rekovia.

2 Crônicas 20.31-37

41 Ha'e gui Israel pygua huvixa Acabe
irundy ma'etỹ re ma oĩ jave py Asa ra'y
Josafá oĩ Judá kuery ruvixarã.
42 Huvixa oĩ ypy'i jave Josafá ma trinta e
cinco ma'etỹ oguereko. Ha'e vy vinte e
cinco ma'etỹ re huvixa oĩ Jerusalém py. Ixy
rery ma Azuba, Sili rajy.
43 Ha'e ma nguu Asa oikoague rupi ae
oiko. Ha'e va'e rupi oikoa gui ndojepe'ai
vy ha'evea ramigua meme ojapo SENHOR
renonde.
44 Ha'e rami teĩ yvy'ã rupi ombojerovia atyrã
ojapo pyre ndoipe'ai ramo ha'e va'e py heta
va'e kuery mba'emo ome'ẽ ha'e heakuã
porã va'e oapy tema okuapy.
45 Josafá ma peteĩ rami ikuai Israel pygua
huvixa reve.
46 Ha'e gui oĩve rei tema Josafá rekokue
regua. Ha'e rami avi opo'akaa oexa
ukaague, joe opu'ãague, ha'e mba'emo
ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia
Judá pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
47 Ha'e rami avi oyvy gui oipe'apa avakue
ta'angaa pegua itavy rei va'ekue, nguu Asa
teri oĩ jave py opyta va'ekue ha'e javi.
48 Ha'e va'e jave ma noĩ huvixave Edom py,
ha'e rã peteĩ oiko joe opena ukaa va'e.
49 Josafá ojapo kanoã guaxu Társis guigua
Ofir katy ouro re oo aguã, va'eri ndooi,
Eziom-Geber py kanoã guaxu opẽmba rã.
50 Acabe ra'y Acazias aipoe'i Josafá pe:
— Xerembiguai kuery toje'oi avi kanoã
guaxu py nerembiguai kuery reve — he'i teĩ
Josafá ndoipotai.
51 Ha'e gui Josafá ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo
onhono porãa tetã guamoĩ Davi rekoague
py. Ha'e gui ta'y Jeorão ju oĩ nguu rekovia.

Israel pygua huvixa Acazias oĩ jave guare

52 Ha'e gui Judá pygua huvixa Josafá
dezessete ma'etỹ re ma oĩ jave py Acabe
ra'y Acazias oĩ Israel pygua huvixarã,
Samaria py. Ha'e vy mokoĩ ma'etỹ peve
opena Israel kuery re.
53 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy
SENHOR renonde rupi, mba'eta nguu ha'e
oxy oikoague rami ae oiko, ha'e Nebate ra'y
Jeroboão Israel kuery oguerojejavypa ague
rupi.
Ha'e rami vy Baal pe rive oiko omboetea
py. Ha'e rami py ojapo SENHOR Israel kuery
ruete ipoxy aguã rami, nguu ojapoague
ha'e javi rami ae ju.

Mokoĩa kuaxia huvixave rei kuery rekokue oĩa

Mokoĩa kuaxia huvixave rei kuery rekokue oĩa

Kova'e kuaxia para re ma oĩ mokoĩ henda py judeu kuery ikuaia: kuaray ijapu'a'ia katy ha'e ipuku-a katy.

Kuaray ijapu'a'ia katy ikuai va'e ma Israel kuery. Opaa py Assíria pygua kuery ou vy ojuka, ombojexavai ha'e escravo-rã ogueraapa. "Ha'e va'e nunga oiko raka'e mba'eta Senhor nguuete pe Israel kuery ojejavypa ramo, Egito yvy gui oguerupa rire teĩ, Egito pygua huvixa Faraó po'akaa rupi ikuaiague gui. Ha'e rami rire teĩ amboae regua tuuete ramigua kuery ju ha'e kuery omboete okuapy. Yvy regua kuery reko rupi rive ikuai. ... Ha'e nunga rupi Senhor ojou vai ete Israel kuery, ha'e vy guenonde gui oipe'apa. Omombytave ranhe va'e ma Judá kuery anho" (17.7-8a, 18).

Ha'e gui ma Judá kuery voi nonhe'ẽ rendui ramo Babilônia pygua kuery po py Senhor omboaxapa. "Mba'eta profeta ha'e imba'ekuaa va'e kuery ha'e javi rupi Senhor ijayvu va'ekue Israel ha'e Judá kuery pe. ... Ha'e rami teĩ ha'e kuery noendu potai okuapy. ... Ha'e nunga rupi Senhor oeja Israel kuery regua ha'e javi. Omoingo axy rei vy omboaxapa hovaigua kuery po py, guenonde gui oipe'apa peve" (17.13a, 14a, 20).

Huvixa Acazias pe profeta Elias ayvu omombe'ua ague

1 Huvixa Acabe omano ma rire Moabe
kuery opu'ã okuapy Israel kuery rovai.
2 Ha'e gui huvixa Acazias ma Samaria
tetã py oikoa py peteĩ oo yvateve va'e
py janelo oĩ va'e gui ho'a vy imba'eaxy
vaipa. Ha'e rami vy guembiguai kuery
omondouka oayvu reraarã. Ha'e kuery pe
aipoe'i:
— Tapeo, peporandu Ecrom pygua
kuery ruete Baal-Zebube pe, aikuaa aguã
xemba'eaxya gui akuera 'rã, tyrã pa anya —
he'i.
3 Ha'e gui ma Tisbé pygua Elias pe SENHOR-a guigua anjo aipoe'i:
— Epu'ã ke, tereo penhovaexĩ aguã
Samaria pygua huvixa rembiguai kuery
reve. Aipo're ha'e kuery pe: "Xapy'a rei
nda'u Israel yvy re nda'ipoi ri Nhanderuete,
Ecrom pygua ruete Baal-Zebube pe rive
peporandu aguã?
4 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i uka:
'Nderupa ndetuia gui nderevyvei 'rã, remano 'rãe', he'i uka", 're 'rã. Ha'e rire Elias
oo ju.
5 Ha'e gui tembiguai kuery ma huvixaa py
ju ojevy. Ha'e rã oporandu ha'e kuery pe:
— Mba'e tu oiko, pejevy aguã?
6 Ha'e kuery ombovai:
— Peteĩ ava orerovaexĩ ouvy kuri. Ha'e
vy aipoe'i orevy: "Tapeo ke, pejevy ju huvixa penembouarea py. Ha'e vy aipopeje
ixupe: 'Po rami SENHOR ijayvu: Xapy'a
rei nda'u Israel yvy re nda'ipoi ri Nhanderuete, Ecrom kuery ruete Baal-Zebube
pe rive reporandu uka aguã? Ha'e nunga
rupi nderupa ndetuia gui nderevyvei 'rã,
remano 'rãe' ", he'i kuri.
7 Ha'e ramo huvixa oporandu ha'e kuery
pe:
— Mba'exagua ava tu penerovaexĩ ouvy
vy ha'e rami ijayvu ra'e?
8 Ombovai vy
— Mba'emo pirekue py onhemonde ha'e
vaka pire py iku'axã va'e — he'i okuapy.
Ha'e ramo aipoe'i:
— Ha'e va'e ko Tisbé pygua Elias ae ra'e.

Elias-a py mboapy xondaro ruvixa oo rã guare

9 Ha'e gui Elias oĩa katy huvixa omondouka peteĩ xondaro ruvixa cinqüenta
avakue re opena va'e, ixupegua xondaro
kuery ha'e javi reve. Ha'e ramo ha'e kuery
ma profeta oĩa katy oẽ jogueravy. Yvyty
apyte áry oguapy oinya py ovaẽ vy xondaro
ruvixa aipoe'i ixupe:
— Nhanderuete remimbo'e, huvixa ma
"Toguejy ke", he'i uka.
10 Ha'e rã Elias ombovai xondaro ruvixa
cinqüenta re opena va'e pe:
— Xapy'a rei xee Nhanderuete
remimbo'e ri aiko ramo toguejy ha'vy tata
yva gui, tanemomba, ndevygua cinqüenta
avakue reve — he'i ramove yva gui tata
ho'a xapy'a vy omomba, cinqüenta va'ekue
guive.
11 Ha'e gui ma ha'e oĩa katy huvixa
omondoukave ju xondaro ruvixa cinqüenta

avakue reve. Ha'e ramo ha'e va'e ju aipoe'i
ixupe:
— Nhanderuete remimbo'e, huvixa ma
“Toguejy pojava ke”, he'i uka.
12 Elias ombovai vy aipoe'i ixupe:
— Xapy'a rei rã xee Nhanderuete
remimbo'e ri aiko ramo toguejy tata yva
gui, ha'e tanemomba, ndevygua cinqüenta
avakue reve — he'i ramove yva gui
Nhanderuete guigua tata ho'a vy omomba,
cinqüenta va'ekue guive.
13 Ha'e gui mboapykuea ma huvixa omon-
douka xondaro ruvixa cinqüenta avakue
reve. Ha'e ramo xondaro ruvixa oo vy oẽ
yvy'ã re, ha'e Elias renonde py oĩ guenapy'ã
re. Ha'e vy ixupe ojerure vy aipoe'i:
— Nhanderuete remimbo'e, ajerure
ndevy: Tovare xerekove xere rema'ẽa rupi,
ha'e kova'e nerembiguai kuery cinqüenta
ikuai va'e rekove guive.
14 Mba'eta yva gui tata ho'a vy omomba
raka'e mokoĩve xondaro ruvixa, ixondaro
cinqüenta ikuai va'ekue reve. Ha'e nunga
rupi tovare xerekove xere rema'ẽa rupi —
he'i.
15 Ha'e gui SENHOR-a guigua anjo aipoe'i
Elias pe:
— Eguejy ke peva'e reve, ekyje eme guive
— he'i. Ha'e ramo opu'ã vy oguejy ovy
hexeve huvixaa katy.
16 Ha'e gui ma huvixa pe aipoe'i:
— Po rami SENHOR ijayvu: “Mba'e re
tu nerembiguai kuery remondouka Ecrom
kuery ruete Baal-Zebube pe oporandu
va'erã? Israel yvy re nda'u nda'ipoi ri
Nhanderuete, ixupe reporandu aguã? Ha'e
nunga rupi upe va'e tupa ndetuia gui
nderevyvei 'rã, remano 'rãe”, he'i.

Acazias omanoague

17 Ha'e gui ma huvixa omano, SENHOR
ayvu Elias omombe'uague rami vy. Ha'e
gui Acazias ta'y va'e'ỹ ramo tyvy Jorão ju
oĩ hekovia. Josafá ra'y Jeorão Judá pygua
huvixa oĩ rire mokoĩ ma'etỹ rai'i maa py
omboypy opena aguã.
18 Ha'e gui oĩve rei tema Acazias rekokue
regua. Ha'e rami avi hi'arandua ha'e
mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã
teve kuaxia Israel pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re?

2

Elias rupive Eliseu ooague

1 Ha'e gui SENHOR ma yvate katy om-
boaguyje ta heravy Elias peteĩ yvytu jere
rupi. Ha'e rami jave Elias oo Gilgal gui,
hupive Eliseu oo avi.
2 Ha'e ramo Elias aipoe'i Eliseu pe:
— Epyta ke apy, mba'eta SENHOR xemon-
douka ta Betel katy.
Eliseu ombovai:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi,
ha'e nderekove rupi avi aura vy aipoa'e:
Xee ma noromondoukai 'rã ndee anho'i —
he'i. Ha'e rami vy oguejy jogueravy Betel
katy.
3 Ha'e gui Betel py profeta kuery
remimbo'e ikuai va'e oẽmba jogueruvy
Eliseu ovaexĩ aguã. Ha'e vy aipoe'i okuapy
ixupe:
— Reikuaa ma pa kurive'i SENHOR om-
boaguyje heravy 'rãa nderuvixa neakã áry
rupi?
Ombovai:
— Xee voi aikuaa ae ma. Pekyrirĩ ke —
he'i.
4 Ha'e gui ma Elias aipoe'i Eliseu pe:
— Epyta ke apy ae, mba'eta SENHOR ma
Jericó katy ju xemondouka ta.
Ombovai:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi,
ha'e nderekove rupi avi aura vy aipoa'e:
Xee ma noromondoukai 'rã ndee anho'i —
he'i vy jogueraave ju Jericó katy.
5 Ha'e gui Jericó py profeta kuery
remimbo'e ikuai va'e oẽmba jogueruvy
Eliseu ovaexĩ aguã. Ha'e vy aipoe'i okuapy
ixupe:
— Reikuaa ma pa kurive SENHOR om-
boaguyje heravy 'rãa nderuvixa neakã áry
rupi?
Ombovai:
— Xee voi aikuaa ae ma. Pekyrirĩ ke —
he'i.
6 Ha'e gui ma ixupe Elias aipoe'i:
— Epyta ke apy, mba'eta SENHOR xemon-
douka ta Jordão yakã katy.
Ombovai:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi,
ha'e nderekove rupi avi aura vy aipoa'e:
Xee ma noromondoukai 'rã ndee anho'i —
he'i vy joupive ju jogueraa.
7 Oje'oi avi cinqüenta avakue profeta
kuery remimbo'e va'e. Ha'e gui Jordão yakã
rembe re mokoĩve opyta ramo hembiguai
kuery voi opytapa okuapy mombyry'i.

8 Ha'e gui ma Elias oao puku omboi vy
oipokapa, ha'e oinupã yy. Ha'e ramo yy ma
mbyte rupi oja'o. Ha'e ramo mokoĩve ipiru
reia rupi oaxa jogueravy.

Yva re Elias ogueraague

9 Ha'e gui mokoĩve oaxa ma vy Elias
aipoe'i Eliseu pe:
— Ejerure xevy peteĩ ndevy ajapo aguã,
ndegui xepe'aa e'ỹ'i re.
Eliseu aipoe'i:
— Ajerure xevy pe hetave remboaxa aguã
nenhe'ẽ — he'i.
10 Elias ombovai:
— Haxy va'e re ri rejerure, teĩ xapy'a rei
ndegui xepe'aa jave xerexa ri ramo reje-
jureague rami ae 'rã oiko. Ha'e rã ndax-
erexai ri ramo ndoikoi 'rã rerejureague —
he'i.
11 Mokoĩve oove ha'e jogueroayvu
jogueravy teri reve ha'e kuery mbyte
ojekuaa xapy'a peteĩ karóxa ha'e kavaju
tata revegua, joegui omboja'o. Ha'e rã Elias
ma yvate katy oipe'aa heravy peteĩ yvytu
jere mbyte py.
12 Ha'e nunga Eliseu oexa ho'amy vy
ojapukai:
— Xeru, xeru! Ha'vy Israel kuery karóxa
ha'e kavaju árygua kuery! — he'i vyve
ndoexa jevyvei. Ha'e vy oao ojopy vy
omondoro mbyte rupi.
13 Ha'e vy ojopy Elias mba'e va'ekue ao puku
ixupe guarã oity va'ekue. Ojopy heravy vy
ojevy ju. Ha'e gui ovaẽ ju ho'amy Jordão
yakã rembe re.
14 Ha'e vy ao puku Elias oity va'ekue py
oinupã yy. Ha'e vy aipoe'i:
— Mamo tu oĩ SENHOR Elias ruete va'e?
— he'i vy yy oinupã ramove oja'o mbyte
rupi. Ha'e ramo Eliseu oaxa ju ouvy.

Profeta remimbo'e kuery Elias oeka teĩ okuapyague

15 Ha'e nunga profeta kuery remimbo'e
henonde rupi ikuai va'e ha'e nunga oexa
okuapy, Jericó py ikuaia py ae. Ha'e vy
ijayvu:
— Elias re nhe'ẽ oĩ va'ekue ma Eliseu re ju
oĩ ra'e — he'i okuapy. Ha'e vy ovaexĩ aguã
katy jogueru, ha'e henonde ojero'a okuapy
yvy peve.
16 Ha'e vy aipoe'i okuapy:
— Apy ore neremimbo'e kuery regua
ikuai cinqüenta avakue ipy'a guaxukueve
va'e. Emondouka na nderuvixa oeka aguã.
Xapy'a rei rã SENHOR guigua nhe'ẽ ogueraa
ri teĩ, oeja nho 'rã peteĩ yvyty ary, e'ỹ vy
yvy'ã guy katy mba'e.
Ombovai vy
— Pemondouka eme — he'i.
17 Ha'e rami teĩ ha'e kuery onhea'ãve
tema hexeve ramo nda'evei vy
— Pemondouka ha'vy — he'i ha'e kuery
pe. Ha'e ramo omondouka okuapy cin-
qüenta avakue. Mboapy ára re ha'e va'e
kuery oeka okuapy teĩ ndojoui.
18 Ha'e gui ma Jericó py ojevypa ju Eliseu
oĩ teria py. Ha'e ramo ha'e kuery pe aipoe'i:
— "Tapeo eme" nda'ei ri ty'y raka'e?

Jericó py yy iporã jevy aguã rami Eliseu ijayvuague

19 Ha'e gui Eliseu pe tetã pygua avakue
aipoe'i okuapy:
— Xeruvixa, apy ma rexaa rami oretetã oĩ
porã ete teĩ yy ma na'iporãi, neĩ yvy ma voi
na'iporãi nhama'etỹ aguã — he'i okuapy.
20 Ha'e ramo
— Peru ha'vy xevy pe hy'a ipyau'i va'e,
juky reve — he'i ramo ogueru okuapy oĩa
py.
21 Ha'e gui Eliseu ma yvu oĩ va'e py oo vy
onhoẽ juky yy py. Ha'e vy aipoe'i:
— Po rami SENHOR ijayvu: "Ajapo kova'e
yy iporã ju aguã rami. Ha'e rami rire ndajo-
jukavei, neĩ mba'emo aju ma voi nomoingo
e'ỹvei ma 'rã", he'i.
22 Ha'e ramove yy ikuai va'e iporãmba ju aỹ
peve guarã, Eliseu ijayvuague rami vy.

Kunumigue Eliseu ojojai rei okuapyague

23 Ha'e gui ma Jericó tetã gui Eliseu oove
ju Betel katy. Tape rupi oo oiny ramo
amongue kunumigue'i oẽ jogueruvy tetã
katy gui. Ha'e va'e kuery ojojai reia rupi
aipoe'i okuapy ixupe:
— Neĩ ke akã perõ, eẽ ke eovy. Neĩ ke akã
perõ, eẽ ke eovy — he'i okuapy.
24 Ha'e ramo Eliseu guakykue katy ojere vy
oexa vy ha'e kuery pe ijayvu vai, SENHOR
rery rupi. Ha'e ramove ka'aguy gui mokoĩ
urso oẽ ouvy vy omboa'ypa quarenta e dois
kunumigue ikuai va'ekue.
25 Ha'e rire Eliseu Carmelo yvyty katy oo,
ha'e gui Samaria tetã katy ju ojevy.

3

Israel pygua huvixa Jorão oĩ jave guare

1 Ha'e gui ma Acabe ra'y Jorão ju oĩ Israel
kuery ruvixa. Samaria tetã py oĩ ypy,
dezoito ma'etỹ re ma Judá pygua huvixa
Josafá oĩ rire. Ha'e vy doze ma'etỹ re oĩ.
2 Ha'e va'e ma SENHOR renonde rupi
ha'eve'ỹa ramigua ojapo. Ha'e rami avi
nguu rami ete'ỹ ojapo, neĩ oxy rami e'ỹ
guive. Mba'eta oipe'a Baal peguarã ita nguu
omo'ã va'ekue.
3 Ha'e rami teĩ Nebate ra'y Jeroboão oje-
javyague rupi ae tema oiko, Israel kuery
oguerojejavya py. Ha'e rami oikoa gui
ndojepe'ai ae.

Huvixa kuery Moabe pygua kuery oitypa 'rãa rami Eliseu omombe'u ma voiague

4 Ha'e gui Moabe pygua huvixa Mesa va'e
ma mymba kuery re opena va'e ramo ix-
ugui Israel pygua huvixa okobra jepi 'rã
cem mil vexa'i ra'y ha'e gui cem mil vexa'i
ava rague.
5 Ha'e rami teĩ huvixa Acabe omano ma rire
Moabe pygua huvixa opu'ã Israel pygua
huvixa Jorão rovai.
6 Ha'e ramove Samaria tetã gui Jorão oẽ vy
omboatypa Israel kuery ha'e javi.
7 Judá pygua huvixa Josafá pe voi aipoe'i
uka:

— Moabe pygua huvixa opu'ã ma xe-
rovai. Ndee voi pa reo 'rã xereve Moabe
kuery rovai re nhapu'ã aguã?

Ombovai:

— Xee aa 'rã. Xee voi aa 'rã ndee rami,
xevygua avakue ma ndevygua avakue rami
avi 'rã ikuai, ha'e xerymba kavaju kuery ma
nerymba kuery rami avi 'rã ikuai ndepo py
— he'i.

8 Ha'e ramo Jorão oporandu:

— Mava'e tape rupi 'rã tu jaje'oi?

Ombovai:

— Edom tekoa e'ỹa rupi tape oĩ va'e rupi
rima ha'eve — he'i.
9 Ha'e rami vy huvixa Israel pygua, Judá
pygua ha'e Edom pygua reve jogueraa.

Ha'e gui sete araa py ma ha'e kuery
oguataa rupi nda'ipovei ma yy xondaro
kuery ha'e mymba kuery ogueraa va'e pe.
10 Ha'e ramo Israel pygua huvixa aipoe'i:

— Aikore! Mba'eta mboapy huvixa jaiko
va'e SENHOR nhanerenoĩ nhanemboaxapa
aguã Moabe kuery po py.

11 Ha'e rã Josafá oporandu:

— Ndoikoi pa apy SENHOR pegua profeta,
ixupe ranhe SENHOR pe nhaporandu uka
aguã?

Ha'e ramo peteĩ Israel pygua huvixa
rembiguai oĩ va'e ombovai:

— Apy ma oĩ Safate ra'y Eliseu, Elias
ojepoei aguã yy ogueru va'ekue — he'i.

12 Josafá aipoe'i:

— Ha'e va'e ma oikuaa 'rã SENHOR guigua
ayvu — he'i ramo Eliseu-a katy Josafá reve
jogueraa huvixa Israel ha'e Edom pygua.

13 Ha'e rami teĩ Eliseu aipoe'i Israel pygua
huvixa pe:

— Mba'e tu areko ndereve? Tereo ke
eporandu nderu ha'e ndexy pegua profeta
kuery pe ae.

Ha'e rã Israel pygua huvixa aipoe'i ixupe:

— Nda'evei, mba'eta SENHOR ae
mboapyve huvixa roiko va'e orerenoĩ
va'ekue Moabe kuery po py oremboaxa
aguã — he'i.

14 Eliseu aipoe'ive ju:

— Anhetẽ ete SENHOR ipo'akapa ha'e
oikove va'e henonde rupi xee aikoa va'e
rupi aura vy aipoa'e: Judá pygua huvixa
Josafá xee namboetei va'e rire naendu potai
'rãgue ndeayvua, neĩ ndere nama'ẽi 'rãgue
guive.
15 Ha'e gui peru ha'vy xea py peteĩ imba'epu
va'erã — he'i.

Ha'e ramo oĩa py imba'epu va'e ombopu
jave Eliseu re ou Nhanderuete po'akaa.
16 Ha'e ramo aipoe'i:

— Po rami SENHOR ijayvu: "Pejo'o-jo'o ke
yvy kova'e yvyugua ha'e javi rupi", he'i.
17 Mba'eta SENHOR ijayvuve ju: "Yvytu
napendui, ha'e oky ndapexai teĩ kova'e
yvyugua ha'e javi rupi 'rã tynyẽ yy. Ha'e
ramo peẽ kuery pey'u 'rã, penerymba vaka
ha'e penerymba kuery ha'e javi guive",
he'i.
18 Ha'e va'e ma SENHOR pe rã mba'e'ỹ. Ha'e
gui pendepo py omboaxa avi 'rã Moabe
kuery.
19 Pembovaipa 'rã ha'e kuery retã ikorapa
ha'e yvatekueve va'e ha'e javi. Pejayapa
'rã yvyra porãgue, ha'e pembotypa 'rã yvu
ikuai va'e ha'e javi. Ha'e gui mba'ety
porãgueve ha'e javi rupi 'rã pemombo ita
— he'i.

20 Ha'e gui ma ko'ẽgue mba'emo aju
ome'ẽa jave oma'ẽ rã Edom yvy katy gui yy
ou xapy'a vy omonyẽmba yvy.

Moabe kuery oitypaa ague

21 Ha'e gui ma Moabe kuery oendupa
okuapy ha'e kuery rovai huvixa kuery
opu'ã aguã ouague. Ha'e rami vy om-
boatypa tembiporu revegua ma guive rã,
kunumigueve ha'e tujakueve va'e voi. Oyvy
apy rupi omoĩmba avi imbokuapy harõarã.
22 Ha'e gui ko'ẽgue yy áry rupi kuaray
oẽ jekuaa jave Moabe kuery ovypa vy
guenonde katy rupi oma'ẽ okuapy rã yy
tuguy rami ojekuaa.
23 Ha'e vy aipoe'i okuapy:
— Peva'e tu tuguy rima. Huvixa kuery
meme nhi'ã nhomomba ra'e, jojukaa py!
Ha'e gui Moabe kuery, aỹ ma jaa jajopy
imba'e rei-reikue! — he'i.
24 Ha'e gui ma Israel kuery ikuaia py ha'e
kuery ovaẽ rã Israel kuery opu'ãmba vy
oitypa Moabe kuery. Ha'e rã ha'e kuery gui
onhamba. Ha'e ramo ijyvy re Israel kuery
oo vy ha'e py voi ojukapa okuapy Moabe
kuery regua.
25 Ha'e vy ombovaipa hetã ikuai va'e, ha'e vy
mba'ety porãgueve rupi peteĩ-teĩ omombo
ita, omonyẽmba peve. Ombotypa yvu ikuai
va'e, ha'e ojayapa yvyra iporãgueve ikuai
va'ekue. Quir-Haresete py anho hi'aĩ teri
tetã kora, va'eri nhemoatã va'e revegua
kuery ojokopa vy ojukapa avi okuapy.
26 Ha'e gui Moabe pygua huvixa ma
hovaigua kuery ipo'akave ta ramo oexa
vy setecentos avakue kyxe revegua
ogueraa ngupive, Edom pygua huvixa reve
joguero'a aguã, teĩ novaẽ reguai.
27 Ha'e rami vy ojopy gua'y jypykue'i,
guekovia huvixarã omoĩ va'erã va'e, ha'e vy
ikora áry ae ojuka vy oapypa. Ha'e rami rã
Israel kuery rovai ju ojerovia reive okuapy.
Ha'e ramo ojepe'apa ha'e gui, oyvy katy ae
ju ojevy aguã.

4

*Imeve'*ỹ va'e pe azeite oata e'ỹ aguã
rami Eliseu ojapoague

1 Ha'e gui peteĩ profeta remimbo'e
ra'yxykue imeve'ỹ va'e ojerure Eliseu pe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Xeme neremimbo'e oiko va'ekue ma
omano. Ndee voi reikuaa SENHOR renonde
ojererokyjea rupi oikoague. Ha'e gui aỹ
mba'emo porukaare ovaẽ ta ma ouvy xepi'a
kuery mokoĩve ogueraa aguã escravo-rã.
2 Ha'e ramo Eliseu oporandu ixupe:
— Mba'e tu ajapo 'rã ndevy? Emombe'u
ke mba'e pa rereko ndero py.
Kunha va'e ombovai:
— Xee nerembiguai mba'eve ndarekoi
xero py, peteĩ ryru azeite e'ỹ vy — he'i.
3 Ha'e ramo Eliseu aipoe'i:
— Tereo ha'vy, hyrurã re ejerure ndero
katy'i rupi ikuai va'e ha'e javi pe. Hyrukue
anho eru, mboapy'i e'ỹ ta'vy.
4 Ha'e gui ma eike ju ndero py, ha'e emboty
ju okẽ, ndepi'a kuery reve penhembotypa
aguã. Ha'e vy azeite rereko va'e enhoẽ hyru
rejou va'ekue ha'e javi py. Ha'e vy ke erova
tynyẽ va'e-va'e ijyke katy — he'i.
5 Ha'e gui ma oĩa gui kunha va'e ojepe'a
vy onhembotypa opi'a kuery reve. Ha'e gui
oxy oĩa py ha'e kuery hyru omboaxa rã ixy
omonyẽ tema.
6 Hyru omonyẽmba ma vy ixy aipoe'i peteĩ
opi'a pe:
— Eru ju peteĩ hyrurã.
Ha'e va'e ombovai:
— Apy ma nda'ipovei ma hyrurã — he'i.
Ha'e ramove azeite opa.
7 Ha'e gui kunha va'e oo vy omombe'u
Nhanderuete remimbo'e va'e pe. Ha'e
ramo ha'e aipoe'i:
— Tereo, evende azeite, ha'e gui epa-
gapa rereveague. Ha'e gui hembyrekue ma
topyta ndepi'a kuery reve pe'u va'erã.

Suném pygua kunha Eliseu oipytyvõague

8 Peteĩ ára Eliseu oaxa ovy Suném tetã
rupi. Ha'e py ma oiko peteĩ kunha
oguerekopa va'e. Ha'e va'e ma oenoĩ okaru
aguã. Ha'e rupi oaxa nhavõ ovaẽ kuerei 'rã
ha'e py okaru aguã.
9 Kunha va'e aipoe'i ome pe:
— Xee aexa rã kova'e ava nhandea rupi
oaxa jepi va'e ma Nhanderuete remimbo'e
iky'a e'ỹ va'e.
10 Ha'e nunga rupi jajapo na yvate katy peteĩ
opy ja'o'i oke atyrã. Ita gui 'rã jajapo uka
huparã nhamoĩ aguã ha'e py, mesa, tenda
ha'e tataendy rendarã, nhandero py ovaẽ
vy ha'e py oke aguã — he'i.
11 Ha'e gui peteĩ ára ha'e py Eliseu ovaẽ
jevy vy okeaty py oo vy onheno oupy.
12 Ha'e vy aipoe'i guembiguai Geazi pe:
— Enoĩ ranhe Suném pygua kunha — he'i
ramo oenoĩ rã kunha va'e oĩ profeta oĩa py.
13 Eliseu aipoe'i uka kunumi va'e pe:
— Aipo're kunha va'e pe: "Ma'ẽ, orere
repena porã opa mba'e py. Mba'e 'rã tu

ha'vy ajapo ndevy? Oiko pa nderekovia
huvixa pe ajerure aguã? Tyrã pa xondaro
kuery ruvixa pe?" 're 'rã ixupe.
Kunha va'e ombovai:
— Arekopa rei apy xeretarã kuery mbyte
py aikoa py — he'i.
14 Ha'e ramo profeta oporanduve ju:
— Mba'exagua nda'u ajapo 'rã ixupe?
Geazi ombovai:
— Ne'exa, ha'e ndoguerekoi omemby,
ime tuja'i ma guive — he'i.
15 Eliseu ju
— Enoĩ ha'vy — he'i.
Oenoĩ ramo kunha va'e ou vy okẽ py
hi'aĩ.
16 Ha'e ramo profeta aipoe'i:
— Peteĩ ma'etỹa py kova'e ára ojeupity
jevy ma jave reikuavã'i 'rã peteĩ kyrĩ va'e —
he'i.
Kunha va'e aipoe'i:
— Any teve xeruvixa, Nhanderuete
remimbo'e reiko va'e. Ndeapu eme xee
nerembiguai pe — he'i.
17 Ha'e va'e rire kunha va'e oguereko'i ma.
Ha'e vy peteĩ ma'etỹ opaa py porã oikuavã
peteĩ ava'i, Eliseu aipoe'iague rami vy.
18 Ha'e gui ma ipi'a tujave ma vy peteĩ ára
oo nguu omba'eapo va'e kuery reve oikoa
py.
19 Ha'e vy nguu pe
— Xeakã raxy! — he'i.
Ha'e ramo guembiguai kunumi va'e pe
tuu
— Eraa na ixya py — he'i.
20 Ha'e ramo oupi vy ogueraa ixya py.
Ha'e ramo guenapy'ã áry oikuavã ranhe
imoiny, ha'e gui kuaray mbyte jave omano.
21 Ha'e ramo kunha va'e oguerojeupi heravy
vy onhono inony Nhanderuete remimbo'e
rupa rupi. Ha'e vy okẽ omboty vy oo ju.
22 Ha'e gui ome oenoĩ uka vy aipoe'i uka
ixupe:
— Embou xea py peteĩ nerembiguai ha'e
peteĩ mburika'i, Nhanderuete remimbo'e
oĩa katy aa ranhe, ha'e gui ajevy ju aguã —
he'i.
23 Ha'e ramo ime oporandu:
— Mba'e re tu aỹ reo ta ri ha'e py, jaxy
pyau e'ỹ teri, neĩ sábado e'ỹ guive va'eri?
Kunha va'e ombovai:
— Tove ri, ha'eve 'rã — he'i.
24 Ha'e gui kunha va'e ombokupe árygua
ukapa mburika'i. Ha'e vy aipoe'i guem-
biguai pe:
— Eraa, eroguata tema, eropytu'u eme
guive, xee amombytu'u uka e'ỹa ja — he'i.
25 Ha'e gui ma kunha va'e oo vy Nhan-
deruete remimbo'e oĩa py ovaẽ, Carmelo
yvyty re. Ha'e ramo mombyry teri oexa
vyve aipoe'i guembiguai Geazi pe:
— Pee ma ou jekuaa oiny Suném pygua
kunha.
26 Eẽ ke eovy reovaexĩ aguã, ha'e vy aipo're
ixupe: "Ha'eve vai pa ndee, neme ha'e
ndepi'a voi?" 're.
Oporandu rã kunha va'e ombovai:
— Ha'evepa rei — he'i.
27 Ha'e gui ma yvyty re Nhanderuete
remimbo'e oĩa py kunha va'e ovaẽ vyve
oikuavã ipy. Ha'e ramo Geazi oipe'a
aguã ovaẽ ta ramo ixupe Nhanderuete
remimbo'e aipoe'i:
— Tove katu, mba'eta onhe'ẽ py nda'evei
ete va'e oendu. Ha'e nunga ma SENHOR
onhomi xegui, ndoikuaa ukaxei vy.
28 Ha'e ramo kunha va'e aipoe'i:
— Xeruvixa, xapy'a rei nda'u ndevy
ajerure va'ekue xepi'arã re? "Xembotavy
eme ke", ha'e va'ekue e'ỹ ri? — he'i.
29 Ha'e gui profeta aipoe'i Geazi pe:
— Eiko katu ke, ejopy xemba'e popoka,
ha'e tereo. Xapy'a rei amongue reovaexĩ
vy ma exarura eme. Ndevy pe amongue
oxarura ri ramo embovai eme guive. Ha'e
gui xepopoka remoĩ 'rã ava'i va'e rova áry
— he'i.
30 Ha'e rami teĩ ixy aipoe'i Eliseu pe:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e rupi,
ha'e nderekove rupi avi aura vy aipoa'e:
Xee ma ndoroejai 'rã — he'i. Ha'e ramo ha'e
voi opu'ã vy oo ma oiny kunha va'e reve.
31 Ha'e rã Geazi ma ha'e kuery renonde
rupi oo vy ava'i va'e rova áry rupi omoĩ
popoka. Ha'e rami teĩ nda'ijayvuẽ nhendui,
neĩ ipytuẽa ma voi ndojekuaai. Ha'e ramo
oo ju Eliseu reve nhovaexĩ aguã. Ha'e vy
ixupe omombe'u vy aipoe'i:
— Ava'i va'e nomyĩ ae tema — he'i.
32 Ha'e gui oo py profeta ju ovaẽ ramo
ava'i va'e omano oupy tupa rupi.
33 Ha'e ramo oike vy omboty okẽ ha'e kuery
mokoĩve oĩa py, ha'e vy onhembo'e SENHOR
pe.
34 Ha'e vy tupa oĩa katy oo vy onheno ava'i
va'e áry rupi. Ha'e vy ojuru omboja ijuru
re, guexa ma hexa re, ha'e opo ma ipo re,

hi'áry rupi itui vy. Ha'e ramo ava'i va'e rete
hakupa ju ma ovy.
35 Ha'e gui ma opu'ã ju vy oguata-guata
oikovy opy rupi, ha'e gui ma oo ju ha'e py.
Ha'e vy ava'i va'e áry rupi ju onheno oupy.
Ha'e ramo mae sete-kue vyvoi inhaxiã reve
oipe'a ju guexa.
36 Ha'e ramo oenoĩ Geazi, ha'e vy aipoe'i
ixupe:
— Enoĩ ke Suném pygua kunha — he'i.
Oenoĩ ramo kunha va'e ojexa uka ho'amy
profeta pe.
Ha'e ramo aipoe'i kunha va'e pe:
— Eraa ju ke ndepi'a.
37 Ha'e ramo kunha va'e oike ouvy vy
ipy yvy'iry rupi oĩ, ha'e ojero'a yvy katy
guenapy'ã re. Ha'e gui ma opi'a'i oupi
heravy vy oẽ ju.

Oja py jojukaarã oĩ va'ekue oipe'aague

38 Ha'e gui ma ha'e va'e yvy re karuai
oiko, ha'e Eliseu ojevy ju Gilgal katy. Ha'e
py ma henonde profeta kuery remimbo'e
kuery oguapypa okuapy. Ha'e ramo aipoe'i
guembiguai pe:
— Emoĩ ke oja guaxu tata áry, ha'e
vy ejapo tembi'u profeta kuery remimbo'e
kuery pe — he'i.
39 Ha'e ramo peteĩ oo mba'ety rupi mba'emo
aju re. Ha'e vy ojou peteĩ hi'y rupi hi'a
va'e ka'aguy reguae. Ha'e vy hi'y gui hi'a
oipo'opa vy omonyẽ oao puku. Ha'e gui ma
ou ju vy oipe'ãmba'i vy omoĩmba oja py,
oexa va'e'ỹ teri va'eri.
40 Ha'e gui ma ome'ẽ avakue pe ho'u aguã.
Ojykue ho'u teri okuapy reve ojapukai
okuapy:
— Nhanderuete remimbo'e! Oja py rima
oĩ jojukaarã! — he'i okuapy. Ho'uve aguã
ma voi nda'evei.
41 Ha'e rami rã aipoe'i:
— Peru ke trigo — he'i. Ha'e vy oja py
omoĩ vy aipoe'i:
— Ejara ju ke, emongaru heta va'e kuery
— he'i. Ha'e ramove oja py noĩvei ma ra'e
jojukaarã.

Vinte mbojape re cem avakue okaru porã okuapyague

42 Ha'e gui ou peteĩ ava Baal-Salisa gui.
Ha'e va'e ma Nhanderuete remimbo'e pe
ogueru mbojape jypykue'i regua voxa py.
Vinte mbojape cevada guigua ha'e hary
pyau ogueru. Ha'e rã Eliseu aipoe'i:
— Emboja'o heta va'e kuery pe ho'u aguã
— he'i.
43 Ha'e ramo hembiguai aipoe'i ixupe:
— Mba'exa tu amoĩ ta cem avakue ikuai
va'e ho'u va'erã?
Ombovai:
— Eme'ẽ katu heta va'e kuery pe ho'u
aguã, mba'eta po rami SENHOR ijayvu:
"Ho'u 'rã okuapy, ha'e gui hembyre ju 'rã",
he'i.
44 Ha'e ramo omoĩ ha'e kuery renonde py.
Ha'e ramo ho'u okuapy, ha'e gui hembyre
ju, SENHOR ijayvuague rami vy.

5

Lepra gui Naamã okueraague

1 Oiko peteĩ Síria pygua huvixa pegua
xondaro kuery ruvixa, Naamã hery va'e.
Ha'e va'e ma huvixa renonde rupi ipo'akave
va'e ha'e omboetepy oiko, mba'eta hupive
ma SENHOR ojapo Síria kuery ipo'aka aguã
rami. Joe opu'ãa py ipo'akapave. Ha'e rami
avi lepra revegua oiko.
2 Ha'e gui Síria gui xondaro kuery oje'oi
vy Israel kuery yvy gui voi ogueraa pe-
teĩ kunha'i va'e escravo-rã. Ha'e va'e ma
Naamã ra'yxy pe oiko omba'eapoa rupi.
3 Ha'e gui ma kunha'i va'e aipoe'i herekoa
pe:
— Xeruvixa Samaria py profeta oiko
va'ea py oo va'e rire omonguera 'rãgue
lepra gui — he'i.
4 Ha'e ramo Naamã oo vy aipoe'i nguvixa
pe:
— Po rami ijayvu kunha'i Israel yvy gui
aru va'ekue.
5 Ha'e ramo Síria pygua huvixa ombovai:
— Tereo ha'vy, eguata. Ha'e rã xee ma pe-
teĩ kuaxia araa uka 'rã Israel pygua huvixa
pe reme'ẽ va'erã — he'i. Ha'e ramo oo ma.
Ngupive ogueraa dez poyikue prata guigua,
seis mil hatã'i va'e ouro guigua, ha'e gui dez
ao ngarua pygua.
6 Ogueraa avi kuaxia Israel pygua huvixa
pegua ijayvu imoinya va'e: "Kova'e kuaxia
ndea py ome'ẽa ramove reikuaa 'rã xerem-
biguai Naamã ambouague lepra gui re-
monguera aguã", he'ia va'e.
7 Ha'e gui ma Israel pygua huvixa kuaxia
para ogueroayvu ma vy omondoro oao.
Ha'e vy aipoe'i:
— Xapy'a rei nda'u xee Nhanderuete ri
aiko, joekove amboi, e'ỹ vy anhomoingove
aguã rami xepo'akapa va'e? Mba'eta xea

py ombou kova'e ava lepra gui amonguera
aguã. Peikuaa pota ke, ha'e pexa porã,
mba'eta xereve joguero'axe vy teve ombou
— he'i.
8 Ha'e gui ma Nhanderuete remimbo'e
Eliseu oendu Israel pygua huvixa oao
omondoroague. Ha'e vy aipoe'i uka huvixa
pe:
— Mba'e re tu ndeao remondoropa ri?
Tou ava xea py, ha'e vy oikuaa 'rã Israel re
profeta oikoa — he'i uka.
9 Ha'e gui ma Naamã ou guymba kavaju
kuery ha'e karóxa reve. Ha'e vy ovaẽmba
okuapy Eliseu rokẽ rexei'i.
10 Ha'e ramo Eliseu omondouka peteĩ guem-
biguai. Ha'e vy aipoe'i uka:
— Tereo, ejau sete-kue Jordão yakã py.
Ha'e ramo ndero'o oĩ porãmba ju 'rã,
nda'eve e'ỹvei ma 'rã — he'i uka.
11 Ha'e rami rã Naamã ndojou porãi ete.
Ha'e vy aipoe'i ovy:
— Xee aexa'ã va'ekue teĩ xee aĩa py pro-
feta oẽ ho'amy vy ojerure 'rãgue SENHOR
Nguuete rery rupi, ha'e lepra oĩa áry rupi
okuave'ẽ reve xemonguera 'rãgue.
12 Ha'e rã xapy'a rei nda'u Damasco py
Abana ha'e Farfar yakã ikuai va'e ma Israel
re yakã ikuai va'e gui na'iporãive 'rã ri?
Nda'evei nda'u ha'e va'e py ae xee ajau
aguã, akuera ju aguã? — he'i. Ha'e rami vy
ojevy ju ivai reve.
13 Ha'e ramo oĩa py ovaẽ jogueravy ix-
upegua kuery yvatekueve va'e. Ha'e vy
aipoe'i okuapy ixupe:
— Oreruvixa, xapy'a rei profeta mba'emo
haxy va'e ojapo uka va'e rire ndee nda'u
nderejapoi 'rãgue? Mba'eta ndevy pe "Ejau
ke, ha'e rã ha'eve va'e ju 'rã reiko" he'i
va'ekue rive — he'i okuapy.
14 Ha'e rami rã Naamã oo vy Jordão
yakã py oguejy sete-kue, Nhanderuete
remimbo'e ijayvuague rami vy. Ha'e
ramove ho'o oĩ porã ju kyrĩ va'e ro'o rami.
Ha'e vy ha'eve va'e ju oiko.
15 Ha'e gui ma ojevy ju jogueravy Nhan-
deruete remimbo'ea katy, hexevegua kuery
ha'e javi reve. Ovaẽ ma vy henonde py hi'aĩ.
Ha'e vy aipoe'i:
— Aỹ aikuaa ma yvy jave rupi ndoikoi
Nhanderuete, Israel kuery Ruete e'ỹ vy.
Ha'e nunga rupi aỹ ma ajerure rejopy aguã
mba'emo xee nerembiguai ame'ẽ va'e.
16 Eliseu ombovai:
— Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e
henonde rupi aikoa va'e rupi aura vy
aipoa'e: Xee ma mba'eve ndaipotai — he'i.
Ha'e ramo hexeve onhea'ã tema ojopy aguã
re, va'eri ndoipotai ae.
17 Ha'e rami rã Naamã aipoe'i:
— Ndereipotai ae ramo ajerure apy gui
taraa yvy mokoĩ mburika'i áry. Mba'eta aỹ
gui xee nerembiguai ma tuuete ra'angaa pe
rive name'ẽvei 'rã mymba apy reve ajuka
uka va'e, SENHOR pe e'ỹ vy.*
18 Ha'e gui aỹ SENHOR pe xee hembiguai
ajerure ajejavya ombogue aguã re. Mba'eta
xeruvixa ma nguuete Rimom pegua opy
oike jepi 'rã omboete aguã, ha'e xepo re
ojopy 'rã oiny. Ha'e gui xee voi aĩ 'rã
xerenapy'ã re Rimom pegua opy ajero'a
ainya py. Ha'e nunga rupi tove SENHOR
tomboguepa xee hembiguai ajejavya.
19 Eliseu ombovai vy
— Tereo porã ke — he'i.

Geazi re ju lepra ovaague

Ha'e gui Naamã ojepe'a ma mombyry'i
ovy jave
20 Nhanderuete remimbo'e Eliseu rembiguai
Geazi va'e ma aipoe'i ojeupe ae:
— Xeruvixa ma ndoipotai Síria pygua
Naamã ome'ẽ mba'emo ogueru va'ekue.
Ha'e rami avi anhetẽ ete SENHOR oikove
va'e rupi aura vy aipoa'e: Xee ae 'rã
anha avy hakykue rupi, ixugui ajopy aguã
mba'emo — he'i.
21 Ha'e rami vy Geazi oo Naamã oupity aguã.
Ha'e rã Naamã ma hakykue rupi onha ouvy
ramo oexa vy opo okaróxa gui ovaexĩ aguã.
Ha'e vy oporandu:
— Ha'eve vai pa?
22 Ombovai:
— Ha'evepa rei. Xeruvixa aipoe'i uka:
"Aỹ ma ou mokoĩ kunumigue profeta
remimbo'e kuery Efraim yvyty reia gui.
Eme'ẽ ha'e va'e kuery pe peteĩ poyikue
prata guigua ha'e mokoĩ ao ngarua pygua",
he'i uka.
23 Ha'e ramo Naamã aipoe'i:
— Eraa ha'vy mokoĩ poyikue prata
guigua — he'i. Ha'e rami vy ogueraa uka
ete vy mokoĩ voxa py ojokua mokoĩ poyikue

* 5:17 Ha'e kuery reko rami vy Israel regua yvy Naamã ogueraa oyvy re, ha'e py ju omboete aguã Nhanderuete.

prata guigua ha'e mokoĩ ao ngarua pygua.
Ha'e va'e py ombovoyi mokoĩ guembiguai
Geazi renonde rupi ogueraa va'erã.
24 Ha'e gui yvy'ã áry peve ovaẽ ma vy ha'e
kuery po gui ju ojopy, ha'e omoĩ porã oo py.
Avakue omondoukapa ramo oje'oi ju.
25 Ha'e ramo oike vy nguvixa renonde py
hi'aĩ. Ixupe Eliseu oporandu:
— Geazi, magui tu reju?
Ombovai:
— Xee nerembiguai ma mamove rei
ndaai — he'i.
26 Ha'e ramo aipoe'i ixupe:
— Ndea py xenhe'ẽ oĩ avi kuri, ava
nerovaexĩ aguã karóxa gui oguejy ouvy
jave. Aỹ voi pa ha'eve prata ha'e ao rejopy
aguã, ha'e gui oliveira ha'e uvaty, vexa'i
ha'e vaka kuery, tembiguai avakue ha'e
kunhague?
27 Ha'e nunga rupi ndere ju 'rã Naamã
guigua lepra ova, neramymino kuery re
guive, raka'e rã peve guarã — he'i. Ha'e
ramove lepra yro'y rami xiĩ va'e reve ae
ojepe'a ovy henonde gui.

6

Eliseu peteĩ haxa ovu aguã rami ojapoague

1 Ha'e gui profeta kuery remimbo'e kuery
ikuai va'e aipoe'i okuapy Eliseu pe:
— Apy ndereve orekuaia ma nhanem-
boty rei'i ete.
2 Ha'e nunga rupi toroo Jordão yakã re, ha'e
gui peteĩ-teĩ rogueru aguã yvyra, peteĩ oo
nhandekuai atyrã rojapo aguã.
Ombovai:
— Tapeo ha'vy — he'i.
3 Ha'e ramo ha'e kuery va'e regua peteĩ
aipoe'i:
— Ha'eve 'rã ndee voi reo aguã ore
nerembiguai kuery reve.
Eliseu ombovai:
— Xee aa avi 'rã — he'i.
4 Ha'e rami vy oo ha'e kuery reve.
Jordão yakã rembe re ha'e kuery ovaẽ vy
oake'o okuapy yvyra.
5 Ha'e gui peteĩ yvyra hi'aĩ va'e oake'o vy
haxa oity yy py. Ha'e ramo ojapukai vy
aipoe'i:
— Aikore xeruvixa! Haxa ma nhomba'e
aiporu va'ekue — he'i.
6 Ha'e ramo Nhanderuete remimbo'e
oporandu:
— Mamo tu ho'a ra'e?
Ha'e gui ixupe oexa uka ramo Eliseu
peteĩ yvyra ojaya vy omombo yy py. Ha'e
vy ojapo ferro guigua ovu aguã rami.
7 Ha'e vy
— Emoatã ju ke — he'i ramo okuave'ẽ vy
ojopy.

Síria pygua kuery reve joguero'aa jave Eliseu nhopytyvõague

8 Ha'e gui Síria pygua huvixa opu'ã Is-
rael kuery rovai. Ha'e vy yvatekueve reve
nhomongeta vy peteĩ henda re onhem-
bopy'aa rupi aipoe'i:
— Ha'e py 'rãe ha'eve japyta ranhe aguã
— he'i.
9 Ha'e rami teĩ Israel pygua huvixa pe
Nhanderuete remimbo'e aipoe'i uka:
— Penheangu ke ha'e rupi peaxa e'ỹ
aguã, mba'eta ha'e py 'rã Síria pygua kuery
oo — he'i uka.
10 Ha'e ramo Nhanderuete remimbo'e
omombe'u ma voi rire ijayvuague katy
Israel pygua huvixa voi omondouka
guembiguai kuery oikuaa pota va'erã. Ha'e
rami vy oo jepe nho. Ha'e va'e ramigua ma
mbovykue rei e'ỹ oiko.
11 Ha'e nunga rupi Síria pygua huvixa
opy'a py nda'evei etea oendu. Ha'e vy
guembiguai kuery oenoĩ vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Pemombe'u na xevy nhande kuery
va'e regua mava'e tu Israel pygua huvixaa
katy oo va'e.
12 Ha'e ramo hembiguai va'e regua ombo-
vai:
— Xeruvixa, avave rei ndorooi ri. Ha'e
rami avi profeta Eliseu Israel re oĩ va'e ae
ri Israel pygua huvixa pe omombe'u kuerei
'rã rekeaty py ndeayvua voi — he'i.
13 Ha'e ramo aipoe'i:
— Tapeo, pexa pota mamo pa oĩa re, xee
ajopy uka aguã — he'i.
Ha'e gui ma ixupe
— Dotã tetã py rima oĩ — 'ea.
14 Ha'e ramo ha'e katy omondouka
kavaju, karóxa ha'e xondaro kuery ipy'a
guaxukueve. Pyávy ha'e kuery ovaẽ vy
ojokopa tetã.
15 Ha'e gui ma Nhanderuete remimbo'e
rembiguai aje'ive'i reve ovy vy oẽ vy oexa
mbovy rei e'ỹ ikuai va'e, kavaju árygua ha'e
karóxa revegua kuery. Jovaive re ojokopa
ra'e. Ha'e ramo hembiguai aipoe'i Eliseu
pe:

— Aikore xeruvixa! Mba'e tu jajapo ta?
16 Eliseu ombovai:
— Ekyje eme. Mba'eta ha'e kuery reve
ikuai va'e gui nhanderevegua kuery hetave
— he'i.
17 Ha'e gui ma Eliseu onhembo'e vy
aipoe'i:
— SENHOR, ajerure hexa reipe'a aguã
oexa kuaa aguã rami — he'i. Ha'e ramo
hembiguai rexa SENHOR oipe'a ramo Eliseu
yvýry rupi oexa tata revegua kuery kavaju
árygua ha'e karóxa yvy'ã rupi ikuai va'e.
18 Ha'e gui ma hovaigua kuery ha'e kuery
rovai ou ramo Eliseu onhembo'e ju SENHOR
pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Ajerure ndevy: Embogue ke ha'e
kuery rexa oexa e'ỹ aguã — he'i ramo
Eliseu ijayvuague rami vy omboguepa
hexa, ndoexai aguã rami.
19 Ha'e gui ma ha'e kuery va'e regua pe
Eliseu aipoe'i:
— Kova'e tape ma ha'evea ramigua e'ỹ,
neĩ kova'e tetã oĩ va'e voi. Peju xerakykue,
ha'e rogueraa 'rã ava peka va'ea katy — he'i.
Ha'e rami vy Samaria tetã py ogueraa.*
20 Ha'e gui ma Samaria tetã py ha'e kuery
ovaẽ ma ramo Eliseu aipoe'i:
— SENHOR, eipe'a ju kova'e avakue rexa,
ha'e kuery oexa ju aguã — he'i. Ha'e ramo
ha'e kuery rexa SENHOR oipe'a ramo oexa
rã Samaria tetã mbyte py ra'e ma ikuai.
21 Ha'e nunga Israel pygua huvixa oexa vy
oporandu Eliseu pe:
— Xeru, ajukapa 'rã? Tajukapa pa?
22 Ombovai:
— Any teve, ejuka eme. Rejuka aguã
ha'eve va'e ma ndee ae kyxe ha'e nderapa
reve rejopy va'ekue anho. Ha'e rã kova'e
kuery pe ma eru ruka mbojape ho'u va'erã
ha'e yy oy'u aguã. Ha'e gui ma tojevypa ju
nguvixaa katy ae — he'i.
23 Ha'e ramo ha'e kuery pe huvixa ojapo
ngaru tuvixa ete va'e. Ha'e ramo okaru ha'e
oy'u okuapy. Ha'e ramo mae omondoukapa
rã nguvixaa katy ju oje'oi. Ha'e rami rire
Síria pygua kuery ndouvei ranhe Israel yvy
re mba'emo oipe'a aguã.

Samaria py karuai oikoague

24 Ha'e va'e rire Síria pygua huvixa Ben-
Hadade va'e ma teĩgue ju ojeupegua xon-
daro kuery omboaty ramo oje'oi vy ojokopa
okuapy Samaria tetã.
25 Ha'e nunga rupi Samaria py oiko karuai
vaikue. Ojokopaa rã tetã mbyte py
mburika'i kãgue rive ovende 'rã oitenta
hatã'i va'e prata re, ha'e apykaxu'i repoxi
mboapy rai teĩ cinco re 'rã ovende.
26 Ha'e gui ma Israel pygua huvixa tetã
kora rupi oaxa ovy jave ixupe ojapukai
nhendu peteĩ kunha va'e:
— Xepytyvõ ke, xeruvixa — he'i.
27 Huvixa ombovai vy aipoe'i:
— SENHOR nanepytyvõi ri ramo magui
tu xee ajou 'rã roipytyvõ aguã? Mba'emo
moa'yĩaty gui, tyrã pa uva onhamiaty gui
teve 'rã ajou?
28 Huvixa oporanduve ju ixupe:
— Mba'e tu ha'vy rereko?
Kunha va'e ombovai:
— Kova'e kunha xerevegua aipoe'i
va'ekue xevy: "Eme'ẽ ndepi'a'i ja'u va'erã,
ha'e gui ko'ẽ ramo ma xepi'a ju 'rã ja'u",
he'i va'ekue xevy.
29 Ha'e rami vy xepi'a'i ranhe nhamomimoi
vy ja'u. Ha'e rami teĩ ko'ẽ jevy ixupe xee
"Aỹ ma ndepi'a ju eme'ẽ ja'u aguã", ha'e
ramo onhomi — he'i.
30 Ha'e rami kunha va'e ijayvu rã huvixa
oendu vy omondoro oao tetã kora rupi oaxa
ovya pyve. Ha'e ramo heta va'e kuery
oexa rã oao guýry huvixa onhemonde ra'e
ajukue voxa guigua py rive.†

Eliseu "Heta mba'e ju 'rã pejou", he'iague

31 Ha'e ramo huvixa aipoe'i:
— Kurive Safate ra'y Eliseu akã ijaxi'y áry
gui aipe'a e'ỹ rã Nhanderuete taxemoingo
axy oipotaa rami — he'i.
32 Ha'e rami vy huvixa peteĩ ava omon-
douka Eliseu-a katy, ngoo py oguapy oiny
ramo nhomongeta va'ety kuery reve. Tem-
biguai ovaẽ e'ỹ mbove ma voi Eliseu aipoe'i
nhomongeta va'ety kuery pe:
— Pexa 'rã jojuka rive va'e ra'y xeakã
ayaarã ombou va'e. Pexa pota ke, tem-
biguai ovaẽ jave pemboty okẽ, pejoko guive.
Ha'e va'e rakykue rupi ou avi 'rã ri huvixa.
Ipy ambua pendu 'rã — he'i.

* 6:19 Ha'e kuery ma Eliseu re ae oje'oi va'ekue ri oexa e'ỹ rã Eliseu ogueraa ngovaigua Israel kuery retã mbyte peve, Samaria py ae. † 6:30 Ha'e kuery reko rami vy ajukue voxa guigua py onhemonde 'rã ipy'a vai, e'ỹ vy nda'evei etea oendu vy.

33 Ha'e kuery reve ijayvu teri jave ovaẽ
nhendu tembiguai. Ha'e gui huvixa voi
ovaẽ, mba'eta aipoe'i: "Kova'e mba'emo vai
ma SENHOR-a gui ae ou ramo mba'e re tu
xee arõve ta orerepy aguã?" he'i.

7

1 Ha'e ramo Eliseu aipoe'i:
— Pejapyxaka ke SENHOR ijayvua re. Po
rami SENHOR ijayvu: "Ko'ẽ rã, kova'e hora
rupi rivyvyi, Samaria tetã rokẽ py peteĩ
varai trigo ku'ikue ovendea 'rã peteĩ hatã'i
va'e re rive, ha'e mokoĩ ryru cevada guigua
ma peteĩ hatã'i va'e re 'rã ovendea", he'i.
2 Ha'e ramo xondaro ruvixa huvixa
pytyvõa va'e ombovai Nhanderuete
remimbo'e:
— SENHOR ha'e nunga ombou aguã yva
oipe'a teĩ ha'e nunga oiko 'rã nda'u? — he'i.
Profeta ombovai:
— Ha'e nunga nderexa py ae 'rã rexa
va'eri ndere'ui 'rã ta'vy.

Síria pygua kuery onhambaague irundy lepra revegua omombe'u okuapyague

3 Tetã rokẽ py irundy avakue lepra
revegua ikuai. Ha'e va'e kuery ma joupe-
upe aipoe'i okuapy:
— Mba'erã tu apy jaguapy jakuapy
nhamanomba peve teve?
4 Xapy'a rei "Tetã py jaike" ja'e teĩ tetã rupi
karuai nhaendu vy nhamanomba 'rã ha'e
py. Ha'e rã "Apy ae 'rã jaguapyve nhainy"
ja'e vy ma nhamanomba avi 'rã. Ha'e nunga
rupi aỹve jaje'oi Síria pygua kuery ikuaia
katy. Ha'e kuery nhanemoingove ri ramo
jaikove 'rã. Ha'e rã nhandejukapa ramo
nhamanomba 'rãe ma vy — he'i okuapy.
5 Ha'e rami vy ha'e kuery ma pytũmba
ramove opu'ãmba Síria pygua ikuaia katy
oje'oi aguã. Ha'e py ovaẽ vy ndoexai avave
rei.
6 Mba'eta Síria pygua kuery ikuaia rupi SEN-
HOR oenduka ma voi va'ekue kavaju árygua,
karóxa revegua ha'e xondaro kuery hyapu
rei nhendu va'e. Ha'e nunga Síria pygua
kuery oendu vy joupe-upe "Pendu ke, Is-
rael pygua huvixa nhanderovai oiporuka
ra'e huvixa heteu regua ha'e Egito pygua,
nhanderovai opu'ã aguã", he'i va'ekue.
7 Ha'e nunga rupi ha'e kuery oje'oipa ra'e.
Ha'e vy pytũ rupi onhamba vy oejapa
oje'oivy oguy ikuai va'e ha'e guymba kavaju
ha'e mburika'i kuery. Ikuaiague ha'e javi
oeja ha'ekue rami ae. Onhamba oje'oivy oo
jepexe vy.
8 Ha'e kuery ikuaiague py lepra revegua
kuery ju ovaẽ ma jogueruvy. Peteĩ oguy
py oike vy okaru ha'e oy'u okuapy. Ha'e
gui ae oipe'a prata, ouro ha'e ao. Oje'oipa
ju vy onhomimba. Ha'e gui ojevy vy am-
boae oguy py ju oike vy ha'e va'e gui voi
mba'emo oipe'ave vy onhomi.
9 Ha'e gui mae aipoe'i joupe-upe:
— Ha'eve'ỹa ramigua jajapo. Kova'e ára
ma mba'emo porã nhamombe'u aguã ára
va'eri nhakyrirĩmba jakuapy. Xapy'a rei
ko'ẽ rã peve nhamombe'u aguã nharõ ramo
pavẽ rei 'rã oikuaa jajejavy va'ea. Ha'e
nunga rupi aỹ ma voi jaje'oi, huvixa ro peve
nhamombe'u aguã — he'i okuapy.
10 Ha'e rami vy ha'e kuery oo vy ojapukai
okuapy tetã rokẽ rarõa kuery pe. On-
hemombe'u porã'i vy aipoe'i:
— Roje'oi kuri Síria pygua ikuaia py
teĩ ha'e py ma avave rei nda'ipoavei ma,
nonhenduai guive. Kavaju ha'e mburika'i
kuery ojokua pyre anho ikuai, ha'e gui oguy
voi ha'ekue rami ae ikuai — he'i.
11 Ha'e ramo okẽ rarõa kuery ju ojapukai
reve omombe'u ukapa huvixa ro rupi peve.
12 Ha'e gui ma pyavyve huvixa opu'ã vy
aipoe'i guembiguai kuery pe:
— Aỹ ma xee amombe'u ta pẽvy Síria
pygua kuery nhandere ojapoague. Ha'e
kuery oikuaapa mba'eve ndajarekoveia.
Ha'e rami vy ikuaia gui mombyry'i peve
ojepe'apa ra'e mba'ety rupi onhemi aguã.
Mba'eta aipoe'i: "Tetã pygua kuery oẽmba
jogueruvy ramo jajopypa 'rã oikove reve,
tetã py jaike aguã", he'i okuapy ra'e.
13 Ha'e ramo peteĩ hembiguai va'e regua
ombovai vy aipoe'i:
— Ejou ha'vy peteĩ nhiruĩ kavaju tetã py
hembyre va'ekue regua. Nhamondouka 'rã
avakue ha'e py oikuaa pota aguã. Mba'eta
Israel kuery apy hembyrekue ikuai va'e
okanhymba avi 'rã Israel kuery mboae rami
ae — he'i.
14 Ha'e ramo mokoĩ karóxa kavaju
revegua ojou rã huvixa omondouka avakue
Síria pygua xondaro kuery rakykue. Ha'e
vy aipoe'i:
— Tapeo pexa pota — he'i.
15 Ha'e ramo hakykue rupi oje'oi Jordão
yakã peve. Ha'e vy oexa rã tape rupi
omboty rei ra'e ao ha'e tembiporu Síria

kuery onhamba vy omombopa va'ekue.
Ha'e ramo tembiguai kuery ojevypa ju vy
omombe'upa okuapy huvixa pe.

Eliseu ayvu ojeupityague

16 Ha'e gui ma heta va'e kuery oẽmba
oje'oivy tetã gui. Ha'e vy Síria pygua
kuery ikuaiague gui oipe'apa. Ha'e SENHOR
ijayvuague rami vy peteĩ varai trigo oven-
dea peteĩ hatã'i va'e re rive, mokoĩ varai
cevada guive ha'e rami ae avi.
17 Ha'e gui huvixa ma xondaro ruvixa ipy-
tyvõaty pe oarõ uka tetã rokẽ. Ha'e rami teĩ
heta va'e kuery okẽ py ae opyrõmba okuapy
ramo omano, Nhanderuete remimbo'e oĩa
py huvixa oo jave ijayvuague rami vy.
18 Ha'e rami py ojeupity huvixa pe Nhan-
deruete remimbo'e ijayvu ma voiague:
"Ko'e rã kova'e hora rivyvyi mokoĩ varai
cevada ovendea 'rã peteĩ hatã'i va'e re
Samaria py ae, peteĩ varai trigo guive",
he'iague.
19 Ha'e jave ma xondaro ruvixa ombovai
va'ekue Nhanderuete remimbo'e pe: " SEN-
HOR yva oipe'a teĩ pova'e ayvu oiko 'rã
nda'u?" he'i va'ekue. Ha'e profeta ju
"Ha'e nunga nderexa py ae 'rã rexa va'eri
ndere'ui 'rã ta'vy", he'i va'ekue.
20 Ha'ekue rami ae oiko. Tetã rokẽ py heta
va'e kuery opyrõmba ramo omano.

8

*Kunha Suném pygua pe mba'emo oguereko va'ekue ome'*ẽ ukapaa jevyague

1 Ha'e gui Eliseu ijayvu ju ava'i omboete
ju va'ekue xy pe. Ha'e vy aipoe'i:*

— Epu'ã ke, tapeo ndero pygua kuery
reve, ha'e gui penderekoa ju 'rã mamo rã
ha'evea py rei. Mba'eta pendeyvy re SEN-
HOR ombou ta karuai sete ma'etỹ re oiko
va'erã — he'i.

2 Ha'e ramo kunha va'e opu'ã vy Nhan-
deruete remimbo'e ijayvuague rami oiko.
Ha'e rami vy ngoo pygua kuery ha'e javi
reve oje'oi vy sete ma'etỹ re ikuai filisteu
kuery yvy re.

3 Sete ma'etỹ opaa py ma filisteu kuery
yvy gui kunha va'e ojevy ju. Ha'e vy
huvixaa py oo ngoo ha'e oyvy oguereko
va'ekue re ojerure ju aguã.

4 Ha'e va'e jave py huvixa ijayvu oiny
Nhanderuete remimbo'e rembiguai Geazi
reve. Ha'e vy ixupe aipoe'i:

— Xee ajerure, emombe'u ke xevy
mba'emo tuvixa va'e Eliseu ojapo va'ekue
ha'e javi — he'i.

5 Ha'e ramo huvixa pe Geazi omombe'u
oiny Eliseu ava'i omano va'ekue omopu'ã
jevyague. Ha'e ramove ava'i omboete ju
va'ekue xy ae ovaẽ, ha'e vy huvixa pe
ojerure ngoo ha'e oyvy re.

Ha'e ramo Geazi aipoe'i:

— Xeruvixa, kova'e kunha ae ma Eliseu
omboete jevy va'ekue xy.

6 Ha'e gui kunha va'e pe huvixa oporandu
ramo omombe'upa. Ha'e ramo ipytyvõarã
huvixa omoĩ peteĩ guembiguai. Ha'e va'e
pe aipoe'i:

— Ixupe eme'ẽ ukapa ju oguereko
va'ekue ha'e javi, ha'e oyvy gui oẽa ára
guive aỹ peve imba'ety gui omono'õ mbyre
repykue voi — he'i.

Eliseu-a py Damasco pygua Hazael ooague

7 Ha'e gui ma Síria pygua huvixa Ben-
Hadade imba'eaxy oupy jave Eliseu oo
Damasco tetã py. Huvixa pe omombe'ua vy

— Nhanderuete remimbo'e ovaẽ ra'e apy
— 'ea.

8 Ha'e ramo huvixa aipoe'i Hazael pe:

— Eiporavo mba'emo Nhanderuete
remimbo'e pe reme'ẽ va'erã, ha'e tereo
eovaexĩ. Ixupe eporandu uka xere SENHOR
pe, kova'e mba'eaxy areko va'e gui akuera
'rãa aikuaa aguã — he'i.

9 Ha'e gui Hazael ma mba'emo ome'ẽ
va'erã reve oo ovaexĩ aguã katy. Ha'e vy
quarenta camelo áry ogueraa Damasco tetã
py iporãgueve oĩ va'ekue regua. Eliseu oĩa
py ovaẽ vy ojexa uka henonde py. Ha'e vy
aipoe'i:

— Síria pygua huvixa ndera'y Ben-
Hadade ae xembou aporandu aguã:
"Akuera 'rã pa mba'eaxy areko va'e gui?"
he'i uka.

10 Ha'e ramo Eliseu ombovai:

— Tereo, ha'e aipo're ixupe: "Rekuera ju
'rãe", 're. Ha'e rami teĩ xevy SENHOR oikuaa
uka avi omano nho 'rãa — he'i.

11 Ha'e vy Hazael re Eliseu oma'ẽ ngatu oiny.
Hexe oma'ẽ ngatu ete ramo nda'evei reia
oendu. Ha'e gui Nhanderuete remimbo'e
ojae'o.

* 8:1 Kunha va'e pi'a Eliseu omboete jevyague omombe'u 2 Reis 4.8-31 py.

12 Ha'e ramo Hazael aipoe'i:
— Xeruvixa, mba'e re tu rejae'o ri?
Ombovai:
— Mba'eta aikuaa ma voi Israel kuery re mba'emo vai rejapo 'rãa. Mba'eta reapypa 'rã ha'e kuery ro ikorapa va'e, kyxe py rejukapa 'rã ha'e kuery va'e regua kunumigue, remou'ũmba 'rã kyrĩgue'i, ha'e remondoropa 'rã kunhague imemby ryru'i va'e — he'i.
13 Ha'e ramo Hazael aipoe'i:
— Ha'e gui mba'exa tu xee nerembiguai jagua ramigua'i va'eri ha'e ramigua ete ajapo aguã?
Eliseu ombovai:
— SENHOR ma xevy oikuaa uka ndee ju Síria pygua ruvixarã reĩ aguã — he'i.
14 Eliseu oĩa gui Hazael oo ju vy nguvixaa py ovaẽ. Ha'e rã ixupe oporandu:
— Mba'e he'i Eliseu ndevy?
Ombovai:
— Aipoe'i xevy rekuera 'rãa rami — he'i.
15 Ha'e gui ko'ẽ jevy ma Hazael peteĩ nheovãa ogueraa yy py. Omoakỹ ma vy onhovã huvixa rova, omano peve. Ha'e gui hekovia Hazael ju oĩ huvixa.

2 Crônicas 21.1-20

16 Peteĩ nhiruĩ ma'etỹ re ma Acabe ra'y Jorão Israel pygua huvixa oĩ rire, Judá pygua huvixa Josafá oĩ teri reve ta'y Jeorão ju omboypy Judá pygua huvixa oĩ aguã.
17 Ha'e va'e ma huvixa oĩ ypy'i jave py trinta e dois ma'etỹ oguereko. Ha'e gui oito ma'etỹ re opena Jerusalém py.
18 Israel pygua huvixa kuery ikuaiague rupi oiko, Acabe ro pygua kuery ikuaiague rami avi, tajy re ae omenda rire. Ha'e rami vy SENHOR renonde rupi mba'emo vai anho ojapo oikovy.
19 Ha'e rami teĩ SENHOR guembiguai Davi re oma'ẽ vy nomombaxei Judá pygua kuery, mba'eta ixupe ijayvuague rami vy hekovia nhomoexakãarã omoĩ riae aguã re, ha'e gui hamymino kuery rekovia ju.†
20 Ha'e gui Jeorão oĩ jave Edom pygua kuery opu'ã okuapy Judá kuery rovai, ipo'akaa guy py nda'ikuaixevei vy. Ha'e rami vy omoĩ okuapy nguvixarã ae.
21 Ha'e nunga rupi Jeorão ma Zair katy oje'oi karóxa oguereko va'e ha'e javi reve. Ha'e rã Edom pygua kuery ojoko okuapy, ha'e ikaróxa ja ruvixa kuery voi, teĩ pyavyve Jeorão kuery opu'ã vy oitypa. Ha'e rami teĩ ixupegua kuery onhamba ju ngoo katy.
22 Ha'e rami py Edom pygua kuery opu'ãmba okuapy Judá kuery po'akaa gui oo jepe aguã, aỹ peve guarã. Ha'e va'e jave ae avi Libna pygua kuery opu'ã okuapy.
23 Ha'e gui oĩve rei tema Jeorão rekokue regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
24 Ha'e gui Jeorão ndoikovevei'i ma guamoĩ kueryague rami.‡ Ha'e ramo onhono porãa tetã Davi rekoague py. Ha'e gui ta'y Acazias ju oĩ nguu rekovia.

2 Crônicas 22.1-6

25 Ha'e gui Acabe ra'y Jorão doze ma'etỹ re ma Israel pygua huvixa oĩ rire ma Jeorão ra'y Acazias oĩ Judá pygua huvixarã.
26 Acazias ma huvixa oĩ ypy'i jave py vinte e dois ma'etỹ oguereko, ha'e gui peteĩ ma'etỹ ete'i opena Jerusalém py. Ixy ma Israel pygua huvixa Onri rajy, Atalia hery va'e.
27 Ha'e gui Acazias voi Acabe ro pygua kuery ikuaiague rupi oiko. Ha'e vy mba'emo vai anho ojapo oikovy SENHOR renonde rupi. Acabe ro pygua rami oiko, tajy me ae vy.
28 Ha'e rami vy Acabe ra'y Jorão reve jogueraa Ramote-Gileade katy, Síria pygua huvixa Hazael kuery re opu'ã aguã. Ha'e ramo Síria pygua kuery oipyxo Jorão.
29 Ha'e ramo huvixa Jorão ma Jezreel tetã katy ju ojevy Síria kuery oipyxoague gui okuera aguã, Ramá py Síria pygua huvixa Hazael re opu'ãa py. Ha'e gui ma Jezreel py Acabe ra'y Jorão imba'eaxy oupya py Judá pygua huvixa Jeorão ra'y Acazias oo avi oexa aguã.

9

Israel pygua huvixarã Jeú omoĩaague

1 Ha'e gui profeta Eliseu ma peteĩ oenoĩ profeta kuery remimbo'e regua. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Eiko katu, eraa kova'e azeite ryru, ha'e tereo Ramote-Gileade katy.

† 8:19 Davi pe SENHOR ijayvuague ma 1 Reis 11.34-36, 15.4, 2 Crônicas 21.7 ha'e Salmo 132.17 py. Ha'e gui "Nhomoexakãa" he'ia ma huvixave raka'eve rã oiko aguã re ijayvu vy, ha'e Jesus Cristo rekorã re guive (Lucas 2.30-32; João 8.12).
‡ 8:24 Apy "Opytu'u ma guamoĩ kueryague rami", he'ia ma omano maa rami ijayvu vy.

2 Ha'e py revaẽ vy ejou Josafá ra'y Jeú, Ninsi
ramymino. Eike ha'e emopu'ã tyvy kuery
mbyte gui, ha'e opyvea py ju eraa.
3 Ha'e gui azeite ryru reupi reve enhoẽ in-
hakã re. Ha'e vy aipo're: "Po rami SENHOR
ijayvu: 'Israel pygua huvixarã romoĩ', he'i."
Ha'e gui okẽ reipe'a ju vy enha pojava eovy
— he'i.
4 Ha'e ramo profeta kunumi va'e ma
Ramote-Gileade katy oo.
5 Ha'e py kunumi va'e ovaẽ vy oma'ẽ
rã xondaro ruvixa kuery oguapypa okuapy
ra'e. Ha'e rami vy aipoe'i ixupe:
— Xeruvixa, areko ndevy amombe'u
va'erã — he'i.
Jeú oporandu:
— Mava'e tu ore kuery ha'e javive regua
pe?
Ombovai:
— Ndevy pe ae, xeruvixa — he'i.
6 Ha'e ramo Jeú opu'ã vy oike opy katy. Ha'e
rã inhakã re kunumi va'e azeite onhoẽ vy
aipoe'i:
— Po rami SENHOR Israel kuery ruete
ijayvu: "Romoĩ Israel pygua huvixarã, SEN-
HOR pegua kuery re repena aguã.
7 Ha'e gui rejukapa 'rã nderuvixa Acabe
ro pygua kuery, ambopaga aguã Jezabel
po py xerembiguai profeta kuery ruguy
omoẽague re, ha'e SENHOR rembiguai
kuery ojuka ukaague ha'e javi re.
8 Ha'e rami py Acabe ro pygua kuery
omanomba 'rã. Israel gui amomba 'rã
Acabe guigua avakue ikuai va'e ha'e javi,
escravo, ha'e'ỹ vy escravo e'ỹ teĩ.
9 Mba'eta Acabe ro pygua kuery re ajapo 'rã
Nebate ra'y Jeroboão ro pygua re ajapoague
rami, ha'e Aías ra'y Baasa ro pygua kuery re
rami.
10 Ha'e gui Jezreel tetã yvýry rupi jagua
kuery ho'upa 'rã Jezabel retekue. Ijatyarã
nda'ipoai 'rã guive", he'i.
Pova'e nunga kunumi va'e omombe'upa
vyve okẽ oipe'a ju vy onha ovy.
11 Ha'e gui Jeú ma nguvixa rembiguai
kuery ikuaia py ou ju ramo oporandu
okuapy ixupe:
— Ha'eve vai pa? Mba'erã tu ou peva'e
inhakã porã e'ỹ va'e?
Jeú ombovai:
— Peikuaa porã ha'e va'e ava, ha'e
ijayvua re — he'i.
12 Ha'e ramo aipoe'i okuapy:
— Ndeapu rima. Aỹ ma rojerure ndevy,
emombe'u porã tema roikuaa aguã.
Ha'e ramo Jeú aipoe'i:
— Peikuaaxe rã po rami ri ijayvu: " SEN-
HOR aipoe'i: 'Romoĩ Israel pygua huvixarã',
he'i."
13 Ha'e ramove ha'e kuery ojapura vy
peteĩ-teĩ oao puku omboi vy omoĩ okuapy
tenda oĩ va'e guy rupi escada oĩ va'e áry
rupi. Ha'e vy mimby guaxu omonhe'ẽ vy
ijayvu okuapy:
— Jeú ma nhanderuvixa oĩ.

Jorão ha'e Acazias Jeú ojukaague

14 Ha'e gui ma Josafá ra'y Jeú, Ninsi
ramymino va'e jogueroayvu rei Jorão rovai.
Ha'e rami teĩ Jorão ma Ramote-Gileade
oarõ okuapy Israel kuery ha'e javi reve,
Síria pygua huvixa Hazael gui.
15 Ha'e gui Jorão ojevy ju va'ekue Jezreel
katy onhepoano uka aguã, Síria pygua hu-
vixa Hazael pegua kuery re opu'ã rã oipyx-
opaague gui. Ha'e gui Jeú aipoe'i:
— Xapy'a rei penderuvixarã xepota ri vy
avave rei toẽ eme tetã gui Jezreel py joupe
omombe'u aguã — he'i.
16 Ha'e rami vy Jeú ae peteĩ karóxa py ojeupi
vy oo Jezreel katy, mba'eta ha'e py Jorão
itui ramo tupa rupi. Ha'e Judá pygua hu-
vixa Acazias voi oo ma avi va'ekue Jorão
oexa aguã.
17 Ha'e gui Jezreel py torre oĩ va'e re oĩ
peteĩ oexa pota va'ety. Ha'e va'e ma Jeú
revegua kuery mbovy rei e'ỹ ou jekuaa va'e
oexa vy aipoe'i:
— Aexa mbovy rei e'ỹ ou va'e — he'i.
Ha'e ramo Jorão aipoe'i:
— Emondouka ha'vy peteĩ kavaju árygua
ovaexĩ vy ha'e kuery pe oporandu aguã:
"Peteĩ rami nhandekuai aguã pa peju?" he'i
aguã.
18 Ha'e ramo kavaju árygua ovaexĩ aguã oo
vy aipoe'i:
— Po rami huvixa aipoe'i uka: "Peteĩ
rami nhandekuai aguã pa peju?" he'i uka.
Ha'e rã Jeú ombovai:
— Mba'e tu rereko peteĩ rami ikuai va'e
reve? Eju ke xerakykue — he'i.
Ha'e nunga ju oexa pota va'ety
omombe'u vy aipoe'i:
— Ha'e kuerya py tembiguai ovaẽ teĩ
ndojevyvei ju — he'i.

19 Ha'e gui Jorão ma amboae ju omon-
douka kavaju árygua. Ha'e rã ha'e kuerya
py ha'e va'e ovaẽ vy aipoe'i:
— Po rami huvixa aipoe'i uka: "Peteĩ
rami nhandekuai aguã pa peju?" he'i uka.
Jeú ombovai:
— Mba'e tu rereko peteĩ rami ikuai va'e
reve? Eju ke xerakykue — he'i.
20 Ha'e gui oexa pota va'ety ha'e nunga ju
omombe'u vy aipoe'i:
— Peva'e voi ha'e kuerya py ovaẽ teĩ
ndojevyvei ju. Ha'e gui karóxa oguerogua ta
heruvy va'e ma ko Ninsi ramymino Jeú,
mba'eta ojerovia rei reve ou ta — he'i.
21 Israel pygua huvixa Jorão aipoe'i:
— Emoatyrõ xekaróxa — he'i. Ha'e rami
vy ikaróxa omoatyrõa ma ramo Jorão oo
oiny, Judá pygua huvixa Acazias avi, peteĩ-
teĩ okaróxa py ae jogueraa Jeú reve nho-
vaexĩ aguã. Ha'e vy ovaexĩ okuapy Jezreel
pygua Nabote mba'ety py.
22 Ha'e gui Jorão ma Jeú rexa vy oporandu
ixupe:
— Jeú, peteĩ rami nhandekuai aguã pa
reju?
Ombovai:
— Mba'exa vy 'rã tu peteĩ rami
nhandekuai, ndexy Jezabel tavy reia ha'e
imba'evykya ha'e javi rupi nhomoingo
teria ja? — he'i.
23 Ha'e ramove Jorão ma kavaju juru xã
ombojeapa vy ogueronha heravy. Ha'e vy
aipoe'i ovy Acazias pe:
— Nhanderovaigua ae ra'e, Acazias!
24 Ha'e rami teĩ Jeú ma ombaraetekuea
ha'e javi py guyrapa omoatã vy ojapi Jorão
kupe mbyte py. Ikuraxõ rupi hu'y oaxa
oiny ramo okaróxa py ae ho'a.
25 Ha'e ramo Jeú aipoe'i oxondaro ruvixa
Bidcar pe:
— Eraa ke, ha'e emombo Jezreel pygua
Nabote yvykue py. Mba'eta nema'endu ke,
ndereve tuu Acabe rakykue rupi kavaju áry
jaa jave hovai SENHOR aipoe'i ma voiague
re:
26 "Kuee ka'aru Nabote ha'e ta'y kuery
ruguy omoẽ rã aexa va'ekue rupi aipoa'e:
Anhetẽ ha'e va'e mba'ety py ae avi 'rã am-
bopaga", he'iague re. Ha'e nunga rupi eraa
ha'e va'e mba'ety py ae emombo, SENHOR
ijayvuague rami vy — he'i.
27 Ha'e nunga Judá pygua huvixa Acazias
oexa vy onha ovy Bete-Hagã katy tape oo
va'e rupi. Ha'e rami teĩ Jeú ma hakykue
monha avi vy aipoe'i:
— Pejuka avi — he'i ramo oipyxo ikaróxa
py ae, Ibleão katy'i Gur katy ooa py. Ha'e
ramo Megido katy onhave vy ha'e py mae
omano.
28 Ha'e ramo karóxa pyve hembiguai kuery
ogueraa Jerusalém py. Ha'e vy onhono
porã okuapy tetã Davi rekoague py, tamoĩ
kuery rupa yvýry ae.
29 Acabe ra'y Jorão onze ma'etỹ re ma huvixa
oĩ rire Acazias omboypy va'ekue Judá kuery
re opena aguã.

Jezabel omanoague

30 Ha'e gui Jezabel oendu omombe'ua
rã Jezreel py Jeú ovaẽ maa. Ha'e rami
vy onhemopytãmba guexa yvýry rupi,
omoatyrõmba o'a, ha'e vy janela gui oma'ẽ
ho'amy.
31 Ha'e gui ma huvixa roka rokẽ rupi Jeú
oaxa ramo kunha va'e aipoe'i:
— O nderuvixa jukaare Zinri, jomeme
reiko porã'i vy teve reju?*
32 Ha'e ramo Jeú yvate katy oma'ẽ janela
oĩ va'e re. Ha'e vy aipoe'i:
— Mava'e tu xea katygua peiko? Mava'e
tu? — he'i. Ha'e ramo mokoĩ e'ỹ vy mboapy
tembiguai ikuai va'e oma'ẽ okuapy hexe.
33 Ha'e kuery pe aipoe'ive ju:
— Pemombo ke kunha va'e upe gui yvy
katy — he'i. Ha'e ramo kunha va'e omombo
okuapy yvy katy. Ha'e vy oo mbotya re
huguy hayvipa, ha'e kavaju kuery re voi,
hi'áry rupi Jeú oguerogua ta rã.
34 Ha'e gui ma opy oike ma vy okaru ha'e
oy'u ma. Ha'e rire mae ma aipoe'i:
— Pepena ke kii heko vai va'e retekue
re. Peraa, penhono porã, huvixa rajykue ae
ramo — he'i.
35 Ha'e ramo oje'oi okuapy onhono porã
aguã. Ha'e rami teĩ hetekue ma ndojou-
vei inhakãgue e'ỹ vy, ha'e gui ipykue ha'e
ipokue anho'i.
36 Ha'e kuery ojevy ju vy omombe'u
okuapy ixupe. Ha'e ramo aipoe'i:
— Ha'e nunga ma SENHOR ijayvuague
rami ae oiko, guembiguai Tisbé pygua Elias
rupi aipoe'i ukaague rami. Ha'e vy aipoe'i:

* 9:31 Jeú pe ma "Zinri" he'i omboetea rupi e'ỹ, mba'eta Zinri ma ymave rupi nguvixa ojuka avi, ha'e gui sete ára ete'i rire ojukaa avi va'ekue (1 Reis 16.8-20).

"Jezreel yvy py jagua kuery ho'upa 'rã Jezabel retekue.
37 Ha'e gui Jezabel rete rembyrekue ma tepoxi rami rive 'rã opyta Jezreel yvy rupi. Ha'e rami rire avave rei 'Apy ma Jezabel itui', nda'eavei 'rã."

10

Acabe ro pygua kuery Jeú ojuka ukapaague

1 Samaria tetã py setenta ikuai Acabe ra'y kuery. Ha'e gui Jeú ma kuaxia ombopara vy omondouka ha'e katy, tetã pygua huvixa kuery pe, nhomongeta va'ety ha'e Acabe ra'y kuery re opena va'ety kuery pe. Ha'e vy aipoe'i:

2 "Peẽ kuerya py pereko penderuvixakue ra'y kuery, ha'e gui karóxa, kavaju, tetã ikorapa va'e ha'e tembiporu joe opu'ãa pygua ha'e javi. Ha'e nunga rupi peẽ kuerya py kova'e kuaxia para oguerovaẽa ramove'i
3 peiporavo penderuvixa ra'ykue'i va'e kuery regua hi'aranduve ha'e omboetevepy. Ha'e va'e ma pemoĩ 'rã penderuvixarã penderu rãgue'i rekovia, ha'e gui peju xereve pejoguero'a aguã penderuvixa ro pygua kuery pepya rupi", he'i uka.

4 Ha'e rami teĩ ha'e kuery okyje ete vy joupe-upe aipoe'i okuapy:

— Mokoĩ huvixa voi nda'ipo'akai raka'e hexe. Ha'e nunga rupi mba'exa tu nhande kuery nhandepo'aka ta hexe? — he'i joupe-upe.

5 Ha'e rami vy huvixa ro re ha'e tetã rupi opena va'e kuery, nhomongeta va'ety ha'e huvixa ra'y kuery re opena va'e kuery ombovai okuapy Jeú:

— Ore ma nerembiguai kuery ae, ha'e gui rejapo uka va'e ha'e javi tema ore kuery rojapo 'rã. Ore ma oreruvixarã noroiporavo reguai neĩ teĩve. Orereko tema ndee reipotaa rami — he'i uka okuapy.

6 Ha'e ramo Jeú ma kuaxia mboae ju ombopara ha'e kuery pe. Ha'e vy aipoe'i:

"Xapy'a rei xea katygua ae peiko vy, ha'e xenhe'ẽ rendu ta ri vy ma peipe'a 'rã penderuvixakue ra'y kuery akã. Ha'e gui ma ko'ẽ rã kova'e hora ojeupity ju jave peru xea py Jezreel py", he'i.

Ha'e va'e jave huvixakue ra'y kuery setenta va'e ma tetã pygua mongakuaa kuery yvatekuevea py ikuai.
7 Ha'e gui ha'e kuerya py kuaxia para oguerovaẽa ramo nguvixakue ra'y kuery ojopypa vy ojukapa setenta-ve. Ha'e vy inhakãgue ajaka py omboyrupa vy ogueraa uka okuapy Jezreel katy.

8 Jeú oĩa py peteĩ tembiguai ou vy aipoe'i ixupe:

— Oguerupaa ma huvixa ra'y kuery akãgue.

Ha'e ramo ombovai:

— Pemoĩ mokoĩ aty okẽ jaike'ia py, ko'ẽ rã peve.

9 Ha'e gui ma ko'ẽgue ha'e oo ha'e py. Ha'e vy opyta ho'amy vy aipoe'i heta va'e kuery pe:

— Kova'e nunga ma peẽ kuery káuxa e'ỹ oiko. Xee ae rima xeruvixa rovai anhembopy'a vy ajuka. Ha'e rami teĩ mava'e tu kova'e kuery jukapaare?
10 Ha'e nunga rupi aỹ peikuaa ma SENHOR oayvu Acabe rovai omombe'u ma voi va'ekue ndoaxa rivei 'rãe, mba'eta SENHOR ojapo ma oayvu guembiguai Elias pe omombe'u ukaague — he'i.
11 Ha'e rami vy Jeú ojukapa Jezreel tetã py Acabe ro pygua kuery okuave va'ekue, ixupegua yvatekueve ikuai va'ekue voi, irũ ha'e sacerdote kuery guive. Neĩ peteĩ'i ma voi ndoejai hembyre aguã.

12 Ha'e gui ma Jeú oiko katu vy Samaria katy ojepe'a ovy. Tape rupi oo oiny vy, Bete-Equede dos Pastores tekoa py
13 nhovaexĩ Judá pygua huvixakue Acazias retarã kuery reve. Ha'e vy oporandu ha'e kuery pe:

— Mava'e kuery peẽ?

Ha'e kuery ombovai:

— Acazias rãgue'i retarã kuery roiko. Oreruvixakue ra'y kuery roexa aguã rima roje'oi, ha'e ixykue pi'a kuery voi — he'i okuapy.

14 Ha'e ramo Jeú ngupive oje'oi va'e pe

— Pejopypa ke oikove reve — he'i. Ha'e ramo oikove reve ojopypa vy ojukapa Bete-Equede ygua py ae. Quarenta e dois avakue ikuai va'ekue regua neĩ peteĩ'i ma voi ndoejai hembyre aguã.

Jonadabe reve Jeú nhovaexĩague

15 Ha'e gui oove vy nhovaexĩ Recabe ra'y Jonadabe reve, hexeve ovaexĩ aguã ae ou rã. Jeú oxarura reve oporandu ixupe:

— Anhetẽ ete pa nekuraxõ py xea katy
reiko, xee ma ndea katy anhenhandua
rami?
Jonadabe ombovai:
— Tá, ha'e rami ae ri aiko — he'i.
Ha'e ramo aipoe'i:
— Ha'e rami ete ri reiko vy xepopyy —
he'i ramo Jonadabe oipopyy.
Ha'e gui Jeú ma okaróxa py ombojeupi
ngupive oo aguã.
16 Ha'e vy ixupe aipoe'i:
— Jaa ha'vy xerupive, ha'e vy rexa 'rã
SENHOR pe ete aikoa rupi ajapo va'e — he'i.
Ha'e rami vy Jeú ogueraa okaróxa py.
17 Ha'e gui Samaria py Jeú ovaẽ ma vy
ojukapa Acabe pegua kuery ha'e py okuave
va'ekue omomba peve, Elias pe SENHOR
ijayvuague rami vy.

Baal mbojeroviaa kuery Jeú ojuka ukapaague

18 Ha'e gui Jeú omboatypa heta va'e
kuery, ha'e vy aipoe'i:
— Acabe ma amongue py ete'i ombojerovia va'ekue Baal. Ha'e rã xee Jeú ma opa
mba'e py 'rã ambojerovia.
19 Ha'e nunga rupi penoĩmba xea py Baal
pegua profeta kuery, imbojeroviaa ha'e ixupegua sacerdote ikuai va'e ha'e javi. Neĩ
peteĩve ma voi toata eme, mba'eta heta
mba'e areko Baal pe ame'ẽ va'erã. Ha'e
javi oata va'e ma ndoikovevei 'rã — he'i.
Ha'e rami Jeú ijayvu nhombotavy vy, Baal
mbojeroviaa kuery ojukapaxe vy.
20 Jeú aipoe'ive ju:
— Pejapo ke Baal pegua nhemboaty iky'a
e'ỹ va'erã — he'i. Ha'e ramo omombe'u
okuapy.
21 Israel ha'e javi rupi Jeú omondouka
ayvu reraarã. Ha'e ramo oupa okuapy Baal
mbojeroviaa kuery ha'e javi, neĩ peteĩ'i ma
voi ndou e'ỹi. Ha'e rami vy oikepa okuapy
Baal pegua opy, ha'e javi rupi omonyẽ.
22 Ha'e gui ma ao re opena va'ety pe Jeú
aipoe'i:
— Erupa ke ao Baal mbojeroviaa kuery
pegua, ha'e kuery ha'e javi onhemonde
aguã — he'i. Ha'e ramo ha'e rami ojapo.
23 Ha'e gui mae Jeú oike Baal ropy Recabe
ra'y Jonadabe reve. Ha'e vy aipoe'i Baal
mbojeroviaa kuery pe:
— Peikuaa pota, pexa pota porã apy
peẽ kuery mbyte SENHOR rembiguai kuery
ndoikoi pa ra'e, Baal mbojeroviaa anho e'ỹ
vy mba'e — he'i.
24 Ha'e gui ha'e kuery oike jogueravy
mba'emo oapy reve ome'ẽ aguã. Ha'e
rã oka katy ma Jeú omoĩ ma voi va'ekue
oitenta avakue. Ha'e va'e kuery pe "Avakue
pendepo py amboaxa va'ekue regua oo jepe
ri ramo hekovia aipe'a 'rã imondoukaare
rekove", he'i va'ekue.
25 Ha'e gui Jeú mba'emo oapy reve
ome'ẽmba ma vy aipoe'i uka jopya ha'e
xondaro ruvixa kuery pe:
— Peike ke, pejukapa. Pemondouka eme
neĩ peteĩve voi — he'i. Ha'e ramo ojukapa
okuapy kyxe py, ha'e jopya ha'e xondaro
ruvixa kuery omombopa oka py. Ha'e va'e
rire oikeve jogueravy Baal ra'angaa oĩaty
opyve katy.
26 Ha'e rami vy oguenoẽ mba'emo ra'angaa
omopu'ã mbyre Baal ropy oĩ va'ekue. Ha'e
vy oapypa okuapy.
27 Oguenoẽ avi Baal ra'angaa omopu'ã
mbyre ae. Ha'e rami vy oitypa okuapy Baal
pegua oo oĩ va'ekue, ha'e oĩague ma ojapo
tepoxi rorã rive ju, aỹ peve guarã.
28 Ha'e rami vy Israel gui Jeú omomba
Baal peguare kuery.
29 Ha'e rami teĩ Jeú ae ma ndojepe'ai tema
Nebate ra'y Jeroboão ojejavyague ramigua
gui, mba'eta ha'e va'e ma Israel kuery
oguerojejavy aguã vaka ra'y ouro guigua
ojapo va'ekue, Betel ha'e Dã py omoĩ vy.
30 SENHOR ijayvu Jeú pe:
— Ndee ma xerenonde rupi ha'evea
ramigua rejapo vy xee anhembopy'aague
ha'e javi rupi remomba Acabe ro pygua
kuery, ha'e rami rire neramymino jevyjevy ikuai va'e voi oguapy 'rã Israel kuery
ruvixa renda áry — he'i.
31 Ha'e rami teĩ Jeú ma opy'a ha'e javi py e'ỹ
oiko SENHOR Israel kuery ruete guigua lei
rupi, neĩ ndojepe'ai guive Jeroboão Israel
kuery oguerojejavyague ramigua gui.

Jeú omanoague

32 Ha'e va'e ára guive SENHOR omboypy
Israel kuery yvy omokyrĩve aguã, Hazael
ojukapa rire ijyvy ha'e javi rupi,
33 Jordão yakã guive kuaray oua katy peve,
ha'e Gileade yvy ha'e javi. Ha'e va'e ma
Gad, Rúben ha'e Manassés regua yvy itui
va'ekue Arnom yvyugua katy'i Aroer oĩ va'e
guive, Gileade ha'e Basã yvy ae.

34 Ha'e gui oĩve rei tema Jeú rekokue
regua. Ha'e rami avi ipo'akaague ha'e
mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã
teve kuaxia Israel pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re?
35 Ha'e gui ma Jeú ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa
Samaria py. Ha'e gui ta'y Jeoacaz ju oĩ
huvixarã nguu rekovia.
36 Samaria py Jeú vinte e oito ma'etỹ re
huvixa oĩ va'ekue.

11

2 Crônicas 22.10-12

1 Ha'e gui Acazias xy Atalia oendu opi'a
omano maa. Ha'e vy opu'ã vy ojukapa
guemiarirõ kuery voi.*
2 Ha'e rã Acazias ra'y Joás ma ha'e kuery
ojukaa ta jave Jorão rajy Jeoseba Acazias
reindy va'e ogueraa jepe huvixa ra'y kuery
mbyte gui. Ha'e rami vy onhomi peteĩ
opy mbyteve katy hexe opena va'ety reve.
Atalia gui onhomi vy ndojuka ukai nho.
3 SENHOR pegua opy ae Jeoseba onhomi
mboapy meme ma'etỹ re. Ha'e va'e jave ma
Atalia ae huvixa oĩ ha'e va'e yvy re.

2 Crônicas 23.1-11

4 Ha'e gui sete ma'etỹa py Joiada oenoĩ
uka Cária guigua kuery ha'e harõa ikuai
va'e ruvixa kuery.† Ha'e vy oĩa py omoinge
ukapa SENHOR pegua opy ae. Ha'e kuery
reve jogueroayvu. Ojapo avi ha'e kuery
oura aguã SENHOR ropy ae. Ha'e vy mae
ha'e kuery pe oexa uka huvixa ra'ykue.
5 Ha'e rami vy ha'e kuery pe ijayvu vy
aipoe'i:

— Peẽ kuery ma mboapy henda py 'rã
pendekuai. Peteĩ regua ma sábado py peike
vy pearõ 'rã huvixa ro py.
6 Ha'e gui amboae regua ma Sur Okẽ 'epy
va'e py 'rã pearõ. Ha'e gui amboae regua
ma okẽ jopya kuery ikuai va'e rovai rupi 'rã
pearõ. Ha'e rami 'rã pearõ pekuapy kova'e
oo.
7 Ha'e gui mokoĩ regua sábado py oje'oi va'e
kuery ha'e javi 'rã oarõ SENHOR pegua oo,
huvixa yvýry.
8 Ha'e rami vy huvixa yvýry ae 'rã pen-
dekuai, peteĩ-teĩ pendepo py tembiporu
pereko reve. Ha'e gui mava'e rã rei pen-
deryxy va'e mbyte rupi oaxa ta va'e pejuka
'rã. Huvixa reve ae 'rã peiko oẽ ovy jave,
ha'e gui oike ouvy jave voi — he'i.
9 Ha'e ramo cem ikuai va'e-va'e ruvixa
kuery ojapo okuapy sacerdote Joiada ojapo
uka va'ekue ha'e javi. Ha'e rami vy peteĩ-
teĩ ogueraa guexevegua avakue sacerdote
Joiada oĩa py, sábado ára py oike ha'e oẽ ta
va'e kuery.
10 Ha'e ramo cem ikuai va'e-va'e ruvixa
kuery pe sacerdote omboaxa hu'y guaxu
ha'e hu'y jokoa huvixa Davi mba'ekue, SEN-
HOR pegua opy omoĩ porã mbyre.
11 Ha'e ramo huvixa ro rarõa kuery ikuai,
peteĩ-teĩ guembiporu reve, huvixa ro
oiporu kuaa ha'e oiporu kuaa e'ỹa rupi,
altar ha'e templo peve.
12 Ha'e gui mae ma Joiada oguenoẽ huvixa
ra'ykue. Inhakã re coroa omoĩ vy ixupe
ome'ẽ kuaxia para Nhanderuete ayvu oĩa.
Ha'e rami vy nguvixarã omoĩ okuapy azeite
oikyty reve. Ha'e vy ojepopete-pete reve
ojapukai okuapy:

— Toiko riae nhanderuvixa!

2 Crônicas 23.12-15

13 Harõa ha'e heta va'e kuery ojapukai
okuapy rã Atalia oendu vy ha'e kuerya py
ou SENHOR pegua opy.
14 Ha'e py oma'ẽ rã huvixa hi'aĩ ma oo yta
yvýry huvixa va'e nhavõ hi'aĩaty py ae. Hu-
vixa renonde ikuai avi harõa kuery ruvixa
ha'e mimby guaxu monhe'ẽa kuery. Heta
va'e kuery ha'e javi oguerovy'a okuapy,
ha'e omonhe'ẽa avi mimby guaxu. Ha'e
nunga Atalia oexa vy oao omondoro reve
ojapukai:

— Xerovaigua ra'e! Xerovaigua ra'e! —
he'i.
15 Ha'e ramo sacerdote Joiada ma xondaro
ruvixa kuery pe ijayvu vy aipoe'i:

— Kunha va'e penoẽ ke heravy hyxy
okuapy va'e kuery mbyte rupi. Amongue
hupive oo ta ramo pejuka 'rã kyxe py — he'i.
Mba'eta sacerdote ae "Pejuka eme SENHOR
pegua opy" he'iague rami.
16 Ha'e ramo ojopy okuapy kunha va'e. Ha'e
rami vy kavaju rape oĩ va'e rupi ogueraa
huvixa ro peve. Ha'e py mae ma ojuka.

2 Crônicas 23.16-21

* 11:1 Guemiarirõ kuery ojukapa ha'e ae onhembouvixaxe vy.

† 11:4 Joiada ma sacerdote yvateve va'e ha'e Jeoseba me, Nhanderuete pe ete oiko va'e. Gua'yxy reve onhomi huvixa ra'y Joás sete ma'etỹ oguereko peve, ha'e gui omoĩ uka huvixarã.

17 Ha'e gui ma Joiada ojapo SENHOR pe ete
ha'e kuery ikuai aguã regua, ha'e ae ha'e
heta va'e kuery reve.
18 Ha'e ramo heta va'e kuery oyvy ha'e javi
gui ou va'ekue oike okuapy Baal pegua oo
py, ha'e vy ombovaipa. Ixupegua altar
ikuai va'ekue omopẽmba okuapy, ta'angaa
ikuai va'e voi. Baal pegua sacerdote Matã
voi ojuka altar yvy'iry.

Ha'e gui sacerdote Joiada omoĩ SENHOR
pegua oo rarõarã kuery.
19 Ha'e rami vy ogueraapa Cária guigua
kuery ruvixa, harõa kuery ruvixa kuery
ha'e heta va'e kuery oyvy ha'e javi gui ou
va'ekue. Ha'e va'e kuery ha'e javi reve
ogueraa huvixa SENHOR pegua oo gui. Ha'e
rami vy nhoarõa kuery rokẽ rupi tape oo
va'e rupi oguenovaẽ huvixa ro py ae. Ha'e
ramo Joás oguapy oiny tenda huvixa va'e
nhavõ openaaty áry.
20 Ha'e ramo heta va'e kuery oyvy gui ou
va'ekue ha'e javi ovy'a okuapy, tetã rupi voi
ha'eve rei va'e ikuai, huvixa ro py Atalia
kyxe py ojukaa ma rire.
21 Joás ma sete ma'etỹ oguereko huvixarã
omoĩa ypy'i jave.

12

2 Crônicas 24.1-14

1 Israel pygua huvixa Jeú sete ma'etỹ
re ma oĩ rire Joás oĩ huvixarã. Ha'e gui
quarenta ma'etỹ re opena Jerusalém py.
Ixy ma Berseba pygua Zíbia.
2 Joás ma ha'evea ramigua ojapo oikovy
SENHOR renonde, sacerdote Joiada ombo'e
herekovya ja.
3 Ha'e rami teĩ ombojeroviaaty yvy'ã rupi
ikuai va'e nombovaipai. Ha'e ramo heta
va'e kuery mba'emo ome'ẽ okuapy ha'e py,
heakuã porã va'e oapy avi teri okuapy.

4 Ha'e gui Joás aipoe'i sacerdote kuery pe:

— Pemono'õ 'rã peráta iky'a e'ỹ va'e
SENHOR pe ome'ẽ mbyre, imposto re peteĩ-
teĩ ome'ẽ va'ekue, amongue rekovia ome'ẽ
mbyre, ha'e gui peráta peteĩ-teĩ onhen-
handua'i rami ome'ẽ va'ekue SENHOR ropy
guarã.
5 Ha'e va'e ma sacerdote ikuai va'e ae 'rã
ojopy, peteĩ-teĩ oirũ kuery gui. Ha'e va'e py
ha'e kuery omoatyrõ 'rã oo ivaipaa oĩa rupi
— he'i.

6 Ha'e gui vinte e três ma'etỹ re ma hu-
vixa Joás oĩ teĩ sacerdote kuery nomoatyrõi
teri oo ivaipaague.
7 Ha'e ramo huvixa Joás oenoĩ sacerdote
Joiada ha'e sacerdote kuery mboae. Ha'e vy
aipoe'i ha'e kuery pe:

— Mba'e re tu napemoatyrõi ri oo ivaipaa
oĩa rupi? Aỹ gui ma ndapejopyvei ma 'rã
peráta peneirũ kuery gui. Ha'e rami 'rãgue
py pemboaxapa 'rã oo moatyrõarã kuery pe
— he'i.
8 Ha'e ramo sacerdote kuery ojou porã
okuapy heta va'e kuery gui peráta ojopy
ve'ỹ aguã, oo ivaipaa oĩa rupi ha'e kuery ae
omoatyrõ ve'ỹ aguã.

9 Ha'e ramo sacerdote Joiada ma peteĩ
hyru ojopy uka vy ombokua uka imbotya
re. Ha'e vy altar yvýry omoĩ, SENHOR ropy
oike va'e kuery oiporu kuaa regua re. Ha'e
rami vy ha'e py ae sacerdote kuery okẽ
rarõa ikuai va'e omoĩ peráta SENHOR pegua
opy ogueru pyre ha'e javi.
10 Ha'e gui hyru py heta ma peráta oĩ nhavõ
oexa rã huvixa pegua kuaxia re opena
va'ety oo kuerei 'rã sacerdote yvateve va'e
reve, ha'e vy oipapa vy omboyrupa 'rã
okuapy SENHOR ropy peráta ogueru pyre.
11 Ha'e rami vy peráta opesapa rire om-
boaxapa 'rã SENHOR pegua oo moatyrõa
kuery re opena va'e kuery po py. Ha'e
va'e kuery ju opaga 'rã oo apoa ha'e oo
ivaipaague omoatyrõ va'e kuery pe,
12 ita re omba'eapo ha'e imboa'ya kuery pe
guive. Ha'e ramo ha'e kuery ojogua 'rã
yvyra ha'e ita omoatyrõ mbyre SENHOR
pegua oo ivaipaa oĩa rupi omoatyrõ aguã.
Opaga avi SENHOR pegua oo omoatyrõa py
oiporua va'erã ha'e javi.
13 Ha'e gui peráta SENHOR pegua oo py
ogueru pyre gui ma ndojapoai hy'a prata
guigua, neĩ tapyĩ araa, hy'a guaxu, mimby
guaxu, neĩ hyru SENHOR pegua oo pyguarã
ndojapoai ha'e va'e ouro ha'e prata gui.
14 Ha'e rami 'rãgue py omboaxapa
omba'eapo va'e kuery re opena va'e kuery
pe. Ha'e ramo ha'e va'e py omoatyrõ
okuapy SENHOR pegua oo.
15 Ha'e ramive neĩ ndoikuaa potaavei avakue
peráta jopyare re, omba'eapo va'e kuery pe
ome'ẽ va'erã kuery re. Mba'eta ha'e kuery
ma ojeroviapy meme ikuai omba'eapoa py.
16 Ha'e rã peráta mba'emo omboekovia aguã
regua ha'e jejavya regua ome'ẽmby ma

ndogueruai SENHOR pegua oo py. Ha'e va'e
ma sacerdote kuery peguarã anho.
17 Ha'e va'e jave ma Síria pygua huvixa
Hazael opu'ã vy joguero'a Gate tetã ojopy
aguã, ha'e vy ipo'aka. Ha'e va'e rire Hazael
kuery Jerusalém katy ooxe avi ojopy aguã.
18 Ha'e ramo Judá pygua huvixa Joás ma
oipe'apa mba'emo iky'a e'ỹ va'erã guamoĩ
kuery Judá pygua huvixa va'e SENHOR
pe omboaxa va'ekue, Josafá, Jeorão ha'e
Acazias. Oipe'a avi ouro SENHOR ropy ha'e
huvixa ropy omoĩ porã mbyre. Ha'e va'e ma
Síria pygua huvixa Hazael pe omondouka.
Ha'e ramo nopenavei Jerusalém tetã re.
19 Ha'e gui oĩve rei tema Joás rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?

2 Crônicas 24.25-27

20 Ha'e gui ma Joás rembiguai kuery hovai
opu'ã vy oipyxo okuapy Milo ro py, Sila
katy jaguejy'i javya py.
21 Ha'e vy hembiguai Simeate ra'y Jozacar
ha'e Somer ra'y Jozabate ae oipyxopa
okuapy ramo omano. Ha'e ramo onhono
porãa tuu kuery rupa katy'i Davi rekoague
py. Ha'e gui ta'y Amazias ju huvixarã oĩ
nguu rekovia.

13

Israel pygua huvixa Jeoacaz oĩ jave guare

1 Acazias ra'y Joás vinte e três ma'etỹ
re ma Judá pygua huvixa oĩ rire Jeú ra'y
Jeoacaz oĩ Israel pygua huvixarã. Samaria
py opena dezessete ma'etỹ re.
2 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy
SENHOR renonde, mba'eta Nabote ra'y Jer-
oboão Israel kuery oguerojejavyague rupi
ae ju oiko, ndojepe'ai guive ha'e rami
oikoague gui.
3 Ha'e nunga rupi SENHOR poxya hendy
Israel kuery rovai. Ha'e rami vy omboaxapa
Síria pygua huvixa Hazael ha'e ta'y Ben-
Hadade po py, Jeoacaz oĩa pukukue re.
4 Ha'e rami teĩ SENHOR renonde Jeoacaz
ojerure ramo oendu guive, mba'eta oexa
Síria pygua huvixa Israel kuery ombojex-
avai rã.
5 Ha'e rami vy SENHOR peteĩ ombou Israel
kuery reraa jepearã. Ha'e ramo Israel kuery
ma Síria kuery po'akaa gui oo jepe nho vy
ha'ekue rami ae ju ikuai ngoogue rupi.
6 Ha'e rami teĩ ndojepe'ai tema okuapy
Jeroboão Israel kuery oguerojejavyague
ramigua gui, ha'e va'ekue rupi ae tema
ikuai, ndoipe'ai guive ta'angaarã yvyra
Samaria py omopu'ã mbyre.
7 Ha'e ramo Jeoacaz pegua xondaro kuery
ma Síria pygua huvixa omomba rire
ndokuavei, cinqüenta kavaju árygua ete'i
e'ỹ vy, ha'e dez karóxa ha'e dez mil
avakue yvy rupigua. Yvy ku'i rami ojapo
omou'ũmba vy.
8 Ha'e gui oĩve rei tema Jeoacaz rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo opo'akaa
rupi ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve
kuaxia Israel pygua huvixa kuery rekokue
oĩa re?
9 Ha'e gui ma Jeoacaz ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo on-
hono porãa Samaria py. Ha'e ramo ta'y
Jeoás ju oĩ nguu rekovia.

Israel pygua huvixa Jeoás oĩ jave guare

10 Judá pygua huvixa Joás trinta e sete
ma'etỹ re ma oĩ rire Jeoacaz ra'y Jeoás oĩ
Israel pygua huvixarã. Ha'e gui Samaria py
opena dezesseis ma'etỹ re.
11 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹa ramigua ojapo
oikovy SENHOR renonde. Ha'e rami vy ndo-
jepe'ai Nabote ra'y Jeroboão Israel kuery
oguerojejavyague ramigua gui. Ha'e rami
vy hekokue rupi ae oiko.
12 Ha'e gui oĩve rei tema Jeoás rekokue
regua. Ha'e rami avi Judá pygua huvixa
Amazias rovai opu'ãague, ha'e mba'emo
opo'akaa rupi ojapo va'ekue ha'e javi noĩ
'rã teve kuaxia Israel pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re?
13 Ha'e gui Jeoás ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa
Samaria py ae, Israel pygua huvixa kuery
rupa yvýry. Ha'e gui hekovia ma oĩ Jer-
oboão.

Eliseu opa vygua ayvu omombe'u rire omanoague

14 Ha'e gui Eliseu ma ojexavai oupy
mba'eaxy gui, omano rai'i ma. Ha'e ramo
Israel pygua huvixa Jeoás ou oipou aguã.
Ha'e vy hexe ojae'o vy aipoe'i:

— Xeru, xeru! Ha'vy Israel kuery karóxa
ha'e kavaju árygua kuery!

15 Ha'e ramo ixupe Eliseu

— Ejopy ke peteĩ guyrapa ha'e hu'y —
he'i. Ha'e ramo ojopy peteĩ guyrapa ha'e
hu'y.
16 Aipoe'ive ju Israel pygua huvixa pe:
— Emoatã ke guyrapa — he'i ramo
omoatã. Ha'e gui ma huvixa po áry Eliseu
omoĩ opo.
17 Ha'e vy aipoe'i:
— Peipe'a janela kuaray puku-a katygua.
Ha'e kuery oipe'a ramo Eliseu aipoe'ive ju:
— Emombo ke — he'i ramo omombo.
Aipoe'ive ju:
— Ha'e va'e hu'y ma SENHOR ipo'akaa
regua kuaa ukaarã, hu'y Síria kuery re
ipo'aka aguã regua, mba'eta Afeca py re-
itypa 'rã Síria kuery remomba peve — he'i.
18 Ha'e gui ma aipoe'ive teri:
— Hu'y rembyrekue ju ejopy — he'i ramo
Israel pygua huvixa hu'y ojopy jevy ramo
aipoe'i ixupe:
— Einupã ke yvy re — he'i. Ha'e ramo
mboapykue yvy re oinupã ma vy opytu'u.
19 Ha'e rami rã ixupe Nhanderuete
remimbo'e ivai vaipa vy aipoe'i:
— Cinco-kue e'ỹ vy seis-kue reinupã va'e
rire Síria pygua kuery reity ete 'rãgue re-
momba peve. Ha'e rami teĩ aỹ mboapykue'i
'rã reity Síria pygua kuery — he'i.
20 Ha'e gui ma Eliseu omano. Ha'e ramo
onhono porãa.
Ha'e gui Moabe pygua kuery regua ma
ára pyau ojeupity nhavõ ijyvy re jogueru
jepi 'rã mba'emo oipe'apa aguã.
21 Ha'e gui ma peteĩ ava retekue hetarã
kuery ojaty jave oexa okuapy Moabe pygua
kuery ou rã. Ha'e rami vy hetekue ma
Eliseu rupa py rive omombo okuapy. Ha'e
gui Eliseu kãgue re hetekue oje'a ramove
ava va'e oikove jevy vy opu'ã ho'amy.
22 Jeoacaz oĩa pukukue re Síria pygua hu-
vixa Hazael ombojexavai imbokuapy Israel
kuery.
23 Ha'e ramo SENHOR omboaxy nho oayvu
vy. Ha'e kuery re oma'ẽ Abraão, Isaque
ha'e Jacó reve guexeve guarã ojapo va'ekue
re ima'endu'a vy. Nomombaxe etei,
guenonde gui nomomboi teri guive.
24 Ha'e gui Síria pygua huvixa Hazael
omano ma ramo ta'y Ben-Hadade ju oĩ nguu
rekovia.
25 Jeoacaz oĩ jave hexeve Ben-Hadade
joguero'a vy ojopy ixupegua tetã ikuai
va'ekue. Ha'e va'e tetã ma Jeoacaz ra'y
Jeoás ju ojopypa Ben-Hadade po'akaa gui.
Mboapykuea ma Jeoás oitypa vy ojopy
Israel kuery retã ikuai va'ekue.

14

2 Crônicas 25.1-4

1 Jeoacaz ra'y Jeoás mokoĩ ma'etỹ re
ma Israel pygua huvixa oĩ rire Joás ra'y
Amazias oĩ Judá pygua huvixarã.
2 Ha'e va'e ma vinte e cinco ma'etỹ
oguereko huvixa oĩ ypy'i jave py, ha'e vinte
e nove ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ixy
rery ma Jeoadã, Jerusalém pygua ae.
3 Ha'e ma ha'evea ramigua ojapo oikovy
SENHOR renonde rupi, teĩ guamoĩ Davi rami
ete'ỹ ju ta'vy. Ha'e rami vy nguu Joás
ojapoague ramigua meme ojapo oikovy.
4 Ha'e rami avi ombojeroviaaty yvy'ã rupi
ikuai va'e nombovaipai. Ha'e rami vy ha'e
va'e rupi teri heta va'e kuery mba'emo
ome'ẽ, ha'e heakuã porã va'e oapy okuapy.
5 Ha'e gui opo'akaa re oĩ atã ma rire ojuka
ukapa guembiguai kuery tuu jukaare.
6 Ha'e rã ijukaare ra'y kuery ma ndojuka
ukai, Moisés kuaxia re omboparaague rami
vy, mba'eta SENHOR ojapo uka vy aipoe'i:
"Tuu kuery ma ndojukaai 'rã ta'y kuery
ojapo vaiague re, ta'y kuery voi ndojukaai
'rã tuu kuery ojapo vaiague re. Peteĩ-teĩ
ojukaa 'rã ha'e ae ojejavyague re", he'iague
rami.

2 Crônicas 25.5-13

7 Yvyugua Juky 'epy va'e oĩa py Amazias
ojuka Edom pygua kuery dez mil, ha'e vy
joguero'aa py ojopy Sela tekoa. Ha'e va'e
ma omboery ju Jocteel, aỹ peve guarã.

2 Crônicas 25.17-24

8 Israel pygua huvixa ma Jeoacaz ra'y
Jeoás, Jeú ramymino va'e. Ha'e va'ea katy
Amazias omondouka ayvu mombe'uarã
kuery.
— Peju, jajoguero'a — he'i uka.
9 Ha'e rami teĩ Israel pygua huvixa Jeoás
ombovai Judá pygua huvixa Amazias:
— Ha'e gui Líbano yvy re ma je peteĩ
juu rakuaendy hi'aĩ va'e oayvu omondouka
yary ha'e py hi'aĩ avi va'e pe: "Eme'ẽ na
nderajy xera'y ra'yxyrã", he'i uka. Ha'e

* 14:9 "Juu rakua endy" he'ia ma Amazias ombojaru reia rupi ijayvu vy, ha'e rã "Yary hi'aĩ va'e" he'ia ma ojee ae ijayvu vy.

rami teĩ juu rakuaendy re mymba kuery
Líbano yvy regua opyrõmba rive.*
10 Ha'e gui ndee ma anhetẽ ete Edom pygua
kuery re ndepo'aka va'ekue, ha'e rami
vy nekuraxõ re oĩ renhemboyvate reixea.
Ha'e nungakue rerovy'a vy ndero py ae
repyta 'rãgue. Mba'e re tu rejeity ukaxe ri
mba'emo vai py, Judá pygua kuery reve? —
he'i uka.
11 Ha'e rami teĩ Judá pygua huvixa
Amazias noendu potai. Ha'e rami vy oo
nho Judá regua Bete-Semes tekoa py joe
opu'ã aguã Israel pygua huvixa Jeoás reve.
12 Ha'e gui ma Israel kuery renonde rupi
Judá pygua kuery oitypaa. Ha'e vy peteĩ-teĩ
onhamba ngoo katy.
13 Ha'e gui Bete-Semes py ae Israel pygua
huvixa Jeoás ojopy Judá pygua huvixa Joás
ra'y Amazias, Acazias ramymino va'e. Ha'e
rami vy Jerusalém py oo vy oitypa tetã kora
rokẽ Efraim 'epy va'e guive ojerea katy'i
okẽ hi'aĩague peve, cento e oitenta metros
va'ekue ha'e javi.
14 Ha'e rami vy oipe'apa ouro, prata ha'e
mba'emo ryru SENHOR ropy ikuai va'ekue,
huvixa ro py mba'emo omoĩ porã mbyre
ha'e javi guive. Ogueraa avi avakue
mba'emo re omboekovia va'erã. Ha'e gui
mae ma ojevy ju Samaria katy.

Israel pygua huvixa Jeoás omanoague

15 Ha'e gui oĩve rei tema Jeoás rekokue
regua. Ha'e rami avi Judá pygua hu-
vixa Amazias re opu'ãague, ha'e mba'emo
opo'akaa rupi ojapo va'ekue ha'e javi noĩ
'rã teve kuaxia Israel pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re?
16 Ha'e gui ma Jeoás ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo on-
hono porãa Samaria py, Israel pygua hu-
vixa kuery rupa yrýry ae. Ha'e ramo ta'y
Jeroboão ju oĩ nguu rekovia.

2 Crônicas 25.25-28

17 Jeoacaz ra'y Jeoás Israel pygua huvixa
omano ma rire Joás ra'y Amazias Judá
pygua huvixa oikove ranhe quinze ma'etỹ
re.
18 Ha'e gui oĩve rei tema Amazias rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo opo'akaa
rupi ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve
kuaxia Judá pygua huvixa kuery rekokue
oĩa re?
19 Ha'e va'e rovai Jerusalém py
jogueroayvua ramo onha Laquis katy. Ha'e
rami teĩ hakykue omondoukaa avakue
Laquis peve. Ha'e rami vy ha'e pyve ojuka.
20 Ha'e rami vy kavaju áry ogueru vy
Jerusalém tetã py ae onhono porãa, tetã
Davi rekoague py tuu kuery rupa yvýry.
21 Ha'e gui ta'y Uzias ma dezesseis ma'etỹ
oguereko reve Judá pygua kuery omoĩ
okuapy tuu Amazias rekovia.
22 Ha'e va'e ma Elate tetã omoatyrõ ma
vy ojapo Judá kuery rekoarã, tuu Amazias
guamoĩ kueryague rami ndoikovevei'i ma
rire.

Israel pygua huvixa Jeroboão mokoĩa va'e oĩ jave guare†

23 Joás ra'y Amazias Judá pygua huvixa
quinze ma'etỹ re ma oĩ jave Samaria py oĩ
Jeoás ra'y Jeroboão Israel pygua huvixarã.
Ha'e rami vy quarenta e um ma'etỹ re oĩ
huvixa.
24 Ha'e va'e ma mba'emo vai anho ojapo
oikovy SENHOR renonde rupi. Neĩ ruxã'i ma
voi ndojepe'ai Nabote ra'y Jeroboão Israel
kuery oguerojejavyague ramigua gui.
25 Ha'e va'e ma Israel kuery omoĩ atã ju
ijyvy apy rupi, Hamate py jaikeaty guive
yvy joja reia regua ye'ẽ rembe peve, SEN-
HOR Israel kuery ruete ijayvuague rami vy,
guembiguai Amitai ra'y profeta Jonas Gate-
Hefer pygua ayvu rupi.
26 Mba'eta SENHOR oexa rã Israel kuery opa
mba'e py ojexavai okuapy, ndoikoi guive Is-
rael kuery repyarã, neĩ escravo ha'e escravo
e'ỹ voi.
27 Ha'e va'e jave ma SENHOR nda'ijayvui teri
Israel rery ombogue aguã re yva guy rupi
gui. Ha'e rami vy Jeoás ra'y Jeroboão pe
ogueraa jepe uka.
28 Ha'e gui oĩve rei tema Jeroboão rekokue
regua. Ha'e rami avi joe opu'ãa rupi
Judá regua tetã Damasco ha'e Hamate re
ipo'akaague Israel rekoarã, ha'e mba'emo
opo'akaa rupi ojapo va'ekue ha'e javi noĩ
'rã teve kuaxia Israel pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re?
29 Ha'e gui Jeroboão ndoikovevei'i ma nguu
kuery Israel pygua huvixa ikuai va'ekue

† 14:22 Jeoás ra'y Jeroboão pe ma "Jeroboão mokoĩa va'e" 'ea, mba'eta jypygua Jeroboão Nabote ra'y va'e oĩ ae ma va'ekue Israel pygua huvixa.

rami. Ha'e ramo ta'y Zacarias ju oĩ nguu
rekovia.

15

2 Crônicas 26.1-15

1 Vinte e sete ma'etỹ re ma Israel pygua
huvixa Jeroboão oĩ jave py Amazias ra'y
Azarias oĩ Judá pygua huvixarã.*
2 Ha'e va'e ma dezesseis ma'etỹ oguereko
jave py oĩ ypy'i huvixa, ha'e vy cinqüenta
ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ixy ma
Jecolias, Jerusalém pygua ae.
3 Ha'e ma ha'evea ramigua ojapo oikovy
SENHOR renonde rupi, nguu Amazias
ojapoague rami meme.
4 Ha'e rami teĩ nombovaipai guive ombo-
jeroviaaty yvy'ã rupi ikuai va'e. Ha'e rupi
heta va'e kuery mba'emo ome'ẽ teri, ha'e
heakuã porã va'e guive oapy okuapy.

2 Crônicas 26.16-23

5 Ha'e gui SENHOR omomba'eaxy huvixa.
Ha'e ramo lepra revegua oiko omano peve,
oo ha'e ae'i oĩ aguã py. Ha'e ramo ta'y Jotão
ju opena oikovy hoo re, ijyvy pygua kuery
re guive.
6 Ha'e gui oĩve rei tema Azarias rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
7 Ha'e gui Azarias ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa
tuu kuery rupa yvýry ae, Davi rekoague py.
Ha'e ramo ta'y Jotão ju oĩ nguu rekovia.

Israel pygua huvixa Zacarias oĩ jave guare

8 Trinta e oito ma'etỹ re ma Azarias Judá
pygua huvixa oĩ rire Jeroboão ra'y Zacarias
oĩ Israel pygua ruvixarã. Samaria py opena
seis jaxy re ete'i.
9 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy
SENHOR renonde, nguu kuery ojapoague
ramigua ae. Ndojepe'ai Nabote ra'y
Jeroboão Israel kuery oguerojejavyague
ramigua gui. Ha'e rami vy hekokue rupi
ae oiko.
10 Ha'e va'e rovai opu'ã Jabes ra'y Salum.
Heta va'e kuery oexaa py oipyxo vy ojuka.
Ha'e vy ha'e ju oĩ hekovia.
11 Ha'e gui oĩve rei tema Zacarias rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
12 Ha'e rami vy ojeupity Jeú pe SENHOR
ijayvuague: "Neramymino jevy kuery
ikuaia peve ha'e kuery oguapy 'rã tenda
Israel kuery re openaaty áry", he'iague
rami ae oiko raka'e.

Israel pygua huvixa Salum oĩ jave guare

13 Trinta e nove ma'etỹ re ma Uzias Judá
pygua huvixa oĩ rire Jabes ra'y Salum oĩ
Israel kuery ruvixarã. Ha'e va'e ma peteĩ
jaxy ete'i opena Samaria py.
14 Ha'e gui ma Tirza tetã gui Gadi ra'y
Menaém Samaria py ou vy oipyxo Jabes ra'y
Salum, ha'e vy ojuka. Ha'e gui ha'e ju oĩ
hekovia.
15 Ha'e gui oĩve rei tema Salum rekokue
regua. Ha'e rami avi nguvixa rovai
opu'ãague, ha'e mba'emo ojapo va'ekue
ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel pygua
huvixa kuery rekokue oĩa re?
16 Ha'e ramo Menaém ojukapa Tifsa pygua
kuery, Tirza guive ikuai va'ekue ha'e javi
reve, ixupe guetã rokẽ ndoipe'ai ramo
rive. Ha'e rami vy omomba ha'e omondoro
ukapa kunhague hye guaxu'i va'ekue rye.

Israel pygua huvixa Menaém oĩ jave guare

17 Trinta e nove ma'etỹ re ma Judá pygua
huvixa Azarias oĩ rire Gadi ra'y Menaém oĩ
Israel pygua ruvixarã. Ha'e vy dez ma'etỹ
re opena Samaria py.
18 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e anho ojapo
oikovy SENHOR renonde rupi. Ndojepe'ai
Nabote ra'y Jeroboão Israel kuery oguero-
jejavyague ramigua gui. Ha'e rami vy
hekokue rupi ae oiko.
19 Ha'e ramo Síria pygua huvixa Pul ou ijyvy
re opu'ã aguã. Ha'e va'e Pul pe Menaém
ome'ẽ trinta e três toneladas prata guigua,
onhembopo'aka ukavexe vy.
20 Ha'e va'e peráta ma Israel ha'e javi rupi
gui Menaém ojopy Assíria pygua huvixa pe
ome'ẽ aguã. Ipo'akapa ha'e oguerekopa
va'e peteĩ-teĩ gui ojopy cinqüenta hatã'i
va'e prata guigua. Ha'e rire ma Assíria
pygua huvixa oo ju oyvy katy, Israel yvy re
ndopytavei.
21 Ha'e gui oĩve rei tema Menaém rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?

* 15:1 Azarias rery mboae ma Uzias raka'e (14.21, 15.13).

22 Ha'e gui Menaém ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e gui ta'y
Pecaías ju oĩ nguu rekovia.

Israel pygua huvixa Pecaías oĩ jave guare

23 Cinqüenta ma'etỹ re ma Judá pygua
huvixa Azarias oĩ rire Menaém ra'y Pecaías
oĩ Israel pygua huvixarã. Samaria py ae
opena mokoĩ ma'etỹa peve.
24 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy
SENHOR renonde rupi. Ndojepe'ai Nabote
ra'y Jeroboão Israel kuery ogueroje-
javyague ramigua gui. Ha'e rami vy
hekokue rupi ae oiko.
25 Ixupegua xondaro ruvixa ma Remalias
ra'y Peca. Ha'e va'e ma Pecaías re opu'ã vy
oipyxo Samaria tetã py, huvixa ro ikorapa
va'e py ae. Ojuka avi Argobe ha'e Arié. Peca
revegua ma cinqüenta avakue ikuai Gileade
pygua meme. Ha'e vy huvixa ojuka rire
ha'e ju oĩ hekovia.

26 Ha'e gui oĩve rei tema Pecaías rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?

Israel pygua huvixa Peca oĩ jave guare

27 Cinqüenta e dois ma'etỹ re ma Judá
pygua huvixa Azarias oĩ rire Remalias ra'y
Peca oĩ Israel pygua ruvixarã. Samaria py
ae opena vinte ma'etỹ re.
28 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy
SENHOR renonde rupi. Ndojepe'ai Nabote
ra'y Jeroboão Israel kuery ogueroje-
javyague ramigua gui.

29 Israel pygua huvixa Peca oĩ jave py
ou Assíria pygua huvixa Tiglate-Pileser.
Ha'e va'e ou vy ipo'aka Ijom re, Abel-
Bete-Maaca, Janoa, Quedes, Hazor, Gileade,
Galiléia ha'e Naftali yvy ha'e javi re. Ha'e
rupi ikuai va'ekue ogueraapa oyvy Assíria
katy.
30 Ha'e gui ma Remalias ra'y Peca rovai Elá
ra'y Oséias opu'ã vy oipyxo, ha'e vy ojuka.
Ha'e rami vy ha'e ae ju oĩ hekovia, vinte
ma'etỹ re ma Uzias ra'y Jotão Judá pygua
huvixa oĩ rire.

31 Ha'e gui oĩve rei tema Peca rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Israel
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?

2 Crônicas 27.1-9

32 Mokoĩ ma'etỹ re ma Remalias ra'y Peca
Israel pygua huvixa oĩ rire Uzias ra'y Jotão
oĩ Judá pygua ruvixarã.
33 Ha'e va'e ma vinte e cinco ma'etỹ
oguereko jave py oĩ ypy'i huvixarã. Ha'e
vy dezesseis ma'etỹ re opena Jerusalém py.
Ixy ma Zadoque rajy Jerusa.
34 Ha'e ma ha'evea rami oiko SENHOR
renonde rupi, nguu Uzias oikoague ha'e
javi rami.
35 Ha'e rami teĩ nombovaipai ae tema om-
bojeroviaaty yvy'ã rupi ikuai va'e. Ha'e
rami rã yvy'ã rupi heta va'e kuery mba'emo
ome'ẽ ha'e heakuã porã va'e oapy okuapy.
Jotão ma ojapo uka SENHOR pegua oo rokẽ
yvate rupi guarã.

36 Ha'e gui oĩve rei tema Jotão rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
37 Ha'e va'e jave py SENHOR omboypy Judá
rovai guarã ombou aguã Síria pygua huvixa
Rezim ha'e Remalias ra'y Peca.
38 Ha'e gui Jotão ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo tuu kuery rupa
yvýry ae onhono porãa, Davi rekoague py.
Ha'e gui ta'y Acaz ju oĩ nguu rekovia.

16

2 Crônicas 28.1-4

1 Dezessete ma'etỹ re ma Remalias ra'y
Peca Israel pygua huvixa oĩ rire Jotão ra'y
Acaz oĩ Judá pygua ruvixarã.
2 Acaz ma oĩ ypy'i jave vinte ma'etỹ ramo'i
oguereko. Ha'e gui dezesseis ma'etỹ re
opena Jerusalém py. Ha'e va'e ma ha'eve'ỹa
ramigua ojapo oikovy SENHOR nguuete
renonde rupi, guamoĩ Davi rami e'ỹ.
3 Mba'eta Israel pygua huvixa kuery reko
rami oiko. Ha'e vy gua'y ae oapy nguuete
ramigua pe, amboae regua kuery Israel
kuery renonde gui SENHOR oipe'a va'ekue
ojeguarupy ojapo okuapyague rami.
4 Ombojeroviaaty yvy'ã rupi ikuai va'e py
voi mba'emo ome'ẽ oikovy, heakuã porã
va'e oapy avi yvy'ã rupi, yvyra rogue ana
ikuai va'e guýry rupi guive.

2 Crônicas 28.16-21

5 Ha'e gui ma Jerusalém tetã re jogueru
nhoguenoiny Síria pygua huvixa Rezim
ha'e Israel pygua huvixa Remalias ra'y Peca
reve, ha'e pygua re opu'ã aguã. Ojoko
okuapy Acaz oĩa teĩ nda'ipo'akai hexe.

6 Ha'e va'e jave py Síria pygua huvixa Rezim
ipo'aka ju Elate tetã Síria reguarã. Ha'e va'e
gui oipe'apa judeu ikuai va'ekue. Ha'e gui
Elate katy Síria pygua kuery ju oo vy ha'e
py ikuai aỹ peve.
7 Ha'e ramo Acaz ma Assíria pygua hu-
vixa Tiglate-Pileser pe omondouka ayvu
mombe'uarã. Ha'e vy aipoe'i uka:
— Xee ma nerembiguai ha'e ndera'y aiko.
Eju ha'vy, xereraa jepe Síria ha'e Israel
pygua huvixa po'akaa gui, mba'eta ha'e
kuery opu'ã okuapy orerovai — he'i uka.
8 Ha'e rami vy prata ha'e ouro guigua SEN-
HOR pegua templo ropy ikuai va'ekue Acaz
oipe'a vy omondoukapa Assíria pygua hu-
vixa pe, huvixa ro py ikuai va'ekue voi
omboaxa ixupe.
9 Ha'e ramo Assíria pygua huvixa oendu vy
Damasco tetã re ju oo opu'ã aguã. Ha'e
va'e tetã re ipo'aka ma vy ha'e pygua kuery
escravo-rã ogueraapa Quir katy. Ha'e vy
ojuka avi Rezim.*

2 Crônicas 28.22-25

10 Damasco tetã katy huvixa Acaz voi oo
Assíria pygua huvixa Tiglate-Pileser reve
joexa aguã. Ha'e py ma peteĩ altar oexa
vy sacerdote Urias pe omondouka oa'ãmba
ha'e ha'angaa ojapo uka va'ekue, ha'e
nunga ha'e javi'i oĩa rami vy.
11 Ha'e ramo sacerdote Urias ojapo peteĩ
altar huvixa Acaz Damasco tetã py oexa
va'ekue ramigua, ojapo ukaague ha'e javi
rami. Damasco tetã gui huvixa Acaz ou jevy
e'ỹ re ma voi sacerdote Urias ojapopa.
12 Damasco gui huvixa ou ma vy oexa al-
tar. Ha'e rami vy ha'e katy onhemboja vy
mba'emo ome'ẽ hi'áry.
13 Ha'e rami vy oapy mymba, mba'emo
aju guigua guive ome'ẽ. Altar áry onhoẽ
mba'emo rykue, ha'e hi'áry rupi om-
boayvipa avi mymba kuery ruguykue, pe-
teĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ va'ekue
guigua.
14 Ha'e rã altar overa va'e guigua SENHOR
renonde oĩ va'ekue ma oipe'a heravy oo
rexei oĩague gui, SENHOR pegua oo ha'e
omba'e altar mbyte gui, ha'e vy omba'e
altar yvy'iry ju oguerova, kuaray apu'a'ia
katy.
15 Ha'e gui huvixa Acaz ojapo ukave ju
sacerdote Urias pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Altar tuvixave va'e áry ma eapy
aje'ive nhavõ reme'ẽ va'e, ha'e mba'emo
aju guigua ka'aru nhavõ reme'ẽ va'e guive,
ha'e xee huvixa mba'emo apy uka va'e, ha'e
mba'emo aju guigua ame'ẽ va'e. Hi'áry
rupi remboayvi 'rã mba'emo oapya aguã
ome'ẽ mbyre ruguykue ha'e javi. Ha'e rã
altar overa va'e guigua ma xee ae aiporu 'rã
xemba'ekuaa aguã — he'i.
16 Ha'e ramo huvixa Acaz ojapo ukaague
rami meme sacerdote Urias ojapo.
17 Ha'e gui mba'emo rendarã omoĩ mbyre
gui ma huvixa Acaz ojaya imbotya oĩ
va'ekue, ha'e gui hi'áry gui omboi hy'a
ikuai va'ekue. Ha'e gui mba'emo yy mbotya
oĩ va'e voi omboi vaka ra'angaa overa va'e
guigua áry oĩague gui, ha'e vy ita ombo-
jopeague áry rive ju omboguejy.
18 Omboi avi oo oikeaty ao'iarã omoĩ mbyre
sábado py anho'i oiporu va'ekue. SENHOR
ro roka katy gui omboi avi huvixa oikeaty.
Ha'e va'ekue ma omboipa, Assíria pygua
huvixa oipotaa rami rive.

2 Crônicas 28.26,27

19 Ha'e gui oĩve rei tema Acaz rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
20 Ha'e gui Acaz ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa
tuu kuery rupa yvýry, Davi rekoague py.
Ha'e ramo ta'y Ezequias ju oĩ hekovia.

17

Israel pygua huvixa Oséias oĩ jave guare

1 Doze ma'etỹ re ma Acaz Judá pygua
huvixa oĩ rire Elá ra'y Oséias oĩ Israel pygua
ruvixarã. Samaria py ae opena nove ma'etỹ
peve.
2 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy
SENHOR renonde rupi, teĩ huvixa ymavegua
kuery rami e'ỹ guive.

Samaria tetã re ipo'akaa ha'e Israel kuery escravo-rã ogueraapaa ague

3 Ha'e gui ma Oséias rovai ou Assíria
pygua huvixa Salmaneser. Ha'e va'e rem-
biguai Oséias oiko, ixupe mba'emo ome'ẽ
oikovy guive.
4 Ha'e ramo Assíria pygua huvixa ojeupe
"Xere Oséias opu'ã" he'i, mba'eta Egito
pygua huvixa Sô oĩa katy ayvu mombe'uarã

* 16:9 Damasco ma Síria hyvy re opena va'e huvixa retã, aỹ peve voi.

omondouka ramo, ha'e jypy guare rami e'ỹ
nome'ẽvei kuerei mba'emo huvixa Assíria
pygua pe, ma'etỹ nhavõ ome'ẽague rami
e'ỹ. Ha'e nunga rupi Assíria pygua huvixa
ojokua vy omboty nhuã py.
5 Mba'eta huvixa Assíria pygua ma ijyvy jave
rupi oiko vy Samaria tetã re ou vy mboapy
ma'etỹ re ojoko.
6 Oséias nove ma'etỹ re ma oĩ rire Assíria
pygua huvixa ipo'aka Samaria re. Ha'e vy
ogueraapa Israel kuery oyvy Assíria katy.
Ha'e rami vy Hala tetã py ju omboekoa,
Habar ha'e Gozã yakã yvýry, ha'e gui Média
pygua kuery retã ikuai va'e rupi.

Mba'e ojapo vai rã pa ogueraapaa ague

7 Ha'e va'e nunga oiko raka'e mba'eta
SENHOR nguuete pe Israel kuery ojejavypa
ramo, Egito yvy gui oguerupa rire teĩ, Egito
pygua huvixa Faraó po'akaa rupi ikuaiague
gui. Ha'e rami rire teĩ amboae regua tu-
uete ramigua kuery ju ha'e kuery omboete
okuapy.
8 Yvy regua kuery reko rupi ikuai, Is-
rael kuery renonde gui SENHOR oipe'apa
va'ekue rekokue rupi ae, ha'e Israel pygua
huvixa kuery amboae rami rei ombo'eague
rami.
9 Ha'e rami vy SENHOR nguuete rovai Israel
kuery ojapo ha'eve'ỹ va'e. Ha'e vy yvy'ã
rupi ojapo okuapy ha'e kuery oikuaa rami
rive ombojerovia atyrã, guekoa ikuai va'e
rupi, nhoarõa kuery ikuaia ha'e tetã iko-
rapa va'e ha'e javi rupi.
10 Ha'e vy yvy'ã rupi ha'e yvyra rogueana
ikuai va'e ha'e javi guýry rupi omopu'ã avi
imo'amy ita ha'e yvyra ta'angaarã.
11 Ombojeroviaaty yvy'ã rupi ikuai va'e ha'e
javi py oapy okuapy heakuã porã va'e, ha'e
kuery renonde gui SENHOR amboae regua
oipe'apa va'ekue reko rami ae ju. Ha'e vy
opa marã ikuai SENHOR ombopoxy aguã
rami rive.
12 Mba'emo ra'angaa pe rive ikuai. Ha'e va'e
nunga re SENHOR ijayvu vy aipoe'i: "Ha'e
ramigua peẽ kuery ndapejapoi 'rã", he'i
va'ekue ri.
13 Mba'eta profeta ha'e imba'ekuaa va'e
kuery ha'e javi rupi SENHOR ijayvu va'ekue
Israel ha'e Judá kuery pe. Ha'e vy aipoe'i:
"Pejepe'a nho ke tape vai rupi pendekuaia
gui, ha'e gui pemoĩ porã xee ajapo uka va'e
ha'e ayvu aeja va'ekue, lei peneramoĩ kuery
pe ambopara uka va'ekue xerembiguai pro-
feta kuery pe", he'i va'ekue.
14 Ha'e rami teĩ ha'e kuery noendu potai
okuapy. Ha'e rami 'rãgue py inhakã ratãve
tema oje'oivy nonhe'ẽ renduxei vy, guamoĩ
kuery SENHOR nguuete re ndojeroviaiague
rami ae ju.
15 Ha'e kuery noendu potai okuapy ayvu
SENHOR oeja va'ekue ha'e guamoĩ kuery
reve guexeve guarã ojapo va'ekue re, neĩ
ha'e kuery pe ijayvu ete jepiague re. Ha'e
rami 'rãgue py ta'angaa ndovarei va'e pe
rive ikuai, ha'e kuery ae ju ndovarei va'e
ikuai peve. Mba'eta amboae regua kuery
reko rupi ikuai, SENHOR "Napendekuai 'rã
ha'e rami", he'i va'ekue ri.
16 SENHOR nguuete ojapo uka va'ekue
ha'e kuery omboykepa vy ha'e kuery
oikuaa rami rive ojapo okuapy ta'angaarã
mba'emo rykukue gui. Mokoĩ toro ra'y
ra'angaarã ojapo, ha'e yvyra omopu'ã avi
imo'amy mba'emo ra'angaarã rive. Ha'e
vy omboete okuapy yva re ikuai va'e, ha'e
tuuete ramigua Baal pe rive ikuai.
17 Gua'y ha'e guajy kuery ae oapy okuapy
nguuete ramigua pe ome'ẽ vy. Ha'e vy on-
hembo'e okuapy imba'ekuaa aguã re rive,
oexa'ã kuaa va'e kuery re anho ojerovia vy.
SENHOR renonde rupi ojeko me'ẽ okuapy
ha'eve'ỹ va'e ojapo aguã, ombopoxy aguã
rami rive.
18 Ha'e nunga rupi SENHOR ojou vai ete Is-
rael kuery, ha'e vy guenonde gui oipe'apa.
Omombytave ranhe va'e ma Judá kuery
anho.

19 Ha'e rami teĩ Judá kuery voi nomoĩ
porãi SENHOR nguuete ojapo uka va'ekue.
Ha'e rami 'rãgue py Israel kuery ikuaia rami
ae ju ikuai.
20 Ha'e nunga rupi SENHOR oeja Israel kuery
regua ha'e javi. Omoingo axy rei vy om-
boaxapa hovaigua kuery po py, guenonde
gui oipe'apa peve.

21 Mba'eta Davi ramymino kuery po gui
SENHOR Israel kuery oipe'apa ma rire
Nabote ra'y Jeroboão nguvixarã ha'e kuery
omoĩ okuapy ramo ha'e va'e ojapo Israel
kuery SENHOR re ojeroviaague gui ojepe'a
vy ojejavypa aguã rami.
22 Ha'e rami vy Israel kuery ikuai Jeroboão
ojejavyague rupi anho, neĩ peteĩgueve ma
voi ndojepe'ai ha'e rami ikuaia gui,

23 SENHOR guenonde gui Israel kuery
oipe'apa peve, guembiguai profeta kuery
rupi ijayvuague ha'e javi rami vy. Ha'e
rami vy Assíria yvy katy escravo-rã ogueraa
ukapa raka'e Israel kuery, aỹ peve ha'e py
ae ikuai.

Assíria pygua huvixa Samaria tetã py hekoa va'erã ogueru rukaveague

24 Ha'e gui ma huvixa Assíria pygua
ogueru rukave ju Babilônia tetã pygua,
Cuta, Ava, Hamate ha'e Sefarvaim gui,
Samaria tetã py hekoa va'erã Israel kuery
rekoague py. Ha'e ramo Samaria tetã re
ha'e kuery ipo'aka ma vy onhemboekoa
okuapy ha'e katy tetã ikuai va'e ha'e javi
rupi.
25 Ha'e kuery ikuai ypy jave SENHOR
renonde ojererokyjea rupi e'ỹ ranhe ikuai.
Ha'e ramo ha'e kuery mbyte rupi SENHOR
ombou guary ha'e kuery va'e regua jukaarã.
26 Ha'e ramo Assíria pygua huvixa pe
omombe'ua vy aipo'ea:

— Samaria tetã py hekoa aguã remon-
douka va'ekue ma ndoikuaai rei okuapy
ha'e va'e yvy regua tuuete ombojerovia
aguã. Ha'e nunga rupi ae ha'e kuery mbyte
rupi ombou rima guary, ha'e ramo ojukapa
rai'i, ha'e pygua tuuete nombojerovia kuaai
okuapy ramo — 'ea.

27 Ha'e ramo Assíria pygua huvixa aipoe'i
uka:

— Peraa ju ha'e katy peteĩ sacerdote ha'e
gui peru va'ekue, ha'e katy oo vy ha'e kuery
ombo'e oikovy aguã ha'e pygua tuuete om-
bojerovia aguã re — he'i.
28 Ha'e ramo oo ju peteĩ sacerdote Samaria
gui ogueru pyre, ha'e vy Betel py oiko. Ha'e
va'e ma nhombo'e oikovy SENHOR renonde
ojererokyjea rupi ikuai aguã re.

Samaria pygua kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ rei ombojerovia okuapyague

29 Ha'e rami teĩ peteĩ-teĩ regua ojapo teri
okuapy ha'e kuery ruete ra'angaa rive tetã
py ikuaia rupi, ha'e omopu'ã imo'amy yvy'ã
rupi ombojerovia atyrã Samaria pygua
kuery ojapo va'ekue ha'e javi py.
30 Ha'e rami vy Babilônia guigua kuery
ojapo okuapy Sucote-Benote ra'angaa, Cuta
guigua ma Nergal ra'angaa ojapo okuapy,
Hamate guigua ma Asima ra'angaa ojapo,
31 Aveu kuery ma Nibaz ha'e Tartaque
ra'angaa ojapo, ha'e rã Sefarvaim guigua
kuery ma gua'y ha'e guajy kuery ae
oapy okuapy tata py nguuete ra'angaa
Adrameleque ha'e Anameleque peguarã.
32 Ha'e rami rei teĩ SENHOR ojererokyjea
rupi avi ikuai, va'eri ha'e kuery regua omoĩ
avi okuapy sacerdote kuery ombojerovi-
aaty yvy'ã rupi ikuai va'e py, ha'e pygua
kuery re vy mba'emo ome'ẽ aguã.
33 Ha'e rami py SENHOR ojererokyjea rupi
ikuai va'eri nguuete ra'angaa ombojerovia
rupi avi ju, ha'e kuery ikuaiague pygua
kuery reko rami vy.

34 Aỹ peve ma ha'e kuery gueko ymague
rupi ae tema ikuai. SENHOR renonde
ojererokyjea rupi e'ỹ ikuai, oayvu ha'e
oipotaa oeja va'ekue rupi e'ỹ guive, neĩ
lei Jacó ramymino kuery pe SENHOR om-
bopara uka vy ojapo uka va'ekue rupi. Ha'e
va'e ma omboery ju Israel raka'e.
35 Mba'eta ha'e kuery reve SENHOR guexeve
guarã ojapo vy aipoe'i va'ekue: "Pembo-
jerovia eme tuuete mboae rive, neĩ ha'e
nunga renonde rupi peĩ eme penerenapy'ã
re, ha'e kuery pe pendekuai eme, peme'ẽ
eme mba'emo guive.
36 SENHOR pe anho ha'eve, Egito yvy gui
opo'aka etea rupi ha'e opo oupi reve
penerenoẽ va'ekue pe ae. Henonde ma
pejererokyjea rupi pendekuai, henonde
penerenapy'ã re peĩ 'rã guive, ha'e ixupe ae
'rã peme'ẽ mba'emo.
37 Ha'e gui oayvu ha'e oipotaa oeja va'ekue,
lei, ha'e nunga pendevy ojapo uka va'ekue
ma pemoĩ porã pota 'rã ára nhavõ. Ha'e
rã tuuete mboae ramigua ma pembojerovia
eme.
38 Penderexarai eme guive guexeve guarã
ojapo va'ekue re. Pembojerovia eme tuuete
mboae ramigua rive.
39 SENHOR Penderuete renonde pejererokyjea rupi anho 'rã pendekuai. Ha'e ramo pendereraa jepepa 'rã penderovaigua kuery po gui", he'i va'ekue.

40 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ndojapyxakai
ha'e nunga re. Ha'e rami 'rãgue py gueko
ymague rupi ae tema ikuai.
41 Ha'e rami py ha'e va'e regua kuery ma
SENHOR ojererokyjea rupi ikuai va'eri om-
bojerovia avi okuapy ta'angaarã ha'e kuery
ae ojapo va'ekue. Guamoĩ kuery ikuaiague
rami ae ju ta'y kuery ha'e hamymino kuery
voi ikuai, aỹ peve.

18

2 Crônicas 29.1,2

1 Ha'e gui mboapy ma'etỹ re ma Elá ra'y
Oséias Israel pygua huvixa oĩ jave py Acaz
ra'y Ezequias oĩ Judá pygua ruvixarã.
2 Ha'e va'e oĩ ypy'i jave vinte e cinco ma'etỹ
oguereko, ha'e vy vinte e nove ma'etỹ re
opena Jerusalém py. Ixy ma Zacarias rajy
Abi.
3 Ha'e va'e ma ha'evea ramigua ojapo
oikovy SENHOR renonde rupi, guamoĩ Davi
ojapoague ha'e javi rami.
4 Ombojeroviaaty yvy'ã rupi ikuai va'ekue
ombovaipa vy omopẽmba ita omopu'ã
mbyre, oitypa guive ta'angaarã yvyra
omopu'ã mbyre. Omboa'ypa mboi ra'angaa
overa va'e guigua Moisés ojapo va'ekue,
mba'eta ha'e va'e jave ha'e va'e pe Israel
kuery oapy 'rã okuapy heakuã porã va'e,
Neustã omboery vy.
5 Ezequias ma ojerovia oikovy SENHOR Israel
kuery ruete re. Ha'e oĩ rire nda'ipovei
ha'ekue ramigua, Judá pygua huvixa kuery
ma voi ndoikoi, neĩ ha'e oiko e'ỹ mbove voi.
6 Mba'eta SENHOR pe ae ma voi oiko, ndo-
jepe'ai ixupe oikoa gui, ha'e vy omoĩ
porãmba Moisés rupi SENHOR ojapo uka
va'ekue.
7 Ha'e ramo hexeve SENHOR oiko. Mamo
rã rei ooa py tema ha'evea ramigua meme
ojapo. Assíria pygua huvixa rovai re opu'ã,
oipota va'e ndojapoxevei vy.
8 Ojukapa guive filisteu kuery Gaza ha'e
ijyvýry tekoa ikuai va'e peve, harõa kuery
oikuaa potaaty ha'e tetã ikorapa va'e py voi.
9 Ha'e gui ma irundy ma'etỹ re ma huvixa
Ezequias oĩ jave, ha'e sete ma'etỹ re ma Elá
ra'y Oséias Israel pygua huvixa oĩ jave py
ou Assíria pygua huvixa Salmaneser kuery
Samaria tetã re, ha'e vy ojokopa.
10 Ha'e gui mboapy ma'etỹa py ipo'aka. Ha'e
va'e jave py mboapy meme ma'etỹ ma
ojapo Ezequias oĩague, ha'e nove ma'etỹ
ojapo Israel pygua huvixa Oséias oĩague.
11 Assíria pygua huvixa ma oyvy katy ae
ogueraapa Israel kuery ha'e javi. Hala py
ju omboekoa, Habor katy'i Gozã yakã yvýry,
tetã Média pygua kuery rekoa ikuai va'e
rupi guive.
12 Ha'e nunga oiko mba'eta SENHOR ngu-
uete ha'e kuery nonhe'ẽ rendui okuapy
rire. SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue
rupi e'ỹ ikuai, hembiguai Moisés ojapo uka
va'ekue rupi e'ỹ guive. Noendu potai, ha'e
ndojapoi guive okuapy.

2 Crônicas 32.1-8; Isaías 36.1-3

13 Ha'e gui catorze ma'etỹa re ma huvixa
Ezequias oĩ jave py ou Assíria pygua huvixa
Senaqueribe. Ha'e va'e ma Judá regua tetã
ikorapa va'e ha'e javi re opu'ã vy ipo'aka.
14 Ha'e ramo Judá pygua huvixa Ezequias
ma Laquis tetã py omondouka guembiguai
huvixa Assíria pygua oĩa katy. Ha'e vy
aipoe'i uka:

— Ha'eve'ỹa rami aiko va'ekue. Ejepe'a
ke xeyvy gui. Ha'e gui opa mba'e reme'ẽ
uka va'e tema ame'ẽmba 'rã ndevy — he'i
uka.

Ha'e ramo huvixa Assíria pygua ojapo
Judá pygua huvixa Ezequias dez mil quilos
prata ha'e mil quilos ouro ome'ẽ aguã rami.
15 Ha'e ramo ixupe Ezequias ome'ẽ prata
SENHOR ropy ojou va'ekue ha'e javi, ngoo
py ae omoĩ porã va'ekue guive.
16 Ha'e rami vy SENHOR pegua templo rokẽ
ha'e ijyta oĩ va'e gui Ezequias omboipa ouro
Judá pygua huvixa ae omonheovãague.
Ha'e nunga ha'e javi ome'ẽ avi Assíria
pygua huvixa pe.
17 Ha'e ramive ma Assíria pygua huvixa
Laquis tetã py oĩa gui omondouka reta xon-
daro kuery Jerusalém py huvixa Ezequias
oĩa katy, Tartã, Rabe-Saris ha'e Rabsaqué
rupive. Ha'e va'e kuery ma Jerusalém tetã
py oupa. Ovaẽmba ma vy ijatypa okuapy yy
omboty pyre yvy'ã re oĩ va'e gui yy oxyry
ouvyaty rovai katy, tape ao joiaty kuery yvy
via yvýry.
18 Ha'e rami vy ha'e kuery oenoĩ uka hu-
vixa Ezequias. Ha'e ramo ha'e kuery ijaty
okuapya py huvixa ombou uka guembiguai
kuery Hilquias ra'y Eliaquim huvixa ro re
opena va'ety, kuaxia para re opena va'e
Sebna, ha'e gui Asafe ra'y Joá mba'emo oiko
va'ekue mboparaaty.

2 Crônicas 32.9-20; Isaías 36.4-22

19 Ha'e ramo ha'e kuery pe Rabsaqué
aipoe'i:

— Aipopeje ke Ezequias pe: Po rami
Assíria pygua huvixa yvateve va'e ijayvu:
Mba'e nunga re tu rejerovia?
20 Ha'e ramo ndevy pe xeayvu: Ndee ore
kuery re repu'ã aguã re renhembopy'aa ma
ayvu rive'i. Marã ramigua kuery re tu
rejerovia reikovy, xerovai repu'ã aguã?

21 Egito pygua kuery re rima rejerovia, ha'e
rami teĩ ha'e kuery ma popoka takua ovopa
va'e ramigua rive, mba'eta ha'e va'e re
amongue ojeko rã ipo py oixu'upa 'rã. Ha'e
ramigua ae 'rã oiko Egito pygua huvixa
Faraó ha'e hexe ojerovia va'e kuery ha'e
javi re.
22 Ha'e rã xapy'a rei xevy aipopeje 'rã: "Ore
ma SENHOR Oreruete re ae rojerovia va'e",
peje teĩ ha'e va'e peguare e'ỹ teve ombo-
jeroviaaty yvy'ã rupi ikuai va'e ha'e altar
Ezequias oitypa va'ekue? Mba'eta ha'e ma
Judá ha'e Jerusalém pygua kuery pe aipoe'i
va'ekue: "Kova'e altar Jerusalém py oĩ va'e
katy anho 'rã pembojerovia pekuapy", he'i
va'ekue pendevy.
23 Ha'e nunga rupi ejerure na xeruvixa As-
síria pygua pe, ha'e gui xee ma ame'ẽ 'rã
ndevy dois mil kavaju, xapy'a rei avakue
hi'áry guarã rejou ri ramo.
24 Mba'e re tu rejerovia reikovy Egito
pygua karóxa ha'e kavaju árygua kuery re?
Mba'eta xeruvixa rembiguai yvyĩgueve teĩ
nderakykue monha 'rã.
25 Ha'e gui xapy'a rei xee nda'u SENHOR
reve'ỹ ri aju peneretã amomba aguã? Any,
mba'eta SENHOR ae xevy aipoe'i: "Tereo ke,
epu'ã ha'e kuery yvy re, ha'e emomba", he'i
va'ekue xevy.
26 Ha'e rami rã Rabsaqué pe Hilquias ra'y
Eliaquim, Sebna ha'e Joá ombovai vy aipoe'i
okuapy:
— Rojerure ndevy: Ore nerembiguai
kuery pe ndeayvu ke aramaico ayvu py
anho, roendu kuaa rã. Ndeayvuve eme
judeu kuery ayvu py, heta va'e kuery tetã
kora áry rupi ikuai va'e oendu kuaa e'ỹ aguã
— he'i.
27 Ha'e rami teĩ Rabsaqué ombovai:
— Ha'e gui pẽvy ha'e penderuvixa
remiendurã anho teve xeruvixa xembou
xeayvu aguã? Avakue tetã kora áry rupi
ikuai va'e pe guive e'ỹ teve xeayvu, mba'eta
peẽ kuery rami avi ha'e kuery voi ikuai
guepoxi ho'u ha'e otyrai ae oy'u okuapy
aguã rami — he'i.*
28 Ha'e rami vy Rabsaqué opu'ã vy ijayvu
atãve ho'amy judeu kuery ayvu py. Ha'e vy
aipoe'i:
— Pejapyxaka ke Assíria pygua huvixa
yvateve va'e ayvu re.
29 Po rami xeruvixa ijayvu: "Penhembotavy
uka eme Ezequias pe, mba'eta ha'e ma
napendereraa jepei 'rã xepo gui.
30 Ezequias tapendeapo eme SENHOR re pe-
jerovia aguã rami, mba'eta aipoe'i: 'SEN-
HOR nhandereraa jepe 'rãe, ha'e vy kova'e
tetã nomboaxai 'rã Assíria pygua huvixa po
py', he'i 'rã."
31 Pejapyxaka eme Ezequias ayvu re.
Mba'eta po rami Assíria pygua huvixa
ijayvu: "Pejapo ke xereve peteĩ rami
nhandekuai aguã, ha'e vy peju xea
katy. Ha'e rami vy peteĩ-teĩ pekaru 'rã
penemba'e vinho ha'e figo'a re, ha'e
penemba'e ygua gui ae 'rã pey'u pekuapy,
32 xee pendeyvy re xee aju peve. Ha'e gui
ma xee rogueraa 'rã peteĩ yvy pendeyvy
rami ae ituí va'e katy. Ha'e va'e yvy ma
mba'emo aju ha'e uva rykue oikoa, mbo-
jape ha'e uva, oliveira ty ha'e ei oata e'ỹa,
peiko puku aguã pemanomba e'ỹ re. Ha'e
nunga rupi pejapyxa eme Ezequias ayvu re.
Mba'eta penembotavya rupi rive 'SENHOR
nhandereraa jepe 'rã', he'i pẽvy.
33 Mba'eta yvy regua kuery ruete ra'angaa
ikuai va'e nda'u ogueraa jepe ri yvy Assíria
pygua huvixa po gui?
34 Mba'eta mamo tu ikuai Hamate ha'e
Arpade pygua kuery ruete ra'angaa? Mamo
tu ikuai Sefarvaim, Hena ha'e Iva pygua
kuery ruete ra'angaa? Ha'e kuery nda'u
ogueraa jepe raka'e Samaria tetã xepo gui?
35 Mba'eta ha'e va'e yvy re ikuai va'e ruete
ra'angaa regua mava'e rei ogueraa jepe
oyvy xepo gui. Mba'exa 'rã tu ha'vy SEN-
HOR ogueraa jepe Jerusalém xepo gui?"
he'i.
36 Ha'e rami heta va'e kuery oendu teĩ
okyrirĩmba okuapy, peteĩve ma voi nombo-
vai, huvixa "Pembovai eme" he'i rire.
37 Ha'e ramo Hilquias ra'y Eliaquim
mba'emo re opena va'ety, kuaxia re opena
va'ety Sebna ha'e Asafe ra'y Joá mba'emo
oiko va'ekue ombopara va'ety jogueru ju
Ezequias oĩa py. Oao omondoropa va'ekue
reve ou vy ixupe omombe'u okuapy
Rabsaqué ijayvuague ha'e javi.

19

Isaías 37.1-7

* 18:27 Ha'e rami ijayvu, mba'eta tetã ojokopa ha'e pygua kuery ho'u va'erã ha'e yy oy'u aguã ojou e'ỹ aguã, tetã re ipo'akaxe vy.

1 Ha'e nunga huvixa Ezequias oendu vy
omondoro oao, ha'e ajukue voxa guigua py
rive onheovãmba vy oike SENHOR pegua oo
py.
2 Ha'e rami vy Amoz ra'y profeta Isaías
oĩa katy omondouka ngoo re opena va'ety
Eliaquim ajukue voxa guigua py onheovã
va'ekue reve, kuaxia re opena va'ety Sebna
ha'e sacerdote kuery yvatekueve va'e
guive,
3 Isaías pe ha'e kuery aipoe'i aguã:

— Po rami Ezequias aipoe'i: "Kova'e
ára ma jajexavai aguã ha'e nhanembopagaa
rã nhaxĩmba aguã ára, kunha oikuavã'i ta
teĩ oguereko ete aguã na'imbaraetevei va'e
rami nhandekuai.
4 Mba'eta Assíria pygua huvixa remimbou
Rabsaqué ijayvu va'ekue Nhanderuete
oikove va'e rovai. Ijayvua SENHOR
Nderuete oendu vy ijayvu ete 'rãgue. Ha'e
nunga rupi ejapukai ke ixupe jakuave'i teri
va'e re", he'i aguã.

5 Ha'e ramo Isaías oĩa py huvixa Ezequias
rembiguai kuery ou ramo
6 Isaías aipoe'i ha'e kuery pe:

— Aipopeje ke penderuvixa pe: "Po rami
SENHOR ijayvu: Ekyje eme ayvu rendu
va'ekue káuxa. Ha'e va'e ayvu rupi ma
xerovai ae Assíria pygua huvixa rembiguai
kuery ijayvu okuapy.
7 Ha'e rami teĩ hexe ambou 'rã peteĩ nhe'ẽ
imongyjearã. Ha'e ramo ixupe mba'emo
omombe'ua rã oendu vy ojepe'a ju 'rã ovy
oyvy katy ae. Ha'e gui ma ha'e py ajapo 'rã
kyxe py ojukaa aguã rami", he'i.

Isaías 37.8-13

8 Ha'e gui ma Rabsaqué oo ju vy oikuaa
Assíria pygua huvixa kuery Libna tetã re
opu'ã okuapya, mba'eta oendu ma voi hu-
vixa Laquis tetã re opu'ãa gui ojepe'a ma
ovyague.
9 Assíria pygua huvixa oendu avi "Etiópia
pygua huvixa Tiraca ma je ou oiny nderovai
opu'ã vy", 'ea ramo. Ha'e rami vy peteĩgue
ju Ezequias oĩa katy omondouka guem-
biguai kuery. Ha'e vy aipoe'i uka ha'e kuery
pe:

10 — Po rami pendeayvu 'rã Judá pygua
huvixa Ezequias pe: "Enhembotavy uka
eme nderuete re rejeroviaa py. Mba'eta
aipo're: 'Jerusalém tetã ma nomboaxai 'rã
Assíria pygua huvixa po py', 're.
11 Ndee nerendui teve Assíria pygua huvixa
kuery yvy jave re ojapo va'ekue? Mba'eta
omomba ete. Ha'e nunga rupi ndee rexa'ã
ri ty'y reo jepe aguã?
12 Mba'eta yvy regua ruete ra'angaa ikuai
va'e nda'u ogueraa jepe ri raka'e xeramoĩ
kuery omomba aguã gui? Ha'e va'e kuery
ma Gozã, Harã ha'e Rezefe pygua, ha'e Éden
ramymino kuery Telassar py ikuai va'ekue.
13 Ha'e mamo tu oiko aỹ Hamate pygua
huvixa, ha'e Arpade, Sefarvaim tetã, Hena
ha'e Iva pygua huxixa kuery?" — he'i uka.

Isaías 37.14-20

14 Ha'e gui ma tembiguai kuery po gui
kuaxia para Ezequias ojopy vy ogueroayvu.
Ha'e rami vy SENHOR pegua oo py oike vy
oexa uka imoiny henonde.
15 Ha'e rami vy SENHOR renonde ojapukai vy
aipoe'i:

— SENHOR Israel kuery ruete, anjo kuery
pepo áry rupi reguapy reiny va'e repenaa
py, ndee anho'i reiko yvy jave regua kuery
ruete. Ndee ma yva ha'e yvy apoare.
16 SENHOR, ejapyxaka rendu pota aguã.
Eipe'a ke nderexa, rexa pota aguã. Ha'e vy
endu pota Senaqueribe ijayvuague ha'e javi
re, mba'eta Oreruete reikove va'e, nderovai
ae ijayvu.
17 Ha'e gui SENHOR, anhetẽ ete ae Assíria
pygua huvixa kuery omomba raka'e yvy
regua ikuai va'e, ha'e kuery yvy guive.
18 Ha'e gui oapypa guive ha'e kuery ruete
ra'angaa oguereko va'ekue. Ha'e rami avi
ha'e nunga ma tuuete e'ỹ ae, avakue rembi-
apo, yvyra ha'e ita guigua rive. Ha'e nunga
rupi ae omomba.
19 Ha'e ramo SENHOR Oreruete, orereraa
jepe ke ipo gui, yvy regua ha'e javi oikuaa
aguã ndee anho SENHOR reikoa — he'i.

Isaías 37.21-35

20 Ha'e gui Amoz ra'y Isaías oayvu
ogueraa uka Ezequias pe:

— Po rami SENHOR Israel kuery ruete
ijayvu: Assíria pygua huvixa Senaqueribe
káuxa xevy rejerure ramo xee aendu ae ma.
21 Ha'e rami vy po rami xee SENHOR xeayvu
hexe. Ndere ma kunhataïgue'i Sião pygua
rajy kuery opuka rei okuapy. Nderakykue
Jerusalém pygua rajy kuery oguerova-rova
oakã.
22 Mba'eta mava'e re tu ndeayvu vai?
Mava'e tu rejojai? Mava'e rovai rupi tu
ndeayvu ha'e nderexa py rema'ẽ vaikue

rei? Xee Israel kuery ruete xeky'a e'ỹ va'e
rovai ae.
23 Mba'eta nerembiguai kuery rembo'e SENHOR rovai ijayvu aguã re. Ha'e vy aipo're:
"Xekaróxa reta va'e vy ajeupi 'rã yvyty
áry peve, Líbano yvy re mombyryvea rupi
teĩ. Xee aitypa 'rã ha'e py yary yvatekueve
ha'e cipreste iporãgueve ikuai va'e, avaẽ
'rã mombyryvea py apyta aguã, ka'aguy
inhanavea py peve.
24 Ha'e gui yvy ajo'o vy ay'u amboae regua
kuery pegua yy gui, ha'e Egito yvy re apyrõ
vy rive amombirupa yakã ikuai va'e", 're
va'ekue.
25 — Ha'e rami teĩ nerendui teve yma rupi
ma voi xee ae amoĩ ha'e va'e nunga oiko
aguã, ymave guive anhembopy'a ae ma ha'e
rami aguã re? Ha'e rami vy aỹ ma amoingo
ete ma ha'e nungakue. Xee ae aipotaa
rami vy ndee rembovaipa karamboae tetã
ikorapa va'ekue.
26 Ha'e nunga rupi ae ha'e pygua kuery
ikangypa, okyjepa ha'e oxĩmba rei raka'e.
Ha'e rami vy okanhymba vyvoi nhuũ rami
rive, e'ỹ vy jai rogue pyau, nhuũ oo ao'ia
áry henhoĩ rive va'e rami, e'ỹ vy mba'emo
onhotỹ mbyre ijaju e'ỹ re okaipa va'e rami
rive.
27 Ha'e rã xee ma aikuaa porã reguapy reiny
rã, repu'ã reovy ha'e reike ju rejuvy nhavõ,
ha'e gui xerovai repu'ã reia guive.
28 Ha'e ramo xerovai repu'ã reia ha'e ren-
hemboyvate reia aendupa ma vy aỹ ma nexĩ
re amoĩ 'rã ty'aĩ ndereruarã, ndejuru re
amoĩ avi 'rã juru xã, ha'e rami vy ajapo 'rã
rejuague rupi ae ju rejevy aguã rami.
29 — Ha'e gui ndee Ezequias reikuaa aguã
ma pova'e 'rã oiko: Aỹ kova'e ma'etỹ ma
peẽ kuery pekaru 'rã mba'emo ha'e ae gui
henhoĩ va'ekue re, ha'e gui amboae ma'etỹ
ma ha'e va'ekue gui ikuai va'ekue re ju 'rã
pekaru. Ha'e rã mboapy ma'etỹa py ma
penhotỹ ju 'rã mba'emo, ha'e gui pemono'õ
'rã. Penhotỹ 'rã uva, hi'a pe'u aguã.
30 Ha'e gui Judá regua rembyre oo jepe
va'ekue ma hapo ju 'rã yvy katy, ha'e vy
hi'árykue ma hi'a ju 'rã.
31 Mba'eta Jerusalém tetã py ikuai 'rã okuave
va'e, Sião yvyty re ikuai 'rã oo jepe va'ekue.
SENHOR ixondaro reta va'e ae 'rã ojapo,
nhanderayvu etea rupi.
32 — Mba'eta po rami SENHOR ijayvu
Assíria pygua huvixa rekorã re: "Ha'e
ma kova'e tetã py ndoikei 'rãe, neĩ pe-
teĩve hu'y nomomboi 'rã tetã katy, hu'y
jokoa reve nonhembojai 'rã ouvy, neĩ yvy
nombo'yvatei 'rã guive tetã kora áry rupi
ojeupi aguã.
33 Ha'e rami 'rãgue py tape ouague rupi ae ju
'rã ojevy. Kova'e tetã py ndoikei 'rãe", he'i
SENHOR.
34 "Mba'eta xee ae ajoko 'rã tetã araa jepe vy,
xejee ha'e xerembiguai Davi re ama'ẽ vy",
he'i.

2 Crônicas 32.21,22; Isaías 37.36-38

35 Ha'e gui ma ha'e va'e pyavyve anjo
SENHOR-a guigua ou vy Assíria pygua kuery
ijatya rupi ojuka cento e oitenta e cinco
mil. Ko'ẽgue okuave'i va'e ovy vy oexa rã
hetekue rive ikuai.
36 Ha'e ramo Assíria pygua huvixa Senaque-
ribe ojepe'a ju ovy. Ojevy vy ngetã ae
Nínive py ju opyta.
37 Ha'e gui ma nguuete ra'angaa Nisroque
pegua opy omboetea py oĩ jave ta'y kuery
ae Adrameleque ha'e Sarezer ojuka kyxe
py. Ha'e vy onhamba jogueravy Ararate
yvy katy. Ha'e ramo ta'y Esar-Hadom ju oĩ
nguu rekovia.

20

2 Crônicas 32.24; Isaías 38.1-8

1 Ha'e va'e jave py huvixa Ezequias
imba'eaxy vy omano ta ma oupy. Ha'e
ramo oĩa py ou Amoz ra'y profeta Isaías.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Po rami SENHOR ijayvu: "Emoatyrõ
mba'emo ndero py ikuai va'e, mba'eta re-
mano 'rã, ndereikovevei ta ma", he'i.
2 Ha'e ramo Ezequias ojere vy ngoo
mbotya re ngova omboja oupy. Ha'e vy
SENHOR pe ojerure vy aipoe'i:
3 — SENHOR, ajerure ndevy. Nema'endu'a
ke nerenonde rupi ha'evea rami aikoague
re, xepy'a ha'e javi py. Ha'evea ramigua
ajapo aikovy va'ekue nerenonde rupi —
he'i. Ha'e vy ojae'o vaipa oupy.
4 Ha'e gui Isaías ma tetã mbyte gui oo
e'ỹ mbove ma voi ixupe SENHOR ombou ju
oayvu. Ha'e vy aipoe'i:
5 — Ejevy ke, ha'e vy aipo're xevygua
kuery ruvixa Ezequias va'e pe: Po rami
SENHOR neramoĩ Davi ruete va'e ijayvu:
"Xee aendu ma renhembo'ea, nderexay
aexa guive. Ma'ẽ, xee romonguera 'rã. Ha'e
ramo mboapy araa py reo 'rã SENHOR pegua
oo py.

6 Ha'e vy amoĩve 'rã nde'ára quinze ma'etỹ
peve ju, ha'e rogueraa jepe 'rã Assíria pygua
huvixa po gui, kova'e tetã guive. Aepy 'rã
kova'e tetã xejee ha'e xerembiguai Davi re
ama'ẽ vy", he'i.
7 Isaías aipoe'ive ju:
— Peru ke peteĩ figo ru'ũgue — he'i ramo
ha'e kuery ogueru vy omoĩ huvixa ai re.
Ha'e ramo okuera ju.
8 Ezequias aipoe'i Isaías pe:
— Mba'exagua hexa pyrã tu aexa 'rã
aikuaa aguã SENHOR xemonguera ete 'rãa,
mboapy araa py SENHOR pegua oo py aa
aguã?
9 Isaías ombovai:
— Pova'e nunga SENHOR oexa uka 'rã
ndevy, reikuaa aguã oayvuague ojapo 'rãa.
Mava'e pa reipotave? Escada rupi kuaray'ã
tenonde katy oove ma voi 'rã dez pyrõa,
tyrã pa hakykue katy?
10 Ha'e ramo Ezequias aipoe'i:
— Ndaxyi'i ae guive dez pyrõa kuaray'ã
tenonde katy oove vyvoi. Ha'e rami aguã
ma nda'evei. Ha'e rami 'rãgue py tojevy ju
dez pyrõa hakykue katy — he'i.
11 Ha'e ramo SENHOR pe profeta Isaías
ojapukai ramo escada Acaz ojapo va'ekue
rupi ojapo dez pyrõa hakykue katy ju ojevy
aguã rami.

Isaías 39.1-8

12 Ha'e va'e jave py Babilônia pygua hu-
vixa Baladã ra'y Merodaque-Baladã va'e ma
"Huvixa Ezequias haxy oupy" 'ea rã oendu
vy oĩa katy ombou kuaxia para, mba'emo
ome'ẽ va'erã reve.
13 Ha'e ramo herua kuery ovaẽ rã Ezequias
oguerovy'a vy ha'e kuery pe oexa uka
mba'emo omoĩ porãaty py oguereko va'e
ha'e javi: prata, ouro, tembi'u irũrã, azeite
iporãve va'e ha'e tembiporu joe opu'ãa
pygua. Omoĩ porãaty py ikuai va'e ha'e javi
oexa uka. Neĩ peteĩ'i voi Ezequias ndoexa
ukai ha'e kuery pe, ngoo py ae, neĩ openaa
ha'e javi rupi oguereko va'e.
14 Ha'e ramo huvixa Ezequias oĩa py pro-
feta Isaías ou vy oporandu ixupe:
— Mba'e nunga re tu avakue ou va'ekue
ijayvu okuapy ra'e? Magui tu ou okuapy
ndea py?
Ezequias ombovai:
— Peteĩ yvy mombyryvea gui ou, Babilô-
nia gui ae — he'i.
15 Ha'e ramo oporanduve ju:
— Mba'e tu ha'e kuery oexa okuapy
ndero py?
Ezequias ombovai:
— Xero py oexa okuapy mba'emo ikuai
va'e ha'e javi. Xemba'e amoĩ porãaty py
oĩ va'e regua neĩ peteĩve ndaexa ukai ha'e
kuery pe — he'i.
16 Ha'e gui ma Isaías aipoe'i Ezequias pe:
— Endu ha'vy SENHOR ixondaro reta va'e
ayvu.
17 "Ovaẽ 'rã ára ndero py ikuai va'e ha'e javi
Babilônia yvy katy oguerapaa aguã, ymave
guive neramoĩ kuery omoĩ porã va'ekue
kova'e ára peve. Ndoejaai 'rã neĩ peteĩ
regua ma voi", he'i SENHOR.
18 Ndera'y kuery rereko va'ekue ae voi
ogueraapaa avi 'rã okuapy, Babilônia pygua
huvixa ro py oa'yĩjo pyre meme ikuai aguã
— he'i.*
19 Ha'e ramo Ezequias aipoe'i Isaías pe:
— Pova'e ayvu SENHOR guigua re-
mombe'u va'e ma ha'eve va'e — he'i, ojeupe
ae "Xee aikuaa rã aikovea ja mby'a porã
anho ha'e ha'evepa rei'i ta merami", he'i
vy.

2 Crônicas 32.32,33

20 Ha'e gui oĩve rei tema Ezequias rekokue
regua. Ha'e rami avi yy omboty vy
tetã mbyte peve yy ogueru aguã haperã
ojapoague, ha'e mba'emo opo'akaa rupi
ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia
Judá pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
21 Ha'e gui Ezequias ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo ta'y
Manassés ju oĩ nguu rekovia.

21

2 Crônicas 33.1-9

1 Manassés ma doze ma'etỹ oguereko jave
py oĩ huvixarã. Ha'e vy cinqüenta e cinco
ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ixy rery ma
Hefzibá.
2 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy
SENHOR renonde rupi, amboae regua kuery
Israel kuery renonde gui SENHOR oipe'apa
va'ekue ikuaiague rami ae ju.
3 Ha'e rami vy omoatyrõmba ju ombojerovi-
aaty yvy'ã rupi ikuai va'e nguu Ezequias
ombovaipa va'ekue, altar Baal peguarã
ojapo reta guive. Omopu'ã avi imo'amy

* 20:18 Ha'e va'e jave ma huvixave kuery oa'yĩjo uka 'rã guembiguai kuery ngoo rupi guarã.

ta'angaarã yvyra guigua Israel pygua huvixa Acabe omopu'ã va'ekue ramigua. Ha'e vy guenapy'ã re oĩ yva re jaxy-tata ikuaia katy omboetea rupi.
4 SENHOR pegua opy rupi eteve voi ojapo altar-rã, SENHOR aipoe'iague: "Jerusalém py amoĩ 'rã xerery", he'iague py.
5 SENHOR pegua oo roka mokoĩve oĩ va'e rupi ojapo avi altar jaxy-tata yva re ikuai va'e ha'e javi peguarã.
6 Ha'e rami vy gua'y ae oapy reve ome'ẽ, ha'e arai rupi rive imba'ekuaa ha'e oexa'ã oikovy. Oporandu uka oikovy omanogue mboayvua ha'e imba'evyky va'e kuery pe rive. Ha'e rami vy SENHOR renonde rupi ojapo oikovy ha'eve'ỹ va'e meme, ombopoxy aguã rami rive.
7 Ha'e vy yvyra gui ta'angaarã ojapo uka va'ekue omoĩ avi opy Davi ha'e ta'y Salomão pe SENHOR aipoe'iague va'e py: "Kova'e oo ha'e Jerusalém tetã aiporavo Israel regua ha'e javi gui, ha'e py xerery amoĩ aguã raka'e rã peve guarã.
8 Mba'eta xee ajapo uka va'ekue ha'e lei xerembiguai Moisés ijayvuague ha'e javi rupi Israel kuery ikuai ramo xee namoxẽvei 'rã tuu kuery yvyrã ame'ẽ va'ekue gui oguata rei aguã rami", he'iague py ae.
9 Ha'e rami teĩ ha'e kuery noendu potai okuapy. Ha'e rami vy Manassés oguerojejavy ramo amboae regua Israel kuery renonde gui SENHOR omomba va'ekue gui heko vaive okuapy.

Judá kuery ombopaga aguã re ijayvuague

10 Ha'e nunga rupi SENHOR ijayvu guembiguai kuery profeta ikuai va'e rupi. Ha'e vy aipoe'i:

11 — Ha'e rami ete Judá pygua huvixa Manassés ojeguaru pyrã ojapo oikovy. Ha'e va'e oĩ e'ỹ mbove amorreu kuery ikuaiague gui nda'eveive va'e ojapo ta'angaa oguereko va'e rupi Judá kuery voi ojejavy aguã rami.
12 Ha'e rire SENHOR Israel kuery ruete aipoe'i: "Ma'ẽ, Jerusalém ha'e Judá re ambou 'rã mba'emo vai, ha'e nunga oendu va'e rei ijapyxa jovaive nhe'ẽmba 'rã nhemondyi gui.
13 Ha'e rami vy Jerusalém áry rupi amoatã 'rã ixã ha'ãarã, Samaria ha'e Acabe ro pygua kuery aa'ãague rami avi. Ha'e rami vy Jerusalém tetã gui aipe'apa 'rã ikuai va'e, hy'a oiky'a'o vy ombovapy va'e rami.
14 Ha'e rami vy aejapa 'rã xevygua kuery rembyrekue, hovaigua kuery po py amboaxapa vy. Ha'e ramo hovaigua kuery ojuka ha'e ogueraa aguã rami rive 'rã ikuai,
15 mba'eta xerenonde rupi ha'e kuery ojapo okuapy ha'eve'ỹ va'e xembopoxy aguã rami rive, jypy tuu kuery Egito yvy gui oupaa ára guive aỹ peve.
16 Ha'e rami ae avi Manassés omoẽ reta ojejavy e'ỹ va'e ruguy, Jerusalém ha'e javi rupi omonyẽmba peve. Oguerojejavypa avi Judá kuery, SENHOR renonde rupi ha'eve'ỹ va'e ojapoa py."

2 Crônicas 33.18-20

17 Ha'e gui oĩve rei tema Manassés rekokue regua. Ha'e rami avi ojejavyague, ha'e mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
18 Ha'e gui Manassés ndoikovevei'i ma guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa hoo py yvotyty ituia py, Uzá py ae. Ha'e gui ta'y Amom ju oĩ nguu rekovia.

2 Crônicas 33.21-25

19 Amom ma vinte e dois ma'etỹ oguereko huvixa oĩ ypy'i jave py. Ha'e gui mokoĩ ma'etỹ re ete'i opena Jerusalém py. Ixy ma Mesulemete, Jotbá pygua Haruz rajy.
20 SENHOR renonde rupi ha'eve'ỹ va'e anho ojapo oikovy, nguu Manassés ojapoague rami.
21 Nguu oikoague ha'e javi'i rupi oiko, mba'emo ra'angaa tuu ojerovaiague re ae ju ojerovia, omboete guive.
22 Ha'e rami vy SENHOR nguu kuery ruete gui ojepe'a vy SENHOR guigua tape rupi ndoikovei.
23 Ha'e ramo huvixa Amom rovai hembiguai kuery jogueroayvu vy hoo py ae ojuka okuapy.
24 Ha'e rã ijyvy re ae ikuai va'e ju ojukapa huvixa Amom jukaare kuery. Ha'e rami vy ta'y Josias ju omoĩ okuapy hekovia.

25 Ha'e gui oĩve rei tema Amom rekokue regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
26 Ha'e gui onhono porãa yvotyty Uzá py oĩ va'e py. Ha'e ramo ta'y Josias oĩ nguu rekovia.

22

2 Crônicas 34.1,2

1 Josias ma oito ma'etỹ oguereko huvixa
oĩ ypy'i jave py. Ha'e vy trinta e um ma'etỹ
re opena Jerusalém py. Ixy ma Jedida,
Bozcate pygua Adaías rajy.
2 Ha'e va'e ma SENHOR renonde rupi
ha'evea ramigua ojapo oikovy, guamoĩ Davi
ojapoague ha'e javi rupi. Ha'e vy ndojepe'ai
oiporu kuaa katy, neĩ oiporu kuaa e'ỹa katy
ma voi.

2 Crônicas 34.8-13

3 Huvixa Josias dezoito ma'etỹ re ma oĩ
jave py omondouka kuaxia re opena va'ety
Azalias ra'y Safã, Mesulão ramymino va'e
SENHOR pegua oo katy.
4 Ha'e vy ixupe aipoe'i:

— Tereo ke sacerdote yvateve va'e
Hilquias-a katy, reipapa aguã peráta
SENHOR pegua opy ogueru pyre. Ha'e va'e
peráta ma heta va'e kuery ome'ẽ rã okẽ
rarõa kuery omono'õ va'ekue.
5 Ha'e kuery tomboaxapa SENHOR pegua
opy rupi omba'eapo va'e kuery re opena
va'e kuery po py. Ha'e kuery ju omboekovia
aguã SENHOR pegua opy rupi omba'eapo
va'e kuery pe. Ha'e rami vy 'rãe opy
rupi ivaipaague ikuai va'e omoatyrõmba
okuapy.
6 Yvyra gui mba'emo ojapo va'e, oo apoa
ha'e ita re omba'eapo va'e kuery pe 'rã
omboekovia. Ha'e gui ojogua 'rã yvyra ha'e
ita omoatyrõ mbyre, opy rupi ivaipaague
omoatyrõmba aguã — he'i.
7 Omba'eapo va'e kuery ma opa mba'e py
ojeroviapy ikuai ramo ndoikuaa potavei
ha'e kuery po py peráta omboaxa pyre re.

2 Crônicas 34.14-18

8 Ha'e gui sacerdote yvateve va'e Hilquias
aipoe'i kuaxia re opena va'ety Safã pe:

— SENHOR pegua opy xee ajou kuaxia
para lei oĩa — he'i. Ha'e rami vy Safã pe
Hilquias ome'ẽ ramo ogueroayvu.

9 Ha'e gui kuaxia re opena va'ety Safã ma
huvixaa py ou vy ixupe omombe'u. Ha'e vy
aipoe'i:

— Nerembiguai kuery oipapapa ma
peráta SENHOR pegua opy omoĩ porã
mbyre, ha'e omboaxapa ma SENHOR pegua
opy rupi omba'eapo va'e kuery re opena
va'e kuery po py.

10 Ha'e gui Safã omombe'uve ju huvixa pe.
Ha'e vy aipoe'i:

— Sacerdote Hilquias ma xevy ome'ẽ
kova'e kuaxia para — he'i. Ha'e rami vy
huvixa renonde py Safã ogueroayvu.

2 Crônicas 34.19-28

11 Kuaxia para lei oĩa ogueroayvu rã hu-
vixa oendu vy omondoropa oao.
12 Ha'e rami vy huvixa ijayvu sacerdote
Hilquias, Safã ra'y Aicão, Micaías ra'y Ac-
bor, nhomongeta va'ety Safã ha'e guem-
biguai Asaías pe. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery
pe:

13 — Tapeo ke, peporandu uka SENHOR pe
xereko re, ha'e heta va'e kuery Judá regua
ha'e javi re. Mba'eta nhanderovai SENHOR
poxya hendy vaipa, mba'eta kova'e kuaxia
para re ayvu oĩ va'e re nhaneramoĩ kuery
ndojapyxaka potai, neĩ nhanderekorã re
ipara oĩ va'e ha'e javi re ma voi rire — he'i.

14 Ha'e ramo sacerdote Hilquias, Aicão,
Acbor, Safã ha'e Asaías oje'oi Jerusalém
tetã yvy'ã guy katy profeta kunha Hulda
oikoa py. Ha'e va'e ma Harás ra'y Ticvá ra'y
Salum sacerdote kuery ao re opena va'ety
ra'yxy. Ha'e gui kunha va'e pe ha'e kuery
omombe'u okuapy oiko va'ekue.

15 Ha'e ramo ha'e kuery pe kunha va'e
aipoe'i:

— Po rami SENHOR Israel kuery ruete
aipoe'i uka: "Aipopeje ava xea py penem-
bouare pe:
16 Po rami SENHOR ijayvu: Ma'ẽ, mba'emo
vai ambou 'rã kova'e tekoa ha'e apy ikuai
va'e re, kuaxia para Judá pygua huvixa
ogueroayvu uka va'ekue ha'e javi rami vy.
17 Mba'eta ha'e kuery xerejapa vy am-
boae regua tuuete ramigua kuery pe oapy
okuapy heakuã porã va'e, opo py mba'emo
ojapo va'ekue py xembopoxy aguã rami
rive. Ha'e nunga rupi xepoxya hendy ma
kova'e tekoa áry, ndoguei 'rã guive", he'i.
18 Ha'e rã Judá pygua huvixa SENHOR pe
peporandu uka aguã penembou va'ekue pe
pemombe'u 'rã: "Po rami SENHOR Israel
kuery ruete ijayvu, ayvu rendu va'ekue
omombe'u porãve vy:
19 'Ndee ma rendu kova'e tekoa ha'e apy
hekoa va'e kuery amomba aguã re xeayvu
vai rã, ha'e rami vy xee SENHOR renonde py
renhemo'yvyĩ'i vy ndeao remondoro ha'e
rejae'o va'ekue. Ha'e va'e ma xee ju aendu',
he'i SENHOR.

20 'Ha'e nunga rupi xee romombytu'u 'rã
neramoĩ kueryague rami, ha'e rã nen-
hono porãa 'rã, nderexa py rexa e'ỹ aguã
mba'emo vai kova'e tekoa re ambou rã',
he'i."

Ha'e ramo kunha va'e ombovaiague ha'e
kuery omombe'u okuapy huvixa pe.

23

2 Crônicas 34.29-33

1 Ha'e gui ma huvixa oenoĩ uka ijayvu
nhomongeta va'ety kuery Judá re ha'e
Jerusalém py ikuai va'e oĩa py onhem-
boatypa okuapy aguã.
2 Ha'e gui Judá regua avakue, Jerusalém
pygua, sacerdote, profeta ha'e heta va'e
kuery ha'e javi reve huvixa oo SENHOR
pegua oo katy. Yvyĩgueve ha'e yvatekueve
guive oje'oi. Ha'e rami vy ha'e kuery oendu
pavẽa py huvixa ogueroayvu kuaxia para
SENHOR pegua opy ojou pyre. Guexeve
guarã ojapo va'ekue regua ayvu oĩ va'e ha'e
javi ogueroayvu.
3 Ha'e vy oo yta hi'aĩ va'e yvýry huvixa
opu'ã ho'amy vy SENHOR renonde ojapo ix-
upe anho ha'e kuery ikuai aguã, opy'a ha'e
onhe'ẽ ha'e javi py ojapopa okuapy aguã
SENHOR ojapo uka va'ekue, ijayvua ha'e
oipotaa, ha'e rami vy ayvu kuaxia para re oĩ
va'e rupi ikuai aguã, SENHOR guexeve guarã
ojapo va'ekue rupi anho. Ha'e ramo heta
va'e kuery ha'e javi onhemboayvu okuapy
ha'e va'e ayvu rupi ikuai aguã re.

2 Crônicas 34.3-7

4 Ha'e gui ma huvixa ijayvu sacerdote
yvateve va'e Hilquias, sacerdote yvyĩgueve
ha'e okẽ rarõa kuery pe, SENHOR pegua
templo ropy gui ha'e kuery oipe'apa aguã
tembiporu Baal peguarã ojapo pyre, ha'e
gui ta'angaarã yvyra omopu'ã mbyre ha'e
yva re jaxy-tata ikuai va'e peguarã ojapo
pyre ha'e javi. Ha'e rami vy Jerusalém gui
mombyrya py oapypa, Cedrom nhuũndy
py, ha'e gui tanhimbukue ma ogueraa Betel
katy.
5 Oipe'apa guive sacerdote kuery Judá rupi
ha'e Jerusalém yvýry ombojeroviaaty yvy'ã
rupi ikuai va'e peguarã Judá pygua huvixa
kuery omoĩ va'ekue. Ha'e va'e kuery ma
tuuete ramigua pe heakuã porã va'e oapy
va'ekue, Baal pe, kuaray, jaxy, ko'ẽ mbija
ha'e jaxy-tata ha'e javi pe.
6 Ha'e rami vy SENHOR pegua opy gui oipe'a
avi ta'angaarã yvyra omopu'ã mbyre, ha'e
vy Jerusalém gui mombyrya py ogueraa Ce-
drom yvyugua peve. Ha'e va'e ma oapypa
vy omongu'ipa, ha'e vy ha'e pyguare rupa
ikuai va'e áry rupi omombopa.
7 Oitypa avi SENHOR pegua oka py oo avakue
ombojeroviaa rupi itavy rei okuapyague.
Ha'e va'e opy rupi kunhague ojapo va'ekue
oo'i ajukue guigua ta'angaarã yvyra
omopu'ã va'ekue rorã.
8 Ha'e gui ma ogueru rukapa sacerdote
kuery Judá regua tetã py ikuaiague gui,
ha'e vy omongy'apa ombojeroviaaty yvy'ã
rupi ikuai va'e ha'e kuery heakuã porã va'e
oapyaty va'ekue, Geba guive Berseba peve.
Ha'e vy oitypa avi altar tetã rokẽ py oĩ
va'ekue, tetã re opena va'ety Josué pegua
okẽ regua oiporu kuaa e'ỹa re.
9 Ha'e rã ombojeroviaaty yvy'ã rupi sacer-
dote kuery ikuai va'ekue pe ma mba'eve
ndoapy ukai SENHOR pegua altar Jerusalém
py oĩ va'e áry, mbojape mbovua revegua e'ỹ
guyvy kuery reve ho'u okuapy va'eri.

10 Ha'e gui huvixa omongy'apa avi Hi-
nom ra'y kuery yvyugua re Tofete oĩ
va'ekue, ha'e py avave rei gua'y e'ỹ vy guajy
kuery ndoapyavei aguã ta'angaa Moloque
peguarã.
11 Oipe'apa avi kavaju Judá pygua huvixa
kuery kuaray re ojeroviaa rupi omboaxa
va'ekue. Ha'e va'e ma SENHOR pegua oka
py opyta va'ekue jaikeaty rexei, opy rupi
opena va'ety Natã-Meleque renda katy'i
rupi. Ha'e rã karóxa kuaray peguarã om-
boaxa va'ekue ma oapypa.
12 Huvixa oipe'apa avi Acaz rendakue yrýry
rupi altar ikuai va'ekue, oo áry rupi. Ha'e
va'e altar ma Judá pygua huvixa kuery ha'e
Manassés ojapo va'ekue SENHOR pegua oka
mokoĩ oĩ va'e rupi. Ha'e va'e omboa'ypa
vy oipe'apa heravy. Ha'e vy iku'ikue ma
omombo Cedrom yakã áry rupi.
13 Huvixa omongy'apa avi ombojeroviaaty
Jerusalém katy'i yvy'ã rupi ikuai va'ekue,
yvyty mba'emo omombaaty katy'i ijaxu
e'ỹa re. Ha'e va'e ma Sidom pygua kuery
ha'eve'ỹ va'e Astarote pe ojapo atyrã
Israel pygua huvixa Salomão omopu'ã
va'ekue, ha'e Moabe pygua kuery Camo pe,
ha'e gui Amom ra'y kuery ruete ramigua
ojeguarupy Milcom pe ojapo atyrã va'ekue

voi.
14 Ha'e rami ae avi omboa'ypa ita omopu'ã
mbyre, ta'angaarã yvyra omopu'ã mbyre
voi ojayapa. Ha'e vy ha'e nunga ikuaiague
rupi omonyẽmba imoiny avakue kãgue.

Betel py altar oĩ va'ekue ju omongy'apa ha'e oitypaague

15 Huvixa oity avi altar Betel py oĩ
va'ekue, ha'e yvy'ã rupi ombojerovia atyrã
Nebate ra'y Jeroboão ojapo va'ekue Is-
rael kuery oguerojejavy aguã. Ombovaipa
ombojeroviaaty yvy'ã re oĩ va'ekue, altar
oĩ va'ekue ma omongu'ipa, ha'e oapypa
ta'angaarã yvyra omopu'ã mbyre.
16 Ha'e gui huvixa Josias oma'ẽ-ma'ẽ vy
oexa yvyra rupa yvy'ã re ikuai va'e. Ha'e
va'e gui ma ikãgue ikuai va'ekue oguenoẽ
ukapa vy oapypa altar oĩ va'e áry. Ha'e vy
omongy'apa, SENHOR ayvu Nhanderuete
remimbo'e omombe'u ma voiague rami
vy.*
17 Ha'e gui huvixa oporandu:
— Mava'e rupa markaague tu pe py xee
aexa va'e?
Ha'e rã tetã pygua avakue ombovai
okuapy:
— Peva'e ma ava Nhanderuete
remimbo'e Judá gui ou va'ekue rupa. Ha'e
va'e ma omombe'u ma voi va'ekue Betel
py altar oĩ va'e ndee remongy'a 'rãa — he'i
okuapy.
18 Ha'e ramo Josias aipoe'i:
— Tove ha'vy ta'itui. Avave rei topena
eme ikãgue re — he'i. Ha'e ramo ha'e va'e
kãgue ma ha'e kuery oeja okuapy, Samaria
gui profeta ou va'ekue kãgue ha'e py oĩ va'e
reve.
19 Ha'e gui Samaria re tetã ikuai va'e rupi
ju Josias ombovaipa yvy'ã rupi ombojerovia
atyrã Israel pygua huvixa kuery ojapo
va'ekue SENHOR ombopoxy aguã rami rive.
Ha'e va'e re ju ojapo Betel rupi ojapoague
ha'e javi rami.
20 Ha'e vy altar ha'e py ikuai va'e áry ae
ojukapa sacerdote kuery ombojeroviaaty
yvy'ã rupi ikuai va'e peguare, ha'e vy
ikãgue ma oapypa hi'áry. Ha'e gui mae ma
ojevy ju Jerusalém katy.

2 Crônicas 35.1-19

21 Ha'e gui ma heta va'e kuery ha'e javi pe
huvixa omombe'u uka vy aipoe'i:
— Páscoa ára pejapo ngaru SENHOR Pen-
deruete peguarã, kuaxia para re guexeve
guarã ojapo va'ekue oĩa rami vy — he'i.
22 Ha'e ramo Páscoa ára ngaru ojapo okuapy
va'e ramigua ma neĩ peteĩgueve ma voi
ndojapoai teri Israel rerekoa kuery opena
jave, neĩ Israel ha'e Judá pygua huvixa
kuery opena jave ma voi.
23 Huvixa Josias dezoito ma'etỹ re ma oĩa
py ojapo okuapy Páscoa ára ngaru SENHOR
peguarã, Jerusalém py.

Josias Nhanderuete pe ete oikoague

24 Josias omomba avi omanogue
mboayvua ha'e imba'evyky va'e kuery,
opy rupi ta'angaa ikuai va'ekue, ta'angaa
mboae, ha'e Judá yvy re ha'e Jerusalém py
ojeguarupy ikuai va'ekue-ekue. Ha'e rami
oiko ojapopa aguã kuaxia para SENHOR
ropy sacerdote Hilquias ojou va'ekue re
lei oĩa rami vy.
25 Ha'e oĩ e'ỹ mbove ma ndoikoi teri huvixa
ha'e ramigua, mba'eta opy'a, onhe'ẽ ha'e
ombaraetea ha'e javi py SENHOR pe ojeko
me'ẽ va'e, Moisés lei ombopara va'ekue
ha'e javi rami vy. Ha'e va'e rire ma ha'ekue
ramigua ete ju ndoikovei guive.
26 Ha'e rami avi SENHOR nda'ipoxy ve'ỹi
guive Judá rovai, Manassés opa marã om-
bopoxy aguã rami ojapo vai rire.
27 Ha'e rami vy SENHOR aipoe'i:
— Judá regua voi aipe'apa 'rã xerenonde
gui, Israel regua aipe'aague rami ae ju.
Ha'e rami vy aeja 'rã kova'e tetã Jerusalém
xejeupe guarã aiporavo va'ekue ri, xevygua
oo "Ha'e py oĩ 'rã xerery", ha'eague voi.

2 Crônicas 35.20-27

28 Ha'e gui oĩve rei tema Josias rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
29 Josias oĩ teri jave ma Egito pygua huvixa
Faraó-Neco oo Eufrates yakã katy Assíria
pygua huvixa rovai. Ha'e ramo Neco rovai
ju Josias oo vy hexe opu'ã ramo ojuka,
Megido py.
30 Hetekue ma hembiguai kuery ogueru
okuapy peteĩ karóxa py. Jerusalém py
oguerovaẽ ma vy onhono porã okuapy hu-
parã oĩ va'ekue py ae. Ha'e rire ma ha'e
va'e yvy re ikuai va'e kuery Josias ra'y

* 23:16 Ha'e va'e ayvu jaexa 'rã 1 Reis 13.1-32 py.

Jeoacaz ogueraa vy omoĩ okuapy nguvixarã
tuu rekovia.

2 Crônicas 36.1-4

31 Jeoacaz oĩ ypy'i jave py ma vinte e três
ma'etỹ oguereko, ha'e gui mboapy jaxy re
ete'i opena Jerusalém py. Ixy ma Hamutal,
Libna pygua Jeremias rajy.
32 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy
SENHOR renonde rupi, guamoĩ kuery
ojapoague ha'e javi rami.
33 Ha'e ramo Faraó-Neco ombo'a uka imoiny
Ribla py Hamate yvy re, Jerusalém py
opena ve'ỹ aguã. Ha'e vy ijyvy re ikuai va'e
gui okobra três mil e trezentos quilos prata
ha'e trinta e três quilos ouro guigua.
34 Huvixarã ma Faraó-Neco omoĩ Josias ra'y
Eliaquim, tuu Josias rekovia opena aguã.
Ha'e vy hery oguerova vy Jeoaquim ju om-
boery. Ha'e rã Jeoacaz ma Egito yvy katy ju
ogueraa. Ha'e ramo omano ha'e py.
35 Ha'e gui ma Jeoaquim prata ha'e ouro
omboaxa Faraó pe. Ha'e rami vy oyvy jave
rupi ome'ẽ uka, Faraó ijayvuague rami vy
ixupe omboaxapa aguã. Oyvy re ikuai va'e
prata ha'e ouro ome'ẽmba aguã rami ojapo,
peteĩ-teĩ gui oipe'a ha'e ae ome'ẽ ukaa rami
vy, Faraó-Neco pe omboaxa aguã.

2 Crônicas 36.5-8

36 Jeoaquim ma vinte e cinco ma'etỹ
oguereko jave py huvixa oĩ ypy. Ha'e gui
onze ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ixy ma
Zebida, Ruma pygua Pedaías rajy.
37 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e anho ojapo
oikovy SENHOR renonde rupi, guamoĩ
kuery ojapoague ha'e javi rami.

24

1 Jeoaquim oĩ jave py Babilônia pygua
huvixa Nabucodonosor ou hexe opu'ã aguã.
Ha'e ramo mboapy ma'etỹ peve Jeoaquim
oiko hembiguai. Ha'e va'e rire ma Jeoaquim
ju opu'ã hexe.
2 Ha'e ramo Jeoaquim rovai SENHOR ombou
caldeu kuery, Síria pygua, Moabe pygua
ha'e Amom ra'y kuery. Judá yvy re ombou
ombovaipa aguã, guembiguai profeta kuery
rupi SENHOR ijayvuague rami vy.
3 Ha'e nunga oiko Judá kuery re SEN-
HOR ijayvuague rami vy ae, guenonde gui
oipe'apa aguã, Manassés opa marã oje-
javyague káuxa,
4 ojejavy e'ỹ va'e kuery ruguy omoẽague
káuxa guive, Jerusalém tetã ha'e javi rupi
huguy omoẽ rire. Ha'e rami ete ojejavyague
ma SENHOR nomboguexei.
5 Ha'e gui oĩve rei tema Jeoaquim rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Judá
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
6 Ha'e gui Jeoaquim ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo ta'y
Joaquim ju oĩ nguu rekovia.
7 Ha'e rã Egito pygua huvixa ma neĩ pe-
teĩgue ma voi noẽvei oyvy gui. Mba'eta
mba'emo oguereko va'ekue ha'e javi Ba-
bilônia pygua huvixa oipe'apa ma, Egito
katy'i yakã'i oĩ va'e guive Eufrates yakã
peve.

2 Crônicas 36.9

8 Joaquim ma dezoito ma'etỹ oguereko
jave py huvixa oĩ ypy. Ha'e gui mboapy jaxy
re ete'i opena Jerusalém py. Ixy ma Neústa,
Jerusalém pygua Elnatã rajy.
9 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e anho ojapo
oikovy SENHOR renonde rupi, guamoĩ
kuery ojapoague ha'e javi rami.

Jerusalém gui yvatekueve Nabucodonosor escravo-rã ogueraapaague

10 Ha'e va'e jave py ma Jerusalém katy
ou Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor
rembiguai kuery. Ha'e vy ojokopa tetã.
11 Ha'e gui tetã re Babilônia pygua huvixa
Nabucodonosor ae ou, guembiguai kuery
ojokopa okuapy jave.
12 Ha'e ramo Judá pygua huvixa Joaquim
oo Babilônia pygua huvixa reve nhovaexĩ
aguã. Ngupive ogueraa oxy, guembiguai
kuery, ojeupegua yvatekueve ha'e joe
opena va'ety kuery. Ha'e ramo Babilônia
pygua huvixa ogueraa escravo-rã, oito
ma'etỹ re ma oĩ jave py.
13 Ogueraa avi SENHOR pegua opy mba'emo
omoĩ porã mbyre ha'e javi, huvixa ro gui
guive. SENHOR ijayvuague rami vy om-
boa'ypa tembiporu Israel pygua huvixa Sa-
lomão ojapo va'ekue, ouro guigua SENHOR
pegua templo ropy guarã va'ekue meme.
14 Ha'e rami py oipe'apa Jerusalém py ikuai
va'ekue ha'e javi. Yvatekueve, avakue ipy'a
guaxukue, mba'emo apoa ha'e ferro re
omba'eapo va'e kuery ha'e javi vy ma dez
mil ogueraa. Avave rei ndopytai yvy re,
iporiaukue'i e'ỹ vy.
15 Babilônia katy ogueraa Joaquim.
Jerusalém gui escravo-rã ogueraa avi

huvixa xy, ta'yxy kuery ha'e hembiguai
kuery ha'e javi.
16 Avakue ipy'a guaxukueve sete mil
ikuai va'e, mba'emo apoa ha'e ferro re
omba'eapo va'e kuery mil ikuai va'e joe
opu'ã kuaa va'ekue meme ma Babilônia
pygua huvixa ogueraapa escravo-rã.

17 Ha'e gui Joaquim rekovia ma Babilônia
pygua huvixa omoĩ tuvy'i Matanias. Ha'e
va'e rery oguerova vy Zedequias ju om-
boery.

2 Crônicas 36.10-16; Jeremias 52.1-3

18 Zedequias ma vinte e um ma'etỹ
oguereko jave py oĩ ypy huvixa. Ha'e gui
onze ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ixy ma
Hamutal, Libna pygua Jeremias rajy.
19 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e anho ojapo
oikovy SENHOR renonde rupi, Joaquim
ojapoague ha'e javi rami.

Jeremias 39.1-7; 52.3-11

20 Ha'e nunga oiko Jerusalém tetã ha'e
Judá pygua kuery rovai SENHOR ipoxy
ramo, guenonde gui oipe'apa aguã. Ha'e
gui ma huvixa Zedequias opu'ã Babilônia
pygua huvixa rovai.

25

1 Zedequias nove ma'etỹ re ma huvixa oĩ
jave, dez jaxya re dez araa py ma Babilônia
pygua huvixa Nabucodonosor ou Jerusalém
py, oxondaro kuery ha'e javi reve. Tetã re
ipo'akaxe vy ojokopa okuapy jovaive re.
2 Onze ma'etỹ re ma Zedequias oĩ peve
ojokopa tetã.
3 Irundy jaxya re nove araa py ma tetã ha'e
javi rupi karuai oiko rã ha'e pygua kuery
ndojouvei ho'u va'erã.
4 Ha'e va'e jave py oitya tetã kora. Ha'e
ramo ha'e pygua avakue joe opu'ãa pygua
onhamba pyávy. Mokoĩ kora pa'ũ okẽ oĩ
va'e rupi oje'oi huvixa mba'e yvotyty oĩ
va'e yvýry tape oĩ va'e rupi, caldeu kuery
tetã jovaive re ikuai teĩ. Ha'e rã huvixa ma
yvy joja reia rupi tape oĩ va'e rupi onha.*
5 Ha'e ramo caldeu regua xondaro kuery ma
huvixa Zedequias rakykue oje'oi vy oupity
Jericó tetã katy'i yvy joja reia oĩ va'e py.
Hexevegua xondaro kuery oaĩmba vy oe-
japa oje'oivy.
6 Ha'e ramo ojokua reve ogueraa Ribla py
Babilônia pygua huvixa oĩa py. Ha'e ramo
ijayvu opaga aguã re.
7 Ha'e rami vy Zedequias oexaa py ae
ojukapa ta'y kuery. Ha'e gui ma hexa
omombupa. Mokoĩ corrente overa va'e
guigua py ojokua reve ogueraa okuapy Ba-
bilônia katy.

2 Crônicas 36.17-21; Jeremias 39.8-10; 52.12-27

8 Dezenove ma'etỹ re ma Babilônia pygua
huvixa Nabucodonosor oĩ jave py, peteĩ
nhiruĩ jaxya re sete araa py ma peteĩ ou
Jerusalém peve, Babilônia pygua huvixa
rembiguai, jopya kuery ruvixa Nebuzaradã.
9 Ha'e va'e ma oapypa SENHOR pegua oo,
huvixa rogue ha'e Jerusalém tetã rupi oo
ikuai va'ekue ha'e javi. Oo iporãgueve ikuai
va'e oapypa.
10 Ha'e rami vy jopya kuery ruvixa reve
caldeu regua xondaro kuery ou va'ekue
oitypa okuapy Jerusalém tetã yvýry rupi
kora oĩ va'ekue.
11 Ha'e gui jopya kuery ruvixa Nebuzaradã
ma heta ogueraa escravo-rã: tetã rupi ikuai
va'ekue, Babilônia pygua huvixa pe ojejopy
uka va'ekue, heta va'e kuery regua guive.
12 Ha'e rã iporiaukueve ma jopya kuery ru-
vixa oejapa uva nhotỹarã ha'e mba'ety rupi
omba'eapo va'erã.
13 Caldeu kuery omopẽmba okuapy SENHOR
pegua oo ytarã overa va'e guigua mokoĩve
hi'aĩ va'ekue, mba'emo renda ha'e yy mbot-
yarã overa va'e gui ojapo pyre, SENHOR
pegua opy oĩ va'ekue. Ha'e vy overa va'e oĩ
va'ekue ogueraapa Babilônia katy.
14 Ogueraa avi oja, pá, tapyĩ araa, heakuã
porã va'e ryrukue, tembiporurã overa va'e
gui ojapo pyre, ha'e mba'emo omboetea
rupi oiporua va'ekue ha'e javi.
15 Jopya kuery ruvixa ogueraa avi tapyĩ ryru,
hy'a guaxu, ha'e gui ouro ha'e prata guigua
ha'e javi.
16 Ha'e gui mokoĩve oo yta hi'aĩ va'ekue,
mba'emo ojoiaty ha'e mba'emo rendarã
Salomão ojapo va'ekue SENHOR pegua opy
rupi guarã, ha'e va'e tembiporu re overa
va'e oĩ va'ekue ha'e javi ma jaipapapa
va'erã e'ỹ.
17 Peteĩ-teĩ oo yta yvatekuea ma oito metros,
ha'e gui hi'áry ma oĩ ju overa va'e guigua

* 25:4 Caldeu kuery ma Babilônia pygua kuery ae. Ha'e gui caldeu kuery ruvixa ma Nabucodonosor (versículo 1).

mokoĩ metro yvatea va'e. Hi'árygua yvýry
rupi imbojeguaarã kya corrente guigua
ha'e yvyra'a ra'angaa oĩ va'ekue ma overa
va'e guigua meme. Ha'e rã hovai re ijyta
hi'aĩ va'e reve ma joegua, kya imbojeguaarã
oĩ va'e voi.
18 Jopya kuery ruvixa ogueraa avi sacer-
dote yvateve va'e Seraías, sacerdote yvyĩve
va'e Sofonias, ha'e gui okẽ rarõa kuery
mboapy ikuai va'ekue.
19 Tetã gui ogueraa avi peteĩ xondaro kuery
ruvixa oĩ va'ekue, ha'e gui peteĩ nhiruĩ
avakue huvixa mongetaaty tetã py ojou
va'ekue, ha'e xondarorã ha'e py ikuai va'e
rery ombopara va'ety, ha'e gui sessenta
avakue ha'e py hekoa va'ekue tetã rupi ojou
va'ekue.
20 Ha'e va'e kuery ma jopya kuery ruvixa
Nebuzaradã ojokua reve ogueraapa Ribla
py Babilônia pygua huvixa oĩa py.
21 Ha'e ramo Ribla py ae Babilônia pygua
huvixa oipyxo uka vy ojuka ukapa, Hamate
yvy re. Ha'e rami py Judá kuery ijyvy gui
ogueraapaa escravo-rã.
22 Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor
ma Safã ra'y Aicão ra'y Gedalias omoĩ Judá
yvy re oeja va'ekue re opena va'erã.

Ismael Gedalias ojukaague

23 Ha'e gui xondaro ruvixa kuery, hex-
evegua avakue reve oendu okuapy Babilô-
nia pygua huvixa Gedalias ju huvixarã
omoĩague. Ha'e rami vy Mispa py Gedalias
oĩa py ha'e kuery ou okuapy oikuaa porãve
aguã. Ha'e va'e kuery regua ma Neta-
nias ra'y Ismael, Careá ra'y Joanã, neto-
fatita Tanumete ra'y Seraías ha'e maacatita
ra'y Jazanias. Guexevegua avakue reve ou
okuapy.
24 Ha'e ramo Gedalias onhemboayvu ha'e
kuery pe ha'e hexevegua avakue ikuai va'e
pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Pekyje eme caldeu kuery gui. Pepyta
tema nhandeyvy re, ha'e penhe'ẽ rendu
Babilônia pygua huvixa. Ha'e ramo peẽ
kuery pendekuai porã 'rã — he'i.
25 Ha'e rami teĩ sete jaxya py ou Neta-
nias ra'y Ismael, Elisama ramymino va'e,
ipo'akave va'e ra'y. Hexeve ou avi dez
avakue. Ha'e va'e kuery Gedalias oipyxo
ramo omano, judeu ha'e caldeu kuery
Mispa py hexeve ikuai va'ekue voi.
26 Ha'e ramo heta va'e kuery ha'e javi caldeu
kuery gui okyje vy opu'ãmba oje'oivy,
yvyĩgueve ha'e yvatekueve, xondaro ruvixa
kuery voi oje'oi Egito yvy katy.

Jeremias 52.31-34

27 Judá pygua huvixa Joaquim dezessete
ma'etỹ ma escravo-rã ogueraague ojapo
rire, doze jaxya re vinte e sete araa py
ma Evil-Merodaque oĩ Babilônia pygua hu-
vixarã. Ha'e va'e ma Judá pygua huvixa
Joaquim opoi nhuã py ombo'aague gui.
28 Ha'e vy hexeve ha'eve reia'i rupi ijayvu vy
omboyvateve amboae huvixa kuery Babilô-
nia py hexeve ikuai va'e gui.
29 Ha'e ramo Joaquim oao nhuã py oiporu
va'ekue omboekovia vy huvixa renonde ae
okaru oikovy ko'ẽ nhavõ, oikoa pukukue re.
30 Ha'e vy ko'ẽ nhavõ huvixa po gui ae ojopy
mba'emo repyrã, oikovea ja guarã.

Jypya Crônicas huvixa kuery rekokue oĩa
Jypya crônicas huvixa kuery rekokue oĩa

Kova'e kuaxia para re ma omombe'ua porãve ju mba'emo omombe'ua ma va'ekue, omo'arandu ha'e ombopy'a guaxu aguã judeu kuery escravo-rã ogueraa ague gui oyvy re ojevy va'ekue. Ha'e rami vy jypy omombe'u oyvy re ojevy va'ekue ramoĩ kuery rery. Ha'e gui ma huvixa Davi openaague ju omombe'u vy ima'endu'a yvatea ha'e ipo'akaa re. Omombe'u avi Senhor pegua templo peguarã Davi oguereko katupaague.

Heta va'e kuery oendua py Davi oguerovy'a Senhor. Ha'e vy aipoe'i: "Senhor Israel kuery ruete, Oreruete reiko va'e, ndere ae ta'ima'endu'a porãa yma ete guive raka'eve rã peve. ... Ndere ae oĩ ndepo'aka aguã, ha'e pavẽ ikuai va'e aryve rupi ndeyvateve va'e repenaa py. ... Ha'e gui aỹ ma Oreruete, roguerovy'a vy rogueroporaei rokuapy nderery hexakãmba va'e rupi" (29.10b, 11b, 13).

Adão ramymino kuery rery oĩa
Gênesis 5.1-32

1 Adão, ha'e gui Sete, Enos,
2 Cainã, Maalalel, Jarede,
3 Enoque, Metusalém, Lameque,
4 Noé, Sem, Cam ha'e Jafé.*

Gênesis 10.1-32

5 Jafé ra'y kuery ma Gômer, Magogue, Madai, Javã, Tubal, Meseque ha'e Tiras.
6 Gômer ra'y kuery ma Asquenaz, Rifate ha'e Togarma.
7 Javã ra'y kuery ma Elisá, Társis, Quitim ha'e Rodanim.
8 Ha'e gui Cam ra'y kuery ma Cuxe, Mizraim, Pute ha'e Canaã.
9 Cuxe ra'y kuery ma Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá ha'e Sabtecá. Raamá ra'y kuery ma Sabá ha'e Dedã.
10 Cuxe ra'y ma Ninrode. Ha'e va'e ma jypy'i ipo'akapa va'e oiko yvy re.
11 Mizraim ra'y kuery ma Ludim, Anamim, Leabim, Naftuim,
12 Patrusim, Casluim (ha'e va'e ma filisteu kuery ypy'i) ha'e Caftorim.
13 Canaã ra'y kuery ma jypygua Sidom, ha'e gui Hete,
14 ha'e jebuseu kuery, amorreu, girgaseu,
15 heveu, arqueu, sineu,
16 arvadeu, zemareu ha'e hamateu kuery.
17 Ha'e gui Sem ra'y kuery ma Elão, Assur, Arfaxade, Lude, Arã, Uz, Hul, Geter ha'e Meseque.
18 Arfaxade ra'y ma Selá, ha'e Selá ra'y ma Héber.
19 Héber ra'y kuery ma mokoĩ oiko: Peteĩ rery ma Pelegue, mba'eta ha'e va'e oiko jave py yvy omboja'oa.† Ha'e rã tyvy rery ma Joctã.
20 Joctã ra'y ma Almodá, Salefe, Hazar-Mavé, Jerá,
21 Hadorão, Uzal, Dicla,
22 Ebal, Abimael, Sabá,
23 Ofir, Havilá ha'e Jobabe. Ha'e va'e kuery ha'e javi ma Joctã ra'y kuery meme.

Gênesis 11.10-32

24 Sem, ha'e gui Arfaxade, Selá,
25 Héber, Pelegue, Reú,
26 Serugue, Naor, Terá,
27 ha'e gui Abrão, hery mboae Abraão va'e.

Gênesis 25.12-18

28 Abraão ra'y kuery ma Isaque ha'e Ismael.
29 Po rami ma ha'e va'e ra'y kuery: Ismael ra'y jypygua ma Nebaiote, ha'e gui Quedar, Adbeel, Mibsão,
30 Misma, Dumá, Massá, Hadade, Temá,
31 Jetur, Nafis ha'e Quedemá. Ha'e va'e kuery ma Ismael ra'y kuery meme.

Gênesis 25.1-6

32 Ha'e gui Abraão ra'yxy jevy Quetura opi'a kuery oikuavã'i va'ekue ma Zinrã, Jocsã, Medã, Midiã, Isbaque ha'e Suá. Jocsã ra'y kuery ma Sabá ha'e Dedã.
33 Midiã ra'y kuery ma Efá, Efer, Enoque, Abida ha'e Elda. Ha'e va'e kuery ma Quetura pi'a kuery meme.
34 Ha'e gui Abraão ra'y ma Isaque. Isaque ra'y kuery ma Esaú ha'e Israel.

Gênesis 36.1-19

35 Esaú ra'y kuery ma Elifaz, Reuel, Jeús, Jalão ha'e Coré.
36 Elifaz ra'y kuery ma Temã, Omar, Zefi, Gaetã, Quenaz, Timna ha'e Amaleque.

* 1:4 Sem, Cam ha'e Jafé ma Noé ra'y kuery ikuai (Gênesis 5.32).
† 1:19 Tery Pelegue ma "Mboja'o" 'ea.

37 Reuel ra'y kuery ma Naate, Zerá, Samá
ha'e Mizá.
Gênesis 36.20-30
38 Ha'e gui Seir ra'y kuery ma Lotã, Sobal,
Zibeão, Aná, Diso, Eser ha'e Disã.
39 Lotã ra'y kuery ma Hori ha'e Homã. Ha'e
gui Lotã reindy ma Timna.
40 Sobal ra'y kuery ma Aliã, Manaate, Ebal,
Sefô ha'e Onã. Zibeão ra'y kuery ma Aiá
ha'e Aná.
41 Aná ra'y ma Disom. Disom ra'y kuery ma
Hanrão, Esbã, Itrã ha'e Querã.
42 Eser ra'y kuery ma Bilã, Zaavã ha'e Jaacã.
Disã ra'y kuery ma Uz ha'e Arã.
Gênesis 36.31-43
43 Pova'e kuery ma Edom yvy re huvixave
oĩ va'ekue, Israel kuery ruvixave oĩ e'ỹ
teri jave: Beor ra'y Bela. Ha'e va'e retã
openaaty ma Dinabá.
44 Ha'e gui Bela omano rire hekovia oĩ Bozra
pygua Zera ra'y Jobabe.
45 Jobabe omano rire hekovia oĩ temanita
kuery yvy guigua Husão.
46 Husão omano rire hekovia oĩ Bedade ra'y
Hadade. Ha'e va'e ma oitypa Midiã pygua
kuery Moabe yvy re. Hetã openaaty ma
Avite.
47 Ha'e gui Hadade omano rire hekovia oĩ
Masreca pygua Samlá.
48 Samlá omano rire hekovia oĩ Saul. Ha'e
va'e ma Eufrates yakã yvýry Reobote oĩ va'e
guigua.
49 Ha'e gui Saul omano rire hekovia oĩ Acbor
ra'y Baal-Hanã.
50 Baal-Hanã omano rire hekovia oĩ Hadade.
Ha'e va'e retã openaaty ma Paí. Ha'e rã
ta'yxy ma Matrede memby Meetabel, Me-
Zaabe remiarirõ va'e.
51 Ha'e gui Hadade ju omano.

Po rami ma Edom pygua yvatekueve
rery: yvatekueve Timna, Alva, Jetete,
52 Oolibama, Elá, Pinom,
53 Quenaz, Temã, Mibzar,
54 Magdiel, ha'e gui Irã. Ha'e va'e kuery ma
Edom pygua yvatekueve meme.

2

Gênesis 35.22-26
1 Ha'e gui pova'e ma Israel ra'y kuery:
Rúben, Simeão, Levi, Judá, Issacar, Zebu-
lom,
2 Dã, José, Benjamim, Naftali, Gade ha'e
Aser.

Judá ramymino kuery rery oĩa

3 Ha'e gui Judá ra'y kuery ma Er, Onã ha'e
Selá. Ha'e va'e kuery mboapy ma Canaã
pygua Bate-Sua pi'a ikuai raka'e. Ha'e gui
Judá ra'y jypygua Er ma SENHOR renonde
rupi heko vai ramo ojuka.
4 Ha'e rã gua'y ra'yxy Tamar re Judá
ta'yague ma Perez ha'e Zera. Judá ra'y
kuery ha'e javi vy ma peteĩ nhiruĩ ikuai.
5 Ha'e gui Perez ra'y kuery ma Hezrom
ha'e Hamul.
6 Zera ra'y kuery ma Zinri, Etã, Hemã, Calcol
ha'e Dara. Ha'e javi vy ma peteĩ nhiruĩ
ikuai.
7 Carmi ra'y ma Acar. Ha'e va'e ma Israel
kuery ikuai axy aguã rami ojapo ha'eve'ỹ
va'e py ojejavy vy.
8 Etã ra'y ma Azarias.
9 Hezrom ra'y kuery ikuai va'ekue ma Jer-
ameel, Rão ha'e Quelubai.
10 Ha'e gui Rão ra'y ma Aminadabe. Ami-
nadabe ra'y ma Naassom, Judá regua kuery
ruvixa va'e.
11 Naassom ra'y ma Salma, ha'e Salma ra'y
ma Boaz.
12 Boaz ra'y ma Obede, ha'e Obede ra'y ma
Jessé.
13 Jessé ra'y jypygua ma Eliabe, mokoĩa ma
Abinadabe, mboapya ma Siméia,
14 irundya ma Natanael, peteĩ nhiruĩa ma
Radai,
15 mboapy memea ma Ozém, ha'e gui sete-a
ma Davi.
16 Ha'e va'e reindy kuery ma Zeruia ha'e
Abigail. Zeruia pi'a kuery ma mboapy:
Abisai, Joabe ha'e Asael.
17 Abigail ma oikuavã'i Amasa. Ha'e rã
Amasa ru ma Ismael guigua Jéter.
18 Ha'e gui Hezrom ra'y Calebe ma gua'y
kuery oguereko gua'yxy Azuba ha'e gui
Jeriote re. Ha'e va'e pi'a kuery ma Jeser,
Sobabe ha'e Ardom.
19 Ha'e gui Azuba omano ma rire gua'yxyrã
Calebe ogueraa Efrata. Ha'e va'e re ta'ya ma
Hur.
20 Hur ra'y ma Uri, ha'e Uri ra'y ma Bezalel.
21 Ha'e gui Hezrom ma Gileade ru Maquir
rajy re omenda, sessenta ma'etỹ ma
oguerekoa py. Ha'e ramo oikuavã'i Segube.
22 Segube ra'y ma Jair. Ha'e va'e ma vinte e
três tetã re opena Gileade yvy rupi.
23 Ha'e rami teĩ Jair pegua tekoa ikuai
va'ekue ma Gesur ha'e Arã oipe'apa, Que-
nate yvýry tekoa'i ikuai va'e ha'e javi guive,
ha'e javi vy ma sessenta tekoa ikuai. Ha'e

va'e kuery ha'e javi ma Gileade ru Maquir
ra'y kuery meme.
24 Calebe-Efrata py Hezrom omano ma rire
Hezrom ra'yxy Abia oikuavã'i Tecoa rurã
Asur.
25 Ha'e gui pova'e ma Hezrom ra'y
jypygua Jerameel ra'y kuery: jypygua Rão,
ha'e gui Buna, Orém, Ozém ha'e Aías.
26 Ha'e gui Jerameel amboae ju ogueraa
gua'yxyrã, Atara hery va'e. Ha'e va'e ma
Onã xyrã.
27 Jerameel ra'y jypygua Rão ra'y kuery ma
Maaz, Jamim ha'e Equer.
28 Onã ra'y kuery ma Samai ha'e Jada. Samai
ra'y kuery ma Nadabe ha'e Abisur.
29 Abisur ra'yxy rery ma Abiail. Ha'e va'e
oguereko Abã ha'e Molide.
30 Nadabe ra'y kuery ma Selede ha'e Apaim.
Ha'e rã Selede ma ta'y e'ỹ re omano.
31 Apaim ra'y ma Isi. Isi ra'y ma Sesã. Sesã
ra'y ma Alai.
32 Ha'e gui Samai ryvy Jada ra'y kuery ma
Jéter ha'e Jônatas. Ha'e rã Jéter ma omano
ta'y e'ỹ re.
33 Jônatas ra'y kuery ma Pelete ha'e Zaza.
Ha'e va'e kuery ma Jerameel ra'y kuery.
34 Ha'e gui Sesã ma ndata'yi, tajy kuery
anho. Ha'e rami avi Sesã oguereko peteĩ
guembiguai Egito guigua, Jara hery va'e.
35 Ha'e gui Jara ra'yxyrã ma Sesã ome'ẽ
guajy. Ha'e va'e ma oikuavã'i Atai.
36 Atai ra'y ma Natã, ha'e Natã ra'y ma
Zabade.
37 Zabade ra'y ma Eflal, ha'e Eflal ra'y ma
Obede.
38 Obede ra'y ma Jeú, ha'e Jeú ra'y ma
Azarias.
39 Azarias ra'y ma Heles, ha'e Heles ra'y ma
Eleasa.
40 Eleasa ra'y ma Sismai, ha'e Sismai ra'y ma
Salum.
41 Salum ra'y ma Jecamias, ha'e rã Jecamias
ra'y ma Elisama.
42 Ha'e gui Calebe ra'y jypygua, Jerameel
ryke'y va'e ma Maressa. Ha'e va'e ma Zife
ru oiko. Maressa ra'y ma Abi-Hebrom.
43 Hebrom ra'y kuery ma Coré, Tapua, Re-
quém ha'e Sema.
44 Sema ra'y ma Jorqueão rurã Raão. Ha'e
gui Requém ra'y ma Samai.
45 Samai ra'y ma Maom, ha'e Maom ra'y ma
Bete-Zur.
46 Ha'e gui Calebe ra'yxy jevy Efá ma
oikuavã'i Harã, Mosa ha'e Gazez. Ha'e Harã
ra'y ma Gazez.
47 Jadai ra'y kuery ma Regém, Jotão, Gesã,
Pelete, Efá ha'e Saafe.
48 Ha'e gui Calebe ra'yxy jevy Maaca
oguereko Seber ha'e Tiraná.
49 Maaca oikuavã'i avi Madmana rurã Saafe,
ha'e gui Macbena ha'e Gibeá rurã Seva.
Ha'e gui Acsa ma Calebe rajy ae.
50 Ha'e va'e kuery ma Calebe ra'y kuery
meme.
Ha'e gui Efrata ra'y jypygua Hur ra'y
kuery ma Quiriate-Jearim rurã Sobal,
51 ha'e gui Belém pygua kuery rurã Salma,
ha'e Bete-Gade rurã Harefe.
52 Ha'e gui Quiriate-Jearim pygua kuery
ru Sobal ra'y kuery ma Haroé ha'e Hazi-
Hamenuote.
53 Ha'e gui Quiriate-Jearim pygua kuery
regua ikuai va'e ma itrita kuery, puteu, su-
mateu ha'e misraeu kuery. Ha'e va'e kuery
guigua ma zoratita ha'e estaoleu kuery.
54 Ha'e gui Salma ra'y kuery ma Belém
netofatita kuery reve, Atrote-Bete-Joabe
ha'e Hazi-Hamanaati, zoreu va'e.
55 Lei re nhombo'e va'ety kuery Jabez py
ikuai va'e regua ma tiratita, simeatita ha'e
sucatita kuery. Ha'e va'e kuery ae ma
queneu kuery Hamate gui ou va'ekue. Ha'e
va'e ma Recabe regua kuery ru ae.

3

2 Samuel 3.2-5

1 Pova'e ma Davi ra'y kuery Hebrom tetã
py itui'i va'ekue. Jypygua ma Jezreel pygua
Ainoã pi'a Amnom. Mokoĩa ma Carmelo
pygua Abigail pi'a Daniel.
2 Mboapya ma Gesur pygua huvixave Talmai
rajy Maaca pi'a Absalão. Ha'e gui irundya
ma Hagite pi'a Adonias.
3 Peteĩ nhiruĩa ma Abital pi'a Sefatias.
Mboapy memea ma ta'yxy Eglá pi'a Itreão.
4 Ha'e va'e mboapy meme ta'y kuery He-
brom tetã py itui'i va'ekue, ha'e py sete
ma'etỹa ha'e mboapy meme jaxy re huvix-
ave oĩ jave.
Ha'e va'e rire ma Jerusalém tetã py ju
trinta e três ma'etỹa re oĩ.
5 Pova'e ma Jerusalém py ta'y kuery itui'i
va'ekue: Siméia, Sobabe, Natã ha'e Sa-
lomão. Ha'e va'e irundy ma Amiel rajy
Bate-Seba pi'a kuery.

6 Ha'e va'e rire ju ta'ya ma Ibar, Elisama, Elifelete,
7 Nogá, Nefegue, Jafia,
8 Elisama, Eliada ha'e Elifelete, nove ikuai ha'e javi vy.
9 Ha'e va'e kuery ma Davi ra'y kuery meme, ta'yxy jevy pi'a kuery rery oĩ e'ỹ re. Ha'e gui Tamar ma ha'e kuery reindy ae avi.

Salomão ramymino kuery rery oĩa

10 Ha'e gui Salomão ra'y ma Roboão, Roboão ra'y ma Abias, Abias ra'y ma Asa, Asa ra'y ma Josafá,
11 Josafá ra'y ma Jorão, Jorão ra'y ma Acazias, Acazias ra'y ma Joás,
12 Joás ra'y ma Amazias, Amazias ra'y ma Azarias, Azarias ra'y ma Jotão,
13 Jotão ra'y ma Acaz, Acaz ra'y ma Ezequias, Ezequias ra'y ma Manassés,
14 Manassés ra'y ma Amom, Amom ra'y ma Josias.
15 Ha'e gui Josias ra'y kuery ma pova'e: ta'y jypygua ma Joanã, mokoĩa ma Jeoaquim, mboapya ma Zedequias, irundya ma Salum.
16 Ha'e gui Jeoaquim ra'y kuery ma Jeconias ha'e Zedequias.
17 Jeconias escravo-rã ogueraa pyrã ra'y kuery ma Sealtiel,
18 Malquirão, Pedaías, Senazar, Jecamias, Hosama ha'e Nedabias.
19 Pedaías ra'y kuery ma Zorobabel ha'e Simei. Zorobabel ra'y kuery ma Mesulão ha'e Hananias. Ha'e va'e kuery reindy ma Selomite.
20 Ikuai avi Hasuba, Oel, Berequias, Hasadias ha'e Jusabe-Hesede, peteĩ nhiruĩ ikuai ha'e javi vy.

21 Ha'e gui Hananias ra'y kuery ma Pelatias ha'e Jesaías. Ikuai avi Refaías ra'y kuery, Arnã ra'y kuery, Obadias ra'y kuery ha'e Secanias ra'y kuery.
22 Secanias ra'y ma Semaías. Ha'e rã Semaías ra'y kuery ma Hatus, Igal, Barias, Nearias ha'e Safate, mboapy meme ikuai ha'e javi vy.
23 Ha'e gui Nearias ra'y kuery ma Elioenai, Ezequias ha'e Azricão, mboapy ikuai ha'e javi vy.
24 Elioenai ra'y kuery ma Hodavias, Eliasibe, Pelaías, Acube, Joanã, Delaías ha'e Anani, sete ikuai ha'e javi vy.

4

Judá ramymino kuery rery oĩa

1 Ha'e gui Judá ra'y kuery ma Perez, Hezrom, Carmi, Hur ha'e Sobal.
2 Sobal ra'y Reaías ra'y ma Jaate. Jaate ra'y kuery ma Aumai ha'e Laade. Ha'e va'e kuery regua ma zoratita ikuai.

3 Pova'e ma Etã ru ra'y kuery: Jezreel, Isma ha'e Idbas. Ha'e kuery reindy rery ma Hazelelponi.
4 Ikuai avi Gedor ru Penuel ha'e Husa ru Ezer. Pova'e kuery ma Hur ra'y kuery meme. Ha'e va'e ma Efrata ra'y jypygua, ha'e Belém pygua kuery ru.
5 Ha'e gui Tecoa ru Asur ma mokoĩ ogueraa gua'yxyrã: Hela ha'e Naara.
6 Naara ma oikuavã'i Auzão, Héfer, Temeni ha'e Haastari. Ha'e va'e kuery ma Naara pi'a kuery meme.
7 Hela pi'a kuery ma Zerete, Izar ha'e Etnã.
8 Coz ma Anube ha'e Zobeba ru, ha'e Harum ra'y Aarel guigua kuery ru avi.

9 Jabez ma guyvy kuery gui omboeteave va'e. Ixy Jabez omboery vy aipoe'i: "Mba'eta haxy ete py aikuavã'i va'ekue", he'i.*
10 Ha'e gui Jabez ma ojerure Israel kuery ruete pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Xemoingo porã tamo ra'e, ha'e emoĩve xeyvyrã. Tove xereve riae toĩ ndepo, ha'e xepe'a mba'emo vai gui, xemoingo axyarã ou e'ỹ aguã rami — he'i. Ha'e ramo Nhanderuete ojapo ojerureague.

11 Ha'e gui Suá ryke'y Quelube ra'y ma Meir. Ha'e va'e ma Estom ru.
12 Estom ra'y ma Bete-Rafa, Paséia ha'e Ir-Naás pygua kuery rurã Teína. Ha'e va'e avakue ma Reca pygua meme.
13 Quenaz ra'y kuery ma Otniel ha'e Seraías. Ha'e rã Otniel ra'y ma Hatate.
14 Meonotai ra'y ma Ofra, ha'e Seraías ra'y ma Joabe. Ha'e va'e ma yvyugua py mba'emo ojapo kuaa va'e kuery retã ojapo ypy va'ekue, ha'e py mba'emo ojapoa rupi ikuai va'e meme.
15 Ha'e gui Jefoné ra'y Calebe ra'y kuery ma Iru, Elá ha'e Naã. Ha'e gui Elá ra'y ma Quenaz.
16 Jealelel ra'y kuery ma Zife, Zifa, Tiria ha'e Asareel.

* 4:9 Ha'e kuery ayvu py ma tery Jabez "Haxy va'e" 'ea rami onhendu.

17 Ezra ra'y kuery ma Jéter, Merede, Efer
ha'e Jalom. Ha'e gui Merede ma gua'yxyrã
ogueraa Faraó rajy Bitia. Ha'e va'e pi'a
kuery ma Miriã, Samai ha'e Estemoa rurã
Isbá.
18 Ha'e gui ta'yxy Judá regua va'e oikuavã'i
Gedor pygua kuery rurã Jerede, Socó pygua
kuery rurã Héber, ha'e gui Zanoa pygua
kuery rurã Jecutiel.
19 Ha'e gui Hodias ra'yxy Naã reindy va'e
pi'a kuery ma Garmi pygua Abiqueila, ha'e
Maacá pygua Estemoa.
20 Simão ra'y kuery ma Amnom, Rina, Ben-
Hanã ha'e Tilom. Ha'e gui Isi ra'y kuery ma
Zoete ha'e Bene-Zoete.
21 Ha'e gui Judá ra'y Selá ra'y kuery ma
Leca pygua kuery rurã Er ha'e Maressa
pygua kuery rurã Lada. Selá ma linho re
omba'eapo va'e kuery ru avi, Asbéia py
hekoa va'e.
22 Oiko avi Joquim, Cozeba pygua kuery, Joás
ha'e Sarafe pygua kuery Moabe re ipo'aka
va'e, Jasubi-Leém pygua kuery guive. Ha'e
va'e ma ymavegua kuery rery ombopara
pyre.
23 Ha'e kuery ma nhae'ũ re omba'eapo va'e,
Netaim ha'e Gedera py hekoa va'e. Ha'e py
ae ikuai nguvixave pe omba'eapo aguã.

Simeão ramymino kuery rery oĩa

24 Ha'e gui Simeão ra'y kuery ma Nemuel,
Jamim, Jaribe, Zerá ha'e Saul.
25 Ha'e va'e ra'y ma Salum, Salum ra'y ma
Mibsão, Mibsão ra'y ma Misma.
26 Ha'e gui Misma ra'y ma Hamuel, Hamuel
ra'y ma Zacur, Zacur ra'y ma Simei.
27 Simei ra'y kuery ma dezesseis ikuai, ha'e
rã tajy kuery ma mboapy meme. Ha'e rã
tyvy kuery ma ndata'y retaive meme rei,
ndaetaive guive Judá ramymino kuery rami
e'ỹ.
28 Ha'e kuery ma Berseba py hekoa va'e, ha'e
Moladá py, Hazar-Sual,
29 Bila, Ezém, Tolade,
30 Betuel, Horma, Ziclague,
31 Bete-Marcabote, Hazar-Susim, Bete-Biri
ha'e Saaraim py. Ha'e va'e tetã py ikuai
Davi huvixave oĩ peve.
32 Ha'e kuery pegua tekoa'i ikuai va'e ma Etã,
Aim, Rimom, Toquém ha'e Asã, peteĩ nhiruĩ
tetã.
33 Ha'e va'e tetã yvýry rupi tekoa ikuai va'e
ha'e javi, Baal peve. Ha'e py ae ha'e kuery
ikuai, ha'e oguereko avi kuaxia guamoĩ
kuery rery oĩa.
34 Peteĩ-teĩ regua huvixa omboparaa hery
rupi: Mesobabe, Janleque, Amazias ra'y
Josa,
35 ha'e gui Joel ha'e Josibias ra'y Jeú. Josibias
ma Asiel ra'y, ha'e Asiel ma Seraías ra'y.
36 Ha'e gui Elioenai, Jaacobá, Jesoaías,
Asaías, Adiel, Jesimiel, Benaia,
37 ha'e gui Sifi ra'y Ziza. Sifi ma Alom ra'y,
Alom ma Jedaías ra'y, Jedaías ma Sinri ra'y,
Sinri ma Semaías ra'y.
38 Ha'e va'e kuery ramymino kuery hetave
tema ovy.
39 Ha'e rami vy Gedor yvy re ovaẽ ovya
peve oje'oi, yvyugua gui kuaray oua katy
oje'oi nhuũ oeka vy guymba kuery vexa'i
omongaru aguã.
40 Ha'e py ma ojou nhuũndy oata e'ỹ va'e,
ha'eve reia, ha'e yvy voi tuvixaa ojou,
mba'eve noĩa, ha'e ovy'a rei aguã va'e. Ha'e
py ma Cam ramymino kuery rekoague.
41 Ha'e gui hery ombopara pyre ma oupa
okuapy Judá pygua huvixa Ezequias oĩ jave
py. Ha'e rami vy ha'e py oo ikuai va'e
oitypa vy ojukapa meunita kuery ha'e py
ojou va'e rei. Omomba ete aỹ peve guarã.
Ha'e rami vy ha'e kuery ikuaiague py ae
ikuai, mba'eta ha'e py oĩ nhuũndy hymba
kuery vexa'i okaru aguã.
42 Ha'e gui ha'e kuery va'e regua ae,
Simeão ramymino kuery, quinhentos
avakue oje'oi Seir yvyty katy. Ha'e va'e
kuery rerekoa kuery ma Pelatias, Nearias,
Refaías ha'e Uziel, Isi ra'y kuery va'e meme.
43 Ha'e rami vy ojukapa nho amalequita
kuery gui oo jepe va'ekue. Ha'e vy ha'e
kuery ju ikuai ha'e py, aỹ peve.

5

Rúben ramymino kuery rery oĩa

1 Ha'e gui Rúben ramymino kuery ju.
(Ha'e va'e ma Israel ra'y jypygua va'eri
otekoavy nguu rupa py ae. Ha'e nunga rupi
ta'y jypygua oikoa regua ixugui oipe'aa vy
Israel ra'y José pe ju omboaxaa. Ha'ekue
rami ju jypygua oikoa omombe'ua py ma
hery noĩ.*

* 5:1 Rúben ma nguu Israel pe otekoavy ta'yxy jevy reve (Gênesis 35.22, 49.3-4).

2 Ha'e rami avi Judá anhetẽ guyvy ha'e
guyke'y kuery gui ipo'akave va'e, ha'e
hamymino oiko huvixarã, va'eri José pe ae
omboaxaa jypygua pegua.)
3 Ha'e gui Rúben ra'y kuery ma Enoque,
Palu, Hezrom ha'e Carmi.
4 Joel ra'y ma Semaías, Semaías ra'y ma
Gogue, Gogue ra'y ma Simei,
5 Simei ra'y ma Mica, Mica ra'y ma Reaías,
Reaías ra'y ma Baal,
6 Baal ra'y ma Beera, Assíria pygua huvixa
Tiglate-Pileser escravo-rã ogueraa va'ekue.
Ha'e va'e ma Rúben ramymino kuery ru-
vixa oiko.
7 Ha'e gui tyvy kuery rery omboparaa avi
hamymino kuery ikuaia rami, peteĩ-teĩ oo
pygua rery oĩa. Ha'e va'e kuery akãrã omoĩ
mbyre ma Jeiel, ha'e gui Zacarias,
8 Azaz ra'y Bela, Sema ramymino ha'e Joel
ramymino kuery regua. Ha'e va'e kuery ma
Aroer py hekoa va'ekue, Nebo ha'e Baal-
Meom peve oje'oi.
9 Ikuai avi va'ekue kuaray oua katy, tekoa
e'ỹa re ovaẽ ovya peve. Ijyvy oo 'rã Eufrates
yakã peve, hymba kuery Gileade yvy re
heta-etave ramo.
10 Ha'e gui Saul huvixave oĩ jave py ma ha'e
kuery opu'ã okuapy Agar regua kuery rovai.
Ha'e rami vy ha'e kuery rogue ha'e javi
rupi ju hekoa okuapy, Gileade katy'i rupi,
kuaray oua katy.

Gade ramymino kuery rery oĩa

11 Ha'e gui Gade ramymino kuery ma
hekoa avi raka'e ha'e kuery ikuaia rexei'i
rupi, Basã yvy re, Salca peve.
12 Joel ma ha'e kuery re opena va'erã omoĩ
mbyre yvateve va'e, ha'e gui jevy guare ma
Safã omoĩa. Janai ha'e Safate ikuai va'ekue
Basã py.
13 Ha'e rã tyvy kuery ma pova'e, tuu ro
pygua kuery rery rami: Micael, Mesulão,
Seba, Jorai, Jacã, Zia ha'e Héber, ha'e javi
vy sete ikuai.
14 Ha'e va'e kuery ma Abiail ramymino
kuery ae. Ha'e va'e ma Huri ra'y, Huri ma
Jaroa ra'y, Jaroa ma Gileade ra'y, Gileade ma
Micael ra'y, Micael ma Jesisai ra'y, Jesisai
ma Jado ra'y, ha'e Jado ma Buz ra'y.
15 Ha'e gui Abdiel ra'y Aí, Guni ramymino
va'e ma hetarã kuery akã oĩ.
16 Ha'e kuery ma Gileade py ae hekoa
va'ekue, Basã py, ha'e ijyvýry rupi tekoa
ikuai va'e py, ha'e Sarom yvýry tekoa ikuai
va'e ha'e javi rupi peve.
17 Ha'e kuery rery ha'e javi ma omboparaa
raka'e, Judá pygua huvixave Jotão ha'e Is-
rael kuery ruvixave Jeroboão oĩ jave py.

Jordão yakã rovaigua rupi ikuai va'e kuery rekokue oĩa

18 Ha'e gui Rúben, Gade ha'e Manassés
regua mbyte rupi oja'o va'ekue ma avakue
ipy'a guaxukueve meme ikuai raka'e. Ha'e
kuery ma ojee omoĩ 'rã okuapy hu'y jokoa
ha'e kyxe. Guyrapa voi oiporu kuaa, ha'e
joe opu'ãa py ikuai kuaa va'e. Ha'e kuery
va'e regua ma quarenta e quatro mil sete-
centos e sessenta ikuai, joe opu'ãa py ikuai
kuaa va'e meme.
19 Ha'e gui ha'e kuery joguero'a okuapy Agar
kuery, Jetur, Nafis ha'e Nodabe reve.
20 Ha'e va'e kuery reve joguero'aa py oipy-
tyvõa, ha'e ipo py omboaxapaa Agar kuery
re ipo'aka aguã, imoirũa kuery ha'e javi
re guive, joguero'aa py Nhanderuete pe
ojapukai okuapy ramo. Hexe ojerovia ete
okuapy ramo oendu.
21 Ha'e rami rã ogueraapa hymba kuery: cin-
qüenta mil camelo, duzentos e cinqüenta
mil vexa'i ha'e dois mil mburika. Ogueraa
avi cem mil avakue.
22 Heta ete avi ikuai kyxe py ojuka va'ekue,
ha'e kuery rovai opu'ã okuapy aguã Nhan-
deruete gui ae ou ramo. Ha'e rire hekoague
py ae ju ikuai, escravo-rã heraapaa peve.
23 Ha'e gui Manassés regua mbyte rupi
oja'o va'ekue ma ha'e py ae hekoa Basã
yvy re, Baal-Hermom, Senir ha'e Hermom
yvyty peve. Ha'e kuery heta-etave tema
ovy.
24 Pova'e ma hetarã kuery akã ikuai va'ekue:
Efer, Isi, Eliel, Azriel, Jeremias, Hodavias
ha'e Jadiel. Ha'e va'e kuery ma joe opu'ãa
py ipy'a guaxukueve, avakue omboetevepy
ha'e hetarã kuery akã.
25 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ojejavy nguu
kuery ruete rovai. Ha'e vy itavy rei ha'e
va'e yvy regua kuery ruete pegua ikuaia
rupi, henonde gui ha'e va'e kuery Nhan-
deruete omomba rire teĩ.
26 Ha'e nunga rupi ae Israel kuery ruete
omokyre'ỹ Assíria pygua huvixa Pul ha'e
Tiglate-Pileser. Ha'e ramo ha'e va'e ma
escravo-rã ogueraapa Rúben, Gade ha'e
Manassés regua mbyte rupi oja'o va'ekue.

Hala katy ogueraa, Habor ha'e Hara py,
Gozã yakã peve. Ha'e py ae ha'e kuery ikuai
aỹ peve.

6

Levi ramymino kuery rery oĩa

1 Ha'e gui Levi ra'y kuery ma Gérson,
Coate ha'e Merari.
2 Coate ra'y kuery ma Anrão, Isar, Hebrom
ha'e Uziel.
3 Anrão ra'y kuery ma Arão, Moisés ha'e
Miriã. Arão ra'y kuery ma Nadabe, Abiú,
Eleazar ha'e Itamar.
4 Eleazar ra'y ma Finéias, Finéias ra'y ma
Abisua,
5 Abisua ra'y ma Buqui, Buqui ra'y ma Uzi,
6 Uzi ra'y ma Zeraías, Zeraías ra'y ma
Meraiote,
7 Meraiote ra'y ma Amarias, Amarias ra'y
ma Aitube,
8 Aitube ra'y ma Zadoque, Zadoque ra'y ma
Aimaás,
9 Aimaás ra'y ma Azarias, Azarias ra'y ma
Joanã,
10 Joanã ra'y ma Azarias. Ha'e va'e ma
sacerdote oĩ va'ekue Jerusalém py Salomão
oorã ojapo va'ekue py.
11 Ha'e gui Azarias ra'y ma Amarias, Amarias
ra'y ma Aitube,
12 Aitube ra'y ma Zadoque, Zadoque ra'y ma
Salum,
13 Salum ra'y ma Hilquias, Hilquias ra'y ma
Azarias,
14 Azarias ra'y ma Seraías, Seraías ra'y ma
Jeozadaque.
15 Ha'e gui Jeozadaque ma escravo-rã heraa,
Judá regua ha'e Jerusalém pygua kuery
Nabucodonosor pe SENHOR ogueraa uka
ramo.
16 Ha'e gui Levi ra'y kuery ma Gérson,
Coate ha'e Merari.
17 Gérson ra'y kuery ma Libni ha'e Simei.
18 Coate ra'y kuery ma Anrão, Isar, Hebrom
ha'e Uziel.
19 Merari ra'y kuery ma Mali ha'e Musi. Ha'e
va'e kuery ma Levi ra'y kuery va'e regua
meme, tamoĩ kuery rery rami ae.
20 Gérson ra'y ma Libni, Libni ra'y ma
Jaate, Jaate ra'y ma Zima,
21 Zima ra'y ma Joá, Joá ra'y ma Ido, Ido ra'y
ma Zerá, Zerá ra'y ma Jeaterai.
22 Ha'e gui Coate ra'y ma Aminadabe, Aminadabe ra'y ma Coré, Coré ra'y ma Assir,
23 Assir ra'y ma Elcana, Elcana ra'y ma Ebiasafe, Ebiasafe ra'y ma Assir,
24 Assir ra'y ma Taate, Taate ra'y ma Uriel,
Uriel ra'y ma Uzias, Uzias ra'y ma Saul.
25 Ha'e gui Elcana ra'y kuery ma Amasai
ha'e Aimote.
26 Elcana ra'y ma Zofai, Zofai ra'y ma Naate,
27 Naate ra'y ma Eliabe, Eliabe ra'y ma
Jeroão, Jeroão ra'y ma Elcana.
28 Ha'e gui Samuel ra'y jypygua ma Joel,
ha'e va'e riregua Abias.
29 Merari ra'y ma Mali, Mali ra'y ma Libni,
Libni ra'y ma Simei, Simei ra'y ma Uzá,
30 Uzá ra'y ma Siméia, Siméia ra'y ma Hagias, ha'e Hagias ra'y ma Asaías.

Levi ramymino kuery oporaei va'erã omoĩ mbyre rery oĩa

31 Pova'e kuery ma Davi omoĩ va'ekue
jogueroporai va'erã SENHOR pegua oo py,
ixupegua hyru ogueru ma imoiny rire.
32 Ha'e ramo ha'e kuery ma oporaeia
rupi ikuai onhemboaty oĩaty renonde,
Jerusalém py SENHOR peguarã oo Salomão
ojapo e'ỹa ja. Ha'e rami vy ipara oĩa rami
ojapo okuapy SENHOR pe.
33 Pova'e kuery ma gua'y kuery reve
omba'eapo va'ekue. Coate ramymino
kuery regua ma oporai va'e Hemã. Ha'e
va'e ma Joel ra'y, Joel ma Samuel ra'y,
34 Samuel ma Elcana ra'y, Elcana ma Jeroão
ra'y, Jeroão ma Eliel ra'y, Eliel ma Toá ra'y,
35 Toá ma Zufe ra'y, Zufe ma Elcana ra'y,
Elcana ma Maate ra'y, Maate ma Amasai
ra'y,
36 Amasai ma Elcana ra'y, Elcana ma Joel ra'y,
Joel ma Azarias ra'y, Azarias ma Sofonias
ra'y,
37 Sofonias ma Taate ra'y, Taate ma Assir
ra'y, Assir ma Ebiasafe ra'y, Ebiasafe ma
Coré ra'y,
38 Coré ma Isar ra'y, Isar ma Coate ra'y, Coate
ma Levi ra'y, Levi ma Israel ra'y.
39 Ha'e gui tyvy Asafe ma irũrã oĩ oiporu
kuaa regua re. Asafe ma Berequias ra'y,
Berequias ma Siméia ra'y,
40 Siméia ma Micael ra'y, Micael ma Baaséias
ra'y, Baaséias ma Malquias ra'y,
41 Malquias ma Etni ra'y, Etni ma Zera ra'y,
Zera ma Adaías ra'y,
42 Adaías ma Etã ra'y, Etã ma Zima ra'y, Zima
ma Simei ra'y,
43 Simei ma Jaate ra'y, Jaate ma Gérson ra'y,
Gérson ma Levi ra'y.

44 Ha'e gui tyvy kuery Merari ramymino
kuery ma ijaxua re ikuai. Ha'e va'e ma Quisi
ra'y Etã. Ha'e gui Quisi ma Abdi ra'y, Abdi
ma Maluque ra'y,
45 Maluque ma Hasabias ra'y, Hasabias ma
Amazias ra'y, Amazias ma Hilquias ra'y,
46 Hilquias ma Anzi ra'y, Anzi ma Bani ra'y,
Bani ma Semer ra'y,
47 Semer ma Mali ra'y, Mali ma Musi ra'y,
Musi ma Merari ra'y, Merari ma Levi ra'y.
48 Ha'e gui tyvy kuery Levi ramymino ikuai
va'e ma omoĩa Nhanderuete pegua opy rupi
opa mba'e re omba'eapo aguã.

Arão ramymino kuery rery oĩa

49 Ha'e gui Arão ma gua'y kuery reve
mba'emo ome'ẽ 'rã okuapy altar mba'emo
oapyaty oĩ va'e áry, heakuã porã va'e oapy-
aty áry guive. Ha'e kuery ma henda iky'a
e'ỹ ete va'e py avi ikuai guetarã Israel kuery
ojejavyague ojao'i uka aguã SENHOR pe,
Nhanderuete guembiguai Moisés pe ojapo
ukaague ha'e javi rami vy.
50 Arão ra'y ma Eleazar, Eleazar ra'y ma
Finéias, Finéias ra'y ma Abisua,
51 Abisua ra'y ma Buqui, Buqui ra'y ma Uzi,
Uzi ra'y ma Zeraías,
52 Zeraías ra'y ma Meraiote, Meraiote ra'y
ma Amarias, Amarias ra'y ma Aitube,
53 Aitube ra'y ma Zadoque, ha'e rã Zadoque
ra'y ma Aimaás.

Josué 21.1-42

54 Pova'e py ma ha'e kuery hekoa okuapy,
ha'e kuery rekoarã ome'ẽague rami vy,
ijapya peve: Arão ramymino kuery Coate
regua pe ranhe xortea oexa ramo
55 ha'e kuery pe ome'ẽa Hebrom tetã Judá
yvy re, ha'e ijyvýry rupi yvy itui va'e ha'e
javi.
56 Ha'e rã yvy tetã ha'e tekoa'i ikuai va'e
yvýry rupigua ma Jefoné ra'y Calebe pe
ome'ẽa.
57 Arão ramymino kuery pe ome'ẽa tetã
jojukaarã gui onhemia aguã: Hebrom ha'e
Libna ijyvýry rupi yvy itui va'e reve, ha'e
gui Jatir ha'e Estemoa ijyvýry rupi yvy itui
va'e reve,
58 Hilém ha'e Debir ijyvýry rupi yvy itui va'e
reve,
59 Asã ha'e Bete-Semes ijyvýry rupi yvy itui
va'e reve,
60 ha'e gui Benjamim regua gui ome'ẽa Geba,
Alemete ha'e Anatote ijyvýry rupi yvy itui
va'e reve. Ha'e javi vy ma treze tetã ome'ẽa
ha'e kuery va'e regua ikuai aguã.
61 Ha'e gui Coate ramymino kuery mboae
pe ma xortea oexaague rami ome'ẽa dez
tetã Manassés regua mbyte rupi oja'o
va'ekue ikuaia re.
62 Ha'e gui Gérson ramymino kuery pe ma
treze tetã ome'ẽa ha'e kuery ikuai aguã,
Issacar, Aser, Naftali ha'e Manassés regua
Basã yvy re ikuai va'e.
63 Ha'e gui Merari ramymino kuery pe ma
doze tetã ome'ẽa Rúben, Gade ha'e Zebu-
lom regua, xortea oexaague rami vy.
64 Ha'e rami py Levi ramymino kuery pe
Israel kuery ome'ẽ ha'e va'e tetã ha'e javi
ijyvýry rupi yvy itui va'e reve.
65 Ha'e va'e tetã peteĩ-teĩ rery rupi ome'ẽa
avi Judá, Simeão ha'e Benjamim regua
va'ekue, xorte oexaague rami.
66 Ha'e gui Coate ramymino kuery amongue
regua pe ma ome'ẽa tetã Efraim regua yvy
re ikuai va'e.
67 Ha'e kuery pe ome'ẽa avi tetã onhemia
aguã, pova'e: Siquém yvyty Efraim regua
re oĩ va'e ijyvýry rupi yvy itui va'e ha'e javi
reve, ha'e gui Gezer,
68 Jocmeão, Bete-Horom,
69 Aijalom ha'e Gate-Rimom ijyvýry rupi yvy
itui va'e ha'e javi reve.
70 Ha'e gui Manassés regua mbyte rupi oja'o
va'ekue yvy gui Coate ramymino kuery
mboae pe ome'ẽa Aner ha'e Bileã ijyvýry
rupi yvy itui va'e ha'e javi reve.
71 Ha'e gui Gérson ramymino kuery pe ma
ome'ẽa Manassés regua mbytekue Basã yvy
re oĩ va'e Golã ha'e Astarote ijyvýry rupi
yvy itui va'e ha'e javi reve,
72 ha'e gui Issacar regua gui ome'ẽa Quedes
ha'e Daberate ijyvýry rupi yvy itui va'e ha'e
javi reve,
73 Ramote ha'e Aném ijyvýry rupi yvy itui
va'e ha'e javi reve guive.
74 Ha'e gui Aser regua gui ma ome'ẽa Masal
ha'e Abdom ijyvýry rupi yvy itui va'e ha'e
javi reve,
75 ha'e Hucoque ha'e Reobe ijyvýry rupi yvy
itui va'e ha'e javi reve guive.
76 Ha'e gui Naftali regua Galiléia re ikuaia
gui ma ome'ẽa Quedes, Hamom ha'e Quiri-
ataim ijyvýry rupi yvy itui va'e ha'e javi
reve.
77 Ha'e gui Merari ramymino kuery mboae
pe ma ome'ẽa Zebulom regua gui Rimono

ha'e Tabor ijyvýry rupi yvy itui va'e ha'e
javi reve.
78 Ha'e gui Jordão yakã rovai, Jericó tetã
rexei Jordão gui kuaray oua re oĩ va'e voi
ome'ẽa avi Rúben regua gui Bezer ha'e Jaza
ijyvýry rupi yvy itui va'e ha'e javi reve,
79 ha'e Quedemote ha'e Mefaate ijyvýry rupi
yvy itui va'e ha'e javi reve guive.
80 Ha'e gui Gade regua Gileade re oĩ va'e gui
ome'ẽa Ramote ha'e Maanaim ijyvýry rupi
yvy itui va'e ha'e javi reve,
81 ha'e Hesbom ha'e Jazer ijyvýry rupi yvy
itui va'e ha'e javi reve guive.

7

Issacar ramymino kuery rery oĩa

1 Ha'e gui Issacar ra'y kuery ma Tola,
Puá, Jasube ha'e Sinrom, ha'e javi vy irundy
ikuai.
2 Tola ra'y kuery ma Uzi, Refaías, Jeriel,
Jamai, Ibsão ha'e Samuel, Tola ramymino
kuery re opena va'e, avakue ipy'a
guaxukueve meme. Ha'e kuery va'e regua
rery huvixa Davi oĩ jave ombopara pyre ma
vinte e dois mil e setecentos ikuai.
3 Ha'e gui Uzi ra'y ma Izraías. Ha'e gui
Izraías ra'y kuery ma Micael, Obadias, Joel
ha'e Issias, ha'e javi vy peteĩ nhiruĩ ikuai,
huvixa meme.
4 Ha'e kuery va'e regua rery ombopara pyre
ma trinta e seis mil avakue ikuai joe opu'ãa
pygua, mba'eta ha'e kuery va'e regua heta
ete avi ikuai kunhague ha'e ta'y kuery.
5 Tyvy kuery Issacar ramymino kuery va'e
regua avakue ipy'a guaxukueve ha'e javi vy
ma oitenta e sete mil ikuai, hery ombopara
pyre oĩa rami vy.

Benjamim ramymino kuery rery oĩa

6 Ha'e gui Benjamim ra'y kuery ma Bela,
Bequer ha'e Jediael, ha'e javi vy mboapy
ikuai.
7 Ha'e gui Bela ra'y kuery ma Esbom, Uzi,
Uziel, Jerimote ha'e Iri, ha'e javi vy peteĩ
nhiruĩ ikuai. Guetarã kuery re opena va'e
meme, avakue ipy'a guaxukueve. Vinte
e dois mil e trinta e quatro ikuai hery
ombopara pyre oĩa rami vy.
8 Ha'e gui Bequer ra'y kuery ma Zemira,
Joás, Eliézer, Elioenai, Onri, Jerimote,
Abias, Anatote ha'e Alemete, Bequer ra'y
kuery meme ikuai.
9 Ha'e javi vy vinte mil e duzentos ikuai
guamoĩ jypygua kuery rery ombopara pyre
oĩa rami. Guetarã kuery re opena va'e,
avakue ipy'a guaxukueve ikuai.
10 Ha'e gui Jediael ra'y ma Bilã. Ha'e rã
Bilã ra'y kuery ma Jeús, Benjamim, Eúde,
Quenaana, Zetã, Társis ha'e Aisaar.
11 Ha'e va'e Jediael ra'y kuery ha'e javi ma
ma guetarã kuery re opena va'e. Avakue
ipy'a guaxukueve ma dezessete mil e
duzentos ikuai joe opu'ãa py ikuai kuaa
va'e.
12 Ha'e gui Supim ha'e Hupim ma Ir ra'y
kuery ae. Ha'e rã Husim ma Aer ra'y ju.
13 Ha'e gui Naftali ra'y kuery ma Jaziel,
Guni, Jezer ha'e Salum, Bila ramymino
meme.

Manassés ramymino kuery rery oĩa

14 Ha'e gui Manassés ra'y ma Asriel, ta'yxy
jevy Síria guigua oguereko va'ekue. Ha'e
va'e oikuavã'i avi Gileade rurã Maquir.
15 Ha'e gui Maquir ma gua'yxyrã ojou Hupim
ha'e Supim reindy, Maaca hery va'e. Ha'e
rã Maquir ryvy rery ma Zelofeade. Ha'e
va'e ma guajy anho oguereko raka'e.
16 Ha'e gui Maquir ra'yxy Maaca ma peteĩ
opi'a oguereko vy omboery Perez. Tyvy ma
Seres hery va'e. Ha'e rã Perez ra'y kuery ma
Ulão ha'e Requém.
17 Ulão ra'y ma Bedã. Ha'e kuery ae Gileade
ramymino ikuai. Ha'e va'e ma Maquir ra'y,
Manassés ramymino.
18 Heindy Hamolequete ma oikuavã'i Is-
Hode, Abiezer, ha'e Macla.
19 Ha'e rã Semida ra'y kuery ma Aiã, Siquém,
Liqui, ha'e Anião.

Efraim ramymino kuery rery oĩa

20 Ha'e gui Efraim ra'y ma Sutela. Ha'e
gui Sutela ra'y ma Berede, Berede ra'y ma
Taate, Taate ra'y ma Eleada, ha'e Eleada
ra'y ma Taate avi.
21 Ha'e gui Taate ra'y ma Zabade, ha'e
Zabade ra'y ma Sutela. Ha'e rã Ezer ha'e
Eleade ma avakue Gate pygua ae ojuka, ha'e
va'e kuery rymba re imonda aguã oje'oi
ramo.
22 Ha'e nunga rupi mbovy ára re rei e'ỹ tuu
Efraim ojae'o oiny ha'e kuery re. Ha'e ramo
tyke'y kuery ou ombopy'a porã ju aguã.
23 Ha'e va'e rire ma gua'yxy reve joguereko
ramo oguereko'i vy oikuavã peteĩ opi'a.

* 7:23 Ha'e kuery ayvu py tery Berias ma "Mba'emo vai" 'ea rami onhendu.

Ha'e ramo tuu omboery Berias, hoo py
mba'emo vai oiko ramo.*
24 Ha'e gui tajy ma Seerá, Bete-Horom tetã
ojapo va'erã, yvy'ã guy katy ha'e yvy'ã katy
voi. Ojapo avi Uzém-Seerá.
25 Ha'e gui Berias ra'y ma Refa, Refa ra'y ma
Resefe, Resefe ra'y ma Tela, Tela ra'y ma
Taã,
26 Taã ra'y ma Ladã, Ladã ra'y ma Amiúde,
Amiúde ra'y ma Elisama,
27 Elisama ra'y ma Num, ha'e Num ra'y ma
Josué.
28 Ha'e kuery yvy ha'e hekoa ma pova'e:
Betel ijyvýry rupi tekoa'i ikuai va'e reve,
ha'e gui kuaray oua katy Naarã oĩ, ha'e rã
kuaray oikea katy oĩ va'e ma Gezer, Siquém
ha'e Aia peve, ijyvýry rupi tekoa'i ikuai va'e
reve.
29 Ha'e gui Manassés ramymino kuery rekoa
rexei rupi ma Bete-Seã ijyvýry rupi tekoa'i
ikuai va'e reve, Taanaque, Megido ha'e Dor
ijyvýry rupi tekoa'i ikuai va'e reve. Ha'e
va'e tetã ha'e javi rupi Israel ra'y José
ramymino kuery ikuaia.

Aser ramymino kuery rery oĩa

30 Ha'e gui Aser ra'y kuery ma Imna, Isvá,
Isvi ha'e Berias. Ha'e rã Sera ma ha'e kuery
reindy oiko.
31 Berias ra'y kuery ma Héber ha'e Malquiel.
Malquiel ra'y ma Birzavite.
32 Héber ra'y kuery ma Jaflete, Somer, Hotão
ha'e Suá ha'e kuery reindy.
33 Jaflete ra'y kuery ma Pasaque, Bimal ha'e
Asvate. Ha'e kuery ma Jaflete ra'y kuery
ikuai.
34 Ha'e gui Semer ra'y kuery ma Aí, Roga,
Jeubá ha'e Arã.
35 Tyvy Helém ra'y kuery ma Zofa, Imna,
Seles ha'e Amal.
36 Ha'e gui Zofa ra'y kuery ma Sua, Harnefer,
Sual, Beri, Inra,
37 Bezer, Hode, Sama, Silsa, Itrã ha'e Beera.
38 Ha'e gui Jéter ra'y kuery ma Jefoné, Pispa
ha'e Ara.
39 Ula ra'y kuery ma Ara, Haniel ha'e Rizia.
40 Ha'e kuery ha'e javi ma Aser ramymino
kuery ikuai, guetarã kuery re opena va'erã
oiporavo pyre, avakue ipy'a guaxukueve,
huvixa yvatekueve ikuai, hetarã kuery rery
oĩa py hery omboparaa joe opu'ãa rupi
ikuai va'erã. Ha'e javi vy ma vinte e seis mil
avakue ikuai raka'e.

8

Benjamim ramymino kuery rery oĩa

1 Ha'e gui Benjamim ra'y ma Bela jypygua
va'e. Mokoĩa ma Asbel, mboapya ma Aará,
2 irundya ma Noá, ha'e rã peteĩ nhiruĩa ma
Rafa.
3 Ha'e gui Bela ra'y kuery ma Adar, Gera,
Abiúde,
4 Abisua, Naamã, Aoá,
5 Gera, Sefufá ha'e Hurão.
6 Pova'e kuery ma Eúde ramymino kuery.
Ha'e kuery ma Geba pygua kuery re opena
va'ekue ri ha'e gui oguerovapaa Manaate
py ju ikuai aguã.
7 Ha'e kuery ma Naamã, Aías ha'e Gera. Ha'e
va'e ae oguerovapa, ha'e gui ta'ya ma Uzá
ha'e Aiúde.
8 Ha'e gui Saarim ma gua'yxy kuery Husim
ha'e Baara gui opoi ma rire Moabe regua
yvy re oiko jave
9 gua'yxyrã Hode ju ojou va'e reve oguereko
Jobabe, Zíbia, Messa, Malcã,
10 Jeús, Saquias ha'e Mirma. Ha'e va'e kuery
ma ta'y kuery ikuai, guetarã kuery re opena
va'e meme.
11 Ha'e gui Husim ra'y kuery ma Abitube
ha'e Elpaal.
12 Elpaal ra'y kuery ma Héber, Misã ha'e
Semede. Ha'e va'e ma ojapo Ono ha'e Lode,
ha'e ijyvýry rupi tekoa ikuai va'erã.
13 Ha'e gui Berias ha'e Sema ma Aijalom py
hetarã kuery akã ikuai. Ha'e kuery ma Gate
py hekoa va'ekue omoxẽmba.
14 Ha'e gui Aiô, Sasaque, Jeremote,
15 Zebadias, Arade, Éder,
16 Micael, Ispa ha'e Joá, Berias ramymino
kuery meme ikuai.
17 Ha'e gui Zebadias, Mesulão, Hizqui,
Héber,
18 Ismerai, Izlias, ha'e Jobabe ma Elpaal
ramymino kuery ikuai.
19 Ha'e gui Jaquim, Zicri, Zabdi,
20 Elienai, Ziletai, Eliel,
21 Adaías, Beraías ha'e Sinrate ma Simei
ramymino kuery ikuai.
22 Ha'e gui Ispã, Héber, Eliel,
23 Abdom, Zicri, Hanã,
24 Hananias, Elão, Antotias,
25 Ifdéias ha'e Penuel ma Sasaque ramymino
kuery ikuai.
26 Ha'e gui Sanserai, Searias, Atalias,
27 Jaaresias, Elias ha'e Zicri ma Jeroão
ramymino kuery ikuai.

28 Ha'e kuery ma Jerusalém tetã py guetarã
kuery re opena va'e, ha'e kuery va'e regua
rery oĩa rami vy.
29 Ha'e gui Gibeão py oiko Gibeão rurã.
Ha'e rã ta'yxy rery ma Maaca.
30 Ha'e py oiko avi ta'y jypyguare Abdom,
ha'e gui Zur, Quis, Baal, Nadabe,
31 Gedor, Aiô ha'e Zequer.
32 Ha'e gui Miclote ra'y ma Siméia. Ha'e va'e
kuery ma Jerusalém py ikuai guyvy kuery
reve joa katy'i.
33 Ha'e gui Ner ra'y ma Quis, Quis ra'y ma
Saul, Saul ra'y ma Jônatas, Malquisua, Abi-
nadabe ha'e Esbaal.
34 Jônatas ra'y ma Meribe-Baal, ha'e gui
Meribe-Baal ra'y ma Mica.
35 Mica ra'y kuery ma Pitom, Meleque,
Taréia ha'e Acaz.
36 Acaz ra'y ma Jeoada, ha'e Jeoada ra'y
kuery ma Alemete, Azmavete ha'e Zinri.
Ha'e gui Zinri ra'y ma Mosa,
37 Mosa ra'y ma Bineá, Bineá ra'y ma Rafa,
Rafa ra'y ma Eleasa, Eleasa ra'y ma Azel.
38 Ha'e gui Azel ra'y kuery ma mboapy
meme ikuai raka'e. Ha'e kuery rery ma
Azricão, Bocru, Ismael, Searias, Obadias
ha'e Hanã. Ha'e va'e kuery ha'e javi ma Azel
ra'y ikuai.
39 Ha'e gui tyvy Eseque ra'y kuery ma
pova'e: Ulão ma jypykue, Jeú ma mokoĩa,
Elifelete ma mboapya.
40 Ulão ra'y kuery ma avakue ipy'a
guaxukueve, guyrapa oiporu kuaa va'e.
Ha'e gui heta avi ta'y ha'e hamymino
kuery, ha'e javi vy cento e cinqüenta
ikuai. Ha'e kuery ha'e javi ma Benjamim
ramymino kuery meme.

9

Escravo ikuai rire Jerusalém py ju ikuai va'e kuery rery oĩa

1 Ha'e gui Israel kuery ha'e javi rery
omboparapaa imoiny kuaxia Israel kuery
ruvixa rekokue oĩa re. Ha'e gui Judá regua
kuery ma ojejavy okuapya re Babilônia katy
ogueraapaa escravo ikuai aguã py.
2 Ha'e va'e rire amongue ou ju oyvy re, ha'e
tetã ikuaiague py ae ju hekoa. Ou ypy
va'ekue ma Israel regua sacerdote kuery,
levita kuery ha'e templo py omba'eapo
va'ekue.
3 Ha'e gui amongue Judá ramymino
kuery, Benjamim, Efraim ha'e Manassés
ramymino kuery Jerusalém py ae ikuai va'e
ma pova'e:
4 Utai ma Amiúde ra'y, Amiúde ma Onri ra'y,
Onri ma Inri ra'y, Inri ma Bani ra'y, Bani ma
Judá ra'y Perez ramymino kuery va'e regua.
5 Ou avi Siló py hekoa va'ekue: jypyguare
Asaías, hamymino kuery guive,
6 ha'e gui Zerá ramymino kuery regua
Jeuel ha'e tyvy kuery reve vy seiscentos e
noventa ikuai.
7 Benjamim ramymino kuery regua ma Salu,
ha'e va'e ma Mesulão ra'y, Mesulão ma
Hodavias ra'y, ha'e Hodavias ma Hassenuá
ra'y.
8 Ou avi Jeroão ra'y Ibnéias, ha'e gui Uzi ra'y
Elá, Micri ramymino, ha'e gui Sefatias ra'y
Mesulão, Mesulão ma Reuel ra'y, Ibnijas
ramymino.
9 Ha'e gui tyvy kuery ma ha'e kuery rery oĩa
rami vy novecentos e cinqüenta e seis ha'e
javi vy. Ha'e va'e avakue ha'e javi ma hetarã
kuery akã ikuai peteĩ-teĩ oo rupi.

10 Ha'e gui sacerdote kuery va'e regua ma
Jedaías, Jeoiaribe, Jaquim
11 ha'e Azarias. Ha'e va'e ma Hilquias
ra'y, Hilquias ma Mesulão ra'y, Mesulão ma
Zadoque ra'y, Zadoque ma Meraiote ra'y,
Meriaote ma Aitube ra'y, ha'e Aitube ma
Nhanderuete pegua opy rupi openaa py
yvateve va'e.
12 Ou avi Jeroão ra'y Adaías, Jeroão ma Pasur
ra'y, Pasur ma Malquias ra'y. Ou avi Adiel
ra'y Masai, Adiel ma Jazera ra'y, Jazera ma
Mesulão ra'y, Mesulão ma Mesilemite ra'y,
ha'e Mesilemite ma Imer ra'y.
13 Ou avi tyvy kuery hetarã kuery akã ikuai
va'e, ha'e javi vy mil setecentos e sessenta
ikuai, avakue Nhanderuete pegua ropy rupi
omba'eapo kuaa va'e meme.

14 Ha'e gui levita kuery regua ou va'ekue
ma Semaías. Ha'e va'e ma Hassube
ra'y, Hassube ma Azricão ra'y, Azricão
ma Hasabias ra'y, Hasabias ma Merari
ramymino kuery regua.
15 Ou avi Baquebacar, Heres, Galal ha'e
Matanias. Ha'e va'e ma Mica ra'y, Mica ma
Zicri ra'y, ha'e Zicri ma Asafe ra'y.
16 Ou avi Semaías ra'y Obadias, Semaías ma
Galal ra'y, Galal ma Jedutum ra'y, Jedu-
tum ma Berequias ra'y, Berequias ma Asa
ra'y, Asa ma Elcana netofatita kuery yvy re
hekoa va'e ra'y.

17 Ha'e gui okẽ rarõa kuery ma Salum,
Acube, Talmom ha'e Aimã, ha'e tyvy kuery
guive. Salum ma ha'e kuery ruvixa oiko.
18 Aỹ peve ha'e kuery huvixa rokẽ rarõa rupi
ae ikuai, kuaray oua yke katy. Ha'e va'e
kuery ae Levi ramymino kuery rekoa kora
rokẽ rarõa rupi ikuai va'e.
19 Salum ma Coré ra'y, Coré ma Ebiasafe ra'y,
ha'e Ebiasafe ma Corá ra'y. Tyvy kuery
nguu ro pygua ikuai va'e reve ma Coré
regua kuery omoĩa ixupe omba'eapo va'erã
ha'e ombojerovia aty rokẽ rarõarã. Tamoĩ
kuery ma SENHOR pegua kuery ikuaia re
opena, ha'e tekoa rokẽ rarõa rupi ikuai
va'ekue.
20 Ha'e jave ma Eleazar ra'y Finéias opena
ha'e kuery re, ha'e hexeve SENHOR oiko.
21 Ha'e gui Meselemias ra'y Zacarias ma on-
hemboaty aty rokẽ rarõa rupi avi oiko.
22 Ha'e va'e okẽ rarõarã oiporavo pyre kuery
ha'e javi vy ma duzentos e doze ikuai.
Tamoĩ kuery rery oĩa py ha'e kuery rery
omboparaa peteĩ-teĩ rekoa py ae. Davi ha'e
profeta Samuel ae omoĩ va'ekue peteĩ-teĩ
rembiaporã.
23 Ha'e rami rire ha'e kuery, gua'y kuery
reve oarõ 'rã okuapy SENHOR pegua rokẽ,
oo py oikea ikuai va'e.
24 Okẽ rarõa kuery ma irundy henda yvytu
oipejua katy ikuai: kuaray oua katy, oikea
katy, apu'a'ia katy ha'e kuaray puku-a katy.
25 Ha'e rã tyvy kuery tekoa'i py ikuaia gui
ou jepi 'rã ha'e kuery reve sete ára re
omba'eapo aguã.
26 Ha'e rami teĩ ha'e jave py ikuai riae
'rã irundy okẽ rarõa yvatekueve Levi
ramymino kuery va'e regua. Ha'e kuery
ae opena 'rã Nhanderuete pegua oo ja'o
ikuai va'e re, ha'e peráta omoĩ porã mbyre
re.
27 Ha'e kuery ma oke 'rã Nhanderuete pegua
oo yvy'iry rupi ae, opena va'erã omoĩa rire,
ha'e ko'ẽ nhavõ okẽ oipe'a aguã.

28 Ha'e kuery va'e regua amongue ma
tembiporu re openaa rupi ikuai. Ha'e kuery
ma oipapapa 'rã ogueraa ha'e oguerua jevy
rã.
29 Ikuai avi amboae kuery tenda ha'e mesa
ikuai va'e re opena va'erã, ha'e henda iky'a
e'ỹ va'e pygua tembiporu ikuai va'e re, ha'e
gui trigo, vinho, azeite, heakuã porã va'e
ha'e irũrã oguereko va'e re.
30 Mba'eta sacerdote ra'y kuery amongue
va'e ma ojapo 'rã heakuã porã va'e irũrã.
31 Ha'e gui peteĩ levita va'e regua oiko Mati-
tias hery va'e, Salum ra'y jypykue, Coré
ramymino kuery va'e regua. Ha'e va'e ma
mbojape apoa kuery re opena.
32 Ha'e rã tyvy kuery Coate ramymino kuery
va'e regua ma sábado nhavõ ojapo 'rã mbo-
jape SENHOR renonde omoĩ mbyrã.

33 Ha'e gui oporai va'e kuery ma levita
regua kuery akã ikuai va'e meme. Ha'e
kuery ma templo ropy ja'o ikuai va'e py ae
'rã ikuai. Amboae rupi nomba'eapoi 'rãe,
mba'eta ara py ha'e pyávy omba'eapo 'rã
okuapy hembiaporã ome'ẽ mbyre rupi ae.
34 Ha'e va'e kuery ma levita regua kuery akã
ikuai, ojavegua kuery ruvixa. Jerusalém py
ae hekoa va'e meme.

35 Gibeão py ma oiko raka'e Jeiel, Gibeão
ru va'e. Ha'e rã ta'yxy ma Maaca.
36 Ta'y jypykue ma Abdom, ha'e gui Zur,
Quis, Baal, Ner, Nadabe,
37 Gedor, Aiô, Zacarias ha'e Miclote.
38 Ha'e gui Miclote ra'y ma Siméia. Ha'e va'e
kuery ma Jerusalém py ae hekoa va'ekue,
guyvy kuery reve joa katy'i ikuai.
39 Ner ra'y ma Quis, Quis ra'y ma Saul, ha'e
Saul ra'y kuery ma Jônatas, Malquisua, Abi-
nadabe ha'e Esbaal.
40 Jônatas ra'y ma Meribe-Baal, ha'e Meribe-
Baal ra'y ma Mica.
41 Mica ra'y kuery ma Pitom, Meleque ha'e
Taréia.
42 Ha'e gui Acaz ra'y ma Jaerá, ha'e rã Jaerá
ra'y kuery ma Alemete, Azmavete ha'e
Zinri. Ha'e rã Zinri ra'y ma Mosa,
43 Mosa ra'y ma Bineá, Bineá ra'y ma Refaías,
Refaías ra'y ma Azel.
44 Ha'e rã Azel ra'y kuery ma mboapy meme
ikuai. Hery ma Azricão, Bocru, Ismael,
Searias, Obadias ha'e Hanã. Ha'e kuery ha'e
javi ma Azel ra'y kuery meme.

10

1 Samuel 31.1-7

1 Ha'e gui Israel kuery reve filisteu kuery
joguero'a ramo avakue Israel regua on-
hamba filisteu kuery gui. Ha'e ramo Gilboa
yvy'ã re ojukapa.
2 Filisteu kuery ojoko avi Saul ha'e ta'y
kuery. Ha'e vy ojuka Saul ra'y kuery Jô-
natas, Abinadabe ha'e Malquisua.

3 Joguero'aa py Saul oĩ vaive ovy. Hu'y
momboa kuery ojou ramo ha'e kuery gui
okyje vaipa.

4 Ha'e gui Saul aipoe'i hu'y jokoa reraa pe:

— Ekyi ndekyxe ha'e xepyxo, ha'e kuery
opire omboi uka e'ỹ va'ekue ou vy xejojai
rei e'ỹ aguã — he'i.
Ha'e rami teĩ hu'y jokoa reraa okyje vaipa
vy ndoipyxoxei. Ha'e ramo Saul ae kyxe
ojopy vy onhemombo hakua re.
5 Hu'y jokoa reraa Saul omano ma ri ty ra'ea
oexa vy ha'e voi kyxe re onhemombo vy
omano avi.

6 Ha'e rami py Saul omano gua'y kuery
mboapyve reve. Hoo pygua kuery voi
omanomba avi hexeve.
7 Ha'e gui avakue Israel regua yvyugua rupi
hekoa va'e oexa okuapy oirũ kuery onham-
baa, ha'e Saul gua'y kuery reve omanomba
maa. Ha'e rami vy ha'e kuery voi guekoa
oejapa vy onhamba avi oje'oivy. Ha'e gui
filisteu kuery ou vy ha'e py ju ikuai.

1 Samuel 31.8-13

8 Ko'ẽ jevy filisteu kuery ou omanogue
mba'ekue ogueraapa aguã. Ha'e rami vy
ojou Saul ha'e ta'y kuery mboapyve retekue
Gilboa yvy'ã re ho'apaague py.
9 Ha'e rami vy Saul akãgue ojaya vy hembi-
porukue ogueraapa. Filisteu yvy ha'e javi
rupi omondouka ayvu mombe'uarã, ha'e
nungakue omombe'u aguã ta'angaa pegua
oo ikuai va'e rupi, ha'e guetarã kuery ha'e
javi pe.
10 Saul rembiporukue ogueraa nguuete
kuery pegua oo py. Ha'e rã inhakãgue
ma nguuete Dagom pegua oo re omboja
imoiny.

11 Ha'e gui Jabes-Gileade pygua kuery
oendu okuapy filisteu kuery Saul re
ojapoague.
12 Ha'e rami vy avakue ipy'a guaxukueve
va'e opu'ãmba vy omboi heruvy Saul ha'e
ta'y kuery retekue. Jabes tetã py ogueru
vy ojatypa ha'e py, yvyra ikuai va'e guy py.
Ha'e vy sete ára re okaru e'ỹ re ikuai.
13 Ha'e rami py Saul omano SENHOR rovai
ojejavyague re, SENHOR ijayvua noenduxei
rire, omanogue mboayvua pe rive opo-
randu ramo guive,
14 SENHOR pe e'ỹ. Ha'e nunga rupi SENHOR
ojuka uka vy Jessé ra'y Davi pe ju omboaxa
huvixave oĩ aguã.

11

2 Samuel 5.1-5

1 Ha'e gui ma Israel regua kuery ha'e javi
ou okuapy Hebrom tetã py Davi oĩa py.
Hexeve jogueroayvu vy aipoe'i okuapy:

— Ore kuery voi ma nderegua kuery ae
avi.
2 Yma Saul oiko teri vy orere opena jave
py ndee ae reo ha'e rejevy 'rã va'ekue Is-
rael regua xondaro kuery reve. Ha'e gui
SENHOR aipoe'i ndevy: "Ndee repena 'rã
xevygua Israel kuery re, ha'e reiko 'rã ha'e
kuery ruvixa", he'i va'ekue.
3 Ha'e rami vy Israel regua nhomonge-
taa kuery ha'e javi ou okuapy Hebrom py
huvixa reve jogueroayvu aguã. Ha'e ramo
Hebrom py, SENHOR renonde ha'e kuery
reve huvixa Davi ojapo oguereko porã aguã
regua. Ha'e rã omoĩ okuapy Davi nguvixarã
Israel kuery ha'e javi re opena aguã, Samuel
ayvu rupi SENHOR aipoe'iague rami vy.*

2 Samuel 5.6-10

4 Ha'e gui Davi ha'e Israel kuery ha'e javi
reve oje'oi Jerusalém tetã hery mboae Jebus
va'e katy, mba'eta ha'e py ae jebuseu kuery
ha'e va'e yvy regua rekoa.
5 Ha'e ramo Jebus py hekoa va'e kuery
aipoe'i Davi pe:

— Apy ma ndereikei 'rã — he'i okuapy.
Ha'e rami teĩ Davi oipe'a oo ikorapa va'e
Sião py oĩ va'e. Ha'e va'e pe ma "Davi
rekoa" 'ea.
6 Mba'eta Davi aipoe'i ma voi va'ekue:
"Amongue va'e rei jypy'i jebuseu kuery oity
va'e amoĩ 'rã xondaro kuery ruvixarã", he'i
va'ekue. Ha'e ramo Zeruia pi'a Joabe ha'e
ranhe opu'ã ovy ha'e kuery re. Ha'e ramo
omoĩ xondaro ruvixarã.
7 Ha'e rami vy oo ikorapa va'e py ae Davi oĩ.
Ha'e nunga rupi ha'e va'e pe "Davi rekoa"
'ea.
8 Ha'e va'e yvýry rupi mba'emo ojapo
avi. Milo guive tetã omoatyrõ heravy om-
boypyague py ovaẽ peve. Ha'e rã tetã
rembyre ma Joabe ju omoatyrõmba.
9 Davi ma ipo'akave tema ovy, hexeve SEN-
HOR ixondaro reta va'e oiko ramo.

2 Samuel 23.8-39

* 11:3 Davi huvixave oĩ aguã Samuel oikuaa ukaague omombe'u 1 Samuel 16.1-13 py.

[10] Pova'e kuery ma Davi pegua ipy'a
guaxukueve yvateve va'e. Ha'e kuery ma
Israel kuery ha'e javi reve oipytyvõ okuapy
huvixave oĩ aguã, ha'e va'e kuery reko re
SENHOR ijayvuague rami vy.
[11] Po rami ma Davi pegua kuery ipy'a
guaxukueve rery: hacmonita Jasobeão ma
trinta ikuai va'e ruvixa. Ha'e va'e ma guem-
biporu hu'y reve trezentos ikuai va'e rovai
opu'ã vy peteĩgue'i pyve ojukapa va'ekue.
[12] Ha'e va'e rire ma Dodô ra'y Eleazar, Aoí
ramymino. Ha'e va'e ma mboapyve ipy'a
guaxukueve va'e regua oiko.
[13] Ha'e gui ha'e va'e kuery ma Pas-Damim py
Davi reve ikuai filisteu kuery ijaty okuapy
jave py. Ha'e py peteĩ yvy cevada-ty oĩa
py xondaro kuery onhamba filisteu kuery
renonde gui.
[14] Ha'e va'e yvy mbyte py ha'e kuery opu'ã
vy ojoko nho, oitypa filisteu kuery. Ha'e
rami py SENHOR ogueraa jepepa raka'e.

[15] Ha'e gui trinta yvatekueve ikuai va'e
regua mboapy oje'oi avi Adulão itakua py
Davi onhemia py. Ha'e va'e jave py filisteu
regua xondaro kuery voi ijaty okuapy Re-
fains yvyugua py.
[16] Ha'e rami vy Davi onhemia py oĩ, ha'e rã
filisteu regua xondaro kuery ma Belém tetã
py ikuai.
[17] Ha'e gui Davi ijy'uvei etea rupi aipoe'i:

— Mava'e tu xemboy'u ta ygua Belém
rokẽ py oĩ va'e gui? — he'i.
[18] Ha'e ramo ha'e va'e mboapyve ma filisteu
kuery ijaty okuapya rupi oje'oi vy ygua
Belém kora rokẽ py oĩ va'e gui yy oguenoẽ,
ha'e Davi oĩa py ogueru. Ha'e rã ha'e
ndoy'uxei vy SENHOR renonde onhoẽ ixupe
guarã.
[19] Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR, nda'evei ete xee ha'e va'e
ay'u aguã! Xee ay'u 'rã ri nda'u avakue
ojeayvu ve'ỹkue py oje'oi va'ekue ruguy
rami? Mba'eta ha'e kuery ndojeayvu-
veikue py ogueru okuapy va'ekue — he'i vy
ndoy'uxei.
Ha'e ramigua ae mboapy ipy'a guaxukueve
ojapo va'ekue.

[20] Ha'e gui Joabe ryke'y Abisai ma trinta
ikuai va'e akã. Ha'e va'e ma guembiporu
hu'y guaxu reve opu'ã trezentos ikuai va'e
rovai, ha'e vy ojukapa. Ha'e rami vy
mboapyve tenonde re ikuai va'e rami ete
ima'endu'a porãmby oiko.
[21] Ha'e ma trinta ikuai va'e gui yvateve va'e
vy ha'e kuery akã oiko, va'eri mboapyve
tenonde re ikuai va'e regua e'ỹ guive.

[22] Ha'e gui Joiada ra'y Benaia ma ipy'a
guaxuve va'e avi Cabzeel pygua, mba'emo
tuvixa va'e ojapo avi va'e. Ha'e rami vy
ojuka mokoĩ Moabe pygua joe opu'ã kuaave
va'ekue. Yro'y apĩ ho'a jave ma itakua py
oguejy vy guary okua py oĩ va'ekue ojuka.
[23] Ojuka avi peteĩ ava Egito pygua mokoĩ
metros raxa'i yvate va'ekue. Egito pygua
ma hu'y guaxu ajukue popẽa 'y rami ipo
guaxu va'e reve ou rã Benaia ma popoka
py rive opu'ã ovy vy ipo gui hu'y guaxu
oguereko va'ekue oipe'a vy ha'e va'e py ae
ju ojuka.
[24] Ha'e nunga Joiada ra'y Benaia ojapo rire
mboapyve tenondegua ipy'a guaxukueve re
rami ima'endu'a porãmby oiko.
[25] Ha'e va'e ma trinta ikuai va'e gui om-
boetevea va'eri mboapyve tenonde re ikuai
va'e regua ndoikoi guive. Ha'e gui Davi
omoĩ guarõa kuery re opena va'erã.

[26] Ha'e gui xondaro kuery regua ipy'a
guaxukueve ma Joabe ryvy Asael, Belém
pygua Dodô ra'y Elanã,
[27] Harode guigua Samote, Pelete guigua
Heles,
[28] Tecoa pygua Iques ra'y Ira, Anatote
guigua Abiezer,
[29] Husa guigua Sibecai, Aoí guigua Ilai,
[30] Netofa guigua Maarai, Netofa pygua
Baaná ra'y Helede,
[31] Gibeá pygua Ribai ra'y Itai Benjamim
ramymino va'e, Piratom guigua Benaia,
[32] Gaás yakã'i yvýry guigua Hurai, Arba
guigua Abiel,
[33] Baarum guigua Azmavete, Saalbom
guigua Eliaba,
[34] Gizom guigua Benê-Hasém, Aião pygua
Sage ra'y Jônatas,
[35] Aião pygua Sacar ra'y Aião, ha'e Ur ra'y
Elifal,
[36] Mequerá guigua Hefer, Pelom guigua
Aías,
[37] Carmelo guigua Hezro, Ezbai ra'y Naarai,
[38] Natã ryvy Joel, Hagri ra'y Mibar,
[39] Amom guigua Zeleque, Beerote guigua
Naarai, Zeruia pi'a Joabe rembiporu reraaty
va'e,
[40] ha'e gui Jatir guigua kuery Ira ha'e Garebe,

41 heteu Urias, Alai ra'y Zabade,
42 Rúben regua Siza ra'y Adina Rúben
ramymino kuery ruvixa, hexevegua trinta
avi ikuai,
43 ha'e gui Maaca ra'y Hanã, Mitã guigua
Josafá,
44 Asterá pygua Uzias, Aroer pygua Hotão
ra'y kuery Sama ha'e Jeiel,
45 Sinri ra'y Jediael, ha'e tyvy Joá Tiz guigua,
46 Maavá guigua Eliel, Elnaão ra'y kuery
Jeribai ha'e Josavias, Moabe guigua Itma,
47 ha'e gui Zobá guigua kuery Eliel, Obede
ha'e Jaasiel.

12

Davi pegua xondaro kuery re ijayvua

1 Pova'e kuery ma Davi-a katy ou va'ekue
Ziclague py Quis ra'y Saul gui onhaague py.
Ha'e va'e kuery ma ipy'a guaxukueve joe
opu'ãa rupi ikuai va'e regua.
2 Ha'e va'e kuery rembiporu ma guyrapa.
Oiporu kuaa regua re ha'e oiporu kuaa e'ỹa
re oiporu ita momboa, hu'y voi omombo 'rã
guyrapa py. Ha'e va'e kuery ma Saul regua
ae, Benjamim ramymino kuery.
3 Ha'e kuery ruvixa ma Gibeá pygua Semaá
ra'y kuery Aiezer ha'e Joás, ha'e gui Az-
mavete ra'y kuery Jeziel ha'e Pelete, Be-
raca, Anatote guigua Jeú,
4 Gibeão guigua Ismaías ma trinta ipy'a
guaxukueve ikuai va'e regua, ha'e kuery
akã avi oiko, ha'e gui Jeremias, Jaaziel,
Joanã ha'e Gedera pygua Jozabade,
5 ha'e gui Eluzai, Jerimote, Bealias, Semarias
ha'e Harife pygua Sefatias,
6 Elcana, Issias, Azarel, Joezer ha'e Jasobeão,
Corá ramymino meme,
7 ha'e gui Gedor pygua Jeroão ra'y kuery
Joela ha'e Zebadias.
8 Gade regua kuery voi oaxa Davi-a katy,
tekoa e'ỹa py oo ikorapa va'e py oĩ jave.
Ha'e va'e avakue ma ipy'a guaxukueve joe
opu'ã kuaa va'e meme. Hembiporu ma
hu'y jokoa ha'e imo'ãa tuvixa va'e. Hova
ma guary rami, ha'e guaxu yvyty áry rupi
onhaa rami inhakuã va'e.
9 Ha'e gui Ezer ma ha'e kuery akã, ha'e
va'e gui mokoĩa ma Obadias, mboapya ma
Eliabe,
10 irundya ma Mismana, peteĩ nhiruĩa ma
Jeremias,
11 mboapy memea ma Atai, sete-a ma Eliel,
12 oito-a ma Joanã, nove-a ma Elzabade,
13 dez-a ma Jeremias ha'e onze-a ma
Macbanai.
14 Ha'e kuery Gade ramymino ma xondaro
kuery ruvixa ikuai. Ha'e va'e regua yvyĩve
va'e ma cem avakue rami ovare va'e opu'ãa
py, ha'e rã yvateve va'e ma mil avakue rami
ovare va'e.
15 Ha'e va'e kuery ma Jordão yakã rupi oaxa
va'ekue jaxy ijypya re, hembe ha'e javi áry
rupi yy ojao'i teĩ. Ha'e rami vy omon-
hamba yvyugua rupi ikuai va'ekue ha'e javi,
kuaray oua katy ha'e kuaray oikea katy
guive.
16 Ha'e gui Davi oĩa py ou avi Benjamim
ha'e Judá ramymino kuery regua, oo iko-
rapa va'e py.
17 Ha'e ramo Davi ovaexĩ aguã oo vy ijayvu
ha'e kuery reve. Ha'e vy aipoe'i:

— Xapy'a rei rã peẽ kuery xepytyvõ aguã
ri peju ramo xepy'a py anhemoirũ 'rã peẽ
kuery reve. Ha'e gui pẽvy ajapo vai e'ỹ teĩ
xerovaigua kuery pe xemboaxa aguã rive ri
peju ramo ma tove nhaneramoĩ kuery ruete
ae toexa pota, ha'e vy ta'ijayvu pẽvy — he'i.

18 Ha'e ramo trinta va'e akã Amasai re
Nhe'ẽ oĩ ramo aipoe'i:

— Ha'e rami avi ore kuery ma ndevygua
ae, Davi! Jessé ra'y, ndereve ete 'rã orekuai!
Tereiko porã, nepytyvõa kuery voi ta'ikuai
porã! Mba'eta Nderuete ma nepytyvõ 'rã
— he'i ramo Davi omovaẽ imbokuapy vy
xondaro kuery ruvixarã omoĩ.

19 Ha'e gui Manassés va'e regua voi Davi-
a katy oaxa, filisteu kuery reve ha'e ou
jave Saul reve ha'e kuery joguero'a aguã
katy. Ha'e rami teĩ ha'e noipytyvõi va'ekue
filisteu kuery, mba'eta ha'e kuery va'e
regua huvixa kuery jogueroayvuague rami
vy nomondoukai. Ha'e vy aipoe'i okuapy:

— Nguvixave Saul-a katy ri Davi oaxa
ramo ma nhaneakã ojayapaa 'rã — he'i
okuapy.
20 Ha'e ramo Ziclague tetã katy Davi ojevy ju
ramo ha'ea katy oaxapa okuapy Manassés
ramymino kuery. Ha'e va'e kuery ma Adna,
Jozabade, Jediael, Micael, Jozabade, Eliú
ha'e Ziletai, Manassés regua mbovy rei e'ỹ
ruvixa kuery ikuai va'ekue.
21 Ha'e va'e kuery ma oipytyvõ Davi hexe
opu'ã va'e mbovy rei e'ỹ ikuai va'e rovai,
avakue ipy'a guaxukueve ha'e xondaro ru-
vixa meme ikuai va'e vy.

22 Ha'e va'e jave py ko'ẽ nhavõ ou retave 'rã
Davi pytyvõarã. Ha'e rami py mbovy e'ỹ
ikuai ixondaro kuery, Nhanderuete pegua
xondaro kuery hetaa rami.

Hebrom tetã py xondaro kuery Davi nguvixaverã omoĩ okuapyague

23 Pova'e avakue ma joe opu'ã aguã katy
guarã hembiporu va'e Davi Hebrom py oĩa
py ou va'ekue, Saul rekovia ha'e ju nguvix-
averã omoĩ aguã, SENHOR ijayvuague rami
vy.
24 Ha'e gui Judá ramymino kuery regua hu'y
jokoa ha'e imo'ãa tuvixa va'e oguereko va'e
ha'e javi vy ma seis mil e oitocentos ou,
joe opu'ã aguã katy guarã hembiporu va'e
meme.
25 Ha'e gui Simeão ramymino kuery regua
avakue joe opu'ã aguã ipy'a guaxu va'e ma
sete mil e cem ou.
26 Levi ramymino kuery regua ma quatro mil
e seiscentos ou.
27 Joiada ma Arão ramymino kuery ruvixa
oiko va'e vy ngupive três mil e setecentos
avi ogueru.
28 Ha'e gui Zadoque ma kunumi teri va'eri
ava ipy'a guaxu va'e vy ogueru avi vinte e
dois huvixa kuery nguu ro py ikuai va'ekue.
29 Benjamim ramymino kuery regua, Saul
regua kuery ma três mil ou. Mba'eta ha'e
va'e jave py heta teri ikuai Saul-a katygua.
30 Efraim ramymino kuery regua ma vinte
mil e oitocentos avakue ipy'a guaxukueve
ha'e omboetevepy nguu ro py ikuai
va'ekue.
31 Manassés regua mbyte rupi oja'o va'ekue
ma dezoito mil ikuai hery rupi oipo-
ravo pyre Davi nguvixaverã omoĩ aguã ou
va'ekue.
32 Issacar ramymino kuery regua ou ha'e
va'e ára Israel kuery mba'e pa ojapo aguã
re oikuaa pota kuaa va'e. Ha'e rami vy
ou duzentos huvixa kuery, guyvy kuery
hembiguai ikuai va'e meme reve.
33 Ha'e gui Zebulom regua joe opu'ãa katy
oo va'e, opa marãgua tembiporu oguereko
va'e ma cinqüenta mil ikuai. Ha'e kuery
ma joguero'a aguã py ikyre'ỹ va'e, ndokyje
kuaai guive.
34 Naftali rekoa gui ma mil xondaro ruvixa
ou. Ha'e va'e kuery reve ou avi trinta e sete
mil hu'y jokoa ha'e hu'y guaxu tuvixa va'e
revegua.
35 Dã ramymino kuery regua ma vinte e oito
mil e seiscentos ou joe opu'ã aguã katy
guarã hembiporu va'e.
36 Aser guigua ma quarenta mil ou joe opu'ã
aguã katy guarã hembiporu va'e, joguero'a
kuaa rei va'e.
37 Jordão yakã rovai guigua Rúben, Gade ha'e
Manassés regua kuery mboae ma cento e
vinte mil ou okuapy opa marãgua tembi-
poru oguereko va'e joe opu'ã aguã.
38 Ha'e va'e avakue joe opu'ã aguã ombo'e
pyre ma Hebrom tetã py ou okuapy Davi
omoĩ aguã Israel kuery ha'e javi ruvixaverã.
Ha'e gui Israel kuery ndoui va'e voi peteĩ
rami Davi omoĩxe avi okuapy nguvixaverã.
39 Ha'e py ma ikuai mboapy ára re Davi oĩa
py. Ha'e rami vy okaru ha'e oy'u okuapy
ha'e py, ho'u va'erã tyvy kuery ome'ẽmba
rire.
40 Ha'e rami ae ha'e'i rupi ikuai va'e, Issacar,
Zebulom ha'e Naftali guigua kuery ogueru
avi okuapy tembi'u. Mburika áry, camelo,
kavaju ha'e vaka áry ogueru farinha, figo
ha'e uva'a pirukue, vinho, azeite, vaka ha'e
vexa'i guive, mymba kyrĩgueve'i voi ogueru
oata aguã rami e'ỹ, mba'eta Israel kuery
ovy'a ete okuapy.

13

Davi Jerusalém py lei ryru ogueru aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui ma Davi jogueroayvu huvixa
kuery mil ha'e cem re opena va'e kuery,
ha'e yvatekueve ikuai va'e reve.
2 Ha'e vy Israel kuery ha'e javi pe aipoe'i
onhemboatya py:

— Xapy'a rei pejou porã ri ramo, ha'e
SENHOR Nhanderuete guigua ri ramo ma
nhamondouka pojava 'rã ayvu mombe'uarã
nhanderyvy kuery Israel yvy ha'e javi rupi
ikuai va'e pe, sacerdote kuery pe, ha'e Levi
regua kuery tetã ha'e ijyvýry rupi ikuai va'e
ha'e javi pe, ha'e kuery ono'õmba avi aguã
nhande reve.
3 Aỹ gui ma jaru ju 'rã Nhanderuete ayvu
ryru nhanderekoa py. Mba'eta Saul oĩ teri
jave py ha'e va'e re nanhapenavei ranhe
va'ekue — he'i.
4 Ha'e ramo ono'õmba va'e ha'e javi ojou
porã okuapy ha'e rami ae ojapo aguã, iporã
va'ea oikuaa pavẽ vy.

2 Samuel 6.1-11

5 Ha'e gui ma Davi omboaty Israel kuery
ha'e javi Egito yvy re Sior oĩ va'e guive Ha-
mate py nhavãea peve, Nhanderuete ayvu
ryru ogueru aguã Quiriate-Jearim py oĩa
gui.
6 Ha'e rami vy Israel kuery ha'e javi reve
Davi oje'oi Baalá Quiriate-Jearim hery
mboae va'e, Judá re oĩ va'e py, Nhanderuete
ayvu ryru ogueru aguã ha'e gui. Ha'e va'e
renonde ma SENHOR rery re ima'endu'aa
riae, anjo kuery ipepo va'e ikuai va'e áry
oguapy oiny va'e re.
7 Ha'e rami vy Nhanderuete pegua hyru
omoĩ okuapy peteĩ karóxa ipyau va'e áry.
Abinadabe ro gui ogueru okuapy. Uzá ha'e
Aiô oje'oi karóxa reraarã.
8 Israel kuery ha'e javi reve Davi ovy'a
ovy Nhanderuete renonde rupi ombaraetea
ha'e javi reve, oporaei okuapya py, ixã reta
va'e pu reve, mbaraka, pandeiro ha'e hy'a
pu py, mimby guaxu omonhe'ẽa py guive.

9 Ha'e gui Quidom mba'emo moa'yĩaty re
ovaẽa py vaka onhepyxanga rã Uzá opoko
hyru re ho'a e'ỹ aguã.
10 Uzá hyru re opoko ramo hovai SENHOR
poxya hendy vy oity. Ha'e pyve omano
Nhanderuete renonde.

11 SENHOR Uzá ojuka rã Davi ndojou porãi.
Ha'e vy ha'e va'e tekoa omboery Perez-Uzá,
aỹ peve guarã.

12 Ha'e va'e ára Nhanderuete gui Davi
okyje vy aipoe'i:

— Mba'exa vy nda'u aru 'rã Nhanderuete
ayvu ryru? — he'i.
13 Ha'e rami vy Davi ndogueruxevei SENHOR
ayvu ryru guekoa katy. Ha'e rami 'rãgue py
Gate guigua Obede-Edom va'e ro py ranhe
ogueraa uka.
14 Mboapy jaxy re Nhanderuete ayvu ryru
opyta Obede-Edom kuerya py. Ha'e rã SEN-
HOR omoingo porã Obede-Edom ro pygua
kuery ha'e mba'emo oguereko va'e ha'e
javi.

14

2 Samuel 5.11,12

1 Davi oĩa py Tiro pygua huvixa Hirão
ombou ayvu mombe'uarã. Ogueru ruka avi
yvyra yary, oo apoa ha'e ita re omba'eapo
va'e kuery, hoorã ojapo va'erã.
2 Ha'e ramo Davi oikuaa SENHOR omoĩ
atãvea Israel re opena aguã, ha'e om-
bopo'akave ojeupegua kuery re oma'ẽ vy.

2 Samuel 5.13-16; 1 Crônicas 3.5-8

3 Jerusalém tetã py Davi ojouve kunhague
gua'yxy jevyrã. Ha'e vy ikuaive ju ta'y ha'e
tajy kuery.
4 Po rami ma Jerusalém py itui'i va'ekue
rery: Samua, Sobabe, Natã, Salomão,
5 Ibar, Elisua, Elpelete,
6 Nogá, Nefegue, Jafia,
7 Elisama, Beeliada ha'e Elifelete.

2 Samuel 5.17-25

8 Filisteu kuery oendu avi okuapy Davi
omoĩa Israel kuery ha'e javi ruvixarã. Ha'e
vy oje'oipa ojopy aguã Davi. Ha'e nunga
Davi oendu vy ha'e voi oo avi ha'e kuery
ovaexĩ aguã.
9 Ha'e rã filisteu kuery ou Refaim yvyugua
py mba'emo oipe'apa aguã.

10 Davi ma SENHOR pe oporandu vy
aipoe'i:

— Taa pa filisteu kuery rovai? Remboaxa
'rã teve xepo py?

SENHOR ombovai:

— Tereo, mba'eta amboaxa 'rã ndepo py
— he'i.

11 Ha'e ramo Davi Baal-Perazim py oo vy
oitypa ha'e py. Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR xepo rupi omoaĩmba xe-
rovaigua filisteu kuery ryxya xerenonde
py ikuai va'ekue, yy mba'emo ogueroxyry
heravya rami — he'i. Ha'e nunga rupi ha'e
va'e tekoa oenoĩa Baal-Perazim.*
12 Ha'e py ma filisteu kuery oejapa oje'oivy
nguuete kuery ra'angaa. Ha'e rã Davi oapy
ukapa tata py.

13 Ha'e gui filisteu kuery ou nho ju
yvyugua gui mba'emo oipe'apa aguã.
14 Peteĩgue ju Nhanderuete pe Davi opo-
randu ramo ombovai:

— Tereo eme hakykue rupi. Ha'e rami
'rãgue py hakykue katy rupi ranhe 'rã pe-
jeapa, ha'e gui ma ha'e kuery re pepu'ã 'rã
amora ikuai va'e guy rupi.
15 Ha'e gui xapy'a rei rendu 'rã amora ty
rovapy rupi opyrõ-pyrõ nhendu va'e. Ha'e
va'e rendu ramove peẽ 'rã ha'e kuery re
pepu'ã aguã. Ha'e va'e ma nerenonde
Nhanderuete oo nhendua, filisteu kuery
ijaty okuapy va'e jukapaarã — he'i.

* 14:11 Tery Baal-Perazim ma "Senhor omoaĩmba" 'ea.

16 Nhanderuete ojapo ukaa rami Davi
ojapo vy ojukapa filisteu kuery Geba guive
Gezer py ovaẽa peve.
17 Ha'e rami vy ha'e va'e yvy jave rupi Davi
rery re ima'endu'aave ovy, mba'eta SENHOR ojapo Davi gui pavẽ regua okyje aguã
rami.

15

Levita kuery lei ryru reraarã omoĩague

1 Ha'e gui Davi pegua tetã 'epy va'e py
ojapo ngoorã. Oguereko katu avi Nhanderuete ayvu ryru oĩ aguã, ha'e hi'áry guarã
ma peteĩ oo'i ojapo.
2 Ha'e gui Davi aipoe'i:

— Avave rei nda'evei Nhanderuete ayvu
ryru ogueru aguã levita kuery e'ỹ vy, SENHOR ae omoĩ rire oayvu ryru reraarã, ha'e
ixupe anho omba'eapo riae aguã raka'eve
rã peve guarã — he'i.

3 Ha'e nunga rupi Jerusalém tetã py Davi
omboatypa Israel kuery ha'e javi, SENHOR ayvu ryru ogueru aguã oĩ aguã ojapo
va'ekue py.
4 Davi omboaty avi Arão ramymino kuery,
levita kuery guive, po rami hery va'e:
5 Coate ramymino kuery va'e regua ma huvixa Uriel ha'e tyvy kuery reve vy cento e
vinte ikuai,
6 Merari ramymino kuery va'e regua ma huvixa Asaías ha'e tyvy kuery reve vy duzentos e vinte ikuai,
7 Gérson ramymino kuery va'e regua ma
huvixa Joel ha'e tyvy kuery reve vy cento
e trinta ikuai,
8 Elisafã ramymino kuery va'e regua ma
huvixa Semaías ha'e tyvy kuery reve vy
duzentos ikuai,
9 Hebrom ramymino kuery va'e regua ma
huvixa Eliel ha'e tyvy kuery reve vy oitenta
ikuai,
10 Uziel ramymino kuery va'e regua ma huvixa Aminadabe ha'e tyvy kuery reve vy
cento e doze ikuai.

11 Davi oenoĩ avi sacerdote kuery va'e
regua Zadoque ha'e Abiatar, ha'e gui levita
kuery Uriel, Asaías, Joel, Semaías, Eliel ha'e
Aminadabe.
12 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Peẽ kuery ma levita kuery akã peiko.
Pejeky'a'o uka ke ha'vy penderyvy kuery
reve, SENHOR Israel kuery ruete ayvu ryru
peru aguã hendarã areko katu va'ekue py.
13 Mba'eta jypy peẽ kuery ndaperui ramo
SENHOR Nhanderuete ipoxy va'ekue
nhande kuery rovai, ojapo ukaague rami
e'ỹ jaru rire — he'i.

14 Ha'e rami rã sacerdote kuery ojeky'a'o
uka okuapy, levita kuery guive, SENHOR
Israel kuery ruete ayvu ryru ogueru aguã.
15 Ha'e rami vy levita kuery ogueru okuapy
Nhanderuete ayvu ryru oaxi'y áry, hi'yrã
omoĩ va'ekue reve, SENHOR ijayvuague
rami vy Moisés ojapo ukaague rami vy.

Imba'epua rupi ikuai va'erã omoĩague

16 Ha'e gui Davi aipoe'i levita ruvixa kuery
pe guyvy kuery regua omoĩ aguã oporaei
va'erã. Ha'e va'e kuery ma mba'epu reve,
mbaraka, mba'epu ixã reta va'e ha'e hy'a pu
reve ovy'aa rupi oporaei aguã pavẽ oendu
aguã rami.
17 Ha'e ramo levita kuery oiporavo Joel
ra'y Hemã tyvy kuery regua Berequias ra'y
Asafe reve, Merari ramymino kuery va'e
regua Cusaías ra'y Etã guive.
18 Ha'e kuery reve ma tyvy kuery yvyĩgueve
avi. Ha'e va'e kuery ma Zacarias, Bene,
Jaaziel, Semiramote, Jeiel, Uni, Eliabe, Benaia, Maaséias, Matitias, Elifeleu ha'e Micnéias, ha'e gui Obede-Edom ha'e Jeiel ma
okẽ raroãrã ikuai.
19 Ha'e rami py oporaei va'e Hemã, Asafe
ha'e Etã ma onhendu 'rã okuapy hy'a pu
overa va'e guigua py.
20 Ha'e rã Zacarias, Aziel, Semiramote,
Jeiel, Uni, Eliabe, Maaséias ha'e Benaia ma
mbaraka reve 'rã oporaei yvatea py.
21 Matatias, Elifeleu, Micnéias, Obede-Edom,
Jeiel ha'e Azazias ma oporaeia py ombojoguy 'rã ixã reta va'e, irundy meme xã oĩa
peve.
22 Ha'e gui Quenanias levita kuery oporaeia
re opena va'e ma jogueroporaeiarã omoĩ
mbyre, ha'e rami aguã oikuaave va'e ramo.
23 Berequias ha'e Elcana ma lei ryru oĩa rokẽ
rarõarã omoĩ.
24 Ha'e rã Sebanias, Josafá, Natanael, Amasai, Zacarias, Benaia ha'e Eliézer sacerdote
ikuai va'e ma omonhe'ẽ 'rã okuapy mimby
guaxu, Nhanderuete ayvu ryru renonde py.
Ha'e gui Obede-Edom ha'e Jeías ma hyru oĩa
rokẽ rarõa avi ikuai.

Jerusalém tetã py lei ryru ogueru okuapyague

25 Ha'e gui ma Davi ha'e Israel regua
nhomongetaa kuery reve oje'oi, xondaro

kuery ruvixa ikuai va'e reve. Ovy'aa rupi
jogueraa Obede-Edom ro gui ogueru aguã
SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue ryru.
26 Ha'e gui levita kuery hyru oguerua rupi
Nhanderuete oipytyvõ ramo ixupe ome'ẽ
okuapy sete vaka ra'y ha'e sete vexa'i ojuka
vy.
27 Ha'e rã Davi ma onhemonde ovy peteĩ
ao puku xiĩ porã rei ha'e ipererĩ'i va'e py.
Ha'e rami ae avi levita kuery hyru reraa
voi onhemonde okuapy, ha'e oporaei va'e
kuery, hyru reraa kuery ha'e oporaei va'e
kuery re opena va'e Quenanias guive. Davi
onhemonde avi manto sacerdote pegua,
ajukue ipererĩ'i va'e guigua.
28 Ha'e rami py Israel kuery ha'e javi
ovy'a reve ogueru okuapy SENHOR guex-
eve guarã ojapo va'ekue ryru, mimby ha'e
mimby guaxu omonhe'ẽ reve, ha'e hy'a
pu, mbaraka ha'e ixã reta va'e omonhendu
ratãa rupi.

2 Samuel 6.16,20-22

29 SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue
ryru Davi rekoa py ogueroikea jave ma
Saul rajykue Mical janela gui oma'ẽ ho'amy.
Ha'e rami vy huvixa Davi ovy'aa rupi
ojeroky oikovy rã oexa vy ndojou porãi
opy'a py.

16

*Mba'emo ome'*ẽ okuapyague

1 Ha'e rire ma Nhanderuete pegua hyru
ogueroike vy omoĩ oo'i Davi ojapo va'ekue
mbyte py. Nhanderuete renonde py
ogueru avi okuapy mba'emo oapy reve
ome'ẽ va'erã, hexeve peteĩ rami ju ikuaia
regua guive.
2 Ha'e gui opa ma oapy va'erã ha'e hexeve
peteĩ rami aguã regua Davi ome'ẽmba ma
vy SENHOR rery rupi ogueroayvu porã heta
va'e kuery ha'e javi.
3 Ha'e gui ma Israel kuery avakue ha'e kunh-
ague ikuai va'e peteĩ-teĩ pe omboja'o peteĩ
mbojape, xo'o ra'ykue ja'ea-'ea ha'e uva'a
pirukue.
4 Omoĩ avi levita kuery va'e regua SEN-
HOR ayvu ryru renonde rupi ikuai va'erã,
SENHOR Israel kuery ruete oguerovy'a,
ogueroporaei ha'e omboete aguã. Ha'e va'e
kuery ma pova'e:
5 huvixa Asafe, ha'e gui mokoĩa ma Zacarias,
ha'e va'e rire ma Jeiel, Semiramote, Jeiel
mboae, Matitias, Eliabe, Benaia, Obede-
Edom ha'e Jeiel mboapya mbaraka ha'e ixã
reta va'e reve guarã. Ha'e gui Asafe ma
omonhendu ratãve 'rã hy'a pu.
6 Ha'e gui sacerdote kuery Benaia ha'e
Jaaziel ma mimby guaxu omonhe'ẽa rupi
riae 'rã ikuai Nhanderuete guexeve guarã
ojapo va'ekue ryru oĩa renonde rupi.

Salmos 105, 96, 106

7 Ha'e va'e ára ma Davi omoĩ ypy'i Asafe
ha'e tyvy kuery SENHOR pe oporaeia rupi
oguerovy'a aguã. Aipoe'i:
8 — Perovy'a SENHOR, hery rupi pejapukai.
Yvy regua kuery pe peikuaa uka ojapo
va'ekue.
9 Peporaei ke ixupe, peporaei salmos.
Pemombe'upa ke nhomondyipaarã
ojapo va'ekue.
10 Perovy'a hery iky'a e'ỹ va'e.
SENHOR oeka va'e kuery tovy'a opy'a
py.
11 Peka SENHOR, ipo'akaa guive.
Peka ke henonde peĩ riae aguã.
12 Penema'endu'a ke mba'emo porã ojapo
va'ekue re,
nhomondyipaa ha'e oipota va'e re
ijayvuague re,
13 peẽ hembiguai Israel ramymino kuery,
peẽ Jacó ra'y kuery hembiporavo pen-
dekuai va'e.
14 Ha'e ma SENHOR Nhanderuete.
Oipotaa ma yvy jave re ojekuaa.
15 Ima'endu'a riae 'rã guexeve guarã ojapo
va'ekue re,
mbovy rei e'ỹ ikuai va'erã peve guarã
ayvu ome'ẽ va'ekue re,
16 Abraão reve ngupive guarã ojapo va'ekue
re,
Isaque pe ouraa rupi ijayvuague re
guive.
17 Ha'e nungakue re ma Jacó reve ju ijayvu,
raka'e rã peve guarã re ijayvu Israel
reve.
18 Ha'e vy aipoe'i:
"Ndevy ame'ẽ 'rã Canaã yvy pen-
emba'erã", he'i.
19 Ha'e jave py ha'e kuery mbovy'i teri ikuai,
yvy mboae guigua mbovy'i ete ikuai
raka'e,
20 oguata va'ekue yvy mboae-ae ikuai va'e
rupi,
joyvy-yvy re.
21 Ha'e rami teĩ avave rei pe ha'e ndoguereko
axy ukai.

Ha'e kuery re oma'ẽ vy ijayvu ete huvixave ikuai va'e pe.
22 Ha'e vy aipoe'i: "Emoĩ eme ndepo xerembiporavo kuery re,
pereko axy eme xevygua profeta kuery", he'i.
23 Peporaei ke SENHOR pe yvy jave regua kuery!
Ko'ẽ nhavõ peikuaa uka nhandereraa jepea.
24 Yvy regua kuery pe peikuaa uka hexakãa,
ha'e javi regua pe pemombe'u mba'emo porã ojapoa.
25 Mba'eta SENHOR ma yvate ete va'e.
Ha'evea rami ixupe japoraeia,
tuuete ikuai va'e gui okyjevepy oiko.
26 Mba'eta yvy regua kuery ruete ha'e javi ma mba'emo ra'angaa rive.
Ha'e rã SENHOR ma yva apoare.
27 Henonde ma guexakãa ha'e ijyvatea oexa uka.
Ipo'akaa ha'e iporãa ojekuaa ixupegua henda iky'a e'ỹ va'e py.
28 Yvy regua ha'e javi, peroporaei ke SENHOR!
Peroporaei SENHOR rexakãa ha'e ipo'akaa.
29 Peroporaei SENHOR rery iporã ete ramo.
Peme'ẽ va'erã peru vy peroike ixupegua roka py.
Pembojerovia SENHOR iky'a e'ỹa rexakãa py.
30 Yvy jave regua kuery, peryryipa henonde.
Mba'eta yvy omoĩ atã raka'e omyĩ e'ỹ aguã rami.
31 Ha'e nunga rupi tovy'a yva ha'e yvy.
Yvy regua kuery ikuaia rupi " SENHOR ma huvixave oĩ", peje.
32 Taevovo ye'ẽ ha'e hexe ikuai va'e ha'e javi!
Tovy'a nhuũndy ha'e hexe ikuai va'e ha'e javi!
33 Tovy'apa yvyra ka'aguy re ikuai va'e Senhor renonde,
mba'eta ou 'rã yvy regua kuery re oikuaa pota aguã.
34 Perovy'a ke SENHOR, porayvu va'e ramo,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
35 Ha'e gui aipopeje: "Oreruete orereraa jepea, orereraa jepe ke!
Oremboatypa ju, orereraa jepe ke yvy regua kuery gui,
nderery iky'a e'ỹ va'e rupi roguerovy'a aguã,
ha'e rovy'aa rupi rogueroporaei aguã."
36 Ima'endu'a porãmby toiko SENHOR Israel kuery Ruete
aỹ, ha'e raka'e rã peve! — he'i.
Ha'e ramo heta va'e kuery "Amém!" he'i vy ogueroporaei okuapy SENHOR.

SENHOR pe mba'emo ojapo va'erã Davi omoĩve juague

37 Ha'e ramo SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue ryru oĩa renonde py ae Davi omoĩ Asafe tyvy kuery reve, ha'e kuery opena riae aguã henonde py, ko'ẽ nhavõ opena ukaague rami vy.
38 Omoĩ avi Obede-Edom tyvy kuery ha'e javi reve, sessenta e oito ha'e javi vy. Jedutum ra'y Obede-Edom ha'e Hosa ma omoĩ okẽ re opena va'erã.
39 Ha'e rã sacerdote Zadoque ha'e tyvy sacerdote ikuai va'e ma omoĩ oo'i SENHOR pegua Gibeão yvy'ã re oĩ va'e renonde rupi ikuai va'erã,
40 altar oĩ va'e áry SENHOR pe mba'emo oapy reve ome'ẽ riae aguã, aje'ivekue ha'e ka'arukue. Ha'e rami ikuai Israel kuery pe SENHOR lei oeja va'ekue re ipara oĩa ha'e javi rami.
41 Ha'e kuery reve omoĩ avi Hemã ha'e Jedutum, ikuaive ju hery rupi oiporavo pyre SENHOR pe oporaei va'erã, mba'eta nhanemboaxya rupi oiko riae 'rã raka'e rã peve.
42 Ha'e kuery reve ikuai avi Hemã ha'e Jedutum mimby guaxu omonhe'ẽ aguã, ha'e hy'a pu ha'e mba'epu Nhanderuete pe ombopu aguã. Ha'e rã Jedutum ra'y kuery ma okẽ rarõa ikuai.
43 Ha'e va'e rire mae ma onhemboaty va'ekue peteĩ-teĩ ngoo katy oje'oi. Davi voi oo ju ngoo pygua kuery ogueroayvu porã aguã.

17

2 Samuel 7.1-17

1 Ha'e gui huvixa Davi ngoo py ae oiko vy aipoe'i profeta Natã pe:
— Ma'ẽ, xee ma xero ainy yary guigua py, ha'e rã Nhanderuete guexeve guarã ojapo va'ekue ryru ma oo'i py rive oĩ.
2 Natã ombovai huvixa pe:
— Tereo, ejapo ndepy'a re rendu va'e ha'e javi, mba'eta ndereve Nhanderuete oiko — he'i.

3 Ha'e va'e pyavyve SENHOR oayvu ombou Natã pe. Ha'e vy aipoe'i:

4 — Tereo ha'e aipo're xerembiguai Davi pe: “Po rami SENHOR ijayvu: ‘Ndee ma oo xee aĩ aguã apoarã e'ỹ reiko.
5 Mba'eta neĩ peteĩve oo py ma voi xee naĩ teri Israel kuery Egito gui arupa guive aỹ peve. Ha'e rami 'rãgue py oo'i py rive aiko va'e, xembojerovia aty py ae mamo rã oĩa rupi rei.
6 Opa rupi Israel kuery aru herekovya rupi nda'u xeayvu ri raka'e amongue herekoa pe, e'ỹ vy xevygua kuery re apena uka va'ekue pe nda'u aipoa'e: “Mba'e re tu nderejapoi peteĩ xerorã yary guigua?” ha'e teve?’
7 Ha'e gui aỹ ma po rami 'rã ndeayvu xerembiguai Davi pe: ‘SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i: Xee roiporavo karamboae vexa'i kuery re repenaa gui, ha'e hakykue reikoa gui, huvixarã xevygua Israel kuery re ju repena aguã.
8 Xee aa avi karamboae ndereve, reoa rupi tema. Nderovaigua kuery amomba nerenonde gui, amboyvate guive nderery, ipo'akakueve anho ikuaia rami.
9 Areko katu avi xevygua Israel kuery ikuai aguã, amboekoapa guive ha'e py, mava'eve omoangekoave e'ỹ aguã, ha'e heko vai va'e ombojexavaive e'ỹ aguã jypy guare rami e'ỹ,
10 xevygua Israel kuery rerekoarã amoĩa ára guive. Ha'e rami avi nderovaigua kuery aitypa, ha'e aikuaa uka pova'e: Xee SENHOR ae 'rã ajapo oo ndevy.*
11 Mba'eta nderekovea opa rã nderu kuery ooague py ndereraa avi ma jave nderekovia amoingo 'rã ndeguigua, ndera'y kuery ramymino va'e regua. Ha'e va'e ma ajapo 'rã ipo'akaa oĩ atã aguã rami.
12 Ha'e va'e ae ma ojapo 'rã peteĩ oo xevy guarã, ha'e rã xee ajapo 'rã raka'e rã peve huvixave oĩ aguã rami.
13 Xee ma tuu 'rã, ha'e rã ha'e ma xera'y 'rã oiko. Ha'e rami vy ixugui ndaipe'ai 'rã amboaxya, ndee reĩ e'ỹ mbove guare gui aipe'a vy namboaxyveiague rami e'ỹ.*
14 Ha'e rami 'rãgue py ha'e va'e amoĩ atãve 'rã xero re opena aguã, ha'e huvixave oĩ riae aguã rami. Ha'e ramo huvixave oĩ riae 'rã raka'e rã peve’, he'i.”

15 Ha'e va'e ayvu ha'e javi, Natã pe oikuaa ukaague rami ae Davi pe ju omombe'u.

2 Samuel 7.18-29

16 Ha'e gui ma SENHOR pegua opy Davi oike vy hi'aĩ henonde. Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR Xeruete, mba'e nunga tu xee aiko, ha'e mba'e nunga tu xero pygua kuery ikuai, apy peve ndee xereru aguã?
17 Xeruete, ha'e nunga tu ndevy pe mba'e'ỹ rima, ndeayvu ma voi guive xee nerembiguai ro pygua raka'e rã guarã re. SENHOR Xeruete, ha'e rami xereroayvu porã avakue omboetevepy rami.
18 Xee nerembiguai Davi nami xemboete uka rire mba'e ta'eve ju ndevy? Mba'eta ndee ma xee nerembiguai xekuaa porã.
19 SENHOR, nerembiguai remboaxya ha'e ndepy'a re rendua rami vy rejapo kova'e nunga tuvixa va'e ha'e javi, oikuaa pavẽ aguã.
20 Ha'e nunga rupi SENHOR Xeruete, ndoikoi ndee ramigua ete'i, ndoikoi guive Oreruete mboae ndee e'ỹ vy, oreapyxa py ae roenduague rami.
21 Mava'e regua tu ndevygua Israel kuery ikuaia ramigua? Xeruete, ha'e kuery anho'i ae yvy re ikuai va'e mbyte gui ndejeupe guarã reipe'a va'ekue. Mba'emo porã ete rejapoa py ndejeupe ae rejapo aguã nderery re ima'endu'aa aguã rami. Mba'eta yvy regua kuery remoxẽmba raka'e, ndevygua kuery Egito gui renoẽmba va'ekue renonde gui.
22 Israel kuery ndejeupe guarã ae remoingo raka'e rã peve, ha'e gui SENHOR, ndee ju renhemoingo Tuuete.
23 Ha'e gui aỹ ma SENHOR, ha'e va'e ayvu xee nerembiguai rekorã re aipo'reague, ha'e xero pygua re voi, toĩ atãve. Ejapo ndeayvuague rami ae.
24 Nderery toikuaa pavẽ, tomboetea riae, ha'e vy aipo ta'ea: “ SENHOR ixondaro reta va'e ma Israel kuery Ruete, Israel kuery pegua ae”, ta'ea. Ha'e ramo xee Davi nerembiguai ro ma oĩ atã riae 'rã nerenonde.

* 17:10 Oo ojapo aguã re SENHOR ijayvua py ma raka'eve rã Davi ramymino kuery regua huvixarã omoingo aguã re ijayvu (versículos 12,16). Ha'e va'e regua Jesus Cristo ae oiko (Lucas 1.32-33,69; Atos 13.23). Ha'e rami avi “Israel ro” he'ia ma Israel ramymino kuery re ijayvu vy. * 17:13 Hebreus 1.5, Apocalipse 21.7

25 Mba'eta Xeruete, xee nerembiguai pe
reikuaa uka xevy pegua oorã rejapo 'rãa.
Ha'e nunga rupi ae xee nerembiguai xepy'a
guaxu nami anhembo'e aguã ndevy.
26 Aỹ ma SENHOR, ndee ae ma Oreruete, ha'e
xee nerembiguai pe rejapo porã aguã re
ndeayvu.
27 Ha'e nunga rupi aỹ, emoingo porã nerem-
biguai ro pygua kuery, nerenonde rupi
orekuai riae aguã rami. Mba'eta SENHOR,
ndee orereroayvu porã rire raka'e rã peve
'rã roiko porã — he'i.

18

2 Samuel 8.1-14

1 Ha'e rire ma Davi filisteu kuery oitypa
vy ipo'aka ha'e kuery re. Ha'e kuery po gui
oipe'a avi Gate tetã ha'e ijyvýry rupi tekoa
ikuai va'e.
2 Oitypa avi Moabe pygua kuery. Ha'e
rire Davi rembiguairã ikuai, ixupe mba'emo
ome'ẽ 'rã okuapy guive.
3 Ha'e gui Zobá pygua huvixa Hadadezer
ma yakã Eufrates re ipo'aka ju aguã oo jave
hexe voi Davi ipo'aka Hamate peve.
4 Ixupegua kavaju árygua kuery regua ma
Davi ogueraa mil e setecentos, vinte mil
avakue yvy rupigua reve. Davi ojayapa avi
kavaju karóxa regua pytaxã, cem ete'i ojaya
e'ỹ re oeja.
5 Ha'e ramo Síria pygua avakue ou Dam-
asco gui, huvixa Zobá pygua Hadadezer
pytyvõarã. Ha'e rami teĩ Síria guigua ma
Davi ojuka vinte e dois mil.
6 Ha'e gui Síria Damasco regua py Davi omoĩ
harõarã kuery. Síria pygua kuery voi Davi
rembiguairã ikuai vy mba'emo ome'ẽ 'rã
okuapy ixupe. Davi ooa nhavõ rupi SENHOR
ombopo'akave tema.
7 Hadadezer rembiguai kuery yvatekueve
hu'y jokoa ouro guigua oguereko va'ekue
Davi ojopy vy oguerupa Jerusalém py.
8 Hadadezer pegua tetã Tibate ha'e Cum
gui voi huvixa Davi oipe'ave tema overa
va'e guigua. Ha'e va'e overa va'e gui ma
Salomão ojapo 'rã yy mbotya, oo ytarã ha'e
tembiporu.
9 Ha'e gui Hamate pygua huvixa Toú
oendu Zobá pygua huvixa Hadadezer pegua
xondaro kuery Davi oitypaague.
10 Ha'e vy Davi-a py huvixa ombou gua'y
Hadorão oxarura vy oguerovy'a aguã
Hadadezer reve joguero'aa py oitypaague
re (mba'eta Toú reve Hadadezer joguero'a
avi tema rire). Hadorão ou vy ogueru
mba'emo ouro, prata ha'e overa va'e guigua
ome'ẽ va'erã.
11 Ha'e nunga huvixa Davi ojopy vy om-
boaxapa SENHOR peguarã, ha'e javi regua
gui prata ha'e ouro ojopy va'ekue reve:
Edom guigua, Moabe, Amom ramymino
kuery, filisteu kuery ha'e Amaleque guigua
guive.
12 Ha'e gui Zeruia pi'a Abisai ojuka avi
dezoito mil Edom pygua juky yvyugua 'epy
va'e py.
13 Edom re voi omoĩ harõarã kuery. Ha'e
ramo Edom pygua kuery ha'e javi ikuai Davi
rembiguairã. Davi ooa nhavõ rupi SENHOR
ombopo'akave tema.

2 Samuel 8.15-18; 20.23-26

14 Ha'e rami vy Davi opena Israel kuery
ha'e javi re. Mba'emo re oikuaa potaa py
ha'evea rami meme oguereko.
15 Ixupegua xondaro kuery ruvixa ma
Zeruia pi'a Joabe. Mba'emo oiko va'ekue
mboparaa ma Ailude ra'y Josafá.
16 Sacerdote ma Aitube ra'y Zadoque, ha'e
gui Abiatar ra'y Abimeleque ju. Kuaxia re
opena va'ety ma Sausa.
17 Huvixa ro rarõa kuery ruvixa ma Joiada
ra'y Benaia. Ha'e rã huvixa Davi revegua
yvatekueve ma ta'y kuery ae.

19

2 Samuel 10.1-19

1 Ha'e rire ma Amom kuery ruvixa Naás
omano, ha'e rã ta'y ju oĩ nguu rekovia.
2 Ha'e ramo Davi aipoe'i:
— Naás ra'ykue Hanum pe aexa uka 'rã
ayvua, tuu xerayvu rire — he'i. Ha'e rami
vy Davi omondouka guembiguai kuery om-
bopy'a porã ju aguã tuu omanoague gui.
Ha'e gui Davi rembiguai kuery ovaẽ Amom
kuery yvy re, Hanum ombopy'a porã aguã.
3 Ha'e rami teĩ Amom regua yvatekueve
aipoe'i okuapy Hanum pe:
— Rexa'ã teve Davi nderu rãgue'i om-
boetea rupi guembiguai ombou nembopy'a
porãarã? Xapy'a rei ma ndea py merami
guembiguai kuery ombou vy neretã re
oikuaa pota ha'e nhandeyvy re oexa pota
rire ombovaipa aguã e'ỹ teve? — he'i
okuapy.
4 Ha'e rami rã Hanum omboty Davi rem-
biguai kuery, ha'e vy onhopĩ hendyva, ijao

ojaya guive hevi ro'o ojekuaa peve. Ha'e
rire ma omondouka ju.
5 Ha'e ramo amongue oje'oi vy Davi
pe omombe'upa hembiguai kuery re oiko
va'ekue. Ha'e kuery omoxĩmbaa rire hu-
vixa ombou ayvu mombe'uarã ha'e kuery
ovaexĩ aguã. Aipoe'i uka:

— Pepyta ranhe Jericó tetã py,
penerendyva ipukupa ju peve. Ha'e rire
ma peju ju — he'i uka.

6 Amom kuery oikuaa okuapy Davi
nda'ija'evei aguã rami ojapoa. Ha'e rami
vy Hanum ha'e Amom kuery omondouka
trinta e três mil quilos prata guigua,
Mesopotâmia gui ojeupe guarã ogueru ruka
aguã karóxa ha'e kavaju árygua kuery, Síria
pygua kuery Maaca ha'e Zobá gui guive.
7 Ha'e rami vy ojeupe guarã ogueru ruka
trinta e dois mil karóxa ha'e Maaca pygua
huvixa ixupegua kuery reve. Ha'e kuery
ha'e javi ou vy Medeba tetã rexei'i ikuai.
Amom kuery voi guetã ikuai va'e ha'e javi
gui ou vy ono'õmba avi. Ha'e rami vy mae
ma oje'oi joe opu'ã aguã katy.
8 Ha'e nunga Davi oendu vy ha'e kuery
rovai ombou Joabe oxondaro kuery ipy'a
guaxukueve ha'e javi reve.
9 Amom kuery oje'oi vy oarõ okuapy tetã
kora rokẽ py joe opu'ã aguã. Ha'e rã huvixa
kuery ipytyvõarã ou va'ekue ma amboae
rupi ranhe ikuai nhuũndy rupi.

10 Ha'e gui Joabe oexa hovaigua kuery
henonde ha'e hakykue katy gui voi oarõ
okuapy rã, ha'e rami vy Israel kuery ikuai
va'e gui opu'ã kuaave va'e oiporavo vy om-
boyxy imbokuapy Síria pygua kuery rovai.
11 Ha'e rã hembyrekue ma guyvy Abisai po
py omboaxa, ha'e rã ha'e ma Amom kuery
rovai ju omboyxy imbokuapy.
12 Ixupe Joabe aipoe'i:

— Xapy'a rei Síria pygua kuery xegui
imbaraeteve ramo ndee reo 'rã xepytyvõ
aguã. Ha'e rã Amom kuery ri ndegui im-
baraeteve ramo xee aju 'rã roipytyvõ vy.
13 Nhanembaraete ke ha'vy. Jajoguero'a
nhandepy'a guaxua rupi nhaneretarã
kuery ha'e Nhanderuete pegua tetã ikuai
va'e jaepya rupi. Ha'e SENHOR tojapo ojou
porãa rami — he'i.

14 Ha'e gui Joabe guexevegua kuery reve
oje'oi vy joguero'a okuapy Síria pygua
kuery reve. Ha'e rã ha'e va'e kuery on-
hamba henonde gui.
15 Síria pygua kuery onhamba maa Amom
kuery oexa vy ha'e kuery voi onhamba avi
Joabe ryvy Abisai renonde gui. Ha'e rami vy
onhemimba ju guetã py. Ha'e ramo Joabe
ojevy ju Amom kuery reve joe opu'ãague
gui, ha'e vy oopa ju Jerusalém katy.

16 Ha'e gui Síria pygua kuery ma Is-
rael kuery renonde oitypaa oexa okuapy
vy omondouka ayvu reraarã guetã pygua
kuery yakã rovai re hekoa va'e oupa avi
aguã. Ha'e kuery renonde ou oiny Sofaque,
Hadadezer pegua xondaro kuery rerekoarã.
17 Ha'e nunga Davi pe omombe'ua rã om-
boatypa Israel kuery ha'e javi, ha'e vy
Jordão yakã oaxa ma vy ha'e kuery ikuaia
katy oje'oi joguero'a aguã. Síria pygua
kuery rovai joguero'a aguã Davi kuery
oje'oi ramo ha'e kuery voi opu'ã jogueruvy
hovai.
18 Ha'e rami teĩ Israel kuery renonde gui
Síria pygua kuery onhamba ju. Ha'e ramo
Síria pygua kuery va'e regua avakue ma
Davi ojuka sete mil karóxa pygua ha'e
quarenta mil yvy rupigua. Ojuka avi xon-
daro kuery ruvixa Sobaque.
19 Hadadezer rembiguai kuery oitypa ae maa
oexa okuapy vy Davi reve ojapo ikuai porã
aguã, ha'e vy hembiguai ju ikuai. Ha'e rami
rire Síria pygua kuery neĩ raka'e ramo voi
noipytyvõxevei Amom kuery.

20

2 Samuel 12.26-31

1 Ha'e gui peteĩ ma'etỹa opaa py, huvixa
kuery joe opu'ã aguã katy oo 'rã jave py ma
Joabe ogueraa xondaro kuery. Ha'e rami
vy Amom kuery yvy ombovaipa vy Rabá
tetã peve ou ha'e ojokopa okuapy. Ha'e rã
Davi ma Jerusalém tetã py opyta. Ha'e gui
Joabe kuery ma Rabá re opu'ã vy omomba
ete okuapy.
2 Ha'e pygua kuery ruvixa akã gui Davi om-
boi coroa. Ha'e gui opejaa rã oikuaa trinta
e três quilos ouro guigua ipoyia. Hexe oĩ
avi ita rexakã iporãve va'e. Ha'e rami vy
Davi akã re ju omoĩa. Tetã gui imba'e rei-
rei va'ekue ogueraa reta avi.
3 Ha'e pygua kuery ogueraa avi vy
omomba'eapo yvyra ayaa py, picareta ha'e
haxa ferro guigua py. Ha'e rami ae Davi

ojapo Amom kuery retã ha'e javi re. Ha'e
gui ojeupegua kuery ha'e javi reve Davi
ojevy ju Jerusalém katy.

2 Samuel 21.15-22

4 Ha'e va'e rire ma Gezer py joguero'a
okuapy filisteu kuery reve. Ha'e vy Husa
pygua Sibecai ojuka gigante ramymino
Sipai. Ha'e rami vy ipo'aka okuapy filisteu
kuery re.

5 Ha'e gui filisteu kuery reve ju joguero'a
okuapy. Ha'e vy Jair ra'y Elanã ojuka Gate
pygua Golias ryvy Lami. Ha'e va'e guem-
biporu hu'y guaxu oguereko va'ekue ma
ajukue popẽa 'y rami tuvixa va'e.

6 Ha'e gui teĩgue ju opu'ã okuapy joe, Gate
py ae. Ha'e py oiko peteĩ ava yvate ete
va'e. Ha'e va'e ma mboapy meme ikuã ha'e
ipyxã voi, ha'e javi vy vinte e quatro ikuã
ha'e ipyxã oguereko. Ha'e va'e voi gigante
ramymino regua.
7 Ha'e va'e ma Israel kuery mbojaru reia rupi
ijayvu ramo Davi ryke'y Simei ra'y Jônatas
ojuka.
8 Ha'e va'e avakue ma gigante ramymino
ikuai Gate py. Ha'e rami teĩ Davi ha'e
ixondaro kuery oitypa raka'e.

21

2 Samuel 24.1-9

1 Ha'e gui Israel kuery rovai Satanás opu'ã
vy Davi py'a re omoĩ Israel kuery oipapapa
aguã.*
2 Ha'e rami vy Davi aipoe'i Joabe ha'e heta
va'e kuery ruvixa ikuai va'e pe:

— Tapeo, peipapapa Israel kuery ikuai
va'e, Berseba guive Dã peve. Ha'e vy
peikuaa va'ekue peru ju xea py, xee voi
aikuaa aguã mbovy pa ikuaia — he'i.

3 Joabe ombovai:

— Ha'e rami avi tove SENHOR Nderuete
tomboetave cem-kue ju. Ha'e rami teĩ
Xeruvixa, ha'e kuery ha'e javi e'ỹ teve
nerembiguai ikuai? Mba'e re tu ha'e rami
ete rejapoxe? Xeruvixa, mba'e re tu ha'e
rami ete rejapo Israel kuery ha'e javi re
jejavya ou aguã rami? — he'i.

4 Ha'e rami teĩ huvixa ayvu Joabe ijayvua
gui ipoyive ramo Joabe oo vy Israel yvy ha'e
javi rupi oikuaa pota. Ha'e gui mae ma
ojevy ju Jerusalém katy,
5 ha'e Davi pe omombe'u heta va'e kuery
mbovy pa ikuaia. Israel re avakue kyxe
oiporu kuaa va'e ma um milhão e cem mil
ikuai ra'e. Ha'e rã Judá py ma quatrocentos
e setenta mil ikuai avakue kyxe oiporu kuaa
va'e.
6 Ha'e rã ha'e kuery reve Levi ha'e Ben-
jamim regua ma Joabe ndoipapai, huvixa
ayvu ndojou porãi ete vy.

2 Samuel 24.10-17

7 Ha'e nunga ha'e javi Nhanderuete ndo-
jou porãi vy omoingo axy Israel kuery.
8 Ha'e ramo Davi aipoe'i Nhanderuete pe:

— Ajejavy vaipa ra'e ha'e rami ajapoa
py. Ha'e rami teĩ aỹ SENHOR, ajerure xee
nerembiguai ajejavyague rembogue aguã,
inhakã porã ve'ỹ va'e rami aiko rire — he'i.

9 Ha'e gui SENHOR ijayvu Davi pegua pro-
feta Gade pe. Ha'e vy aipoe'i:

10 — Tereo aipo're Davi pe: "Po rami
SENHOR ijayvu: 'Mboapy regua va'e peteĩ
ma ambou 'rã ndere. Ha'e va'e regua peteĩ
eiporavo ajapo aguã', he'i."

11 Ha'e ramo Davi oĩa py Gade ou vy
aipoe'i ixupe:

— SENHOR ma po rami ijayvu: "Eiporavo
reipota va'e rei:
12 Mboapy ma'etỹ re karuai oiko aguã, tyrã
pa mboapy ma'etỹ re nderovaigua kuery
nhandereity aguã kyxe nderupitya py, tyrã
pa mboapy ára re SENHOR okyxe ae oiporu
aguã. Ha'e va'e ma mba'eaxy vaikue oiko
aguã ndeyvy re, Israel ha'e javi rupi SEN-
HOR-a guigua anjo nhomokanhymba aguã."
Eikuaa pota porã ke aỹ, xembouare pe am-
bovai kuaa aguã — he'i.

13 Ha'e ramo Davi ombovai Gade pe:

— Xee ma ajexavai vaipaa aendu.
Ha'eveve SENHOR po py anhemboaxa
uka rã, mba'eta ha'e ma opa e'ỹ va'e
nhanemboaxy va'e. Ha'e rã avakue po py
ma xee nanhemboaxa ukaxei — he'i.

14 Ha'e rami rã SENHOR ombou mba'eaxy
vaikue Israel ha'e javi rupi. Ha'e ramo
Israel kuery va'e regua setenta mil avakue
omano.
15 Jerusalém tetã py voi Nhanderuete om-
bou peteĩ anjo nhomombaarã. Ha'e rami
teĩ omomba ta ma ramo SENHOR oma'ẽ
vy opytu'u ma mba'emo vai omoingoa gui.
Ha'e vy aipoe'i anjo nhomombaarã ombou
va'ekue pe:

* 21:1 Davi oipapa uka avakue joe opu'ã kuaa va'e. Ha'e nunga py ojejavy, oxondaro kuery re ojerovia vy, Nhanderuete re 'rãgue py.

— Ha'eve ma, emboguejy ju ndepo — he'i.
Ha'e va'e jave ma anjo hi'aĩ jebuseu regua
Ornã mba'emo moa'yĩaty yvy'iry.
16 Ha'e gui Davi oma'ẽ vy oexa anjo SENHOR-a guigua yvy ha'e yva mbyte opyta
rã, opo py kyxe oekyi va'ekue oupi ho'amy
Jerusalém rovai. Ha'e ramo Davi ha'e
nhomongeta va'ety kuery hexeve ikuai
va'e ajukue vaikue py onhemonde reve
ojero'apa vy yvy re ngova omovaẽ okuapy.
17 Ha'e ramo Davi aipoe'i Nhanderuete pe:
— Xee ae e'ỹ ri ty'y heta va'e kuery
aipapa aguã re xeayvu va'ekue? Xee rima
ajejavy, xee ae ha'eve'ỹ va'e ajapo. Ha'e
rã kova'e vexa'i kuery, mba'e tu ha'e kuery
ojapo? SENHOR Xeruete, xerovai anho eupi
ndepo, ha'e xeru ro pygua kuery rovai. Ha'e
rã ndevygua kuery ma embopaga eme.

2 Samuel 24.18-25

18 Ha'e gui ma SENHOR-a guigua anjo
aipoe'i Gade pe:
— Davi too peteĩ altar SENHOR peguarã
tojapo, jebuseu regua Ornã mba'emo
moa'yĩaty py — he'i.
19 Ha'e gui SENHOR rery rupi Gade ha'e rami
ijayvu ramo Davi oo ijayvuague rami vy.
20 Ornã ma ha'e va'e jave trigo moa'yĩa
rupi oiko. Ha'e gui ojere vy oexa anjo
hi'aĩ rã. Ha'e ramo hexeve ta'y kuery
irundy omba'eapo okuapy va'e onhemimba
jogueravy.
21 Ha'e gui Ornã oĩa py Davi ovaẽ ouvy
ramo oma'ẽ. Oexa kuaa vy mba'emo
moa'yĩaty gui oẽ vy Davi renonde py oĩ
guenapy'ã re, ngova yvy re omovaẽ reve.
22 Davi aipoe'i Ornã pe:
— Xevy pe eme'ẽ kova'e yvy peteĩ al-
tar SENHOR peguarã ajapo aguã, mba'eaxy
vaikue heta va'e kuery áry ombou va'ekue
opytu'u aguã. Emboaxa xevy, ha'e rã hepy
xee ame'ẽ 'rã ha'evea rami.
23 Ha'e rã Ornã aipoe'i Davi pe:
— Xeruvixa, ejopy tema ndejeupe guarã,
ha'e ejapo reipota va'e rei. Apy ma vaka
ikuai, ame'ẽ reapy reve reme'ẽ va'erã.
Ame'ẽ avi yvyrape mba'emo moa'yĩaty
regua yxakãrã, ha'e trigo ra'yĩgue guive
reme'ẽ va'erã irũrã. Ame'ẽmba rive — he'i.
24 Huvixa Davi ombovai Ornã:
— Any, ha'e rami 'rãgue py ndevy pe xee
amboekovia 'rã hepyrã porã re. Mba'eta
ndepo gui nda'evei ajopy rive aguã SENHOR
pe ame'ẽ va'erã. Ome'ẽ rive pyre ma xee
name'ẽ reguai — he'i.
25 Ha'e rami vy ha'e va'e yvy repyrã Davi
ome'ẽ Ornã pe seiscentos hatã'i va'e ouro
guigua.
26 Ha'e py ma Davi ojapo altar SENHOR
peguarã. Hi'áry ma ome'ẽ mymba oapy
reve, hexeve peteĩ rami ju ikuaia regua
guive. Ha'e gui SENHOR pe ojapukai ramo
ombovai tata yva gui altar áry ombou vy.
27 Ha'e gui anjo pe SENHOR ijayvu ramo
omboyru ju kyxe.

Templo oĩ aguã py mba'emo ome'ẽague

28 Ha'e jave py Davi oexa rã jebuseu Ornã
mba'emo omoa'yĩaty py SENHOR ombovai.
Ha'e rami vy mba'emo ome'ẽ ixupe ha'e py.
29 Mba'eta ha'e va'e jave py ma oo'i SENHOR
peguarã tekoa e'ỹa py Moisés ojapo va'ekue
ma Gibeão yvy'ã re teri oĩ, altar mba'emo
oapyaty voi.
30 Ha'e katy nda'evei Davi oo aguã
Nhanderuete pe oporandu aguã, SENHOR-a
guigua anjo kyxe oguereko va'e gui okyje
vy.

22

Templo ojapoa rã guarã Davi mba'emo oguereko katuague

1 Ha'e gui Davi aipoe'i:
— Apy ae ojapoa 'rã oo SENHOR
Nhanderuete peguarã, altar Israel kuery
mba'emo oapy aguã guive — he'i.
2 Ha'e rami vy Davi omboaty uka amboae
guigua kuery Israel yvy ha'e javi rupi hekoa
va'e. Ha'e kuery va'e regua omoĩ ita re
omba'eapo va'erã, ita omoatyrõ aguã oo
SENHOR peguarã ojapoa rã guarã.
3 Ikaravorã ma Davi ojou uka reta avi ferro,
okẽ re omoĩ aguã ijao'ia ha'e hexe guarã.
Overa va'e voi ojou uka oata aguã rami e'ỹ,
opejapaa rei aguã rami e'ỹ guive,
4 yary aygue guive heta avi. Ha'e nunga
ma Sidom ha'e Tiro pygua kuery ogueru
okuapy Davi pe oata aguã rami e'ỹ.
5 Mba'eta Davi aipoe'i: “Xera'y Salomão ma
kunumi'i teri vy mba'emo ojapo kuaa va'e'ỹ
teri. Ha'e gui oo SENHOR peguarã ojapo
pyrã ma iporãve ete va'e 'rã, ha'e va'e re
ima'endu'a porãa aguã rami yvy jave re.
Ha'e nunga rupi xee areko katupa ma voi 'rã
mba'emo ojapo vy oiporu va'erã”, he'iague
rami Davi omano e'ỹ mbove voi oguereko
katupa oata aguã rami e'ỹ.

Salomão pe Davi templo-rã ojapo ukaague

6 Ha'e ramo Davi oenoĩ gua'y Salomão.
Ha'e vy ixupe ojapo uka oo SENHOR Israel
kuery ruete peguarã.
7 Ha'e vy aipoe'i Salomão pe:

— Xera'y, xee aendu va'ekue oo SENHOR
Xeruete pe ajapoxea hery oĩ aguã.
8 Ha'e rami teĩ xevy SENHOR ombou avi
oayvu. Ha'e vy aipoe'i: "Ndee ma tuguy
ndopavei aguã rami remoẽ va'ekue, joe
repu'ãa py rejoguero'aa rupi. Ha'e rami vy
ndee nda'evei 'rã rejapo aguã oo xerery oĩ
aguã, mbovy e'ỹ tuguy remoẽ rire kova'e
yvy re, xerenonde rupi.
9 Ne'exa, oiko 'rã peteĩ ndera'y. Ha'e va'e
ma joe opu'ãa rupi e'ỹ 'rã oiko, mba'eta
amombytu'u 'rã hovaigua kuery ha'e javi
gui. Ha'e ma Salomão hery va'erã. Ha'e
oĩ jave ma ajapo 'rã Israel kuery ikuai porã
aguã rami, mba'eve ndoikoi rã.
10 Ha'e va'e ae 'rã ojapo oo xerery oĩ aguã.
Xera'y rami ae 'rã oiko, ha'e rã xee ma tuu
rami 'rã aiko. Ha'e gui raka'e rã peve amoĩ
atã 'rã Israel kuery re opena aguã", he'i
va'ekue xevy.
11 Ha'e gui aỹ ma xera'y, tove SENHOR
toiko ndereve, reiko porã aguã, SENHOR
Nderuete peguarã oo rejapo aguã rami,
nderekorã re ijayvuague rami vy.
12 Tove SENHOR tome'ẽ ne'arandurã ha'e
reiko kuaa aguã, Israel kuery re repenaa ja
SENHOR Nhanderuete guigua lei rami ete
reiko aguã rami.
13 Ha'e rami vy 'rãe reiko porã, nekyre'ỹa
rupi Israel kuery rekorã SENHOR Moisés
pe ombopara uka va'ekue rejapopa aguã.
Nembaraete ke ha'vy, ndepy'a guaxu, ekyje
eme guive nekangy e'ỹ aguã.
14 Ha'e gui ne'exa, xee ma amba'eapo vaipaa
rupi anho areko katu ma oo SENHOR
peguarã três milhões e trezentos mil quilos
ouro guigua, ha'e trinta e três milhões de
quilos prata guigua, ha'e gui overa va'e
ha'e ferro oata aguã rami e'ỹ, neĩ ndopejaai
guive. Ha'e gui yvyra ha'e ita voi areko katu
avi va'ekue. Ha'e rami avi ndee ju rejou
retave aguã ha'eve.
15 Ha'e gui ndevy guarã ikuaive ju
omba'eapo va'e kuery heta ete, ita
moatyrõa, ita re omba'eapo va'e, oo apoa
kuery, ha'e opa mba'e ojapo kuaa va'e,
16 ouro ha'e prata guigua, overa va'e ha'e
ferro guigua re omba'eapo va'e mbovy e'ỹ.
Ha'e nunga rupi nekyre'ỹ ke rejapopa aguã.
Ha'e tove SENHOR toiko ndereve — he'i.
17 Ha'e gui Davi ijayvu avi Israel kuery
ruvixa ikuai va'e gua'y Salomão oipytyvõ
aguã re. Ha'e vy aipoe'i:

18 — SENHOR Penderuete peẽ kuery
reve oiko ojapo jova-jovai rupi pendere
nopu'ãavei aguã rami. Mba'eta xepo py
omboaxapa ma nhandeyvy re ikuai va'e
ha'e javi. Ha'e rami rire ha'e kuery SENHOR
rembiguai ikuai, ixupegua kuery rembiguai
guive.
19 Ha'e nunga rupi aỹ penekyre'ỹ ke pen-
depy'a ha'e penenhe'ẽ ha'e javi py SENHOR
Penderuete peka aguã. Pejapo ete oo SEN-
HOR Nhanderuete pegua iky'a e'ỹ va'erã,
ha'e py hery oĩ aguã, ha'e SENHOR guexeve
guarã ojapo va'ekue ryru peru aguã, tembi-
poru ixupegua ikuai va'e guive — he'i.

23

Levita kuery peteĩ-teĩ regua omba'eapo aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui Davi tuja'i ma, ha'e hi'ára opa
rai'i ma ramo omoĩ gua'y Salomão Israel
kuery ruvixarã.

2 Ha'e rami vy omboatypa Israel kuery ru-
vixa ikuai va'e, sacerdote ha'e levita kuery
guive.
3 Levita kuery trinta ma'etỹ va'e guive tu-
jakue peve oipapaa rã ha'e javi vy trinta e
oito mil avakue ikuai.
4 Ha'e kuery va'e regua ma vinte e quatro
mil ikuai SENHOR pegua oo py omba'eapo
va'e kuery re opena va'erã, ha'e gui seis mil
ju ikuai huvixarã mba'emo re oikuaa pota
va'erã.
5 Quatro mil ikuai okẽ rarõarã, ha'e gui qua-
tro mil ju ikuai SENHOR pe oporaei va'erã,
mba'epu Davi ha'e rami aguã ojapo uka
va'ekue ombojoguy reve.
6 Ha'e kuery Levi ramymino ikuai va'e ma
Davi omboja'o ta'y kuery rery rupi peteĩ-
teĩ regua ikuai aguã: Gérson, Coate ha'e
Merari.

7 Gérson ra'y kuery ma Ladã ha'e Simei.
8 Ladã ra'y kuery ma huvixa Jeiel, ha'e gui
Zetã ha'e Joel, ha'e javi vy mboapy ikuai.
9 Simei ra'y kuery ma Selomite, Haziel ha'e
Harã, mboapy ikuai. Ha'e kuery ma Ladã
ramymino kuery re opena va'e meme.

10 Simei ra'y kuery ma Jaate, Ziza, Jeús ha'e
Berias. Ha'e kuery Simei ra'y ikuai va'e ma
irundy.
11 Jaate ma huvixa oiko, ha'e rã Ziza ma
mokoĩa. Ha'e gui Jeús ha'e Berias ma
ndata'y reta vaipai. Ha'e nunga rupi ha'e
va'e mokoĩve ramymino kuery ma peteĩ'i
regua rive ikuai.
12 Ha'e gui Coate ra'y kuery ma Anrão,
Isar, Hebrom ha'e Uziel, irundy ikuai.
13 Anrão ra'y kuery ma Arão ha'e Moisés.
Ha'e gui Arão ma omoĩa henda iky'a
e'ỹ va'e rupi omba'eapo aguã, hamymino
kuery voi, raka'e rã peve, ha'e gui SENHOR
renonde py oapy aguã heakuã porã
va'e, ixupe omba'eapo aguã, ha'e hery rupi
jogueroayvu porã aguã, raka'e rã peve.
14 Nhanderuete remimbo'e Moisés ra'y
kuery voi Levi ramymino ikuai.
15 Moisés ra'y kuery ma Gérson ha'e Eliézer.
16 Gérson ra'y ma huvixa Sebuel.
17 Eliézer ra'y ma huvixa Reabias. Nda'ipoi
ae ta'y kuery mboae. Ha'e rami avi Reabias
ramymino kuery ma heta-etave oje'oivy.
18 Isar ra'y ma huvixa Selomite.
19 Hebrom ra'y kuery ma huvixa Jerias,
mokoĩa ma Amarias, mboapya ma Jaaziel,
ha'e gui irundya ma Jecameão.
20 Uziel ra'y kuery ma huvixa Mica, ha'e
mokoĩa ma Issias.
21 Merari ra'y kuery ma Mali ha'e Musi.
Mali ra'y kuery ma Eleazar ha'e Quis.
22 Eleazar ma ta'y e'ỹ re omano va'eri tajy
kuery ikuai. Ha'e kuery re ikyvy kuery Quis
ra'y ikuai va'e omenda okuapy.
23 Musi ra'y kuery ma Mali, Éder ha'e Jere-
mote, mboapy ikuai.
24 Ha'e va'e kuery ma Levi ramymino kuery
meme, peteĩ-teĩ regua re opena va'e kuery
reve. Peteĩ-teĩ oipapaa hery rupi. Ha'e gui
vinte ma'etỹ va'e guive tujakue peve omoĩa
SENHOR pegua oo rupi omba'eapo va'erã.
25 Mba'eta Davi aipoe'iague rami: “ SENHOR
Israel kuery ruete ojapo ojeupegua kuery re
nopu'ãavei aguã rami, Jerusalém py hekoa
riae aguã.
26 Ha'e nunga rupi Levi ramymino kuery
ndogueraavei 'rã oo'i, neĩ tembiporu
oiporu va'erã ma voi”, he'i va'ekue.
27 Ha'e nunga rupi Davi opa vy ijayvuague
rami vy oipapapaa Levi ramymino kuery
vinte ma'etỹ va'e guive tujakue peve.
28 Ha'e kuery omoĩa Arão ramymino kuery
oipytyvõ aguã SENHOR pegua opy rupi
omba'eapo ramo, oka rupi, opy ja'o ikuai
va'e rupi, mba'emo oiky'a'oa rupi, ha'e
Nhanderuete pegua opy omba'eapoa ha'e
javi rupi.
29 Ha'e kuery opena 'rã mbojape SENHOR
renonde omoĩmby re, trigo ku'i mba'emo
irũ ome'ẽ mbyrã oĩ va'e re, mbojape im-
bovua revegua e'ỹ ojapoa re, mba'emo oexy
ha'e oxyryrya re, ha'e mba'emo opejaa ha'e
oa'ãa ha'e javi re.
30 Ko'ẽ nhavõ aje'ive'i reve ikuai aguã
SENHOR oguerovy'aa rupi oporaei aguã,
ka'arukue voi ha'ekue rami ae ju 'rã ikuai,
31 ha'e gui SENHOR pe mba'emo oapy reve
ome'ẽ aguã, sábado ára ha'e jaxy ipyau'ia
ára nhavõ ngaru oikoa py, ngaru aguã
ára oa'anga pyre ojeupity nhavõ. SENHOR
renonde py omba'eapo 'rã oipapaague rami
vy.
32 Ha'e rami vy opena 'rã onhemboaty aty
re, henda iky'a e'ỹ va'e re guive. Oipytyvõ
avi 'rã guexegua Arão ramymino kuery
SENHOR pegua opy rupi omba'eapoa py.

24

Sacerdote kuery peteĩ-teĩ regua omba'eapo aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui Arão ramymino kuery ju
omboja'o-ja'opaa peteĩ-teĩ regua rami.
Arão ra'y kuery ma Nadabe, Abiú, Eleazar
ha'e Itamar.
2 Ha'e gui Nadabe ha'e Abiú ma nguu omano
e'ỹ mbove omano raka'e ta'y e'ỹ re. Ha'e
va'e rire ma Eleazar ha'e Itamar ju sacer-
dote ikuai.
3 Ha'e gui Davi ma Eleazar ramymino
Zadoque ha'e Itamar ramymino Aimeleque
reve omboja'o peteĩ-teĩ regua omba'eapoa
py ojapo 'rã va'ekue rami.
4 Ha'e rami vy omboja'o vy oikuaa Ita-
mar ramymino kuery ikuai va'e gui Eleazar
ramymino kuery re opena va'e hetave
ra'ea. Mba'eta Eleazar ramymino kuery re
opena va'e ma dezesseis, ha'e rã Itamar
ramymino kuery regua ma oito ete'i ikuai.
5 Ha'e gui xortea oexa vy omboja'opa peteĩ-
teĩ regua rami ikuai aguã. Ha'e rami py
Eleazar ha'e Itamar ramymino kuery va'e
regua ma henda iky'a e'ỹ va'e re ha'e
mba'emo Nhanderuete pegua ikuai va'e re
opena va'erã ikuai.

6 Ha'e rami vy ha'e kuery rery Semaías
omboparapa imoiny. Ha'e va'e ma levita
Natanael ra'y kuaxia mboparaa rupi oiko
va'e. Huvixave oexaa py ombopara, ha'e
gui huvixa kuery, sacerdote Zadoque ha'e
Abiatar ra'y Aimeleque, ha'e gui sacerdote
ha'e levita kuery akã ikuai va'e ha'e javi
oexaa py guive. Ha'e rami py xortea oexa
vy jorire-rire oiporavo heravy Eleazar ha'e
Itamar ramymino va'e regua.

7 Jypy xortea oexaa rami vy oiporavo
Jeoiaribe, ha'e gui mokoĩa ma Jedaías,
8 mboapya ma Harim, irundya ma Seorim,
9 peteĩ nhiruĩa ma Malquias, mboapy
memea ma Miamim,
10 sete-a ma Hacoz, oito-a ma Abias,
11 nove-a ma Jesua, dez-a ma Secanias,
12 onze-a ma Eliasibe, doze-a ma Jaquim,
13 treze-a ma Hupá, catorze-a ma Jesebeabe,
14 quinze-a ma Bilga, dezesseis-a ma Imer,
15 dezessete-a ma Hezir, dezoito-a ma
Hapises,
16 dezenove-a ma Petaías, vinte-a ma
Jeezquel,
17 vinte e um-a ma Jaquim, vinte e dois-a ma
Gamul,
18 vinte e três-a ma Delaías, vinte e quatro-a
ma Maazias.
19 Ha'e rami hery ikuaia rami peteĩ-teĩ SENHOR pegua opy oike 'rã omba'eapo aguã,
guamoĩ Arão ha'e SENHOR Israel kuery
ruete ojapo ukaague rami.

20 Ha'e gui Levi ramymino kuery mboae
ikuai va'e ruvixa kuery rery ma po rami:
Anrão ra'y kuery va'e regua Subael, Subael
ra'y kuery va'e regua Jedias,
21 Reabias ra'y kuery va'e regua huvixa Is-
sias,
22 Isar ramymino kuery va'e regua Selomite,
Selomite ra'y kuery va'e regua Jaate,
23 Hebrom ra'y kuery va'e regua jypygua ma
Jerias, mokoĩa ma Amarias, mboapya ma
Jaaziel, ha'e gui irundya ma Jecameão,
24 Uziel ra'y kuery va'e regua Mica, Mica ra'y
kuery va'e regua Samir,
25 Mica ryvy Issias, Issias ra'y kuery va'e
regua Zacarias,
26 Merari ra'y kuery va'e regua Mali ha'e
Musi, Jaazias ra'y kuery va'e regua Beno,
27 Merari ramymino Jaazias guigua ikuai
va'e regua ma Beno, Soão, Zacur ha'e Ibri,
28 Mali ramymino Eleazar ta'y e'ỹ va'e,
29 Quis ra'y kuery va'e regua Jerameel,
30 Musi ra'y kuery va'e regua Mali, Éder
ha'e Jerimote. Ha'e va'e kuery ma Levi
ramymino kuery meme, peteĩ-teĩ regua
ikuaia rami.
31 Ha'e kuery voi guyvy kuery Arão
ramymino ikuai va'e ojapoague rami ae
ju oexa okuapy xortea. Guetarã kuery re
opena va'e ha'e yvyĩgueve voi oexa okuapy
xortea huvixa Davi oexaa py, Zadoque ha'e
Aimeleque, ha'e gui sacerdote ha'e levita
kuery akã ikuai va'e ha'e javi oexaa py
guive.

25

Oporaei va'e kuery omba'eapo aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui Davi ha'e omba'eapo va'e kuery
ruvixa ikuai va'e reve omoĩ Asafe, Hemã
ha'e Jedutum ra'y kuery regua omba'eapo
aguã. Ha'e va'e kuery ma ikuai ayvu
omombe'u aguã mba'epu ixã reta va'e reve,
mbaraka ha'e hy'a pu reve. Ha'e rami aguã
omoĩ va'ekue rery ma po rami:
2 Asafe ra'y kuery ma Zacur, José, Netanias
ha'e Asarela. Asafe ra'y kuery meme ikuai,
ha'e ae opena ha'e kuery omba'eapoa re.
Ha'e rã Asafe omba'eapoa re ma huvixave
ae opena oikovy.
3 Ha'e gui Jedutum ra'y kuery ma Gedalias,
Zeri, Jesaías, Hasabias ha'e Matitias,
ha'e javi vy mboapy meme ikuai. Ha'e
kuery omba'eapoa re tuu Jedutum ae
opena oikovy. Mba'epu ixã reta va'e reve
omombe'u 'rã ayvu, SENHOR oguerovy'aa
rupi oporaeia py.
4 Ha'e gui Hemã ra'y kuery ma Buquias,
Matanias, Uziel, Sebuel, Jerimote, Hana-
nias, Hanani, Eliata, Gidalti, Romanti-Ézer,
Josbecasa, Maloti, Hotir ha'e Maaziote.
5 Ha'e kuery ma Hemã ra'y kuery meme.
Ha'e rã ha'e ma huvixave pegua profeta
oiko. Nhanderuete oayvuague rami vy
omombaraete, ha'e vy ixupe ome'ẽ catorze
ta'y ha'e mboapy tajy kuery.
6 Ha'e kuery peteĩ-teĩ omba'eapoa re tuu
ae opena oikovy. SENHOR pegua opy opo-
raei 'rã hy'a pu reve, mbaraka ha'e ixã
reta va'e reve Nhanderuete pegua oo rupi
omba'eapo vy. Ha'e rã tuu Asafe, Jedutum
ha'e Hemã omba'eapoa re ma huvixave ae
opena oikovy.
7 Ha'e kuery ryvy kuery ma SENHOR pe
oporaei aguã re ombo'ea rã oporaei kuaa

va'e meme. Ha'e javi vy duzentos e oitenta
e oito ikuai.
8 Ha'e kuery oexa okuapy oxortea peteĩ-
teĩ regua omba'eapo aguã oikuaa aguã,
yvyĩgueve ha'e yvatekueve, nhombo'ea
ha'e hemimbo'e kuery guive.
9 Jypy xortea oexa vy oikuaa Asafe ra'y
kuery va'e regua José. Mokoĩa ma Gedalias.
Ha'e va'e ma guyvy ha'e gua'y kuery reve
vy doze ikuai.
10 Ha'e gui mboapya ma Zacur. Ta'y ha'e
tyvy kuery reve vy doze avi ikuai.
11 Irundya ma Izri. Ta'y ha'e tyvy kuery reve
vy doze avi ikuai.
12 Peteĩ nhiruĩa ma Netanias. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
13 Mboapy memea ma Buquias. Ta'y ha'e
tyvy kuery reve vy doze avi ikuai.
14 Sete-a ma Jesarela. Ta'y ha'e tyvy kuery
reve vy doze avi ikuai.
15 Oito-a ma Jesaías. Ta'y ha'e tyvy kuery
reve vy doze avi ikuai.
16 Nove-a ma Matanias. Ta'y ha'e tyvy kuery
reve vy doze avi ikuai.
17 Dez-a ma Simei. Ta'y ha'e tyvy kuery reve
vy doze avi ikuai.
18 Onze-a ma Azarel. Ta'y ha'e tyvy kuery
reve vy doze avi ikuai.
19 Doze-a ma Hasabias. Ta'y ha'e tyvy kuery
reve vy doze avi ikuai.
20 Treze-a ma Subael. Ta'y ha'e tyvy kuery
reve vy doze avi ikuai.
21 Catorze-a ma Matitias. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
22 Quinze-a ma Jerimote. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
23 Dezesseis-a ma Hananias. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
24 Dezessete-a ma Josbecasa. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
25 Dezoito-a ma Hanani. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
26 Dezenove-a ma Maloti. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
27 Vinte-a ma Eliata. Ta'y kuery, ha'e tyke'y
tyvy kuery reve vy doze avi ikuai.
28 Vinte e um-a ma Hotir. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
29 Vinte e dois-a ma Gidalti. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
30 Vinte e três-a ma Maaziote. Ta'y ha'e tyvy
kuery reve vy doze avi ikuai.
31 Vinte e quatro-a ma Romanti-Ézer. Ta'y
ha'e tyvy kuery reve vy doze avi ikuai.

26

*Ok*ẽ rarõarã kuery omoĩague

1 Ha'e gui okẽ rarõarã omoĩa avi. Ha'e
kuery va'e regua ma Coré ramymino kuery.
Meselemias ma Coré ra'y, Asafe ramymino
kuery va'e regua.
2 Meselemias ra'y kuery ma jypygua
Zacarias, mokoĩa ma Jediael, mboapya ma
Zebadias, irundya ma Jatniel,
3 peteĩ nhiruĩa ma Elão, mboapy memea ma
Joanã, ha'e sete-a ma Elioenai.
4 Obede-Edom ra'y kuery ma jypygua Se-
maías, mokoĩa ma Jeozabade, mboapya ma
Joá, irundya ma Sacar, peteĩ nhiruĩa ma
Natanael,
5 mboapy memea ma Amiel, sete-a ma Is-
sacar, ha'e oito-a ma Peuletai, mba'eta
Nhanderuete ha'e rami aguã omoingo porã
rire.
6 Ha'e gui ta'y Semaías ra'y kuery avi ikuai.
Ha'e kuery ma nguu ro re opena okuapy,
avakue ipy'a guaxukueve meme.
7 Semaías ra'y kuery ma Otni, Rafael, Obede
ha'e Elzabade. Tyvy kuery Eliú ha'e
Semaquias ma avakue ipy'a guaxukueve
meme.
8 Ha'e kuery ha'e javi ma Obede-Edom
ramymino meme. Ta'y ha'e tyvy kuery
reve vy ma sessenta e dois ikuai, avakue
mbaraetekue ha'e omba'eapo kuaa va'e
meme.
9 Meselemias ra'y kuery, ha'e tyvy kuery
reve vy ma dezoito ikuai, avakue ipy'a
guaxukueve meme.
10 Ha'e gui Merari ramymino Hosa ra'y ma
Sinri. Ha'e va'e ma huvixarã tuu omoĩ
va'ekue, jypygua e'ỹ teĩ.
11 Ha'e gui mokoĩa ma Hilquias, mboapya ma
Tebalias, ha'e irundya ma Zacarias. Hosa
ra'y kuery, tyvy kuery reve vy ma treze
ikuai.
12 Ha'e va'e okẽ rarõarã omoĩ mbyre ru-
vixa kuery pe ome'ẽa ojapo va'erã, guex-
egua kuery rami omba'eapo aguã SENHOR
pegua opy rupi.
13 Peteĩ-teĩ okẽ ikuai va'e rarõarã re
oexa okuapy oxortea, yvyĩgueve ha'e
yvatekueve ojapo va'erã oikuaa aguã, peteĩ-
teĩ regua ikuaia rami vy.

14 Ha'e rami vy okẽ kuaray oua katygua
rarõarã omoĩ Selemias xortea oexaa rami
vy. Ha'e va'e rire ma xortea oexa jevy vy
omoĩ ta'y Zacarias. Ha'e va'e ma nhomon-
getaa py ijayvu porã kuaa va'e. Ha'e ma
kuaray ijapu'a'ia katy okẽ oĩ va'e rarõarã
oiko.
15 Obede-Edom ma kuaray puku-a katy oĩ
va'e rarõarã oiko. Ha'e gui ta'y kuery ma
mba'emo omoĩ porãaty rarõarã ikuai.
16 Supim ha'e Hosa ma kuaray oikea katy oĩ
va'e rarõarã ikuai, okẽ Salequete 'ea va'e
rexei'i rupi, tape yvy'ã katy oo va'e regua
yvýry. Jovaive rupi harõarã ikuai.
17 Ha'e gui kuaray oua yke katy ma mboapy
meme Levi regua kuery ikuai oarõa py.
Ha'e gui kuaray ijapu'a'ia katy ha'e ipuku-a
katy irundy 'rã ikuai ára nhavõ. Ha'e gui oo
mba'emo omoĩ porãaty jovaive re ikuai 'rã
mokõ-mokoĩ oarõa py.
18 Ha'e gui oka kuaray oikea katy oĩ va'e
rarõarã ikuai irundya tape joaxa va'e py,
ha'e gui oka katyve'i ma mokoĩ ju.
19 Ha'e va'e kuery ma Coré ha'e Merari
ramymino kuery va'e regua okẽ rarõarã
omoĩ mbyre.

Hepyve va'e rarõarã kuery omoĩague

20 Tyvy kuery levita va'e regua ma omoĩa
mba'emo hepyve va'e Nhanderuete pegua
opy ikuai va'e ha'e mba'emo iky'a e'ỹ va'e
omoĩ porã mbyre rarõarã.
21 Gérson ra'y Ladã ramymino kuery re
opena va'e ma Jeieli.
22 Jeieli ra'y kuery ma Zetã ha'e tyvy Joel.
Ha'e va'e kuery ma opena hepyve va'e SEN-
HOR pegua opy ikuai va'e re.
23 Ha'e gui Anrão ramymino kuery, Isar,
Hebrom ha'e Uziel ramymino kuery va'e
regua ma
24 Gérson ra'y Sebuel, Moisés ramymino.
Ha'e va'e ma oiko hepyve va'e omoĩ porã
mbyre rarõa kuery re openaa rupi.
25 Tyvy kuery ma Eliézer, ha'e ta'y Reabias,
Reabias ra'y ma Jesaías, Jesaías ra'y ma
Jorão, Jorão ra'y ma Zicri, Zicri ra'y ma
Selomite.
26 Ha'e gui Selomite ha'e tyvy kuery reve
omoĩa oarõ aguã mba'emo hepyve va'e
Nhanderuete pe omboaxa pyre. Ha'e
va'e ma huvixa Davi, guetarã kuery re
opena va'e kuery, ha'e xondaro kuery mil
ha'e cem ikuai va'e ruvixa kuery omboaxa
va'ekue.
27 Joe opu'ãa py ha'e kuery mba'emo ojou
va'ekue omboaxapa SENHOR pegua oo
omoatyrõa aguã.
28 Ha'e rami ae avi opa mba'e profeta Samuel
ome'ẽ va'ekue, ha'e gui Quis ra'y Saul, Ner
ra'y Abner, Zeruia pi'a Joabe, ha'e kuery
ha'e javi omboaxa va'ekue ma Selomite
ha'e tyvy kuery oarõ okuapy.

Yvatekueve ha'e mba'emo re oikuaa pota va'erã kuery omoĩague

29 Isar ramymino kuery regua Quenanias
ha'e ta'y kuery avi omoĩa Israel kuery re
opena va'erã, yvatekueve mba'emo hovai
rupi oiko va'e re oikuaa pota aguã.
30 Hebrom ramymino kuery va'e regua ma
omoĩa Hasabias ha'e tyvy kuery reve. Ha'e
va'e kuery ma avakue ipy'a guaxukueve,
mil e setecentos ikuai. Ha'e kuery ma
Israel kuery re openaa rupi ikuai, Jordão
yakã rovai kuaray oikea katy. SENHOR pe
omba'eapoa rupi ikuai, huvixave mba'emo
oguereko va'e re openaa rupi guive.
31 Hebrom ramymino kuery ruvixa ma Jerias
oĩ. Ha'e kuery va'e regua tamoĩ kuery ha'e
hamymino kuery rery ha'e javi re oikuaa
potaa, quarenta ma'etỹa re ma Davi huvix-
ave oĩ jave py. Ha'e rami vy ha'e kuery va'e
regua ojoua avakue ipy'a guaxukueve Jazer
pygua Gileade yvy re.
32 Ha'e va'e ryvy kuery ma dois mil e seis-
centos ikuai avakue ipy'a guaxukueve, gue-
tarã kuery re opena va'e meme. Ha'e
va'e kuery ma huvixa Davi omoĩ Rúben,
Gade ha'e Manassés ramymino kuery oja'o
va'ekue re opena va'erã. Opena avi 'rã
mba'emo Nhanderuete pegua re, huvixave
mba'emo oguereko va'e ha'e javi re guive.

27

Peteĩ-teĩ jaxy re huvixave pegua xondaro ikuai va'erã omoĩague

1 Israel ramymino kuery mbovy pa ikuaia
rami vy peteĩ-teĩ regua re opena va'e rery,
ha'e mil ha'e cem ikuai va'e ruvixa kuery
rery oĩa. Ha'e va'e kuery ma nguvixave
pe omba'eapo 'rã mba'emo ojapoa rupi,
mba'eta peteĩ-teĩ jaxy re oike 'rã ha'e va'e
jaxy reguarã, ha'e rã amboae kuery ma oẽ
'rã oje'oivy, ha'e rami ae tema ikuai ma'etỹa

pukukue re. Ha'e peteĩ-teĩ regua ma vinte
e quatro mil ikuai.
2 Ha'e gui jypygua, jaxy ijypya re ikuai
va'e kuery ruvixa ma Zabdiel ra'y Jasobeão.
Ha'e va'e kuery regua ma vinte e quatro mil
ikuai.
3 Ha'e va'e ma Perez ramymino kuery va'e
regua, jaxy ijypya re xondaro kuery ikuai
va'e ruvixa kuery re opena va'erã omoĩ
mbyre.
4 Ha'e gui mokoĩ jaxya re ikuai va'e re opena
va'e ma Aoí ramymino Dodai. Ha'e va'e
pytyvõarã oiko Miclote. Ha'e va'e kuery
regua ma vinte e quatro mil avi ikuai.
5 Ha'e gui mboapya xondaro kuery ruvixa,
mboapy jaxya re ikuai va'e re opena va'e
ma Benaia. Ha'e va'e ma huvixa oiko,
sacerdote Joiada ra'y. Ha'e va'e kuery regua
ma vinte e quatro mil avi ikuai.
6 Ha'e va'e Benaia ae trinta avakue ikuai va'e
regua ipo'akave va'e, ha'e kuery akã oiko.
Ha'e rami vy ojeupegua kuery re opena uka
gua'y Amizabade va'e pe.
7 Ha'e gui irundya, irundy jaxya re ikuai va'e
re opena va'e ma Joabe ryvy Asael. Ha'e
va'e rire ma oiko ta'y Zebadias. Ha'e va'e
kuery regua ma vinte e quatro mil avi ikuai.
8 Peteĩ nhiruĩa huvixa, peteĩ nhiruĩ jaxya re
ikuai va'e re opena va'e ma Isar ramymino
Samute. Ha'e va'e kuery regua ma vinte e
quatro mil avi ikuai.
9 Mboapy memea huvixa, mboapy meme
jaxya reguarã ma Tecoa pygua Iques ra'y
Ira. Ha'e va'e kuery regua ma vinte e quatro
mil avi ikuai.
10 Sete-a huvixa, sete jaxya reguarã ma
Pelom pygua Heles, Efraim ramymino
kuery va'e regua. Ha'e va'e kuery regua
ma vinte e quatro mil avi ikuai.
11 Oito-a huvixa, oito jaxya reguarã ma Husa
pygua Sibecai, Zera ramymino kuery va'e
regua. Ha'e va'e kuery regua ma vinte e
quatro mil avi ikuai.
12 Nove-a huvixa, nove jaxya reguarã
ma Anatote pygua Abiezer, Benjamim
ramymino kuery va'e regua. Ha'e va'e
kuery regua ma vinte e quatro mil avi ikuai.
13 Dez-a huvixa, dez jaxya reguarã ma
Netofa pygua Maarai, Zera ramymino
kuery va'e regua. Ha'e va'e kuery regua
ma vinte e quatro mil avi ikuai.
14 Onze-a huvixa, onze jaxya reguarã ma
Piratom pygua Benaia, Efraim ramymino
va'e regua. Ha'e va'e kuery regua ma vinte
e quatro mil avi ikuai.
15 Doze-a huvixa, doze jaxya reguarã ma
Netofa pygua Heldai, Otniel ramymino
kuery va'e regua. Ha'e va'e kuery regua ma
vinte e quatro mil avi ikuai.

Israel kuery peteĩ-teĩ regua ruvixa kuery rery oĩa

16 Ha'e gui Israel kuery peteĩ-teĩ regua
rerekoa ma po rami: Rúben ramymino
kuery re opena va'e ma Zicri ra'y huvixa
Eliézer. Simeão ramymino kuery re opena
va'e ma Maaca ra'y Sefatias.
17 Levi ramymino kuery re opena va'e ma
Quemuel ra'y Hasabias. Arão ramymino
kuery re opena va'e ma Zadoque.
18 Judá ramymino kuery re opena va'e ma
Davi ryke'y Eliú. Issacar ramymino kuery
re opena va'e ma Micael ra'y Onri.
19 Zebulom ramymino kuery re opena va'e
ma Obadias ra'y Ismaías. Naftali ramymino
kuery re opena va'e ma Azriel ra'y Jerimote.
20 Efraim ramymino kuery re opena va'e ma
Azazias ra'y Oséias. Manassés ramymino
kuery mbyte rupi oja'o va'ekue re opena
va'e ma Pedaías ra'y Joel.
21 Ha'e rã Manassés ramymino kuery mboae
Gileade yvy re hekoa va'e re opena va'e
ma Zacarias ra'y Ido. Benjamim ramymino
kuery re opena va'e ma Abner ra'y Jaasiel.
22 Dã ramymino kuery re opena va'e ma
Jeroão ra'y Azarel. Ha'e va'e kuery ma
Israel kuery peteĩ-teĩ regua ruvixa kuery
ikuai va'ekue meme.
23 Ha'e gui Davi ma ndoipapa ukai vinte
ma'etỹ teri ndoguerekoi va'e, mba'eta SEN-
HOR ijayvu ae ma rire jaxy-tata yva re ikuai
va'e rami Israel kuery omboetave aguã re.
24 Ha'e gui Zeruia pi'a Joabe ma omboypy
heta va'e kuery oipapa aguã teĩ ndoipapa-
pai, oipapaa káuxa Israel kuery áry poxya
ou ramo. Ha'e nunga rupi ae oipapaague
nomboparaai huvixa Davi rekokue oĩa re.

Davi mba'emo oguereko va'e re opena va'e kuery rery oĩa

25 Adiel ra'y Azmavete ma huvixave mba'e
hepyve va'e omoĩ porãaty re opena va'e.
Ha'e rã yvy ituia rupi oguereko va'e re, tetã
mboae rupi, tekoa ha'e oo imbaraete va'e
ikuaia rupi oguereko va'e re opena va'e ma
Uzias ra'y Jônatas.

26 Mba'ety rupi omba'eapo ha'e oma'etỹ
va'e kuery re opena va'e ma Querube ra'y
Ezri.
27 Uva onhotỹ mbyre re opena va'e ma Ramá
pygua Simei. Ha'e gui vinho omoĩ porã
mbyre re opena va'e ma Sifã pygua Zabdi.
28 Oliveira ha'e sicômoro rembypy mba'ety
rupi ikuai va'e re opena va'e ma Gedera
pygua Baal-Hanã. Ha'e gui azeite omoĩ porã
mbyre re opena va'e ma Joás.
29 Mymba kuery Sarom yvýry rupi okaru
okuapy va'e re opena va'e ma Sarom pygua
Sitrai. Ha'e rã yvyugua rupi mymba ikuai
va'e re opena va'e ma Adlai ra'y Safate.
30 Mymba camelo kuery re opena va'e ma
Ismael ramymino Obil. Mburika'i kuery re
opena va'e ma Meronote pygua Jedias.
31 Ha'e rã mymba kyrĩgueve'i re opena va'e
ma hagareno regua Jaziz. Ha'e va'e kuery
ma huvixa Davi mba'emo oguereko va'e
ha'e javi re opena va'ekue meme.

Huvixave mongetaa kuery rery oĩa

32 Ha'e gui Davi ruvy'i Jônatas ma
nhomongetaa rupi oiko. Ha'e va'e ma lei
re nhombo'e va'ety hi'arandu va'e. Ha'e rã
Hacmoni ra'y Jeiel ma huvixa ra'y kuery re
opena oikovy.
33 Aitofel ma huvixave mongetaa oiko. Ar-
quita regua Husai ma huvixave irũ ae oiko.
34 Ha'e gui Aitofel noĩvei ma rire Benaia ra'y
Joiada ju oĩ, Abiatar guive. Ha'e gui Joabe
ma huvixave pegua xondaro kuery ruvixa.

28

Davi rekovia Salomão ju oĩ aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui Davi oenoĩmba Israel regua
yvatekueve, peteĩ-teĩ regua ruvixa kuery,
ojeupegua xondaro kuery ruvixa kuery,
xondaro mil ha'e cem ikuai va'e re opena
va'e, mba'emo ha'e ae ha'e ta'y kuery
oguereko va'e re opena va'e, guembiguai
yvatekueve ha'e ipo'akave va'e, ha'e avakue
ipy'a guaxukueve ha'e javi. Jerusalém tetã
py onhemboaty aguã oenoĩ.
2 Ha'e rami vy Davi opu'ã ho'amy. Ha'e vy
aipoe'i:
— Pendu ke, xeretarã kuery ha'e xevygua
kuery. Xee anhembopy'a va'ekue teĩ ajapo
aguã peteĩ oo SENHOR guexeve guarã ojapo
va'ekue ryru oĩ aguã, ha'e Nhanderuete py
rendarã. Ha'e rami vy xee areko katupa ma
ajapo aguã.
3 Ha'e rami teĩ Nhanderuete aipoe'i xevy:
"Ndee ma nda'evei rejapo aguã oo xerery
rendarã, mba'eta ndee ma joe repu'ãa py
jouguy remoẽ vaipa va'ekue", he'i.
4 Ha'e rami avi SENHOR Israel kuery ruete
xeporavo xeru ro pygua kuery ha'e javi gui,
Israel kuery ruvixarã aĩ aguã raka'e rã peve
guarã. Mba'eta oiporavo raka'e Judá regua
huvixarã, ha'e gui Judá regua mbyte gui ju
oiporavo xeru ro pygua kuery, ha'e gui xeru
ra'y kuery ikuai va'e gui xeporavo, Israel
kuery ha'e javi ruvixaverã xemoĩ aguã.
5 Ha'e gui xera'y kuery ha'e javi gui —
mba'eta heta ete ikuai xera'y kueryrã SEN-
HOR ome'ẽ va'ekue — ha'e kuery va'e
regua peteĩ va'e oiporavo Salomão, SENHOR
pegua tenda Israel kuery re openaaty áry oĩ
aguã.
6 Ha'e rami vy aipoe'i xevy: "Ndera'y Sa-
lomão ae 'rã xevy oo ojapo, oka guive,
xera'yrã aiporavo rire, ha'e gui xee ma tuu
'rã aiko.
7 Ha'e rami vy ajapo 'rã raka'e rã peve guarã
ipo'akaa oĩ aguã rami, xapy'a rei xee ajapo
uka va'e ha'e aipotaa ha'e javi ri ojapopa
ramo, aỹ peve oikoa rami", he'i.
8 Ha'e gui aỹ Israel kuery SENHOR pe pen-
hemboaty va'e ha'e javi renonde, ha'e
Nhanderuete xeayvua oendu va'e renonde
py xee aipoa'e pẽvy: Pejapopa ete ke SEN-
HOR Penderuete ojapo uka va'e, penhea'ã
ke ha'e va'e rupi anho pendekuai aguã,
kova'e yvy porãa re pendekoa riae aguã,
ha'e gui pendera'y kuery rekoarã ju peja
aguã, raka'e rã peve guarã.
9 — Ha'e gui ndee xera'y Salomão, eikuaa
porã pota ke nderu ruete. Ixupe ete ke
eiko anhetẽ rupi ndepy'a ha'e nenhe'ẽ ha'e
javi py. Mba'eta SENHOR ma oikuaa pota
katuĩ'i 'rã nhandepy'a re oĩ va'e re, oikuaa
'rã nhanhembopy'aa ha'e javi. Ndee reka
ri ramo ojejou uka 'rã ndevy. Ha'e rã reja
ri ramo ha'e ju ndereja 'rã raka'e rã peve
guarã.
10 Ha'e gui aỹ ma, eikuaa pota porã ha'e
nunga ha'e javi re, mba'eta SENHOR nde-
poravo ixupe rejapo aguã oo henda iky'a
e'ỹ va'e oĩ aguã. Nembaraete ke ha'vy, ha'e
ejapopa — he'i.

Gua'y Salomão pe Davi templo marã ramigua paa oexa ukaague

11 Ha'e gui Davi gua'y Salomão pe ome'ẽ
oo ra'angaa ombopara pyre, ha'e rami vy
ojapo kuaa aguã oka pygua, oo mboae ikuai
va'erã, hepyve va'e omoĩ porãaty, opy ja'o
yvate rupi ha'e opyve rupi ikuai va'erã, ha'e
oo teko vai mbogue atyrã.
12 Onhembopy'aa ha'e javi rami vy ome'ẽ oo
ra'angaa opa mba'e oĩa, SENHOR pegua oo
yvýry rupi oguy ha'e opy ja'o ikuai va'erã,
ha'e ixupegua opy mba'emo hepyve va'e
ha'e ixupe omboaxa pyre omoĩ porãaty
guive,
13 ha'e gui sacerdote ha'e levita kuery
peteĩ-teĩ regua SENHOR pegua opy rupi
omba'eapo aguã, tembiporu opy rupi
oiporu va'erã guive.
14 Davi oikuaa uka avi tembiporu ouro
guigua ikuai va'e ha'e javi poyia, peteĩ-
teĩ omba'eapoa rupi tembiporu ouro ha'e
prata guigua ojapo pyrã mbovy pa opejaa
aguã.
15 Ha'e rami vy peteĩ-teĩ tataendy renda
ha'e hi'áry tataendy ikuai va'erã ojapoa rã
oikuaa uka mbovy poyia ouro guigua pa
peteĩ-teĩ re oiporu va'erãa,
16 ha'e gui ouro guigua mbovy poyia avi
Nhanderuete renonde mesa ikuai va'erã
peguarã, peteĩ-teĩ oĩa rami vy, ha'e gui
mesa prata guigua avi mbovy poyia paa.
17 Ouro ete gui anho 'rã ojapoa kuxa rakuarã,
hy'a ha'e karo. Ha'e gui hy'a'i ouro guigua
ikuai va'e peguarã oikuaa uka peteĩ-teĩ
poyia. Hy'a'i prata guiguarã voi ha'e rami
ae avi, peteĩ-teĩ poyia oikuaa uka.
18 Ha'e gui ouro oiky'a'opa pyre altar heakuã
porã va'e rapyaty reguarã avi oikuaa uka
oa'angaague rami vy, ha'e ouro anjo ipepo
va'e ra'angaa rendarã oĩ aguã voi, mba'eta
ha'e va'e pepo oĩ 'rã SENHOR guexeve guarã
ojapo va'ekue ryru áry rupi ojao'ipa aguã.
19 Ha'e nunga ha'e javi ra'angaa pejapo
kuaapa aguã xevy pe omboparapa reve
ome'ẽa SENHOR ijayvuague rami vy — he'i
Davi nhomongeta vy.

20 Ha'e gui gua'y Salomão pe ju Davi
aipoe'i:

— Nembaraete ke, ndepy'a guaxu guive,
rejapo va'erã va'e rejapopa aguã. Ekyje
eme, ndekuerai eme guive, mba'eta SEN-
HOR Nhanderuete, Xeruete va'e oiko 'rã
ndereve. Nanderejai 'rã, nanepytyvõ e'ỹi
'rã guive, SENHOR pegua oo ha'e opy rupi
oiporu pyrã rejapopa aguã.
21 Apy ma ikuai sacerdote ha'e levita kuery
SENHOR pegua opy rupi omba'eapo va'erã
amoĩ va'ekue. Ndereve ikuai avi opa
mba'e py rei omba'eapo va'e o'arandua
ha'e ojapoxea'i py, opa mba'e rei tema
ojapo kuaa va'e. Yvatekueve ha'e heta va'e
kuery ha'e javi ikuai avi 'rã rejapo uka va'e
rei ojapo aguã — he'i.

29

*Davi ha'e yvatekueve mba'emo ome'*ẽague

1 Ha'e gui huvixa Davi ijayvuve ju on-
hemboaty va'e kuery ha'e javi pe. Ha'e vy
aipoe'i:

— Xera'y Salomão ae Nhanderuete oipo-
ravo teĩ kunumi'i ha'e mba'eve ndojapo
kuaai teri. Ha'e rami avi kova'e nunga ojapo
va'erã heta ete oĩ. Mba'eta oo tuvixa va'e
ojapo pyrã ma avakue peguarã e'ỹ, ha'e rã
SENHOR Nhanderuete peguarã.
2 Ha'e nunga rupi xee ma xembaraetea
ha'e javi py ajoupa ma Xeruete pegua oo
reguarã: ouro mba'emo ouro gui anho
guarã, prata ma prata gui anho guarã, overa
va'e ma overa va'e gui anho guarã, ferro ma
ferro gui anho guarã, ha'e yvyra ma yvyra
gui anho guarã. Ajou uka va'ekue avi ita
ônix, ita mba'emo jeguarã, ita joo rami e'ỹ-
e'ỹ pytã va'e, ita mba'emo ra'angaa ojapoa
aguã va'e, ita porãgueve ha'e javi regua,
ha'e gui ita mármore guive. Ha'e javi regua
ma oata aguã rami e'ỹ oĩ.
3 Ha'e rami ae avi Xeruete pegua oo xee
ayvu ete vy ouro ha'e prata xemba'e ae
areko va'e ame'ẽve ju 'rã Xeruete pegua oo
reguarã, henda iky'a e'ỹ va'e reguarã areko
katupa va'ekue áryve.
4 Ha'e va'e ma cem mil quilos ouro Ofir yvy
guigua, ha'e duzentos e trinta mil quilos
prata oiky'a'o pyre, oo mbotya ha'e javi
ao'iarã.
5 Ouro oĩ 'rã mba'emo ouro gui anho guarã,
prata guive oĩ prata gui anho guarã, opa
marãgua ojapo kuaa va'e po py amboaxa
va'e. Ha'e gui aỹ ma mava'e ju ome'ẽxea'i
py ogueru 'rã SENHOR pe ome'ẽ va'erã? —
he'i.

6 Ha'e ramo guetarã kuery re opena va'e
kuery ome'ẽxea'i py ogueru okuapy ome'ẽ
va'erã, Israel kuery peteĩ-teĩ regua ru-
vixa kuery, xondaro kuery mil ha'e cem
ikuai va'e ruvixa kuery, ha'e huvixave pe

omba'eapo va'e kuery re opena va'e kuery
guive.
7 Ha'e vy Nhanderuete pegua oo rupi
omba'eapo va'e kuery peguarã ome'ẽ
okuapy cento e sessenta e cinco mil quilos
ouro anho rei va'e, dez mil hatã'i va'e
ouro guigua, trezentos e trinta mil quilos
prata guigua, sessenta mil quilos overa va'e
guigua, ha'e gui três milhões e trezentos
mil quilos ferro guigua.
8 Ita iporãve va'e oguereko va'e ogueru avi
okuapy SENHOR pegua opy omoĩ porãaty
pyguarã. Ha'e nunga re Gérson ramymino
Jeiel opena aguã rami oiko.
9 Ha'e rami vy heta va'e kuery ha'e javi
ovy'apa okuapy ome'ẽxea'i py ome'ẽmba
vy. Mba'eta anhetẽ rupi ipy'a reve SENHOR
pe ome'ẽ oata aguã rami e'ỹ. Ha'e ramo
huvixa Davi voi ovy'a vaipa avi.

Davi onhembo'eague

10 Ha'e gui onhemboaty va'e kuery ha'e
javi oendua py Davi oguerovy'a SENHOR.
Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR Israel kuery ruete, Oreruete
reiko va'e, ndere ae ta'ima'endu'a porãa
yma ete guive raka'eve rã peve.
11 SENHOR, ndere ae oĩ po'akaa, tuvixaa,
ima'endu'a porãa aguã, opa mba'e re
ndepo'aka aguã, ha'e yvatea. Mba'eta
nemba'e meme oĩ yva ha'e yvy re ikuai va'e.
SENHOR, ndere ae oĩ ndepo'aka aguã, ha'e
pavẽ ikuai va'e áryve rupi ndeyvateve va'e
repenaa py.
12 Ndegui ae ou amongue oguerekopa aguã,
omboetea guive. Ndee ma ha'e javi áry rupi
repena va'e. Ndepo py ae oĩ mbaraetea ha'e
po'akaa. Ndere anho oĩ renhomboyvatea
ha'e renhomombaraetepa aguã.
13 Ha'e gui aỹ ma Oreruete, roguerovy'a
vy rogueroporaei rokuapy nderery hex-
akãmba va'e rupi.
14 Mba'eta mava'e tu xee aiko, xevygua
kuery voi mava'e regua tu ikuai kova'e
regua ha'e javi rome'ẽxea'i py rome'ẽ aguã
ha'eve va'e? Mba'eta ndegui meme ou
opa marãgua, ha'e ndepo guiguare meme
rome'ẽ ju.
15 Mba'eta ore kuery ma nerenonde rupi
oikuaapy e'ỹ rami orekuai, oreramoĩ kuery
ikuaiague rami ore kuery voi oguata rei va'e
orekuai. Ore kuery ára ma kuaray'ã okan-
hya rami oaxa pojava avi yvy re, ropyta riae
aguã ndoroguerekoi va'e vy.
16 Ha'e gui SENHOR Oreruete, kova'e nunga
oata aguã rami e'ỹ rojou va'ekue peteĩ oo
rojapo aguã nderery iky'a e'ỹ va'e rendarã.
Ha'e rami avi ndepo gui ae ou va'ekue,
nemba'e meme ae.
17 Ha'e gui Xeruete, xee aikuaa porã orepy'a
re oĩ va'e reikuaapa va'ea, ha'e anhetẽ va'e
rupi ikuai va'e anho rerovy'a va'ea. Ha'e gui
xee voi xepy'a py anhetẽ rupi aiko vy kova'e
nunga ha'e javi ame'ẽxea'i py ame'ẽ. Ha'e
rami ae avi ndevygua kuery apy onhem-
boaty va'e ome'ẽxea'i py mba'emo ndevy
ome'ẽmba rã aexa vy avy'a vaipa.
18 Ha'e nunga rupi SENHOR, oreramoĩ
Abraão, Isaque ha'e Israel ruete reiko va'e,
emoĩ riae ke ndevygua kuery py'a re ha'e
rami onhembopy'a ha'e ome'ẽmbaxe aguã.
Ipy'a re emoĩ avi ndevy ete ikuai aguã.
19 Xera'y Salomão re voi emoĩ anhetẽ rupi
ipy'a aguã, rejapo uka va'ekue ojapopa aguã
rami, ndeayvua ha'e ndeguigua lei ha'e javi
guive. Tojapopa kova'e oo xee mba'emo
areko katu rire — he'i.

20 Ha'e gui Davi aipoe'i onhemboaty va'e
kuery ha'e javi pe:

— Aỹ peporai SENHOR Penderuete pe
— he'i. Ha'e ramo onhemboaty va'e ha'e
javive oguerovy'a okuapy SENHOR guamoĩ
kuery ruete. Yvy re oakã omovaẽ reve
omboete okuapy SENHOR, nguvixa renonde
guive ojero'a okuapy.

21 Ko'ẽ jevy ma ha'e kuery ogueru SENHOR
pe ome'ẽ va'erã. Ha'e vy ixupe oapy okuapy
mil vaka ra'y, mil vexa'i ra'y ha'e mil vexa
mba'emo rykue onhoẽ reve. Ome'ẽ mbyre
guigua Israel kuery pe oata aguã rami e'ỹ
ombojoja.
22 Mba'eta ha'e va'e ára okaru ha'e oy'u
okuapy SENHOR renonde, ovy'a ete guive.

Salomão nguvixaverã omoĩ okuapyague

Ha'e gui mokoĩguea py ma Davi ra'y
Salomão omoĩ okuapy nguvixaverã. Ha'e
vy SENHOR renonde hexe omoĩa azeite
huvixaverã, ha'e rã Zadoque re ma omoĩ
sacerdote-rã.
23 Ha'e ramo Salomão oguapy oiny SEN-
HOR pegua tenda openaaty py, nguu Davi
rekovia huvixave oĩ vy. Ha'e rire oiko porã,
ha'e rã Israel kuery ha'e javi onhe'ẽ rendu
okuapy.

[24] Ha'e rami vy yvatekueve, omboetevepy
ha'e Davi ra'y kuery mboae oguerovy'a
okuapy huvixa Salomão.
[25] SENHOR voi omboyvate ete Salomão Israel
kuery renonde rupi. Ha'e vy ixupe ome'ẽ
huvixave rami ipo'aka aguã. Ha'e oĩ e'ỹ
mbove neĩ peteĩve Israel regua huvixa noĩ
teri ha'e rami ete yvateve va'e.

Davi omanoague

[26] Jessé ra'y Davi ma Israel kuery ha'e javi
re opena va'ekue.
[27] Quarenta ma'etỹ re opena Israel kuery re.
Hebrom py ranhe sete ma'etỹ re oĩ, ha'e gui
Jerusalém tetã py ju trinta e três ma'etỹ re
opena.
[28] Tuja'i raxa ma vy omano, heta ára
oguereko reve. Iporiau e'ỹ re ha'e
ipo'akapa va'e omano. Ha'e rã ta'y Salomão
oĩ nguu rekovia.
[29] Ha'e gui huvixa Davi mba'emo ojapo
va'ekue jypy guive opaa peve omboparaa
ma imoiny kuaxia profeta Samuel, profeta
Natã ha'e Gade ombopara va'ekue py voi.
[30] Oĩ avi ha'e opena jave py mba'emo oiko
va'ekue ha'e javi, ipo'akaa ha'e hexe opa
mba'e oiko va'ekue, Israel kuery ha'e yvy
mboae re ikuai va'e ha'e javi re voi.

Mokoĩa Crônicas huvixa kuery rekokue oĩa

Mokoĩa crônicas huvixa kuery rekokue oĩa

Kova'e kuaxia para re ma nomombe'ua vaipai Israel kuery regua ikuaia, ha'e rã Judá regua anho. Ha'e rami vy omombe'u huvixa Salomão Senhor pegua templo ojapoague. Ojapopaa ma ramo Salomão oguerovy'a ho'amy Nhanderuete, ijayvu guive ixupe heta va'e kuery ojapukai aguã re. Ha'e ramo Senhor ombovai: "Xapy'a rei xevygua kuery xerery rupi ae aenoĩ va'ekue onhemo'yvyĩ'i vy onhembo'ea rupi xereka, ha'e gueko vaia gui ojeko rerova ri ramo xee aendu 'rã yva re aĩa gui. Ha'e vy aperdoa 'rã ojejavyague ha'e amoingo porã ju 'rã ijyvy regua", he'i (7.14).

Opaa py omombe'u porãve mba'e re pa escravo-rã Nhanderuete ogueraa ukaague Judá kuery. Aipoe'i: "Senhor tamoĩ kuery Ruete va'e ma yma guive teĩ ijayvu ha'e kuery pe, ayvu mombe'ua kuery pe oayvu omombe'u uka tema, ojeupegua kuery omboaxy ha'e ojeupegua oo re oma'ẽ vy. Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma Nhanderuete ayvu mombe'ua kuery ombojaru rei vy noendu potai, ojojai rei guive okuapy profeta kuery. Ha'e ramo Senhor ojeupegua kuery rovai opoxya ombou ramo ha'e kuery pe noĩvei ma oo jepe aguã", he'i (36.15-16).

Gibeão py Nhanderuete pe Salomão mba'emo ome'ẽague

1 Reis 3.3,4

1 Davi ra'y Salomão imbaraeteve tema ovy openaa rupi. Hexeve SENHOR tuuete oiko vy omboyvateve tema.

2 Ha'e gui Salomão ijayvu Israel kuery ha'e javi pe, xondaro kuery mil ha'e cem ikuai va'e re opena va'e, nhomboayvu va'ety, Israel regua yvatekueve ha'e hetarã kuery akã ikuai va'e pe guive,
3 ha'e kuery ha'e javi reve oje'oi aguã Gibeão py ombojeroviaaty yvy'ã re oĩ va'e py, mba'eta ha'e py ma oĩ oguy nhemboaty oĩ atyrã tekoa e'ỹa py SENHOR rembiguai Moisés ojapo va'ekue.
4 Ha'e rã Nhanderuete ayvu ryru ma Quiriate-Jearim gui Davi ogueru ruka ma vy omoĩ hendarã oguereko katu ma voiague py, Jerusalém tetã py ae peteĩ oo'i ojapo va'ekue py.
5 Ha'e rã altar overa va'e guigua Uri ra'y Bezalel, Hur ramymino ojapo va'ekue ma SENHOR ombojeroviaaty renonde py oĩ. Ha'e py ae Salomão guetarã kuery reve oje'oi SENHOR pe oporandu okuapy aguã.
6 Ha'e py SENHOR renonde py ma Salomão ome'ẽ mymba kuery, oguy nhemboaty oĩaty py altar overa va'e guigua oĩ va'e áry. Ha'e va'e áry ma mil mymba oapy reve ome'ẽ.

1 Reis 3.5-15

7 Ha'e va'e pyavyve Nhanderuete ojexa uka Salomão pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Ejerure ke xevy reipota va'e re, ha'e rã xee ame'ẽ 'rã.

8 Salomão ombovai:

— Xeru Davi pe rexa uka raka'e opa mba'e py reayvua. Ha'e gui xee ju xemoĩ hekovia.
9 Ha'e gui aỹ ma SENHOR Xeruete, ejapo xeru Davi pe ndeayvuague, ndee ae huvixarã xemoĩ rire kova'e kuery yvy ku'i rami heta ikuai va'e re apena kuaa aguã.
10 Aỹ gui ma eme'ẽ xe'arandurã ha'e aikuaa aguã, kova'e kuery areko kuaa aguã rami. Mba'eta mava'e 'rã tu oguereko kuaa kova'e kuery heta va'e? — he'i.

11 Ha'e rami rã Nhanderuete aipoe'i Salomão pe:

— Ha'e ramigua ae ndepy'a re oĩ ramo nderejerurei mba'emo rerekopa aguã re, nemba'e rei-reirã, neĩ renhemboyvate aguã re, ndere ija'e e'ỹ va'e kuery omano aguã re, neĩ reiko pukuve aguã, ha'e rami 'rãgue py ne'arandurã ha'e reiko kuaa aguã re ae rejerure xevygua kuery rereko kuaa aguã, huvixarã romoĩ rire.
12 Ha'e ramo ndevy pe xee ame'ẽ ae 'rã ne'arandurã ha'e reiko kuaa aguã. Ame'ẽ avi 'rã nandeporiauvei ha'e rerekopa aguã, romboyvate 'rã guive. Ha'e ramigua neĩ peteĩve huvixa pe ma voi nome'ẽai va'ekue ndee reĩ e'ỹ mbove, ha'e ndee nereĩvei ma rire ndoikovei 'rã ndee rami guarã — he'i.

13 Ha'e gui ma Salomão ma Gibeão py yvy'ã re ombojeroviaaty oĩ va'e gui ojevy ju Jerusalém tetã katy, oguy nhemboaty oĩaty

renonde oĩague gui guive. Ha'e rami vy
Israel kuery re opena oikovy ha'e py.

1 Reis 10.26-29

14 Salomão ma karóxa ha'e kavaju áry
guarã oguerekopave ovy. Mil e quatrocen-
tos karóxa oguereko, ha'e doze mil kavaju
áry guarã. Ha'e va'e ma joa py e'ỹ-e'ỹ
'rã oguereko tetã karóxa ikuaiaty rupi,
Jerusalém py ngoo katy'i guive.
15 Jerusalém tetã py ma prata ha'e ouro ma
ita rami rive huvixa omboetave, yvyra yary
voi ojapo sicômoro'y tekoa e'ỹa rupi ikuai
va'e rami oata e'ỹ aguã.
16 Salomão rymba kuery kavaju ma Egito
ha'e Cilícia gui ogueru. Cilícia guigua ma
huvixa rembiguai mba'emo vendea kuery
ogueru hepy oĩa rami.
17 Ha'e rã karóxa ma Egito yvy gui 'rã
ogueru. Peteĩ-teĩ repy ma seiscentos hatã'i
va'e repy prata guigua, ha'e rã kavaju
repy ma cento e cinqüenta. Ha'e rami ae
avi mba'emo vendea kuery amboae katy
'rã ogueraa heteu ha'e Síria pygua huvixa
kuery peguarã.

2

1 Reis 5.1-12

1 Ha'e gui ma Salomão onhembopy'a tem-
plo ojapo aguã SENHOR rery oĩ atyrã, ngoo
opena atyrã guive.
2 Ha'e rami vy Salomão omoĩ setenta mil
avakue mba'emo reraarã, ha'e oitenta mil
ju yvyty ikuai va'e gui ita mbovoarã, ha'e
gui três mil e seiscentos ju omba'eapo va'e
kuery re opena va'erã.

3 Ha'e gui Salomão aipoe'i uka Tiro pygua
huvixa Hirão pe:

— Xeru Davi ndee reipytyvõ vy ngoorã
ojapo aguã ixupe yvyra yary reme'ẽ
va'ekue. Ha'ekue rami ae ju ke xepytyvõ.
4 Mba'eta ma'ẽ, xee aiko peteĩ oo SENHOR
Xeruete rery oĩ atyrã ajapo aguã rami.
Ixupe guarã ae amboaxa 'rã, henonde py
heakuã porã va'e oapya aguã ha'e henonde
mbojape omoĩa riae jepi aguã, ha'e gui
aje'ive ha'e ka'aru nhavõ mymba kuery
oapy reve ome'ẽa aguã, sábado nhavõ,
ha'e jaxy pyau jave guarã, ha'e gui ngaru
SENHOR Oreruete pe oikoa ára py guive.
Mba'eta ha'e rami aguã ae ha'e oeja raka'e
ore Israel kuery rekorã raka'e 'rã peve
guarã.
5 Ha'e gui oo ajapo va'erã ma tuvixa 'rã,
mba'eta Oreruete ma tuuete ra'angaa ikuai
va'e gui yvateve va'e.
6 Ha'e rami avi mava'e 'rã tu ojapo kuaa oo
ixupe guarã? Mba'eta yva oĩ va'e, ha'e yva
yvatea peve nda'evei ha'e oĩ aguã. Mava'e
tu ha'vy xee aiko oo ixupe guarã ajapo aguã,
henonde heakuã porã va'e oapya aguã e'ỹ
vy?
7 Ha'e nunga rupi aỹ emondouka xea katy
peteĩ ava ouro re omba'eapo kuaa va'e, ha'e
prata re, overa va'e, ferro, púrpura guigua,
pytã ha'e hovy va'e guigua re, yvyra ombo-
jegua kuaa va'e, xereve Judá ha'e Jerusalém
py mba'emo ojapo kuaa va'e kuery ikuai
va'e reve omba'eapo va'erã. Ha'e va'e
kuery ma xeru Davi omba'eapo va'erã omoĩ
va'ekue.
8 Emondouka avi Líbano gui yvyra yary,
cipreste ha'e sândalo aygue. Mba'eta
xee aikuaa porã nerembiguai kuery oikuaa
yvyra Líbano regua ojaya aguã. Ne'exa, apy
xerembiguai kuery ikuai va'e ma nerem-
biguai kuery reve 'rã omba'eapo okuapy
9 yvyra omoatyrõ retaa py. Mba'eta oo
ajapo va'erã ma tuvixa ha'e iporã raxa 'rã.
10 Ha'e ramo nerembiguai yvyra ayaa kuery
pe xee ame'ẽ 'rã trinta mil ryru trigo
ku'ikue, vinte mil ryru cevada, vinte mil
ryru uva rykue, ha'e vinte mil ryru avi
azeite — he'i.

11 Ha'e ramo Tiro pygua huvixa Hirão
ombovai vy kuaxia para ombou Salomão
pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Ndevygua kuery oayvu vy ae SENHOR
nemoĩ huvixaverã — he'i.

12 Hirão aipoe'ive ju:

— Ima'endu'a porãmby toiko SENHOR
Israel kuery ruete yva ha'e yvy apoare.
Ha'e ma huvixa Davi pe ome'ẽ avi raka'e
peteĩ ta'y hi'arandu va'erã, oiko kuaa
ha'e mba'emo oikuaapa va'e, oo SENHOR
peguarã ojapo va'erã, ha'e gui ha'e ae
opena atyrã guive.
13 Ha'e nunga rupi aỹ ambou 'rã peteĩ ava
oikuaapa ha'e hi'arandu raxa va'e, Hirão-
Abi hery va'e.
14 Ha'e va'e xy ma Dã ramymino kuery
regua, ha'e rã tuu ma Tiro tetã pygua ae.
Ha'e ma mba'emo ojapo kuaa 'rã ouro gui,
prata, overa va'e, ferro, ita ha'e yvyra gui,
ajukue púrpura, hovy va'e, ipererĩ'i va'e

ha'e pytã va'e gui. Ha'e ma yvyra ombojegua kuaa 'rã ixupe rexa ukaa rami rei, ndevygua ha'e xeruvixa Davi nderu oiko va'ekue pegua omba'eapo va'e kuery ha'e javi reve.
15 Ha'e gui aỹ ma xeruvixa, xea py xerembiguai kuery ikuaia katy eraa uka trigo, cevada, azeite ha'e vinho ndeayvuague.
16 Ha'e ramo ore kuery ma Líbano yvy re rojayapa 'rã yvyra reipotaa rami. Ha'e gui ye'ẽ rupi 'rã romondouka ojokua-jokua pyre Jope tetã peve. Ha'e gui ndee ju 'rã reru ruka Jerusalém katy — he'i.

1 Reis 5.13-18

17 Ha'e gui ma Salomão oipapa ukapa avakue amboae guigua Israel yvy re hekoa va'e, nguu Davi ojapoague rami. Ha'e rami vy oikuaa cento e cinqüenta e três mil e seiscentos ha'e javi vy.
18 Ha'e kuery va'e regua omoĩ setenta mil mba'emo reraarã, oitenta mil yvyty rupi ita mbovoarã, ha'e gui três mil e seiscentos ju omba'eapo va'e kuery re opena va'erã.

3

1 Reis 6.1-10

1 Ha'e gui ma Jerusalém tetã py Salomão omboypy oo SENHOR peguarã ojapo aguã, Moriá yvyty áry. Ha'e py ma tuu Davi pe SENHOR ojexa ukaague, ha'e jebuseu Ornã mba'emo moa'yĩaty py Davi oiporavo va'ekue.
2 Salomão irundy ma'etỹa re ma huvixa oĩ jave py, mokoĩ jaxya re ha'e mokoĩ araa py omboypy ojapo aguã.
3 Po rami ma Salomão oa'ã Nhanderuete pegua oo rendarã: ipuku-a ma vinte e sete metros ymave rupi oa'ãague rami vy, ha'e rã ipya ma nove metros.
4 Henonde py oguy oĩ va'e ipya ma nove metros, henda iky'a e'ỹ va'e ipya rami ae. Yvatea avi nove metros. Opy rupi ma ouro ete py onhovãmba.
5 Ha'e gui opy ja'o tuvixave va'e mbotya rupi ma yvyrape cipreste guigua anho omoĩ, ha'e ouro ete py ju onhovãmba. Ha'e va'e rupi ombojegua imoiny pindo rakã ha'e corrente ra'angaa py.
6 Opy ja'o ombojegua avi ita iporãve va'e ha'e ouro Parvaim guigua py.
7 Ouro ete py onhovãmba opy rupi: yvyra hi'áry rupigua, okẽ yta, hi'áry rupigua ha'e okẽ ikuai va'e ha'e javi. Oo mbotya ha'e javi rupi ma ombojegua anjo ipepo va'e ra'angaa py.
8 Ojapo avi henda iky'a e'ỹ ete va'erã. Ipuku-a ha'e ipya ma nove metros, opy ja'o tuvixave va'e rami avi ipya. Onhovãmba ouro ete vinte mil quilos va'e py.
9 Ha'e rã karavo oiporu va'e ma cinqüenta hatã'i va'e ouro guigua rami ipoyi va'e. Opy ja'o yvate rupi ikuai va'e voi onhovãmba ouro py.

1 Reis 6.23-28

10 Ha'e gui henda iky'a e'ỹ ete va'e pyguarã ma yvyra gui ojapo avi mokoĩ anjo ipepo va'e ra'angaa. Ouro py ju onhovã.
11 Anjo pepo ha'e javi oipyo imoinya ma nove metros. Peteĩ va'e regua pepo ma mokoĩ metros raxa'i ipuku-a va'e, ha'e oo mbotya re ovaẽ oiny. Ha'e rã amboae pepo mokoĩ metros raxa'i ipuku avi va'e ma ovaẽ oiny amboae anjo hi'aĩ va'e pepo re.
12 Amboae anjo pepo voi mokoĩ metros raxa'i ipuku va'e, ha'e oo mbotya mboae re ovaẽ oiny. Ipepo mboae voi mokoĩ metros raxa'i ipuku va'e avi, ha'e amboae anjo pepo re ovaẽ oiny. Mokoĩve anjo pepo ha'e javi vy ma nove metros ipuku-a va'e.
13 Ha'e rami vy omopu'ã imo'amy mokoĩve, henda iky'a e'ỹ va'e katy oma'ẽ ho'amy aguã rami.
14 Okẽrã ojapo avi hovy va'e, púrpura, pytã va'e ha'e ajukue iporãve va'e gui. Ombojegua avi imoiny anjo ipepo va'e ra'angaa py.

1 Reis 7.15-22

15 Oo yvy'iry ojapo avi mokoĩ oo ytarã dezesseis metros yvatea va'e. Peteĩ-teĩ áry guarã ma mokoĩ metros raxa'i yvatea va'e.
16 Ojapo avi corrente henda iky'a e'ỹ va'e py oĩ va'e rami guarã. Ha'e va'e ma omoĩ ijyta hi'aĩ va'e áry. Ojapo avi cem yvyra'a ra'angaa, ha'e vy corrente re omoĩ.
17 Oo ytarã ma omopu'ã imo'amy templo rokẽ py. Peteĩ ma omopu'ã oiporu kuaa regua re, ha'e rã amboae ma oiporu kuaa e'ỹa re. Oiporu kuaa regua re omopu'ã va'ekue ma omboery Jaquim, ha'e rã oiporu kuaa e'ỹa re omopu'ã va'ekue ma omboery Boaz.*

4

1 Reis 7.23-26

* 3:17 Tery Jaquim ma "Imoĩ atãa" 'ea, ha'e rã Boaz ma "Imombaraetea" 'ea, Nhanderuete re ima'endu'aa rupi omboery vy.

1 Ojapo avi peteĩ altar overa va'e guigua.
Ipuku-a ma nove metros, ipya ma nove
metros avi, ha'e rã yvatea ma irundy met-
ros raxa.
2 Overa va'e ryku gui ojapo avi peteĩ yy
mbotyarã. Ha'e va'e ma ojere rei va'e,
irundy metros raxa ipya va'e, ha'e rã yvatea
ma mokoĩ metros raxa'i. Ha'e gui ijyke rupi
ixã treze metros raxa'i va'e oa'ãa.
3 Iguýry rupi ma omoĩ hy'akua ra'angaa,
meio metro-a py dez kuerei 'rã omoĩ.
Mokoĩ ryxy omoĩ, yy mbotya reve jojavi
ojapo vy.
4 Yy mbotya ma doze vaka ra'angaa áry
oĩ. Mboapy ma kuaray ijapu'a'ia katy hi'aĩ,
mboapy ma oikea katy, mboapy ma ipuku-
a katy, ha'e rã mboapy ma kuaray oua katy
hi'aĩ. Hevi ma mbyte katy ovaẽ oiny. Ha'e
va'e kuery áry ae yy mbotya oĩ.
5 Ipo guaxua ma irundy kuã oĩa rami.
Ijyvýrykue ma karo rami hembe va'e, yvoty
rami ojekuaa. Yy henyẽa ma sessenta mil
litros rivyvyi va'e.

1 Reis 7.27-50

6 Ojapo avi dez hy'a. Ha'e va'e regua ma
peteĩ nhiruĩ omoĩ oiporu kuaa regua re,
ha'e rã peteĩ nhiruĩ ma hovai re. Ha'e va'e
ma ojoia aguã mba'emo oapy reve ome'ẽ
mbyrã. Ha'e rã hy'a guaxu oĩ va'e ma
sacerdote kuery anho ojejoi aguã.
7 Ouro gui ojapo avi dez tataendy 'yrã, ojapo
ukaague rami ae. Ha'e va'e ma omoĩ templo
py. Peteĩ nhiruĩ omoĩ oiporu kuaa regua re,
ha'e rã peteĩ nhiruĩ avi hovai re.
8 Ojapo avi dez mesa-rã. Ha'e va'e voi omoĩ
templo py. Peteĩ nhiruĩ ma oiporu kuaa
regua re omoĩ, ha'e peteĩ nhiruĩ avi hovai
re. Ha'e gui ojapo avi cem hy'a ouro gui.
9 Oka korarã ojapo avi sacerdote kuery anho
ikuai aguã, ha'e gui oka tuvixa va'e. Ha'e
va'e rokẽrã ojapo vy onhovãmba overa va'e
py.
10 Yy mbotya ma omoĩ oiporu kuaa regua re,
kuaray puku-a yke katy.
11 Ha'e gui ma Hirão ojapo avi oja, pá
iky'a'oarã ha'e hy'a. Ha'e rami py ojapopa
ma Nhanderuete pegua oo pyguarã huvixa
Salomão pe ojapo 'rã va'ekue.
12 Ha'e va'e ma oo yta mokoĩ va'e, mokoĩ
ijyta árygua ojere rei va'e, ha'e gui mokoĩ
kya yta árygua ojere rei va'e ao'iarã
ojapopa.
13 Quatrocentos yvyra'a ra'angaa ojapo avi
mokoĩ kya oĩ va'e reguarã, peteĩ-teĩ kya re
mokoĩ ryxy yvyra'a oĩ aguã. Ha'e va'e py
ma ojao'i ojere rei va'e mokoĩ oo yta áry oĩ
va'e.
14 Ojapo avi hy'arã ijyta reve,
15 ha'e gui yy mbotya, hendarã doze vaka
ra'angaa ikuai va'e reve.
16 Ha'e rami py huvixa Salomão pe Hirão-
Abi ojapopa oja, pá iky'a'oarã, kuxa rakua
ha'e tembiporu ha'e javi. Overa va'e
oiky'a'o pyre gui ojapo SENHOR pegua oo
pyguarã.
17 Jordão yakã katy'i yvy'ã guy py yvy yapo
revegua oĩa py ae huvixa ojapo uka overa
va'e ryku gui, Sucote ha'e Zereda mbyte py.
18 Ha'e va'e ha'e javi ma oata aguã rami
e'ỹ Salomão ojapo uka. Neĩ overa va'e
ipoyia ma voi ndopejaai.
19 Salomão ojapo uka avi tembiporu henda
SENHOR pegua iky'a e'ỹ va'e pyguarã: altar
ouro guigua, mesa ouro guigua hi'áry SEN-
HOR renonde mbojape omoĩa aguã,
20 tataendy ha'e hi'y ouro ete'i guigua
meme, gueko rami vy henda iky'a e'ỹ ete
va'e renonde rupi omoendya aguã,
21 yvoty ra'angaa, tataendyrã ha'e tapyĩ jop-
yarã ma ouro guigua meme.
22 Ha'e gui tapyĩ araa, hy'a, hy'a'i heakuã
porã va'e oapy atyrã, tapyĩ ryrurã ma ouro
ete'i guigua meme. Ha'e gui oo oike atyrã,
henda iky'a e'ỹ ete va'e rokẽ ha'e templo
ropy henda iky'a e'ỹ va'e rokẽ ma ouro gui
meme ojapo.

5

1 Reis 7.51

1 Ha'e rami py huvixa Salomão ojapo
ukapa oo SENHOR peguarã. Ha'e py ogueru
avi mba'emo nguu Davi omboaxa va'ekue:
prata ha'e ouro guigua, tembiporu ha'e javi
guive omoĩ SENHOR pegua oo re mba'emo
hepyve va'e reve.

1 Reis 8.1-11

2 Ha'e gui Salomão omboatypa Israel
regua nhomongeta va'ety kuery, peteĩ-
teĩ regua akã ikuai va'e, Israel regua
yvatekueve guive. Jerusalém py ae om-
boaty tetã Davi rekoague Sião va'e gui
templo katy ogueru aguã SENHOR guexeve
guarã ojapo va'ekue ryru.

3 Ha'e ramo avakue Israel regua ha'e javi
onhemboatypa okuapy huvixaa py. Ngaru
ojapoa py ijaty sete jaxya py.
4 Israel regua nhomongeta va'ety kuery
oupa ramo levita kuery hyru oupi vy
5 oguerova heravy yvy'ã katy. Oguy nhem-
boaty oĩaty reve oguerova, ha'e tembiporu
iky'a e'ỹ va'e ha'e py ikuai va'ekue ha'e
javi. Levita regua sacerdote ikuai va'e ae
ogueraa.
6 Ha'e rã huvixa Salomão ha'e Israel kuery
onhemboaty va'ekue ha'e javi reve ma hyru
renonde rupi oje'oi. Vexa'i ha'e vaka ojuka
oje'oivy. Mymba kuery heta raxa ramo
oipapaa aguã voi nda'evei.
7 Ha'e gui SENHOR guexeve guarã ojapo
va'ekue ryru ma sacerdote kuery omoĩ
okuapy oĩ aguã py ae, templo ropyve henda
iky'a e'ỹ va'e py, henda iky'a e'ỹ ete va'e py
ae, anjo ipepo va'e ra'angaa ikuai va'e pepo
guy py.
8 Mba'eta anjo pepo ma oipyo imoiny hyru
itui aguã áry rupi. Ha'e rami vy yvate rupi
ojao'i hyru ha'e yvyra po'i'i hi'yrã ikuai
va'e.
9 Yvyra po'i'i ipuku ete ramo henda iky'a
e'ỹ va'e gui ojekuaa henda iky'a e'ỹ ete va'e
rexei'i. Ha'e rã oka katy gui ma ha'e nunga
ndojekuaai.
10 Ha'e py ma itui aỹ peve. Ha'e gui hyru py
ma mba'eve nda'ipoi itape Moisés Horebe
py omoĩ va'ekue e'ỹ vy. Egito gui Israel
kuery oje'oipa jave py guexeve guarã SEN-
HOR ojapo va'ekue.
11 Ha'e gui sacerdote kuery oẽmba ju
henda iky'a e'ỹ va'e gui. Ha'e va'e
jave guarã sacerdote ikuai va'e ha'e javi
ojeky'a'o uka ma voi va'ekue, ha'e va'e ára
omba'eapo aguã rami ikuai va'e anho e'ỹ.
12 Levita kuery oporaei va'e ha'e javi ikuai
avi ha'e py. Ha'e kuery va'e regua ma Asafe,
Hemã, Jedutum ha'e tyvy kuery. Ha'e kuery
ma ajukue ipererĩ'i va'e py onhemonde
reve opu'ãmba okuapy altar yvýry, kuaray
oua katy. Hy'a pu, mbaraka ha'e ixã reta
va'e reve ikuai. Ha'e kuery reve ikuai
avi cento e vinte sacerdote mimby guaxu
monhe'ẽa kuery.
13 Ha'e jave py peteĩ rami omonhe'ẽ okuapy
mimby guaxu ha'e oporaei okuapy pavẽ
oendu aguã rami, SENHOR oguerovy'a ha'e
omboetea rupi. Ha'e rami vy oporaei
atãve tema mimby guaxu, hy'a pu ha'e
mba'epu mboae reve SENHOR mboetea
rupi, "Mba'eta ha'e ma porayvu va'e, ipo-
rayvua ma opa va'erã e'ỹ", he'ia rupi. Ha'e
rami rã peteĩ arai ou vy omonyẽ templo
SENHOR pegua opy rupi.
14 Ha'e ramo sacerdote kuery nda'evei opy
rupi omba'eapo aguã, arai SENHOR guigua
rexakãa oĩa opy rupi omonyẽ ramo.

6

1 Reis 8.12-21

1 Ha'e gui Salomão aipoe'i:

— SENHOR aipoe'i va'ekue peteĩ arai ana
mbyte oĩ aguã re.
2 Ha'e ramo SENHOR, xee ajapo peteĩ oo
raka'e rã peve reĩ aguã — he'i.*

3 Ha'e gui ma huvixa ojere ju vy
ogueroayvu porã Israel kuery onhemboaty
va'e kuery ha'e javi, opu'ãmba teri okuapy
reve.
4 Ha'e vy aipoe'i:

— Ta'ima'endu'a porãa SENHOR Israel
kuery ruete re, mba'eta xeru Davi pe
ijayvuague ojapopa ma opo'akaa rupi. Ha'e
vy aipoe'i va'ekue:
5 "Egito yvy gui xevygua kuery Israel regua
aipe'apa ára guive, Israel kuery ikuaia tetã
neĩ peteĩve ndaiporavoi ha'e py peteĩ oo
rejapo aguã xerery amoĩ aguã. Ha'e rami
ae avi neĩ peteĩve ava ndaiporavoi va'ekue
Israel kuery ruvixarã.
6 Ha'e rami avi aiporavo Jerusalém ha'e py
xerery oĩ atyrã, ha'e Davi voi aiporavo avi
xevygua kuery Israel regua ruvixarã", he'i
va'ekue.
7 Ha'e rami avi xeru Davi opy'a re omoĩ peteĩ
oo SENHOR Israel kuery ruete rery oĩ atyrã
ojapo aguã.
8 Ha'e rami teĩ xeru Davi pe SENHOR aipoe'i:
"Peteĩ oo xerery oĩ atyrã rejapoxea py
ha'evea rami ndepy'a re remoĩ ha'e rami
aguã.

* 6:2 Nhanderuete Moisés reve ijayvu jave aipoe'i va'ekue arai pytũa py oĩ aguã, heta va'e kuery ijayvua oendu teĩ oexa e'ỹ aguã (Êxodo 19.9). Ha'ekue rami ae avi templo ropy henda iky'a e'ỹ ete va'e py SENHOR ayvu ryru oĩa py ma pytũ rei, janela noĩ, ha'e oikeaty onhemboty ramo, ajukue hokẽrã omoĩ mbyre Jesus omano jave omondoroa peve (Mateus 27.51).

9 Ha'e rami teĩ ndee e'ỹ 'rã oo rejapo, ha'e
rã ndera'y ndegui oiko va'ekue ae 'rã ojapo
xerery oĩ atyrã", he'i raka'e.
10 Ha'e rami rire SENHOR ojapopa ma
ijayvuague, mba'eta xeru Davi rekovia xee
aĩ vy aguapy ma ainy tenda Israel kuery re
openaaty áry, SENHOR ijayvuague rami vy.
Ha'e rami vy ajapo ma oo SENHOR Israel
kuery ruete rery oĩ atyrã.
11 Ha'e py ma amoĩ avi ijayvu ryru. Ha'e
va'e py oĩ itape Israel kuery reve SENHOR
guexeve guarã ojapo va'ekue oĩa.

1 Reis 8.22-53

12 Ha'e gui ma Israel kuery ha'e javi oexaa
py Salomão oĩ SENHOR pegua altar renonde
py. Ha'e vy opo oupi ho'amy.
13 Mba'eta Salomão ojapo uka ma voi
va'ekue peteĩ pyrõarã overa va'e guigua.
Ha'e va'e puku-a ha'e ipya ma mokoĩ
metros raxa'i va'e, ha'e rã yvatekuea ma
peteĩ metro raxa'i. Ha'e va'e oka mbyte py
omoĩ rire hi'áry hi'aĩ vy guenapy'ã re oĩ
Israel kuery ha'e javi oexaa py. Ha'e vy yva
katy opo oupi vy
14 aipoe'i:

— SENHOR Israel kuery ruete, yva re neĩ
yvy re ndoikoi amboae ndee rami guarã ete,
mba'eta nerembiguai kuery opy'a ha'e javi
py nerenonde rupi ikuai va'e ndee rereko
'rã ndereve guarã rejapo va'ekue rami, ha'e
remboaxya rupi.
15 Mba'eta rejapo ae ma nerembiguai xeru
Davi pe ndeayvuague. Ndee ae ndeayvu
rire ndepo'akaa rupi rejapo, aỹ roexaa rami
ae.
16 Ha'e gui aỹ SENHOR Israel kuery ruete,
ejapopa ke nerembiguai xeru Davi pe
ndeayvuague. Ha'e vy aipo're va'ekue:
"Xerenonde ndoatai 'rã nderekovia tenda
Israel kuery re openaaty áry oguapy oiny
va'erã, xapy'a rei xerenonde rupi ndera'y
kuery avi lei rupi ikuai aguã omoĩ porã
ramo, ndee reikoague rami ae", 're va'ekue.
17 Ha'e gui aỹ SENHOR Israel kuery ruete, to-
jeupity nerembiguai Davi pe ndeayvuague.

18 — Ha'e rami avi ha'eve 'rã ri nda'u ndee
Oreruete yvy re reiko aguã ore avakue reve?
Ma'ẽ, mba'eta yva neĩ yva yvatevea rupi
peve voi nandejai 'rã, ha'e vy kova'e oo xee
ajapo va'ekue py katuve ma nda'evei 'rã.
19 Ha'e rami avi SENHOR Xeruete, endu pota
ke xee nerembiguai anhembo'e vy ajerurea
re, rendu aguã aỹ nerenonde xee nerem-
biguai ajapukai reve anhembo'ea.
20 Ha'e rami vy ara py ha'e pyávy kova'e
oo re rema'ẽ riae aguã, ha'e kova'e henda
"Xerery oĩ atyrã", 'reague re, kova'e henda
py nerembiguai onhembo'e oinya rendu
aguã.
21 Ha'e gui aỹ, endu nerembiguai ha'e Israel
kuery ha'e javi kova'e henda py rojapukai
rokuapya. Endu ke yva re reĩa gui. Endu
ha'e oreperdoa guive.

22 — Xapy'a rei amongue oirũ pe otekoavy
ramo ha'ekue re omboayvua ramo ou vy
kova'e ndevygua opy altar oĩ va'e renonde
py oura ramo
23 endu ke yva re reĩa gui, ha'e embovai.
Eikuaa pota nerembiguai kuery re. Ha'e
rami vy embopaga ojejavy va'ekue, hexe ae
ojeapa aguã ojapo vaiague. Ha'e rã ha'evea
rami oiko va'e ma emboeko porã, ha'evea
rami oikoa repy reme'ẽ vy.

24 — Ha'e gui xapy'a rei ndevygua Israel
kuery ndevy ojejavy 'rã, ha'e gui ngovaigua
kuery renonde rupi ho'apa ma vy ndevy ju
ojeko rerova 'rã okuapy. Ha'e vy nderery
rupi ojapukai vy kova'e oo py nerenonde py
onhembo'e ha'e ojerure ramo
25 endu ke yva re reĩa gui, ha'e vy eperdoapa
ndevygua Israel kuery ojejavyague. Ha'e
gui ejapo tuu kuery yvyrã reme'ẽ va'ekue
katy ju ojevy aguã rami.

26 — Ha'e gui xapy'a rei yva rembotypa
rã nda'okyvei 'rã, nderovai heta va'e kuery
ojejavypa rire, ha'e gui kova'e henda py on-
hembo'e okuapy vy nderery rupi ojapukai
'rã, ha'e remoingo axy rire ojejavypaa gui
ojeko rerova ramo
27 endu yva re reĩa gui, ha'e vy eperdoapa
nerembiguai kuery, ndevygua Israel kuery
ojejavyague. Embo'e ju tape porã rupi ikuai
aguã, ha'e embou nho oky yvy ndevygua
kuery ikuai aguã reme'ẽ va'ekue áry.

28 — Ha'e gui ma xapy'a rei kova'e yvy
re oiko 'rã karuai e'ỹ vy mba'eaxy vaikue,
ha'e'ỹ vy hu'ũmbaa, hatãmba reia, e'ỹ vy
tuku karu ha'e ape'i okaru va'e, xapy'a rei
hovaigua kuery ojokopa 'rã ha'e kuery retã,
ha'e'ỹ vy oiko 'rã ai vaikue e'ỹ vy mba'eaxy
va'e rei,
29 ha'e gui xapy'a rei mava'e rã rei on-
hembo'e vy ojerure 'rã, ha'e'ỹ vy ndevygua
Israel kuery ha'e javi 'rã ojerure okuapy,

peteĩ-teĩ haxy va'e ha'e poriaua hexe oĩ va'e
oendu vy kova'e oo oĩa katy opo omoĩ ramo
30 endu ke yva re ne'amba py reĩa gui, ha'e vy
eperdoa. Eme'ẽ peteĩ-teĩ pe oikoague repy,
ha'e kuery py'a re oĩ va'e reikuaapa va'e vy,
mba'eta ndee anho'i pavẽ py'a regua oikuaa
va'e reiko.
31 Ha'e ramo nerenonde ha'e kuery
ojererokyjea rupi ikuai aguã ndeguigua
tape rupi, oreru kuery yvyrã reme'ẽ
va'ekue re ikuaia pukukue re.
32 — Ha'e gui amboae regua voi, nde-
vygua Israel kuery regua e'ỹ ikuai va'eri
oyvy mombyrya gui ou avi 'rã nderery
tuvixa va'e rupi ikuai aguã, ndejyva reupi
vy ndepo'akaa rexa ukaague ha'e kuery pe
omombe'ua rã oendu rire. Ha'e gui ha'e
kuery onhembo'e avi 'rã kova'e oo oĩa katy
oma'ẽ reve, ha'e ramo
33 endu yva re ne'amba py reĩa gui, ha'e
ejapopa amboae regua kuery ndevy
ojerurea, ha'e rami vy yvy regua ha'e
javi nderery oikuaa aguã, ndevygua Israel
kuery rami ha'e kuery voi nerenonde
ojererokyjea rupi ikuai aguã, ha'e oikuaapa
aguã kova'e oo xee ajapo va'ekue py
nderery remoĩague.
34 — Ha'e gui xapy'a rei ndevygua kuery
oje'oi 'rã ngovaigua kuery reve joe opu'ã
aguã katy, ha'e gui tape rupi remondoukaa
py onhembo'e 'rã ndevy, kova'e tetã reipo-
ravo va'ekue ha'e kova'e oo nderery oĩ
atyrã rejapo uka va'ekue katy oma'ẽ ramo
35 endu yva re reĩa gui onhembo'e vy ojerure
okuapya, ha'e ejapo ha'evea rami.
36 — Xapy'a rei ma ha'e kuery ojejavy
'rã nderovai (mba'eta jipoi ava ojejavy e'ỹ
va'erã), ha'e ramo ha'e kuery rovai nde-
poxy vy remboaxapa 'rã hovaigua kuery po
py, ha'e kuery guekoa katy ogueraapa aguã
escravo-rã, mombyry e'ỹ vy ha'e'i rupi teĩ
ae ma.
37 Ha'e gui yvy mamo rã rei ogueraa ague
re ikuaia py ha'e kuery onhemboaxy vy
ojeko rerova 'rã, ha'e yvy escravo ikuaia
py ae ndevy ojerure vy aipoe'i 'rã okuapy:
"Rojejavypa, teko vai rupi anho orekuai
va'ekue", he'i 'rã, ha'e ndevy guarã ju ojeko
rerova 'rã opy'a ha'e onhe'ẽ ha'e javi py.
38 Ha'e rami vy yvy escravo-rã ogueraa-
paague py ae ndevy onhembo'e 'rã okuapy
oyvyrã tuu kuery pe reme'ẽ va'ekue katy
oma'ẽ reve, kova'e tetã ha'e kova'e oo nder-
ery oĩ atyrã ajapo va'ekue katy guive. Ha'e
ramo
39 endu ke yva re ne'amba py reĩa gui ha'e
kuery onhembo'e vy ojerure okuapya, ha'e
ejapo ha'evea rami. Eperdoa ndevygua
kuery nderovai rupi ojejavyague.
40 — Ha'e gui aỹ ma Xeruete, nderexa
tojepe'a, ha'e ndeapyxa toendu riae apy
rojerure rã.
41 Ha'e gui Xeruete, epu'ã ke, eike ejuvy
repytu'u aguã py, ndee ha'e ndeayvu ryru
ndepo'akaa kuaa ukaa va'e reve. SENHOR
Oreruete, tove ndevygua sacerdote kuery
re toĩ reraa jepea kuaa ukaa, ha'e ndevygua
iky'a e'ỹ va'e kuery toguerovy'a iporã va'e.
42 SENHOR Oreruete, eipytyvõ e'ỹ eme hu-
vixaverã remoĩ va'ekue. Nema'endu'a ke
nerembiguai Davi reayvuague rami reiko
riae aguã re — he'i.*

7

Nhanderuete rexakãa templo ropy rupi tynyẽague

1 Salomão onhembo'epa ma rire tata yva
gui oguejy vy oapypa mymba kuery ome'ẽ
va'erã ogueru va'ekue. Ha'e rami vy SEN-
HOR rexakãa omonyẽmba opy rupi.
2 Neĩ sacerdote kuery ma voi nda'evei
ikuaive aguã SENHOR pegua opy, mba'eta
opy rupi SENHOR rexakãa tynyẽ ramo.
3 Ha'e ramo Israel ramymino kuery ikuai
va'e ha'e javi ma tata reve SENHOR rexakãa
oo re oguejy rã oexa vy ojero'a okuapy
oka py ikuaia py. Ngova yvy re omovaẽ
reve omboete okuapy. Oguerovy'a okuapy
SENHOR porayvua ha'e nhomboaxya opa
e'ỹ va'e.

1 Reis 8.62-66

4 Ha'e gui huvixa ha'e heta va'e kuery
ha'e javi SENHOR renonde ome'ẽ okuapy
mymba kuery.
5 Huvixa Salomão avi ome'ẽ vinte e dois mil
vaka ha'e cento e vinte mil vexa'i.
6 Ha'e rami py huvixa ha'e heta va'e kuery
ha'e javi reve Nhanderuete pegua oo om-
boaxa okuapy ipo py. Sacerdote kuery
ha'e javi ma peteĩ-teĩ oĩ aguã py ae ikuai,
levita kuery ha'e rami ae avi mba'epu reve
oporaei okuapy SENHOR pe. Ha'e va'e ma
Davi ojapo uka va'ekue ha'e kuery SENHOR

* 6:42 Salmo 132.8-10

oguerovy'aa rupi oiporu va'erã, mba'eta
iporayvua oĩ riae 'rã. Ha'e kuery renonde
py ma sacerdote kuery mimby guaxu
monhe'ẽa ikuai avi. Ha'e rami vy Israel
kuery ha'e javi opu'ãmba nhogueno'amy.
7 Ha'e va'e árave Salomão omboaxa avi oka
SENHOR pegua oo rexei oĩ va'e. Mba'eta
ha'e py ae ome'ẽ mymba oapy reve, hexeve
peteĩ rami ju ikuaia regua kyrakue guive.
Mba'eta altar overa va'e guigua Salomão
ojapo uka va'ekue py ma noĩmba reguai
mymba oapy reve ome'ẽ va'e, mba'emo aju
guigua ha'e hexeve peteĩ rami ikuai aguã
regua kyrakue oapy va'e.

8 Ha'e rami py sete ára re Salomão ojapo
ngaru. Hexeve ikuai avi Israel kuery heta
ete ijaty va'e, Hamate tekoa py nhavaẽa'i
ha'e Egito yakã katy'i gui ou va'ekue.
9 Ha'e gui oito araa guive ma omboypy ju
ngaru oguy'i py ikuai aguã regua, sete ára
re ma altar omboaxa okuapy rire. Ha'e rami
vy sete ára re ju ojapo ngaru.
10 Ha'e gui sete jaxya ha'e vinte e três
araa py ma huvixa omondoukapa ju heta
va'e kuery. Ha'e rã ha'e kuery oje'oipa
ju ngoo katy, ovy'a ete ha'e opy'a py
oguerovy'a reve Davi pe SENHOR mba'emo
porã ojapoague, Salomão ha'e ojeupegua
Israel kuery ha'e javi pe guive.

1 Reis 9.1-9

11 Ha'e rami py SENHOR pegua oo huvixa
Salomão ojapopa ma, ngoorã ae ha'e opa
mba'e onhembopy'aa rami ojapoxe va'ekue
voi. SENHOR pegua oo ha'e ngoo ae ojapoa
py oiko porã.

12 Ha'e gui ma pyávy SENHOR ojexa uka
Salomão pe. Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Aendu rejerurea. Ha'e rami vy xevy
guarã aiporavo kova'e oo mba'emo peme'ẽ
atyrã.
13 Ha'e gui ma xapy'a rei xee yva am-
boty 'rã nda'okyvei aguã rami, e'ỹ vy tuku
karu yvy re onhotỹ mbyre ho'upa aguã
re xeayvu, ha'e'ỹ vy xevygua kuery ikuaia
rupi mba'emo vai ambou, ha'e ramo
14 xapy'a rei xevygua kuery xerery rupi
ae aenoĩ va'ekue onhemo'yvyĩ'i vy on-
hembo'ea rupi xereka, ha'e gueko vaia gui
ojeko rerova ri ramo xee aendu 'rã yva re
aĩa gui. Ha'e vy aperdoa 'rã ojejavyague
ha'e amoingo porã ju 'rã ijyvy regua.
15 Xerexa ojepe'a riae 'rã, xeapyxa py voi
aendu riae 'rã apy xevy pejerurea.
16 Mba'eta kova'e oo ma aiporavo vy xevy
guarã ae aiky'a'opa, ha'e py xerery oĩ aguã
raka'e rã peve guarã. Ha'e va'e re ama'ẽ vy
xepy'a py xema'endu'a riae 'rã ára nhavõ.
17 Ha'e gui ndee ma xapy'a rei xerenonde
rupi nderu Davi oikoague rami ndee
voi reiko ramo, ha'e ajapo uka va'ekue,
xeayvuague ha'e aipotaa ha'e javi rejapopa
ri ramo,
18 ndevy pe voi amoĩ atã 'rã ndepo'akaa
raka'e rã peve guarã, nderu Davi pe xereve
guarã ajapo va'ekue rami vy. Ha'e vy
ixupe aipoa'e va'ekue: "Ndoiko e'ỹi 'rã
nderekovia Israel kuery re opena va'erã",
ha'eague rami vy.*

19 — Ha'e rami avi xapy'a rei peẽ ha'e
pendera'y kuery xegui pejepe'a vy ajapo
uka va'ekue ha'e xeayvuague ndapejapovei
vy tuuete kuery mboae re peo vy pembo-
jerovia ri ramo,
20 ha'e ramo roipe'apa 'rã pendeyvyrã ame'ẽ
va'ekue gui, ha'e kova'e oo xerery rupi
aiky'a'opa va'ekue amombo 'rã mombyry
xerenonde gui. Ha'e rami rire yvy regua
kuery ojojai rei ha'e ijayvu rei okuapy aguã
rive 'rã oĩ.
21 Mba'eta kova'e oo aỹ omboeteave va'eri
ha'e jave py oĩague rupi oaxa va'e kuery
oexa vy onhemondyipa 'rã. Ha'e vy aipoe'i
'rã: "Mba'e re tu SENHOR guĩ rami ete ri
oeja kova'e yvy ha'e kova'e oo?" he'i 'rã
okuapy.
22 Ha'e gui ombovaia 'rã: "Ha'e rami ete
oeja mba'eta ha'e kuery oejapa rire SENHOR
guamoĩ kuery ruete Egito yvy gui oipe'a
va'ekue, ha'e tuuete mboae pe ju ova vy
omboete ha'e ombojerovia okuapy ramo.
Ha'e nunga rupi ae rima ha'e kuery áry
ombou raka'e guĩ rami ete ojexavai aguã",
'ea 'rã.

8

1 Reis 9.10-28

1 Vinte ma'etỹa py mae ma Salomão
ojapopa SENHOR pegua oo, ngoorã ae guive.
2 Omoatyrõ avi huvixa Hirão tetã ipo py
omboaxa va'ekue. Ha'e va'e py ma Israel
kuery ju omboekoa.

* 7:18 Ha'e rami Davi pe Nhanderuete ijayvu ma voi (1 Reis 9.6-9; 1 Crônicas 17.12-14).

3 Ha'e va'e rire ma Hamate-Zoba tetã katy
Salomão oo vy oipe'a.
4 Tekoa e'ỹa py ojapo avi Tadmor tetã. Ha-
mate katy'i guive tetã ojapo reta tembi'u
omoĩ porã atyrã.
5 Omoatyrõ avi Bete-Horom, yvy'ã katy ha'e
yvy'ã guy katy. Ha'e va'e tetã ha'e javi
omombaraete vy ojapo imoiny korarã, okẽ
jokoarã guive.
6 Omombaraete avi imoiny Baalate ha'e tetã
rupi tembi'u omoĩ porã atyrã ha'e oguereko
va'e ha'e javi, ha'e gui tetã karóxa ha'e
guymba kavaju ikuai atyrã. Jerusalém py
voi ojapoxe va'ekue ojapopa, Líbano yvy re
ha'e oyvy openaa ha'e javi rupi.

7 Ha'e gui heteu kuery regua okuave
va'e, amorreu, ferezeu, heveu ha'e jebuseu
kuery Israel kuery regua e'ỹ ikuai va'e,
8 ha'e ta'y kuery okuave va'e Israel kuery
ndojukapai va'ekue, ha'e va'e kuery ae
Salomão omomba'eapo nhea'ã, aỹ peve
guarã.
9 Ha'e rã Israel kuery va'e regua ma neĩ
peteĩve Salomão nomomba'eapoi escravo
rami. Ha'e va'e kuery ma ixupe ikuai joe
opu'ãa rupi, huvixa kuery, ha'e gui karóxa
ha'e imboguataaty kuery re openaa rupi
ikuai.
10 Ha'e kuery ae huvixa Salomão rembiguai
yvatekueve, duzentos e cinqüenta ikuai
guetarã kuery re openaa rupi.

11 Ha'e gui ma Salomão ojapo Faraó rajy
tetã Davi rekoague py oĩague gui ova aguã
rami hoorã ojapo uka va'ekue py. Mba'eta
aipoe'i: "Xera'yxy ma nda'evei Israel kuery
ruvixa Davi rogue py oiko aguã, mba'eta
SENHOR ayvu ryru oĩague ma iky'a e'ỹ va'e
meme", he'i.

12 Altar SENHOR peguarã Salomão ojapo
va'ekue áry ome'ẽ jepi mymba kuery,
oikeaty rexei'i.
13 Ko'ẽ nhavõ 'rã ome'ẽ Moisés ijayvuague
rami vy, sábado nhavõ guive, ngaru jaxy
ipyau'i jave ha'e oa'angaague ára py,
mboapykue kuerei 'rã ome'ẽ ma'etỹa
nhavõ: ngaru mbojape imbovua revegua
e'ỹa ára, semana regua ngarua ára ha'e
oguy'i py ikuaia aguã ára guive.

14 Nguu Davi ojapo ukaague rami vy
omoĩ avi sacerdote kuery peteĩ-teĩ regua
omba'eapo aguã, levita kuery ha'e rami ae
avi peteĩ-teĩ omoĩ omba'eapo aguã rami,
Nhanderuete pe oporaei aguã, sacerdote
kuery renonde rupi oipytyvõ aguã ko'ẽ
nhavõ ojapo 'rã va'ekue ojapoa rupi, okẽ
rarõa kuery peteĩ-teĩ regua okẽ ikuai va'e
oarõ aguã rami guive, ha'e rami aguã ae
Nhanderuete rembiguai Davi ojapo uka
rire.
15 Neĩ peteĩve henda py ma voi sacerdote
ha'e levita kuery ndojapo e'ỹi huvixa ojapo
uka va'ekue, peráta omoĩ porãa rupi voi.
16 Ha'e rami py Salomão ojapopa SENHOR
pegua oo rupi ojapoxe va'ekue, omboypya
ára guive ojapopa peve. Ha'e rami py ae
ojapopa oo SENHOR pegua.

17 Ha'e gui ma Salomão oo Eziom-Geber
ha'e Elate py ye'ẽ rembe re, Edom yvy re.
18 Ha'e py oĩa py huvixa Hirão guembiguai
kuery pe ogueru ruka kanoã ha'e om-
boguata kuaa va'e kuery. Ha'e kuery ma Sa-
lomão rembiguai kuery reve Ofir py oje'oi
vy ha'e gui ogueru okuapy quinze mil qui-
los ouro guigua. Huvixa Salomão pe ae
ogueru.

9

1 Reis 10.1-13

1 Ha'e gui Sabá pygua huvixa kunha
oendu Salomão reko omombe'ua rã. Ha'e
rami vy Jerusalém py ou haxy-axy va'e re
oporandu aguã. Guembiguai kuery heta
va'e reve ovaẽ. Guymba camelo kuery om-
bovoyi heruvy tembi'u irũrã, ouro ha'e ita
iporãgueve va'e heta re guive. Ha'e gui Sa-
lomão renonde py ovaẽ vy ixupe oporandu
onhembopy'aague ha'e javi rami.
2 Ha'e ramo opa mba'e re oporandu rã Sa-
lomão ombovai, mba'eta ixupe ma neĩ peteĩ
henda py ma voi ndaxyi omombe'u porãve
aguã.
3 Ha'e ramo Sabá pygua huvixa kunha
oendu Salomão 'arandua ha'e javi, oexa avi
oo ojapo uka va'ekue,
4 mesa áry tembi'u oguerua va'e,
yvatekueve ikuaiaty, hembiguai ha'e karo
rerua kuery omba'eapoa, ijao guive, ha'e
mymba kuery altar áry SENHOR pe oapyaty.
Ha'e nunga ha'e javi oexa vy onhemondyi
rei oiny.
5 Ha'e vy aipoe'i huvixa pe:

— Anhetẽ ete ae ra'e ndereko regua
ayvua xerekoa py aendu va'ekue ha'e
ne'arandua regua voi.

6 Ha'e rami teĩ xee ma ha'e va'e ayvu
ndaroviai va'ekue, apy aju vy xee ae rexa
py aexa e'ỹa ja. Anhetẽ neĩ mbyte rupi
peve ma voi xevy nomombe'uai va'ekue,
mba'eta ndereko omombe'ua rã aenduague
gui ne'arandupave ra'e, rerekopave ha'e
ndere ima'endu'a porã mbyve ete va'e.
7 Ovy'a ete 'rã okuapy ndevygua avakue,
nerembiguai nerenonde rupi ikuai va'ety,
mba'eta ha'e kuery oendu 'rã ne'arandua
rupi ndeayvua.
8 Ta'ima'endu'a porãa avi SENHOR Nderuete
re, mba'eta ndererovy'a vy tenda Israel
kuery re openaaty áry nemoĩ rire hu-
vixa SENHOR nderuete peguarã. Mba'eta
SENHOR ma Israel kuery raka'e rã peve
omoingo porã aguã rami oayvu vy ae nemoĩ
huvixarã, ha'evea rami rereko aguã teko
porã rupi — he'i.
9 Ha'e rami vy huvixa Salomão pe kunha
va'e ome'ẽ quatro mil quilos ouro guigua,
heta tembi'u irũrã, ita iporãve va'e
guive. Neĩ peteĩgueve ma ndogueruai teri
mba'emo porã Sabá pygua huvixa kunha
Salomão pe ome'ẽ va'ekue ramigua ete.

10 Ha'e gui huvixa Hirão ha'e Salomão
rembiguai kuery Ofir gui ouro ogueru va'e
ma ha'e katy gui ogueru avi yvyra sândalo
aygue ha'e ita iporãve va'e.
11 Yvyra sândalo gui ma huvixa Salomão
ojapo uka jopy-jopy ovyaty SENHOR pegua
opy ha'e ngopy guarã, ha'e gui harpa ha'e
mbaraka oporaei va'e kuery peguarã. Ha'e
nunga ma neĩ peteĩve ma Judá yvy re
oexapy e'ỹ teri.

12 Ha'e gui Sabá pygua huvixa kunha pe
huvixa Salomão ju ome'ẽ ixupe ogueru
va'ekue gui hetave, mba'emo oipota ha'e
ojerurea ha'e javi. Ha'e ramo ojevy vy oyvy
katy ju oo, guembiguai kuery ha'e javi reve.

1 Reis 10.14-29

13 Ma'etỹa nhavõ ouro Salomão pe
oguerua va'e poyikue ma vinte e dois mil
quilos,
14 mba'emo vendea kuery ha'e mba'emo
mboekoviaaty gui ojou va'e áryve. Arábia
pygua huvixa ha'e va'e yvy re opena va'ety
kuery voi ome'ẽ 'rã ixupe ouro ha'e prata.
15 Ha'e ramo ouro ombope pyre gui Sa-
lomão ojapo duzentos hu'y jokoa tuvixa
va'e. Peteĩ-teĩ hu'y jokoarã ma seis quilos
ouro opejaa.
16 Ouro ombope pyre gui ojapo avi trezentos
hu'y jokoa. Ha'e va'e regua hu'y jokoarã
peteĩ-teĩ ma três quilos raxa ouro opejaa.
Ha'e va'e ma huvixa omoĩ porã ukapa oo
Líbano ka'aguy regua guigua py.
17 Huvixa ojapo avi peteĩ tenda opena atyrã
tuvixave va'e marfim guigua, ha'e vy on-
hovãmba ouro ete py anho.
18 Tenda renonde guarã ma ojapo mboapy
meme pyrõa. Oĩ avi peteĩ py rendarã ouro
gui ojapo pyre, tenda re omboja pyre. Ijyke
jovaive re ma omoĩ avi jyva ytarã oguapyaty
yvýry, ha'e ijyva yta yvýry ma mokoĩ guary
ra'angaa omopu'ã imo'amy.
19 Mboapy meme pyrõa ikuai va'e áry ma
doze avi omoĩ guary ra'angaa, peteĩ-teĩ
pyrõa apy reguarã. Ha'e va'e nunga ma neĩ
peteĩve huvixa pe ma voi ojapoa va'e'ỹ teri.
20 Karo huvixa Salomão oy'uaty va'e ma
guive rã ouro guigua meme. Oo Líbano
ka'aguy regua guigua py ikuai va'e voi
ouro guigua meme avi. Ha'e rã prata
ma Salomão oĩ jave mba'everã nombovarei
merami.
21 Mba'eta huvixa oguereko reta kanoã
guaxu Társis katy oo va'erã, Hirão
rembiguai kuery reve omboguataa va'e.
Mboapy ma'etỹa py kuerei 'rã Társis gui
kanoã guaxu ojevy okuapy vy ogueru ouro,
prata, marfim, karaja ha'e jayru guaxu.

22 Ha'e rami vy huvixa Salomão yvy jave
re huvixa kuery ikuai va'e gui ipo'akave,
o'arandua py ha'e mba'emo oguerekopaa
py.
23 Ha'e ramo yvy jave gui huvixa kuery ou 'rã
ha'e oĩa py o'arandua rupi ijayvu rã oendu
aguã.
24 Ma'etỹa nhavõ peteĩ-teĩ ogueru 'rã
mba'emo ixupe ome'ẽ va'erã: ouro ha'e
prata guigua, ajukue, tembiporu, kavaju
ha'e mburika kunha, tembi'u irũrã guive.
25 Ha'e gui Salomão oguereko quatro mil
kavaju oguy py karóxa regua. Kavaju
árygua doze mil ju oguereko imboguataarã.
Ha'e va'e kuery ma tetã ikuai va'e rupi
oguereko karóxa, Jerusalém tetã py ngoo
katy'i py guive.
26 Ha'e gui Salomão ipo'aka oiny huvixa
kuery ha'e javi re, Eufrates yakã guive filis-
teu kuery yvy peve, ha'e gui Egito yvy apy
peve.
27 Prata ma Jerusalém py huvixa omboetave
ita rami rive, yvyra yary guive ojapo oata

aguã rami e'ỹ sicômoro'y tekoa e'ỹa rupi
ikuai va'e rami.
28 Kavaju Salomão peguarã ma Egito yvy
ha'e yvy jave gui oguerua.

1 Reis 11.41-43

29 Ha'e gui oĩve rei tema Salomão rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue jypy guive opaa peve noĩ 'rã teve
kuaxia Nebate ra'y Jeroboão rekokue pro-
feta Natã ha'e Siloé pygua Aías ombopara
va'ekue py, profeta Ido mba'emo oexa
va'ekue ombopara va'ekue re guive?
30 Quarenta ma'etỹ re Salomão opena oikovy
Jerusalém py Israel kuery ha'e javi re.
31 Ha'e gui guamoĩ kueryague rami
ndoikovevei'i ma ramo onhono porãa tetã
Davi rekoague py ae. Ha'e gui ta'y Roboão
ju oĩ nguu rekovia.

10

1 Reis 12.1-15

1 Ha'e gui ma Roboão oo Siquém katy,
ha'e py Israel kuery onhemboatypa ma
ramo nguvixarã omoĩ aguã.
2 Ha'e nunga Nebate ra'y Jeroboão avi
oendu. (Ha'e va'e ma Egito yvy re teri oiko,
huvixa Salomão gui onhaague py.) Ha'e gui
Egito gui ojevy ju ramo
3 oenoĩ ukaa okuapy. Ha'e ramo Israel kuery
ha'e javia py ou Roboão reve jogueroayvu
aguã. Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i okuapy
Roboão pe:

4 — Nderu ma orerereko axy ete va'ekue.
Ha'e gui aỹ ma orerereko porã'i ju nderu
orembojexavai ha'e orerereko axyague gui.
Ha'e ramo ma ndevy ae 'rã orekuai.

5 Roboão ombovai ha'e kuery pe:

— Mboapy araa py ma peju ju xea py —
he'i. Ha'e rã heta va'e kuery oje'oipa.

6 Ha'e gui ma huvixa Roboão onhemon-
geta uka tujakueve nguu Salomão oikove
teri jave henonde ikuai va'ekue pe. Ha'e vy
aipoe'i:

— Mba'exa tu peẽ kuery xemongeta ta
heta va'e kuery ambovai aguã?

7 Ha'e kuery ombovai:

— Xapy'a rei kova'e kuery re repena
porã, ha'e rerorya rupi ndeayvu porã'i
ramo ha'e kuery raka'e rã peve 'rã ikuai
nerembiguai — he'i okuapy.

8 Ha'e rami teĩ ha'e noendu potai tu-
jakueve omongeta rã. Ha'e vy guembiguai
kunumigue ojavegua ngupive ikuai va'e pe
ju onhemongeta uka.
9 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Peẽ kuery, mba'exa tu xemongeta ta
kova'e kuery ambovai aguã? Mba'eta xevy
ojerure vy "Orerereko porã'i ju nderu or-
erereko axyague gui", he'i okuapy ramo.

10 Ha'e ramo kunumigue ijavegua hupive
ikuai va'e ombovai:

— Po rami 'rã ndeayvu ha'e va'e kuery
aipoe'i va'ekue pe: "Nderu orerereko axy,
va'eri ndee orerereko porã'i ju", he'i va'e
kuery pe. Po rami 'rã ndeayvu: "Xekuã
kyrĩ'i ma xeru poataa gui tuvixave.
11 Xeru penderereko axy ae, ha'e rã xee ma
roguereko axyve ete 'rã. Xeru penembojex-
avai vaka pi py penenupã vy, ha'e rã xee ma
japeuxa popia py 'rã rombojexavai", 're 'rã
— he'i okuapy.

12 Ha'e va'e rire mboapy araa py Jer-
oboão ha'e heta va'e kuery reve joguerupa
ju Roboão-a py, huvixa "Mboapy araa py
pejevy ju xea py", he'iague rami vy.
13 Ha'e ramo huvixa Roboão ombovai vy
ayvu poyi py ijayvu, tujakueve omongetaa
noendu potai rire.
14 Kunumigue omongetaague rami rive
ijayvu vy

— Xeru penderereko axy, ha'e rã xee ma
roguereko axyve 'rã. Xeru ma penembo-
jexavai vaka pi py, ha'e rã xee ma japeuxa
popia py 'rã rombojexavai — he'i.
15 Ha'e rami vy huvixa Roboão noendu potai
heta va'e kuery ayvu re, mba'eta ha'e rami
aguã ma Nhanderuete gui ae oiko, Nebate
ra'y Jeroboão pe Siló pygua Aías ijayvuague
SENHOR omoingo aguã.*

1 Reis 12.16-20

16 Ha'e gui Israel kuery ha'e javi ayvu
re huvixa Roboão ndojapyxaka potai ramo
oexa vy ivai vaipa okuapy. Ha'e vy aipoe'i:

— Mba'e ha'vy jareko Davi ramymino
kuery reve? Jessé ra'y reve guarã noĩvei ri
nhandevy! Israel kuery, jaje'oipa nhandero

* 10:15 Profeta Aías Jeroboão pe ijayvu ma voi Israel kuery Nhanderuete omboja'o va'erãa rami (1 Reis 11.29-33). Ha'e gui Judá ha'e Benjamim regua kuery reve kuaray puku-a katy ikuai va'e gui ma Efraim regua, ha'e kuaray ijapu'a'ia katy ikuai va'e regua reve oja'o. Mokoĩ regua "Judá kuery" 'ea va'e gui dez regua "Israel kuery" 'ea va'e oja'o, ha'e kuery ojejavyague re Nhanderuete ombopaga ramo.

katy! Ha'vy Davi ramymino kuery, pepena
pendero re ae! — he'i okuapy. Ha'e rami vy
Israel kuery peteĩ-teĩ oje'oipa ju ngoo katy.
17 Ha'e rã Israel kuery Judá regua tetã rupi
hekoa va'e re ma Roboão ae opena oikovy.
18 Ha'e gui huvixa Roboão omondouka
omomba'eapo nhea'ãmby kuery re opena
va'ety Adorão, teĩ ha'e va'e ma Israel kuery
ha'e javi ojapipa ita py, ha'e ramo omano.
Ha'e rã huvixa Roboão ma okaróxa ogueraa
nho vy onha ovy Jerusalém katy.
19 Ha'e rami py Israel kuery onhemoingo
Davi ramymino kuery rovaigua, aỹ peve
guarã.

11

1 Reis 12.21-24

1 Jerusalém tetã py Roboão ovaẽ ma
vy omboatypa Judá ha'e Benjamim regua
kuery, cento e oitenta mil oiporavo pyre,
joe opu'ã kuaa va'e meme, Israel kuery
rovai opu'ã aguã, ha'e rami vy Roboão pe
ju omboaxa okuapy aguã ipo'akaague.
2 Ha'e rami teĩ SENHOR oayvu ombou peteĩ
ava guemimbo'e Semaías va'e pe. Ha'e vy
aipoe'i:
3 — Ndeayvu ke Salomão ra'y Roboão Judá
pygua huvixa va'e pe, ha'e Israel kuery Judá
ha'e Benjamim regua ikuai va'e ha'e javi pe.
Ha'e vy aipo're:
4 "Po rami SENHOR ijayvu: 'Tapeo eme,
pepu'ã eme penderyvy kuery rovai. Peteĩ-
teĩ pejevy ju pendero katy, mba'eta xee ae
ha'e nunga amoingo va'ekue', he'i." Ha'e
rami SENHOR ijayvua ha'e kuery oendu vy
ndoo nhoi teve Jeroboão kuery rovai opu'ã
aguã.

Roboão peteĩ-teĩ tetã ikorarã ojapoague rery oĩa

5 Roboão ma Jerusalém py hekoa oikovy
vy ojapo Judá re tetã ikuai va'e korarã,
ngovaigua kuery gui.
6 Ha'e rami vy ojapo Belém tetã korarã, Etã,
Tecoa,
7 Bete-Zur, Socó, Adulão,
8 Gate, Maressa, Zife,
9 Adoraim, Laquis, Azeca,
10 Zorá, Aijalom ha'e Hebrom tetã guive.
Ha'e va'e tetã ikorapa va'e ma Judá ha'e
Benjamim yvy regua meme.
11 Ha'e va'e tetã omombaraetepa ma vy
ha'e py omoingo harõarã kuery. Omoĩ avi
mba'emo ho'u va'erã, azeite, vinho guive.
12 Peteĩ-teĩ tetã py omoĩ reta hu'y jokoa
tuvixa va'e ha'e hu'y guaxu. Omom-
baraetepa. Ha'e rami vy Judá ha'e Ben-
jamim yvy jave rupi ipo'aka.

Jerusalém py sacerdote ha'e levita kuery oupa okuapyague

13 Ha'e rami ae avi Roboão-a katy sacer-
dote ha'e levita kuery Israel ha'e javi rupi
gui oupa.
14 Mba'eta levita kuery tetã katy'i rupi gui
ou vy mba'emo oguereko va'ekue oejapa
vy oupa Judá ha'e Jerusalém katy, Jeroboão
ha'e gua'y kuery omoxẽmba rire SENHOR
pe ikuaive e'ỹ aguã.
15 Ha'e kuery rekovia ma Jeroboão omoĩ sac-
erdote kueryrã ha'e ae oikuaa rami, ombo-
jeroviaaty yvy'ã rupi ikuai va'e pe, kavara
ha'e vaka ra'y ra'angaa ojapo va'ekue
peguarã rive.
16 Ha'e rami rã Israel kuery ha'e javi regua
Jerusalém tetã py ou, opy'a py SENHOR
Israel kuery ruete oeka aguã omoĩ va'ekue
ha'e javi, SENHOR guamoĩ kuery ruete pe
mba'emo ome'ẽ aguã.
17 Ha'e rami py ha'e kuery omombaraete
Judá kuery, ojapo avi Salomão ra'y Roboão
ipo'akave aguã rami, mboapy ma'etỹ re.
Mba'eta mboapy ma'etỹa peve'i ikuai Davi
ha'e Salomão oikoague rami.

Roboão ro pygua kuery rery oĩa

18 Ha'e gui ma Roboão gua'yxyrã ogueraa
Maalate. Ha'e va'e ru ma Davi ra'y Je-
rimote, ha'e rã ixy ma Jessé rajy Eliabe
memby Abiail.
19 Ha'e va'e omemby kuery oguereko
va'ekue ma Jeús, Semarias ha'e Zaã.
20 Ha'e va'e rire ma gua'yxyrã ogueraa avi
Absalão rajy Maaca. Ha'e va'e ma oguereko
ju Abias, Atai, Ziza ha'e Selomite.
21 Gua'yxy ha'e gua'yxy jevy kuery gui
Roboão oayvuve va'e ma Absalão rajy
Maaca. Mba'eta dezoito gua'yxy ha'e
sessenta gua'yxy jevy kuery oguereko.
Vinte e oito ta'y kuery ha'e sessenta tajy
kuery ikuai raka'e.
22 Maaca pi'a Abias ma Roboão omoĩ gua'y
kuery mboae áryve, mba'eta oipota hekovia
huvixarã oĩ.
23 O'arandua rupi vy ojapo gua'y kuery Judá
ha'e Benjamim oyvy jave rupi hekoa aguã
rami, tetã ikorapa va'e rupi. Ha'e kuery pe

ome'ẽ tembi'u oata aguã rami e'ỹ, ta'yxyrã
ojou reta avi.

12

1 Reis 14.25-28

1 Roboão opo'akaa py oĩ atã ha'e im-
baraete ma vy oeja SENHOR guigua lei, Is-
rael kuery ha'e javi reve.
2 Ha'e gui peteĩ nhiruĩ ma'etỹa re ma
Roboão huvixa oĩ jave py Egito pygua hu-
vixa Sisaque ou Jerusalém re opu'ã aguã,
ha'e pygua kuery SENHOR rovai ojejavy
okuapy rire.
3 Mil e duzentos karóxa ha'e sessenta mil
kavaju árygua kuery reve ou. Hupive Egito
yvy gui ou va'ekue ma heta raxa ikuai, Líbia
guigua, suquita ha'e Etiópia guigua kuery
guive.
4 Ha'e rami vy Judá regua tetã ikorapa va'e
ha'e javi oipe'apa ma vy Jerusalém katy ju
oo.
5 Ha'e gui ma Roboão-a py ou profeta
Semaías, Judá regua yvatekueve Sisaque
gui Jerusalém tetã py ono'õ va'ekue ikuaia
py guive. Ha'e vy profeta aipoe'i ha'e kuery
pe:
— Po rami SENHOR ijayvu: "Peẽ kuery ma
xerejapa pekuapy. Ha'e nunga rupi xee voi
roeja ma Sisaque ju pendere ipo'aka aguã",
he'i.
6 Ha'e ramo Israel regua yvatekueve on-
hemo'yvyĩ'i okuapy, huvixa guive. Ha'e
rami vy aipoe'i okuapy:
— SENHOR ma ha'evea rami nhander-
ereko va'e — he'i.
7 Ha'e kuery onhemo'yvyĩ'i okuapy rã
SENHOR oexa vy teĩgue ju oayvu ombou uka
Semaías pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e kuery onhemo'yvyĩ'i okuapy
ramo xee namombai 'rã. Ha'e rami 'rãgue
py are e'ỹ'i re araa jepe 'rã, Jerusalém tetã
re xepoxya ambou uka e'ỹ aguã Sisaque po
rupi.
8 Ha'e rami avi ha'e kuery ikuai 'rã hem-
biguairã, oikuaa aguã yvy regua huvixa
kuery pe ikuaia gui xevy pe ikuai aguã
ha'evevea — he'i.
9 Ha'e gui ma Egito pygua Sisaque ou vy
Jerusalém re opu'ã. Ha'e rami vy ogueraapa
SENHOR pegua opy iporãgueve oĩ va'ekue,
huvixa ropy gui guive. Ogueraa avi hu'y
jokoarã ouro gui Salomão ojapo va'ekue.
10 Ha'e va'ekue rekovia ma huvixa Roboão
ojapo hu'y jokoa overa va'e gui rive. Ha'e
va'e ma omboaxa huvixa rokẽ rarõa kuery
rerekoa po py.
11 Ha'e gui SENHOR pegua oo py huvixa oike
nhavõ harõa kuery ou vy ogueraa avi 'rã
hu'y jokoa. Ha'e va'e rire ogueru kuerei 'rã
opy ja'o harõa kuery ikuaiaty py.
12 Ha'e rami py huvixa onhemo'yvyĩ'i rire
ixugui SENHOR oipe'a ju opoxya, omomba
vyvoi e'ỹ aguã. Mba'eta Judá yvy re ma
ikuai teri heko porã va'e.

1 Reis 14.21-31

13 Jerusalém py huvixa Roboão ipo'akave
ovy vy oĩve tema huvixa rami. Ixy ma
Amom guigua, Naamá hery va'e. Quarenta
e um ma'etỹ ma oguerekoa py Roboão om-
boypy huvixa oĩ aguã, ha'e gui dezessete
ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ha'e va'e
tetã ma Israel re ikuai va'e gui SENHOR
oiporavo va'ekue hery oĩ atyrã.
14 Ha'e rami teĩ ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy,
opy'a re nomoĩ guive SENHOR oeka aguã.
15 Ha'e gui oĩve tema Roboão rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue jypy guive opaa peve noĩ 'rã teve
kuaxia yma guare kuery rekokue oĩa pro-
feta Semaías ha'e Ido ombopara va'ekue
py? Jeroboão kuery reve Roboão kuery joe
opu'ã okuapy oikovea pukukue re.
16 Ha'e gui Roboão ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo ha'e kuery reve
onhono porãa tetã Davi rekoague py. Ha'e
gui ta'y Abias ju oĩ nguu rekovia.

13

1 Reis 15.1-8

1 Jeroboão dezoito ma'etỹ re ma huvixa oĩ
jave py Abias oĩ Judá pygua huvixarã. Ha'e
vy mboapy ma'etỹ re opena Jerusalém py.
2 Ixy ma Gibeá pygua Uriel rajy Micaía hery
va'e. Ha'e gui ma Abias kuery joe opu'ã ju
Jeroboão kuery reve.
3 Ha'e rami vy Abias ma joe opu'ã aguã katy
ogueraa oxondaro kuery ipy'a guaxukueve
quatrocentos mil avakue oiporavo va'ekue.
Ha'e rã Jeroboão kuery ma hexe opu'ã aguã
katy oje'oi oitocentos mil avakue reve, joe
opu'ãa py ipy'a guaxukueve meme.
4 Ha'e gui Abias ma Zemaraim yvyty áry
opu'ã ho'amy, Efraim regua yvyty ikuai va'e
mbyte. Ha'e vy aipoe'i ho'amy:
— Jeroboão ha'e Israel kuery pendekuai
va'e ha'e javi, pendu ke xeayvua.

5 Peẽ kuery ndapeikuaai ri ty'y SENHOR Is-
rael kuery ruete Davi pe ae ome'ẽague ha'e
kuery ruvixa oĩ riae aguã? Mba'eta hexeve,
ha'e ta'y ra'y kuery reve ojapo oguereko
aguã juky revegua.*
6 Ha'e rami teĩ ha'e kuery re Jeroboão kuery
opu'ã nho. Ha'e va'e ma Davi ra'y Salomão
rembiguai Nebate ra'y. Ha'e rami py on-
hembopoxy nguvixa rovai.
7 Ixupe guarã ono'õ avakue vare'ỹ, mba'emo
vai apoa kuery rive. Ha'e va'e kuery
reve onhemombaraete okuapy Salomão
ra'y Roboão rovai. Ha'e jave py ma Roboão
kunumi'i ha'e ndoiko kuaai teri vy ndojoko
kuaai.

8 — Aỹ ma peẽ kuery peikuaa teĩ SENHOR
po'akaa Davi ra'y kuery po py ome'ẽ
va'ekue gui pendepo'akavea, mba'eta
pendeta raxa, ha'e pereko avi vaka ra'y
ra'angaa penderuete ra'angaarã ouro
guigua Jeroboão ojapo va'ekue.
9 Ha'e rami teĩ ndapeipe'apai avi teve sac-
erdote kuery Arão ramymino SENHOR pe
ikuai va'ekue, ha'e levita kuery voi? Ha'e
kuery rekovia pendejeupe guarã sacerdote
ramigua rive ju pejou, yvy mboae regua
oguerekoa rami. Mba'eta amongue va'e rei
sacerdote-rã onhemoĩ ukaxe vy ogueru 'rã
peteĩ vaka ra'y ha'e sete vexa'i ra'y ome'ẽ
va'erã. Ha'e rami ramo peẽ kuery pemoĩ
'rã sacerdote-rã, Nhanderuete peguarã e'ỹ
guive.
10 Ha'e rã ore kuery ma SENHOR ae oiko Ore-
ruete, ha'e neĩ peteĩgue ma voi ndoroejai
'rã. Ha'e gui sacerdote kuery ore roguereko
va'e ma SENHOR pe ae omba'eapo va'e. Ha'e
va'e kuery ma Arão ramymino meme, ha'e
levita kuery voi ikuai avi omba'eapoa rupi.
11 Ha'e rami vy ko'ẽ nhavõ, aje'ive'i ha'e
ka'aru ha'e kuery ome'ẽ 'rã mymba ha'e
heakuã porã va'e oapy reve. Ha'e gui mesa
iky'a e'ỹ va'e áry ma SENHOR renonde omoĩ
'rã mbojape. Tataendy 'y ouro guigua,
tataendy reve opena avi 'rã ka'aru nhavõ,
mba'eta ore kuery ae ma SENHOR Nhan-
deruete lei ojapo uka va'ekue rojapopa va'e.
Ha'e rã peẽ kuery ma pejapa.
12 Ha'e nunga rupi ne'exa, Nhanderuete
ma ore kuery reve ae oiko, orerenonde
oo. Ixupegua sacerdote kuery oje'oi avi
mimby guaxu omonhe'ẽ heravy va'e, peẽ
Israel kuery rovai roo aguã. Ha'e nunga
rupi pepu'ã eme SENHOR peneramoĩ kuery
ruete rovai, mba'eta peẽ kuery ma napen-
depo'akai 'rãe — he'i.
13 Ha'e ramo Jeroboão ijayvu ixupegua
kuery onhemia py ikuai va'e ojere vy am-
boae kuery hakykue katy gui ou aguã re.
Ha'e rami py ha'e kuery amongue va'e ma
Judá kuery renonde, ha'e rã amboae kuery
ma hakykue katy ikuai.
14 Ha'e ramo Judá kuery oma'ẽ vy oexa
okuapy xondaro kuery henonde ikuai
va'e, hakykue guive. Ha'e ramo SENHOR
pe ojapukai okuapy, sacerdote kuery voi
omonhe'ẽ okuapy mimby guaxu,
15 ha'e Judá regua avakue ojapukai atã
okuapy. Ojapukai okuapy ramo Nhan-
deruete omoingo axy Jeroboão ha'e Israel
kuery ha'e javi, Abias ha'e Judá kuery
renonde gui.
16 Ha'e rami vy Judá kuery renonde gui
Israel ramymino kuery onhamba, ipo py
Nhanderuete omboaxa ramo.
17 Ha'e kuery regua Abias ha'e hexeve ikuai
va'e ojuka reta. Ha'e ramo Israel kuery
va'e regua ho'apa okuapy quinhentos mil
avakue oiporavo pyre meme.
18 Ha'e va'e jave py ma Israel ramymino
kuery omo'yvyĩmbaa raka'e. Judá
ramymino kuery ae ipo'akapa okuapy,
SENHOR guamoĩ kuery ruete re ojerovia
ete vy.
19 Ha'e gui Abias ma Jeroboão oakykue
monha vy ixupe guare tetã re ipo'aka avi:
Betel, Jesana, Efrom ha'e tekoa'i ha'e'i rupi
ikuai va'e re voi.
20 Ha'e va'e rire Abias oĩa pukukue re ma
Jeroboão ndojouvei ipo'aka jevy aguã. SEN-
HOR omomba'eaxy rã omano.
21 Ha'e rã Abias ma imbaraeteve tema ovy vy
gua'yxyrã ojou catorze kunhague. Ha'e vy
vinte e dois ta'y, ha'e dezesseis tajy kuery
ikuai.
22 Ha'e gui oĩve rei tema Abias rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia profeta
Ido ombopara va'ekue re?

14

1 Reis 15.9-12

* 13:5 Juky reve ma ha'e kuery ojapo 'rã peteĩ rami ikuai aguã. Juky ma anhetẽ etea kuaa ukaarã (Levítico 2.13).

1 Ha'e gui ma Abias ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo on-
hono porãa tetã Davi rekoague py. Ha'e gui
ta'y Asa ju oĩ nguu rekovia. Ha'e va'e ma
dez ma'etỹ peve huvixa oĩa ja ijyvy re joe
opu'ã va'e ndoikoi.
2 Asa ma SENHOR nguuete renonde rupi
ha'evea rami oiko, heko porã va'e vy.
3 Mba'eta ombovaipa altar amboae regua
ruete ra'angaa peguarã omopu'ã mbyre,
ombovaipa avi ombojeroviaaty yvy'ã rupi
ikuai va'ekue. Oitypa ita omopu'ã mbyre,
oake'o avi ta'angaarã yvyra omopu'ã
mbyre.
4 Ha'e rami vy omongeta Judá kuery SEN-
HOR guamoĩ kuery ruete oeka ha'e lei ojapo
uka va'ekue rupi ikuai aguã re.
5 Ha'e rami ae avi Judá re tetã ikuai va'e rupi
gui omomba ombojeroviaaty yvy'ã rupi
ikuai va'ekue, altar heakuã porã va'e rapy-
aty guive. Ha'e ramo huvixa oĩa pukukue re
ma ikuai porã anho.

6 Judá kuery ikuaia jave rupi ojapo tetã
korarã, ijyvy rupi ikuai porã ramo. Oĩa
ma'etỹ ha'e javi re ma jipoi hexe opu'ã va'e,
ikuai rive aguã rami SENHOR ome'ẽ rã.
7 Ha'e nunga rupi ae aipoe'i Judá kuery pe:

— Nhamombaraete ma'vy apy tetã
ikuai va'e, ikorarã ha'e torre jajapo
guive. Okẽrã ijokoa revegua avi jajapo,
nhandeyvy nhanerenonde itui va'e rupi
mba'eve ndoikoi teria ja, mba'eta SENHOR
Nhanderuete jaeka ramo jovaive rupi
ome'ẽ nhandekuai rive'i aguã — he'i.
8 Ha'e ramo ha'e kuery tetã omoatyrõ vy
ikuai porã. Huvixa Asa ma Judá regua xon-
daro kuery hu'y jokoa ha'e imo'ãa tuvixa
va'e revegua oguereko trezentos mil. Ha'e
gui Benjamim regua ma duzentos e oitenta
mil ju ikuai hu'y jokoa ha'e guyrapa oiporu
kuaa va'e. Avakue ipy'a guaxukueve meme
ikuai.

Etiópia pygua Zerá re Asa ipo'akaague

9 Ha'e gui ma ha'e kuery rovai guarã
ou peteĩ Etiópia pygua Zerá. Avakue um
milhão va'e reve ou, trezentos karóxa reve
guive. Ha'e vy ovaẽmba okuapy Maressa
tetã peve.
10 Ha'e ramo ha'e kuery rovai Asa oo. Ha'e
vy Maressa katy'i Zefatá regua yvy'ã guy py
ma oiko katupa okuapy joe opu'ã aguã.

11 Ha'e rami vy Asa ojapukai SENHOR ngu-
uete pe. Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR, ndee e'ỹ vy amboae ndoikoi
ikangy va'e repyarã imbaraete va'e reve joe
opu'ãa py. Ha'e nunga rupi SENHOR Ore-
ruete, orepytyvõ ke. Mba'eta ore ma ndere
ae rojerovia va'e, ha'e nderery rupi roju
kova'e kuery heta ikuai va'e rovai. SENHOR,
ndee ma Oreruete. Avakue rive ta'ipo'aka
eme ndere — he'i.
12 Ha'e ramo Asa ha'e Judá kuery renonde
py SENHOR oitypa Etiópia guigua kuery.
Ha'e ramo onhamba jogueravy.
13 Hakykue rupi Asa ha'e hexeve ikuai
va'e oje'oi Gerar peve. Ha'e gui Etiópia
pygua kuery ho'apa, neĩ peteĩve ma voi
ndoikovevei. Ha'e kuery omboa'ypaa SEN-
HOR ha'e ixupegua xondaro kuery renonde.
Ha'e ramo ogueraapaa tembiporu oeja
pyre.
14 Gerar tetã yvy'iry ikuai va'e voi oitypa,
SENHOR gui okyje reia anho oendu okuapy
rã. Ha'e ramo ha'e va'e tetã ikuai va'e
gui oipe'apa heravy mba'emo, ha'e py heta
ikuai va'ekue ogueraapa.
15 Oitypa avi mymba ja kuery rekoa. Ha'e
rami vy oipe'a reta heravy vexa'i ha'e
camelo. Ha'e gui ma ojevypa ju Jerusalém
katy.

15

*Ha'evea rami ju Nhanderuete ombo-
jeroviaa aguã rami Asa ojapoague*

1 Ha'e gui ma Obede ra'y Azarias re ou
Nhanderuete Nhe'ẽ.
2 Ha'e ramo oẽ ovy huvixa Asa oĩa py. Ha'e
vy aipoe'i ixupe:

— Pendu ke xeayvua, Asa, Judá ha'e Ben-
jamim kuery ha'e javi. SENHOR ma oiko peẽ
kuery reve, hexeve peẽ kuery peikoa ja. Peẽ
kuery peka ri ramo ha'e ojejou uka 'rã pẽvy.
Ha'e rã peja ri ramo ha'e voi pendereja 'rã.
3 Mba'eta Israel kuery are ete ikuai
Nhanderuete anhetẽ va'e reve'ỹ, sacerdote
imbo'earã ha'e lei e'ỹ re.
4 Ha'e rami teĩ ojexavai etea anho oendu vy
SENHOR nguuete pe ju ikuai aguã ojevypa
ha'e oeka okuapy ramo ojejou uka ju.
5 Ha'e va'e jave py ma oẽ ovy va'e nda'ikuai
porãi, neĩ ovaẽ ouvy va'e kuery voi.
Mba'eta ha'e va'e yvy ikuai va'e ha'e javi
nda'evei ete okuapy.

6 Mba'eta peteĩ-teĩ regua opu'ã 'rã amboae
regua re, ha'e peteĩ-teĩ tetã opu'ã 'rã am-
boae tetã re. Ha'e rami vy nhomomba-
mombave 'rã oje'oivy, Nhanderuete opa
marãgua jexavaia py omoingo axy ramo.
7 Ha'e rami teĩ penembaraete ke,
pemokangy eme pendepo. Mba'eta
pemba'eapoague repy ome'ẽmbaa 'rã —
he'i.
8 Pova'e ayvu profeta Odede ra'y
omombe'u rã huvixa Asa oendu vy ipy'a
guaxu ju. Ha'e rami vy omombopa
ojeguarupy Judá ha'e Benjamim yvy re
ikuai va'ekue, Efraim regua tetã yvyty rupi
ikuai va'e gui guive. Ha'e va'e tetã ma ha'e
oipe'a va'ekue meme. Ha'e rami vy oiky'a'o
ukapa ju altar SENHOR pegua, oo ixupegua
okẽ renonde oĩ va'e.
9 Ha'e rami vy omboatypa Judá ha'e Ben-
jamim kuery ha'e javi, ha'e kuery mbyte
rupi Efraim, Manassés ha'e Simeão regua
ikuai va'e guive. Mba'eta heta avi Israel yvy
gui ou va'ekue hexe guarã, hexeve SENHOR
Tuuete oiko rã.
10 Jerusalém py ha'e kuery onhemboaty
okuapy mboapy jaxya py, quinze ma'etỹa
re ma huvixa Asa oĩ jave py.
11 Ha'e va'e ára ma SENHOR pe ome'ẽ okuapy
joe opu'ãa gui ogueru va'ekue regua sete-
centos vaka ra'y ha'e sete mil vexa'i kuery.
12 Jomeme jogueroayvu okuapy SENHOR
guamoĩ kuery ruete pe anho ikuai aguã re,
opy'a ha'e onhe'ẽ ha'e javi py,
13 ha'e rã SENHOR Israel kuery ruete ndoekai
va'e rei ojuka aguã, kyrĩgueve ha'e tuvix-
akueve teĩ, avakue ha'e kunhague guive.
14 Ha'e rami aguã re oura okuapy SENHOR pe
onhendu atã reve, oporaei vy mimby ha'e
mimby guaxu reve.
15 Ha'e rami Judá kuery opy'a ha'e javi
py oura ma vy ovy'a okuapy. SENHOR
oekaxea'i py oeka ramo ha'e kuery pe oje-
jou uka. Ha'e rami vy ha'e kuery pe SENHOR
ome'ẽve ju oyvy jave rupi ikuai porã aguã.
16 Ojaryi Maaca eteve voi huvixa Asa oipe'a
huvixa xy po'akaa gui, Aserá pe peteĩ
ta'angaa ojeguarupy ojapo rire. Ta'angaa
ojapo va'ekue ma Asa ombovaipa, ha'e
iku'ikue oapypa Cedrom yvyugua py.
17 Ha'e rami teĩ Israel yvy re yvy'ã rupi om-
bojeroviaaty ikuai va'e ma nombovaipai,
va'eri Asa oikovea pukukue re ha'evea rami
anho oiko opy'a py.
18 SENHOR pegua opy ogueru mba'emo porã
tuu ha'e rami aguã rami omboaxa va'ekue,
ha'e ae omboaxa va'ekue voi: prata, ouro
ha'e tembiporu.
19 Trinta e cinco ma'etỹ re huvixa Asa oĩ
peve ma joe opu'ã va'e ndoikoi.

16

1 Reis 15.16-22

1 Trinta e seis ma'etỹa re ma huvixa Asa
oĩ jave py Israel pygua huvixa Baasa ou Judá
kuery rovai. Ha'e rami vy omombaraete
Ramá tetã, Judá pygua huvixa Asa openaa
gui mava'eve oo e'ỹ aguã, neĩ ovaẽa e'ỹ aguã
ha'e py.
2 Ha'e ramo Asa oipe'apa ouro ha'e prata
SENHOR pegua opy ha'e huvixa ropy omoĩ
porã mbyre. Ha'e rami vy guembiguai
kuery ayvu reraarã omondoukapa Síria
pygua huvixa Ben-Hadade pe Damasco py
oĩa py. Ha'e vy ixupe aipoe'i uka:
3 — Jajapo ke jomeme nhandekuai porã'i
aguã, nderu xeru reve ikuaiague rami.
Ne'exa, aru ruka ndevy ame'ẽ rive va'e,
prata ha'e ouro. Ha'e rã tereo, Israel pygua
huvixa Baasa-a py embovaipa hexeve guarã
rejapo va'ekue, xee apenaa ojokoa gui
ojepe'a aguã — he'i uka.
4 Ha'e ramo Asa ijayvua Ben-Hadade oendu
vy omondouka xondaro ruvixa kuery Is-
rael kuery retã re opu'ã aguã. Ha'e rami
vy oitypa Ijom, Dã, Abel-Maim ha'e tetã
tembi'u omoĩ porãaty Naftali yvy re ikuai
va'e ha'e javi.
5 Ha'e nunga Baasa oendu vy opytu'u Ramá
tetã omombaraetea gui, ndojapove jevyi
guive.
6 Ha'e rire huvixa Asa ma Judá kuery oguer-
aapa vy Ramá tetã gui oguerupa ju ita
ha'e yvyra Baasa omombaraetea py oiporu
va'ekue. Ha'e va'ekue py ma huvixa Asa ju
ojapo Geba ha'e Mispa tetã korarã.

Asa pe Hanani ijayvuague

7 Ha'e va'e jave py Judá pygua huvixa Asa
oĩa py ou Hanani. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Ha'e gui Síria pygua huvixa re rive
rejerovia vy SENHOR Nderuete re ndere-
jeroviai ramo Síria pygua huvixa pegua
xondaro kuery oo jepepa ma ndepo gui.
8 Ha'e rami avi xondaro kuery Etiópia ha'e
Líbia gui ou va'ekue pa heta raxa e'ỹ raka'e?
Heta ete e'ỹ teve karóxa ha'e kavaju árygua

kuery reve ou? Ha'e rami teĩ SENHOR re re-
jerovia ramo ndepo py omboaxapa raka'e.
9 Mba'eta SENHOR ma yvy jave rupi oexa
potapa oiny, opo'akaa oexa uka aguã opy'a
ha'e javi py ixupe ete ikuai va'e pe. Ha'e rã
ndee ma reikoague py ne'arandua rupi e'ỹ
reiko. Ha'e nunga rupi aỹ gui ma oiko 'rã
nderovai opu'ã va'e — he'i.
10 Ha'e rami profeta ijayvu ramo Asa ivai
vy omboty nhuã py, yvyra pa'ũ py ombo'a,
ha'e nungakue re ixupe ipoxy vy. Ha'e va'e
jave py Asa omoingo axyve ju heta va'e
kuery regua.

1 Reis 15.23,24

11 Ha'e gui oĩve rei tema Asa rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue jypy guive opaa peve oĩ 'rã kuaxia
Judá ha'e Israel pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re.
12 Trinta e nove ma'etỹa re ma Asa huvixa oĩ
jave py opy raxy gui nopu'ãvei. Imba'eaxy
raxa oupy. Ha'e rami teĩ SENHOR pe ma
voi ndojerurei, poropoanoa kuery re rive
ojeroviave vy.
13 Ha'e gui ma Asa ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Quarenta e um ma'etỹa re
openaa py ma omano.
14 Ha'e ramo onhono porãa okuapy tetã
Davi rekoague py nguparã ae ojo'o ukaague
py. Ha'e rami vy peteĩ tupa áry onhono
okuapy, ha'e ijyvýry rupi omonyẽ heakuã
porã va'e, mba'emo heakuã porã va'e apoa
kuery anho oikuaa rami vy oguereko katu
va'ekue. Heta raxa avi hexe ima'endu'aa
rupi mba'emo oapy okuapy va'e.

17

Josafá po'akaa omoĩ atãague

1 Ha'e gui ma Judá pygua huvixa Asa
rekovia ta'y Josafá ju oĩ. Ha'e rami vy
mba'emo oguereko katu Israel kuery rovai
guarã.
2 Judá yvy rupi tetã ikorapa va'e ha'e javi
rupi omoĩ xondaro kuery harõarã, ha'e
Efraim yvy re tuu Asa tetã ojopy va'ekue
rupi voi.
3 SENHOR oiko Josafá reve, mba'eta tamoĩ
Davi jypy oikoague rami oiko ramo, Baal
ra'angaa pe'ỹ.
4 Ha'e rami vy oeka oikovy nguu ruete,
ojapo uka va'e rupi oiko vy, Israel kuery
ikuaia rami e'ỹ.
5 Ha'e ramo ipo py SENHOR omoĩ atãve hu-
vixa oĩ aguã, ha'e ixupe Judá kuery pavẽ
ome'ẽ okuapy mba'emo hepyve ha'e iporã
va'e oguerekopa peve.
6 SENHOR guigua tape rupi oikoa rupi ipy'a
guaxuve ovy. Ha'e vy Judá yvy jave
gui ombovaipa yvy'ã rupi ombojeroviaaty
ikuai va'ekue, mba'emo ra'angaarã yvyra
omopu'ã mbyre guive.
7 Ha'e gui mboapy ma'etỹa re ma hu-
vixa oĩ jave py omondouka guembiguai
yvatekueve Ben-Hail, Obadias, Zacarias,
Natanael ha'e Micaías, Judá regua tetã
ikuaia rupi nhombo'e aguã.
8 Ha'e va'e kuery reve omondouka avi levita
kuery Semaías, Netanias, Zebadias, Asael,
Semiramote, Jônatas, Adonias, Tobias ha'e
Tobe-Adonias. Levita kuery reve omon-
douka avi sacerdote kuery Elisama ha'e
Jeorão.
9 Ha'e ramo Judá yvy jave rupi kuaxia SEN-
HOR guigua lei oĩa ogueraa vy nhombo'e
jogueravy. Ha'e rami vy Judá re tetã ikuai
va'e ha'e javi rupi ombo'e oje'oivy heta va'e
kuery.
10 Ha'e ramo Judá yvýry rupi huvixa ikuai
va'e áry ou SENHOR po'akaa gui okyjepa
aguã, huvixa Josafá rovai nopu'ãi aguã
rami.
11 Ha'e rami ae avi filisteu kuery va'e regua
ogueru okuapy mba'emo Josafá pe, prata
voi ome'ẽ ukaa rami ome'ẽ. Ixupe Arábia
pygua kuery voi ogueru okuapy mymba
kyrĩgueve va'e: sete mil e setecentos vexa'i
ava ha'e sete mil e setecentos kavara ava.
12 Ha'e ramo Josafá ipo'akave tema ovy. Ha'e
rami vy Judá re ojapove oo ikorapa va'e,
ha'e tetã tembi'u omoĩ porã atyrã.
13 Judá re tetã ikuai va'e rupi ojapo reta
mba'emo. Jerusalém tetã py oguereko avi
avakue joe opu'ã aguã katy oo va'erã ipy'a
guaxukueve anho.
14 Po rami ma ha'e kuery mbovy pa peteĩ-teĩ
regua ikuaia: Judá re ma ikuai huvixa kuery
mil xondaro re opena va'e. Ha'e kuery
ruvixa ma Adna oiko, ha'e hexeve ikuai avi
trezentos mil avakue ipy'a guaxukueve va'e
meme.
15 Ha'e rire ma huvixa Joanã, ha'e hexevegua
duzentos e oitenta mil.
16 Ha'e gui ma Zicri ra'y Amasias ju. Ha'e
va'e ma opy'a ha'e javi py SENHOR pe
omba'eapoxea rupi oiko. Hexevegua ma

duzentos mil avakue ipy'a guaxukueve
ikuai ijayvua ojapo va'erã.
17 Ha'e gui Benjamim kuery va'e regua ava
ipy'a guaxuve va'e ma Eliada. Hexevegua
ma duzentos mil ikuai guyrapa ha'e hu'y
jokoa revegua.
18 Ha'e va'e rire ma Jozabade ha'e hexeve
cento e oitenta mil ikuai joe opu'ã aguã
rami hembiporupa va'e.
19 Ha'e va'e kuery ma huvixa pe ikuai va'e
meme, xondaro kuery mboae Judá yvy re
tetã ikuai va'e rupi huvixa omoĩ va'ekue
jaipapa e'ỹ re.

18

1 Reis 22.1-4

1 Josafá ma mba'emo hepyve ha'e iporã
va'e anho oguereko, oata aguã rami e'ỹ.
Acabe reve onhemoirũ guive.
2 Ha'e rami vy mbovy ma'etỹ re rei e'ỹa py
ma Acabe pou vy oo Samaria tetã py oĩa py.
Ha'e ramo Acabe omovaẽ vy ojuka vexa'i
ha'e vaka ra'y oata aguã rami e'ỹ, Josafá
ha'e hupive ou va'ekue ha'e javi pe. Ha'e
vy ijayvu joupive Ramote-Gileade re opu'ã
aguã katy jogueraa aguã re.
3 Ha'e vy huvixa Israel pygua Acabe opo-
randu Judá pygua huvixa Josafá pe:

— Ndee pa reo avi 'rã xereve Ramote-
Gileade katy?

Josafá ombovai:

— Xee ma aiko 'rã ndereve, ha'e xevygua
kuery voi ndevygua kuery revegua ae avi
'rã ikuai. Roje'oi 'rã nderupive joe nhapu'ã
aguã — he'i.

1 Reis 22.5-12

4 Ha'e gui ma Josafá aipoe'ive ju Israel
pygua huvixa pe:

— Eikuaa pota ranhe ke SENHOR ijayvua
re.

5 Ha'e ramo Israel pygua huvixa
omboatypa profeta kuery, quatrocentos
avakue ha'e javi vy. Ha'e vy aipoe'i ha'e
kuery pe:

— Taa pa Ramote-Gileade re apu'ã aguã,
tyrã pa taa eme?

Ha'e kuery ombovai:

6 — Tereo oreruvixa, mba'eta Nhan-
deruete omboaxapa 'rã ndepo py — he'i
okuapy.

Ha'e rã Josafá ma aipoe'i:

— Nda'ipoi teri pa apy profeta SENHOR
pegua ete jaikuaa pota ranhe aguã?

7 Ha'e rã Israel pygua huvixa aipoe'i
Josafá pe:

— Peteĩ'i teri oiko ixupe SENHOR ayvu
re nhaporandu uka aguã. Ha'e rã hexe
ma xee ndaxea'ei, mba'eta xerenonderã re
nomombe'ui teri iporã va'e, iporã e'ỹ va'e
anho.
8 Ha'e va'e ma Inlá ra'y Micaías — he'i.

Josafá ombovai:

— Huvixa, ha'e rami ndeayvu eme — he'i.

Ha'e gui ma Israel pygua huvixa peteĩ
guembiguai oenoĩ vy ixupe aipoe'i:

— Tou pojava ta'vy xea py Inlá ra'y Mi-
caías — he'i.
9 Ha'e va'e jave py ma Israel pygua huvixa
ha'e Judá pygua huvixa reve jogueroguapy
nhoguenoiny peteĩ-teĩ guenda openaaty py
ae, huvixa pegua ao py ae onhemonde reve,
Samaria tetã kora rokẽ yvýry, mba'emo
moa'yĩaty py. Ha'e kuery renonde ma
profeta kuery ha'e javi ijayvu okuapy.
10 Ha'e gui Quenaana ra'y Zedequias ma
oguereko vaka rakua ra'angaa ferro gui
ojapo va'ekue. Ha'e vy aipoe'i:

— Po rami SENHOR ijayvu: "Kova'e
ramigua py reipyxo 'rã Síria pygua kuery
reitypa peve", he'i.
11 Ha'e gui profeta kuery mboae ma ha'e
va'e ayvu rupi meme ijayvu vy

— Tereo ke Ramote-Gileade katy, oreru-
vixa, ha'e py ma ndepo'aka 'rã, mba'eta
SENHOR omboaxapa 'rã ndepo py — he'i
okuapy.

1 Reis 22.13-28

12 Ha'e gui Micaías reruarã tembiguai oo
va'ekue ixupe ijayvu vy aipoe'i:

— Ma'ẽ, profeta kuery ikuai va'e ma pe-
teĩ'i rami ijayvu kuri huvixa pe mba'emo
porã re anho. Ndeayvu 'rãgue ha'e kuery
ijayvuague rami ae, mba'emo porã re anho.
13 Micaías ombovai:

— Ha'e rami avi anhetẽ SENHOR oikove
va'e rupi aura vy aipoa'e: Xee ma Xeruete
aipoe'i ukaa rami ae 'rã xeayvu — he'i.
14 Ha'e gui huvixaa py ovaẽ ramove ixupe
oporandu:

— Micaías, toroo ae pa Ramote-Gileade
re ropu'ã vy, tyrã pa toroo eme?

Jypy Micaías ombovai:

* 18:14 Micaías ma profeta ramigua kuery ayvu rupi rive ranhe ijayvu, anhetẽ va'e'ỹa rami oikuaa uka vy.

— Tapeo, ha'e vy pendepo'aka 'rã,
mba'eta ndepo py SENHOR omboaxapaa
'rã — he'i.*
15 Ha'e rami rã huvixa aipoe'ive ju ixupe:
— Mbovykue ma tu ndevy xeayvu, SEN-
HOR rery rupi anhetẽ va'e re anho ndeayvu
aguã?
16 Ha'e rã Micaías ombovai:
— Ha'e gui Israel kuery xee aexapa yvyty
áry rupi omoaĩmbaa ramo, vexa'i ija e'ỹ
va'e rami. Ha'e ramo SENHOR aipoe'i:
"Peva'e kuery ma ija e'ỹ va'e vy peteĩ-teĩ
too porã ngoo katy", he'i xevy.
17 Ha'e ramo Israel pygua huvixa aipoe'i
Josafá pe:
— Aipo nda'ei ri ty'y ndevy: "Ha'e va'e
ma xerenonderã re nomombe'ui ae iporã
va'e, ha'e rã iporã e'ỹ va'e anho", ha'e ma
voi kuri?
18 Ha'e gui ma Micaías ijayvuve tema:
— Endu ha'vy SENHOR ayvu. Xee aexa
SENHOR guenda openaaty py oguapy oiny
rã, ha'e oĩa py ikuai avi ixondaro kuery yva
pygua ha'e javi, ijaxu e'ỹa re ha'e ijaxua re.
19 Ha'e gui SENHOR oporandu: "Mava'e 'rã tu
Acabe mbotavyarã oo, Ramote-Gileade py
ho'a aguã?" Ha'e ramo peteĩ ma peteĩ rupi
ijayvu, ha'e rã amboae ma amboae rami
ijayvu.
20 Ha'e gui peteĩ nhe'ẽ ou vy ojexa uka
SENHOR renonde. Ha'e va'e aipoe'i: "Xee
ma aa 'rã ambotavy", he'i. Ha'e rã SENHOR
oporandu: "Mba'e py ha'vy?"
21 Ombovai: "Aa 'rã nhe'ẽ imbotavyarã aĩ
ixupegua profeta kuery ha'e javi juru re",
he'i. Ha'e ramo SENHOR aipoe'i: "Ndee ma
rembotavy 'rã, ndepo'aka 'rãe. Tereo, ejapo
ha'e rami", he'i.
22 Ha'e rami rã kova'e profeta kuery nde-
vygua ikuai va'e juru re SENHOR omoĩ ra'e
nhe'ẽ nembotavyarã. Ha'e rã SENHOR ma
nderovai ijayvu guive mba'emo vai oiko
aguã re — he'i.
23 Ha'e gui Quenaana ra'y Zedequias on-
hemboja vy oipete Micaías. Ha'e vy aipoe'i:
24 — Ma rupi tu ha'vy xegui SENHOR nhe'ẽ
oẽ ndevy ijayvu aguã?
Micaías ombovai:
— Reikuaa 'rã opy ja'o py renhemi aguã
reike jave — he'i.
25 Ha'e gui ma Israel pygua huvixa ju
aipoe'i:
— Pejopy ke Micaías, ha'e pemboaxa tetã
ruvixa Amom ha'e huvixa ra'y Joás po py.
26 Ha'e vy aipopeje: "Po rami huvixa ijayvu:
'Pemboty nhuã py kova'e ava, ha'e pem-
bojexavai mbojape ha'e yy ruxã'i kuerei
peme'ẽa py, ajevy porã ju e'ỹa ja', he'i uka",
peje.
27 Ha'e gui Micaías aipoe'i:
— Ha'e rami teĩ xapy'a rei anhetẽ ri
rejevy porã ramo SENHOR ayvu rupi e'ỹ
xeayvu ramo ma 'rã. Pendu pota pova'e re,
peẽ kuery ha'e javi! — he'i.
1 Reis 22.29-40
28 Ha'e gui ma Ramote-Gileade katy Judá
pygua huvixa Josafá reve Israel pygua hu-
vixa jogueraa.
29 Israel pygua huvixa aipoe'i Josafá pe:
— Xee ma amboae rami anhemonde reve
'rã aa joe apu'ã aguã katy. Ha'e rã ndee ma
ndeao py ae 'rã renhemonde — he'i. Ha'e
rami vy Israel pygua huvixa amboae rami
onhemonde reve oo joe opu'ãa py.
30 Síria pygua huvixa aipoe'i ma voi
okaróxa mboguataa trinta e dois huvixa
ikuai va'e pe: "Ou va'e-va'e rovai rive
pepu'ã eme yvatekueve teĩ, ha'e rã Israel
pygua huvixa rovai anho'i", he'i va'ekue.
31 Ha'e gui huvixa karóxa mboguataa
kuery ma Josafá oexa vy aipoe'i okuapy:
— Peva'e ae ri nhi'ã Israel pygua huvixa
— he'i vy ha'e katy oje'oi ojoko aguã. Ha'e
ramo Josafá ojapukai rã SENHOR oepy vy
ojoko oĩa katy oje'oi ve'ỹ aguã.
32 Ha'e gui huvixa karóxa mboguataa kuery
ma Israel pygua huvixa e'ỹ ae ra'ea oikuaa
vy oejapa ju.
33 Ha'e gui peteĩ ava guyrapa omoatã vy
opoia katy rei opoi vy onhyvõ Israel pygua
huvixa pexo regua pa'ũa py rive. Ha'e ramo
aipoe'i guembiguai karóxa mboguataa va'e
pe:
— Ejere joe opu'ãa mbyte gui xereraa
aguã, mba'eta xepyxoa ma — he'i.
34 Ha'e va'e ára ma joe opu'ãve tema
okuapy. Ha'e rã huvixa ma Síria kuery
oexaa py opu'ã ho'amy okaróxa py ka'aru
peve. Ha'e gui kuaray oike ma jave omano.

19

Josafá pe profeta Jeú ijayvu eteague

1 Ha'e gui Judá pygua huvixa Josafá ma
oiko porã'i reve ojevy ju Jerusalém py ngoo
oĩa katy.

2 Ha'e rã Hanani ra'y profeta Jeú ma oẽ ouvy
huvixa Josafá ovaexĩ aguã. Ha'e vy aipoe'i
ixupe:
— Ha'eve nda'u heko vai va'e reipytyvõ
SENHOR re nda'ija'ei va'e kuery reayvuvea
rupi? Ha'e nunga rupi nde'áry ou 'rã SEN-
HOR poxya.
3 Ha'e rami avi ndere ojou guive iporã va'e,
mba'eta nhandeyvy gui reipe'apa va'ekue
ta'angaarã yvyra omopu'ã mbyre, ndepy'a
re Nhanderuete reka aguã remoĩ guive —
he'i.

Joguerekoarã kuery omoĩague

4 Josafá ma Jerusalém pygua ae oiko va'eri
oo avi 'rã heta va'e kuery ikuaia rupi
Berseba guive Efraim re yvyty ikuai va'e
rupi. Ojapo 'rã ovy SENHOR guamoĩ kuery
ruete pe ju ojevy aguã.
5 Oyvy jave rupi omoĩ joguerekoarã kuery,
tetã ikorapa va'e ha'e javi rupi, peteĩ-teĩ
tetã py ikuai aguã.
6 Joguerekoa kuery omoĩ vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Pexa pota 'rã mba'exa pa pejapo aguã
re, mba'eta avakue 'arandua rupi rive e'ỹ
'rã peikuaa pota, SENHOR guigua rupi anho.
Ha'e ramo penhomboayvua py ha'e oĩ 'rã
peẽ kuery reve.
7 Ha'e nunga rupi aỹ SENHOR renonde peiko
tema pejererokyjea rupi. Penheangu tema
pejoguerekoa rupi, mba'eta SENHOR Nhan-
deruete re ma noĩ ha'eve'ỹa rami joguereko
aguã, mba'eta ha'e ma ndoayvuvei 'rã peteĩ
anho, neĩ ndojopyi 'rã ome'ẽmby — he'i.

8 Ha'e rami ae avi Jerusalém tetã py ju
Josafá ojevy ma rire ha'e py voi omoĩ levita
ha'e sacerdote kuery va'e regua, Israel
kuery akã ikuai va'e guive, SENHOR gui vy
nhomboayvu ha'e joo rami e'ỹ-e'ỹ oikuaa
va'e re oikuaa pota aguã.
9 Ha'e kuery omoĩ vy aipoe'i:
— Peteĩ rami pendepy'aa py ojeroviapy
'rã peiko SENHOR renonde pejererokyjea
rupi.
10 Ha'e gui peẽ kuerya py ou 'rã penderyvy
kuery tetã py ikuaia gui, jouguy omoẽague
re oikuaa pota uka vy, ha'e'ỹ vy lei re oĩ va'e
re, ojapo uka pyre re, ombopara pyre e'ỹ
vy imongetaague re mba'e. Ha'e ramo ha'e
kuery pe pendeayvu 'rã SENHOR renonde
ojejavy e'ỹ aguã, peẽ ha'e penderyvy kuery
re ipoxya ou e'ỹ aguã. Ha'e rami ae ke peiko
pejejavy e'ỹ aguã.
11 Ha'e gui apy ma oĩ sacerdote yvat-
eve va'e Amarias. Ha'e va'e ma opena
'rã mba'emo SENHOR regua ikuai va'e re.
Ha'e rã mba'emo huvixa regua re opena
va'e ma Ismael ra'y Zebadias, Judá regua
yvateve va'e. Levita kuery voi ikuai 'rã
penepytyvõarã. Penembaraete ke ha'vy
pejoguereko porã aguã. Ha'e gui SENHOR
oiko 'rã heko porã va'e reve — he'i.

20

Moabe ha'e Amom pygua kuery re Josafá ipo'akaague

1 Ha'e va'e rire ma Moabe ha'e Amom
ramymino kuery ou okuapy Josafá re opu'ã
aguã, meunita kuery regua reve.
2 Ha'e ramo amongue ou vy Josafá pe
omombe'u. Ha'e vy aipoe'i:
— Heta raxa ou ta okuapy nderovai opu'ã
aguã, ye'ẽ rovai gui ha'e Síria yvy gui ou.
Ne'exa, Hazazom-Tamar py ma ovaẽ, En-
Gedi py — he'i.
3 Ha'e ramo Josafá okyje vy ojee omoĩ SEN-
HOR oeka aguã. Ha'e rami vy ijayvu Judá
regua ha'e javi okaru e'ỹ re ikuai aguã.
4 Ha'e ramo Judá kuery onhemboatypa
okuapy SENHOR oepy aguã re ojerure aguã.
Judá regua tetã ha'e javi rupigua ou okuapy
SENHOR oeka aguã.
5 Ha'e gui ma Judá ha'e Jerusalém pygua
kuery ijaty va'e renonde py Josafá opu'ã
ho'amy, SENHOR pegua oo py, oka pyau
yvy'iry.
6 Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR oreramoĩ kuery ruete, ndee
ae e'ỹ teve Oreruete yva pygua? Ndee ae
e'ỹ teve ha'e javi regua ruvixa re ndepo'aka
va'e? Mba'eta ndepo py oĩ mbaraetea ha'e
po'akaa, nda'ipoi guive ndejokoarã.
7 Ha'e gui Oreruete, ndee e'ỹ ri ty'y kova'e
yvy regua reipe'apa va'ekue ndevygua Is-
rael kuery renonde gui? Ha'e nerembiayvu
Abraão ramymino kuery pe'ỹ teve kova'e
yvy reme'ẽ raka'eve rã peve ikuai aguã?
8 Ha'e ramo apy ae ha'e kuery hekoa ha'e
ojapo okuapy peteĩ henda iky'a e'ỹ va'e
nderery oĩ aguã. Ha'e vy aipoe'i:
9 "Xapy'a rei mba'emo vai orere ou ramo,
kyxe oremoingo axyarã, vixo vaikue e'ỹ
vy karuai mba'e, ha'e ramo kova'e oo py
roexa uka 'rã ndevy, mba'eta kova'e oo

re ae nderery oĩ. Ha'e gui rojexavai reia
py rojapukai 'rã ndevy. Ha'e ramo ndee
ma rojapukaia rendu vy orerepy 'rã", he'i
okuapy raka'e.
10 Ha'e gui aỹ ou ma Amom ha'e Moabe
guigua, Seir yvyty guigua kuery guive. Ha'e
va'e kuery yvy re ma Egito yvy gui Israel
kuery reru jave nerembopo'akai va'ekue.
Ha'e ramo oreramoĩ kuery amboae katy
ojepekuavo vy nomombai raka'e.
11 Ha'e rami va'ekue ri aỹ ha'e kuery ou
okuapy ndevygua yvy gui oremoxẽmba
aguã, oreyvyrã reme'ẽ va'ekue teĩ.
12 Ha'e gui Oreruete, nerembopagai ta ri ty'y
ha'e kuery? Mba'eta ore kuery re ma noĩ
mbaraetea kova'e kuery orere opu'ã ouvy
va'ekue rojoko aguã. Ore ma ndoroikuaai
rojapo aguã. Ha'e rami avi ndea katy
roma'ẽ tema rokuapy — he'i.

13 Ha'e jave SENHOR renonde py Judá
kuery ha'e javi opu'ã okuapy, kyrĩgue'i,
kunhague ha'e ta'y kuery ha'e javi reve.
14 Ha'e gui ijaty va'e kuery mbyte py SEN-
HOR Nhe'ẽ ou vy onhemonde Zacarias ra'y
Jaaziel re. Ha'e va'e ma Benaia ra'y, Benaia
ma Jeiel ra'y, Jeiel ma Matanias ra'y, Mata-
nias ma levita, Asafe ramymino kuery va'e
regua.
15 Ha'e ramo ha'e va'e aipoe'i:

— Pendu ke, peẽ Judá ha'e Jerusalém py
penderekoa va'e, ndee huvixa Josafá voi,
pendevy SENHOR ijayvua rã. Pekyje eme,
penhemondyi eme guive kova'e kuery gui
heta teĩ. Mba'eta ha'e kuery re opu'ã va'erã
ma peẽ e'ỹ, Nhanderuete ae.
16 Ha'e nunga rupi ko'ẽ ramo peje'oi 'rã ha'e
kuery rovai. Ha'e kuery ou 'rã okuapy
Ziz yvy'ãmbea rupi, ha'e Jeruel tekoa e'ỹa
renonde katy 'rã ovaẽ.
17 Ha'e py peovaexĩ teĩ peẽ ma napepu'ãi
'rã ha'e kuery re. Pepyta ranhe pe'amy,
ha'e gui pexa 'rã SENHOR pendereraa jepe
ramo, Judá ha'e Jerusalém pygua kuery
ha'e javi. Pekyje eme, penhemondyi eme
guive. Ko'ẽ ramo tapeo ha'e kuery peovaexĩ
aguã, mba'eta SENHOR oiko 'rã peẽ kuery
reve — he'i.

18 Ha'e ramo huvixa Josafá oĩ guenapy'ã
re, ngova yvy re omovaẽ reve. Judá ha'e
Jerusalém py hekoa va'e kuery voi gue-
napy'ã re ikuai SENHOR renonde py. Ha'e
rami vy omboete okuapy.
19 Levita Coate ha'e Corá ramymino kuery
voi oporaei atã reve omboete okuapy SEN-
HOR Israel kuery ruete.
20 Ha'e gui ma ko'ẽgue aje'ive'i reve ovypa
ma vy tekoa e'ỹa katy oje'oi, Tecoa tetã
rupi. Ha'e kuery oje'oi jave Josafá opu'ã
ho'amy vy aipoe'i:

— Judá ha'e Jerusalém py penderekoa
va'e, pendu ke xeayvu rã! Pejerovia tema
SENHOR Penderuete re, ha'e ramo peĩ atã
'rã. Ixupegua profeta kuery ijayvuague
perovia tema, ha'e ramo peiko porã 'rã —
he'i.
21 Heta va'e kuery reve ijayvu ju ranhe vy
omoĩ SENHOR pe oporaei va'erã. Ha'e kuery
ma ao iky'a e'ỹ va'e py onhemonde reve
oje'oi xondaro kuery renonde rupi. Ha'e vy
Nhanderuete pe oporaei vy aipoe'i:

— Perovy'a tema SENHOR, mba'eta
nhanemboaxya oĩ riae raka'e rã peve —
he'i jogueravy.
22 Ha'e gui ha'e kuery oporaei reve om-
boete aguã omboypy ramove SENHOR ojapo
Amom, Moabe pygua ha'e Seir yvyty pygua
kuery Judá rovai guarã ou va'ekue re opu'ãa
aguã rami. Ha'e ramo oitypaa.
23 Mba'eta Seir yvyty pygua kuery rovai re
Amom ha'e Moabe pygua kuery ae opu'ã
okuapy, omomba ha'e ojukapa aguã. Ha'e
gui ha'e kuery omomba Seir pygua kuery
rire jomeme nhomoirũ-irũ okuapy jova-
jovai gui jojukapa peve.
24 Ha'e gui Judá pygua kuery ma yvyty
áry ovaẽague gui yvy'ã guy katy oma'ẽ vy
oexa pota rã heta va'ekue te'õgue anho rive
ikuai ra'e yvy rupi ho'apaague py, peteĩve
ma ndoikovevei.
25 Ha'e rami vy Josafá ngupivegua kuery
reve oguejy jogueravy imba'e rei-reikue
ogueraa aguã. Ha'e vy te'õgue ikuai va'e
mbyte rupi ojou okuapy mba'emo porãgue
ha'e ovare ete va'e oata aguã rami e'ỹ.
Omba'erã oipe'apa vyvoi aguã nda'evei.
Heta vaipa rã mboapy ára re oipe'a okuapy
mba'emo ikuai va'ekue.
26 Ha'e gui irundy araa py mae ma on-
hemboaty ju okuapy yvyugua "Nhomoingo
porãa" 'epy va'e py. Ha'e py ma oporaei
okuapy SENHOR pe. Ha'e nunga rupi ae ha'e
va'e yvyugua pe "Nhomoingo porãa" 'ea aỹ
peve.
27 Ha'e gui Judá ha'e Jerusalém pygua
avakue ojevypa ju. Ha'e kuery renonde

ma Josafá oo. Ha'e rami vy Jerusalém katy
ojevypa ju jogueravy ovy'a reve, hovaigua
kuery re SENHOR ombopo'akapa vy om-
bovy'a rire.
28 Jerusalém tetã py ju ovaẽmba okuapy.
Mbaraka, ixã reta va'e ha'e mimby guaxu
py omonhe'ẽ reve jogueraa SENHOR pegua
oo peve.
29 Ha'e gui amboae yvy regua kuery ma
Israel rovaigua kuery re SENHOR opu'ãague
oendu okuapy ramo ha'e kuery re Nhan-
deruete ombou ndaekorãvei okuapy aguã.
30 Ha'e rami py Josafá openaa rupi ikuai
porã ju, jovaive-ive re opytu'u aguã Nhan-
deruete ome'ẽ rire.

1 Reis 22.41-50

31 Ha'e rami py Josafá opena Judá kuery
re. Huvixa oĩ ypy'i jave trinta e cinco
ma'etỹ oguereko. Ha'e vy vinte e cinco
ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ixy ma Sili
rajy Azuba.
32 Ha'e ma nguu Asa oikoague rupi ae
oiko. Ha'e va'e rupi oikoa gui ndojepe'ai
vy ha'evea ramigua meme ojapo SENHOR
renonde.
33 Ha'e rami teĩ yvy'ã rupi ombojeroviaaty
ikuai va'e ma nombovaipai, mba'eta heta
va'e kuery opy'a re nomoĩ teri guamoĩ
kuery ruete pe anho ikuai aguã.
34 Ha'e gui oĩve rei tema Josafá rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue jypy guive opaa peve noĩ 'rã teve
kuaxia Israel pygua huvixa kuery rekokue
Hanani ra'y Jeú ombopara va'ekue re?

35 Ha'e va'e rire ma Judá pygua hu-
vixa Josafá onhemoirũ Israel pygua huvixa
Acazias reve, heko vai ete va'eri.
36 Hexeve onhemoirũ kanoã guaxu ojapo
okuapy aguã Társis katy oo va'erã. Eziom-
Geber py ojapo.

37 Ha'e rami teĩ Josafá rovai profeta Ma-
ressa guigua Dodavá ra'y Eliézer ijayvu.
Ha'e vy aipoe'i:

— Acazias reve renhemoirũ ramo SEN-
HOR omomba ma 'rã mba'emo rejapo uka
va'ekue — he'i. Ha'e rami rire kanoã guaxu
ha'e javi opẽmba vy Társis katy ndooi.

21

2 Reis 8.16-24

1 Ha'e gui ma Josafá ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo on-
hono porãa tetã Davi rekoague py. Ha'e gui
ta'y Jeorão ju oĩ nguu rekovia.
2 Ikuai avi tyvy kuery Josafá ra'ykue mboae:
Azarias, Jeiel, Zacarias, Azarias, Micael ha'e
Sefatias. Ha'e va'e kuery ma Israel pygua
huvixa Josafá ra'y kuery meme.
3 Ha'e kuery peguarã ma tuu ojapo uka reta
va'ekue prata ha'e ouro guigua, mba'emo
iporãgue ha'e Judá regua tetã ikorapa va'e
voi. Ha'e rã huvixa oĩ aguã ma gua'y Jeorão
pe oeja, jypykue ramo.
4 Ha'e gui ma nguu rekovia Jeorão oĩ ma
vy onhemombaraeteve. Guyvy kuery voi
ojukapa kyxe py, Israel pygua yvatekueve
guive.
5 Jeorão ma huvixa oĩ ypy'i jave py trinta
e dois ma'etỹa oguereko. Ha'e gui oito
ma'etỹ re opena Jerusalém py.
6 Ha'e ma Israel pygua huvixa kuery ikua-
iague rupi rive oiko, Acabe ro pygua kuery
ikuaiague rami avi, tajy re ae omenda
rire. Ha'e rami vy SENHOR renonde rupi
mba'emo vai anho ojapo oikovy.
7 Ha'e rami teĩ SENHOR nomombaxei Davi
ramymino kuery, Davi reve ngupive guarã
ojapo rire. Mba'eta ixupe ijayvuague rami
vy hekovia nhomoexakãarã omoĩ riae aguã
re, ha'e gui hamymino kuery rekovia ju.*

8 Jeorão oĩ jave ma Edom pygua kuery
opu'ã okuapy Judá kuery rovai ipo'akaa guy
py nda'ikuaixevei vy. Ha'e rami vy omoĩ
okuapy nguvixarã ae.
9 Ha'e nunga rupi Jeorão ma guembiguai
yvatekueve ha'e karóxa oguereko va'e ha'e
javi reve oje'oi ha'e katy. Ha'e rã Edom
pygua kuery ojoko imbokuapy, ikaróxa ja
ruvixa kuery guive. Ha'e rami teĩ pyavyve
Jeorão kuery opu'ã vy oitypa.
10 Ha'e rami py Edom pygua kuery opu'ãmba
okuapy Judá kuery po'akaa gui oo jepe
aguã, aỹ peve guarã. Ha'e va'e jave ae avi
Libna pygua kuery opu'ã avi Jeorão rovai,
SENHOR guamoĩ kuery ruete gui ojepe'a
rire.

11 Judá re yvy'ã ikuai va'e áry Jeorão
ojapo avi ombojerovia atyrã. Ha'e va'e py
ma ojapo Jerusalém pygua kuery mba'emo

* 21:7 Davi pe SENHOR ijayvuague ma 1 Reis 11.34-36, 15.4, 2 Crônicas 21.7 ha'e Salmo 132.17 py. Ha'e gui "Nhomoexakãa" he'ia ma huvixave raka'eve rã oiko va'erã re ijayvu vy, Jesus Cristo rekorã re guive (Lucas 2.30-32; João 8.12).

ra'angaa re rive ojerovia aguã rami, Judá
kuery ha'e javi ndojejokoi aguã rami ojapo.
12 Ha'e gui ipo py ome'ẽa peteĩ kuaxia para
profeta Elias ombou va'ekue. Ha'e va'e re
ipara oiny: "Po rami SENHOR neramoĩ Davi
ruete ijayvu: 'Ndee ma nderu Josafá ha'e
Judá pygua huvixa Asa oikoague rami e'ỹ
reiko,
13 Israel pygua huvixa ikuaiague rami anho
reiko va'e. Ha'e vy rejapo Judá ha'e
Jerusalém pygua kuery mba'emo ra'angaa
re rive ojerovia aguã rami, Acabe ro pygua
kuery ombojeroviaa rami ae avi. Ha'e gui
nderyvy kuery nderu ro pygua ae rejukapa,
ha'e kuery ndegui hi'arandukueve va'eri.
14 Ha'e rami rire SENHOR ombojexavai 'rã
ndevygua kuery opa marãgua mba'eaxya
py, ndera'y ha'e ndera'yxy kuery guive,
ha'e gui ndejeupe guarã rejou va'ekue ha'e
javi.
15 Ha'e ramo rejexavai ete 'rã nderyekue
rupi mba'eaxy rendu va'e gui, ko'ẽ nhavõ
rejexavaive tema 'rã reovy, nderyekue
oẽmba peve', he'i."
16 Ha'e gui ma SENHOR ojapo Jeorão rovai
filisteu kuery opu'ã aguã rami, Arábia
pygua kuery Etiópia katy'i hekoa va'e
guive.
17 Ha'e ramo ha'e kuery oupa vy opu'ã
okuapy Judá kuery rovai. Ha'e rami vy
huvixa ro py imba'e rei-rei ojou va'e oguer-
aapa, ta'y ha'e ta'yxy kuery voi. Neĩ peteĩ
ta'y kuery va'e regua ndoejai, kunumive'i
va'e Jeoacaz anho e'ỹ vy.
18 Ha'e nunga oikopa ma rire SENHOR
omoingo axy hyekue rupi okuera aguã rami
e'ỹ.
19 Ko'ẽ nhavõ ojexavaive tema ovy. Ha'e
gui mokoĩ ma'etỹa py ma mba'eaxya gui
hyekue oẽmba oiny. Ha'e vy ojexavai ete
reve omano. Ha'e rã ixupe guare kuery ma
heakuã porã va'e ndoapyi ima'endu'a aguã,
guamoĩ kuery omano rã ojapoaty rami e'ỹ.
20 Ha'e va'e ma trinta e dois ma'etỹ oguereko
huvixa oĩ ypy jave. Ha'e gui Jerusalém py
opena oito ma'etỹ re. Omano ramo avave
rei nda'ipy'a vai. Ha'e rami vy tetã Davi
rekoague py onhono porãa teĩ yma guare
huvixa kuery rupa yvýry e'ỹ guive.

22

2 Reis 8.25-29

1 Jeorão rekovia Jerusalém pygua kuery
nguvixarã omoĩ ta'y kyrĩve va'ekue
Acazias, mba'eta ha'e kuery ikuaia py
mba'emo pe'apaarã Arábia pygua kuery
reve ovaẽ va'e tyke'y kuery ojukapa rire.
Ha'e rami vy Jeorão ra'y Acazias ae oĩ Judá
pygua ruvixarã.
2 Acazias vinte e dois ma'etỹ oguereko jave
oĩ ypy'i huvixa. Ha'e vy peteĩ ma'etỹ ete'i
opena Jerusalém py.
3 Ixy ma Onri rajy Atalia. Ixy ombo'e vai rire
Acazias oiko Acabe kuery ikuaia rami.
4 Acabe kuery ikuaia rami ae mba'emo vai
anho ojapo SENHOR renonde rupi, mba'eta
tuu omano rire ha'e kuery ae omongeta
okuapy okanhy aguã rami.
5 Ha'e kuery omongetaa rami oiko vy Israel
pygua huvixa Jorão reve jogueraa Ramote-
Gileade katy Síria pygua huvixa Hazael
rovai opu'ã aguã. Ha'e ramo Síria pygua
kuery oipyxo Jorão.
6 Ha'e ramo Acabe ra'y huvixa Jorão ma
Ramá tetã py Síria pygua huvixa Hazael
re opu'ãa py oipyxo okuapy. Ha'e ramo
Jezreel tetã py ju ojevy okuera aguã. Ha'e
gui Jezreel py Jorão imba'eaxy oupya py ou
Judá pygua huvixa Jeorão ra'y Acazias oexa
aguã.

Jeú Acazias ojukaague

7 Nhanderuete Acazias ojukaxe ramo ae
oo huvixa Jorão pou vy. Mba'eta ha'e ou
vyve Jorão reve jogueraa Ninsi ra'y Jeú
rovai opu'ã aguã. Ha'e va'e ma SENHOR
oiporavo ma voi huvixa Acabe ro pygua
kuery mombaarã.
8 Ha'e ramo Jeú Acabe ro pygua kuery
ojukapa ma rire ojou avi Judá regua
yvatekueve ha'e Acazias ryvy ra'y kuery
oipytyvõa rupi ikuai va'ekue. Ha'e rami vy
ha'e kuery voi ojukapa.
9 Ha'e va'e rire oeka uka avi Acazias. Ha'e rã
Samaria tetã py ojoua onhemia rupi oikoa
py. Ha'e rami vy Jeú oĩa py ogueru vy ojuka
okuapy. Hembiguai kuery ae onhono porã
okuapy, mba'eta aipoe'i: "Josafá opy'a ha'e
javi py SENHOR oeka va'ekue ra'y", he'i vy.
Ha'e rami rire Acazias ro pygua kuery regua
ndoikovei huvixa oĩ va'erã.*

2 Reis 11.1-3

10 Ha'e gui ma Acazias xy Atalia oendu
opi'a omano maa. Ha'e vy opu'ã vy

* 22:9 2 Reis 9.21-29

ojukapa Judá pygua huvixa ramyminokue
ha'e javi.*
11 Ha'e rã Acazias ra'y Joás ma ha'e kuery
ojukaa ta jave huvixa Jeroão rajykue
Jeosabeate ogueraa jepe huvixa ra'y kuery
mbyte gui. Ha'e rami vy onhomi peteĩ
opy mbyteve katy hexe opena va'ety reve.
Atalia gui Jeosabeate onhomi vy ndojuka
ukai nho. Jeosabeate ma huvixa Jeroão
rajykue, sacerdote Joiada ra'yxy, ha'e
Acazias reindy.
12 Ha'e ramo Joás ma mboapy meme ma'etỹa
peve oiko ha'e kuery reve SENHOR pegua
opy. Ha'e va'e jave ma Atalia ae huvixa oĩ
ha'e va'e yvy re.

23

2 Reis 11.4-12

1 Sete ma'etỹa py ma Joiada* ipy'a guaxu
vy ojapo peteĩ rami ikuai aguã xondaro
kuery ruvixa ikuai va'e reve. Ha'e va'e
kuery ma Jeorão ra'y Azarias, Joanã ra'y
Ismael, Obede ra'y Azarias, Adaías ra'y
Maaséias ha'e Zicri ra'y Elisafate.
2 Ha'e va'e kuery ma Judá yvy jave rupi
oje'oi vy Judá regua tetã ha'e javi gui
omono'õmba heruvy levita kuery ha'e Is-
rael kuery akã ikuai va'e. Ha'e ramo oupa
okuapy Jerusalém py.
3 Ha'e va'e kuery ha'e javi Nhanderuete
pegua opy oua py huvixa reve ojapo okuapy
peteĩ rami ikuai aguã. Ha'e ramo ha'e kuery
ha'e javi pe Joiada aipoe'i:

— Ne'exa, huvixa ra'ykue ae 'rã oĩ hu-
vixarã, Davi ramymino kuery rekorã re
SENHOR ijayvu ma voiague rami vy.
4 Po rami 'rã peẽ kuery pendekuai. Mboapy
henda py 'rã pendekuai. Ha'e gui pe-
teĩ regua sacerdote ha'e levita kuery pen-
dekuai va'e ma sábado ára py peike vy okẽ
rarõa rupi 'rã pendekuai.
5 Ha'e gui amboae regua ma huvixa ro py 'rã
pearõ. Ha'e gui mboapya va'e regua ma Okẽ
Yta 'epy va'e py 'rã pearõ. Ha'e rã heta va'e
kuery ha'e javi 'rã ikuai SENHOR pegua oo
roka py.
6 Ha'e rami avi SENHOR pegua opy ete avave
rei ndoikeai 'rã, sacerdote ha'e levita kuery
ipytyvõa rupi ikuai va'e e'ỹ vy. Ha'e kuery
anho 'rã oike, iky'a e'ỹ va'e vy. Ha'e rã heta
va'e kuery ha'e javi ma SENHOR ijayvuague
rami ae 'rã ikuai.
7 Ha'e gui levita kuery pendekuai va'e ma
huvixa yvýry ae 'rã pendekuai, peteĩ-teĩ
pendepo py tembiporu pereko reve. Ha'e
gui mava'e rã rei oo py oike ta va'e pejuka
'rã. Huvixa reve ae 'rã peiko oẽ ovy jave,
ha'e gui oike ouvy jave voi — he'i.
8 Ha'e ramo levita ha'e Judá pygua
kuery ha'e javi ma sacerdote Joiada
ojapo ukaague rami ikuai. Ha'e rami
vy peteĩ-teĩ ogueraa guexevegua avakue,
sábado ára py oike ha'e oẽ ta va'e kuery,
mba'eta sacerdote Joiada nomondoukai
omba'eapoaty gui.
9 Ha'e ramo cem ikuai va'e-va'e ruvixa
kuery pe sacerdote Joiada omboaxa huvixa
Davi mba'ekue hu'y guaxu, hu'y jokoa ha'e
imo'ãa tuvixa va'e, SENHOR pegua opy omoĩ
porã mbyre.
10 Ha'e gui heta va'e kuery ha'e javi ma
peteĩ-teĩ opo py tembiporu oguereko va'e
reve ha'e omoĩ huvixa ro yke jovaive re ha'e
altar hi'aĩa peve, huvixa ombojere vy oarõ
okuapy aguã.
11 Ha'e gui mae ma oguenoẽ heruvy hu-
vixa ra'ykue. Inhakã re coroa omoĩ vy
ixupe ome'ẽ kuaxia para Nhanderuete ayvu
oĩa. Ha'e rami vy omoĩ okuapy nguvixarã.
Inhakã rupi Joiada ha'e ta'y kuery azeite
oikyty reve ojapukai okuapy:

— Toiko riae nhanderuvixa!

2 Reis 11.13-16

12 Ha'e gui heta va'e kuery onha-onhaa
rupi huvixa pe oporai okuapya Atalia
oendu vy ha'e kuerya py ou SENHOR pegua
opy.
13 Ha'e vy oma'ẽ rã huvixa hi'aĩ ma oikeaty
py oo yta yvýry. Huvixa renonde ikuai
avi harõa kuery ruvixa ha'e mimby guaxu
monhe'ẽa kuery. Heta va'e kuery ha'e
javi oguerovy'a okuapy, mimby guaxu
omonhe'ẽ guive. Oporaei va'ety kuery voi
omba'epu reve ogueroporaei okuapy. Ha'e
ramo Atalia oao omondoro reve ojapukai:

— Xerovaigua ra'e! Xerovaigua ra'e! —
he'i.
14 Ha'e ramo sacerdote Joiada xondaro
ruvixa kuery oka katy ogueru vy aipoe'i
ha'e kuery pe:

* 22:10 Guemiarirõ kuery ojukapa ha'e ae onhembouvixaxe vy.

* 23:1 Joiada ma sacerdote vy oipytyvõ SENHOR pegua templo ropy huvixa Joás onhomia aguã (22.11-12).

— Kunha va'e penoẽ ke heravy hyxy
okuapy va'e kuery mbyte rupi. Amongue
hupive oo ta ramo pejuka 'rã kyxe py — he'i.
Mba'eta sacerdote ae "Pejuka eme SENHOR
pegua opy" he'iague rami.
15 Ha'e ramo kunha va'e ojopy okuapy vy
kavaju rape oĩ va'e rupi ogueraa huvixa ro
peve. Ha'e py mae ma ojuka.

2 Reis 11.17-21

16 Ha'e gui ma Joiada ojapo SENHOR pe ete
ha'e kuery ikuai aguã regua, ha'e ae ha'e
heta va'e kuery ha'e javi reve.
17 Ha'e ramo heta va'e kuery oyvy ha'e javi
gui ou va'ekue ma Baal pegua oo py oike
okuapy vy oitypa. Ixupegua altar ikuai
va'ekue omopẽmba okuapy, ta'angaa ikuai
va'e guive. Baal pegua sacerdote Matã voi
ojuka altar yvy'iry.
18 Ha'e gui sacerdote regua levita ikuai va'e
po py Joiada omboaxa SENHOR pegua oo re
opena ha'e opy rupi ha'e kuery omba'eapo
aguã Davi omoĩague rami, ha'e gui SENHOR
pe mba'emo oapy reve ome'ẽ aguã, Moisés
kuaxia re lei oĩa rami vy, ovy'a ha'e oporaei
reve, Davi oejaague rami vy.
19 Omoĩ avi SENHOR pegua oo rokẽ rarõarã
kuery, ha'eve'ỹa oĩa va'e regua peteĩve oike
e'ỹ aguã.
20 Joiada ogueraa xondaro kuery cem ikuai
va'e-va'e ruvixa kuery, yvatekueve, gue-
tarã kuery re opena va'e, ha'e ha'e va'e
yvy regua kuery ha'e javi. Ha'e rami vy
ha'e va'e kuery reve SENHOR pegua oo gui
ogueraa avi huvixave. Okẽ yvy'ã katy oĩ
va'e rupi ogueroaxa heravy huvixa ro katy
oje'oi vy. Ha'e py ma omboguapy imoiny
tenda openaaty áry.
21 Ha'e va'e yvy regua kuery ovy'a pavẽ
okuapy. Tetã pygua kuery voi ikuai porã'i,
Atalia kyxe py ojukaa rire.

24

2 Reis 12.1-16

1 Joás ma sete ma'etỹ'i oguereko jave py
oĩ ypy'i huvixa. Ha'e gui quarenta ma'etỹ
re opena Jerusalém py.
2 Ixy ma Berseba pygua Zíbia. Joás ma
ha'evea ramigua ojapo oikovy SENHOR
renonde rupi, sacerdote Joiada oĩa pukukue
re.
3 Ta'yxyrã Joiada ojou mokoĩ kunha. Ha'e
rami vy ta'y ha'e tajy kuery ikuai.
4 Ha'e va'e rire ma Joás onhembopy'a
SENHOR pegua oo omoatyrõ uka aguã re.
5 Ha'e rami vy sacerdote ha'e levita kuery
omboatypa vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Tapeo Judá yvy re tetã ikuai va'e
rupi. Ha'e vy pemono'õ peráta Israel kuery
ha'e javi gui, ma'etỹa nhavõ ha'e kuery
ome'ẽ va'erã, Penderuete pegua oo pe-
moatyrõmba aguã. Pejapo pojavave'i ke
ha'e nunga — he'i. Ha'e rami teĩ levita
kuery ma nonhea'ãi okuapy ha'e rami aguã.
6 Ha'e ramo huvixa oenoĩ uka sacerdote
yvateve va'e Joiada. Ha'e vy oporandu
ixupe:
— Mba'e re tu neremondoukai ri levita
kuery Judá ha'e Jerusalém pygua kuery
peráta ome'ẽ 'rã va'ekue ogueru aguã?
Ha'e nunga Israel kuery ha'e javi pe SEN-
HOR rembiguai Moisés ome'ẽ uka raka'e, oo
ijayvu oĩaty omoatyrõa aguã — he'i.
7 Mba'eta Atalia ha'e ipi'a kuery heko
vaia rupi vy ombovaipa rei va'ekue Nhan-
deruete pegua oo. Mba'emo SENHOR pegua
opy rupigua iky'a e'ỹ va'erã oĩ va'ekue
oiporupa Baal kuery pe ikuaia rupi rive.
8 Ha'e nunga rupi huvixa ijayvua rami
vy ha'e kuery ojapo okuapy peráta ryrurã.
Ha'e va'e ma omoĩ oka py, SENHOR pegua
oo rokẽ rexei'i.
9 Ha'e rami vy Judá yvy ha'e Jerusalém tetã
rupi ijayvu SENHOR pe ogueru aguã peráta
hembiguai Moisés ogueru rukaague rami
vy, Israel kuery tekoa e'ỹa rupi ikuai jave
ome'ẽ uka va'ekue.
10 Ha'e ramo yvatekueve ha'e heta va'e
kuery ha'e javi ovy'a reve ogueru okuapy
peráta ome'ẽ va'erã. Hyru py ae omoĩ, oo
omoatyrõmbaa peve.
11 Peráta ryru levita kuery ogueraa 'rã opena
va'erã kuery huvixa omoĩ va'ekue ikuaia
py. Ha'e gui heta peráta oĩ maa ha'e
kuery oexa ramo ou ju 'rã huvixa rembiguai
kuaxia para re opena va'ety ha'e sacerdote
yvateve va'e oĩa py. Ha'e kuery ju hyru
gui peráta oguenoẽmba vy hyru omoĩ ju 'rã
henda py ae. Ko'ẽ nhavõ ha'e rami ojapo vy
peráta omono'õ reta okuapy oata aguã rami
rei e'ỹ.
12 Ha'e va'e ha'e javi ma huvixa ha'e Joiada
ome'ẽmba SENHOR pegua oo moatyrõa
kuery re opena va'e kuery po py. Opaga avi
ita re omba'eapo va'e ha'e oo apoarã kuery
SENHOR pegua oo omoatyrõmba aguã. Ojou

avi ferro ha'e overa va'e re omba'eapo
va'erã, SENHOR pegua oo omoatyrõmba
aguã.
13 Ha'e ramo omba'eapo va'erã omoĩ mbyre
omba'eapo okuapy vy omoatyrõ porã her-
avy. Ha'e rami vy Nhanderuete pegua oo
ha'ekue'i rami ae ju ojapo, omo'ã ratãm-
bave guive.
14 Ha'e nunga ojapopa ma vy huvixa ha'e
Joiada pe ogueru okuapy peráta rem-
byrekue. Ha'e va'ekue gui ma ojapo uka
mba'emo SENHOR pegua opy ha'e ombo-
jeroviaa rupi oiporu pyrã. Ouro ha'e prata
gui ojapo mba'emo oapyaty rupi oiporu
va'erã, hy'a'i ha'e tembiporu ha'e javi. Ha'e
ramo Joiada oĩa pukukue re ma SENHOR
pegua opy mba'emo oapy reve ome'ẽa jepi
'rã.
15 Ha'e gui ma Joiada tuja'i, ha'e hi'ára
reta ma vy omano. Cento e trinta ma'etỹ
ma oguereko reve omano.
16 Ha'e ramo tetã Davi rekoague py onhono
porãa huvixa kuery rupa yvýry, Nhan-
deruete pe ha'e ixupegua oo re vy ojapo
porã rire Israel re.

Huvixa aipoe'iague rami vy Zacarias ojukaa okuapyague

17 Joiada omano ma rire ou okuapy Judá
regua yvatekueve. Guenapy'ã re ikuai hu-
vixa Joás renonde py. Ha'e kuery ijayvu rã
huvixa oendu.
18 Ha'e kuery oejapa ma okuapy SENHOR
guamoĩ kuery Ruete pegua oo. Ha'e rami
vy ta'angaarã yvyra omopu'ã mbyre pe rive
ikuai, ta'angaa mboae pe guive. Ha'e kuery
káuxa ae Judá ha'e Jerusalém re ou poxya.
19 Ha'e rami teĩ ha'e kuerya py SENHOR
omondouka profeta kuery ojeupe ju ogueru
aguã teĩ. Ha'e ramo ha'e kuery rovai pro-
feta kuery ijayvu rã noendu potai okuapy.
20 Ha'e gui Nhanderuete Nhe'ẽ ou sacer-
dote Joiada ra'ykue Zacarias re. Ha'e ramo
heta va'e kuery renonde py opu'ã ho'amy
vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Po rami Nhanderuete ijayvu: "Mba'e
re tu SENHOR ojapo uka va'ekue rupi e'ỹ
pendekuai? Mba'eta napendekuai porãi
'rã. SENHOR pejapa ramo ha'e voi pen-
dereja 'rã", he'i.
21 Ha'e ramo Zacarias rovai ha'e kuery
jogueroayvu vy ojapipa ita py. Huvixa
aipoe'ia rami ojuka, SENHOR pegua oo roka
py ae.
22 Ha'e rami py huvixa Joás na'ima'endu'ai
Zacarias ru Joiada ixupe ojapo porãague re.
Ha'e rami 'rãgue py ojuka uka ta'ykue. Ha'e
va'e omano ta ma oupy vy aipoe'i:
— Rejapo va'e SENHOR oexa vy nem-
bopaga 'rã — he'i.

Nhanderuete Joás ombopagaague

23 Ha'e va'e ma'etỹa pyve ou Síria pygua
xondaro kuery Joás rovai opu'ã okuapy
aguã. Ha'e rami vy Judá ha'e Jerusalém
peve ovaẽ vy heta va'e kuery yvatekueve
ojukapa. Imba'e rei-reikue ma Damasco
pygua huvixa pe omondoukapa.
24 Síria guigua xondaro kuery mbovy'i ete
ou teĩ SENHOR ombopo'aka Judá regua xon-
daro kuery heta raxa ikuai va'e re, guamoĩ
kuery ruete oejapa rire. Nhanderuete hu-
vixa Joás ombopaga aguã ae Síria pygua
kuery ombou.

2 Reis 12.20,21

25 Joás oĩa gui Síria pygua kuery ojepe'apa
vy oeja omano rai'i va'e. Ha'e ramo hovai
hembiguai kuery jogueroayvu. Ha'e rami
vy hupa pyve ojuka, sacerdote Joiada ra'y
kuery ruguy omoẽague re.
26 Ha'e ramo onhono porãa tetã Davi
rekoague py teĩ yma guare huvixa kuery
rupa yvýry e'ỹ guive. Hovai jogueroayvu
va'ekue ma po rami: Amom pygua Simeate
pi'a Zabade ha'e Moabe pygua Sinrite pi'a
Jeozabade.
27 Ha'e gui ta'y kuery rekokue, hovai ijayvu
jepiague, ha'e Nhanderuete pegua oo
omoatyrõague, ha'e nunga ha'e javi ma
ipara oiny huvixa kuery rekokue oĩa re.
Ha'e gui ta'y Amazias ju oĩ nguu rekovia.

25

2 Reis 14.1-6

1 Amazias ma vinte e cinco ma'etỹ
oguereko huvixa oĩ ypy'i jave py. Ha'e vy
vinte e nove ma'etỹ re opena Jerusalém py.
Ixy ma Jeoadã, Jerusalém pygua ae.
2 SENHOR renonde rupi ha'evea rami oiko
va'eri opy'a ha'e javi py e'ỹ guive.
3 Opo'akaa re oĩ atã ma rire ojuka ukapa
guembiguai kuery tuu jukaare.
4 Ha'e rã ijukaare ra'y kuery ma ha'e
ndojuka ukai. Ha'e rami 'rãgue py
Moisés kuaxia re omboparaague rami oiko,
mba'eta SENHOR ojapo uka vy aipoe'i: "Tuu
kuery ma ndojukaai 'rã ta'y kuery ojapo
vaiague re, neĩ ta'y kuery ndojukaai 'rã tuu

kuery ojapo vaiague re. Peteĩ-teĩ ojukaa 'rã
ha'e ae ojejavyague re", he'iague rami.
2 Reis 14.7
5 Ha'e gui Amazias omboatypa Judá kuery
ha'e javi. Ha'e vy peteĩ-teĩ ro pygua
ikuai va'e omoĩ xondarorã, omoĩ avi mil
ikuai va'e re ha'e cem ikuai va'e re opena
va'erã. Judá ha'e Benjamim regua ha'e
javi omoĩ ha'e rami aguã. Ha'e vy vinte
ma'etỹ va'e guive tujakue peve oipapa vy
oikuaa trezentos mil ikuaia oiporavo pyre
joe opu'ãa py hu'y guaxu ha'e hu'y jokoa
tuvixa va'e ogueraa va'e meme.
6 Ha'e gui Israel kuery va'e regua ojoguave
ju cem mil avakue ipy'a guaxukueve, três
mil e trezentos quilos prata guigua re.
7 Ha'e rami teĩ oĩa py ou peteĩ ava Nhan-
deruete remimbo'e. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Xeruvixa, eraa eme Israel regua xon-
daro kuery. Mba'eta Israel ha'e Efraim
kuery reve'ỹ SENHOR oiko.
8 Ha'e nunga rupi tereo tema nhande kuery
reve anho. Ha'e rami vy joe pepu'ã ramo
ndepo'aka 'rã. Ha'e rami e'ỹ ri ramo Nhan-
deruete ojapo 'rã nhanderovaigua kuery
renonde re'a aguã rami, mba'eta Nhan-
deruete ma nhopytyvõ ha'e joity aguã
ipo'aka va'e — he'i.
9 Ha'e ramo Nhanderuete remimbo'e pe
Amazias oporandu:
— Ha'e rami avi mba'exa tu ha'vy ajapo
'rã três mil e trezentos quilos prata guigua
ajou ju aguã, ha'e va'e re Israel regua xon-
daro kuery ajogua rire?
Nhanderuete remimbo'e ombovai:
— Ha'e va'ekue gui SENHOR hetave
oguereko ndevy ome'ẽ va'erã — he'i.
10 Ha'e ramo ojeupegua kuery ae gui hu-
vixa Amazias omboja'opa xondaro kuery
Efraim gui ou va'ekue, ngoo katy ju ojevypa
aguã. Ha'e ramo ha'e kuery ivai ete okuapy
Judá kuery rovai. Ipoxy reve ojevypa ju
ngoo katy.
11 Ha'e gui ma Amazias ipy'a guaxu reve
ogueraa ojeupegua kuery ae. Ha'e rami vy
oje'oi Yvyugua Juky 'ea va'e katy. Ha'e py
ma dez mil ojuka Seir ramymino kuery va'e
regua.
12 Ha'e rami vy Judá kuery ma dez mil ju
ojuka e'ỹ re ojopy vy ogueraapa peteĩ itaova
yvatevea py. Ha'e va'e gui ma omombopa
ramo omanomba hu'ũmba vy.
13 Ha'e rami teĩ xondaro kuery Amazias
ngupive joe opu'ãa katy oje'oi e'ỹ aguã
omondoukapa ju va'ekue ma ombovaipa
Judá re tetã ikuai va'e Samaria guive Bete-
Horom peve. Ha'e rami vy três mil ojuka
okuapy ha'e pygua kuery, ha'e imba'e rei-
reikue ma ogueraapa.

Amazias mba'emo ra'angaa pe oikoa re Nhanderuete omongeta ukaague

14 Ha'e gui Edom pygua kuery ojukaague
gui Amazias ojevy vy ogueru Seir
ramymino kuery ruete ra'angaa oguereko
va'ekue. Ha'e rami vy nguueterã ae rive
omopu'ã imo'amy. Ha'e va'e omboetea rupi
oapy imoiny heakuã porã va'e.
15 Ha'e ramo Amazias rovai SENHOR poxya
hendy rã oĩa py ombou peteĩ profeta ixupe
oporandu aguã:
— Mba'e re tu remboete reikovy
ta'angaa, ndepo gui ojeupegua kuery
ndogueraa jepei va'ekue ri? — he'i.
16 Ha'e ramo profeta ixupe ijayvu teri reve
huvixa ombovai:
— Xapy'a rei tu ndee huvixa mongetaarã
renhemoĩ? Epytu'u ma ta'vy. Mba'e re tu
rejapo rojuka aguã rami? — he'i.
Ha'e ramo profeta opytu'u va'eri aipoe'i
nho ju:
— Ha'e rami ete reiko ramo xee aikuaa
Nhanderuete nemomba taa, xee romon-
geta teĩ nerendui rire — he'i.
2 Reis 14.8-14
17 Judá pygua huvixa Amazias ma am-
boae rami onhemongeta uka rire omon-
douka ayvu mombe'uarã Israel pygua hu-
vixa Jeoacaz ra'y Jeoás pe, Jeú ramymino
va'e pe. Ha'e vy aipoe'i uka:
— Peju, jajoguero'a.
18 Ha'e rami teĩ Israel pygua huvixa Jeoás
ombovai Judá pygua huvixa Amazias:
— Líbano yvy re ma je peteĩ juu
rakuaendy hi'aĩ va'e aipoe'i uka yary ha'e
py hi'aĩ avi va'e pe: "Eme'ẽ na nderajy
xera'y ra'yxyrã", he'i. Ha'e rami teĩ mymba
Líbano yvy re ikuai va'e opyrõmba rive juu
rakuaendy re.*

* 25:18 "Juu rakua endy" he'ia ma huvixa Amazias ombojaru reia rupi ijayvu vy, ha'e rã "Yary hi'aĩ va'e" he'ia ma ojee ae ijayvu vy.

19 Ha'e gui ndee ma "Edom pygua kuery ma
xee ajukapa" 're vy nekuraxõ re oĩ renhem-
boyvate reixea ha'e rejejou porã rivea. Aỹ
ndero py ae repyta 'rãgue. Mba'e re tu
rejeity ukaxe ri mba'emo vai py, Judá pygua
kuery reve? — he'i uka.

20 Ha'e rami teĩ Judá pygua huvixa
Amazias noendu potai. Mba'eta ha'e rami
aguã ma Nhanderuete gui ae ou, hovaigua
kuery po py omboaxa aguã, Edom pygua
kuery ruete ra'angaa pe oiko ramo.
21 Ha'e ramo Judá pygua huvixa Amazias oo
nho Judá regua Bete-Semes tekoa py, Israel
pygua huvixa Jeoás reve joe opu'ã aguã.
22 Ha'e gui ma Israel kuery renonde py Judá
pygua kuery oitypaa. Ha'e vy peteĩ-teĩ
onhamba ngoo katy.
23 Bete-Semes py ae Israel pygua huvixa
Jeoás ombo'a Judá pygua huvixa Joás ra'y
Amazias, Jeoacaz ramymino va'e. Ha'e rami
vy Jerusalém re ogueraa vy oity tetã kora
Efraim guive ojerea katy'i okẽ hi'aĩague
peve, cento e oitenta metros va'ekue ha'e
javi.
24 Tetã gui oipe'apa avi ouro, prata ha'e
mba'emo ryru SENHOR ropy Obede-Edom
openaague, ha'e huvixa ro py mba'emo
omoĩ porã mbyre ha'e javi. Ogueraa avi
avakue mba'emo re omboekovia va'erã.
Ha'e gui ma Samaria tetã katy ju ojevy.

2 Reis 14.17-20

25 Jeoacaz ra'y Jeoás Israel pygua huvixa
va'e omano rire Joás ra'y Amazias Judá
pygua huvixa oikove ranhe quinze ma'etỹ
re.
26 Ha'e gui oĩve rei tema Amazias rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue jypy guive opaa peve noĩ 'rã teve
kuaxia Judá ha'e Israel pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re?
27 Amazias ma SENHOR pe oikoa gui ojepe'a
ramo hovai jogueroayvua Jerusalém py.
Ha'e ramo Laquis katy onha teĩ hakykue
omondoukaa avakue. Ha'e ramo Laquis py
ae ojuka.
28 Ha'e rami vy kavaju áry ogueru vy
Jerusalém py ae onhono porãa, tuu kuery
rupa yvýry tetã Davi rekoague py.

26

2 Reis 14.21,22; 15.1-7

1 Ha'e gui ma Judá kuery ha'e javi oipo-
ravo Uzias dezesseis ma'etỹ oguereko va'e.
Ha'e rami vy nguvixarã omoĩ okuapy nguu
Amazias rekovia.*
2 Ha'e va'e ma ojapo Elate tetã, omoatyrõ avi
Judá yvy ha'e javi rupi, tuu huvixa guamoĩ
kueryague rami ndoikovevei'i ma rire.
3 Uzias ma dezesseis ma'etỹ oguereko hu-
vixa oĩ ypy'i jave py. Ha'e gui cinqüenta e
dois ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ixy ma
Jecolias, Jerusalém pygua ae.
4 Ha'evea ramigua ojapo oikovy SENHOR
renonde rupi, nguu Amazias ojapoague
rami meme.
5 Ha'e rami vy ojee omoĩ Nhanderuete
oeka aguã. Imongetaaty Zacarias Nhan-
deruete guigua oexaa py hi'arandu va'e
oikoa pukukue re ha'e rami oiko. SENHOR
oekaa ja ma omoingo porã.

6 Ha'e gui ma filisteu kuery rovai opu'ã
aguã oo vy ombovaipa Gate tetã kora, Jabné
ha'e Asdode py guive. Ha'e gui Asdode
katy'i rupi ojapove ju tetã, filisteu kuery
yvy ha'e javi rupi guive.
7 Nhanderuete oipytyvõ filisteu kuery rovai
opu'ãa py, Arábia regua Gur-Baal pygua
kuery rovai, meunita kuery rovai guive.
8 Uzias ipo'akapa rã Egito py nhavaẽa'i peve
ima'endu'a porãa hexe. Ha'e ramo ixupe
Amom pygua kuery voi ome'ẽ 'rã mba'emo.
9 Jerusalém tetã py Uzias ojapo reta torre:
Okẽ Ojerea 'epy va'e py, Okẽ Yvyugua ha'e
Okẽ Hakua 'epy va'e py ojapo, ha'e vy
omombaraetepa.
10 Tekoa e'ỹa rupi guive ojapo torre, yguarã
ojo'o reta guive hymba kuery heta ramo,
yvyugua ha'e nhuũndya rupi. Mba'ety
rupigua oguerovy'a va'e vy guembiguai
kuery oguereko mba'ety rupi omba'eapo
va'e, uva ty rupi, yvyty ikuai va'e rupi, ha'e
mba'ety porãa rupi.
11 Uzias rembiguai regua ikuai avi xondaro
kuery tembiporu oiporu kuaa ete va'e. Ha'e
kuery ma joe opu'ã aguã katy hyxy 'rã
jogueravy. Ha'e kuery rery ma kuaxia
re opena va'ety Jeiel omboparapa imoiny,
huvixa Maaséias reve, huvixa rembiguai
yvateve va'e Hananias openaa rupi.
12 Ha'e gui hetarã kuery akã ikuai va'e rery
oĩ va'ekue ma dois mil e seiscentos, avakue
ipy'a guaxukueve meme.

* 26:1 Uzias rery mboae ma Azarias raka'e (2 Reis 14.21-22, 15.1-7).

13 Hembiguai xondaro kuery ma trezentos e
sete mil e quinhentos ikuai. Ha'e va'e kuery
ma ombaraetea rupi opu'ã 'rã okuapy joe,
hovaigua kuery gui huvixa oipytyvõ va'e.
14 Xondaro kuery ha'e javi rembiporurã
Uzias ojapo uka hu'y jokoa, hu'y guaxu,
akã regua, pexo regua, guyrapa ha'e ita
momboa.
15 Jerusalém py ma mba'emo tuvixa va'e
momboarã ojapo uka avi avakue ojapo kuaa
va'e pe. Ha'e va'e ma torre ha'e kora
ojerea áry omoĩ 'rã hu'y ha'e ita tuvix-
akueve omombo aguã. Hexe ima'endu'aa
mombyrya rupi peve, opa mba'e py SEN-
HOR omombaraete ramo.

2 Reis 15.5-7

16 Ha'e gui Uzias ipo'aka ete ma vy opy'a
py onhemboyvate rei, okanhy aguã rami
oiko peve. Ha'e vy opa marã rei ojejavy
SENHOR nguuete rovai. Ha'e rami vy ixu-
pegua opy oike altar oĩ va'e áry heakuã porã
va'e oapy aguã.
17 Hakykue sacerdote Azarias oike avi SEN-
HOR pegua sacerdote kuery oitenta ipy'a
guaxukueve ikuai va'e reve.
18 Ha'e vy huvixa Uzias reve nhombovake
okuapy. Ha'e vy aipoe'i okuapy ixupe:

— Ndee huvixa Uzias pe ma nda'evei
SENHOR renonde py heakuã porã va'e reapy
aguã, sacerdote kuery Arão ramymino
ikuai va'e pe anho, ha'e rami aguã rami
omoĩa rire. Eẽ ke henda iky'a e'ỹ va'e gui,
mba'eta rejejavy ma. SENHOR Nhanderuete
nanemboete ukavei ma 'rã — he'i okuapy.

19 Ha'e ramo Uzias ivai vaipa, opo py
heakuã porã va'e ryru oguereko reve. Sac-
erdote kuery pe ivai ramove hova mbyte re
ojekuaa lepra ha'e kuery ha'e javi oexaa py,
SENHOR pegua opy altar heakuã porã va'e
oapyaty yvýry hi'aĩa pyve.
20 Sacerdote yvateve va'e Azarias ha'e sac-
erdote kuery mboae hexe oma'ẽ vy oexa
okuapy lepra hova re oĩ ra'ea. Ha'e ramo
ogueraa pojava oka katy. Ha'e ae ma voi
guive oẽ pojava ovy, SENHOR omoingo axy
rire.
21 Ha'e rami py huvixa Uzias ma omanoa ára
peve lepra revegua oiko. Lepra revegua vy
peteĩ oo ha'e ae'i oĩ aguã ojapo pyre py oiko,
SENHOR pegua opy gui omoxẽ rire. Ha'e
gui ta'y Jotão ju opena oikovy huvixa ro re.
Oyvy re ikuai va'e re oikuaa pota avi oikovy.
22 Ha'e gui oĩve rei tema Uzias rekokue
regua. Ha'e rami avi mba'emo ojapo
va'ekue jypy guive opaa peve noĩ 'rã teve
kuaxia Amom ra'y profeta Isaías ombopara
va'ekue re?
23 Ha'e rire Uzias opytu'u ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo tamoĩ kuery
onhono porãague rami avi onhono porãa
peteĩ yvy yvyra ruparã huvixa kuery
oguereko katu va'ekue py, ixupe "Lepra
revegua va'ekue" he'i okuapy vy. Ha'e gui
ma ta'y Jotão ju oĩ nguu rekovia.

27

2 Reis 15.32-38

1 Jotão ma vinte e cinco ma'etỹ oguereko
jave py oĩ ypy'i huvixarã. Ha'e vy dezesseis
ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ixy ma
Jerusa, Zadoque rajy.
2 Ha'e ma ha'evea rami oiko SENHOR
renonde rupi, nguu Uzias oikoague rami
ae ju. Ha'e rami avi ndoikei guive SENHOR
pegua opy. Ha'e rã heta va'e kuery ma
mba'emo vai rupi tema ikuai.
3 Jotão ojapo uka SENHOR pegua oo rokẽ
yvate rupi guarã, ha'e tetã kora Ofel 'epy
va'e áry rupi heta avi ojapo mba'emo.
4 Judá re yvyty ikuai va'e rupi ojapo avi tetã,
ha'e ka'aguy rupi ma oo ikorapa va'e ha'e
torre ojapo.
5 Ha'e gui ma Amom kuery ruvixa rovai
re opu'ã vy ipo'aka ha'e kuery re. Ha'e
ramo ha'e va'e ma'etỹ re ma ixupe Amom
kuery ome'ẽ três mil e trezentos quilos
prata guigua, ha'e dez mil voxa trigo ha'e
cevada. Ha'e ramigua ma Amom kuery
mokoĩ ma'etỹ, ha'e gui mboapy ma'etỹa
peve ome'ẽ okuapy ixupe.
6 Jotão ipo'akave tema ovy, SENHOR nguu
ete oipotaa rami oiko va'e vy.

7 Ha'e gui oĩve rei tema Jotão rekokue
regua. Ha'e rami avi joe opu'ãague ha'e
mba'emo ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã
teve kuaxia Israel ha'e Judá pygua huvixa
kuery rekokue oĩa re?
8 Vinte e cinco ma'etỹ oguereko jave py oĩ
ypy'i huvixarã. Ha'e vy dezesseis ma'etỹ re
opena Jerusalém py.
9 Ha'e rire Jotão ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa
tetã Davi rekoague py. Ha'e ramo ta'y Acaz
ju oĩ nguu rekovia.

28

2 Reis 16.1-4

1 Acaz oĩ ypy'i jave ma vinte ma'etỹ
ramo'i oguereko. Ha'e gui dezesseis ma'etỹ
re opena Jerusalém py. Ha'e ma ha'eve'ỹa
ramigua ojapo oikovy SENHOR nguuete
renonde rupi, guamoĩ Davi rami e'ỹ.
2 Israel pygua huvixa kuery reko rami oiko,
ha'e Baal kuery ra'angaarã ojapo mba'emo
ryku gui.
3 Yvyugua Hinom ra'y rekoague py oapy avi
heakuã porã va'e, gua'y kuery ae'i guive
oapy, amboae regua kuery Israel kuery
renonde gui SENHOR oipe'apa va'ekue opa
marã rei ikuaiague rami ae.
4 Ombojeroviaaty yvy'ã rupi ikuai va'e py
voi mba'emo ome'ẽ oikovy, heakuã porã
va'e oapy avi yvy'ã rupi, yvyra rogue ana
ikuai va'e guýry rupi guive.
5 Ha'e nunga rupi SENHOR tuuete omboaxa
Síria pygua huvixa po py. Ha'e va'e kuery
ma hexe ipo'aka vy ixupegua kuery reve
ogueraa Damasco tetã katy escravo-rã. Om-
boaxa avi Israel kuery ruvixa po py. Ha'e
va'e ju ipo'aka vy omoingo axy raxa.
6 Ha'e rami vy peteĩ ára pyve Remalias ra'y
Peca ojuka cento e vinte mil avakue Judá
regua imbaraetekueve, SENHOR guamoĩ
kuery ruete gui hexarai rire.
7 Ha'e gui ma peteĩ ava Efraim regua ipy'a
guaxuve va'e Zicri hery va'e ojuka huvixa
ra'y Maaséias. Ojuka avi huvixa ro re opena
va'ety yvateve va'e Azricão, huvixa irũ El-
cana guive.
8 Ha'e gui Israel ramymino kuery ju Judá
gui ogueraa duzentos mil kunhague, ipi'a
ha'e imemby kuery, ha'e kuery reve joegua
ikuai va'eri. Ha'e rami vy imba'e rei-rei
va'ekue oipe'a reta vy Samaria py ogue-
raapa.
9 Ha'e rami teĩ ha'e py oĩ peteĩ profeta
SENHOR pegua, Odede hery va'e. Ha'e va'e
ma oẽ ovy xondaro kuery Samaria katy
ojevy jogueruvy va'e ovaexĩ aguã. Ha'e vy
aipoe'i ha'e kuery pe:

— Ne'exa, SENHOR peneramoĩ kuery
ruete Judá pygua kuery pe ipoxy vy om-
boaxapa pendepo py meme. Ha'e ramo peẽ
kuery pendepoxy reve pejukapa yva peve
oendua aguã rami.
10 Ha'e rami vy aỹ escravo-rã peru ta Judá
ha'e Jerusalém pygua avakue ha'e kunh-
ague. Ha'e nunga py peẽ voi e'ỹ teve
SENHOR Penderuete rovai pendepo ky'a?
11 Ha'e gui aỹ ma pendu ke xeayvua. Pem-
bojevypa ju penderegua kuery escravo-
rã peru va'ekue, mba'eta SENHOR guigua
poxya hendy ma pende'áry — he'i.
12 Ha'e ramo amongue avakue Efraim
regua opu'ã okuapy nhombovake aguã joe
opu'ãague gui ojevy va'e kuery reve. Ha'e
va'e kuery ma Joanã ra'y Azarias, Mesile-
mote ra'y Berequias, Salum ra'y Jeizquias
ha'e Hadlai ra'y Amasa.
13 Ha'e vy aipoe'i okuapy ha'e kuery pe:

— Peroike eme apy escravo-rã peru
va'ekue, mba'eta pemboetave 'rã SENHOR
renonde py jajejavya ha'e nhandepo
ky'aa. Nhandepo ky'aa tuvixa ma ramo
nhande'áry hendy ma SENHOR guigua
poxya — he'i okuapy.
14 Ha'e ramo yvatekueve ha'e heta va'e
kuery ha'e javi oexaa py xondaro kuery
oejapa ojokua reve ogueru va'ekue, imba'e
rei-rei va'ekue voi.
15 Ha'e rami vy hery rupi oiporavo
okuapy escravo-rã ogueru pyre re opena
va'erã. Ha'e ramo ha'e kuery opu'ã vy
omonhemondepa ju ipire rei va'ekue-
'ekue mba'emo ogueru pyre py ae. Omon-
hemonde, ipy ryrurã ome'ẽ, omongarupa,
omboy'u ha'e oipoano porãmba. Ha'e rã
kangy gui ndoguatavei va'e ma mburika'i
áry omoĩ vy ogueraa Jericó "Pindoty tetã"
'ea va'e py, hexegua kuery ikuaia py. Ha'e
gui ma ojevypa ju Samaria katy.

Assíria pygua kuery pe Acaz oipytyvõ aguã re ojerureague

16 Ha'e va'e jave py ma huvixa Acaz
ojerure uka Assíria pygua huvixa kuery
oipytyvõ aguã re.
17 Mba'eta Edom pygua kuery teĩgue ju ou
vy Judá kuery re ipo'aka ramo, escravo-rã
ogueraa guive.
18 Filisteu kuery voi ou vy opu'ã okuapy
tetã yvy'ãmbe reia rupi, Judá regua kuaray
puku-a katy ikuai va'e re guive. Ha'e rami
vy ipo'aka Bete-Semes tetã re, Aijalom,
Gederote, Socó, Timna ha'e Ginzo ha'e
ijyvýry rupi tekoa ikuai va'e re. Ha'e rire
ha'e kuery ju hekoa ha'e py.
19 Israel pygua huvixa Acaz káuxa ae SEN-
HOR omo'yvyĩ'i Judá kuery, huvixa opa
marã ikuai aguã rami ojapoague re. Ha'e

va'e eteve voi ndojejokoi SENHOR rovai
heko vai aguã gui.
20 Ha'e ramo oĩa py ou Assíria pygua hu-
vixa Tiglate-Pileser teĩ oipytyvõ 'rãgue py
omoĩ vaive.
21 Ha'e ramo Acaz ma mba'emo porã SEN-
HOR pegua oo gui oguenoẽ vy omboaxapa
Assíria pygua huvixa po py, ngoo gui ae,
ha'e yvatekueve ikuai va'e ro gui guive.
Ha'e rami teĩ ae ma mba'eve py noipytyvõi.

Nhanderuete ramigua rive pe huvixa Acaz oikoague

22 Huvixa Acaz ojexavai jave pyve heko vai
raxave SENHOR rovai.
23 Ha'e rami vy mba'emo mymba ome'ẽ
tema Damasco pygua kuery ruete ramigua
ikuai va'e pe, hexe ha'e kuery ipo'aka rire.
Mba'eta aipoe'i:
— Síria pygua huvixa kuery ruete
ramigua ma ha'e kuery oipytyvõ rire
xee voi ha'e kuery pe ame'ẽ ta mba'emo
anhepytyvõ uka vy — he'i. Ha'e rami teĩ
ha'e rami oiko vy ojapo ha'e ae okanhy
aguã rami, Israel kuery ha'e javi reve.
24 Ha'e rami vy Acaz oipe'apa mba'emo ryru
Nhanderuete pegua opy ikuai va'ekue. Om-
boa'ypa ma vy ombotypa ju SENHOR pegua
okẽ ikuai va'e. Ha'e rami vy ojeupe guarã
ojapo altar Jerusalém ha'e javi rupi.
25 Judá regua tetã ha'e javi katy'i yvy'ã
ikuai va'e rupi omopu'ã tuuete ra'angaa pe
heakuã porã va'e oapy atyrã. Ha'e rami py
ombopoxy SENHOR guamoĩ kuery ruete.*

2 Reis 16.19,20

26 Ha'e gui oĩve rei tema Acaz rekokue
regua. Ha'e rami avi ha'e oikoa jypy guive
opaa peve ipara oiny kuaxia Judá ha'e Israel
pygua huvixa kuery rekokue oĩa re.
27 Ha'e gui Acaz ndoikovevei'i ma guamoĩ
kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa
Jerusalém tetã py, teĩ Israel pygua huvixa
kuery rupa yvýry e'ỹ guive. Ha'e gui ma
ta'y Ezequias ju oĩ nguu rekovia.

29

Ezequias templo oipe'a uka juague

1 Ezequias ma vinte e cinco ma'etỹ
oguereko huvixa oĩ ypy'i jave py. Ha'e vy
vinte e nove ma'etỹ re opena Jerusalém py.
Ixy ma Zacarias rajy Abia.
2 Ha'e ma ha'evea rami oiko SENHOR
renonde rupi, guamoĩ Davi ojapoague ha'e
javi rami.
3 Ha'e gui jypygua ma'etỹa ha'e jypygua
jaxya pyve oipe'apa ju SENHOR pegua oo
rokẽ ikuai va'e, omoatyrõmba guive.
4 Ha'e rami vy sacerdote ha'e levita kuery
oguerupa vy omboatypa kuaray puku-a
katy oka oĩ va'e py.
5 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pendu ke xeayvua, levita kuery. Pe-
jeky'a'o ukapa ke aỹ'i ma voi, ha'e gui
peiky'a'opa avi SENHOR peneramoĩ kuery
ruete pegua oo. Henda iky'a e'ỹ va'e gui
peipe'apa ke mba'emo ky'akue oĩ va'e.
6 Mba'eta nhaneramoĩ kuery ma anhetẽ
rupi e'ỹ ikuai vy SENHOR Nhanderuete
renonde py ha'eve'ỹa ramigua ojapo. Oe-
japa okuapy vy SENHOR pegua oo oĩa katy
gui ngova oguerova vy okupe rive oguerova
okuapy.
7 Oka rokẽ ombotypa, tataendy ikuai va'e
omboguepa, ixupe ndoapyvei guive heakuã
porã va'e, neĩ mymba ma voi nome'ẽvei
okuapy Israel kuery ruete pegua henda
iky'a e'ỹ va'e rupi.
8 Ha'e nunga rupi Judá ha'e Jerusalém pygua
kuery áry ou SENHOR poxya. Ha'e vy
omboaxapa imongyjearã, imondyiarã ha'e
ijojai reiarã pe, peẽ kuery penderexa py ae
pexaa rami.
9 Ha'e ramo nhaneramoĩ kuery kyxe py
ojukapaa, ha'e gui nhandera'y kuery, nhan-
derajy kuery ha'e nhandera'yxy kuery ju
escravo-rã ogueraa ague py ikuai.
10 Ha'e nunga rupi aỹ ma xejee amoĩ SENHOR
Israel kuery ruete reve ajapo aguã peteĩ
rami ju nhandekuai aguã, nhandegui oipe'a
nho aguã opoxya tata rami nhanembojex-
avai va'e.
11 Xera'y kuery, penderexarai eme pejapo
'rã va'e gui, mba'eta SENHOR ae pendepo-
ravo henonde rupi pendekuai aguã, ixupe
pemba'eapo ha'e heakuã porã va'e peapy
aguã — he'i.

Levita kuery templo oiky'a'opa jevyague

12 Ha'e ramo levita kuery opu'ãmba
okuapy. Coate ramymino kuery va'e regua
ikuai Amasai ra'y Maate ha'e Azarias ra'y
Joel. Merari ramymino regua ma Abdi ra'y
Quis ha'e Jealelel ra'y Azarias. Ha'e gui

* 28:25 2 Reis 16.10-16

Gérson ramymino regua ma Zima ra'y Joá
ha'e Joá ra'y Éden.
13 Elisafã ramymino regua ma Sinri ha'e
Jeuel. Asafe ramymino regua ma Zacarias
ha'e Matanias.
14 Hemã ramymino regua ma Jeuel ha'e
Simei. Jedutum ramymino regua ma Se-
maías ha'e Uziel.
15 Ha'e kuery ma guyvy kuery omboaty
ukapa vy ha'e kuery ae ranhe ojeky'a'o
ukapa. Ha'e rire mae ma ou SENHOR pegua
oo py ju huvixa aipoe'i ukaague rami vy
oiky'a'opa aguã, SENHOR ijayvuague rupi
guive.
16 Ha'e rami vy sacerdote kuery ma SEN-
HOR pegua opy rupi oike jogueravy oiky'a'o
aguã. Ha'e rami vy oka py, SENHOR pegua
oka oĩ va'e py oguenoẽmba iky'akue templo
ropy rupi ikuai va'ekue. Ha'e nunga levita
kuery oipe'apa vy mombyrya py ogueraa,
Cedrom yakã peve.
17 Jypygua jaxy ha'e ára ypy'i py ma om-
boypy okuapy oiky'a'o aguã. Ha'e gui ma
oito araa py oiky'a'o ma SENHOR pegua
oo oikeaty peve. Ha'e gui oito araa jevy
py oiky'a'opa SENHOR pegua opy rupi.
Jypygua jaxy ha'e dezesseis araa py ma
oiky'a'opa ma okuapy.
18 Ha'e gui mae ma oje'oipa huvixa Eze-
quias ngoo py oĩa py. Ha'e vy aipoe'i
okuapy:
— Roiky'a'opa ma SENHOR pegua oo,
altar mymba rapyaty, tembiporu ikuai
va'e, ha'e mesa SENHOR renonde mbojape
omoĩaty va'e, hexegua tembiporu ikuai va'e
ha'e javi reve.
19 Ha'e gui mba'emo huvixa Acaz oĩ jave
heko vai reia rupi oka katy rive omombo
va'ekue ma romoatyrõmba ju, romboaxapa
ma guive SENHOR peguarã. Ha'e nunga ha'e
javi ma SENHOR pegua altar renonde py ju
ikuai — he'i okuapy.

Nhanderuete ombojeroviaa aguã Ezequias omboypy jevyague

20 Ha'e ramo huvixa Ezequias ma ko'ẽ rai'i
teri reve ovy vy omboatypa yvatekueve tetã
rupi ikuai va'e. Ha'e vy ogueraapa SENHOR
pegua oo py.
21 Ogueru ruka avi sete vaka ra'y, sete
vexa'i, sete vexa'i ra'y ha'e sete kavara,
jejavya regua ome'ẽ aguã huvixa openaa
rupi ikuai va'e re vy, henda iky'a e'ỹ va'e
ha'e Judá kuery re guive. Ha'e va'e ma
Arão ramymino kuery sacerdote ikuai va'e
pe ome'ẽ ukapa SENHOR pegua altar áry.
22 Vaka ra'y ma sacerdote kuery ojukapa
ma vy huguykue oupi vy omboayvipa altar
áry rupi. Ha'e gui vexa'i ha'e vexa'i ra'y
ikuai va'e ju ojukapa ma vy huguykue om-
boayvipa avi altar áry rupi.
23 Ha'e gui jejavya regua ome'ẽ va'erã kavara
kuery ju ogueru huvixa renonde heta va'e
kuery oexaa py. Ha'e va'e kuery áry ma
omoĩ okuapy opo.
24 Ha'e rami vy sacerdote kuery ojukapa ma
vy huguykue ma jejavya reguarã ome'ẽ al-
tar yvy'iry rupi onhoẽ vy, Israel kuery ha'e
javi ojejavyague ojao'i uka aguã, mba'eta
huvixa ijayvu rire Israel kuery ojejavyague
re oapy reve ome'ẽ aguã re.
25 Omoĩ avi levita kuery SENHOR pegua
opy rupi hy'a pu, mbaraka ha'e ixã reta va'e
reve ikuai aguã, Davi ojapo ukaague rami
vy, huvixa pegua profeta kuery Gade ha'e
Natã ijayvuague rami guive. Ha'e rami aguã
ma SENHOR ae ojapo uka profeta kuery pe
ijayvu vy.
26 Ha'e gui ma levita kuery hi'aĩ okuapy
mba'epu Davi oeja va'ekue reve, ha'e rã sac-
erdote kuery ma mimby guaxu reve ikuai.
27 Ha'e gui mae ma Ezequias ijayvu altar
áry mymba oapya aguã re. Ha'e ramo
mymba oapy aguã omboypy ramove om-
boypy avi SENHOR pe oporaei okuapy aguã
mimby guaxu omonhe'ẽ reve, mba'epu Is-
rael pygua huvixa Davi oeja va'ekue reve
guive.
28 Ha'e ramo oporaei okuapy, ha'e mimby
guaxu omonhe'ẽ atã ramove ijaty va'e
kuery ha'e javi ikuai guenapy'ã re. Ha'e
rami ae tema ikuai mymba oapypa e'ỹa ja.
29 Ha'e gui mymba ome'ẽmba ma ramo
huvixa Ezequias ha'e hexeve ikuai va'e ha'e
javi voi guenapy'ã re ikuai avi omboetea py.
30 Ha'e ramo huvixa ha'e hexevegua kuery
yvatekueve ijayvu levita kuery SENHOR pe
oporaei okuapy aguã re, Davi ha'e profeta
Asafe ijayvuague rupi. Ha'e ramo ha'e
kuery ovy'a reve oporai, ha'e ojero'a reve
avi omboete okuapy.
31 Ha'e gui Ezequias aipoe'ive ju:
— Aỹ SENHOR peguarã pejeky'a'o ukapa
ma. Penhemboja ke ha'vy, ha'e peru

mymba peme'ẽ va'erã, perovy'a reve peru
SENHOR pegua oo oĩa katy — he'i.

Ha'e ramo ijaty va'e kuery ogueru
okuapy mymba ome'ẽ va'erã, SENHOR
oguerovy'aa rupi. Opy'a re ome'ẽxea omoĩ
va'ekue reve ogueru okuapy mymba oapy
aguã py.
32 Ijaty va'e kuery mymba ogueru va'e oipa-
paa rã setenta vaka ikuai, cem vexa'i ava
ha'e gui duzentos vexa'i ra'y. Ha'e nunga
ha'e javi SENHOR pe oapy okuapy.
33 Ixupe ome'ẽ avi seiscentos vaka ra'y ha'e
três mil vexa'i.
34 Ha'e rã sacerdote kuery ma mbovy'i ete
vy ndoipiropa reguai. Ha'e ramo hexegua
levita kuery oipytyvõ okuapy oipiropa, ha'e
sacerdote kuery mboae ojeky'a'o ukapa
peve. Mba'eta sacerdote kuery gui levita
kuery opy'a py heko porãve va'e ikuai
ojeky'a'o ukaa py.
35 Ha'e gui mymba oapy va'erã heta raxa
ogueru va'ekue áryve oĩ avi mymba pe-
teĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ va'ekue
kyrakue, ha'e uva rykue mymba oapy reve
ome'ẽ va'e. Ha'e rami py omboypy ju
SENHOR pe omba'eapo aguã.
36 Heta va'e kuery ha'e javi reve Ezequias
oguerovy'a ete Nhanderuete oipytyvõague,
mba'eta ojapopa pojava okuapy vy.

30

Páscoa regua ngaru ojapo okuapyague

1 Ha'e va'e rire Ezequias omondouka ayvu
reraarã Israel ha'e Judá ha'e javi rupi.
Efraim ha'e Manassés kuery pe voi om-
bopara kuaxia Jerusalém py oupa avi aguã,
SENHOR pegua oo py Páscoa ára py okaru
okuapy aguã SENHOR Israel kuery ruete pe.
2 Mba'eta huvixa ma guembiguai
yvatekueve ha'e Jerusalém pygua kuery
ha'e javi pe onhemongeta uka ma mokoĩ
jaxya py Páscoa regua ngaru ojapo aguã re.
3 Mba'eta oa'angaague ára py porã nda'evei
ngaru ojapo aguã, ha'e va'e ára peve sacer-
dote kuery mbovy'i ete ojeky'a'o uka ramo,
ha'e pavẽ e'ỹ teri ono'õ Jerusalém py.
4 Ha'e nunga rupi heta va'e kuery reve hu-
vixa oikuaa ha'e rami.
5 Ha'e rami vy onhembopy'a Israel kuery
ikuaia ha'e javi rupi omombe'u uka aguã,
Berseba guive Dã peve, Jerusalém py oupa
aguã Páscoa regua ngaru SENHOR Israel
kuery ruete peguarã. Ha'e va'e ngaru py
ha'e javi ete e'ỹ teri ikuai raka'e, ipara oĩa
rami e'ỹ teĩ.

6 Ha'e gui huvixa ha'e yvatekueve kuaxia
ombopara va'ekue reraa kuery oje'oipa Is-
rael ha'e Judá jave rupi. Huvixa ijayvuague
rami vy aipoe'i oje'oivy:

— Israel ramymino kuery, pejevy ju SEN-
HOR Abraão, Isaque ha'e Israel ruetea katy.
Ha'e ramo 'rãe ha'e ju ojevy Assíria pygua
huvixa po'akaa gui peo jepe va'ekue rep-
yarã.
7 Pendekuai eme penderu ha'e penderyke'y
kuery ikuaiague rami. Ha'e kuery ma oje-
javy va'ekue SENHOR guamoĩ kuery ruete
rovai. Ha'e nunga rupi ae omboaxapa
imombaarã pe, aỹ pexaa rami ae.
8 Aỹ gui ma peneakã ratãve eme pen-
deru kuery ikuaiague rami e'ỹ. Pejerovia
tema SENHOR re, ha'e peju ixupegua henda
iky'a e'ỹ va'e raka'e rã peve guarã oiky'a'o
va'ekuea katy. SENHOR Penderuete pe
anho pendekuai, ipoxy etea peẽ kuery áry
ou va'ekue oaxa nho aguã.
9 Mba'eta xapy'a rei rã SENHOR peguarã ju
pejeko rerova ramo omboaxy nho 'rã pen-
deryvy ha'e pendera'y kuery escravo-rã
ogueraapa pyre, kova'e yvy re ju ha'e kuery
ojevypa aguã. Mba'eta SENHOR Nhan-
deruete nhomboaxy kuaa ha'e poroayvu
va'e vy ngova nomo'ãi 'rã peẽ kuerya gui,
ixupe ete ri pejeko rerova ramo — he'i
okuapy.

10 Ha'e gui ma ayvu reraa kuery ma tetã
nhavõ rupi oguata oje'oivy, Efraim ha'e
Manassés yvy guive Zebulom peve. Ha'e
rami teĩ ojojai rei, ojavyky rei okuapy.
11 Ha'e rami teĩ ma Aser, Manassés ha'e Ze-
bulom regua amongue onhemo'yvyĩ'i reve
oje'oi Jerusalém tetã katy.
12 Judá regua kuery voi oendu opy'a py
Nhanderuete opo omoĩ rã peteĩ rami hu-
vixa ha'e yvatekueve ojapo uka va'ekue
ojapo aguã, SENHOR ijayvuague rami vy.

13 Ha'e gui ma Jerusalém tetã py heta
ono'õ okuapy ngaru mbojape imbovua
revegua e'ỹ ojapo aguã. Mokoĩ jaxya py
heta ete ou okuapy.
14 Ha'e rami vy ikyre'ỹa oendu reve oipe'apa
heravy altar mboae Jerusalém py ikuai
va'ekue, altar heakuã porã va'e rapyaty

guive. Ha'e va'e ma Cedrom yvyugua py
omombopa.
15 Ha'e ramo mae ma ojuka okuapy vexa'i
Páscoa regua, mokoĩ jaxya re ha'e catorze
araa py. Sacerdote ha'e levita kuery ha'e
nunga oexa vy oxĩmba vy ojeky'a'o ukapa
okuapy. Ha'e rami vy ha'e kuery voi ogueru
mymba SENHOR pegua oo py oapy reve
ome'ẽ aguã py.*
16 Ha'e kuery ma ikuai aguã va'ekue py ae
ju ikuai, Nhanderuete rembiguai Moisés
lei omboparaague rami vy. Ha'e rami vy
sacerdote kuery pe levita kuery mymba
ruguykue ome'ẽ ramo omboayvi okuapy
altar áry rupi.
17 Mba'eta heta teri ikuai onhemboaty va'e
kuery regua ndojeky'a'o ukai teri va'ekue.
Ha'e nunga rupi ha'eve'ỹ teri va'e kuery
re vy vexa'i Páscoa reguarã ogueru va'ekue
levita kuery ju ojuka, SENHOR peguarã
oiky'a'opa aguã.
18 Mba'eta heta ete teri ikuai ndojeky'a'o
ukai va'ekue: Efraim, Manassés, Issacar
ha'e Zebulom kuery va'e regua. Ha'e kuery
voi okaru okuapy Páscoa regua re, ipara oĩa
rami e'ỹ teĩ. Ha'e ramo Ezequias ojerure
ha'e kuery re. Ha'e vy aipoe'i:

— SENHOR ha'evea rami orerereko va'e,
eperdoapa ke
19 opy'a py ndee SENHOR guamoĩ kuery
ruete ndereka aguã omoĩ va'e ha'e javi,
henda iky'a e'ỹ va'e regua lei rami ndo-
jeky'a'o ukai teri va'e teĩ — he'i.
20 Ha'e rami Ezequias ojerurea SENHOR
oendu vy oiky'a'o heta va'e kuery py'a.

21 Ha'e rami py Jerusalém py Israel
ramymino kuery ikuai va'e ojapo okuapy
ngaru mbojape imbovua revegua e'ỹ. Sete
ára re ojapo ovy'a ete reve. Ko'ẽ nhavõ
levita ha'e sacerdote kuery oporaei okuapy
SENHOR pe, mba'epu omonhendu atã guive
SENHOR omboetea rupi.
22 Ha'e gui levita kuery SENHOR pe
o'arandua rupi omba'eapo va'e kuery
pe ma Ezequias ijayvu porã'i ombopy'a
guaxua rupi. Ha'e ramo sete ára re ha'e
kuery okaru okuapy ngaru pyguarã ome'ẽ
mbyre re. Ome'ẽ avi peteĩ rami ikuai aguã
regua, ha'e oporai okuapy SENHOR guamoĩ
kuery ruete pe.

23 Ha'e gui ijaty va'e kuery ojou porãmba
okuapy sete ára re ju ngaru ojapove aguã.
Ha'e rami vy ojapove ju oporaia rupi.
24 Ijaty va'e kuery pe Judá pygua hu-
vixa Ezequias ome'ẽ mil vaka ra'y ha'e
sete mil vexa'i ojuka uka va'erã. Ha'e
gui yvatekueve ju mil vaka ra'y ha'e dez
mil vexa'i avi ome'ẽ ijaty va'e kuery pe.
Ha'e gui sacerdote kuery regua heta ete
ojeky'a'o uka.
25 Ha'e rami vy Judá kuery ijaty va'e ha'e javi
ovy'a okuapy, sacerdote ha'e levita kuery,
Israel gui ou va'ekue ha'e javi reve, amboae
regua kuery Israel yvy gui ou va'ekue ha'e
Judá pygua kuery ae guive.
26 Jerusalém tetã py ovy'a ete okuapy. Is-
rael pygua huvixa Davi ra'y Salomão oĩa
guive Jerusalém py ndoikoi teri va'ekue
ha'e ramigua ngaru.
27 Ha'e ramo sacerdote ha'e levita kuery
opu'ã okuapy heta va'e kuery ogueroayvu
porã aguã. Ha'e ramo ha'e kuery ijayvua
ma Nhanderuete 'amba iky'a e'ỹa py on-
hendu, yvate etea peve.

31

1 Ha'e nunga ha'e javi opa ma jave Israel
kuery onhemboatypa va'ekue ma tetã Judá
yvy re ikuai va'e rupi oje'oi vy omopẽmba
ta'angaa ikuai va'e, oake'opa ta'angaarã
yvyra omopu'ã mbyre, ha'e ombovaipa
yvy'ã rupi ombojerovia atyrã ojapo pyre,
altar Judá rupi ikuai va'ekue, Benjamim,
Efraim ha'e Manassés rupi guive, omomba
ete peve. Ha'e rami vy mae ma Israel
ramymino kuery peteĩ-teĩ ojevypa ju oyvy
katy, e'ỹ vy guetã katy.

Sacerdote ha'e levita kuery peguarã huvixa Ezequias mba'emo ome'ẽ ukaague

2 Ezequias omoĩ sacerdote ha'e levita
kuery peteĩ-teĩ regua jorire-rire omba'eapo
aguã, ha'e kuery omoĩ ypyague rami ae.
Ha'e ramo ha'e kuery ikuai mymba oapy
reve ha'e peteĩ rami ikuai aguã regua ome'ẽ
aguã rami, ha'e SENHOR pegua oo rokẽ py
omba'eapo ha'e oporaei okuapy aguã guive.
3 Huvixa ma guymba kuery ae ome'ẽ oapy
reve ome'ẽa va'erã. Aje'ive ha'e ka'aru
ju 'rã ome'ẽa oapy reve, sábado ára, jaxy

* 30:15 Sacerdote kuery oxĩmba mba'eta na'ikyre'ỹi va'ekue ngaru oiko rã guarã ojeky'a'o uka aguã (versículo 3 ha'e 29.34).

pyau'i ha'e ngaru oiko nhavõ guive, SENHOR guigua lei re ipara oinya rami vy.
4 Ha'e rami vy heta va'e kuery Jerusalém
py hekoa va'e pe ijayvu ha'evea rami
ome'ẽ aguã re sacerdote ha'e levita kuery
peguarã, ha'e va'e kuery SENHOR guigua lei
oïa rami anho omba'eapo okuapy aguã.

5 Ha'e va'e ayvu omombe'ua ramove Is-
rael ramymino kuery oata aguã rami e'ỹ
ogueru mba'emo aju omono'õ ypy'i va'ekue
iporãgueve, vinho, azeite, ei ha'e mba'ety
rupi onhotỹ va'ekue guigua ha'e javi. Opa
mba'e oguereko va'e gui ogueru okuapy
dízimo oata aguã rami e'ỹ.
6 Ha'e gui Israel ha'e Judá regua Judá yvy
re hekoa va'e ma dízimo-rã ogueru okuapy
guymba vaka ha'e vexa'i, SENHOR nguuete
peguarã omboaxa va'ekue guive. Ha'e
nunga omboaty reta joapy e'ỹ-e'ỹ.
7 Mboapy jaxya py ma omboypy okuapy
omono'õ aguã. Ha'e gui sete jaxya py mae
ma omono'õmba okuapy.

8 Ha'e gui Ezequias ha'e yvatekueve ou
vy ha'e nunga omboaty pyre oexa vy
ogueroayvu porã SENHOR, ixupegua Israel
kuery guive.
9 Ha'e gui mba'emo omboaty pyre re Eze-
quias oporandu sacerdote ha'e levita kuery
pe.
10 Ha'e ramo Zadoque ramymino sacerdote
yvateve va'e Azarias ombovai:

— Ha'e nunga gui ma ore kuery rokaru
porã rokuapy SENHOR pegua opy oguerua
ypya ára guive aỹ peve, orerevyatãmba
guive. Ha'e gui hembyre ju oata aguã rami
e'ỹ, SENHOR ojeupegua kuery omoingo
porã ramo. Guĩ rami ete tuvixa va'e ma
hembyrekue itui — he'i.

11 Ha'e ramo SENHOR pegua oo py Eze-
quias ojapo uka mba'emo omoĩ porã atyrã.
12 Ha'e nunga ojapopaa ma ramo ha'e py
omoĩ porã tema mba'emo ome'ẽ mbyre,
dízimo ha'e mba'emo SENHOR pe omboaxa
pyre. Ha'e nunga re openaa rupi oiko va'e
ma levita Conanias. Ha'e rã ipytyvõarã ma
tyvy Simei oĩ.
13 Ha'e gui Conanias ha'e tyvy Simei py-
tyvõarã ma omoĩ avi Jeiel, Azarias, Naate,
Asael, Jerimote, Jozabade, Eliel, Ismaquias,
Maate ha'e Benaia. Ha'e va'e kuery ma
huvixa Ezequias ha'e Nhanderuete pegua
oo re opena va'ety Azarias ae omoĩ.
14 Ha'e gui levita Imna ra'y Coré okẽ kuaray
oua katy oĩ va'e rarõa ma omoĩa avi Nhan-
deruete pe ome'ẽxea'i py ome'ẽ mbyre
re opena aguã. Ha'e nungakue ha'e javi
omboja'o ju 'rã, SENHOR pe ome'ẽ mbyre,
mba'emo iky'a e'ỹ ete va'e guive.
15 Ha'e va'e rembiguairã ikuai Éden, Mini-
amim, Jesua, Semaías, Amarias ha'e Seca-
nias. Ha'e kuery ma sacerdote kuery tetã
ikuai va'e rupi oje'oi 'rã ha'evea rami guyvy
kuery pe omboja'o aguã peteĩ-teĩ regua
ikuaia rami, yvyĩgueve ha'e yvatekueve pe
guive.
16 Ha'e rã avakue mboapy ma'etỹ guive va'e
kuaxia re hery omboparaa va'ekue ma any
guive, mba'eta ha'e kuery ma omoĩague
rami vy ko'ẽ nhavõ SENHOR pegua opy 'rã
oike omba'eapo aguã.
17 Sacerdote kuery rery omboparaa peteĩ-teĩ
ramoĩ kuery ikuaiague rami, ha'e rã levita
kuery vinte ma'etỹ guive va'e rery ma
peteĩ-teĩ omba'eapo aguã omoĩague rami
vy omboparaa.
18 Kuaxia re omboparaa avi ha'e kuery regua
kyrĩgue'i, kunhague, ta'y kuery ha'e tajy
kuery rery ha'e javi. Heta ete ikuai, mba'eta
ha'evea rami omba'eapo okuapy mba'emo
iky'a e'ỹ va'e ikuaia rupi.
19 Ha'e gui Arão ramymino sacerdote kuery
peteĩ-teĩ tetã yvýry rupi hekoa va'e regua
omoĩa hery rupi, sacerdote ha'e levita
kuery mboae hery omboparaa va'ekue pe
mba'emo omboja'o va'erã.

20 Ha'e rami aguã huvixa Ezequias ojapo
uka Judá yvy ha'e javi rupi. SENHOR
nguuete renonde rupi iporã va'e, ha'evea
ramigua ha'e anhetẽ va'e meme ojapo
oikovy.
21 Opy'a ha'e javi py ojapo mba'emo Nhan-
deruete pegua opy, lei ha'e ojapo uka pyre
rami vy. Nhanderuete oekaa rupi ojapo vy
oiko porã.

32

2 Reis 18.13-18; Isaías 36.1-3

1 Ha'e gui ha'e rami Ezequias anhetẽ rupi
oiko rire teĩ Síria pygua huvixa Senaque-
ribe kuery ou Judá yvy re. Ha'e kuery
ovaẽmba ma vy ojoko tetã ikorapa va'e ha'e
javi, oipe'axe vy.
2 Ha'e gui Senaqueribe kuery ou va'ekue
Jerusalém tetã re opu'ã ta maa Ezequias
oexa vy

3 onhemongeta uka guembiguai yvatekueve
ha'e avakue ipy'a guaxukueve pe. Ha'e
rami vy onhembopy'a yvu tetã rovai rupi
ikuai va'e ojao'ipa aguã. Ha'e ramo ha'e
kuery oipytyvõ okuapy.
4 Ha'e rami vy heta va'e kuery onhemboaty
okuapy vy ojao'ipa yvu ikuai va'e ha'e javi,
yvyugua rupi yy oxyry oiny va'e guive. Ha'e
vy aipoe'i:

— Mba'e re tu jaeja rive Assíria pygua
huvixa kuery ou vy yvu ikuai va'e ojoupa
aguã? — he'i okuapy.
5 Ha'e ramo huvixa ipy'a guaxu vy
omoatyrõ ukapa ju tetã kora ivaipaague
ha'e javi, ha'e hi'áry rupi ma ojapo torre.
Ojapo avi kora hovai rupi oĩ va'erã, ha'e
tetã Davi rekoague py ojapo Milo korarã.
Ojapo avi tembiporu ha'e hu'y jokoarã oata
aguã rami e'ỹ.
6 Heta va'e kuery rerekoarã omoĩ avi xon-
daro ruvixa. Ha'e rami vy tetã rokẽ rexei
omboatypa vy ha'e kuery pe ijayvu om-
bopy'a guaxua rupi. Ha'e vy aipoe'i:

7 — Penembaraete ke, pendepy'a guaxu
guive. Pekyje eme, penhemondyi eme
guive Assíria pygua huvixa gui, neĩ hupive
ou va'e kuery gui heta teĩ. Mba'eta hexeve
ikuai va'e gui ma nhande kuery reve peteĩ
oiko pavẽ gui ipo'akave va'e.
8 Ha'e kuery reve ikuai va'e ma to'o guigua
ijyva va'e. Ha'e rã nhanderevegua ma SEN-
HOR Nhanderuete. Ha'e ma nhanepytyvõ
aguã rami oiko, nhandere opu'ã va'e kuery
rovai opu'ã aguã — he'i. Ha'e rami Judá
pygua huvixa Ezequias ijayvu ramo heta
va'e kuery ipy'a guaxuve okuapy.

2 Reis 18.19-37; Isaías 36.4-22

9 Ha'e rire Assíria pygua huvixa Senaque-
ribe oxondaro kuery reve Laquis tetã ojoko
okuapya gui omondouka guembiguai kuery
Jerusalém py Judá pygua huvixa Ezequias-a
py. Ha'e vy aipoe'i uka:

10 — Po rami Assíria pygua huvixa
Senaqueribe ijayvu: "Mba'e nunga re tu
peẽ kuery pejerovia pekuapy? Mba'eta
Jerusalém tetã pejoko ukapa ri.
11 Penhembotavy uka eme Ezequias pe,
karuai ha'e yuvei gui rive pemanomba e'ỹ
aguã. Mba'eta ha'e va'e aipoe'i: 'Assíria
pygua huvixa po gui ma SENHOR Nhan-
deruete nhandereraa jepe 'rã', he'i va'ekue
teĩ.
12 Ha'e gui Ezequias ae e'ỹ teve Penderuete
pegua pembojeroviaaty ha'e altar ikuai va'e
mboipaare? Ha'e vy Judá ha'e Jerusalém
pygua kuery pe ijayvu vy aipoe'i va'ekue:
'Peteĩ'i altar oĩ va'e py 'rã pejero'a. Ha'e
va'e áry anho 'rã peapy heakuã porã va'e',
he'i va'ekue.
13 Peẽ kuery ndapeikuaai teve xee ha'e xer-
amoĩ kuery yvy regua kuery ha'e javi re ro-
japoague? Ha'e pygua kuery ruete ra'angaa
ri ty'y ogueraa jepe raka'e xepo gui?
14 Mba'eta xeramoĩ kuery omomba va'ekue
ruete ra'angaa kuery va'e regua mava'e tu
ojeupegua kuery ogueraa jepe raka'e xepo
gui? Ha'e gui penderuete ju mba'exa tu
xepo gui pendereraa jepe kuaa ta?
15 Ha'e nunga rupi aỹ gui ma penhembotavy
ukave eme Ezequias pe. Ixupe pejerereko
uka eme, neĩ pejerovia eme hexe. Mba'eta
peteĩve yvy re ikuai va'e ruete, peteĩve
yvy regua ruete ta'angaa nda'ipoi xepo
gui ojeupegua kuery ogueraa jepe va'ekue,
xeramoĩ kuery po gui e'ỹ guive. Ha'e gui
penderuete katuve ma napendereraa jepei
'rã ri xepo gui", he'i uka teĩ.

16 Ha'e rami vy Senaqueribe rembiguai
kuery ijayvuve tema oje'oivy SENHOR
Nhanderuete ha'e hembiguai Ezequias
rovai rupi.
17 Senaqueribe ombopara avi kuaxia SEN-
HOR Israel kuery ruete ombojaru reia rupi.
Hexe ijayvu vai vy aipoe'i: "Amboae yvy
regua ruete ra'angaa xepo gui ojeupegua
kuery ndogueraa jepeiague rami ae avi Eze-
quias ruete voi ojeupegua kuery ndogueraa
jepei avi 'rã xepo gui", he'i.
18 Hembiguai kuery voi judeu kuery ayvu
py ojapukai atã okuapy Jerusalém pygua
kuery tetã kora áry ikuai va'e rovai. Tetã re
ipo'akaxe vy omondyi ha'e omongyjea rupi
ijayvu teĩ.
19 Jerusalém pygua kuery ruete re ijayvu yvy
regua kuery ruete ra'angaa re rami rive,
avakue opo py ojapo va'ekue meme teĩ.
20 Ha'e rami teĩ huvixa Ezequias ha'e Amoz
ra'y profeta Isaías ojerure ha'e nunga re,
Yva pygua pe ojapukai.

Assíria pygua xondaro kuery omombaague

21 Ha'e gui ma SENHOR omondouka pe-
teĩ anjo Assíria pygua huvixa rembiguai
kuery ikuaia py. Ha'e rami vy ojukapa
avakue ipy'a guaxukueve, huvixa kuery

ha'e yvatekueve ha'e javi. Ha'e ramo huvixa ma oxĩmbaa ngova re oexa uka reve onha ju ovy oyvy katy. Ha'e rami vy nguuete ra'angaa pegua opy oike ramo ta'y kuery ae ojuka kyxe py.
22 Ha'e rami py SENHOR ogueraa jepe Ezequias ha'e Jerusalém pygua kuery ha'e javi, Assíria pygua huvixa Senaqueribe ha'e hovaigua kuery ha'e javi po gui, ha'e kuery pe ome'ẽ guive ovy'a aguã opa rupi.
23 Ha'e ramo heta ete Jerusalém py ou vy ogueru okuapy SENHOR pe ome'ẽ va'erã, ha'e Judá pygua huvixa Ezequias pe voi ogueru mba'emo hepyve va'e. Ha'e rami rire yvy jave regua kuery omboete pavẽ.*

2 Reis 20.1-11; Isaías 38.1-8

24 Ha'e va'e jave py Ezequias imba'eaxy oupy vy omano aguã rami itui. Ha'e rami vy SENHOR pe ojerure ramo ombovai vy peteĩ mba'e oexa uka oikuaa aguã.
25 Ha'e rami teĩ Ezequias ma Nhanderuete omoingo porãague rekovia mba'eve ndojapoi. Ha'e rami 'rãgue py opy'a py onhemboyvate rei. Ha'e nunga rupi hexe ou ipoxy etea, Judá ha'e Jerusalém pygua kuery re guive.
26 Ha'e gui ma Ezequias opy'a py onhemo'yvyĩ'i ju onhemboyvateague gui, Jerusalém pygua kuery reve. Ha'e nunga rupi huvixa Ezequias oĩ teria ja SENHOR poxya ndouvei ha'e kuery rovai.

27 Ha'e gui Ezequias ma oguerekopa oguerovy'aa anho oata rei aguã rami e'ỹ. Ojeupe guarã ojapo uka prata omoĩ porã atyrã, ouro, ita porãgueve, tembi'u irũrã, hu'y jokoa ha'e opa marãgua iporãve va'e oĩ aguã.
28 Ojapo uka avi mba'emo ra'yĩgue omono'õ mbyre omoĩ porã atyrã, vinho ha'e azeite guive. Guymba kuery opa marãgua oguereko va'e ikuai atyrã voi ojapo, vexa'i korarã guive.
29 Ojapo uka avi tetã. Guymba kuery vexa'i ha'e vaka ra'y oguereko avi oata aguã rami e'ỹ, ixupe Nhanderuete heta raxa ome'ẽ ramo.
30 Ha'e va'e Ezequias ae ojao'i yvy'ã Giom guive yvu gui oxyry va'e, ha'e vy ojapo tetã Davi rekoague regua kuaray oua katy rupi ju oxyry aguã rami. Mba'emo ojapoa ha'e javi py Ezequias oiko porã.
31 Ha'e rami teĩ ha'e oĩa py Babilônia pygua yvatekueve ayvu reraarã omondouka oikuaa pota aguã ijyvy re iporã va'e ikuai va'e re. Ha'e va'e jave py ma Nhanderuete noipytyvõi merami, anhetẽ pa ipy'a re oĩ va'e ha'e javi re oikuaa pota aguã.

2 Reis 20.20,21

32 Ha'e gui oĩve rei tema Ezequias rekokue regua. Ha'e rami avi mba'emo porayvua rupi ojapo va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve kuaxia Amoz ra'y profeta Isaías mba'emo oexa va'ekue, ha'e Judá ha'e Israel pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?
33 Ha'e gui Ezequias ndoikovevei'i ma guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo onhono porãa yvy'ã re Davi ra'y kuery rupa ikuaia py. Ha'e omano ramo Judá ha'e Jerusalém pygua kuery ha'e javi ima'endu'a porã okuapy. Ha'e gui ta'y Manassés ju oĩ nguu rekovia.

33

2 Reis 21.1-9

1 Manassés ma doze ma'etỹ oguereko jave py oĩ huvixarã. Ha'e vy cinqüenta e cinco ma'etỹ re opena Jerusalém py.
2 Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e ojapo oikovy SENHOR renonde rupi, amboae regua kuery Israel kuery renonde gui SENHOR oipe'apa va'ekue ikuaiague rami ae ju.
3 Ha'e rami vy omoatyrõmba ju ombojeroviaaty yvy'ã rupi ikuai va'e nguu Ezequias ombovaipa va'ekue, ojapo avi altar Baal kuery peguarã. Omopu'ã avi imo'amy ta'angaarã yvyra guigua. Ha'e vy guenapy'ã re oĩ yva re jaxy-tata ikuaia katy omboetea rupi.
4 SENHOR pegua opy rupi eteve voi ojapo altar-rã, SENHOR aipoe'iague: "Jerusalém tetã py amoĩ 'rã xerery raka'e rã peve guarã", he'iague py.
5 Ha'e vy SENHOR pegua oka mokoĩve oĩ va'e rupi ojapo avi altar jaxy-tata yva re ikuai va'e ha'e javi peguarã.
6 Ha'e rami vy yvyugua Hinom ra'y rekoague py gua'y ae oapy reve ome'ẽ, ha'e arai rupi rive imba'ekuaa ha'e oexa'ã oikovy. Ha'e vy imba'evykya rupi oiko, ha'e omanogue mboayvua ha'e imba'evyky va'e kuery pe rive oporandu oikovy. Ha'e rami vy SENHOR renonde rupi ojapo oikovy

* 32:23 2 Reis 19.35-36; Isaías 37.36-37

ha'eve'ỹ va'e meme, ombopoxy aguã rami
rive.
7 Ha'e vy yvyra gui ta'angaarã ojapo uka
va'ekue omoĩ avi Nhanderuete pegua opy
Davi ha'e ta'y Salomão pe aipoe'iague py:
"Kova'e oo ha'e Jerusalém tetã aiporavo
Israel regua ha'e javi gui, ha'e py xerery
amoĩ aguã raka'e rã peve guarã.
8 Mba'eta xee namoxẽvei 'rã Israel kuery
tuu kuery yvyrã ame'ẽ va'ekue gui, xapy'a
rei xeguigua lei, anhombo'ea ha'e aipotaa
xerembiguai Moisés pe ame'ẽ uka va'ekue
rupi ha'e kuery ikuai ramo", he'iague py.
9 Ha'e rami py Manassés ojapo Judá ha'e
Jerusalém pygua kuery ojejavy aguã rami.
Ha'e ramo amboae regua Israel kuery
renonde gui SENHOR omomba va'ekue gui
eteve voi heko vaive okuapy.

Manassés ombo'aa jave ojerureague

10 Manassés ha'e ixupegua kuery pe SENHOR ijayvu teĩ noendu potai okuapy.
11 Ha'e nunga rupi ha'e kuery re SENHOR
ombou Assíria pygua huvixa rembiguai
yvatekueve oxondaro kuery reve. Ha'e va'e
kuery ou vy ojopy okuapy Manassés ty'aĩ
py. Ha'e rami vy corrente py ju ojokua reve
ogueraa Babilônia katy.
12 Ha'e ramo ojexavaia oendu vy ojerure
oiny SENHOR nguuete pe. Opa mba'e py on-
hemo'yvyĩ'i guamoĩ kuery ruete renonde
py.
13 Ha'e rami ojerure ramo Nhanderuete om-
boaxy. Ojerurea oendu vy ojapo Jerusalém
tetã katy ju ojevy aguã rami, huvixa ju oĩ
aguã. Ha'e ramo mae ma Manassés oikuaa
SENHOR ae Nhanderuete oikoa.
14 Ha'e va'e rire ma tetã Davi rekoague
hovai katy rupi ojapo ikorarã, Giom regua
kuaray oua katy, yvyugua rupi ha'e Okẽ
Pira 'epy va'e rupi jaikea py. Ofel rupi ojapo
ikora yvate ete va'erã. Ha'e gui Judá re tetã
ikorapa va'e ha'e javi rupi omoĩ harõarã
kuery huvixa reve.
15 Ha'e rami vy SENHOR pegua opy gui
oipe'apa tuuete ramigua, ta'angaa hi'aĩ
va'ekue voi. Oipe'a avi altar SENHOR pegua
yvyty áry ojapo pyre, Jerusalém tetã ha'e
javi gui guive. Ha'e va'e ha'e javi omombo
tetã gui mombyry'i.
16 Ha'e rã SENHOR pegua altar ma
omoatyrõmba ju, ha'e hi'áry ome'ẽ hexeve
peteĩ rami ju ikuaia regua ha'e oguerovy'aa
rupigua. Ha'e rami vy Judá kuery pe ijayvu
SENHOR Israel kuery ruete pe anho ikuai
aguã re.
17 Ha'e ramive ma yvy'ã ikuai va'e áry
rupi teri heta va'e kuery mba'emo ome'ẽ
okuapy, teĩ SENHOR Nhanderuete pe anho
guive.

2 Reis 21.17,18

18 Ha'e gui oĩve rei tema Manassés
rekokue regua. Ha'e rami avi Nhanderuete
pe ojerureague, ha'e ixupe SENHOR Israel
kuery ruete rery rupi profeta kuery
ijayvuague, ha'e gui mba'emo ojapo
va'ekue ha'e javi oĩ 'rã kuaxia Israel pygua
huvixa kuery rekokue oĩa re.
19 Ha'e ojerureague, Nhanderuete om-
boaxyague, ha'e ojejavyague ha'e javi,
heko vai reiague, ha'e gui yvy'ã áry
rupi ombojerovia atyrã ha'e yvyra gui
ta'angaarã ojapoague, ha'e ta'angaa ita
guigua voi onhemo'yvyĩ'i e'ỹ mbove
omopu'ãmbaague, ha'e nunga ha'e javi ma
oĩ profeta kuery rekokue ombopara pyre
re.
20 Ha'e gui Manassés ndoikovevei'i ma
guamoĩ kueryague rami. Ha'e ramo
onhono porãa hekoague py ae. Ha'e gui
ta'y Amom ju oĩ nguu rekovia.

2 Reis 21.19-26

21 Amom ma vinte e dois ma'etỹ oguereko
huvixa oĩ ypy'i jave py. Ha'e gui mokoĩ
ma'etỹ re ete'i opena Jerusalém py.
22 Ha'e ma SENHOR renonde rupi ha'eve'ỹ
va'e anho ojapo oikovy, nguu Manassés
ojapoague rami. Mba'eta mba'emo
ra'angaarã tuu Manassés ojapo va'ekue
ha'e javi pe ta'y Amom ju ome'ẽ tema
mymba, ha'e nunga pe rive oiko.
23 Va'eri nguu Manassés oikoague rami
e'ỹ Amom ma nonhemo'yvyĩ'ixei SENHOR
renonde py. Ha'e rami 'rãgue py ojejavyve
tema ovy.
24 Ha'e ramo hovai hembiguai kuery
jogueroayvu vy hoo py ae ojuka okuapy.
25 Ha'e rami teĩ ha'e va'e yvy pygua kuery
ojukapa ju huvixa Amom jukaare kuery
ha'e javi. Ha'e rami vy hekovia omoĩ ju ta'y
Josias.

34

2 Reis 22.1,2

1 Josias ma oito ma'etỹ oguereko huvixa
oĩ ypy'i jave py. Ha'e vy trinta e um ma'etỹ
re opena Jerusalém py.
2 Ha'e va'e ma SENHOR renonde rupi
ha'evea ramigua ojapo oikovy, guamoĩ Davi
ojapoague ha'e javi rupi. Ha'e vy ndojepe'ai
oiporu kuaa katy, neĩ oiporu kuaa e'ỹa katy
ma voi.

2 Reis 23.4-20

3 Oito ma'etỹa re ma huvixa Josias
oĩ jave py kunumi'i teri reve omboypy
guamoĩ Davi ruete oeka aguã. Ha'e
gui doze ma'etỹa py ma omboypy Judá
ha'e Jerusalém oiky'a'o aguã yvy'ã áry
rupi ombojerovia atyrã ojapo pyre gui,
ta'angaarã yvyra omopu'ã mbyre, ha'e gui
ta'angaa ita ha'e mba'emo ryku gui ojapo
pyre ha'e javi gui.
4 Ha'e ae oexaa py oity Baal kuery pegua
altar ikuai va'ekue. Ha'e va'e áry rupi
altar heakuã porã va'e rapyaty omoĩ mbyre
ma ha'e ae ombovopa. Omopẽmba avi
ta'angaarã yvyra omopu'ã mbyre, ha'e
mba'emo ra'angaa ita ha'e mba'emo ryku
gui ojapo pyre ha'e javi. Ha'e nunga
omongu'ipa ma vy iku'ikue omombopa
ha'e nunga pe mba'emo ome'ẽ va'ekue
rupa rupi rive.
5 Ha'e nunga pegua sacerdote ikuai va'ekue
kãgue ma oapypa altar ha'e kuery ombo-
jeroviaague áry ae. Ha'e rami py oiky'a'opa
ju Judá ha'e Jerusalém ha'e javi rupi.

6 Ha'e rami ae avi ojapo Manassés, Efraim
ha'e Simeão regua tetã ikuai va'e rupi, Naf-
tali yvy ha'e javi rupi peve, tekoague ikuai
va'e rupi guive.
7 Altar ha'e ta'angaa yvyra ha'e ita guigua
oitypa ma vy omongu'ipa ju. Omboa'ypa
avi altar heakuã porã va'e rapy atyrã Israel
yvy jave rupi ojapo pyre. Ha'e gui ma ojevy
ju Jerusalém katy.

2 Reis 22.3-7

8 Dezoito ma'etỹa re ma huvixa Josias oĩ
jave py ha'e va'e yvy ha'e Nhanderuete
pegua oo oiky'a'o ukapa ma vy omboypy
SENHOR nguuete pegua oo omoatyrõ uka
aguã. Ha'e rami vy omondouka Azalias ra'y
Safã, tetã re opena va'ety Maaséias, ha'e
Joacaz ra'y kuaxia mboparaaty Joá.
9 Ha'e kuery ma sacerdote yvateve va'e
Hilquias-a py oje'oi vy ixupe ome'ẽ peráta
SENHOR pegua opy ogueru pyre levita
regua okẽ rarõa kuery omoĩ porã va'ekue.
Ha'e va'e peráta ma Manassés, Efraim ha'e
Israel kuery ikuaia ha'e javi gui omono'õ
mbyre, Judá ha'e Benjamim gui, Jerusalém
tetã gui guive.
10 Ha'e va'e ma ha'e kuery ome'ẽ okuapy
SENHOR pegua oo py omba'eapo va'e kuery
re opena va'e pe, omba'eapoague repy
ome'ẽ aguã, oo omoatyrõ vy ombopyaupa
ju aguã.
11 Oo apoa ha'e ita re omba'eapo va'e
kuery pe ome'ẽ peráta ita omoatyrõ mbyre
ojogua aguã, ha'e yvyra oo ytarã ha'e hi'áry
ipyaxa va'erã, Judá pygua huvixa kuery
ivaipa aguã rami rive oeja rire.

12 Ha'e va'e avakue ma anhetẽ rupi
meme ikuai omba'eapoa py. Ha'e kuery
re opena va'e ma levita regua Merari
ramymino kuery Jaate ha'e Obadias, Coate
ramymino kuery Zacarias ha'e Mesulão
guive, omba'eapo va'e kuery re openaa rupi
ikuai.
13 Ha'e gui levita kuery mba'epu ombopu
kuaa va'e opena avi okuapy mba'emo reraa
kuery re, mba'emo py omba'eapo va'e
kuery ha'e javi re guive. Ha'e rã levita
kuery mboae ma kuaxia re opena okuapy,
ha'e'ỹ vy joe openaa ha'e okẽ rarõa rupi
ikuai.

2 Reis 22.8-10

14 Ha'e gui peráta SENHOR pegua opy
ogueru pyre oguenoẽa jave ma sacer-
dote Hilquias ojou kuaxia para SENHOR lei
Moisés pe ome'ẽ uka va'ekue oĩa.

15 Ha'e rami vy Hilquias aipoe'i kuaxia re
opena va'ety Safã pe:

— SENHOR pegua opy xee ajou kuaxia
para lei oĩa — he'i.

16 Ha'e gui kuaxia ma Safã pe Hilquias
ome'ẽ ramo ogueraa huvixa pe. Ha'e vy
ixupe omombe'u vy aipoe'i:

— Nerembiguai kuery ojapopa ma rejapo
uka va'ekue ha'e javi.
17 Ha'e rami vy peráta SENHOR pegua opy oĩ
va'ekue ha'e kuery oipapa ma vy ome'ẽmba
omba'eapo va'e kuery re opena va'e po py,
ha'e mba'emo apoa kuery pe — he'i.

18 Ha'e gui Safã omombe'uve ju huvixa pe.
Ha'e vy aipoe'i:

— Sacerdote Hilquias ma xevy ome'ẽ
kova'e kuaxia para — he'i. Ha'e rami vy
huvixa renonde py Safã ogueroayvu.

2 Reis 22.11-20

19 Ha'e gui ma kuaxia para lei oĩa
ogueroayvu rã huvixa oendu vy omon-
doropa oao.
20 Ha'e rami vy huvixa ijayvu Hilquias pe,
Safã ra'y Aicão, Mica ra'y Abdom, nhomon-
geta va'ety Safã ha'e guembiguai Asaías pe.
Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

21 — Tapeo ke, SENHOR pe peporandu
uka xereko re, ha'e Israel ha'e Judá pygua
kuery ha'e javi re. Mba'eta nhande pavẽ
áry SENHOR ombou opoxy etea, mba'eta
kova'e kuaxia para re ayvu oĩ va'e rupi
nhaneramoĩ kuery nda'ikuai raka'e, ipara
oĩ va'e ha'e javi ndojapoi vy — he'i.

22 Ha'e ramo Hilquias ha'e huvixa omon-
douka va'ekue mboae reve oje'oi Jerusalém
tetã yvy'ã guy katy profeta kunha Hulda
oikoa py. Ha'e va'e ma Harás ra'y Tocate
ra'y Salum sacerdote kuery ao re opena
va'ety ra'yxy. Ha'e gui kunha va'e pe ha'e
kuery omombe'upa okuapy ha'e nunga.

23 Ha'e ramo ha'e kuery pe kunha va'e
aipoe'i:

— Po rami SENHOR Israel kuery ruete
aipoe'i uka: Aipopeje ava xea py penem-
bouare pe:
24 Po rami SENHOR ijayvu: "Ma'ẽ, mba'emo
vai ambou 'rã kova'e tekoa ha'e apy ikuai
va'e áry, ayvu vai kuaxia para Judá pygua
huvixa pe ogueroayvuague ha'e javi rami
vy.
25 Mba'eta ha'e kuery xerejapa vy amboae
regua tuuete ramigua kuery pe rive oapy
okuapy heakuã porã va'e, opo py mba'emo
ojapo va'ekue py xembopoxy aguã rami.
Ha'e nunga rupi xepoxya ou ta ma kova'e
tekoa áry, ndoguei 'rã guive", he'i.
26 Ha'e gui pemombe'u 'rã Judá pygua hu-
vixa SENHOR pe peporandu uka aguã pen-
embouare pe: "Po rami SENHOR Israel
kuery ruete ijayvu, ayvu rendu va'ekue
omombe'u porãve vy:
27 'Ndee ma kova'e tekoa ha'e apy hekoa va'e
kuery rovai xeayvu rã rendu va'ekue, ha'e
xee SENHOR renonde py renhemo'yvyĩ'i
vy ndeao remondoro ha'e rejae'o va'ekue
guive. Ha'e ramo xee aendu', he'i SENHOR.
28 'Ha'e nunga rupi xee romombytu'u 'rã
neramoĩ kueryague rami, ha'e rã nenhono
porãa 'rã. Ha'e gui ndee ae nderexai 'rã
mba'emo vai kova'e tekoa re ambou rã',
he'i."

Ha'e ramo kunha va'e ombovaiague ha'e
kuery omombe'u okuapy huvixa pe.

2 Reis 23.1-3

29 Ha'e rami rã huvixa ijayvu nhomongeta
va'ety Judá re ha'e Jerusalém py ikuai va'e
onhemboatypa okuapy aguã.
30 Ha'e gui SENHOR pegua oo py huvixa
oo Judá regua avakue, Jerusalém pygua,
sacerdote, levita ha'e heta va'e kuery ha'e
javi reve, yvyĩgueve ha'e yvatekueve guive.
Ha'e kuery ha'e javi oendua py ogueroayvu
kuaxia para SENHOR pegua opy ojou pyre re
guexeve guarã ojapo va'ekue regua ayvu oĩ
va'e ha'e javi.
31 Huvixa hi'aĩaty py ae opu'ã ho'amy vy
SENHOR renonde ojapo ixupe anho ha'e
kuery ikuai aguã, ha'e vy opy'a ha'e onhe'ẽ
ha'e javi py ojapopa okuapy aguã ha'e ojapo
uka va'ekue, ijayvua ha'e oipotaa, ha'e rami
vy ayvu kuaxia para re oĩ va'e rupi ikuai
aguã, SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue
rupi anho.
32 Ha'e ramo Jerusalém ha'e Benjamim py
ikuai va'e ha'e javi onhemboayvu okuapy
ha'e va'e ayvu rupi ikuai aguã re. Ha'e
rami vy Jerusalém pygua kuery ha'e javi
ikuai Nhanderuete guamoĩ kuery ruete va'e
guexeve guarã ojapo va'ekue rupi.

33 Ha'e gui Josias oipe'apa ojeguarupy Is-
rael kuery oyvy re oguereko va'ekue ha'e
javi. Ha'e rami vy ojapo Israel re hekoa va'e
ha'e javi SENHOR nguuete pe anho ikuai
aguã rami. Ha'e rami rire ha'e oikovea
ja ha'e kuery ndojepe'ai SENHOR guamoĩ
kuery ruete pe ikuaia gui.

35

2 Reis 23.21-23

1 Ha'e gui huvixa Páscoa ára py Josias
ojapo SENHOR pegua ngaru Jerusalém py.
Ha'e ramo jypygua jaxya catorze araa py
ojuka okuapy Páscoa regua vexa'i.
2 Ha'e omoĩ sacerdote kuery omba'eapo
aguã rami. Ha'e vy ombopy'a guaxuve
SENHOR pegua opy rupi omba'eapoa py.
3 Ijayvu avi levita kuery SENHOR peguarã
ojeky'a'o uka va'ekue Israel kuery ha'e javi
mbo'ea rupi ikuai va'e pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Lei ryru iky'a e'ỹ va'e ma pemoĩ ju
oo hendarã Davi ra'y Israel pygua huvixa
Salomão ojapo va'ekue py. Ndapevoyivei

ma 'rã pendeaxi'y áry. Pemba'eapo 'rã SENHOR Penderuete pe, ixupegua Israel kuery pe guive.
4 Peiko katu ke peteĩ-teĩ regua pendekuaia rami pemba'eapo aguã, penemoĩague rami, pendevy Israel pygua huvixa Davi ha'e ta'y Salomão ijayvuague rami vy.
5 Pemba'eapo ke henda iky'a e'ỹ va'e py, heta va'e kuery penderyvy ikuai va'e peteĩ-teĩ regua rekovia penemoĩague rami. Heta va'e kuery peteĩ-teĩ regua rekovia toĩ peteĩ levita kuery va'e regua.
6 Ha'e rami vy pejuka 'rã vexa'i Páscoa ára pyguarã. Pejeky'a'o uka reve pereko katu 'rã penderyvy kuery ho'u va'erã. Pejapopa tema SENHOR oayvu Moisés pe omombe'u uka va'ekue rami vy — he'i.

7 Ha'e gui ma heta va'e kuery ha'e javi pe Josias ome'ẽ vexa'i ha'e kavara. Guymba kuery regua ae ome'ẽ Páscoa ára py ojuka va'erã. Ha'e javi vy trinta mil mymba ome'ẽ ha'e py heta va'e kuery mbovy pa ikuaia rami. Vaka ra'y ma três mil ju huvixa ome'ẽ, guymba kuery va'e regua meme.
8 Hembiguai yvatekueve voi ome'ẽxea'i py avi ome'ẽ heta va'e kuery peguarã, sacerdote ha'e levita kuery pe guive. Nhanderuete pegua opy rupi openaa va'ety Hilquias, Zacarias ha'e Jeiel ma sacerdote kuery pe ome'ẽ dois mil e seiscentos vexa'i ha'e kavara, ha'e gui trezentos vaka ra'y Páscoa ára py oapy va'erã.
9 Ha'e gui tyvy kuery Conanias, Semaías ha'e Natanael, ha'e gui levita kuery ruvixa Hasabias, Jeiel ha'e Jozabade reve ma levita kuery mboae pe ome'ẽ cinco mil vexa'i ha'e kavara, ha'e gui quinhentos vaka ra'y Páscoa ára py ome'ẽ va'erã.
10 Ha'e rami py oguereko katupa ha'e kuery ojapo va'erã. Sacerdote kuery omoĩa ikuai aguã va'ekue py, levita kuery voi omoĩa avi peteĩ-teĩ regua omba'eapo aguã rami, huvixa ojapo ukaague rami meme.

11 Ha'e gui ma ojuka okuapy vexa'i Páscoa ára pyguarã ome'ẽ va'ekue. Huguykue ma levita kuery po gui sacerdote kuery ojopy vy omboayvi okuapy, oipiro avi ojuka va'ekue.
12 Omboja'o okuapy heta va'e kuery oapy reve ome'ẽ va'erã, peteĩ-teĩ regua ikuaia rami, heta va'e kuery ae SENHOR pe ome'ẽ aguã, Moisés kuaxia omboparaague rami vy. Ha'e rami ae avi ojapo vaka ikuai va'e re.
13 Tata py oexy okuapy vexa'i Páscoa ára pygua, hekorã oeja pyre rami vy. Oja py ombojy okuapy ome'ẽmby iky'a e'ỹ va'e, oja guaxu ha'e oja pe py guive. Ha'e gui levita kuery ju omboja'opa okuapy heta va'e kuery ha'e javi pe.
14 Ha'e va'e rire ma ojeupe guarã ju oexy okuapy, sacerdote kuery peguarã guive. Mba'eta sacerdote kuery Arão ramymino ikuai va'e ma pytũ peve omba'eapo mymba ojukaa ha'e ikyrakue rapya rupi. Ha'e nunga rupi levita kuery ojeupe guarã ae oexy, sacerdote kuery Arão ramymino ikuai va'e pe guive.
15 Ha'e gui Asafe ramymino kuery oporaei va'ety ikuai va'e ma ikuai aguã py meme ikuai, Davi ojapo ukaague rami vy, ha'e gui Asafe, Hemã ha'e huvixa pegua profeta Jedutum ojapo ukaague rami. Okẽ rarõa kuery voi okẽ nhavõ rupi ikuai. Neĩ peteĩve ma voi ndojepe'ai okẽ oarõa gui, ha'e kuery peguarã tyke'y kuery levita regua oexy avi ramo.
16 Ha'e rami py ha'e va'e ára peteĩ-teĩ regua omoĩmbaa SENHOR pe omba'eapo aguã py, Páscoa ára ngaru ojapo ha'e SENHOR pegua altar áry mymba ome'ẽ aguã, huvixa Josias ojapo ukaague rami vy.
17 Ha'e va'e jave py Israel kuery ha'e py ikuai va'e ojapo okuapy ngaru Páscoa ára py, ha'e gui ngaru mbojape imbovua revegua e'ỹ ju. Sete ára re ojapo okuapy.
18 Páscoa ára pygua ngaru ha'e ramigua Jerusalém py ndojapoai teri profeta Samuel oikoa ára guive. Mba'eta peteĩve huvixa Israel py Páscoa ára pygua ngaru ndojapoi va'ekue Josias ngaru ojapoague ramigua, sacerdote ha'e levita kuery reve, ha'e gui Judá ha'e Israel kuery ha'e py ikuai va'e ha'e Jerusalém pygua kuery ha'e javi reve.
19 Dezoito ma'etỹa re ma huvixa Josias oĩ jave py Páscoa ára pygua ngaru ojapo.

2 Reis 23.28-30

20 Ha'e nunga oikopa rire Josias templo omoatyrõ ukapa ma ramo ou Egito pygua huvixa Neco, Carquemis tetã py joe opu'ã aguã Eufrates yakã yvýry. Ha'e ramo Josias voi oẽ ovy ha'e kuery re opu'ã aguã.
21 Ha'e ramo Josias oĩa py Neco ombou ayvu reraarã kuery. Ha'e vy aipoe'i uka: "Judá pygua huvixa, mba'e tu areko ndereve?

Xee ma aỹ nderovai guarã e'ỹ aju, xere
opu'ã va'e kuery rovai anho. Ha'e gui
Nhanderuete ijayvu xepojavave'i nho aguã
re. Enheangu ke Nhanderuete re repu'ã e'ỹ
aguã, ha'e ju nemomba e'ỹ aguã", he'i uka.
22 Ha'e rami teĩ huvixa Josias guakykue re
ndojevyi. Ha'e rami 'rãgue py amboae
rami onhemonde ha'e kuery re opu'ã aguã.
Noendu potai Nhanderuete ayvu rupi Neco
ijayvuague re. Ha'e rami vy oo nho Megido
yvyugua katy joe opu'ã aguã.

23 Ha'e gui ma huvixa Josias-a katy
guyrapa revegua kuery omombo okuapy.
Ha'e ramo aipoe'i guembiguai kuery pe:

— Xepe'a ke apy gui, mba'eta xenhyvõa
ete ra'e — he'i.
24 Ha'e ramo hembiguai kuery ma ikaróxa
gui ae oguenoẽ vy amboae karóxa oguereko
va'e py oguerova vy ogueraa okuapy
Jerusalém py. Ha'e py ma omano. Ha'e
ramo onhono porãa guamoĩ kuery rupa
yvýry. Huvixa Josias re Judá ha'e Jerusalém
pygua kuery ha'e javi ojae'opa okuapy.
25 Jeremias voi ombopara Josias re ipy'a
vaia aguã regua. Ha'e gui aỹ peve guarã
oporaei va'e kuery avakue ha'e kunhague
ojae'o reve ima'endu'a 'rã Josias re. Ha'e
rami aguã ojepokuaa okuapy Israel yvy re,
kuaxia ipy'a vaia oĩa re ombopara guive
imoiny.

26 Ha'e gui oĩve rei tema Josias rekokue
regua. Ha'e rami avi SENHOR guigua
lei ipara oinya rami vy mba'emo porã
ojapoague,
27 ha'e mba'emo ojapo va'ekue jypy guive
opaa peve noĩ 'rã teve kuaxia Israel ha'e
Judá pygua huvixa kuery rekokue oĩa re?

36

2 Reis 23.31-34

1 Ha'e gui ma ha'e va'e yvy re hekoa va'e
kuery Josias ra'y Jeoacaz ogueraa vy ngu-
vixarã omoĩ okuapy tuu rekovia, Jerusalém
tetã py ae.
2 Jeoacaz oĩ ypy'i jave py ma vinte e três
ma'etỹ oguereko, ha'e gui mboapy jaxy re
ete'i opena Jerusalém py.
3 Mba'eta Egito pygua huvixa ma oipe'a
Jeoacaz Jerusalém tetã py huvixa oĩa gui.
Ha'e rami vy ijyvy re ikuai va'e gui okobra
três mil e trezentos quilos prata ha'e trinta
e três quilos ouro guigua.
4 Jeoacaz rekovia Egito pygua huvixa
omoĩ tyvy Eliaquim Jerusalém ha'e Judá
pygua kuery ruvixarã. Ha'e rami vy hery
oguerova vy Jeoaquim ju omboery. Ha'e
rã tyke'y Jeoacaz ma Egito yvy katy Neco
ogueraa.

2 Reis 23.36–24.6

5 Jeoaquim ma vinte e cinco ma'etỹ
oguereko jave py huvixa oĩ ypy. Ha'e gui
onze ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ha'e
va'e ma ha'eve'ỹ va'e anho ojapo oikovy
SENHOR nguuete renonde rupi.
6 Ha'e ramo hexe ou Babilônia pygua huvixa
Nabucodonosor. Ha'e vy mokoĩ corrente
overa va'e guigua py ojokua reve Babilônia
katy ogueraa.
7 Babilônia katy Nabucodonosor ogueraa
avi mba'emo ryru SENHOR pegua opy ikuai
va'ekue. Ha'e py ma nguuete pegua templo
py ju omoĩ.
8 Ha'e gui oĩve rei tema Jeoaquim rekokue
regua. Ha'e rami avi ojeguarupy ojapoague,
ha'e hexe oĩ va'ekue ha'e javi noĩ 'rã teve
kuaxia Israel ha'e Judá pygua huvixa kuery
rekokue oĩa re? Ha'e gui ta'y Joaquim ju oĩ
nguu rekovia.

2 Reis 24.8,9

9 Ha'e gui Joaquim ma dezoito ma'etỹ
oguereko jave py huvixa oĩ ypy. Ha'e gui
mboapy jaxy ha'e dez ára re ete'i opena
Jerusalém py. Ha'e va'e ma ha'eve'ỹ va'e
anho ojapo oikovy SENHOR renonde rupi.

2 Reis 24.18,19

10 Ha'e va'e ma'etỹ kuaray aku ypy'i jave
py huvixa Nabucodonosor ogueraa uka Ba-
bilônia katy, mba'emo ryru iporãgueve
SENHOR pegua opy ikuai va'ekue reve.
Hekovia tyvy Zedequias ju omoĩ uka Judá
ha'e Jerusalém pygua kuery ruvixarã.

11 Zedequias ma vinte e um ma'etỹ
oguereko jave py huvixa oĩ ypy. Ha'e gui
onze ma'etỹ re opena Jerusalém py.
12 Ha'e ma ha'eve'ỹ va'e anho ojapo oikovy
SENHOR nguuete renonde rupi. Ixupe pro-
feta Jeremias SENHOR gui ijayvu teĩ non-
hemo'yvyĩ'ixei.
13 Nabucodonosor rovai opu'ã guive, Nhan-
deruete rery rupi oura aguã rami Nabu-
codonosor ojapo rire teĩ. Inhakã ratã vy
opy'a py ndojeko rerovaxei tema SENHOR
Israel kuery ruete pe ojevy e'ỹ aguã.
14 Ha'e gui sacerdote yvatekueve ha'e heta
va'e kuery ha'e javi ojejavyve tema oje'oivy,

amboae regua kuery reko vaia rami rive.
Ha'e rami vy omongy'apa okuapy oo SENHOR ojeupe guarã Jerusalém py oiky'a'o
va'ekue.

15 SENHOR tamoĩ kuery Ruete va'e ma
yma guive teĩ ijayvu ha'e kuery pe, ayvu
mombe'ua kuery pe oayvu omombe'u uka
tema, ojeupegua kuery omboaxy ha'e ojeu-
pegua oo re oma'ẽ vy.
16 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma Nhanderuete
ayvu mombe'ua kuery ombojaru rei vy
noendu potai, ojojai rei guive okuapy pro-
feta kuery. Ha'e ramo SENHOR ojeupegua
kuery rovai opoxya ombou ramo ha'e kuery
pe noĩvei ma oo jepe aguã.

2 Reis 25.8-12; Jeremias 39.8-10; 52.12-16

17 Ha'e nunga rupi ae ha'e kuery rovai
SENHOR ojapo caldeu kuery ruvixa opu'ã
aguã rami.* Ha'e va'e huvixa ma kyxe
py ojuka kunumigue regua, oo henda iky'a
e'ỹ va'e oĩa py eteve voi. Nomboaxyi
kunumigue neĩ kunhataĩgue, tujakue'i neĩ
tujakueve'i ma voi, ipo py omboaxa pavẽ
rire.
18 Babilônia katy ogueraapa avi mba'emo
ryru Nhanderuete pegua opy ikuai va'ekue,
tuvixakue ha'e kyrĩgue'i voi. Ha'e rami vy
mba'emo porã SENHOR pegua opy. ha'e
huvixa ha'e yvatekueve ropy guive ikuai
va'ekue ma Babilônia katy meme ogueraa.
19 Oapypa Nhanderuete pegua oo, oitypa
guive Jerusalém kora. Huvixa ro ikuai
va'ekue ha'e javi oapypa avi, ha'e py
mba'emo porã ikuai va'ekue ombovaipa.
20 Ha'e rã kyxe gui oo jepe va'ekue ma Ba-
bilônia katy ogueraa. Ha'e py ma hem-
biguai ikuai, ta'y kuery rembiguai guive,
Pérsia pygua huvixa ipo'aka e'ỹa ja.
21 Ha'e nunga oiko SENHOR oayvu Jeremias
pe omombe'u uka va'ekue ojeupity aguã,
ha'e kuery yvy opyta rive aguã sábado
regua opytu'u aguã ma'etỹ ha'e javi ojeupi-
typa e'ỹa ja. Yvy ivaipa reve opyta rive oiny
ára nhavõ, setenta ma'etỹ oa'angaague oje-
upitypa e'ỹa ja.†

Esdras 1.1-4

22 Ha'e gui peteĩ ma'etỹ re ma Pérsia
pygua huvixa Ciro oĩ jave py SENHOR ojapo
oayvu Jeremias omombe'u va'ekue. Ha'e
rami vy Ciro py'a re omoĩ openaa ha'e
javi rupi pova'e ayvu omombe'u ukapa ha'e
ombopara uka guive aguã. Ha'e vy aipoe'i
uka:
23 "Pérsia pygua huvixa Ciro po rami ijayvu:
SENHOR Nhanderuete yvategua ma xevy
omboaxapa yvy ha'e javi re apena aguã,
xemoĩ guive peteĩ oo ixupe guarã ajapo
uka aguã Judá re Jerusalém tetã py. Ha'e
nunga rupi ixupegua pendekuai va'e ha'e
javi tapeo. SENHOR Penderuete toiko peẽ
kuery reve", he'i uka.*

* 36:17 Caldeu kuery ma Babilônia pygua kuery ae. Ha'e gui caldeu kuery ruvixa ma Nabucodonosor (versículo 6). † 36:21 Nhanderuete lei oejaague rami vy ha'e kuery oyvy re nomba'eapoi 'rã teĩ sete ma'etỹa ojeupity nhavõ, ijyvy voi sábado regua ma'etỹ re oĩ rive aguã (Levítico 25.1-7). Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma'etỹa nhavõ oyvy re omba'eapo tema ramo Nhanderuete oa'anga ju sábado regua ma'etỹ ijyvy noĩ riveiague rekovia, ha'e ramia peve yvy ivaipa reve opyta rive aguã (Levítico 26.40-45). Ha'e nunga rupi setenta ma'etỹ ijyvy noĩ riveiague rami avi setenta ma'etỹ re ju ivaipa reve opyta rive aguã rami ojapo, ha'e kuery Babilônia py escravo ikuai jave (Jeremias 25.1-14). Ha'e rami vy setenta ma'etỹ oaxapa rire ma ha'e kuery ojevy ju 'rã oyvy katy. * 36:23 Esdras 1.1-3

Esdras rekokue oĩa
Esdras rekokue oĩa

Kova'e kuaxia re ma oĩ Israel kuery Babilônia py escravo-rã ogueraa pyre oyvy re ju ojevy va'ekue rekokue. Mba'eta huvixave Babilônia re opena va'e ae omondouka. Po rami ipara oiny: "Peteĩ ma'etỹ re ma Pérsia pygua huvixa Ciro oĩ jave py Senhor ojapo oayvu Jeremias omombe'u va'ekue ojeupity aguã rami. Ha'e vy Ciro py'a re omoĩ openaa ha'e javi rupi omombe'u uka pova'e ayvu, ombopara uka guive. Ha'e vy aipoe'i uka: 'Pérsia pygua huvixa Ciro po rami ijayvu: Xevy pe Senhor Nhanderuete yva pygua omboaxa yvy ha'e javi re apena aguã. Xemoĩ avi peteĩ oo ixupe guarã ajapo uka aguã Judá yvy re Jerusalém tetã py. Ha'e nunga rupi ixupegua pendekuai va'e ha'e javi reve Penderuete toiko, ha'e tapeo Judá regua Jerusalém py, Senhor Israel kuery ruete pegua oorã pejapo jevy aguã. Ha'e va'e ma Jerusalém pygua kuery ruete ae', he'i" (1.1-3).

Ha'e gui ma omombe'u ha'e kuery oguataague, Jerusalém tetã py ovaẽague, templo omoatyrõ aguã omboypyague, hovaigua kuery omombytu'u ranheague, ojapopaague, ha'e gui oguerovy'aague, Nhanderuete gui meme ha'e nunga oiko rire.

Esdras ma sacerdote oiko raka'e. Ha'e ae Jerusalém py ou vy opena oikovy templo omoatyrõa rupi. Ijayvu avi heta va'e kuery gueko vaia gui ojepe'a aguã rami.

Huvixa Ciro oayvu omondoukaague
2 Crônicas 36.22,23

1 Peteĩ ma'etỹ re ma Pérsia pygua huvixa Ciro oĩ jave py SENHOR ojapo oayvu Jeremias omombe'u va'ekue ojeupity aguã rami. Ha'e vy Ciro py'a re omoĩ openaa ha'e javi rupi omombe'u uka pova'e ayvu, ombopara uka guive. Ha'e vy aipoe'i uka:
2 "Pérsia pygua huvixa Ciro po rami ijayvu: Xevy pe SENHOR Nhanderuete yva pygua omboaxa yvy ha'e javi re apena aguã. Xemoĩ avi peteĩ oo ixupe guarã ajapo uka aguã Judá yvy re Jerusalém tetã py.
3 Ha'e nunga rupi ixupegua pendekuai va'e ha'e javi reve Penderuete toiko, ha'e tapeo Judá regua Jerusalém py, SENHOR Israel kuery ruete pegua oorã pejapo jevy aguã. Ha'e va'e ma Jerusalém pygua kuery ruete ae.
4 Ha'e gui guekoa py ae avakue okuave va'e ha'e javi penepytyvõ 'rã prata ome'ẽ vy, ha'e gui ouro, omba'e rei-rei ha'e mymba kuery oguereko va'e, Nhanderuete ro Jerusalém py oĩ va'e peguarã. Ha'e nunga ome'ẽ va'e áryve tome'ẽve ju ome'ẽxea'i rupi", he'i uka.*
5 Ha'e ramo Judá ha'e Benjamim kuery akã ikuai va'e opu'ãmba jogueravy, sacerdote ha'e levita kuery guive, amboae kuery reve. Ha'e kuery ha'e javi py'a re Nhanderuete omoĩ Jerusalém py oje'oi vy oo SENHOR pegua oĩ va'ekue ojapo jevy aguã.
6 Ijyvýry rupi ikuai va'e voi oipytyvõ okuapy prata ome'ẽ vy, ha'e gui ouro, omba'e rei-rei, mymba kuery oguereko va'e ha'e iporãgueve. Mba'emo ome'ẽ va'ekue áryve ome'ẽve ju ome'ẽxea'i rupi.
7 Huvixa Ciro voi oguenoẽ tembiporu SENHOR ropy ikuai va'ekue, Jerusalém gui Nabucodonosor ogueru vy nguuete ra'angaa pegua ropy ju omoĩ va'ekue.
8 Ha'e va'e nunga ma Pérsia pygua huvixa Ciro ju oguenoẽ mba'emo re opena va'ety Mitredate oexaa py. Ha'e rã ha'e va'e oipapapa ma vy Judá regua yvateve va'e Sesbazar pe ju omboaxa.
9 Apy ma oĩ mbovy pa oĩa regua: trinta hy'a ouro guigua, mil hy'a prata guigua, vinte e nove kyxe,
10 trinta hy'a'i ouro guigua, quatrocentos e dez hy'a'i prata guigua amboae regua va'e, ha'e gui mil avi tembiporu mboae.
11 Tembiporu ouro ha'e prata guigua ha'e javi vy ma cinco mil e quatrocentos. Ha'e javi ma Sesbazar ogueraapa Babilônia gui, ogueru pyre kuery Jerusalém katy ju ojevy jogueravy jave.

2

Babilônia gui ojevy va'ekue rery oĩa

1 Pova'e ma ijyvy gui Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor oyvy katy ogueraa va'ekue ramymino kuery. Ha'e va'e kuery ma escravo ikuaiague gui oẽ vy ojevy ju Jerusalém ha'e Judá katy, peteĩ-teĩ guekoa py ae.*

* 1:4 2 Crônicas 36.22-23 * 2:1 Neemias 7.6-73

2 Ha'e kuery ma oupa okuapy Zorobabel
reve, Jesua, Neemias, Seraías, Reelaías,
Mordecai, Bilsã, Mispar, Bigvai, Reum ha'e
Baaná reve. Ha'e gui apy ma avakue Israel
regua mbovy pa ikuaia:
3 Parós ramymino kuery ma dois mil cento
e setenta e dois.
4 Sefatias ramymino kuery ma trezentos e
setenta e dois.
5 Ara ramymino kuery ma setecentos e se-
tenta e cinco.
6 Paate-Moabe ramymino kuery Jesua-Joabe
ra'y kuery regua ma dois mil oitocentos e
doze.
7 Elão ramymino kuery ma mil duzentos e
cinqüenta e quatro.
8 Zatu ramymino kuery ma novecentos e
quarenta e cinco.
9 Zacai ramymino kuery ma setecentos e
sessenta.
10 Bani ramymino kuery ma seiscentos e
quarenta e dois.
11 Bebai ramymino kuery ma seiscentos e
vinte e três.
12 Azgade ramymino kuery ma mil duzentos
e vinte e dois.
13 Adonicão ramymino kuery ma seiscentos
e sessenta e seis.
14 Bigvai ramymino kuery ma dois mil e
cinqüenta e seis.
15 Adim ramymino kuery ma quatrocentos e
cinqüenta e quatro.
16 Ater ramymino kuery Ezequias ro pygua
kuery regua ma noventa e oito.
17 Bezai ramymino kuery ma trezentos e
vinte e três.
18 Jora ramymino kuery ma cento e doze.
19 Hasum ramymino kuery ma duzentos e
vinte e três.
20 Gibar ramymino kuery ma noventa e
cinco.
21 Belém ramymino kuery ma cento e vinte
e três.
22 Netofa guigua avakue ma cinqüenta e seis.
23 Anatote guigua avakue ma cento e vinte e
oito.
24 Azmavete ramymino kuery ma quarenta e
dois.
25 Quiriate-Arim, Cefira ha'e Beerote
ramymino kuery ma setecentos e quarenta
e três.
26 Ramá ha'e Geba ramymino kuery ma seis-
centos e vinte e um.
27 Micmás guigua avakue ma cento e vinte e
dois.
28 Betel ha'e Ai guigua avakue ma duzentos
e vinte e três.
29 Nebo ramymino kuery ma cinqüenta e
dois.
30 Magbis ramymino kuery ma cento e cin-
qüenta e seis.
31 Elão mboae guigua ramymino kuery ma
mil duzentos e cinqüenta e quatro.
32 Harim guigua ramymino kuery ma
trezentos e vinte.
33 Lode, Hadide ha'e Ono guigua ramymino
kuery ma setecentos e vinte e cinco.
34 Jericó guigua ramymino kuery ma trezen-
tos e quarenta e cinco.
35 Senaá guigua ramymino kuery ma três mil
seiscentos e trinta.

36 Ha'e gui sacerdote kuery regua: Jedaías
ramymino kuery Jesua ro pygua ikuai va'e
regua ma novecentos e setenta e três.
37 Imer ramymino kuery ma mil e cinqüenta
e dois.
38 Pasur ramymino kuery ma mil e duzentos
e quarenta e sete.
39 Harim ramymino kuery ma mil e dezes-
sete.

40 Ha'e gui levita kuery ju: Jesua ha'e Cad-
miel ramymino kuery Hodavias ra'y kuery
regua ma setenta e quatro.
41 Oporaei va'e kuery Asafe ramymino kuery
regua ma cento e vinte e oito.
42 Okẽ rarõa kuery ramymino kuery ju:
Salum ramymino kuery, Ater, Talmom,
Acube, Hatita ha'e Sobai ramymino kuery,
ha'e va'e kuery ha'e javi vy ma cento e
trinta e nove.

43 Templo py nhopytyvõ va'ety kuery ju:
Zia ramymino kuery, Hasufa, Tabaote,
44 Queros, Sia, Padom,
45 Lebana, Hagaba, Acube, Hagabe,
46 Sanlai, Hanã,
47 Gidel, Gaar, Reaías,
48 Rezim, Necoda, Gazão,
49 Uzá, Paseá, Besai,
50 Asná, meunita ha'e nefuseu kuery
ramymino kuery,
51 Baquebuque ramymino kuery, Hacufa,
Harur,
52 Baslute, Meída, Harsa,
53 Barcos, Sísera, Tama,
54 Nesias ha'e Hatifa ramymino kuery.

55 Ha'e gui Salomão rembiguai kuery
ramymino kuery ju: Sotai ramymino kuery,
Soferete, Peruda,
56 Jaala, Darcom, Gidel,

57 Sefatias, Hatil, Poquerete-Hazebaim ha'e
Ami ramymino kuery.
58 Templo py nhopytyvõ va'ety ha'e Sa-
lomão rembiguai kuery ramymino kuery
ha'e javi vy ma trezentos e noventa e dois.
59 Pova'e kuery ma Tel-Melá gui oje'oi
va'ekue, Tel-Harsa, Querube, Adã ha'e Imer
gui, teĩ ndoikuaai ae tema Israel regua
ikuaia:
60 Delaías ramymino kuery, Tobias ha'e
Necoda ramymino kuery ma seiscentos e
cinqüenta e dois.
61 Ha'e gui sacerdote ramymino kuery voi:
Habaías ramymino kuery, Coz ha'e Barzilai
ramymino kuery. Ha'e va'e ma Barzilai
Gileade pygua va'e rajy re omenda rire hery
rupi ae oenoĩa.
62 Ha'e va'e kuery ma guery oeka okuapy
kuaxia tery oĩa re teĩ ndojoui. Ha'e nunga
rupi sacerdote ikuai aguã ha'eve'ỹ va'e.
63 Ha'e ramo ha'e kuery pe huvixa aipoe'i:

— Pe'u eme tembi'u iky'a e'ỹ va'e, Urim
ha'e Tumim rupi sacerdote oikuaa va'e oiko
e'ỹa ja — he'i.

64 Ha'e va'e kuery ha'e javi vy ma
quarenta e dois mil trezentos e sessenta
ikuai,
65 hembiguai avakue ha'e kunhague sete mil
trezentos e sete ikuai va'e reve'ỹ vy. Ha'e
gui oporaei va'e avakue ha'e kunhague ma
duzentos ju ikuai.
66 Hymba kuery kavaju ma setecentos e
trinta e seis. Ha'e gui mburika ma duzentos
e quarenta e cinco ikuai.
67 Mymba camelo ma quatrocentos e trinta
e cinco ikuai. Mburika ra'y'i ma seis mil
setecentos e vinte.
68 Ha'e gui ovaẽ okuapy Jerusalém tetã py.
SENHOR pegua oo oĩague py oo ramo hetarã
kuery akã ikuai va'e regua ma mba'emo
ome'ẽxea'i rupi ome'ẽ okuapy oo oĩague
pyve ju ojapo jevy aguã.
69 Ha'e kuery mba'emo ojoua rami vy ome'ẽ
okuapy omba'eapo va'e kuery oiporu
va'erã: sessenta e um mil hatã'i va'e ouro
guigua, cinco mil prata guigua tuvixakueve
va'e, ha'e gui cem ao sacerdote kuery
pegua.
70 Ha'e gui Israel kuery ha'e javi guetã
rupi ae-ae ikuai: sacerdote kuery, levita
ha'e heta va'e kuery regua, oporai va'e, okẽ
rarõa, templo py nhopytyvõ va'ety kuery
guive.

3

Altar ojapo jevy okuapyague

1 Sete jaxya ovaẽ jave Israel ramymino
kuery ikuaipa ma guetã py ae-ae. Ha'e
rami vy peteĩ'i rami onhemboatypa okuapy
Jerusalém py.
2 Ha'e ramo Jozadaque ra'y Jesua ha'e
tyvy kuery sacerdote ikuai va'e, Sealtiel
ra'y Zorobabel tyvy kuery reve onhemoĩ
okuapy altar Israel kuery ruete peguarã
ojapo ju aguã, ha'e va'e áry mymba
kuery oapy reve ome'ẽ aguã Nhanderuete
remimbo'e Moisés lei ombopara va'ekue
oĩa rami vy.
3 Hendarã py ae ojapo okuapy altar. Hekoa
yvýry ikuai va'e kuery gui okyje teri va'eri
altar áry mymba kuery oapy reve ome'ẽ
okuapy SENHOR pe, aje'ivekue, ka'arukue
guive.
4 Ipara re oĩa rami vy ojapo avi okuapy
ngaru oo'i regua. Ha'e rami vy ko'ẽ nhavõ
mymba kuery oapy vy ome'ẽ okuapy,
mbovy-mbovy 'rã pa peteĩ-teĩ ára py ome'ẽ
ukaague rami vy.
5 Ha'e va'e rire mba'emo ome'ẽ jepi okuapy.
Jaxy pyau nhavõ mba'emo ome'ẽ, ha'e gui
ngaru SENHOR peguarã hi'ára py porã oiko
aguã oa'angaague rami vy. Ikuai avi SEN-
HOR pe mba'emo ome'ẽxea'i py ogueru
va'e.
6 Sete jaxya ijypy'i guive omboypy okuapy
SENHOR pe mymba ome'ẽ aguã, ha'e jave py
SENHOR pegua templo rendarã nonhonom-
bai teri teĩ.
7 Oo apoa ha'e ita re omba'eapo va'e kuery
pe ome'ẽ okuapy peráta. Sidom ha'e Tiro
pygua kuery pe ome'ẽ avi tembi'u, oy'u
va'erã ha'e azeite, Líbano gui yvyra yary
haygue ha'e kuery ogueru aguã. Ye'ẽ áry
rupi 'rã ogueru Jope tetã peve, Pérsia pygua
huvixa Ciro va'e ojapo ukaague rami vy.

Templo rendarã onhonombaa ague

8 Jerusalém tetã py Nhanderuete pegua
oo py ovaẽ rire mokoĩ ma'etỹa ha'e mokoĩ
jaxya ma ojapo jave Sealtiel ra'y Zorobabel
omboypy ojapo jevy aguã, Jozadaque ra'y
Jesua reve, ha'e tyvy kuery sacerdote ha'e
levita regua, ha'e gui escravo-rã ogueraa
pyre kuery Jerusalém katy ojevy va'ekue
ha'e javi reve. Ha'e va'e kuery omboypy
okuapy SENHOR pegua oo re omba'eapo
aguã. Ha'e nunga re opena va'erã omoĩ

okuapy levita kuery vinte ma'etỹ va'e guive
tujakue peve.
9 Jesua gua'y ha'e guyvy kuery reve,
Cadmiel gua'y kuery reve guive onhemoirũ
okuapy Judá ramymino kuery, Nhan-
deruete pegua oo rupi omba'eapo va'e
kuery re opena aguã, Henadade ramymino
kuery, ta'y ha'e tyvy kuery levita regua
reve guive.
10 Ha'e gui oo apoa kuery templo SENHOR
pegua rendarã onhonomba ramo sacerdote
kuery onhemondepa reve ikuai mimby
guaxu reve. Levita kuery Asafe ramymino
kuery regua avi ikuai hy'a pu reve SENHOR
omboete aguã, Israel kuery ruvixa Davi
ojapo ukaague rami vy.*
11 Jorire-rire oporaei okuapy. SENHOR om-
boete ha'e oguerovy'a okuapy po rami:
"Porayvu va'e vy oexa uka riae 'rã Israel
kuery omboaxya", he'i okuapy. Ha'e gui
ha'e kuery ha'e javive oguerovy'a vy on-
hendu atã reve oporaei okuapy SENHOR pe,
oo rendarã onhonomba ma rire.
12 Heta avi ikuai sacerdote ha'e levita kuery
jypy'igua oo oexa va'ekue, hetarã kuery akã
tujakue'i guive. Ha'e rami vy ha'e kuery
ma oo rendarã onhonoa rã oexa vy ojae'o
atã okuapy. Heta avi ikuai oguerovy'aa rupi
ojapukai va'e.
13 Ha'e rami vy mava'eve noendu kuaai
ovy'aa rupi ojapukai va'e, neĩ ojae'o va'e
kuery onhendua. Mba'eta pavẽ onhendu
atã reve ojapukai okuapy mombyry rupi
ikuai va'e voi oendu aguã rami.

4

Templo ojapo okuapya gui hovaigua kuery omombytu'uague

1 Judá ha'e Benjamim regua rovaigua
kuery oendu avi okuapy ogueraapa pyre
kuery ojevy ma vy SENHOR Israel kuery
ruete pegua templo ojapo jevy okuapya.
2 Ha'e rami vy ha'e kuery ovaẽmba okuapy
Zorobabel ha'e hetarã kuery akã ikuaia py.
Ha'e vy aipoe'i okuapy:
— Ore voi toromba'eapo peẽ kuery reve,
mba'eta peẽ kuery rami ae ore kuery voi
Penderuete pe 'rã orekuai. Ore voi ixupe
mba'emo rome'ẽ ae ma, Assíria pygua hu-
vixa Esar-Hadom apy oreru guive — he'i.*
3 Ha'e rami teĩ Zorobabel, Jesua ha'e het-
arã kuery akã ikuai va'e ombovai:
— Peẽ kuery ma mba'eve ndaperekoi ore
kuery reve Oreruete pegua oo rojapo jevya
py. Ore kuery ae'i teĩ rojapopa 'rã SENHOR
Israel kuery ruete va'e pe, Pérsia pygua
huvixa Ciro ojapo ukaague rami vy — he'i.
4 Ha'e ramo ha'e va'e yvy regua kuery
Judá kuery omba'eapoa py omongeta rei vy
nomokyre'ỹvei.
5 Ha'e rami vy peráta re ogueru ha'eve'ỹa
rami omongeta va'erã, Judá kuery ojapo 'rã
va'ekue ndojapovei aguã. Pérsia pygua hu-
vixa Ciro oĩa pukukue re ha'e rami ijayvu,
huvixa Dario oĩa peve.
6 Ha'e gui Assuero huvixa oĩ ypy'i guive
ma voi hovaigua kuery ombopara okuapy
Judá ha'e Jerusalém pygua kuery rekokue
ramigua rive.
7 Ha'e rami ae avi Pérsia pygua huvixa
Artaxerxes oĩ jave Bislão, Mitredate ha'e
Tabeel oirũ kuery reve ixupe ombopara
okuapy peteĩ kuaxia aramaico ha'e Síria
pygua kuery ayvu py.
8 Xondaro kuery ruvixa Reum ha'e kuaxia re
opena va'ety Sinsai voi ombopara avi peteĩ
kuaxia. Jerusalém pygua kuery rovai re
ombopara huvixa Artaxerxes pe, po rami:
9 "Rombopara va'e ma xondaro kuery
ruvixa Reum ha'e kuaxia re opena va'ety
Sinsai oirũ kuery reve: dinaíta kuery,
afarsaquita, tarpelita, afarsita, arquevita,
Babilônia guigua kuery, Susã guigua, deav-
ita kuery, Elão guigua kuery,
10 ha'e gui amboae kuery regua Samaria
tetã py huvixa Osnapar ipo'akapa ha'e
ima'endu'apy va'e orembou vy orem-
boekoa va'ekue, ha'e gui amboae kuery
Eufrates yakã kyvõ rupi orerekoa va'e."
11 Po rami ma kuaxia huvixa Artaxerxes
pe ha'e kuery omboparaa ague:
12 "Oreruvixa, ore nerembiguai kuery Eu-
frates yakã kyvõ rupi orerekoa va'e, kova'e
ára rombopara rokuapy ndevy. Reikuaa
ae ma judeu kuery ndea gui oje'oiague
Jerusalém tetã katy orerekoa peve ete. Aỹ

* 3:10 Hy'a pu ma hy'a overa va'e gui ojapo pyre, ombotaa rã onhendu va'e.

* 4:2 Ha'e kuery ma Samaria pygua ikuai teĩ judeu regua e'ỹ, mombyry ikuaiague gui Assíria ruvixa kuery oguerova vy ha'e py omboekoa jevy va'ekue. SENHOR omboete merami teĩ nguu ete kuery ae omboete avi okuapy (2 Reis 17.24-41).

ha'e kuery ma ojapo ju okuapy ha'e va'e
tetã ayvu vaipy joe opu'ãaty. Ikora voi
omoatyrõ heravy, omoatyrõ avi 'rã ijytarã.
13 Oreruvixa, eikuaa pota ke, mba'eta
ha'e kuery tetã ojapo jevy vy ikora voi
omoatyrõmba ma vy ndopagavei ma 'rã
imposto neĩ pedágio opaga 'rã va'ekue.
Ha'e rami vy 'rã ojapo peráta nderejopyvei
aguã rami.
14 Ha'e rã ore kuery ma ndepo gui mba'emo
rojopy jepi va'e vy orevy pe voi nda'evei
ha'e kuery neremboetevei ramo. Ha'e
nunga rupi ae oreayvua rogueru ruka
ndevy.
15 Eikuaa pota ke ha'vy kuaxia neramoĩ
kuery rekokue oĩa re. Ha'e va'e kuaxia
rejou vy reikuaa 'rã ha'e va'e tetã pygua
kuery opu'ãmba vy ojapo raka'e huvixa
kuery ojexavai aguã rami, yvy openaa rupi
voi. Yma guive tetã py oiko jepi joguero'aa.
Ha'e nunga rupi ae tetã omombaa va'ekue.
16 Ha'e nunga rupi oreruvixa, ndevy roikuaa
uka xapy'a rei ha'e va'e tetã ha'e kora
omoatyrõmba ma ramo Eufrates yakã kyvõ
rupi yvy itui va'e re nandepo'akavei 'rãa."

17 Ha'e ramo huvixa ombovai:
"Xondaro kuery ruvixa Reum, kuaxia re
opena va'ety Sinsai ha'e irũ kuery Samaria
py ikuai va'e pe xeayvu araa uka, Eufrates
rovai hembyrekue ikuai va'e pe guive:
Tapendekuai porã!
18 Ha'e gui kuaxia para orevy pembou
va'ekue ma aendu kuaa aguã rami
ogueroayvua xerenonde py.
19 Ha'e rami rã xee ajapo uka rã oeka vy
oikuaa yma guive ae ma ha'e va'e tetã
pygua kuery opu'ã ae ri okuapyague huvixa
kuery rovai re, ha'e gui ha'e py oiko raka'e
joguero'aa ha'e joe ijayvu rei va'e.
20 Jerusalém tetã py ikuai avi va'ekue huvixa
ipo'akapa va'e. Ha'e va'e kuery ma Eufrates
yakã rovai ha'e javi rupi ipo'aka va'ekue.
Ha'e kuery pe ae opagapaa va'ekue imposto
ha'e pedágio opaga 'rã va'ekue.
21 Ha'e nunga rupi aỹ gui ma pendeayvu 'rã
ha'e va'e avakue omba'eapoa gui opytu'upa
aguã rami, ha'e va'e tetã ndojapovei aguã,
xee ajapo uka e'ỹa ja.
22 Penekyre'ỹ ke ha'e pejapo ete xee aipotaa.
Mba'e re tu huvixa roiko va'e ndorojopyive-
ive ri rovy?" he'i.

23 Ha'e va'e kuaxia huvixa Artaxerxes om-
bopara va'ekue ma ogueroayvupaa Reum,
kuaxia re opena va'ety Sinsai ha'e irũ kuery
renonde. Ha'e ramo ha'e kuery oje'oipa
pojava Jerusalém tetã py judeu kuerya
katy. Opo py tembiporu oguereko reve
oo vy omombytu'u nhea'ã mba'emo ojapo
okuapya gui.
24 Ha'e rami py opytu'upa Nhanderuete
pegua oo Jerusalém py oĩ va'e re
omba'eapoa gui. Ha'e rami vy Pérsia pygua
huvixa Dario mokoĩ ma'etỹ re ma oĩ peve
ndojapovei.

5

Ageu ha'e Zacarias nhomokyre'ỹa rupi
ijayvuague

1 Ha'e gui profeta Ageu ha'e Ido ra'y
Zacarias ma ayvu omombe'u judeu kuery
Judá ha'e Jerusalém py ikuai va'e pe.
Mokoĩve re Israel kuery ruete nhe'ẽ oĩ ramo
hery rupi ae ijayvu.
2 Ha'e ramo Sealtiel ra'y Zorobabel ha'e
Jozadaque ra'y Jesua ma onhemoĩ vy om-
boypy ju okuapy Nhanderuete pegua oo
Jerusalém py oĩ va'e omoatyrõ aguã. Ha'e
va'e kuery reve mokoĩve profeta Nhan-
deruete pegua avi ikuai oipytyvõ vy.
3 Ha'e va'e jave py ma ha'e kuerya py ou
Eufrates yakã kyvõ rupi opena va'e Tatenai
ha'e Setar-Bozenai oirũ kuery reve. Ha'e
rami vy ha'e kuery pe oporandu okuapy:
— Mava'e tu pẽvy ojapo uka ju upe va'e
oo ha'e ikora?
4 Ha'e gui marã rami tu upe va'e ojapoa rupi
ikuai va'e rery? — he'i okuapy oporandu
vy.
5 Ha'e rami teĩ judeu kuery yvatekueve re
Nhanderuete oma'ẽ ramo hovaigua kuery
nomombytu'u reguai huvixa Dario-a py
ayvu ogueraa ha'e kuaxia para rupi ombo-
vaiague ou e'ỹa ja.

Huvixa Dario pe hovaigua kuery oayvu omondoukaague

6 Ha'e gui ma huvixa Dario pe Eufrates
yakã kyvõ rupi opena va'e Tatenai pe-
teĩ kuaxia para omondouka, Setar-Bozenai
ha'e oirũ kuery afarsaquita va'e yakã kyvõ
rupi ikuai va'e reve. Ha'e va'e kuaxia om-
boparaague ma apy ju oĩ.
7 Kuaxia para re ma ixupe omondouka
okuapy pova'e ayvu:

"Huvixa Dario, tove tereiko porã!
8 Oreruvixa, reikuaa ae ma ore kuery Judá
yvy katy roje'oiague, Nhanderuete pegua
oo tuvixa va'e py. Ha'e va'e ma ita tu-
vixa va'e gui anho ojapoave heravy va'e.
Yvyrape py ma omboty-mbotyve heravy.
Omba'eapo aguã ikyre'ỹ okuapy vy ojapo
pojava heravy.
9 Ha'e gui ma yvatekueve pe roporandu vy
'Mava'e tu pẽvy ojapo uka ju upe va'e oo
ha'e ikora?' ro'e va'ekue.
10 Ha'e rami ae avi yvatekueve pe ropo-
randuve tema hery re, ndevy romombe'u
aguã, ndevy rombopara rã avakue opena
va'e rery reikuaa aguã.
11 Po rami orembovai vy ijayvu okuapy: 'Ore
kuery ma Nhanderuete yva ha'e yvy apoare
rembiguai. Ha'e vy romoatyrõ ju rokuapy
kova'e oo yma raxa ma ojapo pyre. Peteĩ
huvixa Israel pygua yvateve va'e ojapopa
ypy va'ekue.
12 Ha'e va'e rire ma oreramoĩ kuery ma
Nhanderuete yva pygua ipoxy aguã rami
ikuai ramo omboaxapa raka'e Babilônia
pygua huvixa Nabucodonosor caldeu va'e
po py. Ha'e va'e ae ma kova'e oo ombo-
vaipa, ha'e Babilônia katy oreretarã kuery
ogueraapa raka'e.
13 Ha'e rami teĩ Babilônia pygua huvixa Ciro
ma jypy ma'etỹ re oĩ jave ojapo uka ju
kova'e oo Nhanderuete peguarã.
14 Ha'e gui ma tembiporu ouro ha'e prata
guigua Jerusalém py templo py ikuaiague
gui Nabucodonosor ogueraapa vy Babilônia
py templo oĩ va'e py ju omoĩ va'ekue. Ha'e
nunga huvixa Ciro ha'e gui oguenoẽmba
vy omboaxa raka'e peteĩ ava Sesbazar hery
va'e pe. Ha'e va'e joe opena va'erã omoĩ vy
15 aipoe'i ixupe: "Ejopy kova'e tembiporu
ikuai va'e, ha'e tereo. Eraapa Jerusalém py
templo oĩ va'e pyguarã. Ha'e gui ejapo uka
ju Nhanderuete pegua oo, oĩague py ae",
he'i va'ekue.
16 Ha'e gui ma Jerusalém py Sesbazar ou
ma vy onhonomba ju Nhanderuete pegua
oo rendarã. Ha'e jave gui ma voi rojapo
rokuapy teĩ ndorojapopai teri', ha'e kuery
he'i va'ekue orevy.
17 Ha'e ramo ndee oreruvixa rejou porã ri
vy reikuaa pota uka 'rãgue Babilônia py
huvixa kuery kuaxia ikuai va'e re, roikuaa
aguã anhetẽ pa ra'e huvixa Ciro Nhan-
deruete pegua oo ojapo ukaague Jerusalém
py, ha'e gui orevy pe ju mba'emo rejapo uka
aguã", he'i okuapy.

6

Dario oayvu omondoukaague

1 Ha'e ramo huvixa Dario ijayvu rã oikuaa
potaa Babilônia py huvixa mba'e kuaxia
para omoĩ porãaty rupi.
2 Ha'e gui Média yvy re Acmetá py oo im-
baraete va'e oĩ va'e py ojou peteĩ kuaxia
oimama pyre. Ha'e va'e re ma nho-
moma'endu'aarã ipara oiny po rami ijayvu
va'e:
3 "Huvixa Ciro ma peteĩ ma'etỹa re oĩ
jave oikuaa uka pova'e ayvu: 'Jerusalém py
Nhanderuete pegua oo oĩ va'e ma ha'eve
ojapoa ju aguã mymba oapy vy ome'ẽ atyrã.
Ha'e rami aguã ma omoĩ atãave 'rã hendarã.
Ijyvatea ma vinte e sete metros peve 'rã.
Ipya voi vinte e sete metros ae avi 'rã.
Mboapy ryxy ita tuvixa va'e anho omoĩa
'rã, ha'e gui peteĩ ju yvyra pyau guigua.
4 Huvixa ro gui ae 'rã ome'ẽa mba'emo
repyrã.
5 Ha'e rami ae avi mba'emo ryru ouro
ha'e prata guigua Nhanderuete pegua
opygua Jerusalém py templo oĩ va'e gui
Nabucodonosor oguenoẽ vy Babilônia katy
ogueraa va'ekue ma ome'ẽmbaa ju 'rã
Jerusalém py templo oĩ va'e pyguarã. Peteĩ-
teĩ tembiporu oĩague py ae ju 'rã omoĩa,
Nhanderuete pegua opy', he'i va'ekue.
6 "Ha'e nunga rupi Eufrates yakã rovai
rupi repena va'e Tatenai, Setar-Bozenai
ha'e peneirũ kuery afarsaquita yakã rovai
pendekuai va'e, pejepe'a ke ha'e gui mom-
byry katy.
7 Pemombytu'uve eme Nhanderuete pegua
oo re omba'eapo va'e kuery. Tove judeu
kuery ruvixa ha'e yvatekueve tojapo ju
Nhanderuete pegua oo oĩague py ae.
8 Xeayvu avi judeu kuery regua yvatekueve
pe mba'emo peme'ẽ aguã, Nhanderuete
pegua oo ojapo ju aguã. Yakã rovai peráta
huvixa pegua omoĩaty py oĩ va'e regua ma
ha'e va'e avakue pe peme'ẽ jepi 'rã hi'ára py
porã, omba'eapoa gui opytu'u e'ỹ aguã.
9 Ha'e rami ae avi ha'e kuery pe ára nhavõ
peme'ẽ kuerei 'rã peme'ẽ aguã va'e: vaka
ra'y, vexa'i ha'e vexa'i ra'y oapy vy Nhan-
deruete yva pygua pe ome'ẽ mbyrã. Trigo,
juky, vinho ha'e azeite voi peme'ẽ 'rã,

Jerusalém py sacerdote kuery mbovy pa
ikuaia rami vy,
10 ha'e kuery ome'ẽ aguã mba'emo heakuã
porã va'e Nhanderuete yva pygua ojou porã
va'erã, huvixa ha'e ta'y kuery re ha'e kuery
ojerure okuapy aguã guive.
11 Po rami avi xeayvu: Ava oiko va'e rei
kova'e kuaxia re oĩ va'e oguerova ramo ma
hoo gui peteĩ yvyra omboia 'rã, ha'e gui
ha'e va'e re ae oupia 'rã imoiny, ha'e rã
hoogue ma ojapoa 'rã ytyrã.
12 Ha'e rami ae avi xapy'a rei Jerusalém py
Nhanderuete pegua oo oĩ va'e amongue
huvixa e'ỹ vy pavẽ regua ombovaipaxe
vy opo py kova'e ipara oguerova va'e rei
tove Nhanderuete tomokanhymba, ha'e py
guery omoĩ rire. Xee Dario ae kova'e ayvu
amondouka va'e. Tojapopaa pojava."

Templo ojapopa ma okuapyague

13 Ha'e gui ma huvixa Dario ijayvuague
rami ae Eufrates yakã kyvõ rupi opena
va'e Tatenai, Setar-Bozenai ha'e oirũ kuery
ojapopa pojava okuapy.
14 Ha'e ramo judeu kuery regua yvatekueve
ojapo tema heravy oo, ikuai porã guive pro-
feta Ageu ha'e Ido ra'y Zacarias ijayvuague
rami. Oo ojapopa Israel kuery ruete ojapo
ukaague rami, ha'e gui huvixa Ciro, Dario
ha'e Pérsia pygua Artaxerxes ijayvuague
rami guive.
15 Oo ojapopa okuapy jaxya Adar 'ea py
mboapy araa py, huvixa Dario mboapy
meme ma'etỹ re ma oĩ jave.

Nhanderuete po py templo omboaxa okuapyague

16 Ha'e gui Israel kuery, sacerdote, levita
ha'e escravo ikuaiague gui ojevy va'ekue
mboae kuery ou vy ma Nhanderuete pegua
oo ojapopaague oguerovy'a reve omboaxa
okuapy ipo py.
17 Omboaxa vy ome'ẽ okuapy cem vaka ra'y,
duzentos vexa'i ra'y, quatrocentos vexa'i
ha'e doze kavara ra'y. Israel kuery ha'e javi
ojejavyague reguarã ome'ẽ okuapy, mbovy
regua pa ikuaia rami.
18 Omoĩ avi okuapy sacerdote ha'e levita
kuery peteĩ-teĩ Nhanderuete pe omba'eapo
aguã Jerusalém py, Moisés kuaxia om-
boparaague rami vy.

Ngaru Páscoa regua ojapo okuapyague

19 Escravo ikuaiague gui ojevy va'ekue
ha'e javi ma ngaru Páscoa regua ojapo
okuapy peteĩ jaxya ha'e catorze araa py.
20 Mba'eta sacerdote ha'e levita kuery ma
peteĩ'i rami ojeky'a'o ukapa ma vy ha'eve
va'e ju ikuai. Ha'e rami vy ojuka okuapy
Páscoa pygua vexa'i escravo ikuaiague gui
ou va'ekue ha'e javi re, guyke'y kuery sac-
erdote ikuai va'e re, ojee ae guive.
21 Ha'e rami vy Páscoa ára py Israel
ramymino kuery escravo ikuaiague gui ou
va'ekue ha'e javi okaru okuapy, ha'e gui
ha'e kuery reve onhemoirũ avi amboae
regua kuery SENHOR Israel kuery ruete
oeka aguã ha'e va'e yvy re amboae regua
kuery hekoa va'e reko vaia gui ojepe'a
va'ekue.
22 Sete ára re ovy'aa rupi ojapo okuapy
ngaru mbojape mbovua revegua e'ỹ va'e
regua, ovy'a aguã SENHOR ombou ramo.
Mba'eta ha'e kuery re oma'ẽ vy huvixa
Assíria pygua py'a oguerova va'ekue, Israel
kuery ruete pegua oo ojapoa py omom-
baraete aguã rami.

7

Jerusalém katy huvixa Artaxerxes Esdras omondoukaague

1 Ha'e va'e rire Pérsia pygua huvixa Ar-
taxerxes oĩ jave ou Esdras. Ha'e va'e ma
Seraías ra'y, Seraías ma Azarias ra'y, Azarias
ma Hilquias ra'y,
2 Hilquias ma Salum ra'y, Salum ma Zadoque
ra'y, Zadoque ma Aitube ra'y,
3 Aitube ma Amarias ra'y, Amarias ma
Azarias ra'y, Azarias ma Meraiote ra'y,
4 Meraiote ma Zeraías ra'y, Zeraías ma Uzi
ra'y, Uzi ma Buqui ra'y,
5 Buqui ma Abisua ra'y, Abisua ma Finéias
ra'y, Finéias ma Eleazar ra'y, Eleazar ma
Arão sacerdote yvateve va'e ra'y raka'e.
Ha'e va'e jave py ma Esdras ou avi Babilônia
gui.
6 Ha'e va'e ma SENHOR Israel kuery ruete
lei oeja rã Moisés ombopara va'ekue re
nhombo'e va'ety oikuaapa va'e. Hexe
SENHOR Tuuete po oĩ ramo ixupe huvixa
ome'ẽmba ojerurea rami tema.
7 Jerusalém katy jogueru avi Israel
ramymino kuery va'e regua sacerdote,
levita, oporaei va'ety, okẽ rarõa ha'e
templo py nhopytyvõ va'ety kuery. Huvixa

Artaxerxes sete ma'etỹ re ma oĩ jave py
jogueru.
8 Ha'e gui huvixa sete ma'etỹ re ma oĩ jave
peteĩ nhiruĩ jaxya py Esdras ovaẽ Jerusalém
py.
9 Mba'eta peteĩ jaxya ára ypy'i py Babilônia
gui ou rire peteĩ nhiruĩ jaxya ára ypy'i py
ma ovaẽ Jerusalém py, hexe Nhanderuete
po oĩ ramo.
10 Mba'eta Esdras opy'a re omoĩ ae ma
va'ekue SENHOR guigua lei oĩa rami ixupe
ete oiko aguã, ha'e gui ojapopa aguã, ha'e
Israel ha'e javi rupi nhombo'e aguã Nhan-
deruete ayvu ha'e oipotaa oeja va'ekue re.

11 Sacerdote Esdras ma SENHOR ayvu re
nhombo'e va'ety, ojapo uka va'ekue ha'e
oayvu Israel kuery peguarã oeja va'ekue
ha'e javi re. Ixupe kuaxia para huvixa
Artaxerxes ome'ẽ va'ekue ma po rami ipara
oiny:

12 "Xee ma Artaxerxes huvixa ikuai va'e
ruvixa aiko. Kova'e kuaxia amondouka
sacerdote Esdras, Nhanderuete yva pygua
va'e guigua lei re nhombo'e va'ety pe: Tove
tereiko porã!
13 Po rami xeayvu: Xee apenaa rupi Israel
kuery va'e regua ikuai va'e, sacerdote ha'e
levita kuery nderupive Jerusalém tetã katy
ooxe va'e rei toje'oi.
14 Ha'e gui ma xee ha'e xemongeta
va'ety kuery reve romondouka Judá ha'e
Jerusalém tetã re reikuaa pota aguã,
nderuete guigua lei ndepo py rereko va'e
rami vy.
15 Reraa avi 'rã prata ha'e ouro xee ha'e
xemongeta va'ety kuery Israel kuery ruete
pe rome'ẽxea'i rupi rome'ẽ va'e, Jerusalém
py ixupegua oo oĩ ramo.
16 Ha'e rami ae avi prata ha'e ouro Babilônia
yvy ha'e javi rupi rejou va'e reraapa avi
'rã, neretarã kuery ha'e sacerdote kuery
ome'ẽxea'i py ome'ẽ va'e reve, Jerusalém
py Nhanderuete pegua oo oĩ va'e pyguarã.
17 Ha'e va'e peráta re ma rejogua 'rã vaka
ra'y, vexa'i, vexa'i ra'y, mba'emo ra'yĩgue
ha'e mba'emo rykue reme'ẽ va'erã. Ha'e
nunga ha'e javi reme'ẽ 'rã Jerusalém py
Nhanderuete pegua opy altar oĩ va'e áry.
18 Ha'e rã prata ha'e ouro rembyrekue ma
ndee ha'e nderyvy kuery peikuaa rami ae
'rã peiporu. Penderuete oipotaa rami pe-
japo.
19 Ha'e gui tembiporu Nhanderuete pegua
opy rupi oiporu pyrã ndevy ome'ẽ mbyre
ma Penderuete renonde reme'ẽmba ju 'rã
Jerusalém tetã py.
20 Ha'e rã amboae nunga Nhanderuete
pegua opy guarã reikotevẽ va'e rei tema
reraa avi 'rã xeropy mba'emo omoĩ porãaty
gui ae.

21 "Ha'e gui ma Eufrates yakã rovai
mba'emo re pepena va'ety kuery pe ju
xee huvixa Artaxerxes xeayvu: Pendevy
sacerdote Esdras Nhanderuete yva pygua
lei re nhombo'e va'e mba'emo re ojerure
ramo peme'ẽmba vyvoi.
22 Trinta e três mil quilos prata guigua peve
teĩ, cem voxa trigo, cem ryru vinho ha'e
cem ryru azeite peve, ha'e gui juky oata
aguã rami e'ỹ 'rã peme'ẽ.
23 Ha'e gui ma Nhanderuete yva pygua ojapo
ukaague rami vy tojapopaa vyvoi ixupegua
oo pyguarã. Mba'eta nda'evei ipoxy etea ou
aguã xee huvixa ha'e xera'y kuery ropenaa
re.
24 Ha'e rami avi peteĩ re ju xeayvu pẽvy. Sac-
erdote ha'e levita kuery, oporaei va'e, okẽ
rarõa, Nhanderuete pegua opy omba'eapo
va'e kuery ha'e javi, ha'e kuery va'e regua
pe ma peteĩve henda py napeme'ẽ ukai 'rã
imposto neĩ pedágio.

25 "Ha'e gui ndee Esdras, ne'arandua
Nhanderuete gui ae rereko va'e rami vy
emoĩ joe opena va'erã ha'e nhomonge-
taarã. Ha'e va'e kuery ma opena 'rã Eu-
frates yakã rovai rupi ikuai va'e ha'e javi re,
nderuete guigua lei oikuaa va'e kuery ha'e
javi re. Ha'e rã oikuaa e'ỹ teri va'e ma ndee
rembo'e avi 'rã.
26 Ha'e rã Nhanderuete guigua ha'e huvixa
guigua lei rupi e'ỹ ikuai va'e ma rembopaga
vy rejuka 'rã, e'ỹ vy mombyrya katy 'rã re-
mondouka, imba'e rei-rei va'ekue reipe'apa
'rã, e'ỹ vy rembo'a mba'e 'rã", he'i va'ekue.

27 Ta'ima'endu'a porãa SENHOR nhaner-
amoĩ kuery ruete re, mba'eta ha'e rami
aguã oguerova huvixa py'a, Jerusalém py
Nhanderuete pegua oo oĩ va'e omoatyrõ
uka aguã.
28 Xevy pe ojapo avi huvixa xemboaxy
aguã rami, imongeta va'ety kuery ha'e
yvatekueve ipo'akapa va'e renonde py aĩ
jave. Ha'e rã xere SENHOR Xeruete po oĩ

ramo aendu xembaraetea. Ha'e rami vy Israel kuery ruvixa va'e kuery regua amboaty xerupive oje'oi aguã.

8

Esdras rupive ojevy ju va'ekue rery oĩa

1 Ha'e ramo Artaxerxes huvixa oĩ jave py heta va'e kuery akã regua oje'oi xerupive Babilônia gui. Ha'e kuery rery ma po rami:
2 Finéias ramymino kuery va'e regua ma Gérson. Itamar ramymino kuery va'e regua ma Daniel. Davi ramymino kuery va'e regua ma Hatus.
3 Secanias ha'e Parós ramymino kuery va'e regua ma Zacarias, ha'e gui hexeve cento e cinqüenta avakue rery avi omboparaa.
4 Paate-Moabe ramymino kuery va'e regua ma Zeraías ra'y Elioenai, ha'e hexevegua duzentos avakue ju.
5 Secanias ramymino kuery va'e regua ma Jaaziel ra'y, ha'e hexevegua trezentos avakue ju.
6 Adim ramymino kuery va'e regua ma Jônatas ra'y Ebede, ha'e hexevegua cinqüenta avakue.
7 Elão ramymino kuery va'e regua ma Atalias ra'y Jesaías, ha'e hexevegua setenta avakue ikuai.
8 Sefatias ramymino kuery va'e regua ma Micael ra'y Zebadias, ha'e hexevegua oitenta avakue ikuai.
9 Joabe ramymino kuery va'e regua ma Jeiel ra'y Obadias, ha'e hexevegua duzentos e dezoito avakue ikuai.
10 Bani ramymino kuery va'e regua ma Josifias ra'y Selomite, ha'e hexevegua cento e sessenta avakue ikuai.
11 Bebai ramymino kuery va'e regua ma Bebai ra'y Zacarias, ha'e hexevegua vinte e oito avakue ikuai.
12 Azgade ramymino kuery va'e regua ma Hacatã ra'y Joanã, ha'e hexevegua cento e dez avakue ikuai.
13 Adonicão ramymino kuery va'e regua ma opa vygua ovaẽague. Ha'e kuery rery ma pova'e: Elifelete, Jeiel ha'e Semaías, ha'e gui ha'e kuery revegua sessenta avakue ikuai.
14 Bigvai ramymino kuery va'e regua ma Utai ha'e Zabude, ha'e hexevegua setenta avakue ikuai.

Esdras levita kuery ogueru rukaague

15 Ha'e va'e kuery ae amboatypa Aava katy yakã oxyry ovy va'e yvýry. Ha'e py ma mboapy ára re ranhe ropyta. Ha'e kuery ha'e sacerdote kuery re aikuaa pota vy neĩ peteĩ ma voi ndajoui Levi ramymino va'e regua.
16 Ha'e rami vy aenoĩ uka huvixa kuery Eliézer, Ariel, Semaías, Elnatã, Jaribe, Elnatã, Natã, Zacarias ha'e Mesulão, ha'e gui hi'arandukueve va'e Joiaribe ha'e Elnatã.
17 Ha'e va'e kuery ma Casifia pygua huvixa Ido oĩa katy amondouka vy ha'e kuery pe ame'ẽ ayvu ixupe omombe'u va'erã, ha'e gui tyvy kuery Casifia pygua templo rupi nhopytyvõ va'ety kuery pe voi, orea py ha'e kuery ogueru aguã Nhanderuete pegua opy rupi opena va'erã.
18 Ha'e ramo orere Nhanderuete po iporã va'e oĩ ramo orea py ogueru peteĩ ava hi'arandu va'e. Ha'e va'e ma Mali ramymino Serebias, Israel ra'y Levi ramymino va'e. Ta'y ha'e tyvy kuery reve vy dezoito ikuai.
19 Ogueru avi Hasabias, Merari ramymino kuery va'e regua Jesaías guive. Ha'e va'e kuery ryvy ha'e ta'y kuery reve vy vinte ikuai.
20 Ha'e gui templo rupi levita kuery pytyvõarã Davi ha'e yvatekueve omoĩ va'ekue ma duzentos e vinte ikuai. Ha'e va'e kuery ma hery rupi meme omoĩa.

Okaru e'ỹ re ikuaiague

21 Ha'e gui ma Aava yakã yvýry orekuaia pyve ae xeayvu rokaru e'ỹ re orekuai aguã, Nhanderuete renonde py ronhemo'yvyĩ'i reve ixupe roguata porã aguã re rojapukai aguã, orera'y kue'iry ha'e oremba'e rei-rei ha'e javi reve guive.
22 Mba'eta xee axĩ huvixa pe xondaro ha'e kavaju árygua kuery re ajerure aguã roguataa rupi orerovaigua kuery gui orerarõarã, mba'eta ixupe oreayvu ae ma va'ekue: "Nhanderuete oeka va'e kuery ha'e javi re ipo iporã va'e oĩ imoingo porãarã. Ha'e rã ixugui hexaraipa va'e ha'e javi rovai ma opo'akaa ha'e javi reve ombou 'rã opoxya", ro'e rire.
23 Ha'e nunga rupi ore kuery rokaru e'ỹ re orekuai vy Nhanderuete pe rojerure tema rokuapy. Ha'e ramo oreayvua oendu vy orepytyvõ.

Sacerdote kuery pe mba'emo re opena ukaa ague

24 Ha'e ramo aiporavo doze yvatekueve va'e regua. Ha'e va'e kuery ma Serebias, Hasabias ha'e tyvy kuery dez ikuai va'e.
25 Ha'e va'e kuery pe ma apena uka prata, ouro ha'e tembiporu Nhanderuete pegua opy guarã ome'ẽ mbyre re, apeja rire. Ha'e nunga ma huvixave, imongeta va'ety kuery, yvatekueve ha'e Israel kuery ha'e py ikuai va'e ome'ẽ va'ekue.
26 Ha'e rami vy ha'e kuery po py amboaxa vinte mil quilos raxa prata guigua, tembiporu prata guigua três mil e trezentos quilos va'e, três mil e trezentos quilos ouro guigua,
27 vinte karo ouro guigua oito quilos va'e meme, ha'e gui mokoĩ tembiporu overa va'e iporãve va'e guigua hexakãmba va'e, ouro rami avi hepy va'e.
28 Ha'e rami vy aipoa'e ha'e kuery pe:

— Peẽ kuery ma SENHOR pegua omboaxa pyre pendekuai, kova'e tembiporu ikuai va'e voi omboaxa pyre meme. Mba'eta kova'e prata ha'e ouro ma SENHOR peneramoĩ kuery ruete peguarã ome'ẽxea'i py ome'ẽ mbyre.
29 Ha'e nunga rupi pepena porã 'rã, pearõ 'rã Jerusalém py sacerdote yvatekueve va'e, levita ha'e Israel kuery akã ikuai va'e renonde py ju pepeja reve pemboaxaa ára peve — ha'e.
30 Ha'e ramo sacerdote ha'e levita kuery ma prata, ouro ha'e tembiporu opeja pyre ojopypa, Jerusalém py Nhanderuete pegua oo oĩ va'e pyguarã ogueraa aguã.

*Jerusalém py ova*ẽmbaague

31 Ha'e gui Aava yakã gui ma ijypy jaxya doze araa py roje'oi, Jerusalém katy roo aguã. Orere Nhanderuete opo py opena porã vy orereraa jepe orerovaigua kuery ha'e tape rupi jojukaa kuery ikuai va'e ha'e javi gui.
32 Ha'e rami vy rovaẽ ma Jerusalém py. Ha'e py ma mboapy ára re ranhe ropyta.
33 Ha'e gui irundy araa py ma Nhanderuete pegua oo py roo vy ropeja ju prata, ouro ha'e tembiporu. Ha'e vy sacerdote Urias ra'y Meremote pe je romboaxapa. Ha'e va'e reve oĩ Finéias ra'y Eleazar. Ha'e kuery reve ikuai avi levita kuery Jesua ra'y Jozabade ha'e Binui ra'y Noadias.
34 Ha'e nunga roipapa ha'e ropejapa ma rire ipoyia ha'e javi ombopara kuaxia re.
35 Ha'e gui escravo ikuaiague gui ou va'ekue ma ome'ẽ okuapy mymba Israel kuery ruete peguarã. Noventa e seis vexa'i, setenta e sete vexa'i ra'y ome'ẽ. Ha'e gui ma doze kavara ava ju jejavya reguarã. Oapy reve meme ome'ẽ SENHOR pe.
36 Ha'e gui ma huvixave ayvu omombe'u okuapy hembiguai huvixa kuery Eufrates yakã kyvõ rupi opena va'e pe. Ha'e ramo ha'e kuery orepytyvõ okuapy Nhanderuete pegua oo romoatyrõa py.

9

Esdras onhembo'e vy ha'e kuery reko vaia omombe'upaague

1 Ha'e nunga oikopa ma rire xea py ou okuapy yvatekueve va'e. Ha'e vy ha'e kuery aipoe'i okuapy:

— Israel kuery va'e regua sacerdote ha'e levita kuery ma ndojepe'ai okuapy amboae yvy regua reko vaia gui, cananeu kuery, heteu, ferezeu, jebuseu, Amom pygua, Moabe, Egito pygua ha'e amorreu kuery reko vaia gui.
2 Mba'eta ha'e kuery va'e regua rajy kuery ae ogueraa gua'yxyrã, gua'y kuery ra'yxyrã guive. Ha'e rami vy nhande kuery nhandeky'a e'ỹ aguã va'ekue jaje'apa ma jakuapy kova'e yvy re ikuai va'e re. Yvatekueve ha'e huvixa kuery ranhe ho'apa ma ha'e rami ojejavya py — he'i okuapy.
3 Ha'e nunga xee aendu vy ajou vai vaipa. Ha'e rami vy amondoropa xeao, xe-manto guive. Xeapyte gui xe'a ha'e xerendyva aekyi reve aguapy ainy.
4 Ha'e ramo xea py onhemboatypa okuapy Israel kuery ruete ayvu oendu vy oryryipa va'e, escravo ikuaiague gui ojevy va'ekue ojejavypa rei okuapya re nda'evei vy. Ha'e ramo xee ma aguapy tema ainy ajou vai ete reve, ka'aru mymba ome'ẽa jave peve.
5 Ha'e gui ka'aru mymba ome'ẽa jave py ma apu'ã ha'amy anhemo'yvyĩ'i ainya gui, xeao ha'e manto oxorokue rei reve. Ha'e vy xerenapy'ã re ju aĩ vy xepo aupi SENHOR Xeruete oĩa katy.
6 Ha'e vy aipoe'i:

— Xeruete! Xee nda'evei rei aiko, ndea katy ama'ẽ aguã axĩmba guive. Mba'eta rojejavya ma oĩ-oĩve tema oreakã áryve rupi, orereko vaia ma yva peve oo.

7 Oreramoĩ kuery ikuaia ára guive aỹ peve
ore kuery voi orereko vai rokuapy. Roje-
javypaague re ae oremboaxapa raka'e hu-
vixa amboae yvy regua po py, oreruvixa
ha'e sacerdote kuery voi. Ha'e rami vy
orere ou kyxe revegua, escravo orekuai
aguã, imonda va'e ha'e roxĩmba aguã, aỹ
peve roexaa rami ae.
8 Ha'e gui aỹ ma xapy'a'i ndee SENHOR Ore-
ruete oremboaxya rexa uka vy rejapo roo
jepe nho aguã rami, ha'e henda iky'a e'ỹ
va'e py ju orekuai porã aguã. Ha'e rami vy
Oreruete, orevy reme'ẽ orerexa pyxo'i jevy
aguã, ha'e teĩgue ju nhoembiguai orekuai
teĩ rokuave'i aguã.
9 Ore kuery nhoembiguai roikoa py teĩ
ndee Oreruete, norepytyvõ e'ỹi. Ha'e rami
'rãgue py oremboaxya rexa uka vy Pér-
sia pygua huvixa kuery renonde rupi voi
oremboaxya roendu. Ha'e rami vy orepy'a
guaxuve ndevygua oo oitypaa va'ekue ro-
japo ju aguã, ivaipaague romoatyrõ vy, ha'e
gui Judá ha'e Jerusalém py orekuaia rupi
renhemoĩ kora rami orerepyarã.

10 — Ha'e vy aỹ Oreruete, kova'e nunga
oiko rire mba'e ro'e 'rã tu? Mba'eta roejapa
ma rejapo uka va'ekue
11 nerembiguai profeta kuery pe aipo're
uka va'ekue: "Yvy pendekoa aguã peoa
va'e re ma ha'eve'ỹa oĩ, ha'e pygua kuery
omongy'apa rire, mba'eta jovaive-ive rupi
ha'e kuery ojejavypaa rupi vy omonyẽmba
okuapy ojeguarupy.
12 Ha'e nunga rupi napeme'ẽi 'rã penderajy
kuery ha'e kuery ra'y kuery ra'yxyrã, ha'e
kuery rajy kuery re voi napemomendai 'rã
pendera'y kuery. Ha'e kuery reve ndape-
japoi 'rã peteĩ rami pendekuai aguã, neĩ
pevy'a pekuapy aguã. Ha'e rami vy 'rãe
penembaraeteve kova'e yvy re iporãgueve
oiko va'e re pekaru pekuapy aguã, ha'e vy
pendera'y kuery peguarã kova'e yvy peja
aguã raka'e rã peve guarã", 're uka va'ekue.
13 Ha'e gui Oreruete, ore kuery orereko va-
iague re ha'e rami ete mba'emo vai oiko,
ha'e rami avi rojejavyague re orembopaga
aguã gui ndee norembopagaive guive, ha'e
rami 'rãgue py rejapo rokuave'i va'ekue roo
jepe nho aguã rami, roexaa rami.
14 Ha'e rami teĩ ha'ekue rami ae tema roe-
japa ju rejapo uka va'ekue, ha'e vy apygua
kuery re romenda rokuapy, ojeguarupy ro-
japo vy. Ha'e rami rire orerovai nande-
poxyi 'rã teve oremomba peve, neĩ peteĩve
oo jepe va'e naembyrei aguã rami?
15 SENHOR Israel kuery ruete va'e! Ndee ma
ndereko porã va'e, ha'e rã ore kuery ma
oo jepe va'ekue regua rembyrekue rive, aỹ
roexaa rami. Apy ma nerenonde py ma
orereko vaia py orekuai, nerenonde peteĩve
heko vai va'e oĩ aguã nda'evei teĩ — he'i.

10

Avakue Israel regua gua'yxy heteu regua omondoukapa jevyague

1 Ha'e rami vy Nhanderuete pegua oo
renonde py Esdras onhembo'e vy heta va'e
kuery reko vaia omombe'u, ha'e ojero'a
reve ojae'o oiny. Ha'e rami jave oĩa
py ono'õ reta ete jogueruvy Israel kuery
avakue, kunhague ha'e kyrĩgue guive. Ha'e
rami vy pavẽ rei ojae'o vaipa okuapy.
2 Ha'e ramo Elão ramymino kuery va'e
regua Jeiel ra'y Secanias ijayvu vy aipoe'i
Esdras pe:
— Ore kuery ma Nhanderuete rovai ore-
reko vai va'ekue amboae regua kunhague
re romendaa py, amboae regua re ae. Ha'e
rami teĩ nhande Israel kuery pe oĩ teri
nharõ jaikovy aguã.
3 Mba'eta aỹ gui ma Nhanderuete reve ro-
japo 'rã ixupe ju orekuai aguã, orera'yxy
kuery ha'e imemby kuery ha'e javi romon-
doukapa ju aguã Senhor ijayvuague rami
vy, ha'e Nhanderuete ayvu gui oryryi va'e
kuery ijayvua rami vy, lei oĩa rami ae 'rã
rojapo.
4 Ha'e nunga rupi epu'ã ke, mba'eta kova'e
nunga re ma ndee ae repena va'erã reĩ.
Ha'e rã ore ma ndereve meme 'rã roiko.
Nembaraete ha'vy rejapo ete aguã — he'i.
5 Ha'e ramo Esdras opu'ã vy ojapo sacer-
dote yvatekueve va'e oura aguã rami, levita
ha'e Israel kuery ha'e javi guive, ha'e rami
ijayvuague ha'e kuery ojapopa aguã. Ha'e
ramo ha'e kuery oura okuapy ha'e rami.
6 Ha'e gui Nhanderuete pegua oo renonde
Esdras oĩague gui ojepe'a vy opy ja'o Elia-
sibe ra'y Joanã pegua py ju oike. Ha'e
py ma ndo'ui oiny mbojape, neĩ ndoy'ui
vinho. Ojae'o oiny escravo ikuaiague gui
ojevy va'ekue ojejavypaa re.
7 Ha'e gui Judá ha'e Jerusalém rupi
omombe'ua escravo ikuaiague gui ojevy

va'ekue ha'e javi onhemboatypa aguã
Jerusalém py,
8 ha'e gui xapy'a rei amongue mboapy araa
py teĩ ndoui va'e ma imba'e rei-rei ha'e javi
omomba aguã, yvatekueve ha'e nhomon-
geta va'ety kuery ijayvuague rami vy, ha'e
gui ha'e ae ma voi oipe'aa aguã escravo
ikuaiague gui ojevy va'ekue ikuaia mbyte
gui.

9 Ha'e ramo mboapy araa py Judá ha'e
Benjamim regua avakue ha'e javive onhem-
boatypa okuapy Jerusalém py. Ha'e rami vy
nove jaxya ha'e vinte araa py ete ha'e kuery
oguapypa okuapy Nhanderuete pegua oo
rexei'i. Oryryi okuapy ha'e nunga káuxa,
oky tuvixa va'e oiko va'e gui guive.

10 Ha'e gui ma sacerdote Esdras opu'ã vy
aipoe'i ha'e kuery pe:

— Peẽ kuery ma pendereko vai pekuapy
amboae regua kunhague re pemendaa py.
Ha'e rami vy pejapo Israel kuery re hetave
oĩ aguã ojejavya.
11 Ha'e gui aỹ ma penhemombe'upa 'rã SEN-
HOR peneramoĩ kuery ruete pe, pejapo ha'e
oipota va'e anho. Peje'ave eme amboae yvy
regua re, amboae regua kunhague re guive
— he'i.

12 Ha'e ramo ha'e kuery ombovai vy
ijayvu atã reve aipoe'i okuapy:

— Ha'e rami ma ha'eve 'rã. Ndeayvua
rami orekuai aguã ae ha'eve.
13 Ha'e ramive heta ae avi orekuai, oky
vaipa ára guive. Ha'e nunga rupi nda'evei
oka py nhandekuai aguã. Ha'e rami avi
ha'e nunga ma peteĩ, mokoĩ ára'i guarã e'ỹ
guive, mba'eta ha'e nunga py heta orekuai
rojejavy va'e.
14 Ha'e nunga rupi aỹ gui ma yvatekueve
toikuaa nhande kuery ha'e javi rekovia.
Tove ára oa'angaague py ae ha'e kuerya
py tou tetã ikuai va'e-va'e pygua amboae
regua kunha re omenda va'ekue. Ha'e
kuery reve tou avi peteĩ-teĩ tetã pygua
nhomongetaa ha'e joguerekoa kuery,
nhandegui Nhanderuete oipe'apa peve
orereko vaia káuxa opoxya ombou va'ekue
— he'i okuapy.
15 Ha'e rami aguã Asael ra'y Jônatas ha'e
Ticvá ra'y Jazeías anho ndojou porãi. Ha'e
kuery reve levita regua Mesulão ha'e Sa-
betai avi nhomoirũ.

16 Ha'e rami ae escravo ikuaiague gui
ojevy va'ekue ojapo okuapy. Ha'e rami
vy sacerdote Esdras oiporavo avakue hery
rupi, dez jaxya jypy'i araa py ha'e nunga re
oikuaa pota okuapy aguã. Ha'e va'e kuery
ma hetarã kuery akã, nguu kuery ro pygua
kuery ikuaia rami omoĩ mbyre.
17 Ha'e rami vy peteĩ jaxya ha'e jypy'ia ára
py oikuaa potapa ma okuapy amboae regua
kunhague re avakue omenda va'ekue re.

18 Ha'e gui sacerdote ramymino kuery
va'e regua kunhague amboae regua re
omenda va'ekue ma ojou okuapy pova'e:
Jozadaque ra'y Jesua ramymino kuery ha'e
tyvy kuery va'e regua ma Maaséias, Eliézer,
Jaribe ha'e Gedalias.
19 Ha'e va'e kuery ma jopopyy reve
joguerоayvu okuapy kunhague omon-
doukapa aguã re. Ha'e rami vy ojejavyague
re peteĩ-teĩ ome'ẽ okuapy peteĩ vexa'i
ikora py oguereko va'ekue gueko vaiague
rekovia.
20 Imer ramymino kuery va'e regua ma
Hanani ha'e Zebadias.
21 Harim ramymino kuery va'e regua ma
Maaséias, Elias, Semaías, Jeiel ha'e Uzias.
22 Pasur ramymino kuery va'e regua ma
Elioenai, Maaséias, Ismael, Natanael, Joz-
abade ha'e Elasa.

23 Ha'e gui levita kuery va'e regua ma
Jozabade, Simei, Quelaías hery mboae va'e
Quelita, Petaías, Judá ha'e Eliézer.
24 Oporaei va'ety kuery va'e regua ma Elia-
sibe. Okẽ rarõa kuery va'e regua ma Salum,
Telém ha'e Uri.

25 Ha'e gui Israel kuery va'e regua ju.
Parós ramymino kuery va'e regua ma
Ramias, Jezias, Malquias, Miamim, Eleazar,
Malquias ha'e Benaia.
26 Elão ramymino kuery va'e regua ma Mata-
nias, Zacarias, Jeiel, Abdi, Jerimote ha'e
Elias.
27 Zatu ramymino kuery va'e regua ma
Elioenai, Eliasibe, Matanias, Jerimote,
Zabade ha'e Aziza.
28 Bebai ramymino kuery va'e regua ma
Joanã, Hananias, Zabai ha'e Atlai.
29 Bani ramymino kuery va'e regua ma
Mesulão, Maluque, Adaías, Jasube, Seal ha'e
Jerimote.
30 Paate-Moabe ramymino kuery va'e regua
ma Adna, Quelal, Benaia, Maaséias, Mata-
nias, Bezalel, Binui ha'e Manassés.

31 Harim ramymino kuery va'e regua ma
Eliézer, Issias, Malquias, Semaías, Simeão,
32 Benjamim, Maluque ha'e Semarias.
33 Hasum ramymino kuery va'e regua ma
Matenai, Matatá, Zabade, Elifelete, Jeremai,
Manassés ha'e Simei.
34 Bani ramymino kuery va'e regua ma
Maadai, Anrão, Uel,
35 Benaia, Bedias, Queluí,
36 Vanias, Meremote, Eliasibe,
37 Matanias, Matenai, Jaasai,
38 Bani, Binui, Simei,
39 Selemias, Natã, Adaías,
40 Macnadbai, Sasai, Sarai,
41 Azarel, Selemias, Semarias,
42 Salum, Amarias ha'e José.
43 Nebo ramymino kuery va'e regua Jeiel,
Matitias, Zabade, Zebina, Jadai, Joel ha'e
Benaia.
44 Ha'e va'e kuery ha'e javive ma amboae
regua kunhague gua'yxyrã ogueraa va'ekue
meme, amongue ma kunhague re ta'y
va'ekue guive.

Neemias rekokue oĩa
Esdras rekokue oĩa

Kova'e kuaxia re ma oĩ Israel kuery Babilônia py escravo-rã ogueraa pyre oyvy re ju ojevy va'ekue rekokue. Mba'eta huvixave Babilônia re opena va'e ae omondouka. Po rami ipara oiny: "Peteĩ ma'etỹ re ma Pérsia pygua huvixa Ciro oĩ jave py Senhor ojapo oayvu Jeremias omombe'u va'ekue ojeupity aguã rami. Ha'e vy Ciro py'a re omoĩ openaa ha'e javi rupi omombe'u uka pova'e ayvu, ombopara uka guive. Ha'e vy aipoe'i uka: 'Pérsia pygua huvixa Ciro po rami ijayvu: Xevy pe Senhor Nhanderuete yva pygua omboaxa yvy ha'e javi re apena aguã. Xemoĩ avi peteĩ oo ixupe guarã ajapo uka aguã Judá yvy re Jerusalém tetã py. Ha'e nunga rupi ixupegua pendekuai va'e ha'e javi reve Penderuete toiko, ha'e tapeo Judá regua Jerusalém py, Senhor Israel kuery ruete pegua oorã pejapo jevy aguã. Ha'e va'e ma Jerusalém pygua kuery ruete ae', he'i" (1.1-3).

Ha'e gui ma omombe'u ha'e kuery oguataague, Jerusalém tetã py ovaẽague, templo omoatyrõ aguã omboypyague, hovaigua kuery omombytu'u ranheague, ojapopaague, ha'e gui oguerovy'aague, Nhanderuete gui meme ha'e nunga oiko rire.

Esdras ma sacerdote oiko raka'e. Ha'e ae Jerusalém py ou vy opena oikovy templo omoatyrõa rupi. Ijayvu avi heta va'e kuery gueko vaia gui ojepe'a aguã rami.

Jerusalém tetã re Neemias ojerureague

1 Hacalias ra'y Neemias ayvu oĩa. Ha'e gui vinte ma'etỹa re, jaxya Quisleu 'ea jave py, Susã py huvixa ro imbaraete va'e oĩ va'e py xee aiko jave
2 ou xeryvy Hanani. Avakue Judá yvy gui ou va'ekue reve ovaẽ. Ha'e rã ha'e kuery pe aporandu judeu kuery oo jepe rã escravo-rã ndogueraai va'ekue re. Jerusalém tetã re voi aporandu.
3 Ha'e ramo ombovai:

— Escravo-rã ndogueraapaai va'ekue ha'e py ae teri ikuai huvixa openaa yvy re. Ha'e va'e kuery ma ojexavai okuapy karuai gui, nda'ija'eai guive. Ha'e gui Jerusalém tetã kora ma oitypaa, hokẽ ikuai va'e voi oapypaa — he'i okuapy.

4 Ha'e ramigua aendu vy ajae'o ainy. Mbovy ára re rei e'ỹ nda'evei ete aiko. Akaru e'ỹ re aiko reve ajerure ainy Nhanderuete yva pygua renonde py.
5 Ha'e vy aipoa'e:

— Aỹ SENHOR, Oreruete yva pygua ndepo'akapa ha'e okyjevepy va'e! Ndereve guarã rejapo va'ekue ha'e ndeporayvua rupi reiko, nderayvu va'e kuery rejapo uka va'ekue rupi ikuai va'e ha'e javi pe.
6 Tove ndeapyxa toendu, nderexa tojepe'a guive, xee nerembiguai ajerurea re reikuaa pota aguã. Aỹ nerenonde py aĩ. Ara py ha'e pyávy Israel kuery nerembiguai ikuai va'e re ajerure ainy. Amombe'u guive Israel kuery nderovai ojejavy okuapyague. Mba'eta xee ha'e xeru ro pygua kuery voi rojejavy va'ekue.
7 Opa mba'e vai rojapo va'ekue nderovai, ndorojapoi guive rejapo uka va'ekue, ndeayvu reja va'ekue, neĩ reipota va'e nerembiguai Moisés rupi rejapo uka va'ekue.
8 Nema'endu'a ke ayvu nerembiguai Moisés pe remombe'u va'ekue re. Ha'e vy aipo're va'ekue: "Xapy'a rei peẽ kuery naxenhe'ẽ rendui ramo romoaĩmba 'rã yvy regua kuery mbyte rupi.
9 Ha'e rami teĩ xevy pe pejevy ju vy ajapo uka va'ekue rupi peiko vy pejapo ete ri ramo yva apy rupi ete penemomboa rire teĩ ha'e gui romboatypa ju 'rã heruvy henda xerery amoĩ aguã aiporavoague py", 're va'ekue.
10 Mba'eta kova'e kuery ma nerembiguai ikuai, nembaraetepaa ha'e ndepo'akaa rupi ndejeupe guarã reraa jepe va'ekue.
11 Ha'e nunga rupi SENHOR, ndeapyxa tojapyxaka tema xee nerembiguai ajerurea re, ha'e nerembiguai kuery ovy'a reve nderery oendu vy nemboete va'e ojerure okuapya re. Ejapo aỹ'i ma voi xee nerembiguai ajapo taa py aiko porã aguã rami. Ava renonde py aa rã ejapo ajerurea oendu

* 1:11 "Ava" he'ia ma huvixave Artaxerxes pe ae (2.1). Ha'e va'e jave huvixa karo reruaty Neemias oiko va'e vy onhembopy'a henonde guetarã kuery re ojerure aguã re. Ha'e rami aguã re ojerure ma voi Nhanderuete pe, oo vy huvixa pe ojerure aguã irundy jaxy teri oata reve.

aguã rami — ha'e, mba'eta ha'e va'e jave ma
huvixave karo reruaty aiko.*

2

Jerusalém tetã katy Neemias omondoukaa ague

1 Vinte ma'etỹ re ma huvixa Artaxerxes
oĩ jave, jaxya nisã 'ea py ma vinho oy'u
va'erã oguerua rã ajopy vy ame'ẽ ixupe.
Ha'e va'e e'ỹ mbove ma neĩ peteĩgueve ma
voi henonde xeporiaua ndaexa ukai teri.
2 Ha'e ramo huvixa aipoe'i xevy:
— Mba'e re tu nemba'eaxy vy e'ỹ
nderova poriau rei ri? Ndepy'a py ae 'rã
ndeporiau — he'i.
Ha'e rã xee aendu akyje etea reve
3 ambovai:
— Xeruvixa, tereikove riae! Ha'e rami avi
mba'exa tu xerova re avy'aa aexa uka 'rã
tetã xeramoĩ kuery rupa oĩa ivaipa teria ja,
hokẽ tata py oapypaa rire guive? — ha'e.
4 Huvixa oporandu ju xevy:
— Mba'e nunga re tu rejerure ta xevy?
Ha'e rã Nhanderuete yva pygua pe ranhe
ajerure.
5 Ha'e rami vy ambovai huvixa:
— Xeruvixa, ndevy pe ha'eve ramo, ha'e
nerenonde py xee nerembiguai xemboaxy
ri ramo ajerure Judá yvy katy xemondouka
aguã re, tetã xeramoĩ kuery rupa oĩa va'e
amoatyrõ ju aguã — ha'e.
6 Ha'e gui huvixa, ijyvýry ta'yxy oĩ avi
va'e reve aipoe'i xevy:
— Raka'e peve 'rã tu nereĩvei apy? Raka'e
'rã tu rejevy ju?
Ha'e rã amombe'u raka'e peve pa ha'e py
aiko ha'e ajevy aguã.
7 Ha'e gui aipoa'eve ju huvixa pe:
— Xeruvixa, rejou porã ri vy eme'ẽ ha'vy
kuaxia para Eufrates yakã rovai rupi huvixa
opena va'e kuery peguarã, ha'e kuery oyvy
rupi xemboaxa rã Judá yvy re avaẽ aguã.
8 Eme'ẽ avi kuaxia huvixa pegua ka'aguy
re opena va'ety Asafe pegua, xevy yvyra
ome'ẽ aguã templo kora rokẽ ytarã, tetã ko-
rarã, ha'e oo aĩ aguã ojapoa avi aguã — ha'e.
Ha'e ramo huvixa ome'ẽmba xevy, xere
Nhanderuete po ipo'akapa va'e oĩ ramo.
9 Ha'e gui ma Eufrates yakã rovai huvixa
kuery openaa py avaẽ vy ha'e kuery pe
amboaxa kuaxia para huvixa ogueru ruka
va'ekue. Xerupive huvixa ombou avi xon-
daro ruvixa ha'e kavaju árygua kuery.
10 Ha'e nunga ma Horonaim pygua huvixa
Sambalate ha'e hembiguai Amom guigua
Tobias oikuaa vy ndojou porãi. Ojou vai ete
Israel kuery aipytyvõ aguã ajuague.

Heta va'e kuery tetã kora omoatyrõ ju aguã re Neemias ijayvuague

11 Ha'e gui Jerusalém tetã py avaẽ vy
mboapy ára re ranhe aiko rive.
12 Ha'e gui peteĩ pytũ apu'ã avy. Xerupive
mbovy'i ete avi avakue oje'oi, mba'eta
avave pe namombe'ui teri Jerusalém py
ajapo aguã xepy'a re Xeruete omoĩ va'ekue.
Mymba kuery voi ndaraai xereve, xerymba
aĩa e'ỹ vy.
13 Pyavyve aẽ avy Yvyugua Rokẽ gui, ha'e
gui Teju Jagua Yvu oĩa katy ju aa Yty Renda
Rokẽ katy aa vy. Ha'e py mae ma aexa
Jerusalém tetã kora ivaipaa ha'e hokẽ ikuai
va'ekue tata py oapypaague.
14 Ha'e gui ma aave Yvu Rokẽ ha'e huvixa
pegua yy omboty pyre peve. Ha'e rami teĩ
mamove noĩ xerymba aĩa oaxa aguã.
15 Ha'e rami vy pytũ teri reve aẽve avy yakã
rembe rupi. Ha'e py aexave ju tetã kora oĩ
va'e. Ha'e gui ajevy vy Yvyugua Rokẽ rupi
aike vy xero py ju aa.
16 Huvixa kuery ma ndoikuaai marã katy
pa aa ague, neĩ mba'e pa ajapoague
voi, mba'eta mba'eve rei namombe'ui
teri judeu kuery pe, sacerdote kuery,
yvatekueve, huvixa kuery, neĩ omba'eapo
va'erã kuery pe voi.
17 Ha'e gui ma xee aipoa'e ha'e kuery pe:
— Pexa ma aỹ opa mba'e py nhandekuai
axya. Jerusalém tetã ivaipa, hokẽ voi oapy-
paa tata py. Peju ha'vy nhamoatyrõ ju
Jerusalém kora. Ha'e ramo 'rãe nanhande-
jojaiavei — ha'e.
18 Ha'e kuery pe amombe'u avi Xeruete
po ipo'akapa va'e xere oĩa ha'e huvixave
xereve ijayvuague.
Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i:
— Ronhemoĩ 'rã ha'vy nhamoatyrõ aguã
— he'i okuapy. Ha'e rami vy ikyre'ỹ okuapy
omba'eapo porã aguã.
19 Ha'e rã Horonaim pygua huvixa Sam-
balate, hembiguai Amom guigua Tobias
ha'e Arábia guigua Gesém ha'e nunga
oikuaa vy orejojai rei okuapy. Orembojaru
reia rupi aipoe'i:
— Mba'e tu pejapo ta? Tyrã pa huvixave
rovai pepu'ã ta?
20 Ha'e rã xee ambovai:

— Oreruete yva pygua ae orepytyvõ 'rã rojapopa aguã rami. Ha'e nunga rupi hembiguai kuery orekuai va'e ronhemoĩ 'rã romoatyrõmba ju aguã. Ha'e rã peẽ kuery ma ore kuery reve mba'eve rei ndaperekoi Jerusalém tetã py. Ha'e py nda'evei guive peike aguã, pendere na'ima'endu'aai rã — ha'e.

3

Tetã kora omoatyrõa rupi omba'eapo va'e kuery rery oĩa

1 Ha'e gui sacerdote yvateve va'e Eliasibe voi onhemoĩ avi tyvy kuery sacerdote ikuai va'e reve Vexa'i Rokẽ omoatyrõ ju aguã. Ha'e va'e ma Nhanderuete peguarã omboaxa, ha'e hokẽrã omoĩ. Ha'e gui Torre dos Cem ha'e Torre Hananel pegua oĩa peve omoatyrõ heravy kora.
2 Ha'e va'e kuery yvýry ma avakue Jericó guigua ju omba'eapo okuapy. Ha'e va'e kuery yvýry Inri ra'y Zacur ju omba'eapo.
3 Ha'e gui Hassenaá ra'y kuery ma omoatyrõ okuapy Pira Rokẽ 'ea. Omboytapa ma vy okẽ ju omoĩ, ijokoarã ferro ha'e yvyra guigua reve.
4 Ha'e kuery yvýry ma Urias ra'y Meremote ju omba'eapo, Coz ramymino va'e. Ha'e va'e yvýry ma Berequias ra'y Mesulão ju omoatyrõ, Mesezabel ramymino. Ha'e va'e yvýry ma Baaná ra'y Zadoque ju omoatyrõ.
5 Ha'e va'e kuery yvýry ma Tecoa tetã pygua kuery omoatyrõ. Ha'e rã ha'e pygua yvatekueve ma nomba'eapoxei okuapy opena va'erã oĩ va'e pe.
6 Ha'e gui Paséia ra'y Joiada ha'e Besodias ra'y Mesulão omoatyrõ Okẽ Ymague. Ha'e rami vy omboyta vy omoĩ ju imo'amy okẽ, ijokoarã ferro ha'e yvyra guigua reve.
7 Ha'e va'e kuery yvýry ma Gibeão pygua Melatias ha'e Merom pygua Jadom ju omba'eapo, ha'e gui avakue Gibeão ha'e Mispa guigua, Eufrates yakã rovai huvixa oĩ va'e rembiguai ikuai va'ekue meme.
8 Ha'e kuery yvýry ma omba'eapo avi Haraías ra'y Uziel ouro re omba'eapo va'ety. Ha'e va'e yvýry ma Hananias ju omba'eapo, heakuã porã va'e apoa. Ha'e rami vy ha'e kuery Jerusalém rupi omoatyrõmba Kora Ipyve Va'e oĩa peve.
9 Ha'e va'e kuery yvýry omba'eapo avi Jerusalém tetã mbyte rupi opena va'e Hur ra'y Refaías.
10 Ijyvýry omba'eapo avi Harumafe ra'y Jedaías. Ngoo yvýry rupi ae omoatyrõ. Ha'e va'e yvýry ma Hasabnéias ra'y Hatus ju omba'eapo.
11 Amboae rupi ma Harim ra'y Malquias ha'e Paate-Moabe ra'y Hassube omoatyrõ heravy, Torre Tatakua 'ea voi.
12 Ijyvýry omba'eapo avi Jerusalém tetã mbyte rupi opena va'e Haloés ra'y Salum. Guajy kuery reve omba'eapo okuapy.
13 Ha'e gui Yvyugua Rokẽ omoatyrõ va'e ma Hanum, Zanoa pygua kuery mboae reve. Ha'e kuery omoatyrõmba imo'amy okẽ, ijokoarã ferro ha'e yvyra guigua reve. Kora quatrocentos e cinqüenta metros peve omoatyrõ avi, Yty Renda Rokẽ oĩa peve.
14 Ha'e gui Yty Renda Rokẽ ae ma Bete-Haquerém pygua huvixa Recabe ra'y Malquias omoatyrõ. Ha'e va'e omoatyrõ okẽ, ijokoarã ferro ha'e yvyra guigua reve.
15 Yakã Ryapy Rokẽ omoatyrõ va'e ma Mispa pygua huvixa Col-Hozé ra'y Salum. Omoatyrõmba ma vy ojao'i. Ha'e gui okẽ ju omoĩ imo'amy, ijokoarã ferro ha'e yvyra guigua reve. Kora omoatyrõve heravy yy omboty pyre Selá py oĩ va'e yvýry rupi, huvixa mba'e yvotyty rexei, Davi rekoague katy gui tape pyrõ-pyrõa'i oguejy ouvy va'e peve.
16 Ha'e rire Bete-Zur pygua huvixa Azbuque ra'y Neemias ju omoatyrõ heravy. Davi rupa rexei peve omoatyrõ, yy omboty pyre ha'e ipy'a guaxukueve rogue rupi peve.
17 Ha'e va'e rire levita kuery ju omoatyrõ okuapy Bani ra'y Reum revegua kuery. Ha'e va'e kuery yvýry ma Queila yvy mbyte rupi opena va'e Hasabias ju omba'eapo.
18 Ha'e va'e rire ma tyvy ju omba'eapo, Queila yvy mbyte rupi opena va'e Henadade ra'y Bavai.
19 Ijyvýry ma Mispa pygua huvixa Jesua ra'y Ezer ju omoatyrõve heravy tembiporu moĩ porãaty via tape oẽ ovy va'e rupi, kora ojerea peve.
20 Ha'e va'e rire ma Zabai ra'y Baruque ju ikyre'ỹ reve omoatyrõ amboae rupi, kora ojerea guive sacerdote yvateve va'e Eliasibe ro rokẽ peve.
21 Ha'e va'e rire ma Urias ra'y Meremote, Coz ramymino va'e ju omoatyrõ heravy Eliasibe ro rokẽ guive hoo apy peve.

22 Ha'e va'e rire sacerdote kuery tetã rovai
rupi ikuai va'e ju omba'eapo.
23 Ha'e gui ma Benjamim ha'e Hassube ju
omoatyrõ heravy ngoo yvýry rupi ae. Ha'e
va'e kuery rire ma Maaséias ra'y Azarias
ju omoatyrõ, Hananias ramymino, ngoo
yvýry rupi.
24 Ha'e va'e rire ma Henadade ra'y Binui ju
omoatyrõ amboae rupi, Azarias ro guive
opa ovya'i peve, kora ojerea peve ete.
25 Ha'e gui opa ovya'i guive ma Uzai ra'y
Palal ju omoatyrõ, ha'e nhuã roka yvýry
huvixa ro oĩ va'e áry torre hi'aĩ va'e guive.
Ha'e va'e rire ma Parós ra'y Pedaías ju
omoatyrõ,
26 ha'e gui templo py omba'eapo va'ety
kuery Ofel py ikuai va'e guive. Yy Rokẽ oĩa
guive omoatyrõ heravy kuaray oua katy,
torre yvateve va'e hi'aĩa peve.
27 Ha'e va'e rire ma Tecoa tetã pygua kuery
amboae rupi ju omoatyrõ okuapy, torre
guaxu hi'aĩa guive Ofel kora oĩa peve.
28 Ha'e gui Kavaju Rokẽ rovai guive
ma sacerdote kuery ae omoatyrõ heravy,
peteĩ-teĩ ngoo yvýry rupi ae.
29 Ha'e va'e kuery rire ma Imer ra'y Zadoque
ju omoatyrõ heravy ngoo yvýry rupi ae.
Ha'e va'e rire ma Secanias ra'y Semaías ju
omoatyrõ, okẽ kuaray oua katygua rarõa.
30 Ha'e va'e rire amboae rupi omoatyrõ va'e
ma Selemias ra'y Hananias ha'e Zalafe ra'y
mboapy memea va'e Hanum. Ha'e va'e
kuery rire ma Berequias ra'y Mesulão ju
omoatyrõ heravy ngoo yvýry rupi ae.
31 Ha'e va'e rire omoatyrõ va'e ma ouro re
omba'eapo va'ety ra'y Malquias. Ha'e va'e
ma omoatyrõ heravy templo py omba'eapo
va'ety ha'e mba'emo vendea kuery ro
ikuaia peve, Harõa kuery Rokẽ rexei rupi,
kora ojerea py opy oĩa peve.
32 Ha'e gui kora ojerea py opy oĩa guive
Vexa'i Rokẽ peve omoatyrõ va'e ma ouro
re omba'eapo va'ety ha'e mba'emo vendea
kuery.

4

Ngovaigua kuery jokoarã omoĩague

1 Ha'e gui kora romoatyrõmba maa Sam-
balate oendu vy ipoxy ete. Ivai vaipa reve
ijayvu vai judeu kuery rovai.
2 Guyvy kuery ha'e Samaria pygua xondaro
kuery ha'e javi oendua py ijayvu. Ha'e vy
aipoe'i:

— Mba'e tu peva'e judeu kuery
ikangykue ojapo ta? Ha'e rami aguã ojapo
ukaa 'rã ri nda'u? Mba'emo mymba ojuka
vy nda'u ome'ẽ 'rã ri? Peteĩ ára pyve'i nda'u
omomba 'rã? Ita ra'ykue oapypa pyre aty
gui nda'u omoatyrõve ju 'rã? — he'i.
3 Hexeve hi'aĩ avi Amom guigua Tobias.
Ha'e vy aipoe'i avi:

— Kora ita gui anho ha'e kuery ojapo teĩ
hi'áry mbyku rive ojeupi vy oitypa 'rã —
he'i.
4 Oreruete, endu ke mba'eta ombojaru
reipy orekuai. Ha'e kuery re ae tojeapa ju
orembojaru reiague. Escravo-rã togueraa-
paa guive yvy mboae katy.
5 Ejao'i eme ha'e kuery reko vaiague,
nerenonde gui embogue eme ojejavyague,
mba'eta omba'eapo va'e kuery oendua py
nembopoxy okuapy.
6 Ha'e rami py romoatyrõ heravy kora.
Ha'e vy yvatea mbyte peve rombotypa,
heta va'e kuery omba'eapo aguã ikyre'ỹ
ramo.
7 Ha'e rami teĩ Sambalate ha'e Tobias
ha'e nunga oendu. Arábia guigua kuery,
Amom ha'e Asdode guigua kuery avi oendu
okuapy Jerusalém kora romoatyrõve tema
heravya. Kora pa'ũ ikuai va'ekue rombo-
typa rai'i maa ha'e kuery oikuaa vy ivai
vaipa okuapy.
8 Ha'e rami vy ha'e kuery peteĩ rami
ono'õmba okuapy Jerusalém tetã re opu'ã
vy oremoangeko rei aguã.
9 Ha'e rami teĩ Nhanderuete pe rojerure
rokuapy. Harõarã romoĩ guive kuery ara py
ha'e pyávy ijokoarã.
10 Ha'e gui Judá regua avakue aipoe'i:

— Mba'emo reraa kuery na'imbaraetevei
ma, mba'emo ra'ykue-'ykue aty heta vai ete
rã. Kora jajapopa aguã nda'eve reguai —
he'i okuapy.
11 Orerovaigua kuery aipoe'i avi:

— Ha'e kuery mba'eve ndoikuaai neĩ
ndoexai 'rã ha'e va'e kuery mbyte rupi
roike vy rojukapa rã. Ha'e rami vy romom-
bytu'upa 'rã omba'eapo va'e kuery — he'i
okuapy.
12 Ha'e gui ha'e kuery yvy'iry judeu kuery
hekoa va'e mbovykue rei e'ỹ ou vy aipoe'i
orevy:

— Opa rupi ha'e kuery ikuaia gui ou ta
nhanderovai opu'ã aguã — he'i ramo

13 heta va'e kuery peteĩ-teĩ hoo pygua ikuaia
rami amoĩ kora yvy'ã guy katy teri oĩa
py oarõ aguã, onhembotypa e'ỹ teria rupi.
Kora ropy katy amombytapa imo'amy kyxe,
hu'y guaxu ha'e hapa reve-reve.
14 Ha'e vy aexa potapa ma vy apu'ã reve
aipoa'e yvatekueve, huvixa kuery ha'e heta
va'e kuery mboae pe:

— Pekyje rei eme. Penema'endu'a tema
SENHOR re, mba'eta ha'e ma ipo'akapa ha'e
okyjevepy va'e. Ha'e rami vy pejoguero'a
penderyvy ha'e penderyke'y kuery repya
rupi, pendera'y ha'e penderajy kuery, pen-
dera'yxy ha'e pendero ikuai va'e repya rupi
guive — ha'e.

15 Ha'e gui orerovaigua kuery oendu
okuapy roikuaa ae maa, Nhanderuete ojoko
ramo ha'e kuery ojapoxea. Ha'e ramo kora
oĩa katy ju roopa, peteĩ-teĩ romba'eapo
aguã katy ae.
16 Ha'e va'e ára guive xerembiguai kun-
umigue regua mbytekue ma omba'eapo 'rã
okuapy kora re, ha'e rã amboae kuery ma
hu'y guaxu reve ikuai, hu'y jokoa, guyrapa
ha'e pexo regua reve guive. Ha'e gui opena
va'e kuery ma Judá kuery mbopy'a guaxua
rupi ikuai.
17 Ha'e rã mba'emo reraa kuery ma peteĩ-
teĩ opo rovai py oupi 'rã mba'emo, ha'e rã
hovai re ma ojopy 'rã heravy guembiporu.
18 Omba'eapo va'e kuery ha'e rami ae avi
peteĩ-teĩ oku'a re oguereko 'rã kyxe. Ha'e
rami py omba'eapo okuapy. Ha'e rã
mimby guaxu monhe'ẽarã amoĩ va'ekue ma
xeyvy'iry riae oiko.
19 Aipoa'e yvatekueve, huvixa ha'e heta va'e
kuery ha'e javi pe:

— Jajapo va'erã oĩ va'e ma tuvixa ete,
joapy e'ỹ-e'ỹ guive. Ha'e rami avi kora áry
rupi ikuai va'e ma joegui mombyry-mbyry
ikuai.
20 Ha'e nunga rupi mimby guaxu nhe'ẽ
pendu vyve ta'vy penha reve peno'õmba
orea py. Mba'eta Nhanderuete ae 'rã opu'ã
nhanderepya rupi — ha'e.

21 Ha'e rami py tema romba'eapo.
Amongue va'e ma opo py hu'y guaxu reve
ikuai kuaray hexakã guive ka'aru jaxy-tata
ojekuaapa peve.

22 Ha'e va'e jave ma voi aipoa'e heta va'e
kuery pe:

— Peteĩ-teĩ pepyta 'rã Jerusalém tetã py
ae penerembiguai kunumigue reve, pyávy
tetã rarõa rupi pendekuai, ha'e gui ara py
ju pemba'eapo aguã — ha'e.
23 Ha'e gui xee neĩ namboivei xeao xejegui,
xeryvy kuery, xepytyvõa kuery, neĩ avakue
tetã rarõa xerupive ikuai va'e ma voi. Peteĩ-
teĩ roke rojupy orerembiporu reve.

5

Peráta omboekovia retave e'ỹ aguã re
ijayvuague

1 Ha'e rami teĩ heta va'e kuery kunhague
reve ojapukai okuapy guyvy kuery judeu
regua rovai.
2 Ha'e vy amongue aipoe'i:

— Orereta raxa rima, orera'y ha'e orerajy
kuery reve. Ha'e rami vy peme'ẽ na trigo
ro'u va'erã rokuave'i aguã — he'i.

3 Ikuai avi aipoe'i va'e:

— Oreyvy, oremba'ety uva ha'e orero voi
jopo py romboaxa ma trigo rekovia, kova'e
karuai gui — he'i.

4 Ha'e gui ikuaive ju aipoe'i va'e:

— Peráta orevy oiporukaa va'ekue
oreyvy ha'e uvaty regua imposto ropaga
aguã.
5 Oreryvy kuery reve peteĩ'i to'o orekuai, or-
era'y kuery voi ha'e kuery ra'y kuery rami
ae avi heko porã va'e. Ha'e rami teĩ ne'exa,
orera'y ha'e orerajy kuery romboaxa ma
oreryvy kuery escravo-rã. Orerajy kuery
va'e regua ma ogueraa ma escravo-rã.
Ndorepo'akavei ma guive rogueru ju aguã,
mba'eta oremba'ety ha'e uvaty ma jopo py
opyta — he'i okuapy.

6 Ha'e rami ete ha'e kuery ojapukai reve
ijayvu ramo aendu vy xeporiau vaipa.
7 Ha'e rami vy xee ae aikuaa pota porã ma vy
xeayvu ete yvatekueve ha'e huvixa kuery
pe. Ha'e vy ha'e kuery pe aipoa'e:

— Peẽ kuery tu peteĩ-teĩ penderyvy
kuery pe mba'emo peiporuka rire pem-
boekovia retave rima — ha'e.

Ha'e gui ma ha'e kuery ikuaia re aikuaa
pota aguã ajapo nhemboaty guaxu.
8 Ha'e vy aipoa'e ha'e kuery pe:

— Ore ma mba'emo rojou va'ekue re
rojogua ju oreryvy kuery judeu ikuai va'e
yvy regua kuery pe ovendeague gui. Ha'e
rã peẽ ju ri ty'y penderyvy kuery pevende
ta joupe, ore ju rojogua aguã? — ha'e.

9 Ha'e rami rã ha'e kuery okyrirĩmba
okuapy nombovai kuaai vy. Ha'e ramo
aipoa'e ju:
— Peẽ kuery pejapo va'e ma ha'eve
e'ỹ. Nda'evei ri ty'y Nhanderuete renonde
pejererokyje aguã, amboae regua nhan-
derovaigua ikuai va'e nhanembojaru rei e'ỹ
aguã?
10 Ha'e gui xee voi, xeryvy kuery ha'e
xerembiguai kunumigue reve ha'e kuery pe
roiporuka avi peráta ha'e trigo. Ha'e rami
teĩ nhamboekovia retave eme jaiporuka
va'ekue áryve.
11 Ha'e nunga rupi aỹ'i ma voi peẽ kuery
peme'ẽ ju ha'e kuery yvy, uvaty, oliveira
ty ha'e hoo peipe'a va'ekue. Peme'ẽmba
avi peráta pemboekovia retaveague, trigo,
uvaty ha'e azeite ha'e kuery gui peipe'a
va'ekue — ha'e.
12 Ha'e ramo ombovai okuapy:
— Ha'e kuery pe rome'ẽmba ju 'rã ha'vy,
ndorojerurevei ma 'rã guive. Ndee aipo'rea
rami ae 'rã rojapo — he'i okuapy. Ha'e ramo
aenoĩ avi sacerdote kuery, ha'e vy ajapo
ha'e kuery oura aguã rami ha'e va'e ayvu
ojapo avi aguã.

Neemias ojapo porãa re ijayvuague

13 Ha'e gui xeao ambovava ratã reve
aipoa'e:
— Nami avi Nhanderuete tojapo, tombo-
vava imondovy ava oayvuague ojapopa e'ỹ
va'e. Ixugui toipe'apa hoo ha'e omba'eapoa
rupi ojou va'e ha'e javi — ha'e.
Ha'e ramo ijaty va'e kuery ha'e javi om-
bovai vy
— Ha'eve va'e! — he'i okuapy. Ha'e vy
omboete okuapy SENHOR. Ha'e rire ma ha'e
kuery ojapo oayvuague.
14 Ha'e gui ma Judá yvy rupi opena
va'erã xemoĩague ára guive, Artaxerxes hu-
vixa oĩa vinte ma'etỹa guive trinta e dois
ma'etỹa peve, ha'e javi vy doze ma'etỹ
re aĩ jave ma xee neĩ xeryvy kuery voi
ndoro'ui tembi'u huvixa peguarã xevy
ome'ẽa va'ekue gui.
15 Ha'e rã yma huvixa kuery xee aĩ e'ỹ
mbove ikuai va'ekue ma heta va'e kuery
ojavyky rei vy ha'e kuery gui oipe'apa
va'ekue tembi'u ha'e vinho, quarenta hatã'i
va'e prata guigua guive. Hembiguai kuery
kunumigue voi oguereko rei va'ekue heta
va'e kuery. Ha'e rã xee ma ha'ekue rami
ndajapoi Nhanderuete renonde ajererokyje
vy.
16 Ha'e rami 'rãgue py tetã kora re
omba'eapoa py xee voi amoatyrõ aikovy.
Neĩ peteĩ henda py ma voi ndajoguai
xeyvyrã. Xerembiguai kunumigue voi
ono'õmba ha'e py omba'eapo avi aguã.
17 Ha'e rami ae avi xero py amovaẽ cento
e cinqüenta avakue judeu regua huvixa
kuery reve ou va'ekue, ha'e gui orea py yvy
regua oreyvýry rupi hekoa va'e kuery ou rã
amovaẽmba avi imbokuapy.
18 Ára nhavõ ha'e kuery ho'u va'erã ajuka
uka 'rã peteĩ vaka ha'e mboapy meme
vexa'i oiporavo pyre. Uru ma heta ajuka
uka avi, ha'e gui dez araa py nhavõ ajogua
reta avi vinho joegua e'ỹ-e'ỹ. Ha'e rã
tembi'u huvixa peguarã ome'ẽa va'ekue ma
xee ndajopyi xejeupe ae, kova'e kuery pe
mba'emo ome'ẽ ukaa reta ae ma ramo.
19 Ha'e nunga rupi Xeruete, nema'endu'a ke
xere xemoingo porã aguã, kova'e kuery pe
ajapo porã aikovya ha'e javi re.

6

Hovaigua kuery omongyjea rupi ijayvu okuapyague

1 Ha'e gui Sambalate, Tobias, Arábia
pygua Gesém ha'e orerovaigua kuery ha'e
javi oendupa okuapy kora romoatyrõmba
maa, mba'eta nda'ipovei ma kora pa'ũ ikuai
va'ekue, ha'e va'e jave kora rokẽ noromoĩ
teri teĩ.
2 Ha'e rami vy Sambalate aipoe'i uka xevy:
— Eju ke orerovaexĩ Ono yvyugua py
tekoa oĩa py — he'i, mba'emo vai xevy
ojapoxe vy rive.
3 Ha'e ramo ha'e kuery pe amondouka po
rami omombe'ua aguã:
— Xee ndaa reguai teve, mba'emo tuvixa
va'e rojapo rokuapy ramo. Mba'e re tu
amba'eapoa gui apytu'upa ta, peẽ kuerya
katy aa aguã rive? — ha'e uka.
4 Irundykue ha'e kuery xerenoĩ uka ha'ekue
rami ae. Ha'e rã xee voi ha'ekue rami ae
tema ambovai.
5 Ha'e gui peteĩ nhiruĩguea ma xea py
Sambalate ombou guembiguai opo py
kuaxia para omboja pyre'ỹ ogueraa va'e.
6 Ha'e va'e re ma po rami oĩ:
"Yvy regua kuery ikuaia rupi oendu ndee
ha'e judeu kuery ha'e javi reve nhanderu-
vixave re pepu'ãxe vy rive pemoatyrõ tetã

kora. Gesém voi ha'e rami ae omombe'u.
Ha'e kuery oikuaa rami vy ma je ndee ae
reĩxe ha'e kuery ruvixarã.
7 Ha'e rami aguã vy rive ae ma je profeta
kueryrã remoĩ Jerusalém py, nderekorã
re ijayvu vy 'Ha'e va'e ma Judá pygua
ruvixa', he'iarã. Ha'e rami ha'e kuery
ijayvua omombe'ua rã nhanderuvixave avi
'rã oendu. Eju vyvoi ha'vy ha'e nunga re
jajogueroayvu aguã", he'i uka xevy.
8 Ha'e ramo xee aipoa'e uka ju:
— Ndeayvuague ma neĩ teĩgue ma
ndoikoi. Neakã gui rive rima ndeayvu —
ha'e uka.
9 Ha'e kuery oremongyje reixe tema
okuapy, mba'eta aipoe'i:
— Ha'e kuery ojepe'a 'rã omba'eapoa gui,
omba'eapoague gui mba'eve oiko e'ỹ aguã
rami — he'i. Ha'e nunga rupi Xeruete,
xemombaraete ke aỹ.
10 Ha'e gui ma aa Semaías ro py. Ha'e va'e
Delaías ra'y, Meetabel ramymino, ngoo py
ae onhemboty va'ekue. Ha'e gui ha'e va'e
aipoe'i xevy:
— Jaa na Nhanderuete pegua oo py, ha'e
templo ropy apy katy nhaĩ. Templo rokẽ
ma nhamboty porã 'rã. Mba'eta pyávy oua
'rã ndejukaarã — he'i.
11 Ha'e ramo xee aipoa'e:
— Ha'e rami avi ava xee ramigua teve
onha 'rã? Mava'e tu xee ramigua oike 'rã
templo ropy oikove aguã? Xee ndaikei 'rã
neĩ peteĩgueve — ha'e.
12 Ha'e rami xeayvu mba'eta aikuaa Nhan-
deruete e'ỹ ae ha'e va'e ayvu mbouare.
Ixupe Sambalate ha'e Tobias peráta ome'ẽ
rire rive ha'e rami ijayvu xerekorã re.
13 Xemongyje reixe vy rive peráta ome'ẽ,
xee ha'e ramia py ajejavy aguã, ha'e kuery
xemboetea rupi e'ỹ ijayvu aguã.
14 Ha'e nunga rupi Xeruete, nderexarai
eme Tobias ha'e Sambalate ojapo vaiague
re. Eikuaa pota avi profeta kunha Noadia
ha'e profeta ramigua mboae kuery re, xe-
mongyje reia rupi ijayvu okuapy rã.

Tetã kora omoatyrõmba ma okuapyague

15 Tetã kora rojapopa aguã ma cinqüenta e
dois ára re romba'eapo, jaxya elul 'epy va'e
re vinte e cinco araa peve.
16 Ha'e nunga orerovaigua kuery oendupa
vy yvy regua kuery oreyvýry rupi ikuai va'e
ha'e javi okyjepa rei, okangya anho oendu
okuapy, mba'eta oikuaa nho Nhanderuete
po'akaa rupi ha'e nunga rojapopaague.
17 Ha'e va'e jave py Judá regua yvatekueve
voi heta ombopara kuaxia Tobias pe
ogueraa uka va'e, ha'e Tobias ju ha'e kuery
pe kuaxia ombopara avi.
18 Mba'eta Judá py mbovy e'ỹ ikuai Tobias pe
ikuai aguã re oura va'ekue, Ará ra'y Seca-
nias rajy me oiko ramo. Ha'e gui ta'y Joanã
ma Mesulão rajy Berequias ramymino re
omenda va'e.
19 Ha'e kuery ma xee aendua py ijayvu
okuapy mba'emo porã Tobias ojapoa re.
Ha'e rami avi xeayvuague ju 'rã omombe'ua
ixupe. Heta ma Tobias ombopara kuaxia
xemongyje aguã.

7

Jerusalém tetã rarõarã kuery Neemias omoĩague

1 Ha'e gui tetã kora rojapopa ha'e okẽ
romoĩmba ma rire amoĩ okẽ rarõarã kuery,
oporaei va'erã ha'e levita kuery.
2 Jerusalém tetã re opena va'erã ma mokoĩ
amoĩ: xeryvy Hanani ha'e huvixa ro re
opena va'ety Hananias reve. Hananias ma
Nhanderuete renonde ojererokyjea rupi
oiko, amboae kuery gui ojerovia pyve guive.
3 Ha'e gui ha'e kuery mokoĩve pe xee
aipoa'e:
— Peipe'a uka eme Jerusalém kora rokẽ
kuaray hakupa porã e'ỹa ja. Ha'e gui
ka'aru'i pemboty ju 'rã imoiny okẽ rarõa
kuery ikuai teria ja, ijokoa pemoĩ guive.
Pemoĩ avi Jerusalém py hekoa va'e kuery
harõarã, peteĩ-teĩ omoĩague py toarõ ngoo
rexei rupi ae — ha'e,
4 mba'eta tetã ma tuvixa va'eri mboapy'i
orekuai ha'e py. Oo ikuai va'erã ma mbovy'i
ete teri ojapoa.

Esdras 2.1-70

5 Ha'e gui xepy'a re Nhanderuete omoĩ
amboatypa aguã yvatekueve, huvixa ha'e
heta va'e kuery ha'e javi, tery ambopara
uka aguã hamymino kuery rery oĩa rami.
Ha'e rami vy ajou kuaxia jypy'i ojevy
va'ekue rery oĩa. Ha'e va'e re ma po rami
oĩ:
6 Po rami ma yvy mboae re escravo-rã
ogueraa ague gui ojevy ju va'ekue rery.
Ha'e va'e kuery ma Babilônia pygua hu-
vixa Nabucodonosor escravo-rã ogueraa
uka va'ekue ri ojevypa ju Jerusalém tetã

ha'e Judá yvy katy, peteĩ-teĩ guekoague py
ae.
7 Ha'e va'e kuery ma Zorobabel reve ojevy
va'ekue, ha'e gui Jesua reve, Neemias,
Azarias, Raamias, Naamani, Mordecai,
Bilsã, Misperete, Bigvai, Neum ha'e Baaná
reve. Pova'e ma Israel kuery va'e regua
avakue meme.
8 Parós ramymino kuery va'e regua ma dois
mil e cento e setenta e dois ojevy.
9 Sefatias ramymino kuery ma trezentos e
setenta e dois.
10 Ara ramymino kuery ma seiscentos e cin-
qüenta e dois.
11 Paate-Moabe, Jesua ha'e Joabe ramymino
kuery ma dois mil oitocentos e dezoito.
12 Elão ramymino kuery ma mil duzentos e
cinqüenta e quatro.
13 Zatu ramymino kuery ma oitocentos e
quarenta e cinco.
14 Zacai ramymino kuery ma setecentos e
sessenta.
15 Binui ramymino kuery ma seiscentos e
quarenta e oito.
16 Bebai ramymino kuery ma seiscentos e
vinte e oito.
17 Azgade ramymino kuery ma dois mil
trezentos e vinte e dois.
18 Adonicão ramymino kuery ma seiscentos
e sessenta e sete.
19 Bigvai ramymino kuery ma dois mil e
sessenta e sete.
20 Adim ramymino kuery ma seiscentos e
cinqüenta e cinco.
21 Ater ha'e Ezequias ramymino kuery ma
noventa e oito.
22 Hasum ramymino kuery ma trezentos e
vinte e oito.
23 Bezai ramymino kuery ma trezentos e
vinte e quatro.
24 Harife ramymino kuery ma cento e doze.
25 Gibeão ramymino kuery ma noventa e
cinco.
26 Avakue Belém ha'e Netofa guigua ma
cento e oitenta e oito.
27 Avakue Anatote guigua ma cento e vinte e
oito.
28 Avakue Bete-Azmavete guigua ma
quarenta e dois.
29 Avakue Quiriate-Jearim, Cefira ha'e
Beerote guigua ma setecentos e quarenta e
três.
30 Avakue Ramá ha'e Geba guigua ma seis-
centos e vinte e um.
31 Avakue Micmás guigua ma cento e vinte e
dois.
32 Avakue Betel ha'e Ai guigua ma cento e
vinte e três.
33 Avakue Nebo mboae guigua ma cinqüenta
e dois.
34 Elão mboae guigua ramymino kuery ma
mil duzentos e cinqüenta e quatro.
35 Harim guigua ramymino kuery ma
trezentos e vinte.
36 Jericó guigua ramymino kuery ma trezen-
tos e quarenta e cinco.
37 Lode, Hadide ha'e Ono guigua ramymino
kuery ma setecentos e vinte e um.
38 Senaá guigua ramymino kuery ma três mil
novecentos e trinta.

39 Ha'e gui sacerdote kuery ju: Jedaías
ramymino kuery Jesua ramymino ikuai va'e
ma novecentos e setenta e três.
40 Imer ramymino kuery ma mil e cinqüenta
e dois.
41 Pasur ramymino kuery ma mil duzentos e
quarenta e sete.
42 Harim ramymino kuery ma mil e dezes-
sete.

43 Ha'e gui levita kuery ju: Jesua, Cadmiel
ha'e Hodeva ramymino kuery ma setenta e
quatro.
44 Oporai va'ety kuery: Asafe ramymino
kuery ma cento e quarenta e oito.
45 Okẽ rarõa kuery: Salum, Ater, Talmom,
Acube, Hatita ha'e Sobai ramymino kuery
ma cento e trinta e oito.

46 Templo py omba'eapo va'ety kuery ma
Zia ramymino kuery, Hasufa, Tabaote,
47 Queros, Sia, Padom,
48 Lebana, Hagaba, Salmai,
49 Hanã, Gidel, Gaar,
50 Reaías, Rezim, Necoda,
51 Gazão, Uzá, Paséia,
52 Besai, Meunim, Nefusesim,
53 Baquebuque, Hacufa, Harur,
54 Bazlite, Meída, Harsa,
55 Barcos, Sísera, Tama,
56 Nesias ha'e Hatifa ramymino kuery guive.

57 Salomão rembiguai kuery ramymino
kuery ma Sotai ramymino kuery, Soferete,
Perida,
58 Jaala, Darcom, Gidel,
59 Sefatias, Hatil, Poquerete-Hazebaim ha'e
Amom ramymino kuery guive.
60 Templo py omba'eapo va'ety kuery Sa-
lomão rembiguai ramymino kuery reve
ha'e javi vy ma trezentos e noventa e dois.

61 Pova'e kuery ma Tel-Melá gui ojevy
va'ekue, ha'e Tel-Harsa, Querube, Adom

ha'e Imer gui teĩ ndoikuaai ae tema Israel
regua ikuaia:
62 Delaías, Tobias ha'e Necoda ramymino
kuery ma seiscentos e quarenta e dois ikuai.
63 Sacerdote kuery ha'e rami ae avi: Habaías,
Coz ha'e Barzilai ramymino kuery ikuai.
Ha'e va'e Barzilai ma Gileade pygua rajy re
omenda rire hery rupi ae oenoĩa.
64 Ha'e kuery ma kuaxia para tery oĩa re
guery oeka teĩ ndojoui okuapy. Ha'e nunga
rupi nda'evei sacerdote ikuai aguã, ha'eve
va'e ndoikoi va'e vy.
65 Ha'e ramo ha'e kuery pe huvixa aipoe'i
tembi'u iky'a e'ỹ va'e ho'u e'ỹ aguã, sacer-
dote Urim ha'e Tumim revegua oiko e'ỹa ja.

66 Ha'e va'e kuery ha'e javi vy ma
quarenta e dois mil trezentos e sessenta
ikuai,
67 hembiguai avakue ha'e kunhague jaipapa
e'ỹ re. Ha'e va'e kuery ju ma sete mil
trezentos e trinta e sete ikuai. Ikuai avi
duzentos e quarenta e cinco oporaei va'ety
avakue ha'e kunhague.
68 Ha'e kuery rymba kavaju ma setecentos
e trinta e seis oguereko. Ha'e rã hymba
mburika ma duzentos e quarenta e cinco
ikuai.
69 Hymba camelo ma quatrocentos e trinta
e cinco. Mburika'i ma seis mil setecentos e
vinte ha'e javi vy.

*Templo reguarã ome'*ẽ okuapyague

70 Ha'e gui hetarã kuery akã ikuai
va'e regua ma mba'emo ome'ẽ okuapy
omba'eapo va'e kuery peguarã. Huvixa
ma mil hatã'i va'e ouro guigua ome'ẽ omoĩ
porãaty py, cinqüenta hy'a ha'e quinhentos
e trinta ao puku sacerdote pegua guive.
71 Ha'e rã hetarã kuery akã mboae ma omoĩ
porãaty py ome'ẽ avi vinte mil hatã'i va'e
ouro guigua, ha'e dois mil e duzentos prata
guigua tuvixakueve va'e.
72 Heta va'e kuery mboae ma hatã'i va'e ouro
guigua ome'ẽ vinte mil, ha'e dois mil prata
guigua tuvixakueve va'e, sessenta e sete ao
puku sacerdote pegua guive.

73 Ha'e gui sacerdote kuery, levita, okẽ
rarõa, oporaei va'ety, heta va'e kuery regua,
templo py omba'eapo va'ety ha'e Israel
kuery ha'e javi ma guekoague py ae ju ikuai.

8

*Heta va'e kuery oendua py Neemias lei
ogueroayvuague*

1 Ha'e gui sete jaxya py Israel kuery
guekoa py ikuaia gui ou vy peteĩ'i rami
ono'õmba okuapy tetã mbyte py Yy Rokẽ oĩ
va'e yvýry. Ha'e rami vy lei re nhombo'e
va'ety Esdras pe ojerure okuapy kuaxia
Israel kuery peguarã lei oĩa ogueru aguã,
Moisés pe SENHOR ombopara uka va'ekue
ae.
2 Ha'e ramo heta va'e kuery ijatya py sacer-
dote Esdras ogueru lei. Avakue ha'e kunh-
ague ikuai, ha'e javi oendu kuaa va'e reve.
Ha'e va'e ára ma sete jaxya, jypy'ia ára.

3 Ha'e gui ma Yy Rokẽ rexei tetã mbyte
py Esdras ogueroayvu ho'amy kuaxia lei
oĩa, ko'ẽmba'i guive kuaray mbyte peve
ogueroayvu, avakue, kunhague ha'e ha'e
javi oendu kuaa va'e pe. Kuaxia lei oĩa
ogueroayvu rã heta va'e kuery ojapyxaka
porã okuapy.
4 Lei re nhombo'e va'ety Esdras ma hen-
darã yvyra gui ha'e va'e ára pyguarã ae
ojapo pyre áry hi'aĩ. Oiporu kuaa regua
re ikuai avi Matitias, Sema, Anaías, Urias,
Hilquias ha'e Maaséias. Ha'e rã ijaxua re
ma Pedaías, Misael, Malquias, Hasum, Has-
badana, Zacarias ha'e Mesulão ikuai.
5 Ha'e gui ma heta va'e kuery áry Es-
dras hi'aĩa py oipe'a kuaxia pavẽ oexaa py.
Oipe'a ramove heta va'e kuery opu'ãmba
okuapy.
6 Ha'e ramo Esdras omboete SENHOR Nhan-
deruete ipo'akapa va'e. Ha'e ramo heta va'e
kuery ha'e javi ombovai vy

— Amém, amém — he'i okuapy opo oupi
reve. Ha'e rami vy ojero'a reve SENHOR om-
boete okuapy, ngova yvy katy omoĩ reve.
7 Ha'e ramo Jesua, Bani, Serebias, Jamim,
Acube, Sabetai, Hodias, Maaséias, Quelita,
Azarias, Jozabade, Hanã ha'e Pelaías levita
kuery ombo'e okuapy heta va'e kuery lei re.
Ha'e ramia ja heta va'e kuery ikuaia py ae
opyta okuapy.
8 Pavẽ oendu kuaa aguã rami ogueroayvu
okuapy Nhanderuete guigua lei.
Omombe'u porãve guive ogueroayvu rã
heta va'e kuery oendu kuaa porãmba aguã
rami.
9 Lei regua ayvu heta va'e kuery ha'e
javi oendu vy ojae'opa okuapy. Ha'e ramo
huvixa Neemias, lei re nhombo'e va'ety

sacerdote Esdras ha'e levita kuery omongeta vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Kova'e ára ma SENHOR Nhanderuete peguarã ae nhamboaxa va'ekue. Ha'e nunga rupi pendeporiau eme, pejae'o eme — he'i.

10 Aipoe'ive ju:

— Tapeo, pe'u xo'o ikyrave va'e, pey'u yre'ẽ, ha'e peraa uka oguereko e'ỹ'i va'e-va'e pe ho'u va'erã. Mba'eta kova'e ára ma SENHOR Nhanderuete pegua. Ha'e nunga rupi pendeporiau eme, mba'eta Nhanderuete guigua vy'aa oĩ penembaraeterã — he'i.

11 Levita kuery voi heta va'e kuery omokyrirĩmba vy aipoe'i:

— Pekyrirĩ, mba'eta kova'e ára ma SENHOR pegua. Pendeporiau eme pekuapy — he'i okuapy.

12 Ha'e ramo heta va'e kuery ngoo rupi ae ju oo okaru ha'e oy'u aguã, ha'e oguereko e'ỹ'i va'e kuery pe tembi'u ogueraa uka avi. Ha'e rami vy ovy'a porãmba rei okuapy, ayvu oendu va'ekue omombe'ua porãve rã oikuaa porã rire.

Oguy'i py ikuai aguã regua ngaru ojapo okuapyague

13 Ko'ẽ jevy lei re nhombo'e va'ety Esdras oĩa py hetarã kuery akã ikuai va'e ha'e javi onhemboatypa ju okuapy sacerdote ha'e levita kuery reve, lei regua ayvu oikuaa porãvexe vy.

14 Ha'e rami vy lei Moisés pe SENHOR ombopara uka va'ekue re ojou imoiny sete jaxya regua ngaru oiko jave Israel kuery oguy'i py ikuai aguã.

15 Ha'e ramo Jerusalém ha'e tetã ha'e javi rupi oje'oi vy omombe'u. Ha'e vy aipoe'i:

— Tapeo yvyty ikuai va'e rupi, peru oliveira rogue, zambujeiro, murta, pindo ha'e yvyra hovana va'e rogue, ipara oĩa rami vy oguy'i pejapo aguã — he'i.

16 Ha'e ramo ha'e kuery oje'oi vy mba'emo rogue ogueru vy ojapo imoiny oguy'i ikuai aguã. Peteĩ-teĩ ojapo ngoo ao'ia áry, ha'e'ỹ vy ngoka py, Nhanderuete pegua roka py mba'e, e'ỹ vy tetã mbyte py Yy Rokẽ ha'e Efraim Rokẽ avi va'e rexei.

17 Escravo ikuaiague gui ojevy va'ekue ha'e javi oguy'i ojapo vy ikuai ha'e py. Teĩgueve ma voi ha'e ramigua Israel kuery ndojapoi va'e teri Num ra'y Josué oikoa guive ha'e va'e ára peve. Ha'e rami vy ovy'a porãmba rei okuapy.

18 Ko'ẽ nhavõ tema Esdras ogueroayvu kuaxia Nhanderuete guigua lei oĩa, jypy'ia ára guive opa peve. Sete ára re okaru okuapy. Ha'e gui oito araa py ma ipara oĩa rami vy oiko nhemboaty iky'a e'ỹ va'e.

9

Ojejavya omombe'u ha'e ojeko rerova okuapyague

1 Ha'e va'e jaxy re vinte e quatro araa py ma Israel kuery onhemboaty ju. Okaru e'ỹ re ikuai, voxa vaikue py rive onhemonde okuapy, o'áry yvy ku'i omoĩ reve.

2 Israel kuery amboae regua kuery gui oja'opa vy opu'ãmba reve omombe'upa okuapy ojejavya, guamoĩ kuery ojejavyague guive.

3 Três horas re opu'ãmba okuapy jave ha'e kuery pe ogueroayvua kuaxia SENHOR Nguuete guigua lei oĩa. Ha'e gui três horas re ju ojejavya omombe'upa ha'e SENHOR Nguuete omboete okuapy.

4 Ha'e gui levita kuery ikuai aguã pyrõa oĩ va'e áry ma Jesua, Bani, Cadmiel, Sebanias, Buni, Serebias, Bani ha'e Quenani opu'ã vy ojapukai atã okuapy SENHOR Nguuete pe.

5 Ha'e rami vy levita kuery Jesua, Cadmiel, Bani, Hasabnéias, Serebias, Hodias, Sebanias ha'e Petaías aipoe'i okuapy:

— Pepu'ãmba ke, pemboete SENHOR Penderuete imarã e'ỹ va'e raka'e rã peve guarã.

Ha'e ramo heta va'e kuery aipoe'i okuapy:

— Tove nderery ima'endu'a porãmby toiko hexakãmba va'e, orema'endu'aa ha'e romboetea ha'e javi gui yvateve va'e vy.

6 Mba'eta ndee anho SENHOR reiko. Rejapo raka'e yva yvate oĩ va'e hexe ikuai va'e ha'e javi reve, yvy ha'e ye'ẽ voi hexe ikuai va'e ha'e javi reve. Ha'e nunga ha'e javi moingovea ma ndee ae reiko. Ha'e ramo yva re ikuai va'e nemboete okuapy.

7 Ndee SENHOR Oreruete, ndejeupe guarã Abrão reiporavo vy reipe'a raka'e caldeu kuery rekoa Ur gui. Ha'e vy remboery ju Abraão.

8 Nerenonde py ojeroviapy oiko aguã ipy'a re oĩa reikuaa vy ixupe rejapo raka'e nderupive guarã, hamymino kuery pe reme'ẽ aguã yvy cananeu kuery, heteu, amorreu, ferezeu, jebuseu ha'e girgaseu

kuery ikuaia. Ndeayvuague rejapopa guive,
ndereko porã va'e vy.
9 Ha'e rami vy Egito yvy re oreramoĩ kuery
ojexavai rã rexa raka'e, rendu guive Ye'ẽ
Pytã yvýry ojapukai okuapy rã.
10 Ha'e rami vy huvixa Faraó rovai rejapo
oikuaa pyrã ha'e ndepo'akaa regua, hem-
biguai kuery ha'e ijyvy re ikuai va'e rovai,
mba'eta reikuaa ae onhemboyvate reia rupi
ndevygua kuery oguerekoa. Ha'e rami vy
rejapo nderery re ima'endu'aa aguã rami,
aỹ peve roexaa rami.
11 Ha'e kuery renonde remboja'o avi ye'ẽ,
yvy piru rupi oaxa aguã. Ha'e rã hakykue
monhaa kuery ma yy typyvea py remom-
bopa, yy oxyry atã reia py ita oike vyvoi va'e
rami.
12 Ara py ndevygua kuery reraa peteĩ arai
hi'aĩ va'e py, ha'e gui pyávy ma tata hex-
akãmba va'e hi'aĩ va'e py reraa, ha'e kuery
oexa vy oo aguã.
13 Ha'e gui Sinai yvyty apyte áry peve
reguejy vy ha'e kuery reve ndeayvu raka'e
yva py reĩa gui. Ha'e vy ha'e kuery pe
reikuaa uka reipota va'e ha'evea ramigua,
lei anhetẽ va'e ha'e gui ndeayvu rejapo uka
va'e iporã va'e ha'e javi.
14 Ha'e kuery pe reikuaa uka avi sábado ára
iky'a e'ỹ va'erã reja va'ekue. Nerembiguai
Moisés pe remombe'u uka rejapo uka va'e,
rembo'ea ha'e lei ha'e javi.
15 Ha'e kuery inhembyayi ramo reme'ẽ
raka'e mbojape yva guigua, ha'e gui ijy'uvei
rã rejapo itaova gui yy oxyry ouvy aguã
rami. Ha'e kuery pe aipo're avi oje'oi vy yvy
ndepo reupi ha'e reura reve reme'ẽ aguã py
hekoa aguã.*

16 — Ha'e rami teĩ oreramoĩ kuery ndo-
japyxaka potai raka'e. Inhakã ratã vy
noendu potai rejapo uka va'e re.
17 Nanenhe'ẽ renduxei vy na'ima'endu'ai
guive ha'e kuery pe mba'emo porã rejapo
va'ekue re. Inhakã ratãve oje'oivy vy
nderovai ete ikuai vy peteĩ omoĩ okuapy
nguvixarã, Egito yvy re escravo ikuaiague
py ju ojevypaxe vy. Ha'e rã ndee Oreruete
oreperdoa kuaa va'e, orerayvu ha'e orem-
boaxy kuaa va'e. Nandevai voi va'e, ha'e
opa mba'e py mborayvu rupi reiko va'e vy
nderejai raka'e,
18 ha'e kuery nguueterã vaka ra'y ra'angaa
rive ojapo okuapy teĩ. Ha'e rami vy aipoe'i:
"Kova'e ae ma Nhanderuete Egito yvy gui
nhandereru va'ekue", he'i vy opa marã rei
ijayvu okuapy nderovai.
19 Ha'e rami teĩ ndee riae tema ndeporayvua
ndopai va'e vy nderejai raka'e tekoa e'ỹa
re. Ha'e kuery renonde gui ndereipe'ai ara
py arai hi'aĩ va'e oo aguã kuaa ukaa, neĩ
tataendy pyávy hi'aĩ va'e voi ndereipe'ai
guive, rexa uka ae tema oo aguã.
20 Ha'e kuery rekombo'earã rembou avi
Nenhe'ẽ Porã. Maná voi nereme'ẽ e'ỹi
guive ho'u va'erã, ha'e ijy'uvei rã reme'ẽ avi
yy.
21 Ha'e rami py quarenta ma'etỹ re tekoa
e'ỹa rupi rereko jave ha'e kuery pe ndoatai
mba'eve. Ijao voi na'inhymai, nda'ipy ru-
rupai guive.
22 Ha'e kuery po py remboaxa avi joyvy ha'e
amboae regua kuery. Ha'e kuery peguarã
remboja'o-ja'o yvy. Ha'e rami vy oyvyrã
ojopy Hesbom pygua huvixa Seom ha'e
Basã pygua huvixa Ogue yvykue.
23 Ta'y kuery remboetave guive jaxy-tata
yva re ikuai va'e rami. Ha'e rami vy
reru yvy tuu kuery pe "Tapeo, pejopy pen-
derekoarã", 'reague py.
24 Ha'e ramo ha'e va'e yvy re ta'y kuery oo
vy ojopy. Ha'e kuery renonde gui cananeu
kuery hekoa va'ekue reitypa vy ndevygua
kuery po py ju remboaxa ijyvykue, ha'e
pygua huvixa ha'e yvy regua kuery guive,
oipotaa rami ae oguereko aguã.
25 Ha'e rami ramo ojopy tetã imbaraeteve
va'ekue ha'e yvy porãa. Ojopy avi oo
mba'emo porãgue anho oĩa, yy rendarã
yvy ojo'o pyre, uvaty, oliveira-ty ha'e
yvyra oata aguã rami e'ỹ ikuai va'e. Ha'e
ramo okaru porã okuapy hevyatãmba peve,
ikyrapa guive. Iporã va'e re anho okaru,
ndeporayvua rupi.

26 — Ha'e rami teĩ nanenhe'ẽ rendui jepi,
nderovai guive opu'ã okuapy. Ndea katy
okupe rive oguerova, ha'e profeta kuery
ndevy pe ju ha'e kuery ojevy aguã re ijayvu
ramo ojuka. Ha'e rami vy opa marã rei
ijayvu okuapy nderovai.
27 Ha'e nunga rupi imoingo axyarã kuery
po py remboaxa ramo ombojexavai ete im-
bokuapy. Ha'e ramo ojexavai ma vy mae
ojapukai okuapy ndevy. Ha'e rã yva py reĩa

* 9:15 João 6.31

gui rendu. Ha'e rami vy ndee nhomboaxya
opa e'ỹ va'e vy rembou imoingo axy reia
kuery po gui ogueraa jepe va'erã.
28 Ha'e ramia gui ikane'õguapa ma vy
nerenonde ojapove ju okuapy mba'emo vai.
Ha'e ramo remboaxa ju hovaigua kuery po
py ipo'aka aguã. Ha'e rami rã ha'e kuery
ojeko rerova vy ojapukai ju okuapy ndevy.
Ha'e ramo yva py reĩa gui rendu vy ndepo-
rayvua rupi reraa jepe kuerei.
29 Ha'e kuery pe ndeayvu jepi teĩ lei reja
va'ekue rupi ikuai ju aguã. Ha'e rami teĩ
ha'e kuery onhemboyvate rei vy noendu
potai rejapo uka va'e. Ha'e rami vy ojejavy
tema okuapy ndeayvu rovai rupi, ha'e va'e
rupi jaiko vy jaikove 'rã teĩ. Inhakã ratã
vy okupe rive oguerova ndea katy. On-
hemoakã ratã vy ndojapyxaka potai.
30 Mbovy ma'etỹ re rei e'ỹ reropo'aka vy ha'e
kuery rovai ndeayvu Nenhe'ẽ rupi, profeta
kuery pe ndeayvu remombe'u uka vy. Ha'e
rami teĩ ndojapyxakaxei ae okuapy. Ha'e
rami rã remboaxa amboae yvy regua kuery
po py.
31 Ha'e rami teĩ Oreruete, ndeporayvua opa
e'ỹ va'e rupi vy neremombai neĩ nderejai,
ndeporayvu ha'e renhomboaxy va'e vy.

32 — Ha'e nunga rupi aỹ Oreruete, ndey-
vate ete ha'e ndepo'akapa va'e, okyjevepy
guive reiko. Ndereve guarã rejapo va'ekue
rupi, ha'e nhomboaxya rupi reiko va'e vy
“Mba'e'ỹ” 'ere eme rojexavaia ou va'ekue
pe. Ha'e nunga ma ore kuery re, oreruvixa,
yvatekueve, oreregua sacerdote ha'e pro-
feta kuery, oreramoĩ kuery ha'e ndevygua
kuery ha'e javi re ou va'ekue, Assíria pygua
huvixa kuery ou guive aỹ peve.
33 Ha'e nunga ha'e javi orere ou teĩ ndee ma
ha'evea rami orerereko. Ndee ma ojerovi-
apy reiko, ha'e rã ore ma ojeroviapy e'ỹ
orekuai.
34 Oreruvixa kuery, yvatekueve, sacerdote
ha'e oreramoĩ kuery voi ojee nomoĩ
ndeguigua lei rupi ikuai aguã, noendu potai
guive rejapo uka va'ekue re, ha'e kuery
rovai ndeayvu teĩ.
35 Mba'eta ha'e kuery ma guetã py ikuaia
py, opa mba'e reme'ẽ va'ekue oguereko teĩ,
yvy tuvixa ha'e iporã va'e ikuai aguã reme'ẽ
va'ekue re ikuai teĩ ndevy pe ma ha'e kuery
nda'ikuai, ndojeko rerovai guive mba'emo
vai ojapoa gui.
36 Ne'exa, aỹ ma nhoembiguai orekuai. Yvy
oreramoĩ kuery mba'emo aju re okaru porã
aguã reme'ẽ va'ekue re ae orekuai teĩ ha'e
py voi nhoembiguai orekuai.
37 Mba'emo aju iporãve va'e ma huvixa
kuery orere rembopo'aka va'ekue pe rem-
boaxa jepi rojejavypaague káuxa. Ha'e
kuery oipotaa rami ae orerereko, orerymba
kuery guive. Ha'e rami rã ore kuery rojex-
avai ete rokuapy — he'i.

Heta va'e kuery lei rupi ikuai aguã ojapo okuapyague

38 Ha'e nunga ha'e javi rupi ore kuery
rojapo rokuapy lei rupi ju orekuai aguã. Ro-
moĩ atã aguã rombopara imoiny. Ha'e va'e
re ma oreruvixa yvatekueve, levita ha'e
sacerdote kuery ombopara imoiny guery.

10

1 Kuaxia re guery ombopara va'ekue ma
huvixa Hacalias ra'y Neemias, ha'e Zede-
quias,
2 Seraías, Azarias, Jeremias,
3 Pasur, Amarias, Malquias,
4 Hatus, Sebanias, Maluque,
5 Harim, Meremote, Obadias,
6 Daniel, Ginetom, Baruque,
7 Mesulão, Abias, Miamim,
8 Maazias, Bilgai ha'e Semaías. Ha'e va'e
kuery ma sacerdote ikuai.

9 Ha'e gui levita kuery ma Azanias ra'y
Jesua, ha'e gui Henadade ramymino kuery
Binui, Cadmiel,
10 tyvy kuery reve: Sebanias, Hodias,
Quelita, Pelaías, Hanã,
11 Mica, Reobe, Hasabias,
12 Zacur, Serebias, Sebanias,
13 Hodias, Bani ha'e Beninu.

14 Ha'e gui heta va'e kuery ruvixa ikuai
va'e ma Parós, Paate-Moabe, Elão, Zatu,
Bani,
15 Buni, Azgade, Bebai,
16 Adonias, Bigvai, Adim,
17 Ater, Ezequias, Azur,
18 Hodias, Hasum, Bezai,
19 Harife, Anatote, Nebai,
20 Magpias, Mesulão, Hezir,
21 Mesezabel, Zadoque, Jadua,
22 Pelatias, Hanã, Anaías,
23 Oséias, Hananias, Hassube,
24 Haloés, Pilha, Sobeque,
25 Reum, Hasabna, Maaséias,
26 Aías, Hanã, Anã,
27 Maluque, Harim ha'e Baaná.

28 Ha'e gui heta va'e kuery mboae, sacerdote ha'e levita kuery, okẽ rarõa, oporai
va'ety kuery, templo py omba'eapo va'ety,
amboae yvy regua kuery gui oja'o va'ekue
Nhanderuete guigua lei rupi ikuai aguã,
ha'e gui ha'e kuery ra'yxy, gua'y ha'e guajy
kuery reve, oendu kuaa va'e ha'e javive ma
29 guyvy ha'e guyke'y kuery reve ojapo
okuapy ha'e rami ikuai aguã. Ha'e rami
vy huvixa kuery yvatekueve ou vy oura
reve ojapo okuapy Nhanderuete guigua
lei rupi anho ikuai aguã, Nhanderuete
rembiguai Moisés rupi oikuaa uka rire.
Ha'e kuery ojee omoĩ SENHOR Nhanderuete
ojapo uka va'ekue ojapopa aguã, oipotaa
ha'e ijayvuague oeja va'ekue ha'e javi;
30 ha'e gui yvy regua kuery re guajy kuery
omomenda e'ỹ aguã, neĩ ha'e kuery rajy
kuery re ma voi gua'y kuery omomenda e'ỹ
aguã;
31 ha'e gui sábado ára py yvy regua
kuery guembiapo e'ỹ vy mba'emo aju
ovende va'erã ogueru ramo ha'e kuery
gui mba'eve ojogua e'ỹ aguã sábado ára
py, neĩ ára mboae Nhanderuete peguarã
omboaxa pyre py ma voi; ha'e gui sete
ma'etỹa re omba'eapoa gui opytu'u aguã,
ha'e mba'emo oiporuka va'ekue áryve
omboekoviave e'ỹ aguã.

32 Ha'e rami ae orerekorã romoĩ avi
ma'etỹa nhavõ hatã'i va'e irundy grama
ipoyikue rome'ẽ aguã Nhanderuete pegua
opy omba'eapo va'e kuery peguarã,
33 ha'e henonde mbojape omoĩ mbyrã ojapo
aguã, mba'emo aju guigua ha'e mba'emo
oapy pyrã ome'ẽ jepi aguã, sábado pyguarã,
ngaru jaxy pyau nhavõ guarã, ngarua ára
oa'angaa ague py mba'emo ojapo aguã,
mba'emo iky'a e'ỹ va'erã ojapo aguã,
jejavya re mba'emo ome'ẽ aguã, Israel
kuery ojejavya ojao'i uka aguã regua ome'ẽ
aguã, ha'e Nhanderuete pegua oo pyguarã
mba'emo ojapo aguã.
34 Ha'e gui ore kuery regua sacerdote, levita
ha'e heta va'e kuery ha'e javi reve roexa
rokuapy xortea mava'e pa xakã Nhanderuete pegua opy ogueru aguã roikuaa
aguã. Ma'etỹa nhavõ, ára oa'angaa ague
py porã, peteĩ-teĩ regua orekuaia rami vy
rogueru aguã xakã SENHOR Nhanderuete
pegua altar áry oapy pyrã, lei re oĩa rami
vy.
35 Ha'e gui ma'etỹa nhavõ oremba'ety gui
rogueru aguã iporãgueve romono'õ ypy'i
va'e, yvyra hi'a va'e gui jypy'igua guive
SENHOR pegua opy guarã,
36 ha'e jypygua orera'y oiko va'ekue, orerymba vaka kuery jypy oiko va'ekue guive
rome'ẽ aguã lei re ipara oinya rami vy,
kavara ha'e vexa'i kuery ha'e rami ae avi
jypy oiko va'ekue rogueru aguã Nhanderuete pegua opy, ha'e py sacerdote kuery
omba'eapo va'e peguarã;
37 ha'e gui romoapomo ypy va'ekue, ha'e
mba'emo aju jypygua rome'ẽ avi aguã, opa
marãgua yvyra'a gui, vinho ha'e azeite
rogueru aguã sacerdote kuery pe Nhanderuete pegua opy. Ha'e gui oremba'ety
gui oiko va'ekue guigua dízimo ma levita
kuery pegua meme, mba'eta tetã oma'etỹ
va'e ikuaia va'e ha'e javi rupi ha'e kuery ae
ikuai dízimo ojopy aguã rami.
38 Sacerdote Arão ramymino va'e oĩ avi 'rã
levita kuery dízimo ojopya py. Ha'e rã
levita kuery oguerupa 'rã dízimo Nhanderuete pegua opy ja'o mba'emo omoĩ
porãaty py.
39 Mba'eta ha'e va'e opy ja'o py ae Israel ha'e Levi ramymino kuery ogueru
'rã mba'emo aju ome'ẽ mbyre, vinho
ha'e azeite. Mba'eta ha'e py ae 'rã
ikuai mba'emo ryru henda iky'a e'ỹ va'e
pygua, sacerdote kuery voi ha'e py ae 'rã
omba'eapo, okẽ rarõa ha'e oporaei va'ety
kuery guive. Ha'e rami vy 'rãe ndorerexarai
Nhanderuete pegua oo gui.

11

Jerusalém py hekoa va'e kuery rery oĩa

1 Heta va'e kuery ruvixa kuery
yvatekueve ma Jerusalém tetã py ae ikuai.
Ha'e rã amboae kuery ma oexa okuapy
xortea ikuai aguã oikuaa aguã. Ha'e rami vy
dez ikuai va'e-va'e gui peteĩ-teĩ ha'e kuery
ogueru 'rã Jerusalém tetã iky'a e'ỹ va'e py
ikuai aguã, ha'e rã nove va'e ma amboae
tetã rupi 'rã ikuai.
2 Heta va'e kuery ima'endu'a porã avakue
Jerusalém py hekoa aguã ooxea'i py oo
va'ekue re.

3 Pova'e ma huvixa kuery oyvy re ope-
naa rupi Jerusalém py ikuai va'e. Ha'e rã
Judá regua tetã ikuai va'e rupi ma peteĩ-
teĩ guekoa py ae ikuai, guetã rupi ae. Ha'e

va'e kuery ma Israel kuery, sacerdote ha'e
levita kuery, templo py omba'eapo va'ety
ha'e Salomão rembiguai ramymino kuery.
4 Ha'e gui Jerusalém tetã py ae ikuai Judá
ha'e Benjamim ramymino kuery va'e regua.
Judá kuery va'e regua ma Ataías. Ha'e
va'e ma Uzias ra'y, Uzias ma Zacarias ra'y,
Zacarias ma Amarias ra'y, Amarias ma Sefa-
tias ra'y, Sefatias ma Maalalel ra'y, Maalalel
ma Perez ra'y.
5 Ha'e gui Maaséias ju. Ha'e va'e ma
Baruque ra'y, Baruque ma Col-Hozé ra'y,
Col-Hozé ma Hazaías ra'y, Hazaías ma
Adaías ra'y, Adaías ma Joiaribe ra'y, Joiaribe
ma Zacarias ra'y, Zacarias ma Siló pygua
ra'y.
6 Perez ramymino kuery Jerusalém py ikuai
va'e ha'e javi vy ma quatrocentos e sessenta
e oito avakue ipy'a guaxukueve.

7 Ha'e gui Benjamim ramymino kuery ma
pova'e: Salu ma Mesulão ra'y, Mesulão ma
Joede ra'y, Joede ma Pedaías ra'y, Pedaías
ma Colaías ra'y, Colaías ma Maaséias ra'y,
Maaséias ma Itiel ra'y, Itiel ma Jesaías ra'y.
8 Ha'e va'e rire jevygua ma Gabai ha'e Salai.
Ha'e javi vy novecentos e vinte e oito ikuai.
9 Zicri ra'y Joel ma ha'e kuery re opena va'e.
Ha'e va'e rire ju Senua ra'y Judá voi opena
avi 'rã tetã re.

10 Ha'e gui sacerdote kuery ma Joiaribe
ra'y Jedaías, Jaquim
11 ha'e Seraías. Ha'e va'e ma Hilquias ra'y,
Hilquias ma Mesulão ra'y, Mesulão ma
Zadoque ra'y, Zadoque ma Meraiote ra'y,
12 Meraiote ma Aitube ra'y. Ha'e va'e ma
Nhanderuete pegua opy re opena va'e.
Guyvy kuery reve mba'emo ojapo okuapy
templo py, oitocentos e vinte e dois ikuai.
Ha'e gui Adaías ma Jeroão ra'y, Jeroão ma
Pelalias ra'y, Pelalias ma Anzi ra'y, Anzi ma
Zacarias ra'y, Zacarias ma Pasur ra'y, Pasur
ma Malquias ra'y.
13 Tyvy kuery peteĩ-teĩ regua akã ikuai va'e
reve ma duzentos e quarenta e dois ikuai.
Ha'e gui Amasai ma Azarel ra'y, Azareel ma
Azai ra'y, Azai ma Mesilemote ra'y, Mesile-
mote ma Imer ra'y.
14 Tyvy kuery avakue ipy'a guaxukueve
ikuai va'e reve ma cento e vinte e oito ikuai.
Ha'e kuery re opena va'e ma Gedolim ra'y
Zabdiel.

15 Ha'e gui levita kuery ma Hassube ra'y
Semaías. Hassube ma Azricão ra'y, Azricão
ma Hasabias ra'y, Hasabias ma Buni ra'y.
16 Sabetai ha'e Jozabade ma levita kuery
akã ikuai, Nhanderuete pegua oo roka rupi
omba'eapo va'e kuery re opena va'e.
17 Ha'e gui Mica ra'y Matatias. Mica ma
Zabdi ra'y, Zabdi ma Asafe ra'y. Ha'e va'e
ma onhembo'e okuapya py jogueroporaei
'rã. Ha'e gui Baquebuquias ma tyvy ju oiko.
Ha'e va'e riregua ma Samua ra'y Abda.
Samua ma Galal ra'y, Galal ma Jedutum ra'y.
18 Levita kuery tetã iky'a e'ỹ va'e py ikuai
va'e ha'e javi vy ma duzentos e oitenta e
quatro.

19 Ha'e gui okẽ rarõa kuery ma Acube,
Talmom ha'e tyvy kuery. Okẽ rarõa kuery
ha'e javi vy ma cento e setenta e dois ikuai.

Judá regua tetã ikuai va'e rupi hekoa va'e kuery rery oĩa

20 Ha'e gui Israel kuery mboae, sacerdote
ha'e levita kuery mboae voi tetã Judá yvy re
ikuai va'e rupi hekoa, peteĩ-teĩ ijyvyrã oeja
pyre py.
21 Templo py omba'eapo va'e kuery ma Ofel
py ikuai. Ha'e va'e kuery re opena va'e ma
Zia ha'e Gispa.
22 Ha'e gui levita kuery Jerusalém py ikuai
va'e re opena va'e ma Bani ra'y Uzi. Ha'e
gui Bani ma Hasabias ra'y, Hasabias ma
Matanias ra'y, Matanias ma Mica ra'y, Mica
ma Asafe ra'y kuery Nhanderuete pegua
opy oporai va'e regua.
23 Mba'eta ha'e kuery omba'eapo aguã re
huvixa ae ijayvu, jogueroporaei va'e kuery
pe voi oeja avi ko'ẽ nhavõ ojapo aguã.
24 Ha'e gui Judá regua Mesezabel ra'y
Petaías, Zera ramymino va'e ma huvixa
ojapo ukaa rami oiko, heta va'e kuery re
openaa ha'e javi rupi.

Tekoa ikuai va'e rupi hekoa va'e kuery rery oĩa

25 Ha'e gui amongue Judá ramymino
kuery hekoa okuapy imba'ety katy'i tekoa
ikuai va'e py: Quiriate-Arba ha'e ha'e'i rupi
tekoa ikuai va'e py, Dibom ha'e Jecabzeel
ha'e ha'e'i rupi tekoa ikuai va'e py voi,
26 ha'e gui Jesua py, Moladá, Bete-Pelete,
27 Hazar-Sual, ha'e gui Berseba ha'e ha'e'i
rupi tekoa ikuai va'e py,
28 Ziclague py, ha'e Mecona ha'e ha'e'i rupi
tekoa ikuai va'e py,
29 En-Rimom py, Zorá, Jarmute,
30 Zanoa, ha'e Adulão, Laquis ha'e Azeca
ha'e ha'e'i rupi tekoa ikuai va'e py. Berseba

guive Hinom yvyugua peve ha'e kuery
ikuai.
31 Ha'e gui Benjamim ramymino kuery ma
Geba tekoa py ikuai, Micmás, Aia, Betel ha'e
ha'e'i rupi tekoa ikuai va'e py voi,
32 Anatote, Nobe, Ananias,
33 Hazor, Ramá, Gitaim,
34 Hadide, Zeboim, Nebalate,
35 Lode, Ono, ha'e gui yvyugua mba'emo
apoa kuery ikuaia py.
36 Ha'e gui levita kuery va'e regua ma Judá
ha'e Benjamim re ikuai.

12

Jerusalém py sacerdote kuery ou va'ekue rery oĩa

1 Pova'e ma sacerdote ha'e levita kuery
Sealtiel ra'y Zorobabel reve ojevy ju
va'ekue, Jesua reve voi: Seraías, Jeremias,
Esdras,
2 Amarias, Maluque, Hatus,
3 Secanias, Reum, Meremote,
4 Ido, Ginetoi, Abias,
5 Miamim, Maadias, Bilga,
6 Semaías, Joiaribe, Jedaías,
7 Salu, Amoque, Hilquias ha'e Jedaías. Ha'e
va'e kuery ma Jesua oĩ jave sacerdote kuery
re opena va'ekue, guyvy kuery re voi.
8 Ha'e levita kuery regua ikuai avi Je-
sua, Binui, Cadmiel, Serebias, Judá ha'e
Matanias. Ha'e va'e ma guyvy kuery reve
jogueroporai va'e.
9 Ha'e va'e kuery yvýry ma tyvy kuery
Baquebuquias ha'e Uni ikuai, peteĩ-teĩ
ojapo aguã va'ekue py ae.
10 Ha'e gui Jesua ra'y ma Joiaquim, Joiaquim
ra'y ma Eliasibe, Eliasibe ra'y ma Joiada,
11 Joiada ra'y ma Jônatas, Jônatas ra'y ma
Jadua.
12 Sacerdote Joiaquim oĩ jave py sacer-
dote peteĩ-teĩ regua akã ma pova'e: Seraías
ramymino kuery akã ma Meraías, Jeremias
ramymino kuery akã ma Hananias,
13 Esdras ramymino kuery akã ma Mesulão,
Amarias ramymino kuery akã ma Joanã,
14 Maluqui ramymino kuery akã ma Jônatas,
Sebanias ramymino kuery akã ma José,
15 Harim ramymino kuery akã ma Adna,
Meraiote ramymino kuery akã ma Helcai,
16 Ido ramymino kuery akã ma Zacarias,
Ginetom ramymino kuery akã ma Mesulão,
17 Abias ramymino kuery akã ma Zicri, Mini-
amim ha'e Moadias ramymino kuery akã
ma Piltai,
18 Bilga ramymino kuery akã ma Samua,
Semaías ramymino kuery akã ma Jônatas,
19 Joiaribe ramymino kuery akã ma Matenai,
Jedaías ramymino kuery akã ma Uzi,
20 Salai ramymino kuery akã ma Calai,
Amoque ramymino kuery akã ma Héber,
21 Hilquias ramymino kuery akã ma
Hasabias, Jedaías ramymino kuery akã ma
Natanael.
22 Ha'e gui levita kuery va'e regua Eliasibe
oĩ jave py pova'e kuery rery omboparaa
peteĩ-teĩ regua akã ikuai ramo: Joiada,
Joanã ha'e Jadua, sacerdote kuery rery
omboparaague rami avi, Pérsia pygua hu-
vixarã Dario oĩ peve.
23 Levi ramymino kuery peteĩ-teĩ regua
akã rery omboparaa kuaxia huvixa kuery
rekokue oĩa re, Eliasibe ra'y Joanã oĩ peve.
24 Ha'e gui levita kuery va'e regua akã ma
Hasabias, Serebias ha'e Cadmiel ra'y Jesua.
Ha'e va'e kuery guyvy kuery reve ikuai
jogueroporai ha'e ombojerovia aguã Nhan-
deruete rembiguai Davi oejaague rami vy,
jorire rire oporaei aguã rami ikuai.
25 Ha'e okẽ rarõa kuery ma Matanias, Baque-
buquias, Obadias, Mesulão, Talmom ha'e
Acube. Ha'e va'e kuery okẽ katy'i mba'emo
omoĩ porãaty oĩ va'e oarõ avi okuapy.
26 Ha'e va'e kuery ma Jesua ra'y Joiaquim,
Jozadaque ramymino oĩ jave py ikuai,
Neemias huvixa oĩ jave, ha'e Esdras sacer-
dote ha'e lei re nhombo'e va'ety oĩ jave voi.

Nhanderuete po py tetã kora omboaxa okuapyague

27 Ha'e gui Jerusalém tetã kora Nhan-
deruete po py omboaxa aguã ma oeka
okuapy levita kuery opa rupi ikuaia gui
oupa aguã, ovy'a reve kora omboaxa aguã,
mboraei py, hy'a pu, mbaraka ha'e ixã reta
va'e py guive.
28 Ha'e ramo oporaei va'ety ra'y kuery voi
oupa okuapy Jerusalém katy'i oyvy itui va'e
gui, netofatita kuery rekoa ikuai va'e gui
voi,
29 ha'e gui Bete-Gilgal, Geba ha'e Azmavete
katy'i yvy itui va'e gui, mba'eta oporaei
va'ety kuery ma guekoarã Jerusalém yvýry
rupi ae ojou rire.
30 Ha'e gui sacerdote kuery ojeky'a'o ukapa
okuapy, levita kuery guive. Oiky'a'o avi
heta va'e kuery, tetã rokẽ ha'e kora guive.

31 Ha'e gui ma xee ajapo Judá pygua huvixa kuery yvatekueve ojeupipa aguã kora áry. Mokoĩ henda rupi ajapo oporaei va'e kuery ojerojy jogueravy aguã rami. Peteĩ regua ma kora áry rupi ojerojy aiporu kuaa regua re Yty Renda Rokẽ katy.
32 Ha'e kuery rakykue rupi ma Hosaías ha'e Judá regua yvatekueve mbytekue oje'oi nhoguenoiny,
33 ha'e gui Azarias, Esdras, Mesulão,
34 Judá, Benjamim, Semaías ha'e Jeremias.
35 Ha'e gui sacerdote ra'y kuery mimby guaxu revegua oje'oi avi va'e ma Jônatas ra'y Zacarias. Jônatas ma Semaías ra'y, Semaías ma Matanias ra'y, Matanias ma Micaías ra'y, Micaías ma Zacur ra'y, Zacur ma Asafe ra'y.
36 Tyvy kuery oje'oi avi va'e ma Semaías, Azareel, Milalai, Gilalai, Maai, Natanael, Judá ha'e Hanani, mba'epu Nhanderuete rembiguai Davi oeja va'ekue revegua. Ha'e kuery renonde ma lei re nhombo'e va'ety Esdras oo oiny.
37 Yakã Ryapy Rokẽ katy oẽ jogueravy tape pyrõ-pyrõa'i Davi rekoague katy oo va'e rupi. Ha'e py ma kora oaxa 'rã ovy Davi rogue áry rupi Yakã Rokẽ oĩ va'e peve, kuaray oua katy.

38 Ha'e gui jevygua oporaei va'e kuery ma ha'e kuery rovai katy rupi oje'oi. Heta va'e kuery mboae oje'oi avi kora áry rupi Torre Tatakua hi'aĩa guive Kora Ipyve 'ea va'e peve.
39 Ha'e gui Efraim regua Rokẽ guive oaxa jogueravy Okẽ Yma ha'e Pira Rokẽ oĩ va'e áry rupi. Ha'e gui Hananel Torre rupi oaxave vy Cem Torre rupi avi oaxa Vaka Rokẽ peve. Ha'e gui opytapa Okẽ Rarõa 'ea va'e py.

40 Ha'e gui oporaei va'e kuery jovaive rupi gui ou va'ekue opytapa Nhanderuete pegua oo py, xee voi, xereve huvixa kuery mbytekue oje'oi va'ekue guive.
41 Sacerdote kuery Eliaquim, Maaséias, Miniamim, Micaías, Elioenai, Zacarias ha'e Hananias ma mimby guaxu reve oje'oi,
42 Maaséias, Semaías, Eleazar, Uzi, Joanã, Malquias, Elão ha'e Ezer guive. Ha'e gui oporaei va'e kuery ma Jezraías ogueroporaei rã oporaei nhendu okuapy.
43 Ha'e va'e ára ae avi mymba kuery heta ete oapy vy ome'ẽ okuapy ovy'a reve, Nhanderuete ombovy'a ete ramo. Kunhague ha'e kunumigue ovy'apa avi okuapy. Mombyry rupi peve oendua Jerusalém tetã py ovy'a reve oporaei va'e.

*Sacerdote ha'e levita kuery pegua ome'*ẽa aguã re ijayvuague

44 Ha'e va'e árave omoĩa avakue templo ropy ja'o mba'emo porãgue omoĩ porãaty re opena va'erã. Ha'e py ma mba'emo ome'ẽ mbyre, hi'a ypy'i va'ekue regua iporãgueve ha'e dízimo guive omoĩ porãa. Ha'e py ae ha'e kuery omono'õ 'rã tetã ikuai va'e gui sacerdote ha'e levita kuery peguarã ome'ẽa va'erã lei oĩa rami vy. Ha'e ramo Judá kuery ovy'apa okuapy ha'e py sacerdote ha'e levita kuery opena ramo.
45 Mba'eta ha'e kuery omba'eapo 'rã Nguuete pe anho, mba'emo oiky'a'o 'rã guive, oporaei va'e ha'e okẽ rarõa kuery rami ae avi, Davi ha'e ta'y Salomão ojapo ukaague rami vy.
46 Mba'eta ymave rupi Davi ha'e Asafe oiko jave voi ikuai avi raka'e oporaei va'e kuery re opena va'e, jogueroporaei, ha'e Nhanderuete rerovy'aa kuery re opena va'e.
47 Ha'e nunga rupi Zorobabel ha'e Neemias oĩ jave voi Israel kuery pavẽ ome'ẽ 'rã okuapy jogueroporaei va'e ha'e okẽ rarõa kuery pe ko'ẽ nhavõ ho'u va'erã. Ha'e kuery ome'ẽ avi 'rã levita kuery peguarã oipe'a pyre, ha'e gui levita kuery ju 'rã ome'ẽ Arão ramymino kuery peguarã.

13

Israel kuery mbyte gui amboae regua oipe'apaa ague

1 Ha'e va'e ára ma heta va'e kuery pe ogueroayvua Moisés ombopara va'ekue. Ha'e va'e re ojou "Amonita ha'e moabita kuery Nhanderuete pegua kuery re nda'evei ae onhemoirũ aguã" he'ia oĩa,
2 mba'eta ha'e va'e kuery ndogueraai raka'e tembi'u ha'e yy Israel kuery ovaexĩ aguã. Ha'e rami 'rãgue py Balaão pe opaga okuapy Israel kuery rovai ijayvu vai aguã re. Ha'e rami teĩ ijayvu vaikue 'rãgue py Nhanderuete ojapo ogueroayvu porã aguã rami.*

* 13:2 Balaão rekokue omombe'ua ma jaexa 'rã Deuteronômio 23.3-5 ha'e Números 22-24 py.

3 Ha'e va'e lei heta va'e kuery oendu vy
Israel kuery mbyte gui oipe'a imondovy
amboae regua ha'e javi.

Templo gui Tobias oipe'aa ague

4 Ha'e va'e e'ỹ mbove ma sacerdote Elia-
sibe onhemoirũ Tobias kuery re, Nhan-
deruete pegua opy mba'emo re opena aguã
omoĩa teĩ.
5 Ha'e rami vy Tobias pe omboaxa peteĩ opy
ja'o tuvixa va'e mba'emo aju ome'ẽ mbyre
omoĩ porãaty va'ekue, ha'e heakuã porã
va'e, mba'emo ryru, dízimo mba'emo ra'yĩ
guigua, vinho ha'e azeite guigua omoĩ porã
aty. Ha'e nunga ma levita kuery peguarã
ome'ẽ ukaa va'ekue, oporaei va'ety, okẽ
rarõa ha'e sacerdote kuery peguarã avi.
6 Ha'e nunga oiko Jerusalém tetã py xee naĩ
jave, mba'eta trinta e dois ma'etỹ re ma
Babilônia pygua huvixa Artaxerxes oĩ jave
py ha'e oĩa katy aa rire. Ha'e gui kueve ma
rire huvixa pe ajerure Jerusalém py ajevy ju
aguã.
7 Ha'e gui mae ma aendu Eliasibe mba'emo
vai ojapoague Tobias ombopy'a porãxe vy,
mba'eta ixupe omboaxa opy ja'o Nhan-
deruete pegua oo roka py.
8 Ha'e nunga aendu vy xevai vaipa reve opy
ja'o gui amombopa Tobias mba'e rei-rei.
9 Ha'e rami vy opy ja'o ikuai va'e aiky'a'o
ukapa vy ha'e py aru rukapa ju tembiporu
Nhanderuete pegua opygua, mba'emo aju
ome'ẽ mbyre, heakuã porã va'e guive.

*Levita kuery pegua ome'*ẽa jevyague

10 Ha'e gui aendu avi levita kuery peguarã
nome'ẽaveia. Ha'e nunga rupi levita ha'e
jogueroporaei va'e kuery Nhanderuete pe
omba'eapo aguã omoĩ mbyre teĩ oejapa ma
ra'e oje'oivy peteĩ-teĩ guekoa katy.
11 Ha'e rami vy huvixa kuery pe xeayvu vy
aipoa'e:

— Mba'e re tu napenavei ri Nhanderuete
pegua oo re? — ha'e. Ha'e rami vy levita
kuery teĩgue ju aru vy amoĩ ju ojapo aguã
va'ekue py.
12 Ha'e ramo Judá regua kuery ha'e javi
ogueru ju okuapy dízimo mba'emo ra'yĩgue
guigua omoĩ porãaty py, vinho ha'e azeite
guigua guive.
13 Ha'e gui mba'emo ome'ẽ mbyre re opena
va'erã amoĩ sacerdote Selemias, kuaxia
re omba'eapo va'e Zadoque ha'e levita
Pedaías. Ha'e kuery pytyvõarã amoĩ avi
Zacur ra'y Hanã, Matanias ramymino va'e.
Mba'eta ha'e va'e kuery ma pavẽ oikuaa
ojeroviapy memea. Ha'e ramo ha'e kuery
pe amboja'o uka tyvy kuery peguarã.
14 Ha'e nunga rupi Xeruete, nema'endu'a
ke xere. Embogue eme guive mba'emo
ndee Xeruete pegua oo re ajapo porãague,
ha'e py omba'eapo va'e kuery pe guive.

Sábado ára omboetea jevy aguã re ijayvuague

15 Ha'e va'e jave Judá py aexa avi sábado
ára py teĩ uva onhami va'e, trigo py kavaju
ombovoyi heruvy va'e guive. Ha'e gui
vinho, uva, figo ha'e opa mba'e rei sábado
ára py teĩ ogueru avi 'rã Jerusalém tetã
katy. Ha'e kuery pe xeayvu ete ha'e va'e ára
py tembi'u ovende okuapy rã.
16 Ha'e gui Jerusalém py ikuai avi avakue
Tiro tetã guigua. Ha'e va'e kuery ma sábado
ára teĩ ogueru 'rã okuapy pira ha'e opa
mba'e rei Judá kuery pe ovende va'erã,
Jerusalém tetã rupi guive.
17 Ha'e rami vy Judá regua huvixa kuery pe
xeayvu vy aipoa'e:

— Mba'e re tu mba'emo vai rive pejapo
sábado ára pemongy'aa rupi?
18 Peneramoĩ kuery ha'e ramigua ojapo rire
e'ỹ nda'u nhandere Nhanderuete ombou
raka'e opa mba'e vai, kova'e tetã re guive?
Ha'e ramive ma poxya tuvixave va'e ju
pejapo Israel áry ou aguã, sábado ára pe-
mongy'aa py — ha'e.
19 Xeayvu avi Jerusalém kora rokẽ sábado
ára ovaẽ ta nhavõ ombotya aguã kuaray'ã
ojero'a ramove, ha'e gui sábado ára oaxa
e'ỹa ja oipe'aa jevy e'ỹ aguã. Okẽ py amoĩ
avi xerembiguai kuery, sábado ára peteĩve
ivoyi revegua omoinge e'ỹ aguã.
20 Ha'e gui ma mokoĩgue mba'emo vendea
ha'e ijoguaa kuery ipytũ okuapy Jerusalém
roka rupi.
21 Ha'e ramo ha'e kuery pe xeayvu vy
aipoa'e:

— Mba'e re tu penepytũ rive pekuapy
tetã kora yvýry? Ha'ekue rami ju pejapo
ramo rombo'a 'rã — ha'e. Ha'e va'e rire ma
ha'e kuery ndouvei sábado ára py.
22 Ha'e gui levita kuery reve xeayvu kora
rokẽ oiky'a'o ju aguã, ha'e ou vy oarõ aguã,
sábado ára iky'a e'ỹ va'e opyta aguã. Ha'e
nunga rupi voi Xeruete, nema'endu'a ke

xere. Xeperdoa avi opa mba'e py renhomboaxy va'e vy.

Amboae regua re omenda va'ekue pe ijayvuague

23 Ha'e va'e jave aexa avi Asdode guigua
kunhague re judeu kuery omenda va'ekue,
Amom ha'e Moabe guigua re guive.
24 Ta'y kuery ma Asdode pygua ayvu py
ijayvu vai-vai okuapy, nhande judeu ayvu
py nda'ijayvu kuaai, amboae regua ayvu py
anho rive.
25 Ha'e nunga rupi ha'e kuery amongeta
ete vy xeayvu vai, amondyi ete amongue,
ha'e kuery regua'a voi amondoro. Ha'e vy
Nhanderuete rery py aura reve aipoa'e:
— Pemomendave eme ta'vy penderajy
kuery amboae regua ra'y kuery re. Peruve
eme guive ha'e kuery rajy kuery pendera'y
kuery ra'yxyrã, neĩ pendera'yxyrã eteve
voi.
26 Ha'e nunga py e'ỹ ri ty'y Israel kuery
pegua huvixa Salomão ojejavy raka'e? Hu-
vixa ha'e va'e ramigua ete ndoikoi raka'e
yvy regua kuery mbovy e'ỹ mbyte rupi,
tuuete rembiayvu oiko avi, Nhanderuete
ae omoĩ va'ekue huvixarã Israel kuery ha'e
javi re opena aguã. Ha'e ramive ma amboae
regua kunhague oguerojejavy raka'e.
27 Ha'e gui mba'exa tu roendu ha'e rami
ete ha'eve'ỹ va'e pejapoa? Mba'eta Nhan-
deruete rovai anhetẽ rupi e'ỹ pendekuai
amboae regua kunhague re pemendaa py —
ha'e.
28 Ha'e gui ma peteĩ ava sacerdote Joiada
ra'y, Eliasibe ramymino va'e ma horonita
pygua Sambalate rajy me oiko. Ha'e nunga
rupi xee amoxẽ aĩa gui.
29 Xeruete, eikuaa pota ha'e kuery re,
mba'eta omongy'apa sacerdote ikuaia
regua, sacerdote ha'e levita kuery rekorã
reja va'ekue guive.

Neemias joguereko kuaa jevyague

30 Ha'e rami py heta va'e kuery aiky'a'opa
amboae regua kuery re onhemoirũague
gui. Ha'e rami vy amoĩ ju sacerdote ha'e
levita kuery peteĩ-teĩ ojapo 'rã va'ekue py
omba'eapo aguã.
31 Ha'e gui ára oa'angaague py porã xakã
oguerua aguã re xeayvu, ha'e mba'emo
aju ypy'i va'ekue regua iporãgueve ome'ẽa
aguã re. Xeruete, nema'endu'a ke xere aiko
porã aguã.

Ester rekokue oĩa
Ester rekokue oĩa

Judeu kuery pavẽ e'ỹ ojevy raka'e Judá yvy re. Heta ete opyta Babilônia ha'e Pérsia yvy re. Ha'e va'e kuery regua ma Ester oiko raka'e, Pérsia regua Susã tetã py.

Ester ma kunha iporã ete va'e ramo huvixave oguerovy'a vy ogueraa gua'yxyrã. Ha'e rami rã oendu omombe'ua rã peteĩ ava heko vai va'e Hamã hery va'e judeu kuery ha'e javive ojuka ukaxe. Huvixa eteve voi ixupe ojuka uka, ndoikuaai vy gua'yxy Ester ae judeu oikoa. Ha'e nunga Ester oikuaa vy huvixa renonde ojerure guetarã kuery ogueraa jepe aguã re. Jeayvuveikue'i py e'ỹ ojerure huvixa pe, guenonde py noenoĩ ramo. Ha'e rami teĩ Ester mongakuaare aipoe'i uka ixupe: "Huvixa ro py ndee reiko va'eri exa'ã eme ndee anho'i reo jepe aguã re, ore judeu kuery mboae orejukapaa teĩ. Mba'eta ha'e rami ete oiko taa ára rekyrirĩ ri ramo amboae henda gui ju 'rã oiko judeu kuery pytyvõarã ha'e heraa jepearã. Ha'e rã ndee ma rekanhy 'rã nderu ro pygua kuery ha'e javi reve. Xapy'a rei nhi'ã ha'e rami aguã ae nemoĩa raka'e huvixa ra'yxyrã" he'i uka. Ester ombovai: "Tereo ha'vy, emboatypa judeu kuery Susã tetã py ikuai va'e ha'e javi. Pekaru e'ỹ re pendekuai xere pejerure vy. Mboapy ára re pe'u eme mba'eve, pey'u eme guive, ara py ha'e pyávy. Xee voi xerembiguai kuery reve rokaru e'ỹ re avi 'rã orekuai. Ha'e va'e rire ma aa 'rã huvixa oĩa py, lei oĩ va'e rovai teĩ ae ma. Xapy'a rei xejukaa aguã rami ri rã amano 'rã", he'i (4.13-16).

Huvixa renonde py Ester ou ramo omovaẽ porã, ojapo guive ojerureague. Ha'e rami rã judeu kuery ndojukaai raka'e. Ojukaa va'e ma ijukaxeare kuery anho. Ha'e rami rã judeu kuery ovy'a vaipa okuapy, Nhanderuete ogueraa jepe ramo.

Huvixa Assuero ngaru tuvixa va'e ojapoague

1 Huvixa Assuero ma Índia guive Etiópia peve opena oikovy cento e vinte e sete yvy oĩ va'e re. Ha'e va'e jave py
2 huvixa Assuero tenda openaaty áry oguapy oiny Susã tetã py oo yvateve va'e oĩ va'e py.
3 Mboapy ma'etỹa re ma huvixa oĩ jave ojapo peteĩ ngaru ojeupegua kuery yvatekueve ha'e guembiguai kuery ha'e javi pe. Ha'e kuery ma Pérsia ha'e Média pygua ipo'akave va'e. Ha'e ramo yvatekueve ha'e hembiguai kuery yvy ikuai va'e re opena va'e oupa vy henonde ikuai.
4 Ha'e kuery pe huvixa oexa uka iporãgueve ha'e hepykueve openaa rupi oguereko va'e, yvate ete va'e vy iporãa guive. Heta ára ma ikuai, cento e oitenta ára peve.
5 Ha'e gui ha'e va'e ára opa ma rire huvixa ojapo peteĩ ngaru tuvixa va'e. Susã tetã py oo yvateve va'e oĩ va'e py ojapo tetã pygua kuery ha'e javi pe, yvatekueve ha'e yvyĩgueve pe guive. Sete ára re ojapo ngoka py yvotyty oĩ va'e py.
6 Ha'e py ma omoĩa ajukue xiĩ ipererĩ'i va'e ha'e púrpura regua, ixã ipererĩ'i va'e ha'e púrpura py ojokua pyre. Ha'e va'e ma inhapyĩ va'e prata guigua re ojokuaa, oo yta ita alabastro guigua hi'aĩ va'e re guive. Tenda ikuai va'e ma ouro ha'e prata guigua py ombojeguaa. Pyrõa ma ita xiĩ, mármore, alabastro ha'e ita iporãve va'e guigua anho.
7 Ha'e kuery oy'u aguã ogueru ruka karo ouro guigua joegua e'ỹ-e'ỹ py. Heta avi oĩ vinho huvixa pegua anho rei, huvixa ome'ẽxea'i py ome'ẽ va'ekue.
8 Ha'e ramo huvixa oipotaa rami vy ha'e kuery oy'uxea rami oy'u okuapy, mba'eta ngoo rupi opena va'e kuery ha'e javi pe huvixa ijayvu peteĩ-teĩ oy'uxea rami ome'ẽ aguã re.
9 Huvixa Assuero ro py ta'yxy Vasti voi ojapo avi ngaru tuvixa va'e kunhague pegua anho.

Ngarua py huvixa ra'yxy Vasti ndouxeiague

10 Sete araa py huvixa opy'a re vinho gui ovy'a anho rei. Ha'e rami vy ijayvu guembiguai kuery Meumã, Bizta, Harbona, Bigtá, Abagta, Zetar ha'e Carcas pe. Ha'e va'e avakue sete-ve va'e ma eunuco meme ikuai huvixa Assuero renonde rupi omba'eapo va'e.
11 Ha'e va'e kuery pe huvixa ijayvu henonde py ogueru aguã ta'yxy Vasti akã regua reve, iporã ete ramo amboae regua kuery ha'e yvatekueve ikuai va'e ha'e javi oexa aguã.
12 Ha'e rami teĩ huvixa ra'yxy Vasti ma sete-ve eunuco kuery ijayvua rami e'ỹ ndouxei, huvixa ayvu ae ha'e kuery omombe'u teĩ.

Ha'e rami rã huvixa oendu vy ojou vai,
ipoxy vaipa guive.
13 Ha'e gui ma huvixa oporandu hi'arandu
va'e kuery ára nhavõ mba'emo oikuaa porã
va'e pe, (mba'eta ha'e rami ae 'rã huvixa
oikuaa pota uka lei oĩa rami oikuaapa va'e
kuery pe.
14 Ha'e va'e regua irũ kuery ae'ive va'e
ma kova'e: Carsena, Setar, Admata, Tár-
sis, Meres, Marsena ha'e Memucã. Ha'e
va'e sete-ve ma Pérsia ha'e Média pygua
yvatekueve ikuai. Yvateve va'e vy huvixa
renonde ikuai riae, openaa rupi oguapy avi
'rã okuapy.)
15 Ha'e gui ha'e kuery ma lei oĩa rami vy
jogueroayvu okuapy mba'exa pa huvixa
Assuero gua'yxy Vasti re ojapo aguã re,
huvixa ayvu eunuco kuery omombe'u rã
ndojapoi rire.
16 Ha'e gui ma Memucã aipoe'i huvixa
ha'e yvatekueve va'e renonde py:
— Oreruvixa, ndera'yxy Vasti ma
nderovai anho e'ỹ ojapo vai, ha'e javi regua
yvatekueve ndee huvixa Assuero openaa
ha'e javi rupi ikuai va'e rovai guive.
17 Mba'eta ndera'yxy oikoague regua ma
kunhague ikuai va'e ha'e javi oendupa 'rã.
"Huvixa Assuero oĩa py gua'yxy Vasti oenoĩ
uka teĩ ndoui", 'ea rã oendu vy nom-
boeteveipa 'rã ome kuery.
18 Ange ma voi kunhague Pérsia ha'e Média
pygua yvatekueve ma ndera'yxy oikoague
oendupa vy ha'ekue rami ae ju 'rã ijayvu
nerembiguai yvatekueve va'e pe. Ha'e rami
rã heta 'rã ikuai nhomboetea rupi ve'ỹ,
joupe ivaia rupi guive.
19 Ha'e gui ndee xeruvixa, rejou porã ri
vy embopara uka peteĩ ayvu Pérsia ha'e
Média pygua lei reguarã, ombovaipa pyrã
e'ỹ. Ha'e va'e re toĩ ndee huvixa Assuero
renonde py ta'yxy Vasti ndouvei aguã, ha'e
ndera'yxy oikoague gui oipe'aa vy amboae
kunha ha'eveve va'erã pe ome'ẽa aguã.
20 Oreruvixa, ha'e va'e ayvu repenaa ha'e
javi rupi remombe'u uka rã oikuaapa ramo
pavẽ kunhague omboete 'rã okuapy ome,
yvatekueve ha'e yvyĩgueve guive — he'i.
21 Ha'e ramo ha'e va'e ayvu huvixa ojou
porã, yvatekueve ikuai va'e avi. Ha'e rami
vy ojapo Memucã ijayvuague rami.
22 Ha'e rami vy kuaxia huvixa ombopara uka
ma vy omondouka openaa ha'e javi rupi.
Peteĩ-teĩ yvy re ikuai va'e pe ombopara
okuapy ha'e kuery oexa kuaa aguã rami,
peteĩ-teĩ regua ayvu py ombopara, peteĩ-teĩ
ava ngoo pygua kuery re ipo'aka aguã, ha'e
guetarã kuery ayvu py ae ijayvu aguã.

2

Ester ju huvixa gua'yxyrã oiporavoague

1 Ha'e va'e rire huvixa Assuero opoxya
noenduvei ma vy ima'endu'a ju Vasti
oikoague re, ha'e hexe ombopara uka
va'ekue re.
2 Ha'e ramo ixupe aipoe'i okuapy hem-
biguai kunumigue:
— Oreruvixa, toguerua nerenonde kun-
hataĩgue'i iporãgueve va'e anho.
3 Tove repenaa ha'e javi rupi tomoĩa ha'e
nunga re opena va'erã, kunhataĩgue'i
iporãgueve va'e anho tomboatypa, Susã
tetã py oupa aguã. Kunhague ro py
ae toupa, nerembiguai eunuco Hegai
kunhague ro rarõaty va'e opena aguã. Ha'e
gui ma ha'e kuery pe tome'ẽ pire poã.
4 Ha'e gui oreruvixa, kunhataĩ rexa vy
reayvuve va'e rei tema toĩ Vasti rekovia —
he'i. Ha'e rami ijayvu ramo huvixa ojou
porã. Ha'e vy ojapo uka ha'e rami ae.
5 Ha'e gui ma Susã tetã py oiko peteĩ ava
judeu, Benjamim ramymino va'e, Mordecai
hery va'e, Jair ra'y, ha'e Quis ra'y Simei
ramymino va'e.
6 Ha'e va'e ma Jerusalém tetã gui escravo-
rã ogueraapa pyre regua. Babilônia pygua
huvixa Nabucodonosor ae ogueraa uka
va'ekue Judá pygua huvixa Jeconias kuery
reve.
7 Ha'e va'e ava ma omongakuaa otuty rajy
ae'i Hadassa. Ha'e va'e ma Ester hery
mboae, tuu ha'e ixy ve'ỹ va'e, kunhataĩ
porã. Tuu ha'e ixy nda'ipovei ma ramo
Mordecai ogueru va'ekue guajy ae'i rami
omongakuaa aguã.
8 Ha'e gui ma huvixa ojapo uka va'ekue,
ixuguigua lei omombe'upaa ramo heta om-
boaty heruvy kunhataĩgue'i anho Susã tetã
py oo yvateve va'e oĩ va'e py, Hegai opena
aguã. Ha'e va'e kuery reve Ester voi herua
huvixa ro py, kunhague re opena va'ety
Hegai opena aguã py.
9 Ha'e va'e ma kunhataĩ oexa rã iporã vaipa,
ojou porãa aguã rami oiko guive. Ha'e ramo
Ester pe ojapura pire poã ogueru aguã,
tembi'u ho'u va'erã guive. Hembiguairã
ome'ẽ avi sete kunhataĩgue oiporavo pyre

huvixa ro py ikuai va'e. Ha'e vy hembiguai kunhataĩgue reve omboaxapa kunhague pegua opy ja'o ha'evevea py.
10 Ha'e va'e jave py Ester nomombe'u porãi teri hetarã kuery mava'e regua pa ikuaia, neĩ imongakuaare voi, Mordecai nomombe'u ukai rire.
11 Ha'e gui ko'ẽ nhavõ Mordecai ou 'rã kunhague ikuaia roka py, oikuaa pota 'rã Ester oiko porã paa, ha'e mba'e pa hexe oiko 'rãa re.
12 Ha'e gui doze jaxy re ma kunhague rekorã va'ekue oĩa rami vy openambaa ma rire ovaẽ ta ma ára peteĩ-teĩ kunhataĩ huvixa Assuero oĩa py ojexa uka aguã. (Mba'eta ha'e rami ae 'rã oiko kunhague onhemoatyrõa ára ojeupitypa peve. Mboapy memea jaxy re azeite mirra guigua oikyty 'rã ojee, ha'e gui mboapy memea jaxy re ju amboae regua heakuã porã va'e ha'e kunhague pegua pire poã ae 'rã oikyty.)
13 Ha'e gui ma peteĩ-teĩ kunhataĩ ovaẽ 'rã huvixa oĩa py. Kunhague ikuaia gui huvixa ro katy oo ta ramo peteĩ-teĩ ome'ẽa 'rã ogueraaxe va'e rei.
14 Ka'arukue ma oike 'rã opy, ha'e rã aje'ivekue ma oo ju 'rã amboae py kunhague ikuai aguã py. Ha'e va'e py huvixa rembiguai eunuco Saasgaz ju opena 'rã oikovy ta'yxy jevy kuery ikuai va'e re. Ha'e pygua kunhague neĩ peteĩve ndouvei ju 'rã huvixa oĩa py, huvixa oipota vy hery rupi ae oenoĩ uka e'ỹa ja.
15 Ha'e gui ovaẽ ma Ester ju huvixa oĩa py oo aguã. Ha'e ma Mordecai ryvy Abiail rajykue'i, guajy ae'i rami omongakuaa va'ekue. Ha'e gui oo ta ma vy ha'e ae ndojerurei mba'eve ogueraa va'erã re, huvixa rembiguai eunuco Hegai kunhague ro rarõaty va'e ogueraa uka va'e anho ogueraa. Ha'e rami vy Ester rexaa kuery ha'e javi ojou porã rei okuapy.
16 Ha'e rami py huvixa Assuero ro py heraa Ester. Dez jaxya tebete 'ea va'e py ogueraa, sete ma'etỹ re ma huvixa opena oiny jave.
17 Ha'e gui huvixa ma kunhague mboae gui oayvuve Ester. Kunhataĩgue'i mboae huvixa oĩa py ou va'e ha'e javi gui ojou porãve, oayvuve ete. Ha'e rami vy inhakã re akã regua ouro guigua huvixa omoĩ reve Vasti rekovia ogueru gua'yxyrã.
18 Ha'e gui ma huvixa ojapo peteĩ ngaru tuvixa va'e ojeupegua kuery yvatekueve ha'e guembiguai kuery ha'e javi pe. Ester peguarã ae ojapo ngaru. Ha'e rami vy openaa ha'e javi rupi oikuaa uka pavẽ opytu'u aguã ára, ha'e huvixa ome'ẽxea'i py mba'emo ome'ẽ rive pavẽ pe.
19 Ha'e gui mokoĩguea kunhataĩgue omboaty ukaa jave ma Mordecai oguapy oiny tenda huvixa ro rokẽ py.
20 Ha'e jave py ma Mordecai ijayvuague rami vy Ester ndoikuaa ukai teri guetarã kuery ha'e imongakuaare mava'e regua paa. Ester onhe'ẽ rendu teri oikovy Mordecai omongakuaa jave rami ae.

Huvixa ojukaxe okuapy rã Mordecai oikuaa ague

21 Ha'e va'e jave huvixa rokẽ py Mordecai oguapy oiny jave py ma huvixa Assuero rembiguai mokoĩ ikuai eunuco meme va'e, okẽ rarõa va'e regua Bigtã ha'e Teres hery va'e. Ha'e va'e kuery ma nguvixa pe ivai vaipa vy jogueroayvu ojuka aguã re.
22 Ha'e nunga Mordecai oikuaa vy omombe'u uka huvixa ra'yxy Ester pe. Ha'e rã Ester ma huvixa pe ju omombe'u uka Mordecai rery rupi.
23 Ha'e ramo ha'e nunga re oikuaa potaa rã anhetẽgua ra'e. Ha'e rã mokoĩve ojyryvipy imoiny yvate. Ha'e nunga ma huvixa renonde py omboparaa imoiny kuaxia mba'emo oikoague oĩa re.

3

Mordecai re Hamã nda'ija'eiague

1 Ha'e nunga oikopa ma rire huvixa Assuero omboyvate Hamedata ra'y Hamã, Agague ramymino va'e. Ha'e vy oirũ kuery yvatekueve ikuai va'e ha'e javi áry omoĩ.
2 Ha'e ramo huvixa rembiguai kuery hokẽ py ikuai va'e ha'e javi ma Hamã oaxa nhavõ ojero'a vy guenapy'ã re 'rã ikuai henonde, ha'e rami ae huvixa ojapo uka rire. Ha'e rã Mordecai ma henonde ndojero'ai, guenapy'ã re noĩ guive.
3 Ha'e rami rã huvixa rembiguai kuery hokẽ py ikuai va'e aipoe'i okuapy Mordecai pe:

— Mba'e re tu huvixa ojapo ukaague rami e'ỹ reiko? — he'i okuapy.
4 Ko'ẽ nhavõ ixupe ha'e rami ijayvu okuapy teĩ ndojapyxaka potai. Ha'e ramo ha'e kuery omombe'u Hamã pe, oikuaaxe vy

Mordecai pa ayvu py ipo'aka 'rãa. Mba'eta
ha'e kuery pe onhemombe'u ma voi judeu
oikoa.
5 Ha'e ramo Hamã oexa rã henonde py
Mordecai ndojero'ai neĩ guenapy'ã re voi
noĩ ramo ipoxy ete ixupe.
6 Ha'e rami avi onhembopy'a Mordecai
ojuka uka aguã re, ha'e anho rive'ỹ guive
ojukaxe. Mba'eta Hamã pe omombe'ua ma
mava'e regua pa Mordecai oikoa. Ha'e rami
vy Hamã onhembopy'a Mordecai retarã
kuery judeu ikuai va'e ha'e javi ojuka uka
aguã re, huvixa Assuero openaa ha'e javi
rupi.

Hamã judeu kuery ojukapaxeague

7 Ha'e gui doze ma'etỹa re ma huvixa
Assuero oĩ jave, jaxy ijypy'ia nisã 'epy va'e
py ma Hamã guenonde py oexa uka xortea
Pur 'epy py. Ko'ẽ nhavõ guarã doze jaxya
peve ojapo. Ha'e rami vy oikuaa jaxy adar
'epy va'e py ha'eve 'rãa.
8 Ha'e ramo Hamã aipoe'i huvixa Assuero
pe:
— Xeruvixa, repenaa ha'e javi rupi pavẽ
regua mbyte rupi peteĩ regua ikuai. Ha'e
va'e kuery reko ma amboae regua ikuai va'e
reko reve joo rami e'ỹ rei, lei remombe'u
uka va'e rami e'ỹ guive ikuai. Ha'e va'e
kuery ma nda'evei reja rive aguã.
9 Xeruvixa, ha'eve ri ramo embopara uka
ha'e kuery ojukapaa aguã regua. Ha'e rami
aguã ijukaarã kuery po py ame'ẽ 'rã trezen-
tos e trinta mil quilos prata guigua, ndee
huvixa mba'emo remoĩ porãaty pyguarã ae
— he'i.
10 Ha'e ramo huvixa okuã gui kuã regua
omboi vy ome'ẽ Hamedata ra'y Hamã,
Agague ramymino ha'e judeu kuery
rovaigua oiko va'e pe.*
11 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Ha'e va'e prata ma ndepo py ae topyta,
judeu kuery ha'e rami ae avi. Ha'e kuery re
ma reikuaa rami ejapo.

Judeu kuery ojukapaa aguã huvixa oikuaa ukaague

12 Ha'e gui peteĩ jaxya ha'e treze araa
py ma oenoĩa huvixa rembiguai kuaxia
mboparaa kuery. Ha'e ramo Hamã ijayvua
ombopara okuapy huvixa kueryrã huvix-
ave omoĩ va'ekue peguarã, ijyvy ha'e javi re
opena va'e pe, peteĩ-teĩ regua yvatekueve
pe guive. Peteĩ-teĩ regua ayvu py ombopara
okuapy, peteĩ-teĩ regua oendu kuaa aguã
rami. Huvixa Assuero rery rupi ae om-
bopara, huvixa kuã regua py omboja vy
hery omoĩ guive.
13 Ha'e va'e kuaxia para omondouka ayvu
reraaty kuery pe. Huvixa pegua yvy ha'e
javi rupi omondouka judeu kuery omomba,
ojukapa ha'e omokanhymba vyvoi aguã
regua, kunumigue ha'e tujakue, kyrĩgue'i
ha'e kunhague guive. Peteĩ ára pyve
ojukapa aguã, doze jaxya adar 'epy va'e
treze araa py, ha'e gui imba'e rei-reikue
oipe'apa aguã guive.
14 Ha'e va'e ayvu oguerova avi peteĩ-teĩ yvy
re lei ojapo pyre ogueroayvua aguã. Ha'e
vy oguerova va'ekue ma ha'e javi regua
pe omondouka, ha'e va'e ára pyguarã oiko
katu pavẽ aguã.
15 Ha'e gui ma ayvu reraa kuery huvixa
ojapo uka va'ekue oikuaa vy oje'oi pojava.
Ha'e ramo Susã tetã py omombe'ua oo yvat-
eve va'e oĩ va'e rupi. Huvixa ha'e Hamã ma
oy'u aguã py oguapy okuapy, ha'e rã Susã
tetã rupi ma onhemondyipa rei okuapy.

4

Judeu kuery re Ester ojerure aguã re ijayvuague

1 Ha'e nunga ha'e javi Mordecai oendu
vy omondoro oao ha'e ajukue voxa vaikue
guigua py rive onhemonde, tanhimbu
guive omoĩ ojee. Ha'e gui oẽ vy tetã rupi
oiko-iko. Ipy'a vai nhendu rei ovy nda'evei
etea oendu vy.
2 Ha'e rami vy huvixa rokẽ peve'i ovaẽ,
mba'eta huvixa rokẽ rupi ma avave rei
nda'evei oike aguã voxa vaikue guigua py
onhemonde reve.
3 Ha'e gui yvy mboae-mboae rupi hu-
vixa ijayvuague ha'e lei ojapo va'ekue
omombe'ua rupi judeu kuery ipy'a vai ete
okuapy, okaru e'ỹ re ikuai, ojae'o ha'e
hexay vaipa reve. Mbovy rei e'ỹ tanhimbu
áry onheno okuapy voxa vaikue guigua py
onhemonde reve.
4 Ha'e gui Ester oĩa py hembiguai
kunhague ha'e eunuco kuery ou vy ixupe
omombe'u okuapy Mordecai oikoa ha'e
javi. Ha'e nunga huvixa ra'yxy oendu vy

* 3:10 Kuã regua omboi vy Hamã pe ome'ẽ guery rupi ojapo uka aguã.

nda'evei etea oendu. Ha'e vy ajukue mboae
omondouka Mordecai pe voxa guigua
ojegui omboi vy onhemonde aguã. Ha'e
rami teĩ ha'e ma ndoipotai.
5 Ha'e ramo Ester oenoĩ huvixa rembiguai
eunuco va'e regua Hataque hery va'e, Ester
rembiguairã ju omboaxa va'ekue. Ha'e
va'e ma Mordecai oĩa py Ester omondouka
mba'e nunga pa oikoa oikuaa aguã.
6 Ha'e ramo tetã mbyte py Hataque oo
Mordecai reve nhovaexĩ aguã huvixa rokẽ
py oguapy oinya py.
7 Ixupe Mordecai omombe'upa hexe oiko
va'ekue ha'e javi, huvixa pe Hamã prata
ome'ẽ vy judeu kuery omomba aguã re
ijayvuague guive omombe'u.
8 Ixupe ome'ẽ avi ipara oguerova pyre Susã
tetã rupi ogueraa uka pyre, judeu kuery
omombaa aguã regua, Ester pe hembiguai
oexa uka vy oikuaa avi aguã, ha'e ju huvixa
oĩa py oo vy omboaxy aguã re ojerure aguã,
henonde py guetarã kuery re ojerure aguã.
9 Ester oĩa py Hataque ojevy vy
omombe'upa Mordecai ijayvuague ha'e
javi.
10 Ha'e ramo Hataque pe Ester ombovai vy
aipoe'i uka Mordecai pe:
11 — Ha'e rami avi huvixa rembiguai
kuery ha'e javi, ha'e ijyvy ikuai va'e regua
oikuaa pavẽ ava e'ỹ vy kunha teĩ ha'e ae
rive opy ja'o py huvixa pe ojexa uka vy
oike va'e rei, ha'e va'e peguarã peteĩ'i ayvu
oĩ, ojukaa aguã, xapy'a rei ixupe huvixa
opo pygua ouro guigua omokuave'ẽ e'ỹ vy,
oikove aguã. Ha'e gui xee ma kova'e jaxy
ha'e javi re huvixa naxerenoĩ teri oĩa py aa
aguã — he'i.
12 Ha'e rami Ester ijayvuague ma Mordecai
pe ju omombe'ua.
13 Ha'e ramo imombe'ua kuery pe Morde-
cai ombovai Ester pe omombe'u aguã:
— Ha'e rami avi huvixa ro py ndee reiko
va'eri exa'ã eme ndee anho'i reo jepe aguã
re, ore judeu kuery mboae orejukapaa teĩ.
14 Mba'eta ha'e rami ete oiko taa ára rekyrirĩ
ri ramo amboae henda gui ju 'rã oiko judeu
kuery pytyvõarã ha'e heraa jepearã. Ha'e
rã ndee ma rekanhy 'rã nderu ro pygua
kuery ha'e javi reve. Xapy'a rei nhi'ã
ha'e rami aguã ae nemoĩa raka'e huvixa
ra'yxyrã — he'i uka.
15 Ha'e rami rã Ester ju aipoe'i uka Morde-
cai pe:
16 — Tereo ha'vy, emboatypa judeu kuery
Susã tetã py ikuai va'e ha'e javi. Pekaru e'ỹ
re pendekuai xere pejerure vy. Mboapy ára
re pe'u eme mba'eve, pey'u eme guive, ara
py ha'e pyávy. Xee voi xerembiguai kuery
reve rokaru e'ỹ re avi 'rã orekuai. Ha'e va'e
rire ma aa 'rã huvixa oĩa py, lei oĩ va'e rovai
teĩ ae ma. Xapy'a rei xejukaa aguã rami ri
rã amano 'rã — he'i.
17 Ha'e ramo Mordecai oo vy ojapo Ester
ojapo uka va'ekue ha'e javi.

5

Huvixa ha'e Hamã okaru aguã py Ester oenoĩague

1 Mboapy araa py Ester onhemoatyrõ vy
oao porãgueve py onhemonde. Ha'e vy oo
vy huvixa ro roka py hi'aĩ, huvixa openaaty
rexei. Ha'e rã huvixa ma guenda openaaty
py oguapy oiny okẽ oĩ va'e yvy'iry.
2 Ester oka py opyta ho'amy rã huvixa oexa
vy oendu omovaẽxea vy ixupe omokuave'ẽ
po pygua ouro guigua. Ha'e rami rã Ester
onhemboja vy po pygua apy re opoko.
3 Huvixa aipoe'i ixupe:
— Xera'yxy Ester, mba'e tu rereko, mba'e
nunga re ha'vy rejerure ta? Mba'eta apenaa
mbyte rupi peve teĩ xee ame'ẽ 'rã.
4 Ester ombovai:
— Xeruvixa, ndevy pe ha'eve ri ramo
tereo ndee Hamã reve. Aỹ'i areko katupa
ma ngaru ndevy — he'i.
5 Ha'e ramo huvixa aipoe'i:
— Pejapo ha'vy Hamã ojapura aguã rami,
Ester oipota va'e rei rojapo aguã — he'i.
Ha'e gui huvixa ha'e Hamã ovaẽ ngaru
tuvixa va'e Ester oguereko katu va'ekue py.
6 Vinho oy'u okuapya py huvixa oporandu
Ester pe:
— Mba'e nunga re tu rejerure? Mba'eta
xee ame'ẽ 'rã. Mba'e tu rejapo ukaxe?
Apenaa mbyte rupi peve rejerure teĩ ojapoa
'rã.
7 Ha'e ramo Ester ombovai vy aipoe'i:
— Xee aipota va'e re ajerurea ma po rami:
8 Xeruvixa, xapy'a rei xemboaxy ramo, ha'e
aipota va'e ojapoa aguã ndevy ha'eve ri
ramo tove ko'ẽ ramo ju terevaẽ Hamã reve
ngaru areko katu aguã py. Ha'e ramo mae
ma rombovai 'rã, xeruvixa — he'i.
9 Ha'e va'e árave Hamã ojepe'a ovy ovy'aa
onhenhandu reve. Ha'e rami teĩ huvixa
rokẽ py Mordecai oguapy oinya py oexa rã

henonde py nopu'ãi neĩ nomboetei guive
oiny ramo oendu Mordecai rovai ipoxy
etea.
10 Ha'e rami teĩ Hamã ojejoko vy ngoo
katy oo. Ha'e vy oirũ kuery oenoĩ ukapa,
gua'yxy Zeres guive.
11 Ha'e kuery reve Hamã ijayvu iporiau e'ỹa
re, gua'y kuery heta ikuaia re, opa mba'e
py huvixa omboete ukaague re, ha'e hu-
vixa rembiguai kuery yvatekueve mboae
áry omboyvateveague re guive.
12 Ha'e vy aipoe'ive ju:

— Huvixa ra'yxy Ester ae ma voi avave
noenoĩ ngaru oguereko katuague py oo
aguã, xee e'ỹ vy. Ha'e rami ae avi ko'ẽ rã
guarã voi xerenoĩ ju huvixa reve aa aguã.
13 Ha'e rami teĩ ha'e nunga ha'e javi ma nax-
embovy'ai, huvixa rokẽ py judeu Mordecai
oguapy oiny rã aexaa ja — he'i.

14 Ha'e ramo ixupe ta'yxy Zeres ha'e irũ
kuery ikuai va'e ha'e javi aipoe'i:

— Ejapo uka ha'vy peteĩ jojyryvipya ren-
darã, vinte e dois metros yvatea va'e ejapo.
Ha'e gui ko'ẽ rã aje'ive'i reve huvixa pe
aipo'ere Mordecai ojyryvipya aguã. Ha'e
gui ma revy'a reve 'rã reo huvixa reve
ngarua py — he'i. Ha'e rami ijayvua Hamã
oendu vy ojou porã. Ha'e rami vy ojapo uka
jojyryvipya rendarã.

6

Hamã pe Mordecai omboete ukaa ague

1 Ha'e va'e pyávy ma huvixa ndokei
re oiko. Ha'e rami vy kuaxia mba'emo
oiko va'ekue-'ekue oĩa ogueru ruka ramo
henonde py ogueroayvua.
2 Ha'e va'e kuaxia para re ojou Bigtã
ha'e Teres ojapo vaixea Mordecai oikuaa
ukaague. Mba'eta ha'e va'e mokoĩve eu-
nuco huvixa rokẽ rarõa kuery va'e regua ae
huvixa Assuero ojukaxe teĩ va'ekue.

3 Ha'e gui ma huvixa oporandu:

— Mordecai ha'e rami ojapoague re
mba'e nunga tu ixupe ojapo porãa raka'e
omboete ukaa rupi?

Huvixa renonde hembiguai kuery ikuai
va'e ombovai:

— Mba'eve rei ixupe ndojapo porãai teri
— he'i okuapy.

4 Ha'e va'e jave py Hamã oike ae ma
ra'e huvixa roka apy rupi, jojyryvipya ren-
darã Hamã ojapo uka va'ekue py huvixa pe
ojerure aguã Mordecai ojyryvipy uka aguã.
Ha'e ramo huvixa va'e oporandu:

— Mava'e tu oĩ oka py? — he'i.

5 Hembiguai kuery ombovai:

— Hamã rima oka py hi'aĩ — he'i. Ha'e
ramo huvixa aipoe'i oike aguã.

6 Hamã oike ma ramo huvixa oporandu
ixupe:

— Ava xee amboete ukaxe va'e pe ma
mba'exa nda'u ha'eve 'rã ojapo porãa aguã?
— he'i.

Ha'e rami rã Hamã ojeupe ae "Mava'e
ha'vy oiko huvixa omboete uka vy
oguerovy'ave 'rã, xee e'ỹ vy?" he'i.
7 Ha'e rami vy huvixa pe ombovai:

— Ava remboete ukaxe vy rejapo porãa
va'e pe ma
8 toguerua ijaorã iporãve va'e ndee xeru-
vixa ae renhemondea va'ety regua, ha'e
kavaju hi'áry riae ndee xeruvixa reikoaty
va'e guive. Inhakã re ma tomoĩa akã regua
ndee xeruvixa pegua ae.
9 Ndee xeruvixa rembiguai yvatekueve va'e
ae tome'ẽ ijao ha'e kavaju ixupe, tomon-
hemonde avi ndee xeruvixa remboete
ukaxe va'e. Ha'e gui ma kavaju áry togueraa
tetã rupi tape ikuai va'e rupi, ha'e henonde
rupi tomombe'u herekovy: "Ha'e rami ae
ojapoa ava huvixa omboete ukaxe va'e pe",
te'i — he'i.

10 Ha'e ramo huvixa aipoe'i Hamã pe:

— Ejapura ke ha'vy. Ndeayvuague rami
ae ejopy ao ha'e kavaju, ha'e huvixa rokẽ py
judeu Mordecai oguapy oiny va'e pe ejapo.
Neĩ peteĩ henda'i py ma voi ejapo e'ỹ eme
ndeayvuague — he'i.

11 Ha'e gui Hamã ma ao ha'e kavaju
ogueraa vy omonhemonde Mordecai. Ha'e
vy kavaju áry omoĩ vy tetã rupi ogueraa.
Henonde rupi omombe'u herekovy:

— Ha'e rami ae ojapoa ava huvixa om-
boete ukaxe va'e pe — he'i ovy.

12 Ha'e va'e rire ma huvixa rokẽ py ju
Mordecai ojevy. Ha'e rã Hamã ma oẽ vy
onha ovy ngoo katy. Nda'evei ete reve oakã
onhovãmba ovy.
13 Ha'e gui ma gua'yxy Zeres pe omombe'u
oiko va'ekue ha'e javi, oirũ kuery pe
guive. Ha'e ramo irũ kuery hi'aranduve
va'e ta'yxy Zeres reve aipoe'i okuapy ixupe:

— Ha'e gui ma Mordecai renonde
nemo'yvyĩ'ia ma. Judeu kuery regua oiko
ramo nandepo'akai 'rã hexe. Ha'e rami

'rãgue py anhetẽ henonde py nemo'yvyĩ'i
ete 'rã — he'i.
14 Hexeve ha'e kuery ijayvu teri reve ovaẽ
okuapy huvixa rembiguai eunuco kuery.
Ha'e vyve ogueraa pojava Hamã ngaru Es-
ter oguereko katu va'ekue oiko aguã katy.

7

Hamã ojapoxea Ester omombe'u rire ojyryvipya ague

1 Ha'e gui ma huvixa oguerovaẽ Hamã
gua'yxy Ester reve oy'u okuapy aguã py.
2 Mokoĩguea ma vinho oy'u okuapya py hu-
vixa oporandu Ester pe:

— Xera'yxy Ester, mba'e nunga re ete tu
rejerure ta? Ndevy pe xee ame'ẽ 'rã. Mba'e
ha'vy reipota? Xee ajapopa 'rã ndevy ape-
naa mbyte rupi peve rejerure teĩ.

3 Ha'e ramo ta'yxy Ester ombovai:

— Xeruvixa, xapy'a rei nerenonde py
xemboaxy, ha'e ndevy pe ha'eve ri ramo
eme'ẽ xee ajerurea xerekoverã re ae. Ha'e
gui xee aipota va'e ma xeretarã kuery re-
juka ukapa e'ỹ aguã.
4 Mba'eta ore kuery ma orevendepaa ma,
xee ha'e xeretarã kuery reve, oremomba
aguã, orejukapa ha'e oremokanhymba
vyvoi aguã. Nhoembiguairã rive orevendea
va'e rire xee akyrirĩ 'rãgue, mba'eta
xeruvixa, ha'e rami va'e rire orerovaigua
káuxa nda'evei 'rãgue romoangeko aguã —
he'i.

5 Ha'e ramo huvixa Assuero oporanduve
vy aipoe'i gua'yxy Ester pe:

— Mava'e tu ndeayvua va'e? Mamo tu
oiko ha'e rami ete pendeapo aguã opy'a re
oendu va'e?

6 Ester ombovai:

— Orerovaigua oremombaxe va'e ma
peva'e mba'emo vai apoa Hamã — he'i.

Ha'e rami rã Hamã ma huvixa ha'e ta'yxy
renonde py okyje reia anho oendu.

7 Huvixa ipoxy ete vy vinho oy'u oinya
gui opu'ã vy oẽ ovy yvotyty ngoka py oĩ va'e
katy. Ha'e rã Hamã ma opy opyta huvixa
ra'yxy Ester pe ojerure aguã guekoverã re,
mba'eta oikuaa huvixa ombopaga aguã re
onhembopy'a maa.
8 Ha'e gui yvotyty ngoka py oĩ va'e gui
huvixa oike ju ramo opy vinho oy'u
okuapyague py, ha'e va'e jave tenda Ester
oĩa áry Hamã ho'a ra'e. Ha'e nunga huvixa
oexa vy aipoe'i:

— Peva'e ta'vy omoangeko teve ra'e
xera'yxy Ester xerenonde, xero py ae?

Huvixa ha'e rami ijayvu ramove onhovãa
Hamã rova.

9 Ha'e ramo peteĩ huvixa rembiguai eu-
nuco regua Harbona hery va'e aipoe'i:

— Hamã ro katy'i ko hi'aĩ peteĩ jo-
jyryvipya rendarã ojapo va'ekue vinte e
dois metros yvatea va'e, ha'e va'e py hu-
vixa reraa jepeare Mordecai ojyryvipy aguã
ojapo uka va'ekue — he'i.

Ha'e ramo huvixa aipoe'i:

— Ha'e va'e py ae pejyryvipy Hamã —
he'i.
10 Ha'e ramo Mordecai ojyryvipy aguã Hamã
ojuka uka va'ekue py ae ojuka okuapy.
Ha'e ramo mae ma huvixa noenduvei
opoxyague.

8

Ngovaigua kuery re judeu kuery opu'ã aguã re ijayvuague

1 Ha'e va'e árave judeu kuery rovaigua
Hamã rogue huvixa Assuero ome'ẽ gua'yxy
Ester pe. Mordecai avi oguerua huvixa
renonde py, huvixa pe Ester hetarã ae oikoa
omombe'u rire.
2 Ha'e ramo huvixa okuã regua Hamã gui
ojopy ju va'ekue omboi vy Mordecai pe ju
ome'ẽ. Hamã rogue re opena va'erã ma
Ester omoĩ Mordecai ae.

3 Huvixa renonde py Ester ijayvuve tema.
Ha'e vy ipy rupi ojero'a oiny vy ojae'o
reve ojerure oiny ombovaipa aguã Agague
ramymino Hamã judeu kuery ojukapa aguã
regua ombopara va'ekue.
4 Ha'e ramo Ester-a katy peteĩgue ju huvixa
omokuave'ẽ po pygua ouro guigua. Ha'e
ramo Ester opu'ã ho'amy huvixa renonde
py.
5 Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Xeruvixa, xapy'a rei ndevy pe
ha'eve ramo, xemboaxya rendu ha'e
ha'evea ramigua reikuaa ramo, po rami
aguã rejou porã ri ramo tomboparaa
Hamedata ra'y Hamã Agague ramymino
onhembopy'aague ombovaipaa aguã regua,
mba'eta yvy repenaa ha'e javi rupi judeu
kuery ikuai va'e omombaa aguã ombopara
uka.
6 Mba'exa 'rã tu xee aexa ha'e rami ete
mba'emo vai xeretarã kuery re oiko rã?

Mba'exa 'rã tu aexa xeretarã kuery ojukapaa rã? — he'i.

7 Ha'e ramo huvixa Assuero aipoe'i gua'yxy Ester ha'e judeu regua Mordecai pe:

— Ha'e gui ma Hamã judeu kuery ojukapaxe ramo Ester pe xee amboaxa ma hogue, ajyryvipy uka guive imo'amy.
8 Aỹ ma pembopara avi ha'vy judeu kuery pe. Xee penderuvixa rery rupi pembopara peikuaa rami ae. Ha'e gui pemboja avi xekuã regua py xerery remoĩ reve. Mba'eta huvixa rery rupi pembopara vy ikuã regua py pemboja rire imbovaipa rive pyrã e'ỹ ae opyta — he'i.

9 Ha'e ramove oenoĩ huvixa rembiguai kuaxia mboparaaty kuery, mboapy jaxya sivã 'epy va'e ha'e vinte e três araa py. Ha'e vy Mordecai ijayvua ha'e javi rami ombopara okuapy judeu kuery pe, opena va'e ha'e huvixa kuery pe guive, ha'e yvy mboae Índia ha'e Etiópia rupi yvatekueve opena va'e kuery pe. Cento e vinte e sete yvy re opena va'e kuery pe ombopara peteĩ-teĩ regua ayvu py, peteĩ-teĩ regua oendu kuaa aguã rami. Judeu kuery pe voi ha'e rami ae avi ombopara ha'e kuery ayvu py, oendu kuaa aguã rami.
10 Huvixa Assuero rery rupi ombopara, ha'e huvixa kuã regua py ju omboja. Ha'e rami vy kuaxia para ogueraa uka ayvu reraaty kuery pe. Ha'e va'e kuery ma kavaju iporãgueve huvixa rymbarã imoingo pyre áry oje'oi.
11 Ha'e va'e kuaxia re ma tetã nhavõ rupi judeu kuery ikuai va'e pe huvixa po rami ojapo uka, ono'õmba okuapy vy guekove oepya rupi joe opu'ã aguã. Ha'e kuery re, kyrĩgue e'ỹ vy kunhague re ha'e va'e yvy regua amongue tembiporu reve ou va'e rei tema judeu kuery ha'eve ojuka aguã. Omomba 'rã okanhymba vyvoi aguã rami, oipe'apa 'rã guive imba'e rei-reikue.
12 Peteĩ ára pyve ha'e nunga ojapo 'rã okuapy yvy huvixa Assuero openaa ha'e javi rupi, doze jaxya adar 'epy va'e ha'e treze araa py.
13 Ha'e va'e kuaxia lei ombopara pyre oĩa ma yvy ikuai va'e ha'e javi rupi ogueroayvu pavẽ aguã. Ha'e javi regua kuery pe ogueraa, ha'e va'e ára pyguarã judeu kuery oiko katu aguã, ngovaigua kuery re opu'ã okuapy aguã.
14 Ha'e rami vy ayvu reraa kuery ma huvixa rymba kavaju áry ikuai vy oje'oipa pojava. Huvixa ijayvuague oikuaa vy inhakuãve tema oje'oivy. Susã tetã rupi voi oikuaa ukapa.
15 Ha'e gui Mordecai ma huvixa renonde gui oẽ vy onhemonde ovy ao iporãve va'e yva rami hovy ha'e xiĩ rei va'e py. Inhakã re ma akã regua tuvixave va'e ouro guigua oĩ. Imanto-rã ma omoĩ ajukue xiĩ ipererĩ'i va'e púrpura revegua. Ha'e ramo Susã tetã rupi ovy'apa okuapy.
16 Ha'e rami vy judeu kuery oendu okuapy ovy'aa. Oguerovy'apa okuapy, ha'e kuery omboetepaa ramo.
17 Ha'e rami ae avi yvy ha'e javi ha'e tetã ikuai va'e rupi huvixa ayvu oikuaa ukaa py rei tema judeu kuery ovy'a vaipa okuapy, joguerovy'a, ngaru guive ojapo. Ha'e gui yvy regua kuery heta avi judeu rami onhemoingo, judeu kuery gui okyjea anho oendu okuapy vy.

9

Ngovaigua kuery judeu kuery ojukapaague

1 Ha'e gui doze jaxya adar 'epy va'e ha'e treze araa py ma ojeupity ma huvixa ayvu ojapoa aguã. Ha'e rami vy judeu kuery re hovaigua kuery ipo'aka aguã re oarõ okuapya ára ma oexa'ãague rami e'ỹ oiko, mba'eta judeu kuery ae ipo'aka okuapy nda'ija'ei va'e kuery re.
2 Mba'eta huvixa Assuero openaa yvy ha'e javi rupi judeu kuery ikuai va'e guekoa tetã nhavõ rupi ono'õmba okuapy imombaxea kuery omomba aguã. Avave rei ndojoko kuaai, mba'eta yvy regua ha'e javi oendu okuapy okyje reia anho.
3 Ha'e gui yvy ha'e javi pygua yvatekueve, opena va'e ha'e huvixa kuery huvixave omoĩ va'ekue ha'e javi ma oipytyvõ okuapy judeu kuery, Mordecai gui okyjepa vy.
4 Mba'eta Mordecai ma huvixa ro pygua kuery gui yvateve va'e oiko, yvy ha'e javi rupi oikuaa guive. Ha'e rami vy ipo'akave ovy tema 'rã.

5 Ha'e rami py judeu kuery oitypa ngovaigua kuery. Kyxe py ojukapa, omomba. Ngovaigua kuery oguerekoxea rami tema oguereko.

6 Susã tetã py voi judeu kuery ojuka vy
omomba quinhentos avakue ikuai va'ekue.
7 Ha'e rami ae ojuka avi Parsandata, Dalfom,
Aspata,
8 Porata, Adalia, Aridata,
9 Farmasta, Arisai, Aridai ha'e Vaizata.
10 Ha'e va'e kuery ma judeu rovaigua
Hamedata ra'y Hamã ra'y kuery dez ikuai
va'ekue. Ha'e rã ha'e kuery mba'e rei-
reikue re ma ndopokoi.
11 Ha'e va'e árave huvixa pe omombe'ua
mbovy pa Susã tetã py ojukapa pyre.
12 Ha'e ramo huvixa aipoe'i gua'yxy Ester
pe:
— Susã tetã py judeu kuery ojuka vy
omomba va'ekue ha'e javi vy ma je quin-
hentos avakue, ha'e Hamã ra'y kuery dez
va'ekue ju. Ha'vy yvy mboae rupi ikuai va'e
ma mbovy ju 'rã nda'u ojukaa? Ha'e rami
vy mba'e re tu aỹ rejerureve ju? Mba'eta
ha'e nunga ome'ẽa 'rã ndevy. Mba'e nunga
ju reipota ajapo? Ha'e nunga ojapoa 'rãe —
he'i.
13 Ha'e ramo Ester ombovai:
— Ha'e rami rã xeruvixa, xapy'a rei rejou
porã ramo tove Susã tetã py judeu kuery
ikuai va'e ko'ẽ rã ju ta'ikuai aỹ guarã re
ndeayvuague rami. Ha'e rã Hamã ra'y
kuery dez ikuai va'ekue retekue ma tombo-
vavaa imoiny jojyryvipya rendarã ojapo
pyre re — he'i.
14 Ha'e ramo huvixa aipoe'i ha'e rami ae
tojapoa. Ha'e ramo Susã tetã py oikuaa
ukapaa. Ha'e gui Hamã ra'y kuery dez
va'ekue retekue ombovavaa imoiny.
15 Ha'e gui jaxya adar 'epy va'e ha'e catorze
araa py ma judeu kuery Susã tetã py ikuai
va'e ono'õmba okuapy vy trezentos avakue
ju ojuka. Ha'e rã imba'e rei-reikue re ma
ndopokoi.

Ngaru Purim 'epy va'e ojapo ypy okuapyague

16 Ha'e rami ae avi judeu kuery huvixa
openaa yvy mboae rupi ikuai va'e voi
ono'õmba okuapy vy guekove oepya rupi
ikuai, ngovaigua kuery gui oo jepe aguã.
Ha'e rami vy setenta e cinco mil ojuka ija'e
e'ỹ va'ekue. Ha'e rã imba'e rei-reikue re ma
ndopokoi.
17 Ha'e nunga ma jaxy adar 'epy va'e re oiko
treze araa py. Ha'e gui catorze araa py
ma opytu'upa okuapy. Ha'e va'e ára ojapo
okuapy ngaru ovy'a aguã.
18 Ha'e rã Susã tetã py judeu kuery ikuai va'e
ma ha'e va'e jaxy re treze ha'e catorze araa
py ju onhemboaty okuapy. Ha'e va'e kuery
ma quinze araa py opytu'u vy ojapo ngaru
ovy'a aguã.
19 Ha'e rami ae avi judeu kuery tetã'i ikora
e'ỹ va'e py ikuai va'e ma jaxy adar 'epy
va'e re catorze araa py ae avi ojapo ngaru
ovy'a okuapy vy. Ha'e va'e ára ngaru ojapoa
gui tembi'u ogueraa vy joupe-upe omboja'o
okuapy.
20 Ha'e nunga Mordecai ombopara vy
kuaxia omondouka huvixa Assuero openaa
yvy ha'e javi rupi judeu kuery ikuai va'e pe,
ha'e'i rupi ha'e mombyry rupi ikuai va'e pe
guive.
21 Ha'e kuery rekorã ombopara ma'etỹa
nhavõ jaxy adar 'epy va'e re catorze araa py
ngaru ojapo aguã quinze araa peve,
22 ha'e va'e ára py ae ngovaigua kuery gui oo
jepepa rire. Ha'e va'e jaxy re ma iporiaupa
okuapyague gui judeu kuery ovy'aa rupi
ju ikuai, ojae'opa reiague gui ngaru py ju
ovy'a okuapy. Ha'e nunga rupi ha'e oeja
ovy'a reve ngaru ojapo okuapy aguã, ha'e
ngarua gui tembi'u ogueraa vy joupe-upe
ome'ẽ aguã, iporiaukue'i pe guive.
23 Ha'e ramo judeu kuery ojou porã
okuapy guekorã va'ekue py ae ha'e rami
ikuai aguã, Mordecai ojapo ukaague rami
vy.
24 Mba'eta ha'e va'e jave py Hamedata
ra'y Hamã Agague ramymino judeu kuery
rovaigua va'e onhembopy'a teĩ judeu kuery
omomba aguã. Ha'e rami vy xorte Pur 'epy
va'e oexa avi ombovaipa ha'e ojukapa aguã.
25 Ha'e rami teĩ huvixa renonde py Ester
oo ramo kuaxia ombopara vy ojapo Hamã
judeu kuery ojukaxea hexe ae ju ojeapa
aguã rami. Ha'e rami vy ojyryvipy uka, ta'y
kuery guive.
26 Ha'e nunga rupi ae ha'e va'e ára pe
“Purim” 'ea, tery Pur va'e rami. Mba'eta
ha'e va'e kuaxia para re oĩa rami ha'e nunga
ha'e javi oiko rã ha'e kuery oexa okuapy.
27 Ha'e rami rire judeu kuery guekorã ojou
porã okuapy ha'e va'e mokoĩ ára ojeupity
nhavõ ha'e rami ikuai aguã hexarai e'ỹ
re, hamymino kuery ha'e onhemoirũ va'e
kuery ha'e javi peguarã. Ha'e rami vy ojee
omoĩ ombopara pyre oĩa rami ikuai aguã,
ma'etỹa nhavõ oa'angaague ára ojeupity
jave.

28 Ha'e rami vy hamymino kuery ikuai
jevy-jevy va'e peguarã ha'e va'e ára re
ima'endu'a okuapy aguã, peteĩ-teĩ oo
pygua kuery, yvy ha'e tetã ikuai va'e pygua
ha'e javi. Ha'e rami vy Purim ára ojeupity
nhavõ judeu ha'e hamymino kuery hexarai
e'ỹ aguã raka'e rã peve.
29 Ha'e gui ma Abiail rajy huvixa ra'yxy
Ester, judeu Mordecai reve teĩgue ju om-
bopara kuaxia. Opo'akaa ha'e javi rupi
ombopara Purim omombe'u ypy va'ekue
omoĩ atãve aguã.
30 Opa rupi judeu kuery pe kuaxia para
ogueraa uka cento e vinte e sete yvy huvixa
Assuero openaa ha'e javi rupi. Ombovy'a
aguã ombopara ombopy'a guaxua rupi.
31 Ha'e vy omoĩ atãve aguã Purim
oa'angaague ára py porã ikuai aguã judeu
Mordecai, huvixa ra'yxy Ester reve ojapo
ukaague rami, mba'eta ha'e kuery ae ranhe
ikuai ha'e rami, ha'e gui guamymino kuery
peguarã ju oeja, iporiau vy okaru e'ỹ re
ikuaiague re ima'endu'a aguã.
32 Ha'e rami py Purim ára re marã rami pa
ha'e kuery ikuai aguã Ester ae ojapo uka,
kuaxia re ombopara vy.

10

Mordecai yvatevea re ijayvua

1 Ha'e nunga oikopa ma rire huvixa As-
suero ojapo ha'e va'e yvy ha'e ye'ẽ rembe
rupi ikuai va'e ha'e javi ixupe opaga aguã.
2 Ha'e gui oĩve rei tema huvixa Assuero
rekokue regua. Ha'e rami avi opo'akaa rupi
mba'emo ovareve va'e ojapo va'ekue, ha'e
Mordecai omboyvateveague ha'e javi noĩ
'rã teve kuaxia Média ha'e Pérsia pygua
huvixa kuery rekokue oĩa re?
3 Mba'eta judeu Mordecai ma huvixa As-
suero rembiguai yvateve va'e oiko. Judeu
kuery voi omboete vaipa, hetarã kuery
ha'e javi omboetepa okuapy, mba'eta ha'e
kuery pe mba'emo porã ojapoa rupi anho
oiko, ha'e kuery ikuai porã aguã re onhea'ã
oikovy guive.

Jó rekokue oĩa
Jó rekokue oĩa

Jó ma peteĩ ava iporayvu va'e, iporiaukue va'e'ỹ, Nhanderuete re ojerovia ete va'e ha'e ovy'aa rupi tema oiko va'e. Ha'e gui Nhanderuete pe Satanás ojerure Jó oeko a'ã aguã re, anhetẽ ri Nhanderuete pe oikoa oexaxe vy. Ha'e ramo Nhanderuete oeko a'ã uka. Ha'e rami rã Jó mba'emo oguereko va'e opa vyvoi, ta'y kuery omanomba xapy'a, ha'e Jó re ae ou ai vaikue imbojexavaiarã.

"Ha'e ramo Jó opu'ã vy omondoro oao, onhopĩ oakã ha'e ipukupa oupy yvy rupi. Nhanderuete omboete vy aipoe'i: 'Xepire rei reve aiko'i va'ekue ha'i rye gui, ha'e xepire rei reve ju 'rã aa. Senhor ma mba'emo me'ẽa, ha'e oipe'a va'erã avi oiko. Ta'ima'endu'a porãa Senhor rery re!' he'i. Ha'e nunga ha'e javi py Jó ndojejavyi, neĩ nda'ijayvui Nhanderuete ha'eve'ỹa rami joguerekoa rami" (1.20-22).

Ha'e gui ma ou Jó irũ kuery mboapy ikuai va'e. Oĩa py opyta are rire hexeve jogueroayvu okuapy ojexavaia re. Ha'e kuery oikuaa rami teĩ Jó gueko vaia re oiko axy. Ha'e rã Jó ma "Xereko porã va'e" he'i, ndoikuaai guive mba'e re pa haxy va'e Nhanderuete ombouague. Amongue py Nhanderuete reko re ijayvu ndovy'aia rupi, ndoikuaai rei vy.

Ha'e gui opaa py ma Nhanderuete ombovai vy oexa uka pavẽ gui ipo'akapave ha'e hi'aranduve va'ea. Ha'e ramo Jó nda'evei ramo vy aipoe'i: "Anhetẽ ri aikuaa vy e'ỹ xeayvu va'ekue, mba'emo xevy pe iporã vaipa ha'e aikuaa va'erã e'ỹ re anho", he'i (42.3b). Ha'e rami rire jypy guare gui Nhanderuete omoingo porãve Jó.

Jó heko porã ha'e mba'emo oguerekopaa re ijayvua

1 Oiko peteĩ ava Uz yvy pygua, Jó hery va'e. Ha'e va'e ava ma anhetẽ rupi ipy'a ha'e heko porã va'e. Nhanderuete renonde ojererokyjea rupi vy mba'emo vai gui ojepe'a kuerei va'e.
2 Sete gua'y ha'e mboapy guajy kuery oguereko.
3 Hymba kuery ma sete mil vexa'i, três mil camelo, quinhentos toro meme ha'e quinhentos mburika'i. Ixupe omba'eapo va'e kuery voi mbovy rei e'ỹ ikuai. Ha'e rami vy kuaray oua katy ikuai va'e gui oguerekopave va'e oiko.
4 Ta'y kuery ma peteĩ-teĩ ro rupi oje'oi 'rã jorire-rire ngaru ojapo aguã. Ha'e rami vy mboapy gueindy kuery oenoĩ kuerei 'rã ha'e kuery reve okaru ha'e oy'u aguã.
5 Ha'e kuery okarupa ma nhavõ Jó gua'y kuery oenoĩmba kuerei vy oiky'a'o ukapa 'rã teko vai gui. Ha'e rami vy ko'ẽ ramove opu'ã vy mymba oapy reve ome'ẽ 'rã Nhanderuete pe ha'e kuery mbovy pa ikuaia rami vy, mba'eta aipoe'i: "Xapy'a rei ma xera'y kuery ojejavy ra'e, opy'a py nguuete rovai ijayvu vai vy", he'i vy. Ha'e ramigua ae Jó ojapo riae oikovy.
6 Ha'e gui peteĩ ára Nhanderuete ra'y kuery ou okuapy SENHOR renonde ojexa uka aguã. Ha'e kuery reve anha voi ou.*
7 Ha'e ramo SENHOR oporandu anha pe:
— Magui tu reju?
Anha ombovai SENHOR:
— Yvy ha'e javi rupi aikoague gui aju — he'i.
8 SENHOR oporanduve ju anha pe:
— Rexa pota pa xerembiguai Jó re? Mba'eta yvy re jipoi avave rei ha'e va'e ramigua anhetẽ rupi ipy'a ha'e heko porã va'e, Nguuete renonde ojererokyjea rupi vy mba'emo vai gui ojepe'a va'e — he'i.
9 Ha'e ramo anha aipoe'i SENHOR pe:
— Jó nda'u rive teve nguuete renonde ojererokyjea rupi oiko?
10 Mba'eta ndee ma repena porã hexe, hoo re ha'e opa mba'e oguereko va'e re guive. Ha'e rami vy opo py ojapo va'e rei remoingo porã, ha'e rejapo mba'emo yvy re oguereko va'e hetave ovy aguã rami.
11 Ha'e rami teĩ emokuave'ẽ ndepo, ha'e ixugui eipe'apa opa mba'e oguereko va'e. Ha'e rami vy rexa 'rã nerenonde py ijayvu vai rã nderovai — he'i.
12 Ha'e rã SENHOR aipoe'i anha pe:
— Ma'ẽ, Jó oguereko va'e ha'e javi ma ndepo'akaa py oĩ, ha'e rã hexe anho ta'vy

* 1:6 "Nhanderuete ra'y kuery" he'ia ma hembiguai anjo kuery re ijayvu vy.

emoĩ eme ndepo — he'i. Ha'e ramo SENHOR
renonde gui anha oo ju.

Jó ojexavaia py teĩ ndojejavyiague

13 Peteĩ ára, ta'y kuery guyke'y jypygua ro
py okaru ha'e vinho oy'u okuapy.
14 Ha'e gui Jó-a py ou peteĩ hembiguai
aipoe'i va'e:

— Vaka kuery reve yvy roikaraĩ, ha'e
kuery katy'i rupi mburika kuery avi okaru
jave
15 ore kuery re sabeu kuery ou xapy'a vy
ogueraapa. Ha'e rami vy nerembiguai
kuery ikuai va'ekue ojukapa kyxe py. Xee
anho'i aa jepe, ndevy pe amombe'u vy aju
— he'i.

16 Ha'e va'e ijayvu teri reve ou amboae ju.
Ha'e vy aipoe'i:

— Tata Nhanderuete-a guigua yva gui
ho'a vy oapypa ra'e vexa'i ha'e nerem-
biguai kuery ikuai va'ekue. Ha'e vy
omomba. Xee anho'i aa jepe, ndevy pe
amombe'u vy aju — he'i.

17 Ha'e va'e ijayvu teri reve ou amboae ju.
Ha'e vy ha'e va'e aipoe'i:

— Caldeu kuery mboapy henda rupi
nhomboja'o vy camelo kuery re ou vy
ogueraapa ra'e. Ha'e vy ojukapa nerem-
biguai kuery kyxe py. Xee anho'i aa jepe,
ndevy pe amombe'u vy aju — he'i.

18 Ha'e va'e voi ijayvu teri reve ou am-
boae. Ha'e vy aipoe'i:

— Ndera'y ha'e nderajy kuery tujave va'e
ro py okaru ha'e vinho oy'u okuapy jave
19 tekoa e'ỹa katy gui yvytu atã opu'ã ouvy
vy oo re ojeapi jova-jovai katy gui. Ha'e
ramo ha'e kuery áry ho'a ramo omanomba.
Xee anho'i aa jepe, ndevy pe amombe'u vy
aju — he'i.

20 Ha'e ramo Jó opu'ã vy omondoro oao,
onhopĩ oakã ha'e ipukupa oupy yvy rupi.
Nhanderuete omboete vy
21 aipoe'i:

— Xepire rei reve aiko'i va'ekue ha'i rye
gui, ha'e xepire rei reve ju 'rã aa. SENHOR
ma mba'emo me'ẽa, ha'e oipe'a va'erã avi
oiko. Ta'ima'endu'a porãa SENHOR rery re!
— he'i.

22 Ha'e nunga ha'e javi py Jó ndojejavyi, neĩ
nda'ijayvui Nhanderuete ha'eve'ỹa rami
joguerekoa rami.

2

1 Peteĩ ára Nhanderuete ra'y kuery ou ju
SENHOR renonde ojexa uka aguã, ha'e anha
voi ha'e kuery reve ou henonde ojexa uka
avi aguã.
2 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i anha pe:

— Magui tu reju?

Anha ombovai SENHOR:

— Yvy ha'e javi rupi aikoague gui aju —
he'i.

3 SENHOR oporandu anha pe:

— Rexa pota pa xerembiguai Jó re?
Mba'eta yvy re jipoi avave rei ha'e va'e
ramigua anhetẽ rupi ipy'a ha'e heko porã
va'e, Nguuete renonde ojererokyjea rupi vy
mba'emo vai gui ojepe'a va'e. Ha'e ma oĩ
atã ha'evea rami oikoa py, hovai apu'ã vy
amomba rive aguã rami ndee xeapoxe teĩ —
he'i.

4 Ha'e ramo anha aipoe'i SENHOR pe:

— Opire ha'e javi'i ha'vy tome'ẽ, mba'eta
avakue opa mba'e oguereko va'e ome'ẽ 'rã
guekove rekovia.
5 Ekuave'ẽve ju ha'vy, ikãgue ha'e ho'o re
epoko. Ha'e rami vy rexa 'rã nerenonde py
nderovai ijayvu vai rã — he'i.

6 SENHOR aipoe'i anha pe:

— Ma'ẽ, ndepo'akaa py amboaxa, va'eri
ejuka eme ta'vy — he'i.

7 Ha'e gui SENHOR-a gui anha oo vy
omomba'eaxy Jó ai vaikue py, ipy mbyte
guive ijapyte peve.
8 Ha'e ramo Jó oguapy oiny tanhimbu áry,
ha'e vy ojopy peteĩ nhae'ũ ra'ykue on-
hekaraĩ aguã.

9 Ha'e gui ta'yxy ou vy aipoe'i ixupe:

— Reĩ atã teri va'e ty'y ha'evea rami
reikoa py? Ndeayvu vai na Nhanderuete re,
ha'e gui emano.

10 Ombovai:

— Oikuaa ve'ỹ rei va'e rami ndeayvu.
Nhanderuete gui iporã va'e anho ri ty'y
jajopy 'rã, ha'e rã iporã e'ỹ va'e ma ndaja-
jopyi avi 'rã teve? — he'i. Ha'e ramia ha'e
javi py Jó ndojejavyi oayvu py.

11 Ha'e gui ma mboapy Jó irũ kuery
mba'emo vai hexe oikoague oendu vy
peteĩ-teĩ ou guekoa gui: Temã pygua Elifaz,
Sua pygua Bildade ha'e Naamá pygua Zofar.
Ha'e va'e kuery jogueroayvu vy Jó oĩa katy
jogueru omombaraete ha'e ombopy'a porã
aguã.

12 Mombyry rupi teri ha'e kuery oma'ẽ
jogueru vy ndoexa kuaai okuapy. Ha'e rami
vy onhendu ratã ha'e ojae'o okuapy. Ha'e
vy peteĩ-teĩ oao puku omondoro, ha'e yvate
rami oakã áry rupi omombo-mombo yvy
ku'i.
13 Ha'e rami vy hexeve oguapy okuapy yvy
py. Sete ára ha'e sete pytũ re ikuai va'eri
peteĩve hexeve nda'ijayvui peteĩ ayvu py
ma voi, haxy ete va'e oendua oexa vy.

3

Jó otui'iague ára re ijayvu vaiague

1 Ha'e va'e rire Jó ae ijayvu. Ha'e vy ijayvu
vai otui'iague ára re.
2 Ha'e vy aipoe'i:
3 — Xetui'iague ára ndoikoi ma voi va'e rire,
ha'e va'e pytũ "Ixy oguereko peteĩ
ava'i", 'ea va'e avi.
4 Ha'e va'e ára pytũmba va'e rire,
Nhanderuete yvate gui nopenai ramo,
yvate oĩa gui omoexakã e'ỹ va'e rire.
5 Pytũ reia ha'e kuaray'ã manoa anho oĩ va'e
rire,
hi'áry rupi araipa va'e rire guive.
Ha'e va'e ára omoũmba va'e rire opa
marã rei.
6 Ha'e va'e pyávy re ma pytũ ete va'e omo'ã
va'e rire.
Ma'etỹ re ára mboae ikuai va'e rami
toguerovy'aave eme.
Ha'e va'e jaxy pe "Jaxy ikuai va'e
regua" ta'eave eme.
7 Ha'e va'e pytũ imemby e'ỹa va'e rire,
ha'e va'e py nonhenduai va'e rire
ovy'a va'e.
8 Ijayvu vai kuaa va'e kuery ma ha'e va'e ára
re ijayvu vai ma va'e rire,
vixo vaikue ye'ẽ rupigua momyĩ kuaa
kuery ae.
9 Tá, ha'e va'e pytũ jaxy-tata ko'ẽ mbijarã
ndojekuaai va'e rire,
ha'e hendy va'e oarõmby ndojekuaai
va'e rire.
Ko'ẽ rai jave ko'ẽ oexaxe va'e kuery
ndoexai ma voi va'e rire.
10 Mba'eta ha'e jave py nombotyi raka'e ha'i
ryepy rokẽ,
xerexa py ajexavaia aexa e'ỹ aguã.
11 — Mba'e re tu xee namanoi raka'e xeryru'i
pyve?
Mba'e re tu ha'e va'e gui aiko'i vy
ndaxeayvuẽvei?
12 Mba'e re tu oiko raka'e o'u áry
xekuavãarã?
Mba'e re tu oĩ ikã xemokambuarã?
13 Mba'eta ha'e va'e ndoikoi va'e rire aỹ
apytu'u porã rei 'rãgue.
Ake ramo xevy oĩ 'rãgue apytu'u aguã,
14 huvixave ha'e nhomongeta va'ety yvy re
ikuai va'ekue
onhono porãa aguã ojapo ma voi
va'ekue py itui va'e rami,
15 ha'e rami e'ỹ vy yvatekueve ouro ha'e
prata oguereko va'ekue py
ngoo omonyẽ va'ekue itui va'e rami,
16 ha'e rami e'ỹ vy hyru'i py oĩ va'e ojuka
nhemi va'e rami xee ndaikoi ma voi
va'e rire,
kyrĩ'i va'e hexakãa peteĩgueve oexa
e'ỹ va'e rami.
17 Ha'e py ma ha'eve'ỹa rami ikuai va'ekue
nanhomoangekovei ma 'rã.
Ikane'õ va'ekue guive ikane'õgua nho
'rã ha'e py.
18 Ha'e py ma escravo-rã ogueraa pyre
ikane'õgua 'rã okuapy,
herekoa kuery ayvu nonhenduvei
ramo.
19 Ha'e py yvyĩgueve ha'e yvatekueve ikuai
va'ekue itui pavẽ 'rã,
tembiguai ikuai va'ekue voi opatõ pe
ve'ỹ ma 'rã ikuai.
20 — Mba'erã tu iporiaukue ojapoa ri hendy
va'e oexa riae aguã rami?
Mba'erã tu ikuerai va'e okuave aguã
rami ojapoa?
21 Ha'e kuery ma omano aguã anho oarõ
okuapy, ha'e rã novaẽi.
Ha'e kuery omano aguã oekave 'rã
okuapy hepyve va'e onhomi mbyre
oekaa rupi yvy ojo'o va'e gui.
22 Ha'e kuery ma onhono porãa rã ovy'a 'rã
okuapy,
oguerovy'a rei 'rã yvykua py ovaẽ vy.
23 Mba'erã tu avakue pe oexa ukaa 'rã hex-
akã va'e haperã oikuaa uka e'ỹ re?
Mba'eta Nhanderuete ojoko 'rã joa
katy gui e'ỹ-e'ỹ.
24 Mba'e re tu xee ha'u va'erã 'rãgue py ajou
xepytuẽ atã aguã,
ha'e yy onhoẽ va'e rami ajae'o ete
aguã?
25 Mba'eta akyjea ou ma xe'áry,
aexa'ãa oiko ma xere.
26 Ndapytu'uvei, naĩ rivevei, neĩ nax-
ekane'õgua kuaavei,

xepy'a reta rei aguã anho ou ramo —
he'i.*

4

Jó pe Elifaz ijayvu eteague

1 Ha'e ramo Temã pygua Elifaz ombovai.
Ha'e vy aipoe'i Jó pe:
2 — Xapy'a rei amongue ndevy ijayvu ramo
nerendui 'rã ri ty'y?
Ha'e rami avi mava'e tu ojejoko 'rã
ijayvu e'ỹ aguã?
3 Ma'ẽ, ndee ma mbovy e'ỹ rei rekombo'e
va'ekue,
ha'e ipo kangy va'e remombaraete
kuerei va'ekue.
4 Ndeayvua py reipytyvõ va'ekue onhep-
yxanga va'e kuery,
ha'e remombaraete ju va'ekue
henapy'ã kangy va'e.
5 Ha'e rã aỹ ma ndere ju ha'e nunga ou ramo
ndee nerenduxei 'rã.
Ndee rejexavai vy nanderekorãvei.
6 Nhanderuete renonde rejererokyjea rupi
ve'ỹ ri ty'y rejerovia,
rearõ reikovya ha'e ndereko porãa
rupi ve'ỹ ri ty'y reiko?
7 — Nema'endu'a pota ke: Ojejavy e'ỹ va'e
pa okanhy 'rã?
Mamo tu heko porã va'e omom-
baague?
8 Xee aexaa rami, mba'emo vai nhotỹare
kuery ma
ha'e nungakue ae ju 'rã omono'õ.
9 Nhanderuete ipytuẽ ramo rive ha'e kuery
ikuai axy 'rã.
Opoxya rupi oipeju rã okanhymba 'rã.
10 Ha'e ramo guary kuery voi inharõ teĩ
okyrirĩ 'rã okororõa gui,
guary ra'y kuery raĩ guive opẽmba 'rã.
11 Ha'e rami vy guary kuery ikangy 'rã
oje'oivy mba'eve ndojukavei vy.
Guary kunha ra'y kuery voi opa rupi
'rã oaĩmba.
12 — Peteĩ ayvu aendu xee ae'ia py
omombe'ua rã.
Haxy'i py aendu kuaa xeapyxa py
ijayvua mbegue rã.
13 Pyávy, ajexa ra'ua re aikuaa pota ete reve,
avakue oke vaipa jave
14 ou karamboae xemondyi ha'e xembo-
ryryipaarã.
Xekãgue eteve voi oryryipa.
15 Ha'e ramo peteĩ nhe'ẽ oaxa xerenonde
rupi.
Ha'e rami vy ojapo xe'a xerete rupi
ikuai va'e opu'ãmba aguã rami.
16 Ha'e va'e opyta ho'amy va'eri ndaexa
kuaai hova.
Peteĩ mba'e rive ojekuaa aexaa py.
Jypy nonhendui mba'eve. Ha'e gui ma
aendu peteĩ aipoe'i va'e:
17 "Imarã va'e kuery nda'u heko porã 'rã
Nhanderuete renonde?
Avakue nda'u iky'a e'ỹ va'e 'rã oiko
imoingoare renonde?
18 Ma'ẽ, Nhanderuete ma guembiguai kuery
re ndojeroviai 'rã.
Mba'eta guembiguai anjo kuery re
eteve voi oikuaa teko vai oĩa.
19 Ha'e rã yapo guigua py hoo va'e re katuve
ma.
Ha'e kuery ma yvyku'i gui rive ojapo
pyre,
ha'e tanambi rami rive ju 'rã omou'ũa.
20 Aje'ive ha'e kuery itui'i 'rã, ha'e gui
ka'arukue ju omombaa 'rã.
Okanhy 'rã raka'e rã peve guarã, avave
rei oikuaa pota e'ỹ re.
21 Ha'e kuery rekove oipe'aa ramo
omano 'rã 'arandua oupity e'ỹ re",
he'i.

5

Jó Nhanderuete oeka aguã re Elifaz ijayvuague

1 — Ejapukai aỹ! Ha'e rami teĩ oiko ri nda'u
nerenduarã?
Mava'e anjo iky'a e'ỹ va'e pe tu ren-
hepytyvõ uka ta?
2 Mba'eta hi'arandu e'ỹ va'e ipoxya ae om-
bovaipa 'rã.
Inhakã porã e'ỹ va'e ivaia rive 'rã
ojuka.
3 Xee ma aexa porã hi'arandu e'ỹ va'e on-
hemoingo porã merami ramo.
Ha'e rami teĩ are'ỹ'i re aikuaa hoo oĩa
ayvu vaipy oikoa.
4 Ta'y kuery voi mombyry ikuai ipytyvoarã
gui.

* 3:26 Jó ndoikuaai raka'e mba'e re pa ojexavaia. Ha'e rami vy ndovy'aia rupi ijayvu Nhanderuete re. Ha'e gui opaa py Nhanderuete ijayvu ixupe omo'arandua rupi, capítulo 38 guive 40 peve, ha'e rã Jó ma nda'evei ramo ha'e rami ijayvuague re.

Tetã kora rokẽ py ha'e kuery ojexa uka
rã ombopagaa,
heraa jepearã ndoikoi ramo.
5 Ha'e kuery onhotỹ va'ekue ma ijajupa rã
ikaruai va'e kuery ho'upa rive 'rã,
juu mbyte rupi henhoĩ va'ekue voi
oipe'apa 'rã.
Ha'e mba'emo oguereko va'ekue ma
oikuaa pota rei va'e kuery omokan-
hymba 'rã.
6 Mba'eta teko axy ma yvyku'i gui rive
ndoikoi,
yvy gui e'ỹ henhoĩ jajexavai aguã.
7 Ha'e rami 'rãgue py avakue ojexavai aguã
rami ae 'rã itui'i,
tapyĩ gui tata raviju yvate katy ae 'rã
ovevea rami.
8 — Ha'e gui xee va'e rire ma aeka 'rãgue
Nhanderuete,
ixupe anho amboaxa 'rãgue xereko.
9 Mba'eta ha'e ma ojapo 'rã mba'emo tuvixa
va'e oikuaa pyrã e'ỹ,
ha'e nhomondyipaarã omombe'u
kuaa pyrã e'ỹ.
10 Ombo'oky 'rã yvy áry rupi,
omoakỹ 'rã mba'ety ikuai va'e.
11 Ha'e rami vy ogueraa jepe 'rã yvyĩgue'i
peteĩ henda yvatea py,
ojae'o va'ekue oiko porãa rupi ovy'a
nho aguã.
12 Ha'e rã jokorea kuery onhembopy'aa ma
ha'e ombovaipa 'rã,
opo py ojapoxe va'ekue ndojapo kuaai
aguã.
13 Ombo'a 'rã oikuaapave va'e nhombotavya
py ae.
Ha'e ramo oikuaapa va'e onhem-
bopy'aague opa rive 'rã.*
14 Ha'e kuery ma ara py teĩ ojou 'rã pytũa
anho,
kuaray mbyte jave teĩ pytũ rupi
merami ikuai, opovyvy 'rã oje'oivy.
15 Nhanderuete ma jogueraa jepe 'rã ha'e
kuery juru gui kyxe oẽ va'e gui,
ipo'akave va'e po gui ogueraa jepe 'rã
ojexavai va'e.
16 Ha'e rami rã oĩ 'rã iporiaukue'i oarõ
okuapy aguã,
ha'e rã joapo vaia kuery ma
okyrirĩmba 'rã.
17 — Ovy'a ete 'rã avakue Nhanderuete
omo'arandu va'e.
Ha'e nunga rupi endu rive eme
Ipo'akapave va'e nemo'arandu rã.
18 Mba'eta ha'e ma nhomboai 'rã, ha'e gui
ha'e ae ju oipoano 'rã.
Nhomomba'eaxy 'rã, ha'e gui opo py
ae ju 'rã omonguera.
19 Seis-kue rejexavaia gui ha'e ndereraa jepe
'rã,
ha'e sete-a py voi mba'emo vai nan-
derupityi 'rã.
20 Karuai py teĩ ndereraa jepe 'rã remano
aguã gui,
joe opu'ãa py guive ndereraa jepe 'rã
kyxe po'akaa gui.
21 Nderepy 'rã ayvu vai gui,
ha'e ramo mba'emo mbovaipaarã ovaẽ
rã rexa teĩ nderekyjei 'rã.
22 Mba'emo mbovaipaa ha'e karuai oiko rã
repuka 'rã,
vixo ka'aguy regua gui guive ndereky-
jei 'rã.
23 Mba'eta yvy rupi ita ikuai va'e reve voi re-
japo 'rã peteĩ rami ikuai porã aguã,
mymba yvy regua voi ndereve ikuai 'rã
peteĩ rami.
24 Reikuaa 'rã ndero py mby'a porã oĩa,
ha'e mba'emo rereko va'e ikuaia rupi
reikuaa pota reovy rã ndoatai 'rã
mba'eve.
25 Reikuaa avi 'rã neramymino kuery heta
'rãa,
ndeguigua kuery yvy re jai rogue ikuai
va'e rami 'rã heta.
26 Ndetuja'i jave teĩ nembaraete reve 'rã reo
yvyra rupa py,
trigo ojokua pyre hi'ára py porã
omono'õa rami.
27 — Ma'ẽ, ha'e nunga re roikuaa pota rã ha'e
rami ae.
Ejapyxaka ndee voi, ha'e nunga re
eikuaa pota avi reiko porã aguã —
he'i.

6

Jó onhemboeko porãa rupi ijayvuague

1 Ha'e ramo Jó ombovai:
2 — Ai! Xeayvua re anhetẽ oikuaa potaa va'e
rire,
ha'e mba'emo opejaa py xeporiaua
opejaa va'e rire
3 ha'e va'e ma anhetẽ ita ku'i ye'ẽ rembe
rupi ikuai va'e gui ipoyive 'rãgue.
Ha'e nunga rupi ae xevai reve xeayvu
va'ekue.

* 5:13 1 Coríntios 3.19

4 Mba'eta Ipo'akapave va'e ma guembiporu
hu'y py xenhyvõmba,
ha'e ramo xenhe'ẽ py aendu veneno
ramigua.
Xerovai meme Nhanderuete ombou
xemongyjearã.
5 Mburika'i yvy'ãa rupigua nda'u nhuũ re
okaru reve onhe'ẽ 'rã teve?
Vaka kuery nda'u onhe'ẽ 'rã okaru
porãa py?
6 Juky e'ỹ re teve ja'u 'rã he'ẽ e'ỹ va'e?
Tyrã uru rupi'a xiĩa re oĩ 'rã teve heea?
7 Xenhe'ẽ py nda'uxei va'ekue
aỹ ajeguaru reve teĩ ha'u.*
8 — Nhanderuete ajerurea ojapo va'e rire,
aipota va'e ha'e omoingo va'e rire!
9 Nhanderuete pe ha'eve va'e rire
xemokanhy voi aguã,
opo oupi vy xejuka ete aguã!
10 Ha'e nunga oiko ma va'e rire xepy'a guaxu
'rãgue,
haxy aendu temaa py teĩ apo-apo
'rãgue avy.
Mba'eta xee ma Iky'a e'ỹ va'e ayvu
rovai xeayvu va'e'ỹ.
11 — Mba'e tu arõve ta, xembaraete vy e'ỹ?
Mba'erã tu aikove riae ta, amano aguã
rami tema aiko vy?
12 Xembaraetea nda'u ita rami hatã va'e?
Xero'o nda'u overa va'e guigua rami
hatã va'e?
13 Any! Naendui ae xepytyvõarã.
Xegui oipe'apaa ma xembaraeterã
va'ekue.
14 — Ojexavai va'e pe irũ kuery omboaxya'i
oexa uka va'e rire,
Nhanderuete renonde ojererokyjea
gui ojepe'a e'ỹ rã.
15 Ha'e rã xeryvy kuery ma anhetẽ rupi e'ỹ
xerereko.
Ha'e kuery ikuai peteĩ yakã oxyry atã
vy hembe rupi oĩa rami
16 yro'y ogueroxyry reve,
yro'y apĩ hyku ovy jave,
17 ha'e rami teĩ haku jave oxyry atã va'ekue
typa rive va'e rami,
ndaevovovei ha'e oxyryague rupi
ndoxyryvei va'e rami.
18 Ha'e ramo oguata va'e kuery yy rekaa rupi
ojepekuavo 'rã jogueravy tape oo
aguã va'ekue gui,
ha'e vy tekoa e'ỹa katy oje'oi vy
omanomba 'rã ha'e py.
19 Temá yvy gui oguata va'e kuery oeka teĩ
yy oxyry atã va'e,
Sabá gui oguata va'e kuery voi iporiaupa 'rã yy re.
20 Yy oĩ aguã re ojerovia va'ekue oxĩmba 'rã
okuapy.
Oxyryague py ovaẽ vy ndoikuaavei rei
'rã okuapy.
21 Ha'e rami ae peẽ kuery voi xevy
pe mba'everã ovare e'ỹ va'e
pendekuai.
Mba'eta ajexavai rã pexa vy pen-
hemondyipa rive.
22 Xee nda'u aipoa'e: "Peme'ẽ ke mba'emo
xevy", ha'e teve?
Tyrã pa "Peme'ẽ mba'emo pereko va'e
xepytyvõ aguã", ha'e teve?
23 "Xereraa jepe ke xemoingo axya po'akaa
gui",
e'ỹ vy "Xerepy ke porayvu e'ỹ va'e
kuery po gui", ha'e teve pẽvy?
24 — Xerekombo'e na, ha'e rã xee akyrirĩ 'rã.
Pemombe'u porãve na mba'e nunga
py pa ajejavyague.
25 Anhetẽ ayvu ha'evea ramigua ma oen-
duxe vai pyrã meme!
Ha'e rã peẽ kuery ma mba'erã tu pen-
deayvu ete xevy?
26 Peẽ kuery xemongetaxe ri ty'y xeayvua re,
peteĩ ndaekorãvei va'e yvytu pe rive
ijayvu va'e rami xeayvu rire?
27 Tyre'ỹ kuery re teve pexa 'rã xortea,
ha'e pejogueroayvu 'rã teve peneirũ
repyrã re?†
28 Ha'e gui aỹ peẽ kuery xemboaxy'i ri vy
pema'ẽ porã xere,
ha'e pexa penerenonde ndaxeapuia.
29 Peikuaa pota ju ke, ajerure pẽvy, ha'eve'ỹa
rami xekuaa e'ỹ aguã.
Peikuaa pota ju, ha'e vy peikuaa 'rã
ha'evea rami aikoa.
30 Xeayvua py teve ha'eve'ỹa ramigua
pendu?
Xejuru py ha'eve'ỹ va'e re xeayvu va'e
rire nda'u xee voi ndaikuaai 'rãgue
teve?

7

Nhanderuete pe Jó ijayvuague

* 6:7 Apy tembi'u hee e'ỹ va'e re Jó ombojoja, ojexavaia re ijayvu vy. † 6:27 Apy Jó ijayvu oirũ kuery nomboaxyia re.

1 — Yvy re avakue ojexavai aguã rami e'ỹ teve ikuai?
Oikovea ára omba'eapo va'e rami e'ỹ teve ojexavai?
2 Escravo kuaray'ã oeka teĩ va'e rami,
ha'e omba'eapo va'e opagaa aguã oarõ va'e rami,
3 xevy pe ha'e rami ae avi ome'ẽa mba'erã e'ỹ aiko aguã jaxy nhavõ re,
ha'e pytũ aiko axy aguã ome'ẽa avi.
4 Anheno vy aipoa'e: "Mbovy hora nda'u ha'eve 'rã avy ju aguã?"
Ha'e rami teĩ pytũ ipuku ramo
xerupa rupi ajere-jere tema ajupy ko'ẽ peve.
5 Xero'o re oĩ taxo ha'e pekue vaikue.
Xepire re ipekue oĩ va'e gui ipeu jepi.
6 Xe'ára ma mba'emo mbovyvya gui ipojavave,
ha'e vy opa 'rã arõ e'ỹkue re.
7 Nema'endu'a ke xerekovea yvytu rami rive oaxapa vyvoia re.
Xerexa ndoexavei ma 'rã iporã va'e.
8 Aỹ xerexa okuapy va'e ma ndaxerexavei ma 'rã.
Ha'e kuery rexa oxareko rei teĩ xee ndajekuaavei ma 'rã.
9 Arai ivaipa reve oaxa va'e rami avi
onhono porã mbyre noẽvei 'rã.
10 Ha'e kuery ndojevyvei 'rã ngoo katy,
ikuaiague py ae teĩ ha'e kuery re na'ima'endu'aavei ma 'rã.
11 — Ha'e nunga rupi ae xee ndajokoi xejuru.
Ha'e rami vy xeayvu 'rã xenhe'ẽ py ajexavaia aendu va'e re,
anhemombe'u 'rã xerekove re ajexavaia rupi.
12 Xee nda'u ye'ẽ, e'ỹ vy vixo ye'ẽ rupigua teve,
ndee xerarõ uka aguã?
13 Xee aipoa'e: "Xerupa py aĩa py avy'a 'rã,
xerupa py apytu'u 'rã ajexavaia re xeayvua gui", ha'e.
14 Ha'e rami teĩ ndee xemondyi 'rã mba'emo aexa ra'u va'e gui,
xemongyje aexa merami va'e gui.
15 Ha'e nunga rupi xenhe'ẽ pe ha'eveve 'rãgue xejyryvipya va'e rire.
Aiko axy 'rãgue py ha'eveve amano aguã.
16 Xevy pe ha'eve ma aikovea.
Raka'e rã peve xee ndaikovexei.
Xereja ha'vy, mba'eta xe'ára ma yvytu rami rive oaxapa vyvoi.
17 Mba'e nunga tu avakue ikuai rejou porã aguã,
ha'e kuery re repena aguã?
18 Mba'eta ára nhavõ reju reikuaa pota aguã,
ha'e hora nhavõ 'rã rexa pota.
19 Raka'e peve tu ndereipe'ai 'rã nderexa xegui?
Raka'e peve 'rã nda'evei xerendyry amokõ aguã?
20 Xapy'a rei ajejavy vy mba'e nunga ha'eve'ỹ va'e tu ajapo ndevy,
ndee avakue re reikuaa pota va'e?
Mba'e re tu xeapo hu'y rea'anga aguã,
xejeupe ae ipoyi va'e apyta aguã rami?
21 Mba'e re tu nerembogui xereko vaia,
ha'e ndereipe'ai ajejavyague?
Mba'eta aỹ ha'a ta ma yvy rupi.
Ha'e va'e rire ndee xereka vy ndaxejouvei ma 'rã — he'i.

8

Nhanderuete reko porãa re Bildade ijayvuague

1 Ha'e ramo Sua pygua Bildade ombovai:
2 — Raka'e peve 'rã tu pova'e nunga re ndeayvu?
Raka'e peve 'rã tu ndejuru gui ndeayvuẽ yvytu atã va'e rami rive?
3 Nhanderuete nda'u ha'eve'ỹa rami 'rã oikuaa pota?
Ipo'akapa va'e nda'u gueko porãa rupi e'ỹ 'rã nhanderereko?
4 Hovai ndera'y kuery ojejavy rire
omombo ma ojejavyague re opaga aguã py.
5 Ha'e rami avi xapy'a rei ndee Nhanderuete reka rã,
ha'e Ipo'akapa va'e pe nemboaxy aguã re rejerure rã,
6 xapy'a rei nandeky'aia ha'e ndereko porãa rupi ri reiko ramo,
are'ỹ re ha'e onhemoĩ 'rã nepytyvõ aguã,
ha'e vy nemoĩ ju 'rã ndereko porãa ojekuaa porã aguã py.
7 Jypy reikoague py ma anhetẽ ne'yvyĩ'i va'ekue,
ha'e rã opaa py ma ndeyvate ete 'rã.
8 — Ha'e gui aỹ ma xee ajerure ndevy, eporandu na ymagua kuery rekokue re,
eikuaa pota neramoĩ kuery ikuaiague re.

9 Mba'eta nhande ma kue'ive guare jaiko vy
mba'eve ndajaikuaai.
Ha'e nhande'ára yvy re jaikoa ma
kuaray'ã rami oaxa ovy va'e.
10 Neramoĩ kuery nanembo'ei ri ty'y,
ha'e kuery nanemongetai ri ty'y?
Ha'e vy ha'e kuery ae o'arandua rupi
nomombe'ui ri ty'y po rami?
11 Mba'eta papiro renhoĩ ma yapo py anho
'rã yvate,
junco renhoĩ guive yy py anho 'rã oiko
porã.
12 Ha'e va'e nunga ipyau teri reve ojayaa e'ỹ
re teĩ
amboae jai rogue gui ipiru voive 'rã.
13 Ha'e rami ae avi ikuai Nhanderuete gui
hexarai va'e kuery ha'e javi.
Mba'eta heko vai va'e kuery mba'emo
oarõ okuapy va'e opa rive 'rã.
14 Ha'e kuery oĩ atã merami teĩ opa xapy'a
'rã,
ha'e kuery ojeroviaa ma nhandu kya
rami rive 'rã ivaipa.
15 Ikya re amongue ojeko rã oxopa 'rã.
Ha'e va'e re amongue ojopy rã ivaipa
rive 'rã.
16 Ha'e kuery ma ikuai kuaray py mba'emo
rogue oiko porã vy
yvotyty ha'e javi rupi hoky pojava va'e
rami.
17 Hapo ma onhemamamba 'rã ovy ita ijaty
oupy va'e áry rupi,
henhoĩ vy oike 'rã kora hi'aĩ va'e re voi.
18 Ha'e rami teĩ xapy'a rei oĩague gui Nhan-
deruete omondoro ramo
oĩague py ae teĩ hexe na'ima'endu'aavei
ma 'rã.
19 Ha'e rami rire hekove mba'everã
ndovarei!
Ha'e gui yvy ku'i py henhoĩague gui
amboae ju 'rã henhoĩ.
20 — Ha'e rã anhetẽ rupi ipy'a va'e kuery ma
Nhanderuete ndoejai 'rã,
nomboaxai 'rã guive heko vai va'e
kuery po py.
21 Ha'e ma ndejuru py omoĩ 'rã nderory nho
aguã,
nerembe re omoĩ 'rã revy'a aguã.
22 Ha'e rã ndejojai reiare kuery ma ojee ae
omoĩ 'rã oxĩmba reia.
Heko vai va'e kuery ro okanhymba 'rã
— he'i.

9

Nhanderuete pe Jó nombovai kuaaia rami ijayvuague

1 Ha'e ramo Jó ombovai vy aipoe'i:
2 — Anhetẽ, xee voi aikuaa rã ha'e rami ae.
Ha'e rami teĩ marã rami vy 'rã tu
avakue onhemboeko porã Nhan-
deruete renonde?
3 Mba'eta xapy'a rei hexeve avakue nhom-
bojovake ramo
mil-kue oporandua regua neĩ peteĩve
ma nombovai kuaai 'rã.
4 Ha'e ma opy'a py oikuaapa ha'e
ipo'akapave va'e.
Mava'e tu hexe opu'ã reiague gui oo
porã ju 'rã?
5 Ha'e ma oipe'a 'rã yvyty ikuai va'e oikuaa
okuapy e'ỹ re.
Opoxya py ombovaipa 'rã.
6 Ha'e ma yvy omomyĩ vy oguerova 'rã oĩa
gui,
ha'e ramo ijyta oĩ va'e oryryipa 'rã.
7 Kuaray pe ha'e ijayvu rã ndojopevei 'rã.
Omo'ã 'rã guive jaxy-tata ikuai va'e.
8 Ha'e ae'i oipyo va'ekue yva,
ha'e ye'ẽ áry rupi oguata 'rã oikovy.
9 Ha'e ma jaxy-tata apoare: Ursa, Hendy
guaxu va'e,
Eixu, jaxy-tata kuaray ijapu'a'ia katy
ikuai va'e guive.
10 Ha'e ma mba'emo tuvixa va'e oikuaapy
e'ỹ apoa,
mba'emo porã omombe'u kuaapy e'ỹ
guive.
11 Ma'ẽ, xapy'a rei xeyvy'iry rupi ha'e oaxa
rã xee ndaexai 'rã.
Xerenonde rupi ete oiko teĩ xee
ndaikuaai 'rã.
12 Mba'emo ha'e oipe'a ta ramo mava'e tu
ojoko 'rã?
Mava'e tu aipoe'i 'rã ixupe: “Mba'e tu
rejapo?”
13 — Nhanderuete ma nomboaxa rivei 'rã
opoxya.
Ha'e ramo henonde rupi ojero'a 'rã
okuapy Egito pygua pytyvõa kuery.
14 Ha'e ramo mba'exa tu xee ambovai ta?
Mba'exa tu aikuaa 'rã xeayvurã, hex-
eve ajogueroayvu aguã?
15 Xee xereko porã va'e rire teĩ ixupe ma
ndaxeayvu kuaai 'rãgue.
Ha'e rami 'rãgue py xemboayvuarã pe
ajerure 'rãgue xemboaxy aguã re.
16 Hery rupi ajapukai rã ombovai teĩ

xee aikuaa rã noendui 'rã ajerurea.
17 Mba'eta xemou'ũ yvytu atã va'e py,
ha'e mba'e re'ỹ xemoingo axyve tema.
18 Ha'e ndoejai xepytuẽ aguã rive.
Ha'e rami 'rãgue py xere ombou
xereko axyarã.
19 Xapy'a rei ipo'akaa re aikuaa potaxe ramo
ma ha'e aipoe'i 'rã: “Apy ma aĩ.”
Ha'e gui anhemboeko porãxe ri ramo
“Mava'e tu xerenoĩ?” he'i 'rã.
20 Xee ma heko porã va'e aiko va'e rire teĩ
xeayvu py ae rive 'rãgue aexa uka
xereko vaia.
Anhetẽ rupi xepy'a teĩ ae ma ha'e
xekuaa 'rã otekoavy va'e rami.
21 — Ha'e rami avi xee ma anhetẽ rupi xepy'a
va'e, xenhe'ẽ py ndajeayvuveikue
py aiko,
neĩ xerekove re ae ma voi napenai.
22 Xevy pe ma opa mba'e peteĩ'i rami meme
merami.
Ha'e rami vy aipoa'e: “Ha'e ma joo
rami 'rã omomba anhetẽ rupi ipy'a
va'e ha'e heko vai va'e”, ha'e.
23 Mba'emo vai jojuka xapy'a ramo
ha'e ojojai 'rã ojejavy e'ỹ va'e ojexavai
rã.
24 Heko vai va'e kuery po py omboaxaa ma
yvy
teĩ Nhanderuete omo'ã joguerekoa
kuery rova.
Ha'e'ỹ ri ha'e nunga moingoa oiko
ramo mava'e tu omoingo?
25 — Xe'ára aikoa ma onha va'e gui oaxa
pojavave.
Oaxa vyvoi, ha'e rã ndaexai xem-
bovy'aarã va'ekue.
26 Oaxa pojava ovy kanoã jai rogue gui ojapo
pyre rami,
ha'e taguato vixo'i re oguejy xapy'a
va'e rami.
27 Xapy'a rei xee aipoa'e 'rã: “Xee xerexarai
'rã ajexavaia re,
ajepe'a 'rã xeporiaua gui, ha'e vy avy'a
'rã”, ha'e.
28 Ha'e rami va'e rire teĩ haxy aendu va'e
xemongyje teri 'rãgue,
mba'eta aikuaa porã ndee xekuaa 'rã
heko porã va'e rami e'ỹ.
29 Ha'e rami vy xembopaga 'rãe.
Ha'e ramo mba'erã tu anhea'ãve ta?
30 Xapy'a rei yro'y rykukue py ajau,
ha'e kavõ py xepo aiky'a'o
31 teĩ ndee yapo py ju 'rã xemombo.
Ha'e ramo xeao ae voi ojapo 'rã xegui
ojeguarua aguã rami.
32 Mba'eta Nhanderuete ma xee ramigua ava
e'ỹ oiko.
Ha'e rami e'ỹ va'e rire xee ambovai
'rãgue oremboayvu aguã katy ro-
joguerua rupi ma voi.
33 Ndoikoi orembyte
ore mokoĩve re opo omoĩ va'erã.
34 Xe'áry rupi gui yvyra po'i'i ha'e oipe'a,
ha'e naxemongyjevei ma va'e rire
35 ha'eve 'rãgue akyje e'ỹ re xeayvu aguã.
Ha'e rami e'ỹ rã nda'evei xevy.

10

Nhanderuete rovai Jó ijayvuague

1 — Xenhe'ẽ py ndarovy'avei ma xerekove.
Xeayvu 'rã ndavy'aia ha'e javi re,
xenhe'ẽ py ajexavaia aendu reve 'rã
xeayvu.
2 Aipoa'e 'rã Nhanderuete pe: “Xembopa-
gave eme.
Eikuaa uka porã ke mba'emo vai xere
rejou va'e.
3 Ndee nda'u xembojexavaixe vai ri?
Mba'eta reja merami neremimoingo
ndepo py ae rejapo va'ekue.
Tyrã pa heko vai va'e kuery onhem-
bopy'aa rive rejou porãve?
4 Ndee voi teve to'o guigua nderexa va'e?
Avakue oexaa rami ae avi teve ndee voi
rejoexa?
5 Imarã va'e kuery oikoa ára rami teve
nde'ára voi oĩ?
Ha'e ndee reikoa ma'etỹ teve avakue
oikoa ma'etỹ rami,
6 xereko vaia re reikuaa pota aguã,
ha'e ajejavya re rexa pota aguã?
7 Ndee ma reikuaa porã ojejavy va'ety e'ỹ
aikoa.
Ha'e rami teĩ ndoikoi ndepo gui xer-
eraa jepearã.
8 Ndepo py ae xemboypy ha'e xeapopa
va'ekue.
Aỹ ma xemombaxe ju.
9 Nema'endu'a ke yapo gui rive xeapoague
re.
Ha'e rã aỹ ta'vy yvy ku'i ju xemoin-
goxe?
10 Kamby rami e'ỹ teve renhoẽ xerekove,
ha'e kamby kekue rami rive teve
xeapo?
11 Xepire ha'e xero'orã py xemonhemonde,

ha'e gui xekãgue ha'e xerajyrã reipopẽ
va'ekue.
12 Xerekoverã reme'ẽ va'ekue ndeporayvua
rupi,
ha'e xere repenaa rupi xerarõ va'ekue.
13 Ha'e nunga renhomi nekuraxõ py.
Va'eri aikuaa porã po rami renhem-
bopy'aa.
14 Xapy'a rei ajejavy ramo ndee reikuaa pota
'rã.
Ha'e rami vy neremboguei 'rã xereko
vaiague.
15 Xapy'a rei xereko vai ramo nda'evei ete 'rã
xevy!
Ha'e rami avi xereko porã vy ma
nda'evei avi xeakã amopu'ã aguã,
mba'eta axĩmba reve anho aexa xepo-
riaukuea.
16 Mba'eta xeakã amopu'ã ramo ndee
xembo'a 'rã guary inharõ va'e rami.
Ha'e vy xerovai rexa uka ju 'rã
ndepo'akapaa.
17 Rembou ju 'rã xerovai ijayvu va'erã,
ha'e remboeta 'rã xerovai ndevaia.
Mba'emo vai anho rembou 'rã xere
opu'ã va'erã.
18 Mba'erã tu ha'vy xerenoẽ raka'e ha'i rye
gui?
Ai! Avave xerexa e'ỹ re amano ma voi
va'e rire
19 xee ndaikoi ma voiague rami 'rãgue aĩ,
ha'e xeryru'i py aĩa guive xereraa
'rãgue xenhono porãa aguã katy.
20 Mbovy'i e'ỹ teve oĩ xe'ára?
Epytu'u ke ha'vy, xereja,
xapy'a'i ri jepe xekane'õgua aguã,
21 ha'e xee aa e'ỹ mbove peteĩ henda ha'e gui
ajevy ju e'ỹa katy,
yvy pytũa ha'e manoa'ã oĩa py,
22 yvy huũ reia, pytũ etea,
yvy manoa'ã ha'eve'ỹa ramigua anho
oĩa,
hendy va'e eteve voi pytũa py", he'i.

11

Jó ojejavya rami Zofar ijayvuague

1 Ha'e ramo Naamá pygua Zofar ju ombo-
vai:
2 — Nanembovaiai 'rã ri ty'y po rami
ndeayvu reta rei rã?
Ha'evea rami teve reiko ndeayvu kuaa
etea py?
3 Ndeayvu reta rivea gui teve avakue okyrirĩ
'rã?
Ha'e rã ndee rejojai 'rã teve avave rei
nemoxĩmbaa ju e'ỹ re?
4 Mba'eta aipo're: "Xee ma anhetẽgua
meme aikuaa va'e,
ha'e nerenonde iky'a e'ỹ va'e aiko", 're
va'ekue.
5 Ai! Nhanderuete ijayvu ma va'e rire,
nderovai ojuru oipe'a va'e rire,
6 omombe'u porãve 'rãgue 'arandua
ndoikuaa ukai teri va'e,
mba'eta hi'arandua ma anhetẽ va'e
meme, joo rami e'ỹ-e'ỹ oikuaa uka
teĩ.
Ha'e rami teĩ reikuaa pota pova'e re:
Amongue henda py Nhanderuete neĩ
ndoikuaa potai rejejavya ha'e javi
re.
7 — Ndee teve reikuaa 'rã Nhanderuete
mba'emo oikuaa uka e'ỹ va'e?
Reikuaa pota ta teve Ipo'akapa va'e re
oĩ va'e ha'e javi re?
8 Mba'eta hi'arandua ma yvatea rupi peve
oo.
Mba'e tu ndee rejapo kuaa ta?
Hi'arandua ma yvykua vaikue gui ipy
pukuve va'e.
Mba'e tu ndee reikuaa ta?
9 Ko yvy gui eteve voi ipukuve va'e,
ha'e ye'ẽ gui ipyve va'e.
10 Xapy'a rei ha'e oaxaa rupi amongue
ombo'a vy
omboayvu aguã katy ogueraa ta ramo
mava'e 'rã tu ojoko?
11 Mba'eta ha'e ma oikuaa avakue ovare e'ỹ
va'e ha'e javi,
oexa pota e'ỹ re oexa ma voi 'rã heko
vaia.
12 Ha'e gui ava hi'arandu e'ỹ va'e on-
hemoingo kuaa 'rã teve hi'arandu
va'e?
Mburika'i yvy'ã rupigua ra'y ava
ojeapo kuaa ramo mae ha'e nunga
ha'eve.
13 — Xapy'a rei nekuraxõ rerova vy
Nhanderuete pe ndepo reupi,
14 xapy'a rei ndepo py rejapo vaiague mom-
byry remombo,
ha'e ndero gui ha'eve'ỹa ramigua
reipe'a vy,
15 ha'e rami vy mae nderova reupi 'rã
ndeky'a e'ỹ reve,
ha'e reĩ atã 'rã mba'eve nemongyjeve
e'ỹ re.

16 Ha'e rami vy nderexarai 'rã rejexavaiague re,
ha'e nungakue re nema'endu'a teĩ yy oxyry ovy va'ekue re rami rive.
17 Reikoa ma kuaray mbyte jave hexakãa gui hexakãve 'rã.
Pytũ oĩa py teĩ ko'ẽa rami 'rã ndevy.
18 Renhenhandu porã 'rã, mba'eta oĩ ju 'rã rearõ reikovy aguã.
Ndeyvýry rupi rema'ẽ ma vy reke porã 'rã.
19 Renheno rejupy ramo avave rei nanemondyi 'rã.
Heta 'rã ou ndevy onhepytyvõ uka vy.
20 Ha'e rã heko vai va'e ma ndaexa pyxovei 'rã,
ha'e kuery onhemi aguã va'ekue ivaipa 'rã.
Ha'e kuery oarõ okuapya ma ojeapo 'rã inhe'ẽ okanhy aguã rami rive — he'i.

12

Oirũ kuery ijayvuague Jó ombovaiague

1 Ha'e ramo Jó ombovai:
2 — Peẽ kuery anho ma nhi'ã avakue peiko,
ha'e pemano ramo ndoikovei 'rã hi'arandu va'e.
3 Ha'e rami avi xee voi peẽ rami xe'arandu va'e.
Xee ma pendegui xe'yvyĩve va'e'ỹ.
Mava'e tu ndoikuaai 'rã ha'e ramigua?
4 Ha'e gui xee ma xeirũ kuery xejojai rei va'e aiko,
Nhanderuete pe ajapukai rã xembovai teĩ.
Mba'eta heko porã ha'e ha'evea rami ikuai va'e ma ojojai rei pyrã meme ae ikuai.
5 Iporiau e'ỹ va'e kuery oikuaa rã iporiaukue'i ojou vaipy ikuai.
Ha'e rami vy ha'e kuery omoanhaanha 'rã ho'a rai'i va'e oityxe vy.
6 Porayvu e'ỹ va'e kuery ikuaia py ovy'apa rei 'rã,
Nhanderuete re ijayvu rei va'e kuery ma iporiau e'ỹ va'e meme merami.
Ha'e kuery nguueterã rami oguereko opo mbaraetea rive.
7 — Ha'e rami teĩ eporandu na aỹ mymba ikuai va'e pe.
Ha'e rã ha'e kuery nembo'e 'rã ha'e nunga re.
Guyra oveve va'e pe reporandu rã ha'e kuery oikuaa uka 'rã ndevy.
8 Ha'e rami e'ỹ vy eporandu na yvy pe,
ha'e ramo nembo'e 'rã.
Pira ye'ẽ rupigua voi omombe'u porã 'rã ndevy.
9 Mava'e nda'u ha'e va'e kuery regua ndoikuaai 'rã
SENHOR opo py ha'e nunga ojapopaague?
10 Mba'eta opo py oguereko guemimoingo kuery ha'e javi,
avakue ha'e javive nhe'ẽ guive.
11 Xeapyxa py nda'u naendu kuaa potai 'rã ayvu aendu va'e,
xejuru py tembi'u heea aendua rami avi?
12 Tyrã pa tujakue'i re anho teve oĩ 'arandua?
Oikove puku va'ekue re anho teve oĩ mba'emo oikuaa aguã?
13 — Any! Nhanderuete re ae oĩ 'arandua ha'e mbaraetea.
Hexe ma oĩ nhomongeta ha'e mba'emo oikuaapa aguã.
14 Mba'emo ha'e oity va'ekue ma nomopu'ãavei 'rã.
Nhuã py ha'e ombo'a va'ekue avave rei ndoipe'a kuaai 'rã.
15 Yy ha'e ojoko ramo opa mba'e ipirupa 'rã.
Ha'e rã yy ha'e ombou ramo ombovaipa 'rã yvy.
16 Hexe anho oĩ mbaraetea ha'e 'arandua.
Ombotavy pyre ha'e imbotavya ma ha'e oguereko va'e meme.
17 Oipe'a 'rã nhomongeta va'ety kuery nhomongetaague gui,
nhomboayvua kuery voi ojapo 'rã na'inhakã porãvei aguã rami.
18 Ombovaipa 'rã huvixave kuery po'akaa,
ha'e omoxã uka 'rã heravy iku'a rupi.
19 Sacerdote kuery ma ha'e oipe'a 'rã sacerdote ikuaiague gui,
ha'e iporiau e'ỹ va'ekue ma oitypa vyvoi 'rã.
20 Ijayvu kuaa va'e kuery gui ha'e oipe'a 'rã ayvu,
ha'e tujakueve gui ma oipe'a 'rã hi'arandua.
21 Yvatekueve re omoĩ 'rã nomboeteavei aguã,
ha'e ojora 'rã imbaraete va'e kuery ku'akuaa.
22 Pytũ reia gui oexa uka 'rã mba'emo ndoikuaai pyre,

pytũ ana eteve voi ogueru 'rã omoexakã aguã katy.
23 Yvy regua kuery ha'e omboetave 'rã, ha'e gui omokanhymba ju 'rã.
Omoaĩmba 'rã, ha'e gui omboatypa ju 'rã.
24 Yvy regua yvatekueve gui oipe'a 'rã 'arandua,
ojapo 'rã tekoa e'ỹ rupi oguata rei aguã rami, tape rupi e'ỹ.
25 Ha'e ramo pytũ reia rupi ha'e kuery opovyvy 'rã oje'oivy hendy va'e ndoguerekoi vy,
ojapo 'rã oka'u va'e rami ho'a-o'a oje'oivy aguã rami.

13

*Jó anhet*ẽ va'e rupi oikoa re ijayvuague
1 — Ma'ẽ, ha'e nunga ha'e javi xerexa oexa ma,
xeapyxa voi oendu ramo xee aikuaa ae ma.
2 Peẽ kuery peikuaa rami ae avi xee voi aikuaa.
Xee ma pendegui xe'yvyĩve va'e'ỹ.
3 Ha'e rami avi Ipo'akapa va'e pe anho 'rã anhemombe'u,
Nhanderuete renonde ae anhemboeko porã ukaxe.
4 Mba'eta peẽ ma anhetẽgua 'rãgue py apu rive pemoĩ.
Peẽ kuery ha'e javi ma poropoanoa mba'everã ovare e'ỹ va'e rami peiko.
5 Peẽ pekyrirĩmba vyvoi va'e rire!
Ha'e rami vy 'rãe pexa uka pene'arandua!
6 Aỹ ma pejapyxaka xereko amombe'u rã,
pendu pota xejuru py mba'emo re xeayvua re.
7 Penhombotavya rupi nda'u pendeayvu ta Nhanderuete pemboete ukaxe vy?
Pemboete ukaxe vy ri nda'u pendeayvu ta apu rupi?
8 Ixupe vy ae nda'u peikuaa potaa py peteĩ peayvuve ta joegui?
Ha'e rami ri ty'y peipytyvõ ta Nhanderuete?
9 Peẽ kuery re ha'e oikuaa pota va'e rire nda'u peo jepe 'rãgue?
Ha'e rami e'ỹ vy pembotavy kuaa 'rã teve, amongue va'e rei pembotavya rami?
10 Joegui peteĩ peayvuve nhemi ramo pendevy pe ijayvu atã 'rã.
11 Napenemongyjei 'rã teve guexakãmbaa py?
Pende'áry nomboui 'rã teve penemongyjearã?
12 Pendeayvu jepiaty ma ayvu tanhimbu ramigua rive,
penhemboytaa ma yapo guigua rive.
13 — Pekyrirĩ ranhe ke xerenonde, xee ju xeayvu aguã.
Ha'e va'e rire xere toiko oiko va'e rei.
14 Xeayvu ta xeraĩ py xero'o areko reve,
ha'e xerekove xepo py ajopy reve.*
15 Mba'eta anhetẽ ri ha'e ma xejuka ta ramo ndarekovei arõ aguã.
Ha'e rami teĩ ae ma xeayvu 'rã xereko re.
16 Ha'e rami aiko vy aikuaa aa jepe aguã,
mba'eta heko vai va'e ma ndojexa ukai 'rã henonde.
17 Pendu pota ke xeayvua re,
pejapyxaka amombe'u va'e re.
18 Areko katu porãmba ma xereko amombe'u aguã.
Aikuaa porã guive Nhanderuete xemboeko porã aguã.
19 Mava'e tu xereve ijayvu ete 'rã?
Ha'e rami oiko ramo xee akyrirĩ 'rã, ha'e xenhe'ẽ amondouka 'rã.
20 Eme'ẽ xevy po rami mokoĩ ete'i ajerurea.
Ha'e rami ri rã nanhemivei 'rã nderova gui.
21 Eipe'a ke ndepo xegui,
ha'e xemondyive eme xemongyjea py.
22 Ha'e gui eporandu xevy, ha'e rã xee rombovai 'rã.
Ha'e rami e'ỹ vy xee ranhe taxeayvu, ha'e gui ndee ju xembovai 'rã.
23 — Mbovy henda py tu xereko vai ha'e ajejavy?
Emombe'u porã ke xereko vaia ha'e ajejavya.
24 Mba'e re tu nderova remo'ã nderovaigua rami xerereko vy?
25 Remongyje ta teve yvyra rogue yvytu oguerovеve heravy va'e rive?
Remonha ta teve jai rogue pirukue?
26 Mba'eta xerovai rembopara mba'emo ipoyi va'e,
xekunumi reve ajejavyague reikuaa vy.

* 13:14 Apy ma ndojeayvuveikue py Jó ijayvu.

27 Ha'e rami vy xepy remboty yvyra pa'ũ py,
reikuaa pota aikoa ha'e javi re.
Xejoko imoiny aẽ e'ỹ aguã,
28 mba'emo ru'ũgue opa ovy va'e,
e'ỹ vy ajukue vixo'i ho'upa va'e rami
aiko teĩ.

14

Nhanderekove oaxa pojava ovya re Jó ijayvuague

1 — Kunhague gui itui'i va'ekue ma xapy'a'i
'rã ikuai,
ha'e kuery re oĩ ojexavai aguã anho.
2 Itui'i 'rã yvoty ixorĩ va'erã rami rive.
Kuaray'ã rami okanhy vy ndo-
jekuaavei 'rã.
3 Ha'e ramigua avakue re ri ty'y reikuaa pota
ta,
ha'e nerenonde remboayvu ta?
4 Mava'e nda'u ha'eve'ỹa gui oguenoẽ kuaa
ta mba'emo ha'eve va'e?
Avave rei.
5 Ha'e kuery ikuai aguã ára reipapa ma voi
imoiny,
ndereve ae oĩ mbovy jaxy pa ikuai
aguã.
Avakue rekove rejoko rire
ha'e va'e rovai ndoaxai 'rãe.
6 Ha'e kuery re ema'ẽve eme ikane'õgua'i
aguã,
omba'eapo va'e rami o'ára opaa py
ovy'a'i aguã.
7 — Mba'eta yvyra voi oguereko oarõ aguã,
mba'eta ojayaa ma teĩ hoky jevy nho
'rã,
mbovy rei e'ỹ 'rã ikuai henhoĩ ju
va'ekue.
8 Yvy re hapo inhyma ramo,
ha'e yvy py hi'y ipiru ramo
9 yy reakuã gui rive ju 'rã henhoĩ.
Ha'e rami vy hapo ju 'rã ovy yvyra
ipyau va'e rami.
10 Ha'e rã avakue ma omano ma vy itui tema
'rã.
Avakue omano rire mamo tu opyta?
11 Yupa py yy oĩ va'ekue typa,
ha'e yakã typa vy ipiru va'e rami,
12 ha'e rami ae avi avakue onheno vy
nopu'ãvei ma 'rã.
Yva oime teria ja nomyĩvei 'rã,
okeague gui nombovya jevyi 'rãe.
13 Xenhono porãa ma ramo ndee xemo'ã
'rãgue,
xenhomi 'rãgue ndepoxya ára oaxa
peve!
Ha'e gui peteĩ ára rea'anga 'rãgue
xere nema'endu'a ju aguã!
14 Avakue omano ma rire nda'u ovy ju 'rã ri?
Ha'e rami rã xee amba'eapo poyi
aikovya pukukue re arõ 'rã aikovy
xerekoviarã ovaẽ peve.
15 Ndee xerenoĩ 'rã, ha'e rã xee ma rombovai
'rã.
Rexaxe ju 'rã neremimoingo ndepo py
rejapo va'ekue.
16 Ha'e rami vy reipapapa 'rã aguataa,
ha'e nanema'endu'avei 'rã aje-
javyague re.
17 Xereko vaiague re nderexarai 'rã voxa py
omboyru pyre re rami,
rejao'ipa 'rã atekoavyague.
18 Ha'e rami avi yvyty iku'ipa ha'e ivaipa 'rã
ovy,
itaova voi ho'a 'rã oĩague gui,
19 yy omomba 'rã ita,
ha'e tyguaxu vy ogueroxyry 'rã her-
avy yvy ku'i.
Ha'e rami ae avi ndee rembovaipa 'rã
mba'emo avakue oarõ va'e.
20 Ha'e kuery re ndepo'aka riae ramo
ha'e kuery opa 'rã oje'oivy.
Ha'e kuery pe nderova amboae rami
rexa uka reve
remondouka 'rã mombyry.
21 Ta'y kuery omboetea teĩ tuu kuery
ndoikuaai 'rã.
Ha'e rami e'ỹ vy omo'yvyĩ'ia teĩ ae ma
tuu kuery ndoikuaai 'rã.
22 Ha'e kuery ma guete re anho 'rã oendu
haxy va'e,
ha'e guekovea re ae 'rã ojexavai — he'i.

15

Jó reko vaia re Elifaz ijayvuague

1 Ha'e ramo Temã pygua Elifaz ombovai:
2 — Hi'arandu va'e nda'u ombovai 'rã yvytu
rami rive?
Onhemonyẽ 'rã ri ty'y kuaray oua katy
gui yvytu ou va'e py?
3 Ayvu mba'everã ovare'ỹ va'e py nda'u
ijayvu 'rã,
ayvu nhomoingo porã va'erã py 'rãgue
py?
4 Mba'eta ndee ma Nhanderuete renonde
ojererokyje va'e pe “Ovare va'e'ỹ”
're,

ha'e rejapoxe nomboeteavei aguã
rami.
5 Mba'eta ndereko vaia rupi ae ndeayvu,
ha'e nhombotavy va'e kuery ayvu
anho rejou porãve.
6 Ndejuru guigua ae 'rã nembopaga, xee e'ỹ.
Nerembe ae ijayvu nderovai.
7 — Ndee teve ava jypy'i itui va'ekue reiko?
Yvyty ikuai e'ỹ mbove ma voi teve
reiko raka'e?
8 Ndee teve rendu raka'e Nhanderuete opy'a
re mba'emo omoĩ rã?
Ndere anho'i teve oĩ 'arandua?
9 Mba'e nunga tu ndee reikuaa, ore kuery
roikuaa avi va'e'ỹ?
Mba'e nunga 'arandu tu ndere oĩ, ore
kuery re oĩ va'e'ỹ?
10 Mba'eta oreregua ikuai avi tujakue'i hi'a
xiĩmba va'e,
nderu gui voi tujakue'ive va'e.
11 Ndee teve nerembovareive ta Nhan-
deruete nembopy'a guaxu ukaa,
ha'e ayvu porã'i rupi ndevy oreayvua?
12 Mba'e re tu rejereraa uka nekuraxõ py oĩ
va'e rupi rive?
Mba'e re tu rema'ẽ vaikue rei ri,
13 Nhanderuete rovai ndevaia rupi,
ha'e rami ete ndeayvu aguã?
14 Marã ramigua tu avakue, iky'a e'ỹ va'e
ikuai aguã?
Marã ramigua tu kunha gui itui'i
va'ekue, heko porã va'e oiko aguã?
15 Ma'ẽ, Nhanderuete ma ndojeroviai neĩ
ojeupegua iky'a e'ỹ va'e kuery re.
Ha'e oexa rã neĩ yva re voi iky'a e'ỹ
va'e noĩ.
16 Avakue katuve ma ojou vaipy ha'e
ojeguarupy meme ikuai,
yy oy'u va'e rami mba'emo vai ojee
omoĩ va'e!

Heko vai va'e kuery opagaa aguã re Elifaz ijayvuague

17 — Ejapyxaka ke xeayvua re, ha'e rã
rombo'e 'rã.
Mba'emo aexa va'ekue amombe'u 'rã
ndevy,
18 hi'arandu va'e kuery omombe'u va'ekue
ae,
nguu kuery gui oendu vy ndoikuaa uka
e'ỹi va'ekue.
19 (Ha'e va'e kuery pe ae yvy ome'ẽa raka'e,
peteĩve henda rupi amboae regua
kuery nda'ikuai.)
20 Ha'e rã heko vai va'e kuery ma ko'ẽ nhavõ
'rã ojexavai,
ikuaia ma'etỹ ijapu'a'i 'rã, nhomoingo
axya kuery pegua ae.
21 Ha'e kuery apyxa py onhendu 'rã imongy-
jearã.
Mba'emo oguerekopa rei teĩ ha'e
kuery re ou 'rã imbovaipaarã.
22 Ha'e kuery ndogueroviai pytũ vaikuea gui
ojevy ju aguã,
ha'e rami 'rãgue py oarõ kyxe imom-
baarã rive.
23 Ho'u va'erã oeka oje'oivy vy "Mamo tu
oĩ?" he'i 'rã okuapy.
Oikuaa porã avi pytũ aguã ára hexe ou
ta maa.
24 Jexavaia ha'e moingo axya ma omongy-
jepa rei 'rã.
Ha'e kuery re ha'e nunga ipo'aka 'rãe,
huvixave joe opu'ã aguã oiko katu
porã va'ekue rami,
25 Nhanderuete rovai opo oupi rire,
Ipo'akapa va'e ombojaru rei vy.
26 Ha'e rami vy hexe opu'ã okuapy onhea'ã
rei reve,
hu'y jokoa inhana va'e re rive ojerovia
va'e rami.
27 Hova re ikyra anho oĩ,
ijyke kyrapa avi
28 teĩ tetã ivaipa va'ekue py hekoa,
oo oĩ aguã nda'eveia py,
ombovaipa pyrã py rive ikuai.
29 Ha'e nunga rupi ha'e kuery ndojou retai
'rã mba'emo,
mba'emo ojapo va'e noĩ arei 'rã guive,
imba'e rei-rei voi ndaetai 'rã yvy re.
30 Ha'e kuery ndoo jepei 'rã pytũ vaikue gui.
Tata rendy vuku-vuku overepa 'rã
hoky.
Ha'e gui Nhanderuete ojuru gui
oipejua rive 'rã ogueraa.
31 Ha'e nunga rupi ovare e'ỹ va'e re ejerovia
eme, ndee ae rejekore vy,
mba'eta ovare e'ỹ va'e rive 'rã oĩ ndevy
guarã.
32 Ha'e nunga omomba 'rã hi'ára ovaẽ e'ỹ
mbove,
ha'e ramo hakã nda'ipyauvei ma 'rã.
33 Ha'e kuery ikuai 'rã uva aky'i oitypa pyre
rami,
ha'e oliveira ipoty ho'apa va'ekue
rami rive.
34 Mba'eta heko vai va'e kuery heta ikuai teĩ
ndata'yi 'rã,

ha'e tata oapypa 'rã nhomba'e rei-rei
pe'aare kuery ro.
35 Ha'e kuery ma mba'emo vai anho
oguereko'i rire oikuavã'i 'rã teko
vai,
nhombotavy aguã rive opy'a re omoĩ
rire — he'i.

16

Nhanderuete openaa re Jó ijayvuague

1 Ha'e ramo Jó ombovai:
2 — Aendu riae ma ha'e ramigua.
Peẽ ha'e javive ma xembopy'a porã
'rãgue py xemoangeko rei.
3 Ndopai 'rã teve yvytu rami pendeayvua?
Mba'e tu pendu ra'e ha'e rami ete
xembovai aguã?
4 Xee voi xeayvu kuaa peẽ pendeayvua rami.
Xee aiko axya rami peẽ peiko axy va'e
rire
xee voi xeayvu reta kuaa 'rãgue peẽ
kuery pe,
penderovai xeakã ambovava reve.
5 Xee romombaraete kuaa avi 'rãgue
xeayvua py,
xejuru py romboaxya aexa uka va'e py
aipe'a aguã haxy pendu va'e!
6 — Xeayvu ainy teĩ haxy aendu va'e ndoaxai
'rã.
Ha'e rami e'ỹ vy akyrirĩ teĩ mba'e
nunga py 'rã tu anhenhandu porã?
7 Anhetẽ opa ma xembaraetea areko
va'ekue.
Ndee Xeruete remomba ma xero
pygua kuery ha'e javi.
8 Ha'e nunga aexa uka xexorĩmbaa py,
xeangaia voi xerovai opu'ã vy xembo-
jexavai riae.
9 Ndepoxya py xemboa'ypa, xere nandea'ei
vy.
Xerovai neraĩ jekyty ha'e rema'ẽ ratã
xerovaigua rami.
10 Avakue voi xerovai oipe'a okuapy ojuru.
Ha'e rami vy xere ija'e e'ỹa rupi
xepetepa,
xerovai ha'e javive ijaty okuapy.
11 Ojerovia e'ỹ va'e po py Nhanderuete xem-
boaxa,
heko vai va'e kuery po py ha'a aguã
rami xeapo.
12 Xee aiko porã rei va'ekue ri ha'e xe-
mopẽmba.
Xeaju'y re ojopy vy xemboa'ypa.
Xemoĩ guembiporu hu'y oa'anga aguã.
13 Xejoko ngu'y py,
oipyxo xepyky raxĩ re xemboaxy e'ỹ
re,
ha'e ramo xepy'a upia onheẽ yvy re.
14 Xemboguaiague rupi ae ju xemboguai,
ha'e vy xere ou joe opu'ã va'e ramigua.
15 Xejee amoĩ ae ajukue voxa guigua,
ha'e yvy ku'i py aity anhemboyvate
reia rupi aikoague.
16 Ajae'o rã xerova ma pytãmba rei,
ha'e xerexa pepi ma manoa guigua
omo'ãmba,
17 xepo re ajojukaague noĩ,
ha'e xeky'a e'ỹa rupi anhembo'e teĩ.
18 — Ndee yvy, ejao'i eme xeruguy,
toĩ eme guive ajapukaia onhendu e'ỹa!
19 Ma'ẽ, aỹ ma voi xereko mombe'u
porãvearã oĩ yva re,
yvate ma oĩ xere ojerure va'erã.
20 Xeirũ kuery xejojai rei okuapy ramo
Nhanderuete renonde xerexay reve
tema aĩ,
21 arõ vy Nhanderuete pe ha'e va'e ojerure
aguã avakue re,
oirũ pe avakue ra'y kuery joe ojerurea
rami avi.
22 Mba'eta ma'etỹa oĩ reta ve'ỹa py
aa 'rã peteĩ tape rupi ndajevyvei aguã.

17

Jó mba'eve noarõveia re ijayvuague

1 — Xenhe'ẽ opa ovy ma,
xe'ára voi opa avi ovy,
ha'e xerenonde oĩ va'e ma xenhono
porãa aguã anho.
2 Anhetẽ porojojai rei va'e kuery xembojere
rei okuapy,
xerexa py xemoangeko reia kuery
anho rei aexa.
3 Ha'e gui eme'ẽ xevy mba'emo aikuaa aguã
ndee xemboeko porã 'rãa.
Enhemoĩ ndee ae ha'e nunga kuaa
ukaarã.
Mba'eta ndee e'ỹ vy mava'e 'rã tu
ikuaa ukaarã oĩ?
4 Mba'e ha'e kuery kuraxõ remboty ma
hi'arandua oĩ e'ỹ aguã.
Ha'e rami vy neremboyvatevei ma.
5 Amongue oirũ kuery imombaarã pe om-
boaxa ramo
ta'y kuery voi ndaexa pyxovei 'rã.
6 — Ha'e rã xee ma xemoĩa heta va'e kuery
xejojai rei okuapy aguã.

Xemoingoa xerova re onyvõmbaa rei
aguã.
7 Ha'e nunga rupi ae ndaxerexa pyxovei ma
xeporiau rã,
ha'e xerete regua ha'e javi kuaray'ã
rami ndojekuaa porãvei.
8 Heko porã va'e kuery xerexa vy on-
hemondyipa rei okuapy.
Ha'e rami vy ojejavy e'ỹ va'e kuery
opu'ã 'rã heko vai va'e rovai.
9 Ha'e rami teĩ heko porã va'e kuery oo tema
'rã guape rupi ae,
ipo ky'a e'ỹ va'e kuery imbaraeteve 'rã
oje'oivy.
10 Ha'e gui peẽ kuery ha'e javi pejevy, peju
ju kyvõ katy.
Ha'e rami avi peẽ kuery regua peteĩve
ma ndajoui 'rã hi'arandu va'e.
11 Xe'ára oaxa ma ovy,
anhembopy'aague voi oaxa rivepa ma,
xepy'a re aipotaa amoĩ va'ekue ha'e
javi.
12 Xevy pe pytũ peikuaa uka ára oĩa rami
rive.
Ha'e vy aipo peje: "Pytũ teri teĩ hendy
va'e ovaẽ rai'i ma", peje rive.
13 Ha'e rã xee ma xenhono porãa aguã py arõ
xerorã,
pytũa py ae xeruparã itui.
14 Xenhono porãarã pe ajapukai vy "Ndee
ma xeru", ha'e.
Taxo ikuai va'e pe voi "Peẽ ma ha'i ha'e
xereindy kuery", ha'e.
15 Ha'e gui mba'e tu oĩ arõ aikovy aguã?
Tá, xee arõ va'e mava'e 'rã tu oikuaa?
16 Ha'e nunga oguejy 'rã manoa rokẽ peve
xereve yvy ku'i py apytu'u ma jave —
he'i.

18

Heko vai va'e kuery opa aguã re Bildade ijayvuague

1 Ha'e ramo Sua pygua Bildade ju ombo-
vai:
2 — Raka'e peve 'rã tu ndeayvu aguã re
renhea'ã?
Eikuaa pota porã ranhe, ha'e gui ma
jajogueroayvu 'rã.
3 Mba'e re tu mymba rami ri ndee orekuaa,
ha'e hi'arandu e'ỹ va'e roikoa rami
reikuaa?
4 Ai! Ndee ndepoxya py ae renhemboa'ypa
va'e,
ndere vy ri nda'u roejapa ta yvy?
Ha'e itaova ikuai va'e nda'u ova 'rã
oĩague gui?
5 — Anhetẽ, heko vai va'e kuery rataendy
ogue 'rã,
neĩ hata raviju ma voi ndojekuaavei
'rã.
6 Ha'e kuery ro rupi hendy va'e oĩ va'ekue
pytũmba 'rã,
yvate tataendy oupi imoiny va'ekue
ogue 'rã.
7 Oguata porã oje'oivyague gui ipyxyry 'rã
ovy,
ha'e gui onhembopy'aague py ae oitya
'rã.
8 Mba'eta ha'e kuery py ae ombo'a 'rã,
nhuã juru áry rupi ae oo rire.
9 Mba'emo mbo'aa ojopy 'rã ipyta rupi,
ha'e nhuã ojopy 'rã.
10 Ha'e kuery ndoexai 'rã ixã yvy rupi itui
va'e,
neĩ imbo'aarã tape py oĩ va'e.
11 Jova-jovai katy gui imongyjearã ou vy
omondyi 'rã,
omonha 'rã heravy oikoa nhavõ rupi.
12 Ha'e kuery áry ou 'rã imoingo axyarã
omomba aguã,
ha'e iporiau aguã oarõ 'rã ijyvýry.
13 Ha'e nunga ombovaipa 'rã hete regua ha'e
javi.
Manoa regua jypygua omomba 'rã.
14 Heko vai va'e kuery oipe'aa 'rã ngoo py
ojerovia oinyague gui,
ha'e vy ogueraa 'rã imongyjea tuvix-
ave va'ea py.
15 Hoo pygua kuery peteĩve ma noĩvei 'rã
hogue py,
ha'e oĩague rupi omoaĩa 'rã enxofre.
16 Iguy rupi hapo ipirupa 'rã,
ha'e rã hakã ma hi'áry rupi 'rã ipirupa.
17 Ha'e kuery re na'ima'endu'aavei 'rã yvy
re,
ha'e tetã mbyte gui nonhenduvei 'rã
hery.
18 Hendya gui ha'e kuery omomboa 'rã
pytũa py,
oipe'apaa 'rã yvy gui.
19 Ndata'yi neĩ namyminoi 'rã guetarã kuery
mbyte,
ha'e hoo pygua kuery peteĩve ma
ndoikovevei 'rã hogue py.
20 Okanhyague ára gui kuaray oikea katygua
kuery onhemondyipa 'rã,
ko'ẽa katygua kuery voi okyjepa 'rã
okuapy.

21 Anhetẽ ha'e rami ae heko vai va'e kuery
reko,
ha'e rami ae opa 'rã Nhanderuete
oikuaa e'ỹ va'e kuery — he'i.

19

Jó ojexavai teĩ hepyarã oikoa rami ijayvuague

1 Ha'e ramo Jó ombovai:
2 — Raka'e peve 'rã tu pemoingo axy
xenhe'ẽ,
ha'e ayvu py xemou'ũmba rive?
3 Dez-kue ma pendeayvu rei xere,
xembojexavai aguã napexĩ vy.
4 Xapy'a rei anhetẽ xee ajejavy va'e rire
xere anho 'rãgue oĩ ajejavyague re
apaga aguã.
5 Xapy'a rei xerovai penhemboyvatexe,
ha'e xemo'yvyĩ'iague re pendeayvu
reixe vy,
6 peikuaa porã pota aỹ pova'e re:
Nhanderuete ae xemoingo axy
va'ekue okya py xejoko vy.*
7 Ajapukai: "Xemomba ta!" ha'e teĩ noend-
uai.
"Xepytyvõ ke!" ha'e teĩ ndoikoi xem-
boeko porãarã.
8 Xerape ha'e ojoko rã nda'evei aave aguã.
Xee aa aguã rupi ha'e omoĩ pytũa.
9 Omboetepy aikoague gui xepe'a vy
xeakã gui omboi xembojeguaarã oĩ
va'ekue.
10 Jova-jovaive gui xereity rire aa ma ainy.
Xegui oipe'a arõ va'ekue yvyra
hi'aĩague gui oapo'o va'e rami.
11 Xerovai hendy ipoxya,
ngovaigua rami xerereko ramo.
12 Ixondaro kuery ou okuapy xere.
Xerupity aguã ha'e kuery oguereko
katu guaperã,
ha'e vy xero yvýry rupi xejoko okuapy.
13 Xegui ha'e oipe'a xeryvy kuery mombyry.
Xekuaa va'e kuery voi ojepe'apa xegui,
xerexa va'ety e'ỹ rami rive.
14 Xeretarã kuery xerejapa oje'oivy,
ha'e xekuaa va'e kuery hexaraipa ma
xegui.
15 Xero py amovaẽ va'ekue ha'e xerembiguai
kuery ma amboae yvy regua rami
xekuaa,
ha'e kuery pe rã yvy mboae regua aiko.
16 Amongakuaa va'ekue ma aenoĩ teĩ naxem-
bovaivei,
mba'emo re xee ae ajerure porã'i teĩ.
17 Xera'yxy ma noetũxevei ma xepytuẽa,
ha'e xeryvy kuery pe ojeguarupy aiko
xereakuã vaikue va'e vy.
18 Kyrĩgue voi naxemovaẽxevei,
xee apu'ãxe rã xejojai rei okuapy.
19 Xerayvu ete va'ekue xembojeguarupa
okuapy,
ha'e xee ayvu va'ekue voi xerovaigua
onhemoingo.
20 Xepire ojapa ma xekãgue ha'e xero'o re,
ha'e haxy'i py aa jepe nho.
21 Xemboaxy ke, xerembiayvu kuery.
Xemboaxy, mba'eta Nhanderuete po
xerupity.
22 Mba'e re tu xemonha rei pekuapy Nhan-
deruete xemonhaa rami?
Mba'e re tu ndapepytu'ui ri xero'o
pemombaa gui?
23 Xeayvua omboparaa va'e rire!
Kuaxia re ipara oiny va'e rire!
24 Ferro rakua ha'e chumbo reve
ita re ipara va'e rire raka'e rã peve
guarã!
25 — Mba'eta xee aikuaa xerepyarã oikoa,
ha'e opaa py opu'ã 'rã kova'e yvy re.
26 Ha'e va'e rire kova'e xepire ivaipa ma teĩ
xero'o reve ae 'rã aexa Nhanderuete.
27 Aexa 'rã xee ae, xerexa py ae aexa 'rã,
amboae nda'ei.
Aexaxe ete rã
xekuraxõ na'imbaraetevei ma xeryepy
py.
28 Xapy'a rei aipopeje 'rã: "Marã rami 'rã tu
romoingo axy?
Ndekáuxa ae upe va'e mba'emo vai
oiko", peje teĩ
29 pejererokyje ikyxe gui,
mba'eta xere pendeayvua re ou 'rã
ipoxya,
pendere oikuaa pota va'erã oikoa
peikuaa aguã — he'i.

20

Heko vai va'e kuery ojexavai aguã re Zofar ijayvuague

1 Ha'e ramo Naamá pygua Zofar ju ombo-
vai:
2 — Aikuaa va'e re xeayvuxe vy
ajapura rombovai aguã.

* 19:6 Jó ma "Nhanderuete xemoingo axy" he'i va'eri oayvu ha'e oguerovy'a (2.3-6).

3 Xee aendu ndeayvu etea xemoxĩmba va'e,
xenhe'ẽ py aendu aikuaa va'e rupi rombovaixea.
4 Ndee ndereikuaai teve ha'e javi oiko ypy guive,
yvy re avakue omoingo ypya guive
5 heko vai va'e kuery xapy'a'i rive ovy'a okuapya,
ojerovia e'ỹ va'e kuery ovy'a xapy'a'i 'rãa?
6 Ha'e kuery ojejou porãa yva re peve oo,
ha'e arai re peve oakã oupi teĩ ae ma
7 hu'ũmba 'rã raka'e rã peve guarã, hepoxi rami rive.
Ha'e rã oexa va'ety kuery "Mamo tu ikuai?" he'i 'rã okuapy.
8 Ha'e kuery ma oexa ra'u pyre rami okanhymba 'rã,
ha'e rã ndojouavei 'rã.
Omonhaa 'rã imondovy pyávy mba'emo oexa pyre rami.
9 Hexaare kuery ndoexavei ma 'rã,
ikuaiague py ae teĩ ha'e kuery re na'ima'endu'aavei ma 'rã.
10 Ta'y kuery ju onhea'ã 'rã iporiaukue'i oguerorya rupi,
ha'e vy opo py ae ome'ẽmba ju 'rã imba'e rei-rei oipe'aa va'ekue.
11 Ikãgue kunumi jave rami imbaraete teĩ,
imbaraete reve 'rã itui yvy ku'i rupi.
12 — Ha'e kuery pe rã ijuru py mba'emo vai he'ẽ 'rã,
ha'e vy oapekũ guy py oguereko.
13 He'ẽ ramo nomokõxei vy
oguereko ranhe 'rã ojuru py.
14 Ha'e rami teĩ hyepy py ma amboae rami 'rã ojeapo.
Mboi guigua rami 'rã iro vaikue ojeapo hyepy py.
15 Mba'emo oguerekopa va'e omokõ va'ekue ombojevypa ju 'rã.
Nhanderuete ae 'rã ojapo guyepy gui ombojevypa aguã rami.
16 Mboi guigua veneno oy'u rire
inhapekũ ae ju ojuka 'rã.
17 Ha'e kuery ndoguerovy'ai 'rã yakã'i oexa vy,
neĩ ei ha'e kamby yakã rami oxyry va'e.
18 Mba'eta omba'eapoague repy ojou va'ekue omokanhymba ju 'rã
mba'eve ho'u e'ỹ re.
Ojeupe guarã ojopy va'ekue regua peteĩve henda py ndojoui 'rã ombovy'aarã,
19 ha'e kuery iporiaukue'i omoingo axy ha'e noipytyvõi rire,
ha'e oo ojapo va'ekue'ỹ gui mba'emo oipe'apa rire.
20 — Oipotapa reia gui ndojepe'ai rire
nda'evei 'rã mba'emo oipota va'ekue ogueraa jepe aguã.
21 Oipotapa reia gui ndopytu'ui rire
imba'e rei-rei noĩ arei 'rã.
22 Ojoupa ete maa py ae 'rã ojexavai.
Ha'e kuery re ou 'rã opa marãgua imomboriauarã.
23 Ha'e kuery rye monyẽarã Nhanderuete ombou 'rã opoxy etea.
Tembi'u 'rãgue py ha'e nunga anho ombou 'rã oky rami ha'e kuery áry.
24 Tembiporu ferro guigua gui ha'e kuery ojava teĩ
guyrapa overa va'e guigua py 'rã onhyvõa.
25 Ha'e ramo okupe gui hu'y oekyi rã
overa rei 'rã huguy re.
Ha'e ramo oendu 'rã onhemondyia.
26 Ha'e kuery peguarã omoĩa 'rã opa marã ojexavai aguã.
Tata omomba 'rã avave rei oipeju e'ỹ teĩ,
hoo py opyta va'ekue-'ekue omomba peve.
27 Yva gui oikuaa ukaa 'rã heko vaia.
Ha'e rã yvy gui ma opu'ã 'rã hovai guarã.
28 Ngoo py oguerekopa va'ekue oipe'apaa 'rã
Nhanderuete poxya ára py, yy onhoẽa va'e rami.
29 Ha'e ramigua ae 'rã avakue heko vai va'e ojopy Nhanderuete po gui.
Ha'e nunga anho ha'e kuery peguarã oĩ Nhanderuete ijayvuague rami vy — he'i.

21

Heko vai va'e kuery ovy'aa re Jó ijayvuague

1 Ha'e ramo Jó ombovai:
2 — Pendu porã pota ke xeayvua.
Ha'e ramia py peẽ xembopy'a porã 'rã.
3 Xereroangekove eme, ha'e rã xee ju xeayvu 'rã.
Ha'e gui xeayvupa ma ramo mae ha'eve 'rã xejojaive aguã.

4 Avakue re rive teve xee xeayvu ndavy'aia rupi?
Mba'e re'ỹ teve arõ are aguã nda'evei?
5 Pema'ẽ xere, ha'e vy pekyrirĩ 'rã.
Ha'e rami vy pejoko 'rã pendejuru pendepo py.
6 Mba'eta ha'e nunga re xema'endu'a vy rive ndaxerekorãvei,
ha'e xero'o ha'e javi re aendu xepirĩmbaa.
7 — Ha'e gui mba'exa tu heko vai va'e kuery okuave are?
Mba'eta ha'e kuery tuja'i teĩ ipo'akapave tema 'rã.
8 Henonde ma ta'y kuery ikuai porã 'rã.
Guamymino kuery voi oexa avi 'rã.
9 Ha'e kuery ro rupi oĩ mby'a porã,
ha'e Nhanderuete nombopagai 'rã yvyra po'i py.
10 Hymba toro ma ta'y'i 'rã ma'etỹ nhavõ,
hymba vaka ta'y vy ndoityi 'rã.
11 Hoo pygua kyrĩgue'i ma onha-onha 'rã okuapy vexa'i rami,
ta'y kue'iry voi opo-opo 'rã ovy'a vy.
12 Oporaei 'rã okuapy pandeiro ha'e ixã reta va'e reve,
mimby pu guive oendu vy oguerovy'a vaipa 'rã.
13 Ára nhavõ ha'e kuery oaxa 'rã oguerekopaa py,
mby'a porã reve oguejy peve yvyra rupa py.
14 Ha'e kuery ae 'rã aipoe'i Nhanderuete pe: "Ejepe'a ke oregui!
Ndoroikuaaxei ndeguigua tape.
15 Mba'eta mava'e tu Ipo'akapa va'e, ixupe jaiko aguã?
Mba'e tu jajopy 'rã ixupe nhanhembo'eague re?" he'i 'rã okuapy.
16 Ha'e rami teĩ ma'ẽ, ha'e kuery oguerekopa aguã ma ipo gui ae e'ỹ ou.
Xevy pe nda'evei ae heko vai va'e kuery onhemongetaa rami aiko aguã!
17 — Mbovykue tu heko vai va'e kuery rataendy omboguea?
Mbovykue tu ha'e kuery áry omboua 'rã imombaarã?
Mbovykue tu Nhanderuete opoxya rupi ombou 'rã ha'e kuery ikuai axy aguã?
18 Mbovykue tu ha'e kuery omoxẽa 'rã jai pirekue yvytu ogueroveve heravy va'e rami,
e'ỹ vy mba'emo pirekue yvytu jere ogueraa va'e rami?
19 Ha'e rã peẽ kuery aipopeje: "Nhanderuete ma oarõ 'rã heko vai va'e ra'y kuery ombopaga aguã", peje 'rã.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery ae Nhanderuete ombopaga va'e rire, ha'e kuery ae oendu aguã haxya.
20 Ha'e kuery ae toexa imombaarã ou rã,
ha'e kuery ae toy'u Ipo'akapa va'e poxya gui.
21 Mba'eta ha'e kuery omano ma rire, hekove oipe'aa ma ramo,
mba'exa tu ha'e kuery oendu 'rã ngoo pyguare kuery reko gui?
22 Amongue nda'u omo'arandu kuaa 'rã Nhanderuete?
Mba'eta ha'e ma yva re ikuai va'e re voi oikuaa pota va'e.
23 Amongue ma imbaraete reve 'rã omano,
heko eta rei e'ỹ, mba'eve rei oendu e'ỹ re guive,
24 imba'e yryru kamby tynyẽ reve,
ha'e ikãgue ratã e'ỹa hexaĩmba rei reve.
25 Ha'e rã amboae kuery ma ikuerai rei reve 'rã omano,
mba'emo porã ndojoui rire.
26 Ha'e rami teĩ mokoĩve regua joapy 'rã ikuai yvy ku'i py,
taxo ojao'ípa aguã py.
27 — Ma'ẽ, xee aikuaa ae ma pejapoxea,
mba'eta ha'eve'ỹa rami penhembopy'a xembojexavaive aguã re.
28 Mba'eta aipopeje: "Mamo tu opyta yvateve va'e
teko vai rupi oiko va'e rogue?" peje 'rã.
29 Ha'e rami teĩ peporandu na oguataa rupi ikuai va'e pe.
Napendu potai teve mba'emo ha'e kuery omombe'u rã?
30 Mba'eta aipoe'i 'rã: "Jexavaia ára py heko vai va'e kuery omboaxya 'rã,
ogueraa jepea 'rã poxya ára gui", he'i 'rã.
31 Mava'e tu omboayvu 'rã ha'e kuery ikuaia re?
Mava'e tu ombopaga 'rã ojapo vaiague re?
32 Mba'eta opaa py ha'e kuery retekue ogueraa 'rã onhono porãa aguã katy,
ha'e onhono porãague re openaa 'rã.

33 Ha'e kuery rupa áry yvy itui va'e nda'ipoyi
'rã,
ha'e avakue ha'e javi oje'oi 'rã hetekue
rakykue,
henonde oje'oi va'e voi mbovy rei e'ỹa
rami avi.
34 Ha'e nunga rupi mba'e re tu xembopy'a
porãa rupi merami teĩ pendeayvu
rive?
Pembovaia ha'e javi re ma apu anho oĩ
— he'i.

22

Jó ojejavy etea rami Elifaz ijayvuague

1 Ha'e ramo Temã pygua Elifaz ju ombo-
vai:
2 — Ha'e gui avakue nda'u mba'emo ovare
'rã ri Nhanderuete pe?
Any, oikuaapa va'e teĩ ojeupe ae ovare
va'e.
3 Tyrã pa ndereko porãa teve ombovy'a 'rã
Ipo'akapa va'e?
Xapy'a rei ndee rejejavy e'ỹ re reiko rã
ha'e ojou porã 'rã teve?
4 Nhanderuete renonde rejererokyjea re
teve nembopaga,
nderovai oikuaa potaa py?
5 Ndereko vaia ndatuvixai teve?
Rejejavya ma opa va'erã e'ỹ teve?
6 Mba'eta mba'e re'ỹ reipe'a mba'emo
nderyvy gui,
ha'e iporiaukue'i gui voi reipe'a ijao.
7 Ikane'õ va'e pe ma yy nereme'ẽi oy'u aguã,
okaruxe va'e pe voi nerakãte'ỹ
tembi'u re.
8 Ipo'akakueve pe rive yvy itui,
avakue yvatekueve anho 'rã ikuai ha'e
py.
9 Ha'e rã imeve'ỹ va'e kuery ma ipo rei reve
rembojevy,
ha'e tyre'ỹ kuery mbaraetea re-
momba.
10 Ha'e nunga rupi ae nhuã ndejokopa,
ha'e rekyjea rendu xapy'a vy ren-
hemondyipa rei,
11 pytũa guive, mba'eve rexa e'ỹ teĩ.
Ha'e ramo ae yy tyguaxu va'e ndeao'i
'rã.
12 — Yva re yvatevea py e'ỹ teve Nhan-
deruete oĩ?
Ema'ẽ ha'vy jaxy-tata yva re ikuai va'e
re.
Ha'e va'e ma nda'yvate ma ra'agai!
13 Ha'e rami teĩ aipo're: "Mba'e tu Nhan-
deruete oikuaa?
Ha'e nda'u oikuaa pota 'rã mba'emo
re,
oexa 'rã teve pytũ ana rupi?
14 Mba'eta yva apy rupi ha'e oguata oikovya
rupi
arai ana ojao'i 'rã
mba'emo oexa aguã rami e'ỹ", 're.
15 Ha'e gui ndee nda'u reikoxe teri tape
ymague rupi,
heko vai va'e kuery ikuaiaty rupi?
16 Ha'e va'e kuery ma oipe'apaa vyvoi raka'e
hi'ára ovaẽ e'ỹ mbove.
Ha'e kuery ytarã oĩ va'ekue ma yxyry
atã va'e ogueraapa.
17 Mba'eta Nhanderuete pe aipoe'i: "Ejepe'a
ke orea gui!
Mba'e tu Ipo'akapa va'e ojapo 'rã
orere?" he'i rire.
18 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ro ha'e omonyẽ
mba'emo porã anho.
Ha'e rã xevy pe nda'evei ae heko vai
va'e kuery onhemongetaa rami aiko
aguã.
19 Ha'e kuery opa rã heko porã va'e kuery
oexa vy ovy'a 'rã.
Ha'e kuery re ojejavy e'ỹ va'e opuka
'rã.
20 Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Anhetẽ, nhan-
derovaigua kuery omombaa ra'e,
ha'e rã mba'emo oeja va'ekue ma tata
ju omomba", he'i 'rã okuapy.
21 — Ha'e nunga rupi peteĩ rami ju pota ke
eiko Nhanderuete reve,
revy'a nho aguã.
Ha'e ramo ndere ou 'rã iporã va'e.
22 Ajerure ndevy, ejapyxaka porã pota ke
nembo'e rã,
ha'e ndepy'a re emoĩ ijayvua.
23 Mba'eta Ipo'akapa va'e pe rejeko rerova
uka ramo reiko porã ju 'rã.
Xapy'a rei ndero gui mba'emo vai
reipe'a ramo,
24 ha'e ouro rereko va'e yvy ku'i py re-
mombo ramo,
ouro Ofir guigua rereko teĩ yakã'i rupi
ita ikuai va'e mbyte rupi remombo
ri ramo,
25 ha'e ramo Ipo'akapa va'e ae 'rã ndevygua
oiko
ouro ha'e prata oiporavo pyre rami.
26 Mba'eta rerovy'a 'rã Ipo'akapa va'e anho,

ha'e nderova rembovy 'rã
Nhanderuete-a katy.
27 Ixupe rejapukai ramo oendu 'rã,
ha'e ixupe ju rejapo 'rã renhem-
boayvuague.
28 Mba'emo rejapo aguã re renhembopy'a
ramo oiko porã 'rã,
ha'e tape reikoa rupi omoexakãmba
'rã.
29 Nhomo'yvyĩ'ia rã rexa vy "Emopu'ã ju ke"
're ramo
Nhanderuete ogueraa jepe 'rã on-
hemo'yvyĩ'i va'ekue,
30 oepy 'rã ojejavy va'ekue teĩ.
Ndepo iky'a e'ỹa re oma'ẽ vy 'rã
ogueraa jepe — he'i.

23

Nhanderuete renonde Jó ojexa ukaxea re ijayvuague

1 Ha'e ramo Jó ombovai:
2 — Aỹ voi ju xeayvu ta opu'ã rei va'e rami,
xepo py xepoaẽa ajoko teĩ.
3 Ai! Xee aikuaa va'e rire Nhanderuete ajou
aguã!
Ha'e rami vy ajexa uka 'rãgue oikuaa
pota oinya py.
4 Henonde anhemombe'u porã 'rãgue,
xejuru amonyẽ 'rãgue aikoa re xeayvu
aguã.
5 Ha'e rami vy xembovai rã aikuaa 'rãgue,
aendu kuaa 'rãgue xevy ijayvu rã.
6 Opo'aka etea rupi nda'u ijayvu ete 'rãgue
xevy?
Any, oikuaa pota porã'i 'rãgue xere.
7 Ha'e py ma heko porã va'e ijayvu 'rãgue
hexeve,
ha'e raka'e rã peve xee aa jepe 'rãgue
xemboayvu aguã gui.
8 — Ha'e rami teĩ ma'ẽ, xerenonde katy xee
aa rã noĩ 'rã ha'e py.
Xerakykue katy ajevy teĩ ha'e py voi
ndajoui.
9 Xeaxua katy mba'emo ojapo teĩ xee
ndaexa reguai.
Xeaxua katy voi onhemi rã xee
ndaexai 'rãe.
10 Ha'e rã ha'e ma oikuaapa xee aikoa.
Xera'anga va'e rire ouro iky'a e'ỹ va'e
rami ajekuaa 'rãgue.
11 Mba'eta xepy ma ha'e oikoa rupi anho
oiko.
Aĩ atã ixuguigua tape rupi aikoa rupi,
ndajepe'ai ae.
12 Ojuru py ojapo uka va'e gui xee ndajepe'ai,
xepy'apy py amoĩ porã ijayvuague.
13 Ha'e rã ha'e ma mba'emo ojapo aguã re
onhembopy'a ramo
mava'e 'rã tu ojoko?
Mba'eta ha'e ojapoxe vy ojapo 'rãe.
14 Ha'e rami vy ojapopa avi 'rã xerekorã re
ijayvuague.
Ha'e va'e ramigua ma mbovy rei e'ỹ
ojee omoĩ ojapo va'erã.
15 Ha'e nunga rupi xepy'a eta rei 'rã
henonde.
Ha'e nunga re aikuaa pota vy akyje.
16 Nhanderuete ojapo xepy'a re xekangya
aendu aguã rami,
Ipo'akapa va'e ae xembopy'a eta rei.
17 Mba'eta pytũ vaikue gui e'ỹ xekangya
aendu,
pytũ reia xerova ojao'i va'e gui e'ỹ
guive.

24

*Mbovykue rei e'*ỹ heko vai va'e kuery nombopagaaia rami Jó ijayvuague

1 — Mba'e re nda'u Ipo'akapa va'e noa'angai
ri joe oikuaa pota aguã ára?
Mba'e re tu oikuaa va'e kuery
ndoikuaai ha'e va'e ára?
2 Mba'eta ikuai yvy markaa oguerova rive
va'e,
ha'e mymba re imonda vy guymba
kuery reve ae omongaru va'e.
3 Ha'e kuery oipe'a 'rã tyre'ỹ rymba
mburika,
imeve'ỹ va'e gui voi oipe'a 'rã hymba
vaka.
4 Ojexavai va'e kuery pe ojavy uka 'rã tape.
Ha'e kuery gui iporiaukue'i yvy re
ikuai va'e onhemimba 'rã okuapy,
5 Ha'e va'e kuery ma omba'eapo aguã katy
oje'oi 'rã kavaju'i tekoa e'ỹa rupigua
rami,
iporiaukue'i voi yvy joja reia rupi oeka
'rã oje'oivy ho'u va'erã.
Ha'e rami vy 'rãe ojou tembi'u ojeupe
ha'e gua'y kuery pe.
6 Heko vai va'e mba'ety py omono'õ 'rã
mba'emo aju,
ha'e omondoro 'rã uva.
7 Ipire rei reve oaxa 'rã pytũ ao oguereko e'ỹ
vy.

Onheovã aguã ndoguerekoi vy yro'y
oendu.
8 Yvyty rupi inhakỹmba 'rã oky gui.
Onhemi aguã oguereko e'ỹ vy itaova
rupi rive 'rã onhemi okuapy.
9 Tyre'ỹ'i kuery omboia 'rã okambua gui,
ha'e iporiaukue'i gui oipe'a 'rã
oguereko'i va'ekue.
10 Ha'e ramo ha'e va'e kuery ipire rei va'e
ikuai ao oguereko e'ỹ vy.
Karuai oendu vy ogueraa 'rã mba'emo
aju ojokua pyre.
11 Heko vai va'e kuery roka py onhami 'rã
azeite-rã,
uva oumbiri avi teĩ oendu riae 'rã
oy'uxea.
12 Tetã rupi voi avakue ipoaẽ 'rã okuapy,
ojeaipy kuery ojapukai 'rã onhe'ẽ
py.
Ha'e rami teĩ ha'e nunga re Nhan-
deruete ndoikuaa potai merami.
13 — Ha'e rã heko vai va'e ma hendy va'e
rovaigua ikuai,
ndoikuaai 'rã guive tape hendya katy
oo va'e,
ha'e va'e rupi ndooxei guive.
14 Ko'ẽ rai jave jojuka rive-rive va'e opu'ã vy
ojuka 'rã iporiaukue'i ha'e ojexavai
va'e.
Ha'e gui pyávy ma oo ju 'rã imonda
aguã katy.
15 Itavy rei va'e voi oarõ 'rã pytũ'i ta maa.
Ha'e vy aipoe'i ojeupe: "Avave rei
ndaxerexa kuaai 'rã", he'i vy omo'ã
'rã ovy ngova.
16 Pytũ jave avakue oike 'rã joo rupi,
ha'e gui ara py ma ngoo rupi ae 'rã
ikuai.
Neĩ ndoexaxevei 'rã hendy va'e.
17 Mba'eta ha'e kuery ma ko'ẽa pe "Manoa
pytũ guigua" he'i 'rã,
ha'e rã pyávy nhomongyje reia ma
ha'e kuery oexa va'ety ae oiko.
18 — Peẽ aipopeje: "Heko vai va'e kuery ma
ogueraapaa vyvoi 'rã yxyrya py.
Yvy re ha'e kuery pegua oĩ va'e ma
ayvu vaipy anho.
Ndoovei 'rã tape uvaty katy oo va'e
rupi omba'eapo aguã.
19 Ipirua ha'e haku ma yro'y omboyku-a
rami avi
manoa voi omomba 'rã ojejavy va'e
kuery.
20 Ha'e ramo ha'e kuery re ixy ae hexarai 'rã,
ho'okue re taxo ovy'a reve okaru 'rã
okuapy.
Heko vai kuery re na'ima'endu'aavei
ma 'rã.
Ha'e kuery omopẽmbaa 'rã yvyra
rami,
21 imemby va'erã e'ỹ ha'e kuery omomba
rire,
ha'e imeve'ỹ va'e pe ndojapo porãi
rire", peje.
22 — Any! Ha'e rami 'rãgue py Nhanderuete
ombaraetea rupi ombopukuve 'rã
ojerovia rei va'e kuery ára.
Ha'e kuery ndaekorãvei teĩ opu'ã ju
nho 'rã.
23 Ha'e kuery pe ha'e ome'ẽ 'rã opytu'u aguã.
Ha'e ramo ikuai atã 'rã.
Nhanderuete oma'ẽ 'rã ha'e kuery
ikuaia rupi.
24 Ha'e kuery ma xapy'a'i 'rã omboyvatea.
Ha'e rire oaxa ju xapy'a 'rã, amboae
kuery rami oipe'apaa 'rã,
mba'emo ra'yĩgue rami avi ojayaa 'rã.
25 Ha'e rami e'ỹ rã mava'e 'rã tu oikuaa uka
xeapua,
ha'e ombovaipa xeayvua? — he'i.

25

Nhanderuete renonde avave rei nonhemboeko porã kuaaia rami Bildade ijayvuague

1 Ha'e ramo Sua pygua Bildade ombovai:
2 — Ha'e rami avi Nhanderuete pegua anho
oĩ opena ha'e ipo'aka aguã.
Ha'e ma ojapo yva yvatevea rupi voi
ikuai porãa aguã rami.
3 Guembiguai xondaro kuery ma ndajaipa-
papa kuaai 'rã.
Ixuguigua hexakãa ojope 'rã ha'e javi
áry.
4 Ha'e rami rã mba'exa tu avakue on-
hemboeko porã 'rã Nhanderuete
renonde?
Mba'exa tu kunha gui itui'i va'ekue
oiko 'rã iky'a e'ỹ va'e?
5 Ma'ẽ, ha'e oexa rã jaxy eteve voi naendyi
ha'e jaxy-tata ikuai va'e iky'a e'ỹ va'e
ndoikoi.
6 Ha'e gui avakue katuve ma taxo rami rive
'rã yvyĩgueve'i.
Avakue ra'y kuery ma taxo ramigua
meme ae ikuai — he'i.

26

Nhanderuete ipo'akapaa re Jó ijayvuague

1 Ha'e ramo Jó ombovai:
2 — Ikangy va'e pytyvõa merami rive reiko,
ijyva mbaraete e'ỹ va'e reipytyvõ
merami rive!
3 Hi'arandu e'ỹ va'e remongeta kuaa
merami rive,
ha'e anhetẽ va'e reikuaa uka porãmba
merami rive!
4 Mava'e nembo'ea rupi tu ndeayvu ha'e
rami ete?
Mava'e guigua nhe'ẽ tu ndere oĩ
ndeayvu kuaa aguã?
5 — Ha'e gui omano va'ekue nhe'ẽ ma
oryryipa 'rã okuapy
yy guy py ikuaia py.
6 Nhanderuete gui manoa pygua kuery non-
hemi kuaai,
yvykua vaikue ao'iarã noĩ ramo.
7 Mba'eve oĩ e'ỹa áry ha'e oipyo kuaray
apu'a'ia katygua,
mba'eve oĩ e'ỹa áry ae avi onhono yvy.
8 Arai ana ikuai va'e mbyte ojoko 'rã yy,
ha'e rami teĩ arai ndoxoi 'rã iguy py.
9 Ojao'i 'rã guenda opena oinyaty,
hi'áry arai pytũa py ojao'i vy.
10 Omoĩ raka'e yy apyrã,
hexakãa ha'e pytũa mbyte py.
11 Ijayvu atã ramo yva yta
oryryi 'rã onhemondyipa vy.
12 Ombaraetea rupi omboja'o raka'e ye'ẽ,
ha'e o'arandua rupi oity ngovaigua
kuery.
13 Opejua py rive omoexakã 'rã yva,
ha'e opo py ojuka 'rã teju jagua in-
hakuã va'e.
14 Ma'ẽ, ha'e ramigua ma hembiapo ypy
rive!
Mba'eta ixugui ma nhaendu mbeguei'i
anho.
Ha'e gui mava'e tu oendu kuaa 'rã
ipo'akaa ryapu atã va'e?

27

Heko vai va'e kuery ikuai axy aguã re Jó ijayvuague

1 Jó ijayvuve tema. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Anhetẽ ete Nhanderuete Ipo'akapa va'e
xevy guarã va'ekue pe'aa
ha'e xenhe'ẽ moingo axya va'e rekove
rupi aura vy aipoa'e:
3 xee aikove teria ja,
ha'e xeapyĩgua py xepytuẽ aguã Nhan-
deruete ome'ẽ teria ja
4 xejuru nda'ijayvui 'rã ha'eve'ỹa rami,
xeapekũ nda'ijapui 'rã guive.
5 Nda'evei ete "Ha'evea rami pendeayvu",
ha'e aguã!
Amano peve ndajepe'ai 'rã anhetẽ rupi
aikoa gui.
6 Aĩ atã 'rã xereko porãa re, ndajepe'ai 'rãe.
Aikoa ára nhavõ xepy'apy py
ndaikuaai ajejavya.
7 — Xerovaigua kuery topa heko vai va'e
rami,
xerovai opu'ã va'e kuery ma ha'eve'ỹa
rami ikuai va'e rami topa.
8 Mba'eta ojerovia e'ỹ va'e kuery ma mba'e
tu oĩ oarõ aguã,
hekove ojayaa,
ha'e inhe'ẽ Nhanderuete oipe'a rã
guarã?
9 Ha'e kuery áry teko axy ou ramo
Nhanderuete oendu 'rã teve
ojapukaia?
10 Heko vai va'e nda'u oguerovy'a 'rã
Ipo'akapa va'e?
Ixupe ojapukai 'rã teve oikoa ha'e javi
py?
11 — Xee rombo'e 'rã Nhanderuete po'akaa
re,
namombe'u e'ỹi 'rã Ipo'akapa va'e
reve mba'emo oĩ va'e.
12 Mba'eta peẽ kuery ha'e javi pexa ae ma
ha'e nunga.
Mba'e re tu ha'vy ovare e'ỹ va'e anho
pejou porã?
13 Ma'ẽ, po ramigua anho heko vai va'e ojopy
'rã Nhanderuete po gui,
Ipo'akapa va'e gui nhomoingo axya
kuery ojopy 'rã po rami.
14 Ha'e kuery ra'y kuery hetave oje'oivy teĩ
kyxe pyguarã meme ikuai,
hamymino kuery voi ndojou retai 'rã
ho'u va'erã.
15 Ha'e kuery va'e regua hembyre va'ekue
ma mba'eaxy omomba 'rã,
ha'e rã ta'yxykue ndojae'oi 'rã.
16 Heko vai va'e ma yvyku'i rami 'rã omboaty
prata,
oaorã guive yapo rami ojou-jouve 'rã.
17 Ha'e nunga omoĩ porã teĩ heko porã va'e
kuery ju 'rã onhemonde,
prata oguereko va'ekue voi ojejavy e'ỹ
va'e kuery ju omboja'o 'rã okuapy.
18 Heko vai va'e ngoorã ojapo va'e ma
tanambi raity rami,

ha'e oguy'irã mba'ety rarõa ojapo va'e
rami rive.
19 Iporiau e'ỹ va'e ma mba'emo oguerekopa
va'e mbyte py onheno teĩ
guexa oipe'a ju vy ndoexavei 'rã.
20 Ha'e kuery re imongyjearã ou vy ipo'aka
'rã yy oxyry atã va'e rami,
pyávy ma yvytu vaikue ogueraapa 'rã.
21 Kuaray oua katy gui yvytu ou va'e ogueraa
ramo okanhymba 'rã.
Oipe'apa 'rã heravy oĩague gui.
22 Nhanderuete po gui ojava vyvoixe teĩ
hi'áry ha'e nunga ha'e javi ombou 'rã
omboaxy e'ỹ re.
23 Heko vai va'e ho'a rã ojepopetepaa 'rã,
okanhy ovy ramo otuvy nhe'ẽ pavẽ 'rã
imondovy — he'i.

28

Yvy guýry mba'emo porã oĩ va'e avakue oguenoẽ kuaa re Jó ijayvuague

1 — Anhetẽ, prata re yvy jo'oa ikuai,
oĩ avi ouro ky'a'oaty.
2 Ferro guive oguenoẽa 'rã yvy gui,
ha'e rã overa va'e ma ita py ojoua.
3 Avakue omoexakã 'rã pytũ anaa rupi,
ha'e hexakãa opaa peve oo vy oeka 'rã
ita porãgueve
pytũ anaa py oĩ va'e.
4 Ojo'o 'rã yvy oike aguã avakue ikuaia gui
mombyry,
oguata va'e kuery oikuaa e'ỹa py.
Ha'e kuery ikuaia gui mombyry 'rã
ikuai
peteĩ ixã re ovava-vava oinya py.
5 Yvy gui ma oiko 'rã tembi'u,
ha'e rã iguýry ma tata py okaiague
rami 'rã ojekuaa.
6 Ha'e pygua ita re oĩ 'rã safira,
ha'e gui iku'ikue re ma ouro oĩ.
7 — Ha'e va'e tape ma guyra jo'ua kuery
ndoikuaai,
taguato ndoexai va'e ae.
8 Vixo inharõ ha'e tuvixa va'e nopyrõi 'rã
ha'e rupi,
guary ra'y voi ndoaxai ha'e rupi.
9 — Avakue opo py tembiporu oguereko va'e
py ombota-mbota 'rã ita re,
ha'e vy yvyty ikuai va'e oipe'a 'rã iguy
peve.
10 Ombokua 'rã ita rupi
oexa aguã hepyve va'e oĩ va'e ha'e javi.
11 Omboty 'rã yy rape ikuai va'e peteĩve
henda py otyky e'ỹ aguã rami,
hexakãa katy oguerupa aguã hi'ã py oĩ
va'ekue.

Arandu anhetẽ va'e me'ẽa Nhanderuete oikoa re Jó ijayvuague

12 — Ha'e rã 'arandua ma mamo tu oĩ?
Mamo tu oĩ mba'emo jaikuaa ete aguã?
13 Ha'e va'e repy ma avave ndoikuaai,
yvy re avakue ikuaia rupi ndojouai
'rãe.
14 Yvykua vaikue aipoe'i: "Xere ma ha'e
nunga noĩ",
ye'ẽ voi "Xea py noĩ avi" he'i.
15 Ouro oiky'a'o pyre re teĩ nda'evei jajogua
aguã,
neĩ prata voi nda'evei hekovia japeja
aguã.
16 Mba'eta ouro Ofir gui ogueru pyre ha'e
javi gui ovareve va'e,
ônix hepyve va'e ha'e safira ikuai va'e
gui guive.
17 Ouro teĩ ma 'arandu rami e'ỹ iporã va'e,
neĩ itaendy ma voi.
Jeguaa ouro oiky'a'o pyre guigua re teĩ
nanhamboekoviai 'rã.
18 'Arandu oĩa py ma ita coral ha'e itaendy
ikuai va'e re nhanderexaraipa 'rã.
Pérola jajoua gui voi ha'eveve 'arandu
jarekoa.
19 Etiópia gui topázio herua teĩ ha'e va'e ma
'arandu rami e'ỹ ovare,
neĩ ouro iky'a e'ỹ va'e voi.
20 — Ha'e nunga rupi magui tu ou 'arandu?
Mamo tu oĩ mba'emo jaikuaa aguã?
21 Mba'eta temimoingo ikuai va'e oexaa gui
onhomia,
guyra yvate rupi oveve va'e gui guive.
22 Yvykua vaikue ha'e manoa aipoe'i:
"Oreapyxa py roendu rive 'arandu
oikoa", he'i.
23 Nhanderuete anho oikuaa 'arandua katy
tape oo va'e,
ha'e ae oikuaa oĩa.
24 Mba'eta ha'e ma yvy apy rupi peve oexa
pota,
yva guýry ikuai va'e ha'e javi 'rã
oexapa.
25 Yvytu poyia ha'evea'i rami Nhanderuete
oeja
yy guive ituia peve oa'anga jave,
26 oky nhavõ guarã oeja,
ha'e yapu overa reve va'e raperã omoĩ
jave,

27 ha'e va'e jave py ae 'arandu oexa avi vy
oikuaa uka raka'e.
Ha'e va'e re oikuaa pota ma vy omoĩ
atã raka'e.
28 Ha'e vy aipoe'i avakue pe: “Pendu ke:
SENHOR renonde pejererokyjea ma
pene'arandurã oĩ,
ha'eve'ỹ va'e gui pejepe'a vy 'rãe
peikuaa mba'emo”, he'i.

29

Jó ymave rupi oiko porãague re ima'endu'aague

1 Jó ijayvuve tema. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Ai! Kueve'igua jaxy re aikoague rami ju
aiko va'e rire,
Nhanderuete xere opena javegua re
rami!
3 Ha'e jave ma xeakã áry rupi omoexakã
va'ekue,
ha'e hendy va'e xerereko heravy ramo
pytũ rupi ete aguata aikovy va'ekue.
4 Ha'e jave ma xerexaĩ aikovy va'ekue,
xero áry rupi Nhanderuete xerayvua
oexa uka rã.
5 Ha'e jave ma Ipo'akapa va'e oiko teri
xereve,
ha'e xera'y kuery voi xeyvýry teri
ikuai.
6 Kamby py xepy ajoi ainy va'ekue,
ha'e itaova gui yakã'i oxyry va'e rami
azeite oxyry oiny jave.
7 — Tetã kora rokẽ katy aa,
ha'e tetã mbyte py guive aguapy ainy
aguã ome'ẽa jave
8 kunumigue xerexa vy ojepe'apa,
ha'e tujakue'i voi opu'ãmba okuapy
va'ekue.
9 Yvatekueve voi ijayvu ta vy ojuru ojoko
okuapy va'ekue,
ojuru re opo omoĩ reve.
10 Omboetevepy kuery ayvu nonhenduvei
va'ekue,
ijurupy py inhapekũ nomyĩvei ramo.
11 Xeayvua rendua kuery ma “Ovy'a va'e”
he'i okuapy xevy,
xerexaa kuery voi xere ima'endu'a
porã va'ekue.
12 Mba'eta xee ma iporiaukue'i ojapukai rã
aepy va'ekue,
tyre'ỹ opytyvõarã oguereko e'ỹ va'e
kuery guive.
13 Omano ta va'e voi xereroayvu porã
va'ekue,
xee ajapo avi va'ekue imeve'ỹ va'e
kuery okuraxõ py ovy'a aguã rami.
14 Xejee amoĩ va'ekue teko porã,
ha'e va'e anho oĩ va'ekue xeao rami.
Manto ha'e akã nhovãa rami oĩ
va'ekue ha'evea rami joe apenaa.
15 Xee ajeapo va'ekue ára revegua e'ỹ rexarã
rami,
hi'u rovaikue'i va'e pyrã rami guive.
16 Iporiaukue'i pe ma tuu aiko va'ekue,
oikuaapy e'ỹ ikuai va'e re guive aikuaa
pota va'ekue.
17 Ha'e rã porayvu e'ỹ va'e kuery raĩ'y kã ma
xee amopẽmba va'ekue,
ha'e kuery raĩ gui xee araa jepe
va'ekue omokõ ta va'e.
18 Xee aipoa'e va'ekue: “Xero py ae 'rã
amano,
amboetave 'rã xe'ára ita ku'i rami.
19 Xee aiko 'rã yy peve yvyra rapo ovy va'e
rami,
ha'e pyávy hakã re yxapy oĩa va'e
rami.
20 Xemboeteave tema 'rã,
ha'e xepo py xerapa ajopy atã tema 'rã
aikovy”, ha'e va'ekue.
21 — Xeayvu rã ojapyxaka va'e kuery oarõ
okuapy va'ekue amongeta aguã,
xeayvua oendua rupi okyrirĩ pavẽ
va'ekue.
22 Xee xeayvupa ma rã naxembovai kuaai
va'ekue.
Ha'e kuery áry xeayvua oguejy
va'ekue yxapy rami.
23 Ha'e kuery xerarõ va'ekue oky re rami,
ojuru oipe'a reve oarõ okuapy xeayvu
aguã, haku-a ára py oky oarõ va'e
rami.
24 Ha'e kuery nda'ipy'a guaxui jave ha'e
kuery pe xerory va'ekue.
Xerova omoexakã rã xererovy'a
va'ekue.
25 Ha'e kuery raperã xee aiporavo va'ekue
huvixa rami aguapy ainy reve,
huvixave oxondaro kuery mbyte oĩ
va'e rami,
ha'e ojae'o va'e kuery mbopy'a porãa
rami ajoguereko va'ekue.

30

Jó iporiaua oguerojae'oague

1 — Ha'e gui aỹ ma xegui kyrĩgueve xejojai
okuapy,

ha'e va'e kuery ru ma neĩ jagua reve xerymba vexa'i kuery oarõ aguã katy
namondoukai va'ekue ri.
2 Mba'eta ha'e kuery inhangaipa ramo
mba'e nunga py tu xevy ovare 'rãgue ipo mbaraetea?
3 Jexavai ha'e karuai gui ha'e kuery ikangypa okuapy.
Oixu'u okuapy mba'emo pirukue,
yma ma tekoa noĩveia rupi mba'emo vaikue ikuai va'e guive.
4 Jai rogue ha'e yvyra'i rogue rive oipo'o,
zimbro rapo guive ho'u okuapy.
5 Avakue mbyte gui omoxẽa.
Ha'e kuery rovai ojapukaia okuapy imonda va'e rakykue ojapukaia rami.
6 Yvy'ã peguy kuaray'ã reia rupi ikuai,
yvykua ha'e itakua rupi.
7 Onhendu okuapy jai rupi,
juu guy rupi rive ijaty okuapy.
8 Inhakã porã e'ỹ va'e ra'y kuery ikuai,
ima'endu'apy e'ỹ regua,
ijyvy gui omoxẽmba pyre.
9 — Ha'e rã aỹ ma ha'e kuery xembojaru rei okuapy,
ojojai pyrã aiko ramo.
10 Xegui ojeguaru vy ojepe'a 'rã mombyry'i,
ndokyjei guive xerova re onyvõ aguã.
11 Mba'eta Nhanderuete ombopyu xerapa xã xembojexavai vy.
Ha'e ramo ha'e kuery ndojejokovei ma xerenonde.
12 Ha'e rami vy xeaxu e'ỹa re opu'ã okuapy xemoanha rei aguã,
ha'e xerovai jogueroayvu okuapy xemomba vy ou aguã re.
13 Ombovaipa okuapy xee aa aguã va'e rupi,
xeapo ajexavai aguã rami.
Ha'e kuery ma oipytyvõ pyrã e'ỹ ae.
14 Xere ou okuapy tetã kora oitypaague rupi oike va'e rami,
ha'e kuery ouve tema 'rã ivaipaague mbyte rupi.
15 Xere ou xemongyjearã,
yvytu ombovevepa rire omboetepy aikoague.
Avy'aague oaxa ma ovy arai rami.
16 — Aỹ ma xepy'apy py anhenhandu xenhe'ẽ ivaipa maa rami.
Xembojexavaia ára ou ma xere.
17 Pyávy xekãgue hu'ũmba ha'e ovapa va'e ramigua aendu,
ha'e mba'emo vai xexu'u va'e ndopytu'ui.
18 Mba'emo vai aendu va'e gui xeao voi ojepokapa rei 'rã,
mba'emo vai xejyryvipy 'rã xeao puku jyryvi rami.
19 Xeruete, ndee ae xemombo yapo py,
ha'e ramo yvy ku'i ha'e tanhimbu rami aiko.
20 Ndevy ajapukai rã ndee naxembovai.
Apu'ã ha'amy teĩ rema'ẽ rive xere.
21 Porayvu e'ỹ va'e renhemoingo xevy.
Ha'e vy ndepo mbaraete reve repu'ã xere.
22 Rejapo yvytu xereupi vy hi'áry xereraa aguã rami.
Xemou'ũmba ára vai revovo rupi.
23 Ha'e gui xee aikuaa amano aguã katy xereraa,
oikove va'e ha'e javi ikuai aguã katy.
24 — Ha'e rami avi yty áry ava omomboa imoinyague gui nokuave'ẽi 'rã teve,
ojexavaia gui ndojapukai ratãi 'rã teve ipytyvõarã pe?
25 Xee ndajae'oi va'ekue teve ojexavai va'e re,
ha'e xenhe'ẽ py namboaxyi teve oiko axy va'e?
26 Iporã va'e xee arõ teĩ xere ou mba'emo vai.
Hendy va'e arõ va'e 'rãgue py pytũ anho ou xere.
27 Xeryepy rupi omyĩ va'e ndopytu'ui,
xere aiko axya ára ou ramo.
28 Xeporiau aikovy kuaray ojope e'ỹa rupi.
Heta va'e kuery mbyte py ajerure ha'amy xepytyvõa aguã.
29 Xee ma jagua-tuvy nhe'ẽ ryke'y,
ha'e guyra nhandu ryvy aiko.
30 Xepire hu'ũmba reve ho'apa xegui,
xekãgue voi okai merami xepire raku gui.
31 Ha'e nunga rupi ixã reta va'e ambopu 'rãgue py xeraxẽ ainy xepy'a vai vy,
ha'e mimby amonhe'ẽ 'rãgue py ojae'o va'e rami anhendu.

31

*Jó anhet*ẽ rupi oikoa re ijayvuague

1 — Xerexa reve ajapo ma areko aguã.
Mba'exa tu ha'vy xee apena reia rupi ama'ẽ ta kunhataĩ re?

2 Ha'e rami rire mba'e 'rã tu xee ajopy Nhanderuete yvategua gui,
mba'e nunga tu yvate oĩa gui ome'ẽ 'rã xevy?
3 Mba'eta heko vai va'e peguarã omoĩ okanhy aguã,
mba'emo vai apoa pe omoĩ oiko axy aguã.
4 Ha'e rã xee aikoa ma Nhanderuete oexapa,
oipapa aguataa ha'e javi.
5 — Ha'e gui aiko porã merami rive va'e rire,
ha'e ajokore aguã katy xepy inhakuã ovy va'e rire,
6 (Nhanderuete toikuaa pota porã xere,
anhetẽ rupi aikoa oikuaa aguã,)
7 xapy'a rei tape porã gui ajepe'a vy
mba'emo aexa va'e rupi rive anhembopy'a,
e'ỹ vy xepo re iky'a va'e oĩ va'e rire,
8 ha'e rami ri ramo amboae kuery rive to'u xee ama'etỹague gui,
ha'e xemba'ety rupi henhoĩ va'ekue tomondoropa rive.
9 — Xapy'a rei xekuraxõ py kunha mboae re anhembotavy uka,
ha'e xea katygua rokẽ py ama'ẽ mbeguea rupi aiko va'e rire,
10 ha'e ramo xera'yxy tojapo tembi'u amboae ava pe,
hexeve amboae tonheno.
11 Mba'eta ha'e rami aiko va'e rire nda'evei ete 'rãgue,
ajejavyague re huvixa kuery xembopaga 'rãgue.
12 Ha'e ramigua ma tata rami ombovaipa 'rãgue opa peve,
omomba 'rãgue mba'emo areko va'e ha'e javi.
13 — Xapy'a rei xerembiguai ava e'ỹ vy kunha mba'e
ha'eve'ỹa rami xee areko va'e rire,
14 mba'e tu xee ajapo 'rãgue Nhanderuete xere opu'ã ramo?
Xere oikuaa pota ramo mba'exa tu xee ambovai 'rãgue?
15 Mba'eta xeryru'i py aĩ aguã xemoingo va'ekue e'ỹ ri ty'y ha'e kuery voi omoingo raka'e?
Ha'e e'ỹ teve nhanderyru'i py nhanemoingo pavẽ va'ekue?
16 — Xapy'a rei iporiaukue'i oipota va'e name'ẽi vy
imeve'ỹ va'e ndaexa pyxovei aguã rami ajapo va'e rire,
17 ha'e rami e'ỹ vy xee ae'ia py akaru va'e rire
tyre'ỹ pe amboja'o e'ỹ re,
18 (mba'eta xekunumi guive xereve ae areko tuu rami,
ha'e xeryru'i py aĩ guive imeve'ỹ va'e rerekoa aiko,)
19 xapy'a rei ijao e'ỹ va'e ojexavai rã ama'ẽ rive va'e rire,
e'ỹ vy onheovã aguã oguereko e'ỹ vy ojexavai rã,
20 xapy'a rei xerymba vexa'i rague py nambokui ramo
ha'e kuery opy'a py ndaxereroayvu porãi va'e rire,
21 xapy'a rei okẽ py joguerekoa kuery ikuai va'e xemboeko porã reve teĩ
tyre'ỹ rovai xepo aupi va'e rire,
22 ha'e rami ri ramo to'a rive xeaxi'y kãgue,
ha'e tomboia xejyva oĩague gui.
23 Mba'eta ha'e rami va'e rire Nhanderuete xembopaga aguã gui ndaxerekorãvei 'rãgue,
hexakãa rive xee ndaropo'akai 'rãgue.
24 — Xapy'a rei ouro re rive ajerovia vy
ouro oiky'a'o pyre pe "Ndere ajeko" ha'e va'e rire,
25 xapy'a rei arekopa etea
ha'e xepo py ajou reta va'e arovy'a va'e rire,
26 xapy'a rei kuaray rexakãa re,
e'ỹ vy jaxy hendy porãa re ama'ẽ reve
27 xepy'a py ajekore nhemia rupi
xepo py ayvua aikuaa uka va'e rire,
28 ha'e va'e py voi ajejavy 'rãgue joguerekoa kuery xembopaga aguã rami,
Nhanderuete yvategua e'ỹ amboete rire.
29 — Ha'e gui xere ija'e'ỹ va'e kuery ojexavai rã aexa vy ndavy'ai,
ha'e kuery re mba'emo vai oiko rã ndarovy'ai.
30 Ha'e rami avi ndarojejavyi xejuru
ha'e kuery omano aguã re ajerurea py.
31 Ha'e xero py ikuai va'e aipo nde'i:
"Xo'o ha'e nome'ẽ porãi rire ndajakaru porãi", nde'i,
32 mba'eta xee ndaejai yvy mboae guigua tape py rive pytũ oaxa aguã,
xerokẽ aipe'a jepi riae oguata va'e kuery amovaẽ vy.
33 Ha'e gui Adão rami e'ỹ xepy'apy py nanhomi
xereko vaia ha'e ajejavya.

34 Mba'eta xee ma heta va'e kuery gui ndakyjei,
xeretarã kuery xere ija'e e'ỹa naxemongyjei
akyrirĩ ha'e xero gui naẽi aguã rami.
35 Xeayvu renduarã oĩ va'e rire!
Ma'ẽ, apy ma oĩ xereko regua xerery reve ambopara va'ekue!
Ipo'akapa va'e xembovai va'e rire,
ha'e rami e'ỹ vy xerovaigua ombopara va'e rire xere ijayvua!
36 Ha'e va'e kuaxia para araa 'rãgue xeaxi'y áry,
xeakã áry ajokua 'rãgue coroa rami.
37 Nhanderuete pe xee aikuaa uka 'rãgue aikoa ha'e javi.
Ha'e oĩa py ajexa uka 'rãgue yvateve va'e rami.
38 — Xapy'a rei xemba'ety káuxa xere ijayvua,
ha'e yvy aikaraĩ heravyague káuxa ojae'oa va'e rire,
39 xapy'a rei ijaju ma ramo ha'u omba'eapo va'e kuery pe ha'evea rami apaga e'ỹ re,
ha'e ijopyarã va'ekue amomba va'e rire,
40 ha'e rami ri ramo trigo 'rãgue py juu rive toiko xevy,
ha'e cevada 'rãgue py toiko trigo ramigua rive — he'i.
Apy ma opa ma Jó ijayvuague.

32

Jó ha'e irũ kuery mboapy ikuai va'e pe Eliú ivaiague

1 Ha'e gui mboapyve avakue opytu'u ma Jó onhemboeko porãa rupi ijayvu rã ombovaia gui.
2 Ha'e ramo buzita Baraquel ra'y Eliú, Rão ramymino regua ju ivai Jó pe, Nhanderuete gui eteve voi onhemboeko porãvexe ramo.
3 Irũ kuery mboapyve pe voi ivai, mba'eta ha'e kuery nombovai kuaavei va'eri Jó rovai tema ijayvu rire.
4 Ha'e gui Eliú ma Jó gui kunumive va'e vy oarõ ranhe ixupe ijayvu aguã.
5 Ha'e rami avi mboapy avakue nombovai kuaaveia Eliú oexa vy ivaive oiny.

Jó pe ombovai ypy vy Eliú ijayvuague

6 Ha'e gui buzita Baraquel ra'y Eliú aipoe'i:
— Xee ma xekunumive va'e, ha'e rã peẽ ma pendetujakueve meme.
Ha'e rami vy xee arõ ranhe, pendua py xee aikuaa va'e amombe'u aguã ndaxepy'a guaxui vy.
7 Xee aipoa'e va'ekue: "Heta ára ha'e ma'etỹ mbovy e'ỹ oguereko va'e kuery ranhe ta'ijayvu 'arandu re nhombo'ea rupi", ha'e va'ekue.
8 Ha'e rami teĩ anhetẽ avakue re oĩ 'rã peteĩ Nhe'ẽ,
mba'eta Ipo'akapa va'e oipejua py rive nhomo'arandu 'rã.
9 Hi'arandukueve ma tujakueve anho e'ỹ ikuai,
tujakue'i anho e'ỹ 'rã oikuaa ha'evea ramigua.
10 Ha'e nunga rupi xee aipoa'e: "Pejapyxaka ke xere,
ha'e gui xee voi amombe'u 'rã aikuaa va'e", ha'e.
11 — Ma'ẽ, xee amoĩ porã pendeayvuague,
pendeayvua re ajapyxaka pota porã
pendeayvurã re teri peikuaa pota peiny reve.
12 Ha'e gui pendeayvu aendu rã
peẽ kuery peteĩve ma voi ndapeikuaa ukai Jó ha'eve'ỹa rami ijayvua,
napembovai kuaai pekuapy ha'e ae oikuaa rami ijayvu rã.
13 Ha'e gui nda'evei penhemboeko porã ukaa rupi aipopeje aguã:
"Ore rojou ma 'arandu.
Nhanderuete ju tombovai, avakue ma nda'evei", peje aguã.
14 Ma'ẽ, xevy pe'ỹ ha'e ijayvu rire
xee ma pendeayvuague rupi e'ỹ 'rã ambovai.
15 — Jó, neirũ kuery mboapyve onhemondyi vy nanembovai kuaavei,
ha'e kuery pe oata ma merami ayvu.
16 Ha'e gui xee pa arõve ta ha'e kuery nda'ijayvui ma rire?
Mba'eta okyrirĩmba ma, peteĩ henda py ma voi nombovaivei vy.
17 Ha'e rami vy xee ju 'rã xeayvu,
amombe'u 'rã aikuaa va'e.
18 Mba'eta heta areko xeayvu aguã,
xenhe'ẽ oĩ va'e ae xemokyre'ỹ ramo.
19 Mba'eta xepy'apy rupi aendu vinho ryru mba'emo pirekue guigua ipyau va'e ramigua,
onhembotypa vy oxoro rai'i va'e rami.

20 Ha'e rami vy tove taxeayvu oẽmba ovy aguã.
Aipe'a 'rã xejuru rombovaia rupi xeayvu vy.
21 Xee ma peteĩ rive joegui ayvuvea rupi e'ỹ 'rã xeayvu,
neĩ avakue pe ajejou porã ukaa rupi e'ỹ guive.
22 Mba'eta xee ma ajejou porã ukaa rupi ndaxeayvu kuaai.
Ha'e rami e'ỹ va'e rire xemoingoare xereraa voi 'rãgue.

33

Jó pe Eliú ijayvu eteague

1 — Ha'e gui Jó, endu ke aikuaa va'e re xeayvu rã,
ejapyxaka xeayvua ha'e javi re.
2 Aỹ ma xeayvu ta,
xejuru py xeapekũ ijayvu aguã rami oĩ.
3 Xeayvua oikuaa uka 'rã xepy'a re anhetẽ va'e anho oĩa,
xeayvu 'rã mba'emo aikuaa va'e re anho.
4 Nhanderuete Nhe'ẽ ae xemoingo va'ekue,
Ipo'akapa va'e oipejua py rive ome'ẽ xerekoverã.
5 Xapy'a rei rembovai kuaa vy ke xembovai,
ereko katu reikuaa va'e xevy pe remombe'u va'erã.
6 Ma'ẽ, Nhanderuete renonde ma ndee ramigua ae avi aiko,
Yapo gui avi xeapo rire.
7 Ha'e ramo xee noromongyjei 'rã,
nde'áry noĩ 'rã xepo poyia.
8 — Anhetẽ xee aendua py ndeayvu rã
ange aendu kuri
9 "Ha'eve va'e aiko, ajejavy va'e'ỹ.
Xeky'a va'e'ỹ ha'e xereko vai va'e'ỹ", 're ramo.
10 "Ma'ẽ, Nhanderuete xembopagaa rupi onhea'ã,
hovaigua aikoa rami xekuaa vy.
11 Ha'e rami vy yvyra pa'ũ py omboty xepy,
ha'e oikuaa pota 'rã aikoa ha'e javi re", 're va'ekue.
12 Ha'e rami ndeayvuague ha'eve'ỹa ramigua ramo
xee rombovai 'rã.
Mba'eta avakue ikuai va'e gui Nhanderuete yvateve va'e.
13 Mba'e re tu ixupe ndeayvu ete vy
"Peteĩve henda py nerenhemombe'u porãi ri", 're?
14 Ha'e rami 'rãgue py Nhanderuete ma peteĩ rami ijayvu ma vy
teĩgue ju 'rã omombe'u porãve.
Ha'e rami teĩ ijayvua re avakue noendu porã potai 'rã.
15 Nhandevy pe oexa ra'u uka 'rã mba'emo, pyávy mba'emo jaexaa rupi,
nhanderopeyi vaipa reve
nhanderupa rupi jake jajupy jave.
16 Nhandeapyxa voi oipe'a vy
nhanembo'e 'rã oipota va'e re,
17 ojapo aguã nhanhembopy'aa gui jajepe'a aguã rami,
jajejou porã reia gui nhandereraa jepe aguã,
18 yvykua katy nhanderekove oo rã ojoko vy,
kyxe py nhandejukaa gui guive.
19 — Nhanderupa rupi nhandetui ramo nhanembopaga 'rã haxy va'e py,
nhanekãgue re haxy nhaendu riae va'e py.
20 Ha'e ramo jajeguaru 'rã tembi'u gui,
tembi'u hee va'e teĩ nhanenhe'ẽ py ndaja'uxei ae.
21 Nhandero'o oĩ porã va'ekue aỹ ndojekuaavei.
Ha'e rã nhanekãgue ndojekuaai va'ekue ma aỹ ojekuaapa.
22 Nhanenhe'ẽ oo tema 'rã yvykua katy,
nhanderekove onhemboja 'rã ovy ipe'aarã kuerya katy.
23 — Xapy'a rei ou 'rã peteĩ anjo nhandere ojerure va'erã, mbovy e'ỹ ikuai va'e regua,
nhandevy oikuaa uka aguã ha'evea ramigua jajapo aguã.
24 Ha'e ramo Nhanderuete nhanemboaxy vy aipoe'i 'rã anjo pe:
"Eraa jepe ke, yvykua py ho'a e'ỹ aguã.
Ajou ma hepyrã", he'i 'rã.
25 Ha'e rami rã nhandero'o hexaĩ ju 'rã nhanekyrĩ jave nhanembaraeteague rami,
nhanekunumi jave jaikoague rami ae ju 'rã jaiko.
26 Ha'e ramo jajerure 'rã Nhanderuete pe, ha'e rã nhanepytyvõ 'rã.
Ha'e ramo javy'a reve 'rã jaexa Nhanderuete rova.
Ha'e ramo nhanemboeko porã ju 'rã.
27 Ha'e ramo avakue oendua py japoraei reve aipoja'e 'rã:

"Ajejavy va'ekue, ha'eve'ỹa ramigua ajapo,
teĩ apaga aguã va'ekue rami e'ỹ guive xembopagaa.
28 Nhanderuete ojogua xenhe'ẽ yvykua py ooa gui,
xerekove reve aexa aguã hendy va'e", ja'e 'rã.
29 — Ha'e va'e ha'e javi ma Nhanderuete ojapo
nhandevy mokoĩgue, mboapykue mba'e,
30 yvykua gui nhanderekove ogueru ju aguã,
oikove va'e kuery moexakãa py nhanderexape avi aguã.
31 Ha'e nunga rupi Jó, endu ke, ejapyxaka xeayvua re.
Ekyrirĩ ke, ha'e rã xee xeayvu 'rã.
32 Ndee ndeayvu aguã rereko ri vy xembovai.
Ndeayvu ke, mba'eta xee romboeko porãxe.
33 Ha'e gui mba'eve ndererekoi ri ramo ejapyxakave tema xeayvua re.
Ekyrirĩ, ha'e rã rombo'e 'rã 'arandu re — he'i.

34

Eliú Nhanderuete mboeko porãa rupi ijayvuague

1 Ha'e gui Eliú aipoe'ive ju:
2 — Pene'arandu va'e, pendu ke xee aikuaa va'e.
Penembo'epaa va'ekue, pejapyxaka xeayvua re.
3 Mba'eta nhandeapyxa py nhaendu kuaa 'rã ayvu,
nhandejuru py tembi'u heea nhaendu kuaa rami avi.
4 Ha'evea ramigua jaiporavo 'rã nhandejeupe.
Jojavi 'rã jaikuaa iporã va'e.
5 Mba'eta Jó aipoe'i: "Xereko porã va'eri
Nhanderuete oipe'a xevy guarã va'ekue.
6 Ha'evea rami aiko teĩ ijapu va'e rami xekuaa.
Xeai okuera va'erã e'ỹ oĩ, ajejavya oĩ ramo e'ỹ", he'i va'ekue.
7 — Oiko 'rã nda'u ava Jó ramigua?
Mba'eta ha'e ma ojojai 'rã Nhanderuete, yy oy'u va'e rami rive.
8 Ha'e rami vy onhemoirũ 'rã oikovy ojapo vai rei va'e kuery re,
avakue heko vai va'e kuery reve anho oiko.
9 Mba'eta aipoe'i: "Nhanderuete jarovy'a teĩ mba'everã ndovarei nhandevy", he'i va'ekue.
10 — Ha'e nunga rupi peẽ avakue peneakã porã va'e, pejapyxaka xeayvua re.
Nhanderuete ma peteĩve henda py ndojapo vai 'rã,
Ipo'akapa va'e ha'eve'ỹa rami ndajoguerekoi 'rã.
11 Mba'eta ome'ẽ 'rãe jaikoague repy,
ojapo 'rã peteĩ-teĩ jaikoague repy jajou aguã rami.
12 Anhetẽ ete, Nhanderuete ha'eve'ỹa rami ndoikoi 'rã.
Ipo'akapa va'e ndajoguerekoi 'rã ha'eve'ỹa rami.
13 Mba'eta mava'e tu omoĩ raka'e yvy re opena va'erã?
Mava'e tu ipo py omboaxa raka'e ha'e javi regua?
14 Xapy'a rei Nhanderuete ojee rive opena va'e rire,
ha'e ojea katy onhe'ẽ ha'e pytuẽa oguerupa va'e rire
15 to'o ikuai va'e ha'e javi omanomba 'rãgue,
ha'e yvyku'i ju jajeapo 'rãgue.
16 — Ha'e gui Jó, ndere 'arandu oĩ ramo endu ke pova'e.
Ejapyxaka xeayvua re.
17 Ha'eve'ỹa rami joguereko va'e teve oĩ 'rã joe opena aguã?
Mba'e re tu ha'vy ndee ndeayvu Heko porã ha'e Ipo'akapa va'e ojejavya rami?
18 Huvixave oiko va'e pe nda'u "Mba'e vare'ỹ" 'ea 'rã teve?
Ha'e rami e'ỹ vy yvatekueve pe: "Pendeko vai va'e" 'ea 'rã teve?
19 Yvatekueve rive oayvuve e'ỹ va'e pe katuve ma nda'evei.
Ha'e ma iporiaukue'i gui ndoayvuvei 'rã oguerekopa rei va'e kuery.
Mba'eta ha'e javive ma opo py ojapo va'ekue meme ikuai.
20 Ha'e kuery omano xapy'a va'erã meme.
Pytũ mbyte jave ha'e kuery oryryipa reve oaxa 'rã,
ipo'aka va'ekue teĩ Ipo'akapa va'e jaexa e'ỹ va'e ogueraa 'rã.
21 — Nhanderuete ma oma'ẽ 'rã avakue ikuaia rupi.

Ha'e kuery oguataa ha'e javi ha'e oexapa 'rã.
22 Jipoi pytũa neĩ kuaray'ã ana
mba'emo vai apoare kuery ixugui onhemi aguã.
23 Mba'eta Nhanderuete ma avakue reko re oikuaa pota are e'ỹ teĩ
ojapo 'rã henonde ojexa uka aguã rami omboayvu aguã.
24 Ha'e rami vy oikuaa pota e'ỹ re omopẽmba 'rã imbaraete va'e kuery,
ha'e vy hekovia omoĩ 'rã amboae kuery.
25 Ha'e kuery ikuaia ha'e oikuaa ae vy
pyávy oity ramo omongu'i pyre ikuai.
26 Pavẽ oexaa py
omoingo axy 'rã heko vai va'e ha'e javi reve,
27 ixugui ha'e kuery ojepe'a rire,
peteĩve ma voi ndoikuaaxei ixuguigua tape.
28 Ha'e kuery ojapo Nhanderuete renonde iporiaukue'i ojapukaia onhendu aguã rami.
Ha'e ramo oendu ae ojexavai va'e kuery ojae'oa.
29 Nhanderuete okyrirĩ teĩ mava'e 'rã tu ombopaga?
Ngova omo'ã rã mava'e 'rã tu oexa, peteĩ regua ha'e javi e'ỹ vy peteĩ ava teĩ?
30 Ha'e rami oiko heko vai va'e ipo'aka e'ỹ aguã,
ha'e oiko e'ỹ aguã heta va'e kuery mbotavyarã.
31 — Xapy'a rei amongue aipoe'i 'rã Nhanderuete pe:
"Aiko axy vaipa ma, ndajejavyvei ma 'rã.
32 Xembo'e ke mba'emo xee ndaikuaai va'e re.
Ha'eve'ỹa rami ajapo va'ekue teĩ ndajapovei ma 'rã", he'i 'rã.
33 Ha'e rami rã Nhanderuete omboekovia kuaa aguã nda'u
oporandu 'rã teve ndee reipotaa e'ỹ vy ndee ndereipotaia re?
Ndevy pe teve aipoe'i 'rã: "Ndee ae eiporavo, xee'ỹ.
Emombe'u ke reikuaa va'e, ndeayvu ke", he'i 'rã teve?
34 — Avakue hi'arandukueve omombe'u 'rã xevy,
inhakã porã va'e kuery xeayvua re ojapyxaka vy aipoe'i 'rã xevy:
35 "Jó ma oikuaa vy e'ỹ ijayvu,
ijayvua re 'arandua noĩ", he'i 'rã.
36 Ha'e nunga rupi tove Jó reko re toikuaa pota opa peve,
heko vai va'e rami ombovai rire.
37 Mba'eta ojejavya áryve omoĩ Nhanderuete re opu'ã rei aguã.
Nhanembyte py ojepopete ombojaru reia rupi,
ha'e Nhanderuete rovai ijayvu reta rive.

35

Eliú "Ojerovia e'ỹ va'e kuery ojexavai vy ojapukai teĩ Nhanderuete noendui", he'iague

1 Eliú aipoe'ive ju:
2 — Ha'evea rami teve aipo're:
"Nhanderuete gui xereko porãve", 're va'ekue?
3 Mba'eta aipo're: "Mba'e nunga py tu xereko porãa ovare?
Mba'e tu xereko porãa py ajouve 'rã ajejavya py ajou va'e gui?" 're va'ekue.
4 Ha'e ramo xee rombovai 'rã,
ndee ha'e neirũ kuery guive.
5 Ema'ẽ yva re ha'e exa.
Exa pota nde'áry rupi arai yva re ikuai va'e re.
6 Rejejavya py mba'e nunga py tu hexe rejapo vai?
Ndereko vaia hetave ovy rã mba'e tu rejapo hexe?
7 Ha'e rami e'ỹ vy ndereko porãa py mba'e tu reme'ẽ ixupe?
Mba'e tu ojopy 'rã ndepo gui?
8 Ha'e rami 'rãgue py ndereko vaia ma avakue ndee ramigua pe ae 'rã ojapo vai.
Ha'e ndereko porãa ma voi ha'e rami ae avi avakue ra'y kuery pe anho 'rã ojapo porã.
9 — Ha'e gui avakue omoingo axya vaipa rã haxẽ 'rã,
ha'e vy ojapukai 'rã ipo'aka va'e kuery po gui ogueraa jepea aguã.
10 Ha'e rami teĩ avave rei aipo nde'i 'rã: "Mamo tu oĩ Nhanderuete xemoingoare,
pyávy avy'a reve aporaei aguã ome'ẽ va'e?

11 Ha'e ma yvy rupi vixo ikuai va'e gui nhan-
derekombo'eve va'e,
ha'e guyra yvate rupi oveve va'e gui
nhanemo'aranduve va'e", nde'i.
12 Ha'e kuery ojapukai teĩ ha'e nombovai,
gueko vaia rupi rive onhemboyvate
ramo.
13 Ojapukai rive ramo Nhanderuete noendui
'rã,
ha'e kuery re Ipo'akapa va'e noma'ẽi
'rã.
14 Jó, ndee ma Nhanderuete nderexaia rami
ndeayvu,
ha'e rã henonde ma ndereko
ojekuaapa.
Ha'e nunga rupi earõ hexe.
15 Aỹ peve Nhanderuete opoxya rupi nan-
hombopagai,
neĩ heko vai va'e re ndoikuaa potai teri
ramo
16 ndejuru reipe'a vy ayvu ovare'ỹ va'e rupi
ndeayvu.
Ndeayvu reta ma, reikuaa vy e'ỹ.

36

Eliú "Avakue ojexavaia py Nhanderuete oikuaa uka 'rã iporã va'e", he'iague

1 Eliú ijayvuve tema. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Ejapyxakave'i ranhe, ha'e rã amombe'u
porãve 'rã ndevy
Nhanderuete amboeko porãa rupi
xeayvu aguã arekove teri va'e.
3 Mombyry gui 'rã aru xe'arandurã
Xemoingoare amboeko porã aguã.
4 Mba'eta anhetẽ, xeayvu ma rive'ỹ.
Ndereve oĩ va'e ma mba'emo oikuaapa
va'e.
5 — Ne'exa, Nhanderuete ma tuvixa ete va'e.
Ha'e rami teĩ nopena e'ỹi 'rã peteĩve
re.
Oikuaa py avi tuvixa ete va'e oiko.
6 Ndogueraa jepei 'rã heko vai va'e rekove,
ha'e rã ojexavai va'e kuery ma ha'evea
rami 'rã oguereko.
7 Ndopytu'ui 'rã heko porã va'e kuery re
oma'ẽa gui.
Ha'e rami 'rãgue py omboyvate vy
huvixave kuery reve
omboguapy 'rã henda openaaty py
raka'e rã peve.
8 Xapy'a rei ha'e kuery corrente py
ombo'aague py 'rã ikuai,
ixã imoingo axyarã py ojokuaa rire.
9 Ha'e rami ha'e ojapo 'rã ha'e kuery
ha'eve'ỹa rami ojapoague oikuaa
aguã,
ojejou porã reia rupi ikuai rire.
10 Ha'e kuery apyxa oipe'a 'rã ombo'e aguã.
Ha'e rami vy ha'e kuery pe ijayvu 'rã
heko vaia gui ojeko rerova aguã.
11 Xapy'a rei ha'e kuery onhe'ẽ rendu ha'e
ixupe ju ikuai ramo
opaa py oiko 'rã ha'e kuery ovy'a aguã
ára,
ha'e ma'etỹ mba'emo re ovy'a rei
okuapy aguã.
12 Ha'e rã ha'e kuery noendu potai ri ramo
hu'y guaxu py rami onhyvõa 'rã,
ha'e ramo omano 'rã hexa ogue reve.
13 Opy'a py heko vaia anho omoĩ va'e ma
ojeupe guarã omboaty 'rã poxya.
Nhanderuete ombo'a uka teĩ ndo-
japukai 'rã okuapy heraa jepearã
va'ekue pe.
14 Ha'e rami vy kunumi teri reve teĩ
omokanhy 'rã guekove.
Omano 'rã avakue ta'angaa pegua
itavy rei va'e mbyte py.
15 Ha'e rã ojexavai va'e kuery ma ha'e
ogueraa jepe 'rã ojexavaia py ae
oeko mbo'e vy,
mba'eta ombojexavaia rupi oipe'a 'rã
ijapyxa.
16 — Ha'e rami ae ndee voi reiko axya gui
Nhanderuete ndepe'axe avi
peteĩ henda tuvixaa py, reiko axy ve'ỹ
aguã py,
ha'e rekaru aguã mesa áry tembi'u hee
va'e anho oĩa py.
17 Ha'e rã ndee ma renhemonyẽ heko vai
va'e kuery reve repaga aguã.
Ha'e nunga rupi nderupity 'rã ndejou
vaia ha'e nembopagaa aguã anho.
18 Enheangu ke ha'vy ipoxya rendua py rejo-
jai rei e'ỹ aguã,
ejepe'a uka eme guive "Xerekovia heta
ome'ẽa" 're vy rive.
19 Rejae'o rei ha'e opa mba'e py renhea'ã
ramo rive nda'u
nemboaxy 'rã rejexavaia gui reo jepe
aguã?
20 Earõ eme eikovy pytũ pyguarã,
mba'eta heta ikuaiague gui oipe'apaa
heravy aguã ae oĩ.
21 Enheangu ke teko vai re reo e'ỹ aguã,

ha'e va'e pe "Jexavai gui ha'eveve
va'e" 're vy rive.
22 Ma'ẽ, Nhanderuete opo'akaa py yvate ete
va'e ojekuaa!
Mava'e porombo'ea 'rã tu ha'e rami
oiko?
23 Mava'e tu omboeko mbo'e ta,
ha'e'ỹ vy ixupe "Ha'eve'ỹa rami re-
japo" he'i ta?

Nhanderuete yvate etea re Eliú ijayvuague

24 — Nema'endu'a porã Nhanderuete rembi-
apo
avakue pavẽ oguerovy'a va'e re.
25 Ha'e nunga re avakue ha'e javi oma'ẽ vy
mombyry gui ojou porã 'rã okuapy.
26 Ma'ẽ, Nhanderuete ma yvate ete va'e,
jaikuaa aguã rami e'ỹ.
Oikoa ma'etỹ guive ndajaipapa kuaai
'rã.
27 Mba'eta ojea katy ogueru 'rã yy tykyrã,
yvyxĩ gui ombo'oky aguã.
28 Ha'e rami vy arai gui onhoẽ 'rã
avakue áry otyky reta va'erã.
29 Amongue nda'u oikuaa 'rã ri marã rami pa
arai oipyo heravya,
yapu guive oĩa gui omonhendua?
30 Ma'ẽ, ha'e va'e áry rupi oexa uka 'rã
imondovy nhemboxi,
ye'ẽ typyvea ha'e javi rupi peve
omoexakã va'erã.
31 Ha'e nunga py oguereko 'rã yvy regua
ikuai va'e,
ha'e vy ha'e kuery pe ome'ẽ 'rã
tembi'u oata aguã rami e'ỹ.
32 Opo py overa va'e ojopy reta vy
omombo 'rã ngovaigua kuery re.
33 Ára vai revovo voi oikuaa uka 'rã heko,
mba'eta nda'evei etea oexa uka 'rã
ha'eve'ỹa rami joguereko va'e rovai.

37

1 — Ha'e nunga re xema'endu'a vy xekuraxõ
oryryi rei,
opo-opo guive, oĩaty gui oẽ ta merami.
2 Pendu pota ke Nhanderuete guigua yapu
re,
ijuru gui hevovo va'e onhendu va'e re.
3 Yva guy ha'e javi rupi gui omondouka 'rã
ojea gui overa va'e reve yvy apy peve.
4 Ha'e va'e rire ijayvu atã nhendu 'rã,
yvatevea py onhemboxi 'rã hyapu
reve.
Ha'e ndopoi e'ỹi 'rã overa va'e ijayvua
onhendua rupi.
5 Nhanderuete ijayvu reve hyapu 'rã
nhomondyipaa rupi.
Ojapo 'rã mba'emo tuvixa va'e, jaikuaa
e'ỹ va'e.
6 Mba'eta yro'y apĩ pe aipoe'i 'rã: "He'a ke
yvy áry",
ha'e gui oky ha'e oky xapy'a-py'a va'e
pe ma "Penembaraeteve ke", he'i
'rã.
7 Ha'e rami vy ojapo 'rã avakue ha'e javi po
oĩ rive aguã rami,
hembiapo re ju ha'e kuery oikuaa pota
aguã.
8 Vixo ikuai va'e voi oike 'rã onhemiaty py,
ha'e vy okua py 'rã ikuai.
9 Yvytu jere oẽ 'rã ouvy opy ja'o oĩaty gui,
ha'e rã yvytu ro'y ma kuaray yke katy
gui 'rã oipeju.
10 Nhanderuete oipejua py rive ho'a 'rã
yro'y,
ha'e ramo yupa itui va'e hatãmba 'rã
oupy.
11 Arai ana overa va'e oua ma
omonyẽ 'rã okyrã.
12 Ha'e ramo arai ikuai va'e omondouka rã
oaĩmba 'rã oje'oivy opa rupi,
yvy jave áry rupi, ijayvuague ojapo
aguã.
13 Ha'e nunga ha'e javi ombou 'rã yvy regua
kuery re oma'ẽ vy,
omo'arandu e'ỹ vy omboaxy aguã.
14 — Jó, ejapyxaka pota na pova'e re,
Nhanderuete rembiapo iporã va'e re
reikuaa pota aguã.
15 Ndee reikuaa teve marã rami pa Nhan-
deruete ojapo
overa va'e arai gui ojekuaa aguã rami?
16 Omombe'ua teve ndevy arai ikuai va'e
marã rami pa yvate rupi ova-ova,
e'ỹ vy Oikuaapa va'e rembiapo
porãgue ha'e javi?
17 — Mava'e tu ojapo ndeao raku-a rendu
aguã rami
kuaray puku-a katy gui yvytu ou rã
yvy jave rupi okyrirĩmba rei oiny
jave?
18 Hexeve voi teve ndee yva reipyo kuaa avi
yvate rupi,
jajexaa mba'emo ryku guigua rami
overa rei va'e?
19 Orembo'e ha'vy ore voi ixupe oreayvu
kuaa avi aguã.

Mba'eta ore ma pytũ rupi orekuai va'e
vy mba'eve noromombe'u kuaai ixupe.
20 Amongue nda'u ixupe omombe'u 'rã xeayvuague?
Ha'e rami avakue ikuai va'e onhemomba ukaxe vy ma 'rã.
21 — Ma'ẽ, avakue ma yva re kuaray rexakãa re noma'ẽ mbaraetei 'rã,
yvytu oipejua rupi yva oiky'a'opa ma jave.
22 Kuaray apu'a'ia katy gui hexakã 'rã ouvy iju va'e,
Nhanderuete yvýry rupi ojekuaa 'rã hexakãa nhomondyipaarã.
23 Ipo'akapa va'e ma ndajaeko upityi 'rã.
Ha'e ma opo'akaa py yvate ete va'e,
ha'evea rami meme joguereko va'e guive, opa mba'e py heko porã va'e vy.
24 Ha'e rami rã henonde avakue ojererokyje 'rã.
Ha'e ma onhemo'arandu rei va'e kuery re noma'ẽi 'rã — he'i.

38

Jó ndoikuaai va'e re SENHOR *oporanduague*

1 Ha'e va'e rire ma SENHOR peteĩ yvytu jere mbyte gui ijayvu vy ombovai Jó. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Mava'e tu ndee mba'eve reikuaa e'ỹ vy
xepy'aa ha'eve'ỹa rami remombe'u va'e?
3 Eiko katu ha'vy ava rami,
mba'eta xee aporandu 'rã ndevy.
Ha'e rã ndee ma xembovai 'rã.
4 — Mamo tu reĩ raka'e yvy ytarã anhono jave py?
Ndeayvu ke, anhetẽ ri ne'arandu va'e vy.
5 Mava'e tu oa'ã raka'e yvy, xapy'a rei reikuaa rã?
Mava'e tu ixã omoatã raka'e hi'áry rupi?
6 Mba'e nunga áry tu ijyta oĩ?
Ha'e mava'e tu omoĩ raka'e ita jypy guarã?
7 Ha'e va'e jave py ma jaxy-tata ko'ẽ rai'i javegua ovy'a ete reve oporaei okuapy,
ha'e Nhanderuete ra'y kuery ikuai va'e oguerovy'a okuapy.
8 — Ha'e mava'e tu okẽ py rami ojoko raka'e ye'ẽ
iguy gui ovu ouvy jave?
9 Mba'eta xee ae arai amoĩ ijaorã,
ha'e pytũ py anhovã ajukue py rami.
10 Xee ae amoĩ raka'e yy apyrã,
okẽ py rami ajoko vy.
11 Ha'e vy aipoa'e: "Apy peve'i 'rã reju, ndereaxavei 'rã.
Apy ae 'rã ndeguigua yai onhemboyvate reve ojeapi vy oxopa", ha'e va'ekue.
12 — Ndee teve reikoa ára guive ndeayvu raka'e ko'ẽ rai ouvya va'e pe,
ko'ẽ va'e pe reikuaa uka vy hexakã aguã,
13 yvy apy re ovaẽ aguã,
heko vai va'e kuery omondyi heravy vy?
14 Yvy ojekuaa 'rã yapo omou'ũ mbyre
ha'e ao ixorĩmba va'e rami.
15 Heko vai va'e kuery gui amokanhy 'rã "Nhandevygua hexakã va'e" he'ia va'e,*
ha'e amopẽ 'rã ijyva jojuka aguã oupi va'e.
16 — Ndee teve revaẽ ma ye'ẽ ryapy py,
e'ỹ vy reguata ma iguýry typyvea rupi?
17 Ndevy pe teve oexa ukaa omanogue ikuaia rokẽ?
Ndee rexa ma teve hokẽ pytũ anaa py oĩ va'e?
18 Reikuaa teve marã rami ete pa yvy ipya?
Ndeayvu ke, xapy'a rei reikuaa ri vy.
19 — Mamo rupi tu oĩ tape hendy va'e ro katy oo va'e?
Pytũa oĩaty voi mamo tu oĩ?
20 Erojevy ha'vy hekoa katy,
hoo via reikuaa ri vy.
21 Ndee nhi'ã reikuaa 'rã, ha'e va'e jave reiko ae ma rire,
ha'e reikoa ára mbovy rei e'ỹ!
22 — Ndee teve revaẽ ma yro'y apĩ amoĩ porãaty py,
ha'e rexa teve amandau amoĩ porãaty?
23 Mba'eta ha'e va'e ma xee amboyru imoiny anhombojexavai aguã,
joguero'a ha'e joe opu'ãa jave guarã.
24 — Mamo rupi tu oĩ tape hendy va'e oẽ ovy aguã katy,

* 38:15 Heko vai va'e kuery pegua hendy va'e ma pytũ ae, pytũ rupigua ae ikuai ramo (24.16-17).

ha'e yvytu kuaray oua katy gui yvy áry
rupi oipeju ouvya katy?
25 Mava'e tu oipe'a 'rã oky xapy'a-py'a ou
aguã,
ha'e tape hyapu ha'e overa va'e ou
aguã?
26 Mba'eta ambo'oky 'rã yvy áry
avave rei oĩ e'ỹa py, tekoa e'ỹa rupi ae,
27 amoakỹ aguã yvy tekoa e'ỹa ipirupa va'e,
ajapo aguã jai roky yvate ovy aguã
rami.
28 Oky nda'u tuu va'e oiko?
Mava'e tu ojapo 'rã yxapy otyky aguã
rami?
29 Magui nda'u oiko yro'y hatã va'e?
Ha'e mava'e tu omoingo 'rã yro'y yva
gui ho'a va'e?
30 Mba'eta yy hatã 'rã ita rami,
yy typy rei teĩ hi'áry rupi ma hatãmba
'rã.
31 — Tyrã ndee teve rejokua kuaa Eixu jaxy-
tata,
e'ỹ vy rejora kuaa Hendy guaxu va'e
ojokuaague?
32 Ndee teve reru kuaa 'rã jaxy-tata ijaty
va'e,
e'ỹ vy reraa 'rã teve henoiny Ursa ta'y
kuery reve?
33 Reikuaa teve yva re ikuai va'e rekorã oeja
pyre?
Reikuaa teve marã rami pa yvy re ha'e
kuery ipo'akaa?
34 — Tyrã ndee teve renhendu kuaa 'rã arai
ikuaia peve,
oky vaipa aguã yy ndeao'i peve?
35 Tyrã overa va'e pe ndeayvu kuaa 'rã teve,
nembovai vy ha'e kuery “Apy ma roĩ”
he'i okuapy aguã?
36 Mava'e tu omoĩ 'arandu arai ikuai va'e
áry?
Ha'e mava'e tu omo'arandu jaxy-tata
ova aguã re?
37 Mava'e nda'u o'arandu rupi oipapa kuaa
'rã arai ikuai va'e?
Ha'e rami e'ỹ vy mava'e nda'u onhoẽ
kuaa 'rã yy yva re yryru ikuai va'e
gui,
38 yvy ku'i oĩ va'e ojeapo aguã oja va'e,
ha'e yvy hakytã joe oje'apa aguã?
39 — Ndee teve rejuka 'rã guary kunha ho'u
va'erã?
Ha'e guary ra'y kue'iry okaruxe rã re-
moevyatã kuaa 'rã teve
40 okua rupi ikuai jave,
e'ỹ vy onhemiaty gui oma'ẽ mbegue
jave?
41 Mava'e tu uruvu kuery pe ojou uka 'rã
ho'u va'erã,
ta'y kue'iry Nguuete pe ojapukai reve
ho'u va'erã rekaa rupi ikuai ramo?

39

1 — Ndee teve reikuaa kavara yvy'ãa rupigua
ta'ya ára?
Repena kuaa teve guaxu ta'y'i ta jave?
2 Reipapa kuaa teve mbovy jaxy peve pa ha'e
kuery ipuru'aa?
Reikuaa teve ha'e kuery ta'y'i aguã
ára?
3 Ha'e kuery ma ta'y'i aguã ojero'a 'rã,
ha'e rami vy ojegui omoẽ 'rã haxy
va'ekue.
4 Ta'y kuery ma imbaraetepa 'rã okuapy,
nhuũndy rupi ae 'rã tuvixapa.
Oopa vy ndojevyvei 'rã oxy kuerya py.
5 — Mava'e tu opoi 'rã mburika'i ka'aguy
regua?
Ha'e mava'e tu ojora kuaa 'rã mburika
onha ratã va'e?
6 Ha'e va'e rekoarã ma tekoa e'ỹa ame'ẽ,
yvy re'ẽroa rive ame'ẽ ikuai aguã.
7 Ha'e kuery ojojai 'rã tetã revovo,
noendui 'rã guive mymba reraa
ojapuka-pukaia.
8 Yvy'ã ikuai va'e rupi ae okaruaty oĩ,
mba'eta hogue pyau va'e rekaa rupi
ikuai.
9 — Toro ka'aguy rupigua teve omba'eapoxe
'rã ndevy?
Ha'e va'e teve pytũ oaxa 'rã nerymba
okaruaty py?
10 Remoxã kuaa 'rã teve yvy karaĩa re?
Ha'e va'e nda'u nderakykue rupi
oikaraĩ 'rã heravy yvy?
11 Hexe teve ndee rejerovia 'rã imbaraete
vaipa va'e ramo?
Ixupe teve reja 'rã remba'eapoa rupi
opena aguã?
12 Hexe rejerovia teve renhotỹ va'ekue
nderopy ogueru aguã,
e'ỹ vy mba'emo remoa'yĩ aguã py?
13 — Guyra-nhandu ma opepo ombota-
mbota 'rã ovy'a reve.
Ha'e rami teĩ guague ha'e opepo nda'u
joayvu aguã ri oguereko?
14 Any, ngupi'a oeja 'rã ovy yvy py,
yvy ku'i py rive haku aguã py.

15 Mba'eta hexarai 'rã amongue opyrõ vy
ombovopa va'erãa gui,
vixo nhuũndy rupi ikuai va'e opy-
rõmba va'erãa gui guive.
16 Nopena porãi 'rã gua'y kuery re, gua'y
kuery e'ỹ re rami.
Ndoikuaa potai 'rã gua'y'i okanhymba
teĩ,
17 hi'arandurã Tuuete nome'ẽi rire,
nome'ẽi mba'emo re oikuaa pota aguã.
18 Ha'e rami teĩ opo reve onha ovy aguã
opu'ã ma vy
ojojai 'rã heravy kavaju ha'e hi'árygua.
19 — Ha'e gui ndee teve kavaju pe reme'ẽ 'rã
imbaraeterã,
e'ỹ vy ijaju'y áry rupi remoĩ 'rã ha-
guerã?
20 Rejapo kuaa teve tuku rami opo ovy aguã
rami?
Nhomondyi 'rã oapyĩgua gui ipytuẽ
raku rei reve onhendu vy.
21 Ojo'o 'rã heravy yvyugua ombaraetea ae
oguerovy'aa rupi.
Ha'e vy ojepe'a 'rã ovy tembiporu
revegua kuery reve joguero'a aguã.
22 Ojojai 'rã nhomongyjea kuery on-
hemondyi e'ỹ re.
Ha'e rami vy guakykue katy ndojevyi
'rã kyxe revegua gui voi.
23 O'áry hu'y ryru ogueraa va'e omoparã 'rã
heravy,
hu'y guaxu ha'e hu'y'i hexakã va'e
reve.
24 Ipoxy ha'e ivai reve omou'ũmba 'rã her-
avy tape,
mimby guaxu nhe'ẽ oendu ma vy ndo-
jejokoi 'rã.
25 Mimby guaxu omonhe'ẽa ramo "Tenonde
katy!" he'i 'rã.
Joe opu'ãa gui mombyry teri oo reve
oetũ 'rã,
oendu 'rã huvixa kuery ojapukai atãa
ha'e tembiporu revovo.
26 — Ndee ne'arandua rupi teve taguato
oveve,
kuaray apu'a'ia katy opepo oipyo
reve?
27 Ndeayvua rupi teve taguato guaxu oo 'rã
yvate,
ha'e yvatea py guaityrã ojapo?
28 Ha'e va'e ma itaova yvate va'e re oĩ 'rã
guaityrã ojapo aguã py,
itaova yvate va'e apyte áry, mba'eve
rei nomoangekoia py.
29 Ha'e py oĩa gui oexa pota 'rã guembiarã.
Mombyry guive 'rã oexa.
30 Ha'e va'e rire ta'y kuery oipyte 'rã tuguy.
Mamo rã rei te'õgue ituia py ha'e voi
ovaẽ 'rã — he'i.

40

1 Jó pe SENHOR aipoe'ive tema:
2 — Ha'e gui ijayvu poyi va'e nda'u nhombo-
vake ta Ipo'akapa va'e reve?
Nguuete rovai ijayvu va'ekue tombo-
vai aỹ — he'i.

Jó onhemo'yvyĩ'ia rupi ombovaiague

3 Ha'e ramo Jó ombovai SENHOR. Ha'e vy
aipoe'i:
4 — Xevy pe ma nda'evei. Mba'exa tu rom-
bovai ta?
Ajoko 'rã xejuru xepo py.
5 Peteĩgue xeayvu rire teĩ nambovai kuaavei
ma.
Mokoĩgue katu va'eri ndaxeayvu
reguavei ma — he'i.

Nhanderuete po'akaa hembiapo oexa uka va'e re ijayvuague

6 Ha'e ramo yvytu jere mbyte gui SENHOR
ombovai ju. Ha'e vy aipoe'ive Jó pe:
7 — Eiko katu ha'vy ava rami.
Xee aporandu 'rã ndevy, ha'e rã ndee
xembovai 'rã.
8 Ndee ta'vy remboyke rive 'rã xereko
porãa?
Xemboeko vai 'rã teve renhemboeko
porãvexe vy?
9 Tyrã ndee teve Nderuete rami ndejyva
mbaraete va'e?
Ndee voi ndeayvu ryapu rei 'rã teve
xee xeayvua rami?
10 — Ndejee emoĩ ha'vy ndeyvatea ha'e nde-
tuvixaa.
Enhemonde ndepo'akaa ha'e nerex-
akãa py.
11 Xevy pe exa uka ndepoxya.
Exa pota onhemboyvate rei va'e kuery
re, ha'e eitypa.
12 Exa pota onhemboyvate rei va'e ha'e javi
re, ha'e emo'yvyĩ'imba.
Epyrõmba vyvoi heko vai va'e kuery
ikuaia re.
13 Ejatypa imbokuapy yvy ku'i py.
Ejao'ipa hova ituia py.
14 Ha'e rami rã mae 'rã xeayvu
reiporu kuaa regua py ae ndepo'akaa
rami.

15 — Eikuaa pota aỹ hipopótamo ndereve
amoingo avi va'ekue re.
Ha'e va'e ma vaka rami nhuũ ho'u
oikovy va'e.
16 Imbaraetea ma hye re oĩ,
ipo'akaa ma hyepy ro'o re ae.
17 Huguai ma yary rakã rami hatã va'e.
Hi'u rajy ma oipopẽ mbyre rami oĩ.
18 Ikãgue ma overa va'e aygue rami im-
baraete va'e.
Hetyma ma ferro aygue ramigua.
19 Ha'e va'e ma Nhanderuete remimoingo
regua omboetevepy.
Imoingoare ae ome'ẽ kyxe hembi-
porurã.
20 Anhetẽ, yvy'ã ikuai va'e áry rupi oĩ nhuũ
ho'u va'erã,
vixo nhuũndy regua ikuaiaty rupi.
21 Onheno 'rã yvoty ikuai va'e guy rupi,
takua'i ha'e yapo oĩ va'e rupi.
22 Ha'e ramo yvoty ae omo'ã 'rã inony.
Yy rembe rupi yvyra ikuai va'e mbyte
py itui.
23 Yakã tyguaxu teĩ ndojapurai 'rã.
Ijuru peve ete Jordão yakã typy teĩ
oiko porã rei 'rã.
24 Ha'e rã oma'ẽ ho'amy ramo amongue
nda'u ojopy kuaa 'rã?
Ha'eve 'rã nda'u ixĩ rupi omoxãa aguã?

41

1 — Ndee renoẽ 'rã teve jakare pytã pinda py
rive,
ha'e'ỹ vy inhapekũ rejokua 'rã ixã py?
2 Jai 'ygue remboaxa 'rã teve inhapyĩgua
rupi?
Ha'e rami e'ỹ vy remombu 'rã teve
haĩnhykã jepo'oia py?
3 Ndevy pe ha'e ojerure 'rã teve mba'emo
re?
Ijayvu porã'i 'rã teve ndereve?
4 Ndereve ojapo 'rã teve peteĩ rami pen-
dekuai aguã?
Ha'eve 'rã teve reraa aguã nerem-
biguai raka'e rã peve guarã?
5 Rembojaru 'rã teve guyra'i rami?
Ha'e rami e'ỹ vy remoxã 'rã teve
heruvy nderajy kuery rymbarã?
6 Neirũ kuery teve jogueroayvu 'rã hepyrã
oikuaa aguã?
Ha'e rami e'ỹ vy mba'emo vendea
kuery teve omboja'o 'rã ho'okue?
7 Pira kutua py teve reikutupa 'rã ipire,
e'ỹ vy inhakã rupi renhyvõ 'rã pira
nhyvõa py?
8 Hexe repoko ri vy nema'endu'a riae 'rã
nderero'aague re,
ha'e rami vy neremoangekovei ma 'rã.
9 Ma'ẽ, pembo'a aguã pearõ ri vy pejekore
'rã.
Hexe avakue oma'ẽ vy rive 'rã ojeity
uka.
10 Avakue ipy'a guaxukueve teĩ ndoikoi omyĩ
va'erã.
Ha'e rami rã xerenonde katuve ma
mava'e tu ha'vy onhemboyvate
aguã ha'eve va'e?
11 Mava'e tu ha'e ranhe xevy ome'ẽ
mba'emo, xee ju amboekovia aguã?
Mba'eta yva guy re ikuai va'e ma
xemba'e meme.*
12 — Xeayvuve ta jakare reko re,
imbaraete etea ha'e iporãa re.
13 Mava'e tu oipiro 'rã ikupe rupi,
e'ỹ vy oikutu 'rã ipekue jo'a va'e pa'ũ
rupi?
14 Mava'e tu oipe'a 'rã ijuru?
Mba'eta haĩ re onhemboja va'e oendu
'rã ngyje.
15 Ipekue hyxy ovya re ma ojejou porã,
peteĩ-teĩ joe oja 'rã omboja pyre rami.
16 Peteĩ-teĩ joe ovaẽ oiny
ipa'ũ rupi neĩ yvytu oike aguã rami e'ỹ.
17 Peteĩ-teĩ joe ovy vy
oja ratã oiny oja'o aguã rami e'ỹ.
18 Ipytuẽ nhavõ ojekuaa 'rã hendy va'e,
ha'e rã hexa ma ko'ẽa rami hexakã
va'e.
19 Ijuru gui ma oẽ 'rã hendy va'e,
ixugui tata raviju opo 'rã.
20 Inhapyĩgua gui ma oẽ 'rã hataxĩ,
oja opupu va'e gui, e'ỹ vy jai rogue
okai va'e gui rami.
21 Ipytuẽa ma omoendy 'rã tapyĩũ.
Ijuru gui ma oẽ 'rã tataendy vuku.
22 Ijaju'y re ma imbaraetea oĩ.
Ha'e henonde gui opoa 'rã ovy on-
hemondyipa reia rupi.
23 Ho'o regua ma oje'a ratã 'rã.
Hexe oĩ atã 'rã, oi rive aguã rami e'ỹ.
24 Ipy'a ma ita rami hatã,
ita mba'emo mongu'ia regua rami.
25 Ha'e opu'ã ramo ipy'a guaxukueve voi
onhemondyi 'rã okuapy.
Ha'e ou xapy'a ramo ndaekorãvei va'e
rami ikuai.

* 41:11 Romanos 11.35

26 Xapy'a rei kyxe py omboguaia teĩ mba'eve
ndojapoi 'rã,
neĩ hu'y guaxu py, hu'y'i e'ỹ vy hu'y
ete py teĩ.
27 Ferro guigua ha'e oikuaa rã jai rogue
pirukue rami rive,
ha'e overa va'e guigua ma yvyra
ru'ũgue rami oikuaa.
28 Hu'y gui ma ha'e nonhai 'rã.
Ita momboa py omomboa rã ha'e
oikuaa kapi'i rami rive.
29 Yvyra aygue py ojapia rã jai 'ygue rami
rive 'rã oendu,
ojojai 'rã hu'y guaxu revegua.
30 Hye guy rupi oĩ ipekue hakua va'e.
Yapo áry rupi otyryryague ma
mba'emo ra'yĩ ykya rami ipore.
31 Yy guy katy oike vy ojapo 'rã oja opupu
va'e yjuipaa rami,
ye'ẽ eteve voi mba'emo rykue ombojy-
aty rami ombokururu 'rã.
32 Guakykue oeja 'rã hape ovy va'e overa
aguã rami.
Yy ha'e oĩa ma hi'a xiĩmba va'e rami
yjuipa 'rã.
33 Yvy re jipoi 'rã ha'e ramigua,
mba'eta okyjea oendu va'erã e'ỹ
amoingo.
34 Yvatekueve ha'e javi re oma'ẽ vy nombo-
varei 'rã,
vixo yvatekueve ikuai va'e ruvixave
oiko vy — he'i.

42

Jó onhemombe'uague

1 Ha'e ramo Jó ombovai vy aipoe'i SENHOR pe:
2 — Aỹ aikuaa porã ma opa mba'e rejapo
kuaa va'ea,
ha'e renhembopy'aague peteĩve
ndoiko e'ỹi 'rãa.
3 Ange xevy reporandu vy "Mava'e tu ndee
mba'eve reikuaa e'ỹ vy
xepy'aa ha'eve'ỹa rami remombe'u
va'e?" 're va'ekue.
Anhetẽ ri aikuaa vy e'ỹ xeayvu
va'ekue,
mba'emo xevy pe iporã vaipa ha'e
aikuaa va'erã e'ỹ re anho.
4 Aipo're avi: "Ejapyxaka ke xeayvu re, ha'e
rã xee xeayvu 'rã.
Xee aporandu 'rã ndevy, ha'e rã ndee
xembovai 'rã", 're va'ekue.
5 Ha'e rami avi xee roikuaa va'ekue
omombe'ua rã aendu vy rive,
ha'e rã aỹ ma xerexa py ae roexa ma.
6 Ha'e rami vy aỹ anhereroangeko vy an-
hemboaxy,
yvy ku'i ha'e tanhimbu áry aguapy
ainy reve — he'i.

Jó irũ kuery mboapyve pe Nhanderuete ijayvu eteague

7 Ha'e rami Jó pe SENHOR ijayvupa ma rire
aipoe'i avi Temã pygua Elifaz pe:
— Xepoxya hendy ma nderovai, neirũ
kuery mokoĩve rovai guive. Mba'eta an-
hetẽ rupi e'ỹ peẽ kuery xemombe'u, xerem-
biguai Jó rami e'ỹ.
8 Ha'e nunga rupi peraa sete vaka ra'y
ha'e sete vexa'i ava, ha'e tapeo xerem-
biguai Jó-a py. Ha'e vy peapy reve peme'ẽ
'rã pejejavyague re. Ha'e gui xerem-
biguai Jó ojerure 'rã pendere, mba'eta
ha'e ojerurea ma aendu 'rã, pene'arandua
rupi e'ỹ peikoague re rombopaga e'ỹ aguã.
Mba'eta anhetẽ rupi e'ỹ peẽ kuery xe-
mombe'u, xerembiguai Jó rami e'ỹ — he'i.
9 Ha'e ramo Temã pygua Elifaz, Sua pygua
Bildade ha'e Naamá pygua Zofar oje'oi vy
ojapo okuapy SENHOR ijayvuague. Ha'e
ramo SENHOR oendu Jó ojerurea.

Nhanderuete Jó omoingo porã jevyague

10 Ha'e gui Jó oirũ kuery re ojerure ma rire
SENHOR omoingo porã ju. Ha'e vy mba'emo
oguereko va'ekue gui mokoĩguea ju ome'ẽ
retave ixupe.
11 Ha'e ramo ha'e oĩa py ou tyvy ha'e heindy
kuery, ymave rupi oexa va'ety ha'e javi
reve. Hexeve okaru okuapy hoo py. Om-
boaxy vy ombopy'a porã okuapy hexe SEN-
HOR mba'emo vai ombouague ha'e javi gui.
Ixupe peteĩ-teĩ ome'ẽ peráta ha'e kuã regua
ouro guigua.
12 Ha'e rami py SENHOR omoingo porãve
Jó jypy guare gui. Ha'e ramo vexa'i kuery
oguerekove ju catorze mil, seis mil camelo,
mil toro meme ha'e mil mburika.
13 Ta'y jevy avi sete ta'y ha'e mboapy tajy
kuery re.
14 Jypygua guajy omboery Jemima, amboae
ma Quezia, ha'e rã mboapya ma Quéren-
Hapuque.
15 Ijyvy ha'e javi rupi kunhague ndoikoi Jó
rajy kuery rami iporã va'e. Ha'e ramo ha'e
kuery pe tuu ome'ẽ mba'emo ikyvy kuery
pe ome'ẽa ramigua ae.

16 Ha'e va'e rire ma cento e quarenta
ma'etỹ re ju Jó oiko. Ha'e rami vy oexa
gua'y kuery, gua'y ra'y ha'e guajy memby
kuery guive, irundykue ikuaia peve.
17 Ha'e rire Jó omano, tuja'i ha'e hi'ára
mbovy rei e'ỹ ma vy.

Salmos Israel kuery oporaeiaty
Salmos Israel kuery oporaeiaty

Salmos ma yma gui oiporua Nhanderuete pe oporaeia rupi. Mbyte rupi peve huvixa Davi ojapo va'ekue, pova'e guive:
"Senhor ma vexa'i mongarua rami xere opena va'e oiko.
Ha'e ramo xevy pe ndoatai 'rã mba'eve rei" (23.1).

Davi omoĩ avi levita kuery Nhanderuete ombojeroviaa rupi oporai va'erã. Ha'e kuery va'e regua ojapove ju salmos. Três mil ma'etỹ ma ojapo, salmos ha'e javi rai'i ojapopaa ague. Salmo 80 ma ymave ete, Moisés ojapo va'ekue.

Jypy Israel kuery ranhe oiporu raka'e salmos Nhanderuete pe oporaia rupi. Jesus ha'e hemimbo'e kuery voi oiporu raka'e. Ha'e gui aỹ ma yvy jave rupi oiporua, nhande kuery guive.

Salmos ma joo ramigua e'ỹ-e'ỹ ikuai. Nhanderuete oguerovy'aa oĩ, ixupe onhepytyvõ ukaa, ixupe gueko vai oeja vy omombe'ua, ixupe mba'emo vai oiko va'e re oporandua, ixupe joe ojerurea, ixupe ngovaigua kuery gui ojepy ukaa, ha'e oĩ avi ixuguigua re nhombo'ea. Nhanderuete pe oporaia meme. Oĩ avi salmos Jesus rekorã re ijayvu ma voiague, Novo Testamento py ma omombe'u porãave.
"Yvy jave re pendekuai va'e,
peroporaei Senhor pevy'aa rupi!
Pevy'aa rupi Senhor pe ete peiko.
Henonde pejexa uka pejuvy peporaei reve" (100.1-2).
"Peporaei Senhor pe!
Ha'eve ha'e iporã ete Nhanderuete pe japoraeia.
Jaroporaeia ma iporã ixupe voi" (147.1).

1

Heko porã ha'e heko vai va'e ikuaia re ijayvua

1 Ovy'a ete 'rã ava heko vai va'e kuery nhomongetaa rami ndoikoi,
ojejavypa rei va'e ikuaia rupi ndopytai,
neĩ nhombojaru rei va'e kuerya py voi oguapy e'ỹ va'e.
2 Ha'e rami 'rãgue py SENHOR ayvu oguerovy'a vy
ara py ha'e pyávy ijayvua re anho oikuaa pota oikovy va'e.
3 Ha'e va'e ma yvyra yakã yvýry onhotỹ mbyre rami oiko,
hi'a aguã ára py porã hi'a va'e rami,
neĩ hogue ma ipiru rive'ỹ va'e rami.
Ha'e ma ojapo va'e ha'e javi oiko porã 'rã.*
4 Ha'e rã heko vai va'e ma ha'e rami e'ỹ ikuai.
Ha'e kuery ma mba'emo pire yvytu opa rupi ogueraa va'e rami 'rã okanhy.
5 Ha'e nunga rupi nhomboayvua ára heko vai va'e ndoo jepei 'rã,
ojejavypa rei va'e ndopytai 'rã heko porã va'e ikuaia py.
6 Mba'eta SENHOR oma'ẽ heko porã va'e oikoa re.
Ha'e rã heko vai va'e oikoa ma okanhy 'rã.

2

Huvixarã Nhanderuete omoĩ va'ekue po'akaa re ijayvua

1 Mba'e re tu yvy regua kuery ipoxypa ri?
Mba'e re tu yvy re ikuai va'e onhembopy'a okuapy ovare e'ỹ va'e re?
2 Mba'eta yvy regua huvixa kuery opu'ã okuapy,
huvixa ikuai va'e SENHOR rovai jogueroayvu okuapy,
huvixarã SENHOR omoĩ va'ekue rovai guive.*
Ha'e vy aipoe'i:
3 "Nhamondo 'rã ha'e kuery nhanemoxãague,
jajora 'rã nhandepokuaague" he'i okuapy.
4 Ha'e rã yva re oguapy oiny va'e ma opuka 'rã,
SENHOR ojojai 'rã ha'e kuery.
5 Ha'e rami vy ipoxya rupi ijayvu ete 'rã ha'e kuery pe.
Opoxya oexa uka vy omondyipa 'rã.
Ha'e vy aipoe'i 'rã:
6 "Xee ma xejeupegua huvixarã amoĩ ae ma

* 1:3 Jeremias 17.5-8 * 2:2 Atos 4.23-28

yvyty iky'a e'ỹ va'e Sião áry."
7 Ha'e rã ha'e va'e ju aipoe'i: "Xee amombe'u 'rã SENHOR ijayvuague.
Ha'e aipoe'i xevy: 'Ndee ma xera'y.
Kova'e ára romoĩ.*
8 Ejerure ke xevy,
ha'e ramo ndevy guarã xee ame'ẽ 'rã amboae regua kuery,
yvy apy re peve ndepo'aka aguã.
9 Popygua ferro guigua py remopẽ 'rã,
hyru yapo guigua ombovopaa rami 'rã remopẽmba', he'i va'ekue xevy."*
10 Ha'e nunga rupi huvixa kuery, penheangu ke aỹ,
yvy regua huvixa kuery, pendu ke penemongeta rã.
11 SENHOR pe ete ke pendekuai pejereroky-jea rupi,
peporaei ixupe peryryipa reve.
12 Peayvua rupi pemboete Ta'y ipoxy e'ỹ aguã,
peikoa gui pekanhy e'ỹ aguã.
Ha'e rami e'ỹ rã are e'ỹ re oexa uka 'rã opoxya.
Ovy'a ete 'rã hexe onhemi va'e kuery ha'e javi.

Ojexavai teĩ Nhanderuete re ojeroviaa re ijayvua

Mboraeirã Davi gua'y Absalão gui ojava jave py ombopara va'ekue (2 Samuel 15.1-30).

3

1 SENHOR, heta pojava va'e ty'y xerovaigua kuery ikuai!
Aipapapa aguã rami e'ỹ xere opu'ã va'e.
2 Heta ete xevy aipoe'i okuapy va'e:
"Nhanderuete tu ndogueraa jepei 'rã rima."
3 Ha'e rami teĩ SENHOR, ndee ma mba'emo vai jokoa reiko xevy.
Ndee ae roguerovy'a, ha'e rã xeakã remopu'ã kuerei 'rã.
4 Xeayvu atã reve ajapukai SENHOR pe.
Ha'e rã yvyty iky'a e'ỹ va'e áry gui xembovai.
5 Anheno vyve ake vyvoi 'rã,
avy ju 'rã guive, xere SENHOR opena ramo.
6 Xee ma ndakyjei 'rã mbovy e'ỹ
jovaive-ive re xere opu'ã va'e gui.
7 SENHOR, epu'ã ke.
Xerepy ke, Xeruete.
Xerovaigua kuery ha'e javi reunga 'rã haĩnhykã,
remopẽmba 'rã heko vai va'e kuery raĩ.
8 Mba'eta SENHOR gui ou 'rã jaa jepe aguã.
Tove ndevygua kuery re toĩ remoingo porãa.

4

Oiko axy teĩ Nhanderuete re ojeroviaa re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe ixã va'e py ombo-joguy reve guarã Davi ombopara va'ekue.

1 Xeruete xemboeko porãa, xembovai ke ajapukai ramo.
Xee ajexavai ramo xemoingo porã jevy va'ekue.
Xemboaxy jevy ke, ha'e endu an-hembo'ea.
2 Peẽ avakue, raka'e peve 'rã tu axĩmba aguã rami xeapo pekuapy xemboete 'rãgue py?
Raka'e peve 'rã ovare e'ỹ va'e rive pejou porã,
ha'e peikuaa pota apu re?
3 Peikuaa pota ke pova'e re:
SENHOR pe ikuai va'e kuery ma ha'e oiporavo 'rã ojeupe guarã.
Ha'e rami vy SENHOR oendu 'rã ixupe ajapukaia.
4 Pendevai teĩ pejejavy eme.
Peneakãngyta áry pendetui vy
pendepy'a py penhemongeta, ha'e pepytu'u.*
5 Peme'ẽ ha'evea ramigua,
ha'e pejerovia SENHOR re.
6 Heta ikuai aipoe'i va'e: "Mava'e nda'u nhandevy ombou 'rã mba'emo porã?"
SENHOR, ore kuery pe exa uka nderova rexakãa.
7 Xepy'a re ma remoĩ avy'a aguã.
Ha'e kuery mba'emo ra'yĩ ha'e vinho ojou reta vy ovy'a okuapya gui
xee avy'ave.
8 Xepy'a porã reve anheno vyve ake 'rã,
mba'eta SENHOR, ndee anho xemom-bytu'u porã.

* 2:7 Atos 13.33; Hebreus 1.5, 5.5
* 2:9 Apy Ta'y omombe'u Nguu ixupe aipoe'iague (Atos 13.33; Hebreus 1.5, 5.5; Apocalipse 2.26-27, 12.5, 19.11-16).
* 4:4 Efésios 4.25-27

5

Heko vai va'e kuery gui ogueraa jepe aguã re ojerurea ague

Jogueroporaei va'e pe mimby py ombojoguy reve guarã Davi ombopara va'ekue.

1 SENHOR, ejapyxaka ke xeayvu re,
endu ke xepoaẽ rã.
2 Xeruvixa, Xeruete, endu ke ajapukai rã.
Ndevy pe ae ajapukai.
3 SENHOR, aje'ive guive rendu 'rã xeayvua.
Aje'ive anhembo'e 'rã ndevy,
ha'e rire roarõ 'rã aikovy.
4 Mba'eta ndee Xeruete, ndererovy'ai 'rã teko vai,
nerenonde ma heko vai va'e noĩ 'rã.
5 Nerenonde ijayvu vaikue-ikue va'e ndopytai 'rã.
Teko vai re ikuai va'e rejou vai va'e meme.
6 Ndee remomba 'rã ijapua re ikuai va'e.
SENHOR ojou vai 'rã jouguy moẽa ha'e nhombotavypa rei va'e.
7 Ha'e rã xee ma xemboaxy ete ramo aike 'rã ndevygua opy,
ndevygua templo iky'a e'ỹ va'e rexei,
xerenapy'ã re aĩ 'rã nerenonde ajererokyjea rupi.
8 SENHOR, xerovaigua kuery gui
xerereko ke heravy ndeguigua teko porã rupi,
embo'yvi ke ndeguigua tape xerenonderã.
9 Mba'eta ha'e kuery ma ijuru re anhetẽ va'e noĩ.
Joupe ojapo vai aguã re anho 'rã ipy'a okuapy.
Ijyryvi ma omanogue rupa ojepe'a va'e rami.
Oapekũ py ma ijayvu porã merami rive 'rã.*
10 Ha'e nunga rupi Xeruete, eikuaa uka ha'e kuery reko vaia.
Embo'apa ke jogueroayvuague py ae.
Opa marã rei ikuaia ramo eipe'apa nerenonde gui,
nderovai opu'ã rei rire.
11 Ha'e rã ndere ojerovia va'e kuery ma tovy'apa.
Ndererovy'aa rupi toporaei atã okuapy raka'e rã peve,
ndee repy ramo.
Tove nderery oayvu va'e tandererovy'a okuapy.
12 Mba'eta ndee SENHOR, remoingo porã 'rã heko porã va'e.
Reayvu ete vy rejoko 'rã opa mba'e vai gui.

6

Nhanderuete omboaxy aguã re Davi ojerureague

Jogueroporaei va'e pe ixã irundy meme va'e py ombojoguy reve guarã Davi ombopara va'ekue.

1 SENHOR, ndepoxya rupi e'ỹ ke xemongeta,
ndevaia rupi e'ỹ xembopaga.
2 Xemboaxy ke SENHOR, mba'eta aendu xekangypaa.
SENHOR, xemonguera ju ke, mba'eta xekãgue oku'epa rei ma,
3 xenhe'ẽ voi nda'evei ete.
Ha'e gui ndee SENHOR, raka'e peve 'rã tu naxepytyvõi?
4 SENHOR, ejevy ju, eraa jepe xerekovea,
xerepy ke xemboaxy vy.
5 Mba'eta manoa py ma ndoikoi 'rã ndere ima'endu'a va'e.
Onhono porãague py ituia gui mava'e 'rã tu oporaei ndevy?
6 Xekane'õ ma xepoaẽ riae vy.
Pytũ nhavõ xerexay omoakỹ xerupa,
inhakỹmba peve.
7 Xerovaigua kuery káuxa ajexavai ramo xerexa irurupa ma,
tuja'i rami ndaexa porãi aikovy.
8 Teko vai rupi pendekuai va'e, pejepe'apa ke xea gui,*
mba'eta SENHOR oendu ma ajae'o reve xeayvu rã.
9 Ajapukaia oendu vy
oikuaa pota ma guive ajerurea re.
10 Ha'e ramo xerovaigua kuery oxĩmba ha'e onhemondyipa 'rã okuapy.
Ojepe'apa xapy'a 'rã oxĩmba vy.

7

Nhanderuete heko porã va'e kuery oepya re ijayvua

Benjamim regua Cuxe ijayvuague Davi oendu vy SENHOR pe oporaeiague.

1 SENHOR Xeruete, ndere anhemi va'e.
Xerepy ke xerakykue ou va'e ha'e javi gui,

* 5:9 Romanos 3.9-20 * 6:8 Mateus 7.23; Lucas 13.27

xereraa jepe guive.
2 Ha'e rami e'ỹ rã xivi rami xerero'apa 'rã,
xerepyarã ndoikoi ramo xemondoropa 'rã.
3 SENHOR Xeruete, xere ha'e kuery ijayvu
reia va'e nunga xee ajapo va'e rire,
xapy'a rei xepo py ajejavy,
4 e'ỹ vy xereve peteĩ rami ikuai porã va'e pe
ajapo vai va'e rire —
ha'e rã xee ma araa jepe kuerei mba'e
py e'ỹ xembojexavai va'e —
5 ha'e rami ajoapo vai va'e rire ma
xerovaigua kuery ha'evea rami 'rãgue
xerakykue monha xenhe'ẽ oupity
peve,
xerekove re ha'evea rami opyrõ 'rãgue
yvy re,
yvy ku'i rupi arovy'ave va'ekue ombotyryry vy.
6 SENHOR, epu'ã ke ndepoxya rupi.
Exa uka ndepo'akaa xerovaigua kuery
ipoxypaa rejoko vy.
Epu'ã ke xerepy aguã,
ha'e kuery rembopaga aguã re
ndeayvua rami vy.
7 Nerenonde tonhemboatypa yvy regua
kuery.
Ha'e gui ha'e kuery áryve rupi ndee ke
eĩ yvate.
8 Mba'eta SENHOR omboayvu 'rã yvy regua
kuery.
SENHOR, xere voi eikuaa pota xereko
porãa
ha'e anhetẽ rupi aikoa re.
9 Topa heko vai va'e kuery reko vaia,
ha'e rã heko porã va'e kuery ma emoĩ
atãve.
Mba'eta Xeruete ndereko porã va'e,
ndee reikuaa pota nhane'arandua ha'e
nhandepy'a re oĩ va'e re.*
10 Nhanderuete ma xejoko 'rã opa mba'e
va'e gui.
Ogueraa jepe 'rã opy'a py heko porã
va'e.
11 Nhanderuete ma anhetẽ rupi nhomboayvu va'e,
ko'ẽ nhavõ oendu 'rã nhombopaga
aguã.
12 Ha'e rami vy avakue ndojeko rerovai ri
ramo
Nhanderuete oaĩmbe'e 'rã okyxe.
Omoxã ae ma guive guyrapa, oguereko
katupa ma.
13 Oguereko katu avi
hu'y hendy va'e ijukaarã.
14 Heko vai va'e ma imemby raxy va'e rami
oendu 'rã teko vai ojapoxea,
oguereko'i 'rã nhombotavy aguã,
ha'e gui oikuavã 'rã apu.
15 Ojo'o puku 'rã yvy,
teĩ ikua ojo'oague py ha'e ae ju 'rã
ho'a.
16 Inhakã re ae ju ojeapa 'rã joupe ojapo
vaiague,
ijapyte re ae 'rã ojeapa ipoxyague.
17 Ha'e rã xee ma arovy'a 'rã SENHOR
anhetẽ rupi joe oikuaa potaa re,
aporaei 'rã guive SENHOR yvate va'e
rery rupi.

8

Nhanderuete yvatea ha'e avakue po'akaa re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue "Uva'a nhamia" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã.

1 SENHOR, ore kuery SENHOR,
yvy jave re nderery iporã ete!
Yva gui voi reikuaa uka ndeyvatevea.
2 Kyrĩgue'i ha'e okambu va'e pe reme'ẽ oporaia aguã.
Ha'e kuery oporaia ma remoĩ
nderovaigua kuery jokoarã,
remokyrirĩ aguã nderovaigua kuery
ha'e joepya rupi jojuka va'e.*
3 Ha'e gui ma yva regua aexa ndepo py
rejapo va'ekue,
jaxy, jaxy-tata remoĩ va'ekue ha'e javi
—
4 marã ramigua tu avakue ikuai, ha'e kuery
re nema'endu'a aguã?
Marã ramigua ru avakue ra'y kuery,
ha'e kuery pe rejekuaa uka aguã?
5 Ha'e rami teĩ rembopo'aka ha'e remboete
uka vy
rejapo Nhanderuete gui yvyĩve'i ikuai
aguã rami.*
6 Ndepo py rejapo va'ekue re rembopo'aka
vy
opa marãgua remoĩ ipy guýry:*
7 vexa'i ha'e vaka kuery ha'e javi,
mymba oka regua guive,

* 7:9 Apocalipse 2.23 * 8:2 Mateus 21.14-17 * 8:5 Gênesis 1.26-28; Hebreus 2.5-9 * 8:6 1 Coríntios 15.27; Efésios 1.22

8 ha'e gui guyra'i yva regua, pira ye'ẽ rupigua,
ha'e ye'ẽ guýry rupi ikuai va'e ha'e javi.
9 SENHOR, ore kuery SENHOR,
yvy jave re nderery iporã ete.

9

Jarovy'a ete aguã regua

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue "Ta'y omano" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã.

1 SENHOR, ndevy aporaei 'rã xepy'a ha'e javi py.
Amombe'upa 'rã nerembiapo porãa.
2 Avy'a ndere, roguerovy'a 'rã.
Ndeyvate ete va'e, aporaei 'rã nderery rupi.
3 Mba'eta xerovaigua kuery oguevipa.
Onhepyxanga vy okanhymba nerenonde gui.
4 Mba'eta ndee xerepy 'rã xemboeko porã vy.
Tenda repenaaty py reguapy vy ha'evea rami meme renhomboayvu reiny.
5 Ha'e rami vy yvy regua kuery pe ndeayvu ete 'rã,
remomba 'rã heko vai va'e.
Ha'e kuery rery voi rembogue raka'e rã peve guarã.
6 Ha'e ramo orerovaigua kuery okanhymba,
hetã voi rembovaipa raka'e rã peve.
Noĩvei ma ha'e kuery re ima'endu'aa.
7 Ha'e rã SENHOR ma oĩ riae 'rã guenda openaaty py,
nhomboayvu oiny aguã omoĩ va'ekue py ae.
8 Ha'e rami vy omboayvu 'rã yvy regua kuery ha'evea rami.
Ha'evea rami meme oguereko yvy regua kuery.*
9 Ojexavai va'e pe ma onhemi aguã yvate va'e SENHOR oiko,
omoingo axya rã onhemi kuerei aguã.
10 Ha'e nunga rupi SENHOR, nderery oikuaa va'e kuery ojerovia ndere,
mba'eta ndee nereipytyvõ e'ỹi 'rã ndereka va'e.
11 SENHOR Sião py oiko va'e pe peporaei pemboete vy.
Yvy regua kuery mbyte rupi peikuaa uka hembiapo porãa.
12 Mba'eta ima'endu'a 'rã jouguy moẽare nhombopaga aguã,
ndaexarai 'rã ojexavai va'e ojapukaia re.
13 SENHOR, xemboaxy ke.
Eikuaa pota ke xerayvu e'ỹ va'e xemoingo axya re.
Ndee ma xemopu'ã ju manoa rokẽ gui,
14 Sião tetã rokẽ py ju amombe'u aguã ndereko porãa ha'e javi.
Roguerovy'a 'rã xereraa jepeague re.
15 Yvy regua kuery ma yvykuarã ojo'oague py ae ho'apa.
Nhuã omoĩ nhemi va'ekue py ipy ae ojejura.
16 SENHOR ojekuaa uka 'rã ha'evea rami joguerekoa py.
Mba'eta heko vai va'e kuery ojexavai 'rã opo py ae ojapo va'ekue py.
17 Heko vai va'e kuery ma omomboa 'rã ikuai axya aguã py,
ha'e javi regua Nhanderuete gui hexarai va'e meme.
18 Ha'e rã ojexavai rei va'e kuery gui ma SENHOR ndaexarai riaei 'rã,
nomboaxa rivei 'rã ojexavai va'e oarõ okuapya.
19 SENHOR, epu'ã ke.
Imarã va'e kuery ta'ipo'aka eme.
Yvy regua kuery tombopagapaa nerenonde.
20 SENHOR, emongyje ete ha'e kuery.
Yvy regua toikuaa imarã va'e meme ikuaia.

10

Heko vai va'e kuery ho'apa aguã re ijayvua ague

1 SENHOR, mba'e re tu mombyry reĩ?
Mba'e re tu rojexavai rã nderejekuaa ukai?
2 Mba'eta heko vai va'e kuery ma ayvu vaikue-ikue py omoingo axy 'rã iporiaukue'i.
Ha'e kuery tojejurapa jojopy aguã omoĩ va'ekue py ae.
3 Mba'eta heko vai va'e ovy'a 'rã oipotapa reia re rive,
mba'emo ojoupaxe va'e ijayvu vaikue-ikue 'rã SENHOR re,
ijayvu vai 'rã hexe.

* 9:8 Atos 17.31

4 Heko vai va'e ojee rive ojerovia vy
ndoikuaa potai 'rã mba'eve re.
Ha'e rami vy "Nhanderuete ndoikoi",
he'i 'rã.
5 Ha'e kuery oikoa nhavõ rupi ojoupa rei 'rã
mba'emo.
Ndoikuaai 'rã guive ne'arandua rupi
ndeayvua.
Ojojai rei 'rã okuapy ngovaigua kuery.
6 Mba'eta opy'a py aipoe'i: "Avave rei ndax-
ereityai 'rã.
Aỹ ha'e raka'e rã voi ndoui 'rã
mba'emo vai xe'áry", he'i.
7 Ijuru tynyẽ oiny ayvu vai, nhombotavyarã
ha'e ayvu poyi,
ha'e rami vy nhomboeko vai ha'e
joapo vai aguã re anho 'rã ijayvu.*
8 Nhoarõ 'rã tetã yvýry jojuka aguã.
Ojuka 'rã heko porã'i va'e nhemia py.
Oma'ẽ mbegue 'rã openamby e'ỹ oity
aguã.
9 Nhoarõ 'rã oiny guary okua yvy'ã peguy re
oĩ va'e py nhoarõ oinya rami.
Oarõ 'rã oity aguã iporiaukue'i,
nhuã py ombo'a vy oimamamba aguã.
10 Onhemombe ovy 'rã,
ipo'akaa py iporiaukue'i ho'apa aguã.
11 Aipoe'i 'rã opy'a py: "Nhanderuete ma
nopenai.
Ngova ombojere vy peteĩve henda py
ndoexa potai 'rã ajapo va'e."
12 SENHOR, epu'ã ke!
Xeruete, eupi ndepo!
Nderexarai eme iporiaukue'i gui.
13 Mba'e nunga rupi tu heko vai va'e om-
boyke Nhanderuete?
Mba'eta opy'a py "Nhanderuete nope-
nai 'rãe" he'i.
14 Ha'e rami teĩ ndee ma rexa ae,
reikuaa pota guive rojexavaia rupi
romba'eapoa re,
ndepo py orerepy aguã.
Ndepo py onhemboaxa openamby e'ỹ
ikuai va'e.
Ha'e ramo repy 'rã tyre'ỹ.
15 Emopẽ ke heko vai ha'e joupe ojapo vai
va'e jyva.
Eikuaa pota ha'e kuery reko vaia re
rejoupa peve.
16 SENHOR ma Huvixave imarã e'ỹ va'e.*
Ijyvy gui okanhymba 'rã amboae
regua kuery.
17 SENHOR, rendu ae ma onhemo'yvyĩ'i va'e
kuery oipotaa.
Ha'e rami vy rembopy'a guaxu ha'e
reraa jepe 'rã,
18 repy aguã tyre'ỹ ha'e omoingo axy reipy,
avakue yvy regua nanhomongyjevei
aguã.

11

SENHOR re nhanhemi aguã regua

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara
va'ekue.
1 Xee ma SENHOR re anhemi va'e.
Ha'e nunga rupi mba'exa tu xenhe'ẽ
pe aipopeje:
"Ejava ke yvyty katy guyra'i rami.
2 Mba'eta heko vai va'e kuery omoxã ma
guyrapa,
ixã re ma omoĩ ma hu'y oa'anga vy,
nhemia py heko porã va'e rovai opoi
aguã.
3 Yvy ytarã omoĩ va'ekue omombaa ramo
mba'e tu heko porã va'e ojapo 'rã?"*
4 Ha'e rã SENHOR ma oĩ ojeupegua templo
iky'a e'ỹ va'e py.
Yva re SENHOR oĩ guenda openaaty py.
Oma'ẽ oiny avakue ojapo va'e re.
5 SENHOR oikuaa pota 'rã heko porã ha'e
heko vai va'e re.
Ojou vai 'rã jojukaa rupi anho ikuaixe
vai va'e.
6 Heko vai va'e áry ombou 'rã tapyĩ rexakã
enxofre revegua.
Ha'e kuery oy'u aguã ombou 'rã yvytu
tata revegua.*
7 Mba'eta SENHOR ma heko porã va'e oiko vy
oayvu teko porã rupi ikuai va'e.
Ha'e ramo heko porã va'e oexa 'rã
hova.

12

Apu gui onhepytyvõ ukaa ague

Jogueroporaei va'e pe ixã irundy meme
va'e py ombojoguy reve guarã Davi om-
bopara va'ekue.
1 SENHOR, orereraa jepe ke!
Mba'eta ndevygua avakue ndoikovei.

* 10:7 Romanos 3.14 * 10:16 Apocalipse 11.15 * 11:3 Apy ma huvixave irũ kuery oguerokyje vy ixupe ijayvu okuapy hovaigua kuery ojukaxea gui onha aguã re. Ha'e gui "Yvy ytarã omoĩ va'ekue" he'ia ma huvixa openaa re ijayvu vy (Salmo 75.3, 82.5). * 11:6 Apocalipse 20.10, 21.8

Avakue ra'y kuery mbyte gui okanhymba ma ojeroviapy.
2 Ha'e ramo anhetẽ rupi e'ỹ 'rã ijayvu jomeme,
opy'a py nhombotavy vy ijayvu mbegue rei okuapy.
3 SENHOR, ejaya ijayvu mbegue rei va'e kuery rembe,
opa marã rei ijayvu va'e apekũ guive.
4 Mba'eta aipoe'i okuapy: "Nhaneapekũ py 'rãe nhandepo'aka,
nhanerembe ma nhanemba'e ae.
Mava'e tu nhandere ipo'aka 'rã?" he'i okuapy.
5 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i:
"Iporiaukue'i omoingo axya ha'e ojexavai va'e ipoaẽ ramo
xee aendu vy apu'ã ta aỹ.
Araa jepe 'rã aepy aguã oarõ oikovy va'e", he'i.
6 SENHOR ayvu ma iky'a e'ỹ va'e meme,
prata sete-kue oiky'a'o pyre rami,
tata rupa yapo gui ojapo pyre py.
7 Tá SENHOR, ndee ma orerepy 'rãe.
Aỹgua kuery gui orereraa jepe 'rã raka'e rã peve.
8 Ha'e rã heko vai va'e ma opa rupi ikuai,
avakue ra'y kuery ma teko vai anho oguerovy'a.

13

Ojeroviaa rupi ojerurea ague

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue.
1 SENHOR, raka'e peve 'rã tu nderexarai xegui?
Raka'e peve 'rã tu xevy pe nderejexa ukavei?
2 Raka'e peve 'rã tu nda'evei riae xepy'a py?
Mba'eta ko'ẽ nhavõ xepy'a py aendu ndavy'aia.
Raka'e peve 'rã tu xerovaigua xere opu'ã rei?
3 SENHOR Xeruete, eikuaa pota ke xere, xembovai guive!
Xemboexa pyxo, manoa py ake e'ỹ aguã,
4 xerovaigua kuery "Xepo'aka ma hexe" he'i e'ỹ aguã,
ha'e xerovaigua kuery xekangy ramo oexa vy ovy'a rei e'ỹ aguã.
5 Ha'e rã xee ma ajerovia ndere xemboaxya rupi xerereko aguã.
Xepy'a py arovy'a xereraa jepea.
6 Aporaei 'rã SENHOR pe,
opa mba'e py xemoingo porã rire.

14

Salmo 53.1-6

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue.
1 Hi'arandu e'ỹ va'e ma opy'a py:
"Nhanderuete ndoikoi" he'i.
Ha'e kuery opa marã ikuai ojejokoa rupi e'ỹ.
Neĩ peteĩve ma ndoikoi heko porã va'e.
2 Ha'e rã SENHOR ma yva gui oma'ẽ 'rã avakue ra'y kuery ikuaia re,
oexa aguã amongue pa 'arandu rupi oikoa,
amongue pa oiko Nhanderuete oeka va'e.
3 Ha'e rami teĩ ha'e javive ojepe'a, opa marã rei ikuai pavẽ rei.
Ndoikovei ae teko porã rupi oiko va'e,
neĩ peteĩve ma.*
4 Teko vai rupi ikuai va'e 'arandurã noĩ teve?
Ha'e kuery ma xevygua kuery omomba rivepa 'rã mbojape ho'ua rami.
Ndojapukai 'rã guive Nhanderuete pe.
5 Ha'e rami teĩ ha'e kuery onhemondyipa 'rã oexa vy heko porã va'e kuery reve Nhanderuete oiko ramo.
6 Ha'e kuery ma yvyĩgue'i nhomongeta ramo ojojai rei okuapy,
ha'e rã SENHOR ma onhemoĩ ha'e kuery onhemi aguã.
7 Sião gui ou ma va'e rire Israel kuery reraa jepearã!
SENHOR ojeupegua kuery omoingo porã jevy ramo
Jacó ramymino kuery, Israel kuery ovy'apa 'rã okuapy.

15

Yva pygua re ijayvua

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.
1 SENHOR, marã ramigua nda'u oiko 'rã ndevygua opy?
Marã ramigua nda'u oĩ 'rã ndevygua yvyty iky'a e'ỹ va'e py?*
2 Teko porã rupi ikuai va'e anho,
gueko porãa oexa uka va'e,
opy'a py anhetẽ rupi ijayvu va'e,
3 oapekũ py joe ijayvu vai e'ỹ va'e,

* 14:3 Romanos 3.9-20 * 15:1 Salmo 24.2-6

amboae kuery pe ojapo vai e'ỹ va'e,
neĩ ngoo katy rai'i ikuai va'e re voi ima'endu'a vai e'ỹ va'e.
4 Ha'e kuery ndoguerovy'a rei 'rã ojou vaipy,
ha'e rã omboete 'rã SENHOR renonde ojererokyjea rupi ikuai va'e kuery anho.
Ijayvuague ndojapo e'ỹi 'rã guive,
ha'e nungakue py oiko axy teĩ.
5 Operáta oiporuka rire nomboekovia retavei 'rã,
neĩ nombopagai 'rã ojejavy e'ỹ va'e kuery mba'emo ome'ẽa ta teĩ.
Ha'e rami ikuai va'e ma mba'eve py ndoityai 'rã.

16

Nhanderuete pegua iky'a e'ỹ va'e reko re ijayvua
Davi oporaeiague.
1 Xeruete, epena porã ke xere,
ndere anhemi rire.
2 SENHOR pe aipoa'e: "Ndee ma xe-Senhor.
Iporãve va'e xee ndarekoi ndee e'ỹ vy.
3 Ha'e gui ndevygua iky'a e'ỹ va'e yvy re ikuai va'e ma
xee arovy'a vy ha'e kuery pe 'Yvatekueve' ha'e."
4 Ha'e rã amboae tuueterã re SENHOR omboekovia va'e kuery ma ikuai axy 'rã.
Ha'e kuery ruete pe xee name'ẽi 'rã tuguy revegua,
neĩ ndaxeayvui 'rã hery rupi.
5 SENHOR anho oiko mba'emo xevygua me'ẽa, xekaro pygua me'ẽa guive.
Ndee anho remoĩ xerenonderã.
6 Ha'e ramo xevygua ma ha'eve va'e,
xevy guarã ma iporã va'e meme.
7 Aroayvu porã 'rã SENHOR xemo'arandua,
pyávy voi xemongeta xepy'a re.
8 Xema'endu'a riae SENHOR xereve oikoa re.
Xeyvýry oĩ ramo ndaxereityai 'rã.
9 Ha'e rã xekuraxõ py avy'a,
xenhe'ẽ ovy'a,
xerete avi opytu'u porã 'rã.
10 Mba'eta xerekovea nderejai 'rã manoa py,
Ndevygua iky'a e'ỹ va'e nderejai 'rã ivaipa aguã py.
11 Xevy rexa uka 'rã tape tekove katy oo va'e.
Nerenonde oĩ avy'a ete aguã,
ndeyvýry oĩ xembovy'a va'e raka'e rã peve guarã.*

17

Nhanderuete oepy aguã re ojerurea ague
Davi onhembo'eague.
1 SENHOR, endu ke ajerure ramo ha'evea rami xerereko aguã,
eikuaa pota ajapukaia re,
ejapyxaka ajerurea re,
mba'eta ijapu va'e juru gui e'ỹ xeayvu onhendu.
2 Nerenonde gui eikuaa uka xemboeko porãa regua.
Mba'eta orerexa vy ha'evea rami meme reikuaa pota.
3 Xekuraxõ re reikuaa pota teĩ,
pyávy voi reikuaa pota vy
tata py rami xereko rea'ã teĩ
peteĩ henda py ma xere nderejoui 'rã teko vai.
Xejuru gui noẽi 'rã ayvu vai.
4 Avakue opa marã ikuai teĩ xee ma ndeayvua rami vy
ajejoko jojuka va'ety ikuaia rupi aiko e'ỹ aguã.
5 Ndeguigua tape rupi anho aiko,
ajavy e'ỹ re.
6 Xeruete, xee ajapukai ndevy,
mba'eta ndee xembovai 'rã.
Ejapyxaka ha'e endu xeayvua.
7 Exa uka opa mba'e py ndeporayvu etea.
Mba'eta ndere onhemi va'e kuery reraa jepe 'rã
ha'e kuery re opu'ã va'e gui.
8 Epena ke xere nderexa ra'yĩ re rami ae,
xeao'i ke ndepepo guy py
9 heko vai va'e kuery xembojexavaia gui,
xerovaigua kuery xejukaxea gui.
10 Mba'eta ipy'a ratã va'e kuery ma opy'a omboty reve
ijayvu vaikue-ikue 'rã.
11 Aỹ voi orejoko rei okuapy,
orere oma'ẽ vaipa yvy rupi orereityxe vy.
12 Guary guembiarã ojouxe va'e rami ikuai,
guary ra'y onhemia gui oma'ẽ mbegue va'e rami guive.
13 SENHOR, epu'ã ke, ejoko ha'e eitypa.
Ndekyxe py eraa jepe xerekove heko vai va'e po gui.

* 16:11 Kova'e ayvu rupi Pedro ijayvu Jesus rekokue omombe'u vy (Atos 2.22-36), ha'e gui Paulo ju ijayvu (Atos 13.32-37; 1 Coríntios 15.4).

14 SENHOR, ndepo py ae xereraa jepe avakue
yvy regua gui.
Ha'e kuery ma aỹ oikove teri reve anho
'rã ojou iporã va'e.
Mba'eta ha'e kuery rye remonyẽ
mba'emo porã.
Ha'e kuery ta'y reta 'rã.
Ha'e gui mba'emo ndoiporupai
va'ekue ma oeja 'rã gua'y kuery pe.
15 Ha'e rã xee ma teko porã rupi vy ama'ẽ 'rã
nderova re.
Apu'ã ju vy avy'a 'rã roexa vy.*

18

2 Samuel 22.1-51

Jogueroporaei va'e pe Davi SENHOR rembiguai ombopara va'ekue. SENHOR pe oporaei Saulo ha'e hovaigua kuery ha'e javi po gui oepy ramo. Ha'e vy aipoe'i:

1 SENHOR xemombaraetea, xee roayvu.
2 SENHOR, ndee ma xe'itaova.
Ndee ma oo ikorapa va'e ha'e xerepya.
Xeruete ma xe'itaova anhemiaty,
mba'emo vai jokoa, xereraa jepea imbaraete va'e ha'e oo imbaraete ete va'e.
3 SENHOR ogueroporaeipy va'e pe xee ajapukai vy
aa jepe kuery 'rã xerovaigua kuery po gui.
4 Nhuã manoa regua xejura va'ekue,
yai rami heko vai va'e xere opu'ã vy xemongyje.
5 Manoa pygua xejokua,
nhuã xã xejura xapy'a.
6 Ha'e ramo ajexavaia py ajapukai karamboae SENHOR pe.
Xeruete pe ajapukai xereraa jepe aguã.
Ha'e rã oĩaty templo gui oendu xeayvua,
ijapyxa peve ajapukaia ovaẽ ramo.
7 Ha'e ramo yvy omyĩ ha'e oryryi.
Yvyty yta ikuai va'e voi ovavapa, oryryipa,
SENHOR ogueropoxy ramo.
8 Inhapyĩgua gui opu'ã hataxĩ,
ijuru gui ma tata nhomombaarã oẽ,
tapyĩ hexakã va'e avi.
9 Yva omo'yvyĩ'i vy oguejy,
ipy guýry pytũ vaikue oĩ reve.
10 Anjo ipepo va'e áry oĩ vy oveve ouvy,
yvytu opepo áry ou pojava.
11 Pytũ gui ojapo onheovã aguã.
Ha'e va'e ojee omoĩ ouvy.
Yy ha'e arai pytũ va'e hoo rami oĩ.
12 Hexakã henonde oo va'e gui ma arai ivaipa,
amandau ha'e tapyĩ hexakã va'e ho'a.
13 Ha'e gui ma SENHOR yapu yva re.
Yvate ete va'e ijayvu atã ramo
ho'a amandau ha'e tapyĩ hexakã va'e.
14 Ngu'y omombo vy omoaĩmba xerovaigua kuery.
Overa vy omondyipa.
15 Ha'e ramo ojekuaa yy rupa peve,
yvy yta avi ojekuaapa,
ndeayvu atãa py SENHOR,
ndepoxya rupi neapyĩgua gui nepytuẽ ramo.
16 Yvate gui SENHOR okuave'ẽ vy xerupity,
xerenoẽ yy tuvixa va'e gui.
17 Xereraa jepe xerovaigua kuery imbaraete va'e gui,
xemomboriau rei va'e kuery gui ae,
xegui ipo'akave ete va'ekue ri.
18 Ha'e kuery ma ajexavai jave opu'ãmba rei va'ekue xere,
teĩ SENHOR onhemoĩ xepytyvõarã.
19 Ha'e rami vy xereru peteĩ henda ipa'ũ ja'eavea py.
Xererovy'a vy xereraa jepe.
20 Xereko porãa rekovia SENHOR ome'ẽ iporã va'e,
xevy ome'ẽ ndaxepo ky'aia repy.
21 Mba'eta xee ma SENHOR guigua tape rupi anho aiko va'e,
Xeruete gui ndajepe'ai guive ha'eve'ỹa rami aiko aguã.
22 Xejee amoĩ ijayvuague ha'e javi,
xejegui ndaipe'ai ayvu omoĩ va'ekue.
23 Henonde aiko anhetẽ rupi,
ajejoko guive teko vai rupi aiko e'ỹ aguã.
24 Ha'e ramo xevy SENHOR ome'ẽ xereko porãa repy,
henonde rupi ndaxereko ky'ai rire.
25 Heko porã va'e kuery pe rejekuaa uka 'rã heko porã va'e,
anhetẽ rupi ikuai va'e pe rejekuaa uka anhetẽ rupigua avi,
26 iky'a e'ỹ va'e pe rejekuaa uka iky'a e'ỹ va'e,
ha'e rã heko vai va'e pe ma rejekuaa uka 'rã nhombopaga kuaa va'e.

* 17:15 Omanoague gui onhemboete ju aguã re ijayvu (Apocalipse 22.4).

27 Mba'eta reraa jepe 'rã onhemo'yvyĩ'i va'e,
ha'e rã oma'ẽ vaikue reia rupi onhemboyvate va'e ma remomba 'rã.
28 Ndee rejapo xerata endy hexakãve aguã rami.
Pytũ rupi aikoa rupi ma ndee SENHOR Xeruete remoexakãmba.
29 Ndereve vy amomba 'rã xondaro kuery,
Xeruete reve vy apo 'rã tetã kora áry rupi.
30 Nhanderuete guigua tape ma iky'a e'ỹ va'e,
SENHOR ayvu ma oa'anga pyre.
Hexe onhemi va'e ha'e javi pe ma mba'emo vai jokoa oĩ.
31 Mava'e tu Nhanderuete oiko SENHOR e'ỹ vy?
Mava'e tu nhande'itaova oiko Nhanderuete e'ỹ vy?
32 Xeruete xemombaraetea oiko,
omoatyrõ 'rã aguata aguã rupi.
33 Xepy ojapo 'rã guaxu rami inhakuã aguã.
Yvatea rupi aẽ teĩ xemoĩ atã.
34 Xepo pe voi ome'ẽ joe apu'ã kuaa aguã.
Ha'e ramo guyrapa overa va'e guigua teĩ xee aipira 'rã.
35 Mba'emo vai jokoarã reme'ẽ xereraa jepea,
reiporu kuaa regua xemoĩ atã,
xemboaxya rupi xemboyvate.
36 Apyrõ aguã tape rembopyve ramo
ndaxepyxyryi 'rã.
37 Xerovaigua kuery amonha 'rã aupitypa peve.
Ha'e gui amomba rire ajevy ju 'rã.
38 Amou'ũmba opu'ã aguã nda'evevei peve.
Xepy yvýry ho'apa.
39 Mba'eta ndee xemombaraete ajoguero'a kuaa aguã,
rejapo xere opu'ã va'ekue re xepo'aka aguã rami.
40 Xerovaigua kuery rejapo ojavapa aguã rami.
Xerayvu e'ỹ va'e amomba.
41 Guepyarã pe ha'e kuery ojapukai teĩ ndoepyai.
SENHOR pe voi ha'e kuery ojapukai teĩ nombovai.
42 Ha'e ramo amongu'ipa yvy ku'i yvytu rupi ovevepa va'e rami,
yapo tape guiguare nhamomboa rami amokanhymba.
43 Heta va'e kuery xere opu'ã teĩ xereraa jepe,
xemoĩ yvy regua kuery ruvixarã.
Amboae regua kuery ndaexai va'ety voi xevygua ikuai.
44 Xeayvu oendu vyve xenhe'ẽ rendu okuapy.
Yvy mboae regua oexa uka xevy ikuaia,
45 amboae regua kuery okanhymba,
onhemiague gui oẽmba onhemondyipa vy.
46 SENHOR ma oikove va'e, togueroayvu porãa xe'itaova!
Tomboetea Nhanderuete xereraa jepea!
47 Nhanderuete xerepy vy jojukapa,
heta va'e kuery re xembopo'aka.
48 Nhanderuete ae xereraa jepe xerovaigua kuery gui.
Ndee ma xemboyvate xerovaigua kuery áryve,
ha'e xerepy avakue jojuka va'ety po gui.
49 Ha'e ramo SENHOR, roguerovy'a 'rã yvy regua kuery oendua py,
aporaei 'rã nderery rupi.*
50 Ha'e ae ombopo'aka 'rã huvixaverã omoĩ va'ekue,
oexa uka 'rã guembiporavo oayvua,
Davi ha'e hamymino kuery pe, raka'e rã peve.

19

Nhanderuete rembiapo ha'e ijayvua oguerovy'aa ague

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue.

1 Yva re mba'emo ikuai va'e oikuaa uka Nhanderuete hexakãmba va'ea,
yvate rupi ikuai va'e oikuaa uka 'rã opo py ojapoague.
2 Ára nhavõ oikuaa uka 'rã ara pygua pe,
ha'e pytũ nhavõ oikuaa uka 'rã pytũ rupigua pe.
3 Nda'ijayvui 'rã, neĩ nda'ijayvuai 'rã,
ha'e va'e gui mba'eve nonhendui 'rã.
4 Ha'e rami teĩ ha'e nunga 'arandu ma yvy jave rupi oikuaa,
yvy apy peve 'rã ha'e nunga re ayvua.*
Ha'e vy yva apy re omoĩ kuaray oike aguã.

* 18:49 Romanos 15.9 * 19:4 Romanos 1.18-25, 10.16-18

5 Ha'e va'e ma omenda ramo va'e rami 'rã oẽ
ouvy ngoo gui,
ovy'a 'rã ovy imbaraetepa va'e onha
ovya rami.
6 Yva apy gui oẽ vy
oaxa 'rã ovy ijapy rovai peve.
Jipoi 'rã haku-a oguerovy e'ỹa.
7 Ha'e gui SENHOR guigua lei ma ha'eve
vaipa ete vy
omombaraete ju 'rã nhanderekove.
SENHOR omombe'u va'e ma oguerovi-
apy vy
omo'arandu 'rã hi'arandu e'ỹ'i va'e.
8 SENHOR nhombo'ea ma ha'evea ramigua
vy
ombovy'a 'rã nhanekuraxõ.
SENHOR ojapo uka va'e ma iky'a e'ỹ
va'e vy
omoexakã 'rã nhanderexa.
9 SENHOR renonde jajererokyjea ma iky'a
e'ỹ va'e,
raka'e rã peve guarã guive.
SENHOR joe oikuaa potaa ma anhetẽ
rupigua,
ha'evea rami meme.
10 Ha'e nunga ma ouro gui jaipotave va'erã,
ouro oiky'a'o pyre gui iporãve ramo.
He'ẽve 'rã ei
hetãgue gui onhami va'ekue gui.
11 Ha'e va'e rupi nerembiguai kuery remon-
geta 'rã guive.
Ha'e va'e jajapo vy jajou reta 'rã iporã
va'e.
12 Mava'e nda'u oikuaapa 'rã ha'e ae oje-
javyague?
Emboguepa ke aikuaa e'ỹ-e'ỹ va'e
guive.
13 Xejoko xee nerembiguai anhemboyvate
reia gui voi.
Ha'e nunga ta'ipo'aka eme xere.
Ha'e rami rã iky'a va'e'ỹ 'rã aiko,
ha'e aa jepe 'rã ajejavyve etea gui.
14 SENHOR, xe'itaova ha'e xerepya,
tove ayvu xejuru gui oẽ va'e ha'e
xepy'aa xepy'a re oĩ va'e
nerenonde toĩ nembovy'aarã.

20

Huvixave re ojerurea ague

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara
va'ekue.
1 Rejexavaia ára tove SENHOR tanembovai.
Jacó Ruete rery tandereraa jepe reĩ atã
aguã py.
2 Tombou nderepyarã guenda iky'a e'ỹ va'e
gui.
Sião gui ma voi topena ndere.
3 Ta'ima'endu'a ixupe guarã reme'ẽ va'e
ha'e javi re,
tojou porã mba'emo ixupe reapy rã.
4 Tome'ẽmba ndepy'a re reipotaa oĩ va'e,
tojapopa rejapoxe va'e ha'e javi.
5 Ha'e gui ma ndepo'aka ramo ore kuery
rovy'a 'rã mboraei rupi,
Nhanderuete rery rupi roupi 'rã
imoiny bandeira.
Ixupe SENHOR tomoingo renhem-
boayvua ha'e javi.
6 Aỹ ma xee aikuaa SENHOR ogueraa jepe
'rãa huvixarã omoĩ va'ekue.
Ombovai 'rã o'amba iky'a e'ỹ va'e gui,
ha'e rami vy opo py oexa uka 'rã
opo'akaa.
7 Amongue ma ojerovia 'rã mba'eyru re,
amboae kuery ma kavaju re 'rã
ojerovia.
Ha'e rã nhande kuery ma SENHOR
Nhanderuete rery anho jarovy'a.
8 Ha'e kuery ma ojero'a vy ho'apa 'rã.
Ha'e rã nhande kuery ma nhapu'ã 'rã
jakuapy.
9 SENHOR, embopo'aka ke oreruvixave.
Rojapukai ramo orembovai.

21

Ngovaigua kuery re huvixave ipo'aka rã oguerovy'aa ague

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara
va'ekue.
1 SENHOR, nembaraetea re oreruvixave
ovy'a,
reraa jepeague re oporaei.
2 Mba'eta rejapo ma opy'a py ojapoxe
va'ekue,
nerendu e'ỹi ojapukaia.
3 Mba'eta reayvu vy iporã va'e anho reme'ẽ
ixupe.
Inhakã re remoĩ coroa ouro ete'i
guigua.
4 Guekove re ha'e ojerure ramo reme'ẽ,
raka'e rã peve guarã.
5 Reraa jepeague ma pavẽ rei oguerovy'a
okuapy.
Hexe remoĩ hexakãrã ha'e yvateve
aguã.
6 Raka'e rã peve guarã remoĩ nhomoingo
porãarã.

Hexeve reiko ramo vy'a anho 'rã
oendu.
7 Mba'eta huvixave ojerovia SENHOR re.
Ha'e rami vy Yvate ete va'e omboaxy
ramo peteĩve henda py ndo'ai 'rã.
8 Ha'e rami vy ndepo oupity 'rã nderovaigua
kuery ha'e javi,*
reiporu kuaa regua ojopypa 'rã ndere
ija'e e'ỹ va'e.
9 Ha'e kuery pe rejekuaa uka vy
rejapo 'rã tata rupa haku raxa va'e
rami.
SENHOR opoxya rupi omomba 'rã,
tata oapypaa rami.
10 Yvy gui remomba 'rã hamymino kuery,
avakue ra'y kuery ikuaia gui.
11 Nderovai ha'e kuery mba'emo vai ojapoxe
teĩ
nopu'ã kuaai 'rã, ndojapo kuaai 'rã
ha'e nunga.
12 Rejapo 'rã oguevipa aguã rami,
ha'e kuery rova re rea'anga 'rã nder-
apa.
13 SENHOR, tandeyvate ndepo'akaa py.
Ha'e rã ore ma roporaei 'rã ndepo'akaa
roguerovy'aa rupi.

22

Messias oiko axy rire ipo'aka ju aguã re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue, "Guaxu aje'ivegua" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã.

1 Xeruete, Xeruete, mba'e re tu xereja ri?*
Mba'e re tu ajexavaia rupi ajapukai teĩ
mombyry ri repyta xegui xereraa jepe
e'ỹ aguã?
2 Xeruete, ára py ajapukai ramo naxembo-
vai,
pyávy voi ndapytu'ui ae.
3 Ha'e rami teĩ ndee ma iky'a e'ỹ va'e reiko.
Nerenda repenaaty py reguapy reiny
Israel kuery oporaei okuapy va'e
mbyte.
4 Oreramoĩ kuery ma ndere ojerovia raka'e.
Ojerovia ramo reraa jepe.
5 Ndevy pe ha'e kuery ojapukai ramo reo
jepe raka'e.
Ndere ojerovia, nda'eve e'ỹi nho
guive.
6 Ha'e rã xee ma taxo, ava e'ỹ merami,
mba'eta avakue pe ovare e'ỹ va'e,
heta va'e kuery oipota va'e'ỹ aiko.
7 Xerexaa kuery ha'e javi xejojai rei.
Hembe'a rei reve oakã ombovava vy
aipoe'i:
8 " SENHOR re rejerovia ramo tanderepy.
Ha'e ae tandereraa jepe, hexe
ndererovy'a ri vy", he'i okuapy.
9 Ha'e rami teĩ ndee ma xetui'i aguã rami
xeapo va'ekue.
Xere repena porã va'ekue akambu'i
teri jave.
10 Xetui'i guive ndevy aiko.
Xeryru'i py aĩa pyve ndee Xeruete
reiko.
11 Aỹ ma enhemombyry eme xegui,
mba'eta ovaẽ ma ajexavai aguã,
ha'e xepytyvõarã ndoikoi.
12 Heta ikuai toro nharõ rami xejoko va'e,
toro mbaraetekueve Basã pygua xem-
bojere rei okuapy.†
13 Xere ha'e kuery ijuru jai,
guary nhomboa'ypa va'e rami oko-
rorõ.
14 Yy rami anheẽ,
ha'e xekãgue ha'e javi oku'epa,
xeryepy re xekuraxõ ma ei raity
hykupa va'e rami ojeapo.
15 Yapo guigua pẽgue ipirupaa rami
xembaraetea voi opa ma,
xeapekũ guive xejurupy re oja ma
oiny.
Ha'e rami py ndee xereity yvy ku'i rupi
amano aguã.
16 Jagua kuery xembojere rei okuapy,
joapo vai va'ety kuery nhomoirũmba
va'e.
Xepo ha'e xepy ombokuapa.
17 Aexapa xekãgue ha'e javi'i.
Ha'e kuery xere oma'ẽ okuapy xere
ovy'a reia py.
18 Xeao jomeme omboja'opa ma.
Xekamixa puku re oexa okuapy
xortea.
19 Ha'e rã ndee SENHOR, ejepe'a eme xea gui.
Xemombaraetea, ejapura ke xerepy
aguã.
20 Eraa jepe xerekove ha'e kuery kyxe gui,
jagua kuery oipe'a ta va'e gui.

* 21:8 Apy guive huvixave pe ijayvu. * 22:1 Kova'e salmo ha'e javi omombe'u ma voi Jesus kuruxu re omano jave guarã (Mateus 27.33-54, Marcos 15.22-32, João 19.17-30, Filipenses 2.5-11). † 22:12 Basã yvy re ma heta ikuai raka'e vaka. Ha'e rã apy ma toro re ete'ỹ, heko vai va'e kuery re ijayvu.

21 Xereraa jepe ke guary juru gui,
búfalo rakua gui guive.
Tá, ndee ma xembovai ma!
22 Ha'e rami rire xeryvy kuery oendua py
xema'endu'a 'rã nderery re,*
heta va'e kuery mbyte rogueroporaei
'rã, po rami:
23 " SENHOR renonde pejererokyjea rupi
pendekuai va'e, peroporaei.
Pembojerovia, peẽ Jacó ramymino
kuery ha'e javi.
Israel ramymino kuery ha'e javi, pem-
boete pekuapy.
24 Mba'eta ha'e naxemboaxy e'ỹi ajexavai rã,
ndojeguarui guive aiko axya gui,
ngova voi nomo'ãi xegui.
Ha'e rami 'rãgue py oendu xereraa
jepe aguã ajapukai ramo", ha'e 'rã.
25 Mba'eta ndegui ae ou ijaty va'e kuery
mbyte xee rogueroporaei aguã.
Nerenonde ojererokyjea rupi ikuai
va'e oexaa py ajapo 'rã anhem-
boayvuague.‡
26 Ha'e ramo iporiaukue'i okaru 'rã okuapy
hevyatãmba peve.
SENHOR oeka va'e oguerovy'a 'rã
okuapy.
Ha'e kuery kuraxõ toikove riae!
27 Ha'e nunga rupi yvy apy peve ima'endu'aa
'rã SENHOR re,
ixupe guarã ojeko rerova 'rã okuapy.
Henonde guenapy'ã re yvy regua
kuery ha'e javi oĩmba 'rã okuapy.
28 Mba'eta SENHOR pegua ae ipo'aka aguã.
Ha'e ae 'rã opena yvy regua kuery re.
29 Yvy regua oguerekopa rei va'e kuery voi
okaru vy ombojerovia 'rã okuapy.
Yvy re onhono porã mbyre ha'e javi 'rã
oĩ guenapy'ã re henonde,
guekove ae'i re nopena kuaai va'ekue.
30 Tamymino kuery voi ha'e oipotaa rami 'rã
ikuai.
Mba'eta raka'eve rã ikuai va'e pe
ijayvua 'rã SENHOR reko re.
31 Ha'e kuery ou vy omombe'u 'rã ixuguigua
teko porã.
Raka'eve rã ikuai va'erã pe
omombe'ua 'rã ha'e ojapo va'ekue.

23

"Xere SENHOR opena" he'ia

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.
1 SENHOR ma vexa'i mongarua rami xere
opena va'e oiko.*
Ha'e ramo xevy pe ndoatai 'rã mba'eve
rei.
2 Xemombytu'u 'rã inony nhuũndy porã py
rami.
Xereraa 'rã yy iky'a e'ỹ va'e py.
3 Omombaraete kuerei 'rã xenhe'ẽ.
Tape teko porã rupi 'rã xerereko,
guery omboete ukaa rupi vy.
4 Yvyugua manoa guy pytũ reia rupi aiko teĩ
ndakyjei 'rã mba'eve rei gui,
xereve ndee reiko ramo.
Ndepo pygua ha'e ndepopoka ma
xembopy'a guaxu.
5 Rereko katu akaru aguã†
xerovaigua kuery oexaa py.
Xeakã re renhoẽ 'rã azeite.
Xekaro remonyẽ 'rã onheẽmba rei
peve.
6 Anhetẽ xereve oĩ 'rã ndeporayvua ha'e
xemboaxya ára nhavõ, aikovea
pukukue re.
Ha'e gui SENHOR ro py aiko 'rã raka'e
rã peve.

24

Huvixave hexakãmba va'e ou aguã re ijayvua

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.
1 SENHOR mba'e ae ituí yvy ha'e opa mba'e
hexe ikuai va'e,
yvy regua kuery ha'e javi guive.*
2 Mba'eta ha'e onhono raka'e ye'ẽ áry rupi,
yy oxyry va'e áry omombyta.
3 Marã ramigua tu ha'eve SENHOR pegua
yvyty re oẽ aguã?
Marã ramigua nda'u ha'eve henda
iky'a e'ỹ va'e py oiko aguã?
4 Opo py ojejavy e'ỹ va'e, ipy'a ky'a e'ỹ va'e,

* 22:22 Hebreus 2.10-12 ‡ 22:25 "Anhemboayvuague ajapo 'rã" he'i vy ma mba'emo mymba ojuka aguã re ijayvuague re ima'endu'a. Ha'e gui ho'okue omboja'o 'rã guetarã kuery pe Nhanderuete oguerovy'a okuapy aguã (Levítico 7.15-16). * 23:1 Apy ma vexa'i mongarua re ombojoja, Nhanderuete nhandere openaa re ijayvu vy (Apocalipse 7.15-17). † 23:5 Apy ma hoo va'e nhomovaẽ porã va'e re ombojoja. Ha'e va'e jave py hoo va'e ipoua kuery omovaẽ porã vy azeite onhoẽ'i vy oikyty 'rã inhakã re (Lucas 7.46). * 24:1 1 Coríntios 10.23-26

tuuete ramigua ovare e'ỹ va'e re
onhe'ẽ nogueroma'endu'ai va'e,
neĩ ndoura rivei va'e.
5 Ha'e va'e kuery re ma ou 'rã SENHOR
omoingo porãa,
ha'e ramo Nhanderuete heraa jepea
po gui ojopy 'rã teko porã.*
6 Ha'e rami ikuai ixupe ojapukai va'e kuery,
Jacó Ruete oekaa rupi ikuai va'e.
7 Peipe'a ke okẽ ikuai va'e,
peipe'apave okẽ guaxu marã e'ỹ,
Huvixave hexakãmba va'e oike aguã.
8 Mava'e tu Huvixave hexakãmba va'e?
SENHOR imbaraete ha'e ipo'akapa
va'e,
SENHOR joe opu'ãa rupi ipo'aka va'e.
9 Peipe'a ke okẽ ikuai va'e,
peipe'apave okẽ guaxu marã e'ỹ,
Huvixave hexakãmba va'e oike aguã.
10 Mava'e tu Huvixave hexakãmba va'e?
SENHOR ixondaro reta va'e,
ha'e ae Huvixave hexakãmba va'e.

25

Nhanderuete pe onhepytyvõ ukaa ague

Davi ombopara va'ekue.
1 Ndere SENHOR, aroma'endu'a xenhe'ẽ.
2 Xeruete, ndere xee ajerovia va'e.
Axĩmba rei aguã rami e'ỹ ke xerereko,
xerovaigua kuery xere ovy'a rei e'ỹ
aguã.
3 Ha'e rã nerarõ va'e kuery ma peteĩve
noxĩmbai 'rã.
Oxĩmba va'erã ma nhemi rupi joapo
vai va'e kuery.
4 SENHOR, eikuaa uka xevy ndeguigua tape.
Xembo'e ke reikoa rupi aiko avi aguã.
5 Xerereko ndeguigua anhetẽ va'e rupi,
xerekombo'e guive,
mba'eta ndee ma Xeruete xereraa je-
pea,
ndee ae roarõ aikovy ko'ẽ nhavõ.
6 SENHOR, nema'endu'a ke renhomboaxy
ha'e ndeporayvua rupi
jypy guive reikoa re.
7 Nema'endu'a eme ke xekunumi jave aje-
javyague re,
neĩ nderovai xereko vaiague re.
SENHOR, xemboaxya rupi anho ke
nema'endu'a xere,
ndeporayvu va'e vy.
8 SENHOR ma iporayvu ha'e heko porã va'e
vy
ojejavypa va'e kuery pe oikuaa uka 'rã
tape.
9 Yvyĩgueve ma ha'e oguereko 'rã teko porã
rupi,
ombo'e 'rã ojeguigua tape rupi oiko
aguã re.
10 SENHOR guigua tape ha'e javi rupi oĩ
nhomboaxya ha'e anhetẽ va'e,
guexeve guarã ojapo va'ekue ha'e
ijayvuague rupi ikuai va'e pe.
11 SENHOR, nderery remboete ukaa rupi vy
emboguepa xereko vaiague heta teĩ.
12 Avakue SENHOR renonde ojererokyjea
rupi ikuai va'e pe
oikuaa uka 'rã tape oo aguã.
13 Ha'e ramo ha'e kuery nhe'ẽ opytu'u 'rã
ovy'a reve,
ha'e gui hamymino kuery jevy ikuai
porã 'rã yvy re.
14 SENHOR renonde ojererokyjea rupi ikuai
va'e ma ha'e omonhemboja 'rã.
Ha'e va'e kuery pe oikuaa uka 'rã guex-
eve guarã ojapo va'ekue.
15 Ama'ẽ riae aikovy SENHOR re,
mba'eta ha'e ae oipe'a 'rã xepy nhuã
gui.
16 Ejevy ju xea py, xemboaxy ju,
mba'eta xeae'i aĩ vy ajexavai.
17 Xemombytu'u ke xepy'a py nda'eveia gui,
xepe'a ke ajexavaia gui.
18 Eikuaa pota aiko axya ha'e ajexavaia re,
ha'e emboguepa ajejavyague ha'e javi.
19 Eikuaa pota ke xerovaigua kuery re,
heta vaipa ramo.
Xere ija'e e'ỹ va'e kuery xembo-
jeguaru rei okuapy.
20 Earõ xenhe'ẽ re, ha'e xerepy.
Taiko eme axĩmba rei aguã rami,
ndere anhemi rire.
21 Anhetẽ rupi ha'e teko porã rupi aikoa
tojapo akanhy e'ỹ aguã rami,
mba'eta ndee ae xee roarõ.
22 Xeruete, eraa jepe Israel kuery
ikuai axya ha'e javi gui.

26

Heko porã va'e ojapukaia

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.
1 SENHOR, xemboeko porã ke,
anhetẽ rupi anho aiko
ha'e SENHOR re ajeroviaa gui nda-
jepe'ai rire.

* 24:5 Mateus 5.8

[2] SENHOR, eikuaa pota ke aikoa re ha'e
xekuaa.
Exa pota xepy'aa ha'e anhembopy'aa
re.
[3] Mba'eta ndeporayvua re xema'endu'a riae
aikovy,
ndeguigua anhetẽ va'e rupi aiko.
[4] Ndaguapyi guive avakue nhombotavypa
rei va'e reve,
joayvu merami rive va'e kuery reve
nanhemoirũi.
[5] Opa marã rei ikuai va'e xee ndajou porãi,
ha'e heko vai va'e kuery reve
ndaguapyi.
[6] Ajepoei ajejavy e'ỹa aikuaa uka vy.
Ha'e rami vy SENHOR, aiko ndevygua
altar yvýry,
[7] aporaei atã aguã ndevy,
nerembiapo porãa amombe'upa aguã.
[8] SENHOR, xee ma ayvu ndevygua oo,
nerexakã oĩaty.
[9] Eipe'a eme xerekove heko vai va'e kuery
reve,
xerekove eipe'a eme jouguy moẽa
kuery reve.
[10] Ha'e kuery po ma jojukaague re iky'a,
oiporu kuaa regua re ma teko vai
repyrã rive oguereko.
[11] Ha'e rã xee ma xereko porãa rupi aiko.
Xerepy ke xemboaxy vy.
[12] Xepy oĩ atã yvy joja reia py.
Ha'e rami vy heta va'e kuery oendua
py xema'endu'a porã 'rã SENHOR re.

27

Nhanderuete reve oikoxea rupi ijayvua

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

[1] SENHOR ma xemoexakãa ha'e xereraa je-
pea oiko.
Mava'e gui 'rã tu akyje?
SENHOR ma xerekovea onhemi aguã.
Mava'e gui tu akyje ta?
[2] Ha'e gui joapo vai va'ety kuery xere ou vy
xemomba aguã,
xeavyky rei va'e ha'e xerovaigua
kuery,
ha'e kuery onhepyxanga vy ho'apa 'rã
okuapy.
[3] Xondaro kuery heta xembojere teĩ
xepy'a py nanhemondyi 'rã.
Xere anho opu'ãmba teĩ ajerovia riae
'rã.
[4] Peteĩ regua re tema ajerure SENHOR pe,
ha'e va'e anho ajouxe:
ha'e va'e ma SENHOR pegua oo py aiko
aguã aikovea pukukue re,
SENHOR rexakãa aexa aguã,
ha'e ixupegua templo py anhembo'e
aguã.
[5] Ha'e rami vy aĩ vaia ára xenhomi 'rã ojeu-
pegua opy,
xemoinge 'rã ojeupegua oo py anhemi
aguã.
Xereraa 'rã itaova áry.
[6] Ha'e jave py xeakã ombo'yvate ju 'rã
xerovaigua kuery xembojere rei va'e
áry.
Ixupegua oo py arovy'a vy mba'emo
ame'ẽ 'rã.
Aporaei ha'e ambopu 'rã SENHOR pe.
[7] SENHOR, endu ke xeayvua,
ndevy ajapukai rã.
Xemboaxy ha'e xembovai.
[8] Xepy'a re amoĩ "Xereka ke xereve reiko
aguã" 'rea.
Ha'e ramo roeka 'rã SENHOR, ndereve
aiko aguã.
[9] SENHOR, ejexa uka e'ỹ eme xevy.
Ndepoxy reve xemoxẽ eme xee
nerembiguai.
Mba'eta ndee ma xepytyvõa reiko.
Xeruete xereraa jepea,
epena e'ỹ eme xere, xereja eme xeae'i.
[10] Mba'eta xeru ha'e xexy xereja teĩ
SENHOR xereru 'rã.
[11] SENHOR, xembo'e ke ndeguigua tape rupi
aiko aguã,
tape jojaa rupi xerereko xere oma'ẽ
mbegue va'e kuery gui.
[12] Xemboaxa eme xerovaigua kuery oipotaa
rami xerereko aguã.
Mba'eta xerovai opu'ã rei okuapy ayvu
rive py,
joapo vai aguã re anho nhomongeta
va'e.
[13] Xee ajerovia SENHOR porayvua aexa aguã
yvy re aikove teri reve.
[14] Pearõ ke SENHOR.
Pendekuerai eme, pendepy'a guaxu
ha'e pearõ tema SENHOR.

28

Oguerovy'a reve ojerurea

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

[1] SENHOR, ndevy pe ajapukai.
Xe'itaova, endu e'ỹ eme ke xeayvua,
mba'eta naxembovai ramo

yvykua py oguejy va'e kuery rami
akanhy 'rã.
2 Endu ke xereraa jepe aguã re ajapukai
ramo,
nerenda iky'a e'ỹ va'e katy xepo aupi
reve.
3 Xembotyryry eme ke heko vai va'e kuery
opa marã rei ikuai va'e reve.
Ha'e kuery ma ikuai porã aguã re
merami rive ijayvu oirũ pe,
teĩ ipy'a re ma opa marãgua anho oĩ.
4 Embopaga ke ha'e kuery ojapoague rami,
mba'emo vai ojapoague re.
Eme'ẽ ha'e kuery opo py ojapoague
rekovia,
embojoja ha'e kuery ojapoague repy.*
5 Ha'e kuery ndoikuaa potai SENHOR ojapo
va'e re,
neĩ opo py ojapo va'ekue re.
Ha'e ramo SENHOR oitypa 'rã,
nomopu'ã jevyvei 'rã guive.
6 Ta'ima'endu'a porãa SENHOR re,
xereraa jepe aguã re ajapukai ramo
xerendu rire.
7 SENHOR ae xemombaraetea ha'e mba'emo
vai jokoa.
Hexe xekuraxõ ojerovia.
Ha'e xereraa jepe ramo xekuraxõ
ovy'a,
ha'e ixupe aporaei reve amboete 'rã.
8 SENHOR omombaraete 'rã ixupe ikuai va'e,
hembiporavo onhemi vy oo jepe aguã.
9 Eraa jepe ke ndevygua kuery,
emoingo porã ndevygua kuery.
Ha'e kuery re epena ha'e emboyvate
raka'e rã peve.

29

Yapu ha'e overa rupi Nhanderuete ayvu onhendua re ijayvua

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

1 Nhanderuete ra'y kuery pendekuai va'e,
pemboete SENHOR,*
perovy'a SENHOR rexakãa ha'e im-
baraetea.
2 Pemboete SENHOR hery pemboete aguã
ha'evea rami.
Pembojerovia SENHOR iky'a e'ỹa rex-
akãa py.
3 Yy áry rupi onhendu SENHOR ijayvua.†
Nhanderuete yapu guexakãa gui.
Yy tuvixa va'e áry rupi SENHOR oiko.
4 SENHOR ayvu ma ipo'akapa va'e.
SENHOR ayvu re yvatea anho oĩ.
5 SENHOR ayvu omopẽ 'rã yary ikuai va'e.
Tá, SENHOR omboa'ypa 'rã yary Líbano
py ikuai va'e.
6 Líbano ha'e Siriom yvyty áry ikuai va'e
ojapo 'rã vaka ra'y rami opo-opo aguã
rami, vaka ka'aguy regua rami.
7 SENHOR ayvu ojapo 'rã tata hendy ovy
aguã rami.
8 SENHOR ayvu omboryryi 'rã tekoa e'ỹa.
SENHOR ojapo 'rã Cades tekoa e'ỹa
rupi yvy oryryi aguã rami.
9 SENHOR ayvu ma ojapo 'rã guaxu kuery
ta'y'i aguã rami,
oitypa 'rã ka'aguy.
Ha'e ramo ixupegua templo py ha'e
javi "Iporã ete!" he'i okuapy.
10 SENHOR opena raka'e yy ou jave.
Huvixave rami opena 'rã raka'e rã
peve.
11 SENHOR omombaraete 'rã ojeupegua
kuery.
SENHOR omoingo porã 'rã ojeupegua
kuery.

30

Omano ta ramo ogueraa jepe rire oguerovy'aa ague

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue oo
guaxu Nhanderuete pe omboaxa jave.

1 SENHOR, xee ma romboete 'rã,
xereraa jepe rire.
Nderejapoi xerovaigua kuery xere
ovy'a rei aguã rami.
2 SENHOR Xeruete, ndevy pe ajapukai
va'ekue xereraa jepe aguã.
Ha'e ramo xemonguera.
3 Rejapo yvykua gui xenhe'ẽ oẽ ju aguã rami.
Xerekove re repena yvykua py aguejy
e'ỹ aguã.
4 Peẽ ixupegua pendeky'a e'ỹ va'e, peporaei
pekuapy SENHOR pe,
perovy'a hery iky'a e'ỹ va'e.
5 Mba'eta ipoxya ma xapy'a'i guarã anho.

* 28:4 Mateus 16.27; Apocalipse 22.12 * 29:1 "Nhanderuete ra'y kuery" he'ia ma amongue henda py yva pygua anjo kuery pe ijayvu vy (Salmo 103.20), ha'e rami e'ỹ vy ojerovia va'e kuery pe (Salmo 82.6, 96.7-9). † 29:3 Apy ma omombe'u Nhanderuete opo'akaa oexa uka vy oky ryapu ha'e overa yvytu reve ombou. Hyapu pe "Nhanderuete ijayvua" he'i.

Ha'e rã nhanderayvua ma jaikovea
pukukue re 'rã oĩ.
Pytũ ouvy rã onhendu 'rã ojae'o va'e.
Va'eri ko'ẽ ma rã ou 'rã vy'a.
6 Xee aiko porã rei jave
"Ndaxereityai 'rã" ha'e va'ekue.
7 Ndee SENHOR xemboaxya rupi ae
rejapo xee aĩa yvyty oĩ atã aguã rami.*
Mba'eta nderejexa ukai ramo
xee ajexavai.
8 SENHOR, ndevy pe ajapukai.
SENHOR, ndevy ae ajerure.
9 Mba'erã tu xeruguy ovare 'rã yvykua py
aguejy rã?
Ndevy pe iku'ikue oporaei 'rã ri ty'y?
Ha'e nunga oikuaa uka 'rã teve
ndeguigua anhetẽ va'e?
10 SENHOR, endu ha'e xemboaxy ke.
SENHOR, enhemoĩ xepytyvõarã.
11 Xerexaya gui xemombytu'u avy'a ju aguã.
Xegui reipe'a ma ajukue vaikue,†
hekovia avy'a ete aguã ju remoĩ,
12 xenhe'ẽ opytu'u e'ỹ re oporaei aguã.
SENHOR Xeruete, roguerovy'a 'rã
raka'e rã peve.

31

Iporiauague gui oguerovy'aa ague

Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

1 SENHOR, ndere ae anhemi va'e.
Taiko eme oxĩmba rei va'e.
Xereraa jepe ke ndereko porãa rupi vy.
2 Endu ke ndeapyxa py, xereraa jepe pojava
aguã.
Enhemoĩ xevy oo ikorapa va'e,
oo imbaraete vaipa va'e aa jepe aguã.
3 Mba'eta ndee ae xe'itaova ha'e oo ikorapa
va'e reiko.
Nderery remboete ukaa rupi vy xer-
ereko ha'e xembo'e 'rã.
4 Xepe'a 'rã nhuã nhemi rupi omoĩ mbyre
gui,
mba'eta ndee ma xemombaraetea.
5 Ndepo py ae amboaxa xenhe'ẽ.*
SENHOR Xeruete anhetẽ va'e, ndee ae
xerepy.
6 Rejou vai mba'emo ra'angaa ombojerovia
va'e.
Ha'e rã xee ma SENHOR re anho
ajerovia.
7 Xee roguerovy'a, ajou porã 'rã ndepo-
rayvua,
mba'eta reikuaa pota ajexavaia re,
reikuaa xenhe'ẽ oiko axya.
8 Naxemboaxai xerovaigua kuery po py.
Xemopu'ã imo'amy peteĩ henda tu-
vixaa py aiko aguã.
9 SENHOR, ajexavaia aendu rã xemboaxy ke.
Xeporiau reia gui xerexa voi opa ovy.
Xerekove, xerete guive opa.
10 Xerekovea ma iporiaua re anho oaxa ovy,
xepoaẽa rupi tema aiko ma'etỹa
nhavõ.
Ajejavypa rire naxembaraeteive-ive
avy,
xekãgue voi opa ovy.
11 Xerovaigua kuery ha'e javi ojeguaru aguã
rami aiko,
xero katy'i ikuai va'e kuery voi on-
hemondyipa xegui.
Xerexa va'ety kuery ndaxerexa
xeveipa okuapy,
tape rupi xerexa va'e onha xegui.
12 Xegui ha'e kuery hexaraipa ma opy'a py,
omanogue gui rami,
karo nhae'ũ guigua vokue rami aiko.
13 Mba'eta xee aendu heta ijayvu mbegue
okuapy ramo,
xeyke jovaive rupi ikuai xemongyjexe
vy.
Xere ijayvu mbegue vy
onhembopy'a okuapy xerekove oipe'a
aguã.
14 Ha'e rã xee ma ajerovia SENHOR re.
Ndevy pe "Ndee ma Xeruete" ha'e.
15 Ndepo py oĩ xe'ára.
Xepe'a ke xerovaigua kuery po gui,
xerakykue monhaa kuery xejukaxea
gui.
16 Emoexakã ke nderova xee nerembiguai
áry.
Xemboaxy vy xereraa jepe.
17 SENHOR, ndevy pe ajapukai rire
ejapo eme axĩmba aguã rami.
Toxĩmba heko vai va'e kuery ae,
tokyrirĩmba omanoa py.
18 Emokyrirĩ ijapu va'e kuery,

* 30:7 "Xevygua yvyty" he'ia ma opo'akaa re ijayvu vy. † 30:11 Ajukue vaikue py ha'e kuery onhemonde 'rã ipy'a vai vy (Mateus 11.21). * 31:5 Kova'e ayvu rupi Jesus Cristo ijayvu kuruxu re omano jave (Lucas 23.46).

heko porã va'e re opa marã rei ijayvu va'e,
onhemboarai rei, ojee ae ojerovia okuapy va'e.
19 Ndeporayvua ma yvate ete va'e,
nerenonde ojererokyjea rupi ikuai va'e pe rexa uka aguã rereko va'e.
Ha'e va'e ma rexa uka 'rã avakue ra'y kuery gui ndere onhemi va'e kuery pe anho.
20 Ha'e kuery renhomi 'rã ndejee ae avakue ojapo vaixea gui.
Ha'e py renhomi 'rã opa marãgua ayvu gui.
21 Ta'ima'endu'a porãa SENHOR re!
Mba'eta xemboaxy ete
peteĩ tetã py xejokopaa ramo.
22 Xee ajapura reve
"Navaẽvei ma 'rã nerenonde py" ha'e va'ekue.
Ha'e rami teĩ ndee rendu ajapukaia,
xereraa jepe aguã re ajapukai ramo.
23 SENHOR pegua iky'a e'ỹ va'e ha'e javi, peayvu ke.
SENHOR ndoity ukai 'rã hexe ojerovia va'e.
Ha'e rã heko vai va'e ma ombopaga vaipa 'rã.
24 SENHOR pearõ va'e kuery,
penembaraete ke, pendepy'a guaxu tema!*

32

Ojejavyague omboguepa rire oguerovy'aa ague

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue nhanembo'e aguã.

1 Ovy'a ete 'rã heko vaiague omboguepaa va'e,
ojejavyague ojao'ipaa ma ramo.
2 Ovy'a ete 'rã ava ixupe SENHOR "Heko vai va'e" nde'i ramo,
ipy'a re onhenhomi aguã noĩ va'e.*
3 Xee ma ajejavyague namombe'ui teri jave
xekãgue voi inhymave ovy ko'ẽ nhavõ xepoaẽ ramo.*
4 Mba'eta ara py ha'e pyávy xere aendu va'ekue ndepo poyia.
Ha'e ramo xembaraetea opa ovy kuaray puku py yy typaa rami.
5 Ha'e gui ma ajejavyague amombe'upa ndevy,
xereko vaia nanhomivei.
Xejeupe aipoa'e: "Amombe'u 'rã SENHOR pe xereko vaia."
Ha'e ramo remboguepa ajejavyague.
6 Ha'e ramo ndevygua kuery ha'e javi tojapukai ndevy
ndejou aguã ha'eve teria ja.
Ha'e rami vy ha'e kuery re yy tyguaxu ouvy teĩ ndoguerovyi 'rã.
7 Ndee ma anhemiaty.
Xereraa jepe 'rã ajexavaia gui,
ha'e xereraa jepeague re remoĩ avy'a reve rogueroporaei aguã.
8 Aipo're: "Romo'arandu ha'e rombo'e 'rã tape reo aguã re.
Ndere ama'ẽ ha'e romongeta 'rã.
9 Kavaju, mburika rami e'ỹ eme eiko.
Ha'e kuery ijuru xã, e'ỹ vy hova regua reve vy 'rãe rereko.
Ha'e rami e'ỹ ramo ndoikoi 'rã reipotaa rami" 're.†
10 Heko vai va'e ma ojexavai ete 'rã.
Ha'e rã SENHOR re ojerovia va'e ma omboaxya rupi 'rã oguereko.
11 Pendereko porã va'e, perovy'a ke SENHOR, pevy'a ete.
Pevy'aa rupi peporaei atã,
pendepy'a re teko porã oĩa va'e ha'e javi.

33

Opa mba'e moingoare ha'e opena va'e pe oporaeia

1 Pendereko porã va'e, perovy'a SENHOR!
Anhetẽ rupi ikuai va'e ogueroporaeia ma ha'eve va'e.
2 Penema'endu'a SENHOR re ixã reta va'e reve pembojoguy vy.
Ixupe peporaei mbaraka dez ixã va'e reve.
3 Pemonhendu mboraei pyau,
pembopu ke pevy'aa rupi.*
4 Mba'eta SENHOR ayvu ma anhetẽ ete va'e,
ha'e mba'emo ojapoa ha'e javi rupi ojeroviapy oiko.
5 Oguerovy'a 'rã heko porã ha'e ha'evea rami joguereko va'e.
Yvy jave re oĩ SENHOR porayvua.

* 31:24 1 Coríntios 16.13 * 32:2 Romanos 4.4-8 * 32:3 Davi ojejavyague ha'e onhemombe'uague re ijayvua ma 2 Samuel 11.1–12.14 py oĩ. † 32:9 Apy ma Nhanderuete ijayvu nhandevy. * 33:3 Apocalipse 5.9, 14.3

6 Yva ma oayvu py rive ojapo raka'e,
ijayvuẽ gui yva regua ha'e javi ikuai.
7 Yy avi omboaty raka'e ye'ẽ tuvixa va'erã,
ono'õ reta vy omonyẽ hendarã va'ekue.
8 Yvy jave re pendekuai va'e, pemboete SENHOR.
Yvy re pendekuai va'e ha'e javi, henonde pejererokyjea rupi pendekuai.
9 Mba'eta ijayvu ramo rive opa mba'e ojekuaa,
ha'e ijayvua rupi opa mba'e oiko raka'e.*
10 SENHOR omboaxa rivepa 'rã yvy regua kuery onhembopy'a okuapya,
ombovaipa 'rã ha'e kuery ojapoxe va'e.
11 Ha'e rã SENHOR onhembopy'aa ma ndoaxa rivei 'rã raka'e rã peve guarã,
opy'a re omoĩ va'e oĩ 'rã ta'y jevy-jevy ikuaia peve.
12 SENHOR pe "Oreruete" he'i va'e regua ma ovy'a ete 'rã,
ojeupe guarã ae oiporavo rire.
13 Yva gui SENHOR oma'ẽ oiny vy
oexapa 'rã avakue ra'y kuery ikuaia.
14 O'amba gui oexapa yvy regua kuery.
15 Peteĩ-teĩ kuraxõ apoare
oexapa ha'e kuery ojapo va'e ha'e javi.
16 Nda'ipoi huvixave oxondaro kuery po'akaa rupi oo jepe va'erã,
ojerovia rei va'e teĩ ombaraetea py rive ndoo jepei 'rã.
17 Kavaju voi nanhombopo'akai 'rã.
Imbaraete teĩ ndogueraa jepei 'rã avave rei.
18 Ha'e rã SENHOR ma oma'ẽ 'rã oiny henonde ojererokyjea rupi ikuai va'e re,
omboaxy aguã oarõ okuapy va'e re.
19 Ha'e kuery rekovea ogueraa jepe 'rã omanoa gui,
karuai jave voi opena 'rã okuave aguã rami.
20 Nhanenhe'ẽ py nharõ SENHOR nhanepytyvõ aguã,
nhanderepya ha'e mba'emo vai jokoa oiko ramo.
21 Hexe ae nhanekuraxõ ovy'a 'rã,
hery iky'a e'ỹ va'e re jajerovia ramo.
22 SENHOR, orerereko ke oremboaxya rupi,
ndee ae roarõ ramo.

34

"Peikuaa pota SENHOR porayvua re", he'ia

Abimeleque renonde Davi inhakã porã e'ỹa rami onhemoingo ramo omoxẽ jave oo vy mboraeirã ombopara va'ekue (1 Samuel 21.10-15).

1 Ára nhavõ xema'endu'a porã 'rã SENHOR re.
Ixupe aporaei riae 'rã.
2 Xenhe'ẽ py voi aporaei 'rã SENHOR pe.
Ha'e ramo yvyĩgue'i oendu vy ovy'a 'rã.
3 Pemboete ke SENHOR xereve,
peteĩ rami jarovy'a hery.
4 SENHOR pe ajapukai ramo xere opena karamboae.
Xereraa jepe guive akyjea ha'e javi gui.
5 Pema'ẽ hexe, ha'e ramo penemoexakã 'rã.
Pendere noĩvei 'rã pexĩmbaa.
6 Xee ajexavai vy ajapukaia SENHOR oendu vy
xereraa jepe karamboae opa mba'e py aiko axya gui.
7 SENHOR renonde ojererokyjea rupi ikuai va'e yvýry ma
ixuguigua anjo oiko ogueraa jepe aguã.
8 Peikuaa pota pexa aguã SENHOR porayvua.
Ovy'a ete 'rã hexe onhemi va'e kuery.
9 SENHOR rembiporavo pendekuai va'e, pendekuai henonde pejererokyjea rupi,
mba'eta ha'e rami ikuai va'e pe ndoatai 'rã mba'eve rei.
10 Guary ra'y kue'iry ojexavai ha'e oendu 'rã karuai.
Ha'e rã SENHOR oeka va'e pe ma mba'emo porã ndoatai.
11 Xera'y kuery, peju ke, pejapyxaka xeayvu re.
Xee rombo'e 'rã SENHOR renonde pejererokyjea rupi peiko aguã re.
12 Peẽ kuery tu pendekove reve peikoxe
ha'e peikove pukuxe, iporã va'e rupi pevy'a aguã?
13 Ha'e rami ri vy pejoko peneapekũ mba'emo vaia rupi pendeayvua gui,
pendejuru guive pejoko apu gui.
14 Pejepe'a mba'emo vai gui, iporã va'e rupi anho peiko.
Peka peteĩ rami pendekuai aguã, penhea'ã ha'e rami aguã re ae.

* 33:9 Hebreus 11.3

15 Heko porã va'e re SENHOR oma'ẽ 'rã oiny,
ojapyxaka oendu aguã ojapukaia.
16 Ha'e rã mba'emo vai apoa ma SENHOR ndoexaxei,
yvy gui omboguepa 'rã ha'e kuery re ima'endu'aa.*
17 Ha'e rã heko porã va'e ojapukai ramo ma SENHOR oendu 'rã,
ogueraa jepe 'rã oiko axya ha'e javi gui.
18 SENHOR nonhemombyryi 'rã opy'a py nda'evei va'ea gui,
ogueraa jepe 'rã onhe'ẽ py ojexavai va'e.
19 Mbovykue rei e'ỹ 'rã oiko heko porã va'e ojexavai aguã.
Ha'e rami teĩ SENHOR ogueraa jepe 'rã ha'e nunga ha'e javi gui.
20 Opena 'rã ikãgue ha'e javi re,
neĩ peteĩ ma nomopẽ ukai 'rã.*
21 Teko vai ae ojuka 'rã heko vai va'e.
Heko porã va'e ndoayvui va'e kuery ombopagaa 'rã.
22 Ha'e rã guembiguai kuery rekove ma SENHOR oepy 'rã.
Hexe ojerovia va'e regua peteĩve nombopagaai 'rã.

35

Hovaigua kuery ombopaga aguã re ojerurea ague

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.
1 SENHOR, emoingo axy ke xemoingo axy va'e kuery,
epu'ã xere opu'ã va'e re.
2 Eru hu'y jokoa ha'e nemo'ãa tuvixa va'e,
epu'ã ejuvy xerepy aguã.
3 Eru hu'y guaxu,
ha'e ejoko xerakykue monhaa kuery.
Xenhe'ẽ pe aipo're:
"Xee ma ndereraa jepea."
4 Tove xejukaxe okuapy va'e nda'evei nho ta'ikuai ha'e toxĩmba.
Xere ijayvu mbegue rei va'e toguevipa oxĩmba reve.
5 Ta'ikuai mba'emo pire yvytu omboveve heravy va'e rami,
SENHOR-a guigua anjo omondyipa ramo.
6 Tojevy ju tape kyjea yxyĩ va'e rupi,
ha'e SENHOR-a guigua anjo toakykue monha.
7 Mba'eta mba'e py e'ỹ ha'e kuery xembo'axe okuapy nhuã py,
mba'e py e'ỹ yvy ojo'o xerekovea oipe'a aguã.
8 Ha'e ramo xerovaigua kuery tokanhymba xapy'a
noexa'ãvei ma jave.
Ha'e kuery ae to'a nhuã nhemi rupi ojapo va'ekue py.
Ha'e va'e py ae ho'a vy tokanhy.
9 Ha'e ramo xenhe'ẽ py xee avy'a 'rã SENHOR re,
xereraa jepeague re xema'endu'a 'rã.
10 Xerete ha'e javi py aipoa'e 'rã:
" SENHOR, mava'e nda'u ndee rami guarã oiko?
Mba'eta ndee ma ojexavai va'e reraa jepe 'rã imbaraeteve va'e gui.
Ndovy'ai va'e ha'e iporiaukue'i reraa jepe 'rã imbojexavaia kuery gui."
11 Heko vai va'e kuery opu'ã vy
xere ijayvu 'rã xee aikuaa va'e rupi e'ỹ.
12 Mba'emo porã ajapoague rekovia mba'emo vai ha'e kuery ojapo xere,
xerekove omokanhyxe vy.
13 Ha'e gui xee ma ha'e kuery imba'eaxy ramo
ajukue vaikue py anhemonde va'ekue.*
Xepy'a vai aikovy va'ekue akaru e'ỹ re,
xeakã amboguejy reve anhembo'e ainy.
14 Ha'e kuery re xepy'a vai aikovy xeirũ ae'i re rami, xeryvy re rami ae.
Jexavai gui ajero'a rei'i aikovy oxy re ojae'o va'e rami.
15 Ha'e rã xee anhepyxanga ramo
ha'e kuery ovy'a vy onhemboaty okuapy xerovai.
Omboetepy e'ỹ neĩ xee aexa va'ety e'ỹ ijayvu rei okuapy xere.
16 Ngarua py opa marã ovy'a va'e rami
ha'e kuery haĩ jekyty okuapy xere.
17 SENHOR, raka'e peve 'rã tu rema'ẽ rive?
Eraa jepe xerekove ha'e kuery ipoxya gui,
guary kuery gui epy xerekove.
18 Ha'e ramo xee roguerovy'a 'rã heta va'e kuery ijatya py.

* 34:16 1 Pedro 3.9-12 * 34:20 Kova'e ayvu rami vy Jesus omano jave ikãgue nomopẽai (João 19.28-37).
* 35:13 Ajukue vaikue py onhemonde 'rã ipy'a vai vy (Salmo 30.11; Mateus 11.21).

Ndevy aporaei 'rã heta mbyte.
19 Ha'e rã ndaxerayvui rive va'e ma tovy'a reive eme.
Mba'e py e'ỹ xere nda'ija'ei va'e toxapymi reive eme.*
20 Peteĩ rami ikuai aguã re e'ỹ ae ha'e kuery ijayvu.
Ha'e rami 'rãgue py yvy re ikuai rive'i va'e ombotavy aguã re anho jogueroayvu okuapy.
21 Ijuruja-rujai 'rã okuapy xere.
Ha'e vy aipoe'i 'rã:
"Jajopy ma, jajopy ma teve!
Mba'emo ojapo rã nhanderexa py ae jaexa."
22 Ha'e rami teĩ ndee SENHOR rexa reiny ha'e kuery ikuaia.
Ha'e rami vy ekyrirĩ eme.
SENHOR, ejepe'a eme xea gui.
23 Emyĩ, evy ke xemboeko porã aguã.
Xe-SENHOR Xeruete, eikuaa uka xereko porãa.
24 SENHOR Xeruete, xereko re eikuaa pota ndereko porãa rupi.
Ejapo eme xere ha'e kuery ovy'a rei okuapy aguã rami.
25 Ha'e kuery aipo te'i eme opy'a py:
"Aỹ ma oiko ma jaipotaa rami!
Aỹ ma nhamomba 'rã!" te'i eme.
26 Ha'e rami 'rãgue py toxĩmba, tojekuaa heko vaia
ajexavai rã ovy'a rei okuapyague re.
Ta'ikuai oxĩmba ete va'e
xerovai onhemboyvate rei rire.
27 Ha'e rã xereko porãa oguerovy'a va'e ma
toporaei okuapy ovy'aa rupi.
Ha'e kuery ma aipo te'i riae: "Omboetepy toiko SENHOR,
hembiguai kuery ikuai porã rã ovy'a va'e."
28 Xee avi xeayvu reve xema'endu'a 'rã ha'evea rami rejapoa re.
Ára pukukue re aporaei 'rã ndevy.

36

Avakue reko vaia ha'e Nhanderuete reko porãa re ijayvua
Jogueroporaei va'e pe Davi SENHOR rembiguai ombopara va'ekue.
1 Heko vai va'e py'a re ma oĩ heko vaixea anho.
Ha'e kuery re noĩ SENHOR renonde ojererokyje aguã.*
2 Mba'eta teko vai ojapo 'rã ojejou porã rei aguã rami rive.
Ha'e vy aipoe'i 'rã ojeupe: "Opa marã aiko teĩ avave rei ndoikuaai 'rã,
neĩ ndaxejou vai 'rã guive", he'i teĩ.
3 Ijuru gui ayvu oẽ va'e ma ayvu vai anho, ha'e nhombotavyarã.
Hi'arandua rupi ve'ỹ oiko, joupe ndojapo porãvei ma guive.
4 Ngupa py voi opa mba'e vai re rive onhembopy'a.
Tape iporã e'ỹ va'e rupi anho ooxe,
ndojejokoi guive mba'emo vai py.
5 Ha'e rã ndee SENHOR, ndeporayvua ma yva peve 'rã oo,
arai peve 'rã oo ojeroviapy reikoa.
6 Ndereko porãa ma ndevygua yvyty rami tuvixa,
ha'e gui ne'arandua ma yvykua puku rami.
Ndee SENHOR rejapo 'rã avakue ha'e mymba okuave aguã rami.
7 Xeruete, ndeporayvua ma ha'eve ete!
Ha'e nunga rupi ae avakue ra'y kuery onhemi 'rã ndepepo 'ã py.
8 Ndero py orerevyatã 'rã mba'emo porã re anho,
ha'e rã roy'u aguã ma orembovy'a va'e anho reme'ẽ.
9 Mba'eta ndere ae oĩ yvu tekove me'ẽa.
Nerexakãa py anho roexa 'rã hexakã va'e.
10 Ndekuaa va'e kuery pe exa uka riae reayvua,
ha'e ndereko porãa eikuaa uka anhetẽ rupi ipy'a va'e pe.
11 Ojee rive ojerovia va'e kuery topyrõ eme xere,
neĩ heko vai va'e tojapo eme ajepe'a aguã rami.
12 Mba'eta teko vai rupi ikuai va'e ho'apa 'rã.
Ha'e kuery ho'aague gui nopu'ãvei 'rã guive.

37

"Heko vai va'e ovy'aa opa voi 'rã" he'ia
Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.
1 Heko vai va'e kuery rexa teĩ eroangeko eme,
ejou vai eme guive joapo vai rei va'e oguerekopa ramo.

* 35:19 João 15.25 * 36:1 Romanos 3.18

2 Mba'eta ha'e kuery ma are'ỹ re ipiru 'rã nhuũ rami,
jai rogue pyau ipirua rami 'rã okanhy.
3 Ejerovia SENHOR re, ndereko porã tema.
Eiko tema yvy re, anhetẽ va'e re anho eĩ atã.*
4 SENHOR ae erovy'a.
Ha'e ramo ha'e ojapo 'rã ndepy'a py reipotaa oĩ va'e.
5 SENHOR po py emboaxa reikoa, hexe ejerovia guive.
Ha'e ramo ha'e ojapopa 'rã.
6 Ha'e vy ojapo 'rã ndereko porãa tataendy rami ojekuaa aguã,
anhetẽ rupi reikoa oikuaa uka 'rã kuaray mbyte rami.
7 Epytu'u ke SENHOR re, ha'e earõ.
Eroangeko eme avakue mamo rã ooa rupi ojoupa ramo,
neĩ joapo vaixea rupi ikuai ramo voi.
8 Ejepe'a ndevaia gui, ndepoxyve eme.
Nda'evei opa marã ndepy'a aguã.
Ha'e rami e'ỹ vy ndee ju 'rã ndereko vai.
9 Mba'eta heko vai va'e ma omombaa 'rã.
Ha'e rã SENHOR oarõ va'e ma ikuai porã 'rã yvy re.
10 Are'ỹ'i re heko vai va'e ndoikovei 'rã.
Oĩague py reka teĩ nderejouvei 'rã.
11 Ha'e rã oiko rive'i va'e ma ikuai porã 'rã yvy re,
ha'e kuery ovy'a 'rã okuapy ikuai porã aguã ojou vy.*
12 Heko vai va'e onhembopy'a 'rã heko porã va'e rovai,
haĩ jekyty 'rã ojukaxe vy.
13 Ha'e rami teĩ SENHOR ojojai 'rã,
opaga aguã ára ovaẽ rai'i maa oikuaa vy.
14 Heko vai va'e kuery oekyi okyxe, guapa guive oipira 'rã
ojuka aguã iporiaukue'i ha'e ojexavai rei va'e,
ojuka aguã tape porã rupi oiko va'e.
15 Ha'e rami teĩ ikyxe py ae 'rã oikutua ipy'a re,
hapa avi omopẽmbaa 'rã.
16 Peteĩ heko porã va'e mbovy'i oguereko teĩ mbovy e'ỹ heko vai va'e oguerekopa va'e gui ovareve.
17 Mba'eta heko vai va'e po'akaa ma omombaa 'rã.
Ha'e rã heko porã va'e re ma SENHOR onhangareko.
18 SENHOR oikuaa anhetẽ rupi oiko va'e oikoa,
ha'e kuery pegua ma raka'e rã peve guarã oĩ.
19 Mba'emo vai oiko teĩ ha'e kuery noxĩmbai 'rã,
karuaia ára teĩ hevyatãmba 'rã.
20 Ha'e rã heko vai va'e ma okanhymba 'rã.
Nhuũndy rami 'rã SENHOR rovaigua kuery okanhymba,
hataxĩrã rive nhuũ okai vy ojeapoa rami.
21 Heko vai va'e ma oiporu aguã re ojerure teĩ nomboekoviai 'rã.
Ha'e rã heko porã va'e ma nhomboaxy vy ome'ẽ rive 'rã mba'emo.
22 SENHOR ogueroayvu porã va'e hekoa 'rã yvy re.
Ha'e rã ijayvu vaia va'e ma okanhymba 'rã.
23 Heko porã va'e SENHOR oikoa oguerovy'a vy
ojapo 'rã oĩ atã aguã rami.
24 Ha'e kuery ho'a teĩ nda'itui 'rã yvy rupi,
ipo re SENHOR ojopy rã.
25 Xekunumi va'ekue ri aỹ ma xetuja'i ma
va'eri xee ndaexai teri heko porã va'e re nopenaai rã,
neĩ hamymino kuery voi mbojape re ojerurea rupi ikuai rã ndaexai.
26 Ha'e kuery joayvua rupi vy oiporuka 'rã joupe.
Hamymino kuery voi joapo porã va'e ikuai.
27 Ejepe'a ke mba'emo vai gui,
ejapo iporã va'e anho.
Ha'e rami vy reiko riae 'rã.
28 Mba'eta SENHOR oguerovy'a heko porã va'e.
Ndoeja rivei 'rã ojeupegua iky'a e'ỹ va'e kuery.
Ha'e kuery re opena 'rã raka'e rã peve guarã.
Ha'e rã heko vai va'e ramymino kuery ma omombaa 'rã.
29 Heko porã va'e kuery ikuai porã 'rã yvy re,
ha'e py ikuai 'rã raka'e rã peve.
30 Heko porã va'e ijayvu 'rã 'arandu re,
anhetẽ rupi meme 'rã ijayvu.
31 Opy'a re omoĩ 'rã Nguuete guigua lei.

* 37:3 Apy "Yvy" he'ia ma ojeupegua kuery pe Nhanderuete oeja va'ekue re ijayvu vy.
* 37:11 Mateus 5.5

Na'ikangyi 'rã guive oikoa rupi.
32 Heko porã va'e re ma heko va'e va'e ojukaxe vy
oma'ẽ mbegue teĩ
33 SENHOR nomboaxai 'rã ipo py,
nombopaga ukai 'rã guive omboayvua rã.
34 Earõ ke SENHOR, ha'e ixuguigua tape rupi eiko.
Ha'e ramo nemboyvate 'rã yvy re reiko porã aguã,
ha'e rexa 'rã heko vai va'e omombaa rã.
35 Xee aexa va'ekue heko vai va'e ipo'akaa,
yary Líbano regua rami ipo'akave ovy opa rupi.
36 Ha'e gui teĩgue ju aaxa vy ama'ẽ rã okanhy ma ra'e.
Aeka teĩ ndajouvei ma.
37 Eikuaa pota ke anhetẽ rupi ikuai va'e re,
exa pota heko porã va'e oikoa re.
Mba'eta mby'a porã re ikuai va'e oguereko 'rã guamymino kuery.
38 Ha'e rã ojejavypa rei va'e ma omombaa voi 'rã.
Heko vai va'e ramymino kuery voi omombaa 'rã.
39 SENHOR gui ae ou heko porã va'e oo jepe aguã.
Ha'e kuery ojexavaia ára py hexe onhemi aguã onhemoĩ.
40 SENHOR oipytyvõ ha'e ogueraa jepe 'rã,
heko vai va'e po gui oipe'a 'rã ogueraa jepe vy,
hexe onhemi ramo.

Ojejavyague gui ojeko rerovaa rupi ijayvua ague

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue nhomoma'endu'a aguã.

38

1 SENHOR, ndepoxya rupi e'ỹ ke xemongeta,
ndevaia rupi e'ỹ ke xembopaga.
2 Mba'eta xere nderu'y onhexyvõ ae,
ha'e ndepo poyi xe'áry oĩ.
3 Ndepoxy ramo xero'o naexaĩvei,
xekãgue voi naexaĩvei ajejavyague re.
4 Mba'eta xeakã áry peve ajejavyague oo,
ndaropo'akavei guive mba'emo ipoyi va'e rami.
5 Xeai ivaipa rei, ipeupa ma ovy,
ajekoreague re.
6 Ojero'a rei va'e rami anhenhandu naxembaraetevei vy.
Xepy'a vai rei aikovy ára pukukue re.
7 Xekupe oiko'õ rei,
noĩvei ma xero'o rexaĩa.
8 Ajexavai aikovy, naxembaraetevei ma.
Xepy'a py nda'evei ete vy xepoaẽ aikovy.
9 SENHOR, xee aipota va'e ha'e javi ndevy pe meme amboaxa,
xepoaẽa nerendu e'ỹi 'rã.
10 Xekuraxõ ma otyty atã xembaraetea opa ramo,
ndaxerexa pyxovei guive.
11 Xereve xeirũ kuery ikuai va'ekue ojepe'apa ma xemba'eaxya gui,
xeretarã kuery voi onheguaẽmba.
12 Xerekove oipe'axe va'e onhembopy'a okuapy xejopy aguã,
xevy ojapo vaixe va'e opa marã ijayvu okuapy,
ára pukukue re oikuaa pota xembotavy aguã re.
13 Ha'e rami teĩ xee ma ijapyxa e'ỹ va'e rami aendu rive,
ijayvu e'ỹ va'e rami nambovai.
14 Oendu e'ỹ va'e rami ajeapo,
xejuru ndaipe'ai ambovai aguã.
15 Mba'eta SENHOR, ndee ae roarõ.
SENHOR Xeruete, ndee ma xere reikuaa pota 'rã.
16 Mba'eta aipoa'e jepi: "Ha'e kuery tovy'a rei eme xere,
xepyxyry rã xerovai opu'ã rei e'ỹ aguã", ha'e.
17 Mba'eta xee ha'a aguã rami aiko,
xejee nda'eveia aendu riae tema.
18 Ha'e rami vy amombe'u xereko vaia.
Ajejavyague py aendu mboriau.
19 Ha'e rã xerovaigua kuery ma hexaĩ ha'e imbaraete.
Heta ikuai mba'e py e'ỹ xere nda'ija'ei va'e.
20 Ha'e rami ae ikuai ojapo porã va'ekue pe ojapo vai va'e.
Xerovaigua ikuai, teko porã rupi aiko rã.
21 SENHOR, xepytyvõ e'ỹ eme.
Xeruete, ejepe'a eme xea gui.
22 SENHOR, xereraa jepea,
ejapura ke xerepy aguã.

Imarãa re ijayvua

Jogueroporaei va'e Jedutum pe Davi ombopara va'ekue.

39

1 Xejeupe ae aipoa'e va'ekue: "Aỹ aiko kuaa pota 'rã
xeayvu py ajejavy e'ỹ aguã.
Amboty 'rã xejuru,
heko vai va'e xerenonde ikuai jave" ha'e va'ekue.
2 Ha'e rami vy akyrirĩ, neĩ iporã va'e rupi voi ndaxeayvuvei.
Ha'e rami teĩ haxy aenduve tema.
3 Xepy'a re aendu tata rami hendy va'e.
Ha'e aikuaa pota rã hendyve ovy.
Ha'e ramo xee anhemombe'u vy aipoa'e:
4 " SENHOR, eikuaa uka ndaikovei aguã ára,
ha'e mbovy ára ete'i ma 'rã pa aiko,
xemarãa aikuaa aguã.
5 Ndee aikoa ára reme'ẽ va'ekue mokoĩ, mboapy po puku-a'i rami ipuku aguã.
Nerenonde aikoa opa rive va'erã.
Anhetẽ ae avakue ha'e javi oĩ atãve va'ekue teĩ mba'e e'ỹ meme ikuai.
6 Ha'e rami ae avakue oaxa 'rã ovy kuaray'ã rami.
Heko eta reia mba'everã ndovarei.
Ojeupe guarã opa marãgua omoĩ porã teĩ ndoikuaai guive mava'e 'rã pa ogueraa.
7 Ha'vy xee, SENHOR, mba'e tu xee arõ?
Ndee ae xee roarõ va'e.
8 Xereraa jepe ke xereko vaiague ha'e javi gui.
Xembojaru uka eme heko vai va'e pe.
9 Akyrirĩ ha'e ndaxeayvui va'ekue
ndee ae ha'e rami xemoingo ramo.
10 Eipe'a ke xegui ndee xemoingo axya.
Ndepo ipoyi ramo akanhy ma avy.
11 Avakue ojejavypaague re ndeayvu ete ha'e rembopaga vy
rembovaipa 'rã ha'e kuery oguerovy'a va'ekue, vixo'i mba'emo ho'upaa rami.
Avakue ikuai va'e ma opa rive va'erã meme.
12 SENHOR, endu ke ajerurea.
Xerepy aguã re ajapukai ramo ejapyxaka.
Ekyrirĩ eme xerexay rã rexa vy,
mba'eta nerenonde ma mombyry guigua rami rive aiko,
oguata rei va'e aiko xeru kuery ikuaiague rami avi.*
13 Eikuaa potave eme xere,
akanhy avy e'ỹ re avy'a ju aguã."

Salmo 70.1-5

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue.

40

1 Arõ SENHOR ajerovia ete reve.
Ha'e ramo xere oikuaa pota vy
oendu xereraa jepe aguã re ajapukaia.
2 Ha'e rami vy xerenoẽ yvykua py akanhyague gui,
yapo hu'ũ rei va'e mbyte ha'aague gui.
Ha'e gui xepy omoĩ atã ju itaova áry.
3 Ha'e xejuru py omoĩ mboraei pyau
Nhanderuete arovy'a aguã.
Ha'e nunga heta oendu vy
ojererokyje 'rã SENHOR renonde, hexe ojerovia 'rã guive.
4 Ovy'a ete 'rã SENHOR re ojerovia oikovy va'e.
Ha'e kuery nda'ikuai 'rã ojee anho rei ojerovia va'e rami,
neĩ apu rupi oiko va'e rami guive.
5 SENHOR Xeruete, heta ete ikuai iporã va'e remoingo va'ekue,
orevy rejapo porã aguã re ndepy'aa guive.
Ndereve joo ramigua ndoikoi.
Ndereko ha'e javi amombe'u ta va'e rire
namombe'upai 'rãgue.
6 Ndee ndereipotai mymba ajuka vy ame'ẽ ndevy.
Neĩ mba'emo apy reve jejavya regua nereme'ẽ ukai.
Ha'e rami 'rãgue py reipe'a xeapyxa.
7 Ha'e ramo xee aipoa'e: "Apy ma aĩ.
Kuaxia re ipara oiny xerekorã regua.
8 Ndee reipota va'e xee ajapoxe, Xeruete.
Xepy'a re oĩ ndeguigua lei ajapo aguã", ha'e.*
9 Heta va'e kuery ijatya py
amombe'u ayvu porã teko porã regua.
Neĩ peteĩ henda py ma voi namombe'u e'ỹi.
SENHOR, ndee ma reikuaa.
10 Xepy'a py ndaikuaa uka e'ỹi ndeguigua teko porã.

* 39:12 Hebreus 11.13; 1 Pedro 2.11
* 40:8 Hebreus 10.5-10

Arojapukai anhetẽ rupigua ha'e or-
ereraa jepea reikoa.
Ijaty va'e kuery gui namombe'u e'ỹi
ndee oremboaxya ha'e ndeguigua
anhetẽ va'e.
11 Ha'e nunga rupi SENHOR, exa uka e'ỹ eme
xemboaxya.
Xemboaxya rupi riae ke xerereko,
ndeguigua anhetẽ va'e rupi guive.
12 Mba'eta mbovy e'ỹ ikuai mba'emo vai
xejoko rei va'e.
Xereko vaia xerupity ma.
Heta ete ramo ndaexapai.
Xe'a xeakã re ikuai va'e gui voi hetave.
Xekuraxõ voi okanhy ma.
13 SENHOR, xereraa jepe na!
SENHOR, ejapura ke xerepy aguã.
14 Xerekove oipe'axe va'e toxĩmba,
oxĩmbaa anho toendu.
Ajexavai ramo ovy'a rei va'e kuery
oxĩmba reve tojevypa ju guakykue
katy.
15 Tove "Ha'evea rami! Ha'evea rami!" he'i
rive okuapy va'e
toxĩmba nda'ijayvu kuaavei vy.
16 Ha'e rã ndereka va'e kuery ha'e javi ma
tandererovy'a oporaei reve.
Rejogueraa jepea oguerovy'a va'e
" SENHOR ima'endu'a porãmby toiko!"
te'i riae okuapy.
17 Ha'e gui xee ma iporiaukue'i, ojexavai rei'i
va'e
teĩ xere SENHOR opena porã.
Ndee ma xepytyvõarã ha'e xerepyarã.
Xeruete, ndeare eme ke!

Hovaigua kuery ijayvu reia gui Nhanderuete oepyague re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue.

41

1 Ovy'a ete 'rã iporiaukue'i mboaxya kuery.
Ha'e va'e kuery SENHOR ogueraa jepe
'rã nda'eveia ára.
2 SENHOR oepy ha'e opena porã 'rã hekovea
re.
Ojapo 'rã yvy re ovy'a aguã rami.
Nomboaxai 'rã hovaigua kuery po py
ojavyky rei aguã.
3 SENHOR omombaraete ju 'rã imba'eaxya
gui.
Imba'eaxy teĩ hupa ituia rejapo ha'eve
rei'i aguã rami.
4 Ha'e gui xee aipoa'e: " SENHOR, xemboaxy
ke!
Emonguera xerekovea, ndevy ajejavy
rire teĩ" ha'e.
5 Xerovaigua kuery xere ijayvu vai vy
"Raka'e tu omano 'rã, ha'e hery
na'ima'endu'aavei 'rã?" he'i
okuapy.
6 Ha'e kuery regua xerexa aguã ou vy
ovare'ỹ va'e rupi 'rã ijayvu.
Opy'a re mba'emo vai anho omoĩ.
Oẽ vy ha'e nunga re teri rive 'rã ijayvu.
7 Ndaxerayvui va'e kuery ijayvu mbegue rei
'rã xere.
Mba'emo vai rupi xere ijayvu vy
8 "Mba'eaxy vaikue hexe oĩ va'e gui rima
imba'eaxy oupy,
nopu'ãvei ma 'rã guive" he'i okuapy.
9 Xeirũ ayvuve vy ajeroviave va'ety voi
opu'ã avi xerovai, xereve okaru va'ety
ae.*
10 Ha'e rã ndee SENHOR xemboaxy ke.
Xemopu'ã ju, ha'e kuery ambopaga
aguã ojapo vaiague re.
11 Ha'e nunga rupi xee aikuaa ndee xem-
boaxya,
mba'eta xerovaigua kuery pe ndaxere-
ity ukai.
12 Ha'e rami 'rãgue py anhetẽ rupi aikoa py
xemombaraete,
ha'e xemoĩ nerenonde raka'e rã peve
guarã.
13 SENHOR Israel kuery Ruete toiko
ima'endu'a porãmby
jypy'i guive raka'e rã peve.
Amém, amém.

Nhanderuete ombojeroviaaty py ooxea rami ijayvua ague

Jogueroporaei va'e pe Coré ra'y kuery nhombo'e aguã ombopara va'ekue.

42

1 Yy oxyry va'e gui guaxu oy'uxe va'e rami
xenhe'ẽ py xee avi roeka, Xeruete.
2 Xepy'a py aendu Nhanderuete re nda'evei
etea, Nhanderuete oikove va'e re.
Raka'e nda'u aa 'rã Nhanderuete
renonde aĩ aguã?
3 Ara py ha'e pyávy xerexay re anho aiko
akaru e'ỹ re.

* 41:9 Judas rekorã re ijayvu ma voi Jesus ombo'a uka nhemi aguã re (João 13.18-30).

Ha'e ramia ja xevy aipo'ea riae:
"Mamo tu oĩ Nderuete?"*
4 Ymave rupi aikoague re xema'endu'a vy
xepy'a vai aikovy xenhe'ẽ py guive,
mba'eta xema'endu'a heta va'e kuery
reve aa ague re.
Ajogueraa va'ekue Nhanderuete
pegua oo katy.
Rovy'aa rupi rojapukai rovy va'ekue
roporaei reve,
heta orekuai ngarua py.
5 Xenhe'ẽ, mba'e re tu ndeporiau ri?†
Mba'e re tu nda'evei rei reĩ xepy'apy
py?
Earõ tema Nhanderuete, mba'eta aro-
poraei nho 'rã.
Ha'e ma Xeruete xepytyvõa oiko.
6 Xepy'a py aendu nda'evei etea.
Ha'e nunga rupi ndere xema'endu'a
aikovy
Jordão yvýry aikoa py, Hermom yvyty
re ha'e Mizar yvy'ã'i re.
7 Peteĩ yvykua gui onhendu amboae yvykua
peve ytu revovo.
Ha'e rami aendu ndeguigua yai xe'áry
oaxa-axa va'e.
8 Ha'e rami teĩ ara nhavõ SENHOR oexa uka
'rã xemboaxya,
ha'e pytũ nhavõ ou 'rã ixupe aporaei
aguã,
xenhe'ẽ Ruete pe anhembo'e aguã.
9 Nhanderuete xe'itaova pe aipoa'e:
"Mba'e re tu nderexarai xegui?
Mba'e re tu ajexavai aikovy xerovaigua
kuery xeavyky rei rã?" ha'e.
10 Mba'eta aendu xekãgue ha'ypa va'e rami,
xerovaigua kuery xere ijayvu rei ramo.
Ha'e kuery ijayvu vy
"Mamo tu Nderuete oĩ?" he'i okuapy.
11 Xenhe'ẽ, mba'e re tu ndeporiau ri?
Mba'e re tu nda'evei rei reĩ xepy'apy
py?
Earõ Nhanderuete, mba'eta aroporaei
nho 'rã.
Ha'e ma Xeruete xepytyvõa oiko.

43

Henda iky'a e'ỹ va'e py ooxea rami ijayvua ague

1 Xeruete, xemboeko porã ke
xere opu'ã va'e kuery gui.
Xereraa jepe avakue nhombotavy ha'e
ijapu va'e gui.
2 Mba'eta Xeruete, ndere ae anhemi.
Mba'e re tu naxepytyvõi?
Mba'e re tu ajexavai aikovy xerovaigua
kuery xeavyky rei rã?
3 Emboguejy nerexakã ha'e anhetẽ va'e,
xereraa aguã ndevygua yvyty iky'a e'ỹ
va'e áry
nembojeroviaaty oĩ va'e py.
4 Ha'e ramo aa aguã Xeruete pegua altar oĩa
py,
Xeruete arovy'a va'e renonde.
Xeruete, rogueroporaei 'rã mba'epu
ixã reta va'e amonhendu reve.
5 Xenhe'ẽ, mba'e re tu ndeporiau ri?
Mba'e re tu nda'evei rei reĩ xepy'apy
py?
Earõ Nhanderuete, mba'eta aroporaei
nho 'rã.
Ha'e ma Xeruete xepytyvõa oiko.

Nhanderuete pe ojepy ukaa ague

Jogueroporaei va'e pe Coré ra'y kuery nhombo'e aguã ombopara va'ekue.

44

1 Oreruete, oreramoĩ kuery orevy
omombe'u rã
roendu ma oreapyxa py
yma rupi rejapo va'ekue, ha'e kuery
ikuai teri jave.
2 Ha'e jave py ma ndepo py reipe'apa raka'e
yvy regua kuery,
ikuaiague py oreramoĩ kuery ju remoĩ
atã aguã.
Yvy regua kuery remoingo axy,
ha'e rã oreru kuery pe ma reme'ẽ opa
rupi ikuai aguã.
3 Okyxe py e'ỹ ha'e kuery oipe'a yvy,
imbaraete vy e'ỹ guive ipo'aka.
Ha'e rami 'rãgue py ndepo, ndejyva
ha'e nderova rexakãa py
rembopo'aka raka'e ha'e kuery reayvu
vy.
4 Xeruete, ndee ma xeruvixave.
Rejapo Jacó kuery ipo'aka aguã.*
5 Ndee orepytyvõ ramo orepo'aka 'rã
orerovaigua kuery re.

* 42:3 Ipy'a vai oikovy mba'eta yvy mboae re heraa escravo-rã, Nhanderuete pegua templo gui mombyry. Ha'e py ma ooxea oendu, Nhanderuete ombojeroviaxe vy. † 42:5 Apy "Xenhe'ẽ" he'ia ojeupe ae ijayvu vy. * 44:4 "Jacó kuery" he'ia ma Israel kuery re ijayvu vy.

Nderery rupi ropyrõ 'rã orere opu'ã
va'e re.
6 Xerapa re e'ỹ ajerovia,
xekyxe e'ỹ guive xereraa jepe 'rã.
7 Mba'eta ndee anho orerovaigua kuery gui
orerepya reiko,
remoxĩmba 'rã orere ija'e e'ỹ va'e.
8 Oreruete re ae rovy'a riae,
raka'e rã peve roporaei 'rã nderery
rupi.
9 Ha'e rã aỹ ma ndee oremombo ma mom-
byry,†
ore kuery ju roxĩmba aguã py oremoĩ.
Ndereovei guive orexondaro kuery
reve,
10 oreapo guive orerovaigua kuery gui ron-
hamba aguã rami.
Ha'e orere ija'e e'ỹ va'e kuery orereraa
guembiguairã.
11 Vexa'i rami oremboaxa ma orejuka aguã
katy.
Oremoaĩmba yvy regua kuery mbyte
rupi.
12 Mba'eve re'ỹ guive remboekovia nde-
vygua kuery,
hepykue re mba'eve rejou aguã e'ỹ
guive.
13 Ndee oreapo orea katy'i ikuai va'e gui
roxĩmba aguã rami.
Orembojere okuapy va'e orere ijayvu
rei ha'e orejojai rei.
14 Omombe'u pyrã rami oremoĩ yvy regua
kuery mbyte.
Amboae regua oremboetea rupi e'ỹ
ombovava-vava oakã.
15 Axĩmbaa oĩ riae xere,
xerova re axĩmbaa anho ojekuaa,
16 aendu xembojaru rei va'e, ijayvu vaikue-
ikue va'e ojapukai ramo,
xerovaigua kuery xejukaxea aikuaa vy.
17 Ha'e nunga ha'e javi orere oiko.
Ha'e rami teĩ ndorerexarai ndegui,
ndorojepe'ai guive ndereve guarã re-
japo va'ekue gui,
18 orepy'a py ndorojevyi ha'ekue py,
ndorojavyi guive ndeguigua tape.
19 Oremou'ũ ukapa jagua-tuvy nhe'ẽ ikuaia
py,
ha'e manoa'ã py oreao'i.
20 Oreruete rery gui orerexarai va'e rire,
ha'e rami e'ỹ vy tuuete ramigua rive
pe orepo roupi va'e rire
21 ha'e ramo nda'u Oreruete ndoikuaai
'rãgue teve?
Ha'e ma nhandepy'a re oĩ va'e
oikuaapa.
22 Ha'e rami avi ndevygua orekuai ramo ae
ko'ẽ nhavõ oremboaxaa orejukaarã
pe.
Vexa'i ojukaa aguã katy heraa va'e
rami orekuai.*
23 Emyĩ ke! SENHOR, mba'e re tu reke?
Ema'ẽ ju ke orere, orejou vai riae eme.
24 Mba'e re tu nderejexa ukavei?
Nderexarai teve roiko axy vy rojex-
avaia re?
25 Mba'eta orerekovea ojexavai yvy ku'i
peve,
orerete voi yvy re oje'apa maa rami.
26 Epu'ã ke orerepy aguã.
Orereraa jepe ndeporayvua rupi.

Huvixarã Nhanderuete omoĩ va'e ha'e hembirekorã re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe Coré ra'y kuery nhombo'e aguã ombopara va'ekue. Mboraei mborayvu regua, "Yvoty lírio" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã.

45

1 Ayvu porã anho oĩ xekuraxõ re.
Huvixave peguarã ae kova'e mboraei
ajapo.
Ombopara porã kuaa va'e rami 'rã
xeayvu.
2 Ndee ma avakue ra'y kuery ikuai va'e gui
neporãve va'e.
Ndejuru gui ayvu porã anho oẽ.
Ha'e nunga rupi ae Nhanderuete
nemoingo porã raka'e rã peve
guarã.
3 Ndepy'a guaxuve va'e, emoĩ ndejee
ndekyxe.
Emoĩ avi ndeyvatea ha'e ndepo'akaa.
4 Ndepo'akaa rupi tereo kavaju ary,
anhetẽ va'e ha'e teko porã re vy.
Ha'e gui ndepo reiporu kuaa regua
ojapo 'rã nhomondyipaarã ojekuaa
aguã rami.
5 Oreruvixave, nderu'y ma hakua porã,
nderovaigua kuery kuraxõ re oike 'rã.

† 44:9 Apy ma ijayvu Nhanderuete ha'e kuery re hovaigua kuery ipo'aka aguã rami oejaague re. * 44:22 Romanos 8.36 * 45:5 Apocalipse 19.11-16

Ha'e ramo yvy regua kuery nenhe'ẽ
rendua rupi 'rã ikuai.*
6 Xeruete, ndepo'akaa ma raka'e rã peve 'rã
oĩ.
Ndepo'akaa py anhetẽ rupi 'rã re-
joguereko.
7 Rerovy'a teko porã, ha'e rã teko vai ma
rejou vai.
Ha'e nunga rupi ae Nhanderuete
Nderuete huvixaverã nemoĩ vy
neakã áry azeite omoĩ neirũ kuery gui
ndererovy'ave vy.*
8 Ndeao ma mirra, aloés ha'e cássia gui
heakuã porãmba.
Ndero ma marfim gui ojapo pyre.
Opy ma onhendu 'rã ixã va'e pu nem-
bovy'aarã.
9 Kunhague ikuai 'rã nerembiguai, huvixave
rajy kuery guive.
Reiporu kuaa regua re oĩ ndera'yxy,
ouro iporãve va'e Ofir guigua py om-
bojegua pyre.
10 Xerajy, endu ke. Eikuaa pota xeayvua re.*
Nderexarai ke neretarã kuery ha'e
nderu ro pygua kuery gui.
11 Ha'e ramo ma huvixave oguerovy'a 'rã
neporãa.
Ha'e ma nde-Senhor ramo
henonde eĩ nerenapy'ã re.
12 Ndea py ou 'rã Tiro pygua rajy mba'emo
ome'ẽ va'erã reve.
Heta va'e kuery regua oguerekopave
va'e ojerure 'rã reipytyvõ aguã.
13 Opy ma oĩ 'rã huvixave rajy pavẽ gui
iporãve va'e.
Ijao ma ouro guigua py ojegua va'e.
14 Ijao potypa va'e reve ogueroikea 'rã
heruvy huvixave renonde.
Irũ kunhataĩgue hakykue ou va'e
ogueru 'rã oĩa py.
15 Ovy'a ete reve 'rã ogueru,
huvixave ropy ogueroike 'rã.
16 Nderu kuery rekovia ndera'y kuery ikuai
'rã.
Ha'e va'e kuery remoĩ 'rã huvixarã yvy
jave re.
17 Xee ajapo 'rã nderery re ima'endu'aa riae
aguã rami.
Yvy regua kuery ndereroporaei 'rã
raka'e rã peve.

Nhanderuete nhanhemiaty imbaraete va'e re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe Coré ra'y kuery kunhague oporaei aguã ombopara va'ekue.

46

1 Nhanderuete ma nhanhemiaty imbaraete
va'e oiko,
nhandereraa jepearã jajexavai jave
nhandea'i pyve oĩ va'e.
2 Ha'e nunga rupi ndajakyjei 'rã amboae
rami yvy ojeapo teĩ,
ha'e yvyty ikuai va'e ye'ẽ mbyte py
onhemombo,
3 yy opu'ã-pu'ã vy yjuipa,
opu'ã ovy ramo yvyty voi oryryipa
teĩ.*
4 Oĩ peteĩ yakã Nhanderuete pegua tetã
mbyte rupi oxyry vy
ombovy'a 'rã ha'e pygua kuery,
Yvate ete va'e pegua oo iky'a e'ỹ va'e
rupi voi.
5 Tetã mbyte ma Nhanderuete ae oĩ.
Ha'e ramo neĩ peteĩ henda py ma voi
ndoityai 'rã.
Nhanderuete oipytyvõ 'rã ko'ẽmba
guive.*
6 Yvy regua kuery haxẽmba,
tetã ikuai va'e omyĩ 'rã.
Ha'e rã Nhanderuete oayvu omon-
hendu ramo yvy tykupa 'rã.
7 Nhandereve ma oiko SENHOR ixondaro
reta va'e,
Jacó Ruete ae oĩ nhanhemi aguã.
8 Peju ke pexa SENHOR rembiapokue,
yvy re mba'emo ombovaipaague.
9 Mba'eta yvy apy peve omomba joe opu'ãa.
Omopẽmba guyrapa ha'e yvyra rakua,
karóxa joe opu'ãa pygua guive oapypa
tata py.
10 Aipoe'i: "Pepytu'u peikuaa aguã xee ae
Penderuete aikoa.
Xee ma xeyvate 'rã yvy regua kuery
áryve,
yvy jave re ete 'rã xeyvate", he'i.
11 Nhandereve oiko SENHOR ixondaro reta
va'e,
Jacó Ruete ae oĩ nhanhemi aguã.

* 45:7 Hebreus 1.8-9 * 45:10 Apy ma huvixave ra'yxy pe ju ijayvu. * 46:3 Lucas 21.25-28 * 46:5 Tetã Nhanderuete pegua omombe'u porãve Apocalipse 21.23–22.5 py.

Nhanderuete yvy regua kuery ruvixave pe oporaeia
Jogueroporaei va'e pe Coré ra'y kuery ombopara va'ekue.

47

1 Ha'e javi regua kuery, pejepopete ke.
Penema'endu'a Nhanderuete re, pevy'aa rupi penhendu.
2 Mba'eta SENHOR yvateve ete va'e ma omboetevepy,
huvixave yvateve va'e yvy jave re ipo'aka va'e.
3 Amboae regua kuery re nhanembopo'aka vy
nhandepy guýry omoĩ yvy regua kuery.
4 Nhandevy guarã oiporavo nhandekuai aguã.
Ha'e va'e yvy ma hembiayvu Jacó ojou porã va'ekue.
5 Nhanderuete oẽ ovy oguerojapukai va'e mbyte rupi.
Mimby guaxu pu rupi guive SENHOR oaxa ovy.
6 Peporaei Nhanderuete pe,
peporaei porã ixupe.
Peporaei nhanderuvixave pe,
peporaei porã ixupe.
7 Nhanderuete ma yvy jave regua ruvixave oiko.
Ixupe peporaei mboraei porã rupi.
8 Nhanderuete ipo'aka 'rã yvy regua kuery re.
Oguapy 'rã tenda openaaty iky'a e'ỹ va'e py.
9 Yvy regua ruvixa kuery onhemboatypa vy
Abraão Ruete pegua ju ikuai.
Mba'eta Nhanderuete peguarã ae ikuai yvy regua kuery hu'y jokoa oguereko va'ekue ha'e javi.*
Ha'e anho yvate ete va'e oiko.

Nhanderuete pegua tetã re ijayvua
Mboraeirã Coré ra'y kuery ombopara va'ekue.

48

1 Yvate ete va'e ma SENHOR oiko,
ha'evea rami jaroporaei
Nhanderuete pegua tetã py.
2 Ixupegua yvyty iky'a e'ỹ va'e ma yvate ete,
yvy jave re oguerovy'aa va'e.
Sião yvyty oĩ kuaray puku-a yke katy,
huvixave retã oĩa.
3 Tetã py oo ikorapa va'e rupi
Nhanderuete ojekuaa uka nhanhemi aguã yvate va'e rami.
4 Ha'e nunga rupi huvixa kuery nhomoirũmba jogueruvy va'ekue
okanhymba.
5 Tetã oexa vyve onhemondyipa.
Okyjepa vy onhamba.
6 Ha'e py ngyje rive ipo'aka ha'e kuery re,
oendu guive haxy imemby ta va'e rami.
7 Yvytu kuaray oua katy gui ou va'e py
rembovaipa Társis gui kanoã ou va'ekue.
8 Omombe'ua rã nhaenduague rami
jaexa SENHOR ixondaro reta va'e pegua tetã py oiko va'e,
Nhanderuete pegua tetã py ae.
Nhanderuete omoĩ atã 'rã raka'e rã peve.
9 Oreruete, renhomboaxya re orema'endu'a ndevygua templo mbyte roĩa py.
10 Oreruete, nderery oikuaa pavẽ 'rã.
Ha'e rami vy ndevy oporaei rã yvy apy peve 'rã onhendu.
Ndepo py ha'evea rami rejoguereko.
11 Tovy'aa Sião yvyty re,
Judá rajy kuery avi tovy'a ne'arandua re.
12 Peguata ke Sião rupi,
ha'e javi rupi pejere.
Peipapa torre ikuai va'e.
13 Peikuaa pota porã ikora yvatea re,
ha'e pexa pota oo ikorapa va'e ikuai va'e re,
raka'e rã ikuai va'erã pe pemombe'u kuaa aguã:
14 "Ha'e rami oiko Nhanderuete
raka'e rã peve guarã.
Nhandereregko 'rã nhamano peve."

Avakue okanhymba aguã re ijayvua
Jogueroporaei va'e pe Coré ra'y kuery ombopara va'ekue.

49

1 Ha'e javi regua, pendu pota ke pova'e.
Yvy re pendekoa va'e ha'e javi, pejapyxaka ke.
2 Yvyĩgue'i ha'e yvatekueve,

* 47:9 Ha'e va'e jave py xondaro kuery omoĩ 'rã imoiny hu'y jokoa nguvixa retã kora re, ixupegua ikuaia oikuaa uka aguã (Cântico 4.4).

perekopa va'e ha'e pendeporiaukue'i
ha'e javi.
3 Ha'e gui xejuru py xeayvu 'rã 'arandu re,
xepy'a py 'arandua re anho 'rã aikuaa
pota.
4 Ajapyxaka porã 'rã mba'emo re ombojoja
vy ijayvua rã,
ndoikuaai pyre amombe'u porãve 'rã
ixã reta va'e pu rupi.
5 Mba'e re tu jexavaia ára py akyje 'rã?
Xerakykue monha okuapy va'e ma
teko vai rupi xejoko rei teĩ.
6 Ha'e kuery ma omba'e rei-rei re rive
ojerovia,
mba'emo oguereko va'e re rive ovy'a
va'e.
7 Anhetẽ avave rei ndojogua kuaai 'rã guyvy
rekove.
Nhanderuete pe nome'ẽ kuaai 'rã
jogueraa jepe aguã regua.
8 Mba'eta joekove jajogua aguã ma hepy
vaipa.
Raka'e rã peve nanhanhea'ãvei 'rãgue
9 jajapo aguã oikove riae aguã rami,
yvykua py oguejy e'ỹ aguã.
10 Ha'e gui jaexa rã hi'arandu va'e voi omano
'rã.
Hi'arandu e'ỹ va'e ha'e ndoikuaai va'e
joo rami meme 'rã opa,
ha'e amboae pe ju oeja 'rã omba'e rei-
reikue.
11 Opy'a py aipoe'i: "Xero opa e'ỹ va'e hi'aĩ,
xerekoague ma raka'eve rã ikuai va'e
peguarã" he'i teĩ.
Ha'e rami vy guery rupi ae 'rã om-
boery oyvy.
12 Ha'e rami teĩ avakue ojejou porã va'eri
nda'ikuai riaei 'rã.
Ha'e rami 'rãgue py mymba rami avi
okanhy 'rã.
13 Ha'e rami ikuai ojee ae ojerovia va'e,
hemimbo'e kuery ijayvua oguerovy'a
va'e voi.
14 Ha'e rami teĩ vexa'i rami avi omboguejya
'rã yvykua py.
Ha'e kuery re opena va'erã ma manoa.
Yvykua katy meme 'rã oguejy.
Ha'e py ma iporãague hu'ũmba 'rã.
Ha'e kuery rekoarã oĩ va'e ma yvykua
ae.
15 Ha'e rã xerekove ma Nhanderuete oepy
'rã manoa po'akaa gui,
ojea py xereru vy.
16 Penhemondyi eme amongue imba'e rei-
reipave ovy rã,
ha'e ngoo pyguarã mba'emo porã
ojouve ovy teĩ.
17 Mba'eta ha'e kuery omano vy mba'eve
ndogueraai 'rã ngupive,
mba'emo porã oguereko va'ekue
nomoirũvei 'rã.
18 Oikove teri jave ojejou porã 'rã,
ha'e ojeupe guarã ojou reta rã pavẽ
ojou porã teĩ
19 ha'e va'e oo avi 'rã tuu kuery ooague py,
hexakã ndoexavei aguã py.
20 Avakue ojou porãmby nai'arandui vy
mymba rami avi 'rã okanhy.

*Anhet*ẽ rupi Nhanderuete nhamboete
aguã regua
Mboraeirã Asafe ombopara va'ekue.

50

1 SENHOR Nhanderuete Ipo'akapa va'e
ijayvu vy
oenoĩmba 'rã yvy regua kuery kuaray
oua katy gui oikea katy peve ikuai
va'e.
2 Sião tetã iporãve ete va'e gui
Nhanderuete oexa uka 'rã guexakãa.
3 Ha'e rami vy Nhanderuete ou 'rã, nokyrirĩ
'rã guive.
Henonde ma ou tata nhomombaarã,
ijyvýry rupi yvytu vaikue hevovo.
4 Ojeupegua kuery omboayvu aguã ou.
Ha'e rami vy yvate yva katy ojapukai
'rã,
yvy katy guive. Ha'e vy aipoe'i:
5 "Pemboatypa ke xevygua kuery iky'a e'ỹ
va'e,
Ha'e va'e kuery ma mba'emo ome'ẽ
va'e py xereve guarã onhemoingo
va'ekue", he'i.
6 Yva gui oikuaa uka heko porãa,
mba'eta nhomboayvua ma Nhan-
deruete ae.
7 "Xevygua kuery, pejapyxaka ke, ha'e rã
xee xeayvu 'rã.
Israel kuery, amombe'u ta pen-
derekokue.
Xee ma Penderuete, 'Oreruete' pejea
va'e.
8 Mba'emo peme'ẽague re e'ỹ xeayvu pẽvy,
mba'emo peapy reve xerenonde pe-
moĩ riaea re e'ỹ guive.
9 Ha'e rami teĩ pendero gui xee ndaipotai
vaka ra'y,

neĩ kavara kora gui peme'ẽ va'e.
10 Mba'eta xerymba meme ikuai ka'aguy regua,
yvyty áry mbovy rei e'ỹ vaka ikuai va'e guive.
11 Xee aikuaa guyra yvyty áry ikuai va'e ha'e javi,
xerymba meme ikuai vixo nhuũndy rupigua.
12 Xee akaruxe va'e rire aipo nda'ei 'rãgue pẽvy,
mba'eta yvy ma xemba'e itui,
hexe ikuai va'e ha'e javi avi.*
13 Tyrã xee nda'u ha'u 'rã ri vaka ro'o?
Ay'u 'rã ri nda'u kavara ruguy?
14 Any, Penderuete pe peme'ẽ perovy'aa,*
ha'e Yvate ete va'e pe pejapo kuerei penhemboayvuague.
15 Pejapukai ke xevy pejexavaia ára.
Ha'e ramo xee rogueraa jepe 'rã,
ha'e rã peẽ ma xemboete 'rã", he'i.
16 Ha'e rã heko vai va'e pe ma Nhanderuete aipoe'i:
"Nda'evei peẽ kuery xeayvua aeja va'ekue re pendeayvu aguã ha'ekue-'ekue rami,
neĩ xereve guarã ajapo va'ekue rupi pendeayvu aguã.
17 Mba'eta napenhemo'arandu ukai,
xeayvua napendu potai vy.
18 Ha'e rã imonda va'e ma pexa vy perovy'a 'rã,
itavy rei va'e re guive penhemoirũxe vai.
19 Mba'emo vai re anho pendeayvu,
pendejuru py penhombotavya rupi anho pendekuai.
20 Pendeayvu rei peiny penderyvy re,
pendeayvu vaikue-ikue 'rã pendexy pi'a re ae.
21 Ha'e rami pendekuai teĩ xee akyrirĩ ranhe va'ekue.
Ha'e ramo pexa'ã ndee ramigua ae xee aikoa re.
Ha'e rami teĩ xee romboayvu 'rãe.
Ha'e nunga ha'e javi amoĩmba 'rã pexaa py.*
22 Peẽ kuery Penderuete gui penderexarai va'e,
peikuaa pota pova'e re.
Ha'e rami e'ỹ ri ramo xee romondoropa 'rã,
ha'e ndoikoi 'rã penderepyarã.
23 Xererovy'aa ome'ẽ va'e ma xemboetea rupi ikuai.
Ha'e rami guape omoatyrõ va'e pe ma aikuaa uka 'rã Penderuete pendereraa jepea."

Davi onhemombe'u ha'e ojeko rerovaa rupi ijayvuague

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue, Bate-Seba reve joguerekoague re profeta Natã ou vy ijayvu jave guare (2 Samuel 11.1–12.20).

51

1 Xeruete, xemboaxy ke ndereko porãa rupi.
Opa mba'e py renhomboaxya rupi vy emboguepa ke ajejavyague.
2 Xeky'a'o xereko vaia gui,
xejoi ke ajejavyague gui.
3 Mba'eta xee ma aikuaa ae xereko vaia,
xema'endu'a riae aikovy ajejavyague re.
4 Nderovai ae ajejavy va'ekue, ndevy anho,
ndee rexaa py ajapo mba'emo vai.
Ha'e nunga rupi xee aikuaa anhetẽ meme xere ndeayvua,
ha'evea rami xembopagaa guive.*
5 Xee ma teko vai py ma voi aiko'i va'ekue,
ha'i xerereko'i guive xere oĩ ae ma ajejavy aguã.
6 Ha'e rã ndee ma orepy'a re anhetẽ va'e oĩ va'e rerovy'a va'e,
ha'e rami vy xepy'apy py reikuaa uka 'arandua.
7 Xeky'a'o ke hissopo rogue py iky'a e'ỹ va'e ju aiko aguã,*
xejoi ke, yro'y xiĩ va'e gui xiĩ porãve va'e aiko aguã.
8 Ejapo ke oporaeia ha'e ovy'aa rã aendu ju aguã rami,
xekãgue remou'ũmba rire teĩ avy'a nho aguã.
9 Ema'ẽ eme ajejavyague re,

* 50:12 Atos 17.24-25 * 50:14 "Peme'ẽ 'rã perovy'aa", he'ia ma mboraei, e'ỹ vy nhandepy'a ha'e javi py nhamboetea re ijayvu vy (Hebreus 13.15). * 50:21 Romanos 2.17-24 * 51:4 Romanos 3.4
* 51:7 Ha'e kuery reko rami vy sacerdote kuery joky'a'o vy hissopo rogue ojopy 'rã mymba ruguy oĩa. Ha'e va'e py ojejavy va'ekue áry omboayvi 'rã oiky'a'o aguã (Levítico 14.1-7; Hebreus 9.19). Ha'e rã apy ma Nhanderuete pe ojapukai ipy'a oiky'a'o aguã.

emboguepa ke xereko vaia.
10 Xeruete, xere emoĩ kuraxõ pyau iky'a e'ỹ va'e,
xenhe'ẽ py xembopyau xereitya ve'ỹ aguã rami.
11 Xemoxẽ eme nerenonde gui,
neĩ xegui eipe'a eme guive Nenhe'ẽ Ky'a E'ỹ.
12 Xere emoĩ ju xereraa jepeague re avy'aa.
Xenhe'ẽ py xemombaraete ju xekyre'ỹ aguã rami.
13 Ha'e ramo 'rãe ambo'e heko vai va'e kuery ndereko re,
ha'e ramo ojejavypa va'ekue ojeko rerova 'rã ndevy.
14 Xeruete, xereraa jepe ke tuguy amoẽague gui,
Xeruete xereraa jepea.
Ha'e ramo aporaei reve arovy'a 'rã ndereko porãa.
15 SENHOR, eipe'a ke xejuru,
ha'e ramo rogueroporaei 'rã.
16 Mba'eta ndererovy'ai mymba rojuka vy rome'ẽ va'e.
Ha'e rami e'ỹ va'e rire xee ame'ẽ ma 'rãgue.
Mba'emo roapy reve rome'ẽ va'e guive ndererovy'ai.
17 Ndee Oreruete pe rome'ẽ rã rerovy'a va'erã va'e ma orenhe'ẽ py nda'eveia roendua.
Orepy'a re rojejou vai ha'e ronhemboaxy ramo ma ndee Oreruete, noremboaxy e'ỹi 'rã.*
18 Emoingo porã ke Sião pygua kuery remboaxya rupi vy.
Emoatyrõ uka ju Jerusalém tetã kora.
19 Ha'e rami vy rerovy'a 'rã teko porã rupi ikuai va'e mba'emo ome'ẽ ramo,
mba'emo oapy reve ome'ẽ va'e.
Ndevygua altar áry ome'ẽ 'rã okuapy vaka ra'y.

Heko vai va'e ombopagaa aguã re ijayvua
Jogueroporaei va'e pe nhombo'e aguã Davi ombopara va'ekue, Doegue Edom pygua Saul pe oikuaa uka ramo Abimeleque ro py Davi ovaẽague (1 Samuel 22.6-23).

52

1 Ava ndepo'akapa va'e, mba'e re tu teko vai ri rejou porã?
Mba'eta Nhanderuete porayvua ma opa va'erã e'ỹ.
2 Ha'e rã ndee ma ndeayvu 'rã renhomomba aguã re anho.
Kyxe haimbe va'e jojuka va'e rami 'rã ndeayvu,
renhombotavy va'e vy.
3 Iporã va'e 'rãgue py mba'emo vai anho rejou porãve.
Anhetẽ rupi ndeayvu 'rãgue py ndeapuxe vai rive.
4 Ndee rejou porã va'e ma ayvu nhomokanhyarã anho,
renhombotavya rupi rive ndeayvu va'e vy.
5 Ha'e rami avi Nhanderuete nemomba 'rã raka'e rã peve.
Ndejopy vy ndepe'a 'rã heravy nderopy reĩa gui,
okuave va'e yvy gui ndepe'a xapy'a 'rã.
6 Ha'e nunga oiko rã
heko porã va'e kuery oexa vy ojererokyje 'rã.
Ha'e rami vy ojojai rei vy aipoe'i 'rã:
7 "Ha'e rami 'rã okanhy avakue Nhanderuete re e'ỹ imbaraete va'e.
Mba'eta omba'e rei-rei retaa re rive ojerovia,
ha'e opa marã rei ikuaia re rive onhemombaraete va'e."
8 Ha'e rã xee ma oliveira rembypy ipyau va'e
Nhanderuete pegua roka py hi'aĩ va'e rami aiko.
Nhanderuete xemboaxya re ajerovia raka'e rã peve.
9 Ha'e rami repena rire
xee roguerovy'a 'rã raka'e rã peve.
Ndere ojerovia va'e kuery oendua py
roarõ reve xema'endu'a 'rã nderery re, iporã ramo.
Salmo 14.1-7
Jogueroporaei va'e pe nhombo'e aguã Davi ombopara va'ekue mbaraka py ombojoguy aguã.

53

1 Opa marã rei heko va'e ma opy'a py ijayvu vy
"Ndoikoi rima Nhanderuete" he'i 'rã.
Ha'e kuery opa marã 'rã ikuai teko vai ojapo vy.
Neĩ peteĩve ma ndoikoi 'rã heko porãa rupi.

* 51:17 Mateus 5.3-6; Mateus 11.29-30; Lucas 18.9-14

[2] Ha'e rã Nhanderuete ma yva gui oma'ẽ 'rã avakue ra'y kuery re,
oexa aguã amongue pa o'arandua rupi,
Nhanderuete oekaa rupi ikuaia oexa aguã.
[3] Ha'e rami teĩ ha'e javive ojepe'a vy opa marã rei ikuai.
Ndoikovei ma teko porã rupi oiko va'e, neĩ peteĩve.*
[4] "Teko vai rupi ikuai va'e 'arandurã noĩ teve?
Ha'e kuery ma xevygua kuery omomba rivepa 'rã mbojape ho'ua rami.
Nhanderuete pe ndojapukai 'rã guive."†
[5] Ha'e rami teĩ ha'e kuery onhemondyipa 'rã,
okyje aguã jipoi teĩ.
Peẽ kuery re opu'ã rei va'ekue kãgue Nhanderuete omoaĩmba 'rã.
Ha'e kuery oxĩmba 'rã pendegui, Nhanderuete nopenavei ramo.
[6] Sião tetã gui Israel kuery reraa jepearã ou vy ojekuaa ma 'rãgue!
Nhanderuete ojeupegua kuery omoingo porã jevy ramo
Jacó ramymino kuery, Israel kuery ovy'a ete 'rã okuapy.

Nhanderuete oepy aguã re ojapukaia ague

Jogueroporaei va'e pe nhombo'e aguã Davi ombopara va'ekue mbaraka py ombojoguy aguã, Zife pygua kuery Saul pe aipoe'i ramo: "Orerekoa py e'ỹ teve Davi onhemi?" (1 Samuel 23.19, 26.1).

54

[1] Xeruete, xereraa jepe ke nderery rupi,
xemboeko porã guive ndepo'akaa rupi.
[2] Xeruete, endu ke anhembo'e ramo,
ejapyxaka ayvu xejuru gui oẽ va'e re.
[3] Mba'eta xere opu'ã okuapy porojojai va'e kuery,
jojuka va'ety kuery xejukaxe okuapy.
Ha'e kuery ma Nhanderuete re ima'endu'aa rupi nda'ikuai.
[4] Ha'e rã xee ma Nhanderuete oiko xepytyvõarã.
SENHOR oiko xemoingovearã.
[5] Ombopaga 'rã heko vai va'e xemoingo axyague re.
Ojeroviapy reikoa rupi remomba 'rã.
[6] Ndevy ame'ẽxea'i py ame'ẽ 'rã ome'ẽmby.
SENHOR, aporaei 'rã nderery rupi iporã ramo.
[7] Mba'eta xereraa jepe ajexavaia ha'e javi gui.
Ha'e ramo aexaa py xerovaigua kuery okanhymba.

Joapo vai va'e kuery omombaa aguã re ojerurea ague

Jogueroporaei va'e pe nhombo'e aguã Davi ombopara va'ekue mbaraka py ombojoguy aguã.

55

[1] Xeruete, ejapyxaka ke ajerurea re.
Endu e'ỹ eme ajapukaia.
[2] Eikuaa pota ke xere, embovai xeayvua.
Ajexavai vy ndaikuaai rei,
nda'evei rei aikovy
[3] xerovaigua kuery ijayvu rei ha'e
heko vai va'e xemoingo axy rei ramo.
Mba'eta xere ha'e kuery ombou xembojexavaiarã.
Xevy ipoxy vaipa vy xemomba 'rã.
[4] Xekuraxõ otytypaa aendu xepy'a re.
Amano aguã gui akyjea aendu xere ou va'e.
[5] Aryryipa reve aendu akyjea,
akyje vaipaa xere oĩ.
[6] Ha'e rami vy xee aipoa'e:
"Apykaxu rami xepepo va'e rire
aveve avy vy ajou 'rãgue apytu'u aguã.
[7] Ajava 'rãgue mombyry,
tekoa e'ỹa rupi aiko 'rãgue.
[8] Ajou voi 'rãgue anhemi aguã,
yvytu vaikue ha'e yai opu'ã va'e gui", ha'e.
[9] SENHOR, emomba ke xerovaigua kuery,
ejapo nhomongetaa py ndoikuaavei aguã rami,
mba'eta tetã py xee aexa joguero'a ha'e joe nda'ija'ei va'e anho.
[10] Ara py ha'e pyávy ojere okuapy tetã kora yvýry rupi.
Kora mbyte py ikuai opa marã rei ha'e mba'emo vai apoa kuery.
[11] Tetã mbyte oĩ 'rã nhomombaa.
Tape rupi ma ikuai nhomoingo axya ha'e nhombotavya.

* 53:3 Romanos 3.9-20 py. † 53:4 Apy ma Nhanderuete ijayvu heko vai va'e reko re.

12 Ha'e rami avi xerovaigua e'ỹ va'ekue ae
xembojaru rei oikovy.
Ha'e rami e'ỹ va'e rire aropo'aka kuaa
'rãgue.
Ndaxerexaxei va'ekue e'ỹ xere ovy'a
rei,
ha'e rami e'ỹ va'e rire ixugui anhemi
'rãgue.
13 Ha'e rami 'rãgue py ndee ava xee ramigua
reiko va'e,
xereve renhemoirũ va'ekue ae,
xeirũ xepy'a py roayvuve va'e.
14 Joupive jaiko va'ekue, joupive javy'a
va'ekue,
teta rupi jaa va'ekue Nhanderuete
pegua oo katy.
15 Manoa tojopy voi ha'e kuery,
ha'e oikove reve toguejy yvykua py.
Mba'eta ngoo rupi mba'emo vai re
anho oikuaa pota opy'a py.
16 Ha'e rã xee ma ajapukai 'rã Nhanderuete
pe.
Ha'e ramo SENHOR xereraa jepe 'rã.
17 Aje'ive, kuaray mbyte ha'e ka'aru'i ju
amombe'u 'rã aikotevẽ va'e ajapukai
reve.
Ha'e ramo SENHOR oendu 'rã xeayvua.
18 Eraa jepe ke xerekovea xerakykue monha
va'e kuery gui aiko porã ju aguã,
mba'eta heta ete ikuai xerovaigua.
19 Nhanderuete oendu vy ombovai 'rã,
jypy'i guive opena va'e vy.
Mba'eta ha'e kuery re noĩ ojeko rerova
aguã,
Nhanderuete renonde teĩ ojererokyjea
rupi e'ỹ ikuai.
20 Ha'e va'e ava ma opu'ã hexeve peteĩ rami
ikuai va'ekue re,
omboaxa rive peteĩ rami ikuai aguã
ijayvuague.
21 Ijuru ma manteiga gui yxyĩve,
ha'e rã ipy'a re ma joe opu'ã aguã anho
oĩ.
Ijayvua ma azeite gui iporãve merami
teĩ kyxe oekyi pyre rami nhomomba.
22 SENHOR po py pemboaxa pendepy'a eta
reia.
Ha'e ramo penemombaraete 'rã.
Peteĩve henda py ndoity ukai 'rã heko
porã va'e.*
23 Xeruete, yvykua vaikue py remombo 'rã
avakue tuguy moẽa ha'e nhombo-
tavypa rei va'e.
Ha'e kuery ndoupityi 'rã oikove aguã
va'ekue mbyte peve.
Ha'e rã xee ma ajerovia tema 'rã ndere.

Ojexavaia gui ombopy'a guaxu aguã re ojerurea ague

Jogueroporaei va'e pe "Apykaxu yvyra mombyrygua rupi ikuai" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã Davi ombopara va'ekue Gate tetã py filisteu kuery ojopy ramo (1 Samuel 21.10-15).

56

1 Xeruete, xemboaxy ke,
mba'eta avakue xejukaxe okuapy.
Ára pukukue re xemoingo axy
xerero'a vy.
2 Xere opu'ã va'e xejukaxe okuapy.
Heta ete ikuai xere opu'ã va'e onhem-
boyvatevexe vy.
3 Akyjea aendu vy
ajerovia 'rã ndere.
4 Nhanderuete re ajerovia, ijayvua arovy'a
guive.
Nhanderuete re ajerovia vy
ndakyjei 'rã mba'eve gui.
Mba'e 'rã tu imarã va'e ojapo kuaa
xere?
5 Ára pukukue re ha'e kuery omombe'u 'rã
xeayvukue ramigua.
Onhembopy'aa ma xere ojapo vai aguã
anho.
6 Nhomboatypa okuapy nhemi rupi,
oma'ẽ mbegue 'rã aikoa re oikuaa pota
vy,
xemomba aguã oarõ vy.
7 Embopaga ha'e kuery ojapo vaiague re.
Xeruete, eitypa yvy regua kuery nde-
poxya py.
8 Reipapa ma ajexavaia rupi aikoague.
Xerexay voi remboyrupa nde'yryru
py.
Xerekokue ha'e javi e'ỹ teve ipara
ndekuaxia re?
9 Ndevy ajapukaia ára guive
xerovaigua kuery ojepe'apa 'rã.
Aikuaa porã Nhanderuete xereve
oikoa.
10 Nhanderuete re ajerovia, ijayvua arovy'a
guive.
SENHOR re ajerovia, ijayvua arovy'a
guive.
11 Nhanderuete re ajerovia aguã amoĩ vy

* 55:22 1 Pedro 5.7 py.

ndakyjei 'rã mba'eve gui.
Mba'e 'rã tu avakue ojapo kuaa xere?
12 Xeruete, ndevy anhemboayvuague ajapo ete 'rã,
roguerovy'a ete 'rã guive.
13 Mba'eta manoa gui xerekovea reraa jepe,
xepy guive reraa jepe ha'a aguã gui,
Xeruete renonde aiko aguã hexakã nhomoingovea rupi.

57

Salmo 108.1-5

Jogueroporaei va'e pe "Xemomba eme ke" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã Davi ombopara va'ekue, Saul gui ojava vy itakua py onhemi jave (1 Samuel 24.1-7).

1 Xeruete, xemboaxy ke.
Xemboaxy mba'eta ndere ae xerekovea anhomi.
Ndepepo 'ã py anhemi,
mba'emo vai oiko va'e oaxapa peve.
2 Ajapukai Nhanderuete Yvate ete va'e pe,
mba'eta opa mba'e gui xerepy va'e.
3 Ha'e ramo yva gui xepytyvõarã ombou vy xereraa jepe.
Omoxĩmba xeavyky rei va'e kuery.
Exa uka renhomboaxya ha'e ojeroviapy reikoa.
4 Mba'eta xerekovea ma guary ikuai va'e mbyte oiko.
Ha'e va'e kuery omondoropa 'rã avakue ra'y kuery.
Hu'y guaxu ha'e hu'y rami haĩ,
ha'e inhapekũ ma kyxe haimbe porã va'e rami.
5 Xeruete, enhemboyvate yva áryve rupi,
ha'e yvy jave re tojekuaa nerexakãa.
6 Ha'e kuery ma xerenonde rupi omoĩ xembo'a aguã.
Ha'e ramo xerekovea oiko axy.
Xerenonde ojo'o okuapy yvy,
teĩ ha'e kuery ae ju ho'a ha'e va'ekue py.
7 Xeruete, xekuraxõ oĩ atã ma,
xekuraxõ oĩ atã.
Aporaei vy roguerovy'a 'rã.
8 Xenhe'ẽ, evy ke!
Mbaraka ha'e mba'epu ixã reta va'e, pevy avi ke.
Xee ambovy 'rã ko'ẽ ju.*
9 Roguerovy'a 'rã yvy regua kuery mbyte,
ndevy aporaei 'rã ha'e javi regua mbyte.
10 Mba'eta renhomboaxya oo 'rã yva peve,
ndereko porãa avi arai peve 'rã oo.
11 Xeruete, enhemboyvate yva áryve rupi.
Yvy jave re tojekuaa nerexakãa.

Heko vai va'e kuery renonderã re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue "Xemomba eme ke" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã.

58

1 Peẽ joe pepena va'e, ha'evea rami teve pendeayvu?
Anhetẽ rupi ri nda'u peikuaa pota avakue ra'y kuery re?
2 Any teve.
Ha'e rami 'rãgue py pendepy'a re pemoĩ teko vairã,
ha'e yvy jave re pejapo joguero'a aguã rami.
3 Heko vai va'e ma oguereko'i ramove ojepe'a 'rã ha'eve e'ỹa katy.
Itui'i vyve ojavy 'rã onhemboapu vy.
4 Jojukaarã oguereko mboi rami.
Oapyxa omboty 'rã mboi ijapyxa e'ỹ va'e rami,
5 oendu e'ỹ aguã imbo'ea ayvu,
ombo'e porãve teĩ.*
6 Xeruete, emopẽ ke ha'e kuery raĩ ijuru py.
SENHOR, emboi guary ra'y kue'iry raĩnhykã.
7 Tokanhymba yy oxyry va'e rami,
ha'e hu'y omomboa rã opẽmba rive va'e rami.
8 Hevo'ipe yvy re ijayxy ovy va'e rami ta'ikuai,
ha'e kyrĩ'i va'e ixy oity'i va'ekue rami kuaray oexa e'ỹ re ta'ikuai.
9 Juu'y okai vyvoi va'e e'ỹ vy ipyau va'e teĩ
oja omboaku e'ỹ mbove
yvytu jere ombovevepa va'e rami avi ta'ikuai.
10 Ha'e rã heko porã va'e ma hepyarã ou rã ovy'a 'rã.
Omoakỹ 'rã opy heko vai va'e ruguy py.
11 Ha'e ramo aipo'ea 'rã:
"Anhetẽ ae ra'e heko porã va'e ojopy 'rã ojeupegua.

* 57:8 "Xee ambovy 'rã ko'ẽ ju" he'i aje'ive'i reve Nhanderuete pe oporaei vy. * 58:5 Apy ijayvu mboi mbo'ea re (Eclesiastes 10.11).

Mba'eta Nhanderuete oiko yvy re
nhombopaga va'e."

Ojepy ukaa rupi ojerurea ague
Jogueroporaei va'e pe "Xemomba eme ke" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã Davi ombopara va'ekue Saul ojukaxe vy oo py oïa oarõ uka ramo (1 Samuel 19.11-12).

59

1 Xeruete, xereraa jepe xerovaigua kuery gui.
Xereupi xerovaigua kuery xererovy e'ỹ aguã py.
2 Xereraa jepe teko vai apoa kuery gui,
xerepy avakue jouguy moẽa gui.
3 Mba'eta ha'e kuery ma nhuã ojayvy xerekove oipe'a aguã.
SENHOR, imbaraetekueve onhemboaty okuapy xerovai,
xereko vai ramo e'ỹ, ajejavy ramo e'ỹ guive.
4 Mba'eve py atekoavy ramo e'ỹ ha'e kuery ojapura xemoingo axy aguã.
Emyĩ ke, eju xerepy aguã, exa pota guive.
5 Ndee ma SENHOR Xeruete ixondaro reta va'e,
Israel kuery Ruete reiko.
Ha'e nunga rupi emyĩ, eju voi guive
yvy regua kuery re reikuaa pota aguã.
Neĩ peteïve emboaxy eme hi'ã rupi teko vai ojapo va'ekue.
6 Ha'e kuery ma pytũ ma ramo onhendu okuapy jagua rami
tetã yvýry rupi.
7 Opa marã onhendu okuapy.
Ijuru py ayvu oĩ va'e ma kyxe,
"Mava'e tu oiko nhanerenduarã?" he'i guive.
8 Ha'e rã SENHOR, ndee repuka 'rã ha'e kuery re.
Rejojai rei 'rã yvy regua kuery ha'e javi.
9 Xemombaraetea, ndee ae roarõ va'e,
mba'eta ndee ma Xeruete anhemiaty yvate va'e.
10 Xeruete xemboaxy vy ou 'rã xembojoyvyarã.
Xerovaigua kuery re aipota va'e oiko ramo Nhanderuete oexa uka 'rã xevy.
11 Ha'e rami avi ejukapa eme guive, xejavegua kuery hexaraipa e'ỹ aguã.
Ha'e rami 'rãgue py emoaĩmba opa rupi ndepo'akaa py ho'apa peve,
mba'eta SENHOR, orevy pe mba'emo vai jokoa reiko.
12 Tove ha'e kuery onhemboyvatea rupi ae to'apa
ojuru py ojejavyague re, guembe rupi ayvu oẽague re,
opa marã ikuaiague re ha'e apu omombe'uague re.
13 Emokanhy ndepoxya rupi, emokanhymba,
ha'e kuery opa peve,
yvy apy peve oikuaa pavẽ aguã
Jacó ra'y kuery re Nhanderuete openaa.
14 Pytũ ma ramo jagua rami ha'e kuery onhendu okuapy
tetã yvýry rupi.
15 Opa rupi ikuai ho'u va'erã oeka va'e rami,
ha'e naevyatãi vy opa marã onhendu okuapy.
16 Ha'e rã xee ma aporaei 'rã ndepo'akaa re.
Ha'e aje'ive reve aporaeive ju 'rã
xemboaxya re avy'aa rupi.
Mba'eta ndee ae anhemiaty yvate va'e reiko,
ajexavaia ára ndee ae xerepy 'rã.
17 Ha'e nunga rupi Xemombaraetea, ndevy pe aporaei 'rã aikovy.
Xeruete anhemiaty yvate va'e reiko,
Xeruete xemboaxy va'e.

60

Salmo 108.6-13
Jogueroporaei va'e pe "Yvoty lírio omombe'ua va'e" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã Davi ombopara va'ekue nhombo'e aguã, Síria regua kuery Mesopotâmia ha'e Zobá guigua re opu'ã jave, ha'e Joabe ou vy doze mil avakue Edom regua re Juky Ugua py ipo'aka jave (1 Samuel 8.13).
1 Xeruete, ndee nerepenavei va'ekue orere,
oremoaĩmba guive ndepoxy vy.
Oremono'õmba ju ke aỹ.
2 Remomyĩmba va'ekue yvy, rembovopa guive.
Embotypa ju ke ipa'ũ,
mba'eta oipave 'rã ovy.
3 Rejapo va'ekue ndevygua kuery mba'emo vai py ikuai axy aguã rami,
oremboy'u vinho oremoakanhyarã.

4 Nerenonde ojererokyjea rupi ikuai va'e
peguarã reupi uka bandeira,*
guyrapa revegua gui onhemi kuaa
aguã.
5 Ore kuery nerembiayvu orekuai va'e roo
jepe aguã
orereraa jepe ke reiporu kuaa regua
py, ha'e orembovai.
6 Nhanderuete ijayvu oky'a e'ỹa rupi:
"Xepo'akaa rupi vy amboja'o 'rã
Siquém yvy,
aa'ã 'rã Sucote regua yvyugua guive.†
7 Gileade ha'e Manassés yvy ma xemba'e
meme itui.
Efraim yvy ma xengora ratã.
Judá ma xepo pygua.
8 Ha'e rã Moabe yvy ma hy'a ajejoiaty itui,
Edom yvy áry amombo 'rã xepy regua,
ha'e Filístia pygua kuery re xepo'aka
vy avy'a nhendu 'rã."‡
9 Mava'e nda'u xereraa 'rã tetã ikorapa va'ea
py?
Mava'e nda'u xereraa 'rã Edom yvy re?
10 Mba'eta Oreruete, ndee orereja rive
va'ekue.
Oreruete, ndereovei ma orexondaro
kuery reve!
11 Orereraa jepe nho ke rojexavaia gui,
mba'eta avakue orereraa jepea ma
mba'everã ndovarei.
12 Nhanderuete re vy ae 'rã nhandepo'aka,
mba'eta ha'e opyrõ 'rã nhan-
derovaigua kuery re.

Huvixave re ojerurea ague

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue mbaraka py ombojoguy aguã.

61

1 Xeruete, endu ke ajapukaia.
Eikuaa pota anhembo'e ramo.
2 Yvy apy gui ajapukai ndevy,
xepy'apy py ajexavai vy.
Xereraa ke itaova xegui yvateve va'e
áry.
3 Mba'eta ndee ma anhemiaty,
xerovaigua kuery gui torre imbaraete
va'e reiko.
4 Taiko riae nembojeroviaaty rupi raka'e rã
peve.
Ndepepo guýry xee anhemi va'e.
5 Mba'eta Xeruete, ndee rendu anhem-
boayvu rã.
Ha'e rami vy xevy pe reme'ẽ iporã
va'e,
nderery oendu vy ojererokyje va'e
kuery reve.
6 Remoĩve 'rã huvixave ára.
Hi'ára ipukuve ete 'rã aỹgua ha'e
raka'e rãgua ikuaia peve.
7 Toĩ riae Nhanderuete renonde.
Ndereko porãa ha'e ndeporayvua rupi
vy toikove riae.
8 Ha'e rami rã nderery rupi aporaei 'rã
raka'e rã peve,
anhemboayvuague ajapo aguã ko'ẽ
nhavõ.

Jajerovia aguã regua

Jogueroporaei va'e Jedutum oporaeia rami oporaei aguã Davi ombopara va'ekue.

62

1 Nhanderuete anho arõ aikovy xenhe'ẽ py,
xeayvu e'ỹ re.
Mba'eta ixugui ae ou xereraa jepearã.
2 Ha'e anho oiko itaova,
xereraa jepea ha'e anhemiaty yvate
va'e.
Ha'e nunga rupi ndaxereityai 'rã.
3 Peẽ kuery ha'e javive, raka'e peve tu xee
peteĩ ava re pepu'ã rei 'rã xereity
aguã
oo mbotya ojero'a va'e, e'ỹ vy kora
ho'a rai'i va'e rami.
4 Ha'e va'e kuery xereityxe okuapy naxem-
boeteavei aguã.
Apu rive ha'e kuery ojou porãve.
Ojuru py ijayvu porã teĩ
opy'a py ma ijayvu vaikue-ikue 'rã.
5 Nhanderuete anho xenhe'ẽ py arõ aikovy
xeayvu e'ỹ re,
mba'eta ixugui ou 'rã arõ aikovy va'e.
6 Ha'e anho oiko itaova aĩ aguã,
xereraa jepea, anhemiaty yvate va'e.
Ha'e ramo ndaxereityavei 'rã.
7 Nhanderuete gui ae ou aa jepe aguã ha'e
xemboetea aguã.
Nhanderuete re oĩ xembaraete aguã
ha'e itaova anhemiaty.

* 60:4 Bandeira hi'y reve ma joe opu'ãa rupi 'rã ogueraa, oupia rã xondaro kuery oexa vy oĩa py oupa aguã (Jeremias 51.27). † 60:6 Apy ma ijayvu joyvy oipe'a va'ekue ojeupegua kuery pe omboja'o aguã re. ‡ 60:8 Ha'e jave py ma joyvy ojogua vy hi'áry omombo 'rã opy regua, oikuaa uka aguã ija oikoa.

8 Xerevegua kuery, pejerovia hexe ára nhavõ.
Ixupe pemombe'u guive pendepy'a re oĩ va'e ha'e javi.
Nhanderuete ma nhanhemiaty oiko.
9 Avakue yvyĩgue'i ma mba'e'ỹ ikuai,
ijyvatekueve voi anhetẽ rupigua e'ỹ meme ikuai.
Mba'emo opejaa py ipoyia oexaa rã
ha'e kuery ha'e javi teĩ mba'e'ỹ va'e gui nda'ipoyive 'rã.
10 Pejerovia eme pejokorea re,
neĩ penemondaa re pevy'a eme guive.
Penemba'e rei-rei hetave ovy teĩ
ha'e nunga re rive pejerovia eme pendepy'a py.*
11 Peteĩgue Nhanderuete ijayvu, mokoĩguea ma aendu pova'e:
Po'akaa ma Nhanderuete guigua meme.
12 SENHOR, ndere anho oĩ oremboaxy aguã.
Peteĩ-teĩ pe reme'ẽ 'rã ojapoague repy.*

Nhanderuete jaeka aguã regua

Mboraeirã Judá regua teko e'ỹa rupi Davi oiko vy ombopara va'ekue (2 Samuel 15.1-30, 16.5-14).

63

1 Xeruete, ndee ma Xeruete imbaraete va'e.
Xee ma roekaa rupi anhea'ã aikovy.
Ndere ma xerekovea nda'eveive.
Xerete re voi aendu ndere anhembojaxea,
yvy ipiru reia rupi yy re nda'evei va'e rami.
2 Mba'eta ndevygua henda iky'a e'ỹ va'e py aĩ vy
aikuaa pota va'ekue nembaraetea ha'e nerexakãa re.
3 Mba'eta xerekove 'rãgue py xee arovy'ave ndee xemboaxya.
Ha'e rami vy rogueroporaei 'rã.
4 Ha'e rami vy roguerovy'a 'rã aikove teria ja,
nderery rupi xepo aupi 'rã guive.
5 Xenhe'ẽ py avy'a nhandy ha'e xo'o hee va'e ha'u vy avy'aa rami avi.
Roguerovy'aa rupi xejuru py rogueroporaei.
6 Xerupa py xetuia rupi voi xema'endu'a 'rã ndere,
pyávy ndakevei vy aikuaa pota 'rã ndere,
7 xepytyvõa reiko ramo.
Ndepepo'ã py anhemi vy aporaei 'rã vy'a rupi.*
8 Xenhe'ẽ ma ndere anho oĩ.
Ndepo reiporu kuaa regua re xejopy.
9 Ha'e rã xerekovea oipe'axe vy xereka va'e kuery ma
ho'apa 'rã yvykua vaikue py.
10 Remboaxa 'rã kyxe py ipo'aka va'e kuery pe,
jagua-tuvy nhe'ẽ rembi'urã rive ikuai aguã.
11 Ha'e rã huvixave ma ovy'a 'rã Nhanderuete re.
Hery rupi oura va'e kuery avi ovy'a 'rã okuapy.
Ha'e rã apu rupi ikuai va'e ma okyrirĩmba 'rã.

Hovaigua kuery gui oepy aguã re ojerurea ague

Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

64

1 Xeruete, endu ke ajexavai vy ajapukaia.
Eraa jepe xerekovea xerovaigua kuery poxya gui.
2 Xenhomi heko vai va'e ojapoxe va'e gui,
heko vai va'e opa marã onhendu okuapya gui.
3 Ha'e va'e kuery ma kyxe oaĩmbe'ea rami oguereko katu 'rã oapekũ,
hu'y oa'angaa rami oguereko katu 'rã ayvu vai,
4 nhemi rupi ojapo vai aguã anhetẽ rupi ikuai va'e re,
ha'e kuery re opoi xapy'a 'rã okyje e'ỹ re.
5 Mba'emo vai rupi ikuaia gui ndojepe'ai 'rãe,
nhemi rupi ijayvu 'rã joapo vai aguã re.
Ha'e vy joupe-upe "Mava'e tu nhanderexa 'rã?" he'i.
6 Teko vai re rive oikuaa pota 'rã,
ha'e gui ojou 'rã ha'ekue rami ete ojapo aguã.

* 62:10 Mateus 19.21-22; 1 Timóteo 6.17-19 * 62:12 Mateus 16.27; Romanos 2.6-16; Apocalipse 2.23 * 63:7 "Ndepepo'ã py" he'ia ma Nhanderuete opena porãa re ijayvu vy (Mateus 23.37).

Yvykua vaikue rami onhembopy'aa
ha'e peteĩ-teĩ py'a.
7 Ha'e gui ma ha'e kuery re Nhanderuete ju
'rã opoi ngu'y.
Ha'e kuery oendu xapy'a 'rã on-
hyvõague.
8 Po ramigua py ha'e kuery ho'a 'rã:
ijayvuague rami ae oiko 'rã ha'e kuery
re.
Ha'e ramo hexaa kuery ha'e javi oakã
ombovava 'rã,
9 ha'e avakue ikuai va'e ha'e javi ma
ojererokyje reve
oikuaa uka 'rã Nhanderuete rembiapo,
ha'e ojapo va'e oikuaa vy.
10 Ha'e gui heko porã va'e ma oguerovy'a 'rã
SENHOR,
hexe ojerovia 'rã guive.
Anhetẽ rupi ipy'a va'e ha'e javi ovy'a
'rã.

Mba'emo aju omono'õmbaa ogueroma'endu'aa ague

Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

65

1 Oreruete, ndere rojeroviaa rupi rogueroporaei 'rã Sião tetã py!
Ndevy pe rojapo 'rã ronhemboayvuague.
2 Ronhembo'ea rendu va'e,
ndea py ou 'rã opa marãgua avakue
3 gueko vaiague re ndovy'ai vy.
Rojejavyague orere ipo'aka ramo
ndee rembogue 'rã.
4 Ovy'a ete 'rã ndejeupe guarã reiporavo va'ekue.
Ha'e va'e kuery onhemboja 'rã ndere,
nderoka py ikuai aguã.
Ha'e ramo rovy'a vaipa 'rã ndero py
oremboaxya rexa uka va'e re,
ndevygua templo iky'a e'ỹ va'e py.
5 Oreruete orereraa jepea, ndeguigua teko
porã re rojapukai ramo
ndee orembovai 'rã nhomondyipaarã
rejapo vy.
Yvy apy re ikuai va'e ha'e ye'ẽ mombyryve oĩ va'e rupigua
ndee anho nerarõ okuapy.
6 Nembaraetea rupi vy remombyta porã
raka'e yvyty,
ndepo'akaa py renhemonde reve.
7 Ye'ẽ revovo onhendu ramo remombytu'u
ju,
yai opu'ã-pu'ã va'e revovo,
yvy regua kuery revovo guive.*
8 Ha'e ramo hexa pyrã rejapo va'e
yvy apy re ikuai va'e oexa vy onhemondyipa 'rã okuapy.
Kuaray oua katy gui ha'e oikea katy gui
ou va'e
rejapo 'rã ovy'a reve oporaei okuapy
aguã rami.
9 Yvy re reikuaa pota vy remoakỹ 'rã,
remoingo porã ete 'rã.
Yakã'i Nhanderuete pegua typy porã
meme 'rã.
Mba'emo ra'yĩ oiko porã 'rã,
ha'e rami aguã rami remoingo rire.
10 Ha'e rami vy remoakỹ 'rã yvy
roikaraïague rupi,
rembojojapa 'rã yvy'ã ikuai va'e.
Oky rayvi py remoakỹ
ronhotỹ va'ekue remoingo porã vy.
11 Ma'etỹa opaa py rexa uka 'rã ndeporayvua
coroa rami iporã va'e.
Repyrõague rupi reja 'rã yvy moingo
porãarã,
12 teko e'ỹa rupi jai rogue ikuai va'e re guive.
Yvy'ã ikuai va'e voi ovy'a 'rã.
13 Mymba heta 'rã ikuai nhuũndy rupi,
ha'e yvy'ã guy rupi ma hary anho 'rã
ikuai.
Ha'e nunga ha'e javi ovy'a vy oporaei
'rã okuapy.

Nhanderuete oguerovy'aa ague

Jogueroporaei va'e pe mboraeirã ombopara pyre.

66

1 Yvy jave re pendekuai va'e, peroporaei Nhanderuete!
2 Peporaei hery rupi iporã ramo,
perovy'a mboraei rupi.
3 Nhanderuete pe aipo peje: "Rejapo va'ekue ma iporã ete!
Ndepo'aka etea rupi nderovaigua ikuai
va'ekue ojexa uka 'rã nenhe'ẽ rendu
vy.
4 Yvy jave regua nerenonde 'rã oĩ guenapy'ã
re,
mboraei rupi oporaei 'rã ndevy,
nderery rupi oporaei 'rã okuapy."
5 Peju ke, pexa Nhanderuete rembiapokue,

* 65:7 Lucas 8.12-15; 21.25-26

avakue ra'y kuery pe mba'emo porã
ojapo va'ekue ha'e javi.
6 Ye'ẽ omboypa raka'e yvy piru reia rive
opyta aguã rami,
ha'e yakã mbyte rupi guive oaxaa yvy
rupi.*
Ha'e py ma javy'a hexe.
7 Opo'akaa rupi opena riae 'rã,
oexa pota 'rã yvy regua kuery re.
Nonhe'ẽ rendui va'e tonhemboyvate
eme.
8 Yvy regua kuery, penema'endu'a porã ke
Nhanderuete re,
pendu uka peporaeia.
9 Ha'e ma ojapo jaikove aguã rami,
ha'e ndojapoi 'rã nhandepyxyry aguã
rami.
10 Mba'eta ndee Oreruete, orereko rexa,
oreky'a'o prata oiky'a'oa rami.
11 Oreapo va'ekue nhuã py orembotya aguã
rami,
orevoyirã remoĩ orekupe re.
12 Rejapo avakue kavaju árygua kuery ore-
akã áry rupi oo aguã rami.
Oremboaxa va'ekue tata ha'e yy rupi.
Ha'e rami rire teĩ peteĩ henda tuvixaa
py ju orereru.
13 Aike 'rã nderopy mba'emo ame'ẽ va'erã
reve,
ndevy ajapo aguã anhemboayvuague,
14 ha'e rami aguã re xeayvu rire,
mba'eta ajexavaia ára ha'e rami aguã
xeayvu.
15 Ndevy ame'ẽ 'rã ikyra va'e ojuka pyre,
kavara ro'okue reakuã reve.
Ajuka 'rã vaka ha'e kavara ra'y.
16 Nhanderuete renonde pejererokyjea rupi
pendekuai va'e ha'e javi, peju ke,
pendu,
pẽvy amombe'u 'rã xevy ojapo porã
va'ekue.
17 Ixupe ajapukai karamboae,
xejuru py aroporaei guive.
18 Xepy'a re ovare e'ỹ va'e amoĩ va'e rire
SENHOR naxerendui 'rãgue.
19 Ha'e rami rã Nhanderuete xerendu ae,
oikuaa pota guive ajerure vy xeayvu
rã.
20 Ima'endu'a porãmby toiko Nhanderuete.
Anhembo'ea noendu rivei,
neĩ ndoexa uka e'ỹi guive xemboaxya.

Yvy regua kuery oguerovy'a aguã regua
Jogueroporaei va'e pe mboraeirã ombopara pyre mbaraka py ombojoguy aguã.

67

1 Nhanderuete topena porã nhandere,
tanhanemoingo porã,
ha'e jaikoa rupi tomboguejy ngova
rexakã,
2 yvy re ikuai va'e oikuaa aguã ndereko,
yvy regua ha'e javi ikuaia rupi oikuaa
aguã rejogueraa jepea.
3 Oreruete, yvy regua kuery tandereropo-
raei,
tandereroporaei ha'e kuery ha'e javi.
4 Amboae regua kuery voi tandererovy'a,
tandereroporaei.
Mba'eta yvy regua re reikuaa pota 'rã
anhetẽ rupi,
yvy re ikuai va'e rerekopa.
5 Oreruete, yvy regua kuery tandereropo-
raei,
tandereroporaei ha'e kuery ha'e javi.
6 Nhanderuete nhanemoingo porã ramo
yvy re oiko ma mba'emo'a.
7 Oreruete, oremoingo porã ke,
ha'e ramo yvy apy guive ojererokyjea
rupi ikuai 'rã nerenonde.

Nhanderuete ngovaigua kuery re ipo'akaa re ijayvua
Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

68

1 Nhanderuete opu'ã vy omoaĩmba ngo-
vaigua kuery.
Henonde gui onhamba oayvu e'ỹ va'e.
2 Hataxĩ oaĩmba ovya rami ndee remoaĩ 'rã.
Tata gui ei raity hykupaa rami avi
heko vai va'e kuery okanhymba 'rã
Nhanderuete renonde gui.
3 Ha'e rã heko porã va'e ma ovy'a 'rã okuapy,
Nhanderuete renonde oporaei 'rã.
Oguerovy'a pavẽ 'rã.
4 Peporaei ke Nhanderuete pe, hery rupi
peporaei.
Pemboete arai áry rupi oiko va'e.
SENHOR ae hery. Pevy'a henonde.
5 Ha'e ma tyre'ỹ ikuai va'e ru, ha'e imeve'ỹ
va'e re oikuaa pota va'e oiko.
Nhanderuete oiko o'amba iky'a e'ỹ
va'e py.

* 66:6 Êxodo 14.21-22, Josué 3.17

6 Nhanderuete ojapo 'rã amongue ha'e ae'i
oiko va'ekue ngoo pygua heta reve
ju oiko aguã rami.
Nhuã py omboty pyre voi ogueraa jepe
'rã ikuai porã aguã py.
Onhe'ẽ rendu e'ỹ va'e kuery anho 'rã
ikuai yvy porã e'ỹa re.
7 Oreruete, ndevygua kuery renonde reẽ
reovy ramo,
tekoa e'ỹa rupi reroguata ramo
8 yvy oryryipa raka'e,
yva voi otykypa ndee Oreruete
renonde.
Sinai yvyty voi omyĩmba ndee ore Is-
rael kuery Ruete renonde.*
9 Oreruete, oky ja'ea rembou ndeyvy re.
Na'iporãvei ramo rembopyau.
10 Ha'e py ma ikuai nerymba kuery.†
Oreruete, oikotevẽ va'e pe rejou uka
mba'emo ndeporayvua rupi.
11 SENHOR ae oikuaa uka ayvu.
Heta ete ikuai kunhague ayvu porã
mombe'ua.
12 Huvixave kuery onhamba, oxondaro
kuery reve ojavapa,
ha'e gui imba'e rei-rei va'ekue ma
kunha hoo va'e ju omboja'o.
13 Mba'e re tu pepytu'u peiny mymba kora
yvýry?‡
Apykaxu pepo ma prata py onhovãm-
baa mbyre,
hague ipukuve va'e re ma ouro rexakã
oĩ.
14 Ha'e py Ipo'akapa va'e huvixave kuery
omoaĩmba jave
Zalmom yvyty áry ho'a yro'y apĩ.
15 Nhanderuete pegua yvyty ma Basã,
yvy'ã yvateve va'e ma Basã regua
yvyty.
16 Ha'e gui ndee yvyty yvateve va'e,
mba'e re tu remoaruã reia rupi rema'ẽ
yvyty Nhanderuete oiporavo
va'ekue re?
Ha'e py ma SENHOR oiko 'rã raka'e rã
peve.
17 Nhanderuete pegua karóxa joe opu'ãa
pygua ma vinte mil ikuai,
tá, mbovy rei e'ỹ oguereko.
Ha'e va'e kuery mbyte rupi SENHOR
oiko.
Sinai yvyty ojeapo henda iky'a e'ỹ va'e
rami.
18 Yvate katy reo ju vy reraa nerembiguairã
rejopy va'ekue.
Rejopy avakue ndejeupe guarã, heko
vai va'ekue guive,*
SENHOR Oreruete, ha'e kuery mbyte
reiko aguã.
19 Ima'endu'a porãmby toiko SENHOR ko'ẽ
nhavõ nhandevoyi ogueraa va'e.
Nhanderuete ma nhanderepya oiko.
20 Nhanderuete ma jogueraa jepea.
Nhanderuete SENHOR reve vy jaa jepe
'rã manoa gui.
21 Mba'eta Nhanderuete ombovo ngovaigua
kuery akã,
hi'a vuku va'e ha'e kuery ae oipotaa
rupi ikuai va'ekue akã ombovopa.
22 SENHOR aipoe'i: "Basã yvy gui arojevy uka
ju 'rã ha'e kuery,
ye'ẽ typyvea peve ojava teĩ ha'e gui
aru rukapa ju 'rã", he'i.
23 Ha'e ramo pepyrõ 'rã penderovaigua
kuery ruguy re,
ha'e penerymba jagua kuery oy'upa
'rã.
24 Xeruete, ojekuaa ndevygua kuery hyxy
ovy va'e.
Xeruete, Xeruvixave pegua hyxy
jogueravy vy oike henda iky'a e'ỹ
va'e py.
25 Henonde ma oje'oi oporaei va'e,
hakykue ma ixã va'e mbopua kuery
oje'oi.
Mbyte rupi ma kunhataĩgue oparã'i
va'e revegua ou.
26 Teta mbyte penema'endu'a porã ke Nhan-
deruete re.
Peẽ Israel ramymino kuery, pen-
ema'endu'a porã SENHOR re.
27 Pe py ma oĩ kyrĩve va'e Benjamim regua,
amboae kuery renonde re oo,
ha'e Judá regua huvixa kuery
ngupivegua kuery reve.
Ou avi huvixa kuery Zebulom ha'e
Naftali regua.

* 68:8 Egito yvy gui Nhanderuete judeu kuery ogueraa jepe vy henonderã omondouka arai ha'e tata (Êxodo 13.21-22). Ha'e gui Sinai yvyty yvýry ha'e kuery ovaẽ ramo ojapo yvy oryryi aguã rami (Êxodo 19.16-18).
† 68:10 "Nerymba kuery" he'ia ma Nhanderuete pegua kuery re ijayvu vy (Salmo 100.3).
‡ 68:13 Kova'e ayvu rupi Débora ijayvu raka'e Rúben kuery pe joe opu'ã aguã katy ndooi ramo (Juízes 5.16).
* 68:18 Efésios 4.7-13

28 Oreruete, exa uka ju ke nembaraetea,
mbaraete marã e'ỹ orerepya rupi
reiporu va'ekue,
29 Jerusalém tetã py ndevygua templo
guigua.
Huvixa kuery ome'ẽ 'rã mba'emo
nemboetea rupi.
30 Emondyipa vixo takuaty rupigua,§
heta regua kuery guive vaka rami im-
baraete teĩ,
ha'e gui amboae regua vaka ra'y rami
ikuai va'e.
Epyrõ prata oipota rei va'e kuery re.
Emoaĩmba joe opu'ãxe vai va'e.
31 Huvixa kuery ou Egito yvy gui,
Etiópia pygua avi onha 'rã jogueruvy,
opo tynyẽ va'e omokuave'ẽ reve
Nhanderuete pe.
32 Yvy regua pendekuai va'e, peporaei
Nhanderuete pe,
peroporaei SENHOR.
33 Ha'e ma yva áryve rupi oĩ, yva ymave
guare áry rupi.
Ha'e ojapo 'rã ijayvua oendua aguã
rami,
ijayvua ipo'akapa ramo.
34 Peroporaei Nhanderuete Israel áry rupi
ipo'akaa oexa uka va'e,
ombaraetea oexa uka arai yvatevegua
re.
35 Oreruete, omboetevepy reiko ndevygua
henda iky'a e'ỹ va'e py.
Israel kuery Ruete omombaraete ha'e
ombopo'aka 'rã ojeupegua kuery.
Ima'endu'a porãmby toiko Nhanderuete!

Messias nda'eveia re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue "Yvoty lírio" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã.

69

1 Xeruete, xereraa jepe ke,
mba'eta yy ou ma xerekovea peve.
2 Xepija ma yapo py,
yvy ndarovyi.
Yy typyvea py aĩ.
Oxyry atã vy xemoinge.
3 Ajapukai riae ete vy xekane'õ ma,
xejyryvi pirupa ma guive.
Xerexa voi ndoexavei ma,
Xeruete arõ riae ete rã.
4 Mba'e py e'ỹ ndaxerayvui va'e kuery ma
xe'a xeakã regua gui hetave ikuai.
Xemombaxe va'e kuery ma ipo'aka
va'e meme,
mba'e py e'ỹ xerovaigua kuery xere
opu'ã va'e.*
Ha'e rami vy xeapo okuapy xemonda
ague'ỹ voi ame'ẽ ju aguã rami.
5 Xeruete, ndee reikuaa porã xee ae 'aran-
dua rupi e'ỹ aikoague,
atekoavyague ndereikuaa e'ỹi.
6 SENHOR, Xeruete nexondaro reta va'e,
xekáuxa toxĩmba eme ndere ojerovia
va'e.
Israel kuery Ruete,
xekáuxa toĩ vai eme ndereka va'e
kuery.
7 Mba'eta ndevy aiko ramo xere ijayvua
vaikue-ikue.
Xerova re axĩmbaa anho ojekuaa.
8 Xeryvy kuery rexaaty rami ve'ỹ ma aiko,
ha'i pi'a kuery voi ndaxerexa kuaavei
ma.
9 Mba'eta ndevygua oo ayvu etea xemomba,
ndere ijayvu rei va'e kuery ijayvu reia
ma xere ae ou.*
10 Ajae'o akaru e'ỹ re aikoa py.
Ha'e rami aikoa re ju ijayvua.
11 Ajukue voxa guigua py anhemonde ramo*
ha'e kuery xembojaru rei rive 'rã
okuapy.
12 Okẽ py oguapy va'e opuka rei okuapy xere.
Oka'u rei va'e kuery voi xerery rupi
oporaei 'rã okuapy.
13 Ha'e rã SENHOR, xee ma ndevy anhembo'e
ha'eve jave.
Xembovai ke Xeruete, opa mba'e py
renhomboaxya rupi,
mba'eta ojeroviapy reiko vy renhopy-
tyvõ 'rã.
14 Xereraa jepe ke ijaxuru va'e py aike e'ỹ
aguã.
Xereraa jepe xere ija'e e'ỹ va'e kuery
gui,
yy typyvea py aikeague gui.
15 Xereroxyry uka eme yy oxyry atã va'e pe,
yy jere py guive xemoinge uka eme,
yvykua voi xe'áry tonhemboty eme.
16 SENHOR, xembovai ke renhomboaxya rupi
rejoayvu va'e vy.

§ 68:30 "Vixo takua ty rupigua" he'ia ma Egito pygua ruvixa re ijayvu vy (Ezequiel 29.3, 32.2). * 69:4 João 15.25 * 69:9 João 2.17; Romanos 15.3 * 69:11 Ha'e kuery ipy'a vai vy onhemonde 'rã ajukue vaikue voxa guigua py gueko rami vy (Lucas 10.13; Apocalipse 11.3).

Opa mba'e py renhomboaxy va'e vy
ejevy ju xea py.
17 Xee nerembiguai pe ejexa uka e'ỹ eme,
ajexavai aikovy ramo.
Xembovai voi ke.
18 Enhemboja xerekovea re, xerepy,
xereraa jepe xerovaigua kuery gui.
19 Ndee ma reikuaa ae xembojaru rei
okuapya,
xemoxĩmbaa ha'e xemoĩ vai reia guive.
Xerovaigua kuery ha'e javi rexaa rupi
meme ikuai.
20 Axĩmbaa gui xepy'a ovopa, xekangy vy.
Xemboaxyarã ma arõ rive,
xembovy'aarã aeka teĩ ndajoui.
21 Ha'u va'erã iro va'e rive ome'ẽa xevy,
ha'e xey'uvei ramo vinagre ome'ẽa.†
22 Ha'e kuery mesa tojeapo nhuã rami ha'e
kuery renonde,
imba'e rei-rei topyta imbo'aarã.
23 Ha'e kuery rexa voi tapytũmba ndoexavei
aguã,
ikupe ma ejapo oryryipa aguã rami.*
24 Ha'e kuery pe exa uka ndepoxya,
ndepoxya toupitypa.
25 Hekoa topyta tekoa e'ỹa rami,
avave rei toiko eme hoogue py.‡
26 Mba'eta ha'e kuery omoingo axy raxave
rire ndee remoingo axy va'e,
ndee remboguai va'ekue ha'e kuery
ojapo haxy oendu vaipave aguã
rami.
27 Ha'e kuery re emoĩve tema teko vai káuxa
opaga aguã,
remboaxy aguã rami e'ỹ ikuai aguã.
28 Hery emboguepa kuaxia tekove oguereko
va'e kuery rery oĩa gui,*
toĩve eme heko porã va'e kuery rery
reve.
29 Ha'e rã xee ma ndavy'ai ete aikovy ajex-
avai vy.
Xeruete anhemiaty yvate va'e, exa uka
ju xereraa jepea.
30 Nhanderuete rery rupi aporaei 'rã,
amboete 'rã arovy'a reve.
31 Namigua ma SENHOR ojou porãve 'rã
vaka ra'y, e'ỹ vy vaka hakua ha'e
ipyapẽ va'e ome'ẽmby gui.
32 Ha'e va'e ojexavai va'e kuery oexa vy
ovy'a 'rã okuapy.
Peẽ Nhanderuete re penema'endu'a
va'e,
tapendeky'a guaxuve ju.
33 Mba'eta Nhanderuete ombovai 'rã ipori-
aukue'i ojapukaia,
ndaexarai 'rã nhuã py ixupegua om-
boty pyre gui.
34 Ha'e gui yva ha'e yvy regua, toporaei
ixupe,
ye'ẽ ha'e opa mba'e hexe omyĩ va'e
avi.
35 Mba'eta Nhanderuete ogueraa jepe 'rã
Sião pygua kuery,
ojapo ukapa ju 'rã guive Judá yvy
regua tetã.
Ha'e py ma ha'e kuery hekoa ju 'rã,
ixupegua ae 'rã ikuai.
36 Ha'e gui hembiguai ramymino kuery ju 'rã
ikuai porã ha'e py,
hery oayvu va'e kuery ikuai avi 'rã
ha'e py.

Salmo 40.13-17

Jogueroporaei va'e pe Davi ombopara va'ekue ima'endu'a aguã.

70

1 Xeruete, xereraa jepe ke.
Ejapura ke SENHOR, xerepy aguã.
2 Tove xerekove oipe'axe va'e toxĩmba,
oxĩmbaa anho toendu.
Ajexavaia re ovy'a rei va'e kuery
oxĩmba reve tojevypa guakykue katy.
3 Tove ovy'a rei va'e xevy "Ha'evea rami!
Ha'evea rami!"
he'i va'e kuery toguevipa.
4 Ha'e rã ndereka va'e kuery ha'e javi ma
tandererovy'a oporaei reve.
Rejogueraa jepea oguerovy'a va'e
"Nhanderuete ima'endu'a porãmby
toiko!" te'i riae okuapy.
5 Ha'e gui xee ma iporiaukue'i, ojexavai rei
va'e aiko.
Xeruete, ejapura xerepy aguã.
Ndee ma xepytyvõa ha'e xerepyarã.
SENHOR, ndeare eme ke!

71

Tuja'i ojerureague

1 SENHOR, ndere ae xee anhemi va'e.

† 69:21 Ha'e ramigua oiko Jesus kuruxu re oĩ jave (Mateus 27.33-34, 48; João 19.28-30). * 69:23 Romanos 11.9-10
‡ 69:25 Kova'e ayvu rupi Judas rekokue re ijayvu Atos 1.15-26 py. * 69:28 Filipenses 4.3; Apocalipse 3.5, 13.8, 17.8, 20.11-15, 21.27

Taiko eme oxĩmba rei va'e.
2 Xereraa jepe rejoguereko porãa rupi vy, xejogua ju.
Endu ke ndeapyxa py, ha'e xerepy.
3 Ndee ma xe'itaova anhemiaty.
Ndeayvu aa jepe aguã re,
mba'eta ndee mą xe'itaova ha'e oo imbaraete va'e.*
4 Xeruete, xereraa jepe ke heko vai va'e po gui,
avakue heko vai va'e, porayvu e'ỹ va'e xejopy va'e gui.
5 Mba'eta SENHOR Xeruete, ndee ma roarõ aikovy va'e,
xekunumi guive ndere ajerovia va'e.
6 Ndere ae ajeko va'e xetui'i guive.
Xeryru'i gui xepe'a va'ekue.
Ha'e gui ndere vy 'rãe aporaei ára nhavõ.
7 Heta pe nhomondyipaa aiko,
teĩ ndee ma anhemiaty imbaraete va'e reiko.
8 Ndevy anho 'rã aporaei,
roguerovy'a 'rã ára nhavõ.
9 Xetuja'i ma teĩ xereja eme xee ae'i.
Xembaraetea opa ramo xerepy e'ỹ eme.
10 Mba'eta xerovaigua kuery ma ijayvu okuapy xere.
Xerekovea oipe'axe va'e nhomboaty tema okuapy.
11 Ha'e vy aipoe'i: "Nhanderuete ndoepyvei ma 'rã.
Nhamonha ke, jajopy,
heraa jepearã ndoikoi ramo", he'i okuapy.
12 Xeruete, ejepe'a eme xea gui.
Xeruete, ejapura ke xerepy aguã.
13 Ha'e rã xerekovea rovaigua kuery ma toxĩmba ha'e tokanhymba.
Ejapo ke xemoĩ vaixe va'e kuery ae oxĩmba aguã rami,
omboeteve e'ỹpy ta'ikuai.
14 Ha'e rã xee ma ndee ae roarõ ára nhavõ,
rogueroporaei riae guive.
15 Xejuru py amombe'u 'rã rejoguereko porãa,
ára nhavõ amombe'u 'rã rejogueraa jepea,
ndaikuaapai teĩ.
16 Anhenhandu SENHOR Xeruete mbaraetea rupi.
Ha'e rami vy xema'endu'a jepi 'rã rejoguereko porãa re,
ndeguigua re anho.
17 Xeruete, ndee ma xekunumi guive xerekombo'e reikovy.
Ha'e gui aỹ peve amombe'u aikovy iporã ete va'e rejapo va'ekue.
18 Ha'e nunga rupi Xeruete, xereja eme,
xetuja'i ete ma, xe'a xiĩmba ma teĩ,
aỹgua kuery pe nembaraetea aikuaa ukapa peve,
ndepo'akaa guive raka'e rã ikuai va'erã pe.
19 Xeruete, ndereko porãa ma yva peve 'rã oo.
Mba'emo vaipa ete rejapo va'e, Xeruete.
Mava'e nda'u ndee ramigua ete 'rã oiko?
20 Opa marãgua teko vai ha'e jexavaia rupi xemboaxa rire teĩ
xerekovea remoĩ porã jevy 'rã,
yvykua vaikue gui xerenoẽ kuerei.
21 Xemoingo porã jevy ke,
xemombaraete ju.
22 Xee voi mbaraka py rogueroporaei 'rã.
Xeruete, xema'endu'a 'rã ndeguigua anhetẽ va'e re.
Ndevy aporaei 'rã mboraei ixã reta va'e pu rupi,
Israel kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e pe ae.
23 Roguerovy'aa rupi xejuru py aroporaei 'rã,
xerekovea rupi voi roguerovy'a 'rã, xereraa jepe rire.
24 Xeapekũ py ára nhavõ aroma'endu'a 'rã rejoguereko porãa,
mba'eta xemoĩ vaixe va'e oxĩmba ha'e nda'evei nho okuapy.

Huvixave raka'e rã peve ipo'aka aguã re ojerurea ague
Salomão ombopara va'ekue.

72

1 Oreruete, huvixave re emoĩ ke ne'arandua,
huvixave ra'y guive emo'arandu joguereko porã aguã rami.
2 Ha'evea rami meme toikuaa pota ndevygua kuery re,
teko porã rupi topena ojexavai rei'i va'e re.
3 Yvyty ikuai va'e gui ou 'rã heta va'e kuery moingo porãarã,

* 71:3 Salmo 31.1-3

yvy'ã gui voi ou 'rã teko porã.
4 Ha'e gui huvixa toikuaa pota heta va'e
kuery iporiaukue'i re,
toepy ojexavai va'e ra'y kuery,
ha'e rã nhomoingo axyare ma to-
mou'ũmba.
5 Ha'e ma oiko riae 'rã kuaray hexakã teria
ja,
jaxy hexakãa ja guive, yvy regua ha'e
javi okuavea ja.
6 Huvixa toiko nhuũndy rupi oky ho'a va'e
rami,
oky xapy'a pyávy yvy omoakỹ va'e
rami.
7 Ha'e oĩa ára heko porã va'e ta'ikuai porã,
jaxy hexakã teria ja toiko ikuai porã
aguã.
8 Ta'ipo'aka ye'ẽ ha'e javi peve,
ha'e yakã oĩ va'e guive yvy apy peve.
9 Henonde toĩ tekoa e'ỹa regua kuery ha'e
javi guenapy'ã re.
Hovaigua kuery tojero'apa yvy ku'i
oere peve.
10 Ixupe Társis tetã ha'e yy pa'ũ pygua hu-
vixa kuery tome'ẽ imposto repy,
Sabá ha'e Sebá pygua huvixa voi
tome'ẽ mba'emo ixupe.
11 Henonde huvixave ikuai va'e toĩmba gue-
napy'ã re.
Ha'e javi regua ta'ikuai ixupe anho.*
12 Mba'eta ha'e ma oepy 'rã iporiaukue'i
ojapukai ramo,
ojexavai va'e ha'e yvyĩgue'i guive.
13 Omboaxy 'rã ikangy'i ha'e ojexavai va'e,
ogueraa jepe 'rã iporiaukue'i rekove.
14 Ojogua 'rã omoingo axy rei pyre ha'e
ojuka pyrã rekove.
Ixupe rã ha'e kuery ruguy hepyve ete.
15 Toikove puku,
ha'e gui ixupe ome'ẽa 'rã ouro Sabá
guigua.
Hexe ojerurea riae 'rã,
ima'endu'a porãa 'rã guive ko'ẽ nhavõ.
16 Ijyvy re toiko porã mba'emo aju,
tomyĩmba jekuaa yvyty apyte peve.
Tai'a porã Líbano yvy pygua rami.
Tetã pygua kuery voi taetave ovy jai
ipotya rami.
17 Hery re ta'ima'endu'aa riae raka'e rã peve,
ta'ima'endu'a porãa kuaray hexakã
teria ja.
Hexe vy toiko porã ha'e javi regua
avakue,
ixupe yvy regua kuery "Ima'endu'a
porãmby" te'i.
18 Ima'endu'a porãmby toiko SENHOR Nhan-
deruete, Israel kuery Ruete,
ha'e anho nhomondyipaarã ojapo
kuaa va'e ramo.
19 Ta'ima'endu'a porãa riae hery re, iporã
ete ramo.
Hexakãa tojekuaa yvy jave re.
Amém! Amém!
20 Opa ma Jessé ra'y Davi onhembo'ea.

Heko vai va'e kuery reko re ijayvua
Mboraeirã Asafe ombopara va'ekue.

73

1 Nhanderuete anhetẽ Israel kuery oayvua
rupi ete oiko,
ipy'a ky'a e'ỹ va'e kuery pe.
2 Ha'e rã xee ma aikoa rupi ajavy rai,
kyrĩ'i oata ajavy aguã aguataa py.
3 Mba'eta xee ma amoaruã va'ekue ojee rive
ojerovia va'e kuery,
opa marã rei ikuai va'e imba'e rei-
reipa rã aexa vy.
4 Ha'e kuery re noĩ ipy'a eta reia merami.
Hete rexaĩ, imbaraete rei guive.
5 Ha'e kuery ma avakue imarã va'e rami e'ỹ
na'ikane'õi,
neĩ ndojexavai 'rã avakue mboae rami
e'ỹ.
6 Ojee omoĩ 'rã ojejou porã reia mbo'y rami,
jojukaxea omoĩ 'rã ao puku rami.
7 Ikyra ete gui hexa ẽmba rei 'rã,
ha'e ipy'a re ma opa marã rei ikuai
aguã anho oĩ.
8 Nhombojaru rei ha'e ijayvu vai rei 'rã
okuapy joe,
nhomoingo axy rei aguã re anho 'rã
ijayvu onhemboyvate vy.
9 Yva pygua gui onhemboyvateve aguã re
tema ijayvu 'rã okuapy,
yvy jave re ikuai va'e re ijayvu.
10 Ha'e nunga rupi heta va'e kuery oje'oi 'rã
hupive,
yvu gui oy'uxea rami oy'u va'e rami.
11 Aipoe'i 'rã: "Mba'exa nda'u Nhanderuete
oikuaa 'rã?
Xapy'a rei nda'u Yvate ete va'e re oĩ ri
oikuaa aguã?" he'i.
12 Ha'e rami ae ikuai heko vai va'e.

* 72:11 Apocalipse 21.22-26

Ha'e kuery noĩ vai 'rãe,
omba'e rei-reirã ojou-jouve 'rã.
13 Ha'e nunga rupi xepy'a ky'a e'ỹa rupi aikoa mba'everã ndovarei,
neĩ xepo ky'a e'ỹa guive.
14 Mba'e re tu aiko axy riae
ko'ẽ nhavõ xembopagaa rupi?
15 Ha'e rami xeayvu va'e rire
ajapo 'rãgue ndera'y kuery ha'e javive pe nda'evei aguã rami.
16 Ha'e rami avi ha'e nunga re aikuaa pota vy
xevy pe ipoyi ete va'e aikuaa,
17 Nhanderuete pegua henda iky'a e'ỹ va'e py aike peve.
Ha'e gui mae ma aikuaa ha'e kuery opa aguã.
18 Anhetẽ ndee remoĩ 'rã ha'e kuery yxyĩ reia py,
rejapo 'rã ho'apa vy okanhy aguã rami.
19 Opa xapy'a 'rã,
nhemondyi gui rive 'rã okanhymba.
20 Oexa ra'ua gui oma'ẽ xapy'a va'e rami 'rã
ndee voi SENHOR repu'ã vy ha'e kuery re nerema'ẽvei.
21 Ha'e gui xepy'a raxy jave,
xekuraxõ py nda'evei reia anho aendu vy
22 xevai rei aikovy va'ekue aikuaa e'ỹ vy.
Nerenonde hi'arandu e'ỹ va'e rami aiko va'ekue.
23 Ha'e rami avi ndereve riae xee aiko,
ndee ma xepo aiporu kuaa regua re xejopy.
24 Ndee xerereko 'rã xemongetaa rupi.
Ha'e rire ma xemovaẽ 'rã nerexakãa py.
25 Mava'e 'rã tu areko yva re ndee e'ỹ vy?
Yvy re voi ndoikoi ndee rami arovy'a va'e.
26 Xero'o, xekuraxõ ikangypa teĩ
Nhanderuete oiko xepy'a mombaraetearã,
xevygua oĩ raka'e rã peve guarã.
27 Ndegui ojepe'a va'e ma okanhymba 'rã,
remomba 'rã ndere ojeroviaague rupi ve'ỹ ikuai va'e.
28 Ha'e rã xevy ma ha'eve vaipa Nhanderuete reve aikoa.
SENHOR Nhanderuete re anhemi,
hembiapokue ha'e javi amombe'upa aguã.

Oo iky'a e'ỹ va'e omongy'apaa re nda'eveia ague
Mboraeirã nhombo'e aguã Asafe ombopara va'ekue.

74

1 Oreruete, mba'e re tu orereja raka'e rã peve?
Mba'e re tu ndepoxy nerymba vexa'i kuery ndeyvy regua ae orekuai va'e pe?
2 Nema'endu'a ke ndevygua orekuai va'e re,
yvy itui ypy'i guive ndejeupe guarã orejogua rire.
Orejogua raka'e ndevy guarã orekuai aguã.
Nema'endu'a ke Sião yvyty py reikoague re.
3 Eju ke ndevygua oo ivaipa are ma va'e py,
henda iky'a e'ỹ va'e nderovaigua kuery opa marã omongy'apaague py.
4 Mba'eta ronhemboatyague py nderovaigua kuery hevovo rei okuapy,
ha'e ojeupegua ra'angaa rive ju omopu'ã imo'amy.
5 Ha'e kuery ma ka'aguy re haxa oiporu va'e rami avi ombovaipa.
6 Ha'e gui aỹ yvyrape ombojegua pyre ha'e javi
ha'e kuery omopẽmba va'ekue haxa ha'e karavo mbotaa py.
7 Ndevygua henda iky'a e'ỹ va'e re omboja tata,
yvy peve oapy aguã nderery oĩague.
8 Ha'e kuery opy'a py "Aỹ ma nhamomba vyvoi", he'i okuapy.
Ha'e rami vy oreyvy jave re oapypa Nhanderuete pegua henda iky'a e'ỹ va'ekue ha'e javi.
9 Ha'e rami rire ndoroexavei ma orevy guarã oikuaa uka pyre.
Jipovei ma profeta,
orembyte ndoikoi guive raka'e peve 'rã paa oikuaa va'erã.
10 Oreruete, raka'e peve 'rã tu nderovaigua kuery orere opu'ã rei?
Raka'e peve nda'u nderovaigua kuery ijayvu vaikue rei 'rã nderery re?
11 Mba'e re tu ndereupivei ri ndepo reiporu kuaa regua,
ndepexo yvýry remboapu'a va'ekue?

12 Ha'e gui Xeruete Xeruvixave ma yvy itui
ypy'i guive oiko.
Ha'e ae ojapo raka'e oo jepe aguã rami
yvy mbyte.
13 Ndee ma ndepo'akaa rupi remboja'o
raka'e ye'ẽ.
Ha'e gui yy re ae ju remou'ũ va'ekue
ypo akã,*
14 jakare akã rembovopa,
ha'e hetekue reme'ẽ vixo tekoa e'ỹa
rupigua ho'u aguã.
15 Ndee reipe'a va'ekue yvurã ha'e yakã ikuai
va'erã,
ha'e rã yakã guaxu ma remboypa
va'ekue.
16 Ára ha'e pytũ voi ndevygua.
Jaxy ha'e kuaray guive ndee rejapo
va'ekue meme.
17 Remoĩ avi yvy apy peve guarã.
Kuaray puku-a ha'e yro'ya ndee ae
rejapo va'ekue.
18 Eikuaa pota ke pova'e nunga re:
ndee SENHOR re nderovaigua kuery
ijayvu rei okuapy,
hi'arandu e'ỹ va'e regua ijayvu vaikue-
ikue nderery re.
19 Emboaxa eme nerymba pyku'i kuery ho'u
va'erã pe,
nderexarai eme ndevygua kuery ro-
jexavai rokuapy va'e re.
20 Nema'endu'a ke ndereve guarã rejapo
va'ekue re,
mba'eta yvy re nda'evei etea py heko
vai va'e anho ikuai.
21 Ojexavai va'e toxĩmba rei eme.
Ojexavai va'e ha'e iporiaukue'i
togueroporaei nho nderery.
22 Xeruete, epu'ã ke, eikuaa uka porã
ndereko.
Nema'endu'a heko vai va'e ko'ẽ nhavõ
nembojaru reia re.
23 Nderexarai eme nderovaigua kuery
ojapukai rei okuapya re,
mba'eta nderovaigua kuery opa marã
ijayvuve tema okuapy.

Nhanderuete nhomboayvua re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Asafe om-
bopara va'ekue "Xemomba eme" he'ia py
oporaeia rami oporaei aguã.

75

1 Oreruete, roguerovy'a.
Roguerovy'a, rojapukai 'rã nderery
rupi,
ha'e roikuaa ukapa 'rã nerembiapo
porãa.
2 Mba'eta aipo're: "Xee ma ambojeupity 'rã
ára aa'angaague
ha'evea rupi anhomboayvu aguã.
3 Yvy omyĩmba, hexe ikuai va'e ha'e javi
guive.
Ha'e rami teĩ xee amoĩ atãve 'rã ijy-
tarã.*
4 Aipoa'e ojee ae ojerovia va'e pe: 'Penhem-
boyvate eme.'
Ha'e opa marã rei ikuai va'e pe voi:
'Peropu'ã eme penembaraetea.
5 Peropu'ã rive eme penembaraetea
pendeyvatea py,
pendeayvu vaikue eme guive itaova
aiko va'e re.' "
6 Mba'eta kuaray oua katy gui e'ỹ ou
nhanepytyvõarã,
kuaray oikea katy e'ỹ, neĩ tekoa e'ỹa
gui e'ỹ guive.
7 Nhanderuete ae joe oikuaa pota va'erã
oiko.
Amongue ma ha'e omomba 'rã,
ha'e rã amboae kuery ma omboyvate
'rã.
8 Mba'eta SENHOR po py ma oĩ peteĩ karo.
Ha'e va'e py ma oĩ vinho yjui va'e opa
marãgua re omoirũ mbyre.
Ha'e va'e gui ome'ẽ 'rã oy'ua aguã.
Ha'e ramo heko vai va'e yvy re ikuai
va'e ha'e javi
oy'upa 'rã iky'akue reve.†
9 Ha'e rã xee ma raka'e rã peve 'rã aroporaei.
Arovy'aa rupi aporaei 'rã Jacó Ruete
pe.
10 Amomba 'rã heko vai va'e mbaraetea.
Ha'e rã heko porã va'e mbaraetea ma
omboyvatea 'rã.

Nhanderuete yvatea ha'e ipo'akaa re ijayvua

Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Asafe om-
bopara va'ekue mbaraka py ombojoguy
reve oporaei aguã.

* 74:13 "Ypo" he'ia ma Egito pygua huvixa re ijayvu vy (Isaías 27.1, 51.9; Êxodo 14-15). * 75:3 "Yvy yta" he'ia ma ha'evea rami joguerekoa re ijayvu vy (Salmo 11.3, 82.5). † 75:8 Ha'e va'e karo re ijayvu ju Apocalipse 14.9-10 ha'e 16.19 py.

76

1 Nhanderuete reko ma Judá yvy re oikuaapy,
hery ma omboetepy Israel kuerya py.
2 Salém tetã py oĩ ombojeroviaaty,
Sião ma oĩaty ete.*
3 Ha'e py omopẽmba hu'y rexakãgue,
hu'y jokoa, kyxe ha'e joe opu'ã va'e ha'e javi.
4 Ndee ma yvate ete ha'e ipo'akapave va'e yvyty imarã e'ỹ va'e gui voi.
5 Ipy'a guaxukueve gui reipe'apa imba'e reirei.
Ha'e kuery okepa ma oupy,
peteĩve ojerovia vai va'ekue ndoiporuvei 'rã opo.
6 Ndee Jacó Ruete, ndeayvu atã ramo opytapa karóxa joe opu'ãa pygua ha'e kavaju.
7 Anhetẽ ndee ma nhomongyjea reiko.
Ndepoxy ramo mava'e 'rã tu opyta nerenonde py?
8 Yva guive rendu uka ndeayvua.
Yvy jave rupi oryryi ha'e okyrirĩmba okuapy
9 Nhanderuete opu'ã ramo nhomboayvu aguã
ha'e yvyĩgueve'i ogueraa jepe aguã.
10 Mba'eta avakue poxya voi rejapo 'rã ndereroporaeia aguã rami,
ha'e gui poxya mboae ma ndejee ae 'rã remoĩ.
11 SENHOR Penderuete pe penhemboayvu vy pejapo ete.
Ijyvýry pendekuai va'e peru peme'ẽ va'erã,
mba'eta nhomongyjea oiko.
12 Ha'e ma omomba 'rã huvixa kuery ojejou porãa.
Ixugui huvixa yvy regua okyjepa 'rã okuapy.

Nhanderuete rembiapokue ha'e nhanemboaxya re ijayvua
Jogueroporaei va'e Jedutum pe mboraeirã Asafe ombopara va'ekue.

77

1 Nhanderuete pe amonhendu xeayvua, ixupe ajapukai guive.
Amonhendu 'rã xeayvua Nhanderuete pe xere oikuaa pota aguã.
2 Xee ajexavai ára nhavõ aeka SENHOR.
Pytũ mbukukue re aupi xepo xekane'õ e'ỹ re,
xenhe'ẽ py nanhembovy'a ukaxei vy.
3 Nhanderuete re xema'endu'a vy xepoaẽ ainy.
Mba'emo re aikuaa pota ramo xenhe'ẽ na'imbaraetevei.
4 Ndee rejapo ake aguã xerexa nambotyvei aguã rami,
ajexavai ete rã xeayvu aguã voi nda'evevei.
5 Aikuaa pota ymave guare re,
xema'endu'a ymave rupi ma'etỹa oaxa va'ekue re.
6 Pyávy ma aikuaa pota xepy'a py,
ha'e rami vy xenhe'ẽ py aporandu:
7 "Raka'e rã peve 'rã nda'u SENHOR nopenavei?
Ndoexa ukavei 'rã nhanemboaxya?
8 Opa ete ma nda'u iporayvua?
Ijayvuague voi nda'u oaxa rive 'rã raka'eve rã peve?
9 Nhanderuete hexarai ma teve joayvua gui?
Tyrã ipoxy vy teve ndoexa ukavei nhanemboaxya?"
10 Aipoa'eve ju:
"Pova'e aroangeko aikovy,
mba'eta Yvate ete va'e oiporu kuaa regua oiporuaty rami ve'ỹ oiporu",
ha'e va'ekue.
11 Xema'endu'a SENHOR rembiapokue re,
mba'emo porã ymave rupi rejapo va'ekue re xema'endu'a aikovy.
12 Aikuaa pota nerembiapokue ha'e javi re,
xema'endu'a nhomondyipaarã rejapo va'ekue re.
13 Xeruete, ndee reikoa ma peteĩ tape iky'a e'ỹ va'e.
Marã ramigua tuuete nda'u ndee Oreruete rami ipo'aka 'rã?
14 Ndee ma Oreruete nhomondyipaarã rejapo va'e.
Yvy regua kuery pe rexa uka ndepo'akaa.
15 Ndejyva py reraa jepe va'ekue ndevygua kuery,
Jacó ha'e José ramymino kuery.

* 76:2 Salém ma Jerusalém tetã rery mboae, Sião voi.

* 77:16 Apy ijayvu Ye'ẽ Pytã Nhanderuete omboja'oague re (Êxodo 14). Ha'e gui yapu, overa va'e Nhanderuete ombou va'ekue re ijayvu.

16 Ha'e gui Oreruete, yy nderexa. Yy
nderexa vy okyjea oendu raka'e.*
Typya voi omyĩmba.
17 Arai inhana va'e ojeapo yy.
Yva re yapu atã onhendu.
Ha'e gui hu'y voi oaxa jekuaa joa katy
e'ỹ-e'ỹ.
18 Ndeguigua yapua hi'ãgue-'ãgue nhendu
opa rupi,
overa va'e voi omoexakã ovy yvy re.
Yvy omyĩ vy oryryi.
19 Ye'ẽ rupi nderape ojekuaa,
repyrõa ma yy tuvixa va'e rupi oo.
Ha'e rami teĩ ndepypo ete ndojekuaai.
20 Ndevygua kuery rereko va'ekue vexa'i
rami,
Moisés ha'e Arão po rupi.

Nhanderuete opena porãa re ijayvua

Mboraeirã nhombo'e aguã Asafe ombopara va'ekue.

78

1 Xeretarã kuery, pejapyxaka ke xee
rombo'e ramo.
Pejapyxaka porã ayvu xejuru gui oẽ
va'e re.
2 Xeayvu 'rã mba'emo re ambojojaa rupi.
Amombe'u porã 'rã ymagua kuery
'arandua.*
3 Mba'emo nhanderu kuery nhandevy
omombe'u rã
nhaendu ha'e jaikuaa va'ekue,
4 ha'e nungakue nanhamombe'u e'ỹi 'rã
nhandera'y kuery pe.
Raka'eve rã ikuai va'erã pe voi
nhamombe'u 'rã
SENHOR opo'akaa rupi opa mba'e porã
ojapo va'ekue jarovy'a aguã.
5 Ha'e ae oeja raka'e oayvu Jacó kuery pe,
Israel kuery pe oeja lei.
Ha'e nhaneramoĩ kuery pe ijayvu
gua'y kuery pe ju omombe'u aguã re,
6 ikuai jevy va'e kuery voi oikuaa aguã,
kyrĩgue oiko'i va'erã teri va'e kuery
voi.
Ha'e gui ha'e kuery ju opu'ã vy
ha'e nungakue re ijayvu aguã
guamymino kuery pe,
7 Nhanderuete re ojerovia aguã,
ha'e hexarai e'ỹ aguã Nhanderuete
rembiapokue re,
ha'e rami 'rãgue py ojapo uka va'ekue
rupi ete ikuai aguã,
8 tamoĩ kuery ikuaiague rami e'ỹ ikuai aguã,
nonhe'ẽ rendui va'e'ỹ ikuai aguã.
Ha'e kuery ma ha'ekue'ỹ-kue'ỹ rami
ipy'a va'e,
onhe'ẽ py Nhanderuete pe e'ỹ ikuai
raka'e.
9 Efraim ra'y kuery guyrapa reve-reve ikuai
raka'e va'eri
onhamba oje'oivy joe opu'ãa ára.
10 Ojepe'apa Nhanderuete guexeve guarã
ojapo va'ekue gui,
ixuguigua lei rupi nda'ikuaixei vy.
11 Hexaraipa okuapy hembiapokue
ha'e opa mba'e porã oexa uka va'ekue
gui.
12 Nhomondyipaarã tamoĩ kuery renonde
ojapo teĩ,
Egito yvy Zoã regua nhuũndy rupi.*
13 Ye'ẽ omboja'o vy omboaxapa heravy ha'e
va'e rupi,
yy omopu'ã imo'amy omboty vy.*
14 Ara py peteĩ arai ojekuaa va'e rupi
ogueraa,
ha'e rã pyávy ma tata hexakãa rupi
oguereko.*
15 Tekoa e'ỹa py itaova ombovo vy
omboy'u pavẽ typy vaipa va'e gui
rami.
16 Ita gui omoẽ yy oxyry atã va'e,
yakã rami omboxyry.*
17 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ojejavy tema
okuapy henonde.
Tekoa e'ỹa py ikuai raka'e Yvate ete
va'e rovai.*
18 Opy'a py Nhanderuete pe "Taexa" he'ia
rupi ikuai.
Ho'u va'erã re rive tema ojerure
okuapy.
19 Nhanderuete re ijayvu vy aipoe'i okuapy:
"Nhanderuete nda'u tekoa e'ỹa py
ojou 'rã ja'u va'erã?
20 Ita re ombota uka vy ha'e va'e gui yy
omboxyry va'ekue
mbojape voi nda'u ome'ẽ kuaa 'rã ja'u
va'erã?
Xo'o voi nda'u ojou uka 'rã ojeupegua
kuery pe?" he'i okuapy.
21 Ha'e nunga SENHOR oendu vy ojou vai.

* 78:2 Mateus 13.35 * 78:12 Êxodo 7.8–11.10 * 78:13 Êxodo 14.21-22 * 78:14 Êxodo 13.21-22 * 78:16 Êxodo 17.1-7; Números 20.1-13 * 78:17 Êxodo 16; Números 11

Ha'e rami vy Jacó ra'y kuery re omoendy tata,
Israel kuery pe oexa uka opoxya.
22 Mba'eta ha'e kuery ndojeroviai Nhanderuete re,
ndogueroviai guive ogueraa jepe aguã.
23 Ha'e rami teĩ yva pe ha'e ijayvu vy
oipe'a uka yva rokẽ.
24 Ojapo ha'e kuery áry ho'a aguã maná ho'u aguã.
Ha'e kuery pe ome'ẽ tembi'u yva guigua,*
25 ha'e ramo peteĩ-teĩ ho'u okuapy mbojape anjo kuery rembi'u regua.
Hevyatãmba aguã rami ombou tembi'u.
26 Ha'e gui ojapo yva gui yvytu kuaray oẽa katy gui oipeju aguã rami,
opo'akaa rupi ombou yvytu kuaray puku-a katy gui.
27 Ha'e rami vy xo'o ju ombou ha'e kuerya py yvy ku'i rami,
guyra ombou ita ku'i ye'ẽ rembe re oĩ va'e rami heta va'e.
28 Ojapo ha'e kuery ikuaia mbyte ho'a aguã rami,
ha'e kuery ro yvýry rupi ae.
29 Ha'e ramo ho'u okuapy hevyatãmba peve,
ha'e kuery oipota va'e ojapo ramo.
30 Ha'e rami teĩ ha'e kuery nonhandu kuaavei.
Ijuru py tembi'u oime rei teri reve
31 Nhanderuete oexa uka opoxya ha'e kuery rovai.
Ha'e kuery regua imbaraetekueve voi ojuka,
oity inony Israel regua kunumigue.
32 Ha'e rami rire teĩ ha'e kuery ojejavy riae tema,
ndojeroviai okuapy tembiapo porã ojapo teĩ.
33 Ha'e nunga rupi ha'e ojapo ha'e kuery oikovea yvytu rami rive oaxapa vyvoi aguã rami,
oikovea pukukue re okyje reia rupi anho ikuai aguã.
34 Ojukapa ta ma ramo mae ma ojapukai okuapy ixupe,
onhemboaxya oendu vy oeka okuapy Nhanderuete.
35 Ima'endu'a ju Nhanderuete ha'e kuery pegua itaova oikoa re,
Nhanderuete Yvate ete va'e heraa jepea re.
36 Ha'e rami teĩ ixupe ojapukai vy ijayvu porã merami rive okuapy,
oapekũ py ma ijapu.
37 Mba'eta opy'a py ndojerovia etei,
guexeve guarã ojapo va'ekue rupi e'ỹ ikuai.
38 Ha'e rami teĩ Nhanderuete nhomboaxy va'e vy
omboguepa 'rã teko vai, nanhomombai 'rã guive.
Ha'e rami 'rãgue py mbovykue rei e'ỹ nomoĩ 'rã ipoxy aguã,
opoxya oendu va'eri ndajoguerekoi 'rã ha'e rami.
39 Ima'endu'a ha'e kuery to'o rive ikuaia re,
yvytu oaxa rire ndojevyveia rami ikuai va'e ramo.
40 Ha'e rami teĩ mbovykue rei e'ỹ hexe opu'ã rei okuapy tekoa e'ỹa py,
ha'e kuery ae'i ikuaia py ombopoxya rupi ikuai.
41 Nhanderuete pe “Taexa” he'i jepi,
ijayvu rei okuapy Israel kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e re.
42 Na'ima'endu'avei okuapy ipo'akaa re,
hovaigua kuery gui ogueraa jepeague re voi,
43 neĩ Egito yvy re hexa pyrã ojapoague re,
Zoã regua py nhomondyipaarã ojapoague re.
44 Mba'eta ha'e py yakã oĩ va'e tuguy ju ojapo va'ekue,
yy gui ha'e kuery oy'u e'ỹ aguã.
45 Ha'e kuerya py ombou heta mberu oixu'upa aguã,
ju'i voi heta ombou omomba aguã.
46 Ha'e kuery mba'emo omono'õ 'rã va'ekue omboaxapa yxo rembi'urã,
tuku karu py omomba onhotỹ va'ekue'a.
47 Amandau ombou vy omomba va'ekue ha'e kuery uva ty,
ha'e yvyra sicômoro ikuai va'e voi ojukapa yro'y py.
48 Amandau py omomba hymba vaka kuery,
ha'e onhemboxi va'e py vexa'i kuery ojuka.
49 Ha'e kuery pe oexa uka opoxya,
opa mba'e vai py omoingo axy opoxya rupi,

* 78:24 João 6.30-35

anjo kuery mba'emo vai rerua pe omboaxa.
50 Opoxya rupi ete oiko va'ekue,
ha'e kuery rekovea ndogueraa jepei manoa gui,
ha'e rami 'rãgue py mba'eaxy vaikue pe omboaxa hekovea.
51 Ojukapa Egito pygua ra'y kuery jypyguare ha'e javi,
jypygua imbaraetekueve Cam regua.
52 Ha'e rã ojeupegua kuery ma oipe'apa vexa'i rami,
vexa'i rami oguereko tekoa e'ỹa rupi.
53 Oguereko porã ramo okyjea noendui okuapy.
Ha'e rã hovaigua kuery ma oikepa ye'ẽ py.
54 Ogueraa yvy iky'a e'ỹ va'e katy,
yvyty opo'akaa rupi oipe'a va'ekue peve.*
55 Ha'e kuery renonde gui omoxẽmba ha'e va'e yvy pygua kuery,
ha'e gui ijyvy va'ekue ma Israel kuery peguarã ju omboja'o ukapa,
hoogue py omoingo Israel kuery.
56 Ha'e rami teĩ Nhanderuete Yvate ete va'e pe "Taexa" he'i ju okuapy,
hexe opu'ãa rupi.
Ijayvuague rami e'ỹ ikuai.*
57 Tamoĩ kuery ikuaiague rami ete ojepe'apa,
ojeroviaa rupi ve'ỹ ikuai.
Opa marã rei ikuai guyrapa hembia e'ỹ va'e rami.
58 Mba'eta yvy'ã rupi ombojerovia atyrã ojapo vy
ombopoxy,
mba'emo ra'angaa rive omboetea rupi ojapo okuapy nda'evei etea oendu aguã rami.
59 Ha'e nunga Nhanderuete oendu vy ipoxy.
Ha'e vy nopenavei Israel kuery re.
60 Noĩvei ombojeroviaaty Siló tetã py oĩ va'e py,
avakue mbyte oo'i oĩ atyrã ojapo rire teĩ.*
61 Lei ryru ipo'akaa kuaa ukaa voi ogueraa uka amboae yvy katy,
hexakãa rexa ukaa oĩ va'ekue guive ngovaigua kuery po py omboaxa.
62 Ojeupegua kuery omboaxapa kyxe py ijukaarã pe,
ojeupegua kuery rovai ipoxy vy.
63 Ha'e ramo kunumigue tata omomba ramo kunhataĩgue ogueroporaei va'erã jipoi, neĩ omenda aguã.
64 Sacerdote kuery voi kyxe py ojukapaa rã ta'yxykue ojae'o aguã nda'evei.
65 Ha'e gui mae SENHOR oikuaa pota okeague gui omyĩ va'e rami,
ipy'a guaxu va'e vinho oy'u vy ojapukai atã va'e rami avi.
66 Ha'e vy ngovaigua kuery ojuka vy omboguevi atãmba,
ojapo raka'e rã peve oxĩmba aguã rami.
67 Ha'e gui huvixarã ma José ramymino kuery va'e regua ndoiporavoi,
neĩ Efraim regua.
68 Ha'e rami 'rãgue py Judá regua oiporavo,
Sião yvyty oayvu va'e guive.
69 Ha'e áry ojapo ojeupegua henda iky'a e'ỹ va'e yva rami ete oĩ atã va'erã,
omoĩ atã raka'e rã peve guarã yvy onhono va'ekue rami.
70 Ha'e rami vy oiporavo guembiguai Davi vexa'i kora gui oipe'a vy.*
71 Vexa'i re opena oikovya gui ogueru vy omoĩ Jacó kuery re opena va'erã,
ojeupegua kuery Israel re ae.
72 Ha'e ramo opena oikovy anhetẽ rupi ipy'a va'e vy,
arandu rupi ete oguereko opo py.

Ngovaigua kuery ombopaga aguã re ojerurea okuapyague
Mboraeirã Asafe ombopara va'ekue.

79

1 Oreruete, yvy regua xondaro kuery ndevygua yvy re ou.
Ndevygua templo iky'a e'ỹ va'e omongy'apa,
ha'e Jerusalém tetã ha'e javi rupi ombovaipa.*
2 Nerembiguai kuery retekue oeja guyra rembi'urã,
ndevy ikuai va'ekue ro'okue ma ka'aguy rupigua rembi'urã oeja.
3 Jerusalém ha'e javi rupi omoẽ huguy yy rami,

* 78:54 Josué 3, 11 * 78:56 Juízes 2.6-15 * 78:60 1 Samuel 4; Jeremias 7.12-15 * 78:70 1 Samuel 16.1-13
* 79:1 2 Reis 25.1-21; 2 Crônicas 36.15-21; Jeremias 52.4-30

nda'ipovei guive hetekue nhono
porãarã.
4 Ha'e ramo orea katy rai'i rupi ikuai va'e
ijayvu vaikue-ikue orere.
Opuka, ovy'a rei guive orere.
5 SENHOR, raka'e peve 'rã tu ha'e rami oiko?
Orevy rexa uka riae 'rã teve nda'evei
etea?
Orejou vaia nda'u tata rami riae 'rã ri
hendy?
6 Yvy regua kuery pe jevy ke ndepoxy,
ndekuaa e'ỹ va'e kuery pe,
nderery rupi e'ỹ ojapukai va'e pe.
7 Mba'eta ha'e kuery ma omokanhymba
Jacó kuery,
orerekoa voi ombovaipa.
8 Orere emoĩ eme oreramoĩ kuery oje-
javyague.
Ha'e rami 'rãgue py orea py eju pojava
oremboaxy aguã,
noronhanimavei ma ramo.
9 Oreruete orereraa jepea, orepytyvõ ke
nderery remboete ukaa rupi vy.
Orereraa jepe, ha'e emboguepa roje-
javyague
nderery re ae vy.
10 Mba'erã tu yvy regua kuery "Mamo tu
Penderuete oĩ?" he'i okuapy?
Nerembiguai kuery ruguy onhoẽague
re
yvy regua rembopaga vy exa uka
orevy.
11 Endu ke nhuã py ikuai va'e poaẽa.
Ndepo'akaa rupi emoingove ju omano
aguã rami ikuai va'e.
12 SENHOR, orea katy rai ikuai va'e ndere
ijayvu vai rei ramo
embopaga sete-kue áryve.
13 Ha'e rã ore ma ndevygua orekuai,
nerymba vexa'i kuery remongaru va'e
ae.
Roguerovy'a riae 'rã.
Aỹ guive raka'e rã peve roporaei 'rã
ndevy.

Omoingo porã ju aguã re ojerurea ague

Jogueroporaei va'e pe Asafe ombopara va'ekue "Yvoty lírio" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã.

80

1 Israel kuery re repena va'ety, ejapyxaka ke.
Ndee rereko José ramymino kuery
mymba rami.
Anjo ipepo va'e ikuaia áry reĩa gui exa
uka nerexakãa.
2 Efraim, Benjamim ha'e Manassés regua
kuery pe
exa uka ndepo'akaa, eju guive or-
ereraa jepe aguã.
3 Oreruete, oremoingo porã ju ke.
Orevy pe exa uka nderova rexakãa, roo
jepe aguã.
4 SENHOR Oreruete nexondaro reta va'e,
raka'e peve 'rã tu rendu rive ndevygua
kuery onhembo'ea?
5 Orerexay re ae oremongaru tembi'u 'rãgue
py,
karo remonyẽ orepy'a vaia roy'u aguã.
6 Rejapo orea katy'i ikuai va'e orere opu'ã
aguã rami,
ha'e orerovaigua kuery orere opuka
rei aguã.
7 Oreruete nexondaro reta va'e, oremoingo
porã ju ke.
Orevy pe exa uka nderova rexakãa, roo
jepe aguã.
8 Egito yvy gui reru raka'e peteĩ uva
rakãgue'i.*
Yvy regua kuery remoxẽague py ren-
hotỹ.
9 Yvy remboa'eveague rupi hapo porã ovy,
ha'e yvy áry rupi hakã'i oaĩ ovy.
10 Ha'e rami vy omokuaray'ãmba yvyty ikuai
va'e,
yary tuvixakueve va'e guive.
11 Ye'ẽ peve oo oiny hovapy,
ha'e hoky ma yakã peve oo.
12 Ha'e rire teĩ mba'e re tu ha'vy reity uka
ikora?
Ha'e ramo tape rupi oaxa va'e tema
omondo 'rã hi'a.
13 Tajaxu omou'ũmba 'rã,
ha'e mymba kuery nhuũndy rupigua
ho'upa 'rã.
14 Oreruete nexondaro reta va'e, rojerure
ndevy:
Ejevy ju orea py.
Pe yva gui ema'ẽ orere,
eju eikuaa pota aguã ndevygua uva
rembypy re.
15 Epy ke ndepo py ae renhotỹ va'ekue,
hakã pyau ndejeupe guarã ae remom-
baraete va'ekue.

* 80:8 "Uva rakãgue'i" he'ia ma Israel kuery re ijayvu vy (Isaías 5.1-7, 27.2-6; Lucas 20.9-19).

16 Ojayapaa ma rire oapypaa ma tata py.
Tokanhymba orerovaigua kuery ndepoxya nderova py rexa uka ramo.
17 Tove ndepo toĩ ndeyke re ikuai va'e kuery re,
ava ra'y ndejeupe guarã ae remombaraete va'ekue re.
18 Ha'e rire ore kuery ndorojepe'avei ma 'rã ndea gui.
Oremoingove ju ke.
Ha'e ramo 'rãe nderery rupi rojapukai.
19 SENHOR Oreruete nexondaro reta va'e, oremoingo porã ju.
Orevy exa uka nderova rexakãa, roo jepe aguã.

*Jaroporai ha'e nhanhe'*ẽ rendu aguã regua
Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Asafe ombopara va'ekue "Uva'a onhamiaty" he'ia py oporaeia rami oporaei aguã.

81

1 Peporaei ke pevy'aa rupi Nhanderuete nhanemombaraetea pe.
Perovy'a Jacó Ruete.
2 Peporaei vy pembojoguy pandeiro pu py.
Pembopu porã mba'epu ixã reta va'e ha'e mbaraka.
3 Pembopu ke mimby guaxu
jaxy pyau ha'e jaxy inhypytũ nhavõ,
nhandevygua ngaru oikoa ára.
4 Ha'e rami aguã ae Jacó Ruete oeja va'ekue
Israel kuery rekorã.
5 José kuery rekorã oeja raka'e
Egito pygua kuery re opu'ã vy oo jave.
Peteĩ ayvu xee naendu kuaai va'ekue aendu ju aipoe'i rã:
6 "Pendevoyi amboguejy va'ekue pendeaxi'y áry gui,
pendepo voi aipe'a ajaka peupi heravyague gui.
7 Pejexavai vy xevy pejapukai ramo xee rogueraa jepe va'ekue.
Yapu mbyte gui xee rombovai,
roeko a'ã va'ekue guive Meribá py yy oĩ va'e yvýry", he'i.*
8 "Xevygua kuery, pejapyxaka ke pendevy xeayvu rã.
Israel kuery, peẽ kuery xenhe'ẽ rendu va'e rire.
9 Penembyte pereko eme Penderuete ramigua rive,
tuuete mboae renonde pembojerovia eme.*
10 Xee ae ma SENHOR Penderuete,
Egito yvy gui penerenoẽare.
Peipe'apa ke pendejuru, ha'e rã xee romongaru 'rã", ha'e va'ekue.
11 Ha'e rami teĩ xevygua kuery naxenhe'ẽ rendui.
Israel kuery ndaxekuaa potai.
12 Ha'e rire xee ajapo ha'e kuery ae akã ratãa rupi ikuai aguã rami,
ha'e kuery oipotaa rami rive ikuai aguã.
13 Xevygua kuery xenhe'ẽ rendu va'e rire,
Xeguigua tape rupi ae Israel kuery oo va'e rire
14 xee amomba voi 'rãgue hovaigua kuery,
xepo'aka 'rãgue ija'e e'ỹ va'e ha'e javi re.
15 SENHOR re ija'e e'ỹ va'e kuery ikuai 'rãgue ixupe,
ha'e rami ikuai 'rãgue raka'e rã peve.
16 Ha'e rã peẽ kuery ma trigo iporãve va'e re romongaru 'rãgue,
ei ita pa'ũ gui guare ame'ẽ 'rãgue penevyatãmba peve.

*Ha'eve e'*ỹa rami joe opena va'e kuery pe ijayvua
Mboraeirã Asafe ombopara va'ekue.

82

1 Nhanderuete renonde ijapy okuapy ojeupegua kuery.
Ha'e ramo tuuete kuery mbyte omboayvu oiny.*
2 "Raka'e peve 'rã tu ha'eve'ỹa rami peikuaa pota joe?
Heko vai va'ea katy jepi ri ty peiko.
3 Ha'evea rami ete 'rãgue peikuaa pota yvyĩgue'i ha'e tyre'ỹ re.
Pepena porã ke ojexavai va'e ha'e oipytyvõ pyrã e'ỹ kuery re.
4 Peipytyvõ yvyĩgue'i ha'e iporiaukue'i,
peraa jepe heko vai va'e po gui."
5 Ha'e kuery ma mba'eve ndoikuaai,
neĩ ndoikuaa potai va'e,
pytũ reia rupi ikuai.
Ha'e ramo yvy yta omyĩmba.†

* 81:7 Meribá py oeko a'ãague re ijayvua ma Êxodo 17.1-7 py oĩ. * 81:9 Êxodo 20.1-6 * 82:1 "Tuuete kuery" he'ia ma joguerekoarã omoĩ mbyre re ijayvu vy (João 10.34-36). † 82:5 "Yvy yta" he'ia ma ha'evea rami joguerekoa re ijayvu vy (Salmo 11.3, 75.3).

6 Xee aipoa'e va'ekue: “Peẽ kuery ma tuuete,
Yvate ete va'e ra'y kuery pendekuai”,
ha'e va'ekue.*
7 Ha'e rami teĩ avakue rami rive 'rã pemano,
pendekovea opa 'rã huvixa kuery mboae rami.
8 Oreruete, epu'ã ke, eikuaa pota yvy regua kuery re.
Mba'eta yvy regua ma ndevy guarã meme.

Nhanderuete nhombopaga aguã re ojerurea ague
Mboraeirã Asafe ombopara va'ekue.

83

1 Oreruete, ekyrirĩ eme!
Oreruete, ndeayvu e'ỹ eme, eĩ rive eme guive.
2 Mba'eta nderovaigua kuery opu'ãmba okuapy,
ndere ija'e e'ỹ va'e onhemboyvatepa.
3 Nhomongeta rei okuapy ndevygua kuery rovai,
jogueroayvu 'rã repenaa va'e kuery re.
4 Ha'e vy aipoe'i: “Peju ke, jaa jaipe'a yvy re ikuai va'e mbyte gui,
Israel kuery re ima'endu'aave e'ỹ aguã”, he'i okuapy.
5 Peteĩ rami 'rã jogueroayvu okuapy
nderovaigua ikuai aguã:
6 Edom regua ha'e Ismael guigua kuery,
Moabe regua ha'e Agar remiarirõ kuery,
7 Gibal pygua, ha'e Amom, Amaleque, Filístia
ha'e Tiro pygua kuery ha'e javi.
8 Assíria pygua kuery voi onhemoirũ 'rã ha'e kuery reve
Ló ramymino kuery oipytyvõ vy.
9 Ha'e kuery re ejapo Midiã regua kuery re rejapoague rami,
Sísera ha'e Jabim kuery re Quisom yakã yvýry rejapoague rami.*
10 Ha'e va'e kuery ma rejukapa va'ekue En-Dor py,
ha'e ramo hu'ũmba yvy re.
11 Ha'e kuery regua yvatekueve re ejapo Orebe ha'e Zeebe re rejapoague rami,
huvixa kuery re ejapo Zeba ha'e Zalmuna re rejapoague rami.†
12 Mba'eta “Jajopy 'rã Nhanderuete yvy nhanderekoarã”, he'i okuapy.
13 Xeruete, emoaĩmba ke yvyra rogue yvytu jere omboipa heravya rami,
mba'emo pire yvytu opa rupi ombovevea rami,
14 ka'aguy rupi tata oapypaa rami,
tata rendy yvyty ikuai va'e oapypaa rami.
15 Ha'e rami ae avi eakykue monha nde'yvytu vaikue py,
emondyipa heravy nde'yvytu atã py.
16 SENHOR, ejapo ha'e kuery oxĩmba aguã rami,
nderery rupi ha'e kuery voi ndereka aguã.
17 Tove ha'e kuery toxĩmba ha'e nda'evei nho ta'ikuai raka'e rã peve.
Nda'evei reia toendu ha'e tokanhymba.
18 Ha'e ramo 'rãe oikuaa ndee anho SENHOR nderery va'e reikoa,
ha'e yvy jave áryve Yvate ete va'ea.

Templo re ima'endu'a etea
Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Coré ra'y kuery ombopara va'ekue “Uva'a onhamiaty” he'ia py oporaeiaty rami oporaei aguã.

84

1 Xeruete nexondaro reta va'e,
xevy pe nembojeroviaaty ma iporã ete!
2 Xenhe'ẽ py xepoaẽ SENHOR pegua oka re nda'evei vy.
Mba'eta xepy'a, xerete ha'e javi py arovy'a Nhanderuete oikove va'e.
3 Kyky'i ma oo 'rã ojou oke atyrã,
mbyju'i voi ojou 'rã guaityrã'i gua'y kue'iry oguereko aguã,
ndevygua altar yvýry,
SENHOR nexondaro reta va'e, Xeruvixa ha'e Xeruete.
4 SENHOR, ovy'a ete 'rã ndevygua oo py ikuai va'e.
Ha'e kuery oporaei riae 'rã ndevy.*

* 82:6 João 10.34 * 83:9 Midiã regua re Nhanderuete mba'emo ojapoague omombe'u Juízes 7 py, ha'e rã Sísera ha'e Jabim re ojapoague ma Juízes 4 py. † 83:11 Ha'e va'e kuery Gideão ojukapa (Juízes 7.25–8.21). * 84:4 “Ndevygua oo py ikuai va'e” he'ia ma levita ha'e sacerdote kuery templo py ikuai va'e re ijayvu vy.

5 Ovy'a ete 'rã avakue ndere vy imbaraete va'e,
ha'e ipy'a re oĩ taperã omoatyrõ mbyre rupi oguata aguã.
6 Yvyugua ipiru rei va'e rupi oaxa teĩ
ha'e kuery pe ojeapo 'rã yy oxyry porã reia.
Oky ypy va'e omoakỹ porãmba 'rã guive.
7 Ha'e kuery ma imbaraeteve teve 'rã oje'oivy.
Peteĩ-teĩ ojexa uka 'rã Nhanderuete renonde Sião py.†
8 SENHOR, Xeruete nexondaro reta va'e, endu anhembo'ea.
Jacó Ruete, ejapyxaka ke.
9 Oreruete mba'emo vai gui jokoa reiko va'e, eikuaa pota ke,
ema'ẽ huvixave reiporavo va'ekue re.
10 Amboae henda py mil ára aĩ 'rãgue py
ha'eveve peteĩ'i ára ndevygua roka py aĩ aguã.
Heko vai va'e rekoa py xerekoa 'rãgue py
ha'eveve Xeruete pegua rokẽ arõ aikovy aguã.
11 SENHOR Nhanderuete ma kuaray ha'e mba'emo vai jokoa.
SENHOR nhanemboaxy ha'e nhanemoexakãarã.
Teko porã rupi ikuai va'e pe nome'ẽ e'ỹi 'rã iporã va'e.
12 SENHOR nexondaro reta va'e,
ndere ojerovia va'e ovy'a ete 'rã.

Ojejavyague Nhanderuete ombogue aguã re ojerurea ague
Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Coré ra'y kuery ombopara va'ekue.

85

1 SENHOR, remoingo porã va'ekue ndeyvy,
Jacó kuery guive remoingo porã ju.
2 Ndevygua kuery ojejavyague remboguepa va'ekue,
heko vaiague rejao'ipa.
3 Ndepoxya nderexa ukai orevy,
ndepoxya rupi e'ỹ orerereko va'ekue.
4 Oreruete orereraa jepea, peteĩgue ju ke oremoingo porã,
oregui eipe'a ju ndepoxya.
5 Tyrã ndepoxy riae 'rã teve orevy?
Raka'e rã peve 'rã nda'u ndepoxy?
6 Noremoingo porãve jevyi 'rã ri ty'y,
ndevygua kuery ndererovy'a aguã?
7 SENHOR, exa uka ndeporayvua orevy,
ejapo roo jepe aguã rami.
8 Ajapyxaka 'rã SENHOR ijayvua re,
mba'eta ijayvu ojeupegua iky'a e'ỹ va'e kuery omoingo porã aguã re,
o'arandu e'ỹa py ho'a ve'ỹ aguã.
9 Ou ma oiny henonde ojererokyjea rupi ikuai va'ea py, ogueraa jepe aguã,
nhandeyvy re hexakãa ojekuaa aguã.
10 Mborayvu nhomoirũ anhetẽ va'e reve,
teko porã ha'e jaiko porãa oje'a jova pyte va'e rami.
11 Yvy gui henhoĩ 'rã anhetẽ va'e,
ha'e teko porã oma'ẽ 'rã yva gui.
12 SENHOR ome'ẽ 'rã iporã va'e,
ha'e nhandeyvy re oiko 'rã mba'emo'a.
13 Teko porã oo 'rã henonde,
oguereko katu aguã haperã oo aguã.

Ojerure ha'e ojerovia etea
Davi onhembo'eague.

86

1 SENHOR, ejapyxaka ke ajapukai rã, xembovai guive,
mba'eta ajexavai vy xeporiau aikovy.
2 Ndere ajerovia ramo eraa jepe xerekove.
Xeruete, reraa jepe 'rã nerembiguai ndere ojerovia rã.
3 SENHOR, xemboaxy ke,
ára pukukue re ndevy ajapukai ramo.
4 Embovy'a ju nerembiguai py'a,
ndere xenhe'ẽ aroma'endu'a ramo.
5 Mba'eta SENHOR, porayvu ha'e nhomboaxy va'e reiko,
reayvu ete ndevy ojapukai va'e ha'e javi.
6 SENHOR, endu ke anhembo'ea,
eikuaa pota ajapukaia re.
7 Ajexavaia ára ajapukai 'rã ndevy,
ndee xembovai ramo.
8 SENHOR, ndee ramigua tuuete mboae nda'ipoi.
Nda'ipoi avi rejapo va'e ramigua.
9 Ha'e javi regua remoingo va'ekue ou vy
guenapy'ã re oĩmba 'rã okuapy nerenonde,
ha'e gui omboete 'rã nderery, SENHOR.*

† 84:7 Apy ma ijayvu Jerusalém py Nhanderuete omboete aguã katy oguata va'e kuery re.
* 86:9 Apocalipse 15.4

10 Mba'eta ndee ma yvate ete va'e,
nhomondyipaarã apoa guive.
Ndee anho Oreruete.
11 SENHOR, xembo'e ke nderape rupi aa aguã.
Ha'e ramo aiko 'rã ndeguigua anhetẽ etea rupi.
Xepy'a re emoĩ nderery aendu vy ajererokyjea rupi anho aiko aguã.
12 SENHOR Xeruete, xee roguerovy'a xepy'a ha'e javi py,
nderery rupi aporaei 'rã raka'e rã peve,
13 mba'eta ndee xerayvu ete vy
xerekove reraa jepe manoa po'akaa gui.
14 Xeruete, ojejou porã rei va'e kuery opu'ã ma xere,
ojerovia rei va'e xejukaxe okuapy.
Ha'e kuery nemboetea rupi e'ỹ ikuai.
15 Ha'e rã ndee SENHOR Xeruete ma renhomboaxy ha'e ndeporayvu vaipa,
nandekuerai, opa mba'e py renhomboaxy ha'e anhetẽ rupi reiko va'e.
16 Ema'ẽ ke xere, xemboaxy guive.
Xemombaraete, mba'eta nerembiguai aiko,
eraa jepe nerembiguai pi'a.
17 Eikuaa uka xerayvua,
xere ija'e e'ỹ va'e kuery oexa vy oxĩmba aguã.
Mba'eta SENHOR, ndee ae xepytyvõ ha'e xembopy'a guaxua.

Nhanderuete Jerusalém tetã oayvua re ijayvua
Mboraeirã Coré ra'y kuery ombopara va'ekue.

87

1 Yvyty iky'a e'ỹ va'e áry SENHOR Sião* tetã omoĩ atã rire
2 oayvu hokẽ ikuai va'e voi.
Jacó kuery rekoa ikuai va'e ha'e javi gui oayvuve.
3 Ndevy Nhanderuete pegua tetã, ayvu iporã ete va'e 'ea:
4 "Xekuaa va'e kuery rekoa regua ma
Egito ha'e Babilônia.
Oĩ avi 'rã Filístia, Tiro ha'e Etiópia,
ha'e py ae itui'i rire."
5 Mba'eta Sião tetã pe aipo'ea 'rã:
"Kova'e ha'e peva'e voi ha'e pygua ae.
Yvate ete va'e omoĩ atã 'rã."
6 SENHOR yvy regua rery ombopara vy aipoe'i 'rã:
"Kova'e ma ha'e pygua ae."†
7 Oporaei va'e kuery ha'e javi opo-opo reve aipoe'i 'rã:
"Ndere anho oĩ xemoingo porãa ha'e javi."

Ojexavai va'e ndovy'aia rupi ijayvuague
Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Coré ra'y kuery nhombo'e aguã ombopara va'ekue mbaraka py ombojoguy aguã, Ezra ramymino Hemã oporaei va'ekue.

88

1 SENHOR ma Xeruete xereraa jepea.
Ára pukukue re, pyávy voi ajapukai ndevy.
2 Anhembo'ea tonhendu nerenonde.
Ejapyxaka ke ajapukaia re.
3 Mba'eta xenhe'ẽ py aendu opa marãgua nda'eveia,
xerekove ma manoa katy'i ma ovaẽ.
4 Yvykua katy oguejy ma ovy va'e rami xekuaa,
ava imbaraete va'e ve'ỹ ma aiko ramo.
5 Omanogue mbyte omombo pyre rami aiko,
yvykua py ojuka pyre itui va'e rami.
Ha'e kuery re ma nanema'endu'avei ma 'rã,
ha'e ndepo py nereipytyvõvei 'rã.
6 Ndee ae xemombo yvykua pukuvea py,
ijavaetevea ha'e yvykua vaikue py.
7 Mba'eta xe'áry ndepoxya ipoyi oiny,
yai py rami ndeguigua xemokangy.
8 Rejapo xerexa va'ety kuery xerejapa aguã rami,
ha'e kuery ojeguaru rei ma okuapy xegui.
Nhuã py xembo'aa rire aa jepe aguã ndaikuaavei.
9 Ajexavai ete vy ndaxerexa pyxovei ma.
SENHOR, ndevy pe anho ajapukai ko'ẽ nhavõ,
ndevy ae xepo aupi.
10 Omanogue pe nda'u rejapo 'rã ri hexa pyrã?
Ha'e kuery nda'u ovypa 'rã ri ndevy oporaei aguã?
11 Ha'e kuery nda'u ituia py ijayvu 'rã ri ndeporayvua re?

* 87:1 Sião ma Jerusalém tetã rery mboae. † 87:6 "Ha'e py itui'i" he'ia ma ojeupegua kuery re ijayvu vy, Jerusalém pygua ae pe rami, mombyry itui'i va'ekue teĩ.

Yvykua vaikue py nda'u ijayvu 'rã ri
ojeroviapy reikoa re?
12 Pytũ reia py nda'u ojekuaa 'rã ri hexa pyrã
rejapo va'e?
Yvy hexarai pyre ikuaia re teĩ nda'u
ojekuaa 'rã ri ndereko porãa?
13 Ha'e gui SENHOR, xee ma ndevy ae
ajapukai xepytyvõ aguã.
Ko'ẽ te'ỹ'i re xee anhembo'e ndevy.
14 SENHOR, mba'e re tu xereja ri?
Mba'e re tu xevy pe nderejexa ukavei
ri?
15 Xekunumi guive ajexavaia re aiko, amano
rai'i ma aikovy.
Ndee xemongyje ramo xee ndaikuaai
rei aikovy.
16 Ndepoxya xere ou,
ndeguigua ngyje xemomba ta ma.
17 Ha'e nunga ha'e javi xembojere riae yy ou
va'e rami,
jova-jovai gui xejoko.
18 Xerayvu va'e ha'e xeirũ kuery ma xea gui
mombyry reipe'apa.
Ha'e ramo pytũa rive opyta aexa
va'ety rami.

Messias ipo'aka aguã re ijayvua

Mboraeirã Ezra ramymino Etã nhombo'e aguã ombopara va'ekue.

89

1 SENHOR, aporaei riae 'rã renhomboaxya
re,
raka'e rã peve xejuru py aikuaa uka 'rã
ojeroviapy reikoa.
2 Mba'eta aipoa'e: "Ndeporayvua ndopai
'rã,
ha'e ndereko porãa yva re remoĩ atã",
ha'e.
3 Aipo're: "Xerembiguai Davi aiporavo
va'ekue pe
aura reve ajapo xereve guarã. Ha'e vy
aipoa'e:
4 'Neramymino kuery amoĩ atã 'rã raka'e rã
peve guarã,
raka'e rã peve amoĩ 'rã ndepo'akaa',
ha'e", 're.*
5 SENHOR, yva re oporaeia okuapy mba'emo
porã rejapo va'ekue rupi,
ndevygua iky'a e'ỹ va'e kuery ijatya py
ogueroma'endu'a okuapy ojerovi-
apy reikoa.
6 Mba'eta mava'e nda'u SENHOR rami ete
oiko 'rã yva re?
Yva regua kuery mava'e 'rã tu SENHOR
ramigua ete oiko?
7 Mba'eta ixupegua iky'a e'ỹ va'e kuery
ijatya py Nhanderuete yvateve ete
va'e avi oĩ,
ijyvýry ikuai va'e ha'e javi gui oky-
jevepy oiko.
8 SENHOR Oreruete nexondaro reta va'e,
mava'e 'rã tu ndee rami ipo'akapa va'e
oiko?
SENHOR, ndejee remoĩ ojeroviapy
reikoa aguã.
9 Ye'ẽ opa marã omyĩ teĩ ndee ndepo'aka 'rã.
Yai opu'ã-pu'ã ramo remombytu'u.
10 Remokyrirĩ Raabe joguero'aa py ojuka
pyre rami.†
Ndejyva ipo'aka va'e py remoaĩmba
nderovaigua kuery.
11 Yva ma nemba'e oĩ, yvy voi.
Yvy ha'e hexe ikuai va'e ha'e javi ndee
ae rejapo va'ekue.
12 Ndee rejapo va'ekue kuaray puku-a ha'e
ijapu'a'ia.
Tabor ha'e Hermom yvyty oporaei 'rã
okuapy nderery rupi.
13 Ndejyva ma opa mba'e gui ipo'akave.
Reiporu kuaa regua reupi vy rexa uka
ndepo mbaraetea.
14 Ha'evea rami rejoguereko, ndereko porãa
rupi reiko huvixa reĩa py.
Renhomboaxya ha'e anhetẽ va'e ma
nerenonde 'rã ojekuaa.
15 Ovy'a ete 'rã ndereroporaeia rupi ikuai
va'e.
Mba'eta SENHOR, ha'e kuery ndereve
vy ikuai 'rã nerexakãa rupi.
16 Nderery rupi ovy'a riae 'rã okuapy,
oporaei 'rã ndereko porãa re.
17 Mba'eta ndee ma ha'e kuery mom-
baraetea ha'e imoexakãa.
Ndee oremboaxy ramo 'rãe ojekuaa
orepo'akaa.
18 Mba'eta orevygua mba'emo vai jokoarã
ma SENHOR pegua ae oĩ,
oreruvixaverã ma Israel kuery ruete
Iky'a e'ỹ va'e pegua.
19 Ymave rupi ndevygua iky'a e'ỹ va'e kuery
pe ndeayvu va'ekue mba'emo rexa
ukaa rupi.

* 89:4 Davi reve Nhanderuete ijayvuague ma 2 Samuel 7 py oĩ. (Salmo 132.11-12; Atos 2.30). † 89:10 Apy "Raabe" he'ia ma ypo ye'ẽ rupigua re ijayvu vy.

Ha'e vy aipo're: "Xee ambopo'aka
peteĩ ipy'a guaxu va'e penepytyvõ
aguã.
Peẽ kuery mbyte gui amboyvateve pe-
teĩ aiporavo va'ekue.
20 Ha'e rami vy xerembiguairã Davi ajou vy
amoĩ raka'e, azeite iky'a e'ỹ va'e amoĩ
uka vy hexe.*
21 Xepo py amoĩ atã 'rã,
xepo'akaa py amombaraete 'rã.
22 Ha'e ramo hovaigua kuery nomoĩ vai 'rã,
heko vai va'e nomoingo axyi 'rã.
23 Henonde amou'ũmba 'rã hovaigua kuery,
ajukapa 'rã hexe ija'e e'ỹ va'e.
24 Ojeroviapy aikoa ha'e xeporayvua rupi 'rã
areko.
Ha'e ramo xerery rupi vy ipo'akave 'rã
ovy.
25 Ajapo 'rã ye'ẽ ha'e yakã ikuai va'e re
ipo'aka aguã rami.
26 Xevy pe ojapukai vy aipoe'i 'rã:
'Ndee ma Xeru, Xeruete,
ha'e itaova xereraa jepea guive', he'i
'rã.
27 Ha'e rã ixupe aipoa'e: 'Xera'y jypy guare.
Yvy regua ruvixave ikuai va'e gui
ndeyvateve', ha'e 'rã.‡
28 Amboaxya rupi riae 'rã areko,
ha'e hexeve amoĩ atãve 'rã xereve
guarã ajapo va'ekue.
29 Hamymino kuery ajapo 'rã ikuai riae aguã
rami,
ipo'akaa voi yva rami 'rã oĩ riae.
30 Ha'e rã xapy'a rei ta'y kuery nda'ikuaixei
'rã lei aeja va'ekue rupi,
ambo'eague rami e'ỹ ikuai vy,
31 xapy'a rei xeayvuague rami nda'ikuai 'rã,
ajapo uka va'ekue ndojapoxei vy.
32 Ha'e rami ri ramo yvyra rovi py ambopaga
'rã otekoavyague re,
ambopi 'rã ojejavyague re.
33 Ha'e rami teĩ ixugui ma ndaipe'ai 'rã
ayvua,
ndajapo e'ỹi 'rã hexeve xeayvuague.
34 Xereve guarã ajapo va'ekue ndajapo e'ỹi
'rã,
xeayvuague ndarovai 'rã guive.
35 Peteĩgue'i xee aura karamboae xeky'a e'ỹa
rupi ae
(ha'e xee aipo nda'e rivei 'rã Davi pe).
36 Aipoa'e: 'Hamymino kuery ikuai riae 'rã,
ha'e ipo'akaa ma kuaray rami 'rã oĩ
riae xerenonde.
37 Raka'e rã peve guarã amoĩ 'rã jaxy rami,
oaxa rive va'e'ỹ 'rã oiko yva re ojekuaa
va'e rami', ha'e va'ekue."
38 Ha'e rami teĩ SENHOR, oreruvixa re ndee
nerepenavei vy reja.
Ndevai guive nerembiporavo pe.
39 Nerembiguai pe ndereve guarã rejapo
va'ekue rembovaipa,
ixupegua coroa nerembovarei vy re-
mombo yvy re.
40 Ixupegua tetã kora ma reitypa,
hoo ikorapa va'ekue voi rembovaipa.
41 Mba'emo oguereko va'ekue-'ekue ma tape
rupi oaxa va'e-va'e ogueraapa 'rã,
hoo katy rai'i ikuai va'e voi ovy'a rei
okuapy hexe.
42 Hovaigua kuery ma rembopo'aka,
rejapo hexe ija'e e'ỹ va'e ha'e javi
ovy'a aguã rami.
43 Ha'e rã ikyxe ma rejapo naĩmbei rei aguã
rami,
ha'e joguero'aa py oo ramo nereipy-
tyvõvei.
44 Iporãague ma reipe'apa,
ha'e henda oĩaty reity yvy rupi.
45 Ikunumia ára remomba voi,
ha'e oxĩmba aguã rami rejapo.
46 SENHOR, raka'e peve 'rã ha'e ramigua
oiko,
raka'e peve nda'u nderejexa ukai 'rã?
Ndepoxya nda'u hendy riae 'rã ri tata
rami?
47 Nema'endu'a xapy'a'i aikoa re.
Mba'everã e'ỹ teve remoingo avakue
ra'y kuery.
48 Mava'e ava nda'u oikove 'rã manoa oexa
e'ỹ re?
Mava'e nda'u onhe'ẽ ae ogueraa jepe
kuaa 'rã yvyra rupa po'akaa gui?
49 SENHOR, mba'e tu oiko ymave rupi ndepo-
rayvu aguã re ndeayvuague,
ha'e rami aguã re ojeroviapy reikoa
rupi Davi pe reuraague rire?
50 SENHOR, nema'endu'a ke nerembiguai
kuery re ovy'aa rei okuapya re,
ha'e heta regua ombojaru reia
aropo'aka va'e re.
51 Nderovaigua kuery ijayvu vaikue-ikue,
SENHOR.

* 89:20 1 Samuel 13.14, 16.1-13 ‡ 89:27 Apocalipse 1.4-5 py.

Nerembiporavo oikoa re ijayvu vaikue
okuapy.
52 SENHOR re ta'ima'endu'a porãa raka'e rã
peve.
Amém! Amém!

Nhanderuete imarã e'ỹa ha'e avakue imarãa re ijayvua
Nhanderuete remimbo'e Moisés onhembo'eague.

90

1 SENHOR, ndee ma ronhemiaty reiko,
ymave rupi oreramoĩ kuery ikuaia
guive.
2 Yvyty oiko e'ỹ mbove,
yvy renhono e'ỹ mbove ma voi,
jypy'i guive opa peve ndee ae SENHOR
reiko.
3 Ndee ma avakue remombytapa ju 'rã yvy
ku'i rive,
"Ha'ekue rami ju pepyta, avakue ra'y
kuery", 're vy.
4 Ndevy pe mil ma'etỹ oaxa va'e ma kuegua
ára guare rami,
peteĩ hora'i pyávy oaxa va'e rami
guive.*
5 Ndee ma orembotyryry 'rã yy mba'emo
ogueroxyry heravy va'e rami.
Ha'e ramo oke va'e rami meme 'rã
ropyta,
jai rogue aje'ive'i reve henhoĩ va'e
rami.
6 Mba'eta ha'e nunga ma yvate vyve ipotypa
'rã
teĩ ka'aru jave he'õmba ha'e ipirupa
'rã.
7 Ndepoxya ma oremokanhy 'rã,
ndevaia oremondyi 'rã.
8 Mba'eta nerenonde reru orereko vaia,
nhemi rupi rojejavyague voi remoĩ
nderova rexakãa py.
9 Roikoa ára ma ndepoxya rupi meme 'rã
oaxa ovy,
ma'etỹa roguereko va'e ma xapy'a'i
ropẽxaa rami 'rã oaxa.
10 Setenta ma'etỹ ete'i 'rã roiko.
Amongue'i imbaraeteve va'e tema
oikove 'rã oitenta ma'etỹ peve'i.
Ha'e rami teĩ roiko porãvea py voi
ngane'õ ha'e jexavai tema 'rã
roendu.
Mba'eta roikovea oaxapa voi 'rã,
ha'e gui ma roopa 'rã.
11 Mava'eve ndoikuaai ndepo'aka etea rupi
ndepoxya.
Mba'eta ndepoxya rupi orererekoa gui
ma rokyje ete.
12 Orerekombo'e ke roikoa ára re roikuaa
pota aguã re,
orepy'a re 'arandu oĩ aguã.
13 SENHOR, eju ju!
Raka'e peve 'rã tu nerepenai?
Emboaxy ju nerembiguai kuery.
14 Aje'ive'i reve exa uka orerayvua, roporaei
aguã.
Ha'e ramo rovy'a 'rã roikoa pukukue
re.
15 Orembovy'a ju orembojexavaia ára oĩague
rami,
mbovy ma'etỹ rei e'ỹ rojexavaia anho
roendu rire.
16 Ore nerembiguai kuery pe ju tojekuaa
mba'emo rejapo va'e,
ha'e oreramymino kuery pe exa uka ju
nerexakãa.
17 Orere toĩ SENHOR Oreruete oremboaxya.
Emoingo porã orepo py mba'emo rojapo va'e.
Tá, emoingo porã mba'emo rojapo
va'e.

91

SENHOR re nhanhemi aguã regua

1 Yvate ete va'e oĩa py onhemi va'e,
Ipo'akapa va'e 'ã py ikane'õgua va'e
ma
2 aipoe'i 'rã SENHOR pe: "Anhemia im-
baraete va'e,
Xeruete, hexe ajeroviaa va'e", he'i 'rã.
3 Mba'eta ha'e ma ndereraa jepe 'rã nhuã py
rami nembo'axe va'e gui,
mba'eaxy jojuka va'e gui guive.
4 Nemo'ã 'rã guague guy py.
Ipepo guy py reĩ rã mba'eve rei
ndoikoi 'rã.
Ixuguigua anhetẽ va'e ma hu'y jokoa
ha'e nhomo'ãa tuvixa va'e rami oĩ.
5 Ha'e ramo pytũ rupi jojukaa oiko teĩ ndee
nderekyjei 'rã,
neĩ ára py hu'y ndere ou va'e gui,
6 mba'eaxy pytũ rupi jojuka va'e gui,
neĩ mba'emo vai kuaray mbyte jave
jojuka va'e gui ma voi.
7 Ndeyvýry mil ho'a,
ndeaxu e'ỹa katy dez mil ho'a teĩ
ndere ma mba'eve rei novaẽi 'rã.

* 90:4 2 Pedro 3.8-9

8 Nderexa py rive 'rã rexa
heko vai va'e ombopagaa ramo.
9 Mba'eta Nhanderuete pe “Anhemia”, 're,
ha'e Yvate ete va'e pe “Xee aĩaty” 're ramo
10 neĩ peteĩ henda py ma voi nderejexavai 'rã,
neĩ peteĩve mba'emo vai novaẽi 'rã ndero py.
11 Mba'eta ndere omopena uka 'rã ojeupegua anjo kuery pe,
reikoa ha'e javi rupi onhangareko aguã ndere.
12 Ha'e ramo ha'e kuery opo py ndejopy 'rã
peteĩve ita re renhepyxanga e'ỹ aguã.*
13 Ha'e ramo repyrõ 'rã guary ha'e mboi vaikue re,
guary ra'y ha'e mboi re voi repyrõ 'rã inony.
14 Aipoe'i 'rã: “Xerayvu va'e ma araa jepe 'rã,
aepy 'rã xerery oikuaa va'e.
15 Xevy pe ojapukai ramo xee ambovai 'rã.
Ojexavaia py xee aĩ 'rã hexeve.
Araa jepe 'rã, ha'e amboete uka 'rã.
16 Amoingo porã 'rã hekove puku aguã rami,
ha'e ixupe aexa uka 'rã araa jepea.”

Nhanderuete oguerovy'aa rupi oporaeia
Mboraei sábado pyguarã ombopara pyre.

92

1 SENHOR, ha'eve roguerovy'a
ha'e nderery rupi aporaei, Yvate ete va'e.
2 Aje'ive aikuaa uka 'rã ndeporayvua,
ha'e pyávy ju aikuaa uka 'rã ojeroviapy reikoa,
3 mbaraka dez ixã va'e, mbaraka reve,
ha'e ixã reta va'e pu rupi guive.
4 Mba'eta SENHOR, mba'emo porã rejapo rã aexa vy avy'a.
Arovy'a mba'emo ndepo py rejapo va'e.
5 SENHOR, nerembiapo ma tuvixa ete va'e!
Ha'e renhembopy'aa guive haxy ete aikuaa aguã.
6 Hi'arandu e'ỹ va'e ndoikuaai 'rãe,
inhakã porã e'ỹ va'e ndoikuaai 'rã pova'e:
7 Heko vai va'e kuery ma jai rogue opa rupi henhoĩ va'e rami ikuai,
teko vai rupi ikuai va'e hetave oje'oivy teĩ
omombaa 'rã raka'e rã peve.
8 Ha'e rã SENHOR, ndee ma Yvate ete va'e raka'e rã peve guarã.
9 SENHOR, eexa pota nderovaigua kuery re.
Mba'eta nderovaigua kuery okanhymba 'rã,
teko vai rupi ikuai va'e oaĩmba 'rã.
10 Ha'e rã xee ma xemombaraete 'rã toro ka'aguy regua rami,
xere azeite iporãve va'e remoĩ vy.
11 Avy'a reve aexa 'rã xerovaigua kuery xemoĩ vai va'e re mba'emo oiko ramo,
aendu 'rã guive heko vai va'e xere opu'ã rei va'e kuery ho'apa rã.
12 Ha'e rã heko porã va'e ma pindo rami 'rã oiko porã,
yvateve 'rã Líbano yvy re yary ikuai va'e rami.
13 SENHOR roka py onhotỹ mbyre rami 'rã ha'e kuery ikuai,
oiko porã 'rã okuapy Nhanderuete pegua roka rupi.
14 Ha'e nunga ma hi'yvyma ma teĩ hi'a riae 'rã,
tykue tynyẽ riae, ha'e ipyau riae 'rã.
15 Ha'e rami vy oikuaa uka 'rã SENHOR heko porã va'ea.
Ha'e ma xe'itaova, hexe ma teko vai noĩ.

93

Nhanderuete ipo'akaa ha'e yvatea re ijayvua
1 SENHOR ma huvixave oĩ.
Hexe oĩ yvatea,
Ku'axã rami SENHOR ojee omoĩ opo'akaa.
Omoĩ atã yvy omyĩ e'ỹ aguã rami.
2 Jypy'i guive repenaa oĩ atã,
jypy'i ete guive reiko.
3 SENHOR, yakã ikuai va'e opu'ã okuapy,
yakã opu'ã vy hevovo,
yakã hyapu rei teĩ.
4 Ha'e rã SENHOR yvate oĩ va'e ma
yy tuvixa va'e revovo gui ipo'akapave,
ye'ẽ py yai vaikue opu'ã-pu'ã va'e po'akaa gui voi.
5 Ndeayvuague ma oaxa rive va'erã e'ỹ.
SENHOR, nderopy ma iky'a e'ỹ va'e anho 'rã oĩ
raka'e rã peve guarã.

* 91:12 Kova'e ayvu rupi Satanás ijayvu Jesus omoangeko vy (Mateus 4.5-7; Lucas 4.9-12).

94

Nhanderuete ha'evea rami oikuaa pota aguã re ojerurea ague

1 Ndee SENHOR Oreruete ma nhombopaga va'e reiko.
Oreruete nhombopaga va'e, exa uka nerexakãa!
2 Epu'ã ke yvy regua ha'e javi remboayvu aguã.
Embopaga ojejou porã rei va'e kuery.
3 Raka'e peve 'rã nda'u heko vai va'e kuery ovy'a rei?
SENHOR, raka'e peve 'rã nda'u ha'e ramigua oiko?
4 Ha'e kuery ma nhombojaru ha'e nhomotare'ỹ reia rupi ijayvu.
Teko vai rupi ikuai va'e ojejou porã reia rupi rive 'rã ijayvu.
5 SENHOR, ha'e kuery omou'ũmba ndevygua kuery,
ojavyky rei 'rã ndevygua ikuai va'e.
6 Ojuka 'rã imeve'ỹ va'e ha'e mombyry guigua,
tyre'ỹ kuery voi omomba 'rã.
7 Ha'e vy aipoe'i 'rã: " SENHOR ndoexai oiny.
Ha'e nunga re Jacó Ruete ndoikuaa potai 'rã", he'i okuapy.
8 Xeretarã kuery peikuaa axy va'e, peikuaa pota!
Pene'arandu e'ỹ va'e, raka'e nda'u pemoĩ 'rã pene'arandurã?
9 Apyxa apoare nda'u noendui 'rã ri pejapo va'e?
Texa apoare nda'u ndoexai 'rã ri?
10 Yvy regua kuery pe ijayvu va'e nda'u nanhombopagai 'rã?
Avakue mo'arandua re nda'u noĩ 'rã 'arandua?
11 SENHOR oikuaa ae ma avakue onhembopy'aa,
oikuaa ha'e kuery onhembopy'aa mba'everã ndovareia.*
12 SENHOR, ovy'a ete 'rã avakue remo'arandu va'e,
ndeguigua lei rupi rembo'e va'e.
13 Ha'e va'e kuery re ojexavaia ára ou teĩ remombytu'u 'rã,
yvykua heko vai va'e kuery mbo'aarã rejapo peve.
14 Mba'eta SENHOR ndoejai 'rã ojeupegua kuery,
noipytyvõ e'ỹi 'rã ixupe ikuai va'e.*
15 Ha'e rami rã teko porã ojekuaa nho 'rã nhomboayvuaty py.
Ha'e va'e rupi anho 'rã ikuai anhetẽ rupi ipy'a va'e.
16 Mava'e nda'u heko vai va'e re opu'ã 'rã xerepyarã?
Mava'e nda'u onhemoĩ 'rã xea katy mba'emo vai apoa jokoarã?
17 SENHOR naxepytyvõi va'e rire
xenhe'ẽ oo ma 'rãgue okyrirĩ va'e anho ikuaia katy.
18 Ha'e rami 'rãgue py "Xepyxyry ta ma", ha'e nhavõ
ndee xejoko 'rã xerayvua rupi.
19 Xepy'a eta reia aendu ramo
ndee xembopy'a porã ha'e xembovy'a ju.
20 Ndereve nda'u onhemoirũ 'rã ri teko vai rupi joe opena va'e,
lei oĩa rami merami joguereko teĩ joapo vai va'e?
21 Mba'eta ha'e kuery ma nhomoirũ 'rã heko porã va'e rekove rovai,
ijayvu 'rã okuapy heko porã va'e ojuka aguã re.
22 Ha'e rã xevy pe ma SENHOR oo ikorapa va'e oĩ,
Xeruete ma itaova anhemiaty.
23 Ha'e kuery ma ombopaga 'rã heko vaiague re,
teko vai rupi ikuaiague re omokanhymba 'rã.
SENHOR Nhanderuete ae 'rã omomba.

95

SENHOR pe japoraei aguã regua

1 Peju ke, japoraei SENHOR pe!
Jarovy'a nhande'itaova nhandereraa jepea!
2 Jarovy'aa rupi jaa oĩa py,
jaroporaei ipo'akaa jarovy'a vy.
3 Mba'eta SENHOR ma Nhanderuete Yvate ete va'e,
Huvixave ipo'akapa va'e oiko tuuete ikuai va'e áryve.
4 Ipo py oĩ yvy guýry vegua,
yvyty yvatevea voi ixupegua meme.
5 Ye'ẽ avi ixupegua oĩ, ha'e ae ojapo rire,
yvy voi opo py ojapo va'ekue itui.
6 Peju ke, nhanderova yvy re nhamovaẽ nhamboete vy,
nhanerenapy'ã re nhaĩ SENHOR nhanemoingoare renonde.

* 94:11 1 Coríntios 3.19-20 * 94:14 Romanos 11.1-2

7 Mba'eta ha'e ma Nhanderuete.
Ha'e rã nhande ma hymba kuery vexa'i nhandekuai,
ikora rupi opo py openaa va'e.
Aỹ voi ijayvua pendu vy
8 peneakã ratã eme, Meribá py guare rami e'ỹ,
Massá tekoa e'ỹa py guare rami e'ỹ.
9 Mba'eta ha'e py ma peneramoĩ kuery xereko a'ã vy
xembopoxya rupi ikuai va'ekue,
opa mba'e porã ajapo rã oexa rire teĩ.
10 Quarenta ma'etỹ re ajou vai ha'e kuery ikuaia.
Ha'e rami vy "Ha'e kuery ma opy'a py ojerovia e'ỹ va'e!
Ndoikuaai ae xeguigua tape!" ha'e va'ekue.
11 Ha'e nunga rupi xepoxya rupi aura:
"Ha'e kuery ndoikei 'rãe opytu'u aguã ame'ẽ va'e py."*

96

1 Crônicas 16.23-33

1 Pemonhendu ke SENHOR pe mboraei pyau!
Yvy jave regua kuery, peporaei SENHOR pe!
2 Peporaei SENHOR pe, peroma'endu'a hery re.
Ko'ẽ nhavõ peikuaa uka nhandereraa jepea.
3 Yvy regua kuery pe peikuaa uka hexakãa,
ha'e javi regua pe pemombe'u mba'emo porã ojapoa.
4 Mba'eta SENHOR ma yvate ete va'e.
Ha'evea rami ixupe japoraeia,
mba'eta tuuete ramigua ikuai va'e gui okyjevepy.
5 Mba'eta yvy regua kuery ruete ha'e javi ma mba'emo ra'angaa rive.
Ha'e rã SENHOR ma yva apoare.
6 Guenonde oexa uka 'rã guexakãa ha'e ijyvatea.
Ipo'akaa ha'e iporãa ojekuaa henda iky'a e'ỹ va'e py.
7 Yvy regua kuery, peroporaei ke SENHOR!
Peroporaei SENHOR rexakãa ha'e ipo'akaa.*
8 Peroporaei SENHOR rery, iporã ete ramo.
Peme'ẽ va'erã peru vy peroike ixupegua roka py.
9 Pembojerovia SENHOR iky'a e'ỹa rexakãa py.
Yvy jave regua kuery, peryryipa henonde.
10 Yvy regua kuery ikuaia rupi aipopeje: "SENHOR ma huvixave oĩ.
Yvy omoĩ atã raka'e omyĩ e'ỹ aguã rami.
Anhetẽ rupi oikuaa pota 'rã yvy regua kuery re", peje.

11 Tovy'a yva ha'e yvy.
Taevovo ye'ẽ ha'e ha'e py ikuai va'e ha'e javi!
12 Tovy'a nhuũndy ha'e ha'e rupi ikuai va'e ha'e javi!
Tovy'apa yvyra ka'aguy re ikuai va'e
13 SENHOR renonde, mba'eta ou 'rã.
Ou vy oikuaa pota 'rã yvy regua kuery re.
Teko porã rupi 'rã oikuaa pota yvy ha'e
yvy regua kuery re, ojeroviapy oikoa rupi ae.

97

Nhanderuete yvatea ha'e ipo'akaa re ijayvua

1 SENHOR ma huvixave oĩ.
Tovy'a yvy re ikuai va'e!
Tovy'a ypa'ũ heta ikuai va'e regua!
2 Ijyvýry rupi oĩ arai ha'e pytũ reia.
Tenda openaaty ytarã ma teko porã ha'e ha'evea rami joguerekoa oĩ.
3 Henonde oo 'rã tata
hovaigua kuery ijyvýry ikuai va'e rapypaarã.
4 Ixuguigua overa va'e ma omoexakã 'rã yvy.
Ha'e ramo yvy oexa vy oryryipa 'rã.
5 Yvyty ikuai va'e voi ei raity rami 'rã tykupa
SENHOR yvy jave re ipo'aka va'e renonde.
6 Yva ma oikuaa uka 'rã heko porãa.
Ha'e ramo ha'e javi regua oexa 'rã hexakãa.
7 Tove mba'emo ra'angaa pe ikuai va'e ha'e javi nda'evei nho ta'ikuai,
mba'emo ra'angaa rive oguerovy'a va'e.
SENHOR renonde toĩmba tuuete ramigua ikuai va'e SENHOR guenapy'ã re.

* 95:11 Hebreus 3.7–4.11; Êxodo 17.1-7; Números 13.25–14.23

* 96:7 Salmo 29.1-2

8 Sião tetã rupi ha'e nunga oendu vy ovy'aa
'rã okuapy,
Judá regua tekoa ikuai va'e rupi voi
ovy'apaa 'rã,
SENHOR, ndereko porãa rexa uka
ramo.*
9 Mba'eta ndee anho SENHOR Yvate ete va'e
reiko,
yvy jave re ndepo'aka va'e.
Ndee ma tuuete ikuai va'e áryve reĩ
va'e.
10 Peẽ kuery SENHOR peayvu va'e, pembo-
jeguaru ke teko vai.
Mba'eta onhangareko 'rã ojeupegua
kuery iky'a e'ỹ va'e nhe'ẽ re,
ogueraa jepe 'rã guive heko vai va'e po
gui.
11 Heko porã va'e pe ma ome'ẽ 'rã hexakã
va'e,
ha'e anhetẽ rupi ipy'a va'e pe ome'ẽ
'rã ovy'a aguã.
12 Pendeko porã va'e, perovy'a ke SENHOR.
Peporaei hery iky'a e'ỹ va'e rupi!

SENHOR ha'evea rami joguerekoa re ijayvua
Mboraeirã ombopara pyre.

98

1 Pemonhendu ke SENHOR pe mboraei pyau,
mba'emo iporã ete va'e ha'e ojapo
ramo.
Ojyva oiporu kuaa regua imbaraete
ha'e iky'a e'ỹ va'e py ipo'aka.
2 SENHOR oikuaa uka jogueraa jepeague.
Yvy regua kuery oexaa rupi oexa uka
ha'evea rami joguerekoa.
3 Ndaexarai guive Israel kuery omboaxy
rupi ojeroviapy oiko aguã re.
Ha'e ramo yvy jave re ha'e javi regua
ikuai va'e oexa okuapy Nhan-
deruete nhandereraa jepeague.
4 Yvy jave re ha'e javi regua pendekuai va'e,
peroporaei ke SENHOR pevy'aa rupi!
Peporaei, pevy'a ha'e perovy'a mbo-
raei py!
5 Mba'epu ixã reta va'e reve peroporaei SEN-
HOR,
ixã reta va'e pu rupi guive peporaei.
6 Pemonhe'ẽ mimby guaxu ha'e vaka
rakuakue guigua.
Pevy'a SENHOR renonde, huvixave oĩ
ramo.
7 Tonhendu ye'ẽ ha'e hexe ikuai va'e ha'e
javi,
yvy ha'e hexe ikuai va'e guive!
8 Yakã ha'e javi tojepo pete!
Yvyty ikuai va'e voi toporaei ovy'aa
rupi
9 SENHOR renonde,
mba'eta ou yvy re ikuai va'e re oikuaa
pota aguã.
Teko porã rupi oikuaa pota 'rã yvy ha'e
yvy regua kuery re, peteĩ rami
joguerekoa rupi.

99

Nhanderuete iky'a e'ỹ va'ea re ijayvua
1 SENHOR ma huvixave oĩ.
Yvy regua kuery toryryipa.
Ha'e oguapy oiny anjo ipepo va'e
kuery áryve.
Yvy tomyĩmba.
2 SENHOR ma yvate ete Sião tetã py,
yvy regua kuery ha'e javi áryve oĩ.
3 Ha'e kuery togueroporaei hery yvate ete
va'e okyjepy,
iky'a e'ỹ va'e ramo.
4 Ndee ma huvixave ipo'akapa va'e reiko,
teko porã reayvu va'e.
Peteĩ rami joguerekoa remoĩ.
Jacó kuery mbyte rejoguereko anhetẽ
ete rupi, ha'evea rami meme.
5 Pemboete ke SENHOR Nhanderuete!
Ipyrõa renonde peĩ penerenapy'ã re,
iky'a e'ỹ va'e ramo.
6 Moisés ha'e Arão ma ixupegua sacerdote
ikuai raka'e,
Samuel voi hery rupi ojapukai va'ekue
regua.
SENHOR pe ha'e kuery ojapukai ramo
ombovai.
7 Arai oĩ va'e gui ijayvu raka'e ha'e kuery
pe.*
Ha'e ramo ha'e kuery onhe'ẽ rendu,
lei hekorã oeja va'ekue rupi ikuai
raka'e.
8 SENHOR Oreruete, ndee ma rembovai
va'ekue ha'e kuery ojapukai rã.
Ha'e kuery pe rexa uka Oreruete jop-
erdoa va'e reikoa,
ojejavyague remboekovia va'e guive.
9 Peroporaei SENHOR Nhanderuete.
Ixupegua yvyty iky'a e'ỹ va'e renonde
peĩ penerenapy'ã re,

* 97:8 "Judá rajy kuery" he'ia ma Judá yvy re tekoa ikuai va'e re ijayvu vy.

* 99:7 Êxodo 33.7-11

SENHOR Nhanderuete iky'a e'ỹ va'e
ramo.

Templo py oporaeia aguã regua
Mboraei oguerovy'aa aguã regua.

100

1 Yvy jave re pendekuai va'e,
peroporaei SENHOR pevy'aa rupi!
2 Pevy'aa rupi pendekuai SENHOR pe ete.
Henonde pejexa uka pejuvy peporaei
reve.
3 Peikuaa pota pova'e re: SENHOR ma Nhan-
deruete oiko.
Ha'e ae nhanemoingo rire ixupegua
meme jaiko.
Nhande kuery ma ixupegua ae,
hymba kuery vexa'i openaa va'e.
4 Ixupegua rokẽ rupi peike perovy'aa rupi,
hoka py peike mboraei reve.
Perovy'a, peroporaei hery rupi.
5 Mba'eta SENHOR ma porayvu va'e.
Nhanemboaxya rupi oiko 'rã raka'e rã
peve,
ojeroviapy 'rã oiko ikuai jevy-jevy va'e
peve.

Huvixave opena porã va'e reko re ijayvua
Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

101

1 Xee aporaei 'rã ndeporayvu ha'e ha'evea
rami rejoguerekoa re.
SENHOR, ndevy pe ae aporaei.
2 Anhea'ã 'rã xe'arandua rupi tape porã rupi
anho aiko aguã.
Raka'e nda'u reju 'rã xea py?
Xero py aikoa py voi xepy'a ky'a e'ỹa rupi
pota 'rã aiko.
3 Xee aexaa py ma namoĩ 'rã teko vai.
Ndajou porãi ojepe'a va'e kuery ikuaia.
Ha'e kuery reko neĩ peteĩ henda py voi
noĩ 'rã xere.
4 Xevy pe nda'evei ete xepy'a ky'aa oĩ aguã.
Xee ndaikuaaxei teko vai.
5 Ha'e gui nhemi rupi joe ijayvu vai va'e ma
amokanhy 'rã.
Opy'a py ojejou porã ha'e onhemboy-
vate rei va'e ma xee ndaropo'akai.
6 Xee aexaxe va'e ma ojeroviapy yvy re ikuai
va'e anho,
aru 'rã xero py xereve ikuai aguã.
Tape porã rupi ikuai va'e ma amoĩ 'rã
xerembiguairã.
7 Xero py ma neĩ peteĩve jokore va'e ndoikoi
'rã,
neĩ peteĩve ijapu va'e voi ndoikoi 'rã
xerenonde.
8 Ko'ẽ nhavõ amokanhy 'rã heko vai va'e yvy
gui,
SENHOR pegua tetã gui aipe'a aguã
teko vai rupi ikuai va'e ha'e javi.

Jajeko rerova vy Nhanderuete nharõ aguã regua
Ojexavai ha'e ikangy va'e SENHOR pe
ojapukaiague.

102

1 SENHOR, endu ke ajerurea.
Ndea py tonhendu ajapukaia.
2 Xee ajexavaia ára ejexa uka e'ỹ eme.
Endu ke. Ajapukai ramo xepytyvõ voi!
3 Mba'eta xerekove opa ma ovy hataxĩ rami,
xekãgue ma tata py okaia ramigua
aendu.
4 Nhuũ ojaya pyre ipirupaa rami avi xepy'a
re oĩ va'e aendu.
Akaru aguã voi xerexarai jepi.
5 Xepire voi ojapa ma xekãgue re,
xepoaẽ atã ainya va'e gui.
6 Xee ma guyra tekoa e'ỹa rupigua rami aiko,
urukure'a oogue rupi rive oiko va'e
rami.
7 Ndake kuaavei,
guyra'i ha'e ae'i va'e oo áry oiko va'e
rami.
8 Xerovaigua kuery ma ára pukukue re xere
ovy'a reia rupi ikuai.
Xevy ipoxy vy xerery rupi ijayvu
vaikue-ikue.
9 Mbojape 'rãgue py tanhimbu re akaru,
xerexay re irũmba rei va'e ay'u aikovy.
10 Ha'e ramigua ae aendu ndee xejou vai vy
ndevai ramo,
mba'eta xemboyvate va'ekue ri aỹ ma
xereity.
11 Xe'ára opa ovy pytũ rai'i ouvy vy kuaray'ã
ovya rami.
Nhuũ ipiru ovy va'e rami akanhy.
12 Ha'e rã ndee SENHOR, raka'e rã peve 'rã
reiko.
Nderery re ima'endu'aa 'rã avakue
okuave teria ja.
13 Ndee repu'ã vy remboaxy 'rã Sião tetã
pygua kuery.
Ovaẽ ma ha'e kuery remboaxya rexa
uka aguã,
hi'ora ovaẽ ma.
14 Nerembiguai kuery oayvu Sião py ita ikuai
va'e voi,

ha'e pygua ku'ikue re eteve voi oexaxe
vai okuapy.
15 Yvy regua kuery ha'e javi SENHOR rery
oendu vy ikuai 'rã ojererokyjea
rupi,
yvy regua ruvixave kuery voi oguero-
poraei 'rã hexakãa.
16 Mba'eta SENHOR Sião tetã omoĩ atã vy
oexa uka guexakãa.
17 Oendu iporiaukue'i ojerurea,
ndojapyxaka e'ỹi ha'e kuery ojapukaia
re.
18 Ha'e nunga ta'ipara toiny raka'eve rã
guarã.
Ha'e rire ikuai jevy va'e voi ogueropo-
raei 'rã SENHOR:
19 "Guenda iky'a e'ỹ va'e ijyvate va'ea gui,
yva gui ae SENHOR oma'ẽ oiny yvy
katy,
20 oendu aguã nhuã py ikuai va'e poaẽa,
ha'e ogueraa jepe aguã omano aguã
rami omoingo pyre.
21 Sião tetã py ima'endu'aa aguã SENHOR
rery re,
ha'e Jerusalém py ogueroporaeia
aguã.
22 Ha'e nunga oiko 'rã yvy regua kuery
ono'õmba,
huvixa kuery ipo'aka va'e voi
SENHOR pe ikuai aguã oupa jave."
23 Ha'e rami teĩ ha'e ma oipe'a xembaraetea,
omboapu'a'ive aikovea.
24 Xee aipoa'e va'ekue:
"Xeruete, xereraa eme ke, aikovea
mbyte teria ja.
Ha'e rã ndee ma reikove 'rã raka'e rã
peve.
25 Jypy'i ete ma renhono va'ekue yvy ytarã,
ndepo py ae rejapo va'ekue yva.
26 Ha'e nunga ha'e javi okanhymba 'rã,
ha'e rã ndee ma reiko riae 'rã.
Ha'e nunga inhymave 'rã ovy ajukue
rami,
ao rami remboekovia 'rã.
Amboae rami 'rã opyta.
27 Ha'e rã ndee ma ha'ekue ae 'rã reiko.
Nderekove ma opa va'erã e'ỹ.*
28 Nerembiguai ra'y kuery voi ikuai porã 'rã,
hamymino kuery ma remoingo 'rã
nerenonde."

Nhanderuete nhanemboaxya re ijayvua
Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

103

1 Xenhe'ẽ, eroporaei ke SENHOR.
Xere oĩ va'e ha'e javi togueroporaei
hery iky'a e'ỹ va'e rupi!
2 Eroporaei SENHOR, xenhe'ẽ,
nderexarai eme guive neĩ peteĩve xevy
ojapo porãague re.
3 Mba'eta omboguepa ajejavyague,
xemonguera 'rã guive xemba'eaxy gui.
4 Xereraa jepe 'rã amano aguã gui,
ha'e xemboaxya ha'e xerayvua rupi
xemoingo porã 'rã.
5 Xetuja'i teĩ xembovy'a 'rã opa mba'e porã
py,
taguato rami xembopyau vy.*
6 SENHOR ha'evea rami joguereko vy
oikuaa pota 'rã ojexavai rei'i va'e re.
7 Moisés pe oikuaa uka raka'e ojeguigua
tape,
Israel kuery pe oexa uka guembiapo.
8 SENHOR ma nhomboaxya ha'e iporayvua
rupi oiko va'e.
Ivai ma rei-rei 'rã e'ỹ, iporayvu vaipa
guive.*
9 Nhandevy nda'ijayvu ete riaei 'rã,
mboxy rupi riae ndoikoi 'rã.
10 Jajejavyague rami ete e'ỹ nhanembopaga,
nhandereko vaia rami e'ỹ nhander-
ereko.
11 Mba'eta yvy gui yva yvatevea rami avi
SENHOR nhomboaxya voi yvate ete,
oexa uka 'rã henonde ojererokyjea
rupi ikuai va'e pe.
12 Kuaray oẽa gui kuaray oikea mombyrya
rami avi
jajejavyague oipe'a mombyry ete
nhandegui.
13 Tuu kuery gua'y kue'iry omboaxya rami
SENHOR voi omboaxy 'rã henonde
ojererokyjea rupi ikuai va'e.
14 Mba'eta oikuaa mba'e nunga gui pa jaiko,
oikuaa ae ma yvy ku'i guigua rive
jaikoa.
15 Ha'e rã avakue ma nhuũ rami avi hekove
apu'a'i,
jai ipoty va'e rami rive 'rã ikuai.
16 Mba'eta yvytu oipeju ramo ipoty okan-
hymba 'rã.
Ha'e rire ikuaiague py teĩ ha'e kuery re
na'ima'endu'aavei ma 'rã.

* 102:27 Hebreus 1.10-12 * 103:5 Taguato rague hekoviaa rami ome'ẽ 'rã nhanembaraete pyaurã (Isaías 40.31). * 103:8 Tiago 5.11

17 Ha'e rã SENHOR ma jypy'i guive raka'e rã peve
omboaxy 'rã henonde ojererokyjea rupi ikuai va'e.
Gueko porãa oexa uka 'rã hamymino kuery raka'eve rãgua pe voi,
18 guexeve guarã ojapo va'ekue rupi ikuai va'e ha'e javi pe,
ojapo uka va'ekue ojapo ete aguã re ima'endu'a va'e kuery pe.
19 SENHOR ma yva re omoĩ guenda opena atyrã.
Huvixave vy opa mba'e re ipo'aka va'e.
20 Ixupegua anjo kuery, peroporaei ke SENHOR,
penembaraete ha'e pendepo'akapa va'e,
ojapo uka va'e pejapo, ha'e penhe'ẽ rendu va'e!
21 Ixondaro kuery pendekuai va'e ha'e javi, peẽ kuery voi peroporaei SENHOR,
peẽ hembiguai kuery oipota va'e pejapo va'e!
22 Hemimoingo pendekuai va'e ha'e javi, peroporaei SENHOR,
mamo rã ipo'akaa py ma guive rã!
Xenhe'ẽ, ndee voi eroporaei avi SENHOR!

104

Nhanderuete opa mba'e apoare pe japoraei aguã regua

1 Xenhe'ẽ, eroporaei ke SENHOR!
SENHOR Xeruete, yvate ete va'e reiko!
Renhemonde 'rã nerexakãa py, nemarã e'ỹa py guive.
2 Ajukue puku py rami renheovã 'rã nerexakãa py.
Yva ma reipyo 'rã heravy ajukue rami.
3 Yy yvate rupi oĩ va'e áry nderorã rejapo.
Arai ma remboguata 'rã heravy ndekaróxarã.
Yvytu ndereroveve 'rã heravy opepo áry.
4 Ndevygua anjo kuery rejapo 'rã yvytu,
nerembiguai kuery rejapo 'rã hendy vuku aguã rami.*
5 Yvy ma remboyta raka'e
neĩ peteĩ henda py ma omyĩ e'ỹ aguã.
6 Ijaorã typya remoĩ vy renhovã.
Ha'e ramo yvyty ikuai va'e áry rupi peve yy itui.
7 Ha'e gui ma ndeayvu ramove oxyry ju ovy,
yapu rupi ndeayvua oendu vy ojepe'a vyvoi.
8 Ha'e ramo yvyty opu'ã jekuaa ju,
yvyuguarã voi oguejy,
hendarã rereko katu va'ekue peve.
9 Yy remberã guive remoĩ oaxave e'ỹ aguã,
yvy ojao'i jevy e'ỹ aguã.
10 Ha'e gui yvyugua rupi rejapo yvu oĩ aguã rami,
yvyty pa'ũ-pa'ũ rupi yy oxyry aguã rami.
11 Ha'e va'e gui ka'aguy rupigua ha'e javi oy'u 'rã,
mburika ka'aguy regua voi oy'u 'rã.
12 Yakã yvýry ma guyra'i ojapo 'rã guaityrã,
yvyra rakã mbyte 'rã onhe'ẽ okuapy.
13 Yva re reĩa gui remoakỹ 'rã yvyty ikuaia rupi.
Ha'e ramo ndepo py mba'emo rejapo ramo yvy oĩmba porã 'rã.
14 Nhuũ ma rejapo 'rã mymba kuery rembi'urã henhoĩ aguã rami,
ha'e rã mba'emo rogue ma avakue pe reja.
Ha'e ramo yvy re oiko va'e gui ojou 'rã guembi'urã:
15 uva rykue imbovy'aarã,
azeite hova moexakãarã,
ha'e mbojape imombaraetearã guive.
16 Yvyra ikuai va'e voi SENHOR gui vy oiko porã avi 'rã,
yary Líbano yvy re onhotỹ va'ekue guive.
17 Ha'e va'e re ma guyra'i ojapo 'rã guaityrã.
Ha'e rã oko ma cipreste rakã re 'rã ojapo.
18 Yvyty áry ikuai 'rã kavara ka'aguy regua,
ha'e itape guy rupi ma tapixi kuery 'rã onhemi okuapy.
19 Jaxy ma rejapo ára kuaa ukaarã,
ha'e rã kuaray ma oike aguã hora py porã 'rã oike.
20 Ha'e gui pytũ ma rembou 'rã
ka'aguy regua pyávy oẽmba oje'oivy aguã.
21 Guary ra'y kuery ma okororõ 'rã guembiarã re,
oeka 'rã oje'oivy Nhanderuete ojou uka va'ekue ho'u va'erã.
22 Kuaray oẽ ju ramo ha'e kuery ojevypa ju 'rã,
okua py 'rã oikepa.

* 104:4 Hebreus 1.7-14

23 Ha'e rã avakue ju ma oje'oi 'rã omba'eapo
aguã.
Ka'aru peve 'rã omba'eapo okuapy.
24 SENHOR, joo ramigua e'ỹ-e'ỹ rejapo
va'ekue ikuai!
Ne'arandua rupi rejapo.
Yvy ma tynyẽ oiny mba'emo porã re-
japo va'ekue.
25 Oĩ avi ye'ẽ hembe'ỹ ha'e tuvixa va'e.
Ha'e va'e py mbovy e'ỹ ikuai neremi-
moingo kuery
kyrĩ'i ha'e tuvixa va'e.
26 Hi'áry rupi oaxa 'rã kanoã guaxu.
Oiko avi 'rã ypo guaxu remoingo
va'ekue ha'e py ovy'a va'erã.
27 Ha'e kuery ha'e javi oarõ 'rã okuapy
ndepo guigua
hi'ára py porã ho'u va'erã reme'ẽ
aguã.
28 Reme'ẽ ramo 'rãe ha'e kuery ojou.
Rejou uka reta ramo ha'e kuery hevy-
atãmba 'rã.
29 Nderejexa ukai ri ramo okyjepa 'rã.
Ipytuẽa reipe'a ramo omano 'rã,
yvy ku'i ju 'rã opyta.
30 Ha'e gui ma nenhe'ẽ rembou vy re-
moingo'i 'rã.
Ha'e rami vy rembopyau 'rã yvy re.*
31 Tove SENHOR rexakãa toĩ raka'e rã peve.
SENHOR toguerovy'a mba'emo
omoingo va'ekue.
32 Yvy re ha'e oma'ẽ ramo rive oryryipa 'rã.
Yvyty re opoko ramo oẽ 'rã hataxĩ.
33 Aporaei 'rã SENHOR pe aikovea ja.
Xeruete pe aporaei 'rã aikoa pukukue
re.
34 Hexe xema'endu'a ramo toguerovy'a.
Xee ma avy'a 'rã aikovy SENHOR re.
35 Ha'e rã ojejavypa rei va'e kuery ma tokan-
hymba yvy gui,
tokuave eme opa marã rei ikuai va'e.
Xenhe'ẽ, eroporaei ke SENHOR!
Aleluia!

105

1 Crônicas 16.8-22

1 Perovy'a SENHOR, hery rupi pejapukai.
Yvy regua kuery pe peikuaa uka hem-
biapokue.
2 Peporaei ke ixupe, peporaei salmos rupi.
Pemombe'u ke nhomondyipaarã
ojapo va'ekue.
3 Perovy'a hery iky'a e'ỹ va'e rupi.
SENHOR rekaa rupi ikuai va'e tovy'a
opy'a py.
4 Peka ke SENHOR, ipo'akaa guive.
Peka riae ke henonde peĩ aguã.
5 Penema'endu'a ke mba'emo porã ojapo
va'ekue re,
nhomondyipaa ha'e oipota va'e re
ijayvuague re,
6 peẽ hembiguai Abraão ramymino kuery,
peẽ Jacó ra'y kuery hembiporavo pen-
dekuai va'e.
7 Ha'e ma SENHOR Nhanderuete.
Oipotaa ma yvy jave re ojekuaa.
8 Ima'endu'a riae 'rã guexeve guarã ojapo
va'ekue re,
mbovy rei e'ỹ ikuai va'erã pe ojapo
ukaa rupi ijayvuague re,
9 Abraão reve ngupive guarã ojapo va'ekue
re,
Isaque pe ouraa rupi ijayvuague re
guive.*
10 Ha'e nungakue re ma Jacó reve ju ijayvu,
raka'e rã peve guarã re ijayvu Israel
reve.*
11 Ha'e vy aipoe'i:
"Ndevy pe ame'ẽ 'rã Canaã
pendeyvyrã", he'i.
12 Ha'e jave py ha'e kuery mbovy'i teri ikuai,
yvy mboae guigua ikuai raka'e
mbovy'i ete,
13 oguata va'ekue yvy mboae-ae ikuai va'e
rupi,
joyvy-yvy re.
14 Ha'e rami teĩ avave rei pe SENHOR
ndoguereko axy ukai.
Ha'e kuery re oma'ẽ vy ijayvu ete hu-
vixave ikuai va'e pe.
15 Ha'e vy aipoe'i: "Xerembiporavo kuery re
pemoĩ eme pendepo,
pereko axy eme xevygua profeta
kuery", he'i.*
16 Ha'e gui ma yvy re ombou karuai,
ha'e vy ndojou ukavei tembi'u.*
17 Ha'e kuery renonde omondouka peteĩ ava
José hery va'e, tembiguairã ovende
pyre.
18 Ipy corrente py ojokua,

* 104:30 Yvy re ikuai va'e re Nhanderuete openaa re ijayvu avi Atos 17.24-28 ha'e Colossenses 1.15-17 py. * 105:9 Gênesis 12.7, 26.2-5 * 105:10 Gênesis 28.10-15 * 105:15 Gênesis 20.3-7 * 105:16 José rekokue ma Gênesis 37-50 py oĩ.

ferro guigua omoĩ reve,
19 hekorã re ijayvuague ojeupity peve,
SENHOR ijayvuague hexe oiko aguã.
20 Ha'e ramo huvixave opoi uka,
yvy regua ipo'akapave va'e oipe'a uka.
21 Ha'e vy ngoo re ae opena uka,
mba'emo oguereko va'e ha'e javi re opena aguã.
22 Omoĩ ha'e pygua ruvixa kuery re avi ipo'aka va'erã,
'arandu re ombo'e aguã nhomongeta va'e kuery.
23 Ha'e gui ma Egito yvy re Israel ju ovaẽ,
Jacó onhemboekoa Cam ramymino kuery yvy re.
24 Nhanderuete ojapo ojeupegua kuery ta'y reta aguã rami,
ojapo imoingo axya kuery gui imbaraeteve aguã rami.*
25 Ha'e kuery py'a oguerovapa guive ixupegua kuery re nda'ija'evei aguã,
hembiguai kuery ombotavypaa rupi oguereko aguã rami.
26 Ha'e gui ha'e kuery ikuaia py ombou guembiguai Moisés,
hembiporavo Arão guive.
27 Ha'e va'e kuery po rupi ojapo uka hexa pyrã ikuaia mbyte,
nhomondyipaarã ojapo Cam yvy re.
28 Ha'e rami vy pytũ ombou ramo opa rupi pytũ
teĩ Moisés ha'e Arão ndojapo e'ỹi ijayvuague.
29 Ha'e kuery ikuaia rupi yy itui va'e ojapo tuguy,
pira ikuai va'ekue ojukapa vy.
30 Ha'e kuery yvy re ju'i heta ombou,
huvixa ro py peve.
31 Ha'e ijayvu rã ou mberu arai rami,
ky voi ou yvy jave rupi.
32 Oky 'rãgue py ombou amandau,
ha'e overa va'e gui tata ou yvy re.
33 Omomba uva ha'e figo ty,
yvyra ikuai va'e rakã omopẽmba vy.
34 Ha'e ijayvu rã ou tuku-karu,
opo va'e heta ete ikuai oipapaa aguã rami e'ỹ.
35 Ha'e va'e kuery ma yvy jave rupi ho'upa jai rogue,
omono'õ va'erã ikuai va'ekue guive.
36 Ojukapa avi jypygua yvy re ikuai va'ekue,
jypygua imbaraete teri vy oguereko va'ekue.
37 Ha'e gui ojeupegua kuery oguenoẽ
ouro ha'e prata reve.*
Ha'e kuery regua peteĩve jipoi hexaĩ e'ỹ va'e.
38 Ha'e kuery oje'oi ramo Egito pygua kuery ovy'apa okuapy,
ha'e kuery gui okyje teria ja.
39 SENHOR ombou peteĩ arai ojeupegua kuery áry rupi ijao'iarã,
ha'e pyávy tataendy ju ombou omoexakã aguã.
40 Ha'e kuery ojerure ramo ombou reta guyra,
yva gui mbojape ombou va'ekue re guive hevyatãmba.*
41 Peteĩ itaova ombovo uka ramo oẽ yy,
tekoa e'ỹa rupi oxyry ovy yakã rami.
42 Ijayvuague iky'a e'ỹ va'e re ima'endu'a vy ojapo,
guembiguai Abraão re guive.
43 Ha'e rami py ojeupegua kuery oguenoẽ ha'e gui,
hembiporavo kuery oporaei oje'oivy ovy'aa rupi.
44 Ha'e kuery pe ome'ẽ amboae regua yvy va'ekue,
ha'e ramo oipe'apa amboae regua mba'ety,*
45 ha'e kuery onhe'ẽ rendu aguã ijayvuague,
ha'e lei oeja va'ekue rupi ikuai aguã.
Aleluia!

106

1 Crônicas 16.35,36

1 Aleluia!
Perovy'a ke SENHOR, porayvu va'e ramo,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
2 Mava'e nda'u omombe'u kuaa 'rã SENHOR opo'akaa rupi ojapo va'ekue,
tyrã pa ogueroporaei kuaa 'rã?
3 Ovy'a ete 'rã anhetẽ rupi ikuai va'e,
ára nhavõ teko porã rupi ikuai va'e.

4 SENHOR, nema'endu'a ke xere,
ndevygua kuery reayvua rexa uka vy.
Eikuaa pota xere xereraa jepe aguã,
5 nerembiporavo kuery ovy'a rã xee aexa aguã,

* 105:24 Êxodo 1.1–13.16 * 105:37 Êxodo 12.33-36 * 105:40 Êxodo 16.1–17.16; Números 20 * 105:44 Josué 11.16-23

ha'e avy'a avi aguã ndevygua kuery
ovy'aa py,
ndevygua kuery reve xee roguerovy'a
aguã.
6 Ore kuery ma oreramoĩ kuery rami avi
rojejavy rokuapy.
Opa marã orekuai, orereko vai guive
rokuapy.
7 Egito yvy re oreramoĩ kuery ikuai jave
ndoikuaa potai raka'e iporã ete va'e
rejapoa re.*
Na'ima'endu'ai okuapy mbovykue rei
e'ỹ omboaxyague re.
Ha'e rami vy ye'ẽ yvýry nonhe'ẽ ren-
dui okuapy, Ye'ẽ Pytã va'e py.
8 Ha'e rami teĩ SENHOR ogueraa jepe raka'e
guery omboete ukaa rupi vy,
ha'e kuery pe opo'akaa oexa uka vy.
9 Ye'ẽ Pytã pe ijayvu ramo ipiru.
Ha'e vy ojapo yy rupakue rupi oaxapa
aguã rami,
yvy piru reia rupi.
10 Ogueraa jepe ija'e e'ỹ va'e kuery po gui,
oepy hovaigua kuery po'akaa gui.
11 Imoingo axyare kuery áry rupi yy
ojao'ipa,
ha'e kuery regua neĩ peteĩve ndoo
jepei.
12 Ha'e ramo mae oguerovia okuapy
ijayvuague,
ha'e vy oporaei ixupe oguerovy'aa
rupi.

13 Ha'e gui are e'ỹ re hexaraipa ju ojapo
va'ekue re,
ha'e oipotaa rupi ve'ỹ ju ikuai.*
14 Tekoa e'ỹa py ha'e kuery ae oipotapa reia
rupi rive ikuai vy
Nhanderuete pe "Taexa" he'i okuapy.
15 Ha'e rã ha'e ome'ẽmba ha'e kuery
ojerurea,
va'eri ojapo avi ha'e kuery nhe'ẽ
ikangy ovy aguã rami.
16 Ha'e kuery rekoa py ijayvu rei okuapy
Moisés ha'e Arão SENHOR pegua iky'a
e'ỹ va'e re.*
17 Ha'e ramo yvy ojepe'a vy omokõ Datã,
Abirão kuery regua guive ojao'ipa.
18 Ha'e va'e kuery re tata omoendy vy
oapypa raka'e heko vai va'e kuery.
19 Horebe yvyty py ojapo okuapy peteĩ vaka
ra'y ra'angaa,
ha'angaa ouro ryku gui ojapo pyre
ombojerovia okuapy.†
20 Ha'e rami Nhanderuete rexakãa om-
boekovia
mymba nhuũ ho'u va'e ra'angaa re
rive.
21 Hexaraipa Nhanderuete heraa jepeare
gui,
Egito yvy re mba'emo porã ojapo rire
teĩ.
22 Nhomondyipaarã ojapo Cam yvy re,
ha'e Ye'ẽ Pytã py mba'emo porã ete
ojapo rire teĩ.
23 Hembiporavo Moisés henonde nonhemoĩ
va'e rire
ijayvuague rami vy omomba ete
'rãgue.
Ha'e rami py Moisés ojapo raka'e
opoxya rupi omomba e'ỹ aguã rami.
24 Ha'e rami avi ha'e kuery ndooxei yvy
iporã va'e py,
ijayvua ndogueroviai vy.‡
25 Ha'e rami 'rãgue py peteĩ-teĩ ropy rupi
ijayvu rei okuapy,
SENHOR ijayvua re noendu potai vy.
26 Ha'e ramo opo oupi reve oura ha'e kuery
pe,
tekoa e'ỹa rupi ae omokanhymba aguã
re,
27 ha'e gui hamymino kuery ju yvy regua
kuery ikuaia rupi oitypa vy
yvy mboae rupi omoaĩmba aguã re.
28 Ha'e gui ovapa oje'oivy Peor pygua kuery
ruete ramigua Baal re.
Ha'e vy ho'u okuapy ta'angaa hekove
e'ỹ va'e pe ome'ẽ mbyre.§
29 Ha'e rami ete ikuai vy ombopoxy rive
Nhanderuete.
Ha'e rami vy oendu okuapy mba'eaxy
vaikue.
30 Ha'e ramo Finéias opu'ã vy otekoavy
va'ekue ombopaga rire
mba'eaxy opytu'upa.
31 Ha'e nunga py oexa uka heko porãa,
raka'e rã peve guarã.
32 Ha'e gui ma Meribá py yy oĩa py ju om-
bopoxy.

* 106:7 Egito gui Nhanderuete ogueraa jepeague omombe'u Êxodo 14-15 py. * 106:13 Números 11 * 106:16 Números 16 † 106:19 Vaka ra'y ra'angaa ojapo okuapyague omombe'u Êxodo 32 py. ‡ 106:24 Yvy porã py ndooxei okuapyague omombe'u Números 13-14 py. § 106:28 Peor py ojejavyague omombe'u Números 25 py.

Ha'e va'e kuery káuxa mba'emo vai
oiko raka'e Moisés pe.*
33 Mba'eta Nhanderuete Nhe'ẽ rovai opu'ã rei okuapy ramo
Moisés ijayvu 'rãgue'ỹ rupi ijayvu.
34 Ha'e kuery ndojukapa etei amboae regua kuery
SENHOR ojapo ukaague rami e'ỹ.†
35 Ha'e rami 'rãgue py yvy regua kuery reve nhomomendapa vy
ha'e pygua reko rami ikuai.
36 Ha'e vy ombojerovia okuapy ha'e pygua kuery ta'angaa.
Ha'e nunga opyta imbo'aarã.
37 Gua'y ha'e guajy kuery oapy ukapa
anha kuery pe.
38 Ha'e vy omoẽ mba'eve py ojejavy e'ỹ va'e ruguy teĩ,
gua'y, guajy kuery ruguy ae,
mba'emo ra'angaa Canaã pygua pe ojuka uka vy.
Ha'e vy ijyvy iky'apa va'e opyta huguykue py.
39 Ha'e rami ikuai vy onhemongy'apa ha'e kuery ae ojapoa py,
itavy rei okuapy guembiapokue py.
40 Ha'e nunga rupi SENHOR poxya hendy ixupegua kuery rovai,
ha'e ojeguaru ojeupe guarã va'ekue gui ae.
41 Ha'e vy omboaxapa amboae regua po py.
Ha'e kuery re ija'e e'ỹ va'e kuery ipo'aka okuapy,
42 hovaigua kuery oguereko axy,
ha'e kuery po'akaa guy py omoingo.
43 Mbovykue rei e'ỹ ogueraa jepe,
ha'e rami teĩ ha'e kuery nhomongetaa rupi ikuai vy ombopoxy reive tema.
Gueko vaia py ojexavaive oje'oivy.
44 Ha'e rami rire teĩ ha'e oikuaa pota ju ojexavaia re,
ha'e oendu nho ha'e kuery ojapukaia.
45 Ha'e kuery re vy ima'endu'a guexeve guarã ojapo va'ekue re.
Ha'e vy porayvu ete va'e vy omboaxy ju.
46 Ojapo escravo-rã heraa are kuery ha'e javi omboaxy nho aguã rami.
47 SENHOR Oreruete, orereraa jepe ke!
Oreno'õmba ju yvy regua kuery mbyte gui,
nderery iky'a e'ỹ va'e rupi roguerovy'a aguã,
ha'e rovy'aa rupi rogueroporaei aguã.
48 Ima'endu'a porãmby toiko SENHOR Israel kuery Ruete
aỹ, ha'e raka'e rã peve!
Heta va'e kuery ha'e javive aipo te'i: "Amém!"
Aleluia!

107

Jajexavaia gui Nhanderuete nhandereraa jepea re ijayvua

1 "Perovy'a ke SENHOR porayvu va'e ramo,
ha'e nhomboaxya opa va'erã e'ỹ",
2 te'i SENHOR oepy va'ekue,
hovaigua kuery po gui ogueraa jepe va'ekue.
3 Mba'eta ono'õmba ju amboae yvy re ikuaiague gui,
kuaray oua katy gui, oikea katy gui,
ipuku-a katy gui, ha'e ye'ẽ katy gui ma voi.
4 Tekoa e'ỹa rupi ha'e kuery oguata rei raka'e,
tape oikuaa e'ỹa rupi,
tetã ikuai aguã ndojoui guive.
5 Karuai ha'e yuvei
omokanhy ma heravy ha'e kuery nhe'ẽ.
6 Ha'e gui ojexavaia py ojapukai SENHOR pe.
Ha'e ramo ogueraa jepe ojexavaia gui.
7 Tape hi'yvi va'e rupi ogueraa
tetã ikuai aguã peve.
8 Ha'e kuery toguerovy'a SENHOR porayvua re,
avakue ra'y kuery pe mba'emo porã ojapo rire.
9 Mba'eta ijy'uvei va'e pe ome'ẽ oy'u aguã,
ha'e okaruxe va'e pe heta ojou uka mba'emo porã.
10 Amongue ma pytũ reia rupi oiko, manoa guy py ae,
ojexavai oiny nhuã py ferro guigua py ojokua pyre reve.
11 Nhanderuete nonhe'ẽ renduiague re ojexavai,
Yvate ete va'e ombo'ea re ndojapyxakai rire.

* 106:32 Meribá py ojejavyague omombe'u Números 20 py. omboaxy kuereiague omombe'u Juízes 2 py.

† 106:34 Ha'e kuery ojejavy ramo Nhanderuete

12 Ha'e ramo ha'e kuery ikane'õmba
omomba'eapoa vaipa ramo.
Ho'a teĩ avave rei ndoikoi ipytyvõarã.
13 Ha'e gui ojexavaia py ojapukai SENHOR pe.
Ha'e ramo ogueraa jepe ojexavaia gui.
14 Oguenoẽ pytũ vaikue ha'e manoa guy gui,
ha'e kuery gui omondopa corrente
ferro guigua.
15 Ha'e kuery toguerovy'a avi SENHOR po-
rayvua re,
avakue ra'y kuery pe mba'emo porã
ojapo rire.
16 Mba'eta oitypa okẽ overa va'e guigua,
ijokoa ferro guigua guive omopẽmba.
17 Ha'e gui hi'arandu e'ỹ va'e ojejavypaa rupi
anho ikuaia re
ojexavai okuapy gueko vaia py.
18 Ojeguaru opa marãgua tembi'u gui.
Ha'e rami vy ovaẽ manoa rokẽ peve.
19 Ha'e gui ojexavaia py ojapukai SENHOR pe.
Ha'e ramo ogueraa jepe ojexavaia gui.
20 Oayvu ombou vy omonguerapa,
ogueraa jepe omanomba 'rãgue gui.
21 Ha'e kuery toguerovy'a avi SENHOR po-
rayvua re,
avakue ra'y kuery pe mba'emo porã
ojapo rire.
22 Ixupe tome'ẽ mba'emo oguerovy'a vy.
Ovy'aa rupi toikuaa ukapa ojapo
va'ekue.
23 Ha'e gui amongue ma kanoã guaxu ojou
vy ye'ẽ rupi oguata 'rã,
mba'emo vendea kuery yy tuvixa va'e
rupi oo va'e.
24 Ha'e va'e kuery oguataa rupi oexa SENHOR
rembiapo,
mba'emo porã ete yy typyvea rupi
ojapo ramo.
25 Mba'eta ha'e ijayvu vy ojapo yvytu vaikue
oipeju,
ha'e yai opu'ã-pu'ã aguã rami.
26 Ha'e ramo yvate peve oje'oi,
ha'e gui yai oguejy ju iguy katy peve.
Ha'e rami ete ojexavai ramo inhe'ẽ
ikangy ma ovy.
27 Oguataa rupi ho'a rai-rai'i okuapy oka'u
va'e rami.
Ha'e rami vy ndoikuaavei rei ma.
28 Ha'e gui ojexavaia py ojapukai SENHOR pe.
Ha'e ramo ogueraa jepe ojexavaia gui.
29 Omombytu'u yvytu vaikue,
yai guive omombytu'upa.
30 Ha'e ramo ovy'apa ju opytu'upa ramo.
Ha'e rami ogueraa ojaaty py
ovaẽxeague peve.
31 Toguerovy'a SENHOR porayvua re,
avakue ra'y kuery pe mba'emo porã
ojapo rire.
32 Tomboete avi heta va'e kuery onhem-
boatya py,
toguerovy'a yvatekueve nhomonge-
taa py.
33 Ha'e ojapo yakã ikuai va'e typa aguã rami,
ha'e rã yvu ma ipiru reia meme opyta
aguã rami.
34 Yvy porã va'ekue ma ojapo juky re'ẽ rive
opyta aguã rami,
ha'e pygua kuery heko vai rei ramo.
35 Ojapo tekoa e'ỹa va'ekue yupa ju opyta
aguã rami,
ha'e yvy piru rei va'ekue ma yvu oĩ
aguã rami.
36 Ha'e py omboekoa okaruxe rei va'ekue.
Ha'e ramo ojapo okuapy peteĩ tetã
ikuai aguã.
37 Mba'etyrã mba'emo omoaĩ, uva guive on-
hotỹ.
Ha'e vy heta ojou omono'õ va'erã.
38 SENHOR omoingo porã heta ete oje'oivy
aguã rami,
hymba kuery vaka ndoatai guive.
39 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ojavyky reia ramo
iporiaupa ha'e ndaetavei,
ojexavai ha'e ikuai axy vy.
40 SENHOR ojapo huvixa kuery nom-
boeteavei aguã rami,
ojapo avi oguata rei aguã rami tape oĩa
rupi e'ỹ.
41 Ha'e rã iporiaukue'i ma ogueraa jepe 'rã
ojexavai reia gui yvatea py oĩ porã
aguã,
hoo pygua kuery voi omboetave vexa'i
rami.
42 Ha'e nunga heko porã va'e oexa vy ovy'a
'rã.
Ha'e rã heko vai va'e ha'e javi ma
omboty 'rã ojuru.
43 Hi'arandu va'e ma toikuaa pota ha'e
nunga re,
toikuaa pota SENHOR nhomboaxya re.

108

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.
Salmo 57.7-11; Salmo 60.5-12

1 Xeruete, xekuraxõ oĩ atã ma.
Aporaei vy roguerovy'a 'rã xenhe'ẽ
ha'e javi py.

[2] Mbaraka ha'e mba'epu ixã reta va'e, pevy ke.
Xee ambovy 'rã ko'ẽ ju.
[3] SENHOR, roguerovy'a 'rã yvy regua kuery mbyte,
ndevy aporaei 'rã ha'e javi regua mbyte.
[4] Mba'eta renhomboaxya oo 'rã yva peve,
ha'e ndereko porãa ma arai rovai peve 'rã oo.
[5] Xeruete, enhemboyvate yva áry rupi,
ha'e yvy jave re tojekuaa nerexakãa,
[6] ore nerembiayvu kuery roo jepe aguã.
Orereraa jepe ke reiporu kuaa regua py, ha'e orembovai.
[7] Nhanderuete ijayvu oky'a e'ỹa rupi:
"Xepo'akaa rupi vy amboja'o 'rã Siquém yvy,
aa'ã 'rã Sucote regua yvyugua guive.*
[8] Gileade ha'e Manassés yvy ma xemba'e meme itui.
Efraim yvy ma xengora ratã.
Judá ma xepo pygua.
[9] Ha'e rã Moabe yvy ma hy'a ajejoiaty itui,
Edom yvy áry ma amombo 'rã xepy regua,†
ha'e Filístia pygua kuery re xepo'aka vy avy'a nhendu 'rã."
[10] Mava'e nda'u xereraa 'rã tetã ikorapa va'ea py?
Mava'e nda'u xereraa 'rã Edom yvy re?
[11] Mba'eta Oreruete, ndee orereja rive va'ekue.
Oreruete, ndereovei ma orexondaro kuery reve!
[12] Orereraa jepe nho ke rojexavaia gui,
mba'eta avakue orereraa jepea ma mba'everã ndovarei.
[13] Nhanderuete re vy ae 'rã nhandepo'aka,
mba'eta ha'e opyrõ 'rã nhanderovaigua kuery re.

Ngovaigua kuery ombopagaa aguã re ojerurea ague
Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

109

[1] Xeruete rogueroporaei va'e, ekyrirĩ eme ke!
[2] Mba'eta xerovai ijapu va'e kuery ma nhombotavya rupi ijayvu,
oapekũ ijapu va'e py ijayvu okuapy xere.
[3] Ha'e kuery xembojere rei vy xerayvu e'ỹa rupi ijayvu,
mba'e re'ỹ opu'ã okuapy xere.
[4] Xee ayvuague repy ma xevy ivai okuapya oĩ.
Ha'e rã xee ma ajerure ainy.
[5] Ajapo porãague repy ome'ẽ mba'emo vai,
ayvuague repy ma xere ija'e e'ỹa oĩ.
[6] Hovai guarã emoĩ peteĩ heko vai va'e.
Oiporu kuaa regua re topu'ã hekokue mombe'uarã.
[7] Ha'e gui ma omboayvua py tombopagaa.
Ojerureague tojekuaa teko vai rami.
[8] Hekove topa voi,
ha'e gui ojapo aguã va'ekue amboae ju tojapo.*
[9] Ta'y kuery ma tyre'ỹ meme ta'ikuai,
ha'e rã ta'yxy ma imeve'ỹ va'e toiko.
[10] Ta'y kuery ma hoo e'ỹ va'e ta'ikuai
mba'emo re ojerurea rupi.
Tomoẽmbaa hoo ombovaipaa va'ekue gui.
[11] Mba'emo oguereko va'ekue toipe'apaa oreveague re,
amboae yvy guigua tojopy omba'eapoague repy.
[12] Avave rei tomboaxy eme,
neĩ ta'ykue re voi avave rei topena eme.
[13] Ta'ikuai eme hamymino kuery,
ha'e kuery ikuai aguã 'rãgue ta'ima'endu'aa eme hery re.
[14] SENHOR ta'ima'endu'a riae tuu kuery ojejavyague re,
tombogue eme ixy ojejavyague.
[15] Ha'e nunga tojekuaa riae SENHOR renonde,
ha'e kuery re ta'ima'endu'aave eme yvy re.
[16] Mba'eta ojee nomoĩ rire nhomboaxya.
Ha'e rami 'rãgue py oakykue monha ojexavai va'e ha'e iporiaukue'i,
ipy'a vaia rupi ikuai va'e guive,
manoa pe omboaxa aguã.
[17] Joe ijayvu vaia rupi anho oiko rire hexe ae ju ha'e nungakue tojeapa.

* 108:7 Apy ma ijayvu joyvy oipe'a va'ekue ojeupegua kuery pe omboja'o aguã re. † 108:9 Ha'e jave py ma joyvy ojogua vy hi'áry omombo 'rã opy regua, oikuaa uka aguã ija oikoa. * 109:8 Kova'e ayvu rupi ma Judas rekokue re ijayvu (Atos 1.20).

Ndajogueroayvu porãxei rire
togueroayvu porãa eme.
18 Ojee ayvu vai ao puku rami omoĩ rire
toike ipy'apy katy yy rami,
ikãgue peve too azeite rami.
19 Hexe toĩ oao onheovãa rami,
ha'e ku'akuaa omoĩ va'ety rami.
20 Ha'e rami ae SENHOR tombopaga xe-
rovaigua kuery,
xerekove re ijayvu vai va'e.
21 Ha'e rã ndee SENHOR Xeruete, enhemoĩ
xerepyarã nderery remboete ukaa
rupi vy.
Xereraa jepe ke, ndeporayvua tuvixa
ramo.
22 Mba'eta xee ma ajexavai, iporiaukue'i
aiko.
Xepy'apy rupi ma xeaia anho aendu.
23 Xerekove opa ovy kuaray ojero'a ovya
rami.
Mombyry omombo pyre aiko tuku
karu rami.
24 Akaru e'ỹ re riae aiko ramo
xerenapy'ã ikangypa ma,
xeangai gui xero'o voi ipiru ma ovy.
25 Ha'e kuery pe rã ojou vaipy aiko.
Xerexa vy oakã ombovava-vava 'rã.†
26 SENHOR Xeruete, xepytyvõ ke!
Xereraa jepe ke xemboaxya rupi,
27 ha'e kuery oikuaa aguã ndepo gui ae xer-
eraa jepearã oua,
ndee SENHOR rejapo rire.
28 Ha'e kuery joe ijayvu vai va'e.
Ha'e rã ndee ma rejogueroayvu porã
va'e.
Tove xere opu'ã va'e kuery nda'evei
nho ta'ikuai.
Ha'e rã nerembiguai ma tovy'a.
29 Xerovaigua kuery re toĩ oxĩmbaa.
Oxĩmbaa tojao'ipa ao puku py rami.
30 Xejuru py arovy'a ete 'rã SENHOR.
Rogueroporaei 'rã heta va'e kuery
mbyte,
31 mba'eta iporiaukue'i ikuaia katy onhemoĩ
ramo,
ojukaxe va'e kuery gui ogueraa jepe
aguã.

Messias ipo'akaa ha'e sacerdote oikoa re ijayvua

Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

110

1 SENHOR aipoe'i xeruvixa pe:
"Eguapy ke aiporu kuaa regua re,
nderovaigua kuery ndepy guýry amoĩ
peve", he'i.*
2 Sião tetã gui SENHOR omboaxa 'rã po
pygua ndepo'aka aguã.
Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Ndepo'aka ke
nderovaigua kuery re", he'i 'rã.
3 Ha'e gui ma ndepo'akaa ára
ndevygua kuery ojexa ukapa 'rã ndere
ouxea'i rami.
Ndevygua kunumigue ma iky'a e'ỹ
va'e py onhemonde reve 'rã ikuai,
aje'ive'i yxapy ojekuaa va'e rami.
4 SENHOR ouraague ndoguerovai 'rã:
"Ndee ma sacerdote reĩ raka'e rã peve
guarã,
Melquisedeque reko rami ndereko
va'e vy", he'i rire.*
5 Senhor reiporu kuaa regua re oĩ va'e ma
ipoxya ára omou'ũmba 'rã huvixave
kuery.
6 Ombopaga 'rã yvy regua kuery,
omonyẽ 'rã te'õgue anho.
Nhoakã omou'ũmba 'rã yvy jave re.
7 Oikoa rupi yxyry oĩ va'e gui oy'u 'rã oiny,
ha'e gui oakã omopu'ã ju 'rã ovy.

111

Nhanderuete opena porãague re ijayvua

1 Aleluia!
Xepy'a ha'e javi py aroporaei 'rã SEN-
HOR
heko porã va'e kuery ijatya py.
2 SENHOR rembiapokue ma tuvixa meme.
Oguerovy'a va'e kuery ha'e javi oikuaa
pota 'rã ha'e nunga re.
3 Guembiapo ha'e javi py oexa uka guexakãa
ha'e opo'akaa,
heko porãa avi oĩ 'rã raka'e rã peve.
4 Hembiapo porã re nhanema'endu'a aguã
rami ojapo.
SENHOR ma porayvu ha'e nhomboaxy
va'e.

† 109:25 Kova'e ayvu rupi ijayvu Jesus kuruxu re oĩ javegua re (Mateus 27.39-40). * 110:1 Apy "Xeruvixa" he'ia ma Cristo re ae ijayvu vy. Ha'e gui "Eguapy ke aiporu kuaa regua re" he'ia ma Nhanderuete ojee rami avi ombopo'aka aguã re ijayvu vy (Mateus 22.41-26; Marcos 12.36, Lucas 20.42-42, Atos 2.32-36; 1 Coríntios 15.24-28; Efésios 1.20; Colossenses 3.1; Hebreus 1.13, 8.1, 10.11-13). * 110:4 Hebreus 5.1-10, 7.1-28

5 Omongaru 'rã henonde ojererokyjea rupi ikuai va'e,
ima'endu'a riae 'rã guexeve guarã ojapo va'ekue re.
6 Ojeupegua kuery pe oexa uka 'rã opo'akaa mba'emo ojapoa py,
ijyvyrã amboae regua kuery ikuaiague ome'ẽa py.
7 Opo py ojapo va'e ma anhetẽ ha'e teko porã rupi meme ojapo,
nhanembo'ea voi ojeroviapy meme.
8 Ha'e nunga oĩ porã 'rã raka'e rã peve,
ojeroviapy oikoa ha'e teko porã rupi oeja rire.
9 Ojeupegua kuery pe ombou heraa jepearã,
guexeve guarã ojapo vy raka'e rã peve guarã.
Hery ma iky'a e'ỹ va'e ha'e nhomongyjea.
10 SENHOR renonde jajererokyjea rupi jaiko vy 'rãe jaupity 'arandua.
Ha'e rami ikuai va'e ha'e javi oexa uka 'rã 'arandu.*
Jaroporaeia oĩ riae 'rã raka'e rã peve!

112

Heko porã va'e oikove aguã re ijayvua

1 Aleluia!
Ovy'a ete 'rã avakue SENHOR renonde ojererokyjea rupi ikuai va'e,
ha'e ojapo uka va'ekue oguerovy'a va'e.
2 Ha'e va'e kuery ramymino kuery voi ipo'akapa 'rã yvy re,
heko porã va'e ramymino kuery re ima'endu'a porãa 'rã.
3 Hoo py ma opa mba'e 'rã oguereko,
heko porãa oĩ 'rã raka'e rã peve.
4 Heko porã va'e pe ma pytũ 'rãgue py ojekuaa 'rã imoexakãarã.
Porayvu, nhomboaxya ha'e teko porã rupi ikuai.
5 Nhomboaxy vy mba'emo oiporuka va'e ma ovy'a 'rã,
ha'e imboayvua py teĩ oikuaa uka 'rã heko porã va'e oikoa.
6 Ha'e kuery ndoityai 'rãe.
Ha'e kuery re raka'e rã peve 'rã ima'endu'aa.
7 Nhomondyiarã oendu teĩ nonhemondyi 'rã.
Ipy'a guaxu 'rã, SENHOR re ojerovia vy.
8 Ipy'aa oĩ atã vy ndokyjei 'rã,
oexa 'rã oipotaague hovaigua kuery re ojeupity ramo.
9 Mba'emo oguereko va'e omboja'o vy ome'ẽ 'rã iporiaukue'i pe.
Heko porãa oĩ 'rã raka'e rã peve.*
Ipo'aka ramo omboetea ha'e ima'endu'aa porã 'rã.
10 Ha'e nunga heko vai va'e oexa vy ivai 'rã teĩ,
haĩ jekyty rei 'rã okanhy peve.
Mba'eta heko vai va'e oipotaa ma opa 'rã.

113

SENHOR jaroporaei aguã regua

1 Aleluia!
SENHOR rembiguai pendekuai va'e, peporaei ke,
peroporaei SENHOR rery.
2 Ta'ima'endu'a porãa SENHOR rery re,
aỹ ha'e raka'e rã peve!
3 Kuaray oẽa guive oikea peve
togueroporaeia SENHOR rery!
4 SENHOR ma yvate ete va'e, yvy jave regua áryve,
hexakãa voi yva áryve oo.
5 Mava'e nda'u SENHOR Nhanderuete reve joo rami heko va'e?
Henda openaaty ma yvatea py oĩ.
6 Ojero'a 'rã guive oexa aguã
yva ha'e yvy re mba'emo oiko va'e.
7 Omopu'ã ju 'rã imo'amy yvy ku'i py omombo pyre,
yty gui oipe'a 'rã iporiaukue'i,
8 huvixa kuery yvýry ju omboguapy imoiny aguã,
tá, omoĩ 'rã ojeupegua ruvixa kuery reve guarã.
9 Ojapo 'rã kunha imemby e'ỹ va'ekue omemby kuery reve oiko aguã rami.
Ha'e ramo ovy'a 'rã, kyrĩgue xy oiko vy.
Aleluia!

114

Egito yvy gui oẽmba jave guare re ima'endu'aague

1 Israel kuery Egito yvy gui oẽ jave,
Jacó ramymino kuery ayvu mboae py ijayvu va'e ikuaia gui oẽmba jave ma

* 111:10 Provérbios 9.10 * 112:9 2 Coríntios 9.9

[2] Judá kuery gui Nhanderuete ojapo guenda iky'a e'ỹ va'erã,
ojapo Israel kuery ojeupe guarã ete.
[3] Ha'e nunga ye'ẽ oexa vy ojava ovy,
Jordão yakã voi guakykue katy oxyry raka'e.*
[4] Yvyty ikuai va'e opopa vexa ava rami,
yvy'ã'i voi vexa'i ra'y rami opopa okuapy.
[5] Ye'ẽ, mba'e tu oĩ ha'e rami rejava aguã?
Ha'vy ndee Jordão, mba'e re tu nderakykue katy rejevy?
[6] Peẽ yvyty, mba'e re tu pepopa ri vexa ava rami?
Ha'vy peẽ yvy'ã, mba'e re tu vexa'i ra'y rami pepo?
[7] Ndee yvy, eryryi ke SENHOR Jacó Ruete renonde.
[8] Mba'eta itaty gui ojapo yy ruparã,
itaova ratã gui ojapo raka'e yvu.*

115

Nhanderuete anho nhamboete aguã regua

[1] SENHOR, ore kuery e'ỹ toremboetea, ore e'ỹ,
ha'e rami 'rãgue py nderery anho tomboetea,
renhomboaxya ha'e ojeroviapy reikoa re.
[2] Mba'e re tu amboae regua kuery joupe-upe oporandu vy
"Mamo tu oĩ ha'e kuery Ruete?" he'i 'rã okuapy?
[3] Mba'eta Nhanderuete ma yva re oĩ,
opa mba'e ojapo oikovy ha'e ae oipotaa rami.
[4] Ha'e rã ha'e kuery pegua tuuete ma prata e'ỹ vy ouro guigua rive,
avakue opo py ojapo va'ekue meme.*
[5] Ijuru va'eri nda'ijayvui,
hexa va'eri ndoexai,
[6] ijapyxa va'eri noendui,
inhapyĩgua va'eri noetũi,
[7] ipo va'eri mba'eve re ndopokoi,
ipy va'eri ndoguatai,
ijyryvi va'eri ha'e kuery gui neĩ peteĩ ayvu nonhendui.
[8] Ijapoare kuery topyta ha'e nunga rami ae,
hexe ojerovia va'e kuery voi.
[9] Ha'e gui Israel kuery ma SENHOR re ae tojerovia.
Ha'e anho ma ipytyvõa ha'e mba'emo vai jokoa oiko.
[10] Arão ramymino kuery tojerovia SENHOR re.
Ha'e anho ma ipytyvõa ha'e mba'emo vai jokoa oiko.
[11] SENHOR renonde ojererokyjea rupi ikuai va'e ha'e javi tojerovia SENHOR re.
Ha'e anho ma ipytyvõa ha'e mba'emo vai jokoa oiko.
[12] Mba'eta nhandere SENHOR ima'endu'a vy nhanemoingo porã 'rã.
Omoingo porã 'rã Israel kuery,
omoingo porã 'rã Arão ramymino kuery,
[13] omoingo porã 'rã henonde ojererokyjea rupi ikuai va'e,
yvatekueve ha'e yvyĩgueve voi.*
[14] SENHOR tomoĩve tema peiko porã aguã,
peẽ kuery ha'e penda'y kuery pe guive.
[15] SENHOR yva ha'e yvy apoare va'e
ogueroayvu porã va'e tapendekuai.
[16] Yva ma SENHOR pegua oĩ.
Ha'e rã yvy ma ome'ẽ avakue ra'y kuery pe.
[17] Omanogue ma ndogueroporaei 'rã SENHOR,
okyrirĩ va'e anho ikuaia py oguejy va'ekue.
[18] Ha'e rã nhande kuery ma jarovy'a 'rã SENHOR,
aỹ guive raka'e rã peve.
Aleluia!

116

Oporai vy Nhanderuete oguerovy'aague

[1] Xee ma ayvu SENHOR,
mba'eta ajerure ramo oendu xeayvua.
[2] Xea katy ojero'a vy ojapyxaka rire
ixupe ajapukai 'rã aikovea ja.
[3] Manoa regua nhuã xemboty va'ekue,
jexavaia yvykua vaikue guigua xere ipo'aka va'ekue.
Ha'e ramo aiko axya ha'e ndavy'aia py ha'a karamboae.
[4] Ha'e rami vy ajapukai SENHOR rery rupi:

* 114:3 Ye'ẽ Pytã ojavaague ma Êxodo 14 py omombe'u, ha'e rã Jordão yakã guakykue katy ojevyague ma Josué 3 py. * 114:8 Êxodo 17; Números 20 * 115:4 Salmo 135.15-18 * 115:13 Apocalipse 11.18, 19.5

"SENHOR, eraa jepe ke xerekove!" ha'e
va'ekue.
5 SENHOR ma porayvu ha'e heko porã va'e,
Nhanderuete ma nhanemboaxya rupi
oiko va'e.
6 SENHOR ma hi'arandu e'ỹ'i va'e kuery re
opena porã va'e.
Ha'e rami vy ha'a ajupya py xerexa vy
xereraa jepe karamboae.
7 Xenhe'ẽ, ejevy ju ke repytu'u aguã py,
mba'eta xevy SENHOR mba'emo porã
ome'ẽ oata aguã rami e'ỹ.
8 Ha'e rami vy xenhe'ẽ oepy amano taa gui.
Oepy xerexa xerexaya gui,
xepy guive oepy onhepyxangaa gui.
9 Ha'e ramo SENHOR renonde aiko 'rã
okuave va'e yvy re.
10 Hexe ajerovia va'eri xejeupe xeayvu vy
"Ajexavai ete rima aikovy", ha'e
va'ekue.*
11 Xepy'a eta rei vy
"Avakue ikuai va'e ma ijapu va'e
meme", ha'e va'ekue.
12 SENHOR opa mba'e py xevy ojapo
porãague re
mba'e nda'u ame'ẽ 'rã ixupe?
13 Xereraa jepeague arovy'a vy aupi 'rã
karo,*
ha'e SENHOR rery rupi aroporai 'rã.
14 SENHOR pe ajapopa 'rã anhemboayvuague
ixupegua kuery ha'e javi oexaa py.
15 Hepy ete va'e SENHOR oexa 'rã
ojeupegua iky'a e'ỹ va'e kuery omano
rã.
16 SENHOR, xee ma nerembiguai ete aiko,
nerembiguai pi'a guive aiko.
Remondopa ma xejokuaague.
17 Ha'e ramo ndevy ame'ẽ 'rã roguerovy'aa,
ha'e SENHOR rery rupi aroporai 'rã.
18 SENHOR pe ajapopa 'rã anhemboayvuague,
ixupegua kuery ha'e javi ikuaia py,
19 SENHOR pegua roka
Jerusalém mbyte py ae.
Aleluia!

117

SENHOR pe ha'e javi regua oporaei aguã regua

1 Peẽ yvy regua ha'e javi, peporaei ke SENHOR pe!
Peroporaei, ha'e javi regua!*
2 Mba'eta SENHOR ma opa mba'e py nhanemboaxy,
ha'e ojeroviapy 'rã oiko raka'e rã peve.
Aleluia!

118

Nhandereraa jepea jarovy'a aguã regua

1 Perovy'a ke SENHOR, porayvu va'e ramo.
Mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
2 Israel kuery aipo te'i:
"Tá, nhomboaxya opa va'erã e'ỹ."
3 Arão ramymino kuery aipo te'i:
"Tá, nhomboaxya opa va'erã e'ỹ."
4 SENHOR renonde ojererokyjea rupi ikuai
va'e ha'e javi aipo te'i:
"Tá, nhomboaxya opa va'erã e'ỹ."
5 Ha'e gui xee ma ajexavaia py ajapukai
SENHOR pe.
Ha'e ramo SENHOR oendu vy xerepy
karamboae.
6 Xereve SENHOR oiko ramo xee ndakyjei 'rã.
Mba'e tu avakue ojapo 'rã xere?*
7 SENHOR xereve oiko xepytyvõarã.
Ha'e nunga rupi aexa 'rã xere ija'e e'ỹ
va'e kuery re aipotaa ojeupity ramo.
8 Avakue re jajerovia 'rãgue py
ha'eveve SENHOR re nhanhemi.
9 Huvixa kuery re jajerovia 'rãgue py
ha'eveve SENHOR re nhanhemi.
10 Ha'e javi regua xembojere rei okuapy,
teĩ SENHOR rery rupi amomba.
11 Jova-jovai gui xejokopa,
teĩ SENHOR rery rupi amomba.
12 Eiru rami ete xeao'i okuapy,
teĩ tata py juu okaia rami okaipa.
SENHOR rery rupi amomba.
13 Opoxya rupi xemoanha ratã heravy xereity aguã,
teĩ SENHOR xepytyvõ.
14 SENHOR ma xemombaraetea oiko, aroporaei va'e guive,
xereraa jepe rire.*
15 Heko porã va'e rekoa rupi onhendu
heraa jepeare oguerovy'a va'e:
" SENHOR opo'akaa rupi ojapo
mba'emo porã!

* 116:10 2 Coríntios 4.13 * 116:13 Apy ijayvu judeu kuery gueko rami vy Nhanderuete pe mba'emo ome'ẽ aguã re. Tembi'u ha'e vinho oupi 'rã ixupe, ha'e gui oguerovy'aa rupi ho'u 'rã (Salmo 22.23-26; Levítico 7.11-16). * 117:1 Romanos 15.9-11 * 118:6 Hebreus 13.5-6 * 118:14 Êxodo 15.1-2; Isaías 12.1-2

16 SENHOR opo oupi vy
mba'emo porã ojapo" he'i va'e.
17 Xee ma namanovei 'rã.
Ha'e rami 'rãgue py aikove 'rã,
SENHOR ojapo va'ekue amombe'upa aguã.
18 SENHOR xembopaga ete,
teĩ manoa pe naxemboaxai guive.
19 Peipe'a ke xevy teko porã rokẽ,
ha'e va'e rupi aike vy SENHOR aroporaei aguã.
20 Ha'e va'e ae ma SENHOR rokẽ,
ha'e va'e rupi heko porã va'e anho 'rã oike.
21 Xee rogueroporaei 'rã,
xepytyvõ vy xereraa jepe rire.
22 Oo apoa kuery ita omombo va'ekue ma yvatevea py opyta iporãvea pyguarã.
23 Ha'e nunga ma SENHOR ae ojapo,
ha'e jaexa rã iporã ete va'e.*
24 Kova'e ára ma SENHOR omoingo va'ekue.
Ha'e ramo javy'a ha'e jarovy'a 'rã.
25 SENHOR, orereraa jepe ke, rojerure!
Oremoingo porã ke, SENHOR!
26 Ima'endu'a porãmby toiko SENHOR rery rupi ou va'e!*
SENHOR pegua opy peẽ kuery ha'e javi peike va'e rogueroayvu porã.
27 SENHOR ma Nhanderuete ha'e nhanemoexakãa.
Ngaru oiko aguã py pembojegua mba'emo rogue py,
altar apy peve.
28 Ndee ma Xeruete, xee rogueroporaei 'rã.
Ndee Xeruete, xee aikuaa uka 'rã ndeyvatea.
29 Perovy'a ke SENHOR, porayvu va'e ramo.
Mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.

119

Nhanderuete guigua lei iporãa re ijayvua

1 Ovy'a ete 'rã iky'a e'ỹa rupi oiko va'e,
SENHOR guigua lei rupi ae.
2 Ovy'a ete 'rã oikuaa uka va'ekue rupi oiko va'e,
opy'a ha'e javi py onhe'ẽ rendu va'e.
3 Ha'e va'e kuery ma mba'emo vai rupi e'ỹ ikuai,
Nhanderuete guigua tape rupi anho.
4 Rejapo uka va'e reikuaa uka
rojapopa ete aguã.
5 Aguataa toĩ atã
ndeayvu reja va'ekue rupi aiko aguã.
6 Ha'e rami vy axĩmba aguã rami e'ỹ 'rã aiko
rejapo uka va'e ha'e javi re aikuaa pota vy.
7 Peteĩ rami xepy'a reve roguerovy'a 'rã,
ha'evea rami ndeayvuague aikuaa rire.
8 Xee ma ajapo 'rã ndeayvu reja va'ekue.
Xereja eme ke.
9 Mba'exa vy nda'u kunumigue onhemongy'a e'ỹ re oiko 'rã?
Ndeayvu rupi oiko ri vy tema.
10 Xee ma xepy'a ha'e javi py roeka va'e.
Ejapo eme rejapo uka va'ekue gui ajepe'a aguã rami.
11 Xepy'a re amoĩ 'rã ndeayvuague
nderovai ajejavy e'ỹ aguã.
12 SENHOR, xee ma rogueroporaei 'rã.
Xembo'e ke ndeayvua reja va'ekue rupi aiko aguã re.
13 Xeayvu tema xema'endu'a vy
reikuaa potaa rupi ndeayvuague ha'e javi re.
14 Opa mba'e porã gui
arovy'ave ndee reikuaa uka va'ekue.
15 Anhembo'e aikovy ndee orembo'ea re,
aikuaa pota 'rã reikoa re.
16 Ndeayvua reja va'ekue re xee avy'a.
Ndaxerexarai 'rã ndeayvuague re.
17 Ejapo porã xee nerembiguai pe,
aikove ha'e ndeayvuague rupi aiko aguã.
18 Eipe'a ke xerexa jokoa,
aexa kuaa aguã ndeguigua lei re iporã ete va'e oĩ va'e.
19 Ko yvy re aikoa ja hekoa e'ỹ va'e rami aiko.
Eikuaa uka e'ỹ eme ke rejapo uka va'ekue.
20 Xepy'a py aendu nda'evei etea,
ne'arandua rupi ndeayvuague aenduxe riae vy.
21 Ndee ma ojejou porã rei va'e ha'e ayvu vaipy kuery pe ndeayvu ete va'e.
Ha'e kuery ojepe'a okuapy rejapo uka va'ekue gui.
22 Eipe'a ke xere ijayvu reia ha'e ovy'a reia,
mba'eta xee ma reikuaa uka va'ekue rupi aiko ramo.
23 Xere huvixa kuery ijayvu aguã nhomboatypa teĩ

* 118:23 Mateus 21.42, Marcos 12.10-11, Lucas 20.17, Atos 4.11; 1 Pedro 2.7 * 118:26 Mateus 21.8-9, 23.37-39; Marcos 11.9; Lucas 13.35, 19.38; João 12.13

xee nerembiguai aikuaa pota aikovy
ndeayvu reja va'ekue re.
24 Reikuaa uka va'ekue ma xembovy'a va'e.
Ha'e va'e ma xemongetaa guive.
25 Yvy rupi xereitya ma.
Xemoingo porã ju ke ndeayvuague
rami vy.
26 Xerekokue amombe'upa ramo ndee xem-
bovai.
Xembo'e ke ndeayvua reja va'ekue
rupi aiko aguã.
27 Eikuaa uka ke renhombo'eague rami aiko
aguã,
ha'e xee aikuaa pota 'rã iporã ete va'e
reikuaa uka va'e re.
28 Xepy'a py xeporiau ndavy'avei vy.
Xemombaraete ju ke ndeayvuague
rami vy.
29 Xepe'a ke ijapu va'e kuery rape gui.
Xemboaxy ke ndeguigua lei re oĩa rami
vy.
30 Aiporavo tape vy'aa katygua,
amoĩ ne'arandua rupi aiko aguã.
31 Reikuaa uka va'ekue rupi pota aiko.
SENHOR, xeapo eme axĩmba aguã
rami.
32 Anha 'rã avy tape rejapo uka va'ekue oĩa
rupi,
xepy'a py xembovy'a rire.
33 SENHOR, xembo'e ke ndeayvua reja
va'ekue rupi aiko aguã.
Ha'e va'e rupi aiko 'rã opa peve.
34 Xemo'arandu ke, ha'e ramo aiko 'rã
ndeguigua lei rupi.
Xepy'a ha'e javi py 'rã ajapo.
35 Xerereko ke tape rejapo uka va'ekue oĩa
rupi,
mba'eta ha'e va'e anho arovy'a.
36 Xepy'a re emoĩ reikuaa uka va'ekue rupi
aiko aguã,
mba'emo ajoupave aguã rupi e'ỹ.
37 Xemoma'ẽ eme ovare e'ỹ va'e re.
Xembopy'a guaxu ke ndeguigua tape
rupi.
38 Nerembiguai pe emoĩ atãve ndeayvuague,
nerenonde ojererokyjea rupi ikuai
va'e pe reme'ẽ rire.
39 Eipe'a ke xere ijayvu reia xemongyje va'e,
mba'eta ne'arandua anho ha'eve.
40 Ma'ẽ, ndee xembo'ea rami anho aikoxe
va'e.
Xembopy'a guaxu ke ndereko porãa
rupi.
41 SENHOR, exa uka xemboaxya.
Xereraa jepe guive ndeayvuague rami
vy.
42 Ha'e ramo 'rãe ambovai kuaa xembojaru
rei okuapy va'e,
ndeayvua re ajerovia vy.
43 Xejuru gui eipe'a eme ayvu anhetẽ
rupigua,
mba'eta xee ma arõ aikovy
ne'arandua.
44 Ha'e rami vy ndeguigua lei rupi aiko riae
'rã,
raka'e rã peve.
45 Aiko 'rã aa jepea rupi,
ndee xembo'ea rupi pota aiko vy.
46 Huvixave kuery renonde voi axĩ e'ỹ re
amombe'u 'rã reikuaa uka va'ekue.
47 Xee arovy'a 'rã rejapo uka va'ekue,
xee ayvu vy.
48 Rejapo uka va'ekue ayvu vy aupi 'rã xepo,
ndeayvua reja va'ekue re aikuaa pota
'rã guive.
49 Nema'endu'a ke xee nerembiguai pe
ndeayvuague re,
mba'eta xeapo arõ aguã rami.
50 Ajexavaia py xembovy'a va'e ma pova'e:
ndeayvu xembopy'a guaxua.
51 Ojejou porã rei va'e kuery xejojai riae,
teĩ xee ndajepe'ai ndeguigua lei gui.
52 Xema'endu'a ymave ne'arandua rupi
ndeayvuague re.
Ha'e va'e ma xembopy'a guaxu, SEN-
HOR.
53 Xee aendu xevaia,
heko vai va'e ndeguigua lei rupi ve'ỹ
ikuai ramo.
54 Mamo rã aguataa rupi oo py akea py
aroporaei aikovy ndeayvua reja
va'ekue.
55 SENHOR, pyávy xema'endu'a 'rã nderery
re.
Ha'e rami vy ndeguigua lei rupi 'rã
aiko.
56 Pova'e ma xevy guarã oĩ va'e,
ndee xembo'ea rupi aiko aguã.
57 SENHOR ae xevygua oiko.
Ha'e ramo aipoa'e: “Ajapo 'rã
ndeayvuague”, ha'e.
58 Xepy'a ha'e javi py ajerure xemboaxy
aguã.
Xemboaxy ke ndeayvuague rami vy.
59 Xee ae aikoa re aikuaa pota vy
ajevy ju ndee reikuaa uka va'ekue rupi
aiko aguã.
60 Anhea'ã 'rã, namboarei guive

rejapo uka va'ekue ajapo aguã.
61 Heko vai va'e kuery nhuã xejura
teĩ ndaxerexarai 'rã ndeguigua lei gui.
62 Pytũ mbyte jave teĩ apu'ã 'rã roporaei aguã,
ne'arandua rupi ndeayvuague anhetẽ va'e meme ramo.
63 Anhemoirũ 'rã nerenonde ojererokyjea rupi
ha'e rembo'eague rami ikuai va'e reve.
64 SENHOR, yvy jave re rexa uka ndeporayvua.
Xembo'e ke ndeayvua reja va'ekue re.
65 SENHOR, xee nerembiguai pe rejapo porã,
ndeayvuague rami vy.
66 Xembo'e ke 'arandu ha'e aikuaa aguã re,
rejapo uka va'ekue rupi ajerovia ramo.
67 Ajexavai e'ỹ mbove ha'eve e'ỹa rami aiko va'ekue,
teĩ aỹ ma ajapo aikovy ndeayvua.
68 Ndee ma heko porã ha'e ojapo porã va'e.
Xembo'e ke ndeayvua reja va'ekue re.
69 Ojejou porã rei va'e kuery ma xere ijayvu rive
teĩ xepy'a ha'e javi py ajapo renhombo'eague.
70 Ha'e kuery ma ipy'a ratã va'e.
Ha'e rã xee ma arovy'a ndeguigua lei.
71 Ajexavaiague ma ojapo porã xevy,
ndeayvu reja va'ekue aikuaa nho aguã.
72 Mbovy e'ỹ ouro ha'e prata guigua oĩ va'e rire
xevy pe ovareve 'rãgue ndejuru gui lei oẽ va'e.
73 Ndepo py ae xeapo ha'e xemoingo raka'e.
Xembo'e ke aikuaa aguã rejapo uka va'ekue.
74 Nerenonde ojererokyjea rupi ikuai va'e xerexa vy ovy'a okuapy,
ndeayvuague re ajerovia ramo.
75 SENHOR, xee aikuaa porã ha'evea rami ndeayvua,
ojeroviapy reikoa rupi ae xemoingo axy va'ekue.
76 Tou ha'vy ndeporayvua xembopy'a guaxu aguã,
xee nerembiguai pe ndeayvuague rami vy.
77 Xere embou xemboaxya aikove aguã,
mba'eta ndeguigua lei re xee avy'a.
78 Ojejou porã rei va'e kuery toxĩmba, mba'e py e'ỹ xembojexavai rire.
Ha'e rã xee ma aikuaa pota 'rã ndee xembo'ea re.
79 Nerenonde ojererokyjea rupi ikuai va'e toupa xeirũrã,
reikuaa uka va'ekue oikuaa va'e guive.
80 Xepy'a py tajapopa ndeayvu reja va'ekue,
axĩmba e'ỹ aguã.
81 Ndee xereraa jepe aguã arõ vy xenhe'ẽ ikangy.
Ha'e rami teĩ arõ tema ndeayvuague.
82 Xerexa ikane'õmba ma ndeayvuague arõ rã.
“Raka'e 'rã tu xembopy'a guaxu?” ha'e.
83 Tata áry hyru ipirekue guigua omoĩ mbyre ipirupaa ramigua aiko,*
teĩ ndaxerexarai ndeayvu reja va'ekue gui.
84 Mbovy ára teri 'rã nda'u xee nerembiguai aikove?
Raka'e nda'u xerepy 'rã xerakykue monhaa kuery gui?
85 Ojejou porã rei va'e kuery ndeguigua lei rupi e'ỹ ikuai va'e ma
yvykua ojo'o okuapy xembo'a aguã.
86 Rejapo uka va'ekue ma anhetẽ va'e meme.
Xerepy ke mba'e py e'ỹ xerakykue monhaa kuery gui.
87 Ha'e kuery xemomba rai'i ma ko yvy re.
Ha'e rami teĩ xee ndajepe'ai 'rã renhombo'ea gui.
88 Xembopy'a guaxu ke xemboaxya rupi vy,
ha'e rã ajapo 'rã ayvu ndejuru gui oẽ va'e.
89 SENHOR, yva re ndeayvuague oĩ atã 'rã
raka'e rã peve guarã.
90 Ojeroviapy riae 'rã reiko raka'e rã peve guarã.
Yvy renhono rire ha'ekue py ae oĩ.
91 Ndeayvuague rami vy opa mba'e oĩmba porã aỹ peve,
mba'eta ndevygua meme ikuai.
92 Ndeguigua lei re'ỹ avy'a va'e rire
yma ma amano 'rãgue aiko axy vaipa vy.
93 Xee ma ndaxerexarai 'rã renhombo'eague re,
ha'e va'e rupi xemoingove rire.
94 Xereraa jepe ke ndevygua aiko ramo,

* 119:83 Ha'e va'e jave py vinho ryrurã ojapo 'rã vexa'i e'ỹ vy kavara pirekue gui. Hataxĩa py omoĩa ramo ipiru ha'e ivaikueve 'rã ovy.

mba'eta aeka renhombo'eague.
95 Heko vai va'e kuery xerarõ okuapy xemokanhy aguã,
ha'e rã xee ma aikuaa pota 'rã reikuaa uka va'ekue re.
96 Xee aexa rã iporãgue ikuai va'e ha'e javi opa va'erã.
Ha'e rã rejapo uka va'ekue ma opa va'erã e'ỹ.
97 Xee ma ayvu ete ndeguigua lei!
Ára pukukue re hexe anho aikuaa pota.
98 Rejapo uka va'ekue ojapo xerovaigua kuery gui xe'aranduve aguã rami,
xepy'a re amoĩ riae ramo.
99 Xembo'ea kuery ha'e javi gui xee aendu kuaave,
reikuaa uka va'ekue re aikuaa potaa rupi vy.
100 Tujakue gui voi xe'aranduve,
renhombo'eague rami aiko vy.
101 Tape vai ha'e javi gui xee ajepe'a,
ndeayvuague re aikuaa pota aguã.
102 Ha'e rã ndeayvuague gui ma xee ndajepe'ai 'rã,
ndee xerekombo'e ramo.
103 Ndeayvu aa'anga rã he'ẽ va'e ramigua,
ei gui he'ẽve xejuru pe.
104 Renhombo'eague rupi vy xe'arandu 'rã.
Ha'e rã tape anhetẽ e'ỹ va'e ma ajeguarua meme.
105 Ndeayvu ma tataendy oĩ aguata aguã,
aikoa rupi omoexakã va'e.
106 Aura karamboae, ha'e auraague amoĩ atã guive,
ha'evea rami ndeayvuague rupi aiko aguã.
107 Xee ma aiko axy vaipa ma.
SENHOR, xemoingove ke ndeayvuague rami vy.
108 SENHOR, ejopy ke ame'ẽxea'i py xeayvu ame'ẽ va'e,
ha'e xembo'e ndeayvuague re.
109 Xejukaxea kuerya rupi riae aiko,
teĩ ndeguigua lei gui ndaxerexarai 'rã.
110 Heko vai va'e kuery ma nhuã omoĩ xerovai,
teĩ xee ndajepe'ai 'rã renhombo'ea gui.
111 Reikuaa uka va'ekue ma raka'e rã peve guarã amoĩ xejee,
mba'eta xepy'a py arovy'a.
112 Xepy'a re amoĩ ndeayvu reja va'ekue rupi aiko aguã,
raka'e rã ha'e opa peve.
113 Mokoĩ rupi rei ijayvu va'e ma xee ajou vai.
Ha'e rã ndeguigua lei ma arovy'a.
114 Ndee ma anhemiaty ha'e mba'emo vai jokoa reiko.
Ndeayvua re ae ajerovia.
115 Mba'emo vai rupi pendekuai va'e, pejepe'a ke xea gui.
Xee ma ajapoxe Xeruete ojapo uka va'e.
116 Xepytyvõ ke ndeayvuague rami vy, aikove aguã.
Emoingo e'ỹ eme arõ va'e, axĩmba e'ỹ aguã.
117 Xemombaraete ramo 'rãe aa jepe,
ha'e ndeayvu reja va'ekue rupi aiko.
118 Rejou vai ndeayvuague gui ojepe'a va'e,
mba'eta apu py ae ha'e kuery nhombotavypa 'rã.
119 Yty rami rive remombo 'rã heko vai va'e yvy jave re ikuai va'e.
Ha'e nunga rupi xee arovy'a reikuaa uka va'ekue.
120 Nerenonde ajererokyje vy xero'o pirĩmba,
ndeayvua re ae ajererokyje.
121 Xee ma anhetẽ ha'e teko porã rupi ajoguereko va'e.
Xemboaxa eme ke xerovaigua kuery po py.
122 Xee nerembiguai xerepy ke aiko porãve ju aguã.
Xembojexavai uka eme ojejou porã rei va'e kuery pe.
123 Xerexa ikane'õmba ma xereraa jepearã arõ riae vy,
ndereko porãa rupi ndeayvuague ojeupity aguã guive.
124 Ereko nerembiguai remboaxya rupi.
Xembo'e ke ndeayvu reja va'ekue re.
125 Xee ma nerembiguai aiko.
Xemo'arandu ke reikuaa uka va'ekue aikuaa aguã.
126 SENHOR, ovaẽ ma reikuaa pota aguã ára,
mba'eta ndeguigua lei rupi nda'ikuaiai ramo.
127 Xee ma ouro gui arovy'ave rejapo uka va'ekue,
ouro oiky'a'o pyre gui voi.
128 Ha'e nunga rupi renhombo'eague pe "Anhetẽ va'e meme" ha'e.
Ha'e rã ijapu va'e kuery reko ma ajou vai.
129 Reikuaa uka va'ekue ma iporã ete.

Ha'e va'e rupi aiko xepy'a ha'e javi py.
130 Ndeayvu reikuaa uka ramo omoexakã vy
omo'arandu 'rã hi'arandu e'ỹ'i
va'ekue.
131 Xejuru aipe'a vy xepytuẽ atã,
rejapo uka va'ekue aikuaa porãvexe
vy.
132 Eju ju xea py, ha'e xemboaxy,
nderery oayvu va'e kuery pe rejapoaty
rami vy.
133 Emoĩ atã ke ndeayvuague rupi aikoa.
Ha'e rã teko vai va'e guive rã ta'ipo'aka
eme xere.
134 Xerepy ke avakue xemoingo axy reia gui,
ha'e ramo aiko 'rã renhombo'eague
rami.
135 Xee nerembiguai áry taexakã nderova,
ha'e xembo'e ndeayvu re.
136 Xerexay ma yakã rami oxyry,
ndeguigua lei rupi e'ỹ avakue ikuai rã
aexa vy.
137 Senhor, ndee ma ndereko porã va'e,
ndeayvua guive anhetẽ va'e meme.*
138 Reikuaa uka va'ekue ma anhetẽ rupi reja,
ojeroviapy guive.
139 Ndeayvu gui xerovaigua kuery hexaraipa
rã aexa vy
nda'evei etea aendu va'e xemomba
rai'i.
140 Ndeayvua ma iky'a e'ỹ ete va'e.
Ha'e nunga rupi xee nerembiguai
arovy'a.
141 Xee ma yvyĩ'i va'e, oayvupy e'ỹ aiko
va'eri
ndaxerexarai renhombo'eague re.
142 Ndeguigua teko porã ma opa va'erã e'ỹ,
ndeguigua lei ma anhetẽ va'e meme.
143 Xe'áry jexavai ha'e ndavy'ai etea ou teĩ
rejapo uka va'ekue ma xembovy'a
kuerei.
144 Reikuaa uka va'ekue ma ha'evea ramigua
meme raka'e rã peve guarã.
Xemo'arandu ke ha'e va'e rupi, ha'e
ramo aikove 'rã.
145 Xepy'a ha'e javi py xee ajapukai ndevy.
Senhor, xembovai ke, ha'e ramo
ajapo 'rã ndeayvu reja va'ekue.
146 Ndevy ajapukai. Xereraa jepe ke,
ha'e ramo aiko 'rã reikuaa uka va'ekue
rupi.
147 Ko'ẽ e'ỹ mbove'i ajapukai,
ndeayvua arõ ajerovia reve.
148 Pytũ mbukukue re xerexa ndokei,
ndeayvuague re aikuaa pota aguã.
149 Senhor, ndeporayvua rupi endu ke
xeayvua.
Ndeayvuague rami vy xemoingove.
150 Teko vai rupi ikuai va'e ovaẽ rai'i ma xea
py.
Ha'e kuery ma ndeguigua lei gui
ojepe'a va'e.
151 Senhor, mombyry e'ỹ ndee reiko,
rejapo uka va'ekue ma anhetẽ va'e
meme.
152 Yma ma aikuaa ndeayvuague
raka'e rã peve guarã reja va'ekue.
153 Eikuaa pota ke aiko axya re, xereraa jepe
guive,
mba'eta xee ma ndeguigua lei gui
ndaxerexarai 'rã.
154 Xerepy ke, ha'e xereraa jepe.
Ndeayvuague rami vy xemoingove.
155 Heko vai va'e kuery ma oo jepe aguã gui
mombyry ikuai,
ndeayvu reja va'ekue ndoikuaaxei vy.
156 Senhor, opa mba'e py ndee oremboaxy
'rã!
Ndeayvuague rami vy xemoingove.
157 Heta ete ikuai xerovaigua kuery xer-
akykue monha va'e,
teĩ xee ndajepe'ai 'rã reikuaa uka
va'ekue gui.
158 Ojerovia e'ỹ va'e kuery aexa vy aendu
ndajou porãia,
ndeayvuague rami e'ỹ ikuai rã.
159 Eikuaa pota ke renhombo'eague arovy'aa
re.
Senhor, ndeporayvua rupi xemoin-
gove.
160 Ndeayvua ma jypy guive anhetẽ va'e
meme.
Ha'evea rami ndeayvuague raka'e rã
peve guarã.
161 Huvixa kuery mba'e py e'ỹ xemoingo axy
teĩ xepy'a py ajererokyjea va'e ma
ndeayvu ae.
162 Mba'emo rejapo aguã re ndeayvuague
aendu vy avy'a,
amongue ojou reta va'e rami.
163 Xee ma ajeguaru apu gui, ajou vai ete
guive.
Ha'e rã ndeguigua lei ma arovy'a.
164 Ára nhavõ sete-kue kuerei 'rã rogueropo-
raei,
ndeayvuague ha'evea ramigua meme
ramo.

* 119:137 Apocalipse 16.5-7, 19.2

165 Ndeguigua lei oguerovy'a va'e ma ovy'a
ete 'rã,
ndoikoi 'rã guive ha'e kuery reityarã.
166 SENHOR, arõ aikovy ndee xereraa jepe
aguã,
rejapo uka va'ekue ajapo reve.
167 Xepy'a py aiko reikuaa uka va'ekue rupi,
arovy'a ete vy.
168 Renhombo'eague ha'e reikuaa uka
va'ekue rupi aiko,
mba'eta nerenonde ojekuaa aikoa ha'e
javi.
169 SENHOR, ajapukaia tovaẽ ndea peve.
Xemo'arandu ke ndeayvuague rami
vy.
170 Nerenonde py tovaẽ ajerurea.
Xereraa jepe ke ndeayvuague rami vy.
171 Xejuru tandereroporaei,
mba'eta xembo'e ndeayvu reja
va'ekue re.
172 Xeayvu py tarovy'a ndeguigua lei,
mba'eta rejapo uka va'ekue ha'evea
ramigua meme.
173 Embou ndepo xerepy aguã,
renhombo'eague aiporavo rire.
174 SENHOR, arõ ete xereraa jepe aguã.
Ndeguigua lei anho arovy'a.
175 Emoingove xenhe'ẽ rogueroporaei aguã.
Ndeayvuague taxepytyvõ.
176 Vexa'i kanhygue rami aiko. Xereka ke,
mba'eta xee nerembiguai ndax-
erexarai 'rã rejapo uka va'ekue gui.

Ijayvu rei va'e kuery rovai ojerureague
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

120

1 Ajexavaia py ajapukai SENHOR pe.
Ha'e ramo oendu xeayvu.
2 SENHOR, xereraa jepe ke apu rupi ijayvu
va'e gui,
nhombotavypaa rupi ijayvu va'e
kuery gui.
3 Nhombotavypaa rupi ndeayvu va'e,
mba'e 'rã tu ndereko rekovia ome'ẽa,
mba'e 'rã tu ndevy guarã omboua?
4 Nembopagaa 'rã ipy'a guaxuve va'e ru'y
hakua va'e py,
tapyĩ hexakã va'e zimbro guigua py
guive.
5 Xevy pe nda'evei ete yvy mboae regua
Meseque,
Quedar pygua kuery rekoa rupi aikoa.
6 Yma ete ma ha'e py aiko,
peteĩ rami nda'ikuaixei va'e kuery
mbyte.
7 Xee ma peteĩ rami orekuai aguã re xeayvu
teĩ
ha'e kuery ma joe opu'ã aguã re anho
onhea'ã okuapy.

Nhandere Nhanderuete onhangarekoa re ijayvua
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

121

1 Yvyty katy ama'ẽ.
Magui nda'u ou 'rã xerepyarã?
2 SENHOR yva ha'e yvy apoare va'e gui ae
ou xerepyarã.
3 Ha'e ma nandereity ukai 'rã.
Nerarõa rupi ndoke oinyi 'rã.
4 Israel kuery rarõa ma oke va'erã e'ỹ,
ndojaparai 'rã guive.
5 SENHOR ae opena porã 'rã ndere.
Nemo'ãarã SENHOR oĩ reiporu kuaa
regua re.
6 Ha'e ramo ara py kuaray nandeapo vai 'rã,
pyávy teĩ jaxy voi nandeapo vai 'rã.
7 SENHOR ndereraa jepe 'rã opa mba'e vai
gui.
Nderekovea re opena porã 'rã.
8 Reẽ ha'e reike ju ramo SENHOR on-
hangareko 'rã ndere
aỹ guive raka'e rã peve.

Jerusalém tetã oĩ porã aguã re ojerurea
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã Davi
ombopara va'ekue.

122

1 Xevy pe "Jaje'oi ke SENHOR pegua oo py"
'ea rã aendu vy avy'a ete.
2 Ndee Jerusalém tetã,
orepy ovaẽ ma nerokẽ py.
3 Jerusalém ma tetã peteĩ henda'i py ojapo
pyre.
4 Ha'e katy oje'oi 'rã SENHOR pegua kuery
ha'e javi regua,
SENHOR rery oguerovy'a aguã
Israel kuery oje'oi aguã va'e.
5 Ha'e py ma ikuai ha'evea rami oikuaa pota
va'e renda,
Davi ramymino kuery openaaty ikuai.
6 Pejerure ke Jerusalém oĩ porã aguã.
Ndererovy'a va'e kuery ta'ikuai porã
avi.
7 Ndekora mbyte ikuai va'e ta'ikuai porã,

huvixave ro pygua kuery voi topytu'u
porã.
8 Xeryvy kuery, xeirũ kuery re ama'ẽ vy
Jerusalém tetã re ajerure:
"Toĩ ha'e py ikuai porã aguã", ha'e.
9 SENHOR Nhanderuete pegua oo re ama'ẽ vy
anhea'ã 'rã aikovy oĩ porã aguã.

Nhanderuete oipytyvõ aguã ojerureague
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

123

1 Xee ama'ẽ ne'amba re reiko va'ea katy.
2 Tembiguai herekoa po gui mba'emo oarõ va'e,
tembiguai kunha mba'e herekoa po re oma'ẽ va'e rami
ore kuery voi roma'ẽ ndea katy
oremboaxy peve, SENHOR Oreruete.
3 SENHOR, endu ke oremboaxya, oremboaxy ke,
mba'eta orere ija'e e'ỹ va'e anho ikuai.
4 Orenhe'ẽ py roendu ha'e kuery ae oipotaa rami orembojaru reia anho,
ojejou porã rei va'e kuery orere nda'ija'eia roendu.

Nhanderuete nhanderepya ha'e nhandereraa jepea re ijayvua
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã Davi ombopara va'ekue.

124

1 SENHOR e'ỹ nhandea katy oiko va'e rire —
Israel kuery aipo te'i —
2 Nhandere avakue opu'ã ramo
SENHOR e'ỹ nhandea katy oiko va'e rire
3 ha'e kuery jaikove reve nhanemokõmba 'rãgue,
nhandevy ipoxypa vy.
4 Nhande'áry yy ou 'rãgue,
ty guaxu vy oaxa 'rãgue nhanderekove áry,
5 yy oxyry atã va'e
oaxa 'rãgue nhanderekove áry.
6 Ta'ima'endu'a porãa SENHOR re,
ha'e kuery pe nanhanemondoro ukai rire haĩ py.
7 Ha'e rami rã nhanenhe'ẽ oo jepe
guyra mbo'aa nhuã gui oo jepea rami.
Nhuã omondo ramo jaa jepe.
8 SENHOR yva ha'e yvy apoare rery rupi
jajapukai ramo ou nhanepytyvõarã.

Jajeroviaa re nhaĩ atã aguã regua
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

125

1 SENHOR re ojerovia va'e ma Sião yvyty rami ikuai.
Ha'e va'e ma nomyĩ 'rã, oĩ atã 'rã raka'e rã peve guarã.
2 Jerusalém tetã yvýry rupi yvyty ikuai va'e rami
SENHOR opena 'rã ojeupegua kuery yvýry,
aỹ guive raka'e rã peve.
3 Heko porã va'e kuery re
heko vai va'e nda'ipo'aka riaei 'rã,
heko porã va'e opo py ojapo vai e'ỹ aguã.
4 SENHOR, emoingo porã ke heko porã va'e,
anhetẽ rupi ipy'a va'e kuery.
5 Ha'e rã tape karẽ rupi opia va'e ma
SENHOR ombopaga 'rã heko vai va'e kuery reve.
Israel kuery re toĩ ikuai porã aguã.

Ojae'o va'e ombopy'a porãa jevy aguã regua
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

126

1 SENHOR Sião tetã py nhanemoingo porã ju ramo
oexa ra'u va'e rami nhandekuai va'ekue.
2 Ha'e jave py nhanderory,
javy'aa rupi nhandeayvu guive.
Ha'e ramo amboae regua kuery joupeupe aipoe'i:
"Ha'e kuery pe SENHOR ojapo porã ete", he'i okuapy.
3 Anhetẽ SENHOR nhanemoingo porã va'ekue.
Ha'e nunga rupi ae javy'a.
4 SENHOR, peteĩgue ju ke oremoingo porã,
Neguebe rupi yy oxyry va'e rami.
5 Hexay reve mba'emo ra'yĩgue onhotỹ va'ekue ma
ovy'a reve ju 'rã omono'õ.
6 Ojae'o reve onhotỹ ovy va'ekue ma
ovy'a vaipa reve 'rã ojevy ouvy,
mba'emo aju jokuaa ogueru vy.

Nhanderuete gui iporã va'e ha'e javi oua re ijayvua
Oguataa rupi ikuai va'e Salomão ombopara va'ekue.

127

1 SENHOR ae oorã ojapo e'ỹ ramo
ijapoa kuery omba'eapoa mba'everã ndovarei 'rã.
Tetã re SENHOR nonhangarekoi ri ramo
harõa kuery onhangarekoa mba'everã ndovarei 'rã.
2 Nda'eve ranhei ko'ẽ e'ỹ mbove nhapu'ãa,
ndajake voia, neĩ jajexavaia rupi mbojape jajoua.
Mba'eta hembiayvu kuery okepa okuapy reve voi
ha'e kuery pe ome'ẽ 'rã mba'emo.
3 Nhandera'y kuery ma SENHOR ome'ẽ va'ekue meme,
guyru'i gui oiko'i va'e ma nhandevy guarã ome'ẽ.
4 Nhanekunumi jave nhandera'y kuery jareko va'e ma
opo py xondaro hu'y oguereko va'e rami.
5 Ovy'a ete 'rã avakue hyru py oguereko reta va'e.
Tetã rokẽ py ngovaigua kuery reve jogueroayvu
teĩ nda'ipo'aka e'ỹi 'rã.

Nhanderuete renonde jajererokyjea rupi vy javy'a aguã regua
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

128

1 Ovy'a ete 'rã SENHOR renonde ojererokyjea rupi ikuai va'e,
ixuguigua tape rupi ikuai vy.
2 Remba'eapoa rupi rejou 'rã re'u va'erã.
Revy'a ete 'rã, ha'e opa mba'e oiko porã 'rã ndevy.
3 Ndero py ma ndera'yxy uva hi'a reta va'e rami 'rã oiko,
ha'e ndera'y kuery ma oliveira rembypy pyau'i rami meme 'rã ikuai mesa yvýry oguapya py.
4 Ha'e rami SENHOR renonde ojererokyjea rupi ikuai va'e ma omoingo porã 'rã.
5 SENHOR tanemoingo porã Sião tetã gui,
reikove reve rexa aguã
Jerusalém tetã py omoingo porã rã.
6 Rexa 'rã neramymino kuery.
Israel kuery re toĩ ikuai porã aguã.

Ogueraa jepeague re ima'endu'aa
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

129

1 Xekunumi guive mbovykue rei e'ỹ xembojexavaia —
Israel kuery aipo te'i —
2 Xekunumi guive xembojexavaia okuapy teĩ xere nda'ipo'akaai.
3 Xekupe rupi xekaraĩmbaa ma,
yvy karaĩa py rami xemboperepa vy.
4 Ha'e rami teĩ SENHOR heko porã va'e vy
ojayapa heko vai va'e xejokuaague.
5 Sião tetã re opu'ã va'e ha'e javi
toxĩmba, tojavapa guive.
6 Oo áry mba'emo rogue henhoĩ vy
ipoty e'ỹ re ipirupa va'e rami avi tokanhymba.
7 Ha'e nunga mba'everã ndovarei ramo
avave rei opo py nomono'õai,
neĩ ojyva áry ndojokuaai heruvy guive.
8 Ha'e kuerya rupi oaxa va'e kuery aipo te'i eme:
" SENHOR topena porã pendere!
SENHOR rery rupi ore rogueroayvu porã!" te'i eme.

Yy typyvea gui ojapukaia ague
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

130

1 SENHOR, yy typyve etea gui ajapukai ndevy.
2 SENHOR, endu ke ajapukaia!
Ndevy pe ajerurea re ejapyxaka pota ke.
3 SENHOR, rojejavyague re reikuaa pota va'e rire
mava'e 'rãgue tu oo jepe?
4 Ha'e rami avi ndere oĩ oreperdoa aguã,
nerenonde rojererokyjea rupi roiko aguã.
5 Xee ma arõ aikovy SENHOR,
xenhe'ẽ py arõ ijayvuague rupi.
6 Tetã rarõa kuery ko'ẽ aguã re ojapuraa gui
xenhe'ẽ py SENHOR arõve.*
Harõa kuery ko'ẽ aguã re ojapuraa gui
7 Israel kuery toarõve SENHOR.
Mba'eta SENHOR re oĩ nhomboaxy aguã,
opa mba'e gui joepy aguã guive.
8 Ha'e ae ma ogueraa jepe 'rã Israel kuery

* 130:6 Ha'e va'e jave py pytũ mbukukue re tetã rarõa kuery opyta 'rã ikora áry, ngovaigua kuery ovaẽ rã oexa aguã.

heko vai ha'e javi gui.

Nhanderuete re vy japytu'u aguã regua
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã Davi ombopara va'ekue.

131

1 SENHOR, xepy'a py xee ajejou porã rei va'e'ỹ.
Ama'ẽa py nanhemboyvatei guive,
mba'emo tuvixa va'e re nda'eveia rupi e'ỹ aiko.
Mba'eta mba'emo iporãve ete va'e ma xevy guarã e'ỹ ae.
2 Ha'e rami 'rãgue py akyrirĩ vy apytu'u 'rã xepy'a py.
Kyrĩ'i va'e nokambuvei va'e oxy jyva áry oĩ rive'i va'e rami ae avi
xekuraxõ voi oĩ xepy'a py.
3 Israel kuery, pearõ ke SENHOR,
aỹ guive raka'e rã peve.

Ymave ijayvua ague
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

132

1 SENHOR, nema'endu'a ke Davi re,
opa mba'e py oiko axy ramo.
2 SENHOR pe Davi onhemboayvu vy
Jacó "Ipo'akapa va'e" he'ia va'e pe ijayvu raka'e po rami:
3 "Xee ma akeaty py ndaikevei 'rã,
tupa anheno ajupyaty py ndajeupivei 'rã,
4 xerexa nambotyvei 'rã ake aguã,
neĩ peteĩgue'i nanhenovei 'rã xerexa amombytu'u aguã,
5 SENHOR oĩ aguã ajou e'ỹa ja,
Jacó Ruete Ipo'akapa va'e oĩ atyrã", he'i.*
6 Nhaendu omombe'ua rã Efrata yvy re lei ryru oĩa,
ha'e ramo Jaar yvy re ae jajou.†
7 Ha'e gui ma jaike ke oĩaty py.
Nhambojerovia ipy renda renonde.
8 SENHOR, epu'ã ke, eike ejuvy repytu'u aguã py,
ndee ha'e hyru ndepo'akaa kuaa ukaa reve.
9 Ndevygua sacerdote kuery re toĩ teko porã,
ha'e ndevy ete ikuai va'e toporaei ovy'a vy.
10 Nerembiguai Davi re nema'endu'a vy
ema'ẽ e'ỹ eme nerembiporavo rova re.
11 Davi pe SENHOR oura ete raka'e,
oayvuague gui ndaexarai 'rã guive. Aipoe'i:
"Nderekovia peteĩ ndero'o guigua ae
amoĩ 'rã tenda repenaaty py opena oiny aguã rami.
12 Xapy'a rei xereve guarã ajapo va'ekue ndera'y kuery ikuai ramo,
xeayvua re ambo'eague rupi guive,
ha'e ramo ha'e kuery ra'y kuery ju 'rã oguapy
tenda repenaaty py raka'e rã peve."*
13 Mba'eta SENHOR oiporavo raka'e Sião tetã,
ha'e py oĩ riae aguã. Aipoe'i:
14 "Apy apytu'u riae 'rã raka'e rã peve,
apy ae 'rã apena ainy, aĩxea py ae.
15 Ha'e py anhomoingo porã 'rã tembi'u oata aguã rami e'ỹ ajou uka vy,
iporiaukue'i pe voi ame'ẽ reta 'rã tembi'u.
16 Ha'e pygua sacerdote kuery ma amonhemonde 'rã ajogueraa jepea kuaa ukaa py.
Ha'e pygua ojerovia va'e kuery ovy'a vy oporaei 'rã okuapy.
17 Ha'e py ajapo 'rã Davi po'akakue ojekuaa jevy aguã rami.
Xerembiporavo rekovia ambou 'rã nhomoexakãarã.‡
18 Hexe coroa oĩ va'e ma ipoty 'rã.
Ha'e rã hovaigua kuery re ma ambou 'rã imoxĩmbaarã."

Joegua-egua peteĩ rami ikuaia re ijayvua
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã Davi ombopara va'ekue.

133

1 Joegua kuery peteĩ rami ikuaia ma
ha'eve 'rã, iporã ete guive.
2 Ha'e rami ikuaia ma azeite hepyve va'e
sacerdote Arão akã re onhoẽ ramo

---

* 132:5 Apy ma oĩ Davi ouraague Nhanderuete ayvu ryru ogueru vy hendarã py porã omoĩ aguã re (1 Crônicas 13.1-4).
† 132:6 Jaar yvy Efrata regua yvy re Quiriate-Jearim tetã py ranhe Nhanderuete ayvu ryru opyta raka'e, Jerusalém py Davi ogueru ruka e'ỹ mbove (1 Crônicas 13.5-6).
* 132:12 2 Samuel 7.1-17; Atos 2.30
‡ 132:17 Kova'e ayvu rupi ijayvu 1 Reis 11.34-36, 15.4, 2 Reis 8.19 ha'e 2 Crônicas 21.7 py. Ha'e gui "Hendy va'erã" he'ia ma huvixa raka'eve rã oiko aguã re ijayvu vy, ha'e Jesus Cristo rekorã re guive (Lucas 2.30-32; João 8.12).

hendyva re oxyry ovy vy
ijao aju'y peve ovaẽ va'e rami.*
3 Ha'e rami ikuaia ma Hermom yvyty gui yxapy ou va'e
Sião yvyty ombo'yxapypa va'e rami.†
Mba'eta ha'e py SENHOR ombou nhomoingo porãarã,
ha'e tekove raka'e rã peve guarã.

Ka'aru'i jave oporaeia aguã oenoĩa ague
Oguataa rupi ikuai va'e oporaei aguã.

134

1 Peroporaei ke SENHOR, hembiguai pendekuai va'e ha'e javi,
Pyávy SENHOR pegua opy rupi pemba'eapo va'e.
2 Henda iky'a e'ỹ va'e katy peupi ke pendepo SENHOR peroporaei vy.
3 Sião tetã gui SENHOR yva ha'e yvy apoare tapendereroayvu porã.

135

Nhanderuete pe japoraei aguã regua
1 Aleluia!
Peporaei SENHOR rery rupi,
peroporaei SENHOR, hembiguai pendekuai va'e,
2 ixupegua oo rupi pemba'eapo va'e,
Nhanderuete pegua roka rupi guive.
3 Peroporaei ke SENHOR, porayvu va'e ramo.
Peporaei hery rupi, iporã ete ramo.
4 Mba'eta ojeupe guarã SENHOR oiporavo Jacó,
oiporavo Israel kuery oguereko aguã.
5 Xee aikuaa ae SENHOR yvate ete va'ea,
mba'eta tuuete ikuai va'e áryve Nhanderuete oiko.
6 SENHOR ma oipota va'e ha'e javi ojapo va'e,
yva ha'e yvy re, ye'ẽ py ha'e iguýry rupi.
7 Arai omopu'ã 'rã heruvy yvy apy katy gui,
overa va'e voi oguereko katu 'rã oky aguã.
Yvytu ma ojapo 'rã oĩa gui oipeju aguã rami.
8 Egito yvy re ha'e ae ojukapa va'ekue ta'y kuery jypy guare,
avakue ha'e mymba kuery guive.
9 Ha'e py ojapo hexa pyrã ha'e nhomondyipaarã
Faraó ha'e hembiguai kuery rovai.
10 SENHOR ma heta regua omomba va'ekue,
huvixave ipo'akapa va'e guive ojuka.
11 Ojuka amorreu kuery ruvixa Seom
ha'e Basã pygua huvixa Ogue,
ha'e gui Canaã yvy regua huvixa kuery ha'e javi.
12 Ha'e gui ma ijyvykue
ojeupegua Israel kuery pe omboaxapa.
13 SENHOR, nderery oĩ 'rã raka'e rã peve,
raka'e rã ikuai va'e voi ima'endu'a 'rã ndere.
14 Mba'eta SENHOR ma ojeupegua kuery re oikuaa pota 'rã,
omboaxy 'rã guembiguai kuery.*
15 Ha'e rã yvy regua kuery ruete kuery ma
prata ha'e ouro guigua rive, avakue ae opo py ojapo va'ekue meme.*
16 Ijuru va'eri nda'ijayvui,
hexa va'eri ndoexai,
17 ijapyxa va'eri noendui,
ipytuẽ aguã voi nda'evei.
18 Ijapoare kuery ma ha'e rami ae ju 'rã ikuai,
hexe ojerovia va'e kuery ha'e javi guive.
19 Israel ramymino kuery, penema'endu'a porã SENHOR re!
Arão ramymino kuery, penema'endu'a porã SENHOR re!
20 Levi ramymino kuery, penema'endu'a porã SENHOR re!
SENHOR renonde pejererokyjea rupi pendekuai va'e, penema'endu'a porã SENHOR re!
21 Sião tetã guive ta'ima'endu'a porãa
SENHOR Jerusalém py oĩ va'e re.
Aleluia!

136

Nhanderuete nhomboaxya re ijayvua
1 Perovy'a ke SENHOR porayvu va'e ramo,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
2 Perovy'a tuuete ikuai va'e Ruete,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
3 Perovy'a senhor ikuai va'e SENHOR,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.

* 133:2 Sacerdote-rã Arão omoĩa vy inhakã re omoĩ raka'e azeite (Êxodo 29.1-9), Nhanderuete ojeupegua kuery omoingo porã aguã kuaa ukaarã (Êxodo 29.43-46). † 133:3 Yxapy py Nhanderuete omoingo porã 'rã ha'e kuery onhotỹ va'ekue (Gênesis 27.28). * 135:14 Hebreus 10.30 * 135:15 Salmo 115.4-8 * 136:5 Gênesis 1

4 Ha'e anho ojapo mba'emo porã tuvixa va'e,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
5 O'arandua rupi ojapo raka'e yva,*
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
6 Yvy avi onhono raka'e yy áry rupi,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
7 Ojapo raka'e omoexakã va'erã tuvixa va'e,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
8 Kuaray ojapo ara py ojope aguã,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
9 Jaxy ha'e jaxy-tata ojapo avi pytũ omoexakã va'erã,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
10 Egito pygua kuery ra'y jypy guare ojukapa raka'e,*
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
11 Ha'e vy ha'e kuery mbyte gui oipe'a Israel kuery,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
12 Opo oupi vy oexa uka opo'akaa,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
13 Omboja'o Ye'ẽ Pytã mokoĩ henda rupi,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
14 Omboja'oague rupi ojapo Israel kuery oaxa aguã rami,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
15 Ha'e gui ye'ẽ py omoinge Faraó, oxondaro kuery ha'e javi reve,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
16 Tekoa e'ỹa rupi ogueroguata heravy ojeupegua kuery,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
17 Ojuka huvixave kuery ipo'akapa va'ekue,†
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
18 Huvixave omboetevepy ojuka,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
19 Ojuka amorreu kuery ruvixa Seom,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
20 Ojuka avi Basã pygua kuery huvixa Ogue,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
21 Ha'e kuery yvykue omboaxa ojeupegua kuery pe,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
22 Guembiguai Israel kuery yvyrã ome'ẽ,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
23 Nanhanembaraetevei ramo ima'endu'a nhandere,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
24 Ha'e vy nhanderovaigua kuery po gui nhandereraa jepe,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
25 Guemimoingo kuery ha'e javi pe ojou uka 'rã ho'u va'erã,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.
26 Peroporaei ke Nhanderuete yva regua,
mba'eta nhomboaxya opa va'erã e'ỹ.

137

Guetã oexa nga'ua rupi ijayvuague

1 Babilônia tetã py yakã oĩ va'e yvýry roguapy roinya py
rojae'o va'ekue Jerusalém tetã re orema'endu'a vy.*
2 Oremba'epu ixã reta va'e roupi imoiny va'ekue
ha'e py yvyra ikuai va'e rakã re.
3 Mba'eta escravo-rã orereraa are kuery ojerure roporaei aguã.
"Peporaei na orevy Sião regua mboraei", he'i okuapy.
4 Ha'e gui mba'exa 'rã tu roporaei mboraei SENHOR pegua
yvy mboae re orekuai vy?
5 Mba'eta ndee Jerusalém tetã gui xerexarai ri ramo
xepo aiporu kuaa regua ta'ipirupa.
6 Xeapekũ tojapa xejuru py re
xapy'a rei ndere naxema'endu'avei rã,
e'ỹ vy Jerusalém gui mba'emo arovy'ave ramo.
7 SENHOR, nema'endu'a ke Edom pygua kuery rembopaga aguã
Jerusalém tetã oitya jave ikuaiague re.†
Mba'eta ha'e kuery ma
"Peitypa ke, peitypa yvy katy peve!" he'i okuapy va'ekue.
8 Babilônia tetã pygua kuery, peneretã voi ombovaipa pyrã oĩ.
Ovy'a ete 'rã orere pejapoague re penembopaga va'e.‡
9 Ovy'a 'rã penda'y kuery voi ojopy vy
ita re omou'ũmba avi va'e.

* 136:10 Egito gui ogueraa jepeague omombe'u Êxodo 12-14 py. † 136:17 Huvixave ojukaague omombe'u Números 21 py. * 137:1 Babilônia pygua kuery ma oipe'a raka'e Jerusalém tetã, ha'e guembiguairã ogueraa ha'e pygua judeu kuery regua. † 137:7 Jerusalém tetã re Babilônia pygua kuery ipo'aka rã Edom pygua kuery oexa vy ovy'a rei okuapy, judeu kuery regua rai teĩ (Obadias 8-14). ‡ 137:8 Babilônia pygua kuery ombopaga aguã re Apocalipse 18 py ijayvu.

Nhanderuete ojeroviapy oikoa jarovy'a aguã regua
Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

138

1 SENHOR, xee roguerovy'a 'rã xepy'a ha'e
javi py.
Ipo'akakueve oendua py rogueroporai
'rã.
2 Ndevygua templo iky'a e'ỹ va'e oĩa katy
ama'ẽ reve
aĩ 'rã xerenapy'ã re nderery aroporaei
aguã,
ndeporayvu ha'e ndereko porã va'e
ramo.
Mba'eta opa mba'e gui remboyvateve
nderery ha'e ndeayvu.
3 Mba'eta ndevy pe ajapukai ramo xerepy,
xembopy'a guaxu vy xemom-
baraeteve guive.
4 SENHOR, yvy regua huvixave kuery ha'e
javi oporaei 'rã okuapy ndevy,
ndejuru gui ndeayvua oendu vy.
5 Ogueroporaei 'rã SENHOR reko,
SENHOR rexakãa tuvixa ete ramo.
6 SENHOR ma yvate ete va'eri
yvyĩgue'i re oma'ẽ avi 'rã.
Ojejou porã rei va'e kuery ha'e oikuaa
mombyry gui teĩ.

7 Xee ajexavai aikovy ramo
rembopyau 'rã xerekovea.
Ndepo reupi 'rã xerovaigua kuery
poxya káuxa.
Reiporu kuaa regua py xereraa jepe
'rã.
8 Xevy pe SENHOR ojapo 'rã ojapo 'rã
va'ekue ha'e javi.
SENHOR, renhomboaxya ma opa
va'erã e'ỹ.
Eja eme ndepo py ae remoingo
va'ekue.

Nhanderuete oikuaapa ha'e ipo'akapa va'ea re ijayvua
Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

139

1 SENHOR, ndee ma xere reikuaa pota vy
xekuaa porã va'e.
2 Reikuaa 'rã aguapy ha'e apu'ã ju rã.
Mombyry gui teĩ reikuaa xepy'a re oĩ
va'e ha'e javi.
3 Aguata ha'e anheno ramo ndee xerexa 'rã.
Reikuaapa 'rã aikoa ha'e javi.
4 Xeayvu aguã xejuru py oĩ e'ỹ mbove voi
ndee SENHOR reikuaapa 'rã.
5 Xejoko 'rã xerakykue ha'e xerenonde katy,
xere ndepo remoĩ vy.
6 Ha'e rami xekuaapaa ma iporã ete xevy.
Yvate ete rã ndaikuaai 'rãe.*
7 Marã katy nda'u anhemombyry 'rãgue
Nenhe'ẽ gui?
Marã katy nda'u ajava 'rãgue rexaa
gui?
8 Yva re aa teĩ ha'e py ndee reĩ 'rãgue.
Yvykua vaikuevea py anhemboupa teĩ
ha'e py voi reĩ 'rãgue.
9 Kuaray oẽa katy aveve avy vy
ye'ẽ apy peve aa teĩ
10 ha'e py voi ndepo xerereko 'rãgue,
reiporu kuaa regua xemombaraete
'rãgue.
11 Xee aipoa'e ramo: “Pytũ xeao'i 'rã,
hexakã xeyvýry rupigua pytũmba 'rã”
ha'e teĩ
12 ndevy pe pytũvea ete voi napytũi 'rãgue,
mba'eta ndevy pe pytũ ha'e hexakãa
ma joo rami meme.
13 Mba'eta ndee ma xepy'a apoare,
xexy rye py xemoingo va'ekue.
14 Xee roguerovy'a, anhemondyi aguã rami
xeapo rire.
Nerembiapokue ma iporã ete va'e
meme.
Ha'e rami aikuaa porã xepy'a py.
15 Xekãgue nderejao'i teri jave hi'ã py xeapo,
ha'e gui xembotuvixa'i imoiny yvy
guy py rami.
16 Naxeratãi teri jave ndee ma xerexa.
Ndekuaxia re ipara ma voi xee aiko
aguã ára ha'e javi,
peteĩ-teĩ ipara oiny peteĩve oiko e'ỹ
mbove ma voi.
17 Xeruete, renhembopy'aa ma iporã ete
xevy.
Mbovy rei e'ỹ oĩ.
18 Xee aipapa va'e rire ita ku'i gui hetave
'rãgue.
Aipapa, aipapa teĩ ndaipapapai 'rãgue.
19 Xeruete, remomba voi 'rãgue heko vai
va'e!
Avakue tuguy moẽa, pejepe'apa xea
gui!
20 Ha'e kuery ma ndere opu'ã rei okuapy,

* 139:6 Romanos 11.33

nderovaigua kuery ijayvu vaikue-ikue
'rã.
21 SENHOR, xee ajou vai ndejou vaia kuery.
Ndere opu'ã rei va'e kuery gui xee
ajeguaru.
22 Ha'e kuery re ndaxea'eveia oĩmba,
nderovaigua kuery ete ikuaia aikuaa.
23 Xeruete, xerexa pota,
ha'e eikuaapa xepy'a re oĩ va'e.
Xera'anga, ha'e eikuaa anhembopy'aa
ha'e javi.
24 Exa xere pa oĩ ha'eve'ỹa rami aikoa,
ha'e xerereko tape imarã e'ỹ va'e rupi.

Ngovaigua kuery apu gui oo jepe aguã ojerureague
Jogueroporaei va'e pe mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

140

1 SENHOR, xereraa jepe ke heko vai va'e gui.
Xerepy avakue ojerovia rei va'e gui.
2 Ha'e kuery ma mba'emo vai anho opy'a re
omoĩ.
Joguero'axea rupi rive ikuai.
3 Mboi rami oaĩmbe'e 'rã oapekũ,
ijayvua ma mboi guigua veneno rami
ae.*
4 SENHOR, xerepy ke heko vai va'e po gui,
xereraa jepe avakue ojerovia rei va'e
gui,
xembojepekuavo aguã re onhea'ã
okuapy va'e kuery gui.
5 Ojejou porã rei va'e kuery ma nhemi rupi
omoĩ 'rã nhuã xã xembo'a aguã,
tape yvýry oipyo 'rã xembo'aarã.
Omoĩ 'rã nhuã xembo'a aguã.
6 Aipoa'e SENHOR pe: "Ndee ma Xeruete."
SENHOR, ajerure ramo xepytyvõ ke.
7 SENHOR xereraa jepea ndepo'akapa va'e,
joe opu'ãa ára py ndee xeakã rejao'i.
8 SENHOR, emoingo eme heko vai va'e oipota
va'e.
Eja eme joapo vaixea rupi ikuai aguã
rami.
9 Xejokopa rei va'e kuery onhemboyvate ri
ramo
ejapo ha'e kuery re ae ju ijayvu va-
iague ojeapa aguã rami.
10 Ha'e kuery áry tou tapyĩ, tomomboa tata
py.
Yvykua vaikue py tomomboa, opu'ã
ve'ỹ aguã py.
11 Joe ijayvu rei va'e toĩ atã eme yvy re.
Teko vai toakykue monha avakue
ojerovia rei va'e, omomba peve.
12 Xee aikuaa SENHOR oepy 'rãa ipori-
aukue'i,
opena 'rã oikotevẽ rei'i va'e kuery re.
13 Ha'e ramo heko porã va'e kuery
oguerovy'a 'rã nderery,
anhetẽ rupi ipy'a va'e ikuai 'rã
nerenonde.

Ka'aru'i jave oiky'a'o ha'e oipytyvõ aguã re ojerureague
Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

141

1 SENHOR, ndevy ae ajapukai.
Eju pojava ke xepytyvõ!
Ndevy pe ajapukai ramo endu.
2 Ajerurea toẽ ndea py heakuã porã va'e
rami.*
Xepo aupia toĩ ka'aru'i jave ome'ẽmby
rami.
3 SENHOR, ejoko xejuru,
earõ xeayvua rokẽ.
4 Ajapo vaixea toĩ eme xepy'a re,
teko vai rupi aiko e'ỹ aguã
avakue joapo vai va'e ikuaia rupi e'ỹ,
ha'e kuery okaru okuapya py xee voi
akaru e'ỹ aguã.
5 Xevy pe heko porã va'e ijayvu ete teĩ ajou
porã 'rã.
Xevy rã ijayvu okuapya ma azeite
xeakã re omoĩa rami.
Xee ma naendu e'ỹi 'rã.
Heko vai va'e jajapo vai okuapy teĩ xee
anhembo'e 'rã.
6 Ha'e kuery rerekoa kuery omombopaa 'rã
itaova guy katy.
Ha'e kuery oendu 'rã ha'evea rami
xeayvua anho,
7 xerupa gui xekãgue oipe'a vy ijyvýry rupi
omoaĩmba teĩ,
yvy oikaraĩague rupi rive.
8 Mba'eta SENHOR, ndere ae ama'ẽ aikovy.
Ndere ae ajerovia va'e.
Eja eme xerekovea.
9 Xereraa jepe ke heko vai va'e kuery
nhuã xã xembo'aarã omoĩ va'ekue gui.
10 Heko vai va'e ae to'a nhuã omoĩ va'ekue
py,
ha'e rã xee ma aikove reve taa jepe.

* 140:3 Romanos 3.13
* 141:2 Apocalipse 5.8

Ijava etea py ojerureague
Itakua py Davi oĩ jave py onhembo'eague ombopara va'ekue nhombo'e aguã (1 Samuel 24).

142

1 SENHOR pe ajapukai, xeayvu ainy.
Ajapukai vy xepytyvõ aguã re ajerure.
2 Ixupe amombe'upa ndavy'aia,
henonde amombe'upa ajexavaia.
3 Xee nanhanimavei ma aikovy ramo
ndee reikuaa 'rã aikoa ha'e javi.
Tape aguata aguã rupi xerovaigua kuery omoĩ 'rã nhuã.
4 Ema'ẽ na aiporu kuaa regua re, ha'e exa pota,
mba'eta avave rei ndoikoi xerexa kuaa va'e.
Jipoi anhemi aguã,
xere avave rei noma'ẽ potai guive.
5 SENHOR, ndevy pe ae ajapukai.
Ha'e vy aipoa'e: "Ndee ae anhemiaty.
Xevy guarã ndee anho reiko ko yvy re aikoa py."
6 Endu ke ajapukaia,
xekangy vaipa ete ramo.
Xereraa jepe xerakykue monha va'e kuery gui,
xegui ha'e kuery imbaraeteve ramo.
7 Enoẽ xerekovea nhuã gui,
nderery rupi arovy'a aguã.
Heko porã va'e kuery oupa 'rã xeyvýry,
xevy pe ha'e rami rejapo porã rire.

Ogueraa jepe aguã ojerureague
Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

143

1 SENHOR, endu ke anhembo'ea.
Ejapyxaka ajerurea re.
Xembovai ke, ojeroviapy ha'e heko porã va'e reiko vy.
2 Nerembiguai aiko ramo xemboayvu eme,
mba'eta nerenonde heko porã ete va'e ndoikoi.*
3 Ha'e gui xerovaigua kuery ma xerakykue monha,
yvy rupi xereity vy xere opyrõmba.
Xemoĩ pytũa py,
yma ete ma omano va'ekue rami.
4 Ha'e nunga rupi xenhe'ẽ nonhanimavei,
xepy'a eta rei ma guive.
5 Xema'endu'a teĩ yma guare re.
Aikuaa pota aikovy nerembiapokue ha'e javi re,
xema'endu'a ndepo py rejapo va'ekue re.
6 Ha'e nunga rupi xepo aupi ndevy.
Xenhe'ẽ nda'evei ndere, yvy ipiru reia rami.
7 SENHOR, xembovai voi ke,
mba'eta xenhe'ẽ py nanhanimavei ma.
Ejexa uka e'ỹ eme xevy,
omanogue rupa py oguejy va'e rami apyta e'ỹ aguã.
8 Ndere ajerovia ramo
aje'ive reve taendu ndegui xemboaxya.
Ndere xenhe'ẽ aroma'endu'a ramo
exa uka tape aguata aguã va'e.
9 SENHOR, xereraa jepe ke xerovaigua kuery gui,
mba'eta ndee ma anhemiaty.
10 Xembo'e ke ndee reipotaa rupi aiko aguã,
mba'eta ndee ae Xeruete.
Nenhe'ẽ Porã taxerereko
yvy joja porãa rupi.
11 SENHOR, nderery re vy xemoingove.
Ha'evea rami rejoguerekoa rupi
eipe'a xenhe'ẽ ojexavaia gui.
12 Xemboaxya rupi emokanhymba xerovaigua kuery.
Emomba ke xenhe'ẽ mbojexavaia kuery ha'e javi,
nerembiguai aiko ramo.

Nhanderuete oepy rire oguerovy'aa ague
Mboraeirã Davi ombopara va'ekue.

144

1 Ima'endu'a porãmby toiko SENHOR xe'itaova.
Ha'e ma omombaraete 'rã xepo joe apu'ã aguã,
xekuã voi ombo'e 'rã joe apu'ã aguã.
2 Ha'e ma xemboaxya ha'e oo ikorapa va'e aĩ aguã,
anhemiaty yvate va'e ha'e xereraa jepea,
mba'emo vai jokoa oiko ramo ajerovia hexe.
Ha'e ojapo xeretarã kuery apenaa rupi ikuai aguã rami.
3 SENHOR, marã ramigua tu avakue, ha'e kuery re reikuaa pota aguã?

* 143:2 Romanos 3.20; Gálatas 2.16

Marã ramigua tu avakue ra'y kuery,
reayvu aguã?*
4 Mba'eta avakue ma yvytu rami rive ikuai.
Oikovea ára ma kuaray'ã rami 'rã oaxa
ovy va'e.
5 SENHOR, eipe'a ke yva, ha'e eguejy.
Epoko yvyty re, ha'e ramo oẽ 'rã
hataxĩ.
6 Embou overa va'e xerovaigua kuery
moaĩmbaarã.
Emombo nderu'y omondyipa aguã.
7 Ekuave'ẽ yvate gui,
xereraa jepe ha'e xerenoẽ yy typya
gui,
amboae regua kuery po'akaa gui ae.
8 Ha'e kuery ojuru gui apu rupi anho 'rã
ijayvu,
ha'e oiporu kuaa regua py anhetẽ
va'e'ỹ 'rã ojapo.
9 Xeruete, ndevy pe amonhendu 'rã mbo-
raei pyau.
Mbaraka dez ixã va'e ambopu vy
rogueroporaei 'rã.
10 SENHOR ojapo 'rã huvixa kuery ipo'aka
aguã rami.
Guembiguai Davi ogueraa jepe 'rã
kyxe jojukaa gui.
11 Xereraa jepe ke, xepe'a amboae regua
po'akaa gui.
Ha'e kuery ojuru gui apu rupi anho 'rã
ijayvu,
ha'e oiporu kuaa regua py anhetẽ
va'e'ỹ 'rã ojapo.
12 Orera'y kuery ipyau va'e ta'ikuai mba'emo
rogue iporã va'e rami,
ha'e orerajy kuery ta'ikuai ita oo ytarã
rami,
huvixave ro reguarã ombojegua pyre
rami.
13 Oreroguy tatynyẽ romono'õ va'ekue,
opa marãgua tembi'u toĩ.
Orerymba kuery vexa'i taetave tovy,
oreyvy rupi mbovy rei e'ỹ tata'y.
14 Orerymba vaka voi ta'imbaraete,
toity eme gua'y'i, ta'ikuai porã e'ỹ eme
guive.
Orereta mbyte rupi tonhendu eme
ipy'a vaia rupi ojae'o va'e.
15 Ovy'a ete 'rã ha'e rami ikuai va'e kuery.
Tá, ovy'a ete 'rã SENHOR pe "Nhan-
deruete" he'i okuapy va'e.

Nhanderuete porayvu, yvate ete ha'e opena porãa re ijayvua

Ogueroporaeia rupi Davi ombopara va'ekue.

145

1 Xeruete xeruvixave, xee romboete 'rã.
Raka'e rã peve rogueroporaei 'rã nder-
ery rupi.
2 Ko'ẽ nhavõ roguerovy'a 'rã,
nderery rogueroporaei 'rã raka'e rã
peve.
3 SENHOR yvate ete ramo ha'evea rami jaro-
poraei.
Yvate etea ma jaikuaapa va'erã e'ỹ.
4 Tuu kuery voi gua'y kuery oendua py
ogueroporaei 'rã nerembiapo,
omombe'upa 'rã ndepo'akaa rupi re-
japo va'ekue.
5 Aikuaa pota 'rã ndeyvate etea ha'e nerex-
akãa re,
mba'emo porã rejapo va'ekue re guive.
6 Ijayvua 'rã okuapy ndepo'akaa rupi rejapo
va'ekue re,
xee voi amombe'u 'rã ndeyvatea.
7 Nhomoma'endu'aa 'rã ndeporayvu etea
re,
ovy'aa rupi ogueroporaeia 'rã ndereko
porãa.
8 SENHOR ma porayvu ha'e nhomboaxy
kuaa va'e.
Nda'ivai voi kuaai, nhomboaxy aguã oĩ
riae va'e.
9 Pavẽ pe SENHOR oexa uka 'rã mborayvu,
nhomboaxya rupi opena porã 'rã
guemimoingo kuery ha'e javi re.
10 SENHOR, remoingo va'ekue ha'e javi
ndereroporaei 'rã.
Ndevygua iky'a e'ỹ va'e kuery voi
ndererovy'a ete 'rã okuapy.
11 Ijayvu 'rã ndepo'akaa rupi nerexakãa
ojekuaa va'e re,
omombe'u porã 'rã ndepo'akaa,
12 avakue ra'y kuery oikuaa aguã ndepo'akaa
rupi rejapo va'ekue,
ha'e repenaa rupi ndeyvatea ha'e
nerexakãa ojekuaa va'e.
13 Ndepo'akaa ma raka'e rã peve guarã,
ndee ma huvixave riae 'rã reĩ, ikuai
jevy va'e peve.
SENHOR ijayvua ha'e javi py ojeroviapy
oiko,

* 144:3 Salmo 8.4

ojapo va'e ha'e javi py oexa uka 'rã
iky'a e'ỹ va'ea.
14 SENHOR oipytyvõ 'rã ikangy va'e ha'e javi,
omopu'ãmba ju 'rã ho'a va'ekue.
15 Ndere anho pavẽ oma'ẽ 'rã okuapy
hi'ára py porã ho'u va'erã rejou uka
aguã oarõ vy.
16 Ndepo reipe'a vy
neremimoingo ha'e javi pe reme'ẽ 'rã
oikotevẽ va'e.
17 SENHOR ha'evea rami nhandereko oikoa
ha'e javi py,
opa mba'e ojapoa py oexa uka 'rã opo-
rayvua.
18 Ixupe ojapukai va'e ha'e javi yvýry on-
hemoĩ 'rã,
anhetẽ ete rupi ojapukai ramo.
19 Henonde ojererokyjea rupi ikuai va'e pe
ojapo 'rã oipota va'e.
Ojapukaia oendu vy ogueraa jepe 'rã.
20 SENHOR opena porã 'rã oayvu va'e kuery
re.
Ha'e rã heko vai va'e ma omomba 'rã.
21 Xejuru py taroporaei SENHOR.
Temimoingo kuery ha'e javi toguero-
poraei hery iky'a e'ỹ va'e rupi,
raka'e rã peve.

146

Nhanderuete ojeroviapy oikoa re ijayvua

1 Aleluia!
Xenhe'ẽ, eroporaei ke SENHOR.
2 Xee aikovea pukukue re aroporaei 'rã.
Xeruete pe aporaei 'rã aikovea ja.
3 Pejerovia eme huvixa ikuai va'e re rive.
Pejerovia eme avakue ra'y kuery ikuai
va'e re,
mba'eta ha'e kuery re noĩ jogueraa
jepe aguã.
4 Ha'e kuery nhe'ẽ oẽ ramo yvy ku'i ju 'rã
opyta.
Ha'e va'e árave opa 'rã ojapo 'rã
va'ekue ha'e javi.
5 Ovy'a ete 'rã Jacó Ruete pe "Xepytyvõa"
he'i va'e,
SENHOR Nguuete oarõ va'e.
6 Ha'e ae yva ha'e yvy apoare,
ye'ẽ ha'e opa mba'e hexe ikuai va'e
guive.
Raka'e rã peve oiko 'rã ojeroviapy.*
7 Ha'evea rami oikuaa pota 'rã ombojex-
avaia va'e kuery re,
ha'e okaruxe va'e pe ma ome'ẽ 'rã
tembi'u.
SENHOR oguenoẽmba 'rã nhuã py ikuai
va'ekue.
8 SENHOR oipe'a 'rã ára revegua e'ỹ va'ekue
rexa.
SENHOR omopu'ã 'rã omo'yvyĩ'i
mbyre.
SENHOR oayvu 'rã heko porã va'e.
9 SENHOR opena porã 'rã oyvy rupi e'ỹ
oguata va'e re.
Oipytyvõ 'rã imeve'ỹ va'e ha'e tyre'ỹ
kuery.
Ha'e rã heko vai va'e ikuaia ma ombo-
vaipa 'rã.
10 SENHOR oĩ 'rã huvixave raka'e rã peve.
Sião pygua kuery, Penderuete ipo'aka
'rã aỹ guive raka'e rã peve.
Aleluia!

147

Nhanderuete ipo'akapa va'e ogueroporaeia

1 Peporaei SENHOR pe!
Ha'eve ha'e iporã ete Nhanderuete pe
japoraeia.
Jaroporaeia ma iporã ixupe voi.
2 SENHOR omoatyrõ ju Jerusalém tetã,
oguerupa ju Israel kuery omoaĩmba
pyre.
3 Omonguerapa 'rã opy'a py ikangy va'e,
ijai oipoanomba 'rã guive.
4 Oipapa jaxy-tata ikuai va'e,
peteĩ-teĩ hery rupi 'rã oenoĩ.
5 Nhande-Senhor ma yvate ete ha'e
ipo'akapa va'e.
Hi'arandua ndajaikuaapai 'rã.
6 SENHOR ma yvyĩgue'i repya oiko,
ha'e rã heko vai va'e ma omombo 'rã
yvy rupi.
7 Peporaei SENHOR pe perovy'aa rupi.
Mba'epu ixã reta va'e py pembojoguy
vy peporaei Nhanderuete pe.
8 Ha'e ma yva onhovã 'rã arai py.
Oky oguereko katu yvy re guarã.
Yvyty ikuai va'e re ojapo mba'emo
henhoĩ aguã rami.
9 Mymba kuery pe ome'ẽ 'rã ho'u va'erã,
uruvu ra'y kuery pe guive, ojapukai
ramo.
10 Ha'e ma kavaju mbaraetea oguerovy'a
va'e'ỹ,
neĩ xondaro mbaraetea e'ỹ guive.

* 146:6 Atos 4.24, 14.15

11 SENHOR oguerovy'a 'rã henonde ojererokyjea rupi ikuai va'e,
ha'e nhomboaxya oarõ okuapy va'e anho.
12 Jerusalém pygua kuery, peroporaei ke SENHOR!
Sião tetã pygua, peroporaei Penderuete!
13 Mba'eta peneretã mbyte rupi omoĩ atãve ikora rokẽ jokoa,
ha'e penda'y kuery omoingo porã 'rã.
14 Pendeyvy katy rai'i rupi ikuai va'e reve omoĩ pendekuai porã aguã,
ha'e trigo iporãve va'e re penemongaru.
15 Yvy rupi ha'e oikuaa uka 'rã ojapo uka va'e,
ijayvua ojekuaa pojava 'rã ovy.
16 Vexa'i rague rami ombou 'rã yro'y apĩ,
yro'y xiĩ voi omoaĩ 'rã tanhimbu rami.
17 Yro'y hatã va'e ha'e omombo 'rã ikurekue rami.
Mava'e nda'u ogueropo'aka 'rã yro'y ombou rã?
18 Ha'e gui ma oayvu ombou ramo tykupa ju 'rã.
Yvytu oipeju aguã rami ojapo ramo
yy oxyry 'rã.
19 Oayvu oikuaa uka Jacó kuery pe,
ojeguigua lei ha'e nhombo'ea oeja Israel kuery pe.
20 Ha'e ramigua ma amboae regua pe ma ndoejai.
Amboae kuery ma nhombo'ea ndoikuaai okuapy.
Aleluia!

148

Pavẽ ogueroporaei aguã regua

1 Aleluia!
Peroporaei SENHOR yva áryve rupi,
peroporaei yvate etea rupi!
2 Ixupegua anjo kuery ha'e javi, peroporaei pekuapy.
Ixondaro kuery yva regua ha'e javi, peroporaei pekuapy!
3 Kuaray ha'e jaxy, peroporaei pekuapy!
Jaxy-tata hendy va'e ha'e javi, peroporaei pekuapy!
4 Yva yvatevea rupi oĩ va'e, eroporaei avi,
yva áry yy ikuai va'e voi.
5 Togueroporaei okuapy SENHOR rery!
Mba'eta ha'e ijayvu ramo opa mba'e oiko raka'e.
6 Omoĩ atã guive raka'e rã peve guarã.
Ha'e kuery ikuai aguã oeja va'ekue oaxa va'erã e'ỹ.
7 Yvy re pendekuai va'e, peroporaei SENHOR,
ypo tuvixa va'e ha'e typya regua ha'e javi!
8 Onhemboxi va'e ha'e amandau,
yro'y apĩ ha'e yvy rataxĩ,
yvytu atã onhe'ẽ rendu va'e,
9 yvyty ha'e yvy'ã'i ikuai va'e,
yvyra hi'a va'e ha'e yary ikuai va'e,
10 mymba inharõ va'e ha'e vaka kuery,
yvy rupi otyryry ha'e guyra'i oveve va'e,
11 yvy regua huvixave kuery, ha'e javi regua guive,
yvatekueve ha'e yvy regua joe oikuaa pota va'e kuery ha'e javi,
12 kunumigue ha'e kunhataĩgue,
kakuakueve'i va'e ha'e kyrĩgue.
13 Togueroporaei okuapy SENHOR rery,
mba'eta hery anho yvateve va'e.
Hexakãa ma yvy ha'e yva áryve rupi oĩ.
14 Ombopo'akave ojeupegua kuery,
ixupegua iky'a e'ỹ va'e kuery ha'e javi ogueroporaei aguã,
hembiayvu Israel kuery regua guive.
Aleluia!

149

Nhanderuete re ojerovia va'e kuery ogueroporaei aguã regua

1 Aleluia!
Pemonhendu SENHOR pe mboraei pyau!
Peroporaei ixupegua kuery iky'a e'ỹ va'e ijatya py.
2 Israel kuery toguerovy'a imoingoare.
Sião pygua kuery toguerovy'a nguvixave.
3 Peroporaei hery mimby pemonhe'ẽ reve.
Ixupe peporaei salmos, pandeiro ha'e mba'epu ixã reta va'e pembojoguy vy.
4 Mba'eta SENHOR oguerovy'a ojeupegua kuery.
Yvyĩgue'i re omoĩ oo jepe aguã.
5 Ixupegua kuery iky'a e'ỹ va'e toguerovy'a hexakãa.
Ovy'aa rupi toporaei ngupa py.
6 Ha'e kuery juru py toĩ Nhanderuete pe oporaei atã aguã,

ha'e ipo py ma toĩ kyxe haimbe jovai va'e,
7 yvy regua kuery ikuaia rupi nhombopaga aguã,
amboae regua ombopaga aguã,
8 huvixave kuery corrente py oipokua aguã,
ha'e yvatekueve ferro guigua py
9 ha'e kuery ombopaga aguã ayvu ombopara pyre rami vy,
ixupegua kuery iky'a e'ỹ va'e ha'e javi omboetea aguã.
Aleluia!

150

Oguerovy'aa opa vygua

1 Aleluia!
Peroporaei Nhanderuete, ixupegua henda iky'a e'ỹ va'e py!
Peroporaei yvate ipo'akaa oĩa rupi!
2 Peroporaei opo'akaa rupi ojapo va'ekue re!
Peroporaei, yvate ete va'e ramo!
3 Peroporaei mimby guaxu pu rupi!
Peroporaei mbaraka ha'e mba'epu ixã reta va'e reve!
4 Peroporaei pandeiro py ha'e pejeroky reve!
Peroporaei mba'epu ixã va'e ha'e mimby reve!
5 Peroporaei hy'a pu reve!
Peroporaei hy'a pu onhendu ratãve va'e reve!
6 Ipytuẽ va'e ha'e javi togueroporaei SENHOR!
Aleluia!

'Arandu regua ayvu Provérbios Salomão omombe'u va'ekue oĩa

'Arandu regua ayvu provérbios Salomão omombe'u va'ekue oĩa*

Avakue ma opa marãgua re oikuaa pota 'rã oikuaaxe vy. "Ha'e rã 'arandua ma mamo tu oĩ? Mamo tu oĩ mba'emo jaikuaa ete aguã?" (Jó 28.12). Kova'e kuaxia para re ma ombovaia: "Senhor renonde jajererokyjea rupi jaiko vy 'rãe jaupity 'arandua, Iky'a e'ỹ va'e jaikuaa vy 'rãe jaiko kuaa" (9.10).

Huvixa Salomão pe ma Nhanderuete ome'ẽ raka'e pavẽ gui hi'aranduve aguã. Salomão ae ombopara va'ekue 'arandu regua ayvu kova'e kuaxia re oĩ va'e. Amongue henda py ete'i amboae kuery ombopara avi va'ekue. Ha'e va'e regua ayvu ma ijapu'a'i meme, nhanderexarai e'ỹ aguã.

Kova'e kuaxia para re ma avakue 'arandua rive'ỹ oĩ, Nhanderuete guigua anho. Ha'e vy "yvate guigua 'arandua ma jypy'i nhandeapo 'rã nhandereko ky'a e'ỹ aguã rami, ha'e gui nanhandevai rive-rivei 'rã, mborayvu re 'rã nhandekuai, ha'eve vai'i va'e 'rã jaiko, ha'e opa mba'e py nhomboaxy ha'e nhopytyvõ va'e, peteĩ regua joegui ndajayvuvei 'rã, nanhandereko porã merami rivei 'rã guive" (Tiago 3.17).

Mba'erã pa 'arandu regua ayvu omombe'uague

1 'Arandu regua ayvu Davi ra'y Salomão Israel pygua huvixave va'e omombe'u va'ekue,
2 jaikuaa porã aguã 'arandua ha'e nhanembo'eague,
jaikuaa avi aguã hi'arandu va'e kuery ijayvua,
3 ha'e nhanembo'ea nhaendu vy 'arandua rupi jaiko aguã,
teko porã rupi jaiko vy jaikuaa pota, ha'e joo-joo'i rami jajoguereko aguã,
4 hi'arandu e'ỹ'i va'e kuery nhamo'arandu kuaa aguã,
kunumigue pe voi jaikuaa uka 'arandua rupi ikuai aguã.
5 Hi'arandu va'e toendu hi'aranduve aguã,
ombo'e pyre voi toendu oikuaa porãve aguã,
6 oikuaa aguã 'arandu regua ayvu ha'e mba'emo re ombojoja reve ijayvua,
hi'arandu va'e kuery haxy-axyve va'e re ijayvu teĩ.
7 SENHOR renonde jajererokyjea rupi jaiko vy 'rãe mba'emo jaikuaa.
Ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e kuery ma noenduxei 'rã hi'arandurã re ombo'ea teĩ.

Heko vai va'e kuery ayvu rupi jaiko e'ỹ aguã

8 Xera'y, endu ke nderu nembo'e ramo,
ejepe'a eme ndexy ijayvuague rupi reikoa gui.
9 Mba'eta ha'e nunga ndeapo porã 'rã akã regua iporã va'e rami,
ha'e mbo'y ndeaju'y re oĩ va'e rami.
10 Xera'y, heko vai va'e kuery nembotavy aguã rupi ri ijayvu rã
enhembotavy uka eme.
11 Ha'e kuery aipoe'i 'rã: "Eju ke orerupive,
jaa nhanhemi vy,
nhama'ẽ mbegue ikuai rive'i va'e ruguy nhamoẽ aguã.
12 Ha'e kuery ma oikove reve teĩ nhamomba 'rã yvykua py rami,
oikove teĩ yvyra rupa py onhono porã mbyre rami opyta aguã", he'i 'rã.
13 "Iporãgue jajou 'rã opa marãgua nhanemba'erã,
ha'e vy nhanderopy nhamonyẽ 'rã nhanemondakue.
14 Eju ha'vy enhemoirũ ore kuery reve,
ha'e rami vy peteĩ'i voko jareko aguã", he'i 'rã okuapy.
15 Xera'y, ha'e rami ijayvu ramo eiko eme ha'e kuery reve,
neĩ epyrõ eme ha'e kuery ikuaia rupi.
16 Mba'eta ha'e kuery onha-onha 'rã mba'emo vai ojapo aguã,
ojapura 'rã jogueravy tuguy omoẽ aguã katy.
17 Guyra kuery oexaa py
nda'evei imbo'aarã jajapo aguã.

* : "Provérbios" 'epy va'e ma ayvu ijapu'a'i va'e 'arandu regua.

18 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma nguguy ae 'rã
omoẽ uka oma'ẽ mbeguea py,
guekove ae oipe'a uka 'rã nhemi rupi
joapo vaia py.
19 Ha'e rami ojoupa reixe va'e kuery ha'e javi
opyta vai 'rã,
ipy'a re oguerekopa reixea oĩ va'e ma
hekove ae oipe'a 'rã heravy.

Arandua ijayvua

20 Ha'e gui 'Arandua ojapukai 'rã tape rupi,
tetã mbyte rupi onhendu atã 'rã
oikovy.
21 Tetã kora áry gui voi ijayvu 'rã,
okẽ jaikea py ha'e tetã ikuai va'e rupi
ijayvu 'rã po rami:†
22 "Pene'arandu e'ỹ'i va'e! Raka'e peve 'rã tu
perovy'a pene'arandu e'ỹa?
Pendeporojojai rei va'e, raka'e peve
'rã tu pendeporojojai reia rive pejou
porã?
Pene'arandu e'ỹ va'e, raka'e peve 'rã
tu pejou vai 'arandua?
23 Pendu pota ke xeayvu re,
mba'eta pẽvy amombe'upa 'rã xepy'a
re oĩ va'e,
ajapo 'rã xeayvua peikuaapa aguã
rami.
24 Peẽ kuery xee roenoĩ teĩ napendu potai,
pendea katy akuave'ẽ ramo oikuaa
pota va'e ndoikoi.
25 Ha'e rami 'rãgue py pendu rivepa
apomongetaa,
napenduxei xeayvua.
26 Ha'e nunga rupi pejexavai rã xee ju 'rã
rojojai.
Penemongyjearã ou rã aexa vy apuka
rei 'rã peẽ kuery re,
27 mba'eta penemongyjea ou 'rã yvytu atã
rami,
penemombaarã ou 'rã yvytu jere rami,
ha'e penembojexavaiarã ha'e pen-
emoingo axyarã ovaẽ avi 'rã.
28 Ha'e jave py peẽ pejapukai 'rã xevy teĩ xee
nambovai 'rã.
Opa rupi peẽ kuery xereka teĩ ndaxe-
joui 'rã,
29 Mba'eta 'arandua ndapeipotai rire,
SENHOR renonde pejererokyje aguã
napemoĩxei vy.
30 Xee apomongeta ramo napenduxei,
pendevy xeayvu rã ndapeikuaaxei,
31 ha'e rami rire ma peikoague repy ae 'rã
pejopy,
pejeguaru 'rã penhemongetaague gui
ae.
32 Mba'eta hi'arandu e'ỹ'i va'e kuery
omanomba 'rã ojepe'aague py,
hi'arandu e'ỹ va'e ojeupe 'Aiko porã'
he'i riveague py ae 'rã okanhymba.
33 Ha'e rã xeayvu oendu va'e ma oĩ atã 'rã,
ikuai porã rei 'rã mba'eve gui okyje e'ỹ
re."

2

Arandua iporã va'e re ijayvua

1 Xera'y, xeayvu rejopy vy,
ha'e ndejee ajapo uka va'e remoĩ ri vy,
2 'arandua re rejapyxaka pota vy,
ha'e ndepy'a re mba'emo reikuaa aguã
re rejerure ri vy,
3 xapy'a rei ne'arandurã re rejapukai vy,
ha'e rendu kuaa aguã re rejerure ete
vy,
4 ne'arandurã reka reikovy vy prata oeka
va'e rami,
mba'emo porã onhomi mbyre rekaa
rami reka vy,
5 ha'e rami vy 'rã reikuaa SENHOR renonde
rejererokyjea rupi reiko aguã,
ha'e rejou 'rã Nhanderuete reikuaa
aguã.
6 Mba'eta SENHOR ae ome'ẽ 'arandurã,
ijuru gui ae ou nhane'arandurã ha'e
jaikuaa aguã.
7 Heko porã va'e kuery peguarã omoĩ porã
'rã 'arandua anhetẽ ete va'e,
ha'e ramo anhetẽ rupi ikuai va'e pe oĩ
'rã mba'emo vai jokoarã.
8 Opena porã 'rã teko porã rupi ikuai va'e re,
opena 'rã Nhanderuete pegua kuery
iky'a e'ỹ va'e oikoa rupi.
9 Ha'e rami vy reikuaa 'rã teko porã rupi
reikoa, mba'emo re reikuaa potaa,
ha'e joo-joo'i rami rejoguereko
aguã.
Ha'e rami jaikoa ma tape porã meme.
10 Mba'eta ndepy'a re oĩ 'rã ne'arandurã,
reikuaave reikovya voi nenhe'ẽ py
nembovy'ave 'rã heravy.
11 Ha'e ramo 'arandua opena 'rã ndere,
ne'arandua ae nemoingo porã 'rã.
12 Ha'e rami vy ndereraa jepe aguã tape vai
rupi ikuai va'e gui,

† 1:21 Apy gui ma ijayvu va'e ma Arandua. Ha'e rami avi jaikuaa pota porã vy Nhanderuete ae ijayvua.

ha'e avakue nda'eveia rupi ijayvu va'e
gui,
13 teko porã gui ojepe'a vy
pytũ rupi anho ikuai va'e gui.
14 Ha'e kuery ma teko vai ojapo vy ovy'a rei
'rã,
heko vai va'e kuery oexa vy anho 'rã
ovy'a okuapy,
15 tape karẽ rupi ikuai vy
oiko aguã va'ekue gui ojepe'apa va'e.
16 'Arandua ndereraa jepe 'rã kunha itavy rei
va'e gui voi,
kunha mboae tavy reia rupi ijayvu va'e
gui.
17 Ha'e nunga ma oeja 'rã kunhataĩ guive
ome reve joguerekoa gui,
ha'e Nhanderuete pe oiko aguã re
ijayvuague gui voi hexaraipa 'rã.
18 Mba'eta ha'e va'e ro katy reo vy manoa
katy ae 'rã reo.
Ha'e oikoa ha'e javi ndereraa 'rã pytũ
guy py manoa po'akaa katy.
19 Ha'e ramo ha'e va'e kunha pou vy oo va'e
ma ndojevyvei 'rã,
ndojouvei 'rã tape tekove katy oo va'e.
20 'Arandua rupi vy reiko 'rã avakue heko
porã va'e ikuaia rupi,
nderejavyi 'rã teko porã rupi ikuaia.
21 Mba'eta yvy pyau ma heko porã va'e
peguarã itui,
ha'e va'e yvy re ikuai va'erã ma anhetẽ
rupi oiko va'e kuery anho.
22 Ha'e rã opa marã heko va'e kuery ma
oipe'apaa 'rã yvy gui,
jokorepa va'e kuery omoẽmbaa 'rã
ha'e gui.

3

*SENHOR nhanhe'*ẽ rendu aguã rupi nhanemo'arandua

1 Xera'y, nderexarai eme xee rombo'eague
re.
Ndepy'a re emoĩ porã ke ajapo uka
va'ekue.
2 Mba'eta ha'e nunga ma nemoingove puku
'rã,
ndere omoĩ retave 'rã ma'etỹa re reiko
aguã.
3 Nderexarai eme mborayvu ha'e anhetẽ
va'e rupi reikoa aguã gui.
Ha'e rami reiko aguã emoĩ ndeaju'y re
mbo'y remoĩa rami.
Ndepy'a re embopara yvyrape re rami.
4 Ha'e rami vy reupity 'rã Nhanderuete
nemboaxya,
avakue voi nemboete 'rã.
5 Ndepy'a ha'e javi py ejerovia tema SENHOR
re ae,
ha'e rã ndee ae 'arandua re ma
ejerovia eme.
6 Opa mba'e rejapoa py nema'endu'a hexe.
Ha'e ramo ha'e oipe'a 'rã nerenon-
derã.
7 Enhemo'arandu eme ndee ae reikuaa rupi
rive.
Eiko tema SENHOR renonde re-
jererokyjea rupi, ha'e ejepe'a teko
vai gui.
8 Ha'e rami reikoa ma ojapo 'rã nderete
imbaraeteve aguã rami,
nekãgue voi omokane'õgua 'rã.
9 Emboete ke SENHOR mba'emo rereko va'e
py,
ha'e jypy'i rejou va'ekue-'ekue
reme'ẽa py.
10 Ha'e ramo nderoguy tynyẽmba 'rã
mba'emo ra'yĩgue,
vinho hyru gui voi onheẽmba rei 'rã.
11 Xera'y, endu rive eme ta'vy SENHOR
nemo'arandu rã,
ndekuerai eme guive ndevy ijayvu
ramo,
12 mba'eta SENHOR ma guembiayvu kuery
pe ae 'rã ijayvu,
tuu gua'y oayvu va'e pe ijayvua rami
avi.*
13 Ovy'a ete 'rã ava o'arandurã ojou va'e,
oikuaa aguã oupity va'ekue.
14 Mba'eta ha'e rami jaikoague repy ma
prata gui ovareve,
ouro iporãve va'e gui ovareve.
15 Pérola gui voi ovareve 'rã.
Opa mba'e reipota va'e ma 'arandu gui
ndovareive.
16 Opo oiporu kuaa regua re 'arandu
oguereko nderekove ombopukuve
aguã,
ha'e rã oiporu kuaa e'ỹa re ma oĩ
mba'emo porã ha'e nemboetea
aguã regua.
17 Ha'e va'e tape ma iporã va'e meme.
Ha'e va'e rupi jaa vy jaupity 'rã mby'a
porã.
18 Oupity va'e pe ma yvyra tekove me'ẽa
hi'aĩ.

* 3:12 Hebreus 12.5-6

Ovy'a ete 'rã oupity va'e ha'e javi.
19 O'arandua rupi SENHOR yvy onhono raka'e,
oikuaapaa rupi ojapo imoiny yva.
20 Opa mba'e oikuaapa va'e vy yy ombovu raka'e yvy guýry oĩague gui,
ha'e rã arai gui ma ombou yxapy.
21 Xera'y, emboyke eme rexaa py remoĩ va'ekue,
ereko riae ke 'arandu anhetẽ va'e reiko kuaa aguã.
22 Mba'eta nenhe'ẽ pe ome'ẽ 'rã tekove,
ndeaju'y re mbo'y remoĩ vy renhembojeguaa rami avi.
23 Ha'e rami vy tape rupi reikoa rupi voi reiko porã 'rã,
renhepyxanga e'ỹ re.
24 Renheno ta ma vy nderekyjei 'rã,
ha'e gui renheno ma vy reke porã 'rã.
25 Enhemondyi eme mba'emo oiko xapy'a teĩ,
neĩ heko vai va'e kuery mokanhyarã ou va'e gui.
26 Mba'eta SENHOR oĩ 'rã ndere ou va'e jokoarã,
ndepy re voi opena 'rã nembo'aa e'ỹ aguã.
27 Eipytyvõ e'ỹ eme ojexavai rei'i va'e kuery,
ndepo py remboja'o aguã rereko ri vy.
28 Xapy'a rei aỹ ma voi mba'emo rereko ri vy
aipo're eme neirũ pe: "Tereo ju, ha'e gui ko'ẽ rã ma eju ju.
Ha'e ramo ma ame'ẽ 'rã mba'emo", 're eme.
29 Enhembopy'a eme neirũ re rejapo vai aguã,
ndere ojeroviaa rupi ndero katy'i oĩ ramo.
30 Nda'evei joupe ndeayvu ete-ete aguã mba'eve py e'ỹ,
ndevy ojapo vai e'ỹ re.
31 Erovy'a rei eme ojerovia rei va'e,
eiko eme guive ha'e kuery ikuaia rami,
32 mba'eta SENHOR ojeguaru heko vai va'e gui,
ha'e rã heko porã va'e ma oirũ ae rami 'rã oguereko.
33 SENHOR ijayvu vaiague opyta 'rã heko vai va'e ro re,
ha'e rã heko porã va'e rekoa re ma imoingo porãarã anho oĩ 'rã.
34 Mba'eta ha'e ojojai 'rã ojojai reia rupi ikuai va'e,
ha'e rã yvyĩgueve'i ma omboaxy 'rã.*
35 Hi'arandu va'e omboetepy 'rã ikuai,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma oxĩmba aguã rami ikuai.

4

Nhanderuete nhanemongetaa

1 Xera'y kuery, pendu ke penderu penembo'ea.
Pejapyxaka porã ke peikuaa porã aguã.
2 Mba'eta xee ma iporã va'e re rombo'e.
Ha'e nunga rupi penderexarai eme rombo'eague re.
3 Ha'e gui xee voi ta'y aiko va'ekue xeru ro py.
Naxembaraetei teri va'ekue, ha'i reve ipi'a peteĩ'i va'e aiko vy.
4 Ha'e jave py xeru xembo'e vy aipoe'i:
"Emoĩ ke xeayvua ndepy'a re.
Ejapo tema ajapo uka va'e, ha'e vy 'rã reikove.
5 Emoĩ ne'arandurã ha'e mba'emo reikuaa aguã.
Nderexarai eme, ejepe'a eme guive xeayvua gui.
6 Ejepe'a eme 'arandua rupi reikoa gui. Ha'e ramo 'rãe ndere opena porã.
Embovare ke, ha'e ramo 'rã nderepy.
7 'Arandua ma iporãve va'e ramo emoĩ ne'arandurã.
Tá, mba'emo rejoua rupi rejou avi 'rã mba'emo reikuaa aguã.
8 Embovare ete ke 'arandua, ha'e ramo 'rã nemboyvateve.
Remoĩ ete ramo nemoingo 'rã omboetepy.
9 Neakã re omoĩ 'rã akã regua iporãve va'e,
coroa hexakãmba va'e ome'ẽ 'rã ndevy", he'i va'ekue xevy.
10 Xera'y, ejapyxaka ke, ha'e ejopy xeayvu.
Ha'e vy 'rãe reikove puku.
11 Mba'eta xee rombo'ea ma tape 'arandua katy oo va'e rupi reo aguã,
heko porã va'e ikuaia rupi avi reiko aguã.
12 Ha'e va'e rupi reguata ramo
mba'eve rei nandejokoi 'rã reikoa rupi.
Renha teĩ nerenhepyxangai 'rã.
13 Ha'e nunga rupi emoĩ porã ete rombo'eague, nderexarai eme.
Emoĩ atã ndejee, mba'eta ha'e va'e rupi vy 'rãe reupity nderekoverã.

* 3:34 Tiago 4.6, 1 Pedro 5.5

14 Nderepiai 'rã heko vai va'e kuery ooa katy.
Eiko eme heko vai va'e ikuaia rupi.
15 Ejapo eme ha'e kuery ojapo va'e.
Ejepe'a, tereo eme ha'e rupi.
Ejepekuavo mombyry rupi.
16 Mba'eta ha'e kuery ma mba'emo vai ojapo e'ỹa ja ndokei 'rã.
Ndokei 'rã joity e'ỹa ja.
17 Mba'eta ha'e kuery mbojape ho'u va'e ma teko vai anho,
ha'e vinho oy'u va'e ma ojerovia reia.
18 Ha'e rã heko porã va'e ikuaia ma ko'ẽ ouvy va'e rami hexakã,
hexakã porã-porãve 'rã ovy ko'ẽmba porã peve.
19 Ha'e rã heko vai va'e reko ma pytũ rupi oo va'e rami.
Ha'e kuery ndoikuaai mba'e nunga re 'rã pa onhepyxanga aguã voi.
20 Xera'y, endu pota xeayvua re.
Ejapyxaka ke xee rombo'ea re.
21 Emboyke eme nderexa py rexa va'ekue.
Ndepy'a py re 'rã remoĩ.
22 Mba'eta oupity va'e pe ma tekove me'ẽa oĩ,
ome'ẽ avi 'rã hete rexaĩrã.
23 Opa mba'e re repenaa gui epena porãve ndepy'a re,
mba'eta ha'e py ae oĩ nderekoverã.
24 Emombytu'u ndejuru ndeapu reiaty gui,
eipe'a ndejegui ayvu vai rupi ndeayvua.
25 Nderexa toexa porã ovy nerenonderã ae.
Nderova ma nerenonde re ae toĩ.
26 Eikuaa pota porã ke repyrõa re,
reikoa ha'e javi hi'yvi aguã.*
27 Epia eme reiporu kuaa katy neĩ reiporu kuaa e'ỹa katy.
Ejoko ndepy teko vai katy oo ta ramo.

5

Tavy reia rupi jaiko e'ỹ aguã re ijayvua

1 Xera'y, eikuaa pota ke 'arandu rupi xeayvua re.
Ejapyxaka, aikuaa va'e re xeayvu rã endu,
2 'arandu re reiko aguã,
ha'e reikuaa va'e rupi anho ndeayvu aguã.
3 Ha'e rã kunha itavy rei va'e ijayvua ma ei rami ete he'ẽ,
azeite gui iporãve merami teĩ
4 opaa py ma tai va'e rami 'rã haxy ndevy,
kyxe hakua haĩmbe jovai va'e rami.
5 Ipy ma manoa katy oguejy ovy,
oguata 'rã tata ogue'ỹ va'e katy.
6 Ndoikuaa potai ovy tape tekove katy oo va'e re,
ooa katy rei-rei oo va'e rupi 'rã oo oiny oikuaa e'ỹ vy.
7 Ha'e nunga rupi aỹ xera'y, ejapyxaka xeayvu re,
ejepe'a eme aipoa'eague rami reikoa gui.
8 Ejepe'a ke kunha tavy rei gui,
neĩ hoo rokẽ katy ma voi enhemboja eme,
9 joupe remboaxa e'ỹ aguã nemboetea aguã va'ekue,
ha'e joayvu e'ỹ va'e pe reperde e'ỹ aguã nderekovea,
10 reikuaa e'ỹ va'e pe rive remboaxa e'ỹ aguã nemba'e rei-rei,
ha'e remba'eapoague repy opyta e'ỹ aguã amboae kuery peguarã.
11 Ha'e rami e'ỹ vy remano ta ma vy nepoaẽ 'rã rejupy,
ndero'o ha'e nderete opave ovy ramo.
12 Ha'e vy aipo're 'rã:
"Mba'e re tu xee naenduxei karamboae xembo'ea rã!
Xepy'a re namoĩxei xemongetaa ramo.
13 Naendu potai xembo'ea kuery ijayvua,
ndajapyxakaxei karamboae xemo'aranduxea rã.
14 Mba'eta aỹ ma aĩ vai aguã rami aiko
heta va'e kuery ijaty va'e oexaa py", 're 'rã.
15 Ha'e nunga rupi ey'u nde'ygua gui ae,
ndevy guarã yxyry oiny va'e gui ae.*
16 Tyrã pa oka katy rive ri ty'y renhoẽ ta nde'ygua gui,
tetã mbyte rupi rive oxyry ovy aguã rami?
17 Ha'e rami 'rãgue py ndevy guarã ae 'rã rereko,
amboae kuery pe rive remboaxa va'erã e'ỹ.
18 Toiko porã nde'ygua,
ha'e erovy'a ke nekunumi guive remendaague va'e.
19 Ha'e ae ndevygua toiko guaxu iporã va'e rami.

* 4:26 Hebreus 12.13 * 5:15 Apy ma ijayvu nhandera'yxy ae'i reve anho jajoguereko aguã re (Cântico 4.15).

Ikã anho erovy'a riae.
Reikoa pukukue re erovy'a pejoayvua rupi.
20 Xera'y, mba'e re 'rã tu renhembotavy uka kunha mboae pe?
Mba'e re 'rã tu kunha mboae kã rupi reikuavã?
21 Mba'eta nhande jaikoa ma SENHOR oexapa,
oikuaa pota 'rã jaikoa ha'e javi re.
22 Heko vai va'e ma mba'emo vai ojapoague py ae 'rã ho'a.
Ha'e ae ojejavyague py ojejokua uka 'rã.
23 Omano 'rã ndojejokoi reia py,
ho'a-o'a rei 'rã oikovy okanhy peve.

6

Jarevea re jaiko e'ỹ aguã re ijayvua

1 Xera'y, xapy'a rei neirũ orevea repaga aguã rami reiko 'rã,
e'ỹ vy rexa va'ety e'ỹ reve ha'e rami aguã re pejogueroayvu 'rã.
2 Xapy'a rei rã aipo'reague py ae reiko 'rã ojokua pyre,
ndeayvua py renhembo'a uka vy.
3 Xera'y, ha'e rami ri ramo aỹ ma po rami 'rã reiko
reo jepe aguã, neirũ po py re'a ma rire teĩ
tereo pojava, ejerure tema einy neirũ pe.
4 Nda'evei reke ranhe aguã,
emboty eme ranhe nderexa.
5 Tereo jepe nho pota ke, guaxu e'ỹ vy guyra
imba'ejuka va'e po gui oo jepea rami.

Nhaneate'ỹ e'ỹ aguã re ijayvua

6 Ndee inhate'ỹ va'e, tereo eikuaa pota tay kuery reko re,
ha'e kuery reko re reikuaa pota vy ne'arandu nho aguã.
7 Ha'e kuery ma ndoguerekoi nguvixa,
neĩ herekoa, neĩ imomba'eapoarã.
8 Ha'e rami teĩ kuaray puku py voi ha'e kuery omoĩ porã 'rã ho'u va'erã,
nhamono'õa ára ha'e kuery voi omono'õ 'rã guembi'urã.
9 Ndee inhate'ỹ va'e, raka'e peve tu renheno 'rã rejupy?
Raka'e peve 'rã tu reke rejupy?
10 Mba'eta "Takeve'i ju ranhe" 're vy repytu'uve tema 'rã,
ha'e renhekuavã 'rã rejupy.
11 Ha'e rami ae 'rã ovaẽ xapy'a nemomboriauarã imonda va'e rami,
nemoĩ axyarã ou xapy'a 'rã ava guembiporu revegua rami avi.

Teko vai rupi jaiko e'ỹ aguã re ijayvua

12 Avakue mba'everã ovare e'ỹ va'e, heko vai va'e ma
opa marã rei 'rã ijayvu.
13 Oxapymi-pymi ha'e opy omomy-momyĩ rei 'rã okuapy,
opo ombovava-vava 'rã guive nhombotavya rupi.
14 Ha'e gui ipy'a re ma ha'eve e'ỹ va'e anho 'rã oĩ,
teko vai re ae 'rã onhembopy'a okuapy,
ha'e joo rami e'ỹ-e'ỹ nhomoingoa re 'rã ikuai.
15 Ha'e nunga rupi imokanhyarã ou xapy'a 'rã.
Ou xapy'a 'rã imopẽmbaarã, ha'e jipoi 'rã imongueraarã.
16 Mba'eta mboapy meme regua oiko SENHOR ndojou porãi va'e,
sete-a voi oiko onhe'ẽ py ojou vai va'erã:
17 ha'e va'e ma guexa py onhemboyvate rei va'e,
oapekũ py ijapu va'e,
opo py heko porã'i va'e ruguy omoẽ va'e,
18 opy'a py mba'emo vairã re rive oikuaa pota va'e,
opy py mba'emo vai ojapo aguã katy ojapurave va'e,
19 joekokue ramigua rive ijapu vy omombe'u va'e,
ha'e joegua kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ ikuai aguã rami ojapo va'e.

Kunha mboae reve nhandetavy rei e'ỹ aguã re ijayvua

20 Xera'y, nderexarai eme nderu ijayvuague re,
ejepe'a eme ndexy nembo'eague rupi reikoa gui.
21 Emoĩ porã ke ndepy'a re,
mbo'y ndeaju'y re remoĩa rami emoĩ riae ndejee.
22 Mba'eta ha'e va'e ayvu ma reguataa rupi ndereereko 'rã,
reke jave voi opena porã 'rã ndere,
ha'e rekeague gui revy jave nemo'arandu teri 'rã.

23 Mba'eta ojapo uka pyre ma tataendy rami 'rã oĩ,
nhanembo'ea nhanemoexakã 'rã,
arandu rupi nhanemongetaa ma tape tekove katy oo va'e oĩ,
24 ndejoko aguã kunha itavy rei va'e gui,
kunha mboae nembotavy aguã rupi ijayvu va'e gui.
25 Ha'e nunga iporãa rexa teĩ emoaruã rei eme,
enhembotavy uka eme oma'ẽ ngatu teĩ.
26 Mba'eta kunha itavy rei va'e pe ma mbovy'i 'rã opagaa peteĩ mbojape repyrã rive,
ha'e rã omenda va'e reve itavy reia rekovia ma guekove ae 'rã ome'ẽ.
27 Amongue opexo re tata oikuavã heravy ramo
ijao ndokai 'rã ri?
28 Ha'e rami e'ỹ vy tapyĩ áry oguata vy nda'u ipy ndokai 'rã ri?
29 Ha'e rami ae 'rã oirũ ra'yxy reve itavy va'e re oiko.
Hexeve itavy rei va'ekue ma ndopaga e'ỹi 'rã.
30 Imonda va'e minha karuai gui imonda teĩ ndajajou vai 'rã ri ty'y?
31 Mba'eta ha'e nunga ojoua ri vy sete-kue áryve 'rã ombopagaa.
Ngoo py oguereko va'ekue ha'e javi ome'ẽmba 'rã.
32 Ha'e rã kunha mboae reve itavy rei va'e ma na'inhakã porãvei ae.
Ha'e rami ikuai va'e ma ha'e kuery ae onhemomba ukaxe vy.
33 Ha'e rire oendu 'rã oinupãmba rã oxĩmba aguã.
Raka'e rã peve ima'endu'aa riae 'rã ha'ekue re.
34 Mba'eta ime hakate'ỹ vy ipoxy 'rãe,
ha'e vy ombopaga aguã ára py noendui 'rã omboaxya.
35 Neĩ mba'eve ndojopyxei 'rã onhemboaxy ukaa rupi ome'ẽ va'e voi,
ixupe mba'emo porã ome'ẽ reta ta teĩ.

7

Kunha itavy rei va'e re ijayvu jevyague

1 Xera'y, nderexarai eme xeayvua re,
emoĩ ndepy'a re ajapo uka va'e.
2 Ejapo ke ajapo uka va'e, ha'e vy 'rã reikove.
Ndejee emoĩ atã xeguigua lei, nderexa ra'yĩ huũa'i re repenaa rami.
3 Emoĩ ke xee rombo'ea nekuã regua rami,
ndepy'apy re emoĩ, yvyrape re remboparaa rami.
4 'Arandua pe ma aipo'ere: "Xereindy ae'i",
ha'e mba'emo reikuaa aguã pe ma "Xeretarã ae'i" 'ere.
5 Mba'eta ha'e nunga ndejoko 'rã kunha mboae gui,
kunha itavy reia rupi ijayvu va'e gui.
6 Ha'e gui xero re janela yvate oĩ gui,
janela jokoa pa'ũ rupi ama'ẽ ainy vy
7 aexa reta karamboae hi'arandu e'ỹ va'e.
Ha'e va'e kunumigue aexa va'e mbyte py
peteĩ aexa avi hi'arandu e'ỹ ete va'e.
8 Ha'e va'e ma peteĩ tape'i rupi oo oiny,
kunha tavy rei va'e ro rexei'i rupi.
Ha'e vy hoo via rupi ae oo
9 ka'aru'i, kuaray oike ramo'i jave,
pytũ ho'a jave.
10 Ha'e gui ma ha'e va'e kunha oẽ ovaexĩ aguã.
itavy rei va'e ao py onhemonde ouvy,
ombotavy aguã re onhembopy'aa rupi.
11 Itavy aguã re anho 'rã ipy'a va'e,
ndopytai 'rã guive ngoo py, ndopyta kuaai rei 'rã.
12 Amongue py tape pia rupi 'rã hekony,
amongue py ma tetã mbyte rupi 'rã oo,
opa rupi oma'ẽ 'rã oikovy nhoarõa rupi.
13 Ha'e gui ma kunumi va'e re onhemboja vy oayvu.
Ha'e vy oma'ẽ tavy rei reve aipoe'i ixupe:
14 "Tembi'u areko ja'u aguã, ange amboaxa va'ekue regua.
Ange ajapopa ma kuri anhemboayvuague.
15 Ha'e rami vy aju ainy roeka vy.
Ha'e vy aỹ ma rovaexĩ ma.
16 Ha'e gui xerupa ma anhovãmba ma voi ajukue iporãve va'e Egito guigua py.
17 Xerupa amoeakuãmba ma avi mirra py,
aloés ha'e cinamomo py guive.
18 Jaa ke, jajoayvua py nhaĩ pytũ mbukukue re.
Javy'a vaipa 'rã jajoayvua rupi anho.
19 Ha'e gui xeme ma noĩ xero py.
Mombyry ete rupi oguata oikovy.
20 Peráta heta ogueraa ovoko py.
Raka'eve rã jaxy inhypytũ jave mae ma ou ju 'rã", he'i.

21 Ha'e rami vy kunha va'e ijayvu porã kuaa
vy ombotavy ete,
oayvu kuaa rupi ojopy heravy aguã.
22 Ha'e ramo kunumi va'e ma are'ỹ'i re oo
oiny hexeve,
vaka ojukaa aguã katy oo va'e rami,
ha'e rami e'ỹ vy guaxu nhuã oĩa katy
onha ovy va'e rami,
23 ipy'a rupi hu'y onhyvõ peve,
ha'e rami e'ỹ vy guyra'i mondepi katy
oveve ovy va'e rami,
ha'e py omano aguã oikuaa e'ỹ vy.
24 Aỹ ma xera'y, ejapyxaka porã ke,
eikuaa pota porã xeayvua re.
25 Neĩ ndepy'a eme ha'e va'e nunga kunha
reve rejereraa uka aguã,
enhemokanhy uka eme oikoa rupi
reoa py.
26 Mba'eta ha'e nunga heta ma oity avakue,
ombojexavai guive.
Mbovy e'ỹ ma omano ikáuxa.
27 Ha'e va'e ro via ma yvyra rupa katy nhan-
dereraa va'e,
nhandereroguejy 'rã heravy manoa
katy.

8

Arandua opa mba'e gui iporãve va'ea re ijayvua

1 'Arandua voi nda'u ndojapukai avi 'rã ri?
Ha'e rami vy nanhanerenoĩ 'rã ri ty'y
mba'emo kuaa ukaa rupi?
2 Mba'eta oĩ 'rã yvyty yvateve va'e áry,
tape yvýry, tape pia rexei rupi guive,
3 tetã kora rokẽ py nhavaẽ'i javya py,
okẽ py ojapukai 'rã oiny.
4 Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Xee voi aĩ peẽ avakue
roenoĩ ainya py,
xeayvu ainy avakue ha'e javi pe.
5 Ha'e gui pene'arandu e'ỹ'i va'e,
peikuaa pota ke peiko kuaa aguã re.
Peẽ hi'arandu e'ỹ va'e, peikuaa ke
'arandua.
6 Mba'emo iporã va'e re xeayvu rã pendu
pota ke.
Xeayvu 'rã ha'evea rami anho.
7 Mba'eta xeayvua ma anhetẽ meme,
ha'e rã apu gui ma xee ajeguaru.
8 Xee aipoa'ea ma anhetẽ ete va'e meme.
Xeayvua re ma peteĩve henda py noĩ
nhombotavyarã, neĩ opa marã nho-
moingoarã.
9 Oendu kuaa va'e pe ma anhetẽ va'e meme,
ha'eve va'e meme oikuaa aguã oupity
va'e pe.
10 Prata 'rãgue py pejopy ke rombo'ea,
ouro oiporavo pyre 'rãgue py pejopy
mba'emo aikuaa uka va'e.
11 Mba'eta 'arandua ma ita ovareve va'e gui
iporãve va'e,
opa mba'e peipotaa gui ha'eveve.
12 Xee 'Arandua ma peiko kuaa aguã rupi aĩ.
Xee areko va'e ma peikuaa aguã ha'e
penemongetaarã.
13 SENHOR renonde ojererokyjea rupi oiko
va'e ma ojou vai 'rã teko vai.
Ha'e gui xee ajou vai va'e ma nhem-
boyvate reia, jejou porã reia,
teko vai rupi ikuaia ha'e opa marã
ayvua.
14 Xegui ae 'rã pendu penemongetaa ha'e
'arandua anhetẽ ete va'e.
Xee ma peikuaa porã aguã ae aĩ, ha'e
penembopo'akaarã.
15 Xegui ae huvixave kuery opena kuaa,
ha'e huvixa ikuai va'e anhetẽ rupi 'rã
ijayvu kuaa.
16 Xegui ma joguerekoa kuery opena kuaa
'rã,
yvatekueve ha'e nhomboayvua kuery
ha'e javi.
17 Xee ma ayvu 'rã xerayvu va'e kuery,
ha'e xereka va'e ma xejou 'rã.
18 Xereve vy 'rã pejou mba'emo porã, ha'e
omboetepy peiko,
mba'emo porã ivaipa va'erã e'ỹ ha'e
teko porã 'rã pejou.
19 Mba'emo xee areko va'e ma ouro gui
ovareve ete, ouro oiky'a'o pyre
ha'e prata oiporavo pyre gui ha'eveve
va'e.
20 Xee ma tape teko porã rupi anho aiko va'e,
tape joguereko kuaa aguã oĩa va'e
mbyte rupi aguata va'e,
21 ha'e rami vy xerayvu va'e kuery pe ame'ẽ
aguã iporã va'e,
ha'e kuery ro amonyẽ aguã iporã va'e
anho.

Jypy'i guive 'Arandu oikoague re ijayvua

22 SENHOR mba'emo omoingo ypy'i guive
xee ma voi xerereko,
guembiapo ymavegua ojapo e'ỹ
mbove ma voi.
23 Yma voi xemoĩ, jypy'i ete guive,
yvy onhono e'ỹ mbove.

24 Ye'ẽ oiko e'ỹ mbove voi xee aiko ae ma va'ekue,
yvu ndoikoi teri reve.
25 Yvyty onhono e'ỹ mbove,
yvy'ã hendarã py omoĩ e'ỹ mbove xee aiko ae ma va'ekue.
26 Ha'e va'e jave py ma yvy ha'e nhuũndy nomoingoi teri,
neĩ yvy ku'i nomboypyi teri.
27 Ha'e gui yva hendarã py omoĩ jave xee aĩ ae ma,
ha'e yva apy ye'ẽ áry rupi oa'anga jave.
28 Yva re arai omoĩ jave py xee aĩ ae ma,
ye'ẽ iguy gui oẽ aguã oipe'a jave,
29 ye'ẽ remberã oa'anga jave voi
ha'e va'e rupi yy oxyry ovy e'ỹ aguã,
ha'e yvy ytarã omoĩ jave py,
30 ha'e va'e jave py ma xee aĩ ae ma hexeve,
ha'e oipota va'e apoarã.
Ko'ẽ nhavõ aĩ va'ekue ambovy'aa rupi,
henonde avy'aa rupi tema aiko.
31 Xee arovy'a va'ekue yvy tekoarã ojapo va'ekue,
avakue ra'y kuery ha'e javi guive.
32 Aỹ ma xera'y kuery, pendu ke.
Ovy'a ete 'rã xee aikoa rupi oiko va'e.
33 Pendu ke xee rombo'ea pene'arandu aguã,
penduxe e'ỹ eme.
34 Ovy'a ete 'rã xenhe'ẽ rendu va'e,
ko'ẽ nhavõ xerokẽ py oĩ va'e,
xero katy aikea'i py xerarõ oiny va'e.
35 Mba'eta xejou va'e ojou avi 'rã tekove,
ha'e oupity 'rã SENHOR oguerovy'a aguã.
36 Ha'e rã xerovai ojejavy va'e ma onhe'ẽ pe ae ojapo vai.
Ha'e javi xejou vai va'e omano aguã rive oguerovy'ave vy."

9

Arandua ngaru ojapo va'e re ijayvua

1 'Arandua ojapo ngoorã,
ha'e vy omoatyrõ sete ijytarã.*
2 Ojuka uka mymba ngaru ojapo aguã,
oguereko katu ma vinho, ha'e gui mesa áry omoĩmba.
3 Ha'e rami vy guembiguai kuery omondouka
tetã yvateve va'e áry rupi nhoenoĩ aguã. Aipoe'i uka:
4 "Ndapeikuaai rei va'e, peikepa ke apy!" he'i uka.
Hi'arandu e'ỹ va'e kuery pe aipoe'i uka:
5 "Peju ke pe'u mbojape xea py,
ha'e pey'u vinho areko katupa va'ekue.
6 Pendekuaive eme 'arandu e'ỹa rupi, ha'e vy 'rã peiko areve.
Tape 'arandu oĩa rupi anho peiko", he'i uka.
7 Ha'e gui porojojai rei va'e kuery pe pendeayvu vy
peẽ ae pejejojai uka rei,
heko vai va'e kuery pe pendeayvu vy pejeavyky uka rei 'rã.
8 Nda'evei ae porojojaia pe nhandeayvu aguã, nhandevy ipoxy e'ỹ aguã.
Ha'e rã hi'arandu va'e pe nhandeayvu ramo ma nhanderayvu 'rã.
9 Hi'arandu va'e nhambo'e ramo ma hi'aranduve 'rã,
heko porã va'e nhambo'e ramo oiko kuaave 'rã ovy.
10 SENHOR renonde jajererokyjea rupi jaiko vy 'rãe jaupity 'arandua,
Iky'a e'ỹ va'e jaikuaa vy 'rãe jaiko kuaa.
11 Mba'eta xereve vy anho peiko pukuve 'rã,
penerenonderã ma'etỹa amoĩ retave ramo.
12 Pene'arandu ri vy pendejeupe guarã ae 'rã pejou,
ha'e rã pejojojai reia py ma peẽ ae 'rã penhemoĩ vai.

Kunha hi'arandu e'ỹ va'e nhoenoĩ oinya

13 'Arandu e'ỹa ma kunha ojejoko kuaa e'ỹ ha'e opa marã rei onhendu va'e.
Ha'e nunga ma mba'eve ndoikuaai 'rã.
14 Oguapy 'rã oiny ngokẽ py,
tetã yvatevea py tenda áry oĩ 'rã,
15 oaxa va'e-va'e ha'e omba'eapo vy
oje'oi va'e pe aipoe'i aguã:
16 "Ndapeikuaai rei va'e, pejupa ke apy!"
Hi'arandu e'ỹ va'e kuery pe aipoe'i 'rã:
17 "Yy mondakue ma yro'yxã porãve,
ha'e mbojape nhemi rupi ja'u va'e ma heeve", he'i.†
18 Ha'e rã ha'e pyguarã oenoĩ va'ekue ma ndoikuaai oĩa py manogue anho ikuaia,

* 9:1 Apy ma Arandua re ijayvu, hoo va'e ngaru pavẽ pe ojapo va'e re rami. † 9:17 Apy ma ijayvu nhemi rupi jajejavya re.

ha'e py oike va'ekue ma yvykua manoa
py meme ikuai.

Heko porã ha'e heko vai va'e reko re ijayvua

Arandu regua ayvu Salomão omombe'u va'ekue

10

1 Ta'y kuery hi'arandu va'e ombovy'a 'rã nguu,
ha'e rã ta'y kuery hi'arandu e'ỹ va'e ma omomboriau 'rã oxy.
2 Mba'emo jajejavya rupi jajou va'e ma mba'everã ndovarei,
ha'e rã teko porã ma nhandereraa jepe 'rã manoa gui.
3 SENHOR ndoejai 'rã heko porã va'e karuai oendu oikovy aguã,
ha'e rã heko vai va'e ma SENHOR ojoko 'rã oipotapa rei va'e ojou e'ỹ aguã.
4 Inhate'ỹa rupi omba'eapo va'e ndojoui 'rã mba'eve,
ha'e rã ikyre'ỹa rupi omba'eapo va'e ma ojou-jouve 'rã oipota va'e.
5 Kuaray aku porã jave ta'y hi'arandu va'e omono'õ 'rã mba'emo,
ha'e rã mba'emo omono'õa ára py oke rive va'e ma omoxĩmba rei 'rã nguu kuery.
6 Heko porã va'e akã re oĩ 'rã imoingo porãarã,
ha'e rã heko vai va'e ma nhomoingo vai aguã rupi anho ijayvu.
7 Heko porã va'e re nhanema'endu'aa ma nhanemoingo porã 'rã,
ha'e rã heko vai va'e rery re nhanema'endu'aa ma mba'emo ru'ũgue rami rive.
8 Opy'a py hi'arandu va'e omoĩ porã 'rã ojapo uka pyre,
ha'e rã o'arandua rupi e'ỹ ijayvu va'e ma oĩ vai 'rã.
9 Anhetẽ rupi ikuai va'e oĩ atã 'rã,
ha'e rã tape karẽ rupi ikuai va'e re ma oikuaa potaa 'rãe.
10 Nhombotavya rupi oxapymi-pymi va'e ma nhomomboriau va'e vy,
o'arandua rupi e'ỹ ijayvu va'e oĩ vai 'rãe.
11 Heko porã va'e ayvu ma tekove me'ẽa ae,
ha'e rã heko vai va'e ma jojuka aguã rupi anho ijayvu.
12 Mborayvu rupi e'ỹ ikuai va'e nhomopu'ãmba rei 'rã.
Ha'e rã porayvu va'e ma ojao'i uka 'rã ojejavya ague.*
13 Oiko kuaa va'e ijayvu rã nhaendu vy jajou 'rã nhane'arandurã,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma oinupãa aguã rami ikuai.
14 Hi'arandu va'e omoĩ porã 'rã 'arandua,
ha'e rã heko vai va'e ma onhemokanhy uka aguã rupi rive ijayvu.
15 Oguerekopa va'e ma omba'e rei-rei re oĩ atã, tetã ikorapa va'e py rami,
ha'e rã iporiaukue'i ma ikuai axy 'rã mba'eve ndoguerekoia py.
16 Heko porã va'e oikoague repy ma tekove,
ha'e rã heko vai va'e ma ojejavyague repy ae 'rã ojou.
17 Ombo'ea ague rami ikuai va'e ma tape tekove katy oo va'e rupi oje'oi,
ha'e rã omongeta ague rupi e'ỹ ikuai va'e ma ha'eve e'ỹa katy 'rã oje'oi.
18 Ijapu va'e ma opy'a re omoĩ 'rã joe nda'ija'eia,
joekokue omombe'u merami rive va'e ma hi'arandu e'ỹ va'e ae.
19 Ijayvu reta rei va'e ojejavy 'rãe,
ha'e rã ayvu py ojejoko kuaa va'e ma oiko kuaa va'e vy ae.
20 Heko porã va'e ayvu ma prata oiporavo pyre rami,
ha'e rã heko vai va'e kuraxõ ma mba'erã ndovarei.
21 Heko porã va'e ayvu ma teta omongaru va'e rami,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e kuery ma omanomba rive 'rã, ndoikuaa potaxei rire.
22 SENHOR nhandereroayvu porã vy ojapo jajou-jouve aguã rami,
neĩ peteĩve henda py nanhanemomboriaui 'rã.
23 Hi'arandu e'ỹ va'e oikuaa ramo opa marã rei nhandekuaia rupi merami 'rã javy'a,
ha'e rã avakue oikuaa ete va'e pe ma nhane'arandua rupi vy 'rãe javy'a.

24 Heko vai va'e mba'emo gui okyjea va'e ae 'rã oiko hexe,
ha'e rã heko porã va'e oarõ oikovya ma Nhanderuete ojapo 'rã ojeupity aguã rami.

* 10:12 1 Pedro 4.8

25 Yvytu vaikue opytu'u xapy'aa rami avi
heko vai va'e kuery reko voi okanhy
xapy'a 'rã,
ha'e rã heko porã va'e ma oĩ atã riae
'rã.
26 Nhaneraĩ pe vinagre nda'evei, ha'e nhan-
derexa pe ma hataxĩ nda'evei,
ha'e rami ae inhate'ỹ va'e nda'evei avi
ijokuaia pe.
27 SENHOR renonde jajererokyjea rupi vy
jaikove puku 'rã,
ha'e rã heko vai va'e ikuaia ma ijapy
voi 'rã.
28 Heko porã va'e oarõa ma ombovy'a 'rã,
ha'e rã heko vai va'e oarõa ma oaxa
rive 'rã.
29 SENHOR guigua tape ma anhetẽ rupi ikuai
va'e onhemi aguã,
ha'e rã heko vai va'e pe ma imombaarã
rive oĩ.
30 Heko porã va'e ma raka'eve rã peve
ndoityai 'rã,
ha'e rã heko vai va'e ma nomombytaai
'rã yvy re.
31 Heko porã va'e ayvu nhomo'aranduve 'rã,
ha'e rã ijayvu vaikue rei va'e ma
omombaa 'rã.
32 Heko porã va'e ayvu nhombovy'a 'rã,
ha'e rã heko vai va'e ma ha'eve'ỹa
rupigua re anho 'rã ijayvu.

11

1 Jokorea rupi mba'emo opeja va'e gui SEN-
HOR ojeguaru,
ha'e rã ha'evea'i rami opeja va'e ma
oguerovy'a 'rã.
2 Jajejou porã rei rive ramo avave rei nan-
hanemboeteai 'rã,
teĩ nhanhemo'yvyĩ'i vy ma jajou 'rã
nhane'arandurã.
3 Heko porã va'e anhetẽ rupi ikuaia ma
oguereko 'rã ha'evea rupi,
ha'e rã anhetẽ rupi e'ỹ ikuai va'e ma
anhetẽ e'ỹa ae 'rã omomba.
4 Nhombopagaa ára py opa mba'e jarekopa
va'ekue ndovarei 'rã mba'everã,
ha'e rã nhandereko porãa ma nhan-
dereraa jepe 'rã manoa gui.
5 Anhetẽ rupi ipy'a va'e pe ma heko porãa
ae omoatyrõ 'rã haperã,
ha'e rã heko vai va'e ma ho'apa 'rã ha'e
kuery ae reko vaia py.
6 Heko porã va'e oo jepe 'rã ha'e kuery ae
reko porãa py,
ha'e rã jokorea rupi ikuai va'e ma ha'e
kuery ae reko vaia py 'rã ombo'aa.
7 Heko vai va'e omano ramo mba'emo
oarõague voi opa 'rã,
heko vai va'e oarõague opa rive 'rãe.
8 Heko porã va'e ogueraa jepea 'rã ojexavaia
gui,
ha'e gui heko vai va'e re jevy 'rã ha'e
nunga ou.
9 Anhetẽ rupi e'ỹ ikuai va'e ma ayvu py rive
oity 'rã oirũ kuery,
ha'e rã heko porã va'e ma mba'emo
oikuaa rupi oo jepe 'rã.
10 Heko porã va'e ikuai porã ramo tetã pygua
kuery ha'e javi 'rã ovy'a okuapy,
ovy'a avi 'rã okuapy heko vai va'e
okanhy ramo.
11 Heko porã va'e ogueroayvu porãa rupi
tetã ha'e javi rupi 'rã ikuai porã,
ha'e rã heko vai va'e kuery ijayvua
rupi ma oitya 'rã.
12 Oirũ pe "Mba'e vare'ỹ" he'i va'e re ma noĩ
'arandua,
ha'e rã ava hi'arandu va'e ma okyrirĩ
'rã oikovy.
13 Joekokue ramigua rive omombe'u va'e
onhea'ã 'rã onhomi mbyre oikuaa
aguã,
ha'e rã ojeroviapy ma onhomi mbyre
nomboaxai 'rã.
14 Joguerekoa hi'arandu va'e ndoikoi ramo
avakue pavẽ 'rã ho'apa,
teĩ nhomongetaa heta ikuai ramo ma
ikuai porã 'rã.
15 Oirũ orevea opaga aguã rami oiko va'e
ojexavai 'rã,
ha'e rã ha'e rami ndoikoi va'e ma oĩ atã
'rã.
16 Kunha porayvu va'e ojou 'rã imboeteará,
ipo'akakueve ojou-joupavea rami avi.
17 Mborayvu rupi ikuai va'e ma ha'e kuery
pe ae ojapo porã,
ha'e rã joapo vai rei va'e ma ha'e kuery
ae onhemoĩ vai uka.
18 Heko vai va'e ojeupe guarã ojou va'e ma
imarã va'erã,
ha'e rã teko porã rupi oiko va'e ma
anhetẽ ete va'e guigua ojou 'rã
oikoague repy.
19 Heko porã va'e oo 'rãe tekove katy,
ha'e rã teko vai rupi ikuai va'e ma
omano ete 'rãe.
20 Opy'a py opa marã ikuai va'e gui SENHOR
ojeguaru ete 'rã,

ha'e rã anhetẽ rupi ikuai va'e ma
oguerovy'a 'rã.
21 Heko vai va'e nombopagaa e'ỹi 'rã,
jaikuaa,
ha'e rã heko porã va'e kuery regua ma
oo jepe 'rã.
22 Ouro guigua ma poryko xĩ jeguarã oĩ ramo
nda'evei.
Ha'e rami ae kunha porã re hi'arandu
e'ỹa oĩ ramo nda'evei.
23 Heko porã va'e oipotaa rami vy oiko 'rã
nhomoingo porãarã,
ha'e rã heko vai va'e ma mba'emo oarõ
va'ekue 'rãgue py oiko 'rã imbopa-
gaarã.
24 Joupe mba'emo ome'ẽ rive-rive'i va'e ojou
retave 'rã heravy,
ha'e rã nome'ẽ rivexei va'e ma
oipotapa rei 'rã.
25 Imba'eme'ẽ porã kuaa va'e ma oiko porã
'rã,
joupe oy'u va'erã ome'ẽ va'ekue ju
omboy'ua 'rãe.
26 Mba'emo aju nomboja'oxei va'e re ma
heta va'e kuery ijayvu vai 'rã
okuapy,
ha'e rã ivendeare ma ogueroayvu
porãa 'rã.
27 Joupe ojapo porãa rupi ikuai va'e om-
boetea 'rã,
ha'e rã teko vai rupi rive ikuai va'e ma
ha'e kuery re ae ju 'rã ojeapa heko
vaiague.
28 Omba'e rei-rei re rive ojerovia va'e ho'a
'rã,
ha'e rã heko porã va'e ma ijaguyje 'rã
mba'emo rogue ipyaupaa rami.
29 Ngopygua kuery ndoguereko kuaai va'e
ojou 'rã yvytu rive,
ha'e hi'arandu e'ỹ va'e ikuai 'rã
hi'arandu va'e rembiguairã.
30 Heko porã va'e ma yvyra'a tekove me'ẽa
rami ikuai,
tekoverã joua ma hi'arandu va'e ae vy
ma 'rã.
31 Yvy re heko porã va'e ikuai teria ja om-
bopagaa 'rã.
Heko vai ha'e ojejavypa rei va'e kuery
katuve ma ombopagaa 'rã.*

12

1 Onhemo'arandu uka va'e oguerovy'a
'arandua,
ha'e rã nonhemongeta ukai va'e ma
hi'arandu e'ỹ va'e ae.
2 Heko porã va'e oupity 'rã SENHOR om-
boaxya,
ha'e rã opa marã rei onhembopy'a va'e
ma ombopaga 'rã.
3 Avakue ojejavy reia rupi ikuai va'e noĩ atã
kuaai 'rã,
ha'e rã heko porã va'e ma ndoipe'aai
'rã.
4 Kunhague hi'arandu va'e ma ime
oguerovy'a 'rã,
ha'e rã oxĩmba rei aguã rami ikuai va'e
ma ikãgue omou'ũmba heravy va'e
rami.
5 Heko porã va'e ipy'a 'rã ha'evea rupi anho,
ha'e rã heko vai va'e ma nhombotavya
rupi rive 'rã nhomongeta.
6 Heko vai va'e ayvu ma jouguy omoẽxe vy
oma'ẽ mbegue va'e rami,
ha'e rã heko porã va'e ayvu ma
jogueraa jepearã.
7 Heko vai va'e oitya rã noĩvei ma 'rã,
ha'e rã heko porã va'e ramymino
kuery ma ikuai riae 'rã.
8 Avakue hi'arandu va'e re ima'endu'a porãa
'rã,
ha'e rã opa marã onhembopy'a va'e
ma ojou vaia 'rã.
9 Nhanhemboyvate rei teĩ karuai nhaendu
jepi 'rãgue py
ha'eveve nhanhemo'yvyĩ'i reve
nhamba'eapo jaikovy aguã.
10 Heko porã va'e opena porã 'rã guymba
kuery re,
ha'e rã heko vai va'e py'a re ma nho-
moingo axyxea rive oĩ.
11 Oyvy re omba'eapo va'e oguereko reta 'rã
tembi'u,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e kuery ma
mba'emo rive ojou aguã rupi ikuai.
12 Heko vai va'e ikuai 'rã teko vairã joua rupi
rive,
ha'e rã heko porã va'e ma yvyra hapo
porã ha'e hi'a porã va'e rami.
13 Heko vai va'e onhembo'a uka 'rã ha'e ae
ijayvua py,
ha'e rã heko porã va'e ma oo jepe 'rã
ojexavai aguã gui.
14 Avakue ijayvu porãa rupi ojou 'rã imoingo
porãarã,
peteĩ-teĩ ojou 'rã opo py ojapoague
repy.

* 11:31 1 Pedro 4.18

15 Hi'arandu e'ỹ va'e ma ojeupe ae ha'evea
rami merami oiko,
ha'e rã hi'arandu va'e ma omongetaa
rã ojapyxaka pota 'rã.
16 Hi'arandu e'ỹ va'e ma opoxya oexa uka
vyvoi 'rã,
ha'e rã hi'arandu va'e ma hexe ijayvua
teĩ ojejoko kuaa 'rã.
17 Anhetẽ rupi ijayvu va'e ojapo ha'evea
rami oikuaa potaa aguã rami,
ha'e rã ijapu va'e ma ojapo nhombo-
tavypaa aguã rami.
18 Kyxe xĩ py rami avi ijayvuxe va'e ayvu
nhomboperepa 'rã,
ha'e rã hi'arandu va'e ayvu ma moã.
19 Anhetẽ rupi ijayvu va'e ikuai riae 'rã,
ha'e rã ijapu va'e ma xapy'a'i guarã
rive.
20 Heko vai va'e py'a re oĩ nhombotavy aguã
rive,
ha'e rã peteĩ rami ikuai aguã re
nhomongeta va'e ma oendu 'rã
ovy'aa.
21 Heko porã va'e re mba'emo vai ndoikoi 'rã,
ha'e rã heko vai va'e re ma imoingo
axyarã rive 'rã ou.
22 Ijapu va'e gui SENHOR ojeguaru,
ha'e rã anhetẽ rupi ikuai va'e ma
oguerovy'a.
23 Hi'arandu va'e ndoikuaa ukapa rei 'rã
mba'emo oikuaa va'e,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma oexa
ukapa vyvoi 'rã o'arandu e'ỹa.
24 Ikyre'ỹ va'e ipo'aka 'rã joe,
ha'e rã inhate'ỹ va'e ma omomba'eapo
nhea'ãa rive 'rã.
25 Avakue py'a re heko eta reia oĩ va'e ombo-
jero'a rei 'rã,
ha'e rã ayvu porã'i ma ombovy'a 'rã.
26 Heko porã va'e oguereko 'rã heravy oirũ
kuery,
ha'e rã heko vai va'e kuery ma ojavy
uka 'rã tape.
27 Inhate'ỹ va'e ndoexyi 'rã xo'o ojuka
va'ekue,
ha'e rã ikyre'ỹ va'e ma mba'emo ojou
va'ekue ombovare ete 'rã.
28 Teko porã rupi oo va'e ojou 'rã tekove,
ha'e va'e tape rupi manoa noĩ.

13

1 Ta'y hi'arandu va'e oendu pota porã 'rã
tuu ombo'e rã,
ha'e rã jojojai rei va'e ma noendu potai
'rã omongetaa rã.
2 Avakue ijayvu porãa rupi vy ojou 'rã iporã
va'e,
ha'e rã anhetẽ rupi e'ỹ ikuai va'e ma
joguero'axe vai rive.
3 Ayvu py ojejoko va'e omoĩ atã 'rã
guekovea,
ha'e rã ijayvu katu raxa va'e ma ha'e
ae onhemoĩ vai.
4 Inhate'ỹ va'e ma mba'emo oipota rei teĩ
ndojoui 'rã,
ha'e rã ikyre'ỹ va'e ma ojoupave 'rã
mba'emo.
5 Heko porã va'e ndojou porãi 'rã apu,
ha'e rã heko vai va'e ma oxĩmba rei 'rã,
ojou vaipy ae vy.
6 Teko porã ogueraa jepe 'rã anhetẽ rupi
ikuai va'e,
ha'e rã ojejavypa rei va'e ma teko vai
oity 'rã.
7 Amongue ma "Arekopa" he'i va'eri
mba'eve oguereko vy e'ỹ,
ha'e rã amboae kuery ma "Xeporiau'i"
he'i va'eri opa mba'e oguereko.
8 Avakue oguerekopa va'e ome'ẽmba 'rã
guekovia,
ha'e rã iporiaukue'i ma avave
nomoangekoai 'rã.
9 Heko porã va'e rataendy hexakã porã 'rã,
ha'e rã heko vai va'e rataendy ma
oguepa rive 'rã.*
10 Jajejou porã reia ma joe nhapu'ã rei aguã
rive oĩ,
teĩ nhanhemongeta uka vy ma jajou
'rã 'arandu.
11 Mba'e rei-rei jajou rive va'ekue opa rive
avi 'rã,
ha'e rã nhamba'eapoa rupi jajou
va'ekue ma hetave 'rã ovy.
12 Mba'emo nharõ jaikovya ndoiko voi ramo
nhandekuerai 'rã,
teĩ jaipota va'ekue ojeupity rã yvyra
tekove me'ẽa rami oĩ.
13 Omongetaa rã noendu potai va'ekue om-
bopagaa 'rã,
ha'e rã ijayvua oendu vy ojererokyjea
rupi ikuai va'e pe ma ome'ẽa reta
'rã.
14 Hi'arandu va'e nhanembo'ea ma tekoverã
me'ẽa,
nhuã manoa gui jaa jepe aguã.

* 13:9 "Hataendy" he'ia py ma tekove re ijayvu vy.

15 Hi'arandu porã va'e omboetea 'rã,
ha'e rã anhetẽ rupi e'ỹ ikuai va'e reve
ma nda'evei nhandekuai aguã.
16 Hi'arandu va'e ha'e javi oiko kuaa 'rã,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma oexa uka
'rã o'arandu e'ỹa.
17 Heko vai va'e pe mba'emo omombe'u ukaa
ramo oiko 'rã mba'emo vai,
ha'e rã ojeroviapy pe ri omombe'u
ukaa ramo ma moã rami oiko.
18 Omongetaa rã noendu potai va'e ma
iporiau ha'e oxĩmba rei aguã rami
ikuai,
ha'e rã omongetaa rã oendu porã pota
va'e ma omboetea 'rã.
19 Jaipota va'ekue oiko ramo javy'a 'rã nhan-
depy'a py,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma ojeguaru
'rã gueko vaia gui ojepe'a va'e gui.
20 Hi'arandu va'e reve ikuai va'e hi'aranduve
'rã,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e reve on-
hemoirũ va'e ma ojexavai rive 'rã.
21 Mba'emo vai oupity 'rã ojejavypa rei va'e,
ha'e rã heko porã va'e pe ma mba'emo
porã anho 'rã ome'ẽa.
22 Avakue heko porã va'e ma gua'y ra'y
kuery pe 'rã oeja omba'e rei-reikue,
ha'e rã ojejavypa rei va'e mba'e rei-
reikue ma heko porã va'e peguarã
ae 'rã opyta.
23 Iporiaukue'i oyvy omboa'eve ramo'iague
py opa mba'e hi'a porã 'rã,
ha'e rã teko porã rupigua ndoikoi
ramo oipe'apaa 'rã.
24 Gua'y kuery noinupã potai va'e ma
ndoayvui vy,
ha'e rã oayvu vy are e'ỹ re omo'arandu
pota 'rã.
25 Heko porã va'e oguereko reta 'rã ho'u
va'erã,
ha'e rã heko vai va'e ma oendu 'rã
karuai.

14

1 Kunha hi'arandu va'e ojapo porã 'rã
ngoorã,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma opo py ae
ngoo ombovaipave 'rã heravy.
2 Heko porã va'e ma Senhor renonde
ojererokyjea rupi 'rã ikuai,
ha'e rã tape vai rupi ikuai va'e ma
omboete e'ỹ va'e.
3 Hi'arandu e'ỹ va'e oiko axy 'rã ojejou porã
reia rupi ijayvuague py,
ha'e rã hi'arandu va'e ma ijayvu
porãague py oo jepe 'rã.
4 Toro ra'y omba'eapo va'e ndoikoi rã
mba'emo ra'yĩ mboapy'i ae 'rã
jareko nhamoĩ porãaty py,
ha'e rã toro ra'y ovare va'e jareko vy
nhamono'õ retave 'rã.
5 Anhetẽ rupi joeko mombe'ua nda'ijapui
'rã,
ha'e rã anhetẽ rupi e'ỹ nhomombe'u
va'e ma opa mba'e py 'rã ijapu.
6 Jojojai rei va'e o'arandurã oeka teĩ ndojoui
'rã,
ha'e rã hi'arandu va'e pe ma ndaxyi 'rã
mba'emo oikuaa aguã.
7 Ejepe'a ke avakue hi'arandu e'ỹ va'ea gui,
mba'eta ha'e kuery ijayvu teĩ peteĩve
henda py ndereikuaa porãi 'rã.
8 Hi'arandu va'e oexa uka o'arandua ojee ae
oikuaa potaa py,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma ijarakuaa
e'ỹa py ojekore.
9 Hi'arandu e'ỹ va'e ojejavy teĩ "Mba'e'ỹ"
he'i rive 'rã,
ha'e rã heko porã va'e ma joayvua rupi
'rã ikuai.
10 Nhandepy'a re nda'eveia oĩ va'e nhande
ae 'rã nhaendu,
ha'e javy'aa voi ndajaexa uka kuaai 'rã
jaexa va'ety e'ỹ pe.
11 Heko vai va'e kuery ro ombovaipaa 'rã,
ha'e rã heko porã va'e roguy rupi ma
ipotypa 'rã.
12 Oĩ tape jaexa rã ha'eve rei va'e merami,
ha'e rami teĩ opaa py ma nhandereraa
'rã manoa katy.
13 Nhanderory rei reve teĩ nhandepy'a py
ma ndajavy'ai,
javy'aa opa ramove mboriau ju 'rã
nhaendu.
14 Opy'a py anhetẽ rupi e'ỹ ikuai va'e ojopy
'rã ikuaiague repy ha'e javi,
heko porã va'e oiko porãague repy
ojopy va'erã ramigua e'ỹ.
15 Hi'arandu e'ỹ va'e ma ijayvua rã oendu vy
oguerovіapa rei 'rã,
ha'e rã hi'arandu va'e ma oikuaa pota
'rã oiko aguã re.
16 Hi'arandu va'e oikuaa pota vy ojepe'a 'rã
mba'emo vai gui,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma ivai vyvoi
'rã ojee ae rive ojerovia vy.
17 Ipoxy rei rive va'e opa marã 'rã ikuai,

avakue joapo vai rei va'e re nda'ija'eai
'rãe.
18 Hi'arandu e'ỹ va'e ma 'arandu rupi e'ỹ 'rã
ikuai,
ha'e rã hi'arandu va'e ma oiko kuaa-a
py ijegua.
19 Heko vai va'e guenapy'ã re 'rã oĩ heko
porã va'e renonde,
anhetẽ rupi e'ỹ oiko va'e ojerure 'rã
oiny heko porã va'e rokẽ py.
20 Iporiaukue'i re hoo katy'igua kuery ae voi
nda'ija'ei 'rã,
ha'e rã oguerekopa va'e ma irũ reta
'rã.
21 Ngoo katy'i rupi ikuai va'e re ija'e'ỹ va'e
ojejavy,
ha'e rã iporiaukue'i mboaxya ma ovy'a
'rã.
22 Mba'emo vairã rupi rive onhembopy'a
va'e ndojejavyi 'rã teve?
Ha'e rã iporã re nhanhembopy'a ramo
nhanderayvua ha'e ojeroviaa 'rã
nhandere.
23 Nhamba'eapoa ha'e javi rupi jajou retave
'rã,
teĩ nhandeayvu katu rivea py ma
nhandeporiauve rive 'rã.
24 Hi'arandu va'e mba'e rei-rei retaa ijegua
'rã,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e pegua ma
nda'ijarakuaai reia.
25 Anhetẽ va'e rupi joeko mombe'ua ma
ogueraa jepe 'rã joekove,
ha'e rã ijapu rei va'e ma nhombo-
tavypa rive 'rã.
26 SENHOR renonde jajererokyjea rupi vy ja-
jou nhanhemi aguã imbaraete va'e,
nhandera'y kuery voi ojou 'rã onhemi
aguã.
27 SENHOR renonde jajererokyjea rupi vy
jaupity 'rã yvu tekove me'ẽa,
nhuã manoa py ja'a e'ỹ aguã.
28 Huvixa pegua kuery heta ramo
oguerovy'a 'rã,
ha'e rã oatapa ramo huvixa nda'evei
rei 'rã.
29 Ivai rive e'ỹ va'e ma opa mba'e py oexa
uka 'rã o'arandu,
ha'e rã ipoxy rive va'e ma oguerovy'a
'rã hi'arandu e'ỹa rive.
30 Ha'eve rei'ia nhaendu vy nhanderete ha'e
javi oiko porã 'rã,
ha'e rã joe nhandea'e e'ỹa py ma
nhanekãgue hu'ũmbaa rami.
31 Iporiaukue'i momboriau reia kuery ma
Imoingoare re voi opu'ã rei,
ha'e rã iporiaukue'i mboaxya kuery
ma Nhanderuete mboetea rupi avi
ikuai.
32 Heko vai va'e ho'a 'rã gueko vaia py ae,
ha'e rã heko porã va'e ma omanoa py
voi oguereko 'rã oarõ aguã.
33 Hi'arandu va'e py'a re oĩ hi'arandua,
ha'e rã heko vai va'e py'a re oĩ va'e ma
oikuaa pavẽ 'rã.
34 Peteĩ-teĩ regua teko porã rupi ikuaia py
yvateve 'rã,
ha'e rã jejavya re anho ikuai va'e ma
ojou vai pavẽ 'rã.
35 Huvixave oguerovy'a 'rã tembiguai kuery
hi'arandu va'e,
ha'e 'rã ha'eve'ỹa rami ikuai va'e ma
ombopaga vaipa 'rã.

15

1 Nhambovai porã'i ramo ipoxy va'e opytu'u
'rã ipoxya gui,
va'eri nhandeayvu poyi rei vy ma
nhambopoxyve 'rã.
2 Hi'arandu va'e ijayvu rã jajou porã 'rã
hi'arandua,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ijayvu rã
jaikuaa 'rã nda'ijarakuaaia.
3 SENHOR oexa 'rã opa rupi,
heko vai va'e ha'e heko porã va'e
kuery ha'e javi re onhangareko oiny
vy.
4 Ayvu porã ma yvyra tekove me'ẽa,
ha'e rã ayvu vaikue rei ma
nhanemonguerai rive 'rã.
5 Hi'arandu e'ỹ va'e ma tuu ombo'e ta teĩ
noenduxei 'rã,
ha'e rã omongetaa rã oendu va'e ma
oupity 'rã 'arandu.
6 Heko porã va'e ro py heta 'rã oĩ iporã va'e
anho,
ha'e rã heko vai va'e ma ojou 'rã ojex-
avai aguã rive.
7 Hi'arandu va'e ijayvua py oexa uka 'rã
hi'arandua,
ha'e rã heko vai va'e ma ha'e ramigua
re'ỹ ae ipy'a.
8 Heko vai va'e SENHOR pe mba'emo ome'ẽ
teĩ ojeguaru 'rã,
ha'e rã heko porã va'e onhembo'ea
oendu vy oguerovy'a 'rã.
9 Heko vai va'e reko gui SENHOR ojeguaru,

ha'e rã teko porã rupi ikuai va'e ma
oayvu.
10 Tape porã gui ojepe'a va'e ma ombopagaa
raxa 'rã,
omongetaa rã noenduxei va'e omano
'rãe.
11 Yvy manoa ha'e ikua vaikue SENHOR
oikuaapa va'e vy
avakue ra'y kuery py'a re oĩ va'e
katuve ma oikuaapa!
12 Jojojai rei va'e ma imongetaa re nda'ija'ei
'rã,
neĩ nonhembojai 'rã hi'arandu va'e re.
13 Nhandepy'a re vy'a oĩ va'e ojapo 'rã nhan-
derova porã rei aguã rami,
ha'e rã nhandeporiau reia ma
nhanemonguerai reive 'rã.
14 Hi'arandu va'e py'a re oĩ oiko kuaaxea,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ijayvua py
voi nda'ijarakuaaive tema.
15 Ojexavai rei va'e ára ma nda'evei va'e
meme,
ha'e rã nhandepy'a py mby'a oĩ vy
ojapo 'rã nhanhenhandu porã riae
aguã rami.
16 Jarekopa reve nhandereko eta rei 'rãgue
py
ha'eveve nhandeporiaukue'i teĩ
SENHOR renonde jajererokyjea rupi
jaiko.
17 Jajoayvua rupi e'ỹ vaka ikyrave va'e ro'o
mbixy ja'u 'rãgue py
ha'eveve tembi'u jaexa'i va'e tema ja'u
jajoayvua rupi.
18 Ivai ja rei va'e jogueropoxy rive 'rã,
ha'e rã ivai rive e'ỹ va'e ma nhomom-
bytu'u 'rã joguero'aa gui.
19 Inhate'ỹ va'e oikoa ma tape juu anho
ikuaia rami,
ha'e rã heko porã va'e oikoa ma tape
ijoja porã va'e rami.
20 Ta'y hi'arandu va'e ombovy'a 'rã nguu,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma neĩ oxy
voi ndoayvui.
21 Hi'arandu e'ỹ va'e oguerovy'a rei 'rã
ijarakuaa e'ỹa,
ha'e rã avakue hi'arandu va'e ma
ha'evea rami 'rã ikuai.
22 Nhanemongetaarã ndoikoi ramo jaipota
va'e voi ndoikoi avi 'rã,
ha'e rã nhanemongetaa heta ikuai rã
ha'eve 'rã.
23 Avakue ha'evea rami ombovai vy ovy'a 'rã,
ayvu oĩ porã aguã rami ijayvua py.
24 Hi'arandu va'e tape ooa va'e ma yvate 'rã
oo tekove katy,
manoa katy oguejy ovy 'rãgue py.
25 SENHOR oitypa 'rã ojejou porã rei va'e ro,
ha'e rã imeve'ỹ va'e kuery pegua ma
omoĩ atã 'rã.
26 SENHOR ojeguaru heko vai va'e kuery on-
hembopy'aa gui,
ha'e rã ayvu porã ma oendu vy
oguerovy'a 'rã.
27 Jokorea rupi ojou-joupavexe va'e ombo-
jexavai 'rã ngoo pygua kuery,
ha'e rã teko vai rekoviarã ndojopyi
va'e ma oikove riae 'rã.
28 Heko porã va'e onhembopy'a porã ranhe
'rã ombovai kuaa aguã,
ha'e rã heko vai va'e ma opa marã rei
'rã ijayvu.
29 Heko vai va'e ikuaia gui SENHOR mombyry
oĩ,
ha'e rã heko porã va'e onhembo'ea ma
oendu 'rã.
30 Nhandererovy'aa rupi oma'ẽa ramo javy'a
'rã,
ayvu porã omombe'ua rã nhaendu
vy nhanekãgue rupi voi nhanem-
baraeteve avi 'rã.
31 Ha'evea rupi nhanemongetaa rã jajapyx-
aka vy
hi'arandu va'e kuery reve 'rã nhan-
hemoirũ.
32 Nonhemo'arandu ukai va'e ha'e ae
guekove nombovarei,
ha'e rã omongetaa rã oendu pota va'e
ma ojou 'rã 'arandu.
33 SENHOR renonde jajererokyjea rupi jaiko
ramo nhanembo'e 'rã 'arandu re,
ha'e nhanhemo'yvyĩ'i ramo nhanem-
boetea 'rã.

16

1 Nhande nhanhembopy'a 'rã mba'emo ja-
japo aguã,
ha'e rã SENHOR gui ae 'rã ou nhambo-
vai kuaa aguã.
2 Nhandevy ma jaikoa ha'e javi ha'evepa rei
teĩ
SENHOR oikuaa pota 'rã nhandepy'a
re.
3 Emboaxa SENHOR po py mba'emo rejapoxe
va'e,
ha'e ramo omoingo 'rã reipotaa ha'e
javi.
4 SENHOR opa mba'e omoingo ha'e ae
oipotaa rami,

heko vai va'e voi omoingo ojexavai
aguã.
5 Opy'a py ojejou porã rei va'e gui SENHOR
ojeguaru vy
nombopaga e'ỹi 'rãe.
6 Nhanhomboaxya ha'e anhetẽ rupi jaiko
ramo jajejavyague ojao'ipaa 'rã,
SENHOR renonde jajererokyjea rupi vy
jaa jepe 'rã mba'emo vai gui.
7 Xapy'a rei ava oikoa SENHOR oguerovy'a
vy
ojapo 'rã ngovaigua kuery reve voi irũ
jevy aguã rami.
8 Jarekopa rei reve teko vai rupi jaiko 'rãgue
py
ha'eveve mboapy'i jareko reve teko
porã rupi jaiko.
9 Jaiko aguã re nhande nhanhembopy'a teĩ
jaguataa rupi nhanderereko va'e ma
SENHOR ae.
10 Huvixa ijayvu 'rã oikuaapaa rupi ae.
Ha'e ramo nemboayvu rã ejavy eme
ndeayvua py.
11 SENHOR gui ae 'rã ou ha'evea rami
mba'emo japeja ha'e nha'anga
aguã,
voko py ha'evea ramigua poyia oĩ va'e
ma ixuguigua meme.
12 Huvixa kuery ojeguaru 'rã teko vai ha'e
javi gui,
gueko porãa rupi ae 'rã opena oiny.
13 Anhetẽ rupigua ayvu huvixa oendu vy
oguerovy'a 'rã,
oayvu 'rãe anhetẽ rupi ijayvu va'e.
14 Huvixa ipoxya nhaendu vy jaikuaa 'rã
jojuka ukaxea,
teĩ ha'e ramia gui hi'arandu va'e
omombytu'u kuaa 'rã.
15 Huvixa ovy'a ramo jaikuaa nhomoingove
ju aguã.
Iporayvua ma ára pyau py arai gui
okya rami.
16 Ouro jajoua gui ha'eveve nhane'arandurã
jajou,
prata gui ha'eveve va'e ma jaiko
kuaavea.
17 Heko porã va'e oikoa ma teko vairã katy
e'ỹ 'rã oo,
oiko aguã oikuaa pota porã va'e ma
ogueraa jepe 'rã guekove.
18 Jajejou porã reia ma opaa py nhanembo-
jexavai 'rã,
ha'e nhandepy'a py nhanhemboyvate
reia ma nhandereityarã oĩ.
19 Yvatekueve reve mba'emo jajoupa
va'ekue nhamboja'o 'rãgue py
ha'eveve yvyĩgueve'i reve nhan-
hemo'yvyĩ'i.
20 Ombo'ea rã ojapyxaka va'e ojou 'rã
mba'emo porã,
ha'e SENHOR re ojerovia va'e ovy'a ete
'rã.
21 Okuraxõ py hi'arandu va'e pe "Oiko kuaa
va'e" 'ea 'rã,
ha'e ijayvu porã kuaa va'e ma
nhombo'e porã 'rã.
22 'Arandu ojou va'e pe ma tekove me'ẽarã
oĩ,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma opaga 'rã
nda'ijarakuaai reiague re.
23 Hi'arandu va'e okuraxõ py onhembo'e
ranhe 'rã ijayvu kuaa aguã,
ha'e ramo onhe'ẽ rendu pavẽ 'rã.
24 Ayvu porã ma ei he'ẽa rami oĩ nhaneku-
raxõ re,
moã nhanderete moexaĩa rami guive.
25 Oĩ tape avakue oexa rã ha'eve rei va'e
merami teĩ
opaa py ma manoa katy 'rã ogueraa.
26 Omba'eapo va'e ma nhembyayi gui ae 'rã
omba'eapo,
okaruxea ae omokyre'ỹ.
27 Avakue vare'ỹ va'e onhea'ã 'rã okuapy
teko vai re anho,
ha'e ijayvua ma tata mba'emo rap-
yarã.
28 Avakue heko vai va'e ojapo 'rã joguero'a
rei aguã rami,
ijayvu rei va'e ma joe irũ porã va'ekue
teĩ omomboi 'rã joegui.
29 Avakue ojerovia rei va'e oirũ kuery ombo-
tavy vy
oguereko 'rã tape vai rupi.
30 Oxapymi rei va'e onhembopy'a 'rã oiny
teko vai re,
ha'e gui onhembexu'u reve ojapo ete
'rã.
31 Omboetepy 'a xiĩa ma ijeguarã oĩ,
tape teko porã katy oo va'e rupi oje'oi
va'e pegua ae.
32 Joe nhapu'ã rei aguã re jajerovia rei 'rãgue
py ha'eveve nhandevai vyvoi e'ỹa,
tetã ha'e javi re nhandepo'aka 'rãgue
py ha'eveve nhande ae jajejoko
kuaa.
33 Xortea jaexa teĩ
SENHOR gui meme ou jaikuaa aguã.

17

1 Nhandero py jajoguero'apa rei reve xo'o ja'u vaipa 'rãgue py
ha'eveve nhandekuai rivea py peteĩ'i mbojape ja'u.
2 Ta'y kuery oxĩmba aguã rupi ikuai va'e gui ma tembiguai kuery hi'arandu va'e ipo'akave 'rã,
ha'e rami vy ojopy 'rã ta'y kuery peguarã va'ekue ae.
3 Prata ma hi'angaarã py 'rã nhamoĩ, ha'e ouro ma tata py,
ha'e rã nhandepy'a re oikuaa pota va'e ma SENHOR ae.
4 Heko vai va'e ojapyxaka 'rã mba'emo vai rupi ijayvu va'e re,
ijapu va'e oenduxe vai 'rã ayvuxe.
5 Iporiaukue'i jojai reia kuery ma Imoingoare re voi ijayvu rei rire
jexavaia oguerovy'a rei va'e ndopaga e'ỹi 'rã.
6 Tamoĩ kuery oguerovy'a 'rã guamymino kuery,
ha'e rami ae avi ta'y kuery oguerovy'a 'rã nguu kuery.
7 Hi'arandu e'ỹ va'e nda'ijayvu porã kuaai 'rãe,
ha'e huvixa kuery nda'evei ijapu aguã.
8 Ha'eve'ỹa rami ojapo ukaxe vy mba'emo ome'ẽ va'e oikuaa teĩ oipota va'e rei ita ojapoa rami,
mba'eta mamo rã oikoa py tema oipotaa oiko 'rã.
9 Amboae kuery ojejavyague ndoikuaa ukai va'e oexa uka oayvua,
ha'e rã mba'ekue omboaxa-axa rei va'e ma ojapo 'rã joe irũve va'ety joegui oja'o aguã rami.
10 Hi'arandu e'ỹ va'e cem-kue oinupãa teĩ noendui 'rã merami,
ha'e rã hi'arandu va'e ma omongetaa rã oenduxe ete 'rã.
11 Nanhonhe'ẽ rendui va'e kuery onhea'ã mba'emo vai re anho.
Ha'e nunga rupi ha'e kuery rovai omboua 'rã imbojexavaiarã.
12 Urso gua'y'i re inharõ va'e reve nhanhovaexĩa gui nda'eveive
hi'arandu e'ỹ va'e ijarakuaa rupi e'ỹ ikuai va'e reve nhanhovaexĩ.
13 Amongue pe ojapo porãa 'rãgue py mba'emo vai re omboekovia rire
hoo py oiko riae 'rã mba'emo vai.
14 Yy ombotyague gui oxyry xapy'aa rami avi jajoguero'a ypya.
Ha'e nunga rupi ha'eveve japytu'u voi, joegui jaja'o e'ỹ aguã.
15 SENHOR ndojou porãi 'rã heko vai va'e omboeko porã rivea rã,
neĩ heko porã va'e ombopaga rivea rã guive.
16 Hi'arandu e'ỹ va'e o'arandurã ojoguaxe vy merami peráta oguereko opo py,
nai'arandui ae ma va'eri.
17 Nhaneirũ kuery nhanderayvu 'rã jaikoa jave re,
ha'e rami vy jajexavaia py onhemoingo 'rã nhaneretarã ae'i rami.
18 Avakue hi'arandu e'ỹ va'e onhemoĩ vai uka rive vy
ojea katy'igua orevea opaga aguã rami ikuai.
19 Joguero'a reixe vai va'e ojejavy reia rupi rive 'rã ikuai,
ha'e ngokẽ ombotuvixa va'ekue py ae 'rã ojeity uka.
20 Anhetẽ rupi e'ỹ ipy'a va'e ndojoui 'rã ha'eve va'e,
peteĩ rupi e'ỹ ijayvu va'e ho'a 'rã mba'emo vai py.
21 Ta'y hi'arandu e'ỹ va'e omomboriau 'rã nguu kuery.
Ndoiko kuaai rei va'e ru kuery ma ndovy'ai 'rã.
22 Nhandepy'a py vy'aa ma moã porã rami 'rã oĩ,
ha'e rã nhanenhe'ẽ py nhandekueraia oĩ vy ma omombirupa 'rã nhanekãgue.
23 Heko vai va'e onhevende nhemi 'rã peráta re,
ha'eve e'ỹa ramigua rupi joguereko aguã.
24 Mba'emo oikuaa va'e onhea'ã 'rã hi'aranduve aguã anho,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma yvy re mba'emo ikuai va'e re rei 'rã oma'ẽ oikovy.
25 Ta'y hi'arandu e'ỹ va'e omomboriau 'rã nguu,
omonguerai rei avi 'rã hereko'iare.
26 Heko porã va'e nhambopaga aguã nda'evei,
huvixa nhamoingo axy reia ma ha'eve'ỹ va'e ae.
27 Ayvu py ojejoko va'e ma hi'arandu va'e,

oiko rive'i va'e ma oiko kuaa va'e ae.
28 Hi'arandu e'ỹ va'e teĩ okyrirĩ oiny rã
jaikuaa 'rã hi'arandua rami,
ijayvua py ojejoko va'e jaikuaa 'rã oiko
kuaa va'e rami ae.

18

1 Joexaxe e'ỹ rei va'e ma ha'e kuery ae
oipotaa rami rive ikuai,
ha'e vy noenduxei 'rã 'arandu anhetẽ
ete va'e.
2 Hi'arandu e'ỹ va'e ndoikuaaxei 'rã
'arandu,
ha'e kuery ae akã gui rive 'rã ijayvu.
3 Teko vai oĩ ramo oĩ avi 'rã jojou vaia,
ha'e nhaxĩmba aguã rami nhandekuai
ramo nanhanemboeteavei ma 'rã.
4 Avakue ijayvua ma yy typy va'e ramigua,
ha'e hi'arandu va'e ayvu ma yakã'i
oxyry va'e rami 'rã.*
5 Nda'evei otekoavy va'ekue nhamboeko
porã aguã,
neĩ heko porã'i va'e nhambopaga aguã
guive.
6 Hi'arandu e'ỹ va'e ijayvua ojapo 'rã
joguero'a rei aguã rami,
onhenupã ukaa rupi merami ijayvu.
7 Hi'arandu e'ỹ va'e ayvu ma ha'e kuery ae
imombaarã rive,
ijayvua ma nhuã py inhe'ẽ mbo'aarã.
8 Ijayvuxe reia ma he'ẽve va'e rami
oguejy 'rã ipy'apy katy.
9 Inhate'ỹa rupi rive omba'eapo va'e ma
mba'emo ojavyky rei va'e regua ae
ikuai.
10 Senhor rery ma torre imbaraeteve va'e,
ha'e py heko porã va'e onhemi vy oiko
porã aguã.
11 Oguerekopa va'e pe rã imba'e rei-rei ma
tetã ikorapa va'e rami,
ha'e oikuaa rã ikora yvate va'e rami ae.
12 Avakue ikuai axy e'ỹa ja ojejou porã rei 'rã
opy'a py,
ha'e rã onhemo'yvyĩ'i va'e ma om-
boetea 'rã.
13 Nhaendu kuaa e'ỹ re nhambovai vy
nhaxĩmba rei 'rã nhane'arandu e'ỹa
py.
14 Avakue imba'eaxy teĩ ipy'a guaxua omom-
baraete 'rã,
ha'e rã onhe'ẽ py ikueraia ma
noguerombaraetei 'rã.
15 Hi'arandu va'e opy'a re omoĩ 'rã oikuaa
porãve aguã,
oapyxa rupi voi onhea'ã 'rã oikuaa
aguã.
16 Joupe avakue mba'emo ome'ẽ 'rã tape
oipe'a uka vy,
yvatekueve reve ijayvu aguã peve.
17 Ha'e ranhe ojepy ukaa rupi ijayvu rã ixupe
“Ha'evea ramigua” ja'e ranhe 'rã,
amboae kuery ou vy omboayvu e'ỹa ja.
18 Nhombovake va'e kuery xortea oexa vy
opytu'upa 'rã joupe ijayvu atãa gui,
ipo'akakueve teĩ oikuaa vyvoi 'rã.
19 Nhanderegua nhambopoxy rire haxy ete
'rã ha'eve vai ju aguã,
ijayvu atãa rupi onhemboty 'rã oo iko-
rapa va'e rokẽ jokoa rami.
20 Nhandeayvuague rami oiko ramo javy'a
'rã nhanekuraxõ py,
nhandeayvua ojeupity ramo jarovy'a
'rã.
21 Nhandeayvua py jajoapo 'rã omano, e'ỹ vy
oikove aguã rami.
Ijayvu porã kuaa va'e oiko porã 'rã.
22 Nhandera'yxyrã jajou vy mba'emo porã
jajou,
ha'e jaupity Senhor nhanemoingo
porãa.
23 Iporiaukue'i ma mba'emo re ojerurea rupi
'rã ijayvu,
ha'e rã oguerekopa va'e ma ombovai
atã rei 'rã.
24 Avakue irũ reta va'e omokanhy tema 'rã
imondovy.
Ha'e rami teĩ peteĩ oiko avi nhaneirũ
nhanderegua ae'i gui nhander-
ayvuve va'e.

19

1 Nanhamboetei 'rã hi'arandu e'ỹ va'e kuery
anhetẽ rupi e'ỹ ijayvu va'e.
Ha'e rã iporiaukue'i va'eri anhetẽ rupi
ikuai va'e ma nhamboete.
2 Jaikuaa porã pota e'ỹ re mba'emo jajapo
aguã nda'evei,
mba'eta oikuaa pota porã e'ỹ va'e oje-
javy 'rã.
3 Nhande ae 'arandu e'ỹa rupi vy jajavy 'rã
tape,
va'eri Senhor rovai ae 'rã nhandevai
nhandepy'a py.
4 Oguerekopa rei va'e heta 'rã ojou oirũrã,

* 18:4 Yy typyve va'e ramigua ayvu ma haxyve va'e (20.5). Ha'e rã yakã'i oxyry ovy va'e ramigua ayvu ma nhanembovy'a va'e.

ha'e rã iporiaukue'i gui ma irũ kuery
ae voi ojepe'apa 'rã.
5 Joekokue ramigua rive mombe'uare ma
nombopagaa e'ỹi 'rã,
ha'e apu rupi ijayvu va'e voi ndoo jepei
'rã.
6 Mba'emo omboja'o-ja'o va'e oguerovy'a
pavẽ 'rã,
mba'emo ome'ẽ rive va'e re on-
hemoirũ pavẽ 'rã.
7 Iporiaukue'i ma hexegua kuery ae'i voi
ndoexaxei 'rã,
irũ kuery katuve ma ojepe'apa 'rã ix-
ugui.
Ha'e kuery rakykue mba'emo re
ojerure aguã onha teĩ ndoupityi 'rã.
8 O'arandurã ojou va'e ma guekove oayvu vy
ae,
mba'emo re oikuaa pota porã va'e ojou
'rã ha'eve va'e.
9 Joekokue ramigua rive mombe'uare ma
nombopagaa e'ỹi 'rã,
ijapu rei va'e okanhy 'rãe.
10 Hi'arandu e'ỹ va'e oguerekopa rei aguã
nda'evei,
tembiguai katuve ma nda'eveive hu-
vixa kuery re ipo'aka aguã.
11 Jajejokoa rupi vy nanhandevai vyvoi 'rã,
nhandere ijayvu vaiague japerdoaa
ma nhandejeguarã oĩ.
12 Huvixa ipoxya ma guary okororõa rami,
ha'e rã iporayvua ma yxapy jai rogue
omoakỹa rami.
13 Ta'y kuery hi'arandu e'ỹ va'e omoxĩmba
rei 'rã nguu,
ha'e ta'yxy ijayvu mbegue rei va'e ma
otyky tema oiny va'e rami.
14 Nguu kuery gui avakue ojopy 'rã ngoorã
ha'e omba'e rei-reirã,
ha'e rã gua'yxyrã hi'arandu va'e ma
SENHOR gui ae 'rã ojou.
15 Ate'ỹ gui ae nhanderopeyi riae 'rã,
ha'e nhaĩ rive riae vy nhaendu 'rã
karuai.
16 Ojapo uka pyre rami ikuai va'e ma
guekove re ae onhangareko va'e,
ha'e rã ojee ndoikuaa potai va'e ma
omano 'rã.
17 Iporiaukue'i mboaxya ma SENHOR pe ae
oiporuka va'e,
ha'e ramo ha'e ju 'rã omboekovia
joapo porãague repy.
18 Ha'eve teri reve emo'arandu ke ndera'y,
teĩ rejuka aguã peve'ỹ ta'vy.
19 Ivai ja topaga ipoxy reiague re,
mba'eta ndee repy teĩ ha'ekue rami ae
ju 'rã oiko.
20 Nemongetaa rã ejapyxaka porã ke, endu
pota nembo'ea rã,
hi'arandu va'e reiko aguã reikoa
pukukue re.
21 Avakue ma opa mba'e re onhembopy'a teĩ,
ha'e rã SENHOR onhembopy'aa ma
oiko 'rãe.
22 Nhanhomboaxya rupi nhandekuai ramo
nhandererovy'aa 'rã,
ijapu rei va'e 'rãgue py oguerovy'aave
'rã iporiaukue'i.
23 SENHOR renonde jajererokyjea rupi vy
jaupity 'rã tekove.
Ha'e rami ikuai va'e ovy'a 'rã, ha'e
kuery re ndoui 'rã mba'emo vai.
24 Inhate'ỹ va'e ma hy'a py opo'ẽ teĩ
ojuru katy ndogueru potai 'rã.
25 Jojojai rei va'ekue nhambopaga ramo
hi'arandu e'ỹ va'ekue oexa vy oiko
kuaa pota nho 'rã okuapy,
ha'e hi'arandu va'e nhamongeta rã
oiko kuaave 'rã.
26 Ta'y nguu ojavyky rei, ha'e oxy omoxẽ rire
ma
nomboeteavei ramo oxĩmba rei 'rã.
27 Xera'y, nembo'ea nerendu potai ri vy
rejepe'a 'rã nemo'aranduarã va'ekue
ayvu gui.
28 Heko vai va'e joekokue omombe'ua py
ombojaru rei 'rã imboayvua,
heko vai va'e kuery teko vai re anho 'rã
ijayvu.
29 Jojojai rei va'ekue ma ombopagaa aguã
rami ae ikuai,
hi'arandu e'ỹ va'e ma oinupãmbaa
aguã rami ikuai.

20

1 Vinho nhomoingo 'rã jojojai rei aguã
rupi, iro va'e ma nhomoingo 'rã
joguero'a rei aguã rupi.
Ha'e nunga ha'e javi py ojeity uka va'e
ma hi'arandu e'ỹ va'e ae vy ma 'rã.
2 Guary okororõa rami huvixa oexa uka 'rã
opoxya.
Amongue ombopoxyve rive vy ha'e ae
rekove rovai ojejavy.
3 Avakue omboetepy ojepe'a 'rã joguero'apa
reia gui,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma oike 'rã
ovy ijayvu ete va'e kuery mbyte py.

4 Inhate'ỹ va'e yro'y py omba'etyrã ndoguereko katui rire
omono'õ aguã va'ekue py ndojoui 'rã mba'eve.
5 Avakue py'a re oĩ va'e ma yy typy va'e rami rive,
teĩ hi'arandu va'e ma oikuaa pota kuaa 'rã.
6 Heta 'rã iporayvua rami rive onhemombe'u,
ha'e rã ava ojeroviapy ete va'e ma mava'e 'rã tu ojou kuaa?
7 Heko porã va'e anhetẽ rupi 'rã ikuai,
ha'e rire ta'y kuery ju ovy'a 'rã okuapy.
8 Huvixa nhomboayvuaty py oguapy va'e
oma'ẽ vy rive omomba 'rã mba'emo vai.
9 Mava'e tu ha'eve 'rã aipoe'i aguã: "Xee ae py'a aiky'a'opa ma vy
iky'a e'ỹ va'e ju aiko ajejavyague gui" he'i aguã?
10 Jokorea rupigua poyia ha'e hyru mba'emo oa'ã pyrã oiporua teĩ
mokoĩve ma SENHOR ojeguarua meme.
11 Kyrĩgue teĩ mba'emo ojapoa jaexa vy jaikuaa 'rã
ojapo porãa, ha'e ha'evea rami pa oikoa.
12 Nhandeapyxa nhaendu aguã, ha'e nhanderexa jaexa aguã,
SENHOR ojapo va'ekue meme.
13 Enhembopeyi pota rei eme, iporiau va'e reiko e'ỹ aguã.
Eipe'a nderexa, ha'e vy 'rãe rejou reta tembi'u.
14 Mba'emo ojoguaxe va'e ma ha'e nunga pe "Ovare va'e'ỹ, ovare va'e'ỹ", he'i 'rã.
Ha'e gui ma ojogua ma rire oguerovy'a rei 'rã.
15 Heta oiko ouro ha'e ita iporãve va'e,
ha'e rã 'arandu rupi ijayvu va'e ma ovareve ete va'e.
16 Oreve va'e rekovia opaga aguã rami amongue oiko rire ixugui ijao oipe'aa 'rã,
oexa va'ety e'ỹ rekovia onhemoingo va'ekue gui katuve ma oipe'aa 'rã.
17 Jokorepa reia rupi avakue mbojape ojou va'ekue ma hee 'rã merami,
ha'e rami teĩ opaa py ma ita ra'y ku'i rami rive 'rã oĩ ijuru py.
18 Nhanhemongeta ukaa rupi nhanhembopy'aa ma oiko porã 'rã.
Ha'e nunga rupi eikuaa pota porã ranhe joe repu'ã aguã.
19 Ijayvu katu raxa va'e omombe'upa 'rã nda'evei rei va'e.
Ha'e nunga rupi neirũ eme ijayvuxe rei va'e re.
20 Nguu ha'e oxy re ijayvu vai va'ekue rekovea ogue rive 'rã
tataendy rami pytũve etea py.
21 Mba'emo jajopy aguã ára ovaẽ e'ỹ re ri jajopy ramo
opaa py noĩ porãi 'rã nhandevy.
22 "Xee ae ajepy 'rã mba'emo vai re", 're eme.
Earõ tema SENHOR, ha'e ramo nderepy 'rã.
23 Jokorea rupigua poyia ma SENHOR jeguarua meme,
jokorea rupi mba'emo oa'ãa ma na'iporãi.
24 Avakue oguataa rupi SENHOR ae 'rã oguereko.
Mba'exa tu ha'e kuery ae oikuaa 'rã tape oo aguã?
25 Jaikuaa pota e'ỹ re mba'emo pe "Iky'a e'ỹ va'e" ja'e vy jajekore 'rã,
nhanhemboayvupa rire mae ma nda'evei ramo 'rã.
26 Huvixa hi'arandu va'e oikuaa pota kuaa 'rã heko vai va'e re,
ombopaga aguã.
27 Nhanenhe'ẽ ma SENHOR ae omoĩ nhanemoexakãarã,
nhandepy'apy rupi oĩ va'e ha'e javi oikuaa uka aguã.
28 Huvixa ma porayvua ha'e ojeroviapy oiko vy 'rãe oĩ atã,
nhomboaxya rupi ipo'akave tema 'rã oiny.
29 Kunumigue imbaraetea ma ijeguarã oĩ,
ha'e rã ikakuaa jeguaarã ma hi'a xiĩ porãa.
30 Nhandeai pore ojapo 'rã mba'emo vai gui iky'a e'ỹ va'e ju jaiko aguã rami,
nhanenupãa ma nhanekuraxõ oĩ porã aguã rami ojapo.

21

1 Yxyry rami huvixa py'a oĩ SENHOR po py,
mba'eta SENHOR oipotaa rupi ae 'rã oguereko.
2 Avakue pe rã ikuaia ha'e javi ha'evea rami meme,
ha'e rami teĩ SENHOR oikuaa pota 'rã ipy'a re.

3 SENHOR pe mymba nhame'ẽa gui
oguerovy'ave 'rã nhandereko porãa
ha'e ha'evea rami jajoguerekoa.
4 Jejou porã reia ha'e opy'a py nhemboyvate reia ma
heko vai va'e kuery pe rã tataendy rami teĩ jejavya meme.
5 Oikuaa pota porãa rupi onhembopy'a va'e ojoupa 'rã,
ha'e rã ojapura rei va'e ma iporiau 'rã.
6 Apu rupi nhanhea'ã vy mba'emo jajoupa va'ekue ma
opaa py ma mba'everã ndovarei 'rã,
ha'e nhanembo'a 'rã manoa nhuã py.
7 Heko vai va'e ma nhomoingo axyague py ae omombaa 'rã,
teko porã rupi ndoikoxei rire.
8 Ava otekoavypa rei va'e oikoa ma ikarẽ rei,
ha'e rã heko porã va'e oikoa ma hi'yvi porã.
9 Nhanderopy kunha ivai ja rei va'e reve nhaĩa gui
ha'eveve 'rãgue oo apyte áry nhaĩ.
10 Heko vai va'e opy'a re omoĩ 'rã mba'emo vai anho,
neĩ nomboaxyi 'rã ngoo katy'igua voi.
11 Jojojai rei va'ekue ombopagaa rã hi'arandu e'ỹ va'ekue oexa vy hi'arandu nho 'rã okuapy,
ha'e hi'arandu va'e ombo'ea rã oiko kuaave 'rã.
12 Heko vai va'e ngoo py ae ojapo va'e re Heko porã ete va'e oikuaa pota vy
omokanhymba 'rã heko vaia rupi ae.
13 Iporiaukue'i ojapukaia noendu potai va'ekue ma
ha'e ju ojapukai rã noendu potaai avi 'rã.
14 Mba'emo nhemi rupi amongue ome'ẽ rã nhomombytu'u 'rã ipoxy reiague gui,
mba'emo oexaa py e'ỹ ome'ẽ rã nda'ipoxy reiavei 'rã.
15 Ha'evea rami jajoguereko ramo heko porã va'e kuery ovy'a 'rã,
ha'e rã heko vai va'e kuery ma onhemondyipa rei 'rã.
16 Oiko kuaa rupi oikoa gui ojepe'a va'ekue ma
omanogue ikuaia py 'rã opyta oupy.
17 Vy'aa rive oguerovy'a va'ekue ma iporiaupa 'rã,
vinho ha'e azeite ho'uxe riae va'e ma mba'eve ndojouvei 'rãe.
18 Heko vai va'e ome'ẽa 'rã heko porã va'e rekovia,
ha'evea rupi ikuai va'e 'rãgue py ha'eve e'ỹa rupi ikuai va'e ojexavai aguã.
19 Kunha ivai rei ha'e ijayvu vaipa-ipa va'e reve nhaĩ 'rãgue py
ha'eveve peteĩ yvy tekoa e'ỹa py nhaĩ.
20 Hi'arandu va'e ro py oĩ 'rã imba'e rei-rei ha'e ho'u va'erã,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma ha'e nunga mokanhymbaarã.
21 Teko porã ha'e porayvua rupi ikuai va'e
ojou 'rã tekove, teko porã ha'e omboetea aguã.
22 Ojerovia rei va'e kuery retã kora re hi'arandu va'e ojeupi vy
oitypa 'rã ha'e kuery onhemiaty ojeroviavea va'ekue.
23 Ojuru py ijayvu aguã gui ojejoko va'e ma
ojoko avi onhe'ẽ imoingo axyarã gui.
24 Onhemboyvatea py ojejou porã rei va'e rery ma jojojai rei va'e.
Ha'e kuery ma ojerovia rei ha'e nda'ija'ei rei va'e ae.
25 Inhate'ỹ va'e omano 'rã mba'emo oikotevẽa py,
opo py nomba'eapoxei rire.
26 Mba'emo omoaruã rei va'e ma ko'ẽ nhavõ 'rã omoaruã,
ha'e rã heko porã va'e ma ome'ẽ 'rã hakate'ỹ reve'ỹ.
27 Heko vai va'e mba'emo ome'ẽ va'e ma jeguarua meme,
otekoavypa rei reve ome'ẽ rã katuve ma.
28 Joekokue ramigua rive omombe'u va'ekue okanhy 'rã,
ha'e rã mba'emo oendu porã va'ekue mombe'ua ma nombovaia kuaai 'rã.
29 Ava heko vai va'e ma ngova re voi oexa uka 'rã ipy'a ratãa,
ha'e rã heko porã va'e ma oikuaa pota 'rã oiko aguã re.
30 SENHOR rovai rupi ma ndoikoi 'arandua, neĩ mba'emo kuaapa va'e,
neĩ nhomongeta kuaa va'erã voi.
31 Joe opu'ã aguã kavaju oguereko katupaa teĩ
ipo'aka aguã ma SENHOR gui ae 'rã ou.

22

1 Nhanemba'e rei-rei retaa gui ovareve va'e ma nhanderery re ima'endu'a porãa.
Prata ha'e ouro gui ha'eveve va'e ma nhanemboetea.
2 Oguerekopa rei va'e ha'e iporiaukue'i ma peteĩ'i guigua meme,
mokoĩve moingoare SENHOR ae oiko.
3 Hi'arandu va'e mba'emo vai oexa vy onhemi 'rã,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma oo tema 'rã ojexavai aguã katy rive.
4 SENHOR renonde jajererokyjea rupi vy nhanhemo'yvyĩ'i vy
jaupity 'rã mba'emo porã, nhanemboetea aguã ha'e tekove.
5 Heko vai va'e oikoa rupi oĩ nhuã ha'e juu vaikue,
ha'e rã guekovea ombovare va'e ma ha'e va'e gui mombyrya rupi 'rã oo.
6 Pembo'e ke kyrĩgue oiko aguã re.
Ha'e rami rire tuja ma teĩ ndojepe'ai 'rã pembo'eague gui.
7 Oguerekopa va'e oguereko axy 'rã iporiaukue'i,
ha'e nhomba'e oiporu va'ekue ma oiko 'rã iporukaare rembiguai rami.
8 Teko vai rive omoaĩ va'ekue omono'õ 'rã mba'emo vai ae,
ha'e yvyra py nhombojexavaiague opa 'rã.
9 Akate'ỹa rupi e'ỹ ome'ẽ va'ekue omoingo porãa 'rã,
iporiaukue'i pe ho'u va'e regua ome'ẽ rire.
10 Pemoxẽ ke jojojai reiaty, ha'e ramo opa avi 'rã joguero'a reiaty,
opytu'upaa 'rã nda'evei rei ha'e nanhomboetei reiague gui.
11 Opy'a re teko porã anho omoĩ reve ijayvu porã kuaa va'e ma
oiko 'rã huvixave irũ.
12 Hi'arandu va'e re SENHOR oma'ẽ vy omoĩ atã 'rã,
ha'e rã heko vai va'e ijayvua ma omboaxapa rive 'rã.
13 Inhate'ỹ va'e aipoe'i 'rã: "Guary oka py hiny,
tape rupi aa ramo xejuka 'rã", he'i rive 'rã.
14 Kunha reko rei ijayvua ma yvykua puku rami,
ha'e py ho'a 'rã SENHOR ombopaga aguã rami ikuai va'e.
15 Kyrĩgue py'a re oĩ 'rã 'arandu e'ỹa,
teĩ yvyra rovi py nhamo'arandu vy jaipe'a 'rã.
16 Iporiaukue'i gui omba'e rei-reirã oipe'a va'e,
ha'e oguerekopa va'e pe mba'emo me'ẽa kuery ma iporiau va'erã meme.

Nhanembo'ea ha'e nhanemongetaa oĩa

17 Ejapyxaka porã ke rendu aguã hi'arandu va'e kuery ijayvua.
Emoĩ ndepy'a re mba'emo aikuaa uka va'e.
18 Mba'eta ndepy'a re remoĩ ramo nembovy'a 'rã,
ha'e nunga ha'e javi re ndeayvu kuaa aguã.
19 SENHOR re rejerovia riae aguã rami
aỹ ame'ẽ ne'arandurã, ndevy ae.
20 Xapy'a rei nda'u ndevy namboparai ri ty'y mba'emo iporã ete va'e re,
nhomongetaa ha'e mba'emo kuaa ukaa regua,
21 ndevy aikuaa uka aguã ayvu anhetẽ ete va'e,
nemondoukaare kuery rembovai porã aguã?
22 Nemonda eme iporiaukue'i gui, mba'eta iporiaukue'i ae ma,
ojexavai'i va'e ekorepa rei eme guive omboayvua py.
23 Mba'eta ha'e va'e regua ma SENHOR ae oepy 'rã,
ha'e vy oipe'a 'rã imbojexavaiare rekove.
24 Neirũ eme ivai ja rei va'e re,
neĩ eiko eme avakue ojerovia rei va'e reve,
25 ndee avi reiko e'ỹ aguã ha'e kuery reko vaia rupi,
mba'eta ha'e ramia py rembo'a uka 'rã nderekovea.
26 Nda'evei ndee voi reiko aguã ha'e ae oĩ vai aguã rami ijayvu va'e regua,
oreve va'e rekovia opaga aguã rami opyta va'e kuery rami,
27 mba'eta xapy'a rei nderejoui 'rã repaga aguã.
Mba'e re 'rã tu nderupa reipe'a uka ndeguy gui?
28 Erova eme yvy markaarã
neramoĩ kuery yma omo'ã va'ekue.
29 Rexa pa avakue omba'eapo porã kuaa va'e?

Ha'e kuery ma huvixa kuery renonde
'rã omoĩa, yvyĩgueve mbyte py e'ỹ.

23

1 Huvixa reve rekaru aguã nemboguapy ri ramo
eikuaa pota porã nerenonde py marã ramigua pa oĩ va'e re.
2 Emboaxa peteĩ kyxe ndejyryvi re,
okaru guaxu va'e ri reiko vy.
3 He'uxepa rei eme tembi'u porã omoĩmba teĩ,
mba'eta tembi'u ma nembotavyarã oĩ.
4 Enhea'ã rei eme rerekopaxea rupi rive,
emoĩ eme ha'e nunga ne'arandua py.
5 Mba'emo rei re rive teve rema'ẽ riae ta?
Mba'eta anhetẽ ete nemba'e rei-rei okanhymba vyvoi 'rã ipepo va'e rami,
taguato yvate rupi oveve ovya rami.
6 Nda'evei hakate'ỹ va'e rembi'u re rekaru aguã,
neĩ he'upaxe rei eme tembi'u porã omoĩ teĩ.
7 Mba'eta ha'e va'e oikuaa pota rei 'rã ndere, ha'e ramigua ae vy.
Ndevy pe "He'uve ha'e ey'uve tema" he'i 'rã
teĩ opy'a py anhetẽ rupi e'ỹ oĩ ndereve.
8 Ha'e gui rembojevypa ju 'rã re'u vaipa vyvoi va'ekue,
ha'e ijayvu porãa rerovy'aague oaxapa rive 'rã.
9 Ndeayvu eme hi'arandu e'ỹ va'e kuery oendu aguã,
mba'eta oendu rivepa 'rã 'arandu rupi ndeayvua.
10 Perova eme yvy markaarã yma omo'ã mbyre,
neĩ peike eme ta'vy tyre'ỹ kuery yvy re,
11 mba'eta ha'e kuery Repyarã ma imbaraete,
ha'e penderovai onhemoĩ 'rã ha'e kuery repyarã.
12 Emoĩ ndepy'a re nembo'eague,
ha'e ejapyxaka ayvu mba'emo kuaa ukaa re.
13 Emo'arandu e'ỹ eme kyrĩgue.
Mba'eta yvyra rovi py reinupãa gui rive nomanoi 'rã.
14 Yvyra rovi'i py reinupã vy
inhe'ẽ reraa jepe 'rã omano aguã gui.
15 Xera'y, ndepy'a py ne'arandu ramo
xee voi xepy'a py roguerovy'a 'rã.
16 Ha'evea rupi ndeayvu ramo
xepy'apy re avy'a riae.
17 Ndepy'a py eroangeko rei eme ojejavypa rei va'e ikuaia.
Ha'e rami 'rãgue py SENHOR renonde rejererokyjea rupi eiko ára nhavõ.
18 Mba'eta ha'e rami vy 'rãe nerenonde oĩ porã,
ha'e rearõ reikovya ndoaxa rivei 'rã.
19 Xera'y, endu ke ne'arandu aguã,
ha'e ereko nekuraxõ tape hi'yvi va'e rupi.
20 Enhemoirũ eme vinho gui oka'u rei va'e kuery reve,
neĩ xo'o ho'u raxa rei va'e kuery reve.
21 Mba'eta oy'u raxa ha'e okaru guaxu va'e ma iporiaupa 'rã,
avakue hopeyi rei va'e ijao vaikue rei 'rã okuapy.
22 Endu ke nderu ndere ta'y va'ekue ayvu.
Ndexy gui nderexarai rei eme guive, guaimi'ive'i ma ovy ramo voi.
23 Ejogua ke anhetẽ va'e, ha'e gui emboekovia ju eme.
Ejogua avi 'arandu ha'e nembo'earã, reiko kuaa aguã.
24 Heko porã va'e ru ma ovy'a vaipa 'rã,
hi'arandu va'e re ta'y va'e ma oguerovy'a 'rã.
25 Tandererovy'a nderu ha'e ndexy,
ejapo ndererekoʼiare ndererovy'a aguã rami.
26 Xera'y, eme'ẽ xevy nekuraxõ,
ha'e nderexa toguerovy'a xee aikoa.
27 Mba'eta kunha itavy rei va'e ma yvykua puku va'e rami,
ha'e amboae ava ra'yxy ma yguarã ojo'o po'i'i pyre rami.
28 Ha'e nunga kunha ma jojuka va'ety rami oma'ẽ mbegue 'rã oiny joe,
heta avakue ma ojapo heko vai aguã rami.
29 Mava'e pe 'rã tu haxypa rei?
Mava'e pe 'rã tu ipoyi ete?
Mava'e re 'rã tu joguero'aa rei?
Mava'e pe 'rã tu onhemombe'u?
Mava'e 'rã tu mba'e py e'ỹ ojejukapa rei?
Mava'e 'rã tu hexa pytã rei va'e?
30 Vinho oy'ua rupi tema ikuai va'e pegua ae,
oy'u va'erã omoirũ mbyre re onhea'ã va'e.
31 Ema'ẽ rive ke vinho pytã porã rei va'e re,

karo py oĩ va'e jaexa rã hexakã rei'i
ha'e onheẽ porã rei'i oiny teĩ,
32 va'eri opaa py ma ndexu'u 'rã mboi rami,
nekaraĩ 'rã jai ra'y rami.
33 Rexa 'rã mba'emo vaikue,
ha'e opa marã 'rã ndeayvu ndepy'a py.
34 Renhenhandu 'rã ye'ẽ mbyte oguataa rupi
onheno oupy va'e rami,
ajukue 'y áry itui va'e rami.
35 Ha'e vy aipo're 'rã: "Xepetea ra'e va'eri
ndaxyi!
Xenupãa ra'e teĩ naendui!
Raka'e 'rã tu akuera ju?
Ay'uve ju ramo 'rãe ma ha'eve", 're 'rã.

24

1 Eroangeko rei eme avakue heko vai va'e
ikuaia,
neirũ eme guive ha'e kuery re.
2 Mba'eta ha'e kuery ma opy'a re omoĩ 'rã
jojukaxe aguã,
ha'e ojuru py ijayvu 'rã teko vairã re
rive.
3 'Arandu rupi vy jajapo 'rã nhanderorã,
mba'emo jaikuaa rupi nhamo'ã atã 'rã.
4 Jaiko kuaa vy 'rãe opy ja'o'i ha'e javi rupi
nhamonyẽ
opa mba'e porã nhanembovy'aarã.
5 Imbaraete va'e gui hi'arandu va'e
ipo'akave,
hexaĩ rei va'e gui oiko kuaa va'e
mba'emo ojapo kuaave 'rã.
6 Mba'eta jaikuaa pota vy 'rãe joe nhapu'ã
kuaa,
nhanemongetaarã heta ikuai ramo
nhandepo'aka 'rã.
7 Hi'arandu e'ỹ va'e pe haxy ete 'rã 'arandu
oikuaa aguã,
omboayvua py nombovai kuaai 'rã
guive.
8 Teko vairã re rive onhembopy'a va'e pe ma
"Nhombo'e vaikue va'e" 'ea 'rã.
9 Hi'arandu e'ỹa rupi onhembopy'aa ma je-
javya meme,
jojojai rei va'e re avakue nda'ija'ei 'rã.
10 Rejexavaia ára py nekangy ri vy ma
nembaraetea ruxã'i ae.
11 Peepy pota ke omano aguã katy heraa va'e
kuery,
peraa jepe ojukaa aguã katy ho'a-o'a
jogueravy va'e.
12 Xapy'a rei aipopeje 'rã: "Ndoroikuaai
va'ekue rima",
teĩ nhandepy'a ha'e javi Rexaa
ndoexai 'rã ri ty'y?
Nhandereko Kuaa potaa ndoikuaai 'rã
ri ty'y?
Ha'e nombopagai 'rã ty'y peteĩ-teĩ
oikoague re?*
13 Xera'y, he'u ke ei, mba'eta nemoexaĩ 'rã,
hetãgue guive, mba'eta ndejurupy
rupi voi he'ẽmba 'rã.
14 Ha'e rami ae avi 'arandu voi nemoingo
porã 'rã nenhe'ẽ py.
Ha'e va'e rejou ramo ojapo 'rã
nerenonderã oĩ porã aguã rami,
rearõ reikovya voi ndoaxa rivei 'rã.
15 Ndee heko vai va'e, nda'evei rema'ẽ mbe-
gue aguã
heko porã va'e ro gui nemondaxe vy.
Embovaipa eme ha'e kuery
opytu'uaty,
16 mba'eta heko porã va'e ma sete-kue ho'a
rire teĩ opu'ã ju 'rã.
Ha'e rã heko vai va'e ma jexavaia py
'rãe ho'a.
17 Nderovaigua ho'a ramo nda'evei revy'a
rei aguã,
onhepyxanga rã nda'evei ndepy'a py
rerovy'a rei aguã,
18 ndereko SENHOR oexa vy ndojou porãi vy
nderovaigua gui oipe'a e'ỹ aguã
opoxya.
19 Mba'emo vai apoa kuery káuxa eiko eme
nda'evei reia rupi,
neĩ eroangeko rei eme heko vai va'e
ikuaia,
20 mba'eta heko vai va'e renonderã ma iporã
va'e'ỹ,
ha'e kuery rataendy oguepa rive 'rã.
21 Xera'y, eiko SENHOR ha'e huvixa kuery
renonde rejererokyjea rupi.
Enhemoirũ eme opu'ã rei va'e kuery
reve,
22 mba'eta ha'e kuery mombaarã ou xapy'a
'rã.
SENHOR ha'e huvixa gui imoingo ax-
yarã ou va'e tu mava'e 'rã oikuaa?

Hi'arandu va'e kuery 'arandu regua omombe'u va'ekue oĩa

23 Pova'e ayvu voi 'arandu regua hi'arandu
va'e kuery omombe'u va'ekue.

* 24:12 Mateus 16.27, Romanos 2.6

Renhomboayvua py nda'evei peteĩ
reepyvea rupi rejoguereko aguã.
24 Heko vai va'e mboeko porãare re
heta va'e kuery voi ijayvu vai 'rã, amboae regua avi nda'ija'ei 'rã okuapy.
25 Ha'e rã heko vai va'e mbopagaare re ma
ima'endu'a porãa 'rã,
ha'e hexe oĩ reta 'rã imoingo porãarã.
26 Jojuru rayvu va'e rami avi
ayvu porã rupi nhombovaia iporã.
27 Enhea'ã oka rupi mba'emo rejapo aguã,
ereko katupa nemba'etyrã,
ha'e gui mae ma ejapo nderorã.
28 Ndero katy'igua re ndeayvu rive eme mba'e py e'ỹ,
embotavy eme guive ndeayvua py.
29 Aipo're eme: "Ha'e va'e xere ojapo vaiague rekovia hexe ju 'rã xee ajapo ha'ekue rami.
Peteĩ-teĩ pe amboekovia 'rã ojapo vaiague re", 're eme.
30 Xee aaxa avy inhate'ỹ va'e mba'ety rupi,
ava hi'arandu e'ỹ va'e uva onhotỹague rupi.
31 Ha'e vy aexa rã juuty anho itui,
pyno ojao'ipa ma yvy,
ikora ita guigua voi ivaipa ma.
32 Ha'e nunga aexa vy aikuaa porã pota
vy ajopy xe'arandurã:
33 Xapy'a'i rekeve jave, xapy'a'i nderopeyi vy
repytu'ua py renhekuavã jave ma
34 ou xapy'a 'rã nemomboriauarã imonda va'e rami,
nembojexavaiarã ou 'rã ava guembiporu revegua rami.

25

Mba'emo re ombojoja reve nhanderekombo'ea oĩa

1 Po rami voi 'arandu regua ayvu Salomão omombe'u rã Judá pygua huvixa Ezequias rembiguai kuery ombopara va'ekue.
2 Nhanderuete gueko ndoikuaa ukapai ramo nhamboete,
ha'e rã huvixa kuery ma mba'emo re oikuaa pota porã ramo nhamboete.
3 Huvixa kuery py'a re oĩ va'e jaikuaa va'erã e'ỹ,
yva yvatea ha'e yvy guýry oĩ va'e rami avi.
4 Prata gui iky'a oĩ va'ekue oipe'aa ramo
opyta 'rã mba'emo ryrurã apoa pe.
5 Huvixa renonde gui heko vai va'e oipe'aa ramo
ipo'akaa oĩ atãve 'rã teko porã rupi anho.
6 Enhemboyvate rei eme huvixa renonde,
eĩ eme guive yvatekueve mbyte,
7 mba'eta huvixa renonde reĩ jave nemo'yvyĩ'i 'rãgue py
ha'eveve ndevy "Ejuve kyvõ katy" he'i.
Mba'emo nderexa py rexa va'ekue
8 nda'evei remombe'upa vyvoi rei aguã nemboayvua py.
Mba'eta opaa py mba'exa 'rã tu rejapo nderovaigua nemoĩ vai ramo?
9 Eikuaa pota ha'e nungakue re ndea katy'igua reve anho'i,
eikuaa uka eme oikuaa uka e'ỹ pyre,
10 nerenduare ijayvu rei e'ỹ aguã ndere,
ha'e rexĩmbaa py reĩ vai e'ỹ aguã.
11 Ha'eve jave ayvu nhamombe'u va'e ma
maçã ouro guigua prata py ombojeguaa rami avi.
12 Namixã ha'e jegua ouro ete'i gui ojapo pyre rami avi,
hi'arandu va'e nhomongetaa ha'eve 'rã ojapyxaka porã va'e pe.
13 Mba'emo omono'õa ára py yro'y nhanemoro'yxãmba va'e rami avi
tembiguai ojeroviapy ombovy'a 'rã imondoukaare kuery,
ipatõ kuery onhe'ẽ py oguerovy'a ramo.
14 Mba'emo ome'ẽ aguã re ijayvu rive va'e ma
arai ha'e yvytu oky vy e'ỹ va'e rami avi.
15 Nhandevaia rupi e'ỹ nhandeayvu ramo huvixa kuery ojapo 'rã jajerurea,
nhandeayvu porã'ia ma ombovopa 'rã mba'emo kãgue voi.
16 Ei rejou ri vy he'u vaipa eme,
re'u vaipa vy rembojevypa e'ỹ aguã.
17 Tereo riae eme ndero katy'i oĩ va'ea py,
ndejou vai vy ndereroporiau e'ỹ aguã.
18 Avakue guetarã rekokue rive mombe'ua ma
nhomboguaiaty, kyxe ha'e hu'y haimbe va'e rami avi 'rã nhomomba.
19 Jajexavaia py ojeroviapy re'ỹ jajeroviaa ma
nhaneraĩ opẽ va'e py jakaru, e'ỹ vy nhandepy vaikue'i py jaguataa rami avi.

20 Iporiau'i va'e oĩa py oporaei rive reia ma
yro'y teĩ oao omboi va'e rami,
e'ỹ vy joai py vinagre oikyty va'e rami avi.
21 Ndere ija'e e'ỹ va'e kuery okaruxe ramo
eme'ẽ ho'u va'erã,
ijy'uvei ramo eme'ẽ oy'u aguã,
22 mba'eta ha'e rami vy 'rã rejapo inhakã áry
tapyĩ hexakã va'e ramigua oendu
aguã rami,*
ha'e rã ndevy pe ma SENHOR ome'ẽ 'rã
mba'emo porã.
23 Kuaray apu'a'ia katy gui yvytu oky
oguerua rami avi
nhombotavya rupi ijayvu va'e nhom-
bopoxypa 'rãe.
24 Opy kunha ivai ja rei va'e reve nhaĩa gui
ha'eveve 'rã oo apyte áry nhaĩ.
25 Tekoa mombyrya guigua ayvu porã
omombe'u rã nhaendua ma
nhandey'uvei reve yro'yxã jay'ua rami
avi.
26 Heko porã va'ekue ri heko vai va'e pe
ojerereko uka va'e ma
yvu yapo rei ha'e iky'a rei va'e rami
avi.
27 Nhande ae rive jajejou porã reia ma
ei ja'u vaipa rã nda'eveia rami avi.
28 Avakue ojejoko e'ỹ va'e ma
peteĩ tetã nda'ikoravei vy oitypa pyre
rami avi ikuai.

26

1 Hi'arandu e'ỹ va'e nda'eve ranhei nham-
boete aguã,
kuaray puku py yro'y apĩ ho'aa rami,
e'ỹ vy mba'emo nhamono'õa ára py
oky riae rã nda'eveia rami avi.
2 Mba'e py e'ỹ joe ijayvu vaia oaxapa rive 'rã,
guyra'i ha'e mbyju'i oveve jogueravya
rami avi.
3 Vakapi ma kavaju peguarã,
juruxã ma mburika peguarã,
ha'e rã yvyra rovi'i ma hi'arandu e'ỹ
va'e kupe peguarã.
4 Hi'arandu e'ỹ va'e embovai eme 'arandu
e'ỹa rupi ijayvuague rami,
ha'e va'e reko rami ndee voi reiko e'ỹ
aguã.
5 Hi'arandu e'ỹ va'e 'arandu e'ỹa rupi ijayvu
rã rembovai 'rãe,
ha'e ae oikuaapa va'e rami rive on-
hemoingo e'ỹ aguã.
6 Hi'arandu e'ỹ va'e pe ri ayvu nhamombe'u
uka vy jajexavai 'rã
nhandepy rupi nhanhekyxĩ, e'ỹ vy ve-
neno jay'u rivea rami avi.
7 Hetyma rovaikue va'e oguata aguã
nda'eveia rami avi
arandu regua ayvu rupi hi'arandu e'ỹ
va'e ijayvu aguã nda'evei.
8 Hi'arandu e'ỹ va'e nda'eve ranhei nham-
boete aguã,
ita hepyve va'e mba'emo vaikue reiaty
py omombo va'e rami avi.
9 Oka'u va'e opo py juu rakãgue oguereko
aguã nda'eveia rami avi
arandu regua ayvu rupi hi'arandu e'ỹ
va'e ijayvu aguã nda'evei.
10 Hi'arandu e'ỹ va'e ha'e otekoavy rei va'e
kuery omba'eapo aguã ojou va'e ma
hapa va'e nhonhyvõmbaa rami avi.
11 Hi'arandu e'ỹ va'e ijarakuaa e'ỹague rami
ae ikuai va'e ma
jagua ha'e ae ombojevyague py ju oo
va'e rami avi.*
12 Rexa ma pa peteĩ ava ha'e ae oikuaa rami
rive onhemo'arandu va'e?
Ha'e va'e gui hi'arandu e'ỹve va'ekue
oikuaave 'rã.
13 Inhate'ỹ va'e ma aipoe'i:
"Peteĩ guary oiko tape rupi, peteĩ
guary oĩ tape'i py", he'i rive 'rã.
14 Inhate'ỹ va'e ngupa py itui va'e ma
okẽ oĩa re ae ojevy-jevy va'e rami.
15 Inhate'ỹ va'e hy'a py opo'ẽ teĩ
ndogueru potai 'rã ojuru katy.
16 Inhate'ỹ va'e ha'e ae oikuaa rami rive
sete avakue ombovai porã kuaa va'e
gui oikuaave merami 'rã.
17 Jagua oaxa ovy va'e nambi re omoatã va'e
ma
joe rive oikuaa pota va'e reve joo rami.
18 Inhakã porã e'ỹ va'e jojukaxe vy
tata ha'e hu'y omombo rive va'e rami,
19 ha'e rami ae ava oirũ ombotavypa rire teĩ
"Xeroryai vy rima ha'e rami ajapo",
he'i va'e.
20 Yxakã e'ỹ ramo tata ogue 'rã,
ha'e rami ae avi ijayvu vaikue rei va'e
ndoikoia py opytu'upa 'rã joguero'a
rei va'e.

* 25:22 Apy ma ijayvu nhanderovaigua kuery oxĩmbaa oendu va'e re (Romanos 12.20-21). * 26:11 2 Pedro 2.22

21 Tapyĩgue ma tapyĩrã, ha'e yxakã ma tatarã oĩa rami avi
ava ivai ja va'e ojapo 'rã joguero'a rei aguã rami.
22 Ijayvu vaikue rei va'e ijayvua ma
tembi'u hee va'e rami oguejy 'rã nhandepy'apy katy.
23 Porayvua rupi merami ijayvu va'eri ipy'a re mba'emo vai anho oĩ va'e ma
mba'emo ryru yapo guigua hi'áry rupi rive prata py onhovã mbyre rami avi.
24 Porayvu vy e'ỹ ijayvu porã'i merami va'e ma
opy'a re omoĩ 'rã nhombotavypa aguã rive.
25 Ndereve ha'e va'e ijayvu porã'i teĩ erovia eme,
mba'eta ipy'a re oĩ sete-kue otekoavy aguã.
26 Ha'e va'e onhenhomi 'rã ndajoayvui reia jaikuaa e'ỹ aguã,
teĩ jaikuaa pavẽ nho 'rã.
27 Yvy jo'oare ho'a 'rã ha'ekue py ae,
ha'e ita mbojerea áry ae 'rã ojere.
28 Apu rupi rive ijayvu va'e ombojexavai 'rã hendua kuery,
anhetẽ rupi e'ỹ ijayvu va'e ma nhomoingo axy 'rãe.

27

1 Nda'evei ko'ẽ rã guarã rerovy'a ma voi aguã,
mba'eta ndereikuaai mba'e pa oiko 'rãa.
2 Tove amboae kuery tandererovy'a, ndee ae e'ỹ.
Mombyry guigua tandererovy'a, ndee ae 'rãgue py.
3 Ita ma ipoyi va'e, ita ku'i voi voyi avi,
ha'e rami teĩ mokoĩve gui ipoyive va'e ma hi'arandu e'ỹ va'e ipoxya rupi ijayvua.
4 Ivai ja rei va'e nhomoingo axy 'rã, ojerovia rei va'e voi nhombojexavai 'rã,
ha'e rã oexa'ã vaikue rei va'e ma mava'e 'rã tu ojoko kuaa?
5 Jajoayvua ndajaexa ukai 'rãgue py
ha'eveve anhetẽ ete va'e rupi nhanhomongeta porãa.
6 Nhanderayvu va'e nhandevy ijayvu ete teĩ ojapo porã 'rã,
ha'e rã nhandere ija'e e'ỹ va'e ma nhandejuru rayvu teĩ jaikuaa 'rã nhanembotavy vy ria.
7 Hevyatã va'e ma ei retãgue omombo rive 'rã,
ha'e rã inhembyayi va'e pe ma iro va'e teĩ he'ẽ 'rã.
8 Ngoo gui mombyry rupi ava oguata rei oikovy va'e ma
guyra'i guaity gui mombyry oveve oikovy va'e rami avi.
9 Nhaneirũ nhanemongeta porã ramo jajou porã 'rã,
azeite ha'e heakuã porã va'e nhanembovy'aa rami avi.
10 Nderexarai rei eme neirũ gui, neĩ nderu irũ gui,
ha'e rã nderegua ro py ma evaẽ eme rejexavaia ára.
Mba'eta ndero katy'i oĩ va'e nepytyvõve 'rã nderegua ae'i mombyry oĩ va'e gui.
11 Xera'y, ne'arandu ke. Ha'e ramo 'rãe avy'a xepy'a py,
xere ijayvu rei va'e kuery pe ambovai kuaa 'rã guive.
12 Hi'arandu va'e ma mba'emo vai ou rã oexa vy onhemi 'rã,
ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma oove tema vy oiko axyve rive 'rã.
13 Orevea rekovia opaga aguã rami opyta va'ekue gui ijao oipe'aa 'rã,
oexa va'ety e'ỹ rekovia onhemoingo va'ekue gui katuve ma oipe'aa 'rã.
14 Aje'ive'i reve ngoo katy'igua pe oxarura atã va'e ma
ijayvu vai va'e rami rive ojeapo.
15 Oky vaipa oiny jave otyky tema va'e ma
kunha ivai ja rei va'e reve joo rami;
16 ha'e va'e nanhamokyrirĩ kuaai 'rã yvytu nanhamombytu'u kuaaia rami,
ha'e azeite nhandepo py rive nanhanoẽ kuaaia rami avi.
17 Ferro guigua ma ferro py ae nhaĩmbe'e,
ha'e rami ae avi avakue oirũ reve nhomombaraete.
18 Figo rembypy re opena porã va'e pe ha'eve 'rã hi'a gui ho'u aguã,
ha'e opatõ re oikuaa pota porã va'ety ma omboetea 'rã.
19 Yy py nhanderova 'ã ojekuaa 'rã,
ha'e rami ae avi nhandepy'a re oĩ va'e ojekuaa 'rã nhandekuaia re.
20 Manoa ha'e yvykua vaikue py oĩve tema 'rã,
ha'e avakue rexa voi oexapavexe tema.

21 Prata nhamboyku-a py, ha'e ouro tata
rupa py jaiky'a'oa rami avi,
nhande voi nhanera'angaa 'rã nhan-
dererovy'aa rã nhaendua py.
22 Mba'emo ra'yĩ nhamongu'ia rami avi
hi'arandu e'ỹ va'e re jajeai teĩ,
ndajaipe'ai 'rã ijarakuaa e'ỹa.
23 Eikuaa pota porã ke nerymba vexa'i ikuaia
re,
ha'e epena porã nerymba kuery re,
24 mba'eta mba'emo jareko va'e noĩ riaei 'rã,
huvixa po'akaa voi ndoiko riaei 'rã
hamymino jevy-jevy kuery peve.
25 Yvyty ikuai va'e gui jai rogue reru aguã
rejaya rire
hokypa ju 'rã,
26 ha'e rire rereko 'rã vexa'i rague ndeaorã,
ha'e kavara ava gui rejou 'rã yvy
repyrã.
27 Kavara kunha gui ndoatai 'rã kamby rey'u
aguã,
ndero pygua kuery ha'e javi okaru
porã aguã,
nerembiguai kunhague ikuai va'e voi.

28

Arandu regua ayvu joo ramigua e'ỹ-e'ỹ oĩa

1 Heko vai va'e ojava 'rã ovy oakykue mon-
haa e'ỹ teĩ,
ha'e rã heko porã va'e ma guary rami
'rã ipy'a guaxu.
2 Yvy re ikuai va'e heko vai rei ramo huvixa
kuery nhomboekovia jepi 'rã,
va'eri peteĩ hi'arandu ha'e oiko kuaa
va'e oĩ vy
ojapo 'rã ikuai porã ha'e oĩ atã aguã
rami.
3 Ava iporiaukue oirũ kuery iporiaukue'i
avyky reia omomba 'rã,
oky mba'emo aju ogueroxyrypa ha'e
neĩ mba'eve ndoejai va'e rami.
4 Lei rupi e'ỹ ikuai va'e oguerovy'a rei 'rã
heko vai va'e reko,
ha'e rã lei rupi ete ikuai va'e ma ndo-
jou porãi 'rã.
5 Avakue heko vai va'e ndoikuaai 'rã mba'e
pa teko porã,
ha'e rã SENHOR oeka va'e ma oikuaapa
'rã.
6 Iporiau e'ỹ va'e teko vai rupi ikuai va'e gui
ha'eveve iporiaukue'i iky'a e'ỹa rupi
ikuai va'e.
7 Lei rupi ta'y oiko va'e ma hi'arandu va'e,
ha'e rã opa marã rei ikuai va'e reve
onhemoirũ va'e ma omoxĩmba rei
'rã nguu.
8 Jokorea ha'e ojou retavexea rupi mba'emo
ojouve heravy va'e ma
iporiaukue'i mboaxya peguarã ae
omono'õ.
9 Lei py oĩ va'e re ndojapyxakaxei vy oapyxa
omboty va'ekue ma
mba'emo re ojerure ára teĩ ixugui
ojeguarua 'rã.
10 Tape vai rupi heko porã va'e reropiaare
kuery ma
ha'e kuery ae ho'a 'rã yvykua
ojo'oague py,
ha'e rã anhetẽ rupi ikuai va'e ma iporã
va'e anho 'rã ojou.
11 Avakue oguerekopa va'e ha'e kuery ae
oikuaa rami ojeupe "Hi'arandupa
va'e", he'i 'rã,
ha'e rã iporiaukue'i hi'arandu va'e ma
oikuaa pota kuaa 'rã.
12 Heko porã va'e ipo'aka ramo ovy'a pavẽ
'rã,
ha'e rã heko vai va'e ipo'akave ramo
ma avakue onhemimba 'rã.
13 Ojejavyague onhomi va'e ndoiko porãi 'rã,
ha'e rã ojejavyague omombe'u ha'e
oejapa va'e ma oupity 'rã omboaxya
aguã.
14 Ovy'a ete 'rã Nhanderuete renonde
ojererokyjea rupi oĩ atã va'e,
ha'e rã inhakã ratã va'e ma ho'a 'rã
teko vai py.
15 Heko vai va'e guetarã kuery iporiaukue'i
va'e re ipo'aka va'e ma
guary okororõ, e'ỹ vy urso joguero'a
va'e rami avi.
16 Huvixa hi'arandu e'ỹ va'e nhombojex-
avaive rive 'rã,
ha'e rã akate'ỹ reia ojou vai va'e ma
oikove riae 'rã.
17 Avakue tuguy moẽa rupi ikuai va'e okanhy
'rã yvykua katy oo vy.
Mava'eve rei tojokoa eme.
18 Anhetẽ rupi ikuai va'e oo jepe 'rã,
ha'e rã teko vai rupi ikuai va'e ma
ho'apa vyvoi 'rã.
19 Oyvy karaĩ riae va'e ojou reta 'rã mbojape,
ha'e rã ovare e'ỹ va'e kuery reve on-
hemoirũ va'e ma iporiaukue riae
'rã.
20 Avakue ojeroviapy va'e omoingo porãa
'rã,

ha'e rã oguerekopa aguã re rive
nda'eveive va'e ma ndopaga e'ỹi
'rã.
21 Peteĩ rive jayvuve ramo nda'evei,
mba'eta avakue onhemboapu 'rã peteĩ
juru'i mbojape re rive.
22 Guexa py oipotapa rei va'e ma omba'e
rei-reirã rakykue rupi rive 'rã onha-
onha oikovy,
va'eri ndoikuaai guive imomboriauarã
ou oinya.
23 Oapekũ py ijayvu porã rei rive va'e 'rãgue
py
nhomongeta porã va'e omboeteave
'rã.
24 Nguu e'ỹ vy oxy gui imonda vy "Ajejavya
e'ỹ" he'i va'e ma
nhomombaaty irũ oiko.
25 Oipotapa rei va'e ojapo 'rã joguero'apa rei
aguã rami,
ha'e rã SENHOR re ojerovia va'e ma
oiko porã 'rã.
26 Opy'a py ojee ae ojerovia va'e ma
hi'arandu e'ỹ va'e,
ha'e rã 'arandu rupi ikuai va'e ma oo
jepe 'rã.
27 Iporiaukue'i pe mba'emo ome'ẽ va'e pe
ma mba'eve ndoatai 'rã,
ha'e rã iporiaukue'i gui ojeova mo'ã
va'e re ma ijayvu vaia 'rã.
28 Heko vai va'e ipo'akave ovy ramo avakue
onhemimba 'rã,
ha'e gui heko vai va'e okanhymba ma
rire heko porã va'e hetave 'rã.

29

1 Ava omongetaa riae teĩ inhakã ratã va'e pe
ma
ou xapy'a 'rã heityarã, oo jepe e'ỹ re.
2 Heko porã va'e heta-etave ramo heta va'e
kuery ovy'a 'rã,
ha'e rã heko vai va'e ipo'aka ramo heta
va'e kuery ndovy'ai 'rã.
3 Ava hi'arandu va'e ombovy'a 'rã nguu,
ha'e rã kunha itavy rei va'e re irũ
va'e ma omokanhymba rive 'rã
oguereko va'ekue.
4 Huvixa heko porã va'e opena porã 'rã yvy
re,
ha'e rã imposto re anho oiko va'e ma
nhomoingo axy rei 'rã.
5 Ava ojea katy'igua oguerorya rupi rive oiko
va'e ma
nhuã omoĩ oikoaty rupi ae.
6 Heko vai va'e ojejavya py oĩ nhuã
imbo'aarã,
ha'e rã heko porã va'e ma oporai 'rã
ovy'aa rupi.
7 Heko porã va'e oikuaa pota 'rã iporiaukue'i
re,
ha'e rã heko vai va'e ma ha'e kuery re
ndoikuaa potai 'rã.
8 Avakue porojojai rei va'e ojapo 'rã tetã ha'e
javi rupigua joguero'a aguã rami,
ha'e rã hi'arandu va'e ma omom-
bytu'u 'rã ipoxy va'e.
9 Heko vai va'e pe hi'arandu va'e ijayvu
ramo
ipoxy, e'ỹ vy jojojai reia gui opytu'u e'ỹ
re ae 'rã oiko.
10 Jouguy moẽaty kuery nda'ija'ei 'rã anhetẽ
rupi ipy'a va'e re,
ha'e vy onhea'ã 'rã oipe'a aguã heko
porã va'e rekove.
11 Heko vai va'e oexa ukapa rei 'rã opoxya,
ha'e rã hi'arandu va'e ma onhenhomi
kuaa 'rã.
12 Ayvu anhetẽ e'ỹ va'e re rive huvixa
ojapyxaka ramo
hembiguai kuery ha'e javi heko vai 'rã.
13 Iporiaukue'i ha'e imbojexavaiare pe joo
ramigua oiko,
mba'eta mokoĩve pe ma SENHOR oiko
omoexakã va'e.
14 Iporiaukue'i re huvixa ha'evea rami
oikuaa pota va'e
ojapo opo'akaa oĩ atã aguã raka'e rã
peve guarã.
15 Yvyra rovi'i py 'rã nhanhomo'arandu,
oikuaa aguã,
ha'e rã kyrĩgue ha'e kuery ae oikuaa
rami rive ikuai vy omoxĩmba rei 'rã
oxy kuery.
16 Heko vai va'e hetave ovy ramo teko vai voi
hetave 'rã ovy,
va'eri ha'e kuery okanhymba rã heko
porã va'e kuery oexa 'rã.
17 Emo'arandu ke ndera'y kuery, ha'e ramo
nembovy'a 'rã,
ojapo 'rã nenhe'ẽ py revy'a aguã rami.
18 Profeta ayvu nonhendui rã heta va'e
kuery opa marã rei 'rã ikuai,
ha'e rã lei rupi ikuai va'e ma ovy'a 'rã.
19 Tembiguai ma nomo'aranduai 'rã ayvu py
rive,
oendu kuaa rei teĩ nanhonhe'ẽ rendui
'rã.

[20] Rexa ma pa peteĩ ava oikuaa pota e'ỹ re ijayvu va'e?
Ha'e va'e gui hi'arandu e'ỹve va'ekue hi'aranduve 'rã.
[21] Nerembiguai kuery kyrĩ'i guive rerory rive rire
raka'eve rã onhemoingoxe 'rã ndera'y ae'i rami.
[22] Ivai ja rei va'e ojapo 'rã joguero'apa rei aguã rami,
ojerovia rei va'e joapo 'rã otekoavyve aguã rami.
[23] Onhemboyvate va'e omo'yvyĩ'iave 'rã,
ha'e rã onhe'ẽ py onhemo'yvyĩ'i va'ekue ma omboeteave 'rã.
[24] Imonda va'e re onhemoirũ va'e ma onhe'ẽ re ae nda'ija'ei,
ayvu poyi oendu teĩ mba'eve py nonhemombe'ui 'rã.
[25] Avakue gui okyjea rupi rive ikuai va'e ojejopy uka 'rã nhuã py,
ha'e rã SENHOR re ojerovia va'e ma oĩ atã 'rã.
[26] Heta 'rã ikuai huvixa ojou porãa aguã rive onhea'ã va'e,
ha'e rã ava mboeko porãarã ma SENHOR gui ae ou.
[27] Heko porã va'e pe rã heko vai va'e ma ojeguarupy,
ha'e rã heko vai va'e ma ojeguaru 'rã heko porãa rupi oiko va'e gui.

30

Agur ayvu oĩa

[1] Massá pygua Jaque ra'y Agur ijayvuague oĩa:
Amongue aipoe'i: "Xeruete, anhea'ã riae ete ma.
Anhea'ã riae ete ma, Xeruete.
Ha'e rami vy xekane'õ ma.
[2] Mba'eta xee ma ava rami e'ỹ aikuaa axy raxa,
neĩ ava 'arandua xee ndarekoi,
[3] ndaikuaai 'arandu,
neĩ Iky'a e'ỹ va'e guigua voi ndaikuaai va'e.
[4] Mava'e tu yva re oo, ha'e gui oguejy ju?
Mava'e tu opo py ojopy kuaa ta yvytu?
Mava'e tu yy ojokua 'rã oao apy py?
Mava'e tu onhono raka'e yvy ha'e javi, ijapy peve?
Mba'exa tu hery, ha'e ta'y rery?
Ndee nda'u ndereikuaai ri?" he'i 'rã.
[5] Nhanderuete ayvu ma iky'a e'ỹ va'e meme,
hexe ojerovia va'e kuery pe mba'emo vai jokoa oiko.
[6] Emoĩve eme ijayvuague ramigua,
ndevy ijayvu atã e'ỹ aguã, ha'e ijapu va'e reikoa oikuaa e'ỹ aguã.
[7] Mokoĩ regua re ajerure ndevy,
eme'ẽ e'ỹ eme, aikove teria ja.
[8] Eipe'a ke xegui anhetẽ rupi e'ỹ aikoa ha'e xeapu reixea.
Eme'ẽ eme xeporiaukue aguã, neĩ arekopa aguã.
Eme'ẽ tembi'u aikotevẽ nhavõ,
[9] xapy'a rei arekopa ma rire ndegui xerexarai vy
"Mava'e tu SENHOR?" ha'e e'ỹ aguã.
Ha'e rami e'ỹ vy xeporiaukue'i vy xemonda aikovya rupi
Nhanderuete rery iky'a va'ea rami aikuaa uka e'ỹ aguã.
[10] Tembiguai re ndeayvu rei eme ipatõ renonde,
ha'e va'e ju ndere ijayvu poyi e'ỹ aguã, ha'e repaga aguã rami reiko e'ỹ aguã.
[11] Ikuai nguu kuery re ijayvu vai va'e,
ha'e oxy voi ndogueroayvu porãi va'e.
[12] Ikuai ha'e kuery ae ojeupe ae "Ojejavy va'e'ỹ" he'i va'eri
peteĩgueve ma voi gueko vaia gui ndojeky'a'o ukai.
[13] Ikuai ojejou porã rei va'e,
onhemboyvate rei va'e ha'e kuery ae oikuaa rami, ha'e yvate rupi rei oma'ẽ va'e.
[14] Ikuai kyxe guaxu rami haĩ va'e,
kyxe rami haimbe va'e oguereko
yvy gui omomba aguã iporiaukue'i,
ha'e oipotapa rei va'e kuery, avakue mbyte gui.
[15] Tuguy pytea ma oguereko mokoĩ guajy,
ha'e va'e ma "Eme'ẽ, eme'ẽ", he'i va'e.
Ha'e mboapy oiko hevyatã kuaa e'ỹ va'e,
tá, irundy ikuai "Ha'eve ma!" nde'i kuaai va'e.
[16] Ha'e va'e ma yvyra rupa,
kunha imemby e'ỹ va'e ae,
yvy pirukue yy noĩa,
ha'e tata voi "Ha'eve ma" nde'i va'e.
[17] Nguu ojojai rei va'e,
ha'e oxy nonhe'ẽ rendui va'e rexa ma
xapirẽ yakã yvýrygua omondoropa 'rã,

ha'e taguato ra'y kuery ho'upa 'rã.
18 Mboapy nunga oiko xevy iporã ete va'e,
tá, irundy ikuai aikuaa e'ỹ va'e:
19 ha'e va'e ma taguato yvate rupi oveve oikovy va'e,
mboi ita áry otyryry ovy va'e,
kanoã guaxu ye'ẽ mbyte rupi oaxa ovy va'e,
ha'e avakue kunhataĩgue reve joayvua.
20 Po rami ma kunha itavy rei va'e reko.
Okaru ha'e ojuru oiky'a'opa ma vy
"Mba'eve py ndatekoavyi", he'i 'rã.*
21 Mboapy oiko yvy yta mboryryiarã,
tá, irundy jaexa vy jaropo'aka va'erã e'ỹ:
22 ha'e va'e ma tembiguai huvixarã oĩxe va'e,
hi'arandu e'ỹa rupi tembi'u re hevyatã oikovy va'e,
23 kunha omenda va'eri oayvupy e'ỹ,
ha'e gui tembiguai kunha herekoa rekovia ha'e ju onhemoingo va'e.
24 Irundy regua ikuai yvy re kyrĩ'i va'eri
hi'arandu va'e kuery gui hi'aranduve va'e:
25 ha'e va'e ma tay'i, ha'e kuery ma imbaraete va'e'ỹ va'eri
kuaray aku py guembi'urã omoĩ porã va'e;
26 ha'e anguja guaxu ipo'aka va'e'ỹ,
ha'e rami teĩ ita pa'ũ re ae 'rã hoo;
27 tuku karu ma huvixa va'e'ỹ va'eri
oguataa rupi hyxy porã'i 'rã joguerávy;
28 ha'e gui ambere'i ma nhandepo py jajopy rive'i va'erã,
teĩ huvixa ro py ae oiko va'e.
29 Mboapy ikuai jaexa rã ojejou porã reia rupi oguata va'e,
tá, irundy onhemboyvate reia rupi ikuai va'e:
30 ha'e va'e ma guary mymba kuery pavẽ gui imbaraeteve va'e,
ha'e neĩ avave gui guakykue katy ojevy va'erã e'ỹ;
31 ha'e uru ava opexo omopu'ã rei reve oguata va'e,
ha'e kavara ava,
ha'e gui huvixave ma hexe nhapu'ã aguã voi nda'evei va'e.
32 Ne'arandua rupi e'ỹ renhemboyvate ri vy,
e'ỹ vy ndepy'a re mba'emo vairã remoĩ ri vy
ejoko ndejuru ndepo py.
33 Mba'eta kamby nhamomy-momyĩ ramo manteiga ojeapoa rami,
ha'e oxĩmby rã huguy oẽa rami avi,
ipoxy aguã rami joapo ramo joguero'apa rei 'rã.

31

Huvixave Lemuel ixy omongetaague

1 Pova'e ayvu ma Massá pygua huvixave Lemuel ixy ombo'e vy ijayvuague regua.
2 Xepi'a, mba'e pa aipoa'e 'rã ndevy, xepi'a xeryepy pyguare?
Mba'e pa ndevy aipoa'e 'rã, xepi'a anhemboayvu ma voi va'ekue?
3 Emboaxa rive eme nembaraetea kunhague mboae káuxa,
emboaxa eme reikoa huvixave reitya kuery pe.
4 Lemuel, nda'evei huvixave ha'e rami oiko aguã,
nda'evei huvixave vinho oy'u oikovy aguã,
neĩ iro va'e re rive yvatekueve ikuai aguã,
5 rey'ua rupi rive lei gui nderexarai vy
ojexavai rei'i va'e repya gui rejepe'a e'ỹ aguã.
6 Iro va'e ma omano rai'i va'e pe anho 'rã nhame'ẽ,
ha'e vinho ma ipy'a raxy va'e kuery pegua anho,
7 ha'e kuery oy'u vy hexaraipa aguã iporiau reia re,
ojexavai reia re riae ima'endu'a e'ỹ aguã.
8 Ndeayvu ke ijayvu e'ỹ va'e repya rupi,
openamby e'ỹ ikuai va'e ha'e javi repy aguã.
9 Ha'evea rami ke ndeayvu renhomboayvua py,
reikuaa pota porã aguã iporiaukue'i ha'e oipotapa rei'i va'e pytyvõa rupi.

Kunhague hi'arandu va'e oguerovy'aa

10 Mava'e nda'u ojou kuaa 'rã kunha hi'arandu va'e?
Ha'e ramigua ma ita iporãve va'e gui voi ovareve va'e.
11 Ha'e va'e re ime ojerovia 'rã okuraxõ py,

* 30:20 Apy ma ijayvu itavy reia re.

ixupe ndoatai 'rã mba'emo repyrã.
12 Ome pe ojapo vai rei 'rãgue py ojapo porã 'rã,
ára nhavõ oikovea pukukue re.
13 Ogueru 'rã vexa'i rague ha'e nhimbo,
ha'e gui ovy'aa rupi 'rã omba'eapo opo py.
14 Kanoã guaxu mba'emo rerua rami avi
mombyry gui 'rã kunha va'e ogueru tembi'u.
15 Pytũ rei teri reve opu'ã 'rã
omongaru aguã ngoo pygua kuery,
ha'e guembiguai kuery kunhague pe mba'emo ojapo uka 'rã.
16 Mba'etyrã re oikuaa pota porã ma vy ojogua 'rã,
uva renhoĩ onhotỹ 'rã omba'eapoague repykue re ojogua va'ekue.
17 Kyre'ỹ py onhemonde vy
omombaraete 'rã ojyva omba'eapo aguã.
18 Mba'emo repyrã ojouxe ramo
pyávy teĩ hataendy ndoguei.
19 Okuave'ẽ 'rã nhimbo onhemama va'e re,
opo rovai py hi'y re ojopy reve.
20 Opo oipe'a 'rã ojexavai va'e
ha'e oipota va'e kuery oipytyvõ aguã.
21 Ha'e gui ngoo py ikuai va'e re oma'ẽ vy ndoguerokyjei 'rã yro'y vaipa teĩ,
ao raku py peteĩ-teĩ onhemonde ramo.
22 Kunha va'e ojapo avi 'rã onheovã aguã,
ha'e onhemonde 'rã ao porã púrpura guigua py anho.
23 Ime ma huvixa kuery omboete pavẽ 'rã,
oyvy re ikuai va'e mongetaa kuery reve oguapy oiny ramo.
24 Ta'yxy ma nhimbo porãgue gui ojapo 'rã aorã, ovende 'rã guive,
ku'axã ma mba'emo vendea kuery peguarã voi.
25 Ojee omoĩ va'e ma ombaraeterã ha'e omboetepy oiko aguã.
Ha'e rami vy ko'ẽ rã guarã re ma ndojapura rei 'rã.
26 'Arandu rupi 'rã ijayvu,
ha'e joayvua rupi nhombo'e kuaa 'rã.
27 Opena porã 'rã ngoo pygua kuery re,
ha'e inhate'ỹ reiague re e'ỹ 'rã omongaru.
28 Ha'e ramo imemby kuery opu'ãmba vy oxy pe "Ovy'a ete va'e" he'i 'rã okuapy.
Ime voi oguerovy'a vy aipoe'i 'rã:
29 "Kunhague hi'arandu va'e heta ikuai
teĩ ndee ma pavẽ gui ne'aranduve va'e", he'i 'rã.
30 Onhemoporãa re ikuai va'e ojekore 'rã, onhemoatyrõa voi opa rive 'rã.
Ha'e rã kunhague SENHOR renonde ojererokyjea rupi ikuai va'e ma oguerovy'aa riae 'rã.
31 Nhanema'endu'a porã 'rã opo py ojapo porãa re,
pavẽ oendua py jarovy'a 'rã oiko porãa.

Eclesiastes ayvu mombe'ua ombopara va'ekue

Eclesiastes ayvu mombe'ua ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia ma ha'eve jaikuaa porãve aguã Jesus aipoe'iague: "Mba'e 'rã tu avakue ojou, yvy regua ha'e javi ojou va'eri guekove ae omokanhy vy?" he'iague (Marcos 8.36). Mba'eta kova'e kuaxia apoare ma opa marãgua ojeupe guarã ojou teĩ ha'e nunga ha'e javi pe "Opa rive va'erã meme" he'i.

Ojeupe ae "Ayvu mombe'ua" he'i. "Ha'e vy ayvu mombe'ua aipoe'i: 'Opa va'erã rive, opa mba'e ikuai va'e opa rive va'erã meme', he'i" (1.2). Aipoe'i avi: "Xejeupe ajapo yvotyty ha'e yvyraty, ha'e py yvyra hi'a va'erã ha'e javi regua anhotỹ. Xejeupe yy ajoko vy yvyraty amoakỹ, yvyra ikuai va'e iporã aguã. Heta guive ajogua xerembiguairã avakue ha'e kunhague. Xero py ae itui'i avi xerembiguairã. Areko avi va'ekue vaka ha'e vexa'i, xee aiko e'ỹ mbove Jerusalém tetã py ikuai va'ekue gui hetave areko. Xejeupe ajou reta avi prata ha'e ouro, mba'emo hepyve va'e ajogua avi amboae yvy re huvixave kuery opena va'e gui. ... Ha'e gui tembiapo xepo py ajapo va'ekue ha'e javi re aikuaa pota, xekane'õ peve amba'eapoa ha'e javi re guive. Ha'e rã ha'e nunga ha'e javi ma opa rive va'erã meme ae ra'e, yvytu jere'i rakykue amongue onha rivea rami. Ha'e nunga ha'e javi py mba'eve rei ndajoui iporã va'e kuaray guýry", he'i (2.5-8a, 11).

Opaa py ayvu mombe'ua aipoe'i: "Opa mba'e rendu va'ekue gui ma yvateve va'e po rami: Nhanderuete renonde eiko rejererokyjea rupi, ha'e emoĩ porã ojapo uka va'ekue, mba'eta ha'e va'e ma avakue pavẽ ojapo aguã va'e. Mba'eta Nhanderuete oikuaa pota 'rã jaikoa ha'e javi re, ojekuaa voi e'ỹ va'ekue guive, iporã va'e, ha'e iporã e'ỹ va'e teĩ" (12.13-14).

"Opa rive va'erã meme", he'iague

[1] Kova'e ma ayvu mombe'ua ijayvuague. Ha'e va'e ma Davi ra'y oiko Jerusalém pygua huvixave.*
[2] Ha'e vy ayvu mombe'ua aipoe'i: "Opa va'erã rive, opa mba'e ikuai va'e opa rive va'erã meme.
[3] Mba'e nda'u avakue ojou 'rã kuaray guýry rupi omba'eapoague ha'e javi rekovia?" he'i.

Mba'emo ikuai va'e ha'ekue rami ae ju ikuaia re ijayvuague

[4] Peteĩ javegua kuery oaxa 'rã, ha'e gui amboae javegua ju 'rã ikuai. Ha'e rã yvy ma itui riae 'rã.
[5] Kuaray ma oẽ 'rã, ha'e gui oike ju 'rã. Ha'e gui oĩague katy ju 'rã oo, oẽ ju aguã.
[6] Yvytu ma oo 'rã kuaray puku-a katy, ha'e gui ojere vy kuaray ijapu'a'ia katy ju 'rã oipeju. Ojeapa 'rã ovy, ha'e gui ojevy ju 'rã ojeapaaty rupi.
[7] Yakã ikuai va'e ma ye'ẽ katy oxyry va'e meme, ha'e rami teĩ ye'ẽ ndatyguaxui 'rã. Yakã oxyry oinyague katy ae ju 'rã oxyry oiny.
[8] Opa mba'e ma nhanemongueraiarã ae ikuai, avave rei nomombe'u porã kuaai 'rã, guexa py oma'ẽ ha'e oapyxa py ojapyxakave riae tema teĩ.
[9] Mba'emo oiko va'ekue ramigua ae ju 'rã oiko. Mba'emo ojapo pyre ae ju 'rã ojapoa. Ha'e rami vy ipyau ete va'e ndoikoi 'rã kuaray guýry rupi.
[10] Oiko ri nda'u mba'emo jaexa vy "Ma'ẽ, kova'e ma ipyau va'e", ja'e aguã? Any! Jaiko e'ỹ mbove ára oiko jave py ma voi oiko va'ekue ae.
[11] Avave rei na'ima'endu'ai 'rã mba'emo ymave rupi oiko va'ekue re. Ha'e rami ae mba'emo oiko va'erã re voi ha'e rire ikuai va'erã kuery na'ima'endu'ai avi 'rã.

Ayvu mombe'ua gueko re ae ijayvuague

[12] Xee ayvu mombe'ua ma Israel pygua huvixave aĩ Jerusalém py.
[13] Ha'e rami vy xepy'a re amoĩ xe'arandua rupi aikuaa pota aguã mba'emo yva guýry rupi ikuai va'e ha'e javi re. Ha'e va'e tembiapo poyi ma avakue ra'y kuery re Nhanderuete omoĩ imo'aranduarã.
[14] Ha'e rami vy aikuaa pota tembiapo kuaray guýry rupi ojapoa va'e ha'e javi re. Ha'e

* 1:1 Huvixa Davi ra'y Salomão ma nguu rekovia oĩ raka'e Jerusalém pygua huvixa. Ha'e va'e ma pavẽ gui hi'aranduve va'e, oguerekopa rei va'e guive (1 Reis 4.29-34, 10.14-29).

nunga ha'e javi ma opa rive va'erã meme,
yvytu jere'i rakykue amongue onha rivea
rami.
15 Ikarẽ va'e ma nombo'yviavei 'rã, ha'e
mba'emo noĩ va'e ma ndoipapaai 'rã guive.
16 Xejeupe ae aipoa'e: "Ma'ẽ, xee ma xey-
vate, ha'e vy xee aiko e'ỹ mbove Jerusalém
py ikuai va'ekue ha'e javi gui xe'aranduve
va'e", ha'e va'ekue, mba'eta anhetẽ ete
aikoa ha'e javi rupi xekuraxõ py xe'arandu
ha'e mba'emo aikuaa potaa rupi aiko va'e.
17 Ha'e rami vy xepy'a re amoĩ aikuaa aguã
mba'e pa 'arandu ha'e 'arandu e'ỹa ovare
e'ỹ va'e. Ha'e rami teĩ aikuaa ha'e rami aguã
voi yvytu jere'i rakykue onha rive va'e rami
aikoa.
18 Mba'eta 'arandua retaa py ma heta oĩ avi
kueraia. Mba'emo oikuaapave va'ea py ma
heta oĩ avi 'rã poriaua.

2

Mba'emo oguereko va'e opa rive aguã re ijayvuague

1 Aipoa'e xejeupe ae: "Aa ta! Xejee ae
aikuaa pota 'rã vy'aa py. Taendu ha'vy
vy'aa", ha'e va'ekue ri ha'e va'e voi opa rive
va'erã.
2 Mba'eta xerorya pe ae "Ovare e'ỹ va'e"
ha'e. Avy'aa ma mba'erã tu ovare?

3 Ha'e gui xepy'a re amoĩ vinho ay'ua
rupi aiko aguã, teĩ xe'arandua py aje-
joko teri reve. Ha'e rami vy anhemboaxa
ovare e'ỹa rupi aiko aguã, aikuaa peve
avakue ra'y kuery yva guýry rupi ikuai va'e
o'ára mboapy'i oĩ teri jave py ojapo aguã
ha'eveve va'e.
4 Ajapo avi tembiapo tuvixa va'e. Xejeupe
guarã ajapo reta oo, ha'e anhotỹ uva tyrã.
5 Xejeupe ajapo yvotyty ha'e yvyraty, ha'e
py yvyra hi'a va'erã ha'e javi regua anhotỹ.
6 Xejeupe yy ajoko vy yvyraty amoakỹ,
yvyra ikuai va'e iporã aguã.
7 Heta guive ajogua xerembiguairã avakue
ha'e kunhague. Xero py ae itui'i avi xerem-
biguairã. Areko avi va'ekue vaka ha'e
vexa'i, xee aiko e'ỹ mbove Jerusalém tetã py
ikuai va'ekue gui hetave areko.
8 Xejeupe ajou reta avi prata ha'e ouro,
mba'emo hepyve va'e ajogua avi amboae
yvy re huvixave kuery opena va'e gui. Xe-
jeupe ajou avakue ra'y kuery ojou porãve
va'e: oporaei va'erã avakue ha'e kunhague,
ha'e kunhague oata aguã rami e'ỹ guive.*
9 Ha'e gui xeyvate ha'e arekopave xee aiko
e'ỹ mbove Jerusalém py ikuai va'ekue ha'e
javi gui. Xere oĩ tema avi xe'arandua.
10 Mba'emo aexaxeve va'e rei tema xerexa
pe ndaexa uka e'ỹi, ha'e peteĩve py nam-
bovy'a e'ỹi xekuraxõ, mba'eta ha'e nunga
py amba'eapoague rekovia ajou. Xee
arovy'a va'ekue mba'emo ajapo va'e ha'e
javi.
11 Ha'e gui tembiapo xepo py ajapo va'ekue
ha'e javi re aikuaa pota, xekane'õ peve
amba'eapoa ha'e javi re guive. Ha'e rã ha'e
nunga ha'e javi ma opa rive va'erã meme
ae ra'e, yvytu jere'i rakykue amongue onha
rivea rami. Ha'e nunga ha'e javi py mba'eve
rei ndajoui iporã va'e kuaray guýry.

Hi'arandua voi opa rive 'rãa re ijayvuague

12 Ha'e gui aikuaa pota 'arandu re, ha'e gui
akã porã e'ỹa ha'e 'arandu e'ỹ reia re guive.
Mba'eta huvixave rekovia ju ava mboae oĩ
va'e, mba'e tu ojapove 'rã? Mba'eta am-
boae kuery ojapo va'ekue ramigua ae ju 'rã
ojapo.
13 Ha'e gui aikuaa rã 'arandu e'ỹ reia gui
'arandu ha'eveve, pytũ va'e gui hendy va'e
ha'evevea rami.
14 Hi'arandu va'e ma oakã re guexa oguereko
'rã oexa aguã, ha'e rã hi'arandu e'ỹ rei va'e
ma pytũa rupi 'rã oiko. Ha'e rami teĩ aikuaa
avi mokoĩve pe joo ramigua oiko 'rãa.
15 Ha'e nunga rupi xejeupe ae aipoa'e:
"Hi'arandu e'ỹ va'e pe oiko va'e ramigua
ma xevy pe voi oiko avi 'rã. Ha'e rami
rã mba'erã tu xee aekave ta xe'arandurã?"
ha'e. Xejeupe ae aipoa'e avi: "Xe'arandua
voi opa rive va'erã", ha'e.
16 Mba'eta hi'arandu va'e re ha'e hi'arandu
e'ỹ va'e re teĩ na'ima'endu'aa riaei 'rã.
Mba'eta are'i e'ỹ re opa mba'e re hexaraia
'rã. Mba'eta hi'arandu e'ỹ va'e omano 'rã,
ha'e rami ae avi hi'arandu va'e voi omano
'rã.
17 Ha'e nunga rupi xekuerai xerekove re,
mba'eta xee ndajou porãvei ma kuaray
guýry rupi amba'eapoa. Anhetẽ ete, ha'e
nunga ha'e javi ma opa rive va'erã meme,

* 2:8 Huvixa Salomão ma heta oguereko raka'e gua'yxy ha'e gua'yxy jevy kuery. Ha'e va'e kuery ta'angaa re ojerovia va'e káuxa Salomão ojepe'a Nhanderuete pe oikoa gui (1 Reis 11.1-8).

yvytu jere'i rakykue amongue onha rivea rami.

Omba'eapoa regua voi opa rive aguã re ijayvuague

18 Xekuerai avi kuaray guýry rupi amba'eapo poyia ha'e javi re, mba'eta hekovia repykue aejapa 'rã aiko rire ikuai va'erã kuery pe.
19 Ha'e mava'e tu oikuaa ha'e nunga jopyarã hi'arandu va'e, e'ỹ vy hi'arandu e'ỹ va'e oiko 'rãa? Ha'e rami teĩ ma ha'e va'e ae 'rã ojopypa kuaray guýry xe'arandua rupi amba'eapoague repy. Ha'e va'e voi opa rive va'erã.
20 Ha'e rami vy amboae rami aikuaa vy xekuraxõ py xekuerai etea aendu kuaray guýry rupi amba'eapo poyia ha'e javi re.
21 Mba'eta ikuai avakue o'arandua rupi omba'eapo va'e, oikuaa ha'e ikyre'ỹa rupi. Ha'e rami teĩ ha'e kuery omba'eapoague repy oeja 'rã ha'e va'e re nomba'eapoi va'ekue peguarã. Ha'e va'e voi opa rive va'erã, ha'e nda'evei ete va'e.
22 Ha'e gui mba'e 'rã tu avakue ojou kuaray guýry rupi opy'a py guive omba'eapo poyi-ague ha'e javi re?
23 Mba'eta ára nhavõ haxy oendu, ha'e omba'eapoa re ikuerai 'rã. Pyávy teĩ ipy'a ndopytu'ui ae. Omba'eapoa regua voi opa rive va'erã.
24 Avakue pe ha'eveve va'e ma okaru, oy'u ha'e omba'eapoa oguerovy'a aguã. Mba'eta ha'e rami aguã aikuaa Nhanderuete po gui meme oua.
25 Mba'eta ixugui e'ỹ vy mba'exa 'rã tu jakaru, e'ỹ vy javy'a?
26 Mba'eta avakue Nhanderuete mbovy'aa va'e pe ha'e ome'ẽ 'rã hi'arandurã, oikuaa ha'e ovy'a aguã. Ha'e rã ojejavy va'e pe ma ome'ẽ 'rã omba'eapo aguã, mba'emo omono'õ ha'e omboaty aguã Nhanderuete mbovy'aa kuery pe ju ome'ẽ va'erã. Ha'e va'e voi opa rive va'erã, yvytu jere'i rakykue amongue onha rivea rami.

3

Opa mba'e oiko aguã ára re ijayvuague

1 Opa mba'e yva guýry ikuai va'e pe oiko aguã ára oĩ.
2 Ovaẽ 'rã nhandetui'i aguã ha'e nhamano aguã ára. Ovaẽ 'rã nhama'etỹ aguã ha'e nhanhotỹ va'ekue nhamondoropa ju aguã ára.
3 Oĩ jojukaa aguã ha'e nhomongueraa aguã ára. Oĩ mba'emo nhambovaipa aguã ha'e jajapo aguã ára.
4 Ovaẽ 'rã jajae'o aguã ha'e japuka aguã ára. Ovaẽ 'rã nhandepy'a vai aguã ha'e gui jajeroky aguã ára.
5 Oiko 'rã ita nhamoaĩ aguã ha'e nhamboaty aguã ára. Ovaẽ 'rã nhanhokuavã aguã ha'e nhanhokuavã ve'ỹ aguã ára.
6 Oĩ mba'emo jaeka aguã ha'e nhamokanhy aguã ára. Oĩ mba'emo nhamoĩ porã aguã ha'e nhamombo aguã ára.
7 Oĩ mba'emo nhamondoro aguã ha'e nham-bovyvy aguã ára. Oĩ nhakyrirĩ aguã ha'e nhandeayvu aguã ára.
8 Oĩ jajoayvu aguã ha'e ndajajoayvuvei aguã ára. Oĩ joe nhapu'ã aguã ha'e nhandekuai porãa'i aguã ára.

Ára oa'angaague avakue ndoikuaaia re ijayvuague

9 Mba'e tu omba'eapo va'e ojou 'rã omba'eapo poyi oikovyague rekovia?
10 Mba'eta xee aexa rã avakue ra'y kuery omba'eapo aguã ma imo'aranduarã Nhan-deruete ombou va'ekue.
11 Opa mba'e Nhanderuete ojapo hi'ára py iporã aguã rami. Avakue py'a re omoĩ avi opa e'ỹ va'erã nunga, teĩ ha'e kuery ndoikuaapai 'rã mba'emo Nhan-deruete jypy guive opaa peve ojapo va'e ha'e javi.
12 Aikuaa avakue pe ha'eveve va'e ovy'a ha'e ikuai porã aguã.
13 Avakue pe Nhanderuete ome'ẽ avi okaru, oy'u ha'e omba'eapoague rekovia oguerovy'a aguã.
14 Xee aikuaa rami Nhanderuete ojapo va'e ha'e javi ndopai va'erã meme. Ha'e va'e re nda'evei mba'eve omoĩave aguã neĩ oipe'aa aguã guive. Ha'e rami Nhanderuete ojapo, henonde avakue ojererokyje aguã.
15 Mba'emo aỹ oĩ va'e ramigua oiko va'ekue ae ma, ha'e oiko va'erã ramigua voi oiko ae ma. Mba'eta Nhanderuete ojapo 'rã mba'emo oaxa va'ekue ramigua oiko jevy-jevy aguã rami.

Mymba rami avi avakue omano aguã re ijayvuague

16 Peteĩ mba'e ju aexa kuaray guýry. Mba'eta ha'evea rami joguerekoa aguã 'rãgue py ha'eve'ỹa ramigua oiko, teko porã

oĩ 'rãgue py ha'eve'ỹa ramigua ae tema
oiko.
17 Ha'e ramo aipoa'e xejeupe: “Nhanderuete
ma omboayvu 'rã heko porã va'e ha'e heko
vai va'e. Mba'eta oĩ ae ha'e oipota va'e ha'e
javi oiko aguã ára, ha'e hembiaporã ha'e
javi pe”, ha'e.
18 Aipoa'eve ju xejeupe: “Nhanderuete oeko
a'ã 'rã avakue ra'y kuery, ha'e kuery oikuaa
okuapy aguã mymba kuery rami ikuaia”,
ha'e.
19 Mba'eta avakue ra'y kuery re oiko va'e
ramigua ae oiko avi 'rã mymba kuery re.
Peteĩ regua omanoa rami ae avi 'rã amboae
regua omano. Oikove va'e ha'e javi joo rami
ipytuẽ 'rã. Ndoikoi avakue mymba gui oiko
areve va'erã, mba'eta ha'e javi ma opa rive
va'erã meme.
20 Pavẽ rei 'rã oo peteĩ henda py anho. Yvy
ku'i gui meme oiko rire yvy ku'i ae ju 'rã
opyta.
21 Mava'e oikuaa ta avakue ra'y kuery nhe'ẽ
yva re oo 'rãa, ha'e rã mymba nhe'ẽ ma yvy
katy, yvy re rive oo 'rãa?
22 Aikuaa rã avakue pe ha'eveve va'e ma
omba'eapoa oguerovy'a aguã, mba'eta ha'e
kuery peguarã oejaa. Mba'eta ha'e kuery
oiko rire mava'e tu ogueru ju 'rã mba'e pa
oikoa oexa aguã?

4

Jajexavai jaikovya re ijayvuague

1 Aexa avi nhomoingo axy reia kuaray
guýry rupi ikuai va'e ha'e javi. Aexa
oguereko axy reipy kuery rexay, avave rei
nombopy'a guaxuai rã. Aexa avi joguereko
axy reia kuery imbaraeteve okuapya, ha'e
ikuai axy va'e pytyvõarã ndoikoia.
2 Ha'e nunga rupi aikuaa rã okuave va'e
kuery gui omano va'ekue ovy'ave va'e
ikuai.
3 Ha'e gui ha'e va'e mokoĩ gui ovy'ave va'e
ma ndoikoi teri va'e, mba'eta ha'e va'e ma
mba'emo vai kuaray guýry rupi ojapoa rã
neĩ ndoexai.
4 Ha'e ramo aexa avakue omba'eapoa ha'e
mba'emo ojapo kuaa ha'e javi ojapo, oirũ
kuery gui oguerekopavexe vy rive. Ha'e
va'e voi opa rive va'erã, yvytu jere'i
rakykue amongue onha rivea rami.
5 Hi'arandu e'ỹ va'e ma onhekuavã 'rã oiny
ngo'o ae ho'upa peve. Mba'eta aipoe'i:
6 “Xepo jovaive py amba'eapo vaipa vy
yvytu jere'i rakykue anha 'rãgue py
ha'eveve peteĩ po renyẽ reve apytu'u ainy
aguã”, he'i.
7 Ha'e ramo kuaray guýry amboae nunga
aikuaa avi opa rive va'erã.
8 Ha'e va'e ma peteĩ ava ha'e ae'i oiko va'e,
ta'y va'e'ỹ neĩ heindy e'ỹ va'e. Ha'e rami
teĩ omba'eapoa gui ndopytu'ui va'e, ha'e
ndoexaxe ve'ỹi oguerekopaa. Ha'e rami teĩ
aipo nde'i: “Mava'e pe tu xee amba'eapo
aikovy? Mba'erã pa xenhe'ẽ py ajejoko
mba'emo porã arovy'a aguã gui?” nde'i.
Ha'e nunga voi opa rive va'erã, tembiapo
nhomongueraiarã rive.
9 Ha'e ae'i oiko 'rãgue py ha'eveve mokoĩ
joguereko, mba'eta omba'eapoa py ojouve
'rã.
10 Mba'eta xapy'a rei ho'a ramo peteĩ-teĩ
omopu'ã ju 'rã oirũ. Ha'e rã ha'e ae'i oiko
va'e pe nda'evei ete, mba'eta ho'a ramo
ndoikoi 'rã imopu'ãarã.
11 Ha'e mokoĩ joyvy okea py ha'e kuery
oendu 'rã haku. Ha'e rã peteĩ'i oĩa py ma
marã rami 'rã tu haku?
12 Ha'e rami ae avi peteĩ'i re opu'ãa vy
ipo'akaa 'rã, ha'e rã mokoĩ ikuai vy ojoko
'rã. Ixã mboapy ombojoyvy pyre rã nomon-
doa voi 'rã.
13 Peteĩ kunumi poriaukue'i hi'arandu
va'e ma opena porãve 'rã huvixave tuja'i
hi'arandu e'ỹ va'e vy nonhemongeta ukai
va'e gui.
14 Xapy'a rei kunumi va'e huvixave oĩ aguã
oguenoẽa 'rã nhuã gui, e'ỹ vy ha'e va'e yvy
py ae iporiaukue'i reve itui va'ekue teĩ ae
ma.
15 Mba'eta aexa kuaray guýry ikuai va'e
ha'e javi huvixave tuja'i rekovia kunumi oĩ
va'ekuea katy anho oje'oi rã.
16 Ha'e ramo opena 'rã oikovy mbovy rei
e'ỹ re. Ha'e rami teĩ ha'e va'e rire ju oĩ
va'e na'ima'endu'a porãi 'rã hexe. Anhetẽ,
ha'e nunga voi opa rive va'erã, yvytu jere'i
rakykue amongue onha rivea rami.

5

*“Nda'evei jaikuaa pota porã e'ỹ re nhan-
hemboayvu ma voi mba'emo jajapo aguã
re”, he'iague*

1 Nhanderuete pegua opy reike ta vy
eikuaa pota porã ranhe reiko aguã re.
Hi'arandu e'ỹ va'e kuery mba'emo ome'ẽ

va'e rami rejapo vy reike 'rãgue py ha'eveve
ayvu rendu aguã, mba'eta ha'e kuery ma
gueko vaia re oikuaa pota e'ỹ re ome'ẽ
mba'emo.
2 Ejapura eme ndejuru py, neĩ nekuraxõ
py ma voi Nhanderuete renonde renhem-
boayvu aguã. Mba'eta Nhanderuete oĩ yva
re, ha'e rã ndee ma yvy py reiko. Ha'e
nunga rupi mbovy'i tandeayvu.
3 Mba'eta nhamba'eapo vaipaa gui ou nhan-
deke raia, ha'e rami ae avi nhandeayvu
retaa py ha'eve'ỹa rami 'rã nhandeayvu.
4 Nhanderuete pe mba'emo rejapo aguã re
renhemboayvu rire ejapo voi. Mba'eta ha'e
ma ndoguerovy'ai 'rã hi'arandu e'ỹ va'e.
Ejapo ete ndeayvuague.
5 Renhemboayvuague nderejapoia gui
ha'eveve 'rãgue nerenhemboayvui ma voi
va'e rire.
6 Ndeayvuague tojapo eme rejejavy aguã
rami, ha'e aipo're eme Nhanderuete ayvu
mombe'ua pe: "Ha'e rami e'ỹ xeayvu ta
va'ekue ri", 're eme. Mba'erã tu ndeayvua
káuxa rejapo Nhanderuete ivai aguã rami,
ndepo py rejapo va'ekue ombovaipa aguã?
7 Mba'e ta, nhandeke raia ha'e nhandeayvu
reta reia ma opa rive va'erã. Ha'e nunga
rupi Nhanderuete renonde rejererokyjea
rupi eiko.

Mba'emo jareko va'e opa rive 'rãa re ijayvuague

8 Xapy'a rei yvy re rexa 'rã iporiaukue'i
oguereko axya rei rã, ha'e ha'evea rami
joguerekoa 'rãgue py imonda va'e rive oĩ
rã. Ha'e ramigua rexa vy enhemondyi
eme. Mba'eta joe opena va'e kuery áryve
ikuai yvatekueve imbopagaarã, ha'e ha'e
va'e kuery áryve amboae yvateve ete va'e
ju imbopagaarã oĩ.
9 Ha'e rã yvy ma pavẽ oiporu va'erã itui.
Huvixave voi okaru 'rã oikovy mba'ety gui.
10 Peráta re nda'eveive va'e ma ojouvexe
tema 'rã. Mba'emo oguerekopa va'e voi
ojouvexe avi 'rã. Ha'e ramigua voi opa rive
va'erã.
11 Omono'õ mbyre heta ramo heta avi 'rã
ikuai okaru va'erã. Ha'e nunga rupi mba'e
'rã nda'u ija kuery ojou, guexa py oexa rive
aguã e'ỹ vy?
12 Omba'eapo va'e oke porã 'rã, okaru
porã e'ỹ vy ndokaru porãi teĩ. Ha'e rã
oguerekopa va'e ma mba'emo oguerekopa
va'e káuxa rive ndoke porã kuaai 'rã.
13 Amboae nunga ju aexa kuaray guýry
nda'evei ete va'e, mba'eta amongue ojouve
'rã omba'e rei-reirã ojeupe ae ojapo vai
aguã rive.
14 Ha'e rami avi xapy'a rei mba'emo oiko
rã ija omokanhymba ramo ta'y kuery voi
mba'eve ndoguerekoi 'rã opo py.
15 Guyru'i gui mba'eve reve'ỹ oikoague
rami avi, mba'eve reve'ỹ ae ju 'rã oo.
Ouague rami ae ju 'rã oo, mba'eta mba'eve
ndogueraai 'rã omba'eapoague gui.
16 Ha'e nunga voi nda'evei ete 'rã, mba'eta
ouague rami ae ju 'rã oo. Ha'e gui mba'e 'rã
tu ojou yvytu pe rive omba'eapoague re?
17 Mba'eta ára nhavõ omba'eapopa ma rire
okaru 'rã pyávy, ikuerai ha'e imba'eaxy
reve vy ndovy'ai reve.
18 Ha'e gui xee aexa avi jakaru ha'e jay'u
aguã ma ha'eve ha'e iporã va'e meme,
ha'e kuaray guýry nhamba'eapo poyi rire
nhamba'eapoague peteĩ-teĩ jarovy'a aguã,
mbovy'i ára re jaiko aguã Nhanderuete
ome'ẽa pukukue re. Mba'eta ha'e va'e ma
nhandevygua ae.
19 Ha'e gui amongue avakue pe ma
Nhanderuete ome'ẽ 'rã oguerekopa aguã
mba'emo porã anho, ome'ẽ avi 'rã ha'e
nunga gui okaru ha'e hekovia ojoupa aguã,
omba'eapoague oguerovy'a aguã guive.
Ha'e ramigua voi Nhanderuete ome'ẽ va'e
meme.
20 Ha'e va'e avakue ma ndoikuaa pota vaipai
'rã ha'e kuery ae reko re, mba'eta ipy'a re
Nhanderuete omoĩ ovy'a aguã anho.

6

1 Ha'e gui peteĩ ju aexa kuaray guýry
nda'evei ete va'e avakue áry ipoyi va'erã.
2 Mba'eta amongue py avakue pe Nhan-
deruete ome'ẽ 'rã oguerekopa aguã
mba'emo porã anho, ha'e omboetevepy
ikuai aguã guive. Ha'e kuery pe mba'eve
ndoatai 'rã opy'a py oipota va'e ha'e javi.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery pe Nhanderuete
nome'ẽi 'rã ha'e nunga gui okaru aguã.
Ha'e rami 'rãgue py oexa va'ety e'ỹ kuery
'rã ho'u okuapy. Ha'e nunga voi opa rive
va'erã, ha'e ojexavai etea.
3 Xapy'a rei amongue oguereko 'rã cem
gua'y kuery, ha'e vy heta ma'etỹ re 'rã
oiko tuja'i ete peve. Ha'e rami teĩ xapy'a
rei onhe'ẽ py mba'emo porã ndoguerovy'ai,
neĩ nonhono porãai 'rã guive. Xee aikuaa

rã ha'e va'e gui ma hyru'i gui oity pyre
ovy'ave.
4 Mba'eta hyru'i gui oity pyre ma ou 'rã opa
aguã rive, ha'e gui oo ju 'rã pytũa katy. Ha'e
rami rire pytũ py ma hery noenduai.
5 Ha'e va'e ma neĩ ndoexai 'rã kuaray,
mba'eve ndoikuaai 'rã guive. Ha'e rami teĩ
amboae kuery gui opytu'u porãve 'rã,
6 amboae kuery iporã va'e oguerovy'a e'ỹ
va'e dois mil ma'etỹ re oiko teĩ. Mba'eta
mokoĩve e'ỹ 'rã teve joa katy oo?
7 Avakue omba'eapo 'rã ojuru py guarã re
anho teĩ noendu ve'ỹi 'rã okaruxea.
8 Tyrã hi'arandu va'e ma hi'arandu e'ỹ va'e
gui ojouve 'rã teve? Mba'e 'rã tu ipori-
aukue'i ojouve amboae kuery oexaa py oiko
kuaa rupi?
9 Mba'emo jarekopave 'rãgue py ha'eveve
nhanderexa py jaexa va'e jarovy'aa. Ha'e
rami e'ỹ rã opa rive va'erã jaiko, yvytu jere'i
rakykue amongue onha rivea rami.
10 Mba'emo oiko va'erã rery ma oikuaa
pyre ae. Oikuaa avi marã ramigua pa
avakue ikuaia, ha'e imbaraeteve va'e reve
joguero'a aguã nda'eveia guive.
11 Anhetẽ heta ikuai mba'emo ndovarevei
va'e. Ha'e rami teĩ mba'erã tu avakue pe
ha'e nunga ha'eve?
12 Mava'e nda'u oikuaa 'rã mba'e nunga pa
avakue pe ha'eveve va'ea? Mba'eta ha'e
kuery ikuaia ma kuaray'ã rami xapy'a'i 'rã
oaxa, mba'emo opa rivea rami. Mava'e
nda'u avakue pe omombe'u kuaa 'rã ha'e
va'e rire mba'emo kuaray guýry oiko
va'erã?

7

Arandua ha'e 'arandu e'ỹa re ijayvuague

1 Heakuã porã va'e hepyve va'e gui
ha'eveve nhandere ima'endu'a porãa rã.
Nhandetuiague ára gui nhamanoa ára
ha'eveve avi.
2 Ngarua py jaa aguã gui ha'eveve peteĩ oo
py ojae'o va'e ikuaia py jaa aguã, mba'eta
ha'e py jaikuaa 'rã avakue ha'e javi opa
aguã. Ha'e nunga re ma nhande jaikove va'e
jaikuaa pota aguã ha'eve.
3 Nhanderorya gui ha'eveve nhandepori-
aua, mba'eta nhandeporiaua nhanderova
py jaexa uka va'e ma ojapo porãve 'rã
nhanekuraxõ pe.
4 Hi'arandu va'e okuraxõ py ima'endu'a 'rã
ojae'o va'e ikuaia re, ha'e rã hi'arandu e'ỹ
va'e ma okuraxõ py ima'endu'a 'rã ovy'a rei
va'e ikuaia re rive.
5 Hi'arandu e'ỹ va'e oporaia nhaendu 'rãgue
py ha'eveve hi'arandu va'e nhandevy
ijayvu etea nhaendu.
6 Hi'arandu e'ỹ va'e kuery opuka okuapya
ma juu'y pirukue oja guy py hendy vy
hevovoa ramigua rive. Ha'e nunga voi opa
rive va'erã.
7 Anhetẽ hi'arandu va'e voi omoingo axya
rã na'inhakã porãvei 'rã, ha'e ome'ẽmby
ojopy rã ombovaipa 'rã ikuraxõ.
8 Mba'emo ypya gui ha'eveve 'rã opaa. On-
hemboyvate va'e gui ha'eveve oarõ are
kuaa va'e.
9 Ndevai vyvoi eme, mba'eta hi'arandu e'ỹ
va'e py'a re ae 'rã oĩ ivai aguã.
10 Aipo're eme: “Mba'exa tu aỹgua ára
gui yma guare ha'eveve raka'e?” 're
eme, mba'eta ha'e rami oporandu va'e ma
nai'arandui.
11 Mba'emo ojou va'e pe ma 'arandua ha'eve.
Ojapo porã avi 'rã kuaray rexaa kuery pavẽ
pe.
12 Peráta rami avi 'arandua nhanderepy 'rã
mba'emo vai gui. Hi'arandu va'e pe 'arandu
ome'ẽ avi 'rã tekove.
13 Eikuaa pota ke Nhanderuete rembiapokue
re, mba'eta mava'e tu ombo'yvi kuaa 'rã
mba'emo ha'e omokarẽ va'ekue?
14 Mba'emo rejoupaa ára erovy'a tema iporã
va'e. Ha'e rã reiko axya ára ma eikuaa pota
pova'e re: Nhanderuete ae mokoĩve ombou,
ha'e ramo avakue ndoikuaai 'rã ha'e kuery
oiko ma rire mba'e pa oiko 'rãa.

Opa mba'e py jaiko kuaa aguã re ijayvuague

15 Opa rive va'e rami aiko vy po ramigua
avi aexa: Heko porã va'e ikuai gueko porã
reve omano va'erã, ha'e heko vai va'e ikuai
gueko vai reve oikove pukuve va'erã.
16 Enhemboeko porã raxa rei eme, en-
hemo'arandu raxa eme guive. Mba'erã tu
ndee ae renhemomba uka ta?
17 Eiko eme heko vai ete va'e, neĩ inhakã
porã e'ỹ va'e. Mba'e re tu remano ta
nde'ára ovaẽ e'ỹ re?
18 Neĩ peteĩ rupi, neĩ amboae rupi eiko eme.
Mba'eta Nhanderuete renonde ojererokyjea rupi ikuai va'e ma oo jepe 'rã opa mba'e gui.
19 'arandu ojapo 'rã hi'arandu va'e dez
ipo'akakueve tetã py ikuai va'e gui im-
baraeteve aguã rami.

20 Yvy re ndoikoi ava heko porã va'e, ojejavy
e'ỹ re iporã va'e anho ojapo va'e.*
21 Ndepy'a py erovia eme ayvu omombe'ua
va'e ma guive rã, endu rive guive nerem-
biguai ndere ijayvu vai rã,
22 mba'eta nema'endu'a mbovykue rei e'ỹ
ndee voi amboae kuery re ndeayvu vaiague
re.

Kunhague nhombotavya re ijayvuague

23 Ha'e nunga ha'e javi re aikuaa pota
va'ekue xe'arandua rupi. Aipoa'e avi:
"Xe'arandu pota 'rã", ha'e va'eri ndaupityi
ae 'arandua.
24 Mava'e tu oupity 'rã mba'emo mombyry
ha'e haxy ete va'e?
25 Ha'e gui anhea'ã 'arandu aikuaa porã
aguã, ha'e gui aikuaa pota ha'e aeka ete
aguã opa mba'e ikuai va'e ha'e javi regua
aikuaa aguã. Aikuaaxe avi heko vai va'e
'arandu e'ỹa, ha'e hi'arandu e'ỹ va'e akã
porã e'ỹa guive.
26 Ha'e rami vy peteĩ ajou manoa gui
nda'eveive va'e: peteĩ kunha opy'a re jo-
jopy ha'e nhombo'a aguã anho omoĩ va'e,
ha'e opo py corrente jokuaarã oguereko
va'e. Ha'e va'e gui Nhanderuete renonde
heko porã va'e oo jepe 'rã, ha'e rã ojejavy
va'ety ma ou vy onhembo'a uka 'rã ixupe.
27 Ayvu mombe'ua aipoe'i: "Ma'ẽ, po
ramigua xee ajou va'ekue. Mba'emo
amboae ramigua re ambojoja vy aikuaa
porã aguã
28 aikuaa pota aikovy teĩ ndaikuaa porãi teri:
mil avakue mbyte peteĩ'i anho ajou ha'eve
va'e, ha'e rã mbovy rei e'ỹ kunha mbyte ma
peteĩve ma voi xee ndajoui.
29 Ma'ẽ, peteĩ anho aikuaa: Nhanderuete
omoingo avakue heko porã va'erã, va'eri
ha'e kuery opa marã onhembopy'a
okuapy."

8

*Huvixave nhanhe'*ẽ rendu aguã re
ijayvuague

1 Mava'e tu oiko hi'arandu va'e rami
mba'emo omombe'u porãve kuaa 'rã?
Mba'eta avakue 'arandua ma omoexakã 'rã
hova, oguerova 'rã ivaia oexa ukaa gui.
2 Xee aipoa'e ndevy: Enhe'ẽ rendu ke huvix-
ave Nhanderuete renonde reuraague rami
vy.
3 Ejapura eme huvixave renonde gui re-
jepe'a aguã, neĩ enhea'ã eme mba'emo vai
rejapoa py, mba'eta ha'e ae oikuaa rami 'rã
ojapo.
4 Mba'eta huvixave ayvu ma ipo'akave va'e.
Mava'e tu ixupe "Mba'e tu rejapo?" he'i
'rã?
5 Ha'e ojapo uka va'e moĩ porãa ma ndoiko
axyi 'rã. Hi'arandu va'e opy'a py oikuaa 'rã
raka'e ha'e marã rami pa mba'emo ojapo
aguã.
6 Mba'eta opa mba'e pe oĩ oiko aguã ára
ha'e marã rami pa ojapoa aguã, avakue re
mba'emo vai ipoyi ete teĩ.
7 Mba'eta ha'e kuery ndoikuaai 'rã mba'e
pa oiko 'rãa. Marã rami paa guive
nomombe'uai 'rã ha'e kuery pe.
8 Avave rei ndojoko kuaai 'rã yvytu
oipejua, ha'e omano aguã ára re katuve
ma nda'ipo'akaai 'rã. Ha'e nunga re
nhanhea'ãa py ma noĩ 'rã japytu'u aguã,
heko vai va'e kuery katuve ma ndoo jepei
'rã gueko vaia rupi.
9 Ha'e nunga ha'e javi kuaray guýry aexa
mba'emo ojapo pyre re aikuaa potaa rupi,
mba'eta amongue py avakue joe ipo'aka 'rã
omomba aguã rive.

*Joo rami e'*ỹ-e'ỹ jajopy aguã re
ijayvuague

10 Aexa avi heko vai va'e kuery onhono
porãa py opytu'u rã, ha'e rã henda iky'a e'ỹ
va'e py oo jepi va'ekue re ma hexaraipaa,
ikuai porãague tetã py voi. Ha'e nunga voi
opa rive va'erã.
11 Joapo vaiare nombopagaa voi ramo
avakue ra'y kuery opy'a re omoĩ 'rã ojapo
vai aguã anho.
12 Ha'e gui xapy'a rei ojejavy va'ety cem-kue
'rã ojapo vai va'eri hi'ára ipuku teĩ, aikuaa
porã Nhanderuete renonde ojererokyjea
rupi ikuai va'e ojou 'rãa iporã va'e.
13 Ha'e rã heko vai va'e kuery ma iporã
va'e ndojoui 'rãe, hi'ára nda'ipukui 'rã
guive. Kuaray'ã rami oaxa 'rã, Nhan-
deruete renonde ojererokyje rupi e'ỹ ikuai
rire.
14 Oĩve teri amboae nunga ju opa rive
va'erã yvy re. Mba'eta heko porã va'e ikuai
heko vai va'e rami ombopagaa va'e, ha'e
heko vai va'e avi ikuai heko porã va'e rami
omboekoviaa va'e. Aipoa'e ha'e nunga voi
opa rive va'erã.

* 7:20 Romanos 3.10

15 Ha'e nunga rupi xevy pe ha'eveve va'e
ma vy'aa, mba'eta avakue pe kuaray guýry
ha'eveve va'e ma okaru, oy'u ha'e ovy'a
aguã. Mba'eta ha'e ramigua ombovy'a
'rã omba'eapo oikovya rupi, kuaray guýry
Nhanderuete hi'ára ome'ẽa pukukue re.
16 Anhea'ã avi aikuaa aguã 'arandu, ha'e
aexa aguã yvy re omba'eapoa ha'e javi,
mba'eta ara py neĩ pyávy voi avakue ndoke
kuaai 'rã.
17 Ha'e rami vy Nhanderuete rembiapokue
ha'e javi re aikuaa pota vy aikuaa rã avakue
ndoikuaapa reguai 'rã mba'emo kuaray
guýry ikuai va'e. Avakue oikuaa aguã on-
hea'ã vaipa teĩ ndoupityi 'rã. Hi'arandu
va'e voi "Aikuaa 'rã", he'i teĩ ndoupityi 'rãe.

9

*Ha'e javi pe joo rami merami ome'*ẽa re
ijayvuague

1 Anhea'ã ete ha'e nunga ha'e javi aikuaa
aguã, mba'eta Nhanderuete po py ikuai
heko porã ha'e hi'arandu va'e kuery, ha'e
kuery reko ha'e javi guive. Ha'e rami teĩ
avakue ndoikuaai guenonderã mborayvu
tyrã pa ivaia oĩa. Henonde guarã ha'e javi
ma oikuaapy e'ỹ.
2 Opa mba'e oiko 'rã joo rami ae ha'e kuery
ha'e javi re. Joo rami ae 'rã oiko heko porã
va'e ha'e heko vai va'e re, mba'emo ome'ẽ
va'e ha'e ome'ẽ e'ỹ va'e re, ojapo porã va'e
ha'e ojejavy va'e re, oura va'e ha'e oura
aguã gui okyje va'e re guive.
3 Ha'e ramigua nda'evei va'e oiko kuaray
guýry pavẽ ikuaia re, mba'eta pavẽ re 'rã
oiko joo ramigua ae. Avakue py'a voi tynyẽ
mba'emo vai, ha'e kuery re oĩ 'rã akã porã
ve'ỹ oikovea ja. Ha'e rire ma manoa katy
oje'oi.
4 Oikove va'e pe ma oĩ teri oarõ oikovy aguã,
mba'eta guary omano va'ekue gui ha'eveve
jagua oikove va'e.
5 Mba'eta oikove va'e kuery oikuaa omano
'rãa, ha'e rã omanogue ma mba'eve
ndoikuaavei, oikoague repy ndojouvei 'rã
guive, mba'eta ha'e kuery re ima'endu'aa
'rãgue py oĩ hexaraipaa.
6 Ha'e kuery joayvua, ndajoayvuia ha'e
nda'evei reia opa ma. Ha'e kuery raka'e
rã peve mba'eve ndoguerekovei 'rã kuaray
guýry omba'eapo teri va'e kuery reve.
7 Ha'e nunga rupi tereo, he'u mbojape
revy'a reve, ha'e ey'u porã vinho, mba'eta
Nhanderuete ndererovy'a ae mba'emo re-
japoa py.
8 Taxiĩ porã riae renhemondea, ha'e toata
eme neakã remoatyrõ porãa.
9 Evy'a ke kunha reayvu va'e reve, nde'ára
kuaray guýry Nhanderuete ome'ẽ va'e
re, reikovea opa voi va'e pukukue re.
Ha'e nunga ma Nhanderuete ome'ẽ kuaray
guýry remba'eapo poyia rupi nekane'õague
rekovia.
10 Mba'emo ndepo py rejapo aguã rejou
va'e ha'e javi ke ejapo nembaraetea rupi,
mba'eta ha'e va'e rire reo aguã py noĩvei
'rã remba'eapo aguã, mba'emo re ren-
hembopy'a e'ỹ vy reikuaa pota aguã, neĩ
ne'arandu aguã.

Onhea'ã rive va'e re ijayvuague

11 Kuaray guýry aexave ju inhakuã va'e
kuery peguarã e'ỹ oĩ hekovia, ha'e ipy'a
guaxukueve pegua e'ỹ oĩ ipo'aka aguã,
hi'arandu va'e peguarã e'ỹ guive oĩ mbo-
jape ho'u aguã, ha'e oiko kuaa va'e kuery
peguarã e'ỹ oĩ mba'emo oguerekopa aguã,
neĩ oikuaapa rei va'e kuery peguarã e'ỹ
oĩ oguerovy'aa aguã. Ha'e rami 'rãgue py
pavẽ ára oaxa 'rã ovy, ha'e pavẽ re oiko 'rã
oexa'ãmby e'ỹ.
12 Mba'eta avakue ndoikuaai o'ára ae. Pira
imbo'aa py ho'a xapy'a, ha'e guyra'i nhuã
py ojejura va'e rami ae avi avakue ra'y
kuery voi ojejopy uka 'rã mba'emo vai oiko
ramo, ha'e kuery re oiko xapy'a rã.

Arandu ovarea kuaa ukaa omombe'uague

13 Kuaray guýry peteĩ aexa avi 'arandu
kuaa ukaa, xevy pe rã tuvixa va'e.
14 Mba'eta oĩ peteĩ tetã kyrĩ'i va'e mbovy'i
avakue ikuaia. Ha'e va'e tetã re ou peteĩ
huvixa ipo'akave va'e. Ojokopa ha'e hovai
re omopu'ã okuapy tetã kora mbovaipaarã.
15 Ha'e py oiko peteĩ ava poriaukue
hi'arandu va'e. Ha'e va'e ma o'arandua
rupi ogueraa jepe guetã. Ha'e rami rire
teĩ ha'e va'e iporiaukue re avave rei
na'ima'endu'aavei.
16 Ha'e ramo "Imbaraete va'e gui hi'arandu
va'e ha'eveve", ha'e, iporiaukue'i 'arandua
ndojou porãai, ha'e ijayvu noenduai teĩ.
17 Mba'eta hi'arandu e'ỹ va'e kuery ru-
vixa ojapukaia gui ha'eveve hi'arandu va'e
ijayvu rã nhakyrirĩ reve nhaendu.

18 Tembiporu joe opu'ãa pygua gui voi 'arandua ha'eveve. Ha'e rami avi peteĩ'i ojejavy va'e teĩ mba'emo porã heta 'rã ombovai.

10

Arandu iporãa re ijayvuague

1 Heakuã porã va'e ryru py mberu omano va'ekue omoeakuã vaikuea rami ae avi nhane'arandu e'ỹa ruxã'i oĩ teĩ ombovai 'rã nhane'arandua ha'e nhanemboetea.
2 Hi'arandu va'e ipy'a 'rã oiporu kuaa katy oo aguã re, ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma oiporu kuaa e'ỹa katy oo aguã re ipy'a.
3 Hi'arandu e'ỹ va'e ma tape rupi oo vy voi ndoiko kuaai 'rã. Ha'e rami vy pavẽ pe oexa uka 'rã o'arandu e'ỹa.
4 Nderovai huvixa ivai reve opu'ã teĩ ejepe'a eme reĩa gui, mba'eta ndepy'a guaxua omombytu'u 'rã opa marã ojapo vaixe va'e kuery.

5 Peteĩ ju aexa mba'emo vai kuaray guýry, huvixa ha'eve'ỹa rami opena va'e.
6 Ha'e va'e ma omoĩ 'rã hi'arandu e'ỹ va'e yvatevea py, ha'e rã oguerekopa va'e kuery ma yvyĩ'ia py omoĩ.
7 Aexa tembiguai kuery kavaju áry oo va'e, ha'e rã yvatekueve ma yvy rupi oguata oje'oivy tembiguai rami.

8 Yvykua ojo'o va'ekue ma ha'e py ae ju 'rã ho'a, ha'e kora ombovo va'e ma mboi oixu'u 'rã.
9 Ita omboi va'e ma ha'e va'e py ae 'rã oiko axy, ha'e yxakã ombovo va'e ma oexa 'rã ijavaete va'e.

10 Tembiporu ferro guigua naĩmbei va'e avave noaĩmbe'eai ramo iporua onhemomburuve 'rã. Ha'e rã hi'arandu va'e omoatyrõ porã kuaa 'rã.
11 Xapy'a rei mboi ombo'e porãa e'ỹ re ri joxu'u ramo imbo'eare ndojopyi 'rã hepyrã va'ekue.

12 Hi'arandu va'e oayvu py onhemboete uka 'rã, ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e ma oayvu py onhemomba uka 'rã.
13 Jypy hi'arandu e'ỹ va'e ijayvu 'rã oikuaa e'ỹ reia rupi, ha'e rã opaa py ma ijayvu 'rã 'arandu e'ỹa ha'e joguerojejavya rupi anho.
14 Ava hi'arandu e'ỹ va'e ijayvu reta 'rã, mba'emo oiko va'erã avave ndoikuaai teĩ. Mava'e 'rã tu oikuaa ha'e rire oiko va'erã?
15 Hi'arandu e'ỹ va'e omba'eapoa rupi ikane'õ 'rã, tetã re oo aguã ma voi ndoikuaai.

16 Yvy huvixave kyrĩ va'e openaa pe nda'evei ete 'rã, yvatekueve ko'ẽmba ramove ngaru ojapo okuapya pe guive.
17 Ha'e rã yvy yvateve va'e kuery ra'y huvixave openaa pe ma ha'eve 'rã, mba'eta ha'eve jave py yvatekueve oguapy 'rã okuapy mesa py onhemombaraete aguã, oka'u okuapy aguã nda'ei.
18 Hoo va'e inhate'ỹ ramo oo ao'ia ho'apa 'rã. Opo py nomba'eapoxei ramo otykypa 'rã.
19 Ngaru ojapoa 'rã ovy'a aguã, vinho nhombovy'a 'rã oikoa'i py, ha'e rã peráta ma opa mba'e repyrã ha'eve.
20 Ndepy'a py voi ndeayvu vai eme huvixave re, neĩ nderopy ja'o ndeayvu eme oguerekopa rei va'e re. Mba'e guyra oveve va'e ogueraa 'rã ndeayvu, ipepo va'e kuery oendu uka 'rã ndeayvuague.

11

Hi'arandu va'e oiko kuaa-a re ijayvuague

1 Yy áry rupi emoaĩ nerembi'u, mba'eta hare ma rire rejou ju 'rã.*
2 Emboja'o sete e'ỹ vy oito pe, mba'eta ndereikuaai mba'emo vai yvy re ou va'erã.

3 Araipa ramo oky xapy'a va'e ho'a 'rã yvy áry. Yvyra kuaray puku-a katy e'ỹ vy ijapu'a'ia katy ho'a rire ha'ekue py ae 'rã itui.
4 Yvytu re oma'ẽ-ma'ẽ oikovy va'e mba'eve 'rã nonhotỹi, ha'e arai re oma'ẽ-ma'ẽ va'e nomono'õi 'rã guive.

5 Ndee ndereikuaai marupi pa yvytu rape oĩa, neĩ kunha hye guaxu'i va'e ryepy kyrĩ'i va'e kãgue'i ojeapo tema ovya voi. Ha'e rami ae avi Nhanderuete opa mba'e apoare rembiapokue katuve ma ndereikuaai.

6 Aje'ive reve ke enhotỹ ha'yĩgue, ka'arukue voi emombytu'u eme ndepo, mba'eta ndereikuaai marã ramigua pa oiko porã 'rãa, jypygua tyrã amboae, tyrã mokoĩve joo rami oiko porã 'rã paa.

7 Hendy va'e ma ha'eve, ha'e kuaray rexakãa jaexa rã iporã.
8 Ava heta ma'etỹ oguereko va'e ta'ima'endu'a o'ára oaxa va'ekue ha'e javi re. Ha'e rami teĩ toikuaa pota avi pytũ aguã

* 11:1 Apy ma ijayvu mba'emo Nhanderuete ojou uka va'ekue nhamboja'o aguã re, mba'eta omboekovia ju 'rã nhandevy.

ára heta ou va'erã re. Mba'emo oiko va'e
ha'e javi ma opa rive va'erã meme.

Kunumi teri va'e pe ijayvuague

9 Kunumi, erovy'a ke ndepyaua, ha'e
nekuraxõ py erovy'a nekunumia. Eiko
tape nekuraxõ ha'e nderexa ovy'a aguã
rupi. Ha'e rami teĩ eikuaa pota, mba'eta
ha'e nunga ha'e javi re Nhanderuete nem-
boayvu 'rã.
10 Ha'e nunga rupi nekuraxõ gui eipe'a
imongueraiarã ha'e ndero'o moingo ax-
yarã, mba'eta nekunumia ha'e ndepyaua
ma opa rive va'erã meme.

12

Tuja'i ma va'e pe ijayvuague

1 Nema'endu'a ke nemoingoare re nekun-
umi teri reve, ára vai ha'e "Noĩvei avy'a
aguã" 'rea ma'etỹa ovaẽ e'ỹ re.
2 Mba'eta ha'e va'e jave py ma kuaray
pytũmba merami 'rã, jaxy ha'e jaxy-tata
nderekove rupi nemoexakã va'ekue guive,
ha'e oky rire teĩ arai ou ju 'rã.
3 Oo re opena va'e rami ndejyva oryryipa 'rã,
ha'e ava imbaraete va'ekue rami neretyma
ikarẽ rei 'rã. Mba'emo mongu'ia ndejuru
py ikuai va'e mbovy'i ma vy nomba'eapo
porãvei 'rã, ha'e janela rupi hendy va'ekue
rami nanderexa pyxovei 'rã.
4 Ha'e gui okẽ tape katygua rami nerem-
beta onhemboty 'rã. Renhendu atã aguã
nda'evevei 'rã, ha'e guyra'i nhe'ẽ rendu
vyve 'rã revy. Ha'e rami teĩ kunhague opo-
raei va'e ayvu ma nonhendu atãvei merami
'rã.
5 Ha'e rami ae avi rekyje 'rã yvate va'e gui,
ha'e tape rupi oo va'e gui rive renhemondyi
'rã. Ha'e gui nde'a xiĩmba 'rã yvyra ipoty
xiĩ va'e rami. Tuku rive teĩ ipoyi 'rã ndevy,
ha'e rekaruxea nerenduvei 'rã, mba'eta reo
'rã reiny oo opa e'ỹ va'e katy, ha'e ojae'o
va'e kuery ikuai 'rã tape rupi.
6 Ha'e va'e jave py ixã prata guigua oxo 'rã,
ha'e karo ouro guigua ovo 'rã, ha'e ygua py
ovo 'rã yryru, ha'e yvu áry yryru renoẽa oĩ
va'ekue ivaipa 'rã.
7 Ha'e rire yvy ku'i reikoague ojevy ju 'rã
yvy re, ha'e rã nenhe'ẽ ma ojevy 'rã Nhan-
deruete imbouarea py.
8 Opa va'erã rive, opa mba'e ikuai va'e opa
rive va'erã meme, he'i ayvu mombe'ua.

Opa vy ijayvuague

9 Ayvu mombe'ua hi'arandu va'e vy
ombo'e heta va'e kuery oikuaa aguã rami.
Ha'e gui ayvu re ojapyxaka ha'e oikuaa
potaa rupi heta omombe'u ayvu 'arandu
regua.
10 Ayvu mombe'ua onhea'ã ayvu iporãgueve
ojou aguã, ha'e ha'evea rami ombopara
aguã ayvu anhetẽ va'e.
11 Hi'arandu va'e kuery ayvu ma yvyra rakua
mymba mondyia ha'e karavo ombota porã
mbyre rami oĩ, Opena va'e peteĩ'i oiko va'e
ome'ẽ va'ekue meme.
12 Xera'y, enheangu ke ha'e nunga rovai rupi
reiko e'ỹ aguã. Mba'eta kuaxia ombopara
pyre ma ndoatai 'rãe, ha'e va'e re nhan-
hembo'e riae vy nhandero'o kane'õmba 'rã.
13 Ha'e gui opa mba'e rendu va'ekue gui
ma yvateve va'e po rami: Nhanderuete
renonde eiko rejererokyjea rupi, ha'e emoĩ
porã ojapo uka va'ekue, mba'eta ha'e va'e
ma avakue pavẽ ojapo aguã va'e.
14 Mba'eta Nhanderuete oikuaa pota 'rã
jaikoa ha'e javi re, ojekuaa voi e'ỹ va'ekue
guive, iporã va'e, ha'e iporã e'ỹ va'e teĩ.

Mboraei iporãve va'e Cântico Salomão ojapo va'ekue

Mboraei iporãve va'e cantares Salomão ojapo va'ekue

Kova'e kuaxia para py ma ijayvu peteĩ ava ha'e peteĩ kunha reve joayvua re. "Xee ma xerembiayvu mba'e, ha'e xerembiayvu ma xemba'e", he'i (6.3). Ha'e ramigua ayvu oĩ va'e ma iporã va'e meme.

Jypy'i Nhanderuete omenda va'e kuery oguerovy'aa rupi ijayvu vy aipoe'i va'ekue: "Avakue oeja 'rã nguu ha'e oxy, gua'yxy reve joguereko aguã, mokoĩ gui peteĩ'i to'o oiko aguã", he'i va'ekue (Gênesis 2.24). Ha'e va'e ayvu Jesus omombe'u porãve vy aipoe'i: "Yvy ituí ypy'i guive ma Nhanderuete omoingo ava ha'e kunha. Ha'e nunga rupi ava oeja 'rã nguu ha'e oxy, gua'yxy reve onhemoirũ aguã. Ha'e gua'yxy reve mokoĩ 'rãgue py peteĩ to'o ma ikuai. Ha'e rami vy mokoĩ ve'ỹ ikuai, peteĩ'i to'o ma. Ha'e nunga rupi Nhanderuete omoirũ rire avave rei tomboja'o eme", he'i (Marcos 10.6-9).

1 Kova'e mboraei iporãve va'e Salomão
ojapo va'ekue.

Ta'yxy ijayvuague

2 Xerayvu ndejuru py,
mba'eta vinho gui ha'eveve ndee xerayvua.
3 Nereakuã porãa aetũ rã iporã,
nderery voi heakuã va'e onhoẽ mbyre rami ha'eve va'e.
Ha'e ramo kunhataĩgue ha'e javi 'rã nderayvu.
4 Xereraa ndereve! Jaa pojava!
Xeruvixave xereraa ndero py.

Irũ kuery ijayvuague

Ndee ae roguerovy'a rovy'a etea rupi.
Rejoayvua re orema'endu'a porã 'rã, vinho gui ha'eveve ramo.
Ha'evea rami ha'e kuery nderayvu.

Ta'yxy ijayvuague

5 Kunhague Jerusalém pygua, xeũ va'eri xeporã.
Xepire ma Quedar rupi oo pirekue guigua rami huũ va'e,
ha'e ajukue Salomão ro py oĩ va'e rami.
6 Pema'ẽ ngatu eme xepire huũa re,
mba'eta kuaray ae ma xemoũmba.
Xekyvy kuery xemotare'ỹ rei vy
xemondouka karamboae uvaty re apena aguã.
Ha'e rami rã xemba'e uvaty re ma xee napenai.*
7 Ha'e gui ndee xerekovea rembiayvu, emombe'u xevy:
Mamo tu remongaru 'rã herekovy nerymba kuery?
Mamo tu remombytu'u 'rã kuaray mbyte jave?
Emombe'u ke, xee roekaa rupi avaẽ e'ỹ aguã
neirũ kuery guymba re openaa py.

Ime ijayvuague

8 Kunhague pavẽ gui neporãve va'e, ha'e nunga ndereikuaai ri vy
tereo ha'vy mymba kuery pypo rupi,
ha'e emongaru nerymba kavara kuery vexa'i re opena va'e kuery ikuaia rupi.
9 Xerembiayvu, neporã vaipa
kavaju kunha Faraó mba'e karóxa regua rami.
10 Nderova ma iporã nenamixã mbyte,
ndeaju'y voi mbo'y oĩ reve.
11 Ndejeguarã rojapo 'rã ouro gui,
prata py ijeguapa va'e gui voi.

Ta'yxy ijayvuague

12 Xeruvixave okaruaty py oĩa py
oetũ 'rã oiny xereakuã porãa.
13 Xevy pe ma xerembiayvu iporã
heakuã porã va'e ryru xekã mbyte oĩ va'e rami.
14 Yvoty En-Gedi katy uvaty ikuai va'e rupi henhoĩ va'e rami,
xevy pe xerembiayvu ha'e rami ae ha'eve.

Ime ijayvuague

15 Ma'ẽ xerembiayvu, ndee ma neporã.
Nderexa voi apykaxu rexa rami iporã.

Ta'yxy ijayvuague

16 Xerembiayvu, ndee voi neporã, roayvu.

* 1:6 "Xemba'e uvaty re napenai" he'ia ma ojee ae ijayvu vy, ipire kuaray omoũmba ramo.

Nhanderupa ma jai rogue pyau guigua.
17 Nhandero yta rami guarã yary ikuai,
ha'e rã yvyra ijao'ia ma cipreste guigua.

2

1 Xee ma rosa poty Sarom rupigua rami,
ha'e yvoty yvyugua rupi ikuai va'e rami.

Ime ijayvuague

2 Yvoty juu mbyte oĩ va'e rami ae avi
kunhataĩgue mbyte xerembiayvu iporã.

Ta'yxy ijayvuague

3 Ha'e gui yvyra ikuai va'e mbyte maçã'y hi'aĩ va'e rami
kunumigue mbyte xerembiayvu iporã.
Ikuaray'ã py aguapyxe vai,
ha'e hi'a voi he'ẽ porã xevy.
4 Xereraa opy ja'o okaruaty py,
ha'e xe'áry rupi omopu'ã bandeira xerayvua kuaa ukaarã.
5 Anhemombaraete 'rã uva pirekue py,
anhenhandu porã 'rã maçã ha'u vy.
Mba'eta ayvu vaipa vy naxepytuẽ kuaavei.
6 Ijaxua regua toĩ xeakã guýry,
ha'e rã oiporu kuaa regua ma taxekuavã.
7 Jerusalém memby kuery, pendevy pe ajerure
guaxu ha'e guaxu kunha ka'aguy rupi ikuai va'e rupi:
Pemomyĩ eme rojoayvua, tove toke ranhe,
ha'e ae ovyxe e'ỹa ja.
8 Aendu xerembiayvu ijayvu rã.
Ma'ẽ, ha'e ou pojava yvyty áry rupi,
yvy'ã ikuai va'e rupi opo-opo ouvy.
9 Xerembiayvu ma guaxu e'ỹ vy guaxu ra'y'i rami inhakuã va'e.
Ne'exa, orero mbotya kupe py hi'aĩ,
janela rupi oma'ẽ ho'amy,
oexa pota ho'amy janela jokoa pa'ũ gui.
10 Ha'e gui xerembiayvu ijayvu vy aipoe'i xevy:

Ime ijayvuague

Xerembiayvu, epu'ã ke.
Xemba'e porã, eju.
11 Mba'eta yro'y oaxa ma,
oky voi oaxapa ma.
12 Yvoty henhoĩmba ma yvy re,
ovaẽ ma guyra kuery onhe'ẽ aguã ára.
Pyku'i voi onhe'ẽ nhendu ma nhandeyvy rupi.
13 Figo'y voi ijypy ma hi'a aguã,
uva poty reakuã voi nhaetũ ma.
Epu'ã na xerembiayvu.
Xemba'e porã, eju ke.
14 Xerymba apykaxu,
ita pa'ũ ha'e itaova yvateve renhemia rupi reiko va'e,
exa uka na nderova,
ha'e taendu ndeayvu.
Mba'eta ndeayvua he'ẽ,
ha'e nderova ma aexaxe vai va'e.

Ta'yxy ijayvuague

15 Pejopy na mbyku ha'e mbyku'i uvaty ombovaipa va'e,
mba'eta oremba'e uvaty rupi ipotypa ma.
16 Xerembiayvu ma xemba'e, ha'e xee ma imba'e aiko.
Ha'e ma omongaru 'rã guymba kuery yvoty ikuaia rupi.
17 Xerembiayvu, ára yro'y rei'i ha'e pytũ e'ỹ teria ja ejevy ju.
Enha ejuvy guaxu e'ỹ vy guaxu ra'y'i rami, yvyty itatya rupi.

3

1 Pyávy xerupa py xetui jave
aeka xerekovea rembiayvu.
Aeka-eka teĩ ndajoui.
2 Ha'e gui apu'ã avy vy tetã rupi ajere aikovy.
Tetã mbyte ha'e tape ikuai va'e rupi aa vy
aeka xerekovea rembiayvu, aeka teĩ ndajoui.
3 Ha'e gui tetã rarõa kuery xerovaexĩ tetã rupi onhangarekoa rupi.
Ha'e rã ha'e kuery pe xee aporandu: “Pexa pa xerembiayvu?” ha'e.
4 Ha'e gui ma ajepe'a'i avy vy mae ma aovaexĩ xerembiayvu.
Aikuavã vy namondoukavei.
Ha'e gui aroike ha'i xemokambuare ro py.
5 Jerusalém memby kuery, pendevy pe ajerure
guaxu ha'e guaxu kunha ka'aguy rupi ikuai va'e rupi:

Pemomyĩ eme rojoayvua, tove toke ranhe,
ha'e ae ovyxe e'ỹa ja.

Irũ kuery ijayvuague

6 Mba'e tu peva'e tekoa e'ỹa gui jogueru jekuaa nhoguenoiny va'e?
Tata rataxĩ opu'ã va'e ramigua ou,
ha'e heakuãmba ouvy mirra ha'e heakuã porã va'e okaia py,
opa marãgua heakuã porã va'e vendeaty kuery ogueru va'ekue py.
7 Ne'exa, huvixa Salomão karóxa ae ou jekuaa.
Ijyke jovaive rupi sessenta avakue ogueru,
Israel regua ipy'a guaxukueve.
8 Ha'e kuery ha'e javi ma kyxe oiporu kuaa,
joe opu'ã kuaa va'e vy.
Peteĩ-teĩ oku'a re kyxe oguereko,
pytũ rupigua gui joepy aguã.
9 Karóxa ma huvixa Salomão ojeupe guarã ae ojapo uka va'ekue
yvyra Líbano regua gui.
10 Ijytarã ma ojapo prata gui,
hendarã ma ojapo ouro gui,
ha'e rã oguapya aguã ma púrpura gui ojapo.
Opy ha'e javi rupi Jerusalém pygua kunhague
ombojegua porã'i oayvua rupi.
11 Ha'e gui Sião memby kuery, peju, pema'ẽ
huvixa Salomão akã re coroa oĩ va'e re.
Ha'e va'e ma ixy ae ome'ẽ va'ekue
omendaa ára py, opy'a py oguerovy'a vy.

4

Ime ijayvuague

1 Ma'ẽ xerembiayvu, ndee neporã vaipa!
Neporã ete!
Nderexa ma apykaxu rexa rami iporã,
nderova mo'ãa rovai teĩ nderexa pyxo porã.
Nde'a ma kavara kuery Gileade regua yvyty áry gui oguejy jogueruvy va'e rami huũ.
2 Neraĩ ma vexa'i kuery hague ojayapaa ramo'i va'ekue
ombojauague gui oẽ jogueravy va'e rami xiĩ.
Ha'e kuery peteĩ-teĩ oguereko mokoĩ'i ma voi va'e,
ha'e neĩ peteĩve ma voi ndata'y e'ỹi va'e rami.
3 Nerembe ma nhimbo pytã iporã va'e rami.
Ndejuru ma iporã ete.
Nderova ma romã'a omboja'o pyre rami xiĩ porã rei,
nderova mo'ãa rovai teĩ iporã jekuaa.
4 Ndeaju'y ma Davi torre tembiporu moĩ porã atyrã ojapo va'ekue rami.
Ha'e va'e re mil hu'y jokoa ikuai xondaro ipy'a guaxukueve oupi imoiny va'ekue rami.
5 Nekã mokoĩve ma guaxu ta'y'iague meme
yvoty ikuai va'e rupi okaru okuapy va'e rami.

Ta'yxy ijayvuague

6 Ára yro'y rei'i ha'e pytũ e'ỹ teria ja
aa 'rã yvy'ã mirra ha'e heakuã porã va'e oĩa py.

Ime ijayvuague

7 Xerembiayvu, ndee ma neporã.
Ndere jipoi ndevaikuea.
8 Xerembireko, eju xereve Líbano gui,
eguejy xereve yvyty Líbano regua gui.
Emaʼẽ Amana yvyty apyte gui,
Senir ha'e Hermom yvyty gui,
guary kua ha'e yvyty xivi ikuaia gui.
9 Xereindy xerembireko, reipe'a ma xekuraxõ.
Reipe'a ma xekuraxõ rema'ẽa py rive'i,
ha'e peteĩ'i apu'a'i ndepo'y re oĩ va'e py.
10 Ndee xerayvua ha'eve vaipa, xereindy xerembireko.
Vinho gui xeayvua ha'eveve,
ha'e nereakuãa ma pavẽ heakuã va'e gui iporãve va'e.
11 Xerembireko, ndejuru gui ei rami he'ẽ va'e otyky,
neapekũ guy py ma ei ha'e kamby oĩ.
Ndetupyja ma Líbano yvy regua rami heakuã porã.
12 Xereindy xerembireko, ndee ma yvotyty ikorapa va'e rami reiko,
peteĩ yvu ojao'i pyre rami.
13 Nderegua ma romã'y ty ikuaia va'e rami,
hi'a porã va'e meme.
Ha'e py ikuai hena ha'e nardo'y,
14 nardo ha'e açafrão'y, cálamo ha'e canela'y.
Opa marãgua yvyra ikuai avi heakuã porã va'e:
mirra ha'e aloés, ha'e heakuã porãgueve ha'e javi ikuai.
15 Ndee ma yvu yvotyty moakỹa rami,

ygua yy oxyry va'e oĩa,
yakã Líbano regua yvyty gui oxyry atã va'e rami!

Ta'yxy ijayvuague

16 Yvytu kuaray apu'a'ia katygua, eju na.
Eju, ndee yvytu kuaray puku-a katygua.
Eipeju xe yvotyty rupi,
eraa heakuã porã va'e oetũa aguã katy.
Ha'e gui ma xerembiayvu tou omba'e yvotyty py,
to'u yvyra'a iporãve va'e!

5

Ime ijayvuague

1 Xereindy xerembireko, xee aike ma xeyvotyty py.
Xee amono'õ ma mirra heakuã porã va'e reve.
Ha'u ma ei hetã revegua,
ha'e ay'u ma vinho kamby reve.
Xeirũ kuery, pekaru ha'e pey'u.
Pey'u ndapey'uxevei peve, xerembiayvu kuery.

Ta'yxy ijayvuague

2 Xee ake teĩ xekuraxõ ma ndokei.
Aendu xerembiayvu okẽ re ombota nhendu reve aipoe'i rã:

Ime ijayvuague

"Xereindy xerembiayvu, eipe'a na.
Xerymba apykaxu, ndevaikuea oĩ e'ỹ va'e.
Mba'eta xeakã inhakỹmba yvyxĩ rayvi gui,
xe'a yxapypa ma", he'i.

Ta'yxy ijayvuague

3 Ha'e gui xee ma amboipa ma xeao puku.
Amoĩ ju 'rã nda'u?
Ha'e xepy voi ajoipa ma,
teĩ amongy'a ju 'rã nda'u?
4 Peteĩ yvyra pa'ũ oĩ va'e rupi xerembiayvu opoko rã
xekuraxõ omyĩmba ayvu vaipa rã.
5 Ha'e rami vy avy okẽ aipe'a aguã xerembiayvu pe.
Xepo gui mirra amoeakuãague otyky rei oiny,
xekuã gui voi okẽ pe'aa áry otyky ajopy rã.
6 Xerembiayvu pe aipe'a va'eri ojepe'a ju ma, oo ma ra'e.
Ha'e rami rã xenhe'ẽ py xekangypa ijayvu rire.
Aeka avy teĩ ndajoui, ha'e aenoĩ aikovy teĩ naxembovai.
7 Tetã rarõa kuery xerovaexĩ tetã re onhangarekoa rupi.
Ha'e rami vy xepetepa vy xembojexavai.
Ha'e gui tetã kora rarõa kuery ju omboi xeao puku.
8 Jerusalém memby kuery, ajerure pẽvy.
Xerembiayvu pexa vy mba'e pa pendeayvu 'rã ixupe?
Pemombe'u xee amano ta maa ayvu vaipa vy.

Irũ kuery ijayvuague

9 Ha'e gui ndee pavẽ kunhague gui neporãve va'e,
mba'e py tu nerembiayvu amboae kuery gui ha'eveve?
Mba'e tu nerembiayvu amboae kuery gui iporãve va'e oguereko,
ha'e rami aguã re orevy rejerure aguã?

Ta'yxy ijayvuague

10 Xerembiayvu ma xiĩ pytã rei,
ha'e ma dez mil ikuai va'e gui teĩ omboetevepy.
11 Inhakã ma ouro oiky'a'o porã mbyre rami.
Hi'a ma guapytã xã ha'e xapirẽ rague rami huũ va'e.
12 Hexa ma apykaxu yakã rembe re ikuai va'e rexa rami.
Kamby py omoxiĩ ha'e ombojegua pyre rami hexa.
13 Hova ma yvyra bálsamo ty rami heakuã va'e,
ha'e yvyra rogue heakuã porã va'e omboaty pyre rami.
Hembe ma yvoty gui mirra iporãve va'e otykya rami.
14 Ijyva ma ouro guigua aygue ita porãgueve oĩa rami.
Iku'a ma marfim xiĩ va'e ita safira py ombojegua pyre rami.
15 Hetyma ma ita mármore guigua yta ouro ete áry omo'ã mbyre rami.
Yvatea ma Líbano yvyty rami, yvyra yvate va'e rami ete.
16 Ijayvua ma he'ẽ porã va'e rami.
Ha'e ma opa mba'e py xembovy'a.
Ha'e rami rima xerembiayvu oiko.
Ha'e rami xeme, Jerusalém memby kuery.

6

Irũ kuery ijayvuague

1 Kunhague pavẽ gui neporãve va'e,
marã katy tu oo ra'e nerembiayvu?
Mava'e tape rupi tu nerembiayvu oo ra'e?
Ore roipytyvõ 'rã reka aguã.

Ta'yxy ijayvuague

2 Xerembiayvu ma ojeupegua yvotyty ha'e bálsamo ty katy oguejy,
guymba kuery omongaru aguã yvotyty rupi, ha'e yvoty ikuai va'e oiporavo aguã.
3 Xee ma xerembiayvu mba'e, ha'e xerembiayvu ma xemba'e.
Yvotyty rupi omongaru oikovy guymba kuery.

Ime ijayvuague

4 Xerembiayvu, Tirza tetã rami neporã,
ha'e xembovy'a Jerusalém rami.
Xondaro kuery bandeira revegua rami omboete reipy reiko.
5 Erova nderexa xegui, mba'eta xembopy'a eta rei.
Nde'a ma kavara kuery Gileade yvyty áry gui oguejy jogueruvy va'e rami huũ.
6 Neraĩ ma vexa'i kuery ombojauague gui oẽ jogueravy va'e rami xiĩ.
Ha'e kuery peteĩ-teĩ oguereko mokoĩ'i ma voi va'e,
ha'e neĩ peteĩve ma voi ndata'y e'ỹi va'e rami.
7 Nderova ma romã'a omboja'o pyre rami xiĩ porã rei,
nderova mo'ãa oĩ teĩ iporãa ojekuaa.
8 Sessenta huvixa ra'yxy ikuai, ha'e oitenta ikuai ta'yxy jevy.
Hembiguai kunhataĩ ma mbovy rei e'ỹ ikuai.
9 Ha'e rã ayvu ete va'e ma peteĩ'i ae,
xerymba apykaxu rami ivaikuea oĩ e'ỹ va'e.
Ha'e ma peteĩ'i va'e ixy oguereko vy ikuavãare oayvuve va'e.
Kunhataĩgue oexa vy ijayvu okuapy iporãa rami.
Huvixa ra'yxy ha'e ta'yxy jevy ikuai va'e voi oexa vy oguerovy'a vaipa okuapy.

Irũ kuery ijayvuague

10 Mava'e tu peva'e ko'ẽ ramo'ia rami ojekuaa va'e?
Ha'e va'e ma jaxy rami iporã ha'e kuaray rexakã rami iky'a e'ỹ va'e.
Xondaro kuery bandeira revegua rami omboete reipy oiko.

Ta'yxy ijayvuague

11 Aguejy avy yvotyty ha'e yvyraty katy,
mba'emo renhoĩ pyau yvyugua rupi ikuai va'e aexa aguã,
ha'e uva henhoĩ paa aexa aguã, ha'e yvyra romã'y ipotypaa re.
12 Mba'exa vy ete rã
xeretarã kuery yvatekueve mba'e karóxa py merami aĩ.

Irũ kuery ijayvuague

13 Sulamita, ejevy ju na.
Ejevy ju, ore kuery roexaxeve ju.

Ta'yxy ijayvuague

Mba'e re tu pexaxe sulamita
Maanaim py ojeroky rã?

7

Ime ijayvuague

1 Huvixa rajy, ndepy regua reve reguataa ma iporã meme.
Neretyma ku'a ma mbo'y hembiapo kuaa va'e rembiapo rami iporã.
2 Nepuru'ã ma karo ojere va'e vinho oĩ riaea rami.
Ndeku'a ma trigo omboaty pyre yvoty ombojerepy rami.
3 Nekã mokoĩve ma guaxu ta'y'iague meme rami.
4 Ndeaju'y ma torre marfim guigua rami iporã.
Nderexa ma yy omboty pyre Hesbom py, Bete-Rabim rokẽ yvy'iry oĩ va'e rami.
Nexĩ ma Líbano yvy re torre Damasco katy ooa py hi'aĩ va'e rami.
5 Neakã ma Carmelo yvyty rami.
Nde'a ma púrpura rami iporã.
Huvixave ojejopy uka nde'a reipopẽ va'ekue re.
6 Ndee ma neporã ha'e arovy'a vaipa,
xembovy'a ete xerayvua py.
7 Nde'yvia ma pindo rami,
ha'e rã nekã ma guapytã rami.
8 Xee aipoa'e: “Ajeupi rã pindo re,
ajopy 'rã ixã rapo re”, ha'e.
Nekã toĩ xevy uva arupỹ xã rami,
nepytuẽa taeakuã porã maçã rami.
9 Xerayvua ma vinho iporã va'e rami.

Ta'yxy ijayvuague

Ha'e va'e vinho ma xerembiayvu toy'u tema,
toxyry ovy ijuru ha'e haĩ rupi.
10 Xee ma xerembiayvu mba'e,
ha'e rã ha'e xepota.
11 Eju xerembiayvu, jaa nhuũndy rupi jaiko,
pytũ jaaxa aguã tekoa'i rupi.
12 Ko'ẽmba'i ramove javy voi vy jaa uvaty re nhama'ẽ vy.
Jaexa uva poty ojepe'a ma paa,
ha'e yvyra hi'a va'e henhoĩ paa.
Ha'e py ma xee aexa uka 'rã roayvu etea.
13 Mandrágora reakuã nhaetũ,
ha'e nhanerokẽ rupi ikuai yvyra'a iporãgueve,
ipyau ha'e yma guare guive.
Xerembiayvu, ha'e nunga ha'e javi xee amoĩ porã ndevy peguarã.

8

1 Ndee xekyvy va'e rire, xexy omokambu va'ekue ae!
Ha'e rami va'e rire tape rupi rovaexĩ vy xee roayvu 'rãgue avave rei xejou vai e'ỹ re.
2 Xee rogueraa vy rogueroike 'rãgue xexy ropy.
Ha'e gui ndee xembo'e 'rãgue.
Ha'e rã ndevy ame'ẽ 'rãgue rey'u aguã vinho iporãve va'e regua,
ha'e xe yvyra'a rykue.
3 Ndeaxua regua oĩ 'rãgue xeakã guýry,
ha'e rã reiporu kuaa regua ma xekuavã 'rãgue.
4 Jerusalém memby kuery, ajerure pẽvy:
pemomyĩ eme rojoayvua, tove toke ranhe,
ha'e ae ovyxe e'ỹa ja.

Irũ kuery ijayvuague

5 Mava'e tu peva'e, tekoa e'ỹa katy gui oẽ ouvy vy
guembiayvu reve joe ojeko jogueruvy va'e?

Ime ijayvuague

Maçã'y rembypy guy py xee romomyĩ.
Ha'e py ae ndexy ndereko'i raka'e.
Ha'e py ae ju nekuavãare oendu raka'e haxy va'e.
6 Emoĩ xerery nekuraxõ re imbojaarã rami, ndejyva re guive.
Mba'eta jajoayvua ma manoa rami ipo'aka.
Ha'e rã takãte'ỹ ma yvyra rupa rami nda'evei ete va'e.
Ha'e va'e regua tapyĩ ma hendy revegua,
tata rami okai oiny va'e.
7 Yy tuvixa va'e teĩ nomboguei 'rã jajoayvua,
yakã ikuai va'e ndojao'i 'rã.
Joayvua repyrã amongue oguereko va'e ha'e javi ome'ẽ teĩ mba'everã ndovarei.

Irũ kuery ijayvuague

8 Ore kuery orereindy roguereko ikã e'ỹ teri va'e.
Mba'e tu rojapo 'rã ixupe gua'yxyrã re ojerurea ramo?
9 Tetã kora ha'e oiko va'e rire
ixupe rojapo 'rãgue peteĩ torre prata guigua.
Ha'e rã okẽ va'e rire
ronhovã 'rãgue yvyrape yary guigua py.

Ta'yxy ijayvuague

10 Xee ma tetã kora, ha'e rã xekã ma torre rami oĩ.
Ha'e rami rã xerembiayvu xerexa vy xererovy'a 'rã.

Irũ kuery ijayvuague

11 Baal-Hamom py Salomão oguereko peteĩ uvaty.
Ha'e va'e omboaxa raka'e opena va'erã kuery pe.
Ha'e ramo hi'a rekovia peteĩ-teĩ ogueru ixupe mil hatã'i va'e prata guigua.

Ta'yxy ijayvuague

12 Ha'e rã xe uvaty ma xereve ae oĩ xee aipotaa rami areko aguã.
Ha'e gui ndee Salomão, eju ejopy mil hatã'i va'e,
ha'e hi'a re opena va'e kuery ju duzentos 'rã ojopy.

Ime ijayvuague

13 Ndee yvotyty rupi reiko va'e,
nhaneirũ kuery oenduxe okuapy ndeayvua.
Xee voi taendu.

Ta'yxy ijayvuague

14 Xerembiayvu, eju pojava!
Enha ejuvy guaxu e'ỹ vy guaxu ra'y

yvyty heakuã va'e áry rupi opo-opo
ouvy va'e rami.

Isaías ayvu oĩa
Isaías ayvu oĩa

"Kova'e ma Amos ra'y Isaías pe oexa uka pyre Judá ha'e Jerusalém pygua kuery reko re, Judá pygua huvixa Uzias oĩ jave, ha'e gui Jotão, Acaz ha'e Ezequiasju. 'Ndee yva, endu ke, ha'e ndee yvy, eikuaa pota ke, mba'eta ijayvu va'e ma Senhor ae. Aipoe'i: "Amongakuaa xera'y kuery, ha'e kuery ambotuvixapa rire teĩ xere opu'ã rei okuapy. Vaka kuery minha oikuaa 'rã oja, ha'e mburika'i voi oikuaa 'rã ija omongaruaty. Ha'e rã Israel kuery ma ndoikuaai mba'eve, xevygua kuery ndoikuaai mba'eve ete", he'i' " (1.1-2). Profeta Isaías ijayvu raka'e Nhanderuete po'akaa ha'e peteĩ'i oikoa re, guembiguai jogueraa jepearã ombou aguã re guive. Ha'e va'e ma Jesus Cristo.

Capítulo 1 guive 39 peve ijayvu Assíria pygua kuery Judá kuery ombojexavaia re. Ha'e rami teĩ profeta pe nda'eveive va'e ma hetarã kuery ojejavy reia, Nhanderuete nonhe'ẽ renduia ha'e hexe ndojeroviai okuapya.

Capítulo 40 guive 66 peve omombe'u ha'e kuery yvy mboae rupi ombojexavaia teĩ Nhanderuete omboaxy vy oguerojevy ju ha'e ogueraa jepe aguã. "Nhanderuete aipoe'i: 'Xevygua kuery pe pendeayvu pembovy'aa rupi, pembovy'a ju ke. Pendeayvu porã'i ke Jerusalém pygua kuery pe. Ha'e vy aipopeje: "Opa ma pendere opu'ãa ague, mba'eta pendereko vaiague omboguepaa ma. Pejejavyague re pepaga aguã va'ekue mokoĩgue ma pejopy Senhor po gui", peje' " (40.1-2).

Ojejavypa va'e kuery pe ijayvuague

1 Kova'e ma Amoz ra'y Isaías pe oexa uka pyre Judá ha'e Jerusalém pygua kuery reko re, Judá pygua huvixa Uzias oĩ jave, ha'e gui Jotão, Acaz ha'e Ezequias ju.*

2 Ndee yva, endu ke, ha'e ndee yvy, eikuaa pota ke, mba'eta ijayvu va'e ma SENHOR ae. Aipoe'i: "Amongakuaa xera'y kuery, ha'e kuery ambotuvixapa rire teĩ xere opu'ã rei okuapy.
3 Vaka kuery minha oikuaa 'rã oja, ha'e mburika'i voi oikuaa 'rã ija omongaruaty. Ha'e rã Israel kuery ma ndoikuaai mba'eve, xevygua kuery ndoikuaai mba'eve ete", he'i.†
4 Nda'evei ete 'rã ha'e rami ete pendeko vai va'e pe. Peẽ kuery pejejavya anho pereko va'e, heko vai va'e regua, ha'e iky'apa va'e ra'y kuery pendekuai. Pepoipa ma SENHOR gui, pendeayvu vai Israel kuery Ruete Iky'a e'ỹ va'e pe, ha'e vy jypy guare rami ju pendekuai.
5 Mba'e re tu pendekuai axy reivexe ri pejejavypa vy? Mba'eta peneakã raxypa, pendepy'a voi ijaipa ma.
6 Pendepy mbyte guive pendeapyte peve penderete ivaipa ma, opa marãgua ai vaikue oĩ penderete re. Ha'e nunga ndoiky'a'oai 'rã, ndojokuaai 'rã, neĩ azeite py voi noipoanoai 'rã.
7 Pendeyvy ma ivaipa ma, peneretã ikuai va'e voi omombaa ma tata py. Peẽ kuery pexaa py amboae yvy guigua kuery ho'upa penereminhotỹgue. Ha'e ramo pendeyvy rupi tekoague rive opyta, amboae yvy guigua omomba rire.
8 Sião memby‡ voi opyta ha'e ae'i, oguy vaikue'i uvaty, e'ỹ vy pepino-ty mbyte py oĩ va'e rami, ha'e e'ỹ vy tetã ojokopaa va'e rami.
9 Ha'e gui SENHOR ixondaro reta va'e amongue'i jakuave aguã rami ndoejai va'e rire nhakanhymba 'rãgue Sodoma ha'e Gomorra tetã rami.§

Ombojerovia merami rive va'e re ijayvuague

10 Peẽ Sodoma pygua huvixa kuery, pendu ke SENHOR ayvu! Gomorra tetã py pendekuai va'e, pejapyxaka Nhanderuete guigua lei rupi penembo'ea re.*

* 1:1 Judá kuery kuaray puku-a katy, ha'e gui Israel kuery kuaray apu'a'ia katy ikuai va'e. Judá regua tetã tuvixave va'e ma Jerusalém Isaías rekoa, ha'e rã Israel regua tetã tuvixave va'e ma Samaria. † 1:3 Amongue py "Israel kuery" 'ea 'rã Israel kuery pe ae, ha'e rã amboae henda py ma mokoĩve regua Judá ha'e Israel pe ijayvu. Apy ma mokoĩve re ijayvu. ‡ 1:8 "Sião memby" he'ia ma Jerusalém tetã re ae ijayvu vy. § 1:9 Tetã Sodoma ha'e Gomorra ma Nhanderuete omomba vyvoi raka'e tata omboguejy vy, ha'e pygua kuery opa marã rei ikuai rire (Gênesis 18.1–19.29). Romanos 9.29
* 1:10 Apy ma guetarã kuery pe ae "Sodoma ha'e Gomorra pygua" he'i.

11 SENHOR aipoe'i: "Mba'erã tu ha'e rami ete
xevy peme'ẽ mba'emo? Xee ndaipotavei
ma vexa'i ava ha'e mymba ikyra va'e peapy
reve peme'ẽ va'e. Xee ndarovy'avei ma toro
ra'y ruguy, xee ndaipotavei ma vexa'i ha'e
kavara.
12 Xerenonde pejexa uka aguã peju vy
mava'e oipotaa rami tu penha-penha
xevygua templo roka rupi?
13 Peruve eme xevy ndovarei va'e regua
peme'ẽ va'erã. Heakuã porã va'e xevy
peapy va'e xembojeguaru ma, ha'e jaxy
pyau'i ára ngaru pejapo va'e, ha'e gui
sábado ha'e amboae ára py pendeatya
voi, mba'eta ndaropo'akavei ma nhem-
boaty iky'a e'ỹ va'e oiko aguã py pejejavy
pekuapya.
14 Jaxy pyau'i ára ngaru oikoa py, ha'e
amboae ára pendeatya py ma xembopoxy
pekuapy, ndaropo'akavei ma. Xekane'õ ma
arojexavai vy.
15 Ha'e nunga rupi xevy pe pejapukaia
rupi pendepo peupi ramo xee nama'ẽi 'rã.
Mbovykue rei e'ỹ pejerure teĩ xee naendui
'rã, jouguy py pendepo ky'a ramo.
16 Pejejoi ke, pejeky'a'o, pendereko vaia
peipe'a xerenonde gui! Pejepe'a pejapo
vaia gui,
17 ha'e peikuaa pota iporã va'e rupi ju pen-
dekuai aguã. Pejoguereko pota teko porã
rupi. Pejoko nhombojexavaixe va'e, pepy
tyre'ỹ kuery ojavyky reia rã, ha'e peipytyvõ
imeve'ỹ va'e", he'i.

Imboaxya rupi "Peju ke" he'iague

18 SENHOR aipoe'i: "Peju ke toromongeta.
Pejejavya pytã rei rire teĩ xee romoxiĩ 'rã
yro'y rami. Pytã huũ rei teĩ romoxiĩ 'rã
vexa'i rague rami.
19 Ha'e rami peikoxe, ha'e xenhe'ẽ rendu
ri ramo romongaru 'rã mba'emo porã yvy
omoingo va'e re anho.
20 Ha'e rã naxenhe'ẽ rendui vy pepu'ã rei
ramo pendejukapaa 'rã kyxe py." SENHOR
ae ha'e rami ijayvu va'ekue.

Jerusalém pygua kuery ombopaga rire oepy ju aguã re ijayvuague

21 Tetã Nhanderuete pe ojeroviapy peiko
va'ekue ri kunha itavy rei va'e rami ju
pendekuai. Pendea py heta ikuai va'ekue ri
iporayvu'i ha'e peteĩ rupi ikuai va'e. Ha'e
rã aỹ ma jojukaa rive anho ikuai.
22 Prata pereko va'ekue ma omombo pyrã
rive opyta. Pende-vinho iporãve va'ekue ri
yy re rive omoirũa.
23 Pendea py huvixa kuery ikuai va'e voi
heko vai va'e anho ikuai, imonda va'e kuery
irũ. Ha'e kuery peteĩ-teĩ ojeupe guarã
mba'emo ome'ẽ uka opena aguã, ojoupave
aguã re rive 'rã oo. Ha'e rami avi ndoepyvei
ma tyre'ỹ kuery, imeve'ỹ va'e re voi nope-
navei ma.
24 Ha'e nunga rupi SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete ipo'akapa va'e
aipoe'i: "Aỹ gui xepoxya aexa uka ta ma
xerovaigua kuery pe. Ajepy 'rã ndaxer-
ayvuvei okuapyague re.
25 Penderovai aupi 'rã xepo, roiky'a'o 'rã
kavõ py rami, pendea gui aipe'a aguã iky'a
va'e ha'e javi.
26 Xee amoĩ ju 'rã joguerekoarã yma guare
rami. Amoĩ 'rã penemongetaarã jypy guare
rami. Ha'e ramo mae peneretã pe 'Teko
porã oĩa' ha'e 'Ojeroviapy ikuaia' 'ea ju 'rã.
27 "Aepy ju 'rã Sião tetã ha'evea rami, teko
porã rupi araa jepe 'rã ojeko rerova uka va'e
ha'e javi.
28 Ha'e rã teko vai rupi ikuai va'e ha'e oje-
javypa rei va'e ma amomba vyvoi 'rã. Ha'e
ramo SENHOR gui ojepe'a va'ekue okan-
hymba 'rã.
29 Mba'eta peẽ kuery pexĩmba 'rã yvyra pe-
jou porã reiague re, ha'e nda'evei nho 'rã
yvotyty pejou porãveague re.†
30 Ha'e nunga rupi yvyra rogue omanomba
rei va'ekue rami 'rã pendekuai, ha'e yvo-
tyty ipirupa va'ekue rami avi.
31 Peẽ kuery va'e regua ipo'akave va'ekue
ri mba'emo pire rami 'rã ikuai, ha'e ha'e
kuery mba'emo ojapo va'ekue ma tata rav-
iju rami 'rã opyta, mba'eta mokoĩve okan-
hymba 'rã tata py, imboguearã ndoikoi 'rã
guive", he'i.

2

Miquéias 4.1-5

1 Pova'e ma Amoz ra'y Isaías pe mba'emo
oexa uka reve ayvu ombou va'ekue Judá
ha'e Jerusalém re.
2 Ha'e gui opaa ára yvyty SENHOR pegua oo
oĩa ombo'yvateve 'rã yvyty ikuai va'e áry.

† 1:29 Ha'e kuery ma yvyra ikuai va'e guýry, ha'e yvotyty rupi onhembo'e va'ekue amboae rami rei. Mba'emo ra'angaa ombojeroviaa rupi opa marã rei ikuai.

Ha'e ramo yvy regua kuery ha'e javi oje'oi
'rã ha'e katy.
3 Heta regua kuery oo vy aipoe'i 'rã joupe-
upe: "Peju ke, jajaje'oi SENHOR pegua yvyty
re, Jacó kuery Ruete pegua oo oĩa katy.
Ha'e ma nhanembo'e 'rã oikoa re, ha'e va'e
rupi nhande kuery voi nhandekuai aguã.
Mba'eta Sião gui ma oikuaa ukaa 'rã lei,
Jerusalém gui onhendu 'rã SENHOR ayvu",
he'i 'rã okuapy.
4 Ha'e gui ma SENHOR oikuaa pota 'rã yvy
regua kuery re, omo'arandu 'rã heta regua.
Ha'e ramo ha'e kuery okyxe gui ojapo 'rã
yvy karaĩarã, ha'e hu'y guaxu gui ojapo 'rã
kyxe yvyra rakã ayaarã. Mba'eta yvy regua
kuery okyxe ndoguerojeroviavei 'rã, neĩ joe
opu'ã aguã voi ndoikuaavei ma 'rã.
5 Peju ke Jacó ramymino kuery, nhande
kuery voi nhandekuai SENHOR rexakãa
rupi.

Avakue onhemboyvate va'ekue omo'yvyĩ'i aguã re ijayvuague

6 Ha'e gui SENHOR, ndee rejapa va'e ty'y
ndevygua Jacó ramymino kuery. Mba'eta
ndevygua kuery ma kuaray oua katygua
gui oikuaa amboae rami onhembo'e aguã,
filisteu kuery rami ae 'rã imba'ekuaa, yvy
mboae regua ra'y kuery re 'rã irũ okuapy.
7 Ijyvy re ma heta oĩ prata ha'e ouro.
Ndoipapa kuaavei ma opa mba'e porã
oguereko va'e. Ha'e py oĩ kavaju anho, ha'e
karóxa'i voi mbovy rei e'ỹ ikuai.
8 Ha'e kuery yvy re tynyẽ avi mba'emo
ra'angaa ombojeroviapy. Ha'e kuery gue-
napy'ã re oĩ 'rã ha'e kuery ae po py ojapo
va'ekue renonde, omboete 'rã ha'e kuery ae
rembiapo.
9 Ha'e va'e rire ma omo'yvyĩ'imbaa, avakue
pavẽ omoxĩmbaa teĩ ndereperdoai ha'e
kuery ojejavya.
10 Tapeo, peike itakua py penhemi! Yvy
ku'i py penhemi SENHOR gui pekyje vy,
hexakãa ha'e ipo'akaa gui.
11 Mba'eta omomba 'rã avakue ojejou porã
reiague, omo'yvyĩ'i 'rã onhemboyvate rei
va'ekue. Mba'eta ha'e va'e ára SENHOR
anho yvate 'rã.
12 Mba'eta ovaẽ 'rã ára SENHOR ixon-
daro reta va'e omo'yvyĩ'imba aguã oje-
jou porã rei va'ekue, onhemboyvateve
va'ekue-'ekue ha'e yvateve va'ekue ha'e
javi oitypa aguã,
13 oity aguã yvyra yary Líbano yvy regua
yvatekueve, ha'e carvalho Basã yvy re ikuai
va'e ha'e javi,
14 ha'e gui yvyty yvate va'e ha'e javi, yvy'ã
ikuai va'e,
15 ha'e gui torre yvate va'e ha'e javi, ha'e tetã
kora oĩ atã va'ekue meme,
16 ha'e gui kanoã guaxu Társis katy oo va'e
ha'e javi, jaexa rã iporãve va'ekue teĩ.
17 Ha'e rami vy omomba 'rã avakue ojejou
porãague, omo'yvyĩ'imba 'rã onhemboy-
vatevea. Mba'eta ha'e va'e ára SENHOR
anho yvate 'rã.
18 Ha'e gui ombovaipa 'rã mba'emo
ra'angaa ha'e javi.
19 Ha'e ramo avakue onhemimba 'rã itakua
py ha'e yvykua rupi SENHOR gui okyje vy,
hexakãa ha'e ipo'akaa gui, ko yvy regua
omondyipa aguã opu'ã ramo.
20 Ha'e va'e ára anguja ha'e mbopi pe
rive avakue omombo 'rã mba'emo ra'angaa
prata ha'e ouro guigua, ha'e kuery ae om-
boete va'erã ojapo va'ekue.
21 Ha'e rami vy onhemimba 'rã itakua py
ha'e itaova guy rupi SENHOR gui okyje vy,
hexakãa ha'e ipo'akaa gui, ko yvy regua
omondyipa aguã ha'e opu'ã ramo.
22 Ha'e nunga rupi pejeroviave eme avakue
oapyĩgua rupi rive ipytuẽ va'e re. Mba'erã
tu ha'e kuery ovare?

3

Judá ha'e Jerusalém pygua kuery ikuaia re guive SENHOR oikuaa pota aguã re ijayvuague

1 Mba'eta ma'ẽ, Jerusalém ha'e Judá gui
SENHOR ixondaro reta va'e oipe'a 'rã mbo-
jape, yy ha'e guekoverã oguereko va'ekue
ha'e javi,
2 ha'e gui ipy'a guaxukueve, xondaro kuery,
nhomboayvu va'ety, profeta, imba'ekuaa
va'e kuery, ha'e tujakueve,
3 ha'e xondaro ruvixa cinqüenta re opena
va'e, ha'e omboetevepy, nhomongetaa
kuery, mba'emo ojapo kuaa va'e ha'e
imba'evyky va'e kuery ha'e javi 'rã
oipe'apa.
4 Ha'e rire huvixa ikuai va'ekue 'rãgue
py kunumigue'i ju 'rã omoĩ. Ha'e ramo
kyrĩgue po py oĩ 'rã ha'e kuery re opena
aguã.
5 Ha'e rire nhomoingo axy 'rã jomeme,
peteĩ-teĩ ngoo katy'i ikuai va'e reve. Kun-
umigue'i opu'ã 'rã tujakueve re, ha'e opa

marã rei ikuai va'e opu'ã 'rã omboetevepy
re.
6 Ha'e va'e jave ma amongue nguu ro py
ovaẽ vy guyke'y pe aipoe'i 'rã: "Ndee tu
ndeao rima. Ha'eve reiko aguã oreruvixarã.
Epena ha'vy kova'e tekoa ivaipa va'ekue
re", he'i 'rã.
7 Ha'e rami teĩ ha'e va'e árave tyke'y om-
bovai vy aipoe'i 'rã: "Xee tu poropoanoa
e'ỹ, ha'e xero py ndarekoi mbojape, neĩ
ao. Nda'evei xee aĩ aguã heta va'e kuery
ruvixarã", he'i 'rã.
8 Mba'eta Jerusalém ivaipa, Judá regua
voi oitypaa, mba'eta oayvu py ha'e
mba'emo ojapoa py ha'e kuery SENHOR re
opu'ã okuapy, Hexakãmba va'e ombopoxya
rupi rive ikuai.
9 Ha'e kuery rova re ojekuaa ojejavypa va'ea.
Sodoma pygua kuery rami ete oexa uka 'rã
ojejavypa reia onhomi e'ỹ re. Nda'evei ete
'rã ha'e kuery pe, ojeupe ae ojapo vai rire.
10 Ha'e rã heko porã va'e kuery pe ma
aipo're: "Pẽvy pe iporã va'e oiko 'rã",
're, mba'eta ha'e kuery ojopy 'rã ikuai
porãague repy.
11 Ha'e rã heko vai va'e pe ma nda'evei ete
'rã, opa mba'e py ikuai axy 'rã. Mba'eta
ojapo vaiague ae ju 'rã ojeapa ha'e kuery re.
12 Xeretarã kuery re opena va'e ma kun-
umigue meme, ha'e kuery re opena aguã
ma kunhague po py oĩ. Xeretarã kuery,
pendererekoa kuery ma penembotavypa,
mba'eta ombovaipa tape peo aguã va'e.
13 Ha'e nunga rupi SENHOR ae 'rã oikuaa
pota, oiko katu ma omboayvu aguã yvy
regua kuery ha'e javi.
14 SENHOR omboayvu 'rã ojeupegua kuery
mongetaaty ha'e huvixa kuery. Ha'e vy
aipoe'i 'rã: "Peẽ kuery ae ma xe'uvaty
mombaare peiko. Iporiaukue'i gui peraa
rive va'ekue ma pendero py ae oĩ.
15 Mba'e nunga rupi tu pemoingo axy
xevygua kuery, ha'e pembojexavai ipori-
aukue'i?" he'i SENHOR ixondaro reta va'e.

Sião pygua kunhague ombopaga aguã re ijayvuague

16 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju: "Pexa
na Sião pygua kunhague ojejou porã rei
okuapy va'e! Oaju'y omoatã reve rei 'rã
oguata, oma'ẽ 'rã nda'evei reia rupi, opyrõ
py'i'i rei, ha'e opy nhu'ã regua oparã rei
reve 'rã oguata", he'i.
17 Ha'e nunga rupi Sião pygua memby kuery
akã SENHOR omboaipa 'rã, oexa ukapa 'rã
guive ha'e kuery oxĩmba aguã.
18 Ha'e va'e ára SENHOR oipe'apa 'rã onhem-
bojeguaa ha'e kuery opy nhu'ã re oguereko
va'e, akã regua ha'e ijegua jaxy pẽgue
ramigua,
19 ha'e namixã, poapy regua, hova mo'ãa
ovava va'e,
20 ajukue akã regua, corrente'i opy nhu'ã
re oguereko va'e, ku'axã, heakuã porã va'e
ryru, mba'ekuaa ryru,
21 kuã regua, xĩ apy regua,
22 ao iporãve va'e, manto, aju'y regua, voko,
23 ojexaa, kamixa perirĩ'i, 'a regua ha'e tova
mo'ãa ipukuve va'e ha'e javi.
24 Ha'e va'e rire ha'e kuery on-
hemoeakuãmba rei oikovy 'rãgue py
heakuã vaikue rei 'rã oikovy. Iku'axã 'rãgue
py oiporu 'rã ixã va'e. Ha'e gui oje'avyky
porã rei 'rãgue py inhakã pire rei 'rã. Ao
iperirĩ'i va'e 'rãgue py voxa inhana rei va'e
guigua 'rã oiporu. Ha'e iporã rei 'rãgue py
opyta 'rã ipere okaiague rupi.
25 Ime kuery ma ojukapaa 'rã kyxe py, ipy'a
guaxukueve voi omanomba 'rã joe opu'ãa
rupi.
26 Ha'e ramo tetã rokẽ py kunhague opa
marã ojae'o 'rã okuapy ipy'a vai vy. Sião
tetã ivaipa ramo yvy py rive oguapy 'rã.

4

1 Ha'e va'e ára sete kunhague ojopy 'rã
peteĩ'i ava, ixupe aipoe'i 'rã: "Ore ae rojou
'rã ro'u va'erã ha'e oreaorã, ri teĩ tove
nderery rupi toronhemboery rive, roxĩmba
reia rupi ve'ỹ roiko aguã", he'i 'rã okuapy.

SENHOR guigua Yvyra Rapytakue Renhoĩ re ijayvuague

2 Ha'e va'e ára ma SENHOR guigua Yvyra
Rapytakue Renhoĩ oiko vy yvate porã 'rã,
ojou porãmbaa 'rã guive. Ijyvy rupi ikuai
va'e voi iporã va'erã meme, Israel kuery oo
jepe va'ekue oguerovy'apa ha'e ojou porã
aguã.
3 Ha'e gui Sião pygua okuave va'e Jerusalém
py opyta va'ekue pe ma "Iky'a e'ỹ va'e"
'ea 'rã, oikove aguã Jerusalém py guery
ombopara uka va'ekue ha'e javi pe.
4 Mba'eta SENHOR oiky'a'opa ju 'rã Sião
memby kuery, Jerusalém pygua kuery gui
omboguepa 'rã tuguy omoẽague ha'e kuery

re oĩ va'e, Onhe'ẽ teko porã rexa ukaa ha'e
joky'a'o va'e rupi ae.
5 Ha'e gui Sião yvyty áry, ha'e ha'e py
ijatypa okuapy va'e áry SENHOR omoĩ 'rã
peteĩ arai ara py, ha'e gui pyávy ma ombou
'rã tata rendy vuku hataxĩ reve. Ha'e ramo
ha'e javi áry rupi hexakãa ojao'i 'rã oo ao'ia
rami.
6 Ha'e nunga ma ara py oĩ 'rã kuaray'ãrã,
mba'eta ha'e py onhemi okuapy va'e pe
ojoko 'rã kuaray haku, yvytu atã ha'e oky.

5

SENHOR mba'e uvaty re ijayvuague

1 Aỹ ma aporaei ta xerembiayvu pe, ixu-
pegua uvaty re 'rã aporaei. Mba'eta xerem-
biayvu ma peteĩ uvatyrã onhotỹ raka'e yvy
porãa py.
2 Ha'e rami vy ojo'o yvy, oguenoẽmba ita
ikuai va'ekue, ha'e gui uva yky porãgueve
anho onhotỹ. Uvaty mbyte ojapo torre
yvate va'e oma'ẽ jepi atyrã, ojapo avi oja
guaxu uva'a oumbiri atyrã. Ha'e gui ma
oarõ oikovy onhotỹ va'ekue hi'a porã aguã.
Ha'e rami teĩ ha'e va'e 'rãgue py iro va'e
anho oiko hi'a.
3 Ha'e rire aipoe'i: "Aỹ ma Jerusalém
ha'e Judá py pendekoa va'e, ajerure pẽvy:
Peikuaa pota xere ha'e xe'uvaty re.
4 Mba'e nunga tu anhotỹ va'ekue re ajapove
aguã ha'eve 'rãgue ajapoague áryve? Ha'e
mba'e re tu iporã va'e arõ va'e 'rãgue py iro
va'e anho oiko?
5 Aỹ ma xee amombe'u ta pẽvy xe'uvaty re
ajapo aguã. Aipe'apa 'rã ikorarã juu anhotỹ
va'ekue, xe'uvaty opyta aguã mymba okaru
atyrã rive. Aity 'rã ikora mymba kuery
opyrõmba aguã.
6 Ajapo 'rã opyta rive aguã rami. Ha'e ramo
uva rembypy nomoatyrõavei 'rã, neĩ yvy
voi nomboa'eveavei 'rã. Ha'e rami 'rãgue
py juu ha'e juu rakuaendy rive 'rã ikuai.
Ha'e arai pe xeayvu 'rã hi'áry nda'okyvei
aguã re", he'i.
7 Mba'eta uvaty ojeupe guarã SENHOR on-
hotỹ va'ekue ma Israel kuery ae, uva rem-
bypy oguerovy'a va'ekue ma Judá kuery.
Ha'e oarõ oikovy teĩ ha'e kuery teko porã
rupi ikuai aguã oexaxe vy. Ha'e rami teĩ lei
rovai rupi rive ikuai ra'e. Teko porã 'rãgue
py haxẽ reia rupi anho ikuai.

"Heko vai va'e pe nda'evei ete 'rã" he'iague

8 Nda'evei ete 'rã peẽ kuery penderorã
pejapo-japove va'e ha'e pendeyvyrã pejou-
jouve va'e pe, amboae kuery oĩ aguã
nda'evevei peve. Ha'e rami vy peẽ kuery
anho peiko pendeyvy mbyte rupi.
9 Ha'e gui SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i
xevy: "Anhetẽ heta oo opyta rei 'rã, tu-
vixakueve ha'e iporãgueve voi, avave rei
noĩavei rã.
10 Ha'e va'e jave peteĩ alqueire uvaty rape
ome'ẽ 'rã vinte litro ete'i, ha'e dez voxa
trigo ra'yĩgue gui ma teĩ dez quilo ete'i 'rã
ome'ẽ", he'i.
11 Nda'evei ete 'rã oka'u va'e kuery pe.
Ha'e va'e kuery ma ko'ẽ'i ramove vinho
oy'u aguã omboypy vy pytũ mbyte raxa
peve 'rã oo, vinho py onhemboakupa peve!
12 Ha'e kuery ngaru ojapoa py ogueru 'rã
mbaraka, mba'epu ixã reta va'e, pandeiro
ha'e mimby. Vinho heta avi 'rã oĩ oy'u
va'erã. Ha'e rã SENHOR ojapo va'e re ma
ha'e kuery ndoikuaa potai, na'ima'endu'ai
guive opo py mba'emo ojapo va'ekue re.
13 Ha'e nunga rupi xevygua kuery ogue-
aapaa 'rã escravo-rã, mba'eve re ndoikuaa
potaiague re rive. Ha'e kuery va'e regua
yvatekueve teĩ oendu 'rã karuai, ha'e heta
va'e kuery ojexavai 'rã okuapy ijy'uvei gui.
14 Ha'e nunga rupi yvykua omokõvexe vy
oipe'a vaipa 'rã ojuru, ha'e py Jerusalém
pygua omboeteve pyre kuery oguejypa
aguã, ovy'a vy hevovo reia rupi ikuai
va'ekue, ha'e rami ikuaia rupi oguerovy'a
rei va'ekue voi.
15 Ha'e rami vy heta va'e kuery opa 'rã
oje'oivy, avakue omo'yvyĩ'imbaa 'rã. Ojejou
porã rei va'ekue voi yvy katy rive 'rã oma'ẽ
okuapy.
16 Ha'e rã SENHOR ixondaro reta va'e ma
yvate 'rã joe oikuaa potaa py. Nhanderuete
iky'a e'ỹ va'e gueko porãa rupi vy oexa uka
'rã iky'a e'ỹ va'ea.
17 Ha'e py ma vexa'i kuery okaru 'rã okuapy
ha'e kuery ae okaruaty py rami, ha'e
hoo va'e'ỹ ju 'rã ojou okuapy guembi'urã
oguerekopa rei va'ekue oyvy oejaague rupi.
18 Nda'evei ete 'rã teko vai rupi onhea'ã
va'e kuery pe, mba'emo ixã py oguerua
rami nhombotavypa vy! Ha'e kuery ma
karóxa omoatãa rami omoatã 'rã heravy
gueko vaia.
19 Ha'e rami teĩ ha'e kuery aipoe'i 'rã:
"Tove Nhanderuete tojapura, tojapopa

vyvoi ojapoxe va'e, nhande kuery jaexa
aguã. Tove Israel kuery ruete iky'a e'ỹ va'e
onhembopy'aa toiko pojava jaikuaa aguã
mba'e nunga paa", he'i 'rã okuapy.

20 Nda'evei ete 'rã iporã va'e pe "Mba'emo
vai" he'i va'e kuery pe, ha'e rã mba'emo
vai pe ma "Iporã" he'i va'e kuery pe. Ha'e
kuery ma "Hexakãa" he'i 'rã pytũ va'e pe
rive, ha'e rã hexakãa pe ma "Pytũa" he'i 'rã.
He'ẽ va'e pe "Iro va'e" he'i 'rã, ha'e rã iro
va'e pe ma "He'ẽ va'e" he'i 'rã.

21 Nda'evei ete 'rã ojeupe ae "Hi'arandupa
va'e" he'i va'e pe, mba'eta ha'e kuery anho
oikuaapa va'ea rami oexa'ã teĩ.

22 Nda'evei ete 'rã vinho oy'u aguã anho
ipy'a guaxuve va'e pe, ha'e iro va'e joo
ramigua e'ỹ-e'ỹ omoirũa rupi ojerovia ete
va'e kuery pe.
23 Ha'e kuery ma ome'ẽmby ojopy 'rã om-
boeko porã aguã otekoavypa va'e, ha'e heko
porã va'e omboeko vai aguã.

24 Ha'e nunga rupi ha'e kuery opa 'rã tata
mba'emo pire oapya rami, tataendy nhuũ
pirukue omombaa rami. Ha'e rami ae avi
ha'e kuery voi okanhymba 'rã, mba'emo
rapo hu'ũmbaa rami avi, ha'e ipotykue
yvytu ogueraapaa rami, yvy ku'i rami rive,
mba'eta ha'e kuery nda'ikuaixei rire SEN-
HOR ixondaro reta va'e guigua lei rupi,
noenduxei Israel kuery ruete iky'a e'ỹ va'e
ayvu.
25 Ha'e nunga rupi ae SENHOR poxya hendy
ojeupegua kuery pe. Ha'e kuery rovai opo
oupi reve ombopaga ramo yvyty ikuai va'e
voi oryryipa. Ha'e ramo ha'e kuery re'õgue
ma yty rami rive opyta tape rupi. Ha'e rami
ete teĩ ipoxya ndoaxai teri. Opo oupi ae
tema.

26 Ha'e gui ma SENHOR oupi 'rã peteĩ
bandeira oenoĩ aguã mombyry ikuai va'e.
Ha'e pygua xondaro kuery pe otuvy nhe'ẽ
'rã yvy apy re ikuaia gui ou aguã. Ha'e ramo
ha'e kuery onha 'rã jogueruvy.
27 Ha'e kuery va'e regua oua rupi neĩ peteĩve
na'ikane'õi 'rã, nonhepyxangai 'rã guive.
Neĩ peteĩve ma ndopytu'ui 'rã, neĩ ndokei
'rã. Ha'e kuery ku'akuaa voi oĩ atã porã 'rã,
ixapatu xã voi ndoxo rivei 'rã.
28 Hu'y voi hakua porã 'rã, guyrapa
oguereko va'e xã voi oĩ atã porã va'e meme.
Hymba kavaju pyapẽ voi ita rami hatã 'rã,
ha'e karóxa joe opu'ãa rupi oiporu va'e
ruéra ma yvytu jere rami ojere pojava 'rã.
29 Ha'e kuery ma reõ rami 'rã okororõ
okuapy, reõ ra'y kuery rami ete. Ha'e
kuery onhendu reve guembia ombotyryry
'rã heravy mombyry, ipo gui avave rei
ojoguaa e'ỹ aguã.
30 Ha'e va'e ára ha'e va'e kuery ye'ẽ rami
'rã onhendu Israel kuery rovai. Ha'e ramo
amongue yvy re oma'ẽ va'e oexa 'rã pytũa
ha'e jexavai anho. Mba'eta arai pytũ va'e
ojao'ipa ramo kuaray rexakãa ndojekuaavei
'rã.

6

Isaías pe mba'emo oexa ukaa ha'e ojapo ukaa ague

1 Huvixave Uzias omanoa ma'etỹ re ma
xee aexa SENHOR. Peteĩ tenda openaaty
yvate ha'e iporã ete va'e áry oguapy oiny rã
aexa. Ijao ma templo ha'e javi rupi ojepyo
oiny.
2 Hi'áry rupi anjo kuery hexakãmba va'e
ojekuaa. Ha'e kuery peteĩ-teĩ oguereko
mboapy meme opepo: mokoĩ py ojao'i
ngova, mokoĩ py ma ojao'i opy, ha'e gui
amboae mokoĩ py ma oveve 'rã oikovy.
3 Ha'e kuery ijayvu atã reve joupe-upe
aipoe'i:

— SENHOR ixondaro reta va'e ma iky'a
e'ỹ, iky'a e'ỹ, iky'a e'ỹ va'e ae. Hexakãa ma
yvy jave rupi omonyẽ! — he'i okuapy.*
4 Ha'e kuery ayvu revovo gui templo yta
ikuai va'e omyĩmba, ha'e opy rupi hataxĩ
omonyẽmba ovy.

5 Ha'e rami rã xee aipoa'e:

— Nda'evei ete 'rã xevy! Akanhy ta ma
rima aỹ! Mba'eta xejuru ky'a va'e vy, ha'e
ijuru ky'a va'e kuery mbyte rupi guive aiko
vy ae xerexa py aexa Huvixave SENHOR
ixondaro reta va'e! — ha'e.

6 Ha'e gui ma xea katy peteĩ anjo hex-
akãmba va'e oveve ouvy. Opo py ogueru pe-
teĩ tapyĩ altar áry gui tapyĩ araa py oguenoẽ
va'ekue.
7 Ha'e vy ma tapyĩ omboja xejuru re. Ha'e
vy aipoe'i:

— Aỹ kova'e ma ndejuru re oja ma rire
retekoavyague oipe'apaa ma, rejejavyague
omboguepaa ma — he'i.

8 Ha'e rire'ive aendu SENHOR ayvu aipoe'i
ramo:

* 6:3 Apocalipse 4.8

— Mava'e nda'u amondouka ta? Mava'e nda'u oo 'rã oreayvu mombe'uarã?

Ha'e ramo xee ambovai vy

— Xee ma apy aĩ. Xee ri xemondouka — ha'e.

9 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i:

— Tereo ha'vy, aipo're heta va'e kuery pe: "Peẽ kuery pejapyxaka porã teĩ napendui 'rã mba'eve. Pexa porã nhea'ã teĩ ndapexai 'rã mba'eve rei", 're.

10 Ha'e rami vy emoakã ratã kova'e kuery. Ejapo nda'ijapyxakavei ha'e hexa pytũmba aguã rami, guexa py oexa e'ỹ aguã, oapyxa py oendu e'ỹ aguã, ha'e opy'a py oikuaa e'ỹ aguã, ha'e kuery xea py ojevypa ju vy ojereraa jepe uka e'ỹ aguã rami — he'i.*

11 Ha'e ramo xee aporandu:

— SENHOR, raka'e peve nda'u ha'e rami tema rereko 'rã?

Ombovai:

— Ha'e kuery retã ombovaipaa peve, ha'e pygua va'ekue jipoavei peve, ha'e oo ikuai va'e voi opyta rivepa aguã, ijyvy voi omombaa peve,

12 xee SENHOR mombyry amondoukapa peve, ha'e ijyvy py hepyarã ndoikoi ramo.

13 Xapy'a rei dez ikuaiague py peteĩ'i opyta teĩ ha'e va'e voi ojukaa 'rã. Ha'e rami avi yvyra terebinto ha'e carvalho oake'oa rã hapytakue opytaa rami avi xevygua kuery iky'a e'ỹ va'e voi opyta 'rã hapytakue re, ha'yĩgue re rami ae — he'i.

7

Israel ha'e Síria pygua kuery rovai ijayvuague

1 Ha'e gui Jotão ra'y Acaz, Uzias ramymino va'e Judá pygua huvixa oĩ jave ma Jerusalém tetã re ou okuapy Síria pygua huvixa Rezim ha'e Israel pygua huvixa Remalias ra'y Peca. Tetã re ha'e kuery opu'ã okuapy teĩ nda'ipo'akai.

2 Ha'e jave Davi ramymino kuery oendu okuapy "Israel kuery reve Síria kuery onhemoirũ okuapy nhanderovai", 'ea rã.* Ha'e rami vy Acaz ha'e heta va'e kuery ha'e javi opy'a py okyjepa ete, yvyra ka'aguy re ikuai va'e yvytu atã omomyĩmbaa rami oryryipa okuapy.

3 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Isaías pe:

— Aỹ tereo, ha'e eraa ndera'y hery "Okuave va'e ojevy va'erã" 'ea va'e, huvixa Acaz reve penhovaexĩ aguã. Ha'e va'e ma oĩ 'rã tape ajukue joiaty via rupi yupa yvy'ã katyve oĩ va'e py, yy rape apy py ae.

4 Ixupe ma aipo'ere: "Enhearõ kuaa ke, enhemondyi eme guive huvixa Rezim poxya gui, Síria pygua kuery ha'e huvixa Peca gui. Ekyje eme, ndepy'a py ndekuerai rei eme guive. Ha'e kuery ma mokoĩ tata'y hataxĩ oupy va'e rami rive ikuai.

5 Anhetẽ Síria kuery jogueroayvu okuapy va'ekue ndere ojapo vai aguã re, Efraim kuery ha'e Remalias ra'y reve. Ha'e vy aipoe'i okuapy:

6 'Nhapu'ã ke Judá yvy re. Nhamondyipa vy nhandepo'aka 'rã nhanemba'erã. Ha'e vy ha'e kuery mbyte nhamoĩ 'rã Tabeal ra'y huvixaverã', he'i va'ekue.

7 Ha'e rã SENHOR Nhanderuete ma aipoe'i: 'Ha'e nunga ndoikoi 'rã.

8 Mba'eta Síria re peteĩ'i anho oĩ tetã yvateve va'e. Ha'e va'e ma Damasco. Ha'e Damasco tetã py opena va'e ma Rezim anho. Ha'e rami ae avi Efraim kuery voi sessenta e cinco ma'etỹa py omombaa 'rã, ha'e rire nda'ikuaivei 'rã.

9 Efraim re tetã yvateve va'e ma Samaria, ha'e Samaria py opena va'e ma Remalias ra'y anho. Ha'e gui peẽ kuery voi ndapejeroviai ri vy ndapekuavei avi 'rã', he'i."

Emanuel rekorã re ijayvu ma voiague

10 Ha'e Acaz pe SENHOR oayvu omombe'u ukave ju:

11 — Ejerure SENHOR nderuete pe hexa pyrã reikuaa aguã, yvy katy ooa katy e'ỹ vy yvatea katy ojekuaa aguã teĩ — he'i.

12 Ha'e ramo Acaz aipoe'i:

— Xee ma ndajerurei 'rã, ndaeko a'ãi 'rã SENHOR — he'i.

13 Ha'e ramo profeta aipoe'i:

— Davi ramymino kuery, pendu ha'vy! Ha'e rami avi nda'evei teri teve avakue pemomboriaua? Ha'e gui aỹ ma Nhanderuete eteve voi pemomboriauxe.

14 Ha'e rami teĩ SENHOR ae 'rã oexa uka peikuaa aguã. Ha'e gui peteĩ kunhataĩ oguereko'i 'rã kyrĩ va'e, oikuavã'i 'rã opi'a'i. Ha'e vy omboery 'rã Emanuel.†

* 6:10 Mateus 13.14-15, Marcos 4.12, Lucas 8.10, João 12.40, Atos 28.26-27

* 7:2 Judá yvy re Síria kuery opu'ã okuapy Israel kuery rupive. Judá pygua ruvixave ma Acaz oĩ tamoĩ Davi oĩague py.

† 7:14 Tery Emanuel ma "Nhandereve Senhor oĩ" 'ea, Mateus 1.23 py oĩa rami avi.

15 Ha'e va'e ma teko vai 'rãgue py iporã va'e
ojapo kuaa jave kamby kekue ha'e ei rive 'rã
ho'u oikovy.
16 Mba'eta ava'i mba'emo vai 'rãgue py iporã
va'e ojapo kuaa e'ỹ mbove voi mokoĩ huvix-
ave gui rekyje reia va'e yvy ombovaipaa 'rã
— he'i.

Jerusalém re mba'emo vai ou aguã re ijayvuague

17 — Ha'e gui ma nde'áry SENHOR om-
bou 'rã ha'e rami ete aguã ára, ndevygua
kuery ha'e nderu ro pygua kuery áry
guive. Ha'e rami aguã ma Judá gui Efraim
kuery ojepe'aague guive ndoikoi teri va'e
ramigua. Assíria pygua huvixave rupi vy
ombou 'rã.
18 Mba'eta ha'e va'e ára SENHOR otuvy nhe'ẽ
'rã mberu yakã mombyry Egito re ikuai va'e
pe, ha'e eiru Assíria yvy re ikuai va'e pe.
19 Ha'e rã ha'e va'e kuery oupa 'rã, oguejypa
'rã yvyty pa'ũ ha'e javi re, itakua rupi, juu'y
ha'e mymba oy'uaty ha'e javi re.

20 — Ha'e va'e ára ma SENHOR onhopĩmba
'rã peneakã, ha'e hi'a penderete regua.
Omboipa avi 'rã penerendyva. Tendyva
ayaa rami oiporu 'rã yakã rovai guigua,
Assíria pygua huvixa ae.
21 Ha'e va'e ára ma avakue oguerekove 'rã
peteĩ'i vaka ta'y'i ramo va'e ha'e mokoĩ
vexa'i anho.
22 Ha'e rami teĩ ha'e va'e ae ikamby porã
ete 'rã ha'e kuery ho'u aguã kamby kekue.
Oyvy re okuave va'e ha'e javi ho'u 'rã
kamby kekue ha'e ei.
23 Ha'e va'e ára ma mil uva rembypy
mil hatã'i va'e prata guigua re hepy 'rã
va'ekue ikuaiague py opyta 'rã juu ha'e juu
rakuaendy tyrã rive.
24 Ha'e py ma hu'y ha'e guyrapa reve
'rãe avakue oike, mba'eta juu'y ha'e juu
rakuaendy ojao'i 'rã yvy ha'e javi.
25 Ha'e gui yvyty avakue enxada reve oo
jepiaty ha'e javi rupi ndoovei ma 'rã, juu
ha'e juu rakuaendy gui okyje vy. Ha'e py
ma vaka anho 'rã ha'eve okaru aguã, ha'e
vexa'i opyrõmba aguã.

8

Assíria pygua kuery ou aguã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'i avi xevy:

— Ejopy peteĩ kuaxia tuvixa va'e, ha'e
embopara porã'i pavẽ oexa kuaa aguã rami:
"Eipe'a pojava ndejeupe guarã, ejopy ratã!"
he'ia va'e.
2 Ha'e nunga kuaa ukaarã ojeroviapy va'e
xee ajou sacerdote Urias ha'e Jeberequias
ra'y Zacarias.

3 Ha'e ramo xee ma profeta kunhaa py
aa. Ha'e ramo oguereko'i kyrĩ va'e, ha'e vy
oikuavã'i ava'i. Ha'e ramo SENHOR aipoe'i
xevy:

— Heryrã emoĩ "Eipe'a pojava ndejeupe
guarã, ejopy ratã" 'ea.
4 Mba'eta ava'i "Xeru" e'ỹ vy "Xexy" he'i
kuaa e'ỹ mbove voi Damasco ha'e Samaria
tetã pygua kuery mba'e rei-rei ogueraapaa
'rã Assíria pygua huvixave renonde guarã
— he'i.
5 Ha'e gui SENHOR ijayvuve tema. Ha'e vy
aipoe'i xevy:

6 — Kova'e kuery ma Siloé yakã oxyry
mbeguei'i va'e ndojou porãi ramo, ha'e
Rezim renonde ha'e Remalias ra'y oua gui
okyje ete okuapy rire,
7 ha'e rami rire ha'e kuery áry SENHOR
ombou 'rã Eufrates yakã guigua, imbaraete
ha'e oxyry atã va'e. Ha'e va'e ma Assíria
pygua huvixave ae ou va'erã, mba'emo
porã oguereko va'e ha'e javi reve. Ha'e
nunga yy ma omonyẽ 'rã yakã rugua ha'e
javi rupi, ha'e oẽ-oẽ rei 'rã ovy yvy'ã rupi
peve.
8 Ha'e vy Judá yvy re ae oo vy omonyẽmba
'rã. Ha'e va'e rupi oaxa vy ijaju'y peve 'rã
ovaẽ. Mba'eta xondaro kuery jova-jovai gui
oua rupi ojao'ipa 'rã ndeyvy, Emanuel.

SENHOR anho nharõ aguã re ijayvuague

9 Peẽ yvy regua kuery, pendepoxypa teĩ
penembo'ipaa 'rã. Yvy mombyrygua re
pendekuai va'e, pendu ke. Peiko katu
teĩ penembo'ipaa 'rã, peiko katu teĩ pen-
embo'ipaa 'rã.
10 Pejogueroayvu 'rã mba'emo pejapo aguã
re, ha'e rami teĩ nda'evei 'rã pejapo ete
aguã. Mba'emo pejapo uka teĩ ha'e nun-
gakue ndojapoai 'rã, Nhanderuete orereve
oiko ramo.
11 Mba'eta xevy SENHOR ijayvu opo im-
baraete va'e xere omoĩ reve. Ha'e vy ijayvu
kova'e kuery ikuaia rupi xee aiko e'ỹ aguã.
Ha'e vy aipoe'i:

12 — Amongue pe kova'e kuery "Opu'ã
nhemimba ra'e" he'i okuapy teĩ peẽ kuery
ma nda'evei "Opu'ã nhemimba" peje
aguã. Pekyje eme ha'e kuery mba'emo

okyjea va'e gui, nda'evei ha'e nunga pe
"Nhanemondyipaarã" peje aguã.
13 Ha'e rami 'rãgue py SENHOR ixondaro reta
va'e pe ae "Iky'a e'ỹ va'e" peje. Henonde
pejererokyje, ixugui anho peryryi.*
14 Ha'e ramo ha'e oĩ 'rã penhemi atyrã. Ha'e
rã Israel kuery mokoĩve regua pe ma oĩ 'rã
ita onhepyxanga aguã ha'e kuery ho'apa
aguã. Jerusalém py ikuai va'e pe oĩ 'rã nhuã
xã ha'e nhuã.*
15 Ha'e kuery regua heta 'rã onhepyxanga vy
ho'a. Ha'e rami vy ha'e kuery opẽmba 'rã,
ojurapaa ha'e ombo'apaa 'rã.
16 Ha'e nunga rupi emoĩ porã aikuaa uka
va'ekue, emboty lei xeremimbo'e kuery
py'a re — he'i.
17 Ha'e rami rã xee arõ 'rã SENHOR, Jacó
ramymino kuery gui ngova omo'ã ranhe
teĩ. Hexe ae xee ama'ena 'rã.
18 Apy ma aĩ, xera'y kuery SENHOR xevy
ome'ẽ va'ekue reve.* Ore kuery ma hexa
pyrã, ha'e Israel kuery mondyipaarã. Ha'e
rami aguã SENHOR ixondaro reta va'e Sião
yvyty re oĩ va'e oremoingo. *
19 Ha'e gui pendevy aipo'ea 'rã: "Pepo-
randu ke omanogue mboayvua kuery pe,
ha'e imba'ekuaa va'e, ojapukai rei ha'e
ijayvu mbegue rei va'e kuery pe", 'ea 'rã.
Ha'e rami teĩ nhande kuery nda'u nan-
haporandui 'rã Nhanderuete pe? Jaikove
va'e nhanhepytyvõ uka 'rã nda'u omano
va'ekue pe?
20 Ha'e rami 'rãgue py lei ha'e ayvu oikuaa
uka pyre re tapeo! Mba'eta ha'e va'e ayvu
rupi e'ỹ ri ha'e kuery ijayvu vy ndoexai 'rã
hexakã va'e.
21 Ha'e rami vy yvy ha'e javi rupi ha'e kuery
oguata rei vy ojexavai ha'e okaruxe reve
'rã ikuai. Ha'e gui okaruxe vy ipoxypa vy
ijayvu vai 'rã nguvixave ha'e Nguuete re,
yvate katy oma'ẽ vy.
22 Ha'e gui yvy re ju oma'ẽ vy oexa 'rã jex-
avai, pytũ vaikue ha'e kuaray'ã reia mbo-
riau anho. Ha'e gui ma omombopaa 'rã
pytũ vaikuea katy.

9

Huvixa Nhomoingo porãa oiko ha'e ipo'aka aguã re ijayvuague

1 Ha'e rami teĩ yvy re ojexavai va'ekue ma
pytũ vaikuea rupi riae e'ỹ 'rã ikuai. Mba'eta
jypy'i ma Nhanderuete omo'yvyĩ'i raka'e
Zebulom ha'e Naftali yvy re ikuai va'e. Ha'e
rã opaa py ma ojapo 'rã Galiléia judeu e'ỹ
va'e kuery rekoa ojou porãmbaa aguã rami,
tape ye'ẽ rembe rupi oaxa va'e guive Jordão
yakã kyvõ rami peve.
2 Ha'e kuery pytũ reia rupi ikuai va'ekue
ri oexa okuapy peteĩ hendy guaxu va'e.
Hendy va'e ma hexakãmba kuaray'ã reia
manoa rupi ikuai va'ekue ikuaia rupi.*
3 Ha'e kuery va'e regua ndee remboetave ju
vy rembovy'ave ete. Ha'e ramo nerenonde
ovy'a 'rã okuapy, mba'emo omono'õa rupi
ovy'aa rami, ha'e rami e'ỹ vy mba'emo porã
ojou va'ekue omboja'o-ja'oa py rami.
4 Mba'eta ndee remopẽ ma canga ha'e
kuery aju'y rupi ipoyi oiny va'ekue, yvyra
ikupe rupi oinupãaty, ha'e herereko axya
po'akaa, midianita kuery remomba jave
guare rami.
5 Mba'eta oapypaa 'rã xondaro kuery xa-
patu ikuai va'e, ijao tuguy py iky'apa rei
va'ekue voi okaipa 'rã mba'emo pirekue
rami rive.
6 Mba'eta peteĩ ava'i oiko nhandevy, peteĩ
gua'y ome'ẽa nhandevy. Ha'e gui ijaxi'y áry
ma oĩ 'rã ipo'aka aguã. Hery ma po rami
'rã 'ea va'e: Nhomongeta Porã va'e, Nhan-
deruete Imbaraete va'e, Nhanderu Imarã
e'ỹ va'e, ha'e Huvixa Nhomoingo porãa.
7 Ipo'akave 'rã ovy, mby'a porã voi opa e'ỹ
va'e 'rã ou. Tenda Davi openaaty áry 'rã
oĩ vy opena 'rã oikovy Davi ipo'akaague re
ae. Ha'e rami vy anhetẽ va'e ha'e teko porã
rupi vy ipo'akaa oĩ atã 'rã, aỹ guive raka'e
rã peve guarã. SENHOR ixondaro reta va'e
ae 'rã ojapo, nhanderayvu etea rupi.

Israel kuery ikuai axy aguã re ijayvuague

8 Ha'e gui ma peteĩ ayvu SENHOR ombou
Jacó kuery rovai guarã, ha'e ramo Israel
kuery re ou.
9 Ha'e va'e ma heta va'e kuery ha'e javi
oikuaapa 'rã okuapy, Efraim ha'e Samaria
pygua kuery, ojejou porã ha'e opy'a py
onhemboyvate reia rupi aipoe'i va'e kuery:
10 "Yvy jykue ombojo'a pyre yvy py oitypaa
teĩ oo jajapo ju 'rã ita ombope pyre gui.

* 8:13 1 Pedro 3.14-15 * 8:14 Romanos 9.32-33, 1 Pedro 2.8 * 8:18 "Xera'y kuery SENHOR xevy ome'ẽ va'ekue" Isaías he'ia ma guemimbo'e kuery re ijayvu vy. * 8:18 Hebreus 2.13 * 9:2 Mateus 4.15-16

Yvyra sicômoro oitypaa ramo yary guigua
py ju 'rã jajapo oïague py", he'i va'e kuery.
11 Ha'e rami teĩ ha'e kuery rovai guarã SENHOR omopu'ã 'rã Rezim rovaigua kuery,
omboupa 'rã hovaigua kuery.*
12 Kuaray oua katy gui ou 'rã Síria pygua
kuery, ha'e kuaray oikea katy gui ma fil-
isteu kuery ou 'rã. Ha'e ijuru jai vy
omokõmba 'rã Israel kuery. Ha'e rami ete
teĩ SENHOR poxya ndoaxai 'rã, opo oupi ae
tema 'rã.

13 Ha'e rami ete teĩ kova'e kuery ndojevyi
okuapy Imoingo axyare pe, ndoekai okuapy
SENHOR ixondaro reta va'e.
14 Ha'e nunga rupi peteĩ ára pyve SENHOR
ojayapa 'rã Israel regua akã ha'e huguai,
pindo ha'e nhuũ'y.
15 Inhakã ma nhomongeta va'ety kuery
omboetevepy, ha'e rã huguai ma profeta
ramigua kuery ijapu va'e.
16 Mba'eta kova'e kuery rerekoa ma nhom-
botavypa rei va'e meme. Ha'e ramo ha'e
kuery oguereko va'e kuery voi omombaa.
17 Ha'e nunga rupi SENHOR ndoguerovy'avei
ha'e kuery va'e regua ipyaukue, nom-
boaxyvei 'rã guive tyre'ỹ neĩ imeve'ỹ va'e
kuery, mba'eta ha'e kuery ha'e javi heko vai
va'e ikuai, joapo vai ha'e ijayvu vaikue-ikue
va'e meme. Ha'e rami ete teĩ ndoaxai 'rã
ipoxya, opo oupi teri 'rã imoiny.

18 Mba'eta teko vai omomba 'rã heravy
tata rami, omokanhy 'rã juu'y ha'e juu
rakuaendy. Yvyra ka'aguy re ikuai va'e
okaipa 'rã, hataxĩ arai huũ vaikue rami
opu'ã ovy reve.
19 SENHOR ixondaro reta va'e ipoxy ramo
yvy opyta tapyĩ rami, ha'e rã heta va'e
kuery ma nhuũ oapy pyrã rami ikuai. Avave
rei nomboaxyvei ma 'rã guyvy kuery.
20 Mba'emo oiporu kuaa re oĩ va'e
omokõmba ma teĩ okaruxeve 'rã. Oiporu
kuaa e'ỹa re oĩ va'e ju omokõmba teĩ
nonhandui 'rã. Ha'e vy peteĩ-teĩ ho'u 'rã
oirũ kuery ro'okue.
21 Manassés kuery omokõ 'rã Efraim kuery,
ha'e rã Efraim regua ma Manassés regua ju
'rã omokõ. Ha'e gui ha'e kuery mokoïve ma
opu'ã 'rã Judá kuery re. Ha'e rami ete teĩ
ndoaxai 'rã SENHOR poxya, opo oupi teri 'rã
imoiny.

10

1 Ha'e kuery va'e regua ojapo 'rã lei
ha'eve e'ỹa ramigua nhombojexavai aguã
rive. Nda'evei ete 'rã ha'e kuery pe,
2 mba'eta opa marã oguereko 'rã ipori-
aukue'i, neĩ noipytyvõ ukai 'rã xevygua
kuery ojexavai rei va'e, oipe'apa 'rã imeve'ỹ
va'e kuery gui, imondapa 'rã tyre'ỹ kuery
gui.
3 Ha'e rami rire teĩ ma mba'e nda'u peẽ
kuery pejapo 'rã nhombopagaa ára py jex-
avaia mombyry gui ou jave py? Mava'e pe
tu pejapukai 'rã penderepy aguã? Mamo
tu ha'eve 'rã mba'emo pejou porã va'e pen-
homi aguã?
4 Po rami anho 'rã ha'eve pendekuai aguã:
pejero'a 'rã ombo'a pyre mbyte, e'ỹ vy pe'a
'rã omanogue mbyte. Ha'e rami ete teĩ
SENHOR poxya ndoaxai 'rã, opo oupi teri 'rã
imoiny.

Assíria pygua kuery rovai ijayvuague

5 — Nda'evei ete 'rã Assíria pygua kuery
pe, xepoxya rupi nhombopaga aguã amon-
douka va'ekue ri. Mba'eta yvyra ha'e kuery
opo py oguereko va'e ma xepoxya aexa uka
aguã ae.
6 Xee amondouka ma heko vai va'e ha'e
xembopoxya kuery rovai. Ha'e vy aipoa'e
ha'e kuery gui imba'e rei-rei oipe'apa vy
opyrõmba aguã, tape rupi yapo oĩ va'e re
rami.
7 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma ha'e rami e'ỹ
oexa'ã, opy'a py ha'e rami e'ỹ oikuaa. Ha'e
rami 'rãgue py opy'a re omoĩ heta regua
omokanhymba ha'e omomba ete aguã.
8 Mba'eta aipoe'i: "Xevygua yvatekueve
nda'u huvixave meme e'ỹ teve?
9 Calno tetã namombai ri ty'y Carquemis
rami? Hamate tetã Arpade rami e'ỹ ri ty'y
opyta? Ha'e Samaria tetã Damasco rami e'ỹ
ri ty'y opyta?
10 Xepo'aka ma tetã mba'emo ra'angaa oïa
re, Jerusalém ha'e Samaria py ikuai va'e gui
ipo'akave va'ekue teĩ.
11 Ha'e gui Samaria ha'e mba'emo ra'angaa
hexe ikuai va'e re ambovaipaague rami ae
ju ndajapoi 'rã teve Jerusalém ha'e hexe
ikuai va'e re?" he'i va'ekue.

12 Ha'e nunga rupi Sião yvyty ha'e
Jerusalém re SENHOR oipotaa rami
nhombopagapa ma vy Assíria pygua huvixa

* 9:11 "Rezim rovaigua kuery" he'ia ma Israel kuery re Assíria pygua kuery opu'ã aguã re ijayvu vy.

ju 'rã ombopaga, opy'a py onhemboyvateve
ha'e ojejou porã reiague re.
13 Mba'eta aipoe'i rire: "Ha'e nunga ha'e
javi xee ae po'akaa py ajapo, xe'arandu ha'e
aikuaapa va'e vy. Ha'e rami vy amarka pyau
amboae regua kuery yvy, ha'e aipe'apa
imba'e rei-rei va'ekue ha'e javi. Ipy'a guax-
uve va'e rami aipe'a huvixa kuery henda py
oĩague gui.
14 Aipe'apa amboae regua kuery mba'emo
oguereko va'ekue. Guyra'i rupi'a oeja pyre
pe'aa rami xee voi xemba'erã ajopy yvy
jave rupi. Mava'eve nomboguyi opepo, neĩ
naxẽi'i guive", he'i va'ekue.

15 Ha'e rami avi haxa nda'u ha'eve ri
ava iporua gui ojejou porãve aguã? Yvyra
kyxĩa nda'u ha'eve ri oiporu oiny va'e gui
oikuaave aguã? Ha'e rami va'e rire ma
yvyra rovi ha'e ae porua oinupã 'rãgue, ha'e
yvyra rive opu'ã 'rãgue ava yvyra guigua
e'ỹ va'e re.
16 Ha'e nunga rupi SENHOR ixondaro reta
va'e ombou 'rã mba'eaxy ha'e va'e regua
avakue mbaraetea mombaarã, ikyrakueve
meme teĩ. Ha'e kuery mba'emo ojou porã
va'e omoendy 'rã, tata rami oapypa va'erã
py.
17 Mba'eta Israel kuery moexakãa ma
omomba 'rã tata rami, peteĩ ára pyve
Nhanderuete Iky'a e'ỹ va'e oapypa 'rã juu'y
ha'e juu rakuaendy Assíria yvy re ikuai va'e.
18 Oapypa 'rã ha'e va'e regua ka'aguy ha'e
mba'ety oiko porãve va'e teĩ. Omomba 'rã
ha'e kuery nhe'ẽ ha'e hete, imba'eaxy vy
ikangyve ovy va'e rami opyta peve.
19 Ha'e va'e rire ma ha'e py ka'aguy re yvyra
ho'ame va'e mbovy'i ete 'rã opyta, kyrĩgue
teĩ oipapa vy ombopara kuaa 'rã mbovy
paa.

20 Ha'e va'e ára Israel kuery Jacó
ramymino okuave va'e ma ijukaare kuery
re ndojeroviavei ma 'rã. Ha'e rami 'rãgue
py ojerovia 'rã okuapy SENHOR Israel kuery
ruete Iky'a e'ỹ va'e re anho.
21 Ha'e rami vy Jacó ramymino kuery rem-
byrekue ojevy ju 'rã Nhanderuete im-
baraete va'e pe.
22 Mba'eta peẽ Israel kuery, peẽ kuery aỹ
peve ita ku'i ye'ẽ rembe rupigua rami pen-
dereta teri teĩ amongue ete'i 'rã ojevy.
Mba'eta oiko 'rãe nhomombaarã teko porã
rupigua, yy tyguaxua rami 'rã ou.
23 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e nho-
momba aguã re onhembopy'a ma voiague
rami omoingo 'rã ha'e va'e yvy ha'e javi
rupi.*

24 Ha'e nunga rupi ae SENHOR ixondaro
reta va'e aipoe'i:

— Xevygua kuery Sião re penderekoa
va'e, pekyje eme Assíria pygua kuery gui
yvyra rovi py penemoingo axy teĩ, ha'e
Egito pygua kuery pendererekoague rami
yvyra py pendeavyky rei teĩ.
25 Mba'eta are'i e'ỹ re opa 'rã peẽ kuery
rombopagaa. Ha'e rami vy ha'e kuery ju
amomba 'rã xepoxya rupi.
26 Ha'e rami vy SENHOR ixondaro reta va'e
oinupã 'rã midianita kuery re ojukapaague
rami, itaova Orebe py hi'aĩ va'e katy'i. Ye'ẽ
áry rupi oupi ju 'rã opopoka Egito yvy re
ojapoague rami.*
27 Ha'e va'e ára pendekupe áry gui aipe'a
'rã ipoyi va'e, pendeaju'y gui aipe'a 'rã
canga omoĩ mbyre. Ha'e nunga ma opẽ 'rã
pendekyraa gui rive — he'i.

28 Ha'e gui ma Assíria pygua kuery ou
'rã Aiate py, ha'e oaxa 'rã Migrom rupi.
Ha'e gui Micmás py ovaẽ vy omboguejy 'rã
ovoyi.
29 Ha'e gui oaxa 'rã oje'oivy yvyty pa'ũ rupi,
ha'e oke 'rã okuapy Geba py. Ha'e ramo
Ramá pygua kuery oryryipa rei 'rã okyje
vy, ha'e Saul rekoague Gibeá pygua kuery
ojavapa 'rã.
30 Galim re penderekoa va'e, pejapukai atã
ke! Laís pygua kuery, pendu ke! Nda'evei
ete 'rã peẽ Anatote pygua kuery pe!
31 Ha'e gui Madmena re hekoa va'e kuery
voi ojavapa 'rã oje'oivy, ha'e Gebim pygua
kuery voi ojavapa 'rã oo jepe aguã.
32 Ha'e va'e árave Assíria pygua kuery
opytu'u 'rã okuapy Nobe rekoa py. Ha'e gui
ma opo oupi 'rã, Sião yvyty memby kuery
Jerusalém py ikuai va'e omongyje aguã.

33 Ha'e rami teĩ SENHOR ixondaro reta
va'e ojaya 'rã yvyra rakã ikuai va'e. Ha'e
rami vy oitypa 'rã yvyra yvatekueve,
ha'e omo'yvyĩ'imba 'rã onhemboyvateve
va'ekue.

* 10:23 Romanos 9.27-28 * 10:26 Orebe py Nhanderuete omomba raka'e midianita ruvixa kuery (Juízes 7.25). Ha'e gui Egito py ma Egito pygua kuery ju omomba ye'ẽ mbyte py (Êxodo 14.26-28).

34 Haxa py oitypa 'rã yvyra ka'aguy regua.
Ha'e ramo Líbano re yvyra ikuai va'e ho'apa
'rã imbaraete va'e oake'oa rami.

11

Jessé ramymino opena porã va'e rekorã re ijayvuague

1 Ha'e gui Jessé rembypykue gui oiko 'rã
peteĩ hoky, hapytakue rapo gui oiko 'rã
henhoĩ pyau jevy va'e.
2 Ha'e va'e re ma oĩ 'rã SENHOR Nhe'ẽ. Ha'e
va'e Nhe'ẽ ma imo'aranduarã ha'e oikuaa
ukapa va'e, imongetaa ha'e imbopo'akaarã,
ha'e gui SENHOR kuaa ukaa ha'e henonde
ojererokyje aguã re imbo'ea.
3 Ha'e ramo ovy'a reve 'rã oiko SENHOR
renonde ojererokyjea rupi. Mba'emo oexa
vy rive e'ỹ 'rã oikuaa pota, ha'e mba'emo
oendu vy rive e'ỹ nhomongeta 'rã.
4 Ha'e rami 'rãgue py teko porã rupi ete
'rã oikuaa pota iporiaukue'i re, ha'evea
rami oepy 'rã iporiaukue'i yvy re ikuai va'e.
Oayvu py rive 'rã ombopaga yvy re ikuai
va'e yvyra rovi py rami, opytuẽ py rive
ojuka 'rã heko vai va'e.
5 Ku'akuaa rami ojee omoĩ 'rã teko porã,
ha'e joguereko 'rã ojeroviapy oikoa rupi.
6 Ha'e rami ramo vexa'i kuery reve
aguara'i ikuai porã 'rã, ha'e xivi ipara va'e
teĩ kavara ra'y'i reve opytu'u 'rã okuapy joa
py. Reõ reve vaka ra'y ikuai 'rã peteĩ rami,
kyrĩ'i va'e rive oguerekopa 'rã.
7 Urso reve vaka kuery okaru 'rã joa py, ha'e
ta'y'i kuery opytu'u 'rã joa py. Reõ voi nhuũ
re okaru 'rã vaka rami.
8 Kyrĩgue okambu'i va'e teĩ onhemboarai 'rã
mboi ituia rupi, ha'e nokambuvei va'e ikua
py opo'ẽ teĩ mba'eve ndoikoi 'rã.
9 Mba'eta xevygua yvyty iky'a e'ỹ va'e py ma
ndoikovei ma 'rã mba'emo vai neĩ joapo vai
va'e, mba'eta yvy jave re tynyẽ 'rã SENHOR
oikuaa va'e, ye'ẽ renda ha'e javi rupi yy
tynyẽa rami avi.
10 Ha'e va'e ára ma Jessé rapokue gui oiko
'rã peteĩ henhoĩ pyau jevy va'e. Ha'e va'e
ma opu'ã 'rã bandeira oupi imo'amy mbyre
rami, oĩa katy ha'e javi regua kuery oexa vy
oo aguã. Guexakãa re ae 'rã hekoa.*

Israel kuery moexakãa oiko pyau va'erã re ijayvuague

11 Ha'e va'e ára SENHOR opo omokuave'ẽ
'rã oguerupa ju aguã ojeupegua kuery rem-
byrekue oejaague gui: Assíria yvy gui,
Egito, Patros, Etiópia, Elão, Babilônia, Ha-
mate ha'e ye'ẽ yvýry rupi yvy ikuai va'e gui.
12 Peteĩ bandeira oupi 'rã yvy regua mbyte
rupi ikuai va'e oexa aguã. Ha'e rami vy
omboatypa 'rã Israel kuery yvy mboae re
ikuaiague gui, ha'e Judá kuery oguerupa
ju 'rã yvy apy jovaive irundy henda katy
omoaĩa ague gui.
13 Ha'e ramo Efraim kuery noenduvei ma
'rã ndajoayvuia, ha'e Judá kuery rovaigua
kuery ha'e javi 'rã ndojouavei. Efraim
kuery ndoayvu e'ỹvei 'rã Judá regua, ha'e
Judá kuery voi nomoingo axyvei 'rã Efraim
regua.
14 Ha'e rami 'rãgue py jogueraa 'rã kuaray
oikea katy filisteu kuery rovai opu'ã aguã.
Jojavi 'rã ipo'aka kuaray oua katy ikuai
va'e re. Ha'e vy ojopy 'rã amboae kuery
oguereko va'ekue-'ekue ha'e javi. Edom
ha'e Moabe pygua kuery re voi ipo'aka
'rã. Amom pygua kuery voi ikuai 'rã hem-
biguairã.
15 SENHOR omboypa 'rã ye'ẽ rakã Egito
yvýry oĩ va'ekue. Yvytu atã ombou vy
ipo'aka 'rã Eufrates yakã re voi. Ha'e rami
vy omboja'o 'rã sete yakã raperã, ipy regua
va'e teĩ oaxa aguã ha'eve va'e.
16 Ha'e ixupegua kuery Assíria re opyta teri
va'ekue pe oĩ 'rã peteĩ tape porã ojevy aguã,
Egito yvy gui Israel kuery oẽmba jave guare
rami.

12

Israel kuery oguerupa jevy rã oporaei okuapy aguã re ijayvuague

1 Ha'e va'e ára ma aipopeje 'rã: " SENHOR,
xee rogueroporaei, mba'eta xevy ndepoxy
va'ekue ri aỹ oaxapa ma ndepoxyague. Ha'e
gui aỹ ma xembovy'a ju ma.
2 Nhanderuete ma xereraa jepea oiko. Hexe
ajerovia 'rã akyje e'ỹ re, mba'eta SENHOR
Nhanderuete xemombaraetea ha'e aropo-
raei va'e. Ha'e gui aỹ ma xereraa jepea ju
oiko.
3 Peju nhandereraa jepea re javy'a, yvu gui
yy porã nhanoẽ vy javy'aa rami avi", peje
'rã.
4 Ha'e va'e ára aipo pejeve ju 'rã: "Per-
oporaei ke SENHOR! Pejapukai hery rupi,

* 11:10 Romanos 15.12

ha'e javi regua pe peikuaa uka hembiapokue. Hery yvate ete ramo penhogueroma'endu'a.
5 Peroporaei ke SENHOR, mba'emo porã ete
ojapo rire. Yvy jave rupi toikuaapa ha'e
nunga!
6 Ha'e peẽ Sião pygua kuery voi pevy'a
peporaei reve, mba'eta Israel kuery ruete
iky'a e'ỹ va'e penembyte oĩ va'e yvate ete
ramo", peje.

13

Babilônia pygua kuery rovai ijayvuague

1 Kova'e ma Isaías mba'emo oexa reve
Babilônia pygua kuery rovai ayvu oendu
va'ekue.
2 "Eupi peteĩ bandeira yvyty ikatu rei va'e
áry, ha'e ejapukai xondaro kuery pe ou
aguã. Enoĩ ndepo py ha'e kuery oike aguã
nhomoingo axya kuery retã rokẽ rupi.
3 Mba'eta po rami xeayvu xevygua kuery
pe, aenoĩmba xevygua xondaro kuery ipy'a
guaxukueve, ha'e kuery nhombopaga aguã
xepoxya rupi. Ha'e kuery ma xepo'akaa re
anho 'rã ovy'a.
4 Ha'e ramo yvyty áry onhendu 'rã heta va'e
ojapukaia! Heta regua joe opu'ã aguã py
nhomboaty okuapy. SENHOR ixondaro reta
va'e oexa pota 'rã oxondaro kuery joe opu'ã
aguã katy oo ta va'e re.
5 "Mba'eta ha'e kuery ou 'rã yvy mombyrygua gui, yva apy guive 'rã ou SENHOR
guembiporu opoxya oexa uka va'e reve,
omomba aguã ha'e va'e yvy ha'e javi.
6 Pejae'o ke, mba'eta ovaẽ ta ma SENHOR ára.
Ipo'akapa va'e ombou 'rã nhomombaarã.
7 Ha'e ramo pavẽ jyva na'imbaraetevei 'rã,
avakue nda'ipy'a guaxuveipa 'rã.
8 Onhemondyipa rei 'rã okuapy, ha'e kuery
oendu 'rã haxy ogueroaxẽ peve. Kunha
imemby raxy va'e rami 'rã ojepoka-poka.
Joe-joe oma'ẽ 'rã okyje rei reve, ha'e hova
pytãmba rei 'rã oxĩmba vy.
9 "Ema'ẽ, ovaẽ ma ouvy SENHOR ára. Ha'e
va'e ma nanhomboaxyvei aguã ára, poxya
rexa ukaarã, yvy omomba ha'e ojejavypa
va'ekue omokanhymba aguã yvy gui.
10 Jaxy-tata ijaty va'e yva re ikuai va'e
naendyvei 'rã. Kuaray oẽ ouvy vyve
pytũmba 'rã, jaxy voi naexakãvei 'rã.*
11 Xee ambopaga 'rã yvy re ikuai va'e
heko vaiague re, ha'e opa marã rei ikuai
va'e ojejavyague re. Amomba 'rã ojejou
porã rei va'e kuery onhemboyvatea, ha'e
amo'yvyĩ'imba 'rã ojerovia rei va'e.
12 Ajapo 'rã avakue ouro porãgueve gui
ndaetaive aguã rami, ouro ete Ofir regua
gui.
13 Ajapo 'rã yva oryryipa aguã rami, ha'e yvy
voi oryryi ete vy guenda gui ojepe'a aguã
rami, SENHOR ixondaro reta va'e poxya gui,
nhombopagapa ete aguã ára ovaẽ rã.
14 Ha'e kuery peteĩ-teĩ onha 'rã oje'oivy
guaxu ijukaarã gui onha va'e rami, ha'e
vexa'i kuery ija e'ỹ va'e rami. Peteĩ-teĩ
ojevy 'rã guetarã kuery rekoa katy, ojava 'rã
oje'oivy oyvy katy ae.
15 Ha'e gui ojou pyre-pyre ma oixyvõmbaa
'rã, ojopy pyre ma ojukapaa 'rã kyxe py.
16 Ha'e kuery oexaa py ta'y kuery
omou'ũmbaa 'rã. Hoo gui oipe'apaa 'rã,
ha'e ta'yxy kuery voi oguero'aa 'rã.

17 "Mba'eta Babilônia pygua kuery rovai
xee ambou 'rã Média pygua kuery. Ha'e
va'e kuery ma prata re nda'evei rei va'e'ỹ,
neĩ ouro re voi ndoikuaa potai va'e.
18 Ha'e kuery guapa py ojukapa 'rã kunumigue. Neĩ kyrĩgue'i itui ramo'i va'e voi
nomboaxyi 'rã, kyrĩ'i va'e oexa vy ndojuka
e'ỹi 'rã.
19 Babilônia ma yvy regua ojou porãve
ha'e caldeu kuery oguerovy'ave va'ekue ri
Nhanderuete omomba rã opyta 'rã Sodoma
ha'e Gomorra rami.
20 Ha'e py ma avave ndopytaavei ma 'rã,
noĩavei 'rã ha'e py. Neĩ árabe voi ha'e py
ndoupivei 'rã ngoorã, ha'e vexa'i re opena
va'e ndogueraavei 'rã guymba kuery ha'e
py omongaru aguã.
21 Ha'e rami 'rãgue py vixo ka'aguy regua
rive 'rã ikuai ha'e py, ha'e oogue ikuai
va'e rupi urukure'a anho 'rã ikuai. Guyra
nhandu rive avi 'rã hekoa ha'e py. Ha'e
kavara ka'aguy regua opo-opo 'rã okuapy
ha'e rupi.
22 Oo tuvixakueve rendakue rupi ma
aguara'i ha'e jagua-tuvy nhe'ẽ tema onhe'ẽ
'rã. Ha'e nunga oiko aguã ovaẽ ma ouvy,
oa'angaague ára ndarei 'rã."

* 13:10 Mateus 24.29, Marcos 13.24-25

14

Babilônia tetã opa rã oguerovy'a okuapy aguã re ijayvua

1 Mba'eta teĩgue ju SENHOR omboaxy 'rã
Jacó kuery, oiporavo nho 'rã Israel kuery.
Ha'e rami vy ogueru ju 'rã ijyvy re ae. Ha'e
kuery reve amboae yvy regua kuery voi
ikuai 'rã, onhemoirũ 'rã okuapy Jacó kuery
re.
2 Heta regua ma Israel kuery ogueraa vy
oguerojevy 'rã ijyvy re. Ha'e gui SENHOR
pegua yvy re ma Israel kuery ju oguereko
'rã yvy regua kuery guembiguairã. Yma
rupi hexe hembiguai ha'e ipo'aka va'ekue
re ha'e kuery ju 'rã ipo'aka.
3 Mba'eta ovaẽ 'rã Nhanderuete ou vy
pemba'eapo poyiague gui penemombytu'u
aguã ára, pejexavai reiague ha'e ipoyi
va'e rupi amboae regua escravo rami
pemba'eapoague gui.
4 Ha'e va'e ára pevy'a rei 'rã Babilônia pygua
huvixave re. Ha'e vy aipopeje 'rã:

"Pexa ke nhanemoingo axyare okanhy
ra'ea! Opa ra'e nhanderereko axy reiague!
5 Mba'eta SENHOR omopẽ ma heko vai va'e
yvyra, omomba ma nhanemoingo axya
po'akaa.
6 Ha'e kuery ma ipoxy vy amboae
kuery oguereko axy va'ekue, jojukaa gui
ndopytu'ui va'ekue guive. Opoxya rupi
ipo'aka va'ekue yvy regua kuery re, opytu'u
e'ỹ re oakykue monha jepi va'ekue.
7 Ha'e gui aỹ ma yvy jave rupi opytu'u,
mby'a porã oĩ. Ha'e rami vy pavẽ oporaei
okuapy ovy'a vy.
8 Yvyra cipreste ha'e yary Líbano re ikuai
va'e voi ovy'a rei 'rã ndere. Ha'e vy aipoe'i
'rã okuapy: 'Ndee ndereitya ma rire avave
rei ndouavei orerake'oarã', he'i okuapy.

9 "Pe yvy guy py manogue yvy re
ma omyĩmba okuapy revaẽ taa oendu
vy. Ha'e rami vy oẽmba 'rã jogueravy
nerovaexĩ aguã. Nemovaẽ aguã opu'ãmba
'rã jogueruvy yvatekueve ha'e huvixave
yvy re ikuai va'ekue 'ãgue. Yvy regua
ruvixa ikuai va'ekue opu'ã 'rã okuapy
guenda py oĩa gui.
10 Ha'e vy ha'e kuery ha'e javi ijayvu
vy aipoe'i 'rã ndevy: 'Ndee voi nanem-
baraetevei teve ra'e! Aỹ ndee voi ore rami
ae ma repyta!' he'i 'rã okuapy.
11 Yvykua py ndereitya ma rejejou
porãveague gui, ha'e ixã reta va'e pu
renduxe vaiague gui. Ha'e gui ndeguýry
nderuparã oĩ va'e ma mberu ra'y anho, ha'e
hevo'i anho 'rã neovãarã ikuai.
12 "Jaxy-tata ko'ẽ mbija rami reĩ va'ekue
ri re'a ma yvate reĩague gui. Yvy re ju
ndereitya, yvy regua kuery re ndepo'aka
va'ekue ri.
13 Ndepy'a py ndee aipo're va'ekue: 'Xee
ajeupi 'rã yva re peve. Ha'e vy aguapy 'rã
apena aguã Nhanderuete pegua jaxy-tata
áryve. Xepo'aka 'rã ainy yvyty nhomboaty
aty oĩ va'e áry, pe kuaray ijapu'a'ia apy
katy.
14 Ajeupi 'rã arai yvateve va'e áry, ha'e
vy Nhanderuete yvateve va'e rami ete 'rã
aiko', 're va'ekue.
15 Ha'e rami teĩ omanogue ikuaia py
nemomboa 'rã, yvykua pukuvea py.

16 "Ha'e ramo omanogue nderexa vy
onhemondyipa rei reve oma'ẽ ngatu 'rã
ndere. Ha'e vy ndere ijayvu vy aipoe'i 'rã
okuapy: 'Kova'e ava e'ỹ teve yvy ombo-
ryryipa va'ekue, ha'e yvy jave re ikuai va'e
oryryi aguã rami ojapo va'ekue?
17 Ha'e e'ỹ ri nda'u yvy jave re ojapo raka'e
tekoa ve'ỹ opyta aguã rami, ha'e tetã mbo-
vaipaare? Ha'e gui guembiguairã ogueraa
va'ekue voi ndopoi raka'e ngoo katy ojevy
aguã', he'i 'rã okuapy.
18 Ha'e gui amboae yvy regua huvixave ikuai
va'ekue onhono porãa raka'e omboetea
rupi, peteĩ-teĩ huparã va'ekue py ae.
19 Ha'e rã ndee ma nembojeguarua vy nen-
hono porãa aguã ojo'o pyre gui mombyry
nemomboa va'ekue yvyra rakã ojaya pyre
rami rive. Ha'e gui nde'áry omomboa 'rã
kyxe py ojuka pyre retekue, yvykua py ita
reve opyrõa rire.
20 Ndee ma amboae kuery rami e'ỹ na-
nenhono porãai va'ekue, mba'eta yvy re-
momba ha'e ndevygua kuery ae rejukapa
rire. Tove heko vai va'e ramymino kuery
rery re ta'ima'endu'aave eme.
21 Ta'y kuery voi tojukapaa tuu kuery heko
vaiague re, ha'e kuery ju opu'ã vy yvy re
ipo'aka e'ỹ aguã, ha'e yvy omonyẽ e'ỹ aguã
ha'e kuery retã", peje 'rã pekuapy.

22 Ha'e gui SENHOR ixondaro reta va'e
aipoe'i:

— Xee apu'ã 'rã ha'e kuery re, Babilônia
yvy gui ambogue 'rã hery. Amomba 'rã

okuave va'ekue, ta'y kuery ha'e hamymino
kuery ha'e javi guive.
23 Ha'e gui hetã ikuaiague ajapo 'rã yapo
opyta aguã rami, kuĩ'i rive ikuai aguã. Ha'e
xee aipei 'rã yty peia nhomokanhymbaa
va'e py — he'i SENHOR ixondaro reta va'e.

Assíria pygua kuery rovai ijayvuague

24 SENHOR ixondaro reta va'e oura vy
aipoe'i:
— Xee anhembopy'aa oiko 'rãe. Xee
ajapo ukaa rami ae 'rã ojapoa.
25 Ha'e rami vy amomba 'rã Assíria pygua
kuery xeyvy re ou va'ekue. Xevygua yvyty
re apyrõ 'rã, Israel kuery re ha'e kuery
po'akaague opa aguã, ha'e kuery voyi aipe'a
aguã ijaxi'y áry gui.
26 Ha'e rami ae xee anhembopy'a yvy jave re
oiko aguã. Kova'e ma xepo yvy regua ha'e
javi áry rupi amokuave'ẽ va'e — he'i.
27 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e
ha'e rami aguã rami onhembopy'a ma
rire mava'e tu omboaxa rive ta? Opo
omokuave'ẽ imoiny rire mava'e tu ojapo
'rã omboapu'a ju aguã rami?

Filístia pygua kuery rovai ijayvuague

28 Ha'e gui huvixave Acaz omanoa ma'etỹ
re ma pova'e ayvu aendu omombe'ua rã.
29 — Peẽ filisteu kuery, nda'evei pevy'a
aguã penenupãaty yvyra opẽague pendu vy
rive. Mba'eta mboi omano va'ekue gui oiko
'rã amboae nda'eveive va'e, hupi'a gui ma
oiko 'rã mboi opo va'e.
30 Ha'e gui iporiaukue'i ra'y jypygua kuery
re ma apena porã 'rã, oipotapa rei'i va'e
kuery ma opytu'u porã 'rã okuapy. Ha'e
rã pendera'y kuery re ma ajapo 'rã karuai
gui omanomba aguã rami, ha'e pekuave
va'ekue voi penemombaa 'rã.
31 Ndee tetã rokẽ, neraxẽ ke. Ha'e ndee
tetã, ejapukai. Peẽ filisteu kuery ha'e javi,
peryryipa ke. Mba'eta kuaray ijapu'a'ia
katy gui ou 'rã hataxĩ rami, ha'e jipoi hyxy
va'e gui ojepe'a va'erã — he'i.
32 Marã rami nda'u pembovai 'rã judeu e'ỹ
va'e regua ayvu mombe'ua pe oporandu rã?
Aipopeje 'rã: " SENHOR Sião tetã ojapo rire
ha'e py ae 'rã ixupegua kuery ojexavai rei'i
va'e ojou onhemi aguã", peje 'rã.

15

Moabe pygua kuery rovai ijayvuague

1 Po rami ma Moabe pygua kuery rovai
ayvu ou va'ekue.
"Anhetẽ ete peteĩ pytũ pyve omombaa
'rã Ar tetã Moabe yvy re oĩ va'e. Quir tetã
voi peteĩ pytũ pyve avi 'rã omombaa.
2 Ha'e gui Dibom tetã gui ha'e pygua kuery
oẽ 'rã jogueravy ta'angaa pegua templo
katy ojae'o aguã. Moabe pygua kuery ojae'o
'rã okuapy Nebo ha'e Medeba yvyty áry.
Ha'e kuery ha'e javi 'rã oakã onhopĩ ha'e
guendyva ojayapa reve oo.
3 Ao vaikue voxa guigua py onhemonde reve
'rã ikuai tape rupi. Ngoo áry ha'e tetã
mbyte rupi haxẽ 'rã okuapy ojae'o vaipa
reve.
4 Hesbom ha'e Eleale pygua kuery voi
ojapukai avi 'rã. Jaza tetã peve 'rã onhendu.
Ha'e nunga rupi Moabe pygua xondaro
kuery voi ojapukai 'rã okuapy, ipy'a tytypa
'rã", he'i.
5 Xepy'a py xee voi ajapukai Moabe re
nda'evei vy. Mba'eta ha'e kuery ojava 'rã
Zoar tetã "Vaka ra'y mboapy ma'etỹ va'e"
'ea va'e peve. Ojae'o reve oẽ 'rã jogueravy
Luíte yvyty re, ha'e tape Horonaim katy oo
va'e rupi ojapukai nhendu 'rã nda'evei ete
vy.
6 Mba'eta Ninrim re yy oĩ va'e typa ma.
Ipirupa ma nhuũ mymba rembi'urã, ha'e jai
rogue nda'ipovei.
7 Ha'e gui ha'e kuery mba'emo omoĩ porã
va'ekue, ojou ma vy omboyrupa va'ekue
ha'e kuery ae ju 'rã ogueroaxa Salgueiros
yakã rovai re.
8 Mba'eta ha'e kuery raxẽa ma Moabe yvy
ha'e javi rupi onhendu. Eglaim peve ete
onhendu 'rã ojapukaia, ha'e Beer-Elim peve
'rã ojae'oa onhendu.
9 Mba'eta Dimom yvy rupi yakã ikuai va'e
ma tynyẽmba tuguy. Ha'e rami teĩ amoĩve
ju 'rã Dimom mbopagaarã. Ha'e ramo
Moabe gui oo jepe va'ekue ha'e yvy re
okuave va'e ha'e javi re ou 'rã reõ.

16

1 Peraa uka ke vexa'i yvy re ipo'aka va'e
peguarã. Sela gui peraa uka tekoa e'ỹa rupi
Sião yvyty áry oĩ va'e pe.
2 Moabe memby kuery ma guyra'i haity gui
omomboa rã onhemondyi ovy va'e rami
ikuai Arnom yakã rugua rupi. Ha'e vy
aipoe'i okuapy:

3 “Oremongeta ke, peikuaa pota orekuaia
re, penhemoĩ oremokuaray'ãarã, kuaray
mbyte javegua rami. Oreyvy gui orepe'apaa
ramo orenhomi ke, orerexa uka eme guive
ronhemi va'ekue.
4 Tove penembyte ta'ikuai Moabe yvy gui
oipe'a pyre, pendea py tonhemi imom-
baxea kuery gui”, he'i okuapy. Ha'e gui
ava ojerovia rei va'e okanhy ma ramo,
nhomombaare noĩvei ha'e nhombojexavai
va'ety yvy gui oo ju ma ramo
5 tenda openaaty py oĩ 'rã peteĩ teko porã
rupi opena va'e. Davi ro openaaty py oĩ 'rã
oikuaa potaa py ojeroviapy. Ha'e ma opena
'rã teko porã rupi, oikuaa pota voi 'rã joe.
6 Nhande kuery ma nhaendu Moabe
pygua kuery onhemboyvate rei okuapya.
Ha'e kuery ma amboae kuery gui onhem-
boyvateve ojejou porã rei vy, ipoxy rei
guive. Ha'e rami teĩ ha'e kuery onhemboy-
vatea opa rive 'rã.
7 “Ha'e nunga rupi Moabe pygua kuery
haxẽmba 'rã peteĩ-teĩ Moabe re ipy'a vai
vy. Mby'a vai rupi ipoaẽ 'rã okuapy, Quir-
Haresete py uva pirukue ikuai jave ho'u
va'ekue re ima'endu'a vy.
8 Mba'eta Hesbom re mba'ety oĩ va'e ipirupa
ma. Ha'e amboae regua huvixa kuery
omomba uva rakã iporãve va'e Sibma
pygua, Jazer ha'e tekoa e'ỹa peve oo
va'ekue, ha'e gui oove vy ye'ẽ rovai re oaxa
va'ekue.
9 Ha'e nunga rupi xee voi ajae'o 'rã Jazer
tetã pygua kuery Sibma re uvaty oĩ va'ekue
re ojae'o okuapya rami. Peẽ Hesbom
ha'e Eleale pygua, romoakỹ 'rã xerexay
py. Mba'eta pendea py kuaray puku py
uva'a oiko va'e oumbiri va'e kuery ovy'a
okuapy 'rãgue py onhendu nderovaigua
kuery opu'ã vy ojapukaia.
10 Opa ma vy'aa ha'e poraeia uvaty rupi on-
hendu va'ekue. Uvaty rupi avave rei ndo-
poraeiavei ma, ndovy'a nhenduavei ma.
Neĩ uva'a ma voi noumbiriavei oumbiriaty
py. Mba'eta xee ajapo 'rã oumbiri va'e
kuery ovy'aa nonhenduvei aguã rami.
11 Ha'e nunga rupi xee voi Moabe re nda'evei
vy xekuraxõ oryryi ixã reta va'e rami, Quir-
Heres re voi xepy'a vai.
12 Pexa 'rã Moabe pygua kuery yvyty ikuai
va'e áry rupi ombojeroviaa py ikane'õmba
rive rã, mba'eta ta'angaa oĩaty py oike vy
onhembo'e rã noenduai”, he'i.
13 Ha'e va'e ayvu ma SENHOR yma ma voi
Moabe rovai omombe'u uka va'ekue.
14 Ha'e rã aỹ ma ijayvu jevy vy aipoe'i:
— Mboapy ma'etỹa py omba'eapo va'e
oipapaa rami Moabe pygua kuery mba'emo
oguerovy'a va'ekue ndojou porãavei 'rã,
tetã pygua kuery mbovy e'ỹ va'ekue ha'e
javi guive. Ha'e gui oo jepe va'ekue
ma mboapy'i ete 'rã ikuai, ndaetavei neĩ
na'imbaraetevei 'rã — he'i.

17

Damasco ha'e Efraim pygua kuery rovai ijayvuague

1 Kova'e ma Damasco pygua kuery rovai
ayvu ou va'ekue.
“Damasco tetã opyta 'rã tekoa ve'ỹ ha'e
ombovaipa pyre rive.
2 Aroer regua tetã ikuai va'e voi oejapaa 'rã.
Ha'e py ma vexa'i kuery rive 'rã onheno,
imondyiarã ndoikoi rã.
3 Efraim py voi okanhymba 'rã oo ikorapa
va'ekue, Damasco pygua huvixa openaa
ha'e javi rupi avi. Ha'e gui Assíria pygua
kuery okuave va'e ndaetavei 'rã, Israel
kuery mba'emo oguerovy'ave va'ekue rami
avi”, he'i SENHOR ixondaro reta va'e.
4 “Ha'e va'e ára ma Jacó kuery mba'emo
oguerovy'a va'ekue okanhy 'rã, ikyraa voi
okanhymba 'rã.
5 Ha'e kuery oipe'apaa 'rã, trigo mono'õa
kuery hi'ygue ojopy vy hi'a omono'õa
rami avi, Refaim yakã rugua rupi trigo
omono'õague rami.
6 Ha'e rami teĩ amongue henda py
ete'i opyta 'rã hembyrekue'i, azeitona
omono'õa ma rire rami: mokoĩ, mboapy
azeitona opyta 'rã hovapy yvatevea re,
irundy, e'ỹ vy peteĩ nhiruĩa hakã mbyte
pyve oĩ va'e yvyra hi'a va'e re opyta va'e
rami”, he'i SENHOR Israel kuery ruete.
7 “Ha'e va'e ára ma avakue oma'ẽ ju 'rã
Imoingoare re, ima'endu'a 'rã Israel kuery
Ruete iky'a e'ỹ va'e re anho.
8 Ha'e kuery noma'ẽvei 'rã altar opo py ae
ojapo va'ekue re, ndoexaxevei 'rã okuã py
ojapo va'ekue, mba'emo ra'angaa, neĩ altar
mba'emo heakuã porã va'e oapyaty.
9 Ha'e va'e ára ma Israel kuery gui ha'e
kuery oejapa 'rã guetã ikorapa va'ekue.
Ha'e ramo opyta 'rã peteĩ oguy ka'aguy re
e'ỹ vy yvyty áry oeja pyre rami. Oĩ 'rã
ombovaipa pyre rive,

10 mba'eta Nhanderuete pendereraa
jepea gui penderexaraipa vy napen-
ema'endu'avei Itaova imbaraete va'e
penhemiaty re. Ha'e nunga rupi mba'ety
porãve va'erã pejapo vy mba'emo renhoĩ
mombyry guigua penhotỹ teĩ,
11 penhotỹa árave yvate aguã, ha'e ko'ẽ ju
ipotypa aguã rami pejapo teĩ hi'a opa rive
'rã jexavaia ára py, teko axy okueraa ve'ỹ
va'e oiko jave.
12 "Nda'evei etea gui yvy regua kuery
hevovo rei 'rã, onhendu 'rã ye'ẽ onhen-
dua rami, yvy regua kuery opoxya rupi
onhendu 'rã ye'ẽ revovo rami.
13 Ha'e kuery hevovo rei 'rã yai revovo rami,
teĩ ha'e kuery pe Nhanderuete ijayvu ete
'rã, ha'e ramo ojavapa 'rã mombyry. Okan-
hymba 'rã mba'emo pirekue yvy'ã re oĩ
va'e yvytu ogueroveve heravya rami, ha'e
yvy rataxĩ yvytu hatã va'e oupi heravy va'e
rami.
14 Mba'eta pytũ ovaẽ ramo ha'e kuery oendu
'rã okyjea. Ha'e gui ko'ẽ e'ỹ mbove
ndokuavei 'rã. Ha'e rami ae 'rã oiko nhan-
degui mba'emo oipe'apa ha'e imonda va'e
kuery re."

18

Etiópia pygua kuery rovai ijayvuague

1 Nda'evei ete 'rã Etiópia yvy pe. Ha'e va'e
yvy ma yakã rovai re vixo ipepo nhe'ẽ rei
va'e ikuaia.
2 Ha'e pygua kuery omondouka 'rã oayvu
mombe'uarã ye'ẽ rovai katy peve, jai rogue
guigua kanoã py. Ha'e ramo ha'e kuery pe
aipo're: "Peẽ ayvu mombe'ua kuery, tapeo
pojava ke peteĩ regua yvateve ha'e ipire
vera rei va'e ikuaia py. Ha'e va'e kuery
gui okyje 'rã mombyrygua kuery ha'e'i
rupi ikuai va'e. Ha'e kuery ma ipo'akapa
ha'e nhomou'ũmba va'e, ijyvýry rupi yakã
oxyrya va'e.
3 Ha'e gui peẽ kuery yvy jave re pendekuai
va'e, yvy re pendekoa va'e ha'e javi, pexa
'rã yvyty áry bandeira oupia rã, ha'e pendu
'rã mimby guaxu omonhe'ẽa rã.
4 Mba'eta SENHOR xevy aipoe'i: 'Xee ma
xerenda aĩa gui ama'ẽ vy akyrirĩ 'rã ainy
ranhe kuaray hexakãa rupi haku nonhendu
reia rami, ha'e mba'emo omono'õa ára
kuaray aku-a rupi arai yxapy revegua oaxa
oinya rami', he'i.
5 Mba'eta uva omono'õa e'ỹ mbove ipoty
ho'a vy hi'a ijaju ma ramo, ha'e gui mae
ma imoatyrõa kyxe py ojaya 'rã hakã
mombyry-mbyry oo va'e.
6 Ha'e rami ae avi ha'e kuery oejapaa 'rã
yvyty rupi guyra ha'e mymba yvy regua
ho'upa aguã rive. Ha'e kuery retekue
re uruvu okaru 'rã okuapy kuaray aku-a
pukukue re, ha'e gui yro'ya pukukue re ma
mymba yvy regua ju okaru 'rã hetekue re.
7 "Ha'e va'e jave py ma SENHOR ixondaro
reta va'e pe peteĩ regua yvateve ha'e ipire
overa rei va'e ogueraa 'rã mba'emo ome'ẽ
va'erã. Ha'e kuery gui ma mombyry ha'e'i
rupi ikuai va'e okyjea, ipo'akapa ha'e nho-
mou'ũmba va'e, ijyvýry rupi yakã oxyrya
va'e. Ha'e kuery voi mba'emo ogueraa
avi 'rã SENHOR ixondaro reta va'e pe, Sião
yvyty re hery oĩa py ae", he'i.

19

Egito pygua kuery rovai ijayvuague

1 Kova'e ayvu ma Egito pygua kuery rovai
ou va'ekue.
"Ma'ẽ, SENHOR ma arai inhakuã va'e áry
rupi oiko vy ou oiny Egito yvy katy. Ha'e
ramo henonde Egito re mba'emo ra'angaa
ikuai va'e oryryipa 'rã. Egito pygua kuery
voi nda'ipy'a guaxuveipa 'rã.
2 Ha'e gui xee ajapo 'rã Egito pygua kuery
joe-joe opu'ã aguã rami, peteĩ-teĩ opu'ã 'rã
okuapy guyvy ha'e oirũ re. Peteĩ-teĩ tetã
pygua kuery opu'ã 'rã amboae tetã pygua
re, ha'e peteĩ-teĩ yvy guigua amboae yvy
guigua re 'rã opu'ã.
3 Ha'e ramo Egito pygua kuery nda'ipy'a
guaxuvei 'rã onhe'ẽ py, nhomongetaa am-
boaxa rivepa ramo. Ha'e ramo ha'e
kuery oporandu 'rã mba'emo ra'angaa pe,
imba'ekuaa va'e, omanogue mboayvua ha'e
imba'evyky va'e pe.
4 Ha'e gui Egito pygua kuery amboaxa 'rã
peteĩ huvixa nhomboaxy e'ỹ va'e po py,
huvixave nda'evei ete va'e ha'e kuery re
opena poyi va'erã pe", he'i SENHOR ixon-
daro reta va'e.
5 "Ha'e gui ma yy noĩvei rã Nilo yakã typa
'rã, yakã ikuai va'e typa avi 'rã.
6 Yy rape ikuai va'e heakuã vaikue rei 'rã,
ha'e Nilo py yakã'i ho'a va'e voi typave ovy
'rã opa peve. Ha'e ramo takua ha'e jai rogue
ipirupa 'rã.

7 Ha'e gui Nilo yakã yvýry rupi nhuũ ikuai
va'e ipirupa 'rã, ha'e py yakã'i ho'a va'e
rembe rupi, ha'e ijyvýry rupi mba'emo on-
hotỹ mbyre ha'e javi. Yvytu ogueraapa
ramo okanhymba 'rã.
8 Ha'e nunga rupi pira mbo'aa rupi ikuai
va'ekue ipoaẽ 'rã okuapy, ipytuẽ atã 'rã. Yy
py pinda ha'e pira mbo'aa omombo va'e
ikuerai rei rive 'rã okuapy.
9 Ha'e gui ajukue perirĩ'i apoa kuery ojex-
avai 'rã, mandyju gui ajukue apoa kuery voi.
10 Yvatekueve ikangypa 'rã, hembiguai
kuery voi iporiaupa 'rã okuapy.

11 "Anhetẽ ete ae Zoã tetã pygua
yvatekueve nai'aranduvei. Faraó monge-
taaty kuery hi'arandukueve teĩ ha'eve'ỹ
rami rei omongeta 'rã. Mba'exa tu peẽ
kuery Faraó pe aipopeje ta: 'Xee ma
hi'arandu va'e ra'y, yma ete huvixave oiko
va'ekue ramymino aiko', peje ta?
12 Mamo tu ha'vy oĩ nemongetaa kuery
hi'arandu va'ekue? Tove ha'vy ndevy
ha'e kuery tomombe'u, toikuaa ukapa Egito
pygua kuery rovai SENHOR ixondaro reta
va'e ojapo taa.
13 Zoã pygua huvixa kuery ma hi'arandu
e'ỹ va'e ikuai, Mênfis pygua yvatekueve
teĩ ojekorepa okuapy. Mba'eta Egito regua
joguerekoa kuery ojapo ojeupegua kuery
ojavy aguã rami.
14 Mba'eta ha'e kuery py'a re SENHOR omoĩ
na'inhakã porãvei aguã. Ha'e ramo ha'e
kuery ju ojapo Egito pygua kuery ha'eve'ỹa
rami ikuai aguã mba'emo ojapoa ha'e javi
py, oka'u va'e ha'e ae ombojevyague py rive
ho'a va'e rami avi.
15 Ha'e rami vy nda'evei 'rã Egito py mba'eve
avave rei ojapoa aguã, inhakã neĩ huguai,
pindo neĩ jai rogue voi.*

16 "Ha'e va'e ára ma Egito pygua kuery
kunha rami rive 'rã ikangypa. Ngyje gui
oryryipa 'rã okuapy SENHOR ixondaro reta
va'e gui, ha'e kuery rovai opo oupi reve
omongyje ramo.
17 Ha'e gui Egito pygua kuery on-
hemondyipa 'rã okuapy, Judá yvy gui
mba'emo omombe'ua rã oendu vy rive.
Ha'e nunga re oikuaa pota vy nda'evei ete
'rã, okyje reia oendu 'rã SENHOR ixondaro
reta va'e ha'e kuery rovai ojapo taa oikuaa
vy.
18 "Ha'e va'e ára ma oĩ avi 'rã peteĩ nhiruĩ
tetã Egito yvy re, Canaã pygua ayvu py
ijayvu ha'e SENHOR ixondaro reta va'e rery
rupi oura va'e kuery ikuaia.† Ha'e va'e
regua peteĩ ma Tetã Kuaray hery va'erã.
19 "Ha'e va'e ára ma SENHOR peguarã
ojapoa 'rã peteĩ altar Egito yvy mbyte py,
yvy ja'oa rupi voi ita omopu'ã 'rã imo'amy
SENHOR pe.
20 Ha'e va'e nunga oĩ 'rã Egito yvy regua
kuery SENHOR ixondaro reta va'e re
ima'endu'a aguã. Ha'e ramo SENHOR pe
ha'e kuery ojapukai 'rã omoingo axy reia
rã, ha'e ramo ombou 'rã heraa jepearã ha'e
hepyarã.
21 Ha'e rami py SENHOR ojekuaa uka 'rã
Egito pygua kuery pe. Ha'e ramo ha'e
va'e ára Egito pygua kuery oikuaa nho vy
omboete 'rã okuapy, ixupe ogueru 'rã guive
mymba ha'e mba'emo aju ome'ẽ va'erã.
Ha'e rami vy SENHOR pe anho 'rã onhem-
boayvu, ijayvuague ojapo ete 'rã guive.
22 SENHOR ombojexavai 'rã Egito pygua
kuery, ha'e gui ombojexavai rire omoingo
porã ju 'rã, mba'eta SENHOR pe ha'e kuery
ojeko rerova 'rã. Ha'e ramo ha'e kuery
ojapukaia re oikuaa pota vy omonguerapa
'rã.
23 "Ha'e va'e ára oĩ 'rã peteĩ tape Egito yvy
gui Assíria peve oo va'e. Ha'e va'e rupi ma
Assíria pygua kuery ou 'rã Egito py, ha'e
Egito pygua kuery ma Assíria katy 'rã oo.
SENHOR pe Egito pygua kuery oporaei 'rã
okuapy Assíria pygua kuery reve.
24 Ha'e va'e ára ma Israel kuery mboapya 'rã
ikuai Egito ha'e Assíria pygua kuery reve.
Yvy mbyte nhomoingo porãarã 'rã ikuai.
25 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e
ogueroayvu porã vy aipoe'i 'rã ha'e kuery
pe: 'Ima'endu'a porãmby ta'ikuai xevygua
Egito pygua kuery, Assíria pygua kuery
xepo py amoingo va'ekue, ha'e Israel kuery
xevy guarã aiporavo va'ekue', he'i 'rã."

20

Egito ha'e Etiópia pygua kuery escravo-rã heraapaa aguã re ijayvuague

* 19:15 "Inhakã ha'e pindo" he'ia ma Egito pygua kuery va'e regua yvatekueve re ijayvu vy, ha'e rã "Huguai ha'e jai rogue" he'ia ma yvyĩgueve re (9.14-15). † 19:18 Canaã ma judeu kuery ikuaia.

1 Ha'e gui Assíria pygua huvixave Sargão
ma Asdode tetã katy omondouka guem-
biguai Tartã, joe opu'ã vy oipe'a aguã.
2 Ha'e va'e ma'etỹa re ae SENHOR oayvu
omombe'u uka Amoz ra'y Isaías pe. Ha'e vy
aipoe'i:
— Tereo, ndeaxi'y áry gui emboi ajukue
puku inhana rei va'e profeta pegua reiporu
va'e. Emboi avi ndepy regua — he'i.
Ha'e rami ojapo vy omboipa, ha'e ipy rei
oikovy.*
3 Ha'e gui SENHOR aipoe'i:
— Guĩ rami xerembiguai Isaías mboapy
ma'etỹ re ipire rei ha'e ipy rei oikovyague
rami avi oiko 'rã Egito ha'e Etiópia pygua
kuery re, mba'eta ikuaa ukaarã Isaías oiko.
4 Mba'eta Assíria pygua huvixave ogueraapa
'rã Egito ha'e Etiópia pygua kuery escravo-
rã. Kunumigue ha'e tujakue'i voi oje'oi 'rã
ipire rei, ipy rei ha'e ho'oa ojekuaa rei reve,
Egito pygua kuery oxĩmba aguã rami.
5 Ha'e ramo Israel kuery ha'e nunga oexa vy
onhemondyipa rei, oxĩmba rei 'rã okuapy
Etiópia pygua kuery re ojerovia rire, ha'e
Egito pygua kuery pe voi "Ipo'akapave
va'e" he'i rire.
6 Ha'e va'e ára ha'e va'e yvy re hekoa va'e
kuery aipoe'i 'rã okuapy: "Pexa, evoko
rami ete va'e ty'y oiko nhande kuery nharõ
jakuapy va'ekue re, mba'eta ha'e katy ae
jajava Assíria pygua huvixa gui, ha'e kuery
nhandereraa jepe aguã teĩ! Mba'exa 'rã'vy
jaa jepe?" he'i 'rã okuapy.

21

Babilônia pygua kuery rovai ijayvuague

1 Kova'e ayvu ma ye'ẽ yvýry tekoa e'ỹa
oĩ va'e pygua kuery rovai ou va'ekue.*
Mba'eta kuaray puku-a katy gui yvytu
vaikue ou va'e rami avi peteĩ ou 'rã vai tekoa
e'ỹa gui, nhomongyjea kuery ikuaia gui ae.
2 Ipoyi ete va'e xevy oexa ukaa po rami
amombe'u va'erã: "Anhetẽ rupi e'ỹ ikuai
va'e anhetẽ rupi e'ỹve 'rã ikuai, ha'e
mba'emo mombaa rupi ikuai va'e nho-
mombave 'rã heravy. Elão pygua kuery,
pepu'ã ke ha'e kuery re. Média pygua
kuery, pejoko ke. Mba'eta xee amom-
bytu'upa ma ha'e kuery ipoaẽa", he'i.
3 Ha'e nunga aendu vy xerye rupi haxy
va'e anho aendu, xere tekoaxy ipo'aka ma
imemby raxy va'e rami. Haxy rã ajepoka-
poka vy naendu kuaavei rei, xekangya gui
ndaexa kuaavei ma guive.
4 Teko vai gui anhemondyi vy xepy'a tytypa.
Pytũ xee arõ teĩ xemongyjearã rive ju oĩ.
5 Ha'e kuery omoĩ ma mesa, pyrõa rupi
popẽ mbyre guive omoĩ, okaru ha'e oy'u
okuapy aguã. Yvatekueve, pepu'ã ke,
pereko katu hu'y jokoa.
6 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu xevy:
"Tereo, emoĩ peteĩ oikuaa pota va'erã, ha'e
tomombe'u ou va'e-va'e oexa vy.
7 Ha'e gui kavaju árygua mokõ-mokoĩ ou
ramo, e'ỹ vy mburika, camelo árygua kuery
ou ramo oexa vy ke tojapyxaka porã", he'i.
8 Ha'e ramo oikuaa pota va'e ojapukai 'rã
guary rami: " SENHOR, torre oikuaa potaaty
áry ára pukukue re ma apu'ã ha'amy, pytũ
mbukukue re guive ha'ã anhangarekoa
rupi.
9 Pee ma avakue ou reta, kavaju árygua
kuery mokõ-mokoĩ jogueru jekuaa", he'i.
Ha'e gui teĩgue ju ojapukai vy aipoe'i:
"Oitya ma, oitypaa ma Babilônia tetã! Ha'e
rami vy ha'e kuery ruete ra'angaa ha'ypa
oupy yvy rupi", he'i.
10 Ma'ẽ, xeretarã kuery! Ojyky ha'e oinupã
mbyre penemoingoa, mba'emo moa'yĩaty
rupi oĩ va'e rami rive! Ha'e ramigua SEN-
HOR ixondaro reta va'e Israel kuery ruete
gui aendu va'ekue ae amombe'u pẽvy.

Dumá pygua kuery rovai ijayvuague

11 Kova'e ma Dumá pygua kuery rovai
ayvu ou va'ekue. Seir yvy gui ojapukaia
xevy: "Nhoarõa, mbovy hora ma tu nhaĩ
pytũ py? Nhoarõa, mbovy hora ma tu?"
12 Ha'e ramo nhoarõa ombovai 'rã: "Ovaẽ
ma ouvy ko'ẽ, ha'e gui pytũ ju 'rã ou.
Reporanduvexe vy ke eporandu. Any vy
ejevy, ha'e gui eju ju", he'i 'rã.

Arábia pygua kuery rovai ijayvuague

13 Kova'e ayvu ma Arábia pygua kuery
rovai ou va'ekue.
"Peẽ Dedã pygua kuery peguataa rupi
Arábia ka'aguy re peaxa 'rã pekuapy pytũ.†

* 20:2 Isaías pe ijayvu escravo rami onhemonde aguã kaxõ py rive, ha'e kuery oikuaa aguã Egito ha'e Etiópia pygua kuery voi escravo ikuai 'rãa. * 21:1 Apy ma Babilônia tetã rovai ijayvu. † 21:13 Dedã (versículo 13), Tema (versículo 14) ha'e Quedar (versículos 16-17) ma Arábia yvy regua meme.

14 Peraa ke yy oy'uxe va'e kuery pe. Ha'e
peẽ Tema yvy re pendekoa va'e, peraa ke
mbojape ojava oje'oivy va'e pe.
15 Mba'eta ha'e kuery ma ojukapaa ta rã
ojava, kyxe oekyia ha'e guyrapa omoatãa
va'e gui ojava va'e, ha'e opoxya rupi ha'e
kuery re opu'ã va'e gui."
16 Mba'eta xevy pe SENHOR aipoe'iague
rami: "Peteĩ ma'etỹa'i pyve omba'eapo va'e
oipapaa rami okanhymba 'rã Quedar yvy re
mba'emo porã oĩ va'ekue.
17 Hapa va'e kuery opave ovy 'rã, Quedar
pygua ipy'a guaxukueve voi mbovy'i ete 'rã
ikuai", ha'e rami ae SENHOR Israel kuery
Ruete ijayvu rire.

22

Jerusalém pygua kuery rovai ijayvuague

1 Kova'e ayvu ma yvyugua mba'emo oexa
ukaaty peguarã ou va'ekue. Mba'e tu oĩ
ndea pygua kuery ha'e javi ngoo áry ojeupi
okuapy aguã?
2 Ndee tetã renhendu porã riae va'ety, tetã
oguerovy'a ha'e ovy'a rei va'e anho ikua-
iaty reiko va'ekue ri! Ndea py manogue
ikuai va'erã ma kyxe py ojuka pyre'ỹ, neĩ
joe opu'ãa py e'ỹ ojukaa va'ekue.
3 Ndea pygua yvatekueve ojavapa vyvoi teĩ
ombo'apaa guyrapa e'ỹ re. Ndea pygua
ovaexĩa ma guive rã ombo'apaa, mombyry
ma oo teĩ.
4 Ha'e nunga rupi aipoa'e: "Xere e'ỹ ke
pema'ẽ, nda'evei etea rupi ajae'ove aguã.
Nda'evei xembovy'a ju pekuapy aguã, xere-
tarã rajy kuery omombaa rire", ha'e.
5 Mba'eta kova'e ára ma hevovo,
joguero'apa rei ha'e ndoikuaai reipa aguã
ára SENHOR ixondaro reta va'e oa'anga
va'ekue. Yvyugua mba'emo oexa ukaaty
py ha'e nunga oiko 'rã. Ha'e ramo tetã kora
oitya rã ojapukaia onhendu 'rã yvyty áry
peve.
6 Mba'eta Elão pygua kuery hu'y ryru reve
ou ma okuapy, karóxa ha'e kavaju árygua
kuery reve. Quir pygua kuery voi hu'y jokoa
moĩ porãaty oipe'a vy ojopypa heruvy.
7 Ha'e rami py peneretã yvýry rupi yvyugua
iporãve va'e-va'e tynyẽ 'rã oiny karóxa
anho, penerokẽ py kavaju árygua kuery voi
opytapa ma okuapy.
8 Mba'eta oipe'apaa ma Judá pygua kuery
repyarã va'ekue. Ha'e va'e ára pen-
ema'endu'a 'rã penembiporu oo yvyra gui
ojapo pyre py pemoĩ porã va'ekue re.
9 Ha'e gui Davi rekoague tetã kora pexa pota
vy ipa'ũ pejou reta 'rã. Ha'e vy pemboyru
'rã yy omboty pyre gui peru va'e.*
10 Peipapa 'rã Jerusalém tetã py oo ikuai
va'e, ha'e va'e regua peity 'rã tetã kora
pemoatyrõ aguã.
11 Ha'e gui mokoĩ kora oĩ va'e mbyte pem-
boty 'rã ygua ymague gui yy ou va'e. Ha'e
rami teĩ napenema'endu'ai 'rã yva pygua
re, ha'e nunga ha'e javi ombou aguã re
onhembopy'a va'ekue teĩ.
12 SENHOR ixondaro reta va'e ijayvu ha'e
va'e ára pejae'o aguã re, ha'e pendepy'a
vai vy peneakã penhopĩmba, ha'e ajukue
vaikue py penhemonde aguã re.
13 Ha'e rami teĩ peẽ kuery pevy'a rei ha'e
penderory rive anho teri pekuapy. Ha'e
rami vy pejuka 'rã vaka, pejyryvi kyxĩ 'rã
vexa'i. Pe'u 'rã xo'o, ha'e pey'u 'rã vinho.
Ha'e rami vy aipopeje 'rã: "Jakaru ha'e
jay'u, mba'eta ko'ẽ rã nhamanomba 'rã",
peje pekuapy.*
14 Ha'e ramo xee aendua py SENHOR ixon-
daro reta va'e ijayvu. Ha'e vy aipoe'i:
"Anhetẽ ae, guĩ rami ete pendeko vaia nam-
boguei 'rã pemanomba peve", he'i SENHOR
ixondaro reta va'e.

Sebna omo'yvyĩ'i aguã, ha'e rã Eliaquim ma omboyvateve aguã re ijayvuague

15 Ha'e gui SENHOR ixondaro reta va'e
aipoe'i:
— Epu'ã ke, tereo huvixave ro re opena
va'ety Sebna oĩa py. Ha'e rami vy eporandu
ixupe:
16 "Mba'e tu apy oĩ? Mava'e tu ndevy upe
va'e ojapo uka, apy ndevygua yvyra ruparã
rejo'o aguã? Mba'eta apy yvyty áry rejapo
ndevygua yvyra ruparã, itaova re ndetui
aguã.†
17 Ha'e rami avi SENHOR nemokanhy 'rã pe-
teĩ ava imbaraete vaipa va'e rami. Ndejopy
ratã vy
18 nenhovã 'rã peteĩ nheovãa py. Ha'e vy
bola rami nembojere 'rã heravy peteĩ yvy
tuvixaa katy. Ha'e py ma remano 'rã. Ha'e

* 22:9 Ha'e kuery omboyru yy hovaigua kuery ou rã guarã, yy oata e'ỹ aguã. * 22:13 1 Coríntios 15.32 † 22:16 Ha'e va'e jave py ojejou porã rei va'e ha'e ae ruparã ojapo ma voi 'rã iporãvea py, hexe ima'endu'a porãa aguã.

py ae avi opa 'rã karóxa'i rejou porãve
va'ekue. Ha'e ramo ndekáuxa nderuvixa ro
pygua kuery oxĩmba 'rã okuapy.
19 Xee romombo 'rã reĩaty gui mombyry.
Roipe'a 'rã mba'emo rejapo aguã rami
reikoague gui.
20 "Ha'e va'e ára ma aenoĩ 'rã xerembiguai
Eliaquim, Hilquias ra'y.
21 Ha'e va'e ju amonhemonde 'rã ao puku
remoĩ va'ekue py, ha'e neku'axãgue py
amoku'axã 'rã. Ipo py ju amboaxa 'rã
ndepo'akaague. Ha'e ramo oiko 'rã
Jerusalém ha'e Judá pygua kuery rurã.
22 Ijaxi'y áry xee amoĩ 'rã Davi ro pe'aa. Ha'e
rami rire amongue henda py oipe'a ramo
avave rei nombotyavei 'rã. Ha'e gui omboty
ri ramo avave avi ndoipe'aai ju 'rã.
23 Amoĩ atã 'rã yvyra rakua peteĩ henda oĩ
atã aguã py rami. Ha'e ramo opyta 'rã nguu
ro pygua kuery omboetepa aguã rami.
24 Hexe oĩ 'rã tuu ro py ikuai va'e ha'e javi
re opena aguã, guetarã kuery, guamymino
kuery, ha'e gui tembiporu kyrĩgueve, hy'a'i
ha'e hy'a kua ikuai va'e re voi", he'i.
25 Ha'e gui SENHOR ixondaro reta va'e
aipoe'i: "Ha'e va'e ára yvyra rakua oekyia
ju 'rã oĩ atãague gui. Oipe'aa ramo ho'a 'rã.
Ha'e ramo hexe oupi pyre voi ho'apa avi
'rã", he'i. Po rami ae SENHOR ijayvu, 're 'rã.

23

Tiro pygua kuery rovai ijayvuague

1 Kova'e ayvu ma Tiro pygua kuery rovai
ou va'ekue.
"Kanoã guaxu Társis guigua py peguata
va'e, pendepy'a vai ke, mba'eta peneretã
ombovaipaa 'rã. Oo ikuai va'e noĩvei 'rã, neĩ
kanoã onhembojaaty ma voi.* Chipre yvy
gui ha'e nunga omombe'ua.
2 Ye'ẽ yvýry rupi penderekoa va'e,
pekyrirĩmba ke. Peẽ kuery ma Sidom tetã
gui mba'emo pejogua vy perekopa rei, ye'ẽ
rupi riae pendekuai vy.
3 Paraguaxu rupi ndevy guarã oguerua
va'ekue mba'emo ra'yĩgue yy rape Egito re
ikuai va'e ha'e Nilo yakã yvýry omono'õ
va'ekue. Tiro tetã, ndea py ma yvy regua
kuery mba'emo vendeaty oĩ va'ekue.
4 Peẽ Sidom pygua kuery ye'ẽ yvýry tetã
ikorapaa py penderekoa va'e, pexĩmba
ke, mba'eta ye'ẽ ijayvu vy aipoe'i: 'Xee
naendui kyrĩ va'e raxy, neĩ kyrĩ va'e voi
naikuavãi. Xee nambotujai avakue'i, neĩ
kunhataĩgue voi nambo'ei', he'i.†
5 Ha'e gui Tiro pygua kuery re oiko va'ekue
Egito py omombe'ua ramo ha'e pygua
kuery voi oendu 'rã nda'evei etea.
6 Ye'ẽ yvýry rupi pendekoa va'e, tapeo ke
Társis katy pejae'o reve.
7 Ha'e rami ete ri ty'y oiko xapy'a peneretã
pejou porã rei va'ekue re, yma pejapo
va'ekue teĩ, ha'e mombyry katy ju peo pen-
dekoa aguã?
8 "Ha'e gui mava'e nda'u Tiro pygua
kuery re ha'e rami ete oiko aguã re on-
hembopy'a va'ekue? Mba'eta ha'e va'e tetã
pygua ma heta regua pe ovende va'ekue
akã pyxĩa. Ha'e pygua mba'emo joguaa
rupi ikuai va'e ma yvatekueve meme, ha'e
mba'emo vendea rupi ikuai va'e yvy jave
rupi omboetevepy ikuai va'ekue.
9 SENHOR ixondaro reta va'e ae onhem-
bopy'a ha'e rami, omomba aguã pavẽ gui
ojejou porãve va'e, ha'e omo'yvyĩ'imba
aguã yvy jave rupi omboetevepy.
10 Társis pygua memby kuery, peguata ke
peovy peguataxea katy rei pendeyvy rupi,
Nilo yakã oxyrya rami. Ndoikovei 'rã pen-
dejokoarã.
11 Mba'eta ye'ẽ áry rupi SENHOR opo oupi vy
omoingo axy tetã ikuai va'e. Ha'e rami vy
ijayvu Canaã re voi oo ikorapa va'e ombo-
vaipaa aguã re.
12 Ha'e vy aipoe'i: 'Aỹ ma Sidom pygua
memby, nemoingo axya rire nerenduvei
ma 'rã rejejou porã reia. Epu'ã ke, tereo
Chipre katy. Ha'e rami teĩ neĩ ha'e py voi
nderejoui 'rã repytu'u aguã', he'i.
13 "Peikuaa pota ke caldeu kuery yvy re
oiko va'ekue re. Ha'e pygua kuery ma kue'i
peve peteĩ regua neĩ nda'ikuaivei va'ekue,
ha'e ijyvy Assíria kuery ombovaipa va'ekue
vixo tekoa e'ỹa rupigua rive ikuai aguã.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery ae torre ojapo vy
ombovaipa raka'e Tiro pygua huvixave ro,
ha'e vy omomba ete.

* 23:1 Tiro tetã ma ye'ẽ yvýry oĩ kanoã guaxu onhembojaaty. Sidom voi ha'e kuery va'e regua retã. † 23:4 Tiro ha'e Sidom pygua kuery pe "Ye'ẽ ra'y kuery" 'ea va'ekue teĩ ha'e kuery okanhymba rire ye'ẽ "Xera'y kuery ndokuavei" he'i.

14 Kanoã guaxu Társis guigua py peguata
va'e, pejae'o ke, mba'eta omombaa ma pen-
hemiaty ikorapa va'ekue.

15 "Ha'e va'e ára rire ma Tiro tetã re
hexaraia 'rã setenta ma'etỹ re, huvixave
oiko puku-a ára peve. Ha'e gui setenta
ma'etỹ opaa py ma Tiro re oiko ju 'rã kunha
itavy rei va'e regua mboraei py oĩ va'e rami,
po rami:
16 'Kunha itavy rei va'e hexaraipy, ejopy ju
ke mba'epu ixã reta va'e, ha'e tereo tetã
rupi. Eporaei porã ke, rembopu vy ke
jovaive-ive tema eovy, ndere ima'endu'aa
nho aguã', 'ea va'e rami.
17 Mba'eta setenta ma'etỹ ojeupity maa py
ma SENHOR omoingo porã ju 'rã Tiro tetã.
Ha'e ramo ha'e kuery gueko vaia rupi ju
ojouve 'rã oje'oivy. Ha'e rami vy yvy jave
rupi itavy 'rã huvixave ikuai va'e reve.
18 Ha'e rami teĩ gueko vaia rupi ojou va'ekue
SENHOR pe ae 'rã omboaxaa. Hepykue
nomoĩ 'rã hyru py, neĩ nomoĩ porãi 'rã.
Ha'e rami 'rãgue py hepykue opyta 'rã SEN-
HOR renonde ikuai va'e pe, ha'e kuery ojou
reta aguã ho'u va'erã, ha'e iporã va'e py
anho onhemonde aguã."

24

1 Ma'ẽ, SENHOR omomba 'rã yvy, ombo-
vaipa ete 'rã. Amboae rami ojapo 'rã hi'áry
rupi, ha'e omoaĩmba 'rã ha'e py hekoa
va'ekue.
2 Ha'e rami vy heta va'e kuery re mba'emo
oiko va'e ma sacerdote kuery re avi 'rã oiko.
Tembiguai kuery re oiko va'e ma ipatõ re
avi 'rã oiko. Tembiguai kunha re oiko va'e
ma herekoa re avi 'rã oiko. Mba'emo joguaa
re oiko va'e ma mba'emo vendea re avi 'rã
oiko. Mba'emo oiporuka va'e re oiko va'e
ma iporua re avi 'rã oiko. Nhomboreve va'e
re oiko va'e ma oreve va'e re avi 'rã oiko.
3 Mba'eta yvy ha'e javi rupi omombaa 'rã,
hexe ikuai va'ekue oipe'apaa 'rã guive, SEN-
HOR ae ha'e rami aguã re ijayvu rire.

4 Ha'e gui yvy jave rupi ipirupa vy
overepa 'rã. Na'iporãvei ha'e ipirupa 'rã,
yvy regua yvatekueve voi nda'eveive ovy
'rã.
5 Anhetẽ ae yvy iky'apa va'e itui hekoa va'e
kuery káuxa, lei ha'e hekorã ome'ẽ mbyre
rovai ikuai ramo, ha'e ombovaipa rive rire
Nhanderuete guexeve guarã imarã e'ỹ va'e
ojapo va'ekue.
6 Ha'e nunga rupi ayvu vai omokanhy her-
avy yvy, hexe ikuai va'e voi iky'a va'e meme
ikuai. Ha'e nunga rupi yvy regua kuery
oapypaa 'rã, mbovy'i ete 'rã okuave.
7 Vinho opa ovy, uva'y ikuai va'e voi ipirupa
ma. Ha'e ramo opy'a py ovy'a va'ekue
ipoaẽmba.
8 Opytu'upa pandeiro pu rupi ovy'a va'ekue,
opa ovy'a nhendu ha'e ixã reta va'e pu rupi
ovy'a va'ekue.
9 Ndoporaeiavei 'rã vinho oy'u reve. Iro va'e
oy'u va'e kuery pe ma iro raxa 'rã.
10 Ha'e rire tetã oeja rive pyre ma ombo-
vaipaa ete. Oo ombotypaa ramo avave rei
nda'evevei ma oike aguã.
11 Ha'e kuery ojapukai okuapy tape rupi
vinho re ojerure vy. Vy'a oĩ aguã va'ekue py
pytũ vaikue rive oĩ, ovy'a va'ekue oipe'apaa
ma rire yvy gui.
12 Tetã rupi ma omomba pyre anho oĩ, tetã
rokẽ voi ombovaipaa ma.
13 Mba'eta ko yvy regua kuery ma mbovy'i
ete okuave 'rã yvy re, azeitona'y gui hi'a
oipo'opaague rami, ha'e uva ono'õa ma rire
nomono'õmbai'i va'ekue oeka jevya rami.

Heko porã va'e kuery ovy'a aguã re ijayvuague

14 Ha'e gui okuave va'e kuery ma oporaei
nhendu 'rã ovy'a vy. Ye'ẽ guive SENHOR
rexakã oguerovy'a 'rã okuapy.*
15 Ha'e nunga rupi peẽ kuaray oua katy
pendekuai va'e peroporaei ke SENHOR, ye'ẽ
yvýry penderekoa va'e voi peporaei SEN-
HOR Israel kuery ruete rery rupi.
16 Ha'e ramo yvy apy gui nhaendu
"Toguerovy'aa Heko porã ete va'e pe"
oporaeia rã.

Heko vai va'e kuery okanhymba aguã re ijayvuague

Ha'e rami teĩ xee aipoa'e: "Xee ma
ndavy'aia anho aendu, nda'evei ete xevy.
Mba'eta anhetẽ rupi e'ỹ ikuai va'e ma
nhombotavya rupi ae 'rã ikuai", ha'e.
17 Ha'e nunga rupi yvy re penderekoa va'e,
pendere ou 'rã ngyje, yvykua ha'e nhuã.
18 Mba'eta ngyjea gui ojava va'e ho'a 'rã
yvykua py, ha'e yvykua gui oẽ ramo nhuã
ju 'rã ojura. Mba'eta yy yvate rupi ojoko

* 24:14 Apy ma ijayvu heko porã va'e kuery oo jepe vy ovy'aa re.

pyre onhoẽmba 'rã, ha'e yvy yta ikuai va'e
omyĩmba 'rã.
19 Ha'e vy yvy opẽmba rei 'rã oiny, ha'ypa
ha'e oryryi atã ete 'rã.
20 Yvy ho'apa rei 'rã ovy oka'u va'e rami,
ovava 'rã kya okeaty rami. Yvy re hekoa
va'e kuery reko vaia ma ipoyi ete ma oiny
yvy re. Ha'e nunga rupi ho'a vy nopu'ãvei
ma 'rã.
21 Ha'e va'e ára SENHOR yva re ranhe
ombopaga 'rã yva re ikuai va'e, ha'e gui
yvy re ju ombopaga 'rã huvixave kuery yvy
regua.
22 Ha'e kuery omono'õmba 'rã monde py
ho'a va'ekue rami. Ha'e vy ombotypa 'rã
nhuã py. Mbovy ára re rei ve'ỹ ma rire teĩ
ombopagapa 'rã.
23 Jaxy oxĩmba vy naendyvei 'rã, kuaray voi
okanhy 'rã SENHOR ixondaro reta va'e ou
ramo Sião yvyty áry opena aguã Jerusalém
tetã py. Ha'e rami vy ojeupegua ruvixa
kuery oexaa py oexa uka 'rã guexakãa.

25

SENHOR nhomboaxya ogueroporaeiague

1 SENHOR, ndee ma Xeruete. Xee rom-
boete ha'e aroporaei 'rã nderery, nerem-
biapokue iporã ete ramo. Yma rupi
ndeayvuague anhetẽ ete ha'e ojeroviapy
va'e meme rupi reiko.
2 Mba'eta tetã ikuai va'e rembovaipa rire
itaty rive opyta, tetã imbaraete va'e teĩ
tekoague rejapo. Yvy mboae regua tetã voi
tetã ve'ỹ meme opyta, nomoatyrõavei ma
'rã.
3 Ha'e nunga rupi yvy regua im-
baraetekueve nemboete 'rã okuapy, ha'e
tetã pygua nhomoingo axy reia rupi ikuai
va'ekue okyjepa 'rã ndegui.
4 Mba'eta renhemoĩ iporiaukue'i onhemi
aguã, oipotapa rei'i va'e onhemi atyrã reiko
ikuai axy rã, yvytu atã gui renhomi aguã,
ha'e kuaray aku gui kuaray'ã rami. Mba'eta
joguereko axy va'e poxya ma tetã kora re
yvytu atã oipejua rami ou,
5 ipiru reia rupi kuaray ojope raxya rami avi.
Ha'e rã ndee ma remomba 'rã yvy mboae
regua poxya. Mba'eta arai huũ va'e kuaray
aku ojokoa rami avi ndee remokyrirĩ 'rã
joguereko axy va'e kuery ovy'a reia rupi
oporaeia.
6 Ha'e gui kova'e yvyty re SENHOR ixon-
daro reta va'e ojapo 'rã peteĩ ngaru guaxu
yvy regua kuery ha'e javive pe, ngaru vinho
ymague oĩa, ha'e hy'a xo'o kyra ha'e vinho
xiĩ porã va'e ikuaia.
7 Kova'e yvyty re ombovaipa 'rã ajukue heta
va'e kuery ojao'iague, ha'e yvy regua kuery
ha'e javi rexa mbotyarã omoĩa va'ekue.*
8 Ha'e rami vy omomba 'rã manoa po'akaa
raka'e rã peve. SENHOR Nhanderuete texay
omombirupa 'rã pavẽ rova gui, ha'e ojapo
'rã ixupegua kuery oxĩague noenduvei aguã
rami yvy jave rupi, SENHOR ae ha'e rami
ijayvu rire.*
9 Ha'e va'e ára aipo'ea 'rã: "Upe ma Nhan-
deruete nharõ jakuapy va'ekue. Ha'e ae
ma nhanderepy 'rã. Upe va'e ma SENHOR
nharõ jakuapy va'ekue. Ha'e nhandereraa
jepe ramo jaroporaei ha'e jarovy'a 'rã", 'ea
'rã.
10 Mba'eta kova'e yvyty re SENHOR omoĩ
'rã opo. Ha'e rã Moabe yvy re ma opy-
rõmba 'rã, mba'emo pire mba'emo repoxi
re nhapyrõmbaa rami.
11 Ha'e nunga mbyte gui ma ha'e kuery
okuave'ẽ 'rã, o'yta va'e o'ytaa rupi
okuave'ẽ-ve'ẽa rami. Ha'e rami teĩ SENHOR
omomba 'rã onhemboyvate reia, okuave'ẽ
teĩ.
12 Oitypa 'rã tetã kora yvate ha'e imbaraete
va'ekue. Ombovaipa 'rã, oitypa 'rã yvy rupi
yvy ku'i opyta peve.

26

*SENHOR opena ramo ojerovia etea rupi opo-
raeiague*

1 Ha'e va'e ára ma Judá yvy rupi oporaeia
'rã po rami:
"Nhaneretã ma imbaraete ete. Ikora ha'e
torre nhanhemi aguã ma Nhanderuete ae
omoĩ nhandereraa jepearã.
2 Peipe'a ke okẽ yvy regua kuery heko porã
ha'e ojeroviaa rupi ikuai va'e oike aguã.
3 Ndee SENHOR, rembopy'a porã riae 'rã
ndere ojerovia aguã omoĩ atã va'e.
4 Pejerovia riae ke SENHOR re, mba'eta
Nhanderuete ma itaova imarã e'ỹ va'e oiko.
5 Ha'e oitypa 'rã yvy'ã áry tetã oĩ va'e pygua
kuery. Oity vy omo'yvyĩ'i 'rã yvy re, yvy
ku'i opyta peve.

* 25:7 Apy ma ijayvu manoa po'akaa SENHOR ombovaipa aguã re (1 Coríntios 15.54-58). * 25:8 1 Coríntios 15.54, Apocalipse 7.17, 21.4

6 Ha'e ramo opyrõa 'rã opy py. Oiko axy rei'i
va'e ha'e iporiaukue'i ae 'rã opyrõmba.

7 "Heko porã va'e oguataa ma ijoja porã
rei va'e meme. Ndee ndereko porã va'e
ae rembojoja porã 'rã heko porã va'e oiko
aguã.
8 SENHOR, roarõ rokuapy reipotaa
oiko aguã. Orepy'a re oĩ nderery re
orema'endu'a riae aguã.
9 Xenhe'ẽ py pyávy xepytuẽ atã ndere.
Xenhe'ẽ ha'e xepy'a py roeka riae aikovy.
Mba'eta yvy re reipotaa oiko ramo mae ma
yvy regua kuery oikuaa 'rã teko porã rupi
ikuai aguã.
10 Mba'eta heko vai va'e remboaxya rexa uka
teĩ ha'e kuery ndoikuaai 'rãe teko porã rupi
ikuai aguã. Ha'e kuery ma heko porã va'e
ikuaia rupi teĩ gueko vaia rupi tema ikuai,
ndoikuaa potai 'rã SENHOR yvatea re.
11 SENHOR, ndepo reupi reiny teĩ ha'e kuery
ndoexai. Ha'e rami teĩ ndevygua kuery
repy ramo ha'e kuery oexa vy oxĩmba 'rã.
Ndepoxya rupi emokanhymba nderovaigua
kuery.
12 Ha'e rã orevy pe ma SENHOR, eme'ẽ ke
mby'a porã, mba'eta mba'emo rojapo va'e
ha'e javi ma ndee ae rejapo orevy.
13 SENHOR Oreruete, huvixa kuery mboae
orere ipo'aka va'ekue, teĩ nderery anho 'rã
ore rogueroporaei.
14 Ha'e kuery omanomba ma, ndoikove jevyi
'rã guive, hi'ãgue rive nonhemboetevei
'rã. Ha'e rami aguã ae rembopaga vy
remomba ete. Rejapo ha'e kuery re
na'ima'endu'aavei aguã rami.
15 Ha'e rã ndevygua kuery ma remboetave
'rã. SENHOR, ndevygua kuery remboetave
ramo nemboetepa. Ijyvy voi rembotuvix-
ave heravy.
16 Ha'e kuery ojexavai vy ndereka 'rã. SEN-
HOR, ha'e kuery remo'arandu ramo on-
hembo'ea re 'rã ikuai.
17 Kunha hye guaxu'i va'e oikuavã'i aguã
ovaẽ rai'i ma ramo ojepoka-poka ha'e haxy
rã haxẽ 'rã, ha'e rami ae avi ore voi orekuai
va'ekue nerenonde, SENHOR.
18 Mba'eta ore voi roguereko'i ma, rojepoka-
poka haxy ramo oiko aguã, ha'e rã
roguereko'i va'ekue ma yvytu rive. Ha'e
rami vy ore ma yvy re ndoroguerui
jogueraa jepearã, ndorojapo kuaai yvy re
oikoave aguã rami.
19 Ha'e rami teĩ penderegua omano va'ekue
oikove ju 'rã, onhemboetepa ju 'rã,
xeretekue voi. Yvy ku'i guýry pendekuai
va'e, pemyĩ ke, ha'e pevy'a. Oreruete,
ndeguigua ae nhomoingovearã rembou,
ko'ẽ rai'i jave yxapy remboua rami avi. Ha'e
ramo yvy gui oikove ju 'rã omano va'ekue."
20 Ha'e nunga rupi xeretarã kuery, tapeo
ranhe, peike opy ja'o'i py, ha'e pemboty
okẽ peike rire. Penhemi ranhe xapy'a'i,
ipoxya oaxa peve.
21 Mba'eta SENHOR oẽ 'rã ouvy oĩaty gui, yvy
regua kuery ombopaga aguã heko vaiague
re. Ha'e gui yvy re ojekuaapa 'rã tuguy
omoẽ mbyre, ndojao'ivei ma 'rã omano
va'ekue.

27

Nhanderuete ojeupegua kuery oayvu vy ogueraa jepe aguã re ijayvuague

1 Ha'e va'e ára SENHOR ombopaga 'rã
teju-jagua mboi inhakuã va'e, teju-jagua
mboi ikarẽ-karẽ va'e. Okyxe hatã va'e,
tuvixa ha'e imbaraete va'e py 'rã ojuka.
Ojuka avi 'rã vixo tuvixa va'e ye'ẽ rupigua.
2 Ha'e va'e ára SENHOR aipoe'i 'rã: "Pero-
poraei uva he'ẽ va'e 'y.
3 Xee SENHOR ma ha'e va'e re apena riae
amoakỹ vy, avave rei ojapo vaia e'ỹ aguã
apena aikovy, ara py ha'e pyávy.
4 Xere ma noĩ ha'e nunga pe xepoxya. Ha'e
gui juu e'ỹ vy juu rakuaendy xerenonde
hi'aĩ va'e rire ma apu'ã 'rãgue hovai, apypa
vyvoi 'rãgue.
5 Ha'e rami e'ỹ vy tove ha'e kuery tojepy uka
xevy xepo'akapa va'e ramo. Xereve peteĩ
rami ta'ikuai. Tá, tojapo xereve peteĩ rami
orekuai aguã", he'i 'rã.
6 Ha'e gui raka'eve rã Jacó kuery hapo
porã 'rã, Israel kuery hoky vy ipoty 'rã.
Ha'e rami vy yvy jave re tynyẽ 'rã hi'a.
7 Xapy'a rei nda'u SENHOR ju omoingo axy
ri Israel kuery imoingo axyare omoingo
axyague rami? Xapy'a rei nda'u ha'e kuery
va'e regua ojuka ri ijukaare ojukaague
rami?
8 Any teve! Ha'e rami 'rãgue py escravo-rã
ogueraa ukaa py rive omoingo axy. Oipeju
ratã reve omondouka yvytu kuaray oua
katy guigua oipejua rami.
9 Ha'e gui po rami ojao'i 'rã Jacó kuery
heko vaiague, po rami oikuaa uka 'rã oje-
javyague omboguepa maague: Mba'eta ita

ha'e kuery altar re oĩ va'e ha'e javi SENHOR
omboa'ypa 'rã ita cal ha'ykue-'ykue'i rami.
Ha'e ramo nomopu'ãvei ma 'rã ta'angaarã
yvyra gui ojapo va'ekue, neĩ altar heakuã
porã va'e oapy atyrã voi.*
10 Mba'eta tetã ikorapa va'ekue ma ha'e ae'i
opyta, omboyke ha'e oejapa pyre, tekoa
e'ỹa rami. Ha'e py ma vaka ra'y kuery rive
'rã okaru, onheno ha'e ho'upa hoky.
11 Ha'e py hakã ikuai va'e ipirupa ramo
omopẽmbaa 'rã. Ha'e ramo kunhague ou
vy omoĩ 'rã tata py. Ha'e rami oiko 'rã
kova'e kuery o'arandua rupi e'ỹ ikuai rire.
Ha'e nunga rupi ijapoare noenduvei 'rã
omboaxya, imoingoare ndoperdoavei 'rã.
12 Ha'e va'e ára SENHOR oipo'o 'rã
mba'emo ra'yĩ Eufrates yakã guive Egito
katy'i yakã'i oĩ va'e yvýry peve. Ha'e rami
vy peẽ Israel kuery pendeporavo 'rã peteĩ-
teĩ.
13 Ha'e va'e ára ma omonhe'ẽa 'rã peteĩ
mimby guaxu. Ha'e ramo Assíria yvy rupi
okanhygue rami ikuai va'e, ha'e Egito yvy
katy omondoukapa pyre voi ojevypa ju
'rã. Ha'e vy omboete 'rã okuapy SENHOR
Jerusalém py, yvyty iky'a e'ỹ va'e áry.

28

Efraim kuery ombopaga aguã re ijayvuague

1 Nda'evei ete 'rã Efraim kuery retã oka'u
va'e kuery ikuaia "Coroa" 'ea va'e pe. Ha'e
nunga ma yvoty iporã va'ekue teĩ ipirupa
'rã, yvy'ã re oĩ yvyugua vinho gui oka'u rei
va'e ikuaia áry.*
2 Mba'eta SENHOR oiporavo peteĩ ava ipy'a
guaxuve ha'e ipo'akapa va'e. Ha'e va'e
ma amandau ho'a xapy'a va'e rami 'rã ou,
yvytu vaikue omomba va'e rami, oky yvytu
reve yy omonyẽ vyvoi va'e rami oitypa 'rã
yvy py.
3 Ha'e va'e ma opyrõ 'rã Efraim kuery oka'u
va'e coroa oguerovy'a va'ekue re.
4 Ipoty ipiru va'ekue ma ha'e kuery ojou
porã va'e yvy'ã re yvyugua opa mba'e oiko
porãa áry oĩ va'e, ha'e va'e ma figo ijajua
ára py e'ỹ ijaju va'e rami opyta, mba'eta
amongue oexa vai-vai'i vyve oipo'o vy
ho'upa vyvoi 'rã.
5 Ha'e va'e ára ma SENHOR ixondaro reta
va'e ae 'rã oiko ojeupegua okuave va'e
kuery coroa oguerovy'a va'e, ipotypa ha'e
iporã ete va'e.
6 Inhe'ẽ oĩ 'rã joe opena oiny va'ety
mo'aranduarã anhetẽ rupi oikuaa pota
kuaa aguã, ha'e ngovaigua kuery tetã rokẽ
gui omoanha va'e mombaraetearã.

Jerusalém pygua kuery rovai ijayvuague

7 Ha'e rami teĩ kova'e kuery voi ho'a-
o'a 'rã okuapy vinho gui, nopu'ã ho'amy
kuaavei 'rã iro va'e gui. Sacerdote ha'e
profeta kuery voi ho'a-o'a 'rã iro va'e gui,
vinho pe 'rã ojeity uka. Neĩ opu'ã ho'amy
aguã voi nda'evei 'rã iro va'e gui. Ha'e
nunga rupi ha'e kuery ojavy 'rã mba'emo
oexa ukaa rã ndoexa kuaa porãi vy, ha'e
onhepyxanga 'rã joe oikuaa potaa py.
8 Mba'eta ha'e kuery mesa ha'e javi rupi
ombojevyague anho oĩ, iky'a e'ỹa noĩ.
9 Ha'e ramo xevy oporandu rive vy
"Mava'e tu rembo'e ta 'arandu re?" he'i
okuapy. "Mava'e pe tu reikuaa uka ta rendu
va'ekue? Xapy'a rei nda'u nokambuvei va'e
ixy kã gui omboia ramo'i pyre pe ri reikuaa
uka?
10 Mba'eta orembo'eague áryve orembo'e
riae 'rã, orembo'e-mbo'eve tema. Reikuaa
ukaague áryve reikuaa uka riae 'rã, reikuaa
ukaague ramive reikuaa ukave tema.
Mbovy'i 'rã apy ndeayvu, ha'e mbovy'i avi
'rã upe py ndeayvu", he'i okuapy xevy.
11 Ha'e nunga rupi xeretarã kuery pe SEN-
HOR ijayvu 'rã ijayvu kuaa porã e'ỹ va'e
rami, ayvu mboae rupi guive.
12 Ha'e kuery pe aipoe'i va'ekue: "Kova'e
ma aikuaa uka pepytu'u aguã, ikane'õ va'e
pe ame'ẽ 'rã opytu'u aguã. Kova'e ae ma
pepytu'u aguã ame'ẽ va'e", he'i rire teĩ ha'e
kuery noendu potai.*
13 Ha'e rami rire ha'e kuery pe SENHOR ayvu
ou 'rã po rami: "Penembo'eague áryve
'rã penembo'e, penembo'ea ramive pen-
embo'eve tema. Oikuaa ukaague áryve
oikuaa uka 'rã, oikuaa ukaague oikuaa

* 27:9 Romanos 11.27 * 28:1 Efraim kuery retã ma Samaria. Peteĩ yvyugua yvýry oĩ yvy'ã re, ikorapa va'e guive. Ha'e nunga rupi jaexa rã coroa rami ojekuaa, e'ỹ vy yvoty rami. Ha'e pygua kuery ma oka'u rupi anho ikuai. Ha'e kuery judeu regua ikuai teĩ Nhanderuete nomboetevei okuapy. Ha'e ramo ha'e kuery rovai Nhanderuete ombou Assíria pygua kuery omomba aguã. * 28:12 1 Coríntios 14.21

ukave tema 'rã. Mbovy'i 'rã apy ijayvu, ha'e
mbovy'i avi 'rã upe py ijayvu", he'i 'rã. Ha'e
rami vy ha'e kuery oje'oia rupi ho'apa aguã
guakykue katy, opẽmba ha'e ojejurapa vy
onhemoĩ vai aguã.
14 Ha'e gui peẽ avakue penhombojaru
reia rupi Jerusalém pygua kuery re pen-
depo'aka va'e, pendu ke SENHOR ayvu.
15 Mba'eta aipopeje: "Ore ma manoa
ha'e yvyra rupa reve rojapo orepe'a e'ỹ
aguã. Ha'e rami rire yy oxyry atã va'e
rami orenupãarã ou teĩ ndorerupityi 'rã,
mba'eta ronhemi aguã ma roguereko apu,
ronhombotavya py ae 'rã ronhemi", peje.
16 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
aipoe'i: "Ha'e gui xee ma peteĩ ita amoĩ
Sião py, ita oiporavo pyre, ovare ete va'e,
iporãvea py amoĩ atã va'e. Ha'e va'e re
ojerovia va'e ma ndojapurai 'rã.†
17 Ha'e gui xee amoĩ 'rã ha'evea rami oikuaa
pota va'erã metro rami, ha'e teko porã ma
prumo rami 'rã aikuaa uka penera'ãarã.
Ha'e rã apu penhemiague ma amandau om-
bovaipa 'rã, yy ogueroxyrypa 'rã penhemi-
aty", he'i.
18 Ha'e ramo manoa reve pejogueroayvuague
oaxapa rive 'rã, yvyra rupa reve pen-
deayvuague ndoikovei 'rã. Ha'e gui yy rami
penenupãarã ou vy penemou'ũmba 'rã.
19 Ha'e nunga oaxa nhavõ pendereraa 'rã.
Ko'ẽ nhavõ oaxa 'rã, pytũ nhavõ guive.
Ha'e nunga oendu va'e okyjepa rei 'rã.
20 Mba'eta ha'e nunga tupa ma ijapu'a'i
ete ramo nda'evei 'rã hi'áry avave rei on-
heno aguã. Nheovãa voi ipo'i'i ete ramo
avave rei nda'evei 'rã onheovã aguã.
21 Mba'eta SENHOR opu'ã 'rã Perazim yvyty
áry rami, opoxya oexa uka 'rã Gibeão
yvyugua py rami,‡ ojapo aguã guembiapo
ojapo va'ety e'ỹ, ha'e nhaendu va'ety e'ỹ
teri.
22 Ha'e nunga rupi aỹ pendeayvu vaikue-
ikueve eme, corrente pendepokua ratãve
heravy e'ỹ aguã. Mba'eta SENHOR Nhan-
deruete ixondaro reta va'e gui aendu pen-
emombaarã ou aguã re ijayvu rã. Ha'e
nunga ma pendeyvy ha'e javi re oiko 'rãe.

Nhanderuete opa mba'e py hi'arandua re ijayvuague

23 Peipe'a ke pendeapyxa, ha'e pendu
xeayvua. Peikuaa pota porã xeayvua pendu
kuaa aguã.
24 Xapy'a rei nda'u yvy oikaraĩ va'e ko'ẽ
nhavõ 'rã ri oyvy oikaraĩ riae mba'emo ra'yĩ
omoaĩ aguã? Ko'ẽ nhavõ 'rã ri ty'y oyvy
ojo'o ha'e oikaraĩa rupi ikuai?
25 Ha'e rami 'rãgue py yvy ombojojapa ma
rire omoaĩ 'rã endro ha'e cominho ra'yĩgue.
Omoaĩ 'rã trigo hi'a aguã rupi, ha'e e'ỹ vy
cevada mba'e omoaĩ 'rãgue py, e'ỹ vy am-
boae nunga ra'yĩgue voi omoaĩ 'rã ijyvýry
rupi.
26 Mba'eta ha'e kuery Ruete ma ha'e rami
aguã rami ae omo'arandu, ha'evea rami
meme 'rã ombo'e.
27 Mba'eta endro ma nanhamoa'yĩ 'rã
mba'emo moa'yĩguea py, neĩ cominho
ra'yĩgue áry voi namboaxai 'rã karóxa
ruéra. Ha'e rami 'rãgue py endro ma
nhainupã'i 'rã yvyra rovi'i py, cominho
ra'yĩ guive.
28 Xapy'a rei nda'u nhamboa'ypa ete 'rã ri
mba'emo ra'yĩ? Any. Oma'etỹ va'e ma
riae e'ỹ 'rã ojyky mba'emo ra'yĩ, riae e'ỹ
'rã guive omboaxa karóxa ruéra hi'áry rupi
guymba kavaju reve.
29 Ha'e nunga ha'e javi ma SENHOR ixon-
daro reta va'e gui meme jaikuaa. Ha'e
nhanemongeta rã jarovy'a ete, opa mba'e
py hi'arandu va'e ramo.

29

Jerusalém tetã ha'e hovaigua kuery re ijayvuague

1 Nda'evei ete 'rã tetã "Nhanderuete
peguarã oapyaty" 'epy va'e pe! Ha'e va'e
tetã ma Nhanderuete peguarã oapyaty ae,
Davi rekoague guive. Toĩ-toĩve ma'etỹa
nhavõ, ha'e tojeupity-pityve tema ngarua
ma'etỹa pukukue re ha'e py oiko va'e.
2 Ha'e rami teĩ xee amoĩ vai 'rã "Nhan-
deruete peguarã oapyaty" 'epy va'e. Ha'e
ramo ha'e kuery ojae'o ha'e hexay 'rã
okuapy. Ha'e gui ma opyta 'rã xevy guarã
oapyaty ete rami.
3 Mba'eta pendekuaia jovaive rupi rombo-
jere uka 'rã, rojoko uka 'rã torre py, ha'e
penderovai rupi amopu'ã 'rã pendejokoarã.

† 28:16 Ha'e va'e ita omombe'u porãve Romanos 9.33–10.11 ha'e 1 Pedro 2.4-8 py, Jesus reko re ijayvu vy. ‡ 28:21 Perazim yvyty áry ha'e Gibeão yvyugua py ma SENHOR opu'ã raka'e ojeupegua kuery repy vy (2 Samuel 5.17-25).

4 Ha'e gui yvy rupi romombo rire yvy gui
ju pendeayvu 'rã. Yvy ku'i gui onhendu
vai-vai'i 'rã pendeayvua. Yvy gui oẽ 'rã
pendeayvu 'ãgue rami, ayvu mbegue rami
'rã pendeayvua onhendu yvy ku'i gui.
5 Ha'e rã penderovaigua kuery heta ete
va'eri yvy ku'i'i rami 'rã amoingo, ojerovia
reia rupi ikuai va'e ma mba'emo pire yvytu
omboveve heravy va'e rami 'rã okanhymba.
Ha'e nunga ma oiko xapy'a 'rã, xapy'a'i
pyve.
6 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e gui
ou 'rã imbopagaarã yapu reve, yvy ryryi,
opororo hatã va'e, yvytu apu'a, yvytu
vaikue ha'e tataendy nhomombaarã reve.
7 Pyávy jaexa ra'ua rami yvy regua kuery
heta 'rã ou Nhanderuete peguarã oapyaty
re opu'ã aguã. Ha'e rami vy pavẽ 'rã opu'ã
tetã ha'e torre imbaraete va'e re. Ha'e vy
omoĩ vai 'rã.
8 Ha'e gui ha'e kuery re oiko 'rã jakaruxe
vaipa vy jakaru nhainy taa rami jaexa
ra'u rire teĩ javy vy nhanenhembyayia
ju nhaendua rami avi, ha'e rami e'ỹ vy
nhandey'uvei vy jay'u taa rami jaexa ra'u
rire teĩ javy vy nhandey'uvei ae tema
nhainya rami. Ha'e rami ae avi 'rã yvy
regua kuery re oiko, Sião yvyty re opu'ã
jave.

*Israel kuery onhe'*ẽ py oexa e'ỹa ha'e
anhetẽ rupi e'ỹ ikuaia re ijayvuague

9 Peguejy ke, ha'e pendepukupa tema pe-
jupy. Pejexa mboguepa ke, ára revegua
ve'ỹ riae pendekuai. Oka'upa rei va'e rami
pendekuai teĩ vinho gui e'ỹ ta'vy. Pe'a-pe'a
rei teĩ iro va'e gui e'ỹ.
10 Mba'eta pendere SENHOR ombou nhe'ẽ
penembopeyiarã. Ha'e rami vy omboty
penderexa (ha'e va'e ma profeta kuery),
ha'e onhovã peneakã (ha'e va'e ma oexa
ukapy oexa va'e kuery).*
11 Ha'e nunga rupi pendevy pe oexa ukapy
ha'e javi ma kuaxia para imbojaa py
omboty pyre rami rive opyta. Ha'e nunga
ma ogueroayvu kuaa va'e pe ome'ẽa vy
"Ajerure, eroayvu kova'e", he'i ramo
"Nda'evei, mba'eta imbojaa py ombotya
rire", he'i 'rã.
12 Ha'e gui ogueroayvu kuaa e'ỹ va'e pe ju
ome'ẽa vy "Eroayvu kova'e, ajerure", he'i
ramo "Xee tu ndaroayvu kuaai rima", he'i
'rã.
13 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i: "Kova'e
kuery xere onhemboja teĩ ojuru py, oayvu
py rive xemboete, ha'e rã opy'a py ma xegui
mombyry ikuai. Xerenonde ojererokyje
merami teĩ avakue ojapo ukaa rupi rive
ikuai.*
14 Kova'e kuery mbyte rupi ajapo riae
'rã tembiapo porã, tembiapo porã ete
imondyipaarã. Ha'e nunga rupi ha'e kuery
regua hi'arandukueve 'arandua voi opa
aguã, ha'e ikuai kuaakue ikuaia voi okan-
hymba aguã", he'i.*
15 Nda'evei ete 'rã opy'a re oĩ va'e SEN-
HOR gui onhomi va'e pe, ha'e pytũ rupi
mba'emo ojapo oikovy va'e pe. Ha'e kuery
ma joupe-upe "Mava'e tu nhanderexa?
Mava'e tu nhandekuaia oikuaa ta?" he'i teĩ.
16 Teko vai rupi ete rima pendekuai! Mba'eta
nhae'ũ re omba'eapo va'e rovai nhae'ũ
onhemboyvate va'e rami pendekuai, ha'e
tembiapokue ijapoare pe "Ha'e e'ỹ ae
ma xeapo", he'i va'e rami, tembiapokue
ijapoare pe "Ha'e tu ndoikuaai rima", he'i
va'e rami avi.*

*Israel kuery ogueraa jepea aguã re
ijayvuague*

17 Ha'e rami teĩ ma are e'ỹ'i re Líbano yvy
ha'e javi rupi ojeapo 'rã yvyra'a tyrã, ha'e
yvyra'a ty ikuai va'e ma ka'aguy regua rami
ete 'rã oiko porã.
18 Ha'e va'e ára ma ijapyxa e'ỹ va'ekue
oendu 'rã ayvu kuaxia para re oĩ va'e, ára
revegua e'ỹ va'ekue voi oexa 'rã, pytũa gui
oo jepe ma rire.
19 Yvyĩgueve'i va'e ovy'a 'rã SENHOR re, ipo-
riaukue'i ovy'a 'rã Israel kuery Ruete Iky'a
e'ỹ va'e re.
20 Ha'e rã joguereko axy va'e ma omombaa
'rã, ijayvu vaikue-ikue va'e nda'ikuaivei 'rã,
mba'eta teko vai re anho ipy'a va'e opa 'rã.
21 Ha'e kuery ma peteĩ ayvu'i py rive nhom-
boeko vai 'rã, ha'e ombotavy 'rã huvixa
kuery okẽ py oikuaa pota oiny va'e, ha'e gui
mba'eve py e'ỹ onhemboapu vy nomboeko
porãi heko porã va'e.
22 Ha'e nunga rupi SENHOR Abraão reraa
jepeare aipoe'i Jacó ramymino kuery pe:

* 29:10 Romanos 11.8 * 29:13 Kova'e ayvu rupi Jesus ijayvu heta va'e kuery pe, hexe ndojeroviai ramo (Mateus 15.8-9, Marcos 7.6-7). * 29:14 1 Coríntios 1.19 * 29:16 Romanos 9.20

"Jacó pe ma ndoikovei ma 'rã oxĩmba aguã
rami, ndaova mboae reivei ma 'rã.
23 Ha'e rami 'rãgue py ha'e kuery, ha'e ta'y
kuery hexeve ikuai va'e xepo py mba'emo
ajapo ramo oexa vy omboete 'rã okuapy
xerery. Tá, Jacó ruete Iky'a e'ỹ va'e pe
'Iky'a e'ỹ va'e' he'i avi 'rã, Israel kuery ruete
renonde ikuai 'rã ojererokyjea rupi.
24 Ha'e gui onhe'ẽ py ojavy va'ekue ma
oikuaa nho 'rã, ha'e joe ijayvu rei va'ety voi
onhembo'e uka 'rã", he'i.

30

Egito pygua kuery pe ha'e kuery ojereraa jepe uka e'ỹ aguã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'i: "Nda'evei ete 'rã xera'y
kuery xenhe'ẽ rendu e'ỹ va'e pe. Ha'e
kuery ma xee ajapo uka va'e rupi e'ỹ ikuai.
Mba'eta amboae regua pe ojereraa jepe
uka 'rã xee aipota ramo e'ỹ, ojejavya áryve
ojejavyve rive.
2 Mba'eta xevy pe oporandu e'ỹ re oje'oi
'rã Egito yvy katy, ha'e Faraó pe rive 'rã
ojereraa jepe uka, Egito re kuaray'ã oĩ va'e
py onhemi.
3 Ha'e rami teĩ pendereraa jepea Faraó ma
penemoxĩmbaarã rive 'rã oiko, ha'e Egito re
kuaray'ã py penhemia py ma penemoĩ vaia
'rã.
4 Mba'eta Judá pygua huvixa kuery ma Zoã
tetã py ikuai, ayvu reraa kuery ma Hanes py
ovaẽ.*
5 Ha'e ramive ma ha'e kuery ha'e javi
oxĩmba 'rã peteĩ regua mba'everã ndovarei
va'e gui, mba'eta Egito pygua kuery ma
nda'evei 'rã oipytyvõ neĩ omoingo porã
aguã, ha'e rã omoxĩmba aguã rive, omboete
uka aguã e'ỹ", he'i.

6 Ha'e gui kova'e ayvu ma vixo kuery
kuaray puku-a katygua re ou va'ekue.

"Peteĩ yvy ma jexavai ha'e ngyje oĩa,
guary ha'e guary kunha, ha'e gui mboi
ha'e mboi opo va'e ikuaia. Ha'e va'e yvy
rupi mburika'i áry ogueraa 'rã mba'emo
ovareve va'e, camelo kupe áry mba'emo
porã ogueraa 'rã peteĩ regua noipytyvõi
va'erã pe ome'ẽ va'erã.
7 Mba'eta Egito pygua kuery oipytyvõa ma
mba'everã ndovarei 'rã. Ha'e nunga rupi
ha'e kuery pe 'Mba'eve ojapo vy e'ỹ ijayvu
rive rei va'e', ha'e.

8 "Tereo, embopara yvyrape'i re ha'e
kuery oexaa py, embopara kuaxia re oĩ riae
aguã raka'e rã peve guarã.
9 Mba'eta kova'e kuery ma xenhe'ẽ raxave
va'e, ta'y kuery ijapu ha'e SENHOR guigua
lei noendu potai va'e.
10 Ha'e kuery aipoe'i 'rã oexa ukapy oexa
va'e kuery pe: 'Pexave eme oexa ukapy',
he'i 'rã. Ha'e gui profeta kuery pe aipoe'i:
'Pemombe'uve eme orevy anhetẽ va'e. Ha'e
rami 'rãgue py roenduxe vai va'e anho ke
pemombe'u orembotavya rupi rive.
11 Pejepekuavo ke tape gui, pejepe'a ke roiko
aguã gui. Orevy pendeayvuve eme Israel
kuery Ruete Iky'a e'ỹ va'e re', he'i 'rã
okuapy."

12 Ha'e nunga rupi Israel kuery ruete Iky'a
e'ỹ va'e aipoe'i: "Pova'e ayvu napendu
potai, ha'e rami 'rãgue py joavyky rei va'e
re anho pejerovia, teko vai re guive. Ha'e
nunga re rive pejeko va'e.
13 Ha'e rami ete pendeko vaia pendevy opyta
'rã tetã kora yvate va'e re ipa'ũ oĩ va'e rami,
mba'eta tye rami ojeapo vy ho'a xapy'a 'rã
pexa'ã e'ỹ jave.
14 SENHOR ae ombovo 'rã, nhae'ũ guigua
hy'a ombovo vy omboa'ypa katuĩ'ia rami.
Ha'e nungakue mbyte py ma ndojouai 'rã
ipẽgue neĩ tataypy gui tapyĩ ojopy aguã, neĩ
yy renda gui ojaraa aguã voi."
15 Mba'eta SENHOR Nhanderuete, Israel
kuery Ruete Iky'a e'ỹ va'e aipoe'i: "Pe-
jeko rerova ha'e pejerovia vy 'rãe peo jepe.
Pejapura rei e'ỹ re pejerovia ete vy 'rãe
penembaraete. Ha'e rami teĩ peẽ kuery ma
ndapeikuaaxei ha'e rami.
16 Ha'e rami 'rãgue py aipopeje: 'Any, kavaju
áry rojavapa 'rã', peje rire ha'e rami ae
'rã pejava. Ha'e 'Kavaju inhakuã va'e áry
roguata 'rã', peje rire penderakykue mon-
haa kuery inhakuãve 'rã.
17 Peẽ va'e regua mil onha 'rã peteĩ'i gui rive.
Peteĩ nhiruĩ'i gui rive peẽ kuery ha'e javi
penhamba 'rã, mba'emo'y e'ỹ vy bandeira
yvy'ã re ha'e ae'i oeja pyre rami penderejaa
peve", he'i.

Sião pygua kuery ombopy'a guaxua rupi ijayvuague

* 30:4 Judá kuery re Assíria pygua kuery opu'ã okuapy ramo onhepytyvõ uka okuapy Egito pygua huvixa Faraó pe. Egito regua tetã Zoã ha'e Hanes py ha'e kuery oo raka'e onhepytyvõ uka vy, Nhanderuete re ojerovia 'rãgue py (31.1).

18 Po ramigua ae SENHOR oarõ penem-
boaxy aguã. SENHOR Nhanderuete ma
oiko katu ma penderepy aguã, teko porã
rupi joguerekoa va'e vy. Ha'e ramo hexe
ojerovia va'e ovy'a ete va'erã meme.
19 Mba'eta ha'e kuery ikuai nho 'rã Sião
ha'e Jerusalém tetã py. Ndapejae'ovei 'rã,
mba'eta anhetẽ ae pejapukaia oendu vy
penemboaxy 'rã. Ha'e rami pendeayvu rã
oendu vy penembovai 'rãe.
20 Ha'e gui SENHOR penembojexavai vy
mbojape ha'e yy rive ojou uka teĩ non-
homivei ma 'rã penembo'ea kuery, pen-
derexa py ae pexa 'rã.
21 Ha'e gui peiporu kuaa regua katy pejavy
ta vy, e'ỹ vy peiporu kuaa e'ỹa katy mba'e,
ha'e rami vy pendeapyxa py pendu 'rã pen-
derakykue katy gui ijayvu vy "Kova'e ae ma
tape, kova'e rupi 'rã peiko", he'i va'e.
22 Ha'e ramo prata mba'emo ra'angaa
penhovãague pe ma "Ojeguarupy" peje
'rã, ouro mba'emo ra'angaa penhovãague
pe guive. Ha'e nunga pemombopa 'rã
mba'emo ovare e'ỹ va'e rami. Ha'e vy peteĩ-
teĩ aipopeje 'rã: "Topa vyvoi apy gui."
23 Ha'e gui mae ma SENHOR ombou 'rã oky
yvy mba'emo ra'yĩ pemoaĩague áry. Ha'e
ramo mbojape heta ju 'rã oiko yvy gui, pen-
emombaraetearã. Ha'e va'e ára penerymba
vaka kuery voi okaru 'rã nhuũndy tuvixa
va'e rupi.
24 Ha'e gui penerymba vaka ha'e mburika
yvy oikaraĩ va'e ma ho'u 'rã mba'emo
kure juky reve, pá ha'e yvyra rakãmby py
hembi'urã pemono'õ va'ekue.
25 Ha'e gui yvyty yvate va'e, yvy'ã tuvixave
va'e ha'e javi rupi ikuai 'rã yy oxyry'i va'e,
jojukapa etea ára torre oitypaa jave py
guive.
26 Ha'e jaxy voi kuaray rami ete 'rã ojope,
ha'e kuaray ma sete-kue ojope ratãve 'rã,
sete ára pukukue ojope vyvoia rami 'rã hex-
akã. Ha'e va'e ára py ma SENHOR ojokuapa
'rã ojeupegua kuery ai, omonguera ju 'rã
ha'e ae oikyxĩague.

Assíria pygua kuery ombopaga aguã re ijayvuague

27 Ha'e gui SENHOR guery oendu uka reve
'rã ou mombyry gui. Ipoxya hendy reve 'rã
ou, arai huũ rei va'e mbyte rupi. Ijuru py
ma ipoxya anho 'rã oĩ, ha'e inhapekũ ma
tata nhomombaarã rami ojekuaa.
28 Ipytuẽa ma nhomomba 'rã yy oxyry
atã va'e nhandejyryvi peve oua rami avi,
mba'eta omomba 'rã yvy regua kuery yrupẽ
py rami. Ha'e gui yvy regua kuery juru re
omoĩ 'rã ijuru xãrã ojavy uka aguã.
29 Ha'e rã peẽ kuery mbyte ma onhendu 'rã
peteĩ mboraei, pyávy ngaru iky'a e'ỹ va'e
oikoa py ovy'a va'e kuery onhendua rami.
Pendepy'a py pevy'a 'rã pekuapy, mimby
omonhe'ẽ reve SENHOR pegua yvyty katy
oẽ ovy va'e rami, Israel kuery pegua itaova
oĩa katy.
30 Ha'e gui SENHOR oendu uka 'rã oayvu
ipo'akapa va'e, oexa uka 'rã opo jojuka va'e
opoxya rupi omboguejy vy tataendy nho-
mombaarã mbyte, oky vaipa, yvytu vaikue
ha'e amandau reve.
31 Mba'eta SENHOR ayvu gui Assíria pygua
kuery onhemondyipa 'rã okuapy, yvyra
rovi'i py ombopi ramo.
32 Ha'e gui SENHOR ombopaga vy yvyra rovi
py ombopi nhavõ pandeiro ha'e ixã reta
va'e ombopua reve 'rã ombopi. Ha'e kuery
re opu'ã vy 'rã ipo'aka.
33 Mba'eta yma ete guive ma oguereko katu
tata guaxu ha'e kuery ruvixave rapyarã.
Oapy aguã ma yvate ha'e ipyve va'e oĩ, tata
ha'e yxakã reve. Ha'e gui SENHOR oipejua
py omoendy 'rã enxofre rami.

31

"Egito pygua kuery avakue rive ikuai, Nhanderuete e'ỹ", he'iague

1 Nda'evei ete 'rã Egito yvy katy ojereraa
jepe uka vy oje'oi va'e pe, neĩ kavaju re
rive ojerovia va'e kuery pe. Ha'e kuery ma
karóxa re ojerovia 'rã heta ramo, kavaju
árygua re ojerovia imbaraete rã. Ha'e rã
Israel kuery Ruete Iky'a e'ỹ va'e re ma
na'ima'endu'ai, SENHOR pe ndojapukai.
2 Ha'e ma hi'arandu va'e ha'e nhomom-
baarã mboua, ijayvuague gui ojepe'a e'ỹ
va'e. Ha'e ma opu'ã 'rã joapo vai va'e ha'e
teko vai apoa rupi nhomoirũ va'e kuery re.
3 Mba'eta Egito pygua kuery ma avakue
rive ikuai, Nhanderuete e'ỹ. Hymba kavaju
kuery voi ho'o va'e, nhe'ẽ e'ỹ. Ha'e gui
Nhanderuete okuave'ẽ ramo yvy re ho'apa
'rã nhopytyvõa ha'e onhepytyvõ uka va'e
ha'e javi. Ha'e rami vy mokoĩve okanhymba
vyvoi 'rã.

4 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu xevy:
"Guary gua'y kuery reve guembia re oko-
rorõ oiny rã hovai vexa'i re opena va'e
heta ete ou teĩ nonhemondyi 'rã ha'e kuery
ijayvua gui, nonhai 'rã guive heta ikuai teĩ,
ha'e rami ae avi SENHOR ixondaro reta va'e
ou 'rã Sião ojeupegua yvyty áry joe opu'ã
aguã.
5 Guyra'i yvate rupi oveve-vevea rami avi
SENHOR ixondaro reta va'e voi oarõ 'rã
Jerusalém. Onhangareko vy ogueraa jepe
'rã, omboaxy vy oepy 'rã.
6 "Ha'e nunga rupi Israel kuery, pejeko
rerova ju opa marã rei pendekuai vy pen-
derexarai va'ekue re.
7 Ha'e va'e ára ma peteĩ-teĩ pemombo 'rã
mba'emo ra'angaa pereko va'ekue prata
ha'e ouro guigua, pejejavy aguã pendepo py
ae pejapo va'ekue.
8 Ha'e gui Assíria pygua kuery oiko vai 'rã
avakue kyxe gui e'ỹ. Avakue kyxe py e'ỹ 'rã
omombaa. Onhamba 'rã kyxe gui ramo ha'e
kuery va'e regua kunumigue omomba'eapo
nhea'ãa 'rã imbokuapy.
9 Okyje vy rive ha'e kuery oeja 'rã
itaova onhemiaty. Huvixa kuery voi
onhemondyipa rei vy onhamba 'rã oje'oivy
bandeira omopu'ãa rã oexa vy", he'i
SENHOR Sião py hataypy va'e, Jerusalém
py hata rupa va'e.

32

Huvixave teko porã rupi opena va'erã re ijayvuague

1 Ha'e gui oĩ 'rã peteĩ huvixave teko porã
rupi opena va'e, anhetẽ rupi 'rã oguereko
yvatekueve.
2 Ha'e ramo ha'e kuery peteĩ-teĩ oĩ 'rã yvytu
ha'e yvytu vaikue gui onhemia aguã, yvy
piru reia rupi yy oxyry va'e rami, ha'e
itaova tuvixa va'e 'ã yvy piru reia py oĩ va'e
rami.
3 Ha'e jave py ma oma'ẽ oiny va'e ndoexa
e'ỹvei ma 'rã, ojapyxaka oiny va'e voi
oendu potapa 'rã.
4 Inhakã porã e'ỹ va'ekue ma opy'a py
oikuaa nho 'rã, ijayvu e'ỹ va'ekue apekũ ma
ijayvu kuaa vy ha'eve rei ju 'rã.
5 Ha'e rã hi'arandu e'ỹ va'e pe ma
"Hi'arandu va'e" nda'eavei ma 'rã, jokorepa
rei va'e pe "Iporayvu'i va'e" nda'eavei ma
'rã.
6 Mba'eta hi'arandu e'ỹ va'e ma o'arandu
e'ỹa rupi ae 'rã ijayvu, ha'e mba'emo vai
re anho 'rã ipy'a opa marã rei ikuai aguã,
SENHOR rovai eteve voi onhemboapu aguã,
okaruxe'i va'e pe ojou uka e'ỹ aguã ho'u
va'erã, ha'e gui oy'uxe rei va'e pe ojou uka
e'ỹ aguã oy'u aguã.
7 Jokorepa rei va'e guembiporu oguereko
va'e ma nda'evei va'e meme. Mba'eta
nhombotavypaa rupi anho 'rã onhem-
bopy'a, ojexavai va'e ojavyky aguã apu rupi
ijayvu vy, iporiaukue'i ha'evea rami ae
ikuai teĩ.
8 Ha'e rã heko porã va'e ma teko porã rupi
oiko aguã re anho 'rã onhembopy'a, teko
porã re ae 'rã guive oĩ atã.

Jerusalém pygua kunhague pe ijayvuague

9 Kunhague mba'eve re peikuaa pota e'ỹ
va'e, pepu'ã ke ha'e pendu xeayvu. Tajy
kuery pevy'a rive va'e, pejapyxaka porã ke
xeayvua re.
10 Kunhague mba'eve re peikuaa pota e'ỹ
va'e, peteĩ ma'etỹa py ovaẽ 'rã peryryipa
aguã, mba'eta uva opa 'rã, ndai'avei 'rã.
11 Peryryipa ke, kunhague mba'eve re
peikuaa pota e'ỹ va'e, tajy kuery pevy'a rive
va'e. Pemboi ke penhemondea pendepire
rei aguã, ha'e gui voxa guigua py ju
penhemonde.
12 Pendepexo re peipete-pete mba'ety oiko
porã va'ekue ha'e uva hi'a porã va'ekue re
pendepy'a vai vy.
13 Mba'eta xeretarã kuery yvy re oiko 'rã juu
ha'e juu rakuaendy rive, oo ovy'a okuapy
va'e ikuaiague ha'e javi rupi, tetã ovy'apa
okuapyaty rupi guive.
14 Huvixave ro voi oejaa 'rã, mba'eta tetã
heta va'e kuery ikuaiague opyta rive 'rã.
Torre ha'e oikuaa potaaty ma itakua rami
rive 'rã opyta raka'e rã peve, mburika
ka'aguy rupigua opytu'u aguã ha'e vexa'i
okaru atyrã rive.
15 Ha'e rami 'rã oiko pe yvate gui Nhe'ẽ
ombou peve nhandere. Ha'e ramo tekoa
e'ỹague ojeapo 'rã yvyra'a tyrã, ha'e gui
yvyra'a ty ikuai va'e ma ka'aguy regua rami
'rã oiko porã.
16 Ha'e vy tekoa e'ỹaty rupi anhetẽ rupi
joguereko va'e ju 'rã ikuai, ha'e yvyra'a ty
rupi ma heko porã va'e ikuai 'rã.
17 Ha'e rami vy teko porã rupi ikuai vy
ikuai porã 'rã okuapy. Teko porã gui ma

ojeroviaa ha'e oĩ atãa 'rã oiko raka'e rã peve.
18 Ha'e rami vy xeretarã kuery rekoa py oĩ 'rã
mby'a porã anho. Hekoa oĩ atã 'rã, mba'eve
ndoikoia ha'e mba'eve rei jipoia meme.
19 Xapy'a rei amandau vaikue gui ka'aguy
ho'apa ha'e tetã ha'e javi rupi ombovaipa
teĩ,
20 peẽ ma pevy'a ete reve 'rã mba'emo
ra'yĩ pemoaĩ yy ikuai va'e yvýry, ha'e pen-
erymba vaka, mburika pepoi okaruxea rupi
rei okaru aguã.

33

Jerusalém pygua kuery ojexavaiague gui ogueraa jepea aguã re ijayvuague

1 Nda'evei ete 'rã peẽ kuery penhomomba
va'ety ri napenemombaai teri va'e, ha'e
anhetẽ rupi e'ỹ pejoguereko va'eri an-
hetẽ rupi e'ỹ napendererekoai teri va'e
pe. Mba'eta penhomomba ma rire peẽ
ju 'rã penemombaa, ha'e anhetẽ rupi e'ỹ
pejoguereko rire peẽ ju 'rã anhetẽ rupi e'ỹ
pendererekoa.*
2 SENHOR, endu ke oremboaxya. Ndee ae
roarõ rokuapy va'e. Ko'ẽ nhavõ ke eiko ore-
mombaraetearã, rojexavaia ára py orereraa
jepearã eiko.
3 Mba'eta ndeguigua hevovo va'e yvy regua
kuery oendu vy onhamba 'rã. Joe repu'ã
ramo yvy regua kuery oaĩmba 'rã.
4 Ha'e kuery mba'e rei-rei oipe'apaa 'rã tuku
ono'õ va'e rami. Tuku opo-opoa rami avi
avakue opo 'rã ha'e nunga áry.
5 Ha'e rã SENHOR ma yvate ete 'rã, yvate
etea py ae oĩ va'e. Sião py omonyẽ 'rã
anhetẽ rupi joguerekoa ha'e teko porã.
6 Ha'e ramo Sião pygua kuery, peikovea
ja oĩ 'rã peĩ atã aguã. Opa rupi oiko 'rã
oo jepe va'e, hi'arandu ha'e oikuaa va'e.
SENHOR renonde pejererokyjea rupi peiko
ramo ha'e nunga ha'e javi 'rã oĩ pendevy
guarã.
7 Ha'e rã nhande kuery va'e regua ipy'a
guaxukueve ma ojae'o 'rã okuapy oka rupi.
Peteĩ rami ikuai aguã re ojerure oje'oivy
va'ekue ojae'o 'rã ipy'a vaia rupi.
8 Tape ikuai va'e opyta rivepa, ha'e rupi
oguata va'ekue opytu'upa rã. Mba'eta
ombovaipaa ma peteĩ rami ikuai aguã re
ijayvuague. Tetã ikuai va'e voi oejapaa ma,
ha'e jipovei ma nhomboete va'e.
9 Yvy voi ipoaẽ vy opa ma ovy. Líbano
rupi oxĩmba vy ipirupa. Sarom ma tekoa
e'ỹa rami opyta. Basã ha'e Carmelo gui
oipe'apaa ma mba'emo rogue.
10 SENHOR aipoe'i: "Aỹ ma xee apu'ã 'rã.
Xee ae apu'ã 'rã, xemboyvatea 'rã guive.
11 Mba'emo pirukue pereko va'ekue gui
mba'emo 'ygue rive pejou. Ha'e gui pende-
poxya rupi pendekuaiague ma tata rami 'rã
penemomba.
12 Ha'e ramo heta va'e kuery oapypaa 'rã
tata rugue rami opyta peve, juu'y ojaya
pyre tata py okaipa vyvoia rami.
13 Peẽ mombyry pendekuai va'e, pendu ke
ajapo va'ekue omombe'ua rã. Ha'e peẽ
ha'e'i py pendekuai va'e ma peikuaa pota
xepo'akaa re", he'i.
14 Ha'e gui Sião pygua kuery ojejavypa
va'e ma okyjepa 'rã, heko vai va'e oryryipa
'rã okuapy. Ha'e rami vy ha'e kuery opo-
randu 'rã: "Nhande kuery regua mava'e
nda'u ogueropo'aka 'rã tata nhomombaarã
ha'e tataendy ogue e'ỹ va'e mbyte py?" he'i
'rã.
15 Teko porã rupi ikuai va'e anho 'rã ha'eve,
ha'e anhetẽ rupi ijayvu va'e, nhomoingo
axya rupi ojoupa va'e'ỹ. Mba'eta ha'e kuery
ma opo py "Any" he'i reve ndojopyi 'rã teko
vai repyrã. Oapyxa omboty 'rã oendu e'ỹ
aguã jojuka aguã re ijayvua rã, ha'e guexa
omboty 'rã teko vai oexa e'ỹ aguã.
16 Ha'e kuery anho 'rã ikuai yvatevea py.
Itaova yvatevea oĩ 'rã onhemi atyrã. Ho'u
va'erã ome'ẽa kuerei 'rã, oy'u aguã guive
ojou ukaa 'rã.
17 Ha'e gui penderexa py ae pexa 'rã hu-
vixave guexakãa rupi opena rã yvy mom-
byry peve oo va'e re.
18 Pendepy'a py mba'emo vai ete oiko
va'ekue re penema'endu'a vy "Mamo tu
opyta tery mboparaa, mamo tu opyta
imposto-rã opejaa kuery? Ha'e mamo tu
opyta torre ikuai va'e papaaty?" peje 'rã.†
19 Mba'eta ha'e kuery ojejou porã rei va'ekue
teĩ ndapexavei ma 'rã, neĩ amboae rami
ijayvu va'e napendu kuaai rei va'ekue,
amboae ayvu jaikuaa e'ỹ va'e py ijayvu
va'ekue.

* 33:1 Apy ma ijayvu Israel kuery rovaigua kuery re. va'ekue re ima'endu'a, ndoikovei ma rire.

† 33:18 Hovaigua kuery imbojexavaiare ha'e tetã re opena

20 Pema'ẽ ke Sião tetã re. Ha'e py ma
nhemboaty iky'a e'ỹ va'e jajapoaty. Ha'e vy
penderexa py pexa 'rã Jerusalém ha'evepa
reia, oguy oguerova pyrã ve'ỹ rami avi oĩ
atã, yvyra rakua omo'ã mbyre ndoekyi-
aveia, ha'e ixã ikuai va'e nomondoa riveia
rami.
21 Ha'e py ma SENHOR jaexa rã yvate ete 'rã.
Ojapo 'rã yakã ipyve va'e oxyry aguã rami.
Ha'e rami teĩ peteĩve kanoã oipykui va'e ma
voi novaẽi 'rã ha'e rupi, neĩ kanoã tuvixa
va'e voi ha'e rupi ndoui 'rã.
22 Mba'eta SENHOR ae 'rã oĩ nhandere oikuaa
pota va'e, nhanderekorã rejaa ha'e nhan-
deruvixave. Ha'e ae 'rã nhandereraa jepe.
23 Ha'e rã aỹ ma ixã ikuai va'e ma ipyupa,
hi'y nai'aĩ atãvei, ha'e ajukue oipyo aguã
voi nda'evevei. Ha'e ramo ha'e kuery
mba'emo oguerekopa va'ekue omboja'opaa
'rã. Ha'e nungakue oguata e'ỹ va'e kuery
voi oipe'a 'rã heravy.
24 Ha'e gui raka'eve rã Jerusalém py hekoa
va'e kuery neĩ peteĩve "Xemba'eaxy" nde'i
'rã, ha'e kuery ojejavyague omboguepaa 'rã
guive.

34

Yvy regua kuery pe Nhanderuete ipoxya re ijayvuague

1 Yvy regua kuery, penhemboja ke
pendu aguã. Heta va'e kuery, pejapyxaka
pekuapy. Pendu ke yvy ha'e opa mba'e
hexe oĩ va'e, hexe ikuai va'e ha'e javi.
2 Mba'eta yvy regua ha'e javi pe SENHOR
ipoxy, opoxya oexa uka ha'e kuery regua
xondaro kuery ha'e javi pe. Ha'e rami vy
imombaarã ha'e ijukapaarã pe omboaxapa.
3 Ha'e kuery va'e regua ojukaa ma rire
omombopaa 'rã mombyry. Hetekue
heakuã vaikue 'rã, ha'e huguy ma ojao'ipa
'rã yvyty ikuai va'e.
4 Ha'e gui yva re ikuai va'e okanhymba
'rã, ha'e yva oĩ va'e onhemama 'rã ovy
mba'emo pirekue rami. Yva regua ha'e javi
ho'apa 'rã, uva ha'e figo'y rogue ho'apaa
rami avi.*
5 Mba'eta xekyxe oka'u va'e rami oguejy
'rã yva gui. Edom yvy re 'rã oguejy nhom-
bopaga aguã, ha'e kuery opa aguã rami
amboaxa rire.
6 SENHOR kyxe re ma tuguy anho oĩ, vexa'i
ha'e kavara ava ruguy, vexa'i pyky raxĩ kyra
anho oĩ. Mba'eta SENHOR oa'anga Bozra
tetã py jojuka aguã, ojukapa ete 'rã Edom
yvy re.
7 Toro ka'aguy regua voi oity 'rã ha'e kuery
reve, vaka ra'y ho'a avi 'rã toro reve. Ha'e
ramo ijyvy tynyẽ 'rã huguy, ha'e yvy ku'i
'rãgue py yvy porã opyta 'rã ikyrakue gui.

8 Mba'eta ha'e va'e ára ma SENHOR nhom-
bopaga aguã ára, ha'e va'e ma'etỹ ma Sião
pygua kuery oepy aguã oa'anga.
9 Ha'e ramo yakã'i Edom yvy re ikuai va'e
ojeapo 'rã piche rami, yvy ku'i ma enxofre
rami 'rã opyta. Ha'e va'e yvy ma opyta 'rã
piche hendy va'e rami.*
10 Ha'e va'e ndoguei 'rã ara py neĩ pyávy.
Hataxĩ opu'ã 'rã raka'e rã peve. Ha'e ramo
ijyvy opyta rivepa 'rã ta'y kuery ra'y kuery
ikuai jevy-jevy peve. Ha'e vy raka'e rã peve
ha'e va'e rupi ndoaxaavei 'rã.
11 Ha'e rami 'rãgue py pelicano ha'e kuĩ'i
rive ha'e py ikuai 'rã. Ju'i ha'e xapirẽ ikuai
'rã ha'e py. Ha'e va'e áry rupi omoatãa 'rã
ixã nhomombaarã, ha'e prumo nhomokan-
hymbaarã.
12 Ha'e rami vy ndoikovei ma 'rã yvatekueve
nguvixaverã omoĩ va'erã, huvixa kuery voi
nda'ikuaivei 'rã.
13 Ha'e gui huvixave rogue py voi juu rive 'rã
henhoĩ, pyno guive. Oo ikorapa va'e py ha'e
kuery onhemiaty va'ekue voi jaipa 'rã. Ha'e
py ma jagua-tuvy nhe'ẽ rive 'rã ikuai, ha'e
guyra nhandu onhemboaity 'rã.
14 Vixo vaikue tekoa e'ỹa regua anho 'rã
ikuai aguara para reve, ha'e sátiro kuery
rive 'rã onhe'ẽ okuapy joupe-upe. Ha'e py
ma pyavygua voi ojou 'rã opytu'u aguã.
15 Urukure'a onhemboaity 'rã ha'e py.
Ombo'a ha'e omboaku 'rã guive, kuaray'ã
py oguereko 'rã gua'y kuery. Xapirẽ voi
ha'e py ae avi 'rã ijaty, peteĩ-teĩ oirũ reve.

16 Peikuaa pota ke SENHOR guigua kuaxia
re, ha'e peroayvu. Mba'eta ha'e va'e regua
temimoingo neĩ peteĩve ndoiko e'ỹi 'rã, pe-
teĩve irũ ndoatai 'rã, ha'e rami ae SENHOR
ijayvu rire. Inhe'ẽ ae omboatypa 'rã.
17 Mba'eta oexa ma ixortea ha'e kuery ikuai
aguã oa'anga vy, opo py ijyvyrã omboja'o
ixã py. Ha'e py ae ha'e kuery ikuai 'rã raka'e

* 34:4 Mateus 24.29, Marcos 13.24-25 * 34:9 Piche ha'e enxofre ma hendy vuku va'e meme, mba'emo moendya guive.

rã peve, ta'y kuery jevy-jevy peve ikuai 'rã
ha'e py.

35

Sião pygua kuery ovy'a okuapy aguã re ijayvuague

1 Tekoa e'ỹa rupi ovy'aa 'rã, yvy ha'e javi
rupi guive. Yvy joja reia voi ovy'a vy ipoty
'rã yvotyty rami.
2 Ipoty reta rã oporaeia 'rã oguerovy'a ete
vy. Ha'e py ma omoporãa 'rã Líbano rami.
Carmelo ha'e Sarom rami ete 'rã iporã.
Ha'e gui ha'e pygua kuery oexa 'rã SENHOR
rexakãa, Nhanderuete po'akaa.
3 Penhemombaraete ju ke napendepo
mbaraeteveia gui, ha'e penerenapy'ã
ryryipaa gui.
4 Aipopeje ipy'a kangy va'e pe: "Penem-
baraete ke, pekyje eme. Upe ma Nhan-
deruete ou. Nhanderepya ou ma oiny,
Nhanderuete nhombopagaa va'e. Ha'e ou
vy nhandereraa jepe 'rã", peje.
5 Ha'e rami rã ára revegua e'ỹ rexa ojepe'a
'rã, ojepe'a avi 'rã ijapyxa e'ỹ va'e apyxa.
6 Oguata e'ỹ va'ekue opo 'rã guaxu rami,
ha'e ijayvu e'ỹ va'ekue ma oporaei 'rã.
Mba'eta tekoa e'ỹa rupi oxyry xapy'a 'rã yy,
yakã'i oxyry 'rã yvy joja reia rupi.
7 Ha'e ramo ita ku'i xiĩ reia va'ekue ojeapo
'rã yuparã, yvy yy jipoi reiague voi yvupa
'rã. Ymave rupi jagua-tuvy nhe'ẽ oikoague
rupi henhoĩmba 'rã yvyra, takua ha'e jai
rogue.
8 Ha'e va'e rupi ma oĩ 'rã peteĩ tape porã.
Ha'e va'e tape pe ma "Tape iky'a e'ỹ va'e"
'ea 'rã. Ha'e va'e rupi ma ndojeky'a'o ukai
va'e kuery ndoguatai 'rã, ixupegua kuery
anho. Ha'e va'e rupi oguata va'e ma ndo-
javyi 'rã, ndoiko kuaai teĩ.
9 Ha'e rupi ndoikoi 'rã guary, peteĩve
mymba inharõ va'e ndoexaai 'rã ha'e rupi.
Mba'eta ha'e rupi oguata va'e ma ogueraa
jepe pyre anho.
10 Ha'e rami vy SENHOR ogueraa jepe
va'ekue ojevypa 'rã, Sião py oupa 'rã ovy'aa
rupi oporaei reve. Ha'e kuery re oĩ 'rã vy'a
opa e'ỹ va'e, inhakã re coroa oĩa rami. Ha'e
kuery oupity va'erã va'e ma mby'a porã
ha'e vy'a anho. Ha'e rã mboriau ha'e mby'a
vai ma okanhymba 'rã.

36

2 Reis 18.13-18; 2 Crônicas 32.1-8

1 Ha'e gui catorze ma'etỹ re ma huvixave
Ezequias oĩ jave py Assíria pygua huvixa
Senaqueribe ou Judá yvy re tetã ikorapa
va'e ha'e javi re opu'ã aguã. Ha'e vy
oipe'apa ha'e kuery oguereko va'ekue ha'e
javi.
2 Ha'e gui huvixa Ezequias-a katy Assíria
pygua huvixave omondouka guembiguai
Rabsaqué. Laquis tetã gui omondouka
Jerusalém katy xondaro kuery heta ikuai
va'e reve. Ha'e vy ha'e kuery ijatypa
okuapy yy omboty pyre yvy'ã re oĩ va'e gui
yy rape ou va'e rovai katy, tape ao joiaty
kuery yvy via yvýry.
3 Ha'e ramo Rabsaqué reve nhovaexĩ vy
oje'oi Hilquias ra'y Eliaquim huvixa ro
re opena va'ety, kuaxia mboparaa Sebna
ha'e Asafe ra'y mba'emo oiko va'ekue
mboparaaty Joá.

2 Reis 18.19-37; 2 Crônicas 32.9-19

4 Ha'e ramo ha'e kuery pe Rabsaqué
aipoe'i:

— Aipopeje ke Ezequias pe: "Po rami
Assíria pygua huvixa yvateve va'e ijayvu:
'Mba'e nunga re tu rejerovia?
5 Ndevy pe ae xee xeayvu: Ndee ore kuery
re repu'ã aguã re renhembopy'aa ma ayvu
rive'i. Marã ramigua kuery re tu rejerovia
reikovy, xerovai repu'ã aguã?
6 Egito pygua kuery re ri rejerovia, ha'e rami
teĩ ha'e kuery ma popoka takua ovopa va'e
ramigua rive, mba'eta ha'e va'e re amongue
ojeko rã ipo py oixu'upa 'rã. Ha'e ramigua
ae 'rã oiko Egito pygua huvixa Faraó ha'e
hexe ojerovia va'e kuery ha'e javi re.
7 Ha'e rã xapy'a rei xevy aipo're 'rã: "Ore
ma SENHOR Oreruete re ae rojerovia va'e",
're teĩ ha'e va'e peguare e'ỹ teve ombo-
jeroviaaty yvyty rupi ikuai va'e ha'e altar
Ezequias oitypa va'ekue? Mba'eta ha'e ma
Judá ha'e Jerusalém pygua kuery pe aipoe'i
va'ekue: "Kova'e altar Jerusalém py oĩ va'e
katy anho 'rã pembojerovia pekuapy", he'i
va'ekue pendevy.'
8 Ha'e nunga rupi ejerure na xeruvixa As-
síria pygua pe, ha'e gui xee ma ndevy ame'ẽ
'rã dois mil kavaju, xapy'a rei avakue hi'áry
guarã rejou ri ramo.
9 Ha'e gui mba'e re tu rejerovia Egito
pygua karóxa ha'e kavaju árygua kuery re?
Mba'eta xeruvixa rembiguai yvyĩgueve re
teĩ napendepo'aka kuaai ri.

10 Ha'e gui xapy'a rei xee nda'u SENHOR
reve'ỹ ri aju peneretã amomba aguã? Any,
mba'eta SENHOR ae xevy aipoe'i: 'Tereo ke,
epu'ã ha'e kuery yvy re, ha'e emomba', he'i
xevy."
11 Ha'e ramo Rabsaqué pe Hilquias ra'y
Eliaquim, Sebna ha'e Joá ombovai vy aipoe'i
okuapy:
— Rojerure ndevy: Ndeayvu ke aramaico
ayvu py anho ore nerembiguai kuery pe,
mba'eta ore roendu kuaa rã. Ndeayvuve
eme judeu kuery ayvu py, heta va'e kuery
tetã kora áry rupi ikuai va'e oendu kuaa e'ỹ
aguã — he'i.
12 Ha'e rami teĩ Rabsaqué ombovai:
— Ha'e gui pẽvy ha'e penderuvixa
remiendurã anho teve xeruvixa xembou
xeayvu aguã? Avakue tetã kora áry rupi
ikuai va'e pe guive e'ỹ teve xeayvu, mba'eta
peẽ kuery rami avi ha'e kuery voi ikuai
guepoxi ho'u, otyrai ae oy'u okuapy aguã
rami — he'i.*
13 Ha'e rami vy Rabsaqué opu'ã vy ijayvu
atã ho'amy judeu kuery ayvu py. Ha'e vy
aipoe'i:
— Pejapyxaka ke Assíria pygua huvixa
yvateve va'e ayvu re.
14 Po rami xeruvixa ijayvu: "Penhembotavy
uka eme Ezequias pe, mba'eta ha'e ma
napendereraa jepei 'rã.
15 Neĩ Ezequias tapendeapo eme SENHOR re
pejerovia aguã rami, mba'eta aipoe'i: 'SENHOR nhandereraa jepe 'rã, ha'e vy kova'e
tetã nomboaxai 'rã Assíria pygua huvixa po
py', he'i 'rã.
16 Pejapyxaka eme Ezequias ayvu re.
Mba'eta po rami Assíria pygua huvixa
ijayvu: 'Pejapo ke xereve peteĩ rami
nhandekuai aguã, ha'e vy peju xea
katy. Ha'e rami vy peteĩ-teĩ pekaru 'rã
penemba'e vinho ha'e figo'a re, ha'e
penemba'e ygua gui ae 'rã pey'u pekuapy,
17 xee pendea py aju peve. Ha'e gui xee
rogueraa 'rã peteĩ yvy pendeyvy rami ae
itui va'e katy. Ha'e va'e yvy ma mba'emo
aju ha'e uva rykue oĩa, mbojape ha'e uva
oata e'ỹa.
18 Penhembotavy uka eme Ezequias pe "
SENHOR nhandereraa jepe 'rã", he'i ramo.
Mba'eta yvy regua kuery ruete ra'angaa
ikuai va'e nda'u ogueraa jepe ri yvy Assíria
pygua huvixa po gui?
19 Mba'eta mamo tu ikuai Hamate ha'e
Arpade pygua kuery ruete? Mamo tu ikuai
Sefarvaim pygua kuery ruete ra'angaa?
Ha'e kuery nda'u xepo gui ogueraa jepe
raka'e Samaria tetã?†
20 Ha'e va'e yvy re ikuai va'e ruete ra'angaa
regua mava'e tu ogueraa jepe oyvy xepo
gui? Mba'exa 'rã tu ha'vy SENHOR ogueraa
jepe Jerusalém xepo gui?' he'i."
21 Ha'e ramo heta va'e kuery okyrirĩmba
okuapy, peteĩve ma voi nombovai, huvixa
"Pembovai eme" he'i rire.
22 Ha'e ramo Hilquias ra'y mba'emo re
opena va'ety Eliaquim, kuaxia re opena
va'ety Sebna ha'e Asafe ra'y mba'emo oiko
va'ekue ombopara va'ety Joá jogueraa ju
Ezequias oĩa py. Oao omondoropa va'ekue
reve ovaẽ vy ixupe omombe'u okuapy Rabsaqué ijayvuague ha'e javi.

37

2 Reis 19.1-7

1 Ha'e nunga huvixa Ezequias oendu vy
omondoro oao, ha'e ajukue voxa guigua py
rive onheovãmba vy oike SENHOR pegua oo
py.
2 Ha'e rami vy Amoz ra'y profeta Isaías
oĩa katy omondouka ngoo re opena va'ety
Eliaquim, kuaxia re opena va'ety Sebna
ha'e sacerdote yvatekueve va'e. Ha'e ramo
ha'e kuery ajukue voxa guigua py onheovã
va'ekue reve jogueraa
3 Isaías pe aipoe'i aguã:
— Po rami Ezequias aipoe'i: "Kova'e
ára ma jajexavai aguã ha'e nhanembopagaa
rã nhaxĩmba aguã ára, kunha oikuavã'i ta
teĩ oguereko ete aguã na'imbaraetevei va'e
rami nhandekuai.
4 Mba'eta Assíria pygua huvixa remimbou
Rabsaqué ijayvu va'ekue Nhanderuete
oikove va'e rovai. Ijayvua SENHOR
Nderuete oendu vy ijayvu ete 'rãgue ixupe.
Ha'e nunga rupi ejapukai ke ixupe jakuave'i
teri va'e re", he'i aguã.
5 Ha'e ramo Isaías oĩa py huvixa Ezequias
rembiguai kuery ovaẽ ramo
6 Isaías aipoe'i ha'e kuery pe:
— Aipopeje ke penderuvixa pe: "Po rami
SENHOR ijayvu: Ekyje eme ayvu rendu

* 36:12 Ha'e rami ijayvu, mba'eta tetã ojokopa ramo ha'e pygua kuery ndojoui 'rã ho'u va'erã neĩ yy oy'u aguã.

† 36:19 Hamate, Arpade, Sefarvaim ha'e Samaria.

va'ekue káuxa. Ha'e va'e ayvu rupi ma Assíria pygua huvixa rembiguai kuery xerovai
ae ijayvu okuapy.
7 Ha'e rami teĩ hexe ambou 'rã peteĩ nhe'ẽ
imongyjearã. Ha'e ramo ixupe mba'emo
omombe'ua rã oendu vy ojepe'a ju 'rã ovy
oyvy katy ae. Ha'e gui ma ha'e py ajapo 'rã
kyxe py ojukaa aguã rami", he'i.

2 Reis 19.8-13

8 Ha'e gui ma Rabsaqué oo ju vy oikuaa
Assíria pygua huvixa kuery Libna tetã re
opu'ã okuapya, mba'eta oendu ma voi hu-
vixa Laquis tetã re opu'ãa gui ojepe'a ma
ovyague.
9 Assíria pygua huvixa oendu avi "Etiópia
pygua huvixa Tiraca ma je ou oiny nderovai
opu'ã vy", 'ea ramo. Ha'e rami oendu vyve
peteĩgue ju omondouka guembiguai kuery
Ezequias oĩa katy. Ha'e vy aipoe'i uka ha'e
kuery pe:

10 — Po rami pendeayvu 'rã Judá pygua
huvixa Ezequias pe: "Enhembotavy uka
eme nderuete re rejeroviaa py. Mba'eta
aipo're: 'Jerusalém tetã ma nomboaxai 'rã
Assíria pygua huvixa po py', 're.
11 Ndee nerendui teve Assíria pygua huvixa
kuery yvy jave re ojapo va'ekue? Mba'eta
omomba ete. Ha'e nunga rupi ndee rexa'ã
ri ty'y reo jepe aguã?
12 Mba'eta yvy regua ruete ra'angaa ikuai
va'e nda'u ogueraa jepe ri raka'e xeramoĩ
kuery omomba aguã gui? Ha'e va'e kuery
ma Gozã, Harã ha'e Rezefe pygua, ha'e Éden
ramymino kuery Telassar py ikuai va'ekue.
13 Ha'e mamo tu oiko aỹ Hamate pygua
huvixa, ha'e Arpade, Sefarvaim tetã, Hena
ha'e Iva pygua huvixa kuery?" — he'i uka.

2 Reis 19.14-19

14 Ha'e gui ma tembiguai kuery po gui
kuaxia para Ezequias ojopy vy ogueroayvu.
Ha'e rami vy SENHOR pegua oo py oike vy
oexa uka imoiny henonde.
15 Ha'e rami vy SENHOR renonde ojapukai vy
aipoe'i:

16 — SENHOR Israel kuery ruete, anjo
kuery pepo áry rupi reguapy reiny va'e
repenaa py, ndee anho'i reiko yvy jave
regua kuery ruete. Ndee ma yva ha'e yvy
apoare.
17 SENHOR, ejapyxaka rendu pota aguã.
Eipe'a ke nderexa, rexa pota aguã. Ha'e
vy endu pota Senaqueribe ijayvuague ha'e
javi re, mba'eta ndee Oreruete reikove va'e,
nderovai ae ijayvu.
18 Ha'e gui SENHOR, anhetẽ ete ae Assíria
pygua huvixa kuery omomba raka'e yvy
regua ikuai va'e, ha'e kuery yvy guive.
19 Ha'e gui oapypa guive ha'e kuery ruete
ra'angaa oguereko va'ekue. Ha'e rami avi
ha'e nunga ma tuuete e'ỹ ae, avakue rembi-
apo, yvyra ha'e ita guigua rive. Ha'e nunga
rupi ae omomba.
20 Ha'e ramo SENHOR Oreruete, orereraa
jepe ke ipo gui, yvy regua ha'e javi oikuaa
aguã ndee anho SENHOR reikoa — he'i.

2 Reis 19.20-34

21 Ha'e gui Amoz ra'y Isaías oayvu
ogueraa uka Ezequias pe:

— Po rami SENHOR Israel kuery ruete
ijayvu: Assíria pygua huvixa Senaqueribe
káuxa xevy rejerure ramo
22 po rami xee SENHOR xeayvu hexe. Ndere
ma kunhataĩgue'i Sião pygua rajy kuery
opuka rei okuapy. Nderakykue Jerusalém
pygua rajy kuery oguerova-rova oakã.
23 Mba'eta mava'e re tu ndeayvu vai?
Mava'e tu rejojai? Mava'e rovai rupi tu
ndeayvu ha'e nderexa py rema'ẽ vaikue
rei? Xee Israel kuery ruete xeky'a e'ỹ va'e
rovai ae.
24 Mba'eta nerembiguai kuery rembo'e SEN-
HOR rovai ijayvu aguã re. Ha'e vy aipo're:
"Xekaróxa reta va'e vy ajeupi 'rã yvyty
áry peve, Líbano yvy re mombyryvea rupi
teĩ. Xee aitypa 'rã ha'e py yary yvatekueve
ha'e cipreste iporãgueve ikuai va'e, avaẽ
'rã mombyryvea py apyta aguã, ka'aguy
inhanavea py peve.
25 Ha'e gui yvy ajo'o vy ay'u amboae regua
kuery pegua yy gui, ha'e Egito yvy re apyrõ
vy rive amombirupa yakã ikuai va'e", 're
va'ekue.

26 — Ha'e rami teĩ nerendui teve yma rupi
ma voi xee ae amoĩ ha'e va'e nunga oiko
aguã, ymave guive anhembopy'a ae ma ha'e
rami aguã re? Ha'e rami vy aỹ ma amoingo
ete ma ha'e nungakue. Xee ae aipotaa
rami vy ndee rembovaipa karamboae tetã
ikorapa va'ekue.
27 Ha'e nunga rupi ae ha'e pygua kuery
ikangypa, okyjepa ha'e oxĩmba rei raka'e.
Ha'e rami vy okanhymba vyvoi nhuũ rami
rive, e'ỹ vy jai rogue pyau, nhuũ oo ao'ia
áry henhoĩ rive va'e rami, e'ỹ vy mba'emo

onhotỹ mbyre ijaju e'ỹ re okaipa va'e rami
rive.
28 Ha'e rã xee ma aikuaa porã reguapy reiny
rã, repu'ã reovy ha'e reike ju rejuvy nhavõ,
ha'e gui xerovai repu'ã reia guive.
29 Ha'e ramo xerovai repu'ã reia ha'e ren-
hemboyvate reia aendupa ma vy aỹ ma nexĩ
re amoĩ 'rã ty'aĩ ndereruarã, ndejuru re
amoĩ avi 'rã juru xã, ha'e rami vy ajapo 'rã
rejuague rupi ae ju rejevy aguã rami.

30 — Ha'e gui ndee Ezequias reikuaa aguã
ma pova'e 'rã oiko: Aỹ kova'e ma'etỹ ma
peẽ kuery pekaru 'rã mba'emo ha'e ae gui
henhoĩ va'ekue re, ha'e gui amboae ma'etỹ
ma ha'e va'ekue gui ikuai va'ekue re ju 'rã
pekaru. Ha'e rã mboapy ma'etỹa py ma
penhotỹ ju 'rã mba'emo, ha'e gui pemono'õ
'rã. Penhotỹ 'rã uva, hi'a pe'u aguã.
31 Ha'e gui Judá regua rembyre oo jepe
va'ekue ma hapo ju 'rã yvy katy, ha'e vy
hi'árykue ma hi'a ju 'rã.
32 Mba'eta Jerusalém tetã py ikuai 'rã okuave
va'e, Sião yvyty re ikuai 'rã oo jepe va'ekue.
SENHOR ixondaro reta va'e ae 'rã ojapo,
nhanderayvu etea rupi.

33 — Mba'eta po rami SENHOR ijayvu
Assíria pygua huvixa rekorã re: "Ha'e
ma kova'e tetã py ndoikei 'rãe, neĩ pe-
teĩve hu'y nomomboi 'rã tetã katy, hu'y
jokoa reve nonhembojai 'rã ouvy, neĩ yvy
nombo'yvatei 'rã guive tetã kora áry rupi
ojeupi aguã.
34 Ha'e rami 'rãgue py tape ouague rupi ae ju
'rã ojevy. Kova'e tetã py ndoikei 'rãe", he'i
SENHOR.
35 "Mba'eta xee ae ajoko 'rã tetã araa jepe vy,
xejee ha'e xerembiguai Davi re ama'ẽ vy",
he'i.

2 Reis 19.35-37, 2 Crônicas 32.21,22

36 Ha'e gui ma anjo SENHOR-a guigua ou
vy Assíria pygua kuery ijatya rupi ojuka
cento e oitenta e cinco mil. Ko'ẽgue
okuave'i va'e ovy vy oexa rã hetekue rive
ikuai.
37 Ha'e ramo Assíria pygua huvixa Senaque-
ribe ojepe'a ju ovy. Ojevy vy guetã ae
Nínive py ju opyta.
38 Ha'e gui ma nguuete ra'angaa Nisroque
pegua opy omboetea py oĩ jave ta'y kuery
ae Adrameleque ha'e Sarezer ojuka kyxe
py. Ha'e vy onhamba jogueravy Ararate
yvy katy. Ha'e ramo ta'y Esar-Hadom ju oĩ
nguu rekovia.

38

2 Reis 20.1-11, 2 Crônicas 32.24-31

1 Ha'e va'e jave py huvixa Ezequias
imba'eaxy vy omano ta ma oupy. Ha'e
ramo oĩa py ou Amoz ra'y profeta Isaías.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Po rami SENHOR ijayvu: "Emoatyrõ
mba'emo ndero py ikuai va'e, mba'eta re-
mano 'rã, ndereikovevei ta ma", he'i.

2 Ha'e ramo Ezequias ojere vy ngoo
mbotya re ngova omboja oupy. Ha'e vy
SENHOR pe ojerure vy
3 aipoe'i:

— SENHOR, ajerure ndevy. Nema'endu'a
ke nerenonde rupi ha'evea rami aikoague
re, xepy'a ha'e javi py. Ha'evea ramigua
ajapo aikovy va'ekue nerenonde rupi —
he'i. Ha'e vy ojae'o vaipa oupy.

4 Ha'e gui Isaías pe SENHOR ombou ju
oayvu. Ha'e vy aipoe'i:

5 — Ejevy ke, ha'e vy aipo're Ezequias
pe: Po rami SENHOR neramoĩ Davi ruete
va'e ijayvu: "Xee aendu ma renhembo'ea,
nderexay aexa guive. Ha'e vy amoĩve 'rã
nde'ára quinze ma'etỹ peve ju.
6 Ha'e vy rogueraa jepe 'rã Assíria pygua
huvixa po gui, kova'e tetã guive. Aepy 'rã
kova'e tetã", he'i.
7 Pova'e nunga SENHOR oexa uka 'rã ndevy,
reikuaa aguã oayvuague ojapo 'rãa.
8 "Tape pyrõ-pyrõarã Acaz ojapo va'ekue
re ajapo 'rã kuaray'ã dez pyrõa hakykue
katy ju ojevy aguã rami", he'i. Ha'e gui
ha'ekue rami ae ojapo kuaray'ã dez pyrõa
peve hakykue katy ju ojevy aguã rami.

Ezequias oporaeiague

9 Ha'e ramo Judá pygua huvixa Ezequias
imba'eaxy vaipa oupyague gui opu'ã ju ma
rire po rami oporaei:
10 — Xee aipoa'e va'ekue:
"Xembaraete rei reve aikovea py teĩ
aỹ aike ta yvyra rupa rokẽ rupi.
Mba'eta xegui oipe'aa ta ma aikovea
ma'etỹ", ha'e va'ekue.
11 Aipoa'eve ju va'ekue:
"Okuave va'e yvy re xee ndaexavei ma
'rã SENHOR.
Neĩ peteĩve ava ma voi ndaexavei ma
'rã yvy re hekoa va'e.
12 Mba'eta xegui aikovea'i oipe'aa ta heravy
mombyry,
vexa'i re opena va'e okeaty ombo-
vaipaa rami.

Ajukue apoa rami rejaya ta xerekovea
nhimbo rami.
Ára oaxa rã pytũa rami rejapo
xerekovea opa aguã rami.
13 Xee arõ are ma ainy ko'ẽ rai peve,
ha'e rã ha'e ma guary rami omopẽmba
xekãgue.
Ára oaxa rã pytũa rami rejapo
xerekovea opa aguã rami", ha'e
va'ekue.
14 — Mbyju'i e'ỹ vy jeruxi rami avi anhe'ẽ
aikovy va'ekue,
apykaxu rami xepoaẽ rei va'ekue.
Xerexa voi ikangypa ma yvate katy
ama'ẽ riae ete rã.
" SENHOR, ajexavai rei aikovy, xembo-
vai ke", ha'e va'ekue.
15 — Ha'e gui aỹ ma marã rami nda'u xeayvu
'rã?
Ndee ndeayvuague rami ae xerereko.
Ha'e nunga rupi aikovea pukukue re
ha'evepa rei'i 'rã aikovy,
xerekovea ojexavai vaipa rire.
16 SENHOR, ha'e rami ndee orereko ramo ore
avakue roikove,
xenhe'ẽ voi ha'e nunga re ae 'rã oĩ.
Mba'eta xemoexaĩ vy xemoingove ju.
17 Xembopy'a porã ju aguã ae xembojexavai
va'ekue.
Mba'eta ndee ma xerekovea reayvu vy
xereraa jepe yvykua py xevaipa aguã
gui,
mba'eta nderakykue katy remombopa
ma ajejavyague ha'e javi.
18 Ha'e gui yvyra rupa py ma avave nan-
dererovy'aai 'rã,
manoa py nanemboeteai 'rã.
Yvy kua katy oguejy va'ekue ma
noarõvei 'rã okuapy anhetẽ ete va'e
rupi reikoa.
19 Okuave va'e anho 'rã ndereroporaei,
kova'e ára xee rogueroporaeia rami.
Ha'e tuu kuery omombe'u 'rã gua'y
kuery pe anhetẽ ete va'e rupi
reikoa.
20 Mba'eta SENHOR ou vy xereraa jepe.
Ha'e nunga rupi mba'epu ixã va'e
nhambojoguy reve
jaroporaei 'rã ára nhavõ jaikovea
pukukue re,
SENHOR pegua oo py — he'i.
21 Mba'eta Isaías aipoe'i ae va'ekue: "Peru
figo'a oumbiri pyre, ha'e pemboja ijai re.
Ha'e ramo okuera 'rã imba'eaxya gui", he'i
va'ekue.
22 Ezequias voi aipoe'i va'ekue: "Mba'e
nunga tu oiko 'rã aikuaa aguã SENHOR ro py
ju aa 'rãa?" he'i va'ekue.

39

2 Reis 20.12-19

1 Ha'e va'e jave py Babilônia pygua hu-
vixa Baladã ra'y Merodaque-Baladã va'e ma
"Huvixa Ezequias haxy oupy" 'ea rã oendu
vy oĩa katy ombou kuaxia para, mba'emo
ome'ẽ va'erã reve.
2 Ha'e ramo herua kuery ovaẽ rã Ezequias
oguerovy'a vy ha'e kuery pe oexa uka
mba'emo omoĩ porãaty py oguereko va'e
ha'e javi: prata, ouro, tembi'u irũrã, azeite
iporãve va'e ha'e tembiporu joe opu'ãa
pygua. Omoĩ porãaty py ikuai va'e ha'e javi
oexa uka. Neĩ peteĩ'i voi Ezequias ndoexa
ukai ha'e kuery pe, ngoo py ae, neĩ openaa
ha'e javi rupi oguereko va'e.
3 Ha'e ramo huvixa Ezequias oĩa py pro-
feta Isaías ou vy oporandu ixupe:
— Mba'e nunga re tu avakue ou va'ekue
ijayvu okuapy ra'e? Magui tu ou okuapy
ndea py?
Ezequias ombovai:
— Peteĩ yvy mombyryvea gui ou, Babilô-
nia gui ae — he'i.
4 Ha'e ramo oporanduve ju:
— Mba'e tu ha'e kuery oexa okuapy
ndero py?
Ezequias ombovai:
— Xero py oexa okuapy mba'emo ikuai
va'e ha'e javi. Xemba'e amoĩ porãaty py
oĩ va'e regua neĩ peteĩve ndaexa ukai ha'e
kuery pe — he'i.
5 Ha'e gui ma Isaías aipoe'i Ezequias pe:
— Endu ha'vy SENHOR ayvu.
6 "Ovaẽ 'rã ára ndero py ikuai va'e ha'e javi
Babilônia yvy katy ogueraapaa aguã, ymave
guive neramoĩ kuery omoĩ porã va'ekue
kova'e ára peve. Ndoejaai 'rã neĩ peteĩ
regua ma voi", he'i SENHOR.
7 Ndera'y kuery rereko va'ekue ae voi ogue-
raapaa avi 'rã okuapy, Babilônia pygua hu-
vixa ro py oa'yĩjo pyre meme ikuai aguã —
he'i.*

* 39:7 Ha'e va'e jave ma huvixave kuery oa'yĩjo uka 'rã guembiguai kuery ngoo rupi guarã.

8 Ha'e ramo Ezequias aipoe'i Isaías pe:
— Pova'e ayvu SENHOR guigua remombe'u va'e ma ha'eve va'e — he'i, ojeupe ae "Xee aikuaa rã aikovea ja mby'a porã anho ha'e ha'evepa rei'i ta merami", he'i vy.

40

SENHOR ou aguã re ijayvuague

1 Nhanderuete aipoe'i: "Xevygua kuery pe pendeayvu pembovy'aa rupi, pembovy'a ju ke.
2 Pendeayvu porã'i ke Jerusalém pygua kuery pe. Ha'e vy aipopeje: 'Opa ma pendere opu'ãa ague, mba'eta pendereko vaiague omboguepaa ma. Pejejavyague re pepaga aguã va'ekue mokoĩgue ma pejopy SENHOR po gui', peje."
3 Ha'e gui ma onhendu 'rã tekoa e'ỹa rupi ojapukai va'e po rami: "Pereko katu ke SENHOR raperã. Pembo'yvi ke tape tekoa e'ỹa rupi oo va'e Nhanderuete ou aguã.
4 Mba'eta yvyugua ha'e javi omonyẽmba 'rã. Ha'e gui yvyty ha'e yvy'ã ikuai va'e ombojojapa 'rã. Ikarẽ rei va'ekue-'ekue ombo'yvipa 'rã, ha'e yvy'ã guy rei va'ekue ijojapa 'rã.
5 Ha'e gui ma ojekuaa 'rã SENHOR rexakãa. Avakue ha'e javi 'rã oexa, SENHOR ojuru py ae ijayvu rire."*
6 Ha'e gui peteĩ ayvu onhendu vy "Ejapukai", he'i.
Ha'e gui amongue oporandu: "Mba'e tu arojapukai ta?"
"Aipo'ere: 'Avakue ha'e javi ma jai rogue, ha'e ha'e kuery oguerovy'ave va'e ha'e javi ma ipoty rami rive oĩ.
7 Mba'eta jai rogue ipiru 'rã, ha'e ipoty okuipa 'rã, ha'e va'e re SENHOR oipeju ramo rive. Anhetẽ avakue ma jai rogue rami meme ikuai.
8 Jai ipiru ramo ipoty okuipa 'rã. Ha'e rã Nhanderuete ayvu ma oĩ riae 'rã raka'e rã peve guarã', 'ere."*
9 Ha'e gui ndee Sião pygua, eẽ ke yvyty yvateve va'e áry mba'emo pyau remombe'u aguã. Remombe'u 'rã mba'emo pyau Jerusalém pygua kuery pe, ayvu atã reve 'rã ndeayvu. Epu'ã ke, ekyje eme, emombe'u porã Judá tetã pygua kuery pe: "Pee ma ou oiny Nhanderuete!" 'ere.
10 Mba'eta SENHOR Nhanderuete ma opo'akaa reve ou 'rã, ojyva py ipo'aka aguã. Ha'e ogueru 'rã jaikoague repy, guenonde ombou 'rã nhandevy ome'ẽ va'erã.
11 Ha'e rami vy onhangareko 'rã ojeupegua kuery re vexa'i re opena va'e rami. Ojyva áry ogueru 'rã vexa'i ra'y, oikuavã 'rã heruvy. Ha'e ta'y'i va'e ma mbeguei'i 'rã oguereko.

SENHOR yvateve va'ea re ijayvuague

12 Ha'e gui mava'e nda'u opo ruguaa py yy oa'anga, ha'e okuã py yva oa'ã raka'e? Mava'e nda'u yvy ku'i ojopy ajaka py rami, ha'e gui yvyty ha'e yvy'ã ikuai va'e mba'emo opejaa py oa'ã raka'e?
13 Mava'e nda'u ombo'e raka'e SENHOR Nhe'ẽ? Mava'e nda'u imongetaarã oiko raka'e ombo'e aguã?*
14 Mava'e pe nda'u onhemongeta uka raka'e oikuaapa aguã rami? Mava'e nda'u ombo'e raka'e tape teko porã rupi oo aguã re, e'ỹ vy ombo'e 'arandu re, ha'e rami e'ỹ vy ixupe oikuaa uka tape oikuaa aguã katy oo va'e?
15 Mba'eta ixupe rã yvy regua ikuai va'e ma yryru gui peteĩ otyky va'e rami ikuai, ha'e e'ỹ vy mba'emo opejaa py peteĩ ku'i apĩ'i oĩ va'e rami. Ixupe rã yy pa'ũ ikuai va'e voi yvy ku'i opu'ã va'e rami ikuai.
16 Ixupe guarã japy aguã neĩ Líbano yvy re yvyra ikuai va'e ha'e javi nda'evei, ha'e py mymba ikuai va'e voi nda'evei japy reve nhame'ẽ aguã.
17 Ha'e oexa rã yvy regua ha'e javi mba'everã ndovarei va'e rami ikuai. Ha'e oikuaa rã mba'eve gui ma voi ndovareive va'e, mba'eve oĩ e'ỹ va'e rami.
18 Mava'e nda'u Nhanderuete reve joo rami ete 'rã heko va'e? Mba'e nunga nda'u hexe nhambojoja 'rã?
19 Mba'eta mba'emo apoa ma ojapo 'rã mba'emo ra'angaa. Ha'e gui ouro re omba'eapo va'e ju 'rã onhovãmba ouro py, ha'e gui ixãrã ma prata gui ojapo 'rã.
20 Ha'e rã iporiaukue'i ma yvyra ovo rive va'erã e'ỹ 'rã oiporavo 'rã. Ha'e vy ojou 'rã ojapo kuaapa va'e ojapo aguã ta'angaa omyĩ aguã rami e'ỹ.

* 40:5 Kova'e ayvu rupi João Batista ijayvu Jesus ou 'rãa omombe'u vy (Mateus 3.3, Marcos 1.3, Lucas 3.4-6, João 1.23).
* 40:8 1 Pedro 1.24-25 * 40:13 Romanos 11.34, 1 Coríntios 2.16

21 Xapy'a rei nda'u ha'e nunga
ndapeikuaai ri? Napendui teve? Pẽvy
nda'u nomombe'uai ri jypy guive ma voi?
Tyrã pa ndapeikuaa potai ae yvy omboytaa
ára guive?
22 Mba'eta Nhanderuete ma yvy apy jerekue
áryve oguapy oiny va'e, ha'e oexa rã ha'e py
hekoa va'e kuery tuku rami avi kyrĩ'i. Ha'e
ae avi oipyo raka'e yva ajukue puku rami,
oo'i ajukue guigua rami ojora vy oupi ha'e
py oĩ aguã.
23 Ha'e ae avi omo'yvyĩ'i 'rã huvixa kuery
ikuai va'e, omokanhymba 'rã yvy regua joe
oikuaa pota va'e.
24 Ha'e kuery ma mba'emo ra'yĩgue rami
onhotỹa e'ỹ vy omoaĩa ramo yvy re hapo
vy hi'y ypy'i 'rã, ha'e rami teĩ ha'e va'e
rupi yvytu oipeju ovy ramo ipirupa vyvoi
'rã, ha'e gui ma yvytu vaikue ogueraapa 'rã
mba'emo pirekue rami avi.
25 Ha'e nunga rupi Iky'a e'ỹ va'e aipoe'i:
"Mava'e re nda'u peẽ kuery xembojoja 'rã?
Mava'e tu xee ramigua oiko?" he'i.
26 Penderova yva, ha'e pema'ẽ. Mava'e tu
ha'e nunga ha'e javi ojapo raka'e? Ha'e ma
jaxy-tata oipapa porãmba rire oxondaro
kueryrã rami oguenoẽ 'rã heravy, peteĩ-teĩ
rery rupi oenoĩ vy. Mba'eta imbaraete ha'e
ipo'akapa va'e ramo peteĩve ma voi ndoatai
'rã.
27 Ha'e nunga rupi mba'e re tu peẽ Jacó
ha'e Israel kuery pendeayvu vy aipopeje:
"Xee aikoa re ma SENHOR ndoexa potai,
Nhanderuete ndoikuaa potai anhepytyvõ
uka teĩ", peje.
28 Ha'e rami teĩ ndapeikuaai, napendui ri
ty'y Nhanderuete Imarã e'ỹ va'e, SENHOR
yvy apy apoare na'ikane'õi ha'e ndaxypai
'rãa? Hi'arandua re ma nhande ndajaikuaa
pota kuaai 'rã.
29 Ha'e rami 'rãgue py ha'e ae omombaraete
ju 'rã ikane'õ va'e, omombaraeteve 'rã
na'imbaraetevei va'ekue.
30 Mba'eta ipyaukue voi ikane'õ ha'e haxypa
'rã. Kunumigue ikangypa vy ho'apa 'rã.
31 Ha'e rã SENHOR oarõ oikovy va'e kuery
ma ojouve ju 'rã ombaraeterã. Ha'e rami
vy opu'ã ju 'rã taguato oveve ovy va'e rami.
Onha teĩ na'ikane'õi 'rã, oguata teĩ ndaxy-
pai 'rã.

41

Nhanderuete re ojerovia e'ỹ va'e kuery
oenoĩ vy omboayvuague

1 "Peẽ kuery yy pa'ũ re pendekoa va'e,
pekyrirĩ ke xerenonde. Ha'e pygua pen-
dekuai va'e, penhemombaraete ke, ha'e gui
mae ma penhemboja xere, xee romboayvu
rã pembovai aguã. Peju, jajogueroayvu.
2 Ha'e gui mava'e tu kuaray oua katy gui
ombou oguataa rupi rei joe ipo'aka va'erã?
Mava'e tu ojapo heta va'e kuery onhe'ẽ
rendu aguã rami, ha'e huvixave kuery ikuai
va'e re opyrõ oiny aguã, okyxe py yvy
ku'i rami omboa'ypa aguã, ha'e guapa py
omoaĩmba aguã yvytu mba'emo pirekue
ombovevepa heravya rami?
3 Mba'eta ha'e ma oakykue monhamba ma
vy henonderã oove 'rã mba'eve oiko e'ỹ re,
oguataaty rupi e'ỹ teĩ.
4 Mava'e tu ojapo ha'e nunga ha'e javi oiko
aguã rami? Jypy'i guive oayvu py rive heta
va'e kuery omoingo va'ekue ae. Xee ae
SENHOR jypy'i guive ha'e opaa py guarã
aiko", he'i.
5 Ha'e nunga ye'ẽ yvýry hekoa va'e kuery
ha'e nunga oexa vy onhemondyipa 'rã. Yvy
apy gui voi oryryipa reve 'rã onhemboja
jogueruvy.
6 Peteĩ-teĩ nhomombaraete 'rã. Ha'e vy oirũ
kuery pe "Nembaraete ke", he'i 'rã.
7 Ha'e rami vy mba'emo ra'angaa apoa
omokyre'ỹ 'rã ouro re omba'eapo va'e, ha'e
gui karavo mbotaa py ombojoja va'e ju
aipoe'i 'rã ferro áry ombope va'e pe: "Re-
japo porã rima ra'e", he'i 'rã. Ha'e rami vy
karavo py mba'emo ra'angaa re ombota 'rã
ho'a e'ỹ aguã.
8 "Ha'e rã ndee Israel ma xerembiguai
reiko. Ndee Jacó ma xerembiporavo, xeirũ
Abraão ramymino.
9 Ndee ma yvy apy gui rogueru va'ekue,
roenoĩ mombyryvea py reĩa gui. Ha'e vy
aipoa'e: 'Ndee ma xerembiguai. Xee roipo-
ravo rire ndoroejai 'rã.
10 Ekyje eme, mba'eta xee aiko ndereve. En-
hemondyi eme, mba'eta xee ma Nderuete.
Xee romombaraete 'rã, roipytyvõ ha'e teko
porã rupi roguereko 'rã aiporu kuaa regua
py.
11 Ha'e rã nderovai ipoxypa va'e kuery ma
oxĩmba rei ha'e nda'evei nho 'rã okuapy.
Ha'e va'e kuery ma omomba rivea 'rã
ovare'ỹ va'e rami. Ha'e rami vy ndere ija'e
e'ỹ va'e kuery okanhymba 'rã.

12 Ha'e va'e rire ndere opu'ã va'ekue reka
teĩ nderejouvei 'rã. Nderovai opu'ã va'ekue
omombytaa 'rã ovare'ỹ va'e.
13 Mba'eta xee SENHOR Nderuete ma rojopy
'rã ndepo reiporu kuaa regua re. Ha'e vy
aipoa'e 'rã: "Ekyje eme ke, xee roipytyvõ
'rã", ha'e.
14 " 'Ekyje eme Jacó ha'e Israel kuery,
taxo'i rami mbovy'i ete pendekuai teĩ. Xee
roipytyvõ 'rã', he'i SENHOR penderepya,
Israel kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e.
15 Ha'e gui peẽ rojapo 'rã mba'emo moa'yĩa
haimbe ha'e ipyau va'e, haĩ jovai va'e rami.
Ha'e ramo yvyty ikuai va'e pemboa'y 'rã
pemongu'ipa peve, yvy'ã ikuai va'e voi
pemombytapa 'rã mba'emo pirekue aty
rami.*
16 Pembovevepa ramo yvytu ogueraapa 'rã,
yvytu jere omoaĩ 'rã. Ha'e rã peẽ ma
perovy'a 'rã SENHOR, pemboete 'rã Israel
kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e.
17 "Ha'e gui ojexavai ha'e oipota rei'i va'e
kuery ma yy oeka teĩ ndojoui 'rã. Inhapekũ
ipirupa 'rã yuvei gui. Ha'e rami teĩ xee
SENHOR aendu 'rã. Xee Israel kuery Ruete
vy ndaeja rivei 'rã.
18 Ha'e rami vy yvy'ã ipiru reia gui teĩ xee
amboxyry 'rã yy, ajapo 'rã yvyugua mbyte
rupi yvu oiko aguã. Tekoa e'ỹa rupi voi
ajapo 'rã yupa oĩ aguã, ha'e yvy piru reia
va'ekue ajapo 'rã yypa aguã rami.
19 Tekoa e'ỹa py anhotỹ 'rã yary, acácia,
murta ha'e oliveira. Ha'e joyvy-yvy tekoa
e'ỹa py amoenhoĩ 'rã cipreste, olmeiro ha'e
buxo,
20 pavẽ oexa vy oikuaa aguã, oikuaa pota
ha'e oikuaa porã aguã SENHOR po ae ha'e
nunga ojapoague, Israel kuery ruete Iky'a
e'ỹ va'e omoingoague."

Amboae regua kuery ruete ramigua kuery pe SENHOR ijayvuague

21 SENHOR aipoe'i: "Pemombe'u porã
ke peikuaa va'e. Pendeayvu anhetẽ rupi
peikoa re", he'i Jacó kuery Ruvixave.†
22 "Peru ke peikuaa va'e, pemombe'u
mba'emo oiko va'erã. Pemombe'u ke ayvu
yma guare, ha'e nunga re jaikuaa pota aguã,
jaikuaa aguã ojeupity ete ma paa. Ha'e
rami e'ỹ vy raka'eve rã guarã pemombe'u
roendu aguã.
23 Peikuaa uka ke raka'eve rã guarã, peẽ
kuery ete pa tuuete peikoa roikuaa aguã.
Pemoingo ke mba'emo porã, e'ỹ vy
mba'emo vai teĩ, ha'e rami vy rokyjepa
aguã, ha'e jaexa pavẽ aguã.
24 Ha'e rami avi peẽ kuery ma mba'everã
ndapevarei, penerembiapokue voi
ndovareive va'e meme. Pendeporavoa
kuery voi ojeguarupy ikuai.
25 "Ha'e gui xee ma kuaray apu'a'ia katy
gui peteĩ ambou ramo ou 'rã. Kuaray oẽa
katy oiko teri reve aenoĩ ramo ojapukai
xerery rupi. Ha'e va'e ma opyrõ 'rã huvixa
kuery re yapo rami, nhae'ũ re omba'eapo
va'e yapo omou'ũa rami avi.
26 Mava'e nda'u jypy'i guive ha'e nunga
omombe'u, oiko e'ỹ mbove ma voi jaikuaa
vy 'Ha'e rami ae ri', ja'e aguã? Ha'e
rami avi jipoi avave rei imombe'uarã, ikuaa
ukaarã ndoikoi, pendeayvu oendu va'ekue
voi ndoikoi.
27 Xee ae ma jypy Sião pe amombe'u vy
'Ma'ẽ, upe ma oĩ!' ha'e va'ekue. Mba'eta
Jerusalém pygua kuery pe ambou ayvu
porã mombe'uarã.
28 Xee ama'ẽ vy ndaexai peteĩve, peẽ kuery
va'e regua ndoikoi nhomongeta kuaa va'e,
ha'e va'e pe nhaporandu rã ombovai va'erã.
29 Peẽ kuery ha'e javi ma mba'everã ndape-
varei. Penerembiapo voi mba'e e'ỹ meme.
Mba'eta mba'emo ra'angaa ojapo pyre ma
yvytu rive, hyrukue rei va'e ae."

42

SENHOR rembiguai reko re ijayvuague

1 "Apy ma oĩ xerembiguai ambopo'aka
va'e. Xerembiporavo oiko, xenhe'ẽ py
arovy'a va'e. Hexe amoĩ Xenhe'ẽ. Ha'e
ramo amboae regua kuery pe oikuaa uka 'rã
teko porã regua.
2 Ha'e rami avi ha'e ma nanhomotare'ỹi 'rã,
ndojapukai atãi 'rã, neĩ tetã mbyte rupi voi
noendu ukai 'rã oayvu.
3 Takua omopẽ mbyre nomou'ũi 'rã, neĩ
nomboguei 'rã tataendy ra'y hataxĩ rive'i
va'e voi. Ha'e rami 'rãgue py anhetẽ va'e
rupi 'rã oikuaa uka teko porã regua.

* 41:15 Apy ma ijayvu ngovaigua kuery omomba aguã re.

† 41:21 Apy ma tuuete ramigua kuery pe Nhanderuete ijayvu.

* 42:4 Apy ma ijayvu ikangy va'e ha'e iporiaukue'i Jesus Cristo nomombai 'rãa re, ha'e rami 'rãgue py ogueraa jepe 'rã (Mateus 12.15-21).

4 Ha'e ma ndopai 'rã, nokanhyi 'rã guive,
yvy jave re teko porã regua oikuaa ukapa
e'ỹa ja. Ha'e gui ye'ẽ yvýry ikuai va'e voi
oarõ 'rã okuapy oeko mbo'e aguã.”*
5 Po rami ijayvu SENHOR Nhanderuete
yva ojapo ha'e oipyo va'ekue, ko yvy on-
hono vy opa mba'e hi'a aguã rami ojapo
va'ekue. Ha'e ae yvy regua kuery pe ome'ẽ
raka'e ipytuẽrã oikove aguã, ha'e kuery re
omoĩ avi inhe'ẽrã. Ha'e vy aipoe'i:
6 “Xee SENHOR ma roenoĩ va'ekue teko porã
rupi. Ha'e rami rire ajopy 'rã ndepo re.
Ndere anhangareko reve romoĩ 'rã nere-
tarã kuery pe xereve guarã ajapo va'ekue
reikuaa uka aguã, ha'e amboae regua kuery
voi remoexakã aguã rami.
7 Ha'e rami vy reipe'a aguã oma'ẽ e'ỹ va'e
rexa, ha'e nhuã gui reipe'a aguã omboty
pyre, nhuã pytũa py oĩ va'ekue voi.
8 Xee ma SENHOR, po rami ae xerery. Ha'e
rami vy xerexakãa ma name'ẽi 'rã amboae
pe, xerekovia namboete ukai 'rã mba'emo
ra'angaa ojapo pyre.
9 Ma'ẽ, jypy amombe'u va'ekue-'ekue ma
ojeupitypa ma, ha'e gui mba'emo ipyau
va'e ju aikuaa uka pẽvy. Ha'e nunga oiko e'ỹ
mbove xee ajapo 'rã pendu aguã rami.”

Nhandereraa jepea re japoraei aguã

10 Pemonhendu ke SENHOR pe mboraei
pyau. Peẽ kuery ye'ẽ rupi peguata va'e,
pendu uka peporaeia yvy apy peve, ye'ẽ
rupigua ha'e javi reve, ha'e ye'ẽ yvýry rupi
pendekoa va'e ha'e javi.
11 Pemonhendu ke pendeayvua tekoa e'ỹa
rupi, tetã ha'e tekoa Quedar regua py pen-
dekuai va'e voi. Itaova rupi pendekoa va'e,
pevy'a ke, pejapukai yvyty apyte áry pen-
dekuaia gui.
12 Pemboete SENHOR. Pemombe'u hexakãa
ye'ẽ yvýry rupi ikuai va'e pe.
13 Mba'eta SENHOR ma ipy'a guaxuve va'e
rami avi oẽ ouvy vy kyre'ỹ re 'rã oo joe
opu'ã va'e rami. Ojapukai atã 'rã joe opu'ã
aguã katy oo va'e rami. Ha'e rami vy
ngovaigua kuery pe oexa uka 'rã opo'akaa.
14 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'i: “Xee
ma yma ete guive akyrirĩ va'ekue, ajejoko
vy mba'eve nda'ei va'ekue. Ha'e rã aỹ
ma ajapukai 'rã imemby raxy va'e rami,
anhea'ã 'rã ipytuẽ atã va'e rami.
15 Mba'eta amomba 'rã yvyty ha'e yvy'ã
ikuai va'e, ha'e amombirupa 'rã jai ha'e
rupi ikuai va'e ha'e javi. Yakã ikuai va'ekue
ajapo 'rã yvy piru rei oĩ aguã rami, ha'e
yupa ikuai va'ekue amombirupa 'rã.
16 Ha'e gui ára revegua e'ỹ va'e kuery
ma areko 'rã heravy tape ndoikuaai va'e
rupi, aroguata 'rã oikuaa e'ỹa rupi. Ha'e
kuery renonde amoexakãmba 'rã pytũ rei
oĩ va'ekue rupi, tape vaikue rei va'ekue voi
ambojojapa 'rã. Ha'e nunga ajapo 'rã ha'e
kuery pe, ndaejai 'rãe.
17 Ha'e rã mba'emo ra'angaa ojapo pyre re
ojerovia va'e kuery ma ojevy rivepa 'rã.
Ha'e rami vy oxĩmba 'rã okuapy ndoikuaai
rei vy, mba'emo ra'angaa ojapo pyre pe rive
‘Oreruete’, he'i rire.”

Israel kuery ára revegua e'ỹ rami ikuaia re
ijayvuague

18 Pendeapyxa e'ỹ va'ekue, pendu ke.
Ha'e peẽ ára revegua e'ỹ va'e, pema'ẽ pexa
aguã.
19 Mava'e nda'u oiko ára revegua e'ỹ,
xerembiguai e'ỹ vy? Mava'e nda'u
xeayvu mombe'uarã amondouka va'e rami
nda'ijapyxai va'e oiko? Mava'e nda'u
xerevegua “ SENHOR rembiguai” ha'ea va'e
rami ára revegua e'ỹ oiko?†
20 Mba'eta peẽ kuery ma opa mba'e pexa
teĩ peteĩve ndapexa kuaai. Pendeapyxa
ojepe'a porã va'eri napendui 'rã mba'eve.
21 SENHOR gueko porãa oikuaa uka vy
ojeguigua lei omboyvate ha'e omoex-
akãmba raka'e, oipotaa rami vy.
22 Ha'e rã kova'e kuery ma oipe'apaa rã
okanhygue rami avi ikuai. Ha'e kuery ha'e
javi ma itakua py ojokuapaa reve ombotya,
nhuã py omboty pyre ikuai. Ho'u pyrã
rami rive ombotya, heraa jepearã ndoikoi
guive. Heraapa pyre ikuai, ha'e avave rei
aipo nde'i 'rã: “Tapeo porã ju.”
23 Ha'e gui peẽ kuery va'e regua mava'e tu
oendu kuaa 'rã ha'e nunga? Mava'e nda'u
oikuaa pota reve oendu kuaa 'rã ha'e va'e
rire mba'emo oiko va'erã?
24 Mava'e tu Jacó regua kuery omboaxa
raka'e heraapa pyrã, ha'e Israel kuery om-
boaxa ipe'aarã pe? SENHOR e'ỹ ri nda'u
omboaxa raka'e, hovai ha'e kuery ojejavy
rire? Mba'eta ixuguigua tape rupi ha'e

† 42:19 Apy “Xerembiguai” he'ia ma ojeupe guarã oiporavo va'ekue re ijayvu vy.

kuery nda'ikuaixei, ixuguigua lei re ndojapyxakaxei guive.
25 Ha'e nunga rupi ae ha'e kuery re ombou opoxy etea, joe opu'ãa py ho'apa aguã. Ha'e rami py tata omboja ijyvýry rupi. Ha'e rami ete teĩ ha'e kuery ndoikuaai. Oapypaa teĩ ha'e nunga re ndoikuaa potai.

43

Nhanderuete anho Israel kuery reraa jepea oikoa re ijayvuague

1 Ha'e gui aỹ ma po rami ijayvu SENHOR nemoingoare, Jacó ha'e Israel kuery apoare. Aipoe'i: "Pekyje eme ke, mba'eta xee ma roepy. Penderery rupi roenoĩ rire xemba'e pendekuai.
2 Ha'e rami rire yy rupi peaxa ramo xee aiko 'rã pendereve. Yakã rupi peaxa teĩ napendeao'i 'rã. Tata rupi peaxa ramo napenderapyi 'rã, hendy va'e voi napendeoverei 'rã.
3 Mba'eta xee ma SENHOR Penderuete, Israel kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e ha'e pendereraa jepea aiko. Ha'e rami vy penderekovia ame'ẽ 'rã Egito pygua kuery. Etiópia ha'e Sebá pygua voi ame'ẽ 'rã pendere.
4 Mba'eta xevy rã ovare ete va'e ha'e omboeteve pyrã pendekuai, xee roayvu guive. Ha'e nunga rupi ae penderekovia ame'ẽ 'rã amboae regua kuery, penderekovia aepy vy.
5 Ha'e nunga rupi pekyje eme, pendereve xee aiko ramo. Ha'e rami vy peneramymino kuery arupa ju 'rã kuaray oẽa ha'e oikea katy gui amono'õmba vy.
6 Kuaray ijapu'a'ia katygua pe aipoa'e 'rã: 'Eme'ẽmba ju ke.' Ha'e kuaray puku-a katygua pe avi 'Ejoko eme', ha'e 'rã. Peru ke xera'y kuery mombyry gui, peru xerajy kuery yvy apy gui,
7 xerery rupi aenoĩ va'ekue ha'e javi, xee ae anhemboete uka vy amoingo ha'e ajapo va'ekue.
8 "Peru ke hexa oĩ va'eri ndoexai va'e kuery, ha'e ijapyxa oĩ va'eri ndojapyxakaxei va'e guive.
9 Tou avi yvy regua kuery ha'e javi, ta'ijatypa opa marãgua kuery ikuai va'e. Ha'e kuery va'e regua mava'e tu omombe'u kuaa 'rã ha'e nunga, ha'e nhandevy oikuaa uka yma rupi amombe'u uka va'ekue-'ekue? Ha'e rami vy toexa uka imombe'uarã oguereko ri vy, heko porãa kuaa ukaarã, nhaendu vy 'Anhetẽ ete ae' ja'e aguã.
10 "Ha'e rã peẽ ae ma xereko mombe'uarã pendekuai", he'i SENHOR. "Peẽ ma xerembiguairã aiporavo va'ekue xeayvua pendu vy perovia aguã, ha'e rami vy xee anho aikoa peikuaa aguã, mba'eta xee aiko e'ỹ mbove peteĩve tuuete ndoikoi raka'e, ha'e xee aiko rire voi amboae ndoikoi 'rã.
11 Xee, xee ae ma SENHOR. Xee e'ỹ vy ndoikoi jogueraa jepearã.
12 Xee ma amombe'u uka ma voi ajogueraa jepe aguã. Ha'e va'e ambou ma vy aikuaa uka ju. Penembyte ndoikoi amboae ramigua tuuete, ha'e rã peẽ kuery ma xekuaa ukaarã pendekuai", he'i SENHOR. "Xee ae ma Penderuete.
13 Ára oiko e'ỹ mbove ma voi xee ae aiko raka'e. Ndoikoi guive xepo gui jope'aarã. Mba'eta xee mba'emo ajapo ta ramo mava'e tu xejoko ta?" he'i.

Babilônia pygua po'akaa gui ogueraa jepe aguã re ijayvuague

14 SENHOR pendereraa jepea, Israel kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e ma po rami ijayvu: "Peẽ kuery roayvu vy Babilônia yvy re amondouka 'rã hovaigua kuery tetã re opu'ã okuapy va'erã. Ha'e rã ha'e pygua caldeu kuery ma ajapo 'rã onhamba aguã rami. Kanoã ha'e kuery oguerovy'a rei va'ekue py ae 'rã ojava.
15 Xee ma SENHOR Penderuete Iky'a e'ỹ va'e, Israel kuery moingoare, penderuvixave", he'i.
16 Po rami SENHOR ijayvu. Ha'e ma ymave ye'ẽ rupi ojapo va'ekue peteĩ tape, yy oxyry atã va'ekue mbyte rupi ixupegua kuery oaxa aguã.*
17 Ha'e gui ha'e kuery rakykue ojapo va'ekue karóxa ha'e kavaju oje'oi avi aguã rami, xondaro kuery imbaraetekueve guive. Ha'e py ae ha'e kuery ho'apa, nopu'ãvei, neĩ ndoikovei 'rã guive, tataendy ogue va'ekue rami avi. Ha'e vy SENHOR aipoe'i:
18 "Aỹ gui ma penema'endu'ave eme mba'emo oiko va'ekue re rive, yma guareguare re anho pendepy'a eme.
19 Mba'eta xee ajapo 'rã mba'emo pyau aỹ'i ma voi ojekuaa oiny aguã rami. Xapy'a

* 43:16 Apy ma ijayvu Ye'ẽ Pytã mbyte rupi Israel kuery oaxapaague re (Êxodo 14-15).

rei nda'u ndapexai ri? Mba'eta tekoa e'ỹa
rupi ju 'rã xee aexa uka tape, ha'e yvy
piru reiague rupi ajapo 'rã yakã oxyry aguã
rami.
20 Ha'e ramo mymba ka'aguy regua voi xem-
boete 'rã okuapy, jagua-tuvy nhe'ẽ ha'e
guyra nhandu ra'y, tekoa e'ỹa rupi yy amoĩ
ramo, ha'e yakã yvy piru reiague rupi. Xevy
guarã aiporavo va'ekue oy'u aguã rami
ajapo,
21 peteĩ regua xejeupe guarã ae amoingo
va'ekue pe, xere ima'endu'aa rupi
xereroporaei aguã.”*

*SENHOR nhanemboaxya rupi nhander-
erekoa re ijayvuague*

22 “Ha'e rami teĩ Jacó kuery, xevy pe ma
peẽ kuery ndapejapukai. Ha'e rami 'rãgue
py Israel kuery, penekane'õmba rive xevy
pe pendekuaia gui.
23 Mba'eta xevy pe ete ndaperui vexa'i ra'y
peapy reve peme'ẽ va'erã, naxemboetei
guive mba'emo pejukaa py. Xee ma norom-
bovoyi mba'emo aju xejeupe guarã ame'ẽ
uka vy, noromokane'õi guive heakuã va'e
aapy uka vy.
24 Xevy peguarã ndapejoguai takua heakuã
porã va'e pendeperáta re, naxembovy'ai
guive mba'emo peapy aguã pejuka va'ekue
kyra peme'ẽ vy. Ha'e rami 'rãgue py peje-
javya py rive xembovoyi, xemokane'õ guive
pendeko vaia py.
25 Ha'e ramive ma xee, xee ae pendereko
vaiaty ambogue va'e, xejee ae ama'ẽ vy.
Ha'e rami vy naxema'endu'avei ma peje-
javyague re.
26 Xemoma'endu'a ke, jaa ke romboayvu
aguã py. Penhemombe'u porã ke romboeko
porã kuaa aguã.
27 Mba'eta penderu ypy ma heko vai, ha'e
gui nhanembyte guarã amoĩ va'ekue ju oje-
javy okuapy xerovai.
28 Ha'e nunga rupi ae amboyke 'rã pem-
bojeroviaaty rupigua yvatekueve. Jacó
kuery ma amboaxa 'rã imombaarã pe, Is-
rael kuery amboaxa 'rã ijojaiarã pe.”

44

*SENHOR anho Nhanderuete oikoa re
ijayvuague*

1 “Aỹ ma peẽ Jacó kuery xerembiguai,
ha'e Israel kuery xerembiporavo pendekuai
va'e, pendu ke.
2 Po rami ijayvu SENHOR penemoingoare,
penderyru'i py ma voi pendeapo va'ekue,
ha'e penepytyvõa: Jacó kuery xerembiguai,
xerembiayvu kuery roiporavo va'ekue,
pekyje eme.
3 Mba'eta oy'uxe rei va'e kuery pe anhoẽ
'rã yy, amboxyry 'rã yvy piru reiague rupi.
Ha'e rami ae avi Xenhe'ẽ voi anhoẽ 'rã ner-
amymino kuery áry, ha'e kuery áry anhoẽ
'rã amoingo porã aguã.
4 Ha'e ramo ha'e kuery ma jai ipotypa va'e
rami avi ikuai porã 'rã, ha'e yakã yvýry
yvyra hi'aĩ va'e rami.
5 Ha'e kuery va'e regua ma ‘Xee ma SENHOR
pegua’, he'i 'rã. Ha'e rã amboae ma Jacó
rery rupi onhemboery uka 'rã. Ha'e rã
amboae ju opo re ae ombopara 'rã: ‘Xee ma
SENHOR pegua’ he'ia va'e, ha'e guery apyrã
omoĩ 'rã Israel rery py.”

6 Po rami ijayvu SENHOR Israel kuery
ruvixave, heraa jepea, SENHOR ixondaro
reta va'e: “Xee ma jypy'i guive ha'e opaa
py guarã aiko. Xee e'ỹ vy ndoikoi tuuete
mboae.
7 Mava'e nda'u xee ramigua oiko ymave rupi
mba'emo oiko va'erã mombe'ua, ymavegua
kuery amoingo guive? Ha'e rami ri ramo
tove toikuaa uka, tomombe'u porã ha'vy
xerenonde. Tomombe'u mba'emo oiko
va'erã, mba'emo ndojeupityi teri va'e.
8 Penhemondyi eme, pekyje eme guive.
Ha'e va'e ára guive namombe'ui teve ha'e
nunga pẽvy? Ndaikuaa ukai ri ty'y? Peẽ
kuery ma xekuaa ukaarã pendekuai. Oiko
avi 'rã nda'u amboae tuuete xee ramigua?
Any, amboae itaova ndoikoi xee aikuaa
va'e.”

*Mba'emo ra'angaa mbojeroviaa rupi ikuai
va'e nai'aranduia re ijayvuague*

9 Mba'emo ra'angaa apoa ikuai va'e ha'e
javi ma mba'everã ndovarei, ta'angaa
ha'e kuery ojou porãve va'e voi. Ha'e
kuery ae oikuaa uka mba'eve ndoexai ha'e
ndoikuaaia, nda'evei nho aguã rami.
10 Mava'e nda'u tuueterã ojapo, e'ỹ vy
mba'emo ryku gui mba'emo ra'angaarã
ojapo 'rã, mba'everã ndovarei va'erã rive?

* 43:21 1 Pedro 2.9

11 Mba'eta ha'e nunga mboetea ma guive
rã nda'evei nho 'rã, ijapoare ava meme
ramo. Ha'e kuery toupa xerenonde ojexa
uka aguã. Ha'e gui ma tonhemondyipa ju
oje'oivy oxĩmba vy.

12 Ha'e gui ferro re omba'eapo va'e ma
ojapo 'rã peteĩ haxa. Ha'e gui ma tata
py omba'eapo vy mba'emo ra'angaa ju
'rã ojapo ombota-mbota vy. Ojapo 'rã
heravy ojyva mbaraetea py. Ha'e rami
teĩ okaruxe vy ikane'õ 'rã, yy ndoy'ui vy
na'imbaraetevei 'rã.
13 Ha'e gui yvyra gui mba'emo ra'angaa
ojapo kuaa va'e voi ixã omoatã vy lápis py
oa'ã 'rã heravy mba'emo ra'angaarã. Ha'e
rami vy yvyra nhopĩa py ju 'rã onhopĩ-
nhopĩ, ha'e oa'ã ju 'rã imarkaa py. Ha'e vy
ojapo 'rã ava rami ete iporã rei va'e, oo'i oĩ
atyrã py oĩ aguã.
14 Ha'e rami aguã ma avakue oake'o 'rã
yary, ha'e e'ỹ vy cipreste, carvalho, yvyra
ka'aguy re ikuai va'e gui oiporavo vy.
Xapy'a rei onhotỹ 'rã pinho yky, oky ramo
yvate ovy va'erã.
15 Ha'e nunga yvyra ma avakue oapy aguã
ikuai. Amongue yvyra pẽgue omoendy
vy ojape'e 'rã oiny, mbojape ombojy 'rã
guive. Ha'e va'e yvyra gui ae avi ojapo 'rã
nguuete ra'angaarã. Ha'e rami vy henonde
oĩ 'rã guenapy'ã re. Mba'emo ra'angaarã
ojapo va'ekue renonde oĩ 'rã guenapy'ã re
ombojerovia vy.
16 Peteĩ ijaygue ma oapy 'rã tata py. Ha'e
va'e py ma ombojy 'rã xo'o ho'u aguã. Oexy
ma vy hevyatã 'rã, ha'e ojape'e vy aipoe'i
'rã oiny: "Ha'eve ajape'e ma, ha'e aexa
hexakãa", he'i 'rã.
17 Ha'e gui ijaygue mboae gui ma ojapo 'rã
nguueterã, mba'emo ra'angaa rive. Ha'e
va'e renonde ma oĩ 'rã guenapy'ã re. Ngova
yvy re omovaẽ reve ojerure 'rã oiny ha'e
nunga pe. Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Xereraa jepe
ke, mba'eta ndee ma xeruete", he'i 'rã.
18 Ha'e kuery ma mba'eve ndoikuaai,
o'arandurã nomoĩ, hexa ojapa ma oexa e'ỹ
aguã, ikuraxõ py voi ndoikuaavei ma.
19 Neĩ peteĩve ma ndoikuaa pota porãi 'rã,
nai'arandui ha'e mba'eve ndoikuaai aipoe'i
aguã: "Peteĩ ijaygue ma apy tata py, ha'e
tapyĩ áry aexy mbojape. Hi'áry ma xo'o
aexy ma vy ha'u. Ha'e ijaygue mboae gui
nda'u ajapo 'rã ri ojeguaru pyrã? Xer-
enapy'ã re 'rã ri nda'u aĩ yvyra pẽgue
renonde?" nde'i 'rã.
20 Ha'e nunga avakue ma tanhimbu rive ho'u
oiny va'e rami ikuai, okuraxõ py onhem-
botavy uka vy ojekore va'e. Ha'e va'e ma
ndogueraa jepe kuaai guekove, neĩ aipo
nde'i kuaai: "Apu re e'ỹ ri nda'u ajerovia?"
nde'i.

Ogueraa jepe aguã re ijayvuague

21 "Jacó ha'e Israel kuery, penema'endu'a
ke pova'e nungakue re, mba'eta peẽ ma
xerembiguai kuery! Xee ae rojapo va'ekue
xerembiguairã. Israel kuery, xee ndax-
erexarai 'rã pendegui.
22 Ha'e rami 'rãgue py pejejavyaty amokan-
hymba 'rã yvyxĩ rami, ha'e pendereko va-
iaty amomba 'rã arai rami. Pejevy ju ha'vy
xea katy, xee rogueraa jepe rire."

23 Ha'e nunga SENHOR ojapo rire peporai
ke, yva regua pendekuai va'e. Ha'e peẽ yvy
guyrygua kuery, peroporaei avi ke. Peẽ
yvyty ha'e ka'aguy pendekuai va'e, ha'e
yvyra pendekuai va'e ha'e javi, penhendu
ke mboraei rupi, mba'eta SENHOR oepy Jacó
kuery, ha'e Israel kuery ogueraa jepe vy
onhemboete uka rire.

24 Po rami ijayvu SENHOR pendereraa je-
pea, penderyru'i py ma voi penemboete'i
va'ekue: "Xee ma SENHOR opa mba'e apoa.
Xee ae'i aipyo va'ekue yva, ha'e anhono
va'ekue yvy.
25 Xee ajapo profeta ramigua rive apu
rupi ijayvua ojeupity e'ỹ aguã rami,
ha'e namo'aranduveipa 'rã imba'ekuaa
va'e. Mba'eta hi'arandu va'ekue ajapo
'rã ndoikuaavei aguã rami, hi'aranduague
mba'emo vairã opytapa aguã.
26 Ha'e rã xerembiguai ijayvuague ma xee
amoingo 'rã, ajapo 'rã xeayvu mombe'ua
kuery ijayvua ojeupity aguã rami. Ha'e
rami vy Jerusalém tetã pe aipoa'e: 'Ha'e
py ma ikuaia ju 'rã.' Ha'e Judá yvy re tetã
ikuai va'ekue pe ma 'Ojapoa ju 'rã', ha'e.
Ha'e py oogue ho'apa va'ekue pe ma 'Xee
amoatyrõmba ju 'rã', ha'e.
27 Yy tyguaxu va'e pe aipoa'e: 'Ndepiru
ke, ha'e nderegua yakã ikuai va'e voi xee
amombirupa 'rã.'

* 44:28 Ciro ma Pérsia pygua huvixave. Babilônia re ipo'aka ma vy Israel kuery omondoukapa ju ijyvy katy (Esdras 1-3).

28 Ha'e gui Ciro pe ma aipoa'e: 'Ha'e ma
xerymba vexa'i kuery re opena va'e vy
ojapopa 'rã xee aipotaa ha'e javi', ha'e.*
Jerusalém tetã pe avi aipoa'e: 'Omoatyrõa
ju 'rã.' Templo pe voi 'Omboytaa ju 'rã',
ha'e."

45

Huvixa Ciro Israel kuery omondoukapa ju aguã re ijayvuague

1 Po rami SENHOR ijayvu guembiporavo
huvixave Ciro reko re: "Ipo oiporu kuaa
regua re ajopy herekovy, ha'e henonde
gui aipe'apa 'rã yvy regua kuery. Hexe
ama'ẽ vy amokangy 'rã huvixave ikuai va'e,
henonde rupi okẽ ikuai va'e aipe'apa 'rã
nombotyavei aguã rami.
2 Ha'e rami vy xee aa 'rã nerenonde rupi.
Ndevy ambo'yvi 'rã tape ikarẽ-karẽ va'e,
amopẽmba 'rã okẽ overa va'e guigua, ha'e
ambovopa 'rã ijokoa ferro guigua oĩ va'e.
3 Ndevy pe amboaxapa 'rã mba'emo porã
onhomi mbyre, ha'e hepykueve ojao'i pyre,
reikuaa aguã xee ae SENHOR aikoa, Israel
kuery ruete nderery rupi roenoĩ va'e.
4 Xerembiguai Jacó kuery, xerembiporavo
Israel kuery ayvu vy ae xee roenoĩ nderery
rupi, ha'e ndere amoĩ nderery apyrã, ndee
ndaxekuaai teĩ.
5 Xee ma SENHOR, ndoikoi amboae. Xee e'ỹ
vy ndoikoi tuuete. Xee ma romombaraete
'rã ndaxekuaai teĩ.
6 Ha'e ramo kuaray oua ha'e oikea katy
peve oikuaa pavẽ aguã xee e'ỹ vy amboae
ndoikoia. Xee ae SENHOR, ndoikoi amboae.
7 Xee ma hendy va'e rexa ukaa aiko, ha'e
pytũ moĩa guive. Ha'e rami ae avi ambou
'rã mby'a porã ha'e mba'emo vai. Xee
SENHOR ae ha'e nunga ha'e javi moingoa
aiko."

SENHOR opa mba'e apoare oikoa re ijayvuague

8 "Toguejy teko porã yva yvatevea gui,
ta'oky arai gui. Ha'e yvy re ma teko porã
toike jogueraa jepea oiko aguã, toiko avi
teko porã. Xee SENHOR ae ha'e nunga
amoingo va'e", he'i.
9 Nda'evei ete 'rã imoingoare re opu'ã
rei va'e kuery pe, mba'eta nhae'ũ pẽgue
ramigua rive ikuai. Tyrã nhae'ũ guigua
aipoe'i 'rã teve ijapoa pe: "Mba'e tu re-
japo?" ha'e rami e'ỹ vy "Nerembiapo tu
oata rima ixãrã", he'i 'rã teve?*
10 Nda'evei ete avi 'rã nguu pe "Mba'erã tu
xemoingo?" he'i va'e, e'ỹ vy oxy pe "Mba'e
re tu xerereko'i raka'e?" he'i va'e pe.

11 Po rami ijayvu SENHOR Israel kuery
ruete Iky'a e'ỹ va'e, ha'e kuery moin-
goare: "Peikuaaxe ri ty'y raka'eve rã guarã?
Xapy'a rei nda'u peẽ xembo'exe ri xera'y
kuery ha'e xepo py ae ajapo va'ekue areko
aguã re?
12 Mba'eta xee ma ajapo yvy, ha'e hexe
guarã amoingo va'ekue avakue. Xepo py ae
aipyo yva, ha'e hexe ikuai va'e ha'e javi 'rã
ajokuai.
13 Ha'e gui xereko porãa rupi vy amoĩ Ciro
huvixaverã, ha'e ambo'yvi oguata aguã
ha'e javi'i rupi. Ha'e ramo ha'e omoatyrõ
uka ju 'rã xevygua tetã, ha'e omboupa
ju 'rã xevygua kuery mombyry ogueraa
pyre. hepy re e'ỹ 'rã ojapo, mba'emo ome'ẽ
rivepy re e'ỹ guive", he'i SENHOR ixondaro
reta va'e.

14 Po rami ijayvu SENHOR: "Ndepo py
amboaxapa 'rã mba'emo porã Egito ha'e
Etiópia yvy re ikuai va'e, avakue Sabeu
regua tuvixakueve guive. Ha'e va'e kuery
ma nderakykue 'rã oje'oi oipokuapaa reve,
ha'e vy nerenonde ju 'rã ikuai guenapy'ã
re mba'emo re ojerurea py. Ha'e vy aipoe'i
'rã: 'Ndereve anho Nhanderuete oiko, ha'e
Nhanderuete mboae ndoikoi ha'e e'ỹ vy',
he'i 'rã okuapy."

15 Anhetẽ ete ndee ma Oreruete ndereko
roikuaapa 'rã e'ỹ, Israel kuery ruete or-
ereraa jepea.
16 Ha'e gui ta'angaa ojapo va'e kuery ma
oxĩmba ha'e nda'evei nho 'rã okuapy.
Ho'apa 'rã oxĩmbaa py.
17 Ha'e rã Israel kuery ma SENHOR ogueraa
jepe 'rã raka'e rã guarã. Ha'e kuery ma
noxĩmbai 'rã, nda'eve e'ỹi nho 'rã raka'e rã
peve.
18 Mba'eta po rami ijayvu SENHOR yva
moingoare, Nhanderuete yvy nhono
porãare, ha'e yvy oĩ atã aguã rami ojapo
va'ekue. Opyta rive aguã e'ỹ onhono,
nhanderekoarã ae ojapo va'ekue: "Xee ae
SENHOR, ndoikoi amboae", he'i.

* 45:9 Romanos 9.20

SENHOR ha'e mba'emo ra'angaa re ijayvuague

19 "Xee ma nhemi rupi e'ỹ xeayvu, neĩ yvy
pytũa py e'ỹ guive. Jacó ramymino kuery
pe aipo nda'ei: 'Xereka rive rima', nda'ei.
Xee SENHOR ma anhetẽ rupi xeayvu, an-
hetẽ ete va'e anho aikuaa uka.
20 Ha'e nunga rupi peẽ kuery yvy regua
ikuaia gui peo jepe va'ekue, penhemboaty
ke pejuvy. Jojavi pevaẽmba, mba'eta yvyra
gui mba'emo ra'angaa ojapo va'ekue ojaxei
heravy va'e kuery ma mba'eve ndoikuaai,
ojapukai 'rã okuapy nguuete ndogueraa
jepei va'erã pe rive.
21 Penhemombe'u ke, pemombe'u peikuaa
va'e. Penhomongeta porã ranhe pekuapy.
Mava'e tu ha'e nunga ymave guive oikuaa
uka? Mava'e tu ha'e va'e ára guive
omombe'u uka? Xee SENHOR aiko va'e e'ỹ ri
ty'y? Mba'eta ndoikoi tuuete mboae xee e'ỹ
vy. Tuuete heko porã va'e jogueraa jepea
ndoikoi, xee e'ỹ vy.
22 Peẽ yvy regua kuery ha'e javi, xere ae ke
pema'ẽ peo jepe aguã. Mba'eta xee ae ma
Penderuete, ndoikoi amboae.
23 Xejee ae aura va'ekue, xejuru gui anhetẽ
ete va'e oẽ, ha'e xeayvuague ndopyta rivei
'rã. Ha'e vy aipoa'e: 'Xerenonde ma pavẽ
guenapy'ã re oĩ 'rã, pavẽ oapekũ py oura 'rã
xerery rupi', ha'e.*
24 Ha'e ramo xevy pe aipo'ea 'rã: 'SENHOR
re anho oĩ teko porã ha'e mbaraete. Ha'e
oĩa py oxĩmba reve oupa 'rã hexe nda'ija'ei
va'ekue ha'e javi', 'ea 'rã."
25 Ha'e rã Israel ramymino kuery ma SEN-
HOR re vy omboeko porãmbaa 'rã, hexe
anho ovy'a 'rã okuapy.

46

Babilônia py mba'emo ra'angaa ikuai va'ekue okanhymba aguã re ijayvuague

1 Bel ha'e Nebo ra'angaa ma ojero'a-
ro'a rei 'rã oiny, mba'eta ta'angaa omoĩa
'rã mymba áry. Nguuete ra'angaa ma
ogueraa 'rã guymba kuery áry. Hymba
kuery ikane'õ ma teĩ omokane'õve 'rã her-
avy ta'angaa ogueraa uka vy.*
2 Ha'e rami vy tuuete ra'angaa ojero'a rei 'rã
oiny. Ha'e nunga ma ndogueraa jepei 'rã
hexe ojerovia va'e. Ha'e rami 'rãgue py ha'e
nunga ae heraa 'rã amboae yvy re oguereko
aguã katy.
3 "Jacó ha'e Israel kuery pekuave va'e,
pendu ke xeayvu. Peẽ kuery ma peiko'i
guive xee roguereko, penderyru'i py peĩ
reve rogueraa va'e xejyva áry.
4 Ha'e gui pendetuja'ipa peve xee ha'ekue
ae 'rã aiko, pende'a xiĩmba peve xee
roguereko 'rã. Ha'e rami vy 'rãe xee
rogueraa, romombaraete ha'e rogueraa
jepe.
5 Mava'e nda'u xere pembojoja 'rã joo rami
ete roikoa rami? Mba'e nunga xee ramigua
nda'u pemombe'u kuaa?
6 Amongue ma ovoko gui ouro oguenoẽ 'rã,
e'ỹ vy mba'emo opejaa py prata oa'ã vy
opaga 'rã ouro re omba'eapo va'e pe ngu-
ueterã ojapo uka vy. Ha'e rami vy henonde
oĩ 'rã guenapy'ã re yvy re ngova omovaẽ
reve.
7 Ha'e gui oaxi'y áry ogueraa 'rã hendarã py
omoĩ aguã. Ha'e rã ha'e py ae 'rã oĩ. Guenda
gui ndovai 'rã. Ha'e nunga pe ojapukai teĩ
nombovai 'rã, neĩ peteĩve ndogueraa jepei
'rã guive ojexavaia gui.
8 "Penema'endu'a ke pova'e re, pen-
depy'a guaxu aguã. Pejejavy va'ety kuery,
pemoĩ pendepy'a re.
9 Penema'endu'a ke ymave rupi oiko
va'ekue re, mba'eta xee ae Penderuete,
ndoikoi amboae xee ramigua.
10 Mba'eta jypy'i guive aikuaa uka va'ekue
mba'emo oiko va'erã, yma voi mba'emo
ndoikoi teri va'e aikuaa uka. Ha'e vy
aipoa'e: 'Xeayvua oiko ae 'rã, ajapo 'rã
aipota va'e ha'e javi', ha'e.
11 Ha'e rami vy kuaray oua katy gui aenoĩ
peteĩ xapirẽ, yvy mombyrya gui peteĩ ava
aenoĩ xee amongetaa rupi oiko va'erã. Ha'e
rami aguã re xeayvu rire amoingopa avi 'rã.
Ha'e nunga xepy'a re amoĩ rire ha'e rami ae
ju 'rã ajapo.
12 "Pendu ke xeayvua, mba'eta peneakã
ratã va'e vy teko porã gui mombyry peiko.
13 Ajapo 'rã xeguigua teko porã ovaẽ aguã
rami, namombyryvei ma ouvy, ajogueraa
jepe aguã voi ndarei 'rã. Ha'e rami vy aexa
uka 'rã ajogueraa jepea Sião py, Israel kuery
mbyte py aexa uka 'rã xerexakãa."

* 45:23 Kova'e ayvu rupi ma Jesus reko re ijayvu (Romanos 14.11, Filipenses 2.9-11).

* 46:1 Bel ha'e Nebo ma Babilônia pygua kuery ruete ramigua oguereko va'ekue. Ha'e gui apy ma omombe'u ha'e kuery ojava vy mymba áry ta'angaa omoĩ rã ojero'a-ro'ave 'rã oje'oivy.

47

Babilônia tetã okanhymba aguã re ijayvuague

1 “Kunhataĩ Babilônia pygua rajy, eguejy
ke reĩa gui, ha'e yvy ku'i py ju eguapy.*
Caldeu rajy, eguapy ke yvy py ae, mba'eta
jipovei ma tenda repenaaty, ha'e ndevy pe
‘Kunhataĩ porã ojou porãvepy’ nda'eavei
ma 'rã.
2 Ejopy ke mba'exoa, ha'e emongu'i
mba'emo ra'yĩ. Eipe'a nderova mo'ãa
reiporu va'ety, eupi ndeao apy, ha'e
neretyma rei reve eaxa eovy yakã.
3 Mba'eta ndepire reia oexa pavẽ 'rã, oexa
'rã rexĩmba rei rã. Mba'eta xee ajoepy vy
namboaxyi 'rã avakue ma guive rã”, he'i.
4 Mba'eta nhande kuery repya ma SENHOR
ixondaro reta va'e, Israel kuery ruete Iky'a
e'ỹ va'e hery.
5 “Caldeu rajy, eguapy ke rekyrirĩ reve,
ha'e gui tereo pytũa katy, mba'eta ndevy
pe ‘Tetã ikuai va'e re ipo'aka va'e’ nda'eavei
'rã.
6 Anhea'ã ete ma xevygua kuery re, ambo-
vaipa uka xemba'erã va'ekue. Ha'e rami vy
amboaxa ndepo py, teĩ ndee ma remboaxya
rupi e'ỹ rereko, tujakue'i voi rereko axy.
7 Ndee ma ‘Xee ma xepo'aka 'rã raka'e rã
peve!’ 're va'ekue teĩ aỹ peve xeguigua
neremoĩ ndepy'a re, neĩ repa aguã re voi
ndereikuaa potai.
8 “Ha'e nunga rupi reipotaa rupi rei reiko
va'e, endu pova'e nunga. Reĩ atã teri vy
ndejeupe ae aipo're: ‘Xee anho aiko, xee e'ỹ
vy ndoikoi amboae. Xee ma imeve'ỹ va'e
ndaikoi 'rã, neĩ xememby kuery ndoatai 'rã
guive’, 're.
9 Ha'e rami teĩ ha'e nunga mokoĩve ma ou
xapy'a 'rã ndere, mba'eta peteĩ ára pyve ne-
memby kuery omanomba 'rã, ha'e imeve'ỹ
va'e reiko 'rã. Ha'e nunga ha'e javi oiko
xapy'a 'rã ndere, ndevygua imba'evyky
ha'e imba'ekuaa va'e heta ete teĩ.
10 Mba'eta ndereko vaia re rive rejerovia vy
‘Jipoi avave rei xerexa va'erã’, 're. Ha'e
rami teĩ ne'arandua ha'e reikuaapaa py ae
rejekore 'rã, ndejeupe ae: ‘Xee anho aiko,
xee e'ỹ vy ndoikoi amboae’, 're teĩ.
11 Ha'e nunga rupi ndere ou 'rã mba'emo vai.
Ha'e va'e ma ndevygua kuery mba'ekuaa
rupi ikuai va'e ndojoko kuaai 'rã. Ha'e
rami ete jexavai oiko 'rã ndere, ha'e va'e
gui ndereo jepei 'rã nderekove rekovia
mba'emo reme'ẽ teĩ. Mba'eta ndere
oiko xapy'a 'rã ha'e ramigua ete teko vai
nerexa'ãi va'ekue.
12 “Tereove tema mba'evyky ha'e
mba'ekuaa rupi nekunhataĩ guive
reikoague rami. Xapy'a rei ma mba'emo
rejou nho 'rã ha'e nunga py, xapy'a rei
renhomongyje 'rã.
13 Ndekuerai ma ha'e rami ete rejekuaa pota
ukaague gui! Toupa aỹ yva regua re oikuaa
pota va'e, jaxy-tata re oma'ẽ oiny va'e, jaxy
pyau'i nhavõ mba'emo ndere oiko va'erã
mombe'ua kuery.
14 Ha'e rami teĩ ha'e kuery re oiko 'rã
mba'emo pirekue tata oapypaa ramigua.
Ha'e vy ndojereraa jepe kuaai 'rã tata gui.
Ha'e va'e rire neĩ peteĩ tapyĩ ma ndopy-
tai 'rã ojape'ea aguã, neĩ tataypy yvýry
oguapya aguã ma voi.
15 Ha'e rami py ndovareveipa 'rã ndevy
omba'eapo vaipa va'ekue, nekunhataĩ
guive ha'e kuery reve mba'emo rejapoa
va'ety. Ha'e kuery ma oka'u va'e rami
oaĩmba 'rã peteĩ-teĩ guape rupi ae. Ha'e
gui avave rei nandereraa jepei 'rã.

48

Israel kuery anhetẽ rupi e'ỹ ikuaia re ijayvuague

1 “Peẽ Jacó kuery, pendu ke pova'e nunga.
Israel rery rupi penderery va'e, ha'e Judá
ramymino kuery pendekuai, ha'e SENHOR
rery rupi peura va'e. Nhanderuete Israel
kuery Ruete pe pejapukai va'eri anhetẽ rupi
e'ỹ, teko porã rupi e'ỹ pendekuai.
2 Pendejeupe ‘Tetã iky'a e'ỹ va'e pygua’ peje,
ha'e ‘Ore roĩ atã Israel kuery ruete SENHOR
ixondaro reta va'e hery va'e re’, peje teĩ.
3 Ha'e gui xee ma jypy mba'emo amombe'u
yma guive. Xejuru rupi ae amombe'u,
aendu uka porã guive. Ha'e gui ma amoingo
xapy'a ramo ojeupitypa.
4 Mba'eta xee aikuaa peneakã ratãa ha'e
pendeaju'y kãgue ferro rami hatã va'ea,
penderova voi overa va'e gui ojapo pyre
rami ete hatã va'e.
5 Ha'e nunga rupi ae amombe'u ha'e va'e
ára guive, ha'e nunga oiko e'ỹ mbove voi
aikuaa uka pẽvy, peẽ kuery aipopeje e'ỹ

* 47:1 “Babilônia pygua rajy” he'ia ma tetã Babilônia pygua kuery ha'e javi re ijayvu vy. Ha'e gui apy omombe'u ha'e kuery ikuai axy 'rãa.

aguã: ‘Ha'e nunga ma oreruete ra'angaa
omoingo’, e'ỹ vy ‘Ta'angaa mba'emo ryku
guigua omoingo’, peje e'ỹ aguã.
6 Ha'e nunga pendu ae ma rire aỹ peikuaa
pota ke ha'e nunga ha'e javi re. Ha'e nunga
pe ‘Anhetẽ ete va'e’ ndapejei 'rã teve? Ha'e
gui aỹ ma mba'emo pyau ju aendu uka 'rã
pendevy, mba'emo ndaikuaa ukai teri ha'e
ndapeikuaai va'ekue.
7 Ha'e nunga ma aỹ mae amoingo, ymave
rupi e'ỹ. Kova'e ára e'ỹ mbove napendui,
‘Aikuaa ae ma’ peje e'ỹ aguã.
8 Mba'eta ha'e nunga peẽ napendui,
ndapeikuaai teri, neĩ napendui guive
pendeapyxa py, mba'eta xee aikuaa anhetẽ
rupi e'ỹ pendekuaia, penderyru'i gui
peiko'i guive ‘Heko vai va'e’ 'ea pendevy.
9 Ha'e rami ete teĩ xerery amboete ukaa rupi
vy ndaexa uka voi 'rã xepoxya, xee anhem-
boete ukaa re ae ajejoko 'rã romomba vyvoi
e'ỹ aguã.
10 Ha'e rami avi xee roiky'a'opa teĩ prata
rami ndapejekuaai, tata kua jexavaia py
roa'anga teĩ.
11 Ha'e rami ete teĩ xejee ae vy aiko ha'e
rami. Mba'exa tu xee roguereko ta xerery
nomboeteai aguã rami? Xee ma xerexakãa
namboaxai 'rã amboae pe.
12 “Jacó ha'e Israel kuery roenoĩ va'ekue,
pejapyxaka ke. Xee ma ha'ekue ae aiko.
Xee ma jypy'i guive ha'e opaa pyguarã.
13 Xepo py ae yvy anhono va'ekue, ha'e
aiporu kuaa regua py ae aipyo yva. Ha'e
nunga xee aenoĩ ramo ojekuaapa raka'e.
14 Penhemboatypa ke, ha'e pendu: Mava'e
ta'angaa ikuai va'e regua nda'u ha'e nunga
oikuaa uka ma voi? Mba'eta xee SENHOR
ma Ciro ayvu vy aity uka 'rã Babilônia tetã
aipotaa rami, caldeu kuery rovai xejyva
aupi vy.
15 Xee amombe'u ae ma, ha'e gui xee ae ju
aenoĩ xerembiguairã. Xee aru vy ajapo 'rã
oikoa ha'e javi rupi ojapopa aguã rami.
16 Penhemboja ke xere, pendu pova'e nunga:
Nhemi rupi e'ỹ xeayvu jypy guive. Ha'e
nunga oiko ypy'i guive xee aiko ha'e py”,
he'i. Ha'e gui aỹ ma SENHOR Nhanderuete
xembou, Onhe'ẽ reve.
17 Po rami SENHOR ndereraa jepea ijayvu,
Israel kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e: “Xee ma
SENHOR Nderuete. Rombo'e iporã va'e re,
ha'e tape reiko aguã rupi roguereko va'e.
18 Ha'e rami avi xeayvuague rendu va'e rire
reiko porã 'rãgue yakã rami, ha'e ndereko
porãa opa rupi ojekuaa 'rãgue ye'ẽ re yai
ikuai va'e rami.
19 Neramymino kuery ma ita ku'i ha'e
mba'emo ra'yĩ rami 'rãgue heta. Hery
voi xerenonde gui nomokanhyai ha'e
ndoipe'aai 'rãgue guive.
20 “Ha'e nunga rupi tapeopa Babilônia
tetã gui, pejava caldeu kuery mbyte gui.
Ha'e gui pova'e nunga peikuaa uka ke pe-
poraeia rupi. Perojapukai ke, yvy apy peve
peikuaa uka. Ha'e vy aipopeje: ‘SENHOR
ogueraa jepe ma guembiguai Jacó kuery’,
peje.
21 Mba'eta peneramoĩ kuery ma tekoa e'ỹa
rupi SENHOR ogueraa teĩ noendui raka'e
yuvei. Ha'e kuery pe ojapo avi itaova gui yy
oẽ aguã rami. Itaova ombovo rã yy onheẽ
raka'e.
22 Ha'e rã heko vai va'e kuery pe ma noĩ 'rã
ikuai porã aguã”, he'i SENHOR.

49

Judeu e'ỹ va'e ikuaia rupi avi SENHOR
rembiguai omoexakã aguã re ijayvuague
1 “Peẽ ye'ẽ yvýry pendekuai va'e, pendu
ke xeayvu. Peẽ mombyrygua kuery,
pejapyxaka ke. Mba'eta aiko'i ramove
SENHOR xerenoĩ, xeryru'i pyve ma voi
omombe'u xerery.
2 Ha'e vy xejuru gui oẽ va'e ojapo kyxe
haimbe porã va'e rami, ha'e opo py xemo'ã.
Xeapo hu'y hyxyĩ porã va'e rami, ha'e
ngu'y ryru py xerereko.
3 Ha'e vy aipoe'i xevy: ‘Ndee ma xerem-
biguai, Israel reiko. Ndee reikoa re vy
xemboetea 'rã’, he'i.
4 “Ha'e ramo xee aipoa'e: ‘Ha'e rami avi
xee amba'eapo rive, mba'everã ndovarei
anhea'ãague. Ha'e rami teĩ SENHOR
renonde ma oĩ xemboeko porã aguã,
amba'eapo repy oĩ Xeruete po py’, ha'e.
5 “Ha'e gui aỹ ma SENHOR xeryru'i py
guembiguairã xemboeteare va'e ijayvu Jacó
regua kuery aru ju aguã, ha'e oĩa py Israel
kuery amboatypa aguã, mba'eta SENHOR ae
xemboyvate, Xeruete xemombaraete.
6 Ha'e rami vy aipoe'i xevy: ‘Tá, ha'e
rami avi Jacó ha'e Israel regua okuave va'e
rerupa ju aguã anho e'ỹ romoĩ xerem-
biguairã. Amboae regua kuery moexakãarã

* 49:6 Atos 13.47

guive romoĩ, yvy apy rupi peve jogueraa
jepeará', he'i.*
7 Po rami SENHOR Israel kuery reraa jepea
Iky'a e'ỹ va'e ijayvu guembiguai avakue
ndoayvui ete va'e pe, mba'eta heta va'e
kuery ndoipotai ae, huvixa kuery ojokuai
guive. Ha'e vy aipoe'i ixupe: 'Huvix-
ave kuery nderexa vyve opu'ãmba 'rã,
yvatekueve voi. Ha'e kuery nemboete 'rã
okuapy xee SENHOR Israel kuery ruete Iky'a
e'ỹ va'e re vy, ojeroviapy aikoa rupi roipo-
ravo rire', he'i."

Israel kuery oguerupa ju aguã re ijayvuague

8 Ha'e gui SENHOR aipoe'i avi: "Xee rom-
boaxy aguã ára aendu ndeayvua, rogueraa
jepe aguã ára roipytyvõ. Ha'e rami vy
anhangareko 'rã ndere, ha'e xevygua kuery
pe rome'ẽ 'rã xereve guarã ajapo vy. Ha'e
ramo rembopyau ju 'rã ha'e kuery yvy
omombyta rive pyre, ha'e peteĩ-teĩ pe
reme'ẽ ju 'rã.*
9 Ha'e rami vy nhuã py omboty pyre pe
aipo're aguã: 'Peẽ ke', ha'e pytũ rupi ikuai
va'e pe 'Peju, pejekuaa ju', 're 'rã. Ha'e
ramo ha'e kuery ikuai 'rã vexa'i tape rupi
okaru va'e rami, ha'e yvy'ã piru reia rupi teĩ
ojou 'rã ho'u va'erã.
10 Ha'e rami vy ha'e kuery noenduvei 'rã
karuai neĩ yuvei. Haku-a neĩ kuaray ojopea
voi nomoingo axyvei 'rã. Mba'eta im-
boaxya oguereko vy ogueraa 'rã yy porã oĩa
py.*
11 Xeyvy re yvyty ikuai va'e rupi ajapo 'rã
haperã, ha'e amoatyrõmba ju 'rã tape ikuai
va'e.
12 Ma'ẽ, xevygua kuery ou 'rã mombyry
gui, amongue ma kuaray ijapu'a'ia katy gui,
amboae kuery ma kuaray oikea katy gui,
ha'e rã amboae kuery ma Sinim yvy gui 'rã
ou."
13 Yva, eporaei ke! Yvy, evy'a ke! Ha'e
peẽ yvy'ã pendekuai va'e voi pemonhendu
mboraei, mba'eta SENHOR ombovy'a ju oje-
upegua kuery, ikuai axy va'e omboaxy vy.
14 Ha'e rami teĩ Sião aipoe'i: " SENHOR
xereja ri, SENHOR hexarai ma xere", he'i.*
15 "Ha'e rami teĩ imemby kambu va'e
nda'u hexarai 'rã ri omemby'i re, nom-
boaxyi 'rã ri nda'u oguereko'i va'ekue?
Xapy'a rei omemby re hexaraia teĩ xee ma
ndaxerexarai 'rã ndere.
16 Ema'ẽ, xepo mbyte re ambopara nderery,
xejee riae amoĩ ndekora re xema'endu'a
aguã.
17 Ha'e ramo nememby kuery ha'e ndepi'a
kuery ma ojevy voi 'rã okuapy. Ha'e rã
nemombaare ha'e ndereko axy reia kuery
ma ojepe'a 'rã reĩa gui.
18 Ema'ẽ ndeyvýry rupi rexa aguã, mba'eta
ndea py ono'õ jogueruvy. Anhetẽ ete xee
ae rekove rupi aura vy aipoa'e: 'Ha'e kuery
ma ndejee remoĩ 'rã renhembojeguaa rami,
ha'e kuery re vy neporã 'rã kunhataĩ
omenda ta va'e rami' ", he'i SENHOR.

19 "Nerenda ma tekoa ve'ỹ ha'e ombo-
vaipa pyre ranhe itui va'ekue. Ndeyvy
voi ombovaipa pyre itui va'ekue teĩ aỹ ma
ndee Sião, nekyrĩ'i vai ete 'rã ndere hekoa
va'e kuery ha'e javi oĩmba aguã. Ha'e gui
nemombaare kuery ma mombyry 'rã ikuai
ndea gui.
20 Nememby kuery ha'e ndepi'a kuery
ndegui oipe'aa pyre heta ju vy aipoe'i 'rã
okuapy ndevy: 'Kova'e henda ma kyrĩ'i vai
ete orevy. Embotuvixave ke roĩ aguã', he'i
'rã okuapy.
21 Ha'e gui ndejeupe ae aipo're 'rã: 'Mava'e
tu kova'e kuery omoingo va'ekue xememby
ha'e xepi'arã? Mba'eta xegui ma xememby
kuery ha'e xepi'a kuery oipe'apaa, ha'e
na'imembyvei aguã rami aiko va'ekue, am-
boae yvy katy xereraa, ha'e oayvupy e'ỹ
aiko va'ekue. Mava'e tu ha'vy omoingo
kova'e kuery xememby ha'e xepi'arã? Xee
ma xeae'i xerejaa va'ekue ri kova'e kuery
magui tu ou?' 're 'rã."

22 Ha'e gui po rami SENHOR ijayvu: "Xee
ma aupi 'rã xepo yvy regua kuery oexa pavẽ
aguã, heta va'e kuery oexaa py aupi 'rã
xevygua bandeira. Ha'e ramo ha'e kuery
ojyva áry oguerupa 'rã nememby kuery
ha'e ndepi'a kuery, oaxi'y áry guive.
23 Ha'e ramo huvixave kuery ma on-
hemoingo 'rã tuvyrã, ha'e huvixa kunha
ma omokambu 'rã. Ha'e rami vy nerenonde
ha'e kuery guenapy'ã re ikuai 'rã, ha'e yvy
re ngova omovaẽ reve onhemo'yvyĩ'i 'rã
okuapy ndepy yvýry. Ha'e ramo reikuaa

* 49:8 2 Coríntios 6.2 * 49:10 Apocalipse 7.16 * 49:14 Apy ma Sião Jerusalém tetã ma peteĩ kunha rami ijayvu, ha'e ramo SENHOR ombovai 'rã tetã pe.

'rã xee ae SENHOR aikoa, ha'e xere ojerovia
va'e kuery noxĩmbai 'rãa", he'i.
24 Peteĩ ipy'a guaxuve va'e gui nda'u
oipe'aa 'rã omba'erã ojou va'ekue? Peteĩ
joguereko axya gui nda'u oo jepe 'rã teve
nhuã py ombo'a va'ekue?
25 Ha'e rami teĩ po rami SENHOR ijayvu:
"Ha'e rami avi nhuã py ombo'a pyre kuery
oo jepe nho 'rã ipy'a guaxuve va'e gui,
joguereko axya gui ombo'a va'ekue ojepe'a
'rãe, mba'eta ndere opu'ã va'e kuery re xee
apu'ã vy araa jepe 'rã nememby kuery ha'e
ndepi'a kuery.
26 Ha'e rami vy ajapo 'rã ndereko axyare
kuery ngo'o re ae okaru aguã rami, ha'e
nguguy py ae vinho py rami oka'u okuapy
aguã rami. Ha'e rami rã avakue ha'e javi
oikuaapa 'rã xee ae SENHOR aikoa, nder-
eraa jepea ha'e nderepya, Jacó kuery ruete
Ipo'akapa va'e aiko."

50

*SENHOR rembiguai ojavykya rei teĩ ojerovi-
apy oikoa re ijayvuague*

1 Po rami SENHOR ijayvu: "Mamo tu
oĩ kuaxia para pendexy re amendaa gui
xee ajepe'a ha'e amondouka aguã regua?*
Ha'e nunga ndoikoi ae. Ha'e rami e'ỹ vy
mava'e tu xemboreveaty oiko ixupe peẽ
kuery rovendeague? Any, pendereko vaia
káuxa ae penevendepaa, pejejavyague re
pendexy omondoukaa.
2 Mba'exa tu ha'vy xee aju teĩ avave rei
ndojekuaai, ha'e xee roenoĩ teĩ avave rei
naxembovai? Xepo nda'u ijapu'a'i vai ete
ri rogueraa jepe aguã? Tyrã pa naxem-
baraetevei ma rogueraa jepe aguã? Mba'eta
ye'ẽ pe xeayvu vy rive amombirupa, ha'e
yakã 'rãgue py ajapo tekoa e'ỹa opyta aguã
rami, pira ha'e py ikuai va'e inemba peve.
Yy jipoi ramo omanomba 'rã yuvei gui.
3 Xee ae ma yva amoũmba va'e, inhovãarã
ajukue voxa guigua ramigua amoĩ vy", he'i.
4 "Ha'e gui xevy pe SENHOR Nhanderuete
ome'ẽ hi'arandu va'e ayvu, ikane'õ va'e pe
xeayvu kuaa aguã ambopy'a guaxua rupi.
Ko'ẽ nhavõ aje'ive xembovy 'rã, xeapyxa
oipe'a 'rã hembiguai rami ajapyxaka aguã.
5 SENHOR Nhanderuete xeapyxa oipe'a
ramo xee nanhe'ẽ rendu e'ỹi, ixugui
ndajepe'ai guive.
6 Ha'e rami vy xekupe rupi anhenupã ukapa,
xerova voi nanhomi xe'a moatãa kuery gui,
xerova ndarovai xere ijayvu vaikue-ikue
ha'e onyvõmba rei va'e gui.
7 Mba'eta Nhanderuete xepytyvõ axĩmba
e'ỹ aguã rami. Ha'e ramo xerova ajapo ita
rami hatã aguã, mba'eta aikuaa naxĩmbai
'rãa.
8 Xemboeko porã va'e xea katy'i oĩ ramo
mava'e tu ijayvu rei ta xere? Jajexa uka
ha'vy joa py. Mava'e tu xerovai guarã oiko
ta? Penhemboja ke ha'vy nhanhomboayvu
aguã.
9 SENHOR Nhanderuete ae xepytyvõarã oiko
ramo mava'e tu xembopaga 'rã? Ha'e rã
ha'e kuery ma okanhymba 'rã ajukue vixo'i
ho'upaa rami."
10 Mava'e peẽ kuery regua nda'u SENHOR
mboetea rupi ete peiko, ha'e hembiguai
penhe'ẽ rendu va'e? Pytũ rupi tataendy
reve'ỹ oiko va'e ma tojerovia SENHOR rery
re, toĩ atã Nhanderuete re.
11 Ha'e rã peẽ kuery tata pemoendy ha'e
hu'y endy va'e pereko katu va'e ma tata
ha'e hu'y pemoendy va'ekue rexakãa rupi
tema peiko. Ha'e rami avi xegui ae 'rã
ou penembopagaarã, roitypa 'rã pejexavai
aguã py.

51

*Sião pygua kuery ovy'a ju aguã re
ijayvuague*

1 "Teko porã rupi peikoxe ha'e SEN-
HOR peka va'e, pendu ke xeayvua. Pen-
ema'endu'a ke itaova ha'e itakua ha'e va'e
gui penemoingoague va'e re.
2 Penema'endu'a ke penderu Abraão ha'e
penekuavãare Sara re ae. Mba'eta Abraão
aenoĩ jave peteĩ'i oiko. Ha'e gui aroayvu
porã vy amboetave karamboae.
3 Mba'eta xee SENHOR ma Sião voi amboaxy.
Amboaxy avi 'rã tetã rupi tekoague ikuai
va'e ha'e javi. Ha'e vy ajapo 'rã ha'e rupi
tekoa e'ỹ oĩ va'e Éden pyguare rami iporã
ju aguã, ajapo 'rã opyta rei va'ekue-'ekue
xevygua yvotyty rami. Ha'e ramo oendua
ju 'rã ovy'a va'e ha'e py, oguerovy'aa rupi
oporaei va'e mba'epu reve.

* 50:1 Apy ma Israel kuery pe SENHOR ijayvu. Mba'eta SENHOR e'ỹ opoi Israel gui, ha'e rã Israel kuery ae ojejavypaa rupi ojepe'a okuapy ixugui.

4 "Peikuaa pota ke, xevygua kuery.
Xevygua tetã pygua kuery, pendu ke
xeayvua. Mba'eta xegui ae ojekuaa 'rã lei,
xeguigua teko porã aikuaa uka 'rã yvy regua
kuery moexakãmbaarã.
5 Mba'eta xeguigua teko porã ma mombyry
e'ỹ oĩ, ojekuaa ma ajogueraa jepea voi. Ha'e
rami vy xepo'akaa rupi areko 'rã yvy regua
kuery. Ye'ẽ yvýry ikuai va'e voi xerarõ
okuapy, xere ojerovia xepo'aka aguã.
6 Pema'ẽ ke yva re, ha'e gui yvy katy ju
pema'ẽ. Mba'eta yva okanhymba 'rã hataxĩ
rami, ha'e yvy ma inhymamba 'rã ao vaikue
rami, hexe hekoa va'e kuery voi omanomba
vyvoi 'rã mbarigui rami rive. Ha'e rã
ajogueraa jepea ma oĩ riae 'rã, xeguigua
teko porã voi nombovaipaai 'rã.
7 "Peẽ kuery teko porã peikuaa va'e,
pendu ke xeayvu, penekuraxõ re xeguigua
lei oĩa va'e. Pekyje eme avakue pendejojai
rei teĩ, penhemondyi eme pendere ijayvua
rei ramo.
8 Mba'eta ha'e kuery ma omombaa 'rã
ajukue vaikue rami, vexa'i rague vixo'i
ho'upaa rami ae. Ha'e rã xeguigua teko
porã ma oĩ riae 'rã, ha'e ajogueraa jepea ma
ta'y jevy-jevy ikuaia peve 'rã oĩ."
9 Emyĩ ke, SENHOR ndepo'akapa va'e,
emyĩ ke. Ndejee emoĩ nembaraetea rexa
uka aguã. Emyĩ ke ymave rupi ymagua
kuery ikuai jave guare rami. Ha'e rami vy
ndee e'ỹ ri ty'y Egito yvy mombaare, ha'e
ye'ẽ rupigua jukaare?
10 Ndee e'ỹ ri ty'y ye'ẽ typya mombiru-
are? Mba'eta ye'ẽ mbyte rupi taperã rejapo
va'ekue, reraa jepe va'e kuery oaxapa aguã.
11 Ha'e rami vy SENHOR oepy va'e kuery
ojevypa ju 'rã. Sião tetã py oupa 'rã okuapy
oporaei reve. Ha'e kuery akã re ma vy'a
opa e'ỹ va'e 'rã oĩ coroa rami. Ha'e kuery
oupity va'erã va'e ma mby'a porã ha'e vy'a
anho. Ha'e rã mboriau ha'e mby'a vai ma
okanhymba 'rã.
12 "Xee, xee ae rombovy'a va'e. Mba'exa
tu ha'vy ndee rekyje 'rã avakue omano
va'erã gui rive, ha'e avakue ra'y kuery jai
rogue rami okanhy va'erã va'e gui?
13 Mba'exa 'rã tu ndee nderexarai SENHOR
nemoingoare gui? Mba'eta ha'e ae yva
pyoare ha'e yvy nhonoare oiko. Mba'e re tu
ndee ko'ẽ nhavõ rekyje reikovy joavyky rei
va'e nhomomba aguã rami ikuai va'e poxya
gui rive? Mamo tu opyta joavyky rei va'e
poxya?
14 Mba'eta escravo-rã heraa pyre opoipaa
voi 'rã, nomanoi 'rã ha'e py, yvyra rupa py
nomboguejyai 'rã ha'e py. Ha'e rami 'rãgue
py ho'u va'erã ndoatai 'rã.
15 Mba'eta xee ma SENHOR Nderuete. Yai
revovo onhendu aguã ye'ẽ omomyĩ va'e ma
xee ae. SENHOR ixondaro reta va'e xerery.
16 Amoĩ 'rã xeayvu ndejuru py, ha'e romo'ã
'rã xepo py, yva pyau aipyo ha'e yvy pyau
anhono aguã. Ha'e rami vy Sião pygua
kuery pe 'Peẽ ma xevygua kuery', ha'e 'rã."
17 Emyĩ ke, ndee Jerusalém tetã! Emyĩ ke,
ha'e epu'ã ju! SENHOR po gui karo ipoxya
oĩa rejopy va'ekue gui rey'u ae ma. Karo
nhomoakanhymbaarã oĩa va'e gui rey'upa
ma.
18 Nememby kuery, ndepi'a kuery rereko'i
va'ekue regua neĩ peteĩve ma nanepytyvõia
rupi oiko. Remongakua'i va'ekue neĩ pe-
teĩve ma ndepo re ndojopy herekovyi.
19 Mava'e tu nemboaxyarã oĩ? Mba'eta
ndere ou va'ekue mokoĩ regua: nembojex-
avaia ha'e nemombaa, karuai ha'e kyxe.
Mba'exa tu ha'vy nembovy'aarã noĩ?
20 Mba'eta nememby kuery ha'e ndepi'a
kuery ho'apa ma inhakanhy vy. Tape oĩ
va'e-va'e rupi ma onheno okuapy, nhuã py
guaxu ombo'a pyre rami. Mba'eta ha'e
kuery re ou SENHOR poxya, Nhanderuete
ijayvu eteague.
21 Ndee rejexavai ha'e reka'u ri teĩ vinho
gui e'ỹ ta'vy. Ha'e nunga rupi endu ke
pova'e nunga.
22 SENHOR Nderuete, ojeupegua kuery repya
aipoe'i: "Ndepo gui aipe'a ju 'rã karo
nemoakanhyarã ha'e xepoxya oĩa. Ha'e
va'e gui ma nderey'uvei 'rã.
23 Ha'e gui nembojexavai reia kuery po py ju
'rã amoĩ, ndevy pe 'Ejero'a ke, nde'áry rupi
roaxa aguã', he'i va'ekue po py ae. Mba'eta
renheno ramo ndekupe áry rupi ha'e kuery
oguata va'ekue, yvy e'ỹ vy tape oĩ va'e rupi
oguataa rami."

52

1 Emyĩ ke, ndee Sião tetã. Emyĩ ke, emoĩ
nembaraete aguã. Ndee Jerusalém tetã
iky'a e'ỹ va'e, enhemonde ke ndeao iporãve
va'e py. Mba'eta ndea py ma opire omboi
uka va'e e'ỹ ndoikevei 'rã, neĩ ndojeky'a'o
ukai va'e kuery voi.

2 Enhembojaity ke yvy ku'i gui. Evy ke
Jerusalém, ha'e eguapy ju einy. Eipe'a ke
corrente ndeaju'y jokuaague, Sião memby
escravo-rã ndereraa va'ekue.

3 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu: "Hepy
re e'ỹ nevendeague rami peráta re e'ỹ ju 'rã
rojogua", he'i.
4 SENHOR Nhanderuete aipoe'ive ju: "Jypy'i
ma xevygua kuery Egito yvy katy oje'oi
raka'e ha'e py ikuai aguã. Ha'e gui ma
Assíria pygua kuery ju mba'e py e'ỹ ombo-
jexavai.
5 Ha'e gui aỹ teĩgue ju mba'e tu ha'e py oiko?
Mba'eta xevygua kuery ogueraapaa rive ju
hepy re'ỹ. Ijavyky reia kuery ojapukai atã
okuapy. Ha'e nunga rupi xerery re ijayvu
vaikue-ikuea ko'ẽ nhavõ", he'i SENHOR.*
6 "Ha'e rami teĩ xevygua kuery oikuaa nho
'rã xerery. Ha'e va'e ára ma oikuaa 'rã
okuapy xee 'Apy ma aĩ' ha'e va'ea", he'i
SENHOR.

7 Iporã ete! Yvyty áry rupi mba'emo
pyau mombe'ua ou jekuaa! Ha'e va'e ma
omonhendu ouvy nhandekuai porã ju aguã,
omombe'u iporã va'e, nhandereraa jepea
regua. Ha'e vy Sião pygua kuery pe ma
"Penderuete ipo'aka ma", he'i.*
8 Aipo ma, peneretã rarõa kuery ojapukai
nhendu. Ha'e kuery ovy'a reve ojapukai
atã okuapy, mba'eta oexa Sião tetã katy
SENHOR ou jevy rã.
9 Peporaei ke pekuapy, peẽ tekoague
Jerusalém py pendekuai va'e. Pevy'a
pekuapy peteĩ rami, mba'eta SENHOR
ombovy'a ju ma ojeupegua kuery, oepy ma
Jerusalém tetã.
10 Yvy regua kuery ha'e javi oexaa py SEN-
HOR oupi ojyva iky'a e'ỹ va'e. Ha'e ramo
yvy apy guive oexapa 'rã Nhanderuete
nhandereraa jepe rã.

11 Ha'e nunga rupi pejepe'a ke, pejepe'a
upe gui, ha'e peju ju. Pejopy eme ha'eve'ỹ
va'e re. Pejepe'a ke ha'e kuery mbyte gui.
SENHOR pegua tembiporu peraa va'e kuery,
pejeky'a'o ke.*
12 Pejepe'a pojava rei eme guive, pejava eme,
mba'eta SENHOR oo 'rã penerenonde, Israel
kuery ruete penderakykue rupi avi 'rã oo
penerarõ vy.

*Nhanderekovia SENHOR rembiguai oiko
axy aguã re ijayvuague*

13 "Ha'e gui xerembiguai ma oiko kuaa 'rã.
Ha'e ramo omboyvatea ha'e omboetea ete
'rã, pavẽ áryve 'rã oiko.
14 Ha'e rami avi heta oexa vy onhemondyi,
mba'eta pavẽ gui ombovaikueave, ava rami
ve'ỹ omombytaa rã.
15 Ha'e rami ae avi yvy regua kuery áry
rupi omboayvi 'rã. Ha'e ramo huvix-
ave kuery onhemondyipa vy ombotypa 'rã
ojuru, mba'eta oexa 'rã ha'e kuery pe
omombe'ua va'ekue'ỹ, ha'e oikuaa nho 'rã
oendu va'ekue'ỹ."*

53

1 Mava'e tu oguerovia ayvu romombe'u
va'ekue? Mava'e pe tu SENHOR oikuaa uka
opo'akaa?*
2 Mba'eta henonde hembiguai yvate-vateve
ovy yvyra rapytakue renhoĩ rami, yvy piru
reia py yvyra rapo gui hi'yky hoky va'e
rami. Jaexa rã omboete pyrã e'ỹ merami,
na'iporãi guive. Neĩ peteĩ henda py voi noĩ
iporãa jarovy'a va'erã.
3 Oayvupy e'ỹve oiko, avakue pavẽ gui
oipotapy e'ỹve ete. Ava oiko axy va'e,
tekoaxy oendu jepi va'e guive. Ha'e ma
avakue ndoayvui vy ixugui ngova omo'ã
okuapy. Ha'e ramo nhande voi ndajaikuaa
potai va'ekue hexe.

4 Mba'eta anhetẽ ojee ae ogueraa nhan-
dereko axykue, nhanemba'eaxy omoĩmba
ojee. Ha'e rã nhande ma jaikuaa va'ekue
ombopaga pyrã rã Nhanderuete omoingo
axy ha'e ombojexavaia rami.*
5 Ha'e rami teĩ nhande nhandereko vaiaty
py ma oipyxoa, jajejavyague re ae omou'ũa.
Hexe oĩ tekoaxy nhanemoingo porãarã,
ha'e oinupãa ague re vy nhande jakuera.
6 Nhande kuery ha'e javi nhakanhymba javy
vexa'i rami, peteĩ-teĩ jajepe'a va'ekue tape
gui. Ha'e ramo hexe ma SENHOR omoĩ
nhande kuery ha'e javive reko vaiaty.*
7 Ha'e ma omoingo axya ha'e omo'yvyĩ'ia
teĩ ndoipe'ai ojuru. Vexa'i ojukaa aguã
katy ogueraa va'e rami, vexa'i rague ayaa
renonde ogueraa rã okyrirĩ ratã'i va'e rami
ogueraa teĩ ojuru ndoipe'ai.

* 52:5 Romanos 2.24 * 52:7 Romanos 10.15 * 52:11 2 Coríntios 6.17 * 52:15 Romanos 15.21 * 53:1 João 12.38, Romanos 10.16 * 53:4 Mateus 8.17, 1 Pedro 2.24 * 53:6 1 Pedro 2.25

8 Anhetẽ rupi e'ỹ oikuaa potaa reve ogueraa.
Ha'e rami rã ta'y kuery re avave rei neĩ
noexa'ãi. Mba'eta oikove va'e kuery ikuaia
gui oipe'aa. Xeretarã kuery ojejavyague re
ae ojukaa.*
9 Ha'e hetekue ruparã ma ojoua heko vai
va'ekue mbyte py, omano vy iporiau e'ỹ
va'e revegua opyta teĩ. Ha'e rami avi teko
vai ndojapoi, neĩ peteĩ henda py ma ayvu
vai noenduai ijuru gui.*
10 Ha'e rami teĩ SENHOR oipotaa rami ae
omou'ũ ha'e omoingo axy uka. Ha'e ramo
jejavya regua ome'ẽ mbyrã guekove ome'ẽ
rire oexa nho 'rã gua'y kuery, oiko pukuve
'rã guive. Ha'e ramo ipo py SENHOR oipota
va'e oiko porã 'rã.
11 Ha'e gui ojexavaiague gui iporã va'e oiko
ramo oexa vy ovy'a vaipa 'rã. Mba'eta
Xerembiguai heko porã va'e oikuaa rupi vy
heta 'rã omboeko porã, ojee ae ha'e kuery
ojejavyague ogueraa rire.
12 Ha'e nunga rupi heta 'rã xee ame'ẽ ixupe
guarã. Ha'e ramo ipo'akapa va'e kuery
mbyte omboja'o 'rã mba'emo porã, omanoa
py guekovea ome'ẽ rire. Heko vai va'e oikoa
rami jaikuaa va'ekue teĩ ojee ae ogueraa
heta ojejavyague, heko vai va'e kuery re
ojerure guive.*

54

Sião pygua kuery ikuai porã aguã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'i: "Ndee kunha, ne-
memby e'ỹ va'e ae kyrĩ va'e nereikuavãi
va'ekue, eporaei ke revy'aa rupi. Kyrĩ va'e
raxy nerendui teri va'ekue, evy'a ke repo-
raei reve, erojapukai. Mba'eta kunha opoi
pyre rami reiko va'ekue ri nememby kuery
hetave 'rã ome reve riae oiko va'e memby
kuery gui.*
2 Ha'e nunga rupi embopyve ke ndero reĩa
renda, emoatãve ke ndero ao'ia peĩ aguã.
Embotuvixa e'ỹ eme, embopukuve ikuaarã,
ha'e emo'ã ratãve ke yvyra rakua ijytarã.
3 Mba'eta peẽ kuery penderetave 'rã peovy
reiporu kuaa regua ha'e reiporu kuaa e'ỹa
katy. Ha'e gui neremiarirõ kuery ipo'aka
'rã yvy regua kuery re, ha'e hekoa ju 'rã tetã
opyta rei va'ekue py.
4 "Ekyje eme, mba'eta nanemoxĩmbaavei
'rã. Exĩmba rei eme, nanemo'yvyĩ'iavei 'rã.
Mba'eta nderexaraipa 'rã nekunhataĩ jave
rexĩmba reia rupi reikoague re, imeve'ỹ
va'e rami reikoague re guive.
5 Mba'eta nemoingoare ae oiko neme, SEN-
HOR ixondaro reta va'e ma hery. Israel
kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e ma nderepya,
'Yvy jave regua ruete' 'epy va'e ae."
6 Nderuete aipoe'i: "Kunha opoi pyre ipo-
riau rei va'e, ha'e kunhataĩ oeja pyre rami
reiko va'ekue ri SENHOR nerenoĩ ju.
7 Xapy'a rai'i xee roeja va'ekue ri romboaxy
etea rupi ju 'rã rogueru.
8 Xepoxy etea rupi ndegui xerova amo'ã
xapy'a'i va'ekue ri romboaxya opa e'ỹ va'e
ju aendu", he'i SENHOR nderepya.
9 "Xevy pe rã ha'e nunga Noé oiko jave guare
rami, mba'eta aura Noé oiko jave guare
rami ve'ỹ yy py yvy ndajao'ivei aguã re.
Ha'ekue rami ae aỹ ma ndevy pe ju aura
ndaxevaivei, neĩ ndorojou vaivei aguã re.
10 Mba'eta yvyty ikuai va'e ojepe'apa, ha'e
yvy'ã voi ovapa 'rã teĩ romboaxya ma
ndopai 'rã, ha'e ndevy pe xereve guarã
ajapo va'ekue nombovaipaai 'rã", he'i SEN-
HOR nemboaxy va'e.
11 "Ndee Sião tetã, reiko axy ha'e nanem-
bovy'aavei rã rejexavai rei va'ekue. Ha'e
rami teĩ ema'ẽ, ndea py ita oity pyre am-
bojo'a ju vy pytã va'e py 'rã amboja, ha'e ita
safira py ju 'rã amboyta.†
12 Ndea py torre ajapo ju 'rã rubi gui, kora
rokẽ ma carbúnculo gui, ha'e tetã kora ha'e
javi rupi ma itaendy iporãve va'e gui 'rã
ajapo.
13 Nememby kuery ha'e ndepi'a kuery ha'e
javi ma xee SENHOR ae 'rã ambo'e. Ha'e
ramo ikuai porã 'rã opa mba'e py.*
14 Teko porã rupi 'rã anhangareko ndere
nemoingo axyarã va'ekue gui mombyry,
ha'e ramo nderekyjevei 'rã. Nemondyiarã
va'ekue gui voi mombyry 'rã reiko, ndouvei
'rã ndere.
15 Xapy'a rei ndere opu'ã va'e oiko teĩ xee
ambou va'e e'ỹ 'rã. Ha'e ramo ndere opu'ã

* 53:8 Atos 8.32-33 * 53:9 1 Pedro 2.22 * 53:12 Lucas 22.37 * 54:1 Apy ma Israel kuery ha'e Jerusalém tetã opyta rei va'ekue pe ijayvu, peteĩ kunha opoi pyre pe rami (Gálatas 4.27). † 54:11 Safira ma itaendy hovy va'e, rubi ma pytã va'e, ha'e rã carbúnculo ma pytã va'e tuvixave va'e. Ita hepyve va'e meme. * 54:13 João 6.45

va'e oitypaa 'rã nerenonde.
16 Mba'eta xee ma ferro re omba'eapo va'e
moingoare, tata py hatapyĩ re oipeju vy
tembiporurã ojapo va'ety. Amoingo avi
nhomombaarã mba'emo ombovaipa aguã.
17 Ha'e rã nderovai ma tembiporu revegua
ou vy ndojapoi 'rã mba'eve. Ndere ijayvu
rei va'e ou teĩ ndee 'rã ndepo'aka. Ha'e
ramigua ma xee SENHOR ambou xerem-
biguai kuery peguarã amboeko porã vy",
he'i SENHOR.

55

Nhomboaxypa aguã re ijayvuague

1 "Peẽ kuery pendey'uvei va'e, pendu ke,
ha'e peju yvu oĩa py pey'u. Pendeperáta e'ỹ
va'eri peju pejogua ha'e pekaru. Tá, peju
ke pejogua vinho ha'e kamby, peráta re'ỹ,
hepy re'ỹ.
2 Mba'e re tu peráta peme'ẽ 'rã tembi'u re'ỹ?
Mba'e re tu pendery'ai 'rã penembovy'aarã
re'ỹ? Pendu ke, pe'u iporã va'e. Ha'e rami
vy pevy'a 'rã iporã ete va'e re.
3 Pejapyxaka porã ke, ha'e peju xea py.
Pendu, peikove riae aguã. Mba'eta pendevy
ajapo 'rã xereve guarã raka'e rã peve guarã,
ha'e romboaxy 'rã Davi pe xeayvuague rami
vy.*
4 Mba'eta ha'e va'e ma amoĩ raka'e
xepo'akaa kuaa ukaarã yvy regua kuery pe,
huvixa yvateve va'e ha'e kuery re opena
va'erã.
5 Ma'ẽ, peẽ kuery penoĩ 'rã pexa va'ety e'ỹ
regua kuery. Ha'e kuery penderexa va'ety
e'ỹ teĩ onha 'rã jogueruvy pendea katy.
Ha'e kuery ma SENHOR Penderuete, Israel
kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e re ojerovia etea
rupi ou okuapy, penemboete uka ramo."

6 Peka ke SENHOR ojejou uka teria ja,
pejapukai ixupe ha'e'i py teri oĩa ja.
7 Tove heko vai va'e tojepe'a oikoaty gui,
ojejavy rei va'e tojepe'a ha'eve'ỹa rami on-
hembopy'aa gui. Tojeko rerova SENHOR
pe, mba'eta omboaxy 'rã. Tojevy Nhan-
deruetea py, opa mba'e py joperdoa va'e
ramo.
8 "Mba'eta xee anhembopy'aa ma peẽ kuery
penhembopy'aa ramigua e'ỹ, ha'e xereko
voi peẽ kuery reko ramigua e'ỹ", he'i SEN-
HOR.
9 "Mba'eta yvy gui yva yvate etevea rami avi
pendereko gui xereko voi yvateve, ha'e peẽ
kuery penhembopy'aa gui anhembopy'aa
yvateve avi.
10 Mba'eta oky ha'e yro'y yva gui ho'a vy
ha'ekue katy ju ndooi 'rã yvy omoakỹ e'ỹ
re, ha'e rami vy ojapo 'rã mba'emo ra'yĩ
moaĩare ojouve ju aguã rami, ha'e mbojape
ho'uxe va'e voi ojou aguã rami,
11 ha'e rami ae avi xeayvu xejuru gui oẽ
va'e voi ndojevy rivei 'rã xea py. Ha'e
rami 'rãgue py ojapo 'rã xee aipota va'e,
anhembopy'aague ojapopa 'rã, ha'e rami
aguã ae ambou rire.

12 "Ha'e rami rã peẽ kuery peo 'rã pevy'a
reve, pendekuai porã'ia rupi roguereko 'rã
heravy. Penerenonde yvyty ha'e yvy'ã
ikuai va'e poraei onhendu 'rã, yvyra ikuai
va'e voi ojepopete 'rã okuapy.
13 Ha'e gui juu'y ikuaiague py yvyra tuvixa
va'e henhoĩ 'rã, jai rogue rekovia henhoĩ
'rã murta.* Ha'e nunga ma SENHOR re
ima'endu'a porãa ha'e omboetea aguã oiko
'rã imarã e'ỹ va'e, raka'e rã peve guarã."

56

Judeu e'ỹ va'e kuery avi oenoĩ aguã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'i: "Teko porã rupi ete
ke peiko, anhetẽ rupi pendekuai, mba'eta
rogueraa jepea ovaẽ rai'i ma, xeguigua teko
porã ojekuaa rai'i ma.
2 Ovy'a ete 'rã avakue ha'e rami ikuai va'e,
avakue ra'y kuery ha'e nunga re oĩ atã va'e,
sábado ára omongy'a rei e'ỹ aguã ojejoko,
ha'e opo py mba'emo vai ojapo rei e'ỹ va'e."

3 Amboae yvy guigua SENHOR re onhem-
boja va'e aipo te'i eme: " SENHOR xepe'a 'rã
ojeupegua kuery mbyte gui." Neĩ eunuco
voi ojeupe "Yvyra pirukue rami rive aiko",
te'i eme.*
4 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Eunuco teĩ
xevygua sábado ára nhavõ xemboetea rupi
oiko, xee aipota va'e ojee omoĩ ha'e xereve
guarã ajapo va'ekue rupi oiko ramo

* 55:3 Atos 13.34 * 55:13 Murta ma yvyra tuvixa ha'e ovareve va'e. * 56:3 Eunuco ma tembiguai oa'yĩjo pyre. Ymave rupi eunuco ha'e amboae yvy guigua kuery ma nda'evei va'ekue Nhanderuete pegua kuery mbyte py ikuai aguã (Deuteronômio 23.1-3). Aỹ gui ma ha'eve, apy ijayvua rami.

5 xero py ajapo 'rã ha'e va'e re ima'endu'a
porãa aguã rami, xero korapy py, ha'e ix-
upe ame'ẽ 'rã peteĩ tery gua'y ha'e guajy
kueryrã va'ekue gui oguerovy'ave va'erã.
Ha'e kuery peteĩ-teĩ pe ame'ẽ 'rã heryrã
imarã e'ỹ va'e, ivaipa va'erã e'ỹ.
6 Ha'e gui amboae yvy regua teĩ SENHOR om-
boete aguã onhemboja, ha'e SENHOR rery
omboetea rupi hembiguairã ikuai aguã, tá,
sábado ára omongy'aa rupi e'ỹ omboete,
ha'e xereve guarã ajapo va'ekue rupi ikuai
ramo
7 ha'e kuery voi xee araa 'rã xevygua yvyty
iky'a e'ỹ va'e py, ambovy'a 'rã xevygua oo
onhembo'eaty py. Ha'e ramo ha'e kuery
ome'ẽ 'rã mba'emo ogueru va'e, ha'e xee
ajou porã 'rã xevygua altar áry mba'emo
ha'e kuery ome'ẽ va'e. Mba'eta xevygua
oo pe ma 'Yvy regua kuery ha'e javi on-
hembo'e atyrã oĩ', 'ea 'rã."†
8 Israel kuery opa rupi oaĩmba va'ekue SEN-
HOR Nhanderuete omboaty ju vy aipoe'i:
"Xee amboatyve ju 'rã, ono'õ ma voi
okuapy va'ekue amboetave vy", he'i.

Israel kuery rerekoa kuery ára revegua e'ỹ rami ikuaia re ijayvuague

9 Peẽ mymba jai rupi pendekuai va'e,
ha'e ka'aguy rupigua inharõ va'e, peju ke
pekaru.
10 Mba'eta ha'e kuery retã rarõa kuery ma
ára revegua e'ỹ rami meme ikuai, mba'eve
ndoikuaai. Jagua onhe'ẽ e'ỹ va'e ikuai va'e
meme, onhe'ẽ aguã nda'evei va'e. Ha'e
kuery ma oexa ra'ua re rive 'rã ikuai, in-
hate'ỹ vy okexe vai va'e.
11 Ha'e kuery regua ma jagua rami ho'upa
rei va'e guive, okaru teĩ naevyatãi 'rã. Joe
opena va'e mba'eve oikuaa va'e'ỹ ikuai.
Peteĩ-teĩ oiko 'rã ha'e ae oipotaa rami,
peteĩ-teĩ ojoupavexea rupi rive 'rã oiko,
ha'e rami ikuai va'e ma guive rã.
12 Ha'e kuery joupe-upe aipoe'i 'rã: "Peju
ke, aru 'rã vinho irove va'e jaka'u aguã.
Ha'e gui ko'ẽ rã ange guare rami ae ju 'rã
nhandekuai, ha'e rami e'ỹ vy jaka'upave
'rã", he'i okuapy.

57

Mba'emo ra'angaa mboetea rupi Israel kuery ikuaia re ijayvuague

1 "Heko porã va'e kuery omano teĩ avave
rei ndoikoi ha'e nunga re oikuaa pota va'e.
Avakue ojeroviapy heraa ramo avave rei
noexa'ãi 'rã ha'e nunga re, mba'eta heko
porã va'e kuery ranhe 'rã heraa nhomoingo
axyarã ou e'ỹ re,
2 ha'e ramo oike 'rã mby'a porã oendu aguã
py. Mba'eta teko porã rupi ikuai va'ekue
opytu'u 'rã ngupa rupi.
3 "Ha'e gui peẽ kunha imba'evyky va'e
pi'a kuery, peju ke apy, itavy rei rã ojavyky
reipy pi'a kuery.
4 Mba'exagua tu pembojaru rei pekuapy?
Mba'exagua rovai tu peipe'a pendejuru,
ha'e pendeayvu rei? Peẽ kuery tu teko vai
ha'e apu guigua meme.
5 Peẽ kuery ma tavy reia rupi anho pen-
dekuai yvyra hogue ana va'e mbyte rupi.
Ha'e py ma pendera'y kuery ae pejuka uka
'rã yvyugua oĩ va'e py, ha'e itaova pa'ũ rupi.
6 Ha'e rami vy ita yxyĩ rei va'e mbyte rupi
pendereko rami ae 'rã pendekuai. Ha'e va'e
áry ae avi penhoẽ 'rã heakuã porã va'e,
ha'e ta'angaa pe rive peme'ẽ 'rã mba'emo
aju. Xee nda'u arovy'a 'rã ri ha'e rami
pendekuaia?
7 Ha'e gui yvyty yvateve va'e áry remoĩ 'rã
nderupa. Ha'e katy ju reẽ 'rã ta'angaa pe
mba'emo reme'ẽ aguã.
8 Nerokẽ kupe ha'e okenda rupi rembopara
'rã nda'evei ete va'e py. Ha'e gui remoatã
'rã nheovãa, ha'e rejeupi 'rã tupa py, rem-
bopy 'rã ndetavy aguã. Ha'e kuery reve
pejogueroayvu 'rã reipota va'e re. Ha'e vy
'Nhandetavy ha'vy' 're vy rema'ẽ 'rã ipire
reia re.
9 Ha'e gui huvixavea py reo 'rã mba'emo
kyra ha'e heakuã porã va'e reme'ẽ va'erã
reve. Ha'e gui mombyry katy 'rã remon-
douka ndeayvu reraarã, yvyra rupa peve.
10 Mombyry ete reguata vy nekane'õ teĩ
'Ovare va'e'ỹ ma ta'vy ajapo', nderei 'rã.
Mba'eta rejou 'rãe reka va'e. Ha'e nunga
rupi ae nanekangyi 'rã.
11 "Ha'e gui mava'e gui nda'u rekyje, apu
rupi reiko aguã? Mba'eta nanema'endu'ai
xere, xereko re ndereikuaa potai guive.
Yma guive akyrirĩ teve xerenonde ndere-
jererokyjei aguã?
12 Xee aikuaa ukapa 'rã ha'e rami ete reikoa.
Ha'e ramo nerembiapokue ma mba'everã

† 56:7 Kova'e ayvu rupi Jesus ijayvu Mateus 21.13, Marcos 11.17 ha'e Lucas 19.46 py.

ndovarei 'rã ndevy.
13 Rejapukai ramo tove mba'emo ra'angaa
rereko va'e ae tandereraa jepe! Ha'e nunga
ma yvytu rive 'rã ombovevepa heravy, pe-
teĩgue'i oipeju teĩ ogueraapa vyvoi 'rã. Ha'e
rã xere ojerovia va'e kuery pe ma yvy ame'ẽ
'rã imba'erã, ha'e ramo hekoa 'rã xevygua
yvyty iky'a e'ỹ va'e áry."

Ojeko rerova va'e kuery ikuai porã aguã re ijayvuague

14 Aipo'ea 'rã: "Pembojoja ke taperã,
pembojoja ha'e pereko katu, xevygua kuery
renonde gui peipe'apa onhepyxanga aguã
oĩ va'ekue."
15 Mba'eta po rami ijayvu Yvate ete va'e,
Ipo'akapa va'e, Hi'amba marã e'ỹ va'e, Iky'a
e'ỹ va'e hery va'e. Ha'e vy aipoe'i: "Xee ma
yvate ete iky'a e'ỹa py aiko va'e. Aiko avi
iporiau rei ha'e ikangy va'e reve, ambopy'a
guaxu aguã ikangy va'e, ha'e ambovy'a ju
aguã iporiau rei va'e.
16 Mba'eta riae e'ỹ 'rã xee ajojou vai, ndax-
epoxy riaei 'rã guive. Mba'eta ha'e rami
aiko va'e rire ha'e kuery nhe'ẽ ikangypa vy
ho'apa 'rãgue xerenonde, ha'e xee amoingo
va'ekue pytuẽa opa 'rãgue.
17 Heta va'e kuery mba'emo oipotapa reia
rupi ikuai ramo ma xepoxy vy amoingo
axy va'ekue. Ha'e rami vy xerova amo'ã,
xepoxy teĩ xenhe'ẽ rendu e'ỹ va'e ma ha'e
kuery ae oipotaa rami rive ikuai.
18 Ha'e kuery ikuaia aexa teĩ amonguera 'rã.
Ha'e vy areko ha'e ambovy'a ju 'rã ojae'o
okuapy va'e.
19 Ha'e kuery xereroporai ramo ame'ẽ 'rã
mby'a porã. Mby'a porã ame'ẽ 'rã mom-
byry ikuai va'e pe, ha'e'i py ikuai va'e pe
guive. Ha'e rami vy xee amonguerapa 'rã",
he'i SENHOR.
20 "Ha'e rã heko vai va'e ma ye'ẽ omyĩ va'e
rami ikuai. Mba'eta ha'e nunga ndopytu'ui
'rã, yy ojegui ae omombo 'rã yapo ha'e
iky'akue.
21 Ha'e rami vy heko vai va'e re ma noĩ 'rãe
mby'a porã", he'i Nhanderuete.

58

Ha'evea rami okaru e'ỹ re ikuai aguã re
ijayvuague

1 "Ejapukai atã, ejejoko eme, ejapukai
mimby guaxu rami. Xevygua kuery pe
eikuaa uka heko vaia, Jacó kuery pe
emombe'u ojejavya.
2 Ha'e rami ete ikuai teĩ xereka merami 'rã
ko'ẽ nhavõ. Ovy'a merami xevygua tape
oikuaa vy teko porã rupi ikuai va'e rami teĩ,
ha'e nguuete reko gui ndojepe'ai va'e rami.
Ha'e rami vy xevy oporandu 'rã teko porã
re, onhemboja merami xee Nguuete va'e re.
3 Ha'e rami vy aipoe'i 'rã: 'Mba'e re tu
rokaru e'ỹ re orekuai teĩ ndee ndereikuaa
potai? Mba'e re tu orenhe'ẽ py rojex-
avai ramo ndee nderexa potai ri?' he'i
okuapy. Mba'eta peẽ kuery pekaru e'ỹ re
pendekuaia ára peẽ ae peipota va'e re rive
'rã pepena, ha'e pejapopa 'rã penerembia-
porã oĩ va'e.
4 Ha'e rami vy pejoguero'aa rupi rive 'rã
pendekuai pekaru e'ỹ re, penhomotare'ỹ,
ha'e pendepo iky'a va'e py pejojuka aguã.
Aỹ ha'e rami ete pekaru e'ỹ re pendekuai
ramo pendeayvua noenduai 'rã yva re.
5 Ha'e rami ete ri nda'u pekaru e'ỹ re pen-
dekuai aguã xee aeja raka'e? Mba'eta pe-
teĩ'i ára re avakue ojexavai 'rã onhe'ẽ py,
oakã oity 'rã jai rogue rami, ha'e oguýry
rupi oipyo 'rã ajukue voxa guigua tanhimbu
reve. Ha'e ramia pe ri nda'u 'Jakaru e'ỹ re
nhandekuaia ára SENHOR nhandejou porã
'rã', peje?
6 "Ha'e rami 'rãgue py po rami aguã e'ỹ
teve pekaru e'ỹ re pendekuai aguã aeja
raka'e? Teko vai py ojokua pyre pepoi aguã
e'ỹ teve, ha'e tembiguai jokuaa pejora aguã,
ombojexavaipy peraa jepe, ha'e peteĩ-teĩ
oguereko axya pemomba aguã e'ỹ teve?
7 Okaruxe va'e pe mbojape pemboja'o aguã
e'ỹ teve, ha'e pendero py iporiaukue hoo
e'ỹ va'e pemovaẽ aguã, ipire rei va'e pexa
vy pemonhemonde, ha'e peẽ ramigua gui
napenhemi aguã e'ỹ teve?
8 Ha'e rami ri pekaru e'ỹ re pendekuai ramo
penerexakãa ojekuaa porã 'rã ko'ẽ rami,
ha'e are e'ỹ re pekuera aguã avi 'rã ojekuaa.
Pendereko porãa ojekuaa 'rã penerenonde,
ha'e penderakykue ma SENHOR guexakãa
rupi onhangareko 'rã pendere.
9 Ha'e ramo pejapukai ramo SENHOR om-
bovai 'rã. Pendereraa jepe aguã re pe-
japukai ramo 'Apy ma aĩ', he'i 'rã. Xapy'a
rei penembyte gui peipe'a ramo pejogue-
reko axya, penhomongyje reia ha'e ayvu
rei guive,

10 xapy'a rei okaruxe va'e pe mba'emo pem-
boja'o aguã pendepy'a re pemoĩ, ha'e ojex-
avai rei va'e pemoevyatãmba aguã, ha'e
ramo ma penerexakãa ojekuaa 'rã pytũa
py, pendea py pytũa oĩ va'ekue ma kuaray
mbyte rami 'rã hexakã.
11 Ha'e ramo SENHOR pendereko riae 'rã,
penemoevyatã 'rã tekoa e'ỹa py teĩ, ha'e
omombaraetepa 'rã penekãgue. Peiko porã
'rã yvotyty omoakỹ riaepy rami, ha'e yvu
peteĩgueve ma ipiru e'ỹ va'e rami avi.
12 Ha'e gui penda'y kuery ju omoatyrõ 'rã
tekoa ivaipa va'ekue. Pemboyta pyau ju 'rã
oo ymague. Pendevy aipo'ea 'rã 'Kora pa'ũ
moatyrõa', ha'e 'Tekoa ha'e tape ymague
mbopyaua', 'ea 'rã.
13 "Xapy'a rei sábado ára penhemongy'aa
gui pejejoko, ha'e mba'emo peẽ ae pejapoxe
va'e pejapoa gui xevygua ára iky'a e'ỹ va'e
py, ha'e rami 'rãgue py sábado ára pe 'Iporã
ete SENHOR ára iky'a e'ỹ va'e nhamboete
aguã' peje ramo, ha'e pendekuaiaty rami
ve'ỹ xemboete ramo, peẽ ae peipotaa rami
ve'ỹ pendekuai aguã, neĩ ayvu reko rei py
voi pendeayvu e'ỹ aguã,
14 ha'e rami rã xee SENHOR re ae 'rã pevy'a.
Ha'e ramo xee ajapo 'rã yvyty yvate va'e re
peẽ peovy aguã rami, ha'e romombaraete
'rã peneramoĩ Jacó peguarã ame'ẽ va'ekue
re", he'i. SENHOR ojuru py ae ijayvu.

59

Israel kuery reko vaia re ijayvuague

1 SENHOR po ma ijapu'a'i va'e'ỹ pender-
eraa jepe e'ỹ aguã, nda'ijapyxa ve'ỹi guive
pendeayvua oendu e'ỹ aguã.
2 Ha'e rami 'rãgue py pejejavya rima pen-
emboja'o Nhanderuete gui, pendereko vaia
ae ojapo pendegui ngova omo'ã aguã rami,
pendeayvua oendu e'ỹ aguã.
3 Mba'eta pendepo huguypa riae, ha'e
penekuã re ma pejejavya anho oĩ. Pende-
juru ma apu rupi 'rã ijayvu, ha'e peneapekũ
re ma teko vai anho 'rã oĩ.
4 Mba'eta avave rei ndoikoi teko porã re
ojapukai va'erã, ndoikoi anhetẽa rupi ojexa
uka va'erã huvixa kuery renonde. Ha'e
rami 'rãgue py ovare e'ỹ va'e re rive
ojerovia, ijapu rei 'rã okuapy. Ojejavy
aguã tema oguereko'i 'rã, ha'e teko vai ju
oikuavã.
5 Omboaku 'rã mboi rupi'a, ojapo 'rã
nhandu kya. Hupi'a ho'u va'e omano 'rã,
ha'e hupi'a re opyrõa ramo oiko 'rã mboi.
6 Ha'e gui ikya ojapo va'ekue ma ndovarei
'rã aorã, mba'eta ha'e kuery rembiapo py
avave rei nonheovãai 'rã. Ha'e rami 'rãgue
py ha'e kuery rembiapo ma teko vai anho,
ha'e ipo re ma jojukaague oĩ.
7 Ipy ma onha 'rã ojejavy aguã katy, ojapura
'rã heko porã'i va'e ruguy omoẽ aguã. Ha'e
kuery ma teko vairã re rive 'rã ipy'a. Ha'e
kuery ikuaia rupi ma nhomombaague ha'e
jojukaague anho oĩ.
8 Ndoikuaavei ma tape peteĩ rami ikuai aguã
katy oo va'e, teko porã noĩ avi 'rã ikuaia re.
Ha'e kuery ma teko vai rupi rive ikuai. Ha'e
va'e rupi ikuai va'e ma ndoikuaai 'rã mby'a
porã.*
9 Ha'e nunga rupi rima nhandegui mom-
byry oĩ anhetẽ rupi jajoguerekoa, teko porã
voi nanhanderovyi. Nharõ tema hexakãa,
ha'e rami teĩ pytũ anho oĩ. Hexakãa rupi
'rãgue py pytũa rupi nhandekuai.
10 Oo mbotya rupi japovyvya rupi jaiko, ára
revegua e'ỹ rami avi, hexa e'ỹ va'e rami
japovyvy jaikovy. Kuaray mbyte teĩ nhan-
hepyxanga 'rã javy pytũ rupi rami. Im-
baraetekue mbyte rupi teĩ omanogue rami
jaiko.
11 Nhande kuery ha'e javi nhakororõ 'rã urso
rami, ha'e apykaxu rami 'rã nhanepoaẽ
rei. Anhetẽ rupi joguerekoarã nharõ teĩ
ndajajoui. Jaa jepe aguã jaeka teĩ mombyry
oĩ nhandegui.
12 Mba'eta nerenonde ma rojejavyague
heta-etave ovy, orereko vaiaty ma orekuaa
ukaarã oĩ, mba'eta orere oĩ 'rã orereko
vaiaty anho, roikuaa guive rojejavya.
13 Mba'eta SENHOR rovai jajekore ha'e nhan-
deapu 'rã. Jajepe'a Nhanderuete gui,
nhandeayvu 'rã nhanhombojexavai ha'e
nhanhe'ẽ raxave aguã re anho. Nhandepy'a
re nhamoĩa rami apu rupi anho 'rã nhan-
deayvu.
14 Ha'e nunga rupi ae anhetẽ rupi ja-
joguereko aguã ojepe'a, teko porã ma mom-
byry oĩ. Mba'eta anhetẽ va'e ma onhep-
yxangapa oikovy nhaneretã mbyte rupi,
ha'e teko porã ma nda'evei ovaẽ aguã.
15 Tá, anhetẽ va'e ma okanhy. Ha'e gui teko
vai rupi oikoa gui ojepe'a va'ekue ma ojuka

* 59:8 Romanos 3.15-17

pyrã ikuai. Ha'e ramo SENHOR ma ha'e rami
nhandekuaia oexa vy ndojou porãi, teko
porã noĩ rã.
16 Joepyarã SENHOR oeka teĩ ndojoui, on-
hemondyi guive nhandere ojerure va'erã
ndoikoi rã. Ha'e ramo ha'e ae onhemoĩ
ojyva py nhandereraa jepe aguã, gueko
porãa rupi ae imbaraete.
17 Ha'e rami vy pexo regua py rami on-
hemonde teko porã py, ha'e oakã re ma
ngora ratã rami omoĩ jogueraa jepea. Ha'e
vy ao rami omoĩ joepya rupi oiko aguã, ha'e
ajukue puku py rami onhemonde ikyre'ỹa
py.
18 Ha'e rami vy nhombopaga 'rã peteĩ-teĩ
ikuaiague rami. Opoxya oexa uka 'rã hexe
ija'e e'ỹ va'e kuery pe, ngovaigua kuery
ombopaga 'rã ha'evea rami. Ye'ẽ yvýry rupi
ikuai va'e voi ombopaga avi 'rã.
19 Ha'e rami vy kuaray oikea katygua kuery
SENHOR rery oendu vy ojererokyjea rupi
'rã ikuai, ha'e kuaray oua katygua kuery
ma oexa 'rã hexakãa. Mba'eta yy oxyry
atã xapy'a va'e rami 'rã ou, SENHOR guigua
Nhe'ẽ ombou va'e.
20 SENHOR aipoe'i: "Ha'e gui ma Sião py
ou 'rã joepyarã, Jacó regua kuery ojeko
rerova va'ekue ikuaia py 'rã ou.
21 Ha'e gui xee ma po rami 'rã ajapo xereve
guarã ha'e kuery pe. Mba'eta xeguigua
Nhe'ẽ pendere oĩ va'e, ha'e xeayvu pen-
dejuru py amoĩ va'ekue ma ndojepe'ai 'rã.
Neĩ pendera'y kuery gui, neĩ pendera'y ra'y
kuery gui voi ndojepe'ai 'rã, aỹ guive raka'e
rã peve", he'i SENHOR.*

60

Jerusalém pyau hexakãmba va'e re ijayvuague

1 "Epu'ã ke, enhemoexakã uka, mba'eta
nemoexakãarã ou ma oiny, SENHOR rex-
akãa ojekuaa ma nde'áry.*
2 Mba'eta ma'ẽ, yvy re pytũ anho oĩ, yvy
regua kuery áry oĩ pytũ reia. Ha'e rã
nde'áry rupi ma SENHOR omoexakãmba
ma, nde'áry hexakãa ojekuaa.
3 Ha'e ramo nemoexakãa katy yvy regua
kuery oupa 'rã, huvixave kuery voi ou 'rã
hexakã va'e ndea py ojekuaa va'e katy.
4 Ema'ẽ ke ndeyvýry rupi rexa aguã.
Mba'eta kova'e kuery ono'õmba va'e ha'e
javi ma ou ndea py. Ndepi'a kuery ou ju 'rã
mombyry gui, nememby kuery voi oguerua
'rã ojyva áry.
5 "Ha'e nunga rexa vy revy'a ete 'rã.
Revy'aa rupi ndepy'a tytypa ha'e ndepy'a
guaxu 'rã, mba'eta ye'ẽ rupi mba'emo porã
ikuai va'ekue oguerupaa 'rã ndevy, ha'e yvy
regua kuery mba'emo oguerekopa va'ekue
oguerupa 'rã ndea py.
6 Mymba camelo heta ou vy omonyẽ 'rã
nderekoa rupi, camelo iporãve va'e Midiã
ha'e Efa guigua. Sabá pygua kuery voi
oupa vy ogueru 'rã ouro ha'e heakuã porã
va'e. Ha'e rami vy oguerovy'a 'rã okuapy
SENHOR.
7 Ndea py oguerua avi 'rã vexa'i kuery
Quedar yvy gui. Nerymbarã oguerua 'rã
vexa'i ava Nebaiote gui. Ha'e rami vy xem-
boetea rupi oguerupaa 'rã xevygua altar
peve. Ha'e nunga py amboete ukave 'rã
xevygua oo xerexakãa oĩa.
8 "Mba'exagua nda'u ou arai yvate
rupigua rami, e'ỹ vy apykaxu guaity katy
oveve va'e rami?†
9 Mba'eta anhetẽ ye'ẽ yvýry ikuai va'e kuery
xerarõ avi okuapy. Jypy'i ma Társis guigua
kanoã ranhe ou ndepi'a kuery ha'e ne-
memby kuery mombyry gui ogueru va'e.
Ha'e kuery reve ndea py ogueru avi 'rã
ouro ha'e prata oguereko va'ekue, SENHOR
Nhanderuete, Israel kuery ruete Iky'a e'ỹ
va'e rery omboetea rupi, nemoexakãmba
rire.
10 "Ha'e gui amboae regua kuery
omoatyrõ 'rã tetã kora ndevy, huvixave voi
onhemoingo 'rã nerembiguairã. Mba'eta
xepoxya rupi rombopaga va'ekue teĩ
roayvua rupi ju romboaxy.
11 Neretã kora rokẽ ikuai va'e ojepe'a riae
'rã. Ara py ha'e pyávy teĩ nonhembotyi
'rã, ndea py yvy regua kuery mba'emo
porã ogueru aguã. Ha'e nunga reve ndevy
ogueru avi 'rã nguvixave kuery.
12 Ha'e rã amongue yvy regua, e'ỹ vy tetã
pygua ndevy ndoikoi va'e ma omombaa 'rã.
Ha'e va'e tetã ombovaipaa katuĩ'i 'rã.
13 "Líbano yvy gui yvyra porãgueve
oguerua 'rã ndea py: cipreste, olmeiro ha'e

* 59:21 Romanos 11.26-27 * 60:1 Apy ma Jerusalém tetã pe ijayvu peteĩ kunha pe rami, capítulo 54 py oĩa rami avi.
† 60:8 Apy ma ijayvu kanoã ajukue tuvixa xiĩ rei va'e ojekuaa ouvy va'e re.

buxo oguerua 'rã xevygua henda iky'a e'ỹ
va'e ombojegua aguã. Ha'e rami py ajapo
'rã xepy renda iporã ete aguã rami.
14 Ndea py jogueru avi 'rã nembojexavaiare
ra'y kuery. Ndepy yvýry ndere nda'ija'ei
va'ekue ojero'a reve 'rã onhemboja okuapy,
ha'e guenapy'ã re oĩ 'rã ngova yvy re
omovaẽ reve. Ha'e rami vy ndevy pe 'Sião
tetã SENHOR pegua, Israel kuery ruete Iky'a
e'ỹ va'e oĩa', he'i 'rã okuapy.

15 "Hexarai reipy ha'e oeja reipy reiko
va'ekue, ha'e ndea rupi avave rei ndoaxaai
va'ekue. Ha'e rã xee ma ndere amoĩ 'rã
hexakãa imarã e'ỹ va'e, neremiarirõ jevy-
jevy ikuai va'erã va'e ndererovy'a okuapy
aguã rami.
16 Rey'u 'rã yvy regua kamby, huvixa kunh-
ague ae 'rã nemokambu. Ha'e ramo reikuaa
'rã xee SENHOR ae ndereraa jepea aikoa,
nderepya ha'e Jacó kuery ruete ipo'akapa
va'e.
17 Ha'e gui ndea py overa va'e oĩague py
aru ruka 'rã ouro, ferro rekovia ma prata
'rã aru ruka, yvyra rekovia ma overa va'e,
ha'e ita rekovia ma ferro 'rã aru ruka. Ha'e
gui ndere oikuaa pota va'ekue rekovia ma
amoĩ 'rã mby'a porã, nembopagaare kuery
rekovia ma teko porã 'rã oĩ.
18 Ha'e gui ndeyvy rupi noenduavei 'rã
jojukaa, nhomombaa, neĩ ombovaipa
pyre. Ha'e rami 'rãgue py neretã kora pe
'Jogueraa jepea' 'ea 'rã, ha'e rã tetã rokẽ pe
ma 'Mboraei rokẽ' 'ea 'rã.
19 Ha'e gui ara py kuaray naexakãvei 'rã
nde'áry, jaxy voi nanderexapevei 'rã.
Mba'eta SENHOR ae 'rã oĩ nemoexakãarã
opa e'ỹ va'e, Nderuete oĩ 'rã nerexakãrã.
20 Ha'e rami vy nde'áry rupi kuaray
ndoikevei 'rã, ha'e jaxy ndopave ovyi 'rã.
Mba'eta SENHOR ae 'rã oĩ nemoexakãarã
opa e'ỹ va'e, ha'e rã ndeporiau reia ára ma
opa 'rã.
21 Ndea pygua kuery ma heko porã va'erã
meme, ha'e hekoa 'rã yvy re. Ha'e kuery
ikuai 'rã yvyra renhoĩ xee anhotỹ va'ekue
rami xepo py ae amoingo rire, xemboete
pavẽ aguã.
22 Ha'e kuery va'e regua mbovyve'i va'ekue
hetave 'rã mil ikuai peve, ha'e ikangyve
va'ekue oiko 'rã imbaraeteve va'e. Ha'e
rami aguã xee SENHOR ajapopa vyvoi 'rã
hi'ára py porã."

61

Jogueraa jepea regua ayvu porã rupi ijayvuague

1 "Xere oĩ SENHOR Nhanderuete Nhe'ẽ,
mba'eta SENHOR xemoĩ ojexavai rei va'e
pe ayvu porã amombe'u aguã. Xembou
ikuraxõ raxy vaikue rei va'e amonguera
aguã, nhuã py omboty pyre pe amombe'u
aguã oo jepe ju aguã, ha'e oipokua pyre
ajorapa ju aguã,*
2 SENHOR nhomboaxy aguã va'e ma'etỹ
ovaẽ 'rãa amombe'u avi aguã, Nhanderuete
nhombopaga aguã ára ovaẽ 'rãa guive
amombe'u aguã, ha'e gui ojae'o va'e kuery
ambovy'apa ju aguã,
3 ha'e Sião tetã py iporiaupa rei va'e kuery
re tanhimbu 'rãgue py amoĩ aguã coroa
iporãve va'e, texay 'rãgue py azeite im-
bovy'aarã, mby'a vai 'rãgue py xererovy'aa
py amonhemonde aguã, ha'e kuery pe
'Yvyra imbaraetekueve va'e teko porã kuaa
ukaa, SENHOR onhotỹ va'ekue omboete
pavẽ aguã', 'ea aguã rami.

4 "Ha'e kuery omoatyrõmba ju 'rã tetã
ymague ombovaipa pyre, ojapo ju 'rã
ymave rupi oity pyre, ha'e omoatyrõmba
'rã tetã ivaipa va'ekue-'ekue, yma guive
ombovaipa pyre.
5 Pexa va'ety e'ỹ pendevy ojexa uka
jogueruvy vy opena 'rã penerymba kuery
re. Amboae yvy regua kuery omba'eapo 'rã
pendevy mba'ety ha'e uvaty rupi.
6 Ha'e vy pendevy 'SENHOR pegua sacer-
dote kuery' ha'e 'Nhanderuete rembiguai'
'ea 'rã. Pe'u 'rã yvy regua kuery rembi'u
iporãve va'e gui, ha'e penhembojegua 'rã
mba'emo porãgueve oguereko va'ekue py.
7 Pexĩmba 'rãgue py penemboeteave 'rã,
ha'e penembojarua rei 'rãgue py pevy'a 'rã
pendevy guarã oĩ va'e re. Ha'e nunga rupi
pendeyvy re pendekuaia py hetave ete 'rã
pereko mba'emo, pevy'a riae 'rã pekuapy
guive.
8 Mba'eta xee SENHOR ayvu anhetẽ rupi
joguereko va'e, ha'e rã imondaa rupi heko
vai va'e ma ajou vai. Ha'e rami vy xevygua
kuery pe ame'ẽ 'rã ixupe guarã, ha'e kuery
pe ajapo avi 'rã xereve guarã imarã e'ỹ va'e.

* 61:1 Apy ma "Xee" he'ia py SENHOR rembiguai jaikuaa. Ha'e gui kova'e ayvu rupi Jesus ijayvu ojee ae, Lucas 4.16-21 py.

9 Hamymino kuery voi omboete pavẽ 'rã yvy
regua kuerya rupi, mba'eta hexaa kuery
ha'e javi oikuaa 'rã SENHOR ra'y kuery
omoingo porã va'ea."
10 Xee arovy'a vaipa SENHOR, xenhe'ẽ py
avy'a ete Nhanderuete re, mba'eta xemon-
hemonde ao jogueraa jepea regua py, ao
puku py rami xemonheovã teko porã py,
ava omenda va'erã onhemoatyrõ porã va'e
rami, ha'e omerã oarõ va'e iporã va'e py
anho onhembojegua va'e rami.
11 Mba'eta yvy re mba'emo roky, ha'e yvo-
tyty rupi onhotỹ mbyre henhoĩa rami ae
avi SENHOR Nhanderuete omoingo 'rã teko
porã ha'e mboraei, yvy regua kuery ha'e
javi oexaa py.

62

Jerusalém tetã re SENHOR omenda va'erãa rami ijayvuague

1 Sião tetã re xea'e vy nakyrirĩ 'rã
hexe ajerurea gui, Jerusalém re xea'e vy
ndapytu'ui 'rã heko porãa overa va'e rami
ojekuaa e'ỹa ja, ha'e oo jepea tataendy rami
ojekuaa peve.
2 Mba'eta yvy regua kuery oikuaa pavẽ 'rã
ndereko porãa, huvixave kuery voi oexa
'rã nerexakãa. Ha'e vy nemboerya 'rã tery
pyau SENHOR ae oikuaa uka va'erã py.*
3 SENHOR po py reiko vy coroa hexakãmba
va'e rami 'rã reiko, Nderuete po py vy akã
pyxĩa huvixave pegua rami 'rã reĩ.
4 Ndevy aipo nda'eavei 'rã "Oejapa reipy",
neĩ ndeyvy pe voi "Ombovaipa pyre"
nda'eavei 'rã. Ha'e rami 'rãgue py ndevy
aipo'ea 'rã "Oguerovy'apy", ha'e ndeyvy pe
ma "Omenda va'e" 'ea 'rã, mba'eta SENHOR
ovy'a 'rã ndere, ha'e ndeyvy re omenda
va'e rami 'rã oiko.
5 Mba'eta kunhataĩ re ava omendaa rami avi
ndepi'a kuery hekoa 'rã ndere. Gua'yxyrã
ava oguerovy'aa rami avi Nderuete
ndererovy'a 'rã.
6 Jerusalém tetã, ndevygua kora áry xee
amoĩ 'rã harõarã. Ha'e kuery ma nokyrirĩ
'rã ára pukukue neĩ pytũ mbukukue re. Peẽ
SENHOR pemoma'endu'a va'e voi pepytu'u
eme ixupe pejapukaia gui,
7 pemombytu'u uka eme guive Jerusalém
tetã ombopyau e'ỹa ja, yvy regua kuery
ogueroporaei aguã rami.
8 Po rami SENHOR oura opo oiporu kuaa
regua ha'e ojyva ipo'akapa va'e rupi ae.
Ha'e vy aipoe'i: "Aỹ gui ma mba'emo
ra'yĩ remono'õ va'ekue namboaxavei 'rã
nderovaigua kuery pe ho'u aguã, neĩ am-
boae yvy regua pe voi nday'u ukavei ma 'rã
vinho remba'eapo vy rejapo va'ekue.
9 Ha'e rami 'rãgue py mba'emo ra'yĩ
mono'õare kuery ae 'rã ho'u, SENHOR
ogueroporaei reve. Ha'e uva po'oare kuery
ae 'rã oy'u tykue, xevygua oo iky'a e'ỹ va'e
roka py", he'i.
10 Tapeo, peẽ ke tetã rokẽ oĩ va'e rupi,
ha'e pereko katu tape heta va'e kuery ou
aguã. Pembojojapa ke tape, pemboa'eve ita
gui. Ha'e gui pemopu'ã bandeira yvy regua
kuery oexa pavẽ aguã.
11 Mba'eta yvy apy peve SENHOR omon-
hendu 'rã pova'e ayvu. Aipopeje ke Sião
memby kuery pe: "Upe ma ou pendereraa
jepeará. Pendevy guará ogueru, henonde
oguerua peikoague rekovia", peje.
12 Ha'e ramo pendevy "Iky'a e'ỹ va'e regua
SENHOR ogueraa jepe va'ekue" 'ea 'rã. Ha'e
gui Sião, ndevy pe ma "Oipotapy" ha'e
"Tetã tekoague rei e'ỹ", 'ea 'rã.

63

Nhanderuete ojeupegua kuery oepy aguã re ijayvuague

1 Mava'e nda'u peva'e Edom yvy gui guex-
akãa rupi ou va'e? Mava'e nda'u Bozra tetã
gui ou ao omopytãmba pyre py onhemonde
reve, ombaraetea rupi oguata va'e?

"Xee ma teko porã rupi xeayvu, ha'e
ajogueraa jepe aguã xepo'akapa va'e", he'i.

2 Mba'e re tu ha'vy renhemondea
pytãmba rei, uva oumbiria rupi ikuai va'e
rami ndeao pytãmba?

3 "Mba'eta uva aumbiria rupi xee ae'i
apyrõ aikovy va'ekue, peteĩve ava yvy
regua xereve ndoikoi ramo. Xepoxya
rupi uva re apyrõ, xevaia rupi amou'ũmba
va'ekue. Ha'e ramo tykue hayvipa vy
omongy'apa anhemondea ha'e javi.
4 Mba'eta ajoepy aguã ára reguarã amoĩ
xepy'a re, ajogueraa jepe aguã ma'etỹ ovaẽ
ma ramo.

* 62:2 Apy "Ndee" he'ia ma Jerusalém tetã re ijayvu vy.

5 Ha'e rami avi aexa rã ndoikoi xepytyvõ
va'erã. Xereve guarã ndoikoi ramo an-
hemondyi. Ha'e nunga rupi xee ae jyva py
ajogueraa jepe, xepoxya ae xerevegua oiko.
6 Ha'e rami vy yvy regua kuery re apyrõ
xepoxya rupi, xevaia rupi ajapo oka'u va'e
rami ikuai aguã. Ha'e vy huguy amoẽ
heravy yvy rupi", he'i.

Peteĩgue ju profeta Isaías ojerureague

7 Aroporaei 'rã SENHOR porayvua ha'e
hembiapokue iporã ete memea re, mba'eta
nhandevy pe SENHOR opa mba'e py ojapo
porã, Israel kuery ha'e javi oayvua rupi.
Mba'eta ha'e kuery omboaxy ha'e opa
mba'e py oayvu vy ojapo porã ete.
8 Mba'eta aipoe'i: "Ha'e kuery ma anhetẽ
xevygua ikuai, xera'y kuery ijapu va'erã
e'ỹ", he'i vy onhemoingo raka'e ha'e kuery
reraa jepearã.
9 Ha'e kuery ikuai axya ha'e javi py ha'e voi
oendu oiko axya, ha'e ramo ixuguigua anjo
ogueraa jepe. Oayvu ha'e omboaxya rupi
oepy. Ha'e rami vy ogueraa vy ára nhavõ
oguereko raka'e.
10 Ha'e rami teĩ ha'e kuery onhe'ẽ raxave
okuapy, ha'e omomboriau Inhe'ẽ ky'a e'ỹ.
Ha'e ramo hovaigua ju onhemoingo vy ha'e
ae opu'ã raka'e ha'e kuery re.
11 Ha'e ramo ma ha'e kuery ima'endu'a ju
yma Moisés oiko jave guare re. Ha'e vy
aipoe'i: "Mamo tu aỹ oĩ SENHOR ye'ẽ rupi
ojeupegua kuery renoẽare, ha'e kuery re
opena va'ety reve? Mamo tu oĩ hexe Onhe'ẽ
iky'a e'ỹ va'e moĩare?" he'i okuapy.
12 "Mba'eta opo'akaa hexakãmba va'e om-
bou raka'e Moisés yvýry guarã. Ha'e kuery
renonde rupi omombyta imoiny yy, raka'e
rã peve hery re ima'endu'apaa aguã.
13 Ha'e gui yy typyague rupi ogueroaxapa
raka'e, kavaju onhepyxanga e'ỹ ovy va'e
rami ha'e kuery oaxapa peve tekoa e'ỹa",
he'i okuapy.
14 Mba'eta mymba kuery yvy'ã guy katy
ikane'õgua aguã oguejy va'e rami avi ojeu-
pegua kuery pe SENHOR Nhe'ẽ ome'ẽ raka'e
opytu'u aguã. Ha'e rami ae rereko raka'e
ndejeupegua kuery, nderery re ima'endu'a
porã pavẽ aguã rami.

15 Ha'e gui aỹ ma eikuaa pota ke yva
reĩa gui, ne'amba iky'a e'ỹ ha'e hexakãmba
va'e py reĩa gui ema'ẽ orere. Mamo tu oĩ
nekyre'ỹa, ndepo'akaa rupi mba'emo porã
rejapoa py rexa uka va'ekue? Mba'eta xee
aexa rã ndojekuaavei rejoayvu ha'e ren-
homboaxya ndepy'a re oĩ va'e.
16 Ha'e rami teĩ ndee ma Oreruete ae reiko,
Abraão ndorekuaavei teĩ. Israel voi ndor-
erexa kuaavei teĩ ndee ma SENHOR oreru
reiko. Nderery ma Orerepya yma ae.
17 SENHOR, mba'e re tu rejapo ndeguigua
tape rupi ve'ỹ roo aguã rami? Mba'e re
tu oreapo oreakã ratã aguã rami, ndere
rojerovia ve'ỹ aguã? Eju ju ke nerembiguai
kuery reayvua rupi, ndevygua kuery re
rema'ẽ vy.
18 Mba'eta xapy'a rai'i ndevygua kuery po
py oĩ raka'e ndevygua henda iky'a e'ỹ va'e.
Ha'e gui ma orerovaigua kuery ou vy opy-
rõmba nemboeteaty re.
19 Ha'e ramo ore ma ndee nerepenai ae
va'ety rami orekuai, ha'e nderery rupi on-
hemboery uka e'ỹ va'e rami.

64

1 Ha'e gui yva rembovo vy reguejy 'rãgue!
Ha'e ramo yvyty ikuai va'e oryryipa 'rãgue
nerenonde.
2 Tata yvyra ra'ykue'i re hendya rami, ha'e
yy ombopupu va'e rami ke ndee voi eguejy
nderovaigua kuery nderery oikuaa pavẽ
aguã rami, nerenonde yvy regua kuery
oryryipa aguã.
3 Mba'eta ymave rupi reguejy vy rejapo
nda'evei ete va'e noroexa'ãi va'ekue, ha'e
ramo yvyty ikuai va'e oryryipa raka'e
nerenonde.
4 Mba'eta yvy itui ypy'i guive noenduai,
apyxa noendui, neĩ texa voi ndoexai tuuete
harõa kuery pe mba'emo ojapo va'e, ndee
e'ỹ vy.*

5 Ndererovy'a reve teko porã rupi ikuai,
ha'e ndereko re ima'endu'a va'e kuery
ikuaia py ndee reo 'rã reovaexĩ vy. Ha'e
rami avi rojejavy ramo ndepoxy 'rã guive.
Yma ete rojejavya re orekuai rire teĩ roo
jepe nho 'rã teve?
6 Mba'eta ore kuery ha'e javi ma ha'eve'ỹ
va'e orekuai, ha'e ore ae orereko porãa ma
ajukue iky'apa rei va'e rami meme opyta.
Ore kuery ha'e javive orere'õguepa 'rã jai
rogue ixorĩmbaa rami, ha'e orereko vaia ma
yvytu rami 'rã orereraa.

* 64:4 1 Coríntios 2.9

7 Mava'eve rei ndoikoi nderery rupi
ojapukaia rupi, neĩ reikuaa pota aguã re
oma'ena rupi. Mba'eta nderova remo'ã
oregui, ha'e vy orereko vaia re oremomba
heravy.
8 Ha'e rami avi aỹ ma SENHOR, ndee ae
oreru reiko. Ore kuery ma nhae'ũ rami,
ha'e rã ndee ma nhae'ũ re omba'eapo va'e
rami reiko. Ore kuery ha'e javi ma ndepo
py remoingo va'ekue orekuai.
9 SENHOR, ndepoxy ete eme, ha'e
nema'endu'a riae eme rojejavyague re.
Rojerure, ema'ẽ ju ke orere, mba'eta ore
ha'e javive ma ndevygua orekuai.
10 Ndevygua tetã iky'a e'ỹ va'e ikuai va'ekue
ma tekoague meme opyta. Sião tetã voi
tekoa e'ỹa, Jerusalém omombaa.
11 Orevy pegua templo iky'a e'ỹ ha'e
hexakãmba va'e oreramoĩ kuery nem-
boeteague ma oapypaa tata py, ha'e
mba'emo porã roguereko va'ekue ma
ombovaipa pyre meme opyta.
12 Ha'e ramigua ete oiko teĩ ndereikuaa potai
teri ty'y? Rekyrirĩ reve orembojexavaive
tema 'rã teve?

65

Nhanderuete ombovai vy "Ambopaga 'rã xenhe'ẽ raxave va'ekue", he'iague

1 SENHOR aipoe'i: "Ha'e gui xere opo-
randu e'ỹ va'e kuery pe ma ajeka uka,
xereka e'ỹ va'ekue pe ajejou uka. Xerery
rupi omboery e'ỹ pyre kuery pe 'Apy ma aĩ,
apy aĩ', ha'e.
2 Ko'ẽ nhavõ xepo py 'Peju ke' ha'ea rami
ajapo xenhe'ẽ raxave va'e kuery pe. Ha'e
kuery ma tape porã rupi e'ỹ ikuai va'e, ha'e
kuery ae onhembopy'aa rupi rive ikuaixe
vy.*
3 Ha'e kuery ma xembopoxy riae tema
okuapy oxĩa py e'ỹ, mba'eta ta'angaa pe
mba'emo ojuka 'rã okuapy yvotyty rupi,
ha'e heakuã porã va'e oapy 'rã altar yvy
jykue gui ojapo va'ekue áry rive.*
4 Yvyra rupa rupi ha'e kuery ikuai, ha'e
pyávy henda nda'evei reia rupi 'rã oo. Ho'u
'rã poryko ro'okue, ha'e oy'a py ojara 'rã
mymba nda'evei va'e ro'o rykue.
5 Ha'e kuery joupe-upe aipoe'i 'rã: 'Peĩ ke
peĩa py ae, pevaẽ eme xere, mba'eta xee
ma pendegui ndaxeky'aive va'e', he'i rive
'rã. Ha'e nunga ma hataxĩ ko'ẽ nhavõ
xeapyĩgua ko'õ va'e rami ikuai.
6 Ma'ẽ, ha'e nunga ha'e javi omboparaa
imoiny xerenonde. Ha'e ramo xee
nakyrirĩvei 'rã. Rombopaga 'rãe, romomba
'rã peẽ kuery ha'e javi,
7 pendereko vaiaty ha'e peneramoĩ kuery
reko vaiague re. Mba'eta ha'e kuery voi
heakuã porã va'e oapy rire yvyty ikuai va'e
áry rupi, ha'e xembopoxya rupi ikuai yvy'ã
ikuai va'e áry. Ha'e nunga rupi ambopa-
gapa 'rã yma guive ojejavyague re", he'i
SENHOR.

Nhanderuete "Araa jepe 'rã xere ojerovia va'e", he'iague

8 SENHOR aipoe'i: "Peẽ kuery ma peteĩ xã
uva revegua peipo'o vy amongue py hykue
iro va'e pejou vy aipopeje 'rã: 'Nhamombo
va'erã e'ỹ, mba'eta iporã va'e oĩ ruxã'i teĩ',
pejea rami avi xee voi amboaxy 'rã xerem-
biguai kuery, ha'e vy namombai 'rã.
9 Ha'e rami vy amoingo 'rã Jacó ramymino
kueryrã, ha'e Judá ramymino kuery va'e
regua amoingo avi 'rã xevygua yvyty re
ipo'aka va'erã. Ha'e rami vy xerembipo-
ravo kuery hekoa ju 'rã yvy re, ha'e py ae
'rã xerembiguai kuery hekoa.
10 Ha'e rami vy Sarom yvy itui 'rã nhuũndy
vexa'i rembi'u tyrã, ha'e Acor yvyugua rupi
'rã vaka kuery opytu'u. Xevygua kuery
xereka va'e pe ae 'rã ajapo.
11 "Ha'e rã peẽ kuery ma SENHOR gui
ojepe'a rive va'e pendekuai, xevygua yvyty
iky'a e'ỹ va'e gui penderexarai guive.
Pereko katu ngaru pendexyete ramigua
Xortea hery va'e pe, ha'e vinho pemoirũ
tuuete ramigua Renonderã hery va'e
peguarã.
12 Ha'e rami rã peẽ kuery xee romboaxa 'rã
kyxe revegua pe. Ha'e ramo peẽ kuery
ha'e javive penerenapy'ã re peĩ 'rã pende-
jukaarã renonde. Mba'eta xee roenoĩ ramo
napembovai rire, xeayvu teĩ ndapeikuaa
potai guive. Ha'e rami 'rãgue py teko
vai rupi tema pendekuai xerenonde, ha'e
peiporavo xee arovy'a e'ỹ va'e."
13 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
aipoe'i: "Xerembiguai kuery okaru 'rã, ha'e

* 65:2 Romanos 10.20-21 * 65:3 Altar-rã ha'e kuery ojapo vy nda'evei yvy jykue oiporu aguã (Êxodo 20.24-25).

rã peẽ kuery ma pendu 'rã karuai. Xerembiguai kuery oy'u 'rã, ha'e rã peẽ kuery ma pendu 'rã yuvei. Xerembiguai kuery ovy'a 'rã, ha'e rã peẽ kuery ma pexĩmba 'rã.
14 Xerembiguai kuery oporaei 'rã ipy'a py ovy'a vy, ha'e rã peẽ kuery ma peneraxẽ 'rã pendepy'a raxy vy, pejae'o 'rã penenhe'ẽ py peiko axya anho pendu vy.
15 Penderery peja 'rã xerembiporavo kuery ima'endu'a vai aguã. SENHOR Nhanderuete pendejukapa 'rã, ha'e rã guembiguai kuery ma omboery pyau ju 'rã.
16 Ha'e nunga rupi yvy re jogueroayvu porã va'e ma Nhanderuete anhetẽ ete va'e rupi meme 'rã jogueroayvu porã, ha'e yvy re oura va'e ma Nhanderuete anhetẽ ete va'e rupi 'rã oura. Mba'eta hexaraipaa 'rã ikuai axya oaxapa va'ekue re, xee voi naxema'endu'avei 'rã.

Yva pyau ha'e yvy pyau re ijayvuague

17 "Ha'e gui ma xee ajapo 'rã yva pyau ha'e yvy pyau. Ha'e rami rire na'ima'endu'aavei ma 'rã mba'emo oaxa va'ekue re, avave rei ndoikuaavei 'rã ha'e nungakue.*
18 Ha'e ramo peẽ kuery pevy'a ete 'rã pekuapy, raka'e rã peve perovy'a 'rã mba'emo xee amoingo va'e. Mba'eta Jerusalém py amoingo 'rã vy'a oendua va'erã, ha'e pygua kuery oguerovy'a ete 'rã.
19 Arovy'a 'rã Jerusalém, arovy'a avi 'rã xevygua kuery. Mba'eta ha'e py ma noenduavei 'rã ojae'o ha'e haxẽ va'e.
20 Ha'e py ma ndoikovei 'rã kyrĩ va'e xapy'a'i peve oiko va'e, neĩ tuja'i voi oikove aguã ára ndoupityi va'e. Mba'eta cem ma'etỹ oguerekoa py omano va'e pe ma 'Ipyau reve teri omano' 'ea 'rã, ha'e cem ma'etỹa peve ndoupityi va'e pe ma 'Ojejavy va'e vy ayvu vaipy oiko vy ma 'rã' 'ea 'rã.
21 Ha'e pygua kuery ngoorã ojapo vy ha'e py ae 'rã ikuai. Uva onhotỹ ma vy ho'u 'rã hi'a.
22 Ngoorã va'ekue ndojapovei 'rã amboae kuery rive oĩ aguã, ha'e mba'emo nonhotỹvei 'rã amboae kuery rive ju ho'u aguã. Mba'eta xevygua kuery oiko puku 'rã yvyra rami, xerembiporavo kuery oiporu kuerei 'rã opo py ojapo va'ekue-'ekue.
23 Ha'e rami vy nomba'eapo rivevei 'rã, neĩ kyrĩgue ndoguerekoi 'rã oiko vai va'erã, mba'eta SENHOR ogueroayvu porã va'e meme ikuai, ta'y kuery voi ikuai 'rã ha'e kuery reve.
24 Ha'e kuery ojapukai e'ỹ mbove ma voi xee ambovai 'rã. Ijayvu teri reve xee aendu 'rã.
25 Aguara ha'e vexa'i ra'y reve joa py 'rã okaru okuapy, ha'e guary ma vaka rami avi 'rã ho'u oikovy mba'emo pirekue. Mboi ma yvy ku'i re rive 'rã okaru. Mba'eta joupe ndojapo vaiavei 'rã, mba'eve ndoikoi 'rã guive xevygua yvyty iky'a e'ỹ va'e áry ha'e javi rupi", he'i SENHOR.

66

Jerusalém pyau py Nhanderuete pe onhembo'e merami rive va'e kuery oike e'ỹ aguã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'i: "Yva ma xerenda apenaaty, ha'e rã yvy ma xepy rupa itui. Mba'e nunga oo tu xevy pe pejapo ta? Mamo tu apytu'u atyrã oĩ?
2 Mba'eta xepo py ae ha'e nunga ha'e javi ajapo raka'e. Ha'e ramo mae opa mba'e oiko", he'i SENHOR. "Ha'e rami avi xee ma po ramigua re ama'ẽ 'rã: onhe'ẽ py ojexavai rei'i ha'e ipy'a raxy rei va'e, ha'e xeayvu oendu vy oryryi va'e.*
3 Ha'e rã vaka xevy ojuka va'e ma jojukaa rami 'rã aikuaa, vexa'i ra'y oapy va'e ma jagua aju'y omopẽ va'e rami rive, ha'e mba'emo aju xevy ome'ẽ va'e ma poryko ruguy ome'ẽ va'e rami aikuaa. Ha'e rami ae avi heakuã porã va'e oapy va'e ma mba'emo ra'angaa ogueroayvu porã va'e rami aikuaa. Mba'eta ha'e kuery ae oipotaa rami rive ikuai, onhe'ẽ py ojeguarupy anho oguerovy'a va'e.
4 Ha'e ramo xee aipotaa rami vy amoingo axy 'rã, ha'e kuery re ambou 'rã okyje etea va'e. Mba'eta aenoĩ ramo peteĩve rei nombovai, xeayvu ramo noendu potai guive. Ha'e rami 'rãgue py mba'emo vai anho ojapo okuapy xerenonde, ha'e oipota xee arovy'a e'ỹ va'e", he'i.
5 Ha'e gui peẽ SENHOR renonde pejererokyjea rupi pendekuai va'e, pendu ke ijayvu: "Penderyvy kuery ma xerery rupi pendekuai ramo pendere nda'ija'ei vy peneemoxẽ mombyry. Ha'e vy pendejojai vy 'SENHOR toexa uka guexakãa, pevy'a ri rã roexa aguã', he'i okuapy. Ha'e rami teĩ ha'e kuery nda'evei nho 'rã okuapy.

* 65:17 2 Pedro 3.13 * 66:2 Atos 7.49-50

6 Mba'eta tetã gui onhendu 'rã joe opu'ã
ete va'e ayvu ramigua, templo gui ae 'rã
onhendu. SENHOR ijayvu 'rã ngovaigua
kuery ombopaga vy.
7 "Peteĩ kunha ma kyrĩ va'e raxy oendu
e'ỹ mbove oikuavã'i ma 'rã kyrĩ va'e, haxy
e'ỹ mbove oiko'i 'rã ava'i.
8 Mava'e nda'u ha'e ramigua oendu, e'ỹ vy
oexa ma? Ha'eve ri nda'u peteĩ yvy ha'e
javi re ikuai va'erã peteĩ ára pyve oiko
aguã? Ha'eve ri nda'u peteĩ regua kuery
ha'e javi oiko vyvoi aguã? Ha'e rami avi
Sião ma haxy oendu e'ỹ mbove oguereko'i
'rã omemby kuery.
9 Mba'eta kyrĩ va'e ryru'i xee aipe'a teĩ
namoingoi 'rã teve? Xee nda'u anho-
moingo va'eri amboty 'rã teve kyrĩ va'e
ryru oiko e'ỹ aguã?" he'i SENHOR Nhan-
deruete.

Sião tetã py raka'e rã peve ovy'aa aguã re ijayvuague

10 "Peẽ kuery Jerusalém tetã peayvu va'e
ha'e javi, pevy'a ke ha'e pygua kuery reve.
Perovy'a ke, hexe pejae'o va'ekue ha'e javi.
11 Mba'eta ikã penembovy'a va'e re
pekambu vy penerevyatã 'rã, penhemon-
garu vy perovy'a 'rã hexakãa oĩ va'e ha'e
javi pexa vy."*
12 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Peẽ kuery pe
ame'ẽ 'rã mby'a porã yakã oxyry va'e
rami, ha'e yvy regua kuery mba'emo porã
oguereko va'ekue ma peẽ kuery pe ju 'rã
amboaxa yakã tyguaxu va'e rami. Ha'e
ramo pekambu 'rã peiny. Ojyva áry pen-
dereru 'rã, ha'e o'u áry pendererovy'a 'rã.
13 Ixy omemby omombo'o va'e rami avi xee
rombovy'a 'rã peẽ kuery, ha'e pevy'a ju 'rã
Jerusalém tetã re.
14 Peẽ ae pexa 'rã, pendepy'a py pevy'a
'rã, penekãgue voi ipyau 'rã jai rogue pyau
rami. Mba'eta ha'e jave py SENHOR oexa
uka 'rã opo'akaa guembiguai kuery pe, ha'e
rã ngovaigua kuery pe ma ipoxy 'rã."
15 Mba'eta SENHOR ou 'rã tata rupi,
ikaróxa ma yvytu jere rami 'rã ou, ipoxya
oexa uka aguã nhomombaa rupi. Ijayvu ete
'rã tataendy rami.
16 Mba'eta tata ha'e kyxe reve SENHOR ou vy
oikuaa pota 'rã avakue ha'e javi re. Ha'e
ramo heta ete 'rã SENHOR ojuka.
17 SENHOR aipoe'i: "Amongue kuery oxyete
ramigua oguereko va'e peguarã rive on-
hemboaxa ha'e ojeky'a'o va'ekue, ha'e rami
vy yvotyty mbyte peve oike vy ho'u okuapy
poryko ro'o, tembi'u ojeguarupy ha'e an-
guja ro'o rive. Ha'e va'e kuery ma omom-
baa vyvoi 'rã.
18 Mba'eta xee aikuaa ae ha'e kuery ikuaia
ha'e onhembopy'aa ha'e javi. Ha'e rami vy
aju 'rã amboatypa aguã yvy regua kuery
ha'e amboae ayvu py ijayvu va'e ha'e javi.
Ha'e ramo ha'e kuery ou vy oexa 'rã okuapy
xerexakãa.
19 Ha'e kuery mbyte amoĩ 'rã xekuaa ukaarã.
Ha'e araa jepe va'ekue regua amongue
amondouka 'rã yvy regua kuerya katy, Tár-
sis tetã katy, guyrapa oiporu kuaa va'e
ikuaia Pul ha'e Lude yvy katy, ha'e gui
Tubal, Javã ha'e ye'ẽ yvýry mombyryvea
peve guive. Ha'e pygua kuery ma noendui
teri xeregua ayvu, ndoexai teri guive xerex-
akã. Ha'e va'e yvy regua kuery pe ae 'rã ha'e
kuery omombe'u xerexakã.
20 Ha'e gui ma oguerupa 'rã penderyvy
kuery ha'e javi. Yvy regua kuery mbyte gui
ogueru 'rã SENHOR pe ome'ẽ va'erã rami.
Kavaju áry 'rã ogueru, karóxa py, mburika
ha'e camelo áry ogueru 'rã Jerusalém tetã
py xevygua yvyty iky'a e'ỹ va'e py, hyru
iky'a e'ỹ va'e py Israel kuery mba'emo
aju ome'ẽ va'erã oguerua rami avi SENHOR
pegua oo py", he'i.
21 "Ha'e ramo ha'e va'e regua voi amoĩ 'rã
sacerdote ha'e levita-rã", he'i SENHOR.
22 "Mba'eta yva pyau ha'e yvy pyau ajapo
va'erã va'e ma xerenonde riae 'rã oĩ. Ha'e
rami ae peneramymino kuery ikuai avi 'rã,
penderery voi.
23 Jaxy pyau ha'e sábado ojeupity nhavõ ma
avakue ha'e javi ou 'rã xerenonde xem-
boete aguã", he'i SENHOR.
24 "Ha'e gui ha'e kuery oo vy oexa 'rã
okuapy xere opu'ã rei va'ekue retekue.
Ha'e py ma taxo nomanovei 'rã, hata voi
ndoguevei 'rã. Ha'e nunga gui ma avakue
ha'e javi ojeguaru 'rã."*

* 66:11 Apy ma Jerusalém tetã re ijayvu ha'e kuery xy re rami.
* 66:24 Marcos 9.48

Jeremias ayvu oĩa
Jeremias ayvu oĩa

Profeta Jeremias ma ijayvu Judá pygua kuery re Babilônia pygua kuery opu'ã vy escravo-rã ogueraapa aguã re. Ha'e rami aguã ma Nhanderuete ae ombou ha'e kuery ojejavyague re. Mba'eta Jeremias oikuaa nhandepy'a ky'a va'e memea: "Ha'e gui avakue py'a ma opa mba'e gui nhombotavypave ha'e nda'evei va'e ae. Mava'e nda'u oikuaa 'rã?" he'i (17.9).

Ha'e rami teĩ Jeremias omombe'u avi Nhanderuete ojeupegua kuery omboaxy vy ogueru ju aguã. "Senhor aipoe'i: 'Ne'exa, ou ma oiny ára Israel ha'e Judá kuery reve xereve guarã ajapo pyau aguã, tamoĩ kuery reve ajapo va'ekue ramigua e'ỹ. Ha'e jave ma ha'e kuery po re ajopy reve anoẽmba va'ekue Egito yvy gui. Ha'e rami teĩ ha'e kuery ombovaipa xereve guarã ajapo va'ekue, ime rami aiko teĩ. Ha'e gui ha'e va'e ára oaxapa ma rire po rami 'rã Israel kuery reve ajapo pyau xereve guarã. Ha'e kuery py'a re 'rã ambopara xeguigua lei, ikuraxõ re ae 'rã ambopara. Xee aiko 'rã Tuuete, ha'e rã ha'e kuery ma ikuai 'rã xevygua. Ha'e ramo peteĩ-teĩ nombo'evei ma 'rã oirũ neĩ guyvy kuery, "Peikuaa na Senhor", he'ia py, mba'eta ha'e javive xekuaa 'rã, yvyĩgueve ha'e yvatekueve voi. Mba'eta amboguepa 'rã heko vaiague, ojejavyague re naxema'endu'avei 'rã guive', he'i Senhor" (31.31-34). "Ha'e kuery pe ame'ẽ 'rã peteĩ'i rupi ipy'a aguã ha'e peteĩ'i tape, ko'ẽ nhavõ xerenonde ojererokyjea rupi ikuai aguã, ha'e kuery ikuai porã aguã, ha'e gui ta'y kuery voi" (32.39).

Jeremias pe jypy'i SENHOR ijayvuague

1 Hilquias ra'y Jeremias ayvu oĩa. Ha'e
va'e ma Benjamim yvy re Anatote tetã py
sacerdote ikuai va'e regua.
2 Ixupe ma SENHOR ombou oayvu Amom
ra'y Josias Judá pygua huvixa treze ma'etỹ
re ma oĩ jave py.
3 Ha'e gui Josias ra'y Jeoaquim Judá pygua
huvixa oĩ jave ju ayvu omombe'u Josias ra'y
Zedequias treze ma'etỹ re oĩa peve, ha'e gui
Jerusalém tetã gui escravo-rã ogueraapaa
ma rire peteĩ nhiruĩ jaxy peve ju.
4 Ha'e gui xevy pe SENHOR oayvu ombou
vy aipoe'i:
5 — Nderyru'i py xee romoingo e'ỹ mbove
xee roikuaa ma voi, ndetui'i e'ỹ mbove
roiporavo vy romoĩ profeta-rã yvy regua
kuery pe xeayvu remombe'u aguã — he'i.
6 Ha'e ramo xee ambovai:
— Ai SENHOR Xeruete! Ne'exa, xee ma
ndaxeayvu kuaai, mba'eta xekyrĩ teri.
7 Va'eri SENHOR aipoe'i xevy:
— Nda'evei "Xekyrĩ teri" 're aguã.
Mba'eta reo 'rã xee romondoukaa katy rei,
ha'e remombe'upa 'rã ndevy xeayvuague
ha'e javi.
8 Ekyje eme ha'e kuery renonde, mba'eta
xee aiko 'rã ndereve rogueraa jepe aguã —
he'i SENHOR.
9 Ha'e gui SENHOR okuave'ẽ vy opoko
xejuru re. Ha'e vy aipoe'i xevy:
— Ne'exa, ndejuru py amoĩ xeayvu.
10 Ha'e rami vy kova'e ára guive ma rom-
bopo'aka yvy regua kuery ha'e huvixa
kuery openaa ikuai va'e re, reipe'a ha'e re-
ity aguã, rembovaipa ha'e remboa'y aguã,
ha'e gui remopu'ã ha'e renhotỹ ju aguã.

Amêndoa 'y oexa ukaague

11 Teĩgue ju SENHOR ijayvu vy aipoe'i
xevy:
— Jeremias, mba'e nunga tu rexa?
Ambovai:
— Aexa peteĩ yvyra'i amêndoa 'y — ha'e.
12 Ha'e rami rã SENHOR aipoe'ive ju:
— Ha'evea rami rexa, mba'eta
xeayvuague re xee ama'ẽ 'rã ojeupitypa
aguã.*

Oja tata áry oĩ va'e oexa ukaague

13 Teĩgue ju SENHOR ombou oayvu xevy.
Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'e tu rexa?
Ambovai:
— Aexa peteĩ oja tata áry oĩ va'e. Ha'e
va'e ma ijuru kuaray ijapu'a'ia katy gui
ojero'a oiny — ha'e.
14 Ha'e ramo SENHOR aipoe'ive ju xevy:
"Kuaray ijapu'a'ia katy gui onheẽ 'rã ouvy
mba'emo vai yvy re ikuai va'e ha'e javi áry.
15 Mba'eta xee aenoĩmba 'rã kuaray
ijapu'a'ia katy ikuai va'e regua. Ha'e ramo
ha'e kuery oupa 'rã. Ha'e rami vy Jerusalém

* 1:12 Ha'e kuery ayvu py ma ayvu "Amêndoa 'y" nhaendu rã "Ama'ẽ 'rã" nhaendua rami rai'i.

tetã rokẽ katy'i peteĩ-teĩ regua ruvixa omoĩ
'rã guenda opena atyrã, tetã kora yvýry,
Judá regua tetã ha'e javi kora yvýry guive",
he'i SENHOR.
16 "Ha'e va'e tetã pygua kuery rovai xeayvu
'rã heko vaiague re ambopaga aguã.
Mba'eta xerejapa vy amboae ramigua
nguuete pe oapy okuapy heakuã porã va'e,
opo py ae ojapo va'ekue rive ombojerovia
vy.
17 Ha'e rã ndee ma eiko katu ke. Ha'e vy
tereo, ha'e kuery pe emombe'u xeayvuague
ha'e javi. Enhemondyi eme ha'e kuery
renonde, ajapo e'ỹ aguã ha'e kuery renonde
renhemondyive ete aguã rami.
18 Ne'exa, kova'e ára romoĩ peteĩ tetã iko-
rapa va'e rami, ha'e ijyta ferro guigua ha'e
tetã kora overa va'e guigua rami neretã
pygua kuery ha'e javi rovai ndeayvu aguã,
Judá pygua huvixa kuery, yvatekueve, sac-
erdote kuery ha'e neretarã kuery rovai.
19 Ha'e kuery ndere opu'ã teĩ nda'ipo'akai
'rã, xee rogueraa jepe aguã ndereve aiko
ramo", he'i SENHOR.

2

*Nhanderuete oayvu teĩ heta va'e kuery onhe'*ẽ raxavea re ijayvuague

1 Ha'e gui xevy SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i:
2 "Tereo, ha'e ejapukai Jerusalém pygua
kuery oendupa aguã: Po rami SENHOR
ijayvu: 'Xee ma xema'endu'a nekunhataĩ
jave xee aipotaa rami reikoague re, ha'e
xere remenda ramo jave xerayvuague re,
tekoa e'ỹa, yvy mba'ety jipoia rupi teĩ
xerupive reikoague re.*
3 Mba'eta ha'e va'e jave py ma SENHOR pe
ete Israel kuery ikuai, mba'emo ra'yĩgue
porãgueve ixupe guarã omono'õ ypy pyre
rami. Ha'e kuery mombaxea kuery ma
ipo ky'a va'e meme onhemoingo, hi'áry
mba'emo vai ou guive' ", he'i SENHOR.
4 Pendu ke SENHOR ayvu, Jacó ha'e Israel
kuery ha'e javi.
5 Po rami SENHOR ijayvu: "Mba'e nunga
nda'u peneramoĩ kuery oexa xere, xegui
ojepe'apa aguã? Mba'eta mba'emo
ra'angaa ovare e'ỹ va'e re rive ovapa vy ha'e
kuery ae ju ovare e'ỹ va'e onhemoingo.
6 Ha'e kuery joupe-upe neĩ noporandui:
'Mamo nda'u oĩ SENHOR Egito yvy gui
nhanerenoẽare? Mba'eta tekoa e'ỹa rupi
nhandereraa va'ekue, yvy piru reia ha'e
yvykua anho oĩa, yvy piru ha'e manoa 'ã oĩa
rupi, yvy avave rei oguataa e'ỹa ha'e noĩaia
rupi', nde'i.
7 Ha'e gui xee rogueru va'ekue yvy porãa
re, pekaru aguã mba'emo'a ha'e mba'emo
porã oiko va'e re. Ha'e rami teĩ ha'e py
pevaẽmba ma rire pemongy'apa, yvy xevy
guarã va'ekue pejapo ojeguaru pyrã.
8 Sacerdote kuery 'Mamo tu oĩ SENHOR?'
nde'i, lei re nhombo'e va'ety voi ndax-
ekuaa potai okuapy. Joe opena va'ety kuery
xenhe'ẽ raxave okuapy, ha'e rã profeta
kuery ma Baal rery rupi rive ijayvu vy ovare
e'ỹ va'e rakykue rupi ikuai."

Ndojeroviai reipa okuapyague re ijayvuague

9 SENHOR aipoe'ive ju: "Xeayvuve tema
'rã peẽ kuery reko re. Pendera'y ra'y kuery
pe voi xeayvu.
10 Peaxa ha'vy ye'ẽ rovai Chipre ha'e ijyvýry
yvy ikuai va'e re, ha'e peikuaa pota. Quedar
katy guive pemondouka penembiguai
kuery, toikuaa pota porãmba, peikuaa aguã
ha'e ramigua peteĩve henda py ndoikoi paa
re.
11 Tyrã pa oiko teve amboae regua nguuete
kuery omboekovia va'e, nguuete e'ỹ guive
oguereko teĩ? Ha'e rami teĩ xevygua kuery
tu mba'everã ovare e'ỹ va'e re omboekovia
Omoexakãa.
12 Yva regua kuery, penhemondyi ke ha'e
nunga gui! Pekyjepa, ha'e peryryipa", he'i
SENHOR.
13 "Mba'eta xevygua kuery ma mokoĩ henda
py ojapo vai: jypy ojepe'apa yy imarã e'ỹ
va'e xee ame'ẽ va'e gui, ha'e gui ygua oje-
upe guarã ae ojo'o. Ha'e va'e ma ovopa rei
vy yy ndopytaia guive.
14 "Israel kuery nda'u escravo ikuai teve?
Joo py tembiguairã ha'e kuery itui'i va'ekue
teve? Ha'e rami e'ỹ ramo mba'e re tu
ombo'a pyrã ikuai?
15 Ha'e kuery rovai ma guary ra'y kuery oko-
rorõ ratã 'rã okuapy, ombovaipa 'rã guive
ijyvy.† Ha'e ramo ha'e kuery retã okaipa,
jipovei ha'e py oĩ va'erã.

* 2:2 Apy ma ojeupegua kuery pe Nhanderuete ijayvu gua'yxy pe rami.

† 2:15 Apy guary ra'y kuery re ijayvua py ma ha'e kuery rovaigua kuery re ijayvu (50.7; Salmo 57.4; Isaías 5.29).

16 Neakã ma Mênfis ha'e Tafnes pygua kuery
voi onhopĩmba.‡
17 Ha'e nunga ha'e javi oiko ndevy, tape porã
rupi SENHOR nderuete ndererekо teĩ ixugui
rejepe'a rire.
18 Ha'e gui aỹ mba'erã tu Egito yvy katy reo
'rã Nilo yakã gui rey'u aguã? Ha'e rami e'ỹ
vy, mba'erã tu Assíria katy reo 'rã Eufrates
yakã gui rey'u aguã?
19 Ndereko vaia ae ndeapo vai 'rã, rejerovia
etea rupi e'ỹ reikoa oikuaa ukaa 'rã ndereko
vaia. Ha'e gui ma eikuaa pota pova'e
nunga re, mba'eta SENHOR nderuete gui
rejepe'a rire rendu 'rã nda'evei etea ha'e
iro vaikue va'e anho, xerenonde ndere-
jererokyjei rire", he'i SENHOR ixondaro reta
va'e.

Baal pe rive Israel kuery ikuaia re ijayvuague

20 "Yma ma canga ndere oĩ va'e
amopẽmba, ha'e ndejokuaague amondopa
'rãgue, teĩ ndee ma 'Xee ndaikoxei ndevy',
're xevy. Mba'eta yvy'ã yvate ikuai va'e
rupi, ha'e yvyra hovana va'e ha'e javi guy
rupi renheno vy ndetavy.
21 Xee ae ronhotỹ va'ekue uva rembypy
iporã va'e rami, ha'yĩgue iporãve va'e anho
regua. Ha'e rami rire teĩ mba'exa tu uva iro
va'e anho reme'ẽ xevy?
22 Kavõ py rejau, ha'e iky'akue mboia reikyty
vaipa teĩ xerenonde ojekuaa teri ndereko
vaia ky'a", he'i SENHOR Nhanderuete.

23 "Mba'exa tu aipo're: 'Xeky'aa noĩ, xee
tu ndaikoi rima Baal ra'angaa kuery re',
're? Ha'e rami teĩ ema'ẽ na yvy'ã guy
rupi ndepypo ojekuaa va'e re, eikuaa pota
na mba'e pa rejapoague re. Camelo ra'y
inhakuã va'e tape rupi ojevy-jevy oikovy
va'e rami reiko,
24 ha'e mburika ka'aguy regua tekoa e'ỹa
rupi ava oeka vy yvytu rupi oetũ oikovy
va'e rami. Avave rei ndojokoi 'rã ojapoxe
va'e ojapo aguã gui, hekaa kuery ikane'õ e'ỹ
re ojou 'rã guive, ha'e rami aguã jaxy ovaẽ
nhavõ.
25 Enheangu ke ndepy rei re e'ỹ renha aguã,
neĩ ndejyryvi remo peve e'ỹ guive. Va'eri
ndee aipo're: 'Any, nda'evei teve. Mba'eta
amboae regua ruete kuery xee ayvu vy aa
'rãe hakykue', 're.

26 "Ha'e gui imonda va'e ojopya rã oxĩm-
baa rami avi Israel kuery voi oxĩmba aguã
rami ikuai: heta va'e kuery, huvixa kuery,
yvatekueve, sacerdote ha'e profeta kuery
voi.
27 Mba'eta ha'e kuery ma yvyra guigua pe
rive 'rã 'Ndee ma xeruete', he'i, ha'e ita
guigua pe 'Ndee ma xemoingoare', he'i 'rã.
Mba'eta xea katy ha'e kuery ikupe okuapy,
hova e'ỹ. Ha'e rami teĩ ikuai axy vy ma
'Epu'ã ke, orereraa jepe', he'i 'rã xevy.
28 Ha'e gui mamo tu ikuai penderuete
kueryrã peẽ ae pejapo va'ekue? Tove ha'e
kuery ae tomyĩ, pendekuai axy rã pender-
eraa jepe aguã. Mba'eta peẽ Judá pygua
kuery, penderuete ramigua heta pereko,
peteĩ-teĩ tetã py.
29 Mba'e re tu pendeayvu rei ri xere?
Mba'eta peẽ kuery ha'e javi xerovai peje-
javy va'e", he'i SENHOR.
30 "Pendera'y kuery ambopaga rive, mba'eta
xevy pe nonhemo'arandu ukai. Ha'e peẽ
kuery ma pendekyxe py ae pejuka profeta
kuery, guary nhomondoropa va'e rami.
31 Peẽ aỹgua kuery, peikuaa pota na SENHOR
ayvu re. Xee nda'u peẽ Israel kuery pe
ajapo vai ri teve tekoa e'ỹa, e'ỹ vy yvy pytũ
poyivea py rami? Ha'e rami teĩ mba'e re tu
xevygua kuery aipoe'i: 'Ore ma rooxea katy
rei 'rã roo! Ndorojevyvei 'rã ndevy!' he'i
okuapy?
32 Ha'e rami avi kunhataĩgue nda'u hexarai
'rã ri ojeguaarã re, ha'e rami e'ỹ vy omenda
va'erã va'e hexarai 'rã ri oku'akuaa re? Ha'e
rami teĩ xevygua kuery ma hexaraipa xegui,
mbovy ára rei e'ỹ.

33 "Peẽ ma peikuaa porã pemoaruã va'e
rakykue rupi peo aguã. Ha'e rami aguã
re kunhague itavy rei va'e voi oikuaa 'rã
pendegui.
34 Ha'e rami teĩ pendeao apy re ma ipori-
aukue'i ha'e oiko rive'i va'ekue ruguy oĩ.
Ha'e kuery imondaa rupi e'ỹ teĩ pexa vy
pejuka va'ekue. Ha'e ramigua ha'e javi
pejapo
35 teĩ aipopeje 'rã: 'Xee ma xepo ky'a va'e'ỹ
teve. Xere ma ndoui 'rã Nhanderuete
poxya', peje. Ne'exa, 'Ndajejavyi' peje ramo
xee aikuaa pota 'rã pendere.
36 Peikoaty gui pejepe'a merami rive 'rã.
Mba'eta Assíria pygua kuery napenepy-

‡ 2:16 Ha'e va'e jave py hovaigua kuery ojavyky rei 'rã inhakã onhopĩmbaa py (Isaías 7.20).

tyvõi vy penemoxĩmbaague rami avi Egito
pygua kuery voi penemoxĩmba 'rã.
37 Mba'eta ha'e kuerya gui peo ju 'rã pe-
neakã re pepoko reve, mba'eta pejeroviaa
va'e kuery ma SENHOR oeja ramo ha'e
kuery po py ndapejoui 'rã mba'eve."

3

*Heta va'e kuery ojejavy va'ekue ri Nhan-
deruete omboaxy ju aguã re ijayvuague*

1 "Xapy'a rei peteĩ ava opoi 'rã gua'yxy
gui, ha'e rã kunha va'e omeguea gui oo
vy omenda ju 'rã ava mboae re. Ha'e gui
ha'e va'e kunhaa py nda'u ime ae ojevy 'rã
imerã? Any, ha'e ramigua oiko va'e rire
yvy ha'e javi opyta 'rãgue omongy'a pyre.*
Ha'e gui peẽ kuery voi mbovy e'ỹ pemoaruã
va'e kuery reve pendetavy rei va'ekue. Ha'e
rami ete teĩ pejevy ju xevy", he'i SENHOR.
2 "Pema'ẽ na yvyty ita anho reia re, ha'e
pexa. Mamo tu oĩ pendetavy rei e'ỹague?
Mba'eta tape ikuai va'e rupi peguapy pe-
moaruã va'e kuery pearõ vy, Arábia pygua
tekoa e'ỹa rupi oma'ẽ mbegue oinya rami.
Ha'e rami vy pemongy'apa ma pendeyvy
pendetavy reia ha'e pendereko vaia py.
3 Ha'e nunga rupi ae xee nambo'okyvei,
ma'etỹa pyau jave teĩ. Ha'e rami teĩ peẽ ma
itavy rei va'e rami penderova re pexa uka
napexĩ kuaaveia.
4 Anhetẽ aỹ ma voi xevy pejapukai rive
vy aipopeje: 'Xeru, ndee ma xekyrĩ guive
xerayvu va'e reiko.
5 Raka'e peve 'rã tu ndepoxya rupi reiko?
Tyrã pa opa peve ete 'rã teve ndepoxy?'
peje. Tá, ha'e rami ae xevy pendeayvu
va'eri pejejavyve tema 'rã peẽ ae peipotaa
rami rive", he'i SENHOR.
6 Ha'e gui huvixa Josias oĩ jave SENHOR
aipoe'ive ju xevy: "Rexa teve Israel kuery
kunha itavy rei va'e rami anhetẽ rupi e'ỹ
ikuaia? Mba'eta oopa 'rã yvyty yvate va'e
áry, ha'e yvyra hovana va'e ha'e javi guy
rupi, opa marã rei 'rã itavy ha'e py.
7 Ha'e gui xee aexa'ã teĩ ha'e rami ete oiko
ma rire xevy ju ojevy aguã, va'eri ndojevyi.
Ha'e nunga ma ikypy'y itavy rei va'e Judá
oexapa.
8 Mba'eta Israel kuery itavy reia ha'e javi
re xee amondoukapa, ha'e ixupe ame'ẽ
imondovy kuaxia romendaague ambovaipa
aguã regua. Ha'e rami teĩ ikypy'y Judá
nonhemboaxyi aexaa py. Ha'e rami 'rãgue
py ha'e voi oo vy itavy reia rupi oiko avi.†
9 Ha'e gui itavy reia gui nonhemboaxyi vy
omongy'apa oyvy. Mba'eta ita ha'e yvyra
guigua pe rive oikoa py itavy rei tema
oikovy.
10 Ha'e rami ete teĩ ikypy'y Judá anhetẽ rupi
e'ỹgua va'e vy ndojevyi xevy opy'a ha'e javi
py, ojevy merami rive", he'i SENHOR.
11 SENHOR aipoe'i xevy: "Ha'e rami ete
Israel kuery itavy rei va'eri Judá kuery gui
heko porãve va'e ikuai.
12 Ha'e nunga rupi tereo, pova'e ayvu
emombe'u kuaray ijapu'a'ia katy rupi. Ha'e
vy aipo're: 'Israel kuery pendetavy rei va'e,
pejevy na. Ha'e ramo ma pende'áry xee
nambouvei 'rã xepoxya, anhomboaxy va'e
vy', he'i SENHOR. 'Ndaxepoxy riaevei 'rã
guive.
13 Ha'e rami avi peikuaa pota na pendeko
vaia re, peikuaa pota SENHOR penderuete
rovai pejejavyague re, mba'eta yvyra hov-
ana va'e ha'e javi guy rupi pendetavy rei,
xeayvu re ndapejapyxakai guive', he'i SEN-
HOR."

"Pejeko rerova ke", he'iague

14 "Xera'y kuery xenhe'ẽ rendu e'ỹ va'e,
pejeko rerova ke, mba'eta xee ae ma pen-
eme rami aiko. Ha'e nunga rupi peteĩ-teĩ
tetã gui xee rogueru 'rã peteĩ, ha'e peteĩ-teĩ
regua gui mokõ-mokoĩ 'rã rogueru. Ha'e vy
rogueraa ju 'rã Sião py", he'i SENHOR.
15 "Ha'e py amoĩ 'rã peẽ kuery re opena
va'erã xee rami ipy'a va'e. Ha'e va'e
kuery ma pendere opena 'rã oikuaapa ha'e
o'arandu reve.
16 Ha'e rami rire pendereta ju 'rã yvy re,
pendera'y kuery reta 'rã guive. Ha'e va'e
jave ma napendeayvuvei 'rã SENHOR guex-
eve guarã ojapo va'ekue ryru re, mba'eta
ha'e nunga re na'ima'endu'aavei 'rã, 'Oata'
nda'eai 'rã guive. Neĩ hekovia ndojapoai 'rã
amboae", he'i SENHOR.
17 "Ha'e va'e jave ma Jerusalém tetã pe 'SEN-
HOR renda' 'ea 'rã. Ha'e py ma ha'e javi

* 3:1 Ha'e kuery pegua lei rami vy itavy reia py ijyvy opyta 'rã iky'apa va'e (Levítico 18.24-28). † 3:8 Apy mokoĩ kunha joegua oikoa rami ijayvu Israel ha'e Judá kuery re, Israel kuery ojejavyague rami ae ju Judá kuery ojejavy avi ramo. Ha'e va'e jave py ma Israel kuery ojejavyague re Nhanderuete escravo-rã omondoukapa ijyvy gui mombyry (2 Reis 17.6-20).

regua ono'õmba 'rã SENHOR rery rupi, ha'e
vy inhakã ratã reia rupi ve'ỹ 'rã ikuai.
18 Ha'e va'e ára ma Judá kuery peteĩ rami
'rã ikuai Israel kuery reve. Ha'e vy kuaray
ijapu'a'ia katy yvy itui va'e gui joupive peju
'rã pendeyvyrã peneramoĩ kuery pe ame'ẽ
va'ekue katy.

19 "Xejeupe ae aipoa'e va'ekue: 'Xee
rogueruxe teĩ xera'y kuery mboae mbyte,
ha'e pendevy ame'ẽxe yvy oipotavepy, am-
boae regua kuery yvy gui iporãve va'e.'
Aipoa'eve ju: 'Xevy pe "Xeru" peje 'rã,
xegui ndapejepe'avei 'rã guive', ha'e.
20 Ha'e rami teĩ peẽ Israel kuery, kunha ome
gui opoi nhemi va'e rami avi peẽ voi xero py
peiko itavy nhemi va'e rami", he'i SENHOR.
21 "Yvyty yvateve va'e-va'e rupi onhendu
peteĩ ayvu, Israel kuery ojae'o ha'e ojerure
nhendu okuapy ramo. Mba'eta ha'eve e'ỹa
rami rei pendekuai, SENHOR penderuete
gui penderexaraipa rire.
22 Pejevy ke, xera'y kuery xenhe'ẽ rendu e'ỹ
va'e. Ha'e ramo xee amonguera 'rã xenhe'ẽ
rendu e'ỹague gui", he'i.

Ha'e ramo aipo'ea: "Apy ma orekuai, roju
ma ndea py. Mba'eta ndee ma SENHOR
oreruete.
23 Anhetẽ ete ae yvy'ã ikuai va'e áry rupi ro-
jekorea rupi orekuai, yvyty áry rupi oretavy
rei va'ekue. Mba'eta SENHOR Oreruete re
anho oĩ ore Israel kuery roo jepe aguã.
24 Mba'emo orekyrĩ jave guive oremoxĩm-
baarã pe rive orekuaia rupi rombovaipa
oreramoĩ kuery omba'eapoa rupi ojou
va'ekue. Ha'e ramo hymba vexa'i kuery,
vaka jipovei, ta'y kuery ha'e tajy kuery voi.
25 Ro'apa 'rã'vy roxĩmbaa py, mba'eta roiko
kuaa e'ỹ reia oreao'ipa. Mba'eta ro-
jejavy SENHOR Oreruete rovai, ore ha'e
oreru kuery, orekyrĩ guive kova'e ára peve.
Noroendu potai va'ekue SENHOR Oreruete
ayvu", 'ea.

4

1 "Ha'e ramo Israel kuery, pejevyxe ri
vy ke xevy pe ete pejevy", he'i SENHOR.
"Peipe'apa ojeguarupy xerenonde gui, ha'e
pejepe'ave eme xegui.
2 Anhetẽ rupi, 'arandua ha'e teko porãa rupi
pendekuai reve peura xee SENHOR aikove
va'e rery rupi. Ha'e rami ri pendekuai ramo
yvy regua kuery xereroporaei 'rã okuapy,
ha'e rã xee amoingo porãmba 'rã", he'i.

3 Mba'eta SENHOR aipoe'i Judá ha'e
Jerusalém pygua avakue pe: "Pereko katu
pyau penemba'etyrã, ha'e penhotỹve eme
juu mbyte rupi.
4 Avakue Judá ha'e Jerusalém pygua, pen-
depire pemboiague rami SENHOR peguarã
peiky'a'o avi ke penekuraxõ, xepoxya tata
rami oẽ vy penderapy e'ỹ aguã imboguearã
oiko e'ỹ re, pendeko vaia rupi pendekuai
rire."

Kuaray ijapu'a'ia katy gui mba'emo vai ou aguã re ijayvuague

5 "Pendu uka na Judá yvy re, pejapo
Jerusalém tetã py oendua aguã rami. Ha'e
vy aipopeje: 'Pemonhe'ẽ ke mimby guaxu
yvy re!' Pejapukai ratã vy aipopeje:
'Peno'õmba ke, nhanha jaike tetã ikorapa
va'e py!' peje.
6 Pemopu'ã ke imo'amy bandeira Sião katy
peo aguã. Pejava na, pemboare eme.
Mba'eta xee ajapo 'rã kuaray ijapu'a'ia katy
gui mba'emo vai ou aguã rami nhomomba
etearã.
7 Mba'eta guary ma ituiaty gui oẽ ma
ouvy yvy regua kuery mombaarã.* Ou
ae ma, oĩaty oeja ma ouvy pendeyvy ha'e
peneretã ikuai va'e ombovaipa aguã, avave
rei noĩavei aguã rami.
8 Ha'e nunga rupi pendejee pemoĩ ao pen-
hemboaxya regua. Peneraxẽ ha'e pejae'o,
mba'eta SENHOR ipoxy etea ndoaxa rivei 'rã
nhandegui.
9 Ha'e va'e ára ma huvixa kuery nda'ipy'a
guaxuvei 'rã, sacerdote kuery on-
hemondyipa 'rã, ha'e profeta kuery voi
okyjepa 'rã", he'i SENHOR.

10 Ha'e ramo xee aipoa'e: "Ai SENHOR
Xeruete! Kore rembotavy uka ra'e kova'e
tetã Jerusalém pygua kuery, 'Pendekuai
porã 'rã', 're uka vy. Ha'e rami teĩ kyxe ou
ma orenhe'ẽ re peve", ha'e.

11 Ha'e va'e jave py kova'e tetã Jerusalém
pygua kuery pe SENHOR aipoe'i 'rã:
"Xevygua kuery re yvytu haku va'e oipeju
'rã yvy'ã ita anho reia gui, mba'emo
pirekue omboveve aguã e'ỹ guive, neĩ
oiky'a'o aguã e'ỹ.

* 4:7 "Guary" he'ia ma Babilônia pygua kuery ombou aguã re Nhanderuete ijayvu vy, ojeupegua kuery ojejavyague re ombopaga aguã.

12 Ha'e rami aguã gui yvytu xea guigua ou
va'e ma hatãve ete 'rã. Ha'e rami vy xeayvu
'rã ha'e kuery opaga aguã re", he'i.
13 Ne'exa, pee ma arai rami ou oiny imom-
baarã, ikaróxa ma yvytu atã va'e rami
ou. Hymba kavaju kuery ma taguato gui
inhakuãve va'e. Nda'evei ete nhandevy!
Nhanemomba ta ma!
14 "Ha'e gui Jerusalém pygua kuery,
peo jepe aguã peiky'a'o ke penekuraxõ
mba'emo vai oĩ va'e gui! Raka'e peve tu
pendepy'a re pemoĩ 'rã ha'eve'ỹa rami rei
pendekuai aguã?
15 Mba'eta Dã tetã guive peteĩ ayvu on-
hendu, yvy'ã reia Efraim re oĩ va'e guive
omombe'ua mba'emo vai oikoague.
16 Perojapukai yvy regua ikuai va'e pe,
pendu uka Jerusalém tetã re mba'emo oiko
va'erã. Ha'e vy aipo peje: 'Peteĩ yvy mom-
byry ete va'e gui ou tetã jokoarã kuery,
ojapukai jogueruvy Judá yvy re tetã ikuai
va'e ha'e javi re', peje.
17 Mba'eta ha'e kuery ojokopa 'rã Jerusalém
mba'ety re opena va'e oarõa rami, ha'e
pygua kuery xerovai ikuai rire", he'i SEN-
HOR.
18 "Mba'eta pendereko vai ha'e mba'emo vai
pejapoaty ojapo ha'e nunga pende'áry ou
aguã rami. Pendere oiko ta va'e ma iro
vaikue va'e, penekuraxõ re peve 'rã oo."
19 Ai xekuraxõ, xekuraxõ! Xee narom-
baraetevei ma haxy! Ai xekuraxõ renda!
Xekuraxõ otytypa rei oiny! Akyrirĩ aguã
nda'evei, mba'eta xenhe'ẽ py aendu mimby
guaxu joe opu'ãa pygua omonhe'ẽa va'e
ramigua.
20 Mba'emo vai oiko jepi rã omombe'ua, yvy
jave re ombovaipaa ramo. Xerekoa voi
ombovaipaa vyvoi, xapy'a'i py aĩaty ivaipa.
21 Raka'e peve nda'u aexa 'rã ha'e kuery
bandeira omopu'ã rã, ha'e aendu 'rã mimby
guaxu omonhe'ẽ rã?
22 "Xevygua kuery ma na'inhakã
porãveipa, ndaxekuaavei ma rire. Ta'y
kuery hi'arandu e'ỹ va'e ikuai, oendu kuaa
ve'ỹ va'e. Mba'emo vai ojapo aguã re anho
hi'arandu, ha'e rã iporã va'e ma ndojapo
kuaavei."
23 Yvy re ama'ẽ rã natãi, mba'eve noĩ. Yva
re ju ama'ẽ rã peteĩve henda py naexakãi.
24 Yvyty ikuai va'e re ama'ẽ rã oryryipa,
yvy'ã ikuai va'e voi oryryipa avi.
25 Ama'ẽ rã avakue jipoavei, guyra yvate
rupi oveve va'e voi ojavapa ra'e.
26 Ama'ẽve ju rã yvy iporã va'ekue opyta ra'e
tekoa e'ỹa, ha'e tetã ikuai va'ekue oitypaa
SENHOR renonde, ipoxy ete ramo.
27 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu: "Yvy
jave rupi ivaipa 'rã. Ha'e rami teĩ pavẽ e'ỹ
'rã amokanhy.
28 Ha'e nunga rupi yvy re ojae'oa 'rã, yva
pytũmba 'rã guive. Mba'eta xeayvu ha'e
anhembopy'a ae ma rire ndajeko rerovai
'rã, ha'ekue py ndajevyi 'rã guive.
29 Kavaju árygua ha'e hu'y revegua kuery
revovo gui tetã pygua kuery ojavapa.
Ka'aguy re oikepa, yvy'ã ikuai va'e rupi oẽ.
Guetã ikuai va'e ha'e javi oeja rive, avave
rei noĩavei.
30 "Ha'e gui aỹ ma ndee tetã ombovaipa
pyre, mba'e re tu guĩ rami rejapo? Mba'eta
pytã va'e py renhemonde, ouro guigua re-
moĩ, nderexa rembojegua, ha'e renhemo-
porã rive. Ha'e rami teĩ remoaruã va'ekue
ndere nda'ija'evei vy ndejukaxe okuapy.†
31 Mba'eta peteĩ ayvu onhendu rã aendu
kyrĩ va'e oikuavã'i ta va'e rami, jypygua
kyrĩ va'e raxy oendu vy ojexavai va'e rami
haxẽ va'e. Ha'e va'e ma Sião memby raxẽ,
ipytuẽ atã reve opo oupi vy aipoe'i va'e:
'Aỹ nda'evei ete xevy! Mba'eta xenhe'ẽ
py xekangy ma xejukaarã kuery gui', he'i
va'e."

5

Jerusalém ha'e Judá pygua kuery ojejavya re ijayvuague

1 "Peiko-iko Jerusalém tetã py tape ikuai
va'e rupi. Pexa pota aỹ, peikuaa pota, peka
tetã mbyte rupi peteĩ'i ri jepe pejou aguã
ava teko porã rupi oiko va'e, anhetẽ va'e
rekaa. Mba'eta pejou ri ramo xee aperdoa
'rã tetã pygua kuery ha'e javi.
2 Mba'eta ha'e kuery oura vy 'Anhetẽ ete
SENHOR oikove va'e rery rupi aura' he'i
va'eri anhetẽ rupi e'ỹ oura", he'i.
3 Ha'e gui SENHOR, anhetẽ rupi ikuai va'e
e'ỹ ri ty'y rexaxe? Ndee rembojexavai teĩ
ha'e kuery ma haxy noendui. Remomba teĩ
ha'e kuery nonhemo'arandu ukai. Itaova

† 4:30 Judá kuery ma Nhanderuete gui ojepe'apa vy kunha itavy va'e rami ikuai, amboae regua pe onhepytyvõ ukaxe vy. Ha'e rami teĩ ha'e kuery nda'ija'ei vy noipytyvõi.

gui hova ratãve va'e vy ndojevyxei ae ma
ndevy.
4 Xejeupe ae aipoa'e: "Iporiaukue'i anho
rima nai'arandui, mba'eta ndoikuaai SENHOR guigua tape neĩ nguuete oipota va'e.
5 Ha'e nunga rupi aa 'rã yvatekueve ikuaia
py, ha'e kuery reve xeayvu aguã. Mba'eta
ha'e kuery nhi'ã oikuaa 'rã SENHOR guigua
tape ha'e nguuete oipota va'e", ha'e
va'ekue. Ha'e rami teĩ ha'e kuery voi peteĩ
rami omopẽ okuapy canga, ha'e omondopa
ijokuaarã omoĩ mbyre.*
6 Ha'e nunga rupi guary ka'aguy regua
ojukapa 'rã, aguara'i guaxu tekoa e'ỹa
regua ombovaipa 'rã, ha'e xivi oma'ẽ mbegue 'rã oiny ha'e kuery retã yvýry. Ha'e
ramo tetã gui peteĩ va'e rei oẽ ramo omboa'ypa 'rã, mba'eta gueko vaia ha'e itavy
nhemia rupi ikuaive tema oje'oivy.

7 "Ha'e rami pendekuaia xee aexa vy
mba'exa 'rã tu roperdoa? Mba'eta pendera'y kuery ma xerejapa vy oura 'rã
okuapy nguuete e'ỹ rery rupi. Ha'e
kuery xee amoevyatãmba rire teĩ itavy rei
okuapy, ono'õ ete okuapy kunhague ro py.
8 Kavaju omongaru porãmby rami ha'ekue-
'ekue'ỹ katy onha va'e rami peteĩ-teĩ opena
rei 'rã okuapy oirũ ra'yxy re ae.
9 Xee nda'u aeja rive 'rã ri ha'e rami ikuaia
ambopaga e'ỹ re? Nambopagai 'rã teve ha'e
rami ete ikuai va'e regua?" he'i SENHOR.

10 "Tapeo ke uvaty ikuai va'e rupi, pe-
itypa, va'eri ha'e javi e'ỹ ta'vy. Pemopẽ ke
hakã, mba'eta SENHOR pegua e'ỹ ramo.†
11 Mba'eta anhetẽ rupi e'ỹ Israel ha'e Judá
kuery ikuai xerovai", he'i SENHOR.
12 "Mba'eta SENHOR gui ojepe'apa vy aipoe'i:
'Ha'e'ỹ rima Nhanderuete', ha'e 'Mba'emo
vai peteĩve henda py ndoikoi 'rã nhandere.
Ndajaexai 'rã kyxe revegua, neĩ karuai', he'i
okuapy.
13 Profeta kuery eteve voi yvytu rami rive
ikuai, mba'eta ayvu ndoguerekoi. Ha'e
kuery nhomongyjeague ha'e kuery re ae ju
'rã ojeapa."
14 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
ixondaro reta va'e aipoe'i: "Ha'e rami ete
ha'e kuery ijayvu ramo ndejuru py xeayvu
amoĩ 'rã tata rami, ha'e rã ha'e kuery ma
ajapo 'rã xakã rami huguepa aguã.
15 Ne'exa peẽ Israel kuery, mombyry gui
ambou 'rã peteĩ regua pende'áry. Ha'e va'e
kuery ma imbaraete va'e, yma guare ha'e
ijayvu peikuaa e'ỹ va'e. Ha'e kuery ijayvu
rã peẽ napendu kuaai 'rã", he'i SENHOR.
16 "Ha'e kuery ru'y ryru ma yvyra rupa
py ikua ojepe'a va'e rami nhomomba va'e.
Ha'e va'e regua avakue ma ipy'a guaxuve
va'e meme.
17 Ha'e kuery ho'upa 'rã mba'emo pemono'õ
ha'e mbojape pejapo va'ekue. Omomba 'rã
pendera'y ha'e penderajy kuery. Ho'upa
'rã penerymba vexa'i ha'e vaka kuery. Uva
ha'e figo penhotỹ va'ekue voi ho'u 'rã.
Okyxe py oitypa 'rã peneretã ikorapa va'e
pejeroviaague ha'e javi.
18 Ha'e rami avi ha'e va'e ára teĩ xee noro-
momba katuĩ'i 'rã", he'i SENHOR.
19 "Ha'e gui ndevy pe ha'e kuery oporandu
'rã: 'Mba'e re tu SENHOR Nhanderuete ha'e
nunga ha'e javi omoingo nhandere?' he'i
'rã ndevy. Ha'e ramo rembovai 'rã: 'Peẽ
kuery xereja, ha'e pendeyvy re amboae
ramigua tuuete pe pendekuai rire amboae
regua kuery pe ju 'rã pendekuai pendeyvy
re e'ỹ', 're 'rã.

20 "Po rami emombe'u Jacó ramymino
kuery pe, ejapo Judá kuery oendupa aguã
rami. Ha'e vy aipo're:
21 'Napene'arandui ha'e napendu kuaai
va'e kuery, pendu ke aỹ pova'e ayvu,
mba'eta penderexa oĩ teĩ ndapexai, ha'e
pendeapyxa oĩ teĩ napendui va'e.
22 Xerenonde ndapejererokyjei 'rã teve?' "
he'i SENHOR. "Xerenonde teĩ napekyrirĩ
'rã ri? Mba'eta xee ma ita ku'i reia amoĩ
va'ekue ye'ẽ jokoa raka'e rã peve guarã.
Ha'e va'e re yai ojeapi-api teĩ ndojapoi 'rã
mba'eve, hevovo ratã teĩ ndoaxai 'rã.
23 Ha'e rã kova'e kuery ma opy'a re omoĩ
xevy e'ỹ ikuai aguã, inhakã ratãa rupi. Ha'e
rami vy xere opu'ã vy xerejapa oje'oivy.
24 Mba'eta ha'e kuery aipo nde'i: 'Aỹ ma
nhandekuai 'rã SENHOR Nhanderuete gui
jajererokyjea rupi, mba'eta ha'e ma ha'evea
ára py oky ombou va'e, haku-a ypya ára
ha'e opaa py voi, ha'e mba'emo nhamono'õ
aguã ára ojeupity aguã ojapo va'e', nde'i.

* 5:5 Apy "Canga" he'ia ma Israel kuery reko re ijayvu vy, mba'eta vaka omba'eapo va'eri inharõ teri, imãxo porã e'ỹ va'e rami ikuai (Deuteronômio 32.15; Atos 26.14). † 5:10 Apy ma Israel rovaigua kuery pe ijayvu.

25 Ha'e rami 'rãgue py pendereko vaia ojapo
mba'emo porã noĩvei aguã, pejejavya ojapo
pendekuai porã aguã va'ekue novaẽi aguã
rami.
26 "Mba'eta xevygua kuery mbyte ikuai
mba'emo vai ojapo va'e. Peteĩ-teĩ joe oma'ẽ
mbegue 'rã okuapy guyra'i ombo'axe va'e
rami. Ha'e kuery nhuã ojayvy 'rã avakue
ombo'a aguã.
27 Guyra'i gaiola tynyẽ va'e rami ha'e kuery
ropy tynyẽ 'rã jokoreague repy. Ha'e
rami vy ipo'akave ha'e oguerekopave 'rã
oje'oivy.
28 Ikyrapa 'rã guive, hevyatãmba riae. Pavẽ
gui heko vai raxave 'rã. Noipytyvõi 'rã
tyre'ỹ kuery mba'emo oguereko'i aguã, ipo-
riaukue'i reko re ndoikuaa potai 'rã guive.
29 Xee nda'u aeja rive 'rã ri ha'e rami ikuaia
ambopaga e'ỹ re? Nambopagai 'rã teve ha'e
rami ete ikuaia re?" he'i SENHOR.
30 "Ha'e gui ma mba'emo nhomondyi-
paarã ha'e nhomokanhyarã oiko yvy re.
31 Mba'eta profeta kuery omombe'u merami
rive 'rã xeayvu, ha'e ha'e kuery re sacer-
dote kuery onhemoirũ vy joguereko poyi
'rã okuapy. Ha'e nunga ae rima xevygua
kuery ojou porã okuapy. Ha'e rami teĩ
mba'e tu ha'e kuery ojapo 'rã ovaẽ ramo
ha'e nunga opa aguã ára?"

6

Jerusalém tetã ojokopaa aguã re ijayvuague

1 "Benjamim kuery, penhamba ke
Jerusalém tetã mbyte gui. Pemonhe'ẽ
mimby guaxu Tecoa tetã py, ha'e Bete-
Haquerém áry rupi pemoendy tata ikuaa
ukaarã, mba'eta kuaray ijapu'a'ia katy
gui ou 'rã mba'emo ja'ea ha'eve'ỹ va'e
nhomomba etearã.
2 Mba'eta tetã porã Sião memby 'epyre ma
xee aeja 'rã omboa'ypa pyrã.
3 Ha'e ramo hovaigua kuery ou 'rã guymba
kuery reve. Ijyvýry rupi ojapo 'rã oo'i. Ha'e
vy peteĩ-teĩ guymba kuery omongaru 'rã
ikuai aguã py ae."*
4 "Peiko katu ke tetã re pepu'ã aguã!
Pepu'ã ke, jaje'oi kuaray mbyte jave. Ai
kore, nda'evei ete 'rã nhandevy! Ka'aru ma,
ka'arua omokuaray'ã ma heravy.
5 Pepu'ã ke, ha'e kuery rovai jaje'oi pyavyve.
Nhambovaipa ha'e kuery ro ikorapa va'e
onhemiaty", he'i 'rã okuapy.†
6 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e
aipoe'i: "Pejayapa yvyra, ha'e pemopu'ã
Jerusalém pejoko aguã. Ha'e va'e tetã ma
ambopaga va'erã ae oĩ. Mba'eta mbyte rupi
ma nhomoingo axya anho ikuai.
7 Yguarã ojo'o pyre yy oĩ riaea va'e rami
avi tetã re oĩ riae heko vai va'e. Ha'e py
ikuai jojukaa ha'e mba'emo mbovaipaarã.
Xerenonde ma imba'eaxya ha'e ijai oĩ riae.
8 Ndee Jerusalém, enhemo'arandu uka nho
ke, ndegui xee ajepe'a e'ỹ aguã, ha'e gui xee
rombovaipa vy oĩa ve'ỹ aguã rami rojapo
e'ỹ aguã."

Ha'e kuery ojejavya py hetã ombovaipaa aguã re ijayvuague

9 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:
"Kyre'ỹ rupi oeka-ekaa 'rã Israel kuery
okuave'i va'e, uva'a mono'õa hakã ikuai
va'e mbyte rupi opovyvya rami", he'i.
10 Ha'e rami xeayvu vy ndeayvu
amombe'u teĩ mava'e tu oendu 'rã? Ne'exa,
ha'e kuery oapyxa ombotypa rire noendui
'rã. Ha'e kuery pe rã SENHOR ayvu ma
ojeguarupy rami, noenduxei ramo.
11 Ha'e rã xere ma oĩ SENHOR poxya
amombe'u aguã. Xekane'õ ma aendu
riae vy. Mba'eta aipoe'i: "Anhoẽ 'rã
xepoxya kyrĩgue tape rupi ikuai va'e ha'e
kunumigue nhomboaty va'e áry. Ha'e
ramo ombo'apaa 'rã ime kuery ta'yxy reve,
tujakue'i ha'e ikarẽmba rei'i va'e voi.
12 Ha'e kuery rogue omboaxapaa 'rã amboae
kuery pe, imba'ety ha'e ta'yxy oguereko
va'ekue voi, kova'e yvy re ikuai va'e rovai
xepo aupi ramo", he'i SENHOR.
13 "Mba'eta peteĩ-teĩ ojou reta-retavea rupi
ikuai, kyrĩgueve ha'e tujakueve voi. Pro-
feta ha'e sacerdote kuery voi jokorepa rei
okuapy.
14 Ha'e kuery ma hi'a'iry rive 'rã omonguera
xevygua kuery. Ha'e vy 'Ha'evepa rei,
mba'eve ndoikoi 'rã', he'i rive 'rã okuapy,
ha'evepa rei ramo e'ỹ.
15 Ha'e kuery oxĩmba 'rã, mba'eta oxĩ e'ỹa
py ojapo okuapy ojeguarupy, noxĩ kuaavei
guive. Ha'e nunga rupi ho'apa 'rã amboae

* 6:3 Apy xondaro kuery Jerusalém jokoarã ou va'e re ijayvu. "Guymba kuery reve 'rã ou" he'ia ma xondaro kuery re ijayvu vy. † 6:5 Apy ma xondaro kuery jogueroayvu tetã re opu'ã aguã.

kuery ho'aague rami. Xee ambopaga rã
onhepyxangapa 'rã", he'i SENHOR.
16 "Po rami SENHOR ijayvu: 'Pepyta
pe'amy tape joaxaa yvýry peexa pota aguã.
Peporandu tape porã yma oĩ va'ekue re,
ha'e tapeo ha'e va'e rupi ae. Ha'e rami
vy pejou 'rã penenhe'ẽ opytu'u aguã', ha'e
va'ekue teĩ ha'e kuery ma 'Ore ma ndorooi
'rã' he'i okuapy.
17 Ha'e rami rã amoĩ peẽ kuery rekoa rarõarã
kuery. Ha'e vy aipoa'e: 'Pejapyxaka ke
peiny mimby guaxu ipu rã guarã', ha'e teĩ
ha'e kuery 'Ore ma noroendui 'rã', he'i
okuapy.
18 Ha'e rami rire yvy regua kuery, pendu ke.
Peno'õ va'e kuery, peikuaa pota ke xevygua
kuery mbyte oiko va'erã va'e re.
19 Yvy regua kuery, pendu ke! Mba'eta
ha'e kuery áry xee ambou 'rã mba'emo vai.
Ha'e kuery ae ikuaixeague repy 'rã ambou,
xeayvu re ndojapyxakai ha'e xeguigua lei
omboyke okuapy rire.
20 Ha'e nunga rupi mba'erã tu xea py ha'e
kuery ogueru Sabá yvy guigua heakuã
porã va'e ha'e yvyra aygue'i heakuã porã
va'e yvy mombyryve guigua oapy aguã?
Mba'eta xevy guarã peapy va'e ma xee
ndarovy'ai, xee ndajou porãi peme'ẽ va'e."
21 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i: "Ne'exa,
xee amoĩ 'rã kova'e kuery reityarã. Ha'e
ramo ho'apa 'rã okuapy, tuu kuery ha'e ta'y
kuery voi. Ha'e katy'i rupi ikuai va'e voi
omanomba 'rã, irũ kuery guive."

Kuaray ijapu'a'ia katy gui hovaigua kuery ou aguã re ijayvuague

22 SENHOR aipoe'i: "Peteĩ regua ou 'rã
kuaray ijapu'a'ia katy gui, heta ete va'e
regua opu'ã 'rã jogueruvy yvy apy gui.
23 Guyrapa ha'e hu'y reve 'rã ou. Ha'e kuery
ma porayvu va'e'ỹ, nhomboaxy kuaa va'e'ỹ.
Ye'ẽ rami 'rã hevovo. Kavaju áry 'rã ou.
Ha'e rami vy xondaro kuery hyxypa 'rã
jogueruvy peẽ Sião pygua kuery re opu'ã
okuapy aguã", he'i.
24 "Ha'e kuery oua omombe'ua rã
nhaendu vy nhandepo hu'ũmba. Nanhan-
derekorãveipa, omemby oikuavã'i ta va'e
raxy ramigua nhaendu guive.
25 Tapeo eme mba'ety rupi, neĩ peguata
eme tape rupi, mba'eta nhanderovaigua
kuery kyxe reve ou. Jova-jovai re ikuai
nhanemongyjearã.
26 Xeretarã rajy kuery, pemoĩ ke ao pen-
hemboaxya regua, ha'e penhembojere pe-
jupy tanhimbu rupi. Pejae'o ipi'a peteĩ'i
va'e re ojae'o va'e rami, pejexavaia gui
ae. Mba'eta nhande'áry ou xapy'a 'rã
nhanemombaarã."

Oiky'a'o nhea'ã rivea re ijayvuague

27 "Xevygua kuery mbyte ndee romoĩ
prata ky'a'oarã, ha'e oo imbaraete va'e
rami, ha'e kuery reko rexa vy reikuaa pota
aguã.
28 Mba'eta ha'e kuery ma naxenhe'ẽ renduia
rupi tema ikuai, joekokue mombe'u rivea
rupi guive. Overa va'e ha'e ferro rami rive
ikuai iky'apa va'e vy.
29 Mba'eta tata áry prata ky'a'oa oipeju atã
teĩ chumbo anho rei opyta tata opa rire.
Aiky'a'o nhea'ã rive, ha'e kuery mbyte gui
heko vai va'e ndojepe'ai ramo.
30 Ha'e kuery pe ma 'Prata ky'akue rive' 'ea
'rã, SENHOR omombopa ramo."

7

Templo re rive ha'e kuery ojeroviaa re ijayvuague

1 Po rami SENHOR oayvu ombou Jeremias
pe:
2 "Eĩ ke SENHOR pegua oo rokẽ py xeayvu
remombe'u aguã. Ha'e vy aipo'ere: 'Judá
regua kuery kova'e okẽ rupi SENHOR pem-
boete aguã peike va'e ha'e javi, pendu ke
SENHOR ayvu', 're."
3 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e Israel
kuery ruete aipoe'i: "Pejeko rova ke am-
boae rami pendekuai aguã. Ha'e ramo xee
ajapo 'rã kova'e tekoa py pendekuaive aguã
rami.
4 Pejeroviave eme po ramigua ayvu rive:
'Apy ma oĩ templo SENHOR pegua, templo
SENHOR pegua, templo SENHOR pegua', he'i
va'e re pejerovia eme.
5 Ha'e rami 'rãgue py pejeko rova ke amboae
rami pendekuai aguã, ha'e peteĩ-teĩ ha'evea
rami pejapo peneirũ kuery reve.
6 Pejavyky rive eme amboae yvy regua,
tyre'ỹ neĩ imeve'ỹ va'e kuery guive. Kova'e
henda py pemoẽve eme heko porã va'e
ruguy, peiko eme guive amboae ramigua
tuuete kuery re, pendejeupe ae pejapo vai
e'ỹ aguã.
7 Ha'e rami ri pendekuai ramo xee ajapo
'rã kova'e yvy re pendekuaive aguã rami,

yma guive peneramoĩ kuery yvy raka'eve rã
peve guarã ame'ẽ va'ekue py.
8 "Ne'exa, peẽ kuery ma ayvu rive perovia
va'e, pendevy mba'everã ovare'ỹ va'eri.
9 Mba'e tu pejapo? Penemonda, pejo-
juka, pendetavy rei ha'e peura merami
rive. Heakuã porã va'e peapy 'rã tuuete
ramigua Baal pe, ha'e amboae ramigua tu-
uete peikuaa e'ỹ va'e katy peo.
10 Ha'e rire teĩ peju vy xerenonde pepu'ã 'rã
pekuapy kova'e oo xerery oĩaty py. Ha'e vy
aipopeje 'rã: 'Jaa jepe ma', peje teĩ mba'emo
vai pejapove tema rive.
11 Kova'e oo xerery oĩaty ma imonda va'e
kuery onhemiaty rami teve peikuaa?
Ne'exa, xee ma ha'e nunga ha'e javi
aexapa", he'i SENHOR.*
12 "Ha'e gui tapeo opy xevygua Siló tetã
py oĩague katy. Ha'e py ma jypy'i xerery
amoĩague. Ha'e gui pexa ke ha'e py ajapo
va'ekue, xevygua Israel kuery heko vaiague
re ambopagaague.*
13 Aỹ ma ha'ekue nunga ae peẽ voi pejapo
avi", he'i SENHOR. "Pendevy xeayvu jepi
ko'ẽ rai guive teĩ napendui. Peẽ kuery xee
roenoĩ teĩ peẽ naxembovai.
14 Ha'e ramo Siló tetã re ambovaipaague
rami ambovaipa avi 'rã kova'e oo xerery
oĩaty re, ha'e va'e re rive pejerovia ramo,
ha'e kova'e tekoa re guive, pendevy ha'e
peneramoĩ kuery pe ame'ẽ va'ekue ri.
15 Ha'e rami vy peẽ kuery roipe'apa 'rã
xerenonde gui, penderyvy kuery Efraim
regua aipe'apaague rami ae ju."

Guetarã kuery re profeta ojerure e'ỹ aguã re ijayvuague

16 "Ha'e nunga rupi ejerureve eme kova'e
kuery re, ejapukaive eme, enhea'ãve eme
renhembo'ea py, mba'eta xee naendui 'rã.
17 Ndee nda'u nderexai teve ha'e kuery
ojapo va'e Judá re tetã ikuai va'e ha'e
Jerusalém py tape ikuai va'e rupi?
18 Mba'eta ta'y kuery ogueru 'rã yxakã, ha'e
tuu kuery ju omoendy 'rã tata. Ha'e rã
kunhague ma omoapomo 'rã trigo mbo-
jape ojapo aguã xyete ramigua yva pygua
peguarã.† Tuuete kuery mboae pe voi
ome'ẽ 'rã mba'emo rykue, xembopoxy aguã
rami rive.
19 Ha'e rami avi xee ae ri nda'u ha'e kuery
ombopoxya? Tyrã pa ha'e kuery ae e'ỹ teve
onheroangeko, oxĩmba rei aguã rami?" he'i
SENHOR.
20 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
aipoe'i: "Ne'exa, kova'e tekoa áry anhoẽ
'rã xepoxya ha'e ajou vaia, avakue ha'e
mymba ikuai va'e áry, yvyra ikuai va'e
ha'e mba'emo aju yvy gui oiko va'ekue áry
guive. Ha'e gui ha'e nunga okai vy ndoguei
'rãe."

Mba'emo nhame'ẽ jepia rive mba'everã ndovareia re ijayvuague

21 SENHOR ixondaro reta va'e, Israel kuery
ruete aipoe'i: "Mymba peapy reve peme'ẽ
va'erã peru teĩ pendejeupe ae topyta
ho'okue pe'u aguã.
22 Mba'eta jypy'i Egito yvy gui pener-
amoĩ kuery anoẽmba jave py ma ndax-
eayvui va'ekue mba'emo oapy aguã re, neĩ
mba'eve name'ẽ ukai xejeupe.
23 Ha'e rami 'rãgue py pova'e nunga anho
ajapo uka ha'e kuery pe. Aipoa'e: 'Pe-
japyxaka ke xeayvu re. Ha'e ramo xee aiko
'rã Penderuete, ha'e rã peẽ ma xevygua
kuery 'rã peiko. Peiko ke ajapo uka va'ekue
ha'e javi rupi, pendekuai porã aguã', ha'e
va'ekue.‡
24 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ndojapyxakai,
noendu potai. Ha'e rami vy ha'e kuery ae
onhemongetaa rupi ikuai, inhakã ratã reia
rupi guive. Ha'e rami vy guakykue katy
ojevy, guenonde katy ndooi.
25 Egito gui peneramoĩ kuery anoẽmba ára
guive aỹ peve pendea py ambou xerem-
biguai profeta kuery, ko'ẽ nhavõ, ko'ẽ rai
guive ambou.
26 Ha'e rami teĩ peẽ kuery ndapejapyxakai
xeayvu re, ndapeikuaa potai guive. Ha'e
rami 'rãgue py peneakã ratã va'e vy pener-
amoĩ kuery gui nda'eveive va'e pejapo.

* 7:11 Mateus 21.13, Marcos 11.17, Lucas 19.46 * 7:12 Ha'e kuery tuuete mboae ramigua re ikuai ramo SENHOR ombovaipa raka'e Siló tetã (1 Samuel 4.1-11). † 7:18 Apy "Xyete yva pygua" he'ia ma Babilônia pygua kuery xyete "Rainha" 'epy va'e re ijayvu vy (44.17-19, 25). ‡ 7:23 Egito gui Nhanderuete ha'e kuery ogueno ẽ jave py ma onhe'ẽ rendu aguã re anho ranhe ijayvu, mba'emo ome'ẽ aguã re'ỹ (Êxodo 19.3-6). Mba'eta mba'emo ixupe nhame'ẽa gui oipotave nhanhe'ẽ rendu (6.20; Salmo 40.6-8; Isaías 1.11-17).

27 "Ha'e nunga rupi ha'e kuery pe xeayvu
ha'e javi remombe'u teĩ ha'e kuery ndo-
japyxakai 'rã ndeayvu re. Renoĩ teĩ nanem-
bovai 'rã okuapy.
28 Aipo'ere ha'e kuery pe: 'Peẽ kuery ma
SENHOR Penderuete ayvu re peikuaa pota
va'e'ỹ, napenhemo'arandu ukai guive. Ha'e
ramo anhetẽ va'e nonhenduvei ma, pende-
juru py noĩvei ma', 're."

Judá kuery re Nhanderuete nopenavei aguã re ijayvuague

29 Peẽ Jerusalém pygua kuery, pejayapa
ke pende'a xevy pe iky'a e'ỹ va'erã pem-
boaxa va'ekue, ha'e pejae'o peovy vvyty
yvateve va'e áry katy. Mba'eta SENHOR
nopenavei ma 'rã peẽ aỹgua kuery re, pen-
dejou vai vy napendereraa jepevei ma 'rã
guive.
30 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Xerenonde
Judá kuery heko vai okuapy. Ha'e rami
vy xerery oĩaty py omoĩ okuapy mba'emo
ra'angaa ojeguarupy, omongy'apa aguã
rami rive.
31 Hinom ra'y rekoague yvyugua py voi
ojapo avi altar Tofete 'epy va'e, ha'e py
gua'y kuery ha'e guajy kuery oapy aguã.
Ha'e ramigua ma xee ajapo uka va'ekue'ỹ,
neĩ nanhembopy'ai guive.
32 Ne'exa, ou 'rã ára ha'e va'e pe 'Tofete'
nda'eavei aguã, neĩ 'Hinom ra'y rekoague
yvyugua' nda'eavei voi. Ha'e rami 'rãgue
py 'Yvyugua jojukaaty' 'ea 'rã. Mba'eta
Tofete py ma ojatya 'rã omano va'ekue
retekue, amboae henda py nda'evei ramo",
he'i SENHOR.
33 "Ha'e ramo ha'e kuery retekue opyta 'rã
guyra yvate rupi oveve va'e ha'e mymba
yvy guy rupigua ho'u va'erã. Ha'e nunga
mondyiarã ndoikoi 'rã guive.
34 Mba'eta Judá re tetã ikuai va'e ha'e
Jerusalém py tape ikuai va'e rupi amom-
bytu'upa 'rã ovy'a rei va'e ayvu, omenda
va'erã avakue ha'e kunhague ayvu guive.
Ijyvy ojeapo 'rã ombovaipa pyre."

8

1 SENHOR aipoe'i: "Ha'e va'e jave ma
Judá regua huvixa kuery ha'e yvatekueve
kãgue oguenoẽmbaa 'rã onhono porãague
gui, sacerdote ha'e profeta kuery, ha'e
Jerusalém pygua kuery kãgue ha'e javi.
2 Ha'e rami vy omoaĩmbaa 'rã kuaray ojopea
ha'e jaxy rexakãa rupi, ha'e yva re ikuai
va'e ha'e javi guýry rupi, mba'eta ha'e
nunga ha'e javi ha'e kuery omboete vy ha'e
va'e pe ikuai rire, hakykue rupi mba'emo
re oporandua rupi oo, ha'e henonde gue-
napy'ã re oĩ rire. Ha'e va'e rire ma
ikãgue nomono'õave imbokuapyi 'rã, non-
hono porãa jevyvei 'rã guive. Mymba re-
poxi rami rive 'rã opyta yvy re.
3 Kova'e kuery heko vai va'e okuave va'e
amoaĩ 'rã opa rupi. Ha'e ramo ha'e
kuery oikovexe 'rãgue py omano voixe 'rã
okuapy", he'i SENHOR ixondaro reta va'e.

Nhombopaga aguã re ijayvuague

4 Aipo'ereve tema: "Po rami SENHOR
ijayvu: Avakue ho'a vy nda'u nopu'ã jevyi
'rã ri? Tape ojavy va'ekue nda'u ndojevyi
'rã ri guape py?
5 Ha'e rami teĩ mba'exa tu Jerusalém pygua
kuery ojeroviaa gui ojepe'a ma vy oeja riae
ri? Mba'eta ha'e kuery ojekorea rupi ae
tema ikuai, ndojevyxei vy.
6 Xee ajapyxaka, aendu pota ainy teĩ ha'e
kuery nda'ijayvui ae ha'evea ramigua re.
Avave rei ndoikoi heko vaia gui onhem-
boaxy vy 'Mba'e tu ajapo?' he'i va'e.
Mba'eta peteĩ-teĩ ma guape rupi ae oiko atã
'rã, kavaju joe opu'ãa katy onha atã va'e
rami.
7 Ha'e rã cegonha yvate rupi oveve va'e ma
oikuaa 'rã ojevy aguã ára. Pyku'i'i, mbyju'i
ha'e grou voi oveve ovy aguã ára re oikuaa
pota va'erã meme. Ha'e rã xevygua kuery
ma ndoikuaa potai xee SENHOR ambopaga
ta rã.
8 Mba'exa tu peẽ kuery aipopeje: 'Nhande
kuerya py SENHOR guigua lei oĩ ramo
nhane'arandupa va'e', peje? Mba'eta lei
re nhombo'e va'ety kuery lei oguerova vy
penembotavy.
9 Ha'e ramo hi'arandupa va'ekue oxĩmba
'rã, ombo'apaa rã ndaekorãvei rei vy. SEN-
HOR ayvu ha'e kuery oeja ma ramo mba'e
nunga 'arandu tu ha'e kuery re oĩ?
10 Ha'e nunga rupi ta'yxy kuery amboaxa
'rã amboae kuery pe, imba'ety guive am-
boaxapa 'rã ija pyaurã pe. Mba'eta peteĩ-
teĩ jokorepaa rupi ikuai, yvyĩ'igueve ha'e
yvatekueve voi. Profeta ha'e sacerdote
kuery ma apu rupi ikuai va'e meme.
11 Ha'e kuery ma hi'a'iry rive 'rã omonguera
xevygua kuery. Ha'e vy 'Ha'evepa rei,
mba'eve ndoikoi 'rã', he'i rive 'rã okuapy teĩ
ha'evepa rei ramo e'ỹ.

12 Ha'e nunga rupi ha'e kuery omoxĩmbaa
'rã, mba'eta oxĩ e'ỹa py ojapo okuapy
ojeguarupy, noxĩ kuaavei guive. Ha'e
nunga rupi ho'apa 'rã amboae kuery
ho'aague rami. Xee ambopaga rã
onhepyxangapa 'rã okuapy", he'i SENHOR.
13 "Mba'eta xee amokanhymba 'rãe. Noĩvei
ma 'rã uva'a hakã re, neĩ figo hi'y re. Hogue
voi overepa ma. Xeayvu ae ma ha'e kuery
áry ha'e nunga ou aguã re", he'i SENHOR.

14 Mba'e re tu apy teri jaguapy nhainy?
Pendeaty ke tetã ikorapa va'e py jaikepa
aguã nhamanomba aguã ha'e py. Mba'eta
SENHOR ijayvu ae ma nhandejuka aguã re,
jay'u aguã ome'ẽ ma yy veneno re irũ va'e,
SENHOR rovai jajejavy rire.
15 Mba'emo porã nharõ teĩ iporã va'e jipoi,
jakuera aguã ára 'rãgue py nhanemongy-
jepaarã ou.
16 Dã tetã guive onhendu ma nhan-
derovaigua kuery renda kavaju pytuẽ.
Yvy ha'e javi rupi oryryipa hymba
kavaju onhendua gui. Ha'e kuery ou 'rã,
ombovaipa 'rã nhandeyvy, yvy re mba'emo
ikuai va'e ha'e javi guive, tetã ha'e ha'e
pygua kuery ha'e javi reve.
17 "Mba'eta penembyte ambou 'rã mboi
vaikue ha'e popia va'e, imomãxoarã jipoi
'rã guive. Ha'e ramo pendexu'upa 'rã", he'i
SENHOR.

Hetarã kuery ikuai axy rã profeta ndovy'aiague

18 Ai, xee anhembopy'a porã kuaa va'e
rire xeporiaua gui! Xekuraxõ voi ikangypa
ma.
19 Mba'eta xeretarã rajy kuery yvy mom-
byrya py ikuaia py ojapukai okuapy: "Sião
tetã py nda'u SENHOR noĩvei teve? Noĩvei
teve ha'e py Nhanderuvixave?" he'i
okuapy.

Ha'e ramo aipoe'i: "Ha'e rami avi
mba'e re tu xembopoxy pekuapy mba'emo
ra'angaa pejapo va'ekue py, ha'e amboae
regua kuery pegua ta'angaa pemboetea
py?" he'i.

20 Oaxa ma mba'emo nhamono'õ aguã
ára, opa ma haku-a teĩ nhande ma ndajaa
jepei teri.
21 Xeretarã kuery ikuai axy rã xee nda'evei
ete aiko, ajae'o aikovy ha'e kuery re. An-
hemondyi reia anho aendu.
22 Gileade yvy re jipovei teve moã? Ha'e py
nhanepoanoarã jipovei teve? Mba'exa tu
ndoikoi ri xeretarã kuery mongueraarã?

9

1 Xeakã yvu ramigua ojeapo vy xerexay
oẽ riae va'e rire ara py ha'e pyávy xee ajae'o
'rãgue xeretarã kuery regua omanogue re.
2 Ha'e rami e'ỹ vy tekoa e'ỹa py oguata va'e
okeaty ramigua areko va'e rire xeretarã
kuerya gui mombyry 'rãgue aĩ, ha'e kuerya
gui ajepe'a 'rãgue. Mba'eta ha'e kuery ma
itavy rei ha'e nhombotavy rei va'e meme.

3 SENHOR aipoe'i: "Ha'e kuery ma
guyrapa rami oapekũ omokarẽ va'e, ijapu
aguã rive. Yvy re imbaraeteve 'rã oje'oivy
va'eri anhetẽ rupi e'ỹ. Heko vaive aguã katy
oove tema 'rã, ha'e rã xee ma ndaxekuaai
okuapy.
4 Penheangu ke peteĩ-teĩ peneirũ kuery gui,
pejerovia eme penderyvy ae re teĩ. Mba'eta
penderyvy kuery nhombotavypa reia rupi
anho ikuai, ha'e peneirũ kuery omombe'u
rive 'rã joekokue ramigua.
5 Peteĩ-teĩ ojojai rei 'rã ojea katy'i rupi ikuai
va'e, ha'e anhetẽ va'e rupi e'ỹ 'rã ijayvu.
Apu rupi rive onhembo'e 'rã ijayvu aguã
re. Ikane'õ 'rã okuapy mba'emo vai ojapoa
rupi.
6 Anhetẽ rupi e'ỹ ikuai, anhetẽ rupi e'ỹ vy
ndaxekuaa potai guive", he'i SENHOR.

Ha'e kuery operdepa, ha'e escravo-rã ogueraapaa aguã re ijayvuague

7 Ha'e nunga rupi SENHOR ixondaro reta
va'e aipoe'i: "Ne'exa, ha'e kuery xee
aiky'a'o vy aa'anga 'rã. Tyrã pa marã rami
pa areko ta xevygua kuery?
8 Mba'eta ha'e kuery apekũ ma hu'y jo-
jukaarã ramigua oĩ, nhombotavya rupi rive
ijayvu va'e vy. Ojuru py ijayvu 'rã oirũ
kuery reve ikuai porã aguã re, ha'e rã opy'a
py ma omoĩ 'rã ojuka aguã.
9 Xee nda'u aeja rive 'rã ri ha'e rami ikuaia
ambopaga e'ỹ re? Nambopagai 'rã teve ha'e
rami ete ikuai va'e regua?" he'i SENHOR.

10 Xee ajae'o 'rã yvyty ikuai va'e re,
xerexay vaipa 'rã nhuũndy tekoa e'ỹa rupi
ikuai va'e re. Mba'eta okaipa ma, ha'e
avave rei ndoaxaavei ma ha'e rupi. Vaka
voi nonhe'ẽ nhenduvei ma ha'e py. Guyra
yvate rupi oveve va'e ha'e mymba kuery
okanhymba ma oje'oivy.

11 Mba'eta aipoe'i: “Xee ajapo 'rã
Jerusalém tetã mba'emo ra'ykuerã rive,
ha'e jagua-tuvy nhe'ẽ ikuai atyrã. Ha'e Judá
yvy re tetã ikuai va'e ma ajapo 'rã tekoague
oĩ aguã, avave rei noĩavei aguã rami”, he'i
rire.
12 Ha'e gui mava'e ava nda'u hi'arandu
va'e ha'e nunga oendu kuaa aguã, ixupe
SENHOR oayvu oikuaa uka rã? Mava'e nda'u
omombe'u porãve kuaa 'rã mba'e re pa yvy
ivaipa ha'e okai tekoa e'ỹa rami, ha'e rupi
avave rei ndoaxaavei aguã rami?
13 Ha'e ramo SENHOR ombovai: “Mba'eta
ha'e kuery rekorã xeguigua lei aeja va'ekue
gui ojepe'apa rire. Ha'e kuery ndojapyx-
akai xeayvua re, neĩ ha'e va'e rupi nda'ikuai
guive.
14 Ha'e rami 'rãgue py inhakã ratã va'e vy
ta'angaa Baal ikuai va'e re rive ikuai, tuu
kuery ombo'eague rami ae”, he'i.
15 Ha'e nunga rupi SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete aipoe'i: “Ne'exa,
ha'e kuery xee amongaru 'rã veneno re,
ha'e yy veneno re irũ va'e ame'ẽ 'rã oy'u
aguã.
16 Amoaĩmba 'rã yvy regua ha'e kuery tuu
kuery oikuaa e'ỹ va'e ikuaia rupi. Ha'e gui
ha'e kuery rakykue amondouka 'rã kyxe
revegua, amomba peve”, he'i.
17 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:
“Pendu ke! Penoĩ ke kunhague joguerojae'o
kuaa va'e, peka uka ou aguã”, he'i.
18 Tove ha'e kuery tou pojava, nhande áry
rupi tajoguerojae'o rei nhendu, nhande voi
nhanderexaypa ha'e nhanderexa gui yy oẽ
vaipa aguã.
19 Mba'eta Sião tetã gui onhendu pe-
teĩ ojae'o va'e: “Nhanemoingo axya ha'e
nhanemoxĩmbaa ete ma! Mba'eta jaeja 'rã
nhandeyvy, nhanderovaigua kuery nhan-
derekoa ombovaipa rire.
20 Peẽ kunhague, pendu ke SENHOR ayvu,
pejapyxaka ijuru gui onhendu va'e re.
Pembo'e penememby kuery ojae'o avi aguã
re, peteĩ-teĩ pembo'e 'rã peneirũ kuery
ojae'o ete aguã.
21 Mba'eta manoa oike ma nhande janela
ikuai va'e rupi, oo tuvixave va'e rupi guive.
Ha'e rami vy omomba ma kyrĩgue tape
rupi, kunumigue tetã mbyte rupi ikuai
va'ekue guive ojuka.”
22 Ndeayvu ke: “ SENHOR aipoe'i: ‘Avakue
re'õgue mba'emo repoxi rami 'rã ikuai
mba'ety rupi, mba'emo ra'yĩ imono'õa
kuery rakykue rupi ho'aa rami. Ha'e rã
ndoikoi 'rã avave rei imono'õarã’ ”, 'ere.

Nhanderuete jaikuaa rupi anho jarovy'a aguã re ijayvuague

23 SENHOR aipoe'i: “Tove hi'arandu va'e
toguerovy'a rei eme o'arandua, imbaraete
va'e toguerovy'a eme ombaraetea, ha'e
oguerekopa rei va'e ma toguerovy'a eme
mba'emo oguerekopaa.
24 Ha'e rami 'rãgue py mba'emo rerovy'aa
tovy'a xekuaa ha'e SENHOR aikoa oikuaa re
anho. Mba'eta xee yvy re aexa uka va'e
ma anhomboaxya, anhetẽ rupi ajoguerekoa
ha'e teko porã. Mba'eta xee arovy'a va'e ma
ha'e nunga anho”, he'i SENHOR.*
25 SENHOR aipoe'ive ju: “Ne'exa, ovaẽ ta
ma ouvy ára ambopaga aguã opire omboi
uka va'ekue ha'e omboi uka e'ỹ va'e kuery
ha'e javi.
26 Ha'e kuery ma Egito pygua, Judá ha'e
Edom pygua kuery, Amom ha'e Moabe
pygua kuery, o'a ojaya apu'a'i va'e, ha'e yvy
piru reia rupi ikuai va'e ha'e javi. Mba'eta
yvy regua ma guive rã opire omboi uka e'ỹ
va'e ikuai, Israel kuery voi opire omboi uka
e'ỹ va'e rami ikuai opy'a py.”

10

Mba'emo ra'angaa rami e'ỹ SENHOR oikoa re ijayvuague

1 Peẽ Israel kuery, pendu ke SENHOR pen-
devy ijayvu rã.
2 SENHOR aipoe'i: “Penhembo'eve eme am-
boae regua kuery reko rami pendekuai aguã
re, penhemondyi eme guive yva re hexa
pyrã oiko va'e gui, ha'e nunga gui amboae
regua okyjepa rei teĩ.
3 Mba'eta yvy regua kuery reko ma
mba'everã ndovarei. Mba'eta ha'e kuery
ma ka'aguy re oo vy ojaya 'rã peteĩ yvyra,
ha'e gui hembiapo kuaa va'e ma omoatyrõ
'rã heravy haxa py.
4 Ha'e gui ombojegua 'rã prata ha'e ouro
py, ha'e gui martelo py ombota-mbota 'rã
karavo re ho'a e'ỹ aguã.
5 Ha'e nunga ijayvu va'e'ỹ vy mba'emo
ra'angaa ma pepino-ty py guyra mondyiarã
omo'ã mbyre rami rive hi'aĩ. Oguata va'e'ỹ

* 9:24 1 Coríntios 1.31, 2 Coríntios 10.17

vy amongue ogueraa ramo mae ma 'rã
oo. Ha'e nunga gui pekyje eme, mba'eta
pendevy ndojapo vai 'rã, hexe noĩ guive
pendevy ojapo porã aguã", he'i.

6 Ha'e rã ndee SENHOR, avave rei ndoikoi
'rã ndee ramigua. Ndee ma ndeyvate, nder-
ery voi ipo'aka ete va'e.
7 Ndee ma yvy regua kuery ruvixave.
Mava'e tu ndojererokyjei 'rã nerenonde?
Mba'eta ha'e rami aguã ma ndevygua
ae. Ha'e rã yvy regua hi'arandukueve
mbyte ndoikoi 'rã ndee ramigua, ha'e kuery
openaa ha'e javi rupi teĩ.
8 Ha'e kuery ma nai'aranduvei ha'e
na'inhakã porãvei va'e meme. Ha'e kuery
mbo'ea ma mba'everã ndovarei, yvyra
pẽgue oikove va'e'ỹ vy.
9 Ha'e nunga peguarã Társis gui ogueru
'rã prata ombope pyre, ha'e Ufaz yvy gui
ogueru 'rã ouro. Ta'angaa ikuai va'e ma
hembiapo kuaa va'e rembiapo, ha'e ouro re
omba'eapo va'e opo py ojapo va'ekue rive.
Omonhemonde 'rã heravy hovy va'e ha'e
púrpura guigua py. Ha'e nunga ma avakue
hembiapo kuaa va'e rembiapo meme.
10 Ha'e rã SENHOR Nhanderuete ma anhetẽ
ete va'e. Nhanderuete oikove va'e oiko,
Nhanderuvixave imarã e'ỹ va'e. Ipoxy
ramo yvy oryryipa 'rã, yvy regua kuery voi
ndogueropo'akai 'rã ipoxya.
11 "Ha'e kuery pe aipo'ere: 'Penderuete
kuery ramigua ma yva ha'e yvy apoare e'ỹ
vy okanhymba 'rã yvy gui, ha'e yva guýry
gui.' "

12 Mba'eta yvy ma SENHOR ae ojapo raka'e
opo'akaa rupi. O'arandua rupi onhono yvy,
ha'e rã yva ma oikuaapaa rupi oipyo.
13 Ha'e ma yapu onhendu atã aguã rami
ojapo ramo yva re yy oĩ va'e omyĩmba
'rã, ha'e yvy apy gui opu'ã 'rã ouvy yvyxĩ.
Omoingo avi 'rã overa va'e oky aguã, yvytu
guive oguenoẽ 'rã oĩaty gui.
14 Ha'e rã avakue ma nai'arandui ha'e
mba'eve ndoikuaai va'e meme. Ouro
re omba'eapo va'e kuery voi oxĩmba
va'erã meme ikuai mba'emo ra'angaarã
ojapoague re, mba'eta ta'angaa ikuai va'e
avi anhetẽ va'e'ỹ meme, ipytuẽ va'e'ỹ
guive.
15 Ha'e nunga ma mba'everã ndovarei va'e,
ojojai rei pyrã rive. Nhombopagaa ára py
okanhymba 'rã.
16 Ha'e rã Jacó Ruete ma ha'e rami e'ỹ.
Mba'eta ha'e ma opa mba'e moingoare,
Israel kuery voi ixupegua ikuai. Hery ma
SENHOR ixondaro reta va'e.

Judá yvy ombovaipaa ague re ijayvuague

17 Ndee tetã ojokopaa va'e py nderekoa
va'e, eupi ke yvy gui nemba'e rei-rei reraa
aguã.
18 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, aỹ ma
amoẽmba 'rã xeyvy re ikuai va'e, amoingo
axypa 'rã jexavaia oendu aguã", he'i.
19 Nda'evei ete xevy, apave'i avy! Xeai
ma haxy vai ete. Ha'e ramo xee aipoa'e:
"Kova'e haxy ma ajexavai aguã ou,
aropo'aka va'erã", ha'e.
20 Xeroguy ombovaipaa ma, ixã voi omon-
dopaa. Xera'y kuery oopa ma, nda'ikuaivei.
Avave rei ndoikoi xeroguy moatyrõ jevyarã,
neĩ ijao'iarã omoĩ ju va'erã.
21 Mba'eta joe opena va'e kuery ma
nai'arandui vy ndoekavei okuapy SENHOR.
Ha'e rami vy nda'ikuai porãvei, hymba
kuery oaĩmba guive.
22 Ne'exa, omombe'ua peteĩ ayvu! Mba'eta
kuaray ijapu'a'ia katy gui ou oiny hevovo
rei va'e. Ha'e nunga ma Judá regua tetã
mbovaipaarã ou, jagua-tuvy nhe'ẽ ikuai
atyrã rive omombyta aguã.
23 SENHOR, xee aikuaa avave rei ndoipo-
ravo kuaai 'rãa oiko aguã, oguata va'e
ndoiporavo kuaai oguata aguã.
24 SENHOR, xembopaga teĩ ke aropo'aka
peve'i, ndepoxya py e'ỹ, ovare va'e'ỹ xee
apyta e'ỹ aguã.
25 Yvy regua kuery ndekuaa e'ỹ va'e áry
enhoẽ ndepoxya, nderery rupi ojapukai e'ỹ
va'e kuery áry. Mba'eta ha'e kuery ma
omomba ma Jacó kuery, omokanhymba
ha'e hekoague ombovaipa.

11

SENHOR guexeve guarã ojapo va'ekue rupi e'ỹ ikuaia re ijayvuague

1 Jeremias pe SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i:
2 "Endu ke xereve guarã ajapo va'ekue re
ayvu oĩ va'e, ha'e emombe'u porã avakue
Judá ha'e Jerusalém py ikuai va'e pe.
3 Ha'e vy aipo're: 'Po rami SENHOR Israel
kuery ruete ijayvu: Ayvu vaipy oiko 'rã
avakue kova'e ayvu xereve guarã ajapo
va'ekue regua noendu potai va'e.

4 Ha'e va'e ayvu ma peneramoĩ kuery pe
xee aeja va'ekue Egito yvy gui anoẽmba
jave, ha'e tatakua ferro guigua gui. Ha'e
vy aipoa'e va'ekue: “Pendu ke xeayvu, ha'e
pejapopa pendevy ajapo uka va'e ha'e javi.
Ha'e rami vy 'rã xevygua kuery pendekuai,
ha'e rã xee ma aiko 'rã Penderuete.
5 Ha'e rami vy 'rã ajapo xeayvuague pen-
eramoĩ kuery yvyrã kamby ha'e ei oata
e'ỹa ame'ẽ aguã re, aỹ ojekuaa rami”, ha'e
va'ekue’ ”, he'i.

Ha'e ramo xee ambovai vy aipoa'e:
“Ha'eve va'e, SENHOR!”

6 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju xevy:
“Emombe'u ke pova'e ayvu ha'e javi Judá
regua tetã ikuai va'e, ha'e Jerusalém py
tape ikuai va'e rupi. Ha'e vy aipo'ere:
‘Pendu ke pova'e ayvu Nhanderuete guex-
eve guarã ojapo va'ekue regua, ha'e pe-
japopa’, 'ere.
7 Mba'eta Egito yvy gui peneramoĩ kuery
anoẽ guive kova'e ára peve xeayvu pendevy
ko'ẽ nhavõ, ko'ẽ rai guive aipoa'e: ‘Pendu
na xeayvu’, ha'e.
8 Ha'e rami teĩ ha'e kuery noendu potai,
ndojapyxakai. Ha'e rami 'rãgue py peteĩ-
teĩ inhakã ratãa rupi ikuai. Ha'e rami rire
ha'e kuery áry ambou ayvu vai xeayvuague
ha'e javi, mba'eta ha'e kuery pe ajapo uka
teĩ ndojapoi rire.”

9 SENHOR aipoe'ive ju xevy: “Judá ha'e
Jerusalém pygua avakue ma nhemi rupi
jogueroayvu teko vai rupi.
10 Mba'eta yma tamoĩ kuery xeayvu re ndo-
japyxakaxeiague rami ae ju ikuai, ha'e rami
vy amboae ramigua tuuete re ju ovapa ix-
upe ikuai aguã. Ha'e rami py Israel ha'e
Judá kuery ma tamoĩ kuery pe xereve guarã
ajapo va'ekue rupi e'ỹ ikuai.”
11 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i: “Ne'exa,
ha'e kuery áry xee ambou 'rã mba'emo vai,
ndoo jepe kuaai aguã rami. Xevy pe ha'e
kuery ojapukai teĩ xee naendui 'rã.
12 Ha'e ramo Judá regua tetã ha'e Jerusalém
py ikuai va'e ovapa 'rã tuuete ramigua
kuery re, ha'e va'e pe heakuã porã va'e
oapy ha'e ojapukai okuapy vy. Ha'e rami
teĩ tuuete kuery ma neĩ peteĩve henda py
ndogueraa jepei 'rã ikuai axya gui.
13 Mba'eta peẽ Judá pygua kuery, pen-
deruete ramigua rive heta pereko, peteĩ-
teĩ tetã py. Jerusalém tetã py voi peteĩ-teĩ
tape py heta pejapo altar ojeguarupy Baal
peguarã rive heakuã porã va'e peapy aguã.
14 Ha'e nunga rupi ndee Jeremias, ejerureve
eme ha'e kuery re, ejapukaive neĩ en-
hembo'eve eme, mba'eta xevy pe ha'e
kuery ojapukai teĩ xee naendui 'rã heko
vaiaty káuxa.

15 “Xevygua opy rupi xerembiayvu oiko
teĩ opa marã ojejavya rupi rive. Ndee
xerembiayvu, renhemboayvua ha'e xo'o
reapy va'e ndeky'a'o 'rã ri ty'y ndereko vaia
oĩ va'e gui? Ha'e rami va'e rire revy'a ete
'rãgue.
16 Ndevy pe SENHOR ‘Oliveira ipyau ha'e hi'a
iporãve va'e’ he'i va'ekue ri aỹ ma hevovo
rei va'e kuery ndeyvýry omoendy ma tata,
ha'e vy oapypa 'rã nerakãgue.
17 Mba'eta xee SENHOR ixondaro reta va'e
nenhotỹare ae xeayvu ndere mba'emo vai
ou aguã re. Ha'e nunga ma Israel ha'e Judá
kuery o'áry ae ombou uka, Baal ra'angaa pe
heakuã porã va'e oapya py xembopoxy vy
rive.”

Jeremias ojuka aguã re jogueroayvu nhemi okuapyague

18 Ha'e kuery nhemi rupi jogueroayvua
ma SENHOR xevy oikuaa uka rã aikuaa ma
voi.
19 Xee ma vexa ra'y'i ojukaa aguã katy
heraapy rami ha'evepa rei va'ekue, xe-
rovai ojapo vai aguã re jogueroayvu okuapy
teĩ xee ndaikuaai va'ekue. Ha'e rami vy
aipoe'i okuapy: “Jajayapa ke yvyra hi'a
reve. Nhamomba okuave va'e kuery yvy
gui, hery re na'ima'endu'aavei aguã rami”,
he'i okuapy.
20 Ha'e rã ndee ma SENHOR ixondaro reta
va'e ha'evea rami reikuaa pota, ha'e nhan-
depy'a re oĩ va'e rexapa va'e. Ha'e
nunga rupi taexa ha'e kuery rembopaga rã,
mba'eta ndevy pe aikuaa pota uka xereko
re.

21 Ha'e gui SENHOR ijayvu Anatote pygua
avakue xejukaxe va'e re. Mba'eta ha'e
kuery aipoe'i: “Ndeayvuve eme SENHOR
rery rupi, orepo py ae rojuka e'ỹ aguã”, he'i
xevy.
22 Ha'e ramo SENHOR ixondaro reta va'e
aipoe'i: “Ne'exa, xee ae 'rã ambopaga ha'e
kuery. Ha'e ramo ipyaukue omano 'rã kyxe
py, ta'y kuery, tajy kuery ma karuai gui 'rã
omanomba.

23 Ha'e kuery va'e regua neĩ peteĩve
ndoikovevei 'rã, mba'eta Anatote pygua
avakue áry ambou 'rã mba'emo vai
ambopaga vy."

12

Nhanderuete pe Jeremias oporanduague

1 SENHOR, ndee ma ha'evea rami meme
'rã xerereko nerenonde xee ajexa uka ramo.
Ha'e rami avi ndevy pe aporandu ta re-
joguerekoa re. Mba'e re tu heko vai va'e
kuery ikuai porã? Mba'eta anhetẽ rupi e'ỹ
rei ikuai va'e pe mba'eve ndoikoi.
2 Ha'e kuery ma ndee renhotỹ ramo hapo
porã ha'e yvate 'rã, hi'a porãmba 'rã guive.
Ndere ima'endu'a 'rã ojuru py rive, ha'e rã
opy'a py ma ndegui mombyry 'rã ikuai.
3 Ha'e rã xee ma ndee xekuaa porã. SENHOR,
ndee xerexa vy rea'ã 'rã xepy'a py ndere
apẽxaa oĩ va'e. Ha'e rã ha'e kuery ma
eraapa vexa'i ojukaa aguã katy ogueraa va'e
rami, emoĩmba na ojukaa ára pyguarã.
4 Araka'e peve tu yvy nda'evei 'rã, ha'e
nhuũndy rupi jai rogue ipirupa? Mymba
ha'e guyra omanomba ha'e pygua kuery
reko vaia káuxa. Ha'e rami teĩ ha'e kuery
aipoe'i: "Ha'e ma ndoexai 'rã opaa py nhan-
dere oiko va'e", he'i.

Nhanderuete ombovaiague

5 "Ha'e rami avi avakue yvy rupi oguata
va'e reve renha vy ri nekane'õ vy mba'exa
'rã tu renha kuaa kavaju árygua kuery reve?
Peteĩ yvy mba'eve ndoikoia py ri rekyjea
rendu vy mba'exagua 'rã tu rendu Jordão
yakã yvýry ka'aguy re reo vy?*
6 Mba'eta nderyvy ha'e nderu ro pygua
kuery eteve voi nembo'a nhemixe okuapy.
Ha'e kuery ae 'rã nderakykue monha
okuapy ojapukai atã reve. Ha'e kuery re
ejerovia eme, ndereve ijayvu porã'i merami
teĩ."

Yvy mbovaipaare kuery ombopaga aguã re ijayvuague

7 "Xee aeja ma xevygua oo, aeja xevy
guarã va'ekue ha'e javi. Xerembiayvu voi
amboaxa ma hovaigua kuery po py.
8 Mba'eta xevygua kuery ma guary ka'aguy
regua rami onhendu ratã xerovai. Ha'e
ramo xee ndaipotavei ma.
9 Ha'e rami vy xevy pe rã xevygua kuery
ma peteĩ guyra vaikue pytãmba rei va'e
rami ikuai, mba'eta amboae guyra te'õgue
'ua ou vy oipyxopa 'rã. Ha'e nunga rupi
tapeo tema, peru mymba kuery inharõ va'e
nhuũndy rupi ikuai va'e ho'upa aguã.
10 Mba'eta joe opena va'e kuery mbovy
e'ỹ ou vy ombovaipa xemba'e uvaty, opy-
rõmba xemba'ety re. Ha'e rami vy xevygua
arovy'a va'ekue ma tekoa e'ỹa omombyta.
11 Ombovaipa ramo xevy pe ju ojapukai
okuapy avave rei noipytyvõavei rã. Yvy
ha'e javi rupi noĩavei, ha'e va'e re opena
va'erã ndoikoi ramo.
12 Yvyty ita anho reia ha'e tekoa e'ỹ regua
áry rupi ou imbovaipaarã kuery, mba'eta
SENHOR guigua kyxe nhomokanhymba 'rã
yvy apy peve, ha'e avave rei pe noĩvei 'rã
ikuai porã aguã.
13 Ha'e rami vy trigo pemoaĩ teĩ juu
rive ju pemono'õ. Pemba'eapoa rupi
penekane'õmba va'eri mba'eve rei ndape-
joui. Mba'eve napemono'õi ma vy pexĩmba
'rã, pendere SENHOR poxya ou rire."

Mba'erã pa Nhanderuete nhombopagaa re ijayvua

14 SENHOR aipoe'i: "Xevygua Israel kuery
peguarã aeja va'ekue ma ijyvýry ikuai va'e
heko vai va'e oipe'apa. Ne'exa, ha'e va'e
kuery ma xee aipe'apa 'rã ijyvy gui, ha'e
gui ha'e kuery mbyte gui araa jepe 'rã Judá
kuery.
15 Ha'e kuery aipe'apa ma rire amboaxy ju
'rã. Ha'e vy ajapo 'rã peteĩ-teĩ guekoa ha'e
oyvy katy ju ojevy aguã rami.
16 Ha'e gui xapy'a rei xevygua kuery reko
rami ha'e kuery voi ikuaixe 'rã, ha'e xerery
rupi anho oura vy 'Anhetẽ ete SENHOR
oikove va'e rery rupi aura' he'i 'rã okuapy,
ymave rupi xevygua kuery Baal rery rupi
oura aguã re ombo'e va'ekue ri. Ha'e rami
rã ha'e kuery voi amoĩ 'rã xevygua kuery
mbyte ikuai aguã.
17 Ha'e rã peteĩ va'e regua noendu potai ri
ramo xee aipe'a 'rã. Aipe'a vy amokan-
hymba 'rã", he'i SENHOR.

13

Ku'akuaa ajukue iporãve va'e guigua py mba'emo oikuaa ukaague

1 SENHOR aipoe'i xevy:

* 12:5 Jordão yakã yvýry ka'aguy oĩ va'e re ma mymba inharõ va'e ikuai (49.19, 50.44).

— Tereo, ejogua peteĩ ku'akuaa iporãve
va'e. Ha'e gui ejeku'a jokua, yy py emoakỹ
eme guive.
2 Ha'e ramo SENHOR aipoe'iague rami vy
ajogua ku'akuaa, ha'e ajeku'a jokua.
3 Ha'e ramo mokoĩguea ma SENHOR
oayvu xevy ombou vy aipoe'i:
4 — Ejopy ju ku'akuaa rejogua ha'e re-
jeku'a jokuaague. Ha'e gui epu'ã, tereo
Eufrates yakã katy, ha'e enhomi ha'e py
peteĩ itakua py — he'i.
5 Ha'e ramo SENHOR aipoe'iague rami vy aa
vy anhomi Eufrates rembe re.
6 Ha'e gui kueve ma rire SENHOR aipoe'i
ju xevy:
— Epu'ã, tereo ju Eufrates katy, ha'e
ejopy ju ku'akuaa ha'e py anhomi uka
va'ekue — he'i.
7 Ha'e ramo Eufrates py aa vy yvy ajo'o vy
anoẽ ju ku'akuaa anhomiague gui. Ha'e
rã ku'akuaa hu'ũmba ma, ndovarevei ma
mba'everã.
8 Ha'e ramo SENHOR oayvu xevy ombou
vy aipoe'i:
9 "Po rami SENHOR ijayvu: Nami ae avi xee
ambovaipa 'rã Judá ha'e Jerusalém pygua
kuery onhemboyvate rei okuapya.
10 Mba'eta ha'e kuery heko vai va'e vy
noenduxei okuapy xeayvu, inhakã ratãa
rupi anho ikuai va'e, ha'e vy amboae
ramigua tuuete kuery re ovapa, ixupe rive
ikuai ha'e omboete aguã. Ha'e rami vy
kova'e ku'akuaa rami 'rã ikuai mba'everã
ndovarevei vy.
11 Mba'eta ku'akuaa avakue ku'a re oĩa rami
avi xee voi aipota teĩ Israel ha'e Judá kuery
xere ikuai xevy guarã, xerery oguerovy'a
ha'e xemboete pavẽ aguã, va'eri ha'e kuery
ma ndojapyxakai okuapy", he'i SENHOR.

Hyru omboa'ypaa py mba'emo oikuaa ukaague

12 "Ha'e kuery pe emombe'u pova'e ayvu.
SENHOR Israel kuery Ruete aipoe'i: 'Peteĩ-
teĩ hyru tynyẽmba 'rã vinho', 'ere. Ha'e
rã ha'e kuery aipoe'i 'rã ndevy: 'Ore kuery
ndoroikuaa porãi ri ty'y hyru ikuai va'e
vinho tynyẽmba aguã?' he'i 'rã okuapy.
13 Ha'e rã ndee ju aipo're 'rã ha'e kuery
pe: 'SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, kova'e yvy
re ikuai va'e ha'e javi xee amonga'upa
'rã, huvixa kuery Davi renda openaaty py
oguapy va'e, sacerdote, profeta kuery ha'e
Jerusalém py ikuai va'e ha'e javi.
14 Amboa'ypa 'rã joe-joe amombo vy, tuu
ha'e ta'y kuery voi. Ndaraa jepei 'rã, am-
boaxya naendui 'rã, namboaxyi 'rã guive
amokanhy e'ỹ aguã", he'i SENHOR.' "

Ojeko rerova ha'e ombopagaa aguã re ijayvuague

15 Pendu ke, ha'e peikuaa pota. Penhem-
boyvate rei eme, mba'eta SENHOR ae ijayvu.
16 Pemboete na SENHOR Penderuete, pytũ
ombou e'ỹ aguã, ha'e yvy'ã vaikuea re pe-
jeapi e'ỹ aguã, ha'e hexakãa pearõ 'rãgue
py manoa 'ã ha'e pytũ reia anho ombou e'ỹ
aguã.
17 Mba'eta napendu potai ri ramo xepy'a py
ajae'o nhemi 'rã penhemboyvate reia re.
Xerexa ojae'o vaipa ete 'rã, xerexay vaipa
ete 'rã, peẽ SENHOR rymba vexa'i kuery
escravo-rã pendereraapaa rire.
18 "Aipo'ere huvixa ha'e ixy pe: 'Pen-
hemo'yvyĩ'i ke, ha'e peĩ yvy py, mba'eta
peneakã gui ho'a ma coroa penemboy-
vateague.
19 Mba'eta kuaray puku-a katy tetã ikuai va'e
tynyẽmba ma mba'emo ra'ykue, ipe'aarã
ndoikoi guive. Judá kuery voi escravo-rã
ogueraapaa ma, oipokuapaa heravy.
20 Pema'ẽ kuaray ijapu'a'ia katy pexa aguã
ou va'e. Aỹ ma mamo tu ikuai vexa'i kuery
ndevy apena uka va'ekue, iporãgue anho
rereko va'ekue?
21 Mba'e 're 'rã tu neirũ kuery ikuai va'ekue
ndere ipo'aka va'erã omoĩa ramo? Ndere
haxy va'e nda'ipo'akai 'rã teve, kunha
oikuavã'i ta va'e rami?
22 Ndejeupe ae ndeayvu vy "Mba'e re tu ha'e
nunga ou xere?" 're 'rã. Ha'e rami vy
reikuaa 'rã rejejavypaaty re ae ndeao oupia,
ha'e rejexavai ete aguã rami reikoa.
23 Etiópia pygua kuery nda'u omboekovia
kuaa 'rã ri opire, e'ỹ vy xivi voi nda'u
omboekovia kuaa 'rã ri oparaa?* Ha'e
rami aguã nda'evei ramo ae peẽ kuery voi
mba'emo vai pejapo va'ety vy ndapejapo
kuaai 'rã iporã va'e.
24 Ha'e nunga rupi ha'e kuery amoaĩ 'rã
mba'emo pirukue yvytu tekoa e'ỹa guigua
ogueraa va'e rami.

* 13:23 Etiópia pygua ma kamba va'e. Ha'e gui ha'e kuery opire nomboekovia kuaaia rami avi nhande voi ndajapytu'u kuaai 'rã jajejavya gui.

25 Ha'e nunga ae oiko 'rã pendere, pendevy
guarã amoĩ 'rã, xegui penderexarai vy apu
rive perovia rire', he'i SENHOR.
26 'Ha'e nunga rupi pendeao aupi uka 'rã pe-
neakã áry peve, pexĩmbaa ojekuaapa aguã.
27 Mba'eta aexa ma yvy'ã ikuai va'e
ha'e nhuũndy rupi ojeguarupy pejapo
pekuapya. Ha'e va'e ma pendetavy reia,
penhomoaruãa ha'e pendetavyxea rupi
pendekuaia. Nda'evei ete 'rã pendevy,
Jerusalém pygua kuery! Raka'e peve teri
'rã tu ndapejeky'a'oi?' he'i."

14

Judá yvy re nda'okyvei puku-a re ijayvuague

1 Nda'okyvei puku jave SENHOR ombou ju
oayvu Jeremias pe. Ha'e vy aipoe'i:
2 "Judá kuery ojae'opa okuapy, ha'e tetã
rokẽ re nopenavei ma. Ojae'o reve oakã
omboguejy yvy peve. Jerusalém py voi
ojapukai ratãve ovy.
3 Ha'e pygua ipo'akakueve omondouka 'rã
guemimongakuaa kuery yy re. Ha'e rã ha'e
va'e kuery ygua py oo vy yy ndojouvei
vy yryru oguerojevypa rive ju 'rã. On-
hemondyi ha'e ndoikuaavei rei vy onheakã
ao'i 'rã jogueruvy.
4 Yvy re nda'okyvei ramo ikangypa. Ha'e
nunga rupi mba'ety rupi omba'eapo va'e
kuery onhemondyi rei reve 'rã onheakã ao'i
okuapy.
5 Guaxu voi nhuũndy rupi ta'y vy oeja rive
'rã, jai rogue ndojouvei vy.
6 Mburika ka'aguy regua voi yvy'ã ita anho
reia rupi ipoaẽ reve oetũ-etũ 'rã jagua-tuvy
nhe'ẽ rami. Ndaexa pyxovei ma, nhuũ
jipovei ramo."

Jeremias jypy ojerure rã "Nda'evei" he'iague

7 Ha'e nunga rupi SENHOR, ore kuery
orereko vaia anho roexa uka teĩ orepytyvõ
ke nderery remboete ukaa rupi vy. Mba'eta
ore ma nenhe'ẽ raxave va'ekue. Nderovai
ae rojejavy va'e.
8 Ndee ma Israel kuery oarõ okuapy va'e,
ha'e ikuai axy jave heraa jepea reiko. Mba'e
re tu ha'vy yvy mboae regua rami reiko,
peteĩ oguata va'e pytũ oaxa aguã amboae
rupi oo va'e rami reiko?
9 Mba'e re tu ava ojopy xapy'a reipy rami
reiko, ipy'a guaxuve va'eri jogueraa jepe
kuaa e'ỹ va'e rami? Ha'e rã ndee SENHOR
ma reĩ ae orembyte, ha'e ore ma nderery
rupi oenoĩmby roiko. Orerepy e'ỹ eme.
10 Ha'e ramo SENHOR ijayvu xeretarã
kuery reko re. Ha'e vy aipoe'i: "Ha'e rami
avi ha'e kuery ma oguata reixe vai 'rã,
ndojejokoi 'rã oo aguã gui. Ha'e nunga rupi
SENHOR ndoguerovy'avei vy ima'endu'a 'rã
ha'e kuery reko vaiague re, ombopaga 'rãe
ojejavyague re."
11 SENHOR aipoe'ive ju xevy: "Ejerureve eme
ha'e kuery amoingo porã aguã re.
12 Mba'eta ha'e kuery okaru e'ỹ re ikuai teĩ
xee naendui 'rã ojapukaia. Mymba ha'e
mba'emo aju guigua oapy reve ome'ẽ va'erã
ogueru teĩ xee ndarovy'ai 'rã. Ha'e rami
'rãgue py amomba 'rã kyxe py, karuai ha'e
mba'eaxy vaikue py."

Teĩgue ju Jeremias ojerure ramo "Nda'evei" he'iague

13 Ha'e ramo xee aipoa'e:
— Ai SENHOR Xeruete! Ne'exa, profeta
kuery ma aipoe'i va'ekue heta va'e kuery
pe: "Ndoui 'rã kyxe revegua neĩ karuai.
Ha'e rami 'rãgue py kova'e tekoa py ou 'rã
pendekuai porã aguã anho", he'i va'ekue —
ha'e.
14 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i xevy:
— Profeta ramigua kuery ma apu rive
omombe'u okuapy xerery rupi. Teĩgueve
xee namboui, neĩ namombe'u ukai ha'e
kuery pe, ha'e kuery pe ndaxeayvui
guive. Ha'e kuery pendevy omombe'u va'e
ma oexa ra'u merami rivea, imba'ekuaa
ramigua, ovare e'ỹ va'e rupi ikuaia, ha'e
opy'a py onhembotavy ukaa rive.
15 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i profeta
ramigua kuery re: "Xerery rupi omombe'u
va'eri xee amombe'u uka ramo e'ỹ. Ha'e
kuery ma 'Kyxe revegua ha'e karuai ndoui
'rã kova'e yvy re' he'i okuapy teĩ ha'e va'e
profeta kuery ae 'rã kyxe ha'e karuai py
opa.
16 Mba'eta ijayvu renduare kuery karuai
ha'e kyxe gui omano va'ekue retekue
omombopaa 'rã Jerusalém py tape ikuai
va'e rupi. Jipoi 'rã avave rei inhono
porãarã: ha'e kuery, ta'yxy, ta'y ha'e tajy
kuery reve. Mba'eta ha'e kuery áry ambou
'rã heko vaiague rekovia.
17 "Ha'e gui ha'e kuery pe remombe'u
'rã po rami: 'Xerexay oẽ 'rã ara py ha'e
pyávy. Ndopytu'ui 'rã, mba'eta xeretarã

kuery omoingo axya ramo ai haxy ete va'e
py.
18 Ha'e rami vy mba'ety rupi aa vy aexa kyxe
py ojuka pyre. Ha'e rã tetã py ju aike vy
aexa 'rã karuai gui omano va'ekue. Profeta
ha'e sacerdote kuery oguata rei 'rã yvy re,
oo aguã ndoikuaavei vy.' "

Mboapykuea Jeremias ojerure rã "Nda'evei ae ma" he'iague

19 Ha'e rami avi rejapa ma teve Judá
kuery? Ndepy'a py nderexaxevei teve Sião
tetã? Mba'e re tu oremoingo axy ore-
monguera e'ỹ re? Oremoingo porã ju aguã
roarõ rokuapy va'eri iporã va'e ndoikoi ae.
Rokuera aguã 'rãgue py ndorerekorãveia
anho roendu.
20 SENHOR, ore kuery ma roikuaa orereko
vaia ha'e oreru kuery ojapo vaiague,
mba'eta nderovai ae rojejavy va'e.
21 Ha'e rami avi nderery remboete ukaa rupi
vy orereja eme. Mba'emo vai py ejao'i uka
eme nerenda iporãve va'e. Nema'endu'a
na orevy ndereve guarã rejapo va'ekue re,
embovaipa eme.
22 Mba'eta oiko 'rã teve mba'emo ra'angaa
amboae regua kuery omboete va'e regua
ombo'oky kuaa va'e? Ha'e rami e'ỹ vy yva
ha'e ae ombou 'rã teve oky? Ha'e nunga
moingoa ma ndee SENHOR Oreruete anho
reiko. Ha'e nunga rupi ndegui ae roarõ
oky, mba'eta ndee anho ha'e nunga ha'e
javi mboua reiko.

15

1 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i xevy:
"Moisés ha'e Samuel xerenonde ojerure
va'e rire xepy'a re noĩ 'rãgue kova'e kuery
amboaxy aguã. Toipe'apa ha'e kuery
xerenonde gui, toopa.
2 Ha'e gui ndevy pe ha'e kuery oporandu vy
'Marã katy 'rã tu roo?' he'i ramo aipo're
'rã ha'e kuery pe: 'Po rami SENHOR ijayvu:
Omano va'erã kuery too omano aguã katy,
ha'e rã kyxe py ojuka pyrã too kyxe revegua
ikuaia katy, karuai pyguarã ma too karuaia
katy, ha'e gui escravo-rã ogueraa pyrã ma
ogueraa katy too.'
3 Mba'eta SENHOR aipoe'i: 'Xee ma irundy
rupi 'rã ambopaga ha'e kuery. Kyxe py
ojukaa 'rã, jagua kuery omoatã heravy 'rã,
ha'e gui guyra yvate rupi oveve va'e ha'e
mymba inharõ va'e nhuũndy rupi ikuai va'e
ma omondoropa vy ho'upa 'rã.
4 Amboaxapa 'rã yvy regua kuery oexa vy
onhemondyipa aguã, Ezequias ra'y Judá
pygua huvixa Manassés Jerusalém tetã py
ojapo vaiague ha'e javi káuxa.' "
5 "Ha'e gui ndee Jerusalém, mava'e tu
oiko 'rã nemboaxyarã? Mava'e tu ojae'o 'rã
ndere? Mava'e tu ovaẽ 'rã reiko porã paa re
oporandu aguã?
6 Mba'eta rejepe'a xegui, nderakykue katy
ju rejevy vy. Ha'e ramo nderovai aupi 'rã
xepo romomba aguã. Xekane'õ ma rom-
boaxya py", he'i SENHOR.
7 "Ndeyvy re tetã ikuai va'e rokẽ py am-
bogua uka yrupẽ py rami, amokanhy ta'y
kuery, amomba xevygua kuery teĩ ikuaiaty
gui ndojepe'ai.
8 Ha'e pygua imeve'ỹ va'e hetave ye'ẽ rembe
rupi ita ku'i ikuai va'e gui. Kuaray mbyte
jave teĩ ambou kyrĩgue'i xy kuery mom-
baarã. Ha'e kuery áry ambou xapy'a ojex-
avai ha'e okyje aguã teĩ.
9 Sete opi'a kuery oguereko va'ekue ma
omano xapy'a inhe'ẽ oata va'e rami, ara
py teri teĩ ha'e kuery pe rã pytũmba ma.
Oxĩmba, nda'evei nho okuapy. Ha'e gui
ha'e pygua okuave'i va'e ma amboaxapa
kyxe revegua pe hovaigua kuery renonde",
he'i SENHOR.

Ojeupegua profeta SENHOR ombopy'a guaxuve juague

10 Nda'evei ete xevy, ha'e ha'i pe voi
xekuavã'i rire, mba'eta ava opu'ãa rei
pyrã, pavẽ rei oguero'a rei va'erã oikuavã!
Mba'eta xee nanhomborevei mba'emo
hi'áryve ajopyve vy, amboae kuery voi
naxemborevei ojopyve vy. Ha'e rami teĩ
ha'e kuery peteĩ-teĩ ijayvu vai xere.
11 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i: "Ha'e gui
anhetẽ xee romombaraete 'rã reiko porã
aguã. Ha'e rã nderovaigua kuery ma ojex-
avai ha'e ikuai axya ára ajapo 'rã ndere
onhemboja vy ojerure porã'i aguã rami",
he'i.
12 "Ha'e gui amongue nda'u omopẽ kuaa
'rã ri ferro kuaray ijapu'a'ia katy gui ou
va'e, e'ỹ vy overa va'ẽ?
13 Ha'e rami rã peẽ kuery romoingo axy 'rã
pendeyvy jave rupi teko vai pejapoague re.
Ha'e rami vy penemba'e rei-rei pemoĩ porã

* 15:13 Apy ma judeu kuery pe ijayvu.

va'ekue hepy re'ỹ amboaxapa 'rã heraarã
pe.*
14 Ha'e rami vy penderovaigua kuery pe xee
rogueraa uka 'rã yvy peikuaa e'ỹa katy,
mba'eta pende'áry xepoxya hendy ae ma,
tata hendy va'e rami okai va'erã."
15 Ha'e gui SENHOR, ndee ma reikuaa.
Ha'e rami avi nema'endu'a ke xere, xepy-
tyvõ ha'e xerepy ke xerakykue monhaa
kuery gui. Renhomboaxya rupi vy xereraa
uka eme. Reikuaa ma roayvu vy ae ajejojai
ukaa.
16 Ndeayvu ajou vy ha'u vyvoi. Mba'eta
ndeayvu ma arovy'a va'e xekuraxõ
mbovy'aarã, mba'eta nderery rupi
anherenoĩ uka ramo, SENHOR Xeruete
nexondaro reta va'e.
17 Ha'e nunga rupi peteĩgueve ma voi
aguapy va'e'ỹ teri ovy'a rei va'e kuery
reve, ndarovy'ai guive. Ha'e rami 'rãgue py
ndepo poyia xe'áry oĩ ramo xee ae'i aguapy
ainy, mba'eta xee aendu va'e ma ndepoxya
anho.
18 Mba'e re tu haxy va'e aendu riae tema?
Mba'e re tu xeai haxy riae oiny ndokuera
reguai vy? Ndee nda'u xembotavy 'rã teve
yy ramo'i typa vyvoi va'e rami?
19 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i xevy: "Ha'e
gui rejeko rerova ri ramo xee rogueru ju 'rã
xerenonde rupi reiko aguã. Ovare e'ỹ va'e
'rãgue py ha'evea ramigua re anho ndeayvu
ri vy reiko 'rã xeayvu mombe'uarã. Ha'e
kuery regua toje'oi ndea katy, ha'e rã ndee
ma ndereaxai 'rã ha'e kuerya katy.
20 Ha'e ramo ha'e kuery rovai xee romom-
baraete 'rã tetã kora overa va'e guigua rami.
Ha'e ramo nderovai ha'e kuery opu'ã teĩ
nda'ipo'akai 'rã ndere, mba'eta ndereve
xee aiko 'rã ha'e kuery gui rogueraa jepe
aguã.
21 Ha'e rami vy roipe'a 'rã heko vai va'e
kuery po gui, rogueraa jepe 'rã ipy'a ratã
va'e kuery po gui", he'i SENHOR.

16

Profeta ha'e ae'i oiko aguã re ijayvuague, heta va'e kuery oikuaa aguã

1 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou ju xevy.
Ha'e vy aipoe'i:
2 "Ejou eme ndera'yxyrã, ndera'y ha'e nder-
ajy e'ỹ aguã kova'e tekoa py", he'i.
3 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu kova'e
tekoa py ta'y ha'e tajy kuery itui'i va'erã
rekorã re, tuu ha'e ixy kuery rekorã re
guive. Ha'e vy aipoe'i:
4 "Ha'e kuery omano 'rã mba'eaxy gui teĩ
ndojae'oai 'rã, nonhono porãai 'rã guive.
Yvy irũrã rive 'rã opyta. Kyxe ha'e karuai
py 'rã omano, ha'e he'õgue opyta 'rã guyra
yvate rupi oveve va'e ha'e mymba yvy
rupigua rembi'urã."

5 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu: "Eike
eme omanogue re ojae'o okuapya py,
ndepy'a vai eme, eronhemboaxy eme
guive, mba'eta ha'e kuery gui aipe'a ma
mby'a porã, ayvua ha'e amboaxya rupi aiko
aguã", he'i SENHOR.
6 "Mba'eta kova'e yvy re omano 'rã
yvatekueve ha'e yvyĩgueve. Ha'e va'e kuery
ma ndojatyai 'rã, ndojae'oai 'rã, ha'e kuery
re ipy'a vaia rupi nonhekyxĩmba reiai 'rã,
neĩ oakã nonhopĩai 'rã guive.*
7 Ojae'o va'e kuery pe ma nome'ẽavei 'rã
mbojape omanogue re ombopy'a porã ju
aguã, neĩ peteĩve karo yy nome'ẽai 'rã
opo'o aguã regua, tuu e'ỹ vy ixy omano rire
teĩ.
8 Eike eme oo ngaru oikoa py, ha'e kuery
reve reguapy vy rekaru ha'e rey'u e'ỹ
aguã."
9 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e, Israel
kuery Ruete aipoe'i: "Ne'exa, peikove teri
reve, ha'e pexaa py ae amombytu'u 'rã
pevy'aa kova'e tekoa gui, peporaeia, ha'e
omenda va'erã oguerovy'aa rupi oporaeia
guive.

10 "Neretarã kuery pe remombe'u 'rã
pova'e ayvu ha'e javi. Ha'e ramo ha'e
kuery oporandu 'rã: 'Mba'e re tu SENHOR
ha'e rami ete oremongyje nda'evei ete va'e
py? Mba'e nunga py tu orereko vai ha'e
rojejavy SENHOR Nhanderuete rovai?' he'i
'rã ndevy.
11 Ha'e ramo ndee rembovai 'rã: 'Mba'eta
peneramoĩ kuery xerejapa', he'i SENHOR.
'Ha'e rami vy oje'oi amboae ramigua tuuete
kuery re rive, ha'e kuery pe ju ikuai vy
ombojerovia aguã. Ha'e rã xee ma xerejapa
okuapy, xeguigua lei rami voi nda'ikuaixei
raka'e.

* 16:6 Hetarã omano rã amongue onhekyxĩmba rei 'rã, ha'e'ỹ vy oakã onhopĩ 'rã ipy'a vai vy (41.5; Ezequiel 7.18; Miquéias 1.16).

12 Ha'e gui peẽ kuery ma peneramoĩ kuery
ikuaiague gui pendereko vaive ju, mba'eta
peneakã ratãa rupi peteĩ-teĩ pendekuai,
xenhe'ẽ rendu e'ỹ vy.
13 Ha'e nunga rupi kova'e yvy gui roipe'apa
'rã peteĩ yvy peẽ ha'e peneramoĩ kuery
ndapeikuaaiague katy. Xee norom-
boaxyvei ramo ha'e py ju 'rã pendekuai
amboae ramigua tuuete pe, ara py ha'e
pyávy.' "
14 SENHOR aipoe'ive ju: "Ha'e rami teĩ
ne'exa, ou ma oiny ára, 'Anhetẽ ete SEN-
HOR oikove va'e Egito yvy gui Israel kuery
oguenoẽ va'ekue rery rupi aura', ndape-
jeveia ára.
15 Ha'e rami 'rãgue py po rami 'rã peura:
'Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e kuaray
apu'a'ia katy gui ha'e yvy jave rupi
omondoukapaague gui Israel kuery ogueru
va'ekue rery rupi aura', peje 'rã. Mba'eta
xee ajapo 'rã pendeyvy katy ae ju pejevypa
aguã rami, peneramoĩ kuery yvyrã ame'ẽ
va'ekue py ae."
16 SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, ambou reta
'rã pira mbo'aa kuery. Ha'e va'e kuery ma
Judá regua kuery ae 'rã ombo'a. Ha'e va'e
rire ma imba'ejuka va'e kuery ju 'rã ambou
reta, pira mbo'aa kuery ojuka aguã yvyty
ha'e yvy'ã ikuai va'e áry rupi, ita pa'ũ rupi
guive ikuai va'e ojuka aguã.
17 Mba'eta aexa pota 'rã ha'e kuery ikuaia
ha'e javi rupi. Avave rei nonhemi 'rã xegui,
gueko vai voi nonhomi 'rã aikuaa pota aguã
gui.
18 Jypy'i ma ambopagave ete 'rã heko
vaiague ha'e ojejavyague re, mba'eta
xevygua yvy omongy'apa rire mba'emo
ra'angaa ojou vaipy peguare kuery re'õgue
py, yvy xevy guarã va'ekue omonyẽmba
ojeguarupy rive."
19 Ha'e gui ndee SENHOR ma xemom-
baraetea reiko, ajexavaia ára anhemi aguã.
Ha'e gui ndea py ou 'rã yvy regua kuery yvy
apy guive. Ha'e vy aipoe'i 'rã okuapy: "Or-
eramoĩ kuery ma apu regua anho oguereko
va'ekue, mba'emo ra'angaa ovare'ỹ va'e,
iporã va'e noĩa.
20 Ha'e gui avakue ha'e kuery ae nda'u ojapo
'rã ri nguueterã? Ha'e rami avi ha'e nunga
ma tuuete e'ỹ ae guive", he'i 'rã okuapy.
21 "Ne'exa, aỹ ha'e kuery pe aexa uka 'rã
xembaraetea ha'e xepo'akapaa. Ha'e ramo
ma ha'e kuery oikuaa 'rã SENHOR aikoa."

17

*Teko vai nhanembotavy ha'e nhanemokan-
hya re ijayvua*

1 "Ha'e gui Judá kuery ojejavya ma ferro
rakua py ipara oiny, diamante omboakua
pyre py guive. Ha'e nunga ma ha'e kuery
kuraxõ re ae ipara, ha'e altar ojapo va'ekue
apy re guive.
2 Ha'e va'e altar re ta'y kuery voi ima'endu'a
'rã, ha'e mba'emo ra'angaa yvyra hovana
va'e guýry ha'e yvy'ã áry rupi omopu'ã
imo'amy va'ekue re.
3 Ha'e gui ndee yvy mbyte yvyty repu'ã
va'e, ndere mba'emo porã ha'e hepykueve
oĩ va'ekue. Ha'e nunga ha'e javi ma je-
javya káuxa amboaxa 'rã ipe'aarã pe, ombo-
jeroviaaty ndee yvyty áry ikuai va'e guive.
4 Ndekáuxa ae oipe'apaa 'rã ndevy guarã
ame'ẽ va'ekue. Ha'e ramo ajapo 'rã
nderovaigua kuery pe reiko aguã rami yvy
reikuaa e'ỹa re, xepoxya tata rami raka'e rã
peve guarã remoendy rire."
5 SENHOR aipoe'i: "Ayvu vaipy 'rã ikuai
avakue re rive ojerovia va'e. Ha'e kuery
ma to'o imarã va'erã re rive ojerovia, ha'e
opy'a py SENHOR gui mombyry ikuai.
6 Ha'e kuery ikuai 'rã jai rogue ha'e ae'i
tekoa e'ỹa py henhoĩ va'e rami. Iporã va'e
teĩ ndoexai 'rã, mba'eta tekoa e'ỹa py ae
tema 'rã ikuai, yvy piru reia ha'e juky rive
oĩa rupi, avave rei noĩaveia rupi.
7 Ha'e rã ayvu porãmby 'rã ikuai SENHOR re
ojerovia ha'e SENHOR oarõ oikovy va'e.
8 Mba'eta ha'e kuery ikuai porã 'rã yy yvýry
yvyra onhotỹ mbyre rami. Hapo yakã'i
peve oo ramo ndokyjei 'rã haku gui. Hogue
ma hovy porã riae 'rã. Nda'okyveia ára teĩ
nda'ipirui 'rã, ndai'a e'ỹi 'rã guive.
9 "Ha'e gui avakue py'a ma opa mba'e
gui nhombotavypave ha'e nda'evei va'e ae.
Mava'e nda'u oikuaa 'rã?
10 Xee SENHOR ae aikuaa pota 'rã ipy'a re,
xee ha'ã 'rã guive onhembopy'aa, oikoague
rekovia ame'ẽ aguã, peteĩ-teĩ oikoague rami
ae.
11 Inambu pytã ngupi'a ae e'ỹ omboaku-a
rami avi ha'evea rami e'ỹ ojoupave va'e.
Ha'e kuery oikove teri reve ha'e nunga
oipe'apaa xapy'a 'rã, ha'e gui opaa py
hi'arandu e'ỹ va'e 'rã ikuai."

*Nhanderuete oepy aguã re Jeremias
ojapukaiague*

12 Ore rombojerovia atyrã ma hexakãmba
ha'e iky'a e'ỹ va'e, jypy'i guive yvate ete
va'e oĩ.
13 Ndee SENHOR ma Israel kuery oarõ
okuapy va'e reiko. Ha'e rã nderejaare kuery
ma oxĩmba va'erã meme.
"Tá, xegui ojepe'a va'e rery ma yvy py
rive 'rã ipara oiny, SENHOR yy marã e'ỹ
me'ẽa oeja rire", he'i.
14 SENHOR, xemonguera ke akuera ete
aguã. Xereraa jepe ke aa jepe ete aguã.
Mba'eta ndee anho rogueroporai.
15 Ne'exa, xevy pe ha'e kuery aipoe'i 'rã
okuapy: "Mamo tu oĩ SENHOR ayvu? Toje-
upity vyvoi!" he'i okuapy.
16 Xee ndajepe'ai ndevygua kuery re apenaa
gui, ikuai axy ára ou rã ndaexaxei teĩ. Ndee
ma reikuaa. Xeayvu xejuru gui oẽ va'e voi
reikuaapa.
17 Enhemoingo eme xemondyiarã, mba'eta
nda'eveia ára ma ndere anho 'rã anhemi.
18 Xeavyky reia kuery toxĩmba, ha'e rã
xee ma taxĩmba eme. Ha'e kuery ton-
hemondyipa, ha'e rã xee ma tanhemondyi
eme. Ha'e kuery áry ae embou ára vai, ha'e
emokanhymba jevy-jevy.

Sábado ára omboetea aguã re ijayvuague

19 SENHOR aipoe'i xevy: "Tereo, epu'ã
e'amy ha'e kuery retã rokẽ py, Judá pygua
huvixa kuery oike ha'e oẽaty py, ha'e
Jerusalém tetã rokẽ ikuai va'e ha'e javi
yvýry.
20 Ha'e vy aipo'ere 'rã ha'e kuery pe: 'Peẽ
Judá pygua huvixa kuery, pendu ke SEN-
HOR ayvu, Judá ha'e Jerusalém pygua kuery
kova'e okẽ rupi peike va'e ha'e javive.'
21 Po rami SENHOR ijayvu: Peẽ kuery peikove
pukuxe vy sábado ára pevoyive eme
mba'emo, peroike eme guive Jerusalém
tetã rokẽ rupi.
22 Sábado ára penoẽve eme voyi pendero
gui, mba'eve pejapo eme guive. Ha'e rami
'rãgue py pemboete 'rã sábado ára, pener-
amoĩ kuery pe ajapo ukaague rami vy.
23 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma xeayvua
re nopenai vy ndojapyxakai raka'e. Ha'e
rami 'rãgue py inhakã ratã okuapy xeayvua
noendu potai vy, onhemo'arandu uka e'ỹ
aguã.
24 " SENHOR ijayvuve ju: Ha'e rã peẽ
kuery ma pendu ke xeayvua, ha'e pem-
boete sábado ára, tetã rokẽ rupi voyi per-
oike ve'ỹ ha'e mba'eve pejapo e'ỹ aguã.
25 Ha'e rami ri ramo kova'e tetã rokẽ rupi
oike nho 'rã penderuvixave kuery guem-
biguai yvatekueve reve, tenda Davi ope-
naaty áry oguapy va'erã. Guembiguai
kuery yvatekueve reve 'rã oaxa jogueruvy
karóxa py, ha'e kavaju áry, avakue Judá
ha'e Jerusalém pygua kuery reve. Ha'e rami
rire kova'e tetã py ikuaia 'rã raka'e rã peve.
26 Ha'e gui oupaa 'rã Judá regua tetã ha'e
Jerusalém yvýry rupi ikuaia gui, Benjamim
yvy, yvy reia ha'e yvy'ã reia kuaray puku-
a katy gui. Ha'e rami vy ogueru 'rã
mymba oapy reve ome'ẽ va'erã, mba'emo
aju guigua ha'e heakuã porã va'e, SENHOR
oguerovy'aa rupi ome'ẽ aguã ixupegua opy.
27 Ha'e rami avi napendu potai vy sábado
ára napemboetei ramo, xapy'a rei sábado
ára Jerusalém tetã rokẽ rupi voyi peroike
ramo tata py apypa 'rã okẽ ikuai va'e. Ha'e
va'e tata omomba 'rã Jerusalém py huvixa
ro ikuai va'e, ndoguevei 'rã guive."

18

Mba'emo ryru nhae'ũ guigua re ijayvuague

1 Jeremias pe SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i:
2 — Epu'ã ke, tereo nhae'ũ gui mba'emo
apoa ro py. Ha'e py ma rendu 'rã xeayvu —
he'i.
3 Ha'e ramo aa nhae'ũ gui mba'emo apoa ro
py. Ha'e py ama'ẽ rã ha'e va'e omba'eapo
oiny ojere va'e áry.
4 Ha'e gui mba'emo ryrurã nhae'ũ gui ojapo
va'ekue ivaipa ramo ha'e va'ekue gui am-
boae ju ojapo ha'e ae oipotaa rami.
5 Ha'e ramo SENHOR oayvu ombou xevy.
6 Ha'e vy aipoe'i: "Upe va'e nhae'ũ gui
mba'emo apoa ojapoa rami ha'eve xee voi
peẽ Israel kuery roguereko aguã. Ne'exa,
ipo py yapo oĩ va'e rami peẽ Israel kuery voi
xepo py peĩ.
7 Mba'eta peteĩ regua e'ỹ vy peteĩ tetã re
mba'e xeayvu 'rã aipe'apa aguã, aity ha'e
ambovaipa aguã re.
8 Ha'e rami teĩ ha'e kuery gueko vai gui
ojeko rerova ri ramo xee voi amboae rami
'rã areko, mba'emo vai ambou aguã re an-
hembopy'aague rami ve'ỹ.
9 Ha'e rami avi peteĩ regua e'ỹ vy peteĩ tetã
re xeayvu 'rã amombaraete ha'e anhotỹ
aguã re.
10 Ha'e ramo xapy'a rei ha'e kuery ma
xerenonde rupi teko vai rupi tema 'rã ikuai

xeayvua noendu potai vy. Ha'e ramo xee
amboae rami 'rã areko amoingo porã aguã
re anhembopy'aague rami ve'ỹ.
11 Ha'e nunga rupi aỹ ma ndeayvu ke Judá
regua avakue ha'e Jerusalém pygua kuery
pe. Ha'e vy aipo're 'rã: 'Po rami SENHOR
ijayvu: Ne'exa, xee ma ambou ta mba'emo
vai, peẽ kuery rovai aiko aguã re anhem-
bopy'a rire. Ha'e nunga rupi aỹ peteĩ-
teĩ pejeko rerova na ha'eve'ỹa rami pen-
dekuaia ha'e mba'emo vai pejapoa gui,' 're
'rã.
12 Ha'e rami teĩ ha'e kuery aipoe'i 'rã:
'Nda'evevei ae ma teve, mba'eta ore kuery
ma orekuaive tema 'rã ore ae roipotaa rami.
Peteĩ-teĩ roiko 'rã oreakã ratãa rupi, or-
ereko vaia rami ae', he'i 'rã okuapy.

13 "Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i: 'Pe-
porandu na aỹ amboae regua kuery ikuaia
rupi mava'e pa ha'e nunga oenduague re.
Mba'eta ha'e ramigua ete Israel kuery ojapo
va'ekue!
14 Ha'e gui Líbano yvyty re itaova oĩ va'e
áry yro'y apĩ oĩaty gui nda'u okanhy 'rã ri?
Tyrã pa typa 'rã ri yro'y rykukue mombyry
guigua?*
15 Any, teĩ xevygua kuery ma hexaraipa
okuapy xegui. Ha'e rami vy mba'emo
ra'angaa pe rive oapy 'rã okuapy heakuã
porã va'e. Ha'e nunga ma ojapo tape yma
guare rupi ikuai vy onhepyxangapa aguã
rami, tape joja e'ỹa rupi ju oje'oi aguã,
16 ha'e kuery yvy nhomondyipaarã opyta
aguã rami, ha'e amboae kuery ojojai rei
aguã rami. Mba'eta ha'e rupi oaxa va'e
kuery onhemondyi vy ombovava 'rã oakã.
17 Mba'eta yvytu kuaray oua katy gui ou va'e
py amoaĩmba 'rã hovaigua kuery renonde
rupi. Ha'e kuery ikuai axya ára aexa uka 'rã
xekupe, xerova e'ỹ.' "

Ngovaigua kuery rovai profeta ojerureague

18 Ha'e ramo aipoe'i okuapy: "Peju ke,
mba'emo jajapo Jeremias rovai. Mba'eta
oiko riae 'rã lei rupi sacerdote ha'e
hi'arandu va'e nhanemongetaarã, ha'e
profeta ayvu omombe'u va'erã. Peju na,
nhamoĩ vai ayvu py, ijayvua nhaendu ve'ỹ
aguã", he'i okuapy xere.

19 Ha'e gui SENHOR, ema'ẽ na xere, ha'e
endu pota xere ijayvu rei va'e kuery
ijayvua.
20 Iporã va'e re omboekovia 'rã teve
ha'eve'ỹa ramigua? Mba'eta ha'e kuery
ojo'o yvykua xenhe'ẽ ombo'a aguã.
Nema'endu'a ke nerenonde xee ajexa
ukaague re, mba'eta ha'e kuery remoingo
porã aguã re ajerure va'ekue, rejou vai aguã
re'ỹ.
21 Ha'e nunga rupi ha'e kuery ra'y kuery
emboaxa karuai pe, ejapo ke ta'y kuery
karuai ha'e kyxe py omano aguã rami. Tove
ta'yxy kuery gui toipe'apaa imemby kuery,
imeve'ỹ va'e ta'ikuai. Tove ime kuery
tomanomba mba'eaxy gui. Ha'e gui kun-
umigue ma joe opu'ãa py tojukapaa kyxe
py.
22 Ha'e kuery re opu'ã va'erã kuery rem-
bou xapy'a ramo tojapukai okuapy ngoo
gui. Mba'eta ha'e kuery yvy ojo'o okuapy
rire xejopy aguã, xepy rupi ojokua nhuã
xembo'axe vy.
23 Ha'e rã SENHOR, ndee reikuaa ae ma xe-
jukaxe vy nhomongeta okuapya ha'e javi.
Eperdoa eme ha'e kuery reko vaiague re,
embogue eme ojejavyague nerenonde gui.
Nerenonde ojexa uka vy to'apa. Ndepoxya
ára py embopaga ke.

19

Yryru ombovo aguã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'i: "Tereo, ejogua peteĩ
yryru nhae'ũ gui ojapo pyre. Nderupive
eraa avi neretarã kuery regua ha'e sacer-
dote regua nhomongetaa kuery.
2 Tapeo Hinom ra'y rekoague yvyugua
py, nhae'ũ gui mba'emo apoa rokẽ katy.
Emombe'u ha'e py ndevy amombe'u uka
va'e.
3 Ha'e vy aipo're 'rã: 'Judá pygua huvixa
kuery ha'e Jerusalém py pendekuai va'e,
pendu ke SENHOR ayvu. Po rami ijayvu
SENHOR ixondaro reta va'e, Israel kuery
Ruete: Ne'exa, kova'e tekoa áry ambou
'rã mba'emo vai. Ha'e ramo ha'e nunga
oendu va'e ha'e javi nhemondyi gui ijapyxa
nhe'ẽmba 'rã.
4 Mba'eta ha'e kuery xerejapa vy
omongy'apa rei kova'e tekoa, nguuete

* 18:14 Líbano rery ma "Yvyty xiĩ va'e" 'ea, yvate etea py yro'y ojekuaa riae ramo. Ha'e gui yro'y rykukue oxyry ouvy vy oata e'ỹ re omoakỹ 'rã ha'e va'e yvy.

mboae pe heakuã porã va'e oapy vy, ha'e
nunga peteĩgueve oexa va'e'ỹ teri, tuu
kuery, neĩ Judá pygua huvixa kuery voi.
Ha'e vy kova'e tekoa ha'e javi rupi omoẽ
okuapy heko porã va'e ruguy.
5 Ha'e vy yvy'ã ikuai va'e áry rupi ojapo
okuapy Baal ra'angaa mbojerovia atyrã,
tata py gua'y kuery oapy aguã Baal pe
ome'ẽ vy. Teĩgueve ma ha'e ramigua ajapo
uka va'e'ỹ, ha'e rami aguã re ndaxeayvui,
neĩ nanhembopy'ai guive.
6 Ha'e nunga rupi ou ma oiny ára kova'e
tekoa pe neĩ "Tofete", neĩ "Hinom ra'y
rekoague yvyugua" 'ea ve'ỹ aguã. Ha'e rami
'rãgue py "Yvyugua jojukapaaty" 'ea 'rã,
he'i SENHOR.
7 Mba'eta kova'e tekoa py ambovaipa 'rã
Judá ha'e Jerusalém pygua kuery nhomon-
getaague, ajapo 'rã kyxe gui ho'apa aguã
rami ngovaigua kuery renonde, ijukaxea
kuery po py. Ha'e vy he'õgue amboaxa 'rã
guyra yvate rupi oveve va'e ha'e mymba
yvy rupi ikuai va'e rembi'urã.
8 Kova'e tetã amoĩ 'rã nhomondyipaarã, am-
boae kuery ojojai rei aguã. Ha'e rupi oaxa
va'e ha'e javi onhemondyi vy ojojai rei 'rã,
ha'e kuery re ha'e rami ete mba'emo vai
oiko rire.
9 Hovaigua ijukaxea kuery ojokopa vy
omoingo axy ramo ajapo 'rã ha'e kuery
gua'y kuery ha'e guajy kuery ro'okue ho'u
aguã rami, ha'e peteĩ-teĩ ho'u 'rã oirũ
ro'okue', 're 'rã.

10 "Ha'e ramo avakue nderupive oo
va'ekue oexaa py rembovo 'rã yryru.
11 Ha'e vy aipo're 'rã ha'e kuery pe: 'Po rami
SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i: "Guĩ
rami xee amomba 'rã kova'e kuery ha'e
kova'e tetã, yryru nhae'ũ gui ojapo pyre
ombovoa rire ndojeapoveia rami avi. Ha'e
ramo hetekue ojatya 'rã Tofete py, amboae
henda py ojatya aguã jipoi ramo.
12 Ha'e rami ae ajapo 'rã kova'e tekoa re, ha'e
py ikuai va'e kuery re guive", he'i SENHOR.
"Kova'e tetã amombyta 'rã Tofete ramigua
ete.
13 Mba'eta Judá pygua huvixave kuery ha'e
Jerusalém pygua kuery ro ha'e javi ma
Tofete rami avi 'rã ha'eve'ỹ va'e meme, yva
re ikuai va'e pe heakuã porã va'e oapyague
ha'e amboae tuuete pe vinho onhoẽague
guive", he'i.' "

14 Ha'e gui Tofete py SENHOR ayvu
omombe'u aguã omondoukaague gui
Jeremias ojevy vy opu'ã ho'amy SENHOR
pegua oo roka py. Ha'e vy aipoe'i heta va'e
kuery ha'e javi pe:
15 "Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete: Ne'exa, kova'e
tetã ha'e tekoa'i ikuai va'e áry ambou 'rã
mba'emo vai xeayvuague ha'e javi, mba'eta
xeayvu noenduxei vy inhakã ratãmba rire."

20

Profeta Jeremias jokuaare re ijayvuague

1 Ha'e va'e ayvu Jeremias omombe'u rã
sacerdote Imer ra'y Pasur oendu. Ha'e va'e
ma SENHOR pegua oo pygua ruvixa oiko.
2 Ha'e vy Pasur profeta Jeremias oinupã uka
ma vy ipy ojokua uka yvyra re. Ha'e va'e
ma oĩ Benjamim regua okẽ yvatevea py,
SENHOR pegua oo yvýry. Ha'e gui ko'ẽgue
ma Pasur ojora ju Jeremias yvyra gui.
3 Ha'e ramo ixupe Jeremias aipoe'i:
— SENHOR nanemboeryvei ma 'rã Pasur,
ha'e rã "Jovaive-ive re nhomongyje reia"
he'ia anho.
4 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu: "Ne'exa,
xee rojapo 'rã ndee ae renhemongyje
aguã rami, neirũ kuery ha'e javi pe guive.
Mba'eta rexaa py ae hovaigua kuery
ojukapa 'rã kyxe py. Judá yvy ha'e javi
amboaxa 'rã Babilônia pygua huvixa po py.
Ha'e ramo ogueraapa 'rã Babilônia katy
escravo-rã, kyxe py ojuka 'rã guive.
5 Kova'e tetã py perekopa va'ekue amboaxa
avi 'rã, pemba'eapoa gui pejoupa va'ekue
ha'e hepykueve ha'e javi. Tá, Judá regua
huvixa kuery omoĩ porã va'ekue ha'e javi
amboaxa 'rã hovaigua kuery po py. Ha'e
ramo ha'e kuery oipe'apa 'rã heravy Babilô-
nia katy.
6 Ha'e gui ndee Pasur ndero py ikuai va'e
ha'e javi reve penembo'a vy pendereraapa
avi 'rã. Ha'e ramo Babilônia tetã katy 'rã
peo. Ha'e py ma pemanomba 'rã, pen-
deatya 'rã guive: ndee ha'e neirũ kuery ha'e
javi, ha'e va'e kuery pe ayvu porã merami
rive remombe'ua va'ekue reve."

Profeta iporiau reia rupi ijayvuague

7 SENHOR, guĩ rami aiko aguã re ndeayvu
ramo aiko. Xegui nembaraeteve va'e vy

ndepo'aka. Ha'e ramo ko'ẽ nhavõ ombojaru reipy aiko. Ha'e kuery va'e regua peteĩteĩ xejojai rei 'rã okuapy.
8 Mba'eta ajapukai ha'e xeayvu atã reve anho amombe'u aikovy remokanhy ha'e rembopaga aguã regua. Ha'e rami py ndee SENHOR ayvu káuxa aiko ovare e'ỹ va'e ha'e omoxĩmba pyrã, ko'ẽ nhavõ.
9 Ha'e gui anhembopy'a vy "Ha'e nunga namombe'uvei, ndaxeayvuvei ma 'rã hery rupi", ha'e teĩ xekuraxõ re ndeayvua hendy 'rã tata rami, xekãgue mbyte tata omboty pyre rami hendy. Ha'e ramo aiko axy vaipaa py xekane'õ ma, narombaraetevei ma 'rã guive.
10 Mba'eta mbovy rei e'ỹ aendu ijayvu rei rã: "Jovaive-ive re nhomongyjea! Pendeayvu na hexe, nhandeayvu na!" he'i va'e. Xerayvu ete va'ekue eteve voi anhepyxanga aguã oarõ vy aipoe'i 'rã okuapy: "Onhembotavy uka ramo nhandepo'aka 'rã hexe, ha'e vy jajepy 'rã", he'i okuapy.
11 Ha'e rami teĩ SENHOR ma xereve oiko joe opu'ã va'ety ipo'akapa va'e rami. Ha'e ramo xeavyky reia kuery ae 'rã onhepyxangapa, nda'ipo'akai 'rãe. Ha'e kuery oxĩmba ete 'rã. Hi'arandu rupi e'ỹ ikuai rire ha'e kuery re ou 'rã oxĩmba aguã raka'e rã peve guarã, ha'e va'e re ndaexaraivei 'rã.
12 Ha'e gui ndee SENHOR ixondaro reta va'e, rexa 'rã heko porã va'e, reikuaa pota 'rã jopy'a ha'e nhokuraxõ re oĩ va'e re. Tove xee taexa ha'e kuery re repu'ã rã, ndepo py xerekove amboaxa rire.
13 Peporaei ke SENHOR pe, perovy'a SENHOR, mba'eta ojexavai rei va'e nhe'ẽ ogueraa jepe ojavyky rei va'e kuery po gui.

Jeremias itui'iague ára re ijayvu vaiague

14 Ayvu vaipy toiko xetui'iague ára. Togueroayvu porãa eme ha'i xekuavã'iague ára.
15 Ayvu vaipy toiko xeru pe ava ha'e nunga mombe'uare, ovy'a ete reve "Itui ma ndera'y", he'i va'e.
16 Tove ha'e va'e ava toiko tetã SENHOR omboaxy e'ỹ re ombovaipa va'ekue rami. Ko'ẽmba jave toendu ojapukai va'e, ha'e rã kuaray mbyte jave ma taevovo rei.
17 Mba'e re tu Nhanderuete ndaxejukai raka'e xeryru'i pyve? Mba'e re tu ha'i ryepy aĩ reve norenhono porãai raka'e? Ha'e'ỹ vy raka'e rã peve ndaye guaxu'i ma voi va'e rire.
18 Mba'e re tu xeryru'i gui aẽ raka'e amba'eapo ha'e xeporiaua aendu aguã rive, ha'e aikoa ára opa peve axĩmba aguã?

21

Nabucodonosor Jerusalém tetã ombovaipa aguã re ijayvu ma voiague

1 Jeremias pe SENHOR oayvu ombou va'ekue, mba'eta huvixa Zedequias ombou Malquias ra'y Pasur ha'e Maaséias ra'y sacerdote Sofonias aipoe'i aguã:
2 "Eporandu na SENHOR pe orere, mba'eta Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor ou orere opu'ã aguã. Xapy'a rei SENHOR orepytyvõ 'rã hexa pyrã ojapo vy, orea gui orerovaigua kuery ojepe'a aguã", he'i.
3 Ha'e ramo Jeremias aipoe'i ha'e kuery pe: "Po rami pendeayvu 'rã huvixa Zedequias pe.
4 Po rami SENHOR Israel kuery Ruete ombovai: Ne'exa, xee ajapo 'rã tembiporu joe opu'ãa pygua pendepo py pereko va'e penderovai ju oiporua aguã rami. Mba'eta peneretã kora rovai Babilônia pygua huvixa ha'e caldeu kuery re pepu'ã aguã py tembiporu peiporu va'ekue xee ajapo 'rã peneretã mbyte ju omboatypaa aguã rami.
5 Xee ae apu'ã 'rã peẽ kuery rovai xepo aupi vy xepo'akaa aexa uka reve, xepoxya, rojou vaia ha'e rombopaga etea rupi.
6 Ha'e rami vy kova'e tetã pygua kuery ajukapa 'rã, avakue ha'e mymba kuery guive. Mba'eaxy vaikue gui 'rã omanomba."
7 SENHOR aipoe'ive ju: "Ha'e va'e rire ma amboaxa 'rã Judá pygua huvixa Zedequias hembiguai kuery reve. Kova'e tetã pygua kuery mba'eaxy gui, kyxe ha'e karuai gui nomanombai va'ekue ha'e javi amboaxa 'rã Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor po py, hovaigua ijukaxea kuery po py guive. Ha'e ramo ojukapa 'rã kyxe py. Ndojuka e'ỹi 'rã, noendui 'rã nda'evei nhoa neĩ omboaxya.
8 "Ha'e gui heta va'e kuery pe ju aipo're 'rã: 'Po rami SENHOR ijayvu: "Ne'exa, penerenonde amoĩ 'rã tape tekove katy oo va'e, ha'e manoa katy oo va'e guive.
9 Kova'e tetã py opyta va'ekue omanomba 'rã kyxe py, karuai e'ỹ vy mba'eaxy gui. Ha'e rã caldeu kuery tetã jokopaa va'e pe

ojereraa uka va'e ma oikove 'rã, guekove
ogueraa jepe uka 'rã.
10 Mba'eta kova'e tetã katy xerova ha'amy
mba'emo vai ambou aguã, iporã va'e e'ỹ",
he'i SENHOR. "Ha'e rami vy amboaxa
'rã Babilônia pygua huvixa po py oapypa
aguã", 're 'rã.' "
11 "Ha'e gui Judá pygua huvixa ro pygua
kuery pe ju aipo're 'rã: 'Pendu ke SENHOR
ayvu.
12 Davi ramymino kuery, po rami SENHOR
ijayvu: "Aje'ive reve peikuaa pota na an-
hetẽ rupi, peraa jepe ikuai axy va'e imoingo
axya po gui, xepoxya tata rami hendy e'ỹ
aguã ha'eve'ỹa rami rei pendekuaia rovai,
imboguearã oiko e'ỹ re."
13 SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, peẽ yvyugua
pygua ha'e ita guaxu nhuũndy reia mbyte
oĩ va'e rami pepu'ã va'e kuery, xee ma pen-
dovaigua aiko. Peẽ kuery aipopeje: 'Mava'e
tu ou 'rã nhanderovai?' ha'e 'Mava'e tu
oike 'rã nhanderekoa py?' peje teĩ pen-
derovaigua aiko.
14 Ha'e rami vy rombopaga 'rã pendekua-
iague re. Peneretã re amoendy 'rã
tata, ka'aguy re rami avi. Ha'e va'e ma
pendeyvýrykue ha'e javi 'rã omomba", he'i
SENHOR.' "

22

Judá pygua huvixa ro pygua kuery rovai ijayvuague

1 SENHOR aipoe'i: "Tereo ke Judá pygua
huvixa ro py, ha'e emombe'u pova'e ayvu
ha'e py.
2 Ha'e vy aipo're 'rã: 'Ndee Judá pygua
huvixa, tenda Davi openaaty py reguapy
va'e, endu ke SENHOR ayvu, nerembiguai
kuery ha'e ndevygua kuery kova'e okẽ rupi
oike va'e ha'e javi reve.
3 Po rami SENHOR ijayvu: "Pejoguereko ke
anhetẽ rupi, pepena porã. Ojexavai va'e
peraa jepe imbojexavai reia kuery po gui.
Pembojexavai rei eme amboae yvy regua,
neĩ tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ va'e. Emoẽ eme
heko porã va'e ruguy kova'e tekoa re.
4 Mba'eta pova'e ayvu pejapo ete ramo
kova'e okẽ rupi oike nho 'rã huvixa kuery
tenda Davi openaaty py oguapy va'erã,
karóxa py ha'e kavaju áry, guembiguai ha'e
ojeupegua kuery reve.
5 Ha'e rã pova'e ayvu napenduxei ramo xee
ae rery rupi 'rã aura kova'e oo ombovaipa
pyre rive amombyta aguã re", he'i SENHOR.'
"
6 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu Judá
pygua huvixa ro re: "Ndee ma Gileade ha'e
Líbano yvyty apyte rami ajou porã va'eri
anhetẽ rojapo 'rã tekoague rive, tetã oĩa
ve'ỹ aguã rami.*
7 Nderovai ambou 'rã nemombaarã. Ha'e
ramo peteĩ-teĩ guembiporu reve ou vy
ojayapa 'rã yary reiporavo va'ekue, ha'e vy
omombo 'rã tata py.
8 Ha'e rami rire pavẽ regua kova'e tetã rupi
oaxa vy peteĩ-teĩ aipoe'i 'rã oirũ pe: 'Mba'e
re tu SENHOR guĩ rami ete ojapo kova'e tetã
guaxu re?' he'i 'rã.
9 Ha'e ramo ha'e kuery pe ombovaia 'rã:
'Mba'eta ojepe'apa rire SENHOR nguuete
guexeve guarã ojapo va'ekue gui, ha'e am-
boae ramigua tuuete ombojerovia, ha'e ix-
upe rive ikuai rire.' "

Judá pygua huvixa Salum rovai ijayvuague

10 Pejae'o eme huvixa omano va'ekue re,
penhendu eme. Ha'e rami 'rãgue py pe-
jae'o vaipa ete 'rã ta'ykue ogueraa pyre
re. Mba'eta ha'e va'e ma ndojevyvei 'rã,
ndoexavei 'rã yvy itui'iague.†
11 Mba'eta SENHOR ijayvu Josias ra'y Judá
pygua huvixa Salum, nguu Josias rekovia oĩ
va'ekue re, kova'e tekoa gui oipe'a pyre re
guive. Ha'e vy aipoe'i: "Ndojevyvei ma 'rã
apy.
12 Ha'e rami 'rãgue py escravo-rã ogueraa
ague py ae 'rã omano. Ndoexavei 'rã kova'e
yvy", he'i.

Judá pygua huvixa Jeoaquim rovai ijayvuague

13 "Nda'evei ete 'rã anhetẽ rupi e'ỹ
joguerekoa rupi ngoo ojapo va'e, jokorea
rupi ngoorã ojapo aguã mba'emo ojou

* 22:6 Gileade ha'e Líbano yvyty apyte re ikuai yvyra tuvixakueve anho, yary, ha'e nunga. Ha'e gui huvixave ro pe "Oo Líbano regua ka'aguy guigua" 'ea (1 Reis 7.1-7). Ha'e gui versículo 23 py ma huvixave pe ae "Líbano pygua, yary guigua py ndero va'e" 'ea. † 22:10 Huvixave Josias heko porã va'e omano rire Israel kuery ojae'o vaipa okuapy hexe. Ha'e rã ta'y Salum ma Egito pygua huvixa ogueraa oyvy re omano aguã py (2 Reis 23.34). Ha'e gui Salum Jeoacaz hery mboae va'e ogueraa ma rire tyke'y Jeoaquim ju oĩ hekovia.

va'e pe. Ha'e va'e ma ojeupegua
kuery omomba'eapo teĩ ndopagai,
omba'eapoague repy nome'ẽi va'e.
14 Mba'eta aipo're: 'Xerorã ajapo 'rã tuvixa
va'e, ha'e opy ja'oa ikuai va'e ambopyve 'rã.
Yvate rupi amoĩ 'rã janela-rã, yary guigua
py aipyovãmba ha'e amopytã 'rã pytã va'e
py', 're.
15 Ha'e rami teĩ ndee nda'u huvixa kuery
mboae rami yary rereko reta vy rive teve
huvixa reĩ? Nderu nda'u ndokarui ha'e
ndoy'ui teve raka'e? Ha'e nda'u ha'evea
rami ndajoguerekoi, ha'e joe ndoikuaa pota
porãi teve? Ha'e ramo opa mba'e py oiko
porã.
16 Ha'e ma oikuaa pota va'ekue iporiaukue'i
ha'e ojexavai va'e kuery re. Ha'e ramo
ixupe ha'evea rami meme oiko. Ha'e rami
e'ỹ teve xekuaa va'e kuery ikuai?" he'i
SENHOR.
17 "Ha'e rã ndee ma nderexa ha'e ndepy'a py
reikuaa pota reikovy ndee ae reipota va'e
re anho, heko porã va'e ruguy remoẽ aguã,
ha'e rejerovia reia ha'e rejokorea rupi reiko
aguã re anho."
18 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR ijayvu
Josias ra'y Judá pygua huvixa Jeoaquim re:
"Pejae'o eme hexe, joupe-upe aipopeje eme
guive: 'Ai, xeryvy!' ha'e'ỹ vy 'Ai, xereindy!'
peje eme. Neĩ hexe pendepy'a vaia rupi 'Ai,
xeruvixa!' ha'e'ỹ vy 'Ai, ipo'akapa va'ekue',
peje eme.
19 Mba'eta mburika re'õgue omomboa rami
avi hetekue omomboa 'rã. Ha'e rami vy
ombotyryrya 'rã heravy Jerusalém rokẽ gui
mombyry omombo aguã.

20 "Ndee Jerusalém, ejeupi na Líbano
yvyty ary, ha'e ejapukai. Enhendu Basã yvy
rupi, ha'e ejapukai Abarim guive, mba'eta
neirũ kuery re opyrõmbaa ma.
21 Ndeporiaua rupi e'ỹ reiko jave ndevy
xeayvu ramo ndee 'Naendui 'rã', 're
va'ekue. Ha'e rami ete reiko ndepyau guive,
peteĩgueve ma voi nerendui xeayvu.
22 Ha'e nunga rupi yvytu ogueraapa 'rã
ndere opena va'ekue, neirũ kuery voi
escravo-rã ogueraapaa 'rã. Ha'e ramo
ndereko vaiague káuxa rexĩmba ha'e
nda'evei nho 'rã.
23 Ndee Líbano pygua rami yary guigua py
ndero va'e! Ha'e rami teĩ rejexavai aguã ou
ramo nepoaẽ ete 'rã, omemby oikuavã ta
va'e rami reiko axy aguã."

Judá pygua huvixa Jeconias rovai ijayvuague

24 SENHOR aipoe'i: "Anhetẽ ete xee ae
rekove rupi aura vy aipoa'e: Jeoaquim ra'y
Judá pygua huvixa Jeconias ma aiporu kuaa
regua re xekuã regua xerery oĩa va'e oĩ va'e
rire xee amboi 'rãgue ha'e gui.
25 Ndee huvixa, romboaxa 'rã ndejukaxea
ha'e rekyjea va'e kuery po py. Ha'e kuery
ma Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor
ha'e caldeu kuery.
26 Yvy mboae ndetui'iague katy e'ỹ 'rã ro-
mombo, ndexy nekuavã'iare reve. Ha'e py
ma pemano 'rã.
27 Ha'e rã yvy pexaxea katy ma ndapejevyvei
'rã.
28 Ha'e gui ndee ava Jeconias nda'u ojou
vaipy, omopẽ rive pyre ha'e oguerovy'a
e'ỹpy reiko? Mba'eta ndera'y kuery reve
penemomboa oka katy, yvy pexa e'ỹa katy
pendereraa", he'i.

29 Ndee yvy, yvy, yvy! Endu na SENHOR
ayvu.
30 Po rami SENHOR ijayvu: "Jeoaquim rery
oĩa py pembopara ta'y e'ỹ va'e rami, ha'e
ava oikoa pukukue re ndoiko porãi va'e,
ha'e peteĩve ta'y nda'ipo'akai 'rã tenda Davi
openaaty py oguapy aguã Judá pygua hu-
vixarã."

23

*Ha'eve'*ỹa rami opena va'e kuery rovai
ijayvuague

1 "Nda'evei ete 'rã xerymba vexa'i kuery
re opena va'erã amoĩ va'ekue pe, mba'eta
omokanhymba ha'e nhuũndy okaruaty gui
omoaĩmba", he'i SENHOR.
2 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Israel
kuery Ruete ijayvu ojeupegua kuery re
opena va'e re: "Peẽ kuery ma pemoaĩmba
xerymba kuery, pemondoukapa, napepe-
nai ha'e kuery re. Ha'e nunga rupi xee ma
apena 'rã peẽ kuery pepaga aguã re pejapo
vaiague re", he'i SENHOR.
3 "Ha'e gui ma xee ae 'rã arupa xerymba
kuery rembyrekue yvy jave mamo rã rei
okanhymbaague gui. Ajapo 'rã okora py ae
ju ojevypa aguã rami. Ha'e ramo ta'y reta
ha'e hetave ju 'rã ovy.
4 Ha'e gui ha'e kuery re opena va'erã amoĩ
'rã omongaru porã va'erã kuery. Ha'e

ramo xerymba kuery ndokyjevei neĩ nonhemondyivei 'rã. Peteĩve ma voi nokanhyvei 'rã", he'i SENHOR.

Jeremias 33.14-16

5 SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, ou ma oiny ára
peteĩ amoingo 'rã Davi rapytakue renhoĩ,
hamymino heko porã va'erã. Ha'e va'e ma
huvixa oĩ vy o'arandua rupi 'rã ipo'aka ha'e
opena. Ha'evea rami 'rã oikuaa pota ha'e
joguereko yvy re.*
6 Ha'e oĩ jave ma Judá kuery oo jepe 'rã,
Israel kuery voi mba'eve gui okyjea rupi e'ỹ
'rã ikuai. Pova'e tery rupi 'rã omboerya:
'SENHOR nhandereko porãrã me'ẽa', 'ea."
7 SENHOR aipoe'ive ju: "Ou ma oiny ára
oura va'e aipo nde'ivei aguã: 'Anhetẽ ete
SENHOR oikove va'e Egito yvy gui Israel
kuery oguenoẽ va'ekue rery rupi aura',
nde'ivei 'rã.
8 Ha'e rami 'rãgue py aipo'ea 'rã: 'Anhetẽ ete SENHOR oikove va'e yvy kuaray
ijapu'a'ia katygua ha'e yvy jave rupi Israel
ramymino kuery mamo rã rei heraapaague
gui oguerupa va'ekue rery rupi aura', 'ea
'rã. Ha'e ramo ha'e kuery ikuai 'rã oyvy re
ae."

Profeta ramigua rive ikuai va'e rovai ijayvuague

9 Ha'e gui profeta kuery reko gui xekuraxõ opẽmba xepy'apy py, xekãgue voi
oryryipa. Xee ma ava oka'u va'e rami avi
aiko, vinho oy'u vaipa va'e rami, teĩ SENHOR
gui, ha'e ijayvu iky'a e'ỹ va'e amombe'ua
káuxa ae nda'evei aikovy.
10 Mba'eta yvy tynyẽ ma tavy reia, ha'e
rupi ojae'oa oiny Nhanderuete ijayvu vai
rire. Tekoa e'ỹa rupi nhuũndy ikuai va'e
ipirupa ma. Mba'eta itavy rei va'e ikuaia
ma nda'evei, ha'eve'ỹa rami rive 'rã ipo'aka
joe.
11 "Mba'eta profeta ha'e sacerdote kuery
onhemongy'apa okuapy. Xevygua oo py
eteve voi ajou ha'eve'ỹa rami ikuaia", he'i
SENHOR.
12 "Ha'e nunga rupi ha'e kuery ma tape yxyĩ
reia rupi pytũ rupi ooa rami ikuai. Ha'e
ramo omoanhambaa rã ho'apa 'rã. Mba'eta
ha'e kuery áry ambou 'rã mba'emo vai ambopaga vy", he'i SENHOR.
13 "Samaria pygua profeta ramigua kuery re
ma xee aexa hi'arandu e'ỹa. Mba'eta Baal
rery rupi rive ayvu omombe'u vy oguerojejavypa xevygua Israel kuery.
14 Jerusalém pygua profeta kuery re voi aexa
nda'evei ete va'e. Mba'eta ha'e kuery itavy
rei 'rã okuapy, anhetẽ rupi e'ỹ 'rã ikuai,
ha'e omombaraete 'rã joapo vaia kuery po,
avave rei gueko vai gui ojeko rerova e'ỹ
aguã rami. Xevy pe rã Sodoma pygua kuery
ikuaiague rami meme, ha'e rã Jerusalém
pygua kuery ma Gomorra pyguare rami
ikuai."
15 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR ixondaro reta va'e ijayvu profeta ramigua kuery
reko re: "Ne'exa, ha'e kuery xee amongaru 'rã veneno re, ha'e yy veneno re irũ
va'e ame'ẽ 'rã oy'u aguã. Mba'eta profeta
ramigua kuery Jerusalém pygua ojapo yvy
jave rupi ha'eve e'ỹa rami ikuaia aguã."
16 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i: "Pejapyxaka eme profeta kuery penembyte
rupi ayvu omombe'u va'e re, mba'eta ha'e
kuery penemonyẽ 'rã pearõ rive aguã anho.
Mba'emo ha'e kuery ae oexa va'ekue 'rã
omombe'u, SENHOR juru guigua e'ỹ.
17 Xere ija'e e'ỹ va'e kuery pe ha'e kuery
aipoe'i riae 'rã: 'SENHOR ijayvu mba'eve
ndoikoi aguã re pendere', he'i 'rã. Inhakã
ratãa rupi ikuai va'e pe 'Pendere ndoui 'rã
mba'emo vai', he'i.
18 Ha'e rami avi ha'e kuery va'e regua
mava'e tu oĩ SENHOR reve onhembopy'a
oinya py, mba'emo oexa ha'e ijayvu oendu
aguã rami? Mava'e tu SENHOR ayvu re
ojapyxaka porã vy oendu ete va'e?
19 Ne'exa, SENHOR-a gui ou oiny ára vai!
Ipoxya ou ma, yvytu jere vaikue 'rã ou heko
vai va'e kuery áry.
20 Ha'e rami vy SENHOR opoxya gui ndojepe'ai 'rã, opy'a re omoĩ va'ekue ojeupity
'rã oikopa peve. Opaa ára py ma pexa kuaa
porã 'rã ha'e nunga.
21 Xee ma ha'e ramigua profeta kuery nambou teĩ ha'e kuery onhamba 'rã oje'oivy.
Ha'e kuery pe mba'eve namombe'u ukai teĩ
omombe'u 'rã oje'oivy ayvu.
22 Ha'e gui anhetẽ ri anhembopy'a ainya
py ha'e kuery ikuai va'e rire ha'e kuery
pe aendu uka ete 'rãgue xeayvu xevygua
kuery peguarã, ha'e ajapo 'rãgue ha'e kuery
ha'eve'ỹa rami ikuaia gui ojepe'a aguã rami,
tape porã rupi ju oo aguã.

* 23:5 Isaías 4.2; Zacarias 3.8, 6.12

23 “Xee nda'u Penderuete ha'e'i rupi anho
ri apena? Mombyry rupi guive e'ỹ teve
apena?” he'i SENHOR.
24 “Amongue nda'u aexaa gui onhemi kuaa
'rã? Xee nda'u yva ha'e yvy ha'e javi rupi
naĩ 'rã?” he'i SENHOR.
25 “Mba'eta aendu ae ma profeta ramigua
kuery ijayvu rã, xerery rupi apu omombe'u
vy ‘Peteĩ mba'e aexa ra'u, aexa ra'u ae ri’
he'i ramo.
26 Raka'e peve nda'u ha'e nunga oĩ 'rã pro-
feta kuery apu mombe'ua py'a re, opy'a re
ojekorea oĩ va'e anho omombe'u va'e?
27 Mba'eta ha'e kuery oexa ra'uague peteĩ-
teĩ oirũ kuery pe omombe'u vy ojapoxe
xevygua kuery xerery gui hexarai aguã
rami, Baal ra'angaa pe tuu kuery ikuaia rupi
xerery gui hexaraiague rami avi.
28 Ha'e gui profeta oexa ra'u va'ekue to-
mombe'u oexa ra'u rive va'ekue rami.
Ha'e rã amongue hexe xeayvu oĩa va'e
ma tomombe'u porã xeayvu anhetẽ rupi.
Mba'eta mba'e tu trigo 'ygue rive oguereko
hi'a reve?” he'i SENHOR.
29 “Mba'eta xeayvu ma tata oiko, ha'e
martelo ita guaxu mbovoa ramigua”, he'i
SENHOR.
30 “Ha'e nunga rupi xee ma ha'e va'e pro-
feta kuery rovaigua aiko. Mba'eta peteĩ-
teĩ oirũ gui imonda 'rã xeayvu merami rive
omombe'u va'e re”, he'i SENHOR.
31 “Ne'exa, xee ma ha'e va'e profeta kuery
rovaigua aiko”, he'i SENHOR. “Mba'eta
oayvu ae omombe'u vy ‘Po rami SENHOR
ijayvu’, he'i rive 'rã.
32 Ne'exa, xee ma apu rupi oexa ra'u va'ekue
mombe'ua kuery rovaigua aiko”, he'i SEN-
HOR. “Mba'eta ha'e nunga anhetẽ rupi
e'ỹ omombe'u vy oguerojejavypa xevygua
kuery, xee namboui, mba'eve namombe'u
ukai guive teĩ. Peteĩve henda py ha'e kuery
ndojapoi 'rã heta va'e kuery ikuai porã aguã
rami”, he'i SENHOR.
33 “Ha'e gui ma ndevy pe heta va'e kuery,
e'ỹ vy profeta, sacerdote mba'e oporandu
vy aipoe'i 'rã: ‘Mba'exa tu SENHOR guigua
ayvu ipoyi va'e?’ he'i 'rã. Ha'e ramo rem-
bovai 'rã: ‘ “Peẽ ae ma ipoyi va'e pendekuai,
ha'e rã xee ma roipe'apa 'rã”, he'i SENHOR’,
're 'rã.
34 Mba'eta profeta, e'ỹ vy sacerdote mba'e,
ha'e rami e'ỹ vy heta va'e kuery regua
‘Pova'e ayvu ma SENHOR guigua ipoyi va'e’,
he'i va'e ma ambopaga 'rã, hoo pygua kuery
ha'e javi reve.
35 Ha'e rami teĩ peteĩ-teĩ peneirũ kuery pe
aipopeje: ‘Mba'e he'i tu SENHOR? Mba'exa
tu SENHOR ijayvu ipoyi va'e?’ peje pekuapy.
36 Ha'e rami teĩ nda'evevei ma ‘SENHOR
guigua ayvu ipoyi va'e’ peje aguã, mba'eta
peteĩ-teĩ re ijayvuague ae 'rã oĩ ipoyi va'e.
Mba'eta peẽ kuery ma ha'eve'ỹa rami pe-
mombe'u ayvu Nhanderuete oikove va'e,
SENHOR ixondaro reta va'e, nhande kuery
Ruete guigua.
37 Profeta ikuai va'e pe aipopeje: ‘Mba'e he'i
tu ndevy SENHOR? Mba'exa tu SENHOR
ayvu ipoyi va'e?’ peje.
38 Ha'e rami teĩ ‘SENHOR ayvu ipoyi va'e’,
peje rire po rami SENHOR ijayvu peẽ kuery
pe: ‘Xee aipotaa rami e'ỹ “ SENHOR ayvu
ipoyi va'e” peje rire
39 xee roipe'apa 'rã xerenonde gui, tetã pen-
derekoarã ha'e peneramoĩ kuery rekoarã
aeja va'ekue reve.
40 Ha'e rami vy pende'áry ambou 'rã pe-
vare ve'ỹ ha'e pexĩmba aguã opa e'ỹ va'e,
hexarai pyrã e'ỹ’, he'i.”

24

Mokoĩ varai figo'a oĩa oexa ukaague

1 Ha'e gui SENHOR oexa uka xevy mokoĩ
varai figo'a oĩa, SENHOR pegua templo
rexei omoĩ mbyre. Ha'e nunga oiko
Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor
ha'e pygua kuery escravo-rã ogueraa rire:
Jeoaquim ra'y Judá pygua huvixa Jeco-
nias, Judá regua yvatekueve, ha'e gui
Jerusalém pygua mba'emo apoa ha'e ferro
re omba'eapo va'e kuery. Babilônia katy
ogueraapa.
2 Peteĩ varai py figo'a oĩ va'e ma iporãgueve,
hi'a ypy'i va'ekue. Ha'e rã amboae py ma oĩ
ivaikueve va'e, ja'u aguã nda'evei va'e.
3 Ha'e gui SENHOR oporandu xevy:
— Jeremias, mba'e tu ndee rexa?
Ambovai:
— Xee aexa va'e ma figo iporãgueve, ha'e
gui ivaikueve ju, ja'u aguã nda'evei va'e —
ha'e.
4 Ha'e gui xevy pe ou SENHOR ayvu. Ha'e
vy aipoe'i:
5 “Po rami SENHOR Israel kuery Ruete
ijayvu: Peva'e figo porãgueve aexa vy ajou
porãa rami avi Judá regua kuery escravo-
rã ogueraa pyre aexa vy ajapo porã 'rã ha'e

kuery pe, kova'e yvy gui caldeu kuery yvy
katy araa uka va'ekue pe.
6 Ha'e kuery re ama'ẽ 'rã amoingo porã reve,
ha'e vy ajapo 'rã kova'e yvy re ojevypa
aguã rami. Amombaraete 'rã, amomba 'rã
nda'ei. Anhotỹ 'rã, ha'e namondoroi 'rã
guive.
7 Ha'e kuery pe ame'ẽ 'rã kuraxõ SENHOR
aikoa rami xekuaa aguã regua. Ha'e kuery
ikuai 'rã xevygua, ha'e rã xee ma aiko 'rã
ha'e kuery Ruete, mba'eta opy'a ha'e javi py
ojevy 'rã xere.

8 "Ha'e rã figo vaikueve ja'u aguã nda'evei
va'e ndajou porãia rami ae amoingo axy
'rã Judá pygua huvixa Zedequias ha'e hem-
biguai yvatekueve, Jerusalém pygua kuery
mboae, kova'e yvy re opyta va'ekue ha'e
Egito yvy re ikuai va'e ha'e javi", he'i SEN-
HOR.
9 "Ha'e kuery xee amoingo 'rã yvy jave
regua kuery mondyipaarã ija'e e'ỹ aguã.
Oxĩmba aguã, ijayvua rei ha'e ojojai reipy,
ha'e ayvu vaipy 'rã ikuai yvy jave rupi araa
ukapaa rupi rei.
10 Ha'e kuery re ambou 'rã kyxe, karuai ha'e
mba'eaxy vaikue, ha'e kuery ha'e tuu kuery
yvyrã ame'ẽ va'ekue gui okanhymba peve."

25

*Setenta ma'et*ỹa peve escravo ikuai aguã
re ijayvuague

1 Ha'e gui Jeremias pe ou ayvu Judá pygua
kuery regua. Josias ra'y Judá pygua huvixa
Jeoaquim irundy ma'etỹ re ma oĩ jave py
ou. Ha'e va'e ma'etỹa ma Babilônia pygua
huvixa Nabucodonosor peteĩ ma'etỹ re oĩa
va'e.
2 Ha'e gui ha'e va'e ayvu profeta Jeremias
omombe'u Judá ha'e Jerusalém pygua
kuery ha'e javi pe. Ha'e vy aipoe'i:
3 "Vinte e três ma'etỹa re ma SENHOR ayvu
ou xevy, Amom ra'y Judá pygua huvixa
Josias treze ma'etỹ re ma oĩ guive aỹ peve.
Ha'e ramo ko'ẽ rai guive pendevy xee
amombe'u aikovy, ha'e rã peẽ ma napendu
potai.
4 Ha'e rami ae avi ko'ẽ rai'i guive pendevy
SENHOR ombou guembiguai profeta kuery
ha'e javi, ha'e rã peẽ kuery ma ndape-
japyxakai, neĩ pendeapyxa ndaperova-
rovai pendu aguã.
5 Ha'e kuery aipoe'i: 'Peteĩ-teĩ pejeko rerova
ke ha'eve'ỹa rami pendekuaiaty ha'e pe-
japo vai reiaty gui, penderekoa aguã yvy
peneramoĩ kuery pe yma ma voi SENHOR
ome'ẽ va'ekue py raka'e rã peve guarã.
6 Tapeo eme amboae ramigua tuuete re ix-
upe peiko ha'e pemboete aguã, xembopoxy
eme guive pendepo py mba'emo pejapo
va'e py. Ha'e ramo peteĩgueve voi xee
ndajapo vai 'rã peẽ kuery re', he'i.
7 Ha'e rami xeayvu va'ekue teĩ peẽ kuery
ndapejapyxakai. Ha'e rami 'rãgue py xem-
bopoxy pekuapy pendepo py mba'emo vai
pejapoa py, pendejee ae pejapo vai", he'i
SENHOR.

8 Ha'e nunga rupi SENHOR ixondaro reta
va'e aipoe'i: "Xeayvua re ndapejapyxakai
ramo
9 ne'exa, kuaray ijapu'a'ia katy gui ambou
'rã ha'e javi regua", he'i SENHOR. "Ambou
avi 'rã xerembiguai Babilônia pygua huvixa
Nabucodonosor. Ha'e kuery ambou 'rã
kova'e yvy re, apygua kuery ha'e ha'e'i rupi
ikuai va'e kuery rovai. Ha'e vy amomba
katuĩ'i 'rã, amoĩ 'rã nhomondyipaarã ha'e
ojojai rei pyrã, ivaipa aguã raka'e rã peve.
10 Ha'e kuery ikuaia gui xee amombytu'u 'rã
ikuai porã reia ha'e ovy'aa, omenda va'erã
ijayvua, ha'e mba'emo mongu'ia onhen-
dua, tataendy ikuai va'e voi amboguepa 'rã.
11 Ha'e ramo kova'e yvy ha'e javi opyta 'rã
tekoa e'ỹa ha'e nhomondyipaarã. Ha'e gui
ha'e kuery regua ma setenta ma'etỹ re ikuai
'rã huvixa Nabucodonosor rembiguai.
12 Ha'e gui setenta ma'etỹa ojeupitypa maa
py ma ambopaga 'rã Babilônia pygua hu-
vixa ojapo vaiague re, kova'e yvy regua
kuery guive", he'i SENHOR. "Caldeu kuery
yvy re voi anhombopaga 'rã, raka'e rã peve
ivaipa aguã.
13 Ha'e va'e yvy ha'e javi re ajapo 'rã
xeayvuague ojeupitypa aguã rami, kova'e
kuaxia re ipara oĩ va'e ha'e javi, yvy regua
ha'e javi rovai Jeremias omombe'u va'ekue.
14 Mba'eta ha'e kuery voi ikuai 'rã heta
regua ha'e huvixa guaxu kuery rembiguai.
Ha'e rami vy ha'e kuery ambopaga 'rã ojapo
vaiague ha'e opo py mba'emo ojapoague
re."

Karo Nhanderuete poxya oĩa re ijayvuague

15 Ha'e gui SENHOR Israel kuery Ruete
aipoe'i xevy:

— Ejopy ke xepo gui kova'e karo vinho
xepoxya regua oĩa. Ha'e vy eme'ẽ yvy regua
ha'e javi pe oy'u aguã, mamo rã romon-
doukaa rupi rei,
16 ha'e kuery oy'u vy oryryipa ha'e
na'inhakã porãvei aguã, ha'e kuery mbyte
rupi kyxe amondouka va'e gui — he'i.
17 Ha'e ramo SENHOR po gui xee karo
ajopy vy ame'ẽ yvy regua ha'e javi pe oy'u
aguã, mamo rã SENHOR xemondoukaa rupi
rei:*
18 Jerusalém, Judá regua tetã ikuai va'e,
ha'e pygua huvixa kuery ha'e hembiguai
yvatekueve pe, ha'e kuery yvy opyta aguã
ombovaipa pyre nhomondyipaarã, ojojai
reipy ha'e ayvu vaipy opyta aguã, aỹ jaexaa
rami;
19 ha'e gui Egito pygua huvixa Faraó pe,
hembiguai kuery, yvatekueve ha'e heta
va'e kuery ha'e javi pe,
20 joegua e'ỹ-e'ỹ kuery ha'e javi, Uz yvy
regua huvixa kuery, filisteu kuery yvy re
huvixa ikuai va'e, Asquelom tetã, Gaza,
Ecrom ha'e Asdode pygua okuave va'e,
21 Edom, Moabe ha'e Amom ramymino
kuery,
22 Tiro ha'e Sidom tetã pygua huvixa kuery,
ha'e ye'ẽ rovai re huvixa ikuai va'e ha'e javi,
23 Dedã, Tema, Buz ha'e o'a ojaya apu'a'i va'e
kuery ha'e javi,
24 Arábia pygua huvixa kuery, ha'e tekoa
e'ỹa re joegua e'ỹ-e'ỹ ikuai va'e ruvixa
kuery,
25 Zimri, Elão ha'e Média pygua huvixa
kuery,
26 kuaray ijapu'a'ia katy huvixa ikuai va'e,
ha'e'i rupi ha'e mombyry rupi ikuai va'e,
ha'e yvy jave rupi tetã ikuai va'e ha'e javi
oy'u va'erã joakykue-kykue. Ha'e gui opa
vygua ma Babilônia pygua huvixa ju 'rã
oy'u.
27 "Ha'e gui ha'e kuery pe aipo're 'rã:
'Po rami SENHOR ixondaro reta va'e, Israel
kuery Ruete ijayvu: Pey'u na peka'upa ha'e
pembojevypa peve. Pe'a ha'e napepu'ãvei
'rã, kyxe peẽ kuery mbyte rupi amondouka
va'e gui', 're.
28 Ha'e gui karo ndepo gui oy'u aguã ha'e
kuery ndojopyxei ramo aipo're 'rã ha'e
kuery pe: 'Po rami SENHOR ixondaro reta
va'e ijayvu: Pey'u 'rãe.
29 Mba'eta ne'exa, tetã xerery rupi oĩa gui
amboypy 'rã anhombopaga aguã. Ha'e rã
peẽ peo jepe 'rã teve? Any, ndapeo jepei
'rã, mba'eta yvy jave re ikuai va'e áry am-
bou 'rã kyxe', he'i SENHOR ixondaro reta
va'e.

30 "Ha'e gui ndee remombe'u 'rã pova'e
ayvu ha'e javi. Ha'e vy aipo're 'rã ha'e
kuery pe: 'SENHOR okororõ 'rã yvate
o'amba iky'a e'ỹ va'e gui, ijayvu nhendu
'rã. Guary rami okororõ ratã 'rã ojeupegua
kuery rovai. Ijayvu atã 'rã yvy re ikuai
va'e ha'e javi rovai, uva onhami okuapya py
ojapukaia rami avi.
31 Ha'e ramo yvy apy peve 'rã oendua
ojapukaia, mba'eta SENHOR oguereko yvy
regua kuery pe ijayvu ete aguã, to'o ha'e
javi omboayvu aguã oĩ. Ha'e vy heko vai
va'e omboaxapa 'rã kyxe revegua pe', he'i
SENHOR."

32 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:
"Ne'exa, mba'emo vai oaxa 'rã ovy yvy
regua ikuai va'e-va'e ha'e javi rupi, yvy apy
gui omboypy 'rã ouvy ára vai", he'i.
33 Ha'e va'e ára ojuka pyrã SENHOR omboaxa
va'ekue retekue ma ha'e va'e yvy jave rupi
'rã ikuai. Ha'e rami teĩ ndojae'oai 'rã,
nomboatyai 'rã, nonhono porãai 'rã guive.
Ha'e rami 'rãgue py mba'emo repoxi rami
rive 'rã ikuai yvy áry.
34 Joe pepena va'e kuery, penhendu atã na,
peneraxẽmba rei. Peẽ mymba ja kuery,
penhembojere-jere pejupy tanhimbu rupi,
mba'eta ojeupity ma pendejukaa ha'e pen-
emoaĩmbaa ára. Ha'e rami vy peẽ ae pe'apa
'rã yryru hepyve ovopa va'e rami.
35 Ha'e ramo joe opena va'e kuery ndojouvei
'rã onhemi aguã, mymba ja kuery ndojoui
'rã oo jepe aguã.
36 Ne'exa, onhendu joe opena va'e kuery
ojapukaia, kora ja kuery ojae'o ratã rei
nhendu rã! Mba'eta SENHOR ombovaipa
ma nhuũndy ikuaiaty.
37 Kora ikuai porãaty ivaipa 'rã, SENHOR
poxya hendy va'e gui.
38 Mba'eta o'amba gui oẽ 'rã ouvy guary ra'y
rami. Ha'e rami vy ojerovia rei va'e kyxe
py ombovaipa 'rã ha'e kuery yvy, opoxya
hendy va'e py guive.

* 25:17 Apy ma karo re ombojoja Nhanderuete ayvu Jeremias omombe'u va'erã yvy regua kuery pe, ha'e kuery ombopaga aguã regua (versículo 16).

26

Jeremias ojukaxe okuapyague

1 Ha'e gui Josias ra'y Jeoaquim Judá pygua
huvixa oĩ ypy'i jave py ou pova'e ayvu
SENHOR gui.
2 Ha'e vy SENHOR aipoe'i: "Tereo xeroka
py. Ha'e vy Judá regua tetã pygua kuery
xevygua oo py omboete vy ou ramo ha'e
kuery pe emombe'u xeayvua ha'e javi. Neĩ
peteĩve ayvu emombe'u e'ỹ eme.
3 Ha'e ramo ha'e kuery xeayvu oendu vy
ojeko rerova 'rã ha'eve'ỹa rami ikuaia gui.
Ha'e ramo xee voi amboae rami 'rã areko,
ha'e kuery ikuaia re ambopaga aguã re
xeayvuague rami ve'ỹ.
4 Ha'e nunga rupi aipo're ha'e kuery
pe: 'Po rami SENHOR ijayvu: Xeayvu
re ndapejapyxakai ri ramo xeguigua lei
penerenonde amoĩ va'ekue rupi pendekuai
aguã,
5 ha'e xerembiguai profeta kuery ko'ẽ rai
guive pendea py ambou va'e ayvu pendu
aguã, aỹ peve xeayvu napenduxeiague rami
ae ju,
6 ha'e ramo ma kova'e oo ambovaipa 'rã Siló
tetã re ambovaipaague rami, ha'e vy kova'e
tetã ajapo 'rã ayvu vaipy opyta aguã rami,
yvy regua kuery ha'e javi pe', 're 'rã."*
7 Ha'e rami SENHOR pegua oo py Jeremias
ijayvu ramo sacerdote kuery, profeta ha'e
heta va'e kuery ha'e javi oendu okuapy.
8 Heta va'e kuery pe SENHOR ijayvuague
ha'e javi Jeremias omombe'upa ma ramo
sacerdote kuery, profeta ha'e heta va'e
kuery pavẽ ojopy okuapy. Ha'e vy aipoe'i
Jeremias pe:
— Rojuka 'rã.
9 Mba'eta SENHOR rery rupi ndeayvu vy
aipo're: "Kova'e oo ombovaipa 'rã Siló tetã
rami, ha'e kova'e tetã ivaipa 'rã. Ha'e rã
noĩavei 'rã ha'e py", 're rire — he'i okuapy.
Ha'e rami vy heta va'e kuery ha'e javi ono'õ
Jeremias rovai, SENHOR pegua oo pyve.
10 Ha'e gui Judá regua yvatekueve ma
pova'e ayvu oendu vy huvixa ro gui jogueru
SENHOR pegua oo py. Ha'e vy oguapy
okuapy SENHOR pegua oo rokẽ ipyau va'e
py.
11 Ha'e ramo sacerdote ha'e profeta kuery
jogueroayvu yvatekueve ha'e heta va'e
kuery ha'e javi reve. Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e ava ma jajuka va'erã kova'e
tetã re ijayvu rire, peẽ pendeapyxa py ae
pendua rami — he'i okuapy.
12 Ha'e ramo Jeremias ju ijayvu
yvatekueve ha'e heta va'e kuery ha'e javi
pe. Ha'e vy aipoe'i:
— SENHOR ae ma xembou kova'e oo ha'e
kova'e tetã re ayvu pendu va'ekue ha'e javi
amombe'u aguã.
13 Ha'e gui aỹ ma pejeko rerova ke, ha'e
pendu SENHOR Penderuete ijayvua. Ha'e
ramo SENHOR ndojapovei 'rã peẽ kuery
rovai ijayvuague.
14 Ha'e rã xee ma pendepo py aĩ. Xerereko
peẽ ae peipotaa rami.
15 Ha'e rami avi peikuaa pota porã pova'e
re. Xejuka ri vy pendejee ae 'rã pemoĩ
heko porã va'e ruguy pemoẽague re pepaga
aguã, kova'e tetã ha'e apygua kuery ha'e
javi re guive. Mba'eta anhetẽ ete SENHOR xembou peẽ kuerya py, pova'e ayvu
amombe'u rã pendu aguã — he'i.
16 Ha'e ramo yvatekueve aipoe'i okuapy
sacerdote ha'e profeta kuery pe:
— Kova'e ava ma pejuka aguã nda'evei,
SENHOR Nhanderuete rery rupi nhandevy
ijayvu ramo — he'i.
17 Ha'e gui opu'ã avi ha'e va'e yvy re
nhomongeta va'ety kuery regua. Ha'e vy
heta va'e kuery ijaty okuapy va'e pe ijayvu
vy aipoe'i:
18 — Judá pygua huvixa Ezequias oĩ jave
Moresete pygua Miquéias ayvu omombe'u
oikovy vy ha'e voi ijayvu raka'e Judá pygua
kuery ha'e javi pe. Ha'e vy aipoe'i: "Po rami
SENHOR ixondaro reta va'e ijayvu: Sião
tetã oikaraĩa 'rã mba'etyrã rami, Jerusalém
opyta 'rã mba'emo ra'ykue atyrã, yvy'ã
templo oĩa ma jaipa rive 'rã guive", he'i
va'ekue.
19 Ha'e rami Miquéias ijayvu teĩ Judá pygua
huvixa Ezequias ojuka teve Judá pygua
kuery reve? Ha'e rami 'rãgue py SENHOR renonde huvixa ojererokyjea rupi oiko
raka'e, ha'e rami vy SENHOR pe ojapukai
omboaxy aguã re. Ha'e ramo SENHOR ndojapovei ha'e kuery rovai ijayvuague. Ha'e
nunga rupi aỹ mba'e re tu jaru 'rã ha'e rami
ete nda'evei va'e nhanenhe'ẽ mombaarã?
— he'i.

Profeta Urias ojukaa ague

* 26:6 Siló tetã py SENHOR ojapo va'ekue ma tetã ombovaipa, ha'e kuery tuuete mboae ramigua re ikuai ramo (1 Samuel 4.1-11).

[20] Oiko avi raka'e amboae ava Quiriate-
Jearim pygua, Semaías ra'y Urias. Ha'e
va'e voi SENHOR rery rupi ayvu omombe'u
va'ety. Ha'e rami vy ha'e va'e tetã ha'e yvy
re ijayvu avi, Jeremias ijayvuague ha'e javi
rami ae.
[21] Ha'e ramo ha'e ijayvu ramo huvixa
Jeoaquim ha'e ixupegua ipy'a guaxukueve
ha'e yvatekueve ha'e javi oendu vy ojukaxe.
Ha'e rami teĩ Urias ha'e nunga oendu vy
okyje vy ojava ovy Egito katy.
[22] Ha'e gui Egito katy huvixa Jeoaquim
omondouka Acbor ra'y Elnatã avakue
mboae reve.
[23] Ha'e kuery ma Egito yvy gui Urias
oguenoẽ vy huvixa Jeoaquim-a py ju
ogueru. Ha'e ramo huvixa ojuka uka kyxe
py, he'õgue ogueraa uka guive iporiaukue'i
pegua yvyra rupa py.
[24] Ha'e rã Jeremias ma Safã ra'y Aicão va'e
oepy vy nomboaxa ukai raka'e heta va'e
kuery ojukaxe va'e po py.

27

Canga mba'emo kuaa ukaarã omoĩ aguã re ijayvuague

[1] Josias ra'y Judá pygua huvixa Zedequias
oĩ ypy'i jave pova'e ayvu SENHOR ombou
Jeremias pe.
[2] "Po rami SENHOR ijayvu xevy: Ejapo peteĩ
canga ixã va'e, ha'e emoĩ ndeaju'y rupi.
[3] Ha'e gui emondouka ayvu mombe'uarã
Edom ha'e Moabe pygua huvixaa py, Amom
ramymino kuery ruvixaa py, Tiro ha'e
Sidom tetã pygua huvixaa py guive. Ha'e
guigua kuery Jerusalém py Judá pygua hu-
vixa Zedequias pe ayvu reruare ae ha'eve
ndeayvu reraarã.
[4] Ha'e kuery pe aipo're uka 'rã huvixa kuery
pe: 'Po rami SENHOR ixondaro reta va'e
Israel kuery Ruete ijayvu. Po rami pen-
deayvu 'rã penderuvixa kuery pe:
[5] Xee ae kova'e yvy apoare, ha'e gui avakue
ha'e mymba yvy re ikuai va'e amoingo
va'ekue, xepo'aka etea rupi, ha'e xepo aupi
reve. Ha'e rami vy amboaxa 'rã arovy'aa
va'e pe rei.
[6] Aỹ ma yvy ha'e javi amboaxa 'rã
xerembiguai Babilônia pygua huvixa
Nabucodonosor po py. Ixupe amboaxa avi
mymba nhuũndy rupi ikuai va'e, ixupegua
ikuai aguã.
[7] Ixupe ma yvy regua ha'e javi 'rã ikuai, ta'y
ha'e hamymino pe guive, ovaẽ peve ijyvy ju
amboaxa aguã. Ha'e va'e jave py heta regua
ha'e huvixa kuery ipo'aka ete va'e ombo'a
'rã escravo-rã', he'i.
[8] " 'Ha'e gui xapy'a rei amongue regua,
e'ỹ vy amongue tetã pygua nda'ikuaixei 'rã
Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor pe,
ha'e oaju'y rupi nomoĩ ukaxei 'rã ixuguigua
canga. Ha'e ramo ha'e va'e regua am-
bopaga 'rã kyxe py, karuai ha'e mba'eaxy
vaikue py, ipo py amomba uka peve', he'i
SENHOR.
[9] 'Ha'e nunga rupi pendea py profeta,
imba'ekuaa va'e, oexa ra'u kuaa va'e,
oexa'ã va'ety ha'e imba'evyky va'e kuery
ou vy ijayvu teĩ pejapyxaka eme, pen-
devy "Ndapeikoi 'rã Babilônia pygua hu-
vixa rembiguai" he'i ramo.
[10] Mba'eta pendevy ha'e kuery omombe'u
'rã apu rive pendeyvy gui mombyry peo
aguã. Ha'e ramo xee rogueraa ukapa 'rã
pemanomba aguã.
[11] Ha'e rã yvy regua oaju'y rupi Babilônia
pygua huvixa guigua canga omoĩ uka, ha'e
ixupe ikuai va'e ma xee aeja 'rã ijyvy re
ae ikuai aguã. Ha'e py ae 'rã oma'etỹ ha'e
hekoa 'rã', he'i SENHOR."
[12] Ha'e ramo ha'e va'e ayvu ha'e javi
amombe'u Judá pygua huvixa Zedequias
pe. Ha'e vy aipoa'e: "Pendeaju'y rupi ke
pemoĩ uka Babilônia pygua huvixa guigua
canga, ixupe pendekuai, guembiguai kuery
pe guive. Ha'e rami vy peikove 'rã.
[13] Mba'e re tu remano ta ndevygua kuery
reve, kyxe py, karuai ha'e mba'eaxy vaikue
py? Mba'eta ha'e rami aguã SENHOR
ijayvu yvy regua Babilônia pygua huvixa pe
nda'ikuaixei va'e re.
[14] Pejapyxaka eme profeta kuery ayvu re,
pendevy 'Ndapeikoi 'rã Babilônia pygua
huvixa rembiguai', he'i ramo. Mba'eta
pendevy omombe'u va'e ma apu meme.
[15] Mba'eta SENHOR aipoe'i: 'Ha'e kuery ma
xee namboui. Xerery rupi teĩ omombe'u
merami rive 'rã ayvu. Mba'eta xee
roipe'apa 'rã pemanomba aguã katy,
pendevy ayvu omombe'u merami rive va'e
reve', he'i."
[16] Ha'e ramigua amombe'u sacerdote
kuery ha'e heta va'e kuery ha'e javi pe.
Ha'e vy aipoa'e: "Po rami SENHOR ijayvu:
Pendu pota eme profeta kuery ayvu re,

mba'eta pendevy omombe'u vy aipoe'i 'rã:
'Ne'exa, mba'emo ryru SENHOR pegua oo
pyguare ma are e'ỹ re oguerojevypaa 'rã
Babilônia gui', he'i 'rã. Ha'e ramigua ha'e
kuery pendevy omombe'u va'e ma apu.
17 Pejapyxaka eme ha'e kuery ayvu re. Pen-
dekuai tema Babilônia pygua huvixa pe.
Ha'e rami vy pekuave 'rã. Mba'e re tu
kova'e tetã okanhymba ta?
18 Xapy'a rei ha'e kuery profeta ete ri ikuai
rã, ha'e kuery re anhetẽ ri SENHOR ayvu
oĩ ramo tojerure ha'vy SENHOR ixondaro
reta va'e pe, Jerusalém py SENHOR pegua
oo py ha'e huvixa Judá pygua ropy tembi-
poru ndogueraapaai va'ekue ogueraa uka
e'ỹ aguã Babilônia katy.
19 Ha'e rami avi po rami SENHOR ixondaro
reta va'e ijayvu oo yta hi'aĩ va'e re, yy
mbotya, hy'a yta ha'e tembiporu mboae
tetã py opyta va'ekue,
20 Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor
Babilônia katy ndogueraapai va'ekue
Jeoaquim ra'y Judá pygua huvixa Jeconias
Jerusalém gui ogueraa jave, Judá ha'e
Jerusalém pygua yvatekueve ha'e javi reve,
21 tá, po rami SENHOR ixondaro reta va'e
Israel kuery Ruete ijayvu Jerusalém py SEN-
HOR pegua oo py ha'e Judá pygua huvixa
ropy mba'emo opyta va'ekue re:
22 'Ha'e nunga ma Babilônia katy ogueraa-
paa va'erã meme. Ha'e py ma opyta 'rã ha'e
kuery re aikuaa pota aguã ára ovaẽ e'ỹa ja.
Ha'e gui mae ma aru rukapa 'rã. Ha'e ramo
kova'e tekoa py ae ju 'rã oguerupaa', he'i
SENHOR."

28

Profeta ramigua rive Hananias va'e reve Jeremias ayvu py joakaague

1 Ha'e va'e ma'etỹa py ae, Judá pygua hu-
vixa Zedequias oĩ ypy jave, irundy ma'etỹ
ha'e peteĩ nhiruĩ jaxya re, ha'e va'e jave
py ma Azur ra'y profeta Hananias Gibeão
pygua ijayvu xevy. SENHOR pegua oo py,
sacerdote kuery ha'e heta va'e kuery ha'e
javi oendua py ijayvu xevy. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Po rami SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete ijayvu vy aipoe'i:
"Amopẽ ma Babilônia pygua huvixa guigua
canga.
3 Ha'e rami vy mokoĩ ma'etỹa py apy ju
aru rukapa 'rã tembiporu SENHOR pegua oo
py oĩ va'ekue ha'e javi, apy gui Babilônia
pygua huvixa Nabucodonosor oipe'a vy Ba-
bilônia katy ogueraa va'ekue.
4 Aru avi 'rã Jeoaquim ra'y Judá pygua
huvixa Jeconias, ha'e Judá regua kuery
Babilônia tetã katy escravo-rã ogueraapa
pyre. Babilônia pygua huvixa guigua canga
amopẽ ma vy arupa 'rã apy", he'i SENHOR
— he'i profeta ramigua rive.
5 Ha'e ramo profeta Jeremias ombovai
profeta Hananias, sacerdote kuery ha'e
SENHOR pegua opy heta va'e kuery oendua
py.
6 Ha'e vy profeta Jeremias aipoe'i:
— Ha'eve va'e! Tove ha'e rami ae ri
SENHOR tojapo. Tove SENHOR tojapopa
ndeayvuague remombe'u va'ekue rupi, apy
toguerupa ju Babilônia gui tembiporu SEN-
HOR pegua oo pyguare, ha'e escravo-rã
ogueraapa pyre ha'e javi.
7 Ha'e rami avi endu pova'e ayvu ndevy ha'e
heta va'e kuery ha'e javi pe amombe'u va'e.
8 Profeta kuery yma ma voi xee neĩ
ndee reiko e'ỹ mbove ikuai va'ekue ma
omombe'u joe opu'ãa va'erã, mba'emo vai
ha'e mba'eaxy vaikue oiko 'rãa heta yvy
regua ha'e tetã tuvixa va'e re.
9 Ha'e gui peteĩ profeta mba'eve ndoikoi
'rãa rami omombe'u teĩ ijayvuague rami ete
oiko ramo mae jaikuaa 'rã anhetẽ SENHOR
remimbou oikoa — he'i.
10 Ha'e ramo profeta Hananias ma canga
profeta Jeremias aju'y rupi oĩ va'e gui om-
boi vy omopẽmba.
11 Ha'e rami vy heta va'e kuery oendua py
ijayvu:
— Po rami SENHOR ijayvu: "Guĩ rami
mokoĩ ma'etỹa py amopẽ 'rã Babilônia
pygua huvixa Nabucodonosor guigua
canga yvy regua ha'e javi aju'y rupi oĩ va'e",
he'i. Ha'e rami rã profeta Jeremias ojepe'a
ovy tape rupi.
12 Ha'e gui ma profeta Hananias canga
profeta Jeremias aju'y gui omopẽ rire
Jeremias pe SENHOR ombou ju oayvu. Ha'e
vy aipoe'i:
13 — Tereo, Hananias pe ndeayvu ju. Ha'e
vy aipo're: "Canga yvyra guigua remopẽ teĩ
hekovia ferro guigua ju 'rã ajapo.
14 Mba'eta po rami SENHOR ixondaro reta
va'e Israel kuery Ruete ijayvu: Ha'e va'e
regua kuery ha'e javi aju'y rupi amoĩ 'rã
canga ferro guigua, Babilônia pygua huvixa
Nabucodonosor rembiguai ikuai aguã. Ha'e

ramo ikuai 'rãe ixupe. Ixupe guarã amboaxa avi mymba nhuũndy rupi ikuai va'e”, he'i.
15 Ha'e gui profeta Jeremias aipoe'i profeta Hananias pe:
— Hananias, endu ke aỹ. SENHOR nanemboui va'eri ndee rejapo heta va'e kuery apu re rive ojerovia aguã rami.
16 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR ijayvu: “Ne'exa, roipe'a 'rã yvy áry reikoa gui. Kova'e ma'etỹa reve 'rã remano, mba'eta remombe'u SENHOR pe e'ỹ nhandekuai aguã regua”, he'i.
17 Ha'e gui ha'e va'e ma'etỹa reve profeta Hananias omano, sete jaxya py.

29

Babilônia katy ogueraa pyre kuery pe Jeremias kuaxia omboparaague

1 Pova'e ayvu profeta Jeremias ogueraa uka kuaxia para py. Jerusalém gui ogueraa uka nhomongeta va'ety kuery mboae escravo-rã ogueraa pyre pe, sacerdote ha'e profeta kuery, ha'e heta va'e kuery Jerusalém gui Nabucodonosor Babilônia katy ogueraa va'ekue ha'e javi pe guive.
2 Jerusalém gui huvixa Jeconias oo rire, ixy ha'e jopya kuery reve, Judá regua yvatekueve, ha'e Jerusalém pygua oo apoa ha'e ferro re omba'eapo va'e kuery reve ogueraa avi rire ogueraa uka kuaxia.
3 Safã ra'y Elasa ha'e Hilquias ra'y Gemarias pe ae ogueraa uka kuaxia para. Ha'e ramo ha'e kuery Judá pygua huvixa Zedequias omondouka Babilônia katy, Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor oexa va'erã. Kuaxia re oĩ va'e ma po rami:
4 “Po rami SENHOR ixondaro reta va'e Israel kuery ruete ijayvu Jerusalém tetã gui Babilônia katy escravo-rã araa uka va'ekue ha'e javi pe.
5 Pejapo ke penderorã, penderekoa guive Babilônia py pendekuaia py ae. Penhotỹ yvyra hi'a va'erã, ha'e pe'u hi'a.
6 Pejou ke pendera'yxyrã, pendera'y ha'e penderajy aguã. Pejou avi pendera'y kuery ra'yxyrã, penderajy kuery guive pemomenda 'rã imemby ha'e ipi'a aguã. Penderetave peovy ha'e py, pepave peovy eme.
7 Penhea'ã ke tetã rogueraa ukaague oĩ porã aguã re, SENHOR pe pejerure guive tetã re, mba'eta ha'e va'e tetã oĩ porã ramo peẽ voi pendekuai porã 'rã.
8 Mba'eta po rami SENHOR ixondaro reta va'e Israel kuery Ruete ijayvu: Penhembotavy uka eme profeta ha'e imba'ekuaa va'e kuery penembyte ikuai va'e pe. Pejapyxaka eme oexa ra'u kuaa va'e kuery ayvu re, mba'eta penduxea rami rive oexa ra'u ramo.
9 Ha'e kuery ma xerery rupi omombe'u merami rive 'rã. Xee ma namboui”, he'i SENHOR.

10 Po rami ijayvu SENHOR: “Ha'e gui Babilônia tetã ára setenta ma'etỹa ojeupitypa ma ramo aikuaa pota ju 'rã peẽ kuery re. Ha'e rami vy amoingo 'rã rogueroayvu porãague, kova'e tekoa py roguerupa ju aguã.
11 Xee anho'i aikuaa penerenonderã re anhembopy'aa”, he'i SENHOR. “Anhembopy'a pendekuai porã aguã re, pendekuai axy aguã nda'ei, opaa py pearõa rami romoingo porã aguã.
12 Ha'e va'e jave pejapukai 'rã xevy, xevy ju 'rã pejerure. Ha'e ramo xee aendu 'rã pejerurea.
13 Peẽ kuery xereka ju 'rã, xejou ete 'rã guive, pendepy'a ha'e javi py xereka vy.
14 Peẽ kuery xejou 'rãe. Ha'e ramo ambopyau 'rã pendekuaia. Romboatypa ju 'rã ha'e javi regua pendekuaia rogueraa ukaague gui, roguerupa ju 'rã escravo-rã rogueraa ukapaague gui”, he'i SENHOR.

15 “Ha'e rami teĩ peẽ kuery ma aipopeje: ‘Babilônia tetã py ae SENHOR omoingo profeta kuery nhandevy’, peje.”
16 Ha'e rami avi po rami SENHOR ijayvu tenda huvixa Davi openaaty py oguapy va'e, ha'e Jerusalém tetã pygua kuery ha'e javi re, penderyke'y kuery escravo-rã pendereve ndogueraai va'ekue re.
17 Po rami SENHOR ixondaro reta va'e ijayvu: “Ne'exa, ha'e kuery rovai ambou 'rã kyxe, karuai ha'e mba'eaxy vaikue. Ha'e kuery re ajapo 'rã figo'a vaikueve ja'u aguã nda'evei va'e re rami.
18 Mba'eta ha'e kuery rakykue xee amondouka 'rã kyxe revegua, karuai ha'e mba'eaxy vaikue. Ajapo 'rã yvy regua tetã ikuai va'e mongyjearã ikuai aguã rami, amoĩ 'rã nhomondyipaarã ha'e ojojai rei pyrã. Ha'e ramo yvy regua ha'e javi mbyte ikuai 'rã oxĩmba reia rupi mamo rã amondoukaague py,

19 xeayvu re ha'e kuery ndojapyxakai rire”,
he'i SENHOR. “Ha'e va'e ayvu mombe'uarã
ma ha'e kuerya py ambou xerembiguai pro-
feta kuery ko'ẽ rai guive. Ha'e rã peẽ kuery
napendui”, he'i SENHOR.

20 Ha'e nunga rupi pendu na SENHOR
ayvu, Jerusalém gui Babilônia katy escravo-
rã pendereraa va'ekue ha'e javi.
21 SENHOR ixondaro reta va'e, Israel kuery
Ruete ma po rami ijayvu hery rupi merami
rive ayvu mombe'ua kuery Colaías ra'y
Acabe ha'e Maaséias ra'y Zedequias rekorã
re: “Ne'exa, ha'e kuery ma xee amboaxa 'rã
Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor po
py. Ha'e ramo ojuka 'rã peẽ kuery pexaa py.
22 Ha'e rami rire Judá gui escravo-rã ogueraa
pyre kuery ijayvu vai vy aipoe'i 'rã: ‘Tove
SENHOR tandeapo Acabe ha'e Zedequias re
ojapoague rami, mba'eta Babilônia pygua
huvixa oapy tata py
23 Israel kuery mbyte ha'eve'ỹa rami
ojapoague re’, he'i 'rã. Mba'eta ha'e kuery
itavy rei oirũ ra'yxy kuery reve, ha'e xerery
rupi merami rive omombe'u ayvu xee
amombe'u uka va'ekue'ỹ. Xee aikuaa ha'e
aexa ae ha'e nunga”, he'i SENHOR.

24 “Ha'e gui ndeayvu ke Neelão pygua
Semaías pe. Ha'e vy aipo're:
25 ‘Po rami SENHOR ixondaro reta va'e, Israel
kuery Ruete ijayvu: Ndee ma nderery rupi
rive kuaxia para remondouka Jerusalém
pygua kuery pe, Maaseías ra'y sacerdote
Sofonias ha'e sacerdote kuery ha'e javi pe
guive. Ha'e vy aipo're va'ekue:
26 “Sacerdote-rã SENHOR nemoĩ raka'e sac-
erdote Joiada rekovia, SENHOR pegua oo re
repena aguã. Ha'e ramo ava inhakã porã e'ỹ
va'e profeta onhemoingo va'e rei rembo'a
aguã, ha'e yvyra re rejokua uka aguã.
27 Ha'e gui aỹ, mba'e re tu nandeayvu
etei profeta Jeremias Anatote pygua ayvu
omombe'u va'ety pe?
28 Mba'eta ha'e va'e ma Babilônia katy
omondouka po rami ayvu mombe'uarã
kuery: ‘Are teri 'rã escravo pendekuaia.
Ha'e nunga rupi pejapo penderorã, pen-
derekoa ha'e py ae. Penhotỹ yvyra hi'a
va'erã, ha'e pe'u hi'a’, he'i va'ekue kuaxia
para re.” ’ ”

29 Kuaxia para ha'e va'e ayvu oĩa ma
sacerdote Sofonias ogueroayvu profeta
Jeremias oendua py.

30 Ha'e ramo Jeremias pe SENHOR ombou
oayvu. Ha'e vy aipoe'i:
31 “Aipo'ere uka ke escravo-rã ogueraa pyre
ha'e javi pe: ‘Po rami SENHOR ijayvu Neelão
pygua Semaías re: “Semaías ma xee nam-
boui va'eri pendevy ayvu omombe'u apu re
rive perovia aguã.”
32 Ha'e ramo po rami SENHOR ijayvu:
“Ne'exa, ambopaga 'rã Neelão pygua
Semaías, hamymino kuery reve. Ha'e ramo
hamymino ndoikoi 'rã kova'e kuery mbyte
hekoa va'e, ndoexai 'rã guive mba'emo
porã xevygua kuery pe ajapo rã, xerovai
ijayvu rire”, he'i SENHOR.’ ”

30

Nhanderuete ojeupegua kuery ogueru ju aguã re ijayvuague

1 Jeremias pe SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i:
2 “Po rami SENHOR Israel kuery Ruete
ijayvu: Embopara ke peteĩ kuaxia re ayvu
xee aipoa'ea ha'e javi.
3 Mba'eta ou ma oiny ára xevygua Israel ha'e
Judá kuery ikuaia ambopyau aguã. Ha'e vy
ajapo 'rã tamoĩ kuery yvyrã ame'ẽ va'ekue
py ju ojevypa aguã rami, ha'e py ae hekoa
aguã”, he'i SENHOR.

4 Ha'e gui Israel ha'e Judá kuery reko re ju
SENHOR ijayvu.
5 Ha'e vy aipoe'i: “Roendu oryryipaa ha'e
okyjea nhendu, ikuai porãa e'ỹ.
6 Ha'e gui peporandu, pexa pota na pova'e
re: Avakue nda'u oendu 'rã ri kyrĩ va'e
raxy? Ha'e ramigua ndoikoi ramo mba'e re
tu ha'vy aexa peteĩ-teĩ ava guye rupi opo
omoĩ rã, kyrĩ va'e oikuavã'i ta va'e rami?
Mba'e re tu hova xiĩguepa rei okuapy?
7 Mba'eta ha'e va'e ára nda'evei ete 'rã, am-
boae ndoikoi 'rã guive ha'e ramigua! Jacó
ramymino kuery ojexavai aguã ára ae 'rã.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery oo jepe 'rã.
8 Ha'e va'e ára ma xee amopẽmba 'rã
pendeaju'y rupi canga oĩ va'e, amondopa
'rã guive ixã pendejokuaa”, he'i SENHOR
ixondaro reta va'e. “Ha'e rami rire yvy
mboae regua ndogueraavei 'rã xevygua
kuery escravo-rã.
9 Mba'eta SENHOR nguuete pe ae 'rã
xevygua kuery ikuai, Davi ha'e kuery
ruvixarã amoĩ va'erã pe guive.

10 “Ha'e nunga rupi xerembiguai Jacó
regua, ekyje eme. Israel regua, en-
hemondyi eme”, he'i SENHOR. “Mba'eta
rogueraa jepe 'rã yvy mombyrya escravo-
rã ndereraa ague gui, neramymino kuery
guive. Ha'e ramo Jacó kuery ojevypa ju vy
ikuai rive'i 'rã avave rei nomoangekoai rã.
Ndoikoi 'rã imongyjearã.
11 Mba'eta xee aiko 'rã ndereve rogueraa
jepe aguã”, he'i SENHOR. “Ha'e rami aguã
rami ae amomba 'rã yvy regua ha'e kuery
mbyte rupi romoaĩague va'e. Ha'e rã pende
ma noromomba rivei 'rã. Ha'e rami avi
rombopaga 'rã ha'evea rami, opa marã pen-
dekuaiague re norombopaga e'ỹi 'rã.”

12 Mba'eta SENHOR aipoe'i: “Reiko axya
ma omonguera pyrã e'ỹ, ndeai ma haxy ete
va'e.
13 Avave ndoikoi nderepyarã. Ndeai pe ma
jipoi moã, neĩ imbojaarã.
14 Neirũ kuery hexaraipa ma ndegui, noro-
poranduvei ma ndere. Ndereko vai ha'e
rejejavy ete rire rojapo vai nderovaigua
rami, ipy'a ratã va'e nhombopagaa rami.
15 Mba'e re tu neraxẽ ri reikovy ndeai gui?
Haxy rendu va'e ma omonguera pyrã e'ỹ.
Ndereko vai ha'e rejejavy ete ramo ae
roguereko ha'e rami.
16 Ha'e rã nemombaare kuery voi omombaa
'rã, nderovaigua kuery peteĩ-teĩ oguerapaa
'rã escravo-rã. Nemba'e rei-rei pe'aare
kuery mba'e rei-rei ju oipe'apaa 'rã, ndegui
ha'e kuery oipe'apa rive rire amboaxa 'rã
oipe'apa rive va'erã po py.
17 Ha'e gui xee ae romoexaĩ ju 'rã”, he'i
SENHOR. “Xee ae romonguera ju 'rã ndeai,
ndevy pe ‘Oeja pyre’ ha'e ‘Sião tetã re no-
poranduavei ma 'rã’, he'i okuapy rire teĩ.”

18 SENHOR aipoe'i: “Ne'exa, amoĩ porã ju
'rã Jacó kuery rekoa, amboaxy 'rã ikuaia
rupi. Guetã ma ojapo ju 'rã mba'emo
ra'ykue aty áry, ha'e huvixa oĩ ju 'rã ngoo
py, jypy guare rami ae.
19 Ha'e kuery oporaei 'rã jogueruvy
oguerovy'a vy, ovy'a ete vy oguerory 'rã
okuapy. Amboetave 'rã, ha'e nomombaavei
'rã. Amboyvateve 'rã, ha'e nomo'yvyĩ'iavei
'rã.
20 Ta'y kuery ha'e tajy kuery ikuai porã 'rã
jypy guare rami, ha'e kuery rekoa voi amoĩ
atã 'rã xerenonde. Ha'e rã imoingo axyare
kuery ma ambopagapa 'rã.
21 Huvixarã ma ha'e kuery regua ae 'rã oĩ,
ha'e kuery mbyte gui oiko 'rã opena va'erã.
Ha'e va'e amonhemboja ramo onhemboja
'rã xere. Mba'eta mava'e 'rã tu oakã gui
ae ipy'a guaxu xere onhemboja aguã?” he'i
SENHOR.
22 “Ha'e ramo peẽ kuery ma xevygua 'rã
pendekuai, ha'e rã xee ma aiko 'rã Pen-
deruete”, he'i.
23 Ne'exa, ou oiny SENHOR-a guigua yvytu
atã! Ipoxya ojekuaa ma ouvy, yvytu jere
rami heko vai va'e kuery akã áry ou aguã.
24 SENHOR poxya raku ma ha'ekue py ndo-
jevyi 'rã guive, opy'a re oipotaa oĩ va'e
ojeupitypa e'ỹa ja. Ha'e nunga ma opaa ára
py peikuaa porã 'rã.

31

Iporiauague gui ombovy'a ju aguã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'i: “Ha'e va'e jave py aiko
'rã Israel regua ha'e javi Ruete, ha'e rã ha'e
kuery ma ikuai 'rã xevygua.”
2 Po rami SENHOR ijayvu: “Xevygua kuery
kyxe gui oo jepe va'ekue amboaxy ju 'rã
tekoa e'ỹa rupi ikuaia py. Xee anhemboja
vy amokane'õgua 'rã Israel kuery.”
3 Mombyry gui SENHOR xevy ojexa uka
vy aipoe'i: “Mborayvu opa e'ỹ va'e rupi
roayvu. Ha'e rami vy roayvua rupi rogueru.
4 Peẽ kunhataĩgue Israel regua, romopu'ã
ramo pepu'ã ju 'rã pe'amy! Teĩgue ju pan-
deiro reve peo 'rã ojeroky va'e kuery reve
peporaeia rupi.
5 Samaria yvyty re penhotỹ nho 'rã uva.
Inhotỹare kuery hi'a ho'u vy oguerovy'a 'rã
okuapy.
6 Mba'eta oiko 'rã ára Efraim regua yvyty
rupi tetã re opena va'e kuery ‘Pepu'ã ke,
jaje'oi Sião tetã py SENHOR Nhanderuete
oĩa katy’, he'i okuapy aguã.”
7 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu: “Pero-
poraei ke Jacó kuery pevy'a reve, yvy regua
kuery akã ikuai ramo perovy'a. Pejapukai,
peporaei. Ha'e vy aipopeje: ‘SENHOR, eraa
jepe avi ke ndevygua Israel kuery rem-
byrekue’, peje.
8 Mba'eta ne'exa, aru 'rã yvy kuaray
ijapu'a'ia katy itui va'e gui, amboatypa 'rã
yvy jave rupi gui. Ha'e ramo ha'e kuery
oupa 'rã: ára revegua e'ỹ, oguata vaikue'i
va'e, imemby ryru va'e ha'e oikuavã va'erã
teĩ. Ojevy pavẽ 'rã kyvõ katy.

9 Ojae'o reve 'rã ou, xevy pe ojapukai 'rã
jogueruvy arua rupi. Areko 'rã heruvy
yakã'i oxyry porã va'e yvýry rupi, ha'e tape
hi'yvi porã va'e onhepyxanga e'ỹ aguã rupi,
mba'eta Israel kuery ru aiko, Efraim kuery
ma xera'y jypygua", he'i.
10 Peẽ yvy regua kuery, pendu ke SENHOR
ayvu. Pemombe'u ke ye'ẽ yvýry mombyry
etea rupi. Ha'e vy aipopeje: "Israel kuery
moaĩmbaare ae ju omboatypa ta, ha'e kuery
re opena 'rã vexa'i re opena va'e rami.
11 Mba'eta SENHOR oepy Jacó kuery, ogueraa
jepe ha'e kuery gui imbaraetekueve po gui.
12 Ha'e ramo ou vy oporaei 'rã okuapy
Sião yvyty áry, ha'e kuery pe SENHOR
mba'emo ome'ẽ rã oguerovy'a ete 'rã guive,
mba'emo aju, vinho, azeite, vexa'i ha'e
vaka ra'y. Ha'e kuery nhe'ẽ oiko porã 'rã
yvotyty omoakỹmby rami, nda'ipiruvei ma
'rã guive.
13 Ha'e va'e jave py kunhataĩgue ovy'a 'rã
okuapy ojerokya py, kunumigue ha'e tu-
jakue'i voi. Hexayague xee amombo'opa
ramo ovy'a ju 'rã. Ndovy'aiague gui am-
bovy'a ju 'rã.
14 Sacerdote kuery guive amongaru 'rã ikyra
va'e re, xevygua kuery hevyatãmba 'rã
mba'emo porã ame'ẽ va'e re", he'i SENHOR.
15 Po rami SENHOR ijayvu: "Ramá tekoa
py onhendu va'ekue hevovo rei va'e, hexay
ha'e ipy'a vai ete va'e. Ha'e va'e ma Raquel
omemby kuery re ojae'oa. Imemby kuery
jipovei ma ramo nonhembovy'a ukai."*
16 Ha'e rami teĩ po rami SENHOR ijayvu:
"Ejae'ove eme, nderexayve eme guive.
Mba'eta nememby kuery ojevypa ju 'rã
ngovaigua kuery yvy gui.
17 Raka'eve rã oiko nho 'rã rearõ reikovy
va'e, mba'eta nememby kuery ojevypa ju
'rã oyvy re ae", he'i SENHOR.
18 "Xee aendu Efraim kuery ijayvu vy
aipoe'i rã: 'Vaka ra'y imãxo porã e'ỹ va'e
rami aiko va'ekue teĩ ndee xemo'arandu.
Aỹ gui ma xereko rerova ke teko pyau re
ju aiko aguã, mba'eta ndee ma SENHOR
Xeruete.
19 Anhetẽ, ajeko rerova rire anhemboaxy
va'ekue, xekunumi jave aikoague re
xema'endu'a vy. Xerekombo'e rire xepexo
re aipete-pete. Axĩmba ha'e ndaikuaavei
rei va'ekue', he'i.
20 Ha'e rami avi Efraim e'ỹ teve xera'y
arovy'a ha'e ayvu ete va'e? Mba'eta ixupe
xeayvu nhavõ xema'endu'a ju hexe ayvu
etea rupi. Hexe vy xepy'a tyty atã amboaxy
ete vy", he'i SENHOR.
21 "Pemopu'ã ke pemo'amy yvy markaarã,
peguataa rupi peja tape kuaa ukaarã, pexa
pota ke peovy tape rupi peikoa re. Ha'e gui
ma kunhataĩ Israel regua, ejevy ke, ejevy ke
neretã rejaague katy.
22 Xerajy xenhe'ẽ rendu e'ỹ va'e, raka'e peve
'rã tu ha'eve'ỹa rami rei reiko? Mba'eta yvy
re SENHOR omoingo mba'emo pyau: kunha
oikuavã 'rã ava."
23 Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete: "Judá kuery ikuaia
ambopyau ramo oyvy ha'e guetã ikuai va'e
rupi ha'e kuery aipoe'i ju 'rã: 'Ndee yvyty
iky'a e'ỹ va'e teko porã oĩa, tove SENHOR
tandereroayvu porã', he'i rã okuapy.
24 Mba'eta ha'e va'e yvyty re ju 'rã Judá
kuery ikuai, tetã ikuai va'e ha'e javi re
guive, mba'ety rupi omba'eapo va'e ha'e
vexa'i re opena va'e kuery voi.
25 Mba'eta amombaraete inhe'ẽ kangy va'e,
amongaru guive ho'a rai'i va'e", he'i.
26 Ha'e gui amyĩ vy ama'ẽ ju. Akea ma
xembovy'a ete va'ekue.
27 Ha'e gui SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, ou
ma oiny ára Israel ha'e Judá kuery am-
boetave ju aguã, avakue ha'e mymba kuery
guive.
28 Mba'eta ymave rupi ha'e kuery re aikuaa
pota va'ekue aipe'a aguã, aity, ambojex-
avai, ambovaipa ha'e amoingo axy aguã, teĩ
aỹ gui ma ha'e kuery re aikuaa pota 'rã
amopu'ã ha'e anhotỹ ju aguã", he'i SEN-
HOR.
29 "Ha'e va'e ára ma aipo nda'eavei ma 'rã:
'Tuu kuery uva aky'i ho'u rire ta'y kuery raĩ
voi nda'evei', nda'eavei 'rã.
30 Ha'e rami 'rãgue py ma peteĩ-teĩ omano
'rã gueko vaiague re ae. Uva aky'i 'uare
kuery raĩ ae ma nda'evei 'rã."

Israel kuery pe Nhanderuete guexeve guarã ojapo pyau aguã re ijayvuague

* 31:15 Raquel ma Jacó ra'y José xy, ha'e Israel kuery jaryi jypy raka'e (Gênesis 30.22-24). Ha'e gui Ramá tekoa ma Babilônia katy escravo-rã ogueraa pyrã kuery ojokuapaague (Jeremias 40.1). Aỹ ma Mateus 2.17-18 py kova'e ayvu rupi ijayvu ju, mba'eta Jesus ou jajae'oa gui nhanemombo'o aguã.

31 SENHOR aipoe'i: “Ne'exa, ou ma oiny
ára Israel ha'e Judá kuery reve xereve guarã
ajapo pyau aguã,
32 tamoĩ kuery reve ajapo va'ekue ramigua
e'ỹ. Ha'e jave ma ha'e kuery po re ajopy
reve anoẽmba va'ekue Egito yvy gui. Ha'e
rami teĩ ha'e kuery ombovaipa xereve
guarã ajapo va'ekue, ime rami aiko teĩ.
33 Ha'e gui ha'e va'e ára oaxapa ma rire po
rami 'rã Israel kuery reve ajapo pyau xereve
guarã. Ha'e kuery py'a re 'rã ambopara
xeguigua lei, ikuraxõ re ae 'rã ambopara.
Xee aiko 'rã Tuuete, ha'e rã ha'e kuery ma
ikuai 'rã xevygua.
34 Ha'e rami rire peteĩ-teĩ nombo'evei ma
'rã oirũ neĩ guyvy kuery, ‘Peikuaa na SENHOR’ he'ia py, mba'eta xekuaa pavẽ 'rã,
yvyĩgueve ha'e yvatekueve voi. Mba'eta
amboguepa 'rã heko vaiague, ojejavyague
re naxema'endu'avei 'rã guive”, he'i SENHOR.*

35 Po rami ijayvu SENHOR ara py kuaray
ojope aguã rami ojapo va'ekue, ha'e gui
jaxy ha'e jaxy-tata pyávy hendy aguã oeja
va'ekue, ye'ẽ omyĩ aguã ha'e yai opu'ã-
pu'ã va'e hevovo-vovo aguã rami. Hery ma
SENHOR ixondaro reta va'e. Ha'e vy aipoe'i:
36 “Ha'e rami aguã aeja va'ekue xerenonde
oaxa rive e'ỹa ja Israel kuery voi nokan-
hymbai 'rã xerenonde gui, peteĩ regua riae
'rã ikuai”, he'i SENHOR.
37 SENHOR aipoe'ive ju: “Yvate yva ha'e
javi rupi pea'ã kuaapa e'ỹa ja, ha'e kyvõ
yvy guýry pexa pota kuaapa e'ỹa ja xee
ndaejapa rivei 'rã Israel kuery, ha'e rami
ete ha'e kuery ikuai rire teĩ”, he'i SENHOR.

38 SENHOR aipoe'ive ju: “Ne'exa, ou
ma oiny ára kova'e tetã SENHOR peguarã
ojapoa ju aguã, Hananel torre hi'aĩa guive
tetã kora ojerea py okẽ oĩa peve.
39 Ha'e gui henondeve katy ju 'rã ixã oa'ãaty
omoatãa heravy Garebe yvy'ã peve, ha'e
gui Goa katy ju 'rã ojere ovy.
40 Ha'e gui yvyugua te'õgue ha'e tanhimbu
ikuaiaty, ha'e nhuũndy Cedrom yakã'i peve
itui va'e, okẽ kavaju oikeaty kuaray oua
katy oĩ va'e peve, ha'e va'e voi om-
boaxapaa 'rã SENHOR peguarã. Ha'e va'e
rire Jerusalém tetã ndoityavei 'rã, nombo-
vaipaavei 'rã guive.”

* 31:34 Hebreus 8.8-12, 10.16-17

32

Peteĩ yvy Anatote py itui va'e Jeremias ojoguaague

1 Jeremias pe SENHOR oayvu ombou ju
dez ma'etỹa re ma Judá pygua huvixa Ze-
dequias oĩ jave py, ha'e dezoito ma'etỹ re ma
huvixa Nabucodonosor oĩ jave py guive.
2 Ha'e va'e jave py Babilônia pygua hu-
vixa xondaro kuery ojokopa Jerusalém tetã,
ha'e profeta Jeremias ombotya imoiny Judá
pygua huvixa roka py harõa xondaro kuery
ikuaiaty py.
3 Mba'eta Judá pygua huvixa Zedequias om-
boty uka vy aipoe'i va'ekue:

— Mba'e re tu ndee remombe'u SENHOR aipoe'ia rami: “Kova'e tetã omboaxa
'rã Babilônia pygua huvixa po py, ha'e rã
oipe'apa 'rã”, 're?
4 “Ha'e gui Judá pygua huvixa Zedequias
ndoo jepei 'rã caldeu kuery po gui. Ha'e
rami 'rãgue py omboaxaa 'rã Babilônia
pygua huvixa po py. Ha'e ramo jomeme
ijayvu 'rã jova re oma'ẽ reve.
5 Ha'e rire ha'e va'e ma Babilônia katy
ogueraa 'rã Zedequias, ha'e py opyta
aguã SENHOR hexe oikuaa pota ju peve,
aipoe'iague rami vy. Ha'e gui caldeu
kuery re pepu'ã teĩ napendepo'akai 'rã”,
're va'ekue — he'i.

6 Ha'e ramo Jeremias ombovai:

— SENHOR oayvu xevy pe ombou vy
aipoe'i:
7 “Ne'exa, nderuvy'i Salum ra'y Hananel
ndea py ou vy aipoe'i 'rã: ‘Ejogua na xeyvy
Anatote py ituí va'e, mba'eta ndee anho
ha'eve rejogua aguã’, he'i 'rã.”
8 Ha'e gui SENHOR ayvu aipoe'iague rami
xea py ou xeruvy'i ra'y Hananel oka harõa
xondaro kuery ikuaiaty py. Ha'e vy aipoe'i
xevy: “Ejogua na xeyvy Anatote py Ben-
jamim regua yvy re ituí va'e, mba'eta ndee
anho ha'eve rejogua vy rejopy aguã. Ejogua
na ha'vy”, he'i. Ha'e rami aendu vy aikuaa
SENHOR ijayvuague rami oikoa.
9 Ha'e rami vy xeruvy'i ra'y Hananel gui
ajogua yvy Anatote py ituí va'e. Hep-
yrã dezessete hatã'i va'e prata guigua aa'ã
karamboae.
10 Kuaxia re xerery ambopara rire amboja
selo py, ikuaa ukaarã aenoĩ guive. Ha'e vy
hepyrã aa'ã mba'emo opejaa py.

11 Ha'e rami vy araa ipara va'e ajoguaague
regua. Lei re oĩa rami vy amboja va'ekue
araa, ha'e oguerova pyre amboja e'ỹ
va'ekue guive.
12 Kuaxia mokoĩve amboaxa Nerias ra'y
Maaséias ramymino Baruque po py.
Hananel xeruvy'i ra'y oexaa py amboaxa,
ajoguaague regua kuaa ukaarã kuery guery
ombopara va'ekue oexaa py, ha'e gui judeu
kuery oka py xondaro harõa kuery ikuaiaty
py oguapy okuapy va'e ha'e javi oexaa py
guive.
13 — Ha'e kuery oendua py Baruque pe
xeayvu vy aipoa'e va'ekue:
14 "Po rami SENHOR ixondaro reta va'e Israel
kuery Ruete ijayvu: 'Ejopy ke kuaxia para
yvy rejoguaague regua. Omboja pyre ha'e
omboja pyre'ỹ reraa vy emoĩ porã hyru
nhae'ũ guigua py, heta ára re oĩ porã aguã.
15 Mba'eta po rami SENHOR ixondaro reta
va'e Israel kuery Ruete ijayvu: Kova'e yvy
re ma pejogua nho 'rã oo, mba'ety ha'e
uvaty', he'i", ha'e va'ekue.

Nhanderuete omombe'u porãve aguã re Jeremias ojerureague

16 Ha'e gui kuaxia para yvy ajoguaague
regua ma Nerias ra'y Baruque pe amboaxa
ma rire SENHOR pe anhembo'e ainy. Ha'e
vy aipoa'e:
17 — Ai SENHOR Xeruete! Yva ha'e yvy
rejapo va'ekue ndepo'aka etea rupi ha'e
ndepo reupi reve. Mba'eve rei nda'ipoi
ndevy haxy va'e nemondyiarã.
18 Ndee ma mbovy e'ỹ pe rexa uka 'rã rem-
boaxya, ha'e oreramoĩ kuery ojejavyague re
rembopagaague regua ta'y kuery re remoĩ
va'e guive. Ndee ma Oreruete yvate ha'e
ipo'aka ete va'e. Nderery ma SENHOR ixon-
daro reta va'e.
19 Renhomongeta porã ha'e nerembiapo
porã ete va'e. Mba'eta nderexa ojepe'a
oiny avakue ra'y kuery ikuaia rexapa aguã,
peteĩ-teĩ pe ikuaiague rekovia reme'ẽ aguã,
mba'emo ojapoague rami ae.
20 Ndee ma hexa pyrã ha'e nhomondyipaarã
rejapo va'ekue Egito yvy re, kova'e ára
peve Israel kuery mbyte rupi guive, amboae
regua ikuaia rupi teĩ. Ha'e rami rejapo
nderery oikuaa pavẽ aguã rami, aỹ peve
rejapoa rami.
21 Ndevygua Israel kuery Egito yvy
gui renoẽmba va'ekue hexa pyrã ha'e
nhomondyipaarã rexa uka vy, ndepo reupi
vy ndepo'akaa rexa uka reve nhomondyipa
etea rupi.
22 Ha'e kuery pe kova'e yvy reme'ẽ va'ekue,
tamoĩ kuery pe reura reve ndeayvuague ae,
kamby ha'e ei oata e'ỹa.
23 Ha'e ramo ha'e py ha'e kuery ovaẽ vy
hekoa okuapy teĩ nanenhe'ẽ rendui raka'e,
ndeguigua lei rupi nda'ikuaixei vy. Re-
japo uka va'ekue ma peteĩve voi ha'e kuery
ndojapoi. Ha'e nunga rupi ha'e kuery áry
rembou guĩ nunga mba'emo vai.
24 Ne'exa, kova'e tetã jokoa kuery ma yvy
ojo'o heruvy ipo'aka aguã. Anhetẽ tetã om-
boaxaa ma caldeu kuery orere opu'ã va'e
kuery po py. Kyxe, karuai ha'e mba'eaxy
vaikue py ndeayvuague rami meme oiko.
Ndee ae rexapa.
25 Ha'e rami teĩ SENHOR Oreruete, mba'exa
ru ndee aipo're xevy: "Ejogua ke yvy
peráta re, ha'e enoĩ ikuaa ukaarã guive", 're
va'ekue, caldeu kuery po py tetã omboaxaa
ma teĩ? — ha'e.

Nhanderuete ombovaiague

26 Ha'e ramo SENHOR ombou oayvu
Jeremias pe. Ha'e vy aipoe'i:
27 "Ne'exa, xee ma SENHOR, oikove va'e ha'e
javi Ruete aiko. Ha'e rami vy oiko 'rã ri
nda'u xevy pe haxy vai ete va'erã?"
28 Ha'e nunga rupi SENHOR ijayvu po rami:
"Ne'exa, kova'e tetã amboaxa 'rã caldeu
kuery po py. Babilônia pygua huvixa Nabu-
codonosor po py ae 'rã amboaxa. Ha'e ramo
oipe'a 'rã.
29 Kova'e tetã re caldeu kuery opu'ã vy
ovaẽmba 'rã okuapy. Tetã re tata omoĩ
vy oapypa 'rã oo ikuai va'e ha'e javi,
ijapyte áry Baal ra'angaa pe heakuã porã
va'e ha'e pygua kuery oapyague, ha'e ngu-
uete ramigua mboae pe mba'emo rykue
onhoẽague guive, xembopoxy aguã rami
rive.
30 Mba'eta Israel ha'e Judá kuery ma kunumi
guive xerenonde ojapo mba'emo vai anho,
mba'eve ndojapoi 'rã okuapy xembopox-
yarã e'ỹ vy", he'i SENHOR.
31 "Mba'eta kova'e tetã pygua kuery ma
xembopoxy ha'e ndaxea'eveia rupi anho
ikuai, tetã ojapoa ára guive aỹ peve,
xerenonde gui aipe'apa aguã rami.
32 Israel ha'e Judá kuery ojapo vaia ha'e
javi rupi xembopoxy okuapy, huvixa kuery,
yvatekueve, sacerdote ha'e profeta kuery,

avakue Judá ha'e Jerusalém pygua ha'e javi
guive.
33 Ha'e kuery ma okupe rive oguerova xea
katy, ngova e'ỹ. Ko'ẽ rai guive ambo'e
teĩ ha'e kuery ndojapyxakai, xeayvua ndo-
jopyxei vy.
34 Ha'e rami 'rãgue py xerery oĩaty opy ete
omoĩ okuapy ojeguarupy, omongy'apa rei
vy.
35 Baal ra'angaa pe ojapo okuapy imbo-
jerovia atyrã Hinom ra'y rekoague yvyugua
py, ha'e py gua'y kuery ha'e guajy kuery
oapy aguã nguuete ramigua Moloque pe.
Ha'e rami aguã ma teĩgueve xee ajapo
uka va'e'ỹ, neĩ nanhembopy'ai guive ha'e
ramigua ete ojeguarupy ha'e kuery ojapo
aguã, Judá regua kuery oguerojejavy aguã."
36 Ha'e rã aỹ ma, po rami SENHOR Israel
kuery Ruete ijayvu kova'e tetã re: "Tetã
re peẽ kuery pendeayvu vy 'Omboaxaa ae
ma Babilônia pygua huvixa po py, kyxe py,
karuai ha'e mba'eaxy vaikue py guive', peje
teĩ.
37 Ne'exa, tetã pyguare kuery ma xee
amono'õmba ju 'rã heruvy yvy jave
rupi ikuaiague gui. Ha'e katy xepoxya
rupi, xea'e e'ỹa ha'e ajou vai etea rupi
amondoukapa va'ekue teĩ kova'e tekoa py
ju 'rã arupa. Ha'e rami vy ajapo 'rã ha'e
kuery mba'eve gui okyjea rupi e'ỹ ikuai
aguã rami.
38 "Ha'e rami ha'e kuery ikuai 'rã
xevygua, ha'e rã xee aiko 'rã Tuuete.*
39 Ha'e kuery pe ame'ẽ 'rã peteĩ'i rupi
ipy'a aguã ha'e peteĩ'i tape, ko'ẽ nhavõ
xerenonde ojererokyjea rupi ikuai aguã,
ha'e kuery ikuai porã aguã, ha'e gui ta'y
kuery voi.
40 Ha'e kuery pe ajapo 'rã xerevegua opa
e'ỹ va'erã. Ha'e va'e rupi vy ndajapo porã
e'ỹi 'rã ha'e kuery pe. Ha'e rami 'rãgue py
ha'e kuery kuraxõ re amoĩ 'rã xerenonde
ojererokyjea rupi ikuai aguã, xegui ojepe'a
ve'ỹ aguã.
41 Ha'e kuery arovy'a vy amoingo porã 'rã.
Amoĩ atã 'rã kova'e yvy re, xekuraxõ ha'e
xenhe'ẽ ha'e javi py."
42 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu: "Ha'e
kuery áry ha'e rami ete mba'emo vai am-
bouague rami avi ha'e kuery re ambou avi
'rã iporã ete va'e xeayvuague ha'e javi rami
vy.
43 Ha'e ramo kova'e yvy re ojogua ju 'rã
omba'etyrã, ha'e va'e pe 'Tekoa ve'ỹ oĩ,
avakue neĩ mymba kuery jipoveia. Caldeu
kuery po py ae ma omboaxaa', pejeague py
ae.
44 Peráta re ojogua ju 'rã omba'etyrã, ha'e
gui ombopara uka 'rã ojoguaague regua
kuaxia, selo py omboja 'rã, ha'e oenoĩ 'rã
guive ikuaa ukaarã. Benjamim yvy re voi
'rã ojogua, Jerusalém ha'e Judá re tetã ikuai
va'e yvýry, yvy'ã reia ha'e yvyugua rupi
tetã ikuai va'e yvýry, ha'e kuaray puku-
a katy tetã ikuai va'e yvýry ojogua 'rã
mba'etyrã, mba'eta ha'e kuery ikuaia xee
ambopyau 'rã", he'i SENHOR.

33

Ha'e kuery ikuai porã ha'e mba'emo ojoupa ju aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR oayvu mokoĩguea om-
bou Jeremias pe oka py xondaro harõa
kuery ikuaiaty py ombotya teri reve. Ha'e
vy aipoe'i:
2 "Po rami ijayvu SENHOR opa mba'e moin-
goare: Xee SENHOR ae amoingo mba'emo oĩ
atãmba aguã. Xerery ma SENHOR.
3 Ejapukai ke xevy, ha'e ramo rombovai 'rã.
Ha'e vy ndevy amombe'u 'rã mba'emo porã
anhomi rã ndee reikuaa e'ỹ va'ekue", he'i.
4 Mba'eta po rami SENHOR Israel kuery
Ruete ijayvu kova'e tetã py oo ikuai va'e re,
ha'e Judá regua huvixa kuery ro ikuai va'e
re guive, mba'eta ngoo oitypa va'ekue ngo-
vaigua kuery yvy jo'oa ha'e kyxe revegua
ou va'ekue jokoarã,
5 caldeu kuery jokoa rupi ha'e pygua kuery
opu'ãa py. Ha'e ramo SENHOR aipoe'i:
"Penderogue ma xee amonyẽ 'rã avakue
re'õgue xepoxya ha'e ajou vaia rupi ajuka
va'ekue. Mba'eta pendereko vaiague ha'e
javi káuxa ndajexa ukai 'rã kova'e tetã
pygua kuery pe.
6 Ne'exa, ha'e py ae ambou avi 'rã hexaĩ
porãmba ju aguã amonguerapa vy. Mba'eta
ha'e kuery pe ambou 'rã opa mba'e py ikuai
porã aguã, mba'eve gui okyje ve'ỹ re.
7 Ambopyau 'rã Judá ha'e Israel kuery
ikuaia. Amoatyrõ ju 'rã jypy guare rami.
8 Aiky'a'opa 'rã heko vaia rupi xerovai oje-
javyague ha'e javi gui. Amboguepa 'rã heko

* 32:38 2 Coríntios 6.16

vaiague, ojejavyague ha'e xerovai ikuaiague guive.
9 Ha'e ramo Jerusalém tetã oĩ 'rã xerery omboetepaa ha'e xererovy'aa aguã, yvy regua kuery ha'e javi oendua py, mba'eta ha'e kuery oendu 'rã omombe'ua rã tetã re iporã va'e ajapoa. Ha'e rami vy onhemondyipa ha'e oryryipa 'rã okuapy peẽ kuery romoingo porã vy iporã va'e ambou rã oendu vy."

10 Po rami SENHOR ijayvu: "Kova'e tekoa pe peẽ kuery 'Tekoa ve'ỹ oĩ, avakue ha'e mymba kuery ikuai e'ỹa', peje, mba'eta Judá regua tetã ha'e Jerusalém py tape ikuai va'e rupi aỹ ombovaipaa, avakue ha'e mymba jipoi guive. Ha'e rami teĩ ha'e py oendua nho 'rã
11 ovy'a ha'e opuka nhendu va'e, omenda va'erã ijayvu ha'e oporaei nhendu vy aipoe'i va'e: 'Perovy'a ke SENHOR ixondaro reta va'e, mba'eta joayvua ha'e nhomboaxya opa va'erã e'ỹ', he'i va'e. Ha'e gui oguerovy'a reve mba'emo ome'ẽ 'rã SENHOR ro py. Mba'eta pendeyvy ambopyau 'rã jypy guare rami", he'i SENHOR.

12 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'ive ju: "Kova'e tekoa aỹ tekoa e'ỹa, avakue ha'e mymba kuery jipoi teĩ tetã yvýry ha'e javi rupi vexa'i re opena va'e kuery hekoa ju 'rã guymba kuery omombytu'ua rupi.
13 Mba'eta yvy'ã ha'e yvyugua reia rupi tetã ikuai va'e yvýry rupi mymba kuery omboaxaa ju 'rã ipapaa kuery po guy rupi, kuaray puku-a katy Benjamim yvy re, Jerusalém yvýry ha'e Judá re tetã ikuai va'e ha'e javi rupi guive", he'i SENHOR.

Jeremias 23.5,6

14 SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, ou ma oiny ára Israel ha'e Judá kuery aroayvu porãague ojeupity aguã", he'i SENHOR.
15 "Ha'e va'e ára, ha'e va'e jave py ma peteĩ amoingo 'rã Davi rapytakue renhoĩ, hamymino heko porã va'erã. Ha'e va'e ma ha'evea rami meme 'rã joguereko, ha'e teko porã rupi opena 'rã yvy re.
16 Ha'e va'e ára ma Judá regua kuery oo jepe 'rã, ha'e Jerusalém tetã py hekoa 'rã mba'eve gui okyjea rupi e'ỹ. Ha'e ramo ixupe 'SENHOR nhandereko porãrã me'ẽa' 'ea 'rã."

17 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Davi rekovia ndoatai 'rã ava Israel kuery ruvixa tenda openaaty áry oguapy va'erã.
18 Neĩ sacerdote kuery levita regua voi ndoatai 'rã xerenonde ikuai va'erã, ko'ẽ nhavõ xevy mba'emo aju ha'e mymba oapy reve ome'ẽ aguã", he'i.

19 Ha'e gui Jeremias pe SENHOR oayvu ombou vy aipoe'i:
20 "Po rami SENHOR ijayvu: Ára ha'e pytũ oiko riae aguã re xeayvuague peẽ napembovaipa kuaaia rami avi
21 xee voi nambovaipai 'rã xerembiguai Davi reve xerupive guarã ajapo va'ekue, tenda openaaty áry hamymino oĩ aguã, ha'e gui levita regua sacerdote kuery xevy ikuai riae aguã.
22 Ha'e rami ae avi mba'emo yva re ikuai va'e ndapeipapa kuaai, ha'e ita ku'i reia ye'ẽ rembe rupi oĩ va'e napea'ã kuaaia rami avi ndapeipapa kuaai 'rã xerembiguai Davi ramymino kuery, neĩ levita regua xerenonde omba'eapo va'e kuery guive."

23 Ha'e gui Jeremias pe SENHOR ijayvuve vy aipoe'i:
24 "Endu rive heta va'e kuery ndevy 'Mokoĩ regua SENHOR oiporavo va'ekue ri aỹ ma ndoayvuvei ri?' he'i ramo. Mba'eta ha'e kuery xevygua kuery ovare e'ỹa rami rive ijayvu. Ha'e kuery pe rã xevygua kuery peteĩ regua ve'ỹ ma merami ikuai."
25 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Ára ha'e pytũ oiko aguã re xeayvuague namboaxa riveia rami, ha'e yva ha'e yvy re ikuai va'e xee ndaeja riveia rami
26 xee ndaejai avi 'rã Jacó ramymino kuery neĩ xerembiguai Davi ramymino kuery. Mba'eta hamymino regua amoĩ 'rãe Abraão, Isaque ha'e Jacó ramymino kuery re opena va'erã. Mba'eta ambopyau ju 'rã ha'e kuery ikuaia, amboaxya aexa uka vy."

34

Zedequias rekorã re ijayvuague

1 Pova'e ayvu ma Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor oĩ teri reve SENHOR ombou Jeremias pe. Mba'eta ha'e va'e jave ha'e va'e ogueru ojeupegua xondaro kuery ha'e openaa ha'e javi pygua kuery, Jerusalém tetã re opu'ãmba okuapy aguã, ijyvýry tetã ikuai va'e re guive. Ha'e rami rã SENHOR aipoe'i:
2 "Po rami SENHOR Israel kuery Ruete ijayvu: Tereo ndeayvu Judá pygua huvixa Zedequias pe. Ha'e vy ixupe aipo're 'rã: 'Po rami SENHOR ijayvu: Ne'exa, kova'e tetã

xee amboaxa 'rã Babilônia pygua huvixa po
py. Ha'e ramo oapypa 'rã tata py.
3 Ndee voi ndereo jepei 'rã ipo gui. Ha'e
rami 'rãgue py nembo'aa vy nemboaxaa
'rã ipo py. Ha'e ramo Babilônia pygua
huvixa reve pejogueroayvu 'rã joa'i gui jova
re pema'ẽ reve. Ha'e ramo ndereraa 'rã
Babilônia tetã py.
4 Ha'e rami teĩ ndee Judá pygua huvixa
Zedequias, endu ke SENHOR ayvu. Po rami
SENHOR ijayvu nderekorã re: Kyxe py e'ỹ
'rã remano.
5 Ha'e rami 'rãgue py remano porã'i 'rã,
ha'e ndere ima'endu'aa rupi heakuã porã
va'e oapya 'rã guive, reiko e'ỹ mbove
neramoĩ kuery huvixa ikuai va'ekue re
ima'endu'aague rami ae. Ojae'o vy "Ai
SENHOR!" he'i 'rã okuapy, xee ae ha'e rami
aguã re xeayvu rire', he'i SENHOR."
6 Pova'e ayvu ha'e javi rupi profeta
Jeremias omombe'u Judá pygua huvixa
Zedequias pe, Jerusalém py oĩa py.
7 Ha'e va'e jave Babilônia pygua huvixa
kuery opu'ã okuapy Jerusalém re, ha'e Judá
regua tetã oĩve teri va'e Laquis ha'e Azeca
re guive. Mba'eta ha'e va'e anho'i opyta
Judá regua tetã ikorapa va'e ikuai va'ekue
gui.

Escravo rerekoa kuery rovai Nhanderuete ijayvuague

8 Ha'e gui pova'e ayvu ma Jeremias pe
SENHOR ombou va'ekue. Ha'e va'e jave py
Jerusalém pygua kuery reve huvixa Zede-
quias ijayvu okuapy escravo oguereko va'e
opoipa ju aguã re.
9 Ha'e ramo peteĩ-teĩ opoi imondovy es-
cravo hebreu regua avakue ha'e kunhague,
guetarã kuery regua ae avave rei oguerekoa
ve'ỹ aguã escravo.
10 Ha'e ramo yvatekueve ha'e heta va'e
kuery ha'e javi reve ha'e rami aguã re
ijayvu va'ekue onhe'ẽ rendu, ha'e vy peteĩ-
teĩ escravo avakue e'ỹ vy kunhague opoipa.
Onhe'ẽ rendu vy omondoukapa.
11 Ha'e rami teĩ ha'e va'e rire ma nda'evei
nho ju ikuai. Ha'e rami vy ojapo escravo
avakue ha'e kunhague omondouka va'ekue
ojevypa ju aguã rami. Ha'e vy escravo-rã ju
omoingopa.
12 Ha'e gui ma Jeremias pe SENHOR oayvu
ombou vy aipoe'i:
13 "Po rami SENHOR Israel kuery Ruete
ijayvu: Egito yvy peneramoĩ kuery escravo
ikuaiague gui anoẽmba vy ha'e kuery reve
ajapo va'ekue xereve guarã. Ha'e vy aipoa'e
va'ekue:
14 'Sete ma'etỹa opa nhavõ peteĩ-teĩ pe-
poi 'rã peneretarã hebreu regua pendevy
ovende pyre. Mboapy meme ma'etỹa re
ndevy ha'e kuery omba'eapo rire pepoi 'rã
imondovy escravo ve'ỹ ikuai aguã', ha'e
va'ekue.* Ha'e rami teĩ peneramoĩ kuery
naxenhe'ẽ rendui, xeayvu re ndojapyxaka
potai guive okuapy.
15 Ha'e gui peẽ kuery ma aỹ rai'i pe-
jogueroayvu xerenonde ha'evea rami pe-
japo aguã re. Ha'e vy peteĩ-teĩ pendeayvu
peneretarã pepoi aguã re. Xerery oĩaty oo
py ae pejogueroayvu ha'e rami aguã.
16 Ha'e rami teĩ ha'ekue rami e'ỹ pendekuai,
xerery pemongy'apaa rupi. Mba'eta peteĩ-
teĩ pende-escravo avakue ha'e kunhague
pejapo ojevy ju aguã rami, escravo ve'ỹ
ikuai aguã rami pemondouka va'ekue ri.
Ha'e rami vy avakue ha'e kunhague pe-
moingo ju escravo-rã."
17 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR ijayvu:
"Peẽ kuery ma naxenhe'ẽ rendui, mba'eta
ndapepoi etei penderyvy ha'e peneretarã
kuery escravo rami pereko va'e. Ha'e ramo
ne'exa, xee ma peẽ kuery ropoipa ta imon-
dovy kyxe, mba'eaxy vaikue ha'e karuai
py pemanomba aguã katy. Xee rojapo 'rã
yvy regua kuery ha'e javi penderexa vy
onhemondyipa aguã rami", he'i SENHOR.
18 "Mba'eta xereve guarã ajapo va'ekue rupi
e'ỹ ikuai va'e, xerenonde ijayvuague ndo-
japoi va'e ma xee ajuka ukapa 'rã vaka ra'y
re ha'e kuery ojukaaty rami avi, mba'eta
ha'e kuery vaka ra'y ojuka vy mokoĩ rupi
ojaya va'ekue mbyte rupi oaxa va'ekue.†
19 Mba'eta Judá ha'e Jerusalém pygua
yvatekueve, huvixa ha'e sacerdote kuery
reve oaxa va'ekue vaka ra'y ojaya va'ekue
mbyte rupi, ijyvy re ikuai va'e ha'e javi
reve.
20 Ha'e rami ae avi xee amboaxa 'rã hovaigua
ijukaxea kuery po py. Ha'e ramo hetekue
opyta 'rã guyra yvate rupi oveve va'e ha'e
mymba yvy rupigua rembi'urã rive.
21 Ha'e rami vy Judá pygua huvixa Zedequias

* 34:14 Ha'e rami aguã ma Nhanderuete oeja Êxodo 21.1 ha'e Deuteronômio 15.12 py.
† 34:18 Ha'e kuery reko rami vy ha'e rami ikuai jogueroayvuague omoĩ atã vy (Gênesis 15.9-17).

ha'e ixupegua yvatekueve amboaxapa 'rã
hovaigua kuery Babilônia pygua huvixa
ijukaxea xondaro kuery po py, peneretã
ojokoague gui ha'e kuery ojepe'a ranhe teĩ.
22 Mba'eta xeayvu vy rive ajapo 'rã kova'e
tetã re ju ha'e kuery ojevypa aguã rami.
Tetã re opu'ã okuapy vy oipe'a ha'e oapypa
'rã. Judá yvy re tetã ikuai va'e guive ambo-
vaipa ukapa 'rã, tekoa ve'ỹrã", he'i SENHOR.

35

Recabe ramymino kuery gueko rami vy ae ikuaia re ijayvuague

1 Ha'e gui Jeremias pe SENHOR oayvu
ombou ju, Josias ra'y Jeoaquim Judá pygua
huvixa oĩ jave. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Tereo Recabe ramymino kuerya py,
ha'e ndeayvu ha'e kuery reve. Ha'e gui
eraapa SENHOR pegua oo py, peteĩ opy ja'o
oĩ va'e py. Ha'e py ma ha'e kuery pe reme'ẽ
'rã vinho oy'u aguã — he'i.
3 Ha'e ramo araa Recabe ramymino kuery
ha'e javi: Jeremias ra'y Jazanias, Habazinias
ramymino va'e, tyke'y ha'e ta'y kuery ha'e
javi araapa.
4 Ha'e rami vy SENHOR pegua oo py araa
peteĩ opy ja'o oĩ va'e py, Nhanderuete
remimbo'e Jigdalias ra'y Hanã ra'y kuery
ikuaiaty py. Ha'e va'e opy ja'o ma
yvatekueve ikuaiaty oĩ va'e yvy'iry, Salum
ra'y oikeaty rarõa Maaséias oĩaty áry guive.
5 Ha'e gui Recabe ramymino kuery am-
boguapypa ma vy henonde amoĩ reta hyru
vinho oĩa, karo guive. Ha'e vy ha'e kuery pe
aipoa'e:
— Pey'u ke vinho.
6 Ha'e rã ha'e kuery ombovai:
— Ore kuery ma nda'evei vinho roy'u
aguã, mba'eta oreramoĩ Recabe ra'y Jonad-
abe orevy aipoe'i rire: "Pey'u eme vinho,
neĩ pendera'y kuery voi.
7 Pejapo eme guive penderorã neĩ
mba'etyrã. Pema'etỹ eme, uvaty pereko
eme guive. Ha'e rami 'rãgue py oguy'i py
rive 'rã pendekuai peikovea pukukue re,
yvy peguata peikovya rupi peikove puku
aguã", he'i rire.
8 Ha'e nunga rupi ore kuery ma ronhe'ẽ
nhendu 'rã oreramoĩ Recabe ra'y Jonadabe
orevy ijayvuague ha'e javi rupi. Ha'e rami
vy ae vinho ndoroy'ui 'rã roikovea pukukue
re, orera'yxy kuery, orera'y kuery ha'e or-
erajy kuery voi.
9 Ha'e rami ae ore ndorojapoi orerorã roĩ
aguã. Ndoroguerekoi uvaty, mba'ety, neĩ
mba'emo ra'yĩgue ma voi.
10 Ha'e rami 'rãgue py oguy'i py rive
ore kuery orekuai. Ha'e rami py ro-
japopa rokuapy aguã oreramoĩ Jonadabe
ijayvuague.
11 Ha'e rami avi kova'e yvy re Babilônia
pygua huvixa Nabucodonosor ou ramo
aiporo'e joupe-upe: "Peju ke, jaje'oi
Jerusalém tetã py xondaro kuery Caldéia
ha'e Síria pygua gui nhanhemi aguã", ro'e
va'ekue. Ha'e rami vy ae Jerusalém py ju
orekuai — he'i okuapy.
12 Ha'e gui Jeremias pe SENHOR oayvu
ombou vy aipoe'i:
13 "Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e Israel kuery Ruete: Tereo, aipo'ere
avakue Judá ha'e Jerusalém pygua kuery pe:
'Romo'arandua rupi xeayvu rã napendui 'rã
teve xenhe'ẽ rendu aguã?' he'i SENHOR.
14 'Mba'eta Recabe ra'y Jonadabe
guamymino kuery pe ijayvu vy "Pey'u
eme vinho", he'iague rami ha'e kuery
ikuai pavẽ. Ha'e rami vy aỹ peve ha'e
kuery ndoy'ui 'rã okuapy vinho, guamoĩ
ijayvuague rami ae 'rã ikuai. Ha'e rã peẽ
kuery ma ko'ẽ rai guive pendevy xeayvu teĩ
naxenhe'ẽ rendui pekuapy.
15 Mba'eta ko'ẽ rai guive peẽ kuerya py
xerembiguai kuery ambou vy aipoa'e uka:
"Peteĩ-teĩ pejeko rerova ke aỹ pendeko
vaiaty gui, iporã va'e anho pejapo aguã.
Tapeove eme guive amboae ramigua tu-
uete kuery re ha'e kuery pe pendekuai
aguã. Ha'e rami vy 'rãe pendekuai puku
pendeyvyrã peneramoĩ kuery pe ame'ẽ
va'ekue re", ha'e uka. Ha'e rami teĩ peẽ
kuery ma ndapejapyxakai, naxenhe'ẽ ren-
dui guive.
16 Recabe ra'y Jonadabe ramymino kuery
minha ojapo ete okuapy guamoĩ ojapo
ukaague rami. Ha'e rã kova'e kuery ma
naxenhe'ẽ rendui ae', he'i.
17 Ha'e nunga rupi SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete aipoe'i: 'Ne'exa,
Judá ha'e Jerusalém py ikuai va'e áry
xee ambou 'rã xeayvu vaiague ha'e javi.
Mba'eta ha'e kuery pe xeayvu teĩ nax-
enhe'ẽ rendui okuapy, ajapuka-pukai teĩ
ha'e kuery naxembovai', he'i."
18 Ha'e gui ma Recabe ramymino kuery pe

ju Jeremias aipoe'i:

— Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e, Israel kuery Ruete: "Peẽ kuery ma peneramoĩ Jonadabe ijayvuague rupi ae pendekuai, ojapo uka va'ekue ha'e javi pejapo vy.
19 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR ixondaro reta va'e, Israel kuery Ruete ijayvu: Xerenonde ikuai riae 'rã Recabe ra'y Jonadabe ramymino regua", he'i.

36

Kuaxia Jeremias ayvu oĩa templo py ogueroayvuaague

1 Ha'e gui Josias ra'y Jeoaquim Judá pygua huvixa va'e irundy ma'etỹ re ma oĩ jave py pova'e ayvu SENHOR ombou Jeremias pe. Ha'e vy aipoe'i:

2 — Ejou ke peteĩ kuaxia onhemama va'e. Ha'e va'e re ke embopara Israel kuery rovai xeayvuague ha'e javi, Judá kuery ha'e amboae regua ha'e javi rovai guive, huvixa Josias oĩa ypya ára xeayvu guive aỹ peve.
3 Mba'eta xapy'a rei Judá kuery ma mba'emo vai ha'e kuery re ambou taa remombe'u rã oendu vy peteĩ-teĩ ojeko rerova 'rã ha'eve e'ỹa rami ikuaia gui. Ha'e rami ri ramo xee ambogue 'rã heko vaia ha'e ojejavyague — he'i.

4 Ha'e gui Jeremias oenoĩ Nerias ra'y Baruque. Ha'e ramo kuaxia onhemama va'e re Baruque ombopara Jeremias ijayvua ha'e javi, ixupe SENHOR ijayvuague ha'e javi rami.
5 Baruque pe Jeremias ijayvuve ju vy aipoe'i:

— Xee ma xembotyague py aĩ vy nda'evei SENHOR pegua oo py xee aa aguã.
6 Ha'e rami rã ndee ae ha'e py reo vy heta va'e kuery oendua py reroayvu 'rã SENHOR ayvu amombe'u rã kuaxia onhemama va'e re rembopara va'ekue ha'e javi. SENHOR pegua opy ae 'rã reroayvu, ha'e kuery okaru e'ỹ re ikuaia ára, Judá regua kuery guetã gui ou va'ekue ha'e javi oendua py.
7 Xapy'a rei ha'e kuery onhemo'yvyĩ'ia rupi ojapukai ramo SENHOR oendu 'rã, peteĩ-teĩ ojeko rerova ramo ha'eve e'ỹa rami ikuaia gui. Mba'eta kova'e kuery rovai SENHOR oexa uka reta ma ipoxya ha'e nda'evei etea — he'i.
8 Ha'e ramo Nerias ra'y Baruque ojapopa profeta Jeremias ijayvuague ha'e javi. Ha'e rami vy SENHOR pegua opy oike vy ogueroayvu SENHOR ayvu kuaxia re oĩ va'e.
9 Mba'eta peteĩ nhiruĩ ma'etỹ ha'e nove jaxya re ma Josias ra'y Jeoaquim Judá pygua huvixa oĩ jave py oenoĩmba Jerusalém pygua ha'e Judá regua tetã guigua kuery Jerusalém py ou aguã, SENHOR renonde okaru e'ỹ re ikuai aguã.
10 Ha'e gui ma Baruque ogueroayvu kuaxia re Jeremias ayvu oĩa. SENHOR pegua opy ogueroayvu, Safã ra'y Gemarias lei re nhombo'e va'ety oĩaty py, oka yvateve oĩ va'e py, SENHOR pegua oo rokẽ pyau rexei, heta va'e kuery ha'e javi oendua py.

Yvatekueve oendua py ju kuaxia ogueroayvuague

11 Ha'e va'e kuaxia re SENHOR ayvu oĩ va'e ha'e javi Gemarias ra'y Micaías, Safã ramymino va'e oendu vy
12 huvixa ro py oo, opy ja'o kuaxia mboparaaty oĩaty py ae. Ha'e py ma yvatekueve ha'e javi oguapy okuapy: kuaxia mboparaaty Elisama, Semaías ra'y Delaías, Acbor ra'y Elnatã, Safã ra'y Gemarias, Hananias ra'y Zedequias ha'e yvatekueve mboae kuery.
13 Ha'e va'e kuery pe ju Micaías omombe'upa, heta va'e kuery oendua py kuaxia para Baruque ogueroayvu rã oendu va'ekue ha'e javi.
14 Ha'e ramo Baruque-a katy yvatekueve omondouka Netanias ra'y Jeudi, Selemias ramymino, Cusi ramymino jevy va'e. Ha'e va'e pe aipoe'i uka Baruque pe: "Eru ke apy kuaxia para heta va'e kuery oendua py reroayvu va'ekue", he'i uka. Ha'e ramo Nerias ra'y Baruque kuaxia para ogueraa amboae kuerya py.

15 Ha'e ramo ixupe ha'e kuery aipoe'i:

— Aỹ ma eguapy, orevy ju ke eroayvu — he'i ramo Baruque ogueroayvu ju oiny ha'e kuery oendua py.

16 Ha'e va'e ayvu ha'e kuery oendupa ma vy joe-joe oma'ẽ okuapy onhemondyi vy. Ha'e vy aipoe'i Baruque pe:

— Huvixa pe romombe'u mate 'rãe pova'e ayvu ha'e javi — he'i.

17 Ha'e gui ha'e kuery ijayvuve ju vy oporandu Baruque pe:

— Emombe'u porã ke orevy, mba'exa tu rembopara ha'e nunga? Profeta e'ỹ teve ndevy omombe'u pova'e ayvu ha'e javi?

18 Baruque ombovai:
— Ha'e ete ae ri omombe'u pova'e ayvu
xevy, ha'e rã xee ju ambopara kuaxia re
tinta py — he'i.
19 Ha'e ramo yvatekueve aipoe'i Baruque
pe:
— Tereo, enhemi, Jeremias voi. Avave rei
toikuaa eme mamo pa peĩa.

Tata py huvixa kuaxia oapypaague

20 Ha'e gui yvatekueve ma kuaxia para
onhemama va'e omoĩ porã ranhe opy ja'o
kuaxia mboparaa Elisama oĩaty pyve. Ha'e
rire mae jogueraa huvixa oka py oguapy
oinya py. Ha'e vy huvixa pe omombe'u
okuapy ha'e va'e ayvu ha'e javi.
21 Ha'e ramo huvixa omondouka guem-
biguai Jeudi kuaxia para ogueru aguã. Ha'e
rã Jeudi ma opy ja'o kuaxia mboparaaty
Elisama oĩaty gui ojou vy ogueru huvixa
ha'e hexevegua yvatekueve ikuaia py.
22 Nove jaxya huvixa oguapy oinya py yro'y
oendu ramo ijyvýry oĩ peteĩ tapyĩ ryru
hexakãmba oiny va'e.
23 Ha'e gui kuaxia para mboapy e'ỹ vy
irundy henda py Jeudi ogueroayvu nhavõ
huvixa ojaya 'rã kyxe'i kuaxia mboparaa
rembiporu oguereko va'e py, ha'e vy
omombo 'rã tapyĩ ryru tata oĩa py.
24 Mba'eta huvixa ha'e hembiguai kuery
ikuai va'e ha'e va'e ayvu ha'e javi oendu teĩ
peteĩve ma voi nonhemboaxyi, oao nomon-
doroi guive.
25 Ha'e rami avi Elnatã, Delaías ha'e
Gemarias ma kuaxia para oapy e'ỹ aguã re
huvixa reve onhea'ã okuapy teĩ ha'e kuery
ayvu re ndojapyxakai.
26 Ha'e rami 'rãgue py ijayvu Hameleque
ra'y Jerameel pe, ha'e Azriel ra'y Seraías
ha'e Abdeel ra'y Selemias pe, ha'e kuery
ombo'a aguã kuaxia mboparaare Baruque
ha'e profeta Jeremias. Ha'e rami teĩ SEN-
HOR onhomi voi.

Teĩgue ju Baruque kuaxia omboparaague

27 Ha'e ramo kuaxia Jeremias ijayvuague
Baruque ombopara va'ekue huvixa oapypa
ma rire teĩgue ju SENHOR oayvu ombou
Jeremias pe. Ha'e vy aipoe'i:
28 "Ejou kuaxia onhemama va'e mboae, ha'e
va'e re ju embopara uka jypygua Judá pygua
huvixa Jeoaquim oapy va'ekue re oĩague
ha'e javi rami.
29 Judá pygua huvixa Jeoaquim pe aipo're
'rã guive: Po rami ijayvu SENHOR: Ndee
ma kuaxia onhemama va'e reapy vy aipo're
va'ekue: 'Mba'e re tu rembopara Babilônia
pygua huvixa ou vy kova'e yvy ombovaipa,
ha'e avakue ha'e mymba kuery omomba
'rãa rami?' 're va'ekue.
30 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR ijayvu
ndee Judá pygua huvixa Jeoaquim rekorã
re: 'He'õgue ma omomboa 'rã, ara py
kuaray ojopea py rive itui aguã, pyávy yro'y
ho'aague rupi guive. Ha'e gui ta'y ha'e
hamymino kuery neĩ peteĩve ma voi noĩ 'rã
tenda Davi openaaty áry.
31 Mba'eta ambopaga 'rã ojejavyaty re,
hamymino ha'e hembiguai kuery guive.
Ha'e rami vy hi'áry, Jerusalém ha'e Judá
pygua avakue áry guive ambou 'rã xeayvu
vaiague ha'e javi, noendui potai rire', he'i."
32 Ha'e gui ma Jeremias kuaxia on-
hemama va'e mboae ojou vy omboaxa
Nerias ra'y kuaxia mboparaaty Baruque
pe. Ha'e ramo ha'e ju ombopara Jeremias
ayvu kuaxia Judá pygua huvixa Jeoaquim
oapy va'ekue re oĩague ha'e javi rami.
Omombe'uve ju ayvu mboae jypygua
ramigua.

37

Nhuã py Jeremias ombotya ague

1 Ha'e gui ma Jeoaquim ra'y Conias
rekovia Babilônia pygua huvixa Nabu-
codonosor omoĩ Josias ra'y Zedequias. Ha'e
ramo ha'e va'e ju opena Judá yvy re.
2 Ha'e rami teĩ ndojapyxakai SENHOR oayvu
profeta Jeremias omombe'u va'e re. Hem-
biguai kuery ha'e ijyvy re ikuai va'e voi
ndojapyxakai okuapy.
3 Ha'e rami avi profeta Jeremias oĩa py
huvixa Zedequias ombou Selemias ra'y Ju-
cal ha'e Maaséias ra'y sacerdote Sofonias,
ixupe ojerure vy " SENHOR Nhanderuete
pe ejapukai, ha'e eporandu ke orere", he'i
aguã.
4 Ha'e jave ma Jeremias oiko porã rei heta
va'e kuery mbyte, nombo'aai teria ja.
5 Ha'e e'ỹ mbove ma Egito yvy gui Faraó
pegua xondaro kuery ou. Ha'e nunga
omombe'ua rã caldeu kuery oendu vy on-
heguaẽmba Jerusalém tetã ojokoague gui.
6 Ha'e ramo profeta Jeremias pe SENHOR
oayvu ombou:

7 “Po rami ijayvu SENHOR Israel kuery
Ruete: Po rami 'rã peẽ kuery pembovai
Judá pygua huvixa pe, xevy pe ojerure uka
aguã penembou rire: ‘Ne'exa, Faraó pegua
xondaro kuery penderepyarã ou va'ekue ri
ojevypa rive ju 'rã Egito yvy katy.
8 Ha'e ramo caldeu kuery ma oupa ju vy
opu'ã 'rã okuapy kova'e tetã re. Ha'e rami
vy tetã re oipe'a ha'e oapypa 'rã’, peje 'rã.
9 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu: ‘Pejekore
eme “Caldeu kuery oopa 'rã ri nhanderekoa
gui”, pejea py. Mba'eta ha'e kuery ndo-
jepe'ai 'rãe.
10 Mba'eta caldeu regua xondaro kuery pen-
derovai opu'ã va'e peitypa teĩ ae ma, ha'e
kuery va'e regua mbovy'i ojuka rai'i pyre
anho opyta va'e rire peteĩ-teĩ oguy'i py
ituiague gui opu'ã vy oapypa 'rãgue kova'e
tetã’, he'i.”
11 Ha'e gui caldeu regua xondaro kuery
ma Faraó kuery oua omombe'ua rã oendu
vy onheguaẽmba ranhe Jerusalém tetã gui.
12 Ha'e va'e rire Jerusalém gui Jeremias
oo ta Benjamim yvy katy, peteĩ yvy ojeupe
guarã ojopy aguã hetarã kuery rekoa py itui
va'e.
13 Ha'e vy Benjamim yvy rape rokẽ py
ovaẽ jave ha'e py oĩ peteĩ xondaro ruvixa
Jerias hery va'e, Selemias ra'y, Hananias
ramymino va'e. Ha'e va'e ma profeta
Jeremias ojoko vy aipoe'i:
— Ndee tu rejava ta rima reovy caldeu
kuerya katy — he'i.
14 Jeremias ombovai:
— Apua rima, xee ndajavai caldeu kuerya
katy — he'i. Ha'e rami teĩ ijayvua re Je-
rias ndojapyxakai. Ha'e rami vy Jeremias
oipokuaa vy ogueraa yvatekueve ikuaia py.
15 Ha'e ramo yvatekueve ipoxypa okuapy
Jeremias pe. Ha'e vy oinupã ukapa vy om-
boty nhuã py kuaxia mboparaaty Jônatas ro
py, nhuãrã ju oejaa rire.
16 Opy ja'o'i Jeremias omoinge rire mbovy
ára rei e'ỹ oĩ ha'e py.
17 Ha'e rire ma huvixa Zedequias ogueru
ruka ju ngoo py. Ha'e vy nhemi rupi opo-
randu ixupe:
— Oĩ 'rã pa ayvu SENHOR ombou va'ekue?
Jeremias ombovai vy
— Oĩ rima. Nemboaxaa 'rã Babilônia
pygua huvixa po py — he'i.
18 Jeremias aipoe'ive ju huvixa Zedequias
pe:
— Mba'e py tu ajejavy raka'e nderovai,
nerembiguai kuery, e'ỹ vy heta va'e kuery
rovai, nhuã py xemboty uka aguã?
19 Mba'eta mamo tu aỹ ikuai profeta
ramigua kuery pendevy aipoe'i va'ekue:
“Babilônia pygua huvixa ndoui 'rã peẽ
kuery re, neĩ kova'e yvy re opu'ã aguã”,
'eare kuery?
20 Ha'e nunga rupi aỹ xeruvixa, endu ke.
Tove ajerurea toiko. Xemondouka eme ju
kuaxia mboparaaty Jônatas ro katy, ha'e py
amano e'ỹ aguã — he'i.
21 Ha'e ramo huvixa Zedequias ogueraa uka
Jeremias harõa kuery ikuaiaty roka py ju
opyta aguã. Ára nhavõ ixupe ogueru ruka
guive peteĩ mbojape, mbojape apoa gui ae,
tetã rupi mbojape jipovei peve. Ha'e rami
py harõa kuery ikuaiaty roka py Jeremias
opyta.

38

*Yy kuarã va'ekue gui Jeremias ogueraa je-
pea ague*

1 Ha'e gui ma Matã ra'y Sefatias, Pa-
sur ra'y Gedalias, Selemias ra'y Jucal ha'e
Malquias ra'y Pasur oendu okuapy ayvu
Jeremias heta va'e kuery pe omombe'u
oikovy va'e. Mba'eta aipoe'i:
2 “Po rami SENHOR ijayvu: Kova'e tetã py
opyta va'e kuery omano 'rã ma kyxe py,
karuai ha'e mba'eaxy vaikue gui. Ha'e rã
caldeu kuerya katy oo va'e ma oikove 'rã.
Ha'e rami vy guekove reve 'rã oo jepe,
oikove 'rã.
3 Po rami SENHOR ijayvu: Kova'e tetã om-
boaxaa ma 'rã Babilônia pygua huvixa
pegua xondaro kuery po py. Ha'e rã ha'e
kuery oipe'apa 'rã”, he'i va'ekue Jeremias.
4 Ha'e ramo yvatekueve aipoe'i huvixa pe:
— Peva'e ava tomano, mba'eta ha'e rami
ijayvu ramo heta va'e kuery joe opu'ã va'e
ha'e kova'e tetã py ikuai va'e ha'e javi
oendu vy ipo ikangypa 'rã. Mba'eta peva'e
ava ma ndojapo porãi 'rã heta va'e kuery pe,
ojapo vai 'rã anho.
5 Huvixa Zedequias ombovai:
— Ne'exa, pendepo py Jeremias oĩ. Pen-
deruvixave aiko va'eri mba'eve ndajapoi 'rã
peẽ kuery peipotaa rami e'ỹ — he'i.
6 Ha'e rami rã ha'e kuery Jeremias
ogueraa vy omombo peteĩ yguarã ojo'o
pyre, huvixa ra'y Malquias pegua py, harõa

kuery ikuaiaty roka py ae. Ha'e va'e py ma
omboguejy peteĩ ixã py. Yguarã ojo'o pyre
py ma yy jipoi, yapo rive oĩ. Ha'e ramo
Jeremias ipija ovy yapo py.
7 Huvixa ropy oĩ peteĩ Etiópia pygua
Ebede-Meleque hery va'e, eunuco oiko.
Ha'e va'e ma oendu Jeremias yguarã ojo'o
pyre py omboguejyague omombe'ua rã.
Ha'e jave py huvixa oguapy oiny oka py,
Benjamim yvy rape rokẽ py.
8 Ha'e gui Ebede-Meleque ma huvixa ropy
gui oẽ ovy vy aipoe'i ixupe:
9 — Xeruvixa, profeta Jeremias re avakue
ojapo vai ete, yguarã ojo'o pyre py omombo
vy. Mba'eta ha'e py oĩa py omano 'rã karuai
gui, tetã py mbojape jipovei ramo.
10 Ha'e ramo huvixa ma Etiópia pygua
Ebede-Meleque ombovai vy aipoe'i:
— Tereo, eraa trinta avakue apy gui, ha'e
enoẽ profeta Jeremias yvykua gui, omano
e'ỹ aguã — he'i.
11 Ha'e ramo Ebede-Meleque ma avakue
ogueraa vy oo ranhe huvixa ropy ja'o
mba'emo omoĩ porãaty guýry oĩ va'e py.
Ha'e vy ao ymague ha'e ajukue ra'ykue-
'ykue ojou vy ogueraa ha'e gui. Ha'e rami
vy ixã rupi ha'e nunga omboguejy Jeremias
oĩa peve.
12 Ha'e rami vy Etiópia pygua Ebede-
Meleque aipoe'i Jeremias pe:
— Aỹ ma ndejyva guy rupi emoĩ upe va'e
ao ymague ha'e ajukue ra'ykue, ha'e ejavoa
ixã ha'e va'e py — he'i ramo Jeremias ojapo
ha'e rami.
13 Ha'e rami vy ixã re omoatã heruvy vy
oguenoẽ okuapy Jeremias yvykua gui. Ha'e
rire xondaro harõa kuery ikuaiaty roka py
ju Jeremias oiko.

Profeta pe Zedequias oporanduague

14 Ha'e gui ma huvixa Zedequias oĩa py
ogueru ruka profeta Jeremias, mboapya
okẽ SENHOR pegua opy oikea va'e py. Ha'e
vy aipoe'i ixupe:
— Peteĩ re ma aporandu ta ndevy.
Emombe'u e'ỹ eme mba'eve — he'i.
15 Jeremias ombovai Zedequias:
— Ha'e gui ndevy pe amombe'u rã ndaxe-
jukai 'rã ri ty'y? Xee romongeta ramo ndee
nerendu potai 'rã guive — he'i.
16 Ha'e ramo Zedequias oura Jeremias pe
ha'e kuery ae'ia py. Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e rami avi anhetẽ ete SENHOR
oikove va'e nhanderekoverã me'ẽa rery
rupi aura vy aipoa'e: Xee ndorojukai 'rã,
noromboaxai 'rã guive avakue ndejukaxea
kuery po py.
17 Ha'e gui ma Jeremias aipoe'i Zedequias
pe:
— Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete: Babilônia pygua
yvatekueve re reaxa ri vy reikove 'rã, kova'e
tetã ndokai 'rã guive. Ndero pygua kuery
reve peikovepa 'rã.
18 Ha'e rã Babilônia pygua huvixave rem-
biguai yvatekueve re ndereaxai ri ramo
kova'e tetã amboaxa 'rã caldeu kuery po py.
Ha'e ramo oapypa 'rã, ha'e ndee voi ndereo
jepei 'rã ha'e kuery po gui — he'i.
19 Ha'e ramo huvixa Zedequias aipoe'i
Jeremias pe:
— Ha'e rami avi xee akyje nhaneretarã
judeu kuery caldeu kuery re oaxa va'ekue
gui. Mba'eta ha'e kuery po py Babilônia
pygua kuery xemboaxa ramo xeavyky rei
'rã okuapy — he'i.
20 Jeremias ombovai:
— Any, nanemboaxai 'rãe. Endu ke SEN-
HOR ijayvua ndevy amombe'u va'e, ajerure.
Ha'e rami vy 'rãe reo porã, reikove guive.
21 Ha'e rã ha'e kuerya katy ndereoi ri ramo
pova'e ae ayvu SENHOR xevy oikuaa uka
va'ekue:
22 "Ne'exa, kunhague Judá pygua huvixa
ropy opyta va'e ogueraapaa 'rã Babilônia
pygua huvixa rembiguai kuery yvatekueve
peguarã. Ha'e ramo ha'e va'e kunhague
aipoe'i 'rã ndevy: 'Neirũ kuery ae'i nem-
botavy vy ipo'aka okuapy ndere. Ha'e gui
aỹ ndepy yapo py ipija ma ramo ha'e kuery
nderejapa', he'i 'rã okuapy.
23 Ha'e rami py ndea pygua kunhague
oguerapaa 'rã caldeu kuery peguarã,
ndera'y kuery guive. Ndee voi ndereo jepei
'rã ha'e kuery po gui. Ha'e rami 'rãgue
py Babilônia pygua huvixa opo py ae 'rã
nembo'a, ha'e ramo ndekáuxa ae kova'e
tetã oapypaa 'rã", he'i.
24 Ha'e ramo Zedequias aipoe'i Jeremias
pe:
— Avave rei toikuaa eme ja-
jogueroayvuague. Ha'e rami e'ỹ vy remano
'rã.
25 Ha'e gui xapy'a rei yvatekueve oendu 'rã
ndereve xeayvuague, ha'e ndea py ou vy
aipoe'i 'rã ndevy: "Emombe'u ke aỹ huvixa
reve ndeayvuague, ndereve ijayvuague

guive. Mba'eve emombe'u e'ỹ eme orevy.
Ha'e rami e'ỹ ramo rojuka 'rã", he'i okuapy
ramo
26 aipo're 'rã ha'e kuery pe: "Xee rima
ajerure huvixa pe Jônatas ro py xemon-
douka ju e'ỹ aguã, ha'e py amano e'ỹ aguã",
're 'rã.
27 Ha'e va'e rire yvatekueve Jeremias-a
py ovaẽmba vy oporandu okuapy ixupe.
Ha'e ramo ha'e kuery pe ombovai huvixa
ijayvuague ha'e javi rupi. Ha'e ramo oeja
porã ju, mba'eve ndoikuaai vy.
28 Ha'e gui Jeremias ma xondaro harõa
kuery ikuaiaty roka py oiko, Jerusalém tetã
oipe'aa ára peve.

39

2 Reis 24.20–25.12; 2 Crônicas 36.17-21; Jeremias 52.1-16

1 Po rami Jerusalém tetã oipe'aa raka'e.
Nove ma'etỹ ha'e dez jaxya re ma Judá
pygua huvixa Zedequias oĩ jave py ou Ba-
bilônia pygua huvixa Nabucodonosor ox-
ondaro kuery ha'e javi reve. Jerusalém tetã
re ou vy ojokopa okuapy.
2 Ha'e gui onze ma'etỹa ha'e irundy jaxya
re, nove araa py ma ombokua okuapy tetã
kora.
3 Ha'e rami vy Babilônia pygua huvixa rem-
biguai kuery yvatekueve oikepa vy oguapy
okuapy Okẽ Mbytegua py. Ha'e va'e kuery
ma Nergal-Sarezer, Sangar-Nebo, Sarse-
quim, Rabe-Saris, Nergal-Sarezer, Rabe-
Mague ha'e Babilônia pygua huvixa rem-
biguai yvatekueve ha'e javi.
4 Ha'e kuery oike rã Judá pygua huvixa
Zedequias oexa vy ojava ojeupegua avakue
opu'ãa pygua ha'e javi reve. Pyávy oẽmba
tetã gui. Huvixa pegua yvotyty via tape
rupi oo, mokoĩ kora mbyte py okẽ oĩ va'e
rupi. Ha'e rã Zedequias ma yvy joja reia via
rupi oo.
5 Ha'e ramo caldeu regua xondaro kuery
huvixa Zedequias rakykue oje'oi vy oupity
Jericó katy'i nhuũndy oĩ va'e py. Ha'e vy
ombo'a vy Ribla tetã py ogueraa, Hamate
yvy re. Babilônia pygua huvixa Nabu-
codonosor oĩa py ogueraa. Ha'e ramo ha'e
va'e ju ijayvu ombopaga aguã re.
6 Ha'e rami vy Babilônia pygua huvixa Ribla
pyve ju ojuka uka Zedequias ra'y kuery,
tuu oexaa py. Ojuka uka avi Judá regua
yvatekueve.
7 Ha'e gui ma omombu Zedequias rexa
jovaive, ha'e mokoĩ corrente overa va'e
guigua py ojokua vy Babilônia katy
ogueraa.
8 Ha'e gui ma Jerusalém tetã py caldeu
kuery oapypa huvixa ro, ha'e pygua kuery
ro ha'e javi guive. Oitypa avi tetã kora.
9 Ha'e py ikuai amongue tetã py opyta
va'ekue, ojejopy uka ha'e heta va'e kuery
okuave va'e. Ha'e kuery ma jopya kuery
ruvixa Nebuzaradã escravo-rã ogueraapa
Babilônia katy.
10 Ha'e rã Judá yvy re iporiaukue'i, mba'eve
ndoguerekoi va'e ma jopya kuery ruvixa
Nebuzaradã oeja ijyvy re ae. Ha'e va'e
jave py ha'e kuery pe omboaxa uvaty ha'e
mba'ety.

Jeremias re Nabucodonosor opena porã ukaague

11 Ha'e gui Jeremias re ma Babilônia
pygua huvixa Nabucodonosor opena uka
ma voi va'ekue jopya kuery ruvixa Neb-
uzaradã pe. Ha'e vy ixupe aipoe'i:
12 "Eraa Jeremias nderupive, epena porã
guive hexe. Mba'eve py ejapo vai eme hexe.
Ha'e rami 'rãgue py ereko ha'e ae ijayvua
rami", he'i va'ekue.
13 Ha'e rami ae ju jopya ruvixa Nebuzaradã
ijayvu guembiguai kuery Nebusazbã, Rabe-
Saris, Nergal-Sarezer, Rabe-Mague ha'e
Babilônia pygua huvixa rembiguai kuery
yvatekueve ha'e javi pe.
14 Ha'e ramo ogueraa uka Jeremias harõa
kuery ikuaiaty roka py oĩague gui. Ha'e
vy omboaxa Aicão ra'y Gedalias, Safã
ramymino va'e pe, hoo py ae ogueraa
aguã. Ha'e ramo oiko tema heta va'e kuery
mbyte.
15 Harõa kuery ikuaiaty roka py teri
Jeremias oĩ jave ixupe SENHOR oayvu om-
bou vy aipoe'i va'ekue:
16 "Tereo, ndeayvu Etiópia pygua Ebede-
Meleque pe. Ha'e vy aipo're 'rã ixupe:
'Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e,
Israel kuery Ruete: "Ne'exa, kova'e tetã
re xee ambou 'rã xeayvu vaiague, aroayvu
porãague nda'ei. Ndee ae rexaa py ojeupi-
typa 'rã ha'e va'e ára.
17 Ha'e rã ndee ma rogueraa jepe 'rã ha'e
va'e ára", he'i SENHOR. "Avakue rekyjea
va'e po py nanemboaxaai 'rã.

18 Mba'eta rogueraa jepe 'rãe, ndorojuka
ukai 'rã kyxe py. Xere rejerovia va'e vy
reraa jepe 'rã nderekove", he'i.' "

40

Gedalias openaa py Jeremias ha'e okuave va'e kuery ikuaiague

1 Ha'e gui ma Jeremias pe SENHOR oayvu
ombou Ramá tetã py jopya kuery ruvixa
Nebuzaradã opoi ju rire. Mba'eta ha'e va'e
jave py Jerusalém ha'e Judá gui Babilônia
katy ogueraa pyre kuery mbyte Jeremias
avi oĩ corrente py ojokua reve.
2 Ha'e gui jopya kuery ruvixa ma Jeremias
ojou vy aipoe'i ixupe:
— SENHOR nderuete ma kova'e tekoa re
ha'e rami ete oiko aguã re ijayvu va'ekue.
3 Ha'e nunga ma SENHOR ombou ete,
ijayvuague ojapo vy. Peẽ kuery SENHOR
rovai pejejavy, ha'e ijayvua napendui rire
ha'e nunga ha'e javi oiko pendere.
4 Ha'e gui aỹ ma ne'exa, kova'e ára ropoi 'rã
ndepo jovaive corrente py ndejokuaague
gui. Babilônia tetã katy reoxe ri vy ke eju,
ha'e ramo xee apena porã 'rã ndere. Ha'e rã
xerupive Babilônia katy ndereoxei ri ramo
ha'eve avi. Ne'exa, kova'e yvy ha'e javi
itui nerenonde. Reoxea katy rei ha'eve reo
aguã, tereo ha'e katy ae — he'i.
5 Jeremias nombovai voi ramo huvixa
aipoe'ive ju:
— Ejevy ju ha'vy Aicão ra'y Gedalias,
Safã ramymino va'e ro py. Ha'e va'e ma
Babilônia pygua huvixa omoĩ Judá regua
tetã pygua kuery ruvixarã. Eiko hexeve ae,
neretarã kuery mbyte. Ha'e rami e'ỹ vy
amboae katy reoxe vy ke ha'e katy tereo —
he'i. Ha'e rami vy ixupe jopya kuery ruvixa
ome'ẽ rive'i mba'emo, tembi'u guive. Ha'e
rami vy omondouka.
6 Ha'e ramo Jeremias ma Mispa tetã py oo
Aicão ra'y Gedalias oĩa py. Ha'e va'e oĩa
py ju oiko, heta va'e kuery oyvy re opyta
va'ekue mbyte.
7 Tetã rovai rupi ikuai teri Judá pygua
xondaro kuery huvixa kuery reve. Ha'e
kuery oendupa okuapy Babilônia pygua
huvixa omoĩague Aicão ra'y Gedalias yvy
re opena va'erã. Ikuai avi Babilônia katy
ndogueraapaai va'ekue avakue, kunhague,
kyrĩgue ha'e iporiaukue'i, oyvy re ae opyta
va'ekue. Ha'e kuery ma Gedalias po py pavẽ
omboaxaague xondaro kuery oendu vy
8 oupa Mispa py Gedalias oĩa py. Po rami
ma ou va'ekue rery: Netanias ra'y Ismael,
Careá ra'y kuery Joanã ha'e Jônatas, Tanu-
mete ra'y Seraías, Netofa pygua Efai ra'y
kuery, Maaca pygua ra'y Jazanias ha'e hex-
evegua avakue ha'e javi.
9 Ha'e va'e kuery ha'e hexevegua avakue
pe Aicão ra'y Gedalias, Safã ramymino va'e
oura. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peteĩve henda py pekyje eme caldeu
kuery gui. Pendekuai tema nhandeyvy
re, pemba'eapo Babilônia pygua huvixa pe.
Ha'e rami vy pendekuai porã 'rã.
10 Ha'e gui xee ma apyta 'rã Mispa py, caldeu
kuery nhandea py ou va'ekue ayvu rupi
apena aguã. Ha'e rã peẽ ma pemono'õ
vinho-rã, ha'e gui kuaray puku jave py ma
hi'a ha'e azeite-rã pemono'õ. Pemboyru 'rã
hyrurã pereko va'e py. Ha'e rami vy 'rã
pendekuai tetã pendekoague py ae — he'i.
11 Ha'e rami ae avi Moabe yvy re judeu
kuery ikuai va'e, Amom ramymino kuery
mbyte, Edom ha'e yvy ha'e javi rupi
ikuai va'e avi oendu okuapy Babilônia
pygua huvixa oejaague Judá regua okuave
va'ekue. Oendu avi Aicão ra'y Gedalias, Safã
ramymino va'e ha'e kuery re opena va'erã
omoĩague.
12 Ha'e rami oendu vy ojevypa ju opa rupi
omoaĩa ague gui. Judá yvy re ju ou, Mispa
tetã py Gedalias oĩa py. Ha'e rami vy
omono'õ reta okuapy uva, kuaray puku jave
py hi'a va'e guive.

Gedalias rovai Ismael opu'ãague

13 Ha'e gui Careá ra'y Joanã ha'e xondaro
ruvixa kuery nhuũndy rupi ikuai va'ekue
ou okuapy Mispa tetã py Gedalias oĩa py.
14 Ha'e vy ixupe aipoe'i okuapy:
— Reikuaa pa Amom kuery ruvixa Baalis
ombouague Netanias ra'y Ismael ndejuka
aguã? — he'i teĩ Aicão ra'y Gedalias
ndogueroviai.
15 Ha'e ramo Careá ra'y Joanã ma Mispa
pyve ijayvu Gedalias pe ha'e ae'ia py. Ha'e
vy aipoe'i:
— Aỹ ma aa 'rã nhemi rupi Netanias ra'y
Ismael ajuka aguã. Mba'e re tu ha'e ou
'rã ndejuka aguã? Ha'e rami ri ramo Judá
kuery ndereve ikuai va'e ha'e javi oaĩmba
'rã, Judá regua okuave va'ekue okanhymba
'rã guive — he'i.

16 Ha'e rami teĩ Aicão ra'y Gedalias ombo-
vai vy aipoe'i Careá ra'y Joanã pe:
— Ejuka eme. Mba'eta Ismael rovai
ndeayvua ma anhetẽ e'ỹ.

41

1 Ha'e gui sete jaxya py Netanias ra'y
Ismael ou. Ha'e va'e ma Elisama ramymino
va'e oiko, huvixa ro pyguare. Ngupive
ogueru avi dez avakue huvixa rembiguai
kuery. Mispa tetã py ovaẽmba Aicão ra'y
Gedalias oĩa py. Ha'e rami vy hexeve okaru
okuapy Mispa py.
2 Ha'e jave py Netanias ra'y Ismael dez
avakue ngupivegua kuery reve opu'ã vy
kyxe py ojuka Aicão ra'y Gedalias, Safã
ramymino va'e, yvy re opena va'erã Babilô-
nia pygua huvixa omoĩ va'ekue.
3 Mispa py Ismael ojuka avi judeu kuery
Gedalias revegua ikuai va'ekue ha'e javi,
caldeu kuery joe opu'ãa pygua ha'e py ikuai
va'ekue guive.
4 Gedalias ojukaague avave rei ndoikuaai
ranhe jave ko'ẽ ju
5 ha'e py ovaẽ avakue Siquém, Siló ha'e
Samaria tetã gui. Oitenta avakue ou
guendyva onhopĩmba reve, oao omon-
doropa ha'e onhekyxĩmba rei reve guive.*
Ha'e va'e kuery ogueru okuapy tembi'u
ha'e heakuã porã va'e SENHOR pegua opy
ome'ẽ va'erã.
6 Ha'e ramo Netanias ra'y Ismael ma ha'e
kuery ovaexĩ vy oẽ Mispa tetã gui. Ojae'o
reve oo. Ha'e rami vy ovaexĩ vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Peju ke Aicão ra'y Gedalias oĩa py —
he'i.
7 Ha'e gui tetã mbyte peve ha'e kuery
ovaẽ ramo Netanias ra'y Ismael ngupivegua
kuery reve ojukapa. Ha'e vy tetekue omom-
bopa yvykua oĩ va'e py.
8 Ha'e rã ha'e kuery va'e regua dez avakue
okuave va'e aipoe'i okuapy Ismael pe:
— Orejuka eme, mba'eta roguereko trigo,
cevada, azeite ha'e ei romoĩ porã va'ekue.
Peteĩ mba'ety py ma ronhomi — he'i
okuapy. Ha'e ramo ojuka e'ỹ re oeja, am-
boae kuery ojukaague rami e'ỹ.
9 Yvykua Gedalias revegua avakue
re'õgue Ismael omomboague ma huvixa
Asa ojo'o va'ekue, hexe Israel pygua huvixa
Baasa opu'ã ramo ojoko aguã. Ha'e va'ekue
ae ju Netanias ra'y Ismael omonyẽ te'õgue.
10 Ha'e gui Mispa tetã py opyta va'ekue
Ismael ogueraapa oipokua reve, huvixa rajy
kuery ha'e heta va'e kuery Mispa py opyta
va'ekue ha'e javi. Ha'e va'e kuery re jopya
kuery ruvixa Nebuzaradã opena ukaague
Aicão ra'y Gedalias pe. Ha'e kuery ae Ne-
tanias ra'y Ismael ogueraapa oipokua reve.
Amom ramymino kuery yvy katy oo.

Oipokuaa reve ogueraa pyre kuery Joanã ogueraa jepepaague

11 Ha'e nunga Careá ra'y Joanã oendu,
hexevegua xondaro ruvixa kuery ha'e javi
voi. Netanias ra'y Ismael ojapo vaiague ha'e
kuery oendu vy
12 ogueraa ojeupegua avakue ha'e javi. Ha'e
vy oje'oi Netanias ra'y Ismael re opu'ã aguã.
Ha'e vy ojeupity yupa tuvixa va'e Gibeão py
oĩ va'e yvýry.
13 Ha'e ramo heta va'e kuery Ismael ogueraa
va'ekue ma Careá ra'y Joanã ha'e hupivegua
xondaro ruvixa kuery ou rã oexa vy ovy'a
rei okuapy.
14 Ha'e rami vy Mispa gui Ismael oipokua
reve ogueraa va'ekue ojevy vy oopa okuapy
Careá ra'y Joanã-a katy.
15 Ha'e rã Netanias ra'y Ismael ma oo jepe
Joanã gui. Oito avakue reve oo Amom
ramymino kuery yvy re.
16 Ha'e gui Careá ra'y Joanã ha'e
hexevegua xondaro ruvixa kuery ogueru
ju heta va'e kuery Netanias ra'y Ismael
oipokua reve Mispa gui ogueraa va'ekue,
Aicão ra'y Gedalias ojuka ma rire. Ha'e
va'e kuery ma avakue ipy'a guaxukueve joe
opu'ãa pygua, kunhague, kunumigue'i ha'e
eunuco kuery Gibeão py ojou vy ogueraa
va'ekue.
17 Ha'e kuery ogueraa vy opyta ranhe
Gerute-Quimã tekoa Belém katy'i oĩ va'e py,
Egito yvy katy ojavaxe vy
18 caldeu kuery gui. Mba'eta okyje rei
okuapy, mba'eta Aicão ra'y Gedalias yvy re
opena va'erã Babilônia pygua huvixa omoĩ
va'ekue ri Netanias ra'y Ismael ojuka rire.

42

Egito katy heta va'e kuery oo e'ỹ aguã re
Jeremias ijayvuague

* 41:5 Ha'e rami ha'e kuery ikuai Jerusalém tetã ombovaipaague re ipy'a vai vy.

1 Ha'e gui Careá ra'y Joanã reve xon-
daro ruvixa kuery ovaẽmba, Hosaías ra'y
Jezanias ha'e heta va'e kuery ha'e javi,
yvatekueve ha'e yvyĩgueve voi.
2 Ha'e rami vy aipoe'i okuapy profeta
Jeremias pe:

— Ndevy pe rojerure SENHOR Nderuete
pe reporandu aguã orere ha'e kova'e kuery
okuave'i va'e ha'e javi re. Mba'eta heta
orekuai va'ekue ri mbovy'i aỹ orekuai,
nderexa py ae rexaa rami.
3 Eporandu ke SENHOR Nderuete pe orevy
oikuaa uka aguã tape marã katy roo aguã,
ha'e mba'e pa rojapo aguã re — he'i.

4 Ha'e ramo ha'e kuery pe profeta
Jeremias aipoe'i:

— Pendeayvua xee roendu ma vy apo-
randu 'rã SENHOR Penderuete pe pen-
deayvuague rami. Pendevy guarã SENHOR
ijayvua ha'e javi ma amombe'u porã 'rã
pendevy. Pendevy namombe'u e'ỹi 'rã
mba'eve — he'i.

5 Ha'e kuery aipoe'ive ju Jeremias pe:

— Ha'e gui SENHOR Nderuete ayvu orevy
guarã ndevy ombou va'e ndorojapopai
ri ramo tove SENHOR anhetẽ rupi ha'e
ojeroviapy oikoa rupi topu'ã orerovai.
6 Ijayvua iporã e'ỹ vy ipoyi va'e teĩ ronhe'ẽ
rendu 'rã SENHOR Nhanderuete, ixupe
ndevy roporandu uka rire. SENHOR Nhan-
deruete ronhe'ẽ rendu 'rã oremoingo porã
aguã — he'i okuapy.

7 Ha'e gui ma dez araa py SENHOR oayvu
ombou Jeremias pe.
8 Ha'e ramo oenoĩ Careá ra'y Joanã, hex-
evegua xondaro ruvixa kuery ha'e heta va'e
kuery ha'e javi, yvyĩgueve ha'e yvatekueve
voi.
9 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Po rami ijayvu SENHOR Israel kuery
Ruete, henonde peẽ kuery xevy pejerure
uka rire.
10 "Kova'e yvy re ri pepyta ramo romboy-
vate 'rã, roity 'rã nda'ei. Xee ronhotỹ
'rã, noromondorovei 'rã guive, mba'eta xee
nda'evei aiko mba'emo vai pendere am-
bouague re.
11 Pekyje eme guive Babilônia pygua huvixa
gui, pekyjeague rami e'ỹ. Pekyjeve eme
ixugui, mba'eta xee ae aiko 'rã peẽ kuery
reve, rogueraa jepe ha'e ipo gui roipe'a
aguã", he'i SENHOR.
12 "Ha'e rami vy xee roipytyvõ 'rã, rom-
boaxya rupi roguereko 'rã pendeyvy re ae
penderekoa aguã.
13 Ha'e rami avi xapy'a rei 'Oreyvy re
ndoropytai 'rã' peje 'rã, xapy'a rei SENHOR
Nhanderuete ayvu napendui vy
14 aipopeje 'rã: 'Any, Egito yvy re 'rã roo,
mba'eta ha'e py ma ndoroexavei 'rã joe
opu'ã va'e, noroenduvei 'rã guive mimby
guaxu pu, ha'e mbojape ndoatavei 'rã
orevy. Ha'e py ae 'rã orekuai', peje 'rã.
15 Ha'e rami ri aipopeje ramo aỹ pejapyxaka
SENHOR ayvu re, Judá pygua pekuave'i va'e.
Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e,
Israel kuery Ruete: Egito yvy re penderekoa
aguã katy peo aguã pendejee pemoĩ ete
ramo
16 pova'e nunga oiko 'rã pendere: kyxe
revegua pekyjeague penderupity 'rã Egito
yvy re, karuai pekyjeague voi pender-
akykue monha 'rã, ha'e py pemanomba
aguã rami.
17 Ha'e ramigua ae 'rã oiko avakue Egito
katy oo aguã ojee omoĩ va'e ha'e javi re.
Ha'e kuery omanomba 'rã kyxe gui, karuai
ha'e mba'eaxy vaikue gui. Ha'e kuery va'e
regua ndokuavei 'rã peteĩve, ndoo jepei 'rã
mba'emo vai ha'e kuery áry ambou va'e
gui."
18 Mba'eta po rami ijayvu SENHOR ixondaro
reta va'e, Israel kuery Ruete: "Jerusalém
pygua kuery áry xepoxya ha'e ajou vaia am-
bouague rami avi pende'áry voi ambou 'rã
xepoxya, Egito katy peo ramo. Ayvu vaipy
'rã peiko, nhomondyipaarã guive. Pen-
deavykya rei 'rã, napendejou porãavei 'rã.
Ha'e ramo ndapexavei 'rã kova'e tekoa."
19 Mba'eta Judá regua pekuave'i va'e, pen-
devy pe SENHOR "Tapeo eme Egito katy"
he'i rire penderexarai eme kova'e ára pen-
devy xeayvuague re.
20 Mba'eta peẽ ma penderekove rekovia ae
pejekore, mba'eta SENHOR Penderuete pe
aporandu aguã peju vy aipopeje va'ekue:
"Eporandu orere SENHOR Nhanderuete pe.
Ha'e gui orevy pe emombe'u ju SENHOR
ijayvuague ha'e javi. Ha'e ramo ma ro-
japopa 'rã", peje va'ekue ri.
21 Ha'e rami teĩ ha'e nunga ha'e javi aỹ peẽ
kuery pe amombe'u porã teĩ ndapejapyx-
akai pekuapy SENHOR Penderuete peteĩve
ayvu pendevy amombe'u va'e re voi.
22 Ha'e nunga rupi aỹ gui ma peikuaa pota

porã pova'e re: Pemanomba 'rã kyxe gui,
karuai ha'e mba'eaxy vaikue gui, Egito yvy
re penderekoa aguã peoxeague py ae.

43

Egito katy heta va'e kuery Jeremias ogueraa okuapyague

1 Ha'e rami py heta va'e kuery pe Jeremias
omombe'upa SENHOR Nguuete ijayvuague
ha'e javi, SENHOR Tuuete omombe'u aguã
ombou va'ekue.
2 Ha'e ramo Jeremias pe ijayvu okuapy
Hosaías ra'y Azarias, Careá ra'y Joanã ha'e
avakue onhemboyvate rei va'e. Ha'e vy
aipoe'i okuapy:
— Po rami ndeayvua ma apu, mba'eta
SENHOR Nhanderuete nanemboui aipo're
aguã: "Peo eme Egito katy penderekoa aguã
ha'e py", 're aguã.
3 Nerias ra'y Baruque rima nembo'e ra'e
orerovai, caldeu kuery po py oremboaxa
aguã, ha'e kuery orejukapa, e'ỹ vy Babilô-
nia katy escravo-rã orereraapa aguã — he'i
okuapy.
4 Ha'e rami py Careá ra'y Joanã nonhe'ẽ
rendui SENHOR Judá yvy re opyta aguã,
xondaro ruvixa kuery, neĩ heta va'e kuery
voi.
5 Ha'e rami 'rãgue py Careá ra'y Joanã
ha'e xondaro ruvixa kuery ogueraapa Judá
regua kuery okuave'i va'ekue. Ha'e javi
regua mbyte rupi ojavapaague gui ojevypa
va'ekue Judá yvy re ju ikuai aguã teĩ.
6 Ogueraa avakue, kunhague, kunumigue'i,
ha'e huvixa rajy kuery. Ogueraa avi
heta va'e kuery Aicão ra'y Gedalias, Safã
ramymino va'ea py jopya kuery ruvixa
Nebuzaradã oeja va'ekue ha'e javi. Ogueraa
avi profeta Jeremias, Nerias ra'y Baruque
guive.
7 Ha'e rami vy ovaẽmba Egito yvy re, SEN-
HOR ayvu noendu potai vy. Tafnes tetã py
ovaẽmba okuapy.

Egito yvy re Nabucodonosor ipo'aka aguã re Jeremias ijayvuague

8 Ha'e gui ma Tafnes tetã py SENHOR
oayvu ombou ju Jeremias pe. Ha'e vy
aipoe'i:
9 "Eraa ndepo py ita tuvixakueve'i, ha'e em-
boje'apa pyrõa yvy jykue guigua py, Faraó
rokẽ rexei'i Tafnes py oĩ va'e py. Judeu
regua avakue oexaa py ejapo.
10 Ha'e vy aipo're 'rã ha'e kuery pe: 'Po rami
ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e, Israel
kuery Ruete: Ne'exa, apy ae xee ambou
'rã xerembiguai Babilônia pygua huvixa
Nabucodonosor. Ha'e vy henda opena
atyrã amoĩ uka 'rã kova'e ita amboje'a uka
va'ekue áry. Ha'e ramo kova'e ita áry rupi
ojapo 'rã oguy'i guenda openaaty ao'iarã.
11 Ha'e va'e ou vy ombovaipa 'rã Egito yvy.
Ha'e rami vy ojuka 'rã ojuka pyrã ikuai va'e
ha'e javi, escravo-rã heraa pyrã ma ogueraa
'rã escravo-rã, ha'e rã kyxe py ojuka pyrã
ma kyxe py ae 'rã ojukapa.
12 Mba'eta omoendy 'rã oo Egito pygua
kuery ruete peguare, oapypa 'rã. Ha'e rã
mba'emo ra'angaa opyta va'e ma oipe'apa
'rã heravy. Oipe'apa 'rã heravy mba'emo
Egito yvy re ikuai va'ekue, vexa'i re opena
va'e kamixa puku py onhemonde ovya rami
avi. Ha'e rami vy oo porã ju 'rã ha'e gui.
13 Omboa'ypa 'rã ita mba'emo ra'angaarã
Egito yvy re omopu'ã mbyre, Bete-Semes
py ikuai va'ekue. Oapypa 'rã guive oo Egito
pygua kuery ruete peguare.' "

44

Egito yvy re judeu kuery ikuai va'e ojerovia e'ỹa re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou Jeremias
pe, judeu kuery Egito yvy re ikuai va'e ha'e
javi reko re, Migdol tetã py, Tafnes, Mênfis
ha'e Patros yvy re ikuai va'e re guive. Ha'e
vy aipoe'i:
2 "Po rami SENHOR ixondaro reta va'e, Israel
kuery Ruete ijayvu: Pexa ma opa mba'e
vai Jerusalém ha'e Judá re tetã ikuai va'e
áry ambou va'ekue. Ne'exa, aỹ minha
tekoa ve'ỹ ma opyta, ha'e py ikuai va'ekue
jipoavei.
3 Ha'e kuery re ha'e nunga oiko mba'emo
vai anho ojapoague re. Xembopoxy rive
okuapy amboae ramigua tuuete re ovapa
vy, ha'e va'e pe heakuã porã va'e oapy aguã.
Ha'e nunga ma teĩgueve voi ha'e kuery
oikuaa va'ekue'ỹ, neĩ peẽ kuery, peneramoĩ
kuery voi oexa kuaa va'ekue'ỹ teĩ.
4 Xee ma ko'ẽ rai'i guive ha'e kuery pe
ambou va'ekue xerembiguai profeta kuery,
ha'e kuery pe aipoe'i aguã: 'Nda'evei guĩ
nunga ojeguarupy xee ajou vai va'e pejapoa
rupi pendekuai aguã', he'i aguã.

5 Ha'e rami teĩ ha'e kuery noendu potai, neĩ
ndojapyxakai gueko vai gui ojeko rerova
e'ỹ aguã, amboae ramigua tuuete kuery pe
mba'emo oapy okuapya gui guive.
6 Ha'e ramo mae ambou xepoxya ha'e nam-
boaxyveia. Judá re tetã ikuai va'e áry ou,
Jerusalém py tape ikuai va'e rupi guive.
Ha'e ramo ombovaipa pyre, tekoa ve'ỹ
opyta, aỹ minha jaexaa rami", he'i.

7 Aỹ ma po rami ju ijayvu SENHOR ixon-
daro reta va'e, Israel kuery Ruete: "Mba'e
re tu pendejeupe ae ri pejapo vaia rupi
pendekuai? Mba'eta Judá kuery mbyte
gui pemokanhymba avakue, kunhague,
kyrĩgue ha'e okambu va'e kuery voi, peẽ
kuery va'e regua oikove e'ỹ aguã.
8 Mba'e re tu xembopoxy teri pekuapy
mba'emo pendepo py pejapoa py rive?
Mba'eta mba'emo ra'angaa pe rive 'rã
peapy heakuã porã va'e Egito yvy re
peoague py. Ha'e rami py peẽ ae pen-
hemokanhy peovy, ha'e penhemoingo yvy
regua kuery ojojai rei ha'e ojou vai va'erã.
9 Penderexarai ma teve peneramoĩ kuery
reko vaiague re, ha'e Judá pygua huvixa
kuery avakue ha'e kunhague reko vaiague
re? Penderexarai teve pendera'yxy kuery
reve pendereko vaiague re, ha'e Judá yvy
re ha'e Jerusalém mbyte rupi ae pendekua-
iague re?
10 Mba'eta aỹ peve peẽ kuery napen-
hemo'yvyĩ'i, xerenonde teĩ pejererokyje
rupi e'ỹ pendekuai, mba'eta xeguigua
lei rupi e'ỹ pendekuai, pendevy ha'e
peneramoĩ kuery pe xeayvu aeja va'ekue
rupi e'ỹ guive."

11 Ha'e rami vy SENHOR ixondaro reta
va'e Israel kuery Ruete aipoe'i: "Ne'exa, aỹ
penderovai arova 'rã xerova pendere ajapo
vai aguã, Judá regua kuery amokanhymba
aguã.
12 Ha'e rami vy aipe'apa 'rã Judá regua
okuave'i va'e Egito yvy re ikuai aguã on-
hea'ã rei va'ekue. Ha'e ramo ha'e kuery
omanomba 'rã ha'e py ae. Kyxe py ojukaa
'rã, e'ỹ vy karuai gui 'rã ho'a. Kyrĩgue'i
ha'e tujakue'i okanhymba 'rã. Kyxe py, e'ỹ
vy karuai gui omanomba 'rã. Ayvu vaipy
'rã ikuai, nhomondyipaarã, ojou vaipy ha'e
ojojai reipy.
13 Mba'eta Jerusalém tetã re ajapoague rami
ae xee ambopaga 'rã Egito yvy re ikuai va'e,
kyxe, karuai ha'e mba'eaxy vaikue ambou
vy.
14 Ha'e va'e gui ma mava'eve ndoo jepeai
'rã, Judá gui Egito yvy re ikuai aguã oo
va'ekue regua. Ndoikoavei 'rã Judá yvy katy
ojevy va'erã, ha'e katy ju ojevyxe teĩ. Ha'e
katy ndojevyavei 'rã, amongue ete'i oo jepe
va'ekue e'ỹ vy."

Jeremias ayvu ombovai atã okuapyague

15 Ha'e gui Egito yvy re Patros py heta
ikuai kunhague tuuete kuery mboae pe rive
heakuã porã va'e rapya kuery. Kunhague
ha'e rami ikuaia ma ime kuery oikuaa avi.
Ha'e rami vy ome kuery reve ijaty okuapy,
heta va'e kuery ha'e javi reve. Jeremias pe
ha'e kuery ombovai vy aipoe'i okuapy:

16 — Nhanderuete rery rupi ayvu orevy
remombe'u teĩ ore ma ndorojapoi 'rã
ndeayvua.
17 Ha'e rami 'rãgue py oreayvua rami ae 'rã
rojapo. Ha'e rami vy mba'emo heakuã porã
va'e roapyve tema 'rã yva re orexyete oĩ
va'e pe. Ixupe rome'ẽ avi 'rã mba'emo
rykue orekuaiaty rami ae, oreramoĩ kuery
ikuaiague rami guive, oreruvixave kuery
ha'e yvatekueve Judá regua tetã ikuai va'e
rupi ha'e Jerusalém tetã mbyte rupi ikua-
iague rami. Mba'eta ha'e va'e jave ma
orevy ndoatai va'ekue mbojape. Roiko porã
va'ekue, mba'emo vai ndoikoi guive.
18 Ha'e gui aỹ ma orexyete yva pygua
pe heakuã porã va'e roapyaty gui
roipytu'u rire, ha'e ixupe mba'emo rykue
norome'ẽvei ma rire opa mba'e oatapa
orevy. Kyxe py roiko vaipa, karuai ha'e
mba'eaxy vaikue gui guive.
19 Ha'e rami avi oreme kuery reve e'ỹ ri ty'y
orexyete yva pygua pe rome'ẽ heakuã porã
va'e ha'e mba'emo rykue roapy? — he'i
okuapy.

Ha'e kuery ombopagaa aguã re Jeremias ijayvuague

20 Ha'e ramo Jeremias ombovai heta va'e
kuery ha'e javi: avakue, kunhague ha'e
pavẽ rei ha'e rami ete ixupe ijayvu va'ekue
guive. Ha'e vy aipoe'i:

21 — SENHOR nda'u hexarai ha'e ndoikuaa
potai 'rã ri ha'e nungakue re, Judá regua
tetã ha'e Jerusalém mbyte rupi mba'emo
peapy pekuapyague re, peneramoĩ kuery
voi, penderuvixa kuery, yvatekueve, ha'e
pendeyvy jave rupi ikuai va'e ojapoague re?

22 Any, pendeko vai pekuapya ma SENHOR
ndogueropo'akavei ma, ojeguarupy anho
pejapo ramo. Ha'e nunga rupi ae pendeyvy
opyta tekoa ve'ỹ ha'e nhomondyipaarã,
ha'e py jipoavei aguã, aỹ jaexaa rami ae.
23 Mba'eta SENHOR rovai ae pejejavy heakuã
porã va'e peapy pekuapya py. Napendu
potai guive SENHOR ayvu. Ixuguigua lei
ojapo uka va'ekue rupi e'ỹ pendekuai. Ha'e
nunga rupi ae ri pendere ou mba'emo vai,
aỹ jaexaa rami — he'i.

24 Jeremias aipoe'ive ju heta va'e kuery
pe, kunhague pe guive:

— Peẽ kuery Judá regua Egito yvy re
pendekuai va'e ha'e javi, pejapyxaka ke
SENHOR ijayvua re.
25 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e, Israel
kuery Ruete aipoe'i: "Peẽ ha'e pendera'yxy
kuery reve ma pendejuru py anho e'ỹ pe-
jejavypa pekuapy, pendepo py ae pejapo
penhemboayvuague. Mba'eta aipopeje:
'Orexyete yva pygua pe ronhemboayvu
rokuapy mba'emo roapy ha'e mba'emo
rykue rome'ẽ aguã re. Ha'e gui ore-
ayvuague rojapopa 'rã', peje va'ekue. Ha'e
nunga rupi aỹ pejapopa na pendeayvuague,
ojeupitypa ete aguã rami pejapo", he'i.
26 Ha'e rami avi Judá regua Egito yvy re
pendekuai va'e, pendu ke SENHOR ayvu:
"Ne'exa, xee ma aura 'rã xerery ipo'akapa
va'e rupi ae, raka'e rã teĩ Egito yvy jave
rupi Judá kuery juru gui nonhenduvei ma
'rã xerery rupi oura vy 'Anhetẽ ete SENHOR
oikove va'e rery rupi aura', he'i va'e.
27 Mba'eta ne'exa, ha'e kuery re xee
aikuaa pota 'rã mba'emo vai ambou aguã,
mba'emo porã nda'ei. Ha'e ramo Judá
kuery Egito yvy re ikuai va'e ha'e javi
oiko vai 'rã kyxe py e'ỹ vy karuai gui,
okanhymba peve.
28 Amongue ete'i 'rã kyxe gui oo jepe vy
Egito yvy gui ojevy Judá yvy katy. Ha'e
rã Judá kuery Egito yvy re ikuai aguã oo
va'ekue mboae ma oikuaapa 'rã xeayvu pa
ojeupity va'ea, tyrã pa ha'e kuery ayvu.
29 Pova'e nunga ajapo 'rã peikuaa aguã
kova'e tekoa py rombopaga 'rãa, ha'e an-
hetẽ xeayvuague ojeupitypa 'rãa peẽ kuery
re mba'emo vai ambou aguã regua", he'i
SENHOR.
30 "Ne'exa, po rami 'rã peikuaa. Egito
pygua huvixa Faraó Hofra hery va'e ma
xee amboaxa 'rã hovaigua ijukaxea kuery
po py, Judá pygua huvixa Zedequias minha
hovaigua ijukaxea Babilônia pygua huvixa
Nabucodonosor po py amboaxaague rami
ae", he'i SENHOR.

45

Baruque pe Jeremias ayvu omombe'uague

1 Josias ra'y Joaquim Judá pygua huvixa
va'e irundy ma'etỹ re ma oĩ jave profeta Ne-
rias ra'y Baruque ombopara oiny Jeremias
ayvu kuaxia re. Ha'e gui ixupe ju Jeremias
ijayvu vy aipoe'i:

2 — Baruque, po rami SENHOR Israel
kuery Ruete ijayvu ndereko re.
3 Ndee ma aipo're va'ekue: "Xee tu nda'evei
ete aikovy! Mba'eta xee aiko axya áryve
SENHOR ombou ndavy'aive aguã. Xekane'õ
ma xepoaẽ riaea py, ndajoui apytu'u aguã",
're va'ekue.
4 Ha'e ramo aipoe'i uka ndevy: "Po rami
ijayvu SENHOR: Ne'exa, xee ma aitypa ju
'rã amopu'ã va'ekue, ha'e amondoro ju 'rã
anhotỹ va'ekue. Ha'e nunga oiko 'rã yvy
jave re.
5 Ha'e gui ndee ha'vy ndeyvateve nhea'ã
teve? Enhea'ãve eme ha'e rami. Mba'eta
ne'exa, avakue ha'e javi áry xee ambou 'rã
mba'emo vai. Ha'e rã ndee ma rojapo 'rã
nderekoverã rejou aguã rami, mamo rã rei
reoa py", he'i SENHOR.

46

Egito pygua kuery rekorã re ijayvuague

1 Po rami profeta Jeremias pe SENHOR
ombou oayvu yvy regua kuery rovai.
2 Egito yvy re ranhe ayvu oĩ, Egito pygua
huvixa Faraó Neco xondaro kuery rovai.
Mba'e ha'e va'e xondaro kuery re Babilô-
nia pygua huvixa Nabucodonosor opu'ã vy
ipo'aka. Carquemis tetã re ipo'aka Eufrates
yakã yvýry, irundy ma'etỹ re ma Josias ra'y
Jeoaquim Judá pygua huvixa oĩ jave py.
Ha'e vy aipoe'i:
3 "Pereko katu ke hu'y jokoarã ha'e
nhomo'ãa tuvixa va'e. Ha'e vy tapeo joe
pepu'ã aguã katy.
4 Pembokupe árygua kavaju, kavaju árygua
kuery guive toĩmba. Ha'e vy ngora hatã
va'e reve pejexa uka pavẽ. Pereko katu ke
hu'y, penhemonde guive pexo regua py.
5 Ha'e rire teĩ mba'exa tu aexa okyje va'e
ojevypa jogueruvy rã? Mba'eta ipy'a

guaxukueve re ipo'akaa ra'e. Ha'e ramo
ha'e kuery ma guakykue re oma'ẽ e'ỹ re on-
hamba oje'oivy, jovaive-ive re imongyjearã
ombojere ouvy ramo", he'i SENHOR.
6 "Ha'e kuery onha ratã teĩ nda'evei ojava
ete aguã, ipy'a guaxukueve teĩ ndoo jepei.
Mba'eta kuaray ijapu'a'ia katy Eufrates
yakã yvýry rupi onhepyxanga vy ho'apa
joguerupy.

7 "Mava'e kuery tu Nilo yakã oxyry atãa
rami oẽ jogueruvy va'e, yakã yy omyĩ atã-
atã va'e rami?
8 Egito pygua kuery ae ri Nilo yakã oxyry
atãa rami oẽ jogueruvy va'e. Mba'eta ha'e
kuery aipoe'i okuapy: 'Nhaẽ vy jajao'ipa 'rã
yvy jave rupi, nhambovaipa 'rã tetã ikuai
va'e, ha'e pygua kuery ha'e javi guive', he'i
teĩ.
9 Neĩ ke kavaju árygua kuery, tapeo, pe-
mondyi heravy karóxa mboguataa kuery,
ipy'a guaxukueve ha'e javi toẽmba avi.
Etiópia pygua ha'e Pute pygua kuery voi oo
hu'y jokoa reve, Líbia pygua kuery guyrapa
oiporu kuaa va'e voi.
10 Mba'eta ha'e va'e ára ma SENHOR ára,
SENHOR ixondaro reta va'e ngovaigua
kuery ombopaga aguã. Ha'e nunga
rupi omomba 'rã kyxe py. Ha'e ramo
nhomomba 'rã inhakanhymba ha'e tuguy
py oka'upa peve. Mba'eta SENHOR
ixondaro reta va'e ae oa'anga jojuka aguã,
kuaray ijapu'a'ia katy Eufrates yakã yvýry.

11 "Ha'e gui Egito pygua rajy kuery, tapeo
Gileade katy moã peru aguã. Ha'e rami avi
moã pejou reta teĩ nda'evei, mba'eta moã
jipoi penemongueraarã.
12 Yvy regua kuery oendu ma okuapy pen-
emoxĩmbaarã ou rã, yvy jave rupi peneraxẽ
rei nhendu ramo. Ha'e vy pendea pygua
ipy'a guaxukueve onha jogueravy vy ojeapi
'rã ipy'a guaxukueve mboae re. Ha'e rami
vy jojavi 'rã ho'apa."

13 Ha'e gui po rami SENHOR ijayvu profeta
Jeremias pe. Babilônia pygua huvixa Nabu-
codonosor ou vy Egito yvy regua kuery re
opu'ã aguã re ijayvu.
14 "Pemombe'u ke pova'e ayvu Egito yvy
re. Migdol py ke pendu uka, Mênfis ha'e
Tafnes tetã py guive. Ha'e vy aipopeje 'rã:
'Pejexa uka ke, peiko katupa, mba'eta kyxe
omomba ma heravy pendeyvýry ikuai va'e
ha'e javi', peje 'rã.
15 Mba'exa tu oitya ma penderuete ra'angaa
Toro pejea? Nai'aĩ ranhei ma voi, SENHOR
ae oity ramo.
16 SENHOR ma heta ete ojapo onhepyxanga
vy ho'a aguã rami. Ha'e kuery jo'a-jo'a ho'a
ovy vy aipoe'i 'rã: 'Pevy ke, jajevypa ju
nhaneretarã kuerya katy, nhanekyrĩ'iague
py, kyxe py nhanemombaa gui', he'i 'rã.
17 Ha'e py ma Egito pygua huvixa Faraó
ojavykya rei vy ixupe 'Hevovo rei va'e rive',
he'i 'rã okuapy, mba'emo ojapoa ára om-
boaxa rive rire", he'i.
18 Ha'e gui ma Huvixa SENHOR ixondaro reta
va'e hery va'e aipoe'i: "Anhetẽ ete xee ae
rekove rupi aura vy aipoa'e: Ou 'rã peteĩ
ipo'akave ete va'e, Tabor yvyty pavẽ gui
yvatevea rami, ha'e Carmelo yvyty ye'ẽ
yvýry oĩa rami ojekuaa porã va'e.
19 Ha'e nunga rupi Egito pygua rajy kuery,
pereko katu ke penemba'e rei-rei peraa
aguã escravo-rã pendereraa katy. Mba'eta
Mênfis tetã ma ombovaipaa ma, omokan-
hymbaa ma avave rei noĩavei aguã rami.
20 Egito yvy ma vaka ra'y iporãve va'e
ramigua teĩ ou ma oiny mbytu kuaray
ijapu'a'ia katy gui.
21 Ha'e ramo xondaro kuery peráta re ha'e
kuery ojou va'ekue voi vaka omongyra pyre
rami ikuai teĩ ojekupe rerova vy ojavapa
'rã jogueravy. Joe nopu'ãi 'rãe, mba'eta
ha'e pygua kuery re ou imombaarã ha'e
ombopagaa aguã ára.
22 Ha'e rami vy Egito pygua kuery ma mboi
onha vy hevovo rei ovya rami 'rã onhendu,
mba'eta ha'e kuery rovai hovaigua kuery
ou ma oiny haxa reve, yvyra rake'oa rami.
23 Ha'e kuery ojayapa 'rã ka'aguy inhana ete
teĩ", he'i SENHOR. "Ha'e kuery ma tuku-
karu gui hetave 'rã, mbovy e'ỹ 'rã ikuai.
24 Ha'e nunga rupi Egito pygua rajy kuery
oxĩmba ma, kuaray ijapu'a'ia katy guigua
kuery po py omboaxaa rire."

25 Ha'e gui ma SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete aipoe'i: "Ne'exa,
ambopaga 'rã Nô tetã pygua kuery ruete
Amom, ha'e gui Faraó, Egito yvy regua
kuery, ha'e pygua tuuete ramigua kuery
guive. Faraó reve ambopaga avi 'rã hexe
ojerovia va'e kuery.
26 Ha'e kuery amboaxapa 'rã ijukaxea kuery
po py, Babilônia pygua huvixa Nabu-
codonosor po py ae, hembiguai kuery po py

guive. Ha'e rami teĩ ha'e va'e rire ma ha'e
py hekoa ju 'rã yma guare rami ae", he'i
SENHOR.
27 "Ha'e nunga rupi xerembiguai Jacó
kuery, pekyje eme. Israel kuery, pen-
hemondyi eme. Mba'eta xee rogueraa jepe
'rã yvy peoague gui mombyry teĩ, pener-
amymino kuery arupa ju 'rã yvy escravo-
rã ogueraa ague gui. Ha'e ramo Jacó kuery
ojevypa ju 'rã, opytu'u ha'e ikuai porã'i 'rã,
imongyjearã jipovei ramo.
28 Ha'e nunga rupi xerembiguai Jacó kuery,
pekyje eme, mba'eta xee aiko pendereve.
Xee amomba 'rã yvy regua kuery romon-
doukaague pygua. Ha'e rã peẽ kuery ma
noromombai 'rã. Xee rombopaga 'rã teĩ
ha'evea peve'i, mba'eta noromboeko porã
rivei 'rã", he'i SENHOR.

47

Filisteu kuery rekorã re ijayvuague

1 Ha'e gui filisteu kuery regua ayvu
ju profeta Jeremias pe SENHOR ombou
va'ekue, Gaza tetã re Faraó kuery opu'ã e'ỹ
mbove.
2 Ha'e vy SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, kuaray
ijapu'a'ia katy gui yy opu'ã-pu'ã vy oxyry
atã 'rã ouvy. Ha'e rami vy ojao'ipa 'rã
heravy yvy ha'e ikuai va'e ha'e javi, tetã
ha'e ha'e pygua kuery guive.* Ha'e ramo
avakue ojapukai pavẽ 'rã, yvy re ikuai va'e
ojae'opa 'rã okuapy,
3 mba'eta oendu 'rã kavaju pyambu ha'e
hevovo rei ouvya, karóxa parãa ha'e iruéra
nhe'ẽ reia. Ha'e rami vy tuu kuery noipy-
tyvõ kuaavei 'rã gua'y kuery, ipo kangypaa
gui rive.
4 Mba'eta omombaa aguã ára ovaẽ ma
oiny filisteu kuery, Tiro ha'e Sidom tetã
pytyvõarã ikuai va'ekue rembyrekue
omokanhymbaa aguã. Ha'e rami vy
SENHOR omomba 'rã filisteu kuery, Caftor
ye'ẽ pa'ũ re okuave'i va'ekue guive.
5 Ha'e ramo Gaza tetã pygua kuery on-
hopĩmba 'rã oakã, Asquelom pygua kuery
voi okyrirĩmba 'rã okuapy, yvyugua rupi
ikuai va'e ha'e javi reve. Raka'e peve tu
penhekyxĩmba rei 'rã?
6 "Aipopeje: 'Ai SENHOR guigua kyxe,
raka'e peve nda'u repytu'ua rupi e'ỹ 'rã
reiko? Ejevy ju ke nderyru py, repytu'u ha'e
reĩ rive ju aguã', peje teĩ.
7 "Ha'e rami avi kyxe, mba'exa tu
repytu'u ta SENHOR ndevy mba'emo ojapo
uka teri ramo? Mba'eta reo 'rã Asquelom
tetã re, ye'ẽ yvýry ikuai va'e re guive, mamo
rã nemondoukaa katy rei."

48

Moabe pygua kuery rekorã re ijayvuague

1 Ha'e gui Moabe yvy regua ayvu ju SEN-
HOR ixondaro reta va'e, Israel kuery Ruete
ombou va'ekue: "Nda'evei ete 'rã Nebo
tetã pygua kuery pe, ombovaipaa ma ramo.
Quiriataim pygua kuery voi oxĩmba 'rã,
ha'e kuery re ipo'akaa rire. Tetã ikorapa
va'e py voi oxĩmba ha'e onhemondyipa 'rã
okuapy.
2 Mba'eta Moabe yvy re ndojouavei ma
iporãgueve ikuai va'ekue. Hesbom tetã py
jogueroayvua 'rã ha'e kuery rovai opu'ã
aguã re. Ha'e vy aipo'ea 'rã: 'Peju
ke, nhamomba, peteĩ regua ikuai ve'ỹ
aguã', 'ea. Ha'e ramo ndee Madmém tetã
pygua kuery voi pekyrirĩmba 'rã, ha'e kyxe
revegua penderakykue monha 'rã.
3 Horonaim gui voi haxẽ rei va'e onhendu,
ombovaipaa ha'e omombaa ete rire.
4 Ha'e rami py Moabe yvy ivaipa ma. Ha'e
ramo ha'e pygua ra'y kue'iry ojapukai
nhendu 'rã okuapy.
5 Luíte yvy'ã katy oẽ ovya rupi ojae'oa 'rã
jogueravy opo'o e'ỹ re. Ha'e gui Horonaim
yvy'ã guy katy oguejy ovya rupi ipy'a vai
nhendu 'rã jogueravy omokanhymbaa rã.
6 Pejava ke penderekove peraa jepe aguã,
yvy piru reia py peteĩ yvyra'i ha'e ae'i hi'aĩ
va'e rami teĩ.
7 Ndee ae mba'emo rejapo va'e re ha'e
mba'emo rerekopa va'ekue re rive rejerovia
rire ndee voi ndepe'aa 'rã. Mba'eta tuuete
ramigua Quemos voi heraa 'rã, ixupegua
sacerdote kuery ha'e yvatekueve guive.
8 Mba'eta peteĩ-teĩ tetã re ou 'rã imbo-
vaipaarã, neĩ peteĩve ma ndoo jepei 'rã.
Ha'e ramo yvyugua rupi ikuai va'ekue
omanomba 'rã, nhuũndy rupi ikuai va'e voi,
ha'e rami aguã SENHOR ijayvu rire.
9 "Moabe pygua kuery pe tome'ẽa
ipeporã, oveve vy oo jepe aguã. Mba'eta

* 47:2 "Yy ou" he'ia ma Babilônia pygua kuery joe opu'ã vy ou aguã re ijayvu vy.

ha'e kuery retã ombovaipaa 'rã, avave rei
noĩavei ma 'rã ha'e py.
10 Ayvu vaipy toiko SENHOR pe kyre'ỹa rupi
e'ỹ omba'eapo va'e, jouguy moẽa py okyxe
ndoiporui va'e.
11 Mba'eta Moabe pygua kuery ma jypy'i
guive ikuai porã'i va'ekue, vinho hyru py
oky'akue reve opyta riae oiny va'e rami,
ha'e hyru mboae py teĩgueve ndoguerovaai
teri va'e rami, mba'eta ha'e kuery ma pe-
teĩgueve ma voi escravo-rã heraa va'e'ỹ
teri. Ha'e rami vy jypy guare rami ae hee
ha'e heakuã porã tema va'e rami ikuai teĩ."
12 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Ne'exa, ou ma
oiny ára ha'e kuery rovai ambou aguã vinho
onhoẽa rami avi oipe'apa va'erã kuery.
Ha'e ramo ha'e kuery onhoẽmba 'rã hyru
gui, hyrukue ombovopa 'rã guive.
13 Ha'e ramo Moabe pygua kuery oxĩmba 'rã
nguuete ramigua Quemos re rive ojerovi-
aague gui, Israel kuery Betel py mba'emo re
ojeroviaague gui oxĩmba okuapyague rami.
14 Mba'exa vy tu aipopeje: 'Ore kuery ma
orepy'a guaxukueve, ava mbaraetekue joe
ropu'ãa pyguarã meme orekuai', peje?
15 Mba'eta Moabe yvy ombovaipaa ramo
ha'e pygua kuery oẽmba ma jogueravy
guetã gui. Ha'e pygua kunumigue xon-
darorã oiporavo pyre voi heraapa ma
ojukaa aguã katy", he'i Huvixa guaxuve,
SENHOR ixondaro reta va'e hery va'e.

16 "Ovaẽ rai'i ma Moabe pygua kuery
okanhymba aguã, ovaẽ rai'i ete ma
mba'emo vai.
17 Ha'e kuery ijyvýry pendekuai va'e pem-
boaxy ke, hery peikuaa va'e ha'e javi. Ha'e
vy aipopeje: 'Mba'exa tu yvyra imbaraete,
popoka iporã va'ekue opẽ vyvoi!' peje.
18 Ha'e gui Dibom pygua rajy kuery, peguejy
ma penerenda porã gui, ha'e yvy py rive
ju peguapy peiny. Mba'eta penderovai oẽ
ma ouvy Moabe yvy mombaarã, peneretã
ikorapa va'ekue guive ombovaipa.
19 Ha'e gui Aroer pygua kuery voi, peĩ ke
tape yvýry, ha'e pexa pota peiny. Ha'e vy
peporandu ke ojava ha'e oo jepe va'e kuery
pe: 'Mba'e tu oiko?' peje.
20 Ombovai 'rã: 'Moabe pygua kuery oxĩmba
ma okuapy, onhemondyipa rei guive. Pen-
hendu ha'e pejapukai, ha'e Arnom yakã
peve pemombe'u Moabe yvy ombovaipaa
maa', he'i 'rã.
21 Nhuũndy ikuai va'e re voi ou imokanhym-
baarã, Holom tetã, Jaza ha'e Mefaate áry,
22 ha'e gui Dibom, Nebo ha'e Bete-Diblataim
áry,
23 Quiriataim, Bete-Gamul ha'e Bete-Meom
áry,
24 Queriote ha'e Bozra áry, Moabe yvy re tetã
ikuai va'e ha'e javi áry, mombyry ha'e ha'e'i
rupigua guive.
25 Omombaa ma Moabe pygua kuery
po'akaa, ijyva omopẽmbaa ma", he'i
SENHOR.
26 "Pemoakanhymba oka'u va'e rami,
SENHOR rovai onhemboyvate rei rire. Ha'e
ramo Moabe pygua kuery onhembojere-
jere 'rã nhoguenoiny ombojevyague rupi
ae, ijojai reia kuery oexaa py.
27 Mba'eta peẽ kuery nda'u Israel kuery
napendejojai rei avi? Ha'e kuery nda'u
imonda va'e kuery reve ri ombo'aa, pejojai
reia rupi pendeayvu aguã?
28 Ha'e nunga rupi Moabe pygua kuery,
pejapa ke peneretã, itaova guýry rive ju
pendekuai aguã. Itakua rupi apykaxu on-
hemboaitya rami rive pendekuai.
29 Roendu ma Moabe pygua kuery onhem-
boyvate reia omombe'ua rã. Mba'eta opa
mba'e py onhemboyvate ha'e ojejou porã
rei okuapy opy'a py. Okuraxõ py ojee anho
rei ojerovia."
30 SENHOR aipoe'i: "Xee aikuaa ma ha'e
kuery ojerovia reia. Ha'e rami teĩ ha'e rami
ikuaia ma mba'everã ndovarei. Ijapu reia
ndoikoi 'rãe.
31 Ha'e nunga rupi ae xepoaẽ Moabe yvy re,
Moabe py ikuai va'e ha'e javi re ajae'o, ha'e
avakue Quir-Heres pygua re xepy'a vai.
32 Jazer kuery ojae'oa gui xee ajae'ove peẽ
Sibma tetã pygua kuery uva rembypy hi'aĩ
va'e rami pendekuai va'ekue re. Mba'eta
jypy ma penderapo oo ye'ẽ rovai peve, ye'ẽ
rembe Jazer oĩa peve ete oo va'ekue. Ha'e
rami teĩ imokanhyarã ou ma nde'a kuaray
puku jave py ikuai va'ekue re.
33 Ha'e rami vy Moabe yvy gui oipe'apa ma
ikuai rive reia ha'e mba'ety porã re ovy'a
rei okuapya. Mba'eta ajapo uva oumbiriaty
gui vinho nonheẽvei aguã rami, ha'e ramo
ndoikoavei ma 'rã ovy'a reve vinho oumbiri
va'erã. Ojapukai va'e ma ovy'aa rupi ve'ỹ
'rã ojapukai.
34 Ha'e rami 'rãgue py oendua 'rã Hes-
bom pygua kuery haxẽa, Eleale ha'e Jaza

peve. Zoar guive oendua 'rã Horonaim ha'e
Eglate-Selisias peve. Ninrim py yy oĩ va'e
typa avi.
35 Mba'eta Moabe gui amokanhymba 'rã
yvy'ã rupi nguuete ramigua pe mba'emo
oapy va'ekue, heakuã porã va'e rapyare
kuery guive", he'i SENHOR.
36 "Ha'e nunga rupi Moabe pygua kuery
re xepy'a py xepoaẽ ratã mimby pu rami.
Mimby rami ajae'o Quir-Heres pygua
avakue re, ha'e kuery oguerekopa va'ekue
okanhymba ramo.
37 Ha'e nunga rupi ha'e kuery ha'e javi
ojayapa o'a ha'e guendyva. Opo rupi guive
onhekyxĩmba, ha'e voxa vaikue py rive on-
hemama.*
38 Moabe yvy jave rupi ikuai ojae'o va'e
ngoo áry ha'e tetã mbyte rupi, Moabe
amboa'ypa rire mba'emo ryrukue nhae'ũ
guigua ndoipotaaveipy rami. Ha'e nunga
rupi ae ombovaipa pyre opyta", he'i SEN-
HOR.
39 "Ha'e ramo ha'e kuery hevovo rei okuapy.
Moabe pygua kuery okupe rive oguerova
okuapy oxĩmba rei vy. Mba'eta ijyvýry
ikuai va'e regua pe Moabe yvy itui ojojai
reipy ha'e nhomondyipaarã."
40 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu: "Ne'exa,
Moabe rovaigua kuery ma taguato ovevea
rupi opepo oipyo va'e rami ou.
41 Ha'e ramo tetã ikuai va'e oipe'apa, oo
ikorapa va'ekue guive. Ha'e va'e ára ma
Moabe pygua ipy'a guaxukueve va'ekue
ipy'a tytypa rei 'rã kunha imemby raxy va'e
rami.
42 Ha'e rami Moabe pygua kuery okanhymba
'rã, peteĩ regua ikuai ve'ỹ aguã, SENHOR
rovai onhemboyvate rire.
43 Moabe pygua kuery, pende'áry ou oiny
tekorã ve'ỹ, yvykua ha'e nhuã xã", he'i
SENHOR.
44 "Ha'e gui tekorã ve'ỹ gui onha va'e ho'a
'rã yvykua py, ha'e yvykua gui oẽ ovy va'e
ma nhuã xã re ju 'rã ho'a. Mba'eta Moabe
pygua kuery áry ambou 'rã ambopaga aguã
ma'etỹ", he'i SENHOR.
45 "Ha'e gui oo jepe va'ekue ikangypa vy
opyta 'rã okuapy Hesbom tetã yvýry. Ha'e
rami teĩ Hesbom gui oẽ 'rã tata, Siom mbyte
gui oẽ 'rã hendy vuku-a Moabe pygua kuery
apyte rapyarã. Ha'e rami vy oapypa 'rã
hevovo rei va'ekue inhakã áry rupi.
46 Moabe pygua kuery, nda'evei ete 'rã pen-
devy. Pekanhymba ma, Quemos guigua
pendekuai va'e. Ha'e ramo pendera'y
kuery escravo-rã heraapaa ma, nderajy
kuery guive.
47 Ha'e rami teĩ opaa ára py ma ambopyau 'rã
Moabe pygua kuery ikuaia", he'i SENHOR.
Apy peve opa ma Moabe rovai ayvu ombou
va'ekue.

49

Amom pygua kuery rekorã re ijayvuague

1 Ha'e gui Amom ramymino kuery re ma
po rami SENHOR ijayvu: "Xapy'a rei nda'u
Israel kuery ndoikoi ri? Neĩ teĩve Israel
ramymino teve ndoikoi? Ha'e rami ri ramo
mba'e re tu tuuete ramigua Milcom pegua
kuery ikuai Gade regua yvy re? Ha'e katy'i
tetã ikuai va'e rupi voi ixupegua kuery
ikuai."*
2 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i: "Ne'exa,
ovaẽ ma ára ajapo aguã Amom regua Rabá
tetã pygua kuery mimby guaxu oendupa
aguã rami, ha'e kuery re opu'ãa ta ouvy rã.
Ha'e ramo tetã opyta 'rã mba'emo ra'ykue
aty rive, ha'e katy'i tekoa ikuai va'e okaipa
'rã guive. Ha'e gui Israel kuery ju oipe'a 'rã
guetã jopyare kuery retã", he'i SENHOR.
3 "Ha'e nunga rupi Hesbom pygua kuery,
penhendu rei pekuapy, mba'eta Ai tetã om-
bovaipaa ma. Ha'e Rabá tetã pygua kuery,
pejapukai ke ha'e penhemonde ajukue
vaikue voxa guigua py. Pejae'o reve pejere-
jere peneretã kora rupi, mba'eta pen-
deruete ramigua Milcom ogueraa avi 'rã,
ixupegua sacerdote kuery ha'e yvatekueve
reve.
4 Ha'e gui tajy onhe'ẽ raxave va'e, mba'e
re tu yvyugua mba'emo porã oĩa ndeyvy
re ikuai va'e rejou porãa rupi anho rei ri
ndeayvu? Mba'emo rerekopa va'e re anho
rejerovia. Ha'e vy aipo're: 'Mava'e tu ou 'rã
xerovai?' 're."
5 Ha'e nunga rupi SENHOR ixondaro reta
va'e aipoe'i: "Nde'áry ambou 'rã nan-
derekorãvei rei aguã, ndeyvýry ikuai va'e
ha'e javi gui. Ha'e rami vy peẽ kuery

* 48:37 Gueko rami vy ha'e rami 'rã ikuai onhemboaxya oendu vy.

* 49:1 Milcom ma Amom pygua kuery ruete ramigua. Ha'e gui ixupegua kuery Amom regua ma Israel kuery retã oipe'a vy Gade yvy re hekoa, amboae kuery Israel kuery re opu'ã jave.

peteĩ-teĩ penemoxẽa 'rã heravy hovai katy,
ndoikoai 'rã guive penha va'ekue pen-
dereru ju va'erã.
6 Ha'e rami teĩ ha'e va'e rire ma ambopyau
'rã Amom kuery ikuaia", he'i SENHOR.

Edom pygua kuery rekorã re ijayvuague

7 Ha'e gui Edom pygua kuery re ma po
rami SENHOR ixondaro reta va'e ijayvu:
"Temã tetã py nda'u ndoikoi ri hi'arandu
va'e? Ha'e va'e kuery hexaraipa ma nda'u
hi'arandu va'e omongetaague re? Tyrã pa
hi'arandua okanhymba ete teve?*
8 Dedã py pendekoa va'e, pejava, pejere
peovy, ha'e peike itakua ikuai va'e py.
Mba'eta peẽ kuery áry xee ambou 'rã Esaú
ramymino kuery penembopagaarã, pepaga
aguã ára ovaẽ ma ramo.
9 Ha'e gui uva mono'õa kuery pendea py ou
va'e rire ndoejai 'rãgue nda'u amongue uva
xã? E'ỹ vy pyávy imonda va'e ou va'e rire
oipota va'e anho'i ri nda'u ogueraa 'rãgue?
10 Ha'e rã xee ma aipe'apa rei 'rã Esaú
kuery gui, ha'e onhemiaty ajou ukapa ramo
nonhemi kuaavei ma 'rã. Ha'e rami vy
hamymino kuery omokanhymbaa 'rã, ta'y
kuery, ha'e'i rupigua kuery guive. Ha'e
rami rire ndoikovei ma 'rã.
11 Peja ke tyre'ỹ kuery, ha'e rã xee an-
hangareko 'rã okuave aguã rami. Pendegua
imeve'ỹ va'e kuery voi tojerovia xere."
12 Mba'eta po rami SENHOR ijayvu: "Ne'exa,
karo gui oy'u aguã rami e'ỹ ikuai va'ekue
oy'upa ma. Ha'e rã ndee nda'u romboeko
porã rive 'rã ri? Any, xee noromboeko
porãi 'rãe, ha'e ramo ndee voi rey'u 'rã."
13 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Xerery rupi ae
aura Bozra tetã opyta aguã re nhomondyi-
paarã, ojou vaipy, ombovaipa pyre ha'e
ayvu vaipy. Ha'e katy'i tetã ikuai va'e voi
opyta 'rã tekoa ve'ỹ meme, raka'e rã peve."

*Edom pygua kuery ojejavyague re ombopa-
gaa aguã re ijayvuague*

14 Ha'e gui SENHOR gui ayvu mboae ju
aendu ombou va'ekue. Mba'eta yvy regua
kuery pe peteĩ ayvu mombe'uarã omon-
douka. Ha'e ramo aipoe'i 'rã: "Penhem-
boaty ke, tapeo ha'e kuery rovai, peiko
katupa ke Edom yvy re pepu'ã aguã", he'i
'rã.*
15 "Mba'eta ne'exa, yvy regua kuery mbyte
rupi xee rojapo 'rã mbovy'i ete pendekuai
aguã, ha'e avave rei napenemboeteavei
aguã rami.
16 Mba'eta renhomongyjea ha'e renhem-
boyvate reia ndepy'a re remoĩa py ndee
ae rejekore. Itakua ha'e yvyty áry rupi
reiko, ha'e taguato rami yvate ete rupi
renhemboaity teĩ xee roity 'rã ha'e gui",
he'i SENHOR.
17 "Ha'e nunga rupi Edom yvy itui 'rã
nhomondyipaarã. Pavẽ rei ha'e rupi
oaxa va'e onhemondyipa ha'e ojojai rei 'rã
jogueravy, ikuai axy ete rã oexa vy.
18 Mba'eta Sodoma ha'e Gomorra minha,
ha'e tetã ha'e katy'i ikuai va'e amokanhym-
baague rami avi Edom yvy re voi avave rei
ndaekoavei 'rã, avave rei noĩavei 'rã ha'e
py", he'i SENHOR.
19 "Ne'exa, guary minha Jordão yakã yvýry
ka'aguy oĩ va'e gui oẽ 'rã ouvy vexa'i
nhuũndy hovy rei va'e rupi okaru okuapy
va'e re. Ha'e rami ae xee voi amondyipa
vyvoi 'rã imondovy Edom pygua kuery.
Ha'e rami vy ha'e py amoĩ 'rã aiporavo
va'e rei. Mba'eta mava'e tu oiko xee rami
etegua? Mava'e tu oiko xemboayvuarã?
Mava'e joe opena va'e tu oiko xejokoarã?"
20 Ha'e nunga rupi pendu Edom rovai
SENHOR onhembopy'aa, Temã pygua kuery
rovai guive. Mba'eta mymba kuery regua
kyrĩve'i va'e teĩ anhetẽ oipe'apaa 'rã, ikua-
iaty guive ombovaipa 'rã ha'e kuery káuxa
ae.
21 Ha'e kuery ho'apa rã yvy oryryipa rei 'rã
tevovo onhendu va'e gui. Ha'e kuery raxẽa
ma Ye'ẽ Pytã rupi peve 'rã onhendu.
22 Ne'exa, taguato ovevea rupi opepo oipyo
ovya rami avi peteĩ oẽ 'rã ouvy Bozra
tetã re. Ha'e va'e ára Edom pygua ipy'a
guaxukueve ikuai va'ekue teĩ ipy'a tytypa
'rã okuapy, kunha imemby raxy va'e rami.

Damasco pygua kuery rekorã re ijayvuague

23 Ha'e gui Damasco tetã pygua kuery
regua ayvu ma po rami: "Hamate ha'e
Arpade pygua kuery oxĩmba rei 'rã okuapy.
Mba'emo omombe'ua rã oendu vy on-
hemondyipa 'rã, ye'ẽ omyĩ reia rami avi
ndopytu'u kuaavei 'rã okuapy.
24 Mba'eta Damasco pygua kuery ikangypa.
Onhamba aguã ojere va'eri oryryipa rive

* 49:7 Obadias 5-6 * 49:14 Obadias 1-4

okuapy. Nhemondyia ha'e haxy va'e anho
oendu, kunha imemby raxy va'e rami.
25 Mba'exa tu Damasco tetã oejapaa, pavẽ
ojou porã va'ekue ha'e xee voi arovy'a
va'ekue ri!
26 Ha'e rami teĩ tetã mbyte rupi ho'apa
'rã kunumigue. Ha'e va'e ára ha'e pygua
avakue joe opu'ã va'ety omokyrirĩmbaa
'rã", he'i SENHOR ixondaro reta va'e.
27 "Amoendy 'rã tata Damasco tetã kora re,
huvixa Ben-Hadade ro guive imombaarã."

Arábia pygua kuery rekorã re ijayvuague

28 Ha'e gui SENHOR ijayvu Quedar ha'e Ha-
zor yvy re tetã ikuai va'e re Babilônia pygua
huvixa Nabucodonosor opu'ã aguã re. Ha'e
vy aipoe'i: "Pepu'ã ke, tapeo Quedar yvy re,
pemomba kuaray oua katygua kuery.
29 Peipe'apa ha'e kuery rekoa, hymba kuery,
ajukue oo ao'ia, imba'e rei-rei, hymba
camelo kuery guive peraapa penemba'erã.
Ha'e ramo ha'e kuery pe 'Jova-jovai katy gui
ou penemongyjearã', 'ea 'rã ojojai rei vy.
30 Ha'e nunga rupi Hazor py penderekoa
va'e, pejavapa, tapeo mombyry, itakua rupi
ju pendekuai", he'i SENHOR. "Mba'eta Ba-
bilônia pygua huvixa Nabucodonosor on-
hemongeta vy onhembopy'a peẽ kuery
rovai opu'ã aguã re.
31 Ha'e gui peẽ Babilônia pygua kuery,
pepu'ã ke. Tapeo peteĩ yvy regua ikuai
porã'i ha'e mba'eve gui okyjea rupi e'ỹ
ikuai va'e rovai", he'i SENHOR. "Ha'e va'e
kuery retã re ma okẽ noĩ, ijokoa voi jipoi.
Ha'e kuery ae'i ikuai va'e.
32 Ha'e kuery rymba camelo ma omoxãm-
baa 'rã heravy, hymba vaka voi mbovy e'ỹ
ikuai teĩ oipe'apaa 'rã. Ha'e rami vy yvytu
oipejua katy rei amoaĩ 'rã imondovy o'a apy
ojaya va'e ha'e javi. Jova-jovai gui ambou
'rã imbovaipaarã", he'i SENHOR.
33 "Ha'e rire ma Hazor tetã opyta 'rã jagua-
tuvy nhe'ẽ ikuai atyrã rive, raka'e rã peve
'rã ivaipa. Mava'eve noĩai 'rã ha'e py,
peteĩve avakue ma voi noĩavei 'rã."

Elão pygua kuery rekorã re ijayvuague

34 Ha'e gui profeta Jeremias pe ayvu Elão
pygua kuery rovai SENHOR ombou, Zede-
quias Judá pygua huvixa oĩ ypy'i jave py.
Ha'e vy aipoe'i:
35 "Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e: Ne'exa, xee amopẽ 'rã Elão pygua
kuery rapa, ha'e va'e rupi vy ipo'akapa rei
ramo.
36 Mba'eta Elão re ambou 'rã yvytu yva apy
irundy oĩ va'e gui oipeju va'e. Ha'e rami vy
amoaĩmba 'rã imondovy yvytu oipejua ha'e
javi rupi. Ha'e ramo yvy ha'e javi rupi 'rã
Elão guigua ojava.
37 Mba'eta ajapo 'rã ngovaigua kuery
renonde Elão pygua kuery oryryipa reve
ojexa ukapa aguã rami, ijukaxea kuery
renonde ae. Elão pygua kuery áry ambou
'rã mba'emo vai, xepoxya hendy va'e", he'i
SENHOR. "Ha'e gui hakykue ju ambou 'rã
kyxe revegua, omomba peve.
38 Ha'e gui Elão py xerenda apena atyrã amoĩ
vy amokanhymba 'rã ha'e pygua huvixa
ha'e yvatekueve", he'i SENHOR.
39 "Ha'e rami teĩ opaa ára py ma Elão pygua
kuery arupa ju 'rã escravo-rã ogueraa ague
gui", he'i SENHOR.

50

Babilônia pygua kuery rekorã re ijayvuague

1 Ha'e gui pova'e ayvu ma Babilônia
ha'e caldeu yvy re SENHOR omombe'u uka
va'ekue profeta Jeremias pe.
2 "Emombe'u ke pova'e yvy regua ikuaia
rupi. Endu ukapa, emopu'ã bandeira-rã,
ha'e emombe'u porãve. Eikuaa uka e'ỹ
eme. Ha'e vy aipo're 'rã: 'Babilônia yvy ma
oipe'aa ma. Ha'e ramo tuuete ramigua Bel
nda'evei nho, Merodaque voi ndovy'avei
ma oikovy. Ha'e pygua ta'angaa ikuai va'e
re ma oxĩmbaa anho oĩ, oryryipa oiny guive
okyjepa vy.
3 Mba'eta ha'e kuery rovai jogueru kuaray
ijapu'a'ia katy gui peteĩ regua Babilônia
tetã mbovaipaarã. Ha'e ramo nda'ipoavei
'rã ha'e py, avakue ha'e mymba kuery on-
hamba jogueravy rire', 're 'rã."
4 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Ha'e va'e ára,
ha'e va'e jave ma Israel kuery ojevypa ju 'rã
jogueruvy, Judá kuery reve. Ojae'o reve 'rã
oguata jogueruvy, SENHOR Nguuete oeka
jevy vy.
5 Ha'e kuery oporandu 'rã tape Sião katy
oo va'e re. Ha'e katy oma'ẽ reve anho
'rã aipoe'i okuapy: 'Peju, nhano'õmba ju
SENHOR peguarã. Nhandekuai 'rã guexeve
guarã ojapo va'ekue opa e'ỹ va'e, hexaraipy
e'ỹ rupi', he'i 'rã okuapy.

6 Mba'eta xevygua kuery ma mymba vexa'i
okanhygue rami ikuai. Ha'e kuery re opena
va'erã omoĩ mbyre ojapo okuapy ojavy
aguã rami rive, oejapa yvy'ã ikuaia katy
rupi oguata rei aguã rami. Ha'e ramo yvy'ã
ikuai va'e-va'e rupi oguata rei 'rã, okora
ikuaiaty re hexaraipa rire.
7 Ha'e ramo ojou va'e rei ojuka 'rã. Ha'e
vy hovaigua kuery aipoe'i 'rã: 'Jajukapa teĩ
nanhandepo ky'ai 'rã, mba'eta ha'e kuery
ae SENHOR rovai ojejavy rire. Hexe anho
teko porã oĩ, tamoĩ kuery oarõ okuapy
va'ekue', he'i 'rã.
8 Ha'e nunga rupi pejava Babilônia mbyte
gui, pejepe'a caldeu kuery yvy gui. Mymba
kuery renonde rupi kavara ava oo va'e rami
peiko.
9 Mba'eta ne'exa, Babilônia yvy re xee am-
bou reta 'rã yvy regua kuery joe onhemoirũ
va'e. Kuaray ijapu'a'ia katy oyvy itui va'e
gui 'rã ou. Babilônia pygua kuery rovai ou
'rã opu'ã aguã, oipe'apa 'rã guive. Hu'y
ma joe opu'ã kuaa porã va'e mba'e rami 'rã
omombo, mba'eta ha'e kuery ndojevy rivei
'rã oipe'apa e'ỹ re.

10 "Ha'e rami py oipe'apa 'rã caldeu kuery
yvy gui. Ipe'aa kuery oguerekopa rei 'rã",
he'i SENHOR.
11 "Ha'e nunga rupi peẽ kuery xevygua yvy
gui peipe'apa va'ekue pevy'apa rei pekuapy
teĩ, vaka ra'y nhuũndy rupi opo-opo va'e
rami pevy'a, kavaju ojeupixe va'e rami pen-
hendu teĩ
12 pendexy oxĩmba ete 'rã, penekuavãare
ndovy'ai ete 'rã.* Ha'e rami vy opyta 'rã
yvy regua pavẽ gui nomboetei vepy, tekoa
ve'ỹ, yvy piru reia ha'e avave rei noĩaveia.
13 SENHOR ipoxy ramo ae 'rã noĩai. Ha'e rami
'rãgue py opa rupi ojeapo 'rã tekoa e'ỹa.
Ha'e rami rire Babilônia yvy rupi oaxa va'e
rei tema onhemondyi 'rã, ojojai rei 'rã ovy
mba'emo vai oikoague oexa vy.
14 Ha'e gui penderyxy porã ke Babilônia re
pepu'ã aguã, penerembiporu guyrapa reve.
Ha'e rami vy pemombo hu'y ha'e kuery
re, pemombo e'ỹ eme, SENHOR rovai ha'e
kuery ojejavy rire.
15 Pejapukai tetã katy pembojere vy. Ha'e
rami avi ha'e kuery ojejopy uka ma. Oo
ikorapa va'ekue ho'apa ma, tetã kora hi'aĩ
va'ekue oitypaa, ha'e rami ete SENHOR
opoxya oexa uka ramo. Ha'e nunga rupi
pembopagapa, ha'e kuery re ju pejapo joe
ojapoague rami.
16 Babilônia tetã gui pemomba oma'etỹ va'e
ha'e foice py mba'emo omono'õ va'e kuery.
Ha'e kuery kyxe py nhomomba rire ha'e gui
tojevy peteĩ-teĩ guetarã kuerya katy, peteĩ-
teĩ tojava oyvy katy ae.
17 Mba'eta Israel kuery ma vexa'i kanhygue
rami ikuai, guary omonhamba va'ekue
rami. Jypy ho'u va'ekue ma Assíria pygua
huvixa, ha'e gui opa vygua ma Nabu-
codonosor ju omokãguepa."
18 Ha'e ramo po rami SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete ijayvu: "Ne'exa,
ambopaga 'rã Babilônia pygua huvixa, ijyvy
guive, Assíria pygua huvixa ambopagaague
rami avi.
19 Ha'e rã Israel kuery ma ajapo 'rã guekoa
katy ae ju ojevypa aguã rami. Ha'e ramo
ha'e kuery okaru ju 'rã okuapy nhuũndy
Carmelo ha'e Basã regua rupi, Efraim regua
yvyty rupi, ha'e Gileade yvy re ju ikuai vy
okaru porã 'rã."
20 SENHOR aipoe'i: "Ha'e va'e ára, ha'e va'e
jave ma Israel kuery ojejavyague oekaa teĩ
ndojouavei 'rã. Judá regua ojejavya voi
ndojouai 'rã, mba'eta aperdoa 'rã okuave
va'erã aeja va'ekue.

21 "Ha'e gui ndee kyxe revegua, tereo
naxenhe'ẽ rendui ete va'ekue yvy re, tereo
ha'e va'e yvy regua opaga aguã rami ikuai
va'e kuery rovai. Emokanhymba ete, ha'e
gui ha'e kuery rakykue rupi reo vy embo-
vaipave ju heravy. Ejapopa tema ajapo ukaa
rami ae", he'i SENHOR.
22 "Yvy re oiko joe opu'ã nhendua ha'e nho-
mombaarã.
23 Yvy jave rupi karavo mbotaa nhom-
boa'ypaare ma omboa'ypaa avi. Ha'e ramo
Babilônia tetã opyta yvy regua kuery on-
hemondyipa aguã.
24 Mba'eta ndee Babilônia pygua, ndere
nhuã ajayvy vy rombo'a vyvoi, reikuaa e'ỹ
re. Xapy'a py rojopy vy rombo'a, SENHOR
rovai reiko rire.
25 SENHOR guembiporu omoĩ porãaty oipe'a
vy ha'e gui oguenoẽ opoxya rupi oiporu
va'erã. Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e
ma mba'emo oguereko caldeu kuery yvy re
ojapo va'erã.

* 50:12 Apy "Pendexy" he'ia ma ha'e kuery retã Babilônia re ijayvu vy.

26 Ha'e gui yvy apy re pendekuai va'e,
peju, pepu'ã hovai, peipe'a mba'emo omoĩ
porãaty, pemombyta mba'emo ra'ykue aty
rive, pembovaipa katuĩ'i, hembyre aguã
rami e'ỹ.
27 Kyxe py pejukapa toro kuery ipy'a
guaxukueve. Ha'e kuery toguejypa
ojukapaa aguã katy. Nda'evei ete 'rã ha'e
kuery pe, hi'ára ou ma ramo ambopaga
aguã.
28 Ha'e gui Babilônia yvy gui onha vy oo jepe
va'ekue ma Sião py ovaẽa py omombe'u 'rã
okuapy SENHOR Nhanderuete pegua tem-
plo oepy vy nhombopagaague.

29 "Penoĩmba guyrapa revegua kuery
Babilônia re oupa aguã. Pendeaty ijerea
jovaive rupi, mava'eve too jepe eme.
Pemboekovia peteĩ-teĩ ojapo vaiague.
Ojapoague ha'e javi rami ae pembopaga,
mba'eta SENHOR Israel kuery Ruete Iky'a
e'ỹ va'e rovai onhemboyvate rei rire.
30 Ha'e nunga rupi ha'e pygua kunumigue
ho'apa 'rã tape rupi, avakue joe opu'ãa
pyguare voi okyrirĩmba 'rã ha'e va'e ára",
he'i SENHOR.
31 "Renhemboyvate rei va'e, ne'exa, xee ma
nderovai aiko", he'i SENHOR ixondaro reta
va'e. "Mba'eta ou ma rombopaga aguã ára.
32 Ha'e ramo onhemboyvate va'ekue onhep-
yxanga vy ho'apa 'rã, imopu'ãarã ndoikoai
'rã guive. Ha'e rami vy ha'e kuery retã
ikuai va'e re amboja 'rã tata jova-jovaive
rupi omomba va'erã."

33 Ha'e gui po rami SENHOR ixondaro reta
va'e ijayvu: "Israel ha'e Judá kuery ojexavai
okuapy. Heraare kuery oguereko tema
guekoa py, nomondoukai ae.
34 Ha'e rami teĩ ha'e kuery repyarã ma im-
baraete, SENHOR ixondaro reta va'e hery
va'e. Ha'e ma oikuaa pota 'rãe ha'e kuery
re. Ha'e rami vy omombytu'u 'rã ha'e kuery
yvy, ha'e rã Babilônia yvy ma nomom-
bytu'ui 'rãe.
35 Ha'e rami 'rãgue py caldeu kuery áry
ombou 'rã kyxe revegua, Babilônia pygua
kuery ha'e yvatekueve áry", he'i SENHOR.
36 "Kyxe ou 'rã ijayvu rive va'e kuery áry,
ha'e ramo opyta 'rã inhakã porã e'ỹ va'e
meme. Ha'e pygua ipy'a guaxukueve áry
guive ou 'rã, ha'e ramo onhemondyipa 'rã.
37 Kyxe ou avi 'rã hymba kavaju kuery, joe
opu'ãa pygua karóxa, ha'e joegua e'ỹ-e'ỹ
ikuai va'e áry. Ha'e ramo kunhague rami
meme 'rã opyta. Kyxe ou avi 'rã mba'emo
porã omoĩ porãaty áry, ha'e ramo oipe'apaa
'rã.
38 Kyxe ou avi 'rã yy itui va'e áry, ha'e
ramo typa 'rã. Mba'eta ha'e va'e yvy ma
ta'angaa ojapo pyre pegua, ha'e py ikuai
va'e na'inhakã porãi okuapy ha'e nunga
nda'evei ete va'e rupi vy rive.
39 Ha'e nunga rupi Babilônia opyta 'rã
mymba inharõ va'e tekoa e'ỹa regua
ikuaiaty rive, jagua-tuvy nhe'ẽ, ha'e
nunga. Guyra-nhandu voi ikuai 'rã ha'e py.
Nda'ipoavei riae 'rã, ikuai jevy-jevy peve
noĩavei 'rã ha'e py.
40 Mba'eta Nhanderuete Sodoma ha'e Go-
morra ombovaipaague rami tetã ha'e katy'i
rupi ikuai va'e reve, ha'ekue rami ae Babilô-
nia py voi avave noĩavei 'rã, neĩ peteĩve ava
ma voi ndoikoai 'rã", he'i SENHOR.

41 "Ne'exa, kuaray ijapu'a'ia katy gui ou
ma oiny peteĩ regua. Yvy apy gui yvy regua
opu'ã reta 'rã jogueruvy, heta avi 'rã huvixa
kuery.
42 Guembiporu ogueru 'rã guyrapa ha'e hu'y
guaxu. Ha'e kuery ma ipy'a ratã va'e, nan-
homboaxy kuaai vy. Ha'e kuery onhendua
ma ye'ẽ revovo ratãa rami 'rã nhaendu.
Kavaju áry jogueru, peteĩ-teĩ hyxy porã'i
'rã pendere opu'ã aguã, Babilônia pygua
kuery.
43 Ha'e kuery reko omombe'ua rã Babilônia
pygua huvixa oendu avi. Ha'e rami vy ipo
kangypa. Tekorã ve'ỹ anho oendu, kunha
imemby raxya ramigua.
44 Ne'exa, guary ra'y minha Jordão yakã
yvýry ka'aguy oĩ va'e gui ou 'rã vexa'i nhuũ
hovya rupi okaru okuapy va'e rovai, ha'e
rami ae avi xee voi aipe'apa vyvoi 'rã Ba-
bilônia tetã gui, ha'e hekovia amoĩ 'rã xee
ae amoĩxe va'e. Mava'e tu xee rami ete
oiko? Mava'e tu xere oikuaa pota kuaa 'rã?
Mava'e joe opena va'e tu xejoko 'rã?"
45 Ha'e nunga rupi pendu pota Babilônia
rovai SENHOR onhembopy'aa oikuaa uka
va'e, caldeu kuery yvy re ojapo aguã ojee
omoĩ va'ekue re. Mba'eta anhetẽ mymba
kuery regua kyrĩve'i va'e teĩ oipe'apaa
'rã, ikuaiaty voi ombovaipa 'rã ha'e pygua
kuery káuxa.
46 Ha'e gui Babilônia oipe'aa rã onhendu
va'e gui oryryipaa 'rã yvy jave rupi. Yvy
regua ikuaia rupi haxẽa onhendu.

51

Babilônia pygua kuery ipo'akapa va'ekue oitypaa aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR ijayvu po rami: "Ne'exa, Babilônia pygua kuery rovai xee
ambou 'rã yvytu tetã mbovaipaarã, Lebe-
Camai pygua kuery rovai guive.
2 Babilônia re ambou 'rã mba'emo pirekue
mbovevea kuery. Ha'e va'e kuery ma om-
boveve vy oipe'apa 'rã ha'e va'e yvy gui.
Mba'eta okanhya ára ou 'rã jova-jovai gui
imbojexavaiarã.
3 Tove hu'y momboa kuery tomoxã guapa
ngovaigua kuery hu'y momboa ha'e hu'y
jokoa revegua rovai. Pejuka e'ỹ eme ha'e
kuery regua kunumigue, pemokanhymba
ixondaro kuery ha'e javi.
4 Ha'e kuery omano vy to'apa caldeu kuery
yvy re, tape ikuai va'e rupi topyaxapa oupy.
5 Mba'eta Israel ha'e Judá kuery ma Nhan-
deruete SENHOR ixondaro reta va'e ndoe-
jai imeve'ỹ va'e rami ikuai aguã. Ha'e rã
caldeu kuery ma ipo ky'apa va'e ikuai Israel
kuery ruete Iky'a e'ỹ va'e renonde.
6 Pejavapa ke Babilônia mbyte gui, peteĩ-
teĩ penderekove reve peo jepe. Pen-
hemokanhy uka eme ha'e kuery reko vaia
py. Mba'eta ovaẽ ma SENHOR ombopaga
aguã ára. Ha'e rami vy omboekovia 'rã ha'e
kuery ikuaiague.
7 "Babilônia ma karo ouro guigua SEN-
HOR po py oĩ va'ekue. Ha'e va'e py ma
omonga'upa va'ekue yvy regua kuery ha'e
javi. Mba'eta vinho ha'e py oĩ va'e ma
yvy regua kuery oy'u vy na'inhakã porãvei
va'ekue.
8 Ha'e gui ma Babilônia oitya xapy'a ramo
ivaipa. Pejae'o hexe, ha'e peru moã ijai
reguarã. Xapy'a rei okuera nho 'rã."
9 "Ha'e rami avi nhamongueraxe teĩ Babilô-
nia va'eri ndokuerai ae. Peja ha'vy, peteĩ-
teĩ tapeo pendeyvy katy ae. Mba'eta yva
re peve ovaẽ ha'e kuery opaga aguã, arai
yvateve va'e peve.
10 SENHOR nhanemboeko porã ju. Peju,
nhamombe'u Sião py SENHOR Nhanderuete
ojapo va'ekue."
11 "Pemboakua hu'y! Pereko katu hu'y
jokoa! Mba'eta SENHOR omokyre'ỹ Média
pygua huvixa kuery Babilônia rovai guarã,
omombaxe vy. Ha'e rami vy SENHOR joepy
'rã, ojeupegua templo oepya rupi.
12 Pemopu'ã bandeira Babilônia tetã kora
rovai pepu'ã aguã. Pemoĩ retave jopya
kuery, pemoĩ nhoarõarã, pema'ẽ mbegue
joe pepu'ã xapy'a aguã. Mba'eta SEN-
HOR ha'e rami aguã re onhembopy'a, ha'e
gui ojapo ete Babilônia pygua kuery re
ijayvuague.
13 Ndee Babilônia, yy heta rei va'e yvýry
reĩ ha'e mba'emo rerekopa va'e, ovaẽ ma
rekanhy aguã, rejoupaxe reiague reve.
14 Mba'eta ojee ae SENHOR ixondaro reta
va'e oura vy aipoe'i: 'Anhetẽ ndere am-
bou 'rã avakue tuku-karu rami heta va'e
nemonyẽarã. Ha'e ramo ha'e kuery ndere
ovy'a rei 'rã uva umbiria kuery ovy'a reve
ojapukaia rami', he'i.
15 "Ha'e ae ma ko yvy ojapo va'ekue
opo'akaa rupi. Oikuaapaa rupi onhono yvy,
ha'e o'arandua rupi oipyo yva.
16 Ha'e gui yapu onhendu atã aguã rami
ojapo ramo yva re yy oĩ va'e omyĩ 'rã, ha'e
yvy apy gui opu'ã 'rã ouvy yvyxĩ. Omoingo
avi 'rã overa va'e oky aguã, oguenoẽ yvytu
guive oĩaty gui.
17 Ha'e rã avakue ma nai'arandui ha'e
mba'eve ndoikuaai va'e meme. Ouro re
omba'eapo va'e kuery voi oxĩmba va'erã
meme mba'emo ra'angaarã ojapoague re,
mba'eta ta'angaa ikuai va'e ma anhetẽgua
e'ỹ meme, ipytuẽ va'e'ỹ guive.
18 Ha'e nunga ma mba'everã ndovarei va'e,
ojojai rei pyrã rive. Nhombopagaa ára py
okanhymba 'rã.
19 Ha'e rã Jacó peguarã Me'ẽare ma ha'e
rami e'ỹ. Mba'eta ha'e ma opa mba'e
moingoare, ha'e Israel kuery ma ixupegua
ikuai. Hery SENHOR ma SENHOR ixondaro
reta va'e.
20 "Ha'e gui ndee Babilônia ma xerem-
biporu mba'emo mbotaa rami areko, joe
apu'ãa rupi aiporu va'ekue. Ndevy pe
ambovaipa uka yvy regua, amokanhy uka
huvixa kuery guive.
21 Ndevy pe amokanhy uka kavaju ha'e
hi'árygua kuery. Amokanhy uka karóxa
ha'e ija kuery.
22 Ndevy amokanhy uka avakue ha'e kun-
hague, tujakue ha'e ipyaukue, kunumigue
ha'e kunhataĩgue.
23 Ndevy amokanhy uka vexa'i re opena va'e
ha'e hymba kuery, yvy oikaraĩ va'e ha'e
vaka omba'eapo va'e, yvy re opena va'e
kuery ha'e yvatekueve guive.

24 Ha'e rami teĩ pexaa py ae ambopaga 'rã
Babilônia ha'e caldeu kuery ha'e javi, Sião
tetã py ojapo vaiague re", he'i SENHOR.
25 "Ne'exa, ndee ma yvyty nhomokanhya
yvateve va'ekue, yvyty ha'e javi mokanhya
reiko va'ekue ri xee ma nderovai aiko", he'i
SENHOR. "Nderovai aupi 'rã xepo, itaova
áry gui roity 'rã yvy'ã guy katy, ha'e reĩague
ajapo 'rã mba'emo ra'ykue aty okai oiny
va'e rive.
26 Reĩague gui ma noguenoẽai 'rã ita, neĩ oo
ytarã ha'e oo rendarã, tekoa ve'ỹ rojapo rire
raka'e rã peve guarã", he'i SENHOR.
27 "Pemopu'ã bandeira yvy re, pemonhe'ẽ
mimby guaxu guive yvy regua kuery ikuaia
rupi. Penoĩmba yvy regua kuery Babilônia
rovai guarã. Penoĩ Ananote, Mini ha'e
Asquenaz tetã pygua kuery. Hovai guarã
pemoĩ xondaro kuery ruvixa, peru ruka
kavaju tuku-karu rami.
28 Hovai guarã penoĩ yvy regua kuery, Mé-
dia pygua huvixave kuery voi, ha'e pygua
opena va'e ha'e huvixa kuery, openaa
rupigua kuery ha'e javi guive."
29 Ha'e gui yvy oryryi vy omyĩ rei oiny
haxya re, mba'eta Babilônia rovai SENHOR
onhembopy'aa oĩ atã va'e meme, Babilônia
yvy tekoa ve'ỹ ojapo aguã, ha'e py noĩavei
aguã.
30 Ha'e ramo Babilônia pygua ipy'a
guaxukueve teĩ nopu'ãvei 'rã joe, oo
ikorapa va'e py tema 'rã onhemi.
Na'imbaraetevei ma, kunhague rami
ikangy va'e. Ha'e kuery ro okaipa, ha'e
tetã kora rokẽ jokoa omopẽmbaa ma.
31 Ha'e nunga rupi kuaxia reraa ha'e
ayvu mombe'uarã kuery jorire-rire oẽ
'rã oje'oivy, Babilônia pygua huvixa
pe omombe'u aguã jovaive gui hetã
oipe'apaague,
32 yakã oaxaaty ikuai va'e re ipo'akapaague,
oo ikorapa va'ekue oapypaague, ha'e gui
joe opu'ãa pygua kuery ndaekorãveipa
okuapya guive.
33 Mba'eta po rami SENHOR ixondaro reta
va'e, Israel kuery Ruete ijayvu: "Babilô-
nia tetã opyta mba'emo moa'yĩaty ombo-
joja pyre, opyrõmba porã'i mbyre rami,
mba'eta hare'ỹ re ovaẽ 'rã omono'õa aguã
ára", he'i.
34 "Babilônia pygua huvixa Nabu-
codonosor ma oremokanhymba, ore-
mou'ũmba ha'e oreapo mba'emo ryrukue
oiporuve pyrã e'ỹ. Yy rupigua rami rive
oremondoropa, ha'e vy guye omonyẽ
tembi'u iporãve va'e orerereko va'ekue,
ha'e gui ma orembojevypa ju.
35 Ha'e gui ma Sião pygua aipote'i: 'Tove Ba-
bilônia re toiko xeapo vaiague ha'e xero'o
ombovaipaague ramigua.' Jerusalém pygua
aipote'i: 'Tove caldeu kuery re toĩ xeruguy
omoẽague re opaga aguã', te'i."
36 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i:
"Ne'exa, aikuaa pota 'rã pendereko re, ha'e
roepy 'rã pendeapo vaiague re. Ha'e rami
vy amboypa 'rã ha'e kuerya py yy ha'e ygua
ikuai va'e.
37 Ha'e ramo Babilônia opyta 'rã mba'emo
ra'ykue aty, jagua-tuvy nhe'ẽ ikuai atyrã
rive, nhomondyipaarã ha'e ojojai rei pyrã.
Ha'e gui nda'ipoai 'rã ha'e py oĩ va'erã.
38 Guary onhendua rami ha'e kuery on-
hendu teĩ, guary ra'y kuery okororõ reia
rami.
39 Ha'e gui ha'e kuery okaruxe ramo
ha'e kuery pe ajapo uka 'rã peteĩ ngaru,
amonga'upa 'rã guive. Ha'e ramo ha'e
kuery ovy'apa rei ma vy okepa 'rã okuapy,
raka'eve rã peve 'rã nomyĩvei", he'i
SENHOR.
40 "Ajapo 'rã vexa'i ra'y kuery ojukaa aguã
katy oguejypaa rami avi ha'e kuery voi
okanhymba aguã, vexa'i ha'e kavara rami
ete.
41 "Ha'e rami py ae 'rã Babilônia tetã
oitya. Oipe'aa xapy'a 'rã, yvy regua ojou
porãmba teĩ. Babilônia opyta 'rã yvy regua
kuery onhemondyipa reia va'e rive.
42 Babilônia áry rupi ye'ẽ ou ramo yai opu'ã-
pu'ã vy ojao'ipa 'rã.
43 Tetã ikuai va'e ivaipa, yvy voi ipiru ha'e
tekoa ve'ỹ opyta avave rei oĩ e'ỹ aguã, ha'e
rupi avakue ndoaxavei 'rã guive.
44 Babilônia py ambopaga avi 'rã ta'angaa
Bel. Ha'e vy ajapo 'rã mba'emo omokõ
va'ekue ombojevypa ju aguã rami. Ha'e
rire yvy regua kuery ndoovei 'rã ixupe ikuai
aguã. Babilônia tetã kora guive oitypaa 'rã.
45 "Ha'e nunga rupi xevygua kuery,
tapeopa ha'e kuery mbyte gui. Peteĩ-teĩ
peraa jepe penderekovea SENHOR opoxya
tapyĩ rami oexa uka va'e gui.
46 Pendeporiau eme pendepy'a py, pekyje
eme guive yvy jave rupi ayvu omombe'ua
rã pendu vy. Mba'eta peteĩ ma'etỹa
omombe'ua 'rã peteĩ ayvu, ha'e rã ma'etỹa

jevy py amboae rami ju 'rã omombe'ua.
Yvy re oiko 'rã ipo'aka va'e kuery meme joe
opu'ãa.
47 Mba'eta ne'exa, ovaẽ ma oiny ára
mba'emo ra'angaa Babilônia pygua kuery
ojapo va'ekue ambopagapa aguã. Ha'e
ramo ijyvy ha'e javi rupi omoxĩmba 'rã
okuapy, ha'e yvy mbyte py ha'e va'e regua
oipyxoa rã ho'apa 'rã.
48 Ha'e ramo yva ha'e yvy, ha'e hexe ikuai
va'e ha'e javi oguerovy'a 'rã Babilônia tetã
re oiko va'e, kuaray ijapu'a'ia katy gui im-
bovaipaarã ou ramo", he'i SENHOR.
49 "Mba'eta Babilônia pygua kuery Israel
kuery oipyxo vy oitypaague rami ae Babilô-
nia py ju yvy jave guigua oipyxo vy oitypa
'rã.
50 "Ha'e nunga rupi peẽ kuery kyxe
gui peo jepe va'ekue, tapeo na, pepytave
eme ha'e py. Mombyry peikoa py pen-
ema'endu'a ke SENHOR re, ha'e pemoĩ pen-
depy'a re Jerusalém katy peguata aguã.
51 Aipopeje: 'Nhaxĩmba jakuapy, nhanem-
bojaru reia rupi ijayvu va'e nhaendu rire.
Nhanderova re ojekuaa nhaxĩmbaa anho
rei, mba'eta amboae regua ou vy SENHOR
pegua oo iky'a e'ỹ va'e py oikepa ramo',
peje.
52 Ha'e rami teĩ ou ma oiny ára mba'emo
ra'angaa ha'e kuery pegua ambopaga
aguã", he'i SENHOR. "Ha'e ramo oipyxoa
rã onhendu rei 'rã okuapy ha'e kuery yvy
ha'e javi rupi.
53 Mba'eta Babilônia pygua kuery yvate oje-
upi, ha'e oo ikorapa va'e yvate rupi omom-
baraeteve teĩ xea gui ou 'rã imbovaipaarã",
he'i SENHOR.
54 "Babilônia gui haxẽ va'e onhendu,
caldeu kuery yvy gui onhendu ratã opa rupi
ombovaipaa rã hevovo rei va'e.
55 Ha'e gui SENHOR Babilônia ombovaipa vy
omokyrirĩmba 'rã onhendu va'e. Ha'e gui
ma onhendu 'rã yy heta va'e yai revovo
rami avi hovaigua kuery onhendu ratã rei
va'e.
56 Mba'eta Babilônia pygua kuery rovai ou
oiny imbovaipaarã. Ha'e ramo ombo'apaa
ma ipy'a guaxukueve, ha'e kuery rapa guive
omopẽmbaa ma. Mba'eta SENHOR Nhan-
deruete ombopaga 'rã, omboekovia 'rãe.
57 "Amonga'upa 'rã ha'e pygua huvixa
kuery, hi'arandu va'e, yvy re opena va'e,
huvixa irũ kuery ha'e ipy'a guaxukueve teĩ.
Ha'e ramo ha'e kuery oke riae 'rã okuapy,
ndovyvei 'rã", he'i Huvixave SENHOR, ixon-
daro reta va'e hery va'e.
58 Po rami SENHOR ixondaro reta va'e ijayvu:
"Babilônia tetã kora hi'aĩ va'e ipo ruxu
teĩ oitypaa 'rã. Hokẽ ikuai va'e voi yvat-
eve teĩ tapyĩmba 'rã tata gui. Mba'eta
yvy regua kuery omomba'emo pyre ojapo
rive okuapy, tata peguarã rive ikane'õmba
okuapy tetã ojapoa py", he'i.
59 Pova'e ayvu ma Babilônia katy profeta
Jeremias omondouka va'ekue Nerias ra'y
Seraías, Maaséias ramymino va'e po py,
Judá pygua huvixa Zedequias reve ogueraa
jave, irundy ma'etỹ re ma oĩ jave py. Seraías
ma hembiguai opy rupi opena va'ekue.
60 Peteĩ kuaxia re Jeremias ombopara vy
omombe'u Babilônia áry ha'e rami ete
mba'emo vai ou va'erã. Babilônia rovai
ayvu ha'e javi ombopara.
61 Ha'e vy Seraías pe Jeremias aipoe'i: "Ba-
bilônia py revaẽ vy ne'exa, eroayvu ratã
ha'e va'e ayvu ha'e javi.
62 Aipo're 'rã guive: 'SENHOR, kova'e tekoa
re ndeayvu va'ekue remomba ete aguã
re, ha'e py mba'eve re nda'ipoavei aguã,
avakue neĩ mymba, ha'e raka'e rã peve
ivaipa ete va'e opyta aguã re', 're 'rã.
63 Kuaxia reroayvupa ma vy ejokua ju peteĩ
ita re, ha'e emombo Eufrates yakã mbyte
py.
64 Ha'e vy aipo'ere: 'Nami 'rã Babilônia
omoingea, noẽvei 'rã guive, hexe mba'emo
vaia ára ambou rire. Ha'e py ikuai va'e
omanomba 'rã', 'ere."

Apy ma Jeremias ayvu oĩa opa ma.

52

2 Reis 24.18–25.22; 2 Crônicas 36.10-21; Jeremias 39.1-10

1 Zedequias ma vinte e um ma'etỹ
oguereko jave py oĩ ypy huvixa. Ha'e gui
onze ma'etỹ re opena Jerusalém py. Ixy
rery ma Hamutal, Libna pygua Jeremias
rajy.
2 Zedequias ma ha'eve'ỹ va'e anho ojapo
oikovy SENHOR renonde rupi, guyke'y
Jeoaquim ojapoague ha'e javi rami.
3 Ha'e nunga oiko Jerusalém ha'e Judá pygua
kuery rovai SENHOR ipoxy ramo, guenonde
gui oipe'apa aguã. Ha'e gui huvixa Zed-
equias ju opu'ã Babilônia pygua huvixa
rovai.

4 Huvixa Zedequias nove ma'etỹ re ma
huvixa oĩ jave, dez jaxya ha'e dez araa py
ma Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor
ou Jerusalém py. Oxondaro kuery ha'e javi
reve oupa vy ijaty okuapy tetã rovai rupi.
Jovaive re omopu'ã imo'amy ijokoarã.
5 Onze ma'etỹa re ma huvixa Zedequias oĩ
peve ojokopa tetã.
6 Ha'e gui irundy jaxya re nove araa py ma
tetã ha'e javi rupi karuai oiko rã ha'e pygua
kuery ndojouvei ho'u va'erã.
7 Ha'e va'e jave py ombokuaa tetã kora. Ha'e
ramo ha'e va'e pygua avakue joe opu'ãa
pygua onhamba pyávy. Mokoĩ kora pa'ũ
okẽ oĩ va'e rupi oje'oi, huvixa mba'e yvo-
tyty oĩ va'e yvýry tape oĩ va'e rupi, caldeu
kuery tetã jovaive re ikuai teĩ. Ha'e rã
huvixa ma yvy joja reia rupi tape oĩ va'e
rupi onha.
8 Ha'e ramo caldeu regua xondaro kuery
huvixa Zedequias rakykue oje'oi vy oupity
Jericó katy'i nhuũndya oĩ va'e py. Ha'e
ramo hexevegua xondaro kuery oaĩmba vy
oejapa oje'oivy.
9 Ha'e ramo ojopy vy ogueraa Ribla py Ba-
bilônia pygua huvixa oĩa py, Hamate yvy re.
Ha'e ramo ijayvu ombopaga aguã re.
10 Ha'e rami vy Babilônia pygua huvixa
ojukapa Zedequias ra'y kuery tuu oexaa
py. Ribla tetã pyve ojukapa avi Judá regua
yvatekueve.
11 Ha'e rami vy omombupa Zedequias rexa.
Ha'e vy mokoĩ corrente overa va'e guigua
py ojokua reve ogueraa Babilônia katy.
Ha'e py oĩ tema nhuã py omano peve.

12 Ha'e gui dezenove ma'etỹ re ma Babilô-
nia pygua huvixa Nabucodonosor oĩ jave
py, peteĩ nhiruĩ jaxya re dez araa py ma
peteĩ ou Jerusalém py, Babilônia pygua
huvixa rembiguai, jopya kuery ruvixa Neb-
uzaradã hery va'e.
13 Ha'e va'e ma oapypa SENHOR pegua oo,
huvixa rogue, ha'e Jerusalém tetã rupi oo
ikuai va'ekue ha'e javi. Oapypa avi oo
iporãgueve ikuai va'ekue.
14 Ha'e rami vy jopya kuery ruvixa reve
caldeu regua xondaro kuery ou va'ekue
oitypa okuapy Jerusalém tetã yvýry rupi
kora oĩ va'ekue.
15 Tetã py iporiaukueve ha'e amboae kuery
opyta va'ekue ma jopya kuery ruvixa Neb-
uzaradã ogueraapa escravo-rã, Babilônia
pygua huvixa pe ojejopy uka va'ekue guive.
16 Ha'e rã yvy re iporiaukueve'i regua ma
jopya kuery ruvixa Nebuzaradã oeja ha'e
py ae, uva nhotỹarã ha'e mba'ety rupi
omba'eapo va'erã.
17 Ha'e gui caldeu kuery omopẽmba
okuapy SENHOR pegua oo ytarã overa va'e
guigua hi'aĩ va'ekue. Ha'e vy overa va'e oĩ
va'ekue ogueraapa Babilônia katy.
18 Ogueraa avi oja, pá, tapyĩ araa, heakuã
porã va'e ryru, ha'e tembiporurã overa
va'e gui ojapo pyre ha'e javi. Ha'e nunga
Nhanderuete mboetea rupi oiporu va'ekue
meme.
19 Jopya kuery ruvixa ogueraa avi karo, tapyĩ
ryru, hy'a guaxu, oja, tata renda, heakuã
porã va'e ryru, hy'a'i, ha'e gui tembiporu
ouro ha'e prata guigua ha'e javi.
20 Ha'e gui mokoĩ ooyta hi'aĩ va'ekue,
mba'emo ojoiaty ha'e henda SENHOR pegua
oo pyguarã Salomão ojapo va'ekue, ha'e
nunga ha'e javi re overa va'e oĩ va'ekue
poyia ma noa'ã kuaai.
21 Ha'e gui ooyta hi'aĩ va'ekue yvatea ma
oito metros, ha'e rã ojerea rupi ma peteĩ ixã
cinco metros raxa'i va'e oo. Ipo guaxua ma
irundy kuã, inhyvyĩ rei va'e vy.
22 Hi'árygua rupi oĩ imbojeguaarã overa va'e
guigua. Peteĩ-teĩ yvatea ma mokoĩ metros
raxa'i. Ha'e gui ijegua áry rupi oĩ kya ha'e
yvyra'a ra'angaa overa va'e guigua.
23 Ha'e rami ae ju amboae ijyta re yvyra'a
ra'angaa oĩ avi. Ijyvýry rupi oĩ raka'e
noventa e seis yvyra'a. Ha'e gui ijyvýry
yvyra'a ra'angaa kya áry ikuai va'e ha'e javi
vy cem.
24 Jopya kuery ruvixa ogueraa avi sacerdote
yvateve va'e Seraías, sacerdote yvyĩve va'e
Sofonias, ha'e gui okẽ rarõa kuery mboapy
ikuai va'ekue guive.
25 Tetã gui ogueraa avi peteĩ xondaro kuery
ruvixa oĩ va'ekue, ha'e gui sete avakue hu-
vixa mongetaaty tetã py ojou va'ekue, ha'e
xondarorã ha'e py ikuai va'e rery ombopara
va'ety, ha'e gui sessenta avakue ha'e pygua
tetã rupi ojou va'ekue.
26 Ha'e va'e kuery ma jopya kuery ruvixa
Nebuzaradã ojopy vy ogueraapa Babilônia
pygua huvixa Ribla py oĩa py.
27 Ha'e ramo Babilônia pygua huvixa oipyxo
uka vy ojuka ukapa Ribla py, Hamate yvy re.
28 Ha'e rami py Judá kuery escravo-rã
ogueraa ijyvy gui. Nabucodonosor escravo-

rã ogueraa va'ekue ma po rami: sete
ma'etỹa re ma três mil e vinte e três judeu
kuery ogueraa,
29 ha'e gui dezoito ma'etỹa re ma Nabu-
codonosor oĩ jave py Jerusalém gui escravo-
rã ogueraa avi oitocentos e trinta e dois ju,
30 ha'e gui vinte e três ma'etỹa re ma Nabu-
codonosor oĩ jave py jopya kuery ruvixa
Nebuzaradã escravo-rã ogueraa avi judeu
kuery regua setecentos e quarenta e cinco.
Ha'e javi vy ogueraa raka'e quatro mil e
seiscentos.

2 Reis 25.27-30

31 Ha'e gui Judá pygua huvixa Joaquim
trinta e sete ma'etỹ re ma ombo'aa jave,
vinte e dois jaxya re vinte e cinco araa py,
Babilônia pygua huvixa Evil-Merodaque oĩ
ypy'i vyve opoi uka. Ha'e rami vy omon-
douka ju nhuã py ombo'aague gui.
32 Hexeve ijayvu ha'eve vai'i reve. Ha'e vy
omoĩ amboae huvixa kuery Babilônia py
hexeve ikuai va'e gui omboetevea rupi.
33 Ha'e ramo Joaquim oao nhuã py oiporu
va'ekue omboekovia vy huvixa renonde ae
okaru oikovy ko'ẽ nhavõ, oikovea pukukue
re.
34 Ko'ẽ nhavõ oikovea ja Babilônia pygua hu-
vixa po gui ixupe ome'ẽa mba'emo oipota
va'e repyrã, omano 1peve.

Jeremias nhogueronhemboaxya rupi ijayvuague Jeremias nhogueronhemboaxya lamentações [esta palavra em português] rupi ijayvuague

Kova'e kuaxia para re ma Jeremias ipy'a vaia rupi ijayvu Babilônia pygua kuery Jerusalem tetã oitypaague re. Ha'e rami teĩ kuaxia mbyte py ma ojerovia etea rupi ijayvuague avi oĩ:

"Mba'eta Senhor nhanemboaxy ramo ma nanhanemombaai,
mba'eta nhanemboaxya ma opa va'erã e'ỹ.
Opa mba'e py ojeroviapy reiko vy
rexa uka pyau 'rã ko'ẽ nhavõ.
Xejeupe ae aipoa'e: 'Xevy guarã oĩ va'e ma Senhor ae.
Ha'e nunga rupi arõ tema 'rã hexe', ha'e.
Senhor opena porã 'rã harõa kuery re,
onhe'ẽ py oeka va'e kuery ae.
Ha'eve nharõ Senhor nhandereraa jepe aguã,
nhakyrirĩ reve" (3.22-26).

Jerusalém tetã ombovaipa ha'e oejapaa ague re ndovy'aaiague

1 Tetã yma heta riae ikuaiague teĩ aỹ ma oejapaa ma!*
Aỹ ma kunha imeve'ỹ va'e rami opyta,
yvy regua kuery omboeteve va'ekue ri.
Amboae tetã ikuai va'e gui huvixa rajy rami yvateve va'ekue ri
aỹ joupe rive ha'e kuery omomba'eapo nhea'ãa.
2 Ojae'o, ojae'o tema okuapy pyávy,
hexay oxyry tema 'rã hetovape rupi.
Ndoikoi imbopy'a porãarã
hembiayvu heta ikuai va'ekue ri.
Hembiayvu ikuai va'ekue ha'e javi ma anhetẽ rupi e'ỹ oguereko,
ha'e hovai guarã rive ju ikuai.
3 Mba'eta Judá kuery ma escravo-rã oguer-aapaa,
oguereko axya ha'e omomba'eapoa poyi anho rei.
Yvy regua kuery mbyte rupi ikuaia py
ndojoui opytu'u aguã voi.
Ikuai axy reia py
hakykue monhaa kuery oupitypa ma.
4 Sião tetã katy tape oo va'e rupi ojae'oa,
mba'eta ndoikovei ma nhemboaty iky'a e'ỹ va'e katy oo va'e.
Tetã kora rokẽ ha'e javi ombovaipaa.
Ha'e pygua sacerdote kuery ipoaẽ rei,
kunhataĩgue voi iporiaupa okuapy.
Tetã py ojexavaia anho oendu.
5 Ha'e rami rã hovaigua kuery ovy'apa rei okuapy,
ija'e'ỹ va'e kuery ikuai porãmba rei,
ha'e pygua kuery anhetẽ rupi e'ỹ riae ikuai ramo
SENHOR omoingo axy rã oexa vy.
Ta'y kue'iry voi hovaigua kuery
omondyi heravy escravo-rã.
6 Sião pygua kuery gui oaxapa ma
iporãa oĩ va'ekue ha'e javi.
Ha'e py yvatekueve ikuai va'ekue voi
guaxu ho'u va'erã ndojouvei va'e rami ma ikuai,
ikangypa rei vy ho'apa rive 'rã okuapy
imonhaa kuery renonde py teĩ.
7 Aỹ mombyry ogueraa ague py ombojex-avaia rã
Jerusalém guigua kuery ima'endu'a 'rã okuapy
omba'e rei-rei oguerovy'a va'ekue re,
ymave rupi mba'emo oguereko va'ekue re,
heraa jepearã ndoikoi ramo
ngovaigua kuery po py ho'apaague re guive,
ha'e gui ho'a rã hovaigua kuery oexa vy
ojojai rei okuapyague re.
8 Jerusalém pygua kuery ojejavy vaipa ete okuapy.
Ha'e rami vy ae ojeguaru reipy ikuai.
Imboeteare kuery ma nonhemoirũvei okuapy
ipire reia rupi ikuai rã oexa vy.
Ha'e kuery ae voi ipoaẽ reve
ojepe'a 'rã okuapy oxĩmba rei vy.

* 1:1 "Tetã" he'ia ma Jerusalém re ae ijayvu vy, Babilônia pygua kuery ombovaipa rire (2 Reis 24-25; 2 Crônicas 36; Jeremias 39, 52).

9 Ijao re ojekuaa ha'eve'ỹa,
noexa'ãi guive va'ekue omombaa aguã re.
Ha'e rami vy oitya rã onhemondyipa rei okuapy,
ha'e avave rei ndoikoi imbopy'a porã jevyarã.
SENHOR, exa ke aiko axya,
mba'eta hovaigua kuery ijayvu vaive rive tema okuapy.†
10 Ore kuery mba'e rei-rei roguerovy'ave va'ekue ma
orerovaigua kuery ojopy vy omba'erã ae ogueraapa.
Roexa avi yvy regua kuery oike okuapy rã
rombojeroviaaty iky'a e'ỹ va'e py voi,
"Nda'evei xevygua kuery ijatya py ha'e kuery ikuai avi aguã" aipo're va'ekue ri.
11 Tetã pygua kuery ha'e javi ipoaẽ 'rã okuapy
tembi'u'i rekaa rupi ikuai vy.
Omba'e rei-rei ha'e kuery oguerovy'ave va'ekue ome'ẽmba ma
tembi'u ho'u va'erã rekovia, imbaraeteve'i ju aguã.
SENHOR, exa ke, eikuaa pota guive,
mba'eta xere nda'ija'eavei ma.
12 Peẽ kuery tape rupi peaxa va'e,
ha'e nunga pexa vy napendui ri ty'y oremboaxya?
Pema'ẽ ha'e peikuaa pota.
Oiko 'rã nda'u haxy va'e xee aendu va'e ramigua,
xe'áry ou va'ekue ramigua ete?
Mba'eta SENHOR opoxya oexa ukaa ára xemoingo axy avi.
13 Ha'e rami vy yvate gui tata ombou xekãgue ikuai va'e re
ipo'aka ete vy.
Ha'e gui xepy rupi ju kya omoĩ va'e py
xerakykue katy gui xemoatã vy xereity.
Ha'e rami vy xemomba tema heravy,
xemomba'eaxy ko'ẽ nhavõ.
14 Ajejavyague ma opo py ae ojokua vy
ojapo xe-cangarã rami.
Ha'e vy oipopẽ va'ekue xeaju'y rupi peve ovaẽ.
Ha'e rami py SENHOR omomba ma xembaraetea,
xemboaxa guive xegui ipo'akave va'e kuery po py.
15 SENHOR omoaĩmba avi ma ipy'a guaxukueve
xereve ikuai va'ekue.
Ombou reta xerovai ono'õ va'erã,
xea pygua kunumigue omou'ũmba avi aguã.‡
Kunhataĩ'i rami Judá pygua kuery ndojexavai va'ekue ri
SENHOR opyrõ ukapa uva omou'ũaty py rami.
16 Ha'e nunga re ae xee ajae'o,
xerexay gui xerexa ndoexavei.
Xegui ojepe'a ma xembopy'a guaxuarã
xembaraete ombopyau 'rã va'ekue.
Xera'y kuery voi ojexavai reia rupi ikuai,
hovaigua ipo'aka ramo.
17 Sião pygua kuery opo oupi teĩ
avave rei ndoikoi ipytyvõarã.
Mba'eta Jacó regua kuery re SENHOR ijayvu rire
ha'e katy'i rupi ikuai va'e hovaigua ju ikuai.
Ha'e ramo Jerusalém tetã pe ha'e kuery
"Ha'eve'ỹ va'e" he'i okuapy.
18 Ha'e rami avi SENHOR ma heko porã va'e,
ha'e rã xee ma nanhe'ẽ renduxei va'ekue.
Peẽ yvy regua kuery ha'e javive, pendu ke,
pema'ẽ guive haxy aendu va'e re.
Xea pygua kunhataĩgue ha'e kunumigue
ogueraapaa ma escravo-rã.
19 Xeirũ kuery aenoĩ
teĩ ha'e kuery xembotavy.
Xea pygua sacerdote ha'e nhomongeta va'ety kuery voi
omanomba tetã rupi,
tembi'u rekaa rupi ikuai vy
imbaraetepa'i ju aguã.
20 Ema'ẽ SENHOR, mba'eta xee ajexavai.
Xenhe'ẽ py nda'evei ete aikovy,
xekuraxõ py ndaxerekorãvei ma xeryepy rupi,

† 1:9 Jeremias "Aiko axya" he'i mba'eta ha'e ae voi opyta Judá yvy re Babilônia pygua kuery ndogueraapai va'ekue reve (Jeremias 40.1-6). ‡ 1:15 Apy "Xee" he'ia ma Jerusalém ae ijayvua rami Jeremias ijayvu vy, ojee e'ỹ.

opa mba'e py noronhe'ẽ rendui rire.
Oka rupi xera'y kuery ojukapaa kyxe py,
ha'e rã opy rupi ma mano anho oiko.
21 Xepoaẽa onhendu
teĩ avave rei ndoikoi xepytyvõarã.
Mba'emo vai aendua xere ija'e'ỹ va'e kuery oikuaa vy
ovy'a reipa okuapy, ndee xemoingo axy ramo.
Ha'e rami avi ára ndeayvuague ovaẽ ramo
xee aiko axya rami avi ha'e kuery voi ikuai axy 'rã.
22 Tove ha'e kuery ojejavyague tojekuaapa nerenonde.
Ereko ha'e kuery voi xere rejapoague rami,
xee anhetẽ rupi e'ỹ aikoa py.
Mba'eta xepoaẽ vaipa ete,
xekuraxõ opa rai'i ma.

2

“ SENHOR gui ae ou Sião pygua ikuai axy aguã”, he'iague

1 Arai rami SENHOR ojao'i Sião pygua kuery opoxya py.
Yva gui oity Israel kuery po'akaa yvy py,
Opoxya oexa ukaa ára ovaẽ ramo
na'ima'endu'avei ipy renda oĩ va'ekue re.*
2 Ha'e rami vy SENHOR omboaxy e'ỹ re
ombovaipa Jacó regua kuery rekoa ha'e javi.
Opoxya rupi oity
Judá kuery ro ikorapa va'ekue.
Yvy rupi oitypa, nombovarevei ae
yvatekueve ha'e openaague.
3 Opoxya py omomba Israel kuery po'akaa ha'e javi.
Hovaigua kuery ou teĩ omboapu'a ju oiporu kuaa regua.
Ha'e vy Jacó kuery rovai imoendyarã ombou
tata rendy vuku ijyvýry rupi oapypa va'erã.
4 Ha'e kuery re oipira guapa hovaigua rami.
Hovaigua rami ete onhemomburu oiporu kuaa regua re.
Ha'e vy omokanhymba iporã va'ekue ha'e javi.
Tata rami opoxya omonhemboja Sião tekoa áry.
5 Hovaigua rami SENHOR oiko vy
omokanhymba Israel kuery.
Ombovaipa huvixa kuery ro ha'e javi,
oo ikorapa va'ekue oitypa.
Ha'e vy Judá kuery ikuaia py omboetave tema
ojae'o ha'e ipy'a vai va'e.
6 Ojeupegua templo voi ombovaipa vyvoi
mba'emo rogue'i onhotỹ mbyre rami rive.
Ombovaipa ojeupegua kuery ombojeroviaaty.
SENHOR ojapo orerexaraipa aguã rami
Sião py ngaru rojapo ha'e sábado ára romboeteague re.
Opoxya rupi omboyke avi
huvixa ha'e sacerdote ikuai va'ekue.
7 SENHOR ndoipotavei ojeupegua altar,
ojeupegua oo iky'a e'ỹ va'e ndojou porãvei vy.
Hovaigua kuery po py omboaxa
oo tuvixakueve kora.
Ha'e ramo SENHOR pegua opy rupi ha'e kuery ojapukai okuapy
ngaru oikoa ára py rami.
8 SENHOR ojee omoĩ avi
Sião tetã kora ombovaipa uka aguã.
Ha'e rami vy omoatã uka ixã mba'emo a'ãarã,
ndoipe'ai guive opo ombovaipa e'ỹa ja.
Ojapo kora ha'e imbotya opurupa rei aguã rami,
ha'e nunga ha'e javi ikangypave ovy.
9 Kora rokẽ voi oitypa yvy rupi.
Okẽ jokoa voi omopẽ, omboa'ypa ete.
Ha'e pygua huvixa ha'e yvatekueve reve ma
yvy regua ikuaia rupi rive ikuai,
lei oikuaa e'ỹ va'e ikuaia rupi,
ha'e profeta kuery pe ma SENHOR ndoexa ukavei mba'eve.
10 Sião pygua nhomongeta va'ety kuery ma
okyrirĩmba reve oguapy okuapy yvy py.
Oakã re omoĩ okuapy yvy ku'i,
ajukue vaikue py rive onhemonde reve.
Jerusalém pygua kunhataĩgue voi
oakã oity okuapy yvy peve.
11 Xerexay py rive xerexa nda'evevei ma,

* 2:1 “Ipy renda” he'ia ma Jerusalém py templo oĩ va'ekue re ijayvu vy (Salmo 132.7).

xenhe'ẽ py ndaxerekorãvei aikovy,
xekuraxõ voi ojero'a oiny aiko axy ramo,
xevygua kuery omombaa ague re xepy'a vaia py.
Mba'eta kyrĩgue okambu'i va'e voi omanomba
tetã rupi tape ikuai va'e rupi.
12 Oxy kuery pe kyrĩgue aipoe'i:
“Mamo nda'u jajou 'rã mbojape ha'e vinho?”
he'i okuapy teĩ tetã rupi tape ikuai va'e rupi,
ha'e rami teĩ kyxe gui rami ho'apa okuapy,
ha'e rami e'ỹ vy oxy kuery jyva áry oĩ reve
onhe'ẽ oeja ovy.
13 Ndee Jerusalém pygua, marã rami tu xee rombovai ta?
Ndee Sião pygua, mba'e nunga re tu rombojoja 'rã,
mava'e re tu romboje'a 'rã rombopy'a porã aguã?
Mba'eta nemombaarã ou va'e ma ye'ẽ rami tuvixa.
Mava'e tu nepytyvõ 'rã?
14 Ndea pygua profeta kuery ma ndevy pe omombe'u
oexa ra'u va'ekue ramigua mba'eve ovare'ỹ va'e.
Ha'e rã ndereko vaia re ma ha'e kuery nda'ijayvui
nemoingo porã ju aguã.
Ha'e rami 'rãgue py oexa ra'u va'ekue ramigua rive omombe'u vy
ojapo escravo-rã ndereraa aguã rami.
15 Ha'e nunga rupi tape rupi oaxa va'e kuery ma
ojepopete ha'e oakã ombovava reve oje'oi
Jerusalém pygua kuery ojojai rei vy.
“Peva'e tetã pe teve ‘Pavẽ gui iporãve va'e,
yvy jave regua oguerovy'a va'e’, 'ea va'ekue?” he'i oje'oivy.
16 Ndere ija'e'ỹ va'e kuery
ojuru oipe'a 'rã nderovai,
ndejojai rei reve haĩ jekyty rei 'rã okuapy.
Ha'e vy aipoe'i 'rã: “Nhamondoropa ke.
Anhetẽ ete, kova'e ára ae nharõague.
Ojeupity rã jaexa ma”, he'i okuapy.
17 Mba'eta SENHOR ae ojapo onhembopy'aague.
Yma guive nderovai ijayvuague
ojapo ojeupitypa aguã rami.
Ha'e rami vy nemboaxy e'ỹ re nderei-ity.
Ojapo nderovaigua kuery ndere ovy'apa rei aguã rami,
ha'e kuery ombopo'akapave vy.
18 Jerusalém pygua kuery okuraxõ py ojapukai okuapy SENHOR pe.
Ndee Sião tetã kora,
nderexay toxyry yakã'i rami,
ara py ha'e pyávy.
Epytu'u eme, nderexa topytu'u eme ojae'oa gui.
19 Epu'ã ke, ejapukai pyávy
pytũ ypy'i ramove.
SENHOR renonde enhoẽ yy rami ndepy'a re oĩ va'e.
Ixupe eupi ndepo ndera'y ha'e nderajy kue'iry rekove re.
Mba'eta ha'e kuery ma karuai gui rive ho'apa okuapy
tape ikuai va'e ha'e javi rupi.
20 Ema'ẽ SENHOR, ha'e eikuaa pota
marã ramigua kuery ha'e rami ete remoingoa re!
Mba'eta kunhague ho'u 'rã teve oikuavã va'ekue ae,
omemby kuery oayvua'i rupi oguereko va'ekue?†
Ha'e rami e'ỹ vy SENHOR pegua oo iky'a e'ỹ va'e py
ojukapaa 'rã teve sacerdote ha'e profeta kuery?
21 Mba'eta kunumigue ha'e tujakue'i re'õgue
yvy rupi ikuai tape ikuai va'e rupi.
Xea pygua kunhataĩgue ha'e kunumigue
ojukapaa kyxe py.
Ndee ae ma rejuka uka ndepoxya ára py.
Remboaxy e'ỹ re rejuka uka.
22 Opa rupi gui rembou xemongyjearã,
ndevygua nhemboaty oikoa py rami.
SENHOR opoxya oexa ukaa ára ma
ndoikoi oo jepe va'e neĩ opyta va'erã.

† 2:20 Ha'e nunga ae oiko tetã ojokopaa rã. Tembi'u oata rã ixy kuery ho'u omemby kuery ae (Jeremias 19.9; Levítico 26.29).

Mba'eta hovaigua kuery omomba ma
xee ayvua'i rupi amongakuaa va'ekue.

3

Ojexavaia re ijayvuague

1 Xee ma ava jexavai aendu va'ekue
Nhanderuete opoxya rupi yvyra po'i'i
ombou rã.
2 Mba'eta xereraa vy ojapo karamboae pytũ
rupi aiko aguã,
hexakãa rupi e'ỹ.
3 Mbovykue rei e'ỹ xerovai omoĩ opo,
ára pukukue re.
4 Omoxorĩmba xero'o, xepire voi.
Xekãgue omopẽmba guive.
5 Xerovai omopu'ã xejokoarã kuery.
Veneno ha'e haxy va'e py ae xejoko.
6 Ojapo pytũa py xerekoa aguã rami,
raka'e rã peve guarã omano va'ekue
rami.
7 Kora py xejoko rã nda'evevei ma aẽ aguã.
Corrente overa va'e guigua py xe-
jokua.
8 Ajerure ha'e ajapukai teĩ
noendui anhembo'ea.
9 Ita guaxu omoatyrõ mbyre py ojopia xer-
ape,
omokarẽ rei guive.
10 Xerarõ oiny urso oma'ẽ mbegue va'e rami,
ha'e xivi onhemi oiny va'e rami avi.
11 Ha'e rami vy xerape gui xepe'a xapy'a vy
xemboa'ypa.
Ombovaipa pyre rami xereja inony.
12 Guapa oipira vy
xemoĩ guembiarã.
13 Xekuraxõ re oipyxo
ngu'y hyru guigua py.
14 Xeapo xeretarã kuery ha'e javi xejojai
aguã rami.
Ára pukukue re xembojaru rei okuapy.
15 Jexavaia re anho xemongaru,
xevy ho'u uka reta haxy va'e.
16 Xeapo ita ra'y re xeraĩ amopẽmba aguã
rami.
Xeao'i tanhimbu py rive.
17 Xenhe'ẽ gui oipe'a aiko porã aguã va'ekue.
Ha'e ramo xerexarai iporã va'e aex-
aague re.
18 Ha'e rami vy "Opa ma xeporãague,
SENHOR aarõague voi", ha'e.
19 Nema'endu'a nho ajexavaia ha'e ajae'o
aikovya re,
haxy va'e ha'e veneno ay'u va'e re
guive.
20 Xee ma ha'e nunga re xema'endu'a riae
aikovy xenhe'ẽ py.
Ha'e ramo xeryepy rupi xenhe'ẽ
nda'evei ju.
21 Ha'e rami teĩ xema'endu'axe ju
pova'e nunga arõ aikovy va'e re.

Nhanderuete omboaxya rupi oipytyvõ aguã re ojerureague

22 Mba'eta SENHOR nhanemboaxy ramo
nanhanemombaai,
mba'eta nhanemboaxya ma opa va'erã
e'ỹ.
23 Opa mba'e py ojeroviapy reiko vy
rexa uka pyau 'rã ko'ẽ nhavõ.
24 Xejeupe ae aipoa'e: "Xevy guarã oĩ va'e
ma SENHOR ae.
Ha'e nunga rupi arõ tema 'rã hexe",
ha'e.
25 SENHOR opena porã 'rã harõa kuery re,
onhe'ẽ py oeka va'e kuery ae.
26 Ha'eve nharõ SENHOR nhandereraa jepe
aguã,
nhakyrirĩ reve.
27 Nhandevy pe ha'eve
nhanekunumi teri reve canga jexavaia
regua jaropo'aka kuaa.
28 Ha'e rami vy tajaguapy nhande ae'ia py,
tanhakyrirĩ nhainy,
mba'eta ha'e va'e canga ae nhandere
Nhanderuete omoĩ va'e.
29 Tajajero'a nhanderova yvy ku'i re omovaẽ
peve.
Xapy'a rei ma oiko nho 'rã nharõ
jaikovy va'ekue.
30 Tanhaunga uka nhanderova nhaneun-
gaxe va'e pe.
Tanhaendu rive opa marã nhandejojai
reia teĩ.
31 Mba'eta SENHOR ma
nanhandereja riaei 'rã.
32 Xapy'a rei nhanemomboriau ranhe teĩ
nhomboaxy ete va'e vy oexa uka nho
'rã nhanemboaxya.
33 Mba'eta nhomoingo axyxe reia py e'ỹ
ombojexavai avakue ra'y kuery.
34 Xapy'a rei amongue opyrõ imoiny 'rã
nhuã py ikuai va'e re,
35 ha'e rami e'ỹ vy Yvate ete va'e renonde teĩ
ha'eve'ỹa rami oikuaa pota 'rã joe,
36 ha'e rami e'ỹ vy avakue ojerure rã oendu
rive 'rã,
teĩ SENHOR ndoexai 'rã teve ha'e rami
oikoa?

37 Mava'e ayvu rupi rive tu mba'emo oiko 'rã,
SENHOR omoingo e'ỹ rã?
38 Yvate ete va'e gui nda'u ndoikoi 'rã ri
mba'emo vai ha'e iporã va'e?
39 Mba'e re tu ha'vy avakue imarã va'e ndojou porãia rupi ijayvu,
ojejavyague re ombopaga rã?
40 Jaikuaa pota ke jaikoa re ae.
Ha'e gui jaikuaa porã ma vy jajevy ke SENHOR pe.
41 Nhandepo jaupi reve ke nhanekuraxõ voi jaupi
Nhanderuete yva re oĩ va'e pe. Ha'e vy aipo ja'e:
42 "Rojejavy, noronhe'ẽ rendui guive ramo
ndee ma ndoreperdoai teri.
43 Ndee ma ndepoxya py oreao'i reve orerakykue monha.
Oremboaxy e'ỹ re oremokanhymba.
44 Arai py renhemi
ndea py peve ronhembo'ea onhendu e'ỹ aguã.
45 Yty omombo pyrã rami rive oremoingo
yvy regua kuery ikuaia rupi.
46 Orerovai orerovaigua kuery ha'e javi
oipe'a okuapy ojuru.
47 Ore'áry ou ndorerekorãvei aguã ha'e yvykua py orembo'aarã,
orereityarã ha'e oremokanhymbaarã."
48 Xeretarã kuery omokanhymbaa rã
xerexay oxyry atã ete.
49 Xerexa ojae'o tema.
Ndopo'oi, ndopytu'ui 'rã guive
50 SENHOR opena e'ỹa ja,
ha'e yva gui oexa pota peve.
51 Mba'emo aexa va'e gui xeporiau xenhe'ẽ py,
kunhague xeretã rupi ikuai va'e re mba'emo oiko va'ekue káuxa.
52 Mba'e re'ỹ xerovaigua kuery
xejukaxe okuapy guyra'i rami rive.
53 Xemombaxe vy xemombo yvykua py,
ha'e ita py xeapipa.
54 Xeakã áry rupi yy oxyry atã ouvy.
Ha'e ramo "Akanhy ta ma!" ha'e.
55 Ha'e gui ma SENHOR, yvykua pukuvea py aĩa gui
ajapukai nderery rupi.
56 Ha'e ramo ndee rendu xeayvua.
Emboty eme ndeapyxa ajae'oa ha'e ajapukaia gui.
57 Ndevy pe ajapukaia ára ndee ae renhemboja xere.
Ha'e rami vy xevy pe "Ekyje eme" 're.
58 SENHOR, xerekove re reikuaa pota vy
xereraa jepe va'ekue aikove aguã rami.
59 SENHOR, rexa reiny ha'eve'ỹa rami xerereko okuapyague.
Eikuaa pota 'rãgue xere!
60 Rexapa xeapo vai okuapya
ha'e xerovai onhembopy'aa ha'e javi.
61 SENHOR, rendu xere ijayvu rei okuapy rã,
xerovai onhembopy'aa nhavõ,
62 xerovaigua kuery xerekokue ramigua rive omombe'u rã,
ha'e ára pukukue re xere ijayvu mbegue rei okuapy rã.
63 Exa pota tema ha'e kuery re, oguapy ha'e opu'ã ju ramo.
Mba'eta xembojaru rei rive okuapy.
64 SENHOR, ndee rembopaga 'rã
opo py mba'emo ojapoague re.
65 Remopytũmba 'rã ha'e kuery py'a,
ha'e kuery re rembou 'rã ayvu vai.
66 Ndepoxya py remonha 'rã heravy.
Ha'e rami vy remokanhymba 'rã ndevygua yva guy gui.

4

Tetã ojokopaa jave ikuai axya re ijayvuague

1 Mba'exa vy nda'u ouro oĩ va'ekue huũmba?
Mba'exa vy tu ouro ombovera pyre ndoveravei?
Ha'e rami ae avi oo iky'a e'ỹ va'e re ita ikuai va'ekue
omoaĩmbaa tape joaxa-axaa ha'e javi rupi!
2 Mba'eta Sião pygua yvatekueve ma
ouro oiky'a'o pyre rami ikuai va'ekue ri
aỹ ma ha'e kuery pe "Yapo guigua rive" 'ea,
nhae'ũ re omba'eapo va'e rembiapo ramigua!
3 Jagua-tuvy nhe'ẽ minha omokambu 'rã gua'y kue'iry.
Ha'e rã xeretarã kuery ma porayvu ve'ỹ ma ikuai

* 4:3 Guyra-nhandu ma ombo'a ma vy ngupi'a oeja rive 'rã (Jó 39.13-18).

guyra-nhandu tekoa e'ỹa rupigua
rami.*
4 Ha'e ramo kyrĩgue okambu va'e apekũ
ipirupa ma,
ijy'uvei gui oja ijuru re.
Kyrĩgue mbojape re ojerurea rupi
ikuai
teĩ avave rei nome'ẽai 'rã.
5 Tembi'u porã re okaru va'ekue ma
ho'apa 'rã okuapy tape rupi.
Onhemonde porãa rupi ikuai va'ekue
ma
yty rupi rive ikuai.
6 Sodoma tetã minha xapy'a'i py omokan-
hymbaa raka'e
avave po py e'ỹ.
Ha'e rami teĩ Sodoma pygua kuery
ojejavyague gui voi
xeretarã kuery ojejavyve va'e ikuai.
7 Mba'eta yvatekueve ma yro'y ha'e kamby
gui xiĩve va'ekue,
ita coral va'e gui ipire pytãve va'ekue,
ha'e ita safira rami iporã va'ekue ri
8 aỹ ma hova tapyĩ gui ete huũve va'e.
Tape rupi ooa rupi avave rei ndoexa
kuaavei.
Ipire ma ojapa ikãgue re,
yvyra rakã rami ipirupa va'e vy.
9 Mba'eta karuai gui omano va'e kuery gui
ovy'ave kyxe py ojukapy.
Mba'eta ndokarui va'e ma mbeguei'i
opa oje'oivy.
Ho'u va'erã mba'ety rupi ndoikovei
ramo omano tema 'rã oje'oivy.
10 Kunhague ymave rupi porayvu va'ekue ri
aỹ ma opo py ae omomimoĩ 'rã
omemby kuery.
Ha'e kue'iry re ae 'rã okaru
xeretarã kuery omokanhymbaa ramo.
11 SENHOR opoxya rupi oiko vy
ombou opoxya nhomoendyarã.
Sião re tata omonhemboja vy
ijyta peve oapypa.
12 Yvy regua ruvixa kuery ha'e yvy re ikuai
va'e ha'e javi
ndogueroviai okuapy omombe'ua rã
Jerusalém rokẽ rupi hovaigua kuery
oikepa maague.
13 Ha'e va'e oiko ha'e pygua profeta kuery
ojejavyague re,
sacerdote kuery ojapo vaiague re
guive,
mba'eta tetã mbyte rupi
omoẽ okuapy heko porã va'e ruguy.
14 Ha'e kuery ma ára revegua e'ỹ rami
oguata rei tape rupi,
tuguy omoẽ va'ekue py iky'apa va'e
ikuai,
ha'e ijao re ma voi avave rei ndovyx-
eai.
15 Ha'e kuery pe ojapukaia: "Ha'eve'ỹ va'e
kuery, pejepe'a ke!
Pejepe'a ke, pexyry ke, pepoko eme
orere!" 'ea.
Ha'e ramo ojava oje'oivy, ha'e ovaẽa py
rei
ha'e kuery pe yvy regua kuery
"Apy ma nda'evei ae pendekuai aguã."
16 Mba'eta SENHOR ae omoaĩ imondovy
opoxya rupi.
Ha'e rami vy nopenavei ma ha'e kuery
re.
Hovaigua kuery katuve ma nomboetei
'rã sacerdote kuery,
ha'e nhomboaxya rupi e'ỹ 'rã
oguereko nhomongeta va'ety
kuery.
17 Ha'e gui ma ore kuery rexa ikangypa ma
orepytyvõarã ou va'erã re roma'ena
vy teĩ.
Roikuaa potaaty py roarõ reve roma'ẽ
tema
peteĩ regua orereraa jepe va'erã re teĩ
ndoui ae.
18 Orerovaigua kuery ma orekuaia rupi
oma'ẽ mbegue okuapy ramo
oreretã mbyte rupi orekuai aguã voi
nda'evevei.
Ropa aguã ovaẽ rai'i ma,
ore'ára ojeupity ma,
aỹ ovaẽ ma ropa aguã ára.
19 Oremonhaa kuery ma
guyra yvate rupi oveve va'e gui in-
hakuãve va'e.
Yvyty ikuai va'e áry rupi ete ore-
monha,
tekoa e'ỹa rupi voi nhuã omoĩ okuapy
orembo'a aguã.
20 Ha'e gui oreruvixave orerekombo'earã
SENHOR omoĩ va'ekue ae
ombo'a ma okuapy nhuã py.
Ixupe ma ore kuery "Nekuaray'ã py 'rã
orekuai
yvy regua kuery mbyte rupi teĩ", ro'e
va'ekue ri.
21 Peẽ Edom pygua kuery Uz yvy re pen-
dekuai va'e,
orejojai tema, pevy'a rei tema 'rã
orere.

Ha'e rami avi pendea py voi 'rã omboaxaa kova'e karo.
Ha'e ramo peka'upa vy pendepire reipa 'rã peikovy.
22 Ha'e rã peẽ Sião pygua kuery, opa ma pendeko vaiague re penembopagaague.
SENHOR napendereraa ukavei ma 'rã escravo-rã.
Ha'e rã peẽ Edom pygua kuery, araka'eve rã ojekuaapa 'rã
pendeko vaia ha'e pejejavyague.

5

"Oremboaxy ke" he'iague

1 SENHOR, nema'endu'a ke mba'emo vai orere oiko va'ekue re.
Eikuaa pota ha'e ema'ẽ roiko axya re.
2 Oreyvyrã reme'ẽ va'ekue oaxapa ma amboae regua kuery pe,
orerogue voi amboae yvy guigua kuery pe ju oaxa.
3 Ore kuery ma tyre'ỹ tuu ve'ỹ va'e rami orekuai.
Ha'e rã orexy kuery ma imeve'ỹ va'e ikuai.
4 Yy roy'u va'erã ma peráta re rive 'rã rojogua,
yxakã voi peráta re anho 'rã rojou.
5 Orerakykue monhaa kuery ma oreaju'y re ma ikuai.
Orekane'õ ma teĩ ropytu'u aguã voi noĩ.
6 Egito ha'e Assíria pygua kuery pe rojejopy uka
ro'u va'erã rojou aguã teĩ.
7 Oreru kuery ma ojejavypa rire jipovei ma.
Ha'e gui ore kuery ju 'rã roiko axy ha'e kuery ojapo vaiague re.
8 Escravo kuery rive 'rã ipo'aka orere.
Ndoikoi avave rei ha'e kuery po gui orereraa jepe va'erã.
9 Rojeayvu e'ỹkue py 'rã rojou ro'u va'erã,
kyxe tekoa e'ỹa rupi oguereko va'e gui.
10 Karuai roendu vaipa ramo
orepire ma tata kua rami hakupa rei.
11 Sião py oguero'apaa kunhague ikuai va'e,
kunhataĩgue guive, Judá tetã ikuai va'e rupi.
12 Hovaigua kuery ojyryvipypa yvatekueve va'ekue,
tujakue'i voi ojou vy ombojaru rei okuapy.
13 Ha'e rã kunumigue ma ogueraa 'rã mba'emo mongu'ia py omba'eapo aguã,
avakue'i voi yxakã re ombovoyi rã onhepyxanga rive oje'oivy.
14 Ha'e ramo nhomongetaa rupi ikuai va'ekue ma ndoguapyvei ma tetã kora rokẽ py,
kunumigue ndoporaeivei ma guive.
15 Rovy'aague okanhymba ma orekuraxõ gui.
Rojeroky 'rãgue py mboriau anho rei roendu.
16 Oreakã gui ho'a ma akã regua oĩ va'ekue.
Nda'evei ete orevy, rojejavy rire!
17 Ha'e nunga rupi ae orekuraxõ py oremba'eaxy,
ndorerexa pyxoveipa guive.
18 Sião yvyty ombovaipaa rire
mbyku anho ikuai ha'e rupi.
19 Ha'e rã ndee SENHOR, ndepo'aka riae 'rã.
Tenda repenaaty oĩ 'rã raka'e rã peve guarã.
20 Mba'e re tu riae ta ri nderexarai orere?
Mba'e re tu remboare orepytyvõ aguã?
21 SENHOR, orereko rerova ju ke ndejeupe guarã.
Ha'e ramo 'rãe rojeko rerova.
Embopyau ju ore'ára yma guare rami.
22 Mba'e re tu orerejapa ete ri?
Mba'e re tu ndepoxy anho ta ore kuery rovai?

Ezequiel ayvu oĩa
Ezequiel ayvu oĩa

Profeta Ezequiel ma Babilônia tetã py ae hekoa, ha'e py escravo-rã Israel kuery mboae reve heraa rire. Israel kuery ha'e javi pe ayvu omombe'u raka'e, Babilônia py ikuai va'e pe, Jerusalém pygua kuery pe guive. Nhanderuete mba'emo oexa uka reve oayvu ombou raka'e Ezequiel pe. Ha'e gui Ezequiel ju mba'emo ojapoa py oikuaa uka guetarã kuery pe, oayvu py anho e'ỹ.

Nhanderuete rexakãa re ijayvu. "Ha'e gui oky jave arai re karugua ojekuaa va'e rexakãa rami ae avi hexakã jekuaa ijyvýry rupi. Ha'e va'e ma Senhor rexakãa ae aexa. Ha'e nunga aexa vy xerenapy'ã re aĩ, yvy re xerova amovaẽ reve. Ha'e vy ma aendu ijayvua" (1.28).

Ijayvu avi nhandereko vaia káuxa omano va'ekue rami jaiko teĩ Nhanderuete opo'akaa rupi nhanemoingove ju aguã re. "Ha'e gui xere Senhor opo omoĩ vy xereraa Onhe'ẽ rupi. Ha'e vy xemoĩ peteĩ yvyugua ikãgue anho ikuaia mbyte py. ... Aipoe'ive ju xevy: 'Ndeayvu na kova'e ikãgue ikuai va'e pe, ha'e vy aipo're: "Ikãgue ymague, pendu ke Senhor ayvu." ... Ha'e ramo ijayvuague rami ae xeayvu. Xeayvu teri reve hevovo rei nhendu va'e aendu, peteĩ-teĩ kãgue joe onhembota-mbota vy oparãgue rei. Ha'e rami vy peteĩ-teĩ kãgue onhemboje'apa joe. Ha'e ramo ama'ẽ rã ikãgue hajy ha'e ho'opa ma. Ipire voi ojekuaa, ha'e rã inhe'ẽrã ma noĩ teri. Ha'e gui Senhor aipoe'i xevy: 'Ava ra'y, Nhe'ẽ pe ju ndeayvu. Ndeayvu vy aipo'ere ixupe: "Po rami Senhor Nhanderuete ijayvu: Ndee Nhe'ẽ, eju irundy henda yvytu oipejua katy gui. Ha'e vy ke eipeju kova'e omanogue áry rupi, okuave ju aguã rami", 're. Ha'e ramo ijayvuague rami xeayvu ramo ikãgue ikuai va'e re ou Nhe'ẽ. Ha'e ramo oikovepa jevy vy opu'ãmba ju joguerokuapy, xondaro kuery rami mbovy rei e'ỹ ikuai" (37.1, 4, 7-10).

Irundy temimoingo kuery oexaague

1 Trinta ma'etỹ re, irundy jaxya ha'e peteĩ
nhiruĩ araa py xee aiko Quebar yakã yvýry
rupi, xeretarã kuery escravo-rã ogueraapa
pyre mbyte.* Ha'e va'e jave py ma yva
ojepe'a rã aexa mba'emo Nhanderuetea
oexa uka rã.
2 Ha'e va'e jave py peteĩ nhiruĩ ma'etỹ ma
ojapo huvixa Joaquim escravo-rã ogueraa
ague. Ha'e gui ha'e va'e jaxy re peteĩ nhiruĩ
araa py ae
3 SENHOR ombou oayvu xee Buzi ra'y Eze-
quiel aiko va'e pe. Sacerdote aiko caldeu
kuery yvy re, Quebar yakã yvýry rupi. Ha'e
py ae xere SENHOR opo omoĩ rã aendu.

4 Ha'e gui ma ama'ẽ rã kuaray ijapu'a'ia
katy gui ou oiny peteĩ arai tuvixa va'e, tata
rami joa py e'ỹ-e'ỹ hexakã va'e. Arai yvýry
rupi hendy va'e ojekuaa avi. Ha'e va'e
mbyte py ma peteĩ aexa overa va'e rykukue
ramigua, tata mbyte gui ojekuaa oiny.
5 Arai mbyte gui oẽ avi irundy temimoingo
kuery. Ha'e va'e kuery jaexa rã ava ramigua
meme.
6 Peteĩ-teĩ re ma irundy kuerei hova oĩ,
ipepo ma irundy-rundy avi.
7 Hetyma ma hi'yvi va'e meme. Ha'e rã ipy
ma vaka ra'y py rami ojekuaa, overa va'e
omoexakã mbyre rami hendy guive.
8 Ipepo guy rupi ma avakue po ramigua
oĩ, irundy henda jovaive rupi. Irundyve
temimoingo ma irundy-rundy ngova ha'e
opepo oguereko.
9 Ha'e kuery ma ovaẽ okuapy joe, amboae
katy ova-ova e'ỹ re oguata guive. Peteĩ-teĩ
ma guenonde katy anho oguata oje'oivy.
10 Ha'e kuery rova ma avakue rova rami.
Oiporu kuaa re ma guary rami hova. Ijaxua
re ma vaka rova. Irundyve peteĩ-teĩ
oguereko avi taguato guaxu rova.*
11 Ha'e rami ae hova ojekuaa. Ipepo ma
mokõ-mokoĩ oupi 'rã o'áry rupi, temi-
moingo kuery mboae pepo re omovaẽ reve.
Ha'e rã opepo mboae mokoĩ py ma ojao'i
imoiny guete.
12 Ha'e kuery peteĩ-teĩ guenonde rami anho
'rã oguata oje'oivy. Mamo rã rei Nhe'ẽ ooa
katy ha'e kuery voi oje'oi avi. Amboae katy
ova-ova e'ỹ re oguata oje'oivy.
13 Temimoingo kuery jaexa rã tapyĩ hexakã
va'e rami hendy, tataendy rami guive. Ha'e

* 1:1 Ha'e jave py ma profeta Ezequiel Babilônia yvy re oiko, heta va'e kuery ogueraapaa ague py. * 1:10 Apocalipse 4.8

kuery mbyte rupi ma tata rendy vuku oaxa-
axa. Ha'e kuery gui oẽ avi overa va'e.
14 Temimoingo kuery oguata vy overa va'e
rami avi ojevy-jevy ha'ekue'ỹ-kue'ỹ katy.

Irundy iruéra oexaague

15 Ha'e gui temimoingo kuery aexa rã
peteĩ-teĩ yvýry oĩ avi peteĩ ruéra yvy rupi
oo va'e.*
16 Iruéra ikuai va'e jaexa rã itaendy berilo
rami hexakã va'e. Irundyve ma joo rami
ae ojekuaa. Peteĩ-teĩ ruéra jaexa rã amboae
ruéra mbyte rupi joaxa oiny.
17 Ha'e va'e ma ooa katy rei 'rã oo. Amboae
katy ova-ova e'ỹ re oguata ovy.
18 Inhapyĩ va'e ma yvate ete nhomongyje
aguã rami. Peteĩ-teĩ ruéra apyĩ re ma texa
anho tynyẽ ha'e javi rupi.
19 Temimoingo kuery oguata oje'oivy reve
iruéra ijyvýry ikuai va'e oo avi 'rã. Ha'e
kuery ojeupi ramo iruéra voi ojeupi avi 'rã
hexeve.
20 Nhe'ẽ ooa katy rei tema ha'e kuery oo avi
'rã, Nhe'ẽ oguerekoa rupi. Ha'e kuery reve
iruéra ikuai va'e oo avi 'rã, mba'eta iruéra
ikuai va'e re ae temimoingo kuery nhe'ẽ oĩ.
21 Ha'e kuery oguata oje'oivy ramo iruéra
ikuai va'e voi oo avi 'rã. Ha'e kuery opyta
ramo iruéra voi opyta avi 'rã. Yvy gui ha'e
kuery opu'ã oje'oivy ramo ha'e kuery reve
opu'ã avi 'rã iruéra ha'e javi, mba'eta iruéra
ikuai va'e re ae oĩ temimoingo kuery nhe'ẽ.

22 Temimoingo kuery akã áry rupi
ma peteĩ ijao'ia oĩ itaendy guigua rami
nhomongyjea. Ha'e kuery akã áry rupi
ojekuaa oiny.
23 Ijao'ia guýry rupi ae ha'e kuery opepo
oupi imoiny, peteĩ-teĩ joa katy. Peteĩ-teĩ
ma mokoĩ opepo ju oguereko jovaive rupi
ojeao'i aguã.
24 Ha'e kuery oguata oje'oivy ramo aendu
ipepo revovo reia yy revovo rami, Ipo'akapa
va'e onhendua rami avi. Hevovo aendu
rã xondaro kuery pyambu rami onhendu.
Ha'e gui ha'e kuery opyta vy opepo voi
omboguejypa ju avi 'rã.

25 Ha'e gui ma ha'e kuery akã áry rupi
ijao'ia oĩ va'e áry gui aendu peteĩ ayvu. Ha'e
ramo ha'e kuery opytapa okuapy, opepo
guive omboguejypa.

Nhanderuete rexakãa oexaague

26 Ha'e gui ha'e kuery akã áry rupi ijao'ia
oĩ va'e áry aexa peteĩ tenda huvixa ope-
naaty ramigua, itaendy safira guigua rami.
Ha'e va'e tenda áry ma peteĩ oguapy jekuaa
oiny ava ramigua.
27 Ha'e va'e aexa rã iku'a guive yvate
katykue ma itaendy rami ojekuaa oiny, ha'e
ijyvýry rupi ma tata rami avi hexakã. Ha'e
gui rã iku'a guive yvy katykue ma tata ete
rami ojekuaa. Ijyvýry ha'e javi rupi tata
rami hexakãmba.
28 Ha'e gui oky jave arai re karugua ojekuaa
va'e rexakãa rami ae avi hexakã jekuaa
ijyvýry rupi. Ha'e va'e ma SENHOR rexakãa
ae aexa. Ha'e nunga aexa vy xerenapy'ã re
aĩ, yvy re xerova amovaẽ reve. Ha'e vy ma
aendu ijayvua.

2

Ezequiel reve ijayvuague

1 Ijayvu va'e ma aipoe'i xevy:
— Ava ra'y, epu'ã ke he'amy, ha'e ramo
xeayvu 'rã ndereve — he'i.
2 Ha'e ramo xereve ijayvu jave xere Nhe'ẽ oĩ
vy xemopu'ã imo'amy. Ha'e rami vy aendu
xevy ijayvu rã.
3 Ha'e ramo aipoe'i xevy:
— Ava ra'y, xee romondouka 'rã Israel
kuery pe. Ha'e kuery ma peteĩ regua xe-
rovai opu'ã okuapy va'e. Nguu kuery rami
avi anhetẽ rupi e'ỹ ikuai xerovai, aỹ peve.
4 Mba'eta ta'y kuery voi inhakã ratã okuapy,
ipy'a ratã guive. Ha'e kuery pe ae xee
romondouka ta. Ha'e vy ha'e kuery pe "Po
rami SENHOR Nhanderuete ijayvu" 're 'rã.
5 Ha'e ramo ha'e kuery xere opu'ã va'ety
ikuai va'e oikuaa 'rã okuapy ha'e kuery
mbyte rupi profeta oikoa, oendu pota, e'ỹ
vy noendu potai teĩ.
6 Ha'e rã ndee ava ra'y, ekyje eme. Ekyje
eme guive ha'e kuery ndere ijayvua gui,
ha'e nunga juu ha'e juu rakuaendy rami
ndekutu teĩ, mba'eta japeuxa ramigua
mbyte rupi reiko 'rã. Ekyje eme ndere ha'e
kuery ijayvua gui, enhemondyi eme guive
ha'e kuery rova gui, mba'eta xere opu'ã
va'ety ae ikuai.
7 Ha'e rã ndee ma ha'e kuery pe remombe'u
'rã xeayvu, oenduxe, e'ỹ vy noenduxei teĩ,
mba'eta xere opu'ã rei va'ety ae ikuai.

Kuaxia para onhemama va'e oexaague

* 1:15 Ezequiel 10.9-17

8 — Ndee ava ra'y, endu ke ndereve
xeayvu rã. Epu'ã rei eme xerovai opu'ã rei
va'ety kuery rami e'ỹ. Eipe'a ke ndejuru,
ha'e vy he'u ame'ẽ ta va'e — he'i.
9 Ha'e ramo ama'ẽ rã ha'e py peteĩ po xea
katy okuave'ẽ jekuaa va'e. Ha'e va'e py oĩ
peteĩ kuaxia para onhemama va'e.
10 Ha'e va'e ma xerenonde rupi oipyo inony
rã hi'áry ha'e iguy rupi ipara oiny ra'e. Ha'e
va'e re ipara oiny ojae'oa aguã, ipy'a vaia
ha'e nda'evei va'e oiko va'erã regua.

3

1 Ha'e gui aipoe'ive ju xevy:

— Ava ra'y, he'u rejou va'e. He'u ke
kova'e kuaxia para. Ha'e gui ma tereo Israel
kuery pe ndeayvu — he'i.
2 Ha'e ramo xejuru aipe'a ramo xevy pe
ome'ẽ kuaxia para ha'u aguã.
3 Ha'e vy aipoe'i xevy:

— Ava ra'y, emokõ nderyepy katy peve
guarã. Emonyẽ ete nderye kova'e kuaxia
para ndevy ame'ẽ va'e — he'i. Ha'e ramo
xee ha'u ramo xejuru py ei rami he'ẽ va'e
aendu.*

Profeta-rã Ezequiel omoĩague

4 Ha'e gui aipoe'ive ju:

— Ava ra'y, tereo aỹ Israel kuery ikuaia
py, ndeayvu ha'e kuery pe xeayvu rupi.
5 Mba'eta amboae rami rei ijayvu va'e kuery
pe e'ỹ xee romondouka, ha'e rã Israel kuery
pe ae.
6 Heta regua pe e'ỹ guive romondouka, am-
boae rami ijayvu va'e nerendu kuaai aguã
katy e'ỹ. Ha'e va'e kuery regua pe xee
romondouka va'e rire ma anhetẽ ojapyxaka
'rãgue okuapy ndeayvua re.
7 Ha'e rã Israel kuery ma ndojapyxakai 'rã,
xeayvu re eteve voi ndojapyxakaxei va'e vy.
Mba'eta Israel kuery ma inhakã ratã ha'e
opy'a py oikuaa axy va'e meme.
8 Ha'e nunga rupi nderova ajapo 'rã hatã
aguã rami ha'e kuery rova rami avi, ha'e
kuery akã ratãa rami ae avi 'rã rojapo ha'e
kuery rovai neakã ratã aguã rami.
9 Diamante rami hatã va'e ajapo 'rã nderova,
itaendy gui hatãve va'e. Ha'e ramo ekyje
eme ha'e kuery gui, neĩ enhemondyi eme
guive ha'e kuery ngova re oexa uka va'e
gui, mba'eta xere opu'ã rei va'ety ae ikuai
— he'i.

10 Ha'e gui aipoe'ive ju xevy:

— Ava ra'y, endu ke ndeapyxa py ndevy
pe xeayvu ha'e javi, emoĩ porãmba guive
ndepy'a re.
11 Ha'e gui ma tereo, neretarã kuery
escravo-rã ogueraa pyre ikuaia py. Ha'e
kuery oenduxe, e'ỹ vy noenduxei teĩ
ndeayvu tema ha'e kuery pe. Ha'e vy "Po
rami SENHOR Nhanderuete ijayvu", 're 'rã
— he'i xevy.
12 Ha'e gui ma Nhe'ẽ xereupi heravy.
Ha'e ramo xerakykue katy gui aendu peteĩ
hyapu rei va'e. Ha'e va'e ma oĩa gui on-
hendu vy aipoe'i:

— Ta'ima'endu'a porãa SENHOR rexakãa
re — he'i.
13 Aendu avi temimoingo kuery opepo
jopepo re ombota-mbota rã, iruéra ha'e
kuery reve ikuai va'e revovo guive. Aendu
avi hyapu ratãve va'e.
14 Ha'e rami py Nhe'ẽ xereupi heravy.
Xenhe'ẽ py nda'evei etea aendu reve aa
ainy. Ha'e rami teĩ xere SENHOR opo im-
baraete va'e omoĩ xejokoarã.
15 Ha'e ramo Tel-Abibe tetã katy aa, Que-
bar yakã yvýry xeretarã kuery escravo-rã
ogueraa pyre ikuaia py. Ha'e vy ha'e kuery
ikuaia py ju aĩ. Ha'e kuery mbyte py sete
ára re aguapy ainy nda'evei etea aendu
reve.

Tetã rarõa rami Israel kuery pe ijayvu aguã omoĩague

16 Ha'e gui sete araa py ma xevy pe SEN-
HOR ombou oayvu. Ha'e vy aipoe'i:

17 — Ava ra'y, xee ma tetã rarõa rami ro-
moĩ Israel kuery pe ayvu remombe'u aguã.
Ha'e rami rã xejuru gui ayvu rendu va'e
remombe'u 'rã ha'e kuery pe xerekovia.
18 Ha'e gui ma xapy'a rei heko vai va'e kuery
pe "Pemano 'rã" ha'e teĩ ndee ju ha'e kuery
pe neremombe'ui ramo tape vai gui ojepe'a
vy oo jepe aguã, ha'e rami ri ramo heko
vai va'e omano 'rã gueko vaia py, teĩ ndee
rombopaga avi 'rã huguy ndepo re oĩ va'e
káuxa.
19 Ha'e rã xapy'a rei heko vai va'e kuery pe
ha'e rami ndeayvu teĩ ha'e kuery ndojeko
rerovai 'rã teko vai rupi ikuaia gui. Ha'e
ramo ha'e kuery omano 'rã gueko vaia py
ae, ha'e rã ndee ma reo jepe 'rã.

* 3:3 Apocalipse 10.9-10

20 Ha'e gui xapy'a rei heko porã va'ekue ma
heko porãague gui ojepe'a 'rã ha'eve'ỹ va'e
ojapo vy. Ha'e gui ha'e kuery renonde
py xee amoĩ 'rã onhepyxanga aguã, ha'e
ramo omano 'rã. Ndee nandeayvui ramo
ha'e kuery omano 'rã gueko vaia py,
ha'e na'ima'endu'aavei 'rã teko porã rupi
oikoague re. Ha'e rami teĩ ndee rombopaga
avi 'rã huguy ndepo re oĩ va'e káuxa.
21 Ha'e rami teĩ heko porã va'e pe ojejavy e'ỹ
aguã re ndee ndeayvu ramo ndojejavyi vy
anhetẽ oikove 'rã ha'e rami ndeayvu rire.
Ndee voi reo jepe 'rã — he'i.
22 Ha'e gui xere SENHOR opo omoĩ vy
aipoe'i xevy:
— Epu'ã ke, tereo yvyugua katy, ha'e py
ma ndereve xeayvu aguã — he'i.
23 Ha'e ramove apu'ã vy yvyugua katy aa.
Ha'e py ama'ẽ rã SENHOR rexakãa oĩ ra'e,
Quebar yakã yvýry hexakãa aexaague rami.
Ha'e vy xerenapy'ã re aĩ xerova yvy re
amovaẽ reve.
24 Ha'e ramo xere Nhe'ẽ oĩ vy xemopu'ã
imo'amy. Ha'e rami vy xevy ijayvu vy
aipoe'i:
— Tereo ndero katy, ha'e enhemboty
ha'e py.
25 Mba'eta ava ra'y, ma'ẽ. Ha'e kuery ma
ndea py ixã ogueru vy ndejokua 'rã imoiny,
ha'e kuery mbyte katy reo ve'ỹ aguã.
26 Ha'e gui xee ajapo 'rã neapekũ ndejuru re
ojapa aguã rami, ha'e kuery pe ndeayvu e'ỹ
aguã. Ha'e ramo ijayvu e'ỹ va'e 'rã reiko re-
monheangu ve'ỹ ranhe aguã, mba'eta xere
opu'ã rei va'ety ae ikuai.
27 Ha'e rami teĩ ndereve xeayvu jevy vy
aipe'a ju 'rã ndejuru ndeayvu aguã. Ha'e
ramo ha'e kuery pe "Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu", 're 'rã. Ha'e ramo oenduxe
va'e toendu, ha'e rã noenduxei va'e ma tove
toendu eme, mba'eta xere opu'ã rei va'ety
ae ikuai.

4

Jerusalém tetã jokoarã ramigua oexaague

1 — Ha'e gui aỹ ndee ava ra'y, eru peteĩ
yvy jykue, enhono imoiny nerenonde'i py,
ha'e vy ha'e va'e re embopara Jerusalém
tetã ra'angaarã.
2 Ha'e va'e rovai emoĩ ijokoarã ra'angaa
jovaive rupi, ejapo oo imbaraete va'e
ra'angaarã, tetã kora re emopu'ã yvy ivã
va'erã, jova-jovaive re ejapo xondaro kuery
nhoarõ aguã, ha'e ijyvýry rupi emoĩ tetã
kora reityarã.
3 Eru avi peteĩ oja ferro guigua, ha'e vy ndee
ha'e tetã oĩa mbyte py emopu'ã imo'amy
oja ferro guigua kora rami. Ha'e vy ema'ẽ
einy tetã katy. Ha'e rami 'rã opyta tetã
ojokopy rami, ijokoarã remoĩ ramo. Ha'e
va'e ma Israel kuery oikuaa aguã 'rã oĩ.

4 — Ha'e gui ma enheno ejupy reiporu
kuaa e'ỹa re, ndejee remoĩ aguã Israel kuery
reko vaia. Renheno rejupya ára ha'e javi re
ndere oĩ 'rã heko vaia.
5 Mba'eta ndee romoĩ 'rã ha'e kuery reko
vaia ma'etỹa kuaa ukaarã, peteĩ-teĩ ára ren-
henoa ma peteĩ ma'etỹ ovare aguã, ha'e
javi vy trezentos e noventa ára peve. Ha'e
rami rã ndejee meme 'rã rereko Israel kuery
ojejavyague.
6 Ha'e va'e ára opa ma rire reiporu kuaa
regua re ju 'rã renheno rejupy, Judá kuery
ojejavyague ju ndejee rereko aguã.
7 Ha'e rami vy quarenta ára re ju ajapo
'rã renheno aguã rami, peteĩ-teĩ ára peteĩ
ma'etỹ ovare aguã. Ha'e ramo Jerusalém
tetã ojokoa katy rema'ẽ reiny 'rã ndejyva
pire rei reve. Ha'e rami vy 'rã ndeayvu ete
ha'e kuery rovai.
8 Aỹ rojokua uka 'rã ixã py, hovai katy neĩ
kyvõ katy rema'ẽ e'ỹ aguã, tetã ojokoa aguã
ára opa e'ỹa ja.

9 — Eru avi trigo ha'e cevada, kumanda
ha'e kumanda pe'i. Emoĩ peteĩ oja py mbo-
japerã, trezentos e noventa ára re ndeyke
re renheno peve re'u rejupy aguã.
10 Opeja pyre anho 'rã re'u, duzentos e
quarenta gramas 'rã ko'ẽ nhavõ. Ha'eve
jave-jave 'rã re'u.
11 Ha'e gui yy voi oa'ã mbyre meme 'rã rey'u,
peteĩ karo'i ha'eve jave-jave 'rã rey'u.
12 Re'u va'e ma mbojape cevada guigua rami
'rã. Rexy 'rã avakue repoxi pirukue áry,
heta va'e kuery oexaa py.
13 Mba'eta ha'e rami ae 'rã Israel kuery ho'u
okuapy tembi'u ha'eve'ỹ va'e, pavẽ regua
ikuaia rupi aipe'a ukaague py — he'i SEN-
HOR.

14 Ha'e ramo xee aipoa'e:

— Kore SENHOR Xeruete! Ma'ẽ, xekun-
umi guive aỹ peve xee nanhemongy'ai ae
va'eri, mba'eta ha'u va'e'ỹ teri mymba
omano rive va'ekue neĩ ka'aguy rupigua

omondoropa pyre, xo'o nda'evei va'e xe-
juru py amoĩ e'ỹ aguã — ha'e.*
15 Ha'e ramo aipoe'i xevy:
— Ha'e ramo avakue repoxi 'rãgue py
ha'eve 'rã vaka repoxi áry mbojape rembojy
aguã — he'i.
16 Aipoe'ive ju xevy:
— Ava ra'y, mba'eta ma'ẽ, Jerusalém tetã
py ajapo 'rã tembi'urã ojoua ve'ỹ aguã rami.
Ha'e kuery ho'u 'rã tembi'u opeja pyre
nda'evei rei etea oendu reve, ha'e yy oa'ã
mbyre oy'u 'rã okuapy ndaekorãveia reve.
17 Ha'e kuery pe tembi'u ha'e yy oata ramo
joexa vy rive onhemondyipa 'rã, gueko vai
reia py opa jogueravy vy.

5

1 — Ha'e gui ava ra'y, eru peteĩ kyxe
haimbe porã va'e nerendyva ayaarã. Ha'e
vy enhopĩmba neakã ha'e nerendyva ha'e
javi rupi. Eru avi mba'emo opejaa nde'ague
repeja aguã. Repejaa rupi emboja'o
mboapy henda py.
2 Peteĩ henda py oĩ va'e ma reapy 'rã tetã
mbyte py, ojokoa aguã ára opa ma rire.
Ha'e rã amboae henda py nde'ague oĩ va'e
ma reikutu 'rã kyxe py tetã yvýry. Ha'e
rã amboae ju ma yvytu ombovevea rupi
'rã remoaĩmba imondovy. Ha'e va'e kuery
rakykue rupi aekyi uka 'rã kyxe.
3 Ha'e gui mboapya regua amongue ete'i ma
rejokua 'rã ndeao apy'i re.
4 Ha'e va'e regua gui ae ju remombo 'rã tata
py okai aguã. Ha'e va'e gui ma tata oẽ 'rã
Israel kuery ha'e javi rovai.

Mba'e re pa Jerusalém tetã SENHOR ojoko uka 'rãa re ijayvuague

5 Ha'e gui SENHOR Nhanderuete po rami
ijayvu:
— Jerusalém tetã upe py oĩ va'e ramigua
ma yvy regua mbyte py amoĩ va'ekue, ha'e
ijyvýry rupi ikuai va'e yvy mbyte.
6 Ha'e rami teĩ ha'e kuery xee aipota va'e
rovai opu'ã vy yvy regua kuery gui voi ojapo
vaive tema okuapy, ha'e oyvýry rupi ikuai
va'e gui omboykepave xeayvu aeja va'ekue.
Hexaraipa okuapy xee aipotaa gui, xeayvu
rupi nda'ikuai guive.
7 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu:
— Peẽ kuery ma amboae regua
pendeyvýry rupi ikuai va'e gui pepu'ãve
xerovai, ndapejapoxei guive xee aipotaa
rami, neĩ amboae kuery pendeyvýry rupi
ikuai va'e reko ndapeupityi.
8 Ha'e nunga rupi xee, xee ae ju 'rã
aiko nderovai guarã — he'i SENHOR Nhan-
deruete. — Ha'e rami vy penembyte py
rombopaga 'rã yvy regua kuery oexaa py.
9 Ojeguarupy pejapoa ha'e javi káuxa pen-
embyte py ajapo 'rã peteĩgueve ajapo e'ỹ
teri va'e, ha'e neĩ ndajapovei 'rã va'e.
10 Ha'e rami rã penembyte py tuu kuery ho'u
'rã okuapy gua'y kuery ae, ha'e ta'y kuery
ho'u 'rã nguu kuery ae. Penembyte py rom-
bopaga 'rã, ha'e gui penderegua hembyre
va'ekue ma amoaĩmba 'rã imondovy yvytu
ha'e javi rupi.
11 Ha'e nunga rupi anhetẽ ete xee SEN-
HOR Penderuete xee ae rekove rupi aura
vy aipoa'e: Xevygua oo iky'a e'ỹ va'e
pemongy'apa rei rire mba'emo vai pe-
japo ha'e ojeguarupy pembojeroviaa py,
ha'e ramo xee nama'ẽvei 'rã pendere rom-
boaxya rupi, ndoroguerea jepei 'rã guive.
12 Ha'e ramo pende kuery regua peteĩ henda
py pemano 'rã mba'eaxy vaikue gui, ha'e
penembyte py pekanhymba 'rã karuai gui.
Ha'e rã amboae henda py ma pendeyvy'iry
rupi pe'a 'rã pekuapy kyxe gui. Ha'e gui
amboae henda py ju romoaĩmba 'rã yvytu
ha'e javi rupi, ha'e vy penderakykue rupi
aekyi uka 'rã kyxe.
13 — Ha'e rami vy 'rãe xepoxya oaxa.
Ha'e kuery re xepoxya amboupa ma rire
"Ha'eve ma" ha'e 'rã apytu'u vy. Ha'e ramo
oikuaapa 'rã xekyre'ỹa rupi xeayvuague,
ha'e kuery áry ambou ramo.
14 Mba'eta ombovaipa pyre rami romoĩ 'rã
yvy regua pendea katy'i rupigua kuery pen-
dejojai aguã, oaxa va'e kuery ha'e javi oexaa
py.
15 Ha'e rami rã pepyta 'rã ombojaru rei ha'e
ojojai pyrã, yvy regua kuery pendea katy'i
ikuai va'e oikuaa vy onhemondyipa aguã,
mba'eta rombopaga 'rã xepoxya ha'e rojou

* 4:14 Ezequiel ma avakue repoxi pirukue áry mbojape oexy aguã re SENHOR ijayvu, mba'eta tetã ojokoa jave heta va'e kuery ndojoui 'rã xakãrã. Ha'e ramo Ezequiel ndojou porãi, mba'eta ha'e nunga áry oexy pyre nda'evei sacerdote kuery ho'u aguã, onhemongy'a e'ỹ aguã.

vaia rupi, opa marã romoingo axya py, po
rami xee SENHOR ae xeayvu rire.
16 Ha'e kuery rovai ma hu'y rami ambou
'rã karuai. Hu'y nhomombaarã ambou 'rã
penemomba aguã. Ha'e rami vy karuai
amoĩve ju 'rã peẽ kuery re, peẽ kuery gui
mbojape pe'u 'rã va'ekue aipe'apa vy.
17 Peẽ kuery re ambou 'rã karuai ha'e
mymba nharõ pendera'y ha'e penderajy
kuery mokanhymbaarã. Pendere ou 'rã
mba'eaxy vaikue ha'e tuguy moẽarã. Kyxe
revegua voi ambou 'rã pendere. Xee SEN-
HOR ae xeayvu.

6

Israel kuery mba'emo ra'angaa re rive ojerovia okuapya re ijayvuague

1 Ha'e gui ma xevy pe SENHOR ombou ju
oayvu. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Ava ra'y, ema'ẽ Israel regua yvyty
ikuaia katy, ha'e kuery re ndeayvu aguã.
Ha'e vy aipo're:
3 Israel regua yvyty pendekuai va'e, pendu
ke SENHOR Nhanderuete ayvu. Po rami
SENHOR Nhanderuete ijayvu yvyty, yvy'ã,
yakã ha'e yvyugua ikuai va'e pe:* Aỹ
xee, xee ae ambou 'rã kyxe peẽ kuery re,
pende'áry ta'angaa ombojeroviaaty ikuai
va'e mbovaipaarã.
4 Ha'e ramo pende altar ombovaipaa 'rã,
ha'e altar heakuã porã va'e rapyaty ikuai
va'e voi omopẽmbaa 'rã. Kyxe py ajuka
uka va'ekue aejapa 'rã imbokuapy ta'angaa
ombojeroviaague renonde rupi ae.
5 Ta'angaa ikuai va'e renonde rupi aeja
'rã Israel kuery retekue, ha'e rã ikãgue
ma amoaĩmba 'rã altar ombojeroviaague
renonde rupi.
6 Ha'e gui tekoa ha'e tetã pendekuaiague
ha'e javi rupi omombaa 'rã, ta'angaa pem-
bojeroviaague ombovaipaa 'rã, altar pem-
bojeroviaague ha'e javi oitya ha'e ombo-
vaipaa aguã, ha'e ta'angaa voi omopẽmbaa
ha'e omombaa aguã. Altar heakuã porã
va'e peapyaty voi oipe'apaa 'rã, penerem-
biapokue ha'e javi ombovaipaa 'rã.
7 Ha'e gui penembyte rupi kyxe py ojuka
pyre ho'apa 'rã, xee ae SENHOR aikoa
peikuaa aguã.
8 — Ha'e rami avi aeja 'rã hembyrekue'i,
mba'eta peẽ kuery regua amongue ete'i 'rã
oo jepe kyxe gui yvy regua kuery ikuaia
rupi, ha'e kuery yvy rupi romoaĩ jave.
9 Ha'e gui amboae kuery yvy rupi escravo-
rã ogueraa ague py oo jepe va'ekue
ima'endu'a ju 'rã xere. Mba'eta xee ma
nda'evei ete aiko opa marã pendepy'aa
rupi xegui pejepe'a ramo, ha'e penderexa
ta'angaa anho rive oexaxe rã xegui pejepe'a
ramo. Ha'e gui ma ha'e kuery ojeguaru 'rã
ojegui ae, opa marã ikuaia rupi nda'evei ete
va'e ojapoague re.
10 Ha'e rami vy ma ha'e kuery oikuaa 'rã
xee ae SENHOR aikoa, mba'eta ha'e kuery
re mba'emo vai ambou aguã re ndaxeayvu
rivei.
11 Po rami SENHOR Nhanderuete aipoe'i
xevy:
— Ejepopete ke, embota-mbota ndepy,
ha'e vy aipo're: "Nda'evei teve, mba'eta Is-
rael kuery opa marã ojeguarupy ojapoague
re ho'apa 'rã kyxe py, karuai ha'e mba'eaxy
vaikue gui", 're.
12 Mba'eta mombyry rupi ikuai va'e omano
'rã mba'eaxy vaikue gui, ha'e rã ha'e'i
rupigua ma kyxe py 'rã omano. Ha'e gui
amongue hembyrekue ma ojokoa rã omano
'rã karuai gui. Ha'e rami vy 'rãe ha'e kuery
pe xepoxyague oaxa.
13 Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR
aikoa, peẽ kuery regua ta'angaa mbyte rupi
kyxe py ojuka pyre ikuai ramo, ha'e altar
ikuai va'e yvýry rupi, yvy'ã ha'e yvyty
apyte ikuai va'e ha'e javi rupi, ha'e yvyra
hogue ana ha'e yvyra porãgueve ikuai va'e
guy rupi, mba'eta ha'e rupi ae opa marãgua
ta'angaa pe heakuã porã va'e peme'ẽaty
ikuai.
14 Ha'e nunga áry rupi xepo amoĩ vy ambo-
vaipa 'rã yvy tekoa e'ỹa guive Ribla peve,
tekoa ikuaiague ha'e javi rupi nda'ikuaiavei
aguã. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR
aikoa.

7

"Opa ta ma! Opa ta ma!" he'iague

1 Teĩgue ju SENHOR oayvu ombou xevy.
Ha'e vy aipoe'i:
2 — Ava ra'y, po rami SENHOR Penderuete
ijayvu Israel kuery yvy re: Opa ta ma!

* 6:3 Israel regua yvyty, yvy'ã, yakã ha'e yvyugua ikuai va'e pe Nhanderuete ijayvu mba'eta ha'e va'e rupi ma ikuai mba'emo ra'angaa mbojeroviaaty.

Irundy henda rupi ha'e ijyvy apy rupi
ikuaia peve 'rã ou opa aguã.
3 Ha'e rami vy aỹ ma ou ma pepa aguã
ára. Mba'eta pendere ambou 'rã xepoxya,
rombopaga 'rã pendekuaiague re, pendere
ambou 'rã ojeguarupy rupi pendekuaiague
rekovia.
4 Mba'eta pendere nama'ẽvei 'rã rogueraa
jepea rupi neĩ romboaxya rupi. Ha'e rami
'rãgue py pendere ambou 'rã pendekua-
iague rekovia, ha'e ojeguarupy rupi pen-
dekuaiague ojekuaapa 'rã penembyte. Ha'e
ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
5 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
— Ma'ẽ, mba'emo vai ou-ouve tema 'rã.
6 Ovaẽ ta ma opa aguã, ou ma oiny, opu'ã ma
penderovai.
7 Yvy regua kuery, ou ma pekanhy aguã.
Ovaẽ ma ára, yvyty ikuai va'e áry rupi vy'aa
'rãgue py ovaẽ ma opa marã ipy'aa aguã.
8 Aỹ pende'áry anhoẽ ta xepoxya, roguereko
'rã xepoxya rupi. Aikuaa pota 'rã pen-
dekuaiague re, ha'e pende'áry ambou 'rã
ojeguarupy rupi pendekuaiague rekovia
ha'e javi.
9 Ha'e rami vy pendere nama'ẽvei 'rã
rogueraa jepea rupi, neĩ romboaxya rupi.
Pendekuaiague re ae 'rã rombopaga. Ha'e
ramo ojeguarupy rupi pendekuaiague
ojekuaapa 'rã penembyte. Ha'e ramo
peikuaa 'rã xee SENHOR ae ajapoague.
10 — Ma'ẽ, ára ovaẽ ma ouvy. Ojekuaa ma
rombopagapa aguã, mba'eta yvyra rovi'i
ipotypa ma, onhemboyvate reia voi hokypa
ma.
11 Jojukaa kuery opu'ã ma yvyra rovi'i
nhombojexavaiarã. Ha'e ramo mba'eve
noĩvei ma ha'e kuery peguare, imba'e rei-
reikue, ha'e kuery re ima'endu'aague, neĩ
oguerovy'aa ague ma voi.
12 Mba'eta hi'ára ou ma oiny, ovaẽ ae ma.
Ha'e nunga rupi mba'emo joguaa tovy'a
eme, ha'e rã mba'emo vendea ma ta'iporiau
eme. Mba'eta ha'e kuery ha'e javi re ou
poxya hendy va'e.
13 Mba'eta yvy vendeare ma ndojevyvei ma
'rã ovende va'ekue oiporu ju aguã, oikove'i
teĩ ae ma. Mba'eta ndoiko e'ỹi 'rã heta va'e
kuery regua ayvu omombe'u pyre. Ha'e
ramo avave rei ndoiko pukuvei 'rã gueko
vaia py onhemombaraetea rupi.
14 — Omonhe'ẽa ma mimby guaxu,
oguereko katupaa ma teĩ joe opu'ã aguã
katy ndooai 'rã, mba'eta ha'e kuery ha'e
javi re ou xepoxya hendy va'e.
15 Oka rupi ma kyxe revegua ikuai, ha'e rã
opy ma mba'eaxy vaikue ha'e karuai oĩ.
Mba'ety rupi oiko va'ekue ojukaa 'rã kyxe
py, ha'e rã tetã pygua kuery ma karuai ha'e
mba'eaxy vaikue gui 'rã opa.
16 Xapy'a rei ha'e kuery regua amongue
ojava vy oo jepe 'rã. Ha'e rami vy yvyty áry
rupi 'rã ikuai, yvyugua rupigua apykaxu
rami peteĩ-teĩ ipoaẽ rei 'rã ojejavyague gui.
17 Pavẽ po ma ikangypa 'rã, ha'e pavẽ re-
napy'ã ma yy rami meme 'rã ikangy.
18 Ajukue voxa guigua py onhemonde 'rã
okuapy tekorã ve'ỹ anho oendu vy. Ha'e
javi rova re ojekuaa 'rã oxĩa, oakã voi on-
hopĩmba 'rã.
19 Ha'e kuery prata oguereko va'ekue ma
omombopa 'rã tape rupi, ouro eteve voi
ha'e kuery pe rã iky'apa va'e rami 'rã.
Mba'eta SENHOR poxya ára py ma prata
neĩ ouro ma voi ndogueraa jepei 'rã. Ha'e
nunga py nda'evevei 'rã ha'e kuery okaru
neĩ guye omonyẽ aguã, mba'eta ha'e nunga
ma teko vai py ho'a aguã imonhepyxan-
gaarã rive.
20 Ha'e kuery ita porãgueve oguerovy'a
rei va'e py ma ta'angaa ojeguaru pyrã
ojapo va'ekue, mba'emo vai ra'angaa om-
bojerovia pyrã guive.
21 Ha'e rami teĩ xee ma ha'e nunga ajapo
iky'apa va'e rami ha'e kuery pe opyta aguã
rami, ha'e gui amboae regua kuery po py
amboaxapa ogueraa rive va'erã. Yvy regua
heko vai rei va'e kuery pe ete amboaxa
ogueraa va'erã. Ha'e ramo ojavyky rei 'rã.
22 Ha'e kuery gui xerova arova rã
omongy'apaa rive 'rã xembojeroviaaty.
Ha'e py imongy'aarã kuery oike vy oipe'apa
'rã mba'emo.
23 — Tojapoa corrente jojokuaarã,
mba'eta kova'e yvy tynyẽ ma jouguy omoẽa
va'ekue. Tetã rupi voi opa mba'e vai anho
oĩ.
24 Ha'e ramo yvy regua mbyte gui ambou 'rã
heko vaive va'e hoogue pe'aarã. Ha'e rami
vy amomba 'rã ojerovia rei va'e kuery on-
hemboyvatea. Ha'e ramo ha'e kuery pegua
henda iky'a e'ỹ va'ekue omongy'apaa 'rã.
25 Ovaẽ ma imbovaipaarã. Ha'e ramo ha'e
kuery oeka 'rã ikuai porã aguã teĩ noĩvei ae
ma.

26 Ou 'rã imbojexavaiarã ha'e ayvuxe áry
jevy-jevygua. Ha'e ramo oporandu 'rã
okuapy profeta kuery mba'emo oexaa re,
teĩ sacerdote kuery ndoguerekovei lei, ha'e
nhomongeta va'ety kuery nanhomongeta
kuaavei 'rã.
27 Huvixave ojae'o 'rã oiny, yvatekueve re
voi oĩ 'rã tekorã ve'ỹ. Yvy re ikuai va'e
po ma oryryipa 'rã ngyje gui. Mba'eta
ambopaga 'rã ha'e kuery ikuaiague rami ae,
ha'e aikuaa pota 'rã ha'e kuery re joe oikuaa
potaa rami ae avi. Ha'e ramo oikuaa 'rã xee
ae SENHOR aikoa.

8

Jerusalém py ojeguarupy ikuai va'e oexaague

1 Ha'e gui mboapy meme ma'etỹa va'e
mboapy meme jaxya py, teĩ nhiruĩ araa py
xero py aguapy ainy. Xerenonde py Judá
pygua nhomongeta va'ety kuery oguapy
avi okuapy. Ha'e gui aĩa py SENHOR Nhan-
deruete omboguejy opo xe'áry.
2 Ha'e ramo ama'ẽ rã oĩ peteĩ ava ramigua
tata guigua. Iku'a guive yvy katykue ma
tataendy anho oĩ. Ha'e rã iku'a guive yvate
katykue ma overa va'e rami hexakã.
3 Opo ramigua oguereko va'e ma
omokuave'ẽ vy ojopy xeakã re xe'a oĩ va'e.
Ha'e rami vy yvate katy Nhe'ẽ xereupi
heravy yvy áry rupi. Ha'e vy Nhanderuete
guigua aexa rã xereraa Jerusalém tetã re,
templo roka py okẽ kuaray apu'a'ia katy
oĩ va'e peve. Ha'e py ma oĩ ra'e ta'angaa
Nhanderuete nda'evei etea oendu aguã
rami ojapo va'e.
4 Ha'e py ojekuaa avi Israel kuery ruete
rexakãa, tekoa e'ỹa py hexakãa aexaague
rami ae ju.
5 Ha'e gui ha'e va'e aipoe'i:
— Ava ra'y, ema'ẽ ke aỹ kuaray apu'a'ia
katy — he'i. Ha'e ramo ha'e katy ama'ẽ rã
altar rokẽ katy oĩ ae tema ta'angaa Nhan-
deruete nda'evei etea oendu aguã rami
ojapo va'e, jaikea'i py.
6 Aipoe'ive ju xevy:
— Ava ra'y, rexa pa ha'e kuery ojapo
okuapy va'e? Ha'e va'e ma ojeguarupy
tuvixa va'e Israel kuery apy ojapo va'e,
xevygua oo iky'a e'ỹ va'e gui ajepe'a aguã
rami. Ha'e rami avi rexa ju 'rã ojeguarupy
nda'eveive va'e — he'i.
7 Ha'e gui okẽ jaikea'i katy ju xereraa.
Ha'e py oo mbotya oĩ va'e re oĩ peteĩ kua.
Ha'e vy aipoe'i xevy:
— Ava ra'y, ejo'o pova'e imbotya re.
8 Ha'e ramo imbotya re ajo'o ma vy ama'ẽ rã
oĩ peteĩ okẽ.
9 Aipoe'i xevy:
— Eike na, ha'e vy rexa 'rã ojeguarupy
tuvixa va'e ha'e py ojapo okuapy va'e —
he'i.
10 Ha'e gui aike vy aexa. Ha'e rã ha'e py
imbotya jova-jovaive rupi iparapa ra'e opa
marãgua yvy rupi otytyry va'e ha'e mymba
ojeguarupy, ha'e gui ta'angaa Israel kuery
ombojerovia va'ety ha'e javi.
11 Ha'e va'e ta'angaarã ombopara pyre
renonde rupi opu'ã okuapy setenta avakue
Israel kuery mongetaa kuery regua. Ha'e
kuery mbyte py hi'aĩ avi Safã ra'y Jazanias.
Ha'e kuery peteĩ-teĩ opo py oguereko
heakuã porã va'e hy'a'i py okai va'e.
Heakuã porã va'e rataxĩ ma ojeupi ovy arai
rami.
12 Ha'e gui aipoe'i xevy:
— Ava ra'y, rexa pa Israel kuery mon-
getaa kuery pytũ guy rupi ojapo okuapy
va'e? Ha'e kuery peteĩ-teĩ ikuai 'rã oo'i
ta'angaa kuery oĩaty rupi. Mba'eta ha'e
kuery aipoe'i: “ SENHOR ma nanhanderexai
'rã, nopenavei ma kova'e yvy re”, he'i
okuapy teĩ.
13 Ha'e gui aipoe'ive ju xevy:
— Rexave tema 'rã ojeguarupy
nda'eveive va'e ha'e kuery ojapo okuapy
va'e — he'i.
14 Ha'e gui xereraa ju SENHOR pegua oo
rokẽ kuaray apu'a'ia katy oĩ va'e peve. Ha'e
py aexa tuuete ramigua Tamuz omanoague
re kunhague oguapy reve ojae'o okuapy
va'e.*
15 Ha'e vy aipoe'i:
— Ava ra'y, rexa pa? Ha'e rami avi
ojeguarupy rexave ju 'rã kova'e gui
nda'eveive va'e — he'i.
16 Ha'e gui ma SENHOR pegua oo katy ju
xereraa. Ha'e py ikuai SENHOR pegua opy

* 8:14 Tamuz ma amboae regua kuery ruete ramigua. Ha'e kuery oikuaa rã ma'etỹ nhavõ omano 'rã yro'y ypy'i jave, ha'e gui ára pyau py onhemboete kuerei 'rã. Imbojeroviaa kunhague ma ojae'o 'rã okuapy omano rã, ha'e opa marã 'rã itavy rei okuapy onhemboete ju aguã.

oikea'i okẽ ha'e altar oĩ va'e mbyte aexa
rã vinte e cinco avakue ikuai. Ha'e kuery
ma ikupepa okuapy SENHOR pegua templo
katy, ha'e gui kuaray oua katy hova okuapy.
Kuaray omboetea rupi ikuai, kuaray oua
katy oma'ẽ okuapy reve.
17 Ha'e ramo aipoe'i xevy pe:
— Ava ra'y, rexa pa? Ha'e gui Judá kuery
ma apy namigua ojeguarupy ojapo va'e pe
"Mba'e'ỹ" he'i okuapy, ha'e gui oyvy rupi
joguero'a 'rã okuapy xembopoxya rupi.
Ma'ẽ, oxĩ re omovaẽ okuapy yvyra rakã'i.
18 Ha'e ramo xepoxya rupi ae 'rã areko. Ha'e
kuery re nama'ẽvei 'rã araa jepea rupi neĩ
amboaxya rupi. Ha'e gui xeapyxa py ha'e
kuery ojapukai atã teĩ xee naendu potai 'rã.

9

Jerusalém pygua kuery mbopagaarã re ijayvuague

1 Ha'e ramo aendu rã ojapukai atã reve
aipoe'i:
— Peju ke, peẽ tetã pygua jukaarã kuery,
peteĩ-teĩ pendepo py tembiporu nhomom-
baarã reve — he'i.
2 Ha'e ramo ama'ẽ rã kuaray apu'a'ia katy
okẽ tuvixa va'e oĩ va'e gui ou okuapy
mboapy meme avakue. Ha'e kuery ma
peteĩ-teĩ opo py ogueru tembiporu nho-
mombaarã. Ha'e kuery mbyte ma ou peteĩ
ava ijao xiĩ rei va'e, oku'a re oguereko
voko mba'emo mboparaaty ryru. Ha'e gui
ha'e kuery oike oje'oivy vy altar overa va'e
guigua yvy'iry ovaẽ nhogueno'amy.
3 Ha'e gui ma Israel kuery ruete rexakãa
opu'ã ovy anjo ipepo va'e ikuai va'e mbyte
gui. Ha'e vy oẽ ovy okẽ jaikea'i peve ranhe.
Ha'e gui ava ijao xiĩ rei va'e pe SENHOR
ijayvu, mba'emo mboparaaty ryru oku'a re
oguereko va'e pe ae.
4 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Eaxa ke eovy Jerusalém tetã mbyte
rupi, ha'e gui emoĩ "x" avakue ha'e kuery
mbyte rupi ojeguarupy ojapo okuapya
káuxa ojae'o ha'e ipoaẽ rei va'e rova re —
he'i.*
5 Ha'e gui xee aendua py amboae kuery pe
ju aipoe'i avi:
— Peẽ voi peaxa ke peovy tetã rupi ha'e
va'e rakykue rupi. Ha'e rami vy pejojuka
'rã peovy. Ha'e kuery re pema'ẽ eme peraa
jepea rupi neĩ pemboaxya rupi.
6 Pejuka 'rã tujakue'i, kunumigue ha'e kun-
hataĩgue'i, kyrĩgue'i ha'e kunhague, pe-
momba peve. Ha'e rã avakue "x" py omarka
pyre re ma napevaẽi 'rã. Pemboypy 'rã
xevygua oo iky'a e'ỹ va'e gui ranhe — he'i.
7 Ha'e ramo ha'e kuery jypy ojuka oo
renonde rupi nhomongeta va'ety kuery
ikuai va'ekue. Ha'e gui jojukaa kuery pe
Nhanderuete aipoe'ive ju:
— Pemongy'apa ke oo. Ha'e vy pemonyẽ
oka omanogue anho. Ha'e gui ma peẽ
ju — he'i. Ha'e ramo oẽmba vy jojukave
jogueravy tetã rupi.
8 Ha'e gui ha'e kuery jojukaa rupi oje'oi
jave xee ae'i apyta ha'e py. Ha'e rami vy
xerenapy'ã re aĩ, xerova yvy re amovaẽ
reve. Ha'e vy ajapukai reve aipoa'e:
— Ai SENHOR Xeruete! Remomba ta pa
Israel regua kuery rembyrekue ha'e javi,
Jerusalém áry ndepoxya renhoẽa py?
9 Ha'e ramo xembovai:
— Israel ha'e Judá kuery reko vaia ma
tuvixa ete. Ijyvy tynyẽ ma tuguy, ha'e tetã
rupi voi ha'eve'ỹa rami joguerekoa anho
ikuai. Ha'e rami teĩ ha'e kuery aipoe'i: "
SENHOR ma kova'e yvy re nopenavei ma,
nanhanderexai ae 'rã", he'i okuapy.
10 Ha'e nunga rupi ae ha'e kuery re
nama'ẽvei 'rã araa jepea rupi neĩ amboaxya
rupi. Ha'e rami 'rãgue py ha'e kuery akã re
ae ambojeapa 'rã hembiapokue — he'i.
11 Ha'e gui ava ijao xiĩ rei va'e ou, oku'a re
mba'emo mboparaaty ryru oguereko va'e.
Ha'e rami vy omombe'u vy aipoe'i:
— Ajapopa ma rejapo uka va'ekue — he'i.

10

Tapyĩ hexakã va'e oexaague

1 Ha'e gui ama'ẽ rã anjo ipepo va'e kuery
akã áry rupi ojekuaa peteĩ tenda huvixave
openaaty ramigua ita safira gui ojapo pyre.
2 Ha'e ramo SENHOR ijayvu ava ijao xiĩ va'e
pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Tereo iruéra ikuai va'e mbyte rupi,
anjo ipepo va'e ikuai va'e mbyte peve. Ha'e
vy emonyẽ ndepo tapyĩ hexakã va'e anjo
ikuaia gui. Tetã áry rupi remombopa 'rã —
he'i. Ha'e ramo ha'e va'e oike ovy aexaa gui.
3 Ava oike jave ma anjo ipepo va'e templo
yke oiporu kuaa regua re ikuai. Ha'e gui
peteĩ arai omonyẽ opy ja'o mbyte pygua.

* 9:4 Apocalipse 7.3

4 Ha'e ramove anjo ikuai va'e áry gui SENHOR rexakãa opu'ã ovy oo jaikea'i oĩ va'e
katy. Ha'e ramo oo ha'e javi rupi tynyẽ
jekuaa arai. Oka rupi voi hexakãmba oiny
SENHOR po'akaa gui.
5 Anjo kuery pepo ma hevovo rei nhendu
oka apy peve, Nhanderuete Ipo'akapa va'e
ijayvu vy onhendua rami.
6 Ha'e gui ma ava ijao xiĩ rei va'e pe
SENHOR ijayvu. Ha'e vy aipoe'i:
— Eru tata iruéra ikuai va'e mbyte gui,
anjo kuery ikuaia gui ae — he'i. Ha'e ramo
ha'e oike vy iruéra ikuai va'e mbyte hi'aĩ.
7 Ha'e ramo peteĩ anjo okuave'ẽ anjo kuery
mbyte tata oĩ va'e katy. Ha'e va'e oguenoẽ
vy ma ava ijao xiĩ va'e po py omoĩ. Ha'e va'e
ju ojopy vy oẽ ovy.
8 Anjo ikuai va'e ma avakue po ramigua
oguereko opepo guýry.

Irundy iruéra oexaague

9 Ha'e gui ama'ẽ rã anjo ikuai va'e yvýry
ikuai irundy ruéra.* Peteĩ-teĩ anjo ikuai
va'e yvýry ma iruéra ikuai. Iruéra ikuai va'e
jaexa rã itaendy berilo rami hexakãmba.
10 Irundyve jaexa rã joo rami meme ojekuaa.
Jaexa rã peteĩ-teĩ ruéra amboae ruéra
mbyte rupi joaxa oiny.
11 Iruéra oguata vy ha'eve rei irundyve katy
rei oo aguã. Amboae katy ova-ova e'ỹ re
oguata ovy. Tenondegua ooa rupi tema
amboae kuery voi oje'oi 'rã, amboae katy
ndovai guive oguata oje'oivya rupi.
12 Anjo ikuai va'e rete ha'e javi rupi hexa
oĩmba rei, ikupe, ipo ha'e ipepo ikuai va'e
re guive, ha'e iruéra irundyve ikuai va'e re
voi.
13 Iruéra ikuai va'e pe ma xee aendu rã
"Opyryryĩ va'e" 'ea.
14 Temimoingo kuery peteĩ-teĩ ma hova
irundy va'e. Jypygua hova ma anjo rova
ae, mokoĩa ma ava rova, mboapya ma guary
rova, ha'e rã hova irundya ma taguato rova.
15 Ha'e gui anjo ikuai va'e ojeupive'i. Ha'e
va'e kuery ma temimoingo kuery Quebar
yakã yvýry jypy aexa va'ekue ae.*
16 Ha'e gui anjo kuery oguata rã iruéra ikuai
va'e voi oje'oi avi 'rã ha'e kuery reve. Anjo
kuery ma yvy áry ojeupi aguã opepo oupi
okuapy teĩ ha'e kuerya gui iruéra ikuai va'e
ndoi.
17 Anjo kuery opyta ramo iruéra opyta avi.
Ojeupi jogueravy ramo iruéra ojeupi avi 'rã,
mba'eta iruéra ikuai va'e re oĩ temimoingo
kuery nhe'ẽ.

Templo gui Nhanderuete rexakãa ojepe'aague

18 Ha'e gui SENHOR rexakãa ma oo jaikea'i
áry oĩa gui ova ovy vy anjo kuery áry rupi
ju opyta.
19 Ha'e gui xee aexa rã anjo kuery opepo
oupipa okuapy reve ojeupi yvy gui. Ha'e
kuery oje'oi rã iruéra ikuai va'e voi oje'oi
avi hexeve. Opytapa okuapy SENHOR pegua
oo rokẽ kuaray oua katy oĩ va'e áry. Ha'e
kuery áry rupi ma Israel kuery ruete rex-
akãa ojekuaa oiny.
20 Ha'e va'e kuery ae temimoingo Israel
kuery ruete oĩa guy rupi aexa va'ekue, Que-
bar yakã yvýry. Ha'e ramo mae aikuaa anjo
ipepo va'e ikuaia.
21 Ha'e kuery peteĩ-teĩ ma irundy hova ha'e
irundy ipepo va'e. Ha'e rã opepo guýry ma
avakue rami ipo va'e.
22 Ha'e kuery rova ma Quebar yakã yvýry
aexa va'ekue rova rami. Joo rami ae
ojekuaa, temimoingo kuery ae vy. Ha'e
peteĩ-teĩ ma guenonde katy anho 'rã oguata
oje'oivy.

11

Nhanderuete yvatekueve ombopaga aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui ma Nhe'ẽ xereupi vy xereraa
SENHOR pegua oo rokẽ kuaray oua katy oĩ
va'e py. Okẽ jaikea'i py ikuai vinte e cinco
avakue. Ha'e kuery mbyte aexa heta va'e
kuery regua yvatekueve Azur ra'y Jaazanias
ha'e Benaia ra'y Pelatias.
2 Ha'e vy SENHOR aipoe'i xevy:
— Ava ra'y, kova'e avakue ma mba'emo
vairã re rive jogueroayvu, ha'eve'ỹa rupi
nhomongeta okuapy kova'e tetã py.
3 Mba'eta ha'e kuery aipoe'i okuapy:
"Novaẽi teri ri ty'y oorã jajapo aguã?
Mba'eta kova'e tetã ma oja rami oĩ, ha'e rã
nhande kuery ma xo'o rami", he'i okuapy.*

* 10:9 Ezequiel 1.5-25 * 10:15 Capítulo 1 py "Temimoingo kuery aexa" he'ia ma anjo ipepo va'e kuery re ijayvu vy, Nhanderuete po'akaa kuaa ukaa. * 11:3 Ha'e rami ijayvu okuapy ojee anho ojeroviaa rupi, Nhanderuete omomba ta maa ndogueroviai vy. Tetã pe "Oja" he'i mba'eta oexa'ã teĩ tetã kora mba'emo vai ojoko aguã re.

4 Ha'e nunga rupi ndeayvu 'rã ha'e kuery
rovai. Ndee ava ra'y ae 'rã ndeayvu — he'i.
5 Ha'e gui xe'áry peve SENHOR Nhe'ẽ
oguejy vy aipoe'i xevy:
— Emombe'u ke: Po rami SENHOR ijayvu:
Israel kuery, nami ae pendeayvu pekuapy,
mba'eta mba'emo re penhembopy'aa ma
xee aikuaapa ae ma.
6 Kova'e tetã rupi heta ma pejuka, ha'e tetã
regua tape ikuai va'e rupi pemonyẽ ma
tetekue.
7 Ha'e nunga rupi Nhanderuete aipoe'i:
Pejuka ha'e tetã mbyte rupi pemombo
va'ekue ae rima xo'o rami, ha'e rã tetã ma
oja rami oĩ. Ha'e rã peẽ kuery ma roipe'apa
'rã ha'e gui.
8 Kyxe gui pekyje pekuapy va'eri kyxe ae
'rã ambou peẽ kuery re — he'i SENHOR
Nhanderuete.
9 — Tetã mbyte gui xee roipe'a vy rom-
boaxapa 'rã amboae regua kuery po py.
Ha'e rami py 'rã rombopaga.
10 Ha'e ramo pendereitya 'rã kyxe py. Israel
yvy jave rupi 'rã rombopaga. Ha'e ramo
peikuaa aguã xee ae SENHOR aikoa.
11 Ha'e gui kova'e tetã ma oja rami e'ỹ 'rã oĩ
peẽ kuery pe, ha'e tetã mbyte py xo'o rami
e'ỹ 'rã pendekuai. Mba'eta rombopaga 'rã
Israel yvy jave rupi.
12 Ha'e ramo 'rã peikuaa xee ae SEN-
HOR aikoa. Mba'eta xeayvuague rupi e'ỹ
pendekuai, xee aipotaa ndapejapoi guive.
Ha'e rami 'rãgue py amboae regua kuery
pendeyvýry rupi ikuai va'e oipotaa rupi
rive pendekuai — he'i.
13 Ha'e gui xeayvu teri reve Benaia ra'y
Pelatias omano xapy'a. Ha'e ramo xere-
napy'ã re aĩ, xerova yvy re amovaẽ reve.
Ha'e vy ajapukai atã reve aipoa'e:
— Ai SENHOR Xeruete! Israel kuery ha'e
javi ri ty'y remomba ta? — ha'e.

Israel kuery ogueru ju aguã re ijayvuague

14 Ha'e gui xevy SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i:
15 — Ava ra'y, nderyvy kuery, neretarã
kuery ae'i, ha'e Israel kuery ha'e javi
pe Jerusalém pygua kuery aipoe'i okuapy:
"Peẽ kuery ma SENHOR gui pejepe'apa
mombyrya py. Ha'e rã orevy pe ma kova'e
yvy ome'ẽ orekuai aguã", he'i okuapy.
16 Ha'e nunga rupi aipo're: Po rami SEN-
HOR Nhanderuete ijayvu: Ha'e kuery ma
mombyry aipe'a amboae regua ikuaia rupi,
ha'e amboae yvy rupi amoaĩ teĩ ha'e kuery
pe xee ae aiko 'rã oo iky'a e'ỹ va'erã, yvy
mboae rupi ooague py xapy'a'i ikuaia ja.
17 Aipo'reve ju: Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Xee amono'õmba ju 'rã am-
boae regua kuery ikuaia mbyte gui, arupa ju
'rã yvy araa ukaague gui. Ha'e rami vy ha'e
kuery pe ae ju 'rã ame'ẽ Israel yvy.
18 Ha'e py ojevypa ju ma vy ha'e gui oipe'apa
'rã ta'angaa ojou vaipy ha'e ojeguarupy
oguereko va'ekue ha'e javi.
19 Ha'e ramo ha'e kuery pe ame'ẽ 'rã pe-
teĩ'i rami ipy'a aguã, ha'e kuery re amoĩ
'rã nhe'ẽ pyau. Ha'e kuery gui amboi 'rã
ikuraxõ ita guigua, ha'e hekovia ame'ẽ 'rã
kuraxõ ho'o guigua,
20 xeayvua rupi ju ha'e kuery ikuai aguã,
ha'e xee aipotaa omoĩ porã vy ojapo ete
aguã. Ha'e kuery ikuai 'rã xevygua, ha'e rã
xee ma aiko 'rã Tuuete.
21 Ha'e rã amboae kuery opy'a py ta'angaa
ojou vaipy ha'e ojeguarupy rive oguerovy'a
va'e ma ajapo 'rã inhakã re ae ikuaiague
ojeapa aguã rami — he'i SENHOR Nhan-
deruete.
22 Ha'e gui ma anjo ikuai va'ekue opepo
oupi reve ojeupi, iruéra ikuai va'e voi ojeupi
avi ovy ha'e kuery reve. Ha'e rã ha'e kuery
áry oime Israel kuery ruete rexakãa yvateve
rupi.
23 Ha'e gui tetã mbyte gui SENHOR rexakãa
ojeupi ovy vy opyta oiny tetã gui mom-
byry'i yvyty kuaray oua katy oĩ va'e áry.
24 Ha'e gui ma ra'u rupi Nhanderuete
guigua Nhe'ẽ xereupi ju vy xereraa henoiny
Caldéia yvy re escravo-rã ogueraapa pyre
ikuaia katy. Ha'e gui ma xee ndaexavei
mba'emo oexa uka pyre.
25 Ha'e gui escravo-rã ogueraa pyre ikuai
va'e pe amombe'upa SENHOR xevy oexa uka
va'ekue ha'e javi.

12

Escravo-rã ogueraa pyre kuery ikuaia re ijayvuague

1 Ha'e gui ma xevy SENHOR oayvu ombou
vy aipoe'i:
2 — Ava ra'y, ndee ma xere opu'ã va'e
kuery mbyte rupi reiko. Ha'e kuery ma
guexa oguereko oma'ẽ aguã va'eri ndoexai
va'e, oapyxa oguereko oendu aguã va'eri
noendui va'e, mba'eta xere opu'ãa rupi ae
ikuai.

3 Ha'e rã ndee ava ra'y, ereko katu ke
nemba'e rei-rei amboae katy reguata aguã
merami. Ha'e gui ára pyve eẽ ha'e kuery
oexaa py, amboae yvy katy reo aguã
merami. Tereo nderekoa gui amboae katy
ha'e kuery oexaa py ju. Xapy'a rei ma ha'e
kuery oikuaa 'rã okuapy, xere opu'ãa rupi
ae ikuai va'eri.*
4 Ara py ae eraa tape py ha'e kuery oexaa
py pendevoyirã reguata aguã. Ha'e gui
ka'aru'i jave tereo ha'e kuery oexaa py, am-
boae yvy katy amongue oguata va'e rami.
5 Ha'e kuery oexaa py embokua ndero
mbotya, ha'e eẽ eovy ha'ekue rupi.
6 Pavẽ oexaa py 'rã rejaxei. Pytũ rai'i reve 'rã
reraa. Ejeova mo'ãmba eovy yvy reoa rexa
e'ỹ aguã. Mba'eta ndee romoĩ Israel kuery
nderexa vy oikuaa aguã — he'i.

7 Ha'e rami rã xevy ojapo ukaague rami ae
xee ajapo. Ha'e rami vy ara py araa oka py
amboae yvy katy araa va'erã merami. Ha'e
gui ka'aru'i jave xepo py ae ambokua xero
mbotya. Pytũ ma jave xee aẽ vy pavẽ oexaa
py xekupe re amoĩmba xevoyi araa va'erã.

8 Ha'e gui ko'ẽgue ju xevy SENHOR oayvu
ombou vy aipoe'i:

9 — Ava ra'y, Israel kuery xere opu'ã
okuapy va'e noporandui teve ndevy:
"Mba'e tu ndee rejapo reiny?" nde'i
okuapy?
10 Aipo're ha'e kuery pe: Po rami SENHOR
Nhanderuete ijayvu: Kova'e ma Jerusalém
pygua huvixa ha'e Israel kuery ha'e javi
oikuaa aguã.
11 Aipo're: Xee aikoa ma peẽ kuery peikuaa
aguã. Xee ajapoague rami ae peẽ kuery re
ojapoa 'rã. Ha'e ramo escravo-rã pender-
eraa 'rã amboae yvy katy pendekuai aguã.
12 Peẽ kuery ruvixa peẽ kuery mbyte oiko
va'ekue voi ogueraa 'rã ovoyi okupe re ae.
Pytũ jave 'rã oẽ. Ha'e va'e oo jepe aguã ma
ombokuaa 'rã tetã kora. Ojeova mo'ãmba
'rã ovy yvy ooa oexa e'ỹ aguã.
13 Ha'e rami teĩ hi'áry rupi aipyo 'rã xekya,
ha'e ramo ho'a 'rã xenhuã py. Araa uka 'rã
Babilônia yvy katy, caldeu kuery yvy re ae.
Ha'e rami teĩ ha'e va'e yvy ndoexavei 'rã,
omano peve ha'e py ae oiko teĩ.†
14 Ha'e rã hexevegua kuery oipytyvõa rupi
ikuai va'ekue ma amoaĩmba 'rã yvytu ikuai
va'e oipejua katy, ixupegua xondaro kuery
guive. Ha'e kuery rakykue rupi aekyi uka
'rã kyxe.
15 Ha'e ramo oikuaa pavẽ 'rã xee ae SENHOR
aikoa, amboae regua ikuaia rupi araa uka vy
amboae yvy rupi amoaĩmba ramo.
16 Ha'e rami avi amongue ete'i 'rã aeja kyxe
gui oo jepe va'ekue, karuai ha'e mba'eaxy
vaikue gui guive, amboae regua ikuaia rupi
ha'e kuery omombe'u aguã ojeguarupy
ojapoague ha'e javi. Ha'e ramo oikuaa 'rã
xee ae SENHOR aikoa — he'i.

17 Ha'e ramo xea py SENHOR oayvu ombou
vy aipoe'i:

18 — Ava ra'y, rekyje reve 'rã re'u reiny
mbojape, ha'e reryryipa ha'e nanderekorã-
veia py rey'u 'rã yy.
19 Ha'e rami vy aipo're 'rã yvy re ikuai va'e
kuery pe: Po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu Israel yvy re Jerusalém pygua kuery
ha'e javi pe: Pe'u 'rã mbojape napen-
derekorãveia py, ha'e pey'u 'rã yy pen-
hemondyipa reve, mba'eta pendeyvy gui
oipe'apaa 'rã mba'emo ikuai va'ekue ha'e
javi, ha'e pygua kuery ojapo vaiague ha'e
javi re.
20 Ha'e rami vy tetã ikuai va'ekue ho'apa
'rã ivaipa reve, yvy voi ombovaipa pyre
'rã opyta. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae
SENHOR aikoa — he'i.

21 Ha'e gui xevy SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'ive:

22 — Ava ra'y, mba'e nunga ayvu tu nami
peẽ kuery pemombe'u va'ety Israel yvy re?
Mba'eta aipopeje: "Are teri ha'e va'e ára
ovaẽ aguã, ayvu SENHOR ombou va'ekue
ndojeupityi 'rãe guive", peje.
23 Ha'e nunga rupi aipo're ha'e kuery pe:
"Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Xee ajapo 'rã ha'e va'e ayvu rupi pen-
deayvu ve'ỹ aguã rami, Israel kuerya rupi
nomombe'uavei 'rã. Mba'eta ára ovaẽ ma
ouvy xee SENHOR ayvu ha'e javi ojeupitypa
aguã", 're ha'e kuery pe.
24 Mba'eta Israel kuery mbyte rupi
ndoikovei ma 'rã anhetẽgua e'ỹ oexa ra'u
va'e, neĩ nhombotavya rupi imba'ekuaa
va'e.

* 12:3 Ezequiel ma oguata ete aguã re'ỹ ijayvu, ha'e kuery pe Nhanderuete guigua oikuaa uka aguã rive. † 12:13 Huvixa Zedequias ndoexai raka'e Babilônia yvy, mba'eta ha'e py ovaẽ e'ỹ mbove hexa omombua (2 Reis 25.7).

25 Mba'eta xee SENHOR ae xeayvu 'rã, ha'e
ramo ayvu xee amombe'u va'e ma are'i e'ỹ
'rã oiko. Mba'eta xere pepu'ã rei va'e kuery,
pekuave teri reve xeayvu 'rã, ha'e ayvu
amombe'u va'ekue oiko 'rã — he'i SENHOR
Nhanderuete.
26 Ha'e gui xevy pe teĩgue ju SENHOR
oayvu ombou vy aipoe'i:
27 — Ava ra'y, ma'ẽ, Israel kuery aipoe'i
okuapy: "Ezequiel pe oexa ukaa va'ekue ma
mbovy rei e'ỹ ára reguarã, ayvu omombe'u
va'e ma raka'eve rã teri oiko va'erã", he'i
okuapy.
28 Ha'e nunga rupi aipo're ha'e kuery pe: Po
rami SENHOR Nhanderuete ijayvu: Xeayvu
peteĩve ma voi ndarei 'rã, ha'e ayvu
amombe'u va'e oiko 'rãe — he'i SENHOR
Nhanderuete.

13

Profeta kuery ramigua rive rovai ijayvuague

1 Ha'e gui ma xevy SENHOR oayvu ombou
vy aipoe'i:
2 — Ava ra'y, ndeayvu Israel pygua profeta
kuery rovai, mba'eta ha'e kuery ma oakã
gui rive ayvu omombe'u vy "Pendu SENHOR
ayvu", he'i 'rã okuapy.
3 Po rami ijayvu SENHOR Nhanderuete:
Nda'evei ete 'rã profeta kuery hi'arandu e'ỹ
va'e pe, mba'eta ha'e kuery ma onhe'ẽ ae
gui 'rã ijayvu mba'eve oexa e'ỹ re.
4 Israel kuery, penderegua profeta kuery
ma aguara'i tetã ivaipaague rupi ikuai va'e
rami rive.
5 Mba'eta ha'e kuery ma nomoatyrõi Israel
kuery retã kora pa'ũ, neĩ kora ndojapo
retavei guive peẽ kuery retã rupi, SENHOR
poxya ára py peẽ kuery re opu'ã okuapy
va'e rovai peĩ atã aguã.
6 Ha'e kuery ma anhetẽ rupi e'ỹ oexa ra'u,
ha'e nhombotavya rupi imba'ekuaa 'rã
okuapy. Mba'eta " SENHOR ae ijayvu", he'i
'rã okuapy xee namboui va'eri. Ha'e kuery
oarõ okuapy teĩ oayvuague oiko aguã.
7 Ha'e kuery anhetẽ rupi e'ỹ oexa ra'u,
nhombotavya rupi rive imba'ekuaa guive.
Mba'eta " SENHOR ae ijayvu", he'i 'rã
okuapy xee ndaxeayvui va'eri.
8 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu:
— Anhetẽ rupi e'ỹ mba'emo pexa ra'u,
ha'e penhombotavya rupi penemba'ekuaa
ramo xee aiko peẽ kuery rovai, he'i SENHOR
Nhanderuete.
9 Ha'e gui xepo amokuave'ẽ 'rã profeta
kuery anhetẽ rupi e'ỹ oexa ra'u ha'e nhom-
botavya rupi imba'ekuaa va'e rovai. Ha'e
rami rire ha'e kuery nomongetavei 'rã
xevygua kuery, hery noĩvei 'rã kuaxia Israel
kuery rery oĩa re, neĩ ndoikevei 'rã guive
Israel yvy re. Ha'e rami rã peikuaa 'rã xee
ae SENHOR Penderuete aikoa.
10 Mba'eta ha'e kuery ma xevygua kuery
mbotavypaa rupi ikuai. Ha'e vy "Mba'eve
ndoikoi 'rã", he'i 'rã okuapy, opa marãgua
oiko ta va'eri. Kora ojapoa nhavõ profeta
kuery omoxiĩ rei rive 'rã.
11 Ha'e nunga rupi imoxiĩa kuery pe "Kora
ho'apa ta ma" 're. Mba'eta oiko 'rã oky
ja'ea. Peẽ amandau kuery, pe'a ke, ha'e gui
ndee yvytu guaxu, eipeju.
12 Ha'e gui ne'exa, kora ho'a ma jave "Mamo
tu opyta xiĩ va'e ha'e va'e py pemoxiĩague?"
'ea 'rã pendevy.
13 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Xepoxya rupi ambou 'rã
yvytu guaxu, oky ja'ea nhombopagaarã
ha'e amandau jojukapaarã, amomba aguã.
14 Ha'e rami vy aitypa 'rã kora pemoxiĩ
va'ekue, ajapo 'rã yvy py rive itui aguã,
ha'e aexa uka 'rã ijytarã va'ekue. Kora ho'a
ramo pekanhymba 'rã iguy rupi. Ha'e ramo
peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
15 Ha'e rami py aexa ukapa 'rã xepoxya kora
rovai, pemoxiĩ rive va'e kuery rovai guive.
Ha'e vy aipoa'e 'rã pendevy: "Kora ma
noĩvei ma, imoxiĩare kuery okanhymba avi.
16 Ha'e va'e kuery ma Israel pygua profeta
kuery, mba'eta Jerusalém tetã re mba'eve
ndoikoi 'rãa rami ijayvu, opa marãgua oiko
ta va'eri", he'i SENHOR Nhanderuete.

Kunhague profeta ramigua rive rovai ijayvuague

17 — Ava ra'y, xevygua kunhague regua ma
oakã gui rive omombe'u SENHOR guigua.
Eiko ke ha'e kuery rovai, ndeayvu guive
ha'e kuery rovai,
18 ha'e vy aipo're: Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Nda'evei ete 'rã peẽ kun-
hague opa marãgua poapy kuaa ha'e tova
mo'ãa joo rami e'ỹ-e'ỹ pajerã pejapo va'e
pe, nhonhe'ẽ pendea katy guarã pejopy
aguã rive! Tyrã pa pemokanhyxe vi

xevygua kuery nhe'ẽ, ha'e rã amboae kuery
ma peraaxe pendejeupe guarã?
19 Peẽ kuery ma xevygua kuery mbyte nax-
emboetei pekuapy, peteĩ po'i cevada ha'e
peteĩ pẽgue mbojape rekovia rive. Ha'e
rami vy pejuka 'rã okuave aguã rami ikuai
va'ekue, ha'e rã omano aguã rami ikuai
va'ekue ma ndapejukai. Xevygua kuery pe
pendeapu rive, apu oenduxe vai okuapy
ramo.
20 — Ha'e nunga rupi po rami SENHOR
Nhanderuete ijayvu: Ma'ẽ, xee ma aiko
pajerã pejapo va'e rovai, mba'eta ha'e va'e
py nhonhe'ẽ pejopy guyra mbo'aa rami.
Ha'e rami vy aipe'apa 'rã pendepo gui, ha'e
guyra rami araa jepepa 'rã nhonhe'ẽ pejopy
va'ekue.
21 Pendegui amondoropa avi 'rã pendeova
mo'ãa peiporu va'ety. Ha'e rami vy xevygua
kuery araa jepepa 'rã pendepo gui. Ha'e
rami rire ha'e kuery nonhembojavei 'rã
pendere pejopy ve'ỹ aguã. Ha'e ramo
peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
22 Pendeapua rupi pemomboriau heko porã
va'e kuery py'a xee namomboriau ukai
va'eri, ha'e rã heko vai va'e po ma pemom-
baraete, ha'e kuery tape vai gui ojepe'a e'ỹ
aguã, tekove oupity e'ỹ aguã.
23 Ha'e nunga rupi ndapexavei 'rã anhetẽ
rupi e'ỹgua, napenemba'ekuaavei 'rã guive.
Xevygua kuery araa jepepa 'rã pendepo gui.
Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.

14

Ta'angaa mbojeroviaa kuery ombopaga aguã re ijayvuague

1 Ha'e va'e rire xea py ovaẽ Israel regua
nhomongeta va'ety kuery. Ha'e kuery
ovaẽmba ma vy oguapy okuapy xerenonde.
2 Ha'e ramo SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i xevy:
3 — Ava ra'y, kova'e avakue ma opy'a
py ae omopu'ã okuapy ta'angaa ombo-
jerovia aguã. Ha'e nunga ma guenonde py
oguereko riae teko vai py ojeity uka aguã.
Xapy'a rei nda'u xee aeja 'rã ri ha'e kuery
oporandu uka aguã xevy? Any.
4 Ha'e nunga rupi ha'e kuery pe ndeayvu
vy aipo're: Po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu: Israel kuery va'e regua ma ta'angaa
omopu'ã 'rã opy'a py ae, ha'e gui ha'e
nunga teko vai py ojeity uka aguã oguereko
teri reve ou 'rã profeta oĩa py oporandu
aguã. Ha'e kuery ou ramo xee SENHOR ae
ambovai vy xeayvu 'rã ta'angaa mbovy rei
e'ỹ oguerekoa re.
5 Ha'e rami aiko 'rã xejeupe guarã ajopy ju
aguã Israel kuery py'a, ta'angaa re oje'oi vy
xegui ojepe'apa rire.
6 — Ha'e nunga rupi aipo're Israel kuery
pe: Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Pejeko rerova ke, ha'e pejepe'a ta'angaa
pereko va'e gui. Pendekupe ke ojeguarupy
pereko va'e ha'e javi katy.
7 Mba'eta Israel kuery va'e regua, e'ỹ vy
Israel yvy re amboae regua ikuai va'e teĩ
xegui ojepe'a vy opy'a py ae omopu'ã 'rã
ta'angaa, ha'e gui ma teko vai py ojeity uka
aguã oguereko teri reve ou 'rã profeta oĩa
py ixupe oporandu uka aguã xevy. Ha'e
va'e ma xee SENHOR ae 'rã ambovai.
8 Ha'e va'e avakue rovai arova 'rã xerova
ajou vaia rupi. Ha'e rami vy ajapo 'rã ojojai
ha'e ayvu vai pyrã, xevygua kuery mbyte
gui aipe'a 'rã guive. Ha'e ramo peikuaa 'rã
xee ae SENHOR aikoa.
9 Ha'e gui xapy'a rei peteĩ profeta mba'emo
omombe'u 'rã ojekorea rupi, ha'e va'e ma
xee SENHOR ae ambotavy uka rã ijayvu.
Ha'e rami teĩ hexe xepo amokuave'ẽ vy
aipe'a 'rã xevygua Israel kuery mbyte gui.
10 Ha'e rami rã mokoĩve re 'rã oĩ ojejavyague
re opaga aguã: xevy pe oporandu uka rive
va'e opaga 'rã, profeta ramigua opagaa
rami avi.
11 Ha'e ramo Israel kuery xea gui ojepe'a
ve'ỹ aguã, nonhemongy'avei aguã gueko
vaia ha'e javi py. Ha'e ramo xevygua 'rã
ikuai, ha'e rã xee ma Tuuete 'rã aiko — he'i
SENHOR Nhanderuete.

Nhanderuete ha'evea rami nhombopaga aguã re ijayvuague

12 Ha'e gui teĩgue ju SENHOR oayvu om-
bou xevy. Ha'e vy aipoe'i:
13 — Ava ra'y, xapy'a rei peteĩ yvy regua
kuery ojejavy 'rã xerovai nda'evei ete va'e
ojapoa py. Ha'e ramo ha'e kuery rovai xepo
amokuave'ẽ vy ha'e kuery pe ndajou ukavei
'rã ho'u va'erã. Ha'e rami vy ha'e kuery re
ambou 'rã karuai avakue ha'e mymba kuery
amomba aguã ha'e va'e yvy gui.
14 Ha'e va'e yvy re mboapy avakue, Noé,
Daniel ha'e Jó ikuai teĩ guekove anho ha'e
kuery ogueraa jepe 'rãgue gueko porãa re
— he'i SENHOR Nhanderuete.

15 — Ha'e gui ma xapy'a rei ha'e va'e
yvy re xee ambou 'rã mymba inharõ va'e
nhomombaarã. Ha'e ramo ha'e va'e yvy
ombovaipa pyre ae 'rã opyta, ha'e inharõ
va'e kuery gui avave rei ndoaxavei 'rã ha'e
rupi.
16 Ha'e gui anhetẽ ete xee ae rekove rupi
aura vy aipoa'e: Ha'e va'e yvy re ha'e va'e
mboapyve avakue ikuai teĩ ndogueraa jepei
'rãgue gua'y neĩ guajy kuery ma voi. Ha'e
kuery anho'i 'rãgue oo jepe, ha'e rã yvy
ma ombovaipa pyre 'rãgue opyta — he'i
SENHOR Nhanderuete.
17 — Ha'e rami e'ỹ vy xapy'a rei ha'e va'e
yvy re kyxe ambou vy aipoa'e 'rã: "Kyxe,
eaxa ke ha'e va'e yvy rupi, avakue ha'e
mymba kuery amomba aguã", ha'e 'rã.
18 Anhetẽ ete xee ae rekove rupi aura
vy aipoa'e: Ha'e va'e yvy re ha'e va'e
mboapyve avakue ikuai teĩ ndogueraa jepei
'rãgue neĩ gua'y neĩ guajy kuery ma voi.
Ha'e kuery anho'i 'rãgue oo jepe — he'i
SENHOR Nhanderuete.
19 — Ha'e rami e'ỹ vy ha'e va'e yvy rovai
xapy'a rei ambou 'rã mba'eaxy vaikue, e'ỹ
vy anhoẽ 'rã xepoxya tuguy moẽarã ambou
vy, ha'e gui amokanhymba aguã avakue
va'e mymba kuery.
20 Anhetẽ ete xee ae rekove rupi aura vy
aipoa'e: Ha'e va'e yvy re Noé, Daniel ha'e
Jó ikuai teĩ ndogueraa jepei 'rãgue gua'y
neĩ guajy kuery. Gueko porãa re guekove
anho 'rãgue ogueraa jepe — he'i SENHOR
Nhanderuete.
21 Mba'eta SENHOR Nhanderuete aipoe'i:
— Jerusalém tetã re katuve ma avakue
ha'e mymba kuery okanhy 'rã, nhombopa-
gaarã irundyve regua ambou ramo: kyxe,
karuai, mymba inharõ va'e ha'e mba'eaxy
vaikue.*
22 Ha'e rami teĩ hembyrekue opyta 'rã
mbovy'i ete. Ha'e va'e kuery ma ogueraa
jepe 'rã gua'y ha'e guajy kuery. Ha'e gui
ma peẽ kuerya py ju ovaẽ ramo pexa 'rã
ha'e kuery reko mba'emo vai ojapo rã. Ha'e
ramo pendepy'a porã ju 'rã mba'emo vai
Jerusalém re ambou va'ekue ha'e javi gui.
23 Ha'e rami py ha'e kuery penembopy'a
porã ju 'rã pexa ramo ha'e kuery reko
mba'emo vai ojapo rã. Ha'e gui ma peikuaa
'rã rive e'ỹ Jerusalém re mba'emo vai am-
bouague — he'i SENHOR Nhanderuete.

15

*Yxypo 'ygue re Jerusalém tetã ombojo-
jaague*

1 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i xevy:
2 — Ava ra'y, yxypo 'ygue ma amongue
henda py nda'u amboae yvyra ka'aguy re
ikuai va'e gui ha'eveve va'e?
3 Yxypo 'ygue nda'u pejou 'rã mba'emo pe-
japo aguã? Tyrã pa oo mbotya re pemo'ã 'rã
imoiny, mba'emo peupi imoiny aguã?
4 Any, yxypo 'ygue ma tata py pemombo
rive 'rã okai aguã. Ha'e gui xapy'a rei
ijapy'i jovaive re, ha'e mbyte rupi voi
okaipa ma ramo ha'eve 'rã teve peiporu
aguã mba'emo pejapo aguã?
5 Ha'e nunga rupi ne'exa, okai e'ỹ mbove
mba'everã ndovarei va'ekue ma tata py
okai rire katuve ma ndovarei, tapyĩũ rive
opyta rire. Ha'e nungakue gui nda'eve 'rã
mba'emo pejapo aguã.
6 Ha'e nunga rupi yxypo 'ygue yvyra
ka'aguy rupi ikuai va'e mbyte gui peru
va'ekue tata py pemombo rivea rami avi
xee voi ajapo 'rã Jerusalém pygua kuery re
— he'i SENHOR Nhanderuete.
7 — Ha'e rami vy ha'e kuery re aikuaa pota
'rã ambopaga aguã. Xapy'a rei tata gui ha'e
kuery va'e regua oo jepe teĩ tata omomba
nho 'rã. Ha'e rã peikuaa 'rã xee ae SENHOR
aikoa, ha'e kuery re aikuaa pota ramo.
8 Ha'e rami vy ambovaipa 'rã ha'e kuery yvy,
teko vai rupi anho ikuai rire — he'i SENHOR
Nhanderuete.

16

*Jerusalém pygua kuery itavy reia re
ijayvuague*

1 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i xevy:
2 — Ava ra'y, ndeayvu ke Jerusalém pygua
kuery pe ojeguarupy ojapo okuapya re.
3 Ha'e vy aipo're: Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu Jerusalém tetã pe:* Cananeu
kuery yvy re neramoĩ kuery ikuaia py ae
reiko'i raka'e. Nderu ma amorreu, ha'e rã
ndexy ma heteu raka'e.

* 14:21 Apocalipse 6.8 * 16:3 Kova'e capítulo py Jerusalém tetã re Nhanderuete ijayvu, peteĩ kunha re ombojoja vy.

4 Ha'e gui ndetui'ia ára py ma nepuru'ã
ndojayaai raka'e, yy py nanemoakỹai guive
ndeky'a'o aguã, juky py nandekytyai, neĩ
nanenhovãai raka'e ajukue py.
5 Avave rei nanemboaxyai vy ndere
noma'ẽai raka'e ha'e rami opena aguã. Ha'e
rami 'rãgue py reiko'ia ára py nemomboa
raka'e mba'ety rupi rive, ndegui ojeguaru
pavẽ vy.

6 — Ha'e nunga rupi ndea'i rupi xee aaxa
vy aexa nderuguy re remy-remyĩ rejupy
rã. Ha'e vy ndevy pe aipoa'e va'ekue:
"Nderuguy re teri ndetui teĩ eikove. Tá,
nderuguy re teri ndetui teĩ eikove tema",
ha'e va'ekue.
7 Ha'e gui ma xee romboetave mba'ety hen-
hoĩ pyaupaa rami. Ha'e ramo ndeyvate,
ndetuvixave reovy vy neporã ete. Nekãrã
ojeapo, nde'a voi ipuku. Ha'e rami teĩ
ndepire rei teri, nerenhemondei vy.
8 Ha'e gui ndea katy'i rupi aaxa avy vy
roexa rã ovaẽ ma ra'e rejoayvu aguã ára.
Ha'e ramo nde'áry aipyo xeao puku apy'i,
ndepire reia anhovã aguã. Ha'e vy ndevy
pe aura reve ajapo xereve guarã. Ha'e
rire xera'yxyrã reiko — he'i SENHOR Nhan-
deruete.

9 — Ha'e gui ma yy py rombojau vy
roiky'a'opa nderuguy gui, ha'e gui roikyty
azeite py.
10 Romonhemonde avi ao ombojegua pyre
py, ndepy reguarã ame'ẽ mba'emo pirekue
iporãve va'e guigua, romoku'axã ajukue
ipererĩ'i va'e py, romonheovãmba guive
ajukue seda guigua py.
11 Rombojeguapa avi poapy regua py voi,
ndeaju'y re amoĩ guive mbo'y.
12 Nexĩ re ma rombojegua peteĩ ojere'i va'e
py, romonamixã, ha'e neakã re ma akã
regua iporã va'e amoĩ.
13 Ha'e rami py ouro ha'e prata py nde-
jeguapa. Ndeao ma ajukue pererĩ'i, seda
guigua ha'e ombojegua pyre py. Romon-
garu trigo iporãve, ei ha'e azeite py. Ha'e
ramo neporã ete vy huvixave ra'yxy rami
reiko.
14 Yvy regua ikuaia rupi ndereko oendupaa
neporã ete rã, mba'eta ndevaikuea noĩ,
ndere xerexakãa amoĩ rire — he'i SENHOR
Nhanderuete.

15 — Ha'e rami teĩ neporã reia re rive re-
jerovia vy ndetavy reia rupi reiko, ndereko
pavẽ oendu rã. Ha'e rami vy oaxa va'e pe
rei renheme'ẽ ixupe guarã rive.
16 Ha'e rami vy ajukue rereko va'ekue regua
reiporu yvy'ã áry ombojerovia atyrã joegua
e'ỹ-e'ỹ pytã va'e py rembojegua vy. Ha'e
py ma ndetavy rei. Ha'e va'e nunga ma
nda'evei ae oiko aguã.
17 Ita porãgueve, ouro ha'e prata ndejeguarã
ame'ẽ va'ekue remboi vy ava ra'angaarã
rejapo. Ha'e rami vy rejejavy ha'e nunga re.
18 Ha'e nunga ndeao ombojegua pyre rem-
boi avi vy ta'angaa renhovãmba. Ha'e gui
azeite ha'e heakuã porã va'e ame'ẽ va'ekue
ma ta'angaa renonde py remoĩ.
19 Ha'e gui tembi'u ame'ẽ va'ekue, trigo
iporãve va'e, azeite ha'e ei romongaru-
ague voi remoĩmba ha'e nunga renonde py
heakuã porãve va'e reve. Ha'e rami ete re-
japo reikovy — he'i SENHOR Nhanderuete.

20 — Ha'e ramigua áryve nememby kuery
ha'e ndepi'a kuery xera'yague ae reraa avi
vy rejuka uka ta'angaa pe rive oapya py.
Ha'e rami ete ndetavy reia nda'u mba'e e'ỹ'i
ri?
21 Mba'eta xera'y kuery rejuka uka vy
ta'angaa pe remboaxapa tata py reapy reve.
22 Ha'e rami ojeguarupy rejapoa ha'e nde-
tavy reia ha'e javi py nderexaraipa nekun-
hataĩ rã guare re, ndepire rei ha'e nandeaoi
reve nderuguy py remy-remyĩ rejupy jave
guare re guive.

23 SENHOR Nhanderuete aipoe'ive ju:

— Nda'evei, nda'evei ete 'rã ndevy!
Mba'eta opa marãgua ha'eve'ỹ va'e rejapo
ma rire
24 tetã mbyte ha'e javi rupi ae ju rejapo rem-
bojerovia atyrã, altar-rã heta guive rejapo.
25 Mba'eta ndea py tape ojerea ikuai va'e
ha'e javi rupi rejapo altar-rã, neporãague
remongy'apa vy. Ha'e rami vy oaxa va'e
pe rei tema reipe'a neretyma, tavy rei re-
japove tema reovy vy.
26 Ndetavy rei avi ndea katygua kuery Egito
guigua ra'y kuery hete guaxupa rei va'e
reve. Ha'e rami py xembopoxy aguã rami
remboetave tema ndetavy reia.
27 Ha'e nunga rupi ae nderovai amoĩ xepo
ndeyvy namboetaive vy. Romboaxa avi
filisteu kuery ndere ija'e'ỹ va'e kuery pe,
ha'e kuery oipotaa rami rei ndereko aguã,
opa marã rei reikoa gui ha'e kuery ojeguaru
rire.

28 Assíria pygua ra'y kuery reve voi nde-
tavy rei, ha'e rami reiko aguã anho tema
nda'eveive vy. Ha'e kuery reve ndetavy rei
va'eri nderepytu'uxei.
29 Ha'e rami 'rãgue py Canaã yvy ha'e javi
rupi ndetavy reive tema Caldéia yvy peve.
Ha'e rami teĩ nderepytu'uxei ae tema.
30 Ha'e gui ma SENHOR Nhanderuete
aipoe'ive ju:
— Ha'e rami reikoa py ndepy'a re
nekangya anho oĩ, kunha tavy rei oxĩ kuaa
e'ỹ va'e rami reiko vy.
31 Ha'e rami vy tetã rupi jaikea'i nhavõ rupi
rejapo reikovy ombojerovia atyrã, ha'e rã
tetã mbyte rupi ma altar-rã rejapo. Ha'e
rami avi kunha tavy rei rami e'ỹ guive reiko,
mba'eta peráta re'ỹ ndetavy rei vy.
32 Ta'yxy itavy rei va'e rami ae reiko, ome
'rãgue py avakue mboae omovaẽ va'e rami
rive.
33 Mba'eta kunha tavy rei pe ma mba'emo
ome'ẽa 'rã, ha'e rã ndee ma mba'emo
reme'ẽ rivepa jepi 'rã repenaa kuery pe,
ndea katy opa rupi gui ou aguã ndereve
itavy rei aguã.
34 Ha'e nunga rupi ndetavy reia py kunha
tavy rei rami e'ỹ reiko, mba'eta itavy rei
aguã ndereka okuapy va'e ndevy mba'emo
ome'ẽ 'rãgue py ndee ae mba'emo reme'ẽ
'rã ha'e kuery pe — he'i.
35 — Ha'e nunga rupi kunha tavy rei reiko
va'e, endu ke SENHOR ayvu.
36 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Repenaa kuery reve opa marã ndetavy rei
reikovy ndepire reia rupi. Ha'e gui ta'angaa
remopu'ã va'ekue pe ojeguarupy anho re-
japo, mba'eta ha'e nunga pe nememby
kuery ha'e ndepi'a kuery rejuka vy remoẽ
huguykue.
37 Ha'e nunga rupi ma'ẽ, aỹ ma amboatypa
'rã ndere opena va'ekue ha'e repenaa
va'ekue ha'e javi, ndere ija'e'ỹ va'e kuery
ha'e javi reve. Nderovai ae ambou 'rã opa
rupi gui. Ha'e rami vy ha'e kuery renonde
py rombopire reipa 'rã ha'e kuery pavẽ
nderexa aguã.
38 Ha'e rami vy xee rombopaga 'rã itavy rei
va'e ha'e jojukaare ombopagaa rami. Ha'e
vy romoingo axy 'rã xepoxy ha'e nda'evei
etea rupi.
39 Ha'e rami vy romboaxa 'rã ha'e kuery po
py. Ha'e ramo ha'e kuery oitypa 'rã ombo-
jerovia atyrã ha'e altar-rã rejapo va'ekue.
Omboipa 'rã ndeao, oipe'apa 'rã guive ita
porãgueve ndejeguaague. Ha'e rami vy
ndereja 'rã ndepire rei ha'e nandeaovei
reve.
40 Ha'e gui ma ha'e kuery heta ombou 'rã
nderovai guarã. Ha'e ramo ndeapipa 'rã
okuapy ita py, kyxe py ndepyxo 'rã guive.
41 Oapypa 'rã oo ndea py ikuai va'e, ha'e
gui nembopaga 'rã mbovy e'ỹ kunhague
oexaa py. Ha'e rami vy amombytu'upa
'rã ndetavy reiague, ha'e ramo mba'eve
nereme'ẽvei ma 'rã ndetavy rei aguã.
42 Ha'e rami vy mae anhenhandu porã ju
'rã ndevy xepoxyague ha'e nda'evei ete
aikoague gui. Apytu'u ete 'rã, ndevy ndax-
epoxyvei aguã rami.
43 Mba'eta nekunhataĩ rã guare re
nanema'endu'avei vy ha'e rami ete
xembopoxy rire, aỹ nde'áry ambou 'rã
reikoague rekovia, ojeguarupy rejapoague
áryve rejapo ve'ỹ aguã ha'e rami ete
ha'eve'ỹ va'e — he'i SENHOR Nhanderuete.
44 — Ha'e gui aỹ gui ma ijayvuxe va'e
meme 'rã nderovai aipoe'i: “Oxy rami ae avi
'rã imemby voi oiko”, he'i 'rã.
45 Mba'eta ndee ma ndexy ramigua ae ju,
mba'eta ndexy ma ome ha'e omemby kuery
gui ojeguaru raka'e. Ha'e ndekypy'y kuery
rami ae avi reiko, mba'eta ha'e kuery
ma ome ha'e omemby kuery gui ojeguaru
va'ekue meme. Ndexy ma heteu, ha'e rã
nderu ma amorreu raka'e.
46 Ha'e gui nderyke ma Samaria tetã, kuaray
apu'a'ia katy hekoa omemby kuery reve.
Ha'e rã ndekypy'y ma Sodoma tetã, kuaray
puku-a katy omemby kuery reve hekoa
va'e.
47 Ha'e gui ndee ma ha'e kuery rami avi
reiko ha'e kuery ojeguarupy ojapoa ha'e
javi rupi. Ha'e rami anho e'ỹ, ha'e kuery
rami ete reikoa áryve ma ha'e kuery gui
renhemongy'ave tema reikoa ha'e javi rupi.
48 Ha'e nunga rupi anhetẽ ete xee SENHOR
Penderuete xee ae rekove rupi aura vy
aipoa'e: Sodoma tetã omemby kuery reve
ma ndaeko vai raka'e ndee tyke nememby
kuery reve pendereko vaia rami ete.
49 Mba'eta po rami ma ndekypy'y Sodoma
heko vai: Omemby kuery reve ojejou porã
reia rupi tembi'u ndoatai ha'e ovy'a rei
va'eri peteĩve henda py noipytyvõi ipori-
aukue'i ha'e ojexavai va'e kuery.

50 Ha'e rami vy xerenonde rupi ojeguarupy
anho ojapo okuapy ojejou porã reia rupi.
Ha'e ramo ha'e nunga aexa vy aipe'apa
vyvoi ikuaiague gui.
51 Ha'e gui Samaria tetã ma ndee reje-
javya ramigua neĩ mbyte rupi peve ndo-
japoi. Mba'eta ndee ma ndekypy'y kuery
áryve rejapove tema heravy ojeguarupy,
ha'e rami vy ndejegui remboeko porãve
ndekypy'y kuery, opa mba'e vai rejapoa py
rive.
52 Ha'e gui ma ndere oĩ 'rã ndetavyague gui
rexĩ aguã. Rejapo ndekypy'y kuery nom-
bopagaaive aguã rami, mba'eta ha'e kuery
gui ojeguaruvepy py rejejavy rã ndegui ha'e
kuery heko porãve. Ha'e nunga rupi rexĩ
voi, ndere toĩ rexĩa, ndejegui ndekypy'y
kuery nerembopaga ukaive rã.
53 — Ha'e gui amoingo porã ju 'rã
ndekypy'y kuery, Sodoma ha'e imemby
kuery reve, Samaria imemby kuery reve
guive. Ha'e kuery reve ndee voi romoingo
porã ju 'rã,
54 ha'e rami reikoague ha'e javi gui rexĩa oĩ
aguã ha'e kuery rembopy'a porã ju aguã
rami.
55 Ha'e gui ndekypy'y kuery Sodoma ha'e
Samaria imemby kuery reve jypy ikuai
porãague rami ae ju ikuai ramo ndee ha'e
nememby kuery voi pendekuai porã ju 'rã
jypy pendekuaiague rami ae.
56 Ha'e gui rejejou porã rei vy ndeayvu rei
va'ekue ndekypy'y Sodoma re,
57 ndereko vaia ndojekuaai teri jave. Ha'e
gui aỹ ma ndere voi ha'e kuery re rami avi
Síria ha'e Filístia pygua kunhague ijayvu rei
okuapy, ijyvýry rupi ikuai va'e ha'e javi voi.
58 Mba'eta ndere oĩ 'rã repaga aguã opa marã
reikoague ha'e ojeguarupy rejapoague re —
he'i SENHOR.
59 Mba'eta po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu:
— Xee ma ndere ajapo 'rã ndee ae re-
japoague rami, mba'eta ndee ma remboyke
rive aura vy xereve guarã ajapo va'ekue.
60 Ha'e rami teĩ xema'endu'a nho 'rã nekun-
hataĩ jave py xereve guarã ndevy ajapo
va'ekue re. Ha'e rami vy ndevy ajapo ju 'rã
xereve guarã raka'e rã peve oĩ va'erã.
61 Ha'e va'e ára py reikoague re nema'endu'a
vy rexĩmba 'rã ndekypy'y kuery removaẽ
vy. Mba'eta nderyke ha'e ndekypy'y ikuai
va'ekue ma ndevy ame'ẽ 'rã nememby
kuery rami, va'eri xereve guarã ajapo
va'ekue rami vy e'ỹ ta'vy.
62 Mba'eta ndevy pe ajapo 'rã xereve guarã,
ha'e peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa,
63 nema'endu'a ha'e rexĩmba aguã, ha'e
romo'yvyĩ'i rire rejejou porã reia rupi ve'ỹ
ndeayvu aguã, reikoague ha'e javi gui rop-
erdoapa rire — he'i SENHOR Nhanderuete.

17

Mba'emo re ombojojaa rupi mokoĩ taguato ha'e uva'y omombe'uague

1 Ha'e gui xevy SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i:
2 — Ava ra'y, emombe'u peteĩ ayvu
mba'emo re rembojoja vy Israel kuery
oikuaa aguã.
3 Ha'e vy aipo're: Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Oiko peteĩ taguato tuvixa
va'e. Ipepo ha'e hague ma ipuku, hague
ma joo rami e'ỹ-e'ỹ pytã va'e. Ha'e va'e ma
Líbano yvy re ou. Ha'e vy oipe'a heravy
yary rovapy.
4 Yvyra rovapy omondo heravy vy ogueraa
peteĩ yvy mba'emo vendea ikuaia py.
Mba'emo vendea kuery retã py ae oeja ovy.
5 Ha'e gui henhoĩgue pendeyvy guigua ju
ogueraa vy onhotỹ peteĩ yvy porãa py.
Ojopy vy onhotỹ yy reia py, yy rembe rupi
yvyra ikuai va'e rami oiko porã aguã.
6 Ha'e va'e ma yvate vy uva'y hovana rei
va'e oiko. Nda'yvatei rei va'eri hakã ma
taguato-a katy ova oiny, iguy rupi hapo
porã guive. Ha'e rami vy uva'y ete oiko,
hakã porã ha'e hoky pyau guive.
7 — Ha'e gui oiko taguato tuvixa va'e
mboae. Ha'e va'e ma ipepo puku va'e,
hague reta guive. Ha'e ramo ha'e katy ju
ova uva'y rapo, hakã guive. Hi'yvypy guive
oo ha'ea katy, onhemoakỹ uka vy.
8 Yvy porãa py, ha'e yy anho oĩa rupi onhotỹ
hakã ha'e hi'a reta aguã, ha'e uva'y iporãve
va'e oiko aguã.
9 Aipo're: Po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu: Ha'e va'e uva'y oiko porã 'rã teve?
Taguato jypygua ou vy nomondoroi 'rã teve
hapo, ha'e ndojayai 'rã ri hi'a, hogue ha'e
ipyau jevy va'ekue ipirupa aguã? Mba'eta
imbaraete e'ỹ va'e, avakue mbovy'i ete teĩ
oapo'opa 'rã.
10 Ha'e gui amboae henda py onhotỹ ramo
ha'e py nda'u oiko porã 'rã ri? Any, mba'eta

yvytu kuaray oua katy oipeju ramo ipirupa
rive 'rã. Hi'yvypy guive 'rã ipirupa ovy.
11 Ha'e ramo xevy pe SENHOR oayvu om-
bou vy aipoe'i:
12 — Aỹ ma aipo're xere opu'ã rei va'e
kuery pe: Ndapeikuaai teve mba'erã pa
kova'e nunga oikoa? Ma'ẽ, Babilônia pygua
huvixa Jerusalém tetã re ou vy oipe'a her-
avy raka'e huvixave ha'e yvatekueve ikuai
va'ekue. Babilônia tetã katy ogueraapa.
13 Ha'e vy huvixave ra'y kuery regua peteĩ
ojou vy hexeve ojapo peteĩ rami ikuai aguã,
oura uka guive. Ha'e gui ijyvy gui ogue-
raapa ipo'aka va'ekue
14 openaa ha'e javi rupi yvyĩve'i aguã non-
hemboyvatevei aguã rami. Ha'e rami avi
peteĩ rami ikuai aguã regua ojapo va'ekue
rami ikuai va'e rire okuave'i nho 'rãgue.
15 Ha'e rami teĩ ha'e va'e huvixa ma Ba-
bilônia pygua huvixa rovai opu'ã vy guem-
biguai kuery omondouka raka'e Egito katy,
kavaju ha'e heta avakue ogueru aguã ha'e
gui. Ha'e rami ete mba'emo vai apoare
nda'u oo jepe 'rã ri? Peteĩ rami ikuai aguã
ojapo pyre ombovaipa rire nda'u oo jepe 'rã
teve?
16 Any, anhetẽ ete xee SENHOR Penderuete
xee ae rekove rupi aura vy aipoa'e: Ha'e
va'e omano 'rã Babilônia yvy py, huvixarã
moĩare yvy py ae, ha'e oĩa py ae 'rã
omano, ouraague ha'e peteĩ rami ikuai aguã
ojapoague ombovaipa rire.
17 Ha'e rã Egito pygua huvixa Faraó ma ixon-
daro ha'e hexegua kuery heta teĩ noipy-
tyvõi 'rã joe opu'ãa py, mba'eta tetã rovai
yvy omboaty 'rã kora áry rupi oaxa aguã
jojuka retaa rupi.
18 Mba'eta ouraague omboyke, ha'e peteĩ
rami ikuai aguã jopopyy ratã reve ojapo
va'ekue ombovaipa vy ha'e nunga ha'e javi
ojapo raka'e. Ha'e nunga rupi ae ndoo jepei
'rã.
19 Ha'e nunga rupi anhetẽ ete xee SENHOR
Penderuete xerekove rupi aura vy aipoa'e:
Xerery rupi ouraague omboykeague ha'e
peteĩ rami ikuai aguã ojapo va'ekue ombo-
vaipaague ma ajapo 'rã inhakã re ae ojeapa
aguã rami.
20 Ha'e rami vy hi'áry aipyo 'rã xekya, ha'e
vy ambo'a 'rã xenhuã py. Babilônia yvy
katy araa uka vy ha'e py aikuaa pota 'rã
xerovai opu'ã reiague re.
21 Hexeve ojava va'ekue, ixondaro kuery
ha'e javi reve ojukapaa 'rã kyxe py. Ha'e rã
okuave'i va'e ma amoaĩmba 'rã yvytu ha'e
javi oipejua katy. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee
SENHOR ae xeayvuague.
22 — Po rami SENHOR Nhanderuete
aipoe'i: Xee ma teĩgue ju aipe'a 'rã peteĩ
yary rovapy anhotỹ aguã. Hakã iporãvea
gui ajaya 'rã ipyauvea oĩ va'ekue, ha'e gui
peteĩ yvyty yvateve ha'e iporãve va'e áry ju
'rã anhotỹ.
23 Israel regua yvyty re ae 'rã anhotỹ. Ha'e
ramo hakã reta ha'e hi'a porã 'rã. Ha'e rami
vy yary iporãve va'e 'rã oiko. Iguýry ma opa
marãgua mymba kuery ikuai 'rã. Hakã rupi
ma kuaray'ãa py opa marãgua guyra ju 'rã
onhemboaity okuapy.
24 Ha'e rami rire yvyra ikuai va'e ha'e
javi oikuaa 'rã xee SENHOR ae yvyra
yvatekueve reitya aiko, ha'e rã yvyĩgueve
ma ambo'yvate va'e. Yvyra pyau amombiru
va'e, ha'e rã ipirukue ma ambopyau ju va'e.
Xee aipoa'eague xee SENHOR ae ajapo ju.

18

Peteĩ-teĩ gueko re ae oikuaa pota aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i xevy:
2 — Mba'exa tu peẽ kuery Israel yvy re
mba'emo oiko va'e pexa vy aipopeje: "Tuu
kuery uva aky ho'u rire ta'y kuery raĩ ju
nda'evei", peje?
3 Anhetẽ ete xee SENHOR Penderuete
xerekove rupi aura vy aipoa'e: Pova'e ayvu
ma napemombe'uvei ma 'rã Israel yvy rupi.
4 Mba'eta temimoingo nhe'ẽ ha'e javi ma
xevygua meme. Tuu kuery nhe'ẽ ha'e ta'y
kuery nhe'ẽ voi xevygua ae. Ojejavy va'e ae
omano 'rã.
5 — Ha'e gui xapy'a rei peteĩ ava heko
porã va'e vy ojapo 'rã ha'evea ramigua
joguerekoa py.
6 Ha'e rami vy ndo'ui 'rã xo'o yvyty áry
rupi ta'angaa pe ome'ẽ mbyre, neĩ noma'ẽi
'rã guive Israel kuery ta'angaa oguereko
va'e re, ndoguerojejavyi 'rã oirũ ra'yxy, neĩ
nonhembojai 'rã kunha gueko re oĩ va'e re.
7 Nombojexavai 'rã avave rei, mba'emo
oiporu va'ekue ome'ẽ kuerei 'rã iporukaare
pe, na'imondai 'rã, guembi'u omboja'o 'rã
okaruxe va'e pe, ha'e omonhemonde 'rã
guive ijao e'ỹ va'e kuery.

8 Ha'e va'e ma operáta oiporu uka rire nom-
boekovia retavei 'rã, hi'áryve ndojopyi 'rãe.
Ojoko 'rã opo ha'eve'ỹa rami ojapo e'ỹ aguã,
ha'e vy avakue re oikuaa potaa py ha'evea
rami meme 'rã joguereko anhetẽ ete rupi.
9 Ha'e va'e xeayvu aeja va'ekue rupi vy
ojapo 'rã aipota va'e, ha'evea rami meme
'rã oiko. Ha'e gui ma ha'e va'e heko
porã va'e oikove 'rã — he'i SENHOR Nhan-
deruete.
10 — Ha'e gui xapy'a rei ha'e va'e oguereko
'rã gua'y imonda va'e, jojukaa, e'ỹ vy ha'e
nunga va'e rei tema guyvy kuery pe ojapo
va'e.
11 Ha'e va'e ma peteĩve ojapo 'rã va'ekue
ndojapoi. Ha'e rami 'rãgue py ho'u 'rã
xo'o yvyty áry rupi ta'angaa pe rive ome'ẽ
mbyre, oguerojejavy 'rã oirũ ra'yxy,
12 ombojexavai 'rã iporiaukue'i ha'e
oipotapa rei va'e, imondaa rupi 'rã oiko,
nome'ẽvei ojerureague, ta'angaa re rive
oma'ẽ, ojeguarupy anho ojapo,
13 peráta oiporu uka rire ojopy retavexe
'rã guive. Ha'e gui ma ha'e va'e nda'u
oikove 'rã? Ndoikovei 'rãe. Ha'e ramigua
ojeguarupy ha'e javi ojapo rire ojukaa 'rã,
ha'e hexe ae 'rã oĩ huguy omoẽague re
opaga aguã.
14 — Ha'e gui aỹ ma, xapy'a rei oiko 'rã pe-
teĩ ta'y nguu ojejavy rã oexapa teĩ ha'ekue
ramigua ndojapoi va'e.
15 Ha'e rami vy ndo'ui 'rã xo'o yvyty áry
rupi ta'angaa pe ome'ẽ mbyre, noma'ẽi 'rã
ta'angaa Israel kuery oguereko va'e re, oirũ
ra'yxy ndoguerojejavyi 'rã guive.
16 Neĩ nanhomomboriau rei 'rã, nome'ẽ
e'ỹi 'rã ojerureague, na'imondai 'rã,
guembi'u omboja'o 'rã okaruxe va'e pe,
omonhemonde 'rã ijao e'ỹ va'e,
17 opo ndoipe'a e'ỹi 'rã iporiaukue'i pe,
peráta oiporu uka rire nomboekovia retavei
'rã, hi'áryve ndojopyi 'rã, ojapo 'rã guive
xee aipota va'e xeayvuague rupi oiko vy.
Ha'e va'e ma nomanoi 'rã nguu ojejavyague
re. Oikove 'rãe.
18 Ha'e rã tuu ma ojukaa 'rã heko vaiague
re, jokorea rupi oiko rire, oirũ kuery gui
imondaa rupi, ha'e heta va'e kuery mbyte
rupi ha'eve'ỹa ramigua ojapo guive rire.
19 — Ha'e rami teĩ peporandu 'rã: "Mba'e
re tu ta'y ndopagai 'rã nguu ojejavyague
re?" peje 'rã. Ha'e rami mba'eta ta'y
ma teko porã ha'e ha'evea ramigua ojapo
oikovy, ha'e xeayvuague omoĩ porã vy
ojapo avi oikovy. Ha'e nunga rupi ae oikove
'rã.
20 Mba'eta ojejavy va'e ae 'rã omano. Ta'y
ma ndopagai 'rã nguu ojejavyague re, neĩ
tuu ma voi ndopagai 'rã gua'y ojejavyague
re. Heko porã va'e re oĩ 'rã teko porã
rekovia, ha'e gui heko vai va'e re ma oĩ 'rã
gueko vaiague re opaga aguã.
21 — Ha'e rami avi xapy'a rei ojejavy
va'ekue ojeko rerova 'rã ojejavyague ha'e
javi gui, ha'e xeayvuague omoĩ porãmba vy
ojapo 'rã teko porã ha'e ha'evea ramigua.
Ha'e rami vy oikove 'rã, nomanoi 'rãe.
22 Ha'eve'ỹa ramigua ojapoague re ma
na'ima'endu'aavei 'rã. Teko porã rupi oiko
rire oikove 'rã.
23 Mba'eta xee nda'u arovy'a ri heko vai va'e
omano rã? Any, xee aipota ojejavyague gui
ojeko rerova oikove aguã — he'i SENHOR
Nhanderuete.
24 — Ha'e rami teĩ xapy'a rei heko porã
va'ekue ma gueko porãague gui ojepe'a vy
ojejavy ju 'rã, heko vai va'e ojeguarupy
ojapoa rami avi ojapo oikovy vy. Ha'e
va'e nda'u oikove 'rã teve? Any, mba'eta
teko porã rupi oikoague ha'e javi re
na'ima'endu'aavei 'rã. Ha'e va'e omano
'rã gueko vai ha'e ojejavy reia py.
25 — Ha'e rami teĩ aipopeje 'rã: " SENHOR
reko ma ha'eve'ỹa ramigua", peje 'rã. Aỹ
ma Israel kuery, pendu ma: Xereko nda'u
ha'eve'ỹa ramigua teve? Peẽ kuery reko e'ỹ
teve ikarẽ-karẽ va'e?
26 Ha'e nunga rupi xapy'a rei heko porã
va'ekue ma gueko porãague gui ojepe'a vy
teko vai rupi anho ri oiko vy omano 'rã ha'e
nunga py. Gueko vaia py ae 'rã omano.
27 Ha'e rami teĩ xapy'a rei heko vai va'e
ma gueko vaiague gui ojeko rerova vy teko
porã ha'e ha'evea ramigua anho ri ojapo vy
ojapo 'rã onhe'ẽ oikove aguã rami.
28 Mba'eta ojee ae oikuaa pota vy teko vai
rupi oikoague gui ojeko rerova ri vy oikove
'rã, nomanovei 'rãe.
29 Ha'e rami teĩ Israel kuery ma " SENHOR
reko ma ha'eve'ỹa ramigua", he'i okuapy.
Xereko nda'u ha'eve'ỹa ramigua teve? Is-
rael kuery, peẽ kuery reko e'ỹ teve ikarẽ-
karẽ va'e?
30 — Ha'e nunga rupi Israel kuery, xee
roikuaa pota 'rã peteĩ-teĩ reko re — he'i
SENHOR Nhanderuete. — Pejeko rerova

ha'e pejepe'a ke pendeko vaia ha'e javi gui.
Ha'e ramo 'rãe teko vai napendereityvei.
31 Ha'e rami vy peipe'a pendejegui pen-
dereko vaia ha'e javi, ha'e gui pendejee
pemoĩ uka penekuraxõ pyaurã ha'e pe-
nenhe'ẽ pyaurã. Mba'eta Israel kuery,
mba'e re 'rã tu pemano?
32 Mba'eta xee ma ndarovy'ai peteĩve pe-
mano rã. Ha'e nunga rupi pejeko rerova
peikove aguã — he'i SENHOR Nhanderuete.

19

Guary re Israel kuery ombojojaague

1 — Ha'e gui ndeayvu ke Israel regua
yvatekueve pe omboaxy va'e rami.
2 Ha'e vy aipo're 'rã: Marã ramigua tu
pendexy raka'e? Peteĩ guary kunha guary
kuery mbyte oiko, ha'e gua'y kuery mbyte
onheno oupy va'e. Ha'e va'e ma omon-
gakuaa gua'y kuery.
3 Peteĩ gua'y oguereko va'ekue tuja ma vy
imba'ejuka kuaa, avakue ho'upa peve.
4 Ha'e ramo ha'e nunga omombe'ua rã yvy
regua ikuai va'e oendupa okuapy. Ha'e
rami vy ombo'a yvykua ha'e kuery ojapo
va'ekue py. Ha'e vy ty'aĩ re ogueraa Egito
yvy katy.
5 Ha'e ramo ixy guary kunha va'e ma gua'y
oarõ va'ekue ogueraa rã nda'evei oikovy.
Ha'e rami vy gua'y mboae ju omongakuaa.
6 Ha'e ramo ha'e va'e ju tuja guary kuery
mbyte rupi. Ha'e vy imba'ejuka kuaa,
avakue ho'upa peve.
7 Avakue ojukaa rupi ojapo reta avi imeve'ỹ
aguã, ha'e tetã ikuai va'e omombytapa
tekoa ve'ỹ. Ha'e ramo okororõ rã yvy regua
kuery oendu vy ndaekorãvei rei okuapy.
8 Ha'e rami vy yvy regua kuery ha'ea katy
ikuai va'e onhemboatypa okuapy hovai.
Ha'e rami vy hi'áry rupi kya omombo vy
ombo'a yvykua ojapo va'ekue py.
9 Ty'aĩ py ojopy vy ombo'a nhuã py.
Ha'e rami vy Babilônia pygua huvixaa py
ogueraa. Ha'e py ma omboty peteĩ henda
ikorapa va'e py, Israel regua yvyty rupi
ijayvua noenduavei aguã.

Uva'y re ju ombojojaague

10 — Ha'e gui pendexy ma uva'y yakã
yvýry onhotỹ mbyre rami oiko. Yy reia py
onhotỹa rire hi'a porã, hakã reta guive.
11 Hakã ma imbaraete raxa, huvixa po
pyguarã. Ha'e vy hakã ha'e hoguepa reve
yvateve ovy rã pavẽ rei oexa okuapy yvate
etea.
12 Ha'e rami teĩ opoxy reve omondoroa, ha'e
yvy rupi oitya. Ha'e ramo hi'a ma yvytu
kuaray oua katy gui oipeju va'e omom-
birupa. Hakã mbaraetekue ma omopẽmbaa
rã ipirupa. Ha'e gui tata py ju oapypaa.
13 Ha'e gui aỹ ma tekoa e'ỹa py rive ju
onhotỹa yvy piru reia ha'e yy noĩa py.
14 Ha'e gui peteĩ hakã tuvixave'i va'e gui
ma tata ou vy omomba hi'a. Ha'e ramo
hexe noĩvei hakã imbaraete va'e huvixa po
pyguarã — he'i.

— Po rami 'rã reronhemboaxy, ha'e per-
onhemboaxy pavẽ aguã.

20

Egito yvy gui Israel kuery oo rire ojeguarupy rupi ae tema ikuaia re ijayvuague

1 Ha'e gui sete ma'etỹa ha'e peteĩ nhiruĩ
jaxya re, dez araa py ma Israel regua
nhomongeta va'ety kuery jogueru xea py,
SENHOR pe oporandu uka aguã. Ha'e rami
vy oguapypa okuapy xerenonde.
2 Ha'e ramo xevy pe SENHOR ombou oayvu.
Ha'e vy aipoe'i:

3 — Ava ra'y, ndeayvu ke Israel regua
nhomongeta va'ety kuery pe. Ha'e vy
aipo're: Po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu: Peẽ kuery pa xevy peporandu ukaxe
vy peju? Anhetẽ ete xee SENHOR Pen-
deruete xee ae rekove rupi aura vy aipoa'e:
Nda'evei peẽ kuery peporandu uka aguã
xevy.
4 Ha'e gui ndee ava ra'y, ndeayvu ta pa ha'e
kuery reko vaia re? Eikuaa uka ke ha'vy
tamoĩ kuery ojeguarupy ojapoague.
5 Ha'e vy aipo're: Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Israel kuery xejeupe guarã
aiporavo vy xepo aupi reve aura va'ekue
Jacó ramymino kuery pe ajekuaa uka reve.
Egito yvy re ikuai jave xepo aupi reve ha'e
kuery pe aura vy "Xee ma SENHOR Pen-
deruete", ha'e va'ekue.
6 Ha'e va'e ára xepo aupi reve ha'e kuery pe
aura Egito yvy gui aipe'apa aguã re, peteĩ
yvy ha'e kuery peguarã aiporavoague py
araa aguã, kamby ha'e ei ndoataia ha'e yvy
jave gui iporãvea py.
7 Ha'e rami vy aipoa'e ha'e kuery pe:
"Peteĩ-teĩ peipe'a 'rã pendejegui mba'emo
ojeguarupy pexaxe vai va'ekue. Pen-
hemongy'ave eme Egito pygua ta'angaa

pembojeroviaa py. Mba'eta xee ae ma
SENHOR Penderuete aiko", ha'e va'ekue.
8 Ha'e rami teĩ ha'e kuery naxenhe'ẽ ren-
duxei vy opu'ãmba okuapy xerovai. Ha'e
rami vy mava'eve rei ojegui ndoipe'ai
ojeguarupy oexaxe vai va'e, ndojepe'ai
guive Egito pygua ta'angaa ombojeroviaa
gui.

— Ha'e ramo xee aipoa'e va'ekue ha'e
kuery áry xepoxya anhoẽ aguã re, ha'e
kuery pe xepoxya aexa ukapa peve Egito
yvy re ikuaia py.
9 Ha'e rami teĩ amboae rami ju ha'e kuery re
ajapo xerery amboete ukaa rupi vy, xerery
re yvy regua ijayvu rei e'ỹ aguã ha'e kuery
yvy re xevygua kuery ikuaia rupi, mba'eta
yvy regua kuery oexaa py ae xevygua kuery
pe ajekuaa uka rire Egito yvy gui aipe'apaa
py.
10 Ha'e rami vy aipe'apa Egito yvy gui, ha'e
tekoa e'ỹa katy ju araa.
11 Ha'e kuery pe ame'ẽ xeayvua, aikuaa uka
guive aipota va'e. Ha'e va'e ma avakue
ojapopa ri vy okuave 'rã ha'e va'e rupi.
12 Ha'e kuery rekorã ame'ẽ avi sábado ára
omboete aguã, xee aeko mbo'e aguã, ha'e
gui ha'e kuery oikuaa aguã xee SENHOR ae
iky'a'oa aikoa.
13 Ha'e rami teĩ Israel kuery ma tekoa e'ỹa py
araa ague py ju opu'ãmba okuapy xerovai.
Ha'e rami vy nda'ikuaixei xeayvuague ha'e
aipotaa aikuaa uka va'ekue rupi, ha'e va'e
avakue ojapopa vy okuave 'rã va'eri. Ha'e
rami vy opa mba'e py omongy'a okuapy
sábado ára pyguarã aeja va'ekue. Ha'e
nunga rupi tekoa e'ỹ pyve xeayvu ha'e
kuery áry xepoxya anhoẽ aguã re, amokan-
hymba ete aguã.
14 Ha'e rami teĩ ha'e kuery re amboae rami ju
ajapo xerery amboete ukaa rupi vy, xerery
re yvy regua kuery ijayvu rei e'ỹ aguã, ha'e
kuery yvy gui xevygua kuery aipe'apa rire.
15 Ha'e rami vy tekoa e'ỹa py ju xepo aupi
reve ha'e kuery pe aura va'ekue ijyvyrã
va'ekue py araa ve'ỹ aguã re, kamby ha'e ei
ndoataia ha'e yvy jave gui iporãvea py.
16 Mba'eta ha'e kuery ndojapoxei okuapy
xeayvuague, aipotaa rami nda'ikuaixei
guive, sábado ára pyguarã amoĩ va'ekue voi
omongy'apa, mba'eta okuraxõ py ta'angaa
kuery re rive oje'oixe.
17 Ha'e rami teĩ ha'e kuery re ama'ẽ
aperdoaa rupi, amokanhymba 'rãgue py,
namomba etei tekoa e'ỹa rupi ikuaia py.

18 — Ha'e rami teĩ ha'e kuery ra'y kuery pe
ma xeayvu tekoa e'ỹa py. Ha'e vy aipoa'e
va'ekue: "Peiko eme penderu kuery ikua-
iague rupi, pejapo eme ha'e kuery oipotaa
rami, penhemongy'a eme guive ha'e kuery
ta'angaa oguereko va'e rupi rive.
19 Mba'eta xee ae ma SENHOR Penderuete
aiko. Pendekuai ke xeayvuague rupi, ha'e
pemoĩ porã xee aipota va'e pejapopa aguã.
20 Pemboete sábado ára pyguarã aeja
va'ekue, mba'eta oĩ 'rã xee roeko mbo'e
aguã, xee ae SENHOR Penderuete aikoa
peikuaa aguã", ha'e va'ekue.
21 Ha'e rami teĩ ta'y kuery voi opu'ãmba
okuapy xerovai. Ha'e rami vy xeayvuague
rupi nda'ikuai, nomoĩ porãi guive aipota
va'e, ha'e va'e avakue ojapopa vy okuave 'rã
va'eri. Ha'e rami 'rãgue py omongy'apa rei
okuapy sábado ára pyguarã aeja va'ekue.

— Ha'e rami rire xee xeayvu ha'e kuery
áry xepoxya anhoẽ aguã re, tekoa e'ỹa py
ikuaia py ha'e kuery pe xepoxya aexa ukapa
peve.
22 Ha'e rami teĩ xerery amboete ukaa rupi
vy xepo ajoko va'ekue, xerery re yvy regua
kuery ijayvu rei e'ỹ aguã ha'e kuery oexaa
py xevygua kuery aipe'apa rire.
23 Ha'e rami vy tekoa e'ỹa py xepo aupi reve
ha'e kuery pe aura yvy regua kuery ikuaia
rupi amoaĩmba aguã re, ijyvy ha'e javi rupi.
24 Mba'eta xevygua kuery ndojapoi karam-
boae xeayvuague, nda'ikuaixei aipotaa
rami, omongy'apa sábado ára pyguarã
aeja va'ekue, ha'e ta'angaa nguu kuery
oguereko va'ekue oexa vy oendu avi
ombojeroviaxea.
25 Ha'e nunga rupi ha'e kuery pe aeja uka
amboae regua ayvu iporã e'ỹ va'e rupi ikuai
aguã, ha'e heko mboaerã ha'e va'e rupi
ikuai aguã va'ekue'ỹ.
26 Ha'e rami vy aeja ta'angaa pe mba'emo
ome'ẽa py onhemongy'apa rei aguã, gua'y
kuery oiko ypy'i va'ekue tata py oapya py.
Ha'e rami ikuai aguã aeja namboekorãvei
aguã, xee ae SENHOR aikoa oikuaa pavẽ
aguã.

27 — Ha'e nunga rupi ndee ava ra'y,
ndeayvu ke Israel kuery pe. Ha'e vy aipo're:
Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu: Pen-
eramoĩ kuery ma pova'e py ju opu'ã rei
okuapy xerovai.

28 Mba'eta yvy ha'e kuery pe ame'ẽ aguã re
xepo aupi reve auraague py araa ma rire
teĩ, ha'e kuery peteĩ yvy'ã yvate va'e, e'ỹ vy
peteĩ yvyra hogue ana va'e oexa nhavõ ha'e
py rive mba'emo ome'ẽ okuapy ta'angaa
pe, heakuã porã va'e omoĩ ha'e mba'emo
rykue onhoẽ okuapy xembopoxy aguã rami
rive.
29 Ha'e ramo xee aipoa'e ha'e kuery pe:
"Mba'e yvyty tu kova'e, ha'e katy peẽ kuery
peo pekuapy aguã?" ha'e va'ekue. Mba'eta
hery ma Yvyty Ombojeroviaaty oĩa, kova'e
ára peve.
30 Ha'e nunga rupi aỹ aipo're Israel kuery
pe: Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Peẽ kuery voi penhemongy'apa pekuapy,
peneramoĩ kuery rami ae ju. Mba'eta peẽ
kuery ju pendetavy tema ojeguarupy ha'e
kuery oguereko va'ekue rupi peo vy.
31 Mba'eta aỹ peve penhemongy'apa 'rã
ta'angaa pe mba'emo peme'ẽa py, pen-
dera'y kuery ae peapy vy guive. Ha'e rami
teĩ Israel kuery, peju ri ty'y xevy pepo-
randu uka vy? Anhetẽ ete xee SENHOR
Penderuete xerekove rupi aura vy aipoa'e:
Peẽ kuery ma nda'evei ae xevy peporandu
uka aguã.
32 Peẽ kuery aipopeje: "Ore ma yvy regua
kuery reko rami 'rã orekuai yvyra ha'e ita
guigua rive rombojeroviaa rupi, amboae
yvy re ikuai va'e reko rami", peje. Ha'e
rami teĩ peneakã gui rive ha'e rami pen-
dekuaixea ndoikoi 'rãe.
33 Mba'eta anhetẽ ete xee SENHOR Pen-
deruete xerekove rupi aura vy aipoa'e:
Peẽ kuery re xepo'aka 'rã xepo aupi vy
xepo'akaa aexa uka reve, xepoxya anhoẽa
rupi.
34 Ha'e rami vy roipe'apa ju 'rã yvy regua
kuery ikuaia mbyte romoaĩague gui, rom-
boatypa ju 'rã yvy pendekuaiague gui.
Xepo aupi vy xepo'akaa aexa uka reve 'rã
ajapo, xepoxya anhoẽa rupi guive.
35 Ha'e rami vy yvy regua ikuaia katy ju
rogueraa 'rã tekoa e'ỹa katy rami. Ha'e gui
ha'e py ma aikuaa pota 'rã peẽ kuery re,
jova re nhama'ẽ reve.
36 Mba'eta Egito regua tekoa e'ỹa rupi pen-
eramoĩ kuery re aikuaa potaague rami ae
ju peẽ kuery re voi aikuaa pota 'rã — he'i
SENHOR Nhanderuete.
37 — Ajapo 'rã xepopoka guýry rupi peaxa
aguã rami. Ha'e rami vy romo'arandu 'rã
xereve guarã ajapo va'ekue rami vy.
38 Penembyte gui aipe'apa 'rã xere opu'ã
ha'e naxenhe'ẽ rendui va'ekue. Ha'e kuery
ikuaiague yvy gui aipe'a teĩ ndooi 'rã Israel
yvy re. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae
SENHOR aikoa.
39 — Ha'e rã peẽ Israel kuery pe xee
SENHOR Penderuete aipoa'e: Naxenhe'ẽ
renduxei vy tapeo, peteĩ-teĩ pendekuai
ta'angaa pe rive aỹ ha'e raka'eve'i peve.
Ha'e rami teĩ pemongy'a reive eme xer-
ery iky'a e'ỹ va'e, ta'angaa pe mba'emo
peme'ẽa py.
40 Mba'eta xevygua yvyty iky'a e'ỹ va'e, Is-
rael regua yvyty yvatevea áry ma Israel
kuery ha'e javi 'rã xembojerovia okuapy —
he'i SENHOR Nhanderuete. — Ha'e va'e yvy
re ae 'rã ha'e javive xembojerovia. Ha'e py
ma xee arovy'a ju 'rã. Ha'e py ae aipota
'rã mba'emo xevy peme'ẽ, mba'emo pereko
va'e jypygua iporãgueve, mba'emo iky'a e'ỹ
va'e guive.
41 Yvy regua kuery mbyte gui roipe'a vy
peaĩmbaague gui romboatypa ju rire xee
rojou porã 'rã heakuã porã va'e rami. Ha'e
ramo yvy regua kuery oexaa py aikuaa uka
'rã iky'a e'ỹ va'e aikoa, peẽ kuery pen-
dekuaia rupi.*
42 Ha'e gui Israel yvy re roguerupa ma ramo
peikuaapa 'rã xee ae SENHOR aikoa, ha'e
va'e yvy xepo aupi reve peneramoĩ kuery
pe ame'ẽ aguã re auraague py ae.
43 Ha'e py ma penema'endu'a 'rã
mba'emo vai rupi pendekuaia py pen-
hemongy'apaague re. Ha'e rami vy
pejeguaru 'rã pekuapy pendejegui ae,
pendereko vaia rupi pendekuaiague re.
44 Ha'e gui xerery amboete ukaa rupi vy
romboaxy ju ramo peikuaa 'rã xee ae SEN-
HOR aikoa. Mba'eta Israel kuery, pendeko
vaiague re norombopagavei 'rã, opa marã
pendekuaiague re'ỹ guive — he'i SENHOR
Nhanderuete.

Kuaray puku-a katygua kuery rovai ijayvuague

45 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou ju vy
aipoe'i xevy:
46 — Ava ra'y, ema'ẽ kuaray puku-a
katy, ha'e vy ndeayvu ha'e kuery rovai.

* 20:41 2 Coríntios 6.17 * 20:46 Apy ma profeta ijayvu Jerusalém tetã ha'e Judéia yvy regua kuery re.

Emombe'u xeayvu ka'aguy kuaray puku-a
katygua rovai.*
47 Ha'e vy aipo're ha'e py ikuai va'e pe:
Pendu ke SENHOR ayvu. Po rami SENHOR
Nhanderuete ijayvu: Aỹ ma amoendy 'rã
tata pendea py yvyra pyau ha'e ipirukue
ha'e javi mokanhyarã. Ndoguevei 'rã
tata rendy. Ha'e rami 'rãgue py pen-
derova okaipa 'rã kuaray puku-a katy guive
ijapu'a'ia katy peve.
48 Pavẽ avakue oikuaa 'rã xee SENHOR ae
imoendyare aikoa. Ndoguevei 'rãe — he'i.
49 Ha'e ramo xee aipoa'e:
— Ai SENHOR Xeruete! Ha'e kuery ijayvu
'rã xere: "Ha'e va'e e'ỹ ri ty'y ayvu rive
mombe'uaty oiko?" he'i 'rã okuapy xevy —
ha'e.

21

SENHOR guigua kyxe re ijayvuague

1 Ha'e gui xevy SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i:
2 — Ava ra'y, ema'ẽ Jerusalém katy. Ha'e
vy ndeayvu ha'e kuery ombojeroviaaty
ikuai va'e rovai. Emombe'u xeayvu Israel
yvy ha'e javi rovai.
3 Ha'e vy aipo're: Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Ma'ẽ, peẽ kuery rovai aiko.
Ha'e rami vy xekyxe aekyi 'rã hyru gui
penembyte gui amomba aguã heko porã
ha'e heko vai va'e guive.
4 Mba'eta penembyte gui amomba 'rã heko
porã ha'e heko vai va'e. Xekyxe aekyi 'rã
hyru gui temimoingo ha'e javi rovai rupi,
kuaray puku-a katy guive ijapu'a'ia katy
peve.
5 Ha'e ramo oikuaa pavẽ aguã xee SENHOR
ae hyru gui xekyxe aekyi va'ea, hyru py noĩ
jevyvei 'rã guive.
6 — Ha'e nunga rupi ndee ava ra'y, nepoaẽ
nhendu ke. Ha'e kuery oendua py nepoaẽ
nhendu 'rã ndepy'a py nda'evei ete reve.
7 Ha'e gui ha'e kuery oporandu 'rã ndevy:
"Mba'e re tu ha'e rami ete nepoaẽ ri?"
he'i 'rã ndevy. Ha'e ramo aipo're 'rã:
"Mba'emo aendu ramo'i va'ekue re rima
xepoaẽ. Mba'eta ha'e nunga oiko rã
pavẽ opy'a py onhemondyipa 'rã, pavẽ po
ikangypa, pavẽ rei onhe'ẽ py ndaekorãvei
'rã okuapy, pavẽ renapy'ã yy rami rive 'rã
opyta na'imbaraetevei vy. Ha'e nunga ou
ma oiny, ojeupity 'rãe, he'i SENHOR Nhan-
deruete", 're 'rã.
8 Ha'e gui teĩgue ju SENHOR oayvu xevy
ombou. Ha'e vy aipoe'i:
9 — Ava ra'y, emombe'u ju xeayvu. Ha'e
vy aipo're: Po rami SENHOR ijayvu: Kyxe
oaĩmbe'epa ha'e omboverapa pyre oĩ.
10 Jojuka aguã oaĩmbe'ea, ha'e overa va'e
rami ete omboveraa.
— Ha'e rami teĩ Israel kuery aipoe'i 'rã:
"Javy'a nho 'rã jakuapy! Xera'y po pygua
ma yvyra amboae kuery oguereko va'e gui
ipo'akapave", he'i 'rã okuapy.*
11 Ha'e rami teĩ Nhanderuete ombovai:
— Ha'e va'e kyxe ma omboveraa rei
mba'eta oiporua 'rãe. Oaĩmbe'e ha'e om-
boverapaa ma jojukaarã po py amboaxa
aguã.
12 Ha'e nunga rupi ndee ava ra'y, neraxẽ
ha'e nepoaẽ rei ke, mba'eta xevygua kuery
rovai 'rã oiporua, Israel regua yvatekueve
ha'e javi rovai guive. Ha'e va'e kuery ma
amboaxapa 'rã kyxe revegua pe, xevygua
kuery ha'e javi reve. Ha'e nunga rupi
eipete-pete nde'u rupi.
13 Mba'eta ou 'rã pendereko a'ãarã. Ha'e
gui penderuvixa ipo pygua va'e nhomoingo
axy va'ekue noĩvei ramo mba'exa 'rã tu
peiko? — he'i SENHOR Nhanderuete.
14 — Ha'e gui ndee ava ra'y, emombe'u ke
xeayvu, ejepopete-pete guive. Tove kyxe
mokoĩgue tajopyxo, mboapykue peve tajo-
juka, jova-jovaive gui tou jojukaa rupi.
15 Ha'e kuery okuraxõ py onhemondyi rei
aguã, ha'e okẽ oẽaty ha'e javi rupi heta ho'a
aguã. Ajapo 'rã kyxe overa va'e rami hexakã
aguã. Mba'eta jojuka aguã ae omboveraa
ha'e oaĩmbe'epaa.
16 Ha'e gui ndee kyxe, tereo reiporu kuaa
katy nembaraetea ha'e javi reve, ha'e gui
reiporu kuaa e'ỹa katy ju tereo, reoa katy
rei.
17 Ha'e ramo xee voi ajepopete avi 'rã xe-
poxyague gui apytu'u vy. Xee SENHOR ae
xeayvu va'e — he'i.
18 Ha'e gui xevy SENHOR ombou ju oayvu.
Ha'e vy aipoe'i:
19 — Ndee ava ra'y, ejapo ke mokoĩ tape
ra'angaa, ha'e va'e regua peteĩ rupi Ba-
bilônia pygua huvixa okyxe reve ou aguã.
Mokoĩve ma peteĩ'i yvy gui ou va'e. Ha'e gui

* 21:10 Israel kuery "Xera'y" he'ia ma nguvixave re ijayvu vy, hexe anho rei ojeroviaa rupi.

tetã oẽaty katy'i emoĩ avi mokoĩ yvyrape'i
tape rexa ukaa.
20 Embopara imoiny peteĩ tape Amom kuery
rekoa Rabá katy kyxe reve oo aguã, ha'e
rã amboae ma Judá ha'e Jerusalém tetã
ikorapa va'e katy oo aguã.
21 Mba'eta Babilônia pygua huvixa opyta
'rã ho'amy tape rakãmby py, mokoĩ tape
joa katy e'ỹ oĩa py, nguu ete kuery pe
ranhe imba'ekuaa aguã. Ha'e rami vy hu'y
ombovava-vavaa ma ramo peteĩ oekyi 'rã,
ta'angaa ngoo gui ogueru va'ekue pe opo-
randu 'rã, ha'e mba'emo py'akue rupi avi
'rã imba'ekuaa.
22 Ha'e gui imba'ekuaa rupi oikuaa 'rã
oiporu kuaa regua re Jerusalém tetã katy
ae oo aguã. Ha'e rami vy oiko katu 'rã
tetã rokẽ omopẽ aguã, jojuka aguã re ijayvu
atã, joe opu'ãa aguã re ojapukai, okẽ mopẽa
py tetã rokẽ re ombota, tetã kora re yvy
omboaty vy omovã, ha'e torre ojapo aguã.
23 Ha'e gui judeu kuery hexeve peteĩ rami
ikuai aguã re oura va'ekue ma ha'e nunga
oendu vy "Apu" he'i 'rã okuapy. Ha'e rami
teĩ ha'e kuery reko vaiague re Nhanderuete
oikuaa pota 'rã ombo'a ukapa aguã.

24 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
aipoe'i:

— Anhetẽ ae peẽ kuery xemoma'endu'a
pendereko vaia re aikuaa pota aguã,
mba'eta pendereko vaia ojekuaa porã,
mba'emo pejapoa ha'e javi py pexa uka
pejejavya. Ha'e rami ete xemoma'endu'a
rire rombo'apa 'rã ha'e nungakue re.
25 Ha'e gui ndee Israel kuery ruvixa opa
marã rei ndereko vai ete va'e, ovaẽ ma oiny
nde'ára opaa py rombopaga aguã.
26 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu
ndevy: Emboi ke neakã regua ha'e coroa,
mba'eta ha'ekue rami ve'ỹ 'rã oiko. Mba'eta
yvyĩgueve'i omboyvatea 'rã, ha'e rã
yvatekueve ma omo'yvyĩ'ia 'rã.
27 Ivaipa, ivaipa 'rã! Aỹ ma xee ambovaipa
'rã neretã, ha'e ramo noĩvei 'rã, opena kuaa
va'erã ou e'ỹa ja. Ha'e va'e pe ma amboaxa
ju 'rã.

28 — Ha'e gui ndee ava ra'y, emombe'u ke
xeayvu. Po rami SENHOR Penderuete ijayvu
Amom pygua kuery ijayvu reia re. Ha'e gui
aipo're 'rã: Kyxe, kyxe hyru gui oekyia ma,
omboveraa jojuka aguã, nhomomba ha'e
overa va'e rami hexakã aguã.
29 Ha'e va'e ma ojaya 'rã opa marã heko vai
va'e kuery aju'y, mba'eta ovaẽ ma hi'ára
opaa py ambopaga aguã, mba'eta peẽ kuery
rekorã oexa'ãa rupi rive omombe'u rire,
ha'e kuery ae oexa ra'uague rupi.

30 — Ha'e gui emoĩ ju ndekyxe hyru py.
Mba'eta yvy reikoague py ae ju 'rã rom-
bopaga.†
31 Ha'e rami vy nde'áry ambou 'rã xepoxya,
nderovai rupi aipeju 'rã tata rami xepoxya
regua, ha'e gui romboaxa 'rã avakue nhom-
boaxya rupi e'ỹ nhomoingo axy raxa va'e
kuery po py.
32 Ha'e ramo reiko 'rã mba'emo pirekue
oapy pyrã rami. Nderuguy omoẽa 'rã
ndeyvy re ae. Ndere na'ima'endu'aavei 'rã,
xee SENHOR ae xeayvu rire.

22

Jerusalém pygua kuery ojeguarupy ojapo okuapya re ijayvuague

1 Ha'e gui xevy SENHOR oayvu ombou ju
vy aipoe'i:

2 — Ha'e gui ndee ava ra'y, ndeayvu
ta pa tetã pygua kuery jouguy omoẽague
re? Ndeayvu ke ha'vy ojeguarupy ojapo
okuapya ha'e javi re.*
3 Ha'e gui aipo're: Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Nda'evei ete 'rã tetã jouguy
moẽa ikuaia va'e pe. Mba'eta ta'angaa
pejapo va'ekue rupi penhemongy'a vy pen-
derovairã ae pejapo pekuapy pepagaa ára
pyguarã ovaẽ peve.
4 Mba'eta jouguy pemoẽa py pendepo ae
pemongy'apa. Mba'eta ta'angaa peẽ ae pe-
japo va'ekue rupi penhemongy'a vy pejapo
pepaga aguã ára ovaẽ aguã rami. Pen-
ema'etỹa opa ta ma. Ha'e nunga rupi ae
xee ajapo amboae regua kuery yvy jave rupi
ikuai va'e pendejojai rei ha'e penembojaru
rei aguã rami.
5 Pendea katy'i ha'e mombyry rupi ikuai
va'e voi ijayvu vaikue rei 'rã okuapy pen-
dere, mba'eta oikuaa pavẽ opa marã rei
pendekuaia.

6 — Ha'e gui Israel regua yvatekueve voi,
peteĩ-teĩ opo'akaa rupi mba'eve ndojapoi
'rã jouguy omoẽ e'ỹ vy.

† 21:30 Apy ma Babilônia pygua huvixa pe ju Nhanderuete ijayvu ombopaga aguã re.

* 22:2 "Tetã" he'ia ma Jerusalém ae (Mateus 23.37; Lucas 13.34).

7 Ha'e rami vy penembyte rupi ha'e kuery
nomboetei 'rã nguu ha'e oxy, okorepa rei
'rã amboae regua, ha'e ha'eve'ỹa rami 'rã
oguereko tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ va'e kuery.
8 Nomboetei mba'emo xevygua iky'a e'ỹ
va'e, omongy'apa guive sábado ára pyguarã
aeja va'ekue.
9 Penembyte rupi ikuai avi avakue jouguy
omoẽ ukaxe vy joe ijayvu rei va'erã. Pen-
embyte rupi ae ho'u 'rã okuapy xo'o
ta'angaa pe ome'ẽ mbyre yvyty áry rupi,
opa marã rei ikuai vy.
10 Pendekuaia mbyte rupi ojejavy 'rã nguu
pe, onhemboja 'rã guive kunhague gueko re
oiko va'e re.
11 Amongue ma ojejavy 'rã oirũ ra'yxy reve,
amboae ma omongy'apa rei 'rã gua'y ra'yxy
ae, ha'e rã amboae ma onheno 'rã gueindy
nguu rajy reve ae.
12 Pendekuaia rupi mba'emo ome'ẽa rã
ojopy 'rã jouguy omoẽ aguã. Peráta
oiporu uka rire oipe'a retave 'rã okorea
rupi. Oirũ kuery ombotavypaa py oipe'apa
'rã oguereko va'ekue. Ha'e ramia py
na'ima'endu'avei okuapy xere — he'i SEN-
HOR Nhanderuete.
13 — Aỹ ma pejokore ha'e jouguy pemoẽa
py pendepo ky'apa ramo ajepopete 'rã xe-
poxya aexa uka vy. Ha'e ramo penem-
baraete 'rã ri ty'y pendepy'a py?
14 Pendepo imbaraete avi 'rã ri ty'y rom-
bopaga vy ajua ára pyguarã? Mba'eta xee
SENHOR xeayvu rire ajapo 'rãe.
15 Ha'e rami vy romoaĩmba 'rã yvy regua
kuery ikuaia rupi, ha'e rogueraa ukapa 'rã
yvy mboae rupi. Ha'e rami vy 'rãe pendegui
aipe'a ha'eve'ỹa oĩ va'e.
16 Ha'e gui yvy regua kuery oexaa py pen-
hemongy'apa ma rire peikuaa 'rã xee ae
SENHOR aikoa.
17 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i xevy:
18 — Ava ra'y, xevy pe rã Israel kuery ikuai
tata rupa py prata oiky'a'oa rã mba'emo
ky'akue opyta va'e rami: overa va'e, es-
tanho, ferro ha'e chumbo ky'akue rami
rive.
19 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Mba'emo ky'akue peẽ
kuery pendekuai ramo aỹ xee romboatypa
'rã Jerusalém mbyte py.
20 Mba'eta prata, overa va'e, ferro, chumbo
ha'e estanho ma omoĩmbaa 'rã tata rupa
py, oipejua rã tata raku py hykupa aguã.
Ha'e rami ae avi xepoxya rupi rojou vai
reve romono'õmba vy ha'e py roeja 'rã
romboykupa aguã.
21 Romono'õague py peẽ kuery áry rupi
aipeju 'rã xepoxya reve. Ha'e ramo pen-
derykupa 'rã Jerusalém mbyte py.
22 Tata rupa py prata hykupaa rami avi peẽ
kuery penderykupa 'rã ha'e py. Ha'e ramo
peikuaa 'rã xee SENHOR ae peẽ kuery áry
xepoxya anhoẽague — he'i.
23 Ha'e gui SENHOR oayvu xevy ombou ju.
Ha'e vy aipoe'i:
24 — Ava ra'y, aipo're ha'e kuery yvy pe:
Ndee yvy, nderejeky'a'o ukai rire xepoxya
aexa ukaa ára nda'okyi 'rã nde'áry.
25 Yvy mbyte rupi profeta kuery
jogueroayvu 'rã nhonhe'ẽ mombaxe vy,
guary okororõ reve guaĩ axĩ re guembia
omoatãa rami. Mba'eta oipe'apa 'rã
joperáta ha'e nhomba'e rei-rei. Ha'e
rami vy yvy mbyte rupi omboetave tema
imeve'ỹ va'e kuery.
26 Ha'e kuery regua sacerdote kuery voi
xeguigua lei rupi nda'ikuai, omongy'apa
'rã guive mba'emo xevygua iky'a e'ỹ va'e.
Ha'e kuery oikuaa rã iky'a e'ỹ va'erã om-
boaxa pyre ha'e omboaxa pyre'ỹ ma joo
ramigua. Ndoikuaai merami ha'eve va'e
ha'e ha'eve'ỹ va'e joo ramigua e'ỹa. Ha'e
rami vy sábado ára aeja va'ekue py oiko
va'e gui omboty 'rã guexa. Ha'e rami vy
omboetepy e'ỹ rami aiko ha'e kuery mbyte.
27 Ha'e kuery regua yvatekueve ma aguara'i
guaĩ axĩ py guembia omoatãa rami avi
omoẽ 'rã jouguy, nhonhe'ẽ omombaa rupi
ojopy aguã jokoreague rive.
28 Ha'e gui ha'e kuery regua profeta kuery
ma cal py ha'e nunga ha'e javi omoxiĩmba
rive 'rã apu oexa ra'uague omombe'ua py.
Mba'eta ijapua rupi rive ayvu omombe'u vy
aipoe'i 'rã: “ SENHOR Nhanderuete ma po
rami ijayvu”, he'i 'rã SENHOR ijayvuague
rupi e'ỹ va'eri.
29 Ha'e rami vy yvy re ikuai va'e jokorea
rupi ikuai, imondaa rupi oguereko axy
'rã ojexavai va'e ha'e iporiaukue'i, mba'e
re'ỹ omoingo axy 'rã guive amboae guigua
kuery.
30 Ha'e kuery mbyte xee aeka teĩ peteĩ ri
jepe ava xerenonde py tetã kora omoatyrõ
nho aguã, ha'e rami e'ỹ vy ipa'ũ py oĩ aguã

mba'emo jokoarã, kova'e yvy xee amokan-
hymba e'ỹ aguã. Ha'e rami teĩ ndajoui
peteĩve.
31 Ha'e nunga rupi ae ha'e kuery áry anhoẽ
xepoxya tata rami, amokanhymba aguã
ajou vaia rupi. Ha'e rami vy ha'e kuery
áry ambou ikuaiague re opaga aguã — he'i
SENHOR Nhanderuete.

23

Kunhague itavy rei va'e Oolá ha'e Oolibá hery va'e re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR ombou ju oayvu xevy
pe. Ha'e vy aipoe'i:

2 — Ava ra'y, ikuai karamboae mokoĩ kun-
hague, peteĩ'i re ixy va'e.
3 Ha'e va'e kuery ma Egito yvy re ikuaia rupi
itavy rei okuapy. Kunhataĩ teri reve itavy
rei. Ha'e rami rã okãmbiripaa, kunhataĩ
teri reve okã rupi onhekuavã ukapa.
4 Tyke ma Oolá hery va'e, ha'e rã ikypy'y ma
Oolibá. Ha'e va'e kuery ma xemba'e ae, ha'e
ikuai avi ipi'a ha'e imemby kuery. Ha'e gui
hery reikuaa porãve aguã Oolá ma Samaria,
ha'e rã Oolibá ma Jerusalém.

5 — Ha'e gui Oolá ma xemba'e teri reve
teĩ itavy rei. Ha'e rami vy oendu avakue
mboae reve itavyxea, ha'e katy'i Assíria
pygua kuery ikuai va'e reve.
6 Ha'e va'e kuery ma hovy porã rei va'e py
anho onhemonde va'e, huvixa joe opena
va'e kuery, avakue pyau omoaruãmby,
kavaju árygua meme.
7 Ha'e va'e avakue reve ae kunha va'e
itavy, Assíria pygua ra'y kuery iporãve va'e
ramo. Ha'e kuery ha'e javi reve itavyxea
oendu, ha'e ta'angaa oguereko va'e rupi
onhemongy'a avi.
8 Ha'e rami vy ndoejai ae ojeguarupy Egito
gui ogueru va'ekue, mba'eta kunhataĩ teri
reve hexeve onhenoa vy okãmbiripaa rire,
hexeve itavy reia py.
9 Ha'e nunga rupi Assíria pygua ra'y kuery
po py amboaxa hexeve itavy rei va'e, ha'e
kuery reve itavyxea anho rei oendu ramo.
10 Ha'e ramo ha'e kuery ombopire reipa
okuapy ha'e oipe'apa heravy ipi'a kuery
ha'e imemby kuery. Ha'e rã kunha va'e
ma ha'e kuery ojuka okuapy kyxe py.
Ha'e ramo ixupe "Kunhague pavẽ gui ayvu
vaivepy", 'ea, ombopagaa rã.

11 — Ha'e gui ikypy'y Oolibá ma ha'e
nunga oexapa teĩ guyke gui oenduve itavy
reixea. Ha'e rami vy guyke gui voi itavyve.
12 Ha'e rami vy itavyxe ha'e katy'i rupi
Assíria pygua ra'y kuery ikuai va'e reve,
mba'eta huvixa joe opena va'e, ao hepyve
va'e py onhemonde va'e, kavaju árygua,
ha'e avakue omoaruãmby meme ramo.
13 Ha'e gui xee aexa rã onhemongy'apa ma,
guyke reve joo rami ae tema heko vai vy.
14 Ha'e gui ojejavyve tema, mba'eta oo
mbotya re oexa avakue caldeu kuery oo
ra'angaa pytã va'e py ombopara pyre.
15 Ha'e kuery ma iku'akuaa porã ha'e inhakã
regua va'e. Ha'e javi oexa rã Babilônia
pygua ra'y kuery yvatekueve rami, Caldéia
yvy re itui'i va'ekue meme.
16 Ha'e kuery ra'angaa oexa vy itavy reixea
anho oendu. Ha'e rami vy Caldéia yvy katy
omondouka oayvu reraa.
17 Ha'e ramo Babilônia pygua ra'y kuery
oupa kunha va'e reve guarã. Avakue
reve hupa onhenoaty py onhemboja vy
omongy'apa okuapy itavy reia py. Ha'e
ramo kunha va'e ma ha'e kuery reve on-
hemongy'apa ma vy ojeguarupa. Ha'e vy
oejapa.
18 Ha'e va'e ojekuaa uka ha'e ipire reia
rupi oiko rire ma xenhe'ẽ py aendu
ndaxea'eveia, tyke re ndaxea'eveiague
rami.
19 Ha'e rã ikypy'y ma heko vaive tema,
mba'eta ima'endu'a Egito yvy re kunhataĩ
teri reve itavy rei oikovyague re.
20 Ha'e py oendu avakue reve itavyxea,
mburika rami hakuaĩ ha'e kavaju rami ityy
va'e rami ikuai rã.
21 Ha'e ramia py ima'endu'a kunhataĩ teri
reve ha'eve'ỹ va'e rupi anho oikoague re,
Egito pygua kuery okãmbiripa jave guare
re.

22 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu Oolibá pe:

— Aỹ ma xee ajapo 'rã avakue ndereve
guare nderovai opu'ãmba aguã rami. Ha'e
kuery re rejeguaru reve rejapa va'ekue ri
nderovai arupa ju 'rã jova-jovai rupi gui.
23 Ha'e kuery ma Babilônia pygua ra'y
kuery, ha'e caldeu kuery Pecode, Soa
ha'e Coa guigua, ha'e gui ha'e kuery reve
ou avi 'rã Assíria pygua ra'y kuery ha'e
javi, avakue pyau omoaruãmby, huvixa joe

opena va'e kuery, yvatekueve ha'e om-
boetevepy, kavaju áry ou va'e meme 'rã.
24 Nderovai kuaray apu'a'ia katy gui jogueru
'rã karóxa, mba'eyru ha'e heta va'e reve.
Nderovai 'rã ikuai jova-jovaive rupi hu'y
jokoa ha'e imo'ãa tuvixa va'e, ha'e gui
ngora ratã reve. Ha'e kuery pe xee rom-
bopaga uka ramo nembopaga 'rã okuapy
ha'e kuery ae oikuaa rami vy.
25 Nderovai aiko 'rã nda'evei etea rupi,
ha'e ramo ha'e kuery voi ndeavyky rei 'rã
opoxya rupi. Ha'e vy ojaya 'rã nexĩ ha'e
nenambi, ha'e gui hembyrekue ma ojukapa
'rã kyxe py. Ha'e vy nememby kuery ha'e
ndepi'a kuery oipe'apa 'rã heravy, ha'e gui
hembyrekue ma omokanhymba 'rã tata py.
26 Ndeao oipe'apa 'rã, ha'e gui ogueraapa 'rã
renhembojeguaague.
27 Ha'e rami py amomba 'rã ha'eve'ỹ va'e
rupi Egito yvy guive reikoague, ndetavy
reia rupi. Ha'e rami rire nerema'ẽvei
'rã Egito pygua kuery re, ijyvy re voi
nanema'endu'avei 'rã.
28 Mba'eta po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu: Aỹ ma xee romboaxa 'rã ndereayvu-
vei va'e kuery po py, ha'e kuery gui re-
jeguaru reve reja va'ekue.
29 Ha'e ramo ha'e kuery ndereereko axy
'rã opoxya rupi, ndegui oipe'apa 'rã
remba'eapoague repy. Ndeao oipe'apa ma
vy ndereja 'rã ndepire rei reve, ojekuaapa
aguã ndetavy reiague, ha'eve'ỹ va'e rupi
anho reikoague ha'e renhemongy'apa
reiague.
30 Ha'e rami ete ndereereko 'rã amboae
regua kuery reve ndetavy rei rire, ha'e
kuery ta'angaa oguereko va'e reve ren-
hemongy'apa rei rire guive.
31 Nderyke oikoague rami ae reiko rire
ndepo py ju ame'ẽ 'rã karo ixupe guare.
32 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Rey'u 'rã nderyke peguare karo tuvixa ha'e
iporuxu va'e gui. Ha'e va'e py heta oĩ ojojai
reipy ha'e ayvu vaipy anho.
33 Ha'e va'e ma nemonga'u 'rã, nemoingo
axy 'rã guive. Mba'eta karo nderyke
Samaria peguare ma nhomondyi rei ha'e
nhombovaipaarã.
34 Ha'e va'e gui ma ndee rey'upa 'rã.
Iky'akue voi re'upa 'rã, ha'e nekã rupi
reikaraĩmba 'rã. Xee ae ha'e rami xeayvu
— he'i SENHOR Nhanderuete.
35 Ha'e nunga rupi po rami ijayvu SENHOR
Nhanderuete:

— Xegui nderexarai vy xea katy ndekupe
rive rerova rire ndere oĩ 'rã repaga aguã
rejejou porã reiague ha'e ndetavy reiague
re — he'i.

36 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju xevy:

— Ava ra'y, aỹ ndeayvu ta pa Oolá ha'e
Oolibá reko vaia re? Eikuaa uka ha'vy
ojeguarupy ha'e kuery ojapoague.
37 Mba'eta ha'e kuery itavy rei, ipo ky'apa
ma guive jouguy omoẽague re. Ta'angaa
oguereko va'e reve avi itavy rei, ha'e
omemby kuery xera'y kueryrã oguereko
va'ekue ri ta'angaa kuery pe rive ome'ẽ tata
py omombaa py.
38 Ha'e gui ma po ramigua ju ojapo avi xe-
rovai: Ha'e va'e árave ma voi omongy'apa
xevygua oo iky'a e'ỹ va'e, omboyke guive
sábado ára pyguarã aeja va'ekue.
39 Mba'eta ta'angaa pe omemby kuery ha'e
opi'a kuery oapy okuapy ma rire ha'e va'e
árave ju xevygua oo iky'a e'ỹ va'e re ou
okuapy omongy'a rei aguã. Ha'e rami ete
ojapo okuapy xevygua opy rupi.
40 Ha'e gui oĩve teri, mba'eta penoĩ uka
avakue mombyry gui. Ha'e vy ha'e kuerya
katy pemondouka pendeayvu reraa, ha'e
ramo ou okuapy. Ha'e kuery reve pen-
detavy rei aguã ma pejau, penderexa rupi
pemopytã, ha'e penhembojegua porã rei.
41 Ha'e vy tenda iporãve va'e áry peguapy
peiny, peteĩ mesa oguereko katupa pyre
yvýry. Ha'e va'e áry pemoĩ avi heakuã porã
va'e ha'e azeite xevy guarã va'ekue.
42 Ha'e gui kunhague yvýry rupi onhendu
heta ete ovy'a reia rupi ikuai va'e. Avakue
ojou vaipy reve tekoa e'ỹa gui oguerua
oka'u va'e regua. Ha'e kuery ma kunhague
po re omoĩ okuapy poapy regua, ha'e gui
inhakã re ma akã regua iporãgueve omoĩ.
43 Ha'e nunga rupi xee aipoa'e ymave guive
itavy rei va'e re: "Itavy reia rupi ae ta ri ty'y
oiko?" ha'e.
44 Ha'e ramo kunha va'e re onhemboja pavẽ,
kunha itavy rei va'e reve joguereko va'e
rami. Ha'e rami vy joguereko okuapy Oolá
ha'e Oolibá reve, kunhague itavy rei va'e ae
rã.
45 Ha'e gui avakue heko porã va'e ma om-
bopaga 'rã kunhague tavy rei ha'e jojukaa
kuery ombopagaa rami. Mba'eta kunhague

itavy rei va'e ikuai, ha'e ipo ky'apa jouguy
omoẽa py.
46 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
aipoe'i:
— Ha'e va'e kunhague rovai ma heta 'rã
ambou, mba'eta opa marã oguereko va'erã
pe amboaxa 'rã, mba'emo pe'apaarã kuery
pe guive.
47 Ha'e ramo heta ete va'e ojapipa 'rã ita py,
kyxe py oikyxĩmba 'rã guive. Ojukapa 'rã
imemby kuery ha'e ipi'a kuery, ha'e oapypa
'rã hoo.
48 Ha'e rami vy ha'e kuery yvy gui amomba
'rã ha'eve'ỹ va'e rupi anho ikuaiague, kun-
hague mboae kuery oexa vy onheangu aguã
ha'e va'e kunhague ojejou porã reiague
rami e'ỹ ikuai aguã. Mba'eta pende'áry ou
'rã ha'eve'ỹ va'e rupi anho peikoague re
pepaga aguã, ta'angaa reve pejejavyague re
voi. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR
aikoa.

24

Mba'emo re ombojoja vy oja omombe'uague

1 Ha'e gui nove ma'etỹa ha'e dez jaxya
va'e, dez araa py SENHOR ombou oayvu
xevy. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Ava ra'y, embopara ke kova'e ára
rery. Mba'eta kova'e ára ae Babilônia pygua
huvixa ou 'rã Jerusalém tetã re.
3 Ha'e nunga rupi kova'e kuery naxenhe'ẽ
rendui va'e rovai emombe'u peteĩ ayvu
mba'emo re rembojoja vy. Ha'e vy aipo're
ha'e kuery pe: "Po rami SENHOR ijayvu:
Pemoĩ oja tata áry, pemoĩ ke aỹ, ha'e gui
pemoĩ avi yy.
4 Ha'e va'e py pemoĩ avi xo'o ra'ykue.
Iporãgueve anho pemoĩ, hi'ugue ha'e
ijaxi'ykue. Pemonyẽ ikãgue peiporavo
va'ekue,
5 penerymba kuery vexa'i gui iporãve va'e
regua anho. Ha'e gui oja guýry rupi pemoĩ
reta yxakã. Pemboaku opupu porã aguã
rami, oja py ojypa porã aguã ikãgue", 're.
6 Mba'eta po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu:
— Nda'evei ete 'rã kova'e tetã jouguy
moẽa kuery ikuaia pe, mba'eta oja iky'apa
rei va'e rami opyta, ndojeky'a'o ukai rire!
Penoẽmba ke xo'o ra'ykue oja gui, peipo-
ravo e'ỹ re.
7 Mba'eta tetã mbyte rupi ikuai jouguy
omoẽague re ipo ky'a va'e. Itaova áry ae
omoẽ, yvy rupi yvy ku'ikue ojao'i aguã rupi
e'ỹ.
8 Ha'e gui xee ma itaova áry rupi ju amoĩ
tuguy ojao'ipaa e'ỹ aguã py, opoxya rupi
nhombopagaarã ambou aguã.
9 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Nda'evei ete 'rã kova'e tetã
jouguy moẽa kuery ikuaia pe! Mba'eta xee
voi amoĩ reta 'rã yxakã.
10 Yxakã amoĩ reta ma vy amoendy 'rã
tata, xo'o ambojy ha'e tykue amoana aguã,
ikãgue ikuai va'e okaipa peve.
11 Ha'e gui pemoĩ oja tapyĩ áry, hexakãmba
peve haku aguã, ha'e rami vy iky'akue iporã
e'ỹague ha'e javi oipa aguã.
12 Ha'e ramia py xee anhea'ã rive, mba'eta
iky'akue heta oĩ rã ndoipai, tata áry teĩ.
13 Mba'eta pendeky'aa ma ha'eve'ỹ va'e rupi
anho pendekuaia. Ha'e gui xee roiky'a'oxe
teĩ peẽ ma ndapejeky'a'o ukaxei. Ha'e
nunga rupi napendeky'a'oai 'rãe, pendevy
xepoxya aexa ukapa e'ỹa ja.
14 Xee SENHOR ae aipoa'e: Ha'e rami ae 'rã
oiko, xee ajapo 'rãe. Ndajevyi 'rã ha'ekue
py, noromboaxyi 'rã, amboae rami nda-
japoi 'rã guive. Mba'eta rombopaga 'rã
pendekuaiague ha'e pejapo vaiague re —
he'i SENHOR Nhanderuete.

Ezequiel ra'yxy omanoague

15 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i xevy:
16 — Ava ra'y, ma'ẽ, ndegui aipe'a xapy'a
ta reayvuve va'ekue. Ha'e rami teĩ ndepy'a
vai eme, ejae'o eme, neĩ nderexay eme
guive.
17 Nepoaẽ 'rã rekyrirĩ reve, erojae'o eme
omano va'ekue. Ha'e rami 'rãgue py neakã
re emoĩ akã regua, ndepy re ma py regua
emoĩ, nerendyva voi ta'ipuku eme, ha'e
ipy'a vai va'e pegua tembi'u oguerua teĩ
he'u eme — he'i.
18 Ha'e gui ko'ẽgue aje'ive'i reve heta va'e
kuery pe xeayvu rire ka'arukue xera'yxy
omano ma. Ha'e gui ko'ẽ jevy ma Nhan-
deruete aipoe'iague rami aiko.
19 Ha'e rami rã heta va'e kuery aipoe'i
xevy:
— Emombe'u ke orevy mba'erã pa nami
reikoa.
20 Ha'e rã xee ambovai:

— Xevy pe SENHOR oayvu ombou. Ha'e
vy aipoe'i:
21 Aipo're Israel kuery pe: Po rami SENHOR
Nhanderuete ijayvu: Aỹ ma xee ae ajapo
'rã xevygua oo iky'a e'ỹ va'e nomboeteavei
aguã rami, ha'e va'e perovy'ave ha'e pexax-
eve va'e, ha'e pejou porã ete va'e teĩ. Ha'e
gui pendera'y kuery ha'e penderajy kuery
ha'e py peja va'ekue ojukapaa 'rã kyxe py.
22 Ha'e rire teĩ peẽ voi peiko avi 'rã xee aikoa
rami. Ha'e vy penerendyva ndapejai 'rã
ipuku aguã rami, ha'e ndape'ui 'rã tembi'u
ipy'a vai va'e pegua oguerua ramo voi.
23 Peneakã re pereko 'rã akã regua, ha'e
pendepy re oĩ 'rã py regua. Napendepy'a
vai 'rã, ndapejae'oi 'rã. Ha'e rami avi pepa
'rã peovy pejejavyague re, ha'e vy peteĩ-teĩ
penepoaẽ 'rã joa py.
24 Mba'eta Ezequiel ma nami oiko peikuaa
aguã, ha'e oikoa rami ae avi peẽ kuery
voi pendekuai 'rã. Ha'e nunga oiko ramo
peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa — he'i.
25 — Ava ra'y, raka'eve rã ha'e kuery gui
aipe'a 'rã ojou porãve ha'e oguerovy'ave
va'e, oexaxeve ha'e onhe'ẽ py ogueroporaei
va'e. Aipe'a avi 'rã ta'y kuery ha'e tajy
kuery.
26 Ha'e va'e ára ndea py ou 'rã peteĩ oo
jepe va'ekue, ha'e ae ma voi omombe'u 'rã
ndevy.
27 Ha'e va'e ára ma ndeayvu nho 'rã oo jepe
va'ekue oĩa py. Ndeayvu 'rã, nerekyrirĩvei
'rã. Ha'e rami reiko 'rã ha'e kuery oikuaa
aguã. Ha'e ramo ha'e kuery oikuaa 'rã xee
ae SENHOR aikoa.

25

Amom pygua kuery rovai ijayvuague

1 Peteĩgue ju SENHOR oayvu ombou. Ha'e
vy aipoe'i xevy:
2 — Ava ra'y, ema'ẽ e'amy Amom ra'y
kuery ikuaia katy. Ha'e vy xeayvu
emombe'u ha'e kuery pe.
3 Aipo're Amom ra'y kuery pe: Pendu ke
SENHOR Nhanderuete ayvu. Po rami ijayvu:
Peẽ kuery ma xevygua oo iky'a e'ỹ va'e
omongy'apaa rã "Ha'evea rami!" peje
va'ekue, Israel yvy ombovaipaa, ha'e Judá
kuery escravo-rã ogueraapaa ramo.
4 Ha'e nunga rupi aỹ romboaxapa 'rã kuaray
oua katygua kuery pe. Ha'e ramo pendeyvy
re ha'e kuery ovaẽmba vy hekoa 'rã penem-
byte py. Ha'e vy ha'e kuery ho'u 'rã okuapy
mba'emo pemboaju va'ekue, oy'u 'rã guive
kamby penoẽ va'ekue.
5 Ha'e gui Rabá tetã ajapo 'rã camelo kuery
ikuai atyrã, ha'e Amom kuery rekoague
ajapo 'rã vexa'i kuery korarã. Ha'e ramo
peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
6 — Mba'eta po rami ijayvu SENHOR
Nhanderuete: Peẽ kuery ma Israel yvy re
pevy'a reia rupi pejepopete-pete ha'e pen-
depy pembota-mbota va'ekue penenhe'ẽ
py mba'emo vai pereko va'e ha'e javi rupi.
7 Ha'e rami rire penderovai xepo aupi vy ro-
japo 'rã amboae regua kuery pendepe'apa
aguã rami. Yvy regua mbyte gui roipe'a vy
romokanhymba 'rã yvy gui. Romomba ete
'rã. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR
aikoa.

Moabe pygua kuery rovai ijayvuague

8 Ha'e gui SENHOR Nhanderuete aipoe'i:
— Moabe ha'e Seir pygua kuery aipoe'i:
"Ma'ẽ, Judá kuery ma yvy regua kuery ha'e
javi rami opyta ikangy va'e", he'i okuapy
ramo
9 aỹ aipe'a 'rã Moabe yvy ja'oa tetã
oguerovy'ave va'e Bete-Jesimote, Baal-
Meom ha'e Quiriataim guive.
10 Ha'e va'e tetã amboaxapa 'rã kuaray
oua katygua kuery rekoarã, Amom kuery
re ajapoague rami avi, ha'e kuery re
na'ima'endu'aavei aguã yvy regua ikuaia
rupi.
11 Ha'e rami vy ambou 'rã Moabe pygua
kuery mbopagaarã. Ha'e ramo ha'e kuery
voi oikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.

Edom pygua kuery rovai ijayvuague

12 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
— Edom pygua kuery ma Judá kuery
rovai opu'ãmba vy ipo ky'apa va'ekue ha'e
kuery re opu'ãa py.
13 Ha'e rami rire SENHOR Nhanderuete
aipoe'i: Edom pygua kuery rovai voi xepo
aupi vy amomba 'rã avakue ha'e hymba
kuery, tekoa e'ỹa ju oĩ aguã. Ha'e vy Temã
tetã guive Dedã peve ojukapaa 'rã kyxe py.
14 Edom pygua kuery ambopaga uka 'rã
xevygua Israel kuery pe. Ha'e ramo ha'e
kuery ombopaga 'rã Edom kuery xepoxya
ha'e ajou vaia rupi. Ha'e ramo Edom kuery
xekuaa avi 'rã ambopaga rã — he'i SENHOR
Nhanderuete.

Filisteu kuery rovai ijayvuague

15 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:

— Filisteu kuery ma onhe'ẽ py Israel
kuery jou vai etea rupi opu'ã rei okuapy
ha'e kuery re, raka'e rã peve guarã omomba
aguã teĩ.
16 Ha'e ramo SENHOR Nhanderuete aipoe'i:
Ma'ẽ, xepo aupi 'rã filisteu kuery rovai,
queretita kuery amomba, aguã, ha'e ye'ẽ
yvýry ikuai va'e voi amokanhymba avi
aguã.
17 Opa marã ambopaga 'rã xepoxya rupi ajou
vai reve. Ha'e ramo ha'e kuery ambopaga
ma rire oikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.

26

Tiro pygua kuery rovai ijayvuague

1 Ha'e gui onze ma'etỹa, jaxya ypy'ia ára
py SENHOR ombou ju oayvu xevy. Ha'e vy
aipoe'i:
2 — Ava ra'y, Jerusalém tetã ombovaipaa
rã Tiro pygua huvixa ijayvu: "Ha'evea rami!
Opẽmba ma tetã rokẽ yvy regua oikeaty.
Ha'e vy ojepe'a oiny xevy. Ha'e ramo
ajoupa 'rã mba'emo, tetã ombovaipaa rire",
he'i.
3 Ha'e rami teĩ SENHOR Nhanderuete ijayvu
po rami: Ha'e gui Tiro pygua kuery, xee
ma penderovai aiko. Ha'e rami vy ajapo
'rã peneretã re heta regua opu'ã aguã rami,
ye'ẽ rupi yai opu'ã-pu'ãa rami.
4 Ha'e ramo ha'e kuery oitypa 'rã Tiro tetã
kora, torre ikuai va'e guive. Tetã gui xee
aipe'a ukapa 'rã yvy ku'i peve, ita mbeju
rive aejapa aguã.
5 Ha'e gui ye'ẽ pa'ũ peĩague opyta 'rã pira
mbo'aa mombiru atyrã, ha'e rami xeayvu
ma voi rire — he'i SENHOR Nhanderuete.
— Opyta 'rã yvy regua kuery mba'emo
oipe'apa aguã rive.
6 Ha'e rã peneretarã kuery ye'ẽ rembe rupi
ikuai va'e ma kyxe py meme 'rã ojukapaa.
Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
7 Mba'eta po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu:
— Mba'eta Tiro tetã re ambou 'rã Babilônia
pygua huvixa Nabucodonosor, huvixa
ikuai va'e ruvixave va'e. Ha'e ramo kuaray
apu'a'ia katy gui 'rã ou kavaju reve, karóxa,
kavaju árygua kuery ha'e heta regua reve.
8 Ha'e rami peneretarã kuery ye'ẽ rembe
rupi ikuai va'e ha'e ojukapa 'rã kyxe py.
Ha'e gui peneretã rovai'i ojapo 'rã torre,
ha'e tetã kora re xondaro kuery omboaty
'rã imoiny yvy, hu'y jokoa tuvixakueve
o'áry rupi oguereko reve.
9 Ha'e gui tetã kora re ombota-mbota 'rã
yvyra aygue py. Torre ikuai va'e voi oitypa
'rã ferro guigua py.
10 Hymba kuery kavaju ma heta ete vy
peneretã py oikepa vy ojao'ipa 'rã yvy ku'i
py. Tetã rokẽ rupi kavaju árygua kuery,
karóxa kyrĩve ha'e tuvixakueve oike ramo
tetã kora omyĩmba 'rã hevovo rei va'e gui
rive, tetã kora omopa'ũague rupi oikepa
ramo.
11 Hymba kavaju opoapẽ py ma ombovaipa
rive 'rã tetã rape ikuai va'e. Hi'árygua
kuery ma kyxe py ojukapa 'rã peneretarã kuery, ha'e ita tuvixa va'e pemopu'ã
va'ekue oitypa 'rã yvy rupi.
12 Ha'e gui ogueraapa 'rã mba'emo porã
pereko va'ekue, oipe'a 'rã mba'emo
pevende 'rã va'ekue, oitypa 'rã tetã kora
ha'e oo porãgueve penderekoa va'ekue.
Ha'e gui ita, yvyra ha'e mba'emo ku'ikue
pendea py ikuai va'ekue omombopa 'rã ye'ẽ
mbyte rupi.
13 Ha'e rami py amombytu'upa 'rã peporaeia
revovo. Ha'e rire nonhenduvei 'rã ixã reta
va'e pembopua.
14 Peneretã aeja 'rã ita mbeju rive, pira
mbo'aa mombiru atyrã rive opyta aguã.
Ndojapoavei 'rã guive, mba'eta xee SENHOR
ae ha'e rami xeayvu rire — he'i SENHOR
Nhanderuete.
15 Ha'e gui po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu Tiro pygua kuery pe:
— Ye'ẽ rembe rupi ikuai va'e ma peneretã
oitypaa rã hyapu rei va'e gui ndoryryipai
'rã ri ty'y, penepoaẽ reia ha'e tetã mbyte
rupi pendejukapaa rã oendu avi vy?
16 Ha'e rami vy ye'ẽ rembe rupigua huvixa
ikuai va'e ma oguejypa 'rã guenda openaaty gui, ha'e ojegui omboipa 'rã kamixa
puku ha'e oao ombojeguapa pyre. Pendegui onhemondyipa rei vy oryryipa reve
'rã oguapypa yvy py, oryryipa rei anho 'rã
oiny.
17 Ha'e rami vy ijayvu 'rã penereronhemboaxya rupi. Ha'e vy aipoe'i 'rã okuapy:
"Ndee tetã omboetevepy ha'e heta ikuaia
reiko va'ekue, mba'exa tu rekanhy xapy'a?
Mba'eta yy áry rupi ndea pygua kuery
oje'oia rupi pendepo'akapa va'ekue, ha'e
ndea katy'i ikuai va'e kuery remongyjepa
rei va'ekue!
18 Ha'e gui aỹ ma ye'ẽ pa'ũ pygua kuery
ha'e javi oryryipa 'rã re'a rã oendu vy,

nda'evei ete 'rã ikuai nereĩvei ma ramo”,
he'i okuapy.
19 Mba'eta po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu:
— Xee ma rojapo tetã oejapa pyre,
tetã avave rei nda'ipoaveia rami, ha'e gui
pende'áry rupi ambou yai, yy reta pen-
deao'ipa aguã.
20 Ajapo avi 'rã peguejypa aguã rami, yvykua
py oguejy va'e kuery reve. Ha'e rami vy
ymagua kuery ikuaia py romoingo 'rã yvy
guyvea py, tekoa e'ỹa ymavea py pepyta
aguã yvykua py oguejy va'ekue ikuaia py,
penderekoague py nda'ikuaiavei aguã. Ha'e
rã temimoingo kuery ikuaia rupi ma ajapo
'rã mba'emo porã ete.
21 Rojapo 'rã nhomondyipaarã, mba'eta
napeĩvei ma 'rã. Penderekaa teĩ napende-
jouavei 'rã — he'i SENHOR Nhanderuete.

27

Tiro tetã omboaxy vaipaa rupi ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR oayvu xevy ombou ju.
Ha'e vy aipoe'i:
2 — Ha'e gui ndee ava ra'y, ndeayvu ke
Tiro tetã pe omboaxy va'e rami.
3 Mba'eta Tiro ma ye'ẽ pa'ũ re oĩ, ha'e tetã
mboae ye'ẽ yvýry rupi ikuai va'e katy ha'e
kuery oo va'ekue mba'emo vendea rupi.
Aipo're Tiro tetã pe: Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Ndee Tiro aipo're: “Xee
ma kanoã guaxu opa mba'e py iporãve va'e
rami aiko”, 're.
4 Mba'eta anhetẽ ye'ẽ mbyte rupi peve
ndepo'aka, ha'e ndeapoa kuery neporã
aguã rami ete ndeapo va'ekue.
5 Ha'e rami vy nderegua pyrõa ma yvyra
cipreste Senir gui ogueru pyre gui ojapoa
va'ekue. Nderegua ajukue 'yrã ma Líbano
gui oguerua yary.*
6 Ndepykuiarã ma yvyra carvalho Basã gui
ogueru pyre gui ojapo. Tendarã ma ojapo
marfim gui, yvyra pinho yy pa'ũ Quitim gui
ogueru pyre py ombojegua vy.
7 Ndere ajukue oipyo va'erã ma Egito guigua
iperirĩ'i va'e ha'e ombojeguapa pyre anho
omoĩ, bandeira-rã guive. Ndeao'iarã ma
ajukue hovy ha'e púrpura va'e ogueru yy
pa'ũ Elisá gui.
8 Ndepykui va'erã ma Sidom ha'e Arvade
pygua kuery ojou. Nemboguataarã ma
ndee Tiro tetã pygua hi'arandukueve ae
ojou.
9 Ndere mba'emo moatyrõarã ma
Gebal pygua nhomongeta va'ety ha'e
hi'arandukueve ojou. Ha'e gui ndere
onhembojapa okuapy kanoã ye'ẽ rupigua
ha'e imboguataa kuery ha'e javi, mba'emo
rereko va'e omboekoviaxe vy.
10 — Ha'e gui ndevygua xondarorã ma
Pérsia, Lídia ha'e Pute gui ou va'ekue, nde-
vygua ikuai joe opu'ã va'e meme. Ha'e
kuery ma omba'e hu'y jokoa ha'e ngora
ratã oupipa imoiny tetã kora ha'e javi rupi,
ndepo'akaa oikuaa uka aguã.
11 Ha'e gui ndekora áry rupi nerarõa kuery
ma ndea pygua ae, Arvade guigua xondaro
kuery guive. Ha'e gui torre ikuai va'e py
nerarõa kuery ma Gamade pygua. Ha'e
kuery voi tetã kora rupi oupipa imoiny hu'y
jokoa, nembojegua porãmba aguã.
12 — Opa mba'e rerekopa ramo Társis
pygua kuery voi mba'emo omboekovia
va'ekue ndereve. Mba'emo rereko va'e
re omboekovia prata, ferro, estanho ha'e
chumbo.
13 Javã, Tubal ha'e Meseque tetã pygua
kuery voi mba'emo omboekovia va'ekue
ndereve. Ha'e kuery ma mba'emo rereko
va'e re omboekovia va'ekue escravo kuery
ha'e tembiporu overa va'e guigua.
14 Ha'e rã Togarma guigua kuery ma
mba'emo rereko va'e rekovia ome'ẽ kavaju,
kavaju joe opu'ãa rupigua ha'e mburika.
15 Dedã ramymino kuery voi mba'emo om-
boekovia va'ekue ndereve. Heta ikuai
va'ekue ye'ẽ yvýry rupigua mba'emo ndea
py ojapo pyre joguaarã. Ha'e nunga rekovia
ogueru elefante raĩgue marfim ha'e yvyra
Ébano guigua.
16 Síria pygua kuery voi omboekovia va'ekue
mba'emo ndea py ojapo pyre re. Ha'e
nunga rekovia ome'ẽ va'ekue ita esmeralda,
ajukue púrpura ha'e iperirĩ'i va'e ombo-
jegua pyre, ha'e gui ita coral, ita hepykueve
guive.
17 Judá ha'e Israel yvy regua kuery voi
mba'emo ojogua va'ekue ndegui. Mba'emo

* 27:5 Apy ma Tiro tetã ombojoja kanoã guaxu re ajukue oipyo imoinya rami, mba'eta ha'e pygua kuery ma ye'ẽ áry rupi 'rã oo mba'emo vendea rupi.

rereko va'e rekovia ome'ẽ va'ekue trigo Minite guigua, tembi'u porãgueve, ei, azeite
ha'e yvyra bálsamo.
18 Damasco pygua kuery voi mba'emo
ojogua reta va'ekue ndea py ojapo pyre.
Opa mba'e porã rereko va'e rekovia ome'ẽ
va'ekue Helbom guigua vinho ha'e Saar
guigua vexa'i rague.
19 Dã ha'e Javã pygua kuery voi Uzal yvy
gui ou vy mba'emo rereko va'e rekovia
ome'ẽ va'ekue ferro guigua, cássia ha'e
cálamo. Ha'e ramigua reve ou mba'emo
ojogua aguã.
20 Dedã pygua kuery ma ndevy ovende
va'ekue kavaju kupe áry guarã.
21 Ha'e gui Arábia ha'e Quedar pygua
yvatekueve ikuai va'e voi ojogua va'ekue
mba'emo ndea py ojapo pyre. Ha'e rami
vy ndevy ome'ẽ va'ekue vexa'i ra'y, vexa'i
ha'e kavara ava. Ha'e nunga re ndereve
imba'ejogua va'ekue.
22 Sabá ha'e Ramá pygua kuery voi mba'emo
ojogua va'ekue ndegui. Mba'emo rereko
va'e re omboekovia va'ekue heakuã porã
va'e, ita hepykueve va'e ha'e ouro.
23 Ndereve mba'emo re omboekovia avi
va'ekue Harã, Cane ha'e Éden pygua kuery,
ha'e gui Seba, Assíria ha'e Quilmade pygua
mba'emo ojogua va'ety kuery voi.
24 Ha'e kuery ma ndereve omboekovia
va'ekue ajukue púrpura ombojegua pyre,
tapete joo rami e'ỹ-e'ỹ pytã va'e, ha'e ixã
oipoka pyre ijy ete va'e.
25 Ha'e gui kanoã Társis guigua ma ndea
gui mba'emo ogueraa va'ekue. Ha'e ramo
opa mba'e rejoupa ramo ye'ẽ rupigua kuery
ha'e javi oendupa va'ekue ndereko.
26 Ha'e ramo ndevygua kanoã pykuia kuery
ma ndereraa yy ja'ea áry rupi, teĩ kuaray
oua katy gui yvytu ou va'e nemopẽmba 'rã
yy mbyte py.
27 Ha'e ramo opa mba'e rereko va'ekue
oikepa 'rã yy guy py. Hepykueve rereko
va'ekue, mba'emo rejapo ha'e revende
va'ekue, ndevygua ye'ẽ rupigua kuery,
kanoã mboguataa, mba'emo moatyrõaty,
mba'emo vendeaty, xondaro kuery, ha'e
kanoã py oguata va'ekue ha'e javi. Nde-
vaipa ramo yy guy py meme 'rã oike.
28 Ha'e gui kanoã mboguataa kuery
haxẽmba rei rã yy rembe rupi ikuai va'e
ha'e javi oendu vy oryryipa 'rã okuapy.
29 Ha'e gui yy rupi ikuai va'ekue ma kanoã
gui oguejypa vy yvy reia py ju 'rã ikuai:
kanoã pykuia kuery, imboguata ha'e yy
rupigua ha'e javi.
30 Ha'e rami vy pavẽ 'rã ojae'o rei nhendu
okuapy ndere. Oakã áry omombo-
mombo 'rã yvy ku'i, ha'e tanhimbu rupi
onhembojere-jere 'rã okuapy.
31 Ndere vy o'a onhopĩmba 'rã oakã gui.
Onhe'ẽ py ndere nda'eveia anho oendu vy
onhemonde 'rã ajukue vaikue voxa guigua
py rive, ojae'o ha'e ipy'a vai reve.
32 Ha'e rami vy ojae'o reve nereronhem-
boaxy 'rã okuapy nda'evei etea rupi. Ha'e
vy aipoe'i 'rã: "Mava'e kuery tu Tiro pygua
kuery rami ikuai, ye'ẽ mbyte py okyrirĩ
aguã katy oguejy va'ekue rami?*
33 Mba'eta mba'emo revende va'erã ye'ẽ
rupi ogueraa jave ma heta regua kuery re-
japo oguerekopa aguã rami, mbovy rei e'ỹ
rereko va'e revendea rupi rejapo va'ekue
yvy regua huvixa kuery ojoupa aguã.
34 Ha'e rami teĩ aỹ ma yy mbyte py re-
mopẽmbaa rã mba'emo revende 'rã va'ekue
oikepa ma yy typyvea py, nderevegua
kuery ha'e javi reve", he'i 'rã okuapy.
35 Ha'e rami ye'ẽ yvýry rupi ikuai va'e on-
hemondyipa rei 'rã okuapy ndere. Ha'e
kuery regua huvixave kuery voi oryryipa
reve ngova re oexa uka 'rã nda'evei etea.
36 Ha'e kuery regua imba'ejogua va'ety
kuery voi ndejojai rei 'rã jogueravy,
nhomondyiarã rive repyta rire. Ha'e va'e
rire nanemopu'ãavei 'rã.

28

Tiro pygua huvixave rovai ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR oayvu xevy ombou ju.
Ha'e vy aipoe'i:
2 — Ava ra'y, ndeayvu Tiro pygua huvixa
pe: Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Ndepy'a py renhemboyvate rei, ha'e vy
aipo're: "Xee ma tuuete aiko. Ha'e rami
vy tenda tuuete openaaty py ae aguapy
ainy ye'ẽ jova-jovai rupi oĩ va'e mbyte",
're va'eri ava rive reiko, tuuete e'ỹ, xee
Nderuete rami ndepy'a reikovy va'eri.
3 Tá, Daniel gui renhemo'aranduve, reikuaa
e'ỹ va'e jipoi merami.

* 27:32 Apocalipse 18.13-19

4 Ha'e rami vy ne'arandua ha'e reikuaapaa
rupi vy ndepo'aka ha'e rejoupa va'ekue
ouro ha'e prata remoĩ porã aguã.
5 Mba'eta mba'emo vendea rupi reiko kuaa
va'e vy rejoupave tema reovy va'ekue. Ha'e
rami vy ae renhemboyvate rei ndepy'a py.
6 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
aipoe'i:
— Xee Nderuete rami ndepy'a reikovy
ramo
7 ma'ẽ, aỹ ma ndere ambou 'rã amboae
regua kuery pavẽ gui ijavaeteve va'e. Ha'e
va'e kuery ma okyxe oekyi 'rã okuapy
neporã ha'e ne'arandupa reia rovai. Ha'e
vy ombovaipa 'rã ndepo'akaa ha'e javi.
8 Ha'e rami vy ha'e kuery ndereity 'rã
yvykua py, ha'e ramo reiko vai 'rã ye'ẽ
mbyte py ojukapy rami.
9 Ha'e ramo ndejuka ta va'e pe nda'u "Xee
ma tuuete", 're 'rã ri ty'y? Mba'eta nde-
jukaarã po py romboaxa ramo ava rive 'rã
repyta, tuuete e'ỹ.
10 Ha'e rami vy remano 'rã xevygua kuery
omanoa rami, amboae regua po py, ha'e
rami ae xeayvu rire — he'i SENHOR Nhan-
deruete.

Teĩgue ju Tiro pygua huvixave omboaxy va'e rami ijayvuague

11 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou ju xevy.
Ha'e vy aipoe'i:
12 — Ava ra'y, ndeayvu ke Tiro pygua
huvixave re omboaxy va'e rami. Ha'e vy
aipo're ixupe: "Po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Ndee ma pavẽ gui reiko
porãve va'ekue, ne'arandua ha'e neporãa
py.
13 Nhanderuete pegua yvotyty Éden py ae
reiko va'ekue. Ita iporãve va'e anho nde-
jee remoĩ va'ekue: sárdio, topázio, dia-
mante, berilo, ônix, jaspe, safira, carbún-
culo ha'e esmeralda. Ndejeguaarã ma ouro
gui ojapoa. Nemoingoa ára guive ma voi
ha'e nunga ojapoa ndevy.
14 Ndee ma anjo ipepo va'e nhoarõarã roipo-
ravo va'ekue, ha'e rami aguã rami ae romoĩ.
Ha'e ramo Nderuete pegua yvyty iky'a e'ỹ
va'e rupi reiko va'ekue, itaendy ikuaia rupi.
15 Nemoingoa ára guive ha'evea ramigua
meme rejapo va'ekue, ndere teko vai ajou
peve.
16 Ha'e gui ma mba'emo vendea rupi reiko
vy ndepy'a re remoĩ rejojukaa anho.
Ha'e rami vy rejejavy. Ha'e rami rã
romombo 'rã xevygua yvyty gui mombyry,
renhemongy'apa rire. Itaendy ikuaia
mbyte gui romokanhy 'rã, anjo ipepo va'e
nhoarõarã roiporavo rire teĩ.
17 Mba'eta neporã va'e vy nekuraxõ py ren-
hemboyvate, ha'e nerexakãmba va'e vy
renhemongy'a ne'arandupaa py. Ha'e rami
rire huvixa kuery ikuai va'e renonde py
romombo 'rã yvy katy, ha'e kuery nderexa
okuapy aguã.
18 Opa mba'e py rejejavya py, ha'e
mba'emo vendea rupi rejoguereko axya
py remongy'apa oo iky'a e'ỹ va'e ndea py
ikuai va'ekue. Ha'e nunga rupi ndegui ae
xee amoẽ tata romomba aguã. Ha'e rami vy
pavẽ oexaa py ajapo yvy re tanhimbu rive
repyta aguã rami.
19 Mba'eta yvy regua nderexaaty kuery on-
hemondyipa ndegui. Nhomondyipaarã
repyta, nerepu'ãvei 'rã guive."

Sidom tetã pygua kuery rovai ijayvuague

20 Ha'e gui ma xevy SENHOR oayvu ombou
ju vy aipoe'i:
21 — Ava ra'y, ema'ẽ Sidom tetãa katy, ha'e
kuery rovai ndeayvu aguã.
22 Aipo're 'rã: Po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu: Ma'ẽ, xee aiko peẽ Sidom pygua
kuery rovai, ha'e gui pendekuaia mbyte
xemboetea 'rã. Ha'e gui peneretã mbyte py
rombopaga, ha'e iky'a e'ỹ va'e aikoa aikuaa
uka ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
23 Mba'eta peẽ kuery rovai ambou 'rã
mba'eaxy vaikue tape rupi tuguy onheẽ
peve. Kyxe revegua jova-jovai gui ou ramo
oipyxo pyre kuery ho'a 'rã peneretã mbyte
rupi. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR
aikoa.
24 Ha'e rã Israel kuery re ma imbojaru reia
kuery ijyvýry ikuai va'e regua ndouvei 'rã
juu ikutuarã, neĩ juu rakuaendy rami. Ha'e
ramo ha'e kuery voi oikuaa 'rã xee ae SEN-
HOR Tuuete aikoa.
25 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
— Xee amono'õmba ju 'rã Israel kuery
yvy regua ikuaia rupi amoaĩague gui, ha'e
kuery mbyte rupi aikuaa uka 'rã guive iky'a
e'ỹ va'e aikoa yvy regua kuery oexaa py.
Ha'e ramo ha'e kuery ikuai 'rã oyvy re ae,
xerembiguai Jacó pe ame'ẽ va'ekue py.
26 Ha'e py ma ikuai porã 'rã, ojapo 'rã
ngoorã, uva onhotỹ 'rã guive. Tá, ha'e
py ikuai porã 'rã, mba'eta ijyvýry rupi
ikuai va'e ha'e javi ambopaga 'rã ombojaru

reiague re. Ha'e ramo oikuaa 'rã okuapy
xee ae SENHOR Tuuete aikoa.

29

Egito pygua kuery rovai ijayvuague

1 Ha'e gui dez ma'etỹ ha'e dez jaxya re,
doze araa py ju SENHOR oayvu ombou xevy.
Ha'e vy aipoe'i:

2 — Ava ra'y, ema'ẽ Egito pygua huvixa
Faraó-a katy, hovai ndeayvu aguã, Egito
pygua kuery ha'e javi rovai guive.
3 Ndeayvu vy aipo're 'rã: Po rami SENHOR
Nhanderuete ijayvu: Egito pygua huvixa
Faraó, xee aiko nderovai. Ndee ma jakare
tuvixa ete va'e yy py ituí va'e rami reiko,
mba'eta aipo're: "Kova'e yy ma xemba'e ae,
xejeupe guarã ae ajapo", 're.
4 Ha'e rami teĩ neraĩ'ykã re xee amoĩ rã
pinda, ha'e ajapo 'rã ndepekue re pira yakã
rupigua ojapa aguã rami. Ha'e rami vy yy
reĩa mbyte gui xee roguenoẽ 'rã, ndepekue
re pira ojapa va'e ha'e javi reve.
5 Romombo 'rã tekoa e'ỹ katy, ndee ha'e
pira ndere oja va'e ha'e javi reve. Ha'e ramo
yvy piru reia py 'rã re'a. Ndereruavei 'rã,
nderetekue ndojatyai 'rã guive. Ha'e rami
'rãgue py romboaxa 'rã mymba kuery yvy
regua ha'e guyra yva regua rembi'urã.
6 Ha'e ramo Egito pygua kuery oikuaapa 'rã
xee ae SENHOR aikoa. Ndee ma Israel kuery
pe repyta popoka takua'i guigua rive.
7 Mba'eta ha'e kuery ma opo py takua ojopy
vy ojepytaxo ramove ovo rive vy ijaxi'y
peve oixu'upa. Ha'e rami ae avi ndere ha'e
kuery ojeko rã ndee nemopẽa ramo ha'e
kuery oendu 'rã haxy va'e, ha'e guyepy rupi
voi oryryipa 'rã okuapy.

8 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu:

— Ma'ẽ, ndere ambou 'rã kyxe revegua,
ndea gui avakue ha'e mymba kuery mom-
baarã.
9 Ha'e ramo Egito yvy opyta 'rã ombovaipa
pyre ha'e tekoa ve'ỹ. Ha'e ramo peikuaa 'rã
xee ae SENHOR aikoa.

10 — Mba'eta ndee aipo're va'ekue: "Yakã
oĩ va'e xemba'e ae, xee ae ajapo va'ekue",
're rire aỹ ma nderovai aiko, ndea py yakã
ikuai va'e rovai guive. Ha'e rami vy ajapo
'rã Egito ombovaipa pyre yvy tekoa ve'ỹ
opyta aguã rami Migdol guive Sevene peve,
ha'e Etiópia yvy apy peve.
11 Ha'e va'e rupi ndoaxavei 'rã avakue neĩ
mymba kuery ma voi, quarenta ma'etỹ
peve 'rã ndaekoavei 'rã ha'e py.
12 Mba'eta ajapo 'rã Egito yvy ivaipa va'e
gui ivaipave aguã rami. Ha'e va'e re tetã
ikuai va'e voi tetã ivaipa va'e gui ivaipave
'rã opyta, quarenta ma'etỹ opa peve. Ha'e
rami vy Egito pygua kuery amoaĩmba 'rã
yvy regua kuery ikuaia rupi, yvy jave rupi
'rã araa ukapa.

13 Ha'e rami teĩ SENHOR Nhanderuete ma
po rami ijayvu avi:

— Quarenta ma'etỹ opaa py ma Egito
pygua kuery arupa ju 'rã yvy regua ikuaia
rupi amoaĩague gui.
14 Ha'e rami vy amoingo porã ju 'rã. Patros
yvy oje'oiague re ju aru rukapa 'rã. Ha'e py
ma peteĩ tetã kyrĩ'ia py 'rã ikuai.
15 Tetã mboae ikuai va'e gui kyrĩ'ive 'rã
opyta, neĩ amboae regua áryve nonhem-
boyvatevei ma 'rã. Xee amo'yvyĩ'i ma rire
nda'ipo'akavei 'rã amboae regua kuery re.
16 Ha'e rami rire ha'e kuery re Israel kuery
ndojeroviavei 'rã. Ha'e rami 'rãgue py Egito
kuery re ojerovia ha'e onhepytyvõ ukaague
re ha'e kuery ima'endu'a nhavõ oikuaa 'rã
ojejavyaague. Ha'e rami vy oikuaa 'rã
okuapy xee ae SENHOR aikoa — he'i.

17 Ha'e gui sete ma'etỹ ha'e jypygua jaxya,
jypy'ia ára py ju SENHOR oayvu ombou
xevy. Ha'e vy aipoe'i:

18 — Ava ra'y, Babilônia pygua huvixa
Nabucodonosor ma Tiro tetã re oxondaro
kuery omondoukaa py omba'eapo vaipa
va'ekue xevy. Mba'eta peteĩ-teĩ akã rupi
ipire rei, ha'e peteĩ-teĩ kupe rupi haxypa.
Ha'e rami teĩ ixupe ma Tiro gui ndogueraa
porãi omba'eapoague repy, neĩ ixondaro
kuery pe voi.

19 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
aipoe'i:

— Aỹ ma Babilônia pygua huvixa Nabu-
codonosor pe amboaxave ju 'rã Egito yvy.
Ha'e ramo ha'e gui ogueraapa 'rã ha'e
pygua kuery, oipe'apa 'rã imba'e rei-rei
va'ekue ha'e javi, oxondaro kuery peguarã.
20 Tiro tetã re oje'oia py omba'eapoague
repyrã amboaxa 'rã Egito yvy, xevy pe
ojapo rire — he'i SENHOR Nhanderuete.

21 — Ha'e va'e ára ma ajapo 'rã Israel
kuery imbaraete ju aguã rami. Ndee voi ro-
japo avi 'rã ha'e kuery mbyte rupi ndeayvu

reikovy aguã rami. Ha'e ramo ha'e kuery
oikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.

30

Egito yvy re Babilônia pygua kuery ipo'aka
aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui xevy SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i:
2 — Ava ra'y, emombe'u ke xeayvu. Ha'e
vy aipo're: Po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu: Ha'e va'e ára re peẽ kuery penepoaẽ
'rã.*
3 Mba'eta ha'e va'e ára ovaẽ rai'i ma. Tá,
ovaẽ rai'i ma SENHOR ára. Araipa 'rã ha'e
va'e ára, mba'eta amboae regua kuery ikuai
axy aguã ára.
4 Ha'e rami vy Egito yvy re ou 'rã kyxe
revegua. Etiópia rupi voi ikuai axya ete 'rã,
Egito rupi oipyxo pyre ho'apa jave. Mba'eta
ha'e pygua kuery ogueraapaa 'rã escravo-
rã, omombaa 'rã guive imbaraetekueve.
5 Ha'e ramo amboae regua kuery Egito reve
onhemoirũ va'ekue ho'apa avi 'rã kyxe gui:
Etiópia, Pute, Lude, Arábia pygua ha'e javi,
ha'e Cube pygua kuery voi.
6 Po rami SENHOR ijayvu:
— Egito yvy pygua pytyvõare kuery
ho'apa 'rã, opo'akaa re ojejou porã reiague
re omo'yvyĩ'ia rã. Migdol tekoa guive Sev-
ene peve 'rã ho'a kyxe gui — he'i SENHOR
Nhanderuete.
7 — Ha'e ramo yvy mboae ivaipa va'ekue
mbyte ombovaipa pyre 'rã opyta, ha'e tetã
mboae opa va'ekue rami avi 'rã omombaa
tetã.
8 Ha'e ramo Egito yvy re tata amboja, ha'e
ipytyvõare kuery amokanhymba ma ramo
ha'e kuery oikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
9 Ha'e va'e ára ma xerenonde rupi ayvu
reraa kuery kanoã guaxu py oje'oi 'rã
Etiópia katy, ha'e ramo omondyipa 'rã on-
heangu e'ỹ rei va'ekue. Mba'eta ha'e va'e
yvy re voi ou 'rã teko vai, Egito pygua kuery
ára py rami avi. Ha'e nunga ou ae ma oiny
— he'i.
10 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
— Babilônia pygua huvixa Nabu-
codonosor pe xee amomba uka 'rã Egito
pygua kuery onhemboyvate reia.
11 Ha'e rami vy hexevegua kuery reve amon-
doukapa 'rã Egito yvy mombaarã, mba'eta
pavẽ regua gui ijavaeteve va'e. Ha'e ramo
okyxe oekyi 'rã okuapy Egito yvy re, ha'e
yvy jave rupi omonyẽmba 'rã ojukapa
va'ekue.
12 Xee amboypa 'rã yakã ikuai va'e, ijyvy voi
amboaxapa 'rã heko vai va'e kuery po py.
Amboae kuery pe ambovaipa ukapa 'rã yvy,
hexe ikuai va'e ha'e javi guive. Xee SENHOR
ae ma ha'e rami xeayvu va'e.
13 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
— Amokanhymba avi 'rã ha'e kuery
ruete kuery ra'angaa, ta'angaa Mênfis py
ikuai va'ekue voi amomba 'rã. Egito yvy re
yvatekueve nda'ikuaivei 'rã. Ijyvy jave rupi
ambou 'rã ndaekorãveia.
14 Ha'e rami vy ambovaipa 'rã Patros tetã,
Zoã re amboja uka 'rã tata, ha'e anhom-
bopaga 'rã Nô py.
15 Sim tetã Egito yvy re ikorapave va'e áry
anhoẽ 'rã xepoxya, ha'e heta 'rã amomba
Nô py.
16 Egito yvy jave rupi amboja 'rã tata. Ha'e
ramo Sim py oendua 'rã ojexavai etea, Nô
py okanhymbaa 'rã, ha'e ara py teĩ Mênfis
rovaigua kuery ojekuaapa 'rã.
17 Kunumigue Áven ha'e Pi-Besete pygua
ho'apa 'rã kyxe gui. Ha'e va'e tetã gui ma
ogueraapaa 'rã escravo-rã.
18 Tafnes py ma ára pytũmba 'rã, mba'eta
ha'e py amopẽmba 'rã Egito pygua po'akaa,
amomba avi 'rã opo'akaa re onhemboyvate
reia. Peteĩ arai ojao'ipa 'rã, ha'e rã tajy
kuery ma escravo-rã meme 'rã ogueraapaa.
19 Ha'e rami 'rã anhombopaga Egito yvy
rupi. Ha'e ramo ha'e kuery oikuaapa 'rã xee
ae SENHOR aikoa — he'i.
20 Ha'e gui onze ma'etỹa, jypygua jaxya
re, sete araa py ju pe SENHOR ombou oayvu
xevy. Ha'e vy aipoe'i:
21 — Ava ra'y, xee amopẽ ma Egito pygua
huvixa Faraó jyva. Ha'e rami teĩ ndo-
jokuaai, noipoanoai, neĩ nomboje'aa jevyi,
ha'e rami e'ỹ rã imbaraete ma vy kyxe
oiporu ju aguã.
22 Ha'e nunga rupi po rami ijayvu SENHOR
Nhanderuete:
— Ma'ẽ, xee aiko Egito pygua huvixa
Faraó rovai. Ha'e rami vy ijyva rovai im-
baraeteveague ju 'rã amopẽ, hovai amopẽ
ma voiague rami. Ha'e rami vy ajapo 'rã ipo
gui kyxe ho'a aguã rami.

* 30:2 Apy ma Egito pygua kuery pe ijayvu.

23 Ha'e gui Egito pygua kuery amoaĩmba 'rã
yvy regua ikuaia rupi, araa ukapa 'rã yvy
jave rupi.
24 Ha'e rã Babilônia pygua huvixa jyva ma
amombaraete 'rã, ha'e ipo py amoĩ 'rã
xekyxe. Ha'e rã Faraó jyva ma amopẽ 'rã.
Ha'e ramo Babilônia pygua renonde ipoaẽ
rei 'rã oipyxo pyre rami.
25 Aupi 'rã Babilônia pygua huvixa jyva,
ha'e rã Faraó jyva ma ho'a rive 'rã. Ha'e
gui Babilônia pygua huvixa po py xekyxe
amoĩ va'ekue Egito yvy rupi oiporu ramo
oikuaapa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
26 Mba'eta Egito pygua kuery amoaĩmba 'rã
yvy regua ikuaia rupi, araa ukapa 'rã yvy
jave rupi. Ha'e ramo oikuaa pavẽ 'rã xee ae
SENHOR aikoa.

31

Egito yvy re mba'emo oiko aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui onze ma'etỹa, mboapy jaxya
re, ijypy'ia ára py ju SENHOR ombou oayvu
xevy. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Ava ra'y, aipo're Egito pygua huvixa
Faraó ha'e ixupegua kuery ha'e javi pe:
Mava'e regua tu ndee rami ipo'akapa va'e?
3 Eikuaa pota ha'vy Assíria yvy re oiko
va'ekue re. Ha'e kuery ma peteĩ yary
Líbano py hi'aĩ va'e rami ikuai va'ekue,
mba'eta hakã porã va'e vy ka'aguy rupi
kuaray'ã porã va'ekue. Yvateve va'e hi'aĩ,
hovapy ma yvyra rovapy rogue áryve rupi
ovaẽ va'ekue.
4 Yvy guy katy gui yvu oĩ va'e omoakỹ vy
ojapo va'ekue yvate aguã rami. Ojapo avi
ijyvypya gui yy omboxyry opa rupi, yvyra
yvy re ikuai va'e ha'e javi omoakỹ aguã.
5 Ha'e nunga rupi ae onhemboyvate va'ekue
yvyra yvy re ikuai va'e ha'e javi áryve,
hakã retave ha'e ipukuve ovy guive, heta yy
omoakỹ vy ombotuvixa ramo.
6 Hakã'i ikuai va'e rupi guyra ojeaity apo
va'ekue, hakã guy rupi ha'e javi mymba
ta'y'i okuapy, ha'e ikuaray'ã py ma yvy
regua ipo'akakueve oguapypa okuapy
va'ekue.
7 Ha'e rami vy heta yy rupi hapo va'e vy tu-
vixaa ha'e hakã retaa py iporã ete va'ekue.
8 Yary Nhanderuete pegua yvotyty rupi
ikuai va'e gui iporãve va'ekue. Yvyra
cipreste voi ha'e va'e rami e'ỹ hakã va'ekue,
yvyra plátano voi ha'e va'e rami ndaokyi
va'e. Mba'eta iporãa rami peteĩve yvyra
Nhanderuete pegua yvotyty py hi'aĩ va'e
ndoikoi va'ekue.
9 Ha'e rami ajapo va'ekue hakã reta vy iporã
rei aguã rami. Yvyra Éden py Nhanderuete
pegua yvotyty rupi ikuai va'e ha'e javi ojou
porãmba rei okuapy va'ekue.
10 Ha'e gui SENHOR Nhanderuete ijayvuve
ju:
— Ha'e va'e yvyra yvateve tema ovy
yvyra hovana va'e áryve ramo okuraxõ py
onhemboyvate rei.
11 Ha'e ramo xee amboaxa 'rã yvy regua
ipo'akakueve po py, ha'e kuery omoingo
axy aguã heko vaia re. Ha'e rami vy aipe'a
'rã oka katy.
12 Ha'e ramo amboae regua kuery pavẽ gui
ijavaeteve va'e ou vy oake'o 'rã, oeja rive
'rã guive. Ha'e ramo hakãgue ho'apa yvyty
ha'e yvyugua ha'e javi rupi. Hoky voi
omopẽmbaa 'rã yvy jave rupi yakã ikuai
va'e yvýry. Ikuaray'ã py yvy regua ikuai
va'ekue ha'e javi ojepe'apa 'rã oje'oivy.
13 Hapytakue re ma ha'e javi regua guyra 'rã
ikuai, ha'e rã hakãgue guy rupi ma ha'e javi
regua vixo ojeaity apo 'rã okuapy.
14 Ha'e rami yvate etea rami amboae yvyra
yy rembe rupi ikuai va'e onhemboyvate
e'ỹ aguã, amboae yvyra ikuai va'e gui
yvate ve'ỹ aguã, neĩ yy reta oĩa py yvat-
eve hi'aĩ va'e voi ojee ojerovia rei e'ỹ
aguã. Mba'eta ojejou porã reia ha'e javi ma
okanhy aguã rami omboaxaa. Ha'e ramo
ho'apa 'rã yvykua vaikue py, avakue ra'y
kuery yvykua py omboguejy pyre mbyte py
opyta aguã.
15 Po rami ijayvu SENHOR Nhanderuete:
— Ha'e va'e yvyra okanhy jave xee ajapo
yvy jave re ipy'a vaia aguã rami. Mba'eta
ha'e va'e káuxa yvy guýry yvu ikuai va'e
ajao'ipa vy ajokopa yy oxyry va'ekue, yy
heta ve'ỹ aguã. Ikáuxa ma Líbano yvy ha'e
javi rupi ajao'ipa ajukue huũ rei va'e py,
ha'e ramo yvy re yvyra ikuai va'e ipirupa.
16 Ha'e va'e yvyra ho'a rã hevovo reia gui
ajapo yvy regua ha'e javi oendu vy okyjepa
aguã, yvykua vaikue py omanogue mbyte
amboguejy ramo. Ha'e ramo yvyra ho'a
va'ekue ovy'apa ju 'rã okuapy yvy guýry
rupi ikuaia py, Éden pyguare, Líbano yvy
regua iporãve va'ekue, ha'e yy etaa rupi
ikuai va'ekue ha'e javi.

17 Ha'e gui ma amboae regua kuery ipy-
tyvõare ha'e ikuaray'ã py oguapy okuapy
va'ekue voi oopa 'rã hexeve yvykua vaikue
py kyxe py ojuka pyre reve opyta aguã.
18 — Ha'e gui Faraó, ndee voi yvyra Éden
py ikuai va'e ha'e javi gui neporãve ha'e
ndeyvateve va'e. Ha'e rami teĩ ha'e kuery
reve reguejy avi 'rã yvy guy katy. Ha'e rami
vy repyta 'rã opire omboi uka e'ỹ va'ekue
mbyte, kyxe py ojuka pyre kuery reve
guive. Ha'e rami vy Faraó ha'e iporãague
ha'e javi okanhymba 'rã — he'i SENHOR
Nhanderuete.

32

Egito pygua huvixa Faraó omboaxy va'e rami ijayvuague

1 Ha'e gui doze ma'etỹa, doze jaxya re
ijypy'ia ára py ju SENHOR oayvu ombou.
Ha'e vy aipoe'i xevy:
2 — Ava ra'y, ndeayvu ke Egito pygua
huvixa Faraó pe omboaxy va'e rami. Ha'e
vy aipo're 'rã ixupe: Ndevy ma "Guary
ra'y yvy regua mondoroa", 'ea va'eri pe-
teĩ jakare yakã oĩa py opyrõmba reve yy
omongy'apa rei va'e rami rive reiko.*
3 Po rami ijayvu SENHOR Nhanderuete:
— Nde'áry amombo 'rã xekya yvy
regua kuery mbyte, ha'e ramo ha'e kuery
nemoatã 'rã heravy xekya py.
4 Ha'e rami vy xee roeja 'rã imoiny yvy py,
romombo 'rã nhuũ reia py. Ha'e vy nde'áry
ambou 'rã opa marãgua guyra, mymba yvy
regua voi okaru 'rã okuapy ndero'o re.
5 Ndero'okue amoaĩ 'rã yvyty áry rupi,
ha'e yvyugua ikuai va'e rupi amonyẽ 'rã
ndekyrakue.
6 Nderuguy onheẽ va'ekue ma omoakỹmba
'rã yvy yvyty áry peve, amonyẽ avi 'rã yakã.
7 Xee rojuka ma vy ajao'ipa 'rã yva, jaxy-tata
ikuai va'e voi amopytũmba 'rã. Kuaray ma
amo'ãmba 'rã arai py, jaxy voi naexakãvei
'rã.
8 Ndekáuxa ajapo 'rã yva re hexakã va'ekue
pytũmba aguã rami, ha'e nderekoague rupi
ambou 'rã pytũ reia — he'i SENHOR Nhan-
deruete.
9 — Ajapo 'rã yvy regua heta rei ipy'a
vai aguã rami, mba'eta pavẽ regua oendu
'rã rekanhymba maa omombe'ua rã, yvy
reikuaa e'ỹague rupi voi.
10 Ndereko heta regua oendu vy on-
hemondyipa rei 'rã, huvixa kuery voi
nderovai xekyxe aekyi rã oexa vy oryryipa
'rã. Ndee re'a ramo peteĩ-teĩ oryry-ryryipa
'rã, guekove oguerojeayvu vy.
11 Mba'eta po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu:
— Ndea py ou 'rã Babilônia pygua huvixa
okyxe reve.
12 Ndevygua kuery heta va'ekue teĩ ajapo 'rã
ipy'a guaxukueve pavẽ regua gui ijavaeteve
va'e oitypa aguã rami okyxe py. Ha'e ramo
ha'e kuery omomba 'rã Egito yvy re onhem-
boyvate va'e ikuai va'e, mba'emo porã oĩ
va'ekue ha'e javi guive.
13 Nerymba kuery ma amokanhymba 'rã yy
heta ikuai va'e rupi. Ha'e gui avakue neĩ
mymba ma voi nomongy'avei 'rã yy.
14 Ha'e rami vy yy ha'e py ikuai va'e ajapo
'rã itui porã ju aguã rami. Yakã ikuai va'e
ma ajapo 'rã azeite rami oxyry porã aguã —
he'i SENHOR Nhanderuete.
15 — Mba'eta ambovaipa uka 'rã Egito yvy,
opa mba'e ikuai va'ekue noĩvei aguã rami.
Ajuka ukapa 'rã ha'e py ikuai va'ekue. Ha'e
ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
16 Ha'e rami yvy regua kuery ijayvu 'rã Egito
yvy ha'e mba'emo porã oĩ va'ekue ha'e javi
ogueronhemboaxya rupi — he'i SENHOR
Nhanderuete.

Egito pygua kuery amboae regua reve manoa py ikuai aguã re ijayvuague

17 Ha'e gui doze ma'etỹa ha'e jypygua
jaxya re, quinze araa py ju SENHOR oayvu
ombou vy aipoe'i xevy:
18 — Ava ra'y, ejae'o ke Egito yvy re heta
ikuai va'ekue re, mba'eta ha'e kuery ogue-
jypa 'rã yvy guyve katy, amboae regua
kuery omboeteve pyre yvykua katy oguejy
va'e kuery reve.
19 Peẽ nda'u amboae gui peneporãve ri ty'y?
Peguejy ke ha'vy, ha'e penheno pejupy
opire omboi uka e'ỹ va'ekue reve.
20 Mba'eta peẽ kuery voi pe'a 'rã kyxe py
ojuka pyre mbyte. Kyxe omboaxaa ma
penderovaigua pe: "Pembovaipa 'rã Egito
yvy, ha'e py ikuai va'ekue ha'e javive reve",
'ea ixupe.
21 Ha'e ramo ipy'a guaxukueve regua
ipo'akave va'ekue ha'e ipytyvõare kuery
reve ma pendevy ojapukai 'rã okuapy

* 32:2 Apocalipse 1.15

manoa py ikuaia gui. Ha'e py opire omboi
uka e'ỹ va'ekue oguejy vy onhonomba
inony kyxe py ojukapa pyre.

22 — Ha'e py ma itui Assíria pygua huvixa
ojeupegua kuery ha'e javi reve. Ijyvýry rupi
ikuai kyxe py ojukaa rã onhono porãmba
pyre, kyxe py ho'apa va'ekue meme.
23 Mba'eta ha'e kuery rupa ma yvykuapy
rupi ikuai, ha'e onhono porãague yvýry
ikuai ha'e pyguare kuery ha'e javi. Kyxe
py oipyxo vy ojuka pyre meme, okuave teri
jave joyvy rupi nhomongyjepa rei va'ekue
ri.

24 — Ha'e py oĩ avi Elão pygua ojeupegua
kuery ha'e javi reve, onhono porã mbyre
yvýry rupi. Ha'e kuery ma kyxe py oipyxo
vy ojuka pyre meme. Ha'e rami vy opire
nomboi ukai va'ekue oguejypa yvykua py.
Okuave teri jave joyvy rupi nhomongyjepa
rei va'ekue ri oxĩmba reve opytapa yvykua
py oguejy va'ekue mbyte.
25 Ojuka pyre kuery mbyte rupi ma ojapoa
huparã, ojeupegua kuery ha'e javi mbyte.
Ha'e kuery rupa ma ijyvýry rupi ikuai.
Opire omboi uka e'ỹ va'ekue meme, kyxe py
ojukapa pyre. Okuave teri jave joyvy rupi
nhomongyjepa rei va'ekue ri oxĩmba reve
opytapa yvykua py oguejy va'ekue mbyte,
ojuka pyre mbyte rupi onhono porãa.

26 — Ha'e gui ha'e py ma ikuai Meseque
ha'e Tubal pygua ojeupegua kuery ha'e javi
reve. Ha'e kuery rupa ma ijyvýry rupi ikuai.
Opire omboi uka e'ỹ va'ekue meme, kyxe
py ojukapa pyre, okuave teri jave joyvy rupi
nhomongyjepa rei va'ekue ri.
27 Ha'e kuery ma ymave rupigua ipy'a
guaxukueve mbyte rupi e'ỹ ikuai, opire
nomboi ukai va'ekue yvykua py oguejy
va'ekue guembiporu joe opu'ãa py oiporu
va'ekue inhakã guýry omoĩa reve-reve
ikuaia rupi e'ỹ. Mba'eta ha'e kuery reko
vaiague re opaga aguã ma inhakã re ae
opyta. Okuave teri jave joyvy rupi ipy'a
guaxukueve voi nomboekorãvei va'ekue ri.
28 Ha'e gui peẽ Egito pygua kuery voi pen-
emopẽmbaa avi 'rã opire omboi uka e'ỹ
va'e kuery mbyte py, penenhono porãa 'rã
guive kyxe py ojuka pyre kuery mboae reve.

29 — Ha'e py ma Edom pygua huvixa kuery
ha'e yvatekueve ha'e javi ikuai. Ha'e kuery
ipo'akapa va'ekue ri omboguejypaa kyxe py
ojuka pyre-pyre reve. Ha'e ramo opire om-
boi uka e'ỹ va'ekue reve onhonoa yvykua
py omboguejy pyre ha'e javi reve.

30 — Ha'e py ikuai avi kuaray apu'a'ia
katygua yvatekueve. Ha'e kuery ma Sidom
pygua kuery oipyxo pyre reve omboguejya
avi, oxĩmba reve ikuai, opo'akaa py nan-
homboekorãvei va'ekue ri. Ha'e py opire
omboi uka e'ỹ va'ekue reve ikuai, kyxe py
ojuka pyre kuery oxĩmba rei reve yvykua py
omboguejypaa va'ekue mbyte.

31 — Faraó ma ha'e kuery ha'e javi oexa vy
ovy'apa 'rã ojeupegua kuery reve. Tá, Faraó
ha'e ixondaro kuery ha'e javi 'rã ovy'a, kyxe
py ojukaa avi va'ekue mbyte onhono porãa
ramo — he'i SENHOR Nhanderuete.

32 — Mba'eta Faraó ha'e ixondaro kuery
ha'e javi ma nhomondyipaarã amoĩ va'ekue
okuave va'e kuery yvy re. Va'ekue ri ha'e
voi onhono porãa 'rã opire omboi uka e'ỹ
va'ekue kyxe py ojuka pyre mbyte py — he'i
SENHOR Nhanderuete.

33

Tetã rarõa oikuaa pota porã aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou ju xevy.
Ha'e vy aipoe'i:

2 — Ava ra'y, ndeayvu ke neretarã kuery
pe. Ha'e vy aipo're ha'e kuery pe: Peteĩ yvy
re kyxe revegua ambou ramo ha'e pygua
kuery oiporavo 'rã peteĩ ava ha'e pygua ae,
ha'e vy omoĩ 'rã guetã rarõarã.
3 Ha'e ramo ha'e va'e ma yvy re kyxe
revegua ou rã oexa vy mimby guaxu
omonhe'ẽ 'rã guetarã kuery omonheangu
aguã.
4 Ha'e gui xapy'a rei mimby guaxu nhe'ẽ
amongue oendu teĩ nonheangui rei ramo
kyxe revegua ou vy ojuka 'rã. Ha'e rami
rã hexe ae 'rã oĩ huguy omoẽague re opaga
aguã,
5 mba'eta mimby guaxu nhe'ẽ oendu teĩ
nonheangui rire. Hexe ae 'rã oĩ huguy
omoẽague re opaga aguã. Ha'e rã mimby
nhe'ẽ oendu vy onheangu va'e ma ogueraa
jepe 'rã guekove.
6 Ha'e rami teĩ xapy'a rei tetã rarõarã
omoĩ mbyre ma kyxe revegua ou rã oexa
teĩ mimby guaxu nomonhe'ẽi tetã pygua
kuery omonheangu aguã. Ha'e gui kyxe
revegua ou vy oipe'apa 'rã tetã pygua
rekove. Xapy'a rei ojuka pyre heko vaia

reve 'rã ojukaa teĩ huguy omoẽague re ambopaga 'rã tetã rarõa.
7 — Ha'e gui ma ndee ava ra'y, xee romoĩ
Israel kuery rarõarã, ayvu xejuru guigua
ndee rendu vy ha'e kuery pe ju remombe'u
aguã.
8 Xapy'a rei heko vai va'e kuery pe aipoa'e
'rã: "Ndee ndereko vai va'e, anhetẽ ete
remano 'rã", ha'e teĩ ndee ha'e kuery pe
nandeayvui 'rã ikuaiaty gui ojepe'a aguã re.
Ha'e rami rã ha'e kuery omano 'rã gueko
vaiague py teĩ huguy onheẽague re ndee 'rã
rombopaga.
9 Ha'e gui xapy'a rei heko vai va'e kuery pe
ndeayvu ikuaiaty gui ojepe'a aguã re, va'eri
ha'e kuery ndojeko rerovai vy ma omano
'rã gueko vaia py ae. Ha'e rã ndee ma reo
jepe 'rã.
10 — Ha'e gui ndee ava ra'y, ndeayvu ke
Israel kuery pe. Ha'e vy aipo're 'rã: Peẽ
kuery aipopeje: "Nhandeapua ha'e jaje-
javya nhandere oĩ va'e káuxa ae japa javy.
Mba'exa 'rã tu ha'vy jaikove?" peje.
11 Aipo're ha'e kuery pe: Anhetẽ ete xee
SENHOR Penderuete xee ae rekove rupi
aura vy aipoa'e: "Xee ndavy'ai heko vai
va'e kuery omano rã, ha'e rã gueko vaiaty
gui ojeko rerova vy oikove ju ramo anho.
Ha'e nunga rupi Israel kuery, pejeko rerova,
pejeko rerova ke pendeko vaia gui. Mba'erã
tu pemano rive?" ha'e.
12 — Ha'e nunga rupi ava ra'y, aipo're 'rã
neretarã kuery pe: Xapy'a rei heko porã
va'ekue heko vai ri ramo ymave rupi teko
porã rupi oikoague ndogueraa jepei 'rã.
Ha'e rami ae avi heko vai va'ekue ojeko
rerova ri ramo ymave rupi teko vai rupi
oikoague ma nomokanhyi 'rã. Ha'e rami
ae avi heko pora va'ekue ri ojejavya ára
py heko porãague rive ndojapoi 'rã oikove
aguã rami.
13 Ha'e gui xapy'a rei heko porã va'e pe "An-
hetẽ ete reikove riae 'rã" ha'e teĩ ha'e va'e
ma gueko porãa re rive ojeroviaa rupi oje-
javy ramo xee naxema'endu'avei 'rã teko
porã rupi oikoague re. Ha'e rami 'rãgue py
omano 'rã gueko vaia py ae.
14 Ha'e rami ae avi xapy'a rei heko vai va'e
pe "Anhetẽ remano 'rã" ha'e teĩ ojejavyaty
gui ojeko rerova vy ha'evea rami ha'e teko
porã rupi anho ju 'rã oiko.
15 Ha'e rami vy ha'e va'e heko vai va'ekue
omboekovia ju 'rã mba'emo oiporu uka
va'ekue, opaga 'rã ju mba'emo re imon-
daague repy, ha'e ayvu tekove me'ẽa rupi
oiko, heko vaiague rupi 'rãgue py. Ha'e
rami ri vy oikove 'rã, nomanovei 'rã.
16 Mba'eta heko vaiague re nax-
ema'endu'avei 'rã hovai. Ha'evea rami ha'e
teko porã rupi ju oiko vy oikove 'rã.
17 — Ha'e rami teĩ neretarã kuery aipoe'i:
" SENHOR ma ha'eve'ỹa rami nhander-
ereko", he'i va'eri ha'e kuery ae ha'eve'ỹa
rami ikuai va'e.
18 Mba'eta heko porã va'ekue ma xapy'a rei
teko porã gui ojepe'a vy teko vai rupi ju oiko
vy ma omano 'rã gueko vaia káuxa rive.
19 Ha'e rã heko vai va'ekue ma heko vaiaty
gui ojeko rerova vy ha'evea rami ha'e teko
porã rupi ju oiko vy ma oikove 'rã.
20 Ha'e ramive ma peẽ kuery aipopeje: "
SENHOR ma ha'eve'ỹa rami nhandereko",
peje. Ha'e nunga rupi peẽ Israel kuery, xee
aikuaa pota 'rã peteĩ-teĩ peikoa re.

Israel kuery ojee rive ojeroviaa re ijayvuague

21 Ha'e gui doze ma'etỹ re ma escravo-rã
nhandereraa ague py nhandekuai jave, dez
jaxya ha'e cinco araa py ma peteĩ ava ou
xea py Jerusalém gui onha va'ekue. Ha'e vy
aipoe'i:
— Tetã oipe'aa ma — he'i.
22 Ne'exa, ha'e va'e ka'aru ma xere SENHOR
po oĩ va'ekue, onha va'ekue ovaẽ e'ỹ mbove.
Ha'e rami vy ko'ẽgue ju ha'e va'e ava xea py
ou e'ỹ mbove'i xejuru oipe'a ju. Ha'e ramo
xeayvuve ju, nakyrirĩvei.
23 Ha'e ramo xevy SENHOR ombou oayvu.
Ha'e vy aipoe'i:
24 — Ava ra'y, Israel kuery regua tetã
ombovaipa pyre rupi ikuai va'e ijayvu vy
aipoe'i okuapy: "Abraão ma ha'e ae'i oiko
va'eri ipo py omboaxaa raka'e kova'e yvy.
Ne'exa, nhande kuery katuve ma nhan-
dereta ete ramo kova'e yvy ome'ẽa ae
nhandekuai aguã", he'i okuapy.
25 Ha'e rami teĩ aipo're ha'e kuery pe: Po
rami ijayvu SENHOR Nhanderuete: Peẽ
kuery ma xo'o ha'e huguy revegua pe'u,
ha'e tuuete ra'angaa pereko va'e re pema'ẽ,
jouguy pemoẽ pekuapy guive. Ha'e nunga
rupi peẽ kuery nda'u penderekoa 'rã teve
yvy re?
26 Peẽ kuery ma pendekyxe re rive pejerovi-
ave va'e, ojeguarupy pejapo, peneirũ kuery

ra'yxy reve guive pejejavy. Ha'e nunga rupi
nda'u yvy re penderekoa 'rã teve?
27 — Aipo're ha'e kuery pe: Anhetẽ ete
xee SENHOR Penderuete xee ae rekove rupi
aura vy aipoa'e: Tetã ombovaipa pyre ikuai
va'e ojukaa 'rã kyxe py, ha'e rã tetã rovai
rupi ikuai va'e ma amboaxa 'rã mymba
nharõ omondoropa ha'e ho'upa aguã. Ha'e
gui onhemiaty ha'e itakua rupi onhemi va'e
ma mba'eaxy gui 'rã omano.
28 Mba'eta pendeyvy xee ambovaipa uka
'rã tekoa ve'ỹ opyta aguã, ha'e ramo
pendepo'akaa pejou porã 'rãgue py pen-
emo'yvyĩ'ia 'rã. Israel regua yvyty ikuai
va'e rupi voi jipoavei 'rã avave rei, ha'e rupi
ndoaxaavei 'rã guive.
29 Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR
aikoa, pendeyvy tekoa ve'ỹ opyta aguã xee
ambovaipa uka ramo, ojeguarupy pejapoa
rupi pendekuaia re.
30 — Ha'e gui ndee ava ra'y, tetã kora
ha'e ngoo rokẽ rupi neretarã kuery ijayvu
okuapy ndere. Joupe-upe 'rã ijayvu peteĩ-
teĩ guyvy ha'e guyke'y kuery reve. Ha'e
vy aipoe'i 'rã: "Ajerure pẽvy, peju ke, jaa
nhaendu aguã SENHOR ayvu omombe'ua
rã", he'i okuapy.
31 Ha'e rami vy ha'ekue rami ae 'rã ou
ndea py, ha'e nerenonde rupi oguapypa
'rã okuapy xevygua kuery rami. Ha'e
vy ndeayvua oendu 'rã teĩ nda'ikuaixei
ha'ekue rami. Ojuru py porayvu va'e rami
ijayvu, ha'e rã opy'a py ma jokorepaa rupi
anho ikuai.
32 Mba'eta ha'e kuery pe rã ndee mborayvu
rupi oporai va'e rami reiko, amongue opo-
rai porã ha'e imba'epu kuaa va'e rami rive.
Mba'eta ndeayvua oenduxe vai merami teĩ
nda'ikuaixei ha'ekue rami.
33 Ha'e nunga ha'e javi oiko, ojeupitypa
ramo ha'e kuery oikuaa 'rã ha'e kuery
mbyte rupi profeta oiko ra'eague.

34

Israel kuery re nopena porãi va'e kuery rovai ijayvuague

1 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i xevy:
2 — Ava ra'y, ndeayvu ke Israel kuery
re opena va'e kuery rovai. Ha'e vy
aipo're: Po rami ijayvu SENHOR Nhan-
deruete. Nda'evei ete 'rã Israel kuery re
opena va'erã omoĩ mbyre va'eri ojee ae rive
opena va'e kuery pe! Xevygua vexa'i kuery
re opena va'erã omoĩ mbyre e'ỹ teve?
3 Mba'eta xo'o ikyra-kyrave va'e pe'upa
pekuapy, hague py ma penhemonde, ha'e
pemongyrapa va'ekue ma pejuka tema
pekuapy. Ha'e rami teĩ vexa'i kuery re ma
napepenai.
4 Mba'eta ikangykue napemombaraetei,
imba'eaxy va'e napeipoanoi, opẽ va'ekue
napemboje'ai, ojepe'a va'ekue ndaperu
jevyi, ha'e okanhygue ma voi ndapeka
jevyi. Ha'e rami 'rãgue py pereko poyi,
pemboaxya rupi e'ỹ.
5 Xerymba kuery re opena porã va'e ndoikoi
ramo oaĩmba oje'oivy, ha'e mymba inharõ
va'e nhuũndy rupigua rembi'urã rive ikuai.
6 Ha'e ramo xerymba kuery ma opa rupi
ikuai yvyty ha'e yvy'ã ikuai va'e áry rupi.
Yvy jave rupi oaĩmba okuapy, hekaarã ha'e
heru jevyarã ndoikoi ramo.
7 — Ha'e nunga rupi joe opena va'erã
omoĩ mbyre kuery, pendu ke SENHOR ayvu:
8 Anhetẽ ete xee SENHOR Penderuete xee
ae rekove rupi aura vy aipoa'e: Xevygua
vexa'i kuery pemboaxapa hi'uarã kuery pe,
ha'e ramo mymba inharõ va'e nhuũndy
rupigua kuery rembi'urã ikuai, opena
va'erã ndoikoi ramo, mba'eta joe opena
va'erã amoĩ va'ekue ndoekai okuapy
xevygua kuery, ojee ae rive opena okuapy,
xevygua kuery re'ỹ.
9 Ha'e nunga rupi joe opena va'erã romoĩ
va'ekue, pejapyxaka ke SENHOR ayvu re.
10 Po rami ijayvu SENHOR Penderuete:
Ne'exa, xee ma aiko joe opena va'e
kuery rovai, ha'e rami vy ha'e kuery po
py ndaejavei 'rã xevygua vexa'i kuery.
Amomba 'rã joe openaa, ojee ae rive
nopenavei aguã. Ha'e kuery juru gui xee
araa jepepa 'rã xevygua vexa'i kuery, ho'u
va'erã rive ikuai ve'ỹ aguã.

Ojeupegua kuery re SENHOR opena porã aguã re ijayvuague

11 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu:

— Ne'exa, xee ae aeka 'rã xevygua kuery,
arupa 'rã guive.
12 Mba'eta mymba kuery re opena va'e ma
ha'e kuery oaĩmba rã oexa vy oguerupa ju
'rã. Ha'e rami ae avi xee voi aru 'rã xevygua
kuery. Araipa ha'e pytũmbaa ára py ha'e

kuery omoaĩague ha'e javi rupi gui xee araa
jepe 'rã.
13 Opa rupi yvy regua ikuaia gui aipe'a vy
amboatypa 'rã, ha'e vy ijyvy re ae ju 'rã
aru. Amongaru 'rã Israel regua yvyty ikuai
va'e rupi, yakã ikuai va'e yvýry, tekoa rupi
guive.
14 Nhuũndy porãa rupi 'rã areko, Israel
regua yvyty yvateve va'e ikuaia rupi. Ha'e
ramo onheno 'rã okuapy nhuũndy porã reia
rupi Israel regua yvyty re.
15 Xee ae 'rã apena xevygua kuery re, amom-
bytu'u 'rã guive — he'i SENHOR Nhan-
deruete.

16 — Ha'e rami vy aeka 'rã okanhygue,
ojavy va'ekue ma arupa ju 'rã, opẽgue ha'e
ikangykue ma amombaraete ju 'rã. Ha'e
rã ikyra rei va'e ha'e ipo'akakueve ma
amomba 'rã. Mba'eta teko porã rupi 'rã
apena.

17 — Ha'e gui peẽ kuery xevygua pen-
dekuai va'e re ma po rami SENHOR Pen-
deruete ijayvu: Ne'exa, aikuaa pota 'rã
xerymba kuery ha'e javi re, vexa'i ava ha'e
kavara ava re guive.
18 Peẽ kuery peguarã nhuũndy porã reia
ame'ẽ va'e nda'u nda'evei ri? Mba'exa tu
ha'vy nhuũndy mboae rupi voi pepyrõmba
rei rive? Peẽ kuery pe nda'evei ri ty'y yy
porã ame'ẽ va'ekue? Mba'exa tu ha'vy yy
mboae voi pepyrõ vy pemongy'apa rei?
19 Mba'eta xerymba kuery ma nhuũ
pepyrõmbaague rupi rive okaru, ha'e yy
pemongy'apa va'ekue oy'u okuapy.

20 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu joguereko axya kuery pe:

— Ne'exa, xee ae aikuaa pota 'rã vexa'i
kuery ikyrakueve ha'e iporiaukue re.
21 Mba'eta peẽ kuery ma pendeaxi'y py
penhomoanha-anha heravy, ha'e pender-
akua py peikutu pekuapy ikangykue'i, pe-
moxẽmba peve.
22 Ha'e rã xee ma araa jepepa 'rã xevygua
kuery ho'upa pyrã rive ikuai e'ỹ aguã,
vexa'i ikuai va'e re aikuaa potaa py.
23 Ha'e kuery pe peteĩ ambou 'rã opena
va'erã omongaru porã aguã. Xerembiguai
Davi ae 'rã omongaru ha'e opena.
24 Xee aiko 'rã ha'e kuery ruete, ha'e rã
xerembiguai Davi ma ha'e kuery mbyte
rupi 'rã oiko huvixave. Xee SENHOR ae
xeayvu ha'e rami.

25 — Ha'e gui ha'e kuery pe ajapo 'rã
xereve ikuai porã aguã. Ha'e rami vy
amomba 'rã mymba nharõ yvy re ikuai
va'ekue. Ha'e ramo xevygua kuery tekoa
e'ỹa rupi ikuai, ha'e ka'aguy rupi oke teĩ
mba'eve ndoikoi 'rã.
26 Mba'eta xee amoingo porã 'rã, xevygua
yvyty yvýry rupi voi. Ha'e rami vy hi'ára py
porã 'rã ambou oky amoingo porãa rupi.
27 Ha'e gui yvyra ikuai va'e hi'apa 'rã, ha'e
yvy re oiko 'rã mba'emo aju pyau. Ha'e
ramo yvy re ha'e kuery ikuaia rupi mba'eve
ndoikoi 'rã. Ha'e kuery oikuaa 'rã xee
ae SENHOR aikoa, mba'eta ha'e kuery re
canga omoĩ mbyre amopẽmba vy aipe'apa
'rã escravo-rã ogueraa va'ekue po gui.
28 Ha'e rami rire ha'e kuery nda'ikuaivei
ma 'rã amboae regua kuery omokõ va'erã,
mymba yvy re ikuai va'e voi nomondorovei
'rã. Ha'e rami 'rãgue py ikuai porã 'rã,
imondyiarã ndoikoi rã.
29 Ha'e kuery pe ajapo 'rã onhotỹ va'ekue
oiko porã ete aguã, ha'e ramo yvy re ikuai
teri reve karuai omomba ve'ỹ aguã. Noen-
duvei 'rã guive amboae regua kuery ojojai
reia.
30 Ha'e ramo oikuaa 'rã ha'e kuery reve xee
SENHOR tuuete aikoa, ha'e rã Israel kuery
ae xevygua ikuaia — he'i SENHOR Nhan-
deruete.

31 — Peẽ xerymba vexa'i kuery pendekuai
va'e ma avakue peiko, ha'e rã xee ma Pen-
deruete — he'i SENHOR Nhanderuete.

35

*Seir yvyty re ikuai va'e kuery rovai
ijayvuague*

1 Ha'e gui xevy SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i:

2 — Ava ra'y, ema'ẽ na Seir yvyty katy,
ha'e vy ndeayvu ke ha'e kuery rovai.*
3 Aipo're ha'e kuery pe: Po rami SENHOR
Nhanderuete aipoe'i: Ne'exa Seir yvyty re
pendekuai va'e, xee ma penderovai aiko.
Ha'e rami vy penderovai xepo aupi vy ajapo
'rã pekanhymba aguã rami nhomondyi-
paarã.

* 35:2 Seir yvyty ma Edom kuery ikuaia. Ha'e kuery ma Israel kuery rovaigua ikuai raka'e.

4 Peẽ kuery retã ambovaipa uka 'rã tekoague
opyta aguã. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae
SENHOR aikoa.
5 Mba'eta Israel kuery re napendea'ei riae
vy pemboaxa kyxe py ojuka va'erã pe, ha'e
kuery opaa py omoingo axya ete jave.
6 Ha'e nunga rupi anhetẽ ete xee SEN-
HOR Penderuete xee ae rekove rupi aura
vy aipoa'e: Peẽ kuery voi xee romboaxa
'rã penderuguy moẽarã pe, penderakykue
monha aguã. Jouguy pexaxe vai rire pen-
deruguy moẽarã ju 'rã ou penderakykue.
7 Mba'eta Seir yvyty ambovaipa ete vy
ha'e gui amomba 'rã oaxa ha'e ojevy aguã
va'ekue ha'e javi.
8 Ha'e va'e yvyty amonyẽ 'rã oipyxo pyre
anho. Mba'eta kyxe py oipyxo pyre ho'a
'rã pendeyvy rupi yvyty, yvyugua ha'e yakã
ikuai va'e yvýry.
9 Ha'e rami vy pendekuaia ma raka'eve rã
peve ajapo 'rã tekoa ve'ỹ oĩ aguã rami,
peneretã py noĩavei aguã. Ha'e ramo
peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.
10 — Mba'eta aipopeje va'ekue: "Mokoĩ
regua ha'e mokoĩve yvy opyta 'rã xemba'e
ae. Xee ae 'rã aiko ha'e py, SENHOR ha'e py
oiko avi teĩ", peje va'ekue.†
11 Ha'e nunga rupi anhetẽ ete xee SENHOR
Penderuete xee ae rekove rupi aura vy
aipoa'e: Xee rombopaga 'rã joupe pen-
depoxy ha'e joe napendea'eia rami ae,
mba'eta pendevai rei reve pereko axy
va'ekue xevygua kuery. Ha'e gui peẽ kuery
re aikuaa pota ramo ha'e kuery voi oikuaa
'rã xereko.
12 Israel regua yvyty re pendeayvu vai vy
aipopeje: "Ombovaipaa ma ramo nhan-
devy pe ju opyta 'rã nhuũndyrã rive", peje
va'ekue. Ha'e rami pendeayvu rã xee SEN-
HOR aendupa, ha'e peẽ voi peikuaa 'rã xee
aenduague.
13 Mba'eta peẽ kuery ma pendeayvu py pen-
hemboyvate reive va'ekue xerovai, xere
pendeayvu rei vaipa. Ha'e ramo xee
aendupa.
14 Ha'e nunga rupi SENHOR Penderuete
ijayvu po rami: Yvy jave rupi ovy'a pavẽ
jave teĩ peẽ kuery ma xee romokanhymba
'rã.
15 Israel kuery omokanhymbaa jave pevy'a
reiague rami ae 'rã xee ju ajapo pendere.
Mba'eta peẽ Seir yvyty re Edom kuery pen-
dekuai va'e, penemokanhymbaa katuĩ'i 'rã.
Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa.

36

Israel regua yvyty ikuai va'e pe ijayvuague

1 — Ndee ava ra'y, emombe'u ke xeayvu
Israel regua yvyty ikuai va'e pe. Ha'e vy
aipo're: Israel regua yvyty pendekuai va'e,
pendu ke SENHOR ayvu.
2 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Penderovaigua kuery pendevy aipoe'i:
"Ha'evea rami! Tekoa imarã e'ỹ va'ekue
ma nhandevy meme opyta", he'i okuapy.
3 Ha'e rami rã ndee Ezequiel, emombe'u ke
xeayvu, ha'e vy aipo're yvyty ikuai va'e pe:
Po rami ijayvu SENHOR Nhanderuete: Am-
boae regua kuery penemomba ha'e jova-
jovai katy gui penemombaxe ojeupe ju pen-
emombyta aguã, xevygua kuery re ijayvu
vai guive ojojai reia rupi.
4 Ha'e rami teĩ, peẽ Israel regua yvyty
pendekuai va'e, pendu ke SENHOR Nhan-
deruete ayvu. Po rami SENHOR ijayvu
yvyty ha'e yvy'ã ikuai va'e pe, yakã ha'e
yvyugua ikuai va'e pe, ha'e tekoa e'ỹa om-
bovaipa pyre, ha'e tetã oeja pyre ikuai va'e
pe, mba'eta ha'e katy'i rupi amboae regua
kuery ikuai va'e oipe'apa, ojojai rei okuapy
guive.
5 Ha'e rami teĩ po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu: Anhetẽ xee nda'evei etea
hendy va'e rupi xeayvu yvy regua kuery
ha'e Edom pygua ha'e javi pe, mba'eta
xeyvy ha'e kuery ojopy va'ekue omba'erã,
okuraxõ py ovy'a rei ha'e onhe'ẽ py xejojai
rei reve. Ha'e rami vy oipe'apa hekoa
va'ekue, ogueraapa guive imba'e rei-rei
va'ekue.
6 Ha'e nunga rupi emombe'u xeayvu Israel
yvy re. Ha'e vy aipo're yvyty ha'e yvy'ã,
yakã ha'e yvyugua ikuai va'e pe: Po rami
ijayvu SENHOR Nhanderuete: Ne'exa, xee
ma nda'evei etea ha'e xepoxya rupi xeayvu,
mba'eta yvy regua kuery pendejojai rei
okuapy.
7 Ha'e nunga rupi po rami ijayvu SENHOR
Nhanderuete: Xepo aupi reve xee aura
yvy regua kuery pendejojai reiague ma
pendeyvýry rupi ikuai va'e áry ae ju 'rã
ojeapa.

† 35:10 "Mokoĩ regua" he'ia ma Judá ha'e Israel kuery re ijayvu vy.

8 — Ha'e rã peẽ Israel regua yvyty pen-
dekuai va'e, pendere ikuai nho 'rã yvyra
hakã ha'e hi'a va'e xevygua Israel kuery pe,
mba'eta ha'e kuery ou ju aguã rami ikuai.
9 Mba'eta ne'exa, xee aiko 'rã pendereve.
Ajevy 'rã pendea py. Ha'e ramo pende'áry
rupi yvy oikaraĩa ha'e oma'etỹa ju 'rã.
10 Pende'áry amboeta ju 'rã avakue, Israel
kuery ha'e javi regua, tá, ha'e javi 'rã ikuai.
Ha'e ramo ha'e kuery ma guetã rupi ae ju
'rã ikuai, mba'eta ivaipaague py ojapo ju 'rã
ngoorã.
11 Pende'áry rupi amboeta 'rã avakue ha'e
mymba kuery. Ha'e kuery heta ha'e ta'y
reta 'rã ovy. Jypy guare gui xee romoingo
porãve 'rã. Ha'e ramo peikuaa 'rã xee ae
SENHOR aikoa.
12 Pende'áry rupi ajapo 'rã xevygua Israel
kuery oguata ju aguã rami. Pepyta 'rã ha'e
kuery pegua, ndapejapovei 'rã guive ta'y
kuery okanhy aguã rami.
13 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu
ha'e kuery yvy pe:
— Ndevy pe aipo'ea: "Ndee ma yvy
avakue mombaa, ha'e ta'y kuery okan-
hymba aguã rami rejapo va'e", 'ea va'ekue
teĩ.
14 Ha'e nunga rupi ndee neremombavei ma
'rã avakue, nderejapovei 'rã ndea pygua
ra'y kuery okanhymba aguã rami — he'i
SENHOR Nhanderuete.
15 — Xee ma amboae regua kuery pe
ndorojojai rei ukavei 'rã rendu aguã, ha'e
ramo nerenduvei 'rã yvy regua kuery nem-
bojaru reia, nderejapovei 'rã guive ndea
pygua kuery ojejavy aguã rami — he'i SEN-
HOR Nhanderuete.

Israel kuery omoingo porã ju aguã re ijayvuague

16 SENHOR oayvu ombou vy aipoe'i xevy:
17 — Ava ra'y, Israel kuery oyvy re ikuai
teri reve opa marã ikuai ha'e mba'emo
ojapoa py omongy'apa rei va'ekue. Kunha
gueko re oiko va'e rami ha'e kuery voi
ha'eve'ỹ va'ekue xerenonde.
18 Ha'e nunga rupi ha'e kuery re am-
bou xepoxya, ha'e kuery yvy re jouguy
omoẽ okuapy ha'e mba'emo ra'angaa py
omongy'apaague re.
19 Ha'e rami vy amoaĩmba va'ekue yvy regua
kuery ikuaia rupi, araa ukapa yvy jave
rupi. Xee ambopaga opa marã ikuai ha'e
mba'emo ojapoague re.
20 Ha'e rami py yvy regua kuery ikuaia py
mamo rã ha'e kuery oje'oia rupi ojapo
okuapy xerery iky'a va'ea rami rive oikuaa
aguã rami, mba'eta ha'e kuery pe aipo'ea:
"Peva'e kuery ma SENHOR pegua va'eri
ijyvy gui omoxẽmba va'ekue", 'ea.
21 Ha'e rami rã Israel kuery oje'oia rupi
ojapo okuapy yvy regua kuery xerery iky'a
e'ỹ va'e nomboetei aguã rami. Ha'e rami teĩ
xee amboete uka nho.

22 — Ha'e nunga rupi aipo're Israel kuery
pe: Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Peẽ Israel kuery re ama'ẽ vy e'ỹ ha'e nunga
ajapo, ha'e rã xerery iky'a e'ỹ va'e amboete
ukaa rupi vy, mba'eta pee kuery ma yvy
regua kuery mbyte rupi peoa py xerery
napemboete ukai ramo.*
23 Ha'e nunga rupi amboete uka ju 'rã xerery
yvate ha'e iky'a e'ỹ va'e, yvy regua kuery
mbyte peoa rupi pemongy'a uka va'ekue ri.
Ha'e ramo yvy regua kuery oikuaa 'rã xee
SENHOR ae aikoa, ha'e kuery renonde iky'a
e'ỹ va'e aikoa aexa uka ramo — he'i SENHOR
Nhanderuete.

24 — Ha'e rami vy yvy regua kuery mbyte
gui xee roguenoẽ 'rã, ha'e yvy jave rupi gui
pendeyvy py ae ju rogueru vy romboaty 'rã
ha'e py.
25 Ha'e vy pende'áry rupi amboayvi 'rã
yy iky'a e'ỹ va'e, napendeky'avei aguã.
Ha'e rami vy roiky'a'o 'rã ha'eve'ỹa ha'e
mba'emo ra'angaa pereko va'ekue ha'e javi
gui.
26 Pendevy ame'ẽ 'rã kuraxõ pyau, pendere
amoĩ 'rã nhe'ẽ pyau. Pendegui aipe'a 'rã
kuraxõ ita guigua, ha'e vy hekovia amoĩ 'rã
pendero'o guigua.
27 Pendere amoĩ 'rã Xenhe'ẽ ae, ajapo 'rã
guive xeayvu rupi pendekuai aguã, xee
aipota va'e pemoĩ porã vy pejapopa aguã
rami.
28 Ha'e ramo pendekuai 'rã pendeyvyrã pen-
eramoĩ kuery pe ame'ẽ va'ekue re. Peiko
'rã xevygua kuery, ha'e rã xee ma aiko 'rã
Penderuete.
29 Rogueraa jepe 'rã ha'eve'ỹa ha'e javi gui.
Trigo voi ambou reta 'rã, ha'e rã karuai ma
nambouvei 'rã pendere.

* 36:22 Romanos 2.24

30 Ajapo 'rã yvyra hi'a porã ha'e mba'ety
rupi ipyau va'e oiko porã aguã rami, karuai
káuxa yvy regua kuery pendejojai rei ve'ỹ
aguã.
31 Ha'e ramo penema'endu'a 'rã ha'eve'ỹa
rami pendekuaiague ha'e ha'eve'ỹ va'e pe-
japoague re. Pendejegui ae 'rã pejeguaru
pendereko vai ha'e penhemongy'apaague
káuxa.
32 Peikuaa porã pota ke: pendere ama'ẽ vy
e'ỹ ha'e nunga ajapo. Israel kuery, pexĩmba
ke ha'e perovy'ave eme pendekuaiague —
he'i SENHOR Nhanderuete.

33 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:

— Pendereko vaia ha'e javi gui roiky'a'o
vy ajapo avi 'rã peneretã rupi pendekuai ju
aguã rami. Ha'e ramo penderorã pejapopa
ju 'rã tekoa e'ỹague rupi.
34 Peikaraĩ ju 'rã yvy tekoa e'ỹa rupi, oaxa
va'e kuery oexa vy "Oeja pyre ituí" nde'ivei
'rã.
35 Ha'e rami 'rãgue py aipo'ea 'rã: "Kova'e
yvy oeja pyre ma Éden yvotyty rami ju
iporã. Tetã tekoa e'ỹa, oeja pyre ha'e om-
bovaipa pyre voi ikorapa ha'e oĩmbaa ju",
'ea 'rã.
36 Ha'e ramo yvy regua kuery pendeyvýry
rupi okuave va'e oikuaa 'rã xee SENHOR
ae tetã ombovaipa pyre ajapo juague, ha'e
pendeyvy oeja pyre rupi ama'etỹ juague.
Xee SENHOR ha'e rami aguã re xeayvu rire
ajapopa 'rã.

37 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:

— Israel kuery ha'eve ju 'rã xevy ojerure
aguã mymba kuery rami amboetave aguã.
38 Ha'e ramo tetã oeja pyre rupi heta ju 'rã
xevy guarã omboaxa pyre, Jerusalém tetã
py ngaru oiko jave py mymba kuery heta
va'ekue rami. Ha'e ramo oikuaapa 'rã xee
ae SENHOR aikoa.

37

*Yvyugua py ikãgue pirukue ikuai va'e oex-
aague*

1 Ha'e gui xere SENHOR opo omoĩ vy
xereraa Onhe'ẽ rupi. Ha'e vy xemoĩ peteĩ
yvyugua ikãgue anho ikuaia mbyte py.
2 Ha'e vy ojapo ikãgue yvýry rupi aguata
aguã rami. Ikãgue heta ete ikuai yvyugua
rupi, ipiru ratã guive.

3 Ha'e gui ma oporandu xevy:

— Ava ra'y, kova'e ikãgue nda'u okuave ju
'rã?

Xee ambovai:

— SENHOR Xeruete, ndee ae 'rã reikuaa
— ha'e.

4 Aipoe'ive ju xevy:

— Ndeayvu na kova'e ikãgue ikuai va'e
pe, ha'e vy aipo're: Ikãgue ymague, pendu
ke SENHOR ayvu.
5 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu
ikãgue ikuai va'e pe: Ne'exa, peẽ kuery re
amoĩ 'rã Xenhe'ẽ peikove ju aguã.
6 Ha'e gui pendere amoĩ 'rã hajykuerã, ajapo
'rã guive pendero'o ha'e pendepirepa ju
aguã rami. Ha'e gui ma pendere amoĩ
'rã Nhe'ẽ. Ha'e ramo peikove ju 'rã, ha'e
peikuaa 'rã xee ae SENHOR aikoa — he'i.
7 Ha'e ramo ijayvuague rami ae xeayvu.
Xeayvu teri reve hevovo rei nhendu va'e
aendu, peteĩ-teĩ kãgue joe onhembota-
mbota vy oparãgue rei. Ha'e rami vy peteĩ-
teĩ kãgue onhemboje'apa joe.
8 Ha'e ramo ama'ẽ rã ikãgue ikuai va'e hajy
ha'e ho'opa ma. Ipire voi ojekuaa, ha'e rã
inhe'ẽrã ma noĩ teri.

9 Ha'e gui SENHOR aipoe'i xevy:

— Ava ra'y, Nhe'ẽ pe ju ndeayvu.
Ndeayvu vy aipo'ere ixupe: "Po rami
SENHOR Nhanderuete ijayvu: Ndee Nhe'ẽ,
eju irundy henda yvytu oipejua katy gui.
Ha'e vy ke eipeju kova'e omanogue áry
rupi, okuave ju aguã rami", 're — he'i.
10 Ha'e ramo ijayvuague rami xeayvu
ramo ikãgue ikuai va'e re ou Nhe'ẽ.
Ha'e ramo oikovepa jevy vy opu'ãmba ju
joguerokuapy, xondaro kuery rami mbovy
rei e'ỹ ikuai.

11 Ha'e gui ma aipoe'ive ju xevy:

— Ava ra'y, kova'e kãgue ma Israel kuery
ikuai. Mba'eta aipoe'i okuapy: "Orekãgue
ma ipirupa ma, ha'e vy roarõ rokuapya
voi opa ma. Noĩvei ma orerekovea", he'i
okuapy.
12 Ha'e nunga rupi ndeayvu ke. Aipo're
ha'e kuery pe: " SENHOR Nhanderuete
ma po rami ijayvu: Ne'exa xevygua
kuery, aipe'apa ju 'rã penderupa penhono
porãague, ha'e rami vy roguenoẽmba ju 'rã
ha'e gui, Israel yvy re rogueru aguã.
13 Ha'e ramo xevygua kuery, penderupa gui
roguenoẽmba ma ramo peikuaa 'rã xee ae
SENHOR aikoa.
14 Ha'e gui ma pendere amoĩ 'rã Xenhe'ẽ,
ha'e gui peikove ju 'rã. Rogueru 'rã
pendeyvy re ae pendekuai aguã. Ha'e ramo

peikuaa 'rã xee SENHOR ae ha'e rami aguã
re xeayvu ha'e ajapo ete guive", he'i SEN-
HOR.

Judá ha'e Israel kuery reve peteĩ'i regua ju ikuai aguã re ijayvuague

15 Ha'e gui SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i xevy:
16 — Ndee ava ra'y, ejou ke peteĩ yvyra'i,
ha'e va'e re embopara po rami: Judá kuery
regua, ha'e gui ha'e kuery reve Israel kuery
onhemoirũ va'ekue regua guive. Ha'e gui
ma amboae yvyra'i ju ejopy vy ha'e va'e
re embopara: José ha'e Efraim regua, ha'e
gui ha'e kuery reve Israel kuery onhemoirũ
va'ekue regua guive.
17 Ha'e gui emboje'a mokoĩve, peteĩ'i yvyra
rami ndepo py rereko aguã.
18 Ha'e gui ma neretarã kuery oporandu 'rã
ndevy. Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Emombe'u ke
orevy mba'erã he'ia pa nami rejapo va'e?"
he'i 'rã okuapy.
19 Ha'e ramo ndee aipo're 'rã ha'e kuery
pe: "Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Ne'exa, xee ajopy 'rã José regua yvyra'i
Efraim po py oĩ va'ekue, ha'e gui ha'e kuery
reve Israel kuery onhemoirũ va'ekue regua
guive. Ha'e gui ha'e va'e ma amboje'a 'rã
yvyra'i Judá regua reve, peteĩ'i yvyra rami
areko aguã, mba'eta peteĩ'i 'rã ojeapo xepo
py", 're.
20 Ha'e kuery renonde ndeayvu reve ndepo
py rereko 'rã mokoĩve yvyra'i ipara oĩa va'e.
21 — Ha'e gui aipo're 'rã ha'e kuery pe: Po
rami SENHOR Nhanderuete ijayvu: Ne'exa,
xee anoẽmba 'rã Israel kuery yvy regua
kuery mbyte ha'e kuery ooague gui, opa
rupi gui 'rã amboatypa. Ha'e rami vy arupa
ju 'rã ijyvy re ae.
22 Ha'e vy ha'e va'e yvy re ajapo 'rã pe-
teĩ'i regua ikuai aguã, Israel regua yvyty
re. Peteĩ'i 'rã oĩ avi ha'e kuery ha'e
javi ruvixaverã. Mokoĩ regua ve'ỹ ma 'rã
ikuai. Raka'eve rã teĩ ndoja'ovei 'rã mokoĩ
reguarã.
23 Nonhemongy'avei 'rã guive ta'angaa
oguereko va'ekue py rive, neĩ ojeguarupy
ha'e teko vai rupi ikuaia py ma voi.
Mba'eta araa jepepa 'rã xegui ojepe'aa rupi
ojejavyague gui, ha'e gui aiky'a'opa ju 'rã.
Ha'e rami vy ikuai 'rã xevygua kuery, ha'e
rã xee aiko 'rã Tuuete.
24 — Ha'e kuery re xerembiguai Davi ae 'rã
opena. Peteĩ'i 'rã oiko ha'e kuery re opena
va'e. Ha'e ramo xee aipotaa rami anho 'rã
ikuai, omoĩ porã 'rã okuapy xeayvu ojapo
ete aguã.
25 Ha'e kuery ikuai 'rã yvy xerembiguai Jacó
pe ame'ẽague re, tamoĩ kuery ikuaiague re
ae. Ha'e py ae 'rã hekoa, ta'y kuery ha'e
hamymino kuery voi, raka'eve rã peve. Hu-
vixaverã ma xerembiguai Davi ae 'rã oiko
raka'e rã peve guarã.
26 Ha'e kuery pe ajapo 'rã xereve ikuai porã
aguã regua raka'e rã peve guarã. Amoingo
porã, amboetave 'rã guive. Ha'e kuery
mbyte amoĩ 'rã xevygua oo iky'a e'ỹ va'e
raka'e rã peve guarã.
27 Ha'e kuery mbyte ae 'rã oĩ xembojerovia
aty. Xee aiko 'rã Tuuete, ha'e rã ha'e kuery
ma ikuai 'rã xevygua.*
28 Yvy regua kuery voi oikuaa 'rã okuapy xee
SENHOR ae Israel kuery ky'a'oa aikoa, ha'e
kuery mbyte xevygua oo iky'a e'ỹ va'e oĩ
ramo raka'eve rã peve.

38

Huvixa Gogue rovai ijayvuague

1 Ha'e gui ma SENHOR oayvu ombou vy
aipoe'i xevy:
2 — Ava ra'y, ema'ẽ Magogue pygua hu-
vixa Gogue oĩa katy. Ha'e va'e ma Rôs,
Meseque ha'e Tubal pygua kuery re opena
va'e.* Ndeayvu ke hovai,
3 ha'e vy aipo're: SENHOR Nhanderuete po
rami ijayvu: Ndee Gogue, Rôs, Meseque
ha'e Tubal pygua kuery ruvixa reiko va'e,
xee ma nderovai aiko.
4 Xee rojapo 'rã rejere aguã rami. Ndejuru
py pinda amoĩ reve rogueraa 'rã mombyry,
nexondaro kuery ha'e javi reve. Kavaju ha'e
hi'árygua kuery hembiporupa va'e meme,
heta 'rã oje'oi hu'y jokoa ha'e imo'ãa tuvixa
va'e reve, opo py kyxe reve guive.
5 Ha'e kuery irũrã oje'oi avi 'rã Pérsia,
Etiópia ha'e Pute pygua kuery, hu'y jokoa
ha'e ngora ratã revegua meme.
6 Oje'oi avi 'rã Gômer pygua oxondaro kuery
ha'e javi reve, ha'e kuaray ijapu'a'ia katy
gui jogueru 'rã Togarma pygua oxondaro
kuery ha'e javi reve. Heta ete 'rã oje'oi
nderupive.

* 37:27 2 Coríntios 6.16 * 38:2 Apocalipse 20.8-9

7 — Ha'e nunga rupi Gogue, eiko katu ke.
Epu'ã ke nderupivegua kuery ha'e javi reve,
ha'e vy epena ha'e kuery re.
8 Mba'eta hare ma rire roenoĩ 'rã. Ma'etỹa
opaa py ma reo 'rã peteĩ yvy kyxe gui
ndokyjeaveia katy. Ha'e va'e kuery ma
yvy regua ikuaiague gui ono'õmba 'rã
jogueruvy Israel regua yvyty hare ma
ivaipa va'ekue áry. Ha'e kuery ma yvy
regua kuery mbyte gui oipe'aa heruvy rire
ikuai porãmba ju 'rã mba'eve gui okyje rei
e'ỹ re.
9 Ha'e gui ma ha'e kuery rovai peju 'rã
yvytu atã rami. Peju 'rã arai yvy ojao'ipa
va'e rami, nexondaro kuery ha'e mbovy e'ỹ
regua nderupive ou va'e reve.
10 — Po rami ijayvu SENHOR Nhanderuete:
Ha'e va'e ára ma ndepy'a re remoĩ 'rã
mba'emo vai rejapo aguã.
11 Ha'e vy aipo're 'rã: "Aa 'rã peteĩ yvy tekoa
ikora e'ỹ va'e re apu'ã aguã, aa 'rã opytu'u
rei va'e kuery rovai. Ha'e kuery ma ikuai
porã rei tekoa ikora e'ỹ va'e rupi, okẽ neĩ
okẽ jokoa noĩa rupi", 're 'rã.
12 Ha'e rami vy reo 'rã imba'e rei-rei reipe'a
aguã, mba'emo reraapa ha'e ha'e kuery
rovai ndepo reupi aguã, mba'eta yvy oeja
pyre py ha'e kuery hekoa 'rã yvy regua
mbyte gui ono'õ jogueruvy rire. Ha'e
kuery ma guymba ha'e omba'e rei-rei
oguerekopa, ha'e yvy mbyte py ikuai va'e.
13 Ndevy pe Sabá ha'e Dedã pygua kuery
oporandu 'rã okuapy, Társis tetã py
mba'emo vendea ha'e huvixa mba'emo
pe'aaty kuery voi. Ha'e vy aipoe'i 'rã
okuapy ndevy: "Nhomba'e rei-rei peraa
aguã pa peju? Mba'emo peipe'a aguã pa
nderupivegua kuery remboatypa? Peipe'a
ta pa prata ha'e ouro, peraa ta pa mymba
kuery ha'e mba'e rei-rei? Peipe'apa ete 'rã
teve?" he'i 'rã okuapy.

Israel yvy re Gogue kuery ou aguã re ijayvuague

14 — Ha'e gui ava ra'y, ndeayvu ke Gogue
pe, ha'e vy aipo're: Po rami ijayvu SENHOR
Nhanderuete: Ha'e va'e ára xevygua Israel
kuery ikuai porã jave ndee Gogue nda'u
ndereikuaai 'rã ri ndere oiko va'erã?
15 Mba'eta kuaray ijapu'a'ia katy nderekoa
gui reju 'rã mbovy e'ỹ regua reve. Kavaju
árygua meme 'rã peju, xondaro kuery heta
rei ha'e imbaraete va'e meme reve.
16 Ha'e vy peju 'rã xevygua kuery Israel
regua rovai, arai yvy ojao'ipa va'e rami
avi. Opaa ára rogueru 'rã xeyvy rovai
guarã pavẽ regua xekuaa aguã, mba'eta
ha'e kuery oexaa py aexa uka 'rã iky'a e'ỹ
va'e aikoa, ndee Gogue re mba'emo ajapoa
py.
17 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:

— Nderekorã re yma ma voi xeayvu
va'ekue, xeremimbo'e kuery Israel regua
profeta ikuai va'e rupi, mba'eta ha'e kuery
mbovy e'ỹ rei ma'etỹ re ijayvu va'ekue
xevygua kuery rovai guarã xee rogueru
aguã re — he'i.

18 SENHOR Nhanderuete aipoe'ive ju:

— Ha'e va'e ára Israel yvy re Gogue ou
ramo aexa uka ete 'rã xepoxya.
19 Mba'eta xee nda'evei ete ha'e xepoxya
hendy va'e rupi aipoa'e: Ha'e va'e ára am-
boryryipa 'rã Israel yvy jave rupi.
20 Ha'e ramia gui xerenonde oryryipa 'rã
pira ye'ẽ rupigua, guyra yva regua, mymba
yvy regua, yvy rupi otyryry va'e, ha'e
avakue yvy re ikuai va'e ha'e javi. Yvyty
ikuai va'e ho'apa 'rã yvy'ã guy katy, itaova
ha'ypa 'rã, ha'e tetã kora ikuai va'ekue voi
ho'apa 'rã yvy py.

21 SENHOR Nhanderuete aipoe'i:

— Ha'e gui Gogue kuery rovai ambou 'rã
kyxe, yvyty re ha'e kuery ikuaia rupi. Ha'e
ramo peteĩ-teĩ okyxe oiporu 'rã oirũ kuery
rovai ae.
22 Mba'eta ambopaga 'rã mba'eaxy ha'e
huguy moẽarã py. Hi'áry ambou 'rã oky
ja'ea, amandau tuvixa va'e ha'e tata enx-
ofre revegua. Ha'e nunga ho'a 'rã ixondaro
kuery ha'e hexevegua yvy regua kuery heta
ikuai va'e áry.
23 Ha'e rami vy xee anhemboyvate 'rã, aexa
uka 'rã guive iky'a e'ỹ va'e aikoa. Pavẽ
regua oexaa py 'rã ajekuaa uka. Ha'e ramo
pavẽ 'rã oikuaa xee ae SENHOR aikoa.

39

Gogue kuery oitypaa aguã re ijayvuague

1 — Ha'e nunga rupi ndee ava ra'y,
ndeayvuve ju Gogue rovai. Ha'e vy aipo're:
Po rami ijayvu SENHOR Nhanderuete:
Ne'exa Gogue, xee aiko nderovai, Rôs,
Meseque ha'e Tubal pygua ruvixa reiko
va'e.

2 Xee rojapo 'rã rejere aguã rami, kuaray
ijapu'a'ia katy gui roguenoẽ 'rã heruvy Is-
rael regua yvyty ikuai va'e re.
3 Ha'e gui nderapa aipe'a 'rã ndeaxua gui,
ha'e hu'y ma aitypa 'rã reiporu kuaa regua
gui.
4 Ha'e ramo re'a 'rã Israel regua yvyty re
nexondaro kuery ha'e yvy regua kuery
nderupive ou va'ekue ha'e javi reve. Ha'e
ramo romboaxapa 'rã opa marãgua guyra
ha'e mymba yvy regua pe pende'u aguã.
5 Pe'a 'rã nhuũndy rupi rive, ha'e rami aguã
re xeayvu rire — he'i SENHOR Nhanderuete.

6 — Amboja 'rã tata Magogue yvy re ha'e
ye'ẽ yvýry okyje e'ỹ re ikuai va'ekue re.
Ha'e ramo oikuaa pavẽ 'rã xee ae SENHOR
aikoa.
7 Xevygua Israel kuery mbyte rupi aikuaa
uka 'rã xerery iky'a e'ỹ va'e, namongy'a
ukavei ma 'rã guive. Ha'e ramo yvy regua
kuery oikuaapa 'rã Israel kuery mbyte rupi
xee SENHOR iky'a e'ỹ va'e aikoa.
8 Ne'exa, ha'e nunga ou ma oiny, oiko ta ma.
Kova'e ára re ae xeayvuague — he'i SENHOR
Nhanderuete.

9 — Ha'e gui ma Israel regua tetã pygua
kuery oẽmba jogueruvy vy oapypa 'rã ngo-
vaigua kuery rembiporukue: hu'y jokoa,
imo'ãa tuvixa va'e, guyrapa, hu'y, yvyra
raimbe ha'e hu'y guaxu. Sete ma'etỹ peve
'rã ogueraa ha'e nunga ha'e javi oapypa
aguã.
10 Ha'e va'e jave ma ndoguerui 'rã yxakã
mba'ety gui neĩ ka'aguy gui, mba'eta tem-
biporukue gui ae 'rã ojapo tata. Ha'e rami
vy ogueraapa ju 'rã mba'emo reraa are
kuery mba'ekue, oipe'apa ju 'rã mba'emo
pe'aare kuery mba'ekue — he'i SENHOR
Nhanderuete.

Gogue pegua xondaro kuery re'õgue ojaty-
paa ague

11 — Ha'e va'e ára Gogue kuery pe
ame'ẽ 'rã Israel yvy re he'õgue ruparã
rive, yvyugua ye'ẽ regua kuaray oua katy
oguataaty rupi. Ha'e py ma ojatya 'rã
Gogue ixondaro kuery ha'e javi reve. Ha'e
rami rire omboerya 'rã yvyugua Gogue
kuery ikuaia.
12 Sete jaxy peve 'rã Israel kuery ojaty
he'õgue, oyvy oiky'a'opa ju aguã.
13 Ha'e va'e yvy regua kuery ha'e javi 'rã
ojaty. Ha'e kuery ima'endu'a riae 'rã
xee anhemboyvatea ára re — he'i SENHOR
Nhanderuete.
14 — Ha'e gui oiporavoa 'rã avakue yvy
jave rupi oiko-oiko tema va'erã, oeka vy
amboae guigua re'õgue ojaty pyrã, yvy
oiky'a'opa ju aguã. Sete jaxy rire mae ma
omboypy 'rã te'õgue oeka aguã.
15 Ha'e kuery ma yvy jave rupi oiko-oiko
temaa rupi ava kãgue oexa nhavõ omarka
'rã ijyvýry rupi, ha'e gui ijatyarã ju ou vy
ojaty aguã yvyugua Gogue kuery ikuaia py.
16 Ha'e va'e tetã voi omboery 'rã Gogue
kuery ikuaia. Ha'e rami vy 'rã oiky'a'opa ju
oyvy.

SENHOR peguarã ojukapaa aguã re
ijayvuague

17 — Ha'e gui ndee ava ra'y, endu ke. Po
rami SENHOR Penderuete ijayvu. Aipo're
'rã guyra ikuai va'e ha'e mymba ka'aguy
regua pe: Peno'õmba pejogueruvy, opa
rupi gui peju ajuka uka va'ekue pe'upa
aguã. Pendevy pe areko katu, Israel regua
yvyty ikuai va'e rupi ajuka uka reta. Ha'e
ramo pe'u 'rã xo'o ha'e pey'u 'rã tuguy.
18 Mba'eta pe'u 'rã ipo'akapa va'e ro'okue,
ha'e pey'u 'rã yvy regua yvatekueve ruguy,
vexa'i ava ha'e ta'y'i, kavara ha'e vaka
ra'y Basã yvy re omongyra pyre ro'okue
ramigua.
19 Xee ajuka uka va'ekue, pendevy pe
areko katu va'ekue gui pe'u 'rã ikyrakue
penevyatãmba peve, ha'e pey'u 'rã huguy
peka'upa peve.
20 Ngaru ajapoa py pe'u 'rã pekuapy kavaju
ha'e ija kuery, ipy'a guaxukueve ha'e joe
opu'ãa rupigua ro'okue — he'i SENHOR
Nhanderuete.*

21 — Ha'e rami vy aexa uka 'rã xerexakãa
yvy regua kuery mbyte, ha'e ramo pavẽ
regua 'rã oexa xee aikuaa pota rã, ha'e
kuery áry xepo aupi ramo.
22 Ha'e va'e ára guive ma Israel kuery oikuaa
'rã xee ae SENHOR Tuuete aikoa.
23 Yvy regua kuery voi oikuaa 'rã okuapy
Israel kuery ojejavyague py ae escravo-rã
ogueraapaague, mba'eta xere ndojeroviai
rã ha'e kuery gui amo'ã va'ekue xerova.
Hovaigua kuery po py amboaxapa ramo
ojukapa kyxe py.

* 39:20 Apocalipse 19,17-21

24 Ha'e kuery onhemongy'apa rei ha'e heko
vai reia py ae areko ha'e rami, xerova amo'ã
reve.
25 Ha'e nunga rupi po rami ijayvu SENHOR
Nhanderuete:
— Ha'e rami teĩ aỹ ma ambopyau ju 'rã
Jacó kuery ikuaia, amboaxypa ju 'rã Israel
kuery, xerery iky'a e'ỹ va'e amboete uka ju
vy.
26 Ha'e gui oyvy re ae ju ikuaia py
imondyiarã ndoikoi ramo ha'e kuery
hexaraipa 'rã oxĩmbaague ha'e xere
ojerovia e'ỹa rupi naxenhe'ẽ rendui
okuapyague re.
27 Mba'eta arupa ju 'rã yvy regua kuery
ikuaia mbyte rupi gui, amboatypa ju 'rã
heruvy hovaigua kuery yvy gui. Ha'e rami
vy ha'e javi regua oexaa py xee aexa uka 'rã
iky'a e'ỹ va'e aikoa, ha'e kuery mbyte.
28 Ha'e ramo ha'e kuery oikuaa 'rã xee ae
SENHOR Tuuete aikoa, oexa vy yvy regua
ikuaia rupi araa uka rã, ha'e gui oyvy katy ju
amono'õ ukapa heruvy rã guive, ha'e kuery
va'e regua neĩ peteĩve aeja e'ỹ re.
29 Ha'e kuery pe xee ndajexa uka ve'ỹi ma
'rã. Ha'e rami 'rãgue py Israel kuery áry
ambou 'rã Xenhe'ẽ — he'i SENHOR Nhan-
deruete.

40

Templo pyau oexaague

1 Ha'e gui vinte e cinco ma'etỹ re ma
amboae yvy re orereraapaa rire, ma'etỹ
ypy'i jaxya ha'e dez araa py, catorze ma'etỹ
re ma Jerusalém tetã oipe'aa rire, ha'e va'e
ára py ae xere SENHOR opo omoĩ vy xereraa
ha'e katy.
2 Mba'emo xevy oexa ukaa rupi Nhan-
deruete xereraa Israel yvy katy. Ha'e vy xe-
mopu'ã imo'amy peteĩ yvyty yvateve va'e
áry. Ha'e va'e re ma kuaray puku-a katy
ojekuaa oo guaxu tetã regua.*
3 Ha'e katy ae ju xereraa rã oĩ peteĩ ava overa
va'e rami hexakãmba va'e. Ha'e va'e ma oo
kora rokẽ py hi'aĩ, ha'e opo py oguereko ixã
ipo'i'i va'e, ha'e gui peteĩ yvyra'i mba'emo
a'ãarã.*
4 Ha'e gui ava va'e aipoe'i xevy:
— Ava ra'y, exa mba'emo nderexa py,
ha'e endu ndeapyxa py. Ha'e rami vy
ndepy'a re emoĩmba ke aexa uka ta va'e,
mba'eta ha'e rami aguã ae ndererua apy
peve. Ha'e gui ma Israel kuery pe ju
emombe'u rexa va'ekue ha'e javi — he'i.
5 Ha'e gui aexa oo roka ha'e javi rupi
peteĩ kora ojere oiny va'e. Ava va'e opo py
yvyra'i mba'emo a'ãarã oguereko va'e ma
mboapy metros ipuku-a, mba'eta mba'emo
nhaa'ãaty ipukuve'i. Ha'e gui ma ha'e va'e
py oa'ã oiny ikora. Ha'e rã ikora po guaxua
ma peteĩ yvyra, ha'e rã yvatea voi peteĩ
yvyra avi.
6 Ha'e gui ma okẽ kuaray oua katy oĩ va'e
py ju ovaẽ vy ojeupi ovy pyrõa oĩ va'e rupi.
Ha'e vy okẽ oĩ va'e oa'ã rã peteĩ yvyra
ipya, ha'e amboae voi ha'e rami ae avi peteĩ
yvyra ipya va'e.
7 Ha'e gui opy ja'o'i ikuai va'e ma peteĩ
yvyra ipuku-a ha'e peteĩ yvyra ipya joo
rami meme. Ha'e rã opy ja'o'i mboae gui
ma mboapy metros. Ha'e rã okẽ oguy puku
regua pya ma peteĩ yvyra.
8 Ha'e gui oguy puku okẽ opy katy oĩ va'e
regua oa'ã avi rã peteĩ yvyra ipya.
9 Okẽ rexei opy ja'o'i oĩ va'e oa'ã avi rã
irundy metros ipya, ha'e rã ijyta po guaxua
ma peteĩ metro meme. Oguy puku ma opy
guive okẽ peve oo.
10 Ha'e gui okẽ kuaray oikea katy oĩ va'e
jova-jovai rupi ikuai mboapy opy ja'o'i joo
rami meme tuvixa va'e. Ijyta jovaive rupi
ikuai va'e voi joo rami meme tuvixa va'e.
11 Ha'e gui oa'ãve ju okẽ oikeaty. Ha'e va'e
pya ma cinco metros, ha'e rã ipuku-a seis
metros raxa'i.
12 Ha'e gui opy ja'o'i ikuai va'e renonde rupi
ma meio metro va'e meme. Peteĩ-teĩ opy
ja'o'i ma mboapy metros ipya ha'e ipuku-a.
13 Ha'e gui opy ja'o'i rokẽ ikuai va'e ma
joexei'i meme. Oa'ã rã peteĩ opy ja'o'i rokẽ
guive amboae oĩa peve ma doze metros
raxa'i ipya.
14 Oo yta ikuaia peve oa'ã rã trinta metros.
Opy ja'o mbyte pygua ma oo yta okẽ yvýry
hi'aĩ va'e peve ovaẽ ovy.
15 Okẽ oka katygua guive opy oguy puku oĩ
va'e peve ma vinte e cinco metros oĩ.
16 Ikuai avi janela yvyra po'i'i reve oo
mbotya re yvate rupi, opy ja'o'i ikuai va'e
ha'e opy ja'o okẽ rexei oĩ va'e mbotya jerea
rupi. Ha'e va'e re ma pindo ra'angaa hiny.
17 Ha'e gui ma oka oĩ va'e py ju xereraa.
Ha'e va'e yvýry oĩ opy ja'o'i, ha'e oka ha'e

* 40:2 Apocalipse 21.10 * 40:3 Apocalipse 11.1

javi rupi ita itui pyrõarã. Ha'e va'e rexei
rupi ikuai avi trinta opy ja'o'i.
18 Ha'e va'e pyrõa ma okẽ ikuai va'e rupi
peve itui, pyrõa yvyĩve'i va'e itui.
19 Ha'e gui ipya ju oa'ã okẽ yvyĩve va'e guive
opy ja'o mbyte pygua peve, kuaray oua
katy ha'e ijapu'a'ia katy rupi ma cinqüenta
metros meme.

20 Ha'e gui okẽ kuaray ijapu'a'ia katy oĩ
va'e, oka katy oĩ va'e ma oa'ã avi ipuku-a
ha'e ipya.
21 Jovaive re mboapy opy ja'o'i ikuai va'e ma
jypygua rami tuvixa va'e, ijyta voi. Ha'e
okẽ rexei opy ja'o oĩ va'e ma jypygua rami
avi tuvixa va'e. Ipuku-a ma vinte e cinco
metros, ha'e rã ipya ma doze raxa'i.
22 Ha'e gui janela ikuai va'e, oguy puku ha'e
pindo ra'angaa ojapo pyre ma kuaray oua
katy okẽ oĩ va'e regua rami tuvixa va'e. Okẽ
rexei ma sete pyrõa oĩ, opy ja'o voi.
23 Ha'e gui opy ja'o mbyte pygua rokẽ ma
okẽ kuaray ijapu'a'ia katy ha'e kuaray oua
katygua rexei'i oĩ. Mokoĩve okẽ mbyte rupi
oa'ã rã cinqüenta metros.

24 Ha'e gui kuaray puku-a katy ju xereraa.
Ha'e py ma aexa peteĩ okẽ kuaray puku-a
katy oĩ va'e. Ha'e va'e yta ha'e oguy puku
oa'ã rã ha'ekue rami ae tuvixa.
25 Opy ja'o ikuai va'e jerea rupi ikuai avi
janela, janela aexa ypy va'ekue ramigua.
Opy ja'o puku-a ma vinte e cinco metros,
ha'e rã ipya ma doze raxa'i.
26 Okẽ rexei oĩ sete pyrõa, ha'e henonde ma
oguy puku oĩ. Ijyta jovaive re hi'aĩ va'e re
hiny pindo ra'angaa.
27 Ha'e gui kuaray puku-a katy oĩ avi peteĩ
okẽ opy ja'o mbyte pygua re. Ha'e ramo
kuaray puku-a katy rupi oa'ã rã cinqüenta
metros peteĩ okẽ guive amboae peve.

28 Ha'e gui ma okẽ kuaray puku-a katy oĩ
va'e rupi xereraa ju opy ja'o mbyte pygua
py. Okẽ kuaray puku-a katy oĩ va'e oa'ã rã
ha'ekue rami ae tuvixa va'e.
29 Ha'e gui opy ja'o'i, ijyta ha'e oguy puku
ikuai va'e ma jypygua reve joo rami meme
tuvixa avi. Oka jerea rupi ikuai avi janela.
Oka puku-a ma vinte e cinco metros, ha'e
rã ipya ma doze raxa'i.
30 Ijyvýry rupi oĩ oguy puku. Ipuku-a ma
doze metros raxa'i, ha'e rã ipya ma mokoĩ
raxa'i.
31 Oguy puku oĩ va'e ma opy ja'o mbyte
pygua katy oo, oka katy. Ijyta re hiny pindo
ra'angaa, ha'e rã pyrõa oito oĩ va'e.

32 Ha'e gui ma kuaray oua katy ju xereraa
opy ja'o mbyte pygua py. Ha'e py ma okẽ
oa'ã rã ha'ekue rami ae tuvixa va'e.
33 Opy ja'o'i, ijyta ha'e oguy puku ikuai va'e
voi ha'ekue rami ae ju tuvixa. Oka jerea
rupi ikuai avi janela. Oguy puku-a ma vinte
e cinco metros, ha'e rã ipya ma doze raxa'i.
34 Oguy puku ma opy ja'o mbyte pygua katy
oo, oka katy ae. Ijyta jovaive re hiny pindo
ra'angaa. Okẽ rexei pyrõa oito oĩ va'e.

35 Ha'e gui ma okẽ kuaray ijapu'a'ia katy
oĩ va'e katy ju xereraa vy oa'ã avi ha'e py.
Ha'e rã ha'ekue rami ae tuvixa.
36 Opy ja'o'i, ijyta ha'e oguy puku, ha'e gui
ojerea rupi janela ikuai va'e oa'ã avi rã oguy
puku-a ma vinte e cinco metros, ha'e rã
ipya ma doze raxa'i.
37 Ijyta ikuai va'e ma opy ja'o mbyte pygua
katy opyta. Ijyta jovaive re hiny pindo
ra'angaa. Okẽ rexei pyrõa oito oĩ va'e.

38 Ha'e va'e regua opy ja'o'i ha'e oikeaty
ma oka py ijyta ikuai va'e rexei'i opyta,
mymba oapy reve ome'ẽ mbyrã ojoiaty oĩa
py ae.
39 Okẽ rexei oguy puku oĩ va'e jovaive re ma
mokoĩ mesa oĩ. Ha'e va'e áry ma ojukaa
'rã mymba kuery, oapy vy ome'ẽ mbyrã,
ha'e gui jejavya regua ha'e mba'emo om-
boekovia aguã regua ome'ẽ mbyrã.
40 Ha'e gui kuaray ijapu'a'ia katy okẽ oĩ va'e
rexei ma mokoĩ mesa oĩ, oikeaty rexei pyrõa
oĩ va'e yvýry. Okẽ rexei oka oĩ va'e rovai re
ma mokoĩ ju mesa oĩ.
41 Ha'e rami vy jovaive re ma irundy mesa
ikuai. Okẽ rexei ma ha'e javi vy oito mesa
ikuai mymba kuery ojuka vy onhono aty.
42 Irundy mesa mymba kuery oapy reve
ome'ẽ mbyrã ojukaaty ma itape gui ojapo
pyre. Ipuku-a ha'e ipya ma meio metro
raxa'i, ha'e rã yvatea ma meio metro ete'i.
Ha'e va'e áry omoĩa 'rã kyxe mymba oapy
reve ome'ẽ mbyrã ojuka aguã.
43 Oo mbotya jerea rupi ikuai ty'aĩ peteĩ po
ipuku va'e. Ha'e rã mesa áry ma omoĩa 'rã
xo'o ome'ẽ mbyrã.

44 Ha'e gui okẽ opyve katy oĩ va'e rovai
mokoĩ opy ja'o'i opyta oporai va'e ikuai
atyrã, opy ja'o mbyte pygua py. Peteĩ ma
kuaray ijapu'a'ia katy okẽ oĩ va'e rexei, ha'e

rã amboe ma okẽ kuaray puku-a katy oĩ va'e
rexei.
45 Ha'e gui ava va'e aipoe'i xevy:
— Kova'e opy ja'o'i kuaray puku-a katy
ojepe'a va'e ma templo rarõa sacerdote
kuery pegua.
46 Ha'e rã opy ja'o'i kuaray ijapu'a'ia katy
ojepe'a va'e ma altar rarõa sacerdote kuery
pegua. Ha'e va'e kuery ma Zadoque
ramymino ikuai, Levi ramymino kuery
regua SENHOR renonde rupi omba'eapo
va'erã — he'i.
47 Ha'e gui opy ja'o mbyte pygua oa'ã rã
ipuku-a ha'e ipya ma cinqüenta metros
meme. Ha'e rã altar ma templo rexei oĩ.
48 Ha'e gui ma templo rupi oguy puku oĩ
va'e py ju xereraa vy oa'ã ijyta ikuai va'e.
Jovaive re ma mokoĩ metros raxa'i. Ha'e rã
okẽ pya ma mokoĩ metros rai'i jovaive re.
49 Ha'e rã oguy puku-a ma dez metros, ha'e
rã ipya ma mboapy meme. Pyrõa oĩ va'e
rupi jaike. Okẽ yta ikuai va'e yvýry ma oo
yta ikuai jovaive re.

41

1 Ha'e gui ma templo ropy ju xereraa
vy oa'ã okẽ yta, mboapy metros ipya va'e
meme, ombojerovia aty pya rami ae.
2 Oikeaty pya ma cinco metros, ha'e rã ijyke
jovaive pya ma mokoĩ metros raxa'i meme.
Oikea rupi oa'ã avi rã vinte metros, ha'e rã
ipya ma dez.
3 Ha'e gui oike ma vy templo rokẽ yta ju oa'ã
rã peteĩ metro ipo guaxua. Oikea yvatea ma
mboapy metros, ha'e rã ipya ma mboapy
raxa'i.
4 Ipuku-a oa'ã avi rã dez metros, ha'e gui
ipya ma dez avi templo renonde rupi. Ha'e
vy aipoe'i xevy:
— Kova'e ma henda iky'a e'ỹ ete va'e —
he'i.
5 Ha'e gui ma templo mbotya po guaxua
oa'ã rã mboapy metros. Ha'e gui ijyke
rupi opy ja'o'i ikuai va'e ma mokoĩ metros
meme, templo jerea ha'e javi rupi.
6 Ijerea rupi opy ja'o'i ikuai va'e ma mboapy
henda rupi yvate ikuai. Peteĩ-teĩ pyrõa
re ma trinta ikuai. Templo mbotya jerea
rupi oĩ opy ja'o'i pyrõa yta rendarã, templo
mbotya rupi omoĩa e'ỹ aguã.
7 Ha'e gui opy ja'o'i yvateve ikuai va'e ma
ipyve 'rã ovy yvyĩve rupigua gui, templo
mbotya jerea rupi ipo'i'ive ovya rami. Ha'e
rami py templo ropy ja'o'i ikuai va'e ma
yvatevea rupi ipyve va'e 'rã. Ha'e gui opy
rupi oĩ peteĩ tape pyrõ-pyrõa'i yvy guive
yvatevea katy peve nhaẽ aguã.
8 Ha'e gui templo yvýry rupi aexa pyrõa
yvateve va'e. Ha'e va'e ma opy ja'o'i ikuai
va'e yta rendarã opyta. Yvatea ma peteĩ
yvyra pukukue mboapy metros va'e.
9 Ha'e rã opy ja'o'i ijerea rupi ikuai va'e
mbotya oka katygua po guaxua ma mokoĩ
metros raxa'i. Ha'e gui templo ropy ja'o'i
ikuai va'e guive
10 opy ja'o'i mboae ikuaia peve ma dez met-
ros va'e ipya templo jerea ha'e javi rupi.
11 Ha'e gui opy ja'o'i oikea ma oka katy opyta
mokoĩ, kuaray ijapu'a'ia katy ha'e ipuku-a
katy. Opy ma mokoĩ metros raxa'i ijerea
rupi.
12 Ha'e gui oĩ avi peteĩ oo ha'e ae'ia py,
kuaray oikea katy. Ha'e va'e ma trinta
e cinco metros ipya va'e. Oo mbotya po
guaxua ma mokoĩ metros raxa'i ijerea rupi,
ha'e rã ipuku-a ma quarenta e cinco met-
ros.
13 Ha'e gui ma oa'ã templo. Ipuku-a ma
cinqüenta metros, oka ha'e oo mbotya reve
joo rami ipuku cinqüenta metros meme.
14 Ha'e gui kuaray puku-a katy rupi tem-
plo mbotya ma cinqüenta metros avi, oka
puku-a rami avi, ijapy ikuai va'e mbyte.
15 Ha'e gui templo rovai oo ha'e ae'ia py
oĩ va'e oa'ã rã cinqüenta metros avi ipuku,
jovaive re oguy ikuai va'e reve.
Templo ropy rupi ete ma ojao'ipaa,
henda iky'a e'ỹ ete va'e ha'e opy ja'o mbyte
pygua jerea ha'e javi rupi voi.
16 Ha'e va'e mboapyve henda yvýry rupi ma
janela ikuai, yvyra po'i'i reve. Opy ha'e
javi rupi ma oo mbotya ojao'ia yvyrape py,
pyrõa guive janela ikuaia peve. Ikuai avi
janela mbotyarã.
17 Okẽ áry rupi ha'e templo jerea rupi ikuai
mba'emo ra'angaa ojapo pyre, oo mbotya
ha'e javi rupi, opy katy ha'e oka katy voi,
18 anjo ipepo va'e ha'e pindo ra'angaa
hiny. Pindo ra'angaa nhavõ ma mokoĩ anjo
ra'angaa mbyte oĩ. Ha'e rã anjo ma mokoĩ
hova va'e meme.
19 Peteĩ hova ava rova ramigua ma oma'ẽ 'rã
pindo ra'angaa oyke katy, ha'e 'rã amboae
guary ra'y rova ramigua ma pindo mboae
katy 'rã oma'ẽ. Ha'e rami tema ojapoa oo
mbotya ha'e javi rupi.

20 Pyrõa guive okẽ áry peve ojapoa anjo ha'e
pindo ra'angaa, templo mbotya ha'e javi
rupi.
21 Templo rokẽ ma ijapy irundy va'e. Henda
iky'a e'ỹ ete va'e rokẽ ma ha'e rami ae avi
ojapoa.
22 Ha'e rã altar ma yvyrape gui ojapo pyre.
Yvatea ma mokoĩ metros rai'i, ha'e rã
ipuku-a ma peteĩ'i. Ijapy, henda ha'e im-
botya ma yvyra guigua meme. Ha'e vy ava
va'e aipoe'i xevy:
— Kova'e mesa ma SENHOR renonde 'rã
oĩ — he'i.
23 Ha'e gui templo ha'e henda iky'a e'ỹ ete
va'e rokẽ re ma mokoĩ ojepe'aa oĩ.
24 Peteĩ-teĩ okẽrã ma mokoĩ yvyrape guigua
ojapoa. Mokoĩve yvyrape ma ojerea oĩ va'e
meme.
25 Templo rokẽ re ma ojapoa avi anjo ipepo
va'e ha'e pindo ra'angaa, oo mbotya rupi
ojapoague rami avi. Oĩ avi okẽ ao'iarã yvyra
guigua, oguy puku oka katy oĩ va'e re.
26 Ha'e gui oguy puku jovaive rupi, templo
ropy ja'o'i ikuai va'e rupi ha'e okẽ ao'ia rupi
ikuai janela, yvyra ipo'i'i va'e ha'e pindo
ra'angaa py ombojegua pyre.

42

1 Ha'e va'e rire ma kuaray ijapu'a'ia katy
oka oĩ va'e py ju ava va'e xereraa, opy ja'o'i
kuaray ijapu'a'ia katy ikuaia peve. Ha'e va'e
opy ja'o'i ma oo ha'e ae'ia py oĩ va'e rexei,
kuaray ijapu'a'ia katy oo ojepe'a va'e rexei.
2 Ha'e va'e oo kuaray ijapu'a'ia katy ojepe'a
va'e ma cinqüenta metros ipuku va'e, ha'e
rã ipya ma vinte e cinco.
3 Ha'e py ma opy ja'o'i ikuai mboapy
henda rupi yvatea py, oka dez metros va'e
renonde rupi, ha'e opy ja'o mbyte pygua
pyrõa rexei.
4 Ha'e gui opy ja'o'i ikuaia rupi oĩ peteĩ oguy
puku cinco metros ipya va'e opy rexei'i,
ha'e cinqüenta metros ipuku, opy katy rupi
oo va'e. Opy ja'o'i rokẽ ikuai va'e ma kuaray
ijapu'a'ia katy meme ojepe'a.
5 Opy ja'o'i yvatevea py ikuai va'e ma
ipo'ive'i va'e, mba'eta oguy puku oĩ va'e ma
opy katy oove iguyvea rupi ha'e mbyte rupi
oĩ va'e gui.
6 Mba'eta ha'e va'e opy ja'o'i ma mboapy
henda rupi yvate. Ijytarã ma noĩ, opy ja'o
mbyte pygua rami e'ỹ. Ha'e nunga rupi ae
yvatevea py oĩ va'e ma mbyte ha'e iguyve
rupi oĩ va'e gui ipo'ive'i.
7 Ha'e gui opy ja'o'i ikuai va'e rexei'i oĩ oka
kora. Ha'e va'e ma oka yvýry rupi oĩ, opy
ja'o'i rexei'i, vinte e cinco metros ipuku
va'e.
8 Mba'eta opy ja'o'i oka katy ikuai va'e puku-
a ma vinte e cinco metros ae. Ha'e rã tem-
plo renonde rupi oka oĩ va'e ma cinqüenta
metros va'e.
9 Ha'e va'e opy ja'o'i ma iguyve rupi 'rã oikea
oĩ, oka katy gui 'rã oike kuaray oua katy gui.
10 Ha'e gui kuaray oua katy oka oĩ va'e
kora rupi ikuai avi opy ja'o'i, oo ha'e ae'ia
py oĩ va'e rexei'i.
11 Oĩ avi peteĩ oguy puku. Opy ja'o'i kuaray
ijapu'a'ia katy ikuai va'e rami ae avi ojapoa,
ipuku-a ha'e ipya ma joo rami ae, oẽaty
voi joo rami ae, opa mba'e py joo rami ae.
Oikeaty voi
12 opy ja'o'i kuaray puku-a katy hokẽ ikuai
va'e rami ae avi, mba'eta oguy puku kuaray
oua katy oĩ va'e apy rupi gui 'rã oikea ha'e
va'e opy ja'o'i py.
13 Ha'e gui ma ava va'e aipoe'i xevy:
— Kuaray ijapu'a'ia katy ha'e ipuku-a
katy oka ha'e ae'ia py oĩ va'e rexei opy
ja'o'i ikuai va'e ma iky'a e'ỹ va'e meme,
mba'eta ha'e va'e rupi sacerdote kuery
SENHOR renonde omba'eapo va'e okaru 'rã
okuapy, mba'emo iky'a e'ỹ va'e omoĩ porã
aguã. Ha'e va'e ma mba'emo aju guigua
ome'ẽ mbyre, jejavya regua ha'e mba'emo
omboekovia aguã regua ome'ẽ mbyre. Ha'e
nunga rupi ha'e va'e henda ma iky'a e'ỹ
va'e.
14 Ha'e va'e py sacerdote kuery oike vy ma
oo iky'a e'ỹ va'e gui noẽi 'rã oka katy oao
omba'eapoa py onhemondea oejapa e'ỹ re,
iky'a e'ỹ va'e ramo. Amboae regua ao py
onhemonde ma vy 'rã oẽ heta va'e kuery
ikuaia katy — he'i.
15 Ha'e gui ava va'e templo oa'ãmba ma
rire kuaray oua katy okẽ oĩ va'e rupi ju
xerenoẽ. Ha'e vy oka ju oa'ã ijyvýry rupi.
16 Kuaray oua katy rupi yvyra py oa'ã rã
quinhentos yvyra pukukue.
17 Kuaray ijapu'a'ia katy rupi ju oa'ã rã quin-
hentos yvyra pukukue.
18 Kuaray ipuku-a katy rupi oa'ã rã quinhen-
tos yvyra pukukue.
19 Ha'e gui kuaray oikea katy ju ojevy vy oa'ã
rã quinhentos yvyra pukukue avi.
20 Ha'e rami py irundy henda katy rupi
oa'ãmba. Oka yvýry rupi kora oĩ va'e

ma quinhentos yvyra ipuku ha'e ipya, omboja'o aguã mba'emo iky'a e'ỹ va'erã omboaxa pyre, ha'e omboaxa pyre'ỹ.

43

Templo ropy rupi SENHOR rexakãa omonyẽmbaague

1 Ha'e gui ma okẽ kuaray oua katy oĩ va'e
py ju ava va'e xereraa.
2 Ha'e ramo ama'ẽ rã kuaray oua katy gui
tape ou va'e rupi ou jekuaa Israel kuery
ruete rexakãa. Ijayvua ma heta yy revovo
rami, ha'e rã hexakãa ma yvy rupi omoex-
akãmba.
3 Aexa va'e ma jypy rã Jerusalém tetã om-
bovaipa aguã ou jave aexa va'ekue ramigua,
ha'e Quebar yakã yvýry aexa va'ekue rami
avi. Ha'e rami vy ajero'a, yvy re xerova
amovaẽ peve.
4 Ha'e gui ma SENHOR rexakãa ma templo py
oike kuaray oua katy okẽ oĩ va'e rupi.
5 Ha'e gui Nhe'ẽ xereupi heravy opy ja'o
mbyte pygua oĩ va'e katy. Ha'e ramo
aexa rã SENHOR rexakãa templo ropy rupi
omonyẽmba.
6 Ha'e ramo peteĩ ayvu aendu templo
mbyte gui onhendu va'e. Ha'e ramo ava
va'e opu'ã ho'amy xeyvýry, ha'e SENHOR
aipoe'i xevy:
7 — Ava ra'y, kova'e henda ma xerenda
apenaaty oĩa, apyrõ ainyaty guive, Israel
kuery mbyte rupi aiko riae aguã. Ha'e gui
ma Israel kuery nomongy'avei 'rã xerery
iky'a e'ỹ va'e, neĩ huvixa kuery voi, mba'eta
itavy reia rupi neĩ ombojeroviaaty py ngu-
vixa kuery re'õgue ojatya rupi ve'ỹ 'rã ikuai.
8 Mba'eta ha'e kuery ngoorã ojapo vy ngokẽ
omboje'a va'ekue xevygua oo rokẽ re rive,
ijyta voi omboje'a va'ekue xero yta re, ha'e
kuery ha'e xee aĩa mbyte peteĩ oo mbotya
rive oĩ aguã. Ha'e rami ojeguarupy anho
ojapo okuapy vy xerery omongy'apa rei
va'ekue. Ha'e nunga rupi xee amomba
va'ekue xepoxya rupi.
9 Ha'e gui aỹ ma ha'e kuery tomombopa
xea gui mombyry itavy reiague ha'e ngu-
vixa kuery re'õgue mboetea rupi ikuaiague.
Ha'e rami rã ha'e kuery mbyte rupi aiko
riae 'rã.

Altar mba'emo oapy reve ome'ẽ atyrã re ijayvuague

10 — Ha'e gui ndee ava ra'y, Israel kuery
pe exa uka ke kova'e templo, gueko vaia
gui oxĩmba aguã. Ha'e kuery ju templo
ra'angaa aexa uka va'ekue oa'ã vy toikuaa
pota porã.
11 Ha'e gui xapy'a rei ha'e kuery gueko vaia
ha'e javi gui oxĩmba ri ramo ha'e kuery
pe eikuaa ukapa kova'e oo mba'exa pa
oĩa, mamo pa mba'emo ikuaia, oẽaty ha'e
oikeaty ikuai va'e, mba'emo ikuai va'e ha'e
javi, ha'e gui hexegua ayvu, aipota va'e
ha'e lei oĩ va'e ha'e javi. Embopara ke ha'e
nunga ha'e javi ha'e kuery oexaa py, ayvu
oĩ va'e ha'e lei aeja va'ekue re oikuaa pota
vy ojapopa ete aguã.
12 Po rami ma templo regua lei. Yvyty
templo oĩa áry ha'e ijyvýry rupi ma iky'a e'ỹ
ete va'e meme 'rã. Ha'e rami ma lei templo
regua.
13 — Po rami ma altar oa'ãague, mba'emo
pea'ãaty raxa'i py. Ijyvýry rupi guarã
pejo'o 'rã meio metro ipy puku-a, ha'e ipya
ma meio metro va'e avi 'rã. Ha'e rã hembe
ha'e javi rupi ma peteĩ po 'rã yvatea. Ha'e
va'e opyta 'rã altar yvýry rupi.
14 Ha'e gui yvy guive iguy rupi ita ombojo'aa
peve ma peteĩ metro. Ha'e rã ipya ma meio
metro. Ita kyrĩgueve'i ombojo'aa gui tuvix-
akueve ombojo'aa peve ma mokoĩ metros.
Ha'e rã ipya ma meio metro.
15 Tata rendarã oĩ va'e ma mokoĩ metros
yvatea va'erã. Ha'e gui tata renda áry ma
omoĩ avi 'rã irundy hakua va'e.
16 Tata renda puku-a ha'e ipya ma seis met-
ros meme, jovaive rupi ijapy irundy va'erã.
17 Ita ombojo'aa puku-a ha'e ipya ma sete
metros meme 'rã, ijapy irundyve oĩa rupi.
Ijyvýry rupi hemberã oĩ va'e ma peteĩ po
pukukue. Altar yvýry rupi ojo'oague ma
meio metro ete'i 'rã. Ha'e gui kuaray oua
katy 'rã oĩ pyrõa yvate katy oo va'e.

Altar Nhanderuete pe omboaxaa aguã re ijayvuague

18 Ha'e gui SENHOR aipoe'i xevy:
— Ava ra'y, po rami SENHOR Penderuete
ijayvu: Po rami pejapo va'erã altar pem-
boaxaa ára, hi'áry mba'emo peapy reve
peme'ẽ, ha'e hi'áry rupi tuguy pemboayvi
aguã.
19 Sacerdote kuery levita regua Zadoque
ramymino ikuai va'e ma xea katy onhem-
boja 'rã xevy pe mba'emo ojapo aguã. Ha'e
kuery pe reme'ẽ 'rã peteĩ vaka ra'y ha'e

kuery ojejavyague regua ome'ẽ va'erã —
he'i SENHOR Nhanderuete.
20 — Ha'e gui ma huguy reru vy altar áry
'rã remoĩ irundy hakua ikuai va'e re, ita
ombojo'aa irundyve apy re, ha'e gui hembe
ojerea ha'e javi rupi voi. Ha'e rami 'rã
reiky'a'o altar pejejavyague rejao'i uka vy.
21 Ha'e gui jejavya regua vaka ra'y ome'ẽ
mbyre ma oo iky'a e'ỹ va'e gui mombyry'i
'rã reraa peteĩ henda oo oĩ va'e py oapya
aguã.
22 Ha'e gui mokoĩ araa py ma reme'ẽ 'rã peteĩ
kavara ava ivaikue rei e'ỹ va'e jejavya regua.
Ha'e gui altar peiky'a'o ju 'rã vaka ra'y py
peiky'a'oague rami ae.
23 Reiky'a'opa ma vy reme'ẽ 'rã peteĩ vaka
ra'y ha'e peteĩ vexa'i ivaikue rei e'ỹ va'e
meme.
24 SENHOR renonde py ae 'rã reme'ẽ. Hi'áry
ma sacerdote kuery juky omoĩ vy ome'ẽ 'rã
SENHOR pe oapy reve.
25 Ha'e gui sete ára re ma ko'ẽ nhavõ reru
'rã peteĩ kavara ava pejejavya regua peme'ẽ
va'erã. Peru avi 'rã peteĩ vaka ra'y ha'e
peteĩ vexa'i ivaikue rei e'ỹ va'e.
26 Sete ára re 'rã peiky'a'o altar pejejavya
pejao'i uka vy. Ha'e rami py pemboaxa 'rã
xevy guarã.
27 Ha'e va'e ára ha'e nunga sacerdote kuery
ojapopa ma vy oito araa guive altar áry
mba'emo ome'ẽ 'rã oapy reve, ha'e gui
Nhanderuete reve peteĩ rami ju ikuaia
regua guive. Ha'e ramo xee roguerovy'a 'rã
— he'i SENHOR Nhanderuete.

44

Oo iky'a e'ỹ va'e rupi omba'eapo va'erã kuery omoĩ jevyague

1 Ha'e gui ma oo iky'a e'ỹ va'e rokẽ py ju
ava va'e xereraa kuaray oua katy, oka katy
ojepe'a va'e py. Ha'e rami teĩ ha'e va'e okẽ
onhemboty ra'e.
2 Ha'e gui SENHOR aipoe'i xevy:

— Kova'e okẽ ma onhemboty ae 'rã oiny,
ndojepe'aai 'rãe. Avave rei ndoikeai 'rã ha'e
rupi, ha'e rupi SENHOR Israel kuery ruete
oike rire. Ha'e rami rire onhemboty ae 'rã
oiny.
3 Ha'e rã huvixave ma ha'e py oguapy 'rã
SENHOR renonde okaru aguã, huvixave ae
vy. Okẽ regua oguy puku rupi 'rã oike ha'e
oẽ ju 'rã ovy — he'i.

4 Ha'e gui ma kuaray ijapu'a'ia katy oo
rokẽ oĩ va'e py ju ava va'e xereraa. Ha'e py
ma ama'ẽ rã SENHOR rexakãa omonyẽmba
ra'e ixupegua opy rupi. Ha'e ramo ajero'a
yvy re xerova amovaẽ peve.
5 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i xevy:

— Ava ra'y, eikuaa pota porã ke. Exa
nderexa py, ha'e endu ndeapyxa py SEN-
HOR pegua oo re xeayvu ramo, ha'e va'e
regua lei ha'e javi re guive. Eikuaa pota
porã ke mava'e pa templo py oike aguã
ha'evea re, ha'e oo iky'a e'ỹ va'e py oike
aguã nda'eveia re guive.
6 Ha'e gui ma aipo're Israel kuery naxenhe'ẽ
rendui va'e pe: Po rami ijayvu SENHOR
Nhanderuete: Israel kuery, ha'eve ma pen-
dekuai ojeguarupy pejapoa rupi!
7 Mba'eta xevygua oo iky'a e'ỹ va'e py per-
oike va'ekue amboae regua kuery, ngo'o py
ha'e opy'a py opire omboi uka e'ỹ va'ekue.
Ha'e rami vy pemongy'apa rei xevygua oo,
xevy pe mbojape, mba'emo kyrakue ha'e
tuguy peme'ẽ teĩ. Opa marãgua ojeguarupy
pejapo vy xereve guarã ajapo va'ekue rupi
e'ỹ pendekuai va'ekue.
8 Pendevy mba'emo iky'a e'ỹ va'e xevy
omboaxa pyre regua ayvu aeja teĩ ha'e
va'e rupi e'ỹ pendekuai va'ekue. Ha'e
rami 'rãgue py amboae regua rive pemoĩ
xevygua oo iky'a e'ỹ va'e re opena va'erã.

9 — Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
Amboae regua Israel kuery mbyte rupi
ikuai va'e neĩ peteĩ ma voi ndoikevei 'rã
xevygua oo iky'a e'ỹ va'e py, opy'a py ha'e
ngo'o py opire omboi uka va'e'ỹ vy.
10 Ha'e rã levita kuery ma xegui ojepe'apa
va'ekue Israel kuery ha'eve'ỹ rami ikuai
vy ta'angaa re oje'oia rupi xegui mombyry
ojepe'apa va'e reve. Ha'e rire levita kuery
re 'rã oĩ ojejavyague re opaga aguã.
11 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma ha'eve nho 'rã
xevygua oo iky'a e'ỹ va'e rupi omba'eapo
aguã. Ha'e rami vy templo rokẽ rarõa rupi
'rã ikuai, opy rupi voi. Ha'e kuery ojuka
'rã guive mymba oapy reve ome'ẽ va'erã
heta va'e kuery rekovia. Heta va'e kuery
renonde 'rã ikuai mba'emo ojapoa py.
12 Mba'eta Israel kuery mba'emo ra'angaa
ombojerovia va'e reve ha'e kuery voi ombo-
jerovia avi va'ekue, ha'e rami vy nhomon-
hepyxangaarã ikuai va'ekue mba'emo vai
ojapoa py. Ha'e nunga rupi xepo aupi reve

aura ha'e kuery re oĩ aguã gueko vaiague re
opaga aguã — he'i SENHOR Nhanderuete.
13 — Ha'e rami vy sacerdote rami e'ỹ ha'e
kuery nonhembojavei 'rã xere, neĩ novaẽi
'rã guive peteĩve ma voi mba'emo xevygua
iky'a e'ỹ va'e re. Ha'e rami 'rãgue py
ojee ae meme 'rã ogueraa ojeguarupy anho
ojapoague re oxĩmba aguã.
14 Ha'e rami teĩ xee amoĩ 'rã templo rarõarã,
mba'emo apoa re opena aguã guive.

Sacerdote kuery mba'emo ojapo aguã re ijayvuague

15 — Ha'e gui levita regua sacerdote kuery
Zadoque ramymino ikuai va'e, xegui Israel
kuery ojepe'apa teĩ ha'e kuery ma xevygua
oo iky'a e'ỹ va'e regua ojapopa ete va'ekue.
Ha'e rami rire ha'e kuery onhemboja 'rã
xere, xevy pe omba'eapo aguã. Ha'e kuery
ma xerenonde 'rã ikuai mba'emo kyrakue
ha'e tuguy ome'ẽ aguã — he'i SENHOR
Nhanderuete.
16 — Ha'e kuery ma xevygua oo iky'a e'ỹ
va'e py oike vy onhemboja 'rã xe-mesa re,
xevy pe omba'eapo ha'e ajapo uka va'ekue
ojapopa aguã.
17 Ha'e rami avi opy ja'o mbyte pygua rokẽ
rupi ha'e kuery oike vy ma ao iporãve
va'e py anho 'rã onhemonde. Vexa'i rague
guigua ma ojee nomoĩ 'rã templo ropy rupi
opy ja'o mbyte pygua py omba'eapo aguã.
18 Onheakã jokua 'rã ajukue iporãve va'e py,
kaxõ iporãve va'e py 'rã onhemonde guive.
Nonheovãi 'rã imboy'aipaarã py.
19 Ha'e gui opy ja'o mbyte pygua gui ha'e
kuery oẽ ju vy heta va'e kuery ikuaia katy
oka katy, ha'e vy omboipa 'rã ao omba'eapo
aguã onhemondeague, ha'e vy omoĩ porã ju
'rã opy ja'o'i iky'a e'ỹ va'e py. Ha'e rami vy
amboae ao py ju 'rã onhemonde, jypygua
ao py heta va'e kuery iky'a e'ỹ va'e rami
rive opyta e'ỹ aguã.
20 Nonhopĩ 'rã o'a oakã regua, neĩ ndai'a
vukui 'rã guive. Ha'evea rami anho 'rã
ojaya o'a.
21 Peteĩve sacerdote ndoy'ui 'rã vinho opy
ja'o mbyte pygua py oike ta jave.
22 Nomendai 'rã guive imeve'ỹ va'e re, neĩ
opoi pyre re. Ha'e rami 'rãgue py gua'yxyrã
ogueraa 'rã Israel regua kunhataĩ'i, e'ỹ vy
sacerdote ra'yxykue'i.
23 Ha'e kuery ombo'e 'rã xevygua kuery
mba'emo iky'a e'ỹ va'erã omboaxa pyre
ha'e omboaxa pyre'ỹ reve joo rami e'ỹa
oikuaa aguã rami, ha'eve va'e ha'e ha'eve'ỹ
va'e guive.
24 Ha'e gui jojoko-jokoa ramo ha'e kuery
oikuaa potaa rupi 'rã ikuai. Xeguigua teko
porã rupi anho 'rã oikuaa pota. Ha'e gui
ngaru oiko nhavõ py ojapo uka 'rã xeguigua
lei ha'e xeayvu aeja va'ekue. Ojapo 'rã
guive xevygua sábado ára iky'a e'ỹ va'ea
oikuaa pavẽ aguã rami.
25 Nonhembojai 'rã omanogue re on-
hemongy'a e'ỹ aguã. Nguu e'ỹ vy oxy ae,
gua'y, guajy, guyvy, gueindy imeve'ỹ va'e
ae rã tema ha'eve onhemongy'a aguã.
26 Ha'e gui ojeky'a'opa ma rire sete ára peve
ranhe 'rã oarõ.
27 Ha'e gui mae ma toike ju henda iky'a e'ỹ
va'e py omba'eapo aguã, opy ja'o mbyte
pygua py ae. Ha'e rami vy ome'ẽ 'rã jejavya
regua — he'i SENHOR Nhanderuete.

Ha'e va'e yvy omboja'oa aguã re ijayvuague

28 — Sacerdote kuery pe ma oĩ ae 'rã
imba'erã, mba'eta xee ae aiko ha'e kuery
mba'e. Ha'e nunga rupi ha'e kuery pe
napeme'ẽi 'rã ijyvyrã Israel yvy re. Xee ae
aiko ha'e kuery pegua.
29 Ha'e kuery ho'u 'rã mba'emo aju guigua
ome'ẽ mbyre gui, jejavya regua ha'e
mba'emo rekovia regua guive. Israel kuery
iky'a e'ỹ va'erã omboaxa va'ekue ma ha'e
kuery mba'e meme 'rã.
30 Ha'e rami vy sacerdote kuery mba'erã
opyta 'rã mba'emo aju jypygua ha'e
mba'emo ome'ẽ mbyre gui iporãgueve ha'e
javi. Sacerdote kuery pe peme'ẽ avi 'rã
jypygua trigo guigua, penderopy oĩ aguã
penemoingo porãarã.
31 Ha'e rã mymba omano rive va'ekue ma
sacerdote kuery ndo'ui 'rã, neĩ guyra e'ỹ vy
mymba omondoropa va'ekue guive.

45

1 — Ha'e gui yvy ma xortea rami 'rã pem-
boja'o peteĩ-teĩ mba'erã peikuaa aguã. Ha'e
jave py ma SENHOR pe ranhe pemboaxa
'rã peteĩ henda iky'a e'ỹ va'erã. Ha'e va'e
puku-a ma doze quilômetros raxa'i 'rã, ha'e
rã ipya ma dez 'rã. Ha'e javi rupi oĩ 'rã iky'a
e'ỹ va'e.
2 Ha'e rã oo iky'a e'ỹ va'e ma ipuku-a ha'e
ipya joo rami, duzentos e cinqüenta metros
meme. Ijyvýry rupi oĩ 'rã yvy vinte e cinco
metros ipya va'e.

3 Ha'e va'e yvy iky'a e'ỹ va'e puku-a ma doze
quilômetros raxa'i 'rã, ha'e rã ipya ma cinco
'rã. Ha'e py ae 'rã oĩ oo iky'a e'ỹ va'e. Ha'e
va'e henda ma iky'a e'ỹ ete va'e.
4 Ha'e gui yvy iky'a e'ỹ va'e ma sacerdote
kuery rekoarã itui, mba'eta oo iky'a e'ỹ va'e
re opena va'e, ha'e SENHOR re onhemboja
'rã omba'eapo aguã. Ha'e va'e henda ma
ha'e kuery pe peme'ẽ 'rã hoo ikuai aguã, oo
iky'a e'ỹ va'e oĩ aguã guive.
5 Ha'e rã levita kuery oo re opena va'e pe ma
peme'ẽ avi 'rã yvy doze quilômetros raxa'i
ipuku-a, ha'e cinco ipya va'e, ha'e kuery
rekoarã vinte ikuai aguã.
6 Ha'e rã tetã yvýry rupi guarã ma peme'ẽ
'rã yvy dois quilômetros raxa'i ipya, ha'e
gui doze quilômetros raxa'i ipuku-a va'e.
Ha'e rã tetã ma yvy iky'a e'ỹ va'e rexei'i 'rã
oĩ, Israel regua ha'e javi ikuai aguã.
7 Ha'e rã huvixave yvyrã ma yvy iky'a e'ỹ
va'e ha'e tetã yvýry rupigua jovaive re,
kuaray oikea katy ha'e oua katy. Ipuku-a
ma peteĩ regua yvy oĩ va'e reve joo rami 'rã,
kuaray oikea katy guive oua katy peve.
8 Ha'e va'e yvy ma huvixave mba'e 'rã itui
Israel yvy re. Ha'e gui xevygua yvatekueve
ma nombojexavaivei 'rã xevygua kuery.
Ha'e rami 'rãgue py omboja'opa 'rã Israel
kuery yvyrã, peteĩ-teĩ regua ikuaia rami vy.

Yvatekueve ikuai va'e pe ijayvuague

9 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
— Peẽ Israel kuery yvatekueve, ha'eve
ma pejoguereko axy. Pejepe'a pejojukaa
ha'e penhombojexavaia gui, ha'e vy pejapo
ha'evea ramigua ha'e teko porã. Pekoreve
eme ma xevygua kuery — he'i SENHOR
Nhanderuete.
10 — Ha'evea rami anho ke pepeja
mba'emo, ajaka ha'e hy'akua ha'evea'i rami
meme 'rã guive peiporu.
11 Ha'e gui ajaka renyẽ ma oja guaxu reve
joo rami 'rã. Ha'e rã peteĩ ômer ma dez
oja guaxu renyẽ, ha'e dez ajaka renyẽ 'rã oĩ.
Ômer py ae 'rã mba'emo pea'ã kuaa.
12 Ha'e gui peteĩ hatã'i va'e ma doze gramas
'rã ipoyi. Ha'e rã peteĩ hatã'i va'e ovareve
va'e ma sessenta hatã'i va'e mboae rami 'rã
ipoyia.
13 — Po rami 'rã ma peru peme'ẽ va'erã:
trigo ma dez oja guaxu nhavõ gui mboapy
litros 'rã peru, cevada ma ha'e rami ae avi
mboapy litros 'rã peru.
14 Ha'e gui azeite ma mba'emo pirekue
renyẽ nhavõ gui mokoĩ litros 'rã peru,
mba'eta mba'emo pirekue ma peteĩ ômer
rami avi 'rã dez oja guaxu renyẽ va'e.
15 Ha'e gui vexa'i kuery ma peteĩ-teĩ kora
duzentos ikuaia nhavõ gui peteĩ peipe'a 'rã
Israel re nhuũndy porãvea rupi pemongaru
va'ekue anho. Ha'e nunga ha'e javi peme'ẽ
'rã mba'emo aju guigua, oapy revegua, e'ỹ
vy Nhanderuete reve peteĩ rami ju pen-
dekuaia reguarã. Ha'e rami vy 'rã pejao'i
uka heta va'e kuery ojejavyague — he'i
SENHOR Nhanderuete.
16 — Pendeyvy re ikuai va'e ha'e javive 'rã
ome'ẽ mba'emo Israel pygua huvixave pe.
17 Ha'e rã huvixave ma ogueru 'rã mba'emo
oapy reve ome'ẽ mbyrã, mba'emo aju
guigua ha'e mba'emo rykue, jaxy pyaua
ára py ngaru pyguarã, sábado ára nhavõ,
ha'e ngaru Israel kuery peguarã oa'angapy
oiko nhavõ. Ogueru avi 'rã jejavya regua,
mba'emo aju guigua, mba'emo oapy
revegua mymba ha'e Nhanderuete reve
peteĩ rami ju pendekuaia reguarã, Israel
kuery ojejavyague ojao'i uka aguã.

*Ára pyau py mba'emo ome'*ẽa aguã re
ijayvuague

18 Po rami SENHOR Nhanderuete ijayvu:
— Jypygua jaxya ha'e jypy'i araa py ma
peru 'rã peteĩ vaka ra'y ivaikue rei e'ỹ va'e,
ha'e va'e py oo iky'a e'ỹ va'e peiky'a'o aguã.
19 Huguykue ma sacerdote ogueru vy tem-
plo rokẽ yta ikuai va'e rupi 'rã omoĩ, ha'e
gui altar irundy henda py ijapy ikuai va'e
py, ha'e opy ja'o mbyte pygua rokẽ yta rupi
guive.
20 Ha'ekue rami ju 'rã pejapo sete araa py.
Potae vy e'ỹ, peikuaa vy e'ỹ pejejavyague
re 'rã pejapo. Ha'e rami py 'rã peiky'a'o
templo.

Páscoa ára pyguarã re ijayvuague

21 — Ha'e gui jypygua jaxya ha'e catorze
araa py ma pejapo 'rã ngaru Páscoa. Sete
ára re 'rã pejapo. Mbojape imbovua
revegua e'ỹ 'rã pe'u.
22 Ha'e va'e árave ma huvixave ogueru 'rã
peteĩ vaka ra'y ha'e ae ojejavyague reguarã,
yvy re ikuai va'e ha'e javi pe guive.
23 Ha'e gui sete ára re ngaru oikoa ja ma
ogueru 'rã SENHOR pe oapy reve ome'ẽ
mbyrã, sete vaka ra'y ha'e sete vexa'i ra'y
ivaikue rei e'ỹ va'e, sete ára pyguarã. Ha'e

gui ko'ẽ nhavõ ome'ẽa 'rã peteĩ kavara je-
javya re.
24 Oguereko katu avi 'rã mba'emo aju guigua
ome'ẽ mbyrã. Vaka ra'y nhavõ reve guarã
ogueru 'rã peteĩ ajaka, vexa'i nhavõ guive,
ha'e gui peteĩ galão azeite ju ajaka mba'emo
aju oĩ nhavõ.
25 Ha'e gui sete jaxya ha'e quinze araa guive
ha'ekue rami ae tema 'rã ojapo sete ára re
ngaru oikoa ja. Jejavya regua 'rã ome'ẽ
ha'ekue rami ae, mba'emo oapy revegua,
mba'emo aju guigua ha'e azeite guive.

46

Sábado ára ha'e jaxy pyau nhavõ ngaru oiko jave pyguarã re ijayvuague

1 Po rami ijayvu SENHOR Nhanderuete:
— Opy ja'o mbyte pygua rokẽ kuaray
ou katy oĩ va'e ma onhemboty tema 'rã
pemba'eapoa ára mboapy meme va'e re.
Sábado ára anho 'rã ojepe'a, ha'e gui jaxy
pyau jave ngaru oikoa ára py guive.
2 Ha'e gui huvixave ma oka katy gui oike 'rã
okẽ regua oguy puku rupi. Okẽ yvýry opyta
'rã ho'amy. Ha'e ramia ja sacerdote kuery
ma mba'emo oguereko katu 'rã oapy reve
ome'ẽ va'erã huvixave ogueru va'ekue,
Nhanderuete reve peteĩ rami ikuaia regua
guive. Ha'e ramo huvixave ombojerovia 'rã
okẽ py hi'aĩ reve, ha'e gui oẽ ju 'rã. Ka'aru
e'ỹa ja okẽ nombotyai 'rã.
3 Ha'e va'e okẽ rexei ae avi yvy re ikuai
va'e kuery ombojerovia 'rã okuapy SENHOR
renonde, sábado ha'e jaxy pyau ngaru oikoa
ára py guive.
4 Sábado ára ma huvixave oapy reve ome'ẽ
'rã SENHOR pe mboapy meme vexa'i ra'y
ha'e peteĩ vexa'i ava ivaikue rei e'ỹ va'e
meme.
5 Mba'emo aju guigua ma vexa'i ava ome'ẽ
nhavõ ome'ẽ avi 'rã peteĩ ajaka. Ha'e
rã vexa'i ra'y ikuai va'e reve guarã ma
ome'ẽxea'i py 'rã ome'ẽ. Ha'e gui mba'emo
aju peteĩ ajaka ome'ẽ nhavõ ome'ẽ avi 'rã
mboapy litros azeite.
6 Ha'e rã jaxy pyau jave ngaru oikoa ára
py ma peteĩ vaka ra'y 'rã ome'ẽ mboapy
meme vexa'i ra'y ha'e peteĩ vexa'i ava reve,
ivaikue rei e'ỹ va'e meme.
7 Vaka ra'y ha'e vexa'i ava ome'ẽ nhavõ
ogueru avi 'rã peteĩ ajaka mba'emo aju
guigua. Ha'e rã vexa'i ra'y ikuai va'e reve
guarã ma ome'ẽxea'i py 'rã ome'ẽ. Ha'e
gui mba'emo aju peteĩ ajaka ome'ẽ nhavõ
ome'ẽ avi 'rã mboapy litros azeite.
8 Ha'e gui huvixave ma okẽ regua oguy puku
rupi 'rã oike, ha'e gui ha'ekue rupi ae ju 'rã
oẽ.

*Mba'emo ome'*ẽmby re ijayvuague

9 — Ngaru oikoa py MA yvy re ikuai
va'e ou 'rã okuapy SENHOR renonde om-
boete aguã. Ha'e kuery va'e regua kuaray
ijapu'a'ia katy okẽ oĩ va'e rupi oike va'ekue
ma kuaray puku-a katy ju 'rã oẽ, ha'e rã
kuaray puku-a katy gui oike va'ekue ma
kuaray ijapu'a'ia katy 'rã oẽ jogueravy. Okẽ
oikeague rupi e'ỹ ju 'rã oẽ, hovai re 'rã oẽ.
10 Ha'e kuery oike jogueruvy jave huvixave
voi oike 'rã ha'e kuery mbyte rupi. Ha'e gui
ma ha'e kuery oẽ jogueravy jave ma ha'e voi
oẽ ju 'rã ovy.
11 Nhemboaty iky'a e'ỹ va'e ha'e ngaru oiko
va'e py ma vaka ra'y ha'e vexa'i ava ome'ẽ
nhavõ mba'emo aju guigua peteĩ ajaka
ome'ẽa avi 'rã. Ha'e rã vexa'i ra'y ikuai
va'e reve guarã ma ome'ẽxea'i py 'rã ome'ẽ.
Ha'e gui mba'emo aju peteĩ ajaka ome'ẽ
nhavõ ome'ẽ avi 'rã mboapy litros azeite.
12 Xapy'a rei huvixave ome'ẽxea'i py 'rã
SENHOR pe ogueru mba'emo oapy reve,
e'ỹ vy hexeve peteĩ rami ikuaia reguarã.
Ha'e ramo ixupe oipe'aa 'rã okẽ kuaray
oua katy oĩ va'e, mba'emo oapy reve ome'ẽ
aguã, hexeve peteĩ rami ikuaia regua guive,
sábado ára py ojapoaty rami ae. Ha'e gui oẽ
ma ramo okẽ ombotya ju 'rã.
13 — Ko'ẽ nhavõ SENHOR pe peme'ẽ 'rã
peteĩ vexa'i ra'y peteĩ ma'etỹ va'e ivaikue
rei e'ỹ va'e peapy reve. Ko'ẽ nhavõ tema 'rã
peme'ẽ.
14 Ha'e va'e reve guarã ma ko'ẽ nhavõ pereko
katu avi 'rã mba'emo aju guigua SENHOR
pe peme'ẽ va'erã. Mboapy litros 'rã pereko
katu, azeite peteĩ litro raxa'i reve, trigo
reve omoapomoa aguã. Ha'e va'e ayvu ma
ko'ẽ nhavõ 'rã pejapo raka'e rã peve guarã.
15 Ha'e rami ae ko'ẽ nhavõ jepi 'rã pereko
katu vexa'i ra'y, mba'emo aju guigua ha'e
azeite, oapy reve ome'ẽ mbyrã.
16 Po rami ijayvu SENHOR Nhanderuete:
— Amongue py huvixave peteĩ yvy
oguereko va'e ome'ẽ 'rã gua'y kuery pe.
Ha'e ramo ta'y kuery mba'e ae 'rã opyta,
raka'e rã peve guarã.

17 Ha'e rã guembiguai kuery pe ri yvy ome'ẽ
ramo imba'e opyta 'rã ma'etỹ jubileu 'epy
va'e oiko peve'i. Ha'e ramo huvixave pe ae
ju 'rã opyta, mba'eta ta'y kuery mba'erã ae.
18 Huvixave ma neĩ ruxã'i ma voi ndoguer-
aai 'rã guembiguai kuery pegua oĩ va'e,
ndoipe'ai 'rã guive ijyvy gui. Oyvy gui ae 'rã
ome'ẽ gua'y kuery pe, xevygua kuery peteĩ-
teĩ ijyvy gui ndoipe'aai aguã — he'i.
19 Ha'e va'e rire ava xereraa va'e ma
oikeaty yke katy okẽ oĩ va'e rupi ju xereraa.
Kuaray ijapu'a'ia katy xereraa sacerdote
kuery pegua opy ja'o'i iky'a e'ỹ va'e py.
Ha'e vy ijapy kuaray oikea katy oĩ va'e re
oexa uka peteĩ henda.
20 Ha'e vy aipoe'i xevy:

— Kova'e henda py ma sacerdote kuery
ombojy 'rã mba'emo omboekovia aguã
regua ome'ẽ mbyre, jejavya regua ha'e
mba'emo aju guigua guive, oka katy am-
boae henda py heta va'e kuery ikuaia py
ogueraa e'ỹ aguã, heta va'e kuery iky'a e'ỹ
va'e rami rive opyta e'ỹ aguã — he'i.
21 Ha'e gui ma oka katy oguy oĩ va'e py
ju xereraa, irundy henda py oguy apy ikuai
va'e rupi. Ha'e gui ijapy oĩ va'e py oguy
mboae aexa avi.
22 Mba'eta oguy apy ikuai va'e re oguy
kyrĩve'i va'e ju oĩ, vinte metros ipuku-a ha'e
quinze ipya va'e. Ha'e va'e oguy irundyve
va'e ma joo rami ae tuvixa.
23 Ha'e gui oguy ikuai va'e nhavõ rupi oĩ
ikora, irundyve rupi. Kora yvy'iry ha'e javi
rupi ikuai tata rupa.
24 Ha'e ramo xevy pe aipoe'i:

— Koropi ma templo re opena va'e kuery
ombojy 'rã heta va'e kuery mba'emo ome'ẽ
va'ekue.

47

Yy mba'emo ky'a'oarã oxyry va'e re ijayvuague

1 Ha'e va'e rire ma teĩgue ju xereraa tem-
plo rokẽ py. Ha'e py aexa templo rokẽ
guy rupi yy oẽ oiny rã. Kuaray oua katy
oxyry. Mba'eta templo ma kuaray oua katy
ae ojepe'a oiny. Ha'e gui yy ma iguy oiporu
kuaa regua gui oẽ ouvy, altar regua kuaray
puku-a katy gui.*
2 Ha'e gui kuaray ijapu'a'ia katy okẽ ojepe'a
va'e py ju xereraa, ha'e vy oka katy xerero-
jere heravy, kuaray oua katy okẽ oĩ va'e
peve. Aexa rã yy oxyry oiny oiporu kuaa
regua rupi.
3 Ha'e gui ava va'e ma kuaray oua katy
ju oẽ ovy, opo py ixã mba'emo a'ãarã
oguereko reve. Ha'e vy quinhentos metros
oa'ãa py xemboaxa yy rupi. Ha'e rã yy ovaẽ
ouvy xepy nhu'ã peve.
4 Ha'e vy quinhentos metros ju oa'ãvea py
ma teĩgue ju xemboaxa yy rupi. Ha'e ramo
xerenapy'ã peve yy ovaẽ. Ha'e gui quinhen-
tos metros ju oa'ãa py ma yy rupi xemboaxa
rã xeku'a peve ovaẽ.
5 Ha'e gui quinhentos metros ju oa'ãa py ma
yakã ete ma oxyry, aaxa aguã nda'evei va'e,
mba'eta yakã ma typy raxa ja'yta reve jaaxa
aguã ha'eve va'e, avave rei oaxaa va'erã
nunga e'ỹ.
6 Ha'e gui aipoe'i xevy:

— Ava ra'y, rexa pa ha'e nunga? — he'i
vyve yakã rembe peve ju xereraa.

7 Ha'e py avaẽ ju ma vy yakã rembe rupi
heta aexa yvyra, jovaive rupi ikuai va'e.
8 Ha'e vy aipoe'i xevy:

— Kova'e yy ma kuaray oua katy oẽ vy
oxyry 'rã ovy yvy joja reia rupi, ha'e gui
Ye'ẽ Manoa 'epy va'e py 'rã ovaẽ. Ha'e ramo
yy ha'e py voi iporã rei ju 'rã.
9 Kova'e yakã oxyry oinya rupi rei ma temi-
moingo kuery omyĩ va'e heta ete ikuai, pira
voi. Mamo rã rei yy ovaẽa py ma ye'ẽ rupi
teĩ yy porã ete 'rã opyta. Yakã oaxaa rupi
ma opa marãgua ikuai.
10 Hembe rupi ma pira mbo'aa kuery ikuai.
En-Gedi guive En-Eglaim peve oĩ 'rã pira
mbo'aa omomboa aguã. Pira peteĩ-teĩ
regua ikuai va'e ma ye'ẽ tuvixa va'e py rami
heta ete.
11 Ha'e rã yapo jaxuru reia rupi ma yy
na'iporãi 'rã, jukyrã rive opyta.
12 Yakã rembe jovaive rupi ma yvyra ikuai.
Opa marãgua hi'a va'e ikuai, ja'u va'erã
meme. Hogue na'ixorĩ 'rã, ndai'a e'ỹi 'rã
guive. Jaxy nhavõ 'rã hi'a, oo iky'a e'ỹ va'e
gui yy oẽ rire. Hi'a ma ja'u va'erã, ha'e rã
hogue ma moã meme.

Israel yvy apy re ijayvuague

13 Ha'e gui po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu:

* 47:1 Apocalipse 22.1-2

— Po rami 'rã yvy pemboja'o Israel kuery
regua doze ikuai va'e peguarã. José kuery
ma mokoĩ henda py 'rã ojopy.*
14 Peteĩ-teĩ regua pe pemboja'o 'rã joo rami
guarã. Mba'eta xepo aupi reve aura ae
ma karamboae peneramoĩ kuery pe ame'ẽ
aguã. Ha'e rami rire pendevy pe ju kova'e
yvy ome'ẽa 'rã.
15 — Po rami 'rã oĩ pendeyvy apy. Kuaray
ijapu'a'ia katy rupi oo 'rã yakã guaxu guive
Hetlom tetã via rupi Zedade py nhavãea
peve.
16 Ha'e gui ma Hamate rupi, Berota, Sibraim
tetã (ha'e va'e ma Damasco ha'e Hamate
mbyte oĩ va'e), Hazer-Haticom tetã Haurã
yvy apy katy'i oĩ va'e rupi voi oo.
17 Ha'e rami py ye'ẽ guive Hazar-Enom peve
'rã oo, Damasco tetã katy'i peve. Ha'e gui
kuaray ijapu'a'ia katyve opyta 'rã Hamate
yvy. Ha'e rami 'rã opyta yvy apy kuaray
ijapu'a'ia katy rupi oo va'e.
18 Ha'e gui kuaray oua katy rupi ma Haurã
ha'e Damasco guive oo 'rã Gileade ha'e
Israel yvy mbyte rupi, Jordão yakã rupi ae.
Ha'e gui kuaray ijapu'a'ia katy oĩ va'e guive
ye'ẽ kuaray oua katygua peve 'rã pea'ã.
19 Kuaray puku-a katy rupi ma Tamar guive
'rã oo Meribá-Cades regua yy peve, ha'e
yakã Egito katy'i oĩ va'e guive ye'ẽ tuvixa
va'e peve. Ha'e rami 'rã yvy apy kuaray
puku-a katygua oĩ.
20 Ha'e rã yvy apy kuaray oikea katygua
ma ye'ẽ tuvixa va'e guive Hamate tetã py
nhavãea peve. Ha'e rami 'rã kuaray oikea
katygua oĩ.
21 — Ha'e rami py pemboja'opa 'rã yvy
peẽ kuery peguarã, Israel regua ikuai va'e
peteĩ-teĩ pe.
22 Xortea pexaa rupi 'rã peme'ẽ peẽ kuery pe
ae ha'e amboae regua penembyte ikuai va'e
ta'y va'e kuery pe. Pendevy rã ha'e kuery
Israel kuery mbyte ikuai 'rã ha'e pygua ae
rami avi. Peẽ kuery reve avi ojopy 'rã
oyvyrã Israel regua ikuai va'e mbyte rupi.
23 Amboae regua kuery mamo rã ikuaia py
ae 'rã peme'ẽ ijyvyrã — he'i SENHOR Nhan-
deruete.

48

Sete regua ha'e sacerdote kuery yvyrã re ijayvuague

1 — Po rami ma Israel regua rery oĩ. Dã
regua yvy apy ma kuaray ijapu'a'ia katy
guive oo 'rã Hetlom rupi Hamate yvy re
nhavaẽa ha'e Hazar-Enom peve, ha'e gui
Damasco yvy apy kuaray ijapu'a'ia katygua
rupi Hamate peve, kuaray oua katy guive
oikea katy peve.
2 Ha'e gui Dã yvy re ma Aser yvy ju 'rã oje'a,
kuaray oua katy guive oikea katy peve.
3 Ha'e gui Aser yvy re ma Naftali yvy ju
'rã oje'a, kuaray oua katy guive oikea katy
peve.
4 Ha'e gui Naftali yvy re ma Manassés yvy ju
'rã oje'a, kuaray oua katy guive oikea katy
peve.
5 Ha'e gui Manassés yvy re ma Efraim yvy ju
'rã oje'a, kuaray oua katy guive oikea katy
peve.
6 Ha'e gui Efraim yvy re ma Rúben yvy ju
'rã oje'a, kuaray oua katy guive oikea katy
peve.
7 Ha'e gui Rúben yvy re ma Judá yvy ju
'rã oje'a, kuaray oua katy guive oikea katy
peve.
8 Ha'e gui Judá yvy re ma oje'a 'rã yvy iky'a
e'ỹ va'e pemboja'o va'erã, kuaray oua katy
guive oikea katy peve. Israel regua yvy rami
avi 'rã doze quilômetros raxa'i ipya ha'e
ipuku-a, kuaray oua katy guive oikea katy
peve. Mbyte py oĩ 'rã oo iky'a e'ỹ va'e.
9 SENHOR peguarã yvy pemboja'o va'erã
puku-a ma doze quilômetros raxa'i, ha'e rã
ipya ma cinco.
10 Ha'e va'e yvy sacerdote kuery pegua iky'a
e'ỹ va'e puku-a ma doze quilômetros raxa'i
'rã kuaray ijapu'a'ia ha'e ipuku-a katy rupi,
ha'e rã ipya ma cinco quilômetros 'rã
kuaray oikea ha'e oua katy rupi. Mbyte py
oĩ 'rã SENHOR pegua oo iky'a e'ỹ va'e.
11 Ha'e va'e yvy opyta 'rã Zadoque
ramymino kuery sacerdote-rã oiky'a'o
pyre peguarã, mba'eta ha'e kuery ma ojapo
'rã va'ekue ojapo ete raka'e, Israel kuery
mboae opa marã rei ikuai teĩ, levita kuery
eteve voi.
12 Ha'e va'e yvy ma yvy iky'a e'ỹ va'e mbyte
py oĩ 'rã iky'a e'ỹ ete va'e, ha'e oje'a 'rã
levita kuery yvy re.

Levita kuery yvyrã re ijayvuague

* 47:13 José ma mokoĩ ta'y raka'e, Efraim ha'e Manassés, ha'e José pe ome'ẽa ta'y jypygua pegua (1 Crônicas 5.1). Ha'e nunga rupi guyvy kuery gui ojopyve, mokoĩ henda py.

13 — Ha'e gui levita kuery yvy ma sacer-
dote kuery yvy re oje'a 'rã. Ipuku-a ma doze
quilômetros raxa'i, ha'e rã ipya ma cinco.
Ha'e rami 'rãe ipuku-a ha'e ipya.
14 Ha'e kuery ma neĩ peteĩve henda py
novendei 'rã, nomboekoviai, neĩ yvy porãa
nomboaxai 'rã amboae kuery peguarã, SEN-
HOR pe iky'a e'ỹ va'e ramo.

Tetã oĩ aguã re ijayvuague

15 — Ha'e gui yvy rembyrekue dois
quilômetros raxa'i ipya ha'e doze raxa'i
ipuku-a va'e ma opyta 'rã tetã pygua kuery
ikuai aguã, tetã yvýry rupi guarã. Ha'e rã
tetã ma mbyte py 'rã opyta.
16 Po rami 'rã tuvixaa oĩ: dois quilômetros
raxa'i 'rã oo kuaray ijapu'a'ia katy, ipuku-a
katy, oua katy ha'e oikea katy.
17 Ha'e rã tetã yvýry rupigua ma cento e
vinte cinco metros 'rã oo kuaray ijapu'a'ia
katy, ipuku-a katy, oua katy ha'e oikea katy.
18 Ha'e gui yvy iky'a e'ỹ va'e re oje'a va'e
rembyrekue ma cinco quilômetros peve 'rã
oo kuaray oua katy ha'e oikea katy, yvy
iky'a e'ỹ va'e apy peve. Ha'e va'e rupi
mba'emo aju oiko va'e opyta 'rã tetã py
omba'eapo va'e kuery peguarã.
19 Tetã py omba'eapo va'e kuery ae 'rã
oma'etỹ okuapy ha'e py, Israel kuery ha'e
javi regua.
20 Ha'e va'e yvy ma doze quilômetros raxa'i
jova-jovaive re, yvy iky'a e'ỹ va'e ha'e tetã
yvýry rupigua reve.

Huvixave yvy re ijayvuague

21 — Yvy iky'a e'ỹ va'e ha'e tetã yvýry
rupigua rembyrekue ma huvixave pe 'rã
opyta. Huvixave pegua ma yvy iky'a e'ỹ
va'e doze quilômetros raxa'i ipya va'e regua
kuaray oua katy ha'e oikea katy oo, Israel
regua kuery yvy ooa rami avi. Ha'e va'e
mbyte py 'rã oĩ yvy iky'a e'ỹ va'e ha'e henda
iky'a e'ỹ va'e templo regua.
22 Ha'e rami vy Judá ha'e Benjamim regua
yvy mbyte oĩ va'e ma huvixave peguarã 'rã
opyta, mbyte py levita kuery pegua ha'e
tetã oĩ va'e reve'ỹ vy.

Peteĩ nhiruĩ regua kuery pegua yvy re ju ijayvuague

23 — Ha'e gui Israel regua kuery mboae
pegua yvy ju peikuaa aguã, Benjamim
kuery yvy ma kuaray oua katy guive oikea
katy peve 'rã oo.
24 Ha'e gui Benjamim yvy re ma Simeão yvy
ju 'rã oje'a, kuaray oua katy guive oikea
katy peve.
25 Ha'e gui Simeão yvy re ma Issacar yvy ju
'rã oje'a, kuaray oua katy guive oikea katy
peve.
26 Ha'e gui Issacar yvy re ma Zebulom yvy ju
'rã oje'a, kuaray oua katy guive oikea katy
peve.
27 Ha'e gui Zebulom yvy re ma Gade yvy ju
'rã oje'a, kuaray oua katy guive oikea katy
peve.
28 Ha'e vy Gade yvy apy ma kuaray puku-a
katy rupi oo 'rã Tamar guive Meribá-Cades
regua yy ituia peve, ha'e Egito katy'i yakã oĩ
va'e pukukue rupi ye'ẽ tuvixave va'e peve
ju.
29 Ha'e rami ae 'rã itui yvy xortea pexaa rupi
Israel regua kuery pe pemboja'o va'erã,
peteĩ-teĩ regua ikuaia rami vy — he'i SEN-
HOR Nhanderuete.

Tetã kora rokẽ re ijayvuague

30 — Ha'e gui tetã kora rokẽ ma po rami
'rã opyta: Kuaray ijapu'a'ia katygua dois
quilômetros raxa'i oo va'e re ma
31 mboapy okẽ 'rã ikuai: Rúben rokẽ, Judá
ha'e Levi rokẽ, mba'eta tetã rokẽ ikuai va'e
ma Israel kuery rery rupi 'rã omboerya.
32 Ha'e gui kuaray oua katygua dois
quilômetros raxa'i oo va'e re ma mboapy
okẽ ju 'rã ikuai, José, Benjamim ha'e Dã
rokẽ.
33 Kuaray puku-a katygua dois quilômetros
raxa'i oo va'e re ma mboapy okẽ ju 'rã ikuai,
Simeão, Issacar ha'e Zebulom rokẽ.
34 Ha'e gui kuaray oikea katygua dois
quilômetros raxa'i oo va'e re ma mboapy
okẽ ju 'rã ikuai, Gade, Aser ha'e Naftali rokẽ.
35 Tetã ojerea ha'e javi vy ma nove quilômet-
ros. Ha'e va'e ára guive tetã omboerya 'rã
"Ha'e py SENHOR oĩ" 'ea.*

* 48:35 Apocalipse 21.12-13

Daniel ayvu oĩa
Daniel ayvu oĩa

Daniel ma kunumi teri reve Babilônia katy escravo-rã heraa va'ekue, irũ kuery reve. Ixupe Nhanderuete oexa uka mba'emo, ome'ẽ avi oexa ra'u pyre omombe'u porãve aguã. Ha'e nunga rupi Babilônia pygua huvixa ogueru guembiguairã. Heko vai va'e kuery mbyte Daniel oirũ kuery reve ikuai teĩ Nhanderuete pe ikuaia py oĩ atã okuapy. Ha'e ramo opo'akaa oexa uka vy ogueraa jepe tata ha'e guary kora gui voi (capítulos 3 ha'e 6).

Nhanderuete po'akaa re ae Daniel ijayvu. "Mba'eta ixuguigua hexa pyrã ha'e oexa uka va'e ma tuvixa ete. Nhomondyipaarã omoingo va'e py oexa uka imbaraetea. Ipo'akaa ma opa va'erã e'ỹ, openaa ma raka'e rã peve guarã" (4.3).

Peteĩ ava ra'y rami ojekuaa va'e rekorã re avi ijayvu, Nhanderuete ombopo'aka aguã re: "Pyávy aexa va'e re ama'ẽ ajupy vy peteĩ ju aexa arai reve yva gui ou ramo, ava ra'y rami ojekuaa va'e. Ha'e va'e ma Jypy guive guare oĩa py oo ramo omonhemboja. Ombopo'aka ha'e omboyvate ete huvixave oĩ aguã, ixupe heta ikuai aguã, amboae regua kuery ha'e ayvu mboae py ijayvu va'e guive. Ipo'akaa ma opa va'erã e'ỹ, ndoaxai 'rãe, openaa nombovaipaai 'rã guive" (7.13-14). Novo Testamento py ma Jesus Cristo ha'e rami ae ijayvu ojee: "Xee ae ha'e. Ha'e gui pexa 'rã Ipo'akapa va'e oiporu kuaa regua re Ava ra'y ojeapo va'ekue oguapy ha'e yva gui ou ramo arai rupi", he'i (Marcos 14.62).

Daniel ha'e irũ kuery oeko a'ãa ague

1 Mboapy ma'etỹ re ma Judá pygua huvixa Jeoaquim oĩ jave, Babilônia pygua huvixa Nabucodonosor ou Jerusalém tetã py. Ha'e vy ojokopa tetã.
2 Ipo py SENHOR omboaxa Judá pygua huvixa Jeoaquim, Nhanderuete pegua opy mba'emo ryru ikuai va'ekue guive. Ha'e ramo Sinar yvy re mba'emo ryru ogueraapa nguuete pegua oo oĩ va'e pyguarã. Ha'e vy omoĩ porãmba nguuete pegua va'e py.

3 Ha'e gui huvixa aipoe'i tembiguai kuery rerekoa Aspenaz pe, ogueru avi aguã amongue Israel kuery regua, huvixa ra'y kuery, yvatekueve,
4 kunumigue ivaikue reia peteĩ henda py ma voi oĩ e'ỹ va'e, hova porã rei va'e, 'arandua ha'e javi re ombo'e pyre, mba'emo ojapo kuaa va'e guive huvixave ro py omba'eapo aguã, caldeu kuery reko ha'e ijayvu re ombo'e porãa ma ramo.*
5 Ha'e va'e kunumingue pe ma ko'ẽ nhavõ huvixave ome'ẽ uka 'rã tembi'u iporãve va'e anho, huvixave ho'u va'e regua ae. Ome'ẽ uka avi vinho ha'e oy'u va'e regua, mboapy ma'etỹ re ha'e kuery ikuai aguã ha'e nunga re, ha'e va'e ára opaa py huvixave ro py omba'eapo aguã.
6 Ha'e kuery regua ma Daniel, Hananias, Misael ha'e Azarias, Judá regua meme ikuai.
7 Ha'e kuery rery ma tembiguai kuery rerekoa oguerova ju, po rami: Daniel ma Beltessazar, Hananias ma Sadraque, Misael ma Mesaque, ha'e rã Azarias ma Abede-Nego.†

8 Ha'e rami teĩ Daniel opy'a re omoĩ onhemongy'a e'ỹ aguã huvixave ho'u va'e ha'e vinho oy'u va'e regua py. Ha'e vy tembiguai kuery rerekoa pe ojerure onhemongy'a e'ỹ aguã.
9 Ha'e ramo Nhanderuete ojapo tembiguai kuery rerekoa Daniel ojou porã ha'e omboaxy aguã rami.
10 Tembiguai kuery rerekoa ombovai Daniel pe:

— Ha'e rami avi xee ma xeruvixa gui akyje, pe'u ha'e pey'u va'erã ome'ẽ uka rire. Mba'exa 'rã tu peẽ kuery pendejavegua kunumigue ikuai va'e gui penderova re penekangyve oexa aguã? Ha'e rami vy pendekáuxa huvixave ojaya 'rã xeakã — he'i.

* 1:4 Caldeu kuery ma Babilônia pygua ae. Babilônia rery mboae ma Sinar (versículo 2). † 1:7 Nguuete ramigua rery rupi omboery oayvu py ae, Israel kuery ayvu py Nhanderuete rery rupi 'rãgue py. Tery Daniel ma "Nhanderuete xerepya" 'ea rekovia omboery Beltessazar "Bel oeko repya" 'ea nguuete ramigua Bel rery rupi. Ha'e gui tery Hananias " SENHOR nhanemboaxy" 'ea rekovia omboery Sadraque "Aku rembiguai" 'ea nguuete ramigua Aku rery rupi. Ha'e gui tery Misael "Nhanderuete rami oiko va'e" 'ea rekovia omboery Mesaque "Aku rami oiko va'e" 'ea nguuete ramigua Aku rery rupi ae. Ha'e gui Azarias " SENHOR oipytyvõ va'e" 'ea rekovia ma omboery Abede-Nego "Nego pegua" 'ea nguuete ramigua Nego rery rupi.

11 Oiko avi peteĩ ava Daniel, Hananias,
Misael ha'e Azarias mongaruarã tembiguai
kuery rerekoa omoĩ va'ekue. Ha'e va'e pe ju
Daniel ojerure vy aipoe'i:
12 — Xee ajerure ndevy ore nerembiguai
kuery orera'anga aguã dez ára peve, ha'e
rami vy ro'u va'erã reme'ẽ aguã mba'emo
rogue rive, ha'e yy roy'u aguã guive.
13 Ha'e gui mae ma reikuaa pota 'rã orerova
re, kunumigue huvixave tembi'u ho'u va'e
regua ho'u va'e rova re guive. Ha'e gui rexa
kuaa rami 'rã orerereko nerembiguai kuery
rami — he'i.
14 Ha'e rami rã ojou porã vy dez ára re
oa'anga.
15 Dez ára opaa py ma ha'e va'e oexa rã
ha'e kuery rova iporãve kunumigue hu-
vixave rembi'u ho'u va'e kuery gui, im-
baraetepave okuapy guive.
16 Ha'e rami rã tembi'u mbojya ha'e kuery
pe nome'ẽvei tembi'u iporã rei va'e regua
ho'u va'erã neĩ vinho oy'u va'erã va'ekue.
Mba'emo rogue'i anho ome'ẽ ha'e kuery pe
ho'u aguã.
17 Ha'e va'e irundy kunumigue pe ma
Nhanderuete ome'ẽ oiko kuaa aguã,
mba'emo ojapo kuaa aguã guive guekorã
ombopara pyre ha'e 'arandua ha'e javi
py. Ha'e rã Daniel pe ma omo'aranduve,
mba'emo oexa uka pyre ha'e oexa ra'u pyre
oikuaa aguã.
18 Ha'e gui ma huvixave ogueru ruka aguã
ára oa'angaague ovaẽ ma ramo tembiguai
kuery rerekoa oguerupa Nabucodonosor
renonde.
19 Ha'e kuery reve huvixave ijayvu vy oikuaa
pavẽ gui Daniel, Hananias, Misael ha'e
Azarias hi'aranduve va'ea. Ha'e rami
vy ha'e kuery ma huvixave ro py ikuai
mba'emo ojapoa py.
20 Mba'eta opa mba'e py ha'e kuery oikuaa
ha'e hi'arandu aguã re huvixave oporandu
vy oikuaa ha'e kuery dez-kue hi'aranduvea
imba'ekuaa ha'e mba'emo oikuaa va'e
kuery openaa rupi ikuai va'e ha'e javi gui.
21 Ha'e gui Daniel ma ha'e py ae oiko tema
huvixave Ciro peteĩ ma'etỹ re ma oĩ peve.

2

Nabucodonosor oexa ra'uague mba'erã paa Daniel omombe'u porãveague

1 Huvixave Nabucodonosor mokoĩ ma'etỹ
re ma oĩa py peteĩ mba'e oexa ra'u. Ha'e
vy onhe'ẽ py onhemondyi rei vy ndoke
kuaavei.
2 Ha'e rami vy huvixave oenoĩ uka
imba'ekuaa va'e kuery, hexa pyrã apoa,
imba'evyky va'e ha'e caldeu kuery, huvixa
oexa ra'u va'ekue omombe'u porãve aguã.
Ha'e kuery oupa ma vy huvixave renonde
ojexa uka okuapy.
3 Huvixa aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xee aexa ra'u kuri peteĩ. Xenhe'ẽ py
nda'eveia aendu guive aikuaaxe vy teĩ.
4 Ha'e ramo huvixa pe caldeu kuery
aipoe'i okuapy aramaico ayvu py:
— Toikove huvixa raka'e rã peve!
Emombe'u ke ha'vy rexa ra'u va'ekue
ore nerembiguai kuery pe. Ha'e ramo
romombe'u porãve 'rã ndevy — he'i
okuapy.
5 Huvixa ombovai vy aipoe'i caldeu kuery
pe:
— Peteĩ mba'e ma xee po rami aikuaa:
Jypy xevy pemombe'u 'rã aexa ra'uague,
ha'e gui mba'erã paa guive. Ha'e nunga
napemombe'u porãi ri ramo pendeayapaa
'rã, pendero voi ombovaipaa 'rã.
6 Ha'e rã xapy'a rei aexa ra'u va'ekue ranhe
pemombe'u porã, ha'e guive mba'erã paa
guive pemombe'u ri ramo mba'emo porã
ete ame'ẽ 'rã pẽvy, romboete uka 'rã guive.
Ha'e nunga rupi pemombe'u xevy aexa ra'u
va'ekue, ha'e gui mba'erã paa guive — he'i.
7 Ha'e gui mokoĩguea ma ombovai vy
— Oreruvixave, ore nerembiguai kuery
pe jypy remombe'u 'rãgue rexa ra'u
va'ekue. Ha'e ramo ma romombe'u 'rã
mba'erã paa — he'i okuapy.
8 Ha'e gui ma huvixa ijayvu vy aipoe'i:
— Xee aikuaa pemboare rivea teĩ,
mba'eta peikuaa xeayvuague oiko ete 'rãa,
9 po rami: Aexa ra'u va'ekue napemombe'ui
ri ramo peteĩgue'i pyve rombopagapa
'rã. Mba'eta apu rupi pejogueroayvu ra'e,
xerenonde xembotavya rupi pendeayvu
teĩ, pemboare xemboexaraixe vy. Nda'evei.
Pemombe'u na aexa ra'u va'ekue. Ha'e
ramo mae ma aikuaa 'rã mba'erã paa voi
pemombe'u porã kuaa — he'i.
10 Ha'e ramo huvixave renonde caldeu
kuery ombovai vy aipoe'i:
— Ha'e rami avi oreruvixave, yvy re jipoi
ndee remombe'u uka va'e omombe'u kuaa
va'erã. Mba'eta huvixa yvatekueve ha'e
ipo'akapave va'e teĩ ae ma, peteĩve ma

voi pova'e ramigua nomombe'u ukaai 'rã
guembiguai kuery imba'ekuaa va'e pe, hexa
pyrã apoa, neĩ caldeu kuery pe guive.
11 Oreruvixave, ndeayvua ma haxy vai ete
va'e. Avave rei jipoi ndevy omombe'u kuaa
va'erã, tuuete kuery e'ỹ vy. Ha'e rami
avi ha'e va'e kuery ma nhande kuery reve
ndoikoi — he'i okuapy.

12 Ha'e rami rã huvixave ivai vy ipoxy
vaipa. Ha'e vy oayvu omondouka
imba'ekuaa va'e kuery Babilônia py ikuai
va'e ha'e javi ojukapaa aguã.
13 Ha'e ramo ijayvuague imba'ekuaa va'e
kuery ojukapaa aguã regua oikuaa pavẽ
ramo Daniel ha'e irũ kuery voi oekaa avi
ojuka aguã.

14 Babilônia pygua imba'ekuaa va'e kuery
jukapaarã oo va'e ma huvixave pegua xon-
daro ruvixa Arioque hery va'e. Ha'e va'e
reve ma Daniel o'arandua ha'e oiko kuaa
rupi jogueroayvu.
15 Ha'e vy huvixave rembiguai Arioque pe
Daniel aipoe'i:

— Mba'e re tu po rami ete huvixave
ijayvu? — he'i. Ha'e ramo Arioque ombo-
vai vy Daniel pe omombe'u mba'emo oiko
va'ekue.
16 Ha'e ramo huvixavea py Daniel oo vy
ixupe ojerure oa'anga pukuve'i ju aguã re,
huvixave pe omombe'u porã aguã oexa ra'u
va'ekue mba'erã paa.

17 Ha'e gui ma Daniel ngoo py oo vy oirũ
kuery Hananias, Misael ha'e Azarias pe ju
omombe'u.
18 Ha'e kuery reve Nhanderuete yva pygua
pe ojerure okuapy, omboaxy vy oikuaa
e'ỹ pyre oikuaa uka aguã re, Babilônia py
imba'ekuaa va'e kuery ojukapaa py Daniel
ha'e irũ kuery ojukaa avi e'ỹ aguã.

19 Ha'e ramo oikuaa e'ỹ pyre Daniel pe
oikuaa uka pyávy mba'emo oexa ukaa
py. Ha'e ramo Nhanderuete yva pygua re
Daniel ima'endu'a porã.
20 Ha'e vy aipoe'i:

— Tove Nhanderuete rery re
ta'ima'endu'a porãa raka'e rã peve,
mba'eta ixuguigua ae ou 'arandu ha'e
po'akaa.
21 Ha'e ae ma oguerova 'rã ára, hi'ára py porã
mba'emo ojapoa aguã. Oipe'a 'rã huvixa
kuery, ha'e gui amboae ju 'rã omoĩ hu-
vixarã. Omo'aranduve 'rã hi'arandu va'e,
mba'eta oendu kuaa va'e pe oikuaa ukave
'rã mba'emo.
22 Ha'e rami vy oikuaa uka 'rã ndoikuaai
pyre ha'e onhomi mbyre voi. Ha'e ma
pytũa py mba'emo oĩ va'e voi oikuaa va'e.
Ha'e gui hendy va'e ma hexegua ae.
23 Xeru kuery ruete, ndee ae roguerovy'a
ha'e romboete, mba'eta xevy pe reme'ẽ
xe'arandurã ha'e xembaraete aguã. Ange
reikuaa uka kuri huvixave oexa ra'u
va'ekue xee rojerureague — he'i.

24 Ha'e gui ma Babilônia py imba'ekuaa
va'e kuery jukapaarã omoĩ mbyre Arioque
va'ea py ju Daniel oo. Ha'e py oike vy
aipoe'i ixupe:

— Ejuka eme imba'ekuaa va'e kuery
Babilônia pygua. Xereroike huvixave
renonde, ha'e ramo huvixave pe xee
amombe'u 'rã oexa ra'u va'ekue mba'erã
paa — he'i.

25 Ha'e rami rã Arioque ma huvixave
renonde ogueroike pojava Daniel. Ha'e vy
aipoe'i ixupe:

— Peteĩ ava ajou Judá gui escravo-rã jaru
va'ekue regua. Ha'e va'e ma omombe'u 'rã
rexa ra'u va'ekue mba'erã paa — he'i.

26 Ha'e ramo huvixave ombovai vy Daniel
Beltessazar hery mboae va'e pe aipoe'i:

— Ndee pa remombe'u ta aexa ra'u
va'ekue, ha'e gui mba'erã paa?

27 Ha'e ramo huvixave renonde Daniel oĩa
py ombovai:

— Xeruvixa, oikuaa e'ỹ pyre remombe'u
uka teĩ avave rei nomombe'u kuaai 'rã
ndevy, imba'ekuaa va'e kuery, hexa pyrã
apoa, neĩ imba'evyky va'e kuery voi.
28 Ha'e rami teĩ peteĩ oiko Nhanderuete yva
re. Ha'e va'e ae ma oikuaa uka 'rã nda-
jaikuaai va'e. Ha'e rami vy xeruvixa Nabu-
codonosor, ndevy pe oikuaa uka opaa ára
mba'emo oiko va'erã. Ha'e gui ma nderupa
py reke rejupya py ndeke rupi rexa ra'u
va'ekue ma po rami:
29 Xeruvixa, nderupa rupi ndetui reve
repẽxa rejupy va'ekue raka'eve rã mba'emo
oiko va'erã re. Ha'e ramo ndajaikuaai va'e
kuaa ukaa ae oikuaa uka ndevy mba'emo
oiko va'erã.
30 Ha'e gui ma xevy pe ju oikuaa uka, pavẽ
hi'arandu va'e gui xe'aranduve ramo e'ỹ
guive, ha'e rã ndee xeruvixa pe amombe'u
aguã mba'erã paa, ndee reikuaa porãve
aguã ndeke rupi repẽxa reiague.

31 — Ha'e gui xeruvixa, ndee rexa rã peteĩ
ava ra'angaa tuvixa va'e ojekuaa. Ha'e
va'e ma tuvixa ete, overaa nda'evei ete
va'e opu'ã ho'amy nerenonde, jaexa rã
nhanemongyje rei va'e.
32 Inhakã ma ouro guigua. Ipexo ha'e ijyva
ma prata guigua. Hye ha'e hi'u rupi peve
ma overa va'e guigua.
33 Hetyma ma ferro guigua. Ha'e rã ipy ma
ferro ha'e yapo guigua.
34 Rema'ẽ rã peteĩ ita oi ouvy oĩague gui,
avave rei omboia ramo e'ỹ. Ha'e va'e ma
ipy ferro ha'e yapo guigua áry ho'a vy
omongu'ipa.
35 Ha'e rami vy ta'angaa ha'e javi iku'ipa
vyvoi: ferro guigua, yapo, overa va'e, prata
ha'e ouro guigua. Iku'ipa vy mba'emo
pirekue aty ramigua rive ojeapo rã yvytu
oguerovevepa heravy. Oĩague py ha'e nun-
gakue jipovei. Ha'e rã ita ava ra'angaa
ombovaipa va'ekue ma yvyty guaxu ojeapo
vy yvy jave re omonyẽ.

36 — Ha'e ramigua rima rexa ra'u va'ekue.
Ha'e gui xeruvixa, mba'erã paa voi ro-
mombe'u avi 'rã ndevy.
37 Xeruvixa, ndee ae ma huvixa ikuai va'e
ruvixave reĩ. Ndevy pe Nhanderuete yva
pygua ome'ẽ huvixa reĩ aguã. Ha'e rami
vy nembopo'aka, nemombaraete ha'e nem-
boyvate.
38 Ndepo py omboaxa guive avakue opa
rupigua, mymba nhuũndy rupi ikuai va'e,
ha'e guyra oveve va'e, ha'e kuery ha'e javi
re ndepo'aka aguã. Ndee ae ma inhakã ouro
guigua.
39 Ha'e gui ndee ndereikovei ma ramo
nderekovia amboae ju 'rã ipo'aka ndegui
iporiauve va'erã. Ha'e gui peteĩ ju 'rã opu'ã
mboapya ipo'aka aguã. Ha'e va'e ma overa
va'e guigua, yvy jave re ipo'aka avi va'erã.
40 Ha'e va'e gui irundya ipo'aka va'e
ma ferro rami ete 'rã imbaraete, ferro
nhomopẽmbaa ha'e nhomboa'ypaa rami
'rã joguereko. Ferro opa mba'e omopẽmbaa
rami ha'e va'e voi nhomopẽmba ha'e
nhomboa'ypa 'rã.
41 Ha'e rami avi ipy ha'e ipyxã rexa va'ekue
ma amongue henda py yapo guigua, ha'e
rã amboae henda py ma ferro guigua 'rã oĩ,
mba'eta ha'e va'e openaa ma oja'o 'rã. Ha'e
rami teĩ hexe oĩ 'rã ferro rami oĩ atã aguã,
ferro ha'e yapo re irũ va'e rexaague rami.
42 Ipyxã ma ferro guigua ha'e yapo guigua
reve ikuaia rami avi ha'e va'e po'akaa voi
amongue henda py imbaraete 'rã, ha'e rã
amboae rupi ma ikangy 'rã.
43 Ha'e gui ferro yapo re irũ va'e rexaague
rami ha'e va'e kuery voi amboae regua re
omenda vy irũmba 'rã okuapy teĩ joe non-
hembojai 'rã guive, ferro yapo re ndoje'aia
rami.
44 Ha'e gui ma ha'e va'e huvixave kuery oĩ
jave Nhanderuete yva pygua peteĩ omoĩ
'rã ipo'akapa va'e omomba pyrã e'ỹ. Ha'e
va'e po'akaa ma amboae regua pe ndoaxai
'rã. Ha'e rami 'rãgue py omboa'ypa ha'e
ombovaipa 'rã amboae kuery po'akaa ha'e
javi, ha'e vy ha'e ae oĩ 'rã raka'e rã peve.
45 Ha'e rami vy yvyty gui ita omboia ramo
e'ỹ oi ouvy va'e rexa va'ekue ma omboa'ypa
'rã: ferro guigua, overa va'e, yapo, prata
ha'e ouro guigua ha'e javi. Ha'e rami
xeruvixa, ndevy pe Nhanderuete yvate ete
va'e oikuaa uka ra'e raka'eve rã oiko va'erã.
Pova'e ae rexa ra'u va'ekue, ha'e mba'erã
paa voi ha'e rami ae, oguerovia pyrã meme
— he'i.
46 Ha'e gui ma huvixave Nabucodonosor
guenapy'ã re oĩ Daniel renonde, ngova yvy
re omovaẽ reve. Ha'e vy ijayvu tembi'u ha'e
heakuã porã va'e ixupe oguerua aguã re.
47 Huvixave aipoe'i Daniel pe:
— Anhetẽ ete peẽ kuery ruete ma tu-
uete ikuai va'e gui yvateve va'e, huvixave
ikuai va'e ruvixa, oikuaa e'ỹ pyre kuaa ukaa
guive, mba'eta aikuaa e'ỹ va'ekue reikuaa
uka xevy — he'i.
48 Ha'e ramo huvixave omboyvate Daniel.
Ha'e vy ixupe ome'ẽ reta iporã ete va'e,
omoĩ guive Babilônia katy'i rupi ikuai va'e
ha'e javi re opena aguã, Babilônia py
imba'ekuaa va'e kuery ha'e javi ruvixarã
guive omoĩ.
49 Daniel ojerure rã huvixave irũ kuery
omoĩ avi Babilônia py mba'emo ikuai va'e
re opena aguã: Sadraque, Mesaque ha'e
Abede-Nego hery va'e. Ha'e rã Daniel ma
huvixave ro py ae oiko.

3

Daniel irũ kuery tata gui oo jepeague

1 Huvixave Nabucodonosor ojapo uka pe-
teĩ ta'angaa ouro guigua. Yvatea ma trinta
metros, ha'e rã ipya ma mboapy metros.

Ha'e va'e ma Dura nhuũndy py omopu'ã
imo'amy, Babilônia katy'i.
2 Ha'e gui huvixave Nabucodonosor om-
boaty ukapa huvixa kuery mboae, tetã
ha'e estado re opena va'e, nhomboayvu
va'ety, peráta re opena va'e, joe opena
va'e, nhomongeta va'ety, ha'e openaa rupi
guembiguai ikuai va'e ha'e javi, ha'e kuery
ou vy huvixave Nabucodonosor ta'angaa
omopu'ã uka va'ekue omboete ypy aguã.
3 Ha'e ramo huvixa kuery ijatypa okuapy,
tetã ha'e estado re opena va'e, nhom-
boayvu va'ety, peráta re opena va'e, joe
opena va'e, nhomongeta va'ety, ha'e ope-
naa rupi hembiguai ikuai va'e ha'e javi.
Ha'e kuery ijatypa okuapy huvixave Nabu-
codonosor ta'angaa omopu'ã uka va'ekue
omboete ypy aguã. Ha'e vy opu'ãmba
okuapy ta'angaa Nabucodonosor omopu'ã
uka va'ekue renonde rupi.

4 Ha'e gui ma huvixa ayvu mombe'ua
ijayvu atã vy aipoe'i:

— Peẽ kuery pe ma po rami huvixa ojapo
uka, heta va'e kuery, amboae yvy regua
ha'e ayvu mboae py pendeayvu va'e ha'e
javi pe:
5 Mimby guaxu pendu vy, mimby, ixã reta
va'e, mbaraka ixã irundy va'e, mbaraka,
gaita ha'e opa marãgua mba'epu ombopua
rã pendu vy ma pejero'apa 'rã pekuapy yvy
re, ta'angaa ouro guigua huvixave Nabu-
codonosor omopu'ã uka va'ekue pemboete
aguã.
6 Ha'e rã peteĩ va'e rei xapy'a rei ndo-
jero'ai ha'e nomboetei va'e ma ha'e ramove
omomboa 'rã tata rupa haku ratãvea py —
he'i.
7 Ha'e rami rã ha'e kuery ha'e javi ma
mimby guaxu, mimby, ixã reta va'e,
mbaraka ixã irundy va'e, mbaraka, gaita
ha'e opa marãgua mba'epu ombopua
rã oendu vy ojero'apa okuapy: heta
va'e kuery, amboae yvy regua ha'e ayvu
mboae py ijayvu va'e ha'e javive. Ha'e vy
omboetepa okuapy ta'angaa ouro guigua
huvixave Nabucodonosor omopu'ã uka
va'ekue.

8 Ha'e rami jave amongue avakue caldeu
regua ou vy ijayvu okuapy judeu kuery re.
9 Ha'e vy huvixave Nabucodonosor pe
aipoe'i okuapy:

— Oreruvixave, tereikove riae!
10 Ha'e gui oreruvixave, po rami ndeayvu
va'ekue: avakue ha'e javive mimby guaxu
oendu vy, mimby, ixã reta va'e, mbaraka
ixã irundy va'e, mbaraka, gaita ha'e opa
marãgua mba'epu ombopua rã oendu vy
ojero'apa reve ta'angaa ouro guigua om-
boete aguã.
11 Ha'e rã peteĩ va'e rei ndojero'ai ha'e nom-
boetei va'e ma omomboa 'rã tata rupa haku
ratãvea py.
12 Ha'e gui apy ikuai amongue avakue judeu
regua Babilônia katy'i rupi ikuai va'e re
opena va'erã remoĩ va'ekue. Ha'e va'e
kuery ma Sadraque, Mesaque ha'e Abede-
Nego. Oreruvixave, ha'e va'e avakue
ma nanemboetei. Mba'eta ndojeroviai
nderuete kuery rereko va'e re, nomboetei
guive ta'angaa ouro guigua remopu'ã uka
va'ekue — he'i okuapy.

13 Ha'e rami Nabucodonosor oendu vy
ivai ha'e ipoxy vaipa. Ha'e rami vy oenoĩ
uka Sadraque, Mesaque ha'e Abede-Nego.
Ha'e rã huvixave renonde oguerua.
14 Ha'e ramo Nabucodonosor aipoe'i ha'e
kuery pe:

— Sadraque, Mesaque ha'e Abede-Nego,
anhetẽ teve peẽ ndapejeroviai xeruete
kuery re, neĩ napemboetei guive ta'angaa
ouro guigua amopu'ã uka va'ekue?
15 Ha'e gui aỹ ma pendu pota 'rãgue mimby
guaxu, mimby, ixã reta va'e, mbaraka
ixã irundy va'e, mbaraka, gaita ha'e opa
marãgua mba'epu ombopua rã, pejero'a vy
ta'angaa ajapo uka va'ekue pemboete aguã.
Mba'eta napemboetei ramo ha'e ramove'i
penemomboa 'rã tata rupa haku ratãvea
py. Ha'e va'e rire mava'e tuuete 'rã tu
pendereraa jepe xepo gui? — he'i.

16 Ha'e ramo Sadraque, Mesaque ha'e
Abede-Nego ombovai huvixave pe:

— Oreruvixa Nabucodonosor, ha'e nunga
py ma ore kuery rombovai e'ỹ teĩ ha'eve.
17 Mba'eta oreruete ixupe roikoa va'e ma
tata rupa gui orereraa jepe kuaa va'e, ndepo
gui guive.
18 Ha'e rami e'ỹ teĩ oreruvixave, eikuaa
pota ke pova'e re: Ore ma nderuete kuery
pe ndoroikoi 'rã, noromboetei 'rã guive
ta'angaa ouro guigua remopu'ã uka va'ekue
— he'i.

19 Ha'e ramo Nabucodonosor ipoxy vaipa
vy Sadraque, Mesaque ha'e Abede-Nego pe
hova vaikuepa. Ha'e rami vy tata rupa py

omoendy jepiaty áryve sete-kue omoendy
ukave vy
20 ijayvu oxondaro kuery imbaraeteve va'e
pe ojokuapa aguã Sadraque, Mesaque
ha'e Abede-Nego, ha'e gui tata rupa haku
ratãvea py omombopa aguã.
21 Ha'e ramo ha'e kuery ijao puku, kamixa,
xapeo ha'e ijao mboae reve-reve ojokuapa
vy omombo tata mbyte py.
22 Huvixave ojapo uka vyvoi, ha'e tata kua
py hendy guaxu oiny ramo hendy vuku va'e
ojukapa avakue Sadraque, Mesaque ha'e
Abede-Nego momboa kuery.
23 Ha'e rã mboapy avakue Sadraque,
Mesaque ha'e Abede-Nego ma ojokuapaa
ague reve meme ho'apa tata mbyte py.
24 Ha'e gui ma huvixave Nabucodonosor
oma'ẽ vy onhemondyi, ha'e opu'ã po-
java ovy vy aipoe'i ojeupegua nhomongeta
va'ety kuery pe:
— Mboapy avakue e'ỹ ri ty'y ojokua pyre
tata py nhamombo va'ekue?
Ombovai okuapy huvixave pe:
— Anhetẽ ma oreruvixa — he'i.
25 Ha'e gui ijayvuve ju vy aipoe'i:
— Mba'exa tu ha'vy irundy avakue aexa
ojokua pyre e'ỹ tata mbyte rupi oguata
okuapy rã, mba'eve py ikuai axy e'ỹ re.
Irundya ma tuuete kuery ra'y rami ojekuaa
— he'i.
26 Nabucodonosor onhembojave ovy tata
rupa py hendy oiny va'e rokẽ katyve'i. Ha'e
vy ojapukai vy aipoe'i:
— Sadraque, Mesaque ha'e Abede-Nego,
tuuete yvateve va'e rembiguai kuery, peẽ
ke upe gui, peju! — he'i. Ha'e ramo
Sadraque, Mesaque ha'e Abede-Nego ma
tata mbyte gui oẽmba jogueruvy.
27 Ha'e ramo ikuaia py ono'õmba okuapy
huvixa mboae kuery, tetã ha'e estado re
opena va'e, ha'e huvixave pegua nhomon-
geta va'ety kuery. Ha'e kuery oexa okuapy
rã mboapy avakue re mba'eve py tata ndo-
japo vai ra'e, hi'a inhakã áry ndoverei, oao
oguereko va'e amboae rami ndopytai, neĩ
tata pixe noĩ ra'e ha'e kuery re.
28 Ha'e rami rã Nabucodonosor ijayvu vy
aipoe'i:
— Ta'ima'endu'a porãa Sadraque,
Mesaque ha'e Abede-Nego ruete re,
mba'eta ojeupegua anjo ombou vy ogueraa
jepe guembiguai kuery. Ha'e kuery ma
hexe ojerovia vy huvixave ayvu rupi e'ỹ
ikuai. Amboae ramigua tuuete re ojerovia
ha'e omboete 'rãgue py omboaxa guete,
nguuete pe anho ikuai vy.
29 Ha'e nunga rupi xee ma po rami ajapo uka:
Xapy'a rei heta va'e kuery regua, amboae
regua ha'e ayvu mboae py ijayvu va'e ma
Sadraque, Mesaque ha'e Abede-Nego ruete
re ijayvu vai ramo ojayapaa 'rã, hoo om-
bovaipaa 'rã guive. Mba'eta tuuete mboae
jipoi kova'e rami nhandereraa jepe va'erã
— he'i.
30 Ha'e rami vy Babilônia yvy re huvix-
ave omoingo porã Sadraque, Mesaque ha'e
Abede-Nego.

4

Huvixa Nabucodonosor na'inhakã porãvei ranhe oikovyague re ijayvua

1 Ha'e gui huvixave Nabucodonosor
oayvu omondouka yvy regua kuery ha'e
javive pe, amboae regua ha'e ayvu mboae
py ijayvu va'e yvy jave re ikuai va'e pe. Ha'e
vy aipoe'i: "Toĩ pendekuai porã ete aguã!
2 Peẽ kuery pe xee amombe'uxe hexa pyrã
ha'e iporã ete va'e Nhanderuete yvate ete
va'e xere ojapo va'ekue.
3 Mba'eta ixuguigua hexa pyrã ha'e oexa
uka va'e ma tuvixa ete. Nhomondyi-
paarã omoingo va'e py oexa uka ipo'akaa.
Ipo'akaa ma opa va'erã e'ỹ, openaa voi
raka'e rã peve guarã.
4 "Ha'e gui xee Nabucodonosor ma xero
py aiko porã va'ekue, xevygua opy avy'a
aikovy va'ekue.
5 Ha'e gui ma peteĩ aexa ra'u va'e xemondyi.
Xerupa rupi xetui jave apẽxaa ha'e xeke
rupi aexa va'e xembopy'a eta rei.
6 Ha'e rami vy aenoĩ ukapa imba'ekuaa va'e
Babilônia py ikuai va'e ha'e javi, xevy pe
omombe'u aguã aexa ra'u va'ekue mba'erã
paa.
7 Ha'e ramo oike okuapy imba'ekuaa
va'e kuery, hexa pyrã apoa, caldeu ha'e
imba'evyky va'e kuery ha'e javi. Ha'e kuery
pe amombe'u aexa ra'u va'ekue, va'eri ha'e
kuery ma nomombe'u kuaai mba'erã paa.
8 Opaa py ma ou Daniel. Ha'e va'e ma
Beltessazar hery va'e xeruete rery rupi ae.
Ha'e rã ha'e va'e re ma oĩ Nhanderuete iky'a
e'ỹ va'e Nhe'ẽ. Ha'e ramo ixupe aexa ra'u
va'ekue amombe'u vy aipoa'e:

9 ‘Beltessazar, imba'ekuaa va'e kuery ru-
vixa, xee ma aikuaa ndere oĩa Nhanderuete
iky'a e'ỹ va'e Nhe'ẽ. Ha'e nunga rupi oikuaa
e'ỹ pyre teĩ ndevy pe ndaxyi 'rã. Po rami ma
xeke rupi aexa ra'u va'ekue. Emombe'u ke
mba'erã paa.
10 Xerupa rupi xetui vy xeke rupi aexa
va'ekue ma po rami: Xee ama'ẽ vy peteĩ
aexa yvy mbyte yvyra hi'aĩ va'e, yvate ete
va'e.
11 Ha'e va'e yvyra ma yvateve ha'e im-
baraeteve ovy, yva re ovaẽ peve. Yvy apy
rupi gui voi oexaa.
12 Hogue ma iporã, hi'a reta guive. Hexe oĩ
opa marãgua rembi'urã. Hi'yvypy rupi ma
mymba nhuũndy rupigua ojou kuaray'ã.
Hakã re ma guyra oveve va'e onhemboaity
okuapy. Hexe ma temimoingo kuery ha'e
javi okaru.
13 Xerupa rupi xetui vy aexa ra'u va'e py ma
peteĩ ju aexa mba'emo rarõa iky'a e'ỹ va'e.
Ha'e va'e ma oguejy ouvy yva gui.
14 Ijayvu atã ete vy aipoe'i: “Peake'o ke
yvyra, hakã pejayapa guive. Pemboipa
hogue, hi'a voi pemombopa. Pemondyipa
mymba iguy gui, ha'e rã hakã gui ma pe-
mondyi imondovy guyra kuery.
15 Ha'e rã hapytakue ma yvy re topyta hapo
reve. Pejokua ke ferro ha'e overa va'e
guigua corrente py, nhuũndy mbyte oĩa
py ae. Yxapy yva guigua tomoakỹ, ha'e
mymba ikuai va'e rami tokaru oikovy jai
rogue yvy re ikuai va'e re.
16 Amboae rami ta'ikuraxõ, avakue regua
kuraxõ oĩ ve'ỹ aguã rami. Ha'e rami
'rãgue py ixupe tome'ẽa kuraxõ mymba
regua. Ha'e nunga toĩ hexe sete ma'etỹ
oaxa peve”, he'i.*
17 Ha'e rami ae mba'emo rarõa kuery
ijayvuague, iky'a e'ỹ va'e kuery oayvu
omondouka va'ekue, ha'e ramo okuave
va'e ha'e javi oikuaa aguã avakue ipo'aka
va'e gui Yvate ete va'e ipo'akapave va'ea.
Ha'e rami vy ombopo'akaxe va'e rei 'rã
ombopo'aka, avakue regua yvyĩ'igueve teĩ
omoĩ 'rã pavẽ re opena aguã.
18 Ha'e nunga ma xee huvixave Nabu-
codonosor aexa ra'u va'ekue. Ha'e gui
ndee Beltessazar, emombe'u ke mba'erã
paa, mba'eta imba'ekuaa va'e kuery ape-
naa rupi ikuai va'e ha'e javi nomombe'u
kuaai. Ha'e rã ndee ma remombe'u kuaa
'rã, mba'eta ndere oĩ Nhanderuete iky'a e'ỹ
va'e Nhe'ẽ’, ha'e.
19 “Ha'e ramo Daniel Beltessazar hery avi
va'e onhemondyi rei reve opyta are ranhe,
opẽxa ha'e ipy'a eta reia py. Ha'e rami rã
xee huvixave teĩgue ju xeayvu vy aipoa'e
ixupe: ‘Beltessazar, ndepy'a eta rei eme
aexa ra'uague gui, neĩ mba'erã paa re voi’,
ha'e.
“Ha'e ramo Beltessazar ombovai vy
aipoe'i: ‘Xeruvixa, rexa ra'uague ma ndere
ija'e e'ỹ va'e kuery re oiko va'e rire, mba'erã
paa voi oiko va'e rire nderovaigua kuery re
anho.
20 Ha'e gui yvyra rexa va'ekue ma yvateve
ha'e imbaraeteve ovy yva re peve, yvy jave
gui oexaa guive.
21 Hogue porã, hi'a reta guive pavẽ ho'u
va'erã va'e re. Iguy py ma mymba nhuũndy
rupigua ojou kuaray'ã, ha'e hakã re ma
guyra oveve va'e onhemboaity okuapy.
22 Ha'e va'e yvyra ma ndee ae, xeruvixa.
Mba'eta ndeyvateve reovy, nembaraete
guive. Ndeporiau e'ỹa ma yva re peve
ojekuaave ovy, ndepo'akapaa yvy apy re
peve oendua.
23 Ha'e gui ndee xeruvixa rexa avi mba'emo
rarõa iky'a e'ỹ va'e yva gui oguejy ouvy
rã. Ha'e va'e aipoe'i: “Peake'o ke yvyra,
pembovaipa ete. Ha'e rã hapytakue ma
yvy re topyta hapo reve, nhuũndy mbyte
oĩa py ae topyta ferro ha'e overa va'e
guigua corrente py pejokua reve. Yxapy
yva guigua tomoakỹ, ha'e tokaru oikovy
mymba nhuũndy rupi ikuai va'e okarua
rami, sete ma'etỹ oaxa peve”, he'i.
24 Xeruvixa, po rami ma mba'erã paa, pova'e
ma Yvate ete va'e oikuaa uka va'ekue. Ha'e
nunga ma ndere ae 'rã ou, xeruvixa.
25 Mba'eta nemoxẽa 'rã avakue ikuaia gui.
Ha'e ramo mymba nhuũndy rupi ikuai va'e
mbyte ju 'rã nderekoa. Ndevygua ma nhuũ
vaka ho'ua rami re'u reiny aguã. Neakỹ 'rã
yxapy yva guigua py. Ha'e nunga ma sete
ma'etỹ re oiko 'rã ndere, avakue ipo'aka
va'e gui Yvate ete va'e ipo'akapave va'ea
reikuaa peve, mba'eta ombopo'akaxe va'e
rei ombopo'aka 'rã.
26 Ha'e gui “Hapytakue peja 'rã hapo reve”,
he'ia ma ha'ekue rami ae nembopo'aka ju

* 4:16 Apy ma huvixave ojee ae ijayvu vy “Yvyra” he'i. Mba'eta Nhanderuete oipe'a ranhe huvixa oĩague gui, Nhanderuete ipo'akapa va'ea oikuaa peve.

aguã re ijayvu vy, Yva pygua ipo'akapave
va'ea reikuaa ma rire.
27 Ha'e nunga rupi xeruvixa, ejapyxaka ke
xeayvu re, ha'e teko porã rupi vy ejepe'a re-
jejavya ha'e ndereko vaia gui, iporiaukue'i
remboaxya rupi ju reiko aguã. Ha'e rami ri
reiko vy reiko porã pukuve 'rã', he'i Daniel
xevy.

28 "Ha'e gui ma ha'e nunga ha'e javi oiko
xee huvixave Nabucodonosor re.
29 Doze jaxy opaa py xee huvixave xero
Babilônia tetã py oĩ va'e py aĩ jave
30 xeayvu vy aipoa'e: 'Kova'e Babilônia
tetã tuvixa va'e e'ỹ teve xerekoarã ajapo
va'ekue, xepo'akaa ha'e xeyvate etea aexa
uka aguã?' he'i.
31 Ha'e rami xee huvixave xeayvu teri reve
yva gui oguejy peteĩ ayvu aipoe'i va'e:
'Huvixave Nabucodonosor, ndevy aipo'ea:
Ndegui oaxa ma ndepo'aka reinyague.
32 Ha'e rami vy nemoxẽa 'rã avakue ikuaia
gui, ha'e mymba nhuũndy rupi ikuai va'e
reve ju 'rã reiko. Ndere omoĩa 'rã vaka rami
nhuũ re'u aguã. Ha'e nunga ma sete ma'etỹ
re oiko 'rã ndere, reikuaa peve avakue
ipo'aka va'e gui Yvate ete va'e ipo'akapave
va'ea, mba'eta ombopo'akaxe va'e pe rei
ombopo'aka 'rã', he'i.
33 Ha'e ramove ojeupity xee Nabucodonosor
regua ayvu. Ha'e rami vy xemoxẽa avakue
ikuaia gui. Ha'e ramo vaka rami ha'u
aikovy nhuũ. Xerete ma yxapy yva guigua
py inhakỹ. Xe'a ma taguato rague rami
ipuku, ha'e rã xepoapẽ ma guyra poapẽ
rami opyta.

34 "Ha'e va'e ára opaa py ma xee
Nabucodonosor yva re ama'ẽ ramo oĩ ju
xe'arandua. Ha'e vy Yvate ete va'e re
xema'endu'a porã, arovy'a guive raka'e
rã peve oikove va'erã, mba'eta ha'e va'e
openaa ma opa va'erã e'ỹ, ipo'akaa ma
raka'e rã peve guarã.
35 Ixupe rã yvy re ikuai va'e ha'e javi ma
mba'everã ndovarei. Ha'e oipotaa rami ae
'rã opena oxondaro kuery yva re ikuai va'e
re, yvy regua kuery re guive. Avave rei jipoi
hexe opo omoĩ va'erã, neĩ ixupe 'Mba'e tu
rejapo?' he'i va'erã.
36 Ha'e gui xe'arandua ou jevy ramove ou avi
huvixa rami apena ju aguã, apenaague ha'e
javi re. Xeyvatea ha'e xeporãa voi ou xere
pavẽ oikuaa aguã rami. Xevygua nhomon-
getaaty kuery ha'e huvixa kuery xea py
oupa ju okuapy. Ha'e rami py xemoĩa ju
huvixave aĩ aguã. Ha'e vy xeyvateve ete.
37 Ha'e gui aỹ ma xee Nabucodonosor
arovy'a ha'e ambojerovia Huvixave yva
pygua. Mba'eta ha'e va'e mba'emo ojapo
va'e ma anhetẽ meme, oikoa voi ha'evea
rami meme. Omo'yvyĩ'i kuaa avi 'rã on-
hemboyvate va'ekue", he'i.

5

Oo mbotya re ipara va'e ojekuaa ague

1 Ha'e gui huvixave Belsazar ojapo peteĩ
ngaru tuvixa va'e mil huvixa kuery pe. Ha'e
vy mil va'e oexaa py oy'u oiny vinho.*
2 Belsazar vinho oy'uxea rupi oy'u tema
oiny vy ima'endu'a mba'emo ryru ouro
ha'e prata guigua Jerusalém py templo
oĩague gui tuu Nabucodonosor ogueru
va'ekue re. Ha'e va'e ma ogueru ruka
huvixave ha'e hexeve huvixa kuery ikuai
va'e ha'e va'e py oy'u okuapy aguã, ta'yxy
ha'e ta'yxy jevy kuery reve.
3 Ha'e ramo oguerua mba'emo ryru ouro
guigua Nhanderuete pegua oo Jerusalém
py oĩague gui ogueru pyre. Ha'e va'e py
ma huvixave ha'e hexeve huvixa ikuai va'e
oy'u okuapy, ta'yxy ha'e ta'yxy jevy kuery
reve.
4 Vinho oy'u reve omboete okuapy nguuete
kuery ouro guigua, prata, overa va'e, ferro,
yvyra ha'e ita guigua rive.

5 Ha'e ramove peteĩ ojekuaa ava po. Ha'e
va'e ma huvixave ro mbotya xiĩa re om-
bopara oiny tataendy rexei. Ha'e rã huvixa
oexa oiny ipo ombopara va'e.
6 Ha'e ramo huvixave ndaekorãvei vy on-
hemondyi rova vyvoi. Ijaxi'y oku'ea,
henapy'ã voi onhembotapa rei joe.
7 Ha'e gui huvixave ojapukai reve ijayvu
oguerupaa aguã hexa pyrã apoa kuery,
caldeu ha'e imba'evyky va'e kuery.
Oguerua rã huvixave aipoe'i Babilônia
pygua imba'ekuaa va'e kuery pe:

— Peteĩ va'e rei kova'e ipara ogueroayvu
ha'e mba'erã paa xevy omombe'u porã va'e
ma amonhemonde 'rã púrpura py, ha'e
ijaju'y reguarã oguerua 'rã mbo'y ouro

* 5:1 Belsazar ma Nabucodonosor ramymino raka'e. Daniel tuja'i ma jave oĩ Babilônia pygua huvixave.

guigua. Ha'e gui xee reve mboapya 'rã oĩ
apenaa re ipo'akaa py — he'i.
8 Ha'e ramo huvixave pegua imba'ekuaa
va'e kuery oike va'ekue ndogueroayvu
kuaai, neĩ mba'erã paa nomombe'u kuaai
guive huvixave pe.
9 Ha'e ramo huvixave Belsazar onhemondyi
ete vy hova mboaepa vaipa. Hexeve huvixa
kuery ikuai va'e voi onhemondyipa okuapy.
10 Ha'e gui ma huvixave ha'e hexeve ikuai
va'e re mba'emo oiko rã ixy oendu vy oike
avi okaruaty py. Ha'e vy aipoe'i:
— Xeruvixa, tereikove riae! Ndepy'a eta
rei eme, nderova mboae rei eme guive.
11 Mba'eta repenaa re ma oiko peteĩ ava.
Hexe ma oĩ Nhanderuete iky'a e'ỹ va'e
Nhe'ẽ. Nderu oĩ jave py ma roikuaa hexe
oĩa mba'emo oikuaa aguã, ha'e hi'arandu
ha'e imba'ekuaa nguuete 'arandua rupi.
Ha'e nunga rupi nderu rãgue'i huvixave
Nabucodonosor oĩ jave omoĩa imba'ekuaa
va'e kuery ruvixarã, hexa pyrã apoa kuery,
caldeu ha'e imba'evyky va'e kuery ha'e javi
ruvixarã guive.
12 Mba'eta Daniel re nhe'ẽ oĩ va'e ma
omo'arandu porã 'rã mba'emo oikuaa aguã,
oexa ra'u pyre omombe'u aguã, ha'e oikuaa
e'ỹ pyre haxyve va'e teĩ oikuaa uka aguã.
Ha'e va'e reryrã nderu rãgue'i omoĩ va'ekue
ma Beltessazar. Ha'e nunga rupi enoĩ uka
Daniel. Ha'e ramo ndevy pe omombe'u 'rã
mba'erã paa — he'i.
13 Ha'e ramo huvixave renonde omoingea
Daniel. Huvixa ijayvu vy aipoe'i Daniel pe:
— Ndee pa Daniel, Judá pygua escravo-
rã xeru rãgue'i huvixave oĩ jave Judá gui
ndereru va'ekue?
14 Ha'e gui xee aendu omombe'ua rã ndere
Nhanderuete Nhe'ẽ oĩa, mba'emo reikuaa
aguã, ne'arandu ha'e nemba'ekuaa ete aguã
guive.
15 Ange'i xerenonde ogueroikea imba'ekuaa
va'e ha'e hexa pyrã apoa kuery, kova'e
ipara va'e ha'e kuery ogueroayvu vy xevy
pe omombe'u aguã mba'erã paa. Ha'e rami
teĩ ha'e kuery ma kova'e ayvu mba'erã paa
nomombe'u kuaai.
16 Ha'e rã ndere ima'endu'aa rã xee aendu
remombe'u kuaa va'ea mba'erã paa, ha'e
mba'emo haxyve va'e teĩ remombe'u
porãve va'ea. Aỹ ma, xapy'a rei kova'e
ipara va'e reroayvu vy mba'erã paa xevy
remombe'u ramo nemonhemondea 'rã
púrpura py, rereko 'rã mbo'y ouro guigua
ndeaju'y re, ha'e xee rire mboapya 'rã reĩ
apenaa re ndepo'akaa py — he'i.
17 Ha'e rami rã Daniel ombovai vy aipoe'i
huvixave renonde:
— Mba'emo reme'ẽ aguã ndeayvuague
ma ndereve ae topyta, e'ỹ vy eme'ẽ amboae
pe. Ha'e rami avi ndevy pe xee aroayvu
'rã ipara va'e, mba'erã paa amombe'u 'rã
guive.
18 Xeruvixa, ne'exa! Nderu rãgue'i Nabu-
codonosor pe Nhanderuete yvate ete va'e
ome'ẽ va'ekue huvixave oĩ aguã, ipo'aka,
iporã ha'e yvate aguã guive.
19 Ipo'aka aguã ome'ẽ rire ma henonde heta
regua, amboae yvy regua ha'e ayvu mboae
py ijayvu va'e kuery oryryi reve ojererok-
jepa okuapy. Mba'eta ojukaxe va'e rei
ojuka raka'e, ha'e rã omoingovexe va'e ma
omoingove. Omboyvate omboyvatexe va'e,
ha'e rã omo'yvyĩ'ixe va'e ma omo'yvyĩ'i
raka'e.
20 Ha'e rami avi opy'a py onhemboyvate
ete, onhe'ẽ py guive ndoikuaa potavei ha'e
ojejou porãve rive. Ha'e rami rã oipe'aa
raka'e huvixave oĩa gui, ixupe oaxapa guive
mba'emo oguerovy'aague.
21 Omoxẽa raka'e avakue mbyte gui. Iku-
raxõ ma ojapoa mymba kuraxõ rami, ha'e
omboekoaa mburika ka'aguy rupi ikuai va'e
reve. Vaka pe rami ome'ẽa nhuũ ho'u
aguã, omoakỹ guive yxapy yva guigua py,
oikuaa peve Nhanderuete yvate ete va'e
avakue po'akaa ha'e javi re ipo'aka va'ea,
ha'e ombopo'akaxe va'e rei ombopo'aka 'rã
avakue re opena va'erã.
22 Ha'e gui ndee Belsazar ma ta'y reiko vy
ha'e nunga ha'e javi reikuaapa teĩ ndepy'a
py nerenhemo'yvyĩ'i.
23 Ha'e rami 'rãgue py repu'ã raka'e Sen-
hor yva pygua rovai. Ha'e rami vy
hoo gui nerenonde mba'emo ryru oguerua
ramo ha'e va'e py ndee ha'e huvixa kuery
ndereve ikuai va'e pey'u pekuapy vinho,
pendera'yxy ha'e pendera'yxy jevy kuery
reve. Ha'e rami avi remboete tuuete
ramigua kuery prata guigua, ouro, overa
va'e, ferro, yvyra ha'e ita guigua rive, ha'e
nunga oma'ẽ e'ỹ va'e, noendui va'e, neĩ
mba'eve ndoikuaai va'e teĩ. Nhanderuete
po py reikovea oĩ va'eri neremboetei.
24 — Ha'e rami rire ixugui ae ou ipo kova'e
mboparaarã.

25 Pova'e ma ipara oiny va'e: *Mene*, *mene*,
tequel ha'e *parsim*.
26 Ha'e rã mba'erã paa ma po rami: "*Mene*"
he'ia py ma ndepo'akaa Nhanderuete
oipapa vy omomba maa, reikuaa aguã.
27 "*Tequel*" he'ia py ma mba'emo opejaa py
ndepeja vy ojoua oataa, reikuaa aguã.
28 Ha'e rã "*Peres*" he'ia py ma ndepo'akaa
omboja'oa ma, ha'e Média ha'e Pérsia
pygua kuery pe ju omboaxa maa, reikuaa
aguã — he'i.†

29 Ha'e rami rã Belsazar ijayvu Daniel
omonhemondea aguã púrpura py, ha'e
ijaju'y re mbo'y ouro guigua omoĩa aguã,
ha'e gui omombe'ua aguã ha'e openaa re
ipo'akaa py mboapya oĩa rami.
30 Ha'e va'e pyavyve ojukaa caldeu regua
huvixave Belsazar.
31 Ha'e rire openaague re Média pygua hu-
vixa Dario ju ipo'aka, sessenta e dois ma'etỹ
oguereko reve.

6

*Yvykua guary ikuaia py Daniel omomboa
ague*

1 Ha'e gui huvixave Dario ma oipotaa
rami omoĩ raka'e cento e vinte huvixarã,
ha'e kuery opena aguã huvixave openaa
ha'e javi rupi.
2 Ha'e va'e kuery áry mboapy ju omoĩ hu-
vixa yvatekueverã. Ha'e va'e kuery regua
ma Daniel. Ha'e va'e kuery ma huvixa
kuery mboae re opena, huvixave pegua
nome'ẽa e'ỹi aguã.
3 Ha'e rã Daniel ma huvixa yvatekueve
ha'e huvixa kuery mboae gui hi'aranduve,
mba'eta hexe nhe'ẽ oĩ va'e ma imo'arandu
porã etea. Ha'e nunga rupi huvixave on-
hembopy'a openaa ha'e javi re ombopo'aka
aguã.

4 Ha'e ramo huvixa yvatekueve ha'e hu-
vixa mboae kuery ma Daniel openaa re
oikuaa pota okuapy hexe ijayvu reixe vy.
Ha'e rami teĩ hexe ndojoui ha'eve'ỹa rami
oikoa. Daniel ojeroviapy ramo hexe ndo-
joui ojavya, neĩ ojejavya.
5 Ha'e gui ma ha'e va'e avakue joupe-upe
aipoe'i okuapy:

— Mba'eve py ndajajoui 'rã Daniel re
nhandeayvu aguã, nguuete guigua lei rupi
oikoa py e'ỹ vy — he'i okuapy.

6 Ha'e ramo huvixa yvatekueve ha'e
huvixa mboae kuery ma huvixavea py
jogueraa. Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Oreruvixa Dario, tereikove raka'e rã
peve.
7 Repenaa py huvixa orekuai va'e ha'e javi,
tetã ha'e estado re ropena va'e, huvixa
mboae ha'e ronhomongeta va'ety kuery
rojerure ndee oreruvixa remombe'u uka
aguã peteĩ ayvu, po ramigua rejapo uka
aguã: Avakue ha'e javive ma trinta ára peve
ojerure e'ỹ aguã nguuete va'e pe rei, neĩ
avakue va'e pe rei, ha'e rã ndevy pe anho.
Ha'e rami e'ỹ rã ndee oreruvixa remombo
'rã yvykua guary ikuaia py.
8 Ha'e gui aỹ ma ndee oreruvixave, em-
bopara uka ke ndeayvu, nderery emoĩ guive
avave rei oguerova e'ỹ aguã, mba'eta Mé-
dia ha'e Pérsia pygua kuery pegua lei ma
oguerova pyrã e'ỹ ae — he'i okuapy.
9 Ha'e rami rã huvixave Dario ma ha'e va'e
ayvu ombopara uka, guery omoĩ guive.

10 Ha'e gui Daniel ma ombopara ha'e
guery omoĩ maa oendu vy ngoo py ranhe
oike. Ha'e rami vy opy ja'o yvate oĩ va'e py
oo, okẽ'i Jerusalém katy ojepe'a va'e oĩa py.
Ha'e py ma ára nhavõ mboapykue kuerei
'rã guenapy'ã re oĩ. Ha'e py ae onhembo'e
oiny ha'e oguerovy'a nguuete, jepiaty rami
ae.

11 Ha'e ramo ha'e va'e avakue jogueraa vy
oexa okuapy Daniel nguuete pe onhembo'e
ha'e ojerure oiny rã.
12 Ha'e rami vy huvixavea py ju oo vy huvix-
ave omoma'endu'a oayvu omombe'u uka
va'ekue re. Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Oreruvixa, nerembopara ukai ri ty'y
ha'e javive avakue nguuete va'e pe rei e'ỹ
vy avakue pe ojerure ramo yvykua guary
ikuaia py omomboa aguã, ha'e rã ndevy pe
anho?

Huvixave ombovai:

— Ha'e va'e ayvu ma anhetẽ, Média ha'e
Pérsia pygua kuery pegua lei oguerova pyrã
e'ỹ ae — he'i.

13 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i huvixave
pe:

† 5:28 Ayvu *mene, mene, tequel* ha'e *parsim* he'ia ma "Oipapa, oipapa, opeja ha'e omboja'o" 'ea. Ha'e gui Média ha'e Pérsia pygua kuery ma Babilônia pygua kuery rovaigua ikuai raka'e.

— Ha'e gui Oreruvixave, Judá gui escravo-rã heru pyre Daniel ma nanemboetei, neĩ ayvu rembopara uka va'ekue guive ndojapoi. Ha'e rami 'rãgue py ára nhavõ mboapykue kuerei 'rã ojerure oikovy — he'i okuapy.

14 Ha'e nunga huvixave oendu vy onhemboaxy ete vy ha'e ae onhembopy'a Daniel ogueraa jepe aguã re. Ha'e vy kuaray oike peve onhea'ã teĩ oikovy ogueraa jepexe vy.
15 Ha'e ramo ha'e va'e avakue ma huvixavea py ojevy vy aipoe'i okuapy ixupe:

— Ha'e rami avi Oreruvixa, ndeayvuague ma Média ha'e Pérsia pygua kuery pegua lei oguerova pyrã e'ỹ ae. Ha'e nunga rupi nda'evei ae oaxa rive aguã — he'i okuapy.

16 Ha'e ramo mae ma huvixave ijayvu Daniel heru ha'e omomboa aguã yvykua guary ikuaia py. Huvixa aipoe'i Daniel pe:

— Tove nderuete renhe'ẽ rendu reikovy va'e tandereraa jepe — he'i.
17 Ha'e gui ma peteĩ ita oguerua vy omboty guary ikuaia rokẽ. Ombojaague py ma huvixave okuã regua py ae hery omoĩ, ixupegua yvatekueve voi ha'e rami ae avi ojapo okuapy, Daniel oguenoẽa e'ỹ aguã ha'e gui.
18 Ha'e gui huvixave ngoo katy oo vy okaru e'ỹ re oaxa pytũ, guenonde mba'epu ndogueru rukai guive. Ndoke kuaavei ae.
19 Ha'e gui ma ko'ẽ aje'ive'i reve huvixave ovy vy onha ovy yvykua guary ikuaia katy.
20 Ha'e py ovaẽ vy Daniel pe ojapukai nda'evei ete reve. Po rami huvixave ijayvu Daniel pe:

— Daniel, Nhanderuete oikove va'e rembiguai, nderuete renhe'ẽ rendu va'e nda'u ndereraa jepe ri ra'e guary kuery gui?

21 Ha'e ramo Daniel ombovai huvixave pe:

— Xeruvixa, tereikove riae!
22 Xeruete ma ojea pygua anjo ombou va'ekue guary kuery juru omboty aguã xere ojapo vai e'ỹ aguã, henonde ojejavy e'ỹ va'e aiko ramo. Ndee xeruvixa rovai voi xee ndajapo vai mba'eve — he'i.

23 Ha'e ramo huvixave ovy'a ete vy yvykua gui oguenoẽ uka. Ha'e gui Daniel oguenoẽa ramo neĩ peteĩ henda py ma voi hexe ndojouai guary raĩgua, nguuete re ojerovia ramo.
24 Ha'e ramo huvixave ma teĩgue ju ijayvu vy ogueru ruka avakue Daniel re ijayvu rei va'ekue. Ha'e ramo yvykua guary kuery ikuaia py omombo ukapa, ta'y kuery ha'e ta'yxy kuery reve. Ha'e gui yvy py ovaẽ e'ỹ re guary kuery ojukapa, ikãgue omopẽmba guive.

25 Ha'e ramo huvixave Dario ombopara heta regua kuery pe, amboae regua ha'e ayvu mboae py ijayvu va'e yvy jave re ikuai va'e pe. Ha'e vy aipoe'i: "Toĩ peẽ kuery re pendekuai porã aguã!
26 Xee ma po rami ajapo uka: Apenaa ha'e javi rupi avakue oryryipa reve tojererokyje Daniel ruete renonde. Mba'eta ha'e va'e tuuete anho ma oikove va'e, raka'e rã peve oiko va'erã guive. Ipo'akaa ma nombovaipaai 'rã, openaa ma ndopai 'rã.
27 Ha'e ma joepy ha'e jogueraa jepe 'rã. Yva ha'e yvy re ojapo avi 'rã hexa pyrã ha'e nhomondyipaarã", he'i.

28 Ha'e rire Daniel ma huvixave Dario oĩa pukukue re oiko porã ae tema, ha'e gui Pérsia pygua huvixa Ciro oĩ jave voi.

7

Irundy mymba Daniel oexa ra'uague

1 Peteĩ ma'etỹ re ma Babilônia pygua huvixave Belsazar oĩ jave Daniel ngupa rupi itui vy oexa ra'u peteĩ. Ha'e rami vy oexa ra'u va'ekue ombopara vyvoi, omombe'upa.
2 Daniel ijayvu vy aipoe'i:

— Ha'e gui pyávy xevy pe oexa ukaa rã aexa ra'u irundy henda gui yvytu oipeju va'e ye'ẽ tuvixa va'e omomyĩmba rã.
3 Ha'e gui ye'ẽ gui oẽ jogueruvy irundy mymba tuvixa va'e joo ramigua e'ỹ-e'ỹ.*
4 Jypygua ma guary rami ojekuaa, taguato pepo rami ipepo va'e guive. Xee ama'ẽ rã ipepo oguereko va'ekue omboipaa. Ha'e vy yvy gui omopu'ã imo'amy ipy mokoĩ'i re, ava rami ae. Ixupe ome'ẽa avi ava rami hi'arandu aguã.
5 Ama'ẽve tema. Ha'e vy ma mokoĩa mymba ju aexa, kaguare-jagua ramigua. Ha'e va'e ma opy jovaive re opu'ã ouvy. Ojuru py ma guaĩ re ogueru mboapy inharukãgue. Ha'e rã ixupe aipo'ea: "Epu'ã ke, he'u porã xo'o", 'ea.

* 7:3 Apocalipse 13.1 py oĩa rami mymba ye'ẽ gui ou va'e oexa. Ha'e gui amongue py "Ye'ẽ" he'ia py Nhanderuete rovai opu'ã va'e kuery re ijayvu vy (Isaías 57.20-21).

6 Ha'e va'e rire ama'ẽve tema. Ha'e vy
amboae ju aexa xivi pytã ramigua. Ha'e
va'e kupe re ma irundy guyra pepo oĩ. Ha'e
va'e mymba ma inhakã irundy va'e. Ixupe
ome'ẽa joe ipo'aka aguã.
7 Ha'e va'e rire ama'ẽve tema pyávy aexa
va'e re. Ha'e vy mymba irundya ju
aexa nda'evei ete va'e, nhomondyiarã ha'e
imbaraete vaipa va'e. Haĩ ma tuvixa
va'e, ferro guigua meme. Nhomondoropa,
nhomboa'ypa, ha'e rã hembyrekue re ma
opyrõmba 'rã. Mymba kuery mboae
ojekuaa ma va'ekue rami e'ỹ ojekuaa va'e,
dez hakua va'e guive.
8 — Hakua ikuai va'e re xee aikuaa pota
vy aexa mbyte gui hakua kyrĩ'i va'e ju oẽ
oiny rã. Ha'e va'e renonde gui ma mboapy
hakua jypy guare omboia. Ha'e va'e hakua
re ma oĩ hexa ava rexa ramigua, ha'e rã
ojuru py ma onhemboyvatea rupi ijayvu.
9 — Ama'ẽve tema vy aexa tenda omoĩa rã
huvixa kuery opena atyrã. Ha'e va'e áry ma
Jypy'i guive guare ranhe oguapy oiny. Ijao
ma yro'y rami xiĩ va'e. Hi'a inhakã regua
ma vexa'i rague rami ete. Henda ma tata
rendy, iruéra ikuai va'e voi hendy oiny.†
10 Henonde gui ma tata oẽ ouvy yakã rami.
Henonde ma heta ete ikuai ixupegua kuery,
jaipapapa aguã rami e'ỹ. Ha'e gui ma
nhomboayvu va'erã kuery ju oguapypa.
Oipe'aa avi kuaxia para ikuai va'e.*
11 Ha'e ramo ama'ẽve tema vy hakua oẽ
va'ekue aendu onhemboyvate etea rupi
ijayvu rã. Ama'ẽ vy aexa mymba ojukaa rã.
Ha'e gui he'õgue ma ombovaipaa vy tata py
omombo okaipa aguã.
12 Ha'e gui mymba kuery mboae gui ma
oipe'aa ipo'akaague. Ha'e rami teĩ ha'e
kuery pe ome'ẽa avi ikuaive ranhe aguã,
oa'angaague ára ovaẽ e'ỹa ja.
13 — Pyávy oexa ukaa va'e re ama'ẽ ajupy
vy peteĩ ju aexa arai reve yva gui ou ramo,
ava ra'y rami ojekuaa va'e. Ha'e va'e ma
Jypy'i guive guare oĩa py oo ramo omon-
hemboja. ‡
14 Ombopo'aka ha'e omboyvate ete huvix-
ave oĩ aguã, ixupe heta ikuai aguã, amboae
regua kuery ha'e ayvu mboae py ijayvu va'e
guive. Ipo'akaa ma opa va'erã e'ỹ, ndoaxai
'rãe, openaa nombovaipaai 'rã guive.*
15 — Ha'e gui xee Daniel ma xepy'a py
aendu xenhe'ẽ onhemondyi rã, xeke rupi
aexa va'ekue nda'evei rei ramo.
16 Ha'e gui ma ha'e'i py ikuai va'e regua peteĩ
re anhemboja vy ixupe ajerure ha'e nunga
ha'e javi omombe'u porãve aguã re. Ha'e
ramo po rami omombe'u xevy, ha'e nunga
mba'erã paa omombe'u porãve vy.
17 Mymba tuvixakue irundy aexa va'ekue ma
irundy huvixaverã yvy gui oẽ ouvy va'erã.
18 Ha'e rami teĩ Yvate ete va'e pegua iky'a e'ỹ
va'e kuery pe 'rã ome'ẽ ipo'aka aguã. Ha'e
rã ha'e kuery ma ipo'aka riae 'rã raka'e rã
peve.
19 Ha'e gui mymba irundya va'e reko ju
aikuaa porãvexe. Ha'e va'e ma amboae
kuery ramigua e'ỹ, mba'eta nhomongyje
ete va'e, haĩ ferro guigua va'e, ipoapẽ overa
va'e guigua, nhomondoropa, nhomboa'ypa
ha'e hembyrekue re opyrõmba va'e.
20 Ha'e gui ma inhakã re dez hakua oĩ
va'ekue reko aikuaaxe avi, amboae ju oẽ
va'ekue guive, ha'e va'e renonde mboapy
oitya va'ekue. Ha'e va'e hakua re ma hexa
oĩ, ha'e ojuru py ojejou porã reia rupi
ijayvu, ha'e aexa rã jypy guare kuery gui
imbaraeteve va'e.
21 Ama'ẽ vy aexa rã ha'e va'e hakua ma iky'a
e'ỹ va'e kuery rovai opu'ã vy ipo'aka ete
ha'e kuery re,*
22 Jypy guive guare ou peve. Ha'e va'e ma ou
vy oepy 'rã Yvate ete va'e pegua iky'a e'ỹ
va'e kuery. Ha'e gui ovaẽ 'rã ha'e kuery ju
ipo'aka aguã ára.
23 — Ha'e ramo anjo aipoe'i: "Irundya
mymba ma irundya ae 'rã ipo'aka yvy re.
Ha'e va'e ma amboae po'akaague rami e'ỹ
'rã ipo'aka. Ha'e vy omondoropa 'rã yvy
jave re ikuai va'e, opyrõmba ha'e om-
boa'ypa 'rã.
24 Ha'e gui dez hakua ikuai va'e ma dez
huvixave ikuai va'erã ha'e va'e jave py ae.
Ha'e va'e kuery oaxapa ma rire amboae ju
'rã oiko. Ha'e va'e ma jypy guare rami e'ỹ
va'e vy oity 'rã mboapy huvixa.*

† 7:9 Apy ma ijayvu Nhanderuete renda oexa ukaague re. Karóxa'i tata rendy ramigua ojekuaa, iruéra va'e (Ezequiel 1).
* 7:10 Apocalipse 20.12 ‡ 7:13 Mateus 24.30 ha'e 26.64 py oĩa rami oexa Jesus Cristo Ava ra'y ojeapo va'ekue ipo'aka aguã ou ramo (Apocalipse 11.15, 14.14). * 7:14 Mateus 24.30, 26.64; Marcos 13.26, 14.62; Lucas 21.27; Apocalipse 1.13, 14.14 * 7:21 Daniel 8.24, 11.33; Apocalipse 13.7 * 7:24 Apocalipse 17.12

25 Yvate ete va'e re voi ijayvu vai 'rã, ixu-
pegua iky'a e'ỹ va'e kuery ojavyky rei 'rã
guive. Oguerova 'rã mba'emo ojapoaty ára
ha'e lei. Ipo py ma peteĩ ma'etỹ re om-
boaxapaa 'rã iky'a e'ỹ va'e kuery, ha'e gui
mokoĩ ma'etỹ re ju, irundya ma'etỹ mbyte
peve.§
26 Ha'e rami teĩ ha'e va'e rire ma nhom-
boayvu va'erã kuery ou vy oipe'a 'rã
ipo'akaague. Ha'e rami vy omomba ha'e
omokanhy 'rã raka'e rã peve guarã.
27 Ha'e gui ma Yvate ete va'e pegua iky'a e'ỹ
va'e kuery pe ju ome'ẽ 'rã ipo'aka aguã yva
guy ha'e javi rupi ikuai va'e re. Ha'e kuery
pe ome'ẽ avi 'rã opena ha'e yvateve aguã.
Mba'eta Yvate ete va'e ma raka'e rã peve 'rã
ipo'aka. Ixupe ma ha'e javi regua 'rã ikuai,
onhe'ẽ rendu pavẽ 'rã okuapy", he'i.*

28 — Ha'e rami py opa aexa ha'e aendu
va'ekue. Ha'e gui xee Daniel ma nda'evei
rei ete ranhe aiko, xerova voi xiĩmba rei.
Ha'e rami teĩ ha'e nunga ha'e javi amoĩ porã
herekovy xepy'a re.

8

Vexa'i ava ha'e kavara tuja oexaague

1 Mboapy ma'etỹ re ma huvixave Belsazar
oĩ jave xee Daniel peteĩ ju aexa ra'u, jypy'i
aexa ra'u va'e rire.
2 Ha'e gui aexa ra'u vy Susã tetã ikorapa va'e
py merami aiko, Elão yvy re. Ha'e vy ama'ẽ
rã Ulai yakã yvy'iry merami ha'ã.
3 Ha'e gui ama'ẽ vy peteĩ vexa'i ava aexa
yakã rembe re hi'aĩ va'e. Ha'e va'e ma
mokoĩ hakua va'e. Ha'e gui mokoĩ hakua
oguereko va'e ma yvate ovy va'eri peteĩ ma
amboae gui yvateve. Ha'e rami vy takykue
yvate ovy va'e ma yvateve.
4 Aexa rã vexa'i ma guakua py jopyxo oikovy
kuaray oikea katy, ijapu'a'ia katy ha'e
ipuku-a katy guive. Ha'e va'e re ma peteĩve
mymba ikuai va'e nda'ipo'akai, ipo'akaa gui
ndoo jepe kuaai guive. Ha'e rami vy ha'e
ae oipotaa rami ojapo oikovy, imbaraeteve
tema ovy guive.

5 Xee aexa pota vy peteĩ aexa kavara tuja,
kuaray oikea katy gui ou oiny rã. Yvy
jave áry rupi ou va'eri yvy re opyrõ vy e'ỹ.
Ha'e va'e kavara ma peteĩ guakua oguereko
ngova mbyte re.
6 Kavara ma vexa'i hakua mokoĩ va'ea katy
oo oiny, yakã rembe re hi'aĩ rã aexa
va'ekuea py. Ha'e vy onha ovy opo'akaa
rupi ipoxy reve.
7 Aexa rã vexa'ia py ovaẽ vy ixupe ipoxy
etea rupi ombota. Ha'e vy omopẽ
hakua mokoĩve. Ha'e rã vexa'i ma
na'imbaraetevei hexe opu'ã aguã. Ha'e
ramo kavara oity yvy rupi, opyrõmba hexe.
Jipoi avi ipo'akaa gui vexa'i reraa jepearã.
8 Kavara ma ipo'akave ete. Ha'e rami teĩ
onhemombaraetea pyve hakua tuvixa va'e
omopẽa. Hakua opẽague gui irundy ju oẽ
tuvixa va'e. Ha'e va'e nunga joa katy e'ỹ-
e'ỹ oje'oi irundy henda yvytu oipejua katy.

9 Hakua ikuai va'e regua peteĩ oĩ hakua
kyrĩ'i va'e. Ha'e va'e ma imbaraete ete oiny
kuaray puku-a yke katy ha'e kuaray oẽa
katy, yvy porãa katy guive.
10 Yvate ete vy oupity yva pygua kuery
po'akaa peve. Ha'e vy oity yva pygua regua
yvy rupi, amongue regua jaxy-tata guive.
Ha'e vy opyrõmba.
11 Tá, yva pygua ruvixa rami ete onhemboy-
vate vy omomba ixupe guarã oapy jepiaty
va'e. Ixupegua oo iky'a e'ỹ va'e voi oity yvy
katy.
12 Onhe'ẽ raxavea py hakua va'e pe yva
pygua kuery omboaxapaa, mba'emo ome'ẽ
jepi va'e regua guive. Ha'e ramo oity yvy
rupi anhetẽ va'e ae, mba'emo ojapo va'e
ha'e javi oiko porã guive.
13 Ha'e va'e rire aendu iky'a e'ỹ va'e kuery
regua peteĩ ijayvu rã. Ha'e rã amboae iky'a
e'ỹ va'e aipoe'i:

— Araka'e peve nda'u oĩ 'rã oexa ra'u
pyre ojeupitypa aguã, mba'emo ome'ẽ jepi
va'e ha'e onhe'ẽ raxavea py nhomombaarã
va'e regua? Mba'eta oexa ra'ua ague rami
vy oo iky'a e'ỹ va'e omboaxaa 'rã, yva pygua
kuery guive, opyrõmbaa aguã — he'i.

14 Ha'e ramo xevy pe ju ombovai:

— Dois mil e trezentos ka'aru ha'e ko'ẽ
jevy peve 'rã oo. Ha'e rire ma oo iky'a e'ỹ
va'e oiky'a'oa ju 'rã — he'i.

15 Ha'e ramo xee Daniel aikuaaxe aexa
ra'u va'ekue mba'erã paa. Ha'e rã peteĩ ou
xea py ava rami hova va'e.

16 Ha'e gui peteĩ ava aendu Ulai yakã
rembe gui ijayvu nhendu rã. Ha'e va'e ma
ojapukai vy aipoe'i:

§ 7:25 Apy ma três anos e meio re ijayvu (Daniel 12.7; Apocalipse 11.2-3, 12.14).
* 7:27 Apocalipse 11.15

— Gabriel, upe va'e pe eikuaa uka na oexa
ra'u va'ekue mba'erã paa — he'i.
17 Ha'e ramo xee aĩa katy'i ou. Ovaẽ ramo
xee akyje. Ha'e vy xerenapy'ã re aĩ, xerova
yvy re amovaẽ reve. Ha'e rami teĩ aipoe'i
xevy:
— Ava ra'y, endu kuaa ke, mba'eta rexa
ra'u va'ekue ma opaa pyguarã — he'i.
18 Xereve ijayvu ramo ha'a vy ndaikuaavei
ranhe ajupy, xerova yvy re amovaẽ reve.
Ha'e ramo xere opoko reve xemopu'ã
imo'amy xe'aĩague py.
19 Ha'e vy aipoe'i:
— Ne'exa, ndevy pe xee aikuaa uka
ta poxya opaa ára py mba'emo oiko
va'erã. Mba'eta rexa ra'u va'ekue ma opaa
pyguarã.
20 Vexa'i ava hakua mokoĩ va'e rexa va'ekue
ma Média ha'e Pérsia pygua huvixave.
21 Ha'e rã kavara tuja hague vuku va'e ma
Grécia pygua huvixave. Hova mbyte re
hakua tuvixa va'e oĩ va'e ma jypygua huvix-
ave.
22 Ha'e va'e omopẽa ague gui irundy ju oẽ
va'e ma irundy huvixave ha'e va'e regua ae.
Ha'e va'e kuery opu'ã avi 'rã teĩ jypygua
imbaraeteague rami ha'e kuery imbaraete
va'erã e'ỹ ta'vy.
23 Ha'e rã ha'e va'e huvixave kuery openaa
ára opa ramo, ha'e anhetẽ rupi e'ỹ ikuai
va'e opa ma ramo peteĩ ju opu'ã 'rã hu-
vixave ipoxy ete reve, nhombotavy kuaapa
va'e.
24 Ha'e va'e ma ipo'aka ete 'rã, va'eri ha'e
ae opo'akaa rupi e'ỹ guive. Opa rupi
ombovaipa 'rã oikovy mba'emo, ha'e im-
baraeteve ovy vy ojapoxea rami rei 'rã
ojapo. Ojukapa 'rã ipo'akakueve va'ekue,
iky'a e'ỹ va'e kuery guive.
25 Ijapua rupi onhemo'arandu oikovy vy
ojapo 'rã apu ipo'akave aguã rami. Opy'a
py onhemboyvate 'rã, ha'e mbovy e'ỹ ojuka
'rã ikuai rive'i va'e. Opu'ã 'rã yvatekueve
re Ipo'aka va'e rovai. Ha'e rã omopẽa 'rã
avakue po'akaa py e'ỹ ta'vy.
26 Ka'aru ha'e ko'ẽ rã guarã rexa va'ekue
amombe'u porãvea ma anhetẽ va'e meme.
Ha'e rami teĩ emoĩ porã rexa va'ekue,
mba'eta heta ete ára guarã teri — he'i.
27 Ha'e gui ma xee Daniel xekangy vy
mbovy ára rei e'ỹ xemba'eaxy. Ha'e gui
apu'ã ju vy apena aikovy huvixave pegua
ikuai va'e re. Aexa ra'u va'ekue gui an-
hemondyi rei aikovy, oikuaa ete va'erã jipoi
ramo.

9

Guetarã kuery re Daniel ojerureague

1 Peteĩ ma'etỹ re ma Média pygua Assuero
ra'y Dario oĩ jave caldeu kuery ruvixa,
2 ha'e va'e ma peteĩ ma'etỹ re ma opena
jave xee Daniel aikuaa mbovy ma'etỹ re pa
Jerusalém tetã ombovaipa pyre opyta 'rãa,
kuaxia para profeta Jeremias pe SENHOR
ijayvuague oĩa rami vy. Ha'e rami vy se-
tenta ma'etỹ 'rãa aikuaa.*
3 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuetea
katy ama'ẽ reve anhembo'e ha'e ajerurea
rupi aeka aguã, akaru e'ỹ re, ao voxa gui
guare py anhemonde ha'e tanhimbu xejee
amongure-ngure reve guive.
4 Ha'e rami vy anhembo'e SENHOR
xeruete pe. Anhemombe'u vy aipoa'e:
— Xe-SENHOR! Xeruete ndepo'akapa
ha'e okyjevepy va'e, ndereve guarã rejapo
va'ekue rupi reiko va'e, renhomboaxya re
ndeayvuague re nderexarai e'ỹ va'e.
5 Ore kuery ma rojejavy, teko vai rojapo. Or-
ereko vaia rupi orekuai, orekuai vaikue rei
nderovai, rejapo uka va'ekue ha'e ndereve
guarã rejapo va'ekue gui rojepe'apa vy.
6 Nerembiguai profeta kuery re ndorojapyx-
akai guive, ha'e kuery nderery rupi ijayvu
teĩ oreruvixa kuery pe, yvatekueve, oreru
kuery ha'e yvy jave re ikuai va'e pe guive.
7 SENHOR, ndere ma oĩ teko porã. Ha'e rã
orere ma oĩ roxĩmbaa rive oĩ, aỹ ojekuaa
rami. Mba'eta ore Judá pygua avakue ha'e
javi re oĩ, Jerusalém py orekuai va'ekue
re, Israel kuery ha'e javi, ha'e'i rupi ha'e
mombyry orekuai va'e, yvy jave re mamo
rã rei oremomboague rupi orekuai va'e re
guive oĩ roxĩmbaa, ha'eve'ỹa rami nderovai
orekuaiague re.
8 SENHOR, orere ma roxĩmba reia oĩ, oreru-
vixa kuery re, yvatekueve ha'e oreru kuery
re, nderovai rojejavypa rire.
9 Ha'e rã SENHOR Oreruete, ndere ma oĩ
oremboaxy ha'e oreperdoa aguã, mba'eta
ndere ore kuery ropu'ã rei.

* 9:2 Apy 70 ma'etỹ re ijayvu (Jeremias 25.11-12, 29.10). Mba'eta Jerusalém pygua kuery SENHOR pe ojejavy ramo ombovaipa uka tetã (2 Crônicas 36.11-21).

10 SENHOR Oreruete, ndorojapoi ndeayvua,
ndeguigua lei rupi ndorekuai vy, nerem-
biguai profeta kuery rupi orerekorã reja
va'ekue ri.
11 Tá, Israel kuery ha'e javive ma ndeguigua
lei ndojapoi okuapy, ojepe'apa guive
ndeayvu oendu e'ỹ aguã. Ha'e nunga rupi
ae orere ayvu vai ou nderovai rojejavya re.
Mba'eta Oreruete, nerembiguai Moisés lei
ombopara va'ekue re oĩa rami vy ae oiko
mba'emo vai.*
12 Mba'eta ndee rejapo ndeayvu ojeupitypa
aguã rami, orerovai ha'e oreruvixa orem-
boayvu va'ety kuery rovai ndeayvuague.
Ha'e rami vy mba'emo vai ete rembou
ore'áry. Mba'eta yva guy jave rupi oiko
va'e'ỹ teri Jerusalém tetã re oiko va'ekue
ramigua.
13 Moisés rupigua lei re oĩa rami vy ha'e
ramigua ete ou ore'áry. Ha'e rami teĩ ore
ma ndee SENHOR Oreruete pe ndorojerurei
rokuapy orepytyvõ aguã, orereko vaia gui
rojeko rerova aguã, neĩ ndeguigua anhetẽ
va'e rupi orekuai aguã.
14 Ha'e nunga rupi ae SENHOR, renhem-
bopy'aague rami vy rembou ore'áry.
Mba'eta ndee SENHOR Oreruete ma
ndereko porã ete va'e opa mba'e rejapoa
py. Ha'e rã ore ma noronhe'ẽ rendui.
15 SENHOR Oreruete, anhetẽ Egito yvy gui
ndevygua kuery renoẽ raka'e ndepo'akaa
rexa uka vy, nemboete pavẽ aguã rami
rejapo aguã guive, aỹ peve ojekuaa rami.
Ha'e rã ore ma rojejavy, ha'eve'ỹa rami ete
orekuai.
16 SENHOR, opa mba'e py ndereko porãa
rupi eipe'a nho ke ndepoxya ha'e ndevaia
ndevygua tetã Jerusalém ha'e ndevygua
yvyty iky'a e'ỹ va'e re rembou va'ekue.
Rojejavy ha'e oreru kuery voi heko vai rire
orea katy'i rupi ikuai va'e ojojai okuapy
Jerusalém tetã, ore ndevygua kuery guive.
17 Ha'e gui aỹ ma Oreruete, xee nerem-
biguai anhembo'e ha'e ajerure ramo endu.
Ha'e vy SENHOR, ndeporayvua rupi vy tove
nderova tomoexakã ju ndevygua oo iky'a
e'ỹ va'e ombovaipa pyre áry.
18 Xeruete, ejapyxaka ke ha'e endu. Eipe'a
nderexa, ha'e ema'ẽ orekuai axya re, tetã
nderery oĩa re guive, mba'eta ore kuery
ma ore ae reko porãa rupi e'ỹ rojerure
nerenonde ha'e rami, ha'e rã ndee renhom-
boaxy ete va'e ramo anho.
19 SENHOR, endu ke. SENHOR, oreperdoa
ke. SENHOR, eikuaa pota orere, ha'e orepy-
tyvõ. Xeruete, emboare eme guive, ndee ae
renhemboete uka aguã. Mba'eta ndevygua
tetã ha'e ndevygua kuery re ma nderery oĩ
— he'i.

Setenta vezes sete ma'etỹ re ijayvuague

20 Ha'e rami xeayvu ainy, ha'e anhembo'e
vy amombe'u ainy xee ae ajejavyague,
xeretarã Israel kuery ojejavyague guive.
Ha'e vy SENHOR Xeruete renonde ajerure
ainy Xeruete pegua yvyty iky'a e'ỹ va'e re.
21 Xee xeayvu ha'e anhembo'e teri ainy reve
ava rami aexa ra'u ypy va'ekue ou pojava,
Gabriel hery va'e. Oveve ouvy vy opoko
xere. Ha'e rami oiko ka'arukuegua ome'ẽa
jave.
22 Ha'e va'e ma xereve ijayvu xembo'e vy.
Ha'e vy aipoe'i:

— Daniel, aỹ ma apy aju, ndevy pe
amombe'u porãve aguã ha'e nunga mba'erã
paa.
23 Rejerure ypy ramove xemboua. Ha'e ramo
xee aju amombe'u aguã ndevy, hayvupy ete
reiko ramo. Ha'e ramo eikuaa pota ha'e
nunga re, mba'emo rexa va'ekue reikuaa
aguã.
24 — Setenta vezes sete ma'etỹ teri oata
neretarã kuery ha'e peneretã iky'a e'ỹ va'e
renonderã oa'angaague, teko vai omom-
baa aguã, ojejavya opa aguã, ojapo vaiague
gui oiky'a'oa aguã, teko porã opa e'ỹ va'e
oguerua aguã, oexa ra'u pyre ha'e pro-
feta kuery ijayvuague ojeupitypa aguã, ha'e
Iky'a e'ỹ ete va'e huvixarã omoĩa aguã.†
25 Endu ke ha'vy reikuaa porã aguã.
Jerusalém tetã omoatyrõa ha'e ojapopaa
ju aguã re ijayvua ára guive huvixarã Omoĩ
mbyrã oiko peve ma sete vezes sete ma'etỹ

* 9:11 Deuteronômio 28.15-68 † 9:24 Apy "setenta vezes sete ma'etỹ" he'i, versículo 2 py setenta ma'etỹ re Daniel oikuaa potaague, ha'e va'e rire raka'eve rã guarã omombe'u vy (Levítico 25.8). Ha'e javi py ma 490 ma'etỹ oa'angaa. ‡ 9:25 Apy ma ijayvu 483 ma'etỹ re (7x7=49 mais 62x7=434). Ha'e gui versículo 27 py omombe'u porãve sete ma'etỹ opaa pygua ju, ha'e javi vy 490 ma'etỹ ojapo aguã. Ha'e gui "Huvixarã Omoĩ mbyrã" he'ia ma Cristo re ae ijayvu vy, hebraico ayvu py "Messias" 'ea.

oiko 'rã, ha'e gui sessenta e duas vezes sete
ju.‡ Tape ikuai va'e ha'e tetã kora ma teĩgue
ju 'rã omoatyrõmbaa, ikuai axy ete ma jave
ta'vy.
26 Ha'e gui sessenta e duas vezes sete ma'etỹ
oaxa ma rire ojukaa 'rã huvixarã Omoĩ
mbyre, ha'e ramo noĩvei 'rã ranhe. Ha'e rã
huvixa oiko teri va'erã retã pygua kuery ju
ou vy omomba 'rã Jerusalém tetã, oo iky'a
e'ỹ va'e guive. Imombaarã ma yy rami 'rã
ou xapy'a. Ha'e gui opaa ára peve oiko
'rã joe opu'ã va'e. Mba'emo mombaarã ou
aguã va'ekue avi 'rã ou.
27 Ha'e gui ha'e va'e ma heta va'e kuery
reve ojapo 'rã peteĩ rami oguereko aguã
sete ma'etỹ peve guarã. Ha'e rami teĩ
ha'e va'e jave mbyte py ma ha'e kuery pe
nome'ẽ ukavei 'rã mymba neĩ mba'emo aju
guigua. Mba'emo ojeguarupy reve 'rã ou
nhomombaarã, hexe ju ou peve imombaarã
va'ekue.§

10

Tigre yakã yvýry Daniel mba'emo oexaague

1 Mboapy ma'etỹ re ma Pérsia pygua hu-
vixa Ciro oĩ jave peteĩ ayvu oikuaa ukaa
xee Daniel Beltessazar xerery mboae va'e
pe. Ha'e va'e ayvu ma anhetẽ va'e, joe heta
opu'ã aguã regua guive. Xee aendu kuaa
aguã rami ayvu ou, mba'emo oexa ukaa
reve.
2 Ha'e va'e ára guive ma xee Daniel nda'evei
ete aiko mboapy semana re.
3 Tembi'u ha'uxe vai va'ety regua nda'uvei,
xo'o neĩ vinho namoĩ xejuru py. Neĩ azeite
ma voi ndaikytyi xejee, mboapy semana
oaxapa peve.
4 Ha'e gui jypygua jaxy vinte e quatro
araa py ma Tigre yakã guaxu yvýry xee aiko
vy
5 xerova yva vy ama'ẽ. Ha'e vy peteĩ ava
aexa ajukue perirĩ'i py onhemonde va'e.
Ijaxi'y rupi ma ouro iky'a e'ỹ va'e guigua oĩ,
Ufaz gui heru pyre.
6 Hete ma itaendy berilo rami hendy. Hova
ma overa va'e rami, hexa ma tataendy rami
ojekuaa. Ipo ha'e ipy ma overa va'e guigua
ombovera pyre rami overa rei. Ha'e rã
ijayvu vy mbovy e'ỹ ikuai va'e ayvu rami
onhendu.*
7 Xee Daniel anho'i aexa ha'e nunga. Ha'e
rã avakue xereve ikuai va'e ma mba'eve
ndoexai. Ha'e rami avi ha'e kuery okyje ete
aguã ou xapy'a rã onhamba, onhemimba
okuapy.
8 Ha'e gui ma xee ae'i apyta. Ha'e rami
vy aexave tema ha'e va'e iporã ete va'e
ojekuaa rã. Ha'e vy naxembaraeteveia
aendu. Naxembaraetevei vy xerova
xiĩguepa rei, ha'ekue rami ve'ỹ oĩ.
9 Ha'e rami teĩ aendu porã ijayvu nhendu
va'e. Aendu vyve ha'a, xerova yvy re
amovaẽ reve ndaikuaavei ranhe ajupy.

Daniel omombaraetea juague

10 Ha'e gui peteĩ ou vy xere opoko.
Xemomy-momyĩ vy xerenapy'ã ha'e xepo
re xemoĩ.
11 Ha'e va'e ma aipoe'i xevy:
— Daniel ava oayvupy ete va'e, ejapyxaka
ke ayvu re ndevy pe aipoa'e rã. Epu'ã
ke he'amy, mba'eta ndea py xemboua —
he'i. Po rami xereve ijayvu ramo xee apu'ã
ha'amy aryryipa reve.
12 Ha'e ramo aipoe'ive ju xevy:
— Daniel, ekyje eme, mba'eta ndepy'a
re reikuaaxea remoĩ. Ha'e ramo Nderuete
renonde renhemo'yvyĩ'i ypya ára guive
oendu ndeayvu. Ha'e gui ndeayvua rupi vy
ae aju.
13 Ha'e rã Pérsia yvy re ipo'aka va'e ma
xejoko ranhe vinte e um ára peve. Ha'e
rami teĩ anjo yvateve va'e Miguel ou vy
xepytyvõ. Ha'e ramo mae ma xepo'aka
Pérsia pygua huvixa kuery re.
14 Aỹ ma aju ndevy pe aikuaa uka aguã
neretarã kuery opaa ára py oiko va'erã.
Mba'eta mba'emo rexa va'ekue ma raka'e
rã ete guarã — he'i.
15 Ha'e rami xevy ijayvu ramo xee akyrirĩ
vy ama'ẽ ha'amy yvy re.
16 Ha'e gui peteĩ ava ra'y ramigua opoko
xejuru re. Ha'e ramo xeayvu jevy vy aipoa'e
xerenonde hi'aĩ va'e pe:
— Xeruvixa, ange mba'emo aexa rire
ou xere haxy va'e. Ha'e ramo naxem-
baraetevei ete.
17 Ha'e nunga rupi Xeruvixa, mba'exa 'rã
tu ndereve SENHOR rembiguai aiko va'e
xeayvu? Mba'eta xere noĩvei ete xem-
baraetea, neĩ xepytuẽ aguã ma voi noĩvei
ma — ha'e.

§ 9:27 Daniel 11.36 py oĩa rami ijayvu templo py mba'emo vai nhomokanhyarã ou aguã re (Mateus 24.15, Marcos 13.14).
* 10:6 Apocalipse 1.13-15

18 Ha'e ramo ava ramigua va'e teĩgue ju
opoko xere. Ha'e vy xemombaraeteve.
19 Ha'e vy aipoe'i:
— Ava oayvu etepy, ekyje eme. Evy'a ju.
Nembaraete ke, nembaraete.
Po rami ijayvu ramove xembaraete. Ha'e
vy aipoa'e:
— Xeruvixa, ndeayvu ke aỹ, xembaraete
ju rire — ha'e.
20 Ha'e ramo aipoe'i:
— Reikuaa pa mba'e re pa aju ndea py?
Mba'eta aa ju ta Pérsia pygua huvixa re
apu'ã aguã. Ha'e gui xee aa ma rire Grécia
pygua huvixa ju 'rã ou.
21 Ha'e rã ndevy amombe'u porãve 'rã ipara
re anhetẽ va'e oĩa rami. Ha'e gui ha'e va'e
kuery rovai apu'ãa py jipoi avave rei xereve
guarã, peẽ kuery re opena va'e Miguel e'ỹ
vy.

11

Huvixa kuery kuaray ijapu'a'ia katy ha'e ipuku-a katygua re anjo ijayvuague

1 — Peteĩ ma'etỹ re ma Média pygua huvixa Dario oĩ jave xee apu'ã amombaraete ha'e amokyre'ỹ aguã.

2 — Aỹ ma amombe'u porã ta ndevy anhetẽ va'e. Ne'exa, mboapy huvixa teri 'rã ikuai Pérsia pygua. Ha'e gui irundya ma pavẽ gui oguerekopave 'rã. Ha'e va'e ma iporiau e'ỹ va'e vy imbaraeteve 'rã ovy. Ha'e rami vy opa mba'e py 'rã opu'ã Grécia pygua huvixa re.*
3 Ha'e va'e rire ma peteĩ huvixa ju oiko 'rã ipo'aka va'e. Ha'e va'e ma ipo'aka etea rupi 'rã joguereko. Ha'e vy oiko 'rã ha'e ae oipotaa rami rei.
4 Ha'e rã ipo'akapave ma jave openaa omboja'oa, ha'e omboaxaa 'rã irundy henda yvytu oipejua katy ikuai va'e pe. Va'eri ta'y kuery pe e'ỹ 'rã omboaxaa, ha'e ipo'akaague rami e'ỹ ipo'aka va'e kuery opena 'rã, mba'eta ipo'akaague oipe'aa vy amboae kuery pe ju 'rã omboaxaa, ta'y kuery pe 'rãgue py.

5 — Ha'e gui kuaray puku-a katygua huvixa ma imbaraete 'rã, peteĩ hembiguai yvateve va'e voi. Ha'e va'e ma herekoare gui voi imbaraeteve 'rã. Ha'e vy ha'e ju 'rã oĩ huvixa, openaa tuvixa 'rã guive.
6 Ha'e gui oĩa ma'etỹ opaa py ma ha'e kuery onhemoirũ 'rã joe. Ha'e rami vy kuaray ijapu'a'ia katygua huvixa ma omenda 'rã kuaray puku-a katygua huvixa rajy re, peteĩ rami ikuai aguã. Ha'e rami teĩ kunha va'e ma ndajoguereko kuaai 'rã, ime voi nda'ipo'aka pukui 'rã. Mba'eta kunha va'e ma omboaxaa 'rã joupe, heruare kuery guive, tuu ha'e ojeupe guarã heruare voi.
7 Ha'e rã hemiarirõ kuery va'e regua peteĩ oĩ 'rã hekovia. Ha'e va'e ma kuaray ijapu'a'ia katygua huvixa xondaro kuery re opu'ã vy oike 'rã ha'e kuery onhemiaty py. Ha'e kuery re opu'ã vy ipo'aka 'rã.
8 Ha'e kuery nguuete ramigua oguereko va'e ha'e javi voi ogueraapa 'rã Egito yvy katy ojeupe guarã, mbovy e'ỹ ta'angaa mba'emo rykukue gui ojapo pyre, mba'emo hepyve va'e ha'e ouro guigua guive. Ha'e gui ma mbovy ma'etỹ re rei e'ỹ nopu'ãvei 'rã kuaray ijapu'a'ia katygua huvixa re.
9 Ha'e va'e rire mae ma ou vy opu'ã kuaray puku-a katygua huvixa re. Ha'e rami teĩ ojevy rive ju 'rã oyvy katy.

10 — Ha'e gui ma ta'y kuery ju joe opu'ãa rupi 'rã ikuai. Ha'e vy mbovy e'ỹ xondaro kuery omono'õ. Ha'e kuery va'e regua peteĩ ma ou pojava 'rã. Opa marãgua ombovaipa ma vy oove 'rã guenonde katy. Ha'e vy joe opu'ã ju 'rã ovy kuaray puku-a katygua huvixa onhemiaty oĩa peve.
11 Ha'e ramo ha'e va'e ipoxy reve oo 'rã opu'ã aguã huvixa kuaray ijapu'a'ia katygua re. Ha'e rã ha'e va'e ma heta ete ogueraa 'rã hexe opu'ã aguã py teĩ hexeve oo va'ekue omboaxapaa 'rã ipo py.
12 Huvixa kuaray puku-a katygua ma heta va'e kuery omomba vy onhemboyvate 'rã opy'a py. Mbovy e'ỹ ojuka 'rã teĩ nda'ipo'akai 'rã.
13 Mba'eta hexe kuaray ijapu'a'ia katygua huvixa ou jevy vy jypy guare gui hetave 'rã ogueru joe opu'ã aguã. Ha'e gui mbovy rei e'ỹ ma'etỹ opaa py ma ou pojava 'rã mbovy e'ỹ xondaro kuery ha'e mba'emo oiporu va'ety reve.
14 Ha'e jave ma mbovy e'ỹ 'rã opu'ã huvixa kuaray puku-a katygua re. Neretarã kuery va'e regua ojerovia rei va'e voi hexe opu'ã 'rã profeta ijayvuague ojeupity aguã rami.

* 11:2 Apy ma omombe'u porãve ju Pérsia ha'e Grécia pygua huvixa kuery joe opu'ã aguã (capítulo 8 py voi).

Ha'e rami teĩ ha'e kuery nda'ipo'akai 'rã.
15 Ha'e gui huvixa kuaray ijapu'a'ia katygua
ou vy omopu'ã 'rã tetã kora áry rupi
ojeupi aguã. Ha'e rami vy oipe'a 'rã
tetã ikorapa va'e. Ha'e rã kuaray puku-
a katygua ipo'akakueve teĩ ndojoko kuaai
'rã. Ha'e kuery va'e regua oiporavo pyre voi
nda'ipo'akai 'rã ojoko aguã.
16 Ha'e nunga rupi hovaigua ou va'e ma
oipotaa rami ete 'rã ojapo. Avave rei ndo-
joko kuaai 'rã. Yvy porãa py ma voi opyta
'rã, ipo py opa mba'e omboaxaa ramo.
17 Openaa jave rupi ojeupegua ipo'akakueve
oenoĩ vy ogueru vy huvixa kuaray puku-
a katygua reve ojapo 'rã peteĩ rami ikuai
aguã. Ha'e rami vy ixupe ome'ẽ 'rã pe-
teĩ kunhataĩ omenda aguã, ipo'akaa ombo-
vaipa aguã. Ha'e rami teĩ ha'e nunga oaxa
rive 'rã, ixupe ndovarei 'rã mba'everã.
18 Ha'e va'e rire ma ye'ẽ yvýry ju 'rã oo
joe opu'ã aguã, ha'e vy heta re ipo'aka 'rã.
Ha'e rami teĩ peteĩ yvateve va'e omomba
'rã ojerovia reia. Ha'e vy ojapo 'rã ojerovia
reiague hi'áry ae ju ojeapa aguã rami.
19 Ha'e ramo ojevy rive 'rã oyvy re onhemi-
aty oĩ va'e katy. Va'eri onhepyxanga vy
ho'a 'rã. Ha'e va'e rire ma ndojouavei 'rã.

20 — Ha'e va'e rire ma hekovia oĩ ju 'rã
peteĩ. Ha'e va'e ma oyvy iporãvea rupi
omondouka 'rã peteĩ guembiguai imposto
re nhombopagaa rupi oiko aguã. Ha'e rami
teĩ are e'ỹ re omomba 'rã, ixupe ivaia py e'ỹ,
neĩ hexe opu'ã reia rupi e'ỹ guive.
21 Ha'e va'e rire ha'e va'e rekovia oĩ ju 'rã pe-
teĩ ava heko vai ete va'e, huvixarã nomoĩai
va'eri. Ha'e rami 'rãgue py okyrirĩ reve ou
vy nhemi rupi 'rã oĩ huvixarã.
22 Henonde ma xondaro kuery heta ou teĩ
omokanhymba 'rã. Omomba ete 'rã, guex-
eve peteĩ rami omoingo va'ekue regua yvat-
eve va'e voi.
23 Ha'e va'e reve peteĩ rami ikuai aguã
ojapoa ramive ma ombotavy 'rã. Ha'e rami
vy mbovy'i reve va'eri opu'ãve vy ipo'akave
'rã ovy.
24 Okyrirĩ rei reve ovaẽ avi 'rã oguerekopave
ete va'e rekoa rupi. Ha'e rami py ojapo vai
'rã tuu kuery ha'e tamoĩ kuery ojapoague
ramigua e'ỹ. Ha'e rami vy mba'emo oipe'a
vy omboja'o 'rã ojeupegua kuery pe, imba'e
rei-rei va'ekue ha'e javi. Ha'e gui onhem-
bopy'a 'rã oo ikorapa va'e re voi opu'ã aguã,
teĩ xapy'a'i guarã rive.
25 Ha'e gui onhemombaraete ha'e onhem-
bopy'a guaxu 'rã huvixa kuaray puku-a
katygua re opu'ã aguã, oxondaro kuery
imbaraetekueve mbovy e'ỹ ogueraa vy.
Ha'e rami teĩ nda'ipo'akai 'rã, hovai opu'ãa
nhemi ramo.
26 Ha'e gui ma hembi'u gui okaru va'e kuery
omokanhy 'rã. Oitypa 'rã okuapy ixondaro
kuery, ha'e ramo heta ete ho'a 'rã oipyxopa
rã.
27 Ha'e va'e huvixa kuery mokoĩve ma
mba'emo vai ojapo aguã rami anho 'rã
ikuai. Peteĩ'i mesa pyve oguapya py ijapu
'rã oiny joupe. Ha'e rami teĩ ha'e nunga
oaxa rive 'rã, mba'eta oa'angaague ára py
ou 'rã imombaarã.
28 Ha'e ramo ava heko vai ete va'e ojevy
'rã oyvy katy. Oguerekopa vy ovy'a reve
'rã ou. Ha'e gui onhembopy'a 'rã omomba
aguã Nhanderuete guexeve guarã ojapo
va'ekue iky'a e'ỹ va'e rupi ikuai va'e, ha'e
vy ojapoxea rami rei ojapo ranhe 'rã guive.
Ha'e gui mae ma ojevy ju 'rã oyvy katy.
29 — Ha'e gui oa'angaague ára ovaẽ ramo
oo ju 'rã kuaray puku-a katygua yvy re
opu'ã aguã. Ha'e rami teĩ ha'e va'e jave ma
jypy guare rami e'ỹ 'rã oiko.
30 Mba'eta hovai heta 'rã ou Quitim gui
kanoã guaxu py. Ha'e ramo nda'ipy'a guax-
uvei 'rã. Ha'e rami vy ojevy vy ipoxy 'rã
Nhanderuete guexeve guarã ojapo va'ekue
iky'a e'ỹ va'e rupi ikuai va'e pe. Ha'e ae
oipotaa rami 'rã oiko. Ojevy ma ramo
Nhanderuete guexeve guarã ojapo va'ekue
iky'a e'ỹ va'e gui amongue ojepe'a ramo
oguerovy'a 'rã.
31 Ixupegua imbaraetekueve oo vy
omongy'a rei 'rã oo iky'a e'ỹ va'e, oo yvate
va'e guive. Ha'e vy ko'ẽ nhavõ ome'ẽ mbyrã
va'ekue oipe'a vy omoĩ 'rã ojeguarupy
nhomokanhyarã.†
32 Ombotavy 'rã Nhanderuete guexeve
guarã ojapo va'ekue iky'a e'ỹ va'e gui
ojepe'a va'e kuery, ijayvu porã'ia rupi rive.
Ha'e rã Nguuete oikuaa va'e kuery ma
imbaraete vy ojapo 'rã okuapy mba'emo.
33 Ha'e kuery va'e regua hi'arandu va'e ma
ombo'e 'rã heta va'e kuery. Ha'e rami teĩ

† 11:31 Apy ha'e Daniel 9.27 py "Ojeguarupy nhomokanhya" he'ia ma Jesus omombe'u porãve Mateus 24.15 ha'e Marcos 13.14 py.

ojukaa 'rã kyxe ha'e tata py, escravo-rã
ogueraa rupi, ha'e ogueraa rive-rivea rupi.
Are peve 'rã ha'e nunga oiko.
34 Ha'e kuery va'e regua ho'a ramo ma
xapy'a'i oipytyvõa 'rã. Ha'e rã ha'e kuery
re heta onhemoirũ 'rã anhetẽ rupi e'ỹ.
35 Mba'eta hi'arandu va'e regua ho'a 'rã
oeko a'ãa aguã, oiky'a'oa ha'e omoxiĩa aguã
opa rã guarã, mba'eta oa'angaague ára py
ha'e nunga oiko 'rãe.
36 — Ha'e gui huvixa ma ha'e ae oipotaa
rami 'rã oiko. Ha'e vy opu'ã vy onhem-
boyvateve 'rã tuuete ramigua ikuai va'e
ha'e javi áry. Tuuete ikuai va'e gui Nhan-
deruete yvateve va'e rovai eteve voi 'rã
ijayvu nda'evei etea rupi. Ha'e rami teĩ
mba'emo ojapo kuaapa ranhe 'rã, ixupe
ipoxya aguã ojeupity peve. Mba'eta hexe
ijayvuague oiko 'rãe.‡
37 Ha'e va'e ma nomboetei 'rã nguu kuery
ruete, neĩ kunhague ojou porãve va'e, neĩ
tuuete ramigua va'e rei guive, pavẽ áry
onhemboyvate va'e vy.
38 Tuuete ramigua ikuai va'e omboete
'rãgue py omboete 'rã imbaraete va'e ruete
ramigua anho, ha'e nunga tuuete ma tuu
kuery ndoikuaai va'ekue ri. Ouro py 'rã
ombojerovia, prata py, ita hepyve va'e ha'e
mba'emo iporãve va'e py guive.
39 Ha'e gui amboae regua ruete pe onhep-
ytyvõ uka vy opu'ã 'rã oo ikorapa va'e re.
Ha'e gui amongue omovaẽ porã ramo om-
boete uka ete 'rã. Ha'e vy omoĩ 'rã mbovy
e'ỹ re ipo'aka aguã, ha'e kuery pe omboja'o
'rã guive yvy.
40 — Ha'e gui opa aguã ára ovaẽ ramo hexe
opu'ã 'rã huvixa kuaray puku-a katygua.
Huvixa kuaray ijapu'a'ia katygua voi opu'ã
'rã hexe karóxa ha'e kavaju árygua kuery
reve, ha'e mbovy e'ỹ kanoã guaxu py ikuai
va'e reve. Heta yvy re ha'e kuery ovaẽ vy
omonyẽmba 'rã, ha'e gui amboae katy ju 'rã
oo.
41 Yvy porãa re voi ovaẽ avi vy heta 'rã
oity. Ha'e rã ipo'akaa gui amongue oo
jepe 'rã, Edom, Moabe ha'e Amom pygua
yvatekueve anho.
42 Heta yvy áry oupi 'rã opo. Egito yvy re
ikuai va'e voi ndoo jepei 'rã.
43 Oipe'apa 'rã ouro ha'e prata guigua, hep-
ykueve Egito yvy re ikuai va'e guive. Líbia
ha'e Etiópia pygua kuery voi oje'oi 'rã hem-
biguairã.
44 Ha'e rami teĩ kuaray oua katy ha'e
ijapu'a'ia katy gui mba'emo omombe'ua rã
oendu vy onhemondyi 'rã. Ha'e vy oove
ju 'rã ipoxy reve, mba'emo ombovaipa ha'e
ojuka reta aguã.
45 Ha'e rami vy ye'ẽ pa'ũ py oupi 'rã ngoorã
tuvixa ete va'e, yvyty porã iky'a e'ỹ va'e
rovai. Ha'e rami teĩ ovaẽ 'rã imombaarã,
ha'e ndoikoi 'rã heraa jepearã.

12

Opaa ára py guarã re ijayvuague

1 — Ha'e va'e jave ma anjo yvateve va'e
Miguel opu'ã avi 'rã, neretarã kuery repya
va'e. Ha'e va'e ára ma ikuai axy ete aguã.
Ha'e ramigua oiko va'e'ỹ teri, ha'e kuery
va'e regua ikuai ypya ára guive ha'e va'e ára
peve. Ha'e rami teĩ ha'e jave py neretarã
kuery ogueraa jepe 'rã, kuaxia re hery oĩ
va'e ha'e javive.
2 Yvy re onhono porã mbyre heta 'rã on-
hemboete ju okeague gui. Amongue oo 'rã
tekove marã e'ỹ oupity aguã katy, ha'e rã
amboae kuery ma oxĩmba ha'e raka'e rã
peve ikuai axy aguã katy 'rã oo.
3 'Arandua rupi ikuai va'ekue ma hexakã
'rã yva re ikuai va'e rami. Teko porã katy
jogueraa reta va'ekue ma jaxy-tata rami 'rã
hexakã riae, raka'e rã peve.
4 Ha'e gui ndee Daniel, emoĩ porã ha'e
va'e ayvu, emboja guive kuaxia mbojaa py,
opaa ára py guarã. Heta oikuaa pota 'rã,
ha'e oikuaave 'rã oje'oivy — he'i.*
5 Ha'e ramo xee Daniel ama'ẽ vy mokoĩ ju
aexa hi'aĩ va'e. Peteĩ ma yakã kyvõgua re,
ha'e rã amboae ma hovaigua re hi'aĩ.
6 Ha'e kuery va'e regua peteĩ ma aipoe'i
yy áry ava hi'aĩ va'e ajukue perirĩ'i py on-
hemonde va'e aexa va'ekue pe:†
— Raka'e tu ojeupity 'rã ha'e va'e
nhomondyipaarã? — he'i.
7 Ha'e ramo yy áry ava hi'aĩ va'e ajukue
perirĩ'i py onhemonde va'e ombovai rã xee
aendu. Mba'eta yva re opo oiporu kuaa ha'e
oiporu kuaa e'ỹa regua oupi vy oura raka'e

‡ 11:36 Nhanderuete re ijayvu vaia re Apocalipse 13.6 py voi ijayvu avi. * 12:4 Apocalipse 10.4 py oĩa rami avi profeta kuery pe nomombe'u ukapaai ayvu oendu va'ekue, ára novaẽi teri ramo. † 12:6 "Ava ajukue perirĩ'i py onhemonde va'e" he'ia va'e ma Daniel oexa ma voi va'ekue (10.4).

rã peve oiko va'erã va'e rery rupi. Ha'e vy aipoe'i:

— Ha'e nunga oiko 'rã peteĩ ma'etỹ, ha'e gui mokoĩ ma'etỹ ju, ha'e irundy ma'etỹa mbytea py. Iky'a e'ỹ va'e kuery po'akaa ombovaipaa ma jave mae ojeupity 'rã ha'e nunga ha'e javi — he'i.‡

8 Ha'e rami xee aendu va'eri naendu kuaai. Ha'e vy xee aporandu:

— Xeruvixa, opaa py ha'e nunga oiko ramo mba'exa tu 'rã oiko orere?

9 Ombovai:

— Tereo Daniel, mba'eta pova'e ma nomombe'u porãavei 'rã ranhe. Omoĩ porãa ma opaa ára peve guarã.

10 Heta 'rã oiky'a'oa, omoxiĩa ha'e oeko a'ãa guive. Ha'e rã heko vai va'e kuery ma heko vaive tema 'rã, ha'e kuery va'e regua neĩ peteĩve noendu kuaai 'rã. Ha'e rã 'arandua rupi ikuai va'e ma oendu kuaapa 'rã.

11 Ha'e rami avi mymba ko'ẽ nhavõ ome'ẽ jepiaty omombaa ma rire, ha'e ojeguarupy nhomokanhyarã omoĩa ma rire mil duzentos e noventa ára ju 'rã oaxa.

12 Ovy'a ete 'rã amongue oarõ porãa rupi mil trezentos e trinta e cinco ára peve oupity va'e.

13 Ha'e rã ndee ma tereo tema tape reikoa va'e rupi ae, opa peve. Mba'eta repytu'u 'rã, ha'e gui opaa ára py repu'ã ju 'rã ndevygua oĩ va'e rejopy aguã — he'i.

‡ 12:7 Apy ma três anos e meio re ijayvu (Daniel 7.25 ha'e Apocalipse 12.14 py oĩa rami).

Oséias ayvu oĩa
Oséias ayvu oĩa

Profeta Oséias ayvu omombe'u jave ma hetarã kuery Israel regua ipo'akave ha'e heko vaive okuapy, mba'emo ra'angaa rive ombojeroviaa py. Ha'e kuery pe Oséias ijayvu ojeko rerova aguã, Nhanderuete ombopaga e'ỹ aguã. Mba'eta nhandereko vaiaty jaeja vy Nhanderuete pe jajeko me'ẽ ramo nhanemboaxy vy ojee nhandereru ju 'rãe.

Ayvu py anho e'ỹ Oséias oikuaa uka raka'e Nhanderuete nhomboaxya, ha'e ae oikoa py, Nhanderuete ojapo ukaague rami vy. Mba'eta "Oséias pe oayvu omombe'u uka aguã Senhor ijayvu ypy'i vy aipoe'i: 'Tereo, ndera'yxyrã eraa peteĩ kunha itavy rei va'erã, itavy reia rupi omemby oguereko va'erã, mba'eta pendeyvy re ikuai va'e Senhor gui opoipa vy itavy rei avi okuapy', he'i" (1.2). Ha'e ramo Oséias ha'e rami ojapo vy omenda rire ta'yxy itavy rei vy opoi ixugui.

Ha'e rami teĩ "Senhor aipoe'ive ju xevy: 'Teĩgue ju tereo, eayvu ju kunha neirũ oayvu va'ekue itavy rei teĩ. Senhor Israel kuery oayvua rami eiko, ha'e kuery nguuete ramigua pe mbojape uva pirukue revegua ome'ẽxe vai va'eri', he'i. Ha'e ramo xee ma xera'yxyrã ju ajogua. ... Ha'e vy ixupe aipoa'e: 'Ha'e gui ndee ma heta ára re teri 'rã xerarõve. Ndetavy reive eme, amboae ava reve eiko eme guive. Ha'e ramo xee voi roarõ 'rã aikovy', ha'e. Mba'eta Israel kuery voi heta ma'etỹ re 'rã ikuai nguvixa e'ỹ re, opena va'e e'ỹ re, Nhanderuete pe mba'emo ome'ẽ e'ỹ re, ta'angaarã ita omopu'ã mbyre e'ỹ re, sacerdote pegua manto e'ỹ re, ha'e mba'emo ra'angaa oo rupi oguereko va'ekue e'ỹ re guive. Ha'e va'e rire ma Israel kuery ojevypa vy oeka 'rã okuapy Senhor nguuete ha'e Davi nguvixarã. Ha'e rami vy opaa ára ha'e kuery oryryipa reve 'rã onhemboja jogueruvy Senhor re onhemboaxy uka vy" (3.1-2a, 3-5).

Profeta Oséias gua'yxy oayvu jevyague rami ae avi "Nhanderuete ma po rami oexa uka nhanderayvua: jajejavya rupi teri jaiko reve Cristo omano raka'e nhandere" (Romanos 5.8).

Oséias omenda aguã re ijayvuague Israel kuery ndojeroviaia oikuaa uka aguã

1 Beeri ra'y Oséias pe SENHOR oayvu ombou va'ekue. Ha'e va'e ayvu ma Judá pygua huvixa kuery Uzias, Jotão, Acaz ha'e Ezequias ikuai jave ombou, Israel pygua huvixa Joás ra'y Jeroboão oĩ jave guive.

2 Oséias pe oayvu omombe'u uka aguã SENHOR ijayvu ypy'i vy aipoe'i:

— Tereo, ndera'yxyrã eraa peteĩ kunha itavy rei va'erã, itavy reia rupi omemby oguereko va'erã, mba'eta pendeyvy re ikuai va'e SENHOR gui opoipa vy itavy rei avi okuapy — he'i.

3 Ha'e ramo oo vy gua'yxyrã ojou Diblaim rajy Gômer. Ha'e rã ha'e va'e oguereko'i vy oikuavã peteĩ ava'i.

4 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju Oséias pe:

— Pemboery 'rã Jezreel, mba'eta are e'ỹ re ambopaga 'rã Jeú ramymino kuery Jezreel tetã py jouguy omoẽague re.* Ha'e rami vy amomba 'rã Israel kuery re ipo'akaa.

5 Ha'e va'e ára py amopẽmba 'rã Israel kuery rapa Jezreel katy'i yvugua oĩ va'e py ae — he'i.

6 Ha'e gui ta'yxy oguereko'i vy kunha'i ju oikuavã. SENHOR aipoe'i Oséias pe:

— Ha'e va'e ma pemboery 'rã Omboaxypy e'ỹ, mba'eta xee namboaxyvei 'rã Israel kuery, aperdoaa rupi ve'ỹ 'rã areko.*

7 Ha'e rã Judá kuery ma amboaxy 'rã. Ha'e rami vy araa jepe 'rã xee SENHOR Tuuete po'akaa rupi ae. Guyrapa rupi e'ỹ 'rã araa jepe, kyxe rupi e'ỹ, joe opu'ãa rupi e'ỹ, kavaju rupi e'ỹ, neĩ kavaju árygua kuery rupi e'ỹ guive — he'i.

8 Ha'e gui Omboaxypy e'ỹ nokambuvei ma jave oguereko ju ava'i.

9 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i Oséias pe:

— Ha'e va'e ma pemboery 'rã Xevygua e'ỹ, mba'eta xevygua e'ỹ peẽ kuery pendekuai, ha'e xee voi Penderuete e'ỹ 'rã aiko.

* 1:4 Jezreel tetã py ma Jeú jojuka vy ojopy va'ekue Israel kuery re ipo'aka aguã (2 Reis 9.14-27). Ha'e gui Jeroboão versículo 1 py ijayvua ma Jeú ramymino. * 1:6 1 Pedro 2.10

10 Ha'e rami avi Israel kuery ma ye'ẽ rembe
rupi ita ku'i oĩa rami 'rã heta, mba'eta ita
ku'i oa'ãa va'erã e'ỹ, neĩ oipapa kuaa va'erã
e'ỹ guive. Ha'e gui "Peẽ ma xevygua e'ỹ"
'ea 'rãgue py "Nhanderuete oikove va'e ra'y
kuery", 'ea 'rã pẽvy.*
11 Ha'e rami vy Judá ha'e Israel kuery reve ju
'rã nhomoirũmba. Peteĩ'i 'rã omoĩ okuapy
nguvixarã. Ha'e rami vy yvy pendekuaia
gui peopa ju 'rã, mba'eta iporã vaipa 'rã
Jezreel ára py.†

2

1 — Ha'e gui penderyvy kuery pe
"Xevygua kuery" peje 'rã, ha'e rã
penereindy kuery pe ma "Omboaxypy"
peje.

Ha'e kuery ndojeroviai teĩ Nhanderuete ojeroviapy oikoa re ijayvuague

2 — Pendeayvu pendexy pe, pendeayvu
ete ixupe, mba'eta xera'yxy ve'ỹ ma oiko,
xee voi imeve'ỹ ma. Ha'e rami ajapo ojegui
oipe'a aguã itavy reia, okã mbyte gui gueko
vaia oipe'a aguã guive.*
3 Ha'e rami e'ỹ rã xee aeja 'rã ipire rei va'e,
oiko ramo'i jave guare rami ae. Ha'e rami
tekoa e'ỹa rami amoingo 'rã, yvy piru reia
rami ete ajapo 'rã yuvei py ajuka vy.
4 Neĩ imemby kuery voi xee namboaxyi 'rã,
itavy reia rupi ixy oguereko rire.
5 Mba'eta ixy ma itavy raka'e, ikuavãare
gueko vaia rupi anho oiko. Ha'e rami
vy aipoe'i: "Xee aa 'rã apena va'e kuery
rakykue. Ha'e ramo ha'e kuery ma xevy pe
ome'ẽ 'rã mbojape, yy, vexa'i rague, ajukue
perirĩ'i, azeite ha'e ay'u va'erã", he'i.
6 Ha'e rami teĩ xee ajoko 'rã hape rupi juu
amoĩ vy. Hovai ajapo 'rã kora, tape oo aguã
ojou e'ỹ aguã.
7 Ha'e ramo opena va'ekue rakykue oo teĩ
ndoupityi 'rã. Oeka tema teĩ ndojoui 'rã.
Ha'e rami vy aipoe'i 'rã: "Aa 'rã, xeme ypya
py ae ju ajevy, mba'eta aỹgua gui ha'eveve
xevy guare", he'i.
8 Mba'eta ndoikuaai xee ae trigo, vinho,
azeite ha'e nunga ome'ẽ va'ekuea. Ixupe
guarã xee ae amboetave va'ekue prata ha'e
ouro. Ha'e rã ha'e ma Baal ra'angaa pe rive
ome'ẽ va'ekue.
9 Ha'e nunga rupi xee ma trigo omono'õa
ára, vinho ojapoa ára aju vy aipe'apa ju 'rã
ixugui. Aipe'apa ju 'rã vexa'i rague ha'e
ajukue perirĩ'i, ha'e nunga opire reia ojao'i
aguã ame'ẽ va'ekue.
10 Aỹ ma oxĩa aexa uka 'rã opena va'ekue
oexaa py. Xepo gui avave rei ndogueraa
jepei 'rã guive.
11 Amomba 'rã ovy'aague ha'e javi, jaxy
pyau nhavõ ngaru ojapo jepiague, sábado
nhavõ ijatyague, ha'e ngaru oa'anga
va'ekue ha'e javi.
12 Ambovaipa 'rã ha'e kuery mba'e uvaty
ha'e figoty aipoe'ia va'e: "Kova'e ma apena
va'e kuery opaga vy xevy ome'ẽ va'ekue",
he'ia. Ha'e nunga ma xee ajapo 'rã ka'aguy
rive, ha'e ramo ka'aguy regua mymba
nharõ kuery ho'upa 'rã.
13 Xee ambopaga 'rã Baal ra'angaa pe
heakuã porã va'e oapy okuapyague re. Ha'e
va'e jave ojere'i va'e ha'e ita hepykueve
py onhembojegua vy opena va'e kuery
rakykue oo. Ha'e rã xegui ma hexaraipa
— he'i Senhor.
14 — Ha'e rami teĩ ajapo 'rã xere ju
ima'endu'a aguã rami. Ha'e rami vy tekoa
e'ỹa katy araa vy xeayvu porã'i 'rã opy'a py
oendu va'erã re.
15 Ha'e gui ma ame'ẽ ju 'rã uvaty oguereko
va'ekue ramigua. Ixupe Acor yvyugua
ajapo 'rã peteĩ okẽ rami, ha'e va'e rupi oaxa
vy oendu ju aguã oarõ oikovy aguã.† Ha'e
ramo xererovy'a ju 'rã, kunhataĩ jave Egito
yvy gui oẽ jave guare rami.
16 Ha'e va'e ára ju xevy pe "Xeme" he'i
'rã, xevy pe "Baal" nde'ivei ma 'rã — he'i
Senhor.
17 — Mba'eta ha'e kuery juru gui anoẽmba
'rã Baal rery, hery re ima'endu'a ve'ỹ aguã
rami.‡
18 Ha'e va'e ára ha'e kuery re ama'ẽ vy
mymba ka'aguy re ikuai va'e ajapo 'rã ha'e
kuery pe inharõ ve'ỹ aguã rami, guyra

* 1:10 Romanos 9.25-26 † 1:11 Tery Jezreel ma "Nhanderuete omoaĩ va'e" 'ea. Jypy ma Nhanderuete omoaĩmba ijyvy gui omoxẽ vy, ha'e gui opaa py ma mba'emo ra'yĩgue nhamoaĩa rami ju omoaĩ 'rã heruvy omboetave aguã (2.22-23). * 2:2 "Pendexy" he'ia py ma Israel kuery re ae ijayvu vy. † 2:15 Tery Acor ma "Jexavaia" 'ea. Yma Acor yvyugua py Israel kuery Egito gui ovaẽ jave ojejavy ramo ombopagaa raka'e (Josué 7.24-26). Ha'e rami teĩ aỹ ha'e va'e rupi oaxa jevy vy ojou 'rã oarõ va'e. ‡ 2:17 Tery Baal ma "Nhanderekoa" 'ea. Nhanderuete ndoipotavei ha'e va'e rery rupi ojapukai okuapy.

yvate rupi oveve va'e ha'e vixo yvy rupi
onhembotyryry va'e guive. Ha'e gui ha'e
kuery yvy gui ma aipe'a 'rã guyrapa ha'e
kyxe oiporu pyre ha'e javi, joe opu'ãa ve'ỹ
aguã. Ha'e rami vy xevygua kuery ajapo
'rã opytu'u okuapy aguã rami, mba'eve oiko
e'ỹa py.
19 Xejee ae romomenda ju 'rã raka'e rã
peve. Teko porã rupi roguereko vy romo-
menda 'rã xejee, ha'evea rami aikuaa potaa
py, roguereko porã'ia ha'e romboaxya rupi
guive.
20 Ojeroviapy aikoa rupi 'rã romomenda xe-
jee. Ha'e rami vy reikuaa 'rã SENHOR aikoa
— he'i.
21 SENHOR aipoe'i:
— Ha'e va'e ára py ma xee rombovai 'rã
roayvu porã vy. Yva voi aroayvu porã rã
omoingo porã ju 'rã yvy.
22 Ha'e gui yvy ju omoingo porã 'rã trigo,
vinho ha'e azeite. Ha'e ramo ha'e nunga
omoingo porã 'rã xevygua kuery Jezreel
pygua kuery.
23 Mba'eta Israel kuery yvy jave rupi xee
amoaĩ 'rã mba'emo ra'yĩ rami, xevy guarã.
Amboaxy aguã rupi e'ỹ ikuai va'ekue pe
xee aexa uka ju 'rã amboaxya. "Xevygua
e'ỹ" ha'e va'ekue pe aipoa'e 'rã: "Ndee ma
xevygua ae!" Ha'e ramo ombovai vy "Ndee
ma Xeruete!" he'i 'rã xevy.*

3

Nhanderuete nhomboaxy aguã re ijayvuague

1 SENHOR aipoe'ive ju xevy:
— Teĩgue ju tereo, eayvu ju kunha neirũ
oayvu va'ekue itavy rei teĩ. SENHOR Israel
kuery oayvua rami eiko, ha'e kuery ma
nguuete ramigua pe mbojape uva pirukue
revegua ome'ẽxe vai va'eri — he'i.*
2 Ha'e ramo xee ma xera'yxyrã ju ajogua,
quinze hatã'i va'e prata guigua ha'e quinze
voxa cevada ame'ẽ vy.
3 Ha'e vy ixupe aipoa'e:
— Ha'e gui ndee ma heta ára re teri 'rã
xerarõve. Ndetavy reive eme, amboae ava
reve eiko eme guive. Ha'e ramo xee voi
roarõ 'rã aikovy — ha'e.
4 Mba'eta Israel kuery ma heta ma'etỹ re
'rã ikuai nguvixa e'ỹ re, opena va'e e'ỹ
re, Nhanderuete pe mba'emo ome'ẽ e'ỹ re,
ta'angaarã ita omopu'ã va'ekue e'ỹ re, sac-
erdote i-manto va'e e'ỹ re, ha'e mba'emo
ra'angaa ngoo rupi oguereko va'ekue e'ỹ re
guive.
5 Ha'e va'e rire Israel kuery ojevypa vy
oeka ju 'rã okuapy SENHOR nguuete ha'e
Davi nguvixarã. Ha'e rami vy opaa ára
ha'e kuery oryryipa reve 'rã onhemboja
jogueruvy SENHOR re onhemboaxy uka vy.

4

Israel kuery opa mba'e py ojejavya re ijayvuague

1 — Peẽ Israel kuery, pendu ke SENHOR
ayvu, mba'eta SENHOR oguereko yvy regua
kuery re oikuaa pota aguã, mba'eta ha'e
kuery re ma anhetẽ va'e noĩ, neĩ mborayvu,
neĩ Nhanderuete oikuaaxea guive.
2 Ha'e kuery oguerovy'ave va'e ma oura
rivea, apu, jojukaa, imondaa ha'e tavy reia
rive. Ha'e rami vy joo oipe'a rive 'rã, ha'e
jojuka vyve jojuka vyvoi ju 'rã.
3 Ha'e nunga rupi ae ijyvy nda'evevei, hexe
ikuai va'e voi ikangypa okuapy, mymba
nhuũndy rupi ikuai va'e, guyra yvate rupi
oveve va'e guive. Pira ye'ẽ rupi ikuai va'e
voi omanomba.
4 — Ha'e rami teĩ mava'eve ndoikuaa
potai, nanhomongetaai guive. Mba'eta peẽ
kuery ma sacerdote kuery ojou vaipy rami
pendekuai.
5 Mba'eta ara py teĩ penhepyxanga 'rã, pen-
dereve profeta kuery ikuai va'e voi onhep-
yxanga 'rã pyávy. Ha'e nunga rupi xee
amomba 'rã pendexy.
6 Xevygua kuery ma hi'arandurã va'ekue
noĩ ramo omombaa ma heravy. Ndee
sacerdote, 'arandua reja rire xee ju roeja
'rã, xerenonde sacerdote reiko ve'ỹ aguã.
Nderuete guigua lei gui nderexarai ramo
xee voi xerexarai 'rã ndera'y kuery gui.
7 Ha'e kuery heta-etave ovya ramive ma
xerovai ojejavyve tema 'rã oje'oivy. Ha'e
nunga rupi ha'e kuery omboetepy ikuai
'rãgue py xee ajapo 'rã oxĩmba aguã rami.

* 2:23 Romanos 9.25-26, 1 Pedro 2.10 * 3:1 Apy ma Nhanderuete ijayvu Oséias gua'yxy ogueru ju aguã re, ha'e ae nhandererua rami avi jajejavy va'eri. Gua'yxy escravo oikoague gui Oséias ojogua, nhande voi jejavya pe jaikoague gui Nhanderuete nhandejoguaague rami.

8 Ha'e kuery ma xevygua kuery ojejavya re
rive 'rã onhemongaru, opa marã rei ikuai rã
oexa vy rive 'rã ovy'a.
9 Ha'e nunga rupi heta va'e kuery xee
areko 'rã sacerdote kuery arekoa rami avi.
Mba'eta mokoĩve ambopagapa 'rã heko va-
iague re, ame'ẽ 'rã ikuaiague repy ae.
10 Ha'e ramo ha'e kuery okaru teĩ naevy-
atãi 'rã. Itavy reia rupi ikuai va'eri ndae-
tave ovyi 'rã, SENHOR ombojeroviaa gui
ojepe'apa rire.
11 Mba'eta ha'e kuery itavy reia, vinho
ha'e vinho pyau re oka'upa reia oipe'apa
hi'arandua.
12 Xevygua kuery oporandu 'rã yvyra
ra'ykue oguereko va'e pe rive, ha'e ramo
yvyra ipo'i'i va'e ju ombovai 'rã. Nhe'ẽ
imbotavy reia pe onhembotavy uka vy
Nguuete gui hexaraipa okuapy itavy reia
rupi.
13 Yvy'ã yvate va'e-va'e rupi rive 'rã ome'ẽ
okuapy mba'emo, heakuã porã va'e voi
oapy 'rã yvy'ã-vy'ã'i rupi, yvyra carvalho,
choupo ha'e terebinto ikuai va'e guy rupi
guive, kuaray'ã porã rei ramo rive. Ha'e
nunga rupi ae penderajy kuery itavy rei
okuapy, pendera'y ra'yxy kuery voi.
14 — Ha'e rami teĩ penderajy kuery ma
xee nambopagai 'rã itavy reia re, neĩ pen-
dera'y ra'yxy kuery guive. Mba'eta avakue
ae oje'oi 'rã kunhague tavy rei reve itavy
rei aguã, ha'e kuery regua reve mba'emo
ome'ẽ 'rã ta'angaa pe. Ha'e rami vy
hi'arandu e'ỹ va'e kuery ma okanhy aguã
katy oo.
15 — Ha'e gui peẽ Israel kuery, pendetavy
reia rupi tema peoxe teĩ tove Judá tojejavy
eme ha'e nunga py. Too eme Gilgal py, too
eme Bete-Áven py, neĩ ouraa rupi " SENHOR
oikove va'e rupi aura" te'i eme.*
16 Mba'eta vaka oja rovai opu'ã va'e rami
Israel kuery opu'ã okuapy xere. Mba'exa
'rã tu ha'vy SENHOR omongaru herekovy
nhuũndy tuvixave va'e rupi, vexa'i ra'y'i
rami?
17 Mba'eta Efraim kuery ma ta'angaa pe rive
onheme'ẽmba. Tove ta'ikuai.
18 Ha'e kuery oka'upa rei vy itavy reia rupi ju
'rã ikuai. Yvatekueve voi oxĩmba reia rupi
rive ikuaixeve.
19 Ha'e rami rire yvytu atã ogueraapa 'rã
opepo py. Ha'e ramo oxĩmba 'rã ta'angaa
pe mba'emo ome'ẽague re.

5

Sacerdote kuery ha'e yvatekueve pe ijayvu atãague

1 — Sacerdote kuery, pendu ke. Is-
rael kuery, pejapyxaka. Huvixave ro py
pendekuai va'e, pejapyxaka avi. Mba'eta
pova'e ayvu ma penderovai ae. Mispa tetã
py nhuã pejayvy, ha'e Tabor yvyty áry rupi
guyra'i mbo'aa ramigua peipyo.
2 Opa marã pendekuaive peovy pavẽ gui.
Ha'e rã xee rombopagapa 'rã ha'e nunga
ha'e javi re.
3 Aikuaa Efraim kuery reko ha'e javi, Is-
rael kuery nonhemi 'rã xegui. Mba'eta aỹ
Efraim kuery, pendetavya py Israel kuery
ha'e javi voi onhemongy'apa rei.
4 Ha'e rami ikuai riae vy nda'evevei Nguuete
pe ojevy aguã. Ha'e kuery mbyte nhe'ẽ
imbotavyarã oĩ ramo ndoikuaavei okuapy
SENHOR.
5 — Israel kuery onhemboyvatea py ae
onhemoĩ vai. Israel ha'e Efraim kuery ma
ha'e kuery reko vaia re ae 'rã ho'a, Judá
kuery voi ho'a avi 'rã ha'e kuery reve.
6 Ha'e va'e kuery ma guymba kuery vexa'i
ha'e vaka ome'ẽ va'erã reve 'rã oo SENHOR
reka vy merami teĩ ndojoui 'rã, ha'e kuery
gui ojepe'a ma rire.
7 SENHOR pe e'ỹ ha'e kuery ikuaia rupi
kyrĩgue oguereko va'e omendaa py e'ỹ. Aỹ
jaxy pyau re ngaru ojapoa py omokanhym-
baa 'rã, ijyvy guive.
8 — Tombopua mimby guaxu Gibeá py,
Ramá tetã py voi tonhendu! Tojapukaia
Bete-Áven py! Penheangu ke, Benjamim
kuery!
9 Efraim kuery opaga aguã ára py ivaipa ete
'rã. Israel kuery mbyte rupi aikuaa uka ma
mba'emo oiko va'erã.
10 Judá regua yvatekueve ma yvy markaa
oguerova rive va'e rami ikuai. Ha'e nunga
rupi ha'e kuery áry anhoẽ 'rã xepoxya yy
rami.
11 Efraim kuery ambopaga rã ikuai axy, ipo-
riaupa rei guive, ovare e'ỹ va'e re nda'eveia
rupi ikuai rire.

* 4:15 Tery Bete-Áven ma "Jejavya ro" 'ea. Ha'e va'e tery py Betel "Nhanderuete ro" 'ea va'e re ijayvu, mba'eta ha'e katy'i huvixa omopu'ã rire vaka ra'y ra'angaa ha'e ombojerovia atyrã (10.5,8). Jaikuaa porãve aguã jaexa avi 'rã 1 Reis 12.28-33 py.

12 Ha'e nunga rupi amomba 'rã Efraim kuery
vixo'i rami, Judá kuery guive hu'ũgue rami
'rã amomba.
13 Efraim kuery oikuaa omba'eaxya, ha'e
Judá kuery voi oai vaikue oexa vy Efraim
kuery ma Assíria katy oo. Ha'e pygua
huvixave pe ojerure oipytyvõ aguã. Ha'e
rami teĩ nomonguera kuaai imba'eaxya gui,
neĩ ijai gui guive.
14 Mba'eta Efraim kuery amomba 'rã guary
rami, Judá kuery guive amomba 'rã guary
ra'y rami. Xee, xee ae amopẽmba, ae-
japa 'rã guive. Xee aipe'apa heravy ramo
nda'ipoai 'rã xegui ogueraa jepea va'erã.

*Anhet*ẽ rupi e'ỹ ojeko rerova okuapya re ijayvuague

15 — Ha'e rami vy xee aa ju 'rã aikoaty
py ranhe apyta aguã, ha'e kuery ojejavya
omombe'u vy xereka peve. Mba'eta ha'e
kuery ojexavai vy xereka voi 'rã. Aipoe'i:

6

1 "Peju, jajevy ju SENHOR pe. Mba'eta
nhanemopẽmba teĩ nhanemonguera ju 'rã.
Nhanemboaipa teĩ nhanepoano ju 'rã.
2 Mokoĩ ára rire nhanemombaraete ju 'rã.
Mboapy araa py ma nhanemopu'ã 'rã. Ha'e
ramo teĩgue ju 'rã nhandekuai henonde
rupi.
3 Jaikuaa ke SENHOR, nhanhea'ã tema
jaikuaa ete peve. Mba'eta ou 'rã kuaray
oua rami. Nhandere oguejy 'rã oky rami,
ára pyau jave oky ou vy yvy omoakỹ va'e
rami", he'i okuapy.

4 — Efraim kuery, mba'e 'rã tu ajapo
pendere? Ha'e vy peẽ Judá kuery, mba'e
'rã tu ajapo pendere? Mba'eta peẽ kuery
ma ko'ẽmba'i arai ojekuaa rive ouvy va'e
rami xerayvu, ha'e yxapy ko'ẽ rai ramove
ipirupa ovy va'e rami guive.
5 Ha'e nunga rupi xee roitypa 'rã profeta
kuery ayvu py rive. Xejuru gui ayvu oẽ va'e
py ae rojuka, rombopaga aguã ma hexakã
va'e rami ojekuaa.
6 Mba'eta xee aipota va'e ma penhom-
boaxya, mba'emo rive xevy pe peme'ẽ
nda'ei. Mba'emo peapy reve peme'ẽa gui
aipotave Nhanderuete peikuaa ete.*

7 — Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma Adão
rami ae avi nda'ikuaixei xereve guarã ajapo
va'ekue rami. Xerovai ha'e kuery ikuai
anhetẽ rupi e'ỹ.
8 Mba'eta Gileade tetã ma heko vai va'e anho
ikuaia, jouguy gui iky'apa guive.
9 Sacerdote kuery voi ikuai tape rupi oguata
ou va'e ojukaxe vy oma'ẽ mbegue va'e rami,
mba'eta Siquém katy tape oo va'e py jojuka
ma. Ha'e rami vy ojapo okuapy ojeguarupy.
10 Peteĩ mba'e aexa nda'evei ete va'e Israel
kuery ikuaia mbyte. Ha'e py oĩ Efraim
kuery itavy rei okuapya. Ha'e va'e gui ma
Israel kuery ha'e javi onhemongy'apa.
11 Judá kuery, peẽ voi pendeayapaa 'rã.

7

Huvixa kuery ha'e yvatekueve ojejavy okuapya re ijayvuague

1 — Xevygua kuery aipytyvõ ta ha'e Israel
kuery amonguera ta nhavõ ojekuaa kuerei
Efraim kuery ojejavya ha'e Samaria pygua
kuery reko vai, mba'eta anhetẽ va'e rupi
e'ỹ ikuai. Opy rupi imonda va'e anho ikuai,
oka rupi voi jojuka va'e kuery imonda 'rã
okuapy.
2 Ha'e kuery opy'a py aipo nde'i: "Nhan-
dereko vaia re Nhanderuete oikuaa pota
'rã", nde'i. Ha'e nunga rupi aỹ ha'e
kuery ojapo vaia ae ojoko, xerenonde voi
ojekuaapa.
3 Ha'e kuery reko vaia anho rive 'rã huvixa
oguerovy'a. Yvatekueve voi oguerovy'a rei
okuapy ijapua.
4 Itavy reia rupi meme ikuai. Mbojape apoa
imbojyaty py omoendyague rami hakupa.
Mba'eta omoendy ma vy omoapomo oiny
jave omoendy ve'ỹ ranhe teĩ ha'eve mbo-
japerã ovu porã peve.
5 Huvixave pegua ngaru oikoa ára py
yvatekueve imba'eaxy rai okuapy vinho
py oka'ua gui. Huvixa eteve voi onhemoirũ
nhombojaru rei va'e kuery reve.
6 Ha'e rã ha'e kuery opy'a re omoĩ mbo-
jape mbojyaty ramigua, joe oma'ẽ mbe-
gue okuapy vy. Pyávy ipoxya opytu'u teĩ
ko'ẽgue hendy ju 'rã tataendy rami.
7 Ha'e kuery ha'e javi ma tata rami inhakã
raku vy omomba nguvixa kuery. Ha'e ramo
huvixa ikuai va'ekue omanomba. Ha'e rami
teĩ peteĩve ma xevy pe ndojapukaiai.

* 6:6 Mateus 9.13, 12.7

8 — Ha'e gui ma Efraim kuery onhemoirũ
'rã okuapy amboae regua kuery reve. Mbo-
jape ombojere e'ỹ re oexy pyre rami
ndovarei.
9 Imbaraetea ma amboae regua kuery om-
bovaipa teĩ ndoikuaai rei. Ijapyte rupi hi'a
xiĩmba ma teĩ ndoikuaa potai.
10 Israel kuery onhemboyvatepa rei pavẽ
oexaa py. Ha'e rami teĩ SENHOR Nguuete pe
ndojevyi. Ha'e kuery re ha'e rami ete oiko
teĩ ndoeka potai okuapy.
11 Mba'eta Efraim kuery ma apykaxu omb-
otavy pyre rami ndoiko kuaai rei okuapy.
Egito kuery pe oenoĩ 'rã onhepytyvõ uka
vy, Assíria yvy katy avi 'rã oo.
12 Ha'e katy oo ramo ha'e kuery áry rupi
xee aipyo 'rã xekya, ambo'apa 'rã guyra
yvate rupi oveve va'e rami. Ha'e rami vy
ambopaga 'rã, ha'e kuery ijatya py ayvu
aendu ukaague rami vy ae.
13 Nda'evei ete 'rã ha'e kuery pe, xegui
ojepe'a rire! Xere opu'ã rei rire hi'áry ho'a
'rã imombaarã! Xee aepy 'rãgue teĩ xerovai
ijapu okuapy.
14 Ngupa py onheno oupya py haxẽ rive
okuapy teĩ opy'a py e'ỹ ojapukai xevy.
Trigo ha'e vinho ojouxe vy onhemboaty,
ha'e rã xere ma opu'ã rei 'rã okuapy.
15 Xee amo'arandu, amombaraete guive teĩ
ijayvu vai 'rã xerovai.
16 Ha'e kuery ma Yvate ete va'ea katy e'ỹ
ojevy. Guyrapa ikarẽ rive va'e rami ikuai.
Ha'e nunga rupi ha'e kuery va'e regua
yvatekueve ojukapaa 'rã kyxe py, onhem-
boyvatea rupi rei ijayvu rire. Egito yvy
re oo teĩ ha'e pygua kuery ojojai rei 'rã
okuapy.

8

Opagaa aguã ovaẽ rai maa re ijayvuague

1 — Pemoĩ pendejuru py mimby guaxu!
Mba'eta xee SENHOR pegua oo re hovaigua
kuery ou oiny taguato rami,* xereve guarã
ajapo va'ekue rupi ha'e kuery nda'ikuaixei
rire, xeguigua lei rovai rupi rive ikuai.
2 Xevy pe ojapukai vy "Oreruete! Ore Israel
kuery ma ndekuaa va'e roiko", he'i okuapy
3 teĩ Israel kuery omboyke ma iporã va'e.
Ha'e nunga rupi ae hovaigua kuery ou
hakykue.
4 Ha'e kuery ma nguvixaverã omoĩ teĩ xegui
e'ỹ ojou. Nguvixa kueryrã omoĩ teĩ xee
aikuaa ukaa rupi e'ỹ. Ojeupegua mba'emo
ra'angaarã ojapo prata ha'e ouro gui. Ha'e
ramia py onhemokanhy uka rive. he'ia
5 Samaria pygua kuery vaka ra'y ra'angaa
omboete va'e ma xee ndajou porãi. Ha'e
nunga rupi ha'e kuery rovai xepoxya
hendy. Raka'e peve 'rã tu ha'e kuery
ndojeky'a'o ukaxei okuapy?
6 Mba'eta ha'e nunga ma Israel kuery rem-
biapo ae, hembiapo kuaa va'e ojapo va'ekue
rive, xee e'ỹ aĩ. Ha'e ramo vaka ra'y
ra'angaa Samaria py oĩ va'e omboa'ypaa
'rã.
7 — Yvytu ha'e kuery onhotỹ rire yvytu
vaikue 'rã omono'õ. Ndoikoi 'rã mba'emo
aju omono'õ aguã. Trigo rembypy gui
ndoikoi 'rã iku'ikuerã. Ha'e rami e'ỹ vy oiko
teĩ amboae guigua kuery ho'upa 'rã.
8 Israel kuery eteve voi ho'upaa. Aỹ ma voi
amboae regua ikuaia rupi ikuai ojou vaipy
rami.
9 Mba'eta Assíria yvy katy ha'e kuery oo
mburika yvy'ã regua ha'e ae'i oiko va'e
rami. Efraim kuery opaga okuapy opena
va'ety repyrã.
10 Ha'e rami avi ojereraa jepe ukaxe vy
amboae regua ikuaia rupi oo teĩ xee ae
amboatypa 'rã. Huvixa ha'e yvatekueve
omoingo axy rã mboapy'ive ma ovy.
11 Efraim kuery ojejavyague re altar ojapo
reta va'ekue ri ojejavyve aguã ae ha'e
nunga opyta.
12 Xapy'a rei xeguigua lei dez mil ayvu
py xee ambopara va'e rire ha'e va'e pe
"Mba'emo rei rive" he'i 'rãgue.
13 Ha'e kuery ojukaxe vai mymba xevy
ome'ẽ aguã. Ha'e rami avi mymba ojuka 'rã
xo'o ho'uxe vai vy rive. Ha'e kuery ho'u
rã xee SENHOR ndajou porãi. Aỹ ma ha'e
kuery reko vaia re aikuaa pota vy ambopaga
'rã ojejavya re. Ha'e ramo ha'e kuery ma
Egito katy ju 'rã ojevypa.
14 Mba'eta Israel kuery ma imoingoare gui
hexarai vy ngoo tuvixa va'erã rive ojapo.
Judá kuery voi heta-etave ojapo heravy
guetã ikorapa va'erã. Ha'e rami teĩ ha'e
kuery retã re xee ambou 'rã tata. Ha'e va'e
tata ma oapypa 'rã oo guaxu ha'e kuery
ojapo va'ekue.

* 8:1 "Taguato rami ou va'e" he'ia ma Assíria pygua kuery re ijayvu vy.

9

Israel kuery ombopagaa maague re ijayvuague

1 Israel kuery, pevy'a eme, amboae kuery
rami e'ỹ pevy'a eme. Mba'eta pendetavya
py pejepe'a Penderuete gui. Peipotave
va'e ma pendetavya repy mba'emo ra'yĩgue
ojykyaty ha'e javi rupi pejopy va'e.
2 Ha'e rami avi nda'evei pekaru riae aguã
mba'emo ra'yĩgue ha'e vinho re rive.
Mba'eta opa 'rã vinho pyau.
3 Napendekuai riaei 'rã SENHOR pegua yvy
re. Ha'e rami 'rãgue py Efraim kuery ma
Egito katy 'rã ojevy. Assíria yvy re voi ho'u
'rã okuapy ha'eve'ỹ va'e imongy'aarã.
4 Ha'e py ma SENHOR pe napenhoẽvei 'rã
uva rykue. Mymba kuery ixupe peme'ẽ va'e
voi ndoguerovy'ai 'rã. Mbojape pe'u va'e
ma ipy'a vai va'e rembi'u, ha'e va'e re okaru
va'e ma ha'eve'ỹ va'e 'rã ikuai. Ha'e va'e
mbojape ma peẽ kuery ae 'rã pe'u, mba'eta
SENHOR pegua opy peme'ẽ aguã nda'evei.*
5 Mba'exa tu pejapo 'rã SENHOR pegua
ngaru ojapoa ára py, ha'e penhemboatya
ára ojeupity jave?
6 Mba'eta imombaarã ou va'e gui penetarã
kuery oopa va'eri Egito pygua kuery ju
'rã ombo'apa. Ha'e rami vy Mênfis tetã
py 'rã ojatypaa. Prata guigua hepykueve
ha'e kuery oguereko va'ekue ma pynondy
mbyte rive 'rã opyta. Ha'e kuery rekoague
rupi ma juu rive 'rã ikuai.
7 Ovaẽ ma ha'e kuery re oikuaa potaa ha'e
opaga aguã ára. Ha'e nunga oiko rã Israel
kuery oikuaa 'rã. Israel kuery, pendeko vai
riae ha'e joe napendea'evei ete vy profeta
kuery pe "Oikuaa e'ỹ rei va'e" peje, ha'e
avakue Nhe'ẽ oĩa va'e pe "Inhakã porã e'ỹa
va'e" peje.
8 Mba'eta ore profeta kuery ma Efraim
kuery reko re ijayvu va'erã oremoĩa
va'ekue, Xeruete rami ae avi. Ha'e rami
teĩ ore kuery roo aguã ha'e javi rupi omoĩa
guyra'i mbo'aa ramigua, Nguuete pegua
opy rupi eteve voi ikuai ore kuery re opu'ã
rei va'e.
9 Opa mba'e py heta va'e kuery on-
hemongy'a Gibeá py ojapoague rami ae ju.†
Ha'e kuery reko vaia re SENHOR oikuaa pota
vy ombopaga 'rã ojejavyague re.
10 SENHOR aipoe'i:
— Israel kuery ajou ypy vy uva rembypy
tekoa e'ỹa py ojou va'e rami arovy'a raka'e.
Peneramoĩ kuery aexa vy figo'y hi'a ramo'i
va'e ojou va'e rami raka'e. Ha'e rami teĩ
Baal-Peor ra'angaa katy ha'e kuery oopa vy
ta'angaa imoxĩa pe rive ikuai. Ha'e rami
vy ojeguarupy ikuai, ta'angaa omboete va'e
rami avi.
11 Mba'eta Efraim kuery mba'emo
oguerovy'ave va'e ma guyra oveve va'e
rami 'rã okanhymba vyvoi. Ndoikovei ma
'rã imembya, imemby ryru'i va'e, neĩ kyrĩ
va'e oguereko'i va'e ma voi.
12 Gua'y kuery omongakuaa teĩ xee aipe'apa
'rã, neĩ peteĩve ava oikove aguã rami e'ỹ.
Ha'e kuery gui ajepe'a ramo nda'evei ete 'rã
ha'e kuery pe!
13 Xee anhembopy'aague rami vy Tiro tetã
rami Efraim tetã voi iporãvea py mba'emo
renhoĩ onhotỹ mbyre rami oĩ. Ha'e rami
teĩ gua'y kuery ae Efraim kuery ogueraa 'rã
ojukaa aguã katy — he'i.
14 Ha'e nunga rupi SENHOR, eme'ẽ ha'e
kuery pe ... mba'e tu ha'evea rami reme'ẽ
'rã? Ejapo ha'e kuery imemby e'ỹ va'erã,
ha'e ikãry e'ỹ va'e ikuai aguã rami.
15 SENHOR aipoe'i:
— Gilgal py ha'e kuery heko vai okuapy
rã ha'e py aendu ndaxea'eveia. Ha'e
kuery ojapo vai rei okuapy ramo aipe'apa
'rã xevygua oo gui, ndayvuvei ma 'rã
guive. Ha'e kuery va'e regua yvatekueve
ma xenhe'ẽ rendu e'ỹ va'e meme.
16 Efraim kuery ma imba'eaxy okuapy,
mba'emo renhoĩ hapo guive ipirupa va'e
rami ikuai. Ndai'avei ma 'rã. Gua'y kuery,
guajy kuery oguereko teĩ hyru'i pyve xee
ajuka uka 'rã, oayvuve va'e voi — he'i.
17 Xeruete xeretarã kuery nonhe'ẽ rendu-
vei ramo oejapa 'rã. Ha'e ramo oguata rei
va'e rami 'rã ikuai yvy regua ikuaia rupi.

10

Israel kuery mba'emo vai onhotỹ rire imombaarã omono'õ aguã re ijayvuague

1 — Israel kuery ma uva rembypy porã
hi'a riae va'e rami ikuai va'ekue. Ha'e rami

* 9:4 Ha'e rami ijayvu mba'eta amboae yvy re escravo-rã ogueraa ague py jipoi 'rã Nhanderuete pegua oo, ha'e py mba'emo ome'ẽ aguã. † 9:9 Gibeá py ojapo va'ekue mba'emo vai ete (Juízes 19-21).

teĩ hi'a retaa rami heta avi ojapo altar. Ha'e
kuery yvy iporãvea rupi heta-etave tema
omopu'ã avi ita ombojerovia aguã.
2 Ha'e kuery ma anhetẽ rupi e'ỹ ipy'a va'e.
Ha'e nunga rupi ipo ky'a va'e ikuai. Al-
tar ojapo va'ekue SENHOR omopẽmba 'rã,
oitypa avi 'rã ita ombojerovia atyrã ojapo
va'ekue.
3 Ha'e rami teĩ aỹ ha'e kuery aipoe'i: " SEN-
HOR renonde jajererokyjea rupi e'ỹ nhan-
dekuai rire ndajarekovei huvixave. Ha'e gui
nhanderuvixa oĩ va'e rire mba'exa ha'vy
nhanepytyvõ 'rãgue?" he'i okuapy.
4 Ayvu rive rupi ijayvu: oura rive 'rã okuapy,
amboae regua reve nhopytyvõ aguã ojapo
guive. Ha'e nunga rupi joekokue re oikuaa
pota va'e oiko jepi, mba'ety rupi mba'emo
rogue jojukaarã oikoa rami avi.

5 — Bete-Áven py Samaria pygua kuery
vaka ra'y ra'angaa omboete va'ety oipe'aa
ramo okyjepa rei 'rã okuapy.* Iporã etea
okanhy ramo ixupe guare kuery ojae'o
'rã, ta'angaa pegua sacerdote kuery voi
oryryipa 'rã okuapy.
6 Vaka ra'y ra'angaa oipe'aa vy heraa 'rã
Assíria yvy katy huvixave pe ome'ẽ va'erã.
Ha'e ramo Efraim kuery oendu 'rã oxĩmbaa
anho, Israel kuery oxĩmba 'rã ha'e kuery
oipotaa rami rive ikuai rire.
7 Oipe'aa avi 'rã Samaria pygua huvixa, yy
áry yvyra ra'ykue'i ogueroxyry heravy va'e
rami.
8 Áven tetã katy'i yvy'ã áry ombovaipaa avi
'rã ombojeroviaaty Israel kuery ojejavyaty.
Ha'e py altar ojapo va'ekue áry ma jaia ha'e
juutya anho 'rã ikuai. Ha'e ramo yvyty pe
aipoe'i 'rã okuapy: "Oreao'i!" Ha'e yvy'ã-
vy'ã pe ma "Pe'a ore'áry!" he'i avi 'rã
okuapy.†

9 — Israel kuery, Gibeá py pejejavyague
ára guive pejejavya re ae tema pendekuai.
Ha'e rami rire Gibeá pyve e'ỹ 'rã teve pen-
derupity heko vai va'e mbopagaarã?
10 Mba'eta xee aipotaa rami ae 'rã anhom-
bopaga. Mokoĩ rupi ha'e kuery ojejavy rire
ambopaga ramo yvy regua ha'e javi 'rã ijaty
ha'e kuery rovai.
11 Mba'eta Efraim kuery ma vaka ra'y
kunha ombo'ea pyre trigo oipiroa rupi
omba'eapoxe vai va'e rami ikuai va'ekue.
Ha'e gui aỹ ijaju'y porãa re kanga amoĩ vy
karóxa re amoxã 'rã Efraim kuery. Judá
kuery voi oikaraĩ 'rã yvy, Jacó guigua kuery
ha'e javi oikaraĩ 'rã heravy yvy atãa.
12 Ha'e gui xee aipoa'e: "Mba'emo ra'yĩgue
rami pemoaĩ peikovy pendereko porãrã,
ha'e rami vy 'rãe pemono'õ penemboaxya.
Peikaraĩ yvy pema'etỹague rupi e'ỹ.
Mba'eta ovaẽ ma SENHOR peka aguã,
ha'e ou vy oky rami pendere teko porã
omboguejy peve", ha'e va'ekue.
13 Ha'e rami teĩ peẽ ma teko vai rive pen-
hotỹ aguã yvy peikaraĩ rire teko vaia anho
pemono'õ. Ha'e rami vy apua'a rive pe'u,
mba'eta pendekaróxa re ae pejerovia vy,
penderegua ipy'a guaxukueve re guive.
14 Ha'e rami teĩ pendekuaia py voi onhendu
'rã joe opu'ã va'e. Ha'e rami vy oitypa
'rã peneretã ikorapa va'ekue ha'e javi, joe
Salmã opu'ã vy Bete-Arbel tetã oitypaague
rami avi. Ha'e jave py ma ixy kuery ojuka-
paa imemby kuery reve.
15 Ha'ekue ramigua ae ju 'rã ojapoa peẽ Betel
pygua kuery re voi, pendereko vaia tuvixa
ramo. Ko'ẽ rai'i jave hexakãa oaxa ouvya
rami avi ojukaa 'rã Israel pygua huvixa.

11

Nhanderuete oayvu ete va'eri Israel kuery ndoikuaaxeia re ijayvuague

1 — Israel kyrĩ teri reve xee ayvu vy Egito
yvy gui aenoĩ raka'e xera'y.*
2 Ha'e rami aguã aenoĩvea ramive ma
ojepe'ave tema xegui. Ha'e rami vy Baal
ra'angaa pe rive ome'ẽ okuapy mba'emo,
heakuã porã va'e guive oapy ta'angaa ojapo
pyre pe.
3 Ha'e ramive ma Efraim kuery xee ambo'e
raka'e oguata aguã re, xejyva py aikuavã
guive teĩ ndoikuaa potai okuapy xee apena
aikovya re.
4 Ha'e kuery aru raka'e ixã avakue oendu
va'e nunga py, ayvua py ae. Ha'e kuery
aju'y gui kanga oipe'a va'e rami aiko,
ajero'a guive ho'u va'erã ame'ẽ aguã.

5 — Ha'e kuery ndojevyi 'rã Egito yvy
katy. Ha'e rami 'rãgue py Assíria pygua ae
'rã huvixarã, ndojeko rerovaxei rire.

* 10:5 Kova'e ayvu omombe'u porãve 4.15 py. † 10:8 Ha'e rami ijayvu 'rã ojeayvua oendu vy (Lucas 23.30; Apocalipse 6.16). * 11:1 Mateus 2.15

6 Ha'e kuery retã re ou 'rã kyxe. Ha'e rami
vy omopẽmba 'rã okẽ jokoa, omomba ete
'rã, ha'e kuery oipotaa rami ae ikuai rire.
7 Mba'eta xevygua kuery ma xegui ojepe'a
aguã rami ae ikuai. Yvate ete va'e pe
ojapukai aguã re ombo'ea teĩ ae ma avave
rei ndojapoi.
8 — Ha'e rami teĩ Efraim kuery, mba'exa
tu 'rã xee roeja? Israel kuery, mba'exa tu
'rã romboaxa joupe? Mba'exa vy 'rã tu ro-
japo Admá e'ỹ vy Zeboim tetã re ajapoague
rami teve? Xekuraxõ omyĩ nhendu, xee
romboaxya aendu xapy'a hendy va'e rami.
9 Ha'e rami vy xepoxya rupi ve'ỹ ma 'rã aiko.
Efraim kuery, xee noromombavei ma 'rã,
mba'eta xee ma Penderuete, ava e'ỹ aiko,
Iky'a e'ỹ va'e aiko penembyte. Xepoxya
rupi ndajuvei 'rã pendere.
10 — Ha'e va'e kuery oguata 'rã SENHOR
rakykue rupi. SENHOR onhendu 'rã guary
rami. Ha'e rami onhendu rã ta'y kuery
oryryipa reve 'rã ou kuaray oikea katy gui.
11 Oryryipa reve 'rã ou Egito yvy gui, guyra'i
rami, apykaxu rami 'rã ou Assíria gui. Ha'e
ramo ajapo 'rã ngoo py ae ju ikuai aguã rami
— he'i SENHOR.
12 — Efraim kuery xembojere va'ekue oa-
pua rupi, Israel kuery nhombotavya aendu
va'ekue jovaive rupi gui. Ha'e rã Judá ma
Nguuete reve vy ipo'aka nho 'rã, ojeroviapy
teri 'rã ikuai Iky'a e'ỹ va'e reve.

12

Jacó rekokue rupi Israel kuery ombo'eague

1 Efraim kuery ma yvytu re rive on-
hemongaru, ára pukukue re oo 'rã yvytu
kuaray oikea katy guigua rakykue rive.
Ijapu ha'e nhomombave tema ovy. Ha'e
rami vy Assíria kuery reve ojapo nhopytyvõ
aguã, Egito katy guive ogueraa azeite.
2 Judá kuery re voi SENHOR oguereko oikuaa
pota aguã. Ombopaga 'rã Jacó kuery heko
vaia re. Ojapo vaiague repy ae 'rã omboaxa.
3 Mba'eta guyru'i py Jacó oĩ teri jave
ojopy oiny guyke'y pya re. Ha'e gui tuja
ha'e imbaraete ma vy Nhanderuete reve ju
joguero'a.
4 Ha'e rami vy anjo reve joguero'aa py
ipo'aka raka'e. Ojae'o reve ojerure om-
boaxy aguã re. Betel py ma ojou raka'e
Nhanderuete. Ha'e ramo nhandereve
Nhanderuete ijayvu raka'e ha'e py.*
5 SENHOR Nhanderuete ixondaro reta va'e,
SENHOR ae hery va'e.
6 Ejeko rerova Nderuete peguarã reiko aguã.
Eiko mborayvu ha'e teko porã rupi. Ha'e vy
earõ riae Nderuete.
7 Ha'e gui Efraim kuery ma mba'emo
vendea rupi ikuai. Opo py oguereko
mba'emo opejaa jokorearã. Nhombojex-
avaia rupi anho ikuaixeve.
8 Ha'e rami teĩ aipoe'i: "Anhetẽ arekopa,
heta ma ajogua rire. Ha'e rami aguã rami
anho anhea'ã teĩ xere ndojouai teko vai,
ajejavya noĩ", he'i.
9 — Ha'e rami ndeayvu teĩ xee ma SENHOR
Nderuete, Egito yvy gui rogueruague ára
guive. Teĩgue ju ajapo 'rã oo'i py reĩ aguã
rami, ngarua ára javegua rami.
10 Xeayvu ambou profeta kuery pe,
mba'emo aexa uka jepi guive. Mba'emo
re ambojojaa rupi guive xeayvu amombe'u
uka profeta kuery pe.
11 — Gileade py ikuai ojejavy va'e, mba'eta
ndovarei va'e meme ae. Gilgal py ikuai
avi vaka ojuka reve ome'ẽ va'e, teĩ altar
oguereko va'e ma mba'ety rupi ita omboaty
pyre rami rive 'rã opyta.
12 Jacó Israel hery va'e ma Assíria yvy katy
ojava vy, peteĩ kunha re omba'eapo oikovy
va'ekue. Hexe omenda aguã mymba kuery
re opena oikovy va'ekue.
13 Ha'e gui SENHOR ma peteĩ profeta pe
oguenoẽ uka raka'e Israel kuery Egito yvy
gui, profeta pe guive opena uka ha'e kuery
re.
14 Ha'e rami teĩ Efraim kuery ma ombopoxy
vaipa. Ha'e nunga rupi ha'e kuery re SEN-
HOR oeja 'rã jouguy omoẽ va'ekue opaga
aguã, ojapo 'rã guive ha'e kuery re ae ju
joapo vaiague ojeapa aguã rami.

13

Nhombopaga aguã re ijayvuague

1 — Efraim ijayvu ramo oryryipaa
va'ekue, Israel kuery voi omboetepa
va'ekue. Ha'e rami teĩ Baal ra'angaa pe
oikoa rupi onhemongy'a vy omano raka'e.
2 Aỹ ma ha'e kuery ojejavyve tema oje'oivy.
Ha'e rami vy prata oguereko va'e ryku gui
ojapo 'rã ta'angaa, mba'emo ra'angaa ha'e

* 12:4 Jacó Israel hery mboae va'e rekokue omombe'u Gênesis 28-31 py.

kuery ojapo oikuaa rami rive. Ha'e nunga
ha'e javi ma avakue ojapo kuaa va'e rembi-
apo rive. Ha'e gui ma joupe-upe "Peme'ẽ
mba'emo ha'e nunga pe", he'i 'rã okuapy.
Ha'e ramo avakue oova rayvu 'rã okuapy
vaka ra'y ra'angaa!
3 Ha'e nunga rupi ha'e kuery okanhy 'rã
ovy aje'ive'i arai ojekuaa va'e rami, yxapy
ko'ẽmba'i ramove ipirupa vyvoi va'e rami,
mba'emo pirukue oka gui omomboa rive
va'ekue, ha'e hataxĩ janela rupi oẽ ovya
rami.
4 Ha'e rã xee ma SENHOR Nderuete, Egito
yvy re pendekuaia ára guive. Ha'e nunga
rupi amboae tuuete ramigua ndapeikuaai
'rã xee e'ỹ vy, mba'eta xee e'ỹ vy pender-
eraa jepea ndoikoi.
5 — Xee roikuaa raka'e tekoa e'ỹa py, yvy
piru reia py.
6 Nhuũ ikuaia ja ma ha'e kuery hevyatãmba.
Ha'e gui hevyatãmba vy onhemboyvate
opy'a py. Ha'e rami vy xegui hexaraipa
okuapy.
7 Ha'e rami rã xee ma guary rami 'rã ajekuaa
uka ha'e kuery pe, xivi ipara va'e tape py
oma'ẽ mbegue oiny va'e rami.
8 Urso kunha ta'y'i re imondaa pyre rami
avi xee ha'e kuery aro'a vy amondoropa 'rã
ipy'a ryru guive. Guary rami amokõmba 'rã
ha'e py, inharõ va'e ka'aguy rupi ikuai va'e
omboa'ypaa rami avi.
9 Israel kuery, pekanhy aguã ma pendegui
ae ou, ha'e rã peo jepe aguã ma xeguigua
anho.
10 Mamo tu aỹ penderuvixa oĩ, peneretã
ha'e javi rupi pendereraa jepe aguã? Ha'vy
pendererekoa kuery, ha'e kuery pe "Pejou
nhanderuvixaverã ha'e yvatekueve va'erã
kuery" pejeague va'e?
11 Ha'e ramo penderuvixaverã ma xepoxya
rupi ambou raka'e, ha'e gui xepoxya rupi ae
ju xee aipe'a.
12 — Efraim kuery reko vaiague ma
ojokuaa ma imoiny, ojejavyague regua oĩa
ma omoĩ porãmbaa avi.
13 Ha'e kuery re ou 'rã kunha kyrĩ va'e
oguereko rai'i rã haxya ramigua. Ta'y
hi'arandu e'ỹ va'e ikuai, guyru'i gui hex-
akãa py noẽ kuaai va'e rami avi, itui'i aguã
ovaẽ ma teĩ.
14 Xee araa jepe 'rã tata ogue'ỹ va'e po'akaa
gui, aepy 'rã manoa gui. Ndee manogue,
mamo tu oĩ renhomoingo axy aguã? Ha'vy
ndee tata ogue'ỹ va'e, mamo tu oĩ renho-
momba aguã? Teĩve henda py xee ndaexai
anhomboaxy aguã.*
15 Guyvy kuery gui ha'e kuery imbaraeteve
teĩ kuaray oikea katy gui ou 'rã yvytu
SENHOR-a guigua. Tekoa e'ỹa gui ou vy
omombirupa 'rã ijyvy re yakã ikuai va'e,
omombirupa 'rã yvu ha'e py. Oipe'a ukapa
'rã guive mba'emo porã omoĩ porãaty py
oguereko va'ekue.
16 Samaria pygua kuery re oĩ 'rã ojejavyague
re opaga aguã, Nguuete rovai opu'ã rire.
Ha'e kuery ho'apa 'rã kyxe py, ta'y kuery
omboa'ypaa 'rã, ha'e ta'yxy kuery imemby
ryru'i va'e rye oipe'ãa 'rã guive.

14

Joperdoa aguã re ijayvuague

1 — Israel kuery, pejevy ju Penderuete pe,
mba'eta pejejavya ae pendereity.
2 Pejeko rerovaa rupi pendeayvu reve pe-
jeko me'ẽ SENHOR pe. Aipopeje: "Embogue
ke rojejavya ha'e javi ha'e oremovaẽ porã
ju, mba'eta vaka ra'y 'rãgue py ayvu orejuru
py roguereko va'e rome'ẽ ndevy.
3 Assíria kuery ma ndorereraa jepei 'rã.
Kavaju áry ore ndoroovei 'rã ha'e katy.
Orepo py rojapo va'ekue pe 'Ndee ma ore-
ruete' ndoro'evei 'rã guive. Ndere anho
tyre'ỹ kuery ojou 'rã imboaxyarã", peje.
4 — Ha'e rami rã xee romonguera 'rã
pejeroviaa rupi e'ỹ pendekuaiague gui. Xe-
jegui ae roayvu ju 'rã, mba'eta peẽ kuery pe
xepoxyague oaxapa ma.
5 Israel kuery pe xee aiko 'rã yxapy rami.
Ha'e rami vy amoingo porã 'rã yvoty lírio
rami, ha'e Líbano regua yary rami avi
hapove ovy aguã rami.
6 Ha'e rami vy hakã ipukupave 'rã ovy,
oliva'y rami ete 'rã iporã, ha'e Líbano regua
yary rami 'rã heakuã porã.
7 Ha'e gui ma Israel kuaray'ã py oguapy
va'ekue ojevypa ju 'rã. Mba'emo aju rami
'rã ikuai porã ju, ipotypa ju 'rã uva rakã
rami avi. Uva rykue Líbano guigua rami
oikuaa pavẽ 'rã.
8 — Ha'e gui Efraim kuery, mba'e tu xee
areko mba'emo ra'angaa reve? Pendeayvua
xee aendu vy apena 'rã pendere. Yvyra

* 13:14 1 Coríntios 15.55

pyau rami xee aiko, mba'eta xere anho oĩ
pendekuai porã aguã.

Opa vy ijayvuague

9 — Hi'arandu va'e kuery toikuaa kova'e
nunga. Oiko kuaa va'e kuery toikuaa avi.
Mba'eta SENHOR reko ma tape hi'yvi porã
va'e meme. Ha'e va'e rupi anho 'rã heko
porã va'e kuery oo. Ha'e rã heko vai va'e
kuery ma ho'apa 'rã ha'e py.

Joel ayvu oĩa
Joel ayvu oĩa

Judá yvy re tuku-karu ou vy nhuũ ha'e ojou va'e tema ho'upa, yakã voi omombirupa ramo mymba kuery omanomba yuvei gui. Profeta Joel oikuaa rã ha'e rami ae 'rã oiko araka'eve rã Nhanderuete ojejavy rei va'e kuery ombopaga ramo. Ha'e va'e ára pe ma "Senhor ára" he'i. "Ha'e va'e ára ma ha'e rami ete 'rã! Mba'eta ovaẽ rai'i ma Senhor ára. Mba'emo mbovaipaa rami 'rã ou Ipo'akapa va'e gui" (1.15). "Ha'e va'e ára ma pytũmba 'rã, arai huũmba rei 'rã. Yvyty áry ko'ẽ jekuaa ouvya rami avi ou 'rã peteĩ regua heta ha'e imbaraete ete va'e. Ha'e ramigua ma yma guive oiko e'ỹ va'ekue teri, neĩ ha'e va'e rire voi ndoikovei 'rã, ikuai jevy-jevy va'e pe voi. Ha'e kuery renonde oo oiny tata nhomombaarã, ha'e rã hakykue ma tataendy joapy va'e ou. Henonde ma Éden yvotyty rami yvy itui, ha'e rã hakykue ma yvy mbovaipaa. Avave rei ndoo jepeai 'rã" (2.2-3).

Senhor aipoe'i avi: "Araka'eve rã avakue ha'e javi re anhoẽ 'rã imbouvy Xenhe'ẽ. ... Yva ha'e yvy re aexa uka 'rã nhomondyipaarã: tuguy, tata ha'e hataxĩ. Senhor ára opa mba'e py nda'evei va'e ou ra ramo kuaray pytũmba 'rã, ha'e rã jaxy ma tuguy rami 'rã ojekuaa. Ha'e ramo ha'e javi Senhor rery rupi ojapukai va'e oo jepe 'rã" (2.28a, 30-31a).

Tuku-karu ha'e nda'okyveia pukukue gui ikuai axypaa re ijayvuague

1 Ayvu SENHOR guigua Petuel ra'y Joel pe
ombou va'ekue.
2 Peẽ tujakue, pendu pova'e. Nhandeyvy re
pendekuai va'e, pejapyxaka pavẽ. Oiko ma
pa ha'e ramigua pendekuai jave? Tyrã pa
penderu kuery ikuai jave oiko?
3 Pemombe'u ha'e nunga pendera'y kuery
pe, ha'e pendera'y kuery ju tomombe'u
gua'y kuery pe, ha'e gui ta'y kuery jevy pe
guive.
4 Mba'eta tuku mba'emo ayaa ndo'upai
va'ekue ma tuku oguata va'e ho'u, ha'e
tuku oguata va'e ndo'upai va'ekue ma tuku
mba'emo 'ua ho'u, ha'e gui tuku mba'emo
'ua ndo'upai va'ekue ma tuku mba'emo
mbovaipaa ho'u.*
5 Peka'u rei va'e, pemyĩ ke, ha'e pejae'o.
Vinho pey'u peikovy va'e ha'e javi penhendu ratã vinho pyau káuxa, mba'eta pendejuru pyguarã va'ekue oipe'aa.
6 Mba'eta xeyvy rovai guarã ou oiny peteĩ
regua imbaraetekue mbovy e'ỹ va'e. Haĩ
ma guary raĩ rami, guary kunha rami ete
haĩ apĩ va'e.†
7 Xeyvy re ha'e kuery ombovaipa uva rembypy onhotỹ mbyre, figo'y guive omomba.
Oipiropa vy ipirekue rive omombo yvy re,
rire hakã ha'e javi ma ojepiropa rei va'e
opyta.
8 Pejae'o ke kunhataĩ'i voxa vaikue py onhemonde reve omerã va'ekue kunumi re
ipy'a vai va'e rami.
9 Ha'e gui SENHOR pegua oo py nda'ipovei
mba'emo aju ha'e mba'emo rykue peme'ẽ
'rã va'ekue, rire SENHOR rembiguai sacerdote kuery voi iporiaupa rei okuapy.
10 Mba'ety ikuai va'e ivaipa, yvy ipirupa oiny
guive, mba'emo aju ivaipa, uva rembypy
ipirupa, ha'e oliveira'a hu'ũmba.
11 Mba'ety rupi peiko va'e, pexĩmba ke. Ha'e
uva re pepena va'e, penhendu ratã, trigo
ha'e cevada re guive, mba'eta okanhymba
ma pemono'õ 'rã va'ekue.
12 Uva rembypy ikuai va'e ipirupa, figo'y
na'iporãvei, romã rogue, pindo ha'e maçã
'y voi. Yvyra yvy re ikuai va'e ha'e javi
ipirupa. Ha'e va'e gui noĩvei ma avakue ra'y
kuery ovy'a aguã.
13 Sacerdote kuery, penhemonde ke ajukue
voxa guigua py, ha'e pejae'o. Penhendu
ratã, altar rupi pemba'eapo va'e. Xeruete
ropy rupi pendekuai va'e ha'e javi ke
peju. Voxa guigua py penhemonde pytũ
mbukukue re, mba'eta Nhanderuete pegua
oo py mba'emo aju ha'e mba'emo rykue
ndogueruavei ramo.
14 Pavẽ pe pendu ukapa okaru e'ỹ re ikuai
aguã, pejapo nhemboaty iky'a e'ỹ va'e,
penoĩmba yvatekueve ha'e nhandeyvy re

* 1:4 Apy ijayvu irundy regua tuku ha'e py ikuai va'e re. Ha'e nunga ombovaipa ha'e kuery yvy, ho'upa mba'emo rogue, uva rogue, ha'e yvyra pire guive. Nhanderuete ombou ojejavya re, raka'eve rã SENHOR ára py mba'emo vai ombou va'erã rami avi. † 1:6 "Guary rami haĩ va'e" he'ia ma tuku-karu re ijayvu vy, mba'emo 'ua ramo.

ikuai va'e ha'e javi SENHOR Nhanderuete
ropy oupa aguã. Ha'e gui pejapukai SENHOR
pe.
15 Ha'e va'e ára ma ha'e rami ete 'rã!
Mba'eta ovaẽ rai'i ma SENHOR ára.‡
Mba'emo mbovaipaa rami 'rã ou Ipo'akapa
va'e gui.
16 Pexaa py e'ỹ ri ty'y pe'u 'rã va'ekue
okanhymba? Ha'e Nhanderuete ro gui voi
ndoipe'aai 'rã ri ty'y javy'aa ha'e mby'a
porã?
17 Mba'eta mba'emo ra'yĩgue ma ipirupa
oiny yvy guýry. Mba'emo moĩ porãaty
ivaipa, mba'emo pemono'õ va'ekue moĩ
porãaty ho'apa, pemono'õ 'rã va'ekue
okanhymba ramo.
18 Nhuũ nda'ipovei rã vaka kuery ipori-
aupa okuapy, penerymba kuery ha'e javi
nda'evevei rei ikuai. Vexa'i kuery voi okan-
hymba oje'oivy.
19 SENHOR, ndevy pe ajapukai, mba'eta
nhuũndy ikuai va'e ma tata oapypa, yvyra
voi tata omotapyĩmba.
20 Yy ipirupa rã ha'e javi mymba'i nhuũndy
rupigua onhe'ẽ rei okuapy ndevy pe
ipoaẽ vy, ha'e nhuũndy ikuai va'ekue tata
omomba rire guive.

2

1 Pemonhe'ẽ ke mimby guaxu Sião py, pe-
monhendu atã xevygua yvyty áry. SENHOR
ára ou oiny ramo toryryipa yvy re ikuai
va'e, mba'eta ovaẽ rai'i ma.
2 Ha'e va'e ára ma pytũmba 'rã, arai huũmba
rei 'rã. Yvyty áry ko'ẽ jekuaa ouvya rami
avi peteĩ regua ou 'rã heta ha'e imbaraete
ete va'e. Ha'e ramigua ma yma guive
oiko va'ekue'ỹ teri, neĩ ha'e va'e rire voi
ndoikovei 'rã guive, ikuai jevy-jevy va'e pe
voi.
3 Ha'e kuery renonde oo oiny tata nhomom-
baarã, ha'e rã hakykue ma tataendy joapy
va'e ou. Henonde ma Éden yvotyty rami
yvy itui, ha'e rã hakykue ma yvy mbo-
vaipaa. Avave rei ndoo jepeai 'rã.
4 Ha'e kuery jaexa rã kavaju rami ojekuaa.
Kavaju joe opu'ãa rupigua rami ete onha
oje'oivy.
5 Omoparãgue rei jogueruvy karóxa
kavaju regua rami. Yvyty áry rupi oaxa,
ombopororo-roro 'rã jogueravy ka'aguy
okai vy opororo-roroa rami, avakue heta
vaipa ete joe opu'ã aguã katy oje'oi va'e
rami avi.
6 Henonde ma yvy regua okyjepa, hova
xiĩguepa rei 'rã guive.
7 Ha'e kuery ma ipy'a guaxukueve rami 'rã
onha. Avakue joguero'aa py ikuai va'e rami
'rã ojeupi tetã ikuai va'e kora áry. Peteĩ-
teĩ oje'oi 'rã guape rupi ae, hyxy jogueravya
gui ndojepe'ai 'rã.
8 Nanhomoanha-anhai 'rã guive, peteĩ-teĩ
ma oo aguã va'ekue rupi ae 'rã oo. Ndopyta
rive-rivei 'rã tape rupi.
9 Oje'oi pojava 'rã tetã re opu'ã vy. Onha
'rã kora áry rupi, ojeupi 'rã oo ikuai va'e
oipe'axe vy, imonda va'e rami 'rã oike
janela rupi.
10 Ha'e kuery renonde yvy oryryi 'rã, yva
omyĩ 'rã guive. Kuaray ha'e jaxy pytũmba
'rã. Jaxy-tata voi naendyvei 'rã.
11 SENHOR ma guembiguai kuery heta raxa
ikuai va'e renonde ijayvu ratã 'rã. Mba'eta
ijayvua rupi ikuai va'e ma ipo'aka ete. Tá,
SENHOR ára ma ipoyi ete 'rã, ivaikue raxa
'rã guive! Mava'e tu ogueropo'aka 'rã?

SENHOR nhomboaxya rupi ijayvuague

12 Ha'e rami teĩ SENHOR aipoe'i:
— Aỹ'i ma voi pejeko rerova pendepy'a
ha'e javi py, xevygua eterã. Pekaru e'ỹ re
pendekuai, pejae'o ha'e penhemboaxy rei
reve.
13 Pemondoro pendepy'a, pendeao e'ỹ —
he'i. Ha'e rami vy pejeko rerova SENHOR
peguarã. Mba'eta nhomboaxy kuaa ha'e
poroayvu va'e oiko. Nda'ivai rive-rivei 'rã,
nhanderayvu ete ha'e mba'emo vai gui oje-
joko va'e.
14 Xapy'a rei ma nhandere SENHOR ojevy vy
ndojapovei 'rã ojapo 'rã va'ekue, ha'e rami
'rãgue py oeja 'rã nhanemoingo porãarã,
ha'e ramo mba'emo aju ha'e mba'emo
rykue teĩgue ju jajou aguã SENHOR Nhan-
deruete pe nhame'ẽ va'erã.
15 Ha'e nunga rupi mimby guaxu pemonhe'ẽ
Sião py, peikuaa uka aguã pekaru e'ỹ re
pendekuai ha'e nhemboaty iky'a e'ỹ va'e
pejapo aguã.
16 Pemboaty ke heta va'e kuery ha'e javi,
peiky'a'o ukapa guive onhemboaty va'e.
Pemono'õ tujakueve, pemboaty pendera'y

‡ 1:15 Apy " SENHOR ára" he'ia py ma raka'eve rã SENHOR nhombopaga aguã re ijayvu vy (Ezequiel 30.1-3; Joel 2.1-2; Amós 5.18-20; Obadias 15-17; Sofonias 1.7-18; 2 Pedro 3.10-13).

kue'iry, okambu'i va'e guive. Tou ava
omenda ramo va'e, ta'yxy voi toẽ ouvy opy
ja'o oĩague gui.
17 SENHOR rembiguai sacerdote kuery avi
tojae'o templo rokẽ ha'e altar mbyte rupi
ikuaia py. Tojerure po rami: “ SENHOR,
emomba uka eme ndevygua kuery. Em-
boaxa eme ndevygua kuery ija'e e'ỹ va'e pe
ojojai rei aguã, amboae regua kuery ‘Mamo
tu Penderuete oĩ?’ he'i e'ỹ aguã”, te'i.

18 Ha'e rami rã SENHOR oexa uka oyvy re
opena porãa, ojeupegua kuery omboaxy ju
guive.
19 Ha'e rami vy ombovai vy aipoe'i ha'e
kuery pe:

— Ne'exa, pendevy ambou 'rã mba'emo
aju, uva rykue ha'e azeite. Ha'e va'e gui
penerevyatã ju 'rã. Peẽ kuery noromboax-
avei 'rã amboae regua kuery pe pendejojai
rei aguã.
20 Ha'e rã kuaray ijapu'a'ia katy gui xon-
daro kuery ou va'ekue ma peẽ kuerya
gui aipe'apa ju 'rã mombyry. Peteĩ yvy
piru reia katy 'rã amondouka, tekoa e'ỹa
re. Henondevegua kuery amondouka 'rã
kuaray oua katy ye'ẽ oĩ va'e re, ha'e rã
hakykuegua kuery ma ye'ẽ kuaray oikea
katy 'rã. He'õgue ma heakuã vaikue 'rã,
xepo'akaa rupi roepy rire — he'i.

21 Ha'e nunga rupi ndee yvy, ekyjeve eme.
Evy'a ha'e eĩ porã, SENHOR mba'emo porã
ete ojapo ramo.
22 Ha'e mymba nhuũndy rupi pendekuai
va'e, pekyjeve eme mba'eta nhuũ iporãmba
ju 'rã tekoa e'ỹa rupi, yvyra ikuai va'e voi
hi'apa ju 'rã, figo ha'e uva voi hi'a porãmba
'rã.
23 Peẽ Sião pygua kuery, pevy'a avi ke,
perovy'a SENHOR Penderuete, mba'eta
ombo'oky ju 'rã ha'evea rupi. Ha'ekue rupi
ae ju 'rã ombo'oky pema'etỹ jave, ha'e gui
henhoĩmba jave guive.
24 Mba'emo ra'yĩgue ykya ma tynyẽ ju
'rã trigo, ha'e mba'emo ryru ikuai va'e
tynyẽmba 'rã uva rykue ha'e azeite.

25 — Pendevy amboekovia 'rã ma'etỹ
oaxa va'ekue py tuku oguata va'e ho'upa
va'ekue, ha'e tuku mba'emo mbovaipaa,
tuku mba'emo ayaa ho'u va'ekue guive,
mba'eta xevygua xondaro kuery pen-
derovai ambou va'ekue meme.
26 Ha'e ramo pekaru porã ju 'rã penevy-
atãmba peve. Ha'e rami vy perovy'a
'rã SENHOR Penderuete rery, pendereko
porã ramo. Ha'e va'e rire xevygua kuery
nomoxĩmbaavei ma 'rã.
27 Ha'e gui peikuaa 'rã Israel kuery mbyte
aĩa, ha'e xee SENHOR Penderuete aikoa,
mba'eta ndoikoi amboae. Ha'e ramo
xevygua kuery nomoxĩmbaavei ma 'rã
raka'e rã peve.

*Nhe'*ẽ Ky'a E'ỹ ombou aguã re
ijayvuague
28 — Araka'eve rã avakue ha'e javi re
anhoẽ 'rã imbouvy Xenhe'ẽ. Ha'e ramo
pendera'y ha'e penderajy kuery ijayvu 'rã
xegui. Kakuaakueve ma oexa ra'u 'rã
mba'emo, ipyaukueve pe voi aexa uka 'rã.
29 Tembiguai kuery avakue ha'e kunhague re
voi ambou 'rã Xenhe'ẽ ha'e va'e ára.
30 Yva ha'e yvy re aexa uka 'rã guive
nhomondyipaarã: tuguy, tata ha'e hataxĩ.
31 SENHOR ára opa mba'e py nda'evei va'e ou
ta ramo kuaray pytũmba 'rã, ha'e rã jaxy
ma tuguy rami 'rã ojekuaa.
32 Ha'e ramo ha'e javi SENHOR rery rupi
ojapukai va'e oo jepe 'rã. Sião yvyty re
ha'e Jerusalém tetã py ikuai 'rã oo jepe va'e,
SENHOR ijayvuague rami. Okuave va'e ha'e
javi 'rã ikuai SENHOR oenoĩ va'ekue.*

3

*Ngovaigua kuery Nhanderuete ombopaga
aguã re ijayvuague*
1 — Ne'exa, ha'e va'e ára, ha'e va'e jave ma
ambopyau ju 'rã Judá ha'e Jerusalém pygua
kuery ikuaia.
2 Amono'õmba avi 'rã ha'e javi regua, ajapo
'rã Josafá yvyugua py oguejypa aguã rami.
Ha'e py ma ambopagapa 'rã xevygua kuery
káuxa, mba'eta xevygua Israel kuery ha'e
kuery omoaĩmba rire amboae regua ikuaia
rupi, xeyvy guive jomeme omboja'o-ja'o
va'ekue.
3 Xevygua kuery re ha'e kuery oexa okuapy
va'ekue oxortea. Avakue'i ha'e kuery om-
boekovia itavy rei va'e re, ha'e kunhague'i
ma vinho oy'u va'erã re rive omboekovia
va'ekue.

* 2:32 Kova'e ayvu rupi ijayvua Pentecostes ára py (Atos 2.1-21, 38-40). Ha'e gui “ SENHOR rery rupi ojapukai va'e oo jepe 'rã” he'ia ma Romanos 10.12-13 py omombe'u porãve avi.

4 Tiro ha'e Sidom pygua, ha'e Filístia
pygua ha'e javi, mba'e tu pereko xereve?
Pepu'ãxe ri ty'y xere? Ha'e ramo are'ỹ re
xee ajapo 'rã pendevaia peneakã re ae ju
ojeapa aguã rami.
5 Mba'eta peraa va'ekue xevygua prata ha'e
ouro. Xemba'e iporãgue voi templo pereko
va'e rupi pemoĩ,
6 ha'e Judá ha'e Jerusalém pygua kuery ma
peráta re pevendepa va'ekue grego kuery
pe, oyvy gui mombyry ikuai aguã rami.
7 Ne'exa, xee arupa ju 'rã pemboaxaague
gui. Ha'e vy pendevaia ajapo 'rã peneakã
re ae ju ojeapa aguã rami.
8 Pendera'y kuery ha'e penderajy kuery ju
amboaxa 'rã Judá regua kuery pe. Ha'e gui
ha'e va'e kuery ju ome'ẽ 'rã sabeu kuery
mombyry raxa ikuai va'e pe, SENHOR ae
ijayvu rire.
9 — Peikuaa uka pova'e nunga amboae
regua kuery pe: "Pemombe'u joe pepu'ã
aguã, penoĩmba ipy'a guaxukueve. Ha'e
ramo avakue joe opu'ãa pygua tovaẽmba,
ha'e toẽmba ju oje'oivy.
10 Yvy karaïa pereko va'e gui pejapo kyx-
erã, ha'e mba'emo 'ygue gui pejapo hu'yrã.
Tove ikangy va'e 'Xee ma xembaraete va'e',
te'i.
11 Ijyvýry pendekuai va'e ha'e javi, pejapura
pejuvy, penhemboatypa", peje.
Ha'e gui SENHOR, ha'e py embou avi ke
ndeguigua ipy'a guaxukueve.
12 — Topu'ã yvy regua kuery, Josafá
yvyugua katy toupa. Mba'eta ha'e py ma
xee aguapy 'rã ainy yvy regua kuery am-
bopaga aguã.
13 Pejopy pavẽ ke foice, mba'ety ijajupa
ma ramo. Peju, pepyrõ, mba'eta uva
rykue oumbiriaty py tynyẽ ma hi'a, hyru
ikuai va'e tynyẽmba guive, ha'e kuery oje-
javyague tuvixa ete rire.*
14 Ha'e gui heta-etave 'rã ou yvyugua om-
bopagaa aguã katy! Mba'eta SENHOR ára
ovaẽ rai'i ma yvyugua nhombopaga aguã
py.
15 Kuaray ha'e jaxy pytũmba, jaxy-tata voi
naendyvei.
16 Ha'e gui SENHOR ijayvu atã 'rã Sião gui,
Jerusalém gui oendu uka 'rã. Ha'e ramo
yva ha'e yvy oryryipa 'rã. Ha'e rami teĩ
SENHOR oiko 'rã ixupegua kuery onhemi
atyrã, Israel kuery pegua oo imbaraete va'e
'rã oiko.
17 — Ha'e ramo mae peikuaa 'rã xee SEN-
HOR Penderuete aikoa, ha'e xevygua yvyty
iky'a e'ỹ va'e Sião py aĩ va'ea. Ha'e gui
Jerusalém tetã nda'iky'avei 'rã. Ha'e rupi
ndoaxavei ma 'rã amboae regua.

Israel kuery omoingo porã ju aguã re ijayvuague

18 — Ha'e va'e ára ma yvyty ikuai va'e
gui oxyry 'rã oiny uva rykue. Yvy'ã áry
gui oxyry avi 'rã kamby. Ha'e ramo Judá
regua yakã ha'e javi tyguaxupa 'rã. Ha'e
gui SENHOR pegua oo gui yy oxyry ouvy
vy omoakỹmba 'rã Sitim yvyugua ha'e javi
rupi.
19 Ha'e rã Egito yvy ma ombovaipaa 'rã,
Edom voi yvy piru reia oejapa pyre 'rã
opyta, Judá regua kuery jukaa rupi ikua-
iague re, oyvy re huguy omoẽ rire mba'e
re'ỹ teĩ.
20 Ha'e rã Judá yvy ma hekoa riae 'rã,
Jerusalém tetã voi, ta'y jevy-jevy ikuai
peve.
21 Xee anhombopaga 'rã huguy omoẽague
nambopagai teriague re — he'i, mba'eta
SENHOR oiko 'rã Sião py.

* 3:13 Ha'e va'e jave py ha'e kuery oumbiri 'rã uva opyrõ vy. Ha'e rami avi apy ijayvu Nhanderuete nhombopaga aguã re (Apocalipse 14.14-20).

Amós ayvu oĩa
Amós ayvu oĩa

Amós ma vexa'i re openaa rupi oiko jave ixupe Nhanderuete oayvu ombou Israel kuery peguarã, mba'eta ha'e va'e kuery heko vai ete ramo Nhanderuete ombopaga aguã rami oiko. Ha'e kuery heko porã merami rive va'e vy ha'eve'ỹa rami joguereko, nhomboaxy 'rãgue py jokorepa. Ha'e rami nhandekuaia Senhor ndojou porãi vy nhanembopaga 'rã. "Senhor onhendu atã 'rã Sião gui, Jerusalém tetã guive oendupaa aguã ijayvua. Ha'e ramo nhuũndy vexa'i re openaaty overepa 'rã, Carmelo yvyty apyte peve 'rã ipirupa", he'i (1.2).

Marã rami tu ha'vy nhandekuai aguã re profeta ijayvu? "Peka ke mba'emo porã peikove aguã, mba'emo vai nda'ei. Ha'e ramo 'rãe Senhor oiko peẽ kuery reve, aipopejeaty rami ae. Pejeguaru ke mba'emo vai gui, perovy'a iporã va'e anho. Ha'evea rami pota ke pejoguereko tetã rokẽ py. Ha'e ramo José ramymino kuery pekuave'i va'e, xapy'a rei Senhor Nhanderuete ixondaro reta va'e penemboaxy nho 'rã" (5.14-15).

Yvy regua kuery rovai ijayvuague

1 Kova'e ayvu ma Amós pe mba'emo oexa
ukaa rupi ombou pyre. Ha'e va'e ma Tecoa
tetã pygua, vexa'i re opena va'ety kuery
va'e regua. Israel kuery reko re ijayvu
Judá pygua huvixa Uzias ha'e Joás ra'y Is-
rael pygua huvixa Jeroboão oĩ jave, mokoĩ
ma'etỹ teri yvy oryryi aguã oata jave guive.
2 Ha'e gui ma aipoe'i: SENHOR onhendu atã
'rã Sião gui, Jerusalém tetã guive oendupaa
aguã ijayvua. Ha'e ramo nhuũndy vexa'i re
openaaty overepa 'rã, Carmelo yvyty apyte
peve 'rã ipirupa.

3 Po rami SENHOR ijayvu:

— Mboapykue, irundykue Damasco
pygua kuery ojapo vaiague re nambopaga
e'ỹvei ma 'rã, mba'eta ferro guigua py
ha'e kuery omou'ũmba rire Gileade pygua
kuery.
4 Ha'e nunga rupi amboja 'rã tata Hazael ro
re. Ha'e rami vy oapypa 'rã Ben-Hadade ro
tuvixa va'e ha'e javi.*
5 Amopẽmba 'rã Damasco kora rokẽ jokoa.
Amomba avi 'rã Biqueate-Áven ikuai va'e,
Bete-Éden re opena va'e guive. Ha'e gui
Síria pygua kuery escravo-rã ogueraapaa
'rã Quir katy — he'i SENHOR.

6 Po rami SENHOR ijayvu:

— Gaza pygua kuery ju mboapykue,
irundykue ojapo vaiague re xee nambopaga
e'ỹvei ma 'rã, tetã re ikuai va'e ha'e javi
escravo-rã ogueraapa rire Edom pygua
kuery po py omboaxapa aguã.
7 Ha'e nunga rupi Gaza tetã kora re amboja
'rã tata oo tuvixakueve mbovaipaarã.
8 Amomba 'rã Asdode pygua kuery,
Asquelom re opena va'e guive. Ha'e
gui Ecrom rovai ju 'rã apu'ã xepo'akaa
rupi. Ha'e ramo filisteu kuery rembyrekue
omanomba 'rã — he'i SENHOR.

9 Po rami SENHOR ijayvu:

— Tiro tetã pygua kuery ju mboapykue,
irundykue ojapo vaiague re xee nambopaga
e'ỹvei ma 'rã, ha'e kuery ma nhombo'a vy
omboaxapa rire Edom pygua kuery po py.
Na'ima'endu'ai okuapy joegua kuery reve
ikuai porã aguã ojapo va'ekue re.
10 Ha'e nunga rupi Tiro tetã kora re amboja
'rã tata oo tuvixakueve ikuai va'e mbo-
vaipaarã.

11 Po rami SENHOR ijayvu:

— Edom pygua kuery voi mboapykue,
irundykue ojapo vaiague re xee nambopaga
e'ỹvei ma 'rã, ha'e kuery ma guyvy kuery ae
kyxe reve omonha rire, omboaxya noendui
guive. Ha'e rami 'rãgue py opoxya anho
oendu vy nhomboa'ypa tema, ha'e nunga
anho oendu, raka'e rã peve guarã.
12 Ha'e nunga rupi Temã tetã re amboja 'rã
tata Bozra py oo tuvixakueve ikuai va'e
mbovaipaarã.

13 Po rami SENHOR ijayvu:

— Amom pygua kuery ju mboapykue,
irundykue ojapo vaiague re xee nambopaga
e'ỹvei ma 'rã, ha'e kuery ma Gileade
pygua kuery memby ryru'i omondoropa
rire oyvyrã ombotuvixave aguã rive.

* 1:4 Hazael ha'e Ben-Hadade ma Síria yvy regua huvixa ikuai raka'e. Ha'e kuery retã ma Damasco.

14 Ha'e nunga rupi Rabá tetã kora re amboja
'rã tata oo tuvixakueve ikuai va'e mbo-
vaipaarã, joe opu'ã va'e ojapukaia reve, ára
vai py yvytu vaikue ramigua.
15 Ha'e ramo ha'e pygua huvixa heraa 'rã
escravo-rã, hembiguai yvatekueve reve —
he'i SENHOR.

2

1 Po rami SENHOR ijayvu:

— Moabe pygua kuery voi mboapykue,
irundykue ojapo vaipaague re xee nam-
bopaga e'ỹvei ma 'rã, ha'e kuery ma Edom
pygua huvixa kãgue oapypa rire, iku'ikue
rive opyta peve.
2 Ha'e nunga rupi Moabe yvy re amboja 'rã
tata, Queriote tetã py oo tuvixakueve ikuai
va'e mbovaipaarã. Ha'e ramo Moabe pygua
kuery omanomba 'rã yapu rei, tevovo rei
ha'e mimby guaxu omonhe'ẽa mbyte py.
3 Ha'e kuery mbyte gui amomba 'rã
joguerekoa, ajuka ukapa avi 'rã ixupegua
yvatekueve ha'e javi — he'i SENHOR.

Judá kuery rovai ijayvuague

4 Po rami SENHOR ijayvu:

— Ha'e gui Judá kuery ju mboapykue,
irundykue ojapo vaiague re nambopaga
e'ỹvei ma 'rã, ha'e kuery ma SENHOR guigua
lei rupi nda'ikuaixei vy ovapa rire ojapo
uka va'ekue gui. Ha'e gui anhetẽ va'e rupi
e'ỹ ombojeroviaa rupi ju onhembotavy uka
okuapy, guamoĩ kuery ikuaiague rami ae.
5 Ha'e nunga rupi Judá re amboja 'rã tata,
Jerusalém py oo tuvixakueve ikuai va'e
mbovaipaarã.

Israel kuery rovai ijayvuague

6 Po rami SENHOR ijayvu:

— Ha'e gui Israel kuery ju mboapykue,
irundykue ojapo vaiague re nambopaga
e'ỹvei ma 'rã, mba'eta joguerekoa kuery ma
peráta re rive omoingo axy heko porã va'e,
iporiaukue'i ombo'apa 'rã py regua repy re
rive.
7 Ha'e kuery ombojexavai 'rã iporiaukue'i
oakã áry yvy ku'i omombo peve, ha'e oiko
rive'i va'e pe omokarẽ tape. Ta'y peteĩ
kunhataĩ ogueronheno va'ekue ae tuu ju 'rã
ojopy. Ha'e rami vy omongy'a rive okuapy
xerery iky'a e'ỹ va'e.
8 Ha'e gui altar oĩ va'e yvýry onheno
'rã oupy ajukue nhomborevea rupi ojopy
va'ekue áry. Nguuete ropy eteve voi oy'u
'rã okuapy vinho jokorepaa rupi oipe'a
va'ekue.
9 Ha'e rami teĩ ha'e kuery renonde gui
amomba va'ekue amorreu kuery yary rami
yvate va'ekue teĩ, yvyra carvalho rami im-
baraete va'ekue. Amomba va'ekue yvy guy
hapo oĩa guive hovapy rupi hi'a ikuaia peve.
10 Ha'e rami ae avi Egito yvy gui xee
roguerupa vy quarenta ma'etỹ re
roguereko va'ekue tekoa e'ỹa rupi, amorreu
kuery yvy re penderekoa aguã.
11 Pendera'y kuery va'e regua amoĩ va'ekue
profeta-rã, ha'e peneramymino kuery ju
amoĩ nazireu regua ikuai va'erã. Ha'e rami
e'ỹ ri ty'y Israel kuery? — he'i SENHOR.*
12 — Ha'e rami teĩ nazireu kuery pe peẽ
kuery pey'u uka vinho, ha'e profeta kuery
pe pendeayvu vy "Pemombe'uve eme na
ayvu", peje.
13 Ha'e nunga rupi ne'exa, yvy amboryryipa
'rã peẽ kuerya rupi, karóxa mba'emo aju
ojokuapaa rã tynyẽ vy ovava rei ovya rami.
14 Peneakuãve va'e teĩ nda'evei 'rã pe-
java aguã, imbaraetekueve voi nda'evei
'rã ombaraetea rupi ikuai aguã, neĩ ipy'a
guaxukueve ma voi ndoo jepei 'rã.
15 Hapa va'e ma nopu'ã kuaavei 'rã joe, ipo-
java va'e voi ndoo jepei 'rã, kavaju árygua
eteve voi ndoo jepei 'rã.
16 Ha'e va'e ára ma ojeroviakue ipy'a
guaxukueve ikuai va'ekue ma opire rei reve
rive 'rã onhamba — he'i SENHOR.

3

Israel kuery ojapo vaia re ombopaga aguã re ijayvuague

1 Peẽ Israel kuery, pendu ke SENHOR pen-
derovai ijayvu rã, Egito yvy gui pendere-
rupa va'ekue ha'e javi avi. Ha'e vy aipoe'i:

2 — Yvy regua kuery ha'e javi gui peẽ
kuery anho'i aiporavo va'ekue ri rom-
bopaga 'rã pejejavypa reia re.
3 Ha'eve 'rã nda'u mokoĩ joupive oguata
aguã jogueroayvu e'ỹ re?
4 Xivi nda'u mba'eve ojou e'ỹ re ri okororõ
rei 'rã ka'aguy rupi? Ha'e xivi ra'y nda'u

* 2:11 Nazireu ma Nhanderuete pe anho'i oiko aguã rami onhemboayvu va'ekue. Ha'e rami vy ndojayai 'rã o'a, ha'e ndoy'ui 'rã vinho (Números 6.1-12).

guaity py ikuaia py hevovo rei 'rã ri ho'u
va'erã oguereko e'ỹ vy?
5 Guyra'i nda'u yvy py rive ho'a 'rã ri nhuã'i
ojayvya e'ỹ re? Nhuã yvy py oĩ va'e ovy
xapy'a 'rã ri mba'emo ho'a e'ỹ re?
6 Tetã rupi mimby guaxu omonhe'ẽa 'rã
nda'u ha'e pygua kuery oryryipa e'ỹ re?
Tetã re oiko 'rã nda'u mba'emo vai ete
SENHOR ombou e'ỹ re?
7 Mba'eta jaikuaa porã SENHOR Nhan-
deruete mba'eve ndojapoi 'rã guembiguai
profeta kuery pe ranhe onhembopy'aa
oikuaa uka e'ỹ re.
8 Xivi okororõ rã nda'u ndokyjeai 'rã?
Ha'e SENHOR Nhanderuete oayvu ombou rã
mava'e profeta nda'u nomombe'ui 'rã?

9 — Pova'e nunga ke pendu uka Asdode
py ha'e Egito yvy re hoo tuvixakueve ikuaia
rupi. Ha'e vy aipopeje uka 'rã: "Pen-
hemboatypa ke pejogueruvy Samaria regua
yvyty ikuai va'e áry. Ha'e vy pexa 'rã ha'e
kuery hevovo rei ha'e nhomoingo axya rupi
ikuai va'e."
10 Mba'eta Israel kuery ma ndoikuaai
ha'evea ramigua. Ha'e rami vy ha'e kuery
ngoo tuvixa va'e py omoĩ porã 'rã jojukaa
rupi ojou va'ekue, mba'emo mbovaipaa
rupi guive — he'i SENHOR.

11 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR Nhan-
deruete ijayvu:

— Penderovaigua kuery peteĩ regua
ojokopa 'rã pendeyvy. Ha'e rami vy
penhemiaty ikorapa va'ekue oity vy
oipe'apa 'rã heravy mba'emo pendero
tuvixakueve py oĩ va'ekue.

12 Po rami SENHOR ijayvu:

— Xivi juru gui vexa'i re opena va'e
ogueraa jepe 'rã ipykue mokoĩve, ha'e'ỹ vy
inambi apyrekue'i, ha'e rami ae 'rã Israel
kuery Samaria py ikuai va'e voi amongue'i
oo jepe ngupa pẽgue'i reve, e'ỹ vy okeaty
ra'ykue'i rive.
13 Pendu ke, ha'e pendeayvu Jacó kuery
rovai — he'i SENHOR Nhanderuete ixondaro
reta va'e.

14 — Israel kuery ojejavyague re ambopa-
gaa ára py ma Betel py altar ojapo va'ekue
re avi 'rã aikuaa pota. Ha'e ramo altar apy
ikuai va'e ojayaa rã ho'apa 'rã yvy rupi.
15 Aity 'rã oo yro'y jave ikuai aguã, kuaray
aku pygua guive. Marfim gui oo ojapo pyre
okanhymba 'rã, oo guaxu ikuai va'e ivaipa
'rã — he'i SENHOR.

4

Samaria pygua kunhague pe ijayvuague

1 — Vaka kunha Basã pygua rami
Samaria yvyty re pendekuai va'e, pendu ke
pova'e ayvu: Pereko axy rei iporiaukue'i,
pemokanhy inhembyayi'i va'e, peneme
kuery pe "Eruve na vinho jay'u aguã", peje
guive.
2 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
oky'a e'ỹa rupi ae oura vy aipoe'i:

— Pendere ovaẽ 'rã ára pinda py rami
tetã gui penerenoẽmbaa heravy aguã, ha'e
penerembyrekue ma pira renoẽa py 'rã
pendereraa.
3 Peteĩ-teĩ peẽ 'rã peje'oivy tetã kora pa'ũ
ikuai va'e gui. Ha'e rami teĩ Hermom katy
'rã penemombopaa — he'i SENHOR.

*Israel kuery onhe'*ẽ py ára revegua e'ỹ
rami ikuaia re ijayvuague

4 — Pejejavyxe vy tapeo ha'vy Betel py,
Gilgal py voi peo pejejavyve aguã py rive.
Ko'ẽ nhavõ peru mymba kuery peme'ẽ
va'erã, ha'e mboapy ára rire kuerei 'rã peru
dízimo.*
5 Mbojape mbovua revegua peru perovy'aa
rupi peme'ẽ va'erã, pemombe'upa rive
'rã mba'emo peme'ẽxea'i py peme'ẽ va'e,
mba'eta ha'e rami anho rive peikoxeve, peẽ
Israel kuery — he'i SENHOR Nhanderuete.

6 — Ha'e nunga rupi ae peneretã ikuai
va'e rupi ajapo tembi'u pejou ve'ỹ aguã
rami, penderekoa nhavõ rupi mbojape oata
ramo. Ha'e rami teĩ xevy peguarã ndape-
jeko rerovai — he'i SENHOR.

7 — Ha'e rami rã mboapy jaxy re
nambo'okyvei pende'áry, mba'emo pe-
mono'õ aguã ára e'ỹ mbove. Amongue tetã
rupi ambo'oky, ha'e rã amboae tetã rupi ma
nambo'okyi. Amongue mba'ety áry oky,
ha'e rã amboae áry ma nda'okyi rã ipirupa.
8 Mokoĩ, mboapy tetã pygua kuery pe-
jogueraa tetã mboae py yy pey'uxe vy, teĩ
nda'evei pey'u porã aguã. Ha'e rami ete
teĩ ndapejeko rerovai xevy guarã — he'i
SENHOR.

* 4:4 Betel ha'e Gilgal py ha'e kuery ombojeroviaaty oĩ, teĩ Nhanderuete pe ikuaixea rupi e'ỹ oo ha'e py, onhemboeko porãxe vy rive.

9 — Xee romoingo axy va'ekue mba'emo
rogue verepa ha'e imou'ũmbaarã ambou
vy. Mba'emo rogue'i pereko va'e tuku
ho'upa, uvaty, figoty ha'e oliveira-ty voi.
Ha'e rami teĩ ndapejeko rerovai xevy guarã
— he'i SENHOR.
10 — Pendere ambou mba'eaxy Egito py
pendu va'ekue ramigua. Pendera'y kuery
avi ajuka uka kyxe py. Penerymba kavaju
araa ukapa guive. Ha'e rami ete ajapo
pendekuaia rupi heakuã vaikue peetũ aguã
rami. Ha'e rami teĩ ndapejeko rerovai xevy
guarã — he'i SENHOR.
11 — Penembyte gui amokanhy amongue,
Sodoma ha'e Gomorra amokanhyague rami
ae. Peẽ kuery ma tata gui tata'y oguenoẽ
mbyre rami pepyta va'ekue ri ndapejeko
rerovai xevy guarã — he'i SENHOR.
12 — Ha'e nunga rupi peẽ Israel kuery, po
rami 'rã rojapo. Ha'e po rami ete rojapo
ta ma ramo peiko katu ke Penderuete pe
pejexa uka aguã — he'i.
13 Mba'eta Nhanderuete ae yvyty onhono
va'ekue, yvytu omoingo, ha'e avakue pe
oikuaa uka opy'a re oĩ va'e ha'e javi. Ko'ẽ
jave teĩ omopytũmba 'rã, ha'e yvyty áry
rupi opyrõ 'rã ovy. SENHOR Nhanderuete
ixondaro reta va'e ae hery va'e.

5

"Peka Nhanderuete peikove aguã",
he'iague

1 Peẽ Israel kuery, pendu ke pova'e ayvu
peẽ kuery re nda'eveia rupi xeayvu rã.
2 Mba'eta ho'a ma Israel kuery kunhataĩgue
rami ikuai va'ekue, nopu'ã kuaavei ma
guive. Oyvy re ae ho'a oupy, ha'e ndoikoi
imbovyarã.
3 Mba'eta po rami SENHOR Nhanderuete
ijayvu:
— Tetã gui mil Israel regua joe opu'ãa
katy oje'oi teĩ cem ete'i ju 'rã ojevy, ha'e
cem oo va'ekue regua ma dez ete'i 'rã ojevy.
4 Ha'e gui po rami SENHOR ijayvu Israel
kuery pe:
— Xereka ke peikove aguã.
5 Peka eme mba'emo Betel py oĩ va'e, neĩ Gil-
gal ha'e Berseba katy ma voi tapeove eme.
Mba'eta Gilgal pygua kuery ma ogueraapaa
'rã escravo-rã, Betel tetã voi ombovaipaa
'rã — he'i.
6 Peka ke SENHOR anho peikove aguã.
Ha'e rami e'ỹ rã José kuery ikuaia py ou
'rã tata rami imokanhymbaarã. Ha'e va'e
mboguearã ma ndoikoi 'rã Betel tetã py.
7 Peẽ kuery ma ha'evea rami pejoguerekoa
gui pejepe'a vy penhombojexavai, yvy py
rive peity vy teko porã rupi pejoguereko
aguã va'ekue.
8 Peka ke jaxy-tata Eixu ha'e Órion apoare,
ha'e ko'ẽ ju aguã pytũ reia oguerova va'e,
ha'e pytũ aguã ju ára oguerova va'e. Ha'e
ma ye'ẽ ogueru vy yvy áry rupi ju onhoẽ
va'e. SENHOR ma hery va'e.
9 Ha'e ae ombou 'rã imbaraetekueve mokan-
hymbaarã, oo ikorapa va'e mbovaipaarã
guive.
10 Ha'e rã peẽ kuery ma napenduxei tetã
rokẽ py penemongetaa rã, anhetẽ rupi
ijayvua rã pejou vai guive.*
11 Ha'e nunga rupi iporiaukue'i re
pepyrõmba rei vy ha'e kuery pe trigo
pendejeupe guarã ae peme'ẽ uka rire
napeĩvei 'rã penderorã ita gui pejapo
va'ekue py, ndapey'uvei 'rã guive vinho
uva porãgueve penhotỹ va'ekue guigua.
12 Mba'eta xee aikuaa mbovykue rei e'ỹ pen-
deko vai rã, opa marã rei pejejavy ramo
guive. Mba'eta pembojexavai heko porã
va'e, ha'eve'ỹa rami guarã pejopy peráta,
ha'e tetã rokẽ py iporiaukue'i ojerure rã
peẽ kuery napepenai.
13 Ha'e nunga rupi oiko kuaa va'e kuery
okyrirĩ 'rã, mba'eta kova'e ára nda'evei
va'e.
14 Peka ke mba'emo porã peikove aguã,
mba'emo vai nda'ei. Ha'e ramo 'rãe SEN-
HOR oiko peẽ kuery reve, aipopejeaty rami
ae.
15 Pejeguaru ke mba'emo vai gui, perovy'a
iporã va'e anho. Ha'evea rami pota ke
pejoguereko tetã rokẽ py. Ha'e ramo José
ramymino kuery pekuave'i va'e, xapy'a rei
SENHOR Nhanderuete ixondaro reta va'e
penemboaxy nho 'rã.
16 Mba'eta po rami SENHOR nhander-
erekoa ijayvu, Nhanderuete ixondaro reta
va'e:
— Tetã mbyte ha'e javi rupi onhendu
'rã ojae'o va'e. Tape ikuai va'e rupi "Ai!
Ai!" 'ea 'rã. Omba'eapo va'e kuery voi

* 5:10 Ha'e kuery reko rami vy tetã rokẽ py huvixa kuery nhomongeta ha'e mba'emo re oikuaa pota raka'e.

oenoĩmbaa 'rã ojae'o aguã, ojae'o kuaa va'e
kuery reve.
17 Uvaty ha'e javi rupi ikuai 'rã ojae'o va'e,
pendekuaia mbyte rupi aaxa ramo — he'i
SENHOR.†

18 Nda'evei ete 'rã SENHOR ára pearõ va'e
pe! Mba'erã tu pearõ pekuapy SENHOR ára?
Mba'eta ha'e va'e ára ma pytũmba rive 'rã,
hexakã 'rã e'ỹ.
19 Mba'eta oiko 'rã xivi gui ava onha rã urso
ju ojoua rami, ha'e'ỹ vy ngoo py oike vy
oo mbotya re opoko ho'amy ramo mboi
oixu'ua rami.
20 SENHOR ára ma hexakã aguã e'ỹ, pytũ
vaikue anho 'rã. Ha'e javi ete rupi pytũmba
'rã, hexakã va'e peteĩve henda py ojekuaa
e'ỹ re.

*"Nhanderuete oipota mba'emo nhame'*ẽ
'rãgue py ha'evea rami jajoguereko",
he'iague

21 SENHOR aipoe'i:

— Xee ndajou porãi, ajou vai ete ngaru
pejapo pekuapya, peteĩ henda py ma
voi xevy guarã nhemboaty pejapo va'e
ndarovy'ai guive.
22 Xevy pe mba'emo peapy va'erã peru,
mba'emo aju guigua guive teĩ ha'e nunga
xee ndarovy'ai, xereve peteĩ rami pen-
dekuaia regua mymba iporãgueve peme'ẽ
teĩ xee nama'ẽi 'rã ha'e nunga re.
23 Xee naenduxei peporaeia revovo rive,
naendui 'rãe penembaraka pu.
24 Ha'e rami 'rãgue py toĩ ha'evea rami pe-
joguerekoa yy oxyry va'e rami, toĩ pen-
dereko porãa yakã oxyry riae va'e rami.
25 Ha'e gui peẽ Israel kuery, quarenta ma'etỹ
re tekoa e'ỹa rupi pendekuai jave py
xevy pe teve peme'ẽ raka'e mymba ha'e
mba'emo aju guigua?
26 Mba'eta Sicute ra'angaa rive peraa
va'ekue penderuvixarã, Quium ra'angaa,
jaxy-tata ra'angaa guive penderueterã peẽ
ae pejapo va'ekue.
27 Ha'e nunga rupi xee ma Damasco tetã
rovai peve rogueraa ukapa 'rã escravo-rã
— he'i SENHOR Nhanderuete ixondaro reta
va'e hery va'e.*

6

*Israel kuery opa marã ikuaia re omokan-
hymba aguã re ijayvuague*

1 Nda'evei ete 'rã Sião py ha'e kuery ae
oipotaa rami ikuai va'e pe, Samaria tetã py
mba'eve gui okyje e'ỹa rupi ikuai va'e pe
voi. Peẽ kuery ma omboetevepy pendekuai
yvatekueve regua, peẽ kuerya katy anho 'rã
ou Israel kuery!
2 Peaxa ha'vy Calné py pexa aguã. Ha'e gui
ma tetã guaxu Hamate py ju tapeo, ha'e gui
filisteu kuery rekoa Gate py ju tapeo pexa
pota. Ha'e va'e kuery rekoa teve peẽ kuery
rekoa gui iporãve? Ha'e kuery yvy teve
pendeyvy gui tuvixave?
3 Mba'eta peẽ kuery ma "Ára vai novaẽ voi
'rã" peje teĩ pejapo penembojexavai arã
ovaẽ voi aguã rami.
4 Peke pekuapy tupa marfim guigua áry,
peneate'ỹ rei 'rã pejupy hi'áry. Pekaru 'rã
vexa'i ha'e vaka ra'y iporãgueve ro'o re
anho.
5 Peporaei 'rã guive mbaraka pembojoguy
reve. Davi rami ae pejapo mba'epurã pen-
dejeupe ae.
6 Vinho pey'u 'rã pekuapy karo iporã-
porãve va'e py, ha'e pendejee peikyty 'rã
azeite iporãve va'e. Ha'e rami teĩ José regua
kuery ojexavai rã pexa vy napemboaxyi.
7 Ha'e nunga rupi ae aỹ peneranhe pender-
eraapaa 'rã escravo-rã ogueraa va'e kuery
reve. Ha'e ramo ndoikovei 'rã peneate'ỹa
rupi pekaru guaxua.
8 Mba'eta SENHOR Nhanderuete ixondaro
reta va'e guery rupi ae oura vy aipoe'i:

— Ambojeguaru Jacó kuery onhemboy-
vatepa reia, ajou vai ete ha'e kuery ro
tuvixakueve va'e ojapo rã. Ha'e rami vy
napenavei 'rã hetã re, neĩ ha'e py ikuai va'e
re guive — he'i.

9 Peteĩ'i oo py dez avakue opyta teĩ ha'e
kuery voi omanomba avi 'rã.
10 Ha'e gui xapy'a rei ovaẽ 'rã hetarã ae'i
hetekue oapy aguã. Ha'e vy hetekue oka
katy ogueraa aguã oupi vy oporandu 'rã
opy rupi okuave va'e pe rei: "Oĩa pa ndee
reve?" he'i rã ombovai vy "Noĩavei" he'i
ramo ixupe ju aipoe'i 'rã: "Ekyrirĩ ha'vy,
ndeayvu eme SENHOR rery rupi", he'i 'rã.

† 5:17 Nhanderuete Egito pygua kuery ombopaga vy ha'e kuery mbyte rupi oaxa ovy va'ekue, ha'e rã ojeupegua kuery áry rupi ma oaxa rive ogueraa jepe vy (Êxodo 12.12-13). Ha'e rã apy ma ijayvu Israel kuery mbyte rupi ombopaga vy oaxa aguã re.

* 5:27 Atos 7.42-43

11 Mba'eta ma'ẽ, SENHOR ojapo ukaague
rami vy ombovaipaa 'rã oo guaxu ikuai
va'ekue, omboa'ypaa avi 'rã oo kyrĩ'i va'e.
12 Itaova áry rupi nda'u kavaju kuery onha
'rã? Ha'e rami e'ỹ vy vaka kuery nda'u
yvy oikaraĩ 'rã ri ha'e rupi? Ha'e rami teĩ
peẽ kuery ma pejoguereko porã 'rãgue py
peme'ẽ veneno, ha'e teko porã 'rãgue py
penhombojexavai.
13 Peẽ kuery ma Lo-Debar tetã peity vy
pevy'a rei va'ekue. Aipopeje avi: "Nami ma
Carnaim re voi nhandepo'akapa nhande ae
mbaraetea py", peje.
14 Ha'e rami teĩ SENHOR Nhanderuete ixon-
daro reta va'e aipoe'i:
— Peẽ Israel kuery, penderovai xee am-
bou 'rã peteĩ regua penembojexavai arã,
Hamá tetã re oikea guive Arabá yakã oĩa
peve — he'i.

7

Tuku-karu, tata ha'e ixã oexaague

1 Ha'e gui pova'e SENHOR oexa uka xevy.
Xee aexa rã omoingo tuku-karu mba'emo
roky henhoĩ ngypa'i jave, huvixave pegua
omono'õmbaa ma rire henhoĩ jave.
2 Ha'e gui tuku-karu ma mba'emo renhoĩ
yvy gui oiko va'ekue ha'e javi ho'upa ma
ramo xee aexa vy aipoa'e:
— SENHOR Oreruete, oreperdoa ke,
ajerure. Ha'e rami e'ỹ rã mba'exa 'rã tu
ore Jacó kuery rokuave? Mba'eta mbovy'i
ete orekuai — ha'e.
3 Ha'e ramo SENHOR ha'e nunga nom-
boui.
— Ha'e nunga ma ndoikoi 'rã ha'vy — he'i
SENHOR.
4 Ha'e gui peteĩ ju SENHOR Nhanderuete
oexa uka xevy. Aexa rã SENHOR Nhan-
deruete ombou tata nhombopagaarã. Ha'e
va'e ma omboypa yvy guýry yy oĩ va'ekue.
Omomba avi heravy SENHOR pegua yvy itui
va'ekue.
5 Ha'e ramo xee aipoa'e:
— SENHOR Oreruete, ha'eve ma. Mba'exa
'rã tu ore Jacó kuery rokuave? Mba'eta
mbovy'i ete orekuai — ha'e.
6 Ha'e ramo ha'e nunga voi SENHOR
Nhanderuete nomboui vy
— Ha'e nunga voi ndoikoi 'rã — he'i.
7 Ha'e gui ma pova'e nunga avi oexa uka.
Aexa rã SENHOR hi'aĩ peteĩ ikora hi'yvi porã
va'e áry. Opo py omboguejy ho'amy peteĩ
ixã oo mbotya ra'ãarã.
8 SENHOR aipoe'i xevy:
— Amós, mba'e tu rexa?
Xee ambovai vy
— Peteĩ ixã oo mbotya ra'ãa — ha'e.
Ha'e ramo SENHOR aipoe'i ju xevy:
— Ne'exa, ixã py xee aa'ã 'rã xevygua
Israel kuery reko. Ha'e va'e rire xee ndaaxa
rivevei ma 'rã ha'e kuery mbyte rupi.
9 Mba'eta ambovaipa 'rã Isaque ramymino
kuery ombojerovia aty yvy'ã rupi ikuai
va'e, Israel kuery pegua henda iky'a e'ỹ va'e
voi amomba 'rã. Jeroboão ro pygua kuery
rovai avi 'rã apu'ã kyxe reve — he'i.

"Amós ma je huvixa rovai ijayvu", he'iague

10 Ha'e gui Betel pygua sacerdote Amazias
omombe'u uka Israel pygua huvixa Jer-
oboão pe:
— Amós ma je nderovai ijayvu vai ra'e
Israel kuery mbyte. Ha'e va'e ijayvua ma
nda'evei nhandeyvy pe.
11 Mba'eta po rami Amós ijayvu: "Jeroboão
oiko vai 'rã kyxe py. Ha'e gui Israel kuery
ma escravo-rã ogueraapaa 'rã oyvy gui
mombyry", he'i va'ekue.
12 Ha'e gui Amós pe ju Amazias aipoe'i:
— Ndee profeta, ejepe'a ke apy gui. Enha
Judá yvy katy. Ha'e py ju ekaru ha'e ayvu
emombe'u eikovy.
13 Ha'e rã apy Betel py ma aỹ guive
emombe'uve eme ayvu. Mba'eta apy ma
oĩ huvixa pegua oo iky'a e'ỹ va'e ha'e
orerekoa pygua templo — he'i.
14 Ha'e ramo Amós ombovai vy aipoe'i
Amazias pe:
— Xee ma profeta e'ỹ aiko va'ekue, neĩ
profeta remimbo'e e'ỹ guive. Ha'e rami
'rãgue py mymba re apenaa rupi aiko
va'ekue, sicômoro'a mono'õa rupi guive.
15 Va'eri mymba re apenaa gui SENHOR
xepe'a vy aipoe'i xevy: "Tereo ke xeayvu
emombe'u xevygua Israel kuery pe", he'i
karamboae.
16 Ha'e nunga rupi endu ke SENHOR ayvu.
Ndee aipo're: "Emombe'uve eme ayvu Is-
rael kuery rovai regua, Isaque ramymino
kuery rovai ndeayvu eme guive", 're.
17 Ha'e rã SENHOR ma aipoe'i ndevy:
"Ndera'yxy ma itavy rei 'rã oikovy tetã
rupi. Ha'e gui ndera'y kuery ha'e nderajy
kuery oiko vai 'rã kyxe py. Ndeyvy rereko
va'ekue ma omboja'opaa 'rã ixã py oa'ãa vy.

Ha'e vy remano 'rã peteĩ yvy ha'eve'ỹ va'e
oĩa re. Ha'e gui Israel kuery ma herapaa
'rãe, escravo-rã ogueraapaa 'rã oyvy gui
mombyry", he'i.

8

Ajaka yvyra'a oĩa oexa ukaague

1 Ha'e gui xevy pe SENHOR oexa uka avi
peteĩ ajaka yvyra'a kuaray aku javegua oĩa.
2 Ha'e vy oporandu xevy:
— Amós, mba'e tu rexa?
Xee ambovai vy
— Peteĩ ajaka yvyra'a kuaray aku javegua
oĩa aexa — ha'e.
Ha'e rã SENHOR aipoe'i:
— Ovaẽ ma xevygua Israel kuery opa
aguã ára. Ha'e kuery rupi xee ndaaxa
rivevei ma 'rã.
3 Ha'e va'e ára ma templo ha'e kuery opo-
raeiaty py taxẽmbei 'rã oiko. Mba'eta ha'e
kuery re'õgue heta-etave 'rã ovy. Opa rupi
omombopaa 'rã oka rupi. Ha'e gui non-
henduavei 'rã mava'eve rei — he'i SENHOR
Nhanderuete.

"Israel kuery okanhymba aguã ovaẽ rai'i
ma", he'iague
4 Peẽ kuery ma pekore iporiaukue'i, ha'e
yvy ha'e javi rupi pemokanhymba ojexavai
rei va'e. Ha'e nunga rupi pendu ke pova'e.
5 Mba'eta aipopeje: "Topa voi ngaru jaxy
pyau regua, jaa vy mba'emo aju nhavende
ju aguã. Ha'e sábado ára topa voi avi,
trigo omoĩ porãaty jaipe'a aguã. Ha'e
rami vy nhaa'ã ajaka kyrĩ'i va'e py hep-
yrã jajopyve aguã, ha'e mba'emo opejaa
ha'eve'ỹa ramigua py jajokore aguã.
6 Ha'e rami vy peráta re rive 'rã jajogua
iporiaukue'i, ha'e gui py regua repy re rive
'rã jajogua ojexavai'i va'e kuery, trigo ipire
ku'ikue revegua nhavendea py", peje.
7 Ha'e nunga rupi SENHOR Nhanderuete
oura guery Jacó oguerovy'a va'ety rupi ae:
— Xee ma raka'e rã peve teĩ ndaxerexarai
'rã pejapo vaia re!
8 Ha'e nunga gui yvy oryryipa 'rã. Ha'e
ramo hexe ikuai va'e ipy'a vai 'rã okuapy.
Mba'eta yvy ha'e javi omy-omyĩ vy opu'ã-
pu'ã 'rã Nilo yakã rami, ha'e gui typa 'rã
Egito katy'i yakã oĩ va'e rami.
9 Ha'e va'e ára ma ajapo 'rã kuaray mbyte
teĩ oike aguã rami. Ha'e rami vy ara py
teĩ amopytũmba 'rã yvy jave rupi — he'i
SENHOR Nhanderuete.
10 — Ngaru pejapo va'ety xee amboekovia
'rã pendepy'a vai aguã. Peporaeia am-
boekovia 'rã pejae'o anho aguã. Romon-
hemonde 'rã ajukue voxa guigua py, pe-
neakã penhopĩmba reve. Ha'e rami ro-
moingo 'rã gua'y peteĩ'i va'ekue re ipy'a vai
va'e rami. Ha'e gui opaa py ma oiko 'rã py'a
vai etea ára.
11 SENHOR Nhanderuete aipoe'i:
— Ne'exa, ovaẽ ouvy ára yvy jave re
karuai ambou aguã, tembi'u re okaruxea
e'ỹ, neĩ yy re ijy'uveia e'ỹ guive, ha'e rã
SENHOR ayvu oenduxea regua ae.
12 Ha'e ramo SENHOR ayvu oenduxe
va'e oguata 'rã ye'ẽ nhavõ rupi, kuaray
ijapu'a'ia katy guive kuaray oua katy peve.
Opa rupi 'rã ikuai ayvu rekaa rupi teĩ
ndojoui 'rã.
13 Ha'e va'e ára kunhataĩ porãgueve ha'e
kunumigue ma ho'apa 'rã yuvei gui.
14 Samaria py ta'angaa oĩ va'e rupi oura
va'ekue voi ho'apa 'rã, "Anhetẽ Ete Dã e'ỹ
vy Berseba pygua tuuete ramigua rekove
rupi aura", he'i va'ekue. Ha'e kuery ma
ho'apa ma vy ndovyvei 'rã — he'i.

9

Nhombopagaarã Nhanderuete ombou aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui aexa altar yvýry SENHOR hi'aĩ
rã. Ha'e vy aipoe'i xevy:
— Emboguai na oo yta ikuai va'e, okẽ
pyrõa peve omyĩmba aguã. Emboa'ypa,
opy ikuai va'e akã áry ho'apa aguã rami.
Mba'eta ha'e kuery ajukapa katuĩ'i 'rã kyxe
py. Peteĩve ndojavai 'rã, peteĩve ma voi
ndoo jepei 'rã.
2 Yvykua vaikue py ha'e kuery oo teĩ ha'e gui
anoẽ 'rã xepo py ae. Yva re peve oo teĩ ha'e
gui voi amboguejy ju 'rã.
3 Carmelo yvyty áry onhemi aguã oo teĩ
hakykue aa 'rã ha'e gui aru aguã, aipe'apa
'rã ikuaia gui. Ye'ẽ guýry xegui on-
hemi aguã oo teĩ ha'e py ambou 'rã mboi
ixu'upaarã.
4 Escravo-rã hovaigua kuery ogueraapa
ramo ha'e py voi ajuka ukapa 'rã kyxe py.
Ha'e kuery re ama'ẽ 'rã amoingo axy aguã,
amoingo porã aguã e'ỹ — he'i.
5 Mba'eta Nhandererekoa SENHOR ixon-
daro reta va'e ma yvy re opoko ramo
hykupa rive 'rã, yvy re ikuai va'e ha'e javi
ojexavai 'rã okuapy. Opu'ã-pu'ã 'rã Nilo

yakã rami, ha'e gui typa 'rã Egito katy'igua
yakã rami.
6 Nhanderuete ma yva re ojapo oĩ aguã, ha'e
rã yvy re ma ijytarã omoĩ va'ekue. Ha'e gui
ye'ẽ gui yy oĩ va'e oenoĩ vy onhoẽmba 'rã
yvy re. SENHOR ae hery va'e.
7 SENHOR aipoe'i:
— Peẽ Israel kuery, Etiópia pygua
kuery arekoague rami avi e'ỹ ri ty'y xee
roguereko? Mba'eta Israel kuery ma Egito
yvy gui anoẽ va'ekue, filisteu kuery Caftor
yvy gui, ha'e Síria pygua kuery Quir yvy gui
anoẽague rami avi.
8 Ne'exa, xee SENHOR aiko kova'e kuery
ojejavypa va'e rovai. Ha'e rami vy amomba
'rã yvy gui. Ha'e rami teĩ namokanhymbai
'rã Jacó kuery — he'i SENHOR.
9 — Mba'eta xeayvu rã ombovavaa 'rã
yvy regua mbyte rupi Israel kuery ikuaia,
yrupẽ py trigo ra'yĩgue omboguaa rami avi,
peteĩve ra'yĩ'i yvy py ho'a e'ỹ re.
10 Xevygua Israel kuery va'e regua oje-
javy va'ekue ma omanomba 'rã kyxe py,
"Mba'emo vai nanhanderupityi 'rã, nhan-
dere ndoikoi 'rãe!" he'i okuapy va'ekue ri.

*Nhe'*ẽ rupi Israel kuery ikuai va'e
omoingo porã ju aguã re ijayvuague
11 — Ha'e va'e ára ma ajapo ju 'rã Davi
rogue ho'a va'ekue, amoatyrõmba ju 'rã
ovoague. Ho'aague gui amopu'ãmba vy
jypy guare rami ju 'rã ajapo,
12 xevygua kuery oguereko aguã Edom
pygua kuery okuave'i va'e, amboae regua
kuery xerery rupi oenoĩmby ha'e javi guive
— he'i SENHOR ha'e nunga apoarã va'e.*
13 SENHOR aipoe'i:
— Ne'exa, ovaẽ ma ouvy ára yvy karaĩa
kuery oupity aguã mba'emo mono'õa
kuery, ha'e uva umbiria kuery oupity aguã
ha'yĩgue nhotỹa kuery. Yvyty gui uva
rykue oxyry 'rã ouvy, yvy'ã ikuai va'e gui
oxyrypa 'rã.
14 Mba'eta ambopyau 'rã xevygua Israel
kuery ikuaia. Ha'e ramo ojapo ju 'rã guetã
ombovaipa pyre, ha'e gui ikuai ju 'rã ha'e
py. Onhotỹ ju 'rã uva, ha'e oy'u 'rã hykue.
Onhotỹ avi 'rã yvyra hi'a va'erã, ha'e gui
ho'u 'rã hi'a.
15 Mba'eta ha'e kuery voi xee anhotỹ ju
'rã ijyvy re. Ha'e rami rire ijyvyrã ame'ẽ
va'ekue gui ndoipe'aavei 'rã — he'i SENHOR
Penderuete.

* 9:12 Kova'e ayvu rupi Tiago ijayvu Atos 15.16-18 py. Ha'e gui "Davi rogue ho'a va'ekue" he'ia ma Davi ramymino kuery na'imbaraetei va'e re ijayvu vy, mba'eta Nhanderuete omoatyrõ uka ju 'rã, ha'e amboae regua voi ogueru avi 'rã.

Obadias ayvu oĩa
Obadias ayvu oĩa

Babilônia pygua kuery Jerusalém tetã oitypa ramo Edom pygua kuery ovy'a rei okuapy, oipe'apa guive tetã pygua kuery mba'e rei-rei va'ekue. Ha'e nunga rupi profeta Obadias ijayvu Edom pygua kuery ojejavyague káuxa Nhanderuete ombopaga aguã re. Ha'e rã Israel kuery ma omoingo porã ju 'rã. Ha'e rami aguã ma Edom ha'e Israel kuery pegua anho e'ỹ oĩ. "Mba'eta Senhor ára ou ma oiny ha'e javi regua áry. Ha'e rami vy joe pejapoague ramigua pendere ae ju 'rã oiko. Joupe pejapo vaiague peneakã re ae ju 'rã ojeapa" (versículo 15). Ha'e jave py "opo'akaa rupi opena va'e ma Senhor ae 'rã oĩ" (versículo 21b).

Edom pygua kuery ojejavyague re ombopaga aguã re ijayvuague
Jeremias 49.14-16

1 Kova'e ma Obadias pe oexa uka pyre oĩa. Ha'e gui SENHOR Nhanderuete ijayvu Edom yvy re.* Roendu ma SENHOR po rami ijayvu rã:

— Amboae regua kuery pe peteĩ omboua ayvu mombe'uarã, "Pepu'ã ke, Edom yvy re nhapu'ã jajojuka aguã", he'i va'erã.

2 Ne'exa, Edom pygua kuery, peẽ kuery rojapo amboae regua gui pene'yvyĩ'ive aguã rami, ija'epy e'ỹ guive.

3 Mba'eta pendepy'a py penhemboyvate reia oĩ va'e penembotavy. Yvatea py itaova pa'ũ rupi penderekoa va'e vy pendepy'a py "Mava'e tu xereity 'rã yvy katy?" peje.

4 Ha'e rami avi taguato rami pendeyvate peovy teĩ, ha'e jaxy-tata mbyte peve pejeaity apo va'e rire ha'e gui voi xee roity 'rãgue — he'i SENHOR.

5 — Peẽ ma omomba pyrã pendekuai! Mba'eta pyávy imonda va'e kuery oo py ovaẽ vy nhomba'e rei-rei oiporavopa 'rã iporãgueve anho ogueraa vy. Uva re imonda va'e voi ou vy ndoejai 'rã teve amongue uva'a xã ri jepe?

6 Ha'e rami teĩ Esaú kuery, mba'exa'vy tu penemba'e rei-rei ogueraapaa!† Mba'exa'vy peráta penhomi va'ekue ojoupaa?

7 Mba'eta peneirũ va'ekue ae pendepe'a penderekoa gui. Pendereve peteĩ rami ikuai va'ekue penembotavy vy ipo'aka okuapy pendere. Pendereve okaru va'ekue ae omoĩ nhuã pendepy rupi penembo'a aguã. Ha'e rami teĩ Edom yvy re ndoikoi 'rã ha'e nunga oikuaa va'e.

8 Ha'e va'e ára amomba 'rã Edom pygua hi'arandukueve, Esaú yvyty re ikuai va'e 'arandua guive — he'i SENHOR.

9 — Temã tetã pygua ipy'a guaxukueve okyjepa 'rã, ha'e ramo Esaú yvyty áry peteĩteĩ ojukapaa 'rã.

10 Penderyvy Jacó ramymino kuery rovai pejapo vai raka'e. Ha'e ramo pexĩmba ha'e penemokanhya 'rã raka'eve rã peve.

11 Ha'e va'e jave Israel kuery mba'e rei-rei amboae regua ogueraapa teĩ peẽ kuery ma peĩ rive rei pekuapy. Mombyry guigua kuery Jerusalém rokẽ rupi oike vy oexa okuapy oxortea mba'emo ogueraa aguã. Ha'e kuery reve peẽ kuery voi penhemoirũ va'ekue.

12 Ha'e rami avi penderyvy kuery ojexavaia ára ndaperovy'a rei va'e rire, Judá ramymino kuery omombaa ára. Ha'e kuery iporiau reia ára ha'e kuery re napendeayvui va'e rire pekaru porã rei reve.

13 Xevygua kuery ikuai axya ára ma hetã rokẽ rupi ndapeikei, ha'e perovy'a rei reve ikuai axya re napema'ẽi, neĩ imba'e rei-rei ndapeipe'ai heravy raka'e va'e rire.

14 Tape rakãmby ha'e kuery regua onha va'e pejukaxe vy napearõi, neĩ joupe okuave'i va'e napemboaxai raka'e va'e rire ha'e kuery ojexavaia ára.

Israel kuery ikuai porã ha'e ovy'apa ju aguã re ijayvuague

15 Mba'eta SENHOR ára ou ma oiny ha'e javi regua áry. Ha'e rami vy joe pejapoague ramigua pendere ae ju 'rã oiko. Joupe pejapo vaiague peneakã re ae ju 'rã ojeapa,

16 mba'eta xevygua yvyty iky'a e'ỹ va'e áry peka'u pekuapy raka'e. Ha'e rami ae ju ha'e

* 1:1 Israel kuery re Babilônia pygua kuery opu'ã jave ma Edom pygua kuery voi ha'e kuery re opu'ã avi, Israel kuery reve joegua'i ae va'eri (versículos 10-14; 2 Crônicas 28.17; Salmo 137.7; Amós 1.11-12). Ha'e nunga rupi Edom pygua kuery pe SENHOR ijayvu ombopaga aguã re (Isaías 34.5-15; Jeremias 49.7-22). † 1:6 Edom pe "Esaú" he'i, mba'eta Esaú ma ha'e kuery ramoĩ oiko raka'e (Gênesis 36.9).

javi regua oy'upa 'rã okuapy. Ha'e kuery
oy'u tema 'rã hevyatãmba peve.‡ Ha'e rami
vy opyta 'rã ndoikoi ae va'ekue rami.
17 Ha'e rã Sião yvyty re ikuai va'e pe ma
ojekuaa 'rã oo jepe aguã. Ha'e va'e yvyty
ma iky'a va'erã e'ỹ. Ha'e gui Jacó kuery
ojopy 'rã ojeupe guarã va'ekue.
18 Jacó kuery ma tata rami 'rã, ha'e José
kuery ma hendy 'rã, ha'e rã Esaú kuery ma
mba'emo pirekue rami 'rã ikuai. Ha'e gui
ha'e kuery omoendy 'rã Esaú kuery, oapypa
'rã. Ha'e ramo mava'eve ndoikovei 'rã Esaú
regua, ha'e rami aguã re SENHOR ijayvu
rire.
19 Ha'e rire Esaú yvyty ma Neguebe pygua
kuery pe 'rã itui. Ha'e rã filisteu kuery
yvy ma yvy joja reia rupi ikuai va'e pe 'rã
itui. Ha'e kuery ipo'aka avi 'rã Efraim ha'e
Samaria nhuũndya re, ha'e rã Benjamim
kuery ma Gileade regua re 'rã ipo'aka.§
20 Israel kuery escravo-rã ogueraa pyre ma
cananeu kuery rekoa re ipo'aka 'rã Sarepta
peve. Ha'e rã Jerusalém guigua kuery
escravo-rã ogueraa pyre Sefarade tetã py
ikuai va'e ma tetã kuaray puku-a katy ikuai
va'e re 'rã ipo'aka.
21 Ha'e rami vy jogueraa jepea kuery oẽ 'rã
Sião yvyty áry, Esaú yvyty regua kuery re
oikuaa pota aguã. Ha'e gui opo'akaa rupi
opena va'e ma SENHOR ae 'rã oĩ.

‡ 1:16 "Oy'u" he'ia ma ha'e kuery opaga aguã re ijayvu vy (Isaías 51.17; Habacuque 2.16; Apocalipse 14.10). § 1:19 Apy ma ijayvu Israel kuery hovaigua kuery rekoague re ipo'aka aguã re. Ha'e va'e ma SENHOR ipo'aka ramo 'rã oiko (versículo 21).

Jonas rekokue oĩa
Jonas rekokue oĩa

Profeta Jonas ma Nhanderuete omondouka Assíria regua Nínive tetã katy ayvu porã omombe'u aguã. Ha'e va'e kuery ma Israel kuery reve joe opu'ã va'e. Jonas ndooxei vy amboae henda katy oo. Yy rupi ooa rupi Nhanderuete ojapo peteĩ pira guaxu omokõ aguã rami. Nhanderuete ogueraa jepe ramo oo nho Nínive tetã py. Ayvu omombe'u ramo ha'e kuery ojeko rerova okuapy. Ha'e ramo Nhanderuete nombopagai raka'e.

Ha'e rami rã Jonas ndojou porãi, ha'e pygua kuery nomboaxyi vy. Ha'e rã Nhanderuete ma nhomboaxy va'e ae. Ha'e rami Jonas pe ijayvu vy aipoe'i: "Ha'e gui xee ma ha'evea rami e'ỹ teve tetã guaxu Nínive amboaxy? Ha'e py ma cento e vinte mil raxa ikuai opo oiporu kuaa regua ha'e oiporu kuaa e'ỹa oikuaa e'ỹ va'e. Heta avi ikuai mymba kuery", he'i (4.11). Ha'e ramia py Nhanderuete oexa uka nhanderayvu etea.

Nhanderuete Jonas oenoĩ rã ojava ramo omoingo axyague

1 SENHOR oayvu ombou Amitai ra'y Jonas pe. Ha'e vy aipoe'i:

2 — Eiko katu ke ha'e tereo tetã guaxu Nínive katy.* Ndeayvu ha'e kuery rovai, mba'eta xea py peve heko vaia onhendu — he'i.

3 Ha'e ramo Jonas oiko katu va'eri SENHOR renonde gui oo aguã Társis katy ojava vy. Ha'e rami vy Jope py ovaẽ vy ojou peteĩ kanoã guaxu Társis katy oo va'erã. Oo aguã repy opaga ma vy ha'e va'e py oĩ ha'e kuery reve oje'oi aguã Társis katy, SENHOR renonde gui mombyry.

4 Ha'e gui ma ye'ẽ áry ha'e kuery ooa rupi SENHOR ombou peteĩ yvytu atã. Yvytu vaikue omoingo ye'ẽ áry rupi. Ha'e ramo kanoã opẽmba aguã rami ma oo.

5 Ha'e ramo kanoã mboguataa kuery onhemondyipa vy peteĩ-teĩ ojapukai nguuete ramigua pe. Ha'e rami vy kanoã py mba'emo ipoyikueve oĩ va'ekue omombopa yy py ivevuive aguã. Ha'e rã Jonas ma yapy py oguejy ma vy oke rei oupy.

6 Ha'e ramo Jonas ituia py kanoã ja kuery ruvixa ou vy aipoe'i ixupe:

— Mba'e tu oiko ndereve? Reke porã rei ri ty'y rejupy? Epu'ã ke, ndee voi ejapukai avi nderuete pe. Xapy'a rei nderuete nhandere ima'endu'a nho 'rã nhakanhymba e'ỹ aguã — he'i.

7 Ha'e gui ha'e kuery joupe-upe aipoe'i:

— Peju ke, jaexa xorte, mava'e káuxa pa guĩ nunga nda'evei ete va'e oiko jaikuaa aguã — he'i. Ha'e vy oexa okuapy xorte. Xorte oexaa py oikuaa okuapy Jonas re ae.

8 Ha'e ramo aipoe'i okuapy ixupe:

— Aỹ ma enhemombe'u porã orevy. Mava'e káuxa tu kova'e nunga ete ou nhande'áry? Mba'e nunga rupi tu ndee reiko? Mamo gui tu reju? Mamo ndeyvy va'e tu? Mava'e regua tu ndee?

9 Ha'e ramo ombovai vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Xee ma hebreu, SENHOR re ae ajerovia va'e. Ha'e va'e ma Nhanderuete yva pygua, ye'ẽ ha'e yvy apoare — he'i.

10 Ha'e rami rã avakue okyje vaipa ete okuapy. Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Mba'e tu ha'vy rejapo? — he'i. Mba'eta oikuaa okuapy SENHOR renonde gui ojava ovya, ha'e kuery pe omombe'u ae rire.

11 Ha'e gui ye'ẽ opu'ã-pu'ãve tema ovy ramo aipoe'ive ju okuapy ixupe:

— Mba'e ha'vy torojapo ndere ye'ẽ opytu'u aguã?

12 Ombovai:

— Xejopy ha'e xemombo ye'ẽ py. Ha'e ramo ye'ẽ opytu'upa 'rã. Mba'eta xee aikuaa xekáuxa ae ha'e rami etegua yvytu vaikue oikoa — he'i.

13 Ha'e rami teĩ avakue oipykui atãve tema okuapy, onhea'ãve tema yvy'ã re ovaẽ aguã. Ha'e rami teĩ nda'evei, mba'eta ye'ẽ nda'eveive tema ovy ha'e kuery oove e'ỹ aguã.

14 Ha'e ramo mae ma ojapukai okuapy SENHOR pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Ha'e gui SENHOR, rojerure ndevy kova'e ava káuxa rokanhymba e'ỹ aguã. Orere emoĩ eme kova'e ava ruguy onheẽague re ropaga aguã, mba'eta orevy

* 1:2 Nínive tetã ma Assíria regua tuvixave va'e. Ha'e pygua kuery ma Israel kuery rovaigua ikuai, nhomboaxy kuaa e'ỹ va'e guive.

rã mba'eve py ndojapo vai. Mba'eta ndee
SENHOR rejapo reipotaa rami anho oiko
aguã rami — he'i.
15 Ha'e rami vy Jonas ojopy okuapy vy
omombo ye'ẽ py. Ha'e ramo ye'ẽ ma porã
opu'ã-pu'ãa gui opytu'upa porã.
16 Ha'e rami rã ha'e kuery okyje ete
okuapy SENHOR gui. Ha'e vy SENHOR pe
mba'emo ome'ẽ okuapy, onhemboayvu
guive mba'emo ojapo aguã re.
17 Ha'e gui Nhanderuete ma peteĩ pira
guaxu ombou Jonas omokõ aguã. Ha'e
ramo pira rye py ma Jonas oĩ mboapy ára
ha'e mboapy pytũ re.*

2

Pira rye py Jonas oĩa gui ojapukaiague

1 Ha'e gui Jonas ma pira rye py oĩa gui
ojerure SENHOR Nguuete pe.
2 Ha'e vy aipoe'i:
— Ajexavai vy ajapukai SENHOR pe.
Ha'e ramo xembovai.
Pytũ vaikue reia gui ajapukai ramo
ndee rendu xeayvua.
3 Mba'eta ndee ae xemombo uka ye'ẽ typya
py,
ye'ẽ mbyte py.
Ha'e ramo yy oxyry atã vy xejoko.
Ndeguigua yai opu'ã-pu'ã vy oaxa
tema xe'áry rupi.
4 Ha'e ramo xee aipoa'e:
"Xemombo ma rexaa gui mombyry.
Xapy'a rei nda'u aexa ju 'rã ri
ndevygua templo iky'a e'ỹ va'e?"
5 Yy xeao'i xerekovea peve,
yy typya ma xejoko.
Yxypo ikuai va'e onhemama xeakã
rupi.
6 Yvy'ã guy py peve aguejy avy,
yvy peve ete aguejy.
Ha'e nunga raka'e rã peve xe'áry rupi
xejokopa ta va'ekue.
Ha'e rami teĩ omanogue ikuaia gui
ndee renoẽ ju xerekovea,
SENHOR Xeruete.
7 Xeryepy py xenhe'ẽ oĩ va'e ikangy ramo
xema'endu'a SENHOR re.
Ha'e vy ajerurea re aroma'endu'a ndea
py,
Ndevygua templo iky'a e'ỹ va'e py ae.
8 Amongue mba'emo ra'angaa pe rive ojeko
me'ẽ vy
ojepe'a imboaxyarã va'ekue gui.
9 Ha'e rã xee ma avy'aa amonhendu reve
ame'ẽ 'rã mba'emo ndevy,
ha'e ajapo 'rã va'ekue ajapopa nho 'rã
— he'i.
10 Ha'e gui ma pira pe SENHOR ijayvu
ramo ombojevy Jonas yy rembe re.

3

Nínive tetã py Nhanderuete ayvu Jonas omombe'uague

1 Ha'e gui teĩgue ju SENHOR oayvu ombou
Jonas pe. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Eiko katu ke, ha'e tereo tetã guaxu
Nínive katy. Emombe'u ke ha'e kuery pe
aipoa'e uka va'e ndevy — he'i.
3 Ha'e ramo Jonas ma SENHOR ijayvuague
rami vy opu'ã vy oo Nínive tetã katy.
Nínive tetã ma tuvixa ete itui Nhanderuete
renonde. Ha'e javi rupi mboapy ára mae ma
jaexapa 'rã.
4 Ha'e gui Jonas omboypy tetã rupi oiko
aguã. Peteĩ ára re oguata oikovy. Ayvu
omombe'u oikovy vy aipoe'i:
— Quarenta araa py Nínive tetã omom-
baa 'rã — he'i.

Nínive pygua kuery ojeko rerova okuapyague

5 Ha'e gui ma Nínive pygua kuery ojerovia
okuapy Nhanderuete re. Ha'e rami vy
ojapo okaru e'ỹ re ikuai aguã. Onhemonde
okuapy ajukue voxa guigua py, yvatekueve,
yvyĩgueve guive.*
6 Ha'e rami ikuaia Nínive pygua huvixa
voi oendu. Ha'e rami vy guenda openaaty
gui opu'ã ho'amy vy omboi oao huvixa
pegua, ha'e vy ajukue vaikue voxa guigua
py ju onhemonde, tanhimbu py oguapy
oiny guive.
7 Ha'e rami vy Nínive tetã ha'e javi rupi
omondouka po rami omombe'u va'erã:
"Huvixa ha'e ixupegua yvatekueve ojapo
ukaa rami vy avakue, mymba kuery vaka
ha'e vexa'i kuery voi ndo'ui 'rã mba'eve,
ndaperaai 'rã okaruaty py, neĩ yy ndoy'ui
'rã guive.
8 Ha'e rami 'rãgue py avakue ha'e javi ton-
hemonde ajukue voxa guigua py, mymba
kuery voi. Pejapukai atã ke Nhanderuete
pe. Peteĩ-teĩ pejeko rerova ke ha'eve e'ỹa

* 1:17 Mateus 12.40
* 3:5 Ha'e kuery ma ha'e rami ikuai onhemboaxya rupi.

rami rei peikoa gui, mba'emo vai pendepo
py pejapoaty gui guive.
9 Xapy'a rei nhi'ã Nhanderuete amboae
rami onhembopy'a vy ojepe'a 'rã ojapo taa
gui, ha'e vy nda'ipoxyvei 'rã nhamanomba
e'ỹ aguã", he'i.
10 Ha'e rami ha'e kuery ikuai ramo Nhan-
deruete oexa, mba'eta ha'eve e'ỹa rami
ikuaia gui ojeko rerova okuapy. Ha'e ramo
Nhanderuete nomoingoi mba'emo vai om-
bou 'rã va'ekue, ndojapoi oayvuague.

4

Jonas ndovy'aiague

1 Ha'e rã Jonas ma ha'e rami ha'e kuery
ikuaia ndojou porãi ete vy ivai oiny.
2 Ha'e rami vy onhembo'e Nhanderuete pe.
Aipoe'i:
— Ai SENHOR! Po rami e'ỹ teve xeayvu
va'ekue xeyvy re teri aiko reve? Ha'e
nunga rupi ae aa pojava va'ekue Társis katy
ajava vy, mba'eta aikuaa ndee Nhanderuete
poroayvu va'e reikoa, renhomboaxy, nan-
devai voi, ha'e opa mba'e py rejapo porã
va'ea. Ha'e rami vy aikuaa mba'emo vai
rejapo taa gui rejepe'a 'rãa.
3 Ha'e nunga rupi SENHOR, ndevy pe
ajerure, eipe'a na xerekove, mba'eta aikove
'rãgue py ha'eveve amano aguã — he'i.*
4 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i:
— Ha'evea rami ri ty'y evoko rami ete
ndevaia? — he'i.
5 Ha'e gui ma tetã gui Jonas ojepe'a vy
mombyry'i oguapy oiny kuaray oua katy.
Ha'e py ojapo ngoguyrã, iguy py opytu'u
aguã kuaray'ã py, mba'emo tetã re oiko va'e
oexaxe vy.

SENHOR ombo'eague Jonas

6 Ha'e ramo Nhanderuete ojapo mba'emo
roky henhoĩ aguã rami. Ha'e va'e ma
ojeupi ovy Jonas áry, inhakã áry rupi
omokuaray'ã, ome'ẽ aguã opytu'u aguã.
Ha'e ramo Jonas ma mba'emo roky oexa vy
ovy'a ete oiny.
7 Ko'ẽ jevy rã kuaray oẽ ovy jave Nhan-
deruete ombou avi peteĩ mbii. Ha'e va'e ma
mba'emo roky ho'u rã ipirupa.
8 Kuaray yvateve ovy ramo Nhanderuete
ombou avi peteĩ yvytu aku kuaray oẽa katy
gui oipeju va'e. Jonas akã re kuaray ojope
ratã ramo ikangypaa oendu. Ha'e rami vy
omano aguã re ojerure. Ha'e vy aipoe'i:
— Aikove 'rãgue py ha'eveve amano aguã
— he'i.
9 Ha'e ramo Nhanderuete oporandu Jonas
pe:
— Ha'evea rami ri ty'y evoko rami ete
ndevai reiny mba'emo roky re rive?
Ombovai:
— Anhetẽa rupi xevai vy amanoxe guive
— he'i.
10 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i:
— Ndee ma remboaxy ri mba'emo roky'i
remba'eapo ramo e'ỹ henhoĩ va'ekue, ha'e
rembo'yvate va'ekue'ỹ teĩ. Ha'e nunga ma
peteĩ pytũ re henhoĩ rire amboae pytũ ju
okanhy ju va'e.
11 Ha'e gui xee ma ha'evea rami e'ỹ teve tetã
guaxu Nínive amboaxy? Ha'e py ma cento e
vinte mil raxa ikuai opo oiporu kuaa regua
ha'e oiporu kuaa e'ỹa oikuaa e'ỹ va'e. Heta
avi ikuai mymba kuery — he'i.

* 4:3 Jonas ndovy'ai mba'eta ndoipotai Nhanderuete omboaxy vy ogueraa jepe Nínive pygua kuery, hovaigua ikuai ramo. Ha'e rã Nhanderuete ma nhomboaxy va'e vy ndoipotai okanhy (Ezequiel 33.11; João 3.16; 2 Pedro 3.9).

Miquéias ayvu oĩa
Miquéias ayvu oĩa

Profeta Miquéias ijayvu raka'e Judá ha'e Israel kuery heko vai ramo Nhanderuete ombopaga aguã re. "Ha'e nunga rupi pendekáuxa Sião tetã ombovaipaa 'rã mba'etyrã yvy karaĩa rami, Jerusalém opyta 'rã mba'emo ra'ykue aty rive. Yvyty templo oĩa voi opyta 'rã yvy'ã'i jaipa va'e rive" (3.12).

Ijayvu avi araka'eve rã Senhor ogueraa jepe vy omoingo porã ju aguã re. Judeu kuery anho e'ỹ guive, yvy jave re ikuai va'e ixupe anho 'rã ikuai. "Opaa ára py ma yvyty Senhor pegua oo oĩa va'e ombo'yvateve 'rã yvyty ha'e yvy'ã ikuai va'e áry. Ha'e ramo yvy regua kuery oje'oi 'rã ha'e katy. Heta va'e regua kuery oo vy aipoe'i 'rã joupeupe: 'Peju ke, jaje'oi Senhor pegua yvyty re, Jacó kuery Ruete pegua oo oĩa katy. Ha'e ramo nhanembo'e 'rã oikoa re, ha'e va'e rupi nhande kuery voi nhandekuai aguã', he'i 'rã okuapy" (4.1-2a).

Israel ha'e Judá kuery rovai opu'ã okuapya re ijayvuague

1 Moresete pygua Miquéias pe SENHOR oayvu ombou va'ekue. Judá pygua huvixa Jotão, Acaz ha'e Ezequias ikuai jave ijayvu Samaria ha'e Jerusalém tetã re.

2 Yvy regua kuery ha'e javi, pendu ke. Ndee yvy, ejapyxaka avi ke, ha'e yvy re pendekuai va'e ha'e javi. SENHOR Nhanderuete ijayvu ta penderovai, ojeupegua templo iky'a e'ỹ va'e gui ae.

3 Mba'eta ne'exa, SENHOR ma o'amba gui oguejy ouvy vy oguata 'rã ovy yvyty yvateve va'e áry rupi.

4 Iguýry yvyty ikuai va'e ma hykupa 'rã, yvyugua voi ovopa 'rã tata raku py iraity omoĩ mbyre hykua rami, yvy'ã guy katy yy oxyry atã va'e rami guive.

5 Ha'e nunga ha'e javi oiko 'rã Jacó kuery heko vaia re, Israel kuery ojejavya re ae. Ha'e gui mava'e kuery tu ikuai Jacó regua heko vai va'e? Samaria pygua kuery e'ỹ teve? Ha'e mamo tu oĩ yvyty áry Judá kuery ta'angaa mbojerovia atyrã ojapo va'ekue? Jerusalém tetã py e'ỹ teve?

6 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i:

— Samaria tetã ma xee ajapo 'rã mba'ety mbyte ita omboaty pyre rami rive, ha'e uva onhotỹa aguã. Mba'eta ha'e py ita ombojoja pyre ambojerepa 'rã heravy yvy'ã guy katy, oo renda ojekuaapa peve.

7 Ha'e gui ta'angaa ojapo pyre ma omboa'ypaa 'rã, onhemongy'a reia repy oapypaa 'rã, ha'e ta'angaa oguereko va'e ha'e javi xee ambovaipa 'rã. Mba'eta ha'e kuery itavy reia repykue re rive ojou rire ha'e rami ikuai va'e pe ae ju 'rã ogueraa uka — he'i.

8 Ha'e nunga rupi xee ajae'o, anhendu ratã aikovy, xeporiaua rupi aiko xepire rei reve. Jagua-tuvy nhe'ẽ rami ajae'o aikovy, ha'e guyra-nhandu rami xepy'a vai nhendu.

9 Mba'eta xeretarã kuery ai ma okuera ve'ỹ ae va'e. Mba'emo vai ete ou Judá re, ovaẽ ma xeretarã kuery rekoa Jerusalém rokẽ peve ete.

10 — Ha'e nunga pemombe'u eme Gate tetã py, pejae'o eme guive.* Bete-Leafra py penhembojere-jere yvy ku'i rupi.

11 Peẽ Safir pygua kuery, pendepire rei ha'e pexĩmba reve 'rã peo. Zaanã pygua kuery voi ndoo jepei 'rã. Bete-Ezel pygua kuery ojae'o reia pendu vy peikuaa 'rã napenepytyvõvei 'rãa.

12 Mba'eta Jerusalém tetã rokẽ peve SENHOR guigua mba'emo vai ou ramo Marote pygua kuery oarõ okuapy mba'emo porã oiko 'rã.

13 Ha'e gui Laquis pygua kuery, pemoxãmba kavaju kuery karóxa re. Mba'eta peẽ kuery ranhe pejapo Sião pygua kuery ojejavy aguã rami, pendere oĩ ra'e Israel kuery heko vai aguã.

14 Ha'e Moresete-Gate pygua kuery pe ma peme'ẽ 'rã mba'emo oxẽ ta ma ramo. Acz-ibe py oo ikuai va'e ma Israel pygua huvixa kuery ojekore aguã rive opyta.

15 Ha'e gui Maressa pygua kuery, pendea py voi ambou 'rã pendere ipo'aka va'erã. Adulão peve voi ovaẽ 'rã Israel regua yvatekueve.

16 Pejayapa pende'a hi'yvypy'i rupi pendera'y kuery perovy'a va'ekue re pendepy'a vai vy. Pendeapyte rupi pen-

* 1:10 Profeta Miquéias ndoipotai hovaigua kuery Gate py ikuai va'e ha'e nunga oendu, ojojai rei e'ỹ aguã.

hopĩmba ke xapirẽ rami, pendegui ha'e
kuery oipokuaa reve ogueraapaa ta ma
ramo.

2

"Joguereko axya kuery pe nda'evei ete 'rã", he'iague

1 Nda'evei ete 'rã ngupa py oĩa py ojejavy
aguã anho opy'a re omoĩ va'e kuery pe.
Ha'e va'e kuery ma ko'ẽgueve ha'ekue rami
ae 'rã ikuai, ha'e rami aguã ipo'aka va'e vy.
2 Ha'e kuery ma nhomba'ety ojopyxea
oendu vy oipe'a 'rã, joo voi ojopy 'rã. Ha'e
rami vy omokanhy 'rã avakue ha'e hoo py
ikuai va'e guive. Omomba 'rã hoo va'e
imba'e rei-rei reve.
3 SENHOR aipoe'i:
— Ha'e nunga rupi ha'e kuery re ambou
'rã mba'emo vai. Ha'e va'e gui ma ndapeo
jepevei 'rã. Penhemboyvatea rupi ve'ỹ 'rã
pendekuai, mba'emo vai oikoa ára.
4 Ha'e va'e ára penderovai omombe'ua
'rã peteĩ ayvu penereronhemboaxya
rupi merami. Ha'e vy aipo'ea 'rã:
"Nhanemokanhymba ma! Nhanderuete
joupe omboaxapa ma xeretarã kuery yvy
oguereko va'ekue! Xegui voi oipe'apa!
Nhande kuery mba'ety ikuai va'ekue ma
anhetẽ rupi e'ỹ ikuai va'e pe ju omboaxa",
'ea 'rã.
5 Ha'e nunga rupi SENHOR pegua kuery
teĩgue ju ijaty okuapy teĩ pendeyvyrã oa'ã
va'erã ma ndoikoi 'rã, xorte oexaa rupi, neĩ
ixã omoatãa rupi voi.

Profeta ramigua rive re ijayvuague

6 Ha'e rã heta va'e kuery ma aipoe'i
okuapy xevy:
— Ndeayvuve eme ha'e rami, ndeayvu
riae eme. Mba'eta orere ndoui 'rã roxĩmba
aguã.
7 Jacó kuery re ma ndoui 'rã remombe'u
reikovy va'e. Tyrã pa SENHOR Nhe'ẽ ivai vi
nhandevy? Po ramigua ae 'rã teve ojapo?
— he'i okuapy.
SENHOR ombovai:
— Tá, teko porã rupi ikuai va'e pe ma
xeayvu ojapo porã 'rã.
8 Ha'e rã xevygua kuery ma kue'i teri xere
opu'ã okuapy xerovaigua rami. Ha'e rami
vy pendea rupi oaxa rive'i ovy va'e gui
peipe'a 'rã ijao, i-capa voi, pendere opu'ã
aguã re onhembopy'a e'ỹ teĩ.
9 Xevygua kunhague gui voi peipe'a ngoo py
ovy'a aguã va'ekue. Imemby kuery gui voi
peipe'a mba'emo porã raka'e rã peve guarã
ame'ẽ aguã va'ekue.
10 Pepu'ã ma ha'vy, tapeopa, mba'eta
peĩague py nda'evei pepytu'uve aguã.
Tapeo, mba'eta penhemongy'apaague
ojapo penemokanhymba aguã rami,
penemokanhya 'rãe.
11 Ha'e gui penembyte xapy'a rei oiko 'rã
yvytu rami rive ijapu vy aipoe'i va'e:
"Xee ma vinho ha'e nga'ua rupigua rive
amombe'u va'e", he'i. Ha'e va'e rive 'rã
ha'eve peẽ kuery pegua profeta oiko aguã.

Israel kuery okuave'i va'e SENHOR omono'õ ju aguã re ijayvuague

12 — Ha'e gui peẽ Jacó regua kuery ma xee
romono'õmba ju 'rã. Amboatypa 'rã Israel
kuery okuave'i va'e. Joa py meme 'rã romoĩ,
vexa'i kuery ma kora py, e'ỹ vy nhuũndy
mbyte py ikuai va'e rami. Ha'e ramo heta
ete ju ikuai vy onhendu ratã rei 'rã okuapy.
13 Ha'e kuery renonde rupi peteĩ oo 'rã tape
apoarã. Ha'e ramo ha'e kuery oẽmba 'rã,
okẽ rupi oike ha'e oẽ ju 'rã jogueravy. Ha'e
kuery renonde rupi oo 'rã Huvixave ae. Tá,
SENHOR ae 'rã oo ha'e kuery renonde rupi
— he'i.

3

Huvixa, sacerdote ha'e profeta kuery rovai ijayvuague

1 Ha'e gui xee aipoa'e:
— Peẽ Jacó akã ha'e Israel kuery ruvixa
pendekuai va'e, pendu ke aỹ. Peẽ kuery e'ỹ
teve ha'evea rami joguerekoarã penemoin-
goa pyre?
2 Mba'eta peẽ kuery ma ndaperovy'ai 'rã
iporã va'e, ha'e rã mba'emo vai rive pejou
porã. Ha'e rami vy peipiropa 'rã heta va'e
kuery, ho'o voi pemboi 'rã ikãgue gui.
3 Ha'e rami vy pe'u 'rã xevygua kuery
ro'okue, ipire pemboipa 'rã, ha'e ikãgue ma
pemopẽmba rive 'rã. Ha'e vy pembo'ipa 'rã
ho'okue oja py, oja ixã va'e pyguarã guive.
4 Ha'e rami rire SENHOR pe pejapukai ramo
noendui 'rã pendeayvua. Ha'e rami 'rãgue
py ha'e va'e jave peẽ kuery pe ndojexa
ukavei 'rã, ha'eve e'ỹa rami pendekuai
ramo.
5 Ha'e gui profeta ramigua kuery xeretarã
kuery oguerojejavy ramo po rami SENHOR
ijayvu avi ha'e kuery re.

— Peẽ kuery ma pe'u va'erã ome'ẽa ja
"Ha'evepa rei 'rã" peje. Ha'e rã pe'u va'erã
nome'ẽi va'e kuery pe ma "Ou 'rã pendere
opu'ã va'erã" peje.
6 Ha'e nunga rupi peẽ kuery áry ou 'rã pytũ
mba'eve ndapexavei aguã, oiko 'rã pytũ reia
mba'eve penemba'ekuaa e'ỹ aguã. Profeta
kuery pe ma kuaray oike xapy'a 'rã, ha'e
kuery pe ara py teĩ pytũmba 'rã.
7 Ha'e ramo mba'emo oexa va'ety kuery
oxĩmba 'rã, imba'ekuaa va'e kuery
ndoikuaavei rei 'rã. Tá, ha'e kuery ojoko 'rã
ojuru, Nhanderuete mba'eve py nombovai
ramo — he'i.
8 Ha'e rã xere ma SENHOR Nhe'ẽ po'akaa
anho oĩ. Ha'e rami vy xere oĩ ha'evea rami
ajoguereko aguã ha'e xembaraeterã, Jacó
kuery pe amombe'u porã aguã heko vaia,
ha'e Israel kuery ojejavya.
9 Peẽ Jacó akã ha'e Israel kuery ruvixa
peiko va'e, pendu ke aỹ, mba'eta ha'eve'ỹa
rami pejoguereko, ha'e ha'evea ramigua pe
"Nda'evei va'e" peje.
10 Peẽ kuery ma tuguy pemoẽa rupi rive
pejapove oorã Sião tetã re, mba'emo vai
rupi anho pejapo Jerusalém re.
11 Ha'e pygua huvixa pendekuai va'e ma
peráta pejopy vy rive 'rã peikuaa pota
mba'emo re, sacerdote kuery ma nhombo'e
'rã mba'emo ojouxe vy rive, ha'e profeta
kuery ma peráta re rive 'rã imba'ekuaa.
Ha'e rami teĩ SENHOR re pejeroviaa rupi
merami pendeayvu vy "Nhanembyte e'ỹ
teve SENHOR oĩ? Ha'e ramo nhandere
ndoui 'rã mba'emo vai", peje rive 'rã.
12 Ha'e nunga rupi pendekáuxa Sião tetã
ombovaipaa 'rã mba'etyrã yvy oikaraĩa
rami, Jerusalém opyta 'rã mba'emo ra'ykue
aty rive. Yvyty templo oĩa voi opyta 'rã
yvy'ã'i jaipa va'e rive.

4

Isaías 2.1-4

1 Ha'e rami teĩ opaa ára py ma yvyty
SENHOR pegua oo oĩa va'e ombo'yvateve 'rã
yvyty ha'e yvy'ã ikuai va'e áry. Ha'e ramo
yvy regua kuery oje'oi 'rã ha'e katy.
2 Heta va'e regua kuery oo vy aipoe'i 'rã
joupe-upe: "Peju ke, jaje'oi SENHOR pegua
yvyty re, Jacó kuery Ruete pegua oo oĩa
katy. Ha'e ramo nhanembo'e 'rã oikoa
re, ha'e va'e rupi nhande kuery voi nhan-
dekuai aguã", he'i 'rã okuapy. Mba'eta Sião
gui ma oikuaa ukaa 'rã lei, Jerusalém gui
onhendu 'rã SENHOR ayvu.
3 Ha'e gui ma SENHOR oikuaa pota 'rã yvy
regua mbovy e'ỹ ikuai va'e re, omo'arandu
'rã yvy regua ipo'akave va'e ha'e mom-
byrya rupigua. Ha'e ramo ha'e kuery
kyxe gui ojapo 'rã yvy karaĩarã, ha'e hu'y
guaxu gui ojapo 'rã kyxe yvyra rakã ayaarã.
Mba'eta yvy regua kuery ndoguerojerovi-
avei 'rã kyxe, neĩ joe opu'ã aguã voi
ndoikuaavei ma 'rã.
4 Ha'e rami 'rãgue py peteĩ-teĩ oguapy
'rã okuapy omba'e uva rembypy, e'ỹ vy
figo'y guy rupi, mba'eta ndoikovei 'rã
imondyiarã, SENHOR ixondaro reta va'e
ojuru py ae ijayvu rire.
5 Yvy regua kuery ma nguuete ramigua rery
rupi peteĩ-teĩ ikuai. Ha'e rã nhande ma
SENHOR Nhanderuete rery rupi 'rã nhan-
dekuai, raka'e rã peve.
6 Ha'e gui SENHOR aipoe'i:
— Ha'e va'e ára ma arupa 'rã oguata
vaikue'i va'e kuery, amono'õmba avi 'rã
ambopagaa rupi araa uka va'ekue.
7 Oguata vaikue'i va'e amoingo 'rã peteĩ
regua okuave va'e, ha'e mombyry ogueraa
pyre ma amoingo 'rã ipo'akave va'e. Ha'e
rami vy ha'e kuery re apena 'rã Sião yvyty
áry, aỹ guive raka'e rã peve.
8 Ha'e gui ndee torre vexa'i kuery rarõaty,
Sião yvyty, tá, ndea py 'rã ou jypy guare
rami ipo'aka va'erã, Jerusalém pygua ae
ipo'aka ju aguã.
9 Ha'e gui aỹ ma, mba'e re tu ha'e rami ete
peneraxẽ? Noĩ teve penderuvixave? Pen-
emongeta va'ety okanhy ae teve? Pendere
teve imemby raxy va'e rami haxy va'e ou?
10 Peẽ Sião pygua kuery, aỹ pejexavai reve
penhea'ã peiny imemby raxy va'e rami,
mba'eta aỹ peo 'rã peneretã gui hovai rupi
rive pendekuai aguã. Babilônia tetã peve
'rã peo. Ha'e rami teĩ penemondoukaa
ju 'rã ha'e gui, mba'eta ha'e gui SENHOR
pendereraa jepe 'rã penderovaigua kuery
po gui.
11 Aỹ ma heta ete ikuai yvy regua kuery
pendere opu'ã okuapy va'e. Ha'e kuery
aipoe'i: "Sião tetã tomongy'apaa, nhan-
derexa py ae tajaexa jaipota va'e, ha'e
pygua kuery re oiko rã", he'i okuapy.
12 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ndoikuaai
SENHOR opy'a re oguereko va'e, ndoikuaai

onhembopy'aague mba'emo aju jokuaa
ojykya aguã py rami omono'õmba aguã.
13 Ha'e nunga rupi Sião pygua kuery, pepu'ã
ke ha'e pejyky. Ha'e rami aguã ame'ẽ pen-
derakuarã ferro guigua, ha'e penepoapẽrã
overa va'e guigua. Ha'e ramo heta 'rã
pejyky yvy regua kuery.* Ha'e rã ha'e
kuery oguereko va'ekue ma pemboaxapa
'rã SENHOR pe, imba'e rei-reikue peme'ẽ 'rã
SENHOR yvy jave re ipo'aka va'e pe.

5

1 Ha'e nunga rupi aỹ pemboatypa ke pen-
dea pygua xondaro kuery. Mba'eta nhan-
dejokoa 'rã okuapy, ha'e yvyra py oinupã
'rã Israel kuery rerekoa rova rupi.

Huvixaverã SENHOR ombou rã itui'i ha'e ipo'aka aguã re ijayvuague

2 Ha'e gui ndee Belém tekoa Efrata 'epy
va'e, ndee ma kyrĩ'i ete Judá regua ikuai
aguã teĩ ndegui ae 'rã ou xevygua Israel
kuery re opena va'erã. Ha'e va'e ma yma
guive ijypy va'e, ijypy ete ára guive.*
3 Ha'e rami teĩ ha'e va'e kuery SENHOR
omboaxa 'rã ranhe, imemby raxy va'e
oikuavã'ia ára peve. Ha'e va'e jave py
ma tyvy kuery mboae ojevypa ju 'rã Israel
kuery ikuaia py.
4 Ha'e gui guetarã kuery re opena va'e
oĩ atã vy SENHOR po'akaa rupi 'rã opena
oikovy, SENHOR nguuete rery iporã ete va'e
rupi. Ha'e ramo ha'e kuery ikuai porã 'rã,
mba'eta ha'e jave py huvixa pe "Yvate ete
va'e" 'ea 'rã yvy apy peve.
5 Ha'e ae 'rã oiko nhanemoingo porãarã.

Ha'e gui Assíria pygua kuery ma
nhandeyvy re ou vy huvixa ro ikuai va'e
rupi oaxa jogueravy ramo nhande kuery
va'e regua opu'ã 'rã ha'e kuery rovai, sete
joe opena va'e ha'e irundy meme avakue
rerekoa 'rã opu'ã.
6 Ha'e va'e kuery ma kyxe py ombovaipa
'rã Assíria ha'e Ninrode yvy, ha'e kuery
ropy ae. Ha'e rami py nhandereraa jepe
'rã Assíria pygua kuery gui, ha'e kuery
nhandeyvy re ou vy nhanderekoa re opyrõ
ramo.

7 Ha'e gui Jacó regua rembyrekue ma yvy
regua kuery mbyte rupi 'rã ikuai SENHOR
guigua yxapy rami, jai rogue áry oky rayvi
ho'a va'e rami guive, mba'eta ha'e nunga
ma avakue re'ỹ oarõ va'e, avakue ra'y kuery
re'ỹ ojeko va'e.
8 Ha'e rami vy Jacó regua kuery rembyrekue
ma amboae regua kuery mbyte rupi ikuai
'rã mymba kuery ka'aguy regua mbyte rupi
guary oiko va'e rami. Yvy regua kuery
ikuaia rupi ikuai 'rã vexa'i kuery ikuaia rupi
guary ra'y oiko va'e rami, mba'eta guary
oaxaa rupi joe opyrõ reve omboa'ypa 'rã,
heraa jepearã ndoikoi rã guive.

9 Ha'e rami ae avi ndepo'aka 'rã
nderovaigua kuery re. Ha'e ramo ha'e
kuery omokanhymbaa 'rã.
10 SENHOR aipoe'i:

— Ha'e va'e ára ma penembyte gui
aipe'apa 'rã penerymba kavaju kuery, ha'e
ambovaipa 'rã penerenda karóxa joe opu'ãa
pygua.†
11 Pendeyvy re ambovaipa 'rã tetã ikuai
va'e, ha'e aitypa 'rã oo ikorapa va'e pejapo
va'ekue.
12 Pendepo gui aipe'apa 'rã mba'evykya,
ndapejouvei ma 'rã imba'ekuaa va'erã.
13 Peẽ kuery mbyte gui aipe'a 'rã mba'emo
ra'angaa pejapo va'ekue, ha'e ita pembo-
jerovia aguã pemopu'ã va'ekue. Ha'e rami
rire ndapejero'avei 'rã pendepo py ae pe-
japo va'ekue renonde.
14 Penembyte gui aipe'apa 'rã ta'angaarã
yvyra pemopu'ã va'ekue, ha'e ambovaipa
'rã peneretã ikuai va'e.
15 Ha'e gui ajou vai ha'e xepoxya rupi am-
bopaga 'rã yvy regua xenhe'ẽ rendu e'ỹ
va'ekue.

6

Ojeupegua kuery re oikuaa pota aguã re Nhanderuete ijayvuague

1 Pendu ke aỹ SENHOR ayvu. Aipoe'i:

* 4:13 Ha'e jave py ma mba'emo ra'yĩ ha'e kuery ojyky 'rã vaka opyrõa rupi. Ha'e gui apy ma Jerusalém pygua kuery pe Nhanderuete ijayvu guymba pe rami, yvy regua kuery ombopaga aguã. * 5:2 Belém tekoa ma huvixa Davi itui'iague (Rute 1.2; 1 Samuel 17.12). Ha'e nunga rupi Belém pe "Davi rekoague" 'ea (Lucas 2.4). Ha'e gui kova'e ayvu rupi vy Jesus voi itui'i raka'e Belém py (Mateus 2.3-6). † 5:10 Ha'e kuery ma joe opu'ã aguã anho oguereko va'ekue kavaju. * 6:1 Apy ma Nhanderuete ojeupegua kuery oenoĩ guenonde ojexa uka aguã, ha'e kuery omboayvu aguã. Ha'e gui yvyty ha'e yvy'ã ikuai va'e oenoĩ avi henduarã rami.

— Pepu'ã ke, yvyty ikuai va'e renonde
pemombe'u pendereko, yvy'ã ikuai va'e
oendu aguã pendeayvua.*
2 Ha'e peẽ yvyty pendekuai va'e voi ke
pendu SENHOR oikuaa va'e omombe'u
rã, ha'e peẽ yvy yta ymagua peiko va'e
reve. Mba'eta SENHOR oguereko ojeupegua
kuery regua omombe'u va'erã, Israel kuery
omboayvu aguã.

3 — Ha'e gui xevygua kuery, mba'e tu
ajapo pendere? Mba'e nunga py tu rom-
bovoyi? Xembovai na!
4 Mba'eta Egito yvy gui roguenoẽ va'ekue,
escravo pendekuaiague gui roepy vy. Ha'e
gui penerenonderã amondouka raka'e
Moisés, Arão ha'e Miriã.
5 Xevygua kuery, penema'endu'a ke aỹ
Moabe pygua huvixa Balaque penemom-
baxeague re, ha'e ixupe Beor ra'y Balaão
ombovaiague re. Penema'endu'a avi Sitim
guive Gilgal peve pendere oiko va'ekue re,
peikuaa aguã SENHOR ha'evea rami meme
pendererekoague — he'i.

6 Ha'e gui SENHOR pe ajexa ukaxe vy
mba'e nunga 'rã tu aru, xerenapy'ã re aĩ
aguã Nhanderuete yvate ete va'e renonde?
Henonde aju vy mba'emo aapy reve ame'ẽ
va'erã teve 'rã aru? Vaka ra'y peteĩ ma'etỹ
va'e aru 'rã teve?
7 SENHOR oguerovy'a 'rã teve mbovy e'ỹ
vexa'i, ha'e e'ỹ vy dez mil yakã'i azeite anho
tynyẽ va'e? Xereko vaiague re ame'ẽ 'rã
teve xera'y peteĩ'i va'ekue, xerete guigua
ae'i teve ame'ẽ 'rã xepy'a guive ajejavyague
rekovia?
8 Any avakue, mba'eta pendevy pe SENHOR
omombe'u ae ma iporã va'e oipota va'e.
Ha'e va'e ma ha'evea rami pejoguereko
aguã, penhomboaxya rupi pejoayvu aguã,
ha'e Penderuete reve penhemboyvate reia
rupi e'ỹ peiko aguã.

*Ha'eve'*ỹa rami joguerekoa kuery om-
bopaga aguã re Nhanderuete ijayvuague

9 Ha'e gui SENHOR oenoĩ 'rã tetã pygua
kuery. Ha'e ramo hi'arandu va'e kuery ma
hery oendu vy ojererokyjea rupi 'rã ikuai.
Ha'e gui ma SENHOR aipoe'i:

— Yvy regua kuery, pendu ke
penerenoĩa.
10 Heko vai va'e ro py oĩ teri teve jokorea rupi
ojou va'ekue, ha'e mba'emo ryru jokore
aguã va'e?
11 Xee amboeko porã 'rã teve mba'emo ope-
jaa ha'eve'ỹ ramigua peiporu rã, e'ỹ vy
poyia jokore aguã regua hyru gui penoẽ rã?
12 Mba'eta tetã py oguerekopa rei va'e kuery
jojukaa rupi anho ikuai, ha'e pygua kuery
ha'e javi ijapu va'e meme, nhombotavya
rupi anho ae 'rã ijayvu.
13 Ha'e rami rã xee rombojexavai 'rã, peje-
javya káuxa aipe'apa 'rã pendegui.
14 Ha'e ramo mba'emo pe'u teĩ napenhandui
'rã, penderye py pendu riae 'rã penenhem-
byayia. Penemba'e rei-rei pemoĩ porãmba
teĩ ndapejouvei 'rã. Ha'e rã mba'emo pejou
nho va'e ma xee amboaxa 'rã kyxe revegua
pe.
15 Mba'emo penhotỹ teĩ napemono'õi 'rã.
Azeitona reumbiri teĩ azeite ndaperekoi 'rã
pendejee peikyty va'erã. Uva voi peumbiri
teĩ ndapey'ui 'rã vinho.
16 Mba'eta huvixa Onri ojapo uka va'ekue
rupi rive pendekuai, Acabe ro pygua kuery
ikuaiague ha'e nhomongetaa rami guive.†
Ha'e nunga rupi xee romokanhymba 'rã.
Peneretã ikuai va'e ajapo 'rã ojojai rei pyrã.
Ha'e rami vy ajapo 'rã yvy regua kuery
pendejou vai aguã rami.

7

Israel kuery opa marã ikuaia re ijayvuague

1 Nda'evei ete 'rã xevy, mba'eta
xee ma kuaray puku jave mba'emo'a
omono'õmbaague rupi ndojouvei va'e rami
aiko, ha'e rami e'ỹ vy uva omono'õmbaa
ma rire ivaikue anho ojou va'e rami avi,
mba'eta nda'ipovei ma hi'a oipyte pyrã, neĩ
figo jypygua ja'uxe vai va'e nunga voi.
2 Mba'eta yvy gui okanhymba ma porayvu
va'ekue. Avakue ikuai va'e regua peteĩve
jipoi heko porã va'erã. Pavẽ rei oma'ẽ mbe-
gue 'rã okuapy jouguy omoẽ aguã. Peteĩ-
teĩ ma kya py rami guyvy kuery ae ombo'aa
rupi 'rã ikuai.
3 Ha'e kuery opo py ojapo 'rã mba'emo
vai anho, onhea'ã 'rã guive ojapo ete
peve. Huvixa ma nhombopagaxea rupi
anho oiko, joe oikuaa pota va'e kuery ma
peráta re anho ojapo, yvatekueve ma ijayvu
'rã okuapy opy'a py ojapo vaixea oĩ va'e

† 6:16 Huvixave Onri ha'e Acabe ma pavẽ gui heko vaive va'e (1 Reis 16.25, 30).

re. Ha'e rami vy peteĩ rami ete 'rã ikuai
mba'emo vai apoa rupi.
4 Ha'e kuery va'e regua heko porãve va'e ma
juu rami nhomoingo axy va'e, ha'evevea
ramive merami ikuai va'e ma juuty gui
nda'eveive va'e. Ha'e nunga rupi ovaẽ
ma ára peneretã rarõa kuery omombe'u
va'ekue, pejexavai aguã ára ae. Ovaẽ ma
ha'e kuery ndoikuaavei rei aguã.
5 Pejerovia eme peneirũ re, pejerovia eme
peneirũ kuery re. Pejoko ke pendejuru pen-
depexo re ojero'a va'e pe eteve voi mba'eve
pemombe'u e'ỹ aguã.
6 Mba'eta ta'y kuery ndoayvuvei 'rã nguu
kuery, tajy kuery voi opu'ã 'rã oxy kuery
rovai, ipi'a ra'yxy kuery voi ome xy kuery
rovai 'rã opu'ã. Ha'e rami vy peteĩ-teĩ
rovaigua kuery ma ngoo pygua ae 'rã
ikuai.*
7 Ha'e rã xee ma ama'ẽ tema 'rã SENHOR
re, arõ 'rã Nhanderuete xereraa jepea. Ha'e
ramo Xeruete oendu 'rã xeayvua.

Israel kuery omboaxy aguã re SENHOR ijayvuague

8 Ha'e gui xerovaigua kuery, pevy'a rei
eme xere. Xee ha'a rire teĩ apu'ã ju 'rã. Pytũ
rupi aiko teĩ SENHOR omoexakã 'rã aikoa'i
rupi.
9 SENHOR pe ajejavy rire ajexavai 'rã ipoxya
gui, teĩ xereko re oikuaa pota vy xem-
boeko porã peve'i. Ha'e rami vy xerenoẽ
ju 'rã guexakãa py, ha'e ramo xee aexa 'rã
ha'evea rami xererekoa.
10 Ha'e nunga xerovaigua okuapy oexa vy
oendu 'rã oxĩmbaa, xevy pe "Mamo tu SEN-
HOR Nderuete oĩ?" he'i rire. Ha'e nunga
oiko rã aexa 'rã xerexa py ae, tape rupi yapo
oĩ va'e rami opyrõa ramo.
11 Ha'e gui peneretã kora omoatyrõa
jevya ára py penembotuvixave 'rã.
12 Ha'e va'e ára ma pendea py jogueru 'rã
Assíria guive Egito peve ikuai va'ekue, ha'e
Egito tetã guive Eufrates yakã peve, ye'ẽ
guive ye'ẽ mboae peve, ha'e yvyty oĩa guive
yvyty mboae peve ikuai va'ekue.
13 Ha'e rami teĩ pendeyvy ombovaipaa 'rã
ha'e py ikuai va'e káuxa, ojapo vai rei rire.
14 Epena ke ndevygua kuery re nde-
popoka py. Ha'e kuery ma nerymba rami
ikuai. Ha'e kuery ae'i ikuai yvyraty reia
rupi, yvy porã reia mbyte. Tove yma guare
rami tokaru okuapy Basã ha'e Gileade yvy
rupi.
15 — Ha'e ramo peẽ kuery pe xee aexa uka
'rã mba'emo porã, Egito yvy gui roguenoẽ
jave guare rami — he'i.
16 Yvy regua kuery ha'e nunga oexa vy
oxĩmba 'rã okuapy ipo'akaa gui. Ojuru
ojoko 'rã opo py, ijapyxa voi opyta 'rã
oendu ve'ỹ va'e.
17 Mboi rami oere 'rã nhoguenoiny yvy ku'i.
Mboi minha yvy rupi otyryry vy onhemi-
ague gui oryryipa reve oẽ va'e rami avi ha'e
kuery voi oryryipa reve 'rã ojexa uka SEN-
HOR Nhanderuete renonde, ixugui okyje
vaipa reve.
18 Oreruete, mava'e tu oiko ndee rami
ete? Ndee ma remboguepa 'rã orereko
vaiague, nderexaraipa 'rã guive ndevygua
kuery rokuave va'e orereko vaiague re.
Mba'eta SENHOR nhomboaxyxe vai va'e vy
riae e'ỹ 'rã oĩ ivaia.
19 Ha'e rami vy nhanemboaxy ju 'rã, opy-
rõmba 'rã nhandereko vaiague re, jaje-
javyague omombopa 'rã ye'ẽ typyvea py.
20 Ha'e ramo Jacó kuery pe oexa uka 'rã
anhetẽ rupi oikoa, Abraão kuery pe oexa
uka 'rã omboaxya, yma guive nhaneramoĩ
kuery pe ouraague rami vy.

* 7:6 Mateus 10.35, Lucas 12.53

Naum ayvu oĩa
Naum ayvu oĩa

Profeta Naum oiko jave ma Assíria pygua kuery omongyje rei okuapy Judá kuery. Ha'e kuery ma nhomboaxy va'e'ỹ ha'e ipo'akapave va'e ikuai, oitypaxe guive Judá kuery. Mava'e 'rã tu ojoko Judá kuery omomba e'ỹ aguã? Naum ombovai: "Senhor Nhanderuete ma nda'evei etea ha'e opoxya oexa uka va'e. Opoxya rupi nhombopaga 'rã opa mba'e py. Ngovaigua kuery pe Senhor ipoxy vy ombopaga 'rã ija'e e'ỹ va'e. ... Senhor ipoxy rã mava'e 'rã tu ogueropo'aka kuaa? Mava'e tu oikoveve 'rã opoxy etea oexa uka va'e renonde? Mba'eta ipoxya ma tata rami 'rã ou, itaova ikuai va'e omboa'ypa 'rã guive" (1.2,6).

Ha'e rã Nhanderuete pegua kuery pe ma aipoe'i: "Senhor ma poroayvu va'e. Jajexavaia ára ma nhanhemi aguã oiko, mba'eta oikuaa hexe onhemi va'e kuery ha'e javi", he'i (1.7). Ha'e nunga rupi mba'emo oiko teĩ jarovy'a 'rã Nhanderuete nhandere openaa.

Nhanderuete poxya ha'e nhomboaxya re ijayvua

1 Nínive tetã pygua kuery rovai ayvu oĩa.*
Kova'e kuaxia para re oĩ Elcos pygua Naum
pe oexa uka pyre.
2 Senhor Nhanderuete ma nda'evei etea
ha'e opoxya oexa uka va'e. Opoxya rupi
nhombopaga 'rã opa mba'e py. Ngovaigua
kuery pe Senhor ipoxy vy ombopaga 'rã
ija'e e'ỹ va'e.
3 Senhor ma nda'ivai ma rei 'rã va'eri
ipo'akapa va'e vy nomboeko porãi 'rã heko
vai va'e. Yvytu jere ha'e yvytu atãa rupi
Senhor oguata va'e, ha'e arai re opyrõ 'rã
yvy ku'i rupi rami.
4 Ye'ẽ pe ijayvu vy omboypa, yakã ikuai va'e
voi omboypa kuaa va'e. Ha'e ramo Basã
ha'e Carmelo yvy rupi ipirupa. Líbano yvy
re yvoty ikuai va'e voi ixorĩmba 'rã.
5 Henonde ma yvyty ikuai va'e oryryipa,
yvy'ã ikuai va'e voi okanhymba. Henonde
rupi yvy opu'ã 'rã ho'amy, yvy ha'e javi,
ha'e yvy re ikuai va'e voi.
6 Senhor ipoxy rã mava'e 'rã tu
ogueropo'aka kuaa? Mava'e tu oikoveve 'rã
opoxy etea oexa uka va'e renonde? Mba'eta
ipoxya ma tata rami 'rã ou, itaova ikuai va'e
omboa'ypa 'rã guive.
7 Senhor ma poroayvu va'e. Jajexavaia ára
ma nhanhemi aguã oiko, mba'eta oikuaa
hexe onhemi va'e kuery ha'e javi.
8 Ha'e rã Nínive tetã ma Senhor omomba
vyvoi 'rã, yy tuvixa va'e oua rami. Ngo-
vaigua kuery oakykue monha 'rã pytũ rupi.
9 Mba'exa tu penhembopy'a pekuapy Sen-
hor rovai? Ha'e ae 'rã penemomba vyvoi.
Penembojexavaiarã ou vy peteĩgue'i pyve
penemokanhymba 'rã.
10 Mba'eta peẽ kuery ma juuty mbyte py
penhemimba, ha'e oka'u va'e rami vinho
pendejee penhoẽmba teĩ penemokan-
hymba 'rã mba'emo pirekue okaia rami.

11 Nínive tetã pygua kuery, pendea gui
peteĩ oo Senhor rovai onhembopy'a va'e,
ha'eve'ỹa rami nhomongeta va'e.
12 Po rami Senhor ijayvu:

— Penembaraete ha'e pendereta teĩ pen-
emombaa 'rã. Ha'e rami vy pekanhymba
'rã. Xee ae 'rã rombojexavai, ha'e gui ma
norombojexavaivei 'rã.
13 Ha'e gui peẽ Judá kuery, pende'áry
gui ma amopẽmba 'rã ha'e kuery canga
omoĩ va'ekue. Amondopa 'rã ixã pende-
jokuaague.
14 Ha'e rã peẽ Assíria pygua kuery, Senhor
ijayvuague rami vy nda'ipoavei 'rã pen-
eramymino kuery penderery rupi oenoĩ
mbyrã. Penderuete ramigua kuery pegua
oo gui ma amomba 'rã ta'angaa ikuai va'e,
mba'emo ryku guigua guive. Pendereko vai
ramo ajapo 'rã yvykua py penenhonoa aguã
rami. — he'i.

15 Ne'exa, yvyty áry rupi ou oiny ayvu
porã mombe'ua, pendekuai porã aguã
regua omombe'u va'erã. Ha'e nunga rupi
Judá kuery, pejapo ju ngaru, ha'e pejapo
penhemboayvuague, mba'eta pendea py
avakue heko vai va'e ndouvei ma 'rã. Ha'e
va'e kuery ma omokanhymbaa ae ma.

* 1:1 Nínive tetã ma Assíria yvy regua tuvixave va'e. Ha'e katy Nhanderuete omondouka Jonas ojeko rerova aguã regua omombe'u aguã. Ha'e kuery ojeko rerova va'eri ha'ekue rami ae ikuai, nanhomboaxyi vy amboae regua omokanhymbaa rupi.

2

Nínive tetã ojokoa vy ipo'akaa ete aguã re ijayvuague

1 Nínive tetã pygua kuery, ou ma oiny
penemokanhyarã. Penhangareko oo iko-
rapa va'e re, pearõ tape, pemombaraete
pendekupe, pemono'õmba pendexondaro
kuery teĩ.*
2 (Ha'e rami avi SENHOR omoĩmba ju 'rã Jacó
kuery po'akaa, Israel kuery po'akaa omoĩ
ju 'rãa rami ae avi, imba'e rei-rei oguereko
va'ekue oipe'apaa ha'e uva'y ikuai va'ekue
ombovaipaa rire teĩ.)
3 Nínive pygua kuery va'e regua im-
baraetekueve ma oguereko hu'y jokoa pytã
va'e, avakue ipy'a guaxukueve ma pytã va'e
py 'rã onhemonde, karóxa oguereko katupa
ára py aço oĩ va'e overapa, hu'y guaxu voi
overa rei va'e.
4 Tape ikuai va'e rupi karóxa oaxa-axa va'e
ma oo atã, ha'e tetã mbyte rupi joaxa-axa
'rã inhakuã reve. Tataendy rami 'rã onha,
overa va'e rami.
5 Ha'e pygua yvatekueve oenoĩ ukapaa
va'eri ha'e kuery onhepyxangapa 'rã ouvy
tape rupi. Tetã kora yvýry ovaẽ aguã
ojapura jogueravy teĩ nhovaexĩ 'rã ngo-
vaigua kuery ojerovia rei ha'e hembi-
porupa va'e reve.
6 Yakã jokoa ikuai va'e oipe'aa rã ombovaipa
huvixa ro.
7 Nínive tetã ma huvixa kunha rami opyta
va'ekue ri ijayvuague rami vy ixugui
oipe'apaa mba'emo, ha'e pygua kuery
escravo-rã ogueraapaa guive. Ha'e ramo
hembiguai kunhataĩgue apykaxu rami
ojae'o okuapy opexo re oipete-pete reve.
8 Nínive tetã ma oiko ypy guive yy omboty
pyre rami ae tema oĩ va'ekue ri aỹ ma okan-
hymba ma ovy. Ojapukai reve "Pepyta!
Pepyta!" 'ea teĩ mava'eve ndojevyai.
9 Ha'e gui "Peipe'a na prata ha'e ouro oĩ
va'e, mba'eta mba'emo omoĩ porã mbyre
ndogueraapaai teri. Oĩ reta teri opa mba'e
oipotapy", 'ea.
10 Ha'e gui ma "Aikore! Mba'eve noĩvei
ma, ivaipa va'e anho, ombovaipaa ma!"
'ea. Ha'e rami vy ha'e kuery py'a hykupa,
henapy'ã ryryipa rei guive, pavẽ ryepy
rupi ojexavaia anho oendu, ha'e javi rova
xiĩguepa rei guive.
11 Mamo tu oĩ aỹ guary kuery kua ha'e
ta'y'i kuery okaruaty? Mba'eta ha'e
va'e rupi guary oiko-ikoaty, guary kunha
ta'y'i reve mava'eve omondyi e'ỹ re oiko
va'ekue.†
12 Guary ojuka reta va'ekue gua'y kue'iry
ho'u va'erã, guaĩ py ojuka va'ekue guary
kunha pe omboja'o va'erã. Itakua oĩaty
omonyẽmba va'ekue ojuka va'ekue-'ekue
re'õgue, xo'o anho ikua rupi oĩ va'ekue.
13 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:
— Ne'exa, xee ma nderovai aiko. Ha'e
rami vy aapypa 'rã ndekaróxa hataxĩ reta
reve, kyxe py ajuka ukapa 'rã ndera'y
kue'iry, ha'e ndeyvy gui aipe'a ukapa 'rã
nerembia. Ha'e ramo noenduavei ma 'rã
ndeayvu reraa kuery — he'i.

3

Nínive tetã ombovaipaa aguã re ijayvuague

1 Nda'evei ete 'rã tetã jouguy moẽa anho
ikuaia va'e pe. Ijapua ha'e mondaa tynyẽ
va'e, ha'e mba'emo oipe'aague oĩ riaea!
2 Pendu ke: vaka pi revovo, karóxa ruéra
ryapu, kavaju ou nhendua, ha'e karóxa
oaxa nhendu va'e.
3 Ne'exa, kavaju árygua kuery ogueronha
atã, kyxe hexakãmba, hu'y guaxu over-
apa, oikutu pyre heta ikuai, manogueaty,
manogue opa e'ỹ va'e. Omanogue ikuai va'e
re onhepyxangapaa rive.
4 Ha'e nunga ha'e javi ma kunha tavy reia
iporã va'e káuxa. Ha'e va'e ma mba'evyky
ja avi. Ovende amboae regua otavya py, oo
pygua kuery ovende avi omba'evykya py.*
5 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:
— Ne'exa, xee aiko nderovai. Aupi 'rã
ndetupyja hapy gui nderova áry peve. Ha'e
rami vy amboae regua kuery pe aexa uka
'rã ndepire reia, ha'e tetã ikuai va'e pe aexa
uka 'rã rexĩa.
6 Nde'áry amombo 'rã ha'eve'ỹ va'e, rombo-
jaru rei 'rã, ha'e roeja 'rã pavẽ rembiexarã.
7 Ha'e ramo nderexaa kuery onhamba 'rã
ndegui. Ha'e vy aipoe'i 'rã: "Nínive tetã
ivaipa ma. Mava'e tu omboaxy 'rã? Magui
tu ajou 'rã heronhemboaxyarã?" he'i 'rã.

* 2:1 Apy ma Nhanderuete omombe'u uka ma voi Nínive tetã re hovaigua kuery opu'ã okuapy 'rãa. † 2:11 Nínive tetã pygua huvixa kuery pe ma "Guary kuery" 'ea raka'e. * 3:4 Nínive tetã pe ae "Kunha tavy reia" he'i profeta.

8 Nínive tetã, ndee teve Nô-Amom gui
ha'eveve va'e? Mba'eta ha'e va'e tetã ma
Nilo yakã ha'e yy omboty pyre mbyte py oĩ
va'ekue. Jovaive rupi yy oĩ. Ha'e rami vy
tetã kora 'rãgue py ye'ẽ oĩ va'ekue hovaigua
jokoarã.†
9 Etiópia ha'e Egito yvy pygua opa mba'e
py oipytyvõ aguã rami ikuai va'ekue. Pute
ha'e Líbia yvy pygua voi ipytyvõarã ikuai
avi va'ekue.
10 Ha'e rami teĩ ogueraapaa raka'e escravo-
rã. Ta'y kuery voi ojukapa tape ojerea ikuai
va'e rupi. Yvatekueve re oexaa okuapy
xortea, ha'e ipo'akakueve voi ombo'apaa
corrente py ojokua reve.

11 Ha'e rami ae avi Nínive tetã, ndee voi
neakanhy vy renhemi 'rã. Ndee reka avi 'rã
nderovaigua kuery gui renhemi aguã.
12 Ndea py oo ikorapa va'e ha'e javi ma ára
pyau jave figo'a rami rive opyta. Mba'eta
ombovavaa ramo rive ho'apa 'rã hi'uxea
kuery juru py.
13 Ne'exa, ndea py xondaro kuery ikuai va'e
ma kunhague rami meme opyta. Ndeyvy
rupi tetã kora rokẽ ikuai va'e ojepe'apa 'rã
nderovaigua kuery oikepa aguã, okẽ jokoa
okaipa rire.

14 Penoẽ yy peneretã ojokoa jave guarã,
pemombaraeteve pendero ikorapa va'e.
Tapeo yapo py, pepyrõ yapo hapomo rei re,
yvy jykue ombojo'aague pemoatyrõ aguã.
15 Ha'e rami teĩ penemombaa 'rã tata py,
kyxe py guive pendejukaa 'rã. Tuku rami
'rã penemokanhymba. Tuku rami pen-
dereta, tuku-karu gui penderetave teĩ,
16 jaxy-tata yva re ikuai va'e gui mba'emo
vendea kuery pereko va'e hetave teĩ tuku-
karu oike 'rã pendea py, ha'e gui oẽ ju 'rã
oveve reve.
17 Penderegua yvatekueve ma tuku rami
ikuai, ha'e pendea py joe opena va'e kuery
ma tuku tuvixakueve rami, mba'eta yro'y
jave py onhemi 'rã oo mbotya re, va'eri
kuaray yvate'i ramo ovevepa 'rã oje'oivy.
Ha'e ramo ndoikuaavei 'rã ooague.

18 Ndee Assíria pygua huvixave, nde-
vygua joe opena va'e kuery okepa okuapy,
yvatekueve voi. Ndevygua kuery oaĩmba
ma yvy'ã ikuai va'e katy, ha'e ndoikoi
imono'õ jevyarã.

19 Ndeai pegua moã ma ndoikoi, okuera e'ỹ
va'erã ae. Nderekokue oendu va'e kuery
ojepopetepa 'rã nderovai. Mba'eta ha'e javi
regua re rembou va'ekue imoingo axyarã.

† 3:8 Nô-Amom ma tetã guaxu Egito yvy re oĩ va'ekue ri Assíria pygua kuery ombovaipa raka'e.

Habacuque ayvu oĩa
Habacuque ayvu oĩa

Profeta Habacuque ma ngovaigua kuery Babilônia pygua po py hetarã kuery ojexavai taa oikuaa vy oporandu Nhanderuete pe: “Senhor, raka'e peve 'rã tu ndevy ajapukai teĩ ndee nerendui? Ndevy ajapukai vy ‘Joguero'a reia rupi ikuai!’ ha'e teĩ ndee ma ndorereraa jepei”, he'i (1.2). Ha'e ramo Nhanderuete ombovai vy ijayvu ojeupegua kuery ombopaga aguã re. Ha'e va'e ayvu “ndoaxa rivei 'rã. Hare teĩ earõ tema, mba'eta anhetẽ ou 'rãe are e'ỹ re. Peikuaa pota ke onhemboyvate rei va'e kuery re! Ha'e kuery nhe'ẽ ma ha'eve e'ỹa rami oĩ. Ha'e rã heko porã va'e ma ojeroviaa rupi 'rã ikuai” (2.3b-4).

Nhanderuete nhombopaga aguã ára ou aguã Habacuque pe omombe'u ramo aipoe'i: “Ha'e nunga aendu vy anhemondyipa. Ndeayvua gui xerembe ryryipa. Xekãgue hu'ũmba rei, xerenapy'ã voi ikangypa. Ha'e rami teĩ akyrirĩ reve 'rã arõ aikovy jexavaia ára ovaẽ aguã, mba'eta ou 'rãe orere opu'ã rei va'e kuery áry. Xapy'a rei figo'y nda'ipoty porãi 'rã, ha'e uva'y re hi'a noĩ, oliveira ndai'a porãi, ha'e mba'ety rupi voi ja'u va'erã ndoikoi, vexa'i kuery oipe'apaa 'rã heravy ikora gui, ha'e vaka voi ikora py nda'ipovei teĩ, xee ma arovy'a riae 'rã Senhor, avy'a 'rã Nhanderuete xereraa jepea re”, he'i (3.16-18). Salmo py oĩa rami: “Pearõ ke Senhor. Pendekuerai eme, pendepy'a guaxu ha'e pearõ tema Senhor” (Salmo 27.14).

Judá kuery reko vaia re ijayvuague

1 Kova'e ayvu ma profeta Habacuque pe oikuaa uka va'ekue.

2 SENHOR, raka'e peve 'rã tu ndevy ajapukai teĩ ndee nerendui? Ndevy ajapukai vy “Joguero'a reia rupi ikuai!” ha'e teĩ ndee ma ndorereraa jepei.

3 Mba'e re tu xevy pe rexa uka heko vaia, ha'e xeapo nhombojexavaia aexa aguã rami? Mba'eta xerenonde oĩ riae mba'emo mbovaipaa ha'e joguero'a reia. Jojoko-joko reia rupi ikuai, nhombojovake kuerei 'rã.

4 Ha'e nunga rupi lei rupi ve'ỹ joguerekoa, ha'evea rami joguerekoa ndojekuaavei ma. Heko vai va'e kuery heko porã va'e ojokopa rei ramo ha'eve'ỹa rami joguereko.

Judá pygua kuery heko vai ramo Nhanderuete ombopaga uka aguã re ijayvuague

5 SENHOR aipoe'i:

— Pexa pota ha'vy yvy regua kuery re ajapo taa re. Pema'ẽ vy penhemondyipa rei 'rã peneakanhymba peve. Mba'eta peikove teri reve voi ajapo 'rã mba'emo, pendevy omombe'ua teĩ perovia va'erã nunga e'ỹ.*

6 Mba'eta ambou 'rã caldeu kuery. Ha'e va'e kuery ma nhomoingo axy etea ha'e ivai ja. Yvy ha'e javi rupi oguataa rupi oipe'apa 'rã okuapy amboae kuery rekoa.

7 Ha'e kuery ma nhomongyje ha'e ijavaeteve va'e. Ha'e kuery ae guekorã oeja, ha'e onhemboyvate rei okuapy.

8 Hymba kavaju kuery ma xivi para gui inhakuãve va'e. Kavaju árygua kuery voi guary pytũ rupigua gui inharõve va'e, opa rupi ogueronhaa rupi. Ha'e va'e regua kavaju árygua kuery mombyry gui ovaẽ xapy'a vy oveve merami joguerуvy, taguato ho'u va'erã re ho'a xapy'a va'e rami avi.

9 Ha'e kuery ma joguero'a reia rupi anho 'rã ou. Ngova re onhea'ã rei 'rã oove tema aguã, ha'e escravo-rã ojou va'ekue ma ita ku'i reia rami heta.

10 Ha'e kuery ma huvixave kuery mbojaru reia rupi ikuai. Yvatekueve teĩ ojojai rive 'rã okuapy. Ojojai avi 'rã oo ikorapa va'e ha'e javi, mba'eta yvy omboaty vy oipe'a kuaa.

11 Ha'e gui yvytu oipejua rami oopa ju 'rã. Ipo ky'apa va'e meme, ha'e ae po'akaa pe rive “Nhanderuete” he'i guive.

Heta va'e kuery re profeta ojerureague

12 Ha'e gui SENHOR Xeruete iky'a e'ỹ va'e, ndee ma jypy'i guivegua e'ỹ teve reiko? Ha'e ramo ore kuery noromanoi 'rã. SENHOR, ndee reiporavo Babilônia pygua kuery orembopaga aguã ae. Xe'itaova, ndee ae rembou oremo'arandu aguã.

13 Nderexa ky'a e'ỹ va'e vy nda'evei mba'emo vai rexa aguã, nhombojexavaia re nda'evei rema'ẽ rive aguã. Mba'e re 'rã tu ha'vy nerembopagai anhetẽ rupi e'ỹ ikuai va'e, mba'e re rekyrirĩ 'rã heko vai

* 1:5 Atos 13.41

va'e omokanhy ramo ha'e kuery gui heko
porãve va'e?
14 Mba'e re tu remoingo uka avakue pira
ye'ẽ rupigua rami, ha'e e'ỹ vy yvy rupi
onhembotyryry va'e rami? Mba'eta ha'e
va'e kuery ma nguvixa ndoguerekoi.
15 Mba'eta avakue ha'e javi re hovaigua
kuery pinda reve opu'ã ovy vy oguenoẽ atã
'rã. Pira mbo'aa py omono'õmba 'rã. Ha'e
nunga anho ha'e kuery oguerovy'a vy ovy'a
rei 'rã okuapy.
16 Ha'e nunga rupi omba'e pira mbo'aa pe
ae 'rã ha'e kuery ome'ẽ mba'emo ombo-
jeroviaa rupi, pira renoẽa pe rive 'rã oapy
okuapy heakuã porã va'e. Mba'eta ha'e va'e
rupi ae 'rã ojouve tema ovy. Ha'e rami
vy guembi'u mba'emo kyrakue py omoirũ
reve 'rã ho'u okuapy.
17 Ha'e rami ete pira mbo'aa py ha'e kuery
nhoguenoẽ tema 'rã teve? Nhomboaxya
rupi e'ỹ ojuka tema 'rã teve yvy regua
kuery?

2

SENHOR ombovaiague

1 Ha'e gui xee ma apu'ã 'rã ha'amy
aarõaty torre py. Oo ikorapa va'e áry aĩaty
py ama'ẽ 'rã aikuaa pota aguã ajerurea
Nhanderuete ombovai vy mba'e he'i pa
ra'ea re.
2 Ha'e gui SENHOR xembovai vy aipoe'i:
— Embopara ndevy aexa uka ta va'e.
Yvyrape re emboparapa, onha reve oaxa
va'e teĩ oexa kuaa aguã.
3 Mba'eta aexa uka va'e ma raka'e rã teri
ojeupity va'erã, hi'ára py porã. Oo pojava
guive ojeupitypa aguã, ndoaxa rivei 'rã.
Hare teĩ earõ tema, mba'eta anhetẽ ou 'rãe
are e'ỹ re.
4 Peikuaa pota ke onhemboyvate rei va'e
kuery re! Ha'e kuery nhe'ẽ ma ha'eve e'ỹa
rami oĩ. Ha'e rã heko porã va'e ma ojeroviaa
rupi 'rã ikuai.*
5 Ha'e gui vinho nhombotavya rami ae avi
onhemboyvate va'e kuery voi noĩ riaei 'rã.
Ha'e kuery ho'upaxe vy ojuru oipe'a yvyra
rupa rami, manoa rami ae avi "Ha'eve ma"
nde'i kuaai va'e. Ha'e kuery voi ojeupe
guarã oguerupa 'rã yvy regua kuery, am-
boae regua ha'e javi re 'rã ipo'aka.

*Caldeu kuery pe "Nda'evei ete 'rã pen-
dekuai" he'iague*

6 Ha'e nunga rupi ha'e kuery rovai am-
boae kuery ijayvu 'rã okuapy porojojai va'e
ayvu rupi. Ha'e vy aipoe'i 'rã okuapy:
"Nda'evei ete 'rã imondaague omboaty
va'e pe, ha'e oreve va'ekue ombopagaa rupi
rive oguerekopa va'e pe! Raka'e peve 'rã tu
ha'e rami reiko?
7 Mba'eta oreve va'e kuery opu'ãmba 'rã
ndere. Ha'e kuery omyĩ vy nemondyipa
xapy'a 'rã. Ha'e ramo mba'emo rereko va'e
opyta 'rã ha'e kuery oipe'apa va'erã.
8 Yvy regua heta va'e mba'e rei-rei reipe'apa
rire amboae regua kuery ju oipe'apa 'rã
ndea gui, avakue ruguy remoẽague ha'e
ijyvy rembovaipaague re, tetã ha'e tetã
pygua kuery ha'e javi guive.
9 "Nda'evei ete 'rã jokorea rupi oipe'a
va'ekue ngoo py omboaty va'e pe. Yvatea
py renhemixe teĩ mba'emo vai gui reo jepe
aguã.
10 Ndero pygua kuery oxĩmba aguã rami
rejapo. Heta regua remombaa py nenhe'ẽ
pe ae rejapo vai.
11 Mba'eta ndero mbotya re ita oĩ va'e ae
'rã ijayvu nderovai, ha'e yvyra opyaxa va'e
nemombe'u 'rã.
12 "Nda'evei ete 'rã jouguy moẽa rupi rive
guetã ojapo va'e pe, ha'e teko vai rupi omoĩ
atã va'e pe.
13 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e gui ae
pova'e ou: Yvy re ikuai va'e omba'eapoa
rupi mba'emo ojou va'ekue ma tata oapypa
va'erã meme. Ha'e nunga rupi ha'e javi
regua haxypa rive 'rã.
14 Mba'eta yvy jave re tynyẽ 'rã SENHOR
rexakãa oikuaa va'e, ye'ẽ yy tynyẽa rami
avi.
15 "Nda'evei ete 'rã oirũ kuery
omonga'upa va'e pe, ha'e vinho reve
nda'evei va'e omoirũ vy oirũ kuery oxĩa
oexaxe va'e pe.
16 Mba'eta nemboetepaa 'rãgue py rexĩmba
'rã. Ndee voi rey'u 'rã ha'e nunga, ha'e
rexa uka 'rã ndepire regua remboi uka e'ỹ
va'ekue reikoa. Mba'eta ovaẽ 'rã ndee voi
rey'u aguã karo SENHOR oiporu kuaa regua
py ome'ẽ va'e gui. Ha'e ramo rexĩmbaa
ojao'ipa 'rã ndepo'akaague.
17 Mba'eta Líbano yvy rembovaipaague
rekovia ndeao'i 'rã, mymba inharõ va'e

* 2:4 Romanos 10.17, Gálatas 3.11, Hebreus 10.37-38

rejukaague regua voi nemongyje rei 'rã,
avakue ruguy remoẽague re, ha'e yvy, tetã
ha'e tetã pygua kuery remokanhymbaague
re guive.
18 "Mba'erã tu ovare mba'emo ra'angaa,
ijapoa kuery ae ojapo rire? Ta'angaa
mba'emo ryku guigua voi apu ja meme.
Mba'exa 'rã tu ijapoare ojerovia ha'e ae
ojapo va'ekue re, mba'eta ta'angaa ijayvu
e'ỹ va'e rive ojapo rire?
19 "Nda'evei ete 'rã yvyra guigua pe rive
'Evy ke!' he'i va'e kuery pe, ha'e ita ijayvu
e'ỹ va'e pe 'Endu ke!' he'i va'e pe guive.
Ta'angaa rive nda'u nhanderekombo'e 'rã?
Ne'exa, ouro ha'e prata py ojao'ipaa va'eri
iguýry ma ipytuẽa noĩ.
20 Ha'e rã SENHOR ma ojeupegua templo
iky'a e'ỹ va'e py oĩ. Tove yvy jave re ikuai
va'e tokyrirĩmba henonde."

3

Nhanderuete pe Habacuque onhembo'eague

1 Po rami ma profeta Habacuque on-
hembo'e mboraei ojapo reve.
2 SENHOR, ndeayvua aendu vy
aendu avi anhemondyia.
SENHOR, ore kuery ára py ju ejapo
ymave rupi rejapo va'ekue ramigua.
Ore'ára py ju ejapo ha'e nunga oikuaa-
paa aguã rami.
Ndepoxya ramive ma nema'endu'a avi
ke renhomboaxy aguã re.
3 Nhanderuete ma ou oiny Temã gui,
Parã yvyty gui ou Iky'a e'ỹ va'e.
Hexakãa omonyẽ yva,
yvy voi tynyẽ ogueroporai va'e.
4 Hexakãa ma tataendy rexakã rami,
ipo gui ma nhemboxi ojekuaa,
opo'aka onhomiague gui.
5 Guenonde rupi ombou mba'eaxy vaikue,
guakykue rupi voi nhomoingo axya
omoingo.
6 Ha'e opyta vy rive ojapo yvy oryryipa aguã
rami.
Oma'ẽ ho'amy vy rive ombojaity yvy
regua kuery.
Ha'e ramo yvy jypygua va'e iku'ipa,
yvy'ã oĩ riae 'rã va'ekue voi ho'apa.
Ha'e rã Nhanderuete oikoa ma imarã
e'ỹ va'e.
7 Cusã yvy re aexa oguy py ikuai va'e ojex-
avai rã,
ha'e Midiã yvy re ijaty va'e kuery
oryryipa.
8 SENHOR, yakã pe teve ndepoxy?
Yakã'i ikuai va'e pe teve,
e'ỹ vy ye'ẽ pe ndevai?
Mba'eta reguata reovy nerymba
kavaju áry,
ndekaróxa py reju ndepo'akaa rexa
uka vy.
9 Nderapa renoẽ renhomiague gui,
nderu'y ryru ma tynyẽ vaipa.
Yvy remboja'o yakã renhono vy.
10 Yvyty ikuai va'e nderexa vy ojero'a
okuapy,
ha'e vy ojapo yvy'ã guy katy yy oxyry
atã aguã rami.
Ye'ẽ voi typyvea guive hevovo
nhendu,
ha'e yvate katy oupi opo.
11 Kuaray ha'e jaxy ma oĩa py ae opyta
nderu'y onhe'ẽ ovy va'e hexakãmba
rã,
ha'e nderu'y guaxu hexakã va'e overa
gui.
12 Rejou vaia rupi reguata reovy yvy jave
rupi,
ndepoxya rupi repyrõmba yvy regua
kuery re.
13 Ndejeupegua kuery reraa jepe vy ae reo,
huvixarã remoĩ va'ekue reraa jepe
aguã.
Ha'e rami vy rembovaipa heko vai va'e
kuery ro ao'ia,
hoo yta voi remboipa.
14 Nderovaigua xondaro kuery ru'y py ae
reikutu inhakã rupi,
ha'e kuery yvytu atã rami xemokanhy
aguã ou jave.
Ovy'a reve ou va'ekue nhemi rupi ipo-
riaukue'i omokanhymbaa rami.
15 Ha'e gui ndee ma ye'ẽ áry rupi reguata
rejuvy nerymba kavaju kuery reve,
yy oje'apa va'e rupi ae.
16 Ha'e nunga aendu vy anhemondyipa.
Ndeayvua gui xerembe ryryipa.
Xekãgue hu'ũmba rei,
xerenapy'ã voi ikangypa.
Ha'e rami teĩ akyrirĩ reve 'rã arõ
aikovy jexavaia ára ovaẽ aguã,
mba'eta ou 'rãe orere opu'ã rei va'e
kuery áry.
17 Xapy'a rei figo'y nda'ipoty porãi 'rã,
ha'e uva'y re hi'a noĩ,

oliveira ndai'a porãi,
ha'e mba'ety rupi voi ja'u va'erã ndoikoi,
vexa'i kuery oipe'apaa 'rã heravy ikora gui,
ha'e vaka voi ikora py nda'ipovei teĩ,
18 xee ma arovy'a riae 'rã SENHOR,
avy'a 'rã Nhanderuete xereraa jepea re.
19 SENHOR Nhanderuete ma anhemiaty oĩ.
Ha'e ojapo xepy oĩ atã aguã rami guaxu rami ae,
yvate rupi aiko aguã.

Jogueroporaei va'e pe ombopara pyre, mbaraka ixã va'e py ombojoguy reve guarã.

Sofonias ayvu oĩa
Sofonias ayvu oĩa

Profeta Sofonias omombe'u Nhanderuete ombopaga ete aguã Judá ha'e Jerusalém py ikuai va'e, mba'eta aipoe'i: “Aupi 'rã xepo Judá kuery ha'e Jerusalém pygua kuery rovai. Ha'e va'e gui amomba 'rã Baal pegua ra'angaa pegua ha'e javi, ta'angaa pe mba'emo ome'ẽ va'e rery, ta'angaa pegua sacerdote ikuai va'ekue guive”, he'i (1.4). Ha'e pygua kuery anho e'ỹ ombopaga 'rã. “Ha'e nunga rupi Senhor aipoe'i: ‘Xerarõ ke pekuapy, anhomokanhymba aguã apu'ãa ára peve. Ha'e rami vy amboatypa 'rã peteĩ-teĩ regua, ha'e kuery re xeayvu vaiague amoingo aguã, xepoxya ha'e javi guive. Mba'eta tata py amomba 'rã kova'e yvy ha'e javi, nda'evei etea aexa uka vy’ ”, he'i (3.8).

Ha'e rã hexe ojerovia va'e kuery pe ma aipoe'i: “Sião pygua kuery, peporaei ke. Israel pygua kuery, pevy'a vaipa ke. Jerusalém pygua kuery, pevy'a ke pendepy'a ha'e javi py, pevy'a. Mba'eta Senhor omboguepa ae ma pepaga aguã va'ekue, omoxẽ ma guive penderovaigua kuery. Penembyte oĩ Senhor Israel kuery ruvixa va'e. Ha'e ramo mba'emo vai ndouvei ma 'rã pexa aguã”, he'i (3.14-15).

Judá ha'e Jerusalém pygua kuery rovai ijayvuague

1 SENHOR oayvu Sofonias pe ombou va'ekue. Ha'e va'e ma Cusi ra'y, Cusi ma Gedalias ra'y, Gedalias ma Amarias ra'y, ha'e Amarias ma Ezequias ra'y. Amom ra'y Josias Judá pygua huvixa oĩ jave py oayvu ombou.

2 Ha'e vy SENHOR aipoe'i:

— Anhetẽ ete, amomba 'rã yvy re ikuai va'e ha'e javi.

3 Amomba 'rã avakue ha'e mymba, guyra yvate rupi oveve va'e ha'e pira ye'ẽ rupigua. Amomba avi 'rã nhomboeko ky'aa rupi ikuai va'e, heko vai reve. Yvy gui amokanhymba 'rã avakue — he'i SENHOR.

4 — Aupi 'rã xepo Judá kuery ha'e Jerusalém pygua kuery rovai. Ha'e va'e gui amomba 'rã Baal ra'angaa pegua ha'e javi, ta'angaa pe mba'emo me'ẽa kuery rery, ta'angaa pegua sacerdote ikuai va'ekue guive.

5 Amomba avi 'rã oo áry yva re ikuai va'e mbojeroviaa kuery, ha'e SENHOR ombojerovia vy hexe oura reve tuuete ramigua Milcom re voi oura avi va'e.

6 Amomba avi 'rã SENHOR gui ojepe'a va'e, ha'e SENHOR oeka e'ỹ, neĩ ixupe noporandui va'e kuery guive — he'i.

SENHOR opoxya oexa uka aguã ára re ijayvuague

7 Pekyrirĩ SENHOR Nhanderuete renonde, mba'eta ovaẽ rai'i ma SENHOR ára. Mba'eta SENHOR oguereko katu mba'emo ojuka vy ixupe ome'ẽa aguã, oiky'a'opa ma guive ha'e py ou aguã oenoĩ va'ekue.

8 SENHOR aipoe'i:

— Ha'e va'e ára ma ambopaga 'rã joe opena va'e, huvixave ra'y kuery, ha'e amboae regua ao py onhemonde va'e ha'e javi.

9 Ha'e va'e ára ambopaga avi 'rã ta'angaa pegua opy oike va'e ha'e javi, ha'e opatõ kuery ro py jojukaa ha'e jokorea rupi rive ikuai va'e.

10 Ha'e va'e ára peteĩ haxẽ va'e onhendu 'rã Pira vendeaty rokẽ oĩa guive, ojae'o nhendu 'rã tetã yvy'ã guyve rupi guive, hevovo rei nhendu 'rã yvy'ã'i ikuai va'e guive — he'i SENHOR.

11 — Mactés tetã pygua kuery, peneraxẽ avi, mba'eta Canaã yvy pygua kuery ha'e javi omokanhymbaa ma, prata opeja va'e kuery guive omombaa.

12 Ha'e va'e jave ma Jerusalém tetã ha'e javi rupi aikuaa pota 'rã aikovy tataendy reve, ambopaga aguã avakue vinho gui oka'upa rei vy opy'a py “ SENHOR ma iporã va'e moingoa e'ỹ, neĩ mba'emo vai omoingo va'e'ỹ guive”, he'i va'e kuery.

13 Ha'e nunga rupi ha'e kuery mba'e rei-rei oipe'apaa 'rã, hoo ombovaipaa 'rã guive. Ha'e kuery ngoorã ojapo ju teĩ noĩ 'rã ha'e py, uva onhotỹ teĩ ndoy'ui 'rã vinho.

14 Ovaẽ rai'i ma SENHOR ára ijavaete va'e. Ovaẽ rai'i ma, ou atã oiny. Pejapyxaka ke! SENHOR ára ma nhomoingo axy aguã, avakue ipo'akapa va'e voi haxẽmba rei aguã guive.

15 Ha'e va'e ára ma opoxya oexa uka rã ojexavaia aguã ára, nda'ikuai kuaavei rei ha'e okanhymbaa aguã ára, pytũ vaikue rei ete 'rã, arai ha'e pytũ vaipaa ára,

16 mimby guaxu omonhe'ẽa aguã, ha'e gui
tetã ikorapa va'e ha'e torre yvateve va'e re
opu'ã va'e kuery ojapukai aguã ára.
17 SENHOR aipoe'i:
— Avakue ikuai va'e re ambou 'rã im-
bojexavaiarã. SENHOR rovai ha'e kuery
ojejavy rire ára revegua e'ỹ rami 'rã ikuai.
Ha'e kuery ruguy onhoẽa 'rã yvy ku'i rami,
ha'e rã ho'okue ma mba'emo repoxi rami
'rã omomboa — he'i.
18 Ha'e kuery prata ha'e ouro oguereko
va'ekue ma SENHOR opoxya oexa ukaa ára
ndogueraa jepei 'rã. Mba'eta nda'evei etea
rupi yvy ombovaipa 'rã tata nhombopa-
gaarã py. Anhetẽ ete omokanhymba vyvoi
'rã yvy re ikuai va'e ha'e javi.

2

Filisteu kuery rovai ijayvuague

1 Peẽ pexĩ kuaa e'ỹ va'e, penhemboaty ke
ha'e peikuaa pota porã pendereko re,
2 oa'angaague ára ovaẽ e'ỹ mbove,
mba'eta ha'e va'e ára ou ma oiny mba'emo
pirekue oveve ovya rami. Pende'áry
SENHOR opoxya oexa uka aguã ou e'ỹ
mbove peikuaa pota pendejee, tá, pendere
ou e'ỹ mbove SENHOR opoxya oexa uka
aguã ára.
3 Ha'e gui peẽ yvy re peiko rive'ia rupi
SENHOR ayvu pejapopa va'e, peka pota ke
SENHOR. Teko porã rupi pota ke pendekuai,
peiko rive'ia rupi reve. Ha'e rami rã SEN-
HOR poxya ára py xapy'a rei penenhomi 'rã.
4 Mba'eta Gaza tetã ma oejaa 'rã, Asquelom
voi opyta 'rã tekoa e'ỹa. Asdode gui ma
kuaray mbyte jave py omoẽmbaa 'rã, ha'e
Ecrom gui ma oipe'apaa 'rã.
5 Nda'evei ete 'rã Quere pygua kuery ye'ẽ
yvýry ikuai va'e pe. Ha'e gui ndee Canaã
yvy filisteu kuery ikuaia, nderovai SENHOR
ijayvu vy "Xee romomba 'rã, hekoa va'ekue
ndoikoavei peve", he'i 'rã.
6 Ye'ẽ yvýry ma opyta 'rã nhuũndy vexa'i
okaru atyrã rive, vexa'i re opena va'e
rekoarã, ha'e vexa'i kuery kora oĩ aguã.
7 Ye'ẽ yvýrygua ma Judá kuery mba'erã
opyta 'rã. Ha'e py omongaru 'rã guymba
kuery, ha'e ka'aru nhavõ onhenomba 'rã
Asquelom tetã py oo ikuai va'e py, mba'eta
ha'e kuery re SENHOR Tuuete oikuaa pota
vy ombopyau 'rã ikuaia.

Moabe ha'e Amom pygua kuery rovai ijayvuague

8 — Xee aendu ma Moabe pygua kuery
nhombojaru reia rupi ijayvu va'e, Amom
pygua kuery jojojai reia guive. Xevygua
kuery rovai ijayvu rei okuapy, ijyvy re
guive.
9 Ha'e nunga rupi anhetẽ ete xee ae rekove
rupi aura vy aipoa'e: Moabe opyta 'rã
Sodoma tetã rami, ha'e Amom pygua
kuery ma Gomorra pygua rami 'rã opyta,
pynondyrã, ygua juky rei va'erã ha'e om-
bovaipa pyre raka'e rã peve guarã. Ha'e
rã xevygua kuery rembyrekue ma mba'emo
oipe'apa 'rã ha'e gui, xevygua kuery okuave
va'e ojopy 'rã omba'erã — he'i SENHOR
ixondaro reta va'e, Israel kuery Ruete.
10 Ha'e kuery re ha'e nunga oiko 'rã onhem-
boyvate reiague re, mba'eta ojojai reia rupi
onhemboyvate rei okuapy SENHOR ixon-
daro reta va'e pegua kuery rovai.
11 Ha'e ramo ha'e kuery rovai SENHOR oexa
uka 'rã oavaetea, yvy gui tuuete ramigua
ikuai va'e omokanhymba vy. Ha'e rami rire
yy pa'ũ rupi ikuai va'e kuery ombojerovia
'rã okuapy, peteĩ-teĩ guekoa py ae.

Etiópia ha'e Assíria pygua kuery rovai ijayvuague

12 Ha'e gui peẽ Etiópia pygua kuery ma
pendejukapaa 'rã SENHOR guigua kyxe py.
13 Kuaray ijapu'a'ia katy opo oupi vy om-
bovaipa avi 'rã Assíria yvy. Ha'e rami vy
Nínive tetã ombovaipa ramo yvy piru reia
'rã opyta mba'eve jipovei rã.
14 Ha'e va'e tetã mbyte py vexa'i kuery
opytu'u 'rã okuapy, mymba kuery mboae
ijaty avi 'rã. Oo ytakue ikuai va'e áry
ma oko guaxu ha'e kuĩ'i onhemboaity 'rã.
Janela ikuaiague rupi onhendu 'rã guyra
nhendua, ha'e rã okẽ py ma yty rive 'rã
opyta, yvyrape yary guigua oipe'apaa rire.
15 Ha'e va'e tetã py ma ovy'a rei ha'e oky-
jea rupi e'ỹ ikuaia va'ekue. Ha'e pygua
kuery ojeupe ae "Xee ma peteĩ'i va'e aiko,
xee rami etegua jipoi avave", he'i va'ekue.
Ha'e rami teĩ tetã ombovaipa pyre opyta,
ka'aguy rupigua opytu'u atyrã rive! Oaxa
va'e kuery ojojai reia rupi otuvy nhe'ẽ ha'e
okuave'ẽ 'rã jogueravy.

3

Jerusalém pygua kuery re ijayvuague

1 Ha'e gui nda'evei ete 'rã nhomoingo
axya kuery retã pe, mba'eta nonhe'ẽ rendui
ha'e iky'apa va'e ikuaia.
2 Ha'e kuery ma nomboetei avave rei, on-
hemo'arandu ukaxe e'ỹ va'e, SENHOR re
ojerovia e'ỹ va'e, neĩ Nguuete re onhembo-
jaxe e'ỹ va'e.
3 Ha'e pygua yvatekueve ma guary okororõ
va'e rami joguereko. Nhomboayvua kuery
ma aguara'i pytũ guýry joguero'aa rami
ikuai, ikãgue rive'i ma voi ko'ẽgue jevy
guarã ndoejai va'e rami.
4 Ha'e pygua profeta kuery voi hi'arandu e'ỹ
va'e, anhetẽ rupi e'ỹ ikuai va'e meme. Ha'e
pygua sacerdote kuery ma omongy'apa 'rã
oo iky'a e'ỹ va'e, lei rupi e'ỹ ikuai vy.
5 Ha'e rã SENHOR ma heko porã ete va'e oiko
ha'e kuery mbyte, teko vai ojapo va'e'ỹ.
Ko'ẽ nhavõ 'rã oexa uka teko porã rupi
oikoa. Ha'e ma ndojapo e'ỹi oayvuague.
Ha'e rã heko vai va'e kuery ma noxĩ kuaai.
6 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i:
— Amokanhymba yvy regua, ha'e kuery
pegua torre ikuai va'ekue voi ambovaipa
ma. Hetã mbyte rupi ajapo noĩavei aguã
rami, ha'e rupi oaxa va'erã jipoi ramo. Ha'e
kuery retã ikuai va'ekue ambovaipa ma,
mava'eve ete noĩavei aguã.
7 Ha'e rire xee aipoa'e: "Aỹ ma ri nhi'ã
peẽ kuery xerenonde pejererokyjea rupi 'rã
pendekuai, xevy pe penhemo'arandu uka
'rã guive, penderekoa ombovaipaa e'ỹ aguã,
ambovaipa aguã re xeayvu teĩ", ha'e. Ha'e
rami teĩ ha'e kuery ko'ẽ rai reve ovy vy
onhemongy'apa reive okuapy.

Jerusalém pygua kuery ogueraa jepe aguã re ijayvuague

8 Ha'e nunga rupi SENHOR aipoe'i:
— Xerarõ ke pekuapy, anhomokan-
hymba aguã apu'ãa ára peve. Mba'eta
xepy'a re amoĩ yvy regua kuery
amono'õmba aguã. Ha'e rami vy am-
boatypa 'rã peteĩ-teĩ regua, ha'e kuery re
xeayvu vaiague amoingo aguã, xepoxya
ha'e javi guive. Mba'eta tata py amomba
'rã kova'e yvy ha'e javi, nda'evei etea aexa
uka vy.
9 Ha'e gui ma yvy regua kuery pe ame'ẽ ju
'rã ijuru iky'a e'ỹ va'erã, SENHOR rery rupi
ojapukai ha'e hexeve peteĩ rami ikuai aguã.
10 Ha'e ramo Etiópia yvy regua yakã ikuai
va'e rovai rupi ikuai avi xemboetea kuery,
amoaĩmba va'ekue ramymino kuery. Ha'e
va'e kuery voi xevy pe ogueru 'rã ome'ẽ
va'erã.
11 Ha'e va'e ára xee noromoxĩmbai 'rã
mba'emo pejapoague gui, naxenhe'ẽ ren-
dui rire teĩ. Mba'eta penembyte gui
aipe'apa 'rã onhemboyvatea rupi ovy'a rei
va'e. Ha'e rami rire napenhemboyvatevei
ma 'rã xevygua yvyty iky'a e'ỹ va'e áry.
12 Ha'e rami 'rãgue py penembyte aeja 'rã
ikuai rive'i ha'e onhemo'yvyĩ'i kuaa va'e,
xee SENHOR rery rupi ojerovia va'erã.
13 Ha'e ramo Israel kuery rembyrekue ndo-
jejavyvei ma 'rã, neĩ nda'ijapuvei ma 'rã.
Ha'e kuery juru py noĩvei 'rã apekũ nhom-
botavya rupi ijayvu va'e, mba'eta arupa 'rã
mymba kuery nhuũndy rupi onhenomba
va'e rami ikuai aguã, ha'e jipoavei 'rã
imondyiarã.
14 Sião pygua kuery, peporaei ke. Israel
pygua kuery, pevy'a vaipa ke. Jerusalém
pygua kuery, pevy'a ke pendepy'a ha'e javi
py, pevy'a.
15 Mba'eta SENHOR omboguepa ae ma
pepaga aguã va'ekue, omoxẽ ma guive
penderovaigua kuery. Penembyte oĩ
SENHOR Israel kuery ruvixa va'e. Ha'e ramo
mba'emo vai ndouvei ma 'rã pexa aguã.
16 Ha'e va'e ára py Jerusalém pe aipo'ea
'rã: "Sião pygua kuery, pekyje eme. Pe-
moe'õgue eme pendejyva.
17 Mba'eta penembyte rupi oiko SENHOR
Penderuete. Ha'e ma ipo'akapa va'e pen-
dereraa jepe aguã, pendererovy'a ete 'rã
guive. Penderayvua rupi vy penembopyau
'rã, pendererovy'a 'rã oporaeia rupi", 'ea
'rã.
18 SENHOR aipoe'i:
— Xevygua ngaru oiko aguã py ndoo
reguai vy iporiaupa va'ekue ma xee arupa
ju 'rã. Ha'e va'e kuery ma penderegua ae
teĩ ojojai poyi pyrã ikuai va'ekue.
19 Ne'exa, ha'e va'e jave py ambopagapa
'rã penembojexavaiare kuery. Ha'e rã
oguata vaikue'i va'e ma xee araa jepe 'rã,
omoxẽ mbyre arupa ju 'rã. Ha'e rami vy
ha'e kuery ajapo 'rã omboetepaa ha'e hery
re ima'endu'aa aguã rami, yvy ha'e javi
oxĩmba rei okuapyague nhavõ rupi ae.
20 Ha'e va'e jave py xee roguerupa vy
romono'õmba ju 'rã. Ha'e rami vy anhetẽ
ete ajapo 'rã yvy regua kuery ha'e javi
gui penderery re ima'endu'a porãave ha'e

penemboeteave aguã rami, pexaa py pen-
dekuaia ambopyau ramo — he'i SENHOR.

Ageu ayvu oĩa

Ageu ayvu oĩa

Israel kuery Babilônia py escravo-rã heraapaague gui Jerusalém tetã py ju ojevy teĩ nomoatyrõi ranhe Nhanderuete pegua templo. Ha'e ramo “Po rami ijayvu Senhor ixondaro reta va'e: Kova'e kuery aipoe'i: ‘Novaẽi teri Senhor pegua oo jajapo ju aguã’, he'i okuapy. Ha'e nunga rupi profeta Ageu pe Senhor oayvu ombou vy aipoe'i: ‘Ha'evea rami teve xevygua oo ivaipa oiny teri reve peẽ kuery ro yvyrape py penhovã porãmba va'ekue py peĩ aguã? Ne'exa ha'vy. Po rami ijayvu Senhor ixondaro reta va'e: Peikuaa pota nho ke pendere mba'emo oiko va'e-va'e re. Mba'eta mba'emo penhotỹ vaipa va'eri mbovy'i rive pemono'õ. Pekaru va'eri napenhandu kuaai. Pey'u va'eri pendu teri y'uvei. Penhemonde va'eri peteĩve henda py napenderete rakui. Peráta'i pejou va'eri pendevoko opukue py merami pemboyru”, he'i (1.2-6). Mba'eta Nhanderuete oipota raka'e ha'e kuery omoatyrõ ixupegua templo, peteĩ-teĩ ngoo anho e'ỹ.

Nhanderuete re nhanema'endu'a e'ỹ re nhandejeupe guarã re anho nhanhea'ã aguã nda'evei, Nhanderuete nanhanemoingo porãi 'rã guive. “Ha'e rami 'rãgue py jypy'i peka 'rã ipo'akaa ha'e ixuguigua teko porã. Ha'e ramo 'rãe peikotevẽ va'e ha'e javi ome'ẽ avi pẽvy” (Mateus 6.33).

Guetarã kuery pe Ageu ijayvuague templo ojapo ju aguã re

1 Mokoĩ ma'etỹ re ma huvixa Dario oĩ jave, mboapy meme jaxya, ijypy'ia ára py ma SENHOR ombou oayvu. Profeta Ageu rupi ombou Salatiel ra'y Judá pygua huvixa Zorobabel pe, Jozadaque ra'y sacerdote yvateve va'e Josué pe guive. Ha'e vy aipoe'i:

2 — Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e: Kova'e kuery aipoe'i: “Novaẽi teri SENHOR pegua oo jajapo ju aguã”, he'i okuapy.*

3 Ha'e nunga rupi profeta Ageu pe SENHOR oayvu ombou vy aipoe'i:

4 — Ha'evea rami teve xevygua oo ivaipa oiny teri reve peẽ kuery ro yvyrape py penhovã porãmba va'ekue py peĩ aguã?
5 Ne'exa ha'vy. Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e: Peikuaa pota nho ke pendere mba'emo oiko va'e-va'e re.
6 Mba'eta mba'emo penhotỹ vaipa va'eri mbovy'i rive pemono'õ. Pekaru va'eri napenhandu kuaai. Pey'u va'eri pendu teri yuvei. Penhemonde va'eri peteĩve henda py napenderete rakui. Perata'i pejou va'eri pendevoko opukue py merami pemboyru.

7 Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e:

— Peikuaa pota ke pendere mba'emo oiko va'e-va'e re.
8 Aỹ ma tapeo, yvyty gui peru yvyra xevygua oorã pejapo aguã. Ha'e va'e ma arovy'a 'rã, xemboyvatea 'rã guive — he'i.

9 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'ive ju:

— Mba'emo pemono'õ va'erã pearõ reta teĩ mbovy'i ete oiko. Ha'e gui mbovy'i va'ekue pendero py peraa ramo ma xee aipeju vy rive amoaĩmba imondovy. Mba'e re tu oiko ha'e rami? Mba'eta xevygua oo ivaipa teri oiny, ha'e rã peẽ kuery peteĩ-teĩ pendero re anho nda'eveive peovy.
10 Ha'e nunga rupi ae yva gui nda'okyvei pende'áry, ha'e yvy gui voi mba'eve ndoikoi.
11 Pendeyvy ha'e yvyty ikuai va'e rupi amombirupa. Mba'emo aju ikuai va'e re, vinho, azeite, ha'e yvy gui mba'emo oiko 'rã va'ekue ha'e javi re ambou ipirupa aguã, avakue re guive, mymba kuery ha'e pendepo py pejapo va'e ha'e javi re guive.

*Heta va'e kuery SENHOR onhe'*ẽ rendu okuapyague

12 Ha'e ramo Salatiel ra'y Zorobabel ha'e Jozadaque ra'y sacerdote yvateve va'e Josué onhe'ẽ rendu okuapy SENHOR Nguuete heta va'e kuery ha'e javi reve, profeta Ageu pe SENHOR oayvu omombe'u uka va'ekue ojapopa vy. Ha'e rami vy ha'e kuery ojererokyjea rupi ikuai SENHOR renonde.

* 1:2 Ha'e va'e e'ỹ mbove ma Nhanderuete pegua oo ha'e kuery ojapo aguã omboypy teĩ hovaigua kuery omombytu'u ojapopa ete aguã gui (Esdras 3.8–4.5, 24). Ha'e gui apy ma Ageu rupi Nhanderuete ijayvu ojapopa ete aguã re.

13 Ha'e gui SENHOR remimbou Ageu
ijayvu heta va'e kuery pe. SENHOR
ijayvuague omombe'u vy aipoe'i:
— SENHOR aipoe'i: "Xee aiko peẽ kuery
reve", he'i.
14 Ha'e rami vy SENHOR omokyre'ỹ Salatiel
ra'y Judá pygua huvixa Zorobabel ha'e
Jozadaque ra'y sacerdote yvateve va'e Jo-
sué, heta va'e kuery ha'e javi guive. Ha'e
ramo ha'e kuery oupa vy onhemoĩ ju
okuapy oo ojapoa rupi Nguuete SENHOR
ixondaro reta va'e peguarã.
15 Mboapy meme jaxya ha'e vinte e quatro
araa py ma ha'e rami ikuai.

2

*Mokoĩa templo omoexakã aguã re Nhan-
deruete ijayvuague*

1 Ha'e gui mokoĩ ma'etỹ re ma huvixa
Dario oĩ jave py, sete jaxya ha'e vinte e um
araa py profeta Ageu pe SENHOR ombou ju
oayvu. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Ndeayvu ke aỹ Salatiel ra'y Judá
pygua huvixa Zorobabel pe, Jozadaque ra'y
sacerdote yvateve va'e Josué pe, ha'e heta
va'e kuery ha'e javi pe guive. Ha'e vy
aipo're:
3 "Mava'e peẽ kuery aỹ peve pekuave va'e
regua pa pexa raka'e kova'e oo jypy guare
iporãmba teri jave? Ha'e gui aỹ ma mba'exa
tu pexa? Mba'everã ndovarevei va'e rami
e'ỹ teve opyta aỹ?"
4 Ha'e rami teĩ po rami aỹ SENHOR ijayvu:
"Zorobabel, ndepy'a guaxu ke. Jozadaque
ra'y sacerdote yvateve va'e Josué, ndee voi
ke ndepy'a guaxu. Ha'e heta va'e kuery
pendeyvy re pendekuai va'e voi ke pen-
depy'a guaxu pemba'eapo aguã, mba'eta
peẽ kuery reve xee aiko", he'i SENHOR ixon-
daro reta va'e.
5 "Egito yvy gui pejupa jave xereve guarã
ajapo va'ekue rami vy Xenhe'ẽ oiko 'rã
penembyte rupi. Pekyje eme ha'vy."
6 Mba'eta po rami ijayvu SENHOR ixondaro
reta va'e: "Teĩgue ju amboryryipa 'rã yva
ha'e yvy, ye'ẽ ha'e yvy yy e'ỹa guive.*
7 Amboryryi 'rã yvy regua ha'e javi. Ha'e
ramo yvy regua ha'e javi oguerupa 'rã
mba'emo ojou porãve va'e. Ha'e rã kova'e
oo xee amonyẽmba 'rã hexakã va'e", he'i
SENHOR ixondaro reta va'e.
8 "Prata ha'e ouro oĩ va'e ma xemba'e
meme", he'i SENHOR ixondaro reta va'e.
9 "Kova'e oo ma jypy guare gui hexakãm-
bave 'rã. Ha'e rami vy kova'e henda re am-
bou 'rã pendekuai porã aguã", he'i SENHOR
ixondaro reta va'e.

*Heta va'e kuery ndojeroviai ramo ijayvu
eteague*

10 Ha'e gui mokoĩ ma'etỹ re ma huvixa
Dario oĩ jave py, nove jaxya ha'e vinte e
quatro araa py SENHOR peteĩgue ju oayvu
ombou profeta Ageu pe. Ha'e vy aipoe'i:
11 — Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e: Eporandu ke sacerdote kuery ikuai
va'e pe lei re oĩ va'e re. Ha'e vy aipo're:
12 "Xapy'a rei amongue xo'o iky'a e'ỹ va'erã
omboaxa pyre onhovãa 'rã heravy oao py.
Ha'e gui xapy'a rei xo'o ombovya rive 'rã
mbojape, tembi'u ombojy pyre, vinho ryru,
azeite ryru, ha'e'ỹ vy tembi'u oĩ va'e re rei.
Ha'e rami rã ha'e va'e tembi'u voi nda'u
opyta 'rã iky'a e'ỹ va'e?" 're.
Ha'e rami sacerdote kuery pe aporandu
rã ombovai:
— Any — he'i okuapy.
13 Ha'e ramo Ageu oporanduve ju:
— Ha'e gui xapy'a rei amongue mba'emo
re'õgue re opoko vy ha'eve'ỹ va'e opyta rire
ma kova'e nunga iky'a e'ỹ va'e re ju ojopy
'rã. Ha'e rami rã kova'e nunga ju nda'u
opyta 'rã ha'eve'ỹ va'e?
Sacerdote kuery ombovai:
— Tá, opyta 'rã ri ha'eve'ỹ va'e — he'i.
14 Ha'e ramo Ageu aipoe'ive ju:
— SENHOR aipoe'i: "Ha'e rami ae avi
kova'e kuery ikuai, mba'eta kova'e regua
ma ha'eve'ỹ va'e meme ikuai xerenonde.
Ha'e rami ae ju opyta opo py mba'emo
ojapo va'e, xevy pe ome'ẽ va'e voi. Iky'a
va'e meme opyta.*
15 Aỹ ma peikuaa porã pota ha'e va'e ára
jave guive pendere oiko va'ekue ha'e javi
re. Mba'eta templo SENHOR peguarã pejapo
aguã ita pembojoja ypy e'ỹ mbove,
16 ha'e va'e jave e'ỹ mbove ma vinte ryru
mba'emo pemoĩ porãague py peo vy dez
ete'i 'rã pejou va'ekue. Vinho voi cinqüenta

* 2:6 Hebreus 12.26-27 * 2:14 Ha'e kuery reko rami vy mba'emo iky'a va'e amboae regua re ombovy rive teĩ ha'e va'e voi opyta 'rã iky'a va'e. Ha'e kuery voi Nhanderuete nonhe'ẽ renduia rupi ikuai vy ixupe iky'a va'e opyta.

ryru pemboyruague py peo peraa aguã vy
ma vinte ete'i 'rã pejou va'ekue.
17 Ha'e rami avi peẽ kuery re xee ambou
yvytu raku, mba'emo ru'ũ ha'e amandau,
pendepo py pejapo va'e ha'e javi áry. Ha'e
ramive ma peẽ kuery neĩ peteĩve ndapejeko
rerovai xevy guarã", he'i SENHOR.
18 "Xee xeayvu ju: Aỹ guive peikuaa porã
pota, nove jaxya ha'e vinte e quatro ára
guive, SENHOR pegua templo pejapo aguã
pemboypya ára guive, peikuaa pota ha'e
nunga ha'e javi pendere oiko va'ekue re.
19 Mba'eta jipovei ma mba'emo ra'yĩgue pe-
moĩ porãague py. Uva'y ndai'avei avi, figo
voi, romã, neĩ oliva voi. Ha'e rami teĩ kova'e
ára guive xee romoingo porã 'rã", he'i.

Zorobabel pe SENHOR ojapo porã aguã re ijayvuague

20 Ha'e gui nove jaxya ha'e vinte e quatro
araa pyve SENHOR teĩgue ju ombou oayvu
Ageu pe. Ha'e vy aipoe'i:
21 — Aipo're ke Judá pygua huvixa Zorob-
abel pe: "Amboryryipa 'rã yva ha'e yvy.
22 Aity 'rã huvixa ikuai va'e po'akaague,
ambovaipa 'rã yvy regua kuery im-
baraeteague. Ambovaipa 'rã karóxa,
oguerogua ta va'e kuery guive. Ha'e ramo
kavaju ha'e hi'árygua kuery ho'apa 'rã kyxe
py peteĩ-teĩ jokutu vy."
23 — SENHOR aipoe'ive ju: "Ha'e gui ndee
Salatiel ra'y Zorobabel xerembiguai reiko
va'e, ha'e va'e ára py rogueru vy roguereko
'rã xekuã regua xerery oĩa va'e rami, xee ae
roiporavo rire", he'i SENHOR ixondaro reta
va'e.

Zacarias ayvu oĩa

"Pejeko rerova ke", he'iague

1 Mokoĩ ma'etỹa ha'e oito jaxya re ma
huvixave Dario oĩ jave py SENHOR ombou
oayvu Berequias ra'y profeta Zacarias, Ido
ramymino va'e pe. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Peneramoĩ kuery pe SENHOR ipoxy
ete va'ekue.
3 Ha'e nunga rupi aipo're neretarã kuery pe:
Po rami SENHOR ixondaro reta va'e ijayvu:
Pejevy ju ke xevy. Ha'e ramo xee voi aiko ju
'rã peẽ kuery reve.
4 Pendekuaive eme peneramoĩ kuery ikua-
iague rami. Mba'eta ha'e kuery pe ma
profeta kuery yma guare ijayvu vy aipoe'i
va'ekue: "Po rami ijayvu SENHOR ixondaro
reta va'e: Pejeko rerova ke aỹ opa marã
rei pendekuaia ha'e mba'emo vai pejapoa
gui", he'i va'ekue ri ha'e kuery noendui,
naxenhe'ẽ rendui guive — he'i SENHOR.
5 — Mamo tu aỹ peneramoĩ kuery ikuai?
Profeta kuery voi ndokuave riaei avi.
6 Ha'e rã xeayvu ha'e aipota va'e xerem-
biguai profeta kuery pe aikuaa uka va'ekue
ma ojeupitypa ma peneramoĩ kuery am-
bojexavaia py. Ha'e gui ma ha'e kuery
ojeko rerova vy aipoe'i: " SENHOR ixondaro
reta va'e ma nhanembopaga aguã re on-
hembopy'a raka'e nhandereko vaiague ha'e
mba'emo vai jajapoague re. Ha'e rami vy
ojapo ae ma", he'i okuapy.

Jypy kavaju kuery oexaague

7 Ha'e gui mokoĩ ma'etỹa ha'e onze jaxya
sebate 'epy va'e, vinte e quatro araa py,
huvixa Dario mokoĩ ma'etỹa re ma oĩ jave
py SENHOR oayvu ombou ju Berequias ra'y
profeta Zacarias, Ido ramymino va'e pe.
8 Ha'e ramo peteĩ pytũ aexa ra'u rã
ojekuaa peteĩ ava kavaju pytã va'e árygua.
Ha'e va'e ma peteĩ yvyugua puku py oĩ,
yvyra murteira ikuai va'e mbyte. Hakykue
re ojekuaave ju kavaju pytã va'e, xiĩ rai'i
va'e ha'e xiĩ va'e guive.
9 Ha'e ramo xee aporandu:
— Xeruvixa, marã ramigua tu peva'e?
Ha'e ramo anjo xereve ijayvu va'e ombo-
vai:
— Xee aikuaa uka 'rã marã ramigua paa
— he'i.
10 Ha'e ramo yvyra ikuai va'e mbyte ava oĩ
va'e ju ombovai. Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e va'e kuery ma yvy jave rupi
oguata va'erã SENHOR ombou va'ekue —
he'i.
11 Ha'e gui ha'e va'e kuery ju ijayvu SEN-
HOR pegua anjo yvyra ikuai va'e mbyte oĩ
va'e pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Ore ma yvy jave rupi roikopa ma.
Ha'e ramo ha'e pygua kuery opytu'upa, yvy
ha'e javi rupi ikuai porãmba guive — he'i
okuapy.
12 Ha'e ramo anjo SENHOR pegua ombo-
vai:
— SENHOR nexondaro reta va'e, raka'e
peve 'rã tu remboaxya nderexa ukavei
Jerusalém tetã pygua kuery pe, neĩ Judá
regua tetã ikuai va'e pygua kuery pe?
Mba'eta ha'e kuery re setenta ma'etỹ re ma
ndepoxya oĩ — he'i.
13 Ha'e gui anjo xereve ijayvu va'e pe
SENHOR ijayvu porã'i nhombopy'a porãa
rupi.
14 Ha'e ramo ha'e va'e ju ijayvu xevy:
— Emombe'u atã ke: Po rami SEN-
HOR ixondaro reta va'e ijayvu: Xee ma
nda'evei etea aendu Jerusalém ha'e Sião
pygua kuery re.
15 Ha'e rã amboae regua kuery pe ma xepoxy
ete, mba'eve gui okyje e'ỹ re ikuai va'e
pe. Mba'eta ha'e kuery pe amongue py
ete'i xepoxy va'ekue ri aỹ ma ha'e kuery
xembopoxyve ete.
16 Ha'e nunga rupi po rami SENHOR ijayvu:
Xee ma Jerusalém tetã re ajevy ju 'rã an-
homboaxya rupi. Ha'e gui xevygua oo ma
ojapoa ju 'rã ha'e py. Teĩgue ju ixã mba'emo
a'ãa omoatãa 'rã Jerusalém tetã rupi — he'i
SENHOR ixondaro reta va'e.
17 — Ha'e gui teĩgue ju remombe'u atã
vy aipo're 'rã: Po rami ijayvu SENHOR
ixondaro reta va'e: "Xevygua tetã ikuai
va'e tynyẽ nho 'rã mba'emo porã", he'i.
Mba'eta SENHOR ombopy'a guaxu nho 'rã
Sião pygua kuery, Jerusalém tetã oiporavo
ju 'rã guive.

Irundy vaka rakua oexaague

18 Ha'e gui teĩgue ju ama'ẽ vy aexa irundy
vaka rakuakue.
19 Ha'e rami vy aporandu anjo xereve ijayvu
va'e pe:
— Mba'e nunga tu peva'e?
Ha'e rã xembovai:

— Peva'e vaka rakuakue ma Judá, Israel
ha'e Jerusalém pygua kuery moaĩmbaare —
he'i.
20 Ha'e rire ma SENHOR oexa uka avi
irundy ferro re omba'eapo va'e kuery.
21 Ha'e rã xee aporandu:
— Ha'vy peva'e kuery, mba'erã tu ou?
Ombovai:
— Vaka rakuakue ma yvy regua kuery
Judá kuery rovai opu'ã vy opo'akaa rupi
omoaĩmba va'ekue, neĩ avave rei oakã
nomopu'ã kuaavei aguã rami. Ha'e gui
kova'e ferro re omba'eapo va'e kuery ma
vaka rakuakue mongyjearã ha'e heitypaarã
ou — he'i.

2

Jerusalém tetã rupi mba'emo a'ãarã oexaague

1 Ha'e gui ama'ẽ vy peteĩ ava hi'aĩ va'e ju
aexa. Ha'e va'e ma opo py oguereko peteĩ
ixã mba'emo a'ãa.
2 Ha'e ramo aporandu ixupe:
— Marã katy reo?
Ombovai:
— Jerusalém tetã ra'ã vy aa, ipya ha'e
ipuku-a aikuaa aguã — he'i.
3 Ha'e gui anjo xereve ijayvu va'e oo ta ma
ramo amboae anjo ou vy ovaexĩ.
4 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Tereo pojava ke, ha'e emombe'u
peva'e kunumi va'e pe: "Jerusalém tetã re
heta ete avakue ha'e mymba kuery ikuai
ramo tekoa'i rami 'rã opyta ikora ve'ỹ va'e",
're.
5 Mba'eta SENHOR aipoe'i: "Xee ae 'rã aĩ tetã
korarã tata guigua rami. Xee aiko 'rã ha'e
kuery mbyte rupi imoexakãarã", he'i.

Sião tetã katy ju Israel kuery ojevy aguã re ijayvuague

6 Ha'e gui SENHOR aipoe'i:
— Pendu ke! Pendu ke! Pevapa ke peovy
aỹ kuaray ijapu'a'ia katy yvy oĩ va'e gui,
irundy henda katy yvytu yva rupi oipejua
katy xee romoaĩmba rire teĩ.
7 Pendu ke! Peẽ Sião pygua kuery Babilônia
kuerya py pendekuai va'e, tapeo jepe ke.
8 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e
po rami SENHOR ijayvu: " SENHOR
onhemboete ukaa rupi xembou yvy regua
penemba'e rei-rei pe'apaare kuery rovai,
mba'eta ixupe rã penderovai opo oupity
va'e ma hexa ra'yĩ re opoko va'e reve
nda'eveia rami.
9 Ma'ẽ, ha'e kuery rovai xee xepo aupi ramo
hembiguai ikuai va'ekue ae ju 'rã oipe'apa
imba'e rei-rei. Ha'e ramo peikuaa 'rã SENHOR ixondaro reta va'e ae xembouague",
he'i.*
10 SENHOR aipoe'i:
— Sião pygua kuery, peporai ke pevy'a
reve, mba'eta aju 'rã penembyte aiko aguã.
11 Mba'eta ha'e va'e ára ma heta regua 'rã
onhemboaty xee SENHOR re, xevy guarã.
Ha'e gui penembyte aiko ramo peikuaa 'rã
SENHOR ixondaro reta va'e ae pendea py
xembouague.
12 Ha'e va'e jave py SENHOR ojeupe guarã
ogueru 'rã Judá kuery. Yvy iky'a e'ỹ va'e re
jevy 'rã ogueru, ha'e teĩgue ju oiporavo 'rã
Jerusalém tetã.
13 Ha'e nunga rupi peẽ avakue ha'e javi,
pekyrirĩmba ke SENHOR renonde, mba'eta
o'amba iky'a e'ỹ va'e gui opu'ã ma ouvy.

3

Sacerdote yvateve va'e Josué oexaague

1 Ha'e gui xevy pe Nhanderuete oexa
uka sacerdote yvateve va'e Josué, SENHOR
guigua anjo renonde hi'aĩ rã. Ha'e va'e
oiporu kuaa regua re Satanás hi'aĩ avi hovai
ijayvu aguã.
2 Ha'e rã SENHOR ma aipoe'i Satanás pe:
— Satanás, SENHOR ta'ijayvu ete ndevy.
Tá, SENHOR Jerusalém tetã poravoare
ta'ijayvu ete ndevy. Mba'eta peva'e ava
ma tata'y tata py okaia gui oipe'a pyre rami
— he'i.
3 Josué ma anjo renonde hi'aĩ reve ao
iky'apa va'e py onhemonde ho'amy.
4 Ha'e gui ma anjo ju ijayvu. Ha'e vy
aipoe'i guenonde ikuai va'e pe:
— Pemboi ijao iky'apa rei va'e — he'i.
Josué pe aipoe'i avi:
— Ne'exa, ndegui aipe'apa ma ndereko
vaiague, ha'e gui ao porãgue py ju 'rã
romonhemonde — he'i.
5 Ha'e ramo xee ju aipoa'e:
— Inhakã re ma pemoĩ avi akã regua iky'a
e'ỹ va'e — ha'e. Ha'e ramo inhakã re omoĩ

* 2:9 Apy ma SENHOR ae ijayvu vy " SENHOR xembou", he'i. Mba'eta SENHOR remimbou hexeve joo rami ete, Marcos 12.35-37 py Jesus ojee ae ijayvua rami.

akã regua iky'a e'ỹ va'e, ao ha'evea ramigua
py omonhemonde guive.*

Ha'e gui ma SENHOR guigua anjo hi'aĩ
va'e ju
6 aipoe'i Josué mongetaa rupi:

7 — Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e: Xee aikoa rupi ndee reiko, ha'e ajapo
uka va'e rejapopa ri vy ndee repena 'rã
xevygua oo re, xevygua oguy ikuai va'e
re avi 'rã renhangareko. Ha'e gui ajapo
'rã apy ikuai va'e rami avi ndee voi xere
renhemboja aguã rami.
8 Ha'e gui sacerdote yvateve va'e Josué,
endu ke, neirũ kuery nerenonde oguapy
va'e ha'e javi reve, mba'eta peẽ avakue
ma raka'eve rã guarã kuaa ukaarã peiko.
Mba'eta ne'exa, ambou 'rã xerembiguai
Yvyra Rapytakue Renhoĩ 'epy va'e.
9 Mba'eta ma'ẽ, apy Josué renonde itui peteĩ
ita aeja va'ekue. Kova'e ita peteĩ'i va'e re
ma sete texa oĩ. Ha'e va'e ita re ambopara
'rã, mba'eta peteĩ ára pyve aipe'apa 'rã
kova'e yvy regua kuery reko vaia — he'i
SENHOR ixondaro reta va'e.

10 — Ha'e va'e ára ma peẽ kuery peteĩ-
teĩ pendea katy'i ikuai va'e penoĩ 'rã pen-
dereve oguapy aguã uva'y ha'e figo'y guy
py — he'i SENHOR ixondaro reta va'e.

4

Mokoĩ oliveira rembypy mbyte py tataendy'y hi'aĩ va'e oexaague

1 Ha'e gui teĩgue ju anjo xereve ijayvu
va'ekue ou vy xemomyĩ imo'amy, avakue
okeague gui omomyĩa rami.
2 Ha'e rami vy oporandu xevy:

— Mba'e nunga tu rexa?

Ambovai:

— Xee aexa peteĩ tataendy'y ouro guigua
hi'aĩ va'e, ha'e gui hi'áry oĩ peteĩ azeite
ryru. Tataendy'y re ma sete tataendy renda
ikuai, ha'e sete ikuai avi tataendy rykue
raperã, peteĩ-teĩ tataendy peve azeite ovaẽ
aguã.*
3 Ha'e nunga yvýry ma mokoĩ oliveira rem-
bypy hi'aĩ. Peteĩ ma azeite ryru oiporu kuaa
regua re, ha'e rã amboae ma oiporu kuaa
e'ỹa re hi'aĩ — ha'e.*

4 Ha'e gui xee aporandu ju anjo xereve
ijayvu va'e pe:

— Xeruvixa, mba'erã tu peva'e?

5 Ha'e ramo anjo xereve ijayvu va'e om-
bovai:

— Ndee ndereikuaai teri va'e ty'y peva'e
nunga mba'erã paa?

Xee ambovai vy — Any, xeruvixa — ha'e.

6 Ha'e ramo ijayvuve vy aipoe'i xevy:

— Peva'e ma Zorobabel pe SENHOR
ixondaro reta va'e aipoe'iague: "Ndee ae
mbaraetea rupi e'ỹ 'rã mba'emo rejapo,
ndee ae po'akaa rupi e'ỹ guive, ha'e rã
Xenhe'ẽ rupi ae 'rã rejapo", he'iague.†
7 Ha'e gui ndee yvyty tuvixa va'e, marã
ramigua tu ndee? Mba'eta Zorobabel
renonde ma yvy joja reia rive 'rã repyta.
Mba'eta ita opa vy guarã Zorobabel omoĩ
ramo pavẽ oguerovy'a vy "Tomoingo porã!
Tomoingo porã!" he'i 'rã okuapy.

8 Teĩgue ju xevy pe SENHOR ombou oayvu.
Ha'e vy aipoe'i:

9 — Zorobabel ma opo py ae kova'e oo
omboypy rire ha'e ae ju 'rã omomba, ha'e
rami peikuaa aguã SENHOR ixondaro reta
va'e pendea py xembouague.
10 Ha'e gui mba'emo kyrĩ'i va'e anho ojapoa
rã amongue oexa vy nombovarei teĩ ha'e
kuery ae ju 'rã oguerovy'a oexa vy Zoroba-
bel opo py peteĩ ixã oo mbotya ra'ãa oiporu
ramo — he'i. Ha'e gui sete texa ikuai va'e
ma SENHOR rexa yvy jave rupi oexa pota
oikovy va'e.‡

11 Ha'e gui xee aporanduve ju ixupe:

* 3:5 Sacerdote yvateve va'e Josué ma anjo renonde hi'aĩ guetarã kuery rekovia ojejavya ombogue uka aguã, teĩ ha'e voi iky'a va'e py onhemonde ho'amy ojejavy va'e vy. Satanás ha'e py hi'aĩ avi Josué ojejavya rami ijayvu aguã. Ha'e rami teĩ anjo SENHOR rery rupi oĩ va'e ma ojejavyague ombogue vy ao porã py ju omonhemonde, Nhanderuete pe oiko aguã sacerdote-rã (Êxodo 39.1-31). Kova'e Josué ma Moisés irũ e'ỹ, amboae ava Jesua hery avi va'e, Esdras ha'e Neemias javegua sacerdote yvateve va'e (Esdras 2.2; Neemias 7.7). * 4:2 Judas 9 * 4:3 Apocalipse 11.3-4 py oĩa rami mokoĩ oliveira rembypy ma mokoĩ ava Nhanderuete pegua, Nhe'ẽ rupi vy mba'emo ojapo kuaa va'e. Apy ma Josué ha'e Zorobabel 'rã jaikuaa (versículos 13-14 py). † 4:6 Ha'e va'e jave ma Zorobabel oĩ Israel kuery ruvixa Jerusalém py. Sacerdote yvateve va'e Josué reve Zorobabel ojapo ju Nhanderuete pegua templo oity pyre, amboae regua kuery ndojapo ukaxei teĩ (Esdras 3-6). ‡ 4:10 Templo omboyta jave py hetarã kuery amongue ojae'o rei templo yma guare tuvixave ete va'ekue re ima'endu'a vy (Esdras 3.10-12). Sete texa ikuai va'e re ma ijayvu ju 'rã Apocalipse 5.6 py.

— Mba'erã tu mokoĩ oliveira rembypy
oiporu kuaa ha'e oiporu kuaa e'ỹa re
tataendy'y jovaive re hi'aĩ va'e?
12 Teĩgue ju xeayvu vy aporandu avi:
— Ha'vy mba'erã tu mokoĩ oliveira
rakãgue yvy'iry azeite iju porã rei va'e rape
ouro guigua oĩ va'e?
13 Aipoe'i:
— Ndereikuaai teri va'e ty'y?
Xee ambovai vy
— Any, xeruvixa — he'i.
14 Ha'e ramo aipoe'i:
— Peva'e mokoĩ ma SENHOR yvy jave
re ipo'aka va'e pe omba'eapo va'erã omoĩ
mbyre — he'i.

5

Kuaxia oveve va'e oexaague

1 Ha'e gui teĩgue ju ama'ẽ vy aexa peteĩ
kuaxia oveve-veve rã.
2 Ha'e ramo anjo oporandu xevy:
— Mba'e nunga tu rexa?
Xee ambovai:
— Peteĩ kuaxia oveve va'e rima aexa —
ha'e. Ha'e va'e puku-a ma dez metros, ha'e
rã ipya ma irundy raxa'i.
3 Ha'e ramo xevy pe anjo aipoe'i:
— Peva'e ma ayvu vai mbouarã yvy jave
rupi oo va'e. Mba'eta peva'e ayvu vai
rami vy imonda va'e ha'e oura rive va'e
omoxẽmbaa 'rã.
4 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e
aipoe'i: "Xee ha'e nunga ambou vy ajapo
'rã imonda va'e kuery ro py oike aguã rami,
xerery rupi oura rive va'e ro py guive. Ha'e
va'e ma opy pytũ oaxa vy ombovaipa 'rã oo
regua yvyra ha'e ita", he'i.

Ajaka py kunha oĩ va'e oexaague

5 Ha'e gui anjo xee reve ijayvu va'e ou jevy
vy aipoe'i xevy:
— Aỹ ma yvate katy ju ema'ẽ rexa aguã
mba'emo ou oiny va'e.
6 Xee aporandu:
— Mba'e tu peva'e nunga?
Xembovai:
— Ha'e va'e ou jekuaa va'e ma peteĩ ajaka.
Ha'e va'e py ma oĩ yvy jave rupigua kuery
reko vaia — he'i.
7 Ha'e gui ajaka juru mbotya chumbo
guigua oipe'aa ramo peteĩ kunha va'e
oguapy oiny ra'e ajaka py.
8 Ha'e gui anjo aipoe'ive ju:
— Peva'e ma teko vai — he'i vyve ajakapy
py ju kunha va'e omoanha vy omboty ju
chumbo guigua ipoyi ete va'e py.
9 Ha'e gui teĩgue ju ama'ẽ vy aexa mokoĩ
kunhague jogueru nhoguenoiny rã. Guyra
guaxu rami ipepo va'e vy ipepo rupi yvytu
oipeju reve ou. Ha'e va'e kuery ma ajaka
oupi heravy yvy gui yvatevea peve.
10 Ha'e gui xee aporandu anjo xereve
ijayvu va'e pe:
— Marã katy tu ha'e kuery ogueraa 'rã
ajaka?
11 Ombovai:
— Sinar yvy katy rima ogueraa, kunha
va'e rorã ojapo aguã py. Ha'e gui ojapopa
ma vy omoĩ 'rã ha'e py, henda py ae — he'i.*

6

Irundy karóxa oexaague

1 Teĩgue ju ama'ẽ vy aexa mokoĩ yvyty
overa va'e guigua. Ha'e va'e yvyty mbyte
gui ma irundy karóxa joe opu'ãa pygua
omoatãa heruvy.
2 Jypygua karóxa re kavaju ikuai va'e ma
pytã va'e anho. Ha'e rã mokoĩa re kavaju
ikuai va'e ma huũ va'e anho.
3 Mboapya re ma xiĩ va'e, ha'e rã irundya re
kavaju ikuai va'e ma xiĩ rai'i va'e. Ha'e va'e
kuery ma imbaraete va'e meme.*
4 Ha'e ramo anjo xereve ijayvu va'e pe xee
aporandu:
— Xeruvixa, mba'e nunga tu peva'e?
5 Anjo ombovai:
— Peva'e kuery ma yva rupi irundy
henda gui yvytu oipeju va'e, SENHOR yvy
jave re ipo'aka va'e renonde ikuaiague gui
ou.
6 Ha'e gui karóxa kavaju huũ va'e omoatã
va'e oo 'rã kuaray ijapu'a'ia katy yvy itui
va'e re. Ha'e va'e rakykue rupi ma xiĩ va'e
ju 'rã oo. Ha'e rã xiĩ rai'i va'e ma kuaray
puku-a katy 'rã oo yvy itui va'e re — he'i.
7 Ha'e gui ma kavaju kuery pe SENHOR
ijayvu vy "Tapeo, yvy jave rupi peiko", he'i.

* 5:11 Sinar ma Babilônia rery mboae. Babilônia tetã ma teko vai renda ae raka'e (Apocalipse 17). * 6:3 Apocalipse 6.2-8 py oĩa rami oexa irundy kavaju joo rami e'ỹ-e'ỹ ojekuaa va'e, mba'eta joo rami e'ỹ-e'ỹ 'rã ou nhomoingo axyarã.

Ha'e ramo imbaraetea rupi oje'oi vy onhea'ã jogueravy yvy jave rupi oguata aguã.
Ha'e rami py yvy jave rupi ete oje'oi.

8 Ha'e gui SENHOR xerenoĩ vy aipoe'i
xevy:

— Kuaray ijapu'a'ia katy yvy itui va'e
re kavaju oo vy ojapo 'rã ha'e py Xenhe'ẽ
opytu'u aguã rami — he'i.†

Josué akã re coroa omoĩ, ha'e Yvyra Rapytakue Renhoĩ omombe'u porãveague

9 Ha'e gui teĩgue ju SENHOR oayvu ombou
xevy. Ha'e vy aipoe'i:

10 — Ndevy pe neretarã kuery escravo-
rã ogueraa pyre regua ome'ẽ 'rã mba'emo.
Ha'e va'e kuery ma Heldai, Tobias ha'e
Jedaías, Babilônia tetã gui ou va'ekue
meme. Ha'e nunga rejopy vy ha'e va'e
árave eraa, ha'e eike Sofonias ra'y Josias ro
py.
11 Prata ha'e ouro ha'e kuery ome'ẽ va'ekue
rejopy va'ekue gui ejapo coroa. Ha'e va'e
ma emoĩ Jozadaque ra'y sacerdote yvateve
va'e Josué akã re.
12 Ha'e rami vy aipo're 'rã ixupe: "Po rami
SENHOR ixondaro reta va'e ijayvu: Ne'exa,
apy ava oĩ va'e pe ma 'Yvyra Rapytakue
Renhoĩ' 'ea 'rã. Mba'eta ha'e va'e ma oĩague
gui henhoĩ jevy vy ojapo 'rã templo SENHOR
peguarã.
13 Ha'e ae 'rã oiko SENHOR pegua templo
apoa rupi. Hexakãa py onhemonde reve
oguapy 'rã oiny guenda openaaty áry. Joe
opena 'rã oikovy, ha'e guenda py joe opena
oiny reve oiko avi 'rã sacerdote. Mokoĩ rupi
'rã oiko va'eri ha'evea rupi meme", 're 'rã.
14 Ha'e gui coroa ma remoĩ porã uka ju 'rã
Helém, Tobias, Jedaías ha'e Sofonias ra'y
Hem pe. SENHOR pegua templo py ae 'rã
omoĩ porã penema'endu'a pavẽ aguã.
15 Mba'eta mombyry guigua kuery voi ou
'rã penepytyvõ aguã SENHOR pegua tem-
plo pejapoa rupi, ha'e rami peikuaa aguã
SENHOR ixondaro reta va'e ae pendea py
xembouague. SENHOR Penderuete ayvu
pejapopa ete ramo ha'e nunga ha'e javi 'rã
oiko.

7

Okaru e'ỹ re ikuai teĩ Nhanderuete ndoguerovy'aia re ijayvuague

1 Ha'e gui irundy ma'etỹ re ma huvix-
ave Dario oĩ jave py SENHOR ombou oayvu
Zacarias pe, nove jaxya quisleu 'epy va'e
ha'e irundy araa py.
2 Mba'eta Betel pygua kuery ombou va'ekue
Sarezer ha'e Regén-Meleque hexevegua
avakue reve, SENHOR pe ojapukai vy opo-
randu uka aguã.
3 Ha'e ramo ha'e kuery ma SENHOR ixon-
daro reta va'e pegua ropy sacerdote kuery
ikuai va'e pe oporandu, profeta kuery pe
guive: "Ha'evea rami pa peteĩ nhiruĩ jaxya
py rokaru e'ỹ re rojae'ove ju aguã mbovy
ma'etỹ re'ỹ ma orekuaiague rami?" he'i
okuapy.
4 Ha'e ramo SENHOR ixondaro reta va'e
ombou oayvu xevy. Ha'e vy aipoe'i:

5 — Rembovai 'rã sacerdote kuery ha'e
kova'e yvy re ikuai va'e ha'e javi pe. Ha'e
vy aipo're: "Setenta ma'etỹ oaxa va'ekue
re ma peteĩ nhiruĩ jaxya ha'e sete jaxya py
ju pekaru e'ỹ re pendekuai va'ekue pejae'o
reve, ha'e rami teĩ xevy pe ete ri nda'u
pekaru e'ỹ re pendekuai? Xevy pe ete nda'u
pejapo?
6 Ha'e rami ae avi pekaru ha'e pey'ua ára py
ma pendejeupe ae e'ỹ ri ty'y pekaru ha'e
pey'u?
7 Mba'eta ymave rupi Jerusalém tetã py
nhande kuery ikuai porã'i jave, ijyvýry rupi
tekoa ikuai va'e py guive, kuaray puku-a
katy ha'e yvy joja reia ha'e javi rupi tekoa
ikuai jave ma profeta kuery pe SENHOR
omombe'u uka ae ma raka'e oayvu. Peẽ
kuery napendui ri ty'y ha'e nunga?" 're 'rã.

Ha'e kuery Nhanderuete nonhe'ẽ rendui rire ogueraa ukapaague re ijayvua

8 Ha'e gui Zacarias pe SENHOR oayvu om-
bou vy aipoe'i:

9 — Po rami SENHOR ixondaro reta va'e
ijayvu va'ekue: "Pejoguereko ke ha'evea
rami, anhetẽ rupi ete. Peteĩ-teĩ ke pexa
uka mborayvu ha'e penderyvy kuery pem-
boaxya.

† 6:8 Kuaray ijapu'a'ia katy oĩ Babilônia ha'e amboae regua Israel kuery rovai opu'ã va'ekue, Nhanderuete pe e'ỹ ikuai va'e meme. Ha'e gui kavaju oo 'rã ha'e kuery ombopaga aguã heko vaia re. Ha'e ramo ma Nhanderuete Nhe'ẽ opytu'u 'rã.

10 Pembojexavai eme imeve'ỹ va'e kuery,
tyre'ỹ, mombyry guigua kuery, neĩ ipori-
aukue'i ma voi. Ha'e peteĩ-teĩ pendepy'a re
pemoĩve eme peneirũ kuery pe pejapo vai
aguã", he'i va'ekue.
11 Ha'e rami teĩ ha'e kuery noendu potai
okuapy. Ha'e rami vy ivai rei reve okupe
rive oguerova xea katy, oapyxa omboty
guive, noenduxei vy.
12 Ha'e rami py ha'e kuery diamante rami
onhemoakã ratã okuapy, lei aeja va'ekue
oendu e'ỹ aguã, neĩ SENHOR ixondaro
reta va'e oayvu Onhe'ẽ rupi ae ombou
va'ekue, neĩ profeta kuery ymave rupigua
omombe'u va'ekue guive. Ha'e nunga rupi
ae ou SENHOR ixondaro reta va'e poxya.
13 Xee aenoĩ ramo ha'e kuery noendu potai
rire ha'e kuery xevy ojapukai rã xee voi
naendu potai va'ekue — he'i SENHOR ixon-
daro reta va'e.
14 — Ha'e rami vy yvytu guaxu rami
amoaĩmba yvy regua ikuaia rupi, ha'e
kuery ndoexai teri va'e rupi ae. Ha'e oyvy
oejaague voi ombovaipaa avi, ha'e va'e rupi
avave rei ndoaxaavei neĩ ndojevyavei aguã
rami. Mba'eta yvy porã rei va'ekue ojapoa
na'iporãvei aguã rami.

8

Sião tetã ojapo ju aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui teĩgue ju SENHOR ixondaro reta
va'e ombou oayvu xevy. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Po rami SENHOR ixondaro reta va'e
ijayvu: Xee aendu Sião pygua kuery re
nda'evei etea. Ndajou porãi etea ha'e
nda'eveia aendu ha'e kuery ikuai axya re.
3 Po rami ijayvu SENHOR: Aju ju 'rã Sião tetã
py, aiko ju 'rã Jerusalém tetã mbyte rupi.
Ha'e ramo Jerusalém pe "Tetã anhetẽ rupi
ikuaia" 'ea 'rã, ha'e SENHOR ixondaro reta
va'e pegua yvyty pe ma "Yvyty ky'a e'ỹ" 'ea
'rã.
4 Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e: Teĩgue ju Jerusalém tetã mbyte
rupi tujakue'i ha'e guaimigue'i oguapy 'rã
okuapy. Okakua'i ete ma vy peteĩ-teĩ opo
py oguereko 'rã popoka.
5 Tetã mbyte rupi avakue'i ha'e kunhague'i
ono'õ avi 'rã okuapy onhevangaa rupi ikuai
va'e.
6 Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e:
Ha'e nunga kova'e kuery rembyrekue oexa
vy onhemondyipa rei teĩ xee voi teve 'rã
anhemondyi? Any — he'i SENHOR.
7 — Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e: Ne'exa, mba'eta xee araa jepe 'rã
xevygua kuery. Ha'e rami vy aipe'a 'rã
kuaray oua katy ha'e oikea katy yvy itui
va'e gui.
8 Xee aru ramo Jerusalém tetã py ju 'rã ikuai.
Ha'e gui ha'e kuery ikuai 'rã xevygua, ha'e
rã xee ma tuuete 'rã aiko. Anhetẽ rupi ha'e
teko porã rupi 'rã areko.
9 — Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta
va'e: Aỹ ma peẽ kuery pendu pekuapy
kova'e ayvu profeta kuery yma guare
omombe'u va'ekue SENHOR pegua oo ojapo
ypy'i jave. Ha'e nunga rupi aỹ ma pemom-
baraete pendepo xevygua templo pejapopa
ju aguã.
10 Mba'eta ha'e va'e jave e'ỹ mbove ma
avakue neĩ mymba kuery mba'eve ndo-
joui omba'eapoague gui. Ngovaigua kuery
káuxa oẽ va'e neĩ ovaẽ va'e kuery ma voi
ndojoui ikuai porã aguã, mba'eta xee ajapo
avakue peteĩ-teĩ oirũ kuery re opu'ã aguã
rami.
11 Ha'e rami teĩ aỹ gui ma kova'e kuery
okuave'i va'e jypy arekoague rami ve'ỹ 'rã
areko — he'i SENHOR ixondaro reta va'e.
12 — Mba'eta mba'emo ra'yĩgue onhotỹ
ramo oiko porã 'rã. Uva'y hi'a porã 'rã
guive, yvy gui mba'emo pyau henhoĩ 'rã,
ha'e yva gui ho'a 'rã oky rayvi. Mba'eta
kova'e kuery rembyrekue pe ajapo 'rã ha'e
nunga ha'e javi oiko aguã rami.
13 Ha'e gui peẽ Judá ha'e Israel kuery, am-
boae regua kuery ikuaia rupi ayvu vaipy
pendekuai va'ekue ri aỹ ma rogueraa jepe
rire ayvu porãmby ju 'rã peiko. Ha'e nunga
rupi pekyjeve eme, ha'e vy pemombaraete
ke pendepo.
14 Mba'eta po rami SENHOR ixondaro reta
va'e ijayvu: Peneramoĩ kuery xembopoxya
rupi ikuai jave py penderovai anhembopy'a
mba'emo vai ajapo aguã re, ndajapo e'ỹi
guive.
15 Ha'e rami teĩ aỹ gui ma anhembopy'a
Jerusalém ha'e Judá pygua kuery pe ajapo
porã ju aguã re. Pekyjeve eme ha'vy.
16 Po rami 'rã pendekuai: Peteĩ-teĩ an-
hetẽ rupi 'rã pendeayvu peneirũ kuery pe,
ha'evea rami 'rã pejoguereko peneretã kora

* 8:16 Efésios 4.25

rokẽ py, anhetẽ rupi ha'e peteĩ rami penho-
moingoa rupi.*
17 Peteĩve opa marã penhembopy'a eme
peneirũ kuery rovai, pendejee pemoĩ eme
guive peura rivea rupi pendekuai aguã,
mba'eta ha'e nunga ha'e javi xee ajou vai
ete — he'i SENHOR.
18 Ha'e gui SENHOR ixondaro reta va'e
oayvu ombou ju xevy. Ha'e vy aipoe'i:
19 — SENHOR ixondaro reta va'e po rami
ijayvu: Peẽ Judá kuery, irundy jaxya py
pekaru e'ỹ re pendekuai va'ekue, ha'e gui
peteĩ nhiruĩ jaxya, sete ha'e dez jaxya py
voi pekaru e'ỹ re pendekuai va'ekue. Ha'e
rami teĩ aỹ gui ma ha'e va'e jave opyta 'rã
pevy'a aguã. Pevy'a reve 'rã pejapo ngaru
iky'a e'ỹ va'e, pendejee pemoĩ avi ke anhetẽ
rupi ha'e peteĩ rami penhomoingo aguã.
20 Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e:
Pova'e nunga oiko avi 'rã: heta regua, heta
tetã pygua kuery jogueru 'rã okuapy.
21 Ha'e rami vy peteĩ-teĩ tetã pygua kuery
amboae tetã katy oo vy ha'e kuery pe
aipoe'i 'rã: "Pejapura ke, jaje'oi SENHOR
pe jajapukai aguã. Jaeka SENHOR ixondaro
reta va'e. Xee avi aa 'rã", he'i 'rã okuapy.
22 Jerusalém tetã py heta regua
ipo'akakueve va'e jogueru 'rã SENHOR
ixondaro reta va'e reka vy, ixupe ojapukai
aguã.
23 Po rami ijayvu SENHOR ixondaro reta va'e:
Ha'e va'e ára ma dez avakue ou vy peteĩ
judeu reve onhemoirũ 'rã okuapy. Joo
rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu va'e, ha'e javi regua ou
'rã peteĩ judeu oikuavã vy ijao apy rupi
ojopy reve. Ha'e vy aipoe'i 'rã ixupe: "Ore
avi toroo nderupive, mba'eta omombe'ua
rã roendu pende kuery reve Nhanderuete
oikoa", he'i 'rã.

9

Yvy regua kuery ombopaga aguã re ijayvuague

1 — Kova'e ayvu ma Hadraque yvy
regua kuery rovai SENHOR omombe'u uka
va'ekue, Damasco tetã re guive ombou.
Mba'eta SENHOR ma avakue ha'e javive re
oma'ẽ 'rã oikovy, Israel regua ikuai va'e re
guive.
2 Ha'e rami vy oayvu ombou Hamate yvy re
voi. Ha'e va'e ma Hadraque yvy katy'i itui.
Ha'e gui Tiro ha'e Sidom tetã pygua kuery
re voi ombou, ha'e kuery hi'arandupa va'eri
teĩ.
3 Mba'eta Tiro pygua kuery ma heta ojapo
oo ikorapa va'e onhemi aguã. Prata heta avi
omoĩ porã yvy ku'i rami, ouro guive omoĩ
porã yapo tape rupi oĩ va'e rami rive.
4 Ha'e rami teĩ ne'exa, ha'e kuery mbaraetea
SENHOR oipe'apa vy omombopa 'rã ye'ẽ
mbyte py. Ha'e rã hetã ma tata py 'rã
ombovaipa.
5 Ha'e nunga Asquelom pygua kuery oexa vy
okyjepa 'rã okuapy. Gaza pygua kuery voi
ikuai axy 'rã. Ecrom pygua kuery ha'e rami
ae avi 'rã ikuai, guenonderã rupi oarõ va'e
ndoikovei rã. Gaza pygua huvixave omano
'rã, ha'e Asquelom py voi noĩavei 'rã.
6 Asdode py ma peteĩ regua joegua e'ỹ-e'ỹ
hekoa 'rã. Ha'e rami py xee amomba 'rã
filisteu kuery onhemboyvate reia.
7 Ha'e kuery juru gui anoẽ 'rã ta'angaa
pe mymba ome'ẽ va'ekue ruguykue
nomokõmbai va'ekue, ha'e haĩ ma'ũ gui ma
amboi 'rã xo'o ra'ykue'i. Ha'e rire okuave'i
va'e ma peteĩ regua 'rã ikuai Nhanderuete
peguarã. Judá pygua kuery va'e regua
'rã ikuai. Ecrom pygua kuery voi jebuseu
kuery rami avi 'rã okuave.
8 Ha'e gui xee ma xevygua oo aarõ 'rã aikovy
ijyvýry rupi, xondaro kuery hexe opu'ã
va'e ajoko aguã, ha'e va'e rupi ndoaxaavei
neĩ ndoikeavei aguã, ha'e pygua kuery re
imbojexavaiarã ndouvei aguã, mba'eta aỹ
gui ma aexa pota 'rã xerexa py ae.

Sião gui Huvixave ou aguã re ijayvuague

9 — Peẽ Sião pygua kuery, pevy'a ete
ke. Jerusalém pygua kuery, pevy'a avi ke.
Mba'eta ne'exa, ou ma oiny Penderuvix-
averã. Ha'e va'e ma heko porã va'e ha'e
jogueraa jepea. Onhemo'yvyĩ'i va'e vy ou
'rã mburika áry, mburika ombovoyipy ra'y
áry.*
10 Mba'eta Efraim gui ambovaipa 'rã karóxa
joe opu'ãa pygua, ha'e Jerusalém gui ma
amokanhymba 'rã kavaju kuery. Guyrapa
joe opu'ãa pygua guive ambovaipa 'rã.
Mba'eta Huvixave ma yvy regua kuery
pe omombe'u 'rã peteĩ rami ikuai aguã.
Ipo'akaa oo 'rã ye'ẽ nhavõ rupi, Eufrates
yakã guive 'rã oo yvy apy peve.

* 9:9 Kova'e ayvu rami ae oiko Jesus re (Mateus 21.1-5; João 12.14-16).

11 — Ha'e gui peẽ Sião pygua kuery, tuguy
amoẽ uka reve xereve guarã ajapo va'ekue
rami vy roguenoẽ 'rã yvykua py yy noĩa py
penembo'aague gui.
12 Escravo-rã pendereraa teĩ pearõ nho
peikovy va'e, pejevy ju ke peneretã ikorapa
va'e katy. Aỹ guive pendevy amombe'u
mba'emo ame'ẽ retave ete aguã, pereko ae
ma va'ekue áryve.
13 Ha'e gui Judá kuery aiporu 'rã guyrapa
oipiraxa va'e rami, ha'e hu'yrã amoĩ 'rã
Efraim kuery. Mba'eta peẽ Sião pygua
kuery, pendera'y kuery ajapo 'rã Grécia
pygua ra'y kuery rovai opu'ã aguã rami.
Xee roiporu 'rã ojerovia rei va'e kyxe rami.
14 Ha'e gui Sião ra'y kuery ikuaia áry rupi
ojekuaa 'rã SENHOR, ha'e oĩa gui hu'y hendy
va'e omombo 'rã overa va'e rami. SENHOR
Nhanderuete mimby guaxu omonhe'ẽ uka
reve oo 'rã kuaray puku-a katygua yvytu
jere áry rupi.
15 Ha'e rami vy SENHOR ixondaro reta va'e
oepy 'rã ojeupegua kuery. Ha'e ramo ha'e
kuery omokanhymba 'rã inhyvõare kuery,
opyrõmba 'rã guive. Vinho rami oy'upa
'rã huguy, ome'ẽ mbyre hy'a tynyẽ va'e
rami 'rã hevyatãmba, opyta 'rã altar yvýry
mba'emo ruguykue onhoẽague rami.
16 Ha'e va'e ára ma Tuuete SENHOR ogueraa
jepe 'rã ojeupegua kuery guymba kuery
rami. Mba'eta ixupe rã ha'e kuery coroa re
ita porãgueve oĩ va'e rami ikuai, ixupegua
yvy re overa 'rã okuapy.
17 Mba'eta ha'e kuery ma opa mba'e py po-
rayvu ha'e iporã va'e 'rã ikuai! Kunumigue
hexaĩmba 'rã mba'emo aju gui, ha'e kun-
hataĩgue ma hexaĩ avi 'rã vinho gui.

10

Judá ha'e Israel kuery omoingo porã aguã re Nhanderuete ijayvuague

1 Ára pyau jave pejerure ke oky re SENHOR
pe, mba'eta SENHOR ae 'rã ojapo arai oky
aguã. Ha'e rami vy avakue pe ombou oky
porã, ha'e nhuũndy rupi omoingo nhuũ
roky.
2 Ha'e rã ta'angaa oo pygua ma nhombo-
tavya rupi 'rã ijayvu. Imba'ekuaa va'e voi
ijapua meme oikuaa. Nhombotavya rupi
meme 'rã omombe'u oexa ra'uague, ijayvu
porã merami rive 'rã guive, anhetẽ rupi e'ỹ.
Ha'e nunga rupi ae heta va'e kuery ojexavai
rei 'rã vexa'i kuery re opena va'e ndoikoia
rami.
3 Ha'e nunga rupi xepoxya hendy joe opena
va'e kuery rovai. Ha'e rami vy ambopaga
'rã kavara joguerekoarã omoĩ mbyre. Ha'e
gui SENHOR ixondaro reta va'e ae 'rã opena
guymba kuery Judá regua ikuai va'e re,
oguerovy'a 'rã guive, kavaju joe opu'ã aguã
katy oo va'e rami.
4 Mba'eta Judá gui ma oiko 'rã ita omboeteve
pyrã, ha'e kuery gui oiko avi 'rã oguy ytarã,
guyrapa joe opu'ãa pygua ha'e huvixarã
ha'e javi.
5 Ha'e kuery ikuai 'rã ipy'a guaxukueve, joe
opu'ãa py ngovaigua kuery re opyrõmba
va'e rami. Ha'e vy opyrõmba 'rã tape rupi
yapo oĩ va'e re rami. Ha'e kuery reve
SENHOR oiko ramo opu'ã kuaa 'rã. Ha'e
rami vy ojapo 'rã hovaigua kuery kavaju áry
ou va'ekue voi oxĩmba aguã rami.
6 SENHOR aipoe'i:
— Xee amombaraete 'rã Judá kuery, araa
jepe avi 'rã José kuery. Amboaxy ete
vy ajapo 'rã ojevypa ju aguã rami. Ha'e
ramo ha'e kuery ikuai 'rã namoxẽi va'ekue
rami, mba'eta xee SENHOR Tuuete aendu
'rã ijayvua.
7 Ha'e ramo Efraim kuery ikuai porã 'rã
ipy'a guaxukueve rami. Opy'a py ovy'a 'rã
okuapy vinho gui rami. Ta'y kuery voi oexa
vy ovy'a vaipa avi 'rã, ha'e opy'a py xee
SENHOR xererovy'a 'rã.
8 Mba'eta ha'e kuery aepy rire aenoĩ vy
amono'õmba ju 'rã. Ha'e gui amboeta ju 'rã
ymave rupi hetaague rami.
9 Yvy regua kuery mbyte rupi amoaĩmba teĩ
mombyry ikuaia py ima'endu'a 'rã okuapy
xere. Gua'y kuery reve okuave ha'e ojevypa
ju 'rã.
10 Mba'eta xee ae ajapo 'rã Egito yvy
gui ojevypa aguã rami, Assíria gui voi
amono'õmba 'rã heruvy. Gileade ha'e
Líbano yvy gui 'rã aru, hoo rendarã noĩvei
peve.
11 Ye'ẽ rupi rami ha'e kuery oaxa 'rã ojex-
avaia rupi. Ha'e rami teĩ yai ainupã rã typa
'rã, Nilo yakã typyveague rupi voi ipirupa
'rã. Ha'e rami py amomba 'rã Assíria pygua
kuery onhemboyvate reia. Egito pygua
kuery po'akaa voi omokanhymbaa 'rã.
12 Ha'e gui ajapo 'rã xee SENHOR re vy im-
baraetepa aguã rami. Ha'e rami vy xerery
rupi ae 'rã ikuai — he'i SENHOR.

11

1 Ha'e gui Líbano pygua kuery, peipe'a
ke peneretã rokẽ, tata oapypa aguã yary
pendeyvy re ikuai va'e.
2 Ha'e ndee voi yvyra cipreste ne'aĩ va'e,
ejae'o avi yary oitypaa ma rire. Yvyra
iporãgueve ikuai va'ekue ombovaipaa ma.
Peẽ voi yvyra carvalho Basã yvy re pen-
dekuai va'e, pejae'o, ka'aguy re yvyra heta
ikuai va'ekue oake'opaa ma rire.
3 Pendu ke vexa'i re opena va'e raxẽmbei
reia, mba'eta ha'e kuery ojou porãve
va'ekue ombovaipaa ma ramo. Pendu
ke guary ra'y kuery hevovo reia, Jordão
yakã yvýry rupi ka'aguy iporãve va'ekue
ombovaipaa ma ramo.

Vexa'i re ha'evea rami opena va'e re mba'emo ombojoja vy ijayvuague

4 Po rami ijayvu SENHOR Xeruete:

— Epena ke vexa'i kuery ojuka pyrã ikuai
va'e re.
5 Mba'eta ijoguaare kuery ojuka rive 'rã,
ombopagaa e'ỹ re. Ha'e gui ivendeare
kuery ma aipoe'i 'rã okuapy: "Tomboetea
SENHOR, mba'eta aỹ arekopa 'rã", he'i.
Vexa'i re opena aguã omoĩ mbyre voi noen-
dui okuapy omboaxya.
6 Ha'e rami ae avi xee voi namboaxyvei ma
'rã kova'e yvy re ikuai va'e — he'i SENHOR.
— Ha'e rami vy peteĩ-teĩ amboaxapa 'rã irũ
kuery ha'e huvixave po py. Ha'e ramo ha'e
va'e kuery ma kova'e yvy regua omoingo
axy teĩ xee ndaraa jepei 'rã ipo'akaa gui.
7 Epena ha'vy vexa'i kuery ojuka pyrã ikuai
va'e, vexa'i mboae gui iporiaukueve'i va'e
re — he'i.

Ha'e ramo xee araa mokoĩ yvyra'i. Peteĩ
ma amboery "Nhomboaxy aguã", ha'e rã
amboae ma "Peteĩ rami nhomoingo aguã."
Ha'e rami py apena aikovy vexa'i kuery re.
8 Ha'e gui peteĩ jaxy pyve amoxẽ mboapy
avakue opena va'erã omoĩ mbyre. Ha'e
rami teĩ ndaropo'akavei ma vexa'i kuery.
Ha'e kuery voi ndaxerayvuvei.
9 Ha'e ramo xee aipoa'e ha'e kuery pe:

— Napenavei ma 'rã peẽ kuery re. Pe-
manoxe va'e pemano tema. Pekanhyxe
va'e ma pekanhy tema. Ha'e gui penerem-
byrekue ma peteĩ-teĩ 'rã pe'u peneirũ kuery
ro'okue ae — ha'e.
10 Ha'e rami vy yvyra'i "Nhomboaxy aguã"
amboery va'ekue ajopy vy amopẽ, ambo-
vaipa aguã yvy regua ha'e javi areko aguã
ajapo va'ekue.
11 Ha'e va'e árave ambovaipa. Ha'e rã vexa'i
poriaukue'i xerexa vy oikuaa okuapy SEN-
HOR ayvu rupi ae ri ty ajapo ra'ea.

12 Ha'e gui xee aipoa'e vexa'i kuery pe:

— Peẽ kuery pe ha'eve ri ramo peme'ẽ
ha'vy amba'eapoague repy. Ha'e rami e'ỹ
vy tove ri — ha'e. Ha'e ramo xevy pe
opeja okuapy trinta hatã'i va'e prata guigua
amba'eapoague repyrã.

13 Ha'e ramo SENHOR aipoe'i xevy:

— Hatã'i va'e emombopa ke nhae'ũ re
omba'eapo va'e pe, remba'eapoague repyrã
mbovy rei e'ỹ ome'ẽ rire — he'i. Ha'e ramo
trinta hatã'i va'e prata guigua ajopy vy araa
SENHOR pegua oo py, nhae'ũ re omba'eapo
va'e oĩ va'e peguarã.*

14 Ha'e gui yvyra'i mboae ju amopẽ avi,
"Peteĩ rami nhomoingo aguã" 'epy va'e,
Judá ha'e Israel kuery joegua rami ve'ỹ
ikuai aguã.

Vexa'i re o'arandua rupi e'ỹ opena va'e re ijayvuague

15 Ha'e gui SENHOR aipoe'ive ju xevy:

— Aỹ ma ndejeupe guarã eru vexa'i re
o'arandua rupi e'ỹ opena va'e rembiporu,
16 mba'eta ne'exa, ijyvy re peteĩ amoĩ 'rã
joe opena va'erã teĩ ha'e va'e ma ndoikuaa
potai 'rã omano rai'i ma okuapy va'e
re, okanhygue ndoekai 'rã, ijaipa va'e
noipoanoi 'rã, neĩ hexaĩ va'e nomongarui
'rã guive. Ha'e rami 'rãgue py ho'u 'rã
oikovy ikyrakueve ro'o, ipyapẽ voi omboi
'rã.
17 Nda'evei ete 'rã o'arandua rupi e'ỹ opena,
ha'e mymba kuery oejapa ovy va'ekue pe.
Mba'eta ha'e va'e jyva ma oikyxĩa 'rã kyxe
py, hexa oiporu kuaa regua rupi avi oikyxĩa
'rã. Ha'e ramo ijyva ipirupa 'rã, hexa oiporu
kuaa regua voi oguepa 'rã.

* 11:13 Profeta hetarã kuery nombovarei vy trinta hatã'i va'e ete'i ome'ẽ okuapy ixupe, escravo repy rami rive (Êxodo 21.32). Ha'e gui Jesus oiko jave hemimbo'e Judas ombo'a uka ramo ixupe ha'e rami ae avi opagaa (Mateus 26.14-16, 27.3-10).

12

Jerusalém pygua kuery SENHOR ogueraa jepe aguã re ijayvuague

1 Po rami SENHOR ijayvu Israel kuery
rovai. SENHOR yva pyoare, yvy nhonoare
ha'e avakue re inhe'ẽrã omoĩ va'ekue
aipoe'i:
2 — Ne'exa, Jerusalém tetã ma xee ajapo
'rã peteĩ karo ha'e javi regua ijyvýry ikuai
va'e oy'u aguã, ha'e rami vy inhakanhymba
aguã, ha'e kuery Jerusalém tetã ojokopa
rire, Judá yvy guive.
3 Ha'e va'e ára ma Jerusalém tetã ajapo 'rã
peteĩ ita ipoyi ete va'e, ha'e javi regua kuery
pe. Ha'e ramo ha'e va'e oupi va'e rei oiko
axy ete 'rã. Mba'eta yvy jave regua ha'e javi
'rã ono'õmba okuapy Jerusalém re opu'ã
aguã.
4 SENHOR aipoe'i:
— Ha'e va'e ára ma amoingo axy 'rã
kavaju kuery nhemondyi gui rive, ha'e rã
hi'árygua kuery ma akã porã ve'ỹ rupi 'rã
amoingo axy. Aipe'a 'rã Judá kuery rexa,
ha'e yvy regua kuery rymba kavaju rexa voi
amboguepa avi 'rã.
5 Ha'e ramo Judá pygua huvixa kuery ma
oexa'ã 'rã: "Aỹ ma Jerusalém pygua kuery
ha'e javi ma SENHOR ixondaro reta va'e
nguuete re vy imbaraete 'rã okuapy", he'i
'rã.
6 Mba'eta ha'e va'e ára ajapo 'rã Judá pygua
huvixa kuery tapyĩ yxakã guýry hendy va'e
rami. Ajapo 'rã takua ryxa mba'emo 'ygue
hendy va'e rami ikuai aguã rami. Mba'eta
oiporu kuaa regua ha'e oiporu kuaa e'ỹa
rupi ha'e kuery omokanhymba 'rã ijyvýry
ikuai va'e regua ha'e javi. Ha'e ramo
Jerusalém pygua kuery ma Jerusalém tetã
py oikoague py ae ju 'rã hekoa.
7 Judá regua rekoa ikuai va'e ranhe 'rã SENHOR ogueraa jepe, Judá kuery áry gui Davi
ramymino kuery ha'e Jerusalém pygua
kuery onhemboyvate e'ỹ aguã.
8 Ha'e va'e ára SENHOR opena 'rã Jerusalém
pygua kuery re. Ha'e ramo ha'e pygua
ikangykueve va'ekue ma Davi rami 'rã imbaraete, ha'e rã Davi ramymino kuery ma
Nhanderuete rami 'rã imbaraete, mba'eta
ha'e kuery renonde SENHOR guigua anjo oo
'rã.
9 Ha'e va'e ára guive amboypy 'rã amomba
aguã ha'e javi regua Jerusalém tetã re opu'ã
aguã ou va'ekue.

Jerusalém pygua kuery ojeko rerovapa aguã re ijayvuague

10 — Ha'e gui Davi ramymino kuery ha'e
Jerusalém pygua kuery re ambou 'rã Nhe'ẽ
amboaxya rexa ukaarã, xevy pe ju ha'e
kuery ojapukai aguã rami ojapo va'erã.
Ha'e ramo ha'e kuery oexa ju 'rã oipyxo
va'ekue. Ha'e va'e re ipy'a vai 'rã okuapy
gua'y peteĩ'i va'e re ipy'a vai va'e rami, hexe
ojae'o 'rã gua'y jypy guare re ojae'o raxa
va'e rami.*
11 Ha'e va'e ára Jerusalém tetã py heta ete
'rã ikuai ojae'o va'e, Megido yvyugua re
Hadade-Rimom py ojae'oague rami.
12 Ha'e rami vy oyvy ha'e javi rupi ojae'o 'rã
okuapy, peteĩ-teĩ oo pygua kuery ikuaia py
ae. Ha'e rami vy Davi ramymino kuery ma
ha'e kuery ae'ia py 'rã ojae'o, ta'yxy kuery
voi ha'e kuery ae'ia py ae, Natã ramymino
kuery ma ha'e kuery ae'ia py ae, ha'e gui
ta'yxy kuery voi ha'e kuery ae'ia py ae ju
'rã ojae'o okuapy,
13 ha'e gui Levi ramymino kuery ma ha'e
kuery ae'ia py ae, ta'yxy kuery ma ha'e
kuery ae'ia py ae, Simei ramymino kuery
ma ha'e kuery ae'ia py ae, ta'yxy kuery voi
ha'e kuery ae'ia py ae 'rã ojae'o.
14 Ha'e gui amboae oo pygua kuery voi ha'e
rami ae tema 'rã ikuai. Peteĩ-teĩ oo pygua
kuery ha'e kuery ae'ia py ae ojae'o, ta'yxy
kuery voi ha'e kuery ae'ia py ae ju 'rã ojae'o
okuapy.

13

Mba'emo ra'angaa ha'e profeta kuery ramigua rive oipe'apaa aguã re ijayvuague

1 Ha'e va'e ára ma ojekuaa 'rã peteĩ
yvu Davi ramymino kuery ha'e Jerusalém
pygua kuery ha'e javi pe, ojejavyague ha'e
iky'apaa gui oiky'a'o va'erã.
2 Mba'eta SENHOR ixondaro reta va'e
aipoe'i: — Ha'e va'e ára ma ijyvy gui
amokanhymba 'rã mba'emo ra'angaa
rery ha'e javi, ha'e va'e re rive
na'ima'endu'aavei aguã. Ijyvy gui aipe'a
avi 'rã profeta ramigua kuery, nhe'ẽ vai
guive.

* 12:10 Kova'e ayvu rupi ma João 19.37 py Jesus reko re ijayvu. Ha'e gui raka'eve rã judeu kuery hexe vy ojeko rerovapa 'rã (Romanos 11.25-27; Apocalipse 1.7).

3 Ha'e gui xapy'a rei amongue onhemoingo
'rã profeta ramigua. Ha'e ramo ha'e va'e pe
tuu ha'e ixy imbotujaare kuery ae aipoe'i
'rã: "Nda'evei reikoveve aguã, SENHOR
ayvu rupi merami rive ndeapu rire", he'i 'rã
okuapy. Ha'e rami vy tuu ha'e ixy imbo-
tujaare kuery ae 'rã ojuka profeta ramigua
rive onhemoingo rire.
4 Ha'e va'e ára ma profeta kuery peteĩ-
teĩ oxĩmba rei 'rã oexa ra'uague rive
omombe'uague re. Ha'e rami vy nhom-
botavya rupi nonhemondevei ma 'rã
mba'emo rague py.
5 Ha'e rami 'rãgue py aipoe'i 'rã: "Xee ma
profeta e'ỹ aiko, ama'etỹa rupi rive xee aiko
va'e. Mba'eta xekunumi guive escravo-rã
xejoguaa va'ekue", he'i 'rã.
6 Ha'e gui xapy'a rei ixupe amongue
oporandu 'rã: "Mba'exa'vy tu ndepo re
kyxĩague oĩ?" he'i ramo ombovai vy
"Kyxĩague xere oĩ va'e ma xeirũ kuery ro
py aĩ jave xekyxĩa rive", he'i rive 'rã.*

Nhanderuete remimbou joe opena va'e ojukaa aguã re ijayvuague

7 Ha'e gui SENHOR ixondaro reta va'e
aipoe'i:
— Ha'e gui ndee kyxe, epu'ã ke xeremim-
bou xea katygua ete joe opena va'e rovai.
Ejuka ke joe opena va'e. Ha'e ramo hymba
vexa'i kuery ma oaĩmba 'rã.† Mba'eta xepo
aupi 'rã yvyĩgueve'i rovai — he'i.
8 SENHOR aipoe'i:
— Ijyvy ha'e javi rupi mboapy ikuai
nhavõ py mokõ-mokoĩ ojukaa kuerei 'rã,
okanhy ete 'rã. Ha'e rã mboapya va'e regua
ma oikoveve 'rã.
9 Mba'eta mboapya va'e regua ma ajapo 'rã
tata rupi oaxa aguã rami. Ha'e rami vy
aiky'a'o 'rã prata oiky'a'oa rami, aa'anga
'rã ouro oa'angaa rami. Ha'e ramo mae
ma ha'e kuery ojapukai 'rã xerery rupi,
ha'e ramo xee aendu 'rã. Ha'e kuery pe
"Xevygua" ha'e 'rã. Ha'e rã ha'e kuery ma
" SENHOR ae ma Xeruete" he'i 'rã okuapy.

14

Jerusalém tetã pygua kuery ha'e imbo-jexavaia kuery moingo axyarã ou aguã re ijayvuague

1 Ne'exa, ovaẽ ma ouvy SENHOR ára,
mba'emo pereko va'ekue omboja'opaa
aguã pendekuaia mbyte gui.
2 Mba'eta yvy regua ha'e javi amono'õmba
'rã imbouvy Jerusalém tetã re opu'ã aguã.
Ha'e ramo ha'e kuery ipo'aka ete 'rã tetã
re. Ha'e rami vy mba'emo oipe'apa 'rã
oo ikuai va'e gui, kunhague ikuai va'e
ma oguero'apaa rive 'rã guive. Tetã
pygua kuery mbytekue peve 'rã ogueraa
escravo-rã, ha'e rã hembyrekue ma tetã gui
ndoipe'aai 'rã.
3 Ha'e gui ma SENHOR oẽ 'rã ouvy yvy
regua kuery rovai opu'ã aguã, joe opu'ã va'e
rami ae.
4 Ha'e va'e ára ma SENHOR hi'aĩ 'rã
Jerusalém regua kuaray oua katy Oliveiras
yvyty oĩ va'e áry. Ha'e ramo ha'e va'e yvyty
ma xapy'a 'rã ovo mbyte rupi, kuaray oua
katy gui oikea katy peve. Ha'e rami vy
yvyty mbyte rupi ojekuaa 'rã peteĩ yvy'ã
ugua, mba'eta yvyty mbytekue oja'o 'rã
kuaray ijapu'a'ia katy, ha'e rã hovaikue ma
kuaray puku-a katy 'rã oo.
5 Ha'e ramo peẽ kuery pejava 'rã peovy
xevygua yvy'ã ugua rupi, mba'eta Azal peve
'rã oo yvy'ã ugua. Tá, pejava 'rã Judá pygua
huvixa Uzias oĩ jave py yvy ryryi oiko va'e
gui ojavapaague rami. Ha'e gui mae ma ou
'rã SENHOR Xeruete, ha'e hupive iky'a e'ỹ
va'e kuery ha'e javi voi.
6 Ha'e va'e ára ma ndoikoi 'rã hexakãa, yro'y
atã anho 'rã itui.
7 Ha'e va'e ára ma peteĩ'i 'rã, SENHOR anho
oikuaa va'e regua. Ndoikoi 'rã ára, neĩ pytũ
ma voi noĩ 'rã. Ha'e rami teĩ ka'aru peve
ojekuaa 'rã hexakãa.
8 Ha'e va'e ára ma Jerusalém tetã guive
oxyry 'rã ovy yy imarã e'ỹ va'e. Ha'e gui
yy oja'o vy amongue oxyry 'rã ovy kuaray
oua katy ye'ẽ oĩ va'e katy, ha'e rã amboae
ma kuaray oikea katy ye'ẽ oĩ va'e katy 'rã
oxyry ovy. Oxyry riae 'rã, kuaray puku jave
e'ỹ vy yro'y jave teĩ.
9 Ha'e gui SENHOR ae 'rã oĩ huvixave yvy
jave rupi opena va'e. Ha'e va'e ára ma
peteĩ'i anho 'rã oiko SENHOR, ha'e peteĩ'i
avi 'rã hery oĩ.
10 Ha'e gui ma yvy ha'e javi rupi opyta 'rã
yvy joja reia Jerusalém regua kuaray oua

* 13:6 Amongue py profeta ramigua rive gueko rami vy onhekyxĩmba 'rã nguuete ramigua pe ojapukai reve (1 Reis 18.27-28). Mba'emo rague py onhemonde 'rã guive, profeta Elias rami avi (2 Reis 1.7-8). † 13:7 Kova'e ayvu rami ae oiko avi Jesus re (Mateus 26.31 ha'e Marcos 14.27).

katy Geba ha'e Rimom yvýry rami. Ha'e rã
Jerusalém tetã ma yvateve 'rã oiny, oĩa py
ae 'rã ikuaia guive, Benjamim rokẽ oĩa guive
jypygua okẽ peve, ha'e okẽ kora ojerea rupi
oĩ va'e peve, ha'e gui Hananel regua torre
oĩa guive huvixa pegua uva onhamiaty peve
ju.
11 Ikuaia 'rã ha'e py ae. Ndouvei 'rã ayvu vai
imbovaipaarã. Oĩ porãmba 'rã Jerusalém
tetã.
12 Ha'e rã yvy regua kuery Jerusalém tetã
re opu'ã va'ekue ma po rami 'rã SENHOR
omoingo axy. Ho'okue hu'ũmba 'rã, opu'ã
teri ho'amy reve teĩ. Hexa voi hu'ũmba 'rã
okua py oĩ reve, ha'e inhapekũ hu'ũmba avi
'rã ijuru py oĩ reve.
13 Ha'e kuery ikuaia py SENHOR ombou avi
'rã opa marãgua imondyipa reiarã. Ha'e
rami vy peteĩ-teĩ oirũ kuery po re ojopy vy
oguero'a 'rã, peteĩ-teĩ opu'ã 'rã oirũ kuery
re ae.
14 Judá kuery voi Jerusalém tetã oepy vy
opu'ã 'rã okuapy joe. Ha'e rami vy om-
boatypa 'rã ha'e'i rupi yvy regua ikuai
va'e mba'emo oguereko va'ekue, ouro ha'e
prata guigua, ao mbovy e'ỹ ete guive.
15 Ha'e rami ae omoingo axy avi 'rã hymba
kuery kavaju, mburika, camelo, mburika'i,
ha'e ikuaia rupi guymba oguereko va'ekue
ha'e javi.

"Nhanderuete pegua tetã py iky'a e'ỹ va'e
anho 'rã oĩ" he'iague

16 Ha'e gui ma yvy regua kuery Jerusalém
tetã re opu'ã va'ekue rembyrekue ma
ma'etỹa nhavõ 'rã ojevy jogueruvy om-
boete aguã huvixave SENHOR ixondaro reta
va'e, ha'e ngaru oguy'i pygua ára ikuai aguã
guive.
17 Ha'e gui xapy'a rei amongue regua ndooi
'rã Jerusalém py huvixave SENHOR ixon-
daro reta va'e omboete aguã. Ha'e rami rã
ha'e kuery yvy re nda'okyi 'rã.
18 Xapy'a rei Egito pygua kuery mba'e ngaru
oguy'i pygua py ndooi ramo ha'e kuery
yvy re nda'okyi 'rã. Ha'e kuery áry ou 'rã
imoingo axyarã, yvy regua ndooi va'ekue
áry SENHOR ombou va'e ramigua ae.
19 Ha'e rami ae 'rã omoingo axy Egito pygua
kuery ha'e yvy regua ha'e javi, ngaru oguy'i
pygua py ndooi va'ekue.
20 Ha'e gui ha'e va'e ára ma kavaju xã
mbojeguaa oĩ va'e re voi omboparaa 'rã
imoiny " SENHOR pegua iky'a e'ỹ va'e"
he'ia. SENHOR pegua opy oja oiporua va'e
rei iky'a e'ỹ va'e avi 'rã, altar yvýry hy'a
guaxu oiporua va'e rami ae.
21 Tá, Jerusalém tetã rupi ha'e Judá yvy
re oja ikuai va'e ma iky'a e'ỹ va'e meme
'rã ikuai SENHOR ixondaro reta va'e pegua.
Ha'e ramo mba'emo ome'ẽ va'erã ogueru
va'e kuery ha'e javi ma oja oĩ va'e rive ojou
vy ha'e va'e py ae 'rã ombojy SENHOR pegua
xo'o. Ha'e va'e ára ma SENHOR ixondaro
reta va'e pegua oo py noĩvei 'rã mba'emo
vendea rupi rive ikuai va'e.

Malaquias ayvu oĩa
Malaquias ayvu oĩa

Israel kuery Jerusalém tetã py ikuai va'e templo omoatyrõ ju teĩ Nhanderuete ojapo uka va'ekue rupi e'ỹ teri ikuai. Ha'e kuery pe profeta Malaquias ijayvu ojeko rerova aguã, mba'eta Senhor ára ou oiny ramo. "Senhor ixondaro reta va'e aipoe'i: 'Ou ma oiny ára tatakua rami haku raxa va'erã. Onhemboyvate rei ha'e teko vai rupi ikuai va'ekue okaipa 'rã mba'emo pirukue rami rive, mba'eta ára ou ramo okaipa 'rãe. Ha'e rami vy ndopytai 'rã hapokue neĩ hi'ygue. Ha'e rã peẽ kuery xerery pendu vy xerenonde pejererokyjea rupi pendekuai va'e pe ma kuaray rami 'rã ojekuaa teko porã. Hexakãa rupi 'rã ou nhomoingo porãarã. Ha'e ramo pepo-pepo reve 'rã peẽmba, vaka ra'y kuery kora gui oẽ va'e rami avi. ... Ha'e gui Senhor ára tuvixa ha'e ijavaete va'e ovaẽ ta ramo pendea py ambou ju 'rã profeta Elias. Ha'e va'e ma oguerova 'rã tuu kuery py'a re oĩ va'e, gua'y kuery oayvu ju aguã rami, ha'e ta'y kuery py'a oguerova avi 'rã nguu kuery oayvu ju aguã. Ha'e rami e'ỹ ramo aju jevy vy yvy amomba 'rã ayvu vai py' ", he'i (4.1-2, 5-6).

Ha'e rami py Antigo Testamento ijapy. Ha'e va'e rire 400 ma'etỹ rivyvyia py ma Jesus Cristo ou.

Jacó oayvua rami SENHOR ijayvuague

1 Kova'e ayvu ma Malaquias pe SENHOR omombe'u uka va'ekue Israel kuery rovai.

2 — Xee ma roayvu va'e — he'i SENHOR.

Ha'e rã peẽ kuery ma peporandu:

— Mba'exa vy tu ndee orerayvu?

SENHOR ombovai:

— Esaú ma Jacó ryke'y e'ỹ teve raka'e? Ha'e rami teĩ Jacó ae ayvu,

3 ha'e rã Esaú re ma ndaxea'ei, ha'e rami vy ha'e kuery rekoarã yvyty ome'ẽ mbyre ambovaipa vy amboaxa raka'e jagua-tuvy nhe'ẽ tekoa e'ỹa rupigua pe rive — he'i.*

4 Ha'e gui ma xapy'a rei Edom pygua kuery* aipoe'i 'rã: "Kore nhanderekoa SENHOR ombovaipa teĩ oityague py ae ju 'rã jajapopa", he'i 'rã okuapy.

Ha'e rã SENHOR ixondaro reta va'e ma aipoe'i: "Ha'e kuery ojapopa teĩ xee aitypa ju 'rã. Ha'e rami rire Edom yvy omboerya 'rã: 'Yvy teko vai renda', ha'e 'Ha'e kuery pe SENHOR ipoxy raka'e rã peve' 'ea 'rã.

5 Ha'e nunga penderexa py ae 'rã pexa. Ha'e vy 'SENHOR tu ipo'akapa va'e rima ra'e, Israel kuery ikuaia rupi anho e'ỹ', peje 'rã", he'i.

Sacerdote kuery pe SENHOR ijayvu eteague

6 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:

— Ta'y kuery ikuai va'e omboete 'rã nguu, ha'e tembiguai kuery voi omboete 'rã herekoa. Ha'e rami teĩ xee ri Penderu aiko teĩ mamo tu oĩ xemboetea? Xee ri Pendererekoa ae avi aiko teĩ mamo tu ha'vy oĩ xemboetea? Mba'eta peẽ sacerdote kuery pendekuai va'eri xerery napemboetei va'e.

— Ha'e rã peẽ kuery ma peporandu 'rã: "Mba'e nunga py tu noromboetei ri nderery?" peje 'rã.

7 — Ambovai: "Mba'eta mbojape ha'eve'ỹ va'e rive peme'ẽ xevygua altar áry", ha'e.

— Ha'e gui peporanduve tema: "Mba'e nunga py tu ndee noromboetei?"

— Ambovai: "Mba'eta aipopeje: 'SENHOR pegua mesa ma ojou vaipy' pejea py.

8 Mba'eta xevy pe peme'ẽ 'rã mymba oma'ẽ e'ỹ va'e. Ha'e nunga rive peru ramo nda'evei e'ỹ teve? Ha'e rami e'ỹ vy hetyma rovai va'e, e'ỹ vy imba'eaxykue peru ramo nda'evei e'ỹ avi teve? Xapy'a rei penderuvixa pe ha'e ramigua peme'ẽ va'e rire ha'e va'e nda'u pendejou porã vy pendererovy'a 'rãgue? Any", he'i SENHOR ixondaro reta va'e.

9 — Aỹ ma pejapukai ke Penderuete pe penemboaxy nho aguã. Ha'e rami avi namigua pendepo py peme'ẽ va'erã peru ramo xee rojou porã 'rã teve? — he'i SENHOR ixondaro reta va'e.

10 — Ha'eveve 'rãgue peẽ kuery va'e regua xero rokẽ pembotypa va'e rire, xevygua altar áry tata napemoendy rivevei aguã. Mba'eta xee ma ndoroguerovy'ai ruxã'i ma voi. Ha'e rami vy ndajopyi 'rã guive peme'ẽ va'erã pendepo py peru va'e — he'i SENHOR ixondaro reta va'e.

11 — Ha'e rã yvy regua ikuaia rupi ma xerery omboete 'rã okuapy, kuaray oẽa katy

* 1:3 Romanos 9.13 * 1:4 Edom ma Esaú rery mboae (Gênesis 25.30). Ha'e rami vy Edom pygua kuery ma Esaú ramymino ikuai. Ha'e rã Israel kuery ma Jacó ramymino ikuai.

guive oikea katy peve. Opa rupi xevy oapy
'rã heakuã porã va'e, ha'e iky'a e'ỹ va'e
anho 'rã ogueru ome'ẽ va'erã. Mba'eta xer-
ery omboetea 'rãe yvy regua kuery ikuaia
rupi — he'i SENHOR ixondaro reta va'e.
12 — Ha'e rã peẽ kuery ma pemongy'apa
xerery, mba'eta aipopeje: " SENHOR pegua
mesa ma ha'eve'ỹ va'e, ha'e hi'áry tembi'u
nhame'ẽ va'e voi ojou vaipy", peje.
13 Aipopeje avi: "Ai nhanekane'õ rive ma!"
peje vy xemboetea rupi e'ỹ pendekuai.
Mba'eta oixu'upa pyre peme'ẽ, hetyma
rovaikue, ha'e imba'eaxykue guive.
Namigua rive peme'ẽ ramo xee ajopy 'rã
ri ty'y pendepo gui? Any — he'i SENHOR
ixondaro reta va'e.
14 — Ijayvu vaipy toiko xembotavypaxe
va'e, guymba hexaĩmba va'e oguereko vy
ha'e va'e ae SENHOR pe ome'ẽ aguã re
ijayvu teĩ hekovia ivaikue'i rive ome'ẽ va'e.
Mba'eta xee ma huvixave yvate ete va'e
aiko. Ha'e ramo yvy regua kuery ma xerery
oendu vy oikuaa pavẽ 'rã ijavaete va'e aikoa
— he'i SENHOR ixondaro reta va'e.

2

Sacerdote kuery ombopaga aguã re ijayvuague

1 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:
— Aỹ peẽ sacerdote kuery, pendevy pe
xeayvu mba'emo ajapo uka vy.
2 Ha'e gui napendu potai, ha'e pendepy'a
re xerery pemboete aguã napemoĩ
ramo pende'áry ambou 'rã ayvu vai.
Rogueroayvu porã 'rãgue py xeayvu vai
'rã pendevy. Xeayvu vai ae ma guive, ha'e
rami aguã pendepy'a re napemoĩ rire.
3 Ne'exa, peneramymino kuery pe voi
xeayvu 'rã, ha'e penderova re amombo 'rã
mymba peme'ẽ va'erã peru va'ekue repoxi,
ha'e nunga reve pendereraapaa avi aguã.*
4 Ha'e ramo peikuaa 'rã Levi ramymino
kuery pe xereve guarã ajapo va'ekue oĩ riae
aguã ajapo uka po rami — he'i SENHOR
ixondaro reta va'e.
5 — Mba'eta Levi ramymino kuery pe
xereve guarã ajapo va'ekue ma tekove ha'e
ikuai porã aguã regua. Ha'e va'e mokoĩve
ame'ẽ xerenonde ojererokyjea rupi ikuai
aguã. Ha'e ramo ha'e kuery ma xerenonde
ojererokyjea rupi oryryi ete karamboae
xerery oendu vy.
6 Ijuru py oĩ va'ekue anhetẽ ete rupi
nhombo'ea, ha'e rã ha'eve e'ỹa rami
joguereko aguã ma noĩ va'ekue ijuru py.
Xereve peteĩ rami ikuai va'ekue teko porã
rupi. Ha'e rami vy heta va'e kuery ombo'e
ojejavya gui ojepe'a aguã rami.
7 Mba'eta sacerdote kuery ma ojuru
py 'arandu re ijayvu aguã rami ikuai,
ha'e kuery juru gui avakue oendu aguã
o'arandurã, mba'eta SENHOR ixondaro reta
va'e ayvu reraa ikuai.
8 Ha'e rã peẽ kuery ma ha'e va'e tape gui
pejepe'a vy penhombo'ea rupi heta ma pe-
japo ojejavy aguã rami. Pejepe'a rive Levi
ramymino kuery pe xereve guarã ajapo
va'ekue gui — he'i SENHOR ixondaro reta
va'e.
9 — Ha'e nunga rupi ae xee rojapo ojou
vaipy ha'e omboetepy e'ỹ pendekuai aguã
rami heta va'e kuery renonde, tape aeja
va'ekue rupi napendekuai, ha'e lei rupi e'ỹ,
ha'eve'ỹa rami anho pejoguereko rire —
he'i.

Nhandera'yxy kuery pe jajejavy e'ỹ aguã re ijayvuague

10 Nhanderu ma peteĩ'i va'e'ỹ ri ty'y oiko?
Nhanderuete e'ỹ teve nhanemoingo pavẽ
raka'e? Mba'e re tu ha'vy anhetẽ rupi e'ỹ
jajoguereko? Ha'e rami vy nhambovaipa
nhaneramoĩ kuery pe Nhanderuete guex-
eve guarã ojapo va'ekue.
11 Mba'eta Judá kuery ma ojeroviapy rupi
e'ỹ ikuai vy ojeguarupy ojapo Israel yvy re,
Jerusalém tetã py guive. Mba'eta SENHOR
pegua oo iky'a e'ỹ va'e oguerovy'a ete va'e
ma Judá kuery omongy'apa vy omenda tu-
uete ramigua mboae mboetea kuery re.
12 Ha'e gui avakue ha'e rami ete ojapo va'e
rei SENHOR omokanhymba 'rã Jacó kuery
ikuaia gui, SENHOR ixondaro reta va'e pe
mba'emo ome'ẽ va'eri.
13 Pova'e nunga pejapo avi va'e. Mba'emo
peme'ẽ va'e re ha'e noma'ẽvei, pendepo gui
ndojopyvei ndoguerovy'avei vy. Ha'e ramo
SENHOR pegua altar pejao'i 'rã pendexay
py. Pejae'o reve penepoaẽ rei pekuapy.
14 Ha'e rami vy peporandu guive vy
"Mba'e re tu nanhandererovy'avei?" peje.

* 2:3 Ha'e kuery iky'apa va'e ikuaia rami ijayvu, mba'eta mymba repoxi ma oapya aguã py 'rã heraa (Levítico 16.27).

Mba'eta SENHOR oikuaa porã nekunumi
vy ndera'yxyrã reraa va'ekue reve peteĩ
rami pejoguereko aguã pejapoague.
Pendera'yxy kuery ma peneirũ oiko, peteĩ
rami pendekuai aguã pejapoague regua teĩ
ha'e kuery pe pejejavy.
15 SENHOR peteĩ rami e'ỹ teve ava ha'e kunha
omoingo raka'e, peteĩ'i nhe'ẽ omoĩ reve?
Mba'erã tu peteĩ rami omoingo raka'e?
Mba'eta oipota ta'y kuery ha'e hamymino
kuery ixupe ete ikuai. Ha'e nunga rupi
peikuaa pota pendejee ae. Avave rei toja-
jevy eme gua'yxyrã kunumi jave ogueraa
va'ekue pe.
16 Mba'eta SENHOR Israel kuery Ruete
aipoe'i: "Xee ndajou porãi joegui opoi
va'e, neĩ joguero'aa rupi onhemongy'apa
rei va'e", he'i SENHOR ixondaro reta va'e.
Ha'e nunga rupi peikuaa pota pendejee ae,
joupe pejejavy e'ỹ aguã.

SENHOR ou jevy e'ỹ mbove ixupegua
Anjo ojekuaa aguã re ijayvuague

17 Peẽ kuery pemomboriau SENHOR
pendeayvu py. Ha'e ramo aipopeje:
"Mba'e nunga py tu romomboriau?"
peje. Mba'eta pendejeupe ae aipopeje: "
SENHOR omboeko porã 'rã teko vai apoa
kuery, oguerovy'a guive", peje. Ha'e rami
e'ỹ vy "Mba'exa tu oiko Nhanderuete
nhombopaga aguã?" peje rive.

3

1 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:
— Xerenonde rupi amondouka 'rã
xeayvu reraarã tape oguereko katu aguã.
Ha'e gui ma Senhor pearõ pekuapy va'e
ou xapy'a 'rã ojeupegua templo py. Ha'e
va'e ma xeremimbou, xereve guarã ajapo
va'ekue kuaa ukaarã ambou va'e, peipota
va'e ae. Ne'exa, ou ma oiny.*
2 Ha'e rami avi mava'e tu ogueropo'aka
'rã oua ára? Ha'e ojekuaa ramo mava'e
tu opyta 'rã ho'amy? Mba'eta tata ouro
ky'a'oa rami oiko, kavõ ao joia rami guive.
3 Mba'eta openaaty py oguapy 'rã joky'a'o
aguã prata omboyku reve oiky'a'oa rami.
Ha'e vy oiky'a'o 'rã Levi ramymino kuery,
ouro ha'e prata rami ete 'rã oiky'a'o. Ha'e
ramo mae SENHOR pe ha'e kuery ogueru 'rã
ha'evea ramigua ome'ẽ va'erã.
4 Ha'e ramo SENHOR oguerovy'a 'rã
mba'emo Judá ha'e Jerusalém pygua kuery
ome'ẽ va'e, yma guare rami, ára jypy guare
rami.
5 — Pendere aikuaa pota vy 'rã aju pen-
dea py. Ha'e rami vy are'ỹ'i re xeayvu
'rã imba'evyky va'e kuery rovai, itavy rei
va'e, oura rive-rive va'e, omba'eapo va'e pe
ha'eve'ỹa rami opaga va'e kuery, imeve'ỹ
va'e ha'e tyre'ỹ moingo axya, amboae
yvy guigua rereko axya, ha'e xerenonde
ojererokyje rupi e'ỹ ikuai va'e ha'e javi
rovai — he'i SENHOR ixondaro reta va'e.

Dízimo ha'e mymba nome'ẽ porãi
okuapya py imonda rã ijayvuague

6 — Mba'eta xee SENHOR ma ojeko rerova
va'e'ỹ aiko. Ha'e nunga rupi peẽ Jacó
ramymino kuery, napekanhyi.
7 Mba'eta peneramoĩ kuery ikuai guive
ma voi pejepe'a xeayvu aeja va'ekue gui,
ndapejapoi ete. Pejevy ju ha'vy xea py, ha'e
ramo xee voi ajevy ju 'rã peẽa katy — he'i
SENHOR ixondaro reta va'e.
— Ha'e rami teĩ peẽ kuery aipopeje:
"Mba'exa tu rojevy aguã rami roiko?" peje.
8 Ha'e rami avi peẽ avakue penemonda 'rã
ri ty'y Penderuete gui? Mba'eta peẽ kuery
penemonda xegui. Ha'e ramo aipopeje:
"Mba'e nunga py tu oremonda ndegui?"
peje ramo xee ambovai: "Dízimo ha'e
mymba napeme'ẽ porãia py", ha'e.
9 Xegui penemonda rire ayvu vaipy peiko,
peẽ kuery ha'e javi.
10 Peru ke ha'vy dízimo ha'e javi mba'emo
omoĩ porãaty py, xevygua opy oĩ aguã
tembi'u. Xera'ã ke ha'e nunga py — he'i
SENHOR ixondaro reta va'e. — Ha'e rami rã
yva re janela oĩ va'e aipe'a vy peẽ kuery áry
anhoẽ 'rã penemoingo porãarã, oĩmba aguã
nda'evei peve.
11 Peẽ kuery re ama'ẽ vy xeayvu ete 'rã
mba'emo aju 'upaa pe, pendeyvy gui
mba'emo aju oiko rã omomba e'ỹ aguã, uva
penhotỹ va'ekue voi ndai'a ve'ỹi aguã —
he'i SENHOR ixondaro reta va'e.
12 — Ha'e gui pendeyvy iporã ete ramo
pendevy ha'e javi regua "Ovy'a ete va'e"
he'i 'rã okuapy — he'i SENHOR ixondaro
reta va'e.

Heko porã va'e ha'e heko vai va'e joo
ramigua e'ỹ ikuaia re ijayvuague

* 3:1 Mateus 11.10, Marcos 1.2, Lucas 7.27

13 SENHOR aipoe'i:
— Pendeayvua ma nda'evei ete xevy.
Ha'e rami teĩ peẽ ma aipopeje: "Mba'exa tu
oreayvu ndere?" peje.
14 Mba'eta aipopeje: "Nda'eve ranhei Nhan-
deruete pe nhandekuaia. Mba'e 'rã tu jajou
ijayvua jajapo vy, ha'e SENHOR ixondaro
reta va'e renonde rupi jajae'o reve nhan-
dekuai vy?
15 Mba'eta nhande jaikuaa onhemboyvate
rei va'e kuery ovy'a reia. Ha'e kuery opa
marã rei ikuai teĩ ma ikuai porã. SENHOR
re voi opu'ã va'eri oo jepe", peje rive.
16 Ha'e rã SENHOR renonde ojererokyjea
rupi ikuai va'e ma jomeme ijayvu okuapy.
Ha'e ramo SENHOR oendu pota. Ha'e
rami vy SENHOR renonde peteĩ kuaxia om-
boparaa, henonde ojererokyje ha'e hery re
ima'endu'aa rupi ikuai va'e rery oĩa, ha'e
kuery re avi ima'endu'aa riae aguã.
17 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:
— Aikuaa pota aguã ára ovaẽ ramo ha'e
kuery ma xevygua arovy'a ete va'e ikuai
'rã. Ha'e kuery re apena 'rã peteĩ ava gua'y
ixupe ae oiko va'e re openaa rami avi.
18 Ha'e gui teĩgue ju peikuaa 'rã heko
porã va'e ha'e heko vai va'e joo ramigua
e'ỹ ikuaia, mba'eta Nhanderuete ma ojeu-
pegua kuery ha'e ojeupegua e'ỹ joo rami e'ỹ
'rã oguereko.

4

Kuaray rami teko porã ojekuaa aguã re ijayvuague

1 SENHOR ixondaro reta va'e aipoe'i:
— Ou ma oiny ára tatakua rami haku raxa
va'erã. Onhemboyvate rei ha'e teko vai
rupi ikuai va'ekue ma okaipa 'rã mba'emo
pirukue rami rive, mba'eta ára ou ramo
okaipa 'rãe. Ha'e rami vy ndopytai 'rã
hapokue neĩ hi'ygue.
2 Ha'e rã peẽ kuery xerery pendu vy
xerenonde pejererokyjea rupi pendekuai
va'e pe ma kuaray rami 'rã ojekuaa teko
porã. Hexakãa rupi 'rã ou nhomoingo
porãarã. Ha'e ramo pepo-pepo reve 'rã
peẽmba, vaka ra'y kuery kora gui oẽ va'e
rami avi.
3 Ha'e rami vy pepyrõmba 'rã heko vai va'e
re, pendepy guýry tanhimbu rami 'rã ha'e
kuery opyta, aikuaa pota aguã ára ovaẽ
ramo — he'i SENHOR ixondaro reta va'e.
4 — Penema'endu'a ke lei xerembiguai
Moisés ombopara va'ekue re. Mba'eta Is-
rael kuery ha'e javi pe aeja va'ekue Horebe
yvyty ary, xeayvua ha'e aipota va'e reve.
5 — Ha'e gui xee SENHOR ára tuvixa ha'e
ijavaete va'e ovaẽ ta ramo pendea py am-
bou ju 'rã profeta Elias.*
6 Ha'e va'e ma oguerova 'rã tuu kuery py'a
re oĩ va'e, gua'y kuery oayvu ju aguã rami,
ha'e ta'y kuery py'a oguerova avi 'rã nguu
kuery oayvu ju aguã. Ha'e rami e'ỹ ramo
aju jevy vy yvy amomba 'rã ayvu vai py.

* 4:5 João Batista ou jave heta va'e kuery onhe'ẽ rendu va'e rire ma ha'e ae oiko 'rãgue Elias ou ju 'rã va'ekue. Ha'e rami teĩ heta va'e kuery nonhe'ẽ rendui ramo Elias ou teri aguã rami oiko (Mateus 11.13-14, 17.10-13; Lucas 1.17).

Mateus ayvu porã ombopara va'ekue
Mateus ayvu porã ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia para rupi Jesus remimbo'e Mateus omboaxa nhandevy arandu iporã va'e, Jesus rekokue omombe'u vy. Yma rupi Jesus ramoĩ kuery ikuai jave, ha'e kuery pe Nhanderuete omombe'u ma voi Jesus ou vy teko vai gui nhandererova aguã. Ha'e rami aguã ma Antigo Testamento py oĩ. Mateus omombe'u Jesus oikoa rupi Nhanderuete ijayvu ma voiague oiko va'ekue. Yma guive Nhanderuete omombe'u uka ma voi nhandereraa jepearã omoĩ vy ombou aguã. Ha'e va'e pe hebreu kuery ayvu py "Messias" 'ea, ha'e rã grego ayvu py ma "Cristo" 'ea. Tery Jesus voi "Jogueraa jepea" 'ea. Ha'e nunga rupi Jesus itui'iague Mateus omombe'u vy aipoe'i: "Remboery 'rã Jesus, mba'eta ojeupegua kuery ogueraa jepe 'rã heko vaia gui" (1.21b).

Peteĩ regua anho ogueraa jepe aguã e'ỹ Jesus ou, ha'e rã yvy jave re ha'e javi regua. Ha'e rami vy omombe'u ko yvy re Nhanderuete po'akaa ou aguã. Ha'e vy aipoe'i: "Pejeko rerova ke, mba'eta namombyryvei ma yva pygua po'akaa ojekuaa aguã" (4.17b). Nhanderuete po'akaa ojekuaa raka'e Jesus ojapo porãa ha'e nhombo'ea rupi ae.

Heta Mateus omombe'u Jesus nhombo'eague, ha'e mba'emo re ombojoja vy Nhanderuete po'akaa omombe'u porãveague guive. Porombo'ea ikuai va'e gui nhombo'e porã kuaave. Ha'e anho'i ha'eve jaikoa omoexakã aguã Nhanderuete oipotaa rami, Nhanderuete Ra'y ae vy.

Jesus Cristo ramoĩ kuery rery oĩa
Lucas 3.23-38

1 Kova'e kuaxia re ma oĩ Jesus Cristo
ramoĩ ypy kuery rery. Jesus ma Davi
ramymino oiko, ha'e Davi ma Abraão
ramymino raka'e.
2 Abraão ra'y ma Isaque, Isaque ra'y ma
Jacó, Jacó ra'y ma Judá ha'e tyvy kuery.
3 Judá Tamar re ta'ya ma Perez ha'e Zerá.
Perez ra'y ma Esrom, Esrom ra'y ma Arão,
4 Arão ra'y ma Aminadabe, Aminadabe ra'y
ma Naassom, Naassom ra'y ma Salmom,
5 Salmom ra'y Raabe guigua ma Boaz. Boaz
ra'y Rute guigua ma Obede, ha'e Obede ra'y
ma Jessé.
6 Jessé ra'y ma huvixave Davi, ha'e huvixa
Davi ra'y ma Salomão, Urias ra'yxykue pi'a
va'e.
7 Salomão ra'y ma Roboão, Roboão ra'y ma
Abias, Abias ra'y ma Asa,
8 Asa ra'y ma Josafá, Josafá ra'y ma Jorão,
Jorão ra'y ma Uzias,
9 Uzias ra'y ma Jotão, Jotão ra'y ma Acaz,
Acaz ra'y ma Ezequias,
10 Ezequias ra'y ma Manassés, Manassés ra'y
ma Amom, Amom ra'y ma Josias,
11 Josias ra'y ma Jeconias ha'e tyvy kuery,
Babilônia katy ogueraapaa jave py oiko
va'ekue.

12 Ha'e gui Babilônia katy escravo-rã
ogueraapaa ma rire oiko Jeconias ra'y
Salatiel, Salatiel ra'y ma Zorobabel,
13 Zorobabel ra'y ma Abiúde, Abiúde ra'y ma
Eliaquim, Eliaquim ra'y ma Azor,
14 Azor ra'y ma Sadoque, Sadoque ra'y ma
Aquim, Aquim ra'y ma Eliúde,
15 Eliúde ra'y ma Eleazar, Eleazar ra'y ma
Matã, Matã ra'y ma Jacó.
16 Ha'e gui Jacó ra'y ma Maria me José. Maria
pi'a ma Jesus, Cristo 'epy va'e.

17 Ha'e rami vy Abraão oiko guive Davi
oiko peve ma catorze-kue hamymino
ikuai. Ha'e Davi oiko guive Babilônia katy
escravo-rã ogueraapaa peve catorze-kue ju
ikuai. Ha'e gui Babilônia katy ogueraapaa
guive Cristo oiko peve ma catorze-kue ju
ikuai.

Lucas 2.1-7

18 Ha'e gui Jesus itui'iague ma po
rami: José re ixyrã Maria omenda va'erã
oikovy jave, joupe ojekuaa uka e'ỹ mbove
oguereko'i kyrĩ va'e Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ gui.
19 Ha'e rã imerã José heko porã va'e vy
ndoikuaa ukaxei. Ha'e rami vy onhembopy'a oeja aguã avave rei oikuaa e'ỹ re.

20 Ha'e nunga re onhembopy'a oikovy.
Ha'e gui oexa ra'u rã ixupe ojexa uka peteĩ
anjo Senhor-a guigua. Ha'e vy aipoe'i:

— Davi ramymino José, ekyje eme Maria
reraa aguã ndera'yxyrã, mba'eta kyrĩ va'e
oguereko'i va'e ma Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ guigua.

21 Ha'e ramo oikuavã 'rã peteĩ ava'i. Rem-
boery 'rã Jesus, mba'eta ojeupegua kuery
ogueraa jepe 'rã heko vaia gui.
22 Ha'e nunga ha'e javi ma ojeupity aguã
profeta pe Senhor aipoe'i ukaague:
23 "Peteĩ kunhataĩ ete'i oiko va'e oguereko'i
'rã kyrĩ va'e, oikuavã 'rã ava'i. Ha'e va'e pe
ma 'Emanuel' 'ea 'rã." (Ha'e va'e tery ma
"Nhanderuete nhandereve oiko" 'ea.)*
24 Ha'e rami rã José okeague gui ovy
vy oiko Senhor-a guigua anjo aipoe'iague
rami. Ha'e vy ogueraa gua'yxyrã.
25 Ha'e rami avi oguereko rive ranhe, ava'i
oikuavã e'ỹa ja. Ha'e va'e ma omboery
Jesus.

2

Imba'ekuaa va'e kuery oipouague

1 Huvixave Herodes oĩ jave, Judéia regua
Belém tekoa py Jesus itui'i rire ou amongue
imba'ekuaa va'e kuery. Kuaray oua katy gui
ou Jerusalém tetã py.
2 Ha'e kuery oporandu jogueruvy:
— Mamo tu itui judeu kuery ruvixaverã
oiko ramo'i va'ekue? Mba'eta kuaray oua
katy roexa karamboae ikuaa ukaa jaxy-tata.
Ha'e rami vy apy roju romboete aguã —
he'i.
3 Ha'e nunga omombe'ua rã huvixa
Herodes oendu vy onhemondyi, Jerusalém
py ikuai va'e ha'e javive reve.
4 Ha'e rami vy oenoĩmba judeu kuery regua
sacerdote yvatekueve va'e ha'e kuaxia re
nhombo'e va'ety kuery. Ha'e va'e kuery pe
oporandu mamo pa Cristo itui'i 'rãa re.
5 Ha'e kuery ombovai:
— Judéia regua Belém tekoa py 'rã
itui'i, mba'eta po rami oĩ profeta ombopara
va'ekue:
6 "Ndee Judá yvy regua Belém tekoa, Judá
regua tetã tuvixakueve ikuai va'e gui
mba'eve py nane'yvyĩvei, mba'eta ndea gui
ae 'rã oiko Joguerekoarã, xevygua Israel
kuery re opena va'erã", he'i va'ekue.*
7 Ha'e nunga Herodes oendu vy
imba'ekuaa va'e kuery ju oenoĩ uka ha'e
ae'ia py. Ha'e kuery pe oporandu vy oikuaa
pota raka'e ete pa jaxy-tata ojekuaa ague
re.
8 Ha'e gui Belém katy omondouka vy aipoe'i
ha'e kuery pe:
— Tapeo, peikuaa pota porã ava'i reko re.
Pejou vy ke pemombe'u uka xevy, xee voi
aa aguã amboete vy — he'i.
9 Ha'e ramo huvixa ayvu ha'e kuery
oendupa vy oje'oi. Ha'e gui jaxy-tata
kuaray oua katy ikuai teri reve oexa va'ekue
ma ha'e kuery renonde ju oaxa ovy, ava'i
ituia áry ovaẽ peve. Ha'e py ma opyta.
10 Ha'e kuery jaxy-tata oexa vy ovy'a ete.
11 Oo py oike vy oexa ava'i, ixy Maria reve.
Ha'e rami vy guenapy'ã re oĩ vy omboete
okuapy, ha'e mba'emo porã oguenoẽ vy
ixupe ome'ẽ ogueru va'ekue: ouro, heakuã
porã va'e ha'e mirra.
12 Ha'e gui oexa ra'u rã Nhanderuete
oikuaa uka huvixa Herodes-a rupi ve'ỹ
ojevy aguã. Ha'e ramo tape mboae rupi
ojevy oyvy katy.

Egito yvy katy oguerojava heravyague

13 Ha'e kuery oje'oipa rire José oexa ra'u
jevy rã ixupe ojexa uka peteĩ anjo Senhor-a
guigua. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Epu'ã ke, eraa ava'i ha'e ixy. Pejava
Egito yvy katy. Ha'e py ma peiko xeayvu
jevy e'ỹa ja, mba'eta Herodes oeka ta ava'i
ojukaxe vy — he'i.
14 Ha'e ramo opu'ã pyavyve. Ava'i ha'e ixy
ogueraa vy Egito katy oje'oi.*
15 Ha'e py opyta Herodes omano e'ỹa ja,
profeta pe Senhor aipoe'i ukaague ojeupity
aguã: "Egito gui aenoĩ Xera'y", he'iague.*

Avakue'i ojukapaague

16 Herodes ma imba'ekuaa va'e kuery om-
botavyague oikuaa vy ipoxy vaipa. Ha'e
rami vy ojuka ukapa avakue'i Belém tekoa,
ha'e ha'e katy'i rupi ikuai va'e ha'e javi.
Mokoĩ ma'etỹ ete'ỹ-te'ỹ oguereko va'e
guive ojuka ukapa, imba'ekuaa va'e kuery
gui raka'e pa oikoague omombe'uague rami
vy.*
17 Ha'e rami oiko raka'e profeta Jeremias pe
aipoe'i ukaague ojeupity aguã:
18 "Ramá tekoa py onhendu hevovo rei va'e.
Hexay [ha'e ojae'o va'e], ipoaẽ rei va'e
guive, Raquel opi'a kuery re ojae'o okuapy
vy. Imemby kuery jipovei ma ramo non-
hembovy'a ukai."*

* 1:23 Isaías 7.14 * 2:6 Miquéias 5.2 * 2:14 Apocalipse 12.1-6 * 2:15 Oséias 11.1 * 2:16 Apocalipse 12.13-18 * 2:18 Jeremias 31.15

Egito gui ojevyague

19 Ha'e gui Herodes omano ma rire Egito
yvy re José oikoa py ra'u rupi ojexa uka
peteĩ anjo Senhor-a guigua. Ha'e vy aipoe'i:
20 — Epu'ã ke, eraa ava'i ha'e ixy. Tapeo ju
Israel yvy re, mba'eta ava'i jukaxeare kuery
omanomba ma — he'i.
21 Ha'e ramo opu'ã. Ava'i ha'e ixy ogueraa
vy ojevy ju Israel yvy re.
22 Ha'e gui Judéia pygua huvixa Herodes
rekovia ta'ykue Arquelau ju oĩa oendu vy
okyje ha'e katy ju oo aguã. Ha'e gui oexa
ra'u rã Nhanderuete oikuaa uka jevyague
rami oiko vy Galiléia yvy katy ojepe'a ovy,
23 peteĩ tetã Nazaré hery va'e py ikuai aguã.
Ha'e rami oiko ojeupity aguã profeta kuery
pe aipoe'i ukaague: "Ixupe 'Nazaré pygua'
'ea 'rã", he'iague.

3

Marcos 1.2-6; Lucas 3.1-9

1 Ha'e va'e jave py ojekuaa João Batista.
Ha'e va'e ma Judéia katy'i tekoa e'ỹa rupi
omombe'u oikovy ayvu.* Ha'e vy aipoe'i:
2 — Pejeko rerova ke, mba'eta namom-
byryvei ma yva pygua po'akaa ojekuaa aguã
— he'i.
3 Ha'e va'e rekorã ma profeta Isaías pe
omombe'u ukaa va'ekue: "Tekoa e'ỹa rupi
onhendu 'rã 'Pereko katu Senhor raperã,
pembo'yvi ou aguã', he'i oikovy va'e."*
4 João ao ma camelo rague guigua, ha'e rã
iku'axã ma ipire guigua. Ho'u va'e ma tuku
ha'e ei ka'aguy regua.
5 Ha'e ramo ha'e oĩa py oje'oi Jerusalém tetã
pygua kuery, Judéia ha'e Jordão yakã yvýry
ikuai va'e kuery ha'e javi reve.
6 Ixupe onhemongarai ukapa Jordão yakã
py, ojejavyague omombe'upa vy.
7 Nhomongaraia py heta avi ou fariseu
ha'e saduceu kuery. Ha'e rã oexa vy aipoe'i
ha'e kuery pe:
— Peẽ mboi ramigua, mava'e tu aipoe'i
poxya ou va'erã gui peo jepe 'rãa rami?*
8 Pendekuai ha'vy yvyra hi'a porã va'e rami,
pejeko rerovaague pexa uka aguã.
9 Ha'e jomeme pemboypy eme "Nhande
ma Abraão ramymino jaiko" peje aguã.
Mba'eta xee aipoa'e pẽvy: Kova'e ita ikuai
va'e gui voi Nhanderuete omoingo kuaa
Abraão ramyminorã.
10 Ha'e gui haxa py omboguai ta ma yvyra
rapo re. Yvyra hi'a porã e'ỹ va'e ha'e javi
ojaya vy omombo 'rã tata py.†

Marcos 1.7,8; Lucas 3.15-17; João 1.19-28

11 — Xee ma pejeko rerova ramo yy py
rive romongarai va'e. Ha'e rã xerakykue
ou va'e ma xegui yvateve va'e. Ha'e va'e
gui xe'yvyĩve ete va'e vy neĩ ipy regua araa
aguã voi nda'evei. Ha'e ma Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
reve 'rã penemongarai, tata py guive.
12 Mba'eta opo py oguereko ma trigo mbove-
vea, ha'e vy ombovevepa 'rã ha'yĩ oĩ va'e.
Trigo ra'yĩ ete omoĩ porã 'rã omoĩ porãaty
py, ha'e rã ipirekue ma oapy 'rã tata ogue
e'ỹ va'e py.

Marcos 1.9-11; Lucas 3.21,22; João 1.32-34

13 Ha'e jave py Galiléia yvy gui Jesus oo
Jordão yakã katy, João pe onhemongarai
uka aguã.
14 Ha'e rami teĩ João nomongaraixei ranhe
vy aipoe'i:
— Xee ma ha'eve ndevy pe anhemon-
garai uka aguã. Ndee ri ty'y xea py reju?
15 Ha'e rã Jesus ombovai:
— Tove ha'e rami teĩ, mba'eta ha'e rami
vy 'rãe teko porã ha'e javi jajapo — he'i.
Ha'e ramo omongarai.
16 Jesus onhemongarai ma vy yy gui oẽ
ju ramove yva ojepe'a jekuaa ramo oexa
Nhanderuetea guigua Nhe'ẽ oguejy ouvy rã
peteĩ apykaxu'i rami. Ha'e va'e ou vy hexe
oĩ.
17 Ha'e gui onhendu peteĩ ayvu yva gui:
— Peva'e ma Xera'y ayvu ete ha'e arovy'a
va'e — he'i va'e.

4

Marcos 1.12,13; Lucas 4.1-13

1 Ha'e rire tekoa e'ỹa py ju Nhe'ẽ ogueraa
Jesus, anha oeko a'ã aguã py.*
2 Ha'e ramo quarenta ára, quarenta pytũ re
oiko okaru e'ỹ re. Ha'e rire okaruxe ma.
3 Ha'e ramo oĩa py poroeko a'ãa onhem-
boja vy aipoe'i:
— Nhanderuete Ra'y ri reiko vy ndeayvu
kova'e ita oĩ va'e pe tojeapo mbojape.
4 Ha'e ramo Jesus ombovai:

* 3:1 João 1.19-23 * 3:3 Isaías 40.13 * 3:7 Ha'e kuery pe "Mboi ramigua" he'i mba'eta mboi yma guare rami ha'e kuery voi nhombotavya rupi ikuai, ndojeko rerovaxei guive. † 3:10 "Haxa py yvyra ojaya 'rã" he'ia py Nhanderuete pe ndojeko rerovai va'e ombopagapa 'rãa re ijayvu vy. * 4:1 Hebreus 2.18; 4.15

— Ipara oiny: “Mbojape re anho e'ỹ 'rã avakue oikove, ha'e rã ayvu Nhanderuete juru gui oẽ va'e ha'e javi re” — he'i.*

5 Ha'e gui anha ogueraa tetã iky'a e'ỹ va'e py, templo apyte áry omoĩ.
6 Ha'e vy aipoe'i:

— Nhanderuete Ra'y ri reiko vy enhemombo apy gui yvy katy, mba'eta ipara oiny: “Ombou 'rã ojeupegua anjo kuery ndere opena aguã.” Ha'e rã “Ha'e kuery ndejoko 'rã opo py, ita re renhepyxanga e'ỹ aguã” — he'i.*

7 Jesus ombovai:

— Ipara avi oiny: “Eko a'ã eme Senhor Nderuete” — he'i.*

8 Ha'e gui yvyty yvateve va'e áry ju anha ogueraa vy ixupe oexa uka ko yvy re tetã ikuai va'e, mba'emo porã oĩ va'e ha'e javi guive.
9 Ha'e vy aipoe'i ixupe:

— Peva'e nunga ha'e javi ame'ẽmba 'rã ndevy, xapy'a rei nerenapy'ã re reĩ reve xemboete ramo.

10 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ixupe:

— Satanás, ejepe'a ke apy gui, mba'eta ipara oiny: “Senhor Nderuete anho 'rã remboete ha'e rembojerovia” — he'i.*
11 Ha'e rami rã anha oeja ovy, ha'e rã anjo kuery ju ou vy opena hexe.

Marcos 1.14,15; Lucas 4.14,15

12 João nhuã py ombotya ague omombe'ua rã Jesus oendu vy ojepe'a ovy Galiléia katy.
13 Nazaré tetã oeja vy Cafarnaum py ju oo oiko aguã, ye'ẽ yvýry, Zebulom ha'e Naftali yvy katy'i,
14 profeta Isaías pe aipoe'i ukaague ojeupity aguã:
15 “Zebulom ha'e Naftali yvy, ye'ẽ katy tape oo va'e yvýry, Jordão yakã rovaigua re, judeu e'ỹ va'e kuery ikuaia Galiléia rupi,
16 ha'e pygua kuery ma pytũ rupi ikuai va'ekue ri oexa hendy tuvixa va'e. Ha'e rã hendy va'e omoexakã manoa guy pytũ reia rupi ikuai va'ekue” he'i ukaague rami.*
17 Ha'e va'e guive Jesus omboypy ayvu omombe'u aguã. Ha'e vy aipoe'i:

— Pejeko rerova ke, mba'eta namombyryvei ma yva pygua po'akaa ojekuaa aguã.

Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11

18 Galiléia regua yupa yvýry oikoa rupi oexa mokoĩ joegua: Simão Pedro hery va'e ha'e André. Yy py pira mbo'aa omombo okuapy rã oexa, pira mbo'aa rupi ikuai ramo.
19 Ha'e rami vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Peju ke xerakykue. Xee ma avakue jouarã ju 'rã romoingo — he'i.
20 Ha'e ramo ha'e kuery ma pira mbo'aa oejapa vyvoi vy oje'oi hupive.

21 Oovea py mokoĩ joegua ju oexa: Zebedeu ra'y kuery Tiago ha'e tyvy João. Ha'e va'e kuery ma nguu reve kanoã py pira mbo'aa omoatyrõ okuapy rã oexa. Ha'e vy oenoĩ.
22 Ha'e ramove ha'e kuery kanoã ha'e nguu oeja vy oje'oi hakykue.

Lucas 6.17-19

23 Galiléia yvy ha'e javi rupi Jesus oiko. Onhembo'eaty ikuai va'e rupi nhombo'e vy omombe'u ayvu porã Nhanderuete po'akaa regua. Heta va'e kuery omonguera guive opa marãgua gui imba'eaxy va'e.
24 Ha'e ramo mba'emo ojapo oikovya omombe'ua rã oendu pavẽ Síria yvy ha'e javi rupi. Ha'e ramo oĩa py oguerua imba'eaxy va'e opa marãgua mba'eaxy oendu va'e gui omonguera aguã: anha onhemondea va'e, he'o'ã va'e ha'e oguata e'ỹ va'e guive. Ha'e ramo omonguerapa.
25 Ha'e rire heta ju Galiléia gui ou, ha'e Decápolis, Jerusalém, Judéia ha'e Jordão rovaigua gui. Ou vy oje'oi hakykue.

5

Lucas 6.20-23

1 Heta va'e kuery ou rã Jesus oexa vy oẽ yvy'ã re, ha'e oguapy. Ha'e ramo hemimbo'e kuery ma ijyvy'iry ou.
2 Ha'e ramo ombo'e vy aipoe'i:

3 — Ovy'a ete 'rã onhe'ẽ py iporiaukue'i va'e, mba'eta ha'e kuery peguarã yva pygua po'akaa oĩ.

4 — Ovy'a ete 'rã ojae'o va'e, mba'eta ombovy'aa ju 'rã.

5 — Ovy'a ete 'rã ivai rei e'ỹ va'e, mba'eta ha'e kuery peguarã yvy ituí.

* 4:4 Deuteronômio 8.3 * 4:6 Salmo 91.11-12 * 4:7 Deuteronômio 6.16 * 4:10 Deuteronômio 6.13 * 4:16 Isaías 9.1-2

6 — Ovy'a ete 'rã teko porã re okaruxe
ha'e ijy'uvei va'e, mba'eta ojoupa 'rã.
7 — Ovy'a ete 'rã nhomboaxy va'e,
mba'eta ha'e kuery voi omboaxya 'rã.
8 — Ovy'a ete 'rã ipy'a ky'a e'ỹ va'e,
mba'eta ha'e kuery oexa 'rã Nhanderuete.
9 — Ovy'a ete 'rã peteĩ rami nhomoingo
va'e, mba'eta ha'e kuery pe "Nhanderuete
ra'y kuery" 'ea 'rã.
10 — Ovy'a ete 'rã heko porã ramo rive
oguereko axy reia va'e, mba'eta ha'e kuery
peguarã yva pygua po'akaa oĩ.
11 — Pevy'a ete 'rã xekáuxa pendere
ijayvu rei ha'e pendereko axya rei ramo,
ha'e ijapu vy opa marã pendere ijayvu vai
rã guive.
12 Pevy'a ha'e peporai, mba'eta heta oĩ yva
re pendevy guarã. Mba'eta ha'e rami ae
oguereko axya raka'e profeta kuery peiko
e'ỹ mbove ikuai va'ekue.

Marcos 9.49,50; Lucas 14.34,35

13 — Peẽ kuery ma juky rami peiko yvy
regua moe'ẽarã. Ha'e rã xapy'a rei juky
nae'ẽvei ramo mba'exa 'rã tu he'ẽ ju?
Ndovarevei 'rã mba'everã. Ha'e ramo oka
py rive 'rã nhamombo, avakue opyrõmba
aguã py.

Guemimbo'e kuery hendy va'e re ombojojaague

14 — Peẽ kuery ma hendy va'e peiko yvy
regua moexakãarã. Yvyty áry tetã ojapo
pyre ma ndojekuaa e'ỹi 'rã.
15 Tataendy voi avave rei omoendy vy
nomoĩai 'rã ajaka guýry. Oĩaty py ae 'rã
omoĩa, opy ikuai va'e ha'e javi omoexakã
aguã.
16 Ha'e rami ae hendy va'e pereko va'e voi
taexakã avakue renonde, pendereko porãa
ha'e kuery oexa vy oguerovy'a avi aguã
Penderu yva pygua.

Lei ojeupitypa aguã Jesus oua re ijayvuague

17 — Pexa'ã eme lei ha'e profeta kuery
ombopara va'ekue ambovaipa aguã ajua re.
Ambovaipa aguã e'ỹ aju, ojeupity aguã.
18 Mba'eta anhetẽ aipoa'e pẽvy: Yva ha'e
yvy okanhy e'ỹa ja neĩ peteĩ ipara'i, neĩ
peteĩ ikarẽ'i va'e nokanhyi 'rã lei gui, ha'e
javi ojeupity e'ỹa ja.*
19 — Ha'e gui ijayvua yvyĩ'ive va'e teĩ
ha'e va'e rami e'ỹ ikuai ha'e nhombo'e va'e
pe ma "Yvyĩve'i va'e" 'ea 'rã yva pygua
po'akaa py. Ha'e rã ha'e rami ete ikuai ha'e
nhombo'e va'e pe ma "Yvateve va'e" 'ea 'rã
yva pygua po'akaa py.
20 Mba'eta xee aipoa'e pẽvy: Kuaxia re
nhombo'e va'ety ha'e fariseu kuery reko
gui peẽ kuery napendeko porãvei vy yva
pygua po'akaa py ndapeikei 'rãe.

Ymagua kuery pe aipo'ea ague Jesus omombe'u porãveague

Jojukaa re ijayvua

21 — Pendu ma ymagua kuery pe aipo'ea
ague: "Pejojuka eme." Ha'e rã "Amongue
jojuka ramo ombopagaa 'rã", 'ea ague.*
22 Ha'e rã xee ma aipoa'e pẽvy: Ha'e javive
[mba'e re'ỹ] guyvy kuery pe ivai va'e om-
bopagaa 'rã. Guyvy pe "Mba'e vare'ỹ" he'i
va'e ma heraa 'rã nhomongeta va'ety ikuaia
py. Ha'e rã guyvy pe "Inhakã porã ve'ỹ
va'e" he'i va'e ma tata ogue e'ỹ va'e py 'rã
opaga.
23 — Altar oĩa py mba'emo reme'ẽ va'erã
reru vy ha'e py xapy'a rei nema'endu'a 'rã
nderyvy nderovai mba'emo oguerekoa re.
24 Ha'e rami vy eja ranhe altar yvy'iry
mba'emo reme'ẽ va'erã, tereo ha'e pe-
teĩ rami ju pejogueroayvu nderyvy reve.
Ha'e gui mae ma ejevy ju eme'ẽ reme'ẽxe
va'ekue.
25 — Pejogueroayvu porã voi 'rã
nderovaigua reve tape rupi peo reve,
huvixa po py nderovaigua nemboaxa e'ỹ
aguã, ha'e gui jopya pe ju huvixa nemboaxa
e'ỹ aguã, ha'e nhuã py nembo'a e'ỹ aguã.
26 Anhetẽ aipoa'e ndevy: Nereẽi 'rã ha'e gui
repagapa katuĩ'i e'ỹa ja.

Tavy reia re ijayvua

27 — Pendu aipo'ea ague: "Ndetavy rei
eme."*
28 Ha'e rã xee ma aipoa'e pẽvy: Kunhague re
itavyxea rupi oma'ẽ va'e voi hexeve itavy ae
ma opy'a py.
29 Xapy'a rei nderexa reiporu kuaa regua
ri ndereity ramo enoẽ, emombo ndejegui.
Mba'eta nderete ha'e javi reve reiko axy
aguã py nemomboa 'rãgue py ha'eveve pe-
teĩ nderete regua remokanhy.
30 Xapy'a rei ndepo reiporu kuaa regua
ri ndereity ramo ejaya, eipe'a ndejegui.
Mba'eta nderete ha'e javi reve reiko axy

* 5:18 Lucas 16.16,17 * 5:21 Êxodo 20.13, Deuteronômio 5.17 * 5:27 Êxodo 20.14, Deuteronômio 5.18

aguã py reo 'rãgue py ha'eveve peteĩ
nderete regua remokanhy.
31 Aipo'ea avi va'ekue: “Gua'yxy gui opoixe
va'e tome'ẽ ixupe kuaxia para omendaague
ombovaipa aguã”, 'ea va'ekue.*
32 Ha'e rã xee ma aipoa'e pẽvy: Gua'yxy
itavy rei ramo e'ỹ opoi va'e ma ojapo 'rã
itavy rei va'e oiko aguã rami, ha'e opoi pyre
re omenda va'e voi itavy rei avi.

Ouraa re ijayvua

33 — Pendu avi ymagua kuery pe aipo'ea
ague: “Peura rive eme. Senhor pe pejapo
ete 'rã peuraague” 'ea ague.
34 Ha'e rã xee ma aipoa'e pẽvy: Nda'evei
mba'eve re peura aguã, neĩ yva re, mba'eta
Nhanderuete openaaty;
35 neĩ yvy re, mba'eta opyrõa; neĩ Jerusalém
tetã re, mba'eta Huvixa yvateve va'e pegua.
36 Neĩ peura eme peneakã re, mba'eta pe-
teĩve pende'a napemoxiĩ kuaai, neĩ nape-
moũ kuaai guive.*
37 Ha'e rami 'rãgue py po rami 'rã pen-
deayvu: “Tá, tá”, e'ỹ vy “Any, any”, peje
'rã. Ha'e ramia gui pendeayvuve aguã ma
poromboeko vaia guigua.

Jepya re ijayvua
Lucas 6.27-30

38 — Pendu ma aipo'ea ague: “Joexa mom-
buare rexa ju 'rã omombua, ha'e nhoaĩ
mopẽare raĩ ju 'rã omopẽa” 'ea ague.*
39 Ha'e rã xee ma aipoa'e pẽvy: Pẽvy
amongue ojapo vai ta ramo pejoko eme.
Ha'e rami 'rãgue py penderova peiporu
kuaa regua oipete rã perova hovai re ju
oipete aguã.*
40 Huvixa kuerya py pendereraa vy pen-
deparito oipe'aa rã pendecapa avi peipe'a
uka.
41 Xapy'a rei peteĩ quilômetro amongue
pendereraa nhea'ã ramo mokoĩa peve
tapeo hupive.
42 Peme'ẽ 'rã pẽvy ojerure va'e pe rei, ha'e
pendekupe rei eme mba'emo oiporuxe va'e
katy.

Mborayvu re ijayvua
Lucas 6.32-36

43 — Pendu aipo'ea ague: “Peayvu 'rã
peneirũ kuery, ha'e rã penderovaigua
kuery re ma pendea'e eme” 'ea ague.*
44 Ha'e rã xee ma aipoa'e pẽvy: Peayvu 'rã
pendovaigua kuery voi, ha'e Nhanderuete
pe pejerure 'rã pendereereko axy va'e re,
45 Penderu yva pygua ra'y kuery pendekuai
aguã. Mba'eta ha'e ma kuaray ombou vy
omoexakã 'rã heko vai va'e ha'e heko porã
va'e áry. Oky voi ombou 'rã heko porã va'e
ha'e heko vai va'e pe.
46 Ha'e gui penderayvu va'e kuery anho ri
peayvu vy mba'e 'rã tu pejopy ha'e nunga
repy? Mba'eta imposto re nhombopaga
va'ety kuery voi ha'e rami ikuai.
47 Penderegua kuery pe anho ri pexarura
vy mba'e nunga py tu amboae kuery gui
pendekuai porãve? Mba'eta amboae regua
kuery voi ha'e rami ikuai.
48 Ha'e rã peẽ ma heko porã va'e 'rã peiko
opa mba'e py, Penderu yva pygua opa
mba'e py heko porãa rami avi.

6

Nhanderuete pe mba'emo jajapoa re ijayvua

1 — Peiko kuaa pota avakue renonde
e'ỹ mba'emo pejapo aguã Nhanderuete pe,
ha'e kuery oexa aguã rive. Ha'e rami ri vy
Penderu yva pygua gui mba'eve ndapejopyi
'rã hekovia.*

*Mba'emo nhame'*ẽa re ijayvua

2 — Ha'e rami vy iporiaukue'i pe mba'emo
peme'ẽ vy penerenonde rupi pemonhe'ẽ
uka eme mimby guaxu. Ha'e rami heko
porã merami rive va'e ojapo 'rã okuapy
onhembo'eaty py ha'e tape rupi, avakue pe
onhemboete ukaxe vy rive. Anhetẽ aipoa'e
pẽvy: Ha'e kuery ojopy ae ma hekovia.
3 Ha'e rã peẽ ma mba'emo peme'ẽ vy pen-
deaxua regua pe voi peikuaa uka eme pen-
deaxu e'ỹa ojapo va'e,
4 joupe mba'emo peme'ẽ rã avave oikuaa e'ỹ
aguã. Ha'e gui peikuaa uka e'ỹ va'e Penderu
oexa vy ome'ẽ 'rã hekovia.*

Nhanhembo'e aguã re ijayvua

5 — Ha'e gui penhembo'e vy heko porã
merami rive va'e rami e'ỹ pendekuai,
mba'eta ha'e kuery ma onhembo'eaty py
ha'e tetã mbyte rupi onhembo'exe vai 'rã
ho'amy avakue oexa aguã rive. Anhetẽ

* 5:31 Deuteronômio 24.1 * 5:36 Tiago 5.12 * 5:38 Êxodo 21.24, Levítico 24.20 * 5:39 Romanos 12.14
* 5:43 Levítico 19.18 * 6:1 Mateus 23.1-5 * 6:4 Lucas 21.1-4

aipoa'e pẽvy: Ha'e kuery ojopy ae ma
hekovia.
6 Ha'e rã peẽ ma penhembo'exe vy peike 'rã
penderopy, okẽ pemboty 'rã guive. Ha'e
gui mae ma 'rã penhembo'e Penderu pexa
e'ỹ va'e pe. Ha'e ramo peikuaa uka e'ỹ va'e
Penderu oexa vy ome'ẽ 'rã hekovia.*
7 — Penhembo'ea py ha'ekue-'ekue'i rupi
pendeayvu eme amboae regua kuery rami,
mba'eta ha'e kuery oexa'ã teĩ ijayvu reta rã
oendua aguã re.
8 Ha'e rã peẽ ma peiko eme ha'e kuery rami,
mba'eta Penderu oikuaa ma voi peipota
va'e, pejerure e'ỹ mbove.

Lucas 11.2-4

9 — Ha'e vy po rami 'rã penhembo'e:
"Oreru yva pygua, tove nderery tomboetea.
10 Tovaẽ ndepo'akaa ojekuaa aguã. Reipota
va'e tojapoa yvy re, yva re ojapoa rami avi.
11 Ko'ẽ nhavõ ejou uka ro'u va'erã.
12 Ha'e emboguepa ke ndevy rorevea, ore voi
orevy oreve va'e roperdoaa rami avi.
13 Orereity uka eme poromoangekoa pe, or-
ereraa jepe ke mba'emo vai gui. [Mba'eta
ndepo'akaa, nembaraetea ha'e nerexakãa
oĩ riae 'rã raka'e rã peve guarã. Amém,]"
peje 'rã.
14 — Mba'eta amboae kuery otekoavyague
peperdoa ramo Penderu yva pygua voi om-
bogue 'rã pejejavyague.
15 Ha'e rã amboae kuery [otekoavyague]
ndapeperdoai ri ramo Penderu voi nom-
boguei 'rã pejejavyague.

Nhanderuete pe jakaru e'ỹ re jaikoa re
ijayvua

16 — Ha'e gui pekaru e'ỹ re peiko vy
pexa uka eme pendeporiau reia heko porã
merami rive va'e rami, mba'eta ha'e kuery
ma iporiaua oexa uka 'rã amboae kuery
oikuaa aguã okaru e'ỹ re ikuaia. Anhetẽ
aipoa'e pẽvy: Ha'e kuery ojopy ae ma
hekovia.
17 Ha'e rã peẽ ma pekaru e'ỹ re peiko vy
pemoatyrõ pende'a, ha'e pejeovai guive,
18 pekaru e'ỹ re peikoa amboae kuery oikuaa
e'ỹ aguã, Penderu pexa e'ỹ va'e anho. Ha'e
ramo peikuaa uka e'ỹ va'e Penderu oexa vy
ome'ẽ 'rã hekovia.

Yva re nhandejeupe guarã nhamoĩ porã aguã re ijayvua

19 — Ko yvy re pemoĩ porã eme mba'emo
pendejeupe guarã, mba'eta vixo'i ho'upa
ha'e iky'a ombovaipa 'rã, ha'e imonda va'e
oipe'a ha'e ogueraapa 'rã.
20 Yva re ae pemoĩ porã uka 'rãgue pende-
jeupe guarã. Ha'e py ma jipoi 'rã vixo'i
ho'upa va'erã, iky'a nombovaipai 'rã, neĩ
imonda va'e ndoipe'a heravyi 'rã guive.*
21 Mba'eta pendevy guarã pemoĩ porãa py
ma penekuraxõ avi 'rã oĩ.

Lucas 11.33-36

22 — Penderexa ma penderete moex-
akãarã oĩ. Xapy'a rei penderexa iporã ramo
penderete ha'e javi 'rã hexakãmba.
23 Ha'e rã penderexa na'iporãi ri ramo pen-
derete pytũmba 'rã. Ha'e penemoexakãarã
oĩ va'e pytũ ramo pytũ ete 'rã pẽvy.

Mokoĩ patõ re ijayvua

24 — Avave rei nomba'eapoi 'rã mokoĩ
patõ pe. Mba'eta peteĩ re nda'ija'eive
'rã amboae oayvuve vy, ha'e'ỹ vy peteĩ
ojou porãve vy amboae ma ndojou porãive
'rã. Nda'evei Nhanderuete pe peiko aguã,
mba'emo perekopaa rupi nda'evei reve.*

Lucas 12.22-31

25 — Ha'e nunga rupi ae xee aipoa'e
pẽvy: Pendepy'a eta rei eme pendekove
re, neĩ pe'u ha'e pey'u va'erã pejou aguã
re guive, penderete re pemoĩ va'erã re
voi. Mba'eta penderekove nda'u tembi'u
gui ndovareive teve? Ha'e penderete nda'u
ao gui ndovareive teve?*
26 Peikuaa pota guyra kuery oveve va'e reko
re. Ha'e kuery ma mba'eve nonhotỹi,
nomono'õi, neĩ omoĩ porãaty py nomboatyi
guive. Ha'e rami teĩ ha'e kuery pe Penderu
yva pygua ojou uka 'rã ho'u va'erã. Peẽ
kuery nda'u guyra'i gui ndapevareive ri?
27 Mava'e nda'u pendepy'a eta rei vy pem-
bopukuve kuaa 'rã ruxã'i peikove aguã?
28 Mba'e re tu pendeaorã re ri nda'eveive
pendekuai? Peikuaa pota ha'vy yvoty
nhuũndy rupi ikuai va'e re. Ha'e va'e ma
omba'eapo va'e'ỹ, neĩ oipopẽ va'e'ỹ.
29 Ha'e rami teĩ xee aipoa'e pẽvy: Huvixa
Salomão minha opa marãgua oguerekopa
va'eri kova'e yvoty rami nonhemondei
raka'e.
30 Nhanderuete omonhemonde porã 'rã jai
rogue aỹ nhuũndy re ikuai va'e, ha'e gui

* 6:6 Lucas 18.9-14 * 6:20 Lucas 12.33,34; 2 Timóteo 4.8; 1 Pedro 1.3,4 * 6:24 Lucas 16.13 * 6:25 Filipenses 4.6; 1 Pedro 5.7

ko'ẽ tata py omomboa va'erã va'eri. Ha'e
gui peẽ ndapejerovia porãi va'e, peẽ kuery
re katuve ma opena porãve 'rã.
31 Ha'e nunga rupi pendepy'a eta rei eme,
ha'e aipopeje eme: "Mba'e tu ja'u 'rã, ha'e
jay'u 'rã? Ha'e mba'e py tu nhanhemonde
'rã?" peje eme.
32 Mba'eta ha'e nunga jouxea rupi amboae
regua kuery ikuai, ha'e Penderu yva pygua
oikuaa ae ha'e nunga peikotevẽ va'ea.
33 Ha'e rami 'rãgue py jypy'i peka 'rã
ipo'akaa ha'e ixuguigua teko porã. Ha'e
ramo 'rãe peikotevẽ va'e ha'e javi ome'ẽ avi
pẽvy.
34 — Ha'e nunga rupi pendepy'a eta rei
eme ko'ẽ rã guarã re, peja ko'ẽ ramo guarã
ae. Mba'eta ára nhavõ oiko 'rãe mba'emo
vai ha'e jave guarã.

7

Lucas 6.37,38,41,42

1 — Penhombopagaxe rei eme, penem-
bopagaa e'ỹ aguã.*
2 Mba'eta penhombopagaague rami ae 'rã
peẽ ju penembopagaa, ha'e joe pejapoague
rami pendere ju ojapoa 'rã.
3 Mba'e re tu nderyvy rexa py iky'a oĩ va'e
re rexa pota, ha'e rã nderexa py ae yvyra oĩ
va'e re ma ndereikuaa potai?
4 Mba'e re tu aipo're nderyvy pe: "Tove
tanoẽ iky'a nderexa gui", 're, nderexa py ae
yvyra oĩ teri reve?
5 Heko porã merami rive va'e, enoẽ ndee
ranhe yvyra nderexa gui. Ha'e vy 'rãe rexa
porã nderyvy rexa gui iky'a renoẽ aguã.

*Jagua pe iporã va'e nhame'*ẽ e'ỹ aguã re
ijayvua

6 — Jagua kuery pe peme'ẽ eme mba'emo
iky'a e'ỹ va'e, ha'e poryko ikuaia katy pe-
mombo eme ovareve va'e, ha'e kuery opy-
rõmba rive'ỹ aguã, ha'e gui ojere vy pen-
emondoropa avi e'ỹ aguã.*

Lucas 11.9-13

7 — Pejerure, ha'e ramo ome'ẽa 'rã. Peka,
ha'e vy pejou 'rã. Penhendu uka, ha'e ramo
okẽ oipe'aa 'rã pẽvy.*
8 Mba'eta ha'e javive ojerure va'e ojopy 'rã,
oeka va'e ojou 'rã, ha'e onhendu uka va'e pe
oipe'aa 'rã.
9 Mava'e peẽ avakue nda'u pendera'y kuery
mbojape re ojerure rã peme'ẽ 'rã ita?
10 Ha'e rami e'ỹ vy pira re ojerure rã mboi ri
nda'u peme'ẽ 'rã?
11 Ha'e nunga rupi peẽ pendereko vai va'eri
pendera'y kuery pe mba'emo porã peme'ẽ
kuaa va'e. Ha'e gui Penderu yva pygua
katuve nda'u nome'ẽi 'rã ri mba'emo porã
ojerure va'e pe?

12 — Pẽvy avakue ojapo aguã peipotaa
rami ae avi peẽ voi pejapo ha'e kuery pe,
mba'eta ha'e rami ae oĩ lei ha'e profeta
kuery omboparaague re.

Lucas 13.24

13 — Peike okẽ ipo'i'i va'e rupi. (Mba'eta
okẽ ha'e tape okanhy aguã katy oo va'e ma
ipy vaipa ramo heta 'rã ikuai ha'e va'e rupi
oo va'e.)
14 Ha'e rã tekove katy okẽ ha'e tape oo va'e
ma ipo'i'i ramo mbovy'i ete 'rã ojou.

Lucas 13.25-27; 2 Coríntios 13.5

15 — Penheangu ke profeta ramigua kuery
gui. Ha'e kuery ma vexa'i pirekue py on-
hemonde va'e, ha'e rã iguýry ma guary
nhomondoropa va'e ikuai.*
16 Mba'emo rembypy'a re peikuaa pota vy
peikuaa 'rã mba'e nunga paa. Tyrã uva
nda'u nhamondo 'rã ri juu'y gui? Ha'e rami
e'ỹ vy juu rakua endy gui nda'u nhamondo
'rã ri figo?
17 Ha'e rami avi yvyra porã ma hi'a porã avi
'rã. Ha'e rã yvyra iporã e'ỹ va'e ma ndai'a
porãi 'rã.
18 Yvyra porã ma ndai'a vaikuei 'rã, ha'e
yvyra iporã e'ỹ va'e voi ndai'a porãi 'rã.
19 Yvyra hi'a iporã e'ỹ va'e ojayapaa vy
omomboa 'rã tata py.
20 Ha'e nunga rupi ha'e kuery reko re
peikuaa pota vy peikuaa 'rã marã ramigua
paa.*

21 — Pavẽ e'ỹ xevy "Senhor, Senhor" he'i
va'e oike 'rã yva pygua po'akaa py, ha'e
rã Xeru yva pygua oipotaa rami ikuai va'e
anho.
22 Ha'e va'e ára heta 'rã aipoe'i xevy: "Sen-
hor, Senhor, nderery rupi e'ỹ ri ty'y ore
romombe'u raka'e Nhe'ẽ guigua? Ha'e
nderery rupi e'ỹ ri ty'y roipe'a anha, ha'e
heta rojapo ndepo'akaa rupigua?" he'i 'rã.

* 7:1 Romanos 2.1-3; 1 Coríntios 4.5; Tiago 4.11,12 * 7:6 Lucas 9.5 * 7:7 João 14.13,14; 1 João 5.14,15 * 7:15 2 Pedro 2.1-3 * 7:20 Lucas 6.43,44; Tiago 3.11,12; 1 João 3.10; 4.6

23 — Ha'e ramo ha'e kuery pe xee ambo-
vai 'rã: "Peẽ kuery ma xee roikuaa va'e'ỹ.
Pendeko vai va'e, pejepe'a ke xea gui!" ha'e
'rã.

Lucas 6.46-49

24 — Ha'e javive ha'e rami xeayvu rã
oendu vy ha'ekue rami ikuai va'e ma ava
hi'arandu va'e ngoorã ita áry ojapo va'e
rami ikuai.
25 Mba'eta oky ou rã yy tyguaxu vy oxyry
atã 'rã. Yvytu oipeju atã vy ha'e va'e oo re
ojeapi-api teĩ ndoityi 'rã, ita áry omboyta
porã rire.
26 — Ha'e rã xeayvua oendu teĩ ha'ekue
rami ndoikoi va'e kuery ma ava hi'arandu
e'ỹ va'e ngoorã ita ku'i reia áry rive ojapo
va'e rami ikuai.
27 Ha'e gui oky ou rã yy tyguaxu 'rã. Yvytu
oipeju vy ha'e va'e oo re ojeapi vy oity,
ombovaipa ete 'rã — he'i.*

Opa vy ma yvyty áry ijayvuague

28 Jesus pova'e ayvu omombe'upa rã heta
va'e kuery onhemondyipa ombo'ea gui,
29 mba'eta ipo'akapa va'e rami ombo'e,
kuaxia re nhombo'e va'ety kuery rami e'ỹ.*

8

Marcos 1.40-44; Lucas 5.12-14

1 Yvy'ã gui Jesus oguejy rã heta ete oje'oi
hakykue.
2 Ha'e gui ma peteĩ lepra revegua onhem-
boja hexe. Omboete vy aipoe'i:
— Senhor, lepra gui xeky'a'oxe vy ke
xeky'a'o — he'i.
3 Ha'e ramo Jesus okuave'ẽ vy opoko
hexe. Ha'e vy aipoe'i:
— Xee ma roiky'a'oxe ae, ekuera ke —
he'i. Ha'e ramove lepra okanhymba.
4 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ixupe:
— Ma'ẽ, emombe'u eme avave rei pe.
Ha'e rami 'rãgue py tereo sacerdote pe
anho ejexa uka, ha'e eme'ẽ mymba Moisés
omboparaague rami, heta va'e kuery
oikuaa aguã.

Lucas 7.1-10

5 Cafarnaum tetã py Jesus ovaẽ ma ramo
hexe onhemboja peteĩ xondaro ruvixa.
Ha'e vy ojerure ixupe:
6 — Senhor, xero py amongakuaa va'ekue
itui tupa py. Ndoguatavei, ojexavai guive —
he'i.
7 Jesus ombovai:
— Xee aa 'rã amonguera — he'i.
8 Ha'e rã xondaro ruvixa aipoe'ive ju:
— Xee ma xe'yvyĩ'i ete xero py revaẽ
aguã. Peteĩ ayvu rive ri eraa uka. Ha'e ramo
xerembiguai kunumi va'e okuera 'rã.
9 Mba'eta xee voi huvixa oipotaa rami aiko
va'e. Ikuai avi xondaro kuery xeayvu rami
ikuai va'e. Peteĩ pe "Tereo", ha'e ramo oo
'rã. Ha'e rã amboae pe ma "Eju", ha'e rã
ou 'rã. Xerembiguai pe "Ejapo ha'e nunga",
ha'e ramo ojapo 'rã — he'i.
10 Ha'e nunga Jesus oendu vy on-
hemondyi. Ha'e vy aipoe'i hakykue oje'oi
va'e pe:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Neĩ Israel kuerya
rupi voi ndajoui teri kova'e rami ojerovia
ete va'e.
11 Aipoa'e pẽvy: Heta ou 'rã kuaray oua katy
ha'e oikea katy gui, yva pygua po'akaa py
ikuai 'rã mesa py Abraão, Isaque ha'e Jacó
reve.
12 Ha'e rã Nhanderuete po'akaa pyguarã
va'ekue ma oka py 'rã omomboa pytũa py.
Ha'e py ojae'opa ha'e opa marã onhendu 'rã
okuapy — he'i.
13 Ha'e gui xondaro ruvixa pe ju Jesus
aipoe'i:
— Tereo ju. Ndee rejeroviaa rami toiko —
he'i. Ha'e va'e hora-ve hembiguai okuera.

Marcos 1.29-31; Lucas 4.38,39

14 Ha'e gui ma Pedro ro py ju Jesus ovaẽ.
Ha'e vy haixo oexa ipire raku vaipa vy tupa
py itui ramo.
15 Ipo re Jesus ojopy rã ipire raku oaxa. Ha'e
ramo opu'ã vy mba'emo ojapo ha'e kuery
pe.

Marcos 1.32-34; Lucas 4.40,41

16 Ka'aru'i jave oĩa py heta oguerua anha
onhemondea va'e. Ha'e ramo ayvu py
rive oipe'a nhe'ẽ iky'a va'e, omonguera avi
imba'eaxy va'e ha'e javi.
17 Ha'e nunga oiko profeta Isaías pe aipoe'i
ukaague ojeupity aguã: "Ha'e ae oipe'a
jaiko axya, ogueraapa nhanemba'eaxya",
he'iague.*

Lucas 9.57-62

18 Jesus oyvýry heta ikuai va'e oexa vy
ijayvu yy rovaigua re oaxa aguã.
19 Ha'e va'e jave py hexe peteĩ kuaxia re
nhombo'e va'ety onhemboja vy aipoe'i:

* 7:27 Tiago 1.22-25; 1 João 2.3-6 * 7:29 Marcos 1.22; João 7.46 * 8:17 Isaías 53.4

— Porombo'ea, xee aa ta nderupive reoa
katy rei.
20 Ha'e rã Jesus ombovai:
— Aguara'i oguereko 'rã okua, guyra
oveve va'e voi oguereko guaity. Ha'e rã Ava
ra'y ojeapo va'ekue ma neĩ oakã omboguejyaty ndoguerekoi — he'i.
21 Amboae hemimbo'e ju aipoe'i ixupe:
— Senhor, taa ranhe xeru tanhono porã.
22 Jesus ombovai:
— Eju xerupive, tove omanogue ae tonhono porã omano va'ekue.

Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25

23 Ha'e gui kanoã py Jesus oĩ ramo
hemimbo'e kuery oje'oi hupive.
24 Yy rupi oaxa jave ou yvytu vaikue. Yai
ojeapi-api kanoã re. Ha'e ramia ja Jesus oke
oupy.
25 Ha'e ramo hemimbo'e kuery ou vy
omomyĩ. Ha'e vy ojapukai reve aipoe'i:
— Senhor, orereraa jepe ke!
Nhamanomba ta ma — he'i okuapy.
26 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pejeroviaa kyrĩ'i va'e, mba'e re tu
pekyje ri? — he'i. Ha'e rami vy opu'ã vy
yvytu ha'e ye'ẽ pe ijayvu atã. Ha'e ramove
opytu'upa.
27 Ha'e ramo ha'e kuery onhemondyipa
vy aipoe'i:
— Marã ramigua tu peva'e ava, yvytu
ha'e yai voi onhe'ẽ rendu aguã?

Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39

28 Yupa rovaigua Gadara pygua kuery yvy
re ovaẽ ramo ovaexĩ jogueruvy mokoĩ ava
anha onhemondea va'e. Yvyra rupa oĩ
va'e gui ou. Ivai vaikue rei rã avave rei
ndoguataavei ha'e va'e tape rupi.
29 Ha'e gui ha'e kuery ou vy ojapukai:
— Nhanderuete Ra'y, mba'e tu xee areko
ndereve? Oremoingo axy aguã teve reju
oa'angaague ára ovaẽ e'ỹ mbove? — he'i.
30 Ha'e katy'i heta ikuai poryko okarua py.
31 Ha'e ramo anha kuery ojerure Jesus pe:
— Orepe'a vy ta'vy oremondouka poryko
kuerya katy.
32 Ha'e rã — Tapeo ha'vy — he'i Jesus. Ha'e
gui ha'e kuery ojepe'a vy poryko re ova.
Ha'e rã poryko kuery ma yvy'ã guy katy onhamba. Ho'apa ye'ẽ py, yy py omanomba.
33 Ha'e ramo poryko re opena va'e
kuery onhamba oje'oivy. Tetã py ovaẽ
vy omombe'u oiko va'ekue ha'e javi, anha
onhemondea va'e re oiko va'ekue guive.
34 Ha'e ramo tetã pygua kuery oupa Jesus
oexa aguã. Oexa vy ojerure ijyvy gui oo ju
aguã re.

9

Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26

1 Kanoã py Jesus oĩ vy yy rovaigua re oaxa.
Ha'e vy guetã katy oo.
2 Ha'e oĩa py oguerua peteĩ oguata e'ỹ va'e
hupa reve. Ha'e kuery ojerovia etea Jesus
oexa vy aipoe'i oguata e'ỹ va'e pe:
— Xera'y, ndepy'a guaxu ke. Rejejavyague omboguepaa ma — he'i.
3 Ha'e ramo kuaxia re nhombo'e va'ety
ikuai va'e aipoe'i ojeupe ae:
— Peva'e tu ijayvu vai — he'i okuapy.
4 Ha'e rã Jesus ma ha'e kuery ojeupe ae
ijayvua oikuaa vy aipoe'i:
— Mba'e re tu po rami ri pendeayvu
pendepy'a py?
5 Mba'e ayvu rupi tu ndaxyive xeayvu aguã:
"Rejejavyague omboguepaa ma", tyrã pa
"Epu'ã, ha'e eguata" ha'e aguã?
6 Ha'e rami teĩ peikuaa aguã Ava ra'y ojeapo
va'ekue ko yvy re oiko teĩ joeko vaiague
ombogue aguã voi ipo'aka va'ea —
Oguata e'ỹ va'e pe ju aipoe'i:
— Epu'ã ha'vy, eupi nderupa, ha'e tereo
ndero py — he'i.*
7 Ha'e ramo opu'ã vy ngoo katy oo.
8 Ha'e nunga heta va'e kuery oexa
vy okyjepa reve ombojerovia okuapy
Nhanderuete, ha'e rami aguã avakue
ombopo'aka ramo.

Marcos 2.13,14; Lucas 5.27,28

9 Jesus ha'e gui oo vy oexa peteĩ ava
Mateus hery va'e, imposto opagaaty py
oguapy oiny ramo. Ha'e va'e pe ijayvu vy
— Eju xerupive — he'i. Ha'e ramo opu'ã
vy oo hupive.

Marcos 2.15-17; Lucas 5.29-32

10 Ha'e gui oo py mesa py Jesus oĩ ramo
heta ou imposto re nhombopaga va'ety
ha'e heko vai va'e. Ha'e va'e kuery ma Jesus
ha'e hemimbo'e kuery reve onhemboja avi
okuapy.
11 Ha'e nunga fariseu kuery oexa vy oporandu hemimbo'e kuery pe:

* 9:6 João 10.37,38

— Mba'e re tu penembo'ea okaru ri imposto re nhombopaga va'ety ha'e ojejavypa va'e kuery reve?

12 Ha'e ramo Jesus oendu vy ombovai:

— Hexaĩ va'e kuery ma ndoipotai 'rã poropoanoa, imba'eaxy va'e anho 'rã oipota.
13 Tapeo, peikuaa pota pova'e ayvu mba'e he'ia paa re: "Xevy pe mymba peme'ẽ 'rãgue py aipota teĩ penhomboaxy." Mba'eta xee ma heko porã va'e aenoĩ aguã e'ỹ aju, ha'e rã heko vai va'e aenoĩ aguã [ojeko rerova aguã].*

Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39

14 Ha'e rire João Batista remimbo'e kuery ou. Ha'e vy oporandu ixupe:

— Mba'e re tu ore kuery [mbovykue rei e'ỹ] rokaru e'ỹ re orekuai, fariseu kuery voi, ha'e rã neremimbo'e kuery ma ha'e rami e'ỹ ikuai?

15 Jesus ombovai:

— Omendaa py ha'eve nda'u oenoĩ mbyre kuery iporiau aguã, ha'e kuery reve omenda va'e oĩ teria ja? Ha'e rami avi ovaẽ 'rã ha'e kuerya gui omenda va'e oipe'aa aguã ára. Ha'e va'e ára mae ma ha'e kuery ikuai 'rã okaru e'ỹ re.

16 — Avave rei ao ymague re nombojai 'rã ajukue pyau ra'ykue, mba'eta ombojaague omboi 'rã ao gui. Ha'e ramo oxoroa tuvixave 'rã.
17 Ha'e avave rei hyru ymague py nomboyrui 'rã vinho pyau, mba'eta ombovaipa 'rã hyru. Vinho onheẽmba 'rã, ha'e hyru voi ivaipa avi 'rã. Ha'e rami 'rãgue py vinho pyau rã hyru pyau py 'rã omoĩ, mokoĩve oĩ porã aguã.

Marcos 5.21-24a; Lucas 8.40-42a

18 Ha'e nunga re ijayvu teri reve ou peteĩ huvixa. Onhemboja vy omboete. Ha'e vy aipoe'i:

— Xerajy omano ange'i. Ha'e rami teĩ eju, emoĩ ndepo hexe oikove ju aguã — he'i.

Marcos 5.24b-34; Lucas 8.42b-48

19 Ha'e ramo Jesus opu'ã vy oo hexeve, hemimbo'e kuery voi.
20 Oiko avi peteĩ kunha, doze ma'etỹ re ma gueko re riae oiko va'e. Ha'e va'e ma hakykue gui ou vy opoko ijao apy re,
21 mba'eta ojeupe ae "Ijao apy re rive apoko teĩ akuera 'rã" he'i.
22 Ha'e ramo Jesus ojere vy oexa. Ha'e vy aipoe'i:

— Xerajy, ndepy'a guaxu ke. Rejeroviaa ndereraa jepe — he'i. Ha'e ramove kunha va'e okuera.

Marcos 5.35-43; Lucas 8.49-56

23 Huvixa ro py Jesus ovaẽ vy oexa mimby monhe'ẽa ha'e heta va'e kuery ojae'o rã. Ha'e vy aipoe'i:
24 — Pejepe'a ke, mba'eta kunha'i nomanoi, oke rima — he'i. Ha'e ramo ojojai rei okuapy.
25 Ha'e gui Jesus omoẽmba vy oike. Kunha'i va'e po re ojopy ramo opu'ã.
26 Ha'e nungakue oendupaa ha'e va'e yvy ha'e javi rupi.

Mokoĩ ára revegua e'ỹ omongueraague

27 Ha'e gui Jesus oo rã hakykue rupi ou mokoĩ ára revegua e'ỹ. Ojapukai jogueruvy:

— Davi ramymino, oremboaxy ke — he'i.

28 Ha'e gui oo py Jesus oike jave hexe onhemboja jogueruvy ára revegua e'ỹ. Ha'e ramo oporandu ha'e kuery pe:

— Perovia pa pejerurea rami ajapo aguã xepo'aka va'ea?

Ha'e kuery ombovai:

— Tá, Senhor — he'i.

29 Ha'e ramo ha'e kuery rexa re opoko vy aipoe'i:

— Toiko ha'vy pejeroviaa rami — he'i.
30 Ha'e ramove hexa ojepe'a.

Ha'e gui Jesus aipoe'ive ju:

— Pejejoko ke avave rei pe pemombe'u e'ỹ aguã — he'i.
31 Ha'e rami teĩ ha'e kuery oo vy ha'e va'e yvy ha'e javi rupi omombe'upa.

Peteĩ ava ijayvu e'ỹ va'e omonguera ramo fariseu kuery ijayvu reiague

32 Ha'e kuery oje'oi rire oĩa py oguerua peteĩ ava anha onhemonde ramo nda'ijayvui va'e.
33 Anha oipe'a rã ijayvu e'ỹ va'ekue ijayvu. Ha'e ramo heta va'e kuery onhemondyipa vy aipoe'i:

— Peva'e nunga jaexa va'e'ỹ teri Israel kuerya rupi — he'i.

34 Ha'e rã fariseu kuery ma ijayvu rei okuapy:

— Anha ruvixa po'akaa rupi rima oipe'a anha.*

* 9:13 Oséias 6.6 * 9:34 Lucas 11.14-18

Opa rupi Jesus ojapo porã, ha'e omba'eapo va'e kuery re ombojojaague

35 Ha'e gui Jesus ma tetã ha'e tekoa ikuai va'e rupi oguata oikovy, onhembo'eaty oĩ va'e rupi guive. Nhombo'e vy omombe'u oikovy Nhanderuete po'akaa, nhomonguera guive opa marãgua mba'eaxy gui.
36 Heta va'e kuery oexa vy omboaxy, mba'eta vexa'i ija e'ỹ va'e rami ojexavai ha'e ikangy okuapy ramo.*
37 Ha'e rami vy guemimbo'e kuery pe aipoe'i:

— Anhetẽ heta oĩ omono'õa aguã, ha'e rã omba'eapo va'e kuery ma mbovy'i.*
38 Ha'e nunga rupi pejerure Senhor mba'ety ja va'e pe ombouve aguã imba'ety rupi omba'eapo va'erã.

10

Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16

1 Ha'e gui guemimbo'e kuery doze-ve Jesus oenoĩ vy ombopo'aka nhe'ẽ vai oipe'a, ha'e opa marãgua mba'eaxy gui nhomonguera aguã.
2 Doze apóstolo kuery rery ma po rami: Jypygua ma Simão Pedro hery va'e, ha'e gui tyvy André, Zebedeu ra'y kuery Tiago ha'e tyvy João,
3 Filipe ha'e Bartolomeu, Tomé ha'e imposto re nhombopaga va'ekue Mateus, Alfeu ra'y Tiago ha'e Tadeu,
4 Simão Zelote hery va'e ha'e ijopy uka nhemiarã Judas Iscariotes avi.

Marcos 6.7-11; Lucas 9.1-5

5 Ha'e gui doze guemimbo'e kuery Jesus omondouka ta vy po rami ijayvu:

— Tapeo eme judeu e'ỹ va'e ikuaia rupi, neĩ Samaria pygua kuery retã py voi pevaẽ eme.
6 Ha'e rã tapeo vexa'i kuery Israel regua okanhy va'e peka.
7 Peoa rupi pemombe'u yva pygua po'akaa ojekuaa aguã namombyryvei maa.
8 Pemonguera imba'eaxy va'e, pemboete ju omano va'ekue, peiky'a'o lepra revegua, ha'e peipe'a anha. Mba'emo pejopy rive rire peme'ẽ rive ju 'rã joupe.
9 Pendeku'a re peraa eme peráta, ouro, prata neĩ overa va'e guigua,
10 neĩ voko peraa eme tape rupi, neĩ mokoĩ kamixa, pendepy regua, neĩ pendepopoka guive, mba'eta omba'eapo va'e rei ha'eve ojopy aguã ho'u va'erã.
11 Ha'e tetã py e'ỹ vy tekoa oĩ va'e rupi pevaẽa py peporandu 'rã heko porã va'e oiko va'ea re. Ha'e va'e kuery ro py ae 'rã pepyta, peove aguã ára peve.
12 Oo py pevaẽ vy pexarura 'rã ha'e pygua kuery pe.
13 Ha'e ramo oo pygua kuery heko porã ri ramo ha'e kuery re oĩ 'rã peroayvu porãague. Ha'e rã heko vai ramo pendere ae ju tojevy peroayvu porãague.
14 Ha'e kuery napenemovaẽi, neĩ pendeayvu noenduxei ramo ha'e va'e oo e'ỹ vy tetã gui peo ju vy pendepy regua gui peity-ity 'rã yvy ku'i.*
15 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Nhombopagaa ára py ha'e va'e tetã pygua kuery gui omboaxyave 'rã Sodoma ha'e Gomorra pygua kuery.*

Mba'emo gui omonheanguague

16 — Ma'ẽ, xee ma vexa'i rami romondouka aguara mbyte rupi. Ha'e nunga rupi peiko kuaa 'rã mboi rami, ha'e rã apykaxu'i rami 'rã pendekuai rive.
17 Penheangu ke avakue gui, mba'eta penemboaxa 'rã huvixa kuery po py, ha'e penenupã 'rã onhembo'eaty oĩ va'e rupi.
18 Xekáuxa pendereraa 'rã huvixa kuery ha'e huvixave renonde. Ha'e ramigua oiko 'rã ha'e kuery ha'e judeu e'ỹ va'e kuery pe xeregua ayvu pemombe'u aguã.
19 Ha'e rami avi penemboaxaa ramo pepẽxa rei eme marã rami e'ỹ vy mba'e nunga re pa pendeayvu aguã re, mba'eta ha'e va'e horave pendeayvurã oikuaa ukaa 'rã pẽvy.
20 Mba'eta pendejegui ae e'ỹ 'rã pendeayvu, ha'e rã Penderu Nhe'ẽ ijayvu 'rã pẽgui.*
21 Amongue ojopy uka 'rã guyvy ae ojuka uka aguã, ha'e tuu kuery ojopy uka 'rã gua'y kuery ae. Ta'y kuery opu'ã 'rã nguu kuery re ojuka uka avi aguã.
22 Xerery káuxa pavẽ nda'ija'ei 'rã pendere. Ha'e rami teĩ opa peve ogueropo'aka va'e oo jepe 'rã.
23 Ha'e gui tetã py pendere opu'ã reia ramo amboae henda katy ju penha, mba'eta anhetẽ aipoa'e pẽvy: Ava ra'y ojeapo va'ekue

* 9:36 Marcos 6.34 * 9:37 Lucas 10.2 * 10:14 Atos 13.50,51; 18.6 * 10:15 Lucas 10.1-12 * 10:20 Lucas 12.11,12; 1 Pedro 3.13-17; 4.12-19

ou peve napevaẽmba jepei 'rã Israel regua
tetã ikuai va'e rupi.

Omokyre'ỹa rupi ijayvuague

24 — Temimbo'e kuery ma imbo'ea gui
yvateve va'e'ỹ, tembiguai kuery voi opatõ
gui yvateve va'e'ỹ guive.
25 Ha'eve temimbo'e kuery ikuai aguã
imbo'ea reko rami, ha'e tembiguai kuery
ikuai aguã opatõ oikoa rami. Hoo va'e pe
"Anha ruvixa Belzebu" 'ea ramo hoo pygua
kuery pe katuve 'rã teve.*
26 Ha'e rami teĩ pekyje eme ha'e kuery gui,
mba'eta mba'emo onhomi mbyre oexa uka-
paa 'rã, ha'e oikuaa e'ỹ pyre voi oikuaapaa
'rã.
27 Pytũa py xee rombo'eague ma hexakãa
py ju 'rã pemombe'u, pendeapyxa'i py
xeayvuague ma oo apyte áry gui ju 'rã
pemombe'u.
28 Pekyje eme penderete jukaa kuery gui,
mba'eta penenhe'ẽ ma ha'e kuery ndojuka
kuaai 'rã. Pejererokyje 'rã nhonhe'ẽ ha'e
joete tata ogue e'ỹ va'e py omokanhy aguã
ipo'aka va'e renonde anho.
29 — Mokoĩ guyra'i nda'u peteĩ'i hatã'i
va'e repy e'ỹ ri? Ha'e rami teĩ yvy py neĩ
peteĩve ndo'ai 'rã Penderu oipota e'ỹ rã.
30 Peẽ kuery re katuve ma opena, mba'eta
pende'a peneakã re oĩ va'e voi oipapapa.
31 Ha'e nunga rupi pekyje eme, mba'eta heta
guyra'i gui peẽ pevareve.
32 Ha'e nunga rupi avakue renonde xevy pe
oikoa omombe'u va'ekue ha'e javi ma xee
voi ha'e rami 'rã amombe'u Xeru yva pygua
renonde.
33 Ha'e rã avakue renonde naxemombe'uxei
va'ekue ma xee voi namombe'ui 'rã Xeru
yva pygua renonde.*

Haxy va'e re ijayvuague

34 — Pexa'ã eme ko yvy re aju peteĩ rami
nhomoingoarã aru aguã. Peteĩ rami nho-
moingoarã aru aguã e'ỹ aju, ha'e rã kyxe.
35 Mba'eta aju rire avakue joo rami e'ỹ 'rã
ikuai nguu reve, ha'e imemby kuery ha'e
rami ae 'rã ikuai oxy reve, ha'e ipi'a ra'yxy
kuery avi ome xy reve 'rã ikuai.
36 Ha'e rami vy avakue rovaigua ma hoo
pygua kuery ae 'rã ikuai.*
37 Amongue xegui nguu, e'ỹ vy oxy ri
oayvuve vy nda'evei xerupivegua oiko
aguã. Ha'e rami ae avi gua'y e'ỹ vy guajy
ri xegui oayvuve vy nda'evei xerupivegua
oiko aguã.
38 Ha'e ojeupegua kuruxu ndogueraaxei,
ha'e xerupive ndooxei va'e ma nda'evei
xeremimbo'erã.
39 Nomanoxei va'ekue omokanhy 'rã
guekove. Ha'e rã xekáuxa omano va'e ma
ojou ju 'rã guekove.*

Mba'emo rekovia re ijayvuague

40 — Amongue penemovaẽ ramo xee avi
ha'e kuery xemovaẽ, ha'e xemovaẽ va'e ma
xembouare avi omovaẽ.
41 Profeta kuery pe "Profeta" he'i vy omovaẽ
va'ekue ma hekovia ojopy 'rã profeta pegua
rami. Ha'e heko porã va'e kuery pe "Heko
porã va'e" he'i vy omovaẽ va'ekue ma
hekovia ojopy 'rã heko porã va'e pegua
rami.
42 Ha'e rami ae avi anhetẽ aipoa'e pẽvy,
amongue kova'e kyrĩ va'e rami ikuai va'e
pe "Jesus remimbo'e" he'i vy peteĩ karo
yro'yxã ome'ẽ va'ekue voi ndojopy e'ỹi 'rã
hekovia.*

11

Tetã ikuai va'e rupi Jesus ayvu omombe'uague

1 Ha'e rami guemimbo'e kuery doze-ve
Jesus ombo'epa ma vy ojepe'a ha'e gui.
Nhombo'e ha'e ayvu omombe'u oikovy
ha'e katy'i tetã ikuai va'e rupi.

Lucas 7.18-23

2 Nhuã py João Batista oĩa py Cristo
mba'emo ojapo oikovya omombe'ua rã
oendu vy ixupe ombou guemimbo'e kuery
po rami oporandu aguã:
3 "Ndee ae teve reju 'rã va'ekue, tyrã pa
roarõve 'rã amboae?" he'i aguã.
4 Ha'e rã Jesus ombovai vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Tapeo ju João pe pemombe'u mba'emo
pendu ha'e pexa va'ekue,
5 mba'eta ára revegua e'ỹ oma'ẽ ju, oguata
e'ỹ va'ekue oguata ju, lepra revegua
ojeky'a'o ju, ijapyxa e'ỹ va'ekue oendu

* 10:25 Lucas 6.40; João 15.20 * 10:33 Lucas 12.29-31 * 10:36 Miquéias 7.6, Lucas 12.51-53, 14.26,27 * 10:39 Marcos 8.34,35; Lucas 9.24; Apocalipse 12.11 * 10:42 Mateus 25.34-40; Marcos 9.41; João 13.20 * 11:5 Lucas 4.16-21

ju, omano va'ekue onhemboete ju, ha'e
iporiaukue'i pe omombe'ua ayvu porã.*
6 Ovy'a ete 'rã xere ojeroviaa gui ndojepe'ai
va'e.

Lucas 7.24-35

7 Ha'e kuery oopa ma rire heta va'e kuery
pe ju Jesus ijayvu João Batista reko re.
Aipoe'i:

— Marã ramigua pexa aguã tu peo raka'e
tekoa e'ỹa py? Takua'i yvytu omomy-
momyĩ va'e ramigua rive ri ty'y?
8 Ha'e rami e'ỹ rã marã ramigua pexa aguã
tu peo? Peteĩ ava ao porã py onhemonde
va'e ri ty'y? Ha'e rami avi onhemonde porã
va'e ma huvixa ro py ikuai va'e anho.
9 Marã ramigua tu ha'vy peo pexa? Profeta?
Tá, xee aipoa'e pẽvy: João Batista ma pro-
feta ikuai va'e gui voi yvateve va'e.
10 Mba'eta hekorã re ae ipara oiny:
"Nerenonderã xee amondouka 'rã peteĩ
xerembiguai, nderaperã oguereko katu
aguã."*
11 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Kunhague gui
oiko va'ekue jipoi João Batista gui yvateve
va'e. Ha'e rami avi yva pygua po'akaa py
yvyĩgueve'i va'e ma ixugui yvateve.
12 Mba'eta João Batista oikoa ára guive aỹ
peve ma onhea'ãa 'rã oupity aguã yva
pygua po'akaa, onhea'ã va'e kuery anho 'rã
oupity.
13 Mba'eta profeta kuery ha'e lei ma João
oikoa ára peve'i omombe'ua.
14 Ha'e gui peẽ perovia ri ramo ha'e ae Elias
ou 'rã va'ekue oiko.
15 Ijapyxa [oendu aguã] oĩ va'e toendu.

16 — Mba'e nunga re nda'u ambojoja 'rã
aỹgua kuery reko? Ha'e va'e kuery ma ikuai
kyrĩgue tetã mbyte rupi oguapy vy oirũ
kuery pe ojapukai va'e rami:
17 "Mimby romonhe'ẽ ramo peẽ ndape-
jerokyxei, ha'e rã omanoa pygua ju romon-
hendu teĩ ndapejae'oxei", he'i va'e kuery
rami.
18 Mba'eta João Batista ou vy okaru ha'e oy'u
e'ỹ re oiko. Ha'e rami rã ixupe "Anha reve
rima oiko" 'ea.
19 Ha'e rã Ava ra'y ojeapo va'ekue ma ou
vy okaru ha'e oy'u ramo ixupe "Peva'e
ma okaru guaxu, vinho oy'u, ha'e imposto
re nhombopaga va'ety ha'e heko vai va'e
kuery re irũ va'e", 'ea. Ha'e rã hi'arandu
va'e ma mba'emo ojapoa py oexa uka 'rã
o'arandu.

Lucas 10.13-15

20 Ha'e gui Jesus omboypy tetã ikuai va'e
pygua kuery re ijayvu aguã, mba'eta ha'e
va'e rupi mba'emo porã heta ojapo teĩ ndo-
jeko rerovai rire. Ha'e vy aipoe'i:
21 — Peẽ Corazim ha'e Betsaida pygua
kuery pe nda'evei ete 'rã. Mba'eta pen-
dea py hexa pyrã ajapo va'e ramigua Tiro
ha'e Sidom py ojapoa va'e rire, ha'e pygua
kuery ojeko rerova voi 'rãgue. Ha'e rami
vy ajukue vaikue py onhemonde 'rãgue
tanhimbu py oguapy reve.
22 Ha'e nunga rupi aipoa'e pẽvy: Nhom-
bopagaa ára py peẽ kuery gui omboaxyave
'rã Tiro ha'e Sidom pygua kuery.
23 Ha'vy peẽ Cafarnaum pygua kuery, peo 'rã
teve yva peve? Any, tata ogue e'ỹ va'e py
'rã pe'a. Mba'eta mba'emo porã pendea py
ajapo va'e ramigua Sodoma py ojapoa va'e
rire ma kova'e ára peve oĩ 'rãgue.
24 Pẽvy aipoa'e: Nhombopagaa ára py pen-
degui omboaxyave 'rã Sodoma yvy regua
kuery.

Lucas 10.21,22

25 Ha'e jave py Jesus ijayvu atã:

— Xeru yva ha'e yvy re ndepo'aka
va'e, xee roguerovy'a, mba'eta ha'e nunga
ma hi'arandukue pe e'ỹ reikuaa uka, neĩ
ombo'e pyre pe e'ỹ guive. Yvyĩgueve'i pe
anho reikuaa uka.
26 Tá, Xeru, ha'e rami ae reipota.
27 — Opa mba'e Xeru omboaxapa xevy.
Avave rei ndoikuaai Ta'y, Tuu e'ỹ vy. Ha'e
avave rei ndoikuaai Tuu, Ta'y e'ỹ vy, ha'e
amongue pe Ta'y oikuaa ukaxea va'e ete'i.

"Peju ke xea py", he'iague

28 — Peju ke xea py penekane'õ ha'e
pevoyi va'e ha'e javi. Ha'e rã xee
romokane'õgua 'rã.*
29 Pendejee pemoĩ xeregua canga, peikuaa
xegui, mba'eta xepy'a re xevai reia noĩ,
ha'eve rei'ia anho. Ha'e rami vy pejou 'rã
penenhe'ẽ opytu'u aguã.
30 Mba'eta xeregua canga ma ndaxyi, ha'e
xevoyi nda'ipoyi guive.*

12

Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5

* 11:10 Malaquias 3.1 * 11:28 João 7.37 * 11:30 Filipenses 2.5-8

1 Ha'e jave py sábado ára Jesus oaxa
trigoty rupi. Ha'e gui hemimbo'e kuery
okaruxe vy omboypy hi'a oipo'o vy ho'u
heravy aguã.
2 Ha'e nunga fariseu kuery oexa vy aipoe'i
ixupe:
— Ma'ẽ, neremimbo'e kuery ojapo
sábado ára py nda'evei va'e — he'i okuapy.
3 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Ndaperoayvui teve Davi okaruxe vy
oirũ kuery reve ojapo va'ekue?
4 Mba'eta Nhanderuete ro py Davi oike vy
ho'u raka'e mbojape Senhor renonde pe
omoĩ mbyre, ha'e kuery ho'u aguã nda'evei
va'eri, neĩ hupive ikuai va'e, sacerdote
kuery pe anho ha'eve.
5 Ha'e ndaperoayvui teve lei re oĩ va'e?
Mba'eta sábado py sacerdote kuery ma
iky'a va'e opyta e'ỹ re ojapo 'rã mba'emo
templo ropy rupi sábado py amboae kuery
ojapo aguã nda'evei va'e. Ha'e rami avi xee
aipoa'e pẽvy:
6 Apy oĩ va'e templo gui yvateve va'e.
7 Ha'e nunga rupi pova'e ayvu: "Mba'emo
peapy reve xevy peme'ẽ 'rãgue py aipotave
penhomboaxy", he'iague peikuaa va'e rire
ndapejou vai 'rãgue ojejavy e'ỹ va'e.*
8 Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue ma
sábado ára re voi ipo'aka va'e.

Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11

9 Jesus ha'e gui oo vy oike ha'e kuery
onhembo'eaty py.
10 Ha'e py oĩ peteĩ ava ipo rovai piru va'e.
Ha'e ramo Jesus re ha'e kuery ijayvu reixe
vy oporandu okuapy Jesus pe:
— Ha'evea rami ri nda'u sábado ára py
nhanhomongueraa? — he'i okuapy.
11 Ha'e ramo ombovai:
— Mava'e peẽ kuery regua nda'u sábado
py penerymba vexa'i yvykua py ho'a rã
napenhea'ãi 'rã ha'e gui penoẽ aguã?
12 Vexa'i gui nhande va'e ovareve ramo
ha'eve sábado py joupe jajapo porã aguã —
he'i.
13 Ha'e gui ava pe ju Jesus aipoe'i:
— Embo'yvi ndepo — he'i. Ipo ombo'yvi
rã iporã ju ipo rovai rami.
14 Ha'e rã fariseu kuery ma ojepe'a vy
jogueroayvu hovai, ojuka uka aguã re.

Jesus ojepe'aague

15 Jesus ha'e nunga oikuaa vy ojepe'a ha'e
gui. Heta avi oje'oi hakykue. Ha'e ramo
omonguerapa.
16 Ha'e vy omongeta avave rei pe ha'e kuery
omombe'u e'ỹ aguã,*
17 profeta Isaías pe aipoe'i ukaague ojeupity
aguã:
18 "Ma'ẽ, pee ma oĩ xerembiguairã aiporavo
va'ekue, xerembiayvu Xenhe'ẽ py arovy'a
va'e. Hexe amoĩ 'rã Xenhe'ẽ. Ha'e ramo
amboae regua kuery pe voi omombe'u 'rã
ha'evea rami joguerekoa.
19 Nanhomotare'ỹi 'rã, nda'ijayvu atãi 'rã,
neĩ tetã mbyte rupi nda'ijayvui 'rã guive.
20 Nomondoi 'rã takua opẽ va'e, neĩ nom-
boguei 'rã tataendy ogue rai'i va'e, ha'evea
rami joguerekoa ipo'aka aguã rami ojapo
e'ỹa ja.
21 Ha'e ramo hery rupi amboae regua kuery
voi oarõ 'rã okuapy."*

Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23

22 Jesus oĩa py oguerua peteĩ ava
hexe anha onhemonde rã ndoexai neĩ
nda'ijayvui va'e. Omonguera ramo ijayvu
e'ỹ va'ekue ijayvu ha'e oexa ju.
23 Ha'e ramo heta va'e kuery oexa vy on-
hemondyipa. Ha'e vy
— Peva'e e'ỹ nda'u Davi ramymino? —
he'i okuapy.
24 Ha'e rã fariseu kuery ma ha'e nunga
oendu vy ijayvu rei okuapy:
— Peva'e tu anha ruvixa Belzebu po'akaa
rupi rima oipe'a oikovy anha kuery — he'i.
25 Ha'e ramo ha'e kuery py'a py ijayvua
Jesus oikuaa vy aipoe'i:
— Tetã pygua kuery minha jomeme ri
opu'ã vy nhomomba 'rã. Tetã, ha'e e'ỹ vy
oo pygua jomeme opu'ã vy okanhymba 'rã.
26 Ha'e rami ae avi Satanás kuery meme
ri jope'a va'e rire ojee ae opu'ã 'rãgue.
Mba'exa tu ha'vy ipo'akave ta?
27 Anhetẽ ri Belzebu po'akaa rupi xee anha
aipe'a ramo, mba'exagua po'akaa rupi tu
ha'vy pendera'y kuery oipe'a? Ha'e nunga
rupi ha'e kuery ae oikuaa uka 'rã pen-
deayvu rivea.
28 Ha'e rã Nhanderuete guigua Nhe'ẽ
po'akaa rupi ae xee anha aipe'a ramo
anhetẽ ete Nhanderuete po'akaa ojekuaa
ra'e peẽ kuery pe.

* 12:7 Oséias 6.6 * 12:16 Marcos 3.7-12 * 12:21 Isaías 42.1-4

[29] Ha'e rami ae avi mba'exa 'rã tu ojerovia
vaipa va'e ro py amongue oike vy ojokua
ranhe e'ỹ re imba'e rei-rei re imonda?
Mba'eta ojokua vy 'rãe ogueraapa hoo gui.
[30] Xerevegua e'ỹ va'e ma xerovaigua ikuai,
ha'e xea py ndajoguerui va'e ma xegui
nhomonheguaẽmba 'rã.
[31] Ha'e nunga rupi aipoa'e pẽvy: Avakue
ojejavyague ha'e ijayvu vaiague ha'e javi
omboguea 'rã. Ha'e rã Nhe'ẽ re ijayvu
vaiague ma nombogueai 'rã.
[32] Ava ra'y ojeapo va'ekue re teĩ amongue
ijayvu vai ramo ha'e nungakue omboguea
'rã. Ha'e rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ re ri ijayvu vaia
ramo nombogueai 'rã kova'e yvy re, neĩ yvy
pyau re voi.

Lucas 6.43-45

[33] — Peiko ke yvyra porã ha'e hi'a porã
va'e rami, ha'e rami e'ỹ vy yvyra porã e'ỹ
ha'e hi'a iporã e'ỹ va'e rami peiko. Mba'eta
yvyra ikuai va'e ma hi'a re jaikuaa pota vy
'rãe jaikuaa.
[34] Mboi rami pendekuai va'e, mba'exa tu
pendeko vai va'eri pendeayvu ta mba'emo
porã re? Mba'eta nhandejuru py nhan-
deayvu 'rã mba'emo nhandepy'a re tynyẽ
va'e re.
[35] Heko porã va'e ma mba'emo porã omoĩ
porã va'ekue gui oguenoẽ 'rã mba'emo
porã anho. Ha'e rã heko vai va'e ma
mba'emo vai omoĩ porã va'ekue gui
oguenoẽ 'rã mba'emo vai.
[36] Aipoa'e pẽvy: Avakue ijayvuague
ndovarei va'e ha'e javi re 'rã opaga
nhomboayvua ára py.
[37] Mba'eta pendeayvuague re ae pen-
emboeko porãa, ha'e rami e'ỹ vy pen-
deayvuague re penembopagaa 'rã.

Lucas 11.29-32

[38] Ha'e ramo kuaxia re nhombo'e va'ety
ha'e fariseu kuery regua aipoe'i:

— Porombo'ea, ore roexaxe hexa pyrã
rejapo rã — he'i.*

[39] Ha'e ramo ombovai:

— Heko vai ha'e itavy rei va'e kuery ae 'rã
ojerure hexa pyrã ajapo aguã. Ha'e rami teĩ
ha'e kuery pe peteĩve ndojapoai 'rã, profeta
Jonas re oiko va'ekue ramigua e'ỹ vy.
[40] Mba'eta Jonas mboapy ára ha'e mboapy
pytũ re pira guaxu rye py oĩague rami avi
Ava ra'y ojeapo va'ekue voi mboapy ára
ha'e mboapy pytũ re oĩ 'rã yvy guýry.*
[41] Ha'e nunga rupi nhomboayvua ára py
Nínive pygua kuery opu'ã vy ijayvu 'rã
okuapy aỹgua kuery re, mba'eta Jonas ayvu
omombe'u rã ha'e kuery oendu vy ojeko
rerovapa rire. Ha'e rã apy oĩ va'e ma Jonas
gui yvateve va'e.
[42] Nhomboayvua ára py kuaray puku-a
katygua huvixave kunha voi opu'ã vy ijayvu
'rã aỹgua kuery re, mba'eta yvy apy gui ou
raka'e Salomão arandua oendu aguã. Ha'e
rã apy oĩ va'e ma Salomão gui yvateve va'e.

Lucas 11.24-26

[43] — Ha'e rami avi avakue gui nhe'ẽ vai
oẽ vy tekoa e'ỹa rupi ju 'rã oiko, ikane'õgua
aguã oeka vy. Ha'e gui ndojoui vy
[44] ojeupe aipoe'i 'rã: "Aa ju ta xero
ajepe'aague py", he'i 'rã. Ha'e rami vy ou ju
vy ojou 'rã oo avave rei noĩai va'e, oipeipa
ha'e omoatyrõmba pyre.
[45] Ha'e gui oo ranhe vy sete nhe'ẽ ju ogueru
'rã ixugui nda'eveive va'e, ha'e py oike vy
ikuai va'erã. Ha'e rami rire opaa py jypy
guare gui nda'eveive 'rã ava va'e pe. Ha'e
ramigua ae 'rã oiko kova'e kuery heko vai
va'e re.

Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21

[46] Heta va'e kuery pe Jesus ijayvu teri jave
ixy ha'e tyvy kuery ovaẽ oka py, hexeve
ijayvuxe vy.
[47] Ha'e ramo amongue aipoe'i ixupe:

— Ndexy ha'e nderyvy kuery, pee oka py
ikuai. Ndereve ijayvuxe okuapy — he'i.

[48] Ha'e ramo imombe'uare pe ombovai:

— Marã ramigua tu ha'i ha'e xeryvy
kuery ikuai? — he'i.
[49] Ha'e gui guemimbo'e kuerya katy
okuave'ẽ vy aipoe'i:

— Peva'e ae ma ha'i ha'e xeryvy kuery.

[50] Mba'eta Xeru yva pygua oipotaa rami
ojapo va'e ma ha'i, xeryvy ha'e xereindy
kuery ikuai.*

13

Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8

[1] Ha'e va'e árave oo gui Jesus oo vy
oguapy ye'ẽ yvýry.
[2] Heta ijyvýry ono'õ ramo peteĩ kanoã py ju
oĩ vy oguapy oiny ha'e py. Ha'e rã heta va'e
kuery ma ita ku'i reia rupi opu'ã okuapy.

* 12:38 Marcos 8.11,12 * 12:40 Jonas 1.17 * 12:50 Hebreus 2.11,12

3 Ha'e gui ha'e kuery pe opa mba'e re ijayvu
mba'emo re ombojoja vy. Ha'e vy aipoe'i:
— Peteĩ ava oo mba'emo ra'yĩ moaĩ vy.
4 Ha'e va'e omoaĩ ramo amongue ha'yĩgue
ho'a tape yvýry rupi. Ha'e nunga ma
guyra'i ou vy ho'upa.
5 Amboae ma itaty yvy mbovy'i reia rupi
ho'a. Ha'e nungakue ma yvy re ndoike
pukui rire henhoĩ voi'i.
6 Ha'e rami teĩ kuaray oẽ vy omombirupa,
ndapoi rã.
7 Amboae ma juu mbyte rupi ho'a. Ha'e gui
juu yvate vy ojukapa.
8 Ha'e rã amboae ma yvy porãa rupi ho'a.
Ha'e nungakue ma hi'a, cem, sessenta,
trinta ra'yĩ oiko peteĩ-teĩ gui.
9 Ijapyxa [oendu aguã] oĩ va'e toendu.

Marcos 4.10-20; Lucas 8.9-15

10 Ha'e gui hemimbo'e kuery onhemboja
vy oporandu ixupe:
— Mba'e re tu mba'emo re rembojoja vy
anho ndeayvu ha'e kuery pe?
11 Ha'e ramo ombovai:
— Pendevy pe yva pygua oikuaa uka
opo'akaa py mba'emo oiko va'e ndoikuaa
ukai teri va'ekue. Ha'e rã ha'e kuery pe ma
ndoikuaa ukai.
12 Mba'eta mba'emo oguereko va'e pe
ome'ẽave 'rã, oguereko retave aguã. Ha'e
rã oguereko e'ỹ va'e gui ma oguereko'i va'e
voi oipe'aa 'rã.
13 Ha'e nunga rupi ae mba'emo re ambojoja
vy xeayvu ha'e kuery pe. Mba'eta ha'e
kuery oma'ẽ teĩ ndoexai, ha'e oendu teĩ
noendu kuaai, neĩ ndoikuaai guive,
14 Isaías aipoe'iague ojeupity aguã: "Pen-
deapyxa py pendu teĩ mba'eve napendu
kuaai 'rã. Penderexa py pexa teĩ mba'eve
ndapexa kuaai 'rã.
15 Mba'eta kova'e kuery ma inhakã ratã
va'e. Oapyxa py noenduxei okuapy, ha'e
guexa omboty oexa e'ỹ aguã, oapyxa py
oendu e'ỹ aguã, ha'e opy'a py mba'eve
oikuaa e'ỹ aguã, ha'e rami vy ojeko rerova
e'ỹ aguã, xevy pe onhemonguera uka e'ỹ
aguã", he'iague.*
16 Ha'e rã peẽ kuery ma pevy'a 'rã, mba'eta
penderexa oexa, ha'e pendeapyxa oendu.
17 Mba'eta anhetẽ aipoa'e pẽvy: Heta ikuai
raka'e profeta kuery ha'e heko porã va'e
peẽ kuery pexa va'e oexaxe va'eri ndoexai,
ha'e pendu va'e oenduxe va'eri noendui.
18 — Pejapyxaka ke ha'vy mba'emo ra'yĩ
moaĩa re ambojojaague amombe'u porãve
rã.
19 Amongue Nhanderuete po'akaa regua
ayvu oendu teĩ noendu kuaai ramo ha'e
kuery ha'e javia py ou 'rã poromboeko vaia,
ha'e ipy'a gui oipe'a 'rã ha'yĩ omoaĩ mbyre.
Ha'e va'e ma tape yvýry omoaĩ mbyre rami
ikuai.
20 Ha'e gui yvy itaty reia rupi omoaĩ mbyre
rami ikuai va'e ma ayvu oendu vy ojopy voi
'rã ovy'a reve.
21 Ha'e rami teĩ ndapo pukui va'e rami avi
ikuai vy opa voi 'rã. Ayvu káuxa oguereko
axya, e'ỹ vy opu'ãa rei ramo ndarei re
ojepe'a 'rã.
22 Ha'e gui juu mbyte rupi omoaĩ mbyre
rami ikuai va'e ma ayvu oendu teĩ ko yvy
re mba'emo ikuai va'e re openavea ha'e
omba'e rei-rei re nda'eveivea ojao'ipa 'rã
ayvu, hi'a e'ỹ aguã rami.
23 Ha'e rã yvy porãa rupi omoaĩ mbyre rami
ikuai va'e ma ayvu oendu vy oikuaa porã
va'e. Ha'e va'e ma hi'a 'rã cem, sessenta,
trinta peteĩ-teĩ gui.

Trigo ramigua re ombojojaague

24 Amboae ayvu ju ha'e kuery pe
omombe'u mba'emo re ombojoja vy. Ha'e
vy aipoe'i:
— Yva pygua po'akaa py oiko 'rã peteĩ
ava omba'ety rupi trigo ra'yĩ iporãve va'e
omoaĩ va'e rami.
25 Ha'e gui pavẽ oke jave hovaigua ou vy
trigo mbyte rupi omoaĩ trigo ramigua rive,
ha'e vy ojepe'a ju.
26 Ha'e gui onhotỹ mbyre yvate ha'e hi'a
ramo trigo ramigua avi ojekuaa ra'e.
27 Ha'e ramo ija rembiguai kuery ou vy
aipoe'i ixupe: "Senhor, trigo ra'yĩ iporã
va'e e'ỹ ri ty'y remoaĩ nemba'ety py?
Magui nda'u oiko trigo ramigua?"
28 Ombovai: "Nhanderovaigua rima ojapo
ra'e", he'i.
— Ha'e gui hembiguai kuery oporan-
duve ju: "Reipota pa roo romondoro trigo
ramigua?"
29 Ombovai: "Any, trigo ramigua pemon-
doro vy trigo avi pemondoro e'ỹ aguã.
30 Tove ranhe, ta'yvate jojavi omono'õa ára
peve. Ha'e gui mae ma aipoa'e 'rã imono'õa
kuery pe: 'Trigo ramigua ranhe pemono'õ,

* 13:15 Isaías 6.9-10

pejokua oapypaa aguã. Ha'e rã trigo ma
pemoĩ porã xeroguy py.' "*

Marcos 4.30-32; Lucas 13.18,19

31 Amboae ayvu ju ha'e kuery pe
omombe'u mba'emo re ombojoja vy. Ha'e
vy aipoe'i:

— Yva pygua po'akaa py oiko 'rã peteĩ
mostarda ra'yĩ peteĩ ava ojopy vy omba'ety
re onhotỹ va'e rami.

32 Ha'e nunga ma anhetẽ ha'yĩ ikuai va'e
gui ruxãve'i va'e. Ha'e rami teĩ yvate vy
mba'emo nhanhotỹ va'e ha'e javi gui tuvix-
ave 'rã. Yvyra ete oiko ramo guyra oveve
va'e ou vy hakã re ojapo 'rã guaityrã.

Lucas 13.20,21

33 Amboae ayvu ju omombe'u ha'e kuery
pe mba'emo re ombojoja vy:

— Yva pygua po'akaa py oiko 'rã trigo
mbovua rami, mba'eta peteĩ kunha ogueraa
vy omoirũ 'rã trigo re irũmba peve.

Marcos 4.33,34

34 Pova'e nunga ha'e javi Jesus omombe'u
heta va'e kuery pe mba'emo re ombojoja
vy. Mba'emo re ombojoja e'ỹ re nda'ijayvui
ha'e kuery pe,

35 profeta pe aipo'ea ukaague ojeupity aguã:
"Xeayvu 'rã mba'emo re ambojoja vy.
Aikuaa uka 'rã mba'emo [yvy] itui ypy'i
guive ndoikuaa ukai pyre", he'iague.*

Trigo ramigua re ombojoja va'ekue omombe'u porãveague

36 Ha'e gui Jesus heta va'e kuery omon-
doukapa ma vy oo avi oo oĩaty katy. Ha'e
ramo hemimbo'e kuery hexe onhemboja vy
aipoe'i:

— Emombe'u porãve ju trigo
ramigua mba'ety rupi onhotỹ mbyre re
ndeayvuague.

37 Ha'e ramo ombovai:

— Mba'emo ra'yĩ iporãve va'e moaĩa ma
Ava ra'y ojeapo va'ekue ae.

38 Mba'ety ma kova'e yvy, mba'emo ra'yĩ
iporãve va'e ma Nhanderuete po'akaa
pygua kuery, ha'e rã trigo ramigua ma
poromboeko vaia ra'y kuery.

39 Ha'e nunga moaĩa ma nhanderovaigua
anha. Ha'e gui omono'õa aguã ma opaa ára,
ha'e rã imono'õarã ma anjo kuery.

40 Mba'eta trigo ramigua omono'õ vy tata py
omomboa rami avi 'rã oiko opaa ára py.

41 Ava ra'y ojeapo va'ekue omondouka 'rã
ojeupegua anjo kuery, openaa gui oipe'apa
aguã nhombojejavya ha'e mba'emo vai
apoa kuery ha'e javi.

42 Ha'e vy omombopa 'rã tata hendy va'e py.
Ha'e ramo ojae'opa ha'e opa marã onhendu
'rã okuapy ha'e py.*

43 Ha'e rã heko porã va'e kuery ma kuaray
rami hexakã 'rã okuapy Nguuete po'akaa
py. Ijapyxa [oendu aguã] oĩ va'e toendu.

Mba'emo ovareve va'e onhomi mbyre re ijayvua

44 — Yva pygua po'akaa py oiko 'rã
mba'emo ovareve ete va'e peteĩ mba'ety py
onhomi mbyre rami. Ha'e va'e ma peteĩ ava
ojou vy onhomive ju ranhe. Ha'e gui ovy'a
vaipa reve oo vy opa mba'e oguereko va'e
ovendepa. Ha'e vy ojeupe ae ojogua ha'e
va'e mba'ety.*

Pérola re ijayvua

45 — Yva pygua po'akaa py oiko 'rã peteĩ
ava pérola porãgueve ojoguaxe vy oekaa
rupi oiko va'e rami.

46 Ha'e gui peteĩ pérola ovareve ete va'e ojou
vy opa mba'e oguereko va'e ovendepa 'rã
ojogua aguã.*

Pira mbo'aa re ijayvua

47 — Yva pygua po'akaa py oiko 'rã pira
mbo'aa ye'ẽ py omomboa rami avi. Opa
marãgua ombo'a 'rã pira.

48 Ha'e gui tynyẽ ma ramo pira jopoia kuery
omoatã 'rã heruvy yvy'ã re, ha'e oguapy vy
oiporavo 'rã ombo'a va'ekue. Iporãgueve
omboyru 'rã ajaka py, ha'e rã iporã e'ỹ va'e
ma omombopa ju 'rã.

49 Ha'e rami ae 'rã oiko opaa ára py. Anjo
kuery ou vy heko vai va'e kuery oipe'apa 'rã
heko porã va'e kuery mbyte gui,

50 ha'e vy omombo 'rã tata hendy va'e py.
Ha'e py ma ojae'opa ha'e opa marã on-
hendu 'rã okuapy.*

Mba'emo pyau ha'e inhymague re ijayvua

51 Ha'e vy oporandu guemimbo'e kuery
pe: — Pendu kuaa pa pova'e nunga?

— Tá — he'i okuapy.

52 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:

— Ha'e rami vy yva pygua po'akaa
py mba'emo oiko va'e re ma kuaxia re

* 13:30 Mateus 13.36-43 * 13:35 Salmo 78.2 * 13:42 Mateus 13.47-50 * 13:44 Provérbios 2.4,5; Filipenses 3.7,8 * 13:46 Provérbios 8.11 * 13:50 Mateus 13.24-30,36-43

nhombo'e va'ety ombo'ea porã ramo hoo
va'e kuery rami avi 'rã oiko, mba'eta omoĩ
porãague gui oguenoẽ 'rã mba'emo pyau
ha'e mba'emo ymague.*

Marcos 6.1-6; Lucas 4.16-30

53 Pova'e nunga ayvu Jesus mba'emo re
ombojoja vy omombe'upa ma vy ojepe'a
ha'e gui.
54 Guekoa py ae ovaẽ vy nhombo'e oikovy
onhembo'eaty py. Ha'e ramo ijayvua ha'e
kuery oendu vy onhemondyipa. Ha'e vy
aipoe'i okuapy:
— Magui nda'u peva'e ava oikuaa
o'arandurã ha'e opo'akaa rupi mba'emo
ojapo aguã?
55 Peva'e nda'u oo apoa ra'y e'ỹ ri? Maria
nda'u ixy e'ỹ ri? Tiago, José, Simão ha'e
Judas e'ỹ ri ty'y tyvy kuery ikuai?
56 Heindy kuery nda'u nhanembyte rupi e'ỹ
ri ikuai? Magui ha'vy oikuaa ha'e nunga
ha'e javi? — he'i okuapy.
57 Ha'e rami vy ndojeroviai okuapy hexe.
Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Profeta ikuai va'e ma hekoa pygua ha'e
hoo pygua kuery anho nomboetei — he'i.
58 Ha'e rami vy mba'emo porã ndojapo retai
ha'e py, ha'e kuery ndojeroviai ramo.*

14

Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9

1 Ha'e jave py huvixave Herodes oendu
omombe'ua rã Jesus mba'emo ojapo
oikovya.
2 Ha'e vy aipoe'i guembiguai kuery pe:
— Ha'e va'e ma João Batista omanoague
gui onhemboete ju va'ekue. Ha'e rami vy
'rãe ipo'aka mba'emo porã ojapo aguã —
he'i.
3 Mba'eta Herodes ojopy ae va'ekue João,
ha'e ojokua vy nhuã py ombo'a tyvy Filipe
ra'yxy Herodias káuxa.
4 Mba'eta João "Nda'evei ndera'yxyrã
rereko aguã" he'i ramo.
5 Huvixa ojukaxe teĩ okyje heta va'e kuery
gui, profeta oikoa rami oikuaa okuapy
ramo.
6 Ha'e gui Herodes ituiague ára ovaẽ ramo
pavẽ ikuai va'e renonde Herodias memby
ojeroky ramo huvixa oguerovy'a.
7 Ha'e rami vy oura vy ijayvu ojerure va'e rei
tema ome'ẽ aguã re.
8 Ha'e ramo kunhataĩ ma ixy ombo'eague
rami vy aipoe'i:
— Eme'ẽ xevy peteĩ hy'a py João Batista
akãgue — he'i.
9 Ha'e ramo huvixa ndovy'avei. Ha'e rami
teĩ hexeve mesa py ikuai va'e oendua py
oura rire ojapo uka nho.
10 Ha'e vy ijayvu João akã ojayaa aguã nhuã
py.
11 Ha'e gui inhakãgue peteĩ hy'a py oguerua
vy kunha'i va'e pe ome'ẽa ramo oxy pe ju
ogueraa.
12 Ha'e ramo João remimbo'e kuery ou. Het-
ekue ogueraa vy onhono porã. Ha'e rire
oje'oi, Jesus pe omombe'u.

Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; João 6.1-14

13 Jesus ha'e nunga oendu vy ojepe'a ha'e
gui. Peteĩ kanoã py oo tekoa e'ỹa py ha'e
kuery ae'i oĩ aguã katy. Ha'e rami teĩ heta
va'e kuery oikuaa avi vy tetã ikuai va'e gui
oupa, hakykue oje'oi yvy rupi.
14 Ha'e ramo kanoã gui Jesus oguejy vy
oexa heta ikuai va'e. Ha'e vy omboaxy vy
omonguera imba'eaxy gui.
15 Ka'aru'i jave hemimbo'e kuery ou Jesus
oĩa py. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Apy ma tekoa e'ỹa py nhandekuai,
pytũ ta ma guive. Ha'e nunga rupi emon-
doukapa heta va'e kuery, tekoa rupi oo vy
ho'u va'erã ojogua aguã — he'i okuapy.
16 Ha'e rã Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Oje'oi e'ỹ teĩ ha'eve. Peẽ ae peme'ẽ
ho'u va'erã — he'i.
17 Ha'e rã ha'e kuery ombovai:
— Mba'eve ndoroguerekoi apy peteĩ
nhiruĩ mbojape ha'e mokoĩ pira'i e'ỹ vy.
18 Ha'e ramo aipoe'i:
— Peru ha'vy apy — he'i.
19 Ha'e gui Jesus heta va'e kuery nhuũ
áry omboguapypa vy ojopy peteĩ nhiruĩve
mbojape ha'e mokoĩve pira. Yva re
oma'ẽ reve oguerovy'a Nhanderuete.
Ha'e rire mbojape oipe'ã-pe'ã'i vy ome'ẽ
guemimbo'e kuery pe, ha'e kuery ju ome'ẽ-
me'ẽ aguã heta va'e kuery pe.
20 Ha'e javive okaru vy hevyatãmba. Ha'e
gui hembyrekue omono'õ vy doze varai
omonyẽ.
21 Okaru va'ekue ma cinco mil avakue, kun-
hague ha'e kyrĩgue reve e'ỹ vy.

Marcos 6.45-52; João 6.15-21

* 13:52 Romanos 1.1-4; 2 Coríntios 1.20 * 13:58 João 1.11

22 Ha'e rire'ive guemimbo'e kuery pe
aipoe'i kanoã py oĩmba vy oje'oi aguã
henonderã hovaigua re, heta va'e kuery
ha'e ae omondoukapaa ja.
23 Ha'e gui heta va'e kuery omondoukapa
ma vy yvyty áry katy oẽ ovy, ha'e ae'ia py
onhembo'e aguã. Ka'aru ete peve ha'e py
oiko ha'e ae'i.
24 Ha'e ramia ja kanoã mombyry ma oo yy
rembe gui. Yai ojeapi-api, ha'eve e'ỹa katy
gui yvytu ramo.
25 Ko'ẽ rai jave Jesus ou ha'e kuerya katy,
ye'ẽ áry oguata ouvy.
26 Yy áry oguata rã hemimbo'e kuery oexa
vy onhemondyipa. Ha'e vy aipoe'i:
— Ãgue rima! — he'i. Okyje vy haxẽmba
okuapy.
27 Ha'e ramo Jesus ijayvu ha'e kuery pe:
— Pendepy'a guaxu ke. Xee rima, pekyje
eme — he'i.
28 Ha'e gui Pedro ijayvu vy aipoe'i:
— Senhor, ndee ri vy aipo're ndea py xee
aa aguã yy áry rupi.
29 Ha'e ramo
— Eju ha'vy — he'i.
Ha'e rã Pedro kanoã gui oguejy vy oguata
yy áry, Jesus-a katy.
30 Ha'e gui yvytu atãa re oma'ẽ vy oendu
okyjea. Ha'e oike ovy vy ojapukai:
— Senhor, xereraa jepe ke!
31 Ha'e ramove Jesus okuave'ẽ vy ojopy.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Ava rejeroviaa kyrĩ'i va'e, mba'e re tu
nderejeroviai ri? — he'i.
32 Ha'e gui ma kanoã py mokoĩve oĩ
ramove yvytu opytu'u.
33 Ha'e rã kanoã py opyta va'ekue omboete
vy aipoe'i:
— Anhetẽ ete ra'e ndee Nhanderuete
Ra'y!

Marcos 6.53-56

34 Ha'e gui hovaigua re ovaẽ vy Genesaré
yvy re ikuai.
35 Ha'e va'e yvy regua avakue oexa kuaa vy
omombe'u uka ha'e'i rupi ikuai va'e ha'e
javi pe. Ha'e ramo oĩa py ogueru imba'eaxy
va'e.
36 Ixupe ojerure avi ijao apy re ri jepe opoko
aguã. Ha'e gui opoko va'e rei okuerapa.

15

Marcos 7.1-23

1 Ha'e gui Jesus-a py onhemboaty fariseu
ha'e kuaxia re nhombo'e va'ety kuery
Jerusalém gui ou va'ekue. Ha'e vy opo-
randu:
2 — Mba'e re tu neremimbo'e kuery
nda'ikuai ri ymagua kuery nhombo'eague
rami? Mba'eta ojepoei e'ỹ re okaru.
3 Ha'e ramo ombovai:
— Ha'vy peẽ kuery mba'e re tu ndape-
japoi Nhanderuete ojapo uka va'e, ymagua
kuery nhombo'eague pejou porãve vy?
4 Mba'eta Nhanderuete ma ojapo uka "Em-
boete nderu ha'e ndexy. Ha'e rã amongue
nguu re, oxy re ijayvu vai va'e ma topaga
ojukaa py" he'iague.*
5 Ha'e rã peẽ kuery ma aipopeje: "Nguu
e'ỹ vy oxy pe amongue aipoe'i 'rã: 'Pẽvy
peguarã areko va'ekue ma Senhor pe ju
amboaxa',
6 he'i teĩ ha'eve", peje. Ha'e rami vy tuu ha'e
ixy napeipytyvõ ukai. Ha'e rami py pem-
boyke Nhanderuete ayvu, ymagua kuery
penembo'eague pejou porãve vy.
7 Heko porã merami rive va'e, ha'evea rami
peẽ kuery reko re Isaías ijayvu vy aipoe'i:
8 "Kova'e kuery ma ojuru py rive xemboete,
ha'e rã ipy'a ma mombyry xegui.
9 Avakue ijayvuague rupi rive nhombo'e
vy xemboete merami rive okuapy", he'i
va'ekue.*
10 Ha'e gui heta va'e kuery ju oenoĩmba vy
aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pejapyxaka porã peikuaa aguã:
11 Pendejuru rupi oike va'e'ỹ penemboeko
ky'a, pendejuru gui oẽ va'e anho 'rã penem-
boeko ky'a — he'i.
12 Ha'e ramo hemimbo'e kuery hexe on-
hemboja vy aipoe'i:
— Reikuaa teve fariseu kuery ndeayvu
oendu vy ojou vaia?
13 Ombovai:
— Mba'emo renhoĩ Xeru onhotỹ va'ekue
e'ỹ ma omondoropaa 'rã.
14 Tove ta'ikuai. Ha'e kuery ma ára revegua
e'ỹ va'eri ára revegua e'ỹ rerekoa rupi ikuai.
Ha'e gui ára revegua e'ỹ ri oirũ oguereko vy
mokoĩve 'rã ho'a hugua katy — he'i.
15 Ha'e ramo Pedro aipoe'i ixupe:
— Emombe'u porãve orevy pova'e ayvu
mba'emo re rembojoja vy remombe'u
va'ekue — he'i.

* 15:4 Êxodo 20.12, 21.17; Levítico 20.9; Deuteronômio 5.16
* 15:9 Isaías 29.13

16 Jesus ombovai:
— Peẽ voi napendu kuaai teri teve?
17 Napendu kuaai ri ty'y opa mba'e pende-
juru rupi oike va'e penderyepy katy rive 'rã
oguejy, ha'e penderete gui ju oaxapa 'rã?
18 Ha'e rã avakue juru gui oẽ va'e ma ipy'a
gui ou. Ha'e nunga ae oĩ imboeko ky'aa.
19 Mba'eta avakue py'a gui ae 'rã ou opa
marã rei oikoxea: jojukaxea, itavy reixea,
kunhague mboae re opena reixea, imon-
daxea, joe ijayvu reixea ha'e gui ijayvu
vaikue reixea.
20 Ha'e nunga anho imboeko ky'aarã oĩ. Ha'e
rã ojepoei e'ỹ re okarua ma nomboeko ky'ai
'rã.

Marcos 7.24-30

21 Ha'e gui Jesus ojepe'a ovy Tiro ha'e
Sidom katy.
22 Ha'e rami jave ou peteĩ kunha Canaã
pygua ha'e katy'i gui. Ha'e va'e ojapuka-
pukai:
— Senhor, Davi ramymino, xemboaxy
ke. Xememby re anha onhemonde ramo
nda'evei ete itui — he'i.
23 Ha'e rami teĩ Jesus nombovai ranhe.
Ha'e ramo hemimbo'e kuery onhemboja
vy aipoe'i ixupe:
— Emondouka na, mba'eta ojapukai ouvy
nhanderakykue.
24 Ha'e rã Jesus ombovai:
— Israel kuery regua vexa'i okanhy
va'ekue anho aeka aguã xemboua — he'i.
25 Ha'e gui kunha va'e ou vy omboete.
Ha'e vy aipoe'i:
— Senhor, xepytyvõ ke.
26 Jesus ombovai vy aipoe'i:
— Nda'evei ta'y kuery po gui mbojape
jajogua vy jagua'i ikuai va'e pe nhamombo
aguã — he'i.*
27 Ha'e ramo kunha va'e aipoe'i:
— Tá, Senhor. Ha'e rami avi jagua'i teĩ
ho'u 'rã oja mesa gui tembi'u kure ho'a
va'ekue.
28 Ha'e rami rã Jesus aipoe'i:
— Kunha rejerovia ete va'e, toiko reipota
va'e — he'i. Ha'e va'e jave py ma imemby
okuera ma.

*Galiléia ye'*ẽ rembe katy Jesus ojevy vy
heta ju omongueraague
29 Jesus ha'e gui oo vy Galiléia ye'ẽ rembe
rupi ranhe oo. Ha'e gui yvyty re oẽ vy
oguapy ha'e py.
30 Oĩa py heta ou. Heta ogueru hetyma rovai
piru va'e, ikarẽgue'i, ára revegua e'ỹ, ijayvu
e'ỹ va'e ha'e amboae rami imba'eaxy va'e.
Jesus py yvýry onhonomba. Ha'e ramo
omonguerapa.
31 Heta va'e kuery onhemondyipa oexa
vy ijayvu e'ỹ va'ekue ijayvu rã, ikarẽgue'i
va'ekue oiko porã, hetyma pirupa va'ekue
oguata, ha'e ára revegua e'ỹ va'ekue voi
oexapa ju ramo. Ha'e rami vy omboete
okuapy Israel kuery Ruete.

Marcos 8.1-10

32 Ha'e gui Jesus guemimbo'e kuery oenoĩ
vy aipoe'i:
— Amboaxy kova'e kuery, mba'eta
mboapy ára ma xerupive ikuai rire mba'eve
ndoguerekoi ho'u va'erã. Namondoukaxei
guive okaru e'ỹ re, tape rupi ho'apa e'ỹ
aguã — he'i.
33 Ha'e rã hemimbo'e kuery aipoe'i:
— Mamo nda'u kova'e tekoa e'ỹa py oĩ 'rã
mbojape heta va'e kuery nhamongarupa
aguã?
34 Jesus oporandu ha'e kuery pe:
— Mbovy ha'vy pereko mbojape?
Ombovai:
— Sete, ha'e mbovy'i pira'i guive — he'i.
35 Ha'e ramo Jesus heta va'e kuery om-
boguapy ukapa yvy py.
36 Ha'e vy ojopy sete-ve mbojape ha'e pira.
Nhanderuete oguerovy'a rire oipe'ã-pe'ã'i
vy ome'ẽ guemimbo'e kuery pe, ha'e kuery
ju heta va'e kuery pe ombojoja aguã.
37 Ha'e javive okarupa vy hevyatãmba. Ha'e
gui hembyrekue ma sete ajaka renyẽ om-
boyru.
38 Okaru va'e ma quatro mil avakue, kunh-
ague ha'e kyrĩgue reve e'ỹ vy.
39 Ha'e gui Jesus heta va'e kuery omon-
doukapa ma rire kanoã py oĩ. Ha'e vy
Magadã regua katy oo.

16

Marcos 8.11-13

1 Ha'e gui fariseu ha'e saduceu kuery ju
onhemboja hexe. Oeko a'ã vy ojerure hexa
pyrã yva guigua ojapo aguã re.
2 Ha'e ramo ombovai:

* 15:26 Jesus "Ta'y kuery" he'ia ma guetarã kuery pe ijayvu vy, ha'e rã "Jagua'i" he'ia ma amboae regua pe. Kunha va'e ma amboae regua va'eri Jesus re ojerovia ete.

— Peẽ kuery ma ka'aru ramo aipopeje 'rã:
"Ára porã 'rã, mba'eta yva re pytãmba."
3 Ha'e rã ko'ẽmba jave ma "Kova'e ára oiko
'rã ára vai, mba'eta yva pytã rei", peje
'rã. Ha'e rami yva re pema'ẽ vy mba'emo
peikuaa va'eri ndapexa kuaai va'e ty'y aỹ
oiko va'e?
4 Heko vai ha'e itavy rei va'e kuery anho 'rã
ojerure hexa pyrã re. Ha'e rami teĩ ha'e
kuery pe neĩ peteĩ hexa pyrã ndojapoai 'rã,
Jonas re oiko va'ekue ramigua e'ỹ vy — he'i.
Ha'e rami vy ojepe'a ovy ha'e kuerya gui.*

Marcos 8.14-21

5 Ha'e gui yupa rovaigua katy oo vy
hemimbo'e kuery oikuaa pota rã hexarai
ra'e mbojape ogueraa aguã re.
6 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Ma'ẽ, penheangu ke fariseu ha'e sa-
duceu kuery regua trigo mbovua gui — he'i.
7 Ha'e ramo ha'e kuery jomeme ijayvu vy
aipoe'i:
— Ha'e rami ijayvu mbojape ndajarui rire
— he'i okuapy.
8 Jesus ha'e nunga oikuaa vy aipoe'i:
— Avakue pejeroviaa kyrĩ'i va'e, mba'e re
tu mbojape ndaperekoia re pendeayvu?
9 Ndapeikuaai teri, neĩ napenema'endu'ai
teve cinco mil avakue peguarã peteĩ nhiruĩ
mbojape ha'eveague re, neĩ mbovy varai pa
hembyrekue pemboyruague re?
10 Neĩ quatro mil avakue peguarã sete mbo-
jape ha'eveague re napenema'endu'ai teve,
neĩ mbovy ajaka pa hembyrekue pem-
boyruague re guive?
11 Mba'exa tu napendu kuaai mbojape re
ete'ỹ xeayvua, ha'e rã trigo mbovua rami
fariseu ha'e saduceu kuery nhombo'ea gui
penheangu aguã re — he'i.
12 Ha'e ramo mae ma ha'e kuery oikuaa
mbojape mbovua gui ete'ỹ omonheangu-
a, ha'e rã fariseu ha'e saduceu kuery
nhombo'ea gui.

Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21

13 Cesaréia Filipe pegua tetã katy Jesus
ooa rupi oporandu guemimbo'e kuery pe:
— Marã ramigua Ava ra'y ojeapo va'ekue
oikoa rami tu heta va'e kuery oikuaa?
14 Ha'e kuery ombovai:
— Amongue ma "João Batista" he'i. Am-
boae ma "Elias" he'i. Ha'e rã amboae kuery
ma "Jeremias" e'ỹ vy "Profeta mboae" he'i.
15 Oporanduve ju:
— Ha'vy peẽ kuery, marã ramigua aikoa
pa peikuaa?
16 Simão Pedro ombovai vy
— Ndee ma Cristo Nhanderuete oikove
va'e Ra'y — he'i.
17 Ha'e ramo ixupe Jesus aipoe'i:
— Simão, João ra'y, revy'a ete 'rã,
mba'eta ho'o ha'e huguy va'e e'ỹ ha'e
nunga oikuaa uka ndevy, ha'e rã Xeru yva
pygua ae.
18 Aipoa'e avi ndevy: Ndee ma Pedro, ha'e
kova'e ita áry ajapo 'rã xevygua igreja. Ha'e
gui xevygua igreja re ma manoa rokẽ rupi
nhomoingea voi nda'ipo'akai 'rã.
19 Ndevy pe ma yva pygua po'akaa rokẽ
pe'aa ame'ẽ 'rã. Mba'emo yvy re rejokua
va'e ma yva re voi ojokua pyre 'rã oiko. Ha'e
rã yvy re rejora va'e ma yva re voi ojora
pyre 'rã oiko — he'i.
20 Ha'e gui ma guemimbo'e kuery pe aipoe'i
avave rei pe omombe'u e'ỹ aguã Cristo
oikoa.

Marcos 8.31-33; Lucas 9.22

21 Ha'e va'e ára guive Jesus Cristo om-
boypy guemimbo'e kuery pe omombe'u
aguã Jerusalém katy oo 'rãa, ha'e nhomon-
geta va'ety kuery po py oiko axy 'rãa
opa mba'e py, sacerdote yvatekueve ha'e
kuaxia re nhombo'e va'ety kuery po py
guive. Ojukaa 'rã, ha'e gui mboapy araa py
onhemboete ju 'rãa voi omombe'u.
22 Ha'e ramo Pedro oenoĩ ha'e ae'ia py.
Ha'e vy ndojou porãia rami ijayvu vy
aipoe'i ixupe:
— Senhor, enhemboaxy na ha'e nunga
ndere oiko e'ỹ aguã.
23 Ha'e rã Jesus ojere vy ombovai Pedro
pe:
— Satanás, ejepe'a ke xea gui. Ndee ma
ita xereityxea reiko, mba'eta Nhanderuete
guigua e'ỹ reikuaa, ha'e rã avakue guigua
rive.

Marcos 8.34–9.1; Lucas 9.23-27

24 Ha'e ramo Jesus aipoe'i guemimbo'e
kuery pe:
— Xerupive oikoxe va'e taexarai ojegui
ae, togueraa ojeupegua kuruxu, ha'e tou
xerakykue.
25 Mba'eta nomanoxei ete va'e kuery
omokanhy 'rã guekove. Ha'e rã xekáuxa
omano va'e ma ojou ju 'rã guekove.*

* 16:4 Mateus 12.38-42; Lucas 12.54-56
* 16:25 João 12.24-26; Apocalipse 2.10; 12.11

26 Mba'e 'rã tu avakue ojou, mba'emo
yvy regua oguerekopa va'eri guekove ae
omokanhy vy? Mba'e nunga 'rã tu ome'ẽ
onhe'ẽ rekovia?
27 Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue ou 'rã
Nguu rexakãa rupi, ojeupegua anjo kuery
reve. Ha'e rami vy peteĩ-teĩ pe ombojoja 'rã
ojapo va'ekue rekovia.*
28 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Apy peĩ va'e regua
amongue napemanoi 'rã Ava ra'y ojeapo
va'ekue opo'akaa reve ou rã pexa e'ỹa ja.

17

Marcos 9.2-8; Lucas 9.28-36

1 Oito araa py Jesus ngupive ogueraa Pe-
dro, tyvy Tiago ha'e João ha'e kuery ae'i
ikuai aguã py peteĩ yvyty yvate va'e áry.
2 Ha'e py ha'e kuery oexaa py ma guexakã
py ojekuaa. Hova hexakã kuaray rami,
ha'e rã ijao ma xiĩmba rei hendy va'e rami
ojekuaa.*
3 Hexeve ojekuaa avi Moisés ha'e Elias. Ha'e
va'e kuery ma hexeve ijayvu okuapy.
4 Ha'e ramo Pedro aipoe'i Jesus pe:
— Senhor, ha'eve apy nhaĩve aguã. Ha'e
ramo reipota rã ajapo 'rã mboapy oo'i: pe-
teĩ ma ndevy guarã, amboae ma Moisés pe,
ha'e gui amboae ju ma Elias peguarã — he'i.
5 Pedro ijayvu teria ja peteĩ arai hexakã
va'e ou vy ojao'ipa. Arai gui onhendu peteĩ
ayvu aipoe'i va'e:
— Peva'e ma Xera'y ayvu ete ha'e arovy'a
va'e. Pejapyxaka ijayvua re ae — he'i.
6 Ha'e nunga hemimbo'e kuery oendu vy
ho'apa okyje vy, yvy re ngova omovaẽ reve.
7 Ha'e kuery re Jesus onhemboja vy opoko.
Ha'e vy aipoe'i:
— Pevy ke, pekyje eme — he'i.
8 Ha'e kuery guexa oipe'a vy avave rei
ndoexavei, Jesus e'ỹ vy.

Marcos 9.9-13

9 Yvyty áry gui ha'e kuery oguejy rã Jesus
aipoe'i:
— Avave rei pe ke pemombe'u eme
pexa va'ekue, Ava ra'y ojeapo va'ekue
omanoague gui onhemboete ju e'ỹa ja —
he'i.
10 Ha'e gui hemimbo'e kuery oporandu:
— Mba'e re tu ha'vy kuaxia re nhombo'e
va'ety kuery ijayvu okuapy Elias ranhe ou
'rãa re?
11 Jesus ombovai:
— Anhetẽ ae Elias ou vy opa mba'e
omoĩmba porã ju 'rã.*
12 Ha'e rami avi xee aipoa'e porãve pẽvy:
Elias ma ou ae ma teĩ heta va'e kuery
ndoikuaai okuapy. Ha'e rami vy ha'e kuery
oipotaa rami ae ojapo okuapy hexe. Ha'e
rami ae avi ha'e kuery po py Ava ra'y ojeapo
va'ekue voi oiko axy 'rã — he'i.
13 Ha'e ramo hemimbo'e kuery oikuaa
João Batista reko re ijayvua rami.

Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43a

14 Ha'e gui heta va'e kuery ikuaia py ha'e
kuery ovaẽ rã peteĩ ava onhemboja hexe.
Ha'e va'e guenapy'ã re oĩ vy aipoe'i:
15 — Senhor, emboaxy xera'y, mba'eta
he'o'ã vy oiko axy. Mbovykue rei e'ỹ ho'a
tata py ha'e yy py.
16 Neremimbo'e kuerya py aru kuri teĩ ha'e
kuery nomonguera kuaai — he'i.
17 Jesus aipoe'i:
— Peẽ pejerovia e'ỹ ha'e pendeko vai
va'e, raka'e peve 'rã tu aiko pendereve,
rogueropo'aka aguã? Eru ha'vy ava'i apy —
he'i.
18 Ha'e gui anha pe Jesus ijayvu atã ramo
ojepe'a ava'i gui. Ha'e va'e hora-ve ava'i
okuera.
19 Ha'e ramo hemimbo'e kuery Jesus re
onhemboja vy oporandu ha'e ae'ia py:
— Mba'e re tu ore ndoroipe'a kuaai ra'e
anha?
20 Ombovai ha'e kuery pe:
— Mba'eta pejeroviaa kyrĩ'i rã. Anhetẽ
aipoa'e pẽvy: Peteĩ mostarda ra'yĩ'i rami
ri jepe pejeroviaa oĩ va'e rire kova'e yvyty
pe "Ejepe'a ke apy gui, ki katy tereo", peje
ramo ojepe'a 'rãgue. Mba'eve rei ndaxyi
'rãgue pẽvy.
21 [Ha'e gui ha'e va'e nunga anha ma nhan-
hembo'e ha'e jakaru e'ỹ re jaiko vy 'rãe
jaipe'a.]

Marcos 9.30-32; Lucas 9.43b-45

22 Ha'e gui Galiléia yvy re hemimbo'e
kuery ijatypa ju ma ramo Jesus aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Ava ra'y ojeapo va'ekue omboaxaa 'rã
avakue po py.
23 Ha'e kuery ojuka 'rã. Ha'e gui mboapy
araa py onhemboete ju 'rã — he'i. Ha'e rã
hemimbo'e kuery oendu vy iporiaupa.

Jesus imposto opaga ukaague

* 16:27 Provérbios 24.12 * 17:2 2 Pedro 1.16-18 * 17:11 Malaquias 4.5-6

[24] Cafarnaum py ha'e kuery ovaẽ jave
Pedro oĩa py ou imposto re nhombopaga
va'ety kuery. Ha'e rami vy oporandu
okuapy mokoĩ hatã'i va'e opaga aguã re:
— Penembo'ea ndopagai 'rã teve mokoĩ
hatã'i va'e? — he'i okuapy.
[25] — Tá, opaga ri — he'i ombovai vy.
Ha'e gui opy Pedro ovaẽ ramove ixupe
Jesus oporandu vy aipoe'i:
— Simão, mba'exa tu reikuaa? Mava'e
kuery tu kova'e yvy regua huvixa kuery
ombopaga 'rã imposto re: gua'y kuery tyrã
pa amboae regua?
[26] Pedro ombovai:
— Amboae regua ri — he'i.
Jesus aipoe'i ixupe:
— Ha'e rami rã ta'y kuery opaga e'ỹ teĩ
ha'eve.
[27] Ha'e rami avi ha'e kuery ivai e'ỹ aguã
tereo, eity pinda yy py, ha'e enoẽ pira
ogueraa ypy va'e. Ha'e va'e juru reipe'a vy
rejou 'rã peteĩ peráta hatã'i va'e ovareve'i
va'e. Eraa, ha'e kuery pe eme'ẽ xegui ha'e
ndeguigua.*

18

Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48

[1] Ha'e jave hemimbo'e kuery Jesus re on-
hemboja vy oporandu:
— Mava'e nda'u yvateve va'e oiko 'rã yva
pygua po'akaa py?
[2] Ha'e ramo Jesus peteĩ kyrĩ va'e oenoĩ vy
omo'ã ha'e kuery mbyte.
[3] Ha'e vy aipoe'i:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Ndapejeko
rerovai, ha'e kyrĩ va'e rami ndapeikoi ri vy
ndapeikei 'rã yva pygua po'akaa py.
[4] Ha'e nunga rupi kova'e kyrĩ va'e rami
onhemo'yvyĩ'i va'e anho 'rã yvateve yva
pygua po'akaa py.*
[5] Ha'e xerery rupi peteĩ kyrĩ va'e kova'e
ramigua omovaẽ va'e ma xee avi xemovaẽ.

Marcos 9.42-48; Lucas 17.1,2

[6] — Ha'e rã kova'e kyrĩgue va'e ramigua
xere ojeroviaa gui amongue oity 'rãgue
py ha'eveve oityxe va'e aju'y re ita guaxu
mba'emo mongu'ia ojokua pyre reve ye'ẽ
typyvea py oy'upa va'e rire.
[7] — Nda'evei ete 'rã yvy regua kuery pe
heityarã oiko ramo. Mba'eta oiko 'rãe joit-
yarã, teĩ joityare pe ma nda'evei 'rã.
[8] Ha'e nunga rupi ndepo, e'ỹ vy ndepy ri
ndereity ramo ejaya, emombo ndejegui.
Mba'eta ndepo e'ỹ vy ndepy jovaive reve
tata ogue'ỹ va'e py nemomboa 'rãgue py
ha'eveve ndepo, ndepy rovaikue'i reve
reikove aguã py reike aguã.
[9] Ha'e peteĩ nderexa ri ndereity ramo
enoẽ, ha'e emombo ndejegui. Mba'eta
mokoĩve nderexa reve tata py reiko axy
aguã py nemomboa 'rãgue py ha'eveve pe-
teĩ'i nderexa reve reikove aguã py reike
aguã.

Lucas 15.3-7

[10] — Ma'ẽ, nda'evei kova'e kyrĩ va'e rami
oiko va'e pe rei "Mba'e vare'ỹ" peje aguã.
Mba'eta aipoa'e pẽvy: Ha'e kuery rarõa
anjo kuery ikuai riae Xeru yva pygua
renonde.
[11] [Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue ou okan-
hygue ogueraa jepe aguã.]
[12] — Mba'exa tu peẽ peikuaa? Xapy'a rei
peteĩ ava oguereko 'rã cem vexa'i. Ha'e gui
ha'e va'e regua peteĩ okanhy ramo noventa
e nove ikuai va'e oejapa 'rã yvyty áry,
okanhy va'ekue oeka vy oo aguã.
[13] Ha'e gui anhetẽ aipoa'e pẽvy: Ojou ma
vy noventa e nove okanhy e'ỹ va'e gui
oguerovy'ave 'rã.
[14] Ha'e rami ae avi Penderu yva pygua voi
ndoipotai neĩ peteĩ kova'e kyrĩgue va'e
regua okanhy.

Irmão otekoavy va'ekue nhamongeta aguã re ijayvua

[15] — Xapy'a rei nde-irmão [ndevy]
otekoavy ramo tereo ha'e ae'ia py ndeayvu
ixupe. Ha'e gui ndeayvu re ojapyxaka ramo
peteĩ rami ju 'rã peiko nde-irmão reve.*
[16] Ha'e rã ndeayvu re ndojapyxakaxei ramo
peteĩ, mokoĩ ju eraa nderupive, mokoĩ
e'ỹ vy mboapy pendu rire ayvu oiko va'e
oikuaa porã aguã.*
[17] Ha'e gui xapy'a rei noendu potai ae ramo
remombe'u 'rã igreja kuery pe. Ha'e rã
igreja kuery ayvu re voi ndojapyxakai ramo
amboae regua rami 'rã pereko, imposto re
nhombopaga va'ety rami.
[18] Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Yvy re pejokua va'e
rei yva re voi oiko 'rã ojokua pyre. Ha'e rã

* 17:27 Romanos 13.5-7; 1 Coríntios 10.32–11.1 * 18:4 Filipenses 2.3-7; 1 Pedro 5.5,6 * 18:15 Gálatas 6.1,2; 2 Tessalonicenses 3.14,15; Tiago 5.19,20 * 18:16 Deuteronômio 10.15

yvy re pejora va'e rei ma yva re voi oiko 'rã
ojora pyre.
19 Anhetẽ aipoa'e avi pẽvy: Peẽ kuery va'e
regua mokoĩ teĩ mba'emo re pejerure vy joo
rami peikuaa ramo Xeru yva pygua ojapo
'rã pẽvy.
20 Mba'eta mokoĩ e'ỹ vy mboapy teĩ xerery
rupi pendeatya py xee voi aĩ 'rã peẽ kuery
mbyte.
Lucas 17.3,4
21 Jesus oĩa py Pedro ou vy oporandu:
— Senhor, xevy pe xe-irmão otekoavy
ramo mbovykue peve 'rã tu aperdoa? Sete-
kue peve ri nda'u?
22 Ombovai:
— Sete-kue peve'i nda'ei, ha'e rã setenta
vezes sete-kue peve 'rã peperdoa.*

Nhomboreveare nhomboaxy e'ỹ va'e re
ijayvua
23 — Ha'e nunga rupi yva pygua po'akaa
py oiko 'rã peteĩ huvixave guembiguai
kuery orevea ombopaga uka va'e rami.
24 Jypy'i ha'e oĩa py peteĩ oguerua dez mil
poyikue prata guigua oreve va'e.
25 Ha'e va'e ma opaga aguã ndoguerekoi
ramo ipatõ aipoe'i ovendea aguã escravo-
rã, ta'yxy, ta'y kuery ha'e oguereko va'e
ha'e javi guive, orevea omboekoviapa aguã.
26 Ha'e ramo hembiguai guenapy'ã re oĩ reve
ojerure: "Xerarõve'i ranhe, apagapa 'rã",
he'i.
27 Ha'e ramo ipatõ omboaxy vy omondouka
rive, oreveague omboguepa.
28 — Ha'e gui ha'e va'e tembiguai oo vy
peteĩ oirũ ojou cem ára repy ete'i ixupe
oreve va'e. Ha'e vy oguero'a vy ojyryvipy.
Ha'e vy aipoe'i: "Epagapa ke rerevea."
29 Ha'e ramo irũ ipy yvy'iry oĩ vy aipoe'i
ixupe: "Xerarõve'i ranhe, apagapa 'rã",
he'i.
30 Ha'e rami teĩ noendu potai. Ha'e rami
'rãgue py oo vy omboty uka nhuã py orevea
opagapa peve.
31 — Ha'e rami joguereko axy rã irũ kuery
oexa vy iporiaupa okuapy. Opatõa py
jogueraa vy omombe'u oiko va'ekue ha'e
javi.
32 Ha'e ramo ipatõ guembiguai oenoĩ uka
ju vy aipoe'i ixupe: "Tembiguai heko vai
va'e, ndee rejerurea rami xee amboguepa
rereveague ha'e javi.
33 Ha'vy ndee nda'evei ri ty'y xee rom-
boaxyague rami neirũ remboaxy aguã?"
he'i.
34 Ha'e vy ipoxy vy omboaxa hereko axyarã
kuery pe, orevea opagapa peve.
35 Ha'e rami ae avi Xeru yva pygua pender-
ereko 'rã, pendepy'a py peteĩ-teĩ pende-
irmão peperdoa e'ỹ ramo.*

19

Marcos 10.1
1 Ha'e rami Jesus ijayvupa ma vy ojepe'a
Galiléia gui, Judéia katy'i oo Jordão yakã
rovaigua re.
2 Heta ete oje'oi hakykue. Ha'e ramo
omonguerapa ha'e py.
Marcos 10.2-12; Lucas 16.18
3 Jesus oĩa py ou amongue fariseu kuery.
Oeko a'ã vy oporandu okuapy:
— Ha'eve nda'u mba'emokue py rive ime
kuery opoi aguã gua'yxy gui?
4 Ha'e ramo ombovai:
— Ndaperoayvui teve Penemoingoare
jypy'i guive ava ha'e kunha ojapoague?*
5 Ha'e vy aipoe'i: "Ha'e nunga rupi ava oeja
'rã nguu ha'e oxy, onhemoirũ 'rã gua'yxy
re, mokoĩ 'rãgue py peteĩ'i to'o ikuai aguã"
he'iague?*
6 Ha'e rami vy mokoĩ ve'ỹ ma ikuai, peteĩ'i
to'o ma. Ha'e nunga rupi Nhanderuete
omoirũ rire avave rei tomboja'o eme —
he'i.*
7 Ha'e gui oporanduve ju ixupe:
— Mba'e re ha'vy Moisés ome'ẽ
uka raka'e kuaxia para omendaague
mbovaipaarã, omenda va'e opoi aguã?
8 Jesus ombovai:
— Peneakã ratã ramo Moisés penemom-
boi uka raka'e pendera'yxy gui. Ha'e rami
teĩ jypy'i guive e'ỹ oejaa ha'e ramigua.
9 Ha'e rã xee ma aipoa'e pẽvy: Itavy reiague
re'ỹ ri gua'yxy gui ava opoi vy amboae re
omenda va'e ma itavy, [ha'e opoi pyre re
omenda va'e voi itavy avi] — he'i.
10 Ha'e gui ma hemimbo'e kuery ju aipoe'i
ixupe:
— Ha'e rami ri avakue gua'yxy kuery reve
joguereko ramo ha'eveve omenda e'ỹ re ae
ikuai aguã.
11 Jesus ombovai:

* 18:22 Efésios 4.32; Colossenses 3.13 * 18:35 Mateus 6.14,15 * 19:4 Gênesis 1.27, 5.2 * 19:5 Gênesis 2.24
* 19:6 Mateus 5.31,32; 1 Coríntios 7.10-16

— Ha'e ramigua ayvu ma pavẽ pegua e'ỹ,
amongue pe ete'i, ha'e rami aguã ome'ẽa
va'e pe anho.
12 Mba'eta ikuai itui'i guive omenda e'ỹ
va'erãe. Ikuai avi ha'e rami aguã rami
avakue ojapo va'ekue. Ha'e amboae ju ikuai
avi yva pygua po'akaa rupi vy omenda e'ỹ
va'e. Ha'e va'e ayvu rami oiko aguã ha'eve
va'e toiko ha'e rami.

Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17

13 Ha'e gui Jesus oĩa py oguerua kyrĩgue,
ha'e kuery re opo omoĩ reve onhembo'e
aguã. Ha'e ramo herua kuery pe
hemimbo'e kuery ijayvu ete.
14 Ha'e rami rã Jesus aipoe'i:
— Tove tou kyrĩgue'i xea py, pejoko eme,
mba'eta kova'e ramigua'i peguarã ae yva
pygua po'akaa — he'i.
15 Ha'e vy kyrĩgue re opo omoĩ ma rire
ojepe'a ha'e gui.

Marcos 10.17-22; Lucas 18.18-23

16 Ha'e jave Jesus oĩa py peteĩ ou vy opo-
randu:
— Porombo'ea, mba'e nda'u ajapo 'rã
iporã va'e, tekove marã e'ỹ aupity aguã?
17 Jesus ombovai:
— Mba'e re tu iporã va'e rejapoa re repo-
randu ri? Heko porã va'e ma peteĩ'i anho
oiko. Ha'e gui tekove reupityxe vy ejapo
ha'vy ojapo uka pyre — he'i.
18 Ha'e ramo oporanduve ju ixupe:
— Marã ramigua ojapo uka pyre ha'vy?
Jesus ombovai:
— Ejojuka eme, ndetavy eme, nemonda
eme, ndeapu eme,
19 emboete nderu ha'e ndexy, ha'e gui eayvu
neirũ ndee ae rejeayvua rami — he'i.*
20 Kunumi va'e aipoe'i:
— Ha'e nunga ha'e javi ajapopa ae ma.
Mba'e tu xevy oata teri?
21 Jesus ombovai:
— Opa mba'e py ndereko porãxe vy
tereo, evendepa rereko va'e ha'e javi, ha'e
gui hepykue ma eme'ẽmba iporiaukue'i pe.
Ha'e rami vy 'rã rereko ovareve va'e yva re.
Ha'e gui mae ma eju xerupive — he'i.*
22 Ha'e rami ijayvu rã kunumi va'e oendu vy
iporiau reve ojepe'a, oguerekopa va'e vy.

Marcos 10.23-31; Lucas 18.24-30

23 Ha'e ramo Jesus aipoe'i guemimbo'e
kuery pe:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Haxy ete
oguerekopa va'e kuery yva pygua po'akaa
py oike aguã.*
24 Aipoa'e avi pẽvy: Nhanderuete po'akaa
py oguerekopa va'e oikea gui ndaxyive juu
nambi kua rupi mymba camelo oaxa aguã
— he'i.
25 Hemimbo'e kuery ha'e nunga oendu vy
onhemondyipa. Ha'e vy aipoe'i okuapy:
— Ha'e rami vy mba'e xagua 'rã tu oo
jepe?
26 Ha'e kuery re Jesus oma'ẽ vy ombovai:
— Ha'e nunga ma avakue pe haxy ete,
ha'e rã Nhanderuete pe ma mba'eve ndaxyi
— he'i.
27 Ha'e ramo Pedro aipoe'i ixupe:
— Ore kuery ma opa mba'e roejapa
va'ekue nderupive orekuai aguã. Mba'e 'rã
tu ha'vy ore rojopy?
28 Jesus ombovai:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Peẽ kuery
xerupive peo va'e, opa mba'e ipyaupaa ára
py Ava ra'y ojeapo va'ekue tenda openaaty
hexakãmba va'e áry oguapy ramo peẽ voi
peguapy 'rã doze tenda áry, Israel kuery
doze regua ikuai va'e re pepena vy.
29 Ha'e gui ha'e javi xerery káuxa ngoo oeja
va'e, guyvy, gueindy, nguu, oxy, [gua'yxy,]
gua'y e'ỹ vy oyvy, ha'e kuery ma ojou
retave 'rã, ha'e gui tekove marã e'ỹ avi 'rã
oupity.
30 Ha'e rami teĩ tenonde pyguare ma heta 'rã
opyta takykue py, ha'e rã takykue pyguare
ma tenonde py 'rã ikuai.

20

Uvaty py omba'eapo va'e kuery omombe'uague

1 — Mba'eta yva pygua po'akaa py oiko
'rã peteĩ hoo va'e oikoa rami. Ha'e va'e
ma ko'ẽ rai ramove oo omba'e uvaty rupi
omba'eapo va'erã reka vy.
2 Ha'e gui omba'eapo va'erã kuery reve
jogueroayvu peteĩ-teĩ pe peteĩ ára repy
ome'ẽ aguã re. Ha'e rami vy omondouka
uvaty katy.
3 Kuaray mbyte e'ỹ mbove oo vy tetã mbyte
py ojou ikuai rive va'e.
4 Ha'e vy aipoe'i: "Tapeo peẽ voi uvaty py.
Ha'e rã xee ma ha'evea rami 'rã apaga",
he'i. Ha'e ramo ha'e kuery avi oo.

* 19:19 Levítico 19.18 * 19:21 Romanos 3.19,20; Tiago 2.10 * 19:23 1 Timóteo 6.6-10

5 — Kuaray mbyte jave teĩgue ju oo, ha'e
gui kuaray ojero'a jave guive oo vy ha'ekue
rami ae ju jogueroayvu.
6 Ha'e gui ka'aru rai'i jave ju oo vy am-
boae kuery ojou ikuai rive va'e. Ha'e vy
oporandu ha'e kuery pe: "Mba'e re tu ára
pukukue re peĩ rive apy?"
7 Ombovai: "Mba'eta avave rei nore-
momba'eapoai", he'i okuapy. Ha'e ramo
aipoe'i: "Peẽ voi ke tapeo ha'vy uvaty py."
8 — Ha'e gui ka'aru jave uvaty ja aipoe'i
kapata pe: "Enoĩmba omba'eapo va'e
kuery, ha'e epaga. Takykue py oo va'ekue
gui remboypy 'rã oo ypy va'ekue peve",
he'i.
9 Ha'e ramo ka'aru rai'i jave omba'eapo
va'ekue ou ramo peteĩ-teĩ pe ome'ẽ peteĩ
ára repy.
10 Ha'e gui tenonde py oo va'ekue ju ovaẽ vy
oexa'ã ojopy retave aguã re. Ha'e rami teĩ
ha'e kuery pe voi peteĩ ára repy ae ome'ẽ.
11 Ha'e va'e ojopy rire ija re ijayvu rei
okuapy.
12 Ha'e vy aipoe'i: "Peva'e kuery takykue py
ou va'ekue tu peteĩ hora ete'i omba'eapo
va'eri ore rami ae repaga, ore ára pukukue
re kuaray aku rogueropo'aka va'ekue ri",
he'i okuapy.
13 — Ha'e ramo ha'e kuery va'e regua
pe ija ombovai vy aipoe'i: "Xeirũ, xee ma
ha'eve e'ỹa rami ndoroguerekoi. Ndereve
ndorojogueroayvui ri ty ra'e peteĩ ára repy
re?
14 Ejopy ha'vy ndeperáta, tereo, mba'eta
takykue py ou va'ekue pe avi ame'ẽxe pẽvy
ame'ẽa rami.
15 Nda'evei ri nda'u xee aipotaa rami
mba'emo areko va'e aiporu aguã? Tyrã pa
rejou vai teve xeporayvua?" he'i.*
16 Ha'e rami vy takykue pyguare ma opyta
'rã tenonde py. Ha'e rã tenonde pyguare
ma takykue py 'rã opyta. [Mba'eta heta 'rã
oenoĩa, ha'e rã mbovy'i 'rã oiporavoa.]

Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-33

17 Jerusalém tetã katy Jesus oo vy doze
guemimbo'e kuery oenoĩ ha'e kuery ae'i.
Tape rupi oje'oia rupi aipoe'i ha'e kuery pe:
18 — Pendu ke. Aỹ ma jaje'oi nhainy
Jerusalém katy. Ha'e py ma Ava ra'y
ojeapo va'ekue omboaxaa 'rã sacerdote
yvatekueve va'e ha'e kuaxia re nhombo'e
va'ety kuery pe. Ha'e rã ha'e kuery ma
ojuka uka 'rã.
19 Ha'e gui amboae regua kuery pe ju 'rã
omboaxa ojavyky rei, oinupã ha'e kuruxu
re omoĩ aguã. Ha'e gui ma mboapy araa py
onhemboete ju 'rã.

Marcos 10.35-45

20 Ha'e gui Jesus oĩa py Zebedeu ra'yxy
ou opi'a kuery reve. Omboete vy ojerure
oipytyvõ aguã re.
21 Ha'e ramo Jesus oporandu ixupe:
— Mba'e tu reipota?
Kunha va'e ombovai:
— Ndepo'akaa py ma kova'e mokoĩ xepi'a
toguapy peteĩ reiporu kuaa regua re, ha'e
amboae ma ndeaxua re — he'i.
22 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Peẽ ndapeikuaai mba'e nunga re pa
pejerurea. Ha'eve 'rã ri ty'y karo xee ay'u
aguã va'e gui peẽ voi pey'u aguã?
Ombovai:
— Ha'eve 'rã — he'i okuapy.
23 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pey'u 'rãe xekaro gui. Ha'e rã aiporu
kuaa regua re ha'e xeaxua re oguapy va'erã
ma xee e'ỹ 'rã aiporavo. Ha'e rami aguã ma
Xeru oiporavo va'ekue pe anho — he'i.
24 Ha'e rã hemimbo'e kuery mboae dez
ikuai va'e ma ha'e nunga oendu vy ivai
okuapy mokoĩ joegua pe.
25 Ha'e ramo Jesus oenoĩmba vy aipoe'i:
— Yvy jave regua huvixa kuery ma
joguereko atã 'rã, ha'e kuery va'e regua
yvatekueve ipo'aka 'rãe joe.
26 Ha'e rã pende kuery ma ha'e rami e'ỹ 'rã
pendekuai. Ha'e rami 'rãgue py peẽ kuery
va'e regua joegui yvatevexe va'e toiko pavẽ
rembiguai rami.*
27 Tenondexe va'e ma nhoembiguai rami
toiko,
28 Ava ra'y ojeapo va'ekue rami avi, mba'eta
ha'e ma jojokuai aguã e'ỹ ou, ha'e rã tem-
biguai rami ou guekove ome'ẽ aguã heta
rekovia, ogueraa jepe aguã.

Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43

29 Ha'e kuery Jericó tetã gui oo jave heta
ete oje'oi hupive.
30 Ha'e jave tape yvýry mokoĩ ára revegua
e'ỹ oguapy oiny va'e ma Jesus oaxa ovya
oendu vy ojapukai:
— Senhor, Davi ramymino, oremboaxy
ke! — he'i.

* 20:15 Romanos 9.14-16 * 20:26 Romanos 12.3,10,16; Filipenses 2.3-8; 1 Pedro 5.3

31 Ha'e ramo heta va'e kuery ijayvu
okyrirĩ aguã. Ha'e rami teĩ ha'e kuery
ojapukaive tema:
— Senhor, Davi ramymino, oremboaxy
ke!
32 Ha'e ramo Jesus opyta ho'amy vy oenoĩ.
Oporandu ha'e kuery pe:
— Mba'e tu peipota ajapo pẽvy?
33 Ombovai:
— Senhor, ore ma roexaxe — he'i.
34 Ha'e ramo Jesus omboaxy vy opoko ha'e
kuery rexa re. Ha'e ramove oexa ju, ha'e vy
oje'oi hakykue.

21

Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; João 12.12-15

1 Ha'e gui ma Jerusalém py Jesus ovaẽ
rai'i ma vy Betfagé tekoa py ranhe ovaẽ,
Oliveiras yvyty katy'i. Ha'e gui omondouka
mokoĩ guemimbo'e. Ha'e vy aipoe'i:
2 — Tapeo peẽ ranhe peva'e tekoa oĩ va'e
py. Ha'e py pejou 'rã peteĩ mburika ixã re
hi'aĩ va'e. Ha'e va'e reve peteĩ ta'y'i avi
hi'aĩ. Pejora vy ke peru.
3 Ha'e gui xapy'a rei amongue pendevy
ijayvu ramo ha'e kuery pe "Senhor ma
oipota" peje 'rã. Ha'e ramo ogueru ruka 'rã
pẽvy — he'i.
4 Ha'e nunga oiko ojeupity aguã profeta pe
aipoe'i ukaague:
5 "Aipo'ere Sião pygua kuery pe: 'Pee ma
ou oiny penderuvixaverã. Ha'e ma on-
hemboyvate va'e'ỹ vy mburika ary ou,
mburika'i ombovoyipy ra'y ary', 're."*
6 Ha'e ramo hemimbo'e kuery oo vy Jesus
aipoe'iague rami ojapo.
7 Ha'e vy ogueru mburika ta'y'i reve. Hi'ary
omoĩ oao. Ha'e ramo Jesus oĩ hi'ary.
8 Ha'e gui heta va'e kuery tape rupi oipyo
okuapy oao, ha'e amboae kuery ma yvyra
rogue ojaya vy onhono avi tape rupi.
9 Ha'e gui heta va'e kuery tenonde ha'e
hakykue oje'oi va'e ojapukai vy aipoe'i:
— Toguerovy'aa Davi ramymino!
Ta'ima'endu'a porãa Senhor rery rupi ou
va'e re! Toguerovy'aa yvatevea py! — he'i
oje'oivy.*
10 Jerusalém tetã py ovaẽ ma ramo tetã
pygua kuery mava'e paa ndoikuaai vy opo-
randu okuapy:
— Mava'e tu peva'e?
11 Ha'e ramo heta va'e kuery ojapukai:
— Peva'e ma profeta Jesus, Galiléia regua
Nazaré pygua.

Marcos 11.15-17; Lucas 19.45,46

12 Templo py Jesus oike vy oipe'apa
mba'emo vendea ha'e mba'emo joguaa
kuery ha'e py ikuai va'ekue. Oitypa
guive peráta mboekoviaa kuery mesa, ha'e
apykaxu vendea kuery renda.
13 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Ipara oiny "Xero ma onhembo'e atyrã
oĩ" 'ea va'eri peẽ ma pejapo imonda va'e
onhemiaty rami.*

Templo py nhombo'eague

14 Templo py Jesus oĩa py ou ára revegua
e'ỹ ha'e oguata e'ỹ va'e kuery. Ha'e ramo
omonguerapa.
15 Ha'e rã sacerdote yvatekueve va'e ha'e
kuaxia re nhombo'e va'ety kuery ma Jesus
mba'emo porã ojapo rã oexa vy ndojou
porãi okuapy, ha'e kyrĩgue "Toguerovy'aa
Davi ramymino" he'i okuapy rã oendu vy
guive.* Ha'e rami vy oporandu okuapy
ixupe:
16 — Rendu ma'ã peva'e kuery aipoe'ia?
Jesus ombovai:
— Xee aendu ma. Ha'vy peẽ ndap-
eroayvui ri ty'y po ramigua: "Kyrĩgue'i ha'e
okambu'i va'e pe ma mboraei iporã ete va'e
py rejererovy'a uka", he'iague?*
17 Ha'e rami vy tetã gui ojepe'a vy Betânia
katy ju. Ha'e py ma oke.

Marcos 11.12-14,20-24

18 Ko'ẽ aje'ive'i reve tetã katy ojevya rupi
inhembyayi.
19 Tape yvýry peteĩ figo'y hi'aĩ va'e oexa vy
ovaẽ ha'e py, teĩ mba'eve ndojoui hogue
e'ỹ vy. Ha'e rami vy ha'e va'e pe aipoe'i:
"Toikove eme nde'a", he'i ramove figo'y
ipirupa vyvoi.
20 Hemimbo'e kuery ha'e nunga oexa vy
onhemondyipa. Ha'e vy aipoe'i:
— Ipiru vyvoi nda figo'y.
21 Ha'e gui Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Pexa'ã rei 'rãgue
py pejerovia ete ramo figo'y re oiko va'ekue

* 21:5 Zacarias 9.9 * 21:9 Salmo 118.26 * 21:13 Isaías 56.7, Jeremias 7.11 * 21:15 Marcos 11.18,19; Lucas 19.47,48 * 21:16 Salmo 8.2

ramigua anho e'ỹ 'rã oiko. Kova'e yvyty pe
"Ejepe'a, enhemombo ye'ẽ py", peje ramo
voi oiko 'rã.
22 Pejeroviaa rupi ri penhembo'e vy pejopy
'rã pejerurea.

Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8

23 Templo py Jesus ovaẽ vy nhombo'e
oiny. Ha'e ramo sacerdote yvatekueve va'e
ha'e heta va'e mongetaaty kuery ombojere
rei vy oporandu okuapy:

— Mava'e po'akaa rupi tu ha'e nunga
rejapo reikovy? Mava'e tu nembopo'aka?

24 Jesus ombovai:

— Xee voi aporandu ta pẽvy. Xevy
pe pembovai ramo xee voi amombe'u 'rã
mava'e po'akaa rupi pa ha'e nunga ajapoa.
25 Maguigua nda'u João Batista nhomon-
garaia? Yva guigua tyrã pa avakue guigua
raka'e? — he'i.

Ha'e ramo ha'e kuery joo meme ranhe
ijayvu okuapy:

— Xapy'a rei "Yva gui", ja'e ramo ha'e
ombovai ju 'rã: "Mba'e re ha'vy ndape-
jeroviai hexe?" he'i 'rã nhandevy.
26 Ha'e rã "Ava gui", ja'e aguã nda'evei
avi, heta va'e kuery gui jakyje vy, mba'eta
oikuaa pavẽ João Batista profeta oikoa —
he'i okuapy.
27 Ha'e rami vy aipoe'i Jesus pe:

— Ore ma ndoroikuaai.

Ha'e rã ha'e ju ombovai:

— Xee voi namombe'ui 'rã pẽvy mava'e
po'akaa rupi pa ha'e nunga ajapo aikovya.

Mokoĩ ta'y re ombojojaague

28 — Mba'exa tu peikuaa? Oiko peteĩ
ava mokoĩ ta'y va'e. Tyke'y oĩa py oo
vy aipoe'i: "Xera'y, tereo aỹ, emba'eapo
xemba'e uvaty py."
29 Ha'e ramo "Ha'eve senhor", he'i va'eri
ndooi.

30 — Ha'e gui tyvy oĩa py ju tuu oo vy
ha'ekue rami ae ijayvu. Ha'e rã ha'e va'e ma
aipoe'i: "Xee ndaa reguai" he'i rire nda'evei
nho vy oo.
31 Mava'e ete nda'u mokoĩ va'e gui ojapo
nguu oipotaa rami?

Ombovai:

— Tyvy rima — he'i okuapy.

Jesus omombe'u porãve ha'e kuery pe:

— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Peẽ kuery gui
imposto re nhombopaga va'ety kuery ha'e
kunhague itavy rei va'ekue ranhe 'rã oike
Nhanderuete po'akaa py.
32 Mba'eta João Batista ou vy peẽ kuery pe
oikuaa uka raka'e tape porã, teĩ peẽ ma
ijayvua ndapejeroviai. Ha'e rã imposto
re nhombopaga va'ety kuery ha'e kunh-
ague itavy rei va'e ma oguerovia. Peẽ ma
ha'e nunga pexa va'eri ndapejeko rerovai
ijayvua, neĩ ndaperoviai.*

Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19

33 — Pejapyxaka ke mba'emo re ambojoja
vy ayvu mboae amombe'u rã. Oiko peteĩ
ava hoo va'e. Ha'e va'e onhotỹ uva, ha'e
rire ijyvýry rupi ojapo kora. Ojapo uva
oumbiri atyrã ha'e torre. Ha'e rami vy
omboaxa opena va'erã kuery po py. Ha'e
rire oo guekoa gui.
34 — Hi'a omono'õa ára ovaẽ ramo opena
va'e kuerya py ija ombou guembiguai
kuery, ojopy aguã uva'a ixupegua.
35 Ha'e ramo opena va'e kuery hembiguai
kuery ojopy vy amongue oinupãmba, am-
boae ojuka, ha'e rã amboae ma ojapipa ita
py.
36 Ha'e gui ma ija hetave ju ombou guem-
biguai. Ha'e rã ha'ekue rami ae ju oguereko.
37 Opa vygua ombou gua'y ae. Ha'e vy
aipoe'i: "Xera'y ete ramo omboete 'rã ko",
he'i.

38 — Ha'e rami teĩ omba'eapo va'e kuery
ta'y oexa vy aipoe'i joupe-upe: "Peva'e ma
uvaty jarã ete. Jajuka teve, uvaty nhandevy
ju opyta aguã", he'i okuapy.
39 Ha'e gui ojopy vy uvaty gui ogueraa vy
ojuka.

40 — Ha'e gui uvaty ja ou vy mba'e nda'u
ojapo 'rã opena va'e kuery re?

41 Ha'e ramo ombovai okuapy:

— Ojuka ukapa 'rã heko vai va'e kuery,
ha'e vy amboae kuery pe ju 'rã omboaxa
uvaty, hi'a ára py ixupegua ome'ẽ va'erã pe
— he'i okuapy.

42 Ha'e ramo Jesus oporandu ha'e kuery
pe:

— Ha'vy peẽ ndaperoayvui teve ipara oĩ
va'e: "Oo apoa kuery ita ndoipotai va'ekue
opyta omboeteve pyrã, tenonde pyguarã.
Ha'e nunga ma Senhor gui ae oiko, ha'e
jaexa rã iporã ete va'e", he'iague?*
43 Ha'e nunga rupi aipoa'e pẽvy: Pendegui
Nhanderuete oipe'a 'rã opo'akaa, amboae

* 21:32 Mateus 7.21
* 21:42 Salmo 118.22-23

regua pe ju 'rã omboaxa, ixupegua ome'ẽ
va'erã kuery pe.
44 Ha'e va'e ita re ho'a va'e opẽmba 'rã. Ha'e
rã amongue áry ita ho'a ramo iku'ipa 'rã —
he'i.
45 Pova'e ayvu omombe'u rã sacerdote
yvatekueve va'e ha'e fariseu kuery oendu
vy oikuaa ha'e kuery re ae ri Jesus ijayvua.
46 Ha'e vy ojopyxe teĩ okyje heta va'e kuery
gui, profeta oikoa rami oikuaa pavẽ ramo.

22

Omendaa py okaru okuapy va'e re ombojojaague

1 Teĩgue ju Jesus mba'emo re ombojoja vy
ijayvu. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
2 — Yva pygua po'akaa py oiko 'rã peteĩ
huvixave ta'y omendaa py ngaru ojapo va'e
rami avi.*
3 Ha'e gui guembiguai kuery omondouka
omombe'u aguã omendaa py ou va'erã va'e
pe ou aguã, teĩ ha'e kuery ndouxei.
4 Amboae guembiguai ju omondouka
po rami ijayvu reve: "Aipo're ke aenoĩ
va'e kuery pe: 'Areko katupa ma ngaru.
Xerymba vaka ha'e vaka ra'y ikyra va'e
ajuka, ha'e javi oĩmba ma. Peju ke ngaru
oĩa py', 're 'rã."
5 — Ha'e rami teĩ ha'e kuery ndoikuaa
potai vy oje'oipa. Peteĩ oo omba'ety katy,
ha'e rã amboae ma vendeaty katy oo.
6 Amboae kuery ma tembiguai kuery ojopy
vy ojavyky rei, ojuka guive.
7 Ha'e ramo huvixave ipoxy. Ha'e vy xon-
daro kuery ju omondouka vy ojuka ukapa
jojukaare kuery, ha'e omoendy uka ha'e
kuery retã.
8 — Ha'e rire guembiguai kuery pe ju
aipoe'i: "Areko katupa ma ngaru teĩ aenoĩ
uka va'ekue ma nda'evei amovaẽ aguã.
9 Ha'e rami ri rã tapeo tape pia ikuai va'e
rupi, peovaexĩ va'e rei penoĩ omendaa py
ou aguã", he'i imondovy.
10 Ha'e ramo tembiguai kuery tape rupi
oje'oi vy omboaty ojou va'e ha'e javi, heko
porã ha'e heko vai va'e guive. Ha'e rã opy
okaru aguã py tynyẽ oenoĩ va'ekue.
11 — Ha'e gui huvixave oike vy mesa py
ikuai va'e oexapa. Oexa avi peteĩ ava omen-
daa pygua ao py e'ỹ onhemonde va'e.*
12 Ha'e vy oporandu ixupe: "Xeirũ, mba'exa
tu apy reike omendaa pygua ao remoĩ e'ỹ
re?" he'i ramo ha'e va'e nombovai.
13 — Ha'e ramo huvixave aipoe'i guem-
biguai kuery pe: "Pejokua ipo ha'e ipy, ha'e
pemombo oka katy pytũa py", he'i. Ha'e py
ma ojae'opaa ha'e opa marã onhendua 'rã.
14 Mba'eta heta 'rã oenoĩa, ha'e rã mbovy'i
'rã oiporavoa.

Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26

15 Ha'e ramo fariseu kuery ojepe'a vy joo
meme oikuaa pota okuapy marã rami vy pa
omoĩ vai aguã re ayvu py.
16 Ha'e rami vy guemimbo'e kuery ombou
Herodes-a katygua kuery reve, Jesus pe
aipoe'i aguã:
— Porombo'ea, ore roikuaa ndee an-
hetẽ va'ea, ha'e anhetẽ rupi renhombo'e
Nhanderuete oipota va'e re. Neĩ joegui
peteĩve ndereayvuvei, mba'eta nderekuaa
potai avakue yvatea re.
17 Ha'e gui aipo'ere ke orevy: Mba'exa tu
ndee reikuaa? Ha'evea rami ri nda'u César
pe nhame'ẽ imposto repy, tyrã pa any?
18 Jesus ha'e kuery ija'e e'ỹa oikuaa vy
aipoe'i:
— Pendeko porã merami rive va'e, mba'e
re tu xereko a'ãxe ri?
19 Pexa uka ha'vy xevy peteĩ hatã'i va'e
imposto peguarã — he'i. Ha'e ramo ixupe
ogueru peteĩ hatã'i va'e.
20 Ha'e rã oporandu ha'e kuery pe:
— Kova'e re ma mava'e ra'angaa ha'e
mava'e rery tu oĩ?
21 Ombovai okuapy:
— César mba'e rima.
Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— César mba'e ri rã peme'ẽ ha'vy César
pe. Ha'e rã Nhanderuete pegua ma Nhan-
deruete pe ae 'rã peme'ẽ — he'i.*
22 Ha'e nunga ha'e kuery oendu vy on-
hemondyipa reve oejapa oje'oivy.

Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40

23 Ha'e va'e árave oĩa py ou saduceu
kuery va'e regua. Ha'e va'e kuery ma
ndogueroviai nhanhemboete ju 'rãa. Ha'e
gui oporandu okuapy ixupe:
24 — Porombo'ea, Moisés aipoe'i:
"Amongue ta'y e'ỹ re omano ramo tyvy
ju omenda 'rã imeve'ỹ va'e re, omano va'e
ra'yrã va'ekue oguereko aguã", he'i raka'e.*

* 22:2 Lucas 14.15-24 * 22:11 1 Coríntios 6.9-11; Efésios 5.5,6; Apocalipse 19.7,8 * 22:21 Romanos 13.7 * 22:24 Deuteronômio 25.5

25 Ha'e gui ikuai raka'e sete joegua. Tujave va'e ma omenda va'ekue ri ta'y e'ỹ re omano vy gua'yxykue oeja guyvy pe.
26 Ha'ekue rami ae ju oiko tyvy re, mboapya, ha'e gui sete ikuai va'e ha'e javive re.
27 Ha'e kuery ha'e javi omanomba rire kunha va'e avi omano.
28 Ha'e gui onhemboete jevya ára nda'u sete joegua ikuai va'e gui mava'e ete'i 'rã oiko kunha va'e me? Mba'eta kunha va'e re seteve omenda rire.

29 Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:

— Pejavy, mba'eta ndapeikuaai ipara re oĩa, neĩ Nhanderuete po'akaa.
30 Mba'eta onhemboetepa ju va'ekue ma nomendaavei, neĩ nanhomomendaavei ma 'rã guive. Ha'e rami 'rãgue py anjo kuery rami 'rã ikuai yva re.
31 Ha'e gui omanoague gui onhemboetepa ju 'rãa re ndaperoayvui teve Nhanderuete pendevy aipoe'iague:*
32 "Xee ma Abraão, Isaque ha'e Jacó Ruete aiko" he'iague? Ha'e ramo ma omanogue Ruete e'ỹ oiko, ha'e rã oikove va'e Ruete — he'i.*

33 Ha'e rami ombo'e rã heta va'e kuery oendu vy onhemondyipa.

Marcos 12.28-34

34 Ha'e gui Jesus saduceu kuery omokyrirĩague fariseu kuery oendu vy ha'e kuery ju nhomboaty jogueroayvu aguã.
35 Ha'e gui peteĩ ha'e kuery regua lei re nhombo'e va'ety ou oeko a'ã vy. Ha'e vy oporandu ixupe:

36 — Porombo'ea, mba'e nunga lei re ojapo uka pyre tu pavẽ gui yvateve va'e?

37 Jesus ombovai:

— "Reayvu 'rã Senhor Nderuete ndepy'a ha'e javi py, ndereko ha'e ne'arandua ha'e javi py guive", he'i va'e.*
38 Ha'e va'e ojapo uka pyre ma iporãve ha'e yvateve va'e oĩ.
39 Ha'e va'e rire ma po rami ju: "Reayvu 'rã neirũ kuery ndee ae rejeayvua rami", he'i va'e.*
40 Pova'e mokoĩ ojapo uka pyre guigua ma lei ha'e profeta kuery nhombo'eague ha'e javi — he'i.

Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44

41 Fariseu kuery ijatypa rã Jesus oporandu ha'e kuery pe:

42 — Mba'exa tu peikuaa Cristo oikoa? Mava'e ramymino tu oiko?

Ha'e kuery ombovai:

— Davi ramymino rima — he'i okuapy.

43 Jesus aipoe'i:

— Mba'exa tu ha'vy ixupe Davi "Senhor" he'i Nhe'ẽ gui? Mba'eta aipoe'i:
44 "Senhor aipoe'i xe-Senhor pe: 'Eguapy ke aiporu kuaa regua re, ndepy guýry nderovaigua kuery amoĩ e'ỹa ja', he'i raka'e."
45 Ha'e rami vy Davi voi "Senhor" he'i ixupe. Mba'exa tu ha'vy hamymino avi ri oiko? — he'i.*

46 Ha'e rã peteĩve nombovai kuaai. Ha'e va'e ára guive neĩ peteĩve nda'ipy'a guaxuvei ixupe oporandu aguã mba'emo re.

23

Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-52; 20.45-47

1 Ha'e ramo heta va'e kuery pe ju Jesus aipoe'i, guemimbo'e kuery guive:

2 — Kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e fariseu kuery oguapy 'rã okuapy Moisés renda py.
3 Ha'e nunga rupi pejapo ha'e pemoĩ porã 'rã ha'e kuery ojapo uka va'e ha'e javi. Ha'e rami teĩ peiko eme ha'e kuery ikuaia rami, mba'eta ha'e kuery nhombo'e teĩ ndojapoi 'rã oayvua ae.
4 Ha'e kuery ma nhombovoyi raxa 'rã [ndogueropo'akai va'erã py], ijaxi'y áry oupi va'e rami. Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma neĩ okuã py voi nanhopytyvõi 'rã.
5 Ha'e kuery ikuaia ha'e javi ma amboae kuery oexa aguã rive. Ha'e rami vy lei ryru'i ipyve va'e anho ojee ojokua, ha'e oao apy voi ombopotypa 'rã ipukuve va'e py.*
6 Okarua py ha'e onhembo'eaty py oguapy 'rã tenda tenondeve oĩ va'e py anho.
7 Tetã mbyte rupi ikuai vy oipota 'rã avakue oxarura vy "Xembo'ea" he'i aguã.

8 — Ha'e rã peẽ ma pendejeupe "Xembo'ea" peje uka aguã nda'evei, mba'eta peteĩ'i anho oiko penembo'ea, ha'e rã peẽ ma joegua'i meme pendekuai.

* 22:31 1 Coríntios 6.14, 15.12-28; 1 Tessalonicenses 4.13-18 * 22:32 Êxodo 3.6 * 22:37 Deuteronômio 6.5 * 22:39 Salmo 118.26 * 22:45 Romanos 1.3,4 * 23:5 Judeu kuery gueko rami vy ngova ha'e ojyva re ojokua 'rã hyru'i lei regua ayvu oĩa.

9 Ha'e apy yvy re avave rei pe "Oreru"
peje eme, mba'eta Penderu peteĩ'i oiko yva
pygua.
10 Neĩ joupe "Xererekoa" peje aguã nda'evei,
mba'eta peteĩ'i oiko pendererekoa. Ha'e
va'e ma Cristo.
11 Ha'e rã peẽ kuery regua yvatekueve va'e
ma pavẽ rembiguai rami 'rã pendekuai.
12 Ha'e javive onhemboyvateve va'ekue ma
omo'yvyĩ'iave 'rã. Ha'e rã onhemo'yvyĩ'i
va'ekue ma omboyvateave 'rã.

Jesus "Nda'evei ete 'rã", he'iague

13 — Peẽ kuery kuaxia re nhombo'e va'ety
ha'e fariseu kuery pe nda'evei ete 'rã. Heko
porã merami rive va'e pendekuai, mba'eta
yva pygua po'akaa rokẽ pemboty amboae
kuery oike e'ỹ aguã. Mba'eta peẽ ndapeikei
'rã, ha'e oikexe va'e pejokopa.
14 [— Peẽ kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e
fariseu kuery pe nda'evei ete 'rã. Heko
porã merami rive va'e pendekuai, mba'eta
peipe'a rivepa 'rã imeve'ỹ va'e kuery ro
gui. Ha'e penhemboeko porã ukaxe vy pen-
hembo'e are 'rã. Ha'e nunga rupi pepaga
raxa ete 'rã.]
15 — Peẽ kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e
fariseu kuery pe nda'evei ete 'rã. Heko porã
merami rive va'e pendekuai, mba'eta ye'ẽ
ha'e yvy jave rupi peo 'rã peteĩ'i ri jepe
pejou aguã penemimbo'erã. Ha'e gui pejou
vy tata ogue'ỹ va'e pyguarã pemoingo pen-
degui heko vaive va'e.
16 — Peẽ kuery pe nda'evei ete 'rã,
joguerekoa ára revegua e'ỹ rami pendekuai
ramo. Aipopeje 'rã: "Henda iky'a e'ỹ va'e
ropy mba'emo oĩ va'e re jaura teĩ ovare
va'e'ỹ. Ha'e rã henda iky'a e'ỹ va'e ropy
ouro oĩ va'e re ri jaura rire jajapo 'rãe
jauraague", peje.
17 Hi'arandu e'ỹ ha'e ára revegua e'ỹ pen-
dekuai va'e, mava'e tu joegui omboetevepy:
ouro rive, tyrã pa henda iky'a e'ỹ va'e?
Mba'eta henda iky'a e'ỹ va'e ma ojapo ouro
avi iky'a e'ỹ va'e opyta aguã.
18 — Peẽ kuery aipopeje avi: "Altar re
jaura teĩ ovare va'e'ỹ. Ha'e rã altar áry
omoĩ mbyre re ri jaura rire jajapo 'rãe
jauraague", peje.
19 Ára revegua e'ỹ pendekuai va'e, mba'e
tu joegui omboetevepy: mba'emo ome'ẽ
mbyre, tyrã pa altar? Mba'eta altar ma
ojapo hi'áry oĩ va'e avi iky'a e'ỹ va'e opyta
aguã.
20 Mba'eta altar re amongue oura va'e ma
ha'e va'e re anho e'ỹ, altar áry oĩ va'e ha'e
javi re avi oura.
21 Ha'e henda iky'a e'ỹ va'e ropy re amongue
oura va'e ma ha'e va'e re oura, ha'e ha'e py
oiko va'e re avi.
22 Ha'e yva re amongue oura va'e ma Nhan-
deruete renda openaaty re oura, guenda py
oguapy oiny va'e re avi.

23 — Peẽ kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e
fariseu kuery pe nda'evei ete 'rã. Heko porã
merami rive va'e pendekuai, mba'eta díz-
imo peme'ẽ hortelã, endro ha'e cominho
regua gui, ha'e rã lei regua ojapo uka pyre
yvateve va'e rupi ma ndapeikoxei: ha'e
va'e ma pendeko porã aguã, penhomboaxy
ha'e pejerovia aguã. Ha'e va'e rupi voi
pendekuai 'rãgue, amboae nunga pejapoa
rami avi.
24 Ára revegua e'ỹ joguerekoa pendekuai
va'e, karo gui nhexĩ pemoẽ va'eri pemokõ
camelo oĩ va'e.

25 — Peẽ kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e
fariseu kuery pe nda'evei ete 'rã. Heko
porã merami rive va'e pendekuai, mba'eta
hi'árykue rupi rive pejoi karo ha'e hy'a.
Ha'e rã pendepy'apy py ma oĩ pejokorea
ha'e pejejoko e'ỹa anho.†
26 Fariseu kuery ára revegua e'ỹ, karo ryepy
rupi oĩ va'e ranhe peiky'a'o. Ha'e ramo ma
hi'árykue rupi avi 'rã nda'iky'ai.

27 — Peẽ kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e
fariseu kuery pe nda'evei ete 'rã. Heko
porã merami rive va'e pendekuai, mba'eta
omano va'ekue ryru omoxiĩmba pyre rami
pendekuai. Ha'e nunga ma hi'árykue rupi
iporã rei, ha'e rã ipy rupi ma omano
va'ekue kãgue ha'e opa marãgua ky'akue oĩ.
28 Ha'e rami ae avi peẽ kuery voi avakue
penderexa rã heko porã va'e merami peiko,
ha'e rã pendepy'a re ma pendeko porã
merami rivea ha'e pendeko vaia anho oĩ.

29 — Peẽ kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e
fariseu kuery pe nda'evei ete 'rã. Heko
porã merami rive va'e pendekuai, mba'eta
profeta kuery rupa áry guarã pejapo oo

† 23:25 Lei re nhombo'e va'ety ha'e fariseu kuery opa marãgua ojoi va'erã okaru e'ỹ mbove, nonhemongy'a ukaxei vy (Marcos 7.3,4). Ha'e rã apy ma Jesus ijayvu ha'e kuery py'a re iky'a va'e oĩa re.

ra'angaa'i, ha'e pemoatyrõmba 'rã guive
heko porã va'e onhono porãague.
30 Ha'e vy aipopeje: "Nhaneramoĩ kuery
ikuai jave ma voi jaiko va'e rire ha'e kuery
rami profeta jukaa rupi nhande ndajaikoi
'rãgue", peje.
31 Ha'e rami vy pendejee ae pendeayvu pro-
feta jukaare ramymino kuery peikoa rami.
32 Pejapopa ha'vy penamoĩ kuery omboypy
va'ekue.
33 Peẽ mboi joxu'u va'e regua, mba'exa 'rã tu
peo jepe tata ogue e'ỹ va'e py pepaga aguã
gui?
34 Ha'e nunga rupi peẽ kuery pe xee ambou
'rã profeta ha'e hi'arandu va'e kuery pen-
embo'earã. Ha'e va'e kuery regua amongue
pejuka 'rã kuruxu re pemoĩ vy. Ha'e rã am-
boae kuery ma peinupã 'rã penhembo'eaty
py, ha'e tetã nhavõ gui pemoxẽ 'rã,
35 peẽ kuery ae pepaga aguã heko porã
va'e ruguy omoẽague ha'e javi re, heko
porã va'e Abel ruguy omoẽague guive'i
Baraquias ra'y Zacarias ruguy omoẽa peve.
Ha'e va'e ma pejuka va'ekue henda iky'a e'ỹ
va'e ha'e altar mbyte.
36 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Aỹgua kuery re ha'e
nunga rekovia ha'e javi 'rã ou.

Lucas 13.34,35

37 — Jerusalém, Jerusalém, profeta kuery
jukaaty, ha'e ndea py ombou pyre kuery
ita py rejapipa va'ety. Mbovykue rei e'ỹ
xee aikuavãmbaxe teĩ nememby kuery, uru
gua'y kue'iry opepo py ojao'ipaa rami. Ha'e
rami teĩ peẽ kuery ndapeipotai.
38 Ha'e rami rire pendero opyta rivepa 'rã.
39 Aipoa'e porã pẽvy: Peẽ kuery ndaxerex-
avei ma 'rã, ovaẽ e'ỹa ja "Ta'ima'endu'a
porãa Senhor rery rupi reju va'e re" peje
aguã ára.*

24

Marcos 13.1,2; Lucas 21.5,6

1 Templo gui Jesus oẽ ovy jave hemimbo'e
kuery hexe onhemboja vy ixupe oexa uka
templo mba'emo porã gui anho ojapoague.
2 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:

— Peexa pa peva'e nunga ha'e javi? An-
hetẽ aipoa'e pẽvy: Oitypaa ramo peteĩve ita
ndopytai 'rã amboae ita áry.

Marcos 13.3-13; Lucas 21.7-19

3 Oliveiras yvyty py Jesus oguapy oiny
jave hemimbo'e kuery onhemboja ju hexe.
Ha'e vy oporandu okuapy:

— Emombe'u na orevy: Araka'e 'rã tu
ha'e nunga oiko? Mba'e nunga tu oiko 'rã
roikuaa aguã reju jevy taa, ha'e ára opa ta
maa?

4 Ombovai:

— Penheangu ke ha'vy penhembotavy
uka e'ỹ aguã avave rei pe.
5 Mba'eta heta 'rã ou xerery rupi "Xee ae ma
Cristo" he'i rive va'e. Ha'e rami vy heta 'rã
ombotavy.
6 Pendu avi 'rã "Joe opu'ã ma", e'ỹ vy "Joe
opu'ã 'rã" 'ea rã. Peikuaa pota ke pen-
hemondyi e'ỹ aguã, mba'eta ha'e nunga
ranhe 'rãe oiko teĩ opa aguã e'ỹ teri.
7 Peteĩ-teĩ tetã pygua kuery opu'ã 'rã am-
boae tetã pygua kuery re, ha'e peteĩ-teĩ
regua amboae regua re 'rã opu'ã. Opa rupi
oiko 'rã karuai ha'e yvy ryryi.
8 Pova'e nunga ha'e javi ma ikuai axya ypy'i
aguã.
9 — Ha'e va'e jave penembojexavai
ha'e pendejukaa 'rã. Xerery káuxa pavẽ
nda'ija'ei 'rã pendere.
10 Ha'e va'e jave heta 'rã ojeity uka vy jojopy
uka ndajoayvuvei vy.
11 Heta 'rã ikuai profeta ramigua rive, heta
'rã ombotavy.
12 Ha'e gui heta-etave heko vai ramo pavẽ rai
ojepe'a 'rã porayvua gui.*
13 Ha'e rã opa peve oĩ atã va'e ma oo jepe 'rã.
14 Nhanderuete po'akaa regua ayvu porã
omombe'ua 'rã yvy jave re, ha'e javi regua
oikuaa aguã. Ha'e gui mae ma opa ete 'rã.

Marcos 13.14-23; Lucas 21.20-24

15 — Ha'e gui henda iky'a e'ỹ va'e py
pexa 'rã ojeguarupy nhomokanhyarã oĩ rã,
profeta Daniel omombe'u ma voi va'ekue.
(Tove ogueroayvu va'e toikuaa.)*
16 Ha'e ramo Judéia pygua kuery tonhamba
yvyty re.
17 Ngoo áry oĩ va'e toguejy eme ngopy gui
mba'emo oguenoẽ aguã,
18 ha'e mba'ety rupi ikuai va'e tojevy eme
guive oparito ogueraa aguã.
19 Ha'e va'e ára nda'evei 'rã imemby ryru'i
ha'e imemby kambu va'e pe.
20 Pejerure ke yro'y py e'ỹ penha aguã, neĩ
sábado ára py voi,

* 23:39 Romanos 11.25-27 * 24:12 Apocalipse 6.1-17; 2 Timóteo 3.1-9 * 24:15 Daniel 9.27; 11.31; 12.11

21 mba'eta ha'e va'e ára py ma ojexavaia ete
'rã. Jypy'i guive aỹ peve ndoikoi teri ha'e
ramigua ete, neĩ ndoikovei ma 'rã guive
ha'e rami.
22 Ha'e va'e ára Nhanderuete nomomba voi
va'e rire avave rei ndoo jepei 'rãgue. Va'eri
ojeupe guarã oiporavo va'ekue re oma'ẽ vy
omomba voi 'rã.
23 — Ha'e gui amongue pẽvy aipoe'i 'rã:
"Ma'ẽ, apy ma Cristo", e'ỹ vy "Pee py ma
hiny", he'i ramo perovia eme,
24 mba'eta oiko 'rãe Cristo ramigua ha'e pro-
feta ramigua rive. Ha'e kuery voi ojapo 'rã
hexa pyrã ha'e nhomondyipaarã oiporavo
pyre kuery voi ombotavy aguã teĩ, ha'eve
va'e rire.
25 Peiko kuaa pota ke, xee romonheangu ma
voi.
26 Ha'e nunga rupi xapy'a rei pẽvy "Tekoa
e'ỹa py Cristo oĩ", 'ea ramo tapeo eme.
Xapy'a rei "Pee oopy ma hiny", 'ea ramo
perovia eme.
27 Mba'eta overa va'e minha kuaray oua katy
gui oẽ vy oikea peve ojekuaa va'e rami avi
ojekuaa 'rã Ava ra'y ojeapo va'ekue ou rã.
28 Mamo rã te'õgue ituia py xapirẽ onhem-
boaty 'rã okuapy.

Marcos 13.24-27; Lucas 21.25-28

29 — Ha'e va'e ára ojexavaia rire'ive
kuaray pytũmba 'rã, jaxy voi naendyvei 'rã.
Jaxy-tata ho'apa 'rã yva gui, ha'e yva re
ipo'akakueve ikuai va'e voi oitypaa 'rã.*
30 Ha'e gui yva re ojekuaa 'rã hexa pyrã
Ava ra'y ojeapo va'ekue guigua. Ha'e ramo
ha'e javi regua yvy re ikuai va'e ojae'o 'rã
okuapy oexa vy Ava ra'y ojeapo va'ekue
yva gui ou rã arai rupi, opo'aka ha'e guex-
akãmba reve.*
31 Ha'e vy mimby guaxu onhe'ẽ atã reve
omondouka 'rã guembiguai anjo kuery.
Ha'e kuery omboatypa 'rã heruvy hembi-
poravo kuery irundy henda yvytu oipejua
gui, yva guy jovaive gui.

Marcos 13.28-37; Lucas 21.29-36

32 — Peikuaa pota ke figo'y re mba'emo
ambojoja vy amombe'u rã. Mba'eta hakã
ipyaupa ha'e hogue hokypa rã pexa vy
peikuaa 'rã ára pyau ovaẽ rai'i maa.
33 Ha'e rami ae avi peẽ kuery voi xeayvuague
ha'e javi oiko rã pexa vy peikuaa 'rã xe'ára
ovaẽ rai'i maa, okẽ py ae.
34 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Aỹgua kuery opa e'ỹ
re ha'e nunga ha'e javi oiko 'rã.
35 Opa 'rã yva ha'e yvy. Ha'e rã xeayvuague
ma ndoaxa rivei 'rã.

36 — Ha'e rami teĩ ha'e va'e ára ha'e
hora raka'e paa avave rei ndoikuaai, neĩ
anjo kuery yva pygua, neĩ xee Ta'y voi
ndaikuaai. Xeru anho'i oikuaa.
37 Ava ra'y ojeapo va'ekue oua ára ma Noé
oiko jave py oikoague rami avi 'rã oiko.
38 Mba'eta yy ou e'ỹa ja okarua ha'e oy'ua
okuapy, omendaa ha'e nhomomendaa
guive, kanoã py Noé oikea ára peve.
39 Noexa'ãi rei okuapy raka'e, yy ou vy
ogueroxyrypa heravya ára peve. Ava ra'y
ojeapo va'ekue ou jave voi ha'ekue rami ae
'rã oiko.
40 Ha'e va'e jave py mokoĩ 'rã ikuai mba'ety
py. Peteĩ heraa 'rã, ha'e rã amboae ma oejaa
'rã.
41 Mokoĩ kunhague omba'eapo 'rã
omongu'ia py. Peteĩ heraa 'rã, ha'e rã
amboae ma oejaa 'rã.
42 Ha'e nunga rupi peiko kuaa pota, mba'eta
ndapeikuaai mba'e ára pa pende-Senhor ou
'rãa.
43 Peikuaa pota ke pova'e nunga re: Hoo va'e
ma mba'e hora pa imonda va'e ovaẽ 'rãa
oikuaa va'e rire oikuaa pota 'rãgue ngopy
gui ogueraa ukapa e'ỹ aguã.
44 Ha'e nunga rupi peẽ voi peiko kuaa pota,
mba'eta napexa'ãi rei jave Ava ra'y ojeapo
va'ekue ou 'rã.*

Lucas 12.42-46

45 — Ha'e gui mava'e nda'u peiko tem-
biguai ojeroviapy ha'e joe opena kuaa va'e?
Ha'e ramigua ma ipatõ omoĩ 'rã oirũ kuery
okaru aguã hora py omongaru aguã.
46 Ovy'a ete 'rã tembiguai ipatõ ou rã ha'e
rami ojapo va'e.
47 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Ha'e va'e pe opena
uka 'rã opa mba'e oguereko va'e re.
48 Ha'e rã xapy'a rei ha'e va'e tembiguai
heko vai vy ojeupe ae "Xepatõ ndou voi 'rã
teve", he'i 'rã.
49 Ha'e rami vy oinupãmba 'rã oirũ kuery.
Ha'e rã oka'u va'e kuery reve ma okaru ha'e
oy'u 'rã.
50 Ha'e rami vy tembiguai noexa'ãi reia ára
ha'e ndoikuaai reia hora 'rã ipatõ ou.

* 24:29 Isaías 13.10, 34.4 * 24:30 Daniel 7.13-14 * 24:44 Lucas 12.35-40; 17.20-37, 1 Tessalonicenses 5.1-3

51 Ha'e rami rire ombopaga vy oguereko
axy 'rã heko porã merami rive va'e kuery
reve. Ha'e ramo ojae'o ha'e opa marã 'rã
onhendu.

25

Dez kunhataĩgue re ombojojaague

1 — Ha'e va'e jave yva pygua po'akaa
py oiko 'rã dez kunhataĩgue guataendy
ogueraa vy omenda va'e ovaexĩ aguã oje'oi
va'e rami avi.
2 Ha'e kuery regua peteĩ nhiruĩ hi'arandu
e'ỹ va'e, ha'e rã peteĩ nhiruĩ ma hi'arandu
va'e.
3 Hi'arandu e'ỹ va'e kuery ma guataendy
ogueraa, ha'e rã tykue ma ndogueraai.
4 Ha'e rã hi'arandu va'e kuery ma tataendy
reve tykue avi ogueraa hyru py.
5 Ha'e gui ma omenda va'erã ndou voi ramo
kunhataĩgue hopeyipa. Ha'e vy okepa.
6 — Pytũ mbyte jave onhendu peteĩ
ojapukai va'e: "Ou ma oiny omenda va'erã.
Peẽ ke peovaexĩ", he'i va'e.
7 Ha'e ramo kunhataĩgue ha'e javive opu'ã
vy omoatyrõ guataendy.
8 Ha'e ramo hi'arandu e'ỹ va'e kuery aipoe'i
oirũ kuery hi'arandu va'e pe: "Pemboja'o
na orevy penderataendy rykue, mba'eta
orerataendy ma ogue ta ma", he'i okuapy.
9 — Ha'e ramo hi'arandu va'e kuery om-
bovai: "Nda'evei teve, orevy oata e'ỹ aguã,
ha'e pẽvy voi. Tapeo ivendeaty py pejogua
aguã", he'i.
10 Ha'e gui ha'e kuery ojogua aguã oje'oi jave
ovaẽ ma omenda va'erã. Ha'e ramo ngarua
py oiko katu va'ekue oike oje'oivy hupive.
Ha'e gui okẽ ombotya.
11 — Are ma jave kunhataĩgue hi'arandu
e'ỹ va'e ovaẽ vy ojapukai: "Senhor, Senhor,
eipe'a ke okẽ orevy", he'i okuapy.
12 — Ha'e ramo ombovai: "Anhetẽ aipoa'e
pẽvy: Peẽ ma xee aikuaa va'e'ỹ", he'i.
13 Ha'e nunga rupi peiko kuaa pota, mba'eta
ndapeikuaai ára, neĩ hora.*

Peráta oiporuka pyre re ombojojaague

14 — Ha'e nunga oiko 'rã peteĩ ava oyvy gui
oo ta ma vy guembiguai kuery oenoĩ va'e
rami avi. Ha'e va'e ma guembiguai kuery
pe oiporuka mba'emo oguereko va'e.
15 Ha'e vy jypygua pe ome'ẽ peteĩ nhiruĩ
poyikue prata guigua, amboae pe ma
mokoĩ, ha'e rã opa vygua pe ma peteĩ'i
poyikue ome'ẽ. Peteĩ-teĩ oiporu kuaa-a
rami ome'ẽ. Ha'e gui mae ma oo.
16 — Peteĩ nhiruĩ poyikue jopyare oo voi
mba'emo ojogua aguã. Ha'e vy teĩ nhiruĩ
mboae ju onganave.
17 Ha'e rami ae mokoĩ poyikue jopyare voi
mokoĩ ju ongana.
18 Ha'e rã peteĩ'i jopyare ma oo vy ojo'o yvy,
ha'e ojaty opatõ peráta.
19 — Yma ete ma rire tembiguai kuery
patõ ojevy. Ha'e vy oikuaa pota ha'e kuery
ojapoague re.
20 Ha'e ramo teĩ nhiruĩ poyikue jopyare
ou vy teĩ nhiruĩ mboae ju ogueru. Ha'e
vy aipoe'i: "Senhor, xevy pe reiporuka
va'ekue peteĩ nhiruĩ poyikue prata guigua.
Koo, aru peteĩ nhiruĩ mboae ju angana
va'ekue."
21 — Ixupe ipatõ aipoe'i: "Ha'evea rami,
tembiguai porã ha'e ojeroviapy reiko va'e.
Mbovy'i va'e re repena kuaa rire romoĩ 'rã
heta va'e re ju repena aguã. Eike ke xee
nepatõ reve javy'a aguã py", he'i.
22 — Ha'e gui mokoĩ poyikue jopyare
ou vy aipoe'i: "Senhor, mokoĩ poyikue
xevy reiporuka. Apy mokoĩ ju aru angana
va'ekue."
23 — Ixupe ipatõ aipoe'i: "Ha'evea rami,
tembiguai porã ha'e ojeroviapy reiko va'e.
Mbovy'i re repena kuaa rire romoĩ 'rã heta
va'e re ju repena aguã. Eike ke xee nepatõ
reve javy'a aguã py", he'i.
24 — Opa vygua ovaẽ peteĩ'i poyikue jopy-
are. Ha'e vy aipoe'i: "Senhor, xee aikuaa rã
ndee porayvu va'e'ỹ. Mba'eta renhotỹague
gui e'ỹ 'rã remono'õ, ha'e remoaĩague gui
e'ỹ 'rã remoa'yĩgue, xee aikuaa rã.
25 Ha'e rami vy akyje vy peráta reiporuka
va'ekue anhomi karamboae yvy guy py.
Koo, aru ju nemba'e peráta", he'i.
26 — Ha'e rami rã ipatõ ombovai: "Tem-
biguai porã e'ỹ ha'e inhate'ỹ va'e, reikuaa
va'e ri ty'y anhotỹague gui e'ỹ amono'õa
ha'e amoaĩague gui e'ỹ amoa'yĩgue?
27 Ha'e rami vy xeperáta reiporu uka va'e
rire peráta porua kuery pe, xee ajevy vy
hetave ju ajopy aguã."
28 Ha'e gui amboae kuery pe ju aipoe'i:
"Peipe'a ixugui prata guigua, ha'e dez
oguereko va'e pe ju peme'ẽ.

* 25:13 1 Tessalonicenses 5.1-3

29 Mba'eta mba'emo oguereko va'e pe
ome'ẽave 'rã, oguereko retave aguã. Ha'e
rã oguereko e'ỹ va'e gui ma oguereko'i va'e
voi oipe'aa 'rã.
30 Ha'e gui tembiguai ovare'ỹ va'e ma pe-
mombo oka py, pytũa py. Ha'e py
ma ojae'opaa vy opa marã 'rã onhendu
okuapy."

Nhomboayvu aguã ára re ijayvua

31 — Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue ou
'rã guexakã ha'e anjo kuery ha'e javive
reve. Ha'e rami vy guexakãa py oguapy 'rã
oiny tenda openaaty áry.
32 Ha'e gui henonde omboatypaa 'rã yvy
regua kuery ha'e javi. Ha'e ramo peteĩ-teĩ
omboja'o 'rã joa gui, vexa'i re opena va'e
kavara mbyte gui guymba kuery omboja'oa
rami avi.
33 Mba'eta omoĩ 'rã vexa'i kuery oaxu e'ỹa
re, ha'e rã kavara kuery ma oaxua re 'rã
omoĩ.
34 Ha'e gui oaxu e'ỹa re ikuai va'e pe huvix-
ave aipoe'i 'rã: "Xeru penembovy'a va'e,
peju ke. Peike ke ipo'akaa py yvy itui
ypy'i guive pendevy oguereko katu va'ekue
pejopy aguã.
35 Mba'eta akaruxe ramo peme'ẽ ha'u
va'erã. Xey'uvei ramo peme'ẽ ay'u aguã.
Peẽa rupigua e'ỹ aiko ramo xemovaẽ.
36 Ndaxeaovei ramo xemonhemonde.
Xemba'eaxy rã xepou. Nhuã py xembotya
rã peju xerexa aguã", he'i.

37 — Ha'e ramo heko porã va'e kuery opo-
randu 'rã: "Senhor, araka'e tu rekaruxe rã
roexa vy rome'ẽ re'u va'erã, ha'e ndey'uvei
rã roexa vy rome'ẽ rey'u aguã?
38 Araka'e tu orea rupigua e'ỹ reiko rã roexa
vy romovaẽ, ha'e nandeaovei rã romon-
hemonde?
39 Araka'e tu nemba'eaxy, e'ỹ vy nhuã py reĩ
rã roexa vy roo roipou?" he'i okuapy.

40 — Ha'e ramo huvixa ombovai vy aipoe'i
'rã ha'e kuery pe: "Anhetẽ aipoa'e pẽvy:
Kova'e xe-irmão kuery yvyĩgueve'i va'e pe
ha'e nunga pejapo nhavõ xevy pe avi pe-
japo", he'i.

41 — Ha'e gui oaxua re ikuai va'e pe ju
huvixa ijayvu vy aipoe'i 'rã: "Ayvu vaipy
pendekuai va'e, pejepe'a ke xea gui. Tapeo
tata ogue e'ỹ va'e anha ha'e hembiguai
kuery pe oguereko katu pyre katy.
42 Mba'eta akaruxe teĩ napeme'ẽi ha'u
va'erã. Xey'uvei teĩ napeme'ẽi ay'u aguã.
43 Peẽa rupigua e'ỹ aiko ramo naxemovaẽi.
Ndaxeaovei teĩ naxemonhemondei.
Xemba'eaxy, ha'e nhuã py aĩ ramo ndapeoi
xerexa aguã", he'i.

44 — Ha'e ramo ha'e kuery oporandu 'rã
ixupe: "Senhor, araka'e tu rekaruxe rã
roexa, e'ỹ vy ndey'uvei rã, orea rupigua e'ỹ
reiko, e'ỹ vy nandeaovei rã, nemba'eaxy,
ha'e e'ỹ vy nhuã py reĩ rã roexa teĩ noroipy-
tyvõi?"

45 — Ha'e ramo ombovai 'rã: "Anhetẽ
aipoa'e pẽvy: Kova'e kuery yvyĩgueve'i
ikuai va'e pe ha'e nunga ndapejapoi nhavõ,
xevy pe avi ndapejapoi", he'i.
46 Ha'e gui ha'e va'e kuery oo 'rã ikuai axy
riae aguã katy. Ha'e rã heko porã va'e kuery
ma tekove marã e'ỹ katy 'rã oo.*

26

Marcos 14.1,2; Lucas 22.1,2; João 11.45-53

1 Ha'e nunga re Jesus nhombo'epa vy
aipoe'i guemimbo'e kuery pe:

2 — Mokoĩ araa py oiko 'rã ngaru Páscoa
regua, peikuaa. Ha'e gui Ava ra'y ojeapo
va'ekue omboaxaa 'rã kuruxu re omoĩa
aguã — he'i.

3 Ha'e gui ma sacerdote yvatekueve va'e
ha'e heta va'e mongetaaty kuery nhom-
boaty okuapy sacerdote yvateve va'e Caifás
hery va'e ro py.
4 Ha'e py jogueroayvu Jesus ojopy nhemi vy
ojuka aguã re.
5 Ha'e vy aipoe'i okuapy:

— Ngaru oiko jave ma nda'evei, heta va'e
kuery opu'ãmba e'ỹ aguã.

Marcos 14.3-9; João 12.1-8

6 Ha'e gui Betânia tetã py Simão lepra
oguereko va'ekue ro py Jesus oĩ jave
7 hexe onhemboja peteĩ kunha. Peteĩ hyru
ogueru ita xiĩ va'e guigua, heakuã porã va'e
hepyve va'e tynyẽ va'e. Ha'e va'e ma mesa
py Jesus oĩ jave onhoẽ inhakã re.
8 Ha'e nunga hemimbo'e kuery oexa vy
ndojou porãi. Ha'e vy joupe-upe aipoe'i:

— Mba'erã tu guĩ rami ojavyky rei?
9 Mba'eta peva'e heakuã porã va'e ma heta
peráta re ovende va'e rire, iporiaukue'i pe
ome'ẽ aguã — he'i.

10 Ha'e rami ijayvua Jesus oikuaa vy
aipoe'i ha'e kuery pe:

* 25:46 Apocalipse 20.11-15

— Mba'e re tu pendeayvu rei kova'e
kunha va'e re? Mba'eta mba'emo porã ete
ojapo xevy.
11 Ha'e rami avi iporiaukue'i ikuai riae 'rã
pendereve. Ha'e rã xee ma ndaxerexa riaei
'rã.
12 Kova'e kunha ma xerete re heakuã porã
va'e onhoẽ xenhono porãa rã guarã.
13 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Mamo rã yvy
jave re kova'e ayvu porã omombe'ua
py omombe'ua avi 'rã kunha va'e ojapo
va'ekue, hexe ima'endu'aa vy.

Marcos 14.10,11; Lucas 22.3-6

14 Ha'e gui hemimbo'e kuery doze ikuai
va'e regua Judas Iscariotes hery va'e oo
sacerdote yvatekueve va'e ikuaia py. Ha'e
vy aipoe'i ha'e kuery pe:
15 — Mba'e tu peme'ẽ ta xevy, pendepo py
amboaxa aguã? — he'i ramo ixupe opaga
trinta hatã'i va'e prata guigua.
16 Ha'e va'e ára guive oikuaa pota oikovy
ha'eve jave ojopy uka aguã re.

Marcos 14.12-16; Lucas 22.7-13

17 Ngaru mbojape imbovua revegua e'ỹ
ijypya ára ma hemimbo'e kuery ou Jesus-a
py. Ha'e vy oporandu okuapy:
— Mamo tu reipota roguereko katu Pás-
coa ára py jakaru aguã?
18 Ombovai:
— Tapeo ha'vy tetã py peteĩ ava oĩa py.
Ixupe aipopeje: "Orembo'ea aipoe'i uka
kuri: 'Xe'ára ovaẽ rai'i ma. Páscoa ára
py rokaru 'rã ndero py xeremimbo'e kuery
reve', he'i uka", peje.
19 Ha'e ramo Jesus ijayvuague rami ha'e
kuery ojapo vy oguereko katu Páscoa py
okaru okuapy aguã.

Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23; João 13.21-30

20 Ka'aru'i ma jave doze guemimbo'e
kuery reve ikuai mesa py.
21 Okaru okuapy jave Jesus aipoe'i:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Peẽ kuery regua
peteĩ va'e xejopy uka nhemi 'rã — he'i.
22 Ha'e ramo ha'e kuery iporiaupa vy om-
boypy peteĩ-teĩ ixupe oporandu aguã:
— Senhor, xee teve?
23 Ombovai:
— Xereve hy'a py opo'ẽ va'e ae 'rã xejopy
uka nhemi.
24 Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue ma
hekorã ipara oĩa rami ae 'rã oo. Ha'e rã
ijopy uka nhemiare pe ma nda'evei ete 'rã.
Ixupe ha'eveve 'rãgue ndoikoi ma voi va'e
rire — he'i.
25 Ha'e ramo ijopy uka nhemiarã Judas
oporandu:
— Xembo'ea, xee teve?
Jesus ombovai:
— Ndee ae aipo're — he'i.

Marcos 14.22-26; Lucas 22.14-20; 1 Coríntios 11.22-25

26 Okaru okuapy jave Jesus ojopy peteĩ
mbojape. Nhanderuete oguerovy'a ma vy
oipe'ã-pe'ã'i, ha'e guemimbo'e kuery pe
ome'ẽ vy aipoe'i:
— Pejopy, pe'u. Kova'e ma xerete — he'i.
27 Ha'e rire karo ju ojopy. Oguerovy'a ma
vy ombojoja guemimbo'e kuery pe. Ha'e vy
aipoe'i:
— Pey'u ha'e javive.
28 Mba'eta kova'e ma xereve guarã [ipyau
va'e] ajapo va'e regua, heta re vy xeruguy
amoẽ uka ta va'e rupi ojejavyague om-
boguepaa aguã.
29 Aipoa'e pẽvy: Aỹ gui ma kova'e regua uva
rykue xee nday'uvei ranhe 'rã, peẽ kuery
reve Xeru po'akaa py ipyau va'e ju ay'u e'ỹa
ja — he'i.
30 Ha'e gui peteĩ mboraei oporaei rire oje'oi
Oliveiras yvyty katy.

Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34; João 13.36-38

31 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Kova'e pytũ ma peẽ kuery ha'e javive
pejeity ukapa 'rã xekáuxa. Mba'eta ipara
oiny: "Ajuka uka 'rã vexa'i re opena va'e.
Ha'e ramo vexa'i kuery oaĩmba 'rã", he'i
va'ekue.*
32 Ha'e gui anhemboete ju ma rire
penerenonde xee aa 'rã Galiléia katy — he'i.
33 Pedro aipoe'i ixupe:
— Ndekáuxa ha'e javive ojeity ukapa teĩ
xee any 'rã.
34 Jesus ombovai:
— Anhetẽ aipoa'e ndevy: Kova'e pyavyve
uru ojapukai e'ỹ mbove, mboapykue ren-
hemombe'u 'rã xekuaa e'ỹ va'e rami.
35 Pedro aipoe'i:
— Ndereve xejukaa 'rã teĩ ae ma peteĩve
henda py ndaxeayvui 'rã roikuaa e'ỹa rami
— he'i. Hemimbo'e kuery ha'e javive ha'e
rami meme ijayvu.

Marcos 14.32-42; Lucas 22.40-46

* 26:31 Zacarias 13.7

36 Ha'e rire'ive Jesus oo guemimbo'e
kuery reve peteĩ henda Getsêmani 'epy va'e
py. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peguapy ke apy, pe'i py xee anhembo'e
ainya ja — he'i.
37 Ngupive ogueraa Pedro ha'e Zebedeu ra'y
kuery mokoĩve. Ha'e vy iporiaua ha'e
nda'eveia oendu.
38 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xepy'a re aendu nda'evei etea xejuka
ta va'e rami. Pepyta apy, peikuaa pota
xereve — he'i.
39 Ojepe'ave'i ovy vy ngova omovaẽ yvy
re. Onhembo'e vy aipoe'i:
— Xeru, ha'eve rã xegui oaxa 'rãgue
kova'e karo. Ha'e rami avi xee aipota va'e
ma toiko eme, ndee reipota va'e ae toiko —
he'i.
40 Ha'e gui guemimbo'e kuerya py ojevy
vy oexa rã okepa ra'e. Ha'e ramo aipoe'i
Pedro pe:
— Neĩ peteĩ hora voi teve nda'evei xereve
peikuaa pota aguã?
41 Peikuaa pota, ha'e penhembo'e pen-
dereko a'ãa py pejeity ukapa e'ỹ aguã. Pe-
nenhe'ẽ ma anhetẽ ikyre'ỹ, ha'e rã pen-
dero'o re ma penekangy — he'i.
42 Ha'e gui ojepe'a ju. Onhembo'e jevy vy
aipoe'i:
— Xeru, kova'e karo gui ay'u e'ỹ re oaxa
aguã nda'evei ri ramo toiko ndee reipota
va'e — he'i.
43 Ha'e gui ojevy vy oexa rã okepa ju ra'e,
hopeyi vaipa vy.
44 Ha'e gui oejapa ju vy mboapykuea ma
oo onhembo'e. Ha'ekue'i rupi ae ju ijayvu.
45 Ha'e vy guemimbo'e kuerya py ojevy vy
aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pekepa teri va'e ty'y pejupy? Ovaẽ
ma hora heko vai va'e kuery po py Ava ra'y
ojeapo va'ekue omboaxaa aguã.
46 Pepu'ã, jaje'oi. Pee ma ou oiny xejopy
ukaarã.

Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; João 18.2-11

47 Jesus ijayvu teri jave ovaẽ ma ouvy
hemimbo'e kuery doze va'e regua Ju-
das. Hexeve heta ete ou kyxe ha'e yvyra
revegua, sacerdote yvatekueve va'e ha'e
heta va'e mongetaaty kuerya gui.
48 Mba'eta ha'e kuery pe ijopy uka nhemia
aipoe'i va'ekue: "Hova py ayvu va'e ae 'rã
pejopy", he'i va'ekue.
49 Ha'e gui ma Jesus re onhemboja ouvy vy
aipoe'i:
— Xembo'ea, ha'eve vai pa? — he'i vyve
oayvu hova py.
50 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ixupe:
— Xeirũ, mba'e re tu reju? — he'i. Ha'e
ramove ha'e kuery oupa vy Jesus re opoko,
ojopy okuapy.
51 Ha'e jave Jesus revegua kuery va'e
regua peteĩ oekyi xapy'a kyxe. Omboguai
sacerdote yvateve va'e rembiguai nambi
rupi, ha'e vy omboi.
52 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ixupe:
— Emboyru ke ndekyxe, mba'eta kyxe
oiporu va'ekue ma kyxe py ae ju 'rã omano.
53 Ndereikuaai ri ty'y xepo'akaa Xeru pe
ajerure ramo aỹ'i ma voi doze aty anjo
kuery ombou aguã?
54 Ha'e rami avi namigua ajapo va'e rire
mba'exa tu ojeupity 'rãgue ipara re
xerekorã oĩa? — he'i.
55 Ha'e gui ma heta va'e kuery pe ju Jesus
aipoe'i:
— Peẽ kuery kyxe ha'e yvyra reve ri
ty'y peju jojuka rive va'ety rami xejopy
aguã? Ko'ẽ nhavõ templo py [peẽ kuery
pendekuaia rupi] aiko vy xee anhombo'e teĩ
ndaxejopyi va'ekue.
56 Ha'e rami avi guĩ nunga oiko profeta
kuery ombopara va'ekue ha'e javi ojeupi-
typa aguã — he'i.

Ha'e ramo hemimbo'e kuery ha'e javive
oeja onhamba vy.

Marcos 14.53-65; Lucas 22.63-71; João 18.12-14,19-24

57 Ha'e gui Jesus jopyare kuery ogueraa
sacerdote yvateve va'e Caifás ro py. Ha'e py
ma ijaty ma kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e
nhomboayvu va'ety kuery.
58 Ha'e rã Pedro ma hakykue mombyry'i
rupi oo sacerdote roka peve. Ha'e py ovaẽ
vy oguapy oiny tembiguai kuery mbyte,
opa peve oexa aguã.
59 Ha'e gui sacerdote yvatekueve va'e
ha'e nhomongeta va'ety kuery Jesus ojuka
ukaxe vy ojouxe okuapy hekokue ramigua
mombe'uarã.
60 Ha'e rami teĩ ndojoui, mbovy e'ỹ hekokue
ramigua mombe'uarã ikuai va'eri.

Ha'e gui are rire mokoĩ ava ou vy aipoe'i:
61 — Peva'e ma aipoe'i: "Xepo'aka Nhan-
deruete pegua templo ambovaipa aguã,

ha'e gui mboapy araa py ajapo ju aguã
guive", he'i va'ekue.
62 Ha'e gui sacerdote yvateve va'e opu'ã
vy oporandu Jesus pe:
— Nerembovai va'e ty'y po rami ndere
ijayvu va'e?
63 Ha'e rami teĩ Jesus okyrirĩ.
Ha'e gui sacerdote yvateve va'e aipoe'i
ixupe:
— Xee aipoa'e ndevy Nhanderuete
oikove va'e rery rupi: Emombe'u orevy
ndee pa Cristo Nhanderuete Ra'y reikoa
— he'i.
64 Jesus ombovai:
— Ndee ae ri tu aipo're. Ha'e gui xee
amombe'u porãve ta pẽvy: Aỹ gui ma pexa
'rã Ava ra'y ojeapo va'ekue Ipo'akapa va'e
oiporu kuaa regua re oguapy oiny rã, ha'e
yva gui arai rupi ou ramo guive — he'i.*
65 Ha'e ramo sacerdote yvateve va'e oao
omondoro vy aipoe'i:
— Ijayvu vai rima! Mba'erã tu jaipotave
hekokue mombe'uarã? Pendu ae ma ange'i
ijayvu vai rã.
66 Mba'exa tu peikuaa?
Ha'e kuery ombovai:
— Jajuka aguã rami ijayvu — he'i okuapy.
67 Ha'e ramo amongue onyvõ hova re, oun-
gapa guive. Amboae kuery ma oipete vy
aipoe'i:
68 — Cristo, emombe'u ke orevy, mava'e
ete pa nembota ra'e?

Marcos 14.66-72; Lucas 22.55-62; João 18.15-18,25-27

69 Ha'e ramia ja Pedro oguapy oiny oka py.
Ha'e gui hexe peteĩ kunha'i omongakuaapy
onhemboja vy aipoe'i ixupe:
— Ndee voi teve Galiléia pygua Jesus reve
reiko va'ety.
70 Ha'e rã Pedro ma ha'e javive oendua py
onhenhomi. Ha'e vy aipoe'i:
— Xee ndaikuaai rima mba'e nunga re pa
ndeayvua — he'i.
71 Ha'e gui oka katy oẽ ovy rã amboae
kunha'i omongakuaapy ju oexa. Ha'e va'e
ma aipoe'i ha'e py ikuai va'e pe:
— Peva'e ma oiko avi kuri Nazaré pygua
Jesus reve.
72 Ha'e rã Pedro oendu vy oura reve on-
henhomi ju:
— Xee tu rima ha'e va'e ava — he'i.
73 Ha'e rireve'i ha'e py ikuai va'e onhem-
boja vy aipoe'i Pedro pe:
— Anhetẽ ndee voi ha'e kuery regua
reiko, mba'eta ha'e kuery rami ae ndeayvu
va'e.
74 Ha'e ramo ijayvu vaikue ha'e oura reve
aipoe'i:
— Xee tu ndaikuaai ha'e va'e ava! — he'i.
Ha'e ramove uru ojapukai nhendu.
75 Ha'e ramo Pedro ima'endu'a Jesus ix-
upe aipoe'iague re: "Kuri uru ojapukai e'ỹ
mbove ndee mboapykue 'rã renhemombe'u
xekuaa e'ỹ va'e rami", he'iague re. Ha'e
rami vy ojepe'a vy ojae'o vaipa.

27

Marcos 15.1; Lucas 23.1,2; João 18.28-32

1 Ko'ẽgue aje'ive reve sacerdote
yvatekueve va'e ha'e heta va'e mongetaaty
kuery ha'e javi jogueroayvu okuapy Jesus
ojuka uka aguã re.
2 Ha'e rami vy oipokua vy ogueraa uka,
huvixa Pilatos pe ju omboaxa.

Judas ojejukaague

3 Ha'e gui ijopy uka nhemiare Judas ma
Jesus ojuka ta ma okuapy rã oexa vy on-
hemboaxy. Ha'e vy trinta hatã'i va'e prata
guigua ome'ẽ ju sacerdote yvatekueve va'e
ha'e nhomongeta va'ety kuery pe. Ha'e vy
aipoe'i:
4 — Ojejavy e'ỹ va'e ruguy amoẽ ukaa py
xee ajejavy — he'i.
Ha'e kuery ombovai:
— Mba'e tu ore roguereko guĩ nunga
reve? Ndereve ae topyta — he'i okuapy.
5 Ha'e ramo Judas ma templo ropy katy
hatã'i va'e omombopa vy ojepe'a. Oo vy
ojejyryvipy.*
6 Ha'e gui hatã'i va'e ma sacerdote
yvatekueve va'e omono'õ vy aipoe'i:
— Nda'evei ome'ẽmby ryru py nhamoĩ
aguã, mba'eta tuguy repykue — he'i.
7 Ha'e gui jogueroayvuve rire ojogua pe-
teĩ yvy nhae'ũ re omba'eapo va'ety gui,
amboae regua omano ramo onhono porãa
aguã.
8 Ha'e rami vy ha'e va'e yvy aỹ peve hery
Yvy-Tuguy.
9 Ha'e rami oiko vy ojeupity profeta
Jeremias pe aipoe'i ukaague: "Trinta hatã'i
va'e prata guigua hepyrã Israel kuery regua
oikuaa va'ekue ogueraa vy.

* 26:64 Daniel 7.13-14
* 27:5 Atos 1.16-19

10 Ha'e vy opaga nhae'ũ re omba'eapo va'ety
yvy re. Ha'e rami ae Senhor aipoe'i uka
xevy", he'iague.*
Marcos 15.2-15; Lucas 23.1-5,13-25; João 18.33–19.16
11 Huvixave renonde Jesus hi'aĩ ramo opo-
randu vy aipoe'i:
— Ndee ma nhi'ã judeu kuery pegua hu-
vixave?
Jesus ombovai:
— Ndee ae ma aipo're — he'i.
12 Ha'e gui sacerdote yvatekueve va'e ha'e
nhomongeta va'ety kuery hexe ijayvu rei
ramo mba'eve nde'i.
13 Ha'e ramo Pilatos oporandu ixupe:
— Nerendui ri ty'y mbovy e'ỹ ndere
ijayvua rã?
14 Ha'e rami teĩ Jesus neĩ peteĩ ayvu py nom-
bovai. Ha'e ramo huvixave onhemondyi
vaipa.
15 Ngaru oikoa ára nhavõ huvixa opoi jepi
'rã peteĩ nhuã py oĩ va'e, heta va'e kuery
oipota va'e rei.
16 Ha'e va'e jave py ma peteĩ oĩ nhuã py pavẽ
oikuaa va'ety Barrabás hery va'e.
17 Ha'e gui heta va'e kuery ijatypa rã Pilatos
oporandu ha'e kuery pe:
— Mava'e tu peipota apoi pẽvy: Barrabás
tyrã pa Jesus, Cristo hery va'e? — he'i,
18 mba'eta oikuaa ha'e kuery ija'e e'ỹ vy rive
ipo py omboaxaague.
19 Ha'e gui nhomboayvuaty py huvixa oĩ
jave ta'yxy aipoe'i uka ixupe:
— Mba'eve ejapo eme peva'e ava heko
porã va'e re, mba'eta ange ajexavai vaipa
ra'u ikáuxa — he'i.
20 Ha'e rami teĩ sacerdote yvatekueve
va'e ha'e nhomongeta va'ety kuery ombo'e
heta va'e kuery Barrabás re ojerure okuapy
aguã, ha'e rã ojuka uka aguã Jesus.
21 Teĩgue ju ha'e kuery pe huvixave opo-
randu:
— Mava'e tu mokoĩve gui peipota apoi?
Ha'e kuery ombovai:
— Barrabás — he'i okuapy.
22 Pilatos oporanduve ju ha'e kuery pe:
— Mba'e 'rã tu ha'vy ajapo Jesus, Cristo
hery va'e re?
— Emoĩ kuruxu re! — he'i pavẽ.
23 — Mba'e nunga py tu ojapo vai raka'e?
— he'i Pilatos oporandu vy.
Ha'e rã ojapukaive tema:
— Emoĩ kuruxu re! — he'i okuapy.
24 Pilatos mba'eve rei ndojapo kuaa reguai
vy, ha'e pavẽ nda'eveive oje'oivy rã oexa
vy ogueru ruka yy, ha'e vy heta va'e kuery
oexaa py ojepoei. Ha'e vy aipoe'i:
— Xee ma mba'eve ndarekoi kova'e [heko
porã va'e] ruguy pemoẽ ukaxea reve. Pen-
dereve ae topyta ha'e nunga!
25 Ha'e ramo heta va'e kuery aipoe'i:
— Orere ae toĩ huguy romoẽ ukaague re
ropaga aguã, orera'y kuery re guive — he'i.
26 Ha'e rami rã Pilatos ha'e kuery ayvu
oendu vy opoi Barrabás. Ha'e rã Jesus
ma oinupã ukapa rire omboaxa kuruxu re
omoĩa aguã.
Marcos 15.16-20; João 19.2,3
27 Ha'e rire'ive huvixavea pegua xondaro
kuery ma opy Jesus ogueroike vy omboaty
xondaro kuery ha'e javi.
28 Ijao omboipa vy omonhemonde peteĩ ao
pytã va'e py,
29 ha'e juu gui peteĩ coroa ramigua ojapo vy
omoĩ inhakã re, ha'e ipo oiporu kuaa regua
re peteĩ takua ojopy uka. Ha'e vy henonde
guenapy'ã re oĩ vy ojojai rei reve aipoe'i:
— Iporã ete judeu kuery pegua huvixave!
— he'i okuapy.
30 Ha'e gui hexe onyvõ reve takua ojopy vy
oinupã inhakã rupi.
31 Ha'e gui ojojai reipa rire ao omboi vy
ijao ae py ju omonhemonde. Ha'e gui ma
ogueraa kuruxu re omoĩ aguã katy.
Marcos 15.21; Lucas 23.26
32 Ha'e kuery oje'oi vy ovaexĩ peteĩ Cirene
pygua Simão hery va'e. Ha'e va'e pe
ogueraa uka okuapy kuruxu.
Marcos 15.22-32; Lucas 23.32-43; João 19.17-24
33 Ha'e gui ovaẽ peteĩ henda Gólgota
"Akãgue renda" 'epy va'e py.
34 Ha'e vy ixupe ome'ẽ vinho iro va'e re
omoirũ va'ekue. Ha'e rami teĩ oa'anga vy
ndoy'uxei.
35 Kuruxu re omoĩ rire oexa okuapy xorte
ijao jomeme omboja'o aguã.*
36 Ha'e gui oguapypa ha'e py oarõ vy.
37 Inhakã a'iry oupi imoiny ipara va'e hexe
ijayvua: "*Kova'e ma Jesus, judeu kuery pegua huvixave*" he'ia.
38 Kuruxu mboae re hexeve omoĩ avi mokoĩ
imonda va'e: ijaxu e'ỹa re peteĩ omoĩ, ha'e
rã amboae ma ijaxua re.

* 27:10 Zacarias 11.13
* 27:35 Salmo 22.18

39 Ha'e rupi oaxa ovy va'e ijayvu vai
oje'oivy hexe. Oakã ombovava reve aipoe'i:
40 — Ndee ma templo rembovaipa rire
mboapy araa pyve ju rejapo 'rã va'ekue,
ejereraa jepe ha'vy ndee ae, Nhanderuete
Ra'y ri vy. Eguejy kuruxu gui — he'i
oje'oivy.
41 Ha'e rami ae avi sacerdote yvatekueve
va'e, kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e
nhomongeta va'ety kuery ojojai rei vy
aipoe'i:
42 — Amboae kuery ogueraa jepe va'eri
ha'e ae ndojereraa jepe kuaai. Israel kuery
pegua huvixave ri oiko vy toguejy kuruxu
gui. Ha'e ramo jajerovia 'rã hexe.
43 Nhanderuete re ojerovia rire tou ha'vy
togueraa jepe, anhetẽ ri oayvu vy. Mba'eta
“Xee ma Nhanderuete Ra'y” he'i.
44 Imonda va'e kuery hexeve kuruxu re
omoĩ mbyre voi ojojai rei.

Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; João 19.28-30

45 Kuaray mbyte jave pytũmba yvy jave re,
kuaray ojero'a puku peve.
46 Ha'e gui kuaray ojero'a jave Jesus ojapukai
atã reve aipoe'i:
— Eli, Eli, lamá sabactâni — he'i, “Xeru,
Xeru, mba'e re tu xereja?” he'ia.*
47 Ha'e py ikuai va'e regua oendu vy
aipoe'i:
— Elias rima oenoĩ — he'i okuapy.
48 Ha'e ramo ha'e kuery regua peteĩ va'e
onha pojava ovy, peteĩ esponja ogueru.
Vinagre py omoakỹ, ha'e takua apy re omoĩ
vy omovaẽ oy'u aguã.
49 Ha'e rã amboae kuery aipoe'i:
— Tove, Elias ou vy ogueraa jepe rã jaexa
aguã — he'i.
50 Ha'e gui ma Jesus teĩgue ju ojapukai atã
reve omondouka onhe'ẽ.
51 Ha'e ramove henda iky'a e'ỹ va'e ropy
ajukue okẽ regua oĩ va'e oxoro mbyte rupi.
Yvate gui oxoro yvy peve. Yvy oryryi, ha'e
itaova ovopa guive.
52 Ha'e gui yvyra rupa ikuai va'e oipe'aa
ramo heta onhemboete ju iky'a e'ỹ va'e oke
va'ekue,
53 ha'e vy onhono porãague gui oẽmba. Je-
sus onhemboete ju rire ha'e kuery voi tetã
iky'a e'ỹ va'e py ovaẽ vy heta pe ojexa uka.
54 Ha'e gui ma xondaro ruvixa ha'e oirũ
kuery Jesus rarõa ikuai va'e ma yvy oryryi
ha'e opa mba'e oiko rã oexa vy okyjepa
okuapy. Ha'e vy aipoe'i:
— Anhetẽ ae ra'e peva'e ava Nhan-
deruete Ra'y — he'i.
55 Ha'e py heta avi ikuai kunhague mom-
byry'i gui oma'ẽ okuapy va'e. Ha'e va'e
kuery ma Galiléia guive Jesus rakykue ou vy
oipytyvõ va'ekue.
56 Ha'e kuery regua ma Maria Madalena,
Tiago ha'e José xy Maria, ha'e gui Zebedeu
ra'yxy.

Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; João 19.38-42

57 Ka'aru'i jave ou peteĩ ava Arimatéia
pygua oguerekopa va'e, José hery va'e. Je-
sus remimbo'e oiko.
58 Ha'e va'e ma Pilatos-a py oo vy ojerure
Jesus retekue re. Ha'e ramo Pilatos ogueraa
uka.
59 Ha'e ramo José ma hetekue ogueraa vy
onhovã peteĩ ajukue puku xiĩ porã va'e
iky'a e'ỹ va'e py.
60 Ha'e vy onhono porã nguparã itaova re
ojo'o uka va'ekue py. Ha'e gui peteĩ ita
tuvixa va'e ombojere itakua rokẽ omboty
aguã. Ha'e vy oo ju.
61 Ha'e ramia ja onhono porãague rexei
oguapy okuapy Maria Madalena ha'e Maria
mboae.

Onhono porãague huvixa oarõ ukaague

62 Ko'ẽgue mba'emo oguereko katupaa
ára rire ma sacerdote yvatekueve va'e ha'e
fariseu kuery nhomboaty. Ha'e gui Pilatos-
a py jogueraa vy
63 aipoe'i okuapy ixupe:
— Oreruvixa, orema'endu'a ha'e va'e
ijapu va'e oikove teri reve aipoe'iague
re: “Mboapy ára rire anhemboete ju 'rã”,
he'iague re.
64 Ha'e nunga rupi mboapy ára peve rearõ
uka 'rãgue onhono porãague, hemimbo'e
kuery ou vy hetekue re imonda e'ỹ aguã,
ha'e gui heta va'e kuery pe omanoague gui
onhemboete jevyague rami omombe'u e'ỹ
aguã. Mba'eta ha'e rami ri ijapu rire jypy
guare gui nda'eveive 'rã — he'i okuapy.
65 Pilatos ombovai:
— Apy ma xondaro kuery ikuai. Peraa,
pearõ uka onhono porãague peikuaa rami
— he'i.
66 Ha'e ramo ha'e kuery oje'oi vy oarõ uka
onhono porãague. Omboja ita imbotyarã

* 27:46 Salmo 22.1

oĩ va'e, ha'e oeja imbokuapy xondaro kuery
ha'e py.

28

Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; João 20.1-10

1 Sábado oaxa rire semana ijypya ára ko'ẽ
rai'i jave ma Maria Madalena ha'e amboae
Maria jogueraa itakua re oma'ẽ aguã.
2 Ha'e gui yvy oryryi atã xapy'a, mba'eta
peteĩ anjo Senhor-a guigua yva gui oguejy
rã. Oguejy vy ombojere ita, ha'e vy oguapy
hi'áry.
3 Ha'e va'e ma overa va'e rami ojekuaa, yro'y
rami onhemondea xiĩmba va'e.
4 Ha'e rã itakua rarõa kuery okyje vy
oryryipa okuapy, omanogue rami ikuai.
5 Ha'e gui kunhague pe anjo aipoe'i:
— Pekyje eme, mba'eta aikuaa peẽ kuery
kuruxu re omoĩ mbyre Jesus pekaa.
6 Ha'e va'e ma apy noĩvei, onhemboete ju
ma aipoe'iague rami vy. Peju pexa onhono
porãague.
7 Ha'e gui tapeo pojava, pemombe'u
hemimbo'e kuery pe omanoague gui
onhemboete jevy maa, ha'e vy penerenon-
derã oo 'rãa Galiléia katy. Ha'e py ma
pexa ju 'rã. Ha'e va'e anho areko pendevy
amombe'u va'erã — he'i.
8 Ha'e ramo itakua gui ha'e kuery ojepe'a
vy oo pojava. Okyje ha'e ovy'a reve onha
jogueravy hemimbo'e kuery pe omombe'u
aguã.
9 Ha'e gui ma Jesus ae ovaexĩ ouvy. Ha'e
vy aipoe'i:
— Tapeiko porã — he'i.
Ha'e rã ha'e kuery onhemboja vy oikuavã
ipy rupi, omboete.
10 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pekyjeve eme. Tapeo pemombe'u xe-
irmão kuery pe Galiléia katy oje'oi aguã.
Ha'e py ma ha'e kuery xererexa 'rã.

*Xondaro kuery ijapu aguã judeu kuery opa-
gaague*

11 Ha'e gui kunhague oo ma ramo onhono
porãague rarõa kuery regua tetã re oo vy
sacerdote yvatekueve va'e pe omombe'u
oiko va'ekue ha'e javi.
12 Ha'e ramo nhomongeta va'ety kuery
reve ha'e kuery nhomboaty vy heta ome'ẽ
peráta xondaro kuery pe.
13 Ha'e vy aipoe'i:
— Aipopeje 'rã: "Pyávy roke jave
hemimbo'e kuery ou vy imonda hetekue
re", peje 'rã.
14 Ha'e gui xapy'a rei huvixave ha'e nun-
gakue oendu ramo oreayvu 'rã hexeve,
pendere mba'eve oiko e'ỹ aguã — he'i
okuapy.*
15 Ha'e ramo xondaro kuery peráta ogueraa
vy aipoe'i ukaague rami ijapu. Ha'e rami
rire ha'e nungakue aỹ peve omombe'ua
judeu kuery ikuaia rupi.

*Galiléia yvy re guemimbo'e kuery pe Jesus
ojexa ukaague*

16 Ha'e rã hemimbo'e kuery onze-ve ma
Galiléia katy oje'oi, yvyty Jesus oikuaa uka
va'ekue py.*
17 Ha'e py ma oexa vy omboete. Ha'e rã
amongue ma ndoguerovia porãi.

Marcos 16.15-18; Lucas 24.44-49

18 Ha'e kuery re Jesus onhemboja vy
aipoe'i:
— Opa mba'e py xembopo'akaa yva ha'e
yvy re ikuai va'e ha'e javi re.
19 Ha'e nunga rupi tapeo, penhomoingo
xeremimbo'erã ha'e javi regua gui.* Ha'e
vy pemongarai 'rã Tuu, Ta'y ha'e Nhe'ẽ
Ky'a E'ỹ rery rupi.
20 Pembo'e 'rã pẽvy ajapo uka va'ekue ha'e
javi rupi ikuai aguã. Ha'e rã xee ma ko'ẽ
nhavõ aiko 'rã peẽ kuery reve, opaa ára
peve.

* 28:14 Lucas 16.31 * 28:16 Mateus 28.7,10; Marcos 14.27,28 * 28:19 João 20.21; Atos 1.6-8

Marcos ayvu porã ombopara va'ekue
Marcos ayvu porã ombopara va'ekue

Jesus rekokue Marcos omombe'u vy ijayvu Mateus ha'e Lucas omombe'ua rupi avi. Jypy guive Marcos omombe'u Jesus nhandereraa jepe aguã ipo'aka va'ea, mba'eta ipo'aka nhe'ẽ vai gui oipe'a aguã (1.21-27), nhomonguera aguã (1.32-34), jajejavyague ombogue aguã (2.1-12), yvytu atã omombytu'u aguã (4.35-41) ha'e omano va'ekue omboete jevy aguã (5.22-42).

Jesus ipo'akapa va'eri ndou raka'e joguereko poyi aguã, ha'e rã nhanderekovia guekove ome'ẽ aguã, ha'e ae aipoe'iague rami vy: "Ava ra'y ojeapo va'ekue eteve voi jojokuai aguã e'ỹ ou, ha'e rã tembiguai rami oiko aguã, ha'e guekove ome'ẽ aguã heta rekovia, ogueraa jepe aguã" (10.45). Ojeupe ae "Ava ra'y ojeapo va'ekue" he'i, mba'eta Nguuetea gui ko yvy re ou vy ava ojeapo vy onhemo'yvyĩ'i ete raka'e, kuruxu re omano guive. Ha'e rami teĩ omanoague gui onhemboete ju, ha'e guemimbo'e kuery pe ojexa uka guive. Ha'e kuery pe aipoe'i: "Tapeo opa rupi, yvy jave re ikuai va'e ha'e javive pe pemombe'u ayvu porã" (16.15). Ha'e nunga rupi nhandevy pe voi omombe'ua ayvu porã Jesus nhandereraa jepea regua.

1 Nhanderuete Ra'y Jesus Cristo reko
regua ayvu porã ijypya.
Mateus 3.1-6; Lucas 3.1-6
2 Profeta Isaías ombopara vy aipoe'iague
rami oiko: "Ne'exa, nerenonderã ambou 'rã
xerembiguai. Ha'e va'e oguereko katu 'rã
nderaperã.*
3 Ha'e rami vy tekoa e'ỹa py ijayvu atã 'rã:
'Pereko katu Senhor raperã, pembo'yvi ou
aguã', he'i 'rã."*
4 Ha'ekue rami ae João Batista ojekuaa
raka'e tekoa e'ỹa py. Omombe'u oikovy
pavẽ ojeko rerova vy onhemongarai uka
aguã, ojejavyague omboguepaa aguã.*
5 Ha'e va'e oikoa py jogueru Judéia katy'i
ikuai va'e ha'e Jerusalém pygua kuery
ha'e javi. Ojejavyague omombe'upa ramo
omongarai Jordão yakã py.
6 João ao ma camelo rague guigua, ha'e rã
iku'a xã ma ipirekue guigua. Tuku ha'e ei
ka'aguy regua ho'u oikovy.
Mateus 3.11; Lucas 3.15,16; João 1.19-28
7 João ayvu omombe'u vy aipoe'i:

— Xerakykue ou 'rã peteĩ xegui yvat-
eve va'e. Ha'e va'e gui xe'yvyĩve va'e vy
nda'evei ajero'a vy ipy regua xã ajora aguã
voi.
8 Xee ma romongarai yy py. Ha'e rã ha'e ma
Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ reve 'rã penemongarai.*
Mateus 3.13-17; Lucas 3.21,22; João 1.32-34
9 Ha'e va'e jave Galiléia regua Nazaré tetã
gui Jesus ou. Ha'e vy João pe onhemongarai
uka Jordão yakã py.
10 Yy gui oẽ vyve oexa yva ojepe'a, ha'e
apykaxu'i rami hexe Nhe'ẽ oguejy ouvy rã.
11 Ha'e ramo onhendu peteĩ ayvu yva gui:

— Ndee ma Xera'y roayvu ete ha'e
roguerovy'a va'e — he'i va'e.
Mateus 4.1-11; Lucas 4.1-13
12 Ha'e rire'ive tekoa e'ỹa katy Nhe'ẽ
ogueraa.
13 Ha'e py ma quarenta ára oĩ Satanás oeko
a'ã rã. Mymba inharõ va'e mbyte py oĩ teĩ
anjo kuery opena.*
Mateus 4.12-17; Lucas 4.14,15
14 Nhuã py João ombotya ma rire Jesus
ojevy ju Galiléia katy, Nhanderuete guigua
ayvu porã omombe'u vy.
15 Ha'e vy aipoe'i:

— Ára ojeupity ma, namombyryvei ma
Nhanderuete po'akaa ojekuaa aguã. Pejeko
rerova, ha'e perovia ayvu porã.
Mateus 4.18-22; Lucas 5.1-11
16 Galiléia yupa yvýry rupi oiko vy oexa
mokoĩ joegua Simão ha'e André. Ha'e kuery
ma pira mbo'aa rupi ikuai vy yy py pira
mbo'aa omombo okuapy.
17 Ha'e va'e kuery pe Jesus aipoe'i:

— Peju ke xerakykue. Xee ma avakue
jouarã ju 'rã romoingo — he'i.
18 Ha'e ramove ha'e kuery oejapa vyvoi pira
mbo'aa, ha'e oje'oi hupive.

* 1:2 Malaquias 3.1 * 1:3 João Batista ma Jesus raperã oguereko katua rupi ijayvu raka'e, mba'eta heta va'e kuery pe omombe'u oikovy opa marã rei ikuaia gui ojepe'a vy Jesus re ojerovia aguã (Isaías 40.3). * 1:4 João 1.6-8,19-23 * 1:8 Atos 19.4 * 1:13 Hebreus 2.18, 4.15

[19] Oove'ia py oexa Zebedeu ra'y Tiago ha'e
tyvy João, kanoã py pira mbo'aa omoatyrõ
okuapy rã.
[20] Ha'e vyve oenoĩ. Ha'e rã ha'e kuery ma
nguu Zebedeu ha'e hembiguai kuery kanoã
py oeja vy oo Jesus rakykue.

Lucas 4.31-37

[21] Ha'e rire ovaẽ Cafarnaum tetã py.
Sábado ára py onhembo'eaty oĩ va'e py oo
nhombo'e vy.
[22] Nhombo'e rã pavẽ oendu vy onhemondyi
okuapy, mba'eta opo'akaa rupi ijayvu,
kuaxia re nhombo'e va'ety kuery rami e'ỹ.
[23] Are'ỹ'i re onhembo'eaty py ou peteĩ ava
nhe'ẽ vai onhemondea va'e. Ha'e va'e ma
ojapukai atã:
[24] — Jesus Nazaré pygua va'e, mba'e tu
ndee rereko orereve? Oremokanhy aguã
teve reju? Xee ma aikuaa ndee Nhan-
deruete guigua iky'a e'ỹ va'e reikoa — he'i.
[25] Ha'e ramo ixupe Jesus ijayvu atã vy
aipoe'i:
— Ekyrirĩ, ha'e ejepe'a upe va'e ava gui —
he'i.
[26] Ha'e ramo nhe'ẽ vai omboryryipa ha'e
ojapukai atã reve ojepe'a ixugui.
[27] Ikuai va'e kuery ha'e javi on-
hemondyipa vy oporandu joupe-upe:
— Mba'erã 'rã nda'u guĩ ramigua oiko?
Mba'emo pyau re nhombo'earã teve?
Mba'eta opo'akaa rupi ijayvu rã nhe'ẽ vai
voi onhe'ẽ rendu — he'i okuapy.
[28] Ha'e rire Galiléia yvy katy ha'e javi rupi
onhendu Jesus mba'emo porã ojapoague.

Mateus 8.14,15; Lucas 4.38,39

[29] Onhembo'eaty gui Jesus oẽ vy Tiago
ha'e João reve jogueraa Simão ha'e André
ro py.
[30] Oo py ma Simão raixo ipire raku
oupy. Ha'e ramo Jesus pe omombe'ua
imba'eaxya.
[31] Ha'e ramo onhemboja vy ipo re ojopy
ramove ipire raku oaxa. Ha'e ramo opu'ã
vy mba'emo ojapo ha'e kuery pe.

Mateus 8.16,17; Lucas 4.40,41

[32] Ka'aru kuaray oike ta ma jave Jesus-a py
oguerua imba'eaxy va'e ha'e anha gui oiko
axy va'e ha'e javi.
[33] Tetã pygua kuery ha'e javi onhemboaty
avi okẽ py.
[34] Ha'e ramo heta omonguera opa marãgua
mba'eaxy gui oiko axy va'e, heta avi anha
oipe'a omboayvu e'ỹ re, mba'eta ha'e kuery
oikuaa mava'e paa.

Lucas 4.42-44

[35] Ko'ẽ rai ramove Jesus opu'ã vy oo peteĩ
henda tekoa e'ỹa oĩ va'e katy. Ha'e py ma
onhembo'e oiny Nhanderuete pe.
[36] Ha'e ramo Simão ma ou oeka vy, hupive
ikuai va'e reve.
[37] Ojou vy aipoe'i:
— Pavẽ rei ndereka.
[38] Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Amboae henda katy jaa kii rai'i tekoa
ikuai va'e ha'e javi rupi, ha'e py voi ayvu
amombe'u aguã, mba'eta ha'e rami aguã ae
aju — he'i.
[39] Ha'e rami vy Galiléia yvy ha'e javi rupi
oiko. Ha'e pygua onhembo'eaty ikuai va'e
rupi omombe'u ayvu, oipe'a guive anha
kuery.

Mateus 8.1-4; Lucas 5.12-16

[40] Hexe onhemboja ouvy peteĩ lepra
revegua. Ha'e vy guenapy'ã re oĩ reve
ojerure:
— Lepra gui xeky'a'oxe vy xeky'a'o
'rãgue — he'i.
[41] Jesus omboaxy vy okuave'ẽ, ha'e hexe
opoko vy aipoe'i:
— Xee ma roiky'a'oxe ae, ekuera ke —
he'i.
[42] Ha'e ramove lepra okanhymba ramo
okuera.
[43] Ha'e gui ixupe ijayvuve imondovy
[44] vy aipoe'i:
— Emombe'u eme avave rei pe. Va'eri
tereo sacerdote pe ejexa uka, ha'e
rekueraague re eme'ẽ mymba Moisés
omboparaague rami, heta va'e kuery
oikuaa aguã — he'i.
[45] Ha'e rami teĩ ava va'e oo vy opa rupi
omombe'u. Ha'e rami rire tetã ikuai va'e
rupi nda'evevei Jesus ovaẽ aguã. Tekoa e'ỹa
rupi rive oiko mombyry. Ha'e ramo opa
rupi gui jogueru oĩa py.

2

Mateus 9.1-8; Lucas 5.17-26

[1] Kueve ma rire Jesus ovaẽ ju Cafarnaum
py. Ha'e ramove opa rupi omombe'upaa oo
py oĩa.
[2] Heta ete ou ramo okẽ rexei'i oĩ aguã
voi nda'evei. Ha'e rã ha'e kuery pe ayvu
omombe'u.
[3] Oĩa py peteĩ oguata e'ỹ va'e oguerua.
Irundy avakue ogueru teĩ

4 heta va'e kuery gui nda'evei hexe onhem-
boja aguã. Ha'e ramo oĩa ary oo ao'ia oipe'a
vy oipe'aague rupi omboguejy imba'eaxy
va'e hupa reve.
5 Ha'e kuery ojeroviaa Jesus oexa vy
aipoe'i oguata e'ỹ va'e pe:
— Xera'y, rejejavyague omboguepaa ma
— he'i.
6 Ha'e gui kuaxia re nhombo'e va'ety
kuery ha'e py oguapy okuapy va'e opy'a py
aipoe'i:
7 — Mba'e re tu po rami ijayvu? Po
ramigua ma ayvu vai. Mava'e tu ombogue
kuaa joeko vaiague, peteĩ'i e'ỹ vy? Ha'e va'e
ma Nhanderuete — he'i okuapy.
8 Ha'e kuery opẽxaa Jesus oikuaa vy
aipoe'i:
— Mba'e re tu po rami ri pendeayvu
pendepy'a py?
9 Mba'exa nda'u ndaxyive xeayvu aguã
oguata e'ỹ va'e pe: "Rejejavyague
omboguepaa ma" tyrã pa "Epu'ã, eupi
nderupa, ha'e tereo", ha'e aguã?
10 Ha'e rami avi peikuaa aguã Ava ra'y ojeapo
va'ekue ko yvy re joeko vaiague ombogue
aguã voi ipo'aka va'ea —
Oguata e'ỹ va'e pe ju aipoe'i:
11 — Xee aipoa'e ndevy: Epu'ã, eupi
nderupa, ha'e tereo ndero katy — he'i.*
12 Ha'e ramove opu'ã vy oupi ngupa ituiaty,
ha'e oẽ ovy pavẽ oexaa gui.
Ha'e kuery onhemondyipa vy ombo-
jerovia Nhanderuete. Ha'e vy aipoe'i
okuapy:
— Guĩ ramigua jaexa va'e'ỹ teri aỹ peve.
Mateus 9.9; Lucas 5.27,28
13 Teĩgue ju Jesus oo yupa katy. Heta va'e
kuery ha'e javi ou ovaexĩ aguã. Ha'e ramo
ombo'e.
14 Oovea py oexa Alfeu ra'y Levi imposto
opagaaty py oguapy oiny rã. Ha'e vy
aipoe'i:
— Eju xerupive — he'i. Ha'e ramove
opu'ã vy oo hupive.
Mateus 9.10-13; Lucas 5.29-32
15 Ha'e gui Levi ro py Jesus oĩ mesa py.
Hexeve ha'e hemimbo'e kuery reve heta
ikuai imposto re nhombopaga va'ety ha'e
heko vai va'ekue, mba'eta ha'e kuery ma
Jesus rupive ikuai va'ety meme.
16 Ha'e rã fariseu kuery regua kuaxia re
nhombo'e va'ety ikuai va'e ma oexa okuapy
Jesus okaru rã heko vai va'ekue ha'e im-
posto re nhombopaga va'ety kuery reve.
Ha'e rami vy oporandu hemimbo'e kuery
pe:
— Mba'e re tu Jesus okaru [ha'e oy'u]
ri imposto re nhombopaga va'ety ha'e oje-
javypa va'e kuery reve?
17 Ha'e nunga Jesus oendu vy ombovai
ha'e kuery pe:
— Hexaĩ va'e kuery ma ndoipotai 'rã
poropoanoa, imba'eaxy va'e anho 'rã
oipota. Ha'e rami vy xee ma heko porã
va'e aenoĩ aguã e'ỹ aju, ha'e rã heko vai
va'e anho.
Mateus 9.14-17; Lucas 5.33-39
18 João remimbo'e ha'e fariseu kuery
okaru e'ỹ re jepi 'rã ikuai. Ha'e ramo
amongue ou vy oporandu Jesus pe:
— Mba'e nunga rupi tu João remimbo'e
ha'e fariseu remimbo'e kuery okaru e'ỹ re
jepi ikuai, ha'e rã neremimbo'e kuery ma
ha'e rami nda'ikuai?
19 Jesus ombovai:
— Omendaa py ha'eve nda'u oenoĩ mbyre
kuery okaru e'ỹ re ikuai aguã, ha'e kuery
reve omenda va'e oĩ teria ja? Any, omenda
va'e oĩ teria ja ha'e kuery nda'ikuai 'rãe
okaru e'ỹ re.
20 Ha'e rami avi ovaẽ 'rã ha'e kuerya gui
omenda va'e oipe'aa aguã ára. Ha'e va'e
jave mae 'rã ha'e kuery okaru e'ỹ re ikuai.
21 — Avave rei ao ymague re nombojai 'rã
ajukue pyau ra'ykue, mba'eta ombojaague
omboi 'rã ao ymague gui. Ha'e ramo oxoroa
tuvixave 'rã.
22 Ha'e avave rei hyru ymague py nomboyrui
'rã vinho pyau. Ha'e rami e'ỹ rã ombovaipa
'rã hyru. Vinho ha'e hyru ivaipa 'rã. Ha'e
rami 'rãgue py vinho pyau rã hyru pyau py
'rã omoĩ.
Mateus 12.1-8; Lucas 6.1-5
23 Peteĩ sábado ára py Jesus guemimbo'e
kuery reve oaxa ovy trigoty rupi.
Hemimbo'e kuery ma ooa rupi oipo'o
heravy hi'a.
24 Ha'e ramo fariseu kuery ha'e nunga oexa
vy aipoe'i ixupe:
— Ma'ẽ, mba'e re tu neremimbo'e kuery
ojapo sábado py nda'evei va'eri?
25 Ombovai:
— Ndaperoayvui teve Davi ojexavai ha'e
okaruxe vy oirũ kuery reve ojapo va'ekue?

* 2:11 João 10.37,38

26 Mba'eta Nhanderuete ro py oike raka'e
sacerdote yvateve va'e Abiatar oĩ jave py,
ha'e vy ho'u mbojape Senhor renonde
omoĩ mbyre, ha'e kuery ho'u aguã nda'evei
va'eri, sacerdote pe anho ha'eve. Ngupive
ikuai va'e pe voi ome'ẽ avi — he'i.
27 Ha'e vy aipoe'ive ju:
— Sábado ára ma avakue pe oejaa raka'e,
ha'e rã sábado pe avakue oejaa nda'ei.
28 Ha'e nunga rupi Ava ra'y ojeapo va'ekue
ma sábado ára re voi ipo'aka va'e.

3

Mateus 12.9-14; Lucas 6.6-11

1 Teĩgue ju Jesus ovaẽ onhembo'eaty py.
Ha'e py oĩ peteĩ ava ipo rovai piru va'e.
2 Ha'e py ikuai va'e ma Jesus re oexa pota
okuapy, sábado py rã pa nhomonguera
ra'ea oexa aguã, ijayvu reixe vy.
3 Ha'e rã Jesus ma ava ipo piru va'e pe
aipoe'i:
— Eju mbyte katy.
4 Ha'e gui ha'e kuery pe ranhe oporandu:
— Ha'eve ri nda'u sábado ára py jajapo
porã tyrã pa jajapo vai? Ha'eve ri nda'u
joekove jaraa jepe, tyrã pa tove tomano? —
he'i. Ha'e rami teĩ okyrirĩmba okuapy.
5 Ha'e ramo ipoxy ha'e iporiau rei reve
oma'ẽ ijyvýry ikuai va'e re, ha'e kuery in-
hakã ratã ramo. Ha'e vy aipoe'i ava pe:
— Embo'yvi ndepo.
Ha'e ramo opo ombo'yvi vyve okuera.
6 Ha'e rã fariseu kuery ma ojepe'a vy ho-
vai jogueroayvu Herodes-a katygua kuery
reve. Marã rami pa ojuka uka aguã re ijayvu
okuapy.

*Ye'*ẽ rembe re heta omongueraague

7 Ha'e gui Jesus guemimbo'e kuery reve
oje'oi yupa katy. Heta ete ou Galiléia gui,
Judéia,
8 Jerusalém, Iduméia, Jordão yakã rovaigua,
Tiro ha'e Sidom gui avi heta ete ou. Jesus
mba'emo ojapoague omombe'ua rã oendu
vy jogueru oĩa py.
9 Ha'e ramo guemimbo'e kuery pe Jesus
aipoe'i peteĩ kanoã ogueru aguã ha'e oĩ
aguã, heta va'e kuery omboty rei e'ỹ aguã.
10 Mba'eta heta omonguera ramo imba'eaxy
va'e kuery nhomoanha-anha jogueruvy
hexe opokoxe vy.*
11 Nhe'ẽ vai revegua voi oexa vy henonde
guenapy'ã re oĩ vy ojapukai reve aipoe'i:
— Ndee ma Nhanderuete Ra'y.
12 Ha'e ramo ha'e kuery pe Jesus ijayvu atã
oikuaa uka e'ỹ aguã re.

Mateus 10.1-4; Lucas 6.12-16

13 Ha'e rire yvyty oĩ va'e áry oẽ vy oenoĩ
ha'e ae oipota va'e kuery. Ha'e ramo oĩa py
ha'e kuery ou.
14 Ha'e ramo doze oiporavo hexeve ikuai
va'erã, ha'e gui ayvu omombe'u aguã katy
omondouka aguã,
15 ha'e ipo'akaa rupi anha kuery oipe'a aguã
guive.
16 Doze oiporavo va'ekue ma pova'e: Simão
hery mboaerã Pedro omoĩ va'ekue,
17 ha'e gui Zebedeu ra'y kuery Tiago ha'e
tyvy João. Ha'e va'e kuery reryrã omoĩ
Boanerges, "Yapu va'e ra'y kuery" he'ia.
18 Ha'e gui André, Filipe, Bartolomeu, Ma-
teus, Tomé, Alfeu ra'y Tiago, Tadeu, Simão
Zelote,
19 ha'e ijopy uka nhemiarã Judas Iscariotes
avi.

Mateus 12.22-32; Lucas 11.14-23

20 Ha'e ramo ngoo katy ju oo. Ha'e ramive
ma heta ete ju onhemboaty ramo neĩ okaru
aguã ma voi nda'evei.
21 Jesus retarã kuery ha'e nunga oendu vy
ou ogueraa aguã, mba'eta omombe'ua rã
oendu na'inhakã porãveia rami.
22 Ha'e py ikuai avi kuaxia re nhombo'e
va'ety kuery Jerusalém gui ou va'ekue. Ha'e
va'e kuery aipoe'i:
— Hexe tu anha ruvixa Belzebu rima
onhemonde. Anha po'akaa rupi ae rima
oipe'a oikovy anha kuery — he'i.*
23 Ha'e ramo Jesus oenoĩmba vy ha'e
kuery pe ijayvu mba'emo re ombojoja reve.
Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'exa 'rã tu anha ha'e ae on-
hemoxẽ?
24 Mba'eta joa pygua meme joe opu'ã vy
nhomomba 'rã.
25 Peteĩ oo pygua meme joe opu'ã vy nho-
momba avi 'rã.
26 Ha'e rami ae avi anha kuery jomeme opu'ã
vy joo rami e'ỹ ikuai va'e rire nda'ikuaivei
'rãgue, okanhymba 'rã guive.
27 — Avave rei ma ndoikei 'rã ava ojerovi-
ave va'e ro py imba'e rei-rei re imonda

* 3:10 Mateus 4.23-25; Lucas 6.17-19
* 3:22 Lucas 12.10

aguã, oipokua ranhe e'ỹ re. Oipokua rire vy
'rãe oipe'apa.
28 — Anhetẽ aipoa'e pendevy: Avakue
ojejavyague ha'e ijayvu vaiague omboguea
aguã ma ha'eve meme.
29 Ha'e rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ re ijayvu vaia ague
ma nombogueai 'rã, ha'e nunga jejavya ma
omboguea va'erã e'ỹ — he'i.
30 Po rami ijayvu mba'eta "Hexe anha on-
hemonde" he'i okuapy ramo.

Mateus 12.46-50; Lucas 8.19-21

31 Ha'e rami jave ovaẽ ixy, tyvy ha'e
heindy kuery. Oka py ikuaia py oenoĩ uka.
32 Ha'e ramo heta ijyvýry oguapy okuapy
va'e aipoe'i ixupe:
— Pee oka py ma ndexy, nderyvy ha'e
nereindy kuery ikuai. Ndereka vy je ou —
he'i.
33 Ha'e ramo ombovai:
— Marã ramigua tu ha'i ha'e xeryvy
kuery?
34 Ha'e oyvýry oguapy va'e kuery re oma'ẽ
vy aipoe'i:
— Peva'e ae ma ha'i ha'e xeryvy kuery.
35 Mba'eta Nhanderuete oipotaa rami ojapo
va'e ma ha'i, xeryvy ha'e xereindy kuery
ikuai.*

4

Mateus 13.1-9; Lucas 8.4-8

1 Teĩgue ju Jesus nhombo'e oiny yupa
yvýry. Ha'e py heta ikuai ramo peteĩ kanoã
py oĩ. Yy rembe re heta va'e kuery ikuaia
gui mombyry'i oguapy oiny. Ha'e rã heta
va'e kuery ye'ẽ rembe re ikuai, ita ku'i reia
py.
2 Ha'e gui opa mba'e re ombo'e mba'emo
re ombojoja vy. Ha'e vy aipoe'i:
3 — Pejapyxaka ke. Peteĩ ava oo mba'emo
ra'yĩ moaĩ vy.
4 Ha'e va'e omoaĩ rã amongue ha'yĩgue ho'a
tape yvýry. Ha'e nunga ma guyra'i ou vy
ho'upa.
5 Amboae ma itaty yvy mbovy'i reia rupi
ho'a. Ha'e nungakue ma yvy re ndoike
pukui rire henhoĩ voi'i.
6 Ha'e rami teĩ kuaray oẽ vy omombiru,
ndapoi rã.
7 Amboae ma juu mbyte rupi ho'a rire juu
yvate vy ojukapa. Ha'e ramo ndai'ai.
8 Ha'e rã amboae ma yvy porãa rupi ho'a.
Ha'e nungakue ma henhoĩ porã, yvate ha'e
hi'a porã guive. Trinta, sessenta, cem ha'yĩ
peve oiko peteĩ-teĩ gui — he'i.
9 Ha'e vy aipoe'ive ju:
— Ijapyxa oendu aguã oĩ va'e toendu.

Mateus 13.10-23; Lucas 8.9-15

10 Jesus-a gui ojepe'apaa ma ramo hupive
ikuai va'e hemimbo'e kuery doze va'e reve
ou vy oporandu okuapy mba'emo re ombo-
joja vy ayvu omombe'u va'ekue re.
11 Ha'e ramo ombovai:
— Pendevy pe Nhanderuete oikuaa uka
ipo'akaa py mba'emo oiko va'e ndoikuaa
ukai va'ekue. Ha'e rã amboae kuery
ma mba'emo re ambojojaa rupi anho 'rã
ambo'e,
12 ha'e kuery oma'ẽ teĩ ndoexa kuaai aguã,
ha'e oendu teĩ noendu kuaai aguã, ojeko
rerova e'ỹ aguã ndoperdoaai aguã — he'i.*
13 Ha'e gui ma ha'e kuery pe oporandu:
— Napendu kuaai teve mba'e
nunga re ambojoja vy pa pova'e ayvu
amombe'uague? Mba'exa tu ha'vy pendu
kuaa ta ayvu amombe'u va'e ha'e javi?
14 Ha'e gui mba'emo moaĩa ma omoaĩ ayvu.
15 Po rami ikuai tape yvýry omoaĩ mbyre
rami: Ayvu oendu vy ojapyxaka teĩ Satanás
ou vy ayvu oipe'a 'rã ha'e kuery re oĩ
va'ekue.
16 Ha'e gui po rami ma itaty reia rupi omoaĩ
mbyre rami ikuai: Ayvu oendu vy ojopy
vyvoi 'rã ovy'a reve.
17 Ha'e rami teĩ ndapo pukui va'e rami avi
ikuai. Are'ỹ'i re ovaẽ 'rã imoingo axyarã,
ha'e ayvu porã káuxa ijavyky reiarã. Ha'e
nunga oiko rã ayvu porã rupi ikuaiague gui
ojepe'apa 'rã.
18 Ha'e gui juu mbyte rupi omoaĩ mbyre rami
ikuai va'e ma ayvu oendu avi,
19 teĩ ko yvy re mba'emo ikuai va'e re ope-
nave vy, peráta, opa marãgua ojou porãve
vy noendu potavei 'rã ayvu. Ha'e rami vy
ndai'ai.
20 Ha'e rã yvy porãa rupi omoaĩ mbyre rami
ikuai va'e ma ayvu oendu vy ojopy 'rã, hi'a
porã 'rã guive trinta, sessenta, cem peteĩ-
teĩ gui.

Lucas 8.16-18

21 Ha'e gui aipoe'i avi:
— Tataendy nda'u nhamoendy vy jajao'i
'rã ri ajaka py, ha'e e'ỹ vy tupa guýry 'rã ri
nhamoĩ? Any, imoiny oĩaty py ae 'rã jaupi
imoiny.

* 3:35 Hebreus 2.11,12 * 4:12 Isaías 6.9-10

22 Mba'eta ndoexa ukai pyre ojekuaapa 'rã,
ha'e onhomi mbyre oikuaa ukapaa 'rã.
23 Ijapyxa oendu aguã oĩ va'e toendu — he'i.
24 Ha'e kuery pe aipoe'ive ju:
— Peikuaa pota porã ayvu pendu va'e
re. Mba'eta joupe pejapoague rami ae 'rã
ojapoa pendevy, ojapoave 'rã guive.
25 Mba'eta mba'emo oguereko va'e pe
ome'ẽave 'rã. Ha'e rã oguereko e'ỹ va'e
gui ma oipe'apaa 'rã oguereko rei'i merami
va'ekue.*

Mba'emo ra'yĩ re ombojojaague

26 Aipoe'i avi:
— Nhanderuete po'akaa py oiko 'rã yvy
re ava mba'emo ra'yĩgue onhotỹ va'e rami.
27 Mba'eta oke 'rã pyávy, ha'e rã ára py ovy
'rã. Ha'e ramia ja ha'yĩgue henhoĩ ha'e
yvate 'rã marã rami paa oikuaa e'ỹ re.
28 Yvy ae ojapo 'rã hi'a aguã rami. Jypy'i ma
henhoĩ, ha'e gui ipoty, ha'e gui ma ha'yĩ
omonyẽ 'rã hi'a.
29 Hi'a ijajupa ma ramo ojayaa 'rã kyxe py,
mba'eta ovaẽ ma omono'õ aguã.

Mateus 13.31,32, Lucas 13.18,19

30 Aipoe'ive ju:
— Marã ramigua nda'u Nhanderuete
po'akaa py oiko va'e reve joo ramigua?
Mba'e nunga re nda'u ha'eve ambojoja
aguã?
31 Mostarda ra'yĩ re ha'eve, mba'eta
ha'yĩgue ikuai va'e gui ruxãve'i va'e 'rã
nhanhotỹ.
32 Ha'e gui nhanhotỹ ma rire yvate 'rã,
mba'emo nhanhotỹ va'e ha'e javi gui tu-
vixave 'rã guive. Hakã voi tuvixa ramo
guyra'i oveve va'e ou vy kuaray'ã py ojapo
'rã guaityrã.

Mateus 13.34,35

33 Heta ayvu ha'ekue ramigua omombe'u
ha'e kuery pe mba'emo re ombojoja vy,
ojapyxaka va'e kuery oendu kuaa peve.
34 Ha'e rami avi mba'emo re ombojoja
e'ỹ re nda'ijayvui ha'e kuery pe. Ha'e
rã guemimbo'e kuery pe ma omombe'u
porãve kuerei 'rã ha'e kuery ae'ia py.

Mateus 8.23-27; Lucas 8.22-25

35 Ha'e va'e ára ka'aru'i Jesus aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Jaaxa yupa rovaigua re — he'i.
36 Ha'e ramo heta va'e kuery omondoukapa
ma vy ogueraa Jesus kanoã py oĩague reve
ae. Ha'e rã amboae kuery ma kanoã mboae
py oo hakykue.
37 Ha'e gui ou yvytu atã ramo kanoã re yai
ojeapi-api. Ha'e ramo kanoã py yy tynyẽ ta
ma.
38 Ha'e rã Jesus ma kanoã revi katy oke
oupy akãngyta áry. Ha'e ramo omomyĩ vy
aipoe'i:
— Orembo'ea, ndee nerepenai va'e ty'y
nhamanomba taa re?
39 Ha'e ramo ovy vy ijayvu atã yvytu ha'e
yai pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Epytu'u, ekyrirĩ ke — he'i. Ha'e ramove
yvytu opytu'u, yai okyrirĩmba guive.
40 Ha'e gui ma aipoe'i:
— Mba'e re tu guĩ rami pekyjepa? Mba'e
re tu noĩ pejeroviaa? — he'i.
41 Ha'e ramo ha'e kuery onhemondyipa
vy joupe-upe ju aipoe'i:
— Marã ramigua tu peva'e ava, yvytu
ha'e ye'ẽ voi onhe'ẽ rendu aguã?

5

Mateus 8.28-33; Lucas 8.26-34

1 Ha'e rire yupa rovaigua re ovaẽ Gerasa
pygua kuery yvy re.
2 Oguejy ramove yvyra rupa oĩ va'e gui
ovaexĩ ouvy peteĩ ava nhe'ẽ vai onhemon-
dea va'e.
3 Ha'e va'e ma itakua rupi tema oiko. Neĩ
corrente py teĩ avave rei nomombytaai.
4 Mba'eta ojopya vy ipy rupi corrente py
ojokuaa teĩ omondo kuerei 'rã, ipy jokoa
ferro guigua voi omondopa. Avave rei
nda'ipo'akaai hexe.
5 Pytũ nhavõ ha'e ára pukukue re ojapukai
oikovy itakua rupi, yvyty áry guive. Onhe-
ungapa rei oikovy ita re.
6 Ha'e gui ma mombyry gui oexa Jesus.
Ha'e vy onha ouvy vy omboete.
7 Ojapukai reve aipoe'i:
— Nhanderuete Yvate ete va'e Ra'y Jesus,
mba'e tu ndee rereko xereve? Nhanderuete
rery rupi ajerure xemoingo axy e'ỹ aguã —
he'i,
8 mba'eta nhe'ẽ vai pe Jesus aipoe'i ae ma:
"Ejepe'a ke upe va'e ava gui."
9 Ha'e gui Jesus oporandu:
— Marã rami tu nderery?
Ombovai:
— Xerery ma Heta va'e, mba'eta heta
orekuai — he'i.

* 4:25 Mateus 13.10-15; Lucas 8.18; Tiago 1.22-25

10 Ha'e vy ojerure ha'e va'e yvy gui oipe'a e'ỹ
aguã.
11 Ha'e'i py heta ikuai poryko yvyty áry
okaruaty py.
12 Ha'e ramo nhe'ẽ vai kuery aipoe'i Jesus pe:
— Oremondouka 'rãgue poryko kuerya
katy ha'e kuery re ju roĩ aguã — he'i.
13 Ha'e ramo Jesus omondouka. Ha'e gui
nhe'ẽ vai kuery ojepe'a vy poryko re ju
onhemonde. Dois mil poryko rãnda'u ikuai.
Ha'e gui poryko kuery onhemondyipa vy
yvy'ã guy katy onha oje'oivy, ha'e yy py
ho'apa vy oy'upa.
14 Poryko re opena va'e kuery onhamba
jogueravy tetã katy, ha'e mba'ety rupi ikuai
va'e kuery pe guive omombe'u aguã.

Mateus 8.34; Lucas 8.35-39

Ha'e ramo ha'e pygua kuery oupa oexa
aguã oiko va'ekue.
15 Jesus oĩa py ha'e kuery ovaẽ vy oexa
ava anha kuery onhemondeague va'e on-
hemonde ha'e hi'arandua oĩ porã ju ramo.
Ha'e rami vy ndaekorãvei rei okuapy.
16 Ha'e nunga hexaare kuery omombe'upa
ava anha onhemondea va'e re oiko va'ekue,
ha'e poryko re guive.
17 Ha'e rami vy Jesus pe ojerure okuapy ha'e
kuery rekoa gui ojepe'a aguã.
18 Ha'e ramo kanoã py Jesus oĩ ramo ava
anha onhemondeague va'e ojerure hupive
oo aguã.
19 Ha'e rami teĩ Jesus ndogueraai. Ha'e vy
aipoe'i:
— Tereo ndero katy, ha'e neretarã kuery
pe emombe'u Senhor nemboaxya rupi
ojapo va'ekue ha'e javi — he'i.
20 Ha'e ramo oo vy Decápolis tetã rupi om-
boypy omombe'u aguã ixupe Jesus ojapo
va'ekue ha'e javi. Ha'e ramo onhemondyi
pavẽ.

Mateus 9.18,19; Lucas 8.40-42

21 Yy rovaigua re kanoã py Jesus oo ju
ramo heta ete oje'oi avi ye'ẽ rembe re oĩa
katy.
22 Ovaẽ avi peteĩ ava Jairo hery va'e, on-
hembo'eaty pygua ruvixa. Ha'e va'e ma
oexa Jesus vyve guenapy'ã re oĩ henonde.
23 Ha'e vy ojerure ete:
— Xerajy'i omano rai'i ma oupy. Eju ke
hexe epoko, okuera vy oikove nho aguã —
he'i.
24 Ha'e ramo Jesus oo hexeve.

Mateus 9.20-22; Lucas 8.43-48

Heta va'e kuery omboty rei oje'oivy
hupive.
25 Oiko avi peteĩ kunha doze ma'etỹ re ma
gueko re riae oiko va'e.
26 Poropoanoa kuery opa marã oguereko
va'ekue, ha'e kuery pe kunha va'e mba'emo
oguereko va'ekue ha'e javi ma ome'ẽ teĩ
ndokuerai. Ha'e rami 'rãgue py nda'eveive
tema ovy.
27 Jesus mba'emo ojapo oikovya omombe'ua
rã kunha va'e oendu vy hakykue gui ou.
Heta va'e mbyte gui opoko ijao re,
28 mba'eta aipoe'i vy: "Ijao re rive apoko teĩ
akuera 'rã" he'i.
29 Ha'e ramove imba'eaxy opytu'u vyvoi,
guete re oendu omba'eaxy gui okuera ma
ra'ea.
30 Ha'e gui Jesus oikuaa vyvoi ixugui
ipo'akaa oẽ rã. Ha'e vy heta mbyte pyve
ojere vy oporandu:
— Mava'e tu xere opoko?
31 Ha'e ramo hemimbo'e kuery ombovai:
— Mba'e re tu teta nemboty rei va'eri
"Mava'e tu xere opoko?" 're?
32 Ha'e gui Jesus oyvýry rupi oma'ẽ
ho'amy, mava'e pa hexe opoko va'ekue oexa
aguã.
33 Ha'e ramo kunha va'e ma okueraague
oikuaa vy okyje va'eri oryryipa reve ou.
Henonde guenapy'ã re oĩ vy omombe'u
oiko va'ekue.
34 Ha'e ramo aipoe'i:
— Xerajy, rejeroviaa ndereraa jepe.
Tereo porã ke, tanemba'eaxyve eme.

Mateus 9.23-26; Lucas 8.49-56

35 Jesus ijayvu teri ho'amy reve amongue
ou onhembo'eaty pygua ruvixa ro gui. Ha'e
vy tuu pe aipoe'i okuapy:
— Nderajy omano ma. Mba'erã tu re-
moangeko teri porombo'ea?
36 Ha'e rã Jesus ma ha'e nunga ayvu re
nopenai. Ha'e vy onhembo'eaty pygua
ruvixa pe aipoe'i:
— Enhemondyi eme, ejerovia tema —
he'i.
37 Avave rei ndogueraai ngupive, Pedro,
Tiago ha'e tyvy João e'ỹ vy.
38 Onhembo'eaty pygua ruvixa ro py Jesus
ovaẽ vy oendu opa marã onhendu va'e,
ojae'o ha'e haxẽ-axẽ va'e guive.
39 Ha'e oike vy aipoe'i:

— Mba'e re tu opa marã penhendu pe-
jae'o vy? Kunha'i nomanoi, oke rima —
he'i.
40 Ha'e ramo ojojai rei okuapy. Ha'e gui
omoẽ ukapa ma rire kunha'i va'e ituia py
ogueroike tuu, ixy ha'e ngupive ogueraa
va'ekue.
41 Ipo re ojopy vy aipoe'i:
— Talitá cumi — he'i, "Kunha'i, evy ke",
he'ia.
42 Ha'e ramove kunha'i va'e opu'ã vy oguata.
Doze ma'etỹ ma oguereko. Ha'e ramo on-
hemondyi pavẽ.
43 Ha'e rã Jesus aipoe'i avave rei pe
omombe'u e'ỹ aguã. Ha'e gui omongaru
uka kunha'i va'e.

6

Mateus 13.53-58; Lucas 4.16-30

1 Ha'e gui Jesus guekoa katy oo
guemimbo'e kuery reve.
2 Sábado ovaẽ ramo nhombo'e on-
hembo'eaty py.
Nhombo'e rã heta oendu vy on-
hemondyipa, ha'e vy aipoe'i:
— Magui nda'u ha'e rami oikuaa?
Mba'exa tu ha'e ramigua 'arandu ixupe
ome'ẽa? Mba'exa nda'u mba'emo porã
ojapo opo py?
3 Peva'e e'ỹ ri nda'u oo apoa, ha'e Maria
memby, Tiago ryke'y, José, Judas ha'e
Simão ryke'y? Ha'e apy nhanembyte rupi
e'ỹ teve ikuai heindy kuery? — he'i okuapy.
Ha'e vy ndojou porãi.*
4 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Neĩ peteĩve profeta nda'ipoi hekoa
pygua kuery ae omovaẽ porã va'erã — he'i.
5 Ha'e rami rã ha'e py nda'evei mba'eve
ojapo aguã opo'akaa rupi. Mbovy'i re opo
omoĩ vy omonguera mba'eaxy gui.
6 Ha'e kuery ndojeroviaia oexa vy on-
hemondyi. Ha'e rami vy tekoa ha'e katy
rai-rai'i oĩ va'e rupi oo nhombo'e aguã.

Mateus 10.5-15; Lucas 9.1-6

7 Doze guemimbo'e kuery Jesus oenoĩ vy
ombopo'aka nhe'ẽ vai re. Ha'e vy mokõ-
mokoĩ omondouka.
8 Ha'e kuery pe aipoe'i:
— Mba'eve peraa eme tape rupi peguataa
rupi, peteĩ popoka e'ỹ vy, neĩ mbojape,
voko, neĩ peráta nda'evei.
9 Pendepy regua pemoĩ aguã ha'eve teĩ
peraa eme mokoĩ kamixa.
10 Ha'e gui peteĩ oo py pevaẽa py ae 'rã
pepyta ha'e va'e tekoa gui peove peve.
11 Ha'e rã tekoa py napenemovaẽai ha'e pen-
deayvua noendu potaai ramo pejepe'a 'rã
ha'e gui. Ha'e pendepy regua gui peity-ity
'rã yvy ku'i, ha'e kuery pe peikuaa uka aguã
peja peovya — he'i.*
12 Ha'e gui ma hemimbo'e kuery oje'oi vy
heta va'e kuery pe omombe'u ojeko rerova
aguã.
13 Oipe'a reta anha kuery, ha'e heta avi
imba'eaxy va'e omonguera azeite oikyty
reve.

Mateus 14.1-12; Lucas 9.7-9

14 Jesus re opa rupi ima'endu'aa ramo
huvixave Herodes avi oendu. Ha'e va'e pe
amongue aipoe'i avi:
— João Batista rima omanoague gui on-
hemboete ju. Ha'e vy 'rãe mba'emo ojapo
oikovy opo'akaa rupi.
15 Amboae ju aipoe'i ixupe:
— Elias rima — he'i.
Ha'e gui amboae ju aipoe'i:
— Peteĩ profeta oiko, yma oiko va'ekue
ramigua rima — he'i.
16 Ha'e rã Herodes ma ha'e nunga oendu
vy aipoe'i:
— João akã xee ae ajaya uka va'ekue ri
nhi'ã onhemboete ju — he'i.
17 Mba'eta Herodes ae João ojopy vy nhuã
py ojokua uka va'ekue guyvy Filipe ra'yxy
Herodias káuxa, hexe omenda rire.
18 Mba'eta ixupe João "Nda'evei nderyvy
ra'yxy rereko aguã" he'i ramo.
19 Ha'e nunga rupi Herodias ndoayvui vy
ojukaxe teĩ nda'evei,
20 mba'eta João pe Herodes "Heko porã ha'e
iky'a e'ỹ va'e" he'i vy okyje. Ha'e rami vy
opena porã. Ijayvua oendu vy ndoikuaai rei
teĩ ojapyxaka porã.
21 Peteĩ ára ta'yxy oipotaa rami oiko.
Herodes ituiague ára py ngaru ojapo guem-
biguai kuery yvatekueve reve, xondaro ru-
vixa ha'e Galiléia pygua huvixa kuery pe
guive.
22 Ha'e kuery ikuaia py Herodias memby
oike vy ojeroky ramo Herodes ha'e oenoĩ
uka va'ekue oexa vy ojou porã okuapy. Ha'e
ramo kunhataĩ pe huvixa aipoe'i:
— Ejerure reipota va'e re, xee ame'ẽ 'rã.
23 Oura guive:

* 6:3 João 1.11 * 6:11 Atos 13.50,51; 18.6

— Mba'emo areko va'e mbyte rupi peve
rejerure teĩ ame'ẽ 'rã — he'i.
24 Ha'e ramo kunhataĩ oo vy oxy pe ranhe
oporandu:
— Mba'e nunga re tu tajerure?
Ixy ombovai:
— João Batista akãgue re — he'i.
25 Ha'e ramove huvixa oĩa py ju ou pojava
vy aipoe'i:
— Aipota aỹ'i ma voi xevy reme'ẽ João
Batista akãgue peteĩ hy'a py — he'i.
26 Ha'e ramo huvixa iporiau vaipa, teĩ
mesa py hexeve ikuai va'e oendua py oura
rire nda'evei ndojapoi aguã.
27 Ha'e rami vy ijukaarã omondouka vy
ijayvu João akãgue ogueru aguã. Ha'e ramo
nhuã py oo vy ojaya inhakã,
28 ha'e peteĩ hy'a py ogueru. Kunhataĩ pe
ome'ẽ rã oxy pe ju ogueraa.
29 João remimbo'e kuery ha'e nunga
oendu vy ou. Hetekue ogueraa vy onhono
porã huparã ojapo pyre py.

Mateus 14.13-21; Lucas 9.10-17; João 6.1-14

30 Ha'e gui Jesus oĩa py apóstolo kuery
ojevypa ju vy ixupe omombe'u ojapo
va'ekue ha'e nhombo'eague ha'e javi.
31 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Jaje'oi nhande kuery ae'i japytu'u
ranhe peteĩ henda tekoa e'ỹa py — he'i,
mba'eta heta oo ha'e ou va'e gui ha'e kuery
okaru aguã ma voi nda'evei.
32 Ha'e rami vy ha'e kuery ae'i kanoã py
oje'oi tekoa e'ỹa katy.
33 Ha'e kuery oje'oi rã heta oexa. Oexa
kuaa vy tetã ikuai va'e ha'e javi gui onha
jogueravy ha'e katy. Yvy rupi oo vy ha'e
kuery ranhe ovaẽmba.
34 Ha'e ramo kanoã gui Jesus oguejy vyve
heta ikuai va'e oexa. Ha'e vy omboaxy,
mba'eta vexa'i ija e'ỹ va'e rami ikuai. Ha'e
vy opa mba'e re ombo'e oiny.
35 Ka'aru'i jave Jesus-a py hemimbo'e
kuery ou vy aipoe'i:
— Apy ma tekoa e'ỹa py nhandekuai,
ka'aru ete ma guive.
36 Emondoukapa ha'vy imba'ety ha'e kii rai'i
tekoa ikuai va'e rupi, ho'u va'erã ojogua
aguã — he'i okuapy.
37 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peẽ ae peme'ẽ ho'u va'erã.
Ha'e rami rã ha'e kuery ombovai:
— Ore kuery pa toroo duzentos ára
repy re torojogua mbojape ha'e kuery ho'u
aguã? — he'i.
38 Ha'e ramo aipoe'i:
— Mbovy mbojape ha'vy pereko? Tapeo
pexa.
Ha'e kuery oikuaa vy ombovai:
— Peteĩ nhiruĩ mbojape roguereko,
mokoĩ pira'i guive — he'i.
39 Ha'e ramo nhuũ hovy reia oĩ va'e py
Jesus omboguapy ukapa peteĩ henda-enda
py.
40 Ha'ekue rami omboja'o peteĩ-teĩ henda py
cem, ha'e rã amboae py ma cinqüenta ikuai
aguã rami.
41 Ha'e gui Jesus ma peteĩ nhiruĩve
mbojape ha'e mokoĩve pira ojopy vy yva
re oma'ẽ reve oguerovy'a Nhanderuete.
Oipe'ã-pe'ã'i vy ome'ẽ guemimbo'e kuery
pe ombojoja aguã, mokoĩve pira'i guive
omboja'o heta va'e kuery pe.
42 Ha'e javive okaru ma vy hevyatãmba.
43 Ha'e gui doze varai ju omono'õ mbojape
ra'ykue ha'e pira rembyrekue.
44 Mbojape re avakue okaru va'ekue ma
cinco mil.

Mateus 14.22-33; João 6.16-21

45 Ha'e rire'ive Jesus omondouka
guemimbo'e kuery kanoã py ha'e kuery
ranhe oaxa aguã yupa rovaigua re Betsaida
katy, heta va'e kuery ha'e omondoukapa
peve.
46 Omondoukapa ma vy yvyty áry oẽ ovy
onhembo'e aguã.
47 Pytũ'i jave yy mbyte rupi kanoã oo oiny
jave Jesus ma yvyty áry ha'e ae'i oĩ.
48 Hemimbo'e kuery renonde katy gui yvytu
oipeju ramo ndopykui porãvei rã Jesus
oexa. Ha'e gui ko'ẽ rai jave mae ha'e kuerya
katy oo. Yy áry rupi oguata ouvy, ha'e
kuery renonde oaxa ta merami.
49 Yy áry rupi oguata ouvy rã ha'e kuery
oexa vy "'Ãgue po" he'i vy ojapukai okuapy.
50 Mba'eta ha'e kuery Jesus oexa vy ndaeko-
rãveipa.
Ha'e ramo ha'e kuery pe ijayvu vy
aipoe'i:
— Pendepy'a guaxu ke, xee rima. Pekyje
eme — he'i.
51 Ha'e vy ha'e kuery reve kanoã py oĩ
ramove yvytu opytu'u. Ha'e ramo on-
hemondyipa okuapy,

52 mba'eta inhakã ratã vy ndoikuaai teri neĩ
opo'akaa rupi mbojape omboetaveague.
Mateus 14.34-36
53 Yy rovaigua re oaxa vy Genesaré yvy re
ovaẽ. Ha'e py ma kanoã omboja.
54 Kanoã gui ha'e kuery oẽmba ramove heta
va'e kuery oexa kuaa okuapy Jesus.
55 Ha'e rami vy tekoa ikuai va'e ha'e javi
rupi onha-onha vy ogueru imba'eaxy va'e
kuery. Hupa reve ogueru Jesus oĩa oendua
katy.
56 Ha'e gui ma tekoa py Jesus ovaẽa py rei,
tetã e'ỹ vy imba'ety va'e kuerya py, e'ỹ
vy tetã mbyte py mba'e ovaẽ rã oguerua
'rã imba'eaxy va'e kuery. Ovaẽ aguã py
omoĩ vy ixupe ojerure ijao apy'i re ri jepe
opoko aguã. Ha'e ramo opoko va'e ha'e javi
okuera.

7

Mateus 15.1-20
1 Jesus-a py onhemboaty fariseu ha'e
kuaxia re nhombo'e va'ety kuery Jerusalém
gui ou va'ekue.
2 Ha'e vy oexa rã hemimbo'e kuery regua
ojepoei e'ỹ re okaru.
3 (Ha'e rã fariseu ha'e judeu kuery ha'e javi
ma ymagua kuery nhombo'eague rami vy
ojepoei ma vy mae 'rã okaru.
4 Tetã mbyte gui ovaẽ vy voi onhemoakỹ
ranhe 'rã okaru aguã. Ha'e rami vy hekorã
oeja pyre heta oguereko mba'emo ojoi
aguã: karo, yryru, oja overa va'e guigua,
[ha'e tupa guive].)
5 Ha'e nunga rupi fariseu ha'e kuaxia re
nhombo'e va'ety kuery oporandu Jesus pe:
— Mba'e re tu neremimbo'e kuery
ma ymagua kuery nhombo'eague rami
nda'ikuai? Mba'eta ojepoei e'ỹ re okaru.
6 Ha'e ramo ombovai:
— Pendeko porã merami rive va'e, peẽ
kuery reko re profeta Isaías ha'evea rami
ijayvu raka'e. Ha'e vy ombopara imoiny:
"Kova'e kuery ma ojuru py rive xemboete,
ha'e rã ipy'a ma mombyry xegui.
7 Avakue ojapo uka va'e re nhombo'e vy
xembojerovia merami rive", he'i va'ekue.*
8 Ha'e rami vy peẽ kuery Nhanderuete ojapo
uka va'ekue ndapejapoi pekuapy, avakue
ojapo uka va'e rive pejapoxeve vy — he'i.
9 Aipoe'ive ju:
— Peẽ kuery opa marã pemboyke Nhan-
deruete ojapo uka va'ekue, pende ae reko
rami rive pendekuai aguã.
10 Mba'eta Moisés aipoe'i: "Remboete 'rã
nderu ha'e ndexy. Ha'e rã nguu ha'e oxy
re ijayvu vai va'e pejuka 'rã", he'i va'ekue.*
11 Ha'e rã peẽ ma aipopeje: "Nguu e'ỹ vy
oxy pe amongue aipoe'i 'rã: 'Mba'emo pẽvy
peguarã areko va'ekue ma Nhanderuete pe
ju amboaxa', he'i teĩ ha'eve", peje.
12 Ha'e rami vy tuu ha'e ixy napeipytyvõ
ukai.
13 Ha'e rami py pemboyke Nhanderuete
ayvu, pendereko rami rive penhomoingo
vy. Peẽ kuery ha'e rami anho penhombo'e.
Oĩ retave ju ha'e va'e ramigua pejapo va'e
— he'i.
14 Teĩgue ju heta va'e kuery oenoĩ vy
aipoe'i:
— Pejapyxaka pavẽ peikuaa aguã.
15 Avakue ryepy py mba'emo oike va'e'ỹ
omboeko ky'a. Avakue gui oẽ va'e anho 'rã
omboeko ky'a.
16 [Ijapyxa oendu aguã oĩ va'e toendu] —
he'i.
17 Ha'e gui heta va'e kuery oeja vy
oike opy. Ha'e ramo hemimbo'e kuery
ou vy ojerure mba'emo re ombojojaague
omombe'u porãve aguã re.
18 Ha'e ramo ombovai:
— Peẽ voi teve napendu kuaai, ha'e
ndapeikuaai? Avakue ryepy py oike va'e'ỹ
'rã omboeko ky'a,
19 mba'eta ndoikei 'rã ikuraxõ re. Hye rupi
oaxa vy oẽ ju 'rã hete gui — he'i. Ha'e rami
vy tembi'u ma guive rã nanhanemboeko
ky'ai 'rãa re ijayvu.
20 Aipoe'i avi:
— Mba'emo avakue gui oẽ va'e anho 'rã
omboeko ky'a.
21 Avakue py'a gui ae 'rã oẽ imboeko ky'aarã:
opa marã rei oikoxea, imondaxea, jo-
jukaxea, itavy reixea,
22 nhomba'e re hakãte'ỹa, ojapo vaixea,
nhombotavypaxea, ndojejokoia, joapo
vaixea, ijayvu vaixea, onhemboyvate reixea
ha'e na'inhakã porãveia rupi oikoa.
23 Ikuraxõ gui ha'e va'e nunga oẽ va'e anho
'rã imboeko ky'aarã oĩ.
Mateus 15.21-28

* 7:7 Isaías 29.13 * 7:10 Êxodo 20.12, 21.17; Levítico 20.9; Deuteronômio 5.16

24 Jesus opu'ã vy oo ha'e gui Tiro [ha'e
Sidom] yvy katy. Peteĩ oo py ovaẽ vy oĩa
ndoikuaa ukaxei avave rei pe teĩ nda'evei
onhemi aguã.
25 Mba'eta peteĩ kunha ou imemby re nhe'ẽ
vai onhemondea va'e. Jesus re ima'endu'aa
rã oendu vy ou, ha'e vy guenapy'ã re oĩ ipy
yvýry.
26 Ha'e va'e kunha ma Siro-fenícia pygua,
ha'e grego ayvu py ijayvu va'eri ojerure
oiny imemby gui anha oipe'a aguã.
27 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Tove ta'y kuery ranhe tokarupa.
Nda'evei mbojape jajopy aguã ta'y kuery
po gui, jagua'i ikuai va'e pe nhamombo
aguã.*
28 Kunha va'e ombovai:
— Tá, Senhor. Ha'e rami avi jagua'i teĩ
mesa guýry ho'u 'rã kyrĩ va'e rembi'u kure
— he'i.
29 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Po rami ri rembovai rire tereo ju.
Nememby gui anha ojepe'a ma — he'i.
30 Ha'e ramo ngoo py ovaẽ vy ojou kunha'i
va'e tupa rupi itui porã rã, ixugui anha
ojepe'a ma ra'e.

*Noendui ha'e nda'ijayvui va'e omonguer-
aague*

31 Tiro yvy gui ojepe'a vy oaxa ovy Sidom
rupi. Galiléia yupa peve oo Decápolis yvy
rupi.
32 Ha'e ramo oĩa py peteĩ oguerua noendui
ha'e nda'ijayvui va'e. Ha'e vy ojerure hexe
opoko aguã.*
33 Ha'e ramo heta va'e mbyte gui Jesus
ogueraa ranhe mombyry'i ha'e ae'ia py.
Ha'e vy ijapyxa py opo'ẽ, inhapekũ re
opoko guive guendyry reve.
34 Yva re oma'ẽ vy ipytuẽ atã. Ha'e vy
aipoe'i:
— Efatá — he'i, "Ejepe'a ke" he'ia.
35 Ha'e ramo oendu xapy'a, na'inhapekũ
ratãvei vyvoi guive. Ha'e vy ijayvu porã.
36 Ha'e gui ha'e kuery pe aipoe'i avave
rei pe omombe'u e'ỹ aguã. Ha'e rami
teĩ omongetavea ramive ma omombe'uve
tema oje'oivy.
37 Mba'eta onhemondyipa vy aipoe'i
okuapy:
— Ha'evea rami meme ojapo. Mba'eta
ojapo nda'ijayvui va'ekue ijayvu, ha'e
noendui va'ekue oendu ju aguã rami.

8

Mateus 15.32-39

1 Ha'e jave heta va'e kuery ono'õa py
teĩgue ju ndoguerekoi ho'u va'erã. Ha'e
ramo Jesus guemimbo'e kuery oenoĩ vy
aipoe'i:
2 — Xee amboaxy kova'e kuery, mba'eta
mboapy ára ma xerupive ikuai rire mba'eve
ndoguerekovei ho'u va'erã.
3 Okaru e'ỹ re hoo katy amondouka ramo
ho'apa 'rã tape rupi, mombyry gui ou rire
— he'i.
4 Ha'e rã hemimbo'e kuery aipoe'i:
— Apy tekoa e'ỹa py magui 'rã tu jajou
mbojape kova'e kuery peguarã?
5 Jesus oporandu:
— Mbovy tu mbojape pereko?
Ha'e kuery ombovai:
— Sete — he'i.
6 Ha'e gui Jesus aipoe'i heta va'e kuery
oguapy aguã yvy py, ha'e vy ojopy sete-
ve mbojape. Nhanderuete oguerovy'a vy
oipe'ã-pe'ã'i, ha'e guemimbo'e kuery pe
ome'ẽ heta va'e kuery pe ju omboja'o-ja'o
aguã.
7 Oguereko avi amongue pira'i. Ha'e gui
oguerovy'a vy aipoe'i ha'e va'e voi ombo-
joja aguã.
8 Ha'e kuery okaru ma vy hevyatãmba.
Ho'u va'ekue rembyre ma sete ajaka py
omboyru.
9 Quatro mil avakue rãnda'u ikuai. Ha'e gui
mae ma Jesus omondoukapa.
10 Ha'e rire'ive guemimbo'e kuery reve
kanoã py oĩ vy Dalmanuta yvy katy ju oje'oi.

Mateus 16.1-4

11 Jesus oĩa py fariseu kuery jogueru vy
hexeve ijayvu ete okuapy. Ha'e rami vy
oeko a'ã vy ojerure yva guigua hexa pyrã
ojapo aguã re.
12 Ha'e ramo Jesus opy'apy guive ipytuẽ
atã vy aipoe'i:
— Mba'e re tu peẽ kuery pejerure yva
guigua hexa pyrã re? Anhetẽ aipoa'e pẽvy:
Aỹgua kuery pe ndojapoai 'rã peteĩve —
he'i.

* 7:27 Judeu e'ỹ va'e kuery pe judeu kuery "Jagua kuery" he'i. Ha'e rami Jesus ijayvu ojerovia ete paa oexaxe vy. * 7:32 Mateus 15.29-31

13 Ha'e gui ojepe'a vy oĩ ju kanoã py, ha'e yy
rovaigua re oo.
Mateus 16.5-12
14 Hupive hemimbo'e kuery oo vy hexarai
mbojape ogueraa aguã. Peteĩ'i mbojape
anho oguereko kanoã py.
15 Jesus aipoe'i:
— Ma'ẽ, penheangu ke fariseu kuery ha'e
Herodes regua trigo mbovua gui — he'i.
16 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i jomeme:
— Po rami ijayvu mbojape ndoroguerui
rã — he'i.
17 Ha'e nunga Jesus oikuaa vy oporandu:
— Mba'e re tu pendeayvu mbojape
ndaperekoia re? Peneakã ratã vy napendu
kuaai, neĩ ndapeikuaai teri teve?
18 Penderexa oĩ va'eri ndapexai teve,
pendeapyxa voi oĩ va'eri napendui teve?
Napenema'endu'ai teve
19 cinco mil pe peteĩ nhiruĩ mbojape aipe'ã-
pe'ã'i jave mbovy varai renyẽ tu ha'ykue
pemono'õ raka'e?
Ha'e kuery ombovai:
— Doze — he'i okuapy.
20 — Ha'vy quatro mil pe sete mbojape
aipe'ã-pe'ã'i jave mbovy ajaka renyẽ tu
ha'ykue pemono'õ?
Ha'e kuery
— Sete — he'i okuapy.
21 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Ndapeikuaai teri teve?

Betsaida py ára revegua e'ỹ omongue-
aague
22 Ha'e gui ma Betsaida py ovaẽ. Ha'e
ramo ixupe peteĩ ára revegua e'ỹ herua vy
ojerurea opoko aguã re.
23 Ha'e ramo ára revegua e'ỹ po re Jesus
ojopy vy oguerojepe'a tekoa gui. Ha'e gui
hexa re oikyty guendyry, ha'e hexe opoko
vy oporandu:
— Rexa ma pa mba'emo?
24 Ha'e rã oma'ẽ vy ombovai:
— Aexa avakue va'eri yvyra merami
oguata rã — he'i.
25 Ha'e ramo opoko ju. Ha'e ramo okuera
vy opa mba'e oexa porã.
26 Ha'e vy Jesus aipoe'i imondovy:
— Tereo ke ndero py tekoa py revaẽ e'ỹ
re.
Mateus 16.13-20; Lucas 9.18-21
27 Ha'e rire Jesus guemimbo'e kuery
ogueraa Cesaréia de Filipe regua tekoa ikuai
va'e katy. Tape rupi ooa rupi oporandu ha'e
kuery pe:
— Marã ramigua aikoa rami tu heta va'e
kuery oikuaa?
28 Ha'e kuery ombovai:
— João Batista. Ha'e rã amboae kuery
ma "Elias" he'i. Ha'e rã amboae kuery ju
ma "Peteĩ profeta" he'i 'rã ndevy — he'i
okuapy.
29 Ha'e ramo oporanduve ju:
— Ha'vy peẽ kuery, marã ramigua aikoa
pa peẽ peikuaa?
Pedro ombovai:
— Ndee ma Cristo — he'i.
30 Ha'e ramo Jesus aipoe'i avave rei pe
nomombe'ui ranhe aguã.
Mateus 16.21-23; Lucas 9.22
31 Ha'e gui omboypy po rami ombo'e
aguã:
— Ava ra'y ojeapo va'ekue oiko axy 'rãe
opa mba'e py. Hexe opu'ã rei 'rã nhomon-
geta va'ety, sacerdote yvatekueve va'e ha'e
kuaxia re nhombo'e va'ety kuery. Ojukaa
'rã. Ha'e rire mboapy araa py onhemboete
ju 'rã.
32 Ha'e rami Jesus ijayvu vy onhemombe'u
porã. Ha'e ramo Pedro ha'e ae'ia py oenoĩ
vy ndojou porãia rami ijayvu.
33 Ha'e ramo Jesus ojere vy guemimbo'e
kuery ikuaia katy ju oma'ẽ. Ha'e vy Pedro
pe ijayvu vy aipoe'i:
— Satanás, ejepe'a ke xea gui, mba'eta
ndee ma Nhanderuete guigua ndereikuaai,
avakue guigua anho.
Mateus 16.24-28; Lucas 9.23-27
34 Ha'e gui ma guemimbo'e kuery
oenoĩmba, heta va'e kuery guive. Ha'e
kuery pe aipoe'i:
— Xerupive oikoxe va'e taexarai ojegui
ae, togueraa ojeupegua kuruxu, ha'e gui
tou xerakykue.
35 Mba'eta nomanoxei ete va'e ma
omokanhy 'rã guekove. Ha'e rã xekáuxa
ha'e ayvu porã káuxa omano va'e ma
ogueraa jepe uka 'rã guekove.*
36 Mba'e 'rã tu avakue ojou, mba'emo yvy
regua ha'e javi oguerekopa va'eri guekove
ae omokanhy vy?
37 Mba'e nunga 'rã tu ome'ẽ onhe'ẽ rekovia?
38 Mba'eta aỹgua kuery itavy rei ha'e oje-
javypa rei va'e mbyte amongue ikuai vy
xereroxĩ 'rã, ha'e xeayvua guive. Ha'e rami

* 8:35 João 12.24-26; Apocalipse 2.10; 12.11

rire ha'e kuery ma Ava ra'y ojeapo va'ekue
voi ogueroxĩ 'rã Nguu rexakã rupi ou vy,
anjo iky'a e'ỹ va'e kuery reve.

9

1 Aipoe'ive ju:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Apy peĩ
va'e regua amongue napemanoi 'rã
Nhanderuete po'akaa ojekuaa ouvy rã pexa
e'ỹa ja, opo'akaa oexa uka jave.
Mateus 17.1-8; Lucas 9.28-36
2 Mboapy meme araa py Jesus ngupive
ogueraa Pedro, Tiago ha'e João ha'e kuery
ae'i. Peteĩ yvyty yvate va'e áry oo. Ha'e py
ma guexakã py ojekuaa ha'e kuery renonde.
3 Ijao voi hexakãmba ha'e xiĩmba rei. Ao joia
jipoi ha'e rami ojoi kuaa va'e.
4 Hexeve ojekuaa avi ho'amy Elias ha'e
Moisés. Ha'e vy ijayvu okuapy Jesus reve.
5 Ha'e ramo Pedro aipoe'i:
— Orembo'ea, ha'eve apy nhaĩve aguã.
Ha'e rami vy rojapo 'rã mboapy oo'i: peteĩ
ma ndevy guarã, amboae ma Moisés pe,
ha'e gui amboae ju ma Elias peguarã — he'i.
6 Oikuaa vy e'ỹ ijayvu, mba'eta ha'e kuery
onhemondyipa.
7 Ha'e ramove peteĩ arai ou vy ojao'ipa.
Ha'e va'e mbyte gui peteĩ ayvu onhendu:
— Peva'e ma Xera'y ayvu ete va'e. Pe-
japyxaka ijayvua re ae — he'i va'e.*
8 Ha'e ramo ha'e kuery oyvýry rupi
oma'ẽmba teĩ peteĩve ndoexavei hexeve.
Oexa va'e Jesus anho.
Mateus 17.9-13
9 Yvyty áry gui ha'e kuery oguejy
jogueruvy rã Jesus aipoe'i:
— Avave rei pe pemombe'u eme
pexa va'ekue, Ava ra'y ojeapo va'ekue
omanoague gui onhemboete ju e'ỹa ja —
he'i.
10 Ha'e rami ijayvuague ha'e kuery omoĩ
porã. Ha'e rami avi jomeme oporandu
okuapy omanoague gui onhemboete ju 'rãa
oikuaaxe vy.
11 Oporandu avi okuapy Jesus pe:
— Mba'e re tu ha'vy kuaxia re nhombo'e
va'ety kuery ijayvu okuapy Elias ranhe ou
'rãa re?
12 Ombovai:
— Anhetẽ ae Elias ha'e ranhe ou vy opa
mba'e omoĩmba porã ju 'rã. Ha'e rami
avi Ava ra'y ojeapo va'ekue rekorã re ipara
oinya py, mba'exa tu oĩ oiko axy ha'e om-
bojaru reia 'rãa rami?
13 Xee aipoa'e pẽvy: Elias ou ae ma teĩ
hekorã re ipara oinya rami vy hexe ha'e
kuery ojapo okuapy oipotaa rami ae.*
Mateus 17.14-21; Lucas 9.37-43
14 Hemimbo'e kuery mboae ikuaia py
ovaẽ jogueruvy ramo heta avi ou ha'e py.
Ha'e rã kuaxia re nhombo'e va'ety kuery
ijayvu okuapy ha'e kuery reve.
15 Heta va'e kuery Jesus oexa vy on-
hemondyipa okuapy. Ha'e vy onhamba
jogueruvy oxarura aguã.
16 Ha'e ramo kuaxia re nhombo'e va'ety
kuery pe Jesus oporandu:
— Mba'e nunga re tu pendeayvu ra'e ha'e
kuery reve?
17 Ha'e gui heta va'e mbyte gui peteĩ
aipoe'i:
— Porombo'ea, ndea py aru xera'y nhe'ẽ
vai nomboayvui rã.
18 Mba'eta oikoa rupi oity xapy'a jepi 'rã.
Ijuru ryjui ha'e haĩ jekyty, inhangai ma ovy.
Ajerure teĩ neremimbo'e kuery oipe'a aguã,
ha'e kuery ndoipe'a kuaai — he'i.
19 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Peẽ pejerovia e'ỹ va'e, raka'e peve
'rã tu aiko pendereve? Raka'e peve 'rã tu
rogueropo'aka? Eru ha'vy ava'i apy — he'i.
20 Ha'e ramo ogueru. Ha'e gui ava'i Jesus
oexa ramove nhe'ẽ ombovava ratã vyvoi.
Ha'e vy yvy rupi ho'a vy ojere-jere oupy,
ijuru ryjuipa guive.
21 Jesus oporandu kyrĩ va'e ru pe:
— Araka'e ma tu guĩ nunga oiko hexe?
Tuu ombovai:
— Kyrĩ'i guive.
22 Mbovykue rei e'ỹ ma tata py ha'e yy py
oity ojukaxe vy. Ndevy pe ha'eve ri rã
oremboaxy 'rãgue, orepytyvõ.
23 Jesus ombovai:
— "Ha'eve ri rã" 're va'e ty'y? Opa mba'e
ndaxyi ojerovia va'e pe — he'i.
24 Ha'e ramo kyrĩ va'e ru [hexay reve]
ojapukai:
— Xee ajerovia. Xepytyvõ avi ajeroviave
aguã — he'i.
25 Heta va'e kuery oupa rã Jesus oexa vy
ijayvu atã nhe'ẽ vai pe:

* 9:7 2 Pedro 1.16-18 * 9:13 Elias re ijayvu João Batista re ijayvu vy. Mateus 17.11-13

— Nhe'ẽ nanhomboayvui ha'e nanhomboapyxai va'e, ejepe'a ke kyrĩ va'e gui, ejuve eme hexe — he'i.
26 Ha'e ramo nhe'ẽ vai ojapukai reve ombovava ratã vy ojepe'a, oeja ovy he'õgue rami. Pavẽ rei "Omano" he'i okuapy.
27 Ha'e rã Jesus ma ipo re ojopy vy ombovy ramo opu'ã ho'amy.
28 Ha'e gui ma opy oike ma ramo hemimbo'e kuery oporandu ha'e kuery ae'ia py:
— Mba'e re tu ore ndoroipe'a kuaai ra'e anha?
29 Ombovai:
— Ha'e va'e nunga ma nhanhembo'e [ha'e jakaru e'ỹ re nhandekuai] vy 'rãe jaipe'a.

Mateus 17.22,23; Lucas 9.43b-45

30 Ha'e kuery oje'oi vy oaxa Galiléia rupi. Jesus ndoipotai avave rei oikuaa oĩa,
31 mba'eta guemimbo'e kuery ombo'e vy aipoe'ia rami:
— Ava ra'y ojeapo va'ekue omboaxaa 'rã avakue po py, ha'e rã ha'e kuery ojuka 'rã. Ha'e gui mboapy araa py onhemboete ju 'rã omanoague gui — he'i.
32 Ha'e rã ha'e kuery ndoikuaai teĩ nda'ipy'a guaxui vy noporandui guive ha'e nunga re.

Mateus 18.1-5; Lucas 9.46-48

33 Ha'e gui Cafarnaum katy ju ha'e kuery oje'oi. Opy Jesus oike vy oporandu guemimbo'e kuery pe:
— Mba'e nunga re tu pendeayvu ra'e tape rupi?
34 Ha'e ramo ha'e kuery okyrirĩ okuapy, mba'eta mava'e pa joegui yvateve 'rãa re tape rupi ijayvu rire.
35 Ha'e ramo oguapy oiny vy oenoĩ dozeve guemimbo'e kuery. Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e ranhexe va'e ma opyta 'rã takykue pavẽ rembiguairã — he'i.
36 Ha'e gui peteĩ kyrĩ va'e ogueru vy omopu'ã heno'amy ha'e kuery mbyte. Oikuavã vy aipoe'i ha'e kuery pe:
37 — Amongue xerery rupi peteĩ kyrĩ va'e kova'e ramigua omovaẽ vy xee avi xemovaẽ. Ha'e xemovaẽ va'e ma xee anho e'ỹ xemovaẽ, xembouare avi omovaẽ.

Lucas 9.49,50

38 Ha'e gui João aipoe'i:
— Orembo'ea, roexa kuri peteĩ ava nderery rupi anha oipe'a rã, nhanderupive e'ỹ oiko va'e. Ha'e ramo ndoroipe'a ukavei, nhanderupivegua e'ỹ ramo — he'i.
39 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Nda'evei ndapeipe'a ukai aguã, mba'eta xerery rupi tembiapo porã ojapo va'e nda'ijayvu vai 'rã xere.
40 Mba'eta nhanderovaigua e'ỹ va'e ma nhanderupivegua ae.
41 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Cristo pegua peiko ramo xerery rupi amongue peteĩ karo yy ri jepe pendevy ome'ẽ rire ndojopy e'ỹi 'rã ojapoague repy.

Mateus 18.6-9; Lucas 17.1,2

42 — Ha'e rã kova'e kyrĩgue va'e regua ojeroviaa gui amongue oity 'rãgue py ha'eveve oityxe va'e aju'y re ita guaxu mba'emo mongu'ia ojokua pyre reve ye'ẽ mbyte py omomboa va'e rire.
43 Xapy'a rei rã ndepo ri ndererojejavy ramo ejaya, mba'eta ha'eveve ndepo rovaikue'i reve reikove aguã py reike aguã, ndepo jovaive reve tata ogue e'ỹ va'e py reo 'rãgue py.
44 [Mba'eta ha'e py ma yxo nomanovei ma 'rã, neĩ tata voi ndoguevei ma 'rã.]
45 Ha'e rami e'ỹ vy ndepy ri ndererojejavy ramo ejaya. Mba'eta ha'eveve ndepy rovaikue'i reve reikove aguã py reike aguã, ndepy jovaive reve tata ogue e'ỹ va'e py nemomboa 'rãgue py.
46 [Ha'e py ma nomanovei ma 'rã yxo, neĩ tata voi ndoguevei ma 'rã.]
47 Xapy'a rei nderexa ri ndererojejavy ramo enoẽ. Mba'eta ha'eveve Nhanderuete po'akaa py peteĩ'i nderexa reve reike aguã, mokoĩve nderexa reve tata ogue e'ỹ va'e py nemomboa 'rãgue py.
48 Ha'e py ma nomanovei ma 'rã yxo, neĩ tata voi ndoguevei ma 'rã.*

Mateus 5.13; Lucas 14.34,35

49 — Mba'eta peteĩ-teĩ tata rupi peaxa vy omoe'ẽ mbyre 'rã pendekuai.
50 Juky ma iporã vaipa. Ha'e rã xapy'a rei nae'ẽvei rire mba'exa 'rã tu he'ẽ ju? Peẽ kuery voi pendejee ae pereko 'rãgue juky, jomeme pendekuai porã aguã.

10

Mateus 19.1,2

1 Jesus opu'ã vy oo ha'e gui Judéia rupi Jordão yakã rovaigua re. Teĩgue ju oĩa py

* 9:48 Isaías 66.24

heta va'e kuery ono'õ okuapy. Ha'e ramo
ojapoaty rami vy ombo'e ju.
Mateus 19.3-9; Lucas 16.18
2 Ha'e jave py fariseu kuery regua on-
hemboja jogueruvy vy oeko a'ã. Ha'e vy
oporandu okuapy:
— Ha'eve ri nda'u ime kuery opoi aguã
gua'yxy gui?
3 Ha'e ramo ha'e ju oporandu ha'e kuery
pe:
— Mba'e tu Moisés ojapo uka pendevy?
4 Ha'e kuery ombovai:
— Moisés ojapo uka raka'e kuaxia omen-
daague regua ombovaipa aguã, ha'e gui ma
opoi aguã — he'i.
5 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Peneakã ratã ramo ha'e rami oeja ipara
va'e pejapo aguã.
6 Ha'e rã yvy itui ypy'i guive ma Nhan-
deruete omoingo ava ha'e kunha.*
7 Ha'e nunga rupi ava oeja 'rã nguu ha'e oxy,
[gua'yxy reve onhemoirũ aguã].*
8 Ha'e gui gua'yxy reve mokoĩ 'rãgue py
peteĩ'i to'o ma ikuai. Ha'e rami vy mokoĩ
ve'ỹ ikuai, peteĩ'i to'o ma.
9 Ha'e nunga rupi Nhanderuete omoirũ rire
avave rei tomboja'o eme — he'i.*
10 Opy ikuai jave ixupe hemimbo'e kuery
oporandu ju ha'e nunga re.
11 Ha'e ramo aipoe'i:
— Gua'yxy gui ava opoi vy amboae re
omenda va'e ma itavy gua'yxy ae pe.
12 Ha'e rami ae ome gui kunha va'e opoi vy
amboae re omenda va'e voi itavy avi.
Mateus 19.13-15; Lucas 18.15-17
13 Ha'e gui oĩa py oguerua kyrĩgue ha'e
kuery re opo omoĩ aguã. Ha'e rã hemimbo'e
kuery ma herua kuery pe ijayvu ete.
14 Jesus ha'e nunga oexa vy ndojou porãi.
Ha'e vy aipoe'i:
— Tove tou kyrĩgue'i xea py, pejoko eme,
mba'eta peva'e ramigua'i peguarã ae Nhan-
deruete po'akaa.
15 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Amongue kyrĩgue
rami e'ỹ Nhanderuete po'akaa nomovaẽxei
vy ndoikei 'rãe ha'e py — he'i.
16 Ha'e gui kyrĩgue oikuavã vy ha'e kuery re
opo omoĩ ogueroayvu porã reve.
Mateus 19.16-22; Lucas 18.18-23
17 Ha'e gui tape rupi Jesus oo ju ma oiny
rã onha ouvy peteĩ ava ovaexĩ aguã. Gue-
napy'ã re oĩ vy oporandu:
— Porombo'ea ndereko porã va'e, mba'e
nda'u ajapo 'rã tekove marã e'ỹ aupity
aguã?
18 Jesus ombovai:
— Mba'e re tu "Ndereko porã va'e", 're
xevy? Avave rei ndaeko porãi peteĩ'i e'ỹ vy.
Ha'e va'e ma Nhanderuete.
19 Reikuaa ae ma ojapo uka va'ekue: Ejojuka
eme, ndetavy eme, nemonda eme, ndeapu
eme, ejokore eme, emboete nderu ha'e
ndexy — he'i.
20 Ha'e ramo ava va'e ombovai:
— Porombo'ea, ha'e nunga ha'e javi
ajapopa ae ma, xekyrĩ guive.
21 Ha'e rã Jesus hexe oma'ẽ vy oayvu. Ha'e
vy aipoe'i:
— Peteĩ mba'e ma oata teri ndevy. Tereo
evendepa rereko va'e ha'e javi, ha'e hep-
ykue eme'ẽmba iporiaukue'i pe. Ha'e vy
'rãe rereko ovareve va'e yva re. Ha'e gui
mae eju xerupive — he'i.*
22 Ha'e rami ijayvuague ava va'e ndojou
porãi vy iporiau ovy, oguerekopa va'e vy.
Mateus 19.23-30; Lucas 18.24-30
23 Ha'e gui Jesus oyvýry oma'ẽ vy aipoe'i
guemimbo'e kuery pe:
— Haxy ete oguerekopa va'e kuery Nhan-
deruete po'akaa py oike aguã — he'i.
24 Ha'e rami ijayvu rã hemimbo'e kuery
oendu vy onhemondyipa. Ha'e ramo Jesus
aipoe'ive ju:
— Xera'y kuery, haxy ete mba'emo
oguereko va'e re rive ojerovia va'e oike
aguã Nhanderuete po'akaa py.
25 Nhanderuete po'akaa py oguerekopa va'e
oikea gui ndaxyive camelo oaxa aguã juu
nambi kua rupi — he'i.*
26 Ha'e ramo ha'e kuery onhemondyipave
vy aipoe'i jomeme:
— Marã ramigua 'rã tu ha'vy oo jepe?
27 Ha'e kuery re Jesus oma'ẽ vy aipoe'i:
— Ha'e nunga ma avakue pe haxy ete,
ha'e rã Nhanderuete pe ma any, mba'eta
Nhanderuete pe mba'eve ndaxyi — he'i.
28 Ha'e ramo Pedro aipoe'i:
— Ore kuery ma opa mba'e roejapa
va'ekue nderupive orekuai aguã.
29 Jesus ombovai ju:

* 10:6 Gênesis 1.27 * 10:7 Gênesis 2.24 * 10:9 1 Coríntios 7.10-16 * 10:21 Romanos 3.19,20; Tiago 2.10
* 10:25 1 Timóteo 6.6-10

— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Ha'e javi
xekáuxa ha'e ayvu porã káuxa ngoo oeja
va'e, guyvy, gueindy, oxy, nguu, gua'y e'ỹ
vy omba'ety,
30 ha'e kuery ma aỹ voi ojou retave 'rã:
guyvyrã, gueindyrã, oxyrã, gua'yrã ha'e
omba'etyrã ojou 'rã oiko axy reve, ha'e gui
yvy pyau re ju oupity 'rã tekove marã e'ỹ.
31 Ha'e rami avi tenonde pyguare heta opyta
'rã takykue py, ha'e rã takykue pyguare ma
opyta 'rã tenonde py.

Mateus 20.17-19; Lucas 18.31-33

32 Ha'e gui ma Jerusalém katy oguata
oje'oivy. Jesus ma guemimbo'e kuery
renonde oo oiny. Ha'e rã ha'e kuery ma
onhemondyi ha'e okyje rei reve hakykue
oje'oi. Ha'e gui ma ha'e kuery ae'i ikuai
aguã py Jesus ogueraa doze guemimbo'e
kuery. Ha'e vy ha'e kuery pe omombe'u
porãve hexe oiko va'erã. Ha'e vy aipoe'i:
33 — Pendu ke. Aỹ ma jaje'oi nhainy
Jerusalém katy. Ha'e py ma Ava ra'y
ojeapo va'ekue ojopy ukaa 'rã sacerdote
yvatekueve va'e ha'e kuaxia re nhombo'e
va'ety kuery pe. Ha'e kuery ojuka uka vy
omboaxa 'rã amboae regua kuery pe.
34 Ha'e kuery ojavyky rei ha'e onyvõmba 'rã
hexe, ha'e gui oinupãmba ma rire ojuka 'rã.
Ha'e gui mboapy araa py onhemboete ju
'rã.

Mateus 20.20-28

35 Ha'e ramo Jesus re onhemboja Zebedeu
ra'y kuery Tiago ha'e João. Ha'e vy aipoe'i:
— Orembo'ea, ejapo orevy rojerure taa.
36 Ha'e ramo oporandu ha'e kuery pe:
— Mba'e tu peipota ajapo pẽvy?
37 Ha'e kuery ombovai:
— Nerexakã reve reju vy oremoĩ 'rãgue
peteĩ ndeaxu e'ỹa re, ha'e rã amboae ma
ndeaxua re — he'i.
38 Jesus ombovai:
— Ndapeikuaai mba'e nunga re pa pe-
jerurea. Peẽ nda'u pey'u 'rã ri karo xee ay'u
aguã va'e gui? Penhemongarai uka 'rã ri
xee anhemongarai ukaa rami?*
39 Ha'e kuery aipoe'i:
— Ha'eve.
Jesus aipoe'i ju:
— Pey'u 'rãe karo xee ay'u aguã gui, ha'e
penhemongarai uka avi 'rã xee anhemon-
garai ukaa rami.
40 Ha'e rã xeaxu e'ỹa re ha'e xeaxua re
oguapy va'erã ma xee e'ỹ 'rã aiporavo. Ha'e
rami aguã ma oguereko katu pyre pe anho
— he'i.*
41 Ha'e nunga hemimbo'e kuery mboae
dez ikuai va'e ma ha'e nunga oendu vy
ijayvu rei okuapy Tiago ha'e João re.
42 Ha'e ramo Jesus ojea py oenoĩmba vy
aipoe'i:
— Yvy jave regua huvixa kuery ma
joguereko atã 'rã, ha'e kuery va'e regua
yvatekueve ipo'aka 'rã joe, peikuaa rami
43 Ha'e rã pende kuery ma ha'e rami e'ỹ
'rã pendekuai. Ha'e rami 'rãgue py peẽ
kuery va'e regua joegui yvatevexe va'e ma
penerembiguai rami toiko.
44 Peneranhexe va'e ma peiko 'rã pavẽ rem-
biguai.
45 Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue eteve voi
jojokuai aguã e'ỹ ou, ha'e rã tembiguai rami
oiko aguã, ha'e guekove ome'ẽ aguã heta
rekovia, ogueraa jepe aguã.

Mateus 20.29-34; Lucas 18.35-43

46 Ha'e vy Jericó tetã py ranhe ovaẽ.
Ha'e gui tetã gui guemimbo'e kuery ha'e
heta va'e kuery reve oje'oi jave peteĩ ava
ára revegua e'ỹ oguapy oiny tape yvýry.
Timeu ra'y Bartimeu hery va'e mba'emo re
ojerurea py oĩ.
47 Ha'e va'e ma Jesus Nazaré pygua va'e ou
oinya oendu vy ojapukai reve aipoe'i:
— Davi ramymino Jesus, xemboaxy ke —
he'i.
48 Ha'e ramo heta ijayvu okyrirĩ aguã.
Ha'e rami teĩ ojapukaive tema. Ha'e vy
aipoe'i:
— Davi ramymino, xemboaxy ke.
49 Ha'e ramo Jesus opyta vy aipoe'i:
— Penoĩ.
Ha'e ramo oenoĩa ára revegua e'ỹ. Ha'e
vy aipoe'i:
— Ndepy'a guaxu, epu'ã ke, mba'eta
nerenoĩ.
50 Ha'e ramo capa omboi vy opo reve opu'ã
ovy Jesus-a katy.
51 Jesus oporandu:
— Mba'e tu reipota ajapo ndevy?
Ára revegua e'ỹ ombovai:
— Xee ma aexaxe — he'i.
52 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Tereo, rejeroviaa ndereraa jepe ma.

* 10:38 "Anhemongarai" ha'e "Karo gui ay'u" he'ia ma oiko axy aguã re ijayvu vy. * 10:40 Lucas 22.24-30; Filipenses 2.3-8; 1 Pedro 5.3

Ha'e ramove ava va'e oexa ju vy Jesus
rakykue oo tape rupi.

11

Mateus 21.1-17; Lucas 19.28-40; João 12.12-19

1 Jerusalém py ha'e kuery ovaẽ rai'i ma.
Ha'e vy Oliveiras yvyty re Betfagé ha'e
Betânia tekoa rupi oaxa vy Jesus omon-
douka mokoĩ guemimbo'e.
2 Ha'e vy aipoe'i:

— Tapeo tenonde peva'e tekoa oĩ va'e
py. Ha'e py pevaẽ vyve pejou 'rã peteĩ
mburika'i ixã va'e, hi'áry avave rei noĩai
teri va'e. Pejora vy ke peru.
3 Xapy'a rei amongue oporandu 'rã mba'e
re pa pejoraa re. Ha'e rami rã aipopeje:
"Senhor ma oipota, ha'e gui ogueru ruka
voi ju 'rã apy", peje 'rã.

4 Ha'e ramo oje'oi vy tape py ojou
mburika'i ixã va'e peteĩ kora rokẽ rexei.
Ha'e vy ojora.
5 Ha'e py ikuai va'e regua ijayvu:

— Mba'erã tu pejora mburika'i?
6 Ha'e rã hemimbo'e kuery ma Jesus
aipoe'iague rami ombovai. Ha'e ramo
ogueraa uka.

7 Ha'e gui mburika'i ogueru ma vy hi'áry
omoĩ oao. Ha'e ramo Jesus oĩ hi'áry.
8 Tape rupi heta oipyo okuapy oao, ha'e rã
amboae kuery ma jai rogue mba'ety yvýry
gui ojaya va'ekue onhono.
9 Ha'e gui henonde ha'e hakykue oo va'e
kuery ojapukai vy aipoe'i:

— Iporã ete! Ta'ima'endu'a porãa Senhor
rery rupi ou va'e re!*
10 Ima'endu'a porãmby toiko opo'akaa rupi
ovaẽ ouvy va'e, nhaneramoĩ Davi rami
ipo'aka va'e. Toguerovy'aa yvatevea py! —
he'i oje'oivy.

11 Ha'e gui Jerusalém py ovaẽ ma vy tem-
plo py oike. Ha'e vy oma'ẽmba ma rire
ka'aru ma ramo Betânia katy ju oo doze
guemimbo'e kuery reve.

Mateus 21.18-22

12 Ko'ẽ jevy Betânia gui oo vy inhembyayi.
13 Mombyry gui oexa peteĩ figo'y hogue
va'e. Ha'e gui oo oexa aguã mba'emo ojou
rivyvyi gui. Ha'e rami teĩ yvyra hi'aĩa
py ovaẽ vy mba'eve ndojoui hogue e'ỹ vy,
mba'eta figo oikoa ára e'ỹ rã.
14 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:

— Aỹ gui ma to'uave eme nde'a — he'i.
Ha'e ramo hemimbo'e kuery oendu.*

Mateus 21.12-17; Lucas 19.45-48

15 Ha'e gui Jerusalém tetã py ovaẽ. Tem-
plo py oike vy omoẽmba mba'emo vendea
ha'e mba'emo joguaa kuery ha'e py ikuai
va'ekue. Oity peráta mboekoviaa kuery
mesa, ha'e apykaxu vendea kuery renda
guive.
16 Templo rupi avave rei pe ndogueraa ukai
mba'emo ryru.
17 Ha'e vy nhomongeta vy aipoe'i:

— Ipara oiny "Xero ma onhembo'e atyrã
oĩ" 'ea va'eri peẽ ma pejapo imonda va'e
onhemiaty rami — he'i.*

18 Ha'e nunga ma sacerdote yvatekueve
va'e ha'e kuaxia re nhombo'e va'ety kuery
oendu. Ha'e vy oikuaa pota okuapy marã
rami vy pa ojuka aguã. Ha'e rami teĩ okyje
guive, mba'eta ombo'e rã heta va'e kuery
ha'e javi ojou porã.

19 Ha'e gui ka'aru ma ramo Jesus ha'e
hemimbo'e kuery oje'oi ju tetã gui.

Ojerovia va'e po'akaa re ijayvua

20 Ha'e gui ko'ẽgue aje'ive'i reve ha'e
kuery ojevy jogueruvy vy oexa rã figo'y
ipiru ma ra'e hapo ha'e javi.
21 Ha'e ramo Pedro ima'endu'a vy aipoe'i:

— Orembo'ea, ema'ẽ. Figo'y ndeayvu
vaiague nda ipiru ra'e — he'i.

22 Ha'e ramo Jesus ombovai:

— Pejerovia tema Nhanderuete re.
23 Mba'eta anhetẽ aipoa'e pẽvy: Amongue
peva'e yvyty pe "Epu'ã ke, enhemombo
ye'ẽ py", he'i vy opy'a py oexa'ã rei 'rãgue
py ijayvuague oiko 'rãa oguerovia ete ramo
ha'ekue rami ae 'rã oiko ixupe.
24 Ha'e nunga rupi aipoa'e pẽvy: Pen-
hembo'e vy pejerurea pejopy maa re pe-
jerovia ramo ha'ekue rami ae 'rã oiko pẽvy.
25 Ha'e gui penhembo'e vy xapy'a rei
amongue reve mba'emo pereko vy
peperdoa ranhe, Penderu yva pygua
pejejavyague avi operdoa aguã.

* 11:9 Salmo 118.25-26 * 11:14 Figo'y pe Jesus ijayvu vai oikuaa uka aguã judeu kuery ndojeroviaia re Nhanderuete ombopaga taa (Lucas 13.5-9). * 11:17 Isaías 56.7, Jeremias 7.11 * 11:26 Tiago 1.6; Mateus 6.14,15

26 [Ha'e rã ndapejoperdoai ramo Penderu
yva pygua voi ndoperdoai 'rã peje-
javyague.]*

Mateus 21.23-27; Lucas 20.1-8

27 Ha'e gui Jerusalém katy ojevy ju jogueravy. Ha'e vy templo rupi oiko jave oĩa
py ou sacerdote yvatekueve va'e, kuaxia re
nhombo'e va'ety ha'e nhomongetaa kuery.
28 Ha'e vy oporandu ixupe:

— Mba'e nunga po'akaa rupi tu rejapo
ha'e nunga? Mava'e tu nembopo'aka guĩ
rami rejapo aguã?

29 Jesus ombovai:

— Xee voi aporandu ta pẽvy. Pemombe'u
ke. Ha'e ramo xee voi amombe'u 'rã pẽvy
mba'e nunga po'akaa rupi pa ha'e nunga
ajapoa.
30 João nhomongaraia pa yva guigua tyrã
avakue guigua raka'e? Pembovai ke — he'i.

31 Ha'e ramo ha'e kuery jomeme ranhe
ijayvu okuapy:

— Xapy'a rei "Yva gui", ja'e ramo ha'e
ombovai ju 'rã: "Mba'e re tu ha'vy ndape-
jeroviai hexe?" he'i 'rã nhandevy.
32 Ha'e rã "Avakue gui", ja'e aguã nda'evei
avi — he'i okuapy, mba'eta ha'e kuery okyje
heta va'e kuery gui, João anhetẽ profeta
oikoa pavẽ oikuaa ramo.
33 Ha'e rami vy aipoe'i Jesus pe:

— Ore ma ndoroikuaai.

Ha'e ramo Jesus ju ombovai:

— Xee voi namombe'ui 'rã pẽvy mava'e
po'akaa rupi pa ha'e nunga ajapo aikovya.

12

Mateus 21.33-46; Lucas 20.9-19

1 Ha'e rire ha'e kuery pe Jesus omombe'u
peteĩ ayvu mba'emo re ombojoja vy.

— Peteĩ ava onhotỹ uva. Ojapo ikora
yvate va'erã, ojapo guive uva oumbiri atyrã
ha'e torre, ha'e gui ma opena va'erã kuery
po py omboaxa. Ha'e vy oo guekoa gui.

2 — Omono'õa ára ovaẽ ramo opena va'e
kuerya py ombou peteĩ guembiguai, ixu-
pegua uva'a ome'ẽ okuapy aguã.
3 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ojopy vy oinupã
ha'e ojavyky rei ma rire omondouka rive ju.

4 — Amboae guembiguai ju ombou. Ha'e
ramo ha'e va'e voi oinupãmba inhakã rupi,
ojavyky rei.

5 — Amboae ju ombou. Ha'e va'e ma
ojuka. Amboae kuery heta ombou avi.
Ha'e kuery oinupãmba amongue, ha'e rã
amboae kuery ma ojuka.

6 — Peteĩ'i ma oguereko teri, gua'y
oayvuve va'e anho. Ha'e va'e ma ija ombou
vy "Xera'y ramo omboete 'rã ko", he'i.

7 — Ha'e ramo omba'eapo va'e kuery
aipoe'i joupe-upe: "Peva'e ma uvaty jarã
ete. Jajuka na, uvaty nhandevy ju opyta
aguã", he'i okuapy.
8 Ha'e rami vy ojopy vy ojuka, ha'e gui uvaty
gui omombo mombyry'i.

9 — Mba'e nda'u uvaty ja ojapo 'rã? Ha'e
va'e ou vy omomba 'rã opena va'ekue, ha'e
rã amboae kuery pe ju 'rã omboaxa uvaty.
10 Ha'vy peẽ ndaperoayvui teri teve po rami
ipara va'e: "Oo apoa kuery ita ndoipotai
va'ekue opyta omboeteve pyrã, tenonde
pyguarã.
11 Ha'e nunga ma Senhor gui ae oiko, ha'e
jaexa rã iporã ete va'e", he'iague?*

12 Ha'e rami rã ha'e kuery ojopyxe teĩ heta
va'e kuery gui okyje, mba'eta ha'e kuery re
ae ri ijayvua oikuaa. Ha'e rami vy ojepe'apa
jogueravy.

Mateus 22.15-22; Lucas 20.20-26

13 Ha'e ramo Jesus oĩa py omboua fariseu
regua ha'e Herodes-a katygua kuery, ayvu
py ojopy aguã.
14 Ha'e va'e kuery ovaẽmba vy aipoe'i ixupe:

— Porombo'ea, ore roikuaa ndee anhetẽ
va'ea, ha'e ndereikuaa potai 'rã mava'e paa
re, mba'eta nerema'ẽi avakue yvatea re,
ha'e anhetẽ rupi renhombo'e Nhanderuete
oipota va'e re. Ha'evea rami ri nda'u César
pe nhame'ẽ imposto repy, tyrã pa any?
Ha'eve tyrã pa nda'evei nhame'ẽ aguã?

15 Jesus oikuaa ha'e kuery ijayvu rivea.
Ha'e vy ombovai:

— Mba'e re tu xereko a'ãxe ri? Peru ha'vy
peteĩ hatã'i va'e, taexa — he'i.

16 Ha'e ramo ha'e kuery ogueru ramo ha'e
ju oporandu:

— Mava'e ra'angaa ha'e mava'e rery tu
kova'e re oĩ?

Ha'e kuery ombovai:

— César mba'e rima.

17 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:

— César mba'e ri rã peme'ẽ ha'vy César
pe. Ha'e rã Nhanderuete pegua ma Nhan-
deruete pe ae 'rã peme'ẽ — he'i. Ha'e ramo
onhemondyipa ijayvua gui.

Mateus 22.23-33; Lucas 20.27-38

* 12:11 Salmo 118.22-23

18 Jesus oĩa py ou saduceu kuery va'e
regua. Ha'e va'e kuery ma ndogueroviai
nhanhemboete ju 'rãa. Ha'e gui oporandu
okuapy ixupe:

19 — Porombo'ea, Moisés oeja raka'e po
rami ipara va'e: "Ta'y e'ỹ re tyke'y omano
ramo tyvy ju 'rã omenda imeve'ỹ va'e re,
omano va'ekue ra'yrã va'ekue oguereko
aguã", he'i va'ekue.*
20 Ha'e gui ikuai raka'e sete joegua. Tu-
jave va'e ma omenda va'ekue ri ta'y e'ỹ re
omano.
21 Ha'e ramo tyvy ju omenda imeve'ỹ va'e re
teĩ ha'e va'e voi omano ta'y e'ỹ re. Ha'e gui
mboapya ma ha'ekue rami ae ju.
22 Ha'e rami py sete-ve ndata'yi. Ha'e gui
mae ma kunha va'e avi omano.
23 Ha'e gui onhemboetepa jevya ára ha'e
kuery onhemboete ju rã mava'e ete'i 'rã
oiko kunha va'e me? Mba'eta kunha va'e re
sete-ve omenda rire — he'i.

24 Ha'e ramo Jesus ombovai:

— Pejavy, mba'eta ipara re oĩa neĩ Nhan-
deruete po'akaa peikuaa e'ỹ vy.
25 Mba'eta omanoague gui onhemboete ju
va'ekue ma nomendavei 'rã, neĩ nanhomo-
mendavei 'rã. Anjo kuery yva pygua rami
'rã ikuai.
26 Ha'e gui omano va'ekue onhemboetepa
ju 'rãa re ndaperoayvui teri teve Moisés
ombopara va'ekue? Mba'eta yvyra yky
hendy va'e mbyte gui Nhanderuete aipoe'i
ixupe: "Xee ma Abraão, Isaque ha'e Jacó
Ruete aiko", he'i raka'e.*
27 Ha'e ma omanogue Ruete e'ỹ oiko, ha'e rã
oikove va'e Ruete. Ha'e nunga rupi pejavy
vaipa.*

Mateus 22.34-40; Lucas 10.25-28

28 Ou avi peteĩ kuaxia re nhombo'e va'ety.
Ha'e va'e ma amboae kuery reve Jesus
ijayvu ha'e ombovai porã rã oendu ma vy
oporandu:

— Mba'e nunga ojapo uka pyre tu pavẽ
gui yvateve va'e?

29 Jesus ombovai:

— Yvateve va'e ma pova'e: "Israel kuery,
pendu ke: Senhor Penderuete ma peteĩ'i.*
30 Reayvu 'rã Nderuete ndepy'a ha'e javi
py, ndereko, ne'arandua ha'e nembaraetea
ha'e javi py guive" he'iague.*
31 Ha'e va'e rire ma po rami ju oĩ: "Reayvu
'rã neirũ kuery ndee ae rejeayvua rami"
he'iague. Amboae ojapo uka pyre pova'e
gui yvateve va'e ma jipoi — he'i.*
32 Ha'e ramo kuaxia re nhombo'e va'ety
aipoe'i:

— Porombo'ea, ha'evea rami ndeayvu
anhetẽ rupi meme. Mba'eta Nhanderuete
ma peteĩ'i, amboae jipoi ha'e e'ỹ vy.*
33 Ha'e gui Nhanderuete jayvu 'rã nhan-
depy'a, nhane'arandua ha'e nhanem-
baraetea ha'e javi py. Ha'e nhaneirũ kuery
ma nhande ae jajeayvua rami 'rã jayvu.
Ha'e nunga jajapo aguã ma ixupe mymba
nhame'ẽa gui ha'eveve — he'i.

34 Ha'e rami o'arandua rupi ombovai rã
Jesus oendu vy aipoe'i:

— Ndee ma mombyry e'ỹ reiko Nhan-
deruete po'akaa gui — he'i.

Ha'e va'e rire avave rei nda'ipy'a guaxu-
avei ixupe oporandu aguã mba'eve re.

Mateus 22.41-46; Lucas 20.41-44

35 Ha'e gui templo py Jesus nhombo'e vy
oporandu:

— Mba'exa nda'u kuaxia re nhombo'e
va'ety kuery Cristo reko re ijayvu vy aipoe'i
Davi ramymino oikoa rami?
36 Mba'eta Davi eteve voi Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
gui aipoe'i: "Senhor aipoe'i xe-Senhor pe:
'Eguapy ke aiporu kuaa regua re, ndepy
guýry nderovaigua kuery amoĩ e'ỹa ja', he'i
va'ekue."*
37 Ha'e rami vy Davi voi "Senhor" he'i ixupe.
Mba'exa tu ha'vy hamymino avi ri oiko? —
he'i.*

Ha'e rami ijayvu rã heta va'e kuery oen-
duxe vai.

Mateus 23.1-7,14; Lucas 20.45-47

38 Ha'e gui nhombo'e vy aipoe'i ju:

— Penheangu ke lei re nhombo'e va'ety
kuery gui, mba'eta ha'e kuery ma ao puku
py 'rã onhemonde, ha'e tetã mbyte rupi
ikuai vy oipota 'rã oxarura porãa.
39 Onhembo'eaty py ha'e ngaru oĩa py ha'e
kuery oguapy 'rã tenda tenondeve oĩ va'e
py anho.

* 12:19 Deuteronômio 25.5 * 12:26 Êxodo 3.6 * 12:27 1 Coríntios 6.14; 15.12-28; 1 Tessalonicenses 4.13-18
* 12:29 Deuteronômio 6.4 * 12:30 Deuteronômio 6.5 * 12:31 Levítico 19.18 * 12:32 Deuteronômio 4.35
* 12:36 Salmo 110.1 * 12:37 Romanos 1.3,4

40 Ha'e rami avi ha'e kuery ogueraa rivepa
'rã imeve'ỹ va'e kuery ro gui oipota va'e,
ha'e onhemboeko porãxe vy onhembo'e
are 'rã. Ha'e nunga rupi ha'e kuery opaga
raxa ete 'rã.

Lucas 21.1-4

41 Ha'e gui templo py Jesus oguapy oiny
hyru peráta omoĩaty oĩ va'e rexei'i. Ha'e vy
oexa heta va'e kuery peráta ome'ẽ vy hyru
py omoĩ rã. Oguerekopa va'e kuery ome'ẽ
retave.
42 Peteĩ imeve'ỹ va'e iporiaukue'i oexa avi
mokoĩ hatã'i va'e ndovareive'i va'e omoĩ rã.
43 Ha'e rami vy guemimbo'e kuery
oenoĩmba vy aipoe'i:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Peva'e imeve'ỹ
va'e ma iporiaukue'ia ramive ma peráta
me'ẽa kuery ha'e javi gui omoĩ retave hyru
py.
44 Mba'eta amboae kuery ma hembyrekue
gui rive ome'ẽ. Ha'e rã peva'e ma ipo-
riaukue'ia ramive mba'emo'i ojogua aguã
oguereko va'ekue ha'e javi'i omoĩ.

13

Mateus 24.1,2; Lucas 21.5-9

1 Templo gui Jesus oẽ ovy jave peteĩ
hemimbo'e aipoe'i:
— Orembo'ea, ne'ema'ẽ ave ita tuvixakue
gui anho nda ojapo raka'e!
2 Jesus ombovai:
— Aỹ pexa pa kova'e oo tuvixa va'e? Oity-
paa ramo peteĩve ita ndopytai 'rã amboae
ita áry.

Mateus 24.3-14; Lucas 21.7-19

3 Ha'e gui templo rexei Oliveiras yvyty py
Jesus oguapy oiny jave Pedro, Tiago, João
ha'e André oporandu ha'e kuery ae'ia py:
4 — Emombe'u na orevy: Araka'e 'rã tu
ha'e nunga oiko? Mba'e nunga tu oiko 'rã
roikuaa aguã ha'e nunga ha'e javi ojeupity
rai'i maa?
5 Jesus ombovai:
— Penheangu ke ha'vy penhembotavy
uka e'ỹ aguã avave rei pe.
6 Mba'eta heta 'rã ou xerery rupi "Xee ae ma
Cristo" he'i rive va'e. Ha'e rami vy heta 'rã
ombotavy.
7 Penhemondyi eme guive "Joe opu'ã", 'ea
rã pendu vy, neĩ "Joe opu'ã 'rã", 'ea teĩ.
Ha'e nunga ranhe 'rãe oiko teĩ opa aguã e'ỹ
teri.
8 Mba'eta peteĩ-teĩ tetã pygua kuery opu'ã
'rã amboae tetã pygua kuery re, ha'e
peteĩ-teĩ regua amboae regua re 'rã opu'ã.
Amongue henda py oiko 'rã yvy ryryi ha'e
karuai. Ha'e nunga ma jypy'i ojexavaia
aguã.
9 — Peiko kuaa pota ke, mba'eta pende-
jopy ukaa 'rã, ha'e pendereraa 'rã nhom-
boayvua kuery ha'e onhembo'eaty pygua
ruvixa pe penemboayvu uka aguã. Xekáuxa
penenupãa ha'e pendereraa 'rã pejexa uka
aguã huvixa ha'e huvixave renonde. Ha'e
ramo ha'e kuery pe pemombe'u 'rã ayvu.
10 Mba'eta jypy'i ha'e javi regua pe ayvu
porã omombe'ua 'rãe.
11 Ha'e nunga rupi pendereraa ha'e pende-
jopy ukaa teĩ pendepy'a eta rei eme pen-
deayvurã re. Ha'e va'e hora ayvu py ae pen-
deayvurã ome'ẽa va'e rupi 'rã pendeayvu.
Mba'eta pendejegui ae e'ỹ 'rã pendeayvu,
ha'e rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ gui.
12 — Tyke'y kuery ojopy uka 'rã guyvy
ojukaa aguã, ha'e tuu kuery ojopy uka 'rã
gua'y kuery. Ta'y kuery nguu kuery re
opu'ã vy ojuka uka avi 'rã.
13 Xerery káuxa pavẽ nda'ija'evei 'rã pen-
dere. Ha'e rã opa peve oĩ atã va'e ma oo jepe
'rã.

Mateus 24.15-28; Lucas 21.20-24

14 — Ha'e gui pexa 'rã ojeguarupy
nhomokanhyarã ha'eve e'ỹa py oĩ rã. (Tove
ogueroayvu va'e toikuaa.) Ha'e ramo
Judéia pygua kuery tonhamba yvyty re.*
15 Ngoo áry ikuai va'e toguejy eme, toike
eme ngopy gui mba'emo oguenoẽ aguã,
16 ha'e mba'ety rupi ikuai va'e voi tojevy
eme oparito re.
17 Ha'e va'e ára nda'evei 'rã imemby ryru'i
ha'e imemby kambu va'e pe.
18 Pejerure ke ha'e nunga oiko e'ỹ aguã yro'y
py.
19 Mba'eta ha'e va'e ára ojexavaia ete 'rã.
Ha'e rami ete ndoikoi teri jypy'i Nhan-
deruete yvy onhono guive aỹ peve, ha'e gui
ha'e va'e rire ndoikovei 'rã ha'ekue rami.
20 Senhor ha'e va'e ára nomomba voi va'e
rire avave rei ndoo jepei 'rãgue. Va'eri
ojeupe guarã oiporavo va'ekue re oma'ẽ vy
omomba voi 'rã ha'e va'e ára.
21 — Ha'e gui pẽvy amongue aipoe'i 'rã:
"Ma'ẽ, apy ma Cristo", ha'e e'ỹ vy "Pe py
ma hiny", he'i ramo perovia eme,

* 13:14 Daniel 9.27, 11.31

22 mba'eta oiko 'rãe Cristo ramigua ha'e
profeta ramigua kuery rive. Ha'e kuery voi
ojapo 'rã hexa pyrã ha'e nhomondyipaarã
ombotavy aguã Nhanderuete rembiporavo
kuery, ha'eve va'e rire.
23 Peiko kuaa pota ke, opa mba'e gui xee
romonheangu ma voi.

Mateus 24.29-31; Lucas 21.25-28

24 — Ha'e va'e ára ojexavaia rire'ive
kuaray pytũmba 'rã, jaxy voi naendyvei 'rã.
25 Jaxy-tata ho'apa 'rã yva gui, ha'e yva re
ipo'akakueve ikuai va'e voi oitypaa 'rã.*
26 Ha'e gui oexa pavẽ 'rã Ava ra'y ojeapo
va'ekue arai rupi ou rã opo'aka ha'e guex-
akãmba reve.*
27 Ha'e vy ojeupegua anjo kuery omondouka
'rã irundy henda yvytu oipejua rupi hem-
biporavo kuery omboaty heruvy aguã, yvy
apy guive yva apy peve.

Mateus 24.32-44; Lucas 21.29-36

28 — Peikuaa pota ke figo'y re mba'emo
ambojoja vy amombe'u rã. Mba'eta hakã
ipyaupa ha'e hokypa rã pexa vy peikuaa 'rã
ára pyau ovaẽ rai'i maa.
29 Ha'e rami ae avi peẽ kuery voi xeayvuague
oiko rã pexa vy peikuaa 'rã xe'ára ovaẽ rai'i
maa, okẽ py ae.
30 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Aỹgua kuery opa e'ỹ
re ha'e nunga ha'e javi oiko 'rã.
31 Opa 'rã yva ha'e yvy. Ha'e rã xeayvuague
ma ndoaxa rivei 'rã.
32 Ha'e va'e ára ha'e hora raka'e paa avave
rei ndoikuaai, neĩ anjo kuery yva pygua, neĩ
xee Ta'y voi ndaikuaai. Xeru anho'i oikuaa.
33 — Peiko kuaa pota, peiko katu [ha'e
penhembo'e] guive, mba'eta ndapeikuaai
raka'e pa ha'e va'e ára ovaẽ 'rãa.
34 Ha'e nunga oiko 'rã peteĩ ava guekoa gui
oo va'e rami. Ngoo oeja vy guembiguai
kuery pe opena uka 'rã. Peteĩ-teĩ pe ojapo
uka 'rã mba'emo. Ha'e rã okẽ rarõa pe ma
oikuaa pota uka 'rã.
35 Peẽ voi peiko kuaa pota 'rãgue, mba'eta
ndapeikuaai raka'e pa hoo va'e ou 'rãa.
Ka'aru tyrã pa pytũ mbyte jave, uru
ojapukai jave tyrã pa ko'ẽmba'i jave paa voi
ndapeikuaai,
36 mba'eta ovaẽ xapy'a vy peke reve pende-
jou ramo nda'evei 'rã.
37 Pendevy aipoa'ea rami ma aipoa'e pavẽ
pe: Peiko kuaa pota ke.

14

Mateus 26.1-5; Lucas 22.1,2

1 Mokoĩ ára'i ma oata ovaẽ aguã Páscoa
ha'e ngaru mbojape imbovua revegua e'ỹ
va'e ára. Ha'e gui sacerdote yvatekueve
va'e ha'e lei re nhombo'e va'ety kuery
oikuaa pota okuapy nhemi rupi ojopy vy
ojuka aguã.
2 Mba'eta aipoe'i okuapy: "Ngaru oiko jave
ma nda'evei, heta va'e kuery opu'ãmba e'ỹ
aguã."

Mateus 26.6-13; João 12.1-8

3 Betânia tetã py Jesus oĩ mesa py, Simão
lepra oguereko va'ekue ro py. Oĩa py ou
peteĩ kunha heakuã porã va'e ryru ita xiĩ
va'e guigua ogueru va'e. Heakuã va'e ma
hepyve va'e, nardo anho'i tynyẽ. Ha'e
gui ma hyru oipe'a vy Jesus akã re onhoẽ
heakuã porã va'e.
4 Amongue ikuai va'e ojou vai vy jomeme
aipoe'i:
— Mba'erã tu ojavyky heakuã porã va'e?
5 Mba'eta ha'e nunga ma trezentos raxa
ára repy re ovende va'e rire, iporiaukue'i
pe ome'ẽ aguã — he'i. Ha'e vy ijayvu rei
okuapy hexe.
6 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Tove ri. Mba'e re tu pendeayvu rei
kunha va'e re? Mba'emo porã ete ojapo
xevy.
7 Mba'eta iporiaukue'i ma pendereve riae
'rã ikuai. Peipytyvõxea hora rei ha'eve
peipytyvõ aguã. Ha'e rã xee ma ndaiko riaei
'rã pendereve.
8 Kunha va'e ma ha'eve va'e ojapo. Amano
e'ỹ mbove voi omoeakuã xerete xenhono
porãa rã guarã.
9 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Mamo rã yvy jave
re ayvu porã omombe'ua py omombe'ua
avi 'rã kunha va'e ojapo va'ekue, hexe
ima'endu'aa vy.

Mateus 26.14-16; Lucas 22.3-6

10 Hemimbo'e kuery doze va'e regua
Judas Iscariotes hery va'e ma sacerdote
yvatekueve va'ea py oo, Jesus ojopy uka
aguã.
11 Ha'e kuery ha'e nunga oendu vy
oguerovy'a rei, ha'e vy ixupe ijayvu peráta
ome'ẽ aguã re. Ha'e ramo Judas oikuaa pota
ha'eve jave ojopy uka aguã re.

Mateus 26.17-19; Lucas 22.7-13

12 Ha'e gui ovaẽ ngaru mbojape imbovua
revegua e'ỹ ijypya ára, Páscoa pyguarã

* 13:25 Isaías 13.10, 34.4 * 13:26 Daniel 7.13-14

vexa'i ojukaa aguã. Ha'e ramo hemimbo'e
kuery oporandu Jesus pe:
— Mamo tu reipota roo roguereko katu
Páscoa ára py jakaru aguã?
13 Ha'e ramo mokoĩ guemimbo'e omon-
douka vy aipoe'i:
— Tapeo ha'vy tetã re. Ha'e py pen-
erovaexĩ 'rã peteĩ ava yryru ogueraa va'e.
14 Tapeo hupive, ha'e mamo rã oikea py hoo
va'e pe aipopeje: "Orembo'ea oporandu
uka kuri: 'Mamo pa opy ja'o oĩ Páscoa ára
xeremimbo'e kuery reve rokaru aguã?' he'i
uka", peje.
15 Ha'e ramo pendevy pe oexa uka 'rã peteĩ
opy ja'o tuvixa va'e opa mba'e oĩmba ma
voia. Ha'e py 'rãe pereko katu — he'i.
16 Ha'e ramo hemimbo'e kuery tetã re oo
vy Jesus aipoe'iague rami ae ojou. Ha'e
rami vy oguereko katu Páscoa py okaru
okuapy aguã.

Mateus 26.20-25

17 Ka'aru'i ma jave oo doze guemimbo'e
kuery reve.
18 Ha'e gui mesa py okaru okuapy jave Jesus
aipoe'i:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Peẽ kuery xereve
pekaru va'e regua peteĩ xejopy uka nhemi
'rã — he'i.
19 Ha'e ramo ha'e kuery iporiaupa vy
jorire-rire aipoe'i:
— Xee teve?
20 Ha'e ramo ombovai:
— Xeremimbo'e kuery doze pendekuai
va'e regua peteĩ, xereve hy'a py opo'ẽ oiny
va'e ae.
21 Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue ma
hekorã ipara oĩa rami ae 'rã oo. Ha'e rã
ijopy uka nhemiare pe ma nda'evei ete 'rã.
Ixupe ma ha'eveve 'rãgue ndoikoi ma voi
va'e rire.

Mateus 26.26-30; Lucas 22.16-20,39

22 Ha'e kuery okaru teri reve Jesus ojopy
peteĩ mbojape. Nhanderuete oguerovy'a
ma vy oipe'ã-pe'ã vy ome'ẽ ha'e kuery pe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Pejopy, kova'e ma xerete — he'i.
23 Ha'e rire karo ju ojopy. Oguerovy'a ma
vy ombojoja guemimbo'e kuery pe. Ha'e rã
ha'e javive oy'u.
24 Ha'e gui aipoe'i:
— Kova'e ma xereve guarã [ipyau va'e]
ajapo va'e regua, heta re vy xeruguy amoẽ
uka ta va'e rupi.
25 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Uva rykue xee
nday'uvei ranhe 'rã, Nhanderuete po'akaa
py ipyau va'e ju ay'u e'ỹa ja — he'i.*
26 Ha'e gui peteĩ mboraei oporaei rire
Oliveiras yvyty katy oje'oi.

Mateus 26.31-35; Lucas 22.31-34; João 13.36-38

27 Ha'e gui Jesus aipoe'i:
— Peẽ kuery ha'e javive xerejapa 'rã,
mba'eta ipara oiny: "Ajuka uka 'rã vexa'i re
opena va'e. Ha'e ramo vexa'i kuery oaĩmba
'rã", he'iague.*
28 Ha'e gui anhemboete ju ma rire
penerenonderã aa 'rã Galiléia katy — he'i.
29 Pedro aipoe'i:
— Ha'e kuery ha'e javive nderejapa teĩ
xee any 'rã.
30 Jesus ombovai:
— Anhetẽ aipoa'e ndevy: Kova'e
pyavyve uru mokoĩgue ojapukai e'ỹ mbove,
mboapykue 'rã renhemombe'u xekuaa e'ỹ
va'e rami — he'i.
31 Ha'e rami teĩ Pedro aipoe'i:
— Ndereve xejukaa ta teĩ ae ma peteĩve
henda py ndaxeayvui 'rã roikuaa e'ỹa rami
— he'i. Hemimbo'e kuery ha'e javive ha'e
rami meme ijayvu.

Mateus 26.36-46; Lucas 22.39-46

32 Ha'e gui Jesus oo peteĩ henda Getsê-
mani 'epy va'e py. Ha'e py ovaẽ vy aipoe'i
guemimbo'e kuery pe:
— Peguapy apy, xee anhembo'e ainya ja
— he'i.
33 Ngupive ogueraa Pedro, Tiago ha'e João.
Ha'e vy oendu nda'eveia ha'e ojexavai etea.
34 Ha'e vy aipoe'i:
— Xepy'a re aendu nda'evei etea xejuka
ta va'e rami. Pepyta apy peikuaa pota aguã
— he'i.
35 Ojepe'ave'ia py ngova omovaẽ yvy re.
Ha'e vy ojerure ha'eve ramo ha'e va'e hora
oaxa aguã.
36 Ha'e vy aipoe'i:
— Xeru, xeru, opa mba'e ndevy ha'eve.
Xegui oaxa 'rãgue kova'e karo. Ha'e rami
avi xee aipota va'e ma toiko eme, ndee
reipota va'e ae toiko — he'i.
37 Ha'e gui ojevy vy oexa rã okepa okuapy.
Ha'e rã aipoe'i Pedro pe:

* 14:25 1 Coríntios 11.23-26 * 14:27 Zacarias 13.7

— Simão, reke ri ty'y? Neĩ peteĩ hora voi
teve nda'evei reikuaa pota aguã?
38 Peikuaa pota, ha'e penhembo'e pen-
dereko a'ãa py pejeity ukapa e'ỹ aguã. Pe-
nenhe'ẽ ma anhetẽ ikyre'ỹ, ha'e rã pen-
dero'o re ma penekangy — he'i.

39 Ha'e gui ojepe'a ju vy onhembo'e.
Ha'ekue'i rupi ae ju ijayvu.
40 Ojevy vy oexa rã okepa ju, hopeyi vaipa vy.
Ha'e vy ha'e kuery pe ijayvu rã nombovai
kuaai.

41 Ha'e gui ma mboapykuea ma ou vy
aipoe'i:

— Peke teri va'e ty'y pejupy? Ha'eve ma.
Ovaẽ ma hora heko vai va'e kuery po py Ava
ra'y ojeapo va'ekue omboaxaa aguã.
42 Pepu'ã ke, jaje'oi. Pee ma ou oiny xejopy
ukaarã.

Mateus 26.47-56; Lucas 22.47-53; João 18.1-11

43 Are'ỹ'i re Jesus ijayvu teri reve ovaẽ
peteĩ hemimbo'e kuery doze ikuai va'e
regua, Judas hery va'e. Hexeve heta avi ou
kyxe ha'e yvyra revegua kuery. Sacerdote
yvatekueve va'e, lei re nhombo'e va'ety
ha'e nhomongetaa kuerya gui ou va'ekue.
44 Mba'eta ha'e kuery pe ijopy ukaa aipoe'i
va'ekue: "Hova py ayvu va'e ae 'rã pejopy,
ha'e gui peipokua reve peraa", he'i va'ekue.
45 Ha'ekue rami vy ovaẽ vyve Jesus re on-
hemboja. Ha'e vy

— Xembo'ea — he'i vy oayvu.
46 Ha'e ramo ojopy vy ojokua okuapy.

47 Ha'e rami rã ha'e py peteĩ hi'aĩ va'e
regua okyxe oekyi vy omboguai sacerdote
yvateve va'e rembiguai nambi rupi, ha'e vy
omboi.

48 Ha'e gui Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:

— Peẽ kuery kyxe ha'e yvyra reve ri ty'y
peju jojuka rive va'ety rami xejopy aguã?
49 Ko'ẽ nhavõ templo py peẽ kuery pen-
dekuaia rupi aiko vy anhombo'e teĩ ndaxe-
jopyi va'ekue. Ha'e rami avi guĩ nunga oiko
ipara oiny va'e ojeupitypa aguã — he'i.

50 Ha'e rami rã hemimbo'e kuery ha'e
javive ojepe'apa ojava vy.

Kunumi Jesus rakykue ooague

51 Hakykue oo peteĩ kunumi ajukue puku
py onheovã va'e. Ha'e rã ojopya ta ramo
52 ajukue puku gui ojepe'a vy ojava avi ovy
ipire rei reve.

Mateus 26.57-68; Lucas 22.63-71

53 Ha'e gui ma sacerdote yvateve va'ea py
ogueraa Jesus. Ha'e py ijatypa sacerdote
yvatekueve va'e, nhomongetaa ha'e kuaxia
re nhombo'e va'ety kuery ha'e javive.*

54 Ha'e ramia ja hakykue Pedro oo avi
mombyry'i rupi, sacerdote yvateve va'e
roka peve. Ha'e vy tembiguai kuery reve
ojape'e oiny tata yvýry.

55 Ha'e gui sacerdote yvatekueve va'e
ha'e nhomboayvu va'ety kuery Jesus ojuka
ukaxe vy ojouxe hekokue mombe'uarã, teĩ
ndojoui.
56 Mba'eta Jesus re heta ijayvu rive va'eri
ha'ekue rami e'ỹ-e'ỹ guive.
57 Ha'e rami vy amongue opu'ã vy hekokue
ramigua omombe'u vy aipoe'i:

58 — Ore roendu aipoe'i rã: "Xee am-
bovaipa 'rã kova'e templo avakue ojapo
va'ekue, ha'e mboapy araa py amboae ju 'rã
ajapo avakue rembiapo e'ỹ", he'i va'ekue.
59 Ha'e rami teĩ ijayvuague rami e'ỹ ae tema
ijayvu.

60 Ha'e gui ha'e kuery mbyte py sacerdote
yvateve va'e opu'ã vy oporandu Jesus pe:

— Nerembovai va'e ty'y ndere ayvua
ramo?
61 Ha'e rã Jesus okyrirĩ, mba'eve nde'i.

Ha'e gui sacerdote yvateve va'e oporan-
duve ju:

— Ndee ma nhi'ã Nhanderuete ijayvu
porãmby Ra'y Cristo?

62 Ha'e ramo Jesus ombovai:

— Xee ae ha'e. Ha'e gui pexa 'rã
Ipo'akapa va'e oiporu kuaa regua re Ava
ra'y ojeapo va'ekue oguapy ha'e yva gui ou
ramo arai rupi — he'i.*

63 Ha'e ramo sacerdote yvateve va'e
omondoro oao reve aipoe'i:

— Mba'erã tu jaipotave hekokue
mombe'uarã?
64 Pendu ae ma ijayvu vai rã. Mba'exa tu
peikuaa?

Ha'e javive ombovai:

— Jajuka aguã rami ijayvu — he'i okuapy.
65 Ha'e gui hexe amongue onyvõ, ha'e hova
onhovã vy ounga guive. Ha'e vy aipoe'i:

* 14:53 João 18.12-14,19-24 * 14:62 Daniel 7.13-14

— Emombe'u ke mava'e pa neunga ra'e —
he'i. Xondaro kuery voi oipetepa okuapy.

Mateus 26.69-75; Lucas 22.55-62; João 18.15-18,25-27

66 Ha'e ramia ja oka yvy reia py Pedro oĩa
py ou peteĩ kunha'i sacerdote yvateve va'e
omongakuaa va'ekue.
67 Pedro ojape'e oiny rã oexa vy oma'ẽ porã,
ha'e vy aipoe'i:
— Ndee voi teve reiko Jesus Nazaré pygua
va'e reve.
68 Ha'e ramo onhenhomi vy aipoe'i:
— Xee ndaikuaai, neĩ ndeayvua voi
naendu kuaai — he'i. Ha'e vy oẽve oka katy.
[Ha'e jave uru ojapukai nhendu.]
69 Ha'e gui teĩgue ju omongakuaa pyre
oexa vy amboae kuery pe
— Peva'e voi ha'e kuery regua — he'i.
70 Ha'e ramo onhenhomi ju.
Ha'e rire'ive ha'e py ikuai va'e aipoe'i
Pedro pe:
— Anhetẽ teve ndee ha'e kuery regua,
mba'eta ndee voi Galiléia pygua.
71 Ha'e ramo ijayvu vaikue, oura guive:
— Xee tu ndaikuaai rima ava pen-
deayvua! — he'i.
72 Ha'e ramove mokoĩguea ma uru ojapukai
nhendu.
Ha'e ramo Pedro ima'endu'a Jesus
aipoe'iague re: "Kuri mokoĩgue uru
ojapukai e'ỹ mbove ndee mboapykue
'rã renhemombe'u xekuaa e'ỹa rami",
he'iague re. Ha'e rã onhemboaxy vy ojae'o
vaipa.

15

Mateus 27.1,2,11-26; Lucas 23.1-7,13-25; João 18.28–19.16

1 Ko'ẽ aje'ive'i reve sacerdote yvatekueve
va'e jogueroayvu, nhomongetaa kuery,
kuaxia re nhombo'e va'ety ha'e nhom-
boayvua kuery ha'e javi reve. Ha'e vy Jesus
ojokua uka vy Pilatos-a py ju ogueraa.
2 Ha'e gui ma Pilatos oporandu ixupe:
— Ndee ma nhi'ã judeu kuery pegua hu-
vixave?
Jesus ombovai:
— Ndee ae ma aipo're — he'i.
3 Ha'e ramo sacerdote yvatekueve va'e opa
marã ijayvu hexe.
4 Ha'e gui teĩgue ju Pilatos oporandu:
— Nerembovai 'rã ri ty'y? Ne'endu po
rami ete ndere ayvu ou.
5 Ha'e rami teĩ Jesus nombovai ae. Ha'e
ramo Pilatos onhemondyi vaipa.
6 Ha'e gui ngaru oikoa ára nhavõ huvixa
opoi jepi 'rã peteĩ nhuã py oĩ va'e regua,
heta va'e kuery ojerurea va'e rei.
7 Peteĩ oĩ nhuã py Barrabás hery va'e, oirũ
kuery reve joe opu'ã vy jojukaague py.
8 Ha'e gui heta va'e kuery ou vy huvixa pe
ojerure okuapy jepiaty rami ojapo aguã.
9 Ha'e ramo Pilatos oporandu:
— Peipota pa apoi judeu kuery pegua
huvixave? — he'i,
10 mba'eta oikuaa sacerdote yvatekueve va'e
ija'e e'ỹ vy rive ipo py omboaxaague.
11 Ha'e ramo ha'e kuery ombo'e heta va'e
kuery Barrabás re ojerure okuapy aguã.
12 Ha'e rami rã Pilatos oporandu:
— Mba'e 'rã tu ha'vy ajapo "Judeu kuery
pegua huvixave" pejea re?
13 Ha'e ramo ha'e kuery ojapukai vy
— Emoĩ kuruxu re! — he'i okuapy.
14 Ha'e rã Pilatos aipoe'i:
— Mba'e nunga py tu ojapo vai raka'e?
Ha'e rã ha'e kuery ojapukaive rei:
— Emoĩ kuruxu re! — he'i okuapy.
15 Ha'e rami rã Pilatos heta va'e kuery
ombovy'axe vy opoi Barrabás, ha'e rã Jesus
ma oinupã uka rire omboaxa kuruxu re
omoĩa aguã.

Mateus 27.27-31

16 Ha'e gui ma huvixa ro guaxu py ju
xondaro kuery ogueraa. Ha'e py ijatypa
xondaro kuery ha'e javi.
17 Ha'e rami vy ajukue púrpura guigua py
omonhemonde, ha'e juu gui peteĩ coroa
ramigua ojapo vy omoĩ inhakã re.
18 Ha'e vy aipoe'i:
— Iporã ete judeu kuery pegua huvixave!
— he'i okuapy.
19 Takua py oinupã inhakã rupi, hexe onyvõ,
ha'e guenapy'ã re oĩ vy omboete.*
20 Ojavyky rei ma rire ajukue púrpura guigua
omboi vy ijao py ae ju omonhemonde. Ha'e
gui oka katy ogueraa kuruxu re omoĩ aguã.

Mateus 27.32; Lucas 23.26

21 Ha'e va'e jave peteĩ oaxa ovy mba'ety
gui ou va'ekue, Cirene pygua Simão hery
va'e, Alexandre ha'e Rufo ru. Ha'e va'e pe
ma ogueraa uka okuapy kuruxu.

Mateus 27.33-44; Lucas 23.33-43; João 19.17-24

* 15:19 João 19.2,3

22 Ha'e gui ma Gólgota, “Akãgue renda”
'epy va'e katy ogueraa Jesus.
23 Ixupe ome'ẽ vinho mirra revegua teĩ
ndoy'ui.
24 Ha'e gui omoĩ kuruxu re, ha'e ijao
omboja'o-ja'o jomeme. Oexa okuapy
xortea mba'e pa peteĩ-teĩ ogueraa 'rãa
oikuaaxe vy.
25 Nove hora jave kuruxu re omoĩa.
26 Hi'áry oupi imoiny ipara va'e hexe
ijayvua: “*Judeu kuery pegua huvixave*”, he'ia.
27 Kuruxu mboae re hexeve omoĩ avi mokoĩ
imonda va'e: ijaxu e'ỹa re peteĩ omoĩ, ha'e
rã amboae ma ijaxua re.
28 [Ha'e rami ojeupity ipara “Heko vai va'e
kuery reve oguerekoa” he'iague.]
29 Oaxa oje'oivy va'e ijayvu rei hexe. Oakã
ombovava-vava vy aipoe'i:
— Ndee templo rembovaipa rire mboapy
araa pyve ju rejapo 'rã va'ekue,
30 ejereraa jepe ha'vy ndee ae kuruxu gui
reguejy vy — he'i okuapy.
31 Ha'e rami ae avi kuaxia re nhombo'e
va'ety kuery reve sacerdote yvatekueve
va'e ojojai rei vy aipoe'i:
— Amboae kuery ogueraa jepe va'eri ha'e
ae ndojereraa jepe kuaai.
32 Tove Israel kuery pegua huvixave Cristo
toguejy kuruxu gui, jaexa vy jajerovia aguã
— he'i okuapy. Hexeve kuruxu re omoĩ
mbyre kuery voi ojojai rei.

Mateus 27.45-56; Lucas 23.44-49; João 19.25-30

33 Kuaray mbyte jave pytũmba yvy jave re,
kuaray ojero'a puku peve.
34 Ha'e gui kuaray ojero'a puku jave Jesus
ojapukai atã:
— Eloí, Eloí, lamá sabactâni? — he'i,
“Xeruete, Xeruete, mba'e re tu xereja?”
he'ia.*
35 Ha'e py ikuai va'e regua ha'e nunga
oendu vy aipoe'i:
— Ne'endu, Elias rima oenoĩ — he'i
okuapy.
36 Ha'e rami vy peteĩ ha'e kuery va'e regua
onha vy vinagre py peteĩ esponja omoakỹ,
ha'e takua apy re omovaẽ oy'u aguã. Ha'e
vy aipoe'i:
— Tove, tajaexa Elias pa ou ra'e om-
boguejy aguã — he'i.
37 Ha'e gui ma Jesus onhendu atã vy
omano.
38 Ha'e ramo henda iky'a e'ỹ va'e ropy
ajukue okẽ regua oĩ va'e oxoro mbyte rupi,
yvate gui yvy peve.
39 Ha'e rami omano ramo kuruxu rexei'i
xondaro ruvixa hi'aĩ va'e oexa vy aipoe'i:
— Anhetẽ ae ra'e peva'e ava ma Nhan-
deruete Ra'y — he'i.
40 Ha'e py ikuai avi amongue kunhague
mombyry'i gui oma'ẽ okuapy va'e. Ha'e
kuery regua ma Maria Madalena, Tiago
kyrĩve va'e ha'e José xy Maria, ha'e gui
Salomé.
41 Ha'e kuery ma Galiléia rupi Jesus oiko jave
hupive ikuai va'ekue oipytyvõa rupi. Ha'e
kuery reve hetave ju hupive oje'oi va'ekue
Jerusalém katy.

Mateus 27.57-61; Lucas 23.50-55; João 19.38-42

42 Ha'e va'e ára ma sábado pyguarã
mba'emo oguereko katupaa aguã ára. Ha'e
nunga rupi ka'aru jave
43 ou peteĩ Arimatéia pygua José hery
va'e, nhomongeta va'ety kuery regua om-
boetevepy, Nhanderuete po'akaa ojekuaa
aguã oarõ oikovy va'e. Ha'e va'e ma Pilatos-
a py oo vy ojerure Jesus retekue re.
44 Ha'e ramo Pilatos ma Jesus omano ma
ra'ea omombe'u rã oendu vy onhemondyi.
Ha'e rami vy xondaro ruvixa oenoĩ vy ixupe
oporandu aje'i ma pa omano ra'ea re.
45 Xondaro ruvixa omombe'u rã oikuaa porã
rire hetekue ogueraa uka José pe.
46 Ha'e ramo José ma kuruxu gui hetekue
omboguejy vy onhovã peteĩ ajukue puku
xiĩ porã va'e ojogua va'ekue py. Ha'e vy
onhono porã peteĩ tuparã itaova re ojo'o
pyre py, ha'e peteĩ ita ju ombojere hokẽ
omboty aguã.
47 Ha'e ramia ja Maria Madalena ha'e
Maria José xy oexa pota ho'amy oikuaa
aguã mamo pa onhono porã ra'ea.

16

Mateus 28.1-8; Lucas 24.1-10; João 20.1-10

1 Sábado ára oaxa rire Maria Madalena,
Tiago xy Maria ha'e Salomé ojogua heakuã
porã va'e, oje'oi vy hetekue omoeakuã
aguã.
2 Ha'e gui ko'ẽmba'i jave semana ijypya ára
kuaray oẽ ouvy jave oje'oi hupa katy.
3 Joupe-upe aipoe'i jogueravy:

* 15:34 Salmo 22.1

— Mava'e nda'u hupa rokẽ gui oipe'a 'rã
ita jaike aguã? — he'i.
4 Ha'e gui ha'e kuery oma'ẽ vy oexa ita
tuvixa va'eri ombojerea ma ra'ea.
5 Ha'e rami vy ikua py oike vy peteĩ kunumi
va'e oexa onhemondea xiĩmba va'e, oiporu
kuaa regua re oguapy oiny rã. Ha'e va'e ma
ha'e kuery oexa xapy'a vy okyje okuapy.
6 Ha'e ramo ava va'e aipoe'i:
— Pekyje eme. Peka pekuapy kuruxu re
omoĩ mbyre Jesus Nazaré pygua va'e. Ha'e
va'e ma onhemboete ju ma, noĩvei ma apy.
Pema'ẽ ha'vy ituiague py.
7 Ha'e gui ma tapeo hemimbo'e kuery ha'e
Pedro pe aipopeje: "Galiléia katy Jesus oo
'rã penerenonderã. Ha'e py ma pexa 'rã
aipoe'iague rami", peje.
8 Ha'e gui itakua gui oẽ vy onhamba
jogueravy onhemondyipa ha'e okyje reve.
Okyje vy avave rei pe nomombe'ui ranhe.

João 20.11-18

9 Semana ijypy'ia ára aje'ive Jesus on-
hemboete ju rire Maria Madalena pe ranhe
ojexa uka, ixugui sete anha oipe'aague va'e
pe.
10 Ha'e ramo kunha va'e oo vy Jesus irũ
kuery pe omombe'u. Ha'e kuery ma ojae'o
ha'e iporiaupa teri vy
11 ndogueroviai ranhe oikove jevya, kunha
pe ojexa ukaague omombe'u rã oendu
va'eri.

Lucas 24.13-35

12 Ha'e rire Jesus amboae rami ojexa uka
mokoĩ ha'e kuery regua tetã rovai katy oo
va'e pe.
13 Ha'e rami rire ha'e kuery ojevy vy am-
boae kuery pe omombe'u teĩ ha'e kuery
ndogueroviai.

Ayvu porã omombe'ua aguã re ijayvua

14 Ha'e rire guemimbo'e kuery onze-ve
pe ju Jesus ojexa uka, mesa py ikuai jave.
Ha'e vy ha'e kuery pe ijayvu ndoguerovia-
iague ha'e inhakã ratãa re, mba'eta hexaare
kuery "Onhemboete ju ma", he'i rã oendu
teĩ ndogueroviai rire.
15 Ha'e gui aipoe'i avi:
— Tapeo opa rupi, yvy jave re ikuai va'e
ha'e javive pe pemombe'u ayvu porã.*
16 Ha'e ramo oguerovia vy onhemongarai
uka va'e oo jepe 'rã. Ha'e rã ndogueroviai
va'e ma ombopagaa 'rã.
17 Ojerovia va'e kuery ombopo'akaa 'rã po
ramigua hexa pyrã ojapo aguã. Xerery rupi
oipe'a 'rã anha, ha'e ayvu mboae py ijayvu
'rã.
18 Ojopy 'rã mboi, ha'e veneno oy'u teĩ
mba'eve ndoikoi 'rã. Imba'eaxy va'e kuery
re opoko ramo okuera 'rã guive.

Lucas 24.50,51; Atos 1.6-11

19 Ha'e kuery reve Senhor Jesus ijayvupa
ma rire heraa yva re. Ha'e gui ma Nhan-
deruete oiporu kuaa regua re oguapy oiny.
20 Ha'e ramo hemimbo'e kuery oje'oi vy
opa rupi omombe'u ayvu. Senhor voi oipy-
tyvõ hexa pyrã ojapoa py, ha'e kuery ayvu
omombe'ua rupi anhetẽ memea oikuaa uka
aguã.

* 16:15 Mateus 28.18-20; Lucas 24.44-49; João 20.21; Atos 1.6-8

Lucas ayvu porã ombopara va'ekue
Lucas ayvu porã ombopara va'ekue

Lucas ma poropoanoa ha'e apóstolo Paulo hirũ raka'e. Jesus Cristo yva re ju oo rire Lucas mokoĩ kuaxia ombopara raka'e. Jypygua ma kova'e, Jesus rekokue oĩa. Ha'e gui amboae ma apóstolo kuery rembiapokue oĩa Atos 'epy va'e ju. Atos omboypya py Lucas aipoe'i: "Jypygua kuaxia ndevy Teófilo ambopara va'ekue ma amombe'u aguã Jesus ojapo va'ekue ha'e nhombo'eague ha'e javi, yvate heraa ára peve" he'i va'ekue (Atos 1.1-2a).

Lucas ma heta ombopara Jesus mba'emo re ombojoja reve nhombo'eague. "Ava ra'y ojeapo va'ekue ou ojou ha'e ogueraa jepe aguã okanhy va'ekue" (19.10). "Okanhy va'ekue" he'ia py ma nhande kuery re ae ijayvu vy, amboae henda py ipara oinya rami: "Nhande kuery ha'e javi nhakanhymba javy vexa'i rami, peteĩ-teĩ jajepe'a va'ekue tape gui. Ha'e ramo hexe ma Senhor omoĩ nhande kuery ha'e javive reko vaiaty" (Isaías 53.6). Ha'e nunga rupi nhande kuery re ae Jesus ombojoja vy omombe'u raka'e vexa'i okanhy va'e, peráta hatã'i va'e okanhy va'e ha'e ta'y okanhy va'e (capítulo 15). Nhande kuery rekaa rupi Jesus ou raka'e, nhandereko vaiaty gui nhandereraa jepe aguã. Nhanderuete nhanemboaxy ete vy Gua'y Jesus ombou raka'e nhandereraa jepe aguã, mba'eta Gua'y re nhandereko vaiaty ha'e javi omoĩ raka'e nhanderekovia opaga aguã.

Ijayvu ypyague

1 Heta ma ikuai ore kuery mbyte rupi
mba'emo oiko va'ekue mboparaare.
2 Ha'e kuery ombopara jypy'i guive hex-
aare ha'e ayvu mombe'ua kuery orevy
ijayvuague rami vy.
3 Ha'e rami ae avi xeruvixa Teófilo, xee voi
jypy'i guive ha'e nunga ha'e javi aikuaa
porã rire aỹ ambopara porãve ndevy jorire-
rire opyta porã aguã,
4 nembo'eague reikuaa aguã anhetẽ etea.*

Zacarias ha'e Isabel re ijayvua

5 Ha'e gui Judéia pygua huvixave Herodes
oĩ jave oiko peteĩ sacerdote Zacarias hery
va'e, Abias ramymino kuery regua. Ta'yxy
ma Arão ramymino Isabel hery va'e.
6 Ha'e kuery ma Nhanderuete renonde heko
porã va'e ikuai, Senhor ijayvua ha'e ojapo
uka va'e ha'e javi ojapo vy.
7 Ta'y va'e'ỹ guive, mba'eta Isabel imemby
va'erã e'ỹ, ha'e mokoĩve ikakuaakue meme.

João Batista itui'i aguã omombe'u ma voiague

8 Ha'e gui Zacarias ma Nhanderuete
renonde rupi omba'eapo oikovy sacerdote
reko rami vy, xortea oexaa rupi oiporavoa
rire.
9 Ha'e vy sacerdote kuery reko rami vy
oike Senhor pegua henda iky'a e'ỹ va'e py
heakuã porã va'e oapy aguã.
10 Ha'e ramia ja heta va'e kuery ma oka py
ikuai onhembo'e okuapya py.
11 Ha'e gui ixupe ojexa uka peteĩ anjo
Senhor-a guigua, altar heakuã va'e rapyaty
oiporu kuaa regua re.
12 Zacarias oexa vy onhemondyi vaipa, okyje
guive.
13 Ha'e rã anjo aipoe'i ixupe:

— Zacarias, ekyje eme. Oendua ma re-
jerurea. Ha'e nunga rupi aỹ ndera'yxy Is-
abel oikuavã'i 'rã ndera'y, ha'e rã remboery
'rã João.
14 Ha'e va'e ma rerovy'a vaipa 'rã, ha'e heta
'rã ovy'a oiko'iague oendu vy.
15 Ha'e ma omboyvatepy 'rã oiko Senhor
renonde, ndoy'ui 'rã vinho, neĩ iro va'e.
Hexe Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ anho 'rã oĩ, ixy
oguereko'ia ára guive.
16 Ha'e ojapo 'rã Israel kuery heta ojeko
rerova aguã rami Senhor Nguuete re.
17 Ha'e oo 'rã Senhor renonderã, Elias rami
inhe'ẽ ha'e ipo'aka va'e vy, ojapo aguã tuu
kuery opy'a py gua'y kuery oayvu, ha'e
onhe'ẽ rendu e'ỹ va'ekue heko porã va'e ju
ikuai aguã rami, ha'e rami vy peteĩ regua
oguereko katu aguã Senhor peguarã — he'i.

18 Ha'e gui Zacarias oporandu anjo pe:

— Mba'exa tu aikuaa ta ha'e nunga?
Mba'eta xee ma xetuja'i ma, ha'e xera'yxy
voi guaimi'i ma.

19 Anjo ombovai:

* 1:4 Atos 1.1,2

— Xee ma Gabriel, Nhanderuete renonde
aiko va'e. Ha'e ae xembou ndevy mba'emo
porã amombe'u aguã.
20 Ha'e rami teĩ xeayvua ndereroviai rire
nandeayvuẽvei 'rã, nda'evevei 'rã ndeayvu
aguã ha'e nunga ojeupity e'ỹa ja, mba'eta
ojeupity 'rã oa'angaague py ae — he'i.
21 Ha'e ramia ja heta va'e kuery
oarõ okuapy Zacarias. Ha'e kuery
onhemondyipa, henda iky'a e'ỹ va'e py oiko
are rã.
22 Ha'e gui ha'e oẽ vy nda'evevei ijayvu aguã.
Ha'e ramo oikuaa okuapy henda iky'a e'ỹ
va'e py mba'emo oexa ra'eague. Okuã py
rive omombe'u, nda'ijayvuẽvei vy.
23 Ha'e gui guembiaporã va'ekue ojapopa
ma vy oo ju ngoo katy.

Isabel ovy'a vaipa oikovyague

24 Ha'e rire ma ta'yxy Isabel oguereko'i
ma vy ndojexa ukavei peteĩ nhiruĩ jaxy re.
Ha'e vy aipoe'i:
25 — Ha'e rami Senhor ojapo xevy, xere
oma'ẽ vy, amboae kuery ndaxejou vaivei
aguã.

Jesus oiko aguã omombe'u ma voiague

26 Mboapy meme jaxya py ma Galiléia yvy
re Nhanderuete ombou anjo Gabriel Nazaré
tetã py.
27 Ha'e py oiko peteĩ kunhataĩ omenda
va'erã peteĩ ava Davi ramymino José hery
va'e re. Kunhataĩ rery ma Maria.*
28 Ha'e va'e oĩa py anjo oike vy aipoe'i:
— Temimboaxy ete evy'a ke, ndereve
Senhor oĩ ramo — he'i.
29 Pova'e ayvu Maria oendu vy on-
hemondyi vy opẽxa rei: "Mba'e he'i vy
nda'u po rami oxarura xevy?" he'i.
30 Ha'e rã anjo aipoe'i:
— Maria, ekyje eme, mba'eta Nhan-
deruete nemboaxy.
31 Ha'e rã rereko'i 'rã, reikuavã 'rã peteĩ
ava'i. Remboery 'rã Jesus.
32 Ha'e va'e ma yvate 'rã, ha'e ixupe "Yvate
ete va'e Ra'y", 'ea 'rã. Senhor Nhanderuete
omoĩ 'rã huvixarã, tamoĩ Davi rekovia.
33 Jacó ramymino kuery re opena riae 'rã,
ipo'akaa ndopai 'rã guive — he'i.
34 Ha'e ramo Maria aipoe'i anjo pe:
— Mba'exa 'rã tu ha'e nunga oiko?
Mba'eta xee peteĩgueve ma avakue pe nda-
jekuaa ukai teri va'eri.
35 Anjo ombovai:
— Ndere oguejy 'rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ, ha'e
Yvate ete va'e po'akaa ndeao'i 'rã okuaray'ã
py. Ha'e nunga rupi iky'a e'ỹ va'e oiko ramo
ixupe "Nhanderuete Ra'y" 'ea 'rã.
36 Neretarã Isabel voi oguereko'i ma oikovy,
guaimi'i ma teĩ. Kova'e re mboapy meme
jaxya ma oguereko'iague, imemby 'rã e'ỹ
va'ekue ri.
37 Mba'eta Nhanderuete pe ma nda'ipoi
haxy va'e ijayvuague ha'e javi py — he'i.
38 Ha'e ramo Maria aipoe'i:
— Apy ma aĩ Senhor rembiguai. Tove
toiko xevy ndeayvuague — he'i. Ha'e gui
anjo ojepe'a ju oĩa gui.

Maria oipouague Isabel

39 Ha'e va'e jave ma Maria oiko katu vy oo
pojava yvy'ã ikuai va'e katy, peteĩ tetã Judá
regua py.
40 Zacarias ro py oike vy oxarura Isabel pe.
41 Maria oxaruraa ha'e oendu rã kyrĩ va'e
omyĩ guyru'i py. Ha'e ramo Isabel re Nhe'ẽ
Ky'a E'ỹ anho oĩ ramo
42 ijayvu atã:
— Kunhague ikuai va'e gui ndere
ima'endu'a porãave, ha'e rereko'i va'e voi
ima'endu'a porãmby ete 'rã.
43 Marã ramigua nda'u aiko ndee xe-Senhor
xy xepou vy reju aguã?
44 Mba'eta rexaruraa aendu ramove kyrĩ
va'e ovy'a vy omyĩ guyru'i py.
45 Revy'a ete 'rã rerovia rire, mba'eta oje-
upity 'rã Senhor ndevy ijayvuague — he'i.

Maria oporaeiague

46 Ha'e ramo Maria aipoe'i:
— Xepy'a py amboete Senhor,
47 ha'e xenhe'ẽ ovy'a Nhanderuete xereraa
jepeare re.
48 Mba'eta oma'ẽ xee hembiguai yvyĩ'i va'e
aikoa re.
Ha'e ramo aỹ guive xevy "Ovy'a ete"
he'i pavẽ 'rã,
49 mba'eta Ipo'akapa va'e ojapo porã xevy,
Iky'a e'ỹ va'e hery va'e.
50 Ha'e ma omboaxy 'rã henonde ojereroky-
jea rupi ikuai va'e,
raka'eve rã ikuai jevy-jevy va'e kuery
voi.
51 Ipo'akapaa rupi oiko vy omoaĩmba opy'a
py onhemboyvate rei va'e kuery.
52 Oipe'a ipo'akakueve, ha'e rã yvyĩgueve'i
ma omboyvateve.

* 1:27 Mateus 1.18-21

53 Omoevyatãmba inhembyayi va'ekue,
ha'e rã iporiau e'ỹ va'e kuery ma omondoukapa rive.
54 Omboaxya rupi vy oepy guembiguai Israel kuery ijayvuague re ima'endu'a vy,
55 Abraão ha'e hamymino kuery pe ojapo porã riae aguã re,
nhaneramoĩ kuery pe ijayvuague rami vy — he'i.
56 Ha'e gui Maria ma mboapy jaxy re opyta Isabel ro py. Ha'e va'e rire oo ju ngoo katy.

João Batista itui'iague

57 Ha'e gui Isabel oguereko'i aguã ára ovaẽ ramo oikuavã ava'i.
58 Ha'e ramo Senhor omboaxya ha'e katy'i ikuai va'e ha'e heta va'e kuery oikuaa vy ovy'a avi okuapy hexeve.
59 Oito araa py jogueraapa ava'i pire omboi uka aguã. Ha'e rami vy omboeryxe okuapy tuu Zacarias rery rupi.
60 Ha'e ramo ixy aipoe'i:
— Any teve. Ha'e rami 'rãgue py João 'rã hery — he'i.
61 Ha'e ramo hetarã kuery aipoe'i:
— Ha'e gui ha'e rami peneretarã kuery hery va'e ndoikoi va'eri — he'i okuapy.
62 Ha'e rami vy tuu pe ju opo py oporandu marã rami pa omboeryxea re.
63 Ha'e gui tuu ojerure peteĩ yvyra pe'i re, ha'e vy ha'e va'e re ombopara: "Hery ma João" he'ia. Ha'e ramo ha'e javive onhemondyipa okuapy.
64 Ha'e ramove ijuru oipe'aa rã ijayvuẽ ju. Ha'e vy omboete Nhanderuete.
65 Ha'e py ikuai va'e ha'e javi onhemondyipa, ha'e Judéia katy'i yvy'ã reia rupi ikuai va'e kuery pe voi omombe'upaa.
66 Ha'e javive ha'e nunga oendu vy opy'a re omoĩ okuapy. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'e nungarã nda'u ha'e va'e ava'i oiko? — he'i okuapy. Mba'eta hexe Senhor po oĩ.

Zacarias oporaeiague

67 Ha'e gui tuu Zacarias re Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ anho oĩ ramo omombe'u ayvu. Ha'e vy aipoe'i:
68 — Ta'ima'endu'a porãa Senhor Israel kuery Ruete re,
mba'eta oikuaa pota ma guembiporavo ikuai va'e re oepy aguã.
69 Ha'e vy ombou peteĩ nhandereraa jepearã ipo'akapa va'e guembiguai Davi ramymino.
70 Ha'e rami ojapo aguã yma guive omombe'u uka
profeta iky'a e'ỹ va'e kuery ijayvua rupi,
71 nhanderovaigua kuery gui nhandereraa jepe aguã,
ha'e nhandere ija'e e'ỹ va'e ha'e javi po gui.
72 Ha'e rami vy nhaneramoĩ kuery omboaxyague rami ju oiko aguã,
guexeve guarã iky'a e'ỹ va'e ojapo va'ekue re ima'endu'a vy,
73 nhaneramoĩ Abraão pe ouraague re guive.
74 Mba'eta ijayvu raka'e nhanderovaigua kuery po gui nhandereraa jepe aguã re,
jakyje e'ỹ re nhambojerovia aguã,
75 ha'e jaikoa pukukue re henonde
iky'a e'ỹ va'e jaiko aguã teko porã rupi.
76 — Ha'e gui ma ndee ava'i, ndevy pe "Yvate ete va'e pegua profeta" 'ea 'rã.
Mba'eta Senhor renonde rupi reiko 'rã haperã rereko katu aguã.
77 Ha'e rami vy ixupegua kuery pe reikuaa uka 'rã
ojejavyague gui oo jepe aguã,
78 Nhanderuete nhanemboaxy etea rupi.
Mba'eta kuaray oẽ ouvya rami avi ojekuaa uka 'rã yva gui
79 omoexakã aguã manoa guy pytũ reia rupi ikuai va'e,
nhanderereko aguã tape jaiko porã aguã rupi — he'i.
80 Ha'e gui ava'i ma tuja pojava ha'e imbaraeteve tema ovy onhe'ẽ re guive. Tekoa e'ỹa rupi oiko Israel kuery pe ojekuaa uka aguã ára peve.

2

Mateus 1.18-25

1 Ha'e va'e jave py ma César Augusto omombe'u uka pavẽ oje'oi aguã guery ombopara uka vy.
2 Ha'e va'e ma tery mbopara uka ypy'ia, Síria pygua huvixa Quirino oĩ jave py oiko va'e.
3 Ha'e rami rã ha'e javive oo guery ombopara uka vy, peteĩ-teĩ guekoa py ae.
4 Ha'e rami vy José voi oo. Davi ramymino oiko vy oguata Galiléia regua Nazaré tetã

gui, Judéia regua tetã Davi rekoague Belém
tetã katy oo vy.
5 Guery ombopara uka vy oo gua'yxy Maria
hye guaxu'i va'e reve.

6 Ha'e gui Belém py ikuai jave py ma ovaẽ
oikuavã aguã ára.
7 Ha'e ramo oikuavã omemby ypy'i, ava'i.
Ha'e vy onhovãmba vy onhono inony
mymba karua'i py, mba'eta okeaty py
jipovei ma ha'e kuery avi oke aguã.

Vexa'i re opena va'e kuery pe anjo kuery ojexa ukaague

8 Ha'e katy rai ikuai vexa'i re opena va'e
kuery. Pyávy nhuũndy re ikuai guymba
kuery re openaa rupi.
9 Ha'e gui ha'e kuery ikuaia py oguejy peteĩ
anjo Senhor-a guigua. Ha'e kuery yvýry
rupi Senhor omoexakãmba xapy'a. Ha'e
ramo onhemondyipa okuapy.

10 Ha'e kuery pe anjo aipoe'i:

— Penhemondyi eme, mba'eta xee aju
pẽvy amombe'u aguã mba'emo porã nhom-
bovy'a ete va'erã, heta va'e kuery ha'e javi
peguarã.
11 Mba'eta ange Davi rekoague py itui'i ma
pendereraa jepearã Cristo Senhor.
12 Po rami oiko peẽ kuery peikuaa aguã:
Ava'i pejou 'rã mymba karua'i py, ajukue py
onhovã ha'e onhonoa inony va'e — he'i.

13 Ha'e gui anjo reve heta ju ojexa uka
xapy'a irũ yva pygua xondaro kuery. Ha'e
kuery ma Nhanderuete oguerovy'aa rupi
aipoe'i okuapy:

14 — Yvate etea py toporaeia Nhanderuete
pe, ha'e yvy re voi toĩ avakue hemimboaxy
ikuai porã aguã — he'i okuapy.

15 Ha'e gui ma vexa'i re opena va'e kuerya
gui anjo kuery yva re ojepe'apa ramove
aipoe'i joupe-upe:

— Jaje'oi Belém tetã katy jaexa aguã
nhandevy Senhor oikuaa uka va'ekue —
he'i okuapy.
16 Ha'e rami vy ha'e kuery oje'oi pojava, ha'e
vy ojou Maria ha'e José, kyrĩ'i va'e guive
ojou mymba karua'i py itui'i rã.
17 Ha'e kuery oexa vy omombe'u ava'i oikoa
ha'e kuery pe oikuaa ukaa ague.
18 Ha'e rami vexa'i re opena va'e kuery
omombe'u rã oendu va'e kuery ha'e javi
onhemondyipa.
19 Ha'e rã Maria ma pova'e ayvu ha'e javi
opy'a re omoĩ porã ima'endu'a riae aguã.

20 Ha'e gui vexa'i re opena va'e kuery
ojevypa ju. Oporaei jogueravy Nhan-
deruete oguerovy'aa rupi, omombe'uague
rami ae oendu ha'e oexa rire.

Jesus pire omboiaague

21 Oito araa py ovaẽ ava'i pire om-
boia aguã. Ha'e gui ma omboerya Jesus,
oguereko'i e'ỹ mbove ma voi anjo omboery
ukaague rami vy.*

Templo py Jesus oexa ukaague

22 Ha'e gui Moisés lei omboparaague rami
vy ha'e kuery ojeky'a'o uka aguã ára oaxapa
ma ramo ogueraa ju Jerusalém tetã py Sen-
hor pe oexa uka aguã,
23 Senhor guigua lei re ipara oĩa rami vy:
"Ava jypy'i oiko va'e ha'e javi 'rã pemboaxa
Senhor peguarã."*
24 Ha'e kuery ogueraa avi "mokoĩ jeruxi, e'ỹ
vy mokoĩ apykaxu'i" Nhanderuete pe ojuka
uka aguã, ha'e kuery lei re ipara oĩa rami
vy.*

Simeão oporaeiague

25 Jerusalém tetã py oiko peteĩ ava Simeão
hery va'e. Ha'e va'e ma heko porã ha'e
ojerovia ete va'e, Israel kuery repyarã oarõ
oikovy va'e. Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ hexe oĩ.
26 Ixupe Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ oikuaa uka ma voi
omano e'ỹ mbove Senhor remimbou Cristo
oexa 'rãa.
27 Ha'e rami vy Nhe'ẽ ogueraa rã templo py
oo. Ha'e va'e jave py tuu kuery ogueru ava'i
Jesus ha'e kuery lei re oĩa rami ojapo aguã.
28 Ha'e ramo Simeão ojopy ava'i ojyva áry,
ha'e Nhanderuete oguerovy'aa rupi aipoe'i:

29 — Aỹ ma Senhor, ha'eve xee
nerembiguai xemondouka porã aguã
ndeayvuague rami vy,
30 mba'eta aexa ma orereraa jepearã rembou
va'ekue.
31 Ha'e va'e ma ha'e javi regua renonde py
rereko katu va'ekue

* 2:21 Mateus 1.21 * 2:23 Êxodo 13.2,12 * 2:24 Iporiaukue'i Senhor peguarã vexa'i ndojoui vy ome'ẽ 'rã mokoĩ jeruxi e'ỹ vy mokoĩ apykaxu'i (Levítico 5.11, 12.1-8).

32 imoexakãarã, judeu e'ỹ va'e kuery
oikuaapa aguã, ha'e nerembiporavo Israel
kuery voi oguerovy'a aguã — he'i.
33 Ha'e rami ijayvu ma ramo tuu ha'e ava'i
xy onhemondyi.
34 Simeão ma ha'e kuery ogueroayvu porã
vy ixy Maria pe ju aipoe'i:
— Kova'e ava'i oiko ramo heta okanhy
'rã, ha'e heta avi oo jepe 'rã Israel kuery
va'e regua. Ikuai avi 'rã hexe ijayvu rei va'e,
35 heta py'a re oĩ va'e ojekuaa aguã. Ndepy'a
re voi rendu 'rã kyxe py oikutu imoiny va'e
rami — he'i.

Profeta kunha Ana ovaẽ aviague

36 Oiko avi peteĩ profeta kunha Fanuel
rajy, Ana hery va'e, Aser ramymino kuery
regua. Kakuaa vaipa ma oiko, omenda rire
sete ma'etỹ ete'i ime oiko,
37 ha'e gui oitenta e quatro ma'etỹ re ma
oiko imeve'ỹ va'e. Ha'e va'e ma templo gui
ndooi 'rãe. Ara py ha'e pyávy omboetea
rupi oiko. Okaru e'ỹ re jepi 'rã oiko on-
hembo'ea rupi.
38 Ha'e va'e jave ete'i kunha va'e ovaẽ
vy oguerovy'a Nhanderuete. Ha'e vy
Jerusalém pygua kuery guepyarã oarõ
okuapy va'e ha'e javi pe omombe'u oikovy
ava'i oikoa.

Nazaré tetã py ava'i Jesus oiko jave guare

39 Senhor guigua lei re oĩa rami ha'e
kuery ojapopa ma vy ojevy ju Galiléia regua
guekoa Nazaré katy.
40 Ava'i ma tuja ha'e imbaraeteve pojava,
hi'aranduve guive ovy, Nhanderuete om-
boaxy ramo.

Porombo'ea kuery mbyte py ava'i Jesus oĩague

41 Ha'e gui ma'etỹa nhavõ tuu kuery
jogueraa 'rã Jerusalém py Páscoa ára ngaru
oiko aguã py.
42 Doze ma'etỹ ava'i oguereko jave ha'e
kuery gueko rami vy oje'oi ju Jerusalém
katy ngaru oiko aguã py.
43 Ngaru opa jave ha'e kuery ojevy ju ngoo
katy. Ha'e rã ava'i Jesus ma Jerusalém py
teri opyta, tuu kuery oikuaa e'ỹ re.
44 Tuu kuery ma oirũ kuery reve ha'e oua
rami oexa'ã vy peteĩ ára re ranhe oguata.
Ha'e gui mae ma oeka oje'oivy hetarã ha'e
hexaaty kuery mbyte rupi.
45 Ndojoui vy Jerusalém tetã katy ju ojevy
oeka aguã.
46 Mboapy araa py ojou templo py oguapy
oiny rã, porombo'ea kuery reve ijayvua re
ojapyxaka ha'e oporandu oinya py.
47 Ijayvu rã oendu va'e kuery ha'e javi on-
hemondyipa okuapy o'arandua rupi ombo-
vai rã.
48 Ha'e gui tuu kuery oexa vy on-
hemondyi. Ha'e vy ixy aipoe'i:
— Xepi'a, mba'e re tu evoko rami rejapo
orevy? Nderu reve nda'evei vaipa roiko
va'ekue roekaa rupi.
49 Ombovai nguu kuery pe:
— Mba'e re tu xereka ri? Ndapeikuaai
va'e ty'y Xeru ro py 'rãe aikoa? — he'i.
50 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ndoikuaai mba'e
he'ia paa.
51 Ha'e gui ma nguu kuery reve oo ju
guekoa Nazaré py. Ojapo oikovy ha'e kuery
oipota va'e ha'e javi. Ha'e rã ixy ma ha'e
nunga ha'e javi omoĩ porã opy'a re.
52 Ha'e gui Jesus ma tuja pojava vy
hi'aranduve ovy. Ha'e ramo Nhanderuete
ha'e avakue renonde rupi oguerovy'aa.

3

Mateus 3.1-10; Marcos 1.2-5

1 Quinze ma'etỹ re ma Tibério César hu-
vixave oĩ jave py, ha'e Judéia pygua huvixa
Pôncio Pilatos oĩ jave, Galiléia pygua huvixa
Herodes, ha'e gui Ituréia ha'e Traconites
pygua huvixa tyvy Filipe oĩ jave, Abilene
pygua huvixa Lisânias oĩ,
2 ha'e gui sacerdote yvateve va'e Anás ha'e
Caifás ikuai, ha'e va'e jave py ma Nhan-
deruete ombou oayvu Zacarias ra'y João pe,
tekoa e'ỹa rupi oikoa py.
3 Ha'e ramo João ma Jordão yakã yvýry
ha'e javi rupi oiko. Omombe'u oikovy pavẽ
ojeko rerova vy onhemongarai uka aguã,
ojejavyague omboguepaa aguã.
4 Mba'eta profeta Isaías kuaxia ombopara vy
aipoe'iague rami: "Tekoa e'ỹa py onhendu
'rã aipoe'i va'e: Pereko katu Senhor raperã,
pembo'yvi ou aguã.
5 Yvyugua ha'e javi ijojapa 'rã, yvyty ha'e
yvy'ã'i ha'e javi guive. Tape ikarẽ va'ekue
hi'yvipa 'rã, ha'e ijoja e'ỹague voi ijojapa
'rã.

* 3:6 Isaías 40.3-5

6 Ha'e gui avakue ha'e javi 'rã oexa Nhan-
deruete guigua jogueraa jepea", he'iague
rami.*
7 Ha'e gui heta va'e kuery onhemongarai
uka vy ou va'e pe João aipoe'i:
— Peẽ mboi ramigua, mava'e tu aipoe'i
poxya ou va'erã gui peo jepe 'rãa rami?
8 Peiko ha'vy yvyra hi'a porã va'e rami,
pejeko rerovaague pexa uka aguã. Ha'e
pemboypy eme jomeme "Nhande kuery
ma Abraão ramymino jaiko" peje aguã.
Mba'eta xee aipoa'e pẽvy: Kova'e ita gui
voi Nhanderuete omoingo kuaa Abraão
ramyminorã.
9 Ha'e gui haxa py omboguai ta ma yvyra
rapo re. Yvyra hi'a porã e'ỹ va'e ma ojayapa
'rã tata py omombo aguã — he'i.
10 Ha'e ramo heta va'e kuery oporandu
ixupe:
— Mba'e 'rã tu ha'vy rojapo?
11 Ombovai:
— Mokoĩ kamixa oguereko va'e tome'ẽ
oguereko e'ỹ va'e pe. Tembi'u oguereko
va'e ha'e rami ae tomboja'o — he'i.
12 Imposto re nhombopagaaty kuery voi
jogueru onhemongarai uka aguã. Ha'e vy
oporandu:
— Porombo'ea, mba'e tu ore rojapo 'rã?
13 Ombovai ha'e kuery pe:
— Nda'evei penhombopaga aguã opaga
aguã va'ekue áryve — he'i.
14 Xondaro kuery voi oporandu ixupe:
— Ha'vy ore, mba'e 'rã tu rojapo?
Aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pejoavyky rei eme, joekokue ramigua
pemombe'uve eme, neĩ peipotave eme
pemba'eapoague repy áryve — he'i.

Mateus 3.11,12; Marcos 1.7,8; João 1.19-27

15 Ha'e jave ma pavẽ rei oarõ okuapy
jogueraa jepearã. Ha'e rami vy João re
oexa'ã okuapy opy'a py. Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e'ỹ ri nda'u Cristo oiko?
16 Ha'e ramo João aipoe'i ha'e javive pe:
— Xee anhetẽ yy py rive romongarai va'e.
Ha'e rami teĩ ou 'rã peteĩ xegui yvateve
va'e. Ha'e va'e gui ma xe'yvyĩve ete va'e vy
nda'evei ipy regua xã ajora aguã voi. Ha'e
ma penemongarai 'rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ reve,
tata py guive.
17 Ojopy ae ma trigo mbovevea oiky'a'o ha'e
omboyrupa aguã omoĩ porãaty py. Ha'e rã
ipirekue ma oapy 'rã tata ogue e'ỹ va'e py
— he'i.*
18 Ha'e rami vy ayvu porã omombe'u oikovy
heta va'e kuery pe, opa mba'e ayvu py
omongeta reve.
19 Huvixa Herodes pe voi ijayvu tyvy
ra'yxy Herodias káuxa, ha'e Herodes ae
ojapo vaiague re.
20 Ha'e ramo huvixa ojapo vaive ju, nhuã py
João ombo'a vy.

Mateus 3.13-17; Marcos 1.9-11; João 1.32-34

21 Pavẽ onhemongarai uka jave py Jesus
voi oo onhemongarai uka vy. Ha'e ramo
onhembo'e oiny jave yva ojepe'a ramo
22 hexe Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ oguejy ouvy
apykaxu'i rami. Ha'e gui onhendu peteĩ
ayvu yva gui:
— Ndee ma Xera'y roayvu ete ha'e
roguerovy'a va'e — he'i va'e.

Mateus 1.1-17

23 Jesus ma trinta ma'etỹ rivyvyi
oguereko reve omboypy nhombo'e aguã.
Ixupe ma "José ra'y" 'ea.* Ha'e rã José ma
Heli ra'y,
24 Heli ma Matã ra'y, Matã ma Levi ra'y, Levi
ma Malqui ra'y, Malqui ma Janai ra'y, Janai
ma José ra'y,
25 José ma Matatias ra'y, Matatias ma Amós
ra'y, Amós ma Naum ra'y, Naum ma Esli
ra'y, Esli ma Nagai ra'y,
26 Nagai ma Maate ra'y, Maate ma Matatias
ra'y, Matatias ma Semei ra'y, Semei ma José
ra'y, José ma Jodá ra'y,
27 Jodá ma Joanã ra'y, Joanã ma Resa ra'y,
Resa ma Zorobabel ra'y, Zorobabel ma
Salatiel ra'y, Salatiel ma Neri ra'y,
28 Neri ma Melqui ra'y, Melqui ma Adi ra'y,
Adi ma Cosã ra'y, Cosã ma Elmadã ra'y,
Elmadã ma Er ra'y,
29 Er ma Josué ra'y, Josué ma Eliézer ra'y,
Eliézer ma Jorim ra'y, Jorim ma Matã ra'y,
Matã ma Levi ra'y,
30 Levi ma Simeão ra'y, Simeão ma Judá ra'y,
Judá ma José ra'y, José ma Jonã ra'y, Jonã ma
Eliaquim ra'y,
31 Eliaquim ma Meleá ra'y, Meleá ma Mená
ra'y, Mená ma Matatá ra'y, Matatá ma Natã
ra'y, Natã ma Davi ra'y,

* 3:17 Atos 19.4 * 3:23 Jesus ma José ra'y ete'ỹ raka'e, amboae kuery José ra'y rami rive oikuaa. Jesus ma Nhanderuete ra'y ae oiko, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ po'akaa rupi Maria oguereko'i va'ekue ava reve'ỹ, Mateus 1.18 ha'e Lucas 1.30-35 py oĩa rami.

32 Davi ma Jessé ra'y, Jessé ma Obede ra'y,
Obede ma Boaz ra'y, Boaz ma Salá ra'y, Salá
ma Naassom ra'y,
33 Naassom ma Aminadabe ra'y, Aminadabe
ma Admim ra'y, Admim ma Arni ra'y, Arni
ma Esrom ra'y, Esrom ma Peres ra'y, Peres
ma Judá ra'y,
34 Judá ma Jacó ra'y, Jacó ma Isaque ra'y,
Isaque ma Abraão ra'y, Abraão ma Terá ra'y,
Terá ma Naor ra'y,
35 Naor ma Serugue ra'y, Serugue ma Ragaú
ra'y, Ragaú ma Faleque ra'y, Faleque ma
Éber ra'y, Éber ma Salá ra'y,
36 Salá ma Cainã ra'y, Cainã ma Arfaxade
ra'y, Arfaxade ma Sem ra'y, Sem ma Noé
ra'y, Noé ma Lameque ra'y,
37 Lameque ma Metusalém ra'y, Metusalém
ma Enoque ra'y, Enoque ma Jarede ra'y,
Jarede ma Maalalel ra'y, Maalalel ma Cainã
ra'y,
38 Cainã ma Enos ra'y, Enos ma Sete ra'y, Sete
ma Adão ra'y, ha'e rã Adão ma Nhanderuete
ra'y raka'e.

4

Mateus 4.1-11; Marcos 1.12,13

1 Jesus re Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ anho oĩ ramo
ojevy ju Jordão yakã gui, ha'e tekoa e'ỹa py
ju Nhe'ẽ ae ogueraa.
2 Quarenta ára re anha oeko a'ã herekovy.
Ha'e jave ma mba'eve ndo'ui. Ha'e rire
okaruxe ma.
3 Ha'e ramo ixupe anha aipoe'i:
— Nhanderuete Ra'y ri reiko vy ndeayvu
kova'e ita oĩ va'e pe tojeapo mbojape.
4 Jesus ombovai:
— Ipara oiny: "Mbojape re anho e'ỹ 'rã
avakue oikove" — he'i.*
5 Ha'e gui yvatevea py anha ogueraa vy
ixupe oexa ukapa vyvoi ko yvy re tetã ikuai
va'e.
6 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Kova'e tetã ame'ẽmba 'rã ndevy, ha'e
mba'emo porã ko yvy regua ha'e javi,
mba'eta xevy ome'ẽmbaa rire ame'ẽ 'rã
ame'ẽxea va'e pe.
7 Xapy'a rei nerenapy'ã re reĩ reve xem-
boete ramo ha'e javi 'rã nemba'e.
8 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Ipara oiny: "Senhor Nderuete anho 'rã
remboete ha'e rembojerovia" — he'i.*
9 Ha'e gui anha ma Jerusalém py ju
ogueraa, templo apyte áry omoĩ. Ha'e vy
aipoe'i:
— Nhanderuete Ra'y ri reiko vy en-
hemombo apy gui yvy katy.
10 Mba'eta ipara oiny: "Ombou 'rã anjo
kuery ndere opena aguã."
11 Ha'e rã "Ha'e kuery ndejoko 'rã opo py, ita
re renhepyxanga e'ỹ aguã" — he'i.*
12 Jesus ombovai:
— Aipoe'i avi: "Eko a'ã eme Senhor
Nderuete" — he'i.*
13 Opa mba'e py anha oeko a'ãmba ma vy
ojepe'a ixugui, ha'eve aguã ára ovaẽ peve.*

Mateus 4.12-17; Marcos 4.14,15

14 Ha'e gui Nhe'ẽ po'akaa rupi Jesus oo
ju Galiléia yvy katy. Ha'e ramo ha'e katy
rai-rai ikuai va'e oendupa mba'emo ojapo
oikovya.
15 Onhembo'eaty ikuai va'e rupi nhombo'e
oikovy ramo omboete pavẽ.

Mateus 13.54-58; Marcos 6.1-4

16 Nazaré tetã py ombokakuaague py oo
vy sábado ára py oike onhembo'eaty py
gueko rami vy. Ha'e vy opu'ã ho'amy
kuaxia ogueroayvu aguã.
17 Ha'e ramo ixupe ome'ẽa profeta Isaías
ombopara va'ekue. Kuaxia oipe'a vy ojou
po rami ipara va'e:
18 "Senhor-a guigua Nhe'ẽ xere oĩ vy xemoĩ
iporiaukue'i pe amombe'u aguã ayvu porã.
Xembou nhuã py ikuai va'e pe amombe'u
aguã oẽmba ju aguã, ára revegua e'ỹ'i ikuai
va'e pe amombe'u aguã oma'ẽmba ju aguã,
ha'e omoingo axy reipy apoi ju aguã,
19 ha'e gui amombe'u aguã Senhor nhom-
boaxy aguã ma'etỹa" — he'i.*
20 Ha'e gui kuaxia omboty vy ome'ẽ ju
kuaxia re opena va'ety pe. Ha'e vy oguapy.
Ha'e ramo ha'e py ikuai va'e ha'e javive
hexe anho oma'ẽ okuapy.
21 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Kova'e ára ojeupity ma kuaxia para re
oĩ va'e penduague — he'i.
22 Ha'e rami rã ha'e javive hexe
ima'endu'a porã, mba'eta ayvu porã rupi
ijayvu rã oendu vy onhemondyi. Ha'e vy
oporandu okuapy:
— Peva'e nda'u José ra'y e'ỹ ri?
23 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:

* 4:4 Deuteronômio 8.3 * 4:8 Deuteronômio 6.13 * 4:11 Salmo 91.11-12 * 4:12 Deuteronômio 6.16 * 4:13 Hebreus 2.18; 4.15 * 4:19 Isaías 61.1-2

— Xevy pe aipopeje 'rã: “Poropoanoa,
enhemonguera ndee ae. Apy nderekoa py
ae ejapo avi roendu rã Cafarnaum py rejapo
va'ekue ramigua ha'e javi”, peje 'rã xevy.
24 Aipoe'ive ju:
— Anhetẽ aipoa'e pendevy: Neĩ peteĩve
profeta nda'ipoi hekoa pygua kuery ae
omovaẽ porã va'erã.
25 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Elias oiko jave heta
ikuai raka'e Israel kuery regua imeve'ỹ va'e.
Ha'e va'e jave mboapy ma'etỹ rire mboapy
meme jaxy re nda'okyvei ramo yvy jave re
karuai oiko.
26 Ha'e rami teĩ ha'e pygua kuery neĩ pe-
teĩvea py ma Elias nombouai, peteĩ imeve'ỹ
va'e Sidom katy'i Sarepta tetã pyguaa py
e'ỹ vy.
27 Ha'e gui profeta Eliseu ju oiko jave ma
heta avi ikuai raka'e Israel kuery regua
lepra revegua. Ha'e rami avi neĩ peteĩve ma
ixupe ndoiky'a'o ukaai, Síria pygua Naamã
e'ỹ vy — he'i.*
28 Ha'e ramo ha'e javive onhembo'eaty py
ikuai va'e pova'e ayvu oendu vy ipoxypa.*
29 Ha'e vyve opu'ãmba vy tetã gui oguenoẽ
vy ogueraa peteĩ itaova áry peve, mba'eta
ha'e va'e áry tetã oĩ ramo, ha'e gui yvy'ã
guy katy oity aguã.
30 Ha'e rami teĩ ha'e kuery mbyte rupi Jesus
oaxa vy ojepe'a ovy.

Marcos 1.21-28

31 Ha'e gui ma Galiléia regua Cafarnaum
tetã py ju oo. Sábado ára py nhombo'e oiny.
32 Ha'e nhombo'e rã oendu va'e on-
hemondyipa okuapy, opo'akaa rupi ijayvu
ramo.
33 Onhembo'eaty py oĩ avi peteĩ ava hexe
anha iky'a va'e onhemondea va'e. Ha'e va'e
ma ojapukai atã:
34 — Jesus Nazaré pygua va'e, mba'e tu
orereve ndee rereko? Oremomba aguã teve
reju? Xee ma aikuaa ndee Nhanderuete
guigua iky'a e'ỹ va'e reikoa — he'i.
35 Ha'e ramo ixupe Jesus ijayvu atã vy
aipoe'i:
— Ekyrirĩ, ha'e ejepe'a peva'e ava gui —
he'i. Ha'e ramo pavẽ renonde yvy rupi
anha oity ma vy ojepe'a ava gui, ojapo vai
e'ỹ re.
36 Ha'e javive onhemondyipa vy aipoe'i
joupe-upe:
— Mba'e nunga ayvu tu pova'e? Mba'eta
opo'akaa rupi ijayvu rã nhe'ẽ vai kuery voi
ojepe'a 'rã — he'i okuapy.
37 Ha'e ramo ha'e nungakue ha'e katy rai-
rai'i rupi ikuai va'e oendupa.

Mateus 8.14,15; Marcos 1.29-31

38 Onhembo'eaty gui Jesus oẽ vy Simão
ro py ju ovaẽ. Simão raixo ma imba'eaxy
oupy, ipire raku vaipa vy. Ha'e ramo Jesus
pe ojerure okuapy kunha va'e re.
39 Ha'e ramo ituia katy ojero'a vy ipire raku
pe ijayvu atã ramove oaxapa vyvoi. Ha'e
rire'ive opu'ã vy ojapo mba'emo ha'e kuery
pe.

Mateus 8.16,17; Marcos 1.32-34

40 Kuaray oike jave ma oĩa py ogueru
okuapy opa marãgua mba'eaxy gui
imba'eaxy va'e. Ha'e ramo peteĩ-teĩ re
opoko vy omonguerapa.
41 Heta gui anha kuery ojapukai reve ojepe'a
vy aipoe'i:
— Ndee ma Nhanderuete Ra'y — he'i
ramo ha'e kuery pe ijayvu atã okyrirĩ aguã
re, Cristo oikoa oikuaa ramo.

Marcos 1.35-39

42 Ko'ẽmba'i ramove ojepe'a vy oo tekoa
e'ỹa katy. Ha'e rã heta va'e kuery oeka vy
jogueraa oĩa peve. Ha'e vy ixupe ojerure
okuapy oeja e'ỹ aguã.
43 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xee ma amboae tetã rupi voi ayvu porã
Nhanderuete po'akaa regua amombe'u
aguã rami aiko, ha'e rami aguã ae xemboua
rire — he'i.
44 Ha'e rami vy ayvu omombe'u oikovy
Judéia regua onhembo'eaty ikuai va'e rupi.

5

Pira ombo'a retaague

1 Ha'e gui ma Genesaré yupa yvýry rupi
ju oiko. Ha'e jave heta va'e kuery omboty
rei okuapy Nhanderuete ayvu oenduxe vy.
2 Ha'e rã oexa mokoĩ kanoã yy rembe re oĩ
va'e. Pira mbo'aa kuery ma oẽmba ra'e pira
mbo'aa ojoi aguã.
3 Peteĩ kanoã Simão mba'e py oike vy
ojerure yy rembe gui ogueraave'i aguã.
Ha'e gui kanoã py oguapy vy ombo'e oiny
heta va'e kuery.
4 Ijayvupa ma vy aipoe'i Simão pe:

* 4:27 Profeta kuery pe Nhanderuete oipytyvõ uka raka'e amboae yvy pygua kuery, hekoa py ae nomboeteai ramo.
* 4:28 João 1.11

— Eraa kanoã typyvea py, ha'e pemombo
pira mbo'aa pembo'a aguã.
5 Simão ombovai:
— Orembo'ea, pytũ mbukukue re
romba'eapo teĩ norombo'ai mba'eve. Teĩ
ndeayvua rupi vy amombo ju 'rã pira
mbo'aa — he'i.
6 Ha'e rami ojapo vy ombo'a reta pira, pira
mbo'aa voi oxopa rai.
7 Ha'e ramo opo py oenoĩ oirũ kuery kanoã
mboae py ikuai va'e ou aguã oipytyvõ vy.
Ha'e vy mokoĩve kanoã omonyẽ pira ramo
yy py ogueroike rai-rai'i heravy.
8 Ha'e nunga Simão Pedro oexa vy gue-
napy'ã re oĩ Jesus renonde. Aipoe'i:
— Senhor, ejepe'a ke xea gui, mba'eta xee
ma ajejavypa va'e — he'i.
9 Mba'eta heta ete pira ho'a rã oexa vy
onhemondyi, irũ kuery ha'e javive reve.
10 Irũ kuery Zebedeu ra'y Tiago ha'e João voi
onhemondyi.
Jesus aipoe'i Simão pe:
— Enhemondyi eme, aỹ gui ma avakue
jouarã 'rã reiko — he'i.
11 Ha'e ramo ha'e kuery yy rembe re kanoã
omboja vy oejapa oje'oivy hupive.
Mateus 8.1-4; Marcos 1.40-45
12 Peteĩ tetã py Jesus oiko jave ou peteĩ ava
hete ha'e javi rupi lepra oĩ va'e. Ha'e va'e
ma oexa Jesus vy guenapy'ã re oĩ henonde,
ngova yvy re omovaẽ. Ha'e vy ojerure
ixupe:
— Senhor, lepra gui xeky'a'oxe vy ke
xeky'a'o — he'i.
13 Ha'e ramo okuave'ẽ vy opoko hexe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Xee ma roiky'a'oxe ae, ekuera ke —
he'i. Ha'e ramove lepra okanhymba.
14 Ixupe Jesus aipoe'ive ju avave rei pe
omombe'u e'ỹ aguã.
— Va'eri tereo, sacerdote pe ejexa uka,
ha'e rekueraague re eme'ẽ mymba Moisés
omboparaague rami vy, heta va'e kuery
oikuaa avi aguã — he'i.
15 Jesus aipoe'iague rami e'ỹ ava va'e oo
vyve omombe'upa. Ha'e ramo heta-etave
ma ou Jesus oĩa py ijayvua oendu aguã,
omba'eaxy gui okueraxe vy guive.
16 Ha'e rã Jesus ma ojepe'a jepi 'rã ha'e ae'ia
py onhembo'e aguã.
Mateus 9.1-8; Marcos 2.1-12
17 Peteĩ ára Jesus nhombo'e oiny jave
fariseu ha'e lei re nhombo'e va'ety kuery
oguapy okuapy ha'e py, opa rupi gui ou
va'ekue, Galiléia, Judéia ha'e Jerusalém
gui. Senhor po'akaa hexe oĩ nhomonguera
aguã.
18 Ha'e gui ou avi amongue avakue pe-
teĩ oguata e'ỹ va'e hupa reve ogueru va'e.
Ogueroikexe teĩ Jesus renonde py onhono
aguã.
19 Heta va'e kuery gui nda'evei ogueroike
aguã. Ha'e ramo oguerojeupi oo áry, ha'e
oipe'aague rupi hupa reve omboguejy ikuai
va'e mbyte py, Jesus renonde.
20 Avakue ojerovia etea Jesus oikuaa vy
aipoe'i oguata e'ỹ va'e pe:
— Ava, rejejavyague omboguepaa ma —
he'i.
21 Ha'e rami rã lei re nhombo'e va'ety ha'e
fariseu kuery ndojou porãi vy aipoe'i:
— Marã ramigua tu po rami ijayvu vai
va'e? Avave rei nombogue kuaai 'rã joeko
vaiague, Nhanderuete e'ỹ vy — he'i okuapy.
22 Ha'e kuery opẽxaa Jesus oikuaa vy
aipoe'i:
— Mba'e re tu po rami ri pendeayvu
pendepy'a py?
23 Mba'e ayvu rupi tu ndaxyive xeayvu aguã:
"Rejejavyague omboguepaa ma", tyrã pa
"Epu'ã, ha'e eguata" ha'e 'rã?
24 Va'eri peikuaa aguã Ava ra'y ojeapo
va'ekue ko yvy re oiko vy joeko vaiague
ombogue aguã voi ipo'aka va'ea —
Oguata e'ỹ va'e pe ju aipoe'i:
— Xee aipoa'e ndevy: Epu'ã, eupi
nderupa, ha'e tereo ndero katy — he'i.*
25 Ha'e ramove opu'ã pavẽ oexaa gui, oupi
ngupa ituiaty, ha'e oo ngoo katy. Nhan-
deruete pe oporaei ovy.
26 Ha'e javive onhemondyipa vy ombo-
jerovia Nhanderuete. Okyjepa reve aipoe'i:
— Ange ma jaexa mba'emo porã — he'i
okuapy.
Mateus 9.9; Marcos 2.13,14
27 Ha'e va'e rire Jesus oo jevy vy oexa peteĩ
imposto re nhombopaga va'ety Levi hery
va'e, imposto opagaaty py oguapy oiny rã.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Eju ke xerupive — he'i.
28 Ha'e ramo opu'ã vy oejapa ovy hupive oo
aguã.
Mateus 9.10-13; Marcos 2.15-17

* 5:24 João 10.37,38

29 Ha'e rire Jesus pe Levi ojapo peteĩ ngaru
tuvixa va'e ngoo py. Heta avi ikuai ha'e
py, imposto re nhombopaga va'ety ha'e
amboae kuery hexeve okaru aguã.
30 Fariseu ha'e irũ kuery lei re nhombo'e
va'ety ijayvu okuapy Jesus remimbo'e
kuery re. Ha'e vy oporandu:
— Mba'e re tu pekaru ri imposto re
nhombopaga va'ety ha'e ojejavypa va'e
kuery reve?
31 Jesus ombovai:
— Hexaĩ va'e kuery ndoipotai 'rã
poropoanoa, imba'eaxy va'e kuery anho
'rã oipota.
32 Ha'e rami vy xee ma heko porã va'e aenoĩ
aguã e'ỹ aju, ha'e rã heko vai va'e aenoĩ
aguã ojeko rerova aguã — he'i.

Mateus 9.14-17; Marcos 2.18-22

33 Ha'e kuery aipoe'i ixupe:
— João remimbo'e ha'e fariseu
remimbo'e kuery ma okaru e'ỹ re ikuai jepi
'rã onhembo'e vy. Ha'e rã neremimbo'e
kuery ma any, okaru ha'e oy'u 'rã.
34 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Omendaa py pejapo 'rã ri ty'y oenoĩ
mbyre kuery okaru e'ỹ re ikuai aguã rami,
ha'e kuery reve omenda va'e oĩ teria ja?
35 Ha'e rami avi ovaẽ 'rã ha'e kuerya gui
omenda va'e oipe'aa aguã ára. Ha'e va'e ára
mae 'rã ha'e kuery ikuai okaru e'ỹ re — he'i.
36 Ha'e kuery pe omombe'u avi peteĩ ayvu
mba'emo re ombojoja vy:
— Avave rei ao pyau gui nomboi 'rã
ha'ykue ao ymague re omboja aguã. Ha'e
rami vy omondoro 'rã ipyau, ha'e ipyau
ra'ykue voi ndoja porãi 'rã inhymague re.
37 Ha'e avave rei hyru ymague py nomboyrui
'rã vinho pyau, mba'eta vinho pyau ombo-
vaipa 'rã hyru. Vinho onheẽmba 'rã, hyru
voi ivaipa 'rã.
38 Ha'e rami 'rãgue py vinho pyau ma hyru
pyau py 'rã omboyru. [Ha'e ramo 'rãe
mokoĩve oĩ porã.]
39 — Ha'e rami avi avave rei vinho ymague
oy'u rire ndoy'uxei 'rã ipyau va'e, mba'eta
aipoe'i 'rã: "Inhymague ma iporãve."

6

Mateus 12.1-8; Marcos 2.23-28

1 Peteĩ sábado py trigoty rupi Jesus kuery
oaxa jogueravy jave hemimbo'e kuery hi'a
oipo'o vy ho'u heravy oipokyty va'ekue.
2 Ha'e ramo amongue fariseu kuery aipoe'i:
— Mba'e re tu evoko rami pejapo sábado
ára py nda'evei va'eri?
3 Jesus ombovai:
— Ndaperoayvui teve Davi okaruxe vy
oirũ kuery reve ojapo va'ekue?
4 Ha'e ma Nhanderuete ro py oike vy ojou
mbojape Senhor renonde omoĩ mbyre, ha'e
ho'u. Ome'ẽ avi ngupive ikuai va'e pe, ha'e
kuery ho'u aguã nda'evei va'eri, sacerdote
kuery pe anho ha'eve — he'i.*
5 Ha'e aipoe'ive ju ha'e kuery pe:
— Ava ra'y ojeapo va'ekue ma sábado ára
re voi ipo'aka va'e.

Mateus 12.9-14; Marcos 3.1-6

6 Sábado jevy py onhembo'eaty py ju oike
vy nhombo'e oiny. Ha'e py oĩ avi peteĩ ava
ipo oiporu kuaa regua re ipiru va'e.
7 Lei re nhombo'e va'ety ha'e fariseu kuery
ikuai va'e oexa pota okuapy sábado ára py
pa nhomonguera 'rãa re, hexe ijayvu reixe
vy.
8 Ha'e rã ha'e kuery opẽxaa Jesus oikuaa
vy aipoe'i ava ipo piru va'e pe:
— Epu'ã ejuvy mbyte katy — he'i ramo
opu'ã ouvy.
9 Ha'e ramo Jesus aipoe'i amboae kuery
pe:
— Mba'exa tu peikuaa? Ha'eve ri nda'u
sábado ára py jajapo porã, tyrã pa jajapo
vai? Ha'eve ri nda'u joekove jaraa jepe, tyrã
pa tove tomano? — he'i.
10 Ha'e gui oyvýry ikuai va'e ha'e javive re
oma'ẽ reve aipoe'i ava va'e pe:
— Embo'yvi ndepo.
Ha'e rami opo ombo'yvi ramo okuera.
11 Ha'e rami rã amboae kuery ma ipoxypa,
ha'e joupe-upe oporandu mba'e pa Jesus re
ojapo aguã re.

Mateus 10.1-4; Marcos 3.13-19

12 Ha'e va'e jave py oo yvyty áry on-
hembo'e aguã. Ha'e vy pytũ mbukukue re
onhembo'e oiny Nhanderuete pe.
13 Ko'ẽmba jave ojea py oenoĩ guemimbo'e
kuery ha'e javi, ha'e vy oiporavo doze. Ha'e
va'e kuery pe ma "Apóstolo" he'i:*

* 6:4 1 Samuel 21.1-6 * 6:13 "Apóstolo" 'ea ma Cristo rembiporavo guery rupi omondouka va'e ayvu omombe'u ha'e nhomonguera aguã.

14 Simão hery mboaerã Pedro omoĩ va'ekue
ha'e tyvy André, Tiago ha'e João, Filipe ha'e
Bartolomeu,
15 Mateus ha'e Tomé, Alfeu ra'y Tiago ha'e
Simão "Zelote" 'ea va'e,
16 Tiago ra'y Judas ha'e Judas Iscariotes Jesus
jopy uka nhemiarã va'e avi.

Mateus 4.23-25

17 Ha'e kuery reve oguejy vy yvy joja reia
py ju ovaẽ, hemimbo'e kuery mboae ha'e
heta rei va'e ikuaia py. Judéia ha'e javi gui,
Jerusalém, Tiro ha'e Sidom ha'e ye'ẽ rembe
katy gui ou va'ekue.
18 Ha'e kuery ma ayvu oenduxe vy ou
va'ekue, omba'eaxy gui okueraxe vy guive.
Nhe'ẽ vai omoangeko va'e guive ou rã
omonguerapa.
19 Heta va'e kuery ha'e javive opokoxe
hexe, mba'eta ixugui ipo'akaa oẽ va'e py
nhomonguerapa ramo.

Mateus 5.1-12

20 Ha'e gui guemimbo'e kuery re oma'ẽ vy
aipoe'i ha'e kuery pe:

— Iporiaukue'i pendekuai va'e, pevy'a
ete 'rã, mba'eta Nhanderuete po'akaa pen-
devy guarã oĩ.

21 — Pevy'a ete 'rã aỹ pekaruxe va'e,
mba'eta perekopa 'rã.

— Aỹ pejae'o va'e, pevy'a ete 'rã, mba'eta
penderory riae 'rã.

22 — Pevy'a ete 'rã Ava ra'y ojeapo va'ekue
káuxa avakue pendere nda'ija'ei vy pen-
emoxẽ, pendere ijayvu rei ha'e penderery
vaikue va'e rami oikuaa ramo.
23 Ha'e nunga oiko rã pevy'a ha'e pepo-
raei, mba'eta heta mba'e yva re oĩ pendevy
guarã. Mba'eta yma rupi ha'e rami ae tamoĩ
kuery oguereko axy raka'e profeta kuery.

Nda'evei ete 'rãa re ijayvuague

24 — Ha'e rã aỹ perekopa va'e pe ma
nda'evei ete 'rã, mba'eta perekopa ma pen-
embovy'aarã.

25 — Nda'evei ete 'rã pekaru porã va'e pe,
mba'eta pendu 'rã karuai.

— Nda'evei ete 'rã pevy'a rei va'e pe,
mba'eta pendepy'a vai ha'e pejae'o 'rã.

26 — Nda'evei ete 'rã pendejou porã va'e
ha'e javi pe, mba'eta ha'e rami ae pener-
amoĩ kuery ojou porã rei raka'e profeta
ramigua kuery.

Mateus 5.38-42

27 — Ha'e rã xeayvua re pejapyxaka va'e
pe ma aipoa'e: Peayvu 'rã pendovaigua
kuery, pejapo porã 'rã pendere ija'e e'ỹ va'e
pe.
28 Peroayvu porã 'rã pendere inhe'ẽ vai va'e,
ha'e pejerure 'rã pendere ijayvu rei va'e
re.*
29 Amongue pendova pete rã perova hovai
re ju oipete aguã. Amongue pendeparito
oipe'a rã penekamixa avi 'rã peraa uka.
30 Peme'ẽ 'rã pẽvy ojerure va'e ha'e javi
pe. Amongue penemba'e ogueraa ramo
nda'evei "Eme'ẽ ju" peje aguã.
31 Pẽvy avakue ojapo aguã peipotaa rami ae
avi peẽ voi pejapo ha'e kuery pe.

Mateus 5.43-48

32 — Xapy'a rei penderayvu va'e anho ri
peayvu vy mba'e 'rã tu pejopy ha'e nunga
repy? Mba'eta heko vai va'e kuery voi
oayvu 'rã guayvua kuery.
33 Pendevy ojapo porã va'e pe anho ri pejapo
porã vy mba'e 'rã tu pejopy ha'e nunga
repy? Mba'eta heko vai va'e kuery voi ha'e
rami ikuai.
34 Pendevy omboekovia va'erã pe anho ri
mba'emo peiporuka vy mba'e 'rã tu pe-
jopy ha'e nunga repy? Mba'eta heko vai
va'e kuery voi joupe oiporuka 'rã mba'emo
ha'ekue rami ju ojopy aguã.

35 — Ha'e rã peẽ ma peayvu 'rã pen-
dovaigua kuery voi, ha'e pejapo porã joupe,
mba'emo peiporuka 'rã hekovia re'ỹ. Ha'e
rami rã 'rãe heta omoĩ porãa pendevy
guarã, ha'e Yvate ete va'e ra'y pendekuai.
Mba'eta ha'e ma ojapo porã 'rã hexe
ima'endu'a e'ỹ va'e ha'e heko vai va'e kuery
pe voi.
36 Penhomboaxy kuaa 'rã Penderu nhom-
boaxya rami.

Mateus 7.1-5

37 — Peikuaa pota rei eme joe, pendere
oikuaa potaa e'ỹ aguã. Penhombopaga eme
penembopagaa e'ỹ aguã. Pejoperdoa 'rã
pendeperdoaa aguã.*
38 Joupe mba'emo peme'ẽ ri ramo pendevy
ju ome'ẽa 'rã mba'emo. Omboyru porã'i,
omomy-momyĩ, ojapete ramo tynyẽ vaipa
vy onheẽmba rei va'e 'rã ome'ẽa pendevy.
Mba'eta joupe pejapoa rami avi pendevy ju
ojapoa 'rã.

* 6:28 Lucas 23.34; Romanos 12.14

* 6:37 Romanos 2.1-3; 1 Coríntios 4.5; Tiago 4.11,12

Ára revegua e'ỹ meme jogueraa va'e re ijayvuague

39 Ha'e kuery pe omombe'u avi peteĩ ayvu
mba'emo re ombojoja vy:

— Ha'eve ri nda'u ára revegua e'ỹ
ogueraa aguã amboae ára revegua e'ỹ? Ha'e
rami vy nda'u mokoĩve ndo'ai 'rã ri hugua
katy?
40 Temimbo'e kuery ma imbo'ea gui yvateve
va'e'ỹ. Imbo'e porã mbyre ma imbo'eare
rami avi 'rã ikuai.*

41 — Mba'e re tu nderyvy rexa py iky'a oĩ
va'e re rexa pota, ha'e rã yvyra nderexa py
oĩ va'e re ma ndereikuaa potai?
42 Mba'e re tu nderyvy pe "Xeryvy, tove
tanoẽ iky'a nderexa gui" 're va'eri nderexa
py yvyra oĩ va'e re ma ndereikuaa potai?
Heko porã merami rive va'e, enoẽ ndee
ranhe yvyra nderexa gui. Ha'e vy 'rãe rexa
porã nderyvy rexa gui iky'a renoẽ aguã.

Mateus 12.33-37

43 — Jipoi yvyra porã hi'a iporã e'ỹ va'e,
neĩ yvyra iporã e'ỹ va'e voi jipoi hi'a porã
va'e.
44 Mba'eta yvyra ikuai va'e jaikuaa 'rã hi'a
re vy. Figo ma nanhamondoi 'rã juu'y
gui, ha'e uva ma nanhamondoi 'rã juu
rakuaendy gui.
45 Heko porã va'e oexa uka 'rã opy'a re
mba'emo porã omoĩ va'ekue, ha'e rã heko
vai va'e ma mba'emo vai omoĩ va'ekue 'rã
oexa uka. Mba'eta nhandepy'a re oĩ va'e re
ae 'rã nhandeayvu.

Mateus 7.24-27

46 — Mba'e re tu xevy "Senhor, Senhor"
peje va'eri ndapejapoi ajapo uka va'e?
47 Ha'e javive xea py ou, xeayvu oendu ha'e
ha'ekue rami ikuai va'e ma xee amombe'u
ta marã rami pa ikuaia.
48 Ha'e kuery ma ikuai peteĩ ava oorã ojapo
vy ijyta kuarã yvy ojo'o puku vy ita áry
omo'ã va'e rami. Ha'e gui yy tyguaxu vy oo
re ojeapi-api teĩ ndoityi, omboyta porã rire.
49 Ha'e rã xeayvu oendu teĩ ha'ekue rami
nda'ikuai va'e ma ava oorã ojapo vy om-
boyta vai-vai va'e rami. Ha'e gui oo re
yy ojeapi-api vy oitypa vyvoi, ombovaipa
katuĩ'i.*

7

Mateus 8.5-13

1 Ha'e va'e ayvu heta va'e kuery pe Jesus
omombe'upa ma vy oo Cafarnaum tetã py.
2 Ha'e py ma peteĩ xondaro ruvixa rem-
biguai oayvu ete va'e imba'eaxy vy omano
rai'i oupy.
3 Jesus re ima'endu'aa ramo huvixa oendu
vy oĩa katy omondouka amongue judeu
mongetaaty kuery, ha'e kuery ojerure rã ou
vy omonguera aguã hembiguai.
4 Ha'e kuery ma Jesus-a py ovaẽ vy ojerure
ete okuapy. Ha'e vy aipoe'i:

— Huvixa ma ha'eve reipytyvõ aguã,
5 mba'eta nhande kuery irũ oiko vy ojapo
karamboae ronhembo'e atyrã — he'i
okuapy.
6 Ha'e ramo Jesus oo ha'e kuery reve.

Oo py ovaẽ rai'i ma ovy jave xondaro ru-
vixa omondouka ju oirũ kuery regua aipoe'i
aguã:

— Senhor, xero py revaẽ e'ỹ teĩ ha'eve,
mba'eta xee xe'yvyĩ'i ete xero py romovaẽ
aguã.
7 Ha'e nunga rupi ndaxepy'a guaxui xee
aju aguã ndea py. Peteĩ ayvu ri eruruka
xerembiguai tokuera.
8 Mba'eta xee voi xeruvixa oĩ va'e oipotaa
rami aiko va'e. Ikuai avi xondaro kuery
xeayvua rami ikuai va'e. Peteĩ pe "Tereo"
ha'e ramo oo 'rã. Ha'e rã amboae pe ma
"Eju" ha'e rã ou 'rã. Xerembiguai kuery pe
"Ejapo ha'e nunga" ha'e ramo ojapo 'rã —
he'i.

9 Pova'e ayvu Jesus oendu vy on-
hemondyi. Ha'e rami vy hupive ou va'e
kuerya katy ojere vy aipoe'i:

— Xee ma aipoa'e pẽvy: Neĩ Israel kuerya
rupi voi ndajoui teri ha'e rami ojerovia ete
va'e — he'i.
10 Ha'e gui omondouka pyre oo katy ojevy vy
oexa rã tembiguai okuera ma ra'e.

Naim tetã py kunha imeve'ỹ va'e pi'a om-
boete jevyague

11 Ha'e va'e rire'i Jesus oo peteĩ tetã Naim
hery va'e katy. Hupive hemimbo'e kuery
ha'e heta va'e kuery oje'oi.
12 Tetã kora rokẽ py ovaẽ rai ovy jave oẽ
jekuaa mba'e guaxu reraa kuery. Ha'e va'e
kuery ma peteĩ kunha imeve'ỹ va'e pi'a
peteĩ'i va'ekue ogueraa. Ixykue'i reve heta
avi oje'oi tetã pygua kuery.

* 6:40 Mateus 10.24; João 13.16
* 6:49 Tiago 1.22-25; 1 João 2.3-6

13 Ha'e nunga Senhor oexa vy omboaxy
kunha va'e. Ha'e vy aipoe'i:
— Ejae'o eme.
14 Ha'e rami vy onhemboja vy opoko omano
va'e rupa re. Heraa kuery omombyta vy
aipoe'i:
— Kunumi, xee aipoa'e ndevy: Epu'ã ke
— he'i.
15 Ha'e ramo omano va'ekue oguapy oiny vy
ijayvu. Ha'e rã ixy pe ju Jesus omboaxa.
16 Ha'e javive onhemondyipa vy Nhan-
deruete omboetea rupi aipoe'i:
— Profeta ipo'akapa va'e oiko nhande
kuery mbyte, Nhanderuete ojekuaa uka
ra'e ojeupegua kuery pe — he'i okuapy.
17 Ha'e va'e omombe'ua rã oendupaa Judéia
ha'e javi rupi, ha'e gui ha'e katy'i rupi ikuai
va'e ha'e javi.

Mateus 11.2-6

18 Ha'e nungakue ha'e javi João Batista pe
hemimbo'e kuery omombe'u. Ha'e rã ha'e
kuery regua mokoĩ João oenoĩ vy
19 omondouka Senhor-a katy oporandu
aguã: "Ndee teve reju 'rã va'ekue, tyrã pa
roarõve 'rã amboae?" he'i aguã.
20 Jesus oĩa py avakue ovaẽ vy aipoe'i
ixupe:
— João Batista orembou apy ndevy ropo-
randu aguã: Ndee ae pa reju 'rã va'ekue,
tyrã pa roarõve 'rã amboae? — he'i.
21 Ha'e va'e jave Jesus heta omonguera
imba'eaxy va'e oiko axyague gui, anha on-
hemondea va'e guive. Heta avi omoma'ẽ
ára revegua e'ỹ.
22 Ha'e gui mae ma Jesus ombovai ha'e kuery
pe:
— Tapeo pemombe'u João pe pexa
ha'e pendu va'ekue: ára revegua e'ỹ
oma'ẽ ju, oguata e'ỹ va'ekue oguata, lepra
revegua ojeky'a'o, ijapyxa e'ỹ va'ekue
oendu, omano va'ekue onhemboete, ha'e
iporiaukue'i pe omombe'ua ayvu porã.
23 Ovy'a ete 'rã xere ojeroviaa gui ndojepe'ai
va'e — he'i.

Mateus 11.7-19

24 Oporandu aguã ombou pyre kuery
oje'oi ju rire João reko re Jesus ijayvu heta
va'e kuery pe: Ha'e vy aipoe'i:
— Marã ramigua pexa aguã tu peo tekoa
e'ỹa py? Takua'i yvytu omomy-momyĩ va'e
ramigua ri ty'y?
25 Marã ramigua pexa aguã tu peo raka'e?
Peteĩ ava ao porã py onhemonde va'e? Ha'e
rami avi onhemonde porã ha'e oguerekopa
va'e ma huvixa ro py ikuai va'e anho.
26 Marã ramigua tu ha'vy peo pexa? Pro-
feta? Tá, xee aipoa'e pẽvy: João Batista ma
profeta ikuai va'e gui voi yvateve va'e.
27 Mba'eta hekorã re ae ipara oiny:
"Xee amondouka 'rã peteĩ xerembiguai
nerenonderã, nderaperã oguereko katu
aguã", he'i va'ekue.*
28 Xee aipoa'e pẽvy: Kunha gui oiko va'ekue
jipoi João Batista gui yvateve va'e. Ha'e rã
Nhanderuete po'akaa py yvyĩgueve'i va'e
ma ixugui yvateve — he'i.
29 Ha'e javive oendu va'e ha'e imposto re
nhombopaga va'ety kuery voi Nhanderuete
guigua teko porã João omombe'u rã oendu
vy ixupe onhemongarai uka va'ekue.
30 Ha'e rã fariseu ha'e lei re nhombo'e
va'ety kuery ma Nhanderuete oipotaa rami
nda'ikuaixei vy João pe nonhemongarai
ukai va'ekue. Ha'e gui aipoe'ive ju:
31 — Mba'e nunga re nda'u ambojoja 'rã
aỹgua kuery reko? Marã rami nda'u ha'e
kuery ikuai?
32 Ha'e kuery ma ikuai kyrĩgue tetã mbyte
rupi oguapy vy joupe-upe ojapukai va'e
rami: "Mimby romonhe'ẽ ramo peẽ ndape-
jerokyi, ha'e gui omanoa pygua romon-
hendu ramo ma ndapejae'oi", he'i va'e
kuery rami.
33 Mba'eta João Batista ou vy mbojape ho'u
e'ỹ re oiko, vinho ndoy'ui guive. Ha'e rami
rã ixupe peẽ kuery "Anha reve rima oiko",
peje.
34 Ha'e rã Ava ra'y ojeapo va'ekue ma ou
vy okaru ha'e oy'u ramo ixupe "Peva'e ma
okaru guaxu, vinho oy'u, ha'e imposto re
nhombopaga va'ety heko vai va'e kuery re
onhemoirũ va'e", peje.
35 Ha'e rã hi'arandu va'e kuery ha'e javi ma
ojou porã 'rã 'arandu rupi ikuai va'e — he'i.

Kunha heko vai va'ekue Jesus py re heakuã porã va'e oikytyague

36 Peteĩ fariseu oenoĩ Jesus hexeve oo vy
okaru aguã. Ha'e rã fariseu ro py Jesus ovaẽ
ma vy mesa py oĩ.
37 Peteĩ kunha heko vai va'ekue ha'e va'e
tetã pygua ae oikuaa fariseu ro py okaru
oinya. Ha'e rami vy oĩa py peteĩ heakuã
porã va'e ryru ogueru, ita xiĩ va'e guigua.

* 7:27 Malaquias 3.1

38 Hakykue gui onhemboja vy ojae'o reve
omoakỹ ipy guexay py, ha'e o'a py ju
omombiru. Ipy rupi oayvu reve oikyty
heakuã porã va'e.
39 Ha'e nunga fariseu henoĩare oexa vy
aipoe'i ojeupe ae:
— Peva'e ma profeta ete va'e rire oikuaa
'rãgue mba'e nunga kunha pa hexe opoko
va'ea, mba'eta heko vai va'e — he'i.
40 Ha'e ramo Jesus aipoe'i fariseu pe:
— Simão, peteĩ mba'e areko amombe'u
va'erã ndevy.
Ombovai:
— Emombe'u ha'vy, porombo'ea — he'i.
41 Aipoe'i:
— Oiko peteĩ nhomboreve va'ety. Ha'e
va'e pe mokoĩ oreve. Peteĩ oreve quinhen-
tos ára repy, ha'e rã amboae ma cinqüenta
oreve.
42 Neĩ peteĩve ma ndoguerekoi omboekovia
aguã. Ha'e ramo imboreveare omboguepa
mokoĩve orevea. Mokoĩve gui mava'e nda'u
oayvuve?
43 Simão ombovai:
— Xee aikuaa rã oreve retave va'ekue —
he'i.
Ha'e ramo aipoe'i ixupe:
— Ha'evea rami rembovai — he'i.
44 Ha'e gui kunha va'e re ranhe oma'ẽ vy
aipoe'ive ju Simão pe:
— Rexa pa kova'e kunha? Ndero py xee
avaẽ ramo ndee ndererui yy xepy ajoi aguã.
Ha'e rã peva'e kunha ma guexay py ae ojoi
xepy, ha'e gui o'a py ju omombiru.*
45 Ndee ma xerova rupi ndereayvui. Ha'e rã
peva'e ma avaẽ guive xepy rupi oayvupa.
46 Ndee ma azeite ndereikytyi xeakã re. Ha'e
rã peva'e ma xepy re oikyty oiny heakuã
porã va'e.
47 Ha'e nunga rupi aipoa'e ndevy: Peva'e
ojejavy eteague omboguepaa ma, mba'eta
xerayvu ete. Ha'e rã ojejavyague nom-
bogueaive va'e ma ndaxerayvuive 'rã —
he'i.
48 Ha'e gui ma kunha va'e pe aipoe'i:
— Rejejavyague omboguepaa ma.
49 Ha'e ramo hexeve okaru va'e kuery
joupe-upe aipoe'i:
— Mava'e nda'u peva'e ava jejavya voi
ombogue va'e? — he'i okuapy.
50 Ha'e ramo Jesus aipoe'i kunha va'e pe:
— Rejeroviaa ndereraa jepe ma. Tereo
porã ke.

8

Kunhague Jesus pytyvõa kuery rery oĩa

1 Ha'e rire Jesus oguata oikovy tetã ha'e
tekoa ikuai va'e rupi. Omombe'u ovy ayvu
porã Nhanderuete po'akaa regua. Hupive
hemimbo'e kuery doze va'e oje'oi,
2 ha'e amongue kunhague anha gui ha'e
mba'eaxy gui ogueraa jepe va'ekue avi:
Maria Madalena hery va'e sete anha gui
oepy va'ekue,
3 huvixa Herodes rembiguai Cuza ra'yxy
Joana, ha'e gui Suzana. Heta avi kunhague
mboae oje'oi mba'emo py oipytyvõ va'ety
kuery.

Mateus 13.1-9; Marcos 4.1-9

4 Jesus oĩa py heta ou opa rupi tetã ikuai
va'e gui. Ha'e ramo omombe'u peteĩ ayvu
mba'emo re ombojoja vy:
5 — Peteĩ ava oo mba'emo ra'yĩ moaĩ vy.
Ha'e va'e omoaĩ ramo amongue ha'yĩgue
ho'a tape yvýry. Ha'e nunga re opyrõmbaa,
guyra'i ho'upa guive.
6 Amboae ma itaty reia rupi ho'a. Ha'e nun-
gakue yvate'i vyve ipiru, na'inhakỹi ramo.
7 Amboae ma juu mbyte rupi ho'a. Ha'e
nungakue jojavi yvate vy ojukapa.
8 Ha'e rã amboae ma yvy porãa rupi ho'a.
Ha'e nungakue ma yvate ha'e hi'a porã.
Cem ra'yĩ peteĩ-teĩ gui oiko.
Ha'e rami ijayvupa ma vy aipoe'i:
— Ijapyxa oendu aguã oĩ va'e toendu.

Mateus 13.10-23; Marcos 4.10-20

9 Hemimbo'e kuery oikuaa porãvexe vy
oporandu ixupe:
— Mba'e nunga re tu pova'e rembojoja?
10 Jesus ombovai:
— Pendevy ma Nhanderuete oikuaa uka
opo'akaa py mba'emo oiko va'e ndoikuaa
ukai va'ekue. Ha'e rã amboae kuery pe ma
mba'emo re ambojojaa rupi rive amombe'u
ayvu, ha'e kuery oexa teĩ ndoexa kuaai
aguã, ha'e oendu teĩ noendu kuaai aguã.*
11 — Pova'e nunga re ma ambojoja kuri.
Ha'yĩgue'i ma Nhanderuete ayvu.
12 Tape yvýry ho'a va'ekue rami ikuai va'e
ma ayvu oendu teĩ anha ou vy ipy'a gui

* 7:44 Ha'e kuery reko rami vy oo py ovaẽ ramo hoo va'e omovaẽ vy ogueru ruka 'rã yy ipoua kuery ojepyei aguã, tape rupi yvy ku'i heta va'e gui (Gênesis 19.2, 24.32, 43.24, Juízes 19.21, João 13.1-14). * 8:10 Isaías 6.9-10

oipe'a 'rã, oguerovia e'ỹ ha'e oo jepe e'ỹ aguã.
13 Itaty reia rupi ho'a va'ekue rami ikuai ayvu oendu vy ojou porã ha'e oguerovy'a va'e. Ndapo pukui va'e rami avi ikuai vy xapy'a'i anho 'rã ojerovia. Ha'e gui mba'emo oiko rã ojepe'a 'rã.
14 Juu mbyte rupi ho'a va'ekue rami ikuai va'e ma ayvu oendu teĩ mba'emo yvy regua re, omba'e rei-reirã ha'e mba'emo imbovy'aarã re openave vy hexaraipa. Ha'e rami vy ndai'ai.
15 Ha'e rã yvy porãa rupi ho'a va'ekue rami ikuai va'e ma ayvu oendu vy opy'a re omoĩ. Ha'e kuery ma ojepe'a e'ỹ vy hi'a porã.

Marcos 4.21-25

16 — Avave rei tataendy nhamoendy vy ndajajao'i 'rã mba'emo ryru py, neĩ tupa guýry nanhamoĩ. Ha'e rami 'rãgue py imoiny oĩaty py ae 'rã jaupi, oike va'e kuery oexa aguã hendy va'e.
17 Ndoexa ukai pyre ojekuaapa 'rã, ha'e onhomi mbyre oikuaa ukapaa 'rã.
18 Ha'e nunga rupi peikuaa pota ke marã rami pa pendua re. Mba'eta mba'emo oguereko va'e pe ome'ẽave 'rã. Ha'e rã oguereko e'ỹ va'e gui ma oipe'apaa 'rã oguereko rei'i merami va'ekue — he'i.*

Mateus 12.46-50; Marcos 3.31-35

19 Jesus oĩa py ixy ha'e tyvy kuery ovaẽxe teĩ heta va'e kuery ikuai va'e gui nda'evei ovaẽ ete aguã.
20 Ha'e ramo omombe'ua ixupe:

— Ndexy ha'e nderyvy kuery, pee oka py ikuai nderexaxe vy — he'i.

21 Ombovai:

— Ha'i ha'e xeryvy kuery ma Nhanderuete ayvu oendu vy ha'ekue rami ae ikuai va'e.*

Mateus 8.23-27; Marcos 4.35-41

22 Peteĩ ára oĩ kanoã py guemimbo'e kuery reve. Ha'e vy ha'e kuery pe

— Jaaxa yupa rovai re — he'i. Ha'e vy oje'oi.
23 Yy rupi ooa ja ha'e oke oupy.

Ha'e gui yupa áry rupi ou yvytu atã. Ha'e ramo kanoã oike rai-rai'i yy py.
24 Ha'e ramo ha'e kuery ovaẽ Jesus ituia py. Omomyĩ vy aipoe'i:

— Orembo'ea, orembo'ea, nhamanomba ta rima! — he'i okuapy. Ha'e ramo Jesus omyĩ vy ijayvu atã yvytu ha'e yai pe. Ha'e ramove opytu'upa, nda'yvytuvei.
25 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:

— Mamo tu oĩ pejeroviaa?

Ha'e ramo ha'e kuery onhemondyipa, okyje guive. Ha'e vy aipoe'i joupe-upe:

— Marã ramigua tu peva'e, yvytu ha'e yai pe ijayvu ramo voi onhe'ẽ rendu aguã?

Mateus 8.28-33; Marcos 5.1-14

26 Ha'e gui geraseno kuery yvy katy ju oje'oi Galiléia yupa rovaigua re.
27 Kanoã gui oguejypa ramove ou peteĩ ava tetã gui. Ha'e va'e re ma anha onhemonde ramo yma rei ma ao nomoĩvei, neĩ ngoo rupi ndopytavei va'e. Yvyra rupa rupi rive tema oiko.
28 Ha'e va'e oexa Jesus vyve guenapy'ã re oĩ henonde. Ha'e vy aipoe'i ojapukai atã reve:

— Jesus Nhanderuete Yvate ete va'e Ra'y, mba'e tu xee areko ndereve? Xee ajerure xemoingo axy e'ỹ aguã — he'i.

29 Mba'eta anha pe Jesus ijayvu ae ma ava gui oẽmba aguã, mba'eta mbovykue rei e'ỹ ma oguereko axy. Ipy ha'e ipo corrente py ojokuapaa teĩ omondopa kuerei. Ha'e ramo anha kuery ogueraa 'rã tekoa e'ỹa rupi.
30 Ha'e gui ma Jesus oporandu ixupe:

— Mba'exa tu nderery?

Ombovai vy

— Heta va'e — he'i, hexe heta anha onhemonde ramo.
31 Ha'e vy ojerure yvykua vaikue py omondouka e'ỹ aguã.
32 Ha'e katy'i ma heta ikuai poryko okarua py yvyty re. Anha kuery ojerure omondouka aguã poryko re ju onhemonde aguã. Ha'e ramo Jesus omondouka.
33 Ha'e ramo ava gui anha kuery oẽmba vy poryko re ju onhemonde. Ha'e ramo yvy'ã guy katy onhamba jogueravy. Yy py ho'apa vy oy'upa.
34 Ha'e gui ma poryko re opena va'e kuery mba'emo oiko va'e oexa vy onhamba jogueravy, omombe'u tetã ha'e tekoa ikuai va'e rupi.

Mateus 8.34; Marcos 5.14-20

35 Ha'e pygua kuery ou oiko va'ekue oexaxe vy. Jesus oĩa py ovaẽ vy oexa ava anha kuery oẽmbaague va'e. Ha'e va'e ma onhemonde ha'e hi'arandua oĩ porã ju ma.

* 8:18 Marcos 4.24, Tiago 1.22-25 * 8:21 Hebreus 2.11,12

Jesus yvy'iry oguapy oiny. Ha'e rã ha'e
kuery ndaekorãvei rei okuapy.
36 Ha'e kuery pe hexaare regua omombe'u
marã rami vy pa anha gui oepyague.
37 Geraseno kuery opa rupi gui ou va'ekue
okyje vy ixupe ojerure ha'e kuery rekoa gui
ojepe'a aguã. Ha'e ramo kanoã py Jesus
ojeupi vy oo ju.
38 Ha'e rã ava anha kuery oẽmbaague va'e
ma ojerure hupive oo aguã. Ha'e rami teĩ
Jesus omondouka vy aipoe'i:
39 — Tereo ndero pygua kuery pe
emombe'u Nhanderuete ndevy ojapo
va'ekue — he'i. Ha'e ramo tetã jave rupi
oo vy omombe'u hexe Jesus ojapo va'ekue
ha'e javi.

Mateus 9.18,19; Marcos 5.21-24

40 Ha'e gui Jesus ojevy ramo heta va'e
kuery oarõ okuapy va'e omovaẽ porã ovy'a
reve.
41 Ha'e jave py ma ou peteĩ ava Jairo hery
va'e, onhembo'eaty pygua huvixa. Ha'e
va'e ma Jesus renonde guenapy'ã re oĩ vy
ojerure hoo py ovaẽ aguã,
42 mba'eta tajy peteĩ'i va'e doze ma'etỹ
oguereko va'e omano rai'i oupy ramo.

Mateus 9.20-22; Marcos 5.24-34

Jesus ooa rupi heta va'e kuery omboty rei
oje'oivy.
43 Oiko avi peteĩ kunha doze ma'etỹ re
ma gueko re riae oiko va'e. Avave
rei nomongueravei ma, [ha'e oguereko
va'ekue ha'e javi ome'ẽ ma poropoanoa
kuery pe.]
44 Ha'e va'e ma Jesus rakykue gui ovaẽ vy
opoko ijao apy re. Ha'e ramove opytu'u
vyvoi hekoaxy.
45 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:

— Mava'e tu xere opoko?

Ha'e javive nomombe'uxei ramo Pedro
[oirũ kuery reve] aipoe'i:

— Orembo'ea, heta nderakykue ou va'e
ndejopy rei heravy nemboty rei vy, [va'eri
ndee "Mava'e tu xere opoko?" 're.]
46 Ha'e rami teĩ Jesus aipoe'ive tema:

— Amongue ta'vy xere opoko teve,
mba'eta aendu xegui xepo'akaa oẽ rã —
he'i.
47 Ha'e ramo kunha va'e onhenhomi aguã
nda'evei ramo ou oryryipa reve, guenapy'ã
re oĩ henonde. Ha'e vy pavẽ oendua py
onhemombe'u mba'e re pa hexe opokoa,
ha'e opoko vyve okueraague.
48 Ha'e ramo ixupe aipoe'i:

— Xerajy, rejeroviaa ndereraa jepe.
Tereo porã ke.

Mateus 9.23-26; Marcos 5.35-43

49 Jesus ijayvu teri ho'amy reve peteĩ ou
onhembo'eaty pygua ruvixa ro gui. Ha'e vy
aipoe'i ixupe:

— Nderajy omano ma. Nda'evevei ma
porombo'ea remoangekove aguã — he'i.
50 Ha'e nunga Jesus oendu vy aipoe'i tuu
pe:

— Enhemondyi eme, ejerovia tema. Ha'e
ramo oo jepe 'rã — he'i.
51 Ha'e gui oo py ovaẽ vy avave rei
ndogueroikei, Pedro, João, Tiago, ha'e
kunha'i ru ha'e ixy e'ỹ vy.
52 Ha'e javive ipy'a vai vy ojae'o okuapy rã
oexa vy aipoe'i:

— Pejae'o eme. Kunha'i va'e nomanoi,
oke rima — he'i.
53 Ha'e ramo ojojai rei okuapy, omano maa
oikuaa vy.
54 Ha'e rã kunha'i va'e po re Jesus ojopy
vy ijayvu atã reve aipoe'i ixupe:

— Kunha'i, evy ke.
55 Ha'e ramove hexe inhe'ẽ ojevy ramo
opu'ã. Ha'e ramo omongaru uka.
56 Tuu kuery onhemondyipa. Ha'e ramo
ha'e kuery pe aipoe'i avave rei pe
omombe'u e'ỹ aguã oiko va'ekue.

9

Mateus 10.1,5-15; Marcos 6.7-13

1 Doze guemimbo'e kuery Jesus oenoĩ vy
ombopo'aka anha kuery ha'e javi re, ha'e
nhomonguera aguã re.
2 Ha'e vy omondouka Nhanderuete po'akaa
regua omombe'u ha'e imba'eaxy va'e
omonguera aguã.
3 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

— Mba'eve rei peraa eme peoa rupi, neĩ
popoka, voko, mbojape, peráta ha'e kamixa
voi peraa eme mokoĩ.
4 Oo py pevaẽa py ae pepyta peove peve.
5 Ha'e gui tetã re napenemovaẽai ramo pen-
depy regua gui peity-ity 'rã peovy yvy ku'i,
ha'e kuery pe peikuaa uka aguã peja peovya
— he'i.*

* 9:5 Atos 13.50,51; 18.6

6 Ha'e ramo hemimbo'e kuery ma tekoa
ha'e javi rupi oje'oi vy ayvu porã omombe'u
ha'e nhomonguera opa rupi.

Mateus 14.1-12; Marcos 6.14-29

7 Ha'e gui huvixa Herodes oendu
omombe'u rã Jesus mba'emo ojapo oikovya.
Ha'e vy ndoikuaai rei, mba'eta amongue
aipoe'i:

— João omanoague gui onhemboete ju
va'ekue.

8 Amboae ma — Elias rima oiko — he'i.

Ha'e rã amboae ma — Peteĩ profeta yma
oiko va'ekue rima oiko — he'i.

9 Ha'e rã Herodes ma aipoe'i:

— João akã ma xee ae ajaya uka va'ekue.
Marã ramigua tu ha'vy oiko ha'e nunga
apoa omombe'ua rã aendu? — he'i. Ha'e
rami vy onhea'ã oexa aguã.

Mateus 14.13-21; Marcos 6.30-44; João 6.1-14

10 Apóstolo kuery ojevypa ma vy Jesus pe
omombe'upa ojapo va'ekue ha'e javi. Ha'e
ramo ogueraa Betsaida tetã py ha'e kuery
ae'i ikuai aguã.
11 Ha'e rami teĩ heta va'e kuery oikuaa vy
oje'oi hakykue. Ha'e ramo omovaẽmba vy
ijayvu Nhanderuete po'akaa re, imba'eaxy
va'e voi omonguera.

12 Ka'aru rai jave hemimbo'e kuery doze
va'e ou vy aipoe'i ixupe:

— Emondoukapa ju heta va'e kuery, tetã
ha'e tekoa kii rai'i ikuai va'e rupi oje'oi vy
oke ha'e ho'u va'erã ojou aguã, mba'eta
apy ma tekoa e'ỹa py nhandekuai — he'i
okuapy.

13 Ha'e rã aipoe'i ha'e kuery pe:

— Peẽ ae peme'ẽ ho'u va'erã.

Ha'e kuery ombovai:

— Mba'eve ndoroguerekoi, peteĩ nhiruĩ
mbojape ha'e mokoĩ pira'i e'ỹ vy. Tyrã
pa ore ae toroo tembi'u rojogua aguã ha'e
javive peguarã? — he'i.
14 Ha'e py rãnda'u ikuai cinco mil avakue.

Ha'e gui ma aipoe'i guemimbo'e kuery
pe:

— Pemboguapy peteĩ-teĩ henda py cin-
qüenta ikuai aguã rami — he'i.
15 Ha'e ramo ha'e kuery ha'e rami ojapo vy
omboguapypa.

16 Ha'e gui Jesus ma peteĩ nhiruĩ mbojape
ha'e mokoĩ pira ojopy vy yva re oma'ẽ reve
oguerovy'a Nguuete. Ha'e vy oipe'ãmba'i
vy ome'ẽ guemimbo'e kuery pe, ha'e kuery
ju ome'ẽ-me'ẽ aguã heta va'e kuery pe.
17 Ha'e javive okaru vy hevyatãmba. Ha'e
ramo hembyrekue omono'õ vy doze varai
ju omonyẽ.

Mateus 16.13-21; Marcos 8.27-31

18 Ha'e ae'i onhembo'e oinya py
hemimbo'e kuery ou ramo oporandu ha'e
kuery pe:

— Marã ramigua aikoa rami tu heta va'e
kuery oikuaa?

19 Ha'e kuery ombovai:

— João Batista. Amboae kuery ma "Elias"
he'i. Ha'e rã amboae kuery ma peteĩ pro-
feta ymave guare renhemboete ju va'ekue
reikoa rami oikuaa — he'i.

20 Ha'e gui ma oporanduve ju:

— Ha'vy peẽ kuery, marã ramigua aikoa
pa peikuaa?

Ha'e ramo Pedro ijayvu vy aipoe'i:

— Ndee ma Cristo Nhanderuete remim-
bou — he'i.

21 Ha'e rami rã aipoe'i omombe'u e'ỹ aguã
avave rei pe.
22 Ha'e vy aipoe'i:

— Ava ra'y ojeapo va'ekue ma oiko axy
'rãe. Mba'eta nhomongeta va'ety, sacer-
dote yvatekueve va'e ha'e lei re nhombo'e
va'ety kuery nda'ija'ei 'rã hexe. Ha'e gui
ojukaa rire mboapy araa py onhemboete ju
'rã.

Mateus 16.24-28; Marcos 8.34–9.1

23 Ha'e gui ma aipoe'i pavẽ pe:

— Xerupive oikoxe va'e taexarai ojegui
ae, ko'ẽ nhavõ togueraa ojeupegua kuruxu,
ha'e tou xerakykue.
24 Mba'eta nomanoxei ete va'e ma
omokanhy 'rã guekove. Ha'e rã xekáuxa
omano va'e ma ogueraa jepe uka 'rã
guekove.*
25 Mba'e 'rã tu avakue ojou, mba'emo yvy
regua ha'e javi oguerekopa va'eri guekove
ae omokanhy vy, e'ỹ vy ha'e ae on-
hemoingo axy uka rire?
26 Mba'eta amongue xee ha'e xeayvua
ogueroxĩ rire, ha'e kuery ma Ava ra'y
ojeapo va'ekue voi ogueroxĩ 'rã guexakã
rupi ou jevy ma vy, Nguu rexakã ha'e anjo
iky'a e'ỹ va'e kuery rexakã rupi.

* 9:24 João 12.24-26; Apocalipse 2.10, 12.11

27 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Apy peĩ va'e regua
amongue napemanoi 'rã Nhanderuete
po'akaa ojekuaa ouvy rã pexa e'ỹa ja.
Mateus 17.1-8; Marcos 9.2-8
28 Ha'e rami ijayvu rire oito araa py ma
ngupive Pedro, João ha'e Tiago ogueraa vy
peteĩ yvyty áry oẽ onhembo'e aguã.
29 Onhembo'e oiny jave hova guexakã py
ojekuaa, ha'e ijao ma xiĩmba rei hexakãmba
vy.
30 Ha'e jave mokoĩ avakue ijayvu jekuaa hex-
eve, Moisés ha'e Elias.
31 Ha'e va'e kuery ma hexakã rupi ojekuaa
vy hexeve ijayvu okuapy Jerusalém tetã
py Jesus oo vy ojexavai ranhe aguã oiko
va'erãa re.
32 Ha'e rã Pedro ha'e oirũ kuery ma
hopeyi vaipa okuapya ramive ndoke etei'i
vy oexa hexakã ha'e mokoĩ avakue hexeve
hi'aĩ va'e.
33 Jesus-a gui ha'e kuery ojepe'a ta ma ramo
Pedro aipoe'i ixupe:
— Orembo'ea, ha'eve apy nhaĩve aguã.
Ha'e ramo rojapo 'rã mboapy oo'i: peteĩ
ma ndevy guarã, amboae ma Moisés pe,
ha'e gui amboae ju ma Elias peguarã — he'i.
Oikuaa vy e'ỹ ha'e rami ijayvu.
34 Ha'e rami ijayvu teria ja peteĩ arai ou vy
ojao'ipa. Arai ojao'i rã ha'e kuery okyjepa.
35 Ha'e va'e mbyte gui ou nhendu peteĩ ayvu
aipoe'i va'e:
— Peva'e ma Xera'y xerembiporavo. Pe-
japyxaka ijayvua re — he'i.*
36 Ha'e va'e nonhenduvei rire Jesus ha'e ae'i
ju hi'aĩ. Ha'e va'e rire ma hemimbo'e kuery
okyrirĩ okuapy, ha'e va'e jave avave rei pe
nomombe'ui oexa va'ekue.
Mateus 17.14-18; Marcos 9.14-27
37 Ko'ẽ jevy yvyty gui oguejy jogueruvy
ramo heta ou Jesus ovaexĩ vy.
38 Teta mbyte gui peteĩ ava ojapukai nhendu
vy aipoe'i:
— Porombo'ea, ajerure rema'ẽ aguã
xera'y re, peteĩ'i va'e ramo.
39 Hexe ma nhe'ẽ vai onhemonde ramo
ojapukai xapy'a vy ho'a 'rã yvy rupi. Anha
oguereko axy rei vy ombojuru ryjuipa ha'e
ombojejukapa ma vy mae ma 'rã oeja.
40 Ajerure teĩ neremimbo'e kuery oipe'a
aguã, ha'e kuery ndoipe'a kuaai — he'i.
41 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Peẽ pejerovia e'ỹ ha'e pendeko vai
va'e, raka'e peve 'rã nda'u xee aiko pen-
dereve, rogueropo'aka aguã? Eru ha'vy
ndera'y — he'i.
42 Oguerovaẽ heruvy rã anha oity ju yvy
rupi. Opa marã rei oguereko ramo Jesus
ijayvu atã anha pe. Ha'e rami vy kunumi
va'e omonguera vy omboaxa ju tuu pe.
43 Ha'e ramo pavẽ rei onhemondyipa Nhan-
deruete po'akaa oexa uka rã oexa vy.
Mateus 17.22,23; Marcos 9.30-32
Jesus ojapo va'e pavẽ oexa vy on-
hemondyipa ramo aipoe'i guemimbo'e
kuery pe:
44 — Penema'endu'a riae ke pova'e ayvu
re: Ava ra'y ojeapo va'ekue omboaxaa 'rã
avakue po py — he'i.
45 Ha'e rami teĩ ha'e kuery noendu kuaai,
ndoikuaa uka porãvei ramo. Nda'ipy'a
guaxui vy noporandui guive ha'e nunga re.
Mateus 18.1-5; Marcos 9.33-37
46 Ha'e kuery joupe-upe ijayvu mava'e ete
pa joegui yvateve va'e omoĩa 'rãa re.
47 Ha'e rã Jesus ma ha'e kuery py'a re oĩ va'e
oikuaa vy ojee omonhemboja peteĩ kyrĩ
va'e, ha'e omoĩ oyvy'iry.
48 Ha'e vy aipoe'i guemimbo'e kuery pe:
— Amongue xerery rupi kova'e kyrĩ va'e
omovaẽ vy xee avi xemovaẽ. Ha'e xemovaẽ
va'e ma xembouare avi omovaẽ. Mba'eta
peẽ kuery va'e regua pavẽ gui yvyĩve va'e
ma yvateve va'e oiko.
Marcos 9.38-40
49 João aipoe'i:
— Orembo'ea, peteĩ ava roexa kuri
nderery rupi anha oipe'a rã. Ha'e
ramo ndoroipe'a ukavei, mba'eta nhan-
derupivegua e'ỹ ramo — he'i.
50 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Nda'evei ndapeipe'a ukai aguã,
mba'eta penderovaigua e'ỹ va'e ma
penderupivegua ae.

Samaria pygua kuery Jesus nomovaẽiague

51 Yva re ju heraa aguã ovaẽ rai'i ma ramo,
hova re ojekuaa Jerusalém katy oo aguã
opy'a re omoĩ va'ekue.
52 Ha'e vy guenonderã omondouka
imombe'uarã. Ha'e ramo ha'e kuery oo vy
peteĩ Samaria pygua kuery rekoa py ovaẽ
oguereko katu aguã oke aguã.

* 9:35 2 Pedro 1.16-18 * 9:53 Samaria pygua kuery nomovaẽxei, mba'eta judeu kuery reve joe ija'e e'ỹ va'e vy (João 4.9).

53 Ha'e rã ha'e pygua kuery ma nomovaẽxei,
Jerusalém katy ooa oikuaa vy.*
54 Ha'e nunga hemimbo'e kuery Tiago
ha'e João oexa vy oporandu ixupe:
— Senhor, reipota pa rombou uka tata
yva gui ha'e kuery omomba aguã?
55 Ha'e ramo Jesus ojere vy ijayvu atã ha'e
kuery pe. [Ha'e vy aipoe'i:
— Peẽ kuery ndapeikuaai mba'e nunga
nhe'ẽ gui pa peikoa.
56 Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue ma
avakue nhe'ẽ omomba aguã e'ỹ ou, ha'e rã
ogueraa jepe aguã — he'i.]
Ha'e gui amboae tekoa katy ju oje'oi.

Mateus 8.18-22

57 Ha'e kuery oje'oia rupi amongue
aipoe'i:
— Xee aa ta nderupive reoa katy rei.
58 Ha'e rã Jesus ombovai:
— Aguara'i oguereko 'rã okua, guyra'i
oveve va'e voi oguereko guaity. Ha'e rã Ava
ra'y ojeapo va'ekue ma neĩ oakã omboguejyaty ndoguerekoi — he'i.
59 Amboae pe Jesus aipoe'i:
— Eju katu xerupive.
Ha'e va'e ombovai:
— Taa ranhe xeru tanhono porã.
60 Ha'e ramo Jesus aipoe'ive ju:
— Tove omanogue ae tonhono porã
omano va'ekue. Ha'e rã ndee ma tereo
emombe'u Nhanderuete po'akaa — he'i.
61 Amboae ju aipoe'i ixupe:
— Senhor, xee aa ta nderupive. Ha'e rami
teĩ taa ranhe tamombe'u xero pygua kuery
pe.
62 Ha'e rã Jesus ombovai:
— Avave rei yvy karaĩa re ojopy heravy reve guakykue re oma'ẽ va'e nda'evei
Nhanderuete po'akaa pyguarã — he'i.

10

Setenta guemimbo'e kuery omondoukaague

1 Ha'e va'e rire Senhor ma setenta ju
oiporavo, ha'e vy guenonderã mokõ-mokoĩ
omondouka tetã ha'e tekoa nhavõ ha'e oo
aguã rupi.
2 Ha'e kuery pe aipoe'i imondovy:
— Mba'ety ma tuvixa, ha'e rã omba'eapo
va'e kuery ma mbovy'i. Ha'e nunga rupi pejerure Senhor mba'ety ja pe ombou retave
aguã imba'ety rupi omba'eapo va'erã.
3 Tapeo. Xee romondouka vexa'i rami
aguara mbyte rupi.
4 Peraa eme voko, popoka, neĩ py regua.
Tape rupi pexarura eme guive avave pe.
5 Joo py pevaẽ vy aipopeje 'rã: "Kova'e oo
pygua kuery ta'ikuai porã", peje.
6 Xapy'a rei ha'e py oiko porãxe va'e oĩ ramo
hexe oiko 'rã peroayvu porãague. Ha'e rã
jipoi ramo pendere ae 'rã ojeapa peroayvu
porãague.
7 Oo pevaẽague py ae 'rã pepyta. Pe'u
ha'e pey'u 'rã ha'e kuery ome'ẽ va'e rei.
Mba'eta omba'eapo va'e kuery ma ha'eve
ojopy aguã omba'eapoague repy. Peva eme
oo mboae-ae rupi.
8 Tetã pevaẽa py penemovaẽ porã ri ramo
pe'u 'rã ome'ẽ va'e rei.
9 Ha'e py pemonguera 'rã imba'eaxy va'e,
ha'e aipopeje ha'e kuery pe: "Pendevy
namombyryvei ma Nhanderuete po'akaa
ojekuaa aguã", peje.
10 Ha'e rã tetã pevaẽa py napenemonhembojaai ramo tape rupi peo vy aipopeje 'rã:
11 "Peneretã guigua yvy ku'i orepy re oja
va'ekue voi roitypa, penderovai roikuaa
uka aguã roeja ma rovya. Ha'e rami teĩ
peikuaa pota pova'e re: Namombyryvei ma
Nhanderuete po'akaa ojekuaa aguã", peje.*
12 Aipoa'e peẽ kuery pe: Opaa ára ha'e va'e
tetã pygua kuery gui Sodoma pygua kuery
nombopagaaive 'rã.

Mateus 11.20-24

13 — Peẽ Corazim ha'e Betsaida pygua
kuery pe nda'evei ete 'rã.* Mba'eta pendea py hexa pyrã ajapo va'e ramigua Tiro
ha'e Sidom tetã py ajapo va'e rire, ha'e
kuery ojeko rerova voi 'rãgue. Ha'e rami
vy ajukue vaikue py onhemonde vy oguapy
'rãgue tanhimbu py.
14 Ha'e nunga rupi nhombopagaa ára peẽ
kuery gui omboaxyave 'rã Tiro ha'e Sidom
pygua kuery.
15 Ha'vy peẽ Cafarnaum pygua kuery, peo 'rã
teve yva peve? Any, pe'a 'rã tata ogue e'ỹ
va'e py.
16 — Pendeayvu oendu va'e ma xeayvu
avi oendu, ha'e rã napenenhe'ẽ rendui va'e
ma xee avi naxenhe'ẽ rendui. Ha'e rã
naxenhe'ẽ rendui va'e ma xembouare avi
nonhe'ẽ rendui.

Setenta oo va'ekue ojevypaague

* 10:11 Lucas 9.5 * 10:13 Tiro ha'e Sidom tetã ma yma heko vai ete va'e ikuaiague (Isaías 23.1-18).

17 Ha'e gui setenta omondouka va'ekue
ovy'a reve ojevy vy aipoe'i okuapy:
— Senhor, nderery rupi oreayvu ramo
anha kuery voi orenhe'ẽ rendu karamboae!
— he'i okuapy.
18 Ha'e rã ombovai:
— Xee ma Satanás aexa karamboae overa
va'e rami yva gui ho'a rã.
19 Ha'e gui peẽ kuery rombopo'aka mboi
ha'e japeuxa re pepyrõ aguã, nhan-
derovaigua po'akaa ha'e javi re guive,
pendere mba'eve rei oiko e'ỹ re.
20 Ha'e rami teĩ perovy'a eme anha kuery re
pendepo'akaa rive, ha'e rã yva re pender-
ery omboparaa ma imoinyague.*

Mateus 11.25-27

21 Ha'e va'e jave ae Jesus ovy'a Nhe'ẽ Ky'a
E'ỹ gui. Ha'e vy aipoe'i:
— Xeru yva ha'e yvy re ndepo'aka
va'e, xee roguerovy'a, mba'eta ha'e nunga
ma hi'arandukue pe ndereikuaa ukai, neĩ
ombo'e pyre pe'ỹ guive. Yvyĩgueve'i pe
anho reikuaa uka. Tá, Xeru, ha'e rami ae
reipota.
22 — Opa mba'e Xeru ome'ẽmba xevy.
Avave rei ndoikuaai Ta'y, Tuu e'ỹ vy. Ha'e
avave rei ndoikuaai Tuu, Ta'y e'ỹ vy, ha'e
amongue pe Ta'y oikuaa ukaxea va'e ete'i
— he'i.
23 Ha'e gui ma guemimbo'e kuery pe ju
aipoe'i ha'e kuery ae'ia py:
— Ovy'a ete 'rã mba'emo peẽ kuery pexa
va'e rexaa kuery.
24 Mba'eta xee aipoa'e porãve pẽvy: Heta
ikuai raka'e profeta ha'e huvixave peẽ
kuery pexa va'e oexaxe teĩ ndoexai, ha'e
pendu va'e oenduxe avi teĩ noendui raka'e.

Samaria pygua porayvu va'e omombe'uague

25 Peteĩ ava lei re nhombo'e va'ety opu'ã
ho'amy Jesus oeko a'ã vy. Ha'e vy aipoe'i:
— Porombo'ea, mba'e nda'u ajapo 'rã
tekove marã e'ỹ aupity aguã?
26 Ha'e ramo ixupe ju Jesus oporandu:
— Mba'e tu ipara oiny lei re? Mba'exa tu
reikuaa?
27 Ava va'e ombovai:
— "Reayvu 'rã Senhor Nderuete ndepy'a
ha'e javi py, ndereko, nembaraetea ha'e
ne'arandua ha'e javi py guive." Ha'e
"Reayvu 'rã neirũ kuery ndee ae rejeayvua
rami" — he'i.*
28 Ha'e rami rã Jesus aipoe'i:
— Ha'evea rami rembovai. Ha'e rami
rejapo vy reupity 'rã tekove — he'i.
29 Ha'e rami teĩ ava va'e onhemboeko
porãxe vy oporandu Jesus pe:
— Marã ramigua tu xeirũ kuery?
30 Ha'e rã Jesus ombovai:
— Peteĩ ava ma Jerusalém tetã gui oguejy
ovy Jericó katy oo vy. Ha'e gui ha'e va'e
ma jojuka va'ety kuery po py oĩ vai ramo
ixugui oipe'apa, oinupãmba guive. Ha'e vy
oeja oje'oivy omano rai'i va'e.
31 — Ha'e jave py tape rupi ou peteĩ sacer-
dote. Ha'e va'e oexa teĩ ojepekuavo ovy.
32 — Ha'e rami ae avi peteĩ levita ha'e rupi
ou vy oexa teĩ ojepekuavo avi ovy.
33 — Ha'e gui ma peteĩ Samaria pygua
oguata ouvy vy oaxa avi ha'e rupi. Ha'e va'e
ma oexa vy omboaxy.
34 Ha'e vy onhemboja vy ojokuapa ijai,
azeite ha'e vinho oikyty reve. Guymba áry
ae oupi vy ogueraa peteĩ okea aty py opena
aguã.
35 — Ko'ẽ ju mokoĩ ára repy oguenoẽ vy
ome'ẽ hoo va'e pe. Ha'e vy aipoe'i: "Epena
porã tema kova'e ava re. Ha'e gui xapy'a
rei repenaa rupi regatave ri ramo ajevy vy
amboekovia 'rã", he'i.
36 — Ha'e va'e mboapy va'e regua, ndee
reikuaa rã mava'e nda'u jojuka va'ety kuery
po py oĩ vai va'ekue irũ oiko?
37 Ha'e rã lei re nhombo'e va'ety ombovai:
— Omboaxy va'ekue rima.
Ha'e ramo Jesus aipoe'i ixupe:
— Tereo ha'vy, ndee voi ha'ekue rami
eiko.*

Maria ha'e Marta ro py oĩ jave guare

38 Ha'e kuery oovea rupi Jesus ovaẽ peteĩ
tetã'i py. Ha'e ramo peteĩ kunha Marta
hery va'e omovaẽ ngoo py.
39 Ha'e py oiko avi ikypy'y Maria hery va'e.
Ha'e va'e ma oguapy oiny Senhor yvýry
ombo'e rã oendu aguã.
40 Marta ma ha'e ramia ja opy rupi
mba'emo ojapo vy ojapura rei oikovy. Ha'e
vy Jesus-a py ou vy aipoe'i:
— Senhor, rexa rive va'e ty'y xekypy'y
xee ae'i mba'emo ajapo aguã oeja rã?
Aipo'ere na tou taxepytyvõ.
41 Ha'e rã Senhor ombovai:

* 10:20 Apocalipse 3.5 * 10:27 Levítico 19.18, Deuteronômio 6.5 * 10:37 1 João 3.17,18

— Marta, Marta, ndereguapyi rei ndepy'a
eta reia rupi.
42 Mbovy'i jajapo teĩ ha'eve va'e, ha'e rami
e'ỹ vy peteĩ'i anho. Ha'e rã Maria ma oipo-
ravo iporãve va'e. Ha'e ramo ha'e nunga
ndoipe'aai 'rã ixugui.

11

Mateus 6.9-13

1 Peteĩ ára Jesus onhembo'e oiny pe-
teĩ henda py. Ijayvupa ma jave peteĩ
hemimbo'e ojerure ixupe:

— Senhor, orembo'e na ronhembo'e
kuaa aguã re, João guemimbo'e kuery
ombo'eague rami avi.

2 Ha'e ramo ombo'e. Ha'e vy aipoe'i:

— Penhembo'e vy aipopeje 'rã: "Xeruete,
tove nderery tomboetea. Tovaẽ ndepo'akaa
ojekuaa aguã.
3 Ha'e ko'ẽ nhavõ ejou uka ro'u va'erã.
4 Emboguepa rojejavyague, ore voi orevy
oreve va'e roperdoaa rami avi. Orereity uka
eme guive poromoangekoa pe", peje 'rã.

Irũ mba'emo re ojerure anho rei va'e omombe'uague

5 Jesus aipoe'i avi:

— Amongue peẽ kuery va'e regua pytũ
mbyte jave peneirũ ovaẽ 'rã pendero py.
Ha'e vy aipoe'i 'rã pẽvy: "Xeirũ, eiporuka
xevy mboapy mbojape.
6 Mba'eta peteĩ xeirũ oguataague gui ovaẽ
teĩ mba'eve ndarekoi ixupe ame'ẽ va'erã",
he'i 'rã.
7 Ha'e rã penderopy gui pembovai 'rã:
"Xemoangeko eme, mba'eta okẽ onhem-
boty ma, ha'e xera'y kuery onhenomba
ma xereve. Ndavy reguavei ame'ẽ aguã
ndevy", peje 'rã.
8 Ha'e rami teĩ xee aipoa'e pẽvy: Peneirũ
ae teĩ xapy'a rei napepu'ãxei 'rã mba'emo
peme'ẽ aguã. Ha'e ramia gui onhea'ãve
tema ramo peme'ẽ nho 'rã oikotevẽ va'e
ha'e javi.*

Mateus 7.7-11

9 — Ha'e nunga rupi aipoa'e pẽvy: Pe-
jerure, ha'e ramo ome'ẽa 'rã. Peka, ha'e
vy pejou 'rã. Penhendu uka, ha'e ramo okẽ
oipe'aa 'rã pẽvy.
10 Mba'eta ha'e javive ojerure va'e ojopy 'rã,
oeka va'e ojou 'rã, ha'e onhendu uka va'e pe
oipe'aa 'rã.
11 Mava'e peẽ avakue nda'u pendera'y [mbo-
jape re ojerure rã peme'ẽ 'rã ita? Xapy'a rei
rã] pira re ojerure rã mboi ri nda'u peme'ẽ
'rã pira rekovia?
12 Ha'e rami e'ỹ vy uru rupi'a re ojerure rã
japeuxa ri nda'u peme'ẽ 'rã?
13 Pendu ke, peẽ kuery pendereko vai va'eri
mba'emo porã peme'ẽ kuaa va'e pendera'y
kuery pe. Ha'e gui Nhanderu yva pygua
katuve nda'u nome'ẽi 'rã ri Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
ojerure va'e pe?

Mateus 12.22-30; Marcos 3.20-27

14 Amboae py Jesus oipe'a anha nhom-
boayvu e'ỹ va'e. Anha ojepe'a rire ijayvu
e'ỹ va'ekue ijayvu ju ma. Ha'e ramo heta
va'e kuery onhemondyipa.
15 Ha'e rami teĩ ha'e kuery va'e regua
amongue aipoe'i:

— Peva'e tu anha ruvixa Belzebu po'akaa
rupi rima oipe'a oikovy anha kuery — he'i.
16 Ha'e ramo amboae kuery oeko a'ã vy
ixupe ojerure yva guigua hexa pyrã ojapo
aguã re.

17 Ha'e rami rã ha'e kuery py'a re oĩ va'e
ha'e oikuaapa vy aipoe'i:

— Tetã pygua kuery minha jomeme ri
opu'ã vy nhomomba 'rã, ha'e peteĩ-teĩ oo
pygua kuery joguero'a 'rã.
18 Ha'e rami ae avi Satanás kuery meme ri
joe opu'ã va'e rire mba'exa tu ipo'akave ta?
Po rami xeayvu mba'eta aipopeje Belzebu
po'akaa rupi anha kuery aipe'aa rami.
19 Anhetẽ ri xee Belzebu po'akaa rupi anha
aipe'a ramo, mba'e xagua po'akaa rupi tu
ha'vy pendera'y kuery oipe'a? Ha'e nunga
rupi ha'e kuery ae oikuaa uka 'rã pen-
deayvu rivea.
20 Ha'e rã Nhanderuete po rupi ae xee
anha aipe'a ramo anhetẽ ete Nhanderuete
po'akaa ojekuaa ra'e peẽ kuery pe.

21 — Ha'e gui peteĩ ava ojerovia vaipa va'e
ngoo oarõ oikovy ramo opa mba'e oguereko
va'e oĩ porã 'rã.
22 Ha'e gui ma peteĩ ixugui ojeroviave va'e
ou vy oity 'rã. Ha'e vy hembiporu ojerovi-
aague oipe'apa vy joupe omboja'opa 'rã
oguereko va'ekue.

23 — Xerevegua e'ỹ va'e ma xerovaigua
ikuai, ha'e xea py ndajoguerui va'e ma
xegui nhomonheguaẽmba 'rã.

Mateus 12.43-45

* 11:8 Lucas 18.1; Efésios 6.18

24 — Ha'e rami avi peteĩ ava gui nhe'ẽ
vai ojepe'a vy oo 'rã tekoa e'ỹa rupi oiko,
ikane'õgua aguã oeka vy. Ha'e gui ndo-
joui vy ojeupe aipoe'i 'rã: “Aa ju ta xero
ajepe'aague py”, he'i 'rã.
25 Ha'e rami vy ou ju vy ojou 'rã ngopy
oipeipa ha'e omoatyrõmba pyre.
26 Ha'e gui ma oo vy sete irũrã ju ogueru 'rã
nhe'ẽ ixugui nda'eveive va'e, ha'e py ovaẽ
vy ikuai va'erã. Ha'e rami rire ava va'e pe
ma opaa py jypy guare gui nda'eveive 'rã.

Peteĩ kunha ijayvu nhenduague

27 Ha'e rami Jesus ijayvupa ma ramo teta
mbyte gui peteĩ kunha ijayvu nhendu. Ha'e
vy aipoe'i ixupe:

— Ovy'a ete 'rã nekuavãare, nemokam-
buare.

28 Ha'e rã ombovai:

— Ha'e rami 'rãgue py ovy'a ete 'rã Nhan-
deruete ayvu oendu vy ha'ekue rami ikuai
va'e — he'i.*

Mateus 12.38-42

29 Heta va'e kuery ijatypa ramo Jesus
aipoe'i:

— Kova'e kuery ma heko vai va'e vy
ojerure mba'emo kuaa ukaarã ajapo aguã.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery pe peteĩve ndo-
japoai 'rã, Jonas re oiko va'ekue ramigua e'ỹ
vy.
30 Mba'eta Nínive pygua kuery oikuaa aguã
Jonas oikoague rami avi Ava ra'y ojeapo
va'ekue voi oiko 'rã aỹgua kuery oikuaa
aguã.
31 Nhomboayvua ára py huvixave kunha
kuaray puku-a katygua opu'ã ho'amy vy
ijayvu 'rã aỹgua kuery re, mba'eta yvy apy
gui kunha va'e ou rire Salomão 'arandua
oendu aguã. Ha'e rã apy oĩ va'e ma Salomão
gui yvateve va'e.
32 Nhomboayvua ára py Nínive pygua kuery
voi opu'ã vy ijayvu 'rã okuapy aỹgua kuery
re, mba'eta Jonas ayvu omombe'u rã ha'e
kuery oendu vy ojeko rerovapa rire. Ha'e
rã apy oĩ va'e ma Jonas gui yvateve va'e.

Mateus 6.22,23

33 — Avave rei tataendy omoendy vy
nomoĩ 'rã hi'ã py, neĩ ajaka guýry guive.
Oĩaty py ae 'rã omoĩa, oike va'e kuery
hendy va'e oexa porã aguã.
34 Ha'e rami ae avi nhanderexa ma nhan-
derete moexakãarã oĩ. Xapy'a rei nderexa
iporã vy omoexakã 'rã nderete ha'e javi
rupi. Ha'e rã nderexa na'iporãi ramo ma
nderete ha'e javi pytũmba 'rã.
35 Ha'e nunga rupi eikuaa pota ke nemoex-
akãarã oĩ va'e pytũ e'ỹ aguã.
36 Ha'e rã xapy'a rei nderete ha'e javi
omoexakãa, neĩ peteĩ henda py pytũa noĩ ri
ramo tataendy rami 'rã omoexakã opa rupi.

Fariseu kuery pe Jesus ijayvu eteague

37 Opa ma Jesus mba'emo re ombojoja vy
ijayvupa ramo peteĩ fariseu aipoe'i hupive
oo aguã okaru vy. Ha'e ramo hoo py ovaẽ
vy oguapy okaru aguã py.
38 Ha'e gui fariseu ma Jesus ojepoei e'ỹ re
okaru ta ramo oexa vy onhemondyi.
39 Ha'e ramo ixupe Senhor aipoe'i:

— Peẽ fariseu kuery ma karo ha'e hy'a
pejoi 'rã hi'árykue rupi rive. Ha'e rã pen-
depy'apy rupi ma pejokore ha'e pejejoko
e'ỹa anho oĩ.*
40 Pene'arandu e'ỹ va'e, penderete apoare
e'ỹ ri nda'u pendepy'a apoare avi oiko?
41 Ha'e rami 'rãgue py iporiaukue'i pe
mba'emo pereko va'e peme'ẽ vy 'rãe opa
marãgua gui ha'eve va'e ju 'rã peiko.
42 — Peẽ fariseu kuery pe nda'evei ete
'rã, mba'eta dízimo peme'ẽ 'rã hortelã, ar-
ruda ha'e mba'emo rogue'i ha'e javi regua
gui. Ha'e rã ha'evea rami pejoguereko
ha'e Nhanderuete peayvua rupi ma napen-
dekuaixei. Ha'e nunga voi pejapo 'rãgue
amboae ramigua pejapoa rami avi.
43 — Peẽ fariseu kuery pe nda'evei ete 'rã,
mba'eta penhembo'eaty py peĩxe 'rã tenda
tenondeve oĩ va'e py anho. Tetã mbyte rupi
voi peipota 'rã pendevy oxaruraa porã'i.
44 — Nda'evei ete 'rã pẽvy. Yvyra rupa
ndojekuaavei va'e rami pendekuai, mba'eta
ha'e va'e áry rupi avakue oaxa 'rã oikuaa e'ỹ
vy.*

Lei re nhombo'e va'ety pe nda'evei ete 'rãa re ijayvuague

45 Ha'e ramo peteĩ lei re nhombo'e va'ety
ombovai vy aipoe'i Jesus pe:

— Porombo'ea, ha'e rami ndeayvu vy ore
kuery re voi rima ndeayvu ra'e.
46 Ha'e ramo ombovai:

* 11:28 Lucas 8.19-21 * 11:39 Mateus 23.5-7,23-28; Marcos 7.1-5 * 11:44 Ha'e kuery reko rami vy yvyra rupa áry rupi oaxa vy onhemongy'a 'rã. Ha'e nunga rupi omoxiĩ 'rã pavẽ oexa vy oikuaa aguã (Mateus 23.27).

— Peẽ kuery lei re penhombo'e va'ety pe
voi nda'evei ete 'rã, mba'eta avakue pem-
bovoyi 'rã ndogueropo'akai va'erã py. Ha'e
rã peẽ ma neĩ penekuã py voi napeipytyvõi
'rã.*
47 — Peẽ kuery pe nda'evei ete 'rã,
mba'eta pejapo 'rã oo ra'angaa'i penamoĩ
kuery profeta kuery jukaare rupa áry
guarã.
48 Ha'e nunga rupi peikuaa uka penamoĩ
kuery jojukaague pejou porãa, mba'eta ha'e
kuery ma profeta kuery ojuka rire peẽ ju
pejapo hupa áry guarã.
49 Ha'e nunga rupi Nhanderuete o'arandua
rupi aipoe'i va'ekue: "Ha'e kuerya py xee
ambou 'rã profeta ha'e apóstolo kuery.
Ha'e va'e kuery regua amongue ojuka 'rã,
ha'e rã amboae kuery ma oguereko axy 'rã",
he'i va'ekue.
50 Ha'e rami aỹgua kuery ikuai yvy itui ypy
guive profeta ruguy omoẽague re opaga
aguã rami,
51 Abel ruguy omoẽague guive'i Zacarias
ruguy omoẽa peve. Ha'e va'e ma Nhan-
deruete ropy altar oĩ va'e yvýry ojukaa
va'ekue. Ha'e nunga rupi xee aipoa'e
porãve pẽvy: Aỹgua kuery ae 'rã opaga ha'e
nungakue re.
52 — Peẽ kuery lei re penhombo'e va'ety
pe nda'evei ete 'rã, mba'eta peipe'a
mba'emo kuaa ukaarã oĩ va'e. Peẽ ae voi
ndapeikuaa pota etei, ha'e oikuaaxe va'e
kuery pe ma ndapeikuaa ukai guive.

Jesus ojuka aguã re onhembopy'a okuapyague

53 Jesus ojepe'a ta ma ovy rã lei re
nhombo'e va'ety ha'e fariseu kuery
ipoxypa vy ijayvu ete okuapy ixupe. Opa
mba'e re oporandu omoĩ vaixe vy,
54 ijayvuague py ae ojopy vaixe vy.

12

*Trigo mbovua re fariseu kuery reko ombo-
joja reve nhomongetaague*

1 Heta va'e kuery ono'õmba vy joe
ojeapi-api rei okuapy ramo Jesus aipoe'i
guemimbo'e kuery pe anho'i:

— Penheangu ke fariseu kuery regua
trigo mbovua gui. Ha'e va'e ma heko porã
merami rivea.
2 Mba'eta onhomi mbyre oexa ukapaa 'rã,
ha'e oikuaa uka e'ỹ pyre oikuaapaa 'rã.
3 Ha'e rami vy opa mba'e pytũ py pe-
mombe'u va'ekue hexakãa py ju oendupaa
'rã, ha'e opy joapyxa py pendeayvuague oo
apyte áry gui ju omombe'ua 'rã.

4 — Xeirũ kuery, xee aipoa'e porãve pẽvy:
Pekyje eme penderete jukaarã kuery gui,
mba'eta ha'e va'e rire mba'eve ndojapo
kuaavei ma 'rã pendere.
5 Xee amombe'u ta mava'e renonde pa
ha'eve pejererokyje aguã: Pejererokyje 'rã
jojuka rire tata ogue e'ỹ va'e py nho-
mombo aguã ipo'aka va'e renonde. Tá,
aipoa'e pẽvy, ha'e va'e renonde ae ha'eve
pejererokyje aguã.*
6 Peteĩ nhiruĩ guyra'i nda'u mokoĩ hatã'i
va'e repy rive e'ỹ ri? Ha'e rami va'eri neĩ
peteĩve re Nhanderuete ndaexarai.
7 Pende'a peneakã re oĩ va'e voi oipapapa
ma. Ha'e nunga rupi pekyje eme, mba'eta
heta guyra'i gui voi peẽ pevareve.

8 — Aipoa'e avi: Avakue renonde xevy pe
oikoa omombe'u porã va'ekue ha'e javi ma
Ava ra'y ojeapo va'ekue voi omombe'u 'rã
Nhanderuete pegua anjo kuery renonde.
9 Ha'e rã avakue renonde naxemombe'uxei
va'ekue ma xee voi namombe'ui 'rã Nhan-
deruete pegua anjo kuery renonde.
10 Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue re teĩ
amongue ijayvu vai ramo ha'e nungakue
omboguepaa 'rã. Ha'e rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ re
ijayvu vaia ague ma nombogueai 'rã.*

11 — Onhembo'eaty py pendereraa ramo,
ha'e rami e'ỹ vy huvixa ha'e nhomboayvu
va'ety kuery renonde teĩ pendepy'a eta rei
eme pembovai ha'e pendeayvu aguã re.
12 Mba'eta ha'e jave py Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ oikuaa
uka 'rã pendeayvu aguã.

Mba'e rakãte'ỹa re ijayvuague

13 Ha'e va'e jave peteĩ ava teta mbyte gui
aipoe'i ixupe:

— Porombo'ea, aipo're ke'y pe tomboja'o
orevy peguare xevy.

14 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ixupe:

— Ava, mava'e tu xemoĩ penderuvixarã,
penemba'e amboja'o uka aguã? — he'i.

15 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:

* 11:46 Mateus 23.1-4,13,29-36 * 12:5 Mateus 10.26-33 * 12:10 Mateus 12.31,32; Marcos 3.28-30 * 12:15 1 Timóteo 6.9,10

— Peiko kuaa ke, penheangu opa mba'e
re penerakãte'ỹa gui, mba'eta avakue
rekove ma mba'emo oguerekopaa re'ỹ.*
16 Ha'e gui ma ha'e kuery pe omombe'u
peteĩ ayvu mba'emo re ombojoja vy. Ha'e
vy aipoe'i:
— Peteĩ ava iporiau e'ỹ va'e onhotỹ
va'ekue oiko porã.
17 Ha'e rami vy ojeupe ae aipoe'i: "Mba'e
nda'u ajapo 'rã, mba'eta ndarekovei
amono'õ va'ekue amoĩ porã aguã."
18 Aipoe'ive ju: "Po rami ajapo ta: Ambo-
vaipa ta mba'emo amoĩ porãaty, ha'e gui
tuvixave va'e ju 'rã ajapo, ha'e va'e py amoĩ
porã aguã amono'õ va'ekue ha'e areko va'e
ha'e javi.
19 Ha'e gui ma aipoa'e 'rã xejeupe: 'Heta
mba'e porã areko heta ma'etỹa reguarã. Aỹ
ma apytu'u 'rã, akaru, ay'u ha'e avy'a 'rã
aikovy', ha'e 'rã", he'i.
20 — Ha'e rã ixupe Nhanderuete aipoe'i:
"Mba'e 'arandu e'ỹ, kova'e pyavyve oipe'aa
'rã nenhe'ẽ. Ha'vy mba'emo remoĩ porã
va'ekue, mava'e pe 'rã tu opyta?" he'i.
21 — Ha'e rami ae 'rã oiko ojeupe guarã
mba'emo omoĩ porã teĩ Nhanderuetea py
ma mba'eve ndoguerekoi va'e re.

Mateus 6.25-34

22 Ha'e gui Jesus aipoe'i guemimbo'e
kuery pe:
— Ha'e nunga rupi xee aipoa'e pẽvy:
Pendepy'a eta rei eme pendekove re, neĩ
pe'u va'erã ha'e penderete re pemoĩ va'erã
re guive.
23 Mba'eta penderekove ma tembi'u gui
ovareve, ha'e penderete ma ao gui ovareve.
24 Peikuaa pota na uruvu kuery re. Ha'e
kuery ma mba'eve nonhotỹi, nomono'õi,
nomoĩ porãi, neĩ oguy ma voi ndoguerekoi
guive. Ha'e rami teĩ Nhanderuete omon-
garu herekovy. Peẽ kuery ma guyra'i gui
voi pevareve.
25 Mava'e nda'u pendepy'a eta rei vy pem-
bopukuve kuaa 'rã ruxã'i peikove aguã?
26 Mba'emo ruxã'i va'e ndapejapo kuaai
va'eri mba'e re tu mba'emo mboae re rive
nda'eveive pendekuai?
27 — Peikuaa pota na yvoty ikuai va'e re.
Ha'e va'e ma mba'emo oipopẽ va'e'ỹ, om-
boyvi kuaa va'e'ỹ guive. Ha'e rami teĩ xee
aipoa'e pẽvy: Salomão minha opa marãgua
oguerekopa va'eri kova'e yvoty rami non-
hemondei raka'e.
28 Ha'e gui Nhanderuete ha'e rami omon-
hemonde 'rã jai rogue aỹ nhuũndy re ikuai,
ha'e gui ko'ẽ tata py omomboa va'erã
va'eri. Peẽ kuery re katuve opena porãve
'rã, ndaperovia porãi va'eri.
29 Ha'e nunga rupi pendekuai eme pe'u ha'e
pey'u va'erã pejouxea rupi rive, neĩ pe-
japura rei eme,
30 mba'eta ha'e nunga jouxea rupi amboae
regua kuery ikuai yvy jave re. Penderu ma
oikuaa ae ha'e nunga peikotevẽ va'ea.
31 Ha'e nunga rupi jypy'i peka 'rã ipo'akaa.
Ha'e ramo 'rãe opa mba'e ome'ẽ avi pen-
devy.
32 — Xerymba kuery mbovy'i pendekuai
teĩ pekyje eme, mba'eta Penderu pen-
dererovy'a vy pendevy ome'ẽ 'rã opo'akaa.
33 Ha'e nunga rupi pevendepa ke pereko
va'e, ha'e hekoviakue peme'ẽ iporiaukue'i
pe. Ha'e rami vy 'rã yva re pejou voko
ivaipa e'ỹ va'erã ha'e mba'emo imarã e'ỹ
va'e, mba'eta ha'e py ma imonda va'e
novaẽi 'rã, neĩ vixo'i ma voi ndo'upa rei 'rã
guive.*
34 Mba'eta penembovy'a va'e oĩa py peneku-
raxõ py peẽ voi peĩxe avi 'rã.

Tembiguai opatõ oarõ kuaa va'e omombe'uague

35 — Pejeku'a jokua ke, tataendy pem-
bogue uka eme guive.
36 Pendekuai ke avakue opatõ omendaa gui
ojevy rã guarã oarõ va'e rami, mba'eta okẽ
re ombota xapy'a ramo ha'e kuery oipe'a
vyvoi aguã.*
37 Ha'e rami vy hembiguai kuery ovy'a ete
'rã ipatõ ou vy oexa rã oarõ okuapy va'e.
Anhetẽ aipoa'e pẽvy, ha'e ae oiko katu vy
omboguapypa 'rã mesa py, ha'e vy ou vy
ojara 'rã ha'e kuery pe.
38 Pytũ mbyte e'ỹ vy pytũ mbyte raxa'i jave
ovaẽ xapy'a teĩ oarõ okuapy va'e ovy'a ete
'rã ha'e rami ikuaia py ojou ramo.
39 — Ha'e rami avi peikuaa pota ke pova'e
re: Peteĩ hoo va'e oikuaa va'e rire mba'e
hora pa imonda va'e ovaẽ 'rãa, [oarõ vy]
ndogueraa ukapai 'rãgue ngopy gui.
40 Pendekuai kuaa pota ke peẽ voi, mba'eta
ndapeikuaa potavei rei jave 'rã Ava ra'y
ojeapo va'ekue ou — he'i.

* 12:33 1 Pedro 1.3-5 * 12:36 Mateus 24.42-44; Marcos 13.32-37; Lucas 21.34-36

41 Ha'e ramo Pedro oporandu:

— Senhor, pova'e ayvu pa ore kuery pe anho, tyrã pa amboae kuery pe avi remombe'u?

42 Senhor ombovai:

— Ha'vy mava'e nda'u peiko tembiguai ojeroviapy ha'e joe opena kuaa va'e? Ha'e ramigua ma ipatõ omoĩ 'rã oirũ kuery okaru aguã hora py omongaru va'erã.
43 Ovy'a ete 'rã tembiguai kuery ipatõ ou ramo ha'e rami ojapo va'e.
44 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Ha'e va'e pe opena uka 'rã opa mba'e oguereko va'e re.
45 Ha'e rã xapy'a rei ha'e va'e tembiguai ojeupe "Xepatõ ndou voi 'rã teve", he'i vy oinupãmba 'rã avakue ha'e kunhague hexeve ikuai va'e. Okaru ha'e oy'u 'rã oka'u peve.
46 Ha'e gui ma ha'e va'e tembiguai noarõvei vy ndoikuaa potavei rei oikovy jave ipatõ ovaẽ 'rã. Ha'e rami vy ombopaga 'rã heko vai va'e kuery reve.

47 — Ha'e gui tembiguai ipatõ oipota va'e ojapo aguã oikuaa va'eri ndoiko katui, neĩ oipotaa rami ndojapoi va'ekue ma oinupãa vaipa 'rã.
48 Ha'e rã opatõ oipota va'e ndoikuaai vy ri ha'eve e'ỹa rami ojapo oikovy va'ekue ma noinupãa vaipai 'rã. Mba'eta amongue pe ome'ẽ retaave rire ixugui oipotaave 'rã. Ha'e rami ae avi amongue pe opena uka retaave rire ixupe ojerureave 'rã.

Mateus 10.34-36

49 — Xee aju tata amboja aguã ko yvy re. Xevy pe ha'eve 'rãgue hendy ma va'e rire.*
50 Ha'e rã xevy peguarã oĩ avi peteĩ nhemongarai ha'e va'e py anhemongarai uka aguã. Ha'e nunga oiko e'ỹa ja xee nda'evei aiko.
51 Tyrã pa peẽ kuery pexa'ã aju yvy re ikuai va'e peteĩ rami ikuai aguã? Any, xee ma aipoa'e pẽvy: Joo rami e'ỹ-e'ỹ ikuai aguã aju.
52 Mba'eta aỹ gui ma peteĩ oo py peteĩ nhiruĩ ikuai va'e oja'o 'rã: mboapy ikuai 'rã mokoĩ rovai, ha'e mokoĩ ikuai 'rã mboapy rovai.
53 Tuu opu'ã 'rã gua'y re, ha'e ta'y opu'ã 'rã nguu re. Ixy opu'ã 'rã omemby re, ha'e imemby opu'ã 'rã oxy re. Ime xy opu'ã 'rã opi'a ra'yxy re, ha'e ipi'a ra'yxy opu'ã 'rã ome xy re.*

Mba'emo kuaa ukaarã oĩ va'e re ijayvuague

54 Heta va'e kuery pe aipoe'i avi:

— Ka'arua katy arai ojekuaa rã pexa vy aipopeje 'rã: "Oky ta." Ha'e gui ma ha'ekue rami ae 'rã oky.
55 Ha'e kuaray puku-a katy gui yvytu oipeju ramo "Kuaray haku ta" peje 'rã. Ha'ekue rami ae avi kuaray haku 'rã.
56 Pendeko porã merami rive va'e, yvy ha'e yva re pema'ẽ vy peikuaa 'rã mba'emo. Ha'e rami va'eri ndapexa kuaai aỹ oiko va'e.*
57 Mba'e re tu ndapeikuaa potai pendejegui ae, ha'evea rami peiko aguã?
58 Ha'e rami vy pendovaigua reve huvixaa py peo vy tape rupi ma voi peikuaa pota ipo gui peo jepe aguã. Ha'e rami e'ỹ ramo penemboaxa 'rã penemboayvuarã pe, ha'e penemboayvua ma jopya pe ju 'rã penemboaxa, ha'e gui jopya ma penembo'a 'rã nhuã py.
59 Xee aipoa'e pẽvy: Napeẽi 'rã ha'e gui pepagapa e'ỹa ja.

13

Galiléia pygua kuery omanoague, ha'e Siloé py torre ho'aague re ijayvuague

1 Ha'e va'e jave py amongue ovaẽ vy Jesus pe omombe'u Galiléia pygua kuery mymba ojuka reve ome'ẽ jave py ha'e kuery ruguy avi huvixa Pilatos omoẽ ukaague, mymba ruguy onheẽague pyve.*
2 Ha'e ramo ha'e aipoe'i:

— Peẽ kuery pexa'ã teve Galiléia pygua kuery mboae gui ha'e va'e kuery heko vaivea, ha'e rami oiko vai aguã?
3 Any, xee aipoa'e porãve pẽvy: Peẽ voi ndapejeko rerovai vy pekanhymba avi 'rã ha'e kuery rami.
4 Ha'e gui Siloé py dezoito ikuai va'ekue áry torre ho'a vy ojukapa raka'e. Ha'e kuery nda'u amboae kuery Jerusalém py ikuai va'e gui ojejavypave ri?
5 Any, xee aipoa'e porãve pẽvy: Peẽ voi ndapejeko rerovai vy pekanhymba avi 'rã ha'e kuery rami.*

* 12:49 Mateus 10.34-36 * 12:53 Miquéias 7.6 * 12:56 Mateus 16.1-4 * 13:1 Apy ijayvu templo py huvixa Pilatos jojukaague re. Ha'e va'e jave py Galiléia gui ha'e kuery ou va'ekue Nhanderuete pe mymba ojuka uka vy ome'ẽ aguã. Ha'e rã Pilatos ojuka ha'e py. * 13:5 Ezequiel 33.11

Figo'y hi'a e'ỹ va'e omombe'uague

6 Ha'e gui Jesus omombe'u pova'e ayvu
mba'emo re ombojoja reve:

— Peteĩ ava oguereko peteĩ figo'y, uvaty
mbyte onhotỹ va'ekue. Hi'a re ija ou teĩ
ndojoui.
7 Ha'e vy aipoe'i uvaty re opena va'e pe:
"Mboapy ma'etỹ re ma apy hi'a re aju teĩ
mba'eve ndajoui. Ejaya na. Mba'erã tu hi'a
vy e'ỹ yvy re hi'aĩ riae?"
8 Ha'e rã ombovai: "Senhor, tove ranhe
kova'e ma'etỹ re. Ajo'o 'rã hembypy rupi,
yty ru'ũgue amoĩ 'rã guive.
9 Ha'e gui hi'a ramo ha'eve ete 'rã. Ha'e rami
e'ỹ rã rejaya uka 'rã", he'i.*

Peteĩ kunha oiko axy va'e omongueraague

10 Peteĩ sábado py Jesus nhombo'e oiny
onhembo'eaty oĩ va'e py.
11 Ha'e py ou peteĩ kunha dezoito ma'etỹ re
ma nhe'ẽ vai omoingo axy va'e. Ojero'a rei
oikovy, onhembo'yvi aguã nda'evei ramo.
12 Ha'e gui Jesus oexa vy oenoĩ. Ha'e vy
aipoe'i:

— Kunha, rekuera ma nemba'eaxya gui —
he'i.
13 Hexe opoko ramove hi'yvi vyvoi. Ha'e vy
oguerovy'a Nhanderuete.

14 Ha'e gui ma onhembo'eaty pygua hu-
vixa ma sábado ára py Jesus nhomonguera
rã oexa vy ndojou porãi ete. Ha'e vy aipoe'i
heta va'e kuery pe:

— Mboapy meme ára oĩ nhamba'eapo
aguã. Ha'e va'e ára py 'rã peju pekuera
aguã, sábado py e'ỹ — he'i.

15 Ha'e ramo ixupe Senhor aipoe'i:

— Heko porã merami rive va'e kuery,
peteĩ-teĩ nda'u sábado ára py teĩ ndapejo-
rai 'rã ri penerymba vaka e'ỹ vy mburika
okaruaty gui pemboy'u vy peraa aguã?
16 Mba'e re nda'u nda'evei sábado py jaraa
jepe aguã kova'e kunha Abraão ramymino
va'e dezoito ma'etỹ re ma Satanás omoingo
axy va'ekue? — he'i.

17 Ha'e rami ijayvu rã hexe ija'e e'ỹ va'e
kuery oendu vy oxĩmba. Ha'e rã heta va'e
kuery ma ovy'a okuapy opa mba'e porã
Jesus ojapo rã oexa vy.

Mateus 13.31,32; Marcos 4.30-32

18 Ha'e gui ma aipoe'i avi:

— Mba'e nunga nda'u Nhanderuete
po'akaa reve joo ramigua? Mba'e nunga
re nda'u ha'eve ambojoja aguã?
19 Mostarda ra'yĩ peteĩ ava ngoka py onhotỹ
va'e rami ae. Mba'eta yvate vy yvyra rami
'rã hi'aĩ, ha'e hakã re ma guyra'i oveve va'e
ojapo 'rã guive guaityrã.

Mateus 13.33

20 Aipoe'ive ju:

— Mba'e nunga re nda'u Nhanderuete
po'akaa ambojoja 'rã?
21 Trigo mbovua rami avi ha'eve, mba'eta
kunhague ojopy vy mboapy ryru trigo re
omoirũ 'rã irũmba peve.

Okẽ ipo'i'i va'e re ijayvuague

22 Jesus oaxa ovy tetã ha'e tekoa ikuai va'e
rupi. Nhombo'e ovy Jerusalém katy oo vy.
23 Ha'e gui ma amongue ou vy oporandu
ixupe:

— Senhor, mbovy'i teve ikuai oo jepe
va'erã?

24 Jesus ombovai:

— Penhea'ã ha'vy okẽ ipo'i'i va'e rupi
peike aguã. Mba'eta xee aipoa'e pẽvy:
Mbovy e'ỹ oikexe teĩ ndoikei 'rã.*
25 Ha'e gui hoo va'e opu'ã vy omboty 'rã
ngokẽ. Peẽ kuery ma okẽ re pembota-
mbota 'rã oka katy gui. Ha'e vy "Senhor,
eipe'a na okẽ orevy" peje 'rã guive.

— Ha'e ramo ombovai vy "Xee ndaikuaai
maguigua pa peẽ kuery peikoa", he'i 'rã.
26 — Ha'e ramo aipopejeve ju 'rã: "Ore
ma ndereve rokaru ha'e roy'u va'ekue, or-
erekoa rupi renhombo'e va'ekue guive."
27 — Ha'e ramo aipoe'i 'rã pẽvy: "Xee
ndaikuaai maguigua pa peẽ kuery peikoa.
Pendeko vai va'e, pejepe'apa ke xea gui",
he'i 'rã.
28 — Ha'e py ma pejae'opa ha'e opa
marã 'rã penhendu, pexa vy Nhanderuete
po'akaa py Abraão, Isaque, Jacó ha'e pro-
feta kuery ha'e javive ikuai ramo, ha'e rã
peẽ kuery ma oka py penemombopaa rire.
29 Heta 'rã ou kuaray oua katy gui, oikea katy
gui, ijapu'a'ia katy gui ha'e ipuku-a katy
gui, ha'e vy mesa py oguapypa 'rã okuapy
Nhanderuete po'akaa py.
30 Ha'e rami teĩ takykue pyguare ma
tenonde pyguarã, ha'e tenonde pyguare
ma takykue pyguarã ikuai.

Mateus 23.37-39

* 13:9 Romanos 2.4; 2 Pedro 3.9 * 13:24 Mateus 7.13,14; João 10.7-10

31 Ha'e va'e jave py fariseu kuery ou vy
aipoe'i ixupe:
— Ejepe'a na, tereo apy gui, huvixa
Herodes ndejukaxe ramo — he'i okuapy.
32 Ombovai:
— Tapeo aipopeje ha'e va'e mbyku pe:
"Ko'ẽ rã aipe'a 'rã anha, anhomonguera 'rã
guive aikovy. Ko'ẽ mboae ramo mae ma
ajapopa 'rã", peje.†
33 Mba'eta xee ma aỹ, ko'ẽ rã ha'e ko'ẽ
mboae rã peve aguata aguã rami aiko,
mba'eta Jerusalém py e'ỹ ndojukaai 'rã pro-
feta.
34 — Jerusalém, Jerusalém, profeta kuery
jukaaty, ndevy ombou pyre ita py rejapipa
va'ety! Mbovykue rei e'ỹ xee aikuavãm-
baxe teĩ nememby kuery, opepo py uru
gua'y kuery ojao'ipaa rami. Ha'e rami teĩ
peẽ kuery ndapeipotai.
35 Ha'e rami rire pendo opyta rivepa 'rã.
Anhetẽ ae aipoa'e pẽvy: Peẽ kuery ndax-
erexavei 'rã ovaẽ e'ỹa ja aipopeje aguã:
"Ta'ima'endu'a porãa Senhor rery rupi reju
va'e re."*

14

Peteĩ ava ijyke rurupa va'e omongueraague

1 Peteĩ sábado ára py Jesus oo peteĩ
fariseu ruvixa ro py okaru aguã. Ha'e ramo
hexe ha'e kuery oma'ẽ ngatu okuapy.
2 Oĩ avi peteĩ ava ijyke rurupa va'e.
3 Ha'e ramo Jesus oporandu lei re
nhombo'e va'ety ha'e fariseu kuery ikuai
va'e pe:
— Ha'eve pa sábado ára py nhan-
homonguera aguã, tyrã pa any? — he'i.
4 Ha'e rã ha'e kuery ma mba'eve nde'i. Ha'e
ramo ava va'e po re ojopy vy omonguera,
ha'e gui omondouka ju.
5 Ha'e rire oporandu ikuai va'e pe:
— Peẽ kuery nda'u pendera'y e'ỹ vy pen-
erymba vaka yvykua py ho'a ramo napenoẽ
potai 'rã ri, sábado ára py teĩ? — he'i.
6 Ha'e ramo ha'e kuery nombovai kuaai.

Tenondeve py ikuai va'e re ijayvuague

7 Ha'e gui Jesus oma'ẽ vy oexa oenoĩ
mbyre kuery tenda tenondeve oĩ va'e anho
oiporavo rã oĩ aguã. Ha'e rami vy ha'e
kuery pe omombe'u peteĩ ayvu mba'emo re
ombojoja vy:
8 — Amongue omendaa py penerenoĩ
ramo nda'evei tenda tenondeve oĩ va'e py
peĩ aguã. Mba'eta xapy'a rei pendegui
yvateve va'e oenoĩ mbyre ou ramo
9 penerenoĩare ou vy "Eme'ẽ peva'e pe
tenda py oguapy aguã", he'i 'rã pẽvy. Ha'e
ramo pexĩmba reve 'rã peva tenda ijapy'i py
oĩ va'e py.
10 Ha'e rami 'rãgue py amongue penerenoĩ
ramo ha'eveve tenda ijapy'i py oĩ va'e py
peĩ. Ha'e ramo penerenoĩare ou vy "Xeirũ,
kyvõve ke eguapy", he'i 'rã pẽvy. Ha'e
ramo oenoĩ mbyre kuery ha'e javi oikuaa
'rã penemboetevea.
11 Mba'eta ha'e javive onhemboyvate
va'ekue omo'yvyĩ'iave 'rã. Ha'e rã
onhemo'yvyĩ'i va'ekue ma omboyvateave
'rã — he'i.*
12 Ha'e gui ma henoĩare pe ju aipoe'i:
— Ngaru rejapo vy nda'evei renoĩ aguã
neirũ kuery anho, nderyvy kuery, nere-
tarã kuery, neĩ ndea katy'i iporiau e'ỹ va'e
kuery, ndevy pe ha'e kuery ju ha'ekue rami
ojapo e'ỹ aguã omboekovia vy.
13 Ha'e rami 'rãgue py ngaru rejapo vy
renoĩ 'rã iporiaukue'i, hetyma rovaikue
va'e, oguata e'ỹ va'e ha'e ára revegua e'ỹ
ikuai va'e.
14 Ha'e rami vy nemoingo porãa 'rã, mba'eta
ha'e kuery ndojoui 'rã omboekovia aguã.
Ha'e nungakue rekovia rejopy 'rã heko porã
va'e kuery omboete jevya ára py.*

Ngaru re ombojojaague

15 Ha'e rami ijayvu rã mesa py hexeve
oguapy oiny va'e regua peteĩ oendu vy
aipoe'i:
— Ovy'a ete 'rã Nhanderuete po'akaa py
okaru okuapy va'e.
16 Ha'e rã ombovai vy aipoe'i:
— Peteĩ ava ojapo ngaru tuvixa va'e, heta
oenoĩ uka guive.
17 Okaru aguã ovaẽ ma ramo omondouka
guembiguai oenoĩ uka va'ekue pe "Peju,
oguereko katupa ma", he'i aguã.
18 Ha'e rami teĩ ha'e javive omombe'u oo
aguã nda'eveia rami. Peteĩ ma aipoe'i: "Xee
ma ajogua xeyvyrã, ha'e py ranhe aa ta
ama'ẽ vy. Ha'e rami vy ajerure remombe'u
aguã ndaa reguaia", he'i.

† 13:32 Ha'e kuery "Mbyku" he'i 'rã nhombotavypa rei va'e pe. * 13:35 Salmo 118.26, Romanos 11.25-27 * 14:11 Mateus 23.6,12; Provérbios 25.6,7 * 14:14 Provérbios 19.17

19 Amboae aipoe'i avi: “Xee ma peteĩ nhiruĩ
meme vaka ajogua rire aa ta ha'anga. Ha'e
rami vy ajerure remombe'u aguã ndaa
reguaia”, he'i.
20 Amboae ma “Xee ma amenda ramo vy
ndaa reguai”, he'i.

21 — Ha'e gui ma tembiguai ojevy vy
omombe'upa opatõ pe. Ha'e ramo hoo va'e
ivai reve aipoe'i guembiguai pe: “Tereo po-
java tetã rupi tape ikuai va'e rupi. Eru apy
iporiaukue'i, oguata e'ỹ va'e, ára revegua
e'ỹ ha'e ijyva rovaikue va'e”, he'i.

22 — Ha'e va'e rire hembiguai ou vy
aipoe'i: “Xepatõ, ajapopa ma rejapo uka
va'ekue. Ha'e rami teĩ oĩve teri tenda.”

23 — Ha'e ramo ipatõ ombovai: “Tereo ju
tape ikuai va'e rupi, ejapo ha'e javive ou vy
xeropy omonyẽ aguã.
24 Xee aipoa'e avi pẽvy: Avakue aenoĩ uka
ypy va'ekue ma neĩ peteĩve ndokarui 'rã
ngaru ajapoa py.”

Cristo rupive jaikoxe vy jaejapa aguã re ijayvuague

25 Heta ete va'e hupive oje'oi ramo ojere
vy aipoe'i ha'e kuery pe:

26 — Amongue xea py ouxe teĩ nguu,
oxy, gua'yxy, gua'y kuery, guyvy kuery,
gueindy kuery ha'e guekove ae oayvuve
va'e nda'evei xeremimbo'erã.*
27 Amongue xerupive oikoxe teĩ ojeupegua
kuruxu ndogueraai va'e ma nda'evei avi
xeremimbo'erã.
28 Mba'eta peẽ kuery va'e regua ma torre
pejapo ta vy peguapy ranhe 'rã peikuaa
pota aguã ha'eve paa pejapopa aguã.
29 Ha'e rami e'ỹ vy pemboypy rire ndape-
japopai rã pavẽ oexa vy pendejojai rei 'rã,
30 ha'e vy aipoe'i 'rã: “Peva'e ava omboypy
rive, ndojapopai”, he'i 'rã okuapy.

31 — Huvixa oiko va'e amboae huvixa re
opu'ã aguã oo ta vy ha'e rami ae avi 'rã oiko,
oguapy 'rã ranhe oikuaa pota aguã dez mil
xondaro reve vy pa vinte mil hovaigua ou
va'e re ipo'aka 'rãa re.
32 Ha'e rami aguã nda'evei ramo amboae
kuery mombyry teri ou reve ombou 'rã
peteĩ guembiguai amboae kuery reve ikuai
porã ju aguã re ojerure aguã.
33 Ha'e rami avi peẽ kuery voi mba'emo
pereko va'e pejapa e'ỹ vy nda'evei
xeremimbo'e peiko aguã.

Mateus 5.13; Marcos 9.50

34 — Juky ma iporã vaipa. Ha'e rã xapy'a
rei nae'ẽvei rire mba'exa 'rã tu he'ẽ ju?
35 Nda'evei 'rã yvy, neĩ yty reguarã guive.
Nhamombo rive 'rã oka py. Ijapyxa oendu
aguã oĩ va'e toendu.

15

Jesus omovaẽague heko vai va'e kuery

1 Ha'e javive imposto re nhombopaga
va'ety ha'e heko vai va'e kuery ma Jesus
ayvu oenduxe vy onhemboja okuapy hexe.
2 Ha'e rã fariseu ha'e lei re nhombo'e va'ety
kuery ma ha'e nunga oexa vy ijayvu rei vy
aipoe'i:

— Peva'e tu omovaẽ rima ojejavypa va'e
kuery, ha'e kuery reve okaru guive — he'i
okuapy.*

Mateus 18.10-14

3 Ha'e ramo Jesus omombe'u pova'e ayvu
mba'emo re ombojoja vy:

4 — Mava'e nda'u pereko 'rã cem vexa'i,
ha'e gui peteĩ pemokanhy vy noventa e
nove ikuai va'e ndapejai 'rã teve tekoa e'ỹa
py, ha'e vy pa ndapeoi 'rã teve okanhy
va'ekue pejou peve peka aguã?
5 Pejou ma vy pejaxei 'rã heruvy pevy'a vy.
6 Pendo py pevaẽ ma vy pemboatypa 'rã
peneirũ ha'e penetarã kuery. Ha'e vy
aipopeje 'rã: “Javy'a ke xereve, mba'eta
ajou ju ma xerymba amokanhy va'ekue”,
peje 'rã.

7 — Xee aipoa'e pẽvy: Ha'ekue rami avi
yva re oguerovy'aa ete 'rã peteĩ heko va-
iague gui ojeko rerova ramo, noventa e
nove heko porã va'e vy ndojeko rerovai va'e
gui oguerovy'ave 'rã.

Hatã'i va'e omokanhy mbyre omombe'uague

8 — Mava'e kunha dez hatã'i va'e
oguereko va'e nda'u peteĩ omokanhy vy
nomoendyi 'rã tataendy, ha'e ngoguy rupi
ndoipei 'rã ri omokanhy va'ekue ojou peve?
9 Ojou ma vy omboatypa 'rã oirũ ha'e gue-
tarã kuery. Ha'e vy aipoe'i 'rã: “Javy'a
ke xereve, mba'eta ajou ju ma peráta
amokanhy va'ekue”, he'i 'rã.

10 — Xee aipoa'e pẽvy: Ha'e rami ae avi
Nhanderuete pegua anjo kuery oguerovy'a

* 14:26 Mateus 10.37-39; Lucas 9.57-62

* 15:2 Lucas 5.29-32

'rã okuapy peteĩ heko vaiague gui ojeko
rerova ramo.

Ta'y okanhy ranhe va'ekue omombe'uague

11 Aipoe'ive ju:

— Peteĩ ava oguereko mokoĩ gua'y.
12 Kunumive va'e aipoe'i nguu pe: "Xeru,
eme'ẽ xemba'erã va'ekue rereko va'e", he'i.
Ha'e ramo omboja'o oguereko va'e.

13 — Kueve'i ma rire ta'y kunumive va'e
omono'õmba oguereko va'e, ha'e oo mom-
byry amboae yvy re. Ha'e py omokan-
hymba oguereko va'e, opa marã rei oikoa
rupi.
14 Oguereko va'ekue omomba rire ha'e va'e
yvy re oiko karuai. Ha'e ramo oiko axy.
15 Ha'e rami vy oo omba'eapo peteĩ ava ha'e
va'e yvy regua pe. Ha'e va'e omondouka
poryko kuery ikuaia rupi opena aguã.
16 Ha'e rami oiko vy alfarroba rope poryko
ho'u va'e ha'e voi ho'uxe teĩ ixupe avave rei
nome'ẽi mba'eve.

17 — Ha'e gui ma onhemboaxy vy oje-
upe ae aipoe'i: "Mbovy pa ikuai xerua py
omba'eapo vy okaru porã va'e, ha'e rã xee
ma apy amano ta ma karuai gui.
18 Apu'ã ta, ha'e vy aa 'rã xerua py. Ha'e
vy aipoa'e 'rã ixupe: 'Xeru, xee ajejavy yva
pygua rovai, nderovai guive.
19 Nda'evevei ma ndera'y aiko aguã. Xer-
ereko omba'eapo va'e rami rive'i', ha'e 'rã."
20 Ha'e rami vy opu'ã vy oo ju nguua katy.

— Mombyry teri ou jekuaa reve tuu oexa
vy omboaxy. Ha'e vy onha ovy, oikuavã
reve oayvu.
21 Ha'e ramo ta'y aipoe'i: "Xeru, xee ajejavy
yva pygua rovai, nderovai voi. Nda'evevei
ndera'y aiko aguã", he'i.

22 — Ha'e rami teĩ tuu aipoe'i guembiguai
kuery pe: "Peru pojava ao iporãve va'e,
pemonhemonde. Ikuã re ma pemoĩ kuã
regua, ha'e gui ipy re ma pemoĩ py regua.
23 Peru avi vaka ra'y ikyra va'e, ha'e pejuka.
Jakaru ha'e javy'a,
24 mba'eta kova'e xera'y omano va'ekue ri
oikove ju. Okanhy va'ekue ojoua ju", he'i.
Ha'e rami vy ovy'a okuapy.

25 — Ha'e ramia ja ta'y tujave va'e mba'ety
rupi oiko. Ha'e gui ojevy, oo py ovaẽ rai'i
ouvy vy oendu mba'epu ha'e ojeroky va'e.
26 Ha'e vy peteĩ tembiguai oenoĩ vy opo-
randu mba'e pa oikoa re.
27 Ombovai: "Nderyvy ou ramo rima nderu
ojuka uka kuri vaka ra'y ikyra va'e, hexaĩ
reve ou ramo", he'i.
28 — Ha'e ramo tyke'y ipoxy vy ndoikexei.
Ha'e ramo tuu oẽ ombopy'a porã aguã.
29 Ha'e ramo aipoe'i nguu pe: "Mbovy
ma'etỹ re ma pa mba'emo ajapo aikovy
ndevy? Peteĩgueve ma voi noronhe'ẽ apo
e'ỹi. Ha'e rami teĩ neĩ peteĩgueve ma
kavara'i nereme'ẽi xeirũ kuery reve avy'a
aguã.
30 Ha'e rã ndera'y kunhague re nemba'e rei-
rei omokanhymba va'ekue ou ramo ma je
rejuka uka vaka ra'y ikyra va'e", he'i.

31 — Ha'e rã tuu ombovai: "Xera'y, ndee
ma xea py riae reiko va'e, ha'e mba'emo
areko va'e ma nemba'e meme.
32 Ha'e rami avi jarovy'a 'rãe, javy'a 'rã,
mba'eta nderyvy omano va'ekue ri oikove
ju, okanhy va'ekue ojoua ju."*

16

Tembiguai ojeroviapy e'ỹ va'e omombe'uague

1 Guemimbo'e kuery pe Jesus aipoe'i avi:

— Oiko peteĩ ava iporiau e'ỹ va'e. Ha'e
va'e ma peteĩ ava omopena omba'e rei-rei
re. Ha'e va'e re ayvu oiko imba'e rei-rei re
nopena porãia rami.

2 — Ha'e ramo ija oenoĩ vy aipoe'i
ixupe: "Anhetẽ pa ndere ayvu oiko
va'e? Emombe'u rejapo va'ekue ha'e
javi, mba'eta nda'evevei ma xevy pe
remba'eapove aguã", he'i.

3 — Ha'e ramo mba'e rei-rei re opena
va'ety aipoe'i ojeupe: "Mba'e nda'u
ajapo 'rã? Mba'eta xepatõ xepe'a ta ma
amba'eapoa gui. Mba'ety rupi amba'eapo
aguã ma nanhanimai, ha'e rã ajerurea rupi
aiko aguã ma axĩ.
4 Aikuaa ma mba'e pa ajapo 'rãa,
amba'eapoa gui xepe'a ramo ngoo py
xemovaẽa aguã", he'i.

5 — Ha'e rami vy oenoĩmba ipatõ pe oreve
va'e kuery peteĩ-teĩ. Jypygua pe aipoe'i:
"Mbovy tu rereve xepatõ pe?"

6 Ombovai: "Cem ryru azeite." Ha'e ramo
aipoe'i: "Ejopy ke rereveague oĩa, eguapy,
ha'e embopara cinqüenta ryru ete'i", he'i.

7 — Amboae pe ju oporandu: "Ha'vy ndee,
mbovy tu rereve?" Ha'e ombovai: "Cem

* 15:32 Efésios 2.1-10; Tiago 4.8-10

ryru trigo." Ixupe aipoe'i: "Ejopy ke rere-
veague oĩa, ha'e embopara oitenta ete'i",
he'i.
8 — Ha'e rami rã ipatõ oguerovy'a
guembiguai ojeroviapy e'ỹ teĩ oiko kuaa
ramo, mba'eta hendy va'e ra'y kuery gui
ma ko yvy regua kuery ikuai kuaave 'rã
joguerekoa py.
9 Ha'e nunga rupi xee aipoa'e pẽvy: Pereko
kuaa pota ke mba'emo ko yvy regua
peneirũrã pejouve aguã rami, ha'e nunga
opa ramo ha'e kuery ju penemovaẽ aguã oo
imarã e'ỹ va'e py.*
10 Mba'eta mbovy'i oguereko kuaa va'e ma
heta va'e voi oguereko kuaa 'rã. Ha'e rã
mbovy'i va'e ndoguereko kuaai va'e ma
heta va'e voi ndoguereko kuaai 'rã.
11 Ha'e nunga rupi mba'emo ko yvy regua
ndapereko kuaai rire mava'e tu pendepo py
omboaxa ta mba'emo iporã ete va'e?
12 Nhomba'e re napepena porãi rire mava'e
tu ome'ẽ ta pendevy guarã va'ekue?
13 — Avave rei nomba'eapoi 'rã mokoĩ
patõ pe. Mba'eta peteĩ re nda'ija'eive 'rã
amboae oayvuve vy. Ha'e rami e'ỹ vy peteĩ
ojou porãve vy amboae ma ndojou porãive
'rã. Nda'evei Nhanderuete pe peiko aguã,
peráta re nda'evei reve.

Fariseu kuery pe Jesus ijayvu eteague

14 Fariseu kuery ha'e nunga oendu vy
ojojai rei okuapy, peráta re nda'eveive va'e
vy.
15 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peẽ kuery ma penhemboeko porã am-
boae kuery oexaa rupi. Ha'e rã Nhan-
deruete ma oikuaapa pendepy'a re oĩ va'e.
Mba'eta avakue ojou porãve va'e ma Nhan-
deruete pe ha'eve'ỹ va'e.
16 — Lei ha'e profeta ombopara va'ekue
ma João Batista oikoa ára peve'i guarã
va'ekue. Ha'e va'e rire ma ayvu porã Nhan-
deruete po'akaa regua omombe'ua ramo
pavẽ onhea'ã oupity aguã.
17 Ha'e rami avi yva ha'e yvy okanhymbaa
gui haxyve peteĩ ipara'i lei re oĩ va'ekue
oaxa rive.*

Mateus 19.9; Marcos 10.10-12

18 — Gua'yxy gui opoi vy amboae re
omenda va'e ma itavy, ha'e kunha oeja pyre
re omenda va'e itavy avi.

Oguerekopa va'e ha'e Lázaro omombe'uague

19 — Oiko peteĩ ava iporiau e'ỹ va'e, púr-
pura ha'e ajukue iporãve va'e py anho on-
hemonde va'e, ko'ẽ nhavõ ngaru ojapo va'e.
20 Oiko avi peteĩ ava poriaukue'i Lázaro hery
va'e, ijaipa'i va'e. Iporiau e'ỹ va'e rokẽ
yvy'iry omoĩa.
21 Ha'e va'e ma ho'uxe iporiau e'ỹ va'e mesa
gui ikure-kure'i ho'a va'ekue. Ijai re ma
jagua kuery ou vy oere guive.
22 — Iporiaukue'i omano ma ramo anjo
kuery ogueraa Abraão yvýry opytu'u aguã
py. Ha'e rã iporiau e'ỹ va'ekue omano ramo
ma onhono porãa.
23 — Haku vaikuea py iporiau e'ỹ va'ekue
oiko axy reve oma'ẽ vy oexa mombyry
Abraão ha'e Lázaro ijyvýry oĩ rã.
24 Ha'e ramo ojapukai vy aipoe'i: "Xeru
Abraão, xemboaxy ke, ha'e vy embou
Lázaro tomoakỹ okuã yy py xeapekũ om-
boaku ro'y aguã, mba'eta tataendy raku py
aiko axy", he'i.
25 — Ha'e rã Abraão aipoe'i: "Xera'y,
nema'endu'a ke reiko teri vy opa mba'e
porã rerekoague re. Ha'e rã Lázaro ma oiko
axy rei va'ekue. Aỹ ma apy oiko opytu'ua
py, ha'e rã ndee ma reiko axya py reĩ.*
26 Oĩ avi nhandekuaia mbyte peteĩ yvykua
tuvixa va'e. Ha'e va'e gui nda'evei kyvõ
katy gui upe katy oaxaa aguã, neĩ upe katy
gui kyvõ katy nda'evei avi", he'i.
27 — Ha'e gui ma aipoe'ive ju: "Xeru, xee
ajerure xeru ro py Lázaro remondouka aguã
28 xeryvy kuery peteĩ nhiruĩ areko va'e
ikuaia py, ha'e kuery omonheangu aguã,
ha'e kuery ou e'ỹ aguã oiko axy aguã py."
29 — Abraão ombovai: "Ha'e rami avi ha'e
kuery oguereko ae ma Moisés ha'e profeta
kuery ombopara va'ekue. Toendu ha'e
nunga", he'i.
30 — Ha'e rã ojerureve: "Any xeru Abraão,
amongue omanoague gui onhemboete vy
ha'e kuerya py oo ramo 'rãe ojeko rerova."
31 — Ha'e rami rã Abraão ombovai:
"Moisés ha'e profeta kuery ombopara
va'ekue re noendu potai ri vy ndoguerovi ai
'rã amongue omanoague gui onhemboete
ramo voi."*

17

Mateus 18.6,7; Marcos 9.42

* 16:9 1 Timóteo 6.17-19 * 16:17 Mateus 11.12,13; 5.17,18 * 16:25 Lucas 6.20-26 * 16:31 Mateus 28.11-15

1 Jesus aipoe'i guemimbo'e kuery pe:

— Oiko riae 'rã joityarã. Ha'e rami teĩ nda'evei ete 'rã joityare kuery pe.
2 Mba'eta kova'e kyrĩgue va'e regua amongue oity 'rãgue py, ha'eveve oityxe va'e aju'y re ita mba'emo mongu'ia ojokua pyre reve ye'ẽ py omomboa va'e rire.

Mateus 18.21,22

3 — Peiko kuaa pota ke. Ndevy pe nderegua otekoavy ri ramo ndeayvu 'rã ixupe. Ha'e rã ojeko rerova ramo reperdoa 'rã.
4 Peteĩ ára pyve sete-kue ndevy otekoavy teĩ sete-kue ae ndea py ou vy "Nda'eveia aendu", he'i ramo eperdoa ju — he'i.*

5 Ha'e ramo apóstolo kuery aipoe'i Senhor pe:

— Emoĩve ke rojeroviaa.

6 Senhor ombovai:

— Pejeroviaa ma peteĩ mostarda ra'yĩ'i rami ri jepe oĩ va'e rire kova'e amora rembypy pe "Ejeapo'o ha'e enhenhotỹ ye'ẽ py" peje teĩ pendeayvua oiko 'rãgue.

7 — Peẽ kuery ma pereko 'rã penembiguai mba'ety rupi e'ỹ vy vaka re openaa rupi omba'eapo va'e. Ha'e va'e ma omba'eapoa gui ou ramo "Eju ke ekaru" peje 'rã teve?
8 Ha'e rami 'rãgue py aipopeje 'rã: "Ejapo ranhe ke xee ha'u va'erã. Enhemboekovia vy ejara xevy akaru ha'e ay'u peve. Ha'e rire ma ndee ju 'rã rekaru ha'e rey'u", peje 'rã.
9 Penembiguai kuery pendeayvua ojapo teĩ ha'e kuery pe "Ha'eve ete ko" ndapeje riaei 'rã.
10 Peẽ kuery voi ha'e rami avi, pendevy pe ojapo uka pyre pejapopa ma vy ha'eve aipopeje aguã: "Ore ma tembiguai oguerovy'a pyrã e'ỹ, mba'eta rojapo 'rã va'ekue anho rojapo."

Dez lepra revegua omongueraague

11 Jerusalém tetã katy Jesus oo vy oaxa Samaria ha'e Galiléia mbyte rupi.
12 Peteĩ tekoa py ovaẽ ramove dez lepra revegua ovaexĩ jogueruvy.
13 Mombyry jogueropytaa py ixupe ojapukai reve aipoe'i:

— Jesus, Porombo'ea, oremboaxy ke.

14 Jesus oexa vy ombovai:

— Tapeo ha'vy pejexa uka sacerdote kuery pe — he'i. Ha'e ramo ha'e kuery ooa rupive okuerapa.
15 Ha'e kuery dez va'e regua peteĩ ma okuerapaa oexa vy ojevy ju oĩa py. Ijayvu atã reve Nhanderuete pe oporaei ouvy,
16 ha'e Jesus renonde guenapy'ã re oĩ, yvy re ngova omovaẽ oguerovy'aa rupi. Ha'e va'e ma Samaria pygua.
17 Ha'e rami rã Jesus oporandu ixupe:

— Dez e'ỹ teve pekuera ra'e? Mamo tu amboae kuery nove ikuai?
18 Jipoi ri nda'u Nhanderuete pe oporaei vy ojevy va'erã, kova'e amboae regua e'ỹ vy? — he'i.
19 Ha'e vy aipoe'ive ju:

— Epu'ã katu, tereo. Rejeroviaa ndereraa jepe.

Nhanderuete po'akaa ojekuaa 'rãa re ijayvuague

20 Fariseu kuery oporandu raka'e pa Nhanderuete po'akaa ojekuaa 'rãa re. Ha'e ramo ha'e kuery pe Jesus ombovai:

— Nhanderuete po'akaa ma jaexa va'erã rami e'ỹ ojekuaa va'e.
21 Ha'e nunga pe aipo nda'eai 'rã: "Apy rima", neĩ "Pe py rima oĩ" nda'eai 'rã, mba'eta Nhanderuete po'akaa ma penembyte ae oĩ — he'i.
22 Ha'e gui ma guemimbo'e kuery pe ju aipoe'i:

— Ovaẽ 'rã Ava ra'y ojeapo va'ekue ojekuaa rã pexaxe rei aguã ára, teĩ ndapexai ranhe 'rã.
23 Pendevy pe "Apy rima" e'ỹ vy "Pe py rima oĩ" 'ea teĩ tapeo eme ha'e kuery rupive.
24 Mba'eta overa vy yva jave re hexakã ouvya rami avi ojekuaa 'rã Ava ra'y ojeapo va'ekue ára.
25 Ha'e rami teĩ ha'e va'e'ỹ mbove hexe aỹgua kuery nda'ija'ei rã oiko axy 'rãe.
26 — Noé oiko jave py oikoague rami avi oiko 'rã Ava ra'y ojeapo va'ekue ára.
27 Mba'eta okaru ha'e oy'u okuapy, omenda ha'e nhomomenda raka'e Noé kanoã py oikea ára peve. Ha'e gui ma yy ou vy omomba ha'e javive.*
28 Ha'ekue rami avi oiko Ló oiko jave py. Okaru, oy'u, mba'emo ojogua, ovende, onhotỹ ha'e ojapo okuapy.

* 17:4 Efésios 4.32; Colossenses 3.13
* 17:27 Mateus 24.37-44

29 Ha'e gui ma Sodoma tetã gui Ló ojepe'a
ramove yva gui ho'a raka'e tata enxofre
revegua, omomba ha'e javive.
30 Ha'ekue rami avi oiko 'rã Ava ra'y ojeapo
va'ekue ojekuaa uka aguã ára.
31 Ha'e va'e ára ma amongue ngoo áry oĩ va'e
toguejy eme ngopy oguereko va'e oguenoẽ
aguã. Ha'e rami ae omba'eapoa rupi ikuai
va'e tojevy eme guakykue.
32 Penema'endu'a ke Ló ra'yxy re oiko
va'ekue re.*
33 Mba'eta nomanoxei va'ekue omokanhy
'rã guekove. Ha'e rã ojuka uka va'e ma
ogueraa jepe uka 'rã guekove.
34 Aipoa'e pẽvy: Ha'e va'e pytũ mokoĩ oke 'rã
oupy peteĩ tupa py. Peteĩ heraa 'rã, ha'e rã
amboae ma oejaa 'rã.
35 Mokoĩ kunhague ikuai 'rã omba'exoa py.
Peteĩ heraa 'rã, ha'e rã amboae oejaa 'rã.
36 [Mokoĩ ikuai 'rã mba'ety py. Peteĩ heraa
'rã, ha'e rã amboae oejaa 'rã] — he'i.
37 Ha'e ramo ixupe oporandu okuapy:
— Senhor, mamo 'rã tu ha'e nunga oiko?
Ombovai ha'e kuery pe:
— Mamo rã te'õgue ituia py xapirẽ voi
onhemboaty 'rã okuapy — he'i.

18

Nhomboayvu va'ety porayvu e'ỹ va'e
omombe'uague

1 Ha'e gui Jesus omombe'u peteĩ ayvu
mba'emo re ombojoja vy, nhandekuerai e'ỹ
re nhanhembo'e riae aguã.*
2 — Peteĩ tetã py oiko peteĩ nhomboayvu
va'ety Nhanderuete renonde ojererokyjea
rupi e'ỹ oiko va'e, neĩ avakue omboete e'ỹ
va'e guive.
3 Ha'e va'e tetã py oiko avi peteĩ imeve'ỹ
va'e. Ha'e va'e ma huvixa oĩa py ou vy
aipoe'i: "Eikuaa pota na xerovaigua kuery
xemoangeko reia re", he'i.
4 — Ha'e rã ha'e ma ndoikuaa potaxei
ranhe ha'e nunga re. Ha'e rire mae ma
aipoe'i ojeupe: "Anhetẽ ae ndajeroviai
Nhanderuete re, ha'e neĩ avakue nam-
boetei.
5 Ha'e gui imeve'ỹ va'e ojerure riae ete ma
ramo aikuaa pota nho 'rã, xemoangeko rei
riae e'ỹ aguã", he'i.
6 Ha'e ramo Senhor aipoe'i:
— Peikuaa pota ke huvixa porayvu e'ỹ
va'e ijayvuague re.
7 Ha'e gui Nhanderuete nda'u ndoikuaa
pota voi 'rã ri hembiporavo kuery ára
pukukue re ha'e pytũ mbukukue re ixupe
ojapukai va'e re? Oikuaa pota aguã are
merami teĩ
8 xee aipoa'e: Oikuaa pota voi 'rã pendere.
Ha'e rami teĩ Ava ra'y ojeapo va'ekue ou ju
vy nda'u ojou 'rã ri ojerovia va'e ko yvy re?

Fariseu ha'e imposto re nhombopaga va'ety omombe'uague

9 Omombe'u avi pova'e ayvu mba'emo re
ombojoja vy, amongue ojee ae ojerovia ha'e
onhemboeko porãxe vy jojou vai va'e re
ijayvu vy.
10 — Mokoĩ ava oo templo py onhembo'e
aguã. Peteĩ ma fariseu, ha'e rã amboae ma
imposto re nhombopaga va'ety.
11 Fariseu va'e opu'ã ho'amy vy ojeupe
ae onhembo'e po rami: "Xeruete, xee
roguerovy'a, mba'eta avakue mboae rami
rami e'ỹ aiko, imonda va'e, jokorepa rei,
itavy rei va'e, peva'e imposto re nhom-
bopaga va'ety rami e'ỹ guive.
12 Semana nhavõ re mokoĩgue kuerei 'rã aiko
akaru e'ỹ re. Ha'e opa mba'e ajou va'ekue
gui ame'ẽ aikovy dízimo", he'i.
13 — Ha'e rã imposto re nhombopaga
va'ety ma mombyry'i hi'aĩ, neĩ yva re oma'ẽ
aguã voi nda'ipy'a guaxui. Opexo re oipete-
pete reve aipoe'i: "Xeruete, xemboaxy ke,
xee ajejavypa va'e aiko", he'i.
14 — Xee aipoa'e pẽvy: Ha'e va'e anho
omboeko porã mbyre oo ngoo katy, fariseu
ma any. Mba'eta ha'e javive ha'e ae on-
hemboyvate va'e omo'yvyĩ'iave 'rã. Ha'e rã
onhemo'yvyĩ'i va'ekue ma omboyvateave
'rã.*

Mateus 19.13-15; Marcos 10.13-16

15 Ha'e oĩa py oguerua kyrĩgue ha'e kuery
re opo omoĩ aguã. Ha'e rã hemimbo'e kuery
oexa vy ijayvu ete okuapy herua kuery pe.
16 Ha'e rã Jesus ma ojea py kyrĩgue oenoĩ
vy aipoe'i:
— Tove tou kyrĩgue, pejoko eme, mba'eta
peva'e ramigua'i peguarã ae Nhanderuete
po'akaa.

* 17:32 Ló ra'yxy ma Sodoma tetã gui oo jepe vy guakykue re oma'ẽ ramo Nhanderuete ojuka raka'e, ha'e ramo juky rive opyta (Gênesis 19.26). * 18:1 Lucas 11.5-10; 1 Tessalonicenses 5.17 * 18:14 Mateus 6.5-8; João 9.41; 1 Pedro 5.5,6

17 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Kyrĩgue'i rami e'ỹ
Nhanderuete po'akaa nomovaẽi va'e ma
ndoikei 'rãe ha'e py.
Mateus 19.16-22; Marcos 10.17-22
18 Peteĩ ava omboetevepy oĩ va'e opo-
randu ixupe:
— Porombo'ea ndereko porã va'e, mba'e
nda'u ajapo 'rã tekove marã e'ỹ aupity
aguã?
19 Jesus ombovai:
— Mba'e re tu "Ndereko porã va'e", 're
xevy? Avave rei ndaeko porãi Nhanderuete
e'ỹ vy.
20 Reikuaa ae ma ojapo uka pyre: "Ndetavy
eme, ejojuka eme, nemonda eme, ndeayvu
rive eme joe, emboete nderu ha'e ndexy",
he'i.
21 Ava va'e aipoe'ive ju:
— Ha'e nunga ha'e javi ajapopa ae ma,
xekyrĩ guive.*
22 Jesus oendu vy aipoe'i:
— Peteĩ mba'e ma oata teri ndevy. Even-
depa rereko va'e ha'e javi, ha'e hepykue
eme'ẽmba iporiaukue'i pe. Ha'e vy 'rãe
rereko ovareve va'e yva re. Ha'e gui mae ma
eju xerupive — he'i.
23 Ha'e ramo ha'e va'e ayvu oendu vy
ndovy'ai ete, oguerekopa va'e vy.
Mateus 19.23-30; Marcos 10.23-31
24 Jesus ma ava va'e ndovy'aveia oexa vy
aipoe'i:
— Haxy ete oguerekopa va'e kuery Nhan-
deruete po'akaa py oike aguã — he'i.*
25 Nhanderuete po'akaa py oguerekopa va'e
oikea gui ndaxyive juu nambi kua rupi
camelo oaxa aguã — he'i.
26 Ha'e ramo oendu va'e kuery aipoe'i:
— Mba'e xagua 'rã tu ha'vy oo jepe?
27 Ombovai:
— Avakue pe haxy va'e ma Nhanderuete
pe ndaxyi — he'i.
28 Ha'e ramo Pedro aipoe'i:
— Ore kuery ma orero roejapa va'ekue
nderupive orekuai aguã.
29 Ha'e ramo Jesus ombovai ha'e kuery pe:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Ha'e javi Nhan-
deruete po'akaa rupi oiko aguã ngoo oeja
va'e, gua'yxy, guyvy kuery, nguu e'ỹ vy
gua'y kuery,
30 ha'e kuery ma aỹ voi ojou retave ete 'rã,
ha'e gui raka'eve rã oupity 'rã tekove marã
e'ỹ.
Mateus 20.17-19; Marcos 10.32-34
31 Ngupive doze guemimbo'e kuery Jesus
ogueraa vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Ma'ẽ, aỹ ma jaje'oi nhainy Jerusalém
katy. Ha'e py ma ojeupity 'rã Ava ra'y
ojeapo va'ekue rekorã profeta kuery om-
boparaague ha'e javi.
32 Mba'eta omboaxaa 'rã amboae regua
kuery pe, ha'e ramo ojavyky rei, ojojai rei
ha'e onyvõmba 'rã okuapy.
33 Oinupãmba ma rire ojukaa 'rã. Ha'e gui
mboapy araa py onhemboete ju 'rã — he'i.
34 Ha'e rami teĩ ha'e kuery neĩ peteĩ
henda py noendu kuaai pova'e ayvu, mba'e
he'ia paa ndoikuaa ukai ramo. Ha'e kuery
ndoikuaai ae ijayvua.
Mateus 20.29-34; Marcos 10.46-52
35 Jericó tetã py ovaẽ rai'i ovya py peteĩ
ára revegua e'ỹ oguapy oiny tape yvýry
mba'emo re ojerurea py.
36 Ha'e va'e ma heta va'e kuery oaxa nhen-
dua oendu vy oporandu mba'e pa oikoa re.
37 Ha'e ramo ixupe omombe'ua Nazaré
pygua Jesus oaxaa.
38 Ha'e ramo ojapukai:
— Jesus Davi ramymino, xemboaxy ke —
he'i.
39 Ha'e ramo tenonde oje'oi va'e aipoe'i
okyrirĩ aguã. Ha'e rami teĩ ojapukaive
tema:
— Jesus Davi ramymino, xemboaxy ke.
40 Ha'e ramo Jesus opyta vy ogueru ruka.
Ha'e ovaẽ ramo oporandu ixupe:
41 — Mba'e tu reipota ndevy ajapo?
Ombovai:
— Senhor, xee ma aexaxe — he'i.
42 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Exa ha'vy. Rejeroviaa ndereraa jepe
ma.
43 Ha'e ramove oexa, ha'e Nhanderuete
pe oporaei ovy hupive. Heta va'e kuery
ha'e javive ha'e nunga oexa vy oporaei avi
jogueravy Nhanderuete pe.

19

Imposto re nhombopaga va'ety Zaqueu oo jepeague

1 Jericó py Jesus oike vy oaxa ovy tetã
rupi.

* 18:21 Romanos 3.10,19,20; Tiago 2.10
* 18:24 1 Timóteo 6.9,10

2 Ha'e py oiko peteĩ ava Zaqueu hery
va'e, imposto re nhombopaga va'ety ruvixa
oguerekopa va'e.
3 Ha'e va'e oexaxe mava'e pa Jesus, teĩ
nda'evei heta va'e kuery gui, ikarape'i va'e
vy.
4 Ha'e vy onha ovy henonderã, ojeupi peteĩ
sicômoro rakã re oexa aguã, ha'e rupi 'rãe
oaxa ramo.
5 Ha'e py Jesus ovaẽ vy yvate oma'ẽ reve
aipoe'i ixupe:
— Zaqueu, eguejy pojava ke, kova'e ára
ma apyta 'rã ndero py — he'i.
6 Ha'e ramo oguejy pojava, ovy'a reve
oguerovaẽ.
7 Ha'e javive ha'e nunga oexa va'e ijayvu rei
okuapy, heko vai va'e ro py ovaẽ ramo.
8 Ha'e gui ma Zaqueu opu'ã vy aipoe'i
Senhor pe:
— Senhor, xee anhenhandu iporiaukue'i
pe mba'emo areko va'e ame'ẽ aguã, mbyte
rupi peve. Ha'e xapy'a rei amongue
mba'emo py akore rire irundykue ju 'rã
ame'ẽ hekovia — he'i.*
9 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ixupe:
— Kova'e ára ma oĩ kova'e oo py oo
jepe va'e, mba'eta kova'e ava voi Abraão
ramymino oiko.*
10 Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue ou ojou
ha'e ogueraa jepe aguã okanhy va'ekue.

Dez hatã'i va'e ouro guigua omombe'uague

11 Ha'e nunga ha'e kuery oendu ramo
Jesus peteĩ ayvu ju omombe'u mba'emo re
ombojoja vy, mba'eta Jerusalém py ovaẽ
rai'i ma ramo oexa'ã teĩ okuapy Nhan-
deruete po'akaa ojekuaa ta ma aguã re.
12 Ha'e ramo aipoe'i:
— Peteĩ ava yvatekueve regua oo amboae
yvy re onhembopo'aka uka, ha'e gui ojevy
ju aguã.
13 Ha'e vy dez guembiguai oenoĩ vy ha'e
kuery pe oiporuka dez hatã'i va'e ouro
guigua ovareve va'e. Ha'e vy aipoe'i:
"Kova'e peráta pemboetave ke ajevy peve",
he'i.
14 — Ha'e rã hetarã kuery mboae nda'ija'ei
vy hakykue omondouka huvixave oĩ va'e pe
aipoe'i va'erã: "Ore kuery ma ndoroipotai
ha'e va'e oreruvixarã", he'i va'erã.
15 — Ha'e rami teĩ ombopo'aka ma ramo
ou ju, ha'e vy oenoĩ uka guembiguai kuery
peráta jopyare, marã rami pa peteĩ-teĩ
oguerekoague oikuaa aguã.
16 — Tenonde ou va'e aipoe'i: "Xeruvixa,
ndeperáta gui ma dez ju ajouve."
17 — Ha'e ramo huvixa ombovai: "Ha'eve
ete ma tembiguai porã. Mbovy'i va'e re
repena kuaa rire dez tetã re ju ndepo'aka
'rã", he'i.
18 — Amboae ju ou vy aipoe'i: "Xeruvixa,
ndeperáta gui ajouve ju peteĩ nhiruĩ."
19 — Ha'e va'e pe ma aipoe'i: "Ndee ma
peteĩ nhiruĩ tetã re 'rã ndepo'aka", he'i.
20 — Ha'e gui amboae ju ou vy aipoe'i:
"Xeruvixa, apy ma aru ju ndeperáta ajukue
py anhovã vy amoĩ porã va'ekue.
21 Mba'eta ndegui xee akyje, ivai rei va'e
reiko ramo. Remoĩ porãaty gui e'ỹ renoẽ,
ha'e renhotỹague gui e'ỹ 'rã remono'õ
va'e", he'i.
22 — Ha'e ramo ombovai: "Tembiguai
heko vai va'e, ndeayvuague rupi ae 'rã rom-
bopaga. Reikuaa ri ty'y xevai rei va'ea, amoĩ
porãaty gui e'ỹ teĩ anoẽ, ha'e anhotỹague
gui e'ỹ amono'õ 'rãa?
23 Ha'e rami vy mba'e re tu xeperáta ma
peráta renda py neremoĩ, ajevy vy ajopy
retave aguã?" he'i.
24 — Ha'e gui ha'e py ikuai va'e pe ju
aipoe'i: "Peipe'a na peráta ixugui, ha'e
peme'ẽ dez oguereko va'e pe."
25 — Ha'e rã ha'e kuery aipoe'i: "Xeruvixa,
ha'e tu oguereko ae ma dez."
26 — Ombovai: "Xee aipoa'e pẽvy:
Mba'emo oguereko va'e ha'e javi pe
ome'ẽave 'rã. Ha'e rã ndoguerekoi va'e gui
ma oguereko'i va'e voi oipe'aa 'rã.
27 Ha'e gui xerovaigua kuery nguvixarã
ndaxepotai va'ekue ma peru, pejukapa
aexaa py."

Mateus 21.1-11; Marcos 11.1-11; João 12.12-19

28 Po rami ijayvupa rire Jesus oove ju
Jerusalém katy.
29 Betfagé ha'e Betânia py ovaẽ rai'i ma
ovy vy yvyty Oliveiras katy'i, omondouka
mokoĩ guemimbo'e.
30 Ha'e kuery pe aipoe'i imondovy:
— Tapeo tenonde peva'e tekoa oĩ va'e py.
Ha'e py pevaẽ vy pejou 'rã peteĩ mburika'i

* 19:8 Lucas 3.8,12,13 * 19:9 Gálatas 3.7,29 py oĩa rami, "ojerovia va'e ae Abraão ramymino kuery ikuai", ha'e "Cristo pegua peiko vy peẽ kuery voi Abraão ramymino kuery pendekuai."

ixã re hi'aĩ va'e, hi'áry avave rei noĩai teri
va'e. Pejora vy ke peru.
31 Ha'e gui xapy'a rei pẽvy amongue opo-
randu 'rã mba'e re pa pejoraa re. Ha'e ramo
pembovai vy "Senhor ma oipota", peje 'rã.
32 Ha'e ramo omondouka va'ekue oje'oi
vy Jesus aipoe'iague rami meme ojou.
33 Mburika'i ojora jave ija aipoe'i:
— Mba'e re tu pejora?
34 Ha'e kuery ombovai:
— Senhor ma oipota — he'i.
35 Ha'e vy mymba ogueru vy hi'áry oipyo
oao, ha'e oupi Jesus hi'áry.
36 Hi'áry oo oiny ramo tape rupi oipyo
okuapy oao.
37 Ha'e gui yvyty Oliveiras gui oguejy ovya
py ovaẽ rai'i ma jave hemimbo'e kuery ha'e
javi oguerovy'a vy Nhanderuete pe oporaei
atã oje'oivy mba'emo porã ojapo rã oexa
va'ekue ha'e javi re.
38 — Ta'ima'endu'a porãa Huvixave Sen-
hor rery rupi ou va'e re. Ta'ikuai porãa yva
re, toporaeia yvatevea py! — he'i oje'oivy.*
39 Ha'e rã amongue fariseu kuery heta
va'e kuery mbyte ikuai avi va'e ma aipoe'i
ixupe:
— Porombo'ea, ndeayvu na
neremimbo'e kuery pe.
40 Ha'e rã ha'e kuery pe ombovai:
— Xee aipoa'e pẽvy: Ha'e kuery okyrirĩ
va'e rire ita eteve voi oporaei 'rãgue — he'i.

Jerusalém tetã Jesus oexa vy ojae'oague

41 Jesus ovaẽ ovy vy tetã oexa vy ojae'o.
42 Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e ára rexa kuaa va'e rire
nemoingo porãarã ou va'e. Teĩ aỹ ha'e
nunga ndoikuaa ukaai ndevy.†
43 Mba'eta ovaẽ 'rã nderovaigua kuery nde-
jokopa aguã ára, jova-jovai katy gui nem-
boty heravy aguã.
44 Nerenda ombovaipa vy ojukapa 'rã ne-
memby kuery. Neĩ peteĩ ita ma ndoejai 'rã
amboae ita áry, ndea py aju teĩ ndaxerexa
kuaai rire.

Mateus 21.12,13; Marcos 11.15-17

45 Ha'e gui templo py oike vy oipe'apa
mba'emo vendea kuery ha'e py ikuai
va'ekue.
46 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Ipara oiny "Xero ma onhembo'e atyrã
oĩ" 'ea va'eri peẽ ma pejapo imonda va'e
onhemiaty rami.*

Templo py nhombo'eague

47 Ko'ẽ nhavõ Jesus nhombo'e oikovy
templo py. Ha'e rã sacerdote yvatekueve
va'e, lei re nhombo'e va'ety ha'e heta va'e
ruvixa kuery ma ojukaxe okuapy,*
48 teĩ ndojuka uka kuaai teri, heta va'e kuery
ha'e javi ojapyxaka vy ojou porã okuapy
ramo.

20

Mateus 21.23-27; Marcos 11.27-33

1 Peteĩ ára templo py Jesus ombo'e oiny
heta va'e kuery. Ayvu porã omombe'u jave
oĩa py jogueru sacerdote yvatekueve va'e,
lei re nhombo'e va'ety ha'e nhomongeta
va'ety kuery.
2 Ha'e vy aipoe'i okuapy ixupe:
— Emombe'u orevy mava'e po'akaa rupi
pa ha'e nunga rejapo reikovy. Mava'e tu
nembopo'aka?
3 Ha'e ramo ombovai:
— Xee voi aporandu ta pẽvy. Pemombe'u
ke:
4 João nhomongaraia pa yva guigua tyrã
avakue guigua raka'e? — he'i.
5 Ha'e ramo ha'e kuery joupe-upe ranhe
aipoe'i okuapy:
— "Yva gui", ja'e ramo "Mba'e re tu ha'vy
ndapejeroviai hexe?" he'i 'rã nhandevy.
6 Ha'e rã "Avakue gui", ja'e ramo ma heta
va'e kuery nhandeapipa 'rã ita py, mba'eta
ha'e kuery oikuaa João profeta oikoa — he'i
okuapy.
7 Ha'e rami vy ombovai:
— Ore ma ndoroikuaai.
8 Ha'e rã Jesus ju ombovai:
— Xee voi peẽ kuery pe namombe'ui 'rã
mava'e po'akaa rupi pa ha'e nunga ajapo
aikovya.

Mateus 21.33-44; Marcos 12.1-11

9 Ha'e rire pova'e ayvu ju Jesus omombe'u
heta va'e kuery pe, mba'emo re ombojoja
vy:
— Peteĩ ava onhotỹ uva, ha'e vy omboaxa
opena va'erã kuery po py. Ha'e gui ma
guekoa gui oguata oiko are aguã katy.

* 19:38 Salmo 118.26 † 19:42 "Ndee" he'ia py ma peteĩ'i pe rami ijayvu teĩ tetã pygua kuery ha'e javive pe. * 19:46 Isaías 56.7, Jeremias 7.11 * 19:47 Mateus 21.14-17

10 Omono'õa ára ovaẽ ramo opena va'e
kuerya py ombou peteĩ guembiguai, ixupe
uva'a ome'ẽ okuapy aguã. Ha'e ramo ha'e
kuery oinupã ha'e ojavyky rei ma rire om-
bojevy rive ju.
11 — Amboae guembiguai ju ombou. Ha'e
ramo ha'e va'e voi oinupãmba. Ojavyky rei
rire ombojevy rive ju.
12 — Ha'e gui mboapya ma ombou. Ha'e
va'e re voi ojeaipa ma rire omoxẽ ju avi.
13 — Ha'e ramo uvaty ja aipoe'i ojeupe:
"Mba'e nda'u ajapo 'rã? Amondouka 'rã
xera'y ayvu ete va'e. Xapy'a rei rã ko
omboetea 'rã", he'i.
14 — Ha'e rami teĩ opena va'e kuery ta'y
oexa vy aipoe'i joupe-upe: "Peva'e ma
uvaty jarã ete. Jajuka na, uvaty nhandevy
ju opyta aguã", he'i okuapy.
15 Ha'e vy uvaty gui oguenoẽ vy ojuka.
— Mba'e nda'u uvaty ja ojapo 'rã ha'e
kuery re?
16 Ha'e ou vy omomba 'rã opena va'ekue,
ha'e amboae kuery pe ju omboaxa 'rã uvaty
— he'i.
Ha'e rã ha'e va'e ayvu oendu va'e kuery
aipoe'i:
— Ha'e nunga ete ta'vy toiko eme.
17 Ha'e rã Jesus ha'e kuery re oma'ẽ vaipa
vy aipoe'i:
— Mba'e he'ia tu ha'vy ipara: "Oo apoa
kuery ita ndoipotai va'ekue opyta om-
boeteve pyrã, tenonde pyguarã", he'ia.*
18 Ha'e va'e ita re ho'a va'e ha'e javi opẽmba
'rã. Ha'e amongue áry ita ho'a ramo iku'ipa
'rã.

Mateus 22.15-22; Marcos 12.13-17

19 Ha'e jave ae lei re nhombo'e va'ety ha'e
sacerdote yvatekueve va'e ojopyxe teĩ, ha'e
kuery re ri ty ra'e ijayvua oikuaa vy. Ha'e
rami teĩ heta va'e kuery gui okyje guive.
20 Ha'e rami vy oikuaa pota okuapy hexe,
amongue pe peráta ome'ẽ guive, heko porã
va'e rami onhemoingo vy ayvu py omoĩ vai
vy huvixa po py omboaxa aguã.
21 Ha'e vy ixupe oporandu vy aipoe'i:
— Porombo'ea, ore roikuaa ndee
ndeayvu ha'e renhombo'e porãa.
Ndereikuaa pota rei avave re, ha'e anhetẽ
rupi renhombo'e Nhanderuete oipota va'e
re.
22 Ha'evea rami ri nda'u César pe nhame'ẽ
imposto repy, tyrã pa any?
23 Ha'e rã Jesus ma ha'e kuery omoĩ vaixea
oikuaa vy ombovai:
24 — Pexa uka ha'vy xevy peteĩ hatã'i va'e.
Mava'e ra'angaa ha'e mava'e rery ha'vy oĩ?
Aipoe'i okuapy:
— César mba'e ri.
Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
25 — César mba'e ri rã peme'ẽ ha'vy César
pe. Ha'e rã Nhanderuete pegua ma Nhan-
deruete pe ae 'rã peme'ẽ — he'i.*
26 Ha'e rami rã heta va'e kuery oendua py
ha'e kuery ndojopy reguai ayvu py. Om-
bovai kuaa rã oendu vy okyrirĩmba guive
onhemondyipa vy.

Mateus 22.23-33; Marcos 12.18-27

27 Ovaẽ avi amongue saduceu kuery.
Ha'e kuery ma nhanhemboete ju 'rãa
ndogueroviai va'e.
28 Ha'e vy oporandu okuapy ixupe:
— Porombo'ea, Moisés oeja raka'e po
rami ipara va'e: "Amongue ta'y e'ỹ re
omano ramo tyvy ju omenda 'rã imeve'ỹ
va'e re, omano va'ekue ra'yrã va'ekue
oguereko aguã", he'iague.*
29 Ha'e gui ikuai raka'e sete joegua. Tujave
va'e ma omenda va'ekue ri omano ta'y e'ỹ
re.
30 Ha'e ramo tyvy mokoĩa va'e, ha'e gui
mboapya va'e ju omenda ranhe imeve'ỹ
va'e re.
31 Ha'e rami py sete-ve omano ta'y e'ỹ re
meme.
32 Ha'e gui mae ma kunha va'e avi omano.
33 Ha'e gui onhemboete jevya ára nda'u
mava'e ete'i 'rã oiko kunha va'e me, kunha
va'e re sete-ve omenda rire? — he'i.
34 Ha'e rã Jesus ombovai ha'e kuery pe:
— Ko yvy re ikuai va'e ma omenda ha'e
nhomomenda 'rã.
35 Ha'e rã ára pyau onhemboete aguã ára
oupity aguã oiporavo pyre ma nomendavei,
neĩ nanhomomendavei ma 'rã.
36 Nomanovei ma 'rã guive, mba'eta om-
boete ju rire anjo kuery rami ma 'rã ikuai
Nhanderuete ra'y kuery ikuai vy.
37 Ha'e gui omano va'ekue onhemboete
ju aguã regua ma Moisés ae ombopara.
Mba'eta yvyra rogue okai va'e omombe'ua

* 20:17 Salmo 118.22-23 * 20:25 Romanos 13.7 * 20:28 Deuteronômio 25.5 * 20:37 Êxodo 3.6 * 20:38 1 Coríntios 6.14

py Senhor pe “Abraão, Isaque ha'e Jacó
Ruete”, he'i va'ekue.*
38 Ha'e nunga rupi Nhanderuete ma
omanogue Ruete e'ỹ oiko, ha'e rã oikove
va'e Ruete, ixupe pavẽ oikove ramo — he'i.*
39 Ha'e ramo lei re nhombo'e va'ety regua
aipoe'i:
— Porombo'ea, rembovai porã — he'i.
40 Ha'e va'e rire avave rei nda'ipy'a guaxuvei
ixupe oporandu aguã.
Mateus 22.41-45; Marcos 12.35-37
41 Ha'e gui ma ha'e kuery pe ju Jesus
oporandu:
— Mba'exa nda'u Cristo reko re pen-
deayvu vy aipopeje Davi ramymino oikoa
rami?
42 Mba'eta Davi eteve voi aipoe'i Salmo py:
“Senhor aipoe'i xe-Senhor pe: ‘Eguapy ke
aiporu kuaa regua re,
43 ndepy guýry nderovaigua kuery amoĩ e'ỹa
ja’, he'i va'ekue.”*
44 Ha'e rami vy Davi voi “Senhor” he'i ixupe.
Mba'exa tu ha'vy hamymino avi ri oiko?*
Mateus 23.1-7; Marcos 12.38-40
45 Heta va'e kuery ha'e javi oendua py
Jesus aipoe'i guemimbo'e kuery pe:
46 — Penheangu ke lei re nhombo'e va'ety
kuery gui, mba'eta ha'e kuery onhemonde
'rã ao puku py, ha'e tetã mbyte rupi oipota
'rã oxaruraa porã. Onhembo'eaty py ha'e
ngaru oĩa py oguapy 'rã tenda tenondeve oĩ
va'e py anho.
47 Ha'e rami avi ha'e kuery ogueraa rivepa
'rã imeve'ỹ va'e kuery ro gui oipota va'e,
ha'e onhemboeko porãxe vy onhembo'e
are 'rã. Ha'e nunga rupi ha'e kuery opaga
raxa ete 'rã.

21

Marcos 12.41-44

1 Jesus templo py oma'ẽ oiny vy oexa
oguerekopa va'e kuery peráta ome'ẽ vy
hyru py omoĩ rã.
2 Oexa avi peteĩ imeve'ỹ va'e omoĩ rã mokoĩ
hatã'i va'e ndovareive'i va'e.
3 Ha'e vy aipoe'i:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Peva'e imeve'ỹ
va'e iporiaukue'ia ramive pavẽ gui ome'ẽ
retave.
4 Mba'eta amboae kuery ma hembyrekue
gui rive ome'ẽ. Ha'e rã peva'e ma ipo-
riaukue'ia ramive mba'emo'i ojogua aguã
oguereko va'ekue ha'e javi'i omoĩ.
Mateus 24.1,2; Marcos 13.1,2
5 Amongue ijayvu templo ojou porãa
rupi, mba'eta ita porã ha'e ome'ẽ mbyre py
ombojeguaa rire.
6 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Aỹ pexa pa peva'e nunga? Ovaẽ 'rã
oitypaa ára, neĩ peteĩ ita amboae ita áry
ndopytai aguã.
Mateus 24.3-13; Marcos 13.3-13
7 Oporandu okuapy ixupe:
— Orembo'ea, araka'e 'rã tu ha'e nunga
oiko? Mba'exa tu roikuaa 'rã ovaẽ rai'i
maa?
8 Ombovai:
— Penheangu ke ha'vy penhembotavy
uka e'ỹ aguã. Mba'eta heta 'rã ou xerery
rupi “Xee ae ri”, e'ỹ vy “Ovaẽ ma hora”, he'i
rive va'e. Tapeo eme hupive.
9 Penhemondyi eme “Joe opu'ã” 'ea rã
pendu vy, neĩ “Huvixa kuery re opu'ã”, 'ea
teĩ. Ha'e nunga ranhe 'rãe oiko teĩ opa aguã
e'ỹ teri — he'i.
10 Aipoe'i avi ha'e kuery pe:
— Peteĩ-teĩ tetã pygua kuery opu'ã 'rã
amboae tetã pygua re, ha'e peteĩ-teĩ regua
amboae regua re 'rã opu'ã.
11 Yvy oryryi 'rã, oiko 'rã mba'eaxy vaikue
ha'e karuai. Oiko 'rã nhomondyipaa, yva re
hexa pyrã tuvixa va'e voi.
12 Ha'e nunga oiko e'ỹ mbove pendejopya
ha'e penemoingo axya 'rã. Xerery
rupi pendekuai ramo pendereraa 'rã
onhembo'eaty py, nhuã py ha'e huvixa
kuerya py.
13 Ha'e nunga pendere oiko 'rã ayvu pe-
mombe'u aguã.
14 Ha'e nunga rupi pendepy'a eta rei eme
pembovai aguã re.
15 Mba'eta xee ae 'rã ame'ẽ pendeayvurã
ha'e pene'arandu aguã, pendere ija'e e'ỹ
va'e kuery nda'ipo'akai, neĩ nombovai
kuaai aguã rami.
16 Penderu kuery voi penembo'a uka 'rã,
penderegua, penetarã ha'e peneirũ kuery
voi, amongue pendejukaa 'rã guive.
17 Xerery káuxa pavẽ nda'ija'evei 'rã pen-
dere.

* 20:43 Salmo 110.1 * 20:44 Romanos 1.3,4

18 Ha'e rami teĩ neĩ peteĩ pende'a nokanhyi
'rã peneakã guigua.
19 Peĩ atãa py pereko riae 'rã penenhe'ẽ.
Mateus 24.15-22; Marcos 13.14-20
20 — Ha'e gui xondaro kuery Jerusalém
tetã ojokopa rã pexa vy peikuaa 'rã ombo-
vaipa ta maa.
21 Ha'e ramo Judéia pygua kuery tonhamba
yvyty re. Tetã py ikuai va'e voi toopa,
mba'ety rupi ikuai va'e voi toike eme tetã
py.
22 Ha'e va'e ára ma nhombopagapaa ára,
ipara oinya ha'e javi ojeupity aguã.
23 — Ha'e va'e ára ma nda'evei 'rã imemby
ryru'i ha'e imemby kambu va'e pe. Mba'eta
yvy re oiko 'rã teko axy kova'e kuery
mbopagaarã.
24 Ojukaa 'rã kyxe py, ha'e escravo-rã ogue-
raapaa 'rã yvy jave rupi. Judeu e'ỹ va'e
kuery po'akaa ára opa e'ỹa ja ha'e kuery
opyrõmba 'rã Jerusalém tetã re.
Mateus 24.29-31; Marcos 13.24-27
25 — Kuaray, jaxy ha'e jaxy-tata re ojekuaa
'rã hexa pyrã. Ye'ẽ revovo ha'e yai opu'ã-
pu'ã va'e gui yvy regua ikuai va'e nda'evei
ha'e ndoikuaai rei 'rã okuapy.
26 Yvy re mba'emo vai oiko ta va'e gui
avakue onhemondyi vy ho'apa 'rã. Mba'eta
yva re ipo'akakueve ikuai va'e voi oitypaa
'rã.
27 Ha'e gui ma oexaa 'rã Ava ra'y ojeapo
va'ekue arai rupi ou rã opo'aka ha'e guex-
akãmba reve.*
28 Ha'e nunga oiko aguã ijypy ramo pevy'a,
pemopu'ã peneakã, mba'eta ovaẽ ta ma
pendereraa jepea.
Mateus 24.32-44; Marcos 13.28-37
29 Peteĩ ayvu omombe'u avi mba'emo re
ombojoja vy. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peikuaa pota figo'y ha'e yvyra ikuai
va'e re.
30 Mba'eta hokypa rã pexa vy peikuaa 'rã ára
pyau ovaẽ rai'i maa.
31 Ha'e rami ae xeayvuague oiko rã pexa vy
peikuaa 'rã Nhanderuete po'akaa ojekuaa
aguã ovaẽ rai'i maa.
32 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Aỹgua kuery opa e'ỹ
re ha'e nunga ha'e javi oiko 'rã.
33 Yva ha'e yvy opa 'rã. Ha'e rã xeayvuague
ma ndoaxa rivei 'rã.
34 — Ha'e nunga rupi peiko kuaa pota
pendepy'a pemonyẽ e'ỹ aguã opa marã rei
pendekuaia, peka'ua, neĩ mba'emo ko yvy
re ikuai va'e re pepenaa guive, pendere ha'e
va'e ára ou xapy'a e'ỹ aguã nhuã rami.
35 Mba'eta ko yvy re ikuai va'e ha'e javi re ou
'rãe.
36 Peikuaa pota ha'e pejerure riae mba'emo
oiko va'erã gui peo jepe aguã, ha'e Ava ra'y
ojeapo va'ekue renonde pene'aĩ aguã.*

Jesus ijayvu rã heta va'e kuery ojapyxaka okuapyague

37 Ko'ẽ nhavõ Jesus nhombo'e oikovy
templo py. Ha'e gui pyávy ma oo 'rã
Oliveiras yvyty re oke aguã.
38 Ha'e rã heta va'e kuery ha'e javi ma
aje'ive reve 'rã jogueraa templo py ijayvu
rã ojapyxaka aguã.

22

Mateus 26.1-5; Marcos 14.1,2

1 Ovaẽ rai ma ngaru mbojape imbovua
revegua e'ỹ "Páscoa" 'epy va'e ára.
2 Sacerdote yvatekueve va'e ha'e lei re
nhombo'e va'ety kuery oikuaa pota okuapy
marã rami vy pa Jesus ojuka aguã, mba'eta
heta va'e kuery gui okyje.*
Mateus 26.14-16; Marcos 14.10,11
3 Ha'e gui ma Satanás ipo'aka peteĩ
hemimbo'e kuery doze ikuai va'e regua
Judas Iscariotes hery va'e py'a re.
4 Ha'e ramo oo jogueroayvu aguã sacerdote
yvatekueve va'e ha'e jopya ruvixa kuery
reve, ha'e kuery pe Jesus ojopy uka aguã re.
5 Ha'e ramo ha'e kuery oguerovy'a vy ixupe
ijayvu peráta ome'ẽ aguã re.
6 Judas ojou porã vy oikuaa pota ha'e kuery
pe ojopy uka aguã pavẽ opu'ã e'ỹ re.
Mateus 26.17-19; Marcos 14.12-16
7 Ovaẽ ma ngaru mbojape imbovua
revegua e'ỹ Páscoa ára okaru aguã.
8 Ha'e ramo Jesus omondouka Pedro ha'e
João. Ha'e vy aipoe'i:
— Tapeo, pereko katu Páscoa ára jakaru
aguã.
9 Ha'e rã oporandu ixupe:
— Mamo tu reipota roguereko katu?
10 Jesus ombovai:
— Tetã py pevaẽ vy peovaexĩ 'rã peteĩ
ava yryru revegua. Tapeo hupive opy oikea
peve.
11 Hoo va'e pe ke aipopeje: "Orembo'ea opo-
randu uka kuri ndevy: Mamo pa oĩ opy ja'o

* 21:27 Daniel 7.13-14 * 21:36 Lucas 12.35-48 * 22:2 João 11.47-57

Páscoa ára xeremimbo'e kuery reve rokaru
aguã?” he'i uka.
12 Ha'e ramo oexa uka 'rã pẽvy peteĩ opy ja'o
tuvixa va'e opa mba'e oĩa. Ha'e py ae 'rã
pereko katu — he'i.
13 Ha'e rami rã jogueraa vy ojoupa Jesus
aipoe'iague rami. Ha'e vy oguereko katu
Páscoa ára okaru okuapy aguã.

Guemimbo'e kuery reve Páscoa ára opa vygua okaru okuapyague

14 Ha'e gui hora ovaẽ ramo mesa py Jesus
oĩ apóstolo kuery reve.*
15 Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xee ma kova'e Páscoa ára akaruxe ete
pendereve, aiko axy e'ỹ mbove'i.
16 Mba'eta aipoa'e pẽvy: Nda'uvei ma 'rã
kova'e nunga Nhanderuete po'akaa py oje-
upity e'ỹa ja — he'i.
17 Ha'e gui ojopy karo. Oguerovy'a vy
aipoe'i:
— Pejopy, pemboja'o jomeme.
18 Xee aipoa'e pẽvy: Aỹ gui ma nday'uvei ma
'rã uva rykue, Nhanderuete po'akaa ovaẽ
e'ỹa ja.

Mateus 26.26-29; Marcos 14.17-26

19 Peteĩ mbojape ju ojopy. Ha'e vy
oguerovy'a ma vy oipe'ã-pe'ã'i vy ome'ẽ.
Aipoe'i:
— Kova'e ma xerete peẽ kuery re vy
ame'ẽ va'erã regua. Guĩ nunga pejapo 'rã
xere penema'endu'aa rupi — he'i.
20 Ha'ekue rami ju okarupa ma rire karo
ojopy vy aipoe'i:
— Kova'e karo ma xereve guarã ipyau
va'e ajapo va'e regua, peẽ kuery re vy
xeruguy amoẽ uka ta va'e rupi.
21 Ha'e rami teĩ xejopy uka nhemiarã oĩ avi
xereve mesa py.
22 Mba'eta Ava ra'y ojeapo va'ekue ma
hekorã ipara oĩa rami ae 'rã oo. Ha'e rã
ijopy uka nhemiare pe ma nda'evei ete 'rã
— he'i.
23 Ha'e ramo joupe-upe oporandu okuapy
mava'e ete'i pa ha'e kuery regua ojopy uka
'rãa re.

Yvatekueve va'e yvyĩve va'e rami ikuai aguã re ijayvuague

24 Hemimbo'e kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ
ijayvu okuapy mava'e ete'i pa joegui yvat-
eve va'ea oikuaaxe vy.
25 Ha'e rami rã Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Yvy regua huvixa kuery ipo'aka 'rã
ha'e kuery re, ha'e ipo'akakue pe “Ojapo
porã va'e”, 'ea 'rã.
26 Ha'e rã pende kuery ma ha'e rami e'ỹ 'rã.
Ha'e rami 'rãgue py peẽ kuery va'e regua
joegui yvatekueve va'e ma yvyĩgueve rami
'rã ikuai. Joguerekoa ma nhoembiguai rami
'rã ikuai.*
27 Mba'eta mava'e nda'u joegui yvateve:
mesa py oĩ va'e tyrã pa joupe ojara va'e?
Mesa py oĩ va'e'ỹ teve? Ha'e rami teĩ xee
ma peẽ kuery mbyte aiko joupe ojara va'e
rami.
28 — Peẽ kuery ma xereve pendekuai riae
va'ekue xereko a'ãa ha'e javi rupi.
29 Ha'e rami rire xee rombopo'aka Xeru
xembopo'akaague rami avi,
30 xepo'akaa py peẽ kuery avi pekaru ha'e
pey'u aguã xe-mesa py, ha'e tenda pepe-
naaty py peguapy vy Israel kuery doze
regua ikuai va'e re pepena aguã.

Mateus 26.31-35; Marcos 14.27-31; João 13.36-38

31 — Simão, Simão, ma'ẽ, Satanás ojerure
pendererekо aguã trigo ombogua va'e rami.
32 Ha'e rã xee ma ajerure ndere, rejeroviaa
gui rejepe'a e'ỹ aguã. Ha'e rire rejeko
rerova ju ma vy emombaraete nde-irmão
kuery — he'i.
33 Simão Pedro ombovai:
— Senhor, xevy pe ha'eve ndereve nhuã
py aa, ha'e amano aguã voi.
34 Ha'e rã Jesus aipoe'ive ju ixupe:
— Pedro, xee aipoa'e ndevy: Kuri uru
ava ojapukai e'ỹ mbove mboapykue ren-
hemombe'u 'rã xekuaa e'ỹ va'e rami.

Kyxe re ijayvuague

35 Ha'e gui Jesus oporandu ha'e kuery pe:
— Xee romondouka jave peráta ryru
reve'ỹ, voko, ha'e pendepy regua reve'ỹ
jave pendevy oata teve raka'e mba'emo?
— Any, mba'eve rei — he'i okuapy.
36 Ha'e ramo aipoe'i:
— Ha'e gui aỹ gui ma peráta ryru
pereko va'e peraa, voko guive. Ha'e kyxe
ndaperekoi va'e ma pendecapa pevende 'rã
pejogua aguã.
37 Mba'eta xerekorã ipara oiny va'e oje-
upity 'rãe: “Jojuka rive va'ety rami 'rã
oguerekoa”, he'iague rami. Xerekorã ipara
oiny va'e ojeupity ta ma — he'i.*

* 22:14 Mateus 26.20,27-29 * 22:26 Mateus 20.20-28; Marcos 10.35-45; 1 Pedro 5.3 * 22:37 Isaías 53.12

38 Ha'e rami rã ha'e kuery aipoe'i:
— Senhor, apy ma mokoĩ kyxe roguereko.
Ombovai:
— Ha'eve ma!

Mateus 26.36-41; Marcos 14.32-38

39 Oliveiras yvyty katy ju oo oikoaty rami vy. Hupive hemimbo'e kuery oje'oi avi.
40 Ooxeague py Jesus ovaẽ ma vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Penhembo'e ke pendereko a'ãa py pejeity uka e'ỹ aguã — he'i.
41 Ha'e rã ha'e ma mombyry'i ojepe'a ovy, ha'e guenapy'ã re oĩ vy onhembo'e.
42 Ha'e vy aipoe'i:
— Xeru, reipota ramo xegui oaxa 'rãgue kova'e karo. Ha'e rami avi xee aipota va'e ma toiko eme, ndee reipota va'e ae toiko — he'i.
43 [Ha'e jave ou peteĩ anjo yva pygua omombaraete vy.
44 Ha'e rã ojexavai vy hatãve tema onhembo'e ramo hy'ai voi huguy rami otyky yvy py.]
45 Ha'e gui onhembo'ea gui opu'ã ju vy guemimbo'e kuery ikuaia py oo. Ha'e vy oexa rã okepa okuapy ra'e iporiau vy.
46 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Mba'e re tu pekepa ri? Pepu'ã katu, penhembo'e pendereko a'ãa py pejeity uka e'ỹ aguã.

Mateus 26.47-56; Marcos 14.43-50; João 18.1-11

47 Ha'e gui ijayvu teri ho'amy reve ovaẽ ma jogueruvy heta va'e. Ha'e kuery renonde ou oiny peteĩ hembiguai kuery doze ikuai va'e regua Judas hery va'e. Ha'e vy Jesus re onhemboja oova rayvu aguã.
48 Ha'e rã Jesus aipoe'i ixupe:
— Judas, reayvu vy 'rãe ty'y rejopy uka Ava ra'y ojeapo va'ekue?
49 Ha'e ramo hexevegua kuery ma oiko ta va'e oexa vy aipoe'i:
— Senhor, ha'eve pa orekyxe roiporu aguã? — he'i.
50 Ha'e vy ha'e kuery va'e regua peteĩ omboguai sacerdote yvateve va'e rembiguai nambi oiporu kuaa regua rupi, ha'e vy omboi.
51 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Tove, ha'eve ma! — he'i vyve inambi re opoko vy omonguera.
52 Ha'e gui Jesus ijayvu sacerdote yvatekueve va'e pe, templo rarõa ruvixa ha'e nhomongeta va'ety kuery ijopyarã ou va'e kuery pe guive. Ha'e vy aipoe'i:
— Peẽ kuery ma kyxe ha'e yvyra reve ri ty'y peju jojuka rive va'ety rami xejopy aguã?
53 Mba'eta ko'ẽ nhavõ templo py peẽ kuery pendekuaia rupi aiko teĩ ndaxejopyi va'ekue. Ha'e rami avi aỹ ma peẽ kuery hora ovaẽ, pytũ ipo'aka aguã.

Mateus 26.69-75; Marcos 14.66-72; João 18.15-18,25-27

54 Ha'e kuery ojopy vy sacerdote yvateve va'e ro py ogueraa. Hakykue Pedro oo avi mombyry'i rupi.
55 Oka mbyte py ojape'e okuapy aguã ojatapy ramo Pedro voi oguapy ha'e kuery reve.
56 Ha'e gui peteĩ tembiguai kunhataĩ ma Pedro tata yvýry oguapy oiny rã oexa vy oma'ẽ ngatu hexe. Ha'e vy aipoe'i:
— Peva'e voi hexeve oiko va'ety.
57 Ha'e ramo Pedro onhemboapu vy aipoe'i:
— Kunha, xee tu aexa va'e'ỹ rima — he'i.
58 Ha'e va'e rire amboae ju oexa vy aipoe'i:
— Ndee voi ta'vy ha'e kuery regua teve.
Ha'e ramo Pedro ombovai:
— Ava, xee tu ha'e kuery regua e'ỹ rima — he'i.
59 Aje'i ma rire amboae ju aipoe'i:
— Peva'e tu anhetẽ rima ha'e kuery regua, mba'eta ha'e voi Galiléia pygua.
60 Ha'e ramo Pedro aipoe'ive ju:
— Ava, xee tu ndaikuaai rima ndeayvua — he'i. Ha'e ijayvu teri reve uru ava ojapukai nhendu.
61 Ha'e ramove Senhor ojere vy oma'ẽ Pedro re. Ha'e ramo mae ma Pedro ima'endu'a ma Senhor aipoe'iague re: “Kuri uru ava ojapukai e'ỹ mbove mboapykue 'rã renhemombe'u xekuaa e'ỹ va'e rami”, he'iague re.
62 Ha'e rami vy Pedro ojepe'a vy ojae'o vaipa.

Jesus rarõa kuery ojavyky rei okuapyague

63 Jesus rerekoa kuery ojavyky rei, oungapa guive.*
64 Hexa omo'ã vy aipoe'i okuapy:
— Emombe'u ke mava'e ete pa nembota ra'e — he'i.

* 22:63 Mateus 26.67,68; Marcos 14.65

65 Ha'e vy opa marã hexe ijayvuve tema ayvu
vai rupi.

Mateus 26.57-68; Marcos 14.53-65

66 Ko'ẽ aje'ive'i reve nhomongeta va'ety
kuery, sacerdote yvatekueve va'e ha'e lei
re nhombo'e va'ety kuery onhemboatypa
okuapy.* Ha'e vy ogueru ruka omboayvu
aguã. Ha'e vy aipoe'i ixupe:
67 — Ndee ma Cristo ri vy emombe'u
orevy.
Jesus ombovai:
— Xee anhemombe'u ri ramo peẽ kuery
ndaperoviai 'rã.
68 Ha'e gui xee aporandu ramo peẽ kuery voi
naxembovai 'rã.
69 Aỹ gui ma voi Ava ra'y ojeapo va'ekue
oguapy 'rã Nhanderuete Ipo'akapa va'e
oiporu kuaa regua re — he'i.
70 Ha'e ramo ha'e javive aipoe'i:
— Ndee ae ma nhi'ã Nhanderuete Ra'y?
Ombovai:
— Peẽ ae ri tu aipopeje ha'e aikoa rami —
he'i.
71 Ha'e ramo ha'e kuery joupe-upe
aipoe'i:
— Mba'erã tu jaipotave hekokue
mombe'uarã? Mba'eta nhande kuery ae
nhaendu ijuru gui.

23

Mateus 27.1,2,11-14; Marcos 15.1-5; João 18.28-38

1 Ha'e gui ijaty okuapy va'ekue opu'ãmba
vy ogueraa Jesus huvixa Pilatos-a py.
2 Ha'e py ju hexe ijayvu vy aipoe'i okuapy:
— Kova'e ava ma rojou heta va'e kuery
ombo'e vaikue rei rã, mba'eta aipoe'i hu-
vixa César pegua imposto repy rome'ẽ ve'ỹ
aguã. Aipoe'i avi Cristo huvixave oikoa
rami — he'i okuapy.
3 Ha'e rami rã Pilatos oporandu ixupe:
— Ndee ma nhi'ã judeu kuery pegua hu-
vixave?
Jesus ombovai:
— Ndee ae ma aipo're — he'i.
4 Pilatos aipoe'i sacerdote yvatekueve
va'e ha'e heta va'e kuery ijaty va'e pe:
— Xee ma mba'eve py ndajoui kova'e ava
otekoavyague.
5 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'ive tema:
— Ha'e rami avi ojapo heta va'e kuery
opa marã rei ikuai aguã rami, Judéia ha'e
javi rupi ombo'e vy, Galiléia py omboypya
gui apy peve — he'i okuapy.
6 Ha'e rami Pilatos oendu vy oporandu
Galiléia pygua paa re.
7 Ha'e vy huvixa Herodes openaa pygua
oikoa oikuaa vy ha'e va'e pe ju omboaxa,
mba'eta ha'e jave py Jerusalém py oĩ avi
ramo.*

Herodes renonde ju Jesus ojexa ukaague

8 Herodes ma Jesus oexa vy ovy'a vaipa,
mba'eta yma ma oexaxe, hekokue oendu
rire. Oexaxe avi hexa pyrã ojapo rã.
9 Ha'e rami vy opa marã re oporandu teĩ
Jesus mba'eve py nombovai.
10 Sacerdote yvatekueve va'e ha'e lei re
nhombo'e va'ety kuery ha'e py ikuai
avi va'e ma hekokue ramigua omombe'u
okuapy ijayvu rei vy.
11 Ha'e rami rã Herodes oguereko vaikue
rei oxondaro kuery reve. Ha'e vy peteĩ ao
iporãve va'e py omonhemonde vy Pilatos-a
katy ju omondouka.
12 Ha'e va'e ára guive Herodes ha'e Pilatos
joayvu, joe nda'ija'ei ete va'ekue ri.

Mateus 27.15-26; Marcos 15.6-15; João 18.39–19.16

13 Ha'e gui ma Pilatos omboatypa sac-
erdote yvatekueve va'e ha'e huvixa kuery
heta va'e kuery reve.
14 Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e ava ma peẽ kuery peru kuri
penetarã kuery opa marã rei ombo'ea rami
peikuaa vy. Ha'e gui ma pendua py xee
amboayvu teĩ mba'eve rei ndaikuaai pen-
deayvuague ramigua.
15 Neĩ huvixa Herodes voi ndoikuaai kuri.
Ha'e rami vy ae xea py ju ombou. Ha'e
nunga rupi xee aikuaa rã mba'eve ndojapo
vai omano aguã.
16 Ha'e rami vy ainupã uka ta, ha'e gui ma
apoi uka ju 'rã — he'i.
17 [Mba'eta ngaru oikoa ára nhavõ opoi jepi
'rã peteĩ nhuã py oĩ va'e.]
18 Ha'e rami rã heta va'e kuery ha'e javi
ojapukai vy
— Eraa upe va'e, ha'e vy epoi Barrabás
orevy — he'i okuapy.
19 Barrabás ma nhuã py oĩ, tetã rupi nho-
mopu'ãmba rei ha'e jojukaague re.*

* 22:66 João 18.19-24 * 23:7 Huvixa Herodes ma Galiléia yvy re opena va'e (Lucas 9.7-9). Ha'e nunga rupi ixupe ju Pilatos omboaxa Jesus. * 23:19 Atos 3.13,14

20 Ha'e gui ma Pilatos ma teĩgue ju aipoe'i
Jesus opoixea rami.
21 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ma hatãve tema
ojapukai okuapy:
— Emoĩ kuruxu re, emoĩ kuruxu re! —
he'i okuapy.
22 Ha'e ramo mboapykuea ma Pilatos opo-
randu ha'e kuery pe:
— Mba'e nunga py tu ojapo vai raka'e?
Xee ma hexe mba'eve ndaikuaai ajuka uka
aguã. Ha'e nunga rupi ainupã ukapa rire
apoi ju 'rã — he'i.
23 Ha'e rami rã katuve ma hatãve tema
ojapukai okuapy kuruxu re omoĩ aguã re.
Ha'e kuery ojapukaia ipo'aka.
24 Ha'e ramo Pilatos ojapo nho ha'e kuery
ojerurea.
25 Ha'e rami vy opoi nhomopu'ãmba rei
va'ety jojukaague py nhuã py oĩ va'e. Ha'e
rã Jesus ma omboaxa ha'e kuery oipotaa
rami oguereko aguã.

Mateus 27.32; Marcos 15.21

26 Ha'e gui ma Jesus reraa kuery ovaexĩ
peteĩ ava Cirene pygua Simão hery va'e,
mba'ety gui ou va'ekue. Ha'e vy ha'e va'e
axi'y áry ju omoĩ kuruxu, Jesus rakykue
ogueraa aguã.

Jesus ojuka aguã katy ogueraa ague

27 Hakykue heta oje'oi, amongue kunh-
ague voi ipy'a vai vy opexo re oipete-pete
oje'oivy.
28 Ha'e rami rã Jesus ojere vy aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Jerusalém memby kuery, pejae'o eme
xere, ha'e rã pendejee ha'e penememby
kuery re 'rã pejae'o.
29 Mba'eta ovaẽ 'rã aipopeje aguã ára:
"Ovy'a ete 'rã imemby e'ỹ va'e, noikuavãi,
neĩ nomokambui va'e", peje aguã.
30 Ha'e va'e ára aipopeje 'rã yvyty pe: "Pe'a
ke ore'áry", ha'e yvy'ã'i pe "Oreao'i ke" peje
'rã.*
31 Mba'eta yvyra pyau re ha'e rami ojapoa
rire, mba'e tu ojapoa 'rã ipirukue re? —
he'i.†
32 Mokoĩ avi ogueraa joapo vai va'ety hex-
eve ojuka aguã katy.

Mateus 27.33-44; Marcos 15.22-32; João 19.17-27

33 Ha'e gui ma peteĩ henda py ovaẽ
Calvário 'epy va'e py. Ha'e py omoĩ kuruxu
re, joapo vai va'ety kuery guive: peteĩ ijaxu
e'ỹa re, ha'e rã amboae ma ijaxua re.
34 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Xeru, eperdoa ke, mba'eta ha'e kuery
ndoikuaai mba'e pa ojapoa — he'i.
Ha'e gui ma ijao omboja'o-ja'o xortea
oexa vy.
35 Heta va'e kuery ha'e py ikuai va'e oexa
okuapy oiko va'e. Huvixa kuery voi ojojai
rei vy aipoe'i:
— Amboae kuery ogueraa jepe rire ha'e
ae ju tojereraa jepe, anhetẽ ri Cristo
Nhanderuete rembiporavo oiko vy — he'i
okuapy.
36 Xondaro kuery voi ha'e rami ojojai rei
reve onhemboja vy vinagre ogueru oy'u
aguã. Ha'e vy aipoe'i:
37 — Judeu kuery pegua huvixave ri reiko
vy ejereraa jepe ha'vy ndee ae — he'i.
38 Inhakã áry omoĩa avi ipara [grego, ro-
mano ha'e hebraico ayvu py]: "*Kova'e ma
judeu kuery pegua huvixave*" he'ia.

Mokoĩ joapo vai va'ety ijayvuague

39 Peteĩ joapo vai va'ety kuruxu re oĩ va'e
ojojai rei vy aipoe'i ixupe:
— Ndee Cristo e'ỹ ri ty'y? Ejereraa jepe
na ndee ae, ore avi.
40 Ha'e rã amboae ma oirũ ombovai vy
ijayvu ete ixupe. Ha'e vy aipoe'i:
— Nhanderuete renonde teĩ ndee nere-
moĩ va'e ty'y rejererokyje aguã? Mba'eta
peva'e rami nhanembopagaa.
41 Ha'e gui nhande ma ha'evea rami jajex-
avai, jajapoague py japaga aguã. Ha'e rã
peva'e ma mba'eve ndojapo vai — he'i.
42 Ha'e vy aipoe'ive ju:
— Jesus, nema'endu'a ke xere
ndepo'akaa rupi reju jevy ma vy.
43 Jesus ombovai:
— Anhetẽ aipoa'e ndevy: Kova'e árave reĩ
'rã xereve 'amba marã e'ỹ py — he'i.

Mateus 27.45-56; Marcos 15.33-41; João 19.28-30

44 Kuaray mbyte rai'i jave kuaray naex-
akãvei. Yvy jave re pytũmba kuaray ojero'a
puku peve.
45 Ha'e gui henda iky'a e'ỹ va'e ropy ajukue
okẽ regua oĩ va'e oxoro mbyte rupi.

---

* 23:30 Oséias 10.8, Lucas 21.20-24; Apocalipse 6.15-17

† 23:31 "Yvyra pyau oapya aguã rami e'ỹ opyta va'e" he'ia ma heko porã va'e re ijayvu vy, ha'e rã "Ipirukue" he'ia ma opaga aguã rami ikuai va'e re ijayvu vy (Ezequiel 20.47, 21.3).

* 23:46 Salmo 31.5

46 Ha'e gui ma Jesus ojapukai atã:
— Xeru, ndepo py amboaxa xenhe'ẽ —
he'i. Po rami ijayvu vyve omano.*
47 Ha'e nunga xondaro ruvixa oexa vy
omboete Nhanderuete. Ha'e vy aipoe'i:
— Anhetẽ ae ra'e kova'e ava heko porã
va'ekue — he'i.
48 Heta va'e kuery ha'e py mba'emo oiko
va'e oexa aguã ijatypa va'ekue ojepe'apa ju,
ipy'a vai vy opexo re oipete-pete reve.
49 Ha'e rã Jesus rexaaty kuery ha'e kunhague
Galiléia guive hupive oje'oi va'ekue ma
mombyry'i opytapa okuapy oma'ẽ aguã.
Mateus 27.57-61; Marcos 15.42-47; João 19.38-42
50 Peteĩ ava oiko avi José hery va'e,
nhomongeta va'ety kuery regua heko porã
va'e.
51 Ha'e va'e ma ndojou porãi oirũ kuery
ojapoague. Ha'e ma judeu kuery rekoa Ari-
matéia pygua, Nhanderuete po'akaa oarõ
oikovy va'e.
52 Ha'e va'e ma Pilatos-a py oo vy ojerure
Jesus retekue re.
53 Ha'e rami vy yvyra gui omboguejy vy
onhovã ajukue xiĩ porã va'e py, ha'e peteĩ
itaova re ojo'o pyre py onhono porã, avave
rei nonhono porãai teria py.
54 Ha'e va'e ára ma mba'emo oguereko katu-
paa ára, ha'e sábado ovaẽ rai'i ma.
55 Galiléia gui kunhague Jesus rupive ou
va'ekue oje'oi avi oexa aguã itakua hetekue
onhono porãague.
56 Ha'e vy ojevy ju heakuã porã va'e
oguereko katu aguã imoeakuãarã.
Ha'e gui sábado ára ma opytu'u ranhe
okuapy ojapo uka pyre rami vy.

24

Mateus 28.1-8; Marcos 16.1-8; João 20.1-13

1 Semana ijypya ára aje'ive reve kunh-
ague ma hupa katy ju oje'oi, heakuã porã
va'e oguereko katu va'ekue ogueraa vy.
2 Ha'e kuery oexa rã ita ombojerea ma ra'e
itakua rokẽ gui.
3 Ha'e kuery oike teĩ Senhor Jesus retekue
ma ndojoui.
4 Ha'e gui ma ha'e kuery ndoikuaai rei
okuapy jave mokoĩ avakue ojexa uka ijao
hexakãmba va'e.
5 Ha'e ramo kunhague okyje vy yvy re anho
oma'ẽ joguerokuapy. Ha'e ramo ha'e kuery
pe avakue aipoe'i:
— Mba'e re tu peka oikove va'e
omanogue rupa rupi?
6 Ha'e va'e ma apy noĩvei ma, onhemboete
ju ma. Penema'endu'a ke Galiléia py teri
oiko vy ijayvuague re:
7 "Ava ra'y ojeapo va'ekue ma omboaxaa 'rã
heko vai va'e kuery po py. Kuruxu re omoĩ
rire mboapy araa py onhemboete ju 'rã",
he'iague re.
8 Ha'e ramo mae kunhague ima'endu'a
ijayvuague re.
9 Ha'e rami vy hupa gui ojevy vy
omombe'upa hemimbo'e kuery onze-ve
va'e ha'e hexevegua kuery ha'e javi pe.
10 Apóstolo kuery pe omombe'u va'e ma
Maria Madalena, Joana ha'e Maria Tiago
xy va'e. Ha'e kuery reve oo va'ekue voi
omombe'u.
11 Ha'e rami teĩ apóstolo kuery pe rã ha'e
va'e ayvu omombe'u rive merami. Ha'e vy
ndogueroviai.
12 Ha'e rã Pedro ma opu'ã vy onha ovy
hupa katy. Ha'e gui ojeyvy reve oma'ẽ vy
mba'eve ndoexai, ajukue inhovãague e'ỹ
vy. Ha'e vy ngoo katy ju oo, mba'emo oiko
va'ekue gui onhemondyi reve.
Marcos 16.12,13
13 Ha'e va'e árave ha'e kuery va'e regua
mokoĩ jogueraa peteĩ tekoa Emaús 'epy va'e
katy, Jerusalém tetã gui dez quilômetro
rivyvyia katy.
14 Ha'e va'e kuery ma mba'emo oiko va'ekue
ha'e javi re ijayvu jogueravy.
15 Ijayvu tema jogueravy jave Jesus oupity vy
oo avi ha'e kuery reve.
16 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ndoexa kuaai
ranhe, hexa mo'ãa va'e rami.
17 Ha'e ramo Jesus oporandu:
— Mba'e nunga re tu pendeayvu peovy
peguataa rupi?
Ha'e ramo ha'e kuery opyta iporiau reve.
18 Ha'e kuery regua peteĩ ombovai, Cleopas
hery va'e. Ha'e vy aipoe'i:
— Jerusalém tetã py reiko avi va'eri
ndereikuaai teve kuee rupi mba'emo oiko
va'ekue? Ndee anho rima ndereikuaai teri
ra'e — he'i.
19 Ha'e ramo oporandu:
— Mba'e nunga tu?
Ombovai:
— Jesus Nazaré pygua va'e re oiko
va'ekue. Ha'e va'e ma Nhanderuete
renonde profeta ipo'akapa va'e oiko

va'ekue ayvu py ha'e mba'emo ojapoa py,
heta va'e kuery ha'e javi oexaa rupi guive.
20 Sacerdote yvatekueve va'e ha'e nhan-
deruvixa kuery omboaxa imbopagaarã po
py, kuruxu re ojuka uka aguã.
21 Ore kuery ma roexa'ã teĩ Israel kuery
reraa jepearã oikoa re. Ha'e rami avi kova'e
ára reve vy mboapy ára ma ojapo ha'e
nunga oikoague.
22 Anhetẽ avi amongue ore kuery revegua
kunhague ange oremondyipave ju, mba'eta
ko'ẽ e'ỹ re onhono porãague py oje'oi
23 teĩ ndojouvei Jesus retekue. Ha'e vy ojevy
vy aipoe'i anjo oexaague rami oikove jevy
maa omombe'u va'e.
24 Oreirũ kuery regua mboae ma onhono
porãague py oo avi oikuaaxe vy kunhague
omombe'ua anhetẽ paa. Ha'e rami teĩ
ndoexai ae — he'i.
25 Ha'e rami rã Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Napene'arandui ha'e peneakã ratã
va'e perovia aguã profeta kuery omombe'u
va'ekue.
26 Cristo nda'u ndoiko vai 'rã ri guexakãa py
oike aguã? — he'i.
27 Ha'e rami vy Moisés ayvukue gui om-
boypy vy profeta kuery ha'e javi ayvukue re
ijayvu, guekorã re ipara oĩ va'e omombe'u
porãve vy.
28 Ha'e gui ma ha'e kuery tekoa
ovaẽxeague py ovaẽ ramo Jesus oove aguã
re ijayvu.
29 Ha'e rã ha'e kuery ma oguerovaẽxe vy
aipoe'i:
— Evaẽ na orea py, mba'eta ka'aru ma,
pytũ ma — he'i. Ha'e ramo ha'e kuery reve
ovaẽ opyta aguã.
30 Ha'e gui mesa py ovaẽmba ma ramo
Jesus ma mbojape ojopy vy oguerovy'a.
Ha'e vy oipe'ã vy ome'ẽ ha'e kuery pe.
31 Ha'e ramove ha'e kuery rexa ojepe'a rã
oexa kuaa ju. Ha'e rã okanhy xapy'a ha'e
kuerya gui.
32 Ha'e rami rã joupe aipoe'i:
— Anhetẽ ae rãke tape rupi jaguataa
rupi nhandepy'a re nhaendu kuri javy'aa
nhandevy kuaxia para omombe'u porãve rã
— he'i.
33 Ha'e vyve opu'ã vy Jerusalém katy ju ojevy
jogueravy onze hemimbo'e kuery ijatypa
okuapya py amboae kuery reve.
34 Ha'e ramo ha'e va'e kuery ranhe aipoe'i:
— Senhor onhemboete ju vy ojexa uka
ma kuri Simão pe — he'i okuapy.
35 Ha'e gui mokoĩve ju omombe'u tape
rupi oiko va'ekue, ha'e mbojape oipe'ã rã
oexa kuaa ague.

João 20.19,20

36 Ha'e nungakue re ha'e kuery ijayvu teri
reve Jesus ae ojekuaa ho'amy ha'e kuery
mbyte.* Ha'e vy aipoe'i:
— Toĩ peẽ kuery re mby'a porã.
37 Ha'e kuery onhemondyipa vy "'Ãgue po
ojexa uka" he'i.
38 Ha'e ramo aipoe'ive ju:
— Mba'e re tu penhemondyipa, ha'e pen-
depy'a re oĩ ri ndaperoviai aguã?
39 Pema'ẽ ha'vy xepo ha'e xepy re, xee ae
aikoa peikuaa aguã. Pepoko na xere per-
ovia aguã, mba'eta ãgue ma ndao'oi, neĩ
na'ikãguei xee rami e'ỹ — he'i.
40 Po rami ijayvu vy oexa uka opo ha'e opy.
41 Ha'e kuery ovy'a ha'e onhemondyi vy
ndogueroviai teri rã Jesus aipoe'i:
— Mba'eve ndaperekoi pa ha'u va'erã?
42 Ha'e ramo ixupe ome'ẽ peteĩ pira mbixy
pẽgue'i [ha'e ei hetãgue'i reve].
43 Ha'e ramo ha'e kuery oexaa py ho'u.

Kuaxia para Jesus omombe'u porãveague

44 Ha'e gui ma Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Pendereve aiko teri vy aipoa'e va'ekue:
"Ojeupity 'rãe xerekorã Moisés lei oeja
va'ekue, profeta kuery ayvukue ha'e Salmo
re oĩa rami", he'iague.
45 Ha'e rami vy ha'e kuery pe omombe'u
porãve ipara oiny va'e.
46 Ha'e vy aipoe'i:
— Po rami ipara oiny: Cristo omano,
ha'e gui mboapy araa py onhemboete ju 'rã
va'ekue ae.
47 Ha'e gui hery rupi yvy jave re ikuai va'e
pe omombe'ua 'rã ojeko rerova aguã, oje-
javyague omboguepaa aguã. Jerusalém tetã
gui ijypy 'rã.
48 Ha'e gui peẽ kuery ae ha'e nunga
mombe'uarã pendekuai.*
49 Ha'e ramo pendevy ambou 'rã Xeru ome'ẽ
'rã va'ekue. Ha'e nunga rupi pepyta ranhe
tetã py, yvate gui penembopo'akaarã pen-
dere onhemonde e'ỹa ja.*

Marcos 16.19,20

* 24:36 Mateus 28.16-17; Marcos 16.14 * 24:48 Mateus 28.18-20; Marcos 16.15-18 * 24:49 Atos 1.6-8

50 Ha'e gui ma Betânia tekoa peve
guemimbo'e kuery ogueraa vy opo oupi
reve ogueroayvu porã.
51 Ogueroayvu teri reve ojepe'a ovy ha'e
kuerya gui, yva re oupia heravy ramo.*
52 Ha'e ramo ha'e kuery omboete vy
Jerusalém katy ojevypa jogueravy ovy'a
reve.
53 Ha'e vy templo py tema ikuai Nhan-
deruete omboetea py.

* 24:51 Atos 1.9-14

João ayvu porã ombopara va'ekue
João ayvu porã ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia Jesus rekokue oĩa ma hemimbo'e João ombopara va'ekue. Jypy'i João Jesus pe "Nhanderuete Ayvu" he'i ombojoja vy, mba'eta nhandeayvu ma nhandepy'a re oĩ va'e kuaa ukaa. Ha'e rã Jesus ou raka'e oexa uka aguã Nhanderuete nhanderayvu etea. "Mba'eta Nhanderuete yvy re ikuai va'e oayvu vy ome'ẽ Gua'y peteĩ'i va'e, hexe ojerovia va'e okanhy e'ỹ aguã, ha'e rã tekove marã e'ỹ oupity aguã. Mba'eta ko yvy re Nhanderuete Gua'y ombou yvy regua kuery ombopaga aguã e'ỹ, ha'e rã hexeve vy yvy re ikuai va'e oo jepe aguã" (3.16-17). "Avave rei ndoexai Nhanderuete, teĩ Nhanderuete Ra'y peteĩ'i va'e Nguu revegua ae oikuaa uka" (1.18).

Mba'exa 'rã tu "Nhanderuete Ra'y peteĩ'i va'e" he'ia py jaikuaa? Mba'eta Jesus ae "Xee ha'e Xeru reve ma peteĩ'i ae roiko", he'i (10.30). Nguu reve peteĩ'i inhe'ẽ va'e oiko Nguu oipotaa rami anho, ha'e Nguu ipy'aa oexa uka guive raka'e. Nguu rami ae avi ojejavy e'ỹ va'e oiko.

Kova'e kuaxia para py Jesus onhemombe'u porã: "Xee ma mbojape tekove me'ẽa. Xere ou va'e kuery noenduvei 'rã okaruxea, xere ojerovia va'e ma noenduvei 'rã yuvei" (6.35); "Xee ma hendy va'e yvy regua kuery moexakãarã. Xerupive ikuai va'e ma pytũ rupi ve'ỹ 'rã oiko, mba'eta ha'e kuery re oĩ 'rã hendy va'e nhomoingovea" (8.12); "Xee ma okẽ aĩ. Xea rupi oike va'e kuery oo jepe 'rã" (10.9); "Xee ma vexa'i re opena porã va'ety rami aiko. Mba'eta opena porã va'ety ma guymba kuery re ome'ẽ 'rã guekove ae" (10.11-12); "Xee ae ma anhomboete ha'e anhomoingove va'e. Xere ojerovia va'e omano teĩ oikove jevy 'rã. Ha'e rami avi ha'e javive xere oiko ha'e ojerovia va'e ma nomanoi 'rã raka'eve rã peve guarã" (11.25-26); "Xee ae ma tape, anhetẽ va'e ha'e tekove. Avave rei ndooi 'rã Xerua py xereve'ỹ vy" (14.6).

Kova'e kuaxia João ombopara vy oito henda py omombe'u hexa pyrã Jesus ojapoague Nguuete reko oikuaa uka vy. Aipoe'i: "Jesus hexa pyrã heta ojapo raka'e guemimbo'e kuery oexaa rupi. Ha'e nungakue ha'e javi e'ỹ ipara oiny kova'e kuaxia re. Ha'e rã kova'e re ipara oinya ma peẽ kuery perovia aguã Jesus ae Cristo Nhanderuete Ra'y oikoa, pejerovia vy tekove peupity aguã hery rupi" (20.30-31).

Jypy'i guive Ayvu oiko va'ekue ava ju ojeapoague re ijayvua

1 Jypy'i guive Ayvu oiko. Ayvu ma Nhanderuete reve oiko raka'e, ha'e Ayvu ma Nhanderuete ae.*
2 Ha'e ma jypy'i guive oiko raka'e Nhanderuete reve.
3 Ha'e va'e rupi ae opa mba'e ojapoa raka'e. Neĩ peteĩve ma ndoikoi ha'e ojapo va'ekue'ỹ.*
4 Hexe oĩ tekove, ha'e hekove ma avakue moexakãarã oĩ.
5 Hendy va'e ma pytũ rupi hexakã, pytũ ma hexe nda'ipo'akai.
6 Oiko raka'e peteĩ ava Nhanderuete ombou va'ekue João hery va'e.*
7 Ha'e va'e ma imombe'uarã ou, hendy va'e rekorã kuaa ukaarã, hendy va'e ou rã hexe pavẽ ojerovia aguã.
8 João ma hendy va'e ete e'ỹ, hendy va'e mombe'uarã rive ou.
9 Hendy va'e ete ma yvy re ou vy omoexakã 'rã avakue ha'e javi.
10 Ha'e gui Ayvu ma yvy ixupe ojapo ukaa va'ekue re ae ou teĩ yvy regua kuery ndoexa kuaai.
11 Guetarã kuerya py ae ou teĩ hetarã kuery nomovaẽi.
12 Ha'e rã ojee omovaẽ va'e ha'e javi pe ma ome'ẽ Nhanderuete ra'y kuery ikuai aguã, hery rupi ojerovia va'e kuery pe ae.
13 Ha'e va'e kuery ma avakue gui rive'ỹ oiko, to'o oipotaa rami e'ỹ, neĩ nguu kuery gui rive'ỹ guive. Ha'e kuery ma Nhanderuete gui ae oiko va'e.

* 1:1 Ayvu py ma jaikuaa uka 'rã nhandepy'a re oĩ va'e. Ha'e gui Jesus Cristo ma Nhanderuete py'a re oĩ va'e kuaa ukaarã ou (versículo 18; Colossenses 1.15). * 1:3 Colossenses 1.16,17; Hebreus 1.1-4; 1 João 1.1-4 * 1:6 João 1.15-37; Marcos 1.2-8; Atos 19.4

14 Ha'e gui Ayvu ma ava ojeapo vy oiko
va'ekue ore kuery mbyte rupi. Hexe oĩ va'e
ma nhomboaxya ha'e anhetẽ va'e anho.
Hexakãmbaa avi roexa karamboae, Nhan-
deruete Ra'y peteĩ'i va'e ramo.

João Batista Jesus rekorã omombe'u porãveague

15 Hekorã ma João omombe'u ma voi. Ha'e
vy aipoe'i:
— Hekorã re ae xeayvu va'ekue. Aipoa'e:
"Xee aju rire ojekuaa 'rã peteĩ xegui yvat-
eve ete va'e, mba'eta xee aiko e'ỹ mbove
ha'e oiko ae ma", ha'e va'ekue — he'i.
16 Mba'eta ojee mba'emo porã oĩ va'e
ome'ẽ nhande kuery ha'e javi pe, nhanem-
boaxya oexa uka jepi.
17 Mba'eta lei ma Moisés pe oikuaa ukaa
raka'e. Ha'e rã nhomboaxya ha'e anhetẽ
va'e ma Jesus Cristo rupi ae ojekuaa.
18 Avave rei ndoexai Nhanderuete, teĩ Nhan-
deruete Ra'y peteĩ'i va'e Nguu revegua ae
oikuaa uka.

Mateus 3.1-12; Marcos 1.2-8; Lucas 3.1-18

19 Po rami ae João omombe'u hekorã.
Mba'eta Jerusalém tetã gui judeu ruvixa
kuery omondouka oirũ sacerdote ha'e
levita kuery ixupe oporandu aguã. Ha'e
ramo aipoe'i:
— Marã ramigua tu ndee reiko? — he'i
okuapy.
20 Ha'e ramo João onhemombe'u porã,
nda'ijapui. Ha'e vy aipoe'i:
— Xee ma Cristo e'ỹ — he'i.
21 Ha'e ramo ha'e kuery oporanduve ju:
— Marã ramigua ha'vy ndee? Tyrã pa
profeta Elias?
Ombovai:
— Xee ma ha'e'ỹ — he'i.
Ha'e kuery oporandu ju:
— Tyrã pa ndee profeta ou va'erã va'e
reiko?
— Any — he'i ombovai vy.†
22 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i:
— Emombe'u porã orevy marã ramigua
pa reikoa, orembouare kuery pe ju ro-
mombe'u aguã.
23 Ombovai:
— Xee ma tekoa e'ỹa rupi ajapukai aikovy
vy "Pembo'yvi ke tape Senhor ou aguã",
ha'e va'e, profeta Isaías ijayvuague rami vy
— he'i.*
24 João-a py omondouka pyre kuery ma
fariseu regua meme.
25 Ha'e gui ha'e kuery aipoe'i:
— Mba'e re tu ha'vy renhomongarai
reikovy, Cristo e'ỹ, Elias e'ỹ neĩ profeta e'ỹ
va'eri?
26 Ha'e ramo João ombovai:
— Xee ma yy py rive anhomongarai va'e.
Ha'e rã peẽ kuery mbyte rupi peteĩ oiko
ndapeikuaai va'e,
27 xerakykue ou va'e. Ixugui ma xe'yvyĩ'ive
ete vy nda'evei ipy regua amboi aguã voi —
he'i.
28 Ha'e rami João ijayvu Jordão yakã rovai re,
Betânia katy'i nhomongarai oikovya py.

João Batista peteĩgue ju Jesus rekorã omombe'u porãveague

29 Ko'ẽ jevy João oexa Jesus ha'e katy ou
oiny rã. Ha'e vy aipoe'i:
— Pee ma ou oiny Nhanderuetea guigua
vexa'i, yvy re ikuai va'e reko vaiaty
pe'aarã.‡
30 Hekorã re ae xeayvu vy "Raka'eve rã ou
'rã peteĩ ava xegui yvateve ete va'e, mba'eta
xee aiko e'ỹ mbove ha'e oiko ae ma", ha'e
va'ekue.
31 Xee eteve voi ndaikuaai va'ekue mava'e
pa ha'e oikoa. Ha'e rami avi Israel kuery
oikuaa aguã xemboua karamboae yy py
anhomongarai aguã — he'i.

Mateus 3.13-17; Marcos 1.9-11; Lucas 3.21,22

32 João aipoe'i:
— Xee ma aexa karamboae Nhe'ẽ
apykaxu'i rami yva gui oguejy ouvy vy hexe
oĩ rã.
33 Xee voi ndaikuaai teri va'ekue ha'e oikoa.
Ha'e ramo yy py anhomongarai aguã xem-
bou va'ekue aipoe'i: "Rexa 'rã Nhe'ẽ oguejy
ouvy vy peteĩ ava re oĩ rã. Ha'e va'e ae ma
Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ reve nhomongarai va'erã",
he'i va'ekue xevy.
34 Ha'e gui ha'e va'ekue ma xee aexa ete
karamboae. Ha'e rami vy ae pẽvy aikuaa
uka Nhanderuete Ra'y oikoa.

Jesus rupive João Batista remimbo'e kuery mokoĩ oje'oiague

† 1:21 Judeu kuery oikuaa rã Cristo ou e'ỹ mbove Nhanderuete ombou jevy 'rã profeta Elias imombe'uarã (Malaquias 4.5-6). Ha'e rã "Profeta ou va'erã va'e" he'ia ma Deuteronômio 18.15-18 py oĩa gui oikuaa. * 1:23 Isaías 40.3 ‡ 1:29 Jesus pe "Nhanderuete guigua vexa'i" he'i, mba'eta omanoa py opaga raka'e nhandereko vaiaty re (Êxodo 12.3-13, Isaías 53.7-11, 1 Pedro 1.18,19, Apocalipse 5.6).

35 Ko'ẽ jevy João oiko mokoĩ guemimbo'e
reve.
36 Oexa Jesus oaxa rã. Ha'e vy aipoe'i:
— Peva'e ma Nhanderuetea guigua vexa'i
— he'i.
37 Po rami ijayvu rã hemimbo'e mokoĩve
oendu vy oje'oi Jesus rupive.
38 Ha'e gui Jesus guakykue re oma'ẽ vy
oexa ha'e kuery ou rã. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'e re tu peju?
Ha'e kuery aipoe'i:
— Rabi, mamo tu ndee rekeaty? — he'i.
"Rabi" ma "Porombo'ea" 'ea.
39 Ha'e ramo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peju ha'vy pexa peikuaa aguã — he'i.
Ha'e ramo ha'e kuery oje'oi vy oexa okeaty,
ha'e ka'aru ma ramo opyta hexeve.
40 Ha'e gui João ijayvu rã hemimbo'e
kuery oendu vy Jesus rupive oje'oi va'ekue
regua peteĩ ma Simão Pedro ryvy André.
41 Ha'e va'e ma guyke'y Simão-a py ranhe
oo. Ha'e vy aipoe'i guyke'y pe:
— Ore rojou ma Messias — he'i. "Mes-
sias" ma "Cristo" 'ea.§
42 Ha'e rami vy guyke'y ogueraa Jesus-a py.
Ha'e gui ha'e va'e re Jesus oma'ẽ vy
aipoe'i:
— Ndee ma Simão, João ra'y reiko. Aỹ
gui ma nderery 'rã Cefas — he'i. "Cefas" ma
"Pedro" 'ea.

Jesus guemimbo'erã Filipe ha'e Natanael oenoĩague

43 Ko'ẽ jevy Jesus onhembopy'a Galiléia
katy oo aguã. Ha'e ramia ja oexa Filipe.
Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Jaa ke xerupive — he'i.
44 Filipe ma Betsaida tetã pygua, André ha'e
Pedro reve ha'e py hekoa va'e.
45 Ha'e gui Filipe ma oo oeka Natanael.
Ojou vy aipoe'i:
— Roexa ma Moisés lei re omboparaague,
ha'e profeta kuery voi omombe'u va'ekue.
Ha'e va'e ma José ra'y Jesus Nazaré pygua
va'e — he'i.
46 Ha'e ramo Natanael oporandu:
— Nazaré gui nda'u oiko 'rã ri mba'emo
porã?
Filipe ombovai:
— Jaa ha'vy exa — he'i.
47 Ha'e gui Natanael ovaẽ ouvy rã Jesus
oexa vy aipoe'i:
— Pee ma ou peteĩ Israel regua anhetẽ
rupi ete oiko va'e — he'i.
48 Ha'e ramo Natanael oporandu:
— Mamo ha'vy ndee xerexa ra'e?
Jesus ombovai:
— Ndevy pe Filipe xemombe'u e'ỹ mbove
ma voi xee roexa kuri figo'y yvypy py reĩ rã
— he'i.
49 Ha'e rami rã Natanael aipoe'i:
— Porombo'ea, ndee ma Nhanderuete
Ra'y, Israel kuery pegua huvixave ae — he'i.
50 Ha'e gui Jesus aipoe'i:
— Ndee ma ha'e rami aikoa rerovia
mba'eta "Figo'y yvypy py reĩ rã roexa", ha'e
ramo rive. Ha'e gui raka'eve rã mba'emo
ndevy aikuaa uka 'rã pova'e gui iporãve
va'e.
51 Mba'eta anhetẽ aipoa'e pẽvy: Raka'eve rã
pexa 'rã yva ojepe'a rã, ha'e Nhanderuetea
guigua anjo kuery ojeupi ha'e oguejy ramo
Ava ra'y ojeapo va'ekue re.

2

Omendaa py Jesus avi ooague

1 Ha'e gui mboapy araa py omendaa ta
Caná tetã Galiléia regua py. Ha'e py ma
Jesus xy oo.
2 Jesus voi hemimbo'e kuery reve oenoĩa avi
omendaa aguã py oo aguã.
3 Ha'e gui vinho opa ramo ixy omombe'u
Jesus pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e kuery ndoguerekovei ma vinho.
4 Jesus ombovai:
— Kunha, mba'e tu ndee rereko xereve?
Mba'eta xe'ára novaẽi teri — he'i.
5 Ha'e ramo tembiguai ikuai va'e pe ju ixy
ijayvu:
— Pejapo tema ha'e ojapo uka va'e rei —
he'i.
6 Ha'e py ma mboapy meme yryru tuvix-
akue ikuai, ita ku'i gui ojapo pyre, oitenta,
cem litro ogueraa va'e meme. Ha'e va'e
yryru py yy oĩ va'e ma judeu kuery gueko
rami vy oiporu 'rã mba'emo oiky'a'o aguã.*
7 Ha'e gui Jesus aipoe'i tembiguai kuery
pe:
— Pemonyẽmba yryru ikuai va'e — he'i.
Ha'e ramo ha'e kuery omonyẽmba.
8 Ha'e gui ma Jesus aipoe'ive ju:

§ 1:41 Tery Messias ma hebraico ayvu pygua, ha'e rã tery Cristo ma grego pygua. Mokoĩve joo rami he'ia va'e, "Nhandereraa jepearã Nhanderuete ombou va'e" he'ia.

* 2:6 Marcos 7.3,4

— Aỹ ma penoẽve ju, ha'e peraa ngaru re
opena va'e toa'anga — he'i. Ha'e ramo ha'e
kuery ojapo.
9 Ha'e gui ngaru re opena va'e oa'anga vy
ojou porã, mba'eta yy gui vinho ojeapo rire.
Ha'e rami avi ndoikuaai magui pa vinho
oguerua ra'e. Tembiguai kuery yy haraare
anho oikuaa.
Ha'e gui ngaru re opena va'e ndoikuaai
rei teri reve oenoĩ omenda va'e.
10 Ha'e vy aipoe'i ixupe:
— Ngaru py ikuai va'e pe ma vinho
iporãve va'e ranhe 'rã ome'ẽa. Oy'uxea
rami oy'u pa ma rire iporã e'ỹve va'e ju
'rã ome'ẽa. Ha'e rã ndee ma ha'e rami e'ỹ
rejapo, vinho iporãve va'e remoĩ porã ra'e
aỹ guarã — he'i ndoikuaai vy.
11 Ha'e nunga Jesus ojapo va'e ma jypy'i
hexa pyrã ojapo, Caná tetã Galiléia regua
py. Opo'akaa oexa uka ramo hemimbo'e
kuery ojerovia hexe.
12 Ha'e va'e rire ma Cafarnaum katy oo
oxy, guyvy kuery ha'e guemimbo'e kuery
reve. Ha'e py ma nda'ikuai arei'i.

Templo gui Jesus oipe'apaague

13 Ovaẽ rai ma judeu kuery ngaru Páscoa
ojapo aguã ára. Ha'e rami rã Jesus oo avi
Jerusalém katy.
14 Templo py ovaẽ vy oexa vaka, vexa'i
ha'e apykaxu vendea kuery ikuai rã, peráta
mboekoviaa kuery guive.
15 Ha'e rami vy mba'emo ryvikue ojopy vy
oipoka. Ha'e va'e py ma omondyipa templo
ropy gui. Vexa'i ha'e vaka omondyipa, ha'e
mesa ikuai va'e oity vy peráta onhoẽmba.*
16 Apykaxu vendea kuery pe ma aipoe'i:
— Peipe'apa apy gui kova'e nunga. Pe-
japo eme Xeru pegua oo mba'emo vendeaty
— he'i.
17 Ha'e rami ojapo rã hemimbo'e kuery
oexa vy ima'endu'a ipara oĩ va'e re:
"Ndevygua oo ayvu etea xemombaa 'rã"
he'iague re.*
18 Templo gui Jesus oipe'apa rã judeu ru-
vixa kuery oexa vy oporandu ixupe:
— Mba'e nunga 'rã tu rejapo ha'e nunga
rejapo aguã re ndepo'akaa kuaa ukaarã?
19 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Pembovaipa ha'vy kova'e templo, ha'e
gui mboapy araa py ajapopa ju 'rã — he'i.
20 Ha'e ramo judeu ruvixa kuery aipoe'i:
— Kova'e templo ma quarenta e seis
ma'etỹa re ojapopa. Mba'exa tu ha'vy ndee
mboapy araa pyve ri rejapopa ju ta? — he'i
okuapy.
21 Ha'e rami avi Jesus "Templo" he'ia ma
guete re ae ijayvu vy.
22 Omanoague gui onhemboete ju ma rire
mae ma hemimbo'e kuery ima'endu'a
aipoe'iague re. Ha'e rami vy oguerovia
ipara oĩ va'e ha'e Jesus ijayvuague.

Jesus re heta ojerovia merami teĩ okuapyague

23 Páscoa ára Jerusalém py Jesus oiko jave
heta oexa okuapy hexa pyrã ojapo oikovy
rã. Ha'e rami vy ojerovia hexe.
24 Ha'e rã Jesus ma ha'e kuery re ndojeroviai,
ha'e javive py'a oikuaapa vy.
25 Avakue reko ixupe nomombe'uai teĩ ha'e
ae oikuaa ha'e kuery py'a re oĩ va'e.

3

Nicodemos reve Jesus ijayvuague

1 Oiko peteĩ ava fariseu regua Nicodemos
hery va'e, judeu kuery ruvixa.
2 Peteĩ pytũ ha'e va'e oo Jesus oĩa py. Ha'e
vy aipoe'i ixupe:
— Porombo'ea, ore kuery roikuaa
ndee Nhanderuetea gui ae rejuague
nhombo'earã, mba'eta hexa pyrã ndee
rejapo reikovy va'e nunga avave rei
ndojapo kuaai 'rã, hexeve Nhanderuete
oiko e'ỹ re — he'i.
3 Jesus ombovai:
— Anhetẽ ete aipoa'e ndevy: Avave rei
ndoexai 'rã Nhanderuete po'akaa, oiko jevy
e'ỹ vy — he'i.*
4 Ha'e ramo Nicodemos oporandu:
— Mba'exa 'rã tu jaiko jevy nhandetuja
ma va'eri? Nhanderyru'i py ju jajevy 'rã ri
nda'u jaiko jevy aguã?
5 Jesus ombovai:
— Anhetẽ aipoa'e: Yy ha'e Nhe'ẽ gui
ndapeikoi vy ma ndapeikei 'rãe Nhan-
deruete po'akaa py.*
6 To'o gui oiko va'ekue ma to'o, ha'e rã
Nhe'ẽ gui oiko va'ekue ma nhe'ẽ.
7 Penhemondyi eme peiko jevy aguã re
xeayvu rã pendu vy.

* 2:15 Mateus 21.12,13; Marcos 11.15-19; Lucas 19.45,46
* 2:17 Salmo 69.9
* 3:3 João 1.12,13; 1 Pedro 1.23
* 3:5 Ezequiel 36.25-28

8 Yvytu minha oipejua rupi rei 'rã oipeju.
Pendu teĩ ndapeikuaai magui pa oua, neĩ
marã katy pa ooa. Nhe'ẽ gui oiko va'ekue
voi ha'e rami ae avi ikuai — he'i.
9 Ha'e ramo Nicodemos oporandu ju:
— Mba'exa 'rã tu ha'eve ha'e rami aguã?
Jesus ombovai:
10 — Ndee ma Israel kuery mbo'ea reiko
va'eri mba'exa tu ndereikuaai xeayvua?
11 Anhetẽ aipoa'e: Ore kuery ma mba'emo
roikuaa ha'e roexa va'ekue anho ro-
mombe'u. Ha'e rami teĩ peẽ kuery ma
ndaperoviai.
12 Kova'e yvy re mba'emo oiko va'e re
xeayvu rã ndaperoviai pekuapy. Mba'exa
'rã tu ha'vy yva re ikuai va'e re xeayvu rã
perovia?
13 Mba'eta avave rei ndooi yva re, Ava ra'y
ojeapo va'ekue [ha'e pygua ae] e'ỹ vy.
14 Tekoa e'ỹa py Moisés oupi imoiny raka'e
mboi ra'angaa.* Ha'ekue rami avi Ava ra'y
ojeapo va'ekue voi oupia 'rã imoiny,
15 hexe ojerovia va'e ha'e javi oupity aguã
tekove marã e'ỹ.

Ojerovia va'e ha'e ojerovia e'ỹ va'e kuery
re ijayvuague

16 Mba'eta Nhanderuete yvy re ikuai va'e
oayvu vy ome'ẽ Gua'y peteĩ'i va'e, hexe
ojerovia va'e okanhy e'ỹ aguã, ha'e rã
tekove marã e'ỹ oupity aguã.*
17 Mba'eta ko yvy re Nhanderuete Gua'y
ombou yvy regua kuery ombopaga aguã
e'ỹ, ha'e rã hexeve vy yvy re ikuai va'e oo
jepe aguã.
18 Ha'e ramo hexe ojerovia va'e kuery
ndopagai 'rã. Ha'e rã ndojeroviai va'e ma
opaga aguã rami ae ikuai, Nhanderuete
Ra'y peteĩ'i va'e rery rupi ndojeroviai vy.
19 Ha'e kuery opaga 'rã mba'eta yvy re
hendy va'e ou teĩ ha'e kuery teko vai rupi
ikuai va'e vy pytũ rive ojou porãve.
20 Mba'eta teko vai rupi ikuai va'e ndojou
porãi hexakãa, hendy va'e re nonhembo-
jaxei ae, heko vaiaty ojekuaa e'ỹ aguã.
21 Ha'e rã anhetẽ va'e rupi ikuai va'e ma
onhemboja 'rã hendy va'e re heko ojekuaa
porã aguã rami, mba'eta Nhanderuete re ae
ikuai.*

*Jesus reko re teĩgue ju João Batista
ijayvuague*

22 Ha'e va'e rire guemimbo'e kuery reve
oje'oi Judéia katy. Ha'e py ikuai ranhe ha'e
kuery reve nhomongarai vy.
23 João avi nhomongarai oikovy Enom re
Salim katy'i, ha'e va'e rupi yy ikuai rei
ramo. Ha'e oĩa py heta oje'oi onhemon-
garai uka vy.
24 Ha'e va'e jave ma João nombo'aai teri.
25 Ha'e gui João remimbo'e kuery ijayvu
okuapy peteĩ judeu reve, marã rami vy pa
ojeky'a'o aguã re oikuaaxe vy.
26 Ha'e ramo hemimbo'e kuery oje'oi João pe
omombe'u. Ha'e vy aipoe'i okuapy:
— Orembo'ea, kueve Jordão rovai re ndea
py ava ou va'ekue, hekorã remombe'ua
va'ekue ma nhomongarai avi oikovy. Ha'e
ramo pavẽ rei 'rã oje'oi oĩa py — he'i
okuapy.
27 Ha'e ramo João aipoe'i:
— Nhanderuete mba'emo ome'ẽ ramo
'rãe jareko.
28 Peẽ kuery voi peikuaa porã aipoa'eague:
"Xee ma Cristo e'ỹ aiko, ha'e rã henonderã
xemboua va'ekue", ha'e va'ekue.
29 Ha'e rã Jesus ma omenda va'e rami oiko,
ha'e omenda va'e anho 'rã ogueraa kunha.
Ha'e rã omenda va'e irũ ma ovy'a 'rã
omenda va'e ayvu oendu vy. Ha'e nunga
rupi xee voi avy'a aikovy.
30 Tove heta-etave too hexe, ha'e rã xere ma
mbovyve'i tou — he'i.

Jesus pavẽ gui yvatevea re ijayvua

31 Yva gui ou va'ekue ma pavẽ gui yvateve.
Ha'e rã yvy re ikuai va'e ma yvy regua
meme ikuai, ha'e rami vy mba'emo yvy re
oiko va'e re 'rã ijayvu. Ha'e rã yva gui ou
va'ekue ma yvateve pavẽ gui.
32 Ha'e va'e ma mba'emo oendu ha'e oexa
va'ekue re ijayvu teĩ avave rei ndogueroví-
aai ijayvua.
33 Ha'e rã oguerovia va'e ma Nhanderuete
pe voi "Anhetẽ va'e" he'i.
34 Mba'eta Nhanderuete remimbou ma
ijayvua anho 'rã omombe'u, hexe Onhe'ẽ
omoĩ ramo amongue'i py e'ỹ.
35 Tuu ma Gua'y oayvu ete vy opa mba'e
omboaxa ipo py.

* 3:14 Moisés mboi ra'angaa oupi raka'e peteĩ yvyra apy re, ha'e va'e re mboi oixu'u va'ekue oma'ẽ vy okuera aguã (Números 21.9, João 12.32). * 3:16 Romanos 5.8,9; 1 João 5.11,12 * 3:21 Efésios 5.8-14

36 Ha'e nunga rupi Ta'y re ojerovia va'e
kuery re oĩ tekove marã e'ỹ. Ha'e rã Ta'y
nonhe'ẽ rendui va'e re ma tekove noĩ. Ha'e
kuery re oĩ va'e ma Nhanderuete poxya
anho.*

4

Samaria pygua kunha reve Jesus ijayvuague

1 Ha'e gui fariseu kuery oendu aipo'ea
rã João gui Jesus omongarai retavea
guemimbo'erã. Senhor Jesus voi oikuaa
ha'e kuery oendua.
2 Ha'e rami avi nhomongarai va'e ma Jesus
e'ỹ, hemimbo'e kuery rima nhomongarai.
3 Ha'e ramo Judéia yvy gui ha'e kuery oje'oi
ju Galiléia katy.
4 Ha'e rami vy Samaria yvy rupi 'rãe oaxa.
5 Ha'e gui ha'e kuery ovaẽ peteĩ tetã
Samaria kuery rekoa py. Ha'e va'e tetã
ma Sicar hery va'e, Jacó gua'y José pe yvy
ome'ẽ va'ekue katy'i.
6 Ha'e py ma oĩ Jacó yguakue. Kuaray mbyte
jave Jesus oguapy ygua rexei'i ikane'õgua
aguã.
7 Ha'e jave py peteĩ kunha Samaria pygua
ou yy re. Ha'e ramo kunha va'e pe Jesus
aipoe'i:
— Eru na tay'u — he'i.
8 Mba'eta hemimbo'e kuery oopa ra'e tetã
py tembi'u jogua vy.
9 Ha'e ramo kunha Samaria pygua aipoe'i:
— Mba'e re tu ndee judeu va'eri xee
Samaria pygua pe rejerure yy re? — he'i,
mba'eta Samaria pygua kuery reve judeu
kuery ndajoayvui.*
10 Jesus ombovai:
— Mba'emo Nhanderuete ndevy ome'ẽ
va'e, ha'e mava'e pa ndevy yy re ojerure
va'e reikuaa va'e rire ndee ma xevy pe
rejerure 'rãgue, ha'e ramo ndevy pe xee
ame'ẽ 'rãgue yy imarã e'ỹ va'e — he'i.
11 Ha'e gui kunha va'e aipoe'i:
— Ndee ndererekoi yy rejara aguã, ha'e
kova'e ygua ikua puku. Magui 'rã tu yy
imarã e'ỹ va'e rejou?
12 Ndee nda'u nhaneramoĩ Jacó gui
ndepo'akave ri? Mba'eta Jacó ma nhandevy
oeja raka'e kova'e ygua ha'e ae oy'uaty, ta'y
kuery ha'e hymba kuery guive.
13 Jesus ombovai:
— Kova'e yy gui oy'u va'e ma ijy'uvei
kuerei 'rã.
14 Ha'e rã xee yy ame'ẽ va'e oy'u va'e ma
nda'ijy'uvei riaevei ma 'rã, mba'eta xee yy
ame'ẽ va'e ma yvu rami 'rã oĩ ipy'a re
imoingo riaearã — he'i.*
15 Ha'e ramo kunha va'e aipoe'i:
— Xevy pe ha'vy eme'ẽ ha'e va'e regua
yy xey'uvei riae e'ỹ, ha'e yy re aju riae e'ỹ
aguã.
16 Jesus ombovai:
— Tereo ha'vy enoĩ neme, ha'e gui peju
ju apy.
17 Kunha va'e ju
— Xee ma xeme va'e'ỹ — he'i.
Jesus ombovai:
— Anhetẽ ae "Xeme va'e'ỹ" 'rea,
18 mba'eta peteĩ nhiruĩ avakue ma rereko
raka'e. Ha'e gui aỹ ndereve oiko va'e ma
neme e'ỹ ae. Anhetẽ ae ri aipo'rea — he'i.

Nhanderuete nhamboete aguã anhetẽ va'e re Jesus ijayvuague

19 Ha'e gui kunha va'e aipoe'i:
— Senhor, xee aikuaa rã ndee profeta
reiko.
20 Oreramoĩ kuery ma yma Nhanderuete
omboete raka'e peva'e yvyty áry. Ha'e rã
peẽ kuery ma aipopeje Nhanderuete nham-
boete aguã Jerusalém py anho oĩa rami.
21 Jesus ombovai:
— Ha'e gui kunha, erovia xeayvu,
mba'eta ovaẽ 'rã kova'e yvyty áry avave
rei Nhanderuete nomboeteavei aguã ára,
neĩ Jerusalém py voi.
22 Ha'e gui peẽ kuery ma ndapeikuaai marã
ramigua pa pemboetea.* Ha'e rã ore judeu
kuery ma roikuaa, mba'eta jogueraa je-
pearã judeu regua ae oiko.
23 Ovaẽ 'rã ára, ha'e ovaẽ ae ma guive Xeru
omboete ete va'e kuery nhe'ẽ re ha'e an-
hetẽa rupi omboete aguã. Mba'eta ha'e
ramigua imboetearã ae Xeru oeka.
24 Nhanderuete ma nhe'ẽ. Ha'e nunga rupi
imboetea kuery voi nhe'ẽ re 'rã omboete,
ha'e anhetẽa rupi — he'i.*
25 Ha'e ramo kunha va'e aipoe'i:
— Xee aikuaa ramo raka'eve rã ou 'rã
Messias Cristo 'epy va'e. Ha'e ou vy

* 3:36 1 João 5.11,12 * 4:9 Samaria pygua kuery ma judeu e'ỹ, amboae regua ikuai. * 4:14 João 7.37-39; Apocalipse 22.17 * 4:22 Romanos 10.1,2 * 4:24 Romanos 12.1

ma nhandevy omombe'u porãve 'rã ha'e
ramigua.
26 Jesus ombovai:
— Xee ndereve xeayvu va'e ae ha'e —
he'i.
27 Ha'e rami jave hemimbo'e kuery
ovaẽmba ju. Ha'e kuery kunha reve Jesus
jogueroayvu rã oexa vy onhemondyipa, teĩ
peteĩve ma noporandui mba'e nunga re pa
jogueroayvua, neĩ mba'e re pa kunha reve
ijayvua re.
28 Ha'e ramove kunha va'e oeja ovy yryru
tetã katy oo vy. Ha'e rami vy aipoe'i tetã
pygua kuery pe:
29 — Peju ke jaje'oi pexa aguã peteĩ ava
xerekokue ha'e javi mombe'uare. Ha'e
nda'u Cristo e'ỹ ri? — he'i.
30 Ha'e ramo ha'e kuery tetã gui jogueru
Jesus oĩa katy.

Mba'emo mono'õa kuery re ijayvuague

31 Ha'e rami jave hemimbo'e kuery
aipoe'i:
— Orembo'ea, ekaru ma'vy.
32 Jesus ombovai:
— Xee ma tembi'u areko peẽ kuery
peikuaa e'ỹ va'e — he'i.
33 Ha'e ramo hemimbo'e kuery joupe-upe
aipoe'i:
— Amongue ta'vy ogueru ma teve ra'e
ho'u va'erã?
34 Jesus ombovai:
— Xee tembi'u areko va'e ma Xembouare
oipotaa rami ajapo aguã ae, ajapopa peve.
35 Peẽ kuery aipopeje: "Irundy jaxy teri oata
ovaẽ aguã onhotỹ mbyre nhamono'õ aguã",
peje. Ha'e rã xee ma aipoa'e: Pema'ẽ pexa
aguã onhotỹ mbyre ijajupa ma oupya.
36 Ha'e nunga mono'õa rupi ikuai va'e ma
aỹ guive 'rã ojopy omba'eapoague repy,
tekove marã e'ỹ reguarã omono'õ va'e
vy. Ha'e rami vy mba'emo nhotỹare
ha'e imono'õare kuery jovaive re 'rã ovy'a
okuapy.
37 Anhetẽ ete "Peteĩ onhotỹ 'rã, ha'e amboae
ju 'rã omono'õ", 'ea.
38 Mba'eta xee romondouka penhotỹ
e'ỹague gui pemono'õ aguã. Amboae kuery
ranhe ma omboypy, ha'e gui peẽ kuery ju
'rã pemono'õ ha'e kuery omba'eapoague
rupi.*

Jesus re Samaria pygua kuery heta ete ojeroviaague

39 Ha'e va'e tetã Samaria pygua kuery
heta ete ojerovia Jesus re, kunha va'e "Opa
mba'e ajapo va'ekue ha'e omombe'upa"
he'i rire.
40 Ha'e rami vy Samaria pygua kuery Jesus
oĩa py ou vy "Epytave apy ore kuery reve",
he'i ramo Jesus mokoĩ ára re opyta ha'e py.
41 Ha'e ramo amboae kuery voi heta ete
ojerovia Jesus re, ijayvua ae oendu vy.
42 Ha'e rami vy ha'e kuery aipoe'i kunha va'e
pe:
— Aỹ ma ore kuery rojerovia mba'eta ore
ae roendu ijayvua, ndee remombe'u ramo
e'ỹ. Aỹ ore kuery roikuaa ma Jesus anhetẽ
yvy re ikuai va'e reraa jepea oikoa — he'i
okuapy.

Galiléia yvy katy Jesus peteĩgue ju ooague

43 Mokoĩ ára rire Galiléia yvy katy ju
ojevy.
44 Mba'eta Jesus ae aipoe'i:
— Profeta ikuai va'e ma nomboeteai 'rã
hekoa py ae — he'i.*
45 Ha'e gui Galiléia re ovaẽ ramo ha'e pygua
kuery oguerovy'a okuapy, ngaru Jerusalém
py oiko jave mba'emo porã ojapo rã oexa
rire.

Huvixave revegua ra'y Jesus omonguer-aague

46 Ha'e gui ojevy ju Caná tetã Galiléia
regua py yy gui vinho ojapoague py. Ha'e
py oiko peteĩ huvixave rembiguai yvateve
va'e. Ha'e va'e ra'y ma Cafarnaum tetã py
imba'eaxy oupy.
47 Ha'e va'e oendu "Judéia gui Jesus ou ju ma
Galiléia re" 'ea rã. Ha'e rami vy Jesus oĩa py
oo ojerure gua'y omonguera aguã, mba'eta
ta'y omano rai'i oupy.
48 Tuu va'e pe Jesus aipoe'i:
— Peẽ kuery ma hexa pyrã ajapo rã pexa
vy 'rãe pejerovia — he'i.
49 Ha'e ramo ava va'e ojerure:
— Senhor, jaa ete ma xera'y omano e'ỹ
mbove.
50 Jesus ombovai:
— Tereo katu, ndera'y oikove ju ma —
he'i. Ha'e ramo ijayvua tuu oguerovia vy oo
ju.
51 Tuu ooa rupi ovaexĩ guembiguai kuery.
Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i:
— Ndera'y okuera ju ma — he'i okuapy.

* 4:38 Mateus 9.36-38
* 4:44 Mateus 13.57

52 Ha'e ramo tuu oporandu:
— Mba'e hora py xera'y okuera ra'e?
Hembiguai kuery ju
— Kuee kuaray mbyte rire'i ipire raku-a
oaxa — he'i okuapy.
53 Ha'e ramo ma tuu ima'endu'a ha'e va'e
hora py ae Jesus "Ndera'y oikove ju ma"
he'iague re. Ha'e rami vy ojerovia hexe,
hoo py ikuai va'e ha'e javive guive.
54 Ha'e va'e reve mokoĩguea ma Jesus hexa
pyrã ojapo, Judéia gui Galiléia re ou rire.

5

Peteĩ ava oguata ve'ỹ va'e Jesus
omongueraague
1 Ha'e va'e rire oiko ngaru judeu kuery
pegua. Ha'e ramo Jesus oo Jerusalém katy.
2 Ha'e py vexa'i rokẽ 'epy va'e rexei'i oĩ peteĩ
yy omboty pyre, hebraico ayvu py Betesda
hery va'e. Ha'e va'e yvýry oĩ peteĩ nhiruĩ
oguy.
3 Ha'e va'e oguy py ma imba'eaxy va'e anho
ikuai: ára revegua e'ỹ, oguata e'ỹ va'e ha'e
ipirupa va'e.
4 [Ha'e kuery ma oarõ okuapy yy omyĩ
rã guarã, mba'eta ou jepi 'rã anjo yy
omomyĩ aguã. Ha'e gui peteĩ imba'eaxy
va'e ha'e ranhe yy py oguejy vy okuera 'rã
imba'eaxya gui.]
5 Ha'e py oĩ peteĩ ava trinta e oito ma'etỹ
re ma imba'eaxy oupy va'e.
6 Ha'e va'e onheno oupy rã Jesus oexa vy
oikuaa yma ma imba'eaxy oupya. Ha'e vy
oporandu:
— Ndee pa rekueraxe?
7 Imba'eaxy va'e ombovai:
— Senhor, nda'ipoai avave rei yy omyĩ
rã xemboguejy va'erã. Yy omyĩ nhavõ
amboae ranhe kuerei 'rã oguejy xegui —
he'i.
8 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ixupe:
— Epu'ã ha'vy, ejopy nderupa, ha'e tereo
— he'i.
9 Ha'e ramove ava okuera vy ngupa ojopy
ha'e oguata ovy. Ha'e va'e ára ma sábado.
10 Ha'e nunga rupi judeu ruvixa kuery
ijayvu okuapy okuera va'ekue pe:
— Kova'e ára sábado ramo nda'evei
nderupa re revoyi aguã — he'i ixupe.*
11 Ombovai:
— Ha'e rami avi ava xemonguerare ma
"Ejopy nderupa ha'e tereo" he'i xevy.
12 Ha'e ramo ha'e kuery oporanduve ju:
— Mava'e ava tu ndevy "Ejopy nderupa
ha'e tereo?" 'eare?
13 Ha'e ramo ma okuera va'ekue ndoikuaai
mava'e ete pa imongueraare, mba'eta Jesus
ha'e gui ojepe'a vyvoi rire, heta vaipa ikuai
rã.
14 Ha'e gui ka'aruve ma Jesus oexa ju
templo rupi oikoa py. Ha'e vy aipoe'i:
— Aỹ ma rekuera ma. Ejejavyve eme
nda'eveive va'e oiko e'ỹ aguã ndevy — he'i.
15 Ha'e gui ava ojepe'a vy oo judeu ruvixa
kuery pe omombe'u Jesus ae omongueraague.
16 Ha'e ramo ha'e kuery onhea'ã okuapy
Jesus omoĩ vai aguã sábado ára py voi
nhomongueraaty re.
17 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xeru ma aỹ voi omba'eapo. Ha'e rami
ae avi xee voi amba'eapo tema aikovy —
he'i.
18 Ha'e nunga rupi judeu ruvixa kuery
ojukaxe sábado ára py voi nhomongueraaty re, ha'e Nhanderuete Tuu oikoa rami
omombe'u vy Nhanderuete rami avi onhemoingo ramo guive.*

Jesus gueko omombe'u porãveague

19 Ha'e gui Jesus ombovai vy aipoe'i:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Ta'y ma mba'eve
ndojapoi 'rã ojegui ae, Tuu mba'emo ojapo
rã oexa e'ỹ vy. Mba'eta Tuu ojapo va'e
ramigua ae avi 'rã Ta'y ojapo oikovy.*
20 Tuu ma Gua'y oayvu vy ixupe oikuaa
ukapa mba'emo ojapo oikovya. Raka'eve rã
ixupe ojapo uka 'rã mba'emo tuvixave ete
va'e, peẽ kuery penhemondyipa aguã.
21 Mba'eta Tuu ma omano va'ekue omboete
ha'e omoingove jevya rami avi Ta'y voi 'rã
omoingove omoingovexe va'e.
22 Tuu ma nanhombopagai 'rã. Gua'y rima
omoĩ pavẽ oikoague repy me'ẽarã,
23 Ta'y omboete pavẽ aguã Tuu omboetea
rami. Ha'e rã Ta'y nomboetei va'e ma Tuu
imbouare voi nomboetei.
24 — Anhetẽ aipoa'e: Amongue xeayvu
oendu vy Xembouare re ojerovia va'e, ha'e
va'e kuery re oĩ tekove marã e'ỹ. Ha'e kuery
ndopagavei 'rã, mba'eta manoa gui oaxa
ma tekove oupity aguã re.
25 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Ovaẽ 'rã hora, ha'e
ovaẽ ae ma guive omano va'ekue oendu

* 5:10 João 7.23 * 5:18 João 10.30,33 * 5:19 João 14.10,11

aguã Nhanderuete Ra'y ijayvua. Ha'e gui
hendua kuery oikove ju 'rã.
26 Mba'eta Tuu re tekove ome'ẽ aguã oĩa
rami avi Gua'y voi ombopo'aka tekove
ome'ẽ aguã,
27 ha'e pavẽ oikoague repy ome'ẽ aguã voi
ombopo'aka, Ava ra'y ojeapo va'ekue ramo.
28 Penhemondyi eme ha'e rami xeayvu rã
pendu vy, mba'eta ovaẽ ma ouvy hora
yvyra rupa py ikuai va'e Ta'y ijayvua oendu
vy opu'ãmba aguã.
29 Heko porã va'ekue opu'ãmba 'rã oikove
riae aguã. Ha'e rã teko vai rupi ikuai
va'ekue ma opu'ã 'rã opaga aguã.
30 Xee ma mba'eve ndajapoi xejegui ae.
Mba'emo ajapo va'e ma aenduague rami
meme ajapo. Ha'e pavẽ oikoague repy
ame'ẽ vy voi ha'evea rami 'rã ajapo,
mba'eta xee ae aipota va'e'ỹ ajapoxe, ha'e
rã Xembouare oipota va'e anho.

31 — Ha'e gui xee anho rive xereko
amombe'u va'e rire ndovarei 'rãgue
xeayvua.
32 Ha'e oiko avi amboae xereko kuaa ukaarã.
Ha'e va'e xekuaa ukaa ma anhetẽ va'e
meme, xee aikuaa.
33 João Batista pe peẽ kuery peporandu uka
ramo anhetẽ va'e meme xemombe'u raka'e.
34 Ha'e rami teĩ xee naikotevẽi xekuaa ukaa
ko yvy regua. Ha'e rami avi João rekokue re
xeayvu pendu vy peo jepe aguã.
35 Mba'eta ijayvuague ma tataendy opa rupi
omoexakãa rami. Ha'e ramo peẽ kuery
pendu vy pevy'a ranhe raka'e penemoex-
akãa rupi.
36 Oiko avi peteĩ xereko kuaa ukaa João gui
yvateve va'e, mba'eta xerembiaporã Xeru
ome'ẽ va'ekue ae 'rã oikuaa uka Xeru xem-
bouague.

37 — Ha'e gui Xeru Xembouare voi ijayvu
raka'e xerekorã re. Teĩ peẽ kuery ma neĩ
peteĩgue napendui ijayvua, ndapexai guive,
38 neĩ pendejee napemoĩ ijayvu, mba'eta
ndapejeroviai pekuapy hemimbou re.
39 Peikuaa pota 'rã kuaxia para re tekove
marã e'ỹ peupity aguã. Ha'e va'e re ma
xerekorã mombe'ua oĩ,
40 ha'e rami teĩ xere ma ndapejuxei tekove
peupity aguã.

41 — Xee ma avakue pe rive nanhemboy-
vate ukai.
42 Ha'e rã peẽ kuery reko ma xee aikuaa
porã, mba'eta pendere noĩ Nhanderuete
peayvua.
43 Xeru rery rupi aju teĩ peẽ kuery naxe-
movaẽi. Ha'e rã amongue guery rupi rive
ou ramo ma pemovaẽ 'rã.
44 Mba'exa tu pejerovia ta xere? Mba'eta
joupe rive penhemboeko porã uka, ha'e rã
Nhanderuete peteĩ'i va'e pe ma napenhem-
boeko porã uka potai.
45 — Pexa'ã eme Nhanderuete renonde
xee pendere xeayvu aguã re. Moisés pem-
boete va'e ae 'rã ijayvu pendere.
46 Ha'e rami avi anhetẽ ri Moisés ombopara
va'ekue perovia va'e rire xere voi pejerovia
'rãgue, xerekorã re ae ombopara rire.
47 Ha'e gui Moisés ombopara va'ekue ndap-
eroviai vy ma mba'exa tu perovia ta
xeayvu?

6

Mateus 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17

1 Ha'e va'e rire Jesus oaxa ovy Galiléia
yupa Tiberíades 'epy va'e rupi.
2 Heta avi oo hupive, mba'eta oexa rire hexa
pyrã ojapo rã imba'eaxy va'e omongueraa
py.
3 Ha'e gui peteĩ yvyty re Jesus oẽ vy
guemimbo'e kuery reve oguapypa.
4 Ha'e jave ovaẽ rai'i ma judeu kuery pegua
ngaru Páscoa oikoa ára.
5 Ha'e gui Jesus oma'ẽ vy heta ou rã oexa
vy aipoe'i guemimbo'e Filipe pe:
— Magui nda'u jajogua 'rã mbojape apy
ikuai va'e kuery peguarã? — he'i.
6 Jesus po rami ijayvu ombovai rã oenduxe
vy, mba'eta oikuaa ae ma ojapo va'erã.
7 Ha'e ramo Filipe aipoe'i:
— Peteĩ-teĩ mbojape ho'u aguã ma neĩ
duzentos ára repy re mbojape jajogua ramo
voi 'rã nda'evei — he'i.
8 Ha'e gui hemimbo'e mboae Simão Pedro
ryvy André aipoe'i Jesus pe:
9 — Ha'e rami avi pe py ma oĩ peteĩ kun-
umi peteĩ nhiruĩ mbojape cevada guigua
ha'e mokoĩ pira'i oguereko va'e. Ha'e
rami teĩ nda'evei 'rã ko heta ete ikuai va'e
peguarã — he'i.
10 Jesus ombovai:
— Aipopeje ha'e javive oguapypa aguã —
he'i. Ha'e py ma nhuũndy porã ramo ha'e
javi oguapypa. Ha'e py rã nda'u cinco mil
avakue ikuai.

11 Ha'e gui peteĩ nhiruĩve mbojape Jesus
ojopy vy oguerovy'a Nhanderuete. Ha'e gui
mae ma ombojoja uka pavẽ pe. Pira'i voi
ha'ekue rami ju ombojoja uka.
12 Ha'e gui ha'e javive hevyatãmba ma
ramo Jesus aipoe'i guemimbo'e kuery pe:
— Pemono'õmba ju hembyrekue
ojeavyky rei e'ỹ aguã — he'i.
13 Ha'ekue rami ha'e kuery ojapo vy ha'e javi
vy doze varai omonyẽ peteĩ nhiruĩ mbojape
gui hembyre va'ekue.
14 Ha'e gui ha'e py ikuai va'e ma hexa pyrã
Jesus ojapo rã oexa vy aipoe'i joupe-upe:
— Anhetẽ ae peva'e oiko ra'e profeta ko
yvy re ou 'rã va'ekue — he'i okuapy.
15 Ha'e rami vy ogueraaxe okuapy nguvix-
averã. Ha'e rami teĩ Jesus oikuaa vy ojepe'a
vy oẽve ovy yvyty re.

Mateus 14.22-33; Marcos 6.45-51

16 Pytũ'i jave hemimbo'e kuery oguejy
oje'oivy yupa peve.
17 Ha'e py ma ojou peteĩ kanoã hovaigua re
oaxa aguã Cafarnaum tetã katy. Pytũ are
ma va'eri Jesus ndoui teri ha'e kuerya py.
18 Ha'e gui ha'e kuery oo jave yai opu'ã-pu'ã,
yvytu oipeju atã ramo.
19 Yy rembe gui cinco, seis quilômetro
rãnda'u ha'e kuery oo ma jave kanoãa katy
Jesus ou jekuaa yy áry rupi oguata vy.
Ha'e nunga hemimbo'e kuery oexa vy on-
hemondyipa.
20 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Penhemondyi eme, xee rima — he'i.
21 Ha'e ramo hemimbo'e kuery ovy'a vaipa
reve oupi kanoã py. Ha'e rire'ive ovaẽmba
ma ooxeague py.

Jesus ae mbojape nhomoingo riaearã oikoa re ijayvuague

22 Ha'e gui ko'ẽ jevy heta va'e kuery yupa
rembe re opyta va'ekue ima'endu'a peteĩ
kanoã kyrĩ'i va'e anho ha'e py ituiague re,
ha'e va'e py guemimbo'e kuery reve Jesus
ndooiague re, mba'eta hemimbo'e kuery
ha'e kuery ae'i oje'oi rire.
23 Ha'e rami jave ma amboae kanoã ju
Tiberíades tetã gui ou vy Senhor mbojape
oguerovy'a rire ho'u okuapyague katy'i
ombojaa.
24 Jesus guemimbo'e kuery reve ha'e py
ndoikovei maa heta va'e kuery oikuaa vy
ojopy kanoã, ha'e oje'oi Cafarnaum katy
oeka vy.
25 Ha'e gui yupa rovaigua re oexa vy opo-
randu:
— Orembo'ea, araka'e ma tu revaẽ apy?
26 Jesus ombovai:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Peẽ kuery ma
mbojape pe'u ha'e penevyatãmba rire rive
xereka, hexa pyrã ajapo rã pexa kuaa porã
vy e'ỹ.
27 Penhea'ã eme tembi'u opa va'erã re
rive, ha'e rã imarã e'ỹ va'e nhomoingo
riaearã re. Ha'e va'e regua ma Ava ra'y
ojeapo va'ekue anho 'rã ome'ẽ, mba'eta
Tuu oikuaa uka hemimbou oikoa — he'i.
28 Ha'e kuery oporandu ixupe:
— Mba'e nunga nda'u rojapo 'rã Nhan-
deruete oipota va'e rojapo aguã?
29 Jesus ombovai:
— Nhanderuete oipota va'e ma hemim-
bou re pejeroviaa — he'i.
30 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'ive ju:
— Mba'e nunga hexa pyrã tu rejapo 'rã
ha'vy roexa vy ndere rojerovia aguã? Mba'e
nunga tu ndee rejapo kuaa?
31 Mba'eta nhaneramoĩ kuery ma tekoa e'ỹa
rupi ikuai vy ho'u raka'e maná, ipara oĩa
"Yva gui mbojape ombou ha'e kuery ho'u
aguã", he'ia rami vy.*
32 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Mbojape yva
guigua Moisés e'ỹ ombou, Xeru ae pẽvy
ombou mbojape anhetẽ va'e yva gui.
33 Mba'eta mbojape Nhanderuetea guigua
ma yva gui ou vy yvy re ikuai va'e pe ome'ẽ
tekove — he'i.
34 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i:
— Senhor, eme'ẽ riae orevy ha'e va'e
regua mbojape.
35 Jesus ombovai:
— Xee ae ma mbojape tekove me'ẽa. Xere
ou va'e kuery noenduvei 'rã okaruxea, xere
ojerovia va'e ma noenduvei 'rã yuvei.*
36 Xee aipoa'eague rami ae peẽ kuery xerexa
teĩ ndapejeroviai.
37 Xevy guarã Xeru ome'ẽ va'ekue-'ekue ma
oupa 'rã xere. Ha'e xere ou va'ekue ma
ndaipe'avei 'rã xejegui.
38 Mba'eta xee ma yva gui aju Xembouare
oipota va'e ajapo aguã, xee aipota va'e'ỹ.

* 6:31 Êxodo 16.4, Neemias 9.15, Salmo 78.24-25 * 6:35 João 4.13,14

39 Ha'e gui Xembouare oipota va'e ma
pova'e, xevy guarã ome'ẽ va'ekue peteĩve
namokanhyi aguã, ha'e rã opaa ára am-
boetepa ju aguã.
40 Mba'eta Xeru oipota ha'e javive Ta'y oexa
kuaa vy hexe ojerovia va'e kuery oupity
tekove marã e'ỹ. Ha'e ramo ma xee am-
boetepa ju 'rã opaa ára.

Yva guigua mbojape omombe'u porãveague

41 Ha'e gui Jesus "Yva guigua mbojape
aiko" he'i rã judeu kuery oendu vy ijayvu
rei okuapy hexe.
42 Ha'e rami vy aipoe'i joupe-upe:

— Peva'e Jesus nda'u José ra'y e'ỹ ri? Tuu
ha'e ixy ndajaikuaai ri ty'y? Mba'exa tu
ha'vy "Yva gui aju va'ekue" he'i kuri?

43 Ha'e ramo ma Jesus ombovai:

— Ha'e rami ete jomeme pendeayvu aguã
ma nda'evei.
44 Mba'eta avave rei ndoui 'rã xere, Xeru
Xembouare ndoguerui rã. Ha'e gui opaa ára
amboetepa ju 'rã.
45 Mba'eta profeta kuery regua ombopara vy
"Nhanderuete oeko mbo'e 'rã ha'e kuery
ha'e javi", he'iague rami vy Xeru ayvu
oendu ha'e oikuaa va'e kuery ma ou 'rã
xere.*
46 Ha'e rami avi avave rei ndoexai Xeru. Pe-
teĩ'i anho oiko hexaare, oĩa gui aju va'ekue
ae.
47 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Xere ojerovia va'e re
ma tekove marã e'ỹ oĩ.

48 — Xee ae mbojape nhomoingove riaea
aiko.
49 Peneramoĩ kuery ma tekoa e'ỹa rupi ikuai
vy maná ho'u teĩ ha'e javive omanomba
raka'e.
50 Ha'e rã kova'e mbojape yva gui ou va'ekue
ho'u va'e ma nomanoi 'rã.
51 Xee ae mbojape oikove va'e yva gui ou
va'ekue. Ha'e va'e regua ho'u va'e ma oiko
riae 'rã. Mbojape ko yvy re ikuai va'e
moingovearã xee ame'ẽ va'erã ma xerete ae
— he'i.

52 Ha'e ramo judeu kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ
ijayvu. Ha'e vy aipoe'i:

— Mba'exa 'rã tu peva'e ngo'o ome'ẽ ja'u
aguã?

53 Jesus ombovai:

— Anhetẽ aipoa'e: Ava ra'y ojeapo
va'ekue ro'o gui ndape'ui, ha'e huguy gui
ndapey'ui ri ramo pendere noĩ 'rã tekove.
54 Mba'eta xero'o gui ho'u, ha'e xeruguy gui
oy'u va'e re ma oĩ tekove marã e'ỹ, ha'e
amboetepa ju 'rã opaa ára.
55 Mba'eta xero'o ma tembi'u anhetẽ va'e,
ha'e xeruguy ma oy'u pyrã anhetẽ va'e.
56 Xero'o gui ho'u ha'e xeruguy gui oy'u va'e
ma ikuai 'rã xere, ha'e xee aĩ 'rã ha'e kuery
re.
57 Xeru xembouare oikove, ha'e hexe xee
aikovea rami avi xere okaru va'e oikove 'rã
xere.
58 Kova'e mbojape yva gui ou va'ekue ma
penamoĩ kuery ho'u va'ekue ramigua e'ỹ,
mba'eta ha'e kuery omanomba raka'e. Ha'e
rã kova'e mbojape ho'u va'e ma oikove riae
'rã — he'i.
59 Ha'e rami Jesus ijayvu Cafarnaum tetã py
judeu kuery onhembo'eaty py nhombo'ea
py.

Jesus oayvua omombe'u porãveague

60 Po rami ijayvu rã hemimbo'e kuery
oendu vy heta aipoe'i okuapy:

— Haxy ete rima ijayvua. Mava'e tu
oikuaa ta?*

61 Ha'e gui Jesus ma ha'e kuery ndojou
porãia oikuaa ae vy aipoe'i:

— Peẽ kuery napendu kuaai va'e ty'y
nami xeayvu rã?
62 Ha'e rami avi mba'exa 'rã tu peikuaa Ava
ra'y ojeapo va'ekue ouague katy ju ojeupi
ovy rã pexa vy?
63 Mba'eta Nhe'ẽ ae rima nhomoingovearã
oĩ, ha'e rã nhandero'o ma ha'e rami aguã
ndovarei. Nami xeayvu vy Nhe'ẽ ha'e
tekove re rima xeayvu kuri.
64 Ha'e rami avi peẽ kuery regua amongue
ndapejeroviai — he'i. Po rami Jesus ijayvu
mba'eta oikuaa ae mava'e kuery pa hexe
ndojeroviai, ha'e mava'e pa ijopy uka
nhemiarã oikoa.
65 Ha'e rami vy aipoe'ive ju:

— Ha'e nunga rupi xee aipoa'e kuri pẽvy:
"Avave rei ndoui 'rã xere, ha'e rami aguã
Xeru ome'ẽ e'ỹ ramo."

Jesus-a gui heta ojepe'aague

66 Ha'e rami rã hemimbo'e kuery heta
ojepe'a, hexeve nda'ikuaixevei vy.

* 6:45 Isaías 54.13 * 6:60 Mateus 13.10-17

67 Ha'e ramo guemimbo'e kuery doze ikuai
va'e pe ju Jesus oporandu:
— Ha'vy peẽ kuery voi teve pejepe'axe
avi xegui?
68 Simão Pedro ombovai:
— Senhor, mava'e rupive 'rã tu roo?
Mba'eta ndee ndeayvua anho tekove marã
e'ỹ me'ẽa.*
69 Ha'e gui ore kuery roguerovia, roikuaa
porã ete ndee Nhanderuete remimbou
Iky'a e'ỹ va'e reikoa — he'i.
70 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Ha'e rami avi peẽ kuery doze aiporavo
va'ekue regua peteĩ re ma anha oĩ — he'i.
71 Po rami ijayvu Simão Iscariotes ra'y Judas
reko re, mba'eta ha'e va'e ma doze ikuai
va'e regua va'eri ijopy uka nhemiarã oiko.

7

Jesus re tyvy kuery ndojeroviai okuapyague

1 Ha'e va'e rire ma Jesus oiko Galiléia yvy
rupi. Judéia yvy katy ranhe ndoovei, judeu
ruvixa kuery ojukaxe rã.
2 Ha'e gui ovaẽ rai'i ma judeu kuery pegua
ngaru oguy'i py ikuai aguã regua ára.
3 Ha'e ramo oĩa py tyvy kuery ou vy aipoe'i
ixupe:
— Tereo ju kova'e tekoa gui judéia
katy, neremimbo'e kuery ha'e pygua voi
mba'emo rejapo va'e oexa aguã.
4 Mba'eta avave rei ojekuaa ukaxe vy nhemi
rupi ndojapoi 'rã mba'eve. Tove yvy jave
rupi toikuaa mba'emo rejapo reikovy va'e
— he'i okuapy.
5 Ha'e rami tyvy kuery ijayvu mba'eta ha'e
kuery ae ndojeroviai hexe.*
6 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Nda'evei, xe'ára novaẽi teri. Ha'e rã
peẽ kuery pe ma ára nhavõ ha'evepa rei.
7 Peẽ kuery re yvy regua kuery nda'ija'e e'ỹi
'rã. Ha'e rã xere ma nda'ija'ei okuapy, teko
vai rupi ikuaia amombe'u ramo.
8 Tapeo peẽ ae ngarua py. Xee ma ndaa
reguai ranhe, mba'eta novaẽi teri xe'ára —
he'i.
9 Ha'e rami Jesus ijayvu vy opytave ranhe
Galiléia py.

Ngarua py Jesus ooague

10 Tyvy kuery ngarua py oje'oipa ma rire
mae Jesus voi oo. Ha'e rami teĩ avave rei pe
ndojekuaa ukai guive.
11 Ngarua py ma judeu ruvixa kuery oeka
okuapy, oporandu guive mamo pa oĩa re.
12 Heta va'e kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu
okuapy heko re, mba'eta amongue ma
aipoe'i:
— Ha'e tu porayvu va'e rima.
Ha'e rã amboae kuery ma
— Xevy pe rã nhombotavypa rei oikovy
— he'i.
13 Avave rei nomombe'u porãai guive marã
rami pa oikoa, mba'eta judeu ruvixa kuery
gui okyje vy.

Jesus guetarã kuery ojerovia e'ỹ va'e reve
jogueroayvu okuapyague

14 Ha'e gui ngaru oikoa mbyte py mae ma
Jesus oo templo py nhombo'e vy.
15 Ha'e ramo judeu ruvixa kuery ma
nhombo'e rã oendu vy onhemondyipa.
Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'exa tu kuaxia para re oĩ va'e
oikuaapa, nonhembo'ei va'ekue ri?
16 Jesus ombovai:
— Xee ma xejegui ae e'ỹ anhombo'e, ha'e
rã Xembouare gui aikuaa.
17 Ha'e gui Nhanderuete oipotaa rami
ikuaixe va'e ma oikuaa 'rã Nhanderuete
gui pa anhombo'e kuaa, tyrã pa xejegui ae.
18 Mba'eta ojegui ae nhombo'e va'e ma
onhemboyvate ukaa rupi rive 'rã oiko.
Ha'e rã imbouare yvatea oikuaa ukaa rupi
nhombo'e va'e ma anhetẽ va'e, ha'e hexe
noĩ 'rã teko vai.
19 Moisés e'ỹ teve peẽ kuery pegua lei om-
bopara raka'e? Ha'e ramive ma peẽ kuery
neĩ peteĩve ndapejapoi. Mba'e re tu xe-
jukaxe ri?
20 Ha'e ramo heta va'e kuery aipoe'i:
— Anha teve rima ndere onhemonde.
Mava'e tu ndejukaxe?*
21 Jesus ombovai:
— Xee ma peteĩ mba'e ajapo ramo rive
peẽ kuery penhemondyipa.
22 Moisés ma oeja raka'e jopire pemboi aguã.
Ha'e rami aguã ma Moisés guigua ete e'ỹ
guive, ha'e rã nhaneramoĩ kuery gui ijypy
raka'e. Ha'e rami rire sábado ára py teĩ
pemboi 'rã avakue'i pire.
23 Moisés lei ombopara va'ekue rami vy
sábado ára py voi avakue'i pire pemboi
va'eri mba'e re tu xejou vai ri pekuapy
sábado ára py anhomongueraague re?

* 6:68 Atos 4.12 * 7:5 Mateus 10.36; Mateus 10.36 * 7:20 Mateus 13.53-58; Marcos 3.22

24 Nda'evei joe peikuaa pota aguã mba'emo
pexaa rupi rive, ha'e rã anhetẽ va'e ha'e
teko porã rupi anho 'rã ha'eve.

Judeu ruvixa kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ
ijayvuague

25 Amongue Jerusalém pygua kuery
aipoe'i:
— Peva'e e'ỹ nda'u huvixa kuery ojukaxe
va'e?
26 Mba'exa tu ha'vy pavẽ oendua py
nhombo'e teĩ avave rei nomokyrirĩ? Tyrã
pa huvixa kuery voi teve oikuaa Cristo
oikoa rami?
27 Nhande kuery ma jaikuaa magui pa ha'e
oua. Ha'e gui Cristo ou ramo ma avave rei
ndoikuaai 'rã magui pa oua — he'i okuapy.
28 Ha'e gui Jesus ma templo py nhombo'e
vy aipoe'i:
— Peẽ kuery nda'u xekuaa, ha'e magui pa
ajua peikuaa avi ri ty'y? Ha'e gui xee ma
xee ae aipotaa rami rive'ỹ aju. Peẽ kuery
ma ndapeikuaai ae Xembouare ma anhetẽ
va'eri.
29 Ha'e rã xee ma aikuaa, mba'eta ixugui aju,
ha'e ae xembou ramo — he'i.
30 Ha'e ramo ha'e kuery ojopyxe teĩ avave rei
opo nomoĩ hexe, hi'ára novaẽi teri ramo.
31 Ha'e pygua kuery regua heta ojerovia
hexe. Ha'e vy aipoe'i:
— Cristo ou vy nda'u ojapo 'rã ri hexa
pyrã peva'e ava ojapo va'e gui iporãve va'e?
— he'i okuapy.
32 Ha'e gui fariseu kuery ma heta va'e
kuery Jesus ojou porã okuapya oikuaa
vy sacerdote yvatekueve va'e reve omon-
douka xondaro kuery ojopy aguã.
33 Ha'e ramo Jesus aipoe'i ha'e kuery pe:
— Aỹ'i tema aiko teri peẽ kuery reve.
Ha'e gui aa ju ta ma Xembouarea py.
34 Ha'e va'e rire peẽ kuery xereka teĩ ndax-
ejoui 'rã, mba'eta xee aa ague py peẽ kuery
peo aguã nda'evei — he'i.
35 Ha'e ramo judeu ruvixa kuery joupe-
upe ju aipoe'i:
— Marã katy nda'u ha'e oo 'rã ndajajoui
aguã? Tyrã pa grego kuery retã nhande
kuery ikuaia rupi teve oo ta ombo'e vy?
36 Mba'e he'i vy nda'u po rami ijayvu:
"Xereka teĩ ndaxejoui 'rã", ha'e "Xee aa
ague py peo aguã nda'evei", he'i kuri?

Yy imarã e'ỹ va'e re Jesus ijayvuague

37 Ngaru opaa ára ma omboeteave ára.
Ha'e va'e ára Jesus opu'ã vy aipoe'i:
— Pendey'uvei va'e peju xea py pey'u.
38 Mba'eta xere ojerovia va'e kuery re oiko
'rã kuaxia para re oĩ va'e: "Ipy'a gui oxyry
'rã yy imarã e'ỹ va'e" he'ia rami.*
39 Ha'e rami ijayvu Nhe'ẽ re, mba'eta Jesus
re ojerovia va'e kuery re Nhe'ẽ oĩ 'rã. Ha'e
rã ha'e va'e jave ma Nhe'ẽ nombouai teri,
mba'eta Jesus nomboyvateai teri.
40 Ha'e gui po rami Jesus ijayvu rã heta
va'e kuery oendu vy aipoe'i:
— Ha'e tu anhetẽ ae profeta oiko — he'i
okuapy.
41 Amongue aipoe'i:
— Ha'e tu Cristo ete rima oiko.
Ha'e rã amboae kuery ma oporandu:
— Cristo nda'u Galiléia gui 'rã ri ou?
42 Mba'eta kuaxia re ipara oiny: "Cristo ma
Davi ramymino 'rã oiko, ha'e Belém tetã
Davi rekoague py ae 'rã itui'i", he'iague.
43 Ha'e rami vy joo rami e'ỹ-e'ỹ oikuaa Jesus
reko re ijayvu vy.
44 Amongue ma ojopyxe teĩ avave rei opo
nomoĩ hexe.

Xondaro kuery ojevypa riveague

45 Ha'e gui xondaro kuery ojevypa rive
ju sacerdote yvatekueve va'e ha'e fariseu
kuerya py. Ha'e ramo xondaro kuery ha'e
kuery oporandu:
— Mba'e re tu ndaperui?
46 Xondaro kuery ombovai:
— Mba'eta ha'e va'e ava ijayvua rami
avave rei nda'ijayvui teri — he'i okuapy.*
47 Ha'e ramo fariseu kuery aipoe'i:
— Peẽ kuery voi teve penembotavy ra'e?
48 Ha'e gui nhanderuvixa kuery e'ỹ vy
fariseu kuery regua voi teve ojerovia hexe?
49 Ha'e rã heta va'e kuery ma nhandevygua
lei oikuaa va'e'ỹ, ayvu vaipy meme ikuai —
he'i okuapy.
50 Peteĩ ha'e kuery va'e regua ma Nicode-
mos, Jesus reve jogueroayvu vy oo va'ekue.
Ha'e va'e ma oirũ kuery pe oporandu:
51 — Nhande kuery pegua lei rami vy
nda'u ha'eve 'rã ri amongue nhamboayvu
porã e'ỹ re nhanhombopaga aguã, e'ỹ vy
mba'emo ojapo oikovya re jaikuaa pota
porã e'ỹ re?
52 Irũ kuery ombovai:

* 7:38 João 4.13,14; Apocalipse 22.1,17 * 7:46 Mateus 7.28,29

— Ndee voi teve Galiléia pygua reiko?
Eikuaa porã pota reikuaa aguã Galiléia gui
neĩ peteĩ profeta ndoui 'rãa — he'i okuapy.
53 [Ha'e gui ma peteĩ-teĩ oje'oi ngoo katy.

8

Kunha itavy rei va'e ogueru okuapyague

1 Ha'e rã Jesus ma Oliveira yvyty katy oo.
2 Ko'ẽ rai ramove ma templo katy ju ou.
Oĩa py heta va'e kuery voi joguerupa. Ha'e
ramo oguapy vy ombo'epa oiny.
3 Ha'e gui Jesus oĩa py lei re nhombo'e
va'ety ha'e fariseu kuery ogueru peteĩ
kunha itavy reia py ojou pyre. Ha'e rami vy
omopu'ã imo'amy teta mbyte py.
4 Ha'e vy aipoe'i Jesus pe:
— Porombo'ea, kova'e kunha ma itavya
py ojoua ra'e.
5 Ha'e gui Moisés nhandevygua lei om-
bopara vy aipoe'i raka'e kunha itavy rei
va'e ita py jajapipa aguã. Ha'vy ndee, mba'e
're? — he'i okuapy
6 oeko a'ã vy hexe ijayvu rei aguã.
Ha'e ramo Jesus yvy re oma'ẽ reve okuã
py ombopara oiny yvy re.
7 Ha'e kuery oporandu riae ma okuapy ramo
mae ma Jesus oma'ẽ. Ha'e vy aipoe'i:
— Pejejavy va'e'ỹ ete peiko va'e ranhe
pejapi ita py — he'i.
8 Ha'e gui yvy re ju oma'ẽ reve omboparave
ju oiny.
9 Ha'e rami ijayvu rã ha'e kuery oendu
vy opy'apy py oikuaa ha'e kuery ae oje-
javy va'ea. Ha'e rami vy peteĩ-teĩ ojepe'a
oje'oivy. Tujakueve ranhe oo, ha'e rami
py oje'oipa. Opyta va'e ma Jesus anho,
ha'e kunha va'e guive, ha'e kuery mbyte py
hi'aĩague py ae.
10 Ha'e gui Jesus oma'ẽ vy avave rei
ndoexavei. Kunha va'e anho ho'ame rã
oexa vy aipoe'i ixupe:
— Kunha, mamo tu oopa ra'e ndere
ijayvu va'ekue? Mava'eve rei teve nanem-
bopagai?
11 Kunha va'e ombovai vy
— Mava'eve rei, Senhor — he'i.
Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Xee voi norombopagai 'rã. Tereo ju,
ejejavyve eme.]

Jesus gueko omombe'u porãveague

12 Teĩgue ju Jesus aipoe'i:
— Xee ma hendy va'e yvy regua kuery
moexakãarã. Xerupive ikuai va'e ma pytũ
rupi ve'ỹ 'rã oiko, mba'eta ha'e kuery re oĩ
'rã hendy va'e nhomoingovea — he'i.*
13 Ha'e gui fariseu kuery aipoe'i:
— Ndee tu ndereko re ae rima ndeayvu
ra'e. Ha'e nunga rupi ndeayvua ndovarei.
14 Jesus ombovai vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xee ae xereko re xeayvu teĩ xeayvua
anhetẽ meme. Mba'eta xee aikuaa magui
pa ajuague, ha'e marã katy pa aa 'rãa. Ha'e
rã peẽ kuery ma ndapeikuaai magui pa aju,
neĩ marã katy pa aa 'rãa voi.
15 Peẽ kuery ma peikuaa rami rive penhom-
bopagaxe, ha'e rã xee ma avave rei nam-
bopagai.
16 Ha'e anhombopaga vy voi anhetẽ rupi
meme 'rã anhombopaga, mba'eta xee ma
xee ae'ỹ aiko. Xee ha'e Xembouare roiko.
17 Pendevygua lei re ma ipara oiny: "Mokoĩ
joo rami meme ijayvu ramo 'rãe jaikuaa
anhetẽa", he'iague.
18 Xee aikuaa uka porã aikovy xereko, ha'e
Xeru Xembouare voi xekuaa uka — he'i.
19 Ha'e ramo oporandu okuapy:
— Mamo ha'vy oĩ Nderu?
Jesus ombovai:
— Peẽ ndaxekuaaia rami avi neĩ Xeru
voi ndapeikuaai. Xee xekuaa va'e rire ma
peikuaa avi 'rãgue Xeru — he'i.
20 Ha'e rami ijayvu templo py, peráta ryru
oĩ va'e yvýry oĩa py. Ha'e rami teĩ avave rei
ndojopyai, hi'ára novaẽi teri ramo.

Heta va'e kuery pe Jesus onhemombe'u teĩ ndogueroviai okuapyague

21 Peteĩgue ju aipoe'i:
— Xee ma ajepe'a 'rã apy gui. Ha'e ramo
peẽ kuery xereka teĩ ndapeoi 'rã xee aa
ague py. Ha'e rami 'rãgue py pekanhymba
'rã pejejavyague re — he'i.
22 Ha'e ramo judeu ruvixa kuery aipoe'i:
— Peva'e teve ojejukaxe? Ha'e vy ae ma
"Ndapeoi 'rã aa ague py", he'i ri kuri.
23 Jesus aipoe'ive ju:
— Peẽ kuery ma ko yvy rupigua, ha'e rã
xee ma pe yvategua. Peẽ ma kova'e yvy
regua, ha'e rã xee ma yvy regua e'ỹ.
24 Ha'e nunga rupi ae xee aipoa'e kuri
pekanhymba 'rã pejejavyague re. Mba'eta
xee ae aikoa ndaperoviai vy pejejavyague re
pekanhymba 'rãe — he'i.

* 8:12 João 1.4; Salmo 36.9

25 Ha'e ramo oporandu okuapy:
— Marã ramigua tu ndee?
Jesus ombovai:
— Mba'e tu jypy'i guive pendevy amombe'u raka'e?
26 Heta mba'e areko peẽ kuery reko re xeayvu aguã peikoague repy ame'ẽ vy guarã. Ha'e rami teĩ aỹ ma ko yvy re ikuai va'e pe amombe'u aikovy Xembouare anhetẽ va'e gui aendu va'e anho — he'i.
27 Ha'e rami ijayvu teĩ ha'e kuery ndoikuaai Nguu re ae ijayvua.
28 Ha'e gui Jesus aipoe'ive ju:
— Ava ra'y ojeapo va'ekue peupi ma pekuapy vy peikuaa 'rã marã ramigua pa aikoa, ha'e xejegui ae mba'eve ndajapoia, mba'eta Xeru xembo'ea rami anho xeayvu aikovy.
29 Xembouare ma oiko riae xereve. Ndaxerejai 'rã xee ae'i, ha'e oipotaa rami anho ajapo ramo — he'i.
30 Ha'e rami ijayvu ramo heta ojerovia hexe.
31 Ha'e gui judeu kuery hexe ojerovia va'e pe Jesus aipoe'i:
— Xeayvua rupi riae ri peiko vy anhetẽ ete 'rã xeremimbo'e peiko.
32 Ha'e rami vy peikuaa 'rã anhetẽ va'e, ha'e anhetẽ va'e pendejora 'rã escravo pendekuaia gui — he'i.
33 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i:
— Ore ma Abraão ramymino orekuai vy neĩ peteĩgueve ma escravo orekuai va'e'ỹ. Mba'e re tu escravo ve'ỹ orekuai aguã re ri ndeayvu?
34 Jesus ombovai:
— Anhetẽ aipoa'e: Teko vai rupi ikuai va'e ma teko vai pegua escravo meme ikuai.
35 Ha'e escravo ikuai va'e ma ndoiko riaei 'rã herekoa ro py, ha'e rã ta'y anho.
36 Ha'e rami avi Ta'y pendejora ramo ojora pyre ete 'rã pendekuai.
37 Ha'e gui xee ma aikuaa ae peẽ kuery Abraão ramymino pendekuaia. Ha'e rami teĩ pendere xeayvu noĩ ramo xejukaxe pekuapy.
38 Xee ma xeayvu mba'emo Xerua py aexa va'ekue re anho. Ha'e rã peẽ kuery ma penderu mba'emo ojapo rã pexa va'ekue ae pejapo — he'i.
39 Ha'e ramo ha'e kuery
— Oreru ma Abraão ae — he'i okuapy.
Jesus ombovai:
— Anhetẽ ete ri Abraão ra'y kuery pendekuai va'e rire pejapo 'rãgue Abraão ojapoague rami.
40 Ha'e rami 'rãgue py peẽ kuery xejukaxe pekuapy, anhetẽ va'e Nhanderuete gui aendu va'e amombe'u ramo rive. Ha'e rã Abraão ma ha'e ramigua e'ỹ ojapo raka'e.
41 Peẽ kuery ma penderu ojapo va'e ramigua ae pejapo va'e — he'i.
Ha'e kuery aipoe'i:
— Ore kuery ma tuu heta rei va'e'ỹ orekuai. Peteĩ'i oreru oiko. Ha'e va'e ma Nhanderuete ae.
42 Jesus ombovai:
— Anhetẽ ri Nhanderuete re penderu va'e rire ma xerayvu 'rãgue pekuapy, mba'eta xee ma Xeruetea gui aju vy apy ju aiko. Xee ae aipotaa rami e'ỹ aju va'ekue, ha'e rã Xeru xembou ramo ma aju.
43 Mba'e re tu peẽ kuery ndapeikuaai ri xeayvua? Ndapeikuaai mba'eta xeayvu pendu kuaa va'erã e'ỹ ae.
44 Peẽ kuery ma anha guigua pendekuai, hexe ae penderu va'e vy. Ha'e rami vy ae anha oipotaa rami pendekuai. Mba'eta anha ma jypy'i guive jojukaa rupi tema oiko, anhetẽ va'e rupi ndoikoi, hexe anhetẽ va'e noĩ ae ramo. Ha'e vy ijapu 'rã oikovy gueko rami vy, mba'eta ijapu va'e ae, ha'e ijapu va'e ru oiko.*
45 Ha'e nunga rupi ae anhetẽ va'e re xeayvu ramo peẽ kuery ndaperoviai.
46 Mava'e nda'u peẽ kuery regua peikuaa ajejavyague? Anhetẽ meme aipoa'e teĩ mba'e re tu ndaperoviai?
47 Nhanderuete guigua kuery anho 'rã onhe'ẽ rendu. Ha'e nunga rupi ae peẽ kuery naxenhe'ẽ rendui, mba'eta Nhanderuete guigua e'ỹ pendekuai — he'i.
48 Judeu kuery aipoe'i:
— Anhetẽ'ỹ ri nda'u aiporo'ea Samaria pygua ha'e anha revegua reikoa?
49 Jesus ombovai:
— Xee ma anha revegua e'ỹ aiko, ha'e rã Xeru amboete va'e. Ha'e rã peẽ kuery ma naxemboetei.
50 Ha'e rami avi xee ma avave rei pe nanhemboyvate ukai. Peteĩ oiko xemboyvatearã, ha'evea rami joe oikuaa pota va'e ae.

* 8:44 1 João 3.7-10

51 Anhetẽ aipoa'e: Xeayvua rupi ikuai va'e
ma nomanoi 'rã raka'eve rã peve guarã —
he'i.
52 Ha'e ramo judeu kuery aipoe'i:
— Aỹ ma anhetẽ ete roikuaa ma anha
revegua reikoa. Mba'eta Abraão ha'e pro-
feta kuery ha'e javive omano raka'e. Ha'e
rã ndee ma "Xeayvua rupi ikuai va'e no-
manoi 'rã raka'e rã peve guarã" 're.
53 Ndee nda'u nhaneramoĩ Abraão omano
va'ekue gui ndeyvateve ri? Profeta kuery
voi omanomba raka'e. Marã ramigua tu
ndee renhemoingo?
54 Jesus ombovai:
— Xee ae anhemboyvate uka va'e rire ma
xeyvatea mba'everã ndovarei 'rãgue. Ha'e
rã xemboyvatearã ma Xeru ae oiko. Ixupe
ma peẽ kuery "Nhanderuete" peje
55 va'eri peikuaa va'e'ỹ. Ha'e rã xee ma
aikuaa. Xee "Ndaikuaai" ha'e va'e rire
peẽ kuery rami avi 'rãgue xeapu. Xee ma
aikuaa, ha'e ijayvua ajapo aikovy guive.
56 Ha'e gui peneramoĩ Abraão ma ovy'a
raka'e xerekorã ixupe oikuaa ukaa rã
oikuaa vy. Ha'e ma oikuaa vy xererovy'a
ma voi raka'e — he'i.
57 Judeu kuery aipoe'i:
— Ndee tu neĩ cinqüenta ma'etỹ teri
ndererekoi va'eri rexa ma va'e ty'y Abraão?
58 Jesus ombovai:
— Anhetẽ aipoa'e: Abraão oiko e'ỹ
mbove voi xee aiko ae ma — he'i.
59 Ha'e ramo ha'e kuery ojopy ita ojapi
aguã, teĩ Jesus ojepe'a ovy templo gui.

9

Peteĩ ava ára revegua e'ỹ va'e Jesus omoma'ẽ jevyague

1 Ha'e gui Jesus oo vy oexa peteĩ ava ára
revegua e'ỹ ma voi oiko va'ekue.
2 Ha'e ramo hemimbo'e kuery oporandu:
— Orembo'ea, mava'e nda'u ojejavy
raka'e peva'e ára revegua e'ỹ ma voi itui'i
aguã: ha'e ae, tyrã pa tuu kuery ojejavy?
3 Jesus ombovai:
— Ha'e va'e ojejavyague gui e'ỹ oiko, neĩ
tuu kuery gui e'ỹ guive. Hexe Nhanderuete
rembiapo ojekuaa aguã rima oiko.
4 Ha'e gui nhande kuery ma ára oĩ teri
reve 'rã jajapo Xembouare ojapo uka
va'e, mba'eta pytũ ou ma oiny, avave rei
nomba'eapoavei aguã.
5 Kova'e yvy re aiko teria ja yvy regua moex-
akãa aiko — he'i.
6 Ha'e rami ijayvu ma vy onyvõ yvy re.
Ha'e rami vy guendyry py yvy omoakỹ
va'ekue oikyty ára revegua e'ỹ rexa re.
7 Ha'e vy aipoe'i:
— Tereo ejeovai yy omboty pyre Siloé
hery va'e py — he'i. Ha'e va'e tery ma
"Omondouka pyre" 'ea. Ha'e gui ava oo vy
ojeovai, ha'e gui oma'ẽ porã ju ma ouvy.
8 Ha'e gui oo katy'i ikuai va'e ha'e
mba'emo ojerure oiny rã oexa va'ety kuery
oexa okuapy. Oexa vy oporandu joupe-upe:
— Peva'e e'ỹ teve mba'emo re ojerureaty
py oĩ va'ekue?
9 Amongue ma
— Ha'e rima — he'i.
Ha'e rã amboae kuery ma
— Any teve, ha'e ae merami rive ta'vy —
he'i.
Ha'e ramo ha'e ae aipoe'i:
— Xee ae ri — he'i.
10 Ha'e ramo oporandu okuapy:
— Mba'exa tu aỹ rexa ri reikovy?
11 Ava va'e ombovai:
— Peteĩ ava Jesus hery va'e ma yvy
omoakỹ vy oikyty kuri xerexa re. Ha'e vy
aipoe'i xevy: "Tereo ejeovai Siloé yy om-
boty pyre py", he'i. Ha'e ramo aa ajeovai,
ha'e gui aỹ reve aexa porã ju — he'i.
12 Oporandu ju okuapy:
— Mamo tu ha'e oĩ?
Ombovai:
— Xee ndaikuaai — he'i.

Fariseu kuery omboayvuague ára revegua e'ỹ va'ekue

13 Ha'e gui fariseu kuerya py ju ha'e
kuery ogueraa ára revegua e'ỹ ma voi itui'i
va'ekue,
14 mba'eta Jesus yvy omoakỹ vy omoma'ẽa
ára ma sábado.
15 Ha'e gui fariseu kuery ju oporandu marã
rami vy pa oma'ẽa re.
Ha'e ramo ava va'e ombovai:
— Xerexa re yapo oikyty ha'e ajeovaipa
rire ma ama'ẽ kuri — he'i.
16 Ha'e ramo fariseu kuery va'e regua
amongue aipoe'i:
— Ha'e nunga apoare ta'vy Nhanderuete
guigua e'ỹ teve, mba'eta sábado ára
pyguarã oeja pyre rami e'ỹ oiko.
Ha'e rã amboae kuery ma aipoe'i:

— Mba'exa 'rã tu heko vai va'e ojapo kuaa
guĩ ramigua hexa pyrã? — he'i okuapy.
Ha'e rami vy joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu okuapy.
17 Teĩgue ju ha'e kuery oporandu ára
revegua e'ỹ va'ekue pe:
— Nemoma'ẽare tu marã ramigua oikoa
ndee reikuaa?
— Profeta — he'i.
18 Judeu ruvixa kuery ndogueroviai
okuapy ára revegua e'ỹ ae itui'i raka'eague.
Ha'e rami vy oenoĩ uka tuu kuery.
19 Tuu kuery pe oporandu okuapy:
— Peva'e ma nhi'ã pendera'y "Ára
revegua e'ỹ ma voi itui'i" pejeague? Marã
rami vy tu aỹ oma'ẽ?
20 Ha'e ramo tuu kuery ombovai:
— Ore ma roikuaa orera'y oikoa, ha'e ára
revegua e'ỹ ma voi itui'iague.
21 Ha'e rã marã rami vy pa oma'ẽ jevya
ma ore kuery ndoroikuaai, neĩ mava'e pa
imoma'ẽare voi ndoroikuaa. Orera'y ma
tuja ma ramo ixupe ae 'rã peporandu. Ha'e
ae vy 'rãe ma onhemombe'u kuaa — he'i
okuapy.
22 Tuu kuery ma judeu ruvixa kuery gui
okyje vy ha'e rami ijayvu, mba'eta hu-
vixa kuery ijayvu ma voi onhembo'eaty gui
omoxẽ aguã amongue Jesus ae Cristo oikoa
rami omombe'u va'e.
23 Ha'e nunga rupi ae tuu kuery "Ha'e ma
tuja ma, ixupe ae peporandu" he'i.
24 Ha'e gui teĩgue ju huvixa kuery oenoĩ
ava ára revegua e'ỹ va'ekue. Ha'e vy aipoe'i:
— Nhanderuete rembojerovia va'e rupi
emombe'u porã, mba'eta ore ma roikuaa
ha'e va'e ava heko vai va'ea — he'i.
25 Ha'e ramo ombovai:
— Xee ma ndaikuaai heko vai va'ea. Peteĩ
mba'e tema aikuaa, mba'eta ára revegua e'ỹ
aiko va'ekue ri aỹ ma ama'ẽ — he'i.
26 Ha'e kuery oporanduve ju:
— Mba'e tu ojapo ndevy? Marã rami vy
tu nemoma'ẽ?
27 Ombovai:
— Xee ma amombe'u ae ma kuri teĩ peẽ
kuery ndaperoviai. Mba'e re tu peẽ kuery
penduxe vai ri ha'ekue-'ekue'i amombe'u
rã? Tyrã pa peẽ kuery voi hemimbo'e
pendekuaixe? — he'i.
28 Ha'e rami rã ijayvu rei okuapy hexe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Ndee rima hemimbo'e, ha'e rã ore
kuery ma Moisés remimbo'e orekuai.
29 Mba'eta Moisés reve Nhanderuete ijayvu
raka'e, roikuaa porã. Ha'e rã ha'e va'e ava
ma neĩ maguigua pa oikoa voi ndoroikuaai
— he'i okuapy.
30 Ava va'e ombovai:
— Peẽ kuery tu "Maguigua pa oikoa
ndoroikuaai" peje, xemoma'ẽ va'eri.
31 Mba'eta jaikuaa ae ma Nhanderuete
noendui 'rãa heko vai va'e ojerurea. Ha'e
rã Nhanderuete renonde ojererokyjea rupi
ha'e oipotaa rami oiko va'e ojerurea ma
oendu 'rã.
32 Yvy itui ypy'i guive nanhaendui teri ára
revegua e'ỹ ma voi itui'i va'ekue moma'ẽa
omombe'ua rã.
33 Ha'e nunga rupi ha'e va'e ava ma Nhan-
deruete guigua e'ỹ va'e rire mba'eve rei
ndojapo kuaai 'rãgue — he'i.
34 Ha'e rã ha'e kuery ombovai:
— Ndee tu ndetui'i guive rejejavypa ma
voi va'ekue ri aỹ ma orembo'e ta? — he'i
okuapy. Ha'e rami vy omoxẽ.

*Ára revegua e'*ỹ va'ekue pe Jesus ojekuaa ukaague

35 Jesus oendu ára revegua e'ỹ va'ekue
omoxẽ okuapyague. Ha'e rami vy ovaexĩ vy
oporandu:
— Ndee tu rejerovia ri Ava ra'y ojeapo
va'ekue re?
36 Ava va'e ombovai:
— Senhor, mava'e tu oiko, hexe ajerovia
aguã?
37 Jesus aipoe'i:
— Ndee ma rexa ma re'amy, xee ndereve
xeayvu va'e ae ha'e — he'i.
38 Ombovai:
— Senhor, xee ajerovia — he'i vyve om-
boete.
39 Ha'e gui Jesus aipoe'i:
— Xee ma kova'e yvy re aju peteĩ-teĩ
oikoague repy ojopy aguã, ha'e rami vy
ára revegua e'ỹ ikuai va'ekue oma'ẽmba ju,
ha'e oma'ẽ porã va'ekue ndoexavei aguã —
he'i.
40 Ha'e ramo fariseu kuery regua ijyvýry
ikuai va'e oporandu ixupe:
— Ha'e rami vy ore kuery voi teve ára
revegua e'ỹ orekuai?
41 Jesus ombovai:

* 9:41 Lucas 18.9-14; Apocalipse 3.17

— Ára revegua e'ỹ ete pendekuai va'e rire
pendereko vaia noĩ 'rãgue. Ha'e rã "Ore
roma'ẽ porã" peje vy ma pendereko vaia oĩ
tema.*

10

Vexa'i re opena porã va'e oikoa re Jesus ijayvuague

1 — Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Amongue vexa'i
kora rokẽ rupi e'ỹ, amboae rupi oike va'e
ma imonda ha'e jojuka rive-rive va'e anho.
2 Ha'e rã okẽ rupi oike va'e ma vexa'i kuery
re opena va'e ete.
3 Ha'e va'e pe ma okẽ rarõa oipe'a 'rã, ha'e
vexa'i kuery voi oendu kuaa 'rã okuapy
ijayvua. Ha'e ramo guymba kuery hery rupi
meme oenoĩ reve oguenoẽmba 'rã heravy
oka py.
4 Guymba kuery oguenoẽmba ma vy
henonde 'rã oo, ha'e rã hymba kuery ma
ijayvua oendu kuaa vy oo 'rã hakykue.
5 Ha'e rã opena va'ety e'ỹ ou ramo ma vexa'i
kuery ndooi 'rã hakykue, onhamba 'rã ix-
ugui, ijayvua noendu kuaai vy — he'i.
6 Ha'e rami Jesus ijayvu mba'emo re ombo-
joja vy. Ha'e rami teĩ hendua kuery noendu
kuaai.
7 Ha'e ramo Jesus omombe'u porãve ju:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Xee ae vexa'i
kora rokẽ aĩ.
8 Xee aiko e'ỹ mbove ma imonda ha'e jojuka
rive va'e kuery anho ou raka'e. Ha'e va'e
kuery ayvu ma vexa'i kuery noendui.
9 Ha'e rã xee ma okẽ aĩ. Xea rupi oike va'e
kuery oo jepe 'rã. Oike 'rã, ha'e gui oẽ ju vy
ojou 'rã ho'u va'erã.
10 Imonda va'e ou 'rã mymba kuery oipe'a,
ojuka ha'e omomba aguã rive. Ha'e rã xee
ma aju ha'e kuery oupity aguã tekove, ha'e
opa mba'e py ikuai porã aguã.
11 — Xee ma vexa'i re opena porã va'ety
rami aiko. Mba'eta opena porã va'ety ma
guymba kuery re ome'ẽ 'rã guekove ae.
12 Ha'e rã peráta re rive omba'eapo va'e ma
vexa'i re opena ete va'ety e'ỹ, neĩ vexa'i
ja e'ỹ guive. Ha'e rami vy aguara'i guaxu
ou rã ha'e oexa vy onha rive 'rã vexa'i
kuery oejapa vy. Ha'e ramo aguara'i guaxu
mymba kuery oguero'a vy omondyipa 'rã
imondovy opa rupi.
13 Peráta re rive omba'eapo va'e ma onha 'rã
vexa'i kuery re'ỹ ae openave vy.
14 Ha'e rã xee ma vexa'i re opena porã va'ety
aiko. Aikuaa xerymba kuery, ha'e rã ha'e
kuery voi xekuaa,
15 Xeru xekuaa, ha'e xee Xeru aikuaa rami ae
avi. Ha'e rami vy xerymba kuery re ame'ẽ
'rã xerekove.
16 — Ha'e gui xerymba kuery areko avi
kora mboae py, kova'e py e'ỹ. Ha'e va'e
kuery avi 'rã aru, xeayvu oendu avi ramo.
Ha'e rami vy peteĩ kora py 'rã ha'e javive
ikuai, ha'e peteĩ'i avi 'rã oiko opena va'ety.
17 — Ha'e nunga rupi ae Xeru xerayvu,
mba'eta ame'ẽ 'rã xerekove, ha'e gui ajopy
jevy aguã.
18 Xegui avave rei ndoipe'aai 'rã xerekove.
Xee ame'ẽxea'i py ae 'rã ame'ẽ. Mba'eta
xepo'aka xerekove ame'ẽ, ha'e gui ajopy ju
aguã, ha'e rami Xeru ojapo uka rire.

Joo rami e'ỹ-e'ỹ judeu kuery ijayvu okuapyague

19 Ha'e rami Jesus ijayvu rã judeu kuery
oendu vy joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu okuapy.
20 Ha'e kuery va'e regua heta aipoe'i:
— Evoko va'e re tu anha rima onhemonde
ra'e na'inhakã porãvei aguã rami. Mba'e re
tu pejapyxaka ri ijayvua re?
21 Ha'e rã amongue ma aipoe'i:
— Ha'e rami avi anha revegua ma
nda'ijayvui 'rã ha'e rami. Tyrã pa anha
omoma'ẽ kuaa ri ty'y oma'ẽ e'ỹ va'ekue?

Jesus pe oporandu ju okuapyague

22 Yro'y py oiko ngaru Jerusalém py,
templo ojapopaague re ima'endu'aa aguã
regua.
23 Ha'e gui Jesus oiko templo roka rupi oguy
puku Salomão 'epy va'e py.
24 Ha'e jave judeu kuery ijyvýry oupa vy
oporandu ixupe:
— Raka'e peve tu ropẽxa rei aguã rami
oremoingo ta? Cristo ete ri reiko vy en-
hemombe'u porã.
25 Jesus ombovai:
— Xee ma anhemombe'u porã teĩ peẽ
kuery ndaperoviai. Mba'emo porã Xeru
rery rupi ajapo aikovy va'e voi oikuaa uka
marã ramigua pa aikoa.
26 Peẽ kuery ndapejeroviai mba'eta xerymba
vexa'i regua e'ỹ pendekuai vy.
27 Mba'eta xerymba vexa'i kuery ma oendu
'rã xeayvu, ha'e rã xee ma peteĩ-teĩ aexa
kuaa. Ha'e kuery oo 'rã xerakykue.

28 Ha'e kuery pe ame'ẽ tekove marã e'ỹ. Ha'e
ramo ha'e kuery nomanovei ma 'rã, ha'e
avave rei ndoipe'aai 'rã xepo gui.
29 Xevy pe Xeru omboaxa va'ekue ma pavẽ
gui ipo'akave. Ha'e Xeru po gui ma avave
rei ndoipe'aai 'rã.
30 Xee ha'e Xeru reve ma peteĩ'i ae roiko —
he'i.
31 Ha'e gui teĩgue ju judeu kuery ojopy ita
ojapi aguã.
32 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Pexaa rupi mba'emo porã ajapo reta
ma, Xeru ojapo uka va'e meme. Ha'e nun-
gakue regua mava'e re tu xeapipaxe ita py?
33 Judeu kuery ombovai:
— Mba'emo porã rejapo va'ekue re'ỹ
ri rojapipaxe ita py, ha'e rã Nhanderuete
re ndeayvu vaiague re, mba'eta ndee ava
rive reiko va'eri Nhanderuete rami ren-
hemoingo ramo — he'i okuapy.
34 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Pẽvygua lei re aipo nde'i ri ty'y: "Xee
aipoa'e tuuete regua pendekuaia rami"?*
35 Nhanderuete ombopara uka va'ekue
ndoaxa rivei 'rã. Ha'e nunga rupi ha'e va'e
kuery pe ijayvu vy "Tuuete" he'i rire
36 mba'e re tu ha'vy "Ndeayvu vai" peje
xevy Nhanderuete Ra'y aikoa rami an-
hemombe'u ramo? Mba'eta xee ma Xeru
guemimbourã xemoĩ va'ekue, ko yvy re
xembou aguã.
37 Ha'e gui mba'emo Xeru ojapo uka va'e xee
ndajapoi va'e rire ha'evea rami 'rãgue xere
ndapejeroviaia.
38 Ha'e rami avi ha'e nunga ajapo ramo ha'e
nunga oikoa ri jepe perovia 'rãgue, xere
ae ndapejeroviai teĩ. Ha'e rami vy peikuaa
aguã xere Xeru oĩa, ha'e Xeru re xee aĩa —
he'i.
39 Ha'e rami ijayvu ramo ha'e kuery ojopyxe
teĩ oo jepe ju ha'e kuery po gui.
40 Peteĩgue ju Jordão yakã rovaigua re Je-
sus oo João nhomongarai ypy'i oikovyague
py. Ha'e py ranhe oiko.
41 Ha'e ramo heta ju oje'oi oĩa py. Ha'e rami
vy joupe-upe aipoe'i okuapy:
— João ma neĩ peteĩgueve hexa pyrã
ndojapoi va'ekue. Ha'e rã kova'e rekorã re
ijayvuague ma anhetẽ meme raka'e — he'i
okuapy.
42 Ha'e rami vy ha'e py heta ete ojerovia
hexe.

11

Jesus omboete jevyague Lázaro

1 Ha'e gui Maria ha'e tyke Marta rekoa
Betânia py ma ikyvy Lázaro imba'eaxy
oupy.
2 Maria ma Senhor py re heakuã porã va'e
oikyty vy o'a py ae omombiru va'erã.
3 Ha'e gui Lázaro reindy kuery aipoe'i uka
Jesus pe:
— Senhor, orekyvy reayvu ete va'e
imba'eaxy oupy — he'i uka.
4 Ha'e nunga Jesus oendu vy aipoe'i:
— Ha'e va'e teko axy ma ijukaarã e'ỹ
oiko, ha'e rã Nhanderuete yvatea ha'e Ta'y
yvatea avi ojekuaa aguã — he'i.
5 Jesus oayvu ete Marta, ikypy'y ha'e
ikyvy Lázaro.
6 Ha'e rami vy Lázaro imba'eaxy oupya
oikuaa teĩ mokoĩ ára ranhe opytave oĩa py.
7 Ha'e gui mae ma
— Jaje'oi ju Judéia yvy katy — he'i
guemimbo'e kuery pe.
8 Ha'e ramo hemimbo'e kuery oporandu:
— Orembo'ea, kuee'i judeu kuery ita py
ndeapipaxe va'ekue ri ha'ekue katy ju va'e
ty'y rejevy ta?
9 Jesus ombovai:
— Doze hora e'ỹ ri ty'y peteĩ ára oĩ? Ha'e
ara py teri amongue oguata vy nonhep-
yxangai 'rã, hexakãa ko yvy regua oexa vy.
10 Ha'e rã pyávy ma oguata vy onhepyxanga
'rãe, mba'eta hexe noĩ hexakãa — he'i.
11 Ha'e rami ijayvu ma vy aipoe'ive ju:
— Nhaneirũ Lázaro ma oke oupy. Ha'e
ramo xee aa ta amomyĩ — he'i.
12 Ha'e ramo hemimbo'e kuery aipoe'i:
— Senhor, oke vy 'rã okuera — he'i
okuapy.
13 Ha'e rami Jesus ijayvu va'eri Lázaro
omano maa re ijayvu vy. Ha'e rã
hemimbo'e kuery ma okea re rive ijayvua
rami oikuaa.
14 Ha'e ramo ma Jesus omombe'u porãve:
— Lázaro omano ma.
15 Ha'e pendere ama'ẽ vy avy'a ha'e py
ndaikoiague re, mba'eta ha'e rami rã 'rãe
pejerovia. Jaje'oi ma'vy ituia py — he'i.
16 Tomé Dídimo hery va'e aipoe'i oirũ
kuery pe:

* 10:34 "Tuuete" he'ia ma joe oikuaa pota va'e kuery re ijayvu vy (Salmo 82.6).

— Jaje'oi ha'vy nhande kuery voi hexeve nhamano aguã — he'i.
17 Ha'e gui Jesus ovaẽ rã irundy ára ma ojapo Lázaro onhono porãa ague.
18 Betânia tekoa ma Jerusalém gui três quilômetro rãnda'u opyta.
19 Marta ha'e Maria okyvy re ipy'a vai ramo heta ou judeu kuery ombopy'a guaxu aguã.
20 Marta ma Jesus ou oinya oikuaa vy oo ovaexĩ aguã. Ha'e rã ikypy'y Maria ma ngoo py ranhe opyta.
21 Ha'e gui Marta aipoe'i Jesus pe:
— Senhor, apy reiko va'e rire xekyvy nomano jepei 'rãgue.
22 Ha'e rami avi xee aikuaa opa mba'e re Nhanderuete pe rejerure ramo ha'e ojapo 'rãa ndevy — he'i.
23 Jesus aipoe'i:
— Ndekyvy ma onhemboete ju 'rã.
24 Ha'e ramo Marta ma
— Tá, xee aikuaa ma opaa ára onhemboete ju 'rãa, omboetepaa jevy jave — he'i.
25 Ha'e gui Jesus aipoe'i:
— Xee ae ma anhomboete ha'e anhomoingove va'e. Xere ojerovia va'e omano teĩ oikove jevy 'rã.
26 Ha'e rami avi ha'e javive xere oiko ha'e ojerovia va'e ma nomanoi 'rã raka'eve rã peve guarã. Rerovia pa xeayvua?*
27 Kunha va'e ombovai:
— Tá Senhor, xee arovia ndee Nhanderuete Ra'y Cristo ko yvy re reju 'rã va'ekue reikoa — he'i.
28 Ha'e rami ijayvupa vy ojepe'a ranhe, ha'e oenoĩ okypy'y Maria. Ha'e vy ixupe anho'i aipoe'i:
— Nhanembo'ea ovaẽ ma, ha'e nerenoĩ — he'i.
29 Ikypy'y oendu vyve opu'ã ha'e oo oĩa katy.
30 Mba'eta Jesus ma tekoa py ete'i novaẽ teri, Marta oexaague py teri oĩ.
31 Ha'e gui judeu kuery Maria mbopy'a guaxuarã hoo py ou va'ekue oexa okuapy Maria ojapura reve opu'ã ovy rã. Ha'e rami vy ha'e kuery voi oje'oi hupive, “Ikyvy ituia katy po oo ojae'o aguã” he'i vy.
32 Ha'e gui Jesus oĩa py Maria ovaẽ vy oexa vyve guenapy'ã re oĩ henonde. Ha'e vy aipoe'i:
— Senhor, apy reiko va'e rire xekyvy nomano jepei 'rãgue — he'i.
33 Ha'e ojae'o rã, ha'e judeu kuery hupive ou va'ekue ha'e javi ojae'o avi ramo Jesus oexa vy oendu opy'a re omboaxya, ndovy'ai guive.
34 Ha'e rami vy oporandu:
— Mamo tu penhono porã raka'e?
Ha'e kuery ombovai:
— Senhor, eju ha'vy exa — he'i.
35 Jesus voi ojae'o.
36 Ha'e ramo judeu kuery oexa vy
— Ha'e oayvu ete va'e ty'y — he'i okuapy.
37 Ha'e rã amongue ma aipoe'i:
— Ha'e ma ára revegua e'ỹ omoma'ẽ va'ekue nda'evei ri ty'y kova'e voi omano aguã gui ogueraa jepe aguã? — he'i.
38 Jesus teĩgue ju opy'a re oendu omboaxya. Ha'e vy oo onhono porãa ague peve. Peteĩ itakua py onhono porãa, ha'e imbotyarã omoĩa ita tuvixa va'e.
39 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Peipe'a ita — he'i.
Ha'e ramo omano va'ekue reindy Marta aipoe'i:
— Senhor, heakuã ma rima, irundy ára ma rire.
40 Jesus ombovai:
— Xee aipo nda'ei ri ty ra'e, rejerovia vy Nhanderuete po'akaa rexa 'rãa? — he'i.
41 Ha'e rami rã oipe'aa ita. Jesus yva re oma'ẽ vy aipoe'i:
— Xeru, xee roguerovy'a, mba'eta rendu xeayvua.
42 Xee ma aikuaa ae xeayvua rendu riaea. Ha'e rami avi nami xeayvu heta va'e kuery oikuaa aguã ndee ae xembouague — he'i.
43 Ha'e rami ijayvu ma rire ojapukai reve aipoe'i:
— Lázaro, eẽ ke oka py — he'i.
44 Ha'e ramove omano va'ekue oẽ ouvy ipy ha'e ipo ojokuaague reve, ha'e hova panhero py onhovãa va'ekue reve.
Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Pejora, tove too — he'i.
45 Ha'e gui judeu kuery Maria-a py ou va'ekue ma ha'e rami Jesus ojapo rã oexa vy heta ojerovia hexe.
46 Ha'e rã amboae kuery ma oje'oi vy fariseu kuery pe omombe'upa Jesus ojapo va'ekue.

Huvixa kuery Jesus ojuka aguã re jogueroayvuague

47 Ha'e nunga sacerdote yvatekueve va'e ha'e fariseu kuery oendu vy nhomboatypa nhomboayvu va'ety kuery reve. Ha'e vy aipoe'i:

* 11:26 João 5.21-29, 6.40

— Mba'e tu nhande kuery jajapo
jakuapy? Mba'eta ha'e va'e ava ma hexa
pyrã anho ojapo oikovy.
48 Xapy'a rei nanhapenai ramo ma ojerovia
pavẽ 'rã hexe. Ha'e ramo Roma pygua
kuery ha'e nunga oendu vy ou vy omomba
'rã nhambojeroviaaty ha'e nhande kuery
voi — he'i okuapy.

49 Ha'e kuery regua peteĩ ma Caifás hery
va'e, ha'e va'e ma'etỹ re sacerdote yvateve
va'e oĩ. Ha'e va'e aipoe'i:

— Peẽ kuery ma mba'eve ndapeikuaai,
50 neĩ ndapeikuaa potai guive, mba'eta
nhande kuery nhamanombaa 'rãgue py
ha'eveve peteĩ ava omano aguã heta va'e
kuery rekovia — he'i.
51 Ojee ae gui e'ỹ ha'e rami ijayvu. Ha'e rã
ha'e va'e ma'etỹ re sacerdote yvateve va'e
oĩ vy Nhanderuete gui ae ijayvu Jesus heta
va'e kuery rekovia omano aguã re.
52 Ha'e guetarã kuery rekovia anho e'ỹ guive
omano, ha'e rã Nhanderuete ra'y kuery yvy
jave re ikuai va'e ha'e javi omoingo aguã
peteĩ'i tete rami.

53 Ha'e gui ha'e va'e ára guive ha'e kuery
onhembopy'a okuapy ojuka aguã.*
54 Ha'e nunga Jesus oikuaa vy judeu kuery
ikuai rupi ve'ỹ oiko, ha'e rã tekoa e'ỹa katy'i
peteĩ tetã Efraim hery va'e oĩ va'e py oo.
Ha'e py ranhe opyta guemimbo'e kuery
reve.

55 Ha'e gui judeu kuery pegua ngaru Pás-
coa ára ovaẽ rai'i ma ramo Jerusalém katy
heta oje'oi tekoa ikuai va'e gui, Páscoa oiko
rã guarã ojeky'a'o aguã.
56 Ha'e py ma oeka okuapy Jesus. Ha'e rami
vy templo py ikuai vy aipoe'i joupe-upe:

— Mba'exa ndee reikuaa? Jesus nda'u
ndoui 'rã ngarua py? — he'i.
57 Sacerdote yvatekueve va'e ha'e fariseu
kuery aipoe'i amongue mamo pa Jesus
oikoa oikuaa vy omombe'u aguã, ha'e kuery
ojopy aguã.

12

Mateus 26.6-12; Marcos 14.6-8

1 Mboapy meme ára teri oata Páscoa ára
ovaẽ aguã jave ma Betânia katy ju Jesus oo,
Lázaro omanoague gui omboete ju va'ekue
rekoa py.
2 Ha'e rã Jesus pe ojapo okuapy peteĩ ngaru.
Marta ojara oikovy tembi'u. Ha'e rã Lázaro
voi ha'e kuery reve oĩ okarua py.

3 Ha'e gui Maria ogueru meio quilo
heakuã porã va'e nardo gui anho ojapo
pyre, hepyve ete va'e. Ha'e rami vy Je-
sus py re oikyty heakuã porã va'e, ha'e
o'a py ju omombiru. Opy ha'e javi rupi
omoeakuãmba.

4 Ha'e rami rã hemimbo'e kuery regua
Judas Iscariotes ijopy uka nhemiarã va'e
aipoe'i:

5 — Mba'e re tu heakuã porã va'e noven-
dei ra'e trezentos ára repy re, iporiaukue'i
pe hepykue ome'ẽ aguã? — he'i.
6 Ha'e rami ijayvu iporiaukue'i oipytyvõxe
vy e'ỹ, mba'eta imonda va'e oiko, ha'e oirũ
kuery peráta ryru re opena va'e vy ojeupe
guarã oipe'a kuerei 'rã peráta omoĩ mbyre.

7 Ha'e ramo ixupe Jesus aipoe'i:

— Tove ri, mba'eta guĩ rami xerete
omoeakuã ma voi xenhono porãa rã guarã.
8 Iporiaukue'i ma ikuai riae 'rã peẽ kuery
reve. Ha'e rã xee ma pendereve ndaiko riaei
'rã.

Lázaro avi ojukaxe okuapyague

9 Heta judeu kuery ma Jesus ha'e py
oĩa oikuaa vy jogueru ha'e katy. Jesus
oexaxe vy anho e'ỹ oo, oexaxe avi Lázaro
omanoague gui omboete ju va'ekue.
10 Ha'e rã sacerdote yvatekueve va'e ma
Lázaro voi ojukaxe okuapy,
11 mba'eta judeu kuery Lázaro oexa vy oje'oi
va'ekue heta ma ojevy Jesus re ojerovia
reve.*

Mateus 21.1-9; Marcos 11.1-10; Lucas 19.28-38

12 Ko'ẽ jevy ngaru oĩa py ou va'ekue
heta oendu okuapy Jerusalém katy Jesus ou
oinya.
13 Ha'e rami vy pindo rogue ojaya reta
jogueravy ovaexĩ aguã oje'oi vy. Ojapukai
reve aipoe'i:

— Iporã ete! Ima'endu'a porãmby Israel
kuery ruvixaverã Senhor rery rupi ou va'e
— he'i oje'oivy.*

* 11:53 Mateus 26.1-5; Marcos 14.1,2; Lucas 22.1,2 * 12:11 Lucas 16.27-31 * 12:13 Salmo 118.26 * 12:15 Zacarias 9.9-10 py oĩa rami vy pindo rogue heta va'e kuery ogueru vy oexa uka nguvixa po'akaa oguerovy'aa, ha'e rã kavaju áry 'rãgue py mburika'i áry huvixa ou vy oexa uka onhemo'yvyĩ'i ha'e ha'evepa rei'ia.

14 Ha'e gui Jesus ma mburika'i ojou uka
va'ekue áry ou, kuaxia para re oĩa rami vy:
15 "Sião pygua kuery, pekyje eme, mba'eta
mburika ra'y áry ou ma oiny penderuvix-
averã", he'iague rami.*
16 Hemimbo'e kuery ha'e nunga oexa teĩ
ndoikuaai ranhe. Jesus omboyvatea ju
rire mae ma oikuaa, mba'eta ima'endu'a
okuapy kuaxia para re hekorã re ijayvuague
re, omovaẽ porã okuapy rã oexa rire.
17 Mba'eta heta ikuai va'ekue Lázaro
omanoague gui Jesus omopu'ã ju ha'e
onhono porãague gui oenoĩague py. Ha'e
kuery ha'e nungakue omombe'u ramo ae
18 heta va'e kuery oje'oi ovaexĩ aguã, ha'e
nunga hexa pyrã ojapoague oendu rire.
19 Ha'e ramo fariseu kuery ma aipoe'i
okuapy joupe-upe:
— Opa mba'e jajapo va'e mba'everã
ndovarei, mba'eta hakykue oje'oi pavẽ.

Amongue grego kuery Jesus oexaxe okuapyague

20 Amongue grego kuery ngarua py om-
bojerovia aguã jogueru avi va'ekue.
21 Ha'e gui ha'e va'e kuery oje'oi hemimbo'e
Filipe oĩa py, Galiléia regua Betsaida pygua
ramo. Ha'e vy aipoe'i okuapy ixupe:
— Oreruvixa, ore kuery voi roexaxe Jesus
— he'i.
22 Ha'e ramo Filipe oo vy André pe ranhe
omombe'u. Ha'e rami vy André reve Jesus
pe ju omombe'u.
23 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— Aỹ ovaẽ ma Ava ra'y ojeapo va'ekue
omboyvatea ju aguã ára.
24 Anhetẽ aipoa'e pẽvy, trigo ra'yĩ yvy py
ndo'ai ha'e nomanoi vy peteĩ ha'yĩ'i ae 'rã
opyta. Ha'e rã omano vy ma hi'a retave 'rã.
25 Guekove oayvu va'e kuery ma omokanhy
'rã. Ha'e rã ko yvy re ikuai reve guekove
ndoayvui va'ekue ma ojou 'rã tekove marã
e'ỹ.*
26 Xerembiguai ikuaixe va'e toje'oi xer-
akykue, mamo rã xee aikoa py xerembiguai
avi ikuai aguã. Ha'e gui xerembiguai rami
ikuai va'e ma Xeru omboyvate 'rã.
27 — Aỹ ma xepy'a py aendu ndavy'aia.
Ha'e rami vy mba'e ha'e nda'u xee? "Xeru,
xereraa jepe ke kova'e hora gui" ha'e 'rã
nda'u? Any, mba'eta kova'e hora pyguarã
ae xee aju rire.
28 Ha'e rami 'rãgue py "Xeru, eikuaa uka ke
nderery yvatea" ha'e — he'i.
Ha'e ramo onhendu peteĩ ayvu yva gui:
— Xee aikuaa uka ae ma xerery yvatea,
ha'e aikuaa ukave ju 'rã guive — he'i va'e.
29 Ha'e va'e ayvu ma heta va'e kuery ikuai
va'e oendu vy aipoe'i:
— Yapu.
Ha'e rã amboae kuery ma
— Anjo rima ijayvu ra'e — he'i.
30 Ha'e gui Jesus ma aipoe'i:
— Pova'e ayvu ma xee anho aendu aguã
e'ỹ onhendu, ha'e rã peẽ kuery peguarã.
31 Aỹ ovaẽ ma ko yvy regua kuery opaga
aguã oikuaa ukaa ára, ha'e ko yvy regua
kuery rerekoa avi 'rã oitya.
32 Mba'eta ko yvy gui xereupia ramo ha'e
javi regua 'rã aru xejee — he'i.
33 Ha'e rami ijayvu, marã rami pa omano
'rãa re ijayvu vy.
34 Ha'e ramo heta va'e kuery oporandu:
— Ore kuery ma roikuaa lei re oĩa rami
vy Cristo ou vy oiko riae 'rãa. Mba'exa tu
ha'vy ndee aipo're Ava ra'y ojeapo va'ekue
yvy gui oupia 'rãa rami? Mava'e tu "Ava
ra'y ojeapo va'ekue" 'rea? — he'i okuapy.
35 Jesus aipoe'i:
— Aỹ'i ma hendy va'e oiko teri pen-
dereve. Peiko kuaa ke pendereve hendy
va'e oĩa ja, pytũ penderupity e'ỹ aguã,
mba'eta pytũ rupi ikuai va'e ma ndoikuaai
marã katy pa ooa.
36 Hendy va'e pendereve oiko teri reve pe-
jerovia hexe, hendy va'e ra'y kuery peiko
aguã — he'i. Ha'e rami Jesus ijayvupa ma vy
ojepe'a ovy, ha'e ndojexa ukavei ha'e kuery
pe.

Jesus re judeu kuery ndojeroviai okuapya re ijayvua

37 Ha'e kuery oexaa rupi hexa pyrã ojapo
reta teĩ ndojeroviai okuapy hexe,*
38 profeta Isaías aipoe'iague ojeupity aguã:
"Senhor, mava'e tu oguerovia 'rã ore-
ayvua? Mava'e kuery pe tu reikuaa ukaa 'rã
ndepo'akaa?" he'iague rami.*
39 Mba'eta ha'e kuery ndojeroviai ae, Isaías
aipoe'ia rami vy:

* 12:25 Mateus 16.24-28; Apocalipse 2.10, 12.11 * 12:37 João 1.10,11 * 12:38 Isaías 53.1 * 12:40 Isaías 6.10

40 “Ha'e kuery rexa amboguepa, amoakã
ratã guive, ha'e kuery guexa py mba'eve
oexa e'ỹ aguã, ha'e opy'a py mba'eve oendu
e'ỹ aguã, ojeko rerova rã araa jepe aguã.”*
41 Ha'e rami Isaías ijayvu Jesus ipo'aka aguã
oikuaa ma voi vy. Ha'e vy ae hekorã re
ijayvu.
42 Ha'e rami avi huvixa kuery heta
ojerovia hexe teĩ okyje vy onhenhomi
guive, onhembo'eaty gui fariseu kuery
omoxẽ gui.
43 Ha'e kuery ma avakue pe rive ojejou porã
uka, Nhanderuete pe 'rãgue py.

Gueko re peteĩgue ju Jesus ijayvuague

44 Ha'e gui Jesus ijayvu atã reve aipoe'i:
— Xere ojerovia va'e ma xere anho e'ỹ
ojerovia, ha'e rã Xembouare re avi.
45 Xerexa va'e kuery ma Xembouare avi
oexa.
46 Mba'eta xee ma ko yvy regua moexakãarã
aju, xere ojerovia va'e pytũ rupi ve'ỹ ikuai
aguã.
47 Ha'e gui amongue xeayvu oendu teĩ ndo-
japoi va'e ma xee nambopagai 'rã. Mba'eta
xee aju ko yvy re ikuai va'e araa jepe aguã,
ambopaga aguã e'ỹ.
48 Ha'e rami avi oiko ae ma xere ndojeroviai
ha'e xeayvua ndojapoi va'e mbopagaarã.
Xeayvu amombe'u va'ekue ae 'rã ojapo
opaa ára opaga aguã rami.
49 Mba'eta xee ma xejegui e'ỹ xeayvu. Xeru
Xembouare ae oikuaa uka xeayvu aguã,
ha'e amombe'u va'erã.
50 Ha'e ijayvua ma tekove marã e'ỹ me'ẽa,
xee aikuaa. Ha'e rami ae xee xeayvua voi,
mba'eta Xeru xembo'ea rami anho xeayvu.

13

Guemimbo'e kuery py Jesus ojoiague

1 Páscoa ára py ngaru oiko e'ỹ mbove
Jesus oikuaa ovaẽ ta maa ko yvy gui nguua
katy ju oo aguã ára. Ojeupegua kuery yvy
re teri opytave va'erã oayvu etea rupi oexa
uka oayvua opa peve.
2 Ha'e kuery okaru teri okuapy reve, Simão
Iscariotes ra'y Judas py'a re anha omoĩ
Jesus ojopy uka nhemi aguã.
3 Ha'e rã Jesus ma oikuaa Tuu opa mba'e ipo
py omboaxapaa. Oikuaa avi Nhanderuetea
gui ou rire ha'ea py ju oo 'rãa.
4 Ha'e rami vy okaru oinya gui opu'ã vy
omboi okamixa puku, ha'e peteĩ ajukue
ojopy vy ojokua oku'a rupi.
5 Ha'e rami vy hy'a py yy omoĩ vy ojoi oiny
guemimbo'e kuery py, ha'e gui omombiru
ju ajukue oku'a rupi ojokua va'ekue py.*
6 Ha'e gui Simão Pedro oĩa py ovaẽ ramo
aipoe'i:
— Senhor, ndee rejoi ta va'e ty'y xepy?
7 Jesus ombovai:
— Mba'emo aỹ ajapo va'e ndereikuaai
rire teĩ raka'eve rã reikuaa 'rã — he'i.
8 Ha'e ramo Pedro aipoe'i:
— Ndee nderejoi 'rã xepy.
Jesus ombovai:
— Xee ndepy ndajoi ri ramo mba'eve
ndererekoi 'rã xereve — he'i.
9 Ha'e ramo Pedro aipoe'i:
— Senhor, xepy anho'i e'ỹ ejoi, ha'e rã
xepo ha'e xeakã ha'e javi rupi guive.
10 Jesus aipoe'i ixupe:
— Ha'e rami avi amongue ojaupa ma
va'ekue opy anho ojoi uka teĩ ha'eve,
nda'iky'avei vy. Peẽ kuery voi napendepy'a
ky'avei ma aỹ, va'eri ha'e javive e'ỹ ta'vy —
he'i.
11 Mba'eta ha'e oikuaa ae mava'e pa ijopy
uka nhemiarã oikoa. Ha'e vy ae “Ha'e javi
e'ỹ napendepy'a ky'ai” he'i.

Mba'e re pa guemimbo'e kuery py ojoiague Jesus omombe'u porãveague

12 Ha'e kuery py ojoipa ma rire omoĩ ju
okamixa, ha'e mesa py ju oĩ. Ha'e vy
oporandu:
— Peikuaa pa guĩ rami ajapoague?
13 Mba'eta peẽ kuery ma xevy “Orembo'ea”
ha'e “Senhor” peje. Anhetẽ ae aipopeje,
mba'eta ha'e ae aiko.
14 Ha'e gui xee penembo'ea ha'e Senhor aiko
va'eri pendepy ajoi rire ma peẽ voi 'rã pejoi
peteĩ-teĩ py.*
15 Mba'eta guĩ rami ajapo rombo'e aguã
ha'ekue rami avi peẽ kuery voi peteĩ-teĩ pe
pejapo aguã re.

* 13:5 Ha'e kuery reko rami vy oo py ipoua kuery ovaẽ ramo hoo va'e omovaẽ vy ogueru ruka 'rã yy ojepyei aguã, tape rupi yvy ku'i rupi ou rire. Amongue py peteĩ tembiguai ojoi 'rã ipy (Gênesis 18.4, 19.2, 24.32, 43.24, Juízes 19.21, Lucas 7.44). * 13:14 Lucas 22.24-27; Filipenses 2.5-8

16 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Tembiguai kuery ma
opatõ gui yvateve va'e'ỹ, ha'e imbou pyre
voi imbouare gui yvateve va'e'ỹ.
17 Ha'e nunga peikuaa vy ha'e rami ri pen-
dekuai vy pevy'a ete 'rã.
18 — Peẽ kuery ha'e javive reko re'ỹ
guive xeayvu, mba'eta aikuaa xerembipo-
ravo peteĩ-teĩ reko. Ha'e rami avi oje-
upity 'rãe kuaxia re oĩ va'e: "Xereve okaru
oiny va'ekue regua peteĩ opu'ã xerovai",
he'iague.*
19 Ha'e nunga oiko e'ỹ mbove xee amombe'u
ma voi pẽvy, ojeupity ramo xee ae aikoa
perovia aguã.
20 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Xeremimbou kuery
amongue omovaẽ vy ma xee avi xemovaẽ.
Ha'e xemovaẽa ma Xembouare avi omovaẽ.

Peteĩgue ju ijopy uka nhemiarã Jesus omombe'uague

21 Pova'e nunga re Jesus ijayvu vy oendu
nda'evei etea. Ha'e vy omombe'u porãve:
— Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Peẽ kuery va'e
regua peteĩ xejopy uka nhemi 'rã — he'i.*
22 Ha'e ramo hemimbo'e kuery joe-joe rive
oma'ẽ, mava'e re pa ijayvua oikuaa e'ỹ vy.
23 Jesus yvýry oĩ hemimbo'e kuery regua
oayvuve va'e.
24 Ha'e va'e pe ma Simão Pedro okuã py
ojapo "Eporandu mava'e ete pa" he'ia rami.
25 Ha'e ramo ha'e va'e hemimbo'e ma
Jesus pexo re ojekove'i reve oporandu:
— Senhor, mava'e tu?
26 Jesus ombovai:
— Mbojape ra'ykue hy'a py amoakỹ
va'ekue ame'ẽa va'e ae 'rã — he'i. Ha'e
rire'ive mbojape ra'ykue ojopy vy omoakỹ,
ha'e ome'ẽ Simão Iscariotes ra'y Judas pe.
27 Ha'e va'e ma mbojape ho'u ramove ipy'a
re onhemonde Satanás.
Ha'e ramo ixupe Jesus aipoe'i:
— Mba'emo rejapoxe va'e ke emboare
eme — he'i.
28 Ha'e rami ijayvu rã okarua py amboae
kuery ikuai va'e oendu va'eri ndoikuaai
okuapy mba'erã pa ijayvua.
29 Judas ma ha'e kuery peráta re opena
va'e ramo amboae kuery "Ngaru pyguarã
ojogua aguã re po ijayvu" he'i, ha'e e'ỹ vy
"Iporiaukue'i pe mba'emo ome'ẽ aguã po
omondouka" he'i teĩ.
30 Ha'e ramo Judas mbojape ho'upa vyve
opu'ã ovy. Ha'e jave ma pytũ ma.

Jajoayvu aguã re ijayvuague

31 Judas ojepe'a ramove Jesus aipoe'i:
— Aỹ ma ovaẽ ma Ava ra'y ojeapo va'ekue
omboyvatea aguã, ha'e xere vy Nhan-
deruete yvatea ojekuaa avi aguã.
32 Ha'e gui xere vy Nhanderuete yvatea
ojekuaa ramo ma xee voi xemboyvate 'rã
ojea py ae, xemboyvate voi 'rã guive.
33 — Xera'y kue'iry, aỹ'i ma aiko teri pen-
dereve. Araka'eve'i rã peẽ kuery xereka 'rã
pekuapy. Aỹ pẽvy aipoa'e avi judeu ruvixa
kuery pe aipoa'eague rami: "Peẽ kuery voi
ndapeoi 'rã aa ague py" ha'e.
34 Ha'e gui mba'emo pyau ajapo uka pẽvy:
Pejoayvu peteĩ-teĩ, xee roayvua rami ae avi
peẽ kuery voi pejoayvu aguã.
35 Pejoayvua pavẽ oexa vy 'rãe oikuaa
xeremimbo'e kuery pendekuaia.*

Mateus 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34

36 Ha'e ramo Simão Pedro oporandu:
— Senhor, mamo tu reo ta?
Jesus ombovai:
— Xee aa ague py ma ndee ndereoi ranhe
'rã. Raka'eve ramo mae 'rã reo xerakykue
— he'i.
37 Ha'e ramo Pedro oporanduve ju:
— Mba'e re tu nda'evei aỹve aa
aguã nderupive? Xevy pe ha'evepa rei
nderekovia ajejuka uka aguã voi.
38 Jesus ombovai:
— Anhetẽ ri nda'u rejejuka uka 'rã
xerekovia? Anhetẽ aipoa'e ndevy,
mboapykue uru ava ojapukai e'ỹ mbove
renhemombe'u 'rã xekuaa e'ỹa rami — he'i.

14

Hebreus 10.19,20

1 — Pendepy'a re toĩ eme nda'eveia. Pe-
jerovia tema Nhanderuete re, xere avi tema
pejerovia.
2 Mba'eta xeru ro py ma heta oĩ tekoarã,
ha'e aa ta areko katu pendekuai aguã. Ha'e
rami e'ỹ va'e rire xee amombe'u ma voi
'rãgue pẽvy.
3 Ha'e gui aa vy pendekoarã areko katupa
rire aju ju 'rã rogueraa aguã xea py, xee
aikoa py peẽ voi pendekuai aguã.*

* 13:18 Salmo 41.9 * 13:21 Mateus 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23 * 13:35 1 João 3.11-18 * 14:3 1 Tessalonicenses 4.16,17; Hebreus 11.16

4 Ha'e peẽ kuery peikuaa ae ma aa aguã katy
tape oo va'e — he'i.
5 Ha'e ramo Tomé aipoe'i:
— Senhor, ore ma ndoroikuaai mamo pa
reo taa. Marã rami vy 'rã tu roikuaa tape?
6 Jesus ombovai:
— Xee ae ma tape, anhetẽ va'e ha'e
tekove. Avave rei ndooi 'rã Xerua py
xereve'ỹ vy.
7 Peẽ kuery anhetẽ ri xekuaa vy Xeru voi 'rã
peikuaa. Ha'e rami avi aỹ gui voi peikuaa,
ha'e pexa ma guive — he'i.
8 Ha'e ramo Filipe aipoe'i:
— Senhor, exa uka na Nderu. Ha'e rami
rã ha'eve ma 'rã orevy.
9 Jesus ombovai:
— Filipe, yma ma ri tu ojapo peẽ kuery
reve aikoague va'eri ndaxekuaai teri va'e
ty'y? Xerexa va'e ma Xeru avi oexa.* Mba'e
re tu aipo're ri ndee: "Exa uka na Nderu
orevy" 're?
10 Ndereroviai va'e ty'y Xeru re xee aĩa, ha'e
Xeru xere oĩa? Ha'e ayvu amombe'u va'e
voi ma xejeguigua e'ỹ, ha'e rã Xeru xere oĩ
va'e ae ojapo oikovy mba'emo.
11 Perovia na Xeru re aĩa, ha'e Xeru xere oĩa.
Ha'e rami e'ỹ vy mba'emo ajapo va'e ri jepe
perovia.
12 — Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Xere ojerovia
va'e kuery ma mba'emo ajapo va'ekue
ramigua ju 'rã ojapo. Iporãve va'e voi 'rã
ojapo, Xerua py xee aa ma rire.
13 Ha'e xerery rupi mba'emo re pejerure
ramo ajapopa 'rã, Ta'y re vy Tuu yvatea
ojekuaa aguã.
14 Xerery rupi mba'emo re pejerure ramo
xee ajapo 'rã.
15 Peẽ xerayvu vy pejapo 'rã ajapo uka
va'ekue.

Nhanembopy'a guaxuarã ombou aguã re ijayvuague

16 — Ha'e xee ajerure 'rã Xeru pe ombou
aguã Penembojoyvyarã mboae, peẽ kuery
reve oiko riae va'erã.
17 Ha'e va'e ma Nhe'ẽ anhetẽ va'e kuaa
ukaa.* Ha'e va'e ma ko yvy regua kuery
ojee nomoĩ kuaai 'rã, mba'eta ndoexai neĩ
ndoikuaai guive. Ha'e rã peẽ kuery ma
peikuaa ma, mba'eta pendereve oiko, ha'e
pendere oĩ 'rã guive.
18 Xee ma ndoroeja rivei 'rã, aju ju 'rã pen-
dereve aiko aguã.
19 Yvy regua kuery ma ndaxerexavei ranhe
'rã. Ha'e rã peẽ kuery ma xerexa 'rã. Xee
aikove ramo peẽ kuery voi peikove 'rã.
20 — Ha'e va'e ára peikuaa ete 'rã Xeru re
aĩa, ha'e peẽ kuery xere peĩa, ha'e gui xee
peẽ kuery re aĩa guive.
21 Ajapo uka va'ekue ojee omoĩ ha'e ojapo
ete va'e kuery ma xerayvu. Ha'e xerayvua
kuery ma Xeru rembiayvu ikuai, ha'e xee
voi ayvu vy ajekuaa uka 'rã ha'e kuery pe
— he'i.
22 Ha'e ramo Judas mboae Iscariotes e'ỹ
va'e aipoe'i:
— Senhor, mba'exa tu orevy anho re-
jekuaa uka ta, yvy regua kuery pe any
va'eri?
23 Jesus ombovai:
— Xerayvua kuery ma ikuai 'rã xeayvua
rupi. Ha'e ramo ma Xeru oayvu 'rã, ha'e
roju 'rã ha'e kuery re roĩ aguã.
24 Ha'e rã ndaxerayvui va'e ma xeayvua rupi
e'ỹ 'rã ikuai. Ha'e rami avi xeayvu pendu
va'e ma xee ae guigua e'ỹ guive, ha'e rã
Xeru Xembouare ayvu.
25 — Po ramigua re xeayvu pendereve teri
aiko reve.
26 Ha'e rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ Penembojoyvyarã
xerery rupi Xeru ombou va'erã ma
opa mba'e re 'rã penembo'e, ha'e
penemoma'endu'a 'rã xeayvuague ha'e javi
re.
27 Pendevy pe aeja ta mby'a porã, xeguigua
mby'a porã ae 'rã amboaxa pendevy. Ha'e
nunga mby'a porã ma yvy re ikuai va'e
nome'ẽ kuaai. Ha'e nunga rupi pendepy'a
re toĩ eme nda'eveia, pekyje eme guive.
28 — Pendu ma pẽvy "Aa ta, ha'e gui aju
ju 'rã pendea py" ha'e ramo. Ha'e gui
peẽ kuery anhetẽ xerayvu va'e rire pevy'a
'rãgue "Xerua py xee aa ta" ha'e rã pendu
vy, mba'eta Xeru ma xegui yvateve.
29 Ha'e nunga ma xee amombe'u ma voi oiko
e'ỹ mbove, ojeupity rã pejerovia aguã.
30 — Nda'evevei ranhe xeayvuve aguã
pẽvy, mba'eta ou ma ko yvy regua kuery
rerekoa. Ha'e ma mba'eve ndoguerekoi
xereve,
31 teĩ ha'e rami aiko 'rã ko yvy re ikuai va'e
oikuaa aguã Xeru ayvua, ha'e ajapo aikovya
ha'e ojapo uka va'e. Pepu'ã ma ha'vy, jaje'oi
apy gui.

* 14:9 João 10.30; Colossenses 2.9
* 14:17 João 7.37-39, 16.7-14; Atos 2.1-4; 1 João 2.27

15

Uva'y ha'e hakã re ombojojaague

1 — Xee ma uva'y anhetẽ va'e, ha'e rã
Xeru ma ity re opena va'e.
2 Ha'e gui hakã xere oĩ va'eri ndai'ai va'e ma
ha'e ojayapa 'rã. Ha'e rã hi'a va'e ma ojaya
pa'ũ-pa'ũ 'rã hi'a retave aguã.
3 Peẽ kuery ma hakã omoatyrõ mbyre rami
ma pendekuai, ayvu pẽvy amombe'ua py
ha'eve va'e romoingo rire.
4 Peĩ atã xere, ha'e rã xee ma aĩ 'rã pendere.
Mba'eta hakãgue rive ndai'ai 'rã ojegui ae,
hi'y re oĩ e'ỹ vy. Ha'e rami ae avi peẽ kuery
voi xere e'ỹ vy hakã hi'a e'ỹ va'e rami 'rã
pendekuai.
5 Mba'eta xee ma uva'y, ha'e rã peẽ kuery
ma hakã. Amongue xere oĩ, ha'e ha'e kuery
re xee aĩ ramo hi'a porã 'rã, ha'e rã xere'ỹ
vy ma mba'eve ndapejapoi 'rã.*
6 Xere noĩ va'e kuery ma hakãgue rami 'rã
omomboa ipirupa aguã. Ha'e rire amongue
ojopy vy tata py ju 'rã omombo okaipa
aguã.
7 Xapy'a rei xere peĩ atã, ha'e pendere
xeayvuague oĩ ramo ma peipota va'e re
pejerure ramo ojapoa 'rã.
8 Hakã hi'a reta va'e rami pendekuai
ramo 'rãe ojekuaa Xeru yvatea, ha'e
xeremimbo'e ete pendekuai.
9 — Xeru xerayvua rami avi xee voi
roayvu peẽ kuery. Xee roayvua rupi tema
pendekuai.
10 Xeayvua rupi pendekuai vy roayvua rupi
avi 'rã pendekuai, Xeru ijayvua rupi xee
aiko vy xerayvua rupi aikoa rami avi.
11 Ha'e rami xeayvu xeguigua vy'a peẽ kuery
re oĩ aguã, opa mba'e py pevy'a aguã.
12 — Pova'e ae xee aeja pendevy: Peteĩ-teĩ
pejoayvu 'rã xee roayvua rami.
13 Mba'eta guembiayvu kuery rekovia oje-
juka uka va'e gui ma avave rei nda-
joayvuavei.
14 Peẽ kuery ae xerembiayvu pendekuai,
ajapo uka va'e pejapo vy.
15 Xee ma "Escravo" nda'ei pẽvy, mba'eta
escravo kuery ndoikuaai mba'e pa herekoa
ojapo oikovya. Ha'e rami 'rãgue py
"Xerembiayvu" ha'e pẽvy, mba'eta pen-
devy pe aikuaa uka Xeru gui aendu va'e
ha'e javi.
16 — Mba'eta peẽ ranhe'ỹ xeporavo
va'ekue. Xee ae peẽ kuery roiporavo, ha'e
romoĩ guive peoa rupi heta pemoingo aguã
hi'a opa e'ỹ va'erã. Ha'e ramo 'rãe pẽvy
Xeru ojapo xerery rupi pejerurea ha'e javi.
17 Pova'e ae ajapo uka pẽvy, peteĩ-teĩ pe-
joayvu aguã.
18 — Ha'e gui yvy regua kuery napen-
derayvui ramo peikuaa pota tema pova'e
re: Peẽ kuery gui xee ranhe ndaxerayvui
okuapy.
19 Ha'e rã yvy regua peẽ pendekuai va'e rire
ma yvy regua kuery penderayvu 'rãgue,
ha'e kuery regua ae pendekuai rã. Ha'e
rami avi yvy regua e'ỹ peẽ kuery pen-
dekuai, ha'e kuery mbyte gui xee roiporavo
rire. Ha'e nunga rupi ae yvy regua napen-
dayvui.
20 Penema'endu'a ke "Tembiguai kuery
opatõ gui yvateve va'e'ỹ" ha'eague re. Ha'e
nunga rupi xere opu'ã rei okuapyague rami
avi peẽ kuery re voi opu'ã rei 'rã. Ha'e rã
xeayvua oendua ramo ma pendeayvua voi
oendua 'rã.
21 Ha'e nunga ha'e javi 'rã pendere ha'e
kuery ojapo xerery rupi pendekuai ramo,
mba'eta Xembouare voi ndoikuaai vy.
22 — Ha'e gui xee ndajui ha'e ha'e kuery
pe ndaxeayvui va'e rire ma ha'e kuery reko
vaia noĩ 'rãgue. Va'eri aỹ gui ma nda'evei
ha'e kuery "Aikuaa vy e'ỹ ajejavy" he'i
aguã.
23 Ndaxerayvui va'e kuery ma ndoayvui avi
Xeru.
24 Ha'e kuerya rupi xee ndajapoi va'e rire
mba'emo avave rei ojapo kuaa e'ỹ va'e
regua, ha'e kuery reko vaia noĩ 'rãgue. Ha'e
rami avi aỹ ma ha'e kuery xerexa teĩ ndax-
erayvui, ha'e Xeru voi ndoayvui okuapy.
25 Ha'e nunga oiko ojeupity aguã ha'e kuery
pegua lei re "Mba'e py e'ỹ ndaxerayvui
okuapy" he'iague.*
26 — Ha'e gui Xerua gui ambou 'rã Penem-
bojoyvyarã, anhetẽ va'e kuaa ukaarã. Ha'e
va'e ou ma vy oikuaa uka 'rã xereko.
27 Peẽ kuery avi 'rã pemombe'u, jypy'i guive
xerupive pendekuai rire.

16

Nhanembojoyvyarã ou va'erã re ijayvuague

* 15:5 1 João 2.28; Gálatas 2.20; Filipenses 4.13
* 15:25 Salmo 35.19, 69.4

1 — Ha'e nunga xee amombe'u ma voi,
pejeroviaa gui pejepe'a e'ỹ aguã.
2 Mba'eta ha'e kuery penemoxẽ 'rã on-
hembo'eaty ikuai va'e gui. Ovaẽ 'rã pende-
jukaa kuery "Nhanderuete pe vy ajojuka"
he'ia ára.
3 Ha'e nunga ha'e kuery ojapo 'rã mba'eta
neĩ Xeru, neĩ xee voi xekuaa e'ỹ vy.
4 Pova'e nunga xee amombe'u pendevy ha'e
nunga ojeupity rã pexa vy xeayvuague re
penema'endu'a aguã. Po rami ma jypy'i
guive e'ỹ amombe'u pẽvy, mba'eta peẽ
kuery reve teri 'rã aiko.

5 — Ha'e gui aỹ ma aa ta ma Xembouarea
py. Ha'e rami teĩ peteĩve voi "Mamo tu reo
ta?" ndapejevei xevy.
6 Ha'e nunga amombe'u rire ndapevy'aia
anho pendu pendepy'a re.
7 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Xee aa 'rãe,
mba'eta xee ndaai ramo ndoui 'rã
Penembojoyvyarã. Ha'e rami avi xee aa
vy ambou 'rã pẽvy.*

8 — Ha'e va'e ou vy yvy re ikuai va'e pe
oikuaa uka 'rã heko vaia, teko porã ha'e
opagapa aguã.
9 Heko vaia oikuaa uka 'rã mba'eta xere ha'e
kuery ndojeroviai rire.
10 Teko porã oikuaa uka 'rã, mba'eta Xerua
py aa ramo ndaxerexavei 'rã.
11 Ha'e kuery opaga aguã avi 'rã oikuaa uka,
mba'eta ko yvy regua kuery rerekoa voi
opaga aguã rami oiko.

12 — Heta teri areko pẽvy amombe'u
va'erã, teĩ aỹ ma napendu kuaapai 'rã.
13 Ha'e gui Nhe'ẽ anhetẽ va'e kuaa ukaarã ou
ma vy penembo'e 'rã anhetẽ va'e ha'e javi
re. Ojegui ae e'ỹ 'rã ijayvu, mba'eta oikuaa
uka 'rã oendu va'ekue anho, mba'emo oiko
va'erã-'erã voi.
14 Ha'e ma xemboyvate 'rã, xeguigua pen-
devy oikuaa uka vy.
15 Opa mba'e Xeru oguereko va'e xemba'e
meme. Ha'e nunga rupi aipoa'e: "Ojopy
'rã mba'emo xegui, ha'e oikuaa uka 'rã
pendevy" ha'e va'ekue.
16 Peẽ kuery ndaxerexavei rai'i ma. Ha'e gui
areve'i rã xerexa ju 'rã — he'i.

17 Ha'e ramo hemimbo'e kuery regua
joupe-upe aipoe'i:

— Mba'e he'i vy nda'u po rami ijayvu,
"Ndaxerexavei rai'i ma, ha'e gui areve'i
rã xerexa ju 'rã", ha'e "Aa ta Xerua py"
he'iague?
18 Mba'e he'ia nda'u "Areve'i rã" he'ia?
Mba'e he'i vy paa ndajaikuaai — he'i.

19 Ha'e kuery oporanduxea Jesus oikuaa
vy aipoe'i:

— Mba'e re tu joupe-upe ri peporandu
"Ndaxerexavei rai'i ma. Ha'e gui areve'i rã
xerexa ju 'rã" ha'eague re?
20 Anhetẽ aipoa'e pẽvy: Peẽ kuery pejae'opa
ha'e ndapevy'avei 'rã. Ha'e rã yvy regua
kuery ma ovy'a rei 'rã okuapy. Ha'e rire ma
pevy'apa ju 'rã ndapevy'aiague gui.
21 Kunhague imemby raxy va'e iporiau 'rã,
ojexavai aguã hora ovaẽ ma ramo. Ha'e
gui imemby ma rire na'ima'endu'avei 'rã
ojexavaiague re, kyrĩ va'e itui'i ma ramo
ovy'a vy.
22 Ha'e rami ae avi peẽ kuery aỹ pendu
ndapevy'aveia. Ha'e gui jajoexa jevy ramo
ma pendepy'a py pendu 'rã pevy'aa avave
rei ndoipe'a kuaai va'e.

23 — Ha'e va'e ára ma mba'eve re nape-
poranduvei 'rã xevy. Anhetẽ aipoa'e pẽvy:
Peipota va'e re rei Xeru pe pejerure ramo
ome'ẽ 'rã xerery rupi.
24 Aỹ peve xerery rupi ndapejerurei teri
mba'eve re. Pejerure, ha'e pejopy 'rã
pevy'a ete aguã.

Oo rai'i ma vy ijayvuague

25 — Aỹ peve mba'emo re ambojojaa rupi
xeayvu. Ha'e gui raka'eve rã mba'emo
re ambojojaa rupi ve'ỹ 'rã xeayvu, ha'e
amombe'u porã 'rã Xeru reko.
26 Ha'e va'e ára ixupe pejerure 'rã xerery
rupi. Aipo nda'ei Xeru pe xee ajerure aguã
pendere,
27 mba'eta Xeru ae penderayvu, peẽ kuery
xerayvu ha'e Xerua gui ajuague perovia
rire.
28 Mba'eta Xerua gui aju karamboae yvy re.
Aỹ ma yvy gui aa ju ta Xerua py — he'i.

29 Ha'e ramo hemimbo'e kuery aipoe'i:

— Aỹ ma roikuaa aguã rami ma ndeayvu,
ayvu haxy va'e py ve'ỹ ma.
30 Aỹ roikuaa ndee opa mba'e reikuaapa va'e
reikoa, ndevy roporandu e'ỹ teĩ reikuaa
roporanduxea. Ha'e nunga rupi roguerovia
Nhanderuete remimbou reikoa — he'i
okuapy.
31 Jesus ombovai:

— Perovia ete pa aỹ?

* 16:7 João 14.16-19; Romanos 5.5

32 Mba'eta ou oiny hora, ha'e ovaẽ ae ma,
peẽ kuery joa katy e'ỹ-e'ỹ peo aguã peteĩ-
teĩ ro katy. Peo vy xerejapa 'rã xee ae'i.*
Ha'e rami teĩ xee ae'i ete e'ỹ 'rã guive,
mba'eta Xeru oiko 'rãe xereve.
33 Ha'e nunga ha'e javi re xeayvu, xere vy
pendepy'a guaxu aguã. Ko yvy re ma peiko
axy 'rã. Ha'e rami teĩ pendepy'a guaxu ke,
mba'eta xee xepo'aka ma yvy re.

17

Ojeupegua kuery re Jesus ojerure oinyague

1 Jesus ijayvupa ma vy yva re ju oma'ẽ.
Ha'e vy aipoe'i:

— Xeru, aỹ ovaẽ ma hora. Emboyvate ke
Ndera'y, Ndera'y ju ndeyvatea oikuaa uka
aguã,
2 avakue ha'e javi re ndee xembopo'akaague
rami, xee ju tekove marã e'ỹ ame'ẽ aguã
xevy guarã reme'ẽ va'ekue ha'e javi pe.
3 Tekove marã e'ỹ ma po rami 'rã oupity:
Ndee Tuuete peteĩ'i ha'e anhetẽ va'e
ndekuaa vy, ha'e xee neremimbou Jesus
Cristo xekuaa avi vy 'rã oupity.

4 — Xee ma yvy re aiko jave aikuaa uka ma
ndeyvatea, rejapo uka va'ekue ajapopa vy.
5 Ha'e gui Xeru, aỹ ma ndea py ju xemboy-
vate, yvy ituí e'ỹ mbove voi ndereve aĩ jave
xeyvateague py ae.

6 — Mba'eta yvy regua kuery mbyte
gui amongue reiporavo vy xevy guarã ju
reme'ẽ va'ekue pe ma xee aikuaa uka ma
nderery po'akaa. Ndepo py ae ikuai va'ekue
ri xevy guarã ju remboaxa. Ha'e ramo ha'e
kuery ma ndeayvua rupi meme ikuai.
7 Ha'e rami vy aỹ ma ha'e kuery oikuaa
mba'emo xevy reme'ẽ va'ekue ndeguigua
memea.
8 Ha'e kuery pe xee amombe'u ma ayvu
remombe'u uka va'ekue. Ha'e ramo ha'e
kuery oguerovia, oikuaa guive anhetẽ ete
ndea gui ajuague, ndee xembou rã.

9 — Ha'e kuery re ma xee ajerure, yvy
regua kuery re'ỹ, ha'e rã xevy guarã reme'ẽ
va'ekue re anho, mba'eta ndevygua meme
ikuai.
10 Xevygua kuery ha'e javi ma ndevygua
avi, ha'e ndevygua ikuai va'e ma xevygua
avi, ha'e ha'e kuery ikuaia rupi xeyvatea
ojekuaa 'rã.

11 — Xee ma ndaikovei ma 'rã yvy re. Ha'e
rã ha'e kuery ma yvy re ikuai teri. Xee ma
ndea py ta aa. Xeru ndeky'a e'ỹ va'e, epena
ke ha'e kuery re nderery po'akaa xere ju
remoĩ va'ekue rupi, ha'e kuery voi peteĩ
rami ikuai aguã nhande rami avi.
12 Ha'e gui xee ma ha'e kuery reve aiko teri
jave xee ae ranhe apena aikovy nderery
po'akaa xere remoĩ va'ekue rupi. Xee aepy
ramo neĩ peteĩve nokanhyi, okanhy 'rã
va'ekue e'ỹ vy, kuaxia para re oĩa ojeupity
aguã.
13 Aỹ ma xee aa ta ma ndea py. Ha'e rami
xeayvu ko yvy re aiko teri reve, ha'e kuery
re xeguigua vy'a oĩ aguã opa mba'e py.

14 — Ha'e kuery pe ndeayvu aikuaa uka
ramo yvy regua kuery ndoayvui, mba'eta
yvy regua e'ỹ ikuai, xee rami avi.
15 Ha'e kuery ko yvy gui reipe'a aguã re'ỹ
ajerure, ha'e rã teko vai gui repena aguã.
16 Mba'eta xee rami avi ha'e kuery voi yvy
regua ve'ỹ ma ikuai.
17 Eiky'a'o ke ha'e kuery anhetẽ va'e rupi.
Ndeayvu ae ma anhetẽ va'e.

18 — Ndee yvy re xembouague rami avi
xee voi amondouka yvy jave rupi.
19 Ha'e kuery re ama'ẽ vy xee ae anhem-
boaxa ndevy, ha'e kuery voi ndevygua iky'a
e'ỹ va'e ikuai aguã, anhetẽ va'e rupi.

20 — Ha'e kuery re anho e'ỹ ajerure, ha'e
rã amboae kuery ha'e kuery ijayvua oendu
vy xere ojerovia va'erã re guive,*
21 ha'e javive peteĩ rami meme ikuai aguã.
Xeru, xee ndere aĩ, ha'e ndee xere reĩa rami
avi ha'e kuery voi nhandere toĩ. Ha'e ramo
'rãe ko yvy re ikuai va'e oguerovia ndee
xembouague.
22 Ndeyvatea xevy reme'ẽ va'ekue ma ha'e
kuery pe ju ame'ẽ, peteĩ rami meme ikuai
aguã nhande rami avi.
23 Xee ha'e kuery re aĩ, ha'e ndee xere reĩ
ramo ha'e kuery voi peteĩ rami ete ikuai
aguã, ko yvy re ikuai va'e oikuaa aguã
ndee xembouague ha'e ha'e kuery reayvua,
xerayvua rami avi.

24 — Xeru, xee aipota mamo rã aĩa py
xevy guarã reme'ẽ va'ekue avi xereve ikuai,
ha'e kuery oexa aguã xeyvatearã reme'ẽ
va'ekue, mba'eta ko yvy renhono e'ỹ mbove
ma voi xerayvu.

* 16:32 Marcos 14.27,50 * 17:20 Romanos 8.34; Hebreus 7.25

25 — Xeru ndereko porã va'e, ko yvy regua
kuery ma nandekuaai. Ha'e rã xee ma
roikuaa, ha'e kova'e kuery kuery voi oikuaa
ndee xembouague.
26 Ha'e kuery pe aikuaa uka ma nderery
po'akaa, ha'e aikuaa ukave ju 'rã guive, ha'e
kuery re oĩ aguã reayvua ndee xerayvua
ramigua ae, ha'e gui ha'e kuery re xee voi
aĩ aguã.

18

Mateus 26.47-54; Marcos 14.43-47; Lucas 22.47-51

1 Ha'e rami Jesus ijayvupa ma vy
guemimbo'e kuery reve oje'oi Cedrom
yakã'i rovaigua re, ha'e peteĩ yvotyty oĩ
va'e py oike ha'e kuery reve.
2 Jesus jopy uka nhemiarã Judas hery va'e
voi oikuaa ha'e va'e yvotyty, mba'eta
mbovykue rei e'ỹ ha'e py Jesus guemimbo'e
kuery reve ikuai jepi rire.
3 Ha'e rami vy ha'e katy Judas ogueraa
xondaro kuery, sacerdote yvatekueve va'e
ha'e fariseu kuery pegua jopya kuery. Ha'e
kuery yvyra reve-reve, ha'e takua ryxa
rendy reve ovaẽ ha'e py.
4 Ha'e gui Jesus mba'emo hexe oiko va'erã
oikuaa vy ovaexĩ. Ha'e vy oporandu ha'e
kuery pe:
— Mava'e tu peka?
5 Ombovai vy
— Nazaré pygua Jesus — he'i okuapy.
Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Xee ae ha'e — he'i. Ijopy uka nhemia
Judas voi oiko ha'e kuery reve.
6 Ha'e gui Jesus "Xee ae ha'e" he'i ramove
ha'e kuery oguevipa vy ho'apa yvy rupi.
7 Teĩgue ju Jesus oporandu:
— Mava'e tu peka?
— Nazaré pygua Jesus — he'i okuapy.
8 Ha'e ramo Jesus ombovai:
— "Xee ae" ha'e ma kuri. Xee ri xereka
ramo tove kova'e kuery toje'oipa — he'i,
9 ipara re oĩ va'e ojeupity aguã: "Xevy guarã
reme'ẽ va'ekue regua neĩ peteĩve ma xee
namokanhyi."
10 Ha'e ramo Simão Pedro kyxe ogueru
va'ekue oekyi vy omboguai sacerdote yvat-
eve va'e rembiguai nambi oiporu kuaa
regua re. Ha'e va'e ma Malco hery va'e.
11 Ha'e ramo Jesus aipoe'i Pedro pe:
— Emoĩ ju kyxe hyru py. Nda'evei ri ty'y
karo Xeru ome'ẽ va'e gui ay'u aguã?

Anás ro py ogueraa ague

12 Ha'e gui xondaro kuery, huvixa ha'e
judeu regua jopya kuery ojopy okuapy Je-
sus, ha'e ojokuapa.
13 Ha'e rami vy Anás ro py ranhe ogueraa.
Ha'e va'e ma ha'e va'e ma'etỹ re sacerdote
yvateve va'e Caifás oĩ va'e ratyua.*
14 Caifás ae judeu ruvixa kuery pe "Ha'eveve
peteĩ ava omano heta va'e kuery rekovia"
he'i va'ekue.

Mateus 26.69-75; Marcos 14.66-72; Lucas 22.55-62

15 Simão Pedro ha'e amboae hemimbo'e
reve jogueraa Jesus rakykue. Ha'e va'e
hemimbo'e ma sacerdote yvateve va'e rex-
aaty ae vy hoka py oike avi Jesus ogueroikea
jave.
16 Ha'e rã Pedro ma oka py ranhe opyta okẽ
oĩ va'e rexei'i. Ha'e gui hemimbo'e mboae
sacerdote yvateve va'e rexaaty va'e ou vy
ijayvu kunhataĩ okẽ rarõa reve. Ha'e vy
mae ma ogueroike avi Pedro.
17 Ha'e gui kunhataĩ okẽ rarõa oporandu
Pedro pe:
— Ndee voi peva'e ava remimbo'e e'ỹ
teve?
— Any — he'i.
18 Tembiguai ha'e jopya kuery ma tata
omoendyague py ikuai ojape'ea py, yro'y
ramo. Pedro voi ojape'e ho'amy ha'e kuery
mbyte.

*Sacerdote yvateve va'e Jesus om-
boayvuague*

19 Ha'e ramia ja sacerdote yvateve va'e
oporandu Jesus pe hemimbo'e kuery ikuaia
ha'e nhombo'ea re.
20 Jesus omombe'u vy aipoe'i:
— Xee ma yvy re ikuai va'e pe
amombe'u porã ma. Anhombo'e riae judeu
kuery ono'õa rupi, templo py ha'e py
onhembo'eaty ikuai va'e rupi. Mba'eve
namombe'ui nhemi rupi.
21 Mba'e re tu xevy pe reporandu? Eporandu
xeayvu renduare kuery pe. Ha'e kuery ma
oikuaa xeayvuague — he'i.
22 Ha'e rami Jesus ijayvu ramo peteĩ jopya
ha'e py hi'aĩ va'e oipete. Ha'e vy aipoe'i:
— Po rami va'e ty'y ndeayvu sacerdote
yvateve va'e pe?

* 18:13 Marcos 14.53,54

[23] Jesus ombovai:
— Xeayvu vai ri ra'e ramo emombe'u
xeayvu vaiague. Ha'e rami avi xeayvu porã
va'eri mba'e re tu xepete? — he'i.
[24] Ha'e gui Anás ojokua uka reve omon-
douka sacerdote yvateve va'e Caifás-a py.*

Pedro peteĩgue ju onhenhomiague

[25] Simão Pedro ha'e py teri ojape'e
ho'amy. Ixupe oporandu okuapy:
— Ha'e rami vy ndee voi hemimbo'e
kuery regua teve?
Pedro onhenhomi vy
— Xee any — he'i.
[26] Ha'e py oĩ avi sacerdote yvateve va'e
rembiguai regua peteĩ, Pedro inambi om-
boiague va'e retarã. Ha'e va'e ju aipoe'i:
— Xee ndoroexai ri ty ra'e hexeve yvo-
tyty py?
[27] Teĩgue ju Pedro onhenhomi. Ha'e
ramove uru ojapukai.

Mateus 27.1,2; Marcos 15.1; Lucas 23.1

[28] Ha'e rire aje'ive'i reve ma Caifás ro
gui Jesus ogueraa okuapy huvixa ro katy.
Ha'e rã judeu kuery ma nhomboayvuaty py
ndoikexei, ojeko mongy'a e'ỹ aguã Páscoa
ára py okaru aguã.
[29] Ha'e ramo ha'e kuery ikuaia py huvixa
Pilatos oẽ ijayvu aguã. Ha'e vy aipoe'i:
— Mba'ekue py tu peru kova'e ava?
[30] Ombovai vy
— Kova'e ava ma mba'eve rei py
ndotekoavyi va'e rire ndoroguerui 'rãgue
ndea py — he'i okuapy.
[31] Ha'e gui Pilatos aipoe'i ha'e kuery pe:
— Peẽ ae peraa, pendevygua lei rami ae
pereko.
Judeu ruvixa kuery ombovai:
— Ha'e rami avi orevy pe nda'evei rojo-
juka aguã — he'i okuapy.
[32] Ha'e rami oiko ojeupity aguã Jesus marã
rami pa omano aguã re ijayvuague.

Mateus 27.11-26; Marcos 15.1-15; Lucas 23.1-5,13-25

[33] Opy ju Pilatos oike vy oenoĩ Jesus. Ha'e
vy aipoe'i ixupe:
— Ndee ma nhi'ã judeu kuery pegua hu-
vixave?
[34] Jesus ombovai:
— Ndee ae pa po rami reporandu tyrã
amongue ndevy omombe'u xereko?
[35] Ha'e ramo Pilatos aipoe'i:
— Xee ma nhi'ã judeu aiko? Neretarã
kuery ha'e sacerdote yvatekueve va'e ae
ndereru kuri xea py. Mba'e py tu rejapo
vai?
[36] Jesus ombovai:
— Xee apenaa ma ko yvy regua e'ỹ.
Ko yvy regua va'e rire xerembiguai kuery
opu'ãmba 'rãgue judeu ruvixa kuery re,
xejopy uka e'ỹ aguã. Aỹ ma apenaa ko yvy
regua e'ỹ — he'i.
[37] Ha'e ramo Pilatos oporandu:
— Ndee ma huvixave ri ty'y?
Jesus ombovai:
— Ndee ae aipo're huvixave aikoa rami.
Xee ma ha'e nungarã ae aiko, ha'e rami
aguã aju ko yvy re, anhetẽ va'e amombe'u
aguã. Ha'e ramo anhetẽ va'e rupi ikuai va'e
ma oendu 'rã xeayvua — he'i.
[38] Ha'e ramo Pilatos aipoe'i:
— Mba'e nunga tu "Anhetẽ va'e" 'rea? —
he'i.
Po rami ijayvu rire oẽ ju judeu kuery
ono'õa py. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Xee ma ndaikuaai mba'eve rei ojapo
vaiague.
[39] Pendereko rami vy ma Páscoa ára nhavõ
pepoi uka 'rã amongue. Peẽ kuery nda'u
peipota ri apoi judeu kuery pegua huvix-
ave?
[40] Ha'e javive ojapukai reve ombovai:
— Peva'e'ỹ, epoi Barrabás — he'i okuapy.
Barrabás ma jojuka rive va'ety.

19

[1] Ha'e rami rã Pilatos ogueraa uka ju
Jesus, ha'e oinupã uka.
[2] Xondaro kuery ojapo peteĩ ngora juu gui,
ha'e omoĩ inhakã re. Omonhemonde peteĩ
ao puku púrpura guigua py.
[3] Jesus re onhemboja vy
— Iporã ete judeu kuery pegua huvixave
— he'i reve oipete-pete.
[4] Teĩgue ju Pilatos oẽ vy aipoe'i judeu
kuery pe:
— Peva'e ava ambou ju ta apy peẽ
ae peikuaa pota aguã ojapo vaiague re,
mba'eta xee ma ndaikuaai — he'i.
[5] Ha'e gui Jesus oguenoẽa heruvy ngora
juu gui ojapo pyre ha'e ao púrpura guigua
py onhemonde reve. Ha'e ramo Pilatos
aipoe'i:
— Apy ma ava hi'aĩ.

* 18:24 Mateus 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71

[6] Ha'e ramo sacerdote yvatekueve va'e
ha'e jopya kuery oexa vy ojapukai:
— Emoĩ kuruxu re, emoĩ kuruxu re.
Ha'e ramo Pilatos aipoe'i:
— Peẽ kuery ae peraa kuruxu re pemoĩ,
mba'eta xee ndaikuaai ojapo vaiague —
he'i.
[7] Judeu kuery ombovai:
— Ore kuery lei roguereko va'e rami vy
ojukaa aguã rami oiko, Nhanderuete Ra'y
rami onhemoingo ramo — he'i okuapy.
[8] Ha'e rami ijayvu rã Pilatos oendu vy
okyjeve.
[9] Ha'e rami vy ngopy ju ogueroike vy opo-
randu Jesus pe:
— Maguigua tu ndee? — he'i teĩ Jesus
nombovai.
[10] Ha'e ramo Pilatos aipoe'i:
— Naxembovai va'e ty'y? Ndereikuaai ri
ty'y xepo'akaa ropoi e'ỹ vy kuruxu re romoĩ
aguã?
[11] Jesus ombovai:
— Ndee ma mba'eve rei py xere
nandepo'akai 'rãgue yvate gui nanem-
bopo'akaa ukai va'e rire. Ha'e nunga rupi
ndea py xereruare kuery heko vaive — he'i.
[12] Ha'e rami rã Pilatos teĩgue ju onhea'ã
teĩ opoi aguã. Ha'e rã judeu kuery ma
aipoe'i:
— Peva'e ndee repoi ri vy huvixave
César irũ e'ỹ reiko. Mba'eta huvixave on-
hemoingo va'e ma César rovaigua meme —
he'i okuapy.
[13] Ha'e rami ijayvu rã Pilatos oendu vy
oka py ju oguenoẽ uka Jesus, ha'e tenda
nhomboayvuaty py oguapy oiny ita ombo-
jopeague py. Ha'e va'e henda ma hebraico
ayvu py Gabatá hery va'e.
[14] Kuaray mbyte rai'i ma, ha'e sexta-feira
Páscoa ára ovaẽ rai'i ma guive.
Ha'e gui Pilatos aipoe'i ha'e kuery pe:
— Apy ma peẽ kuery ruvixave hi'aĩ.
[15] Ha'e rã ha'e kuery ma ojapukaive:
— Eraa, eraa, eupi kuruxu re — he'i
okuapy.
Ha'e ramo Pilatos aipoe'i:
— Peipota va'e ty'y peẽ kuery ruvixave
kuruxu re aupi uka?
Sacerdote yvatekueve va'e ombovai:
— Ore kuery ma oreruvixave
ndoroguerekoi, César e'ỹ vy — he'i okuapy.
[16] Ha'e rami rã Pilatos ogueraa uka ku-
ruxu re omoĩa aguã.

Mateus 27.33-38; Marcos 15.22-28; Lucas 23.33-38

[17] Ha'e ramo ha'e kuery ogueraa Jesus.
Ha'e ae kuruxu ogueraa reve oo peteĩ henda
Calvário 'epy va'e katy. Ha'e rã hebraico
ayvu py ma ha'e va'e henda Gólgota hery
va'e.
[18] Ha'e py ma oupia imoiny kuruxu re, ha'e
mokoĩ ju oupi avi ijyvy jovaive, ha'e Jesus
mbyte py.
[19] Pilatos ombopara uka avi peteĩ ayvu,
ha'e kuruxu re omoĩ uka. Po rami ipara
oiny: "*Nazaré pygua Jesus judeu kuery pegua
huvixave*."
[20] Ha'e va'e ipara heta judeu kuery
ogueroayvu, mba'eta Jesus kuruxu re oupi
imoinya ma tetã katy'i. Hebraico, latim
ha'e grego ayvu py ipara oiny.
[21] Ha'e ramo sacerdote yvatekueve va'e
aipoe'i Pilatos pe:
— Embopara uka eme "Judeu kuery
pegua huvixave." Ha'e rã embopara uka
"Ha'e onhemombe'u judeu kuery pegua
huvixave oikoa rami."
[22] Ha'e ramo Pilatos ombovai:
— Xee ambopara uka va'ekue ma ipara ae
ma oiny — he'i.

Jesus ao omboja'o okuapyague

[23] Xondaro kuery Jesus kuruxu re oupi ma
rire ojopy ijao, ha'e omboja'o irundy henda
rupi, peteĩ-teĩ xondaro ojeupe guarã ojopy
aguã. Ikamixa puku avi ojopy. Ha'e rã
ikamixa puku ma ombovyvy pyre'ỹ, yvate
katy gui ipy katy peve ojapo pyre.
[24] Ha'e ramo joupe-upe aipoe'i:
— Nhamondoro eme teve kamixa puku.
Ha'eve jaexa nhandexortea, mava'e ete'i
pe pa kova'e opytaa jaikuaa aguã — he'i
okuapy. Ha'e rami oiko kuaxia para re oĩ
va'e ojeupity aguã: "Omboja'o-ja'o xeao,
ha'e rã xekamixa re ma oexa okuapy ox-
ortea" he'iague. Xondaro kuery ha'ekue
rami ae ikuai.*
[25] Kuruxu yvy'iry hi'aĩ Jesus xy, ikypy'y,
ha'e gui Cleopas ra'yxy Maria ha'e Maria
Madalena.
[26] Oxy, ha'e ijyvýry guemimbo'e oayvuve
va'e hi'aĩ rã Jesus oexa vy aipoe'i:
— Kunha, pee ma ndepi'arã hi'aĩ — he'i.
[27] Ha'e gui guemimbo'e pe ju aipoe'i:

* 19:24 Salmo 22.18, Mateus 27.35,36,55,56; Marcos 15.24

— Pee ma ndexyrã hi'aĩ — he'i. Ha'e rire
hemimbo'e ogueraa ngoo py.
Mateus 27.45-56; Marcos 15.33-37; Lucas 23.44-46
28 Ha'e rire Jesus oikuaa mba'emo oiko
'rã va'ekue ojeupitypa maa. Ha'e rami vy
kuaxia re ipara oiny va'e ojeupity aguã
aipoe'i avi:
— Xey'uvei — he'i.
29 Ha'e py oĩ peteĩ hy'a vinagre tynyẽ
va'e. Ha'e va'e py peteĩ esponja omoakỹa vy
peteĩ takua apy re omoĩ, ha'e omovaẽ Jesus
juru re.
30 Jesus vinagre oy'u ma rire aipoe'i:
— Aỹ ma ojeupitypa ma oiko 'rã va'ekue
— he'i. Ha'e gui ma oity oakã, ha'e omon-
douka onhe'ẽ.
1 João 5.6-8
31 Ha'e va'e ára ma judeu kuery mba'emo
oguereko katua ára, mba'eta ha'e va'e
sábado ma ára omboetevepy. Ha'e rami
vy sábado peve kuruxu re hetekue oĩ e'ỹ
aguã Pilatos pe judeu ruvixa kuery ojerure
hetyma omopẽ uka vy omboguejy uka aguã.
32 Ha'e ramo xondaro kuery oje'oi vy
omopẽ jypy oĩ va'e retyma, ha'e amboae
hexeve kuruxu re oĩ va'e retyma ju.
33 Ha'e rã Jesus oĩa re ma ovaẽ vy oma'ẽ rã
omano ma ra'e. Ha'e ramo ma nomopẽi
hetyma.
34 Ha'e rami avi inharukã py peteĩ xon-
daro oipyxo nho hu'y guaxu py. Ha'e rã
onheẽ huguy ha'e yy.
35 Ha'e nunga rexaare omombe'upa, anhetẽ
guare meme omombe'u. Ha'e oikuaa guive
anhetẽ meme omombe'ua, peẽ kuery voi
perovia aguã.
36 Ha'e rami oiko va'e kuaxia re ipara
oinya ojeupity aguã: "Neĩ peteĩve ikãgue
nomopẽai 'rã" he'iague.*
37 Oĩ avi kuaxia para re "Ha'e kuery oexa ju
'rã oipyxo va'ekue" he'iague.*
Mateus 27.57-60; Marcos 15.42-46; Lucas 23.50-54
38 Ha'e va'e rire peteĩ ava Arimatéia pygua
José hery va'e ma Pilatos-a py oo vy ojerure
Jesus retekue omboguejy aguã. Ha'e ramo
omboguejy uka rã José omboguejy Jesus
retekue. Ha'e va'e ma judeu ruvixa kuery
gui okyje vy nhemi rupi Jesus remimbo'e
oiko va'e.
39 Nicodemos pyávy Jesus reve ijayvu aguã
oo va'ekue voi trinta quilo heakuã porã va'e
ogueraa mirra ha'e aloé guigua.
40 Ha'e kuery Jesus retekue ojopy vy ajukue
py onhovã heakuã porã va'e reve. Judeu
kuery reko rami vy ojapo ha'e rami, onhono
porã aguã.
41 Jesus kuruxu re oupi imoinyague katy'i
ma peteĩ yvotyty oĩ. Ha'e py ma oĩ peteĩ
tuparã oguereko katu ramo'i va'ekue. Ha'e
va'e py avave rei nonhono porãai teri.
42 Judeu kuery mba'emo oguereko katua ára
ovaẽ ma, ha'e tuparã oguereko katu pyre
ha'e katy rai'i oĩ ramo ma ha'e py ae on-
hono porã Jesus retekue.

20

Mateus 28.1-8; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12
1 Semana ijypya ára ko'ẽ rai, pytũ-pytũ'i
teri reve Maria Madalena oo Jesus onhono
porãague katy. Ha'e vy oexa rã ita imbot-
yarã omoĩ mbyre ombojerea ma ra'e.
2 Ha'e gui onha ovy Simão Pedro ha'e
hemimbo'e mboae Jesus oayvuve va'e oĩa
katy. Ha'e vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Senhor retekue tu oguenoẽa rima ra'e
hupa gui, ha'e ndoroikuaai marã katy pa
oguerovaague — he'i.
3 Ha'e gui Pedro ha'e hemimbo'e mboae
jogueraa onhono porãague katy.
4 Mokoĩve onha reve oje'oi. Amboae
hemimbo'e ma Pedro gui onha ratãve vy
ha'e ranhe ovaẽ hupa py.
5 Ha'e rami vy ojeyvy vy oexa ajukue xiĩ va'e
anho. Ha'e rami teĩ ndoikei.
6 Ha'e gui Simão Pedro ma takykueve'i
ovaẽ vy oike. Ha'e rami vy oexa avi ajukue
7 ha'e panhero Jesus akã re omoĩ mbyre.
Ha'e va'e ma ajukue mboae reve'ỹ itui,
amboae henda py ombojo'a porã'i ra'e.
8 Ha'e gui amboae hemimbo'e ha'e
ranhe ovaẽ va'ekue avi oike, ha'e oexa vy
oguerovia.
9 Ha'e kuery ndoikuaai teri kuaxia para re
oĩa rami vy omanoague gui onhemboete
jevy aguã.
10 Ha'e gui hemimbo'e kuery mokoĩve ojevy
ju jogueravy ngoo katy.
Marcos 16.9-11
11 Ha'e ramia ja Maria ma hupa rokẽ yvýry
ojae'o ho'amy. Ojae'oa ramive ojeyvy ikua
katy oma'ẽ aguã.

* 19:36 Êxodo 12.46, Salmo 34.20 * 19:37 Zacarias 12.10

12 Ha'e rami vy oexa mokoĩ anjo onhemon-
dea xiĩ va'e Jesus retekue ituiague py
oguapy rã. Peteĩ ma inhakã katy, ha'e rã
amboae ma ipy katy oĩ.
13 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i:
— Kunha, mba'e re tu rejae'o?
Kunha va'e ombovai:
— Mba'eta ogueraa ra'e xe-Senhor, ha'e
ndaikuaai marã katy pa oguerovaague —
he'i.
14 Ha'e rami ijayvu rire ojere vy oexa Jesus
hi'aĩ rã, teĩ ndoikuaai teri Jesus ae hi'aĩa.
15 Ha'e ramo Jesus oporandu:
— Kunha, mba'e re tu rejae'o? Mava'e tu
reka?
Maria ma "Yvotyty re opena va'e po" he'i
vy ombovai:
— Senhor, ndee ri apy gui hetekue rerova
rire ke emombe'u marã katy pa rerovaague,
xee aa araa aguã — he'i.
16 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Maria.
Ha'e rã ha'e va'e ojere vy aipoe'i hebraico
ayvu py:
— Raboni — he'i, "Xembo'ea" he'ia.
17 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Xejoko eme, mba'eta ndaai teri Xerua
py. Ha'e rami 'rãgue py tereo xeryvy kuery
pe emombe'u aa taa Xeru ha'e Penderua py,
Xeruete ha'e Penderuetea py — he'i.
18 Ha'e rami rã Maria Madalena oo
hemimbo'e kuery pe omombe'u:
— Aexa ma kuri Senhor — he'i.
Omombe'u avi Jesus ijayvuague ha'e javi.

Lucas 24.36-40

19 Ha'e va'e semana ijypya ára ka'aru
hemimbo'e kuery ono'õmba peteĩ oo py,
ha'e okẽ ojokopa judeu ruvixa kuery gui
okyje vy. Ha'e jave Jesus ojexa uka xapy'a
ha'e kuery mbyte. Ha'e vy aipoe'i:
— Toĩ pendere mby'a porã — he'i.
20 Ha'e vyve oexa uka opo ha'e oarukã. Ha'e
ramo hemimbo'e kuery Senhor oexa vy
ovy'a okuapy.
21 Ha'e gui Jesus aipoe'ive ju:
— Toĩ pendere mby'a porã. Xeru xem-
bouague rami avi xee voi romondouka 'rã
— he'i.
22 Ha'e rami ijayvupa vyve ipytuẽ. Ha'e vy
aipoe'i:
— Pemovaẽ Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ pendejee.
23 Ha'e gui amongue ojejavyague peperdoa
ramo ombogue pyre 'rã oiko. Ha'e rã
ndapeperdoai ramo ma ombogue pyre'ỹ 'rã
oiko — he'i.

Tomé ndogueroviai ranheague

24 Peteĩ hemimbo'e doze va'e regua Tomé
Dídimo hery va'e ma Jesus ojekuaa jave noĩ
va'ekue oirũ kuery reve.
25 Ha'e gui ixupe hemimbo'e kuery mboae
— Roexa ma kuri Senhor — he'i okuapy.
Ha'e ramo ombovai:
— Xee ma ipo re karavo kuare ndaexai,
ha'e xekuã py ae ndapokoi vy, ha'e gui
inharukã re voi apoko e'ỹ re xee ndaroviai
'rã — he'i.*

Guemimbo'e kuery pe teĩgue ju Jesus ojexa ukaague

26 Oito ára rire hemimbo'e kuery ha'ekue
py ju onhemboatypa, ha'e Tomé avi oĩ ha'e
kuery reve. Ha'e vy ojokopa okẽ. Ha'e gui
Jesus ou vy ha'e kuery mbyte hi'aĩ xapy'a.
Ha'e vy aipoe'i:
— Toĩ pendere mby'a porã.
27 Ha'e vyve aipoe'i Tomé pe:
— Emoĩ apy nekuã, ha'e exa xepo. Epoko
avi xearukã re. Ejerovia e'ỹve eme, aỹ ma
erovia ma — he'i.
28 Tomé ombovai:
— Xe-Senhor ha'e Xeruete! — he'i.
29 Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Ndee xerexa vy rive teve rerovia? Ha'e
rã ovy'a ete 'rã xerexa e'ỹ teĩ ojerovia va'e
kuery — he'i.*

Jajerovia aguã re ijayvuague

30 Jesus hexa pyrã heta ojapo raka'e
guemimbo'e kuery oexaa rupi. Ha'e nun-
gakue ha'e javi e'ỹ ipara oiny kova'e kuaxia
re.
31 Ha'e rã kova'e re ipara oinya ma peẽ kuery
perovia aguã Jesus ae Cristo Nhanderuete
Ra'y oikoa, pejerovia vy tekove peupity
aguã hery rupi.

21

Sete guemimbo'e kuery pe ju Jesus ojexa ukaague

1 Ha'e va'e rire, teĩgue ju Jesus ojexa uka
guemimbo'e kuery pe, Tiberíades yupa py.
Ha'e rami py ojexa uka tema.

* 20:25 Mateus 28.17 * 20:29 2 Coríntios 5.7; 1 Pedro 1.8,9

2 Ha'e py ma oĩ Simão Pedro, Tomé
Dídimo hery va'e, Galiléia regua Caná
pygua Natanael, ha'e Zebedeu ra'y
mokoĩve. Oĩve avi mokoĩ hemimbo'e
mboae.
3 Ha'e gui Simão Pedro aipoe'i:
— Xee aa ta pira mbo'a vy.
Ha'e ramo amboae kuery ombovai:
— Ore voi roo ta nderupive — he'i
okuapy. Ha'e rami vy oje'oipa, kanoã py
ikuai pira mbo'aa rupi. Pytũ mbukukue re
teĩ neĩ peteĩ'i nombo'ai.
4 Ko'ẽ aje'ive'i reve yy rembe re Jesus
ojekuaa ho'amy ita ku'i reia py. Ha'e rami
teĩ hemimbo'e kuery ndoexa kuaai ha'e ri
hi'aĩa.
5 Ha'e gui Jesus oporandu:
— Xera'y kuery, pereko pa upe py ja'u
va'erã?
— Any — he'i okuapy.
6 Ha'e kuery pe aipoe'ive ju:
— Pemombo ha'vy pira mbo'aa kanoã
yke peiporu kuaa regua re. Ha'e rami vy
'rãe pembo'a — he'i. Ha'e rami ha'e kuery
ojapo vy haxy py omoatã pira mbo'aa, heta
ho'a ramo.
7 Ha'e rami rã hemimbo'e Jesus oayvuve
va'e aipoe'i Pedro pe:
— Senhor rima ra'e — he'i.
Ha'e ramo Simão Pedro ma Senhor-a
oendu vy onhemonde pojava onhemboipa
rire. Ha'e rami vy oguejy yy py.
8 Ha'e rã hemimbo'e kuery mboae ma kanoã
py ae ou, pira mbo'aa omoatã heruvy,
mba'eta yy rembe gui namombyryi ikuai,
cem metros rivyvyia py.
9 Yvy'ã re ha'e kuery oẽ vy oexa tapyĩ, ha'e
hi'áry piky oexy inony va'e, mbojape guive.
10 Ha'e gui Jesus ha'e kuery pe
— Peru avi pira peẽ pembo'a va'ekue —
he'i.
11 Ha'e ramo Simão Pedro kanoã py oike
vy omoatã pira mbo'aa yvy'ã re. Cento
e cinqüenta e três pira tuvixakueve anho
tynyẽ. Ha'e rami teĩ pira mbo'aa neĩ peteĩ
henda py ma ndoxoi.
12 Ha'e gui Jesus
— Peju jakaru — he'i. Ha'e neĩ peteĩve
hemimbo'e kuery noporandui mava'e pa
oikoa re, mba'eta Senhor ae oikoa oikuaa
vy.
13 Ha'e gui Jesus onhemboja vy ojopy
mbojape, ha'e omboja'o. Pira voi ha'ekue
rami omboja'o.
14 Kova'e re mboapykuea ma Jesus
guemimbo'e kuery pe ojexa uka raka'e,
omanoague gui onhemboete rire.

Pedro pe mboapykue oporanduague

15 Ha'e kuery okarupa ma rire Jesus opo-
randu Simão Pedro pe. Ha'e vy aipoe'i:
— Simão João ra'y, ndee nda'u xerayvuve
ri amboae kuery gui?
Pedro ombovai:
— Tá Senhor, xee roayvu. Ndee ma
reikuaa roayvua — he'i.
Ha'e ramo aipoe'i:
— Emongaru ha'vy xerymba vexa'i kuery
— he'i.*
16 Teĩgue ju Jesus oporandu:
— Simão João ra'y, ndee pa xerayvu?
Ombovai:
— Tá Senhor, xee roayvu. Ndee reikuaa
roayvua — he'i.
Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Epena ha'vy xerymba vexa'i kuery re
— he'i.
17 Ha'e gui mboapykuea ma Jesus opo-
randu:
— Simão João ra'y, ndee pa xerayvu?
Ha'e ramo Pedro iporiau, mboapykue ma
"Ndee pa xerayvu?" he'i ramo. Ha'e vy
ombovai:
— Tá Senhor, ndee ma opa mba'e
reikuaa, ha'e reikuaa avi xee roayvua —
he'i.
Ha'e ramo Jesus aipoe'i:
— Emongaru ha'vy xerymba vexa'i
kuery.
18 Anhetẽ aipoa'e ndevy: Nekunumive jave
py ma ndee ae renhemonde ha'e reo
va'ekue reoxea katy rei. Ha'e rã ndetuja'i
ma rire reupi 'rã ndejyva jovaive, ha'e am-
boae kuery nemoxã vy ndereraa 'rã ndee
reoxeague katy e'ỹ — he'i.
19 Ha'e rami ijayvu vy oikuaa uka marã
rami pa Pedro omano aguã Nhanderuete
mboetea rupi.* Ha'e rami ijayvupa rire
aipoe'ive ju:
— Eju ke xerakykue — he'i.
20 Ha'e gui Pedro ojere vy oexa hakykue'i
hemimbo'e Jesus oayvuve va'e ou oiny
ramo. Ha'e va'e ma okaru okuapy jave Jesus

* 21:15 1 Pedro 5.1-4 * 21:19 2 Pedro 1.13,14

yvy'iry oguapy oiny, ha'e ijopy uka nhemi-
arã mava'e pa oikoa re oporandu va'ekue.
21 Ha'e gui Pedro ha'e va'e oexa vy oporandu
Jesus pe:
— Ha'vy peva'e?
22 Jesus ombovai:
— Xapy'a rei xee aipota ramo peva'e
oikove 'rã aju jevy peve. Mba'e re tu ndee
ha'e nunga reikuaaxe? Ndee tema eju xer-
akykue — he'i.
23 Ha'e va'e rire irmão kuery oikuaa "Ha'e
va'e hemimbo'e nomanoi 'rã" he'iague
rami. Ha'e rami teĩ Jesus ma "Nomanoi 'rã"
nde'i. Ha'e rã "Xapy'a rei xee aipota ramo
ha'e oikove 'rã aju jevy peve. Mba'e re tu
reikuaaxe ha'e nunga?" he'i raka'e.

João omombe'u va'ekue re ijayvuague

24 Ha'e va'e hemimbo'e ae ha'e nunga
omombe'u ha'e imboparaare. Ha'e ore
kuery roikuaa ha'e omombe'u va'ekue an-
hetẽ memea.
25 Heta teri oĩ Jesus ojapo va'ekue. Ha'e
nunga ha'e javi omboparapaa va'e rire xee
aikuaa rã neĩ yvy jave re voi noĩmbai 'rãgue
kuaxia ombopara pyre.

Apóstolo kuery rembiapokue atos 'epy va'e oĩa

Apóstolo kuery ojapo va'ekue atos 'epy va'e oĩa

Jesus Cristo omanoague gui onhemboete ju, ha'e yva re oo ta ma jave ijayvu Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ hemimbo'e kuery re oguejy vy omombaraete aguã. Aipoe'i: "Ha'e ramo xeregua ayvu pemombe'ua rupi 'rã pendekuai. Jerusalém py 'rã pemombe'u, Judéia ha'e Samaria rupi, ha'e gui yvy apy ha'e javi rupi peve", he'i (1.8b). Quarenta araa py ha'e kuery re Nhe'ẽ ou. "Ha'e ramo hemimbo'e kuery oje'oi vy opa rupi omombe'u ayvu. Senhor voi oipytyvõ hexa pyrã ojapoa py, ha'e kuery ayvu omombe'ua rupi anhetẽ memea oikuaa uka aguã" (Marcos 16.20). Kova'e kuaxia py ha'e nunga oĩ. Lucas ombopara va'ekue.

Jesus po'akaa rupi ha'e Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ rupi hemimbo'e kuery omombe'u Jesus Cristo re jajerovia aguã regua ha'e hexa pyrã ojapo. Jerusalém tetã gui omboypy, Judéia ha'e Samaria ha'e javi rupi ju oje'oi, ha'e gui judeu e'ỹ va'e ikuaia rupi. Apóstolo Pedro onhea'ãve raka'e judeu kuery pe ayvu omombe'u aguã, ha'e rã apóstolo Paulo ma judeu e'ỹ va'e kuery pe omombe'u. Ha'e ramia py opa rupi oikuaa uka ayvu Jesus nhandereraa jepea regua. Aỹ peve ha'e va'e ayvu omombe'ua teri peteĩ-teĩ regua ikuaia rupi, Jesus aipoe'iague rami vy. Ko yvy re Jesus ojevy e'ỹa ja ha'e rami 'rã omombe'ua, pavẽ oendu aguã.

Ijayvu ypyague

1 Jypygua kuaxia ndevy Teófilo ambopara
va'ekue ma amombe'u aguã Jesus ojapo
va'ekue ha'e nhombo'eague ha'e javi,*
2 yvate heraa ára peve. Ha'e va'e e'ỹ mbove
ma apóstolo kueryrã oiporavo va'ekue pe
ojapo uka mba'emo Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ rupi.
3 Mba'eta omano rire ha'e va'e kuery pe
ojexa uka ju oikove va'e. Mbovykue rei e'ỹ
oikuaa uka anhetẽ ete oikovea. Quarenta
ára re ha'e kuery pe ojexa uka vy ombo'e
oikovy mba'emo Nhanderuete po'akaa rupi
oiko va'erã re.
4 Ha'e kuery reve okaru vy aipoe'i avi:

— Jerusalém gui pejepe'a e'ỹ re pearõ
ranhe Xeru Onhe'ẽ ombou aguã re
ijayvuague. Ha'e va'e xee amombe'u rã
pendu ae ma va'ekue.*
5 Mba'eta João ma anhetẽ yy py nhomon-
garai va'ekue. Ha'e rã peẽ ma Nhe'ẽ Ky'a
E'ỹ reve 'rã penemongaraia, are vaipa e'ỹ re
— he'i.

Yva re Jesus ooague

6 Ha'e rami rã ijaty va'e kuery oporandu:

— Senhor, aỹ ma nhi'ã rejapo ta Israel
kuery ipo'aka ju aguã rami?

7 Ha'e ramo ombovai ha'e kuery pe:

— Mba'emo oiko aguã ára araka'e paa
ma Xeru opo'akaa rupi ae oa'anga va'ekue.
Ha'e rã peẽ kuery ma nda'evei peikuaa
aguã.
8 Ha'e rami avi pendere Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
oguejy rã penembopo'akaa ae 'rã. Ha'e
ramo xeregua ayvu pemombe'ua rupi 'rã
pendekuai. Jerusalém py 'rã pemombe'u,
Judéia ha'e Samaria rupi, ha'e gui yvy apy
ha'e javi rupi peve — he'i.
9 Ha'e rami Jesus ijayvupa ma rire yvate
heraa ha'e kuery oexaa gui. Ha'e gui peteĩ
arai ou vy ojao'i ramo ndoexavei.*
10 Yva re Jesus oo ma ramo ha'e kuery
oma'ẽ teri okuapy jave ha'e kuery yvýry
mokoĩ ava hi'aĩ xapy'a ijao xiĩmba rei va'e.
11 Ha'e va'e kuery oporandu:

— Avakue Galiléia pygua, mba'e re tu
pema'ẽ teri yvate? Mba'eta penembyte gui
Jesus yva re oo va'ekue ma ha'ekue rami ae
ju 'rã ou, oo rã pexaague rami ae.

Jerusalém tetã py temimbo'e kuery ikuaiague

12 Ha'e ramo Olival yvyty 'epy va'e gui ma
Jerusalém tetã katy ju ojevypa, sábado ára
py oguata aguã ha'evea peve.†

* 1:1 Lucas "Jypygua kuaxia" he'ia ma Jesus Cristo reko ombopara va'ekue re ijayvu vy (Lucas 1.1-4), mba'eta ha'e va'e ombopara rire apóstolo kuery ojapo va'ekue ju ombopara, kova'e ae. * 1:4 Lucas 24.36-49 * 1:9 Mateus 28.16-20; Marcos 16.15,19; Lucas 24.50,51 † 1:12 Judeu kuery gueko rami vy sábado ára oguata aguã ha'evea ma namombyryi'i, peteĩ quilômetro rai'i peve anho (Lucas 24.52,53.)

13 Tetã re ovaẽ ma vy ojeupi jogueravy yvate
opy oĩ va'e py. Ha'e py ma nhomboaty: Pe-
dro, João, Tiago, André, Filipe, Tomé, Bar-
tolomeu, Mateus, Alfeu ra'y Tiago, Simão
Zelote ha'e Tiago ra'y Judas.
14 Ha'e va'e kuery ha'e javi ma peteĩ rami
meme ikuai onhembo'ea py. Kunhague avi
ikuai. Ha'e kuery reve oĩ avi Jesus xy Maria,
tyvy kuery guive.

Apóstolo-rã Matias oiporavoa ague

15 Ha'e va'e jave py ma irmão kuery cento
e vinte ikuai va'e mbyte py Pedro opu'ã
ho'amy. Ha'e vy aipoe'i:

16 — Irmão kuery, ojeupity 'rãe raka'e
Davi juru rupi Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ omombe'u
va'ekue Judas rekorã. Ha'e va'e ma ogueraa
raka'e Jesus jopyarã kuery.
17 Mba'eta ha'e va'e ma ore kuery regua vy
kova'e tembiapo ojapo aguã rami oiko avi
va'ekue.
18 (Ha'e gui ha'e va'e ava ma ojejavyague
repy re ojoguaa peteĩ yvy. Ha'e py oo ma vy
ho'a vy oxoropa, hyekue onheẽmba raka'e.
19 Ha'e nunga ha'e javi Jerusalém py ikuai
va'e oikuaapa. Ha'e rami vy oayvu py ae
omboery Aceldama, "Yvy tuguy" he'ia.)*
20 Mba'eta kuaxia Salmo oĩa re ipara oiny:
"Hogue topyta tekoa oĩ e'ỹa. Toĩ eme avave
rei ha'e va'e py", ha'e "Tove amboae tojopy
hembiaporã va'ekue" he'iague.*
21 Ha'ekue rami vy jajou 'rã peteĩ ava Senhor
Jesus oikoa pukukue re nhandereve ikuai
va'ekue regua,
22 João nhomongaraia ára guive, ore mbyte
gui yvate Jesus heraa-a ára peve. Ha'e va'e
regua peteĩ toiko nhandereve onhemboete
jevyague mombe'uarã — he'i.*

23 Ha'e ramo mokoĩ ranhe ojou okuapy:
José Barsabás Justo 'epy va'e, ha'e Matias
guive.
24 Ha'e rami vy onhembo'e vy aipoe'i
okuapy:

— Ndee Senhor ha'e javive py'a re oĩa
reikuaa va'e vy eikuaa uka orevy mava'e pa
kova'e mokoĩ gui reiporavo ra'e,
25 apóstolo rembiapo ojapo oikovy aguã.
Mba'eta Judas ma ha'e rami aguã gui
ojepe'a raka'e, ha'e ae oĩ aguã katy oo vy —
he'i okuapy.
26 Ha'e gui ma xortea oexa vy oikuaa okuapy
Matias ri ty ra'ea. Ha'e rami vy omoĩ onze
apóstolo ikuai va'e irũrã.

2

*Nhe'*ẽ Ky'a E'ỹ oguejyague

1 Pentecostes ára ojeupity jave ha'ekue
py ae ono'õmba okuapy.
2 Ha'e gui yva gui ou nhendu xapy'a yvytu
atã ramigua. Opy jave re oguapy okuapya
rupi onhendu.
3 Ha'e kuerya rupi tata rendy vuku ramigua
ojekuaa avi, apekũ ramigua merami. Ha'e
vy peteĩ-teĩ ary oĩ.
4 Ha'e javive re Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ anho oĩ
ramo ijayvu okuapy ayvu mboae py, Nhe'ẽ
ombo'ea rami meme.

Amboae ayvu py omboayvuague

5 Jerusalém py ikuai avi judeu regua
avakue Nhanderuete pegua, yva guýry ha'e
javi gui ou va'ekue.
6 Ha'e kuery ma hemimbo'e kuery ha'e rami
ijayvu rã oendu vy heta ijatypa. Ndoikuaai
rei okuapy, mba'eta ijayvu rã oendu okuapy
peteĩ-teĩ oayvu ae py.
7 Onhemondyipa ha'e ndoikuaai rei vy
aipoe'i okuapy:

— Ne'endu, Galiléia pygua meme e'ỹ ri
nda'u peva'e kuery ijayvu okuapy va'e?
8 Mba'exa vy tu ijayvu rã peteĩ-teĩ nhan-
deayvu ae py nhaendu?
9 Mba'eta Pártia guigua nhandekuai, Média
guigua, Elão, Mesopotâmia, Judéia ha'e Ca-
padócia guigua, Ponto ha'e Ásia guigua,
10 Frígia, Panfília, Egito, Líbia, Cirene katy'i
ha'e Roma guigua guive apy nhandekuai,
11 judeu ha'e judeu reko rami nhandekuai
va'e, Creta ha'e Arábia guigua kuery. Ha'e
rami teĩ mba'exa vy tu nhandeayvu ae py
nhaendu ha'e kuery ijayvu rã Nhanderuete
mba'emo porã ojapoa re? — he'i okuapy.

12 Ha'e javive ndoikuaai rei ha'e on-
hemondyipa vy oporandu okuapy joupe-
upe:

— Mba'erã nda'u po rami ijayvu? — he'i
okuapy.

13 Ha'e rã amboae kuery ma ojojai rei vy
— Oka'upa rima ra'e — he'i okuapy.

Pedro ijayvuague

* 1:19 Mateus 27.3-10 * 1:20 Salmo 69.25, 109.8 * 1:22 João 15.27

14 Ha'e ramo Pedro opu'ã ho'amy apóstolo kuery mboae onze va'e reve. Ijayvu atã vy aipoe'i:

— Avakue judeu regua ha'e Jerusalém py pendekuai va'e ha'e javive, pejapyxaka xeayvua re peikuaa porã aguã.
15 Kova'e avakue ma ndoka'ui pexa'ãa rami e'ỹ, mba'eta kuaray yvatepa ramo'i.
16 Ha'e rami 'rãgue py oiko va'e ma profeta Joel pe aipoe'i ukaague rami:
17 "Senhor aipoe'i: 'Opaa ára py po rami 'rã oiko. Avakue ha'e javi re ambou 'rã Xenhe'ẽ. Ha'e ramo pendera'y ha'e penderajy kuery ijayvu 'rã xegui. Ipyaukueve oexa 'rã hexa pyrã, kakuaakueve voi oexa ra'u 'rã.
18 Ha'e va'e ára Xenhe'ẽ ambou 'rã xerembiguai avakue ha'e kunhague re. Ha'e ramo ha'e kuery mba'emo omombe'u 'rã Nhe'ẽ rupi.
19 Yva re aexa uka 'rã nhomondyipaarã, yvy re voi hexa pyrã aexa uka 'rã tuguy, tata ha'e hataxĩ.
20 Ha'e ramo kuaray pytũmba 'rã, jaxy voi tuguy rami 'rã opyta, Senhor ára yvate ete ha'e hexakãmba va'e ovaẽ e'ỹ mbove.
21 Ha'e po rami 'rã oiko: Ha'e javive Senhor rery rupi ojapukai va'e oo jepe 'rã', he'iague."*

22 — Avakue Israel regua, pejapyxaka xeayvua re. Penerenonde rupi Nhanderuete oikuaa uka va'ekue Nazaré pygua Jesus po'akaa. Ha'e ramo opo'akaa rupi ojapo oikovy penemondyiarã ha'e hexa pyrã. Ipo rupi Nhanderuete ojapo raka'e penembyte rupi. Peẽ kuery voi peikuaa.
23 Ha'e gui Jesus ma Nhanderuete ha'e ae oipotaa rami vy ojopy uka, onhembopy'a voiague rami vy ae. Ha'e ramo peẽ kuery pejuka. Ha'e vy kuruxu re pemoĩ uka heko vai va'e kuery pe.
24 Ha'e gui Nhanderuete ma manoa po'akaa ombovaipa vy omboete ju, mba'eta hexe ma manoa nda'ipo'akai 'rãe.
25 Mba'eta hekorã re ae Davi ijayvu raka'e: "Xerenonde aexa riae Senhor aiporu kuaa regua re oĩ rã, xereity uka e'ỹ aguã.
26 Ha'e rami rã xepy'a py avy'a vaipa, xeayvu py roguerovy'a guive. Xero'o eteve voi ojeroviaa rupi 'rã opytu'u.
27 Mba'eta nderejai 'rã xenhe'ẽ omano aguã py, xerete voi nerembovaipa ukai 'rã, neremimbo'e iky'a e'ỹ va'e aiko rã.
28 Ha'e rami 'rãgue py xevy pe reikuaa uka tape tekove katy oo va'e, nerenonde xembovy'a 'rã guive opa mba'e py", he'i va'ekue.*

29 — Ke'y ha'e xeryvy kuery, tamombe'u porãve nhaneramoĩ Davi rekokue. Ha'e va'e ma omano raka'e, onhono porãa guive. Onhono porãague ma aỹ peve oĩ nhanembyte.
30 Ha'e rami avi profeta oiko, oikuaa guive Nhanderuete oura voiague, hekovia peteĩ hamymino huvixaverã oĩ aguã re.
31 Ha'e nunga oikuaa vy ae ijayvu raka'e Cristo onhemboete jevy 'rãa re, omanoa py ndoejai, neĩ hetekue ombovaipa uka e'ỹ aguã re.
32 Ha'e rami vy Nhanderuete omboete ju Jesus. Ha'e nungakue mombe'ua ma ore kuery ha'e javive orekuai.
33 Ha'e gui Nhanderuete oiporu kuaa regua re omboyvateve ma ramo Nguu gui ojopy Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ombou 'rã va'ekue. Ha'e va'e ae ombou kuri pexa ha'e pendu va'e.
34 Mba'eta Davi ma yva re ndooi va'eri ha'e ae aipoe'i: "Senhor ma aipoe'i xe-Senhor pe: 'Eguapy aiporu kuaa regua re,
35 nderovaigua kuery ndepy guýry guarã amoĩ e'ỹa ja', he'i va'ekue."*
36 Ha'e nunga rupi peẽ Israel kuery ha'e javi, peikuaa porã pota pova'e re: Jesus kuruxu re pemoĩ va'ekue ae ma Nhanderuete oikuaa uka Senhor ha'e Cristo oikoa — he'i.

Três mil onhemongarai ukaague

37 Ha'e nunga ha'e kuery oendu vy opy'a re oendu okuapy ojeayvua. Ha'e vy oporandu Pedro ha'e apóstolo kuery mboae pe:

— Ke'y kuery, mba'e tu rojapo ta?

38 Pedro ombovai:

— Pejeko rerova, ha'e peteĩ-teĩ penhemongarai uka Jesus Cristo rery rupi, pejejavyague omboguepa aguã. Ha'e rami vy pendevy voi ome'ẽa 'rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ.
39 Mba'eta peẽ kuery pe voi ijayvu ombou aguã re, penda'y ha'e pendajy kuery pe, ha'e mombyry teri ikuai va'e Senhor Nhanderuete oenoĩ va'erã ha'e javive pe guive — he'i.

* 2:21 Joel 2.28-32 * 2:28 Salmo 16.8-11 * 2:35 Salmo 110.1

40 Opa marãgua ayvu py omongetave ju.
Ha'e vy aipoe'i:
— Pejereraa jepe uka kova'e kuery heko
vai va'e mbyte gui — he'i.
41 Ha'e gui onhe'ẽ rendu va'e kuery on-
hemongarai uka. Ha'e rami vy ha'e va'e ára
hetave três mil rai'i.

Ojeko me'ẽ va'ekue ikuaia re ijayvuague

42 Ha'e kuery ikuai tema apóstolo kuery
ombo'ea rami peteĩ'i rami meme, mbojape
oipe'ã-pe'ã'ia rupi, ha'e onhembo'ea py.
43 Peteĩ-teĩ oendu ojererokyjea. Ha'e rã
apóstolo kuery ma opo py heta ojapo
nhomondyipaarã ha'e hexa pyrã.
44 Ha'e javive oguerovia va'e joupive ikuai,
ha'e opa mba'e oguereko va'e joupe guarã
meme.*
45 Ha'e rami vy oyvy ha'e mba'emo oguereko
va'ekue ovende vy hepykue omboja'o-ja'o
amongue oikotevẽa rami.
46 Ko'ẽ nhavõ peteĩ rami ikuai templo py,
ha'e ngoo rupi mbojape ho'u okuapy. Ovy'a
reve okaru peteĩ rami ipy'a reve.
47 Nhanderuete pe oporaeia rupi tema ikuai.
Ha'e rami rã heta va'e kuery ha'e javi ojou
porã, ha'e ko'ẽ nhavõ Senhor omboetave
heravy oo jepe va'e.

3

Peteĩ oguata e'ỹ va'ekue omopu'ã jevyague

1 Kuaray ojero'a jave Pedro ha'e João tem-
plo katy oo onhembo'e vy.
2 Ha'e jave py ma heraa avi peteĩ ava itui'i
guive ndoguatai va'e. Ha'e va'e ma ko'ẽ
nhavõ omoĩa 'rã templo rokẽ Iporã 'epy
va'e py, oike va'e kuery pe mba'emo re
ojerure aguã.
3 Pedro ha'e João templo py oike jogueravy
rã ava va'e oexa vy ha'e kuery pe voi ojerure
mba'emo ome'ẽ aguã.
4 Ha'e gui hexe Pedro ha'e João oma'ẽ
porã ranhe. Ha'e vy
— Ema'ẽ orere — he'i.
5 Ha'e ramo ha'e kuery re oma'ẽ oiny
mba'emo ojopy aguã oarõ vy.
6 Ha'e gui Pedro aipoe'i:
— Xee ma prata neĩ ouro ndarekoi. Ha'e
rã areko va'e ma ame'ẽ 'rã. Ha'e rami vy
Jesus Cristo Nazaré pygua va'e rery rupi
aipoa'e: Eguata — he'i.*
7 Ha'e rami vy ipo oiporu kuaa regua re
ojopy vy omopu'ã. Ha'e ramove ipy ha'e ipy
nhu'ã imbaraetepa.
8 Opo reve opu'ã vy templo py oike ha'e
kuery reve. Opo-opo oikovy Nhanderuete
pe oporaei reve.
9 Ava va'e oguata ha'e Nhanderuete pe
oporaei rã pavẽ rei oexa okuapy vy
10 oikuaapa ha'e ae ri ty ra'e mba'emo
re ojerurea rupi templo rokẽ Iporã 'epy
va'e py oguapy va'ety. Ha'e rami vy on-
hemondyipa, okyje guive ha'e nunga ri ty
ra'e oiko rã.

Templo ropy Pedro ijayvuague

11 Pedro ha'e João reve tema ava va'e
onhemoirũ rã heta va'e kuery ha'e javi
oexa vy onhemondyipa reve onhamba
jogueruvy ha'e kuerya katy, Salomão roguy
puku 'epy va'e py.*
12 Heta va'e kuery ou rã Pedro oexa vy
aipoe'i ha'e kuery pe:
— Israel kuery, mba'e re tu pen-
hemondyipa ri kova'e nunga gui? Mba'e
re tu orere anho ri pema'ẽ? Pexa'ã teve
ore ae po'akaa py, e'ỹ vy orereko porãa py
romboguata jevyague?
13 Mba'eta Abraão, Isaque ha'e Jacó Ruete,
nhaneramoĩ kuery Ruete ae ojapo, guem-
biguai Jesus po'akaa oikuaa uka aguã. Ha'e
va'e ma pejopy uka nhemi, ha'e huvixa
Pilatos opoi ta ramo henonde pendeayvu
va'ekue ndapeipotaia rupi.
14 Iky'a e'ỹ va'e, Heko porã ete va'e peẽ
kuery ndapeipotai vy hekovia pejerure jo-
juka rive va'ety opoi aguã.
15 Ha'e rami py pejuka uka Tekove me'ẽa.
Ha'e rã Nhanderuete ma omboete ju
omanoague gui. Ore kuery ma ha'e
nungakue mombe'ua orekuai.
16 Jesus rery re ore rojerovia ramo guery
rupi ae omombaraete kova'e ava, aỹ pexa
vy peikuaa va'e. Tá, Jesus re rojerovia ramo
ae omonguera porã ju peẽ kuery ha'e javive
renonde.
17 — Ha'e gui aỹ ke'y ha'e xeryvy kuery,
xee aikuaa peikuaa e'ỹ vy pejuka ukaague,
penduvixa kuery reve.

* 2:44 Atos 4.32-35 * 3:6 João 14.13,14 * 3:11 Salomão roguy puku 'epy va'e ma templo roka py oĩ.

18 Ha'e rami avi Nhanderuete ae ojapo Cristo
oiko axy aguã rami, profeta kuery pe
omombe'u uka va'ekue ha'e javi ojeupity
aguã.
19 Ha'e nunga rupi penhemboaxy ha'e pe-
jeko rerova ke pejejavyague omboguepa
aguã,*
20 Senhor gui ou aguã javy'a aguã ára, ha'e
pendereraa jepearã omoĩ va'ekue Cristo
ombou jevy aguã. Ha'e va'e ma Jesus ae.
21 Mba'eta yva re opyta ranhe 'rã mba'emo
ombopyaupa aguã ára ovaẽ e'ỹa ja. Ha'e
va'e ára ma yma ma voi Nhanderuete
omombe'u uka profeta kuery iky'a e'ỹ va'e
pe.
22 Mba'eta anhetẽ ae Moisés aipoe'i: "Sen-
hor Nhanderuete ma pendyvy kuery regua
va'e ae omoingo 'rã peteĩ profeta xee rami
guarã. Ha'e va'e ayvu re anho pejapyxaka
'rã opa mba'e omombe'u rã.
23 Ha'e rã ha'e va'e profeta ayvu re ndo-
japyxakai va'e ma oipe'apaa 'rã heta va'e
kuery mbyte gui", he'i va'ekue.*
24 Ha'e gui Samuel oiko guive profeta ikuai
va'e ha'e javi omombe'u ma voi kova'e ára
guarã.
25 Peẽ ma profeta ramymino kuery pen-
dekuai, ha'e nhaneramoĩ kuery pe Nhan-
deruete guexeve guarã ojapo va'ekue ma
pendevy pegua voi, mba'eta Abraão pe
"Neramymino kuery re vy yvy regua ha'e
javi ikuai porã 'rã", he'iague rami.*
26 Ha'e nunga rupi Nhanderuete Guem-
biguai omboete ju vy pendevy pe ranhe
ombou, peteĩ-teĩ pendeko vaia gui pen-
depe'a vy penemoingo porã aguã.

4

Pedro ha'e João nhuã py ombotya ague

1 Heta va'e kuery pe apóstolo kuery
ijayvu teri reve ou sacerdote kuery, templo
rarõa ruvixa ha'e saduceu kuery.
2 Ha'e va'e kuery ma ndojou porãi heta va'e
kuery ombo'ea, mba'eta omombe'u Jesus re
vy omano va'ekue onhemboete jevy 'rãa.
3 Ha'e rami vy ka'aru ma ramo ojopy vy
nhuã py omboty ko'ẽ jevy oikuaa pota aguã.
4 Ha'e rã ijayvua oendu va'e kuery ma
heta oguerovia. Avakue oguerovia va'e ma
cinco mil rai'i ikuai.

Pedro ha'e João omboayvu okuapyague

5 Ko'ẽ jevy Jerusalém tetã py huvixa
kuery nhomboaty okuapy nhomongeta
va'ety kuery reve, lei re nhombo'e va'ety
kuery,
6 sacerdote yvateve va'e Anás, Caifás, João,
Alexandre ha'e gui sacerdote yvateve va'e
ro pygua kuery ha'e javi reve.
7 Ha'e gui ojea py apóstolo kuery ogueru
ruka vy oporandu ha'e kuery pe:

— Mba'e nunga po'akaa rupi tu, ha'e
mava'e rery rupi pejapo guĩ nunga?

8 Ha'e ramo Pedro re Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ anho
oĩ ramo aipoe'i:*

— Oreruvixa ha'e nhomongeta va'ety
kuery,
9 aỹ ma oremboayvu peteĩ ava imba'eaxy
va'e pe mba'emo porã oiko va'ekue re, ha'e
marã rami vy pa okueraague re.
10 Peikuaa pota ha'vy pova'e re, peẽ ha'e
Israel kuery ha'e javi reve: Nazaré pygua
Jesus Cristo kuruxu re pemoĩ uka va'ekue,
ha'e omanoague gui Nhanderuete omboete
ju va'ekue rery rupi ae kova'e ava okuera
reve hi'aĩ penerenonde.
11 Jesus ae ita peẽ oo apoa kuery ndapeipotai
va'ekue ri ita omboeteve pyrã rami opyta.*
12 Mba'eta jipoi nhandereraa jepearã
mboae, mba'eta yva guýry nda'ipoi amboae
tery nhandevy pe ome'ẽ mbyre, ha'e va'e
rupi jaa jepe aguã — he'i.

13 Ha'e rami rã Pedro ha'e João ipy'a
guaxua oexa vy onhemondyipa okuapy,
mba'eta kuaxia para oexa kuaa va'e e'ỹ,
imbo'e pyre'ỹ ikuaia oikuaa vy. Ha'e rami
vy oikuaa Jesus reve ikuai va'ekuea.
14 Ha'e kuery mbyte py ava omonguera pyre
oĩ avi rã oexa vy nda'ijayvu kuaavei ha'e
kuery rovai.

15 Ha'e gui ma omboayvuague gui
omoẽmba vy jomeme ju ijayvu vy
16 aipoe'i:

— Mba'e tu jajapo 'rã peva'e avakue re?
Mba'eta anhetẽ ae Jerusalém pygua kuery
oikuaapa ha'e kuery mba'emo porã ete
ojapoague. Ha'e nunga rupi "Any" ja'e aguã
nda'evei.
17 Ha'e rami avi heta va'e kuery pe ha'e
kuery omombe'u ve'ỹ aguã nhamongyje

* 3:19 Lucas 24.46,47 * 3:23 Deuteronômio 18.15,18-19 * 3:25 Gênesis 22.18, 26.4 * 4:8 Lucas 21.12-15
* 4:11 Salmo 118.22

'rã. “Ha'e va'e rery rupi pendeayvuve eme
avave rei pe”, ja'e 'rã — he'i okuapy.
18 Ha'e rami vy oenoĩ jevy vy ijayvu ha'e
kuery pe Jesus rery rupi nda'ijayvuvei neĩ
nanhombo'evei aguã.
19 Ha'e ramo Pedro ha'e João ombovai:
— Peikuaa pota ke Nhanderuete
renonde: Ha'eve ri nda'u peẽ kuery, tyrã
pa Nhanderuete ronhe'ẽ rendu aguã?
20 Mba'eta ore ma ndorojepe'ai 'rã mba'emo
roexa ha'e roendu va'ekue re oreayvua gui
— he'i.
21 Ha'e rami rã omongyjeve rire opoipa,
mba'e nunga re pa ombopaga aguã oikuaa
e'ỹ vy, heta va'e kuery gui okyje guive.
Mba'eta pavẽ rei ma mba'emo porã
oikoague re ima'endu'a vy oguerovy'a
okuapy Nhanderuete,
22 mba'eta Nhanderuete opo'akaa py
omonguera va'ekue ma quarenta ma'etỹ
raxa oguereko.

Igreja kuery onhembo'e okuapyague

23 Pedro ha'e João opoia ma ramo ojou
irmão kuery. Ha'e vy ha'e kuery pe
omombe'u sacerdote yvatekueve va'e ha'e
nhomongeta va'ety kuery ijayvuague ha'e
javi.
24 Omombe'u rã ha'e kuery oendu vy ha'e
javive ojapukai okuapy Nhanderuete pe.
Ha'e vy aipoe'i:
— Ndee Senhor Ndepo'akapa va'e ma
yva, yvy, ye'ẽ ha'e opa mba'e hexe ikuai
va'e apoare reiko.*
25 Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ rupi aipo'ere uka va'ekue
nerembiguai oreramoĩ Davi pe: “Mba'e re
nda'u judeu e'ỹ va'e kuery ipoxypa, ha'e
heta va'e kuery voi mba'emo ovare'ỹ va'e
ojapo aguã onhembopy'a okuapy?
26 Mba'eta yvy regua huvixave kuery opu'ã,
huvixa kuery peteĩ rami nhomboaty
okuapy Senhor ha'e huvixaverã omoĩ
va'ekue rovai”, 're uka va'ekue.*
27 Mba'eta anhetẽ ae kova'e tetã py nhom-
boaty okuapy Nerembiguai iky'a e'ỹ va'e
Jesus nhandereraa jepearã remoĩ va'ekue
rovai. Herodes ha'e Pôncio Pilatos, judeu
e'ỹ va'e ha'e oreretarã Israel kuery reve
nhomboaty raka'e
28 ojapo aguã ndepo'akaa rupi ndee ae ren-
hembopy'a ma voiague ha'e javi.
29 Aỹ ma Senhor, eikuaa pota oremongyje
okuapya re, ha'e ore nerembiguai kuery
orembopy'a guaxu ndeayvu romombe'u
aguã.
30 Ha'e ramia ja ndepo'akaa rupi en-
homonguera. Nerembiguai iky'a e'ỹ va'e
Jesus rery rupi ejapo hexa pyrã ha'e
nhomondyipaarã — he'i okuapy.
31 Ha'e kuery onhembo'epa ramove oo
ono'õ okuapya oryryipa. Ha'e javive re
Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ anho oĩ. Ha'e ramo okyjea
py e'ỹ omombe'u Nhanderuete ayvu.*

Igreja kuery reko re ijayvuague

32 Ojerovia va'e kuery ma peteĩ rami
meme ipy'a ha'e inhe'ẽ. Avave rei “Xevy
anho” nde'i neĩ peteĩve oguereko va'e
regua pe ma voi. Mba'emo oguereko
va'e ma joupe-upe omboja'o va'erã meme
oguereko.
33 Apóstolo kuery ma ipo'akapa reve
omombe'u Senhor Jesus onhemboete
jevyague, ha'e pavẽ re oĩ omboaxya.
34 Mba'eta ha'e kuery mbyte neĩ peteĩve
iporiau'i va'e ndoikoi, mba'eta yvy, e'ỹ vy
oo oguereko va'e ovendepa vy ogueru 'rã
hepykue,
35 ha'e apóstolo kuery py yvýry omoĩ.
Ha'e ramo peteĩ-teĩ pe omboja'o-ja'o 'rã
mba'emo oikotevẽa rami.*

*Barnabé mba'emo ome'*ẽague

36 Peteĩ levita Chipre guigua José hery
va'e avi ojapo, apóstolo kuery omboery
va'ekue Barnabé, “Nhombopy'a guaxua”
'ea.
37 Ha'e va'e ma oyvy oguereko va'ekue
ovende, ha'e hepykue ogueru vy omoĩ
apóstolo kuery py yvýry.

5

Ananias ha'e Safira reko re ijayvuague

1 Oiko avi peteĩ ava Ananias hery va'e.
Gua'yxy Safira reve ovende avi oyvy,
2 va'eri gua'yxy reve jogueroayvua rami vy
ojeupe guarã ae omboja'o hepykue. Hem-
byrekue rive ogueraa vy omoĩ apóstolo
kuery py yvýry.
3 Ha'e ramo Pedro aipoe'i:
— Ananias, mba'e re tu ndepy'a remon-
hemonde uka Satanás pe, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ

* 4:24 Êxodo 20.11 * 4:26 Salmo 2.1-2 * 4:31 Mateus 18.19,20 * 4:35 Atos 2.42-47

pe ndeapu aguã, ndeyvy repykue regua
ndejeupe guarã ae remoĩ porã vy?
4 Ndeyvy revende e'ỹ mbove nemba'e'ỹ ri
ty'y itui? Ha'e revende rire voi hepykue
ndepo py e'ỹ ri ty'y oĩ? Mba'e re tu guĩ rami
rejapo aguã ri oĩ ndepy'a re? Avakue pe'ỹ
ndeapu, ha'e rã Nhanderuete pe — he'i.*
5 Ha'e rami ijayvu rã Ananias oendu vyve
ho'a, omano. Ha'e ramo pavẽ oendu vy
onhemondyipa.
6 Ha'e gui kunumigue ikuai va'e ovaẽ vy on-
hovãmba hetekue, ha'e onhono porã aguã
py ogueraa.
7 Ha'e gui três hora ma oaxa rire Ananias
ra'yxy ju ovaẽ mba'e pa oikoague ndoikuaai
vy.
8 Ha'e ramo ixupe ju Pedro oporandu:
— Emombe'u xevy: Kova'e'i re ae ma
nhi'ã pevende ra'e pendeyvy?
Kunha va'e ombovai:
— Tá, evoko va'e'i re ae ri — he'i.
9 Pedro aipoe'i:
— Mba'e re tu penhembopy'a ri Senhor
Nhe'ẽ peko a'ã aguã? Aipo, okẽ py onhendu
neme nhono porãare kuery pyambu. Ha'e
ndee voi ndereraa avi 'rã — he'i.
10 Ha'e ramove kunha va'e ho'a Pedro py
rupi, ha'e vy omano. Kunumigue oike vy
omano ma oupy rã ojou. Ha'e rami vy
ogueraa vy ime yvýry onhono porã.
11 Ha'e rami rã igreja ikuai va'e oendu oky-
jea, oiko va'ekue renduare kuery ha'e javive
guive.

Apóstolo kuery opa mba'e porã ojapoague

12 Apóstolo kuery po py hexa pyrã ha'e
nhomondyipaarã heta ojapo ukaa heta va'e
kuery mbyte rupi.* Ijatypa jepi 'rã Salomão
roguy puku 'epy va'e py.
13 Ha'e rã amboae kuery ma peteĩve
na'irũxei ha'e kuery re. Ha'e rami avi heta
va'e kuery ojou porã.
14 Ha'e rami vy avakue ha'e kunhague
ma heta-etave tema oje'oivy Senhor re
ojerovia va'e.
15 Ha'e ramo tape rupi imba'eaxy va'e heraa
vy onhonoa inony hupa reve ha'e ajukue
áry, Pedro oaxa ramo hi'ã ri jepe ojao'i
aguã.
16 Jerusalém katy'i tetã ikuai va'e gui heta ou
avi. Imba'eaxy ha'e nhe'ẽ vai gui oiko axy
va'e herua ramo omonguerapaa.

Apóstolo kuery nhuã py ombo'aa ague

17 Ha'e gui ma sacerdote yvateve va'e
ha'e irũ kuery saduceu regua ha'e javive
nda'ija'ei vy opu'ã okuapy.
18 Ha'e rami vy apóstolo kuery ojopy vy
omboty nhuã py.
19 Ha'e rami teĩ pyávy peteĩ anjo Senhor-a
guigua oipe'a nhuã rokẽ. Ha'e vy oka katy
ogueraa vy aipoe'i:
20 — Tapeo, templo py ju pene'aĩ, ha'e
heta va'e kuery pe pemombe'u tekove
regua ayvu ha'e javi — he'i.
21 Ha'e nunga ha'e kuery oendu vy ko'ẽmba'i
ramove templo py oike vy nhombo'e.
Ha'e gui sacerdote yvateve va'e ha'e
irũ kuery ma nhomboayvuaty py oupa vy
omboatypa avi Israel ruvixa kuery ha'e
javi. Ha'e vy omondouka nhuã gui apóstolo
kuery ogueru aguã.
22 Ha'e rã xondaro kuery nhuã py oo vy ndo-
joui. Ha'e rami vy ojevy ju vy omombe'u.
23 Ha'e vy aipoe'i:
— Roexa rã nhuã onhemboty porã oiny,
ha'e okẽ py ma nhuã rarõa kuery ikuai.
Ha'e rami teĩ roipe'a vy peteĩve ndorojoui
opy — he'i okuapy.
24 Ha'e rami ijayvu rã templo rarõa ruvixa
ha'e sacerdote yvatekueve va'e oendu vy
ndoikuaai rei okuapy mba'e pa apóstolo
kuery re oikoague, neĩ mba'e pa oiko 'rãa
voi ndoikuaai.
25 Ha'e rami jave ete'i amongue ovaẽ vy
omombe'u ha'e kuery pe:
— Nhuã py avakue pemboty va'ekue tu
templo py rima ombo'e okuapy heta va'e
kuery — he'i.
26 Ha'e ramo templo rarõa kuery ruvixa
ixondaro kuery reve oo vy ogueru porã'i,
mba'eta okyje heta va'e kuery ita py ojapipa
gui.
27 Omboayvu aguã ogueru ma ramo sacer-
dote yvateve va'e oporandu ha'e kuery pe.
28 Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e gui aiporo'e va'ekue napen-
hombo'evei aguã ha'e va'e rery rupi. Ha'e
ramive ma pejapo Jerusalém ha'e javi rupi
penhombo'ea oikuaapaa aguã rami. Orere
pemoĩxe avi ha'e va'e ava ruguy omoẽague
re ropaga aguã — he'i.
29 Ha'e ramo Pedro ha'e apóstolo kuery
mboae ombovai:

* 5:4 Gálatas 6.7 * 5:12 Marcos 16.17-20

— Avakue ronhe'ẽ rendu 'rãgue py
ha'eveve Nhanderuete ronhe'ẽ rendu.
30 Mba'eta nhaneramoĩ kuery Ruete om-
boete ju Jesus, peẽ kuery yvyra re pemoĩ
uka vy pejuka va'ekue.
31 Ha'e rã Nhanderuete ma opo'akaa oexa
uka vy omboyvate Huvixave ha'e Jogueraa
jepearã, Israel kuery onhemboaxya oendu
nho ramo ojejavyague omboguepa aguã.
32 Ha'e gui ore kuery ma ha'e nungakue
kuaa ukaarã orekuai, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ voi,
mba'eta Nhanderuete ombou onhe'ẽ rendu
va'e kuery pe.

Gamaliel ijayvuague

33 Ha'e rami apóstolo kuery ijayvu rã ha'e
kuery oendu vy ipoxypave okuapy, ojukaxe
guive.
34 Ha'e rami teĩ nhomongeta va'ety kuery
mbyte peteĩ fariseu opu'ã Gamaliel hery
va'e, lei re nhombo'e va'ety, ha'e heta va'e
kuery ha'e javi omboeteve va'e.* Ha'e
va'e ma opu'ã vy apóstolo kuery omoẽ uka
ranhe xapy'a'i.
35 Ha'e vy oirũ kuery pe aipoe'i:

— Israel kuery regua, peikuaa pota
ranhe, peva'e avakue pembopaga rive e'ỹ
aguã.
36 Mba'eta ymave opu'ã raka'e Teudas. Ha'e
va'e ma onhemboyvate rei ramo hexeve
quatrocentos avakue rãnda'u onhemoirũ.
Ha'e gui ma ojukaa rire hexe ojapyxaka
va'ekue-'ekue oaĩmba, mba'eve rei ojapo
e'ỹ re.
37 Ha'e va'e rire tery ombopara ukaa jave py
Galiléia pygua Judas ju opu'ã vy heta ete
ogueraa ngupive. Ha'e va'e voi omano, ha'e
rã onhe'ẽ rendu va'ekue oaĩmba rive.
38 Aỹ ma aipoa'e kova'e avakue re pejapo vai
ve'ỹ aguã, tove ta'ikuai. Mba'eta ha'e kuery
ayvu ha'e hembiapo ma avakue guigua ri vy
opa rive 'rã.
39 Ha'e rã Nhanderuete guigua ri ramo
napembovaipa kuaai 'rã, Nhanderuete
rovaigua pendekuai e'ỹ aguã — he'i. Ha'e
rami ijayvua rã pavẽ rei ojou porã.

40 Ha'e gui ma apóstolo kuery oenoĩ ju vy
oinupãmba. Ha'e vy ha'e kuery pe ijayvu
ijayvu ve'ỹ aguã Jesus rery rupi. Ha'e gui
opoipa ju.
41 Ha'e rã ha'e kuery omboayvuague gui
ojepe'a vy ovy'a jogueravy, Jesus rery
káuxa ikuai axy aguã oiporavo rire.
42 Ha'e gui ko'ẽ nhavõ templo py, ha'e oo
ha'e javi rupi ndojepe'ai Jesus ae Cristo
oikoa re nhombo'ea gui.*

6

Nhopytyvõarã kuery omoĩa ague

1 Ha'e va'e jave temimbo'e kuery heta-
etave oje'oivy ramo grego kuery regua
ijayvu rei okuapy hebreu regua re, mba'eta
ko'ẽ nhavõ tembi'u omboja'oa py grego
kuery regua imeve'ỹ va'e kuery re hexarai
ra'e.
2 Ha'e ramo apóstolo kuery doze va'e om-
boatypa temimbo'e kuery ha'e javi. Ha'e vy
aipoe'i:

— Nda'evei Nhanderuete ayvu ro-
mombe'ua gui ore kuery rojepe'a aguã
tembi'u romboja'oa rupi roiko aguã.
3 Ha'e nunga rupi irmão kuery, peiporavo
peẽ kuery regua sete avakue heko porã va'e,
Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ anho oĩa, ha'e hi'arandu
va'e. Ha'e va'e kuery ma romoĩ 'rã ha'e
nunga rupi omba'eapo va'erã.*
4 Ha'e rã ore kuery ma ronhembo'ea ha'e
ayvu romombe'ua rupi anho 'rã orekuai —
he'i okuapy.

5 Ha'e rami ijayvu rã pavẽ oendu vy ojou
porã. Ha'e rami vy jypy ojou Estêvão,
peteĩ ava ojerovia ete ha'e Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
anho oĩa va'e, ha'e gui ma Filipe, Prócoro,
Nicanor, Timão, Pármenas ha'e Nicolau.
Ha'e va'e ma Antioquia guigua judeu kuery
reko rami oiko va'e.
6 Ha'e va'e kuery ma apóstolo kuery
renonde ogueru ramo onhembo'e reve ha'e
kuery áry omoĩ okuapy opo.

7 Ha'e gui ma Nhanderuete ayvu oendu-
paave. Jerusalém tetã py temimbo'e kuery
heta-etave ma oje'oivy. Sacerdote kuery
voi heta ikuai ojeroviaa rupi.

Estêvão omboayvua ague

8 Ha'e gui Estêvão ma Nhanderuete
omboaxya ha'e ipo'akaa rupi oiko vy
heta va'e kuery mbyte rupi ojapo oikovy
nhomondyipaarã ha'e hexa pyrã.
9 Ha'e ramo hexe opu'ã okuapy judeu kuery
va'e regua escravo ve'ỹ onhembo'eaty

* 5:34 Atos 22.3 * 5:42 Mateus 5.10-12; 1 Pedro 4.16,19 * 6:3 1 Timóteo 3.8-10

pygua, Cirene, Alexandria, Cilícia ha'e Ásia
guigua. Ha'e va'e kuery ma Estêvão reve
ijayvu ete okuapy.
10 Va'eri hexe nda'ipo'akai, Nhe'ẽ guigua
'arandua rupi ijayvu ramo.*
11 Ha'e rami vy opaga amongue avakue
aipoe'i aguã: "Roendu peva'e ava ijayvu
vaikue rã Moisés ha'e Nhanderuete rovai",
he'i aguã.
12 Ha'e rami py omopu'ãmba rei heta
va'e kuery, nhomongeta va'ety ha'e lei re
nhombo'e va'ety kuery guive. Ha'e rami vy
oje'oi vy ojopy, nhomongeta va'ety kuerya
py ogueraa.
13 Ha'e py ma ogueru avi hekokue ramigua
mombe'uarã. Ha'e va'e kuery aipoe'i:
— Peva'e ava ma ijayvu vai riae oikovy
templo iky'a e'ỹ va'e ha'e lei re.
14 Mba'eta roendu aipoe'i rã Nazaré pygua
Jesus templo omomba 'rãa rami, ha'e nhan-
derekorã Moisés oeja va'ekue oguerova 'rãa
rami guive — he'i.
15 Ha'e javive omboayvua py oguapy va'e
ma Estêvão re anho oma'ẽ okuapy. Oma'ẽ
okuapy rã anjo rami hova.

7

Estêvão ijayvuague

1 Ha'e ramo sacerdote yvateve va'e opo-
randu vy aipoe'i:
— Ha'e rami ae teve?
2 Estêvão ombovai:
— Ke'y kuery ha'e xeru kuery, pendu ke.
Nhaneramoĩ Abraão ma Mesopotâmia yvy
re teri oiko jave, Harã py oiko e'ỹ mbove
ixupe Nhanderuete hexakãmba va'e ojexa
uka raka'e.
3 Ha'e vy aipoe'i ixupe: "Ejepe'a ndeyvy
neretarã kuerya gui, ha'e tereo yvy aexa
uka aguã katy", he'i va'ekue.*
4 Ha'e ramo caldeu kuery yvy gui oo Harã
py ju oiko aguã. Tuu omano ma rire apy
ju Nhanderuete ombou yvy aỹ peẽ pen-
dekuaia py.
5 Ha'e rami avi apy voi ixupe guarã nome'ẽi
neĩ peteĩgue'i opy oguerova aguã voi, teĩ
ijayvu yvy ome'ẽ aguã, ha'e hamymino
kuery pe voi. Ha'e jave ma ndata'yi teri.
6 Ha'e gui Nhanderuete ijayvu hamymino
kuery oyvy re'ỹ, yvy mboae re ikuai 'rãa
re. Ha'e py ma escravo kuery 'rã ikuai,
quatrocentos ma'etỹ re 'rã ikuai axy.
7 Ha'e gui Nhanderuete aipoe'ive ju: "Xee
ma ambopaga 'rã escravo penemoingoare
kuery. Ha'e va'e rire ha'e gui pexẽ 'rã
kova'e yvy re ju xerembiguai pendekuai
aguã", he'i va'ekue.*
8 — Ha'e gui ma ipire omboi uka vy hex-
eve ojapo guexeve guarã. Ha'e rami vy
Isaque itui rire oito araa py Abraão omboi
ipire. Isaque gui oiko Jacó, ha'e gui ha'e va'e
gui nhaneramoĩ kuery doze ikuai va'ekue
oiko.
9 Ha'e gui José re nhaneramoĩ kuery
nda'ija'ei vy ovende raka'e Egito yvy katy
heraarã pe. Ha'e rami teĩ Nhanderuete ma
hexeve oiko vy
10 ogueraa jepe opa mba'e vai oiko va'e gui.
Omboaxya rupi omo'arandu Egito pygua
huvixave Faraó renonde. Ha'e ramo Faraó
omoĩ ha'e pygua kuery re opena aguã, ha'e
hoo pygua ha'e javi re guive.
11 Ha'e gui ma karuai oiko Egito yvy ha'e
javi rupi. Canaã yvy re voi ikuai axy ramo
nhaneramoĩ kuery ndojouvei tembi'u.
12 Ha'e rã Egito yvy re ma trigo oguerekoa
omombe'ua rã Jacó oendu vy jypy omon-
douka raka'e nhaneramoĩ kuery.
13 Ha'e kuery teĩgue ju ovaẽ ramo José
ojekuaa uka guyke'y kuery pe, ha'e Faraó
voi oexa José regua kuery.
14 Ha'e vy José oenoĩ uka nguu Jacó ha'e
guetarã kuery ha'e javive setenta e cinco
ikuai va'e.
15 Ha'e rami py Egito yvy re Jacó oo raka'e.
Ha'e py ma omano, nhaneramoĩ kuery ha'e
javive voi.
16 Hetekue ma Siquém katy heraa vy onhono
porãa Hamor ra'y kuery gui Abraão tuparã
peráta re ojogua va'ekue py.
17 — Ha'e gui ovaẽ rai'i ma Abraão pe
Nhanderuete ouraague ojeupity aguã ára.
Ha'e jave ma nhaneramoĩ kuery hetave
oje'oivy Egito yvy re,
18 amboae huvixave José oikuaa va'e'ỹ oiko
peve.*
19 Ha'e va'e huvixa ma nhaneramoĩ kuery
ombotavypa vy ojavyky rei, ojapo guive
gua'y kuery re ae nopenavei rã omanomba
aguã rami.

* 6:10 Lucas 21.14,15 * 7:3 Gênesis 12.1 * 7:7 Gênesis 15.13-14 * 7:18 Êxodo 1.8

20 Ha'e va'e jave py oiko Moisés. Ha'e va'e
ma Nhanderuete renonde voi ojou porãa
ramo mboapy jaxy re ranhe onhomi tuu ro
py.
21 Ha'e gui oejaa ramo Faraó rajy ju ogueraa
vy omemby ae'i rami omongakuaa.
22 Moisés ma Egito pygua 'arandua ha'e
javi re ombo'ea ramo ipo'aka ayvu py ha'e
mba'emo ojapoa py.

23 — Quarenta ma'etỹ ma oguerekoa py
oendu guyke'y kuery Israel regua oexaxea.
24 Ha'e rami vy peteĩ ava ojavykya rei rã oexa
vy oipe'a, ha'e oepy vy ojuka Egito pygua.
25 Mba'eta Moisés oexa'ã hetarã kuery "Ix-
upe Nhanderuete nhandereraa jepe uka
'rã" he'i aguã, teĩ ha'e kuery ha'e rami
ndoikuaai.

26 — Ha'e gui ko'ẽgue onhemboja ju gue-
tarã kuery joguero'a va'e re. Ha'e kuery
ikuai porã aguã omboja'oxe vy aipoe'i:
"Avakue, peẽ kuery tu joegua'i rima pen-
dekuai. Mba'e re tu pejoguero'a rei?" he'i.
27 Ha'e ramo oirũ re ojeaive va'e omoanha
vy aipoe'i: "Mava'e tu nemoĩ oreruvixarã,
orere repena aguã?
28 Xee voi teve xejukaxe avi kuee Egito
pygua rejukaague rami?" he'i.*
29 Ha'e rami ijayvu rã Moisés oendu vy
okanhy ovy, ha'e Midiã yvy re ju oiko
guekoa py e'ỹ. Ha'e py ma oiko mokoĩ ta'y.

30 — Quarenta ma'etỹ rire tekoa e'ỹa py
Sinai yvyty re ixupe ojexa uka peteĩ anjo.
Yvyra rogue hendy va'e mbyte gui ojexa
uka.
31 Moisés ha'e nunga oexa vy onhemondyi
va'eri onhembojave ovy oexa porãve aguã.
Ha'e vy oendu Senhor aipoe'i rã:
32 "Xee ma neramoĩ kuery Abraão, Isaque
ha'e Jacó Ruete aiko", he'i. Ha'e rami rã
Moisés okyje vy oryryipa, oma'ẽve aguã
nda'ipy'a guaxui guive.

33 — Ha'e ramo Senhor aipoe'ive ju: "Em-
boi ndepy regua, mba'eta repyrõa ma yvy
ky'a e'ỹ.
34 Xee aexa ma Egito yvy re xevygua kuery
ikuai axya, ha'e kuery ipoaẽ rã aendu guive.
Ha'e rami vy aguejy araa jepe aguã. Ejuve
ke aỹ, xee romondouka 'rã Egito katy",
he'i.*

35 — Ha'e rami teĩ ha'e kuery nonhe'ẽ
rendui Moisés. Ha'e vy aipoe'i: "Mava'e tu
nemoĩ huvixa orere repena va'erã?" he'i
okuapy, huvixarã ha'e heraa jepearã Nhan-
deruete ombou va'ekue ri, anjo yvyra rogue
hendy va'e mbyte gui ojexa uka va'ekue
ipytyvõarã oiko guive.
36 Ha'e gui Egito yvy re nhomondyipaarã
ha'e hexa pyrã Moisés ae ojapo vy oguenoẽ
nhaneramoĩ kuery. Ye'ẽ Pytã re voi ojapo,
ha'e quarenta ma'etỹa pukukue re tekoa
e'ỹa rupi ikuai jave guive.
37 Moisés ae Israel kuery pe aipoe'i: "Peẽ
kuery regua Nhanderuete omoingo 'rã pe-
teĩ profeta xee rami guarã", he'i va'ekue.*
38 Ha'e Moisés ae oĩ va'ekue tekoa e'ỹa py
ono'õmba va'e kuery reve, Sinai yvyty re
ixupe anjo ijayvu va'ekue ha'e nhaneramoĩ
kuery reve. Ojopy avi ayvu imarã e'ỹ va'e
nhandevy ju oikuaa uka aguã.

39 — Ha'e rami teĩ nhaneramoĩ kuery
ma nonhe'ẽ rendui raka'e. Ha'e kuery
ndoipotai vy opy'a re omoĩ okuapy Egito
katy ju ojevyxea.
40 Ha'e vy aipoe'i Arão pe: "Ejapo orevy
nhanderueterã nhanerenonde re oo va'erã.
Mba'eta Egito yvy gui nhanerenoẽare
Moisés re ma ndajaikuaai mba'e pa oikoa",
he'i okuapy.*
41 Ha'e va'e jave ojapo vaka ra'y ra'angaa,
ha'e ha'angaa pe mymba kuery ojuka
guive. Oguerovy'a rei okuapy opo py ojapo
va'ekue rive.

42 — Ha'e ramo ha'e kuery gui Nhan-
deruete ojepe'a vy omboaxa yva re ikuai
va'e rive ombojerovia aguã, profeta kuaxia
ombopara vy aipoe'iague rami: "Israel
kuery, tekoa e'ỹa rupi quarenta ma'etỹ re
pendekuai vy xevy pe teve mymba pejuka
vy peme'ẽ raka'e?
43 Tuuete ramigua Moloque pe e'ỹ ri ty'y
pejapo pembojerovia atyrã? Ha'e tuuete
ramigua Renfã jaxy-tata ra'angaa pejapo
va'ekue pembojerovia aguã. Ha'e nun-
gakue re ma xee rogueraa ukapa 'rã Babilô-
nia rovai katy", he'iague.*

44 — Ha'e gui ombojeroviaaty Nhan-
deruete ayvu oĩa va'e ma nhaneramoĩ
kuery oguereko raka'e tekoa e'ỹa re, Moisés
pe ojapo ukaague rami ae ojapo va'ekue.

* 7:28 Êxodo 2.14 * 7:34 Êxodo 3.5-8,10 * 7:37 Deuteronômio 18.15 * 7:40 Êxodo 32.1,23 * 7:43 Amós 5.25-27

45 Ha'e nunga ma nhaneramoĩ kuery Josué oiko javegua ju ojopy vy amboae katy
ogueraa, mba'eta ha'e kuery renonde gui
Nhanderuete yvy regua kuery omoxẽ ramo
ha'e py ju ikuai. Davi oikoa ára peve
oguereko va'ekue.
46 Ha'e gui Davi ma Nhanderuete ojou porã
ramo ojerure peteĩ oo Jacó Ruete peguarã
ojapo aguã.
47 Ha'e rã ixupe guarã oo apoare ete ma
Salomão raka'e.
48 Ha'e rami teĩ Yvate ete va'e ma avakue
opo py oo ojapo va'ekue py noĩ, profeta
aipoe'iague rami:
49 "Yva ma xerenda, ha'e rã yvy ma xepy
rendarã itui. Mba'e nunga oo 'rã tu pejapo
xevy? Mamo 'rã tu xee apytu'u atyrã oĩ
aguã ha'eve?
50 Mba'eta xepo py e'ỹ ri ty'y ha'e nunga
ha'e javi ajapo va'ekue?" he'i Senhor.*

51 — Avakue peneakã ratã va'e, pendepy'a
ratã ha'e pendeapyxa e'ỹ va'e, Nhe'ẽ Ky'a
E'ỹ ijayvu teĩ ndapejapyxakaxei kuerei.
Peneramoĩ kuery ikuaiague rami ae ju peẽ
voi pendekuai.*
52 Mba'eta mava'e profeta re nda'u pener-
amoĩ kuery nopu'ã rei raka'e? Mba'eta
ojuka okuapy raka'e Heko porã ete va'e ou
'rãa mombe'ua kuery. Ha'e va'e gui aỹ ma
peẽ ju ijopy nhemiare ha'e ijuka riveare
pendekuai.
53 Pende kuery ma anjo po gui lei pejopy
va'eri ndapejapoi — he'i.

Estêvão omanoague

54 Ha'e rami ijayvu rã ha'e kuery oendu vy
ipoxy okuapy opy'a py, ha'e hexe opu'ã vy
haĩ jekyty guive okuapy.
55 Ha'e rã Estêvão re ma Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ anho
oĩ ramo yva re oma'ẽ vy oexa Nhanderuete
rexakãa, ha'e oiporu kuaa regua re Jesus
hi'aĩ rã.
56 Ha'e rami vy aipoe'i:

— Aipo aỹ, xee aexa yva ojepe'a rã, ha'e
Nhanderuete oiporu kuaa regua re Ava ra'y
ojeapo va'ekue hi'aĩ rã — he'i.

57 Ha'e ramo ha'e kuery ojapukai atã vy
omboty oapyxa, joo rami meme oguero'a
okuapy.
58 Tetã gui mombyry'i ogueraa py ojapipa
okuapy ita py. Hekokue ramigua
mombe'uare kuery ma oao puku omboi vy
oeja imoiny peteĩ kunumi Saulo hery va'e
hi'aĩa py.*
59 Ha'e rami vy ita py Estêvão ojapipaa ramo
ojapukai vy aipoe'i:

— Senhor Jesus, eraa ke xenhe'ẽ — he'i.

60 Ha'e gui guenapy'ã re oĩ vy ijayvu atã:

— Senhor, embopaga eme kova'e kuery
ojejavyague re — he'i. Po rami ijayvu reve
oke.*

8

1 Ha'e kuery ojuka okuapya ma Saulo ojou
porã.

Atos 26.9-11

Ha'e va'e árave Jerusalém pygua igreja
kuery omoingo axya vaipa. Ha'e ramo ha'e
kuery ha'e javive apóstolo e'ỹ vy oaĩmba
Judéia ha'e Samaria yvy rupi.
2 Estêvão retekue ma Nhanderuete pegua
avakue onhono porã, hexe ojae'o vaipa
guive.
3 Ha'e rã Saulo ma omombaxe ete heravy
igreja kuery. Oo rupi oike vy ogueraa
avakue ha'e kunhague nhuã py omboty
aguã.

Samaria tetã py Filipe oo vy ayvu omombe'uague

4 Ha'e gui opa rupi oaĩmba jogueravya
rupi ayvu omombe'u.
5 Filipe ma Samaria tetã py oo vy ha'e kuery
pe omombe'u Cristo.*
6 Filipe ijayvu rã heta va'e kuery peteĩ rami
meme ojapyxaka okuapy. Oendu, oexa
guive hexa pyrã ojapo rã.
7 Mba'eta heta gui nhe'ẽ vai ojapukai reve-
reve ojepe'a, ha'e heta oguata e'ỹ ha'e het-
yma pirupa va'e voi okuerapa.
8 Ha'e ramo ovy'a ete okuapy ha'e va'e tetã
py.

Onhembo'e vaikue va'e Simão re ijayvuague

9 Ha'e py ma oiko peteĩ ava Simão
hery va'e, onhembo'e vaikuea rupi oiko.
Samaria pygua kuery ombotavypa oikovy,
ipo'akapa va'e rami rive onhemoingo vy.

* 7:50 Isaías 66.1-2, Atos 17.24 * 7:51 Mateus 23.30-32 * 7:58 Saulo ma Jesus pe ojeko me'ẽ va'erã va'e (Atos 2.20). Guery oguerova rire ixupe "Apóstolo Paulo" 'ea (Atos 9.1-9, 13.9). * 7:60 Lucas 21.16-19, 23.46,34 * 8:5 Atos 1.8; João 12.24

10 Hexe ojapyxaka pavẽ, yvyĩgueve ha'e
yvatekueve guive. Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e ava re ma Nhanderuete po'akaa
oĩ. Ha'e ramo Ipo'akapa va'e hery — he'i
okuapy.
11 Hexe anho ojapyxaka, mba'eta are ma
omba'evykya py ombotavypa ramo.
12 Ha'e gui ha'e pygua kuery pe Fil-
ipe omombe'u oikovy ayvu porã Nhan-
deruete po'akaa ha'e Jesus Cristo regua.
Ha'e ramo avakue ha'e kunhague oguerovia
ramo omongaraipa.
13 Simão eteve voi ojerovia avi, ha'e omon-
garai ma rire Filipe re onhemoirũ oikovy,
mba'eta hexa pyrã ha'e mba'emo porã
ojapo rã oexa vy onhemondyipa.

Samaria py Pedro ha'e João ikuai jave guare

14 Samaria pygua kuery Nhanderuete
ayvu oguerovia omombe'ua rã Jerusalém
py apóstolo kuery ikuai va'e oendu okuapy.
Ha'e rami vy ha'e katy omondouka Pedro
ha'e João.
15 Ha'e py ha'e kuery ovaẽ vy ha'e pygua
kuery re onhembo'e Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ oĩ aguã,
16 mba'eta neĩ peteĩve re Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
ndoguejyi teri, Senhor Jesus rery rupi
omongaraia rive.
17 Ha'e gui ha'e kuery áry apóstolo kuery
opo omoĩ ramo ha'e kuery re Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
ou.
18 Apóstolo kuery joe opo omoĩ rã Nhe'ẽ
[Ky'a E'ỹ] oua Simão oexa vy apóstolo kuery
pe ijayvu peráta ome'ẽ aguã re.
19 Ha'e vy aipoe'i:
— Xee voi ke xembopo'aka joe xepo amoĩ
rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ou aguã — he'i.
20 Ha'e rã Pedro ombovai:
— Ndeperáta too ndereve rekanhy aguã
py, mba'eta rexa'ã peráta re ndejeupe re-
jogua aguã Nhanderuete ome'ẽ rive va'e.
21 Ndee ma mba'eve ndererekoi ore rami
reiko aguã, neĩ rojapo va'e rejapo aguã voi,
mba'eta ndepy'a py ha'eve e'ỹa rami reiko
Nhanderuete renonde.
22 Ha'e nunga rupi ejeko rerova ndereko vaia
gui, ha'e ejapukai Senhor pe. Xapy'a rei
ombogue 'rã ndepy'a re remoĩ va'ekue.
23 Mba'eta xee aexa rã opa marã rei teri
reiko, nhuã py rami teko vai nembo'a ramo
— he'i.
24 Ha'e ramo Simão ombovai vy aipoe'i:
— Pejerure ha'vy Senhor pe pen-
deayvuague oiko e'ỹ aguã — he'i.
25 Ha'e kuery Senhor ayvu omombe'u
ha'e nhombo'epa ma vy Jerusalém tetã katy
ju ojevy. Samaria pygua kuery rekoa ikuai
va'e rupi omombe'u oje'oivy ayvu porã.

Eunuco reve Filipe onhemoirũague

26 Ha'e gui Filipe pe peteĩ anjo Senhor-a
guigua ijayvu. Ha'e vy aipoe'i:
— Epu'ã ke, tereo kuaray puku-a yke
katy. Jerusalém gui Gaza katy tape oo va'e
rupi tereo, tekoa e'ỹa rupi — he'i. Ha'e
ramo opu'ã vy oo.
27 Oo vy peteĩ ava oexa Etiópia pygua eu-
nuco, huvixa kunha Candace mba'e peráta
ha'e javi re opena va'ety. Ha'e va'e ma
Jerusalém py ombojerovia aguã ooague gui
28 ojevya rupi oguapy oiny karóxa py.
Ogueroayvu heravy profeta Isaías om-
bopara va'ekue.
29 Ha'e ramo Nhe'ẽ aipoe'i Filipe pe:
— Enhemboja peva'e karóxa re, tereo
ijyvy'iry — he'i.
30 Ha'e ramo Filipe onha ovy vy oendu
ogueroayvu rã profeta Isaías ombopara
va'ekue. Ha'e vy aipoe'i:
— Reikuaa ma'ã reroayvu heravy va'e?
31 Ombovai:
— Mba'exa vy tu aikuaa ta avave rei
omombe'u porãve e'ỹ rã? — he'i. Ha'e rami
vy oenoĩ Filipe karóxa py ojeupi vy hexeve
oĩ aguã.
32 Ipara ogueroayvu oiny va'e po rami:
"Vexa'i rami heraa ojukaa aguã py. Ijukaarã
renonde vexa'i okyrirĩa rami avi ha'e voi
ndoipe'ai ojuru.
33 Omo'yvyĩ'i vy ha'eve e'ỹa rami oguerekoa.
Mava'e nda'u omombe'u 'rã hamymino
kuery? Mba'eta yvy gui hekove oipe'aa
rire", he'iague.*
34 Ha'e ramo eunuco oporandu Filipe pe:
— Ajerure remombe'u aguã mava'e reko
re pa profeta ijayvu, ojee ae tyrã pa amboae
reko re? — he'i.
35 Ha'e ramo Filipe omombe'u porãve. Po
rami ipara oĩ va'e guive omboypy vy ixupe
omombe'u oiny Jesus.
36 Ha'e kuery oo tema tape rupi. Yy oĩa py
ovaẽ vy eunuco aipoe'i:
— Apy ma yy oĩ. Nda'evei 'rã ri nda'u
anhemongarai uka aguã?
37 [Filipe ombovai:

* 8:33 Isaías 53.7,8

— Ndepy'a ha'e javi py rejerovia ramo
ha'eve 'rã — he'i.
Ha'e ramo ombovai vy aipoe'i:
— Xee arovia Jesus Cristo Nhanderuete
Ra'y oikoa — he'i.]
38 Ha'e rami vy omombyta uka karóxa.
Mokoĩve oguejy ovy yy py, ha'e Filipe
omongarai.
39 Yy gui oẽ jogueravy jave Senhor Nhe'ẽ
oipe'a heravy Filipe. Ha'e ramo eunuco
ndoexavei va'eri ovy'a reve oo oiny tape
rupi.
40 Ha'e va'e rire'ive Filipe ma Azoto tekoa
py ra'e oikoa oikuaa vy oove ha'e gui. Ayvu
porã omombe'u heravy tetã ha'e javi rupi,
Cesaréia py ovaẽ peve.

9

Atos 22.4-11; 26.9-18

1 Ha'e ramia ja Saulo ma Senhor
remimbo'e kuery ojukapa aguã re ijayvu.
Ha'e rami vy sacerdote yvateve va'ea py oo
vy
2 ojerure kuaxia para re Damasco tetã py
oo aguã judeu kuery onhembo'eaty ikuai
va'e rupi, Senhor reko rami avakue ha'e
kunhague ikuai va'e ojou vy oipokua ha'e
Jerusalém katy oguerupa aguã.
3 Ha'e rami vy oo tape rupi. Damasco
py ovaẽ rai'i ovya py yva gui hendy va'e
hexakãmba xapy'a ijyvýry.
4 Ha'e rã yvy rupi ho'a vy peteĩ ayvu oendu:
— Saulo, Saulo, mba'e re tu xerereko
axyxe ri? — he'i va'e.
5 Ha'e ramo oporandu:
— Mava'e tu ndee, Senhor?
Ombovai:
— Xee ma Jesus rereko axy rei va'e.
6 Epu'ã ke, eike tetã py. Ha'e py ma
omombe'ua 'rã rejapo va'erã — he'i.
7 Ha'e gui irũ kuery hupive oo va'e ma
okyrirĩ reve opytapa. Ijayvu va'e oendu teĩ
avave rei ndoexai okuapy.
8 Ha'e rã Saulo ma yvy gui opu'ã vy guexa
oipe'a teĩ mba'eve rei ndoexavei. Ha'e gui
ijyva re ogueraa Damasco katy.
9 Mboapy ára re oĩ oexa e'ỹ re. Ha'e ramia
pukukue re ndokarui neĩ ndoy'ui.

Atos 22.12-16

10 Damasco tetã py oiko peteĩ temimbo'e
Ananias hery va'e. Ha'e va'e pe Senhor
ojexa uka vy aipoe'i:
— Ananias.
Ombovai:
— Senhor, apy ma aĩ — he'i.
11 Senhor aipoe'i:
— Epu'ã ke, tereo tape hi'yvi va'e 'epy
va'e rupi. Judas ro py revaẽ vy ke eka
Tarso guigua Saulo. Mba'eta ha'e va'e ma
onhembo'e oiny jave
12 oexa kuri peteĩ ava Ananias hery va'e ovaẽ
ouvy rã, hi'áry opo omoĩ oexa ju aguã —
he'i.
13 Ananias ombovai:
— Ha'e rami avi Senhor, heta gui ma
aendu ha'e va'e ava reko. Mbovykue rei
ve'ỹ ma ojapo vai va'ekue Jerusalém py
ikuai va'e re,
14 ha'e apy guarã ju kuaxia para ogueru sac-
erdote yvatekueve va'ea gui, nderery rupi
ojapukai va'e kuery ojopypa heravy aguã —
he'i.
15 Ha'e ramo Senhor aipoe'i:
— Tereo nho, mba'eta ha'e va'e ma
xerembiguairã aiporavo va'ekue judeu e'ỹ
va'e kuery pe xerery ogueraa aguã, huvixa
kuery ha'e Israel kuery renonde guive.
16 Ixupe xee ae aikuaa uka 'rã xerery rupi
oiko ramo omoingo axya 'rãa — he'i.
17 Ha'e ramo Ananias oo vy ovaẽ oo oĩa py.
Hi'áry opo omoĩ reve aipoe'i:
— Irmão Saulo, Senhor Jesus tape rupi
rejua rupi ojekuaa uka va'ekue xembou kuri
rexa ju aguã, ha'e ndere Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
anho oĩ aguã — he'i.
18 Ha'e ramove hexa gui pira pekue ramigua
ho'a ramo oexa ju. Ha'e gui opu'ã vy
onhemongarai uka.
19 Okarupa ma vy oendu imbaraetea. Ha'e
vy Damasco py are'i opyta Jesus remimbo'e
kuery reve.

Damasco py ayvu Saulo omombe'u oikovyague

20 Ha'e rire'ive judeu kuery on-
hembo'eaty ikuai va'e rupi Saulo
omombe'u oikovy Jesus ae Nhanderuete
Ra'y oikoa.
21 Ha'e javive oendu va'e onhemondyipa.
Ha'e vy aipoe'i okuapy:
— Peva'e e'ỹ ri ty'y Jerusalém py Jesus
rery rupi ojapukai va'e ojukapaxe va'ety?
Ha'e gui apy ju ou oipokuapa heravy aguã
sacerdote yvatekueve va'ea katy — he'i
okuapy.
22 Ha'e rã Saulo ma imbaraeteve oikovy.
Ha'e vy Jesus ae Cristo oikoa omombe'u

vy omokyrirĩmba judeu kuery Damasco py
ikuai va'e.
23 Kueve ma rire judeu kuery jogueroayvu
ojuka aguã.
24 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ojapoxe va'e
Saulo oikuaa. Ha'e kuery ojuka vy ara py
ha'e pyávy tetã kora rokẽ py oarõ okuapy.
25 Ha'e rã temimbo'e kuery ma pyávy
ogueraa vy peteĩ ajaka py omoĩ vy om-
boguejy tetã kora rovai.

Jerusalém ha'e Tarso py Saulo ovaẽague

26 Jerusalém py ovaẽ vy onhemoirũxe
temimbo'e kuery mboae reve, teĩ ha'e
kuery ha'e javive Jesus remimbo'e oikoa
ndogueroviai vy okyje okuapy.
27 Ha'e rã Barnabé ma apóstolo kuerya py
ogueraa vy omombe'u porãmba tape rupi
Senhor ojekuaa uka vy hexeve ijayvuague,
ha'e ramo Damasco tetã py okyjea py e'ỹ
Jesus rery rupi ijayvuague.
28 Ha'e rami rire Jerusalém py oiko ha'e
kuery reve. Okyje reve'ỹ ijayvu oikovy
Senhor rery rupi.
29 Grego ayvu py ijayvu va'e kuery pe ayvu
omombe'u ha'e ijayvu ete oikovy ramo ha'e
kuery ojukaxe ete.
30 Ha'e nunga irmão kuery oikuaa vy Ce-
saréia peve ogueraa, ha'e gui Tarso katy ju
omondouka.*

Igreja pygua heta-etave ovyague

31 Ha'e rami rire Judéia ha'e javi rupi
igreja kuery ikuai porã, Galiléia ha'e
Samaria rupi guive. Imbaraeteve oje'oivy
Senhor renonde ojererokyjea rupi. Nhe'ẽ
Ky'a E'ỹ ombopy'a guaxu ramo heta-etave
ovy.

Enéias omongueraa ague

32 Ha'e gui Pedro ma opa rupi oaxa ovy vy
Lida tetã py ovaẽ iky'a e'ỹ va'e kuerya py.
33 Ha'e py ma peteĩ ava oexa Enéias hery
va'e. Ha'e va'e ma oguata va'e'ỹ vy oito
ma'etỹ re ma tupa py itui.
34 Ixupe Pedro aipoe'i:
— Enéias, Jesus Cristo nemonguera.
Epu'ã ke ha'vy, emoĩ porã ju nderupa — he'i
ramove opu'ã.
35 Ha'e ramo Lida ha'e Sarona pygua kuery
ha'e javi oexa vy ojeko rerova Senhor re.

Dorcas omboetea jevyague

36 Jope tetã py ma oiko peteĩ temimbo'e
kunha Tabita hery va'e, Dorcas he'ia. Ha'e
va'e ma pavẽ oikuaa mba'emo porã anho
ojapo ha'e mba'emo ome'ẽ va'ety oikoa.
37 Ha'e va'e jave imba'eaxy vy omano. Ha'e
gui hetekue ombojaupa ma rire ombouve ju
inony opy ja'o'i yvate oĩ va'e py.
38 Jope gui ma Lida py Pedro oĩa namom-
byryi'i. Ha'e ramo ha'e py oĩa temimbo'e
kuery oendu vy mokoĩ avakue omondouka
"Jaa vyvoi ke orereve" he'i aguã.
39 Ha'e nunga Pedro oendu vy oo ha'e kuery
reve. Oo py ovaẽ ramo opy ja'o'i yvate oĩ
va'e py ogueraa. Imeve'ỹ va'e kuery ha'e
javi ombojere rei, ojae'o reve oexa uka ao
puku ha'e tupyja Dorcas oikove teri reve
ojapo va'ekue.
40 Ha'e gui ma Pedro omoẽmba vy gue-
napy'ã re oĩ, ha'e vy onhembo'e. Ha'e gui
ojere vy hetekue ituia katy ju oma'ẽ. Ha'e
vy aipoe'i:
— Tabita, epu'ã ke — he'i. Ha'e ramo
guexa oipe'a vy oexa Pedro, ha'e vy ovy
oiny.
41 Ha'e ramo ipo re ojopy vy omopu'ã. Ha'e
gui iky'a e'ỹ va'e ha'e imeve'ỹ va'e kuery
oenoĩmba vy oexa uka oikove va'e.
42 Ha'e nunga Jope pygua kuery ha'e javi
oikuaa vy heta ojerovia Senhor re.
43 Jope py ma Pedro opyta are, ipirekue re
omba'eapo va'e Simão hery va'e ro py.

10

Xondaro ruvixa Cornélio reko re ijayvuague

1 Cesaréia tetã py peteĩ ava oiko Cornélio
hery va'e, xondaro kuery Itália pygua ru-
vixa.
2 Ha'e va'e ma Nhanderuete pe oiko
ojererokyjea rupi, ngoo pygua kuery ha'e
javi reve. Mba'emo ome'ẽ jepi ha'e py
judeu kuery ikuai va'e pe, Nhanderuete
pe onhembo'e riae guive.
3 Ha'e gui ma kuaray ojero'a'i jave peteĩ
anjo Nhanderuetea guigua ojexa uka ixupe.
Hexe onhemboja vy aipoe'i:
4 — Cornélio.
Ha'e ramo onhemondyi reve anjo re
oma'ẽ vy oporandu:
— Mba'e tu, Senhor?
Anjo ombovai:

* 9:30 Gálatas 1.15-24

— Nhanderuete renonde ima'endu'aa
renhembo'ea ha'e mba'emo reme'ẽ
reikovya re.
5 Aỹ ma emondouka Jope tetã katy Simão
Pedro hery va'e renoĩarã.
6 Ha'e va'e ma ye'ẽ yvýry oiko, ipirekue re
omba'eapo va'e Simão ro py — he'i.
7 Hexeve anjo ijayvu va'ekue ojepe'a
ramove oenoĩ mokoĩ guembiguai ha'e peteĩ
xondaro Nhanderuete pe oiko va'e ixupe
omba'eapo va'e regua.
8 Ha'e va'e kuery pe ha'e nungakue
omombe'upa vy Jope tetã katy omondouka.

Pedro pe mba'emo ojexa ukaague

9 Ko'ẽ jevy tape rupi ha'e kuery oo vy
tetã py ovaẽ rai'i ma oje'oivy jave, Pedro
ma kuaray mbyte rire'i oo áry ojeupi on-
hembo'e aguã.
10 Inhembyayi vy okaruxea oendu. Ha'e gui
tembi'u ojapoa rã oarõ jave ixupe ojexa uka
peteĩ.
11 Ha'e vy oexa yva ojepe'a rã, ha'e oguejy
ouvy peteĩ ajukue ramigua tuvixa va'e, yvy
rami omboguejya ijapy irundyve re.
12 Ha'e va'e áry ma opa marãgua mymba
ikuai irundy ipy va'e, yvy rupi otyryry ha'e
guyra oveve va'e.
13 Ha'e gui ixupe peteĩ ijayvu va'e aipoe'i:
— Pedro, epu'ã ke, ejuka ha'e he'u.
14 Pedro ombovai:
— Any teve Senhor, mba'eta ha'u va'e'ỹ
teri ha'eve'ỹ va'e nhomongy'aarã — he'i.
15 Mokoĩguea ma ijayvu va'e aipoe'i:
— Nhanderuete oiky'a'o va'ekue pe
“Ha'eve'ỹ va'e” 're eme — he'i.
16 Ha'e nunga mboapykue oiko rire ajukue
ogueraa ju yva re.

Cornélio remimbou kuery Jope py ovaẽague

17 Pedro mba'emo ojexa uka va'ekue
mba'erã paa ndoikuaai rei oiny jave avakue
ovaẽ ma Cornélio ombou va'ekue. Simão ro
re oporandu jogueruvy rire okẽ py opyta.
18 Onhenduka vy oporandu:
— Simão Pedro hery va'e pa oĩ? — he'i.
19 Ha'e rã Pedro ma mba'emo oexa
va'ekue re teri oikuaa pota oiny reve Nhe'ẽ
aipoe'i ixupe:
— Pe'i py mokoĩ ava ndereka va'e ikuai.
20 Epu'ã ha'vy, eguejy ha'e tereo ha'e kuery
reve. Erovia e'ỹ eme, mba'eta xee ae ambou
uka — he'i.
21 Ha'e gui avakue ikuaia py Pedro oguejy
ma vy aipoe'i:
— Xee apy aĩ va'e ae pa xereka? Mba'e re
tu peju?
22 Ha'e kuery ombovai:
— Xondaro ruvixa Cornélio ma ava heko
porã ha'e Nhanderuete renonde ojererokyjea rupi oiko va'e, judeu kuery ha'e javi
ima'endu'a porãa va'e guive. Ha'e va'e ae
nerenoĩ uka, ngoo py revaẽ rã ndeayvu
oendu aguã, anjo iky'a e'ỹ va'e aipoe'iague
rami vy — he'i okuapy.

Pedro ijayvuague

23 Ha'e rami rã Pedro ma ha'e kuery
omovaẽ ranhe, omoinge opy. Ko'ẽ jevy
opu'ã vy oo ha'e kuery reve. Jope pygua
irmão kuery regua oo avi hupive.
24 Ko'ẽ jevy Cesaréia py ovaẽmba. Cornélio
oarõ vy omboatypa ma ra'e guetarã ha'e
oirũ kuery oayvuve va'e.
25 Pedro ovaẽ ouvy rã Cornélio oẽ ovaexĩ
aguã. Guenapy'ã re oĩ vy ombojerovia.
26 Ha'e ramo Pedro omopu'ã vy aipoe'i:
— Epu'ã katu, xee voi ma ava avi aiko —
he'i.
27 Hexeve ijayvu reve oike vy heta oexa
ono'õ okuapy va'e.
28 Ha'e vy ha'e kuery pe aipoe'i:
— Peẽ ma peikuaa porã rã ore judeu
kuery amboae regua re ronhemoirũ aguã
nda'evei, neĩ ronhemboja aguã voi. Ha'e
rami teĩ xevy pe Nhanderuete oikuaa uka
avave pe “Nda'evei va'e” neĩ “Ha'eve'ỹ
va'e” ro'e aguã nda'eveia.
29 Ha'e nunga rupi xerenoĩ uka ramo aju
“Nda'evei” ha'e e'ỹ re. Aỹ ma aporandu:
Mba'erã pa xerenoĩ uka?
30 Cornélio ombovai:
— Kova'e ára reve vy irundy ára ma ojapo
guĩ rami jave xero py anhembo'e ainyague,
kuaray ojero'a jave. Ha'e gui xerenonde
ojexa uka peteĩ ava ijao rexakãmba va'e.
31 Ha'e va'e ma aipoe'i: “Cornélio,
Nhanderuete renonde ma oendua ren-
hembo'ea, ha'e mba'emo reme'ẽ reikovya
re ima'endu'aa guive.
32 Emondouka ke Jope katy Simão Pedro
hery va'e renoĩarã. Ha'e va'e ma ye'ẽ yvýry
oiko, ipirekue re omba'eapo va'e Simão ro
py”, he'i va'ekue.
33 Ha'e ramo roenoĩ uka voi. Ha'eve vaipa
rejuague. Aỹ ma apy roĩmba Nhanderuete

renonde, ndevy Senhor omombe'u uka va'e
ha'e javi roendu aguã — he'i.
34 Ha'e ramo Pedro ijayvu vy aipoe'i:
— Aỹ ma aikuaa ma anhetẽ ae ra'e Nhan-
deruete peteĩ regua rive joegui oayvuve
va'e e'ỹa.
35 Ha'e rami 'rãgue py ha'e javive regua
omonhemboja 'rã henonde ojererokyjea
rupi ha'e ha'evea rami ikuai va'e.*
36 Pova'e ayvu Nhanderuete ombou raka'e
Israel kuery pe, Jesus Cristo re vy peteĩ rami
nhanemoingo porã aguã. Mba'eta ha'e javi
regua Senhor oiko.
37 Peẽ avi peikuaa ayvu Judéia ha'e javi rupi
oendua va'ekue, Galiléia gui ijypy va'ekue,
nhomongaraia regua João omombe'u ma
rire.
38 Oendua Nhanderuete Jesus Nazaré pygua
va'e ombopo'aka vy hexe Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
omoĩague. Ha'e ramo hexeve Nhanderuete
oiko ramo opa rupi oiko vy mba'emo porã
ojapo, nhomonguera guive anha kuery
omoingo axya gui.
39 Judeu yvy re ha'e Jerusalém tetã py
mba'emo porã ojapo va'ekue ha'e javi ma
ore roexapa. Ha'e gui ma yvyra re omoĩ vy
ojukaa.
40 Ha'e gui mboapy araa py Nhanderuete
omboete ju, ha'e joupe oexa uka guive.
41 Heta va'e kuery ha'e javive pe'ỹ oexa
uka, ha'e rã imombe'uarã Nhanderuete
oiporavo va'ekue pe anho, ore kuery
omanoague gui onhemboete ju ma rire
hexeve rokaru ha'e roy'u va'ekue pe ae.
42 Orevy pe ma ayvu omombe'u uka heta
va'e kuery pe, roikuaa uka aguã Nhan-
deruete omoĩague oikove va'e ha'e omano
va'ekue re oikuaa pota va'erã.
43 Hekorã re ae profeta kuery ha'e javi ijayvu
raka'e. Ha'e vy omombe'u hery rupi om-
boguepaa 'rãa hexe ojerovia va'e ha'e javi
ojejavyague.

Judeu e'ỹ va'e kuery re Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
oguejyague

44 Ha'e nunga re Pedro ijayvu teri oiny
jave ayvu re ojapyxaka okuapy va'e ha'e
javive re Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ oguejy.
45 Judeu e'ỹ va'e kuery pe voi Nhe'ẽ Ky'a
E'ỹ ome'ẽa ramo judeu regua ojerovia va'e
Pedro rupive ou va'ekue onhemondyipa,
46 mba'eta oendu okuapy ayvu mboae py
ijayvu rã Nhanderuete omboetea rupi.
Ha'e ramo Pedro oporandu:
47 — Amongue nda'u ojoko 'rã yy py
kova'e kuery romongarai aguã? Mba'eta
nhande rami avi kova'e kuery voi ojopy ra'e
Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ — he'i.
48 Ha'e rami vy Jesus Cristo rery rupi omon-
garai uka. Ha'e ramo ojerure ha'e kuery
reve opytave ranhe aguã.

11

Pedro guekokue re ijayvuague

1 Ha'e gui Judéia py apóstolo ha'e irmão
kuery ikuai va'e oendu okuapy judeu e'ỹ
va'e kuery voi Nhanderuete ayvu oguerovi-
aague.
2 Ha'e gui Jerusalém py Pedro ovaẽ ramo
jopire omboi ukaxe va'e regua ndojou porãi
vy aipoe'i:
3 — Kore revaẽ va'e ty'y avakue opire
omboi uka e'ỹ va'e ro py, ha'e kuery reve
rekaru guive — he'i okuapy.
4 Ha'e ramo Pedro omombe'upa jypy'i
guive jorire-rire oiko va'ekue. Ha'e vy
aipoe'i:
5 — Xee ma Jope tetã py anhembo'e ainy
jave, xeakanhy vy aexa peteĩ ajukue tu-
vixa va'e ramigua oguejy ouvy rã. Ijapy
irundyve re omboguejya yva gui. Ha'e vy
xea'i py peve ou.
6 Ipy katy ama'ẽ vy aexa ipy irundy va'e yvy
re ikuai va'e, mymba inharõ va'e, yvy rupi
otyryry ha'e guyra oveve va'e.
7 Aendu avi peteĩ ayvu "Pedro, epu'ã ke,
ejuka ha'e he'u", he'i va'e xevy.
8 Ha'e ramo xee aipoa'e: "Any teve Senhor,
mba'eta xejuru py oike va'e'ỹ teri ha'eve'ỹ
va'e nhomongy'aarã", ha'e.
9 Teĩgue ju yva gui onhendu: "Nhanderuete
oiky'a'o va'ekue pe 'Ha'eve'ỹ va'e' 're eme",
he'i va'e.
10 Ha'e nunga ma mboapykue oiko, ha'e gui
ha'e nunga ha'e javi ma yva re ju heraa.
11 — Ha'e va'e jave ete'i oo roĩa py ovaẽ
mboapy avakue. Ha'e va'e kuery ma Ce-
saréia gui omondouka pyre xerenoĩarã.
12 Ha'e ramo xevy pe Nhe'ẽ ijayvu ha'e kuery
reve aa aguã akyje e'ỹ re. Xerupive oo avi
kova'e irmão kuery mboapy meme ikuai
va'e. Ha'e gui ma ha'e va'e ava ro py rovaẽ.

* 10:35 Romanos 2.11; 1 Timóteo 2.4-6

13 Ha'e ramo orevy pe omombe'u ngoo
py anjo hi'aĩ rã oexaague, ha'e ixupe
aipoe'iague: “Emondouka amongue Jope
katy, ha'e enoĩ uka Simão Pedro hery va'e.
14 Ha'e va'e ma ndevy omombe'u 'rã reo jepe
aguã regua ayvu, ndee ha'e ndero pygua
kuery ha'e javive reve”, he'iague.
15 Ha'e gui ma xeayvu ypy'i ramove Nhe'ẽ
Ky'a E'ỹ oguejy ha'e kuery re, jypy nhan-
dere oguejyague rami ae.
16 Ha'e ramo xema'endu'a Senhor
aipoe'iague re: “João ma anhetẽ yy
py nhomongarai. Ha'e rã peẽ ma
penemongaraia 'rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ reve”,
he'iague re.
17 Ha'e rami py ha'e kuery pe avi Nhan-
deruete ombou Senhor Jesus re jajerovia
ramo nhandevy ombouague rami. Ha'e
rami rire mava'e tu xee aiko Nhanderuete
pe “Nda'evei” ha'e aguã? — he'i.
18 Ha'e rami ijayvu rã ha'e kuery oendu
vy nda'ivaivei. Ha'e vy Nhanderuete
oguerovy'a vy aipoe'i:
— Ha'e rami vy ta'vy judeu e'ỹ va'e
kuery pe voi teve Nhanderuete ome'ẽ ojeko
rerova vy tekove ojopy aguã — he'i okuapy.

Antioquia py temimbo'e kuery pe “Cristo pegua” 'eaague

19 Estêvão ojukaa rire oaĩmba va'ekue ma
opa rupi oje'oi, Fenícia, Chipre ha'e An-
tioquia peve. Judeu kuery regua pe anho
ranhe omombe'u ayvu.
20 Ha'e gui ha'e kuery regua Chipre ha'e
Cirene guigua ma Antioquia tetã py ovaẽ
vy grego kuery pe voi omombe'u ayvu porã
Senhor Jesus regua.
21 Ha'e kuery re Senhor po'akaa oĩ ramo heta
ojerovia vy ojeko rerova Senhor re.
22 Ha'e nunga ma Jerusalém py igreja
kuery ikuai va'e pe omombe'ua. Ha'e rami
rã Antioquia katy omondouka Barnabé.
23 Ha'e va'e ma ha'e py ovaẽ vy Nhan-
deruete omboaxya rupi ikuaia oexa vy
ovy'a, ha'e kuery ha'e javi omongeta guive
ipy'a mbaraete reve Senhor re ikuai aguã.
24 Mba'eta hexe Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ha'e ojerovia
etea anho oĩ ramo ava porayvu va'e oiko.*
Ha'e ramo heta onhemboja Senhor re.
25 Ha'e gui Tarso katy ju Barnabé oo Saulo
reka vy.
26 Ojou vy Antioquia py ogueru. Peteĩ
ma'etỹ pukukue re ha'e pygua igreja kuery
reve ikuai vy heta ombo'e. Antioquia py
temimbo'e kuery ikuai va'e jypy'i oenoĩa
Cristo pegua.

Karuai oiko va'erãa re Ágabo ijayvuague

27 Ha'e va'e jave py Antioquia py profeta
kuery regua ou Jerusalém gui.
28 Peteĩ ha'e kuery regua Ágabo hery va'e
opu'ã vy Nhe'ẽ gui omombe'u yvy jave re
karuai oiko 'rãa. Ha'e nunga oiko ae ma
huvixave Cláudio oĩ jave py.
29 Ha'e ramo temimbo'e kuery
jogueroayvu okuapy mba'emo omondouka
aguã Judéia py irmão kuery ikuai va'e
pe. Peteĩ-teĩ ojoua'i rami 'rã omondouka
oipytyvõ vy.
30 Ha'ekue rami ae ha'e kuery ojapo. Ha'e
vy Barnabé ha'e Saulo po py ogueraa uka
igreja re opena va'e kuery pe.

12

Huvixa Herodes apóstolo Tiago ha'e Pedro oguereko axyague

1 Ha'e va'e jave py huvixave Herodes
ojopy uka igreja kuery ikuai va'e regua
oguereko axy aguã.
2 Ha'e rami vy kyxe py ojuka uka João ryke'y
Tiago.
3 Ha'e nunga judeu kuery ojou porã rei
okuapya oikuaa vy oguereko axyve ju. Ha'e
vy Pedro voi ojopy uka, ngaru mbojape
imbovua revegua e'ỹ va'ea ára.
4 Ojopy uka vy ombo'a uka nhuã py. Xon-
daro kuery po py omboaxa opena aguã.
Irundy aty ikuai xondaro kuery, peteĩ-teĩ
aty irundy xondaro oguereko harõarã, Pás-
coa ára rire heta va'e kuery oendua py
omboayvua aguã.
5 Ha'e rami py Pedro nhuã py oĩ, teĩ hexe
igreja kuery ikuai va'e onhembo'e tema
Nhanderuete pe.*
6 Pyávy huvixa Herodes omboayvu e'ỹ
mbove'i, Pedro oke oupy mokoĩ xondaro
mbyte, mokoĩ corrente py ojokuaague reve.
Xondaro kuery mboae ma okẽ py ikuai
nhuã oarõa py.

* 11:24 Atos 4.36,37 * 12:5 Mateus 18.19,20

7 Ha'e gui peteĩ anjo Senhor-a guigua ou
xapy'a ramo peteĩ hendy va'e omoex-
akãmba nhuã ropy rupi. Pedro re opoko vy
omomyĩ. Ha'e vy aipoe'i:
— Epu'ã pojava — he'i ramove
ojokuaague ho'apa ipo gui.
8 Anjo aipoe'i:
— Ejeku'a jokua ke, ha'e emoĩ ndepy
regua. — Ha'ekue rami ojapo ramo
aipoe'ive ju: — Emoĩ ndeao puku, ha'e eju
xerakykue — he'i.

Nhuã gui Pedro oguenoẽa ague

9 Ha'e gui Pedro oẽ vy hakykue oo.
Ndoikuaai ovy anhetẽ paa anjo opo py
ojapo va'e, "Aexa ra'u rive po" he'i vy.
10 Xondaro ikuai va'e jypy ha'e mokoĩa ma
oaxa vy ovaẽ jogueravy okẽ ferro guigua
tetã katy oĩ va'e py. Ha'e va'e ma ha'e
ae ojepe'a. Ha'e gui oẽ vy peteĩ tape rupi
jogueraa. Oove'ia py anjo ojepe'a ixugui.
11 Ha'e ramo mae ma Pedro oikuaa xapy'a
vy aipoe'i:
— Aỹ ma aikuaa anhetẽ Senhor ombou
ra'e ojea pygua anjo, Herodes po gui xer-
eraa jepe aguã, ha'e judeu kuery ojapoxe
va'e ha'e javi gui guive — he'i.
12 Hexe oiko va'e re oikuaa pota vy on-
hembopy'a oo aguã João Marcos hery va'e
xy Maria ro py. Ha'e py ma heta ikuai
onhembo'e vy.
13 Kora rokẽ re ombota ramo ou peteĩ tem-
biguai kunha'i Rode hery va'e, mava'e paa
oexa aguã.
14 Pedro ayvu oendu kuaa vy ovy'a vaipa
vy hexarai omoinge aguã. Onha reve opy
ojevy Pedro okẽ py hi'aĩa omombe'u aguã.
15 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i ixupe:
— Naneakã porãvei teve — he'i okuapy.
Ha'e rami teĩ omombe'uve ha'e etea.
Ha'e ramo aipoe'i ju:
— Inhe'ẽ rive ri nhi'ã — he'i okuapy.
16 Ha'e ramia ja Pedro ombotave tema
ho'amy. Ha'e ramo mae ma ha'e kuery
oipe'a vy ha'e ri ty ra'ea oexa vy ndoikuaai
rei okuapy.
17 Ha'e ramo opo py "Pekyrirĩ" he'ia rami
ojapo vy omombe'u marã rami pa nhuã gui
Senhor oguenoẽ ukaague. Ha'e vy aipoe'i:
— Pemombe'u ke Tiago pe, irmão kuery
pe guive — he'i. Ha'e gui oẽ ju vy amboae
katy oo.
18 Ko'ẽmba rã xondaro kuery nda'evei
rei ikuai, mba'e pa Pedro re oikoague
ndoikuaai vy.
19 Herodes oeka uka teĩ ndojoui. Ha'e rami
vy nhuã rarõa kuery omboayvu ma vy
ojuka ukapa. Ha'e vy Judéia gui ma Cesaréia
katy ju oo. Ha'e py oiko are.

Herodes omanoague

20 Ha'e va'e jave Herodes joo rami e'ỹ
ijayvu Tiro ha'e Sidom pygua kuery reve.
Ha'e ramo oĩa py ha'e kuery oupa peteĩ
rami ojexa uka aguã. Ha'e rami vy huvixa
rembiguai Blasto pe onhepytyvõ uka rire
ojerure okuapy peteĩ rami ju ikuai aguã re,
mba'eta huvixa yvy rupi ho'u va'erã ojou
vy.
21 Ha'e gui oa'angaague ára py Herodes
omoĩ ao iporãve va'e. Tenda openaaty áry
oguapy vy ijayvu ha'e kuery pe.
22 Ha'e ramo ha'e kuery ojapukai:
— Nhanderuete ae teve ijayvu, ava e'ỹ —
he'i okuapy.
23 Ha'e ramove anjo Senhor-a guigua
omomba'eaxy huvixa, Nhanderuete
nomboetei ramo. Haxo ho'upa rã omano.
24 Ha'e gui Nhanderuete ayvu oenduave
tema opa rupi, ha'e ojerovia va'e kuery
hetave ovy.*
25 Barnabé ha'e Saulo ma ojapo 'rã
va'ekue ojapopa ma vy ojevy ju Jerusalém
gui. Ngupive ogueraa avi João Marcos hery
va'e.

13

Jypy'i Barnabé ha'e Saulo ayvu mombe'ua rupi oguataague

1 Antioquia pygua igreja kuery regua
ikuai profeta ha'e nhombo'ea kuery: Barn-
abé, Simeão Níger hery va'e, Cirene pygua
Lúcio, huvixave Herodes ryvy ranga Man-
aém ha'e Saulo.
2 Ha'e kuery ma Senhor pe okaru e'ỹ re ikuai
ramo Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ aipoe'i:
— Peiporavo xevy Barnabé ha'e Saulo,
xee aenoĩague rami ha'e kuery omba'eapo
aguã — he'i.*
3 Ha'e ramo okaru e'ỹ re onhembo'e okuapy
ranhe. Ha'e gui ha'e kuery áry opo omoĩ
reve omondouka.

* 12:24 1 Pedro 1.24,25 * 13:2 Atos 9.15,16; Romanos 1.1

Onhembo'e vaikue va'e Elimas reko re ijayvua

4 Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ omondouka ramo Selêu-
cia peve ranhe oo. Ha'e gui yy rupi oje'oi
Chipre katy.
5 Salamina py ovaẽ vy Nhanderuete ayvu
omombe'u judeu kuery onhembo'eaty
ikuai va'e rupi. Ipytyvõarã ogueraa avi
João.*
6 Ypa'ũ oaxapa vy Pafos tetã peve oo.
Ha'e py oexa peteĩ judeu onhembo'e vaikue
va'e profeta ramigua, Barjesus hery va'e.
7 Ha'e va'e ma huvixa Sérgio Paulo irũ oiko.
Ha'e rã huvixa ma ava hi'arandu va'e. Ha'e
rami vy Barnabé ha'e Saulo oenoĩ vy oendu
porã pota Nhanderuete ayvu omombe'u rã.
8 Ha'e rami teĩ onhembo'e vaikue va'e Eli-
mas hery va'e ojokoxe huvixa ojerovia e'ỹ
aguã.
9 Ha'e gui Saulo Paulo avi hery va'e re ma
Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ anho oĩ ramo oma'ẽ porã
ranhe Elimas re. Ha'e vy aipoe'i:
10 — Anha ra'y, ndere ma renhomb-
otavypa ha'e opa marã rei reiko aguã
anho oĩ. Heko porã va'e re repu'ã rei.
Nderepytu'ui ta ri ty'y Senhor reko amboae
rami rei reikuaa ukaa gui?
11 Aỹ ma ndere Senhor omoĩ 'rã opo nderex-
avei aguã. Ha'e ramo mbovy ára rei ve'ỹ
nderexavei 'rã kuaray — he'i. Ha'e ramove
hexe ho'a yvyxĩ ramigua pytũ va'e. Ha'e
ramo ojere-jere oikovy, oipota ijyva re im-
boguataarã.
12 Mba'emo oiko va'e huvixa oexa vy
oguerovia ayvu, Senhor re ombo'e rã
oguerovy'a guive.

Jerusalém katy ju João Marcos ojevyague

13 Pafos gui ma Paulo yy rupi oo. Oirũ
kuery reve oje'oi Panfília regua Perge tetã
re. Ha'e rã João ma ha'e kuery gui oja'o vy
Jerusalém katy ju ojevy.
14 Ha'e rã ha'e kuery ma Perge gui oove Pisí-
dia regua Antioquia tetã peve, ha'e sábado
ára py judeu kuery onhembo'eaty py oo vy
oguapy.
15 Lei ha'e profeta ombopara va'ekue
ogueroayvupaa ma rire onhembo'eaty
pygua ruvixa aipoe'i uka ha'e kuery pe:
— Xeryvy kuery, heta va'e kuery pe-
mombaraete aguã regua ayvu pereko ri vy
ke pemombe'u.

Antioquia py Paulo ayvu omombe'uague

16 Ha'e ramo Paulo opu'ã vy opo py ojapo
"Pekyrirĩ" he'ia rami. Ha'e vy aipoe'i:
— Avakue Israel regua ha'e Nhanderuete
renonde pejererokyjea rupi pendekuai avi
va'e, pejapyxaka ke.
17 Nhande Israel kuery Ruete ma oiporavo
raka'e nhaneramoĩ kuery, ha'e gui oyvy
re'ỹ ikuaia pukukue re omboetave, Egito
yvy re. Ha'e gui opo'akaa rupi oguenoẽmba
vy
18 quarenta ma'etỹ re tekoa e'ỹa py ikuai
jave ogueropo'aka ha'e kuery reko vai.
19 Ha'e gui sete regua Canaã yvy re ikuai
va'ekue omomba vy ijyvykue ome'ẽ ha'e
kuery yvyrã,
20 quatrocentos e cinqüenta ma'etỹ rai'i
rire. Ha'e va'e rire omoĩ herekoarã kuery,
profeta Samuel oikoa ára peve.
21 Ha'e gui nguvixaverã re ha'e kuery
ojerure okuapy ramo Nhanderuete omoĩ
uka Benjamim regua Quis ra'y Saul. Ha'e
va'e ma quarenta ma'etỹ re oĩ.
22 Ha'e gui ma oipe'a vy hekovia Davi ju
oiporavo huvixaverã. Ha'e va'e reko re
ijayvu vy aipoe'i: "Jessé ra'y Davi ma ava
xee ae rami ipy'a va'e ajou, xee aipota va'e
ojapopa va'erã", he'i va'ekue.
23 Ha'e va'e ramymino kuery regua Nhan-
deruete ijayvuague rami vy omoingo Israel
kuery reraa jepearã. Ha'e va'e ma Jesus.
24 Ha'e va'e ojekuaa uka e'ỹ mbove João
ranhe Israel kuery ha'e javive pe omombe'u
oikovy jajeko rerova vy nhanhemongarai
uka aguã regua.
25 Ha'e gui João ojapo 'rã va'ekue ojapopa ma
vy aipoe'i: "Xee ma pexa'ãa ramigua e'ỹ.
Ha'e rã xerakykue rima ou oiny peteĩ. Ha'e
va'e gui ma xe'yvyĩ'i ete vy neĩ ipy regua
amboi aguã voi nda'evei", he'i va'ekue.
26 — Ke'y kuery Abraão ramymino kuery
ha'e Nhanderuete renonde pejererokyjea
rupi pendekuai va'e, nhandevy pe ae
oikuaa uka ayvu jaa jepe aguã regua.
27 Mba'eta Jerusalém pygua kuery nguvixa
kuery reve ndoikuaai okuapy Jesus, neĩ
profeta kuery nhombo'ea noendu kuaai

* 13:5 Apy João hery va'e ma Apóstolo João e'ỹ, ha'e rã João Marcos, Jesus rekokue ombopara va'erã va'e (versículos 13-15).

guive, sábado ára nhavõ ogueroayvu teĩ,
mba'eta ojuka uka raka'e Jesus, profeta
kuery ijayvuague ojeupity aguã rami.
28 Neĩ peteĩ henda py ojapo vaiague ha'e
kuery ndoikuaai va'eri huvixa Pilatos pe
ojerure okuapy ojuka aguã re.
29 Hekorã ipara oiny va'e ojeupity aguã rami
oguereko rire omboguejya yvyra gui, ha'e
vy tuparã ojapo pyre py onhono porãa.
30 Ha'e rami teĩ omanoague gui Nhan-
deruete omboete ju.
31 Ha'e ramo mbovy ára re rei e'ỹ ojexa
uka oikovy, Galiléia guive Jerusalém katy
hexeve oje'oi va'ekue pe. Ha'e va'e kuery
ma imombe'uarã ikuai heta va'e kuery pe.
32 Ha'e gui ore ju pẽvy romombe'u ayvu porã
Nhanderuete nhaneramoĩ kuery omoingo
porã aguã re ijayvuague regua.
33 Ha'e kuery ramymino nhandekuai va'e pe
Nhanderuete ojapo ha'e nungakue ha'e javi
ojeupity aguã rami, Jesus omboete jevya
py, mba'eta mokoĩa Salmo re ipara oĩa rami
vy: "Ndee ma Xera'y, ange xee romoingo",
he'iague.*
34 Ha'e rami vy ae omanoague gui
Nhanderuete omboete ju ivaipa e'ỹ aguã,
aipoe'iague rami: "Pendevy pe ajapo
'rã Davi pe xeayvuague iky'a e'ỹ ha'e
oguerovia pyrã ojeupity aguã rami."*
35 Ha'e rami vy amboae Salmo py aipoe'i avi:
"Nderejai 'rã neremimbo'e retekue Iky'a
e'ỹ va'e ivaipa aguã", he'i va'ekue.*
36 Mba'eta anhetẽ Nhanderuete oipotaa
rami vy heta va'e kuery re Davi opena ma
rire oke vy oo nguu kuery ooague py, ha'e
ramo hetekue ivaipa.
37 Ha'e rã Nhanderuete omboete ju va'e
retekue ma nda'ivaipai.
38 — Ha'e nunga rupi ke'y kuery, peikuaa
pota, mba'eta pẽvy pe romombe'u hexe vy
jejavya omboguepaa aguã regua.
39 Hexe vy ma ha'e javive ojerovia va'e om-
boeko porãa 'rã opa mba'e vai gui. Ha'e rã
Moisés lei oeja va'ekue rupi ma nanhanem-
boeko porãai 'rã.
40 Peikuaa pota ha'vy profeta kuery
aipoe'iague pendere oiko e'ỹ aguã:
41 "Ma'ẽ ke, peẽ pejojojai rei va'e.
Penhemondyi ha'e pekanhy, mba'eta
pende'ára py xee ajapo 'rã mba'emo
ndaperoviai va'erã, pẽvy omombe'ua teĩ",
he'iague.*

Sábado jevy py ayvu omombe'u aguã re ojerure okuapyague

42 Paulo ha'e Barnabé oẽ rã ojerure
okuapy sábado jevy py ha'ekue rami ae ju
ijayvu aguã.
43 Onhembo'eaty gui ono'õ va'ekue oopa rã
judeu kuery ha'e judeu reko rami Nhan-
deruete pe ikuai va'e heta oje'oi Paulo ha'e
Barnabé rakykue. Ha'e ramo omongeta
Nhanderuete porayvua re riae ikuai aguã.

Judeu e'ỹ va'e kuery pe ju Paulo ha'e
Barnabé ayvu omombe'uague

44 Sábado jevy py tetã pygua ha'e javi rai
ou Nhanderuete ayvu oendu aguã.
45 Ha'e rã judeu kuery ma heta ijaty va'e
oexa vy ndojou porãi. Ha'e rami vy ijayvu
vaikue, Paulo ayvu re ijayvu rei guive.
46 Ha'e ramo Paulo ha'e Barnabé okyjea
py e'ỹ ijayvu vy aipoe'i:
— Peẽ kuery pe ranhe ma romombe'u
Nhanderuete ayvu. Ha'e rã napenduxei
vy pexa uka tekove marã e'ỹ pejopy aguã
nda'eveia. Ha'e rami rã judeu e'ỹ va'e kuery
ikuaia py ju 'rã roo.
47 Mba'eta ha'e rami aguã rami ae Senhor
oremoĩ. Ha'e vy aipoe'i: "Xee romoĩ judeu
e'ỹ va'e kuery moexakãarã, yvy jave re ikuai
va'e oo jepe aguã", he'i va'ekue.*
48 Ha'e rami ijayvu rã judeu e'ỹ va'e
kuery oendu vy ovy'a okuapy, Senhor ayvu
oguerovy'a guive. Tekove marã e'ỹ jopyarã
oiporavo pyre ha'e javive oguerovia.
49 Ha'e rami rã ha'e va'e yvy ha'e javi rupi
oendupaa Senhor ayvu.
50 Ha'e rami teĩ judeu kuery ombopoxy
kunhague judeu reko rami ikuai va'e
yvatekueve, tetã pygua ruvixa kuery guive.
Ha'e rami vy omoingo axy Paulo ha'e
Barnabé vy omoxẽ oyvy gui.
51 Ha'e ramo ha'e kuery opy regua gui yvy
ku'i oity-ity oikuaa uka aguã ha'e kuery
oeja ma ovya. Ha'e gui Icônio katy ju
oje'oi.*
52 Ha'e rã temimbo'e kuery ikuai va'e ma opa
mba'e py ovy'a tema okuapy Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
reve vy.

* 13:33 Salmo 2.7 * 13:34 Isaías 55.3 * 13:35 Salmo 16.10 * 13:41 Habacuque 1.5 * 13:47 Isaías 49.6
* 13:51 Lucas 10.10,11

14

Icônio py Paulo ha'e Barnabé ovaẽague

1 Icônio tetã py ma Paulo ha'e Barnabé
ma judeu kuery onhembo'eaty py ovaẽ
vy nhombo'e. Ha'e ramo heta ikuai va'e
oguerovia, judeu ha'e grego kuery guive.
2 Ha'e rã judeu kuery oguerovia e'ỹ va'e
ma omopu'ã rei judeu e'ỹ va'e kuery, om-
bopoxypa irmão kuery pe.
3 Ha'e ramive ma ikuai are ha'e py, okyjea
py e'ỹ ijayvu Senhor gui. Ha'e rã Sen-
hor ma ha'e kuery po py hexa pyrã ha'e
nhomondyipaarã ojapo vy oikuaa uka ayvu
nhomboaxya regua anhetẽa.
4 Ha'e rami rire tetã pygua kuery oja'opa.
Peteĩ regua oo judeu kuery re, ha'e rã am-
boae kuery ma apóstolo kuery re oje'oi.
5 Ha'e rami vy judeu e'ỹ va'e ha'e judeu
kuery nguvixa kuery reve opu'ãmba rei
okuapy ojojai reixe ha'e ita py ojapipa aguã.
6 Ha'e nunga ha'e kuery oikuaa vy ojava
Licaônia regua Listra ha'e Derbe tetã katy,
ha'e katy rai-rai'i ikuai va'e rupi voi.
7 Ha'e py ju omombe'u ayvu porã.

Listra py peteĩ oguata e'ỹ va'e omongueraague

8 Listra py oguapy oiny peteĩ ava ipy
pirupa va'e, itui'i guive ndoguatai va'e, neĩ
peteĩgue ma oguata va'e e'ỹ.
9 Ha'e va'e ava ma Paulo ayvu re ojapyxaka
oiny ramo hexe oma'ẽ vy oexa okuera aguã
ojerovia etea.
10 Ha'e rami vy ijayvu atã reve aipoe'i ixupe:
— Epu'ã ke ndepy re — he'i ramove opo
reve opu'ã vy oguata.
11 Heta va'e kuery Paulo ojapo va'e oexa
vy ojapukai Licaônia ayvu py, aipoe'i:
— Nhanderuete kuery teve avakue rami
ojeapo vy oguejy ra'e nhandea peve — he'i
okuapy.
12 Ha'e rami vy Barnabé pe "Júpiter", ha'e
rã Paulo pe ma "Mercúrio" he'i okuapy,
mba'eta ijayvuve ramo.*
13 Ha'e Júpiter pegua sacerdote oĩ va'e ma
ixupegua templo tetã kyvõ katy oĩ va'e gui
ou vy tetã rokẽ katy ogueru vaka ha'e ngora
yvoty guigua. Heta va'e kuery reve mymba
ojukaxe ha'e kuery pe.
14 Ha'e nunga apóstolo kuery Barnabé
ha'e Paulo oendu vy oao omondoro reve
opo heta va'e kuery mbyte py. Ha'e vy
ojapukai:
15 — Avakue, mba'e re tu guĩ ramigua
pejapo ta? Ore voi ma ava peẽ ramigua.
Pendua rami ae avi roendu. Ha'e rami vy
pẽvy romombe'u ayvu porã guĩ ramigua
ovare'ỹ va'e pejapoa gui pejeko rerova aguã
Nhanderuete oikove va'e re. Ha'e va'e ae
yva, yvy, ye'ẽ ha'e opa mba'e ikuai va'e
apoare oiko.*
16 Ymagua kuery pe oeja raka'e peteĩ-teĩ
regua ha'e kuery ae reko rami ikuai aguã.
17 Ha'e rami teĩ ikuaa ukaarã ndoeja e'ỹi
guive, mba'eta pendevy pe ojapo porã vy
yva gui ombou oky ha'e mba'emo hi'a aguã
ára. Pekaru ha'e pendepy'a py pevy'a aguã
nomboatai — he'i.
18 Po rami ijayvu teĩ haxy ete py ojoko heta
va'e kuery ha'e kuery pe mymba ojuka taa.

Paulo ita py ojapipaague

19 Ha'e rami jave Antioquia ha'e Icônio
gui judeu kuery ou vy ombopoxypa heta
va'e kuery. Ha'e rami vy Paulo ojapipa
okuapy ita py. Ombotyryry heravy tetã gui
mombyry'i, "Omano ma po" he'i vy.
20 Ha'e gui temimbo'e kuery ombojere rei
ramo opu'ã, ojevy ju tetã py.
Ko'ẽ jevy Barnabé reve Derbe katy oo.
21 Ha'e va'e tetã py ayvu porã omombe'u vy
heta ojou temimbo'erã. Ha'e gui ma Listra,
Icônio ha'e Antioquia katy ju ojevy.
22 Temimbo'e ikuai va'e ombopy'a guaxu
ovy vy omongeta ojeroviaa rupi riae ikuai
aguã.
— Jaiko axy vy 'rãe jaike Nhanderuete
pegua po'akaa py — he'i.*
23 Peteĩ-teĩ igreja rupi okaru e'ỹ re on-
hembo'e rire oiporavo igreja re opena
va'erã. Ha'e Senhor re ojerovia va'e kuery
ma omboaxa ovy ipo py.
24 Pisídia yvy oaxa vy Panfília katy ju
jogueraa.
25 Perge py ayvu porã omombe'u rire oguejy
jogueravy Atália katy.
26 Ha'e gui yy rupi oo Antioquia katy,
mba'eta ha'e py Nhanderuete po py jypy'i

* 14:12 Júpiter ma ha'e kuery ruete ramigua yvateve va'e, ha'e rã Mercúrio ma tuuete ramigua ijayvu kuaave va'e.
* 14:15 Êxodo 20.11, Salmo 146.6 * 14:22 2 Timóteo 3.10-12; 1 Pedro 4.12-14 † 14:26 Mokoĩ henda py oĩ raka'e tetã Antioquia hery va'e. Apy omombe'u va'e ma Síria regua, igreja kuery ikuaia. Ha'e rã capítulo 13, ha'e 14.21 py ijayvua ma Pisídia regua.

omboaxaa va'ekue mba'emo ojapo 'rã
va'ekue ojapo aguã.†
27 Ha'e py ovaẽ vy omboatypa igreja kuery,
ha'e omombe'u oguataa rupi Nhanderuete
ojapo va'ekue ha'e javi, ha'e okẽ judeu e'ỹ
va'e kuery ojerovia aguã regua oipe'aague
guive.
28 Mbovy ára rei e'ỹ ikuai ha'e py temimbo'e
kuery reve.

15

Judeu e'ỹ va'e kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu okuapyague

1 Ha'e gui ma Judéia gui amongue ou vy
ombo'e po rami irmão kuery:
— Ororekorã Moisés oejaague rami vy
pendepire napemboi ukai ri vy ndapeo
jepei 'rã — he'i okuapy.
2 Ha'e rami rã ha'e kuery reve Paulo ha'e
Barnabé joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu ramo
jogueroayvu Jerusalém katy ha'e va'e
mokoĩ oo aguã amboae kuery ha'e pygua
reve, apóstolo ha'e igreja re opena va'e
kuery pe oikuaa pota uka aguã ha'e nunga
re.*
3 Ha'e rami vy igreja kuery omondouka vy
mombyry'i peve omoirũ heravy. Ha'e ramo
Fenícia ha'e Samaria rupi oaxa vy judeu e'ỹ
va'e ojeko rerovaague omombe'u oje'oivy.
Ha'e rami rã irmão kuery ha'e javive oendu
vy ovy'a vaipa.
4 Jerusalém py ovaẽ ramo igreja kuery
omovaẽ porã'i, apóstolo ha'e opena va'e
kuery reve. Ha'e ramo omombe'upa
oguataa rupi Nhanderuete ojapo va'ekue.
5 Ha'e rã amongue fariseu regua Jesus re
ojerovia va'e ma opu'ã vy aipoe'i:
— Ojerovia va'e kuery ma opire omboi
uka ramo 'rãe ha'eve, ha'e nhambo'e avi 'rã
lei Moisés oeja va'ekue rami ikuai aguã —
he'i okuapy.

Jerusalém py opena va'e kuery nhomboatyague

6 Ha'e ramo apóstolo ha'e igreja re opena
va'e kuery nhomboaty okuapy ha'e nunga
re oikuaa pota aguã.
7 Joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu ramo Pedro opu'ã
vy aipoe'i:
— Irmão kuery, peẽ peikuaa yma
Nhanderuete xeporavoague penembyte
gui, judeu e'ỹ va'e kuery pe ayvu porã
amombe'u rã oendu vy ojerovia aguã.*
8 Ha'e gui Nhanderuete nhande kuery pavẽ
py'a re oĩa oikuaapa va'e vy ha'e kuery pe
voi oikuaa uka ojou porãa, mba'eta ha'e
kuery pe Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ombou, nhandevy
ombouague rami avi.
9 Nhande, neĩ ha'e kuery regua nanhander-
ayvuvei joegui, mba'eta ha'e kuery ojerovia
rã oiky'a'opa avi ipy'a.
10 Ha'vy aỹ, mba'e re tu Nhanderuete pe
"Nda'evei" peje ri? Mba'eta temimbo'e
kuery pembovoyixe pekuapy nhaneramoĩ
kuery ndogueropo'akai va'ekue py, neĩ
nhande voi ndajaropo'aka kuaai.*
11 Ha'e rami 'rãgue py jarovia nhande voi
Senhor Jesus nhanemboaxy ramo ae jaa
jepea, ha'e kuery rami avi — he'i.

Tiago ijayvuague

12 Ha'e gui ma heta va'e kuery ha'e ja-
vive okyrirĩ okuapy ojapyxaka aguã Barn-
abé ha'e Paulo omombe'u rã hexa pyrã
ha'e nhomondyipaarã ipo py Nhanderuete
ojapo va'ekue, judeu e'ỹ va'e kuery tekoa
rupi oguataa rupi.*
13 Ha'e kuery ijayvupa ma rire Tiago ju
ijayvu. Ha'e vy aipoe'i:
— Irmão kuery, pejapyxaka xeayvu re.
14 Simão ranhe omombe'u kuri judeu
e'ỹ va'e pe jypy'i Nhanderuete ojekuaa
ukaague, ha'e kuery regua gui oiporavo
aguã hery rupi ikuai va'erã.
15 Ha'e rami ae avi profeta kuery ayvu ipara
oinya. Mba'eta aipoe'i:
16 "Ha'e nunga oiko ma rire ajevy vy ajapo
ju 'rã Davi ro ho'apa va'ekue. Ho'aague gui
ajapo jevy vy amoatyrõmba 'rã,†
17 amboae kuery voi oeka aguã Senhor,
judeu e'ỹ va'e kuery xerery rupi aenoĩ va'e
ha'e javi voi",
18 he'i Senhor yma voi ha'e nunga kuaa
ukaare.*
19 Ha'e nunga rupi xee aikuaa ramo nda'evei
nhamoangeko rei aguã judeu e'ỹ va'e kuery
Nhanderuete re ojeko rerova va'ekue.

* 15:2 Gálatas 2.1-5; 5.1-6 * 15:7 Atos 10.1-48 * 15:10 Ha'e kuery ombovoyixe temimbo'e kuery amboae regua, mba'eta oipota ha'e kuery voi ikuai judeu kuery rekorã oeja pyre rami. * 15:12 Gálatas 1.18,19 † 15:16 "Ajapo ju 'rã Davi ro ho'apa va'ekue", he'ia ma Davi ramymino Jesus nhandereraa jepearã ombou aguã re ijayvu vy. * 15:18 Amós 9.11-12

20 Ha'e kuery pe nhambopara 'rã on-
hemongy'a e'ỹ aguã mba'emo ra'angaa
py, neĩ itavy reia py, ha'e ho'u e'ỹ aguã
xo'o ojyryvipy vy ojuka pyre ro'okue neĩ
huguykue.
21 Mba'eta yma guive Moisés ombopara
va'ekue rupi ijayvu va'e ikuai ae tetã nhavõ
rupi. Judeu kuery onhembo'eaty py voi
sábado ára nhavõ ogueroayvua 'rã.*

Antioquia katy ayvu ogueraa ukaa ague

22 Ha'e ramo apóstolo ha'e opena va'e
kuery igreja ha'e javi reve ojou porã ha'e
kuery regua avakue oiporavo ha'e omon-
douka aguã Antioquia tetã katy, Paulo ha'e
Barnabé reve. Ha'e rami vy oiporavo Judas
Barsabás 'epy va'e ha'e Silas, irmão kuery
omboeteve va'e meme.
23 Ha'e va'e kuery po py ogueraa uka po
rami ombopara va'ekue: "Irmão kuery
apóstolo ha'e igreja re opena va'e orekuai
va'e, kova'e kuaxia rombopara irmão kuery
judeu e'ỹ va'e regua, Antioquia, Síria ha'e
Cilícia py pendekuai va'e pe. Pendevy rox-
arura.
24 Roikuaa karamboae amongue romon-
douka ramo e'ỹ orembyte gui [oje'oi
va'ekue] penemoingo eta reiague, ayvu py
penemoangeko rei vy.
25 Ha'e nunga rupi peteĩ rami roikuaa porã
ma vy rojou porã amongue avakue roipo-
ravo vy peẽ kuerya py rombou aguã or-
erembiayvu Barnabé ha'e Paulo reve.
26 Ha'e va'e avakue ma nhande-Senhor Jesus
Cristo rery káuxa ndojeayvuvei va'e.
27 Ha'e rami vy Judas ha'e Silas rombou, peẽ
kuery pe ha'e kuery ae omombe'u aguã ha'e
nunga.
28 Mba'eta Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ reve rojou porã
amboae ramigua pẽvy ndorojapo ukai aguã,
pova'e nunga anho:
29 Penhemongy'a eme mba'emo ra'angaa pe
ome'ẽ mbyre pe'ua py, neĩ huguykue, ha'e
mymba ojyryvipy vy ojuka pyre ro'okue,
ha'e pendetavy rei eme guive. Ha'e nunga
gui pejejoko vy peiko porã 'rã. Tove tapen-
dekuai porã."

Kuaxia para ogueroayvu okuapyague

30 Are'ỹ re omondouka pyre kuery ma
Antioquia tetã py ovaẽ ma vy ha'e py ikuai
va'e omboatypa vy ha'e kuery pe omboaxa
kuaxia para.
31 Ha'e pygua kuery ogueroayvu vy ovy'a
vaipa ombopy'a guaxu rã.
32 Judas ha'e Silas profeta ikuai va'e voi
irmão kuery ombopy'a guaxu vy heta ayvu
py omombaraete.
33 Ha'e py ikuai are rire irmão kuery om-
bojevy uka porã'i ju imondoukaare kuerya
katy.
34 [Ha'e rã Silas ma ojou porã ha'e py ae
opytave aguã.]
35 Paulo ha'e Barnabé ma Antioquia py ikuai
are vy nhombo'e ha'e omombe'u Senhor
ayvu, heta ikuai va'e reve.

Barnabé gui Paulo oja'o rire mokoĩguea ma ayvu omombe'ua rupi oguataague

36 Are'i ma rire Paulo aipoe'i Barnabé pe:
— Aỹ ma jajevy ke jaexa ju irmão
kuery tetã ha'e javi rupi Senhor ayvu
nhamombe'uague rupi, jaikuaa aguã marã
rami pa ikuaia — he'i.
37 Ha'e vy Barnabé ogueraaxe João Marcos
hery va'e.
38 Ha'e rã Paulo ma ndojou porãi ogueraa
aguã, Panfília py oĩa gui ojepe'a vy
omba'eapoa rupi noipytyvõvei rire.*
39 Ha'e rami py joo rami e'ỹ ijayvu vy oja'o
joegui. Barnabé ma Marcos ogueraa vy yy
rupi oo Chipre katy.
40 Ha'e rã Paulo ma oirũrã Silas oiporavo vy
oo avi, Senhor po py irmão kuery omboaxa
rire.
41 Ha'e vy Síria ha'e Cilícia rupi oaxa, omom-
baraete ovy igreja ikuai va'e ha'e javi.

16

Paulo Timóteo ngupive ogueraa ague

1 Ha'e gui Derbe py ovaẽ avi, ha'e gui Lis-
tra py ju. Ha'e py ma peteĩ temimbo'e oiko
Timóteo hery va'e, judeu regua oguerovia
va'e pi'a. Ha'e rã tuu ma grego.
2 Ha'e va'e re ma Listra ha'e Icônio pygua
irmão kuery ima'endu'a porã.
3 Paulo oipota oo hupive. Ha'e vy ipire
omboi ha'e katy'i rupi judeu kuery ikuai
va'e re vy, mba'eta pavẽ oikuaa tuu grego
oikoa.
4 Ha'e gui tetã ikuai va'e rupi oaxa vy
irmão kuery pe omombe'u hekorã apóstolo

* 15:21 1 Coríntios 9.19-22, 10.31-33 * 15:38 Atos 13.13

ha'e opena va'e kuery Jerusalém py ikuai
va'e ijayvuague.
5 Ha'e rami vy igreja kuery ikuai va'e im-
baraeteve oje'oivy ojeroviaa py. Hetave ovy
ko'ẽ nhavõ.

Trôade py peteĩ ava oexa ukaa ague

6 Ha'e gui ma Ásia py ma Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
ayvu nomombe'u ukai ramo Frígia-Galácia
yvy rupi oje'oi.
7 Mísia py ovaẽ rai'i vy onhea'ã Bitínia katy
oo aguã. Ha'e rami teĩ Jesus Nhe'ẽ nomon-
doukai.
8 Ha'e ramo Mísia rupi oaxa vy Trôade tetã
py oguejy.
9 Pyávy Paulo pe peteĩ oexa ukaa,
Macedônia pygua ava opu'ã ho'amy va'e.
Ha'e va'e ma ojerure vy
— Tereo ke Macedônia katy orepytyvõ
aguã — he'i.
10 Ha'e rami oexa ukaa rire roje'oi voi pota
ha'e katy, mba'eta roikuaa ha'e kuery pe
ayvu porã romombe'u aguã orerenoĩare
Nhanderuete ae oikoa.*

*Filipos py Paulo oiko jave Lídia ojeko me'*ẽague

11 Trôade gui yy rupi roo yvi Samotrácia
katy. Ko'ẽ jevy ma Neápolis katy,
12 ha'e gui ma Filipos katy ju roo.* Ha'e
va'e tetã ma Macedônia regua pavẽ gui om-
boetevepy, ha'e Roma tetã gui ae openaa
va'e. Ha'e py ma roiko are.
13 Sábado ára py tetã gui mombyry'i
roo vy yakã rembe peve roguejy, ha'e
py onhembo'eaty oĩa roikuaa vy. Ha'e
vy roguapypa vy oreayvu roiny kunhague
ijaty va'e reve.
14 Peteĩ kunha Lídia hery va'e ma ojapyxaka
porã oiny oreayvua re. Ha'e va'e ma Tiatira
guigua, ajukue púrpura guigua vendea,
ha'e Nhanderuete renonde ojererokyjea
rupi oiko va'e. Ha'e va'e py'a re Senhor ae
omoĩ Paulo ijayvua re ojapyxaka pota aguã.
15 Ha'e rami vy onhemongarai uka ngoo
pygua kuery ha'e javi reve. Ha'e rami vy
orevy pe ojerure vy aipoe'i:
— Senhor re ajeroviaa perovia vy ke
pevaẽ ke xero py, ha'e py ae pepyta — he'i.
Ha'e rami ijayvua ha'eve orevy.

*Peteĩ kunha'i imba'ekuaa va'e gui nhe'*ẽ vai
oipe'aague

16 Onhembo'eaty katy roo jave peteĩ
kunha'i ou orerovaexĩ nhe'ẽ vai gui
imba'ekuaa va'e. Ha'e va'e ma omba'ekuaa
rupi ongana vaipa oikovy opatõ kuery pe.
17 Ha'e va'e ma Paulo ha'e ore kuery rakykue
oo vy ojapukai reve aipoe'i 'rã:
— Peva'e avakue ma Nhanderuete Yvate
ete va'e rembiguai, ha'e pẽvy omombe'u
tape peo jepe aguã — he'i.
18 Ha'e ramigua mbovy ára rei e'ỹ oiko.
Ha'e ramo Paulo noenduxevei vy ojere, ha'e
aipoe'i nhe'ẽ vai pe:
— Jesus Cristo rery rupi aipoa'e: Ejepe'a
ixugui — he'i ramove ojepe'a.

*Paulo ha'e Silas oinupãmbaa rire nhuã py
ombo'aa ague*

19 Kunha'i patõ kuery ma nonganaveia
oexa vy ojopy Paulo ha'e Silas, ha'e vy tetã
mbyte py ogueraa huvixa kuery renonde.
20 Huvixa kuerya py ogueraa vy aipoe'i:
— Peva'e avakue ma judeu ikuai vy opa
marã omoingo nhaneretã pygua kuery.
21 Mba'eta teko mboae re nhombo'e 'rã.
Ha'e va'e rupi ma nhandekuai aguã
nda'evei, mba'eta nhande ma Roma pygua
regua — he'i.
22 Ha'e gui heta va'e kuery peteĩ rami
opu'ãmba ha'e kuery re. Huvixa kuery voi
ijao omondoropa vy oinupã uka yvyra po'i'i
py.
23 Ha'e gui oinupãmba rire omboty nhuã py,
ha'e nhuã rarõa pe opena uka oẽ e'ỹ aguã.
24 Ha'e va'e ma ha'e rami ijayvu rã oendu
vy nhuã ropy apy py ogueraa, ha'e ipy voi
omboty yvyra py.
25 Pytũ mbyte jave ma Paulo ha'e Silas on-
hembo'e ha'e oporaei oiny Nhanderuete pe
omboete vy.* Ha'e rã amboae kuery nhuã
py ikuai avi va'e ma ojapyxaka okuapy.
26 Ha'e rami jave yvy oryryi xapy'a vy
omongu'epa nhuã yta. Ha'e ramo okẽ
ikuai va'e ojepe'apa, ha'e javive gui oipa
ojokuaague.

*Nhuã rarõa ojeko me'*ẽague

27 Nhuã rarõa omyĩ vy nhuã rokẽ ojepe'a
rã oexa vy oekyi kyxe ojejuka aguã, "Nhuã
py ikuai va'ekue oẽmba ra'e ma po" he'i vy.

* 16:10 "Oje'oi" he'i 'rãgue py "Roje'oi" he'i, mba'eta ha'e kuery rupive kova'e kuaxia mboparaa Lucas voi oo raka'e.
* 16:12 Filipenses 1.1 * 16:25 1 Tessalonicenses 5.16-18; Tiago 1.2-4

28 Ha'e ramo Paulo ojapukai vy aipoe'i:
— Mba'eve ejapo eme ndejee, apy roĩ pavẽ — he'i.
29 Ha'e ramo nhuã rarõa tataendy re ojerure vy oike pojava ovy. Oryryipa reve Paulo ha'e Silas renonde oĩ guenapy'ã re.
30 Ha'e gui oka py ogueru vy aipoe'i:
— Avakue, mba'e tu ajapo 'rã aa jepe aguã?
31 Ombovai:
— Ejerovia Senhor Jesus re. Ha'e vy 'rã reo jepe, ndee ha'e ndero pygua kuery — he'i.
32 Ixupe omombe'u Nhanderuete ayvu, hoo pygua kuery ha'e javive pe guive.
33 Ha'e va'e hora-ve pyávy ha'e kuery re opena porã vy ojoi oinupãague. Ha'e rire'ive onhemongarai uka, ha'e hoo pygua kuery ha'e javive reve.
34 Ha'e gui ma ngoo py ae ogueraa vy omongaru. Ngoo pygua kuery ha'e javi reve ovy'a ete okuapy Nhanderuete re ojerovia vy.

Nhuã gui Paulo ha'e Silas opoia ague

35 Ko'ẽmba jave huvixa kuery ombou guembiguai "Pepoi peva'e avakue" he'i aguã.
36 Ha'e ramo nhuã rarõa omboaxa pova'e ayvu Paulo pe:
— Huvixa kuery pendepoi uka kuri. Ha'e rã peẽmba aỹ, tapeo porã — he'i.
37 Ha'e ramo Paulo aipoe'i ha'e kuery pe:
— Ha'e rami avi mba'eve rojapo vaiague re'ỹ orenupãmba pavẽ oexaa py, nhuã py orembo'a uka guive, Roma pygua regua roiko va'eri. Aỹ ma nhemi rupi ju orepoi uka ta? Ha'e rami nda'evei. Ha'e rami 'rãgue py tou ha'e kuery ae torepoi — he'i.
38 Ha'e nunga tembiguai kuery oendu vy oo omombe'u huvixa kuery pe. Ha'e va'e kuery ma Roma pygua regua oikoa oikuaa vy okyjepa.*
39 Ha'e rami vy Paulo kuerya py jogueru vy ijayvu porã'i. Nhuã gui oguenoẽ vy ojerure tetã gui ojepe'a aguã.
40 Ha'e ramo nhuã gui oẽ ma vy Lídia ro py ranhe ovaẽ. Irmão kuery oexa vy omombaraetepa. Ha'e gui ma oje'oi.

17

Tessalônica py Paulo ha'e Silas ovaẽague

1 Anfípolis ha'e Apolônia rupi oaxa vy ovaẽ Tessalônica tetã py.* Ha'e py ma oĩ judeu kuery onhembo'eaty.
2 Paulo gueko rami vy oo ha'e kuery nhomboatya py. Mboapy sábado re ha'e kuery reve ijayvu oikovy ipara re oĩa re.
3 Nhombo'e vy omombe'u porã. Ha'e vy aipoe'i:
— Cristo omanoague gui onhemboete jevy aguã rami oiko va'ekue. Jesus pẽvy amombe'u va'e ae ma Cristo — he'i.
4 Ha'e va'e kuery regua amongue oguerovia vy onhemoirũ Paulo ha'e Silas re. Grego kuery heta avi Nhanderuete pe ikuai, kunhague omboetevepy voi.
5 Ha'e rã judeu kuery ma nda'ija'ei vy ojou avakue heko vai va'e. Ha'e vy omono'õ reta vy opa marã rei nhomoingo tetã rupi. Jasom ropy oikepa, teta mbyte katy Paulo kuery ogueraaxe vy.
6 Ha'e rami teĩ ndojoui vy huvixa kuerya py ogueraa Jasom ae, amongue irmão kuery reve. Ha'e vy aipoe'i:
— Kova'e kuery ma yvy jave re ikuai va'e moingo eta reia, ha'e gui apy ju rima ovaẽ ra'e.
7 Ha'e gui Jasom ma ngoo py omovaẽ. Ha'e va'e kuery ha'e javive César ayvu rami e'ỹ ikuai, Jesus pe anho "Huvixave" he'i okuapy.
8 Ha'e nunga ayvu heta va'e ha'e huvixa kuery oendu vy ipoxypa.
9 Ha'e rami teĩ Jasom ha'e amboae kuery gui peráta ojopy rire opoi ju.

Beréia py Paulo ha'e Silas ovaẽague

10 Ha'e rire'i pyavyve irmão kuery ma Beréia tetã katy ju omondouka Paulo ha'e Silas. Ha'e py ovaẽ ma vy judeu kuery onhembo'eaty oĩ va'e katy jogueraa.
11 Ha'e gui Beréia pygua kuery ma Tessalônica pygua gui hi'aranduve va'e vy ojapyxaka porã ayvu re oenduxe vy. Ko'ẽ nhavõ ipara oĩa re oikuaa pota guive, oikuaa aguã oendu va'ekue anhetẽ paa.
12 Ha'e rami vy heta ojerovia, grego regua kunhague omboetevepy, ha'e avakue mbovy e'ỹ avi.
13 Ha'e rami rã judeu kuery Tessalônica pygua ma Beréia py avi ri ty ra'e Nhanderuete ayvu Paulo omombe'ua oikuaa vy

* 16:38 Atos 22.25-29 * 17:1 1 Tessalonicenses 1.1; 2.13,14

ha'e py ju oje'oi nhombopoxy ha'e nhomopu'ãmba rei aguã.
14 Ha'e ramo irmão kuery ojou porã Paulo omondouka voi aguã ye'ẽ rembe peve. Ha'e rã Silas ha'e Timóteo ma opytave ranhe ha'e py.
15 Paulo re opena va'e kuery ma Atenas peve ogueraa. Ha'e kuery ojevy vy Paulo ijayvuague ogueraa Silas ha'e Timóteo pe, oĩa py ha'e kuery ou voi aguã.

Atenas tetã py Paulo ijayvuague

16 Atenas tetã py Paulo oirũ kuery oarõ jave tetã rupi mba'emo ra'angaa anho oĩ rã oexa vy ndojou porãi vaipa.
17 Ha'e nunga rupi ijayvu oikovy judeu kuery onhembo'eaty py, judeu ha'e judeu e'ỹ va'e Nhanderuete mboetea rupi ikuai va'e kuery reve. Ha'e rami avi ko'ẽ nhavõ tetã mbyte rupi ijayvu ha'e py ikuai va'e reve.
18 Ha'e gui amongue onhemo'arandu va'e epicureu ha'e estóico regua ijayvu hexeve. Joupe-upe oporandu:
— Mba'e he'i vy tu po rami ijayvu katu rei va'e? Tuuete mboae re teve ijayvu — he'i okuapy, mba'eta Jesus reko omombe'u, onhemboete jevyague guive.
19 Ha'e rami vy ngupive ogueraa peteĩ henda Areópago hery va'e py. Ha'e vy aipoe'i:
— Aỹ ma roikuaaxe mba'e nunga pyau re pa renhombo'ea.
20 Mba'eta remombe'u va'e ma ore kuery ndoroikuaai teri. Roikuaaxe mba'e 'rea pa ha'e nunga — he'i okuapy.
21 Mba'eta Atenas pygua kuery ha'e amboae regua ha'e py ikuai va'e voi amboae ramigua re ndoikuaa potai, mba'emo ipyauve va'e re rive ijayvu ha'e ojapyxaka okuapy.
22 Ha'e ramo Areópago mbyte py Paulo opu'ã vy aipoe'i:
— Atenas pygua avakue, xee aexa rã peẽ kuery pembojerovia etea rupi anho pendekuai.
23 Mba'eta tetã rupi aaxa avy vy aexa mba'emo pembojerovia va'ety ikuai va'e. Peteĩ aexa avi pembojeroviaaty re ipara oiny "*Kova'e ma Nhanderuete jaikuaa e'*ỹ va'e pegua" he'ia va'e. Ha'e gui peikuaa vy e'ỹ pembojerovia va'e ae xee amombe'u porãve pẽvy.
24 — Mba'eta Nhanderuete yvy ha'e yvy re opa mba'e ikuai va'e moingoare ma yva ha'e yvy re ipo'aka va'e vy oo avakue opo py ojapo va'ekue py noĩ,
25 neĩ nhande kuery po py nanhaipytyvõi 'rã mba'eve py. Nhandegui mba'eve oipota va'e'ỹ, mba'eta nhande kuery ha'e javive pe ha'e ae ome'ẽ nhanderekoverã, nhanepytuẽrã ha'e opa mba'e jareko va'e.
26 Peteĩ'i gui nhanemoingo raka'e opa marãgua yvy re nhandekuai va'erã. Yma voi oa'anga raka'e pa, ha'e mamo ete pa peteĩ-teĩ regua ikuai aguã,
27 Nhanderuete jaeka aguã, ha'e jaeka ete vy jajou aguã. Ha'e rami avi nhandegui mombyry e'ỹ oiko,
28 mba'eta hexe vy jaiko, nhamyĩ ha'e nhandekuai, peẽ kuery regua ijayvu kuaa va'e "Mba'eta ixuguigua meme jaiko", he'ia rami.
29 Ha'e gui Nhanderuete gui meme jaikoague jaikuaa vy jaikuaa avi mba'emo ouro guigua rami e'ỹ oikoa, neĩ prata ha'e ita gui avakue o'arandua rupi ha'e oikuaa rami ojapo va'ekue rami e'ỹ guive.
30 — Ha'e gui ymave rupi jaikuaa vy e'ỹ mba'emo vai jajapoague re Nhanderuete nanhanembopagai. Ha'e rami teĩ aỹ ma oikuaa uka avakue opa rupi ikuai va'e ojeko rerova aguã.
31 Mba'eta oa'anga ma yvy re ikuai va'e ombopagapa aguã ára. Ha'evea rami 'rã ombopaga uka peteĩ ava omoĩ va'ekue pe. Ha'e va'e ma jaikuaa pavẽ aguã omanoague gui omboete ju — he'i.

Amongue ojojai rei, ha'e rã amboae kuery ma ogueroviaague

32 Omanoague gui Jesus onhemboeteague re Paulo ijayvu rã ha'e kuery oendu vy amongue ojojai rei. Ha'e rã amboae kuery ma
— Amboae ára ma emombe'uve ju pova'e nunga roenduve aguã — he'i okuapy.
33 Ha'e ramo Paulo ojepe'a ha'e kuery mbyte gui.
34 Ikuai avi amongue avakue oguerovia vy hexe onhemoirũ va'e. Ha'e kuery regua ma Areópago pygua Dionísio, ha'e peteĩ kunha Dâmaris hery va'e. Ha'e va'e kuery reve ikuaive amboae kuery.

18

*Corinto tetã py Paulo ova*ẽague

1 Ha'e va'e rire Atenas tetã gui Paulo oẽ
vy Corinto katy ju oo.
2 Ha'e py ma peteĩ judeu Ponto guigua oexa
Áqüila hery va'e. Roma tetã gui huvixa
Cláudio judeu kuery omoxẽmba ramo Itália
gui oẽ vy Corinto py ovaẽ ramo'i va'ekue
gua'yxy Priscila reve. Ha'e va'e kuery re
Paulo onhemboja.*
3 Oo'i ipirekue guigua apoa rupi ikuai va'e
meme ramo ha'e kuery reve Paulo opyta
omba'eapoa py.
4 Ha'e gui sábado nhavõ ijayvu oikovy judeu
kuery onhembo'eaty py. Judeu ha'e grego
kuery pe omombe'u oikovy ayvu.

Jesus reko Paulo omombe'uague

5 Macedônia gui Silas ha'e Timóteo
ovaẽ ma ramo Paulo nomba'eapovei, ayvu
mombe'ua rupi anho oiko. Ha'e rami vy
judeu kuery pe omombe'u oikovy Jesus ae
Cristo oikoa.*
6 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ijayvu vaikue reve
opu'ãmba ramo Paulo oao ombojaity vy
aipoe'i:

— Peneakã re ae toĩ penderuguy pemoẽ
ukaague re pepaga aguã.* Xee ma ha'e
nunga py ndaxepo ky'ai. Aỹ gui ma amboae
regua kuery pe ju 'rã aa amombe'u — he'i.
7 Ha'e gui ojepe'a vy peteĩ ava Tício Justo
hery va'e ro py ovaẽ, judeu kuery on-
hembo'eaty yvy'iry oĩ va'ea py. Ha'e va'e
ava ma Nhanderuete renonde ojererokyjea
rupi oiko.
8 Ha'e gui onhembo'eaty pygua ruvixa
Crispo hery va'e ma Senhor re ojerovia
okuapy ngoo pygua kuery ha'e javi reve.
Corinto pygua kuery voi ayvu oendu vy
heta oguerovia vy onhemongarai uka.

9 Ha'e gui pyávy Senhor ojexa uka Paulo
pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Ekyje eme. Ha'e rami 'rãgue py
ndeayvuve tema rekyrirĩ e'ỹ re,
10 mba'eta xee aiko ndereve. Avave rei
ndere nopu'ãi 'rã mba'emo vai ojapo aguã,
mba'eta kova'e tetã py heta areko xejeupe
guarã — he'i.
11 Ha'e ramo ha'e py ma peteĩ ma'etỹ ha'e
mboapy meme jaxy re oiko. Nhombo'ea
rupi oiko Nhanderuete ayvu re.

Huvixa Gálio renonde Paulo ojexa ukaague

12 Acaia pygua huvixa Gálio oĩ jave py ma
judeu kuery peteĩ rami opu'ã okuapy Paulo
re. Nhomboayvuaty py ogueraa vy
13 aipoe'i:

— Kova'e ava ma nhombo'e oikovy lei re
oĩa rami e'ỹ Nhanderuete omboetea aguã re
— he'i okuapy.

14 Ha'e ramo Paulo ombovai ta jave huvixa
Gálio aipoe'i judeu kuery pe:

— Judeu kuery, mba'emo vai ete, e'ỹ
vy jojukaague, mba'emo nda'evei ete va'e
re pendeayvu va'e rire ha'eve 'rãgue xee
aikuaa pota aguã.
15 Ha'e rã ayvukue, tery ha'e pẽvygua lei re
ri pendeayvu ta vy peikuaa pota peẽ ae ha'e
nunga re. Xee ma ha'e nunga re ndaikuaa
potai 'rã — he'i.
16 Ha'e rami vy nhomboayvuaty gui
omoẽmba ju.
17 Ha'e ramo ha'e kuery ha'e javi ma
judeu kuery onhembo'eaty pygua ruvixa
Sóstenes ojopy vy oinupãmba nhom-
boayvua kuery renonde. Ha'e rami teĩ Gálio
ma ha'e nunga re voi ndoikuaa potai.

Mokoĩguea ayvu mombe'u vy ooague gui Paulo ojevyague

18 Ha'e py ma Paulo opytave ranhe heta
ára. Ha'e va'e rire irmão kuerya gui oo
vy Síria katy ju oguata. Ngupive ogueraa
Priscila ha'e Áqüila. Ha'e rami e'ỹ mbove
Cencréia py onhopĩ uka oakã, mba'emo
ojapo aguã re onhemboayvuague ojapopa
ma rire.
19 Ha'e gui ma Éfeso tetã py ovaẽ oirũ
kuery oeja aguã py. Ha'e rã ha'e ma judeu
kuery onhembo'eaty py oike vy ha'e kuery
pe omombe'u ayvu.
20 Ha'e kuery ojerure opytave aguã ha'e py,
teĩ nda'evei.
21 Ha'e rã ha'e kuerya gui oo ta vy aipoe'i:

— Nhanderuete oipota ramo ajevy ju 'rã
peẽ kuerya py — he'i. Ha'e gui kanoã py
ojeupi vy oove Éfeso gui.

22 Cesaréia py ovaẽ vy oguejy vy
Jerusalém tetã re oo. Ha'e pygua igreja pe
oxarurapa ma vy Antioquia katy ju oguejy
ovy.

* 18:2 1 Coríntios 1.1-3; Romanos 16.3,4 * 18:5 2 Coríntios 11.9 * 18:6 "Peneakã re ae toĩ penderuguy pemoẽ ukaague re pepaga aguã" he'ia ma ha'e kuery ae ndojereraa jepe ukaxei rire opaga aguã re ijayvu vy.

23 Ha'e py ma oiko are rire oo ju. Galácia ha'e
Frígia yvy rupi oaxa vy omombaraeteve ovy
temimbo'e kuery ha'e javive.

*Mboapykuea ayvu mombe'ua rupi Paulo oguata, ha'e Éfeso py Apolo ovaẽ*ague

24 Ha'e va'e jave py Éfeso py ma peteĩ
judeu ovaẽ, Alexandria tetã guigua Apolo
hery va'e. Ha'e va'e ma ijayvu kuaa, ha'e
ipara oikuaapa va'e,
25 Senhor reko re ombo'e pyre. Ikyre'ỹ
vy ijayvu Jesus reko re, ha'evea rami
nhombo'e oikovy guive, João nhomongarai
jave guare anho oikuaa va'eri.
26 Ha'e rami ranhe okyjea py e'ỹ ijayvu judeu
kuery onhembo'eaty py. Ha'e ijayvu rã
Priscila ha'e Áqüila oendu vy ogueraa, ha'e
vy ixupe omombe'u porãve Nhanderuete
reko.*
27 Acaia katy Apolo ooxe ramo irmão
kuery omonhanima, temimbo'e kuery pe
ombopara guive omovaẽ aguã. Ha'e py ovaẽ
ma vy opa mba'e py oipytyvõ Nhanderuete
omboaxy rã ojerovia va'e kuery,
28 mba'eta ijayvu kuaa ete vy pavẽ oendua
py ipo'aka judeu kuery re, mba'eta ipara oĩ
va'e gui omombe'u vy oikuaa uka Jesus ae
Cristo oikoa.

19

*Éfeso py Paulo ova*ẽague

1 Corinto tetã py Apolo oiko jave Paulo ma
yvy rupi oguata vy Éfeso tetã py ovaẽ. Ha'e
py ma amongue temimbo'e kuery ojou vy
2 oporandu ha'e kuery pe:
— Peẽ kuery pa pejerovia ramo pendere
ou Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ?
Ha'e kuery ombovai:
— Any, ore kuery ma noroendui ae Nhe'ẽ
Ky'a E'ỹ oiko va'ea — he'i okuapy.
3 Ha'e ramo Paulo oporandu ju:
— Marã rami ha'vy penhemongarai uka?
Ha'e kuery ombovai:
— João Batista nhomongaraia rami rima
— he'i okuapy.
4 Paulo aipoe'i ha'e kuery pe:
— João ma ojeko rerova va'ekue omon-
garai vy heta va'e kuery pe ijayvu va'ekue
araka'eve rã ou va'erã re ju ojerovia okuapy
aguã. Ha'e va'e ma Jesus — he'i.*
5 Ha'e nunga ha'e kuery oendu vy on-
hemongarai ukapa Senhor Jesus rery rupi.
6 Ha'e kuery áry Paulo opo omoĩ ramo ha'e
kuery re ou Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ. Ha'e ramo ayvu
mboae py ijayvu, Nhe'ẽ guigua omombe'u
guive.
7 Ha'e javi vy doze avakue ikuai.

Tirano nhombo'eaty py Paulo nhombo'eague

8 Ha'e gui ma judeu kuery onhembo'eaty
py Paulo oo vy nhombo'e. Mboapy jaxy
re okyjea py e'ỹ nhombo'e vy omombe'u
oikovy Nhanderuete po'akaa.
9 Ha'e rã amongue ma ndogueroviai ha'e
noenduxei vy heta va'e kuery oendua py
ijayvu vai okuapy Senhor reko re. Ha'e
ramo ha'e kuerya gui Paulo oguerojepe'a
temimbo'e kuery. Ha'e gui ma Tirano hery
va'e nhombo'eaty py ju ombo'e oikovy ko'ẽ
nhavõ.
10 Mokoĩ ma'etỹ re nhombo'ea rami oiko
ramo Ásia pygua kuery ha'e javi oendu
Senhor ayvu, judeu ha'e grego kuery voi.
11 Paulo po py Nhanderuete mba'emo porã
ete ojapo oikovy opo'akaa rupi.
12 Panhero ha'e avental Paulo oiporu va'ety
ma imba'eaxy va'e ikuaia rupi heraa ramo
okuerapa 'rã imba'eaxya gui, nhe'ẽ vai
ikuai va'ekue voi ojepe'apa 'rã.
13 Ha'e gui amongue judeu kuery nhe'ẽ
vai pe'aa rupi ikuai va'e ma onhea'anga
Senhor Jesus rery rupi nhe'ẽ vai oipe'a
aguã. Ha'e vy aipoe'i:
— Xee aipoa'e pejepe'a aguã Jesus rery
Paulo omombe'u va'e rupi — he'i.
14 Ha'e rami ojapo va'e ma peteĩ judeu sacer-
dote yvateve va'e Ceva hery va'e ra'y kuery,
ha'e javi vy sete ikuai.
15 Ha'e rami rã ha'e kuery pe nhe'ẽ vai
ombovai:
— Jesus ma xee aikuaa, Paulo guive.
Ha'vy peẽ, mava'e tu peẽ? — he'i.
16 Ha'e rami vy ha'e kuery re nhe'ẽ vai on-
hemondea va'e opo vy ipo'aka ha'e kuery
ha'e javive re. Opa marã oguereko axy
ramo ipire rei ha'e ijaipa rei reve onhamba
oo oĩa gui.
17 Ha'e nungakue Éfeso py ikuai va'e
oendupa, judeu ha'e grego kuery. Ha'e
rami vy ha'e javive ojererokyje vy omboete
okuapy Senhor Jesus rery.

* 18:26 Efésios 1.1,2; 1 Coríntios 3.6-9
* 19:4 Lucas 3.15,16

18 Oguerovia va'e kuery heta ou vy
onhemombe'u. Mba'emo vai ojapoague
omombe'upa.
19 Heta avi onhembo'e vaikue va'ekue
okuaxia oguerupa vy oapypa pavẽ renonde.
Kuaxia para repykue re oikuaa pota vy
cinqüenta mil ára repy oikuaa.
20 Ha'e rami vy Senhor ayvu oenduave ha'e
ipo'akave ovy.

Macedônia katy Paulo oirũ kuery omondoukaague

21 Ha'e nunga ha'e javi oiko rire Paulo onhembopy'a Macedônia ha'e Acaia rupi oaxa
ma vy Jerusalém katy oo aguã. Mba'eta
aipoe'i:
— Ha'e py aiko rire aexaxe avi Roma tetã
pygua kuery — he'i.*
22 Mokoĩ opytyvõaty Timóteo ha'e Erasto
omondouka Macedônia katy. Ha'e rã ha'e
ma Ásia py ranhe opytave.

Demétrio nhomopu'ãmba reiague

23 Ha'e va'e jave py heta opu'ã okuapy
Senhor reko rami ikuai va'e re.
24 Mba'eta peteĩ ava oiko ouro re omba'eapo
va'ety Demétrio hery va'e, prata gui xyete
ramigua Diana ra'angaa ojapo va'e. Ha'e
nunga repykue gui hexeve omba'eapo va'e
kuery oguerekopa.
25 Ha'e gui guexeve omba'eapo va'e kuery
omboatypa vy aipoe'i ha'e kuery pe:
— Avakue, peikuaa kova'e nunga gui ja-
joupaa.
26 Pendu ha'e pexaa rami Éfeso tetã py ha'e
Ásia yvy ha'e javi rupi rai'i Paulo nhombo'e
vy heta ojapo mba'emo ra'angaa nom-
boetevei aguã rami, mba'eta ijayvu avakue
opo py ta'angaa ojapo va'ekue tuuete e'ỹ
oikoa rami.
27 Ha'e nunga rupi nhanerembiapo re ndo-
jeroviaavei. Ha'e rami anho e'ỹ, nhan-
dexyete Diana ipo'akapa va'e pegua templo
eteve voi nomboetevei. Ha'e rami vy om-
bovaipa 'rã Ásia ha'e yvy jave re ikuai va'e
omboete va'e yvatea — he'i.
28 Ha'e nunga ha'e kuery oendu vy
ipoxypa, ha'e vy ojapuka-pukai:
— Éfeso pygua xyete Diana ma yvate ete
— he'i okuapy.
29 Tetã ha'e javi rupi opa marã ojapura
okuapy vy ono'õaty oĩ va'e katy oje'oi pavẽ.
Ngupive ogueraa Paulo irũ kuery Gaio ha'e
Aristarco, Macedônia gui ou va'ekue.
30 Paulo voi heta va'e kuery pe ojexa ukaxe
teĩ temimbo'e kuery nomondoukai.
31 Ásia pygua huvixa kuery Paulo irũ ikuai
vy ixupe ojerure uka avi ono'õaty py oo e'ỹ
aguã.
32 Ono'õ va'e regua amongue ojapukai pe-
teĩ rami, ha'e rã amboae kuery ma amboae
rami ojapukai. Joo rami e'ỹ-e'ỹ ijaty va'e
ikuai. Heta va'e kuery neĩ mba'erã pa
ono'õmba okuapya ma ndoikuaai.
33 Ha'e ramo teta mbyte gui judeu kuery
ogueru Alexandre, ha'e vy pavẽ renonde
katy omoanha. Ha'e va'e ma ojapo opo py
heta va'e kuery pe ijayvuxea rami.
34 Ha'e rami teĩ judeu oiko ra'ea ha'e kuery
oikuaa vy peteĩ rami ojapukai okuapy
mokoĩ hora re rãnda'u:
— Éfeso pygua xyete Diana ma yvate ete
— he'i okuapy.
35 Ha'e va'e tetã py oiko kuaxia
mboparaaty. Ha'e va'e ma opu'ã vy
omokyrirĩ heta va'e kuery. Ha'e vy aipoe'i:
— Avakue Éfeso pygua, pavẽ oikuaa ae
ma Diana ipo'akapa va'e ra'angaa pegua
templo re nhande Éfeso tetã pygua kuery
nhapena va'ea, ha'e Júpiter-a gui ta'angaa
ho'a va'ekue re guive.
36 Ha'e nunga avave rei amboae rami
ndoikuaai 'rã. Ha'e nunga rupi pekyrirĩ
'rãgue, mba'eve pejapo eme peikuaa pota
porã e'ỹ re.
37 Mba'eta peva'e avakue apy peru va'ekue
ma templo mbovaipaa rupi e'ỹ ikuai, neĩ
nhandexyete re voi nda'ijayvu vai guive.
38 Xapy'a rei Demétrio ha'e hexeve
omba'eapo va'e kuery ri amongue re ijayvu
aguã oguereko ramo oa'angaa ae ma huvixa
nhomboayvua kuery oikuaa pota aguã ára,
joe pendeayvu aguã.
39 Ha'e rã amboae ramigua re ri peikuaa
potaxe ramo ma nhanhomboaty aguã ára
oa'anga pyre py 'rã jaikuaa pota.
40 Mba'eta nhandevy pe voi nda'evei ange
oiko va'ekue re ijayvua gui, nhapu'ãmba
reiague rami omombe'ua rã. Mba'eta
ha'e rami rã peteĩ henda py ma voi nan-
hamombe'u porã kuaai 'rã mba'erã pa
nhanhomboatyague — he'i. Ha'e rami
ijayvu ma vy ijaty va'ekue omondoukapa ju.

* 19:21 Romanos 1.13-15; 15.22-29

20

Teĩgue ju Macedônia ha'e Grécia rupi Paulo oguataague

1 Ha'e kuery opa marã ikuaia gui
opytu'upa ma ramo Paulo oenoĩ uka
temimbo'e kuery. Omombaraetea rupi
ijayvu ma vy oipopyypa, ha'e gui oo
Macedônia katy.
2 Tekoa ikuai va'e rupi oaxa vy nhomongeta
ha'e nhomombaraete ovy. Ha'e gui Grécia
katy ju oo.
3 Ha'e py ma mboapy jaxy re oiko. Síria katy
oo ta oikovy vy oendu judeu kuery hexe
opu'ãmbaxea. Ha'e rami vy Macedônia
rupi ju ojevy.
4 [Ásia peve] omoirũ va'e kuery ma pova'e:
Beréia pygua Pirro ra'y Sópatro, Aristarco,
Tessalônica pygua Secundo, Derbe pygua
Gaio, ha'e gui Timóteo, Tíquico ha'e Ásia
pygua Trófimo.
5 Ha'e va'e kuery ma orerenonde oje'oi,
Trôade tetã py orerarõ aguã.
6 Ha'e gui ngaru mbojape imbovua revegua
e'ỹa ára oaxa ma rire Filipos gui roo yy rupi.
Ha'e gui peteĩ nhiruĩ araa py ma Trôade
py rovaẽ ha'e kuery ikuaia py. Ha'e py ma
peteĩ semana ropyta.

Trôade py Paulo nhombo'eague

7 Semana ijypya ára py mbojape roipe'ã-
pe'ã'i aguã ronhomboaty rã Paulo nhomon-
geta. Ko'ẽ jevy oove ta vy pytũ mbyte peve
ijayvu.
8 Opy ronhomboatya py heta oĩ tataendy.
9 Ha'e py peteĩ kunumi oĩ Êutico hery va'e
janela py oguapy oinya py. Ha'e va'e ma
Paulo nda'ijayvupai ete ramo oke. Oke ete
vy janela yvateve va'e gui ho'a yvy py. Ha'e
gui he'õgue ojopya.
10 Ha'e ramo Paulo oguejy vy ojero'a
hi'áry. Oikuavã vy aipoe'i:
— Penhemondyi eme, hekove oime teri
— he'i.
11 Ojeupi ju vy oipe'ã mbojape, ha'e ho'u.
Nhomongetave ju ko'ẽmba peve. Ha'e gui
mae ma oo.
12 Ha'e rã kunumi va'e okuera jevy rã pavẽ
oexa vy oguerovy'a ete okuapy. Ha'e vy
ogueraa ju okuapy oikove va'e.

Assôs gui Paulo oo vy Mileto py ovaẽague

13 Ore roove vy kanoã py roĩ, ha'e Assôs
katy roo. Ha'e py roarõ Paulo yvy rupi ooa
ja, ha'e rami aguã orevy ijayvu rire.
14 Assôs py orea py ju ovaẽ ma ramo orereve
oĩ avi kanoã py, ha'e vy Mitilene katy ju roo.
15 Ha'e gui roove vy ko'ẽ jevy roaxa Quios
ypa'ũ katy'i rupi. Are'ỹ'i re rovaẽ Samos py,
ha'e ko'ẽ jevy Mileto py ju rovaẽ.
16 Mba'eta Paulo ijayvu ma voi Ásia yvy re
ndopyta arexei vy Éfeso tetã py ovaẽ e'ỹ
aguã re, mba'eta ojapura Pentecostes ára
Jerusalém py oiko aguã, ha'eve ramo.

Mileto py Éfeso pygua igreja re opena va'e kuery omongetaague

17 Mileto tetã gui Paulo oenoĩ uka Éfeso
pygua igreja re opena va'e kuery.
18 Oĩa py ovaẽmba ma ramo aipoe'i ha'e
kuery pe:
— Peẽ peikuaa porã marã rami pa peẽ
kuery reve aikoague Ásia py avaẽ ypya ára
guive.
19 Mba'eta anhemboyvatevea rupi e'ỹ Sen-
hor pe ete aiko xerexay ha'e aiko axya
py, mba'eta judeu kuery xereko a'ã vy xe-
moingo axy ramo.
20 Ha'e rami teĩ xee ndajepe'ai romom-
baraetea rupi xeayvua gui. Ha'e nunga
re rombo'e aikovy pavẽ oendua rupi, ha'e
peteĩ-teĩ ro rupi guive.
21 Judeu ha'e grego kuery pe amombe'u
aikovy Nhanderuete re ojeko rerova vy
nhande-Senhor Jesus [Cristo] re ojerovia
aguã.
22 — Aỹ ma xepy'a re aendu Jerusalém
katy aaxea, ha'e py xere oiko va'erã
ndaikuaai teĩ.
23 Mba'eta tetã nhavõ rupi xee aa rupi Nhe'ẽ
Ky'a E'ỹ oikuaa uka nhuã py xembotya ha'e
xemoingo axya 'rãa.
24 Ha'e rami teĩ mba'eve py xee naendui
ajeayvua, ajapo 'rã va'ekue ajapopaxea
anho. Ha'e va'e ma xerembiaporã Senhor
Jesus gui ae ajopy va'ekue, Nhanderuete
nhanemboaxya regua ayvu porã amombe'u
aguã.
25 — Peẽ kuery mbyte Nhanderuete
po'akaa re rombo'e aikovy rire teĩ aỹ ma
aikuaa xerova ndapexavei ma 'rãa.
26 Ha'e nunga rupi kova'e ára xee an-
hemombe'u porã pẽvy: Xee ndaxepo ky'ai
peẽ mava'eve ruguy py,
27 mba'eta peteĩgueve ndajepe'ai Nhan-
deruete oipota va'e ha'e javi amombe'ua
gui.

28 Pepena pendejee ae ha'e vexa'i kuery ha'e
javi re, ha'e va'e kuery re opena va'erã
Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ penemoĩ rire. Ha'e va'e ma
Nhanderuete pegua igreja kuery nguguy py
ae ojogua va'ekue.*
29 Xee aikuaa rã aa ma rire penembyte oiko
'rã guary kuery nhomondoropaarã, vexa'i
kuery omboaxya rupi e'ỹ.
30 Peẽ kuery regua voi opu'ã 'rã avakue
ha'eve e'ỹa rami nhombo'e va'e, ojee ae
temimbo'e kuery oguerova aguã.
31 Ha'e nunga rupi peikuaa pota. Pen-
ema'endu'a mboapy ma'etỹ re xeayvu
aikovyague re. Ara py ha'e pyávy
ndapytu'ui xerexay reve peteĩ-teĩ romon-
getaa gui.
32 — Ha'e gui aỹ ma Senhor po py rom-
boaxa, ayvu nhanemboaxya regua rupi
vy penembaraete aguã, mba'eta ijayvu
ma ipo'aka penemombaraete vy pendevy
guarã ome'ẽ aguã iky'a e'ỹ va'e kuery ha'e
javi reve.
33 Xee ma napenai va'ekue avave mba'e
prata, ouro, neĩ ao re.
34 Peẽ voi peikuaa xepo py ae ajouague xee
ha'e xerevegua kuery roipota va'e.
35 Opa mba'e py pẽvy aexa uka nhamba'eapo
vy iporiaukue'i nhaipytyvõ aguã. Pen-
ema'endu'a Senhor Jesus ae aipoe'iague re:
"Joupe mba'emo nhame'ẽ vy javy'ave 'rã
jajopya gui", he'iague re.

Ha'e kuery reve Paulo onhembo'eague

36 Ha'e rami Paulo ijayvupa ma vy gue-
napy'ã re oĩ, ha'e onhembo'e oiny ha'e
kuery ha'e javi reve.
37 Ha'e ramo ojae'o pavẽ. Oikuavã vy
oayvupa.
38 Ndovy'avei okuapy, "Xerova ndapexavei
'rã", he'i rire. Ha'e vy omoirũ heravy kanoã
ituia py peve.

21

Tiro tetã py Paulo ovaẽague

1 Ha'e kuerya gui rojepe'a rire kanoã
ajukue regua py roo. Roje'oi yvi vy Cós
py rovaẽ. Ko'ẽ jevy Rodes py, ha'e gui ma
Pátara py ju rovaẽ.
2 Peteĩ kanoã Fenícia katy oo va'e rojou vy
ha'e va'e py ju roĩ. Ha'e vy roove.
3 Chipre ypa'ũ oreaxua regua ojekuaa maa
gui roeja vy Síria yvy katy ju roo. Ha'e
gui ma Tiro tetã py rovaẽ, mba'eta ha'e py
mba'emo omboguejya 'rã kanoã gui.
4 Ha'e py temimbo'e kuery rojou vy sete ára
ropyta ha'e py. Ha'e va'e kuery ma Nhe'ẽ
gui oikuaa vy Paulo pe ijayvu Jerusalém
katy oo e'ỹ aguã.
5 Ha'e rami teĩ are'ỹ'i re rojepe'a vy roove
ju. Ha'e kuery ha'e javive oremoirũ imon-
dovy gua'yxy ha'e gua'y kuery reve. Tetã
rovai roo vy ita ku'i reia py orerenapy'ã re
roĩ vy ronhembo'e rokuapy ha'e py.
6 Ha'e gui peteĩ-teĩ rojopopyy ma vy roĩ ju
kanoã py. Ha'e rã ha'e kuery ma ngoo katy
ju ojevypa.

Cesaréia py Paulo ovaẽague

7 Ha'e gui Tiro tetã gui roove vy Ptole-
maida py rovaẽ. Ha'e py ma roxarura irmão
kuery ikuai va'e pe. Peteĩ ára orekuai ha'e
kuery reve.
8 Ko'ẽ jevy rojepe'a vy Cesaréia katy roo.
Ha'e py ma Filipe ro py rovaẽ vy ropyta hex-
eve. Ha'e va'e ma ayvu porã mombe'uarã
sete omoĩ mbyre regua.
9 Ha'e ma irundy guajy omenda e'ỹ va'e
oguereko, profeta meme ikuai.
10 Ha'e py orekuai are ma rire Judéia gui
ou peteĩ profeta Ágabo hery va'e.
11 Ha'e va'e ma orea py ovaẽ vy ojora Paulo
ku'akuaa. Ha'e va'e py ma opy ha'e opo
ojokua reve aipoe'i:
— Po rami Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ oikuaa uka:
Nami judeu kuery Jerusalém pygua ojapo
'rã kova'e ku'akuaa ja re, mba'eta omboaxa
'rã judeu e'ỹ va'e kuery po py — he'i.
12 Ha'e va'e ayvu roendu vy ha'e py ikuai
va'e ha'e javi reve Paulo pe rojerure
rokuapy Jerusalém katy oo ve'ỹ aguã.
13 Ha'e ramo ombovai:
— Mba'e tu pejapo pejae'o ha'e
xemokangy vy? Mba'eta xevy pe ma
ha'evepa rei Senhor Jesus rery káuxa
Jerusalém tetã py nhuã py aa ha'e amano
aguã voi — he'i.
14 Ha'e rami rã ndorojokoi vy ropytu'u,
ha'e vy
— Tove toiko Senhor oipota va'e — ro'e.
15 Ha'e va'e rire roiko katupa ma vy
Jerusalém katy roje'oi.
16 Temimbo'e kuery Cesaréia gui ou va'ekue
regua oo avi orerupive. Ha'e va'e kuery ma
peteĩ temimbo'e yma ogueraa avi Chipre py

* 20:28 João 21.15-17; 1 Pedro 5.1-4

itui'i va'ekue Mnasom hery va'e, mba'eta
ha'e va'e ma ngoo py oremovaẽ va'erã.

Jerusalém py Paulo ovaẽague

17 Jerusalém py rovaẽ ma ramo irmão
kuery ovy'a reve oremovaẽ.
18 Ko'ẽ jevy orereve Tiago-a py Paulo oo
oexa aguã. Igreja re opena va'e kuery ha'e
javi ijaty ra'e.
19 Ha'e ramo Paulo oxarurapa ma vy
omombe'u judeu e'ỹ va'e ikuaia rupi
omba'eapo rã mba'emo Nhanderuete
ojapoague ha'e javi.
20 Ha'e nunga ha'e kuery oendu vy
oguerovy'a okuapy Nhanderuete. Ha'e gui
ma Paulo pe aipoe'i:

— Ha'e rami avi irmão, apy rexa nhi'ã
heta ikuai judeu kuery regua ojerovia va'e.
Ha'e va'e kuery ha'e javi ma lei re oĩa rami
anho ikuai.
21 Ha'e kuery pe ma omombe'ua ma ndereko
ramigua. Ha'e vy aipo'ea: "Amboae regua
ikuaia rupi Paulo ombo'e judeu kuery
Moisés ojapo uka va'ekue gui ojepe'a aguã
re, gua'y kuery pire omboi e'ỹ, neĩ lei re oĩa
rami ve'ỹ ikuai aguã", 'ea ndereko ramigua
rive omombe'u vy.
22 Ha'e rami rã mba'exa 'rã tu jajapo?
Mba'eta ndee revaẽague oikuaa pavẽ 'rã.
23 Ha'e nunga rupi ejapo oreayvu taa. Apy
ore kuery regua ikuai irundy avakue on-
hemboayvuague ojapo aguã rami ikuai
va'e.
24 Ha'e va'e kuery reve tereo, ha'e ndee voi
ejeky'a'o uka ha'e kuery reve, ha'e eme'ẽ
ha'e kuery oakã onhopĩ uka aguã regua.
Ha'e ramo 'rãe oikuaa pavẽ ndereko re
ijayvuague anhetẽ e'ỹa, ha'e ndee voi lei re
oĩa rami reiko avia.
25 Ha'e rã judeu e'ỹ va'e regua ojerovia
va'e pe ma oreayvu romondouka ae ma,
ha'e kuery ho'u e'ỹ aguã mba'emo ra'angaa
pe ojuka pyre, huguykue, neĩ mymba
ojyryvipy pyre ro'okue, ha'e gui itavy rei
e'ỹ aguã — he'i.

26 Ha'e ramo Paulo ma ko'ẽ jevy avakue
ogueraa vy ha'e kuery reve ojeky'a'o uka.
Ha'e vy templo py oike vy omombe'u
ojeky'a'oa ára raka'e pa opa 'rãa, ha'e peteĩ-
teĩ rekovia mymba ome'ẽ aguã.*

Paulo ojopy okuapyague

27 Sete araa opa ta ma jave judeu kuery
Ásia gui ou va'ekue regua ma Paulo templo
py oĩ rã oexa vy ombopoxy heta va'e kuery
ha'e javi. Ha'e rami vy ojopy vy
28 ojapukai:

— Avakue Israel regua, orepytyvõ ke!
Kova'e ava ma opa rupi nhombo'e oikovy
nhande kuery rovai guarã, lei ha'e kova'e
oo rovai guive. Aỹ katuve ma grego kuery
ogueroike kuri templo py. Ha'e rami py
omongy'apa kova'e oo iky'a e'ỹ va'ekue —
he'i okuapy.
29 Ha'e rami ijayvu mba'eta oexa va'ekue
Éfeso pygua Trófimo hexeve tetã py oĩ rã.
Ha'e rami vy oexa'ã teĩ Paulo templo py
ogueroikea re.
30 Ha'e ramo tetã ha'e javi rupi heta va'e
kuery opu'ãmba vy onhamba jogueruvy.
Ha'e vy Paulo ojopy vy ombotyryry heravy
templo ropy gui. Ha'e ramove ombotypa
vyvoi okẽ.

31 Ha'e kuery ojukaxe ete ramo xondaro
ruvixa pe omombe'ua Jerusalém pygua
kuery opu'ãmba okuapya.
32 Ha'e ramo ha'e va'e ogueru vyvoi xondaro
kuery, huvixa yvyĩve va'e reve. Onhamba
jogueruvy heta va'e kuery mbyte katy. Ha'e
ramo huvixa ha'e xondaro kuery ovaẽ rã
heta va'e kuery oexa vy opytu'upa Paulo
oinupãa gui.
33 Xondaro ruvixa ovaẽ vy ojopy Paulo, ha'e
mokoĩ corrente py ojokua uka. Ha'e vy opo-
randu mava'e paa, ha'e mba'e pa ojapoague
re.
34 Heta va'e kuery regua amongue ojapukai
peteĩ rami, ha'e rã amboae kuery ma am-
boae rami ojapukai. Joo rami e'ỹ-e'ỹ
ojapukai rã anhetẽa huvixa ndoikuaai vy
xondaro kuery okeaty katy ju ogueraa uka
Paulo.
35 Tape pyrõ-pyrõa'i py ovaẽ vy xondaro
kuery oupi heravy, heta va'e kuery jo'a rei
ramo.
36 Mba'eta heta va'e kuery hakykue katy gui
ou vy ojapukai:

— Pejuka — he'i okuapy.

37 Ha'e gui Paulo ogueroike ta ma jave
aipoe'i huvixa pe:

* 21:26 Ha'e rami Paulo ojapo judeu kuery reko rami vy, pavẽ oikuaa aguã hekokue ramigua omombe'ua va'e anhetẽ e'ỹa (versículo 24), amongue ayvu porã oguerovia vy oo jepe aguã (1 Coríntios 9.19-22, 10.32,33).

— Ha'eve pa ndereve xeayvu aguã
mba'emo re?
Ombovai:
— Ndee ri ty'y grego ayvu py ndeayvu
kuaa va'e?
38 Ndee e'ỹ teve Egito pygua yma renho-
mopu'ãmba va'ekue, ha'e tekoa e'ỹa katy
quatro mil porojukaa reraa va'ekue? — he'i.
39 Ha'e ramo Paulo ombovai:
— Xee ma judeu regua, Tarso tetã om-
boetevepy va'e pygua aiko Cilícia yvy re.
Ha'e gui ndevy pe ajerure heta va'e kuery
pe xeayvu aguã — he'i.
40 — Ha'eve — he'i ma ramo Paulo opu'ã
ho'amy tape pyrõ-pyrõa'i py. Opo py ojapo
heta va'e kuery pe okyrirĩ aguã. Ha'e kuery
okyrirĩmba rã hebraico ayvu py ijayvu vy
aipoe'i:

22

Paulo guekokue omombe'uague

1 — Ke'y kuery ha'e xeryvy kuery, pendu
ke aỹ xerekokue amombe'u rã — he'i.
2 Ha'e ramo hebraico ayvu py ijayvu rã
ha'e kuery oendu vy okyrirĩ ete okuapy.
Ha'e rã ijayvuve tema:
3 — Xee ma judeu, Cilícia regua Tarso tetã
py xetui'i va'ekue. Ha'e gui kova'e tetã py
ju xetuja. Apy Gamaliel remimbo'e aiko
vy lei nhaneramoĩ kuery reko oĩa rami ete
anhembo'e va'ekue. Nhanderuete pe aiko
aguã re anho anhea'ã aikovy, aỹ peẽ kuery
pendekuaia rami avi.
4 Amoingo axy va'ekue Senhor reko rupi
ikuai va'e, ajuka guive. Ajopy vy nhuã py
amboty va'ekue, avakue ha'e kunhague.*
5 Ha'e nungakue sacerdote yvateve va'e ha'e
nhomongeta va'ety ha'e javi oikuaa an-
hetẽa, mba'eta ha'e kuery gui ae kuaxia
para araa karamboae nhanderyke'y kuery
peguarã. Ha'e rami vy Damasco tetã katy
ju aa, ha'e py ikuai va'e voi aipokuapa reve
Jerusalém py aru aguã omoingo axya aguã.*
6 — Ha'e gui ma tape rupi aa ainy jave,
Damasco py avaẽ rai'i avya py, kuaray
mbyte rai'i jave, peteĩ hendy hatã va'e yva
gui hexakã xapy'a xeyvýry rupi.
7 Ha'e ramo ha'a yvy rupi. Ha'e gui peteĩ
ayvu aendu xevy aipoe'i va'e: "Saulo, Saulo,
mba'e re tu xerereko axyxe ri?"
8 — Xee aporandu: "Mava'e tu ndee, Sen-
hor?"
"Xee ma Jesus Nazaré pygua, ndee rereko
axy rei va'e", he'i xevy.
9 Xerevegua kuery ma hendy va'e oexa teĩ
noendu kuaai xevy ijayvu va'e ayvu.
10 — Ha'e ramo xee aporandu: "Mba'e 'rã
tu ajapo, Senhor?"
Ombovai: "Epu'ã ke, evaẽ Damasco py,
mba'eta ha'e py ma omombe'ua 'rã ndevy
ajapo uka va'e ha'e javi", he'i.
11 Ha'e va'e hendy va'e rexakã gui ndaexavei
rã xerupive ikuai va'e xejyva re xereraa
ramo avaẽ Damasco py.
12 — Ha'e py oiko peteĩ ava Ananias hery
va'e. Nhanderuete pe oiko lei re oĩa
rami, ha'e ha'e pygua judeu kuery ha'e javi
ima'endu'a porãa va'e.
13 Ha'e va'e ma ou xereka. Xeyvýry ovaẽ ma
vy aipoe'i: "Irmão Saulo, exa ju ke", he'i.
Ha'e ramove aexa jevy vy ama'ẽ hexe.
14 — Ha'e ramo aipoe'ive ju: "Nhaneramoĩ
kuery Ruete yma voi ndeporavo ha'e oipota
va'e reikuaa aguã, Heko porã ete va'e rexa
aguã, ha'e ayvu ijuru guigua ae rendu aguã.
15 Mba'eta ixupe reiko vy ha'e javi regua
renonde remombe'u 'rã rexa ha'e rendu
va'ekue.
16 Ha'e vy aỹ mba'e re tu remboare ta? Epu'ã
ke, enhemongarai uka, ha'e ejeky'a'o uka
rejejavyague gui, hery rupi rejapukai vy",
he'i.
17 — Ha'e gui ma Jerusalém katy ajevy ma
rire templo py anhembo'e ainy jave aexa
xapy'a karamboae peteĩ ojexa uka va'e.
18 Ha'e rami vy aexa xereve aipoe'i va'e:
"Ndepojava ke, tereo voi Jerusalém gui,
mba'eta ha'e kuery noenduxei 'rã xereko re
ndeayvua", he'i.
19 — Xee aipoa'e: "Ha'e rami teĩ Senhor,
judeu kuery oikuaa porã xee nhuã py am-
boty va'ekuea ndere ojerovia va'e kuery,
ha'e ha'e kuery onhembo'eaty ikuai va'e
rupi voi ainupãmbaague.
20 Ha'e gui xee voi aĩ karamboae ndeayvu
mombe'ua Estêvão ruguy moẽa kuery reve.
Ha'e nunga ajou porã vy ijukaa kuery ao
aarõ va'ekue", ha'e.
21 — Ha'e rami teĩ aipoe'i xevy: "Tereo,
mba'eta xee romondouka 'rã mombyry,
judeu e'ỹ va'e ikuaia rupi", he'i.

* 22:4 Atos 8.3 * 22:5 Atos 9.1-19

Roma pygua regua Paulo oiko ramo noinupãaiague

22 Pova'e ayvu omombe'u peve'i ha'e
kuery ojapyxaka. Ha'e gui ma ojapukai vy
aipoe'i okuapy:
— Peipe'a peva'e ava ko yvy gui, nda'evei
oikove aguã — he'i okuapy.
23 Ha'e kuery ojapukai reve ojegui capa om-
boipa, ha'e yvy ku'i omombo-mombo yvate
katy.
24 Ha'e ramo xondaro ruvixa aipoe'i Paulo
ogueroikea aguã xondaro kuery okeaty py,
ha'e oinupã reve omboayvu aguã, mba'e re
pa hexe ijayvu okuapya oikuaa aguã.
25 Ha'e gui ma ipire ra'ykue py ojokuaa rã
Paulo aipoe'i huvixa yvyĩve va'e pe:
— Ha'evea rami ri ty'y peinupã Roma
pygua regua peikuaa pota porã e'ỹ re? —
he'i.
26 Ha'e nunga huvixa oendu vy xondaro
ruvixa yvateve va'ea py ju oo. Ha'e vy
aipoe'i ixupe:
— Mba'e tu rejapo ta? Mba'eta peva'e ava
ma je Roma pygua regua — he'i.
27 Ha'e rami rã xondaro ruvixa ou vy
oporandu Paulo pe:
— Emombe'u xevy, ndee ma nhi'ã Roma
pygua regua?
Ombovai:
— Xee ha'e aiko — he'i.
28 Huvixa aipoe'i ixupe:
— Xee ma heta peráta apaga karamboae
Roma pygua regua anhemoingo uka aguã.
Paulo ombovai:
— Ha'e rã xee ma ha'e pygua regua ae
aiko — he'i.
29 Ha'e ramove inupãarã ikuai va'ekue
ojepe'apa. Huvixa eteve voi okyje Roma
pygua regua ojokua uka rire.*
30 Ko'ẽ jevy mba'e re pa judeu kuery
hexe ijayvu rei okuapyague huvixa oikuaa
porãvexe vy ojora uka. Ha'e gui omboaty
ukapa sacerdote yvatekueve va'e ha'e
nhomongeta va'ety kuery. Paulo ogueru
ruka vy oexa uka ha'e kuery renonde.

23

Nhomongeta va'ety kuery renonde Paulo ojexa ukaague

1 Ha'e gui nhomongeta va'ety kuery re
Paulo oma'ẽ vy aipoe'i:
— Ke'y kuery, xee ma Nhanderuete
renonde xepy'a ky'a e'ỹa rupi aiko opa
mba'e py, aỹ peve — he'i.
2 Ha'e ramo sacerdote yvateve va'e Ananias
ma ijyvýry ikuai va'e pe oipete uka ijuru
rupi.
3 Ha'e ramo Paulo aipoe'i ixupe:
— Nhanderuete nenupã avi 'rã, oo
mbotya omoxiĩ mbyre rami rive reiko va'e.*
Ndee ma upe py reguapy reiny lei re oĩa
rami xemboayvu aguã, teĩ lei re oĩa rami
e'ỹ ri ty'y xepete uka?
4 Ha'e ramo ijyvýry ikuai va'e aipoe'i:
— Ndeayvu vai ri ty'y sacerdote yvateve
va'e Nhanderuete omoĩ va'ekue re?
5 Paulo ombovai:
— Ke'y kuery, xee ndaikuaai kuri sac-
erdote yvateve va'e oikoa. Mba'eta ipara
oiny: "Pendeayvu vai eme heta va'e kuery
ruvixa re" — he'i.*
6 Ha'e gui ma Paulo oikuaa nhomongeta
va'ety kuery regua amongue saduceu, ha'e
rã amboae ma fariseu regua ikuaia. Ha'e
rami vy ojapukai:
— Ke'y kuery, xee ma fariseu regua,
ha'e fariseu ra'y aiko. Omano va'ekue om-
boetepa jevy rã guarã aarõ aikovy ramo ae
xemboayvua — he'i.
7 Ha'e rami ijayvu ramo fariseu ha'e
saduceu kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu.
Mba'eta ijaty va'e kuery ma joo rami e'ỹ-e'ỹ
oikuaa.
8 Mba'eta saduceu kuery ma oikuaa non-
hemboete jevyavei 'rãa rami. Neĩ anjo, neĩ
nhe'ẽ oikoa ha'e kuery ndogueroviai.* Ha'e
rã fariseu kuery ma ha'e nunga ha'e javi
oikoa oguerovia.
9 Ha'e rami py joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu. Ha'e
gui lei re nhombo'e va'ety fariseu regua
opu'ã vy ijayvu atã:
— Ore ma mba'eve ndoroikuaai kova'e
ava ojapo vaiague. Xapy'a rei nhe'ẽ e'ỹ vy
anjo ri ty'y ixupe oikuaa uka ha'e nunga —
he'i okuapy.
10 Ha'e kuery joguero'apa ramo huvixa
okyje Paulo omopẽmba gui. Ha'e vy aipoe'i
uka xondaro kuery ou vy oipe'a ha'e gui,
okeaty py ju ogueraa aguã.

Paulo pe Senhor ojexa ukaague

* 22:29 Atos 16.35-39 * 23:3 Mateus 23.27,28 * 23:5 Êxodo 22.28 * 23:8 Lucas 20.27

[11] Pytũ jevy Paulo yvýry Senhor ojekuaa
ho'amy. Ha'e vy aipoe'i:
— Ndepy'a guaxu ke, mba'eta Jerusalém
py xereko remombe'uague rami avi Roma
tetã py ju 'rã remombe'u.

Paulo ojuka aguã re judeu kuery jogueroayvuague

[12] Ko'ẽmba rã judeu kuery nhomboaty vy
oura okuapy Paulo ojuka e'ỹa ja ndokarui
neĩ ndoy'ui aguã re, ayvu vaipy ikuai e'ỹ
aguã.
[13] Ha'e rami aguã re jogueroayvu va'e ma
quarenta raxa'i ikuai.
[14] Jogueroayvu va'e kuery ma sacerdote
yvatekueve va'e ha'e nhomongeta va'ety
kuerya py oo vy aipoe'i:
— Roura kuri Paulo rojuka e'ỹa ja
ndorokarui ha'e ndoroy'ui aguã re, ayvu
vaipy orekuai e'ỹ aguã.
[15] Aỹ ma nhomongeta va'ety kuery po
py pendeayvu pemondouka xondaro ru-
vixa pe, penerenonde oexa uka ju aguã.
Hekokue re peikuaa pota porãvexea rami
pemombe'u. Ha'e rã ore ma roarõ 'rã ovaẽ
e'ỹ re rojuka aguã — he'i okuapy.
[16] Ha'e rami ijayvu okuapy rã Paulo ri'y
oendu. Ha'e rami vy ha'e va'e ma oo
vy xondaro kuery okeaty py oike, ha'e vy
Paulo pe omombe'u.
[17] Ha'e rami rã Paulo xondaro ruvixa oenoĩ
vy aipoe'i:
— Eraa kova'e kunumi va'e nderuvixaa
py, mba'eta oguereko ixupe omombe'u
va'erã — he'i.
[18] Ha'e ramo nguvixaa py ogueraa vy
aipoe'i:
— Nhuã py omboty pyre Paulo xerenoĩ
vy ojerure kuri ndea py aru aguã kova'e
kunumi va'e, mba'eta oguereko ndevy
omombe'u va'erã — he'i.
[19] Ha'e ramo huvixa ipo re ojopy vy mom-
byry'i oguerojepe'a heravy. Ha'e vy opo-
randu ixupe:
— Mba'e tu rereko xevy remombe'u
va'erã?
[20] Ombovai:
— Judeu kuery ijayvu kuri ndevy pe
ojerure aguã ko'ẽ rã Paulo rexa uka aguã re
nhomongeta va'ety kuerya py, hekokue re
oikuaa pota porãvexea rami.
[21] Ha'e rã ndee enhembotavy uka eme,
mba'eta ha'e kuery regua quarenta raxa
oura okuapy Paulo ojuka e'ỹa ja ndokarui
neĩ ndoy'ui aguã re, ayvu vaipy ikuai e'ỹ
aguã. Aỹ ma oiko katupa ma okuapy
ndeayvua oarõ vy — he'i.
[22] Ha'e rami rã huvixa ma kunumi va'e
omondouka ju vy ijayvu avave rei pe
omombe'u e'ỹ aguã ixupe oikuaa ukaague.
[23] Ha'e gui mokoĩ xondaro ruvixa ju oenoĩ vy
aipoe'i:
— Pytũ are jave guarã pemboaty duzen-
tos xondaro kuery, setenta kavaju árygua,
ha'e duzentos hu'y guaxu revegua Cesaréia
peve peo aguã.
[24] Pejou avi kavaju Paulo oĩ aguã, mba'eve
oiko e'ỹ re ovaẽ aguã huvixave Félix-a py —
he'i.
[25] Ha'e gui kuaxia huvixave peguarã om-
bopara uka po rami ijayvua:

Félix pe huvixa Cláudio kuaxia ombopara uka va'ekue oĩa

[26] "Xee Cláudio Lísias ma kova'e am-
bopara uka ndee huvixave omboetevepy
Félix pe. Tereiko porã.
[27] Kova'e ava ma judeu kuery ojopy vy ojuka
rai ramo xee xondaro kuery reve aju vy araa
jepe, Roma pygua regua oikoa aikuaa vy.*
[28] Ha'e gui hexe ijayvu okuapya aikuaa
porãvexe vy araa uka ha'e kuery regua
mongetaaty ikuaia py.
[29] Ha'e rami vy aikuaa ha'e kuery rekorã
lei oeja pyre re oĩa re rive ijayvu okuapya.
Mba'eve rei ndojapo vai jajuka aguã, neĩ
nhuã py nhamboty aguã voi.
[30] Ha'e rami vy ava va'e ojuka ta okuapya
xevy omombe'ua rã aendu vy amondouka
voi ndea katy. Hexe ijayvu rei va'e kuery pe
voi xeayvu, ha'e kuery avi ou vy nerenonde
omombe'u aguã hexeve oguereko va'e.
[Tereiko porã.]"

Huvixave Félix-a py Paulo ovaẽague

[31] Ha'e gui xondaro kuery ma huvixa
ijayvuague rami ikuai. Ha'e rami vy
pyavyve Paulo ogueraa vy Antipátride peve
oguerovaẽ.
[32] Ko'ẽ jevy ha'e kuery ojevypa ju okeaty
katy, ha'e rã kavaju árygua kuery pe ma
ogueraa ukave Paulo.
[33] Ha'e va'e kuery ma Cesaréia py ovaẽ vy
huvixave pe omboaxa kuaxia para, ha'e
Paulo voi oexa uka.

* 23:27 Atos 21.27-39; 22.24-30

34 Ha'e ramo huvixave ma kuaxia para
ogueroayvupa ma vy oporandu maguigua
pa oikoa re. Cilícia pygua oikoa oikuaa vy
35 aipoe'i:

— Nderekokue mombe'ua kuery
ovaẽmba ma ramo xee romboayvu 'rã —
he'i. Ha'e rami vy omboty uka ranhe
Herodes oo guaxu ojapo va'ekue py.

24

Félix renonde Paulo rekokue ramigua omombe'ua ague

1 Peteĩ nhiruĩ ára rire ovaẽ sacerdote
yvateve va'e Ananias, nhomongeta va'ety
kuery ha'e peteĩ ava ijayvu va'erã Tértulo
hery va'e. Ha'e va'e kuery ma huvixa
renonde ojexa uka okuapy Paulo rekokue re
ijayvu aguã.
2 Ha'e gui Tértulo ma oenoĩa rã omombe'u
hekokue ramigua. Ha'e vy aipoe'i:

— Oreruvixa omboetevepy Félix, ndegui
vy orekuai porã riae opa mba'e py. Ndee
repena porã ramo mba'emo porã anho oiko
ore judeu kuery pe.
3 Ha'e nunga roikuaa vy opa mba'e py
roguerovy'a riae.
4 Ha'e rami avi xeayvu are e'ỹ aguã ajerure
rejapyxaka porã aguã xapy'a'i.
5 Mba'eta ore roikuaa pota rã peva'e ava ma
mba'eaxy vaikue rami. Judeu kuery yvy
jave re ikuai va'e omopu'ãmba rei oikovy,
ha'e amboae rami nhombo'e Nazaré pygua
peguarã rive.
6 Ha'e gui templo omongy'a ta ramo ore
rojopy karamboae [rombopaga aguã ore
kuery lei re oĩa rami vy.
7 Ha'e rami teĩ xondaro ruvixa Lísias ou vy
ivai vaipa reve orepo gui oipe'a heravy,
8 ha'e aipoe'i hexe oreayvu va'e apy ju
roju aguã nerenonde.] Ha'e gui ndee voi
hekokue re reikuaa pota vy reikuaa avi 'rã
oreayvua anhetẽ memea — he'i.

9 Ha'e rami ijayvu rã judeu kuery ikuai
va'e ojou porãmba. Ha'e vy

— Anhetẽ va'e meme — he'i okuapy.

Paulo guekokue omombe'uague

10 Ha'e gui Paulo pe ju huvixave opo py
"Emombe'u ke" he'ia rami ojapo. Ha'e
ramo aipoe'i:

— Heta ma'etỹ re ma ore kuery ruvixa
reĩa aikuaa vy xee voi ta xeayvu.
11 Mba'eta ndee voi reikuaa doze ára ete'i
ojapoa Jerusalém katy amboete aguã aa
ague.
12 Ha'e gui templo py ha'e kuery xejou
okuapy jave avave reve ndaxeayvu vai, neĩ
nanhomopu'ãi ha'e kuery onhembo'eaty
rupi, neĩ tetã rupi voi.
13 Ha'e kuery nomombe'u porã kuaai guive
xere ijayvu rei okuapyague.
14 Ha'e rã peteĩ amombe'u ta ndevy: Xee ma
Senhor reko rupi aiko, ha'e kuery "Amboae
rami onhembo'e va'e", he'ia rupi. Ha'e
rami vy xee voi aiko oreramoĩ kuery Ruete
pe. Lei re ipara oinya ha'e profeta kuery
ombopara va'ekue rami vy mba'emo oiko
va'e ha'e javi arovia.
15 Ha'e rami vy Nhanderuete gui aarõ aikovy
ha'e kuery voi oarõ okuapy va'e, heko porã
ha'e heko porã e'ỹ va'ekue omboetepaa ju
aguã.
16 Ha'e nunga rupi anhea'ã aikovy Nhan-
deruete ha'e avakue renonde xepy'a ky'a
e'ỹa rupi aiko aguã.

17 — Ha'e gui mbovy ma'etỹ rei e'ỹ
aikoa gui aa karamboae ore kuery pe
ome'ẽ mbyre araa vy, ha'e Nhanderuete pe
mba'emo ame'ẽ aguã guive.
18 Ha'e nunga ajapo aikovya rupi ae
judeu kuery Ásia pygua xejou templo py.
Ajeky'a'o ukapa ma rire xejou xeirũ heta
reve'ỹ, ha'e anhombopoxy reia py e'ỹ
guive.
19 Ha'e va'e kuery ae ou 'rãgue nerenonde
xere ijayvu aguã, oguereko va'e rire.
20 Ha'e rami e'ỹ vy apy ikuai va'e ae oikuaa
ri vy tomombe'u nhomongeta va'ety kuery
renonde ha'ã jave ajapo vaiague ojou
va'ekue.
21 Mba'eta po rami anho ha'e kuery mbyte
ha'ã vy xeayvu atã: "Kova'e ára xemboayvu
omano va'ekue omboetepaa ju 'rãa arovia
ramo", ha'e va'ekue.

Félix ha'e Drusila renonde Paulo ojexa ukaague

22 Ha'e ramo Félix ma Senhor reko oikuaa
ae vy nopena voixei. Aipoe'i:

— Xondaro ruvixa Lísias ou jave mae ma
aikuaa pota porã 'rã pendeayvua re — he'i.
23 Ha'e rami vy xondaro ruvixa yvyĩve va'e
pe aipoe'i Paulo oarõ vy hexe opena porã'i
aguã, ha'e irũ kuery oipytyvõxe rã ojoko e'ỹ
aguã guive.

24 Kueve'i ma rire Félix ou ju gua'yxy
judeu va'e Drusila reve. Ha'e vy Paulo
oenoĩ uka vy ojapyxaka oiny Cristo Jesus re
jajerovia aguã re ijayvu rã.
25 Teko porã, jejokoa ha'e nhomboayvupaa
aguã re ijayvu ramo Félix oendu vy okyje.
Ha'e vy aipoe'i:
— Ha'e rami vy aỹ tereo ju. Ha'eve jave
roenoĩ uka ju 'rã — he'i.
26 Ha'e rami avi oipota teĩ Paulo ome'ẽ
peráta ixupe. Ha'e rami vy mbovykue rei
e'ỹ oenoĩ uka vy ijayvu hexeve.
27 Mokoĩ ma'etỹ rire huvixa Félix rekovia
oĩ Pórcio Festo. Ha'e jave Félix ma judeu
kuery pe ojejou porã ukaxe vy oeja ovy
Paulo nhuã py.

25

Festo renonde Paulo oĩ vy César renonde ju ijayvu aguã re ojerureague

1 Festo ha'e pygua kuery ruvixarã oĩ
vy mboapy ára rire Cesaréia tetã gui oo
Jerusalém katy.
2 Are'ỹ re ixupe sacerdote yvatekueve va'e
ha'e judeu ruvixa kuery omombe'u Paulo
rekokue ramigua. Ha'e rami vy peteĩ re
ojerure
3 oipytyvõ aguã. Paulo re nda'ija'ei vy
ojerure Jerusalém katy ju ogueru ruka
aguã, ha'e kuery tape py oarõ vy ojuka
aguã.
4 Ha'e rã Festo ombovai:
— Paulo ma Cesaréia py ae oĩ nhuã py,
ha'e gui xee voi are'ỹ'i re aa 'rã ha'e katy.
5 Peẽ kuery regua hi'arandukueve tapeo avi
xerupive, ava va'e ojapo vaiague peikuaa vy
pemombe'u aguã — he'i.
6 Ha'e kuery ikuaia py ndoiko arei. Oito,
dez araa py oguejy ju Cesaréia katy. Ha'e
gui ko'ẽ jevy nhomboayvuaty py oguapy vy
ogueru ruka Paulo.
7 Paulo ovaẽ ramo judeu kuery Jerusalém
gui ou va'ekue ombojere rei okuapy. Opa
marã rei hekokue ramigua omombe'u. Ha'e
rami teĩ ha'e kuery nomombe'u porã kuaai
guive.
8 Ha'e rã Paulo ma guekokue omombe'u
vy aipoe'i:
— Peteĩve henda py ma xee ndajejavyi
judeu kuery pegua lei rovai, templo, neĩ
César rovai — he'i.
9 Ha'e rã Festo ma judeu kuery pe ojejou
porã ukaxe vy aipoe'i Paulo pe:
— Ndevy pe ha'eve pa Jerusalém katy reo
aguã, ha'e py ju xee romboayvu aguã ha'e
nungakue re?
10 Paulo ombovai:
— Xee ma César nhomboayvu atyrã omoĩ
va'ekue py aĩ ae ma. Apy ae ha'eve xem-
boayvu aguã. Neĩ mba'eve ndajapo vai
judeu kuery pe. Ndee reikuaa porã.
11 Mba'emo ajapo vai, e'ỹ vy ajojuka va'e rire
amano teĩ ha'evepa rei 'rãgue. Ha'e rami
'rãgue py xerekokue ramigua omombe'u
okuapya anhetẽ e'ỹ ramo nda'evei ha'e
kuery po py avave rei xemboaxa rive aguã.
Xee ma ajerure César renonde ju xeayvu
aguã — he'i.
12 Ha'e gui Festo ma imongetaa kuery reve
jogueroayvu ma rire aipoe'i ixupe:
— César renonde ndeayvu aguã re re-
jerure rire ma ha'e katy 'rã reo.

Agripa pe Festo omombe'uague Paulo reko

13 Kueve ma rire Cesaréia py huvixave
Agripa gua'yxy Berenice reve ovaẽ huvixa
Festo pe oxarura aguã.
14 Ha'e py ikuai are ramo huvixave pe Festo
omombe'u Paulo reko. Ha'e vy aipoe'i:
— Apy Félix oeja ovy peteĩ ava nhuã py.
15 Ha'e va'e reko re ma Jerusalém py aĩ
jave sacerdote yvatekueve va'e ha'e judeu
mongetaaty kuery ijayvu. Ajuka uka aguã
re ojerure okuapy.
16 Ha'e kuery pe aipoa'e Roma pygua kuery
reko rami vy nda'evei peteĩ va'e rei ajuka
uka aguã hexe ijayvu va'e kuery joa py ikuai
e'ỹ re, ayvu oiko va'e ombovai aguã.
17 Ha'e gui ma apy ju ha'e kuery ovaẽmba
ma ramo xee namboarei. Ko'ẽ jevy nhom-
boayvuaty py aguapy vy aru ruka ava.
18 Ha'e rã hexe ijayvu va'e kuery opu'ã vy
peteĩve nda'ijayvui ojapo vaiague re xee
aexa'ãague rami.
19 Ha'e rami 'rãgue py hexe ijayvu okuapy
guekorã oeja pyre re rive, ha'e peteĩ ava
omano va'ekue Jesus hery va'e re guive.
Ha'e va'e pe ma Paulo “Oikove” he'i.
20 Ha'e nunga re xee ndaikuaa pota kuaai
vy aporandu Jerusalém katy oo aguã ha'eve
paa re, ha'e py ju amboayvu aguã ha'e
nungakue re.
21 Ha'e rami teĩ Paulo ojerure nhuã py opyta
aguã re César renonde ju ijayvu aguã. Ha'e
ramo xeayvu apy ae opytave aguã, César-a
katy amondouka peve — he'i.

22 Ha'e ramo Agripa aipoe'i Festo pe:
— Ha'e va'e ava ayvu ma xee voi aenduxe.
Ombovai:
— Ko'ẽ ramo rendu 'rã — he'i.

Teĩgue ju Agripa reve Festo ijayvuague

23 Ko'ẽ jevy Agripa ha'e Berenice opa
marã omboetea reve ou vy nhomboayvu
aguã py ovaẽ, huvixa kuery ha'e tetã pygua
yvatekueve reve. Ha'e gui Festo ogueru
ruka Paulo.
24 Ha'e rami vy aipoe'i:
— Huvixave Agripa, ha'e apy pendekuai
va'e ha'e javi, kova'e ava pexa va'e káuxa
ae judeu kuery ha'e javi ijayvu karamboae
xerenonde. Jerusalém tetã py, ha'e apy
voi ojapukai okuapy ndoikove riaevei aguã
rami.
25 Ha'e rã xee ma ndaikuaai ojapo vaiague
omano aguã. Ha'e rami vy nhanderuvixa
guaxuve renonde ijayvu aguã re ojerure
ramo xeayvu ha'e katy ju amondouka aguã.
26 Ha'e rami avi hekokue mba'eve ndaikuaai
anhetẽ va'e nhanderuvixa pe ambopara
aguã. Ha'e nunga rupi penerenonde ju aru
ruka. Huvixave Agripa, nerenonde ae aru
ruka aikuaaxe vy, ndee remboayvu ramo
aikuaa aguã ambopara va'erã.
27 Mba'eta xevy pe nda'evei nhuã py omboty
pyre amondouka aguã hexe ayvu oiko va'e
amombe'u porã e'ỹ re.

26

Huvixave Agripa renonde Paulo ijayvuague

1 Ha'e rire huvixave Agripa aipoe'i Paulo
pe:
— Ha'eve ndeayvu ndereko re.
Ha'e ramo Paulo opo oupi vy omombe'u
gueko. Aipoe'i:
2 — Huvixave Agripa, kova'e ára avy'a
nerenonde xereko re xeayvu vy, judeu
kuery xere ijayvuague ha'e javi ambovai
aguã.
3 Mba'eta ndee ma judeu kuery reko ha'e
ayvu oiko va'e ha'e javi reikuaa porãve va'e.
Ha'e nunga rupi ajerure rejapyxaka porã
aguã re.
4 Ha'e gui judeu regua huvixa kuery
oikuaapa xekyrĩ guive aikoague, ha'e jypy
guive ore kuery ikuaia rupi ha'e Jerusalém
tetã py aikoague guive.
5 Anhetẽ ae ha'e kuery jypy'i guive xekuaa,
ha'e rami omombe'uxe rã. Mba'eta orereko
rupi onhea'ãve va'e fariseu kuery regua xee
voi aiko va'ekue.
6 Oreramoĩ kuery pe Nhanderuete
ijayvuague ojeupity aguã re ajerovia ramo
rive xemboayvua aỹ.
7 Ha'e nunga ae ore kuery doze regua
orekuai va'e roupity aguã ronhea'ã
rokuapy ara py ha'e pyávy, Nhanderuete
pe orekuai vy. Xeruvixa, ha'e nunga re
ajerovia ramo ae judeu kuery xemboayvu.
8 Mba'e re tu peẽ kuery ndaperoviai Nhan-
deruete omano va'ekue omboete ju 'rãa?
9 — Anhetẽ xevy rã voi ha'eve rei va'ekue
opa marãgua ajapo aguã Nazaré pygua Je-
sus rery amboetea rupi e'ỹ.*
10 Ha'e rami ae aiko va'ekue Jerusalém py.
Kuaxia para sacerdote yvatekueve va'e gui
araa vy iky'a e'ỹ va'e kuery heta amboty
va'ekue nhuã py. Ojukaa ta ramo xee voi
ojuka aguã re xeayvu va'ekue.
11 Mbovykue rei e'ỹ ainupã va'ekue judeu
kuery onhembo'eaty ikuai va'e rupi, ijayvu
vai aguã rami guive ajapo. Ha'e kuery pe
xevai vy yvy mboae re tetã ikuai va'e rupi
voi amoingo axy va'ekue.
12 — Ha'e rami aguã ae aa karamboae
Damasco tetã katy. Sacerdote yvatekueve
va'ea gui kuaxia para araa, ha'e kuery xe-
moĩague kuaa ukaarã.
13 Xeruvixa, kuaray mbyte jave tape rupi aa
vy peteĩ hendy va'e aexa yva re, kuaray gui
hendy ratãve va'e. Ha'e va'e ma xeyvýry
rupi omoexakãmba, ha'e xerupive oo va'e
kuery yvýry guive.
14 Ha'e ramo yvy rupi ro'a pavẽ. Ha'e gui
peteĩ ayvu aendu hebraico ayvu py aipoe'i
va'e: "Saulo, Saulo, mba'e re tu xerereko
axyxe ri? Ndee ae renhemoingo axy, ferro
rakua re opyvoi va'e rami reiko vy", he'i.
15 — Ha'e ramo xee aporandu: "Mava'e tu
ndee, Senhor?" Ombovai: "Xee ma Jesus
rereko axy va'e.
16 Ha'e gui epu'ã he'amy ndepy re, mba'eta
po rami aguã ajexa uka ndevy, xerem-
biguairã romoĩ reikuaa uka aguã mba'emo
rexa va'ekue, ha'e raka'e rã aexa uka va'erã
guive.
17 Neretarã kuery ha'e judeu e'ỹ va'e kuery
ikuaia rupi xee romondouka vy rogueraa
jepe 'rã ha'e kuery po gui.

* 26:9 Atos 8.3, 9.1-19

18 Hexa reipe'a 'rã ojeko rerova aguã pytũa
rupi ikuaia gui hendy va'e peguarã, ha'e Sa-
tanás po'akaa rupi ikuaia gui Nhanderuete
peguarã. Ha'e rami vy 'rã ombogue ukapa
ojejavyague, oupity aguã xere ojerovia vy
ojeky'a'o uka va'ekue pegua", he'i.
19 — Ha'e rami rã huvixa Agripa, xee
nanhe'ẽ rendu e'ỹi yva guigua aexa
va'ekue.
20 Ha'e rami vy Damasco tetã py ranhe ayvu
amombe'u, ha'e gui Jerusalém py ju, Judéia
regua ha'e javi rupi, ha'e judeu e'ỹ va'e
kuerya rupi amombe'u aikovy ikuaiaty gui
ojepe'a vy Nhanderuete re ojeko rerova
aguã, ha'e iporã va'e ojapoa py oexa uka
aguã ojeko rerovaague.
21 Ha'e rami aikoa re rima amongue judeu
kuery xejukaxe vy xejopy karamboae tem-
plo py aiko jave.
22 Ha'e rami teĩ Nhanderuete xepytyvõ
ramo kova'e ára peve aiko. Yvyĩgueve
ha'e yvatekueve pe amombe'u ayvu. Xee
amombe'u aikovy va'e ma profeta kuery
ha'e Moisés ijayvuague rami vy oiko va'erã
anho.
23 Ha'e nunga ma Cristo oiko axy aguã, ha'e
gui ha'e ranhe omanoague gui onhemboete
ju vy judeu ha'e judeu e'ỹ va'e kuery pe
oikuaa uka aguã hendy va'e.

Paulo ijayvupa e'ỹ re Festo ijayvuague

24 Paulo gueko omombe'upa e'ỹ re Festo
ojapukai reve aipoe'i:
— Paulo, naneakã porãvei ma teve. Ipara
re renhembo'e vai ete vy nane'aranduvei —
he'i.
25 Paulo ombovai:
— Xeruvixa Festo, xee naxeakã porã e'ỹi
ri. Ha'e rami 'rãgue py xe'arandua rupi
xeayvu anhetẽ va'e re anho.
26 Mba'eta ha'e nunga ha'e javi huvixave
oikuaa. Ixupe ae amombe'u akyjea py
e'ỹ. Xee aikuaa rã ha'e nungakue ha'e
javi oikuaapaa, mba'eta neĩ peteĩve ndoikoi
nhemi rupi.
27 Ha'vy ndee huvixave Agripa, rerovia pa
profeta kuery ayvu? Xee aikuaa porã
reroviaa — he'i.
28 Ha'e ramo Agripa aipoe'i Paulo pe:
— Rexa'ã rã ndaxyi Cristo pegua xeapo
aguã?
29 Paulo ombovai:
— Xeruvixa, tove ndaxyi e'ỹ vy haxy
py teĩ Nhanderuete tojapo ndee anho e'ỹ,
kova'e ára xeayvu re ojapyxaka va'e kuery
ha'e javive tojapo xee rami, va'eri aỹ'i xe-
jokuaa rami e'ỹ ta'vy.

"Ha'eve 'rãgue teĩ Paulo japoi aguã", he'iague

30 Ha'e rami rã huvixave opu'ã ju, ha'e gui
huvixa mboae kuery, Berenice, ha'e ha'e
kuery reve oguapy okuapy va'ekue ha'e javi
voi.
31 Ha'e kuery ojepe'apa vy peteĩ-teĩ joupe
ijayvu vy aipoe'i:
— Peva'e ava mba'eve rei ndojapoi ra'e
ojukaa aguã, neĩ nhuã py ombotya aguã —
he'i.
32 Ha'e ramo Agripa aipoe'i Festo pe:
— Peva'e ava ma ha'eve 'rãgue japoi
aguã, César renonde ijayvu aguã re ndo-
jerurei va'e rire.

27

Itália katy Paulo omondoukaague

1 Ha'e gui huvixa kuery ijayvu Itália katy
oremondouka aguã. Ha'e rami vy Paulo
ha'e nhuã py ikuai va'e regua omboaxa
peteĩ xondaro ruvixa heraarã po py. Ha'e
va'e ma César oĩa pygua, Júlio hery va'e.
2 Ha'e ramo roĩmba peteĩ kanoã guaxu
Adramítio guigua py. Ha'e va'e ma Ásia
yke rupi oo va'erã. Ha'e rami vy yy rupi
roje'oi. Orerupive oo avi Macedônia regua
Tessalônica pygua Aristarco.
3 Ko'ẽ jevy rovaẽ Sidom py. Paulo re
Júlio opena porã ivai reia py e'ỹ. Ha'e rami
vy omondouka oirũ kuery oexa aguã, ha'e
mba'emo oipota va'e ojou aguã.
4 Ha'e gui ma roje'oi ju yy rupi. Ha'eve e'ỹa
katy gui yvytu oipeju ramo Chipre ypa'ũ
katy'i rupi roo ijyke yvytu e'ỹa rupi.*
5 Cilícia ha'e Panfília yke rupi ye'ẽ roaxa ma
vy Lícia regua Mirra tetã py rovaẽ.
6 Ha'e py ma xondaro ruvixa peteĩ kanoã
Alexandria guigua ojou Itália katy oo ta
va'e. Ha'e va'e py ju oremoĩ.
7 Ha'e gui ma roove mbeguei'i. Mbovy
ára rei e'ỹ haxy py Cnido tetã katy'i
rovaẽ. Yvytu ha'eve e'ỹa katy gui oipeju rã
nda'evei rooxea katy roove aguã. Ha'e ramo
Creta ypa'ũ yke rupi roo yvytu e'ỹa rupi,
Salmona gui mombyry'i rupi.

* 27:4 Yvytu po'akaa re ha'e kuery oo kanoã guaxu re ajukue oipyoa va'e py.

8 Ijyke rupi anho roo vy haxy py rovaẽ peteĩ
henda Porto Porã 'epy va'e py. Ha'e katy rai
oĩ Laséia tetã.

Ára vai rupi oguataague

9 Are ma rire ha'e kuery oove aguã
ijavaete, mba'eta okaru e'ỹ re ikuaia ára
oaxa ma rire. Ha'e ramo Paulo ha'e kuery
omongeta vy
10 aipoe'i:

— Avakue, xee aikuaa rã jaguataa rupi
jaiko axy vaipa 'rã. Mba'emo jajavyky rei
'rã, ha'e nhamokanhymba 'rã kanoã ha'e
ivoyi guive, nhanderekove voi — he'i.

11 Ha'e rã xondaro ruvixa ma Paulo ayvu
gui ogueroviave kanoã mboguataa ha'e ija
ayvu.
12 Ha'e py yro'y jave kanoã omboja aguã
nda'evei ramo ha'e kuery oovexe ha'e gui,
Fenice py ovaẽ jepe rivyvyi gui, ha'e py mae
ma oaxa aguã yro'y. Mba'eta ha'e py kanoã
mbojaaty Creta ypa'ũ re oĩ va'e ma kuaray
oua katy ijapy jovaive opyta.

13 Ha'e gui kuaray ijapu'a'ia katy gui mbe-
guei'i yvytu oiny ramo ha'e kuery oexa'ã teĩ
ooxeague py ovaẽ jepe aguã re. Ha'e rami
vy kanoã mombytaa oupi ju rã Creta ypa'ũ
yke rupi roo.
14 Ha'e rami teĩ are'ỹ'i re ypa'ũ katy gui ou
yvytu atã, Euroaquilão 'epy va'e.
15 Yvytu kanoã ogueraa rami rei
ogueraa. Roguerova nhea'ã teĩ yvytu
re ndorepo'akai vy ropoipa. Ha'e vy
noropenavei ogueraa tema aguã.
16 Peteĩ ypa'ũ'i Cauda 'epy va'e yke yvytu
e'ỹa rupi roaxa jave haxy py roupi imoiny
kanoã'i.
17 Ha'e va'e oupi ma vy opa mba'e oiporu
kanoã ojokua aguã, ita ku'i reia re ojeapi gui
okyje vy. Ajukue oupi pyre omboguejy ju vy
nopenavei ogueraa aguã.

18 Yvytu atã gui rojexavai vy ko'ẽ jevy om-
bovevuia kanoã mba'emo oĩ va'e omomboa
vy.
19 Ha'e gui mboapy araa py ore ae po py
romombo mba'emo kanoã regua ye'ẽ py.
20 Ha'e gui ára vai orere ou va'ekue gui
mbovy ára rei e'ỹ kuaray neĩ jaxy-tata ndo-
jekuaavei ramo noroexa'ãvei ma roo jepe
aguã.

21 Are ma ore kuery ha'e javive
ndorokaruvei ramo Paulo opu'ã ho'amy
ore kuery mbyte. Ha'e vy aipoe'i:

— Avakue, anhetẽ pejapyxaka va'e rire
xeayvu re, ha'e Creta gui ndajajui va'e
rire, guĩ rami ete jajexavai ha'e nhamokan-
hymba e'ỹ aguã.
22 Ha'e rami teĩ aỹ ma po rami xee
romongeta: Pendepy'a guaxu ke, mba'eta
peẽ kuery regua peteĩve nomokanhyi 'rã
guekove, kanoã anho 'rã okanhy.
23 Mba'eta angegua pyávy xea py peteĩ
anjo ojekuaa Nhanderuete ixupe aiko ha'e
amba'eapoa va'ea guigua.
24 Ha'e va'e ma xevy pe aipoe'i: "Paulo, ekyje
eme. César renonde rejexa uka 'rãe. Ha'e
gui Nhanderuete nhomboaxya rupi ndere
oma'ẽ vy ogueraa jepe 'rã ndereve oguata
va'e kuery ha'e javi", he'i va'ekue xevy.†
25 Ha'e nunga rupi avakue, pendepy'a guaxu
ke, mba'eta xee ajerovia Nhanderuete re,
xevy ijayvuague oiko aguã.
26 Ha'e rami teĩ nhandereraa 'rãe peteĩ ypa'ũ
re — he'i.

Kanoã ivaipaague

27 Mokoĩ semana re ha'ekue'ỹ-kue'ỹ katy
yvytu orereraa ye'ẽ Adriático rupi. Ha'e
gui ma pyávy pytũ mbyte jave kanoã
mboguataa kuery oendu yvy re ovaẽ rai'i
maa.
28 Ha'e rami vy ixã ipoyi va'e oity vy oikuaa
vinte braça typya. Oove'ia py ixã oity ju vy
quinze braça ete'i oikuaa.
29 Ha'e vy ita re ojeapi gui okyje vy kanoã
revi gui irundy henda py omboguejy kanoã
mombytaarã. Ha'e rami vy onhembo'e
okuapy ko'ẽ voi aguã.
30 Kanoã mboguataa kuery oẽxe vy kanoã
xĩ gui kanoã'i omboguejy nhemi yy py,
kanoã mombytaarã mboae omboguejy
aguã merami.

31 Ha'e ramo Paulo aipoe'i xondaro ruvixa
ha'e xondaro kuery pe:

— Peva'e kuery kanoã py ndopytai ramo
peẽ voi ndapeo jepei 'rã — he'i.
32 Ha'e ramo xondaro kuery kanoã'i xã ojaya
vy opoi ogueroxyry heravy aguã.

33 Ko'ẽ rai'i jave pavẽ pe Paulo ijayvu
okaru aguã. Ha'e vy aipoe'i:

— Kova'e ára reve vy mokoĩ semana ma
ojapo pekaru e'ỹ re pendekuai, mba'eve
ndape'ui.
34 Ha'e ramo xee xeayvu pekaru aguã.
Ha'e rami vy 'rãe penembaraete peo jepe

† 27:24 Atos 23.11

aguã. Mba'eta napemokanhyi 'rã neĩ peteĩ
pende'a ma voi — he'i.
35 Po rami ijayvu ma vy peteĩ mbojape
oupi, ha'e pavẽ oexaa py oguerovy'a Nhan-
deruete. Ha'e gui oipe'ã vy omboypy ho'u
aguã.
36 Pavẽ oexa vy oendu ipy'a guaxua, ha'e vy
ha'e kuery voi okaru avi.
37 Kanoã py ikuai duzentos e setenta e seis
ha'e javi vy.
38 Okaru porãmba ma vy ombovevuive ju
kanoã, trigo ryru ye'ẽ py omombopa vy.
39 Ko'ẽmba rã yvy oexa teĩ ndoexa kuaai.
Ha'e gui ma peteĩ yy oikea oexa. Ha'e va'e
rembe re ma ita ku'i reia oĩ. Ha'e ramo
nhomongeta okuapy ha'e va'e re kanoã
omboja aguã.
40 Ha'e rami vy kanoã mombytaa xã ojaya
vy opoi yy py. Ojora avi imbojeapaa
ojokuaague. Kanoã xĩ katy oupi imoiny
ajukue, yy rembe katy yvytu ogueraa aguã.
41 Ha'e gui ma mokoĩ henda katy gui oxyrya
py kanoã ovaẽ vy ipija. Ixĩ ipija vy noẽvei.
Ha'e rã hevi ma yai ojeapi-api vaipa ramo
opẽmba.
42 Ha'e ramo xondaro kuery ijayvu nhuã py
omboty pyre kuery ojukapa aguã, peteĩve
ho'yta vy oo jepe e'ỹ aguã.
43 Ha'e rã xondaro ruvixa ma Paulo ogueraa
jepexe vy ndojuka ukai omboty pyre kuery.
Ha'e vy aipoe'i ho'yta kuaa va'e ranhe yy py
opo aguã, yy rembe re ovaẽ aguã.
44 Ha'e gui amboae kuery pe ma aipoe'i
yvyrape ha'e kanoã pẽgue áry oo jepe aguã.
Ha'e rami py ha'e javive oo jepe, yvy'ã re
oẽmba.

28

Malta ypa'ũ py ikuaiague

1 Yvy'ã re orekuai vy roikuaa ha'e va'e
ypa'ũ Malta herya.
2 Ha'e pygua kuery opena porã'i orere. Tata
ojapo vy oremovaẽmba oky ha'e yro'y gui.
3 Paulo ma yxakã ra'ykue omono'õ vy tata
py onhono ramo haku gui peteĩ mboi oẽ vy
oixu'u oiny ipo re.
4 Ipo re mboi ovava oiny rã ha'e pygua kuery
oexa vy joupe-upe aipoe'i:
— Peva'e ava ta'vy jojuka rive va'ety
teve, mba'eta ye'ẽ gui oo jepe va'ekue ri
Nhandererekoa ndoejai oikove aguã — he'i.
5 Ha'e rã Paulo ma tata py mboi omombo
ramo mba'eve rei ndoikoi.*
6 Ha'e ramo ha'e kuery oexa pota iruru
rivyvyi, e'ỹ vy ho'a vy omano vyvoi gui.
Ha'e rami teĩ aje'i ma oarõ rire mba'eve rei
ndoikoi rã oexa vy amboae rami ju oexa'ã
okuapy. Ha'e vy
— Peva'e ta'vy tuuete kuery regua teve —
he'i okuapy.

Huvixa Públio ngoo py Paulo omovaẽague

7 Ha'e katy rai oĩ ypa'ũ pygua ruvixa
pegua yvy, Públio hery va'e. Ha'e va'e ma
ngoo py oremovaẽ porã mboapy ára peve.
8 Públio ru ma imba'eaxy oupy tye raxy gui,
ipire raku vaipa guive. Ha'e ramo Paulo oo
oipou vy, ha'e onhembo'e reve hexe omoĩ
opo. Ha'e rami vy omonguera.
9 Ha'e nunga ypa'ũ pygua kuery oikuaa vy
imba'eaxy va'e kuery mboae ou vy okuer-
apa.
10 Ha'e pygua kuery opa mba'e ome'ẽ orevy.
Roo ju ta ma ramo voi kanoã py omboyru
opa marãgua roikotevẽ va'e.

Oguatave jevyague

11 Mboapy jaxy oaxa rire roĩ peteĩ kanoã
Alexandria guigua py, yro'y jave ypa'ũ
re onhemboja oupy va'ekue, Dióscuros
ra'angaa oĩa va'e py.
12 Siracusa tetã py rovaẽ vy mboapy ára re
ropyta ha'e py.
13 Ha'e gui roove vy Régio py rovaẽ. Ko'ẽ
jevy kuaray puku-a katy gui yvytu oipeju
ramo mokoĩ araa py rovaẽ Putéoli py.
14 Ha'e py rojou amongue irmão kuery. Ha'e
va'e kuery ojerure ha'e kuery reve ropyta
aguã sete ára peve. Ha'e rami py roje'oi
Roma katy.
15 Roju roinya omombe'ua rã oendu vy
Roma pygua irmão kuery ju ou orerovaexĩ
aguã. Praça de Ápio ha'e Mboapy Vendeaty
'epy va'e peve ou. Ha'e va'e kuery ou
rã Paulo oexa vy oguerovy'a Nhanderuete,
ipy'a guaxuve guive.*

Roma py Paulo ovaẽague

16 Roma tetã py rovaẽ ma ramo Paulo ha'e
ae oĩxea py omoĩa. Hexeve oiko avi peteĩ
xondaro harõarã.
17 Mboapy araa py oenoĩ uka judeu ruvixa
kuery. Ha'e ramo ha'e kuery jogueru vy
ono'õmba ramo aipoe'i:

* 28:5 Marcos 16.17,18 * 28:15 Romanos 1.10-12

— Ke'y kuery, xee ma mba'eve rei
ndajapoi nhande kuery rovai, neĩ nhan-
derekorã nhaneramoĩ kuery pe oeja pyre
rovai guive. Ha'e rami teĩ Jerusalém tetã
guive xejokuaa reve aju, Roma pygua regua
po py xemboaxaa rire.
18 Ha'e va'e kuery ma xemboayvu vy
ndoikuaai mba'eve rei ajapo vaiague xejuka
aguã. Ha'e rami vy xepoixe teĩ
19 judeu kuery ma xere opu'ã rei rã ajerure
César renonde ju xeayvu aguã re. Ha'e rami
avi mba'eve ndarekoi nhande kuery va'e
regua re xeayvu aguã.
20 Ha'e nunga rupi peẽ kuery roenoĩ uka
roexa ha'e peẽ kuery reve xeayvu aguã,
mba'eta Israel kuery ojerovia okuapya re
xee voi ajerovia ramo rima xejokuaa imoiny
kova'e corrente py — he'i.

21 Ha'e ramo ha'e kuery aipoe'i ixupe:

— Ore ma Judéia guigua kuaxia para
noroexai ndereko re ijayvu va'e, neĩ peteĩve
nhanderyke'y kuery regua ndouai guive
ndereko omombe'u, e'ỹ vy ndere ijayvu
aguã.
22 Ha'e rami avi roenduxe reikuaa va'e,
mba'eta anhetẽ amboae rami penhembo'ea
re opa rupi ijayvu reia rã roendu.

Roma py Paulo ayvu omombe'uague

23 Ha'e kuery oa'angaague ára py heta
ete ou Paulo oĩa py, okeaty py ae. Ha'e
rã ko'ẽmba guive ka'aru peve ha'e kuery
pe ayvu omombe'u porãve Nhanderuete
po'akaa regua. Moisés lei ombopara
va'ekue ha'e profeta kuery ombopara
va'ekue rupi ijayvu vy onhea'ã Jesus re ha'e
kuery ojerovia aguã.
24 Ha'e ramo amongue ete'i oguerovia
ijayvua. Ha'e rã amboae kuery ma
ndogueroviai ae tema.

25 Ha'e kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ oikuaa vy
oje'oipa ta ma ramo Paulo aipoe'i:

— Ha'evea rami Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ijayvu
raka'e penamoĩ kuery pe, mba'eta profeta
Isaías pe aipoe'i uka:
26 "Tereo heta va'e kuerya py, ha'e aipo'ere
ha'e kuery pe: 'Pendeapyxa py pendu teĩ
napendu kuaai 'rã. Pexa pota teĩ ndapexa
kuaai 'rã', 're.
27 Mba'eta ha'e kuery ma inhakã ratãmba.
Oapyxa py oendu vai, guexa guive om-
boty, ndoexai aguã guexa py, neĩ noen-
dui aguã oapyxa py, opy'a py oikuaa e'ỹ
aguã, mba'eta ndojeko rerovaxei ae, xevy
pe nonhemoingo porã ukaxei guive", he'i
va'ekue.*
28 — Ha'e nunga rupi peikuaa pota,
mba'eta judeu e'ỹ va'e kuery pe voi Nhan-
deruete oikuaa uka nhandereraa jepe aguã
regua. Ha'e rã ha'e kuery ma oendu 'rã —
he'i.*
29 [Pova'e ayvu rupi ijayvu rã judeu kuery
oendu vy nhomotare'ỹmba reve oje'oipa.]

Mokoĩ ma'etỹ re Paulo omboty
imoinyague
30 Mokoĩ ma'etỹ re Paulo oĩ oke atyrã
oiporuka va'e py. Ha'e py ma omovaẽ
oexaxe vy ou va'e ha'e javi.
31 Omombe'u oikovy Nhanderuete po'akaa,
ha'e nhombo'e oiny Senhor Jesus Cristo re.
Okyjea py e'ỹ ijayvu, avave rei omokyrirĩ
e'ỹ re.

* 28:27 Isaías 6.9-10 * 28:28 Atos 13.44-47

Roma pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Roma pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia ma Roma tetã py Jesus remimbo'e kuery ikuai va'e peguarã apóstolo Paulo ombopara va'ekue. Paulo ma opa rupi oo raka'e ayvu porã omombe'u vy. Ha'e rã Roma tetã py ma ndooi ranhe. Ha'e py ma amboae kuery omboypy raka'e igreja. Ha'e py Paulo ovaẽxe avi vy ha'e pygua kuery pe ombopara kova'e kuaxia. Aipoe'i: "Mba'eta roexaxe ete, peẽ kuery pe voi aikuaa uka aguã Nhe'ẽ guigua penembaraeteve aguã. Ha'e rami avi peẽ kuery reve joo meme nhanhomombaraete aguã jajeroviaa rupi, peẽ ha'e xee. ... Mba'eta xee naxĩ ayvu porã amombe'u aguã, mba'eta ha'e va'e rupi Nhanderuete oexa uka opo'akaa ogueraa jepe vy hexe ojerovia va'e ha'e javive, jypy'i judeu regua, ha'e gui grego regua guive. Mba'eta ayvu porã rupi Nhanderuete oikuaa uka ojeguigua teko porã. Ha'e va'e ma jajerovia rã ome'ẽ 'rã", he'i (1.11-12,16-17a).

Mba'exa 'rã tu nhande kuery nhandereko vai va'e meme teĩ Nhanderuete nhanemboeko porã? Mba'eta Paulo aipoe'ia rami: "Mba'eta nhande ha'e javive jajejavy vy ndajaupity kuaai Nhanderuete rexakãa. Ha'e rami teĩ Nhanderuete nhanemboaxya rupi rive nhanemboeko porã 'rã Cristo Jesus nhandejogua rire. Mba'eta Jesus ma Nhanderuete ombou vy oikuaa uka raka'e jejavya pe'aarã, jajerovia rã huguy py ombogue aguã jajejavyague" (3.23-25a).

"Ha'e gui ma jajeroviaa re Nhanderuete nhanemboeko porã rire hexeve peteĩ rami ju jaiko, nhande-Senhor Jesus Cristo re vy" (5.1). Ha'e nunga rupi nhande ae nhanhea'ãa rupi e'ỹ Nhanderuete nhanemboeko porã, ha'e rã Jesus re jajerovia ramo nhanemboaxy vy rive ombogue 'rã nhandereko vaiaty, ha'e nhandevy ome'ẽ 'rã ojeguigua teko porã.

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Jesus Cristo rembiguai aiko. Apóstolo-rã xerenoĩ ha'e Nhanderuete guigua ayvu porã amombe'u va'erã xeporavo.
2 Ha'e va'e ayvu ma yma ma voi Nhanderuete oikuaa uka aguã re ijayvu ojeupegua profeta kuery omboparaa rupi,
3 Gua'y rekorã re ijayvu vy. Ha'e va'e ma ngo'o re oiko Davi ramymino,
4 ha'e rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ re ma omanoague gui onhemboete jevy vy ojekuaa uka Nhanderuete Ra'y ipo'akapa va'ea. Ha'e va'e ma Jesus Cristo nhande-Senhor.
5 Hexe vy oremboaxy vy oremoĩ apóstolorã guery omboete ukaa rupi vy, judeu e'ỹ va'e ha'e javi regua hexe ojerovia vy onhe'ẽ rendu aguã.
6 Ha'e kuery regua ma peẽ voi pendekuai, Jesus Cristo peguarã penerenoĩ rire.
7 Peẽ kuery Roma tetã pygua Nhanderuete rembiayvu ha'e iky'a e'ỹ va'erã penerenoĩ va'ekue ha'e javive pe ambopara. Tove peẽ kuery tapendu penemboaxya ha'e mby'a porã Nhanderuete ha'e Senhor Jesus Cristo guigua.

Cristo pegua kuery Roma py ikuai va'e Paulo oexaxea re ijayvuague

8 Jypy ma peẽ kuery ha'e javi re arovy'a Xeruete Jesus Cristo rery rupi, mba'eta yvy jave re pejerovia etea oendupaa.
9 Mba'eta Nhanderuete oikuaa peẽ kuery re xema'endu'a riaea. Ixupe ae xenhe'ẽ py guive amba'eapo aikovy Ta'y regua ayvu porã amombe'ua rupi.
10 Ixupe anhembo'e nhavõ ajerure ha'evea ára, Nhanderuete oipotaa rami peẽ kuery roipou aguã re.
11 Mba'eta roexaxe ete, peẽ kuery pe voi aikuaa uka aguã Nhe'ẽ guigua penembaraeteve aguã.
12 Ha'e rami avi peẽ kuery reve joo meme nhanhomombaraete aguã jajeroviaa rupi, peẽ ha'e xee.*
13 Mba'eta irmão kuery, aipota peikuaa peẽ kuerya py mbovykue rei e'ỹ aaxea teĩ, peẽ kuery mbyte rupi voi ajou aguã Jesus peguarã, judeu e'ỹ va'e mboae ikuaia rupi ajapoa rami avi. Ha'e rami teĩ aỹ peve nda'evei.
14 Mba'eta grego kuery ha'e amboae regua pe voi xee areve teri ayvu porã amombe'u

* 1:12 Romanos 15.22-29; Atos 28.15

aguã, ombo'epa pyre ha'e kuaxia ndoexa
kuaai teri va'e pe guive.
15 Ha'e nunga rupi Roma tetã py pendekuai
va'e pe voi ayvu porã amombe'u aguã rami
aiko.

Jesus Cristo re jajerovia ramo teko porã ome'ẽa aguã re ijayvua

16 Mba'eta xee naxĩ ayvu porã amombe'u
aguã, mba'eta ha'e va'e rupi Nhanderuete
oexa uka opo'akaa ogueraa jepe vy hexe
ojerovia va'e ha'e javive, jypy'i judeu regua,
ha'e gui grego regua guive.*
17 Mba'eta ayvu porã rupi Nhanderuete
oikuaa uka ojeguigua teko porã. Ha'e va'e
ma jajerovia rã ome'ẽ 'rã, mba'eta ojerovia
va'e pegua ae, ipara re oĩa rami: "Heko porã
va'e ma ojeroviaa rupi 'rã ikuai", he'iague
rami.*

Avakue mba'emo rive ombojeroviaa ha'e opa marã rei ikuaia re ijayvua

18 Mba'eta Nhanderuete ma opoxya avi
oikuaa uka yva gui, ojejavy ha'e heko vai
va'e ha'e javive rovai, mba'eta ha'e kuery
gueko vaia rupi vy ndoikuaaxei anhetẽ va'e.
19 Mba'eta ha'e kuery oikuaa ae Nhan-
deruete reko oikuaa pyrã oĩ va'e, ha'e kuery
pe ha'e ae oikuaa uka ramo.
20 Mba'eta Nhanderuete reko ma ndajaexai
va'eri yvy itui ypy'i guive jaikuaa porã 'rã
guive hembiapokue re jaikuaa pota vy. Ha'e
nunga rupi jaikuaa porã 'rã ipo'akaa opa
va'erã e'ỹ ha'e imarã e'ỹa. Ha'e rami vy
heko vai va'e kuery "Aikuaa vy e'ỹ rima
ajejavy" he'i aguã nda'evei.
21 Mba'eta ha'e kuery Nhanderuete reko
oikuaa teĩ nomboetexei vy ixupe "Xeruete"
nde'i, ndoguerovy'ai guive. Ha'e rami
'rãgue py opẽxaa py ovare e'ỹ va'e opyta,
ha'e opy'a py mba'eve noenduvei ramo
pytũmba.
22 Ojeupe ae "Hi'arandu va'e" he'i va'eri
inhakã porã ve'ỹ va'e opyta.
23 Ha'e rami vy Nhanderuete imarã e'ỹ
ha'e hexakãmba va'e ombojerovia 'rãgue
py avakue imarã va'e ra'angaa rive ombo-
jerovia, ha'e gui guyra, mymba ha'e yvy
rupi otyryry va'e ra'angaa guive.
24 Ha'e nunga rupi Nhanderuete omboaxa
ha'e kuery ae onhemboeko ky'a aguã, opy'a
re opa marã rei ikuaixea oĩa rami rive ikuai
aguã, guete voi joo meme omongy'a aguã.
25 Mba'eta Nhanderuete guigua anhetẽ va'e
'rãgue py apu rive ha'e kuery oguerovia.
Ha'e rami vy imoingoare 'rãgue py ombo-
jerovia hemimoingo kuery rive. Ha'e rã
Nhanderuete anho ha'eve nhambojerovia
aguã, raka'e rã peve. Amém.
26 Ha'e nunga rupi ae Nhanderuete omboaxa
itavy reixea rupi rive ikuai aguã. Kunh-
ague voi guekorã va'ekue omboekovia vy
ha'eve'ỹa rami ikuai.
27 Avakue voi ha'e rami ae avi ojepe'a
gua'yxy reve joguerekoa gui. Ha'e vy
jomeme itavy reixe vy avakue meme
joavyky rei. Ha'e rami rire ojee ae oendu
ojejavyague re ha'evea rami opagaa.

Amboae regua kuery opa marã rei ikuai aguã Nhanderuete omboaxaa re ijayvua

28 Nhanderuete reko ha'e kuery oikuaa
va'eri oikuaa ete aguã ndojou porãi ramo
omboaxa opẽxaa py ojou vaipy ikuai, ha'e
ha'eve'ỹ va'e anho ojapo aguã.
29 Ha'e kuery re ma teko vai anho oĩ, tavy
reia, hakãte'ỹa ha'e porayvu e'ỹa. Joe
ija'e e'ỹa rupi anho ikuai, jojukaa ha'e
joguero'aa rupi guive. Nhombotavypa rei
ha'e porayvu e'ỹ rei va'e ikuai. Joe ijayvu
rei,
30 ijayvuxe, neĩ Nhanderuete re voi
nda'ija'ei, ojee anho ojerovia ha'e
ima'endu'a va'e, mba'emo vai re anho
onhembopy'a, nguu kuery nonhe'ẽ rendui,
31 iporã va'e noenduvei, oayvuague ndo-
japoi, porayvu e'ỹ ae va'e, ha'e nanhom-
boaxy kuaavei va'e guive.
32 Ha'e kuery oikuaa ae Nhanderuete
ha'evea rami omokanhymba 'rãa ha'e rami
ikuai va'e. Ha'e ramive ma ojapove tema
okuapy, ha'e amboae kuery ha'e rami ikuai
rã oexa vy ojou porã guive.

2

Judeu ha'e judeu e'ỹ regua ombopaga
pyrã ikuaia re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi ndee renhombopagaxe
vai va'e, ndee voi nda'evei "Aikuaa vy e'ỹ
rima ajejavy" 're aguã, mba'eta amboae

* 1:16 2 Timóteo 1.6-12; Romanos 3.21-24 * 1:17 Habacuque 2.4 * 2:1 Mateus 7.1,2

kuery rembopagaxea py ndee ae renhembopaga uka, mba'eta rejou vai va'e ramigua ndee voi rejapo.*
2 Ha'e rã Nhanderuete ma ha'evea rami 'rã ombopaga ha'e rami ikuai va'e, jaikuaa pavẽ.
3 Ha'e rami teĩ ndee renhombopaga ukaxe va'eri ha'e rami ae reiko va'e, rexa'ã ri ty'y reo jepe aguã re Nhanderuete nembopaga aguã gui?
4 Ndereikuaai ri ty'y rejeko rerova aguã ae Nhanderuete oexa ukaa nderayvua? Tyrã pa nerembovarei ri ty'y oexa uka rã opa mba'e py nderayvua, nanembopaga voi ha'e nerarõ area?
5 Ha'e rami py neakã ratã ha'e ndepy'a py nderejeko rerovaxei vy ndejee ae remoĩ ukave Nhanderuete poxya. Ha'e va'e ma ha'evea rami nhombopagaa ára py oexa uka 'rã.
6 Mba'eta peteĩ-teĩ pe ombojoja 'rã oikoague repy.*
7 Ha'e rami vy tekove marã e'ỹ ome'ẽ 'rã iporã va'e rupi anho ikuai vy hexakãmbaa, omboetea aguã ha'e imarã e'ỹ aguã re onhea'ã va'e kuery pe.
8 Ha'e rã joapo vaia rupi ikuai va'e pe ma oexa uka 'rã ivaia ha'e opoxya, anhetẽ va'e rupi e'ỹ, teko vaia rupi anho ikuai va'e pe.
9 Mba'eta heko vai va'e kuery áry ou 'rã ojexavai ha'e ikuai axy aguã, judeu kuery pe ranhe, ha'e gui grego kuery pe avi.
10 Ha'e rã iporã va'e rupi ikuai va'e pe ma ome'ẽ 'rã guexakã, imboetea ha'e imoingo porãarã, judeu kuery pe ranhe, ha'e gui grego kuery pe avi,
11 mba'eta Nhanderuete ma peteĩ regua rive joegui oayvuve va'e'ỹ.

12 Ha'e nunga rupi lei revegua e'ỹ ojejavy va'e ha'e javi ma lei re'ỹ avi 'rã okanhy. Ha'e rã lei revegua ojejavy va'e ma lei re oĩa rami ae 'rã ombopagaa.
13 Mba'eta Nhanderuete renonde ma lei oendu rive va'e'ỹ 'rã heko porã, lei re oĩa rami ikuai va'e anho 'rã omboeko porã.
14 Ha'e nunga rupi xapy'a rei amboae regua kuery, lei revegua e'ỹ teĩ lei re oĩa rami ikuai 'rã oikuaa rami ae. Ha'e va'e kuery ma lei ndojopyi teĩ ha'e kuery ae oikuaa 'rã lei regua.
15 Ha'e rami vy ha'e kuery oexa uka 'rã opy'a re lei regua oĩa, o'arandua gui ae oikuaa guekorã. Ha'e rami vy amongue py oikuaa 'rã ojejavya, ha'e rã amongue py ma oikuaa 'rã ha'evea rami ikuaia.
16 Ha'e nunga ha'e javi ojekuaa porã 'rã avakue nhemi rupi ikuaiague re Nhanderuete oikuaa potaa ára. Ayvu porã amombe'u aikovya rami vy Cristo Jesus pe ae 'rã oikuaa pota uka.

Judeu kuery "Aikuaa vy e'ỹ rima ajejavy" he'i aguã nda'eveia re ijayvua

17 Ha'e gui ndee ma "Judeu" 'epy va'e reiko. Rejerovia reikovy lei re oĩa rami reikoa re, ha'e "Nhanderuete rembiayvu aiko" 're vy revy'a.
18 Lei re oĩa rami nembo'ea rã reikuaa ae Nhanderuete oipota va'e ha'e rejapo kuaa iporã va'e.
19 Ndee rexa'ã rã ndee ae reiko ára revegua e'ỹ mboguataa, pytũa rupi ikuai va'e moexakãa,
20 hi'arandu e'ỹ va'e rerekoa ha'e kyrĩgue mbo'ea, mba'eta lei rupi vy 'arandua ha'e anhetẽgua reikuaapa merami.
21 Ha'e rami avi nhombo'ea reiko va'eri mba'e re tu nerenhembo'ei ndee ae? Imonda e'ỹ aguã renhomongeta va'eri ndee ae ri ty'y nemonda va'ety?
22 Joupe "Pendetavy eme", 're va'eri ndee ae ri ty'y ndetavy? Mba'emo ra'angaa rejou vai va'eri ta'angaa pegua templo gui nemonda va'e ty'y?
23 Lei rejou porã va'eri lei rovai reikoa py Nhanderuete neremboete ukai.*
24 Mba'eta ipara re oĩa rami: "Peẽ kuery káuxa amboae regua kuery ijayvu vai 'rã Nhanderuete rery re", he'ia rami ae pendekuai.*

Judeu regua anhetẽ ete va'e re ijayvua

25 Mba'eta ndepire remboi ukaague ma lei re oĩa rami ete ri reiko ramo ovare. Ha'e rã lei re oĩa rami e'ỹ ri reiko ramo opire omboi uka e'ỹ va'e rami repyta.
26 Ha'e rami avi amongue opire omboi uka e'ỹ va'eri lei re oĩa rami ikuai ramo ha'e kuery pe "Opire omboi uka va'ekue rami ikuai", he'i pavẽ 'rã.
27 Ha'e rami vy opire omboi uka e'ỹ va'eri lei re oĩa rami ikuai va'e kuery ijayvu 'rã

* 2:6 Salmo 62.12, Provérbios 24.12 * 2:23 Romanos 3.19,20 * 2:24 Isaías 52.5; Ezequiel 36.22

okuapy ndere, mba'eta ipara re oĩ va'e
reikuaa vy ndepire remboi uka va'eri lei re
oĩa rami e'ỹ reiko.
28 Mba'eta judeu ete ma guete re rive'ỹ oexa
uka judeu oikoa, mba'eta opire omboi uka
aguã oeja pyre ma ngo'o re rive'ỹ 'rã ojapo
aguã.
29 Ha'e rami 'rãgue py judeu ete ma opy'a
py 'rã ha'e rami ikuai, ha'e opire omboi
uka aguã oeja pyre ma ipy'a reguarã, nhe'ẽ
re ae, ipara regua rive'ỹ. Ha'e rami ikuai
va'e ma avakue rive'ỹ 'rã oguerovy'a, Nhan-
deruete ae 'rã oguerovy'a.*

3

Paulo mbovaia ayvu oĩa

1 Ha'e gui mba'e nunga py tu amboae
regua reko gui judeu kuery reko ha'eveve?
Mba'erã nda'u ovare ha'e kuery opire om-
boi ukaa?
2 Mba'eta heta oguereko iporã va'e, opa
mba'e py. Jypy'i ma judeu kuery pe Nhan-
deruete ombou raka'e oayvu.*
3 Ha'e gui? Judeu regua amongue
ndogueroviai rire nda'u Nhanderuete
ndoikovei 'rã ri ojeroviapy?
4 Any teve. Avakue ijapu va'e meme teĩ
Nhanderuete ma anhetẽ va'e ae, ipara oĩa
rami vy: "Oikuaa pavẽ 'rã ndeayvua anhetẽ
memea. Ha'e ramo ndereko re oikuaa potaa
rã ndepo'aka 'rã", he'ia rami.*
5 Ha'e gui amongue aipoe'i 'rã: "Nhan-
dereko vaia ojapo 'rã Nhanderuete reko
porãa ojekuaa porãve aguã rami", he'i 'rã.
Mba'exa 'rã tu nhambovai? Nda'evei ri
nda'u Nhanderuete nhandereko vaia re
nhanembopaga aguã? (Nami avakue rami
rive xeayvu.)
6 Any. Ha'e rami va'e rire mba'exa 'rã tu
ha'eve Nhanderuete yvy re ikuai va'e re
oikuaa pota aguã?
7 Ha'e gui aipo'ea avi: "Xeapua ojapo 'rã
Nhanderuete anhetẽ va'ea ojekuaa porãve
aguã rami, ha'e omboeteave 'rã guive. Ha'e
rami rã mba'e re tu xevy pe 'Ojejavy va'e'
he'i vy xembopaga 'rã?" 'ea.
8 Any, ha'e rami va'e rire ha'eve avi teĩ
'rãgue "Teko vai rupi tema nhandekuai
mba'emo porã oiko aguã" ja'e aguã.
Amongue ijapu vy omombe'u 'rã ha'e rami
ae oreayvua rami. Ha'e kuery ma ha'evea
rami 'rã ombopagaa.

Jajejavy va'e memea re ijayvua

9 Ha'e gui mba'exa tu jaikuaa? Ore
judeu kuery teve amboae regua gui orereko
porãve va'e? Any, neĩ peteĩ henda py.
Mba'eta amombe'u ae ma judeu ha'e grego
kuery jejavya guy py ikuai va'e memea,
10 ipara oĩa rami: "Jipoi heko porã va'e, neĩ
peteĩve.*
11 Jipoi oikuaa ete va'e, jipoi Nhanderuete
oeka va'e.
12 Mba'eta ojepe'a pavẽ, joo rami meme
ovare'ỹ va'e ikuai. Jipoi iporã va'e ojapo
va'e, neĩ peteĩve."
13 "Ha'e kuery jyryvi ma omanogue rupa
ojepe'a va'e rami. Oapekũ py nhombo-
tavypa." "Ha'e kuery juru re ma mboi
guigua veneno ramigua oĩ."
14 "Ijuru tynyẽ oiny ayvu vai ha'e py'a
vaikue reia anho."
15 "Ha'e kuery py ma tuguy omoẽ aguã katy
oo vy inhakuã.
16 Ikuaia rupi ma nhomokanhyarã ha'e nho-
momboriauarã oĩ.
17 Ha'e rã tape ikuai porã aguã ma
ndoikuaai."
18 "Ha'e kuery re noĩ ae Nhanderuete
renonde ojererokyje aguã."*

Judeu kuery amboae regua rami avi ojejavy va'ea re ijayvua

19 Ha'e gui lei re oĩ va'e ha'e javi ma lei
rupi ikuai va'e pegua ae, jaikuaa. Ha'e
ramo Nhanderuete renonde yvy jave re
ikuai va'e okyrirĩmba ha'e opaga aguã rami
ikuai aguã.
20 Mba'eta lei re onhea'ãa rupi ma avave rei
nomboeko porãai 'rã henonde, mba'eta lei
gui ma jaikuaa 'rã jajejavy va'e memea.*

Jesus Cristo re jajerovia ramo nhanemboeko porãa aguã re ijayvua

21 Ha'e gui aỹ ma lei rupi e'ỹ Nhanderuete
oikuaa uka ojeguigua teko porã, lei ha'e
profeta kuery omombe'u ma voi va'ekue.
22 Mba'eta Nhanderuete guigua teko porã
ma Jesus Cristo re jajerovia ramo ome'ẽ.
Ojerovia va'e ha'e javive pegua oĩ, [ha'e

* 2:29 Tery "Judeu" ma "Oguerovy'apy" he'ia. * 3:2 Romanos 9.4,5 * 3:4 Salmo 51.4, Romanos 9.6-8; 11.1-5, 25-27 * 3:10 Gálatas 3.11,22 * 3:18 Salmo 5.9, 10.7, 14.1-3, 36.1, 53.1-3, 140.3; Eclesiastes 7.20; Isaías 59.7-8 * 3:20 Romanos 7.7,8; Gálatas 2.16

javi regua peguarã ombou,] mba'eta joo
ramigua meme nhandekuai,
23 mba'eta nhande ha'e javive jajejavy vy
ndajaupity kuaai Nhanderuete rexakãa.*
24 Ha'e rami teĩ Nhanderuete nhanem-
boaxya rupi rive nhanemboeko porã 'rã
Cristo Jesus nhandereraa jepe rire.
25 Mba'eta Jesus ma Nhanderuete ombou
vy oikuaa uka raka'e jejavya pe'aarã, ja-
jerovia rã huguy py omboguepa aguã ja-
jejavyague. Ha'e rami py Nhanderuete
oexa uka ha'evea rami joguereko va'ea,
mba'eta oarõ are kuaa va'e vy ymagua
kuery ojejavyague re nombopaga potai
ranhe raka'e.*
26 Ha'e gui aỹ ma oexa uka ha'evea rami
joguereko va'ea, mba'eta heko porã va'e
oiko, ha'e Jesus re ojerovia va'e kuery
mboeko porãa guive.
27 Ha'e rami rire nda'u ha'eve nhanhem-
boyvate aguã? Peteĩve henda py nda'evei.
Mba'e re tu nda'evei? Mba'eta nhande ae
nhanhea'ã rupi e'ỹ jaa jepe, hexe jajerovia
vy rive.
28 Ha'e nunga rupi jaikuaa jajerovia ramo
'rãe nhanemboeko porã, lei rupi nhan-
hea'ãa rupi e'ỹ.
29 Tyrã pa Nhanderuete nda'u ore judeu
kuery Ruete anho ri oiko? Amboae kuery
Ruete guive e'ỹ ri ty'y? Tá, amboae kuery
Ruete guive oiko,
30 mba'eta Nhanderuete ma peteĩ'i. Ha'e
rami vy judeu kuery ojerovia rã omboeko
porã 'rã, ha'e amboae kuery voi ojerovia rã
omboeko porã avi 'rã.
31 Ha'e gui jajeroviaa rupi jaa jepea py nda'u
jajapo ri lei mba'erã ovare ve'ỹa rami? Any,
peteĩve henda py. Ha'e rami 'rãgue py lei re
oĩ va'e jaikuaa uka anhetẽ memea.

4

Abraão ojerovia ramo omboeko porãague re ijayvua

1 Ha'e gui mba'e tu Abraão oupity raka'e?
Mba'eta ha'e va'e ma ngo'o re oiko ore
judeu kuery ramoĩ ypy.*
2 Ha'e gui Abraão ha'e ae onhea'ãa rupi on-
hemboeko porã va'e rire oguereko 'rãgue
onhemboyvate aguã. Ha'e rami avi Nhan-
deruete renonde ndoguerekoi,
3 mba'eta mba'e he'i tu ipara? "Abraão
ojerovia Nhanderuete re. Ha'e ramo
ojeroviaa re ome'ẽ teko porã", he'iague.*
4 Ha'e gui omba'eapo va'e pe
omba'eapoague repy ma ome'ẽa va'e rive
e'ỹ, ixupe guarã ae oĩ.
5 Ha'e rã amongue ha'e ae onhea'ã 'rãgue
py heko vai va'e mboeko porãa re ojerovia
ramo ma ixupe ome'ẽ 'rã teko porã,
ojeroviaa re rive.
6 Ha'e rami ae Davi voi ijayvu raka'e,
mba'eta omombe'u amongue onhea'ã e'ỹ
re ixupe Nhanderuete teko porã ome'ẽ
ramo ovy'a ete 'rãa. Ha'e vy aipoe'i:
7 "Ovy'a ete 'rã heko vaiague omboguepaa
va'e, ojejavyague ojao'ipaa ramo.
8 Ovy'a ete 'rã avakue ha'e kuery pe Senhor
'Heko vai va'e' nde'i ramo", he'i raka'e.*
9 Ha'e gui opire omboi uka va'ekue pegua
anho 'rã nda'u ovy'a ete aguã oĩ, tyrã
pa opire omboi uka e'ỹ va'e pegua avi?
Mba'eta "Abraão ojeroviaa re rive ixupe
ome'ẽ teko porã", ha'eague rami.
10 Mba'e tu ojapo ramo teko porã ome'ẽ
raka'e? Opire omboi uka rire ri nda'u
ome'ẽ, tyrã pa opire omboi uka e'ỹ re?
Opire omboi uka rire'ỹ, omboi uka e'ỹ
mbove ma voi teko porã ome'ẽ raka'e
Abraão pe.
11 Mba'eta opire omboi uka aguã ma hekorã
Nhanderuete oeja raka'e oikuaa uka aguã
ojeroviaa re teko porã ixupe ome'ẽague,
opire omboi uka e'ỹ teri reve. Ha'e rami
rire ojerovia va'e ha'e javi ru opyta, opire
omboi uka e'ỹ va'e kuery pe guive, mba'eta
ha'e kuery voi ojerovia ramo ome'ẽ 'rã teko
porã.
12 Ha'e gui ore orepire romboi uka va'e ru
avi oiko. Mba'eta ore ma orepire romboi
uka va'e rive e'ỹ orekuai, nhanderu Abraão
opire omboi uka e'ỹ re ojeroviaague rami
rojerovia va'e avi.
13 Ha'e rami ae avi lei rupi e'ỹ Abraão ha'e
hamymino kuery pe Nhanderuete ijayvu
raka'e ko yvy ome'ẽ aguã re, ha'e rã
ojeroviaa re teko porã ojopy rire.
14 Ha'e rã lei re ikuai va'e pe yvy ome'ẽ
aguã re ijayvu va'e rire Abraão ojeroviaa
ndovarei 'rãgue, ha'e ixupe ijayvuague voi
oaxa rive 'rãgue.

* 3:23 Romanos 1.17; 2 Coríntios 5.21; Gálatas 2.15-21; Filipenses 3.9 * 3:25 Atos 17.30,31 * 4:1 Gálatas 3.6-18
* 4:3 Gênesis 15.6 * 4:8 Salmo 32.1-2

15 Mba'eta lei gui ou Nhanderuete ipoxy
aguã, ha'e rã lei ndoikuaaia py ma jipoi avi
lei rovai ojejavy va'e.
16 Ha'e nunga rupi ae jajeroviaa re Nhan-
deruete ome'ẽ teko porã, nhanemboaxy
ramo rive jaupity aguã. Ha'e ramo Abraão
ramymino kuery ha'e javive pe ijayvuague
oĩ atã 'rã, lei rupi ikuai va'e pe anho e'ỹ,
Abraão rami ojerovia va'e kuery ha'e javive
pe, (mba'eta nhande kuery pavẽ ru oiko,
17 ipara re "Heta regua rurã romoĩ" he'iague
rami vy), mba'eta Nhanderuete renonde
hexe ojerovia. Mba'eta Nhanderuete ma
omano va'ekue moingovea, ha'e ndoikoi
teri va'e pe "Oiko ae" he'i va'e guive.*
18 Abraão oarõ aguã noĩ merami teĩ oarõ
nho vy ojerovia rire heta regua ru opyta,
ixupe "Heta 'rã neramymino kuery ikuai"
he'iague rami vy.*
19 Ikangy e'ỹ re ojerovia nho vy oikuaa pota
guete omanogue rami oĩa re, mba'eta cem
ma'etỹ ma oguereko, ha'e Sara voi guaimi'i
ete ma.
20 Ha'e rami teĩ ndoguerovia e'ỹi Nhan-
deruete ijayvuague, oexa'ã reia noĩ. Ha'e
rami 'rãgue py ojeroviaa py imbaraeteve
ovy, oguerovy'a guive Nhanderuete,
21 mba'eta oikuaa porã oayvuague ojapo
aguã ipo'aka va'ea.
22 Ha'e nunga rupi ae "Ojeroviaa re ome'ẽ
teko porã" he'i.*
23 Ixupe anho e'ỹ guive ipara oiny ome'ẽa
rami,
24 nhande kuery pe guive, mba'eta nhan-
devy pe avi ome'ẽ 'rã teko porã, nhande-
Senhor Jesus omanoague gui omboete ju
va'ekue re jajerovia ramo.
25 Ha'e va'e ma omboaxaa raka'e nhan-
dereko vaia re omano aguã, ha'e gui on-
hemboete ju nhanemboeko porã aguã.

5

Jajeroviaa re Nhanderuete nhanemboeko porã rire hexeve jaiko porã aguã re ijayvua

1 Ha'e gui ma jajeroviaa re Nhanderuete
nhanemboeko porã rire hexeve peteĩ rami
ju jaiko, nhande-Senhor Jesus Cristo re vy.
2 Hexe jajerovia vy Nhanderuete nhanem-
boaxya rupi nhandekuai, ha'e Nhanderuete
rexakãa ojekuaa aguã nharõ vy javy'a
jaikovy guive.
3 Ha'e rami anho e'ỹ, jajexavaia py voi
javy'a, mba'eta jaikuaa jajexavaia ojapo
jaropo'akave aguã rami.
4 Ha'e gui mba'emo jaropo'aka vy jaikuaa
Nhanderuete nhandererovy'aa. Ha'e nhan-
dererovy'a ramo jareko iporã va'e nharõ
aguã.*
5 Nharõa py ndajajekorei guive, mba'eta
nhandepy'a re Nhanderuete oendu uka ae
nhanderayvua. Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ nhandere
ombou va'ekue gui nhaendu.
6 Mba'eta nhanekangy teri reve Cristo
omano raka'e nhandereko vai va'e re,
oa'angaague ára py ete.
7 Heko porã va'e re vy haxy amongue omano
aguã, ha'e rã porayvu va'e re ma amongue
nhi'ã omano 'rã.
8 Ha'e rã Nhanderuete ma po rami oexa
uka nhanderayvua: jajejavya rupi teri jaiko
reve Cristo omano raka'e nhandere.
9 Ha'e rami rire, aỹ katuve ma huguy rupi
nhanemboeko porã rire nhandereraa jepe
'rã nhombopaga aguã gui.
10 Mba'eta Nhanderuete rovaigua teri jaiko
reve Ta'y omano vy hexeve peteĩ rami ju
nhanemoingo rire aỹ katuve ma hexeve
peteĩ rami nhanemoingo vy nhandereraa
jepe 'rã, oikove ju rire.
11 Ha'e nunga anho e'ỹ, Nhanderuete re ae
javy'a, nhande-Senhor Jesus Cristo re vy.
Mba'eta hexe vy aỹ peteĩ rami nhandekuai
Nhanderuete reve.

Adão re Cristo ombojojaague

12 Mba'eta peteĩ'i ava gui jejavya oiko ypy
raka'e yvy jave re, ha'e jejavya gui oiko
avi nhamano aguã. Ha'e rami py nhande
pavẽ nhamano aguã rami nhandekuai, pavẽ
jajejavy rire.
13 Mba'eta lei oejaa e'ỹ mbove ma voi jejavya
oĩ ae ma raka'e yvy re, lei ndoikuaa ukaai
teri jave avave pe "Lei rovai ojejavy" nda'eai
teĩ.
14 Ha'e rami avi Adão guive Moisés oiko
peve manoa ipo'aka raka'e, ayvu rovai Adão
ojejavyague rami ete ndojejavyi va'e kuery
re voi. Adão ma nhaneramoĩ ypy raka'e, ou
va'erã va'e kuaa ukaarã.
15 Ha'e rami avi Adão ojejavy jave guare
rami e'ỹ oiko tekove me'ẽ rivea ou rã,

* 4:17 Gênesis 17.5 * 4:18 Gênesis 15.5 * 4:22 Gênesis 15.6 * 5:4 Tiago 1.2-4

mba'eta peteĩ'i ojejavy rire heta omano.
Ha'e gui ma heta pe avi Nhanderuete oexa
uka omboaxya, amboae ava Jesus Cristo
ombou vy.
16 Ha'e rami avi tekove ome'ẽmby ma peteĩ
anho ojejavy jave guare rami e'ỹ guive,
mba'eta peteĩ'i ojejavyague gui oiko raka'e
nhombopagapa aguã. Ha'e gui heta jaje-
javyague gui Nhanderuete nhanemboaxya
oexa uka vy nhanemboeko porã.
17 Peteĩ'i ojejavyague gui ae manoa ipo'aka
rire teĩ Nhanderuete nhanemboaxya ha'e
teko porã ome'ẽ rã jaupity va'e katuve ma
nhandepo'aka 'rã peteĩ'i re vy. Ha'e va'e ma
Jesus Cristo.*
18 Mba'eta peteĩgue'i ojejavya ague gui
nhande kuery pavẽ re oiko raka'e japaga
aguã. Ha'e rã peteĩgue'i joapo porãague gui
nhande kuery pavẽ pe oiko avi nhanem-
boeko porã rã tekove jaupity aguã.
19 Mba'eta peteĩ'i ava nonhe'ẽ renduiague
gui heta ikuai raka'e ojejavy va'e. Ha'e gui
ma peteĩ'i onhe'ẽ renduague gui ju heta
ikuai 'rã heko porã va'e.
20 Ha'e gui ma lei oejaa avi raka'e jejavya
ojekuaa porãve aguã, va'eri jejavya hetave
ramo nhanemboaxya voi hetave avi oexa
uka raka'e.
21 Ha'e rami avi jejavya ipo'aka raka'e pavẽ
nhamano aguã rami. Ha'e gui nhanem-
boaxya ju nhanemboeko porã vy ipo'aka
tekove marã e'ỹ jaupity aguã, nhande-
Senhor Jesus Cristo re vy.

6

Nhanderuete nhanemboaxy ramo jejavya po'akaa gui jaa jepea re ijayvua

1 Ha'e rami rã mba'e ja'e 'rã tu? Jaje-
javya rupi riae 'rã teve jaiko Nhanderuete
nhanemboaxyve aguã?
2 Any. Mba'exa tu jajejavy riaeve ta, ha'e
nunga pe nhamano rire?
3 Tyrã pa ndapeikuaai teri teve Cristo
Jesus peguarã nhanhemongarai vy ha'e
omanoague py avi nhanhemongaraiague?
4 Mba'eta nhanhemongarai vy hexeve
nhande voi jajeaty uka avi nhamanoa py,
Nguu po'akaa rupi Cristo omanoague gui
onhemboete jevyague rami avi nhande voi
nhandereko pyau reve nhandekuai aguã.*
5 Mba'eta Cristo omanoague rami nhande
voi hexeve nhamano rire ha'e onhemboete
jevyague rami avi 'rã jaiko.
6 Mba'eta jaikuaa nhandereko ymague
kuruxu re hexeve omano aviague, to'o
nhanembojejavy ve'ỹ aguã, jejavya
rembiguai rami ve'ỹ jaiko aguã.
7 Mba'eta omano va'ekue ha'e javi oiko porã
ju 'rã ojejavyague gui.
8 Ha'e gui nhande voi Cristo reve nhamano
rire jarovia hexeve avi jaiko aguã.
9 Mba'eta jaikuaa Cristo omanoague gui on-
hemboete ju rire nomanovei ma 'rãa. Hexe
ma manoa nda'ipo'akavei.
10 Peteĩgue'i omano raka'e jejavya pe. Ha'e
gui oikove vy Nhanderuete pe ju oiko.
11 Ha'e rami ae avi po rami peẽ voi peikuaa:
peẽ voi jejavya pe pemano ma avi, ha'e gui
Cristo Jesus re vy Nhanderuete pe ju peiko.
12 Ha'e nunga rupi jejavya ta'ipo'akave
eme penderete imarã va'e re, to'o oipota
va'e rupi ve'ỹ pendekuai aguã.
13 Penderete regua voi pemboaxave eme
jejavya pe, nhomboeko vaia rembiguairã.
Ha'e rami 'rãgue py omanoague gui oikove
ju va'ekue rami pejeko me'ẽ Nhanderuete
pe. Ixupe anho pemboaxa penderete regua,
teko porã rembiguairã.
14 Mba'eta jejavya nda'ipo'akavei 'rã pen-
dere, mba'eta lei guy py ve'ỹ pendekuai,
ha'e rã Nhanderuete penemboaxya rupi
anho.

Lei, tembiguai ha'e nhanemboaxya re ijayvua

15 Ha'e gui? Lei guy py ve'ỹ, Nhanderuete
nhanemboaxya rupi anho nhandekuai vy
nda'u jajejavy riaeve ta? Any.
16 Ndapeikuaai ri ty'y nhoembiguairã pejeko
me'ẽ rire pendererekoa anho 'rã penhe'ẽ
rendu? Jejavya rembiguai ma omano aguã
rami ikuai, ha'e rã Nhanderuete nhanhe'ẽ
rendu va'e ma teko porã rupi nhandekuai.*
17 Xee arovy'a Nhanderuete, mba'eta yma
rupi jejavya rembiguai pendekuaiague gui
pejepe'a vy pendepy'a ha'e javi py penhe'ẽ
rendu penembo'eague rami.
18 Ha'e gui jejavya gui peo jepe vy teko porã
rembiguai ju pendekuai.
19 Avakue reko re ambojoja, mba'eta
pendero'o reve teri peiko vy ndapeikuaa

* 5:17 1 Coríntios 15.20-22,45-49 * 6:4 2 Coríntios 5.17; Gálatas 2.19,20; 5.24; 6.14; Efésios 4.22-24; Colossenses 3.1-11; 1 Pedro 4.1-3 * 6:16 João 8.34

porãi ramo. Yma rupi penderete regua
pemboaxa va'ekue imongy'aarã pe hem-
biguairã, pendereko ky'ave ha'e pendereko
vai reive peovy aguã rami. Ha'e gui aỹ
ma teko porã rembiguairã ju pemboaxa
penderete regua, iky'a e'ỹ va'e pendekuai
aguã.
20 Mba'eta jejavya rembiguai teri pen-
dekuai jave teko porã rupi e'ỹ pendekuai
va'ekue.
21 Ha'e va'e jave mba'e tu pejou raka'e ha'e
nunga repy? Mba'emo aỹ penemoxĩmba
va'e anho, ha'e opaa py ma ha'e nunga
nhandejuka 'rã.
22 Ha'e gui aỹ ma jejavya rembiguai pen-
dekuaiague gui Nhanderuete pendereraa
jepe vy guembiguai ae ju penemoingo rire
pejou iky'a e'ỹ va'e penemoingoarã, ha'e
opaa py ma tekove marã e'ỹ.
23 Mba'eta jejavyague repy ma manoa. Ha'e
rã Nhanderuete ome'ẽ rive va'e ma tekove
marã e'ỹ, nhande-Senhor Cristo Jesus re oĩ
va'e.

7

Omenda va'e reko re ombojojaague

1 Irmão kuery, lei peikuaa va'e pe ju ta
xeayvu aỹ. Ndapeikuaai ri ty'y jaikovea
pukukue re anho lei ovare 'rãa?
2 Mba'eta lei re oĩa rami vy kunha omenda
va'e minha ime oikovea ja anho oiko 'rã
ixupe. Ha'e gui ime omano ma ramo lei re
oĩa rami vy ndoikovei ma 'rã ixupe.
3 Xapy'a rei ime oikove teri reve amboae ava
re onhemoirũ ramo jaikuaa 'rã itavy reia.
Ha'e rã ime omano ma ramo ha'e va'e lei
rami ve'ỹ ma 'rã oiko. Omenda jevy teĩ
itavy rei va'e'ỹ 'rã oiko.
4 Ha'e rami ae avi xe-irmão kuery, peẽ
voi lei pe pemano va'ekue Cristo rete reve
vy, amboae pe ju peiko aguã, omanoague
gui onhemboete ju va'ekue pe ae, ha'e rami
vy Nhanderuete oipotaa rami pendekuai
aguã.*
5 Mba'eta to'o oipotaa rami teri nhandekuai
jave lei ojapo raka'e jajejavypa reixea anho
nhaendu aguã rami, ha'e ramo opa marã
oguereko nhanderete regua nhandejuka
ete aguã.
6 Ha'e gui aỹ ma lei gui nhandereraa jepe
rire nhandere ipo'aka va'ekue pe nhamano
ma, Nhe'ẽ guigua teko pyau rupi ju nhan-
dekuai aguã rami, teko ymague ipara re oĩa
rupi ve'ỹ.

Lei ha'e jejavya re ijayvua

7 Mba'e ja'e 'rã tu ha'vy? Lei teve
nhanembojejavyarã oĩ? Any. Ha'e rami
avi lei gui e'ỹ va'e rire xee ndaikuaai
'rãgue jejavya. Mba'eta lei aipo nde'i va'e
rire: "Emoaruã eme", xee naendui 'rãgue
amoaruãa.*
8 Ha'e gui ojapo uka pyre rupi vy jejavya
ojapo opa marãgua amoaruãa aendu aguã
rami, mba'eta lei ndoikuaa py ma omano
va'ekue rami avi jejavya nda'ipo'akai.
9 Ymave rupi lei aikuaa e'ỹ mbove, aiko
porã merami. Ha'e gui ma ojapo uka pyre
aikuaa ramo jejavya oikove ju, ha'e rã xee
ma omano va'ekue rami apyta.
10 Ha'e rami vy ojapo uka pyre nhomoin-
govearã oĩ va'ekue ri xemoingo karamboae
omano va'ekue rami.*
11 Mba'eta ojapo uka pyre rupi jejavya
ipo'akave vy xembotavy ojapo uka pyre
aikuaa py ae, ha'e vy omano va'ekue rami
xemoingo.
12 Ha'e gui lei ha'e ojapo uka pyre ma iky'a
e'ỹ va'e meme, teko porã kuaa ukaarã ha'e
iporã va'e.
13 Ha'e gui iporã va'e ae teve xemoingo
omano va'ekue rami? Any, jejavya ae ha'e
rami xemoingo iporã va'e rupi. Mba'eta
ojapo uka pyre rupi jejavya ojekuaa porãve,
jejavya etea jaikuaa aguã rami. Ha'e rami
vy ae omano va'ekue rami xemoingo.
14 Mba'eta jaikuaa lei re oĩ va'e ma Nhe'ẽ
guigua memea. Ha'e rã xee ma to'o re aiko,
jejavya rembiguairã omboaxa pyre rami.
15 Mba'eta xee ae voi ndaikuaai aikoa,
mba'eta xee aikoxea rupi ndaikoi, aikoxe
e'ỹa rupi rive aiko.
16 Ha'e gui aikoxe e'ỹa rupi aiko vy lei pe
"Iporã va'e" ha'e.
17 Ha'e rami xemoingoa ma xee ae e'ỹ, ha'e
rã jejavya xere oĩ va'e.
18 Mba'eta aikuaa xere, xerete re ma iporã
va'e noĩa. Ha'evea rami aikoxea ma xere oĩ
anhetẽ. Ha'e rã ha'e rami aiko kuaa etea ma
noĩ.
19 Mba'eta ha'evea rami aikoxea rupi
ndaikoi. Ha'e rami 'rãgue py mba'emo vai
ajapoxe e'ỹ va'e anho ajapo.

* 7:4 Romanos 10.4 * 7:7 Êxodo 20.17, Deuteronômio 5.21 * 7:10 Romanos 3.20; Gálatas 3.23,24

20 Ha'e nunga rupi ajapoxe e'ỹ va'e ajapo
ramo ha'e rami xemoingoa ma xee ae e'ỹ,
ha'e rã jejavya xere oĩ va'e.
21 Mba'eta ha'evea rami aikoxe teĩ xere
aendu avi mba'emo vai rupi xemoingoarã.
22 Mba'eta xepy'a re ma Nhanderuete
guigua lei arovy'a,
23 ha'e rã xero'o re ma amboae rami xemoin-
goarã aendu. Ha'e va'e ma xepy'a re lei oĩ
va'e re opu'ã 'rã xemoingo aguã xerete re
jejavya oĩ va'e rembiguairã.
24 Ava ovy'a e'ỹ ete va'e xee aiko! Mava'e tu
xereraa jepe 'rã kova'e tete xejukaxe va'e
gui?
25 Arovy'a Nhanderuete, Jesus Cristo
nhande-Senhor rupi. Mba'eta xejegui ae
xepy'a re oĩa rami vy aiko Nhanderuete
guigua lei rembiguai, ha'e rã to'o oipotaa
rami aiko vy ma lei jejavya rembiguai aiko.

8

Nhe'ẽ re nhandekuai va'e ndajapagavei aguã re ijayvua

1 Ha'e gui aỹ Cristo Jesus re jaiko va'e ma
japaga aguã rami ve'ỹ jaiko,
2 mba'eta Nhe'ẽ guigua tekove me'ẽa Cristo
Jesus re oĩ va'e ma nhandereraa jepe ma
jejavya nhandejukaa gui.*
3 Mba'eta lei rupi nhanhea'ã teri jave
nda'evei va'ekue jajapopa aguã, nhan-
dero'o re nhanekangy vy. Ha'e ramo Nhan-
deruete ae ojapo nhandevy, mba'eta Gua'y
ombou raka'e nhandero'o re jajejavy va'e
regua rami teĩ, jajejavya oipe'a aguã. Ha'e
rami py Nhanderuete oipe'a raka'e to'o re
jejavya oĩ va'e po'aka,
4 lei re ojapo uka pyre oĩ va'e jajapo nho
aguã, to'o re ve'ỹ jaiko vy guive, ha'e rã
Nhe'ẽ re anho.
5 Mba'eta to'o re ikuai va'e ma to'o guigua
re anho 'rã ipy'a, ha'e rã Nhe'ẽ re ikuai va'e
ma Nhe'ẽ guigua re 'rã ipy'a.
6 Mba'eta to'o re ikuai va'e omano aguã rami
ikuai. Ha'e rã Nhe'ẽ re ikuai va'e ma tekove
ha'e mby'a porã 'rã oupity.
7 Mba'eta to'o re ikuai va'e ma Nhanderuete
rovaigua meme ikuai. Ha'e kuery nonhe'ẽ
rendui 'rã Nhanderuete guigua lei rupi,
mba'eta nda'evei ae ha'e va'e rupi ikuai
aguã.
8 Ha'e nunga rupi to'o re ikuai va'e nom-
bovy'ai 'rã Nhanderuete.
9 Ha'e rã peẽ ma to'o re'ỹ pendekuai, ha'e
rã Nhe'ẽ re, anhetẽ ri pendere Nhanderuete
Nhe'ẽ oĩ ramo. Ha'e rã amongue re Cristo
Nhe'ẽ noĩ ramo ixupegua e'ỹ oiko.
10 Ha'e rã pendere Cristo oĩ ramo penderete
anhetẽ omano aguã rami oĩ jejavya káuxa,
teĩ pendere teko porã oĩ avi rã Nhe'ẽ ome'ẽ
tekove.
11 Mba'eta Cristo Jesus omanoague gui om-
boete va'ekue Nhe'ẽ pendere oĩ vy pen-
derete imarã va'e voi omoingove avi 'rã,
Onhe'ẽ pendere oĩ va'e py ae.

Ta'y kuery ha'e mba'emo jopyarã jaikoa re ijayvua

12 Ha'e nunga rupi irmão kuery, Nhan-
deruete pe jaiko aguã rami nhandekuai,
to'o pe'ỹ, to'o oipotaa rami nhandekuai
ve'ỹ aguã.
13 Mba'eta to'o oipotaa rami ri pendekuai vy
pemano aguã rami peiko. Ha'e rã Nhe'ẽ re
vy to'o oipota va'e pemomba ri vy anhetẽ
peikove 'rã.
14 Mba'eta Nhanderuete Nhe'ẽ pe ojerereko
uka va'e ma Nhanderuete ra'y kuery meme
ikuai.*
15 Mba'eta Nhe'ẽ pendere oĩ va'e ma es-
cravo penemoingoarã e'ỹ oĩ, pekyjea rupi
peiko ve'ỹ aguã. Pendere Nhe'ẽ oĩ va'e
ma Nhanderuete ra'y kuery peikoa kuaa
ukaarã oĩ. Ha'e va'e rupi vy "Xeru, Xeru"
ja'e 'rã jajapukai vy,
16 mba'eta nhanenhe'ẽ reve Inhe'ẽ avi
oikuaa uka Nhanderuete ra'y kuery jaikoa.
17 Ha'e ta'y kuery jaiko vy raka'eve rã ja-
jopy 'rã nhandevy guarã omoĩ porã mbyre.
Cristo reve vy jajopy 'rã Nhanderuete gui,
mba'eta hexeve jaiko axy rire hexeve avi 'rã
nhanemoingo imarã ve'ỹ va'e.

Aỹ jaiko axy rire raka'eve rã iporã ete va'e jaupity aguã re ijayvua

18 Mba'eta po rami xee aikuaa porã:
raka'eve rã imarã ve'ỹ va'e nhanemoingoa
ma ramo aỹ jaiko axyague pe "Mba'e'ỹ
va'ekue" ja'e 'rã.*
19 Mba'eta mba'emo omoingo pyre ha'e javi
oarõ avi Nhanderuete ra'y kuery ojekuaa
ára pyguarã.

* 8:2 Gálatas 5.16-26 * 8:14 Gálatas 4.1-7 * 8:18 2 Coríntios 4.16-18; 1 Pedro 1.3-5

20 Mba'eta opa mba'e omoingo pyre omombytaa raka'e ha'eve'ỹa rami ranhe, ha'e ae oipotaa rami e'ỹ, imoingoare oipotaa rami.
21 Ha'e rami rire mba'emo omoingo pyre voi oarõ imarã aguã gui oo jepe aguã, Nhanderuete ra'y kuery oo jepea rami avi ha'e nunga voi imarã ve'ỹ va'e opyta aguã.
22 Mba'eta jaikuaa mba'emo omoingo pyre ha'e javi aỹ peve ikuai axy vy ipoaẽ oinya.
23 Ha'e nunga anho e'ỹ, nhande kuery jypy Nhanderuete Onhe'ẽ ome'ẽ rã jajopy va'ekue voi nhanepoaẽ avi nhandepy'a py, gua'y kuery eterã nhandererova aguã nharõ vy, nhanderete voi ogueraa jepe avi jave.
24 Mba'eta ha'e rami aguã nharõ reve ae jaa jepe raka'e. Ha'e gui nharõ va'e ojekuaa ma va'e rire nharõa noĩvei 'rãgue, mba'eta mba'emo ojekuaa ma va'ekue nanharõvei 'rã.
25 Ha'e rami avi ndojekuaai teri va'e nharõ vy nhandekuerai e'ỹ re 'rã nharõ.

*Nhandere Nhe'*ẽ ojerurea re ijayvua

26 Ha'e rami ae avi nhanekangya py Nhe'ẽ nhanepytyvõ 'rã, mba'eta nhande ndajaikuaai neĩ nhanhembo'e aguã. Ha'e rã Nhe'ẽ ma nhandere ojerure 'rã opoaẽa nanhaendu kuaai va'e rupi.
27 Nhe'ẽ py'a re oĩ va'e ma pavẽ py'a re oikuaa pota va'e oikuaapa 'rã, mba'eta Nhanderuete oipotaa rami ae ojerure oikovy iky'a e'ỹ va'e kuery re.

28 Jaikuaa mba'emo oiko va'e ha'e javi ojapo porã 'rãa Nhanderuete jayvu va'e kuery pe, ha'e ae oipotaa rami vy nhanerenoĩ rire.
29 Mba'eta yma ma voi nhandekuaa vy nhandeporavo avi Gua'y reko rami nhanemoingo aguã, guyvy kuery oguereko reta aguã.
30 Ha'e gui nhandeporavo rire nhanerenoĩ avi, ha'e gui nhanerenoĩ rire nhanemboeko porã avi. Ha'e gui nhanemboeko porã rire imarã ve'ỹ va'e avi nhanemoingo.*

Nhanderuete nhanderayvua jaikuaa porã aguã re ijayvua

31 Ha'e rami rire mba'e ja'e 'rã tu? Nhandereve Nhanderuete oiko ramo mava'e 'rã tu nhanderovaigua oiko?
32 Mba'eta nhande kuery ha'e javi re Gua'y nome'ẽ e'ỹi rire hexeve opa mba'e ome'ẽ avi 'rã nhandevy.
33 Mava'e tu ijayvu kuaa Nhanderuete rembiporavo kuery rovai? Mba'eta nhanemboeko porãa ma Nhanderuete ae.*
34 Mava'e tu nhanembopaga 'rã? Mba'eta Cristo Jesus omano ha'e onhemboete ju va'ekue ae nhandere ojerure oiny Nhanderuete oiporu kuaa regua re.
35 Mava'e 'rã tu ha'vy nhandepe'a Cristo nhanderayvua gui? Jajexavaia teve 'rã nhandepe'a, tyrã pa haxy va'e, nhandere opu'ã rei va'e, karuai, nhandeao e'ỹa, ijavaete va'e, tyrã kyxe revegua teve?
36 Mba'eta ipara oĩa rami: "Ndevygua orekuai ramo ko'ẽ nhavõ oremboaxaa orejukaarã pe. Vexa'i ojukaa aguã katy heraa va'e rami orekuai", he'iague rami.*
37 Ha'e nunga ha'e javi nhandere oiko teĩ opa mba'e py Nhanderayvua nhanembopo'aka.
38 Mba'eta xee aikuaa porã Nhanderuete nhanderayvua gui nhandepe'aarã ndoikoia: neĩ manoa, tekove, anjo kuery, huvixa kuery, mba'emo aỹ oiko va'e, araka'eve rã guarã, ipo'akakueve,
39 yvategua, yvy guyrygua, neĩ amboae nunga voi nanhandepe'ai 'rã Nhanderuete nhanderayvua nhande-Senhor Cristo Jesus re oĩ va'e gui.

9

Judeu kuery ogueraa jepexea re Paulo ijayvuague

1 Cristo rery rupi anhetẽ va'e amombe'u po rami, ndaxeapui. Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ re vy xepy'apy py aikuaa anhetẽa.
2 Mba'eta xeporiau ete, xekuraxõ raxy ndoaxai ae,
3 mba'eta xeryvy kuery, xeretarã kuery ngo'o re ikuai va'e araa jepe aguã ha'eve va'e rire ayvu vaipy ha'e Cristo gui okanhygue 'rãgue xee aiko.
4 Ha'e kuery ma Israel regua ikuai. Ha'e kuery peguarã va'ekue ma Nhanderuete ra'y kuery ikuai aguã, hexakã, guexeve guarã ojapo va'ekue, lei, Nhanderuete ombojerovia aguã, ha'e mba'emo ome'ẽ aguã re ijayvuague.

* 8:30 Efésios 1.3-5 * 8:33 Romanos 5.1 * 8:36 Salmo 44.22 * 9:5 Romanos 3.1,2

5 Ha'e kuery regua ma oreramoĩ kuery ikuai
raka'e, ha'e Cristo voi ngo'o re ha'e kuery
regua avi oiko. Ha'e va'e ma pavẽ gui yvat-
eve va'e oiko raka'e rã peve, Nhanderuete
ima'endu'a porãmby. Amém.*

Israel kuery pavẽ e'ỹ Nhanderuete oipo-
ravo ramo ijayvuague ndoaxa riveia re
ijayvua

6 Ha'e rami avi jaikuaa Nhanderuete
ijayvuague ndoaxa riveia, mba'eta Israel
ramymino kuery pavẽ e'ỹ ikuai Israel regua
ete.*
7 Ha'e Abraão ramymino kuery ha'e javi
e'ỹ guive ikuai ta'y kuery rami. Mba'eta
"Isaque ramymino kuery pe anho 'rã 'Ner-
amymino kuery' 'ea 'rã", he'i va'ekue.*
8 Ha'e nunga rupi ho'o gui rive oiko
va'ekue'ỹ 'rã Nhanderuete ra'y kuery ikuai.
Ijayvuague rami oiko va'ekue anho 'rã ta'y
kuery jaikuaa.
9 Mba'eta Abraão pe aipoe'i raka'e: "Kova'e
ára ojeupity jevy jave aju ramo Sara
oguereko'i ma 'rã ava'i", he'i va'ekue.*
10 Ha'e va'e anho e'ỹ, Rebeca pi'a kuery
voi peteĩ'i nguu oguereko raka'e, oreramoĩ
Isaque ae,
11 ha'e rami teĩ mokoĩve itui e'ỹ re ma
voi peteĩ'i Nhanderuete oiporavo raka'e,
mba'emo porã neĩ mba'emo vai ha'e kuery
ojapo e'ỹ re. (Mba'eta Nhanderuete ha'e ae
oipotaa rami vy nhandeporavo, nhande ae
nhanhea'ãa rupi e'ỹ, ha'e rã Nhanerenoĩa
oipotaa rami vy anho.)
12 Ha'e nunga rupi ixy pe aipoe'i raka'e:
"Tyke'y oiko 'rã guyvy rembiguai", he'i,*
13 ipara oĩa rami: "Xee ayvu va'ekue Jacó,
ha'e rã Esaú ma ayvu va'ekue'ỹ ae."*

*Israel kuery amongue Nhanderuete
ndoiporavoi teĩ ha'evea rami nhandere-
reko va'ea re ijayvua*

14 Ha'e rami rã mba'e ja'e 'rã tu? Nhan-
deruete ha'eve e'ỹa rami teve nhander-
ereko? Any teve.*
15 Mba'eta Moisés pe aipoe'i: "Xee amboaxy
'rã amboaxyxe va'e, xemboaxya rami areko
'rã amboaxy va'e ete'i", he'i va'ekue.*
16 Ha'e nunga rupi nhande ae jaipotaa rami
e'ỹ 'rã nhandeporavo, nhande nhanhea'ãa
re'ỹ guive, ha'e rã Nhanderuete ha'e ae
nhanemboaxya rupi.
17 Mba'eta ipara oĩa py aipoe'i Faraó pe:
"Po rami aguã ae romoĩ, ndee reikoa rupi
xepo'akaa aexa uka aguã, yvy jave re xerery
oikuaapaa aguã", he'i raka'e.*
18 Ha'e rami vy Nhanderuete omboaxy 'rã
omboaxyxe va'e, ha'e rã amboae kuery ma
omoakã ratã 'rã, ha'e ae oipotaa rami oiko
vy.

*Nhanderuete opa mba'e re ipo'aka va'ea re
ijayvua*

19 Ha'e gui xapy'a rei ndee aipo're 'rã
xevy: "Mba'e re tu ha'vy Nhanderuete jo-
jou vai? Mava'e tu oiko 'rã ha'e oipotaa
rami e'ỹ?" 're 'rã.
20 Ha'e rami teĩ ndee ava, marã ramigua
tu reiko Nhanderuete rembovai ete aguã?
Mba'emo ryrurã ojapo pyre nda'u ijapoare
pe: "Mba'e re tu guĩ rami ri xeapo?" he'i 'rã
ri?*
21 Mba'eta nhae'ũ gui mba'emo apoa ipo'aka
'rã yapo re, peteĩ apu'a gui mokoĩ ryru
ojapo aguã: iporã va'e ryrurã, ha'e gui
mba'emo rive ryrurã avi.
22 Mba'e ja'e 'rã tu ha'vy? Mba'eta xapy'a rei
Nhanderuete opoxya ha'e opo'akaa oexa
ukaxe vy ogueropo'aka are 'rã mba'emo
ryru ojou vai pyrã, okanhy aguã rive
oguereko pyre,
23 ha'e rã mba'emo ryru hemimboaxy ikuai
va'e re ma oexa uka 'rã guexakãa, yma ma
voi guexakãa pyguarã oguereko katu rire.
24 Ha'e va'e kuery ma nhande ae, mba'eta
judeu regua anho e'ỹ, amboae regua voi
nhanerenoĩ raka'e.
25 Mba'eta Oséias ombopara va'ekue re
aipoe'ia rami: "Xevygua e'ỹ va'ekue pe
'Xevygua ae' ha'e 'rã, ha'e xerembiayvu e'ỹ
va'ekue pe 'Xerembiayvu ae' ha'e 'rã.
26 Ha'e gui pendevy pe 'Xevygua e'ỹ' 'ea
'rãgue py 'Nhanderuete oikove va'e ra'y
kuery' 'ea 'rã", he'i raka'e.*
27 Ha'e rã Israel kuery re ma Isaías ijayvu
vy aipoe'i: "Israel kuery ma ye'ẽ rembe re
ita ku'i ikuai va'e rami heta teĩ mbovy'i ete
'rã oo jepe.

* 9:6 Romanos 2.25-29 * 9:7 Gênesis 21.12 * 9:9 Gênesis 18.10,14 * 9:12 Gênesis 25.23 * 9:13 Malaquias 1.2-3 * 9:14 Romanos 3.5-8; Mateus 20.1-16 * 9:15 Êxodo 33.19 * 9:17 Êxodo 9.16 * 9:20 Isaías 29.16, 45.9 * 9:26 Oséias 1.10, 2.23

28 Mba'eta Senhor ojapopa vyvoi 'rã
oayvuague yvy re",
29 Isaías aipoe'i ma voiague rami: "Senhor Ixondaro reta va'e nhaneramyminorã
nomoingovei va'e rire Sodoma ha'e Gomorra pygua kuery rami avi 'rãgue nhakanhymba."*

Israel kuery ndojeroviaia re ijayvua

30 Mba'e ja'e 'rã tu ha'vy? Amboae
regua kuery nonhemboeko porã uka potai
va'ekue ri ojeroviaa rupi oupity nho teko
porã.
31 Ha'e rã Israel kuery ma lei rupi teko porã
re onhea'ã va'ekue ri ndoupityi.
32 Mba'e re nda'u ha'e kuery ndoupityi?
Mba'eta ojeroviaa rupi e'ỹ oupityxe, ha'e
kuery ae onhea'ãa rupi rive. Ha'e rami vy
onhepyxanga okuapy ita nhomonhepyxangaarã oĩ va'e re,
33 ipara oĩa rami: "Pendu ke, Sião py amoĩ 'rã
peteĩ ita nhomonhepyxangaarã, joityarã.
Ha'e rã hexe ojerovia va'e ma nda'eve e'ỹi
nho 'rã."*

10

Nhanderuete guigua teko porã judeu kuery ojee nomoĩxeia re ijayvua

1 Irmão kuery, xepy'a py aipota va'e, ha'e
Nhanderuete pe judeu kuery re ajerure
aikovya ma ha'e kuery oo jepe aguã.
2 Mba'eta xee aikuaa rã ha'e kuery anhetẽ ete onhea'ã okuapy Nhanderuete pe
ojererovy'a ukaxe vy, teĩ oikuaa rupi e'ỹ
onhea'ã.
3 Mba'eta ndoikuaai okuapy Nhanderuete
guigua teko porã, ha'e rami vy ha'e kuery
ae reko porãa rive oexa ukaxe vy nonhemo'yvyĩxei Nhanderuete guigua ojee
omoĩ aguã.
4 Mba'eta Cristo ma lei opaa, mba'eta hexe
ojerovia va'e ma teko porã oguereko va'e
meme.*
5 Ha'e gui Moisés ombopara raka'e: "Lei
re teko porã oĩ va'e rupi amongue oiko ri
vy oikove 'rã ha'e va'e re", he'i.*
6 Ha'e rã ojeroviaa re teko porã oupity va'e
re ma aipoe'i: "Eporandu eme ndepy'a py:
'Mava'e tu oo 'rã yva re?' 're eme." (Pova'e
ma "Yva gui Cristo ogueru aguã", he'ia.)
7 "Neĩ 'Mava'e tu oguejy 'rã yvykua vaikue
py?' 're eme guive." (Pova'e ma "Cristo
omanoague gui ogueru ju aguã", he'ia.)
8 Ha'e rami 'rãgue py mba'e he'i tu?
"Ndeyvy'iry ae ayvu oĩ, ndejuru py ha'e
ndepy'a re", he'i.* Ha'e va'e ayvu ma
jajerovia aguã regua romombe'u va'e, po
rami:
9 Ndejuru py Jesus Senhor oikoa rami ri
remombe'u, ha'e ndepy'a py omanoague
gui Nhanderuete omboete jevyague rerovia
vy reo jepe 'rã.
10 Mba'eta nhandepy'a py jajerovia 'rã teko
porã jaupity aguã, ha'e nhandejuru py ma
nhanhemombe'u 'rã jaa jepe aguã.
11 Ha'e nunga rupi ae ipara oiny: "Ha'e
javive hexe ojerovia va'e nda'eve e'ỹi nho
'rã."*
12 Mba'eta judeu ha'e grego kuery joo rami
ikuai, mba'eta peteĩ'i oiko pavẽ regua Senhor, ha'e opa mba'e py omboaxy 'rã ixupe
ojapukai va'e ma guive rã,
13 "Ha'e javive Senhor rery rupi ojapukai
va'e oo jepe 'rã" he'iague rami.*
14 Ha'e rami avi mba'exa 'rã tu ixupe
amongue ojapukai, hexe ojerovia e'ỹ re?
Ha'e mba'exa 'rã tu hexe ojerovia, ayvu
oendu e'ỹ re? Ha'e mba'exa 'rã tu oendu,
imombe'uarã ndoikoi rã?
15 Ha'e mba'exa 'rã tu amongue omombe'u,
omondoukaa e'ỹ ramo? Mba'eta ipara
oĩa rami: "Iporã ete ayvu porã mombe'ua
kuery ou rã."*

Israel kuery "Noroendui rima", he'i aguã nda'eveia re ijayvua

16 Ha'e rami teĩ Israel kuery pavẽ e'ỹ
onhe'ẽ rendu ayvu porã. Mba'eta Isaías
aipoe'i: "Senhor, mava'e tu oguerovia oreayvu?" he'i va'ekue.*
17 Ha'e nunga rupi ayvu omombe'ua ramo
mae 'rã jajerovia, ha'e ayvu omombe'u pyrã
ma Cristo regua ae.
18 Ha'e rami teĩ aporandu ta: Israel kuery
nda'u noendui ri? Ha'e kuery oendu ae,
mba'eta anhetẽ "Yvy jave rupi ojapo ayvu

* 9:29 Isaías 1.9, 10.22-23 * 9:33 Isaías 8.14, 28.16 * 10:4 Gálatas 3.24-27 * 10:5 Levítico 18.5 * 10:8 Deuteronômio 30.12-14 * 10:11 Isaías 28.16 * 10:13 Joel 2.32, Romanos 1.16,17; Marcos 16.15,16 * 10:15 Isaías 52.7 * 10:16 Isaías 53.1 * 10:18 Salmo 19.4, Romanos 1.19,20

oendupaa aguã rami. Ijayvua ma yvy apy
rupi peve oenduka", he'iague rami.*
19 Aporanduve ju ta: Israel kuery pe ri nda'u
ndoikuaa ukai teri ayvu? Jypy'i Moisés pe
aipoe'i uka raka'e: "Penderegua e'ỹ va'e
kuery amboaxy vy ajapo 'rã penerakãte'ỹ
aguã rami. Hi'arandu e'ỹ va'ekue araa
jepe vy peẽ kuery rojapo 'rã penerakãte'ỹa
pendu aguã rami", he'i.*
20 Ha'e gui Isaías ju okyje e'ỹa py aipoe'i:
"Ajejou uka xereka e'ỹ va'ekue pe, xere
oporandu e'ỹ va'ekue pe ajekuaa uka", he'i.
21 Ha'e rã Israel kuery pe ma aipoe'i: "Ára
pukukue re akuave'ẽ teĩ xenhe'ẽ rendu e'ỹ
ha'e xerovai ikuai va'e kuery aenoĩ vy."*

11

Israel kuery reko re ijayvua

1 Ha'e gui aporandu jevy ta: Nhanderuete
nda'u oejapa ri guembiporavo kuery? Any,
mba'eta xee voi Israel regua aiko, Abraão
ramymino ha'e Benjamim kuery regua.
2 Nhanderuete ma ndoeja rivei guembipo-
ravo kuery yma ma voi oikuaa va'ekue.
Tyrã ndapeikuaai teve ipara Elias ayvu oĩa?
Ha'e va'e ma Nhanderuete renonde Israel
kuery re ijayvu vy aipoe'i:
3 "Senhor, ha'e kuery ojuka ndevygua pro-
feta kuery, ombovaipa guive ndevygua al-
tar ikuai va'ekue. Xee ae'i aikove, ha'e
xerekove avi oipe'axe okuapy", he'i raka'e.
4 Ha'e gui mba'e he'i tu ombovai vy? "Ha'e
rami avi xejeupegua areko teri sete mil
avakue Baal renonde guenapy'ã re oĩ e'ỹ
va'e", he'i.*
5 Ha'ekue rami avi aỹ voi ikuai amongue
ete'i omboaxya rupi oiporavo va'ekue.
6 Ha'e gui omboaxya rupi oiporavo vy ma
ha'e kuery onhea'ãa rupi e'ỹ Nhanderuete
oiporavo. Ha'e rami e'ỹ va'e rire omboaxya
rupi e'ỹ oiporavo 'rãgue.
7 Ha'e gui mba'e ja'e 'rã tu ha'vy? Israel
kuery onhea'ãa rupi teko porã oupityxe teĩ
ndoupityi, oiporavo va'ekue anho oupity.
Ha'e rã amboae kuery ma inhakã ratãmba,*
8 ipara oĩa rami: "Ha'e kuery py'a re Nhan-
deruete omoĩ ndoikuaa potavei, hexa ma
ojapo oexa e'ỹ aguã rami, ha'e ijapyxa ojapo
oendu e'ỹ aguã rami aỹ peve", he'i.*
9 Davi aipoe'i avi: "Tove mesa py ha'e kuery
ikuaia pyve toiko monde pi ha'e nhuã rami,
ha'e kuery onhepyxanga ha'e opaga aguã.
10 Ha'e kuery rexa tapytũmba oexa ve'ỹ
aguã, ha'e ta'ikupe karẽ riae", he'i
va'ekue.*

Atos 13.46, 28.23-28; Efésios 2.11-22; Hebreus 3.14

11 Ha'e gui aporandu ta: Israel kuery ho'a
aguã ri nda'u onhepyxanga? Any. Ha'e
rami avi ha'e kuery heko vai ramo am-
boae regua kuery oo jepe, Israel kuery ju
hakãte'ỹa oendu aguã.
12 Mba'eta Israel kuery heko vai ramo yvy
regua kuery oupity okuapy iporã va'e, Is-
rael kuery re iporã va'e noĩ ramo amboae
regua opa mba'e porã oupity. Ha'e gui ma
Israel kuery oo jepe ramo katuve ma ikuai
porã 'rã.
13 Aỹ peẽ amboae regua kuery pe ju
xeayvu ta. Xee amboae regua kuery pegua
apóstolo aiko vy arovy'a xerembiaporã
va'e,
14 mba'eta ajapoxe xeretarã kuery voi ikuai
avi aguã pendekuaia rami, ha'e kuery regua
avi araa jepe uka aguã.
15 Mba'eta ha'e kuery ma Nhanderuete rem-
biayvu e'ỹ ikuai ramo yvy regua kuery peteĩ
rami ju ikuai hexeve. Ha'e rami rire mba'e
tu oiko 'rã guembiayvurã ju ogueru ramo?
Omanoague gui oikove ju va'e 'rã ikuai.
16 Mba'eta jypy'i mbojape oexy pyre iky'a
e'ỹ va'e oĩ rire ma mbojape ha'e javi 'rã
iky'a e'ỹ va'e avi opyta. Yvyra rapo iky'a
e'ỹ va'e oĩ rire hakãgue voi ha'e rami 'rã
opyta.*
17 Ha'e gui hakãgue ojayaa raka'e, ha'e
pende kuery ju oliveira iro va'e rami teĩ
ha'e kuery mbyte penemboja, hapo ha'e
oliveira rykue re peiko aguã.
18 Ha'e rami teĩ nda'evei hakãgue ae gui
pejejou porãve aguã. Pejejou porãve ri
vy peikuaa pota pova'e re: peẽ e'ỹ hapo
moingo porãa peiko, ha'e rã hapo rima
penemoingo porãa oĩ.
19 Xapy'a rei aipopeje 'rã: "Hakã ae ojayaa
raka'e ha'ekue py ore roĩ aguã", peje.

* 10:19 Deuteronômio 32.21 * 10:21 Isaías 65.1-2 * 11:4 1 Reis 19.10,14,18 * 11:7 Mateus 13.10-17 * 11:8 Deuteronômio 29.4, Isaías 29.10 * 11:10 Salmo 69.22-23 * 11:16 "Jypy'i mbojape oexy pyre" ha'e "Yvyra rapo" he'ia ma judeu ypy kuery re ijayvu vy.

20 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ndojeroviaia re
ojayaa, ha'e peẽ ma pejerovia ramo penem-
boja. Pejejou porã eme, ha'e rami 'rãgue py
pemoĩ pejererokyje aguã,
21 mba'eta hakãgue ae Nhanderuete om-
bopaga rire peẽ voi napenembopaga e'ỹi
'rã.
22 Peikuaa pota ke Nhanderuete porayvu
ha'e nhombopaga va'ea re. Ho'a va'e kuery
ma Nhanderuete ombopaga 'rã. Ha'e rã
pendevy pe ma oexa uka 'rã oporayvua,
hexe peĩ riae ramo. Ha'e rami e'ỹ ramo peẽ
voi pendepe'a 'rã.
23 Ha'e gui Israel kuery voi ojerovia e'ỹa gui
ojeko rerova ramo omboja nho 'rã, mba'eta
Nhanderuete ipo'aka omoĩ ju aguã.
24 Mba'eta oliveira iro va'e gui pendeaya vy
pendereko ae rovai oliveira iporã va'e re
penemboja rire hakãgue ae katuve ju 'rã
omboja hi'y re.

Opaa py Nhanderuete nhomboaxypa aguã re ijayvua

25 Mba'eta irmão kuery, aipota peikuaa
pova'e oikuaa pyre e'ỹ teri, peẽ ae rive
penhemo'arandu e'ỹ aguã. Mba'eta Is-
rael kuery re ma amongue henda py oiko
imoakã ratãarã, peẽ amboae regua kuery
pejerovia va'erã va'e ha'e javi pejeroviapa
peve.*
26 Ha'e va'e rire ma Israel kuery ha'e javive
'rã oo jepe, ipara oĩa rami: "Sião gui ou 'rã
Jacó regua reraa jepearã, ha'e kuery reko
vaia oipe'apa 'rã.
27 Po rami 'rã ha'e kuery pe ajapo xereve
guarã, ojejavyague aipe'a vy", he'i.*
28 Ayvu porã ha'e kuery ndogueroviai vy
Nhanderuete rovaigua ranhe ikuai, peẽ
kuery peo jepe aguã. Ha'e rami avi Nhan-
deruete oiporavoague rami vy hembiayvu
guive ikuai, oreramoĩ kuery pe ijayvuague
rami vy.
29 Mba'eta Nhanderuete joupe mba'emo
ome'ẽa ha'e oenoĩague ma oaxa rive va'erã
e'ỹ.
30 Mba'eta peẽ kuery minha ymave Nhan-
deruete napenhe'ẽ rendui va'ekue ri aỹ ma
ha'e kuery nonhe'ẽ rendui ramo peupity
Nhanderuete penemboaxya.
31 Ha'e gui aỹ ma ha'e kuery ju nonhe'ẽ
rendui, ha'e kuery voi Nhanderuete pen-
emboaxya oexa vy omboaxya oupity avi
aguã.
32 Mba'eta Nhanderuete nhanembotypa
ranhe nhanhe'ẽ rendu e'ỹa py, ha'e gui
nhanemboaxypa ju aguã.

Nhanderuete 'arandua re ijayvua

33 Opa mba'e py Nhanderuete 'arandua
ha'e oikuaapaa ma opa va'erã e'ỹ. Mba'eta
ipy'aa ma ndajaikuaai ae, heko re voi nda-
jaikuaa pota kuaai.*
34 Mba'eta mava'e tu oikuaa Senhor ipy'aa?
Mava'e tu imongetaarã oiko?*
35 Mava'e ranhe tu mba'emo ome'ẽ ixupe,
hekovia ojopy aguã?*
36 Mba'eta ixugui ae opa mba'e oiko raka'e,
ipo guigua ha'e ixupe guarã meme ikuai.
Tove ha'e anho toguerovy'aa raka'e rã peve
opa e'ỹ re. Amém.

12

Teko pyau re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi irmão kuery, Nhan-
deruete nhanemboaxy ramo aipoa'e:
Mymba pejuka 'rãgue py penderete ae
peme'ẽ ixupe, ome'ẽmby oikove ha'e
iky'a e'ỹ va'e Nhanderuete ojou porã
va'erã. Ha'e rami vy 'rã pendepy'a py
pembojerovia.
2 Ha'e rami vy penhemoingo ukave eme yvy
regua kuery reko rami. Ha'e rami 'rãgue
py pejeko rerova pendepy'aa pembopyau
uka vy, Nhanderuete oipota va'e pejapo
kuaa aguã. Ha'e va'e ma iporã ha'e ha'evea
ramigua meme. Ha'e rami pendekuai ramo
pendejou porã 'rã.*

*Nhe'*ẽ guigua ome'ẽmby rupi jaikoa re
ijayvua

3 Mba'eta Nhanderuete xemboaxyague
rupi aipoa'e peẽ kuery peteĩ-teĩ pe: Pejejou
porã rei eme, ha'evea rami meme peikuaa
pota pendereko re, mba'eta jajeroviaa rupi
joo rami e'ỹ-e'ỹ nhamba'eapo aguã Nhan-
deruete ome'ẽ peteĩ-teĩ pe.
4 Mba'eta peteĩ'i tete re minha mbovy rei
e'ỹ hexegua ikuai, ha'e joo ramigua e'ỹ-e'ỹ
oguereko guembiaporã.

* 11:25 Lucas 21.24; João 10.16; Mateus 23.37-39 * 11:27 Isaías 27.9 * 11:33 1 Coríntios 2.9,16 * 11:34 Isaías 40.13 * 11:35 Jó 41.11 * 12:2 1 Coríntios 6.20; Filipenses 4.8,9

5 Ha'e rami ae avi nhande kuery voi, mbovy
e'ỹ nhandekuai va'eri Cristo re vy peteĩ'i
tete jaiko, ha'e peteĩ-teĩ joupegua nhan-
dekuai.
6 Ha'e rami avi nhanerembiaporã joo
ramigua e'ỹ-e'ỹ jareko nhanemboaxya rupi
ome'ẽ va'ekue.* Xapy'a rei Nhe'ẽ guigua
nhamombe'u aguã ri jajopy vy jajeroviaa
rupi 'rã nhamombe'u.
7 Ha'e rami e'ỹ vy nhanhopytyvõ aguã ri
jajopy vy nhanhopytyvõa rupi nhanhea'ã
ete 'rã. Nhombo'e va'e ma tonhea'ã ha'e
rami aguã.
8 Nhombopy'a guaxu va'e ma tonhea'ã
nhombopy'a guaxua rupi. Joupe mba'emo
ome'ẽ va'e ma hakãte'ỹ rei ve'ỹ re tome'ẽ.
Joe opena va'e ma oikuaa pota porã reve
topena. Nhomboaxya rupi nhopytyvõa ma
ovy'a reve tojapo.

Ha'evea ramigua anho jajapo aguã re ijayvua

9 Pejoayvu merami rive eme. Pejepe'a
ha'eve'ỹ va'e gui, ha'evea ramigua anho
pejapo.*
10 Pejoayvu ete ke peteĩ-teĩ, joegua meme'i
joayvua rami. Peteĩ-teĩ penhomboetea rupi
pendekuai.
11 Peneate'ỹ eme pemba'eapoa py. Senhor
pe pendekuaia py penekyre'ỹ penenhe'ẽ
ha'e javi py.
12 Pevy'a ke pearõa py. Pendekuerai eme
peiko axya py. Pejepe'a eme pejerurea gui.
13 Pemboja'o ke mba'emo iky'a e'ỹ va'e ipo-
riaukue'i pe. Penhomovaẽ kuaa ke.
14 Peroayvu porã pendere opu'ã rei va'e
kuery. Pendeayvu vai eme, peroayvu porã
anho.
15 Pevy'a ke ovy'a va'e kuery reve, ha'e rã
ojae'o va'e reve ma pejae'o.
16 Peteĩ rami meme pendekuai. Pen-
hemboyvate rei 'rãgue py penhemoirũ
yvyĩgueve'i re. Pendejeupe ae "Xe'arandu"
peje eme.
17 Pendevy ojapo vaia rã peẽ pejapo vai eme.
Penhea'ã pavẽ oexaa py ha'evea ramigua
anho pejapo aguã re.
18 Ha'evea ja pendekuai porã'i 'rã ha'e javive
reve.
19 Xerembiayvu kuery, pejepy eme. Ha'e
rami 'rãgue py pemboaxa nhombopagaarã
pe. Mba'eta ipara oiny: "Xee anhombopaga
'rã, xee amboekovia 'rã", he'i Senhor.*
20 Ha'e rami 'rãgue py pendere ija'e e'ỹ va'e
okaruxe ramo peme'ẽ ho'u va'erã. Ijy'uvei
ramo peme'ẽ oy'u aguã. Mba'eta ha'e rami
vy 'rã rejapo inhakã áry tapyĩ hexakã va'e
ramigua oendu aguã rami.
21 Pejeity uka eme teko vai pe. Ha'e rami
'rãgue py peẽ ma teko vai re pendepo'aka
'rã iporã va'e pejapo vy.*

13

Huvixa kuery nhanhe'ẽ rendu aguã re ijayvua

1 Ha'e javive penhe'ẽ rendu huvixa kuery,
mba'eta joe opena va'e kuery ma Nhan-
deruete ombopo'aka ramo opena. Hu-
vixa ikuai va'e ma Nhanderuete omoĩ uka
va'ekue meme.*
2 Ha'e rami vy huvixa kuery re opu'ã rei va'e
ma Nhanderuete omoĩ va'ekue re ae opu'ã.
Ha'e nunga rupi joe opu'ã rei va'e ma ha'e
kuery ae opaga aguã rami ojapo.
3 Mba'eta huvixa kuery ma heko porã va'e
okyje aguã e'ỹ oĩ, ha'e rã heko vai va'e okyje
aguã. Pendekuaixe pa huvixa kuery gui
pekyje reia rupi e'ỹ? Pendereko porã ha'vy.
Ha'e rami rã pendejou porã 'rã.
4 Mba'eta huvixa kuery ma Nhanderuete
guembiguairã omoĩ va'ekue nhandere
opena porã aguã. Xapy'a rei pejapo vai
vy pekyje 'rãe, mba'eta huvixa kuery
rive'ỹ oguereko kyxe. Nhanderuete
rembiguai ikuai joepyarã, ha'e ojapo vai
va'e mbopagaarã.
5 Ha'e rami vy penhe'ẽ rendu 'rãe, pen-
embopaga aguã gui pekyje vy anho e'ỹ,
ha'evea rami pendekuai aguã guive.
6 Ha'e nunga rupi ae imposto re pepaga,
mba'eta huvixa kuery Nhanderuete rem-
biguai ikuai ha'e nunga re opena va'ety.
7 Pavẽ pe pemboekovia perevea: huvixa pe
ri pepaga aguã oĩ ramo pepaga, imposto re
ri pereve vy peme'ẽ, pemboete va'erã ma
pemboete 'rã, ha'e pembojerovia va'erã ma
pembojerovia 'rã.

Porayvu va'e lei ojapopaa re ijayvua

* 12:6 1 Coríntios 12.1-11; Efésios 4.11-16; 1 Pedro 4.10,11 * 12:9 Efésios 4.25–5.2; 1 Pedro 3.8-12 * 12:19 Deuteronômio 32.35 * 12:21 Provérbios 25.21-22 * 13:1 Mateus 22.21; Tito 3.1; 1 Pedro 2.13-17 * 13:8 Mateus 22.39,40; Gálatas 5.13-15; 1 João 3.11-18

8 Avave rei pe pereve riae eme mba'emo
re, pejoayvu aguã re anho. Mba'eta joayvu
va'e ma lei re oĩa ha'e javi ojapopa.*
9 Mba'eta po rami oĩ: "Ndetavy rei eme, ejo-
juka eme, nemonda eme, emoaruã eme."
Ha'e nunga ha'e javi, ojapo uka pyre mboae
ikuai va'e avi ma pova'e ayvu re oĩ: "Reayvu
'rã neirũ ndee ae rejeayvua rami."*
10 Porayvu va'e ma ndojapo vai 'rã oirũ pe.
Ha'e nunga rupi porayvu va'e ojapopa 'rã
lei re oĩ va'e ae.

"Ára ovaẽ rai'i ma", he'iague

11 Aỹ peẽ kuery mba'emo oiko va'e re
peikuaa pota kuaa va'e pe xeayvu: Ovaẽ ma
pekeague gui pemyĩ aguã, mba'eta aỹ ma
jaa jepe aguã ára ovaẽ rai'ive ma jajerovia
ypyague gui.
12 Pytũ oaxapa rai'i ma, ovaẽ ma ouvy
ára.* Ha'e nunga rupi jajepe'a 'rã pytũ
rupi jaikoague gui, ha'e jaraa hendy va'e
rembiporu.
13 Ha'evea rami pota 'rã nhandekuai ara py
rami. Nda'evei opa marã rei ikuai ha'e
oka'u va'e rami nhandekuai aguã, itavy rei
ha'e ha'eve e'ỹa rami, neĩ joguero'a rei ha'e
omoaruã reia rupi nda'evei.
14 Ha'e rami 'rãgue py penhemonde Senhor
Jesus Cristo py, ha'e peteĩve henda py pe-
moĩ eme to'o oipota va'e.

14

Ojeroviaa py ikangy va'e jaropo'aka aguã re ijayvua

1 Pemovaẽ ojeroviaa py teri ikangy va'e,
ha'e kuery oikuaa va'e re pejoguero'a e'ỹ re.
2 Mba'eta amongue oikuaa rã opa mba'e
nunga ja'u aguã ha'eve. Ha'e rã ikangy va'e
ma mba'emo aju anho 'rã ho'u.
3 Ho'upa rei va'e ma tojou vai eme ho'upa rei
e'ỹ va'e, ha'e ho'upa rei e'ỹ va'e avi tojou
vai eme ho'upa rei va'e, mba'eta Nhan-
deruete omovaẽ ma mokoĩve.*
4 Tyrã marã ramigua tu ndee reiko nhoem-
biguai re reikuaa pota rei aguã? Mba'eta
guerekoa pe ae oiko, ojou porã, e'ỹ vy ndo-
jou porãia rupi. Ha'e rami avi Senhor ojou
porã 'rã, mba'eta ipo'aka omombaraete
aguã.
5 Amongue omboeteve 'rã amongue ára
amboae gui, ha'e rã amboae ma joo ramigua
memea oikuaa ára nhavõ. Peteĩ-teĩ toikuaa
porã ha'e kuery ae o'arandua rupi.
6 Amongue ára omboeteve va'e ma Senhor
pe ae omboete, ha'e ho'upa rei va'e voi
Senhor pe ae ho'u, mba'eta Nhanderuete
oguerovy'a reve okaru. Ha'e ho'upa rei e'ỹ
va'e voi Senhor pe avi ndo'upa rei, mba'eta
ha'e voi oguerovy'a 'rã Nhanderuete.
7 Mba'eta peteĩve nhandejeupe ae e'ỹ jaiko,
ha'e nhandejeupe ae e'ỹ guive nhamano.
8 Mba'eta jaikove vy ma Senhor pe jaiko,
ha'e nhamano vy Senhor pe ae ju 'rã
nhamano. Jaikove e'ỹ vy nhamano teĩ Sen-
hor pegua meme nhandekuai.
9 Ha'e rami aguã ae Cristo omano ha'e on-
hemboete ju raka'e, omano va'ekue ha'e
okuave va'e ha'e javi Senhor oiko aguã.

10 Ha'e nunga rupi ndee, mba'e re tu
reikuaa pota rei ri nde-irmão re? Ha'vy
ndee, mba'e re tu rejou vai nde-irmão?
Mba'eta Nhanderuete nhomboayvu aguã
py ha'e javive 'rã jajexa uka henonde,
11 ipara oĩa rami: "Senhor aipoe'i: 'Xee ae
rekove rupi aura vy aipoa'e: Xerenonde
pavẽ 'rã oĩ guenapy'ã re, pavẽ 'rã ojuru py
omboete Nhanderuete', he'i."*
12 Ha'e rami vy peteĩ-teĩ nhanhemombe'u
'rã Nhanderuete pe.

Peteĩ-teĩ jaikuaa rami jaiko teĩ jajoayvu aguã re ijayvua

13 Ha'e nunga rupi jajojou vai reive eme.
Ha'e rami 'rãgue py penhea'ã pende-irmão
kuery pemonhepyxanga ha'e peity e'ỹ
aguã.*
14 Xee ma Senhor Jesus gui aikuaa porã:
Mba'eve jipoi ha'e nunga ae nhanemboeko
ky'a va'erã. Ha'e rami avi mba'emo pe
amongue "Xemboeko ky'aarã" he'i ramo
ha'e kuery pe ma imboeko ky'aarã ae oĩ.
15 Ha'e nunga rupi mba'emo re'u va'e káuxa
nde-irmão kuery remomboriau vy mbo-
rayvu rupi e'ỹ reiko. Ha'e kuery re Cristo
omano rire nda'evei tembi'u káuxa rive
rejoapo aguã okanhy aguã rami.
16 Ha'e rami avi ndejeupe ae rã ha'evea rami
reiko teĩ nda'evei amboae kuery ndejou vai
aguã rami reiko aguã.

* 13:9 Êxodo 20.13-17, Levítico 19.18, Deuteronômio 5.17-21 * 13:12 Efésios 5.14-18 * 14:3 Mateus 7.1-5; 1 Coríntios 10.23-33 * 14:11 Isaías 45.23 * 14:13 1 Coríntios 8.9-13

17 Mba'eta Nhanderuete po'akaa py ma ja'u
ha'e jay'u va'e re rive'ỹ nhanhea'ã, ha'e
rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ guigua teko porã, mby'a
porã ha'e javy'aa re.
18 Mba'eta ha'e va'e rupi Cristo pe ikuai va'e
ma ombovy'a 'rã Nhanderuete, ha'e avakue
voi ojou porã 'rã.
19 Ha'e nunga rupi peteĩ rami pota 'rã
nhandekuai nhanhomombaraetea rupi.
20 Tembi'u káuxa rive pembovaipa eme
Nhanderuete rembiapo. Opa marãgua
tembi'u anhetẽ nanhanemboeko ky'ai
va'erã meme. Ha'e rami teĩ tembi'u pe
"Xemboeko ky'aarã" he'i reve ho'u va'e
pe ma nda'evei.
21 Ha'eveve xo'o ja'u e'ỹ, vinho jay'u e'ỹ,
ha'e mba'eve rei jajapo e'ỹ aguã nhande-
irmão kuery reityarã regua, [e'ỹ vy imom-
boriauarã, e'ỹ vy imokangyarã regua.]
22 Ha'e nunga ha'evea rami reroviaa ma
ndepy'a py ae ereko Nhanderuete renonde.
Ovy'a ete 'rã gueko ae ojou vai e'ỹ va'e.
23 Ha'e rã amongue ojeroviaa rupi e'ỹ
mba'emo ho'u va'e ma ojou vai pyrã ikuai,
ojeroviaa rupi e'ỹ ikuai vy. Mba'eta ja-
jeroviaa rupi e'ỹ ri nhandekuai vy jajejavy.

15

Cristo rami mborayvu rupi jaiko aguã re ijayvua

1 Ha'e gui nhande nhanembaraetekueve
va'e ma jaropo'aka 'rã ikangy teri va'e
ikuaia, nhande ae jaipota va'e rive jajapo
'rãgue py.
2 Peteĩ-teĩ nhandekuai amboae kuery oipota
va'e rupi, iporã va'e anho jajapo nhomom-
baraetearã.*
3 Mba'eta Cristo voi ha'e ae oipota va'e
rupi e'ỹ oiko raka'e. Ha'e rami 'rãgue py
hexe oiko ipara oĩa rami: "Ndere ijayvu rei
okuapya ma xere ae ou", he'iague rami.*
4 Mba'eta yma ombopara pyre ma
Nhanderuete nhanembo'e aguã meme
ombopara uka, ipara oĩa re nhaĩ atã ha'e
nhandepy'a guaxu vy jajeroviaa rupi nharõ
jaikovy aguã.
5 Ha'e gui Nhanderuete nhanemoĩ atãa ha'e
nhanembopy'a guaxua va'e ma peẽ voi
tapendeapo peteĩ rami meme peikuaa aguã
rami, Cristo Jesus rami ete,
6 ha'e rami vy peteĩ rami pendepy'a, ha'e
peteĩ'i rami ae peporaei aguã Nhanderuete,
nhande-Senhor Jesus Cristo Ru va'e pe.
7 Ha'e nunga rupi nhanhomovaẽ peteĩ-
teĩ, Cristo nhanemovaẽmbaague rami ae,
Nhanderuete oguerovy'aa aguã rami.
8 Mba'eta aipoa'e pendevy: Nhanderuete
omoĩ Cristo judeu kuery pe oikuaa uka
aguã anhetẽ rupi meme oikoa, ojapo aguã
oreramoĩ kuery pe ijayvuague ojeupitypa
aguã rami,
9 ha'e gui amboae regua kuery voi
Nhanderuete oguerovy'a okuapy aguã
omboaxya re, ipara oĩa rami: "Ha'e
nunga rupi amboae regua kuery mbyte
xee roguerovy'a vy aporaei 'rã nderery
amboetea rupi."*
10 Aipoe'i avi: "Peẽ amboae regua kuery,
pevy'a avi ke ixupegua kuery reve."*
11 Aipoe'ive ju: "Peẽ amboae regua kuery
ha'e javi, pemboete ke Senhor. Ha'e javi
regua tomboete okuapy."*
12 Isaías aipoe'i avi: "Peteĩ henhoĩ'i 'rã Jessé
rapokue gui, amboae regua kuery re opena
va'erã. Ha'e va'e re vy ha'e kuery oguereko
'rã oarõ aguã."*
13 Nharõ jaikovy aguã Nhanderuete ome'ẽ
va'e vy tove pendere tomoĩ pevy'aa ha'e
mby'a porã anho, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ po'akaa
rupi pearõ peikovy aguã opa mba'e py.

Paulo gueko omombe'u porãveague

14 Ha'e gui irmão kuery, xee aikuaa ae peẽ
kuery re mborayvu ha'e 'arandua ha'e javi
oĩa, joo meme penhomongeta kuaa aguã
rami.
15 Ha'e rami avi mba'emo amombe'u porãa
rupi kova'e kuaxia ambopara pendevy,
peteĩgue ju ha'e nunga re romoma'endu'a
aguã, Nhanderuete xemboaxy vy xe-
moĩague rami vy.
16 Mba'eta xemoĩ karamboae amboae regua
kuery ikuaia rupi Cristo Jesus pe amba'eapo
aguã, mba'eta sacerdote rami amba'eapo
Nhanderuete guigua ayvu porã amombe'ua
rupi. Ha'e rami rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ha'e kuery
oiky'a'o rire Nhanderuete pe ome'ẽmby
rami amboaxa aguã, oguerovy'a va'erã.*

* 15:2 1 Coríntios 10.24; Filipenses 2.3-5 * 15:3 Salmo 69.9 * 15:9 2 Samuel 22.50, Salmo 18.49 * 15:10 Deuteronômio 32.43 * 15:11 Salmo 117.1 * 15:12 "Jessé rapo guigua" he'ia ma Jesus Cristo re ijayvu vy (Isaías 11.10). * 15:16 Efésios 3.1-9

17 Ha'e nunga rupi xee voi Nhanderuete pe
amba'eapo aikovya rupi areko Cristo Jesus
re vy arovy'a aguã.
18 Ha'e rami avi mba'eve ndarovy'ai 'rã
xepo rupi Cristo ae ojapo va'ekue e'ỹ vy.
Mba'eta xeayvu ha'e mba'emo ajapoa py
Cristo ojapo amboae regua kuery onhe'ẽ
rendu aguã rami,
19 Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ po'akaa rupi hexa pyrã ha'e
nhomondyipaarã ajapoa py. Ha'e rami vy
Jerusalém katy'i rupi guive Ilírico yvy peve
amombe'u ma Cristo regua ayvu porã.
20 Ha'e rami avi xee anhea'ã aikovy
Cristo regua ayvu ndoikuaai teria rupi ju
amombe'u aguã, amboae kuery omboypy
ma voiague rupi e'ỹ amba'eapo aguã.
21 Mba'eta ipara oĩa rami: "Ha'e kuery pe
omombe'u pyre e'ỹ 'rã oexa okuapy, ha'e
oendu va'ekue'ỹ 'rã oikuaapa guive", he'ia
rami aiko.*

Paulo oguata aguã re ijayvuague

22 Ha'e nunga rupi ae mbovykue rei e'ỹ
xee roipouxe teĩ nda'evei teri.
23 Ha'e rã aỹ ma ha'ekue rupi amba'eapo
aguã jipovei ramo, ha'e peẽ kuery roexaxe
ete vy
24 xepy'a Espanha katy aguata vy roipou
aguã re. Ha'e rami vy aguata avya rupi
avaẽ 'rã peẽ kuerya py, pendekuaia gui peẽ
kuery ju xemondoukave aguã aaxea katy,
peẽ kuery reve xapy'a'i ri jepe aiko ranhe
rire.
25 Ha'e gui aỹ ma Jerusalém katy aa iky'a
e'ỹ va'e kuery aipytyvõ aguã.
26 Mba'eta Macedônia ha'e Acaia pygua
kuery ma omboaxya rupi peráta omono'õ
Jerusalém pygua kuery iky'a e'ỹ va'e ipori-
aukue'i oipytyvõ aguã.*
27 Ha'e rami ha'e kuery ojapoxe ete okuapy,
"Judeu kuery pe jareve" he'i vy. Mba'eta
judeu kuery gui amboae regua kuery Nhe'ẽ
guigua ojopy rire ha'evea rami oipytyvõ
mba'emo py.
28 Ha'e gui ha'e kuery pe ha'e nungakue
araapa ma rire peẽ kuerya py ju 'rã avaẽ
Espanha katy aguata avy vy.
29 Xee aikuaa porã peẽ kuerya py aru 'rãa
Cristo guigua opa mba'e py penemoingo
porãarã.

Ha'e kuery onhembo'e aguã re Paulo ojerureague

30 Ha'e gui irmão kuery, po rami ajerure
nhande-Senhor rery rupi, Nhe'ẽ guigua
mborayvu rupi guive: Penhea'ã xereve
Nhanderuete xepytyvõ aguã re pejerure vy,
31 aa jepe aguã Judéia pygua kuery onhe'ẽ
rendu e'ỹ va'ea gui, ha'e Jerusalém pygua
iky'a e'ỹ va'e kuery pegua araa rã ha'e
kuery ojou porã aguã,
32 ha'e gui Nhanderuete oipotaa rami roipou
vy avy'a reve avaẽ aguã peẽ kuerya py,
jojavi japytu'u vy javy'a aguã.*
33 Nhanderuete peteĩ rami nhanemoingo
va'e toiko peẽ kuery ha'e javi reve. Amém.

16

Paulo Febe omovaẽ ukaague

1 Tamombe'u nhanereindy Febe, mba'eta
Cencréia pygua igreja kuery oipytyvõ
va'ety oiko.
2 Ha'e nunga rupi pemovaẽ porã Senhor
rery rupi, iky'a e'ỹ va'e kuery nhamovaẽa
rami ae. Peipytyvõ ke oipota va'e ha'e
javi py, mba'eta heta re ma opena porã'i
va'ekue, xere voi.

Oirũ kuery pe oxaruraague

3 Pemombe'u ke xema'endu'aa Priscila
ha'e Áqüila pe, mba'eta Cristo Jesus pe
amba'eapoa rupi xepytyvõ va'ety ikuai.
4 Ha'e va'e kuery ma ndojeayvuveikue py
ikuai karamboae xere. Ha'e nungakue re
arovy'a, ha'e xee anho e'ỹ guive, amboae
regua igreja kuery ha'e javi avi.*
5 Pemombe'u avi xema'endu'aa ha'e kuery
ro py igreja kuery onhemboaty va'e pe.
Pemombe'u avi xerembiayvu Epêneto pe.
Ha'e va'e ma jypy'i Ásia pygua ojeko me'ẽ
raka'e Cristo pe.
6 Pemombe'u avi Maria peẽ kuery re vy
omba'eapo vaipa va'ety pe.
7 Pemombe'u avi xeretarã kuery Andrônico
ha'e Júnias nhuã py aĩ rã xemoirũ va'ekue
pe. Ha'e va'e kuery ma apóstolo regua
ima'endu'a porãmby ikuai. Xegui ha'e
kuery ranhe Cristo pe ikuai raka'e.
8 Pemombe'u Amplíato pe voi, Senhor re vy
ayvu va'e rã.

* 15:21 Isaías 52.15 * 15:26 1 Coríntios 16.1-4 * 15:32 Atos 28.15 * 16:4 Atos 18.1-3,18,26

9 Pemombe'u xereve Cristo pe omba'eapo
oikovy va'e Urbano pe, ha'e xerembiayvu
Estáquis pe guive.
10 Pemombe'u Cristo pegua ojou porãmby
Apeles pe. Pemombe'u avi Aristóbulo ro
pygua kuery pe.
11 Pemombe'u xeretarã Herodião pe. Pe-
mombe'u avi Narciso ro pygua kuery Sen-
hor re ikuai va'e pe.
12 Pemombe'u Trifena ha'e Trifosa pe. Ha'e
va'e kuery ma Senhor pe omba'eapo va'ety.
Pemombe'u xerembiayvu Pérside Senhor
pe omba'eapo vaipa avi va'ety pe.
13 Pemombe'u Senhor ojeupe guarã oipo-
ravo va'ekue Rufo pe, ixy pe guive, mba'eta
ha'i rami ae xere voi opena karamboae.
14 Pemombe'u Asíncrito, Flegonte, Hermes,
Pátrobas ha'e Hermas pe, ha'e gui irmão
kuery ha'e kuerya py onhemboaty va'e pe.
15 Pemombe'u Filólogo ha'e Júlia pe, Nereu
ha'e heindy pe, Olimpas, ha'e iky'a e'ỹ va'e
kuery ha'e kuerya py onhemboaty va'e ha'e
javi pe.
16 Pexarura joupe-upe iky'a e'ỹ va'e kuery
joayvua rami. Cristo pegua igreja ikuai
va'e ha'e javi pygua omombe'u uka okuapy
pendevy oxaruraa.

Nhomongetaague

17 Ha'e gui irmão kuery, ajerure peikuaa
pota porã aguã amongue penembo'eague
rami e'ỹ, peteĩ rami e'ỹ penemoingoxe vy
pendereityxe va'e kuery re. Pejepe'a ha'e
kuerya gui,
18 mba'eta nhande-Senhor Cristo pe'ỹ
omba'eapo va'e, ojeupe guarã re anho
onhea'ã. Ha'e rami vy ijayvu porã'i ha'e
joguerory merami rive vy ombotavy 'rã
onheangu e'ỹ va'e kuery kuraxõ.*
19 Ha'e rã peẽ kuery penhe'ẽ rendua ma
pavẽ oikuaa. Xee voi roguerovy'a avi ha'e
rami pendekuaia re. Ha'e rami avi aipota
pene'arandu iporã va'e peikuaa aguã, ha'e
rã mba'emo vai re ma peikuaa pota eme.
20 Ha'e ramo Nhanderuete mby'a porã
me'ẽa va'e ma are'ỹ re 'rã omoĩ Satanás
pendepy guýry. Pendere toĩ riae nhande-
Senhor Jesus nhanemboaxya.

Irũ kuery oxarura ukaague

21 Xepytyvõa Timóteo oxarura uka pen-
devy, ha'e gui xeretarã kuery Lúcio, Jasom
ha'e Sosípatro guive.
22 Xee Tércio kova'e kuaxia ambopara va'e
voi pendevy axarura avi Senhor rery rupi.
23 Xemovaẽ porã va'ety Gaio oxarura uka
avi pendevy. Ha'e va'e ma igreja kuery
ha'e javi omovaẽ va'ety. Tetã pygua peráta
re opena va'ety Erasto ha'e irmão Quarto
oxarura uka avi pendevy.
24 [Peẽ kuery ha'e javive re toĩ riae nhande-
Senhor Jesus Cristo nhanemboaxya.
Amém.]

Opaa py ijayvuague

25 Nhanderuete opo'akaa rupi penemom-
baraete 'rã Jesus Cristo regua ayvu porã
amombe'u aikovy va'e rami vy. Ha'e va'e
ayvu ma oikuaa e'ỹ pyre, yma voi ndoikuaa
ukai va'ekue.
26 Ha'e gui aỹ ma oikuaa uka vy pro-
feta kuery pe ombopara uka, Nhanderuete
imarã e'ỹ va'e ojapo ukaague rami vy, ha'e
javi regua ojerovia vy onhe'ẽ rendu aguã.
27 Nhanderuete peteĩ'i oiko ha'e
hi'arandupa va'e tomboetepaa Jesus Cristo
rupi, raka'e rã peve ete. Amém.

* 16:18 Mateus 7.15-20; 1 João 3.10, 4.1-6; Efésios 5.6,7

Jypy'i Corinto pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Jypy'i Corinto pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Corinto ma tetã guaxu, aỹ Grécia yvy re oĩ va'e. Ha'e py Jesus Cristo pegua igreja oĩ va'e ma apóstolo Paulo ae omboypy va'ekue. Ha'e va'e rire ndovy'ai ha'e kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ ikuaia omombe'ua rã oendu vy. Ha'e rami vy ombopara vy aipoe'i: "Irmão kuery, nhande-Senhor Jesus Cristo rery rupi ajerure joo rami pendeayvu aguã. Joo rami e'ỹ-e'ỹ pendekuai eme. Joo'i rami meme pendekuai, joo rami peikuaa ha'e joo rami meme pene'arandu" (1.10).

Ha'e kuery mbyte py oiko avi itavy rei va'e. Ha'e va'e reko apóstolo Paulo ndojou porãi vy nomovaẽ ukavei ranhe. Omongeta avi omenda va'e kuery reko re. Ombo'e Nhe'ẽ po'akaa rupi peteĩ-teĩ nhanhopytyvõa re, ha'e Jesus omanoague gui onhemboete ju rire nhande voi jaikove jevy aguã re. "Ha'e nunga rupi xerembiayvu irmão kuery, peĩ atã tema, pejeity uka eme, Senhor pe pemba'eapoa rupi penekyre'ỹ riae guive, mba'eta jaikuaa Senhor re vy nhamba'eapoa ndoaxa rivei 'rãa" (15.58).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Jesus Cristo pegua
apóstolo-rã Nhanderuete oipotaa rami vy
xerenoĩ va'ekue. Irmão Sóstenes reve
2 roxarura Nhanderuete pegua igreja kuery
Corinto tetã py pendekuai va'e pe.* Peẽ
kuery voi Cristo Jesus re vy pendeky'a'oa
ha'e iky'a e'ỹ va'erã penerenoĩa, nhande-
Senhor Jesus Cristo rery rupi opa rupi
ojapukai va'e ha'e javi reve. Mba'eta ha'e
kuery pegua Senhor avi oiko, nhande-
Senhor oikoa rami.
3 Tove pendere toĩ penemboaxya ha'e mby'a
porã Nhanderuete ha'e Senhor Jesus Cristo
guigua.

Oguerovy'aague

4 Peẽ kuery re arovy'a riae [Xe]ruete,
mba'eta Cristo Jesus re penemoĩ vy penem-
boaxy ramo.
5 Mba'eta ha'e va'e re vy mba'emo porã opa
marãgua ome'ẽ pẽvy, pendeayvurã ha'e
pene'arandurã ha'e javi guive,
6 mba'eta pendekuaia re Cristo regua ayvu
ojekuaa anhetẽ va'e.
7 Mba'eta nhande-Senhor Jesus Cristo
ojekuaa aguã pearõ rã pendevy pe opa
marãgua Nhe'ẽ guigua ome'ẽ rã ndoatai
peteĩve henda py.
8 Opa peve penemombaraete 'rã guive,
nhande-Senhor Jesus Cristo ára py opa
mba'e py heko porã va'e pejexa uka aguã.
9 Nhanderuete penerenoĩ gua'y Jesus Cristo
nhande-Senhor reve peteĩ rami pendekuai
aguã. Ha'e rire ojeroviapy 'rã oiko.

Peteĩ rami ikuai aguã re ijayvua

10 Irmão kuery, nhande-Senhor Jesus
Cristo rery rupi ajerure joo rami pendeayvu
aguã. Joo rami e'ỹ-e'ỹ pendekuai eme. Joo'i
rami meme pendekuai, joo rami peikuaa
ha'e joo rami meme pene'arandu.*
11 Mba'eta irmão kuery, Cloe ro pygua kuery
omombe'u rã aendu karamboae joo rami
e'ỹ-e'ỹ peikuaa.
12 Mba'eta peteĩ-teĩ aipopeje: "Xee ma Paulo
pegua" e'ỹ vy "Xee ma Apolo pegua", "Xee
ma Cefas pegua" e'ỹ vy "Xee ma Cristo
pegua", peje.
13 Cristo nda'u onhemboja'opa ri? Xee
Paulo nda'u penderekovia kuruxu re xe-
moĩa va'ekue? Tyrã pa xerery rupi pen-
hemongarai? Any.
14 Arovy'a [Nhanderuete] mba'eta peẽ kuery
regua peteĩve xee namongarai, Crispo ha'e
Gaio e'ỹ vy,
15 avave rei xerery rupi penhemongaraiague
rami penhemombe'u e'ỹ aguã.
16 Amongarai avi Estéfanas ro pygua kuery.
Ha'e va'e kuery e'ỹ vy amboae kuery amon-
garaiague re naxema'endu'ai.
17 Mba'eta anhomongarai aguã e'ỹ Cristo
xembou, ha'e rã ayvu porã amombe'u
aikovy aguã. Xee ae 'arandua rupi e'ỹ
guive ayvu amombe'u, kuruxu re Cristo
omanoague regua ayvu amboyke rive e'ỹ
aguã.

Ayvu kuruxu regua re ijayvua

* 1:2 Atos 18.1-17 * 1:10 Romanos 15.5,6; Efésios 4.1-6; Filipenses 2.1-4

18 Anhetẽ kuruxu ayvu regua ma okanhy
aguã rami ikuai va'e pe ovare'ỹ va'e
merami. Ha'e rã nhande jaa jepe va'e pe
ma Nhanderuete po'akaa oĩa.
19 Mba'eta ipara oiny: "Ambovaipa 'rã
hi'arandu va'e kuery 'arandua, amomba 'rã
oikuaapa va'e kuery oikuaa va'e", he'i.*
20 Mamo tu opyta hi'arandu va'e ha'e lei re
nhombo'e va'ety kuery? Mamo tu opyta
ko yvy regua ijayvu kuaa va'e? Mba'eta
kova'e yvy regua 'arandua ma Nhanderuete
oikuaa uka mba'everã ndovareia.
21 Mba'eta Nhanderuete 'arandua rami vy
yvy regua kuery ojee ae 'arandua rupi ikuai
vy ndoikuaai okuapy. Ha'e ramo Nhan-
deruete oiporavo ayvu "Ovare'ỹ va'e" 'ea
va'e omombe'u uka vy ogueraa jepe aguã
hexe ojerovia va'e.*
22 Mba'eta judeu kuery ojerure 'rã hexa pyrã
re, ha'e rã grego kuery ma o'arandurã oeka
okuapy.
23 Ha'e rã ore ma kuruxu re Cristo omoĩa
ague regua romombe'u. Ha'e va'e ma judeu
kuery pe rã ojou vaipy, ha'e amboae regua
kuery pe ovare'ỹ va'e.
24 Ha'e rã oenoĩ mbyre judeu ha'e grego
ikuai va'e pe ma romombe'u Cristo Nhan-
deruete po'aka ha'e hi'arandu kuaa ukaa.
25 Mba'eta Nhanderuete ayvu "Ovare'ỹ va'e"
'ea teĩ avakue gui hi'aranduve, ha'e ix-
uguigua "Ikangya" 'ea teĩ avakue gui im-
baraeteve.

*Iky'a e'*ỹ va'erã oenoĩ mbyre re ijayvua

26 Irmão kuery, peikuaa pota ke
penerenoĩ mbyre marã ramigua pa
pendekuaia re. Mba'eta heta e'ỹ pendekuai
avakue oikuaa rã hi'arandupa va'e,
ipo'akapa va'e, neĩ omboetevepy.
27 Ha'e rami 'rãgue py ko yvy regua
"Ovare'ỹ va'e" he'ia ma Nhanderuete
oiporavo omoxĩmba aguã hi'arandu va'e
kuery, kova'e yvy regua "Ikangy" he'ia
ma oiporavo omoxĩmba aguã ipo'aka va'e
kuery.*
28 Ko yvy regua "Yvyĩgueve'i", "Ojou vaipy"
ha'e "Mba'e'ỹ" he'ia ma Nhanderuete oipo-
ravo omo'yvyĩ'i aguã onhemboyvate rei
va'e,
29 Nhanderuete renonde avave rei onhem-
boyvate e'ỹ aguã.

Cristo ovare etea re ijayvua

30 Ha'e rã peẽ ma Nhanderuete ae pen-
emoĩ Cristo Jesus re. Ha'e va'e ma nhan-
devy pe ojeapo Nhanderuete guigua 'aran-
duarã, teko porã, nhandeky'a'oarã ha'e
nhandejoguaarã,
31 ipara oĩa rami: "Mba'emo oguerovy'a va'e
ma Senhor ae toguerovy'a" he'ia rami jaiko
aguã.*

2

*Nhe'*ẽ guigua po'akaa rupi Paulo ayvu
omombe'uague re ijayvuague

1 Irmão kuery, xee ma peẽ kuerya py
Nhanderuete ayvu amombe'u vy aju jave
ijayvu kuaa va'e rami e'ỹ xeayvu karam-
boae, hi'arandu va'e rami e'ỹ guive.
2 Mba'eta peẽ kuerya py aiko jave xejee amoĩ
mba'eve rei aikuaa e'ỹ aguã Jesus Cristo
regua e'ỹ vy, ha'e kuruxu re omanoague
guive.
3 Xekangy, ajererokyje ha'e aryryipa reve
aiko va'ekue peẽ kuery mbyte.
4 Xeayvua ma xee ae 'arandua rupi e'ỹ,
xeayvu kuaa rupi e'ỹ guive amombe'u. Ha'e
rami 'rãgue py Nhe'ẽ guigua po'akaa aexa
uka,
5 avakue 'arandu re rive'ỹ pejerovia aguã,
ha'e rã Nhanderuete po'akaa re anho.

*'Arandua anhet*ẽ va'e re Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
nhanembo'ea re ijayvua

6 Ha'e rã hi'arandu va'e kuerya rupi ma
'arandua re guive oreayvu, va'eri yvy regua
'arandu re'ỹ, neĩ yvy regua ipo'akakueve
va'e 'arandu re e'ỹ guive, mba'eta ha'e va'e
kuery ma okanhy va'erã meme.
7 Nhanderuete 'arandu ndoikuaa ukai
va'ekue re ae oreayvu. Ymave rupi
Nhanderuete ndoikuaa ukai teĩ jypy'i guive
oguereko katu nhanemoexakãmba aguã.
8 Ha'e va'e 'arandu ma yvy regua
ipo'akakueve va'e peteĩve ndoikuaai,
mba'eta ha'e kuery oikuaa va'e rire kuruxu
re ndojukai 'rãgue Senhor hexakãmba va'e.
9 Ha'e rami teĩ ipara oĩa rami: "Avakue oexa
py ndoexai, oapyxa py noendui, neĩ opy'a
py voi noexa'ãi Nhanderuete guembiayvu
kuery peguarã oguereko katu va'ekue re."*
10 Ha'e rã nhandevy pe ma Nhanderuete
oikuaa uka Nhe'ẽ rupi. Mba'eta Nhe'ẽ ma

* 1:19 Isaías 29.14 * 1:21 Mateus 11.25,26 * 1:27 2 Coríntios 12.7-10 * 1:31 Jeremias 9.24, Gálatas 6.14; 2 Coríntios 5.21 * 2:9 Isaías 64.4

opa mba'e oikuaa uka, Nhanderuete py'apy
re oĩ va'e voi.
11 Mba'eta mava'e nda'u jaikuaa ta jopy'a re
oĩ va'e? Inhe'ẽ hexe oĩ va'e anho oikuaa 'rã.
Ha'e rami ae avi Nhanderuete py'a re oĩ va'e
voi avave rei ndoikuaai 'rã, Nhanderuete
Nhe'ẽ anho oikuaa.
12 Ha'e gui nhandere ma ko yvy regua nhe'ẽ
e'ỹ omoĩ va'ekue, ha'e rã Nhanderuete
Nhe'ẽ, nhandevy Nhanderuete ome'ẽ va'e
jaikuaa aguã.*
13 Ha'e nunga re ae oreayvu, avakue
o'arandua rupi orembo'ea rami e'ỹ, ha'e rã
Nhe'ẽ orembo'ea rami, Nhe'ẽ guigua ayvu
py Nhe'ẽ guigua romombe'u vy.
14 Ha'e rã avakue Nhe'ẽ revegua e'ỹ ma ojee
nomoĩxei Nhanderuete Nhe'ẽ guigua. Ha'e
kuery pe rã ovare'ỹ va'e merami, noendu
kuaai 'rãe, mba'eta Nhe'ẽ gui anho 'rã
jaikuaa.
15 Ha'e rã Nhe'ẽ revegua ma opa mba'e re
oikuaa pota teĩ ha'e kuery re avave rei
ndoikuaa pota kuaai 'rã.
16 Mba'eta ipara oĩa rami "Mava'e tu oikuaa
'rã Senhor 'arandu ombo'e aguã?" Ha'e rã
nhandere ma Cristo guigua 'arandu oĩ.*

3

*Nhe'*ẽ re'ỹ vy ha'e kuery joguero'a reia
re ijayvuague

1 Ha'e gui irmão kuery, xee ma nda'evei
karamboae peẽ kuery rombo'e aguã Nhe'ẽ
revegua ambo'ea rami. To'o re ikuai
va'e ambo'ea rami rive rombo'e va'ekue,
mba'eta Cristo pegua kyrĩgue rami teri
pendekuai ramo.
2 Ha'e rami vy kamby py anho romon-
garu va'ekue, tembi'u ete name'ẽi, mba'eta
napendu kuaai teri va'ekue. Neĩ aỹ voi
napendu kuaai teri, to'o re rive pendekuai
vy.
3 Mba'eta penembyte ikuai hakãte'ỹ ha'e
joo rami e'ỹ-e'ỹ oikuaa va'e. Ha'e rami vy
nda'u to'o re e'ỹ ri pendekuai, yvy regua
ikuaia rami?*
4 Mba'eta peẽ kuery regua amongue
aipopeje 'rã: "Xee ma Paulo pegua", e'ỹ
vy "Xee ma Apolo pegua", peje. Ha'e rami
vy nda'u yvy regua rami e'ỹ ri pendekuai?
5 Mba'e ta marã ramigua tu Apolo oiko?
Ha'e marã ramigua tu xee Paulo? Tem-
biguai rive orekuai, ha'e ayvu romombe'u
rã pejerovia raka'e. Peteĩ-teĩ roiko Senhor
orerembiaporã ome'ẽague rupi.
6 Xee ma anhotỹ ha'yĩgue, ha'e gui Apolo
ju omoakỹ. Ha'e rã imbo'yvatea ma Nhan-
deruete ae.
7 Ha'e rami vy inhotỹa ma mba'e'ỹ, imoakỹa
voi mba'e'ỹ avi, ha'e rã Nhanderuete
imbo'yvatea va'e anho.
8 Ha'e gui ha'yĩgue nhotỹa ha'e imoakỹa
roiko va'e ma joo rami romba'eapo, ha'e
peteĩ-teĩ rojopy 'rã romba'eapoague repy.
9 Mba'eta ore ma Nhanderuete pe
omba'eapo va'e meme, ha'e rã peẽ kuery
ma Nhanderuete mba'ety, ha'e ixupegua
oo guive.

*Nhombo'ea kuery omba'eapoague re
oikuaa potaa 'rãa re ijayvua*

10 Nhanderuete xemboaxy vy xerembia-
porã ome'ẽague rami vy oo apoa hi'arandu
va'e rami avi hoo ytarã amoĩ karamboae.
Ha'e gui amboytaague áry ma amboae ju
ojapove heravy. Peteĩ-teĩ toikuaa pota porã
ha'e ae omba'eapoa re.
11 Mba'eta oo ytarã amboae ramigua ju
nda'evei nhamoĩ aguã, omoĩa ae ma
va'ekue e'ỹ vy. Ha'e va'e ma Jesus Cristo.*
12 Ha'e gui xapy'a rei ha'e va'e áry
amongue ojapove 'rã ouro guigua, prata, ita
iporãgueve va'e py, ha'e rami e'ỹ vy yvyra,
mba'emo rogue pirukue ha'e mba'emo
'ygue rive py.
13 Peteĩ-teĩ omba'eapoague ojekuaa
porãmba 'rã. Hi'ára py 'rã ojekuaa tata
rupi, mba'eta peteĩ-teĩ omba'eapoague tata
py ae 'rã oa'angaa.
14 Ha'e gui oo yta áry amongue ojapoveague
ndokai ramo ojopy 'rã hekovia.
15 Ha'e rã amongue omba'eapoague okai
ramo ma omokanhymba 'rã. Ha'e ae oo
jepe 'rã tata rupi oaxa va'e rami rive.
16 Ndapeikuaai ri ty'y Nhanderuete mbo-
jerovia atyrã pendekuaia, ha'e pendere
Nhanderuete Nhe'ẽ oĩa?
17 Xapy'a rei Nhanderuete mbojeroviaaty
amongue ombovaipa ramo Nhanderuete ju
ombovaipa 'rã. Mba'eta Nhanderuete mbo-
jeroviaaty ma iky'a e'ỹ va'e. Ha'e va'e ma
pendekuai.

* 2:12 João 14.26; 16.13-15 * 2:16 Isaías 40.13 * 3:3 Gálatas 5.16-21, Tiago 4.1-3 * 3:11 Efésios 2.19-22

Avakue 'arandu ovare e'ỹa re ijayvua

18 Avave rei tapejekore eme: Xapy'a rei
peẽ kuery regua amongue ikuai yvy regua
kuery "Hi'arandu va'e" he'ia va'e. Ha'e
va'e ma "Hi'arandu e'ỹ va'e" he'ia va'e ju
tojeapo, hi'arandu ete aguã.
19 Mba'eta kova'e yvy regua 'arandu ma
Nhanderuete pe rã ovare'ỹ va'e.* Ha'e
nunga rupi ipara oiny: "Nhanderuete
oitypa 'rã hi'arandu va'e ha'e kuery ae
'arandua py."
20 Oĩ avi: "Senhor oikuaa hi'arandu va'e
kuery py'a re oĩ va'e ovare'ỹ va'e memea."*
21 Ha'e nunga rupi perovy'a rei eme
avakue pegua peikoa, mba'eta opa marãgua
ikuai va'e pendevygua meme:
22 Paulo, Apolo, Cefas, kova'e yvy, tekove
ha'e manoa, mba'emo aỹ oiko va'e ha'e
araka'e rã guarã, ha'e nunga ha'e javi ma
pendevygua meme.
23 Ha'e rã peẽ ma Cristo pegua, ha'e gui
Cristo ma Nhanderuete pegua.

4

Ayvu mombe'ua kuery Nhanderuete rembiguai ikuaia re ijayvua

1 Toikuaa pavẽ Cristo rembiguai orekuaia,
Nhanderuete ayvu ndoikuaa ukai va'ekue
romombe'u porãve aguã.
2 Ha'e rami avi tembiguai ikuai va'e re
herekoa oikuaa pota 'rã ixupe anho pa
ikuaia re.
3 Ha'e rã peẽ e'ỹ vy amboae kuery xere
oikuaa pota ramo xee napenai. Neĩ xee ae
voi xejee ndaikuaa potai.
4 Peteĩve henda py noĩ xepy'a ky'aa teĩ ha'e
nunga py ma xee ae nanhemboeko porãi.
Xere oikuaa pota va'e ma Senhor ae oiko.
5 Ha'e nunga rupi peikuaa pota rei eme
avave re, Senhor oua ára ovaẽ e'ỹ mbove.
Ha'e gui ma Senhor omoexakãmba 'rã
avakue hi'ã py ikuaiague, ha'e oikuaa ukapa
'rã ipy'a re oĩ va'e ha'e javi. Ha'e ramo
Nhanderuete gui ae 'rã peteĩ-teĩ oendu
oguerovy'aa.

Ijayvu eteague

6 Irmão kuery, ha'e rami ma xee ae
reko re, ha'e Apolo reko re guive xeayvu
peẽ kuery re ama'ẽ vy, orereko re vy
pene'arandu aguã. Ha'e rami vy peikuaave
eme ipara oĩ va'e gui, amongue joegui pejou
porãve vy penhemboyvate rei e'ỹ aguã.
7 Mba'eta mava'e tu joegui penemboyvateve? Mba'emo pereko va'e nda'u joegui
pejopy va'ekue'ỹ ri? Ha'e joegui pejopy
rire mba'e re tu penhemboyvate ri, joegui
mba'emo ndojopyi va'ekue rami?

8 Peẽ kuery aỹ voi perekopa merami,
napendeporiauvei ma. Peẽ ranhe oregui
peĩ huvixa rami. Ha'e rami avi huvixa
peĩ ete ma 'rãgue, ore voi peẽ kuery reve
huvixa roĩ avi aguã.*
9 Xee aikuaa rã ore apóstolo kuery ma pavẽ
rakykue py Nhanderuete oremoĩ, ojuka
pyrã rami. Mba'eta ore ma ko yvy regua
kuery rembiexarã rami orekuai, anjo kuery
ha'e avakue oexaa rupi.
10 Cristo káuxa orevy pe "Inhakã porã e'ỹ
va'e" 'ea, ha'e rã peẽ ma Cristo re vy
pene'arandu. Ore ma orekangy merami,
ha'e rã peẽ ma penembaraete. Peẽ ma
omboetevepy, ha'e rã ore ma ojou vaipy
orekuai.
11 Mba'eta aỹ peve karuai ha'e yuvei gui
rojexavai, neĩ oreaorã ndoroguerekoi
guive. Orenupãmbaa, neĩ orero roke atyrã
ndoroguerekoi,
12 ronhea'ã roikovy orepo py ae
romba'eapoa py. Orere ijayvu vaia rã
rogueroayvu porã'i, oremoingo axya rei
rã rogueropo'aka,
13 orere ijayvu vaikuea ramo rombovai
porã'i. Aỹ peve orevy pe "Yvy regua yty"
ha'e "Opa mba'e ky'akue" 'ea.*

Tuu rami Paulo omongetaague

14 Romoxĩmba aguã e'ỹ ha'e rami ambopara, ha'e rã xera'y kuery rami roayvu vy
romongeta porã'i aguã.
15 Mba'eta Cristo re penderekombo'ea kuery
ma mbovy e'ỹ ikuai teĩ heta e'ỹ guive penderu ikuai. Ha'e gui xee ma ayvu porã
amombe'ua rupi penderu rami aiko karamboae Cristo Jesus re.
16 Ha'e nunga rupi aipota xee rami pendekuai.
17 Ha'e rami aguã ae pendea katy ambou
xera'y ayvu va'e Timóteo, Senhor re vy

* 3:19 1 Coríntios 1.10-25; Jó 5.13 * 3:20 Salmo 94.11 * 4:8 Araka'eve rã Jesus ou jevy vy guexeve nhanemoĩ avi 'rã huvixa rami mba'emo re nhapena va'erã (1 Coríntios 6.2-3; 2 Timóteo 2.12; Apocalipse 5.10). * 4:13 2 Coríntios 4.8-11

ojeroviapy oiko va'e. Ha'e va'e ma pen-
emoma'endu'a 'rã Cristo Jesus pe aikoa re,
opa rupi peteĩ-teĩ igreja ikuaia rupi an-
hombo'ea rami vy.
18 Ha'e rã peẽ kuery regua amongue ma
je onhemboyvate rei, pendea py navaẽvei
aguã re oexa'ã vy.
19 Ha'e rami avi Senhor oipota rã xee aju voi
'rã peẽ kuery roexa vy. Ha'e rami vy aikuaa
'rã onhemboyvate rei va'e kuery anhetẽ
pa ipo'aka va'ea, tyrã ijayvu anho rei rive
va'ea.
20 Mba'eta Nhanderuete po'akaa py ma ayvu
anho e'ỹ oĩ, ha'e rã ipo'akaa.
21 Mba'exa tu peipotave? Peẽ kuerya py
yvyra rovi'i reve teve taju, tyrã pa mbo-
rayvu ha'e xevai reve'ỹ?

5

Itavy rei va'e re ijayvuague

1 Opa rupi omombe'ua rã oendua peẽ
kuerya rupi itavy rei va'e oikoa, nguu
ra'yxy reve joguereko va'e. Amboae regua
kuery ikuaia rupi voi ha'e rami ete itavy rei
va'e ndoikoi.
2 Ha'e rami teĩ peẽ kuery ma pendeporiau
'rãgue py pejejou porã rei tema. Pen-
embyte gui ha'e rami ete ojapo vai va'e
pemoxẽ va'e rire!
3 Xee ma anhetẽ peẽa py naĩ teĩ nhe'ẽ re
pendereve aiko vy peẽ kuerya py oĩ va'e
rami xeayvu ha'e nunga apoare pembopaga
aguã.
4 Ha'e rami aguã penhemboaty ke Sen-
hor Jesus rery rupi, xenhe'ẽ ha'e nhande-
Senhor Jesus po'akaa reve.
5 Ha'e rami vy Satanás po py pemboaxa ho'o
ombovaipa aguã, ha'e rã inhe'ẽ oo jepe nho
aguã Senhor [Jesus] ára py.*
6 Mba'eta pejejou porã reia ma na'iporãi.
Ndapeikuaai ri ty'y trigo mbovua ruxã'i oĩ
teĩ mesa ha'e javi rupi omoeakuãmba 'rãa?
7 Ha'e nunga rupi penembyte gui pemombo
ke trigo mbovua ymague oĩ va'e, mbojape
iky'a e'ỹ va'e ju pendekuai aguã, mba'eta
trigo mbovua revegua e'ỹ anhetẽ peiko.
Mba'eta nhandere vy ojukaa ma ngaru Pás-
coa pyguarã vexa'i. Ha'e va'e ma Cristo.
8 Ha'e nunga rupi ngaru jajapo 'rã trigo
mbovua yma guare nhanemboeko vai ha'e
nhandeapo vaiarã reve'ỹ, ha'e rã mbojape
irũ e'ỹ va'e reve. Ha'e va'e ma anhetẽ ha'e
teko porã rupi ete jaikoa.
9 Kuaxia mboae ambopara va'ekue py
xeayvu karamboae heko vai va'e re pen-
hemoirũ ve'ỹ aguã.
10 Ha'e rami avi ko yvy regua heko vai va'e
ha'e javi gui pejepe'a aguã re'ỹ xeayvu,
peráta re nda'eveive va'e gui, neĩ imonda
va'e ha'e mba'emo ra'angaa ombojerovia
va'e gui. Mba'eta kova'e yvy gui jaa vy mae
ma 'rã ha'e kuery gui jajepe'a.
11 Ha'e rami 'rãgue py aỹ ma amongue oje-
upe "Irmão" he'i rive va'e re ambopara.
Ha'e kuery reve penhemoirũ ve'ỹ aguã
re xeayvu, neĩ heko vai va'e, peráta re
nda'eveive va'e, mba'emo ra'angaa ombo-
jerovia va'e, ijayvu vaikue rei va'e, oka'u
va'ety, ha'e imonda va'e. Ha'e nunga reve
nda'evei pekaru aguã voi.
12 Mba'exa tu jaikuaa pota igreja pygua e'ỹ
re? Peikuaa pota 'rãgue igreja pygua kuery
re ae.
13 Mba'eta igreja pygua e'ỹ re ma Nhan-
deruete ae 'rã oikuaa pota. Ha'e rã peẽ
ma penembyte gui pemoxẽ 'rã mba'emo vai
apoa oiko va'e.*

6

Irmão kuery jomeme oikuaa pota uka e'ỹ aguã re Paulo ijayvuague

1 Ha'e gui peẽ kuery jomeme pendeayvu
aguã pereko vy mba'exa tu heko vai va'e
kuery renonde py pejogueraa peikuaa pota
uka aguã, iky'a e'ỹ va'e kuery renonde
'rãgue py?
2 Ndapeikuaai teve raka'eve rã iky'a e'ỹ va'e
kuery ko yvy regua re oikuaa pota 'rãa?
Ha'e gui ko yvy regua re peikuaa pota aguã
rami pendekuai vy aỹ mba'e'ỹ'i re peikuaa
pota 'rãgue.
3 Ndapeikuaai ri ty'y anjo kuery re eteve voi
jaikuaa pota 'rãa? Ha'e gui aỹgua kuery re
katuve ma 'rã jaikuaa pota.
4 Ha'e rã peẽ ma mba'emo ko yvy regua
re peikuaa pota uka aguã pereko vy igreja
kuery ndojou porãi va'e renonde py ri
peikuaa pota uka!
5 Ha'e rami ma xeayvu pexĩmba aguã.
Penembyte ndoikoi ri ty'y peteĩ ri jepe
hi'arandu va'e irmão kuery re oikuaa pota
kuaa va'erã?

* 5:5 2 Coríntios 2.5-11 * 5:13 Deuteronômio 17.7

6 Ha'e rami 'rãgue py ojerovia e'ỹ va'e kuery
renonde ri irmão kuery meme jogueraa 'rã
oikuaa pota uka aguã!
7 Peẽ kuery regua jomeme peikuaa pota
ukaa py pejeity uka ma. Mba'e re tu ha'e
rami 'rãgue py ndapejekore ukai ri? Mba'e
re tu mba'emo pereko va'e ndapeipe'a uka-
pai?*
8 Ha'e rã peẽ ae pejoapo vai vy nhomba'e
rei-rei peipe'a uka. Pende-irmão kuery re
ae pejapo ha'e rami.
9 Ndapeikuaai ri ty'y heko vai va'e kuery
e'ỹ Nhanderuete po'akaa pyguarã ikuai?
Pejekore eme, mba'eta heko ky'apa rei va'e
ma nda'ikuai 'rã Nhanderuete po'akaa py,
neĩ mba'emo ra'angaa ombojerovia va'e,
itavy rei va'e, kunha rami rei oiko va'e,
avakue meme joguereko va'e,
10 imonda va'e, peráta re nda'evei rei va'e,
oka'u va'ety, ijayvu vaikue va'e, neĩ joko-
repa va'e voi Nhanderuete po'akaa py
nda'ikuai 'rã.
11 Ha'e rami ae peẽ kuery regua pendekuai
va'ekue ri pejejoi uka, pejeky'a'o uka ha'e
penhemboeko porã uka ma Senhor Jesus
Cristo rery rupi, ha'e Nhanderuete Nhe'ẽ re
vy.

Nhandetavy rei e'ỹ aguã re ijayvua

12 "Opa mba'e ha'eve jajapo aguã", 'ea teĩ
opa mba'e e'ỹ 'rã nhanemoingo porã. "Opa
mba'e ha'eve jajapo aguã", 'ea teĩ xere ma
mba'eve ipo'aka aguã nda'evei.
13 "Tembi'u ma nhanderyepy pyguarã oĩ,
ha'e nhanderyepy ma tembi'u oĩ aguã",
'ea teĩ Nhanderuete omomba 'rã mokoĩve.
Ha'e rami avi nhanderete ma itavy rei aguã
e'ỹ oĩ, Senhor peguarã anho.* Ha'e Senhor
ma nhanderete peguarã ojou uka,
14 mba'eta Nhanderuete omboete ju rire
nhande voi nhanemboete ju avi 'rã
opo'akaa py.
15 Ndapeikuaai ri ty'y penderete Cristo rete
regua oikoa? Ha'e gui Cristo rete regua
nda'u araa 'rã ri kunha itavy rei va'e re
amboja aguã? Any teve.
16 Ndapeikuaai ri ty'y kunha itavy rei va'e
reve ava joguereko vy hexeve peteĩ'i tete
opytaa? Mba'eta "Mokoĩ 'rãgue py peteĩ'i
to'o ikuai 'rã", he'iague rami.*
17 Ha'e rã Senhor re onhemboja va'e ma
hexeve peteĩ'i nhe'ẽ oguereko.
18 Penhemombyry ha'vy tavy reia gui. Je-
javya mboae py ma nhande ae rete rovai
e'ỹ jajejavy. Ha'e rã itavy rei va'e ma guete
rovai ae ojejavy.
19 Ndapeikuaai ri ty'y penderete Nhe'ẽ Ky'a
E'ỹ mbojerovia atyrã oĩa? Mba'eta Nhe'ẽ
pendere oĩ va'e ma Nhanderuete gui pejopy
rire pendejeupegua ve'ỹ peiko.
20 Mba'eta hepy re pendejogua. Ha'e rami
rire aỹ pemboete 'rã Nhanderuete pen-
derete py.

7

Omenda va'e reko re ijayvua

1 Ha'e gui xevy pe pemboparaague re ju ta
xeayvu. Ha'eve ava kunha reve joguereko
e'ỹ ramo.
2 Ha'e rami teĩ tavy rei gui peteĩ-teĩ
toguereko gua'yxy ae, ha'e peteĩ-teĩ kunha
toguereko ome ae.
3 Ava ma gua'yxy pe tojapo ojapo 'rã
va'ekue, ha'e ta'yxy voi ha'e rami ae tojapo
ome pe.
4 Mba'eta kunha ma guete re ae nda'ipo'akai
va'e, ha'e rã ime. Ha'e rami ae ime ma guete
re ae nda'ipo'akai avi, ha'e rã ta'yxy.
5 Peteĩ-teĩ joupe peikoxe e'ỹ eme, xapy'a'i
pejoguereko rive ranhe aguã e'ỹ vy, pe-
jerurea rupi anho pendekuai aguã. Ha'e
va'e rire ma pejoguereko ju, pejejoko e'ỹa
py Satanás penemoangeko e'ỹ aguã.
6 Ha'e rami xeayvu vy "Pejapo rã ha'eve"
ha'e, "Pejapo 'rãe" nda'ei.
7 Mba'eta aipota teĩ pavẽ xee aikoa rami
ikuai. Ha'e rami teĩ peteĩ-teĩ guekorã ojopy
Nhanderuete gui. Amongue ma anhetẽ
peteĩ rami 'rã ikuai, ha'e rã amboae ma
amboae rami ikuai aguã ojopy.*
8 Ha'e rã omenda e'ỹ ha'e imeve'ỹ va'e
kuery pe ma aipoa'e: Xee aikoa rami ikuai
rã ha'eve 'rãgue.
9 Ha'e rami teĩ amongue ndojejoko kuaai vy
tomenda, mba'eta omendaxea oendu riae
'rãgue py ha'eveve omenda aguã.

Omenda va'e joegui opoi rive e'ỹ aguã re
ijayvua

10 Ha'e gui omenda va'e kuery pe ju
xeayvu ta. Xee anho e'ỹ guive xeayvu,

* 6:7 Mateus 5.38-40 * 6:13 Romanos 12.1,2; 1 Tessalonicenses 4.1-8 * 6:16 Gênesis 2.24 * 7:7 Mateus 19.10-12

Senhor ae ijayvu raka'e ome gui kunhague
opoi e'ỹ aguã re.
11 (Ha'e gui opoi ri vy tomendave eme. Ha'e
rami e'ỹ vy ome reve ae ju toiko.) Ha'e ime
kuery voi topoi eme gua'yxy gui.*
12 Ha'e rã amboae kuery pe ma xee ae
aipoa'e, Senhor e'ỹ: Xapy'a rei amongue
irmão gua'yxy ojerovia e'ỹ va'e oguereko rã
hexeve oikoxe ramo ma topoi eme gua'yxy
gui.
13 Ha'e rami ae avi amongue kunha ome
ojerovia e'ỹ va'e oguereko rã hexeve oikoxe
ramo topoi eme ome gui.
14 Mba'eta ime ojerovia e'ỹ va'e teĩ gua'yxy
reve vy iky'a e'ỹ va'e rami 'rã oiko, ha'e
ta'yxy ojerovia e'ỹ va'e voi iky'a e'ỹ va'e
rami 'rã oiko ome ojerovia va'e reve vy.
Ha'e rami e'ỹ va'e rire penda'y kuery heko
ky'a va'e 'rãgue ikuai, va'eri aỹ ma iky'a e'ỹ
va'e ikuai.
15 Ha'e rã ojerovia e'ỹ va'e ma opoixe ri
vy topoi. Ha'e rami rã irmão ojegui opoi
uka teĩ ha'eve, ha'e irmã ha'e rami ae avi.
Mba'eta Nhanderuete penerenoĩ peteĩ rami
pendekuai aguã.
16 Mba'eta ndee ta'yxy, mba'exa tu reikuaa
ndereve vy neme oo jepe 'rãa rami? Ha'e
ndee ime, mba'exa tu reikuaa ndereve vy
ndera'yxy oo jepe 'rãa?
17 Peteĩ-teĩ tapeiko penderekorã
Senhor oejaague rami, Nhanderuete
penerenoĩague rami ae. Ha'e rami ae ajapo
uka aikovy igreja ikuai va'e ha'e javi rupi.
18 Amongue Nhanderuete oenoĩ jave opire
omboi uka va'ekue teve oiko? Tombovaipa
eme ha'vy opire omboi ukaague. Amongue
oenoĩ jave opire omboi uka e'ỹ va'e teve
oiko? Tomboi uka eme ha'vy opire.
19 Mba'eta opire omboi ukaague ma mba'e'ỹ,
ha'e opire omboi uka e'ỹa voi mba'e'ỹ avi.
Ovare va'e ma Nhanderuete ojapo uka va'e
rupi nhandekuaia anho.
20 Ha'e nunga rupi peteĩ-teĩ toiko oenoĩ jave
oikoague rupi ae.
21 Escravo teve reiko nerenoĩ jave? Ndepy'a
eta rei eme ha'e nunga re. Ha'e rami avi
escravo reikoa gui repoi aguã ha'eve ramo
epoi ha'vy.
22 Mba'eta escravo Senhor oenoĩ va'ekue
ma Senhor pegua escravo-ve'ỹ ikuai. Ha'e
escravo e'ỹ oenoĩ va'ekue ma Cristo pegua
escravo ikuai.
23 Hepy re pendejogua rire pendekuaive
eme avakue pegua escravo rami.
24 Irmão kuery, peteĩ-teĩ Nhanderuete
renonde peiko tema penerenoĩ jave
peikoague rupi ae.

Ikuai axya ára pyguarã omenda ha'e omenda e'ỹ va'e re ijayvua

25 Ha'e gui kunhataĩgue omenda e'ỹ teri
va'e peguarã ma xee ndaikuaai Senhor
ojapo uka va'ekue. Ha'e nunga rupi xee ae
aikuaa va'e amombe'u ta, mba'eta Senhor
xemboaxy vy ojeroviapy xemoingo.
26 Xee aikuaa rã aỹ teko axy oiko ramo
ha'eve 'rãgue peikoa rami ae tema peiko
aguã.
27 Remenda ri vy epoi eme, ha'e rã kunha
reve'ỹ reiko vy emenda eme.
28 Remenda ri vy nderejejavyi 'rã. Kunhataĩ
voi omenda vy ndojejavyi avi 'rã. Ha'e rami
teĩ guete reve oikoa ja ikuai axy 'rã, ha'e
ramo xee ajapoxe ha'e nunga pendu e'ỹ
aguã rami.
29 Ha'e gui irmão kuery, tamombe'u
porãve: Ára ovaẽ rai'i ma. Aỹ guive omenda
va'e ta'ikuai omenda e'ỹ va'e rami,
30 ojae'o va'e ta'ikuai ojae'o e'ỹ va'e rami,
ovy'a va'e ta'ikuai ovy'a e'ỹ va'e rami,
mba'emo ojogua va'e ta'ikuai mba'eve
oguereko e'ỹ va'e rami,
31 ha'e mba'emo ko yvy regua oiporu va'e
ta'ikuai oiporu e'ỹ va'e rami, mba'eta
kova'e yvy jaexa va'e okanhy ma ovy.
32 Xee opa mba'e py aipota va'e ma pen-
dereko eta reia gui peo jepea. Mba'eta
omenda e'ỹ va'e kuery ma Senhor pe oiko
aguã re anho 'rã opena, Senhor ombovy'a
aguã.
33 Ha'e rã omenda va'e ma mba'emo ko yvy
regua re openaa rupi avi 'rã ikuai, gua'yxy
ombovy'axe vy.
34 Ha'e rami vy peteĩ'i re'ỹ 'rã opena. Kun-
hague ma ha'e rami ae avi. Imeve'ỹ va'e
ha'e omenda e'ỹ teri va'e ma Senhor pe
oiko aguã re anho 'rã opena, guete py ha'e
onhe'ẽ re iky'a e'ỹa rupi oiko aguã. Ha'e rã
omenda vy ma mba'emo ko yvy regua re voi
'rã opena, ome ombovy'a aguã.
35 Ha'e rami xeayvu peẽ kuery pevy'a aguã,
romoingo eta reixe vy e'ỹ. Ha'e rami 'rãgue
py aipota ha'evea rami pendekuai, ajapoxe

* 7:11 Mateus 19.3-9

Senhor pe ete iky'a e'ỹ va'e pendekuai
aguã.
36 Ha'e gui xapy'a rei peteĩ tuu ojeupe
ae "Xee ndareko kuaavei ma xerajy" he'i
'rã. Xapy'a rei tajy iporãa oaxa ta, ha'e
omenda aguã ha'eveve ramo kunha va'e
oipotaa rami ae tuu toguereko. Omomenda
ri vy ndojejavyi 'rã.
37 Ha'e rã tuu mboae ma opy'a py omoĩ porã
'rã ngoo py ae guajy oguereko tema aguã,
xapy'a rei amboae rami imoingoarã jipoi,
ha'e ipo'aka ha'e ae oipotaa rami oguereko
aguã. Ha'e gui ipy'a re ha'e rami aguã oĩ
atã ramo guajy omomenda e'ỹa py ha'evea
rami ojapo.
38 Mba'eta guajy omomenda va'e ma ha'evea
rami ojapo, ha'e rã omomenda e'ỹ va'e ma
ha'eveve va'e ojapo.
39 Ha'e gui ta'yxy kuery ma ime oikovea ja
hexeve anho 'rã ikuai. Ha'e gui ime omano
ma ramo ha'eve omendaxea va'e re omenda
ju aguã, va'eri Senhor pegua re anho.
40 Ha'e rami avi imeve'ỹ va'e ma xee aikuaa
rã ha'ekue rami ae oiko vy ovy'ave 'rã.
Aikuaa avi xere voi Nhanderuete Nhe'ẽ oĩa.

8

Mba'emo ra'angaa pe tembi'u ome'ẽ mbyre re ijayvua

1 Aỹ ma xeayvu ta mba'emo ra'angaa pe
tembi'u ome'ẽ mbyre re. Nhande kuery
ha'e javive ha'e nunga jaikuaa. Ha'e gui
mba'emo oikuaa va'e ma ha'e kuery ae
onhemboyvate rei 'rã, ha'e rã mborayvu re
ikuai va'e ma nhomombaraete 'rã.
2 Mba'eta "Mba'emo aikuaapa" he'i va'e ma
ndoikuaai teri mba'emo oikuaa ete aguã.
3 Ha'e rã Nhanderuete oayvua rupi ikuai
va'e ma Nhanderuete rembikuaa ikuai.
4 Ha'e nunga rupi mba'emo ra'angaa pe
tembi'u ome'ẽ mbyre ma po rami jaikuaa:
Kova'e yvy re mba'emo ra'angaa ikuai va'e
ha'e javi ma mba'e'ỹ, mba'eta Nhanderuete
ndoikoi, peteĩ'i e'ỹ vy.
5 Ha'e ikuai avi "Nhanderuete" he'i va'e
yva re e'ỹ vy yvy re mba'emo oĩ va'e pe.
Heta ikuai "Nhanderuete" 'ea, ha'e heta avi
"Senhor" 'ea va'e.
6 Ha'e rami teĩ nhandevy pe ma peteĩ'i oiko
Nhanderuete. Ixugui ma opa mba'e oiko
raka'e, ha'e ixupe meme jaiko. Ha'e rami ae
avi peteĩ'i oiko Senhor. Ha'e va'e ma Jesus
Cristo. Mba'eta ipo gui ma opa mba'e ikuai
raka'e, nhande kuery voi ixugui jaiko.
7 Ha'e rami teĩ pavẽ e'ỹ ha'e rami oikuaa.
Mba'eta mba'emo ra'angaa mboetea rupi
ikuai va'ekue amongue ma aỹ peve ta'angaa
pe ome'ẽ mbyre ho'u vy "Xemboeko
ky'aarã ha'u" he'i 'rã, o'arandua py ikangy
teri vy.
8 Ha'e rami avi tembi'u e'ỹ 'rã nhanem-
boeko porã Nhanderuete renonde, mba'eta
mba'emo ndaja'ui vy mba'eve ndoatai 'rã
nhandevy, ha'e mba'emo ja'u teĩ mba'eve
ndajarekovei 'rã.
9 Ha'e rami teĩ peikuaa pota pova'e re:
Mba'emo pe'ua py peity e'ỹ aguã irmão
kuery ikangykueve.*
10 Mba'eta xapy'a rei ndee "Aikuaapa" 're
reve reo 'rã mba'emo ra'angaa pegua tem-
plo py rekaru aguã. Ha'e gui ha'e py ikangy
teri va'e nderexa vy ha'e kuery voi oendu
'rã tembi'u mba'emo ra'angaa pe ome'ẽ
mbyre ho'uxe avia.
11 Ha'e rami vy ndee reikuaa va'e káuxa nde-
irmão ikangyve va'e okanhy 'rã, hexe Cristo
omano rire teĩ.
12 Ha'e ramia py rejejavy irmão kuery pe,
mba'eta ha'e kuery 'arandua ikangy teri
va'e rembovaipa vy Cristo pe voi rejejavy.
13 Ha'e nunga rupi xee ma tembi'u ha'ua py
xe-irmão kuery aity 'rãgue py nda'uvei 'rã
xo'o, aity rive'ỹ aguã.

9

Apóstolo Paulo gueko re ijayvuague

1 Ha'e rami avi nda'evei ri ty'y xee aikuaa
rami aiko aguã? Xee apóstolo e'ỹ ri ty'y?
Ndaexai ri ty'y Jesus nhande-Senhor? Peẽ
kuery e'ỹ teve Senhor pe amba'eapoague
rupi pejerovia va'ekue?
2 Xapy'a rei amboae kuery oikuaa rã xee
apóstolo e'ỹ, ha'e rã pendevy pe ma anhetẽ
apóstolo aiko, mba'eta Senhor pegua após-
tolo aikoa kuaa ukaa ma peẽ ae peiko.
3 Xere oikuaa pota rei va'e kuery pe ma po
rami ambovai:
4 Ore kuery ma nda'evei ri ty'y ronhemon-
garu uka aguã?
5 Nda'evei ri ty'y orerupive irmã orera'yxy
rogueraa aguã, amboae apóstolo kuery,
Senhor ryvy kuery ha'e Cefas rami avi?

* 8:9 1 Coríntios 10.14-22; Romanos 14.13-23

6 Tyrã pa xee ha'e Barnabé anho vi nda'evei
romba'eapoa rupi e'ỹ roiko aguã?
7 Mava'e xondaro tu ha'e ae operáta re oo
'rã joe opu'ã aguã? Mava'e uva nhotỹare tu
hi'a ho'u va'erã e'ỹ? Ha'e mava'e mymba
re opena va'e tu guymba kamby gui oy'u
va'erã e'ỹ?*

8 Ha'e rami xeayvu vy avakue oikuaa rami
rive teve xeayvu, tyrã pa lei re oĩ va'e voi
aipo nde'i?
9 Mba'eta lei Moisés ombopara va'ekue
re ma ipara oiny: "Pejokua eme vaka
mba'emo ojyky va'e juru rupi", he'ia py
vaka re anho teve Nhanderuete ijayvu?*
10 Nhande kuery re avi e'ỹ ri ty'y ijayvu?
Nhandereko re ae ipara oiny anhetẽ,
mba'eta yvy karaĩa rupi omba'eapo va'e
ma mba'emo oarõ reve 'rã oyvy karaĩ. Ha'e
mba'emo ojyky va'e voi ojeupegua oarõ
reve 'rãe omba'eapo.
11 Xapy'a rei peẽ kuerya py Nhe'ẽ guigua
ronhotỹ rire ipoyi vaipa teve mba'emo
pereko va'e gui rojopy'i aguã?
12 Amboae kuery mba'emo pereko va'e
ojopy aguã ha'eve ramo orevy pe katuve ma
nda'evei ri ty'y rojopy aguã?

Ha'e rami teĩ ore kuery ma ha'e nunga
ndorojopyxei. Ha'e rami 'rãgue py opa
marãgua rogueropo'aka neĩ peteĩ henda py
rojou vai uka e'ỹ aguã Cristo regua ayvu
porã.*
13 Tyrã pa ndapeikuaai teve templo re opena
va'e kuery voi templo py ogueru pyre gui
okaru 'rãa? Altar rupi omba'eapo va'e
kuery voi altar áry ome'ẽ mbyre gui ae 'rã
ho'u.
14 Ha'e rami ae avi Senhor ijayvu raka'e ayvu
porã mombe'ua kuery onhemongaru uka
aguã ayvu porã omombe'ua re.
15 Ha'e rã xee ma peteĩgueve nanhemongaru
ukai joupe, neĩ xemongarua aguã re e'ỹ
guive pendevy pe ambopara aỹ. Mba'eta
joupe anhemongaru uka aikovy 'rãgue py
ha'eveve amano aguã. Avave rei ndoipe'ai
'rã xegui ha'e rami aiko vy avy'aa.
16 Mba'eta ayvu porã amombe'u teĩ ha'e
rami aikoa rive e'ỹ arovy'a, mba'eta
amombe'u aguã rami aikoa aendu riae.
Xevy pe ndavy'ai ete 'rãgue ayvu porã
amombe'u e'ỹ va'e rire.
17 Xee ae amombe'uxea rupi rive amombe'u
vy ajopy 'rã hekovia. Ha'e rã ayvu
mombe'uarã xemoĩa rire amombe'ua aguã
rami ae aiko.
18 Mba'exa tu ha'vy oĩ 'rã amba'eapoague
repyrã? Po ramigua ae oĩ: Ayvu porã
amombe'ua rupi nanhemongaru ukai, ha'e
rami ajapo va'e rire ha'eve 'rãgue teĩ.

19 Mba'eta avave pegua escravo e'ỹ aiko
teĩ pavẽ escravo rami ajeapo, heta araa jepe
aguã, ha'evea peve.
20 Ha'e rami vy judeu kuerya rupi judeu rami
aiko, judeu kuery regua araa jepe aguã. Lei
re oĩa rami ikuai va'ea rupi xee voi ha'e
kuery rami aiko, lei guy py ikuai va'e araa
jepe aguã, lei guy py ete'ỹ xee aiko teĩ.
21 Ha'e rã lei oikuaa e'ỹ va'ea rupi xee voi
ha'e kuery rami aiko, araa jepe aguã lei
oikuaa e'ỹ va'e regua. Ha'e rami avi Nhan-
deruete pe vy lei rupi ndaiko e'ỹi, Cristo
guigua lei rupi aiko ae.
22 Ikangykueve ikuaia rupi ikangy va'e rami
aiko, ikangy va'e regua araa jepe aguã.
Peteĩ-teĩ regua ikuaia rupi opa marãgua
rami aiko, marã rami vy pa araa jepe aguã
amongue.
23 Ha'e nunga ha'e javi ajapo ayvu porã
oendua aguã, xee voi ixuguigua ajopy avi
aguã.
24 Ndapeikuaai teve ougaa py onha va'e ha'e
javive anhetẽ onha teĩ peteĩ'i anho ojopy
'rãa ome'ẽ mbyrã? Peẽ voi ke penhea'ã
ome'ẽ mbyrã pejopy aguã re.
25 Mba'eta ouga va'e kuery ha'e javi ojejoko
'rã opa mba'e py. Ha'e va'e kuery ma akã
regua imarã va'e ojopy aguã ojejoko, ha'e
rã nhande kuery ma imarã e'ỹ va'e jajopy
aguã.
26 Xee voi aiko ha'e rami, aa aguã katy ama'ẽ
reve tema anha. Ha'e rami anhea'ã, ngo-
vaigua oinupã ta vy ojavypa rive va'e rami
e'ỹ.
27 Areko axy xerete, xevygua escravo rami
areko, amboae kuery pe ayvu amombe'u
rire teĩ xee ae ougaa gui omoxẽ mbyre rami
apyta e'ỹ aguã.

* 9:7 Paulo ma apóstolo oiko vy nhombo'ea rupi oikoa py ha'eve 'rãgue guemimbo'e kuery pe onhemongaru uka va'e rire, teĩ ha'e rami ndoipotai (versículo 18). * 9:9 Deuteronômio 25.4 * 9:12 Atos 20.33-35; 2 Coríntios 11.7-9

10

Israel regua ikuaiague re ijayvua

1 Mba'eta irmão kuery, ndaipotai pen-
derexarai nhaneramoĩ kuery ikuai jave
guare re. Mba'eta ha'e kuery ma arai guy
rupi oguata vy ye'ẽ mbyte rupi oaxa pavẽ
raka'e.*
2 Moisés peguarã onhemongaraia rami ha'e
javive arai guy rupi oguata, ha'e ye'ẽ rupi
oaxapa raka'e.
3 Ha'e javive peteĩ'i regua tembi'u ho'u
raka'e, Nhe'ẽ guigua,
4 ha'e oy'u avi Nhe'ẽ guigua yvu gui,
mba'eta peteĩ ita Nhe'ẽ guigua ha'e kuery
oguataa rupi ojou kuerei va'e gui oy'u. Ha'e
va'e ita ma Cristo.
5 Ha'e rami teĩ ha'e kuery regua hetave ma
Nhanderuete ndoguerovy'ai vy tekoa e'ỹa
pyve oitypa.

6 Ma'ẽ, ha'e nunga oiko raka'e nhande
voi nhanheangu aguã, ha'e kuery ikuaiague
rami ovare'ỹ va'e nhamoaruã avi e'ỹ aguã.*
7 Ha'e nunga rupi pembojerovia eme
mba'emo ra'angaa ha'e kuery regua
ojapoague rami, ipara oĩa rami: "Ha'e
kuery oguapy okuapy okaru ha'e oy'u aguã.
Ha'e gui ma opu'ã ju ovy'a aguã", he'iague
rami.*
8 Ha'e nhandetavy rei eme guive ha'e kuery
regua ojapoague rami, ha'e ramo peteĩ ára
pyve vinte e três mil oitya.
9 Nda'evei Senhor jaeko a'ã aguã ha'e kuery
regua ojapoague rami, ha'e gui mboi oixu'u
rã omanomba.
10 Pendeayvu rei eme Senhor re ha'e
kuery regua ijayvuague rami, ha'e ramo
poromokanhya omomba.
11 Ha'e nunga ma ha'e kuery re oiko
raka'e jaikuaa aguã, omboparaa guive
nhanheangu aguã, mba'eta nhande ma ára
opaa pygua nhandekuai.
12 Ha'e nunga rupi "Xe'aĩ atã" he'i va'e ma
tonheangu ho'a e'ỹ aguã.
13 Mba'eta penemoangekoa pendu va'e ma
nhande ha'e javi nhaendu va'e ramigua.
Ha'e Nhanderuete ojeroviapy vy napen-
emoangeko ukai 'rã penembaraetea áryve.
Ha'e rami 'rãgue py penemoangekoarã ou
ramo oikuaa uka kuerei 'rã peo jepe aguã,
ha'e va'e rupi vy peropo'aka aguã.

Mba'emo ra'angaa nhambojerovia e'ỹ aguã re ijayvua

14 Ha'e nunga rupi xerembiayvu kuery,
penhemombyry ke mba'emo ra'angaa
pembojerovia aguã gui.
15 Pene'arandu va'e pe xeayvu, peẽ ae
peikuaa porã pota xeayvua re.
16 Mba'eta karo nhanemoingo porãarã gui
jarovy'a reve jay'u ramo Cristo ruguy
rupi e'ỹ ri ty'y hexe nhanemonhembo-
japa? Ha'e mbojape nhaipe'ã reve ja'u ramo
Cristo rete rupi e'ỹ ri ty'y hexe nhanemon-
hembojapa?
17 Mba'eta heta nhandekuai teĩ peteĩ'i mbo-
jape, peteĩ tete anho jaiko, mba'eta peteĩ'i
mbojape gui ja'u pavẽ.
18 Peikuaa pota ke Israel kuery ngo'o re
ikuai va'e reko re, mba'eta altar áry tembi'u
ome'ẽ mbyre gui ha'e javi ho'u.

19 Ha'e gui mba'e ha'e 'rã tu? Mba'emo
ra'angaa pe tembi'u ome'ẽ mbyre, e'ỹ
vy mba'emo ra'angaa ae ojapo 'rã teve
mba'emo?
20 Any, teĩ aipoa'e: Ta'angaa pe mba'emo
ha'e kuery ome'ẽ va'e ma anha pe ae
ome'ẽ, Nhanderuete pe'ỹ. Ha'e rami rã xee
ndaipotai anha kuery re penhemboja.*
21 Nda'evei Senhor karo gui ha'e anha karo
gui avi pey'u aguã. Nda'evei Senhor pegua
mesa py ha'e gui anha pegua mesa py avi
peĩ aguã.
22 Tyrã pa pejapoxe ri Senhor nda'evei etea
oendu aguã rami? Peẽ nda'u ixugui pen-
depo'akave ri?

Cristo re vy jajoitya rupi e'ỹ nhandekuai aguã re ijayvua

23 "Opa mba'e ha'eve jajapo aguã" 'ea teĩ
opa mba'e e'ỹ 'rã nhanemoingo porã. "Opa
mba'e ha'eve jajapo aguã" 'ea teĩ opa mba'e
e'ỹ 'rã nhanemombaraete.
24 Avave rei ojeupe anho rive tojapo porã
eme, ha'e rã amboae kuery pe.*
25 Ha'eve pe'u aguã mba'emo vendea py
ovende va'e rei, maguigua paa re pepo-
randu e'ỹ re peikuaa potaxe vy.

* 10:1 Apy ma Egito yvy gui Moisés Israel kuery ogueraapaague re ijayvu. * 10:6 Hebreus 3.7–4.11 * 10:7 Êxodo 32.6 * 10:20 1 Coríntios 8.1-13 * 10:24 Romanos 14.1–15.7; Filipenses 2.1-4 * 10:26 Salmo 24.1

26 Mba'eta Senhor pegua ae ituí yvy ha'e opa
mba'e hexe ikuai va'e.*
27 Ha'e rami vy ojerovia e'ỹ va'e regua ngoo
py pekaru aguã penerenoĩ ramo peoxe vy
tapeo, ha'e pe'u tema penerenonde omoĩ
va'e rei, mba'eve re peporandu e'ỹ re
peikuaa potaxe vy.
28 Ha'e rami avi pendevy amongue aipoe'i:
"Kova'e tembi'u ma mba'emo ra'angaa
pe ome'ẽ mbyre", he'i ramo pe'u eme
imombe'uare opy'a ky'aa oendu e'ỹ aguã.
29 "Peẽ ae pendepy'a ky'aa gui pe'u eme"
nda'ei, "Amboae kuery opy'a ky'aa oendu
e'ỹ aguã" ha'e.
Ha'e rami avi mba'exa tu amboae kuery
opy'a ky'aa oendu e'ỹ aguã nda'evei xee
aikuaa rami aiko aguã?
30 Nhanderuete arovy'a reve mba'emo ha'u
ramo mba'exa tu xere ayvua 'rã mba'emo
arovy'a va'e káuxa?
31 Ha'e nunga rupi pekaru ha'e pey'u, e'ỹ
vy opa mba'e pejapo va'e rei Nhanderuete
omboetea aguã rami pejapo.
32 Peity eme judeu kuery, neĩ amboae regua,
ha'e neĩ Nhanderuete pegua igreja kuery,
33 xee voi opa mba'e py pavẽ pe ajapo
porãxea rami avi. Mba'eta xejeupe ae e'ỹ
ajapo porãxe, ha'e rã pavẽ pe, ha'e kuery
voi oo jepe aguã.

11

1 Xee rami avi ke pendekuai, xee voi Cristo
rami aikoa rami.

Igreja py kunhague akã ao'ia oiporu aguã re ijayvuague

2 Anhetẽ xee roguerovy'a peẽ kuery,
mba'eta opa mba'e py xereko re pen-
ema'endu'a, ha'e pendekorã amombe'u
va'ekue guive pemoĩ porã.
3 Ha'e rami avi aipota peikuaa Cristo avakue
ha'e javi akã oikoa, ha'e avakue ma kun-
hague akã, ha'e gui Cristo akã ma Nhan-
deruete ae oiko.
4 Ha'e nunga rupi avakue onheakã ao'i reve
ri Nhanderuete pe onhembo'e, e'ỹ vy Nhe'ẽ
guigua omombe'u vy oakã mboetea rupi e'ỹ
oiko.
5 Ha'e rã kunhague ma onheakã ao'i e'ỹ re
ri ojerure, e'ỹ vy Nhe'ẽ guigua omombe'u
vy oakã nomboetei, inhakã onhopĩ mbyre
revegua rami ikuai.
6 Ha'e nunga rupi kunhague akã ao'ia
ndoiporui ri vy tojayapa o'a. Ha'e rã o'a
ndojayaxei, e'ỹ vy oakã onhopĩ aguã oxĩ ri
vy toiporu akã ao'ia.
7 Mba'eta anhetẽ avakue onheakã ao'i aguã
nda'evei, Nhanderuete ojee rami omoingo
rire ipo'akaa oexa uka aguã. Ha'e rã kunh-
ague ma ava po'akaa oexa uka aguã ikuai.
8 Mba'eta ava va'e ma kunha gui e'ỹ
omoingo raka'e, ha'e rã kunha va'e ma ava
gui omoingo.
9 Ha'e kunha pytyvõarã e'ỹ ava oiko raka'e,
ha'e rã ava pytyvõarã kunha oiko.
10 Ha'e nunga rupi kunhague omoĩ 'rã akã
ao'ia, anjo kuery pe voi ipo'akaa oexa uka
aguã.
11 Ha'e rami teĩ Senhor re vy kunhague
ndoikoi 'rã avakue e'ỹ re, ha'e avakue voi
ndoikoi 'rã kunhague e'ỹ re.
12 Mba'eta ava va'e gui kunha omoingoa
raka'e teĩ kunhague gui avakue ituí'i guive,
ha'e opa mba'e oiko Nhanderuete gui.
13 Peẽ kuery ae peikuaa pota: Ha'evea rami
ri nda'u kunhague akã ao'ia omoĩ e'ỹ re
onhembo'e aguã Nhanderuete pe?
14 Nhanderekorã oeja pyre gui ndapeikuaai
ri ty'y avakue hi'a vuku aguã nda'eveia?
15 Ha'e rã kunhague ma hi'a vuku ramo
jajou porã, mba'eta hi'a ma inhakã ao'iarã
ome'ẽa.
16 Ha'e amboae rami amongue oikuaa vy
toikuaa pota pova'e re: Ore ma amboae
rami ndorekuai, neĩ Nhanderuete pegua
igreja kuery mboae voi.

Senhor pegua ngaru marã rami pa jajapo aguã re ijayvua

17 Ha'e gui po ramigua ma roguerovy'aa
rupi e'ỹ ambopara, mba'eta pendekuai
porãve aguã rami e'ỹ ri penhemboaty, ha'e
rã napendekuai porãive aguã rami.
18 Mba'eta jypy'igua omombe'ua rã aendu
joo rami e'ỹ-e'ỹ pendekuaia igreja penhem-
boatya py. Xee ma amongue henda py
arovia guive.
19 Mba'eta peẽ kuery joo rami e'ỹ-e'ỹ 'rãe
pendekuai, penembyte py ha'evea rami
ikuai va'e ojekuaa porã aguã.
20 Ha'e gui ngaru oiko aguã py penhem-
boaty vy Senhor pegua ngaru e'ỹ pe'u.
21 Mba'eta pekarua py peteĩ-teĩ ha'e ranhe
'rã ojopy ho'u va'erã. Oĩ 'rã inhembyayi
va'e, oĩ avi 'rã oka'u va'e.
22 Pendero ndaperekoi ri ty'y pekaru ha'e
pey'u aguã? Tyrã pa Nhanderuete pegua

igreja napembovarei mba'eve oguereko e'ỹ
va'e kuery pemoxĩmbaa py? Mba'e ha'e 'rã
tu pẽvy? “Roguerovy'a” ha'e 'rã teve? Ha'e
rami pendekuaia anhetẽ xee ndarovy'ai.
23 Mba'eta xee Senhor gui aikuaa va'ekue
pendevy pe ju amombe'u: Senhor Jesus
ojopy uka nhemia pytũ ma ojopy raka'e
mbojape,
24 ha'e oguerovy'a rire oipe'ã. Ha'e vy
aipoe'i: “Kova'e ma xerete pendere ame'ẽ
va'e. Guĩ nunga pejapo 'rã xere pen-
ema'endu'a vy”, he'i.
25 Ha'ekue rami ae ju okarupa rire ojopy
karo. Ha'e vy aipoe'i: “Kova'e karo ma
xereve guarã ipyau va'e xeruguy rupi ajapo
va'e. Guĩ nunga pey'u nhavõ xere pen-
ema'endu'a aguã pejapo”, he'i raka'e.
26 Mba'eta ha'e va'e regua mbojape pe'u,
ha'e karo gui pey'u nhavõ Senhor ou jevy
peve peikuaa uka 'rã omanoague.*
27 Ha'e nunga rupi amongue ha'eve'ỹa
rami oiko reve mbojape ho'u, ha'e Senhor
karo gui oy'u va'e ma Senhor rete ha'e
huguy py onhemboeko ky'a.
28 Ha'e nunga rupi peteĩ-teĩ toikuaa pota
gueko re ae. Ha'e rire mae ma to'u mbojape,
ha'e toy'u karo gui.
29 Mba'eta amongue Senhor rete mboetea
rupi e'ỹ ho'u ha'e oy'u vy ha'e ae onhem-
bopaga uka ho'u ha'e oy'uague re.
30 Ha'e nunga rupi ae peẽ kuery va'e regua
heta ikuai ikangy ha'e imba'eaxy va'e, ha'e
mbovy e'ỹ ma guive oke.*
31 Ha'e rã nhandere ae jaikuaa pota ramo
nanhanembopagaai 'rã.
32 Ha'e rami avi Senhor nhanembopaga vy
nhanemo'arandu, yvy regua reve japaga
ve'ỹ aguã.
33 Ha'e nunga rupi xe-irmão kuery,
pekaru aguã py penhemboaty vy penhoarõ
ke jomeme.
34 Xapy'a rei amongue okaruxea rive oendu
vy ngoo py ae tokaru, penhemboatya py
penhembopaga uka e'ỹ aguã. Ha'e gui
amboae nunga re peẽ kuerya py avaẽ ma
rire mae ma xeayvu 'rã.

12

*Nhe'*ẽ ojapo kuaa ukaa re ijayvua

1 Irmão kuery, xee aipota peikuaa porã
Nhe'ẽ guigua ome'ẽmby ikuai va'e.
2 Mba'eta ymave rupi ndapejeroviai teri
jave opa marã rei pejerereko uka va'ekue
mba'emo ra'angaa ijayvu e'ỹ va'e pe rive
pendekuai aguã, peikuaa rami.
3 Ha'e nunga rupi po rami xeayvu pendevy:
Nhanderuete Nhe'ẽ gui amongue ijayvu vy
“Jesus ayvu vaipy toiko” nde'i 'rã. Ha'e
rami ae avi Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ gui anho 'rã
“Jesus ma Senhor” 'ea. *
4 Ha'e gui nhanerembiaporã Nhan-
deruete ome'ẽ va'e ma joo ramigua e'ỹ-e'ỹ,
ha'e rã Inhe'ẽ ma peteĩ'i.*
5 Joo ramigua e'ỹ-e'ỹ 'rã nhanerembiaporã
oĩ, ha'e rã Senhor ma peteĩ'i.
6 Joo rami e'ỹ-e'ỹ nhamba'eapo, va'eri ha'e
nunga ha'e javi ma Nhanderuete ojapo
kuaa uka pavẽ pe.
7 Mba'eta peteĩ-teĩ pe oikuaa uka 'rã Nhe'ẽ
guigua pavẽ pe ojapo porã aguã.
8 Mba'eta amongue pe Nhe'ẽ guigua ome'ẽ
'rã o'arandua rupi ijayvu aguã. Amboae pe
ma Nhe'ẽ guigua ome'ẽ 'rã ayvu mba'emo
kuaa ukaarã.
9 Amboae pe ma Nhe'ẽ guigua ome'ẽ 'rã
ojerovia ete aguã. Ha'e rã amboae pe ma
Nhe'ẽ guigua ome'ẽ 'rã nhomonguera aguã.
10 Amboae pe ma ome'ẽ 'rã hexa pyrã ojapo
aguã. Amboae pe ju ome'ẽ 'rã Nhe'ẽ
guigua ayvu omombe'u aguã. Amboae pe
ma ome'ẽ 'rã nhe'ẽ ikuai va'e re oikuaa
pota aguã. Amongue pe ma ome'ẽ 'rã opa
marãgua ayvu py ijayvu aguã. Ha'e rã
amboae pe ma ome'ẽ 'rã ha'e rami ijayvua
rã mba'e he'i paa omombe'u porãve aguã.
11 Ha'e rami avi peteĩ'i ae Nhe'ẽ ojapo kuaa
uka 'rã ha'e nunga ha'e javi. Peteĩ-teĩ pe
ombojoja 'rã ha'e ae oipotaa rami.

Nhanderete re igreja ombojojaague

12 Mba'eta nhanderete minha peteĩ'i oĩ
va'eri heta oĩ hexegua, ha'e hexegua ikuai
va'e ma heta teĩ ha'e javi vy peteĩ tete
ojapo. Ha'e rami ae Cristo pegua nhan-
dekuai.*
13 Mba'eta peteĩ'i Nhe'ẽ reve nhande kuery
ha'e javive nhanemongarai raka'e peteĩ
teterã, judeu, grego, escravo, escravo e'ỹ

* 11:26 Mateus 26.26-30; Marcos 14.22-26; Lucas 22.14-20 * 11:30 “Oke” he'ia ma Cristo pegua omano va'ekue re ijayvu vy (15.20). * 12:3 1 João 4.1-3 * 12:4 Romanos 12.6-8; 1 Coríntios 14.29; 1 Pedro 4.10,11 * 12:12 Romanos 12.3-5; Efésios 1.22,23; 4.11-16

regua voi. Mba'eta nhande kuery ha'e
javive pe ome'ẽ peteĩ'i Nhe'ẽ gui jay'u aguã.
14 Mba'eta nhanderete re minha peteĩ'i
regua e'ỹ oĩ, heta.
15 Xapy'a rei nhandepy aipoe'i 'rã: "Xee ma
ipo e'ỹ vy tete regua e'ỹ aiko", he'i teĩ ha'e
nunga rupi voi ndoiko e'ỹi 'rã nhanderete
regua.
16 Xapy'a rei nhandeapyxa aipoe'i rã: "Xee
texa e'ỹ vy tete regua e'ỹ aiko", he'i teĩ ha'e
nunga rupi voi ndoiko e'ỹi 'rã tete regua.
17 Mba'eta nhanderete re texa anho oĩ va'e
rire mba'exa 'rãgue tu jajapyxaka? Apyxa
anho oĩ va'e rire mba'exa 'rãgue tu nhaetũ?
18 Ha'e rami 'rãgue py nhanderete re ma
Nhanderuete ae tete regua ha'e javi omoĩ,
ha'e ae omoĩxea rami.
19 Mba'eta ha'e javive joo ramigua anho oĩ
va'e rire mba'e nunga tete 'rãgue tu oiko?
20 Ha'evea rami tete regua heta oĩ, peteĩ'i
tete ojapo aguã.
21 Nda'evei nhandepo pe nhanderexa "Ndee
noroikotevẽi" he'i aguã. Neĩ nhaneakã voi
nda'evei nhandepy pe "Peẽ noroikotevẽi"
he'i aguã.
22 Ha'e rami 'rãgue py nhanderete regua
ikangykueve va'e teĩ nhaikotevẽ ete 'rã.
23 Nhanderete regua ovare e'ỹve va'e teĩ
nhamboeteve 'rã. Na'iporãive va'e re
nhapena porãve 'rã.
24 Ha'e rã nhanderete regua jaexa ukave va'e
ma nhamboete e'ỹ teĩ ha'eve 'rã. Mba'eta
Nhanderuete tete regua omoĩ vy ombovare
ukave ovare e'ỹve va'e,
25 nhanderete regua joe opu'ã okuapy e'ỹ
aguã, tete regua peteĩ rami meme oĩ aguã
jomeme opena porãa rupi.
26 Mba'eta peteĩ tete regua ojexavai ramo
ha'e javive 'rã ojexavai hexeve. Peteĩ om-
boetea rã ha'e javive avi 'rã ovy'a hexeve.
27 Ha'e rami ae peẽ kuery ma Cristo rete
pendekuai, peteĩ-teĩ hete regua peĩ.
28 Ha'e gui igreja mbyte py Nhanderuete
omoĩ va'e jypy rã apóstolo-rã, mokoĩa
ma profeta-rã, mboapya ma porombo'earã,
ha'e va'e rire ma hexa pyrã apoarã, ome'ẽ
avi nhomonguera aguã, nhopytyvõ aguã,
joe opena aguã, ha'e opa marãgua ayvu py
ijayvu aguã.
29 Ha'e javive teve apóstolo ikuai? Tyrã
pa ha'e javive 'rã profeta? Ha'e javive
teve porombo'ea ikuai, tyrã pa hexa pyrã
apoarã?
30 Ha'e javive pe teve ome'ẽ nhomonguera
aguã? Ha'e javive teve ijayvu kuaa 'rã am-
boae ayvu py? Ha'e javive teve omombe'u
porãve kuaa 'rã amboae regua ayvu?
31 Any teĩ penhea'ã tema ome'ẽmby
iporãgueve pejopy aguã.

Mborayvu iporãve va'ea re ijayvua

Ha'e gui peteĩ tape pavẽ gui iporãve va'e
ju amombe'u ta pendevy.

13

1 Avakue ha'e anjo kuery ayvu py xeayvu
kuaa va'e rire xeporayvu e'ỹ ri vy itapu
onhendu va'e rami rive 'rãgue aiko, e'ỹ vy
hy'a pu rami rive.
2 Ha'e rami e'ỹ vy Nhe'ẽ guigua amombe'u
kuaa va'e rire, mba'emo ndoikuaa ukai pyre
ha'e 'arandua ha'e javi aikuaapa, ha'e yvyty
voi arova kuaa aguã rami ajeroviaa oĩ teĩ
xeporayvu e'ỹ ri vy mba'everã ndavarei
'rãgue.
3 Iporiaukue'i pe xemba'e rei-rei ame'ẽmba
va'e rire, ha'e xerete rapyarã pe amboaxa
teĩ xeporayvu e'ỹ ri vy ha'e nungakue gui
ndajoui 'rãgue mba'eve.
4 Ha'e rami 'rãgue py nhandepo-
rayvua rupi nhandekuai vy ma nanhan-
hogueroangeko rei 'rã, jajapo porã 'rã
joupe. Nhandeporayvua rupi vy joe
nanhanerakãte'ỹi 'rã, nanhanhemboyvatei
'rã, neĩ ndajajejou porã rei 'rã guive.
5 Ha'eve'ỹa rami rei ndajaikoi 'rã, nhande
ae jaipota va'e anho ndajajapoi 'rã, nan-
handevai rei 'rã, nhandevy otekoavya rã
nanhanhenhandu vaikue rei 'rã,
6 ndajarovy'ai 'rã teko vai, ha'e anhetẽ va'e
anho 'rã jarovy'a.
7 Opa mba'e py nanhandekuerai 'rã, opa
mba'e jarovia 'rã, opa mba'e nharõ kuaa 'rã,
opa mba'e jaropo'aka 'rã guive.
8 Mborayvu ma opa va'erã e'ỹ. Ha'e rã Nhe'ẽ
guigua nhamombe'ua ma opa 'rã, amboae
ayvu py nhandeayvua opa 'rã, mba'emo
jaikuaa aguã voi opa avi 'rã.
9 Mba'eta amongue henda py ete'i jaikuaa
mba'emo, ha'e amongue henda py ete'i
guive nhamombe'u kuaa 'rã Nhe'ẽ guigua.
10 Ha'e gui ma opa mba'e py iporã va'e
ou jave ma amongue henda py ete'i jajapo
kuaa ague omombaa 'rã.
11 Xee minha xekyrĩ jave py kyrĩ va'e
rami xeayvu, mba'emo aendu, ha'e xepy'a

va'ekue. Ha'e gui xetuja ma vy xekyrĩ jave
aikoague rami ve'ỹ ma aiko.
12 Mba'eta aỹ ma mba'emo jaexa epéko
oje'opa va'e re ojexa vai-vai va'e rami. Ha'e
rã ha'e va'e jave py ma hova re nhama'ẽ
reve 'rã jaexa. Aỹ ma amongue henda py
ete'i aikuaa mba'emo. Ha'e rã ha'e va'e jave
py ma aikuaa porãmba 'rã Nhanderuete
xekuaa-a rami avi.
13 Ha'e gui aỹ mboapy oiko: jajeroviaa,
nharõa ha'e mborayvu. Ha'e va'e gui yvat-
eve va'e ma mborayvu.*

14

Amboae ayvu py nhandeayvua gui Nhe'ẽ guigua nhamombe'ua yvatevea re ijayvua

1 Peiko ke mborayvu re, ha'e penhea'ã
Nhe'ẽ guigua ome'ẽmby pejopy avi aguã.
Penhea'ãve Nhe'ẽ guigua ayvu pemombe'u
aguã.
2 Mba'eta amboae ayvu py ijayvu va'e ma
amboae kuery oendu aguã e'ỹ ijayvu, Nhan-
deruete anho, mba'eta avave rei noendu
kuaai 'rã, mba'eta jaikuaa e'ỹ va'e re ijayvu
onhe'ẽ py ae.*
3 Ha'e rã Nhe'ẽ guigua ayvu mombe'ua ma
nhaendu kuaa aguã ijayvu, nhanemom-
baraete, nhanemongeta ha'e nhanem-
bopy'a porã aguã guive.
4 Amboae ayvu py ijayvu va'e ma ha'e ae
onhemombaraete. Ha'e rã Nhe'ẽ guigua
mombe'ua ma omombaraete 'rã igreja
kuery ha'e javi.
5 Xee aipota teĩ peẽ kuery ha'e javive pen-
deayvu amboae ayvu py. Ha'e rami avi
aipotave va'e ma Nhe'ẽ guigua ayvu pe-
mombe'u, mba'eta Nhe'ẽ guigua mombe'ua
ma amboae ayvu py ijayvu va'e gui yvateve,
oayvua ae omombe'u porãve e'ỹ re igreja
kuery omombaraeteve aguã.
6 Aỹ ma irmão kuery, amboae ayvu
py xeayvu reve peẽ kuerya py avaẽ
va'e rire mba'exa tu roipytyvõ 'rãgue?
Peteĩve henda py noroipytyvõi 'rãgue.
Ha'e rã Nhanderuete oikuaa uka va'ekue
amombe'u ramo ha'eve, e'ỹ vy mba'emo
aikuaa va'e, Nhe'ẽ guigua, e'ỹ vy rombo'ea
rupi xeayvu ramo ha'eve avi.
7 Mba'eta mba'epu omyĩ e'ỹ va'e voi,
mimby, mbaraka mba'e nhaendu porã
aguã rami e'ỹ ri ombopua ramo mba'exa
tu nhaendu kuaa ta mba'epu ombopua rã?
8 Ha'e rami avi mimby guaxu nonhendu
porãi ri ramo mava'e tu oiko katu ta joe
opu'ã aguã?
9 Ha'e rami ae avi peẽ voi amboae ayvu
py amboae kuery oikuaa aguã rami e'ỹ ri
pendeayvu ramo mba'exa tu oendu kuaa ta
aipopejea? Mba'eta yvate rupi rive ijayvu
va'e rami 'rãgue pendeayvu.
10 Anhetẽ opa marãgua ayvu ikuai ko yvy re,
ha'e rã ayvu oendu kuaa aguã ramigua e'ỹ
ma jipoi.
11 Ha'e rami teĩ amongue ijayvu rã mba'e
he'ia pa xee aikuaa e'ỹ va'e rire ixupe am-
boae regua rami xee aiko 'rãgue, ha'e va'e
voi amboae regua 'rãgue oiko xevy.
12 Ha'e rami ae avi peẽ voi Nhe'ẽ guigua
ome'ẽmby pejopyxe vy penhea'ãve igreja
kuery mombaraetearã pejopy aguã.
13 Ha'e nunga rupi amboae ayvu py ijayvu
va'e tojerure oayvua omombe'u porãve
kuaa avi aguã re.
14 Mba'eta amboae ayvu py ri Nhanderuete
pe anhembo'e ramo xenhe'ẽ anhetẽ on-
hembo'e 'rã, ha'e rã xe'arandua ma oĩ rive
'rã.
15 Mba'exa tu aiko 'rã ha'vy? Xenhe'ẽ py
anhembo'e 'rã, ha'e xe'arandua py guive.
Xenhe'ẽ py aporaei 'rã, ha'e xe'arandua py
guive.
16 Mba'eta penenhe'ẽ py anho ri Nhan-
deruete perovy'a ramo mba'exa tu oikuaa
e'ỹ va'e "Amém" he'i ta perovy'apa ma
ramo? Mba'eta ndoikuaai 'rã mba'e pejea
paa.
17 Peẽ anhetẽ Nhanderuete perovy'a porã'i,
ha'e rã pendeayvua oendu va'e ma nape-
mombaraetei 'rã.
18 Xee arovy'a Nhanderuete mba'eta peẽ
kuery ha'e javive gui xeayvuve amboae
ayvu py.
19 Ha'e rami teĩ amboae ayvu py dez mil-
kue xeayvu 'rãgue py igreja kuery ikuaia
py ajou porãve xe'arandua reve peteĩ nhiruĩ
ayvu py ete'i xeayvu aguã, anhombo'e porã
aguã.

*Igreja kuerya py ipoua kuery ikuai jave ome'ẽ*mby jaiporu kuaa aguã re ijayvua

20 Irmão kuery, kyrĩgue rami peiko eme
pene'arandua py. Teko vai py ma kyrĩgue

* 13:13 João 13.31-35; Gálatas 5.13,14; Colossenses 3.12-14

* 14:2 1 Coríntios 12.7-11,27-31

rami peiko teĩ ha'eve. Ha'e rã pene'arandua
py ma kakuaakue oiko kuaa va'e rami peiko.
21 Lei re ipara oiny: “Kova'e kuery pe xeayvu
'rã amboae ayvu py, amboae regua ayvu
rupi 'rã xeayvu teĩ naxenhe'ẽ rendui 'rã”,
he'i Senhor.*
22 Ha'e nunga rupi ayvu mboae py ijayvua
ma mba'emo kuaa ukaarã oiko, teĩ ojerovia
va'e kuery pe'ỹ, ojerovia e'ỹ va'e kuery
pe anho. Ha'e rã Nhe'ẽ guigua ayvu
omombe'ua ma ojerovia e'ỹ va'e kuery
pegua e'ỹ, ojerovia va'e kuery pegua.
23 Ha'e gui igreja kuery ha'e javi joa py
onhemboaty vy amboae ayvu py ha'e ja-
vive ijayvu ramo amongue oikuaa e'ỹ rei
va'e, ojerovia e'ỹ va'e oike vy oendu vy
“Na'inhakã porãveipa”, nde'i 'rã ri ty'y?
24 Ha'e rã Nhe'ẽ guigua ayvu ri ha'e javive
omombe'u rã amongue ojerovia e'ỹ va'e,
oikuaa e'ỹ va'e oike vy oendu vy onhem-
boaxy 'rã, mba'eta ha'e javi ijayvu rã oendu
'rã gueko regua meme, ojeupe guarã ae.
25 Ha'e va'e opy'apy py mba'emo onhomi
va'ekue teĩ oikuaapaa 'rã. Ha'e ramo gue-
napy'ã re oĩ vy ngova yvy re omovaẽ reve
omboete 'rã Nhanderuete. Ha'e vy “Nhan-
deruete anhetẽ ete ri penembyte oĩ”, he'i
'rã.

Nhanhemboatya py ha'evea rami meme nhandekuai aguã re ijayvua

26 Ha'e gui irmão kuery, mba'exa tu
ha'vy pendekuai 'rã? Mba'eta penhem-
boatya py amongue ogueru 'rã jogueropo-
raei aguã, ha'e rã amboae ma nhombo'e
aguã 'rã ogueru, amongue ma ogueru 'rã
mba'emo oikuaa uka aguã, ha'e rã amboae
ma ayvu mboae py ijayvu aguã rami 'rã
oiko, ha'e amboae ju omombe'u porãve
'rã ijayvuague. Ha'e nunga ha'e javi ma
nhomombaraete aguã rami meme tojeapo.
27 Ha'e gui amboae ayvu py ri amongue
ijayvu vy mokoĩ e'ỹ vy mboapy anho
ta'ijayvu jorire. Toĩ avi ijayvuague
omombe'u porãve va'erã.
28 Ha'e rami avi imombe'u porãvearã noĩ
ramo pekyrirĩ 'rã peiny igreja kuerya py.
Pendejeupe ae, ha'e Nhanderuete reve
anho 'rã pendeayvu.
29 Profeta kuery voi mokoĩ e'ỹ vy mboapy
ta'ijayvu, ha'e rã amboae kuery ma toikuaa
pota ijayvua re.
30 Ha'e gui xapy'a rei peteĩ oguapy oiny
va'e pe Nhe'ẽ mba'emo oikuaa uka ramo
jypy'igua tokyrirĩ ranhe.
31 Ha'e rami vy Nhe'ẽ guigua ayvu jorire
peteĩ-teĩ omombe'u teĩ ha'eve 'rã, pavẽ
oikuaa vy ipy'a guaxuve aguã.
32 Mba'eta profeta kuery ikuai va'e ma ojoko
kuaa 'rã onhe'ẽ ae.
33 Mba'eta Nhanderuete ma nanhanem-
boeko eta rei, peteĩ rami 'rã nhanemoingo.

Ha'e javi igreja ikuai va'e rupi iky'a e'ỹ
va'e kuery ikuaia py
34 kunhague okyrirĩ 'rã okuapy pavẽ onhem-
boatya py, nda'evei ijayvu aguã. Ha'e rami
'rãgue py ome kuery po'akaa re ta'ikuai, lei
re oĩa rami vy.
35 Xapy'a rei kunhague mba'emo oikuaa
porãvexe vy ome pe toporandu ngoo py ae.
Mba'eta pavẽ onhemboatya py ri kunhague
ijayvu vy oxĩmba rei aguã rami ikuai.

36 Tyrã pa peẽ kuerya gui ranhe ri ty'y
Nhanderuete ayvu ou raka'e? Ha'e rami
e'ỹ vy pendevy pe anho ri ty'y oikuaa uka
raka'e?
37 Amongue ojeupe ae “Profeta” e'ỹ vy
“Nhe'ẽ revegua” he'i va'e toikuaa pota
pova'e re: Pendevy pe xee amboparaa ma
Senhor ae ojapo uka va'e meme.
38 Pova'e nunga re amongue ndojapyxakaxei
ramo ijayvua re ju tojapyxakaa eme.

39 Ha'e gui xe-irmão kuery, penhea'ãve
tema Nhe'ẽ guigua ayvu pemombe'u kuaa
aguã. Pejoko eme guive amboae ayvu py
amongue ijayvu rã.
40 Ha'e nunga ha'e javi ma ha'evea rami
meme tojeapo jorire-rire.

15

Cristo onhemboete ju rire nhanhemboete ju avi aguã re ijayvua

1 Irmão kuery, aỹ romoma'endu'a ta ayvu
porã amombe'u aikovy va'e re. Ha'e va'e
ma perovia rire hexe peĩ atã teri.
2 Ha'e va'e rupi peo jepe guive, xapy'a rei
pendevy ayvu amombe'u va'ekue pendejee
pemoĩ riae vy. Ha'e rami e'ỹ ri vy perovi-
aague mba'everã ndovarei 'rã.
3 Mba'eta xevy pe ranhe ayvu oikuaa uka
pyre pendevy ju amombe'u va'ekue: Jaje-
javyague re Cristo omano raka'e ipara oĩa
rami vy.

* 14:21 Isaías 28.11-12 * 15:4 Atos 2.24-36; 1 Coríntios 6.14

4 Ha'e gui onhono porãa, ha'e mboapy araa
py onhemboete ju, ipara oĩa rami vy ae ju.*
5 Ha'e gui jypy'i ojexa uka Cefas pe, ha'e va'e
rire ma doze-ve pe.
6 Ha'e va'e rire ma peteĩgue pyve ojexa uka
quinhentos raxa irmão kuery pe. Ha'e va'e
kuery regua heta okuave aỹ peve, ha'e rã
amongue ma oke ma.
7 Ha'e va'e rire ma Tiago pe ju ojexa uka,
ha'e gui apóstolo kuery ha'e javive pe.
8 Ha'e gui opaa py xevy pe avi ojexa uka, are
rire itui'i va'ekue pe rami.
9 Mba'eta xee ma apóstolo kuery mboae
gui xe'yvyĩve va'e aiko, ha'e Nhanderuete
pegua igreja kuery re apu'ã rei rire nda'evei
va'ekue apóstolo-rã xerenoĩa aguã.
10 Ha'e rami teĩ Nhanderuete xemboaxy
ramo apóstolo xee aiko. Xemboaxya
ndoaxa rivei guive, mba'eta apóstolo kuery
ha'e javive gui amba'eapove va'e. Xee ae
e'ỹ guive, Nhanderuete xemboaxya xere oĩ
va'e ojapo.
11 Ha'e rami teĩ xee, e'ỹ vy ha'e kuery teĩ ha'e
rami ae romombe'u va'e, ha'e gui ha'e rami
ae ju perovia raka'e.

12 Ha'e gui Cristo omanoague gui onhem-
boete jevyague romombe'u ramo mba'exa
tu peẽ kuery regua amongue ijayvu ri
omano va'ekue nonhemboete jevyi 'rãa
rami?
13 Mba'eta anhetẽ ri omanoague gui non-
hemboete jevyai va'e rire Cristo voi non-
hemboete jevyi 'rãgue raka'e.
14 Ha'e Cristo nonhemboete jevyi va'e
rire mba'everã ndovarei 'rãgue ayvu
romombe'ua ha'e pejeroviaa.
15 Ha'e Nhanderuete ayvu romombe'u
merami rive 'rãgue, Nhanderuete rovai
oreapu va'e rami roiko 'rãgue, mba'eta
Cristo omboete jevyague romombe'u.
Mba'eta Cristo nomboete jevyi va'e rire
omano va'ekue nonhemboete jevyi ae
'rãgue.
16 Mba'eta omano va'ekue nonhemboete
jevyi ri ramo Cristo voi nonhemboete jevyi
'rãgue raka'e.
17 Ha'e Cristo nonhemboete jevyi va'e rire
pejeroviaa mba'everã ndovarei 'rãgue, ha'e
pejejavya rupi teri peiko 'rãgue.
18 Ha'e rami anho e'ỹ, Cristo pegua oke
va'ekue voi okanhymba ae 'rãgue.
19 Xapy'a rei aỹ jaikovea peve'i Cristo guigua
nharõa ovare va'e rire pavẽ gui ovy'a e'ỹve
va'e jaiko 'rãgue.

Oke va'e kuery gui Cristo ranhe oikove jevyague re ijayvua

20 Ha'e rami avi anhetẽ ete omano va'ekue
mbyte gui Cristo onhemboete ju raka'e, oke
va'e kuery gui ha'e ranhe oikove ju aguã.
21 Mba'eta peteĩ'i ava gui nhamano
aguã ouague rami peteĩ ava gui avi ou
nhamanoague gui nhanhemboete ju aguã.
22 Mba'eta Adão re vy nhamano aguã rami
japyta pavẽ. Ha'ekue rami avi Cristo re vy
pavẽ jaikove ju 'rã.
23 Ha'e rami avi peteĩ-teĩ hi'ára py porã 'rã
oikove ju. Cristo ma jypygua ete raka'e.
Ha'e va'e rire Cristo ou jave ma ixupegua
kuery ju 'rã okuave.
24 Ha'e va'e rire mae ovaẽ 'rã opaa ára. Ha'e
jave py yvatekueve ha'e ipo'akakueve ha'e
javi Cristo omokanhymba ma rire Nguuete
pe ju 'rã omboaxa opo'akaa.
25 Mba'eta ipo'aka 'rã ngovaigua kuery ha'e
javive opy guýry omo'yvyĩmba peve.
26 Hovaigua opa vygua omomba va'erã ma
manoa,
27 "Opa mba'e omoĩ 'rã ipy guýry", he'iague
rami. Ha'e rami avi "Opa mba'e ipo'aka guy
py omoĩ", he'ia py ma ipo'aka guy py opa
mba'e moĩare re ae e'ỹ guive ijayvu.*
28 Ha'e gui ipo'aka guy py Tuu opa mba'e
omoĩ ma rire mae ma Ta'y voi ha'e ae on-
hemoĩ 'rã opa mba'e moĩare po'aka guy py,
Nhanderuete opa mba'e re ipo'aka aguã.

Nhanhemboete ju va'erã vy marã rami pa jaiko aguã re ijayvua

29 Ha'e rami e'ỹ ramo mba'exa 'rã tu
ikuai omano va'ekue re vy onhemongarai
va'e? Anhetẽ ri omano va'ekue nonhem-
boete jevyi va'e rire mba'e re tu ha'e kuery
onhemongarai 'rã omano va'ekue re?
30 Ha'e mba'e re tu ore voi ndorojeayvu-
veikue py orekuai ára nhavõ?
31 Mba'eta ko'ẽ nhavõ xee ajejuka uka.
Irmão kuery, ha'e rami xeayvu mba'eta
Cristo Jesus nhande-Senhor re vy peẽ kuery
roguerovy'a vy.
32 Xapy'a rei avakue oikuaa rami rive ri Éfeso
tetã py mymba inharõ va'e reve anhea'ã
va'e rire mba'e 'rãgue tu ajopy ha'e nunga

* 15:27 Salmo 8.6

rekovia? Mba'eta omano va'ekue nonhem-
boete jevyvei ri ramo "Jakaru ha'e jay'u
tema, mba'eta ko'ẽ rã nhamanomba 'rã",
ja'e 'rãgue.*
33 Pejekore eme, mba'eta heko vai va'e
re penhemoirũ ramo ombovaipa 'rã pen-
dereko porãa.
34 Pendekuai porã pota nho ke, pejejavy
ve'ỹ aguã. Mba'eta peẽ kuery regua
amongue ikuai Nhanderuete ndoikuaai teri
va'e. Ha'e rami xeayvu pexĩmba aguã.

Onhemboete jevy vy guete oguereko va'erã re ijayvua

35 Ha'e gui amongue aipopeje 'rã: "Marã
rami 'rã tu ha'vy omano va'ekue onhem-
boete ju? Marã ramigua tete 'rã tu ha'e
kuery oguereko?" peje 'rã.
36 Pene'arandu e'ỹ va'e, mba'emo ra'yĩgue
omoaĩ mbyre rami 'rã ikuai, mba'eta
ha'yĩgue ma omano e'ỹ re naenhoĩ 'rã.
37 Mba'emo ra'yĩ nhamoaĩ va'e minha het-
erã reve'ỹ 'rã nhamoaĩ, ha'yĩgue anho,
trigo e'ỹ vy amboae ra'yĩ rei.
38 Nhanderuete ae heterã ome'ẽ 'rã
ome'ẽxea rami, peteĩ-teĩ ha'yĩgue pe heterã
ae ome'ẽ.
39 Ha'e javi ho'o va'e voi joo ramigua e'ỹ-e'ỹ:
Peteĩ ma avakue ro'o, amboae ma mymba
ro'o, amboae ma guyra, ha'e amboae ma
pira ro'o.
40 Ikuai avi yva regua ha'e yvy regua. Anhetẽ
yva regua jaexa rã yvy regua reve joo rami
e'ỹ-e'ỹ iporã va'e.
41 Kuaray rexakã ma ha'e rami 'rã iporã,
jaxy rexakã ma amboae rami 'rã, ha'e jaxy-
tata rendy ma amboae rami ju 'rã iporã.
Jaxy-tata ikuai va'e voi joo rami e'ỹ-e'ỹ 'rã
hendy.
42 Ha'e rami ae avi 'rã omano va'ekue
onhemboete ju jave. Nhanderetekue ivaipa
aguã rami onhono porãa va'ekue ri onhem-
boete ju 'rã ivaipa ve'ỹ aguã rami. Nda'evei
va'ekue onhono porãa va'ekue ri onhem-
boete ju 'rã imarã ve'ỹ aguã.*
43 Ikangy va'e onhono porãa va'ekue ri on-
hemboete ju 'rã ipo'aka reve.
44 Nhande regua tete onhono porãa va'ekue
ri onhemboete jevy vy Nhe'ẽ guigua ju 'rã
oiko. Mba'eta oiko nhande regua tete, ha'e
Nhe'ẽ guigua tete avi oiko.
45 Mba'eta ipara oiny: "Ava jypygua Adão
ma omoingo raka'e oikove va'erã, ha'e rã
opa vygua Adão ma nhe'ẽ nhomoingovearã
oiko."*
46 Ha'e rami avi nhande regua ranhe oiko
raka'e, Nhe'ẽ guigua e'ỹ. Ha'e rire mae ma
Nhe'ẽ guigua oiko.
47 Jypygua ava yvy gui ojapo rire yvy regua
ae oiko. Ha'e rã mokoĩa ava ma yva guigua.*
48 Jypygua ava yvy regua oiko rire avakue
mboae yvy regua meme ikuai. Ha'e gui yva
guigua ava oikoague rami avi yva guigua 'rã
ikuai.
49 Yvy regua rami jaiko rire yva guigua rami
ju 'rã jaiko.

Okuave va'e voi ombopyaupaa aguã re ijayvua

50 Irmão kuery, po rami amombe'u porã:
Ho'o ha'e huguy va'e ma nda'evei Nhan-
deruete po'akaa pyguarã, mba'eta imarã
va'e nda'evei imarã e'ỹa py ikuai aguã.
51 Ma'ẽ, pendevy amombe'u ta ndoikuaa
ukai pyre: Pavẽ e'ỹ 'rã jake, teĩ pavẽ 'rã
nhanembopyaua,
52 nhaxapymi xapy'a'ia rami 'rã, opa vygua
mimby guaxu onhendu jave. Mba'eta
mimby guaxu onhendu rã omano va'ekue
onhemboete jevypa 'rã imarã ve'ỹ aguã,
ha'e nhande nhanembopyaupa 'rã.*
53 Mba'eta nhanderete imarã va'e on-
hemonde 'rã imarã e'ỹ aguã py. Nhan-
derete omano va'erã va'e onhemonde 'rã
omano ve'ỹ aguã py.
54 Ha'e gui nhanderete imarã va'e imarã e'ỹ
aguã py ju onhemonde jave, omano va'erã
va'e omano ve'ỹ aguã py onhemonde ma
jave py mae ma ojeupity 'rã ayvu ipara
oinya: "Ipo'akapave va'e ombovaipa ma
manoa."*
55 Ha'e nunga rupi manoa, mamo tu opyta
ndepo'akaague? Mamo tu opyta orepiarã
reiporu va'ekue?*
56 Mba'eta manoa popia ma jejavya, ha'e
jejavya po'akaa ma lei re oĩ.
57 Ha'e rami teĩ jarovy'a Nhanderuete,
mba'eta nhande-Senhor Jesus Cristo re vy
nhanembopo'aka.
58 Ha'e nunga rupi xerembiayvu irmão
kuery, peĩ atã tema, pejeity uka eme,

* 15:32 Isaías 22.13 * 15:42 Filipenses 3.20,21; 1 João 3.2 * 15:45 Gênesis 2.7 * 15:47 "Opa vygua Adão" ha'e "Mokoĩa ava" he'ia ma Cristo re ae ijayvu vy. * 15:52 1 Tessalonicenses 4.13-18 * 15:54 Isaías 25.8 * 15:55 Oséias 13.14

Senhor pe pemba'eapoa rupi penekyre'ỹ
riae guive, mba'eta jaikuaa Senhor re vy
nhamba'eapoa ndoaxa rivei 'rãa.

16

Judéia pygua kuery iporiaukue'i peguarã mba'emo omono'õ aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui iky'a e'ỹ va'e kuery pe peme'ẽ
va'erã pemono'õ aguã re xeayvu po rami:
Peẽ voi ke pejapo Galácia pygua igreja
kuery pe ajapo ukaague rami avi.
2 Ha'e rami vy semana ára nhavõ
peteĩ-teĩ pendero rupi pemoĩ porã 'rã pe-
joua rami. Pemono'õ-no'õve tema, xee
avaẽ rã pemono'õ ve'ỹ teĩ ha'eve aguã.
3 Ha'e gui avaẽ ma rire peẽ peiporavo va'e
rei amondouka 'rã Jerusalém katy kuaxia
para reve. Ha'e rami rã ha'e kuery ogueraa
'rã peme'ẽ va'ekue.
4 Xee voi aa avi aguã ha'eve ramo ha'e kuery
oo 'rã xerupive.*

Paulo oguataxea re ijayvuague

5 Macedônia yvy rupi aaxa rire peẽ
kuerya py ju 'rã avaẽ, mba'eta ha'e rupi
aaxa aguã rami ranhe aiko.*
6 Xapy'a rei peẽ kuery reve aiko are vy aaxa
'rã yro'y jave, ha'e peẽ kuery xepytyvõ 'rã
aaxea katy aguatave aguã.
7 Mba'eta aaxa avy vy rive roexa aguã
nda'evei, Senhor oipota rã peẽ kuery reve
aiko arexe.
8 Ha'e rami avi Pentecostes ára peve apyta
'rã Éfeso tetã py,
9 mba'eta ha'e py peteĩ okẽ tuvixa va'e
ojepe'a xevy amba'eapo aguã, xejokoxe
va'e heta ikuai teĩ.

Timóteo ha'e Apolo rekorã re ijayvuague

10 Peẽ kuerya py Timóteo ovaẽ ramo ke
pepena porã okyje reia oendu e'ỹ aguã
rami, mba'eta xee rami avi Senhor pe
omba'eapo va'e.
11 Ha'e nunga rupi pemboete e'ỹ eme. Ha'e
rami 'rãgue py pemondouka porã'i ju xea
katy, mba'eta irmão kuery reve roarõ 'rã
rokuapy.
12 Ha'e gui irmão Apolo pe ma mbovykue
rei e'ỹ ajerure pendea katy irmão kuery
reve oo aguã, teĩ aỹ peve noendui ooxea.
Ha'e rami avi ha'eve jave ma ou 'rã.

Opaa py omongetaague

13 Peiko kuaa pota ke, peĩ atã pejeroviaa
re, pendepy'a guaxu avakue rami, penem-
baraete tema guive.*
14 Mba'emo pejapo va'e mborayvu rupi
meme pejapo.

Estéfanas, Fortunato ha'e Acaico reko re ijayvua

15 Ha'e gui aỹ irmão kuery, po rami
ajerure pendevy. (Mba'eta peikuaa ae ma
Estéfanas ro pygua kuery jypygua Acaia
py ojeroviaague, ha'e iky'a e'ỹ va'e kuery
pytyvõarã ojeko me'ẽague.)
16 Ha'e gui aipota peẽ voi ha'e kuery
regua oipotaa rami pendekuai, ha'e hex-
eve omba'eapo va'e ha'e javi oipotaa rami
guive.
17 Ha'e gui xea py Estéfanas, Fortunato
ha'e Acaico ovaẽ ramo avy'a karamboae,
mba'eta xevy pe ha'e kuery ojapopa peẽ
ndapejapopa reguai va'ekue.
18 Ha'e rami vy xembopy'a guaxu, penem-
bopy'a guaxua rami avi. Ha'e nunga rupi
pemboete ha'e kuery ramigua.

Oxarura ha'e ogueroayvu porãague

19 Ásia pygua igreja kuery oxarura ukapa
pendevy. Senhor re ikuai va'e pendevy
oxarura uka ete okuapy, Áqüila, Priscila
ha'e hoo py igreja onhemboaty va'e voi.
20 Irmão kuery ha'e javive oxarura uka pen-
devy. Pexarura joupe-upe iky'a e'ỹ va'e
joayvua rami.
21 Xee Paulo xepo py ae ambopara
axarura avia.
22 Ha'e rã Senhor oayvua rupi e'ỹ ikuai va'e
ma ayvu vaipy topyta. Ore-Senhor, eju voi
ke.
23 Tove peẽ kuery tapendu Senhor Jesus
penemboaxya.
24 Cristo Jesus re vy xee roayvua toiko avi
peẽ kuery ha'e javi reve.

* 16:4 Atos 11.27-30; Romanos 15.25-27; 2 Coríntios 8.1-24
* 16:5 Atos 19.21,22
* 16:13 Efésios 6.10-12; 1 Pedro 5.8-9

Mokoĩguea Corinto pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Mokoĩguea Corinto pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia ma Corinto tetã pygua kuery pe apóstolo Paulo ombopara hexe opu'ã rei va'e ikuaia omombe'ua rã oendu vy. Ha'e va'e kuery ma ojeupe "Apóstolo" he'i teĩ ha'eve'ỹa rami nhombo'e, apóstolo Paulo re ijayvu rei, ha'e opa marã rei ikuai aguã rami ojapo guive. Ha'e nunga apóstolo Paulo oendu vy gueko omombe'u porãve ha'e kuery oikuaa porãmba aguã rami. "Mba'eta ore ma Nhanderuete ayvu romombe'ua rupi ndorojokorei. Ha'e rami 'rãgue py Cristo re vy Nhanderuete guigua anhetẽa rupi oreayvu roikovy, Nhanderuete renonde rupi ae" (2.17). Amongue henda py Paulo ndovy'ai vy ijayvu poyi ha'e kuery pe.

Paulo gueko re ijayvu vy ima'endu'a haxy va'e oendu oikovy va'e re. "Ha'e nunga rupi mboapykue Senhor pe ajerure xegui oipe'a aguã re. Ha'e rami teĩ ha'e aipoe'i xevy: 'Xee romboaxya ha'eve ma ndevy, mba'eta ikangy va'e re xepo'akaa ojekuaa porãve 'rã', he'i va'ekue. Ha'e nunga rupi avy'a reve 'rã xeayvu xekangya re, xere Cristo po'akaa oĩ aguã", he'i (12.8-9). Ha'e nunga ma ha'eve nhande kuery pavẽ pe.

Opaa py Paulo ijayvu ha'e kuery mba'emo ome'ẽ aguã Jerusalém tetã py Jesus remimbo'e kuery ikuai va'e pe, karuai oiko va'e gui ojexavai okuapy rã.

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Cristo Jesus pegua
apóstolo-rã Nhanderuete oipotaa rami
xemoĩ va'ekue. Irmão Timóteo reve
roxarura Nhanderuete pegua igreja kuery
Corinto py pendekuai va'e pe, ha'e iky'a e'ỹ
va'e kuery Acaia yvy re pendekuai va'e ha'e
javi pe guive.
2 Tove peẽ kuery tapendu penemboaxya
ha'e mby'a porã Nhanderuete ha'e Senhor
Jesus Cristo guigua.

Nhanderuete ombopy'a guaxua re Paulo oguerovy'aague

3 Ta'ima'endu'a porãa Nhanderuete
nhande-Senhor Jesus Cristo Ru va'e re.
Mba'eta Nhanderu ma nhanemboaxy ha'e
opa mba'e py nhanembopy'a guaxu va'e.
4 Ha'e rami vy ore voi opa mba'e py rojex-
avai rã orembopy'a guaxu 'rã, ore ju rom-
bopy'a guaxu aguã opa mba'e gui ojexavai
va'e, Nhanderuete orembopy'a guaxua py
ae.
5 Mba'eta Cristo káuxa opa mba'e py rojex-
avaia rami avi Cristo orembopy'a guaxua
voi roendu avi opa mba'e py.
6 Ha'e nunga rupi rojexavaia oiko va'e ma
peẽ kuery pendepy'a guaxu ha'e peo jepe
aguã oiko. Orembopy'a guaxua voi pen-
depy'a guaxu aguã oĩ, mba'eta peẽ voi
pendekuerai e'ỹ re peropo'aka pekuapy ore
roiko axya ramigua.
7 Peẽ kuery re rojerovia, mba'eta roikuaa
ore rami pendekuai axya rami orereve avi
'rã penembopy'a guaxua.
8 Mba'eta irmão kuery, aipota peikuaa Ásia
yvy re roiko jave rojexavaiague. Mba'eta
ha'e nunga ndorogueropo'aka kuaavei
peve ipoyi ramo noroexa'ãvei ma va'ekue
roikove aguã re.*
9 Ha'e rami vy orepy'a re romano taa roendu
karamboae orejee ae rojerovia e'ỹ aguã,
ha'e rã Nhanderuete omano va'ekue om-
boete jevy va'e re anho.
10 Mba'eta ha'e ae orereraa jepe karamboae
ha'e rami ete romano aguã va'ekue gui.
Hexe vy roarõ orereraa jepe riaeve aguã,
11 peẽ kuery voi orepytyvõ ramo pejerurea
py. Ha'e rami rã heta 'rã Nhanderuete
oguerovy'a orere, heta ojerurea rupi or-
ereraa jepe rire.

Paulo anhetẽa rupi oikoa re ijayvuague

12 Mba'eta pova'e nunga re ae
roguerovy'a: Peteĩve henda py orepy'a
ky'aa noroendui, mba'eta Nhanderuete
guigua iky'a e'ỹa ha'e anhetẽa rupi orekuai
kova'e yvy re, peẽ kuerya py guive.
Avakue 'arandua rupi e'ỹ roiko, ha'e rã
Nhanderuete oremboaxya rupi.

* 1:8 Atos 19.23-40

13 Mba'eta pendevy romboparaague re ma
peroayvu vy pendu kuaa va'erã anho oĩ.
Ha'e ajerovia pendu kuaa porãmba aguã,
14 amongue henda py orepy'a re oĩ va'e
peikuaa maa rami, nhande-Senhor Jesus
oua ára py peẽ kuery orererovy'a aguã, ore
roguerovy'aa rami avi.

Paulo mba'e re pa Corinto py ndooi teria omombe'u porãveague

15 Ha'e rami peẽ kuery orekuaa aguã re
ajerovia vy anhembopy'a teĩ peẽ kuerya
py ranhe avaẽ vy jajoexa aguã, peteĩgue ju
pejopy aguã penemoingo porãarã,
16 ha'e gui peẽ kuery xepytyvõ ramo aave
aguã Macedônia yvy katy, ha'e Macedônia
gui ajevy vy peẽ kuerya py ju avaẽ aguã,
Judéia yvy katy ju aa rã xepytyvõ aguã.
17 Ha'e rami aguã re xeayvu vy nda'u rom-
botavypa reia rupi ri aiko raka'e? To'o
revegua rami ri ty'y xeayvu? Xee teve
"Ha'eve" ha'e vyve "Nda'evei" ha'e avi
va'e?
18 Ha'e rami 'rãgue py Nhanderuete ojerovi-
apy oikoa rami avi ore voi peẽ kuery pe
"Ha'eve" ha'e "Nda'evei" ndoro'ei va'e,
19 Nhanderuete Ra'y Cristo Jesus peẽ kuery
mbyte rupi ore kuery — xee, Silvano ha'e
Timóteo — romombe'u va'ekue rami avi,
mba'eta Jesus ma "Ha'eve" ha'e "Nda'evei"
he'i avi va'e'ỹ. Hexe ma ha'eve va'e anho oĩ.
20 Mba'eta Cristo re vy Nhanderuete
ijayvuague ojeupity aguã ha'eve va'e
meme. Ha'e rami ae hexe vy Nhanderuete
nhamboete vy "Amém" ja'e avi 'rã.
21 Mba'eta Nhanderuete ae peẽ kuery reve
nhanemoĩ atã Cristo re, ha'e ojeupe guarã
nhanemoĩ.
22 Nhandere ha'e nunga kuaa ukaarã omoĩ
vy Onhe'ẽ ae omoĩ nhanekuraxõ re.

23 Ha'e gui xerekove rupi ae aipoa'e,
Nhanderuete voi oikuaa xeayvu anhetẽa:
Peẽ kuery romomboriau e'ỹ aguã rima nda-
juvei teri apy Corinto py.
24 "Pejeroviaa re orepo'aka va'e" nda'ei.
Ha'e rami avi peẽ kuery pevy'ave aguã re
ronhea'ã. Mba'eta pejeroviaa rupi ae 'rã
penembaraeteve.

2

1 Ha'e rami vy xejeupe ae xeayvu karam-
boae peẽ kuery romomboriaua rupi aju ve'ỹ
aguã re.
2 Mba'eta xee romomboriau va'e rire mava'e
'rãgue tu oiko xembovy'a ju aguã, peẽ ro-
momboriau va'ekue e'ỹ vy?
3 Ha'e nunga rupi ae ambopara va'ekue, peẽ
kuerya py avaẽ vy peẽ xembovy'aarã pen-
dekuai va'e re xeporiau e'ỹ aguã. Mba'eta
peẽ kuery ha'e javi re ajerovia mba'emo
xembovy'a va'e peẽ voi penembovy'a avi
aguã.
4 Mba'eta xepy'a py aiko axya ha'e ajexavaia
aendu reve ae ambopara va'ekue pẽvy,
xerexay ete reve guive. Pendeporiau rei
aguã e'ỹ guive ambopara, ha'e rã roayvu
etea peikuaa aguã.

Ojejavy va'ekue ojeko rerova rã igreja kuery omovaẽ ju aguã re ijayvua

5 Ha'e gui penembyte py nhomomborio-
aua oiko va'ekue ma xee anho e'ỹ xemom-
boriau, peẽ kuery ha'e javi penemomboriau
amongue henda py. Ha'e rami xeayvu ajou
vai etea rupi e'ỹ.*
6 Ha'eve ma aỹ peẽ kuery regua hetave va'e
pembopagaague.
7 Ha'e gui aỹ ma ha'eve peperdoa ha'e pem-
bopy'a guaxu ju aguã, mboriau gui okanhy
ete e'ỹ aguã.
8 Ha'e rami vy pẽvy ajerure ixupe pexa uka
ju aguã peayvua.
9 Ha'e nunga rupi ae ambopara va'ekue
pẽvy, peẽ kuery anhetẽ opa mba'e py pa
xenhe'ẽ rendu va'ea aexaxe vy.
10 Mba'eta mba'emokue re pejoperdoa ri
ramo xee voi aperdoa. Anhetẽ peẽ kuery re
ama'ẽ vy aperdoa ae ma Cristo renonde,
11 nhandere Satanás ipo'aka e'ỹ aguã,
mba'eta jaikuaa porã ae nhanembotavyxea.

Tito ndojoui vy Paulo ndovy'aia re ijayvuague

12 Ha'e gui Trôade tetã py Cristo regua
ayvu porã amombe'u aguã avaẽ jave py pe-
teĩ okẽ ojepe'a xevy Senhor pe amba'eapo
aguã.
13 Ha'e rami teĩ xe-irmão Tito ndajoui vy
xepy'a py ma avy'aa naendui. Ha'e nunga
rupi ha'e kuerya gui ajepe'a vy Macedônia
katy ju aa.

* 2:5 Ha'e kuery va'e regua otekoavy va'ekue re ijayvu, xapy'a rei itavy rei va'e 1 Coríntios 5 py omombe'u va'ekue re. Apy ma Paulo ijayvu operdoa ju aguã re (Lucas 17.3,4; Gálatas 6.1,2).

Apóstolo kuery omba'eapoa rupi Cristo po'akaa ojekuaa 'rãa re ijayvua

14 Ha'e rami avi arovy'a Nhanderuete,
mba'eta Cristo re vy opo'akaa rupi riae
orereraa, ha'e ore kuery orekuaia re opa
rupi oikuaa uka Cristo regua heakuã porã
va'e ramigua.
15 Mba'eta ore kuery ma Cristo guigua
heakuã va'e rami orekuai Nhanderuete
pegua, oo jepe va'e ha'e okanhy va'e kuerya
rupi.
16 Okanhy oje'oivy va'e pe ma manoa reakuã
rami orekuai, mba'eta ha'e kuery oikuaa
omano aguã regua romombe'ua. Ha'e rã
oo jepe va'e kuery pe ma tekove reakuã
rami orekuai, mba'eta oikuaa tekove regua
romombe'ua. Ha'e ramo mava'e tu ha'eve
'rã ha'e rami aguã?
17 Mba'eta ore ma Nhanderuete ayvu
romombe'ua rupi ndorojokorei, amboae
kuery rami e'ỹ. Ha'e rami 'rãgue py Cristo
re vy Nhanderuete guigua anhetẽa rupi
oreayvu roikovy, Nhanderuete renonde
rupi ae.

3

Guexeve guarã ojapo pyau pyre inhymague gui iporãvea re ijayvua

1 Po rami vy ri nda'u oreayvu rojejou
porã uka reivea rupi? Amboae kuery
rami avi ore voi ri ty'y roipota kuaxia
oremombe'uarã pendevy pe rogueraa
aguã, ha'e'ỹ vy pende guigua kuaxia
romba'eapoa kuaa ukaarã amboae rupi
rogueraa aguã?
2 Any, mba'eta kuaxia para rami ore-
mombe'uarã ma peẽ kuery ae pendekuai.
Ha'e nunga ma orepy'a re ipara oiny ramo
ogueroayvu pavẽ, oikuaapa 'rã.
3 Mba'eta peẽ ae pexa uka Cristo guigua
kuaxia para pendekuaia, ore kuery
romba'eapoa kuaa ukaarã. Ha'e rami avi
tinta py e'ỹ ipara, ha'e rã Nhanderuete
oikove va'e Nhe'ẽ py. Itape re'ỹ guive ipara,
avakue ro'o re, orekuraxõ re ae.*
4 Cristo re vy ha'e rami ae rojerovia Nhan-
deruete re.
5 Orejegui ae e'ỹ guive mba'emo rojapo
kuaa, oregui e'ỹ mba'emo oiko. Mba'eta
rojapo kuaa aguã ma Nhanderuete gui ae
ou.
6 Ha'e ae oremo'arandu guexeve guarã
ipyau va'e ojapo va'ekue roikuaa uka aguã.
Ha'e va'e ma ipara regua e'ỹ, ha'e rã Nhe'ẽ
guigua. Mba'eta ipara regua nhandejuka
'rã. Ha'e rã Nhe'ẽ ma nhanemoingove 'rã.
7 Ipara nhandejukaarã ma itape re om-
boparaa vy omoexakã reve oejaa raka'e.
Ha'e nunga gui Moisés rova hexakã raxy
ramo hova katy Israel kuery noma'ẽ kuaai
raka'e, ogue ovy teĩ.
8 Ha'e va'ekue gui nda'u Nhe'ẽ guigua naex-
akã ratãive 'rã?
9 Mba'eta nhanembopagaarã omoexakã
reve oejaa rire teko porã me'ẽa katuve ma
hexakã ratãve 'rã.
10 Ha'e nunga rupi aỹ hexakã ratãve va'e ou
ma rire ymagua omoexakã mbyre rexakãa
ndojekuaavei ma.
11 Mba'eta ogue ovy va'e omoexakã reve oeja
pyre gui ogue va'erã e'ỹ katuve ma hexakã
ratãve.

*"Senhor Nhe'*ẽ oĩa py jaiko porã 'rã", he'ia

12 Ha'e nunga roarõ roikovy vy orepy'a
guaxua rupi ete oreayvu.
13 Ore ma Moisés ngova omo'ãague rami e'ỹ
orekuai. Mba'eta ha'e va'e ma ngova omo'ã
raka'e Israel kuery oexa e'ỹ aguã ogue ovy
va'e opa rã.*
14 Ha'e rami teĩ ha'e kuery 'arandua omopy-
tũmbaa. Mba'eta aỹ peve yma guare guex-
eve guarã ojapo pyre ogueroayvu rã hova
mo'ãa oime teri. Imo'ãa ma ndoipe'aai teri,
mba'eta Cristo re vy mae ma oipe'aa 'rã.
15 Aỹ peve Moisés ombopara va'ekue
ogueroayvu rã imo'ãa oime teri ha'e kuery
py'a re.*
16 Ha'e rã amongue Senhor pe ojeko me'ẽ
ramo oipe'aa 'rã imo'ãa.
17 Ha'e gui "Senhor" he'ia ma Nhe'ẽ, ha'e
mamo rã Senhor Nhe'ẽ oĩa py jaiko porã 'rã
opa mba'e gui.
18 Mba'eta nhande kuery ha'e javive nhan-
derova mo'ãa oipe'aa rire Senhor rexakã re
nhama'ẽ porã jaikovy epéko re rami. Ha'e
ramo nhanembopyau 'rã nhanerexakãve
javy aguã rami, Senhor rami ete nhan-
dekuai aguã. Ha'e rami aguã ma Senhor,
Nhe'ẽ gui ae ou.

* 3:3 "Itape re ipara va'e" he'ia ma lei Moisés ombopara va'ekue re ijayvu vy, teko yma guare kuaa ukaarã. * 3:13 Êxodo 34.33,35 * 3:15 Romanos 11.7-10

4

Paulo ojapo 'rã va'ekue ojapo porãa re ijayvuague

1 Ha'e nunga rupi Nhanderuete orem-
boaxy vy ha'e ramigua orerembiaporã
ome'ẽ rire norekangyi,
2 neĩ nhemi rupi ndorekuai mba'emo
nharoxĩ va'erãa rupi. Ronhombotavya rupi
e'ỹ orekuai, neĩ Nhanderuete ayvu ramigua
rive noromombe'ui. Ha'e rami 'rãgue py
Nhanderuete renonde orekuai anhetẽ va'e
roikuaa ukaa rupi, ha'evea rami orekuaia
oikuaa pavẽ aguã.
3 Ha'e gui xapy'a rei ayvu porã romombe'u
va'e ndojekuaai teri vy ma okanhy aguã
rami ikuai va'e pe anho ndoikuaa ukaai.
4 Mba'eta ha'e kuery ndojeroviai ramo
kova'e yvy regua ruete omopytũmba
hi'arandua, ha'e kuery pe Cristo rexakãa
regua ayvu porã ojekuaa e'ỹ aguã. Ha'e
va'e ma Nhanderuete rami ete heko va'e.
5 Mba'eta ore ma ore ae e'ỹ rojekuaa uka,
ha'e rã Cristo Jesus Senhor oikoa. Ha'e rã
ore ma Jesus re vy peẽ kuery rembiguai
rami roiko.
6 Mba'eta Nhanderuete "Pytũa gui taexakã
hendy va'e", he'i va'ekue ae oremoexakã
avi orepy'a rupi, Cristo rova re hexakã
ojekuaa va'e roexa uka aguã.*

Nhanderuete gui imbaraetea re Paulo ijayvuague

7 Ha'e nunga ma iporã ete va'eri hyru
yapo gui ojapo pyre ramigua py rive
roguereko, pavẽ oikuaa aguã ipo'aka etea
Nhanderuete gui ae oua, oregui e'ỹ.*
8 Mba'eta ore ma opa mba'e py oremoingo
axya teĩ ndorejokoa etei. Ndoroikuaai rei
teĩ ndorekuerai.
9 Orere opu'ãa rei teĩ oeja pyre'ỹ orekuai.
Orenupãa teĩ noremombai.
10 Orerete re Cristo ojukaa ague ramigua
roendu riae, orerete re hekove voi ojekuaa
avi aguã.
11 Mba'eta Jesus káuxa nhande jaikove va'e
jajejuka uka riae, Jesus rekove ojekuaa avi
aguã nhanderete imarã va'e re.
12 Ha'e rami vy orere oĩ orejukaa aguã, peẽ
kuery re ma tekove oĩ aguã.
13 Ha'e rami teĩ rojeroviaa oĩ avi, ipara oĩa
rami: "Xee arovia, ha'e rami vy xeayvu."*
Ore voi roguerovia vy oreayvu,
14 mba'eta roikuaa Senhor Jesus mboete
jevyare ma Jesus re vy ore voi oremboete ju
avi 'rã, ha'e peẽ kuery reve nhandererupa
'rã guive.
15 Mba'eta orere oiko va'e ha'e javi ma peẽ
kuery penemoingo porãarã oiko. Ha'e
rami vy Nhanderuete penemboaxya heta-
etave oikuaa vy oguerovy'a ha'e omboete
'rã okuapy.

Mba'erã pa jaiko axya re ijayvua

16 Ha'e nunga rupi nanhandekuerai 'rã.
Ha'e rami 'rãgue py nhanderete ivaipave
ovy teĩ nhandepy'a rupi nhanembopyaua
'rã ko'ẽ nhavõ.
17 Mba'eta xapy'a'i jajexavaia ipoyi e'ỹ va'e
ojapo 'rã mba'emo porã opa e'ỹ va'e, opa
mba'e gui ovareve va'e jajopy aguã rami.*
18 Ha'e nunga rupi mba'emo jaexa va'e re'ỹ
jaikuaa pota, ha'e rã mba'emo jaexa e'ỹ va'e
re. Mba'eta jaexa va'e ma opa 'rã, ha'e rã
jaexa e'ỹ va'e ma opa va'erã e'ỹ.

5

Nhanderete jaeja vy Senhor oĩa py jaiko 'rãa re ijayvua

1 Mba'eta jaikuaa nhandero yvy regua
ivaipa ramo yva re jajopy 'rã nhanderorã
Nhanderuete guigua, avakue opo py ojapo
va'ekue e'ỹ, opa va'erã e'ỹ.*
2 Ha'e gui kova'e oo py nhaĩ teria ja
nhanepoaẽ jaikovy, nhanderorã yva regua
nharõ vy ha'e va'e py ju nhaĩ aguã.
3 Mba'eta ha'e va'e py ma nhaĩ vy hete e'ỹ
va'e rami ve'ỹ 'rã jaiko.
4 Mba'eta anhetẽ kova'e oo py nhaĩ teri vy
nhanepoaẽ jaikovy jajexavai vy. Ha'e rami
avi hete e'ỹ va'e ndajaikoxei guive, ha'e rã
hete pyau va'e, imarã va'e 'rãgue py tekove
jareko vy.
5 Ha'e rami aguã rami Nhanderuete ae
nhanemoingo, ha'e nhandevy Onhe'ẽ guive
ome'ẽ ikuaa ukaarã.
6 Ha'e nunga rupi nhandepy'a guaxu riae.
Nhanderete re jaikoa ja jaikuaa Senhor oĩa
py ndajaikoi teria,

* 4:6 Gênesis 1.3 * 4:7 1 Coríntios 2.4,5; 2 Coríntios 12.9 * 4:13 Salmo 116.10 * 4:17 Romanos 8.18-25; 1 Pedro 1.3-5 * 5:1 "Nhandero yvy regua" he'ia ma nhanderete re ijayvu vy (4.16; 2 Pedro 1.13,14).

7 mba'eta jajeroviaa re jaiko, mba'emo jaexa
va'e re'ỹ.
8 Ha'e gui nhandepy'a guaxu vy nhanderete
jaejaxe, Senhor oĩa py ju jaiko aguã.
9 Ha'e nunga rupi Senhor oĩa py, e'ỹ vy apy
jaiko teĩ nhanhea'ã jaikovy nhambovy'a
aguã.
10 Mba'eta Cristo oikuaa potaaty renonde
jajexa uka pavẽ 'rã, peteĩ-teĩ jajopy aguã
nhanderete re teri jaikoa ja ha'evea rami,
e'ỹ vy ha'eve'ỹa rami jaikoague rekovia.

Gueko re apóstolo Paulo ijayvuague

11 Senhor renonde rojererokyjea ore
roendu vy amboae kuery pe voi oreayvu
ojeko rerova aguã. Nhanderuete orekuaa
porã, ha'e ajerovia peẽ voi pene'arandua
py orekuaa porã avi aguã.
12 Ha'e rami peteĩgue ju oreayvua rojejou
porã ukaa rupi e'ỹ. Ha'e rami 'rãgue py
pendevy roikuaa uka orekuaia, amongue
orere ijayvu rã peẽ kuery orejou porãa rupi
pembovai aguã. Ha'e kuery ma oexa va'e
rive oguerovy'ave, opy'a re oĩ va'e'ỹ.
13 Ha'e rami na'inhakã porãvei va'e rami
oreayvua ma Nhanderuete peguarã anho.
Ha'e rã 'arandua rupi oreayvua ma pendevy
guarã.
14 Mba'eta Cristo orerayvu rire ixupe anho
roiko. Mba'eta pavẽ re peteĩ omano rire
jaikuaa ha'e javive omanoague.
15 Anhetẽ ete Cristo omano raka'e pavẽ re,
jaikove va'e nhandejeupe ae jaiko ve'ỹ aguã,
ha'e rã nhandere omano ha'e onhemboete
ju va'ekue pe anho.
16 Ha'e ramo aỹ gui ma ndajaikuaa potavei
avave rei ngo'o re oikoa re. Yma rupi Cristo
ngo'o re oikoa re jaikuaa pota va'ekue ri aỹ
ma ha'ekue rami ve'ỹ ma jaikuaa.
17 Mba'eta Cristo re ikuai va'e ma hemi-
moingo pyau ma. Heko ymague oaxapa ma,
ipyau va'e ju oĩ.*

*Nhanderuete reve peteĩ rami ju nhan-
dekuai aguã re ijayvua*

18 Ma'ẽ, ha'e nunga ha'e javi Nhanderuete
guigua meme. Mba'eta Cristo re vy ngupive
nhanemoingo peteĩ rami, ha'e nhanemoĩ
guive hexeve peteĩ rami ju nhandekuai
aguã regua mombe'uarã,
19 po rami: Cristo re vy Nhanderuete ma
ko yvy regua kuery reko vaiague re oikuaa
pota 'rãgue py ojapo raka'e hexeve peteĩ
rami ikuai aguã. Ha'e nhandevy omombe'u
uka guive hexeve peteĩ rami nhandekuai
aguã regua ayvu.
20 Ha'e rã ore kuery ma Cristo rery rupi ore-
ayvu va'e, ore oreayvua rupi Nhanderuete
voi ijayvu avi. Ha'e rami vy Cristo rery
rupi rojerure: Nhanderuete reve peteĩ rami
penhemoingo uka.*
21 Mba'eta Cristo ojejavy e'ỹ va'eri nhandere
vy hexe omoĩa raka'e jajejavya, hexe
vy nhandere Nhanderuete omoĩ aguã
ojeguigua teko porã.

6

1 Ha'e rami rire ore hexeve romba'eapo
va'e ma peẽ kuery pe oreayvu avi Nhan-
deruete penemboaxya pejopy rive'ỹ aguã
re.
2 (Mba'eta aipoe'i: "Ha'evea ára aendu pen-
deayvua, ha'e rami vy rogueraa jepe aguã
ára roepy", he'i va'ekue.* Ma'ẽ, aỹ ma
ha'evea ára, aỹ ae peo jepe aguã ára.)
3 Ore ma mba'eve py rojoitya rupi e'ỹ
orekuai, romba'eapoa ndojou vaiai aguã.

Paulo onhemoingo axy ukaa re ijayvuague

4 Ha'e rami 'rãgue py opa mba'e py
roexa uka Nhanderuete rembiguai roikoa:
orekuerai e'ỹa py, orekuai axya py, rojex-
avaia py, rojerereko axy ukaa py,
5 ronhenupã ukaa py, nhuã py roĩa py, orere
opu'ãmbaa reia py, romba'eapoa py, roke
e'ỹa py, rokaru e'ỹ re roikoa py,
6 orereko ky'a e'ỹa py, mba'emo roikuaa-
a py, orevai rive-rive'ỹa py, ha'eve vai'i
orekuaia py, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ po'akaa py,
oreporayvu merami rive e'ỹa py,
7 anhetẽ ete rupi oreayvua py, Nhanderuete
po'akaa rupi orekuaia py, orepo jovaive py
heko porã va'e rembiporu roiporua py;
8 oremboetea rupi, ha'e oremboete e'ỹa rupi
orererekoa rã; orere ijayvu rei, ha'e ijayvua
porã rã; mba'eta nhombotavypa va'e rami
orererekoa, anhetẽ va'e roiko teĩ;
9 oexapy e'ỹ rami orererekoa, oexa riaepy
roiko teĩ; omano ta va'e rami orekuaa teĩ
oikove va'e roiko; ombopagapy rami ore-
rererekoa teĩ ndorejukaai;
10 orepy'a vai va'eri rovy'a riae; orepori-
aukue'i va'eri heta rojapo iporiau e'ỹ aguã

* 5:17 Romanos 6.4-6; Efésios 4.22-24; Colossenses 3.9,10
* 5:20 Romanos 5.1,10; Colossenses 1.19,20
* 6:2 Isaías 49.8

rami; mba'eve ndoroguerekoi merami teĩ
opa mba'e roguereko.

Paulo oayvua rami ha'e kuery voi oayvu aguã re ijayvuague

11 Peẽ Corinto pygua kuery pe ronhemombe'u porã, noronhomi orepy'a re oĩ va'e.
12 Peẽ kuery pe ore noronhemoakãte'ỹi, peẽ kuery ae rima penhemoakãte'ỹ orevy.
13 Ore rami avi ke pendekuai. (Xera'y kuery pe rami xeayvu pendevy.) Peẽ voi ke pendepy'a peipe'a avi orevy.

Ojerovia e'ỹ va'e kuery ikuaia rami nhandekuai e'ỹ aguã re ijayvua

14 Canga py peĩ eme amboae kuery ojerovia e'ỹ va'e reve. Mba'eta mba'exa tu heko porã va'e nhomoirũ ta heko vai va'e reve? Mba'exa tu hendy va'e nhomoirũ ta pytũ reve?
15 Mba'exa tu Cristo oguereko ta Poromboeko vaia reve? Mba'e tu ojerovia va'e oguereko ta ojerovia e'ỹ va'e reve?*
16 Mba'e 'rã tu Nhanderuete pegua templo oguereko mba'emo ra'angaa reve? Mba'eta nhande ae Nhanderuete oikove va'e pegua templo jaiko, aipoe'iague rami: "Aĩ 'rã, aiko 'rã ha'e kuery mbyte. Aiko 'rã ha'e kuery Ruete, ha'e rã ha'e kuery ma xevygua 'rã ikuai."*
17 "Ha'e nunga rupi pejepe'a ha'e kuery mbyte gui, penhemoirũve eme", he'i Senhor. "Pepokove eme iky'a va'e re. Ha'e ramo xee romovaẽ 'rã,
18 aiko 'rã Penderu, ha'e rã peẽ ma xera'y ha'e xerajy kuery 'rã pendekuai", he'i Senhor Ipo'akapa va'e.*

7

1 Ha'e nunga rupi xerembiayvu kuery, ha'e rami nhandereroayvu porã rire jajeky'a'o ukapa 'rã nhanemboeko ky'aarã, nhandero'o ha'e nhanenhe'ẽ mongy'aarã va'ekue ha'e javi gui. Iky'a e'ỹ ete va'e nhandekuai, Nhanderuete renonde jajererokyjea rupi.

Corinto pygua kuery oayvua rupi Paulo ijayvuague

2 Oremovaẽ ke penekuraxõ py. Avave rei ndoroguerekoi ha'eve e'ỹa rami, noronhomboeko vai ha'e ndorojokorei guive.
3 Ha'e rami avi rojou vaia rupi e'ỹ xeayvu, mba'eta aipoa'e ae ma peẽ kuery orekuraxõ re roguerekoa, joupive nhamano e'ỹ vy jaikove aguã.
4 Opa mba'e py anhemombe'u porã pẽvy, opa mba'e py roguerovy'a guive. Ha'e nunga rupi aendu xepy'a guaxuvea ha'e avy'a etea, opa mba'e py rojexavai teĩ.

*Tito ovaẽ*ague re ijayvuague

5 Mba'eta Macedônia yvy re rovaẽ vy peteĩve henda py noroendui karamboae mby'a porã. Ha'e rami 'rãgue py opa mba'e py rojexavai. Amboae kuery opu'ã okuapy orere, ha'e orepy'a py roendu rokyjea.
6 Ha'e rami teĩ Tito ovaẽ ramo Nhanderuete ikuerai va'e mbopy'a guaxua va'e vy orembopy'a guaxu ju.
7 Ha'e va'e ovaẽ ramo anho e'ỹ, peẽ kuery pembopy'a guaxuague omombe'u rã roendu vy voi orepy'a guaxu. Mba'eta orevy pe omombe'u peẽ kuery xerexaxea, penhemboaxya ha'e xenhe'ẽ rendu pekuapya. Ha'e rami vy xembovy'ave.
8 Mba'eta peẽ kuery pe kuaxia ambopara va'ekue pexa vy pendeporiau rei teĩ xee ma nda'evei nho ndaikoi, ymave nda'evei nho aiko va'ekue teĩ (mba'eta aikuaa ha'e va'e kuaxia para xapy'a'i penemomboriaua).
9 Ha'e gui aỹ ma avy'a ju, pendeporiaupa reiague re rive'ỹ, ha'e rã pejeko rerova aguã rami pendeporiauague re, mba'eta Nhanderuete gui ae pendu pendeporiaua, ha'e rã oregui ma peteĩve henda py pendeporiau e'ỹ aguã.
10 Mba'eta Nhanderuete gui ma nhandeporiau vy jajeko rerova 'rã jaa jepe aguã. Ha'e rami aguã gui ju avave rei ndojeko rerovavei 'rã. Ha'e rã yvy guigua mboriau reia ma nhamano aguã rami 'rã ojapo.
11 Mba'eta Nhanderuete guigua mboriau ma opa mba'e py penemoingo porã: penhemboeko porã uka, teko vai pejou vai ete, pejererokyje, xerexaxe ete ju, xenhe'ẽ rendu, ha'e penhombopagaxe guive. Opa mba'e py pexa uka pejejavya rupi ve'ỹ pendekuaia ha'e nungakue py.

* 6:15 1 Coríntios 10.20-22; 15.33; Tiago 4.4,5 * 6:16 Levítico 26.11-12, Ezequiel 37.27, Jeremias 32.38 * 6:18 Ezequiel 20.41, Isaías 52.11, 2 Samuel 7.14

12 Ha'e nunga rupi pẽvy ambopara va'ekue
teĩ otekoavy va'ekue re vy e'ỹ ambopara,
neĩ omomboriau va'ekue re vy e'ỹ guive,
ha'e rã Nhanderuete renonde peẽ kuery
pexa uka ju aguã orenhe'ẽ rendua.
13 Ha'e nunga rupi ae roendu ju karam-
boae orepy'a guaxua. Ha'e orepy'a guaxua
gui rovy'ave ete, mba'eta roendu avi Tito
pembopy'a porã ramo ovy'aa.
14 Mba'eta ixupe xeayvu va'ekue peẽ kuery
roguerovy'aa rami, ha'e gui nda'evei nho
ndaikoi. Mba'eta opa mba'e py pendereve
oreayvua anhetẽ memea rami avi Tito oen-
dua py roguerovy'aague voi anhetẽ ojeupi-
typa.
15 Tito voi penderayvua oenduve mba'eta
penhe'ẽ renduague ha'e javi re ima'endu'a
vy, ha'e gui pejeayvu ha'e peryryipa reve
pemovaẽague re guive.
16 Xee avy'a mba'eta opa mba'e py peẽ kuery
re ajeroviaa ojeupitypa.

8

*Judéia py iporiaukue'i ikuai va'e pe Macedônia py igreja ikuai va'e peráta ome'*ẽague re ijayvuague

1 Ha'e rami avi irmão kuery, peẽ kuery
pe romombe'u va'ekue Macedônia yvy re
igreja kuery ikuai va'e Nhanderuete om-
boaxy vy marã rami pa omoingoague,
2 mba'eta ha'e kuery ma opa marã omoingo
axya teĩ oexa uka tema ovy'a etea, mba'eta
iporiaupa va'eri heta ojou irmão kuery pe
ome'ẽ va'erã.*
3 Mba'eta xee aipoa'e: Ha'e kuery oexa
uka mba'emo oguereko va'ekue áryve
ome'ẽxea.
4 Ha'e rami vy orevy pe ju ojerure jepi iky'a
e'ỹ va'e kuery oipytyvõ aguã re, amboae
kuery rami avi.
5 Ha'e gui ore roexa'ãague rami anho e'ỹ
ikuai, mba'eta Senhor pe ranhe ojeko me'ẽ
okuapy, ha'e rire Nhanderuete oipotaa
rami orevy pe ju ikuai.
6 Ha'e nunga rupi ae Tito pe rojerure
penepytyvõ aguã peráta peme'ẽ 'rã va'ekue
pemono'õmba aguã, ha'e rami aguã om-
boypy rire.
7 Ha'e nunga rupi pejapopa ke, opa mba'e
py pendekuai porã etea pexa ukaa rami avi:
pejeroviaa py, ayvu py, mba'emo peikuaa-
a py, opa mba'e py penekyre'ỹa py, ha'e
roayvua py guive.
8 Pẽvy ajapo uka nhea'ãa rupi e'ỹ guive
xeayvu. Ha'e rami avi amboae kuery
nhopytyvõxea pẽvy amombe'u vy aexaxe
anhetẽ pa peẽ kuery voi pendeporayvua.
9 Mba'eta peikuaa ma Senhor Jesus Cristo
nhanemboaxya, mba'eta iporiau e'ỹ va'eri
penderayvu vy iporiau va'e ojeapo raka'e,
iporiau va'e oiko ramo peẽ kuery iporiau
e'ỹ va'e peiko aguã.
10 Amombe'u porãve ta aikuaa va'e: Peẽ
kuery ma ma'etỹa oaxa va'e py peẽ ranhe
pemboypy va'ekue mba'emo pemono'õ
aguã, mba'eta peẽ ranhe pendepy'a re ha'e
rami aguã pemoĩ va'ekue. Ha'e rami vy po
rami 'rã ha'eve:
11 Aỹ pejapopa ke pemboypy va'ekue.
Peme'ẽxea peikuaa ukaague rami pe-
mono'õmba ke peme'ẽ va'erã, pejoua'i
rami.
12 Mba'eta nhame'ẽxea oĩ ramo jajoua rami
nhame'ẽ rã ojou porã pavẽ 'rã, ruxã'i anho
jajou vy nanhame'ẽive teĩ.
13 Mba'eta "Amboae kuery nome'ẽive, ha'e
rã peẽ peme'ẽve aguã" nda'ei. Ha'e rami
'rãgue py aipota joo rami meme pereko'i
mba'emo.
14 Ha'e rami vy perekopa va'e gui pemboja'o
ramo ha'e kuery pe ndoatavei 'rã, araka'eve
rã ha'e kuery ju oguerekopa va'e gui om-
boja'o rã pendevy pe ju ndoatavei aguã.
Ha'e rami vy joo rami meme 'rã pereko,
15 ipara oĩa rami: "Omono'õ reta va'ekue
pe naembyrei. Ha'e rã mbovy'i omono'õ
va'ekue pe ma ndoatai."*

Tito pe ojapo uka pyau jevyague re ijayvua

16 Ha'e gui arovy'a Nhanderuete mba'eta
Tito py'a re omoĩ xee rami penepytyvõxea.
17 Ha'e ramo ojapyxaka karamboae ro-
jerurea re. Ha'e rami vy ikyre'ỹve ete
vy ha'e ae penepytyvõxea rupi oguata peẽ
kuerya katy.
18 Hupive romondouka avi irmão mboae.
Ha'e va'e ma ayvu porã omombe'ua rupi
oiko va'e, opa rupi igreja kuery oikuaa.
19 Ha'e rami anho e'ỹ, igreja kuery oipo-
ravo va'ekue oreirũrã, peráta mono'õa rupi
orepytyvõ aguã. Ha'e nunga rojapo Senhor

* 8:2 Atos 11.27-30; Romanos 15.25-27; 1 Coríntios 16.1-4

* 8:15 Êxodo 16.18

omboetea aguã, ha'e ronhopytyvõxe etea
roexa uka aguã.
20 Mba'eta ronhea'ã avave rei orere ijayvu
rei e'ỹ aguã peráta ome'ẽa reta pyre
rogueraa rã.
21 Mba'eta ronhea'ã ha'evea rami orekuai
aguã Senhor renonde, ha'e avakue oexaa py
guive.
22 Ha'e va'e irmão kuery reve romondouka
avi nhande-irmão mboae. Ha'e va'e ma
opa mba'e py nhopytyvõxea roexa jepi va'e,
mbovykue rei e'ỹ. Ha'e gui aỹ ma peẽ
kuery re ojeroviaa rupi vy oexa ukave ju
nhopytyvõvexea.
23 Ha'e gui xeirũ Tito ma peẽ kuerya
rupi xepytyvõ va'ety. Ha'e gui irmão
kuery mboae ma igreja kuery remimon-
douka meme, ha'e Cristo mboetea guive.
24 Ha'e ramo igreja kuery pavẽ renonde peẽ
voi ke pexa uka pendeporayvua, ha'e va'e
avakue oendua py ore roguerovy'a rire.

9

*Ha'e kuery ome'*ẽmba voi aguã re Paulo
ijayvuague

1 Ha'e gui iky'a e'ỹ va'e kuery pe mba'emo
pemboja'o aguã re ambopara ve'ỹ teĩ
ha'eve,
2 mba'eta aikuaa porã peipytyvõxea. Ha'e
nunga py roguerovy'a Macedônia pygua
kuery ikuaia rupi. Mba'eta ha'e kuery pe
aipoa'e pendereko re: "Acaia pygua kuery
ma ma'etỹa oaxa va'e guive mba'emo om-
boja'o aguã rami ikuai", ha'e va'ekue. Ha'e
rami vy peẽ ranhe peme'ẽxe rire heta ju ma
ikuai ome'ẽxe avi va'e.
3 Ha'e rami avi pẽa py ambou irmão kuery,
peẽ kuery roguerovy'aa oaxa rive'ỹ aguã,
ha'e rami 'rãgue py pemono'õmba aguã,
xee aipoa'eague rami.
4 Ha'e rami vy Macedônia pygua kuery
xerupive ou va'e oexa e'ỹ aguã ndapejapo
porãi ra'ea, roxĩmba e'ỹ aguã. (Ha'e rami
avi "Peẽ pexĩmba 'rã" nda'ei,) mba'eta peẽ
kuery re ajerovia ae ha'e nunga py.
5 Ha'e rami avi ajou porã xegui irmão kuery
ranhe peẽ kuerya py ambou aguã, oguereko
katu ma voi aguã mba'emo peme'ẽ aguã
va'ekue. Ha'e rami vy pemono'õmba 'rã
penhopytyvõxea rupi ete, penerakãte'ỹ
reia rupi e'ỹ.

*Mba'emo moaĩa ha'e imono'õa re ombojo-
jaague*

6 Aipoa'e: Mbovy'i ri amongue omoaĩ rire
mbovy'i avi 'rã omono'õ. Ha'e rã omoaĩ
reta va'ekue ma omono'õ reta avi 'rã.
7 Peteĩ-teĩ tapeme'ẽ pendepy'a re pe-
moĩague rami, penerakãte'ỹa rupi e'ỹ, neĩ
ame'ẽ uka nhea'ã ramo e'ỹ guive, mba'eta
Nhanderuete oayvu ovy'a reve ome'ẽ va'e.
8 Ha'e ramo Nhanderuete penemboaxy vy
opa mba'e 'rã ojou uka pẽvy. Ha'e rami
vy opa mba'e pejou riae 'rã, opa mba'e py
penhopytyvõ aguã,
9 ipara oĩa rami: "Mba'emo omboja'o vy
iporiaukue'i pe ome'ẽ ramo heko porãa
ojekuaa riae 'rã", he'iague rami.*
10 Mba'eta Nhanderuete ae ome'ẽ
mba'emo ra'yĩgue inhotỹarã pe, mbojape
guive ome'ẽ ho'u va'erã pe. Ha'e pendevy
pe voi ome'ẽ porãmba 'rã pemoaĩ va'erã,
omboetave avi 'rã pendereko porãa.
11 Opa mba'e ome'ẽmba 'rã pendevy, opa
mba'e py joupe pemboja'o aguã. Ha'e
gui ha'e joupe rogueraa ramo heta 'rã
oguerovy'a Nhanderuete.
12 Mba'eta ha'e rami penhopytyvõ ramo
iky'a e'ỹ va'e kuery oguerekopa 'rã. Ha'e
rami anho e'ỹ, heta oguerovy'a 'rã Nhan-
deruete guive.
13 Mba'eta Nhanderuete omboete 'rã
okuapy, peipytyvõa py Cristo regua ayvu
porã peroviaa rupi penhe'ẽ rendua pexa
uka ramo, mba'eta peme'ẽxea py ha'e
kuery pe pemboja'o, pavẽ rei pe guive.
14 Ha'e ramo ha'e kuery ma pendererovy'aa
rupi ojerure 'rã pendere, opa mba'e py
Nhanderuete penemboaxya oikuaa vy.
15 Nhandevy Nhanderuete ome'ẽ opa mba'e
gui iporãve va'e. Ha'e ramo jarovy'a.

10

Apóstolo po'akaa rupi Paulo ijayvuague

1 Cristo ivai rei e'ỹ ha'e porayvu va'e rery
rupi xee Paulo ae pẽvy ajerure. Xee ma
anhetẽ peẽ kuerya py aiko jave xe'yvyĩ'i
va'eri pendekuaia rupi e'ỹ aiko jave "Ijayvu
ete va'e" 'ea xevy.
2 Tá, xee ajerure pẽvy peẽ kuerya py avaẽ
ju jave ijayvu ete va'e rami e'ỹ xeapo aguã,
mba'eta anhetẽ xeayvu ete 'rã amongue
to'o re roikoa rami ijayvu va'e ikuai rã.

* 9:9 Salmo 112.9

3 Mba'eta orero'o re roiko teĩ to'o oikuaa
rami e'ỹ guive ropu'ã roikovy orerovaigua
kuery re.
4 Mba'eta ore ronhea'ãa rupi tembiporu
roiporu va'e ma to'o guigua e'ỹ, ha'e rã
Nhanderuete guigua ipo'aka va'e, oo im-
baraete ete va'e mbovaipaarã.* Ha'e rami
vy rombovaipa 'rã nhombotavypa reia rupi
ayvua,
5 ha'e opa marãgua onhemboyvatevexea
guive, Nhanderuete oikuaaxe va'e rovai
opu'ã va'e. Ha'e rami vy roity avakue
'arandu ha'e javi, ha'e kuery voi Cristo
onhe'ẽ rendu aguã rami.
6 Ha'e gui opa mba'e py penhe'ẽ rendu ma ri
ramo rombopaga 'rã inhe'ẽ rendu e'ỹ va'e
ha'e javi.
7 Peikuaa pota ke mba'emo ojekuaa porã
va'e re. Amongue ojejou porãa rupi ojeupe
"Cristo pegua" he'i vy peteĩgue ju toikuaa
pota ojee. Mba'eta Cristo pegua ha'e kuery
oikoa rami avi ore voi Cristo pegua roiko.
8 Orepo'akaa re peteĩgue ju xeayvu teĩ naxĩ,
mba'eta peẽ kuery romombaraeteve aguã
Senhor orembopo'aka, penembaraetea
rombovaipa aguã e'ỹ.
9 Ha'e rami xeayvu, kuaxia ambopara vy
romongyjexea rami pexa'ã e'ỹ aguã.
10 Mba'eta amongue ndaxejou porãi vy
aipoe'i: "Paulo kuaxia ombopara va'ekue
ma ipoyi, ha'e ipo'akaa kuaa ukaa guive,
va'eri nhandea py oĩ vy ikangy, ha'e ijayvu
ndovarei", he'i.
11 Ha'e rami ijayvu va'e toikuaa pota pova'e
nunga re: Ha'e kuerya py e'ỹ roĩ jave kuaxia
para romboparaa rami ae ju 'rã oreayvu
ha'e kuerya py rovaẽ vy.
12 Mba'eta ore ma noronhemboyvatexei
va'ekue, ojejou porã rei va'e kuery rami
e'ỹ. Ha'e kuery ma ojee ae rive ovy'a, ha'e
ojegui ae mba'emo ombojoja vy oexa uka
o'arandu e'ỹa.

Mamo pa Paulo omba'eapo aguã oikuaa ukaague re ijayvua

13 Ha'e rã ore ma orejee ae ndore-
ayvui 'rã ha'evea ramigua áryve, Nhan-
deruete orerembiaporã ome'ẽ va'ekue re
anho oreayvu. Mba'eta peẽ kuerya rupi voi
romba'eapo aguã ome'ẽ.
14 Mba'eta peẽ kuerya rupi nore-
momba'eapoi va'e rire pendekuaia re
oreayvu aguã nda'evei 'rãgue. Ha'e rami
avi Cristo regua ayvu porã romombe'u vy
peẽ kuerya rupi romba'eapo ae ma.
15 Ha'e rami avi ha'evea ramigua áryve e'ỹ
'rã oreayvu, amboae kuery omba'eapoa re
oreayvu e'ỹ aguã. Ha'e peẽ kuery re ro-
jerovia, pejeroviaa oĩve ramo peẽ kuerya
rupi romba'eapove aguã, orerembiaporã
ome'ẽ mbyre rami vy,
16 ha'e pendekuaia rovai rupi voi ayvu porã
romombe'u aguã, mba'eta ore ndoreayvui
'rã amboae kuery omba'eapoague rupi ore
ju romba'eapoa roguerovy'aa rupi.*
17 Ha'e rami 'rãgue py "Mba'emo oguerovy'a
va'e ma Senhor ae toguerovy'a" he'ia rami
orekuai.*
18 Mba'eta amongue ha'e ae rive ojererovy'a
va'e'ỹ 'rã ojou porã mbyrã oiko, ha'e rã
Senhor oguerovy'a va'e anho.

11

Paulo gueko re ijayvuve jevyague

1 Inhakã porã e'ỹ va'e rami xeayvuve ju ta
ramo aipota xereropo'akave. Ha'e rami vy
xereropo'akave'i ju ke.
2 Mba'eta peẽ kuery re xee nda'evei etea
ma Nhanderuete guigua ae. Mba'eta omerã
peteĩ'i va'e pe kunhataĩ ete'i ojexa uka va'e
rami avi xee ma roguereko katu peteĩ pe
roexa uka aguã. Ha'e va'e ma Cristo.
3 Ha'e rami teĩ xee akyje, mboi ijapua rupi
Eva ombotavyague rami avi pene'arandua
voi ombovaipa avi gui, peteĩ rami anho
pendepy'aa ha'e Cristo pe pendeko ky'a
e'ỹa rupi pendekuaia gui pejepe'a gui.
4 Mba'eta anhetẽ pẽa py amongue ovaẽ
vy Jesus regua ore romombe'u va'ekue
ramigua e'ỹ 'rã omombe'u, ha'e rami e'ỹ
vy Nhe'ẽ e'ỹ vy ayvu porã pejopy va'ekue
ramigua e'ỹ 'rã omombe'u. Ha'e ramo
ha'e va'e regua pe teĩ penhembo'e uka 'rã,
pevy'a reve.
5 Ha'e kuery ojeupe ae "Apóstolo" he'ia
va'e gui xee ma neĩ peteĩ henda py
naxe'yvyĩ'ive.
6 Ayvu py xe'yvyĩ'i teĩ mba'emo aikuaa-a py
any. Ha'e nunga ha'e javi roikuaa uka ae ma
pẽvy, opa mba'e py.

Joupe nonhemongaru ukaiague re Paulo ijayvuague

* 10:4 Efésios 6.10-18; 1 Tessalonicenses 5.8 * 10:16 Romanos 15.18-21 * 10:17 Jeremias 9.24

7 Tyrã pa peẽ kuery romboyvateve vy
xee ae anhemo'yvyĩve vy ajejavy va'ekue
ri ty'y? Mba'eta peẽ kuerya rupi aiko
jave hepy e'ỹ re amombe'u va'ekue Nhan-
deruete guigua ayvu porã.
8 Mba'eta igreja kuery mboae gui mba'emo
aipe'a heruvy peẽ kuery roipytyvõ rive
aguã, ha'e amba'eapoague repy ajopy
guive.
9 Peẽ kuerya py aiko jave mba'emo py xe-
poriau teĩ peẽ kuery peteĩve pe nanhemon-
garu ukai. Mba'eta Macedônia gui irmão
kuery ovaẽ vy ome'ẽmba aikotevẽ va'ekue.
Opa mba'e py anhea'ã va'ekue peẽ kuery
pe anhemongaru uka e'ỹ aguã, ha'e anhea'ã
riaeve 'rã guive ha'e rami.*
10 Cristo regua ayvu anhetẽ ete va'e xere oĩ
va'e rupi aipoa'e: Xegui ndoipe'aai 'rã apy
Acaia yvy re ha'e rami aiko vy avy'aa.
11 Mba'e re nda'u nanhemongaru ukai
va'ekue pendevy? Peẽ kuery roayvu e'ỹ
vy teve ha'e rami aiko? Nhanderuete ma
oikuaa roayvua.
12 Ha'e rami 'rãgue py "Paulo kuery rami
orekuai" he'i rive va'e kuery amokyrirĩ
aguã nanhemongaru ukai va'ekue pendevy,
ha'e kuery ojejou porã ve'ỹ aguã. Ha'ekue
rami aiko riaeve 'rã guive,
13 mba'eta ha'e kuery ma apóstolo ramigua
rive, anhetẽ rupi e'ỹ omba'eapo, Cristo
pegua apóstolo ramigua rive onhemoingo
va'e.
14 Ha'e ramigua jaexa teĩ nanhanhemondyi,
mba'eta Satanás ae voi anjo hexakãmba
va'e rami onhemoingo.
15 Ha'e nunga rupi hembiguai kuery voi
heko porã va'e merami rive onhemoingo rã
jaexa vy nanhemondyi 'rã. Ha'e gui opaa
py ha'e kuery ha'evea rami 'rã opaga ojapo
vaiague re.

Ayvu porã káuxa ojexavaia re Paulo ijayvuague

16 Teĩgue ju xeayvu: Avave rei xevy pe
"Inhakã porã e'ỹ va'e" ta'ea eme. Ha'e
rami teĩ ha'e rami xekuaa va'e ikuai vy
taxereropo'akave'i ju, inhakã porã e'ỹ va'e
rami xejee xeayvuve rã.
17 Mba'eta xeayvu ta Senhor gui e'ỹ ijayvu
va'e rami, 'arandu rupi e'ỹ, ojejou porã rei
va'e rami rive.
18 Heta ikuai to'o re vy ojererovy'aa rupi
rive ijayvu va'e. Ha'e gui xee voi xeayvu ta
ranhe ajererovy'aa rupi.
19 Mba'eta peẽ kuery pendejeupe
"Hi'arandu va'e" peje teĩ pevy'a reve
penhembo'e uka hi'arandu e'ỹ va'e pe.
20 Ha'e kuery pe pejejokuai uka escravo
rami, penhemomba uka, pejekore ukapa,
mba'eta pendegui onhemboyvateve vy
penderova petepa.
21 Xee axĩ reve xema'endu'a ha'e kuery
rami orekuai aguã ndorepy'a guaxuiague
re. Ha'e rami avi amongue ipy'a guaxua
rupi ijayvu ramo xee voi xepy'a guaxu 'rã.
Inhakã porã e'ỹ va'e rami teri xeayvu.
22 Ha'e kuery hebreu regua teve? Xee voi
hebreu aiko. Ha'e kuery Israel regua teve?
Xee voi. Ha'e kuery Abraão ramymino teve
ikuai? Xee voi.
23 Cristo rembiguai teve ikuai? (Inhakã porã
e'ỹ va'e rami teri xeayvu.) Xee katuve ma
ha'e aiko. Mba'eta pavẽ gui amba'eapove,
nhuã py hetakueve aĩ, mbovykue rei e'ỹ
anhenupã uka, mbovykue rei e'ỹ amano
aguã rupi aiko va'ekue.
24 Peteĩ nhiruĩgue ma judeu kuery xenupã
trinta e nove-kue,
25 mboapykue xenupãa yvyra rovi py, pe-
teĩgue ita py xeapipaa, mboapykue kanoã
aĩa va'e oike, peteĩ pytũ ha'e peteĩ ára ye'ẽ
mbyte py aĩ va'ekue.
26 Aguataa rupi aiko vy mbovykue rei e'ỹ
ajexavai. Yy oxyry atã va'e rupi aaxa, jojuka
rive-rive va'e ikuaia rupi, xeretarã kuery
ha'e amboae regua xejukaxe ramo, tetã
ha'e tekoa e'ỹa rupi aikoa py, ye'ẽ rupi aa
vy, ha'e irmão ramigua rive xejukaxe ramo.
27 Amba'eapoa py aiko vy xekane'õ va'ekue,
mbovykue rei e'ỹ ake e'ỹ re aiko. Xenhem-
byayi ha'e xey'uvei va'ekue. Mbovykue rei
e'ỹ akaru e'ỹ re aiko va'ekue, ha'e xeao e'ỹ
vy yro'y aendu guive.
28 Ha'e nunga xerete re oiko va'e ramigua
anho e'ỹ aendu, ko'ẽ nhavõ xere oĩ ipoyive
va'e, igreja kuery ha'e javi re nda'evei
aikoa.
29 Ha'e kuery va'e regua ikangy rã xee voi
xekangya aendu. Ho'a ramo xee voi xepy'a
vai 'rã.
30 Ha'e rami avi mba'emo arovy'aa rupi
xeayvu vy xeayvu ta avi xekangya rupi
aikoa re.

* 11:9 1 Coríntios 9.1-27

31 Nhanderuete, Senhor Jesus Ru va'e raka'e
rã peve ima'endu'a porãmby oiko va'e ma
oikuaa ndaxeapuia.
32 Damasco tetã py aiko jave tetã re opena
va'erã huvixave Aretas omoĩ va'ekue om-
boaty jopya kuery xejopy aguã.
33 Ha'e rami teĩ tetã kora re janela oĩ va'e gui
xemboguejya yvy katy peteĩ ajaka tuvixa
va'e py. Ha'e rami vy aa jepe karamboae
ha'e kuery po gui.*

12

Senhor mba'emo oexa uka ha'e oikuaa ukaague re ijayvuague

1 Ajererovy'aa rupi xeayvuve aguã
nda'evei teĩ amombe'u ta Senhor mba'emo
oexa ha'e oikuaa ukaague.
2 Peteĩ ava aikuaa Cristo pegua. Ha'e va'e
ma catorze ma'etỹ ma ojapo yva mboapya
peve oupiague. Hete reve pa tyrã hete
reve'ỹ oupia xee ndaikuaai, Nhanderuete
ma oikuaa.*
3 Ha'e gui ha'e va'e ava hete reve pa tyrã
hete reve'ỹa ndaikuaai, Nhanderuete ma
oikuaa teĩ xee aikuaa
4 yvy marã e'ỹ re oupia. Ha'e ramo ayvu
oendu avave rei omombe'ua aguã nda'evei
va'e.
5 Ha'e ramigua oikoague re xee xeayvu
'rã, ha'e rã xereko re ae ndaxeayvui 'rã,
xekangya re e'ỹ vy.
6 Ha'e rami ajererovy'aa rupi xeayvu va'e
rire inhakã porã e'ỹ va'e ndaikoi 'rãgue,
mba'eta anhetẽ va'e meme. Ha'e rami teĩ
ha'e rami ndaxeayvuxei, avave rei xejou
porã rei e'ỹ aguã. Ha'e rã xere mba'emo oĩ
rã oexa, e'ỹ vy xegui ayvu oendu va'ekue
anho ha'eve.

Ho'o re juu oĩ va'e re Paulo ijayvuague

7 Ha'e ramigua iporã ete va'e xevy oikuaa
ukaague re ajejou porã rei e'ỹ aguã, peteĩ
juu omoĩa xero'o re. Ha'e va'e ma Satanás
ombou va'ekue xerereko axy aguã, anhem-
boyvate rei e'ỹ aguã.
8 Ha'e nunga rupi mboapykue Senhor pe
ajerure xegui oipe'a aguã re.
9 Ha'e rami teĩ aipoe'i xevy: "Xee rom-
boaxya ha'eve ma ndevy, mba'eta ikangy
va'e re xepo'akaa ojekuaa porãve 'rã", he'i
va'ekue. Ha'e nunga rupi avy'a reve 'rã
xeayvu xekangya re, xere Cristo po'akaa oĩ
aguã.*
10 Ha'e rami vy arovy'a 'rã xekangya, xere
ayvua reia, ajexavaia, xere opu'ãa reia, ha'e
nda'evei aikoa Cristo káuxa aendu va'e.
Mba'eta xekangya py xembaraeteve 'rã.

Apóstolo oikoa kuaa ukaa re Paulo ijayvuague

11 Inhakã porã e'ỹ va'e rami xeayvu
va'ekue, ha'e rami aguã rami peẽ ae xe-
moingo ramo. Peẽ ae pendeayvu 'rãgue
xererovy'aa rupi, mba'eta xee ma mba'eve
py ojeupe "Apóstolo" he'i rive va'e kuery
gui naxe'yvyĩ'ive, mba'e'ỹ aiko va'eri.
12 Mba'eta peẽ kuery mbyte rupi aexa uka
ae ma apóstolo aikoa kuaa ukaarã, opa
mba'e aropo'akaa py, ha'e gui hexa pyrã,
nhomondyipaarã ha'e po'akaa kuaa ukaarã
ajapoa py guive.
13 Mba'e nunga py tu igreja kuery mboae gui
peẽ kuery pe ajapo vaive, xee anho pẽvy
nanhepytyvõ ukaia py e'ỹ vy? Xeperdoa ke
ha'e nunga py ri ajapo vai rã.

Oipouxea rupi Paulo ijayvuague

14 Mboapykuea ma peẽ kuerya py aa aguã
rami aiko, ha'e teĩgue ju nanhepytyvõ ukai
'rã guive pẽvy. Mba'eta xee ndaipotai
mba'emo pereko va'e, peẽ kuery ae roipota.
Mba'eta ta'y kuery minha mba'eve nomoĩ
porãi 'rã nguu kuery peguarã, ha'e rã tuu
kuery ma gua'y kuery peguarã omoĩ porã
'rã mba'emo.
15 Ha'e nunga rupi xee avy'a reve mba'emo
ame'ẽ, ha'e penenhe'ẽ re vy xee ae an-
hemomba uka 'rã guive. Pavẽ gui xee
roayvuve rã peẽ kuery ndaxerayvuive teve?
16 Mba'eve py pẽvy nanhepytyvõ ukai ramo
xapy'a rei peẽ kuery va'e regua "Paulo ijapu
vy nhandekorea rupi oiko" he'i 'rã.
17 Ha'e rami avi pẽa py amongue ambou
va'ekue pe teve rokore uka?
18 Mba'eta Tito ou aguã re ajerure, ha'e hex-
eve ambou avi karamboae irmão mboae.
Tito teve pendekore raka'e? Hexeve peteĩ
nhe'ẽ rupi ae e'ỹ ri ty'y roiko? Peteĩ tape
rupi e'ỹ ri ty'y roo?

Ha'e kuery oipou aguã okyjea rupi Paulo ijayvuague

19 Are ma guive rã peẽ kuery pexa'ã teĩ
ore rojejou porã ukaxe vy rive oreayvua

* 11:33 Atos 9.23-25 * 12:2 Apy "Peteĩ ava" he'ia ma ojee ae ijayvu vy (versículo 7). * 12:9 1 Coríntios 1.26-29

rami. Ha'e rami 'rãgue py xerembiayvu
kuery, Cristo re vy Nhanderuete renonde
romombaraeteve aguã oreayvu ha'e nunga
ha'e javi re.*
20 Ha'e rami teĩ akyje, peẽ kuerya py avaẽ
vy aipotaa rami e'ỹ pendekuai rã roexa gui,
ha'e peẽ voi pexa'ãague rami e'ỹ xerexa gui.
Akyje peẽ kuery mbyte aexa gui joguero'a
rei va'e, joe ija'e'ỹ, ivai rei, ha'e ranhexe
va'e, ijayvu vaikue, ijayvuxe, onhemboy-
vate ha'e nhombopoxypa rei va'e.
21 Akyje peteĩgue ju avaẽ ramo peẽ kuery
mbyte Xeruete xemo'yvyĩ rivyvyi gui,
ha'e yma rupi pejejavyague gui ndapejeko
rerovai rã xee ajae'o rivyvyi gui, heko ky'a
rei va'e, itavy rei ha'e opa marã ikuai va'e
aexa vy.

13

Oikuaa pota ha'e ijayvu ete aguã re Paulo ijayvuague

1 Kova'e re mboapykuea ma 'rã avaẽ peẽ
kuerya py. "Mokoĩ e'ỹ vy mboapy mba'emo
omombe'u rã jaikuaa porãve 'rã", 'ea ague
rami.*
2 Mba'eta mokoĩgue pẽa py aĩ jave
aipoa'eague rami ae ju 'rã xeayvu. Aỹ
peẽ kuerya py naĩ vy aipoa'e ymave rupi
ojejavy va'ekue pe, ha'e amboae kuery ha'e
javive pe guive: Peteĩgue ju avaẽ vy xee
noromboaxyvei ma 'rã.
3 Mba'eta peikuaaxe anhetẽ pa Cristo gui ae
xeayvua. Ha'e va'e rima na'ikangyi 'rã peẽ
kuery mbyte, ha'e rã pendevy pe oexa uka
'rã opo'akaa.
4 Mba'eta anhetẽ ikangy va'e rami kuruxu
re onhemoĩ uka va'ekue ri oikove ju raka'e
Nhanderuete po'akaa rupi. Ha'e rami ae
hexe vy ore voi orekangy va'eri peẽ kuery
mbyte Nhanderuete po'akaa rupi avi 'rã
orekuai hexeve.
5 Peikuaa pota ke pendejee ae, pexa aguã
anhetẽ pa pejeroviaa oĩa. Penhea'anga ke
pendejee ae. Ndapeikuaai ri ty'y Jesus
Cristo pendere oĩa? Ha'e rami e'ỹ ri ramo
ojou vaipy peiko.*
6 Ha'e rami teĩ xee ajerovia peikuaa aguã ore
kuery ojou vaipy e'ỹ roikoa.
7 Nhanderuete pe rojerure mba'eve py pe-
jejavy e'ỹ aguã, pavẽ orejou porã aguã e'ỹ
guive. Roipota va'e ma teko porã rupi
peẽ pendekuai, ojou vaipy ore roikoa rami
amongue oikuaa teĩ.
8 Mba'eta peteĩve henda py ndorepo'akai 'rã
anhetẽ va'e rojoko aguã, ha'e rã anhetẽ va'e
ojekuaa porãve aguã anho.
9 Ha'e rami vy rovy'a 'rã peẽ penembaraete
ramo, ore orekangy teĩ. Ha'e rami vy ro-
jerure peẽ kuery opa mba'e py pendekuai
porã aguã.
10 Ha'e nunga rupi pẽa py e'ỹ teri aiko
vy ambopara ha'e rami, peẽ kuerya py
aiko jave Senhor xembopo'akaague rami vy
rombopaga e'ỹ aguã, mba'eta anhomomba
aguã e'ỹ xembopo'aka, ha'e rã anhomom-
baraeteve aguã.

Oxaruraa rupi ijayvuague

11 Aỹ ma irmão kuery, pevy'a ke. Opa
mba'e py pendekuai porã pota, joo meme
penhombopy'a guaxu, peteĩ rami peikuaa,
ha'e peteĩ rami pendekuai guive. Ha'e
ramo Nhanderuete mborayvu me'ẽa ha'e
peteĩ rami nhanemoingoa va'e oiko 'rã pen-
dereve.
12 Pexarura joupe-upe iky'a e'ỹ va'e joayvua
rami. Iky'a e'ỹ va'e kuery ha'e javi oxarura
uka pẽvy.

Ogueroayvu porãague

13 Tove peẽ kuery ha'e javive tapendu
Senhor Jesus Cristo nhanemboaxya, Nhan-
deruete nhanderayvua ha'e Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
peteĩ rami nhanemoingoa.

* 12:19 2 Coríntios 3.1-3 * 13:1 Deuteronômio 19.5 * 13:5 1 Coríntios 11.31

Galácia pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Galácia pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia ma Galácia yvy re Jesus remimbo'e kuery ikuai va'e pe apóstolo Paulo ombopara va'ekue. Ha'e ae omboypy va'ekue igreja ha'e py. Ha'e gui Galácia yvy gui Paulo oo ma rire ha'e py ovaẽ amboae rami rei nhombo'e va'e, judeu regua. Ha'e va'e kuery ma nhombo'e vy aipoe'i: "Moisés lei oeja va'ekue rupi nhandekuai ramo 'rãe Nhanderuete nhanemboeko porã, nhandepire nhamboi uka aguã regua rupi guive", he'i nhombo'e vy.

Ha'e rã Paulo ma ha'e rami e'ỹ nhombo'e, avakue oikuaa rami rive'ỹ. Aipoe'i: "Ayvu porã pendevy xee amombe'u va'ekue ma avakue guigua e'ỹ. Mba'eta xee ma avakue gui naendui neĩ ndaikuaai karamboae. Jesus Cristo ae oikuaa uka xevy" (1.11b-12). "Nhanderuete renonde avave rei lei re onhea'ãa rupi nomboeko porãai 'rã, mba'eta 'Heko porã va'e ma ojeroviaa rupi 'rã ikuai', he'i" (3.11). "Mba'eta peẽ kuery voi Cristo Jesus re pejerovia vy Nhanderuete ra'y kuery pendekuai", he'i (3.26).

Ha'e gui ára nhavõ Nhanderuete renonde jaiko aguã ma ha'e rami ae avi, mba'eta nhande ae nhanhea'ãa rupi rive'ỹ 'rã jaupity teko porã, ha'e rã Jesus re jajeroviaa re, ha'e Nhe'ẽ po'akaa rupi anho. "Ha'e nunga rupi aipoa'e: Pendekuai Nhe'ẽ re. Ha'e vy 'rãe ndapejapoi to'o oipota va'e", he'i (5.16).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma apóstolo aiko. Avakue e'ỹ xemoĩ, neĩ avakue pe e'ỹ guive xemoĩ ukaa. Ha'e rã Jesus Cristo ae xemoĩ va'ekue, ha'e omanoague gui Nhanderuete imboete jevyare va'e voi.
2 Irmão kuery xeirũ ikuai va'e ha'e javi reve roxarura Galácia py igreja kuery pendekuai va'e pe.*
3 Tove peẽ kuery tapendu Nhanderuete ha'e [nhande] Senhor Jesus Cristo penemboaxya ha'e mby'a porã.
4 Mba'eta ha'e ae ojejuka uka raka'e jajejavyague re, Nhanderuete oipotaa rami vy ko yvy vai regua reko gui nhandereraa jepe aguã.
5 Tove ha'e anho tomboetea aỹ, ha'e raka'eve rã peve. Amém.

Galácia pygua kuery ojeroviaa gui ojepe'aa re ijayvuague

6 Ha'e rami avi anhemondyi mba'eta omombe'ua rã aendu Cristo rupi Nhanderuete penemboaxy vy penerenoĩ va'ekue ri ixugui pejepe'apa vyvoia, ayvu porã ramigua re rive pevapaxe vy.
7 Ha'e va'e ma amboae ayvu porã e'ỹ guive. Ha'e rami avi amongue rãnda'u Cristo regua ayvu porã oguerovaxe vy penemboeko eta rei.*
8 Ha'e gui ayvu porã romombe'u va'ekue rami e'ỹ ri omombe'u va'e rei tove tokanhy, ore e'ỹ vy anjo yva pygua omombe'u teĩ.
9 Aipoa'e ae ma va'ekue ri teĩgue ju aipoa'e: Ayvu porã oregui pendu va'ekue rami e'ỹ ri omombe'u vy tokanhy.

Ayvu porã oendu ha'e omombe'ua re Paulo ijayvuague

10 Ha'e rami xeayvu vy nda'u aỹ avakue pe ri ajejou porã uka, tyrã pa Nhanderuete pe? Avakue rive ri nda'u ambovy'axe? Mba'eta avakue ambovy'aa rupi rive aiko va'e rire ndaikoi 'rãgue Cristo rembiguai.
11 Irmão kuery, po ramigua aipota peikuaa porã: Ayvu porã pendevy xee amombe'u va'ekue ma avakue guigua e'ỹ.
12 Mba'eta xee ma avakue gui naendui neĩ ndaikuaai karamboae. Jesus Cristo ae oikuaa uka xevy.
13 Mba'eta pendu ae ma judeu kuery reko rami aikoague. Mba'eta Nhanderuete pegua igreja kuery amoingo axy rei va'ekue, amombaxe ete vy.
14 Ha'e rami aikoa rupi xeretarã judeu kuery xejavegua gui voi anhea'ãve va'ekue, oreramoĩ kuery orembo'eague rami ete aikoxe vy.*
15 Ha'e gui ma xetui'i e'ỹ mbove ma voi Nhanderuete xemboaxya rupi xeporavo rire xerenoĩ, ha'e oipotaa rami vy

* 1:2 Atos 16.6, 18.23 * 1:7 Romanos 16.17; 2 Coríntios 11.3,4; Colossenses 2.8; 2 Pedro 2.1-3 * 1:14 Atos 26.9-20

16 xevy pe oikuaa uka Gua'y regua, judeu
e'ỹ va'e kuery ikuaia rupi amombe'u aguã.
Ha'e ramo amboae kuery pe xee naporan-
dui karamboae aiko aguã re,
17 neĩ Jerusalém tetã katy ma voi ndaai ha'e
kuery ranhe xegui apóstolo ikuai va'ea py.
Ha'e rã Arábia yvy katy ranhe aa, ha'e gui
Damasco tetã py ju ajevy.

Jerusalém py, Síria ha'e Cilícia katy Paulo ooague

18 Ha'e gui mboapy ma'etỹa py mae ma
Jerusalém katy aa Cefas aexa aguã. Quinze
ára re aiko hexeve.
19 Ha'e rã apóstolo kuery mboae ma ndaexai
karamboae, Senhor ryvy Tiago e'ỹ vy.*
20 Nhanderuete renonde aipoa'e: Po rami
pẽvy ambopara vy ndaxeapui.
21 Ha'e gui ma Síria ha'e Cilícia yvy katy ju
aa.
22 Ha'e rã Judéia yvy re Cristo pegua igreja
kuery ikuai va'e ma ndaxerexai teri.
23 Xereko omombe'ua ramo rive ha'e kuery
oendu, "Nhanemoingo axy reiare aỹ ma
omombe'u oikovy jajerovia aguã regua yma
rupi ombovaipaxe va'ekue", 'ea rã.
24 Ha'e rami xereko oendu vy oguerovy'a
okuapy Nhanderuete.

2

Judeu ha'e judeu e'ỹ va'e ikuaia rupi
apóstolo kuery omba'eapoa re ijayvuague
1 Ha'e gui catorze ma'etỹ rire ma
Jerusalém katy ju aa karamboae Barnabé
reve. Tito avi araa.
2 Aa aguã Nhanderuete oikuaa ukaague
rami vy aa. Ha'e py ma opena va'e kuery pe
amombe'u ayvu porã judeu e'ỹ va'e kuerya
rupi amombe'u aikovy va'e. Pavẽ pe'ỹ
guive amombe'u, irmão kuery yvatekueve
va'e pe anho, ha'e kuery ombovaipa e'ỹ
aguã anhombo'ea ha'e anhombo'eague.*
3 Ha'e rami teĩ neĩ Tito xerupive oo va'ekue
pe voi ha'e kuery nda'ijayvui opire omboi
uka aguã, grego va'eri.
4 Omboi uka aguã ijayvu va'e ma irmão
ramigua kuery rive, irmão kuery reve on-
hemoirũ va'ekue. Ha'e kuery ma oikuaa
pota reixe raka'e opa mba'e gui Cristo Jesus
nhandereraa jepe ramo nhandekuaia re,
escravo rami ju nhanemoingoxe vy.*
5 Ha'e rami teĩ ha'e kuery oipota va'e ma
neĩ peteĩ henda py ma voi ndorojapoi, ayvu
porã anhetẽ va'e peẽ kuery peguarã opyta
aguã.
6 Ha'e gui omboetevepy kuery re ma
xee napenai, mba'eta Nhanderuete voi
amongue rive joegui oayvuve va'e'ỹ. Ha'e
kuery yvatekueve ikuai va'e voi neĩ peteĩ
henda py naxembo'ei mba'emo pyau re.
7 Ha'e rami 'rãgue py xejou porã, mba'eta
oikuaa amboae regua kuery pe ayvu porã
amombe'u aguã Nhanderuete xemoĩague,
judeu kuery pe Pedro omombe'u aguã
omoĩague rami avi.
8 Mba'eta apóstolo Pedro judeu kuery pe
ayvu omombe'ua rupi Nhanderuete oipy-
tyvõa rami avi xee voi xepytyvõ amboae
regua ikuaia rupi amba'eapoa rupi.
9 Ha'e gui ha'e rami amba'eapo aguã
Nhanderuete xemboaxy vy xemoĩague
omboetevepy kuery Tiago, Cefas ha'e João
oikuaa vy orererovy'a, orepopyy guive,
xee ha'e Barnabé reve. Mba'eta ojou
porã amboae regua kuery mbo'ea rupi ore
orekuaia, ha'e kuery judeu kuery mbo'ea
rupi ikuaia rami avi.
10 Peteĩ'i re anho tema ha'e kuery
ojerure, iporiaukue'i roipytyvõ aguã re
orema'endu'a aguã. Ha'e gui xee ma ha'e
nunga re anhea'ã ae ma aikovy.

Pedro pe Paulo ijayvuague, ha'e Cristo Jesus re jajerovia ramo nhanemboeko porãa re ijayvua

11 Ha'e gui ma Antioquia tetã py Cefas
ovaẽ ma vy ha'eve e'ỹa rami oiko ramo
xeayvu ete ixupe.
12 Mba'eta Tiago remimbou avakue novaẽi
teria ja Cefas okaru oikovy va'ekue judeu
e'ỹ va'e kuery reve. Ha'e rami teĩ avakue
ovaẽ ma ramo opytu'u, judeu kuery gui
okyje vy ojepe'a.
13 Hexeve judeu kuery mboae heta avi on-
henhomi. Barnabé eteve voi ha'e kuery
onhenhomia rami onhemoingo uka.
14 Ha'e gui ma ha'e kuery ha'eve e'ỹa
rami, ayvu porã anhetẽ va'e rami e'ỹ ikuaia
xee aexa vy pavẽ oendua py aipoa'e Cefas
pe: "Ndee ma judeu va'eri amboae regua
reko rami reiko va'ekue, judeu reko rami

* 1:19 Atos 9.26-30 * 2:2 Atos 15.1-11 * 2:4 Irmão ramigua kuery ma nhomoingoxe judeu kuery pegua lei rupi anho, escravo rami ae.

e'ỹ. Ha'e gui aỹ ma mba'e re tu amboae regua kuery ri remoingoxe judeu reko rami?" ha'e va'ekue.

15 Mba'eta ore ma judeu ae ma voi orekuai, "Amboae regua ojejavypa rei va'e" 'ea va'e e'ỹ.
16 Jaikuaa guive lei re nhanhea'ãa rupi e'ỹ nhanemboeko porãa, ha'e rã Cristo Jesus re jajeroviaa re. Ha'e rami vy ore voi Cristo Jesus re rojerovia, ha'e rami vy rojeroviaa re oremboeko porãa aguã, lei re ronhea'ãa rupi e'ỹ. Mba'eta lei re onhea'ãa rupi ma avave rei nomboeko porãai 'rã.†
17 Ha'e rami avi xapy'a rei Cristo re vy nhanhemboeko porã uka teĩ amongue ojou 'rã jajejavya. Ha'e rami vy nda'u Cristo ae ri nhandeapo jajejavy aguã rami? Any teve.
18 Mba'eta mba'emo nhambovaipa va'ekue jajapo ju va'e rire mae japyta 'rãgue ojejavypa riae va'e.

19 Ha'e rami 'rãgue py lei re oĩa aikuaa porã rire xee amano ae ma lei pe, Nhanderuete pe ju aiko aguã. Xee voi kuruxu re xemoĩa avi Cristo reve.*
20 Ha'e rami rire xee ve'ỹ ma aiko, Cristo oiko xere. Aỹ xero'o re aiko teri reve Nhanderuete Ra'y re ajeroviaa rupi aiko, xerayvu vy xere ojejuka uka rire.
21 Xee ma Nhanderuete xemboaxya nambovare e'ỹi. Mba'eta lei re nhanhea'ãa rupi nhanemboeko porãa va'e rire Cristo omanoague ndovarei 'rãgue.

3

Galácia pygua kuery pe Paulo oporanduague

1 Peẽ Galácia pygua kuery pene'arandu e'ỹ va'e, mava'e tu penembotavy ra'e? Mba'eta pendua py amombe'u porã va'ekue Jesus Cristo kuruxu re ojejuka ukaague.
2 Po rami anho aikuaaxe pẽgui: Lei re penhea'ã rupi ri nda'u Nhe'ẽ pejopy, tyrã pa ayvu porã pendu vy pejeroviaa py?
3 Pene'arandu e'ỹ va'e, Nhe'ẽ reve pemboypy va'ekue ri aỹ to'o re rive ju ta ri ty'y opa mba'e py pendekuai porã?*
4 Pendekuai axy reiague ndovarei ri ty'y mba'everã? Ha'e nungakue ndovare e'ỹi 'rãgue.
5 Ha'e gui Nhe'ẽ mbouare nda'u lei re penhea'ã ramo ri mba'emo porã ojapo penembyte, tyrã pa ayvu porã pendu va'e re pejerovia ramo?

Abraão rekokue re ijayvua

6 Ha'e ramigua ae Abraão ojou raka'e, mba'eta "Nhanderuete re ojerovia ramo ojeroviaa re ome'ẽ teko porã", he'iague rami.*
7 Ha'e nunga rupi jaikuaa ojerovia va'e ae Abraão ramymino kuery ikuaia.*
8 Mba'eta Abraão pe ranhe omombe'u ayvu porã vy "Ndegui vy amoingo porã 'rã yvy regua ha'e javi", he'i va'ekue. Ha'e ramia py ipara re Nhanderuete oikuaa uka ma voi amboae regua kuery ojerovia ramo omboeko porã 'rãa.*
9 Ha'ekue rami vy Abraão ojerovia ete va'e reve omoingo porã avi 'rã ojerovia va'e kuery ha'e javi.

10 Ha'e rã lei re onhea'ã va'e ma ayvu vaipy meme, mba'eta ipara oiny: "Lei re ikuai va'e ndojapopai ri vy ayvu vaipy opyta."*
11 Ha'e nunga rupi Nhanderuete renonde avave rei lei re onhea'ãa rupi nomboeko porãai 'rã, mba'eta "Heko porã va'e ma ojeroviaa rupi 'rã ikuai", he'i.*
12 Ha'e gui lei re nhanhea'ã vy ma jajeroviaa rupi e'ỹ nhandekuai. Ha'e rami 'rãgue py "Lei re oĩa amongue ojapopa ri vy oikove 'rã hexe vy", he'iague rami.*

13 Ha'e gui ma Cristo nhandejogua raka'e lei re ayvu vai oĩa gui, nhanderekovia ayvu vaipy ojeapo vy. Mba'eta ipara oiny: "Yvyra re oupia imoiny va'ekue ma ayvu vaipy meme" he'ia rami.*
14 Ha'e rami vy Jesus Cristo ojapo Abraão pe Nhanderuete "Ndegui vy anhomoingo porã 'rã" he'iague amboae regua kuery voi oupity aguã. Ha'e rami rã jajerovia vy jajopy 'rã Nhe'ẽ ombou va'erã va'ekue.

† 2:16 "Ore" he'ia ma judeu kuery re ijayvu vy. Galácia pygua kuery ma judeu e'ỹ ikuai. Ha'e gui ha'e javi regua ma Jesus Cristo re ojerovia vy 'rãe oo jepe (Romanos 3.21-30). * 2:19 Romanos 6.1-4 * 3:3 Gálatas 5.16-23; Efésios 2.8-10 * 3:6 Gênesis 15.6 * 3:7 Romanos 4.1-25 * 3:8 Gênesis 12.3, 18.18 * 3:10 Deuteronômio 27.26 * 3:11 Habacuque 2.4 * 3:12 Levítico 18.5 * 3:13 Deuteronômio 21.23

Nhanderuete ayvu mbovaipaarã e'ỹ lei oejaague re ijayvua

15 Irmão kuery, nhande ae reko re ambojoja ta aỹ. Mba'eta mba'emo jajapo aguã
re jajogueroayvu rire nda'evei avave rei
ombovaipa, neĩ omoĩave aguã ha'e va'ekue
áry.
16 Ha'e gui Abraão ha'e hamymino pe Nhan-
deruete ijayvu raka'e omoingo porã aguã
re. Ha'e ramia py "Hamymino kuery pe"
nde'i, mba'eta heta pe rami e'ỹ ijayvu, pe-
teĩ'i pe anho, "Neramymino" he'ia py. Ha'e
va'e ma Cristo.*
17 Ha'e gui aipoa'eve ju: Nhanderuete yma
ma voi guexeve guarã ojapo ma rire qua-
trocentos e trinta ma'etỹa py lei oeja avi
vy nomboaxa rivei, neĩ nombovaipai ijayvu
ma voiague.*
18 Mba'eta lei re nhanhea'ãa rupi ri
Nhanderuete gui mba'emo jajopy va'e rire
ijayvuague rupi ve'ỹ jajopy 'rãgue. Ha'e
rami teĩ ijayvuague rupi rive Nhanderuete
mba'emo ome'ẽ raka'e Abraão pe.
19 Ha'e gui ma mba'erã nda'u oeja avi
lei? Lei ma jejavya kuaa ukaarã oeja raka'e,
ovare aguã hamymino ijayvu ma voiague
va'e oiko peve'i.* Anjo kuery po rupi lei
ome'ẽ uka raka'e, ha'e gui amboae po rupi
ju.
20 "Amboae po rupi ome'ẽ uka" he'ia py ma
peteĩ'i re e'ỹ ijayvu vy, mokoĩ re. Ha'e rã
Nhanderuete ma peteĩ'i.
21 Ha'e gui Nhanderuete nda'u ijayvu ma
voiague rovai guarã ri lei oeja raka'e? Any
teve. Mba'eta tekove me'ẽarã ri lei oeja va'e
rire anhetẽ lei re nhanhea'ãa rupi 'rãgue
teko porã jaupity.
22 Ha'e gui ipara oinya oikuaa uka jejavya
guy py meme nhandekuaia, Jesus Cristo re
jajerovia vy ome'ẽ 'rã va'ekue jajopy aguã.

*Cristo-a py lei nhanererova*ẽague rami ijayvua

23 Ha'e gui hexe jajerovia aguã regua
oikuaa uka e'ỹ mbove ma lei rupi ranhe
nhanemoingo vy omboty pyre rami
nhanderereko raka'e, jajerovia aguã regua
oikuaa uka peve.
24 Ha'e rami vy lei ma nhandere opena va'e
rami ranhe nhanderereko raka'e, Cristo-a
py nhanererovaẽ aguã, hexe jajerovia ramo
nhanemboeko porã aguã.*
25 Ha'e gui jajerovia aguã regua oikuaa
uka ma rire nhanderereko are rupi ve'ỹ
nhandekuai.
26 Mba'eta peẽ kuery voi Cristo Jesus re
pejerovia vy Nhanderuete ra'y kuery pen-
dekuai.
27 Mba'eta Cristo re penhemongarai uka
va'ekue ha'e javi ma Cristo py avi pen-
hemonde.
28 Ha'e nunga rupi jipovei 'rã judeu ha'e
grego, escravo ha'e escravo e'ỹ, avakue ha'e
kunhague, mba'eta Jesus Cristo re vy ha'e
javive peteĩ regua anho nhandekuai.
29 Ha'e rami vy Cristo pegua peiko vy peẽ
kuery voi Abraão ramymino kuery pen-
dekuai, ha'e ijayvuague peupity avi aguã
rami guive pendekuai.

4

Cristo re vy Nhanderuete ra'y kuery jaikoa re ijayvua

1 Aipoa'e: nguu gui ta'y kuery mba'emo
ojopy aguã rami ikuai va'e ma kyrĩgue teri
ikuaia ja escravo rami ete 'rã ikuai, opa
mba'e ha'e kuery pe guarã oĩ teĩ.
2 Ha'e rami vy imbo'ea ha'e hexe opena
va'e kuery oipotaa rami 'rã ikuai, tuu
oa'angaague ára novaẽi teria ja.
3 Nhande kuery voi ha'e rami avi nhan-
dekuai va'ekue. Kyrĩgue rami teri nhan-
dekuai jave escravo rami nhanemoingoa
va'ekue ko yvy regua oikuaa rami rive.
4 Ha'e gui oa'angaague ára ovaẽ ramo Nhan-
deruete ombou Gua'y ae kunha gui oiko
aguã, lei rupi guarã,
5 lei rupi nhandekuaiague gui nhandereraa
jepe vy ta'y kuery ete nhanemoingo aguã.
6 Ha'e gui ta'y kuery jaiko ramo nhan-
depy'a re Nhanderuete ombou Gua'y Nhe'ẽ,
ojapukai vy "Xeru, Xeru" he'i va'erã.
7 Ha'e nunga rupi escravo ve'ỹ, ta'y kuery
ma peiko. Gua'y kuery Nhanderuete pen-
emoingo rire ixugui mba'emo porã pejopy
aguã rami pendekuai.*

Gueko ymague ae rupi ju ojevyxea re ijayvuague

* 3:16 Gênesis 13.15, 24.7 * 3:17 Hebreus 6.13-18 * 3:19 Romanos 5.20,21 * 3:24 Romanos 10.4 * 4:7 Romanos 8.14-17

8 Ymave rupi Nhanderuete peikuaa e'ỹ
mbove escravo rami pendekuai teri va'ekue
Nhanderuete ramigua kuery pe rive.
9 Aỹ ma peikuaa ma Nhanderuete, ha'e
ranhe pendekuaa rire. Mba'e re tu ha'vy
pejevyxe ju mba'emo ipo'aka e'ỹ ha'e
ovare'ỹ va'e re, ha'e nunga pegua escravo
ju pendekuaixe vy?
10 Mba'eta amongue ára pemboeteve 'rã
joegui, amongue jaxy, mba'emo oiko aguã
ára ha'e amongue ma'etỹ guive.
11 Ha'e ramo xee akyje peẽ kuerya rupi
amba'eapoague ndovarevei gui.*

Paulo ndoikuaai reia re ijayvuague

12 Xee rami avi pendekuai 'rãgue, mba'eta
xee voi peẽ rami aiko.* Irmão kuery,
po rami anho ajerure, mba'eta xevy pe
mba'eve py ndapejapo vai.
13 Jypy'i pẽvy ayvu porã amombe'u jave
xemba'eaxy ete va'ekue, peẽ peikuaa porã.
14 Xee aiko axya peẽ kuery pe voi haxy ete
va'ekue peropo'aka aguã. Ha'e ramive ma
peẽ kuery ndaxerexaxe e'ỹi, ndaxerayvu
e'ỹi guive. Ha'e rami 'rãgue py xemovaẽ
porã va'ekue Nhanderuetea guigua anjo
rami, Jesus Cristo rami ete.
15 Ha'e gui aỹ ma mba'exa tu noĩvei ri pen-
dekuai porãague? Xee aipoa'e porã: Ha'eve
va'e rire penderexa ae penoẽ 'rãgue raka'e
xevy peme'ẽ aguã.
16 Ha'e gui aỹ ma anhetẽ va'e rupi xee
romongeta vy nda'u penderovaigua ju ri
aiko?
17 Ha'e rã amboae kuery ma pendererory
merami rive xegui pendererovapaxe vy,
ha'e kuery re ju peo aguã.
18 Ha'eve avi iporã va'e re peo aguã, pen-
dereve xee aiko jave anho e'ỹ.
19 Xera'y kuery, peẽ kuery re nda'evei
aiko imemby raxy va'e rami, pendere Cristo
reko ojekuaa porã e'ỹa ja.
20 Ha'eve va'e rire aỹ voi xee avaẽ 'rãgue
peẽ kuerya py amboae rami ju xeayvu aguã,
mba'eta ndaikuaai rei peẽ kuery reko.

Sara ha'e Agar rekokue re ombojojaague

21 Lei rupi rive pendekuaixe va'e, pe-
mombe'u xevy: Ndapeikuaai ri ty'y lei re oĩ
va'e?
22 Mba'eta ipara oiny: "Abraão oguereko
mokoĩ gua'y. Peteĩ ma kunha escrava
pi'a, ha'e rã amboae ma escrava e'ỹ pi'a
raka'e."†
23 Escrava pi'a ma to'o gui rive itui'i.
Ha'e rã escrava e'ỹ pi'a ma Nhanderuete
ijayvuague rami vy itui'i.
24 Ha'e nunga oiko raka'e jaikuaa pota
aguã, mba'eta ha'e va'e kunhague ma
mokoĩ ayvu nhanderekorã oeja pyre rami.
Peteĩ ayvu ma Sinai yvyty re oejaa, escravo
rami nhanemoingo va'e. Ha'e va'e ma
Agar.‡
25 Mba'eta Agar ma Arábia regua Sinai yvyty
rami, ha'e Jerusalém tetã aỹgua rami guive
oiko, mba'eta ha'e pygua kuery escravo
rami meme teri ikuai.
26 Ha'e rã Jerusalém yvategua pygua
kuery ma escravo e'ỹ ikuai. Ha'e va'e ae ma
nhandexy.
27 Mba'eta ipara oiny: "Nememby e'ỹ va'e,
kyrĩ va'e reikuavã e'ỹ teri va'e, evy'a ke.
Kyrĩ va'e raxy rendu e'ỹ teri va'e, enhendu
atã ke revy'a vy, mba'eta ome reve oiko va'e
memby kuery gui hetave 'rã ikuai kunha
oeja pyre memby kuery."*
28 Ha'e gui irmão kuery, peẽ ma Isaque
itui'iague rami avi Nhanderuete ijayvuague
rami vy peiko.
29 Yma guare rami to'o gui itui'i va'ekue
ma opu'ã rei raka'e Nhe'ẽ gui itui'i va'ekue
re. Ha'ekue ramigua ae aỹ voi oiko.
30 Ha'e rami teĩ ipara re oĩ: "Eipe'a ke es-
crava ipi'a reve, mba'eta nda'evei escrava
e'ỹ pi'a rami avi escrava pi'a ojopy aguã
mba'emo."*
31 Ha'e rami vy irmão kuery, nhande ma
escrava memby kuery e'ỹ, ha'e rã escrava
e'ỹ memby kuery nhandekuai.

5

Lei rupi nhandekuai 'rãgue py Cristo re anho jajerovia aguã re ijayvua

* 4:11 Colossenses 2.16,17 * 4:12 Paulo ma judeu va'eri judeu e'ỹ va'e reko rami oiko ombo'ea rupi (1 Coríntios 9.21,22). † 4:22 Abraão ma mokoĩ kunha re omenda raka'e, gua'yxy ae'i Sara re, ha'e gui escrava Agar re guive, Nhanderuete oipotaa rami e'ỹ teĩ. Sara pi'a ma Isaque, ha'e rã Agar pi'a ma Ismael (Gênesis 16 ha'e 21). ‡ 4:24 Sinai yvyty re ma lei judeu kuery rekorã oejaa raka'e. Ha'e va'e rupi onhea'ã va'e ma escravo rami meme ikuai (Êxodo 20; Hebreus 12.18-29). * 4:27 Isaías 54.1 * 4:30 Gênesis 21.10 * 5:1 João 8.32,36

1 Escravo ve'ỹ nhandekuai aguã ae Cristo
nhandereraa jepe. Peĩ atã ke ha'vy escravo
penhemoingo uka jevy e'ỹ aguã.*
2 Mba'eta xee Paulo aipoa'e pẽvy: Pende-
pire pemboi uka ramo Cristo pendereraa
jepeague ndovarei 'rã.
3 Teĩgue ju aipoa'e pavẽ pe: Opire omboi uka
va'ekue ma lei re oĩ va'e ha'e javi ojapo aguã
rami ikuai.
4 Peẽ kuery lei re penhea'ãa rupi penhem-
boeko porã ukaxe va'e, pejepe'a ma Cristo
gui, ha'e penemboaxyague peja guive.
5 Mba'eta ore ma Nhe'ẽ rupi vy rojerovia
reve roarõ roikovy teko porã ome'ẽ mbyrã.
6 Mba'eta Cristo Jesus re nhandekuai ramo
mba'everã ndovarei nhandepire nhamboi
ukaague, neĩ nhamboi uka e'ỹa voi. Ovare
va'e ma jajeroviaa nhandeporayvua rupi
jaexa uka va'e anho.
7 Peẽ kuery pendekuai porã va'ekue.
Mava'e tu pendejoko ra'e anhetẽ va'e rupi
pendekuai ve'ỹ aguã?
8 Mba'eta ha'e rami aguã ma penerenoĩare
gui e'ỹ ou.
9 Trigo mbovua minha ruxã'i teĩ mesa ha'e
javi 'rã omoeakuãmba.
10 Ha'e rami teĩ xee ma Senhor rupi vy
ajerovia amboae rami rei peikuaa e'ỹ aguã.
Ha'e rã penemoangeko reia mava'e rã rei
opaga 'rã.
11 Ha'e gui irmão kuery, xee ma nhande-
pire nhamboi uka aguã re teri anhombo'e
va'e rire mba'exa 'rãgue tu ha'vy xembo-
jexavai reia? Ha'e rami anhombo'e va'e rire
ha'e kuery ndojou vaivei 'rãgue kuruxu re
Cristo ojuka ukaague amombe'u rã.
12 Ha'eveve 'rãgue penemoangeko reia
kuery ha'e kuery ae onhekyxĩmba va'e rire.

*Escravo ve'*ỹ ma jaiko vy nhandeporayvu aguã re ijayvua

13 Mba'eta peẽ irmão kuery, escravo ve'ỹ
pendekuai aguã Nhanderuete penerenoĩ.
Ha'e rami avi escravo ve'ỹ pendekuaia rupi
nda'evei to'o oipotaa rami pendekuai aguã,
ha'e rã pejoayvua rupi 'rã pendekuai peteĩ-
teĩ rembiguai rami.*
14 Mba'eta lei re oĩ va'e ha'e javi 'rã jajapo
peteĩ'i ayvu rupi nhandekuai vy: "Peayvu
peneirũ peẽ ae pejeayvua rami" he'iague.*
15 Ha'e rami teĩ jomeme pejoxu'u ha'e
penhomboi-mboi ri vy penheangu ke peẽ
ae penhomomba e'ỹ aguã.

*To'o rembiapo ha'e Nhe'*ẽ guigua re ijayvua

16 Ha'e nunga rupi aipoa'e: Pendekuai
Nhe'ẽ re. Ha'e vy 'rãe ndapejapoi to'o
oipota va'e.
17 Mba'eta to'o oipota va'e ma Nhe'ẽ
ndoipotai, ha'e Nhe'ẽ oipota va'e ma to'o
ndoipotai, joo ramigua e'ỹ vy. Ha'e nunga
rupi ae ndapejapo kuaai peipota va'e.
18 Ha'e rã Nhe'ẽ ri pendereko ramo lei guy
py ve'ỹ pendekuai.*
19 Ha'e gui to'o guigua ma jaikuaa pavẽ:
tavy reia, teko ky'a, jajejoko e'ỹa,
20 mba'emo ra'angaa re jajeroviaa,
mba'evyky, joe nanhandea'eia, joe nhapu'ã
reia, takãte'ỹ, joupe nhandevai reia,
nhandeyvate reixea, joegui jaja'oa, joo rami
e'ỹ-e'ỹ nhandekuaia,
21 jajojou vai reia, jaka'u reia, jakaru guaxua
rupi nhandekuaia, ha'e ramigua anho. Ha'e
nunga re pẽvy xeayvu ae ma va'ekue, ha'e
aỹ ma amombe'u porãve ju: Ha'e rami ikuai
va'e ma Nhanderuete po'akaa pyguarã e'ỹ.
22 Ha'e rã Nhe'ẽ guigua ma pova'e: mbo-
rayvu, vy'a, mby'a porã, jajogueropo'akaa,
joupe jajapo porãa, nhanhopytyvõa,
ojeroviapy jaikoa,
23 nhandevai rive e'ỹa ha'e jajejokoa. Ha'e
ramigua jokoarã lei jipoi.
24 Ha'e Jesus Cristo pegua ikuai va'e ma
kuruxu re ojuka avi ma to'o opa marã rei
oipota va'e.
25 Nhe'ẽ re vy jaikove rire Nhe'ẽ reve ae
tema nhandekuai.
26 Nda'evei jajejou porã rei aguã, nhanhom-
bopoxy ha'e jajojou vaia rupi.

6

Nhanhopytyvõ ha'e nhandejee ae jaikuaa pota aguã re ijayvua

1 Irmão kuery, amongue ha'eve e'ỹa rami
oiko rã oexaa ramo peẽ Nhe'ẽ reve pen-
dekuai va'e pemongeta 'rã, pendevai e'ỹ re.
Penheangu ke guive peẽ voi penhembotavy
uka e'ỹ aguã.
2 Peraa ke peteĩ-teĩ voyi. Ha'e rami vy 'rãe
Cristo guigua lei rupi pendekuai.*

* 5:13 Romanos 6.18,19; 1 Pedro 2.16,17 * 5:14 Levítico 19.18 * 5:18 Romanos 8.1-9 * 6:2 Mateus 18.15; Lucas 17.3,4; Tiago 5.19,20

3 Ha'e rã amongue heko porãve e'ỹ teĩ
ojeupe "Xereko porã" he'i vy ha'e kuery ae
ojekore.
4 Peteĩ-teĩ peikuaa pota peẽ ae pendereko
re. Ha'e rami vy 'rãe pejererovy'a aguã
ha'eve, amboae kuery reko re peikuaa pota
rei nda'ei.
5 Mba'eta peteĩ-teĩ ogueraa 'rã ovoyi ae.

Mba'emo nhanhotỹague gui nhamono'õ ju 'rãa re ijayvua

6 Ayvu porã re penembo'ea rã opa mba'e
porã pemboja'o 'rã penembo'ea kuery pe.
7 Pejekore eme pova'e nunga re, mba'eta
Nhanderuete ndojejojai ukai 'rã, mba'eta
nhanhotỹague gui ae ju 'rã nhamono'õ.
8 To'o guigua onhotỹ rire to'o gui ju 'rã
omono'õ imombaarã. Ha'e rã Nhe'ẽ guigua
ri onhotỹ rire ma Nhe'ẽ gui ae ju 'rã
omono'õ tekove marã e'ỹ.
9 Japytu'u rive eme joupe jajapo porãa gui,
mba'eta oa'angaague ára nhamono'õ 'rã
hekovia, ndajajepe'ai rire.
10 Ha'e nunga rupi ha'eve jave jajapo porã
'rã pavẽ pe, nhanderevegua ojerovia va'e
kuery pe katuve ma.*

Cristo kuruxu regua anho Paulo oguerovy'aa re ijayvuague

11 Pexa ke ipara tuvixa rei va'e xepo py ae
ambopara va'ekue.
12 Ha'e gui to'o re onhemboyvatevexe va'e
kuery onhea'ã 'rã pendepire pemboi uka
aguã re. Ha'e ramigua oipota onhembojex-
avai uka e'ỹ aguã, mba'eta Cristo kuruxu
regua omombe'u va'e rire ombojexavaia ae
'rãgue.
13 Ha'e rami avi opire omboi uka va'ekue voi
ndojapopai 'rã lei re oĩa, ha'e rami teĩ ha'e
kuery onhea'ã pendepire pemboi uka aguã
re, ha'e nunga re ojererovy'a rei aguã.
14 Ha'e rã xee ma mba'eve rei ndarovy'ai
kuruxu re nhande-Senhor Jesus Cristo
omanoague e'ỹ vy.* Mba'eta kuruxu re ma
yvy regua reko omano ae ma xevy, ha'e xee
voi amano avi yvy regua reko pe.
15 Mba'eta nhandepire nhamboi ukaa, ha'e
nhamboi uka e'ỹa voi mba'e'ỹ, hemimoingo
pyau jaikoa anho ovare.
16 Tove ha'e rami ikuai va'e ha'e javi toendu
mby'a porã ha'e omboaxya, Nhanderuete
pegua kuery Israel regua voi.
17 Ha'e rami avi ndaipotavei ma avave rei
xemoangeko, mba'eta xerete rupi iperepa
ma Jesus káuxa.

Ogueroayvu porãague

18 Irmão kuery, tove penenhe'ẽ py
tapendu nhande-Senhor Jesus Cristo
penemboaxya. Amém.

* 6:10 2 Coríntios 9.6-15 * 6:14 1 Coríntios 1.22-24; 2.1,2

Éfeso pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Éfeso pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia ma Jesus remimbo'e kuery Éfeso tetã pygua pe apóstolo Paulo ombopara va'ekue. Ha'e kuery pe omombe'u porãve nhandevy peguarã Nhanderuete oguereko va'e, araka'eve rã guarã guive, Ta'y Jesus re nhaĩ rã. Aipoe'i: "Tove Nhanderuete nhande-Senhor Jesus Cristo Ru va'e re ta'ima'endu'a porãa, mba'eta Cristo re nhanemoĩ vy yva re opa mba'e porã Nhe'ẽ guigua ome'ẽ nhandevy. Mba'eta yvy onhono e'ỹ mbove ma voi Cristo re nhanemoĩ vy ojeupe guarã nhandeporavo raka'e, henonde rupi iky'a e'ỹ ha'e otekoavy e'ỹ va'e nhandekuai aguã" (1.3-4). Jesus re jajerovia va'e ma iky'a e'ỹ va'erã ojogua pyre nhandekuai, Nhanderuete pegua templo rami, ha'e Jesus rete rami guive.

Paulo ijayvu avi Nhanderuete nhanderayvu etea re. Aipoe'i: "Mba'eta jajerovia rã nhanemboaxya py ae nhandereraa jepe. Ha'e nunga ma nhandegui ae e'ỹ ou, Nhanderuete ome'ẽ rive. Nhande ae nhanhea'ãa rupi e'ỹ guive ou, avave rei ojejou porã rei e'ỹ aguã" (2.8-9). Ha'e rami rire amboae kuery reve peteĩ rami nhandekuai aguã, Nhe'ẽ po'akaa rupi peteĩ-teĩ nhanhomombaraetea rupi ae.

Opaa py Paulo aipoe'i: "Penembaraete tema Senhor re, ipo'akaa rupi ae. Pendejee pemoĩ Nhanderuete guigua tembiporu ha'e javi, pendere anha opu'ã rã peĩ atã aguã" (6.10-11).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Nhanderuete oipotaa rami vy Cristo Jesus pegua apóstolo aiko. Kova'e kuaxia ambou Éfeso tetã py iky'a e'ỹ va'e ha'e Cristo Jesus pegua ojeroviapy pendekuai va'e pe:*
2 Tove peẽ kuery tapendu Nhanderuete ha'e Senhor Jesus Cristo guigua penemboaxya ha'e mby'a porã.

Cristo nhandereraa jepe rã Nhanderuete nhanemoingo porãague re ijayvua

3 Tove Nhanderuete nhande-Senhor Jesus Cristo Ruete va'e re ta'ima'endu'a porãa, mba'eta Cristo re nhanemoĩ vy yva re opa mba'e porã Nhe'ẽ guigua ome'ẽ nhandevy.
4 Mba'eta yvy onhono e'ỹ mbove ma voi Cristo re nhanemoĩ vy ojeupe guarã nhandeporavo raka'e, henonde rupi iky'a e'ỹ ha'e otekoavy e'ỹ va'e nhandekuai aguã. Nhanderayvu vy
5 nhandeporavo ma voi va'ekue gua'y kuery ae nhanemoingo aguã. Ha'e ae oipotaa rami vy nhanemboaxy Jesus Cristo rupi,*
6 nhanemboaxy ramo pavẽ oguerovy'a aguã. Ha'e rami nhandekuai aguã ome'ẽ rive, gua'y oayvu va'e re nhanemoĩ vy.
7 Hexe nhanemoĩ vy nhandejogua raka'e jajejavyague gui, mba'eta nhanemboaxy ete vy huguy py omboguepa.
8 Ha'e nunga Nhanderuete ombou nhandere opa marãgua 'arandu reve, jaiko kuaa aguã.
9 Nhandevy oikuaa uka avi ha'e ae oipotaa rami mba'emo ojapo aguã ndoikuaa ukai va'ekue. Ha'e va'e ma nhanemboaxya rupi ojapo uka 'rã Cristo pe,
10 oa'angaague ára ovaẽ rã ojapo aguã opa mba'e re Cristo ipo'aka aguã rami, yva ha'e yvy re ikuai va'e ha'e javi re.
11 Cristo re nhanemoĩ vy nhandeporavo raka'e ojeupe guarã. Ha'e ae oipotaa rami vy opa mba'e omoingoague rami avi ha'e rami nhandeapo onhembopy'a ma voiague rami,
12 ha'e rami nhandekuaia pavẽ oikuaa vy oguerovy'a aguã hexakãmbaa, yma guive ore kuery Cristo roarõa rupi orekuaia re guive.*
13 Ha'e gui peẽ kuery voi penemoĩ avi Cristo re. Mba'eta pendereraa jepea regua ayvu porã anhetẽ va'e pendu vy hexe pejerovia ramo pendere omoĩ ikuaa ukaarã, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ombou 'rã va'ekue ae.*
14 Mba'eta nhandere Onhe'ẽ omoĩ rire jaikuaa nhandevy guarã oguereko va'e

* 1:1 Atos 19.1-40, 20.17-35 * 1:5 Romanos 8.28-30; 1 Pedro 1.2 * 1:12 Apy ma "Ore" he'ia ma judeu kuery re ijayvu vy. * 1:13 2 Coríntios 1.21,22

ha'e javi jajopy 'rãa. Ojeupegua eterã
nhandereraa jepea ára ome'ẽ 'rã nhandevy,
hexakãmbaa oguerovy'aa pavẽ aguã.

Ojerovia va'e kuery re Paulo ojerureague

15 Ha'e nunga rupi xee voi arovy'a,
omombe'ua rã aendu vy Senhor Jesus re
pejeroviaa ha'e iky'a e'ỹ va'e kuery ha'e
javi peayvua.
16 Ha'e rami vy anhembo'e nhavõ pendere
xema'endu'a vy arovy'a Nhanderuete.
17 Ha'e rami vy ixupe ajerure pendere
omoĩve aguã pene'arandurã peikuaa ete
aguã Nhanderuete nhande-Senhor Jesus
Cristo Ru hexakãmba va'e.
18 Tove pendepy'a py tapenemoexakã
peikuaa aguã mba'e pearõ aguã pa
penerenoĩague, iky'a e'ỹ va'e kuery mboae
reve opa mba'e porã pejopy avi va'erã,
19 ha'e opa mba'e re ipo'akaa, hexe jajerovia
va'e pe oexa uka rã peikuaa avi aguã.
20 Mba'eta opo'akaa oexa uka raka'e Cristo
omanoague gui omboete jevy vy. Ha'e gui
yva re ju omboguapy imoiny oiporu kuaa
regua re,
21 huvixa ikuai va'e áryve oĩ aguã,
joguerekoa kuery, mba'emo re ombopo'aka
ha'e opena uka pyre kuery áryve, aỹgua
ha'e raka'eve rã ikuai va'e áryve guive.*
22 Mba'eta ipy guýry opa mba'e omoĩ, ha'e
opa mba'e akãrã omoĩ vy igreja kuery pe
ome'ẽ.*
23 Mba'eta igreja kuery ma hete.* Igreja
kuery reve anho 'rã Cristo regua oĩmba,
hexeve anho opa mba'e oĩmbaa rami avi.

2

Nhanemboaxy vy nhandereraa jepeague re ijayvua

1 Pendevy pe voi ome'ẽ tekove, pendeko
vai ha'e pejejavya rupi vy omanogue rami
pendekuai va'ekue ri.
2 Mba'eta ha'e rami anho pendekuai va'ekue
yvy regua reko rami, arai guy rupi nhe'ẽ vai
ipo'aka va'e, Nhanderuete onhe'ẽ rendu e'ỹ
va'e kuery rerekoa va'e oipotaa rami rive.
3 Ha'e rami nhande kuery pavẽ nhandekuai
va'ekue to'o oipotaa rami. Mba'eta to'o
oipota rami ha'e nhande ae nhandepy'aa
rupi rive nhandekuai va'ekue. Amboae
kuery rami avi japaga aguã rami nhan-
dekuai va'ekue, ha'e rami ete nhandereko
va'e vy.
4 Ha'e rã Nhanderuete opa ma mba'e py
nhanemboaxy ha'e nhanderayvu ete vy
5 omanogue rami nhandereko vaiague py
teri nhandekuai va'ekue ri nhande avi
nhanemoingove ju Cristo reve, mba'eta
nhanemboaxy ramo ae jaa jepe.
6 Cristo Jesus reve nhanemoingove ju vy
hexe vy nhanemboguapy avi yva re,
7 raka'eve rã oexa uka aguã Cristo Jesus re
vy nhanemboaxy etea ha'e nhanderayvua.
8 Mba'eta jajerovia rã nhanemboaxya py ae
nhandereraa jepe. Ha'e nunga ma nhan-
degui ae e'ỹ ou, Nhanderuete ome'ẽ rive.
9 Nhande ae nhanhea'ãa rupi e'ỹ guive ou,
avave rei ojejou porã rei e'ỹ aguã.*
10 Mba'eta nhande ma Nhanderuete rembi-
apo jaiko. Cristo Jesus re nhanemoingove
ju iporã va'e jajapo jaikovy aguã, ha'e rupi
nhandekuai aguã yma ma voi omoĩ rire.

Cristo kuruxu gui judeu kuery ha'e amboae regua joegua meme ikuaia re ijayvua

11 Ha'e nunga rupi peẽ judeu e'ỹ va'e
ke penema'endu'a yma rupi pendero'o re
pendekuaiague re. Pendevy pe judeu kuery
"Opire omboi uka e'ỹ va'e" he'i, ha'e kuery
ojeupe ma "Opire omboi uka va'e" he'i
okuapy teĩ avakue po py rive omboi uka.
12 Ha'e va'e jave ma Cristo reve'ỹ pen-
dekuai va'ekue, Israel regua e'ỹ guive.
Neĩ ndapeikuaai va'ekue Nhanderuete
mba'emo porã ome'ẽ aguã re ijayvu
vy guexeve guarã ojapoague. Mba'eve
ndaperekoi va'ekue pearõ aguã, mba'eta
Nhanderuete revegua e'ỹ pendekuai
va'ekue yvy re.*
13 Yma Nhanderuetea gui mombyry pen-
dekuai va'ekue ri aỹ ma Cristo Jesus re vy
penemonhemboja ma, Cristo ruguy rupi ae.
14 Mba'eta ha'e va'e ae ma peteĩ rami
nhanemoingoa, mba'eta mokoĩ regua
gui peteĩ'i nhanemoingo.* Ha'e vy oity
nhanembyte kora nhanemboja'oarã hi'aĩ
va'ekue. Ha'e va'e ma joe nanhan-
dea'eiague.

* 1:21 Filipenses 2.9-11; Colossenses 2.9,10 * 1:22 Salmo 8.6 * 1:23 Efésios 4.11-16; Romanos 12.4,5; 1 Coríntios 12.12-27 * 2:9 Romanos 3.19-24; 5.6-8; Tito 2.11–3.7 * 2:12 Colossenses 1.21,22 * 2:14 "Mokoĩ regua" he'ia py ma judeu kuery ha'e amboae regua re ijayvu vy, mba'eta Jesus pegua joegua e'ỹ-e'ỹ nhandekuai teĩ peteĩ'i regua nhanemoingo (Gálatas 3.26-28).

15 Ngo'o reve vy ombovaipa raka'e lei re
ojapo uka pyre ha'e ndojapo ukai pyre oĩa.
Mokoĩ regua gui peteĩ regua pyau omoingo,
ojee ae nhanemoingo vy. Ha'e rami vy
peteĩ rami nhanemoingo.
16 Mokoĩve regua nhandereru ju Nhan-
deruete re, peteĩ'i tete nhandekuai aguã.
Kuruxu re omano vy oipe'apa raka'e nda-
jajoayvui reiague.
17 Ha'e gui ou vy oikuaa uka peteĩ rami
ju nhanemoingopa aguã, peẽ ixugui mom-
byry pendekuai va'ekue, ha'e'i rupi orekuai
va'ekue guive.
18 Mba'eta hexe vy mokoĩve regua ha'eve
Nhanderuete re nhanhemboja aguã, peteĩ'i
Nhe'ẽ rupi.
19 Ha'e nunga rupi amboae regua ve'ỹ,
amboae guigua ve'ỹ ma pendekuai. Ha'e
rami 'rãgue py iky'a e'ỹ va'e kuery reve
joegua, Nhanderuete ro pygua kuery ae
pendekuai.
20 Ha'e va'e oo ytarã ma apóstolo ha'e pro-
feta kuery ranhe omoĩ raka'e, ha'e gui peẽ
kuery ju penemoĩ vy ojapove heravy. Cristo
Jesus ae ita omboeteve pyrã oĩ.
21 Hexe vy oo ha'e javi joo'i rami oĩ vy
yvateve ovy, templo Senhor peguarã.*
22 Cristo re vy peẽ kuery voi joo'i rami
penemoĩ ramo Nhanderuete Onhe'ẽ rupi oĩ
atyrã pepyta.

3

Amboae regua kuery oo jepea re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi aỹ xee Paulo ma Cristo
Jesus káuxa aĩ nhuã py, peẽ judeu e'ỹ va'e
kuery ayvu vy.
2 Mba'eta peẽ kuery pendu ma nhi'ã Nhan-
deruete xemboaxy vy xemoĩague pendevy
pe ayvu amombe'u aguã.*
3 Mba'eta xevy pe oikuaa uka karamboae
ndoikuaa ukai va'ekue. Ha'e va'e ma
mboapy ayvu'i py pẽvy amboparaague.
4 Ha'e gui ambopara va'ekue peroayvu vy
peikuaa avi 'rã Cristo regua oikuaa uka e'ỹ
pyre xevy pe ranhe oikuaa uka va'ekue.
5 Ymagua kuery pe ma ha'e nunga ndoikuaa
ukai va'ekue. Ha'e gui aỹ ma Onhe'ẽ rupi
ae oikuaa uka iky'a e'ỹ va'e apóstolo ha'e
profeta kuery pe.
6 Ha'e va'e ma pova'e: peẽ kuery judeu
regua e'ỹ voi ore judeu kuery reve
nhandevy pavẽ pe Nhanderuete ome'ẽ
'rã mba'emo porã, ha'e gui peteĩ'i tete
nhanemoingo pavẽ, ha'e ijayvuague jajopy
pavẽ aguã rami nhanemoingo guive, Cristo
Jesus regua ayvu porã oĩa rami vy.
7 Ha'e va'e mombe'uarã ae Nhanderuete
xemoĩ. Xemboaxya rupi xemoĩ opo'akaa
oexa uka vy.
8 Xee ma iky'a e'ỹ va'e kuery pavẽ gui
xe'yvyĩve va'eri Nhanderuete xemboaxy vy
xemoĩ karamboae amboae regua kuery pe
ayvu porã amombe'u aguã. Ha'e va'e oĩa
rami vy opa mba'e porã jaikuaa e'ỹ va'e
regua Cristo re anho oĩ.
9 Xemoĩ karamboae amombe'u aguã
mba'emo oiko va'erã, Nhanderuete opa
mba'e apoare va'e yma rupi onhem-
bopy'aague ndoikuaa ukai teri va'ekue
ojeupity rã.
10 Mba'eta aỹ gui ma igreja kuery ikuaia rupi
Nhanderuete ha'ekue-'ekue'i rami e'ỹ oexa
uka 'rã o'arandua. Yva pygua huvixa kuery
ha'e ipo'akakueve ikuai va'e pe voi oikuaa
uka 'rã,
11 mba'eta jypy guive oipotaa rami ae on-
hembopy'a ojapo aguã Cristo Jesus nhande-
Senhor rupi.
12 Ha'e rami rire hexe vy nhandepy'a
guaxu Nhanderuete re nhanhemboja aguã,
mba'eta aỹ jaikuaa ete hexe jajerovia ramo
nhanemboaxya.
13 Ha'e nunga rupi pendere vy aiko axya
omombe'ua rã pendu teĩ ndaipotai pen-
dekuerai, mba'eta pevy'ave aguã ae aiko
axy.

Peteĩgue ju Paulo onhembo'eague

14 Ha'e nunga rupi Nhanderuete renonde
xerenapy'ã re aĩ.
15 Hery rupi ae yva ha'e yvy re ha'e javi
regua ikuai va'e omboerya.
16 Opa mba'e porã oguereko va'e vy ixupe
ajerure pendepy'a re Inhe'ẽ oĩ va'e rupi
penemombaraete aguã,
17 ha'e rami py pejerovia rã pendepy'a re
Cristo oiko aguã. Ha'e gui mborayvu re
penembaraete ha'e peĩ atã vy
18 iky'a e'ỹ va'e kuery ha'e javi reve peikuaa
aguã Cristo nhanderayvua tuvixa etea,

* 2:21 1 Coríntios 3.16,17; 1 Pedro 2.4,5
* 3:2 Romanos 15.15,16; Colossenses 1.25-27

mba'eta ipy ete, ipuku, yvate ha'e yvy katy
oo.
19 Ha'e rami vy peikuaa aguã nhanderayvua,
ndajaikuaapai va'e teĩ, Nhanderuete re oĩ
va'e ha'e javi pendere voi oĩ aguã.
20 Nhanderuete ma opa mba'e py
ipo'akapa va'e vy ojapo jajerurea ha'e
nhaexa'ãa áryve voi, nhandere opo'akaa
oĩ va'e rupi ae.
21 Tove igreja kuery ikuaia rupi ixupe topo-
raeia, ha'e Cristo Jesus re vy guive, aỹ ha'e
araka'e rã peve. Amém.

4

Peteĩ rami jajerovia aguã re ijayvua

1 Senhor káuxa nhuã py aĩa py po rami
xee romongeta: Nhanderuete ojeupe guarã
penerenoĩ rire ha'ekue rami ae ke pen-
dekuai.
2 Pendekuai rive'i, ha'eve vai'i. Pendevai rei
eme. Mborayvu re pejogueropo'aka peteĩ-
teĩ.
3 Penhea'ã pembovaipa e'ỹ aguã peteĩ rami
Nhe'ẽ penemoingoa, jomeme pendekuai
porã vy.*
4 Mba'eta peteĩ'i tete nhandekuai, peteĩ
Nhe'ẽ oiko ha'e peteĩ'i guive pearõ pekuapy
va'e, ha'e rami aguã penerenoĩ rire.*
5 Oiko peteĩ'i Senhor, peteĩ'i rami jajerovia
aguã, peteĩ'i nhanhemongarai aguã,
6 peteĩ'i Nhanderuete nhande kuery ha'e
javi Ru va'e. Ha'e ma ha'e javi re ipo'aka,
ha'e javi rupi omba'eapo, ha'e javi re oĩ.

Iky'a e'ỹ va'e kuery mba'emo ojapo aguã
re ijayvua

7 Ha'e rami avi nhanemboaxya rupi peteĩ-
teĩ pe ome'ẽ nhanerembiaporã. Cristo ae
ome'ẽxea rami ome'ẽ.*
8 Ha'e nunga rupi ipara re oĩa py "Yvate
ojeupi vy heta ogueraa guembiguairã ojopy
va'ekue, ha'e avakue pe ome'ẽ hembia-
porã", he'i va'ekue.*
9 Ha'e gui "Ojeupi" he'ia py jaikuaa yvy
guýry peve oguejy ranheague,
10 mba'eta oguejy va'ekue ae ma ojeupi ju
yva ha'e javi áry, opa mba'e re oĩ aguã.
11 Ha'e gui amongue pe ome'ẽ apóstolo ikuai
aguã, amboae pe ma profeta ikuai aguã,
amboae kuery pe ma ayvu porã mombe'ua
rupi ikuai aguã, amboae kuery pe ma igreja
re opena, e'ỹ vy nhombo'ea rupi ikuai aguã.
12 Ha'e rami vy ombo'e uka porãmba iky'a
e'ỹ va'e kuery peteĩ-teĩ guembiapo ojapo
kuaa aguã rami. Ha'e rami vy Cristo rete
omombaraeteve aguã,
13 peteĩ rami meme jajerovia ha'e Nhan-
deruete Ra'y jaikuaa ete peve. Ha'e rami
vy 'rãe kakuaakue rami nhandekuai, Cristo
rami ete nhandekuai peve opa mba'e py,
14 kyrĩgue rami ve'ỹ nhandekuai aguã, opa
marã rei nhanembo'e va'e yvytu rami
nhandereraa rã ha'ekue'ỹ-kue'ỹ katy rive
jaa e'ỹ aguã. Mba'eta ha'e kuery ma avakue
'arandua rami rive 'rã nhanembo'e, ijayvu
kuaa vy nhanembotavypa 'rã guive.
15 Ha'e rami 'rãgue py anhetẽ va'e rupi ha'e
mborayvu re nhandekuai vy opa mba'e
py nhandeyvateve 'rã javy Cristo rami ete
nhandekuaia jaupity peve, mba'eta ha'e
anho nhaneakã oiko.
16 Hexe vy tete ha'e javi oĩmba porã 'rã, joo
rami ikuaia py. Peteĩ-teĩ regua joo rami
meme ha'e mborayvu re nhomombaraete
vy ha'e javi 'rã yvateve ovy.

Jajeko rerova aguã re ijayvua

17 Ha'e nunga rupi aipoa'e Senhor rery
rupi: Pendekuaive eme amboae regua
kuery reko rami, mba'eta ha'e kuery ma
ipy'aa ovare e'ỹ va'e rupi rive ikuai.
18 Ha'e kuery 'arandua ma pytũmba. Mom-
byry ikuai Nhanderuete reko gui, inhakã
ratãa rupi ae.
19 Ha'e kuery oxĩa noendu kuaavei vy opa
marã rei ikuaia rupi ndojejokovei ma, ha'e
rami anho ikuaixe vy.

20 Ha'e rã peẽ kuery ma ha'e rami e'ỹ
peikuaa raka'e Cristo reko.
21 Mba'eta anhetẽ ae Jesus regua anhetẽ va'e
pendu, ha'e ha'e rupi ete penembo'ea.
22 Penembo'ea pendereko ymague peja aguã
re, mba'eta nhandereko ymague rupi vy
nhandereko ky'ave javy nhanhemoaruãa
py jajekorepa vy.
23 Ha'e gui penembo'ea penhembopyau uka
aguã pendepy'a ha'e peikuaa-a py,
24 ha'e pendeko pyau py ju penhemonde
aguã. Ha'e va'e ma Nhanderuete omoingo

* 4:3 Filipenses 2.1-4; Colossenses 3.12-15 * 4:4 Romanos 12.4,5; 1 Coríntios 12.12,13 * 4:7 Romanos 12.4-8; 1 Coríntios 12.4-11; 1 Pedro 4.10,11 * 4:8 Salmo 68.18 * 4:24 Colossenses 3.5-10

ha'e rami ete pendekuai aguã, anhetẽ
guigua teko porã ha'e pendeky'a e'ỹa rupi.*

Nhanderuete pe ete nhandekuai aguã re ijayvua

25 Ha'e nunga rupi pendeapuague peja
vy peteĩ-teĩ anhetẽ rupi anho pendeayvu
jomeme, mba'eta peteĩ'i tete nhandekuai.*
26 Pendevaia py teĩ pejejavy eme. Pendevaia
gui pejepe'a kuerei 'rã kuaray oike e'ỹ re,*
27 peteĩve henda py anha pe penhembotavy
uka e'ỹ aguã.
28 Imonda va'ekue ta'imondave eme. Ha'e
rami 'rãgue py tomba'eapo, opo py tojapo
iporã va'e, iporiaukue'i oipytyvõ aguã ojou
aguã.
29 Pendejuru gui toẽ eme ayvu vai, ha'e rã
ayvu porã anho, peteĩ-teĩ oikotevẽa rami
penhomombaraete aguã. Ha'e rami vy 'rã
hendua kuery pe pendeayvua ojapo porã.
30 Pemomboriau eme Nhanderuete Nhe'ẽ,
mba'eta opa mba'e gui pendereraa jepe
aguã ára peve guarã pendere omoĩ, ojeu-
pegua kuery peikoa kuaa ukaarã.*
31 Pejepe'a ke pendevai reiaty gui, ha'e gui
penhenhandu vaikue reia, pendepoxy reia,
penhomotare'ỹa, pendeayvu vaikue reia
ha'e opa mba'e vai gui.
32 Ha'e rami 'rãgue py joo rami meme pen-
dekuai pejoayvu ha'e penhomboaxya rupi.
Pejoperdoa ke, Cristo re vy Nhanderuete
pendeperdoaague rami avi.

5

1 Ha'e nunga rupi Nhanderuete rami ete
ke pendekuai, ta'y kuery hembiayvu va'e
vy.
2 Mborayvu re pendekuai Cristo pender-
ayvua rami, mba'eta nhandere ojejuka uka
raka'e, Nhanderuete pe guekove ae ome'ẽ
heakuã porã va'e ome'ẽmby rami.

Hendy va'e ha'e pytũ rupi ikuai va'e re ijayvua

3 Iky'a e'ỹ va'e pendekuai vy nda'evei neĩ
pendeayvu aguã mba'emo vai re: tavy reia,
nhemboeko ky'aa, nhomba'e re pena reia,
ha'e nunga re.
4 Nda'evei pendeayvu vaikue aguã,
pene'arandua rupi e'ỹ pendeayvu aguã, neĩ
penderoryai rei aguã. Ha'e ramigua ma
nda'evei va'e meme. Ha'e rami 'rãgue py
perovy'a tema Nhanderuete.
5 Peikuaa pota ke pova'e nunga re: Cristo
ha'e Nhanderuete po'akaa ojekuaa jave
peteĩve ndojejokoi rei va'e mba'eve ndo-
jopyi 'rã, neĩ onhemboeko ky'a rei va'e,
nhomba'e re opena rei va'e, mba'eta ha'e
ramigua ma ta'angaa ombojerovia va'e
rami meme.
6 Avave rei pe penhembotavy uka eme ayvu
ovare'ỹ va'e py, mba'eta Nhanderuete om-
bopaga 'rã nonhe'ẽ rendui va'e kuery ha'e
rami ikuaiague re.
7 Ha'e nunga rupi mba'eve pereko eme ha'e
kuery reve.*
8 Mba'eta yma rupi, pytũ rupi pendekuai
va'ekue ri aỹ ma Senhor re vy hexakã va'e
peiko. Pendekuai ha'vy hendy va'e ra'y
kuery rami ete,
9 mba'eta hendy va'e guigua ma mborayvu,
teko porã ha'e anhetẽ va'e rupi nhan-
dekuaia.*
10 Peikuaa pota ha'vy Senhor pembovy'aa
rupi pendekuai aguã.
11 Mba'eve pereko eme pytũ rupigua
mba'emo vai apoa kuery reve, mba'eta
ovare'ỹ va'e meme. Ha'e rami 'rãgue py
peikuaa uka nda'evei va'ea.
12 Mba'eta ha'e kuery nhemi rupi ojapo va'e
re nhandeayvu vy voi nhaxĩmba 'rã.
13 Mba'eta hendya py mba'emo jaikuaa uka
ramo ojekuaapa 'rã marã ramigua ete paa.
Hendya py ojekuaa va'e ma hexakã va'e
meme opyta,
14 aipoe'ia rami vy: "Reke va'e, emyĩ ke,
epu'ã omano va'ekue mbyte gui, ha'e gui
Cristo nemoexakã 'rã."
15 Ha'e nunga rupi peiko kuaa pota. Pen-
dekuaive eme hi'arandu e'ỹ va'e rami, ha'e
rã hi'arandu va'e rami anho.
16 Peiporu kuaa ke ára nhavõ, mba'eta ara
vai meme.
17 Ha'e nunga rupi pepyta eme hi'arandu e'ỹ
va'e, va'eri peikuaa pota Senhor oipota va'e
re.
18 Peka'u eme guive vinho py, mba'eta
opa marã rei nhanemoingo. Ha'e rami
'rãgue py pendere Nhe'ẽ anho toĩ.*
19 Ha'e rami vy jomeme pendeayvu salmos
peporaei vy. Pendepy'a py Senhor pem-

* 4:25 Zacarias 8.16 * 4:26 Salmo 4.4 * 4:30 Gênesis 6.5,6; Salmo 78.40,41; Isaías 63.9,10 * 5:7 2 Coríntios 6.14–7.1 * 5:9 1 João 1.5-10 * 5:18 Gálatas 5.16-25

boetea rupi peporaei hinos ha'e Nhe'ẽ
guigua mboraei.
20 Opa mba'e re Nhanderuete perovy'a riae,
Senhor Jesus Cristo rery rupi.*
21 Peteĩ-teĩ oipotaa rami peiko Cristo pem-
boetea rupi.

Omenda va'e kuery reko re ijayvua

22 Ha'e rami vy kunhague ma ome oipotaa
rami ta'ikuai, Senhor pe rami ete.
23 Mba'eta ime kuery ma gua'yxy akã ikuai,
igreja kuery akã Cristo oikoa rami avi, heraa
jepea guive oiko. Ha'e va'e ma hete.
24 Ha'e gui igreja kuery Cristo oipotaa rami
ikuaia rami avi kunhague voi opa mba'e py
ta'ikuai ome kuery oipotaa rami.

25 Peẽ ime kuery voi peayvu ke penda'yxy,
Cristo igreja kuery oayvua rami avi,
mba'eta igreja kuery re vy guekove ae
ome'ẽ raka'e,
26 iky'a e'ỹ va'erã omoingo aguã yy py ojoi
vy, ayvu omombe'ua reve,
27 guenonde ae igreja kuery oexa uka aguã
hexakãmba va'e, ipere ha'e ixorĩmba rei e'ỹ
va'e, ha'e kuery re ivaikue reia, neĩ ha'e va'e
regua oĩ e'ỹ aguã, ha'e rã iky'a e'ỹa anho.
28 Ha'e rami avi ime kuery ma guete ae'i
rami toayvu gua'yxy. Gua'yxy oayvu va'e
ma ha'e ae ojeayvu.
29 Mba'eta guete ae ndoayvui va'e jipoi. Ha'e
rami 'rãgue py nhamongaru ha'e nhapena
'rã nhanderete re. Ha'e rami ae avi Cristo
opena igreja re,
30 hete regua nhandekuai ramo.
31 "Ha'e nunga rupi avakue oeja 'rã nguu
ha'e oxy, gua'yxy reve joguereko aguã,
mokoĩ 'rãgue py peteĩ'i to'o ikuai aguã",
he'iague rami.*
32 Pova'e ma ndoikuaa ukai pyre iporã ete
va'e, mba'eta Cristo ha'e igreja re xeayvu.
33 Ha'e rami avi peẽ kuery voi peteĩ-teĩ
peayvu 'rã penda'yxy peẽ ae pejeayvua
rami, ha'e kunhague voi tomboete ome.*

6

Tuu ha'e ta'y kuery reko re ijayvua

1 Peẽ ta'y ha'e tajy kuery voi Senhor re vy
penhe'ẽ rendu 'rã penderu ha'e pendexy,
mba'eta ha'e rami vy 'rã ha'evea rami pen-
dekuai,
2 "Pemboete 'rã penderu ha'e pendexy",
he'iague rami. Ha'e va'e ojapo uka pyre ma
jypy'igua nhanemoingo porã aguã regua
ayvu reve ou, po rami:
3 "Kova'e yvy re peiko porã ha'e peikove
puku aguã", he'i va'ekue.*

4 Ha'e gui peẽ tuu kuery ma pembopoxy
rei eme penda'y ha'e penderajy kuery. Ha'e
rami 'rãgue py Senhor guigua 'arandu rupi
'rã pemo'arandu ha'e pemongeta.*

Escravo ha'e joguerekoa kuery reko re ijayvua

5 Ha'e gui peẽ escravo kuery ma penhe'ẽ
rendu ke pendererekoa ngo'o re ikuai va'e.
Pemboetea rupi pejererokyje pendepy'a
ha'e javi py, Cristo pemboetea rami avi.
6 Nda'evei pendererekoa oexaa py rive
pemba'eapo porã aguã, avakue rive pen-
dererovy'a e'ỹ aguã. Ha'e rami 'rãgue py
Cristo rembiguai peiko vy pendepy'a py
guive pejapo Nhanderuete oipota va'e.
7 Penekyre'ỹa py pemba'eapo, Senhor pe
rami, avakue pe rive'ỹ.
8 Mba'eta jaikuaa iporã va'e rupi nhan-
dekuai rire peteĩ-teĩ rekovia jajopy 'rãa
Senhor po gui, escravo ha'e escravo e'ỹ teĩ.

9 Ha'e gui peẽ joguerekoa kuery voi, ha'e
rami ae pereko porã penembiguai kuery.
Pemongyje rei eme, mba'eta peikuaa ha'e
kuery Senhor ha'e pende-Senhor yva re
oikoa. Ha'e va'e ma peteĩ regua rive joegui
oayvuve va'e'ỹ.*

Nhanderuete guigua tembiporu re ijayvua

10 Ha'e gui ma penembaraete tema Sen-
hor re, ipo'akaa rupi ae.
11 Pendejee pemoĩ Nhanderuete guigua
tembiporu ha'e javi, pendere anha opu'ã
rã peĩ atã aguã.*
12 Mba'eta nhande kuery re avakue e'ỹ
opu'ã, ha'e rã yva regua huvixa kuery,
ipo'akakueve, ko yvy pytũ guy rupigua
rerekoa kuery, ha'e nhe'ẽ vai arai guy
rupigua.
13 Ha'e nunga rupi peraa ke Nhanderuete
guigua tembiporu ha'e javi, ara vai ovaẽ rã

* 5:20 Colossenses 3.16,17 * 5:31 Gênesis 2.24 * 5:33 Colossenses 3.18,19; 1 Pedro 3.1-7 * 6:3 Êxodo 20.12, Deuteronômio 5.16 * 6:4 Colossenses 3.20,21 * 6:9 Colossenses 3.22–4.1; 1 Timóteo 6.1,2; Tito 2.9,10; 1 Pedro 2.18-21 * 6:11 2 Coríntios 10.3,4; 1 Tessalonicenses 5.8,9; 1 Pedro 5.8-10

peĩ atã aguã, ha'e gui opa pendepo'akapa
ma rire pejeity uka e'ỹ re pene'aĩ aguã.
14 Ha'e gui peĩ atã aguã ma ku'akuaa rami
pemoĩ 'rã anhetẽ va'e, ha'e teko porã voi
pemoĩ pexo regua rami.
15 Pendepy regua rami pemoĩ penekyre'ỹa,
peiko katu aguã ayvu porã Nhanderuete
reve peteĩ rami nhanemoingoa regua pe-
mombe'u aguã.
16 Hu'y jokoarã pereko riae ke pejeroviaa,
poromboeko vaia hu'y hendy va'e omombo
rã pemboguepa aguã.
17 Ngora ratãrã ma peraa peo jepea, ha'e
Nhe'ẽ guigua kyxe guive. Ha'e va'e ma
Nhanderuete ayvu.
18 Nhanderuete pe penhembo'e pavẽ re,
Nhe'ẽ re vy pejerure riae. Ha'e rami aguã
peiko kuaa pota tema, peĩ atã guive iky'a e'ỹ
va'e kuery ha'e javi re pejerurea py.
19 Xere voi ke pejerure, xeayvu ta rã
xeayvurã ome'ẽa aguã, akyjea py e'ỹ
amombe'u aguã ayvu porã ndoikuaa ukai
pyre.
20 Mba'eta ha'e rami aguã ae aĩ nhuã py,
Jesus rery rupi ayvu mombe'uarã. Tove
Cristo re vy akyjea py e'ỹ tamombe'u,
amombe'u aguã rami ae rire.

Tíquico omondouka aguã re ijayvuague

21 Ha'e gui aikoa ha'e mba'emo ajapo
aikovya peikuaa aguã ma xerembiayvu ir-
mão Tíquico omombe'upa 'rã pendevy.
Ha'e va'e ma Senhor pe omba'eapoa rupi
ojeroviapy oiko.*
22 Ha'e rami aguã ae xee ambou aỹ, marã
rami pa roikoa peikuaa aguã, peẽ voi pen-
depy'a guaxu aguã.

Ogueroayvu porãague

23 Irmão kuery, tapendu mby'a porã,
mborayvu ha'e pejeroviavea guive, Nhan-
deruete ha'e Senhor Jesus Cristo guigua
meme.
24 Tove nhande-Senhor Jesus Cristo oayvu
ete va'e kuery ha'e javi toendu nhanem-
boaxya.

* 6:21 Colossenses 4.7,8

Filipos pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Filipos pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Filipos tetã re ma Roma pygua huvixave opena raka'e, Macedônia yvy re oĩ, aỹ Grécia re. Ha'e pygua igreja ma Europa pygua jypy'i apóstolo Paulo omboypy va'ekue (Atos 16.12-40).

Filipos tetã gui Paulo oo ma rire ombotya nhuã py. Ha'e gui Filipos pygua kuery nhuã py Paulo oĩa omombe'ua rã oendu vy ixupe guarã ogueru ruka jepi oipytyvõ vy. Ha'e ramo apóstolo Paulo nhuã py oĩ reve ae kova'e kuaxia ombopara raka'e ha'e kuery pe oguerovy'a vy.

Mba'eta nhuã py Paulo oĩ va'eri nda'ikuerai, ovy'a tema oikovy, ha'e ijayvu ha'e kuery voi ovy'a avi aguã re. Aipoe'i: "Peẽ kuery re xema'endu'a nhavõ arovy'a Xeruete. Anhembo'e nhavõ peẽ kuery ha'e javive re ajerure riae avy'a reve" (1.3-4). "Ha'e gui xapy'a rei xeruguy omoẽa 'rã Nhanderuete pe mymba ome'ẽmby rami, pejerovia peme'ẽ va'e irũrã. Ha'e rami teĩ ae ma xee avy'a 'rã, ha'e peẽ kuery ha'e javi reve 'rã arovy'a. Ha'e rami rã peẽ voi ke pevy'a, ha'e xererovy'a guive" (2.17-18). "Pevy'a riae ke Senhor re. Peteĩgue ju aipoa'e: Pevy'a riae ke", he'i (4.4).

Paulo ijayvu avi ha'e kuery peteĩ rami ikuai aguã. "Peẽ voi ke pendejee pemoĩ Cristo Jesus py'a re oĩ va'e ramigua, mba'eta ha'e va'e ma Nhanderuete rami ete oiko va'eri nonhea'ãi raka'e Nhanderuete rami riae yvate aguã. Ha'e rami 'rãgue py ojegui ha'e ae yvatea oipe'a vy tembiguai rami ju oiko, ava ojeapo vy. Ha'e rami vy ava rami ojekuaa vy onhemo'yvyĩ'ive ete. Ha'e vy onhe'ẽ rendu kuruxu re eteve voi ojejuka uka peve. Ha'e rami rire Nhanderuete omboyvate ju pavẽ aryve, ha'e heryrã ome'ẽ tery ikuai va'e gui yvateve va'e, Jesus rery pavẽ omboete vyi guenapy'ã re oĩ aguã, yva re, yvy re ha'e yvy guýry ikuai va'e guive, ha'e gui ha'e javive 'Jesus Cristo ae Senhor oiko' he'i okuapy aguã, Nhanderuete omboetea rupi," he'i (2.5-11).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Paulo ha'e Timóteo, Cristo Jesus rembiguai roiko va'e roxarura Filipos tetã py
Cristo Jesus re vy iky'a e'ỹ va'e pendekuai
va'e ha'e javive pe, joe opena va'e ha'e
nhopytyvõa kuery pe guive.*
2 Tove peẽ kuery tapendu penemboaxya
ha'e mby'a porã Nhanderuete, Senhor Jesus Cristo Ru va'e guigua.

Filipos pygua kuery re oguerovy'a ha'e ojerureague

3 Peẽ kuery re xema'endu'a nhavõ
arovy'a Xeruete.
4 Anhembo'e nhavõ peẽ kuery ha'e javive re
ajerure riae avy'a reve.
5 Xema'endu'a jypy'i guive aỹ peve ayvu
porã mombe'ua rupi xereve penhea'ã
pekuapya re.
6 Mba'eta xee aikuaa porã Cristo Jesus oua
ára peve peẽ kuery re mba'emo porã moĩ
ypyare omoĩmba 'rãa.
7 Ha'eve peẽ kuery re xema'endu'a riae
aguã, mba'eta xepy'a re aendu roayvua.
Mba'eta Nhanderuete xemboaxy vy ixupe
amba'eapo aguã xemoĩ rire peẽ kuery xepytyvõ pekuapy nhuã py aĩ rã, ha'e ayvu porã
anhetẽ va'e amombe'ua rupi guive.
8 Nhanderuete oikuaa peẽ kuery ha'e javive
roexaxea. Ha'e rami aguã ma Cristo Jesus
gui ae aendu.
9 Po rami ajerure ixupe: Pendere tomoĩve heravy mborayvu, mba'emo peikuaa
porãve ha'e opa mba'e py pene'arandua
reve,
10 iporã va'e anho pendejee guarã peiporavo
aguã, iky'a e'ỹ va'e ha'e ojou vaipy e'ỹ
pendekuai aguã Cristo ára pyguarã,
11 Jesus Cristo guigua teko porã anho pexa
uka rã Nhanderuete oguerovy'aa ha'e omboetea aguã.

Apóstolo Paulo re mba'emo oiko ramo hetave ayvu porã oendua re ijayvuague

12 Ha'e gui irmão kuery, aipota peikuaa
mba'emo xere oiko rire ayvu porã oenduave ague.
13 Mba'eta huvixave pegua jopya kuery
oikuaapa Cristo káuxa nhuã py aĩa, ha'e
amboae kuery ha'e javi voi.*
14 Ha'e ramo irmão kuery voi Senhor káuxa
nhuã py aĩa heta oikuaa vy ipy'a guaxu

* 1:1 Atos 16.12-40 * 1:13 Atos 28.16,30,31; Efésios 6.19,20

vy ndokyjevei okuapy Nhanderuete ayvu
omombe'u aguã.
15 Ikuai avi amongue ete'i xere ija'e e'ỹa rupi
Cristo regua ayvu omombe'u va'e, xegui
onhemboyvatevexe vy rive. Ha'e rã am-
boae kuery ma anhetẽ rupi omombe'u.
16 Ha'e va'e kuery ma porayvua rupi ayvu
omombe'u, mba'eta oikuaa ayvu porã
mombe'uarã xemoĩague.
17 Ha'e rã amboae kuery ma onhemboyvate
reixe vy rive omombe'u Cristo regua, an-
hetẽ rupi e'ỹ, mba'eta ha'e kuery ojapoxe
nhuã py aĩa py ajexavaive aguã rami.
18 Ha'e rami teĩ xee ma ndaikuaa potai.
Mba'eta anhetẽ rupi, ha'e'ỹ vy anhetẽ rupi
e'ỹ teĩ Cristo omombe'ua ramo avy'a, ha'e
avy'a tema 'rã guive.
19 Mba'eta po rami aikuaa porã: Xere
pejerure ramo Jesus Cristo Nhe'ẽ xepytyvõ
'rã opa mba'e gui aa jepe aguã.
20 Xee aipota ete va'e, ha'e ajeroviaa ma
mba'eve py axĩmba e'ỹ aguã. Ha'e rami
'rãgue py xepy'a guaxu aguã, aiko jepiaty
rami aỹ voi xee aikoa rupi Cristo omboetea
aguã, aikove e'ỹ vy amano teĩ.
21 Mba'eta xevy pe ma aikovea Cristo pe
aiko aguã, ha'e rã amano aguã ma ajoupave
aguã.
22 Ha'e rami teĩ, xero'o re aikove teri reve
amba'eapoa rupi iporã va'e oiko ramo xee
ndaiporavo kuaai,
23 mba'eta mokoĩ rami aendu. Mba'eta aaxe
Cristo reve aiko aguã. Ha'e va'e ma opa
mba'e gui ha'eveve va'e.
24 Ha'e rami avi xero'o re ranhe aikove vy
'rãe peẽ kuery roipytyvõve.
25 Ha'e nunga rupi aikuaa porã peẽ kuery
ha'e javi reve apytave ranhe 'rãa, pevy'a
ha'e pejeroviave aguã,
26 mba'eta peẽ kuerya py ju avaẽ rã xerexa
vy perovy'ave 'rã Cristo Jesus.

Cristo reve vy peteĩ rami nhanhea'ã aguã re ijayvua

27 Opa mba'e gui ha'eveve va'e ma Cristo
regua ayvu porã omboetea aguã rami pen-
dekuai aguã. Ha'e rami rã peẽ kuery
roexa vy aa, ha'e'ỹ vy ndaai teĩ pendekuaia
omombe'ua rã aendu vy aikuaa 'rã peteĩ
Nhe'ẽ re peĩ atãa, ha'e peteĩ'i rami penhea'ã
pekuapya ayvu porã rupi jajeroviaa re,
28 mba'eve py nhanderovaigua kuery gui
pekyje e'ỹ re. Ha'e kuery ma ha'e rami
pendekuaia oexa vy oikuaa okanhy aguã
rami ikuaia, ha'e rã peẽ kuery ma peikuaa
Nhanderuete re vy peo jepe 'rãa.
29 Mba'eta pendevy pe ome'ẽ Cristo káuxa
pendekuai axy aguã, hexe pejerovia aguã
anho e'ỹ,
30 mba'eta peẽ voi penhea'ã pekuapy ymave
rupi pexa rã xee anhea'ãague rami, ha'e aỹ
pendu rã anhea'ãa rami avi.*

2

Jajoayvu ha'e joegui nhanhemo'yvyĩ'ive aguã re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi Cristo re vy penem-
baraetea pendu vy, penderayvua py pen-
depy'a guaxu, Nhe'ẽ reve peteĩ rami pen-
dekuai, ha'e pendeporayvua rupi penhom-
boaxya pendu vy,
2 ha'e rami vy xembovy'a ke opa mba'e py,
peteĩ rami peikuaa vy, jomeme pejoayvu,
peteĩ rami anho pendepy'a, ha'e pendepy'a
py peteĩ'i ramigua anho pendu vy.*
3 Mba'eve pejapo eme penhemboyvatea
rupi, neĩ pejejou porã reia rupi guive. Ha'e
rami 'rãgue py penhemo'yvyĩ'i vy peteĩ-teĩ
penhomboyvateve 'rã pendejegui.
4 Pemoĩ peteĩ-teĩ peẽ ae peipotaa rami rive'ỹ
pendekuai aguã, ha'e rã amboae kuery
oipotaa rami.

Cristo onhemo'yvyĩ'iague rami avi nhande voi nhandekuai aguã re ijayvua

5 Peẽ voi pendejee pemoĩ Cristo Jesus py'a
re oĩ va'e ramigua,
6 mba'eta ha'e va'e ma Nhanderuete rami
ete oiko va'eri nonhea'ãi raka'e Nhan-
deruete rami riae yvate aguã.
7 Ha'e rami 'rãgue py ojegui ha'e ae yvatea
oipe'a vy tembiguai rami ju oiko, ava ojeapo
vy.* Ha'e rami vy ava rami ojekuaa vy
8 onhemo'yvyĩ'ive ete. Ha'e vy onhe'ẽ
rendu kuruxu re eteve voi ojejuka uka peve.
9 Ha'e rami rire Nhanderuete omboyvate ju
pavẽ áryve, ha'e heryrã ome'ẽ tery ikuai
va'e gui yvateve va'e,
10 Jesus rery pavẽ omboete vy guenapy'ã re
oĩ aguã, yva re, yvy re ha'e yvy guýry ikuai
va'e guive,

* 1:30 Atos 5.41; 1 Pedro 4.12,13 * 2:2 Romanos 15.5,6; Efésios 4.1-3 * 2:7 João 13.12-17; 2 Coríntios 8.9 * 2:11 Efésios 1.20-23; Apocalipse 5.1-14

11 ha'e gui ha'e javive "Jesus Cristo ae Senhor oiko" he'i okuapy aguã, Nhanderuete
omboetea rupi.*

Jaa jepea jaexa uka aguã re ijayvua

12 Ha'e ramo xerembiayvu kuery, peẽ
kuery xenhe'ẽ rendu riae pekuapy xerexaa
rupi anho e'ỹ, aỹ peẽ kuerya py naĩ jave
katuve ma. Ha'e rami vy peo jepea pexa
uka-ukave tema pejererokyje ha'e peryryi-
paa rupi,
13 mba'eta Nhanderuete ae pendere ojapo
'rã ha'e oipotaa rami pendekuaixe ha'e
pendekuai ete aguã rami.
14 Opa mba'e pejapoa py pendeayvu rei eme,
ha'e pejoguero'a rei eme guive,
15 ojou vaipy e'ỹ ha'e anhetẽ rupigua pen-
dekuai aguã. Ha'e rami vy heko vai ha'e opa
marã rei ikuai va'e mbyte pendekuaia rupi
pexa uka 'rã Nhanderuete ra'y kuery iky'a
e'ỹ va'e peikoa. Mba'eta ha'e kuery mbyte
rupi tataendy rami penerexakã peikovy
kova'e yvy re,*
16 tekove regua ayvu re peĩ atã vy. Ha'e rami
rire Cristo oua ára py xee roguerovy'a 'rã
nanhea'ã rivei neĩ namba'eapo rivei rire.
17 Ha'e gui xapy'a rei xeruguy omoẽa 'rã
Nhanderuete pe mymba ome'ẽmby rami,
pejeroviaa peme'ẽ va'e irũrã. Ha'e rami teĩ
ae ma xee avy'a 'rã, ha'e peẽ kuery ha'e javi
reve 'rã arovy'a.
18 Ha'e rami rã peẽ voi ke pevy'a, ha'e
xererovy'a guive.

Paulo oirũ kuery Timóteo ha'e Epafrodito omombe'uague

19 Ha'e gui Senhor Jesus re ajerovia peẽ
kuerya py ambou voi aguã Timóteo, pen-
dekuaia aikuaa vy xee voi avy'a aguã.
20 Mba'eta xeirũ mboae ndarekoi xee rami
oendu va'erã anhetẽ rupi peẽ kuery re
opena aguã.
21 Mba'eta amboae kuery ma ha'e kuery ae
oipotaa rami ikuaixe, Cristo oipotaa rami
e'ỹ.
22 Ha'e rã Timóteo ma peẽ voi peikuaa ae
heko porã va'e oikoa, mba'eta ayvu porã
mombe'ua rupi xerupive omba'eapo nguu
pe rami.
23 Amondouka voi aguã rami aiko, xere
mba'emo oiko va'e aikuaa vyve.
24 Senhor re ajerovia aikovy hare'ỹ re xee voi
aju aguã.
25 Ha'e rami teĩ ajou porã peẽ kuerya
py ambou ranhe aguã Epafrodito. Ha'e
va'e ma xe-irmão, xereve omba'eapo ha'e
onhea'ã va'ety. Ha'e va'e ma peẽ kuery pe-
mondouka avi raka'e, aiko axy rã xepytyvõ
aguã.
26 Ha'e ramo peẽ kuery ha'e javive pen-
derexaxe ete oikovy, ha'e ipy'a eta rei
guive, mba'eta imba'eaxya penduague ix-
upe omombe'ua rã oendu rire.
27 Anhetẽ imba'eaxy vy omano rai'i va'ekue,
teĩ Nhanderuete omboaxy. Ha'e anho e'ỹ,
xee voi xemboaxy avi, xeporiauve ju e'ỹ
aguã.
28 Ha'e nunga rupi ajapurave tema ambou
aguã, pexa ju vy perovy'a aguã, ha'e xee voi
ndaxeporiau vaipavei aguã.
29 Ha'e ramo Senhor re vy pemovaẽ ke per-
ovy'a ete reve, ha'e pemboete tema ha'e
ramigua avakue ha'e javi.
30 Mba'eta Cristo pe omba'eapoa rupi
omano rai'i va'ekue ndojeayvuveikue
py, peẽ kuery naxepytyvõ reguavei rã
xepytyvõ aguã.

3

Cristo re javy'a aguã re ijayvua

1 Ha'e gui xe-irmão kuery, pevy'a tema
Senhor re. Ambopara ma voiague ramigua
peteĩgue ju ambopara. Ha'e rami teĩ ndajou
porã e'ỹi, mba'eta penemombaraeteve 'rã.*

*Anhet*ẽ rupi e'ỹ nhombo'e va'e kuery
gui nhanheangu aguã re ijayvua

2 Penheangu ke jagua rami heko vai
va'e kuery gui, mba'eta ha'eve'ỹa rami
omba'eapo, ha'e anhetẽ rupi e'ỹ jopire om-
boi uka va'e.*
3 Ha'e rã nhande kuery ma opire omboi uka
va'e ete nhandekuai, mba'eta Nhe'ẽ rupi
nhamboete Nhanderuete, jarovy'a Cristo
Jesus, ha'e rã to'o re ma ndajajeroviai va'e.
4 Ha'eve 'rãgue teĩ xee to'o re ajerovia
aguã. Amongue va'e to'o re ojerovia aguã
ha'eve va'e rire xee katuve 'rãgue,

* 2:15 Mateus 5.14-16 * 3:1 Filipenses 2.18, 4.4 * 3:2 "Jagua rami heko vai va'e" he'ia kuery ma nhombo'ea rupi "Judeu reko rami pendekuai ramo anho 'rã Nhanderuete pendereraa jepe" he'i rive va'e.

5 mba'eta oito ára arekoa py xepire om-
boia va'ekue, Israel ramymino aiko, Ben-
jamim kuery regua, hebreu kuery gui xe-
tui'i va'ekue hebreu eterã. Fariseu regua
aiko vy lei rupi anhea'ã va'ekue.
6 Anhea'ãve ete vy igreja kuery re apu'ã rei
va'ekue. Lei guigua teko porã rupi aiko
ramo xejou porã pavẽ karamboae.

7 Ha'e rami teĩ mba'emo xembovarearã
areko va'ekue pe ma aỹ Cristo re vy
"Ovare'ỹ va'e" ha'e.
8 Anhetẽ opa mba'e pe "Ovare'ỹ va'e" ha'e
aỹ, mba'eta Cristo Jesus xe-Senhor aikuaa
aguã ma pavẽ gui iporãve va'e. Hexe vy
amokanhy ha'e nungakue ha'e javi, ha'e
"Omombo pyrã" ha'e guive, hekovia Cristo
aupity aguã,
9 ha'e hexe aĩ aguã. Ha'e rami vy teko porã
aupity aguã, xee ae reko porã e'ỹ, neĩ lei
guigua e'ỹ guive, ha'e rã Cristo re jajerovia
vy jaupity va'erã. Ha'e nunga teko porã
ma jajerovia ramo Nhanderuete ome'ẽ 'rã
nhandevy.*
10 Ha'e rami vy Cristo aikuaa ete aguã, ha'e
omanoague gui imboete jevyare po'akaa
guive. Hexeve aiko axyxe avi, omanoague
py guive aikoxe ha'e rami,
11 marã rami vy pa aupity avi aguã
amanoague gui anhemboete ju aguã.

Yvate katy nhanerenoĩa re ijayvua

12 Xee ma "Aupitypa ma" nda'ei, neĩ "Opa
mba'e py xereko porã" nda'ei guive. Ha'e
rami teĩ anhea'ãve tema aupity aguã Cristo
Jesus ojeupe guarã xejogua vy xerenonderã
omoĩ va'ekue.
13 Irmão kuery, xee ma "Aupitypa ma"
nda'ei, teĩ peteĩ'i rupi ma anhea'ã aikovy:
Mba'emo xerakykue opyta va'e gui
xerexarai vy anhea'ã tema xerenonderã
oĩ va'e re anho.*
14 Anhea'ã tema xerenonderã oĩ va'e re,
aupity aguã iporã va'e Nhanderuete ome'ẽ
va'erã. Ha'e va'e ajopy aguã ae Cristo Jesus
re vy yvate katy xerenoĩ.
15 Jajeroviaa rupi nhanembaraete va'e ma
ha'e rami ae 'rã jaikuaa. Ha'e gui amboae
rami ri peikuaa ramo ha'e nunga avi Nhan-
deruete oikuaa uka 'rã pẽvy.
16 Ha'e rami vy peteĩ-teĩ jaupity maague rupi
tema nhandekuai.

Cristo kuruxu regua ayvu rovaigua kuery re ijayvua

17 Irmão kuery, peẽ avi ke xee aikoa rami
tema pendekuai, ha'e ore rami ikuai va'e
reko re guive peikuaa porã pota.
18 Mba'eta nhanembyte rupi heta ikuai
Cristo kuruxu rovaigua kuery. Ha'e va'e
kuery reko gui mbovykue rei e'ỹ xee
romonheangu, ha'e aỹ xerexay reve ju
xeayvu ha'e rami.
19 Ha'e kuery ma okanhy aguã rami
ikuai, ombojerovia guyepy ae rive, ha'e
oguerovy'a ogueroxĩ 'rã va'ekue, mba'emo
kova'e yvy regua re anho nda'eveive vy.

20 Ha'e rã nhande kuery retã ma yva re
oĩ, ha'e nharõ jaikovy nhandereraa jepea
Senhor Jesus Cristo ha'e gui ou rã guarã.
21 Mba'eta ou vy ombopyaupa 'rã nhan-
derete ikangy va'e, guete hexakãmba va'e
rami avi nhanemboete jevy vy. Opo'akaa
rupi 'rã ha'e rami nhanemoingo, opa mba'e
re ipo'aka va'e vy.

4

1 Ha'e nunga rupi irmão kuery xerembi-
ayvu va'e, ha'e rami ae tema penembaraete
Senhor re. Pendere xema'endu'a riae,
mba'eta arovy'a va'e ha'e xembovy'aarã
peiko.

Evódia ha'e Síntique pe ojerure, ha'e gui javy'a ha'e nhanhembo'e aguã re ijayvua

2 Evódia ha'e Síntique pe ajerure Senhor
re vy peteĩ rami ju oikuaa aguã.
3 Ha'e gui ndee xeirũ anhetẽ va'e pe ma
ajerure avi ha'e va'e kunhague reipy-
tyvõ aguã, mba'eta xereve mokoĩve on-
hea'ã va'ekue ayvu porã mombe'ua rupi,
Clemente ha'e xepytyvõa kuery mboae
reve guive. Ha'e kuery rery oĩ ma kuaxia
tekove oguereko va'e kuery rery oĩa re.

4 Pevy'a riae ke Senhor re. Peteĩgue ju
aipoa'e: Pevy'a riae ke.
5 Pavẽ pe pexa uka ha'eve vai'i peikoa. Sen-
hor mombyry e'ỹ oĩ.
6 Pendepy'a eta rei eme mba'eve re. Ha'e
rami 'rãgue py, opa mba'e py Nhanderuete
pe pejerure peikotevẽ va'e re. Penhembo'e
ha'e pejerure tema perovy'a reve.
7 Ha'e ramo mby'a porã opa mba'e jaikuaa
va'e gui iporãve va'e rupi Nhanderuete

* 3:9 Romanos 3.21-26; Efésios 2.8,9 * 3:13 Hebreus 12.1-3

opena 'rã penekuraxõ ha'e pendepy'a re,
Cristo Jesus re vy.

Nhandepy'a re mba'emo nhamoĩ aguã re ijayvua

8 Ha'e nunga rupi irmão kuery, pen-
depy'a re pemoĩ anhetẽ va'e ha'e javi,
iporã va'e, ha'evea ramigua, iky'a e'ỹ va'e
regua, nhombovy'a va'e ha'e ojou porãmby
ha'e javi. Ha'e gui ojou porãmby, e'ỹ vy
oguerovy'apy mboae oiko rã ha'e nunga re
anho peikuaa pota.*
9 Ha'e gui pejapo mba'emo xegui peikuaa,
pejopy, pendu ha'e pexa va'ekue ramigua.
Ha'e ramo Nhanderuete mby'a porã me'ẽa
oiko 'rã pendereve.

Filipos pygua kuery re Paulo oguerovy'aague

10 Arovy'a ete Senhor, mba'eta peteĩgue
ju pexa uka xepytyvõxea. Ha'e rami aguã
pendu ae ma va'ekue, teĩ pexa uka aguã
novaẽi teri va'ekue.
11 Xevy pe mba'emo oata ramo e'ỹ ha'e rami
xeayvu, mba'eta oiko va'e py rei aikuaa
avy'a aguã.
12 Aikuaa omo'yvyĩ'imby ha'e omboetevepy
aiko aguã. Opa mba'e py, opa marãgua oiko
va'e py avy'a kuaa, arekopaa py ha'e an-
hembyayia py, ajoupaa py ha'e xeporiaua
py.
13 Opa mba'e aropo'aka 'rã xemombaraetea
re vy.
14 Ha'e rami avi aiko axy rã peẽ kuery
ha'evea rami xemoirũ uka.
15 Filipos pygua kuery, jypy'i ayvu porã
pendu jave pendeyvy Macedônia gui aa
ramo jipoi raka'e igreja mboae mba'emo
ome'ẽa py xepytyvõ va'e, peẽ kuery anho'i
e'ỹ vy. Ha'e rami peikuaa porã.
16 Mba'eta Tessalônica tetã py aĩa peve pe-
teĩgue'i e'ỹ, mokoĩgue peraa uka raka'e
aipota va'e oata e'ỹ aguã.
17 Ha'e rami vy "Peme'ẽve ke xevy" nda'ei,
mba'eta xee aipota va'e ma peẽ ae pendeje-
upe guarã pejoupave aguã.
18 Mba'eta xee ajopypa ma, arekopa ramo
mba'eve ndoatavei, mba'emo peẽ kuerya
gui Epafrodito ogueru va'ekue xepo py om-
boaxapa rire. Ha'e nunga ma heakuã porã
va'e rami oĩ Nhanderuete pe ome'ẽmby
ojou porã va'erã, imbovy'aarã.
19 Ha'e nunga rupi Cristo Jesus re vy Xeruete
ojou ukapa 'rã peikotevẽ va'e, guexakãa py
oguerekopa ete va'e vy.
20 Nhanderuete tomboetea araka'eve rã
peve. Amém.

Oxarura reve opaa py ijayvuague

21 Pemombe'u ke axaruraa iky'a e'ỹ va'e
kuery Cristo Jesus re ikuai va'e ha'e javi pe.
Irmão kuery xerevegua oxarura uka pẽvy.
22 Iky'a e'ỹ va'e kuery ha'e javi avi oxarura
uka pẽvy, César ro pygua kuery voi.
23 Tove penenhe'ẽ py tapendu Senhor Je-
sus Cristo penemboaxya.

* 4:8 Romanos 12.1,2

Colossos pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Colossos pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Colossos tetã ma Ásia yvy 'epy va'e re, aỹ Turquia py oĩ. Ha'e pygua igreja re opena va'ety ma Epafras hery va'e. Ha'e gui Paulo ma nhuã py oĩ reve omombe'ua rã oendu ha'e py ha'eve'ỹa rami nhombo'ea kuery ovaẽague. Ha'e rami vy kova'e kuaxia ombopara ha'e pygua kuery omombaraete ha'e ombo'e porãve aguã.

Jypy ma ijayvu Jesus Cristo pavẽ gui yvatevea re. Aipoe'i: "Ha'e ma Nhanderuete jaexa e'ỹ va'e rami ete oiko, temimoingo ha'e javi renondegua guive. Mba'eta hexe vy omoingo raka'e yva ha'e yvy re ikuai va'e ha'e javi, jaexa va'e ha'e jaexa e'ỹ va'e guive, ha'e gui huvixa kuery, yvatekueve, imbaraetekueve ha'e ipo'akakueve va'e teĩ. Opa mba'e Jesus rupi ae omoingo raka'e, ha'e ixupe guarã meme ikuai. Opa mba'e oiko e'ỹ mbove oiko ae ma guive, ha'e hexe vy opa mba'e oĩmba porã. Igreja nhandekuai va'e ma hete, ha'e rã ha'e ma nhaneakã. Jypy'igua oiko, omanoague gui ha'e ranhe onhemboete ju va'ekue, pavẽ gui yvateve va'e oiko aguã opa mba'e py" (1.15-18). "Mba'eta hexe ae oĩ 'arandu ha'e oikuaa pyrã ndoikuaa ukai va'ekue ha'e javi. Ha'e rami xeayvu avave rei pe penhembotavy uka e'ỹ aguã, ijayvu porã merami rive va'e kuery pe" (2.3-4).

Paulo ijayvu avi jajojou vai e'ỹ aguã, ha'e rami 'rãgue py aipoe'i: "Pendejee pemoĩ penhomboaxy aguã, pendeporayvu, penhemo'yvyĩ'i, ivai rei e'ỹ va'e ha'e ivai rive-rive'ỹ va'e pendekuai aguã. Pejogueropo'aka peteĩ-teĩ, ha'e pendeapo vaia rã pejoperdoa guive. Senhor pendeperdoaague rami avi peẽ voi pejoperdoa 'rã" (3.12b-13).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Nhanderuete oipotaa rami vy Jesus Cristo pegua apóstolo aiko. Irmão Timóteo reve
2 roxarura peẽ irmão kuery Colossos py pendekuai va'e pe. Iky'a e'ỹ va'e peiko, ha'e Cristo re pejerovia ete va'e. Tove peẽ kuery tapendu Nhanderuete penemboaxya ha'e mby'a porã.

Oguerovy'aague

3 Peẽ kuery re ronhembo'e vy roguerovy'a riae Nhanderuete nhande-Senhor Jesus Cristo Ru va'e,
4 mba'eta omombe'ua rã roendu Cristo Jesus re pejeroviaa, ha'e iky'a e'ỹ va'e kuery ha'e javi peayvu pekuapya.
5 Ha'e rami pendekuai pearõ vy yva re pendevy guarã omoĩ porã mbyre. Ha'e nunga ma yma voi pendu va'ekue ayvu porã anhetẽ va'e
6 peẽ kuerya rupi omombe'ua rã. Yvy jave re heta-etave ayvu porã oguerovia vy ojeko rerovaa. Peẽ kuery voi ayvu anhetẽ va'e Nhanderuete nhanemboaxya regua pendu vy peikuaa ára guive ha'e rami ae avi pendekuai,
7 Epafras penembo'e ramo. Ha'e va'e ma orerembiayvu, ore reve Cristo rembiguai avi oiko, ha'e peẽ kuery pytyvõa rupi Cristo pe omba'eapo va'e ojeroviapy.
8 Ha'e va'e ma orevy ju omombe'u Nhe'ẽ reve vy mborayvu re pendekuaia.

Colossos pygua kuery re Paulo ojerureague

9 Ha'e rami pendekuaia roendu guive ndoropytu'ui peẽ kuery re ronhembo'ea gui. Rojerure Nhanderuete oipota va'e peikuaa porã ete aguã, opa mba'e py Nhe'ẽ gui pene'arandu ha'e peikuaapa aguã guive.
10 Ha'e rami vy Senhor pegua ete pendekuai aguã, opa mba'e py pembovy'a, joupe pejapo porã, ha'e Nhanderuete peikuaa porãve peovy aguã.
11 Ajerure avi opa mba'e py penemombaraete aguã opo'akaa hexakãmba va'e py, opa mba'e py peĩ atã ha'e peropo'akapa aguã rami, ha'e gui pevy'a reve
12 Penderu perovy'a aguã opa mba'e py, mba'eta ha'e ae penemoingo hexakãa py iky'a e'ỹ va'e kuery peguarã peupity avi aguã rami.

Cristo reko ha'e mba'emo ojapo va'e iporã etea re ijayvua

13 Mba'eta nhandereraa jepe raka'e pytũ po'akaa gui, ha'e Gua'y oayvu va'e po'akaa py ju nhandereru.
14 Mba'eta hexe vy ae jaupity jaa jepe aguã, jajejavyague omboguepa ramo.

15 Ha'e ma Nhanderuete jaexa e'ỹ va'e rami
ete oiko, temimoingo ha'e javi renondegua
guive.
16 Mba'eta hexe vy omoingo raka'e yva
ha'e yvy re ikuai va'e ha'e javi, jaexa va'e
ha'e jaexa e'ỹ va'e guive, ha'e gui huvixa
kuery, yvatekueve, imbaraetekueve ha'e
ipo'akakueve va'e teĩ. Opa mba'e Jesus rupi
ae omoingo raka'e, ha'e ixupe guarã meme
ikuai.
17 Opa mba'e oiko e'ỹ mbove oiko ae ma
guive, ha'e hexe vy opa mba'e oĩmba porã.*
18 Igreja nhandekuai va'e ma hete, ha'e
rã ha'e ma nhaneakã. Jypy'igua oiko,
omanoague gui ha'e ranhe onhemboete ju
va'ekue, pavẽ gui yvateve va'e oiko aguã
opa mba'e py.
19 Mba'eta Nhanderuete oipotaa rami vy
ojapo guexegua ha'e javi Cristo re avi oĩmba
aguã.
20 Ha'e gui kuruxu re huguy omoẽ uka vy
peteĩ rami ju guexeve nhanemoingo, Cristo
rupi opa mba'e ogueru ju aguã ojee, yvy
ha'e yva re ikuai va'e ha'e javi.

21 Peẽ kuery voi ojee pendereru, ymave
rupi teko vai rupi anho pendekuai vy pen-
depy'a py hexevegua e'ỹ, hovaigua pen-
dekuai va'ekue ri.*
22 Ha'e gui aỹ ma pendereru ju ojee,
Cristo guete ha'e ngo'o reve omanoa py,
guenonde penderexa uka aguã iky'a e'ỹ
va'e, jejavya oĩa e'ỹ va'e, ha'e ojou vaipy
e'ỹ.
23 Pejeroviaa re peĩ atã ri ha'e rami 'rã pen-
dekuai, pendepy'apy guive penembaraete
reve, ha'e ayvu porã regua pearõa gui
ndapejepe'ai vy. Ha'e va'e ayvu pendu
va'ekue ma yva guýry ikuai va'e ha'e javi
pe omombe'ua. Xee Paulo voi imombe'uarã
xemoĩa.

Ayvu porã oikuaa uka pyre re Paulo ijayvuague

24 Aỹ peẽ kuery re vy aiko axya rupi avy'a,
mba'eta xero'o re aiko axyve Cristo oiko
axyague rami. Hete re vy aiko axy. Ha'e
va'e ma igreja.
25 Mba'eta Nhanderuete xemoĩ karamboae
igreja kuery rembiguairã, peẽ kuerya rupi
voi Nhanderuete ayvu amombe'upa aguã.
26 Ha'e va'e ayvu ma ndoikuaa ukai va'ekue
ymave rupi ikuai va'e pe. Ha'e rã aỹ ma
iky'a e'ỹ va'e kuery pe oikuaa uka.
27 Mba'eta nhande kuery pe Nhanderuete
oipotaa rami vy po rami oikuaa uka: peẽ
judeu e'ỹ va'e kuery peguarã voi oguereko
iporã ete va'e ndoikuaa ukai va'ekue, peẽ
kuery re voi Cristo oĩ aguã.* Ha'e rami rã
peẽ voi pearõ pekuapy hexakã ojekuaa rã
guarã.
28 Cristo regua ae romombe'u. Romongeta
pavẽ, ha'e 'arandua ha'e javi rupi rombo'e
guive, henonde ha'e javive roexa uka aguã
Cristo re vy opa mba'e py ojerovia porã
va'e.
29 Ha'e rami aguã ae xee amba'eapo, anhea'ã
ete aikovy, ipo'akaa xere oĩ va'e xemom-
baraete rã.

2

Colossos pygua kuery oipytyvõxea re Paulo ijayvuague

1 Mba'eta aipota peikuaa peẽ kuery re
vy anhea'ã ete aikovya, Laodicéia re ikuai
va'e ha'e xerexa e'ỹ teri va'e ha'e javi re vy
guive.
2 Ha'e rami rã pendepy'a py penembaraete
ha'e mborayvu re peteĩ rami pendekuai
aguã, peikuaa porãmba aguã Nhanderuete
guigua ndoikuaa ukai va'ekue. Ha'e va'e ma
Cristo.
3 Mba'eta hexe ae oĩ 'arandu ha'e oikuaa
pyrã ndoikuaa ukai va'ekue ha'e javi.
4 Ha'e rami xeayvu avave rei pe penhembo-
tavy uka e'ỹ aguã, ijayvu porã merami rive
va'e kuery pe.
5 Mba'eta aỹ peẽ kuerya py xerete re ndaikoi
teĩ xenhe'ẽ re aiko ae peẽ kuery reve.
Ha'e rami vy roguerovy'a pendekuai porãa
ha'e Cristo re pejerovia etea omombe'ua rã
aendu vy.

Ha'e kuery ojeroviaa re imbaraete aguã re Paulo ijayvuague

6 Ha'e gui Senhor Jesus Cristo pe-
movaẽague rami avi hexe tema pendekuai.
7 Hexe vy peĩ atã yvyra hapo porã va'e,
ha'e oo omboyta porã mbyre rami avi. Pe-
jeroviaa re penembaraete penembo'eague
rami, ha'e perovy'a riaeve tema Nhan-
deruete.

* 1:17 João 1.1-5, 10-14; Hebreus 1.1-14 * 1:21 Efésios 2.11-22 * 1:27 Efésios 3.1-6

*Ha'eve'*ỹa rami nhombo'ea, ha'e Cristo reko re ijayvua

8 Penheangu ke avave rei pe penhembotavy uka e'ỹ aguã ijayvu kuaa ha'e ijayvu porã meramia py. Ha'e rami ijayvu va'e ma mba'emo ko yvy regua re rive penembo'e, avakue oikuaa rami rive, Cristo gui e'ỹ.
9 Mba'eta hexe anho oĩ Nhanderuete py'a re oĩ va'e ha'e javi, hete re ae.
10 Ha'e hexe vy pendere voi Nhanderuete omoĩ ha'e nunga ha'e javi, mba'eta Cristo ma yvatekueve ha'e ipo'akakueve ha'e javi áryvegua oiko.
11 Hexe vy opire omboi uka va'ekue ramigua avi peiko, teĩ avakue opo py ojapoa rami e'ỹ. Pendegui omboi pyre ma to'o oipotaa. Ha'e nunga ae Cristo omboi nhandegui.
12 Mba'eta penhemongaraia py penenhono porãa avi raka'e hexeve. Penhemongaraia rupi penemboete ju avi, mba'eta Cristo omanoague gui Nhanderuete omboete ju va'ekue po'akaa re peẽ voi pejerovia.
13 Mba'eta peẽ kuery voi omanogue pendekuai va'ekue pejejavya rupi, to'o guigua napemboi uka kuaai vy. Ha'e rami teĩ pendevy pe voi tekove ome'ẽ avi Cristo reve.* Mba'eta jajapo vaiague omboguepa raka'e
14 ipara japaga aguã oĩague ombovaipa vy. Ha'e nunga ma nhanembopagaarã oĩ va'ekue, ojapo uka pyre nhanderovai oĩ va'ekue. Ha'e nunga ma oipe'apa raka'e, kuruxu re ombokaravo avi vy.
15 Ha'e gui oipe'a avi yvatekueve ha'e ipo'aka va'e kuery po'akaa, ha'e pavẽ pe oikuaa uka mba'everã ndovareia. Kuruxu re oĩ vy ipo'aka raka'e ha'e kuery ha'e javi re.

Mba'emo nhamboetea Cristo 'ã rami rive oikoa re ijayvua

16 Ha'e rami rire avave rei toikuaa pota rei eme mba'emo pe'u ha'e pey'ua re, neĩ ngaru oikoa ára, jaxy pyau, e'ỹ vy sábado ára napemboeteia re,
17 mba'eta ha'e nunga ha'e javi ma ou oiny va'e 'ã ramigua rive. Ha'e rã ou va'e ete ma Cristo.*
18 Avave rei pe pejekore uka eme pendevy guarã omoĩ porã mbyre re, mba'eta onhemo'yvyĩ'i merami rive va'e ikuai, ha'e anjo kuery ombojeroviaa rupi guive. Ha'e kuery ma mba'emo oexa ra'uague gui rive oikuaa, ha'e ojee rive ojerovia reve to'o oipotaa rami anho ipy'a va'e.
19 Ha'e kuery ojepe'a ma igreja kuery Akã gui. Mba'eta hexe vy tete nhandekuai va'e ha'e javi oiko porã ha'e oĩmba porã, mba'eta Nhanderuete ae ojapo iku'ea ha'e hexegua ikuai va'e yvateve ovy aguã rami.

Avakue reko rupi rive nhandekuai vy jajejavya gui ndajajejokoi 'rãa re ijayvua

20 Cristo reve ko yvy regua 'arandua pe pemano ma avi rire, mba'e re tu ha'vy ko yvy regua rami teri pendekuai ha'e kuery oipotaa rami?
21 Mba'eta po rami ijayvu: “Pejopy eme ha'e nunga”, “Pe'u eme ha'e nunga”, ha'e “Pepoko eme ha'e nunga re” he'i.
22 Ha'e ramigua ma avakue ojapo uka va'e ha'e nhombo'ea rive. Ha'e ramigua rupi nhandekuaia ma opa va'erã meme.*
23 Ha'e ramigua ojapo uka pyre re ma 'arandua oĩ merami teĩ, mba'eta nhandejegui ae nhambojerovia kuaa aguã, nhanhemo'yvyĩ'i merami rive, ha'e nhanderete jareko axy aguã re ijayvu. Ha'e rami teĩ peteĩve henda py ndovarei to'o oipotaa jajoko aguã.

3

Cristo reve hexakãa py jajekuaa avi 'rãa re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi Cristo reve penhemboete ju avi rire penhea'ã yvate, Nhanderuete oiporu kuaa regua re Cristo oguapy oinya py mba'emo oĩ va'e re.
2 Pendepy'a re pemoĩ yvate guigua, apy yvy regua rive e'ỹ.
3 Mba'eta pemano ma, ha'e ramo penderekove pyau ma Nhanderuetea py oĩ, Cristo reve ndojekuaai teri va'e.*
4 Ha'e gui Cristo nhanderekove reruarã ojekuaa ramo peẽ voi peĩ avi 'rã hexeve, hexakãa py.

Cristo reve nhandekuai vy teko vai jaipe'apa aguã re ijayvua

5 Ha'e nunga rupi pemomba ke pendereko ko yvy regua oĩ teri va'e: tavy reia, nhemongy'apa reia, opa marã pendekuaixea, moaruã reia ha'e peipotapa reia.

* 2:13 Efésios 2.1-7 * 2:17 Gálatas 4.8-11 * 2:22 Gálatas 3.1-5 * 3:3 Romanos 6.1-11

Ha'e nunga ma ta'angaa pembojeroviaa
rami.
6 Ha'e rami ae [onhe'ẽ rendu e'ỹ va'e kuery
ikuai ramo ha'e kuery áry] ou 'rã Nhan-
deruete poxya.
7 Peẽ kuery voi ha'e rami pendekuai va'ekue
ymave rupi, ha'e kuery reko rupi ae.
8 Ha'e rã aỹ ma pendejegui pemboi ke
ha'ekue ramigua ha'e javi: pendevaia, pen-
depoxy reia, pejoapo vai reia, joe pen-
deayvu reia ha'e ha'eve'ỹ rei va'e rupi pen-
deayvua.
9 Pendeapuve eme joupe, mba'eta pen-
dereko yma guare pemboipa ma,
10 ha'e teko pyau ju pendejee pemoĩ rire.
Mba'eta teko pyau moingoare ma penem-
bopyauve avi 'rã heravy opa mba'e oikuaa
ukaa py, ojee rami ete penemoingo aguã.
11 Ha'e ramia py jipovei grego neĩ judeu
regua, opire omboi uka va'ekue neĩ opire
omboi uka e'ỹ va'e, amboae ramigua neĩ
nhanderegua e'ỹ va'e, escravo neĩ escravo
e'ỹ va'e. Ha'e rã Cristo anho jaikuaa,
nhande ha'e javive re oĩ guive.*

Teko porã rupi nhandekuai aguã re ijayvua

12 Ha'e nunga rupi iky'a e'ỹ va'e ha'e
guembiayvurã Nhanderuete pendeporavo
rire ke pendejee pemoĩ penhomboaxy
aguã, pendeporayvu, penhemo'yvyĩ'i,
ivai rei e'ỹ va'e ha'e ivai rive-rive'ỹ va'e
pendekuai aguã.
13 Pejogueropo'aka peteĩ-teĩ, ha'e pendeapo
vaia rã pejoperdoa guive. Senhor pende-
perdoaague rami avi peẽ voi pejoperdoa
'rã.
14 Ha'e nunga ha'e javi áryve pemoĩ
mborayvu, opa mba'e py nhanemoingo
porãarã.
15 Tove Cristo peteĩ rami nhanemoingoa
tapendererekо pendepy'a py, mba'eta ha'e
rami aguã ae penerenoĩ, peteĩ'i tete pen-
dekuai aguã. Ha'e Nhanderuete perovy'aa
rupi guive pendekuai.
16 Tove Cristo ayvu peẽ kuery re toĩ opa
mba'e py penemoingo porãarã. Pen-
hombo'e ha'e penhomongeta 'arandua ha'e
javi rupi. Nhanderuete pe peporaei salmos,
hinos ha'e Nhe'ẽ guigua mboraei, pen-
depy'a py perovy'a reve.
17 Ha'e gui pendeayvua py, e'ỹ vy mba'emo
pejapoa py, Senhor Jesus rery rupi meme
pejapo, hery rupi Nhanderuete perovy'a
reve.*

Oo pygua kuery reko re ijayvua

18 Ta'yxy kuery, pendekuai peneme
oipotaa rupi, mba'eta Senhor re vy ha'e
rami aguã ha'eve.
19 Ime kuery, peayvu pendera'yxy, ha'e
pereko eme pendevai rei reve.
20 Ta'y kuery, penhe'ẽ rendu penderu ha'e
pendexy opa mba'e py, mba'eta ha'e rami
rã Senhor voi pendererovy'a 'rã.
21 Tuu kuery, pembopoxy rei eme pendera'y
ha'e penderajy kuery, ha'e kuery ikuerai rei
e'ỹ aguã.*
22 Tembiguai kuery, opa mba'e py
penhe'ẽ rendu pendererekoa ko yvy regua.
Ha'e kuery oexaa py anho e'ỹ pemba'eapo
porã, avakue pe ojejou porã ukaxe va'e
rami rive. Ha'e rami 'rãgue py Senhor
renonde pejererokyjea rupi peteĩ rupi anho
pendekuai pendepy'a py.
23 Opa mba'e pejapoa py pendepy'a ha'e javi
py pejapo Senhor pe ae, avakue pe'ỹ,
24 mba'eta peikuaa Senhor gui pejopy 'rãa
hekovia omoĩ porã va'ekue. Senhor Jesus
Cristo pe ae pemba'eapo.
25 Ha'e rã heko vai va'e ma mba'emo
vai anho 'rã ojopy, mba'eta Nhanderuete
oikuaa potaa py peteĩ regua rive ndoayvu-
vei joegui.

4

1 Joguerekoa kuery, pepena porã ke
penerembiguai kuery re. Ha'evea rami
pereko, mba'eta peikuaa pendererekoa
Senhor avi oikoa yva re.

*"Pejerure orere, ha'e 'arandu rupi pen-
dekuai", he'iague*

2 Peĩ atã tema pejerurea py, peiko kuaa
pota ha'e perovy'a reve.
3 Ha'e rami nhavõ orere guive pejerure,
peteĩ okẽ Nhanderuete oipe'a aguã, Cristo
regua ayvu ndoikuaa ukaai teria rupi ro-
mombe'u aguã. Ha'e rami aikoa re ae aĩ
nhuã py.
4 Pejerure amombe'u porãve aguã re, xevy
ojapo ukaague rami ae.

* 3:11 Efésios 4.17–5.2 * 3:17 Efésios 4.1-16; 5.15-20 * 3:21 Efésios 5.22–6.9 * 4:5 Efésios 5.15,16; 1 Pedro 3.13-17

5 'Arandu rupi pendekuai nhande
revegua e'ỹ va'e kuerya rupi. Peiporu kuaa
ke ára nhavõ.*
6 Pendeayvu porã kuaa riae ke, juky py anho
he'ẽ porã va'e rami, peteĩ-teĩ pe pembovai
kuaa aguã.

Tíquico ha'e Onésimo ombou aguã re ijayvuague

7 Ha'e gui xere mba'emo oiko va'ekue
ma irmão Tíquico omombe'upa 'rã pẽvy.
Ha'e va'e ma xerembiayvu ha'e ojeroviapy,
xereve Senhor pe omba'eapo va'ety.*
8 Pẽa py ambou, orere oiko va'ekue
omombe'u ramo pendepy'a guaxu aguã.
9 Hupive amondouka avi 'rã irmão Onésimo,
ojeroviapy ha'e nhanerembiayvu, peẽ
kuerya pygua ae. Ha'e va'e kuery ma
omombe'upa 'rã orea py oiko va'ekue.

Opaa py oxaruraague

10 Peẽ kuery pe oxarura uka va'e ma nhuã
py xereve oĩ va'e Aristarco, ha'e Barnabé
ryvy Marcos guive. (Ha'e va'e reko ma pẽvy
omombe'ua ae ma. Peẽ kuerya py ha'e ovaẽ
rã ke pemovaẽ.)
11 Jesus Justo 'epy va'e voi oxarura uka pẽvy.
Ha'e va'e kuery anho ikuai judeu regua
xereve Nhanderuete po'akaa amombe'ua
rupi omba'eapo va'e, xembopy'a guaxu
va'e meme.
12 Ha'e gui peẽ kuery regua, Cristo Je-
sus rembiguai Epafras voi oxarura uka avi
pẽvy. Ha'e va'e ma onhea'ã ete oikovy
peẽ kuery re ojerurea py, opa mba'e py
pendekuai porã ha'e Nhanderuete oipota
va'e peikuaapa porã aguã.
13 Ha'e va'e ma peẽ kuery re nda'evei oiko,
Laodicéia ha'e Hierápolis pygua kuery re
guive.
14 Peẽ kuery pe oxarura uka avi xerembi-
ayvu poropoanoa Lucas, ha'e gui Demas.
15 Pexarura ke irmão kuery Laodicéia py
ikuai va'e pe, Ninfa ha'e hoo py igreja kuery
onhemboaty va'e pe guive.
16 Kova'e kuaxia para ma peẽ kuerya py
peroayvu ma rire Laodicéia katy ju pe-
mondouka, ha'e pygua igreja kuery voi
ogueroayvu aguã. Ha'e gui kuaxia para
Laodicéia pegua voi peẽ kuerya py ju peru
peroayvu aguã.*
17 Arquipo pe aipopeje: "Enhea'ã tema
nerembiaporã Senhor ome'ẽ va'ekue rupi,
rejapopa peve."

Oxarura reve ogueroayvu porãague

18 Xee Paulo xepo py ae ambopara pẽvy
axaruraa. Penema'endu'a ke nhuã py aĩ rã
xere pejerure aguã.
Tove peẽ kuery tapendu Nhanderuete
penemboaxya.

* 4:7 Efésios 6.21,22 * 4:16 Colossenses 2.1

Tessalônica pygua kuery pe jypy'i Paulo ombopara va'ekue

Tessalônica pygua kuery pe jypy'i Paulo ombopara va'ekue

Tessalônica tetã ma aỹ Grécia yvy re oĩ. Ha'e va'e pygua igreja apóstolo Paulo omboypy va'ekue (Atos 17.1-10). Ha'e pygua kuery Jesus remimbo'e ikuai va'e re amboae kuery opu'ã rei teĩ ojeroviave tema Jesus re.

Ha'e nunga omombe'ua rã Paulo oendu vy kova'e kuaxia ombopara Tessalônica pygua kuery ombopy'a guaxu aguã. Oguerovy'a reve ijayvu ha'e kuery ojeroviaa py oĩ atã riae aguã re, mba'emo oiko teĩ. Aipoe'i: "Pevy'a riae ke. Pejerure riae tema pejepe'a e'ỹ re. Opa mba'e py perovy'a Nhanderuete. Ha'e rami ae oipota pendekuai Cristo Jesus re vy" (5.16-18). Omombe'u porãve guive Jesus remimbo'e kuery omano teĩ onhemboete jevy aguã, Jesus ou jevy jave.

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Silvano ha'e Timóteo reve roxarura peẽ kuery Tessalônica tetã
py Nhanderuete ha'e Senhor Jesus Cristo
pegua igreja pendekuai va'e pe. Tove peẽ
kuery tapendu penemboaxya ha'e mby'a
porã.

Tessalônica pygua igreja kuery re oguerovy'aague

2 Peẽ kuery ha'e javive re roguerovy'a
riae Nhanderuete, ronhembo'e nhavõ
orema'endu'a pendere. Nhanderuete
renonde orema'endu'a riae avi
3 pejeroviaa rupi pemba'eapoa re, pe-
joayvua rupi penhea'ãa, ha'e nhande-
Senhor Jesus Cristo ou jevy rã guarã pearõ
pekuapya py peĩ atãa re.
4 Ha'e rami vy irmão kuery Nhanderuete
rembiayvu pendekuai va'e, roikuaa pende-
poravoague.
5 Mba'eta pendea py ayvu porã romombe'u
ramo ayvu anho e'ỹ ombou raka'e, ombou
avi opo'akaa, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ha'e anhetẽ
va'e peikuaa porã aguã. Mba'eta peikuaa
ma penembyte rupi orekuaiague, roayvua
rupi.
6 Ha'e rami vy ore orekuaia rami avi peẽ voi
pendekuai raka'e, Senhor rami ete. Ha'e
rami vy ayvu pendu vy pevy'a pekuapy
Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ gui, opa mba'e py pejexavai
teĩ.
7 Ha'e rami py ojerovia va'e kuery Macedô-
nia ha'e Acaia pygua ikuai va'e ha'e javi pe
pexa uka pekuapy teko porã.
8 Ha'e rami rã peẽ kuerya gui Senhor ayvu
onhendu opa rupi. Macedônia ha'e Acaia
rupi anho e'ỹ, opa rupi oendua Nhan-
deruete re pejerovia pekuapya. Ha'e rami
rire ore romombe'u porãve e'ỹ teĩ ha'eve.
9 Mba'eta ha'e kuery ae omombe'u peẽ
kuerya py orekuai jave guare. Mba'eta
Nhanderuete re pejeko rerova vy mba'emo
ra'angaa pembojeroviaa gui pejepe'apa
raka'e, Nhanderuete oikove ha'e anhetẽ
va'e pe anho pendekuai aguã,
10 ha'e pearõ pekuapy aguã ta'y Jesus
omanogue mbyte gui omboete va'ekue
yva gui ou jevy rã guarã. Ha'e va'e ma
nhandereraa jepe 'rã poxya ou oiny va'e
gui.

2

Tessalônica py Paulo kuery ayvu porã omombe'ua rupi ikuai jave guare re ijayvuague

1 Mba'eta irmão kuery, peikuaa porã peẽ
kuerya py orekuaiague ndovare e'ỹia.
2 Jypy Filipos tetã py ranhe oremoingo axy
ha'e orejojai rei teĩ Nhanderuete re ro-
jerovia vy peẽ kuery pe ju romombe'u ayvu
porã, orere opu'ã reia teĩ. Ha'e nungakue
peẽ kuery peikuaapa.
3 Mba'eta ore ma ronhombotavya rupi e'ỹ
ronhomongeta, orereko ky'aa rupi e'ỹ, neĩ
rojokore reia rupi e'ỹ guive oreayvu.
4 Mba'eta Nhanderuete anhetẽ rupi
orekuaia oikuaa vy oremoĩ ayvu porã
mombe'uarã. Ha'e ramo ha'e rami ae
oreayvu, avakue rive orejou porã aguã e'ỹ,
ha'e rã Nhanderuete nhandepy'a re oĩ va'e
re oikuaa pota va'e anho.*
5 Mba'eta anhetẽ neĩ peteĩgueve ndoreayvui
rojejou porã ukaa rupi rive, neĩ mba'emo
rojopyxea rupi e'ỹ guive, peẽ voi peikuaa,
Nhanderuete oikuaa avi.

* 2:4 2 Coríntios 1.12; 4.1,2

6 Ndorekuai guive avakue orererovy'aa rupi,
peẽ kuery, neĩ amboae kuery.
7 Cristo remimbou roiko vy ha'eve 'rãgue
teĩ pẽvy ronhemongaru uka aguã. Ha'e
rami 'rãgue py penembyte rupi mborayvu
rupi orekuai, kunha omemby kuery oayvua
rami.
8 Roayvu ete vy Nhanderuete guigua ayvu
porã anho e'ỹ ha'eve pendevy romboaxa
aguã, ore ae rekove voi, orerembiayvu ete
peiko ramo.
9 Mba'eta irmão kuery, penema'endu'a
romba'eapoa rupi rojexavaiague re. Nhan-
deruete guigua ayvu porã romombe'ua
rupi orekuai jave ara py ha'e pyávy ron-
hea'ã va'ekue peẽ kuery pe ronhemongaru
uka e'ỹ aguã.
10 Mba'eta peẽ pejerovia va'e kuerya rupi
iky'a e'ỹ va'e orekuai, heko porã va'e ha'e
ojou vaipy e'ỹ guive. Peẽ kuery peikuaa,
ha'e Nhanderuete voi.
11 Peikuaa avi tuu gua'y kuery omongeta
porã'ia rami avi peẽ kuery peteĩ-teĩ
12 romongetaague, rombopy'a guaxu ha'e
romokyre'ỹague guive, Nhanderuete
oipotaa rami pendekuai aguã, opo'akaa
ha'e guexakãa pyguarã penerenoĩ rire.

Tessalônica pygua kuery ojexavai teĩ ojeroviave temaa re ijayvuague

13 Amboae nunga re avi roguerovy'a riae
Nhanderuete, mba'eta ixuguigua ayvu ro-
mombe'u rã pendu vy pejopy raka'e avakue
ayvu rami rive'ỹ, ha'e rã Nhanderuete ayvu
anhetẽ va'e rami ae. Ha'e va'e rupi oexa uka
opo'akaa pejerovia va'e pendekuaia rupi.*
14 Ha'e rami vy irmão kuery, Cristo Je-
sus re vy peẽ voi pendekuai Judéia pygua
igreja kuery Nhanderuete pe ikuaia rami.
Mba'eta judeu kuery po py ha'e kuery ikuai
axyague rami avi peẽ voi pendekuai axy
raka'e peneretã pygua kuery po py.
15 Judeu kuery ma Senhor Jesus ha'e profeta
kuery ojuka rire ore kuery ju orembojex-
avai rei. Nhanderuete oguerovy'aa rupi e'ỹ
ikuai, ha'e avakue pavẽ re opu'ã rei okuapy
guive.
16 Mba'eta amboae regua kuery pe ayvu
romombe'u ta ramo ha'e kuery orejoko
karamboae, amboae regua oo jepe e'ỹ aguã.
Ha'e rami ojejavypave ovy rire ha'e kuery
áry poxya ou ae ma.

Tessalônica pygua kuery Paulo oexaxea re ijayvuague

17 Irmão kuery, ore ma xapy'a rai'i
orepe'aa karamboae peẽ kuerya gui
mombyry, ha'e rã orekuraxõ py ma peẽa
gui mombyry e'ỹ orekuai. Ha'e rami vy
ronhea'ã ete roexa ju vy roo aguã.*
18 Ha'e nunga rupi peẽ kuerya py rojuxe jepi
teĩ. Xee Paulo ri jepe, peteĩgue'i anho e'ỹ,
mokoĩgue ma aaxe. Ha'e rami teĩ Satanás
orejoko.
19 Mba'eta mava'e tu roarõ ha'e orembovy'a
va'e ikuai? Nhande-Senhor Jesus ou rã
mava'e kuery tu coroa roguerovy'a va'e 'rã
ikuai henonde, peẽ e'ỹ vy?
20 Tá, peẽ kuery ae rojou porã ha'e
roguerovy'a va'e pendekuai.

3

Ha'e kuerya py oirũ Timóteo ombou jave guare re Paulo ijayvuague

1 Ha'e nunga rupi peẽ kuery re nda'eveia
ndorogueropo'akavei vy ronhembopy'a
karamboae Atenas py ore ae'i ropyta,
2 ha'e vy pendea katy romondouka aguã ir-
mão Timóteo.* Ha'e va'e ma Nhanderuete
rembiguai ha'e Cristo regua ayvu porã
mombe'ua oiko. Penemombaraete ha'e
penembopy'a guaxu aguã rombou karam-
boae pejeroviave aguã,
3 pendekuai axy teĩ mava'eve rei pejepe'a
e'ỹ aguã. Mba'eta peẽ voi peikuaa jajexavai
aguã rami nhandekuaia.
4 Mba'eta peẽ kuerya py teri orekuai reve
aiporo'e ae ma nhandekuai axy 'rãa. Ha'e
ramo ha'ekue rami ae oiko, peẽ peikuaa
rami.
5 Ha'e nunga rupi xee nda'evevei vy am-
bou Timóteo pejerovia teri paa aikuaa
aguã, mba'eta akyje poromoangekoa pen-
emoangeko ramo peẽa py romba'eapoague
mba'everã ndovarei va'e opyta gui.
6 Ha'e gui aỹ ma peẽ kuerya gui Timóteo
ou ju vy omombe'u pejerovia riaea, pen-
deporayvu ha'e orere penema'endu'a riaea
guive. Omombe'u avi orerexaxe pekuapya,
ore roexaxea rami avi.
7 Anhetẽ irmão kuery, peẽ kuery pejerovia
riaea roikuaa vy orepy'a porã ju, opa mba'e
py orekuai axy ha'e rojexavai teĩ.

* 2:13 Atos 17.1-9 * 2:17 Atos 17.10-13 * 3:2 Atos 17.14,15, 18.5

8 Aỹ ma Senhor re vy penembaraete riaea
roendu vy orepy'a porã ju.
9 Mba'exa nda'u ha'eve Nhanderuete
roguerovy'a aguã pendere? Mba'eta opa
mba'e py peẽ kuery re rovy'a Nhanderuete
renonde.
10 Ara py ha'e pyávy rojerure orepy'a ha'e
javi py roexa ju aguã, pejeroviave aguã re
norombo'epai teri va'ekue re rombo'eve ju
aguã.

Tessalônica pygua kuery re Paulo ojerureague

11 Ha'e nunga rupi tove Nhanderuete ha'e
nhande-Senhor Jesus torembou peẽ kuerya
py.
12 Senhor tojapo avi penembaraeteve ha'e
pejoayvuve aguã rami jomeme ha'e pavẽ
reve, peẽ kuery roayvua rami avi.
13 Ha'e rami vy pendepy'a py penem-
baraeteve aguã, Nhanderuete renonde
iky'a e'ỹ va'e ha'e ojou vaipy e'ỹ pendekuai
aguã, nhande-Senhor Jesus ojeupegua iky'a
e'ỹ va'e kuery reve ou rã guarã.

4

Iky'a e'ỹ va'e nhandekuai aguã re ijayvua

1 Aỹ ma irmão kuery, Senhor Jesus
re vy rojerure ha'e romongeta oreayvua
pendu va'ekue rupi pendekuaive tema
aguã, Nhanderuete pendererovy'a aguã
rami. Pendekuaia rami ae tema pejapove
peovy.
2 Mba'eta peikuaa porã ae ma Senhor Jesus
ayvu re rombo'eague.
3 Po rami ae Nhanderuete oipota: iky'a e'ỹ
va'e pendekuai, pendetavy rei eme,
4 ha'e peteĩ-teĩ pereko kuaa penderete
regua, iky'a e'ỹ va'e ha'e omboetepy pen-
dekuai aguã,
5 amboae regua kuery Nhanderuete
ndoikuaai va'e itavy reixea rupi ikuaia rami
e'ỹ.
6 Ha'e nunga py avave rei petekoavy eme,
neĩ pekore eme pende-irmão, mba'eta Sen-
hor nhombopaga 'rã ha'e nunga ha'e javi
re. Ha'e nunga re oreayvu ha'e romombe'u
porã ae ma.
7 Mba'eta Nhanderuete ma nhan-
hemongy'apa rei aguã e'ỹ nhanerenoĩ, ha'e
rã iky'a e'ỹ va'e nhandekuai aguã.*
8 Ha'e nunga rupi ha'e va'e ayvu noenduxei
va'e ma avakue ayvu rive'ỹ noenduxei, ha'e
rã Nhanderuete pendevy Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
ome'ẽ va'ekue ayvu ae.

Irmão kuery jayvu aguã re ijayvua

9 Irmão kuery peayvu aguã re ambopara
e'ỹ teĩ ha'eve, mba'eta Nhanderuete ae
penembo'e peteĩ-teĩ pejoayvu aguã re.
10 Anhetẽ peayvu ae ma Macedônia py ir-
mão kuery ikuai va'e ha'e javi. Ha'e rami
teĩ irmão kuery, ajerure mborayvu re pen-
dekuaive tema aguã.
11 Penhea'ã ke pendekuai porãa rupi,
peikuaa pota pendereko re ae, ha'e
pemba'eapo pendepo py, aiporo'eague
rami ae.
12 Ha'e rami vy 'rã nhanderevegua e'ỹ kuery
voi penemboete, ha'e mba'eve ndoatai
pẽvy.*

Senhor oua ára ixupegua kuery omano va'ekue onhemboete ju aguã re ijayvua

13 Irmão kuery, roipota peikuaa avi Cristo
pegua oke va'ekue reko, ha'e kuery re
pendeporiau riae e'ỹ aguã, amboae kuery
mba'eve noarõi va'e rami e'ỹ.
14 Mba'eta jarovia Jesus omanoague gui on-
hemboete jevyague. Ha'ekue rami avi ix-
upegua kuery oke ma va'ekue voi Nhan-
deruete ogueru rukapa ju 'rã Jesus pe.
15 Mba'eta Senhor ayvu rupi romombe'u
porãve ju: Senhor ou peve nhande jaikove
teri va'e ma nhande ranhe e'ỹ 'rã hexeve
nhaĩ oke va'e kuery gui.
16 Mba'eta Senhor ijayvu atã reve oguejy
'rã yva gui, anjo yvateve va'e ayvu ha'e
Nhanderuete mimby guaxu onhendu reve.
Ha'e gui Cristo pegua omano va'ekue ranhe
'rã onhemboete.
17 Ha'e gui ma nhande jaikove teri va'e ju
ha'e kuery reve nhandereraapaa avi 'rã arai
rupi, Senhor nhaovaexĩ aguã yvate. Ha'e
rami vy Senhor reve riae 'rã nhandekuai.
18 Ha'e va'e ayvu py penhombopy'a guaxu
ke peteĩ-teĩ.*

5

Senhor ou xapy'a 'rãa re ijayvua

1 Irmão kuery, ha'e va'e ára ha'e araka'e
paa amombe'u porã ve'ỹ teĩ ha'eve,

* 4:7 Romanos 13.11-14; Efésios 5.3-14 * 4:12 2 Tessalonicenses 3.6-13 * 4:18 Mateus 24.29-31; 1 Coríntios 15.51-58

2 mba'eta peikuaa ae Senhor ára ou xapy'a
'rãa, imonda va'e pyávy oua rami.
3 Amboae kuery "Javy'a tema, mba'eve rei
ndoikoi 'rã" he'i okuapy jave ou xapy'a 'rã
imombaarã, imemby ta va'e haxy oendua
rami. Ha'e rami vy ndoo jepei 'rã.*

Nhama'ena aguã re ijayvua

4 Ha'e rã irmão kuery, peẽ ma pytũ
rupi e'ỹ pendekuai, ha'e va'e ára pen-
emondyiarã e'ỹ ovaẽ aguã imonda va'e
rami.
5 Nhande ma ára pygua hendy va'e ra'y
meme. Pyavygua e'ỹ, pytũ guy rupigua e'ỹ
nhandekuai.
6 Ha'e rami vy nda'evei amboae kuery rami
jake aguã. Ha'e rami 'rãgue py nhama'ena
tema 'rã jaiko kuaa pota reve.*
7 Mba'eta oke va'e kuery ma pyávy 'rã oke,
oka'u va'e voi oka'u 'rã okuapy pyávy.
8 Ha'e rã nhande ma ara pygua vy jaiko kuaa
pota 'rã. Nhandejee pexo reguarã nhamoĩ
'rã jajerovia aguã ha'e mborayvu. Ngora
ratãrã ma nhamoĩ 'rã nhandereraa jepea
nharõ jaikovya.
9 Mba'eta Nhanderuete ipoxy rã guarã
e'ỹ nhanemoingo, ha'e rã jaupity aguã
nhande-Senhor Jesus Cristo nhandereraa
jepe aguã.
10 Mba'eta nhandere omano raka'e, nharõ
jaikovy e'ỹ vy jake ma teĩ hexeve nhan-
dekuai aguã.
11 Ha'e nunga rupi penhombopy'a guaxu
ha'e penhomombaraete peteĩ-teĩ, pejapoa
rami ae.

Mba'exa pa nhandekuai aguã re ijayvua

12 Aỹ ma irmão kuery, rojerure pem-
boete aguã penembyte rupi omba'eapo va'e
kuery, Senhor re vy pendereerekо ha'e pen-
emongeta rã.
13 Senhor pe omba'eapo ramo peayvu ha'e
pemboyvate guive.* Pendekuai porã ke
jomeme.
14 Ha'e gui irmão kuery, oreayvu avi po
rami: pemongeta ke nhonhe'ẽ rendu e'ỹ
va'e, na'ikyre'ỹi va'e ma pembopy'a porã,
ha'e rã ikangy va'e ma pemombaraete.
Pavẽ reve pendekuai peteĩ rami.
15 Peja eme avave rei ojepy-jepy aguã. Ha'e
rami 'rãgue py iporã va'e rupi meme pen-
dekuai jomeme ha'e pavẽ reve.
16 Pevy'a riae ke.
17 Pejerure riae tema pejepe'a e'ỹ re.
18 Opa mba'e py perovy'a Nhanderuete.
Ha'e rami ae oipota pendekuai Cristo Jesus
re vy.
19 Pejoko eme Nhe'ẽ.
20 Pembovare e'ỹ eme profeta kuery ijayvu
rã.
21 Peikuaa pota opa mba'e re. Pendejee
pemoĩ ha'eve va'e,
22 ha'e rã ha'eve'ỹa ramigua ha'e javi gui ma
pejepe'a.

Apóstolo ojerureague

23 Tove Nhanderuete nhanemoingo porãa
va'e tapendeky'a'o opa mba'e py. Tove
topena penenhe'ẽ, peikovea ha'e pen-
derete re, peteĩ'i rupi iky'a e'ỹ va'e pen-
dekuai aguã nhande-Senhor Jesus Cristo ou
jevy rã guarã.
24 Penerenoĩare ma ojeroviapy vy ojapo 'rãe
ha'e rami.

Oxarura reve opaa py ogueroayvu porãague

25 Irmão kuery, pejerure ke orere.
26 Pexarura irmão kuery ha'e javi pe iky'a e'ỹ
va'e kuery joayvua rami.
27 Senhor rery rupi ajerure kova'e kuaxia
irmão kuery ha'e javi pe ogueroayvua aguã.
28 Tove peẽ kuery tapendu nhande-
Senhor Jesus Cristo penemboaxya.

* 5:3 Mateus 24.36–25.13; 2 Pedro 3.10-13 * 5:6 Lucas 12.35-48 * 5:13 1 Timóteo 5.17-19

Tessalônica pygua kuery pe mokoĩguea Paulo ombopara va'ekue

Tessalônica pygua kuery pe mokoĩguea Paulo ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia mokoĩguea ma Tessalônica tetã pygua Jesus remimbo'e kuery pe apóstolo Paulo ombopara va'ekue. Kuaxia jypy ombopara va'ekue ha'e kuery oexa teĩ ndoikuaai rei teri okuapy Senhor Jesus ou jevy aguã ára. Ha'e kuery va'e regua amongue "Ha'e va'e ára ovaẽ ma", he'i, ha'e rã amboae kuery ma "Any va'eri ha'e va'e ára ovaẽ rai'i ma ramo aỹ gui ma nanhamba'eapovei 'rã" he'i okuapy, ndoikuaai rei vy.

Ha'e nunga rupi kova'e kuaxia ju apóstolo Paulo ombopara omombe'u porãve aguã Senhor ou jevy rã guarã. Aipoe'i: "Avave rei pe penhembotavy uka eme, mba'eta heta ojepe'a ma ramo mae ma 'rã hi'ára ovaẽ, ha'e ava heko vai ete va'e nhomokanhya ra'y ojekuaa ma ramo" (2.3). Paulo omombaraetea rupi guive ijayvu Jesus re ojeroviave aguã.

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Silvano ha'e Timóteo reve
roxarura Tessalônica py Nhanderuete ha'e
Senhor Jesus Cristo pegua igreja kuery pen-
dekuai va'e pe.
2 Tove peẽ kuery tapendu penemboaxya
ha'e mby'a porã Nhanderuete ha'e Senhor
Jesus Cristo guigua.

Tessalônica pygua kuery re oguerovy'aague

3 Irmão kuery, peẽ kuery re roguerovy'a
riae Nhanderuete. Ha'evea rami guive
roguerovy'a, mba'eta opa mba'e py pe-
jeroviave, ha'e peteĩ-teĩ pejoayvuve peovy.
4 Ha'e rami rã Nhanderuete pegua igreja
kuery ikuaia rupi orema'endu'a porã peẽ
kuery re, mba'eta roikuaa pejeroviaa py
peĩ atãa, opa mba'e py pendekuai axy ha'e
pejexavai teĩ.
5 Ha'e rami pendekuai ramo pavẽ oikuaa
Nhanderuete ha'evea rami joguerekoa.
Ha'e gui pendevy pe Nhanderuete
"Xepo'akaa pyguarã roiporavo" he'i 'rã,
ikáuxa ae pendekuai axy ramo.
6 Mba'eta anhetẽ ha'evea rami Nhanderuete
omoingo axy 'rã penemoingo axyare kuery,
7 ha'e rã aỹ pendekuai axy va'e ma pen-
emombytu'u avi 'rã orereve, yva gui Senhor
Jesus opo'akaa oexa uka vy ojekuaa jave,
ojeupegua anjo kuery reve.
8 Ha'e rami vy tata py ombopagapa 'rã
Nhanderuete ndoikuaaxei ha'e Senhor Je-
sus regua ayvu porã rupi nda'ikuaixei
va'ekue.
9 Ha'e kuery ikuai axy riae 'rã Senhor
renonde ha'e ipo'akaa rexakãa gui mom-
byry oipe'aague py.
10 Ha'e va'e ára Jesus ou rã iky'a e'ỹ va'e
kuery omboete 'rã, hexe ojerovia va'e ha'e
javi 'rã oguerovy'a okuapy, peẽ kuery voi,
mba'eta ayvu porã romombe'u rã perovia
avi rire.
11 Ha'e nunga rupi ropytu'u e'ỹ re ro-
jerure pendere, Nhanderuete ojeupe guarã
ete penemoingo aguã, penerenoĩague
rami ae. Tove opo'akaa rupi tomoingo
joupe pejapo porãxea, ha'e pejeroviaa rupi
mba'emo pejapoxea ha'e javi guive.
12 Ha'e rami rã peẽ kuery pendekuaia re
Senhor Jesus Cristo rery omboetea aguã,
ha'e hexe penemboetea avi aguã, Nhan-
deruete ha'e Senhor Jesus Cristo penem-
boaxya oexa uka rire.

2

Senhor ou ju aguã, ha'e ava heko vai ete va'e re ijayvua

1 Ha'e gui irmão kuery, xeayvu ta
nhande-Senhor Jesus Cristo ou jevy ramo
oĩa py nhano'õmba aguã re. Ha'e rami rã
guarã romongeta.
2 Xapy'a rei amongue ijayvu vy "Senhor ára
ovaẽ ma" he'i rã pendu teĩ penhemondyi
eme, neĩ pepẽxa rei eme guive, "Nhe'ẽ
guigua ayvu aendu" 'ea teĩ, ha'e'ỹ vy
"Paulo kuery kuaxia para ombopara vy
omombe'u" 'ea rã pendu teĩ ae ma.
3 Avave rei pe penhembotavy uka eme,
mba'eta heta ojepe'a ma ramo mae 'rã
hi'ára ovaẽ, ha'e ava heko vai ete va'e
nhomokanhya ra'y ojekuaa ma ramo.
4 Ha'e va'e ma ivai ete reve opu'ã 'rã "Nhan-
deruete" 'epy va'e ha'e javi rovai, mba'emo
ombojeroviapy ikuai va'e re. Ha'e rami vy
Nhanderuete ramigua rive onhemoingo vy

ixupegua henda iky'a e'ỹ va'e ropy ae 'rã
oguapy.*
5 Napenema'endu'ai teve pendea py teri
aiko vy amombe'u jepiague re?
6 Ha'e gui aỹ peikuaa avi mba'e pa ijokoarã
oĩa, hi'ára py mae ma ojekuaa aguã.

Ava heko vai ete va'e rekorã re ijayvua

7 Ha'e rami avi aỹ guive voi heko vaia
nhemi rupi ojapo oiny mba'emo. Ha'e rami
teĩ ndojekuaa porãi teri, ijokoarã oĩ va'e
oipe'aa e'ỹa ja.
8 Ha'e gui mae ma 'rã heko vai ete va'e
ojekuaa. Ha'e va'e ma Senhor Jesus ou vy
ojuka 'rã ojuru py oipeju vy rive. Opo'akaa
oexa ukaa py omokanhy vyvoi 'rã.

9 Heko vai ete va'e ma Satanás po'akaa
rupi ojekuaa vy ojapo 'rã opa marãgua
hexa pyrã ha'e nhomondyipaarã, nhombo-
tavyxe vy.
10 Opa marãgua teko vai py ombotavy 'rã
okanhy ovy va'e kuery, ha'e kuery ojee
nomoĩ rire anhetẽ va'e oendu pota aguã oo
jepe aguã.*
11 Ha'e ramo Nhanderuete ombou 'rã imbo-
tavyarã, apu rive oguerovia aguã.
12 Ha'e kuery ha'e javi 'rã ombopaga, anhetẽ
va'e oguerovia 'rãgue py teko vai anho
oguerovy'a rire.

Jarovy'a reve nhanembaraete aguã re ijayvua

13 Ha'e nunga rupi irmão kuery Sen-
hor rembiayvu pendekuai va'e, ha'evea
rami peẽ kuery re roguerovy'a riae Nhan-
deruete, mba'eta jypy'i guive pendeporavo
raka'e Nhe'ẽ pendeky'a'o, ha'e ayvu anhetẽ
va'e re pejerovia ramo peo jepe aguã.
14 Ha'e rami aguã ae ayvu porã romombe'u
rã penerenoĩ raka'e, nhande-Senhor Jesus
Cristo rexakãa peupity aguã.*
15 Ha'e nunga rupi irmão kuery, peĩ atã
ha'e pemoĩ porã oreayvu py ha'e kuaxia
romboparaague py rombo'eague.

16 Ha'e nunga rupi peẽ kuery re ro-
jerure nhande-Senhor Jesus Cristo ha'e
Nhanderuete pe, mba'eta nhanderayvu vy
nhanemboaxya rupi ome'ẽ mby'a guaxu
marã e'ỹ ha'e iporã ete va'e nharõ aguã.
17 Tove tapenembopy'a guaxuve ha'e tapen-
emombaraeteve, iporã va'e pejapo ha'e
iporã va'e re pendeayvua ha'e javi py.

3

Tessalônica pygua kuery Paulo re ojerure aguã re ijayvuague

1 Ha'e gui irmão kuery, pejerure avi orere,
Senhor ayvu romombe'u rã oenduave ha'e
oguerovy'aave tema aguã, peẽ kuerya rupi
oikoa rami avi.
2 Pejerure roo jepe aguã avakue heko vai
ha'e porayvu e'ỹ va'e gui, mba'eta pavẽ e'ỹ
ojerovia.
3 Ha'e rami teĩ Senhor ma ojeroviapy. Ha'e
vy penemombaraete ha'e pendere opena
'rã poromboeko vaia gui.
4 Ha'e rami avi Senhor re vy ore rojerovia
peẽ kuery re, mba'eta roikuaa rojapo uka
va'ekue pejapopa pekuapya, ha'e pejapo
riaeve 'rã guive.
5 Tove Senhor pendepy'a re topena ix-
uguigua mborayvu ha'e Cristo re peĩ atãa
rupi pendekuai aguã rami.

Ha'evea ramigua jajapo aguã re ijayvua

6 Irmão kuery, Senhor Jesus Cristo rery
rupi aiporo'e: Penhemoirũve eme irmão
ha'eve e'ỹa rami rei, rombo'eague rami e'ỹ
ikuai va'e re.
7 Mba'eta peẽ ae voi peikuaa orekuaiague
rami pendekuai aguã, mba'eta neĩ peteĩ
henda py ndoroiko vaikue rei va'ekue peẽ
kuerya rupi,
8 ndorokaru rivei guive. Ha'e rami 'rãgue
py romba'eapoa rupi ronhea'ã ete va'ekue.
Ara py ha'e pyávy romba'eapo va'ekue
avave rei pe ronhemongaru uka rive e'ỹ
aguã.
9 Ha'e rami avi ronhemongaru uka aguã
nda'eve e'ỹi teĩ ha'e rami ndoroikoi va'ekue
ore rami avi pendekuai aguã.
10 Mba'eta pendereve teri roiko vy
aiporo'eague rami: "Nomba'eapoxei va'e
tokaru eme."
11 Mba'eta omombe'ua rã roendu peẽ kuerya
rupi amongue omba'eapo e'ỹ vy ha'eve e'ỹa
rami rei ikuaia. Joeko re rive tema oikuaa
pota.
12 Ha'e rami ikuai va'e pe oreayvu, ha'e
Senhor Jesus Cristo rery rupi romongeta

* 2:4 1 João 2.18,19 * 2:10 Mateus 24.23-25; Apocalipse 13.1-10 * 2:14 Romanos 8.28-30 * 3:12 Efésios 4.28; 1 Tessalonicenses 4.9-12

ikuai porã'ia rupi omba'eapo vy okaru aguã
ha'e kuery ae po py ojou va'ekue re.*
13 Ha'e rã peẽ irmão kuery, pejepe'a eme
iporã va'e pejapoa gui.
14 Xapy'a rei kova'e kuaxia re oreayvu
oĩ va'e amongue noendu potai 'rã. Ha'e
ramo peikuaa pota porã ke ha'e kuery re.
Penhemoirũve eme oxĩmba aguã.
15 Ha'e rami teĩ ha'e kuery pe "Xerovaigua"
peje eme, ha'e rã irmão pe rami 'rã pen-
deayvu.*
16 Tove Senhor nhanemoingo porãa va'e
ae tapenemoingo porã opa mba'e py. Sen-
hor toiko peẽ kuery ha'e javi reve.

Oxarura reve opaa py ogueroayvu porãague

17 Axaruraa ma xee Paulo po py ae am-
bopara. Guĩ rami ae xekuaa 'rã ambopara
va'e nhavõ re. Guĩ rami ae xee ambopara
xerery.
18 Tove peẽ kuery ha'e javi tapendu
nhande-Senhor Jesus Cristo penemboaxya.

* 3:15 Mateus 18.15-20

Timóteo pe jypy'i Paulo ombopara va'ekue

Timóteo pe jypy'i Paulo ombopara va'ekue

Timóteo ma apóstolo Paulo irũ kunumi va'e raka'e. Paulo oirũrã ogueraa vy jypy ombo'e, ha'e gui Éfeso tetã katy omondouka, igreja ikuai va'e re opena aguã.

Kova'e kuaxia ma Timóteo pe Paulo ombopara mba'eta oendu vy omombe'ua rã Cristo remimbo'e kuery mbyte ha'eve'ỹa rami nhombo'e va'e ikuaia. Ha'e rami rã apóstolo Paulo ombopara ha'evea rami ju ombo'e vy. Aipoe'i: "Mba'eta peteĩ'i oiko Nhanderuete. Ha'e rami ae avi peteĩ'i oiko Nhanderuete reve peteĩ rami nhanemoingoa. Ha'e va'e ma Cristo Jesus ava ojeapo va'ekue. Pavẽ reraa jepearã ojejuka uka raka'e" (2.5-6a).

Paulo omongeta igreja re opena va'e kuery. Timóteo pe guive aipoe'i: "Iporã va'e re anho enhea'ã rejeroviaa rupi. Eupity ete tekove marã e'ỹ" (6.12a).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Cristo Jesus pegua apóstolo aiko, Nhanderuete nhandereraa jepea ha'e Cristo Jesus nharõ jaikovy va'e ojapo ukaague rami vy.
2 Ndee Timóteo pe axarura. Rejeroviaa py xera'y ete rami reiko. Tove terendu Nhanderuete ha'e nhande-Senhor Jesus Cristo guigua mborayvu, nemboaxya ha'e mby'a porã.*

Éfeso tetã py Timóteo nhombo'e ha'e nhomongetaa rupi oiko aguã re ijayvuague

3 Macedônia yvy katy aa vy aipoa'e va'ekue ndee Éfeso tetã py ranhe repyta aguã, ha'e rami vy amongue remongeta aguã, amboae rami rei nhombo'e ve'ỹ aguã,
4 ha'e ayvu rive ha'e ymagua kuery rery oĩa ndopa kuaai va'e re oikuaa pota ve'ỹ aguã, mba'eta ha'e nunga ojapo 'rã joo rami e'ỹ-e'ỹ oikuaa aguã rami, ojeroviaa rupi Nhanderuete pe ikuai 'rãgue py.
5 Ha'e rami xeayvu ha'e kuery porayvu re ikuai aguã ipy'a ky'a e'ỹa ha'e hi'arandua rupi anho, ojerovia merami rivea rupi e'ỹ.
6 Mba'eta ha'e rami ikuaia gui amongue ojepe'a vy okanhymba ma ovare e'ỹ va'e re rive ijayvua rupi.
7 Ha'e kuery ma lei re nhombo'e va'ety ramigua onhemoingo va'eri ha'e kuery ae oayvua oikuaa vy e'ỹ, neĩ mba'e nunga re pa nhombo'ea voi, oikuaapa merami teĩ.

Lei mba'erã pa oejaague re ijayvua

8 Ha'e rami avi lei ma ha'evea rami amongue oiporu ramo ha'evea, jaikuaa pavẽ.
9 Mba'eta heko porã va'e peguarã e'ỹ lei oejaa raka'e, ha'e rã heko vai ha'e nhonhe'ẽ rendu e'ỹ va'e kuery pe, Nhanderuete nomboetei ha'e ojejavypa rei va'e pe, ndojeroviai ha'e iky'a e'ỹ va'ea rupi e'ỹ ikuai va'e pe, nguu ha'e oxy ae ojuka, ha'e amboae kuery voi ojuka va'e pe,
10 heko ky'a ha'e avakue meme joe opena va'e pe, jogueraa rive va'e pe, ijapu ha'e ijayvuxe va'e pe, ha'e nhombo'e porãa rupi e'ỹ ikuai va'e mboae pe lei oejaa raka'e.
11 Mba'eta ayvu porã Nhanderuete hexakãmba ha'e ima'endu'a porãmby va'e xevy pe omombe'u uka va'ekue re anho oĩ nhanhombo'e porã aguã.*

Nhanderuete omboaxyague re apóstolo Paulo ijayvuague

12 Arovy'a ete nhande-Senhor Cristo Jesus xemombaraetea va'e, mba'eta ojeroviapy aikoa oikuaa vy xemoĩ ixupe amba'eapo aguã.
13 Xee ma yma hexe xeayvu vai ha'e ajoavyky rei va'ekue xevai vy. Ha'e rami ete teĩ xemboaxy, mba'eta aikuaa e'ỹ vy, ajerovia e'ỹ vy ha'e ramigua ajapo.*
14 Ha'e gui nhande-Senhor xemboaxy etea oexa uka vy omoĩ ajerovia aguã, mborayvu Cristo Jesus re oĩ va'e reve.
15 Pova'e ayvu ma ogueroviaa ha'e peteĩteĩ ojee omoĩmbaa aguã ha'eve va'e: Cristo Jesus ou yvy re ojejavy va'e kuery ogueraa jepe aguã. Ha'e gui xee ma pavẽ gui ajejavyve va'ekue,
16 va'eri xemboaxy karamboae po rami aguã, xee ajejavyve va'ekue aikoa rupi Jesus

* 1:2 Atos 16.1-5; 1 Coríntios 4.17, 16.10,11 * 1:11 Gálatas 3.19-25 * 1:13 Atos 26.9-18

Cristo oexa uka aguã nhomboaxy etea, amboae kuery xereko oendu vy xee rami avi hexe ojerovia vy tekove marã e'ỹ oupity aguã.
17 Ha'e nunga rupi Huvixave imarã e'ỹ, omano e'ỹ ha'e jaexa e'ỹ va'e, Nhanderuete peteĩ'i oiko va'e ae tomboetea ha'e toguerovy'aa aỹ ha'e araka'e rã peve. Amém.

Iporã va'e re Timóteo onhea'ã aguã re ijayvuague

18 Xera'y Timóteo, pova'e ae aeja rejapo aguã, Nhe'ẽ gui nderekorã omombe'ua ague rami vy. Ha'e nunga re nembaraete vy enhea'ãve tema iporã va'e re.
19 Ejepe'a eme rejeroviaa gui, neĩ ndepy'a ky'a e'ỹa rupi reikoa gui, mba'eta amongue ma ipy'a ky'a e'ỹa rupi ikuaia gui ojepe'a vy ha'e kuery ae ojeroviaa ombovaipa uka.
20 Ha'e va'e kuery regua ma Himeneu ha'e Alexandre. Ha'e ramo Satanás po py ranhe xee amboaxa uka oguereko axy aguã, ha'e kuery ijayvu vai ve'ỹ aguã.*

2

Pavẽ re jajerure aguã, ha'e Nhanderuete reve peteĩ rami nhanemoingoa re ijayvua

1 Opa mba'e gui aipotave va'e ma peẽ kuery pejerure aguã Nhanderuete pe. Penhembo'e, pejerure, perovy'a guive pavẽ re penema'endu'a vy,
2 huvixave ha'e joe opena aguã ombopo'aka pyre ha'e javi re guive, ha'eve vai'i reve nhandekuai porã aguã, opa mba'e py Nhanderuete pe nhandekuai ha'e nhanhomboetea rupi.
3 Ha'e rami pejerurea ma Nhanderuete nhandereraa jepea renonde iporã, oguerovy'a 'rã guive.
4 Mba'eta oipota anhetẽ ete va'e pavẽ oikuaa vy oo jepe.
5 Mba'eta peteĩ'i oiko Nhanderuete. Ha'e rami ae avi peteĩ'i oiko Nhanderuete reve peteĩ rami nhanemoingoa. Ha'e va'e ma Cristo Jesus ava ojeapo va'ekue.*
6 Pavẽ reraa jepearã ojejuka uka va'ekue. Ha'e va'e ayvu ma ha'evea ára oikuaa uka.
7 Ha'e rami aguã ae xemoĩ karamboae ayvu mombe'uarã, apóstolo ha'e amboae regua mbo'earã, anhetẽ va'e re ha'e kuery ojerovia aguã. Ha'e rami xeayvua ma anhetẽ, xeapua e'ỹ.

Nhandeatya py marã rami pa nhandekuai aguã re ijayvua

8 Ha'e nunga rupi aipota avakue opa rupi ikuai va'e onhembo'e opo iky'a e'ỹ va'e oupi reve. Ivai e'ỹ re, ha'e nda'ija'ei rei e'ỹ re tonhembo'e.
9 Kunhague voi ha'e rami ae avi tonhemonde ha'eve va'e py anho. Oikoaty'i rami ae toiko onhemoatyrõa py. Nda'evei opa marã oje'a popẽ aguã, o'a re ouro ha'e ita hepyve va'e omoĩ aguã, neĩ ao hepyve va'e py onhemonde aguã.
10 Ha'e rami 'rãgue py ojee tomoĩ joupe ojapo porã aguã, kunhague Nhanderuete pegua reko rami vy.
11 Kunhague ombo'ea rã tokyrirĩ, opa mba'e py nhomboetea oexa uka aguã.
12 Kunhague pe xee nanhombo'e ukai, neĩ ime re nambopo'aka ukai guive. Ha'e rami 'rãgue py tokyrirĩ toiny.
13 Mba'eta Adão ranhe Nhanderuete omoingo rire mae ma Eva ju omoingo raka'e.
14 Ha'e gui Adão e'ỹ guive onhembotavy uka, ta'yxy ranhe onhembotavy uka vy ojejavy raka'e.
15 Ha'e rami teĩ kunhague omemby oikuavãa py ogueraa jepea nho 'rã, o'arandua rupi ojeroviaa, porayvua ha'e iky'a e'ỹ va'e ikuaia gui ndojepe'ai vy.

3

Igreja re openaa ha'e nhopytyvõa rupi ikuai va'e reko re ijayvua

1 Pova'e ayvu ma ogueroviaa aguã ha'eve va'e: Igreja kuery re openaa rupi oikoxe va'e ma tembiapo iporã ete va'e ojapoxe.
2 Ha'e nunga rupi igreja re opena va'e ma pavẽ ojou porã aguã rami ta'ikuai, peteĩ'i kunha re omenda va'e, hi'arandu ha'e ojejoko kuaa va'e, omboetepy, nhomovaẽ ha'e nhombo'e kuaa va'e,
3 vinho oy'ua rupi e'ỹ oiko va'e, ojerovia rei e'ỹ va'e, ha'e rã ha'eve vai'i, joguero'a rei e'ỹ va'e ha'e peráta re nda'evei rei e'ỹ va'e,
4 ha'e ngoo pygua kuery re opena porã va'e, gua'y ha'e guajy kuery onhe'ẽ rendu ha'e omboete porã aguã rami oguereko va'e.

* 1:20 1 Coríntios 5.4,5 * 2:5 João 3.36; 14.6; Atos 4.12; 1 João 5.11,12

5 Mba'eta ngoo pygua kuery re ae nopena
kuaai vy mba'exa 'rã tu opena Nhanderuete
pegua igreja kuery re?
6 Joe opena va'erã ma ojeko me'ẽ ramo
va'e'ỹ 'rã, ojee rive ojerovia ramo anha
opagaa py ombopagaa e'ỹ aguã.
7 Ha'e rami 'rãgue py nhande revegua e'ỹ
kuery voi omboete aguã rami oiko va'e,
ojou vaia e'ỹ ha'e anha pe onhembo'a uka
e'ỹ aguã.*

8 Ha'e rami ae avi nhopytyvõa kuery ma
omboetea aguã rami 'rã ikuai, peteĩ'i rupi
ijayvu va'e, vinho oy'ua rupi rei e'ỹ oiko
va'e, peráta re nda'evei rei e'ỹ va'e,
9 ha'e ipy'a ky'a e'ỹa rupi jajerovia aguã
regua oikuaa uka pyre re opena va'e.
10 Nhopytyvõarã reko re jaikuaa pota ranhe
'rã. Ha'e kuery re nda'ijayvu vaiai ramo ma
ha'eve 'rã nhopytyvõa ikuai aguã.
11 Ha'e rami ae avi kunhague voi omboetea
aguã rami ta'ikuai. Ijayvu vaikue rei e'ỹ,
oiko kuaa va'e, ha'e opa mba'e py ojerovi-
apy ta'ikuai.
12 Nhopytyvõa oiko va'erã ma peteĩ'i kunha
re omenda va'e, ha'e gui gua'y ha'e guajy
kuery, ngoo pygua kuery ha'e javi re opena
kuaa va'e.
13 Mba'eta nhopytyvõ porã va'e ma ha'evea
rami nhamboete, ha'e okyjea py e'ỹ 'rã
omombe'u Cristo Jesus re jajerovia aguã.

Nhanderuete pegua igreja reko omombe'u porãveague

14 Po rami ambopara ndevy, roexa aguã aa
voi aguã rami aiko va'eri.
15 Ha'e rami avi ndaa voi ramo kova'e kuaxia
gui reikuaa 'rã Nhanderuete ro pygua
kuery marã rami pa ikuai aguã. Ha'e va'e oo
ma Nhanderuete oikove va'e pegua igreja,
anhetẽ va'e yta ha'e hendarã oĩ va'e.*
16 Mba'eta anhetẽ Nhanderuete pe nhan-
dekuai aguã kuaa ukaa ma yvate ete:

Ngo'o re ojekuaa va'ekue ma
Nhe'ẽ ju oikuaa uka heko ky'a e'ỹa.
Anjo kuery oexa pota,
hexegua ma amboae regua ikuaia rupi
voi omombe'ua.
Ha'e ramo hexe ojeroviaa yvy re.
Ha'e gui hexakãa py ju heraa.

4

Opaa ára py heta ojepe'a 'rãa re ijayvua

1 Nhe'ẽ oikuaa uka porã avi opaa ára py
nhe'ẽ nhombotavya ha'e anha nhombo'e
rã amongue ojapyxaka vy ojepe'a 'rãa
ojeroviaa gui.*
2 Nhombo'e vaikue va'e kuery ma heko porã
merami rive ha'e ijapu rei va'e, ipy'a ky'aa
noenduvei aguã rami ha'e kuery ae ojeapo
rire.
3 Ha'e kuery nanhomomenda ukai 'rã,
ha'e ndo'u ukai 'rã guive amongue regua
tembi'u, jajerovia ha'e anhetẽ va'e jaikuaa
va'e jarovy'a reve ja'u aguã Nhanderuete
omoingo va'eri.
4 Mba'eta Nhanderuete omoingo va'ekue
ma ha'eve va'e meme. Jarovy'a reve jajopy
vy ndaja'u e'ỹi 'rã,
5 Nhanderuete ayvu ha'e jarovy'aa py
nda'iky'avei ramo.

Heko porã ha'e nhombo'e porãa rupi Timóteo onhea'ã aguã re ijayvuague

6 Ha'e nunga re irmão kuery rembo'e
vy reiko 'rã Cristo Jesus rembiguai porã,
jajerovia aguã regua ayvu re nembaraete
ha'e nembo'e porãague rupi reiko vy.
7 Ha'e rã ayvu reko rei guaimigue'i
hi'arandu e'ỹ va'e omombe'u va'e nunga
ma endu rive. Enhea'ã tema Nhanderuete
pe ete reiko aguã re.
8 Mba'eta jauga kuaa aguã re nhanhembo'ea
ma xapy'a'i guarã rive ovare. Ha'e rã Nhan-
deruete pe jaikoa ma opa mba'e py ovare,
mba'eta tekove ome'ẽ aỹ ha'e araka'e rã
peve guarã.
9 Pova'e ayvu ma pavẽ ojerovia ha'e ojee
omoĩ aguã ha'eve va'e.
10 Ha'e va'e rupi nhanhea'ã 'rã guive opa
mba'e py, Nhanderuete oikove va'e pavẽ
reraa jepea va'e re jajerovia rire. Jajerovia
va'e katuve ma nhandereraa jepe.

11 Ejapo uka ha'e enhombo'e ke ha'e
nunga re.
12 Nekunumi teri va'eri eiko eme avave rei
nembojaru rei aguã rami. Ha'e rami 'rãgue
py ndee rami ojerovia va'e kuery ikuai aguã
rami eiko, ndeayvu py, ndereko porãa, nde-
porayvua, rejeroviaa ha'e ndereko ky'a e'ỹa
py guive.*

* 3:7 Tito 1.5-9 * 3:15 Efésios 2.19-22 * 4:1 Mateus 24.10-13; 2 Timóteo 3.1-5; 2 Pedro 2.1-3; Judas 3-21 * 4:12 2 Timóteo 1.6-8; Tito 2.1-8

13 Xee aju e'ỹa ja eiko kuaxia reroayvua rupi
pavẽ pe, renhomongetaa ha'e renhombo'ea
rupi.
14 Ejapo e'ỹ eme nerembiaporã ome'ẽ
mbyre. Ha'e rami aguã ae Nhe'ẽ oikuaa uka
raka'e, igreja re opena va'e kuery ndeapyte
re opo omoĩ jave.
15 Eikuaa pota ke ha'e nunga re, ejapo porã
pota guive, pavẽ oikuaa aguã rejapo porãve
reovya.
16 Eikuaa pota ke ndee ae reko re, ren-
hombo'ea re guive. Enhea'ã tema ha'e
nunga re, mba'eta ha'e rami vy 'rã rejapo
ndee ae reo jepe aguã rami, ha'e ndeayvu
re ojapyxaka va'e kuery guive.

5

Peteĩ-teĩ regua omongeta kuaa aguã re ijayvua

1 Ndeayvu vaipa eme tujakueve pe. Ha'e
rami 'rãgue py nderu rami emongeta.
Kunumigue pe ma nderyvy pe rami 'rã
ndeayvu,
2 guaimigue pe ma ndexy pe rami, ha'e kun-
hataĩgue pe nereindy pe rami 'rã ndeayvu,
ndereko ky'a e'ỹa rupi.

Imeve'ỹ va'e kuery oipytyvõ aguã re ijayvua

3 Eipytyvõ uka imeve'ỹ va'e kuery,
imeve'ỹ va'e ete ri ikuai ramo.*
4 Ha'e rã omemby, e'ỹ vy guemiarirõ kuery
oguereko ramo topena pota ngoo pygua
re, oxy e'ỹ vy ojaryi openaague rekovia.
Mba'eta ha'e rami ikuai ramo Nhanderuete
oguerovy'a 'rã.
5 Ha'e rã imeve'ỹ ete va'e, ipytyvõarã
ndoguerekoi va'e kuery ma Nhanderuete
gui anho 'rã oarõ oikovy mba'emo. Ara py
ha'e pyávy ojerure ha'e onhembo'ea rupi
'rã ikuai.
6 Ha'e rã ndojejoko kuaai va'e ma oikove
merami teĩ omanogue ikuai.
7 Ha'e rami ae emongeta ha'e kuery, ojou
vaipy ikuai e'ỹ aguã.
8 Ha'e rã guetarã ha'e ngoo pygua kuery re
nopenai va'e ma ojeroviaa rupi ve'ỹ ikuai,
ojerovia e'ỹ va'e kuery gui nda'eveive.
9 Imeve'ỹ va'e kuery sessenta ma'etỹ ma
oguereko ramo mae ma 'rã remoĩ uka hery.
Peteĩ'i re omenda va'ekue rery anho 'rã
remoĩ uka,
10 ojapo porãague oikuaa pavẽ va'e, omemby
kuery omongakuaapa ma va'ekue, nho-
movaẽ porã va'ety, ha'e iky'a e'ỹ va'e kuery
py ojoi va'ety, iporiaukue'i oipytyvõ va'ety,
ha'e ojapo porãa rupi onhea'ã va'ekue.
11 Ha'e rã imeve'ỹ va'e ipyaukueve rery
ma emoĩ uka eme. Mba'eta ha'e kuery ma
Cristo pe anho ndoikoxevei vy oendu 'rã
omenda jevyxea.
12 Ha'e rami jypy ouraague omboaxa rive vy
opaga aguã rami 'rã ikuai.
13 Omboypy 'rã guive inhate'ỹ aguã, peteĩ-
teĩ oo rupi ikuai vy. Inhate'ỹ vy anho e'ỹ,
ijayvu katu vai ete 'rã, ha'e joeko re oikuaa
pota rei 'rã ha'eve'ỹ va'e re ijayvu vy.
14 Ha'e nunga rupi aipota ipyaukueve
omenda, omemby oguereko, ha'e ngoo
re opena porã aguã. Ha'e ramo 'rãe
nhanderovaigua ndojoui nhandere ijayvu
rei aguã.
15 Mba'eta amongue ma Satanás re ova vy
anhetẽ ojepe'a ma ojeroviaa gui.
16 Ha'e gui ojerovia va'e kuery guetarã
imeve'ỹ va'e oguereko ri vy toipytyvõ.
Nda'evei igreja pygua kuery pe oipytyvõ
uka aguã, igreja kuery ma imeve'ỹ ete va'e
anho oipytyvõ aguã.

Igreja re opena va'e kuery mba'emo ojapo aguã re ijayvua

17 Igreja re opena porã va'e kuery ma
mba'emo onganave teĩ ha'eve, mba'eta
ayvu mombe'ua rupi ha'e nhombo'ea rupi
onhea'ã va'e vy.
18 Mba'eta ipara re oĩa rami: "Vaka mba'emo
ra'yĩ ojykya rupi omba'eapo ramo nda'evei
ijuru pejokua aguã." Oĩ avi: "Omba'eapo
va'e ha'eve ojopy aguã omba'eapoague
repy", he'iague rami.*
19 Ha'e gui igreja re opena va'e re ayvua
ramo ejapyxaka eme, mokoĩ e'ỹ vy mboapy
gui rendu e'ỹ vy.
20 Xapy'a rei ojejavy ramo pavẽ oendua
py 'rã remongeta, amboae kuery voi
ojererokyje aguã.
21 Nhanderuete, Cristo Jesus ha'e anjo
kuery oiporavo va'ekue renonde aipoa'e
ndevy: Ha'e va'e ayvu rami eiko rejepe'a
e'ỹ re. Mba'eve ejapo eme joe gui peteĩ
reayvuvea rupi.

* 5:3 Tiago 1.27 * 5:18 Deuteronômio 25.4, Atos 14.23; 1 Coríntios 9.7-14; 1 Pedro 5.1-4

22 Avave apyte re ndepo emoĩ eme heko re
reikuaa pota porã e'ỹ re, amboae kuery
ojejavya py renhemongy'a e'ỹ aguã. Eiko
kuaa pota ke ndee ae ndereko ky'a e'ỹ aguã.
23 Nda'evei yy anho riae rey'u aguã,
ey'u avi kyrĩ'i vinho ndepy'a raxya ha'e
nemba'eaxya rendu jepi vy.
24 Amongue ojejavya oikuaapaa voi 'rã, om-
bopagaa aguã py ovaẽ e'ỹ mbove ma voi.
Ha'e rã amboae kuery ojejavyague ma
raka'eve ramo mae 'rã ojekuaa.
25 Ha'e rami ae avi ha'evea rami nhan-
dekuaia voi ojekuaa voi 'rã. Ha'e rami e'ỹ
va'ekue voi ndojekuaa e'ỹ riaei 'rã.

6

Escravo ha'e herekoa kuery reko re ijayvua

1 Ha'e gui escravo kuery jopo'aka
guýry ikuai va'e ma opa mba'e py
tomboete guerekoa, Nhanderuete rery ha'e
nhanembo'ea re ijayvu vaia e'ỹ aguã.*
2 Ha'e gui herekoa ma irmão ojerovia avi
va'e ramo tomboete e'ỹ eme. Ha'e rami
'rãgue py tomba'eapo porãve tema ixupe,
mba'eta ojerovia va'e vy hembiayvu oiko,
ha'e ixupe omba'eapo porã ramo mba'emo
ojouve 'rã. Embo'e, ha'e ejapo uka ha'e
nunga.

Amboae rami rei nhombo'e ha'e peráta re nda'evei va'e re ijayvua

3 Ha'e gui amongue amboae rami rei
'rã nhombo'e, nhande-Senhor Jesus Cristo
regua ayvu porã rami e'ỹ, Nhanderuete pe
jaiko aguã regua rami e'ỹ.
4 Ha'e va'e kuery ma ojee ae rive ojerovia vy
ndoikuaai mba'eve. Ha'e rami vy joo rami
e'ỹ-e'ỹ 'rã ijayvuxe rei, ha'e ayvu py rive
joguero'a rei 'rã. Ha'e nunga gui oiko 'rã
joe ija'e'ỹ va'e, nhomoangeko rei va'e, joe
ijayvu rei va'e, oexa'ã vaikue rei va'e,
5 ha'e joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvua ndopa kuaai
va'e guive. Hi'arandu ve'ỹ ramo ha'e
kuery re noĩvei anhetẽ va'e, oĩ va'e ma
Nhanderuete pe merami rive oikoa rupi
mba'emo ojoupave aguã.
6 Ha'e rami avi anhetẽ Nhanderuete pe jaiko
vy opa mba'e porã 'rã jajou, javy'a 'rã guive.
7 Mba'eta mba'eve ndajarui ko yvy re, ha'e
apy gui jaa vy mba'eve ndajaraai 'rã guive.
8 Ja'u va'erã ha'e nhanhemonde aguã jareko
vy ma tajavy'a.
9 Ha'e rã opa mba'e ojouxe va'e ma anha
omoangeko rã onhembo'a uka 'rã nhuã py.
Hi'arandu ve'ỹ vy opa marã oipotaa rupi
rive 'rã ikuai, ojexavai 'rã guive. Ha'e rami
vy ikuai axy 'rã okanhy peve.
10 Mba'eta peráta re nda'eveivea gui ma opa
marãgua teko vai oiko. Ha'e nunga re
anho amongue nda'evei vy ojepe'a ma 'rã
ojeroviaa gui, ha'e kuery ae onhemoingo
axy uka 'rã guive opa mba'e py.

Timóteo omongetaague

11 Ha'e rã ndee Nhanderuete remimbo'e,
eiko eme ha'e rami, enhea'ã teko porã re-
upity aguã anho, ha'e gui Nhanderuete pe
ete reikoa, rejeroviaa, ndeporayvua, opa
mba'e reropo'akaa ha'e ndevai e'ỹa guive.
12 Iporã va'e re anho enhea'ã rejeroviaa
rupi. Eupity ete tekove marã e'ỹ, ha'e
rami aguã nerenoĩa, ha'e heta oendua py
renhemombe'u porã rire.
13 Xee romongeta Nhanderuete opa mba'e
moingoare va'e renonde, ha'e Pôncio Pi-
latos renonde re Cristo Jesus onhemombe'u
porã va'ekue renonde guive:
14 Senhor Jesus Cristo ojekuaa rã guarã en-
hea'ã ojapo uka pyre iky'a e'ỹ va'e ha'e ojou
vaipy e'ỹ oikuaa pavẽ aguã. *
15 Ha'e va'e ma Nhanderuete Ima'endu'a
porãmby peteĩ'i oiko ha'e Ipo'akapa va'e
oexa uka 'rã oa'angaague ára py ae. Ha'e
ma huvixave ikuai va'e Ruvixave, ha'e sen-
hor ikuai va'e Senhor oiko.
16 Ha'e anho ma hekove marã e'ỹ va'e
oiko. Hexakãa ma avave rei ndoupity kuaai.
Oexaa e'ỹ va'e, ha'e oexa pyrã e'ỹ oiko.
Tomboetea ha'e ta'ipo'aka riae. Amém.

Oguerekopa rei va'e kuery re ijayvua

17 Emongeta oguerekopa rei va'e kuery
ojee e'ỹ ojerovia aguã, neĩ mba'emo imarã
va'erã re rive'ỹ guive, ha'e rã Nhanderuete
re anho, mba'eta ome'ẽ oikovy nhanem-
bovy'aarã ha'e javi.
18 Ha'e kuery ma joupe ojapo porãa rupi
ta'ikuai, tanhopytyvõ opa mba'e py.
Ome'ẽxea'i py tome'ẽ reta, hakãte'ỹa rupi
e'ỹ tomboja'o.
19 Ha'e rami vy 'rãe mba'emo porã ojeupe
guarã omoĩ porã uka araka'e rã peve imarã

* 6:1 Efésios 6.5-9; Colossenses 3.22-24; Tito 2.9,10; 1 Pedro 2.18-21 * 6:14 2 Timóteo 2.1-7 * 6:19 Lucas 12.15-21

e'ỹ va'erã, ha'e rami vy oupity aguã tekove
anhetẽ ete va'e.*

Omongeta reve opaa py ogueroayvu porãague

20 Ha'e gui ndee Timóteo, epena ke ndepo
py opena uka pyre re. Ejapyxaka eme ayvu
rive iporã e'ỹ va'e re, neĩ "Aikuaapa" he'i
rive vy joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvua re guive.
21 Mba'eta ha'e nunga re amongue ojapyx-
aka vy ojepe'a ma ojeroviaa gui.

Tove peẽ kuery tapendu penemboaxya.

Timóteo pe mokoĩguea Paulo ombopara va'ekue

Timóteo pe mokoĩguea Paulo ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia mokoĩguea ma Timóteo peguarã apóstolo Paulo ogueraa uka va'ekue. Ixupe Paulo aipoe'i Jesus regua omombe'ua rupi okyje e'ỹ aguã, ojepe'a e'ỹ aguã guive.

Paulo guekorã re ae oexa'ã ojukaa voi aguã Jesus re ojeroviaa py. Ha'e rami teĩ ipy'a guaxu reve ojerovia tema. Ha'e vy aipoe'i: "Ovaẽ ma ouvy aa aguã ára. Iporã va'e re xee anhea'ã va'ekue, ajapopa ma xerembiaporã va'ekue, ha'e amombe'u porã jajerovia aguã regua. Aỹ ma heko porã va'e pegua coroa oĩ xevy pe oguereko katu pyre. Ha'e va'e ma Senhor ha'evea rami oikuaa pota va'e opaa ára ome'ẽ 'rã xevy. Xevy pe anho e'ỹ guive, oua ára peve oarõ ha'e oayvu okuapy va'e ha'e javi pe 'rã ome'ẽ", he'i (4.6b-8).

Timóteo pe ijayvu omokyre'ỹa rupi, oiko axy teĩ nhombo'ea rupi tema oiko aguã gueko porãa oexa uka reve.

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Nhanderuete oipotaa
rami vy apóstolo-rã Cristo Jesus xemoĩ
va'ekue. Cristo Jesus re tekove oĩ va'e
oikuaa uka aguã re ijayvuague rami xemoĩ.
2 Timóteo xera'y roayvu ete va'e, taxarura
ndevy. Tove terendu Nhanderuete ha'e
nhande-Senhor Jesus Cristo guigua mbo-
rayvu, nemboaxya ha'e mby'a porã guive.

Timóteo ojeroviaa re Paulo oguerovy'aague

3 Xeramoĩ kuery rami avi xee voi ambo-
jerovia Nhanderuete xepy'a ky'a e'ỹa rupi,
arovy'a guive, mba'eta ara py ha'e pyávy
anhembo'e vy xema'endu'a riae ndere.
4 Nderexaya re xema'endu'a vy roexaxe ete
ju, opa mba'e py avy'a aguã.
5 Xema'endu'a avi rejerovia etea re, mba'eta
ndejaryi Lóide ranhe ha'e ramigua oĩ, ha'e
gui ndexy Eunice ju. Ha'ekue rami avi xee
aikuaa ndere voi oĩa.*

Nhanhea'ã, nhanembaraete ha'e jajerovia ete aguã re ijayvua

6 Ha'e nunga rupi romongeta nerembia-
porã ome'ẽ mbyre rupi renhea'ãve ju aguã
re. Ha'e va'e ma ndeapyte re xepo amoĩ jave
Nhanderuete ome'ẽ va'ekue.
7 Mba'eta nhanemongyjearã e'ỹ nhandere
Nhanderuete omoĩ Onhe'ẽ, ha'e rã
nhanembaraete, nhandeporayvu ha'e
jajejokoa rupi nhandekuai aguã.*
8 Ha'e nunga rupi exĩ eme Senhor regua
remombe'u aguã, ikáuxa nhuã py xee aĩ teĩ.
Ha'e rami 'rãgue py Nhanderuete po'akaa
rupi enhemoingo axy uka avi xereve ayvu
porã remombe'ua py.
9 Mba'eta nhandereraa jepe vy iky'a e'ỹ va'e
ojeupe guarã nhanerenoĩ raka'e. Nhande
ae nhanhea'ãa re e'ỹ guive. Ha'e rami
'rãgue py ha'e ae oipotaa rami vy nhanem-
boaxy raka'e ára ijypy e'ỹ mbove voi,
ha'e onhembopy'aague rami vy nhanemoĩ
Cristo Jesus re.
10 Ha'e gui aỹ mae ma oikuaa uka nhanem-
boaxya, Cristo Jesus Nhandereraa jepearã
ojekuaa py. Mba'eta ha'e va'e ma manoa
ombovaipa vy tekove marã e'ỹ oikuaa uka
ayvu porã rupi.
11 Ha'e va'e amombe'u aikovy aguã xemoĩ
apóstolo ha'e nhombo'earã.
12 Ha'e nunga rupi ae nami aiko axy. Ha'e
rami teĩ xee naxĩ, mba'eta aikuaa mava'e re
pa ajeroviaa, aikuaa porã guive ipo'akapa
va'e vy ipo py xerekove amboaxa va'ekue re
opena 'rãa, opaa ára peve guarã.
13 Enhombo'e tema ayvu amombe'u rã
rendu va'ekue rupi, exa uka guive re-
jeroviaa ha'e mborayvu Cristo Jesus re oĩ
va'e.
14 Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ nhandere oĩ va'e po'akaa
rupi epena tema iporã va'e ndepo py opena
uka pyre re.

Apóstolo Paulo nhuã py oĩa, ha'e irũ kuery ikuaia re ijayvuague

15 Xeirũ kuery Ásia pygua ojepe'apa
xegui, ndee reikuaa ma. Ha'e va'e kuery
regua ma Fígelo ha'e Hermógenes.*
16 Ha'e rã Onesíforo ha'e hoo pygua kuery
ma Senhor tomboaxy, mba'eta mboapykue
rei e'ỹ xembopy'a guaxu, ha'e nhuã py aĩa
oendu teĩ peteĩgueve ma naxereroxĩ.

* 1:5 Atos 16.1,2 * 1:7 1 Timóteo 4.12-16 * 1:15 2 Timóteo 4.16-18

17 Ha'e rami 'rãgue py Roma tetã py ovaẽ vy
xereka raka'e xejou peve.
18 Ha'e ramo tove opaa ára py Senhor
tomboaxy. Xegui ndee reikuaa porãve ha'e
kuery xepytyvõ jepiague Éfeso tetã py.

2

Cristo re jajeroviaa rupi vy nhanhemoingo axy uka aguã re ijayvua

1 Ha'e gui ndee xera'y, nembaraeteve
tema Nhanderuete nemboaxya Cristo Jesus
re oĩ va'e re.
2 Heta oendua py xee anhombo'e rã rend-
uague rami avi ndee ju embo'e ojeroviapy
kuery, amboae kuery mbo'earã.
3 Cristo Jesus pegua xondaro ojeroviapy va'e
reiko vy enhemoingo axy uka avi ke xereve.
4 Ha'e gui peteĩve xondaro ndoikoi 'rã am-
boae nunga re openaa rupi, nguvixa hery
moĩare ombovy'a aguã.
5 Ha'e rami ae avi ouga va'e kuery
voi ha'evea rami ouga e'ỹ rã peteĩve
ndoguerovy'aai 'rã.
6 Oma'etỹa rupi onhea'ã va'ekue voi ha'eve
ha'e ranhe ijaju va'e ho'u aguã.
7 Eikuaa pota ke xeayvua re, mba'eta Senhor
oikuaa uka porãmba 'rã ndevy.
8 Nema'endu'a tema Jesus Cristo rekokue
re, mba'eta Davi ramymino oiko, ha'e
omanoague gui onhemboete ju raka'e, ayvu
porã amombe'u aikovya rami vy.
9 Ha'e va'e káuxa ae xemoingo axya nhuã py
heko vai va'e rami. Ha'e rã Nhanderuete
ayvu ma ndojoko kuaai.
10 Ha'e nunga rupi opa marãgua aropo'aka
oiporavo pyre kuery re vy, ha'e kuery voi
oupity aguã Cristo Jesus nhandereraa jepea
ha'e hexakãa imarã e'ỹ va'e.
11 Pova'e ayvu ma jarovia ete va'erã:
Hexeve nhamano rire hexeve avi 'rã
jaikove ju.
12 Mba'emo jaropo'akapa rire
hexeve avi 'rã nhaĩ huvixarã.
Ha'e rã ixupegua rami e'ỹ ri nhan-
hemombe'u rire
ha'e ju 'rã nanhanemombe'ui.*
13 Ojeroviapy e'ỹ jaiko ramo
ha'e ma ojeroviapy ae 'rã oiko,
mba'eta ndaexarai 'rã ojegui ae.

Amboae rami rei nhombo'e ha'e ojerovia merami rive va'e omongeta aguã re ijayvuague

14 Enhomoma'endu'a ke ha'e nunga re.
Nhanderuete renonde ke ndeayvu pavẽ pe,
ha'e kuery joguero'a rei e'ỹ aguã ayvu
mba'everã ovare'ỹ va'e py, mba'eta ha'e
nunga ma opa marã 'rã omoingo hendua
kuery.
15 Enhea'ã tema rexĩmba rei e'ỹ re Nhan-
deruete pe rejexa uka aguã omba'eapo va'e
ojou porã va'erã, ayvu anhetẽ ete va'e
ha'evea rami remombe'u rire.
16 Ha'e rã ayvuxe iporã e'ỹ va'e ma endu
rive, mba'eta ha'e rami ijayvu va'e heko
vaive 'rã oje'oivy.
17 Ha'e kuery ijayvua ma nhomokanhy tema
'rã heravy, mba'eaxy vaikue nhandero'o
omou'ũ va'e rami avi. Ha'e va'e kuery regua
ma Himeneu ha'e Fileto.
18 Ha'e va'e kuery ojepe'a ma anhetẽ va'e
gui, mba'eta nhombo'e teĩ nanhanhem-
boete jevyvei 'rãa rami. Ha'e rami vy joapo
ndojeroviavei aguã rami.
19 Ha'e rami teĩ oo ytarã Nhanderuete omoĩ
va'ekue ma oĩ atã. Ha'e va'e re ma po rami
oĩ ikuaa ukaarã: "Senhor oikuaa ae ojeu-
pegua kuery" he'ia va'e. Ha'e gui amboae
ju "Senhor rery rupi ikuai va'e tojepe'a teko
vai gui", he'i avi.
20 Ha'e rami avi oo tuvixakueve ikuai va'e
py oĩ 'rã mba'emo ryru ouro ha'e prata
guigua anho e'ỹ, oĩ avi 'rã yvyra ha'e yapo
guigua. Iporãgueve ma mba'emo porã
ryrurã oĩ, ha'e rã amboae ma oiporu rive
pyrã oĩ.
21 Ha'e rami ae avi nhande voi opa marã rei
nhandekuaiague gui jajeky'a'o vy mba'emo
porã ryrurã rami 'rã jaiko, iky'a e'ỹ va'erã
omboaxa pyre ija oiporu va'erã rami, iporã
va'e ha'e javi jajapo aguã rami nhandeapo
rire.
22 Ha'e nunga rupi eiko eme kunumigue
opa marã ikuaixea rami. Teko porã rupi
enhea'ã, rejeroviaa, ndeporayvu, ha'e peteĩ
rami pendekuaia rupi, ipy'a ky'a e'ỹ re
Senhor pe ojapukai va'e kuery reve.
23 Endu rive amongue ijayvuxe rã ovare'ỹ
va'e re hi'arandu e'ỹa rupi, mba'eta ha'e
nunga gui joguero'apa rei 'rã, reikuaa ma
avi.
24 Mba'eta Senhor rembiguai kuery ma
nda'evei joguero'a rei aguã. Ha'e rami
'rãgue py ijayvu porã'i 'rã pavẽ reve, ha'e
ivai rei e'ỹ re nhombo'e kuaa 'rã guive.

* 2:12 Mateus 10.32,33

25 Ha'e kuery re amongue opu'ã rei ramo
omongeta porã'i 'rã, mba'eta xapy'a rei
ha'e kuery pe voi Nhanderuete ome'ẽ 'rã
ojeko rerova vy anhetẽ va'e oikuaa nho
aguã,
26 ha'e rami vy hi'arandu ju vy anha pe
onhembo'a ukaague gui oo jepe aguã, ixupe
ojerereko uka rire teĩ oipotaa rami ikuai
aguã.*

3

Opaa ára opa marã rei ikuai 'rãa re ijayvua

1 Eikuaa pota ke pova'e re: Opaa ára py ou
'rã ikuai axya ete aguã.*
2 Mba'eta avakue ikuai va'e ojejou porã rei
'rã, peráta re anho 'rã nda'eveive, ojee rive
'rã ojerovia, onhemboyvate rei 'rã, ijayvu
vaikue-ikue 'rã, nguu kuery nonhe'ẽ ren-
duvei 'rã, ndajoguerovy'axevei 'rã, Nhan-
deruete nomboetevei 'rã,
3 nda'iporayvuvei 'rã, nanhomboaxy
kuaavei 'rã, joe ijayvu rei 'rã, ndojejoko
kuaavei 'rã, ojerovia rei 'rã, iporã va'e rovai
'rã ikuai,
4 nhombo'a uka rive 'rã, o'arandua rupi e'ỹ
'rã ikuai, onhembotuvixa rei 'rã, ha'e kuery
ae oipotaa rami 'rã ikuaixe, Nhanderuete
pe ikuai 'rãgue py,
5 Nhanderuete pe merami ikuai va'eri ixupe
"Ipo'aka va'e'ỹ" he'i rive 'rã. Ejepe'a ke ha'e
kuery gui voi.
6 Ha'e kuery va'e regua ma joo rupi ovaẽ
vy ombotavy 'rã kunhague ikangykueve
ojejavypa va'e, opa marã rei oikoxea rami
rive ikuai va'e.
7 Ha'e kuery ma mba'emo re onhembo'e uka
riae teĩ ndoupityi 'rã anhetẽ va'e oikuaa ete
aguã.
8 Moisés re Janes ha'e Jambres opu'ã reiague
rami avi ha'e kuery voi anhetẽ va'e re opu'ã
rei teĩ. Ha'e kuery opa marã rei nai'arandui,
ha'e ndojeroviavei vy ojou vai pyrã ikuai.
9 Ha'e rami teĩ ha'e kuery nda'ikuai riaei
'rã ha'e rami, mba'eta pavẽ oikuaa 'rã
hi'arandu e'ỹa, Moisés rovaigua kuery re
oikoague rami avi.

Timóteo anhetẽ va'e re oĩ atã aguã re
Paulo ijayvuague

10 Ha'e rã ndee ma reikuaa ae ma an-
hombo'e aikovya, xereko, anhembopy'aa,
ajeroviaa, mba'emo aropo'akapaa, xepo-
rayvua, aĩ atãa,
11 xemoingo axya ha'e ajexavaia guive,
mba'eta ha'e ramigua ma Antioquia, Icônio
ha'e Listra tetã py oiko xere. Opa marãgua
teko axy aropo'aka va'ekue. Ha'e rami teĩ
ha'e nunga ha'e javi gui Senhor xereraa
jepe.*
12 Ha'e gui Cristo Jesus pe oikoxe va'e ha'e
javi 'rã omoingo axya rei.
13 Ha'e rã heko vai ha'e heko porã merami
rive va'e ma heko vaive 'rã oje'oivy, nhom-
botavy ha'e onhembotavy ukaa rupi anho.

Nhanderuete ayvu anhetẽ ete ha'e
ha'evea re ijayvua

14 Ha'e rã ndee ma eĩ atã tema mba'emo
reikuaa ha'e rerovia va'e re. Nema'endu'a
ke ha'e nunga re mava'e pa nembo'eague
re.
15 Mba'eta nekyrĩ reve reikuaa ae ma ipara
iky'a e'ỹ va'e. Ha'e va'e rupi vy reupity
ne'arandurã Cristo Jesus re rejerovia vy reo
jepe aguã.
16 Ha'e va'e ipara va'e ma Nhanderuete
guigua meme, ha'e rami vy ha'eve nhan-
hombo'e aguã, nhanhomongeta, nhan-
homo'arandu, ha'e teko porã rupi nhanho-
moingo aguã,
17 Nhanderuete remimbo'e kuery opa mba'e
py hi'arandu vy iporã va'e ha'e javi ojapo
kuaa aguã.*

4

Ayvu porã nhamombe'ua rupi nhanhea'ã aguã re ijayvua

1 Nhanderuete ha'e Cristo Jesus renonde
xee romongeta. Ha'e va'e ma ojekuaa ju
vy oikuaa pota 'rã oikove va'e ha'e omano
va'ekue ikuaiague re.
2 Emombe'u tema ayvu porã. Ha'e va'e rupi
enhea'ã katu ha'eve jave, e'ỹ vy haxy teĩ.
Joupe ndeayvu, enhomo'arandu ha'e en-
homongeta ndevai rei e'ỹ re renhombo'ea
ha'e javi py.*
3 Mba'eta ovaẽ 'rã ha'evea rami nhan-
hombo'e teĩ ndojapyxakaavei aguã ára.
Ha'e rami 'rãgue py ojou 'rã ha'e kuery ae
oipotaa rami ombo'e va'erã, oapyxa remo
rive oikaraĩ va'e rami.

* 2:26 1 Pedro 3.14-16 * 3:1 Mateus 24.9-13; 1 Timóteo 4.1-5; 2 Pedro 2.1-3; Judas 3-21 * 3:11 Atos 13.14–14.22
* 3:17 Romanos 15.4; 2 Pedro 1.20,21 * 4:2 Colossenses 4.5,6

4 Ha'e rami vy noenduxevei 'rã anhetẽ va'e,
ayvu rive re anho ojapyxakave vy.
5 Ha'e rã ndee ma eiko kuaa pota opa mba'e
py. Nemoingo axya rã eropo'aka, ayvu porã
remombe'ua rupi tema eiko, ejapopa ete
nerembiaporã va'e.

Apóstolo Paulo omano taa re ijayvuague

6 Ha'e gui xee ma xeruguy omoẽa ta ma
mymba ome'ẽmby rami. Ovaẽ ma ouvy aa
aguã ára.
7 Iporã va'e re xee anhea'ã va'ekue, ajapopa
ma xerembiaporã va'ekue, ha'e amombe'u
porã jajerovia aguã regua.*
8 Aỹ ma heko porã va'e pegua coroa oĩ
xevy pe oguereko katu pyre. Ha'e va'e ma
Senhor ha'evea rami oikuaa pota va'e opaa
ára ome'ẽ 'rã xevy. Xevy pe anho e'ỹ guive,
oua ára peve oarõ ha'e oayvu okuapy va'e
ha'e javi pe 'rã ome'ẽ.*

Avakue apóstolo oejapaague, ha'e rã Nhanderuete ndoejaia re ijayvuague

9 Eju voi pota ke xea py.
10 Mba'eta Demas ma aỹ mba'emo oĩ va'e re
nda'eveive vy xereja. Tessalônica tetã katy
ojepe'a ovy. Crescente ma Galácia katy,
ha'e rã Tito ma Dalmácia katy oo.
11 Lucas anho oiko teri xereve. Ejou ke Mar-
cos, ha'e vy eru, mba'eta ha'e ma xepytyvõ
'rã amba'eapoa rupi.
12 Ha'e gui Tíquico ma Éfeso tetã katy amon-
douka va'ekue.
13 Reju vy ke eru avi Trôade py capa aeja
va'ekue, Carpo ro py. Eru avi kuaxia para,
aipotave va'e ma ipire guigua.
14 Ferro re omba'eapo va'ety Alexandre ma
ojapo vai ete xevy. Ha'e ramo Senhor
ombopaga 'rã ojapoague re.
15 Ndee voi enheangu avi ixugui, mba'eta
oreayvu rã orere opu'ã rei va'ekue.
16 Jypy'i xemboayvua jave avave rei nax-
epytyvõai. Ha'e rami 'rãgue py pavẽ
rei xereja karamboae. Ha'e ramiague re
tombopagaa eme.
17 Ha'e rã Senhor ma xereve oiko vy xemom-
baraete, ayvu amombe'uve ju rã amboae
regua kuery oendupa aguã. Ha'e rami aguã
xereraa jepe karamboae guary juru gui.
18 Ha'e rami ae avi Senhor xereraa jepe 'rã
xevy ojapo vaixe va'e ha'e javi gui, ha'e
opo'akaa py xereraa jepe 'rã yva re. Ixupe
toporaeia aỹ ha'e araka'e rã peve. Amém.

Oxarura reve opaa py ogueroayvu porãague

19 Emombe'u ke xema'endu'aa Prisca ha'e
Áqüila pe, Onesíforo ro pygua kuery pe
guive.
20 Erasto ma Corinto tetã py opyta. Ha'e
rã Trófimo ma Mileto py aeja karamboae
imba'eaxy rã.
21 Eju voi ke yro'y ovaẽ e'ỹ mbove. Ndevy
oxarura uka va'e ma Êubulo, Lino, Cláudia
ha'e irmão kuery ha'e javive.
22 Tove Senhor toiko nenhe'ẽ reve. Tove
peẽ kuery tapendu penemboaxya.

* 4:7 Atos 20.17-24 * 4:8 1 Coríntios 9.25; Tiago 1.12; 1 Pedro 5.4; Apocalipse 2.10

Tito pe Paulo ombopara va'ekue

Tito pe Paulo ombopara va'ekue

Tito ma Timóteo rami avi apóstolo Paulo irũ oiko raka'e igreja kuery re openaa rupi. Ha'e va'e ma Creta yy pa'ũ py Paulo oeja raka'e Jesus remimbo'e kuery ha'e py ikuai va'e ombo'e porãve aguã, ha'eve'ỹa rami nhombo'e va'e kuery ikuai avi rã.

Ha'e rami vy omombe'u porãve Jesus Cristo regua, ijayvu guive hemimbo'e kuery marã rami pa ikuai aguã re. "Mba'eta pavẽ pe Nhanderuete oikuaa uka omboaxya ogueraa jepe aguã. Ha'e rami vy nhanemo'arandu nhandereko vaiaty ha'e yvy regua reko gui jajepe'a aguã, ha'e aỹ gui voi jaiko kuaa pota ha'e teko porã rupi nhandekuai aguã Nhanderuete pe ete" (2.11-12).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Nhanderuete rembiguai ha'e apóstolo-rã Jesus Cristo xemoĩ va'ekue, Nhanderuete rembiporavo kuery ambo'e rã ojerovia, ha'e ixupe ikuai vy oikuaa porãmba aguã anhetẽ ete va'e,
2 ha'e tekove marã e'ỹ oarõ okuapy aguã guive. Ha'e va'e ma Nhanderuete ijapu e'ỹ va'e ome'ẽ aguã re ijayvu raka'e, ára ijypy e'ỹ mbove ma voi.
3 Ha'e gui aỹ oa'angaague ára py ma Nhanderuete Nhandereraa jepea va'e oayvu oikuaa uka vy oipotaa rami vy xemoĩ karamboae imombe'uarã.
4 Ndee Tito rejeroviaa py xera'y ete reiko va'e pe axarura. Tove terendu Nhanderuete ha'e Nhandereraa jepea Cristo Jesus guigua nemboaxya ha'e mby'a porã.*

Igreja re opena va'e kuery reko re ijayvua

5 Ha'e nunga rupi ae roeja karamboae Creta ypa'ũ py py, mba'emo ndajapopai va'ekue rejapopa aguã, ha'e rami vy peteĩteĩ tetã py remoĩ aguã igreja re opena va'erã, ndevy ajapo ukaague rami vy.
6 Ha'eve remoĩ aguã ojou vaia rei aguã rami e'ỹ ikuai va'e, ha'e peteĩ'i ta'yxy va'e. Ta'y kuery ojerovia va'e, ha'e kuery opa marã rei e'ỹ, inhe'ẽ rendua rupi anho ikuaia oikuaa pavẽ va'e.
7 Mba'eta igreja re opena va'e ma nda'evei ojou vaia rei aguã rami ikuai aguã, ha'e kuery pe Nhanderuete ae opena uka rire. Ha'e kuery ojee ae rive'ỹ ojerovia va'e, ivai ja e'ỹ, ha'e vinho oy'ua rupi e'ỹ ikuai va'e, ojerovia rei e'ỹ va'e, neĩ peráta re nda'evei rei e'ỹ va'e ha'eve.
8 Ha'e rami 'rãgue py nhomovaẽ kuaa va'e, iporã va'e anho oguerovy'a va'e, oiko kuaa pota ha'e ha'evea rami joguereko va'e, iky'a e'ỹa rupi oiko ha'e ojejoko kuaa va'e,
9 ha'e ayvu anhetẽ ete va'e ojee omoĩ ete va'e ombo'eague rami ae. Ha'e rami vy 'rãe nhombo'e porã ha'e nhombopy'a guaxu kuaa, ha'e ombovai kuaa 'rã guive hexe opu'ã reia rã.

Nhombo'e porã merami rive va'e kuery re ijayvua

10 Mba'eta heta ikuai nhonhe'ẽ rendu e'ỹ va'e, ijayvuxe ha'e nhombotavypa rei va'e. Judeu regua ma hetave ikuai ha'e rami.
11 Ha'e va'e kuery nhamokyrirĩ 'rãe, mba'eta oo pygua ha'e javi-javi 'rã ombotavy ombo'e vaikuea rupi, peráta re rive nda'eveive vy.
12 Ha'e kuery reguae profeta rami aipoe'i va'ekue: "Creta pygua kuery ma ijapu va'e ae, mymba inharõ va'e rami okaru guaxu ha'e inhate'ỹ va'e", he'iague rami.
13 Ha'e rami ijayvua ma anhetẽ. Ha'e nunga rupi ha'e kuery pe ndeayvu ete 'rã ojeroviaa rupi imbaraete aguã,
14 ha'e ojapyxaka ve'ỹ aguã judeu kuery ijayvu rivea re, neĩ anhetẽ va'e gui ojepe'a va'ekue ayvu re.
15 Mba'eta heko ky'a e'ỹ va'e kuery pe mba'eve rei nomongy'ai 'rã. Ha'e rã heko ky'a ha'e ojerovia e'ỹ va'e kuery ma opa mba'e py 'rã onhemongy'a, mba'eta o'arandua ha'e opy'aa rupi iky'apa rã.
16 Ha'e kuery ma "Xee aikuaa Nhanderuete" he'i teĩ gueko vaia py oexa uka anhetẽ e'ỹa. Ojeguarupy ha'e nanhonhe'ẽ rendui va'e vy iporã va'e ojapo aguã nda'evei.

2

Ojerovia va'e kuery reko re ijayvua

1 Ha'e rã ndee ma ndeayvu ke ha'evea rami renhombo'ea rupi.

* 1:4 2 Coríntios 8.23; Gálatas 2.1-3

2 Tujakueve embo'e ojejoko aguã re, omboetea aguã. Toiko kuaa pota, ha'e
ojeroviaa py ta'imbaraete, iporayvua ha'e
oĩ atãa py guive.
3 Ha'e rami ae avi guaimigueve ma nhomboetea rupi ta'ikuai. Ta'ijayvuxe rei eme,
ha'e vinho oy'ua rupi ta'ikuai eme. Tanhombo'e iporã va'e re,
4 ombo'e aguã kunhague ipyauve va'e ome
ha'e omemby kuery oayvu ete aguã re,
5 oiko porã pota ha'e heko ky'a e'ỹ aguã,
ngoo rupi opena porã aguã, ha'eve vai'i
ha'e ome oipotaa rami oiko aguã, ha'e rami
rã Nhanderuete ayvu re ijayvu vaia e'ỹ
aguã.
6 Kunumigue ha'e rami ae avi emongeta
opa mba'e py oiko kuaa pota aguã.
7 Ndee ae voi iporã va'e rupi eiko, amboae
kuery ndee rami ikuai aguã. Renhombo'ea
rupi exa uka anhetẽ rupi anho reikoa ha'e
renhomboetea.
8 Iporã va'e re anho ndeayvu ndejou vaia
aguã rami e'ỹ, nhanderovaigua kuery
oxĩmba aguã, mba'eve py nhandere
nda'ijayvu vai kuaai vy.
9 Escravo kuery ma guerekoa kuery nhe'ẽ
rendua rupi ta'ikuai opa mba'e py, ha'e
ramo oguerovy'a aguã. Ta'inhe'ẽngi rei
eme,
10 ha'e ta'imonda eme guive. Ha'e rami
'rãgue py toexa uka opa mba'e py ojerovi-
apy oikoa. Ha'e rami vy opa mba'e py ojapo
'rã Nhanderuete Nhandereraa jepea va'e
regua ayvu ojou porãa aguã rami.

Cristo nhandereraa jepe vy nhanemoingo porãague re ijayvua

11 Mba'eta pavẽ pe Nhanderuete oikuaa
uka omboaxya ogueraa jepe aguã.
12 Ha'e rami vy nhanemo'arandu nhan-
dereko vaiaty ha'e yvy regua reko gui ja-
jepe'a aguã, ha'e aỹ gui voi jaiko kuaa pota
ha'e teko porã rupi nhandekuai aguã Nhan-
deruete pe ete,
13 ima'endu'a porãmby ou aguã nharõ
jaikovya ja. Ha'e va'e ma Nhanderuete
Ipo'akapa va'e ha'e Nhandereraa jepea
Cristo Jesus rexakãa ojekuaa rã guarã.
14 Mba'eta nhandere ojejuka uka raka'e, opa
mba'e vai gui nhandejogua vy ojeupe guarã
ae nhandeky'a'o aguã, iporã va'e re anho
nhanhea'ãa rupi nhandekuai aguã.*
15 Ha'e nunga re tema ndeayvu. Enhomom-
baraete ha'e enhomongeta ipo'akaa ha'e
javi rupi, avave rei nembojaru rei e'ỹ aguã.

3

*Huvixa kuery nhanhe'*ẽ rendu, ha'e iporã
va'e rupi nhandekuai aguã re ijayvua

1 Enhomoma'endu'a ke joe opena va'e
ha'e huvixa kuery oipotaa rami ikuai aguã.
Tonhe'ẽ rendu, ha'e ta'ikyre'ỹ opa mba'e
porã ojapo aguã.
2 Avave rei re ta'ijayvu rei eme, neĩ ta'ijayvu
rive eme joupe. Ha'e rami 'rãgue py ha'eve
vai'i ta'ikuai, pavẽ reve ta'ijayvu porã'i opa
mba'e py.*
3 Mba'eta nhande voi yma rupi hi'arandu
e'ỹ va'e nhandekuai va'ekue, nhonhe'ẽ
rendu e'ỹ va'e ha'e okanhygue rami,
to'o pegua escravo rami nhandekuai
va'ekue nhamoaruã rei ha'e opa marã
nhandekuaixea rupi. Jaiko vaikue rei,
nanhandea'ei rei joe, nanhandeporayvui,
ha'e ndajajoayvui rei va'ekue.
4 Ha'e gui Nhanderuete Nhandereraa je-
pea va'e oexa uka nhanderayvua, nhanem-
boaxypaa guive.
5 Ha'e rami vy nhanemboaxy vy rive nhan-
dereraa jepe, teko porã re nhanhea'ãa
rupi e'ỹ. Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ nhandeky'a'o vy
nhanemoingove ju, ha'e nhanembopyau.
6 Ha'e va'e ma Nhandereraa jepea Jesus
Cristo rupi nhandere Nhanderuete ombou
vy opa mba'e py nhanemoingo porã.
7 Ha'e ramo nhanemboaxy vy nhanem-
boeko porã ma rire tekove marã e'ỹ nharõa
rupi mba'emo porã jopyarã ju jaiko.
8 Ha'e va'e ayvu ma jarovia va'erã, aipota
remombe'u porãve guive, Nhanderuete re
ojerovia va'e kuery iporã va'e ojapoa rupi
onhea'ã aguã. Ha'e nunga ma iporã, ha'e
omoingo porã pavẽ 'rã.*
9 Ha'e rã ayvu ovare'ỹ va'e ma endu rive,
ymagua kuery rery oĩa re ijayvua rã, ha'e lei
re joo rami e'ỹ-e'ỹ ijayvu vy joguero'a rei
ramo, mba'eta ha'e nunga ma nhomoingo
porãarã e'ỹ, mba'everã ndovarei.
10 Joo rami e'ỹ-e'ỹ nhomoingoa kuery pe
mokoĩgue ma ndeayvu rire ejepe'a ke ha'e
kuery gui.

* 2:14 Efésios 2.8-10; Filipenses 3.20,21 * 3:2 Romanos 13.1-6 * 3:8 Efésios 2.1-10

[11] Mba'eta reikuaa ma heko vai ha'e oje-
javypa va'e ae ikuaia. Ha'e kuery ae onhem-
bopaga uka.

Oxarura reve opaa py ogueroayvu porãague

[12] Ndea py ambou 'rã Ártemas, e'ỹ vy
Tíquico. Ha'e va'e ovaẽ ma ramo eju pojava
Nicópolis tetã py xerovaexĩ aguã. Anhem-
bopy'a ha'e py ae yro'y aaxa aguã.
[13] Eipytyvõ porã pota lei re nhombo'e va'ety
Zenas oguatave ta ramo, Apolo guive, ha'e
kuery pe mba'eve oata e'ỹ aguã.
[14] Ha'e gui nhanderevegua kuery tonhea'ã
iporiaukue'i pytyvõa rupi, yvyra hi'a e'ỹ
va'e rami ikuai e'ỹ aguã.
[15] Ha'e gui xereve ikuai va'e ha'e javi
oxarura uka ndevy. Emombe'u ke
orema'endu'aa ojeroviaa py orerayvu va'e
kuery ha'e javive pe.

Tove peẽ kuery ha'e javi tapendu penem-
boaxya.

Filemom pe Paulo ombopara va'ekue

Filemom pe Paulo ombopara va'ekue

Nhuã py apóstolo Paulo oĩ jave peteĩ ava oexa escravo oikoague gui ojava va'ekue, hery va'e Onésimo. Paulo oexa vy Jesus regua omombe'u ramo ojerovia, ojeko me'ẽ guive Jesus pe. Ha'e rami vy Paulo pytyvõa rupi oiko.

Onésimo rerekoa Filemom hery va'e ma amboae tetã Colossos pygua oiko Paulo oexa va'ety, igreja re opena va'e, ha'e Jesus regua Paulo omombe'u rã ojeko me'ẽ avi va'ekue. Ha'e nunga rupi Paulo onhembopy'a ija Filemom pe ju Onêsimo omondouka aguã.

Kova'e kuaxia ogueraa uka Onésimo po py, Filemom pe omombe'u porãve ha'e ojerure aguã operdoa vy omovaẽ porã ju aguã guembiguai onha va'ekue. Mborayvu rupi ojerure porã'i vy aipoe'i: "Ha'e rami vy ajerure xera'y Onésimo removaẽ porã ju aguã, ... ndevygua escravo-rã ju e'ỹ guive removaẽ aguã, ha'e rã nde-irmão reayvu ete va'e rami, nde-escravo rami rive'ỹ. Mba'eta Onésimo ma xe-irmão oiko rire nde-irmão katuve ma oiko, ngo'o re escravo rami rive'ỹ, ha'e rã Senhor re vy irmão oiko" (versículos 10a, 16).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Paulo ma Cristo Jesus pegua aikoa
re nhuã py aĩ. Xe-irmão Timóteo reve rox-
arura ndevy, xerembiayvu Filemom. Ore
rami avi remba'eapo va'e reiko.
2 Irmã Áfia pe voi axarura, ore rami onhea'ã
va'ety Arquipo, ha'e igreja kuery ndero py
onhemboaty va'e pe guive.
3 Tove peẽ kuery tapendu penemboaxya
ha'e mby'a porã Nhanderuete ha'e Senhor
Jesus Cristo guigua.

Filemom nhopytyvõa re oguerovy'aague

4 Ndere xema'endu'a riae vy Xeruete pe
anhembo'e nhavõ arovy'a,
5 mba'eta aendu omombe'ua rã iky'a e'ỹ
va'e kuery ha'e javi reayvua, ha'e Senhor
Jesus re rejeroviaa rupi reikoa guive.
6 Ajerure ore rami rejerovia reve Cristo re
vy mba'emo porã jareko va'e reikuaapa avi
aguã.
7 Mba'eta irmão, ndeporayvua omombe'ua
rã aendu vy avy'a ete ha'e xepy'a guaxuve,
iky'a e'ỹ va'e kuery rembovy'a ramo ipy'a
py.

Onésimo re apóstolo Paulo ojerureague

8 Ha'e gui Cristo re vy aendu ndevy pe
mba'emo ajapo uka va'e rire ha'eve 'rãguea,
9 ha'e rami teĩ roayvua rupi ajerure porã'i
ha'e nunga re. Xee Paulo xetuja'i ma, ha'e
aỹ Jesus káuxa nhuã py aĩ.
10 Ha'e rami vy ajerure xera'y Onésimo
removaẽ porã ju aguã, mba'eta xejokuaa
imoinya py xera'y rami amoingo va'ekue.*
11 Ha'e va'e ma anhetẽ yma ndovarei
va'ekue ndevy, teĩ aỹ ma ovare ete ndevy,
xevy pe voi.
12 Ha'e rami vy ndea py ambou ju xekuraxõ
ae reve.
13 Xee ma nderekovia amombytavexe teĩ xea
py, ayvu porã káuxa xejokuaa imoinya py
xepytyvõ aguã.
14 Ha'e rami avi mba'eve rei ndajapoxei
ndevy pe ranhe aporandu e'ỹ re. Ha'e ramo
'rãe xepytyvõxea'i py xepytyvõ uka, xee
ajapo uka ramo rive'ỹ.
15 Mba'eta xee aikuaa rã xapy'a'i rive ojepe'a
raka'e ndea gui, raka'e rã peve guarã re-
movaẽ ju aguã,
16 ndevygua escravo-rã ju e'ỹ guive removaẽ
aguã, ha'e rã nde-irmão reayvu ete va'e
rami, nde-escravo rami rive'ỹ. Mba'eta
Onésimo ma xe-irmão oiko rire nde-irmão
katuve ma oiko, ngo'o re escravo rami
rive'ỹ, ha'e rã Senhor re vy irmão oiko.
17 Ha'e nunga rupi xevy pe "Xerevegua"
're vy xee xemovaẽa rami ae ha'e voi
emovaẽ.
18 Ha'e gui xapy'a rei nemba'e rei-rei
omokanhy rire ndevy pe orevea oĩ ramo
eja ranhe xee ae amboekoviapa aguã.
19 Xee Paulo xepo py ae ambopara am-
boekovia aguã re. Ha'e "Nderekove re ae
xevy pe rereve" ha'e e'ỹ teĩ reikuaa.
20 Ha'e nunga rupi irmão, Senhor re vy ejapo
ha'e nunga xevy. Xembovy'a ke Cristo re.

* 1:10 Romanos 15.7; Efésios 4.32

Oxarura reve opaa py ogueroayvu porãague

21 Ha'e rami ambopara ri teĩ aikuaa
xenhe'ẽ rendu 'rãa, ha'e ajerurea gui re-
japove 'rã guive.
22 Ajerure avi rereko katu aguã ake aguã,
mba'eta xee aikuaa rã xere pejerurea rupi
pẽa py xemboua ju 'rã.
23 Epafras ma Cristo re vy xereve oĩ avi
nhuã py. Ha'e va'e ma oxarura avi ndevy,
24 ha'e gui Marcos, Aristarco, Demas ha'e
Lucas xepytyvõ va'ety kuery voi.
25 Tove penenhe'ẽ py tapendu Senhor Je-
sus Cristo penemboaxya.

Hebreu kuery pe ombopara pyre

Hebreu kuery pe ombopara pyre

Kova'e kuaxia para ma hebreu kuery Jesus re ojerovia va'e pe omboparaa. Imboparaare rery ma noĩ.

Jesus re ha'e kuery ojerovia ramo hetarã kuery opu'ã rei ha'e kuery re, nhandere oikoa rami ae avi. Ha'e rami rã ha'e kuery va'e regua amongue ojeroviaa gui ojepe'axe gueko ymague rami ju ikuai aguã. Ha'e nunga rupi kova'e kuaxia omboparaa ha'e kuery pe ipy'a guaxu reve onhea'ãve aguã, mba'eta Jesus regua ha'e kuery ojeroviaa ma pavẽ gui ha'eveve va'e, yma guare teko gui voi. Mymba kuery Nhanderuete pe ome'ẽa 'rãgue py Jesus ojejuka ukaague anho ovare nhandereraa jepe aguã. Jesus ma nhandereraa jepea peteĩ'i va'e Nhanderuete ombou va'ekue.

Aipoe'i: "Ha'e rami rire mba'exa 'rã tu nhande jaa jepe, nhandereraa jepe aguã regua iporãve va'e nhaendu rive vy? Mba'eta jypy'i Senhor ae omombe'u, ha'e gui henduare kuery ju omboaxa, anhetẽ etea jaikuaa porãve aguã rami" (2.3). Ha'e nunga rupi "nhanekangy e'ỹ re nhaĩ atã tema nharõ va'e nhamombe'u jaikovy va'e re" (10.23), "nhama'ẽ porã tema Jesus re anho, mba'eta ixugui ae ou jypy guive opa peve jajerovia aguã" (12.2). Mba'eta "Jesus voi tetã rokẽ gui mombyry'i oiko axy raka'e, nguguy py ae ojeupegua kuery oiky'a'o aguã. Ha'e nunga rupi oĩa py jaje'oi nhande voi, amboae kuery ikuaia gui mombyrya py teĩ, Jesus káuxa nhanembojaru reia rã jaropo'aka vy. Mba'eta anhetẽ apy ndajarekoi tetã oĩ riae va'erã, raka'eve rã ojekuaa va'erã va'e re nhanhea'ã" (13.12-14).

Nhanderuete ojekuaa ukaague re ijayvua

1 Ymave rupi Nhanderuete mbovykue rei
e'ỹ, ha'e ha'ekue-'ekue'i rami e'ỹ ijayvu
raka'e nhaneramoĩ kuery pe profeta kuery
rupi.
2 Ha'e gui aỹ opa vygua ára ma Gua'y rupi ae
ijayvu nhandevy. Ha'e va'e ma opa mba'e
ikuai va'e jopyarã omoĩ, ipo rupi opa mba'e
ojapo rire.*
3 Nhanderuete rexakãa rexa ukaa oiko,
Nguu rami ete heko va'e vy. Mba'emo ikuai
va'e oguereko porãmba oayvu ipo'akapa
va'e py rive. Ha'e gui jajejavyague gui
nhandeky'a'opa ma vy oguapy oiny yvate.
Ipo'akapa va'e oiporu kuaa regua re oĩ
4 anjo kuery gui omboyvateve rire, mba'eta
hery oenoĩa va'e ma anjo kuery oenoĩa gui
iporãve.

Cristo Ta'y oikoa, ha'e rã anjo kuery ma tembiguai ikuaia re ijayvua

5 Mba'eta anjo kuery pe ma aipo nde'i:
"Ndee ma Xera'y, ange ma romoingo",
nde'i. Ha'e gui teĩgue ju aipoe'i: "Xee aiko
'rã Tuu, ha'e rã ha'e ma Xera'y 'rã oiko."*
6 Ha'e gui kova'e yvy re Gua'y Jypygua om-
bou vy teĩgue ju aipoe'i: "Nhanderuete
pegua anjo kuery tomboete pavẽ", he'i.*
7 Ha'e rã anjo kuery pe ma aipo'ea: "Ojeu-
pegua anjo kuery ojapo yvytu rami, guem-
biguai kuery ojapo tata rami", 'ea.*
8 Ha'e rã Ta'y pe ma aipo'ea: "Oreruete,
ndepo'akaa ma raka'e rã peve guarã. Ha'e
ndepo'akaa py rejoguereko 'rã ha'evea
rami.*
9 Rerovy'a teko porã, ha'e rã teko vai ma
nderejou porãi. Ha'e nunga rupi Nderu
Nhanderuete ndererovy'aa rupi nemoĩ
neirũ kuery áry guarã, ndere azeite omoĩ
uka vy", 'ea.
10 Ixupe aipo'ea avi: "Senhor, jypy'i ren-
hono va'ekue yvy. Yva regua voi ndepo py
rejapo va'ekue meme.
11 Ha'e nunga ma opa va'erã. Ha'e rã ndee
ma reiko riae 'rã. Ha'e nunga ha'e javi 'rã
inhyma ovy ao rami,
12 ha'e ramo ao pukukue rami 'rã rem-
bojo'a imoiny, ao rami ae avi 'rã rem-
boekovia. Ha'e rã ndee ma ha'ekue ae reiko.
Nderekove opa va'erã e'ỹ", 'ea.*
13 Ha'e gui peteĩve anjo pe aipo nde'i:
"Eguapy ke aiporu kuaa regua re,
nderovaigua kuery ndepy guýry amoĩ
peve", nde'i.*

* 1:2 João 1.1-5; Colossenses 1.15-18 * 1:5 Salmo 2.7; 2 Samuel 7.14, 1 Crônicas 17.13 * 1:6 Deuteronômio 32.43
* 1:7 Salmo 104.4 * 1:8 Salmo 45.6-7 * 1:12 Salmo 102.25-27 * 1:13 Salmo 110.1

14 Mba'eta anjo kuery ma nhe'ẽ hembiguai
ikuai, oo jepe aguã rami ikuai va'e py-
tyvõarã ombou va'e.

2

Ayvu porã nhaendu rive'ỹ aguã re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi anhetẽ ete va'e
nhaendu vy nhamoĩ porã pota 'rã
nhandejee, ha'e va'e rupi nhandekuaia gui
jajepe'a e'ỹ aguã.*
2 Mba'eta ymave rupi Nhanderuete ayvu
anjo kuery omombe'u va'ekue ndoaxa rivei
raka'e, mba'eta ha'e va'e rupi heko vai ha'e
nonhe'ẽ rendui va'e kuery ombopagapa.
3 Ha'e rami rire mba'exa 'rã tu nhande jaa
jepe, nhandereraa jepe aguã regua iporãve
va'e nhaendu rive vy? Mba'eta jypy'i Sen-
hor ae omombe'u, ha'e gui henduare kuery
ju omboaxa, anhetẽ etea jaikuaa porãve
aguã rami.
4 Ha'e kuery ijayvua rupi Nhanderuete
oikuaa uka anhetẽ etea, hexa pyrã,
nhomondyipaarã ha'e opa marãgua
opo'akaa rupi ojapo vy. Ha'e gui peteĩ-
teĩ rupi oexa uka avi Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ guigua,
ha'e ae oipotaa rami vy.

Sacerdote yvateve va'e ojeroviapy ha'e nhomboaxy kuaa va'e Jesus oikoa re ijayvua

5 Mba'eta anjo kuery pe'ỹ Nhanderuete
opena uka raka'e yvy pyau oreayvua va'e
re.
6 Ha'e rami 'rãgue py amongue henda py
omombe'u porã vy aipoe'i: "Marã ramigua
tu avakue, ha'e kuery re nema'endu'a aguã?
Marã ramigua tu avakue ra'y kuery, ha'e
kuery re reikuaa pota aguã?
7 Ha'e rami teĩ hare'i anjo kuery gui
remo'yvyĩ'ive rire remboyvate, remboete
uka [ha'e rembopo'aka ndepo py rejapo
va'ekue ha'e javi re].
8 Opa mba'e re rembopo'aka, ipy guýry
remoĩ vy", he'i va'ekue. Opa mba'e re
nhanembopo'aka rire ma mba'eve jipoi
nhandepo'aka e'ỹa. Ha'e rami teĩ aỹ
peve ndajaexai teri opa mba'e re nhan-
depo'akaa.*
9 Ha'e rã Jesus ma jaexa omano rire
Nhanderuete ombopo'aka ha'e om-
boete ukaague. Mba'eta Nhanderuete
nhanemboaxy vy anjo kuery gui xapy'a'i
omo'yvyĩ'ive raka'e Jesus, nhande kuery
ha'e javi re omano aguã.*

10 Mba'eta Nhanderuete peguarã opa
mba'e oiko, ha'e ae omoingopa rire. Ha'e
rami vy guexakãa katy gua'y kueryrã
nhandereru aguã ma opa mba'e py
oguereko katu raka'e Nhandereraa jepearã,
oiko axya py guive.
11 Mba'eta Nhandeky'a'oarã ou va'ekue ha'e
nhande kuery oiky'a'o va'ekue voi peteĩ'i
gui ae jaiko. Ha'e nunga rupi noxĩ nhan-
devy "Xeryvy kuery" he'i aguã,
12 mba'eta aipoe'i: "Xeryvy kuery pe aikuaa
uka 'rã nderery, ha'e onhemboaty okuapya
py aporaei 'rã ndevy."*
13 Aipoe'ive ju: "Xee ajerovia 'rã hexe."
Teĩgue ju aipoe'i: "Apy ma xee aĩ, ha'e
xera'y kuery Nhanderuete ome'ẽ va'ekue
reve", he'i.*

14 Ha'e gui ta'y kuery he'ia ho'o ha'e
huguy va'e ikuaia rami avi ha'e voi oiko ha'e
rami, omanoa py ombovaipa aguã poro-
jukaa po'akaa. Ha'e va'e ma anha.
15 Ha'e gui nhandereraa jepe aguã, mba'eta
jaikoa pukukue re nhamano aguã gui jakyje
vy manoa pegua escravo rami nhandekuai
va'ekue.
16 Mba'eta anhetẽ anjo kuery reraa jepearã
e'ỹ ou, ha'e rã Abraão ramymino kuery
reraa jepearã anho.
17 Ha'e nunga rupi opa mba'e py guyvy
kuery rami 'rãe ojeapo, nhanemboaxy kuaa
ha'e ojeroviapy oikoa oexa uka aguã, ha'e
Nhanderuete pegua sacerdote yvateve va'e
oiko aguã guive, ojeupegua kuery oje-
javyague re opaga aguã.
18 Mba'eta anha omoangekoa py oiko axy
rire aỹ ipo'aka nhanderepy aguã nhande
voi nhanemoangeko rã.

3

Moisés gui Cristo yvateve ramo jajeroviaa gui jajepe'a e'ỹ aguã re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi irmão kuery iky'a e'ỹ
va'erã Yva pygua penerenoĩ avi va'ekue,
peikuaa pota porã Jesus re, mba'eta Nhan-
deruete ombou raka'e Sacerdote Yvateve
va'erã, nhamombe'ua rami ae.*

* 2:1 Marcos 4.14-25 * 2:8 Salmo 8.4-6 * 2:9 Filipenses 2.6-11 * 2:12 Salmo 22.2 * 2:13 Isaías 8.17-18
* 3:1 Números 12.17

2 Ha'e va'e pe ma Nhanderuete ngoo pygua
kuery re opena uka ramo henonde rupi
ojeroviapy oiko, Moisés oikoague rami avi.
3 Ha'e rami avi Moisés gui ma Jesus om-
boetevepy, oo gui ijapoare omboeteavea
rami avi.*
4 Mba'eta oo ikuai va'e ma ojapo pyre meme,
ha'e rã opa mba'e apoare ma Nhanderuete
anho.
5 Ha'e gui Moisés ma Nhanderuete rem-
biguai rami oiko raka'e hoo pygua ha'e javi
re openaa rupi. Ha'e ramia py ojerovi-
apy oiko, omombe'u ma voi guive raka'eve
rã Nhanderuete omombe'u porãve va'erã
regua.
6 Ha'e rã Cristo ma hoo pygua kuery re
opena vy Ta'y ae oiko. Ha'e gui "Hoo pygua
kuery" he'ia ma nhande ae jaiko, opa peve
ete ri nhaĩ atã vy nhandepy'a guaxu ha'e
jarovy'a reve nharõ jaikovya re.

7 Mba'eta Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ aipoe'iague
rami: "Kova'e ára ijayvua pendu vy
8 peneakã ratã eme, tekoa e'ỹa rupi ymagua
kuery ikuai jave oeko a'ã rei ha'e nonhe'ẽ
renduiague rami e'ỹ.
9 Mba'eta ha'e py ma peneramoĩ kuery
xereko a'ã vy xemoangeko rei va'ekue,
quarenta ma'etỹ re mba'emo porã ajapo rã
oexa okuapy teĩ.*
10 Ha'e nunga rupi ha'e javegua kuery pe
xevai vy aipoa'e: 'Ha'e kuery ojejavy riae
opy'a py, ndoikuaaxei guive xereko', ha'e
va'ekue.
11 Ha'e rami vy xepoxy reve aura va'ekue
ha'e kuery oupity e'ỹ aguã opytu'u aguã
areko katu va'ekue", he'i.*

12 Ha'e nunga rupi irmão kuery, pen-
heangu ke peẽ kuery regua neĩ peteĩve
py'a re oĩ e'ỹ aguã pejerovia e'ỹa, Nhan-
deruete oikove va'e penhe'ẽ rendua gui
pendepe'aarã.
13 Ha'e rami 'rãgue py ko'ẽ nhavõ pen-
homombaraete peteĩ-teĩ, "Kova'e ára"
he'iague oĩ teria ja, jejavya peteĩve
penembotavy e'ỹ aguã peneakã ratã aguã
rami.
14 Mba'eta Cristo revegua ete jaiko, anhetẽ
ri jypy guive jajeroviaa re opa peve nhaĩ atã
vy.

15 Mba'eta "Kova'e ára ijayvua pendu vy
peneakã ratã eme, oeko a'ã rei va'e kuery
rami e'ỹ", he'iague rami.

16 Ha'e gui mava'e kuery tu ijayvua oendu
teĩ nonhe'ẽ rendui raka'e? Moisés reve
Egito gui oẽmba va'ekue ha'e javi.
17 Ha'e mava'e kuery pe tu quarenta ma'etỹ
re ipoxy raka'e? Ojejavy va'ekue pe ae,
mba'eta ha'e va'e kuery ma tekoa e'ỹa pyve
ho'apa rã hetekue opyta raka'e.
18 Ha'e gui mava'e rovai tu oura raka'e
opytu'u aguã oguereko katu va'ekue oupity
e'ỹ aguã? Nonhe'ẽ rendui va'ekue rovai ae.
19 Ha'e rami vy po rami jaikuaa: Ha'e
kuery ndojeroviaiague re ae nda'evei raka'e
oupity aguã.

4

Japytu'u aguã py Nhanderuete re jajeroviaa rupi jaike aguã re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi nhanheangu, japytu'u
aguã Nhanderuete oguereko katu va'ekue
jaupity aguã re ijayvu rire teĩ peẽ kuery
regua amongue ndapeupityi gui.
2 Mba'eta nhandevy pe voi ayvu porã
omombe'ua, ymagua kuery pe rami avi.
Mba'eta ha'e kuery ayvu oendu teĩ ndo-
jeroviai ramo ha'e kuery pe mba'everã
ndovarei.
3 Ha'e rã nhande jajerovia va'e ma jaupity
'rã japytu'u aguã, Nhanderuete aipoe'iague
rami vy: "Xepoxy reve aura va'ekue ha'e
kuery oupity e'ỹ aguã opytu'u aguã areko
katu va'ekue" he'i, ko yvy onhono ypy jave
mba'emo ojapopa rire teĩ.
4 Mba'eta amongue henda py sete araa re
ijayvu vy aipoe'i: "Sete araa py Nhan-
deruete opytu'u raka'e mba'emo ojapoa
gui", he'i.*
5 Ha'e pyve ju aipoe'i: "Ha'e kuery ma
ndoupityi 'rã opytu'u aguã areko katu
va'ekue", he'i.

6 Ha'e nunga rupi oĩ teri opytu'u aguã
amongue oupity aguã, ha'e rã ymagua
kuery pe ma ayvu porã omombe'ua rã
nonhe'ẽ rendui vy ndoupityi raka'e.
7 Ha'e gui yma ete rire peteĩgue ju Nhan-
deruete oa'angaa ára, mba'eta "Kova'e ára"
he'i uka Davi pe, "Kova'e ára ijayvua pendu

* 3:3 João 1.17,18 * 3:9 "Peneramoĩ kuery" he'ia ma Moisés reve Egito yvy gui oẽ va'ekue re ijayvu vy.
* 3:11 Salmo 95.7-11 * 4:4 Gênesis 2.2

vy peneakã ratã eme”, he'iague romombe'u
ma voiague rami.
8 Mba'eta ha'e kuery opytu'u aguã ete py Jo-
sué ogueraa va'e rire ma yma rire noa'anga
jevyi 'rãgue ára mboae.
9 Ha'e nunga rupi oĩ teri Nhanderuete pegua
kuery opytu'u aguã.
10 Mba'eta japytu'u aguã Nhanderuete
oguereko katu va'ekue jaupity vy japytu'u
'rã mba'emo re nhanhea'ã jaikovya gui,
Nhanderuete oikoague rami avi.
11 Ha'e nunga rupi nhanhea'ã ke japytu'u
aguã oguereko katu va'ekue jaupity aguã,
avave rei ho'a e'ỹ aguã inhe'ẽ rendu e'ỹ rei
va'e kuery ho'apaague rami.
12 Mba'eta Nhanderuete ayvu ma oikove
ha'e ipo'akapa va'e. Kyxe haĩmbe jovai
va'e gui haĩmbeve va'e, mba'eta oike 'rã
jaikovea ha'e nhanenhe'ẽ omboja'o aguã
peve, jaku'ea ha'e nhanderajy ojayaa rami
avi. Ha'e rami vy oikuaa uka 'rã nhapẽxaa
ha'e nhandepy'aa ha'e javi.
13 Ha'e ramo hemimoingo jipoi henonde on-
henhomi kuaa va'erã. Ha'e rami 'rãgue py
oikuaa pota va'e renonde jajexa uka rã opa
mba'e ojekuaa porãmba 'rã.*

*Sacerdote yvateve va'e Jesus nhanem-
boaxya oikoa re ijayvua*

14 Ha'e nunga rupi Nhanderuete Ra'y Je-
sus, Sacerdote yvateve va'e rami nhan-
derepy vy yva re oo rire nhaĩ atã tema
jajeroviaa re.
15 Mba'eta nhande-Sacerdote ma
nhanekangy rã nanhanemboaxy e'ỹi 'rã.
Ha'e rami 'rãgue py nhande rami avi
onhemoangeko uka raka'e opa mba'e py,
teĩ ojejavy e'ỹ re.
16 Ha'e nunga rupi jakyjea py e'ỹ 'rã nhan-
hemboja Nhanemboaxya guenda openaaty
py oguapy oinya re, nhanekangya ára
jaupity aguã nhanemboaxy vy nhanepy-
tyvõa.*

5

*Sacerdote ymagua kuery gui Cristo yvate-
vea re ijayvua*

1 Mba'eta sacerdote yvatekueve ikuai
va'e ma avakue mbyte gui oiporavoa ha'e
omoĩa rire Nhanderuete pe omba'eapo
'rã avakue rekovia, mymba ojuka ha'e
mba'emo ome'ẽ aguã ojejavyague re.
2 Ha'e omboaxy kuaa 'rã oikuaa e'ỹ vy oje-
javy va'e kuery, mba'eta ha'e kuery rami
avi ikangy va'e vy.
3 Ha'e nunga rupi ae mba'emo ome'ẽ 'rã
ha'e ae ojejavyague re, heta va'e kuery
ojejavyague re anho e'ỹ.
4 Ha'e gui avave rei ha'e ae nonhemboy-
vatei 'rã ha'e rami oiko aguã. Nhanderuete
oenoĩ ramo mae ha'eve, Arão oenoĩague
rami.
5 Ha'e rami ae avi Cristo voi ha'e ae e'ỹ
onhemboyvate sacerdote yvateve va'e oĩ
aguã. Ha'e rã ixupe “Ndee ma Xera'y,
kova'e ára romoingo” he'i va'e ae*
6 amboae henda py “Ndee ma sacerdote reĩ
riae 'rã, Melquisedeque reko rami ndereko
va'e vy” he'i.*
7 Ha'e gui Jesus ma ngo'o re oiko jave
ojapukai atã ha'e hexay reve onhembo'e
vy ojerure raka'e omanoa gui ogueraa jepe
aguã ipo'aka va'e pe. Ha'e ramo oendu ete,
mba'eta Nguu pe ete oiko ramo.
8 Ta'y ae oiko va'eri oiko axya py voi oikuaa
raka'e onhe'ẽ rendua.
9 Ha'e gui ha'e nunga ha'e javi oaxapa ma
rire ogueraa jepe inhe'ẽ rendua kuery ha'e
javi, raka'e rã peve guarã,
10 Melquisedeque rami sacerdote yvateve
va'erã Nhanderuete omoĩ rire.*

Ha'e kuery ndoikuaa porãi teria re ijayvua

11 Ha'e va'e rekokue re ma heta roguereko
oreayvu aguã, teĩ aỹ ma napendu kuaa
porãi ramo haxy 'rã romombe'u porãve
aguã.*
12 Mba'eta yma ma pejerovia teĩ pen-
hombo'e kuaa 'rãgue py peikotevẽ teri
Nhanderuete ayvu jypy guare, haxy e'ỹve
va'e re penembo'e va'erã. Ha'e rami vy
kyrĩgue'i okambu va'e rami teri pendekuai,
tembi'u tykue'ỹ va'e ho'u va'e rami e'ỹ.
13 Mba'eta okambu va'e rami ikuai va'e ma
noendu kuaai 'rã teko porã regua, kyrĩ'i
va'e rami teri ikuai vy.
14 Ha'e rã tembi'u tykue'ỹ va'e ma
kakuaakueve peguarã, mba'eta o'arandua

* 4:13 Efésios 6.17; Apocalipse 1.16 * 4:16 Hebreus 10.19-25; 1 João 2.1,2 * 5:5 Salmo 2.7 * 5:6 Salmo 110.4 * 5:10 Mateus 26.36-46 * 5:11 Melquisedeque rekokue ma capítulo 7 py omombe'u porãve. * 5:14 1 Coríntios 3.1,2, 14.20; Efésios 4.11-16

re onhea'ãa rupi vy oikuaa 'rã ha'eve va'e
ha'e ha'eve'ỹ va'e.*

6

Jajeroviaa regua jaikuaa porãve pota aguã re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi jaikuaa porãve pota
ke jypy'i Cristo regua re nhanembo'eague,
ha'e opa mba'e py nhanemoingo porãarã re
ju jaikuaa pota. Nda'evei jypy'i nhaendu
va'ekue re rive rombo'eve ju aguã. Ha'e
va'e ma nhamano aguã rami nhandekua-
iague gui jajeko rerova aguã, Nhanderuete
re jajerovia aguã,
2 nhanhemongarai aguã, nhandeapyte re
opo omoĩa aguã, nhamanoague gui nhan-
hemboete ju aguã, ha'e raka'e rã peve guarã
nhanemboayvua aguã.
3 Ha'e rami 'rãgue py amboae nunga re ju 'rã
jaikuaa pota, Nhanderuete oipota rã.

Ojeroviaa gui ojepe'a va'ekue re ijayvua

4 Ha'e rã anhetẽ va'e oikuaa va'ekue gui
amongue ojepe'a ramo ma nda'evei nham-
boeko rerova ju aguã. Ha'e va'e kuery ojopy
ae ma yva guigua, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
5 ha'e Nhanderuete guigua ayvu porã, ha'e
oendu ma guive Nhanderuete po'akaa
raka'eve rã peve guarã,
6 ha'e rami teĩ ha'e kuery ho'a ramo
nda'evei nhamo'arandu ju aguã ojeko
rerova aguã rami, mba'eta ha'e kuery ae
ojapo Nhanderuete Ra'y pavẽ ojojai rei
aguã rami, teĩgue ju kuruxu re omoĩa rami.
7 Mba'eta yvy minha oky jepi rã inhakỹ vy
hi'a porã 'rã oma'etỹ va'e kuery peguarã.
Ha'e va'e yvy ma Nhanderuete ogueroayvu
porã 'rã.
8 Ha'e rã juu ha'e juu rakua endy rive moin-
goa yvy ma ndojou porãi 'rã, ayvu vai pyrã
rive oiko. Ha'e va'e ma opaa py oapypaa
'rã.*

Jaa jepea kuaa ukaarã re ijayvua

9 Ha'e rã peẽ orerembiayvu kuery, ha'e
rami oreayvu teĩ roikuaa rã pendere
oĩ iporãve va'e nunga, peo jepea kuaa
ukaarã.*
10 Mba'eta Nhanderuete ndaexarai 'rã
pemba'eapoague ha'e hery rupi pejoayvua
pexa ukaague re, mba'eta iky'a e'ỹ va'e
kuery peipytyvõ va'ekue, ha'e peipytyvõve
teri guive.
11 Ha'e rami avi roipota opa peve peteĩ-teĩ
pexa uka ha'ekue rami penhea'ãa, peupity
aguã pearõ peikovy va'e.
12 Pendekuai eme inhate'ỹ va'e rami, ha'e
rã ojeroviaa ha'e oĩ atãa rupi Nhanderuete
ijayvuague oupity va'erã kuery rami anho.

Nhanderuete ijayvuague ndoaxa rivei 'rãa re ijayvua

13 Mba'eta Abraão pe Nhanderuete
mba'emo ome'ẽ aguã re ijayvu vy guery
rupi ae oura raka'e, mba'eta ixugui yvateve
va'e jipoi hery rupi oura aguã.
14 Ha'e vy aipoe'i: "Anhetẽ romoingo porã
'rã, neramymino kuery amoingo reta 'rã
guive", he'i.*
15 Ha'e ramo Abraão oĩ atãa rupi oarõ rire
oupity raka'e ijayvuague.
16 Ha'e gui avakue minha ha'e kuery gui
yvateve va'e rery rupi 'rã oura. Ha'e rami
rire jomeme joguero'a teĩ ouraague ojapo
'rã peteĩ rami ju oikuaa aguã rami.
17 Ha'e nunga rupi Nhanderuete voi oura
reve ijayvu raka'e, ijayvuague oupity va'erã
kuery pe oikuaa uka aguã ndoaxa rivei 'rãa.
18 Ha'e rami vy mokoĩ mba'e oaxa rive e'ỹ
va'erã py Nhanderuete oikuaa uka raka'e
nda'ijapuia.*

Ha'e rami rire jajereraa jepe uka rire
nhandepy'a guaxu ete 'rã, ha'e rami vy
nharõ jaikovya nhanerenonderã omoĩ
mbyre jaupity aguã.
19 Nharõ va'e ma kanoã mombytaa rami oĩ
nhanenhe'ẽ moĩ atãarã. Mba'eta mba'eve
py nanhanemokanhy ukai 'rã, nhanemoĩ
atã 'rã, templo mbotya ajukue guigua rovai
oike rire.†
20 Mba'eta ha'e py ma Jesus nhandegui
ha'e ranhe oike raka'e. Nhandere vy
oike, Melquisedeque rami sacerdote yvat-
eve va'e omoĩa rire raka'eve rã peve guarã.

* 6:8 Hebreus 10.26-31 * 6:9 1 Tessalonicenses 1.2-4; 2 Pedro 1.5-10 * 6:14 Gênesis 22.17 * 6:18 "Mokoĩ mba'e oaxa rive e'ỹ va'erã" he'i, mba'eta Nhanderuete guery rupi ae ijayvu, ha'e oura guive.

† 6:19 "Templo mbotya ajukue guigua" he'ia ma ombojeroviaaty ropy oĩ va'e re ijayvu vy, Henda iky'a e'ỹ ete va'e jaikea. Ha'e nunga omombe'u porãve capítulo 9 py. Ha'e rami avi apy ma ombojeroviaaty yva re oĩ va'e re ijayvu, 8.12 ha'e 9.11-12 py oĩa rami.

7

Cristo rami Melquisedeque oikoague re ijayvua

1 Mba'eta Melquisedeque ma Salém tetã
pygua huvixave oiko raka'e, ha'e sacerdote
Nhanderuete Yvate ete va'e pegua guive.
Ha'e va'e ma Abraão ovaexĩ vy oo raka'e.
Abraão ma huvixa kuery juka vy ooague
gui ojevy jave Melquisedeque ovaexĩ vy
ogueroayvu porã.
2 Ha'e ramo ixupe Abraão ome'ẽ raka'e
mba'emo ojou va'ekue ha'e javi guigua díz-
imo. (Jypy Melquisedeque rery ma "Hu-
vixave heko porã va'e" he'ia, ha'e rire ma
Salém pygua huvixa avi oiko vy "Huvixave
nhomoingo porãa" he'ia.
3 Tuu e'ỹ va'e, ixy e'ỹ va'e, tamoĩ e'ỹ va'e,
hekove ijypy va'ekue'ỹ, neĩ opa e'ỹ va'e
guive oiko raka'e, Nhanderuete Ra'y rami
omoingo pyre.) Ha'e ma sacerdote raka'e
rã peve guarã oiko.*

Levi ramymino kuery sacerdote ikuai va'e gui Melquisedeque yvatevea re ijayvua

4 Peikuaa pota ke ha'vy Melquisedeque
yvatea re, mba'eta ixupe nhandeypy
Abraão ome'ẽ raka'e dízimo huvixa kuery
mba'e rei-reikue iporãve va'e guigua.
5 Ha'e gui Levi ramymino kuery regua sac-
erdote ikuai va'e ma lei re oĩa rami vy
heta va'e kuery gui ojopy 'rã dízimo, guyvy
kuery gui ae, Abraão ramymino ikuai avi
va'eri.
6 Ha'e rã Melquisedeque ma ha'e kuery
regua e'ỹ vy Abraão gui eteve voi ojopy
raka'e dízimo, ha'e ogueroayvu porã guive
Nhanderuete ijayvuague renduare.
7 Ha'e rami avi joegui yvateve va'e
ogueroayvu porã 'rã yvyĩve va'e, jaikuaa
pavẽ.
8 Ko yvy re Levi ramymino kuery regua
dízimo jopya ikuai va'e ma avakue omano
va'erã meme. Ha'e rã Melquisedeque pe ma
"Oikove va'e" 'ea.
9 Ha'e gui jaikuaa rã Levi voi dízimo ome'ẽ
avi raka'e Abraão ome'ẽa py, aỹ hamymino
kuery dízimo jopya ikuai va'eri,
10 mba'eta tamoĩ Abraão ma Melquisedeque
rovaexĩ vy oo jave hete re Levi voi oĩ ae ma
raka'e.

Levi ramymino kuery sacerdote ikuai aguã opa va'erã, ha'e rã Cristo ma opa va'erã e'ỹa re ijayvua

11 Levi ramymino kuery sacerdote ikuai
aguã ma heta va'e kuery lei ojopy va'ekue
re oĩ. Ha'e rami avi Levi ramymino kuery
opa mba'e gui nhandeky'a'opa va'e rire
amboae regua sacerdote oĩ e'ỹ teĩ ha'eve
'rãgue. Ha'e va'e ma Arão ramymino e'ỹ,
ha'e rã Melquisedeque reko rami heko va'e.
12 Lei omboekoviaa ramo mae ma ha'eve
amboae regua sacerdote oĩ aguã.
13 Mba'eta sacerdote ro'ea va'e ma amboae
regua. Ha'e va'e regua ma avave rei altar
rupi omba'eapo va'e'ỹ.
14 Mba'eta jaikuaa nhande-Senhor ma Judá
ramymino oikoague. Ha'e va'e regua pe ma
Moisés "Sacerdote oĩ va'erã" nde'i.
15 Ha'e rami teĩ jaikuaa porãve 'rã, mba'eta
amboae regua Melquisedeque reko rami
heko va'e sacerdote oĩ aguã ma ha'eve.
16 Ha'e va'e ma avakue pegua lei re oĩa rami
e'ỹ omoĩa raka'e, ha'e rã hekove imarã e'ỹ
va'e vy ipo'akapa va'e ramo.
17 Mba'eta Jesus pe "Ndee ma
Melquisedeque reko rami sacerdote reĩ
raka'e rã peve guarã", he'i.*
18 Ha'e ramia py omboyke yma ojapo uka
pyre, mba'eta ha'e va'e ma ipo'aka e'ỹ ha'e
mba'everã ovare'ỹ ramo.
19 (Mba'eta lei ma peteĩve henda py nhan-
deky'a'o va'e'ỹ.) Ha'e gui oikuaa uka
iporãve va'e nharõ aguã, ha'e va'e rupi
Nhanderuete re nhanhemboja ete aguã.

Cristo anho'i sacerdote heko porã ete va'e oikoa re ijayvua

20 Ha'e gui Nhanderuete ma sacerdote-rã
Jesus omoĩ vy ndoura e'ỹi guive. (Amboae
regua sacerdote kuery ma oura re'ỹ 'rã
omoĩa.
21 Ha'e rã Jesus ma oura reve omoĩ, mba'eta
ixupe "Senhor ouraague ndoaxa rivei 'rã,
'Ndee ma sacerdote raka'e rã peve guarã',
he'ia py.")
22 Ha'e nunga rupi Jesus ma Nhanderuete
reve guarã iporãve va'e oikuaa uka.

23 Ymave rupigua sacerdote kuery ma
heta ikuai raka'e, mba'eta peteĩ-teĩ omano
vy noĩvei 'rã.

* 7:3 Apy Melquisedeque pe "Cristo rami oiko va'ekue" he'i, mba'eta Antigo Testamento py nomombe'uai tuu, ixy, tamoĩ kuery, ituiague neĩ omanoague (Gênesis 14.17-20). * 7:17 Salmo 110.4

24 Ha'e rã Jesus ma raka'e rã peve guarã vy
sacerdote opa e'ỹ re oĩ.
25 Ha'e nunga rupi hexeve vy Nhanderuete
re nhanhemboja va'e nhandereraa jepe 'rã
opa mba'e gui, mba'eta oikove riae nhan-
dere ojerure aguã.
26 Anhetẽ ha'e va'e regua sacerdote yvat-
eve va'e anho ha'eve nhandevy, iky'a e'ỹ
va'e, heko vaia oĩ e'ỹ va'e, heko ky'a e'ỹ
va'e, ojejavy va'e kuerya gui oipe'a pyre,
ha'e yva áryve omboyvatea va'e.
27 Sacerdote yvateve va'e mboae ikuai va'e
rami e'ỹ Jesus noikotevẽi ára nhavõ ha'e ae
ojejavyague re ranhe mymba ome'ẽ aguã,
ha'e gui mae ma amboae kuery ojejavyague
re ju. Mba'eta peteĩgue'i ha'e ae ojejuka uka
vy ombogue raka'e jejavya.
28 Mba'eta lei re oĩa rami vy sacerdote kuery
yvatekueve va'e ma ikangy va'e meme.
Ha'e gui Nhanderuete lei oeja ma rire Gua'y
ae omoĩ, oura reve ijayvuague rami vy. Ha'e
rã Ta'y ma opa mba'e py heko porã va'e,
raka'e rã peve guarã.

8

Jypygua guexeve guarã ojapo pyre gui Cristo rupi ou va'ekue iporãvea re ijayvua

1 Ha'e gui aiporo'eague ma po rami:
Nhandevygua sacerdote yvateve va'e ma
yva re oguapy raka'e Ipo'akapa va'e renda
oiporu kuaa regua re.
2 Ha'e py ma ojeupegua kuery re ojerure
oiny ombojeroviaaty iky'a e'ỹ ha'e anhetẽ
ete va'e py, Senhor ae ojapo va'ekue py,
avakue ojapo va'ekue py e'ỹ.
3 Mba'eta sacerdote yvateve va'e kuery ma
mba'emo ome'ẽ aguã omoĩa, mymba ojuka
aguã guive. Ha'e nunga rupi nhandevygua
sacerdote yvateve va'e voi oguereko avi
ome'ẽ va'erã.*
4 Ha'e rami avi ko yvy re oiko teri va'e rire
neĩ sacerdote voi ndoikoi 'rãgue, mba'eta
ikuai 'rãe lei re oĩa rami vy mba'emo
me'ẽarã.
5 Ha'e va'e kuery omba'eapo aguã ma yva re
mba'emo oĩ va'e 'ã rami rive, Moisés om-
bojerovia atyrã ojapo aguã re Nhanderuete
ijayvu vy aipoe'iague rami vy: "Ma'ẽ,
ejapopa ke yvyty áry ndevy ha'angaa aexa
uka va'ekue rami", he'iague rami.*
6 Ha'e nungakue gui aỹ Jesus mba'emo ojapo
va'e ma ha'eveve, Nhanderuete reve guarã
ogueru va'ekue voi ha'eveve, ayvu iporãve
va'e rupi ogueru guive.*
7 Mba'eta hexevegua jypy guare opa mba'e
py ha'eve ete va'e rire ma amboae ju ogueru
e'ỹ teĩ ha'eve 'rãgue.
8 Ha'e rami avi Senhor ndoguerovy'ai raka'e
ymagua kuery. Ha'e vy aipoe'i: "Ma'ẽ,
ou ma oiny ára xereve guarã ipyau va'e ju
ajapo aguã Israel ha'e Judá kuery pe.
9 Peneramoĩ kuery pe ajapo va'ekue
ramigua e'ỹ 'rã ajapo, ha'e kuery po re
ajopy vy Egito yvy gui anoẽmba jave guare
rami e'ỹ, mba'eta ha'e kuery ojepe'apa ma
xereve guarã ajapo va'ekue gui. Ha'e rire
ha'e kuery re xee napenavei ma 'rã", he'i
Senhor.
10 "Ha'e gui raka'eve rã po rami 'rã ajapo
xereve guarã pyau Israel kuery pe. Xee
aipota va'e amoĩ 'rã ha'e kuery 'arandua
re, ipy'a re ae 'rã ambopara. Xee aiko
'rã Tuuete, ha'e rã ha'e kuery ma xevygua
kuery 'rã ikuai", he'i Senhor.
11 "Ha'e rami rire mava'eve nombo'evei 'rã
oirũ neĩ guyvy kuery Senhor oikuaa aguã
re, mba'eta pavẽ 'rã xekuaa, yvyĩgueve'i
ha'e yvatekueve voi.
12 Mba'eta amboaxy vy amboguepa 'rã heko
vaiague, naxema'endu'avei ma 'rã oje-
javyague re", he'i.*
13 "Ipyau va'e" he'ia py oikuaa uka jypy
guare inhyma maa. Ha'e gui yma guare
inhymamba va'e vy oaxa ta ma ovy.

9

*Ymave rupi mba'emo ome'*ẽmby mba'everã ndovareiague re ijayvua

1 Ha'e gui Nhanderuete jypy guexeve
guarã ojapo va'ekue re oĩ heta va'e kuery
ombojerovia aguã, ha'e ko yvy regua oo
iky'a e'ỹ va'erã ojapo aguã guive.*
2 Ha'e rami rã ojapopa raka'e ombojerovia
atyrã. Ha'e gui opy jaikea py ma oĩ va'ekue
tataendy 'y, mesa ha'e Senhor renonde
mbojape omoĩ mbyre. Ha'e va'e henda pe
ma "Henda iky'a e'ỹ va'e" 'eaague.

* 8:3 Jesus ome'ẽ va'ekue ma nguguy ae (Hebreus 9.12). * 8:5 Êxodo 25.40 * 8:6 Lucas 22.20; 2 Coríntios 3.6-11 * 8:12 Jeremias 31.31-34 * 9:1 Êxodo 25.8-40

3 Ha'e gui ma peteĩ okẽ re ajukue mokoĩa oĩ
va'e rovai ma ombojeroviaaty ropy ete oĩ,
"Henda iky'a e'ỹ ete va'e" 'eaague.
4 Ha'e va'e pegua oĩ va'ekue ma peteĩ altar
ouro guigua heakuã porã va'e rapyaty. Oĩ
avi guexeve guarã Senhor ojapo va'ekue
ryru, ouro py onhovãmba pyre. Ha'e va'e
ryepy py oĩ va'ekue maná ryru ouro guigua,
Arão popoka ipoty va'ekue, ha'e itape ayvu
oeja va'ekue oĩa guive.
5 Hi'áry ma omopu'ã anjo ipepo va'e
ra'angaa hexakãmba va'e. Ha'e kuery
omo'ã hyru mbotya teko vai mbogue atyrã
oĩ va'e. Ha'e nungakue ma aỹ nda'evei
romombe'u porãve aguã.
6 Ha'e nunga ha'e javi oguereko katupa
ma rire sacerdote kuery ma opy ja'o oike
ypya'i pyve oĩ va'e py oike jepi 'rã Nhan-
deruete pe mba'emo ome'ẽ aguã.*
7 Ha'e rã opyve ma sacerdote yvateve va'e
ha'e ae'i 'rã oike, peteĩgue-ĩgue'i ma'etỹa
nhavõ. Mba'emo ruguy reve 'rã oike ha'e ae
ojejavyague re ome'ẽ va'erã, ha'e gui heta
va'e kuery oikuaa vy e'ỹ ojejavyague re ju.
8 Ha'e nunga py Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ po rami
oikuaa uka: Ombojeroviaaty jypy guare
ho'ame teria ja Henda iky'a e'ỹ va'e py jaike
aguã nda'evei, mba'eta nhanhemboja aguã
ndoikuaa ukaai teri.
9 Ha'e nunga oejaa raka'e nhande aỹgua
kuery jaikuaa aguã, mba'eta ymagua
kuery ombojerovia vy mymba ojuka ha'e
mba'emo ome'ẽ teĩ ha'e nunga ma ipy'apy
rupi ndoiky'a'oi raka'e opa mba'e vai gui.
10 Ha'e ramigua ojapo uka pyre ma ha'e
kuery ro'o reguarã rive. Okaru, oy'u ha'e
ojepoei aguã rive oeja, opa mba'e om-
bopyau aguã ára peve guarã.

Tuguy omoẽa re ijayvua

11 Ha'e gui ma Cristo ou vy sacerdote
yvateve va'e rami ogueru mba'emo porã aỹ
ojekuaa va'e. Ha'e rami vy ombojeroviaaty
tuvixave ha'e iporãve va'e py oike, avakue
opo py ojapo va'ekue py e'ỹ, mba'eta ko yvy
regua e'ỹ ae.
12 Kavara ha'e vaka ra'y ruguy e'ỹ guive
ogueroike raka'e Henda iky'a e'ỹ ete va'e
py, ha'e rã nguguy ae. Peteĩgue'i oike
raka'e, araka'e rã peve guarã nhandereraa
jepe ma rire.*
13 Mba'eta ymave rupi kavara ha'e vaka
ruguy, ha'e gui vaka ra'y oapy pyre rugue
ma onhemongy'a va'ekue áry omboayvi vy
oiky'a'oa 'rã hi'árykue rupi rive.
14 Ha'e gui Cristo ruguy katuve ma nhan-
deky'a'o 'rã, mba'eta Nhe'ẽ imarã e'ỹ va'e
po'akaa rupi iky'a e'ỹ va'e vy ha'e ae
ojejuka uka raka'e Nhanderuete pe ome'ẽ
mbyrã. Ha'e rami vy nhandepy'apy rupi
peve 'rã nhandeky'a'o, jajapo ve'ỹ aguã
manoa katy nhandereraa arã nunga, Nhan-
deruete oikove va'e pe anho nhandekuai
aguã.
15 Ha'e rami py Nhanderuete reve guarã
ipyau va'e ogueru. Omano vy omboguepa
raka'e jypy guare ayvu rupigua kuery
ojejavyague, Nhanderuete remienoĩ kuery
ha'e javi oupity aguã mba'emo imarã e'ỹ
va'e ijayvuague.
16 Mba'eta amongue omano ta vy joupe
mba'emo oeja aguã re ijayvuague ma ijayvu
va'ekue omano ramo anho 'rã ovare,
17 omano ma ramo mae ma ijayvuague oiko
'rã. Ijayvu va'ekue oikove teria ja peteĩve
henda py ndoikoi 'rã.
18 Ha'e nunga rupi Nhanderuete jypy guare
guexeve guarã ojapo vy omoẽ uka raka'e
mba'emo ruguy.
19 Ha'e ramo Moisés ma heta va'e kuery
pe lei regua ojapo uka pyre omombe'upa
ma vy ogueru raka'e vaka ra'y ha'e kavara
ruguy yy reve. Ha'e rami vy hissopo rogue
ha'e vexa'i rague omopytã mbyre omoakỹ
vy omboayvi raka'e kuaxia para oĩ va'e ha'e
heta va'e kuery ha'e javi re.
20 Ha'e vy aipoe'i: "Kova'e tuguy py Nhan-
deruete ojapo guexeve guarã, ha'e va'e rupi
pendekuai aguã", he'i raka'e.
21 Ha'ekue rami ae huguy py omboayvi avi
ombojeroviaaty ha'e tembiporu opy rupi
oiporu va'erã ha'e javi re.
22 Mba'eta lei re oĩa rami vy opa mba'e
rai oiky'a'oa 'rã tuguy py, mba'eta tuguy
omoẽa e'ỹ re nda'evei jejavya omboguea
aguã.

Cristo omanoague araka'e rã peve guarã ovarea re ijayvua

23 Ha'e va'e nunga ma yva re mba'emo
oĩ va'e kuaa ukaarã rive ome'ẽa, ha'e rami
vy mymba ojukaa py 'rã oiky'a'oa. Ha'e rã

* 9:6 Êxodo 30.10; Levítico 16.34 * 9:12 1 Timóteo 2.5,6

yva re ete mba'emo oĩ va'e ma yvateve va'e
ojukaa py 'rã oiky'a'oa.
24 Mba'eta Cristo ma henda iky'a e'ỹ va'erã
avakue opo py ojapo va'ekue py e'ỹ oike
raka'e, mba'eta ha'e nunga ma anhetẽ va'e
kuaa ukaarã rive ome'ẽa. Ha'e rami 'rãgue
py yva re ete oike raka'e, aỹ peve Nhan-
deruete renonde ojexa uka vy nhandere
ojerure aguã.
25 Ojejuka uka jepi e'ỹ teĩ ha'eve guive,
sacerdote yvatekueve va'e ma'etỹa nhavõ
henda iky'a e'ỹ ete va'e py mba'emo ruguy
reve oike va'e rami e'ỹ.
26 Mba'eta ha'e rami va'e rire yvy itui
ypy'i guive mbovykue rei e'ỹ Cristo omano
'rãgue. Ha'e rami 'rãgue py aỹ ára ojeupity
ramo peteĩgue'i ojekuaa, ha'e ae ojejuka
uka vy jejavya ha'e javi oipe'apa vyvoi aguã.
27 Mba'eta avakue renonderã omoĩa pe-
teĩgue'i omano aguã, ha'e va'e rire im-
boayvuarã pe ojexa uka aguã.
28 Ha'e rami ae avi Cristo voi peteĩgue'i
ojejuka uka raka'e heta ojejavyague oipe'a
aguã, ha'e va'e rire jejavya reve'ỹ ju 'rã
ojekuaa, oo jepe aguã oarõ va'e kuery pe.

10

Mymba ojukaa ague rami e'ỹ Cristo omanoague re ijayvua

1 Lei regua ma henonde re mba'emo porã
ou oiny va'e 'ã rami rive, ou va'e ete e'ỹ.*
Ha'e nunga rupi nda'evei 'rã opa mba'e
gui oiky'a'o aguã mba'emo me'ẽa kuery,
ma'etỹa nhavõ mymba ome'ẽ jepi teĩ.
2 Ha'e rami e'ỹ va'e rire ombojerovia va'e
kuery nome'ẽvei 'rãgue, mba'eta peteĩgue'i
oiky'a'opaa va'e rire ipy'a ky'aa noenduvei
ma 'rãgue.
3 Ha'e rami avi ma'etỹa nhavõ mymba
ome'ẽ aguã ma ojejavya re ima'endu'a jepi
aguã rive,
4 mba'eta vaka ha'e kavara ruguy omoẽ
mbyre ma ndoipe'ai 'rãe jajejavya.
5 Ha'e nunga rupi kova'e yvy re Cristo
ou vy aipoe'i: "Mymba ojukaa pyre ha'e
mba'emo ome'ẽmby ma ndereipotai. Ha'e
rami 'rãgue py xereterã rereko katu.
6 Jejavya regua oapy reve ome'ẽa rã
ndererovy'ai.
7 Ha'e nunga rupi aipoa'e: 'Ma'ẽ Xeruete,
apy ma aĩ ndee reipota va'e ajapo aguã,
(mba'eta kuaxia onhemama va'e re oĩ
xerekorã)', ha'e", he'i.
8 Jypy aipoe'i: "Mymba ojuka pyre ha'e
mba'emo ome'ẽmby ndereipotai, mba'eta
jejavya regua oapy reve ome'ẽa rã
ndererovy'ai", he'i raka'e, lei re oĩa rami
vy ome'ẽa va'e meme teĩ. Ha'e va'e rire
9 aipoe'ive ju: "Ma'ẽ Xeruete, apy ma aĩ
ndee reipota va'e ajapo aguã", he'i. Ha'e
rami vy jypy guare omomba raka'e, hekovia
amboae ju omoĩ aguã.
10 Ha'e rami vy "Nhanderuete oipota va'e"
he'ia rami vy nhandeky'a'o, Jesus Cristo
guete reve peteĩgue'i ojejuka uka rire.
11 Ha'e gui sacerdote kuery ikuai va'e ma
ko'ẽ nhavõ ojexa uka 'rã Nhanderuete pe
omba'eapo aguã, ha'ekue'i rami ae mymba
ojukaa py, ha'e nunga neĩ peteĩgueve je-
javya ndoipe'ai teĩ.
12 Ha'e rã Jesus ma raka'e rã peve guarã
peteĩgue'i ojejuka uka jejavya re, ha'e rire
Nhanderuete oiporu kuaa regua re oguapy
oiny.
13 Ha'e va'e rire oarõ oiny hovaigua kuery
ipy guýry omoĩmba peve guarã.
14 Mba'eta peteĩgue'i ojejuka uka vy opa
mba'e gui oiky'a'o raka'e ojeky'a'o uka va'e
ha'e javi, raka'e rã peve guarã.
15 Ha'e ramigua Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ voi oikuaa
uka, mba'eta jypy'i Senhor aipoe'i:
16 "Ha'e va'e ára rire ha'e kuery pe ajapo 'rã
xereve guarã, po rami: Ha'e kuery py'a re
amoĩ 'rã aipota va'e, hi'arandua re ae 'rã
ambopara", he'i rire
17 aipoe'ive ju: "Ha'e kuery ojejavyague ha'e
heko vaiague re peteĩve henda py nax-
ema'endu'avei ma 'rã raka'e rã peve", he'i.
18 Ha'e nungakue omboguepa ma rire
mba'eve nanhame'ẽvei ma 'rã jajejavyague
re.

Nhanderuete re nhanhemboja, nhaĩ atã ha'e nhanhopytyvõ aguã re ijayvua

19 Ha'e nunga rupi irmão kuery, Jesus
ruguy gui vy nhandepy'a guaxu Henda
iky'a e'ỹ ete va'e py jaike aguã,
20 mba'eta nhandevy pe ojapo tape pyau
imarã e'ỹ va'e, ajukue okẽ regua rovai katy
oo va'e. Ha'e va'e ma hete ae.
21 Nhandevy pegua sacerdote yvateve ete
va'e oiko Nhanderuete pegua oo re opena
va'e.

* 10:1 Colossenses 2.16,17

22 Ha'e ramo nhanhemboja tema peteĩ rupi
nhandepy'a ha'e jajerovia ete reve, nhan-
depy'a oiky'a'opaa rire iky'aa oĩ va'ekue
gui, ha'e nhanderete voi yy iky'a e'ỹ va'e py
ojoi porãmbaa rire.*
23 Nhanekangy e'ỹ re nhaĩ atã tema nharõ
va'e nhamombe'u jaikovy va'e re, mba'eta
nhanemboaxy aguã re ijayvu va'ekue ma
ojeroviapy.
24 Peteĩ-teĩ nhanhopytyvõ pota guive nhan-
deporayvu ha'e jajapo porãa rupi nhan-
dekuai aguã.
25 Japytu'u eme nhanhemboatya gui, am-
boae kuery ikuaia rami e'ỹ. Ha'e rami
'rãgue py nhanhombopy'a guaxu, hi'ára
ovaẽ rai'ive ma ouvy rã jaexa vy katuve ma
jajapove tema.

Ojejavy potae rei va'ekue ombopagaa 'rãa re ijayvua

26 Mba'eta anhetẽ va'e jaikuaa porã rire
teĩ jajejavy potae reia rupi ri nhandekuai
ramo jipovei ma 'rã jajajevyague re ome'ẽ
mbyrã.
27 Ha'e rami 'rãgue py jakyje reve 'rã nharõ
nhanemboayvuarã ha'e tata nhombopa-
gaarã, hovaigua kuery mokanhyarã.*
28 Mba'eta Moisés lei ombopara va'ekue
amongue noenduxei ramo omboaxy e'ỹ re
ojukaa 'rã raka'e, mokoĩ e'ỹ vy mboapy
hekokue omombe'u rire.*
29 Ha'e gui mba'exa tu peikuaa? Ha'e nun-
gakue gui nombopaga vaipaaive 'rã teve
amongue Nhanderuete Ra'y re opyrõmba
rei va'ekue? Mba'eta nombovarei Cristo
ruguy, ha'e va'e py Nhanderuete guexeve
guarã ojapoague rami vy oiky'a'o rire teĩ,
ha'e ombojaru rei guive Nhe'ẽ nhanem-
boaxya kuaa ukaa.
30 Mba'eta jaikuaa ae "Xee ae ajoepy ha'e
anhombopaga 'rã" he'i va'ekue. Teĩgue ju
aipo'ea: "Senhor omboayvu 'rã ojeupegua
kuery."*
31 Nhanderuete oikove va'e po py amongue
ho'a rã nda'evei ete 'rã.

Yma guare re nhanema'endu'a, ha'e jaikoague repy jaupity aguã re ijayvua

32 Ha'e rami avi penema'endu'a ke yma
guare re, mba'eta ayvu porã peikuaa rire
pendere opu'ãa rei rã pejexavai teĩ peĩ atã
pekuapy raka'e.
33 Amongue py pavẽ rembiexarã penemoĩa
penembojaru rei ha'e pendere reko axy
rei vy. Ha'e amongue py amboae kuery
oguereko axya rã ojexavai va'e kuery re
penhemoirũ va'ekue,
34 nhuã py ikuai rã pemboaxy vy. Ha'e
nunga anho e'ỹ, peẽ ae penemba'e rei-rei
peipe'a ukapa va'ekue pevy'a reve, mba'eta
mba'emo iporãve ha'e opa e'ỹ va'e perekoa
peikuaa.
35 Ha'e nunga rupi pejepe'a eme pejeroviaa
rupi pendekuaia gui, mba'eta ha'e nun-
gakue repy iporã va'e oĩ.*
36 Peĩ atã tema, Nhanderuete oipota va'e
pejapopa ma rire peupity aguã ijayvuague.
37 "Mba'eta are'ỹ'i re ou va'erã va'e ovaẽ 'rã,
ndarei 'rã ou aguã.
38 Ha'e rami avi xevygua heko porã va'e ma
ojeroviaa rupi 'rã ikuai. Ha'e rã ha'ekue
py ojevy ramo xee ndarovy'avei 'rã", he'i
va'ekue.*
39 Ha'e rã nhande kuery ma okanhy aguã
katy ojevy va'e regua e'ỹ. Ojeroviaa
rupi ikuai va'e regua nhandekuai, onhe'ẽ
omokanhy va'e'ỹ.

11

Jajeroviaa re ijayvua

1 Ha'e gui jajeroviaa rupi vy jaikuaa porã
'rã mba'emo nharõ va'e anhetẽ ete oikoa,
mba'emo jaexa e'ỹ va'e oikoa jaikuaa.
2 Mba'eta ymagua kuery voi ojeroviaa rupi
vy oexa uka raka'e heko porã va'ea.
3 Jajeroviaa rupi vy jaikuaa Nhanderuete
oayvu py rive opa mba'e omoingo
raka'eague. Ha'e rami vy mba'emo jaexa
va'e ma jaexa e'ỹ va'e gui oiko va'ekue
meme.*

Jypy ombopara pyre re jaikuaa pota aguã re ijayvua

Abel, Enoque ha'e Noé rekokue oĩa

4 Abel ma ojeroviaa rupi oiko vy ome'ẽ
raka'e guyke'y Caim ome'ẽ va'e gui iporãve
va'e. Mba'emo ome'ẽ va'e Nhanderuete
ojou porã ramo jaikuaa heko porã va'ea.

* 10:22 Romanos 5.1,2; Efésios 3.12; Hebreus 4.14-16 * 10:27 Hebreus 6.4-8 * 10:28 Deuteronômio 17.6 * 10:30 Deuteronômio 32.35-36, Salmo 135.14 * 10:35 Tiago 1.2-4, 12 * 10:38 Habacuque 2.3-4 * 11:3 Gênesis 1.1; 2 Pedro 3.5 * 11:4 Gênesis 4.1-8

Ha'e nunga rupi omano ma rire teĩ aỹ voi
ijayvu teri.*
5 Enoque ma ojeroviaa rupi oiko ramo
heraa raka'e omano e'ỹ aguã rami. Nhan-
deruete ogueraa rire ndojouavei, mba'eta
ogueraa e'ỹ mbove voi oexa uka Nhan-
deruete ombovy'a va'ea.
6 Ha'e rã jajerovia e'ỹ re ma nda'evei Nhan-
deruete nhambovy'a aguã, mba'eta Nhan-
deruete oikoa jarovia vy 'rãe nhanhemboja
hexe, ha'e oeka va'e kuery pe mba'emo
porã ome'ẽ 'rãa jarovia vy guive.*
7 Noé voi ojeroviaa rupi vy Nhanderuete
gui oikuaa raka'e mba'emo ojekuaa e'ỹ
teri va'e oiko 'rãa. Nhanderuete renonde
ojererokyjea rupi vy ojapo raka'e peteĩ
kanoã guaxu ngoo pygua kuery ogueraa
jepe aguã. Ha'e rami vy oikuaa uka ko yvy
regua kuery ombopagaa 'rãa, ha'e ojeroviaa
rupi teko porã oupity aguã rami oiko.*

Abraão, Sara, Isaque, Jacó ha'e José rekokue oĩa

8 Ha'e gui Abraão ma ojeroviaa rupi oiko
vy Nhanderuete oenoĩ rã onhe'ẽ rendu,
ha'e rami vy oo peteĩ henda oyvyrã ojopy
aguã katy. Marã katy pa ooa oikuaa vy e'ỹ
oo.
9 Ojeroviaa rupi oiko yvy ome'ẽ va'erã va'e
rupi, oyvy re'ỹ rami. Oo'i py oiko raka'e
Isaque ha'e Jacó reve. Ha'e va'e kuery voi
hexeve ojopy avi 'rã oyvyrã ijayvuague.
10 Mba'eta oarõ oikovy tetã ijyta porã va'e
ojekuaa aguã. Ha'e va'e re onhembopy'a
va'ekue ha'e ijapoare ma Nhanderuete ae.*
11 Ta'yxy Sara voi ojeroviaa rupi oiko
vy imemby nho raka'e, guaimi'i ete ma
va'eri. Mba'eta oikuaa imemby aguã re
ijayvu va'ekue ojeroviapy oikoa.*
12 Ha'e nunga rupi peteĩ ava omanogue rami
oiko va'e gui heta ikuai raka'e, yva re jaxy-
tata ikuai va'e ha'e ye'ẽ yvýry ita ku'i ikuai
va'e rami avi mbovy rei e'ỹ ikuai.
13 Ha'e va'e kuery ha'e javive ojeroviaa
rupi ikuai reve omano raka'e, ome'ẽ va'erã
va'ekue ojopy e'ỹ re. Ha'e nunga ma
mombyry gui mba'emo oexaa rami rive
oguerovy'a. Ha'e rami vy yvy mboae regua
ikuaia rami onhemombe'u, ha'e rã ko yvy
rupi ma oguata rei va'e ikuaia.
14 Ha'e rami ijayvu va'e kuery ma guekoarã
oeka teria oikuaa uka.
15 Tekoa oxẽague re ima'endu'a riae va'e rire
anhetẽ ojevy 'rãgue ha'e katy.
16 Ha'e rami 'rãgue py oeka oikovy guekoa
iporãve va'erã, yva regua. Ha'e nunga rupi
Nhanderuete noxĩ "Ha'e kuery Ruete" he'i
aguã ojeupe, ha'e rami vy oguereko katu
ha'e kuery retãrã.
17 Abraão ma Nhanderuete oeko a'ã ramo
ojeroviaa rupi oiko vy ome'ẽ gua'y Isaque.
Nhanderuete omoingo aguã re ijayvu rã
oendu vy oguerovy'a va'ekue ri gua'y pe-
teĩ'i va'e ojuka aguã rami oiko.
18 Mba'eta ixupe Nhanderuete "Isaque ra'y
kuery pe 'Neramymino kuery' 'ea 'rã", he'i
va'ekue.*
19 Ha'e rami Abraão oiko mba'eta oikuaa
ta'y omanoague gui Nhanderuete omboete
ju aguã voi ipo'aka va'ea. Ha'e rire
omanoague gui oikove ju va'e rami ete avi
ogueraa gua'y.*
20 Ha'ekue rami ju Isaque voi ojeroviaa
rupi oiko vy ogueroayvu porã gua'y kuery
Jacó ha'e Esaú, ha'e rami vy omombe'u
mba'emo oiko va'erã.*
21 Jacó ma ojeroviaa rupi vy omano ta
ma vy ogueroayvu porã José ra'y kuery
peteĩ-teĩ. Ha'e rami vy opopoka apy re on-
hemomburu reve opu'ã vy omboete Nhan-
deruete.*
22 José ma ojeroviaa rupi vy omano rai'i
ma vy omombe'u Israel kuery oopa ju 'rãa,
ha'e okãgue guive ogueraa uka.*
23 Ha'e gui Moisés itui'i ramove tuu kuery
ojeroviaa rupi ikuai vy mboapy jaxy re
onhomi raka'e, mba'eta oexa rã kyrĩ va'e
iporã. Ha'e rami vy ndokyjei huvixave ayvu
rovai rupi ikuai aguã.*

Moisés rekokue oĩa

24 Moisés tuja ma rire ojeroviaa rupi vy
ndoikoxevei Faraó rajy pi'a rami.
25 Mba'eta ojejavy reia py xapy'a'i ovy'a
'rãgue py ojou porãve Nhanderuete pegua
kuery reve ojerereko axy uka aguã.

* 11:6 Gênesis 5.21-24 * 11:7 Gênesis 6.8-22 * 11:10 Gênesis 12.1-4 * 11:11 Gênesis 17.15-22 * 11:18 Gênesis 21.12 * 11:19 Gênesis 22.1-18 * 11:20 Gênesis 27.1-40 * 11:21 Gênesis 48.10-16 * 11:22 Gênesis 50.22-26 * 11:23 Êxodo 2.1-15

26 Mba'eta Cristo káuxa onhemoingo axy
uka vy Egito pygua kuery oguerekopaa gui
oguerekopave 'rãa oikuaa, mba'eta oarõ
oikovy hekoviarã.
27 Ojeroviaa rupi vy oeja ovy Egito yvy, neĩ
huvixa ipoxy ramo voi ndokyjei guive. Ha'e
rami 'rãgue py oĩ atã, jaexa e'ỹ va'e oexa
va'e rami.
28 Ojeroviaa rupi vy ojapo raka'e ngaru Pás-
coa ára pygua, ha'e rami vy vexa'i ruguy
omoẽ uka porojukaa oupity e'ỹ aguã Israel
regua ra'y kuery tujakueve.*
29 Ha'e kuery ojeroviaa rupi ikuai vy oaxa
raka'e Ye'ẽ Pytã rupi, yvy pirua rupi ooa
rami. Ha'e rã Egito pygua kuery ma oaxa
aguã onhea'anga vy oy'upa.

Canaã yvy re Israel kuery ikuai jave guare re ijayvua

30 Ha'e kuery ojeroviaa rupi ikuai ramo
Jericó tetã kora ho'apa raka'e, sete ára re
ombojere rire.
31 Ha'e gui Raabe voi kunha itavy rei va'ekue
ri ojeroviaa rupi oiko vy omovaẽ porã
raka'e avakue oikuaa pota vy oje'oi va'ekue.
Ha'e rami vy nokanhyi nhonhe'ẽ rendu e'ỹ
va'e kuery reve.*
32 Ha'e gui nda'evei amombe'upave aguã.
Mba'eta oata 'rãgue amombe'u aguã Gideão
rekokue, Baraque, Sansão, Jefté, Davi,
Samuel ha'e profeta kuery rekokue ha'e
javi.
33 Ha'e va'e kuery ma ojeroviaa rupi ikuai vy
ipo'aka raka'e tetã ikuai va'e re, teko porã
rupi joguereko, oupity mba'emo ome'ẽ 'rã
va'ekue, omboty uka guary juru,
34 ombogue uka tata guaxu, kyxe gui oo jepe,
ikangya gui imbaraete ju, joe opu'ãa py
ipo'aka, ha'e amboae guigua xondaro kuery
omonhamba.
35 Kunhague ma hoo pygua omano va'ekue
omboetea jevy ramo ogueraa ju oikove
va'e. Ha'e rã amboae kuery ma nonhemoẽ
ukaxei vy onhemoingo axy uka raka'e, on-
hemboete ju aguã iporãve va'e oupity aguã.
36 Ha'e gui amboae kuery ju ombojarua rei rã
ikuai axy rei, oinupãa, oipokuaa, ha'e nhuã
py ombotya ramo.
37 Ita py ojapipaa, omboayvua, yvyra kyxĩa
py mbyte rupi ojayaa, kyxe py ojukaa guive.
Hoo e'ỹ va'e ikuai, vexa'i ha'e kavara pire py
onhemonde, iporiau rei, ojexavai rei ha'e
ojavykya rei.
38 (Ha'e va'e kuery rekoarã kova'e yvy
nda'evei.) Tekoa e'ỹa rupi ikuai, yvyty,
itakua ha'e yvykua oĩ va'e rupi.
39 Ha'e va'e kuery ha'e javive ma ojeroviaa
rupi ikuai vy oexa uka raka'e heko porã
va'ea. Ha'e rami teĩ ndoupityi guive ome'ẽ
'rã va'ekue,
40 mba'eta nhande kuery peguarã Nhan-
deruete oguereko katu mba'emo iporãve
va'e, nhande kuery reve vy anho ha'e kuery
oupitypa aguã ijayvuague.

12

Cristo rami avi nhande voi nhaĩ atã aguã re ijayvua

1 Ymagua kuery heta ojeroviaa oexa uka
va'ekue ma arai tuvixa va'e rami nhanem-
bojere okuapy. Ha'e ramo nhande voi ke
nhandejegui nhamboipa ipoyikue oĩ va'e
ha'e javi, nhandere jejavya oja ratã va'e
guive. Ha'e rami vy nhaĩ atã reve nhanha
tema nhanerenonderã omoĩ mbyre katy.*
2 Nhama'ẽ porã tema Jesus re anho, mba'eta
ixugui ae ou jypy guive opa peve jajerovia
aguã. Mba'eta ha'e ma henonderã im-
bovy'aarã omoĩ mbyre ojopy voi 'rãgue py
oxĩ e'ỹ re ogueropo'aka raka'e kuruxu re
oiko axya. Ha'e rire oguapy oiny Nhan-
deruete renda openaaty oiporu kuaa regua
re.
3 Peikuaa pota porã ke ha'e rami ete
heko vai va'ety kuery hexe opu'ã rei rã
ogueropo'akaague re, penekangy e'ỹ aguã,
neĩ pendepy'a py pendekuerai e'ỹ aguã.

Nhanemo'arandua py Nhanderuete nhan-derayvua oexa ukaa re ijayvua

4 Mba'eta peẽ ma teko vai rovai penhea'ãa
rupi penderuguy nomoẽai teri.
5 Ha'e penderexarai guive gua'y pe rami
penemongetaa re: "Xera'y kuery, pem-
bovare'ỹ eme Senhor penemo'arandu rã,
pendekuerai eme guive pẽvy ijayvu ramo.
6 Mba'eta Senhor omongeta 'rã guembiayvu
kuery, ha'e oinupã 'rã gua'yrã ogueru va'e
ha'e javive", he'iague re.*
7 Ha'e nunga rupi penemoingo axya ma
Nhanderuete penemo'arandu aguã oiko,
gua'y kuery rami ae pendereko vy.

* 11:28 Êxodo 12.1-28; 14.15-31 * 11:31 Josué 6.1-25 * 12:1 Apy ma corrida re ombojoja Senhor pe nhandekuaia (Filipenses 3.12-14). * 12:6 Jó 5.17; Provérbios 3.11-12

Mba'eta jipoi ta'y kuery tuu omo'arandu
e'ỹ va'e.
8 Napenemo'arandui ri ramo penderu
peikuaa e'ỹ va'e peiko, ta'y e'ỹ, mba'eta
Nhanderuete omo'arandu 'rã gua'y kuery
ha'e javi.
9 Nhanderu kuery ngo'o re ikuai va'e ma
nhanemo'arandu rã nhanhe'ẽ rendu 'rã.
Nhanenhe'ẽ Ruete katuve ma nhanhe'ẽ
rendu 'rãgue, jaikove aguã.
10 Mba'eta nhanderu kuery nhanemo'arandu
'rã xapy'a'i guarã, ha'e kuery oikuaa rami.
Ha'e rã Nhanderuete ma nhanemoingo
porã aguã nhanemo'arandu, iky'a e'ỹa rami
nhande voi nhandekuai aguã.
11 Nhanemo'arandua nhavõ ha'e
ramove'i nanhanembovy'ai 'rã merami,
nhanemomboriau ranhe. Ha'e rami teĩ
nhanemo'arandupaa ma rire ojapo 'rã
nhandekuai porã ha'e nhandereko porã
aguã rami.*
12 Ha'e nunga rupi pemombaraete ju ipo
ho'a va'ekue ha'e henapy'ã kangy va'e
kuery.
13 Pembo'yvi porã tape oguata aguã, okarau
va'ekue okanhy 'rãgue py okuera aguã.*

Peteĩ rami nhandekuai, ha'e nhandereko ky'a e'ỹ aguã re ijayvua

14 Peteĩ rami pendekuai pavẽ reve, ha'e
penhea'ã pendeko ky'a e'ỹa rupi, mba'eta
ha'e rami e'ỹ vy avave rei ndoexai 'rã Senhor.
15 Peikuaa pota porã ke Nhanderuete omboaxya avave rei oupity e'ỹ re ojepe'a e'ỹ
aguã. Toĩ eme guive iro va'e rapo rami
ikuai va'e, mba'eta ha'e va'e henhoĩ vy penemoingo eta rei ha'e heta 'rã penemboeko
ky'a.*
16 Penembyte rupi ta'ikuai eme heko ky'a
va'e, neĩ ha'eve'ỹa rami ikuai va'e Esaú
ramigua. Mba'eta ha'e va'e ma peteĩgue'i
okaru aguã re rive ovende raka'e ta'y
jypygua oikoa peguarã va'ekue.
17 Ha'e va'e rire ma nguu pe ojereroayvu
porã ukaxe teĩ nda'evei ae. Hexay reve onhea'ã teĩ ndojouvei ha'ekue py ojevy aguã.

Yvyty Sinai ha'e Sião re ijayvua

18 Ha'e gui peẽ ma yvyty tata haku raxy
hendya py e'ỹ pevaẽ.† Pyávy rami pytũa py
e'ỹ pevaẽ, neĩ ara vai oikoa py,
19 mimby guaxu onhendu ratã va'e oĩa py,
neĩ ayvu atãa py e'ỹ pevaẽ. Ha'e va'e gui
hendua kuery ojerure raka'e onhendu ve'ỹ
aguã re,
20 mba'eta ha'e kuery ndogueropo'akavei
ma ijayvuague: "Mymba teĩ ae ma yvyty
re onhemboja ramo tojapipaa ita py",
he'iague.*
21 Anhetẽ ha'e nunga nhomondyipa ete
ramo Moisés eteve voi "Akyje ha'e aryryipa
reia aendu!" he'i raka'e.*
22 Ha'e rami 'rãgue py peẽ ma Sião yvyty
re pevaẽ, Nhanderuete oikove va'e pegua
tetã, yva re Jerusalém oĩ va'e py. Pevaẽ anjo
kuery mbovy e'ỹ ikuaia py, ha'e nhemboaty
iky'a e'ỹ va'ea py,
23 igreja kuery jypygua ta'y ha'e tajy kuery
yva re hery ipara va'e ijatya py. Pevaẽ
Nhanderuete pavẽ re oikuaa pota va'erã oĩa
py, ha'e penhemoirũ ma guive heko porã
va'e kuery imoingo porãarã oupitypa ma
va'ekue nhe'ẽ reve.
24 Pevaẽ avi Nhanderuete reve guarã ipyau
va'e Reruare Jesus oĩa py, ha'e huguy nhandeky'a'oarã omboayvi pyre oĩa py guive.
Ha'e va'e ma Abel ruguy gui mba'emo
iporãve va'e oikuaa uka va'e.
25 Ha'e nunga rupi pejapyxaka porã pota,
ijayvua pendu rive'ỹ aguã. Mba'eta yvy re
Nhanderuete ijayvu rã noenduxei va'ekue
ndoo jepei rire nhande kuery katuve ma
ndajaa jepei 'rã, yva gui nhandevy ijayvua
gui jajepe'a ri vy.
26 Ha'ekue py Nhanderuete ijayvu vy
omomyĩ raka'e ko yvy. Ha'e gui aỹ ma
ijayvu jevy vy aipoe'i: "Peteĩgue ju, teĩgue'i
pyve amomyĩ 'rã yvy anho e'ỹ, yva guive",
he'i.*
27 Ha'e gui "Peteĩgue ju, teĩgue'i pyve"
he'ia py jaikuaa Nhanderuete oipe'apa 'rãa
guembiapo omomyĩ mbyrã oĩ va'e, omomyĩ
mbyrã e'ỹ anho opyta aguã.
28 Ha'e nunga rupi nhande ma nhaneretã
omomyĩ mbyrã e'ỹ jareko vy nhaĩ atã tema
nhanemboaxya re, mba'eta nhanemboaxya

* 12:11 João 15.1,2; Tiago 1.2-4; 1 Pedro 4.1,2 * 12:13 Provérbios 4.26 * 12:15 Deuteronômio 29.18 † 12:18 Apy ma ijayvu judeu kuery yma guare Sinai yvyty katy'i ikuaia py lei ojopy jave okyje rei okuapyague re. Ha'e va'e jave py Nhanderuete ma nhomondyipa rei va'e rami ojekuaa (Êxodo 19.9-25; 20.18-21; Deuteronômio 4.9-12). * 12:20 Êxodo 19.12-13 * 12:21 Deuteronômio 9.19 * 12:26 Ageu 2.6

rupi Nhanderuete pe nhandekuai ramo
nhandererovy'a 'rã. Henonde nhamboete
ha'e jajererokyjea iky'a e'ỹ va'e rupi tema
nhandekuai,
29 mba'eta Nhanderuete ma tata nhomom-
baarã oiko.*

13

Jomeme nhandekuai porã aguã re ijayvua

1 Pendekuai riae tema mborayvu re,
joegua meme'i joayvua rami ae.
2 Penhomovaẽ e'ỹ eme, mba'eta amongue
ma oikuaa vy e'ỹ anjo kuery ete omovaẽ
raka'e.
3 Penema'endu'a tema nhuã py omboty
pyre re, ha'e kuery reve peẽ voi peĩ avia
rami. Penema'endu'a avi oguereko axya
va'e re, peẽ voi ojavyky reipy peikoa rami.
4 Tomboete pavẽ omenda va'e kuery, ha'e
iky'a e'ỹa rupi tajoguereko. Mba'eta Nhan-
deruete ombopaga 'rã heko ky'a ha'e itavy
rei va'e ha'e javi.
5 Pendekuai eme peráta re nda'eveivea
rupi. Mba'emo pereko'i vy pevy'a, mba'eta
Nhanderuete aipoe'i: "Peteĩve henda
py xee ndoroejai 'rã, neĩ peteĩgueve
ndoroayvu e'ỹi 'rã", he'i.*
6 Ha'e rami rire jakyjea py e'ỹ 'rã aipoja'e:
"Senhor xepytyvõarã oiko ramo xee ndaky-
jei 'rã. Mba'e tu avakue ojapo 'rã xere?"*

Nhanderuete pe jaiko aguã re ijayvua

7 Penema'endu'a tema pendererekoare
kuery Nhanderuete ayvu mombe'uare
rekokue re. Peikuaa pota porã ha'e kuery
omano peve ikuaiague re. Ha'e kuery
ojeroviaague rami ke peẽ voi pendekuai.*
8 Jesus Cristo ma jypy guive aỹ peve ha'ekue
ae oiko, ha'e raka'e rã peve guarã.
9 Opa marã ha'e amboae rami rei pen-
embo'ea rã pendu rive. Mba'eta pavẽ
gui ovareve va'e ma Nhanderuete nhanem-
boaxya re nhanhemombaraete aguã nhan-
depy'a py, tembi'u re rive'ỹ, mba'eta ha'e
nunga re nda'eveive va'e kuery peteĩve
henda py ndoupityi 'rã imoingo porãarã.
10 Ha'e rã nhande kuery ma amboae regua
altar jareko. Ha'e va'e gui ma ombojerovi-
aaty pygua kuery ho'u aguã nda'evei.
11 Ha'e gui Henda iky'a e'ỹ ete va'e py sac-
erdote kuery yvatekueve va'e ogueroike 'rã
mymba ruguy jejavya re, ha'e rã ho'okue
ma tekoa gui mombyry'i 'rã oapy.
12 Ha'e rami ae Jesus voi tetã rokẽ gui mom-
byry'i oiko axy raka'e, nguguy py ae ojeu-
pegua kuery oiky'a'o aguã.
13 Ha'e nunga rupi oĩa py jaje'oi nhande
voi, amboae kuery ikuaia gui mombyrya
py teĩ, Jesus káuxa nhanembojaru reia rã
jaropo'aka vy.
14 Mba'eta anhetẽ apy ndajarekoi tetã oĩ
riae va'erã, raka'eve rã ojekuaa va'erã va'e
re nhanhea'ã.
15 Ha'e rami vy Jesus rery rupi Nhanderuete
pe nhame'ẽ riae 'rã jarovy'aa, nhandejuru
py jaroporai hery.
16 Ha'e rami ae avi pejepe'a eme joupe
pejapo porãa ha'e peteĩ-teĩ penhopytyvõa
gui, mba'eta ha'e nunga ome'ẽmby ma
Nhanderuete oguerovy'a.
17 Penhe'ẽ rendu pendererekoa kuery, pen-
dekuai ha'e kuery oipotaa rami, mba'eta
penenhe'ẽ re opena, ha'e raka'eve rã
oikuaa potaa 'rã openaague re. Ha'e rami
rã ha'e kuery ovy'aa rupi 'rã opena pen-
dere, iporiaua rupi e'ỹ, mba'eta iporiaua
ma mba'everã ndovarei 'rãgue pẽvy.

Opaa py mba'emo re ojerureague

18 Pejerure tema orere, mba'eta ore
roikuaa rã orepy'a ky'a e'ỹa rupi orekuaia,
opa mba'e py ha'evea rami roikoxe vy.
19 Aipota pejerure ete pẽa py xee aju voive
aguã re.
20 Ha'e gui Nhanderuete peteĩ rami
nhanemoingo aguã nhande-Senhor Jesus
omanoague gui omboete ju raka'e, ha'e
huguy rupi ojapo guexeve guarã opa va'erã
e'ỹ, ha'e omoĩ guive vexa'i kuery re opena
va'erã yvateve va'e.
21 Tove tapenemoingo porã opa mba'e py,
ha'e oipota va'e pejapo aguã rami. Tove peẽ
kuery re tomoĩ imbovy'aarã pejapo aguã,
Jesus Cristo rupi ae. Jesus toguerovy'aa
raka'e rã peve. Amém.
22 Irmão kuery, ajerure pendu porã aguã
kova'e ayvu ipuku e'ỹ'i va'e romongetaa
rupi ambopara va'ekue.
23 Pẽvy amombe'u irmão Timóteo nhuã gui
opoia jevy maa. Xapy'a rei ha'e va'e xea py
ovaẽ voi ramo hexeve roo 'rã roexa vy.
24 Pemombe'u ke pendererekoa kuery
ha'e javive pe roxaruraa, iky'a e'ỹ va'e

* 12:29 Deuteronômio 4.24 * 13:5 Deuteronômio 31.6 * 13:6 Salmo 118.6-7 * 13:7 1 Tessalonicenses 5.12,13

kuery ha'e javi pe guive. Itália pygua kuery
oxarura uka avi pendevy.
[25] Tove peẽ kuery ha'e javive tapendu
penemboaxya.

Tiago ombopara va'ekue
Tiago ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia rupi Jesus ryvy Tiago omongeta hemimbo'e kuery. Ha'e rami vy ijayvu Jesus re jajeroviaa jaexa uka aguã mba'emo jajapoa py.

Mba'eta "Irmão kuery, nhande-Senhor Jesus Cristo hexakãmba va'e re pejerovia vy peteĩ regua rive joegui peayvuve eme" (2.1), "nda'evei pejejou porã rei aguã, neĩ anhetẽ va'e rovai pendeapu aguã guive" (3.14). Ha'e rami 'rãgue py Nhanderuetea gui arandu ou va'e re 'rã nhandekuai. Mba'eta "yvate guigua 'arandua ma jypy'i nhandeapo 'rã nhandereko ky'a e'ỹ aguã rami, ha'e gui nanhandevai rive-rivei 'rã, mborayvu re nhandekuai, ha'eve vai'i va'e 'rã jaiko, ha'e opa mba'e py nhomboaxy ha'e nhopytyvõ va'e, peteĩ regua joegui ndajayvuvei 'rã, nanhandereko porã merami rivei 'rã guive" (3.17). Ha'e rami vy 'rãe jaexa uka Jesus re jajeroviaa.

Oxarura reve ijayvu aguã omboypyague

1 Xee Tiago ma Nhanderuete ha'e Senhor Jesus Cristo rembiguai aiko.* Axarura doze regua opa rupi pendekuai va'e pe.

Nhandereko a'ãa rire iporã va'e oiko va'erã re ijayvua

2 Irmão kuery, opa marã pendereko a'ãa rã pevy'a ete ke,
3 mba'eta peikuaa pejeroviaa a'ãarã oiko va'e peaxapa ma rire peĩ atãve 'rãa.
4 Ha'e gui peĩ atãa tojapopa ojapo 'rã va'ekue, peẽ kuery opa mba'e py pendereko porã aguã, peteĩve henda py iporã va'e oata e'ỹ re.*

Nhane'arandurã re jajerure aguã re ijayvua

5 Ha'e gui amongue 'arandurã oata ramo tojerure Nhanderuete pe. Ha'e ramo ome'ẽ 'rã, mba'eta ivai e'ỹ re 'rã mba'emo ome'ẽ pavẽ pe.
6 Ha'e rami avi ojeroviaa rupi tojerure, peteĩve henda py toĩ eme oexa'ã reia.* Mba'eta ndojerovia porãi va'e ma yai yvytu ogueraa rupi rei omomy-momyĩ va'e rami ikuai.
7 Ha'e ramigua avakue toexa'ã eme Senhor gui mba'emo ojopy aguã re,
8 mba'eta mokoĩ rami rei oikuaa va'e vy mamo rã oikoa rupi nai'arandui rei 'rã.

Mba'emo ko yvy regua okanhymba 'rãa re ijayvua

9 Irmão kuery yvyĩ'igueve va'e ma toguerovy'a Nhanderuete omboyvatea re.
10 Ha'e rã oguerekopa va'e ma omo'yvyĩ'ia re toguerovy'a, mba'eta jai poty rami rive 'rã okanhy.*
11 Mba'eta kuaray ojope ratã reve ou ramo jai ipiru rã ipoty okuipa 'rã. Jaexa rã iporãague ndojekuaavei 'rã. Ha'e rami ae oguerekopa va'e voi okanhy 'rã mba'emo re opena rupive.

Jejavya re ijayvua

12 Ovy'a ete 'rã avakue oeko a'ãa rã oĩ atã reve ogueropo'aka va'e, mba'eta oaxapa rire coroa-rã oupity 'rã tekove. Ha'e va'e ma guembiayvu kuery pe Senhor ome'ẽ aguã re ijayvu.
13 Ha'e rami teĩ avave rei omoangekoa rã "Nhanderuete xemoangeko" te'i eme. Mba'eta Nhanderuete ma mba'emo vai pe onhemoangeko uka va'e'ỹ, neĩ nanhanemoangekoi 'rã mava'eve rei.
14 Ha'e rami 'rãgue py peteĩ-teĩ nhande ae jaipotapa reia py nhanhemoangeko uka. Ha'e nunga py ae nhanhembotavy uka ha'e jajeity uka.
15 Mba'eta jaipotapa reia ma nhandejee nhamoĩ rire nhanemoingo 'rã jajejavy aguã rami. Ha'e gui jajejavya ma opaa py ojapo 'rã nhamano aguã rami.

*Iporã va'e me'*ẽa re ijayvua

16 Irmão kuery xerembiayvu, pejekore eme.
17 Mba'eta yvate gui meme ou mba'emo porã iky'a e'ỹ va'e, Nhanderuete hendy va'e moingoare va'e ae ombou.* Ixupe ma jipoi amboae rami rei imoingoarã, neĩ kuaray'ã rami rive herovaarã.
18 Mba'eta ha'e ae oipotaa rami vy gua'y kueryrã nhanemoingo raka'e ayvu anhetẽ va'e rupi, hemimoingo kuery ha'e javi gui nhande ranhe ixupegua nhandekuai aguã.

* 1:1 Atos 15.13; Gálatas 1.19, 2.9,12 * 1:4 Romanos 5.3,4; 1 Pedro 4.12-14 * 1:6 Mateus 21.22 * 1:10 1 Pedro 1.24,25 * 1:17 2 Pedro 1.3,4

Nhanderuete ayvu rupi nhandekuai ete aguã re ijayvua

19 Irmão kuery xerembiayvu, ha'e nunga
peikuaapa ae ma. Ha'e rami avi peteĩ-teĩ
penhea'ã penembo'ea rã pejapyxaka porã
aguã. Ha'e rã pendeayvu voi eme, neĩ
pendevai voi eme guive.
20 Mba'eta avakue ivaia py ndoexa ukai 'rã
Nhanderuete guigua teko porã.*
21 Ha'e nunga rupi pendejegui pemboi
nda'evei va'e ha'e teko vai pendere oĩ
va'e ha'e javi. Ha'e penhemo'yvyĩ'i reve
pendu ete ayvu porã pendere omoĩ mbyre,
mba'eta pendereraa jepe aguã ipo'aka va'e.
22 Ha'e rami vy ayvu ojapo ete va'e peiko,
oendu rive va'e'ỹ, peẽ ae pejekore e'ỹ
aguã.*
23 Mba'eta ayvu oendu rive vy ha'e rupi
ndoikoi va'e ma epéko re peteĩ ava ojexa
rive va'e rami,
24 mba'eta ojexa ma vy ojepe'a vyve marã
rami pa ojekuaa ague re hexaraipa vyvoi
'rã.
25 Ha'e rã lei opa mba'e gui nhanemoingo
porã va'e re amongue oikuaa pota ete ha'e
ojapoa rupi oĩ atã va'e ma omoingo porãa
ete 'rã mba'emo ojapoa rupi rei, mba'eta
oendu rive va'e'ỹ, ojapo ete va'e oiko rã.
26 Ha'e rã amongue ojeupe "Nhanderuete
pegua" he'i teĩ oayvu py ndojejokoi va'e ma
opy'a py ae ojekore, ha'e Nhanderuete pe
merami rive oiko.
27 Ha'e gui Nhanderuete renonde nhan-
dereko ky'a e'ỹa ha'e anhetẽ rupi nhan-
dekuai vy jaipou 'rã tyre'ỹ ha'e imeve'ỹ
va'e kuery ojexavai rã, ha'e jajejoko 'rã yvy
regua reko rupi nhandereko ky'a gui.

2

Peteĩ regua rive joegui jayvu ve'ỹ aguã re ijayvua

1 Irmão kuery, nhande-Senhor Jesus
Cristo hexakãmba va'e re pejerovia vy peteĩ
regua rive joegui peayvuve eme.*
2 Xapy'a rei penhembo'eaty py peteĩ ava
oike 'rã kuã regua ouro guigua ha'e on-
hemonde porã reve. Ha'e gui amboae ju
oike avi 'rã iporiaukue'i, ao ymague py rive
onhemonde va'e.
3 Xapy'a rei onhemonde porã va'e peroryxe
vy "Apy ke eguapy tenda iporãve va'e py"
peje 'rã. Ha'e rã iporiaukue'i pe ma "Ndee,
epu'ã he'amy upe py, ha'e'ỹ vy eguapy apy
xepy renda yvýry" peje 'rã.
4 Ha'e ramia py peteĩ regua rive'ỹ ri ty'y
joegui peayvuve? Ha'eve'ỹa rami e'ỹ ri ty'y
joeko re peikuaa pota?
5 Irmão kuery xerembiayvu, pendu ke.
Ko yvy regua kuery "Iporiaukue'i" he'ia
va'e regua e'ỹ teve Nhanderuete oiporavo
ojerovia ete aguã? Ha'e kuery va'e regua
pe e'ỹ teve oupity uka opo'akaa? Mba'eta
guembiayvu kuery ha'e javi peguarã
oguereko.
6 Ha'e rã peẽ kuery ma napemboetei
pekuapy iporiaukue'i. Ha'e rami avi
oguerekopa rei va'e kuery e'ỹ ri ty'y
penemoingo axy rei? Ha'e kuery e'ỹ ri ty'y
penemboayvua aguã katy pendereraa va'e?
7 Ha'e kuery e'ỹ ri ty'y tery porã pendere
omoĩ mbyre re ijayvu rei va'e?
8 Lei re ipara oĩ va'e "Reayvu 'rã neirũ
ndee ae rejeayvua rami" he'ia pejapopa ri
vy ha'evea rami pendekuai.*
9 Ha'e rã peteĩ regua rive joegui peayvuve ri
vy pejejavy. Lei rupi e'ỹ pendekuai vy heko
vai va'e pepyta.
10 Mba'eta lei re oĩ va'e ha'e javi amongue
ojapopa teĩ peteĩ henda'i py mba'e ho'a vy
ha'e javi py onhemboeko ky'a.
11 Mba'eta "Ndetavy eme" he'i va'ekue ae
"Ejojuka eme" he'i avi. Ha'e ramo nan-
detavy rei va'eri rejojuka vy lei rovai rupi
reiko.*
12 Ha'e nunga rupi pendeayvu ha'e pen-
dekuai ke jaa jepe aguã regua lei rupi,
mba'eta ha'e va'e rupi ae 'rã nhandere
oikuaa potaa.
13 Mba'eta nanhanhomboaxyi rire nhanem-
boaxy re'ỹ ju 'rã nhanembopaga. Ha'e
rã nhomboaxy va'ekue ma nhombopagaa
aguã ára py ipo'aka 'rã.

Jajeroviaa jaexa uka aguã re ijayvua

14 Irmão kuery, mba'erã tu ovare
amongue "Xee ajerovia" he'i teĩ ojeroviaa
mba'eve py ndoexa ukai ramo? Ha'e rami
ojeroviaa rupi nda'u oo jepe 'rã?
15 Xapy'a rei peteĩ irmão e'ỹ vy irmã
nda'ijaoi ha'e tembi'u ndoguerekoi rã

* 1:20 Romanos 12.17-21; Efésios 4.26-32 * 1:22 Mateus 7.24-27; 1 João 2.3-6 * 2:1 1 Timóteo 5.21 * 2:8 Levítico 19.18 * 2:11 Êxodo 20.13-14, Deuteronômio 5.17-18

16 peẽ kuery regua pexa vy onheovã aguã
napeme'ẽi e'ỹ re "Peiko porã ke, pen-
hemonde ha'e pekaru", peje 'rã. Mba'erã
tu ovare 'rã ha'e rami pendeayvua?
17 Ha'e rami ae avi jajeroviaa voi mba'eve py
ndajaexa ukai ri ramo omanogue rami rive
opyta, hexa ukaarã noĩ avi rã.*
18 Xapy'a rei amongue aipoe'i 'rã: "Peteĩ
ojerovia 'rã, ha'e rã amboae ma onhea'ã
'rã mba'emo ojapoa rupi", he'i 'rã. Exa
uka ha'vy rejeroviaa mba'emo rejapo e'ỹ
re. Ha'e rã xee ma aexa uka 'rã ajeroviaa
mba'emo ajapoa py.
19 Ndee rerovia teve Nhanderuete peteĩ'i
oikoa? Ha'evea rami reikuaa teĩ anha kuery
voi ha'e rami oguerovia oryryipa reve.
20 Ha'e gui ava hi'arandu e'ỹ va'e, reikuaa
porãxe teve jajeroviaa ndajaexa ukai ramo
mba'everã ndovareia?
21 Nhaneramoĩ Abraão nda'u ojerovia etea
oexa uka e'ỹ re ri omboeko porãa raka'e?
Mba'eta altar áry gua'y Isaque ome'ẽ aguã
rami oiko.
22 Ma'ẽ, ojerovia ete ha'e oexa uka guive,
mba'eta mba'emo ojapoa py oexa uka
ojerovia etea.
23 Ha'e rami vy ae ojeupity ipara re oĩ
va'e: "Abraão ojerovia Nhanderuete re.
Ha'e ramo ojeroviaa re omoĩ teko porã"
he'iague. Ipara avi oiny: "Ixupe 'Nhan-
deruete irũ' 'ea."*
24 Ha'e rami rire jajeroviaa jaexa uka ramo
mae 'rã nhanemboeko porãa, jajeroviaa re
rive'ỹ.
25 Raabe itavy rei va'ekue voi ojeroviaa
oexa uka ramo omboeko porãa raka'e.
Mba'eta ha'e va'e ma oikuaa pota aguã
ombou pyre kuery omovaẽ raka'e, ha'e gui
amboae tape rupi ju omondouka guive.
26 Mba'eta nhanenhe'ẽ reve'ỹ vy nhan-
derete omanogue itui. Ha'e rami ae avi
jajeroviaa voi xapy'a rei mba'eve py jaexa
uka e'ỹ ramo omanogue ae avi opyta.

3

Nhaneapekũ nhanemboeko vaia re ijayvua

1 Irmão kuery, nda'evei peẽ kuery heta
peiko aguã porombo'ea, mba'eta jaikuaa
porombo'ea kuery rekokue re oikuaa potaa
poyive 'rãa.
2 Mba'eta nhande kuery ha'e javive 'rã jaje-
ity uka opa mba'e py. Oayvu py ndojejavyi
va'e ma opa mba'e py 'rã heko porã, ha'e
guete regua ha'e javi guive ojoko kuaa.
3 Kavaju re minha ijuru xã nhamoĩ 'rã
jaipotaa rami jareko aguã. Ha'e rami vy
hete ha'e javi 'rã jaaxea rupi jaraa.
4 Peikuaa pota avi kanoã guaxu ikuai va'e
re. Ha'e nunga ma tuvixa ete, ha'e hexe
yvytu oipeju atã teĩ imbojeapaa kyrĩ'i va'e
py imboguataa kuery ogueraaxea katy rei
'rã ogueraa.
5 Ha'e rami ae avi nhaneapekũ, mba'eta
nhanderete regua kyrĩ'i va'eri onhemboy-
vate reia rupi 'rã ijayvu, peteĩ tata rav-
ijukue'i ka'aguy tuvixa va'e omoendypaa
rami avi.
6 Mba'eta nhaneapekũ voi tata ramigua,
ha'e nhanderete regua ikuai va'e mbyte
py oĩ opa marãgua teko vai rexa ukaarã.
Nhanemboeko ky'apa 'rã. Tata ogue'ỹ va'e
omoendy rire oapy avi 'rã jaikoa ha'e javi.
7 Mba'eta mymba ikuai va'e minha
nhamomãxo kuaa 'rã: guyra, yvy rupi
otyryry va'e ha'e yy rupigua ha'e javive
regua ma nhamomãxo va'e meme.
8 Ha'e rã nhaneapekũ ma avave rei ndojoko
kuaai 'rã. Teko vai moingoa ojoko pyrã e'ỹ
oĩ, ha'e veneno rami jojuka 'rã guive.
9 Nhaneapekũ py jaroayvu porã 'rã Senhor
Nhanderuete. Ha'e va'e py ae ju 'rã nhan-
deayvu vai avakue Nhanderuete ojee rami
omoingo va'ekue re.
10 Nhandejuru peteĩ'i va'eri ayvu porã ha'e
ayvu vai rupi ijayvu. Irmão kuery, ha'e
nunga ma nda'evei.*
11 Yvu peteĩ'i oĩ va'e gui nda'u oẽ 'rã yy porã
ha'e iro va'e avi?
12 Irmão kuery, figo rembypy gui nda'u oiko
'rã azeitona? Ha'e rami e'ỹ vy uva'y gui
nda'u oiko 'rã figo? Ha'e rami ae avi peteĩ
yvu gui noẽi 'rã yy he'ẽ ro ha'e iporã va'e.

'Arandua yvate guigua re ijayvua

13 Peẽ kuery va'e regua mava'e nda'u
hi'arandu ha'e oikuaapa va'e pendekuai?
Pene'arandua pexa uka ha'vy pendevai reia
rupi e'ỹ, ha'evea rami anho pendekuaia py.
14 Ha'e rã xapy'a rei pendepy'a re joe napen-
dea'ei reia ha'e peẽ ranhexea oĩ ramo
nda'evei pejejou porã rei aguã, neĩ anhetẽ
va'e rovai pendeapu aguã guive.

* 2:17 Lucas 3.8-14; Atos 26.20 * 2:23 Gênesis 15.6 * 3:10 Efésios 4.29

15 Ha'e ramigua pexa uka va'e ma yvate
guigua 'arandua e'ỹ. Ha'e ramigua ma yvy
regua, mymba kuery oendu va'e ramigua
rive, anha guigua ae.
16 Mba'eta joe nda'ija'ei ha'e ha'e ranhexe
va'e ikuaia py oĩ avi 'rã joo rami e'ỹ-e'ỹ
ikuai va'e ha'e opa marãgua teko vai.
17 Ha'e rã yvate guigua 'arandua ma jypy'i
nhandeapo 'rã nhandereko ky'a e'ỹ aguã
rami, ha'e gui nanhandevai rive-rivei 'rã,
mborayvu re 'rã nhandekuai, ha'eve vai'i
va'e 'rã jaiko, ha'e opa mba'e py nhom-
boaxy ha'e nhopytyvõ va'e, peteĩ regua
joegui ndajayvuvei 'rã, nanhandereko porã
merami rivei 'rã guive.*
18 Mba'eta peteĩ rami nhomoingoa kuery ma
oma'etỹ va'e rami avi peteĩ rami nhomoin-
goague rupi ojou 'rã heko porã va'e.

4

Joguero'a reia re ijayvua

1 Magui tu ou joe pepu'ã ha'e pejoguero'a
reixea? Pendepy'apy py mba'emo re
nda'eveivea pendu va'e gui e'ỹ teve ou?*
2 Mba'eta mba'emo peipota teĩ ndapejoui vy
pejojukaxe. Mba'emo re nda'eveive peiko
teĩ ndapejoui vy pejoguero'a rei ha'e joe
pepu'ãa rupi pendekuai. Mba'eve ndape-
joui mba'eta ndapejerurei.
3 Pejerure vy voi ndapejopyi, mba'eta
ha'eve'ỹa ramigua re pejerure, peẽ ae
peipotaa rami pendekuaixe vy.
4 Nhanderuete pe merami rive pendekuai
va'e, ndapeikuaai ri ty'y ko yvy regua
re peo vy Nhanderuete rovaigua pepytaa?
Mba'eta ko yvy regua re ooxe va'e rei Nhan-
deruete rovaigua oiko.
5 Tyrã pa pexa'ã ipara re oĩa oaxa rive
'rãa re? Mba'eta "Nhandere Nhanderuete
Onhe'ẽ omoĩ va'ekue oipota hexe anho jaa",
he'i va'ekue.
6 Ha'e rami teĩ nhanemboaxyve ju 'rã,
mba'eta aipoe'i avi: "Nhanderuete opu'ã
'rã onhemboyvate rei va'e re, ha'e rã on-
hemo'yvyĩ'i va'e ma omboaxy 'rã."*
7 Ha'e nunga rupi penhemo'yvyĩ'i ke Nhan-
deruete oipotaa rami. Ha'e rã anha pe
ma pejeity uka eme. Ha'e ramo ojava 'rã
pendegui.
8 Penhemboja ke Nhanderuete re. Ha'e
ramo ha'e ju onhemboja 'rã peẽ kuery re.
Pejejavypa va'e, peiky'a'o uka ke pendepo.
Mokoĩ rupi rei pendepy'a va'e, peiky'a'o
uka pendepy'a.
9 Pendu ke penhemboaxya, ha'e rami vy
peneraxẽ ha'e pejae'o. Penderory rei
'rãgue py pendepy'a vai, pevy'a rei 'rãgue
py pendeporiau.
10 Penhemo'yvyĩ'i ke Senhor renonde. Ha'e
ramo penemboyvate ju 'rã.

Joe nhandeayvu rei e'ỹ aguã re ijayvua

11 Irmão kuery, pendeayvu rei eme joe.
Mba'eta irmão kuery re ijayvu rei, e'ỹ vy
oikuaa pota rei va'e ma lei re voi ijayvu ha'e
oikuaa pota rei. Ha'e gui lei re peikuaa pota
rei vy lei rupi ve'ỹ pendekuai, ha'e rã lei re
peikuaa pota reia rupi rive.
12 Mba'eta peteĩ'i oiko lei mbouare ha'e joe
oikuaa pota va'erã. Ha'e va'e ma jogueraa
jepe ha'e nhomokanhy aguã ipo'aka va'e.
Ha'e rã ndee, marã ramigua tu reiko, neirũ
kuery re reikuaa pota rei aguã?*

Tenonde oiko va'erã ndajaikuaaia re ijayvua

13 Peẽ kuery va'e regua "Kova'e ára, e'ỹ vy
ko'ẽ rã roo 'rã tetã re. Peteĩ ma'etỹ re 'rã
roiko ha'e py. Mba'emo romboekoviaa rupi
rojoupa 'rã", peje. Ha'e ramo pejapyxaka
porã pota ke aỹ.
14 Mba'eta peẽ ndapeikuaai neĩ ko'ẽ rã
mba'e pa oiko 'rãa voi.* Marã ramigua tu
peikovea? Mba'eta yvyxĩ xapy'a'i ojekuaa,
ha'e gui are'ỹ'i re okanhy va'e rami peiko.
15 Ha'e rami 'rãgue py "Senhor oipota ramo
roikove, ha'e rojapo 'rã ha'e nunga", peje
aguã ha'eveve.
16 Ha'e rami teĩ aỹ ma mba'emo tuvixa va'e
pejapo aguã re pendeayvua rupi penhem-
boyvate rei. Ha'e rami nhanhemboyvatea
ha'e javi ma teko vai.
17 Ha'e nunga rupi iporã va'e ojapo aguã
oikuaa teĩ ndojapoi va'e ma ojejavy.

5

Ojeupe guarã rive ojou pyre Nhanderuete omomba aguã re ijayvua

* 3:17 Gálatas 5.19-26 * 4:1 Tiago 3.14-16 * 4:6 Provérbios 3.34 * 4:12 Mateus 7.1-5; Lucas 6.37; Romanos 2.1-3; 1 Coríntios 4.5 * 4:14 Lucas 12.15-21 * 5:1 1 Timóteo 6.9,10

1 Perekopa rei va'e kuery, pejapyxaka ke
aỹ. Pejae'o ha'e pendepy'a vai ke, mba'eta
penembojexavaiarã ou.*
2 Mba'emo pereko va'e ma hu'ũmba 'rã, vixo
ho'upa 'rã pendeao,
3 ha'e ouro, prata pereko va'e voi opa 'rã
iky'apa vy. Iky'akue pavẽ oexa vy oikuaa 'rã
napene'aranduia. Ha'e nunga ma tata rami
'rã ombovaipa pendero'o. Opaa ára py teĩ
penemba'e rei-reirã rive pemono'õ.
4 Ma'ẽ, omba'eapo va'e kuery pe napeme'ẽi
penhotỹ va'ekue omono'õague repy, peko-
repa rei rire ojapukai okuapy. Ha'e kuery
ojapukaia ma Senhor Ixondaro reta va'e
oendua peve onhendu.
5 Perekopa va'ekue ko yvy re, pevy'aa rupi
rive pendekuai. Penemombaa ára py teĩ
penekuraxõ py voi penhemongyra rive.
6 Heko porã va'e kuery ma pendere ha'e
kuery nopu'ãi teĩ pembopaga uka, ha'e pe-
juka uka guive.

*Jajapura rei e'*ỹ aguã re ijayvua

7 Ha'e nunga rupi irmão kuery, Senhor
ndoui teria ja pejapura rei eme. Omba'eapo
va'e voi ojapura e'ỹ re oarõ 'rã okuapy oky
jypy'igua ha'e opa vygua ho'a ramo onhotỹ
va'ekue hi'a porã aguã.
8 Peẽ voi pejapura rei eme. Penembaraete
ke penekuraxõ py, mba'eta namombyryvei
ma Senhor ou aguã.

9 Irmão kuery, pendeayvu eme joe, pen-
embopagaa e'ỹ aguã. Ma'ẽ, nhandere
oikuaa pota va'erã ovaẽ ma okẽ py.

10 Irmão kuery, peiko axy teĩ pejapura
eme, profeta kuery Senhor rery rupi ijayvu
va'ekue ikuaiague rami avi.
11 Amongue ojapura e'ỹ re mba'emo
ogueropo'aka ramo jaikuaa ovy'a
'rãa. Mba'eta pendu ma Jó teko axy
ogueropo'akaague, peikuaa avi opaa py
Senhor omoingo porãague, opa mba'e py
nhanemboaxy ha'e nhanderayvu va'e vy.*

*Jaura e'*ỹ aguã, ha'e jajerure aguã re
ijayvua

12 Ha'e gui irmão kuery, opa mba'e gui
yvateve va'e ma po rami: Peura eme yva
re, yvy re, neĩ amboae nunga re rei. Ha'e
rami 'rãgue py "Tá" peje aguã py "Tá"
peje, ha'e "Any" peje aguã py "Any" peje,
penembopagaa e'ỹ aguã.*

13 Peẽ kuery mbyte ikuai teve ojexavai
va'e? Tojerure ha'vy Nhanderuete pe.
Ikuai teve ovy'a va'e? Toporaei ha'vy.*
14 Penembyte ikuai teve imba'eaxy va'e?
Toenoĩ ha'vy igreja re opena va'e kuery,
ha'e va'e kuery Senhor rery rupi azeite
oikyty reve ojerure aguã.
15 Ha'e gui ojeroviaa rupi ojerure ramo
imba'eaxy va'e okuera 'rã, Senhor ae
omopu'ã ju 'rã. Ojejavyague oĩ ramo om-
bogue 'rã guive.
16 Ha'e nunga rupi peteĩ-teĩ pe pemombe'u
pejejavyague, ha'e jomeme pejerure
pekuera aguã. Heko porã va'e ojerurea ma
ipo'aka vaipa 'rã.
17 Elias ma nhande ramigua ae oiko raka'e,
nhande rami guive onhenhandu va'e. Ha'e
va'e ma onhea'ãa rupi ojerure raka'e yvy
áry oky e'ỹ aguã. Ha'e ramo mboapy ma'etỹ
raxa peve nda'okyi.
18 Ha'e gui ojerure ju ramo oky ou yva gui,
ha'e ramo yvy gui oiko mba'emo aju.

19 Irmão kuery, xapy'a rei peẽ kuery regua
anhetẽ va'e gui ojepe'a rã amongue ogueru
jevy ramo
20 peikuaa pota pova'e re: Ojejavy va'e teko
vai rupi oikoague gui amongue ogueru ju
vy inhe'ẽ ogueraa jepe omano aguã gui,
ojejavyague heta teĩ ombogue uka vy.*

* 5:11 Jó 2.10; 42.10-17 * 5:12 Mateus 5.33-37 * 5:13 Romanos 12.15 * 5:20 Mateus 18.15; Gálatas 6.1,2; 1 Pedro 4.8; Judas 22,23

Jypy'i kuaxia Pedro ombopara va'ekue

Jypy'i kuaxia Pedro ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia para apóstolo Pedro ogueraa uka Jesus Cristo remimbo'e kuery peguarã. Ha'e va'e kuery ma Jesus re ojerovia rã ha'e kuery re opu'ãa rei. Ha'e nunga rupi Pedro ijayvu omokyre'ỹ ha'e omombaraetea rupi, nhandereraa jepea re ima'endu'a riae aguã: "Yva re pendevy guarã omoĩ porã mbyre ma ivaipa e'ỹ va'e, iky'a e'ỹ ha'e imarã e'ỹ va'e. Peẽ kuery re Nhanderuete opena opo'akaa rupi, pejerovia vy opaa ára py peo jepe aguã. Ha'e va'e ojekuaa aguã ma namombyryvei ma guive. Ha'e rami aguã pearõ vy pevy'a, aỹ pendekuai axy aguã rami pendekuai vy are'ỹ'i re pendeporiau pekuapy ranhe teĩ, mba'eta ha'e nunga peaxapa ma ramo pejeroviaa ojekuaa aguã ovare ete va'e. Ouro tata py oiky'a'o pyre gui ovareve va'e, mba'eta ha'e nunga ivaipa va'erã. Ha'e rã peẽ ma Jesus Cristo ojekuaa jave pendererovy'aa 'rã, penemboyvate ha'e penemboetea 'rã guive", he'i (1.4-7).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Pedro ma Jesus Cristo pegua apóstolo aiko.* Axarura Nhanderuete rembiporavo opa rupi pendeyvy re'ỹ pendekuai va'e pe. Ponto re, Galácia, Capadócia, Ásia ha'e Bitínia re pendekuai.
2 Nhanderuete onhembopy'a ma voiague rami vy pendeporavo. Ha'e rami vy ixupe guarã Inhe'ẽ penemoingo rire penhe'ẽ rendu Jesus Cristo, huguy py pejeky'a'o uka vy.* Tove peẽ kuery tapendu penemboaxya ha'e mby'a porã opa mba'e py.

Nhandereraa jepea re jarovy'a aguã re ijayvua

3 Ta'ima'endu'a porãa Nhanderuete nhande-Senhor Jesus Cristo Ru va'e re, mba'eta nhanemboaxy ete vy nhanemoingove ju raka'e. Ha'e ramo nharõ jakuapy oikove va'e ou aguã, Jesus Cristo omanoague gui omboete ju rire.
4 Ha'e gui yva re pendevy guarã omoĩ porã mbyre ma ivaipa e'ỹ va'e, iky'a e'ỹ ha'e imarã e'ỹ va'e.
5 Peẽ kuery re Nhanderuete opena opo'akaa rupi, pejerovia vy opaa ára py peo jepe aguã. Ha'e va'e ojekuaa aguã ma namombyryvei ma guive.
6 Ha'e rami aguã pearõ vy pevy'a, aỹ pendekuai axy aguã rami pendekuai vy are'ỹ'i re pendeporiau pekuapy ranhe teĩ,
7 mba'eta ha'e nunga peaxapa ma ramo pejeroviaa ojekuaa aguã ovare ete va'e. Ouro tata py oiky'a'o pyre gui ovareve va'e, mba'eta ha'e nunga ivaipa va'erã. Ha'e rã peẽ ma Jesus Cristo ojekuaa jave pendererovy'aa 'rã, penemboyvatea ha'e penemboetea 'rã guive.
8 Cristo ma peẽ ndapexai teri va'eri peayvu. Aỹ pexa e'ỹ re hexe pejerovia vy perovy'a ete. Pendere vy'aa oĩ va'e ma iporã ete va'e nhamombe'u kuaa va'e'ỹ,
9 mba'eta pejopy ma pejeroviaa rekovia. Ha'e va'e ma penenhe'ẽ oo jepea.

10 Ha'e rami jaa jepe aguã re ma profeta kuery yma guare oporandu ha'e oikuaa pota raka'e, nhanemboaxya ombou pyrã omombe'u ma voi va'ekue ri.
11 Mba'eta ha'e kuery re Cristo Nhe'ẽ oĩ vy yma ma voi oikuaa uka Cristo omano 'rãa, ha'e va'e rire mba'emo iporã ete va'e oiko 'rãa guive. Ha'e kuery oikuaaxe teĩ araka'e ete ha'e marã rami pa ha'e nunga ojeupity 'rãa.
12 Ha'e ramo ha'e kuery pe oikuaa uka ojeupe guarã e'ỹ ayvu omombe'ua, ha'e rã peẽ kuery peguarã, mba'eta omombe'u ma voi raka'e mba'emo aỹ peẽ kuery pe oikuaa ukaa va'e. Mba'eta pendevy pe ae ayvu porã mombe'ua kuery omombe'u, yva gui Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ombou pyre rupi. Ha'e ramigua ma anjo kuery eteve voi oikuaa porãvexe teĩ okuapy.

Iky'a e'ỹ va'e jaiko aguã re ijayvua

13 Ha'e nunga rupi pendejee pemoĩ pene'arandurã, peiko kuaa pota ha'e pearõ aguã, mba'eta Jesus Cristo ojekuaa ára oexa uka 'rã penemboaxy etea.
14 Ta'y kuery inhe'ẽ rendu va'e peiko vy pendekuaive eme yma ndapeikuaai teri jave peipotaague rupi rive.

* 1:1 João 1.40-42 * 1:2 Romanos 8.29,30; Efésios 1.4,5

15 Ha'e rami 'rãgue py penerenoĩare iky'a e'ỹ
va'e oikoa rami avi peẽ voi ke iky'a e'ỹ va'e
pendekuai, peikoa ha'e javi rupi,
16 mba'eta ipara oĩ va'e "Iky'a e'ỹ va'e ke
pendekuai, mba'eta xee ma iky'a e'ỹ va'e"
he'ia rami.*
17 Nhanderuete ma peteĩ regua joegui
oayvuve e'ỹ re oikuaa pota 'rã peteĩ-teĩ
jaikoague re. Ha'e nunga rupi kova'e yvy re
peikoa pukukue re pejererokyjea rupi tema
pendekuai.
18 Mba'eta po rami peikuaa ae: Pendejoguaa
raka'e pendereko yma guare ovare'ỹ va'e
rupi pendekuaiague gui, mba'eta pener-
amoĩ kuery gui ha'e ramigua rive peikuaa
va'ekue. Prata, ouro, mba'emo opa va'erã
re rive'ỹ guive pendejoguaa,
19 ha'e rã Cristo ruguy ovarepave va'e re.
Ha'e va'e ma vexa'i ivaikue rei e'ỹ, iky'a e'ỹ
va'e rami ojukaa raka'e.
20 Hekorã ma kova'e yvy itui e'ỹ mbove ma
voi Nhanderuete omoĩ raka'e. Ha'e gui aỹ
opaa ára py mae ma oikuaa uka penderayvu
vy.
21 Cristo gui vy ae pejerovia Nhanderuete
omanoague gui omboete ha'e omboyvate ju
va'ekue re. Ha'e rami py Nhanderuete re
pejerovia ha'e pearõ pekuapy.

Mborayvu re nhandekuai aguã re ijayvua

22 Anhetẽ va'e rupi penhe'ẽ rendu vy
peiky'a'o uka ma pendepy'a. Aỹ ma joegua
meme'i joayvua rami pejoayvu, merami
rive'ỹ. Ha'e rami vy pendepy'a ha'e javi py
pejoayvu peteĩ-teĩ.*
23 Mba'eta mba'emo ra'yĩ ivaipa va'erã gui
e'ỹ penemoingove ju, ha'e rã imarã e'ỹ va'e
gui, Nhanderuete ayvu oikove ha'e ndopai
va'erã gui ae.
24 Mba'eta "Avakue ma jai rami meme 'rã
opa. Iporãa ha'e javi ma jai poty ramigua
rive oĩ. Mba'eta jai ipiru rã ipoty okuipa 'rã.
25 Ha'e rã Senhor ayvu ma oĩ riae 'rã", he'i.*
Ha'e va'e ayvu porã ma pẽvy omombe'u
pyre ae.

2

*Cristo re jajerovia va'e Nhe'*ẽ rorã
nhanemoingoague re ijayvua

1 Ha'e nunga rupi pendejegui pemboi
opa mba'e vai, pendeapua, pendeko porã
merami rivea, mba'emo peipota reia ha'e
joe pendeayvu reia ha'e javi.
2 Ha'e rami 'rãgue py kyrĩ'i va'e itui ramo'i
va'e rami avi penhea'ã ke kamby Nhe'ẽ
guigua iky'a e'ỹ va'e re, ha'e va'e re
pende'yvate vy oo jepe ete va'e peiko aguã,
3 Senhor penderayvua pendu ma rire.
4 Cristo ma ita oikove va'e avakue omombo
va'ekue rami oiko, teĩ Nhanderuete pe
ovare ete va'e rã oiporavo. Ha'e nunga rupi
hexe penhemboja ramo
5 peẽ voi ita oikove va'e rami Nhanderuete
penemoĩ Nhe'ẽ rorã.* Ha'e pygua sacer-
dote iky'a e'ỹ va'erã avi penemoĩ, ixupe
peme'ẽ aguã Nhe'ẽ guigua. Jesus Cristo
rupi peme'ẽ ramo oguerovy'a 'rã.
6 Mba'eta ipara re oĩ: "Sião py amoĩ 'rã
peteĩ ita oo ytarã aiporavo va'ekue, ovare
ete va'e. Ha'e va'e re ojerovia va'e kuery
ma peteĩve henda py nda'eve e'ỹi nho 'rã",
he'i.*
7 Peẽ kuery hexe pejerovia va'e pe ma an-
hetẽ ovare ete va'e oiko. Ha'e rã ojerovia
e'ỹ va'e kuery pe ma "Oo apoa kuery
ita omombo va'ekue ma omboeteve pyrã
opyta, tenondeve pyguarã",*
8 ha'e "Nhomonhepyxangaarã, joityarã
opyta", he'ia rami. Mba'eta ha'e kuery
ojeity uka 'rã ayvu porã oendu teĩ nonhe'ẽ
renduia py, ha'e rami ae hekorã omoĩa
rire.*
9 Ha'e rã peẽ kuery ma peteĩ regua oipo-
ravo pyre, huvixave pegua sacerdote, iky'a
e'ỹ va'e, Nhanderuete ojeupe guarã ae
ojogua va'ekue, peikuaa uka aguã pytũa
gui guexakãa pyguarã penerenoĩ va'ekue
po'akaa.*
10 Mba'eta yma rupi peteĩ regua e'ỹ pen-
dekuai va'ekue. Ha'e rã aỹ ma Nhanderuete
pegua pendekuai. Yma ndapeupityi pen-
emboaxya, ha'e rã aỹ ma peupity ma.*

*Ojerovia e'*ỹ va'e ha'e huvixa kuery pe
Cristo pegua kuery iporã va'e anho oexa
uka aguã re ijayvua

11 Xerembiayvu kuery, oyvy re'ỹ ikuai
va'e pendekuai ramo ajerure pejejoko aguã

* 1:16 Levítico 11.44-45 * 1:22 1 João 5.1 * 1:25 Isaías 40.6-9 * 2:5 1 Coríntios 3.16; Efésios 2.19-22 * 2:6 Isaías 28.16 * 2:7 Salmo 118.22-23 * 2:8 Isaías 8.14 * 2:9 Isaías 43.21 * 2:10 Oséias 1.6,9, 2.23

to'o oipota va'e gui, mba'eta penenhe'ẽ re
opu'ã rei va'e.
12 Amboae regua mbyte pendekuaia rupi
pexa uka tema pendereko porãa. Ha'e ramo
heko vai va'e re rami pendere amongue
ijayvu rei teĩ, pendekuai porãa oexa vy ha'e
kuery voi ombojerovia aguã Nhanderuete,
ojekuaa ára.

13 Senhor re vy penhe'ẽ rendu ke joe
opena va'e kuery ha'e javi: huvixave yvat-
eve ikuai va'e
14 ha'e hembiguai kuery huvixa yvyĩgueve
va'e, mba'eta ha'e kuery omoĩa heko vai
va'e ombopaga aguã, ha'e rã heko porã va'e
ma oguerory aguã.
15 Mba'eta Nhanderuete oipota pendekuai
porãa py pejapo hi'arandu e'ỹ va'e kuery
oikuaa vy e'ỹ ijayvua gui okyrirĩ aguã rami.
16 Opa mba'e gui peo jepe teĩ nda'evei "Jaa
jepe" peje vy ha'eve'ỹ va'e pejapo aguã.
Ha'e rami 'rãgue py Nhanderuete rem-
biguai rami pendekuai.
17 Pemboete pavẽ ke. Peayvu irmão kuery.
Nhanderuete renonde pendekuai pe-
jererokyjea rupi. Pemboete avi huvixave.*

Tembiguai kuery omba'eapo porã aguã re ijayvua

18 Tembiguai kuery, penhe'ẽ rendu
tema pendererekoa, opa mba'e py
pemboete reve. Pendererekoa porayvu
ha'e hi'arandu va'e anho e'ỹ 'rã penhe'ẽ
rendu, ha'e rã heko vai va'e voi.*
19 Mba'eta xapy'a rei Nhanderuete renonde
pendepy'a ky'a e'ỹa rupi pendekuaia teĩ
mba'e re'ỹ penemoingo axya 'rã. Ha'e
ramigua pendeporiau reia peropo'aka porã
vy ojou porãmby 'rã peiko.
20 Ha'e gui xapy'a rei pejejavyague re ri
penembopagaa ramo mba'exa 'rã tu pen-
dererovy'a? Ha'e rami avi xapy'a rei
ha'evea rami pendekuai teĩ penemoingo
axya rã pendevai e'ỹ re peropo'aka ramo
Nhanderuete pendejou porã 'rã.
21 Mba'eta ha'e rami aguã ae penerenoĩ,
mba'eta Cristo voi pendere oiko axy raka'e,
oikoague rami avi peẽ voi pendekuai aguã.
22 Ha'e ma ndojejavyi, peteĩve henda py
nda'ijayvui nhombotavy reia rupi.
23 Ixupe ijayvu vaikuea rã nombovai ayvu
vai py. Oguereko axya rei ramo nan-
homongyjei. Ha'e rami 'rãgue py onhem-
boaxa ha'evea rami joe oikuaa pota va'e po
py.*
24 Yvyra re ojukaa py guete re ae ogueraa
raka'e jajejavyague, nhande voi jejavya pe
nhamano avi, ha'e teko porã re ju jaiko
aguã. Ijai gui vy jakuera.*
25 Mba'eta vexa'i okanhygue rami pen-
dekuai va'ekue ri aỹ ma penenhe'ẽ re
Opena ha'e Onhangareko va'e oĩa py ju
pendereru.*

3

Omenda va'e kuery joguereko kuaa aguã re ijayvua

1 Kunhague, peẽ voi peneme oipotaa rami
avi peiko. Ha'e rami avi ayvu porã rupi ha'e
kuery nda'ikuai teri teĩ peẽ ta'yxy kuery
pendekuai porãa oexa vy rive ha'e kuery
voi ojerovia 'rã pendeayvu re'ỹ.
2 Mba'eta opa mba'e py pejererokyjea rupi
peiko ramo oexa 'rã pendekuai porãa.
3 Peẽ ta'yxy kuery, penhemoatyrõ eme
hi'árykue rive, peje'a vykypa reia py, ouro
guigua py pejeguaa py, neĩ ao hepyve va'e
py penhemonde vy.
4 Ha'e rami 'rãgue py pendepy'a re oĩ va'e ae
toexa uka peneporãa, ha'eve vai'ia ha'e pe-
japura e'ỹa. Ha'e ramigua ma Nhanderuete
pe ovareve ete va'e.
5 Mba'eta ymave rupi kunhague iky'a e'ỹa
rupi Nhanderuete re ojerovia va'e ma ha'e
ramigua py ae onhemonde raka'e, ome
oipotaa rami ikuaia py.
6 Abraão ra'yxy Sara voi ha'e rami oiko
raka'e, mba'eta ome onhe'ẽ rendua rupi
ixupe "Senhor" he'i. Peẽ voi iporã va'e
pejapo ha'e mba'eve rei gui ndapekyjei vy
imemby kuery 'rã peiko.

7 Ha'e peẽ ime kuery voi ha'e rami.
Pene'arandua rupi pejoguereko pen-
dera'yxy reve. Ha'e kuery ikangyve ramo
pemboetea rupi pereko, mba'eta peẽ reve
ha'e kuery peguarã voi tekove oĩ. Ha'e rami
vy 'rãe mba'eve napendejokoi pejerurea
gui.*

Irmão kuery joayvu aguã re ijayvua

* 2:17 Mateus 22.21; Romanos 13.1-7 * 2:18 Efésios 6.5-8; Colossenses 3.22-25 * 2:23 Isaías 53.9, Mateus 27.11-14, 39-44; Lucas 23.39-41 * 2:24 Isaías 53.4 * 2:25 Isaías 53.6 * 3:7 Efésios 5.22-25; 1 Timóteo 2.9-11

8 Opaa py aipota jojo'i rami peikuaa. Penhomboaxy, joegua meme rami pejoayvu, joegui penhemo'yvyĩ'ive guive.
9 Pendevy otekoavya rã pejepy-jepy eme ha'ekue rami, ha'e pendere ijayvu vaia rã pembovai eme ayvu vai rupi. Ha'e rami 'rãgue py pejogueroayvu porã, mba'eta ha'e rami aguã ae Nhanderuete penerenoĩ, pendereroayvu porãa peupity aguã.*
10 Mba'eta "Oiko pukuvexe ha'e ovy'aa aguã va'e ára oupityxe va'e ma tojoko oapekũ mba'emo vai rupi ijayvu e'ỹ aguã, tojoko ojuru ijapu rei e'ỹ aguã.
11 Tojepe'a mba'emo vai gui, iporã va'e anho tojapo. Tonhea'ã pavẽ reve ikuai porã aguã. Tonhea'ã ete, oupity peve.
12 Mba'eta heko porã va'e re Senhor oma'ẽ oikovy, ojapyxaka oiny guive ha'e kuery ojerurea re. Ha'e rã mba'emo vai apoa kuery pe ma Senhor oexa uka 'rã opoxya", he'i.*

Iporã va'e jajapoa rupi nhaĩ atã aguã re ijayvua

13 Ha'e gui iporã va'e pejapoa rupi penhea'ã ramo mava'e tu penemoingo axy ta?
14 Ha'e rami avi pendereko porãa rupi pejexavai teĩ ovy'a ete va'e 'rã peiko. Penemongyjea rupi ijayvua teĩ pekyje eme, pejapura eme guive.
15 Ha'e rami 'rãgue py pendepy'a py Cristo pemboetea rupi "Xe-Senhor iky'a e'ỹ va'e" peje vy peiko katu riae oporandu va'eva'e pe pemombe'u porãve aguã pearõ peikovya.
16 Ha'e rami avi pendevai reia rupi pendeayvu eme, ha'e rã pejererokyjea ha'e pendepy'a ky'a e'ỹa rupi anho. Ha'e ramo penderovai ijayvu va'e oxĩmba 'rã Cristo re vy pendereko porãa re ijayvu vaiague re.*
17 Mba'eta pendekuai axy Nhanderuete oipota ri ramo ha'eveve pendeko porãa re pendekuai axy, pendeko vaia re 'rãgue py.
18 Mba'eta Cristo voi omano raka'e jajejavyague re, peteĩgue'i. Heko porã ete va'e ojejuka uka nhandereko vai va'e re, nhandereru aguã Nhanderuete pe. Ngo'o re omano teĩ Nhe'ẽ omoingove ju raka'e.
19 Ha'e gui onhe'ẽ rupi oo vy ayvu omombe'u nhe'ẽ nhuã py omboty pyre kuery pe.
20 Ha'e va'e kuery ma yma rupi Noé oiko jave Nhanderuete nonhe'ẽ rendui okuapy teĩ Nhanderuete oarõ are ranhe kanoã guaxu ojapoa ja. Ha'e rami teĩ mbovy'i oo jepe raka'e yy rupi, oito ete'i.
21 Ha'ekue rami ae ju aỹ ma peẽ voi penhemongaraia rupi peo jepe. Pendero'o peiky'a'o vy rive peo jepe nda'ei, ha'e rã Nhanderuete pe pejapukaia rupi, pendepy'a peiky'a'o uka vy. Jesus Cristo onhemboete ju rire pendeky'a'o.
22 Ha'e gui yva re oo ma vy Nhanderuete oiporu kuaa regua re oĩ. Ha'e ramo ha'e oipotaa rami ikuai anjo kuery, yvatekueve ha'e mba'emo re ombopo'aka pyre ha'e javi.

4

Jejavya pe nhamano ha'e iky'a e'ỹ va'e jaiko aguã re ijayvua

1 Ha'e gui Cristo ngo'o re oiko axy rire peẽ voi pendepy'a re pemoĩ ha'ekue rami penhemoingo axy uka avi aguã, mba'eta ngo'o re oiko axy va'ekue ma mba'eve ndoguerekovei ma jejavya reve.*
2 Ha'e rami rire pendero'o re peikove teria ja avakue oipotaa rami ve'ỹ pendekuai aguã, ha'e rã Nhanderuete oipotaa rami anho.
3 Mba'eta ha'eve ma amboae regua oipotaa rami pendekuaiague. Opa marã rei pendekuai va'ekue to'o oipota va'e rupi, peka'ua rupi, opa marã vy'aa rupi, iro va'e pey'ua rupi, ha'e mba'emo ra'angaa ojeguarupy pembojeroviaa rupi guive.
4 Ha'e gui amboae kuery opa marã ikuaia rupi peẽ kuery napenhemoirũvei ramo onhemondyipa rei okuapy, ha'e peẽ kuery re ijayvu vai guive.
5 Ha'e rami teĩ ha'e kuery onhemombe'upa 'rã oikove va'e ha'e omano va'ekue re oikuaa pota va'e renonde.
6 Mba'eta ha'e rami aguã ae omano va'ekue pe voi ayvu porã omombe'ua raka'e, avakue rami ha'e kuery ngo'o re opaga teĩ nhe'ẽ re oikove ju aguã Nhanderuete rami.

Peteĩ-teĩ nhanhopytyvõ aguã re ijayvua

* 3:9 Lucas 6.27,28; Romanos 12.9-21 * 3:12 Salmo 34.12-16 * 3:16 Isaías 8.12-13, Mateus 10.16-20; 2 Timóteo 2.24-26 * 4:1 Romanos 6.1-4; Colossenses 3.1-10 * 4:7 Mateus 24.42-44; Apocalipse 16.15

7 Namombyryvei ma opa mba'e opa aguã
ára. Ha'e nunga rupi pejejoko ha'e peiko
kuaa pota ke penhembo'e kuaa aguã.*
8 Opa mba'e gui yvateve va'e ma peteĩ-teĩ
pejoayvu ete aguã, mba'eta porayvu va'e
ombogue uka reta 'rã amboae kuery oje-
javyague.*
9 Penhomovaẽ peteĩ-teĩ pendeayvu rei e'ỹ
re.
10 Peteĩ-teĩ penerembiaporã pejopyague
rami vy penhopytyvõ, mba'eta peteĩ-teĩ
pe Nhanderuete ome'ẽ joo rami e'ỹ-e'ỹ
nhopytyvõ aguã. Ha'e rami rã pejapo ete.
11 Ayvu omombe'u aguã ojopy va'ekue ma
tomombe'u porã, Nhanderuete ayvu ramo.
Nhopytyvõ aguã ojopy va'ekue ma Nhan-
deruete omombaraetea rupi tojapo, opa
mba'e py Nhanderuete omboetea aguã Je-
sus Cristo rery rupi. Ha'e va'e ma hex-
akãmba ha'e ipo'akapa araka'e rã peve
guarã. Amém.

Cristo káuxa nhanemoingo axya teĩ javy'a aguã re ijayvua

12 Xerembiayvu kuery, penembyte tata
hendy va'e rami pendeko a'ãarã ou teĩ pen-
hemondyi eme, mba'eta penemondyipaarã
e'ỹ ou.
13 Ha'e rami vy Cristo oiko axyague rami
peẽ voi pendekuai axy vy pevy'a, hexakãa
ojekuaa jave pevy'ave ete aguã.*
14 Cristo rery káuxa pendere ijayvua rei
ramo ovy'a ete va'e peiko, mba'eta pendere
oĩ 'rã Nhanderuete Nhe'ẽ hexakãmba va'e.
15 Ha'e gui peẽ kuery va'e regua nda'evei
mava'eve rei pejojukaague py peiko axy
aguã, e'ỹ vy penemondaague re, pejapo vai
reiague re, neĩ joe pepena reiague re guive.
16 Ha'e rã Cristo pegua peikoa re ri pen-
emoingo axya rã pexĩ eme. Ha'e rami
'rãgue py perovy'a Nhanderuete, pendere
Cristo rery oĩa re.
17 Mba'eta ovaẽ ma ára Nhanderuete joe
oikuaa pota aguã. Ojeupegua kuery re
ranhe 'rã oikuaa pota. Ha'e ramo nhande
kuery re ranhe oikuaa pota rire mba'exa
'rã tu ikuai Nhanderuete guigua ayvu porã
rupi nonhe'ẽ rendui va'ekue?
18 Mba'eta "Heko porã va'e ojexavaia py
anho 'rã oo jepe, rire mba'exa 'rã tu ikuai
Nhanderuete re ima'endu'a e'ỹ ha'e heko
vai va'e kuery?" he'iague rami.*
19 Ha'e nunga rupi Nhanderuete oipotaa
rami vy ikuai axy va'e guekove re topena
uka imoingoare ojeroviapy va'e pe, ha'e
iporã va'e rupi tema ta'ikuai guive.

5

Igreja re opena va'e kuery omongetaague

1 Ha'e gui peẽ kuery regua igreja re
pepena va'e kuery ju xee romongeta,
mba'eta xee voi peẽ kuery rami avi aiko
igreja kuery re apena va'e, ha'e Cristo oiko
axyague amombe'u va'e, ha'e gui peẽ kuery
reve aĩ avi 'rã hexakãa ojekuaa jave.
2 Pepena porã ke Nhanderuete rymba kuery
pẽvy opena uka va'ekue re.* Ojapo uka
ramo rive'ỹ pejapo, ha'e rã pejapoxea'i py,
Nhanderuete oipotaa rami ae. Peráta re
rive'ỹ guive pejapo, ha'e rã penekyre'ỹa
rupi.
3 Pejokuai poyi eme pẽvy opena uka
va'ekue. Ha'e rami 'rãgue py peiko ha'e
kuery voi peẽ rami ikuai aguã.
4 Ha'e ramo Opena va'ety Yvateve ete va'e
ojekuaa ramo pejopy 'rã coroa hexakãmba
va'e opa va'erã e'ỹ.

Omongeta ha'e oxarura reve opaa py ogueroayvu porãague

5 Ha'e rami ae avi peẽ kunumigueve, pen-
dekuai 'rã tujakueve oipotaa rami. Ha'e
peẽ kuery ha'e javi, pendekuaia rupi pen-
dejee pemoĩ joegui penhemo'yvyĩ'ive aguã.
Mba'eta Nhanderuete opu'ã 'rã onhemboy-
vate rei va'e re, ha'e rã onhemo'yvyĩ'i va'e
pe ma oexa uka 'rã omboaxya.*
6 Ha'e nunga rupi penhemo'yvyĩ'i Nhan-
deruete po'akaa guy py, ha'evea ára py
penemboyvate ju aguã.
7 Ipo py meme ke pemboaxa pendevoyi
pereko va'e, mba'eta penemboaxya rupi 'rã
opena pendere.
8 Peiko kuaa pota ke, penheangu
guive. Mba'eta penderovaigua anha ma
pendeyvýry rupi oiko guary guembiarã
oeka vy okororõ oikovy va'e rami avi.
9 Pejeity uka eme ixupe, pejeroviaa re peĩ
atã vy. Mba'eta peikuaa pende-irmão

* 4:8 Provérbios 10.12 * 4:13 João 16.1-4; Tiago 1.2-4 * 4:18 Provérbios 11.31 * 5:2 João 10.11-13, 21.15; Atos 20.28 * 5:5 Provérbios 3.34, Lucas 18.9-14

kuery yvy jave re ikuai va'e voi oendu avi
okuapya peẽ pendekuai axya ramigua.
10 Ha'e gui xapy'a'i pendekuai axy ma
rire Nhanderuete penemoingo porã ju
'rã, penemoĩ atã, penemombaraete ha'e
penemombyta porã ju 'rã, mba'eta opa
mba'e py nhanemboaxy va'e, ha'e Cristo
re vy guexakãa imarã e'ỹ va'e pyguarã
nhanerenoĩ va'ekue.
11 Ha'e ae ta'ipo'akapa araka'e rã peve
guarã. Amém.
12 Irmão Silvano pe ma kova'e kuaxia am-
bopara uka pẽvy. Ha'e va'e ma xee aikuaa
rami ojeroviapy oiko, peẽ kuery pe avi.
Ayvu mbovy'i py ambopara uka. Romon-
getaa rupi teĩgue ju aipoa'e: Ha'e rami ae
Nhanderuete nhanemboaxya anhetẽ va'e.
Ha'e va'e re anho tema peĩ atã.
13 Babilônia py oiporavo pyre ikuai va'e
avi oxarura uka peẽ kuery pe, xera'y Mar-
cos voi.*
14 Pexarura peteĩ-teĩ pe pejoayvua rupi.
Tove Cristo re pendekuai va'e ha'e javive
tapendu mby'a porã.

* 5:13 Amongue py Roma tetã pe “Babilônia” 'ea 'rã.

Mokoĩguea kuaxia Pedro ombopara va'ekue
Mokoĩguea kuaxia Pedro ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia py apóstolo Pedro ojapo Jesus Cristo remimbo'e kuery onheangu aguã. Mba'eta Jesus Cristo pegua igreja mbyte py ikuai nhombotavya rupi nhombo'e va'e. Mba'eta yma heta va'e kuery mbyte rupi profeta ramigua rive ikuaiague rami avi "peẽ kuery mbyte voi ikuai 'rã porombo'ea anhetẽ rupigua e'ỹ. Ha'e va'e kuery ma nhemi rupi 'rã omombe'u apu nhomombaarã. Senhor Ijoguaare Ipo'akapa va'e rovai eteve voi 'rã ijayvu. Ha'e ramia py o'áry ae ombou uka imomba vyvoiarã" (2.1b).

Ijayvu avi Jesus Cristo re jajeroviaa rupi nhaĩ atãve aguã, ha'e Jesus ou ju jave guarã nharõ jaikovy aguã. Mba'eta "Senhor ára ma imonda va'e rami 'rã ou xapy'a. Ha'e va'e jave py yapu ratã reve yva okanhymba 'rã, ha'e mba'emo jaexa va'e okai vy ivaipa 'rã. Ko yvy ha'e mba'emo ojapo pyre ha'e javi 'rã okaipa. Ha'e nunga ha'e javi ha'e rami ete okanhymba aguã rami opyta ramo peẽ kuery pendeky'a e'ỹa rupi pota ke pendekuai Nhanderuete pe ete" (3.10-11).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Simão Pedro ma Jesus Cristo rembiguai ha'e apóstolo-rã xemoĩ va'ekue. Axarura pẽvy, mba'eta peẽ kuery voi peupity pejerovia aguã, Nhanderuete ha'e Nhandereraa jepea Jesus Cristo guigua teko porã rupi ome'ẽ va'ekue. Ha'e va'e ma ovare ete va'e.
2 Tove opa mba'e py tapendu penemboaxya ha'e mby'a porã, Nhanderuete ha'e nhande-Senhor Jesus Cristo peikuaa porãvea rupi.

Cristo guigua jaexa uka aguã re ijayvua

3 Mba'eta Nhanderuete ma guexakãa ha'e gueko porãa jaupity aguã nhanerenoĩ ma vy opo'akaa rupi ome'ẽ avi nhanemoingo porãarã ha'e ixupe nhanemoingoarã regua ha'e javi. Nhanerenoĩare jaikuaa porãvea rupi jajopypa 'rã.
4 Ha'e rami vy mba'emo ovare ha'e iporã ete va'e nhandevy ome'ẽ aguã re ijayvu, kova'e yvy re to'o oipota va'e nhanemongy'aarã oĩ va'e gui jaa jepe aguã, nhandere voi Nhanderuete py'a re oĩ va'e oĩ avi aguã.
5 Ha'e nunga rupi ae penhea'ã pejeroviaa re pemoirũ aguã pendereko porã aguã, ha'e pendereko porãa re pemoirũ pene'arandua rupi pendekuai aguã,
6 ha'e pene'arandua re pemoirũ pejejoko aguã, ha'e pejejokoa re pemoirũ peĩ atã aguã, ha'e peĩ atãa re pemoirũ Nhanderuete pe ete peiko aguã,
7 ha'e ixupe peikoa re pemoirũ irmão kuery pexaxe aguã, ha'e irmão kuery pexaxea re pemoirũ mborayvu re pendekuai aguã.
8 Mba'eta pendere ha'e nunga oĩ, ha'e oĩve ovy ri ramo nhande-Senhor Jesus Cristo peikuaa porãvea rupi pexa uka 'rã penekyre'ỹ ha'e iporã va'e anho.*
9 Ha'e rã amongue re ha'e nunga noĩ ri ramo ára revegua e'ỹ, ha'e'i py oĩ va'e anho'i oexa va'e rami teri oiko, mba'eta hexarai ma ojejavyague gui oiky'a'oague re.
10 Ha'e nunga rupi irmão kuery, penhea'ãve tema penerenoĩague ha'e pendeporavoague pexa ukaa rupi. Ha'e rami vy 'rã neĩ peteĩve henda py voi ndapejeity ukai.
11 Ha'e rami rã nhande-Senhor Nhandereraa jepea Jesus Cristo po'akaa imarã e'ỹ va'e peupity rã penemovaẽ porã 'rã.

Apóstolo Pedro nhanemoma'endu'aa rupi ijayvuague

12 Ha'e nunga rupi pendere anhetẽ va'e oĩ va'e peikuaa porã, ha'e nunga re peĩ atã guive teĩ ha'e nunga re romoma'endu'a aguã rami riae aiko.
13 Mba'eta kova'e oo'i re aikove teria ja ha'e nunga re romoma'endu'aa rupi xeayvu vy romokyre'ỹvexe.†
14 Mba'eta xee aikuaa rã kova'e oo'i areko va'e are'ỹ'i re aeja 'rã, nhande-Senhor Jesus Cristo oikuaa ukaague rami vy.
15 Ha'e nunga rupi xee anhea'ãve 'rã aa ma rire ha'e nunga ha'e javi re penema'endu'a aguã rami.

Nhanderuete ayvu anhetẽ etea re ijayvua

* 1:8 Filipenses 2.12,13 † 1:13 "Oo'i" he'ia ma guete'i re ae ijayvu vy (2 Coríntios 5.1-4).

16 Mba'eta ore ma avakue akã gui rive'ỹ
pẽvy romombe'u va'ekue nhande-Senhor
Jesus Cristo po'akaa, ha'e ou jevy aguã
regua guive. Ha'e rami 'rãgue py ipo'akaa
ma ore ae rexa py roexa va'ekue.
17 Mba'eta Nguuete gui ae ou raka'e om-
boetepaa aguã ha'e hexakãa. Mba'eta ixupe
Hexakãmba va'e oayvu ombou vy "Kova'e
ma Xera'y ayvu va'e, arovy'a va'e", he'i
va'ekue.
18 Ha'e va'e ayvu yva gui onhendu rã ore voi
roendu karamboae yvyty iky'a e'ỹ va'e áry
hexeve orekuaia py.*
19 Ha'e rami rire jaikuaa porãve pro-
feta kuery ayvu anhetẽ va'e memea, ha'e
nhandejee nhamoĩ atãve 'rã guive, mba'eta
pytũa py tataendy rami nhanemoexakã 'rã
ko'ẽmba peve, nhandepy'a re jaxy-tata ko'ẽ
mbija ojekuaa peve.
20 Po ramigua jypy'i jaikuaa: Ipara iky'a e'ỹ
va'e re ayvu ikuai va'e ma avakue akã gui
rive'ỹ ou,
21 mba'eta peteĩve ayvu ndojekuaai raka'e
profeta kuery ae oipotaa gui. Ha'e rami
'rãgue py Nhanderuete gui ae avakue [iky'a
e'ỹ va'e] ijayvu raka'e, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ
omo'arandu heravy rã.*

2

Porombo'ea kuery anhetẽ rupigua e'ỹ
opaga 'rãa re ijayvua

1 Heta va'e kuery mbyte rupi ikuai avi
raka'e profeta ramigua rive. Peẽ kuery
mbyte voi ikuai 'rã porombo'ea anhetẽ
rupigua e'ỹ. Ha'e va'e kuery ma nhemi rupi
'rã omombe'u apu nhomombaarã. Senhor
Ijoguaare Ipo'akapa va'e rovai eteve voi 'rã
ijayvu. Ha'e ramia py o'áry ae ombou uka
imomba vyvoiarã.*
2 Heta 'rã ikuai avi ha'e kuery opa marã rei
ikuaia rupi. Ha'e ramo ha'e kuery káuxa
ijayvu vaia 'rã tape anhetẽ va'e re.
3 Ha'e kuery ma peráta re nda'eveive vy
pendekore 'rã ijapua py. Ha'e rami teĩ ha'e
kuery mbopagaarã yma guive omoĩ mbyre
ndarei 'rã. Imombaarã ma ndokei ae.
4 Mba'eta anjo kuery eteve voi ojejavy
ramo Nhanderuete nomboaxyi raka'e. Ha'e
rami 'rãgue py yvy guy py nhuã oĩ va'e
py omombo, yvykua pytũ reia py omboty
ombopaga aguã ára pyguarã.
5 Ymagua kuery voi nomboaxyi vy Noé teko
porã mombe'ua va'e anho ogueraa jepe
raka'e, ha'e hexeve sete ju. Ha'e rã ko yvy
regua heko vai va'e kuery áry ma yy ombou.
6 Ha'e gui Sodoma ha'e Gomorra tetã ma
tanhimbu rive omombyta. Ombovaipa ete
raka'e, raka'eve rã heko vai va'e ikuai va'erã
oikuaa vy onheangu aguã.
7 Ló anho ogueraa jepe. Ha'e va'e heko porã
va'e ma nhonhe'ẽ rendu e'ỹ va'e kuery opa
marã rei ikuaia oexa vy nda'evei etea oendu
raka'e.
8 (Mba'eta ha'e kuery opa marã rei ikuaia
mbyte heko porã va'e oiko vy ko'ẽ nhavõ
oexa ha'e oendu vy opy'a heko porã va'e py
ojexavai.)
9 Ha'e nunga rupi Senhor ogueraa jepe
kuaa heko porã va'e ikuai axya gui, ha'e rã
heko vai va'e kuery ma ikuai axy aguã py
omboty 'rã oikuaa pota aguã ára pyguarã.
10 Ombopagave 'rã to'o oipotaa rami opa
marã rei ikuai va'ekue, huvixa kuery onhe'ẽ
rendua rupi e'ỹ guive. Ha'e kuery ma
nhombojaru ha'e onhemboyvate rei va'e vy
neĩ ipo'akakueve re ijayvu aguã voi ndoky-
jei.
11 Ha'e rã anjo kuery ma imbaraeteve ha'e
ipo'akave va'eri huvixa kuery re nda'ijayvu
vai 'rã Senhor renonde.
12 Ha'e rã nhombojaru rei va'e kuery ma
mymba inharõ va'e ombo'a ha'e ojuka pyrã
rami rive ikuai, mba'eta ijayvu vai 'rã
oikuaa e'ỹ va'e re voi. Ha'e ramo mymba
opaa rami avi ha'e kuery voi omombaa 'rã.
13 Ha'e kuery ojexavai 'rã nhombojexava-
iague py ae. Ha'e kuery ma ara py teĩ
opa marã rei 'rã ovy'a okuapy to'o oipotaa
rupi. Mba'emo iky'apa ha'e ivaikue rei va'e
rami ikuai. Ha'e kuery ae 'rã onhemongy'a
ojekorea py, peẽ kuery reve okaru okuapya
pyve.
14 Joe oma'ẽ 'rã itavy reixea rupi anho,
ndopytu'ui 'rã guive ojejavya gui. Ombo-
tavy 'rã ikangy va'e, peráta re nda'eveive
ha'e ayvu vaipy ra'y ikuai vy.
15 Tape hi'yvi porã va'e gui ojepe'a vy Beor
ra'y Balaão oikoague rupi oo vy okan-
hymba, mba'eta ha'e va'e ma teko vai rupi

* 1:18 Marcos 9.1-8 * 1:21 2 Timóteo 3.16,17 * 2:1 1 Timóteo 4.1,2; Judas 3-23

mba'emo ojoupa va'erã re anho nda'eveive raka'e.
16 (Ha'e rami avi opaga raka'e ojejavyague re. Profeta oiko va'eri hymba ovoyi va'ety avakue ayvu py ijayvu ixupe, o'arandua rupi e'ỹ oiko ta ramo ojokoxe vy.)

17 Ha'e kuery ma ygua ipirupa va'e rami ikuai, yvyxĩ yvytu ogueraapa rive va'e rami guive. Pytũa rupi guarã rive ikuai.
18 Mba'eta onhemboyvate reia rupi ijayvu, ha'e to'o oipotaa rami ikuai vy ombotavy 'rã gueko vaiaty gui oo jepexe va'e.
19 "Escravo ve'ỹ ma peiko", he'i teĩ ha'e kuery ae imongy'apaa pegua escravo ikuai. Mba'eta jajeity uka vy nhandereityare pegua escravo japyta.
20 Mba'eta amongue ma Senhor Nhandereraa jepea Jesus Cristo oikuaa, ha'e ko yvy regua nhomongy'apa reia gui oo jepe teĩ ha'e nunga pyve ju 'rã ojekore ha'e ojeity uka. Ha'e rami rire jypy guare gui nda'eveive 'rã opaa py.
21 Ha'e kuery pe ha'eveve 'rãgue teko porã katygua tape ndoikuaai ma voi va'e rire. Mba'eta oikuaa teĩ ojapo uka pyre iky'a e'ỹ va'e gui ojepe'a vy ha'ekue py ju ojevy.
22 Ha'e kuery re oiko ayvu "Jagua ojevy 'rã ha'e ae ombojevyague py, ha'e poryko ojoia porã teĩ ojevy ju 'rã yapo py onhemou'ũ aguã rive", he'i va'e.*

3

Senhor ou jevy aguã ára re ijayvua

1 Xerembiayvu kuery, kova'e kuaxia ma mokoĩguea ma pẽvy ambopara. Mokoĩve ma mba'emo re romoma'endu'a aguã rupi ambopara, pene'arandu ae teĩ.
2 Ha'e rami rã penema'endu'a aguã profeta iky'a e'ỹ va'e kuery yma ijayvuague re, ha'e Senhor Nhandereraa jepea ojapo uka va'ekue re guive, peẽ kuerya rupi apóstolo kuery penembo'eague rami ae.
3 Jypy'i peikuaa pota pova'e nunga re: Opaa ára py ikuai 'rã porojojai rei va'e. Nhandejojai reia rupi 'rã ikuai, ha'e kuery ae oipotaa rami rive.
4 Ha'e rami vy aipoe'i 'rã: "Mba'exa tu oiko Cristo ou jevy aguã re ijayvuague? Mba'eta nhaneramoĩ kuery omano guive ha'ekue rami ae tema opa mba'e ikuai, ko yvy onhonoa guive", he'i 'rã.
5 Ha'e rami teĩ ha'e kuery hexarai potae pova'e nunga gui, mba'eta yma Nhanderuete oayvu gui rive omoingo raka'e yva ha'e yvy. Yvy ma ojapo raka'e yy gui ojekuaa aguã rami, yy mbyte rupi gui ae.
6 Ha'e va'e rupi ae ju ha'e va'e javegua yvy omomba, yy ombou vy.
7 Ha'e gui aỹ yva ha'e yvy itui va'e ma Nhanderuete oayvu rupi ae ju omombyta tata py okaipa aguã. Joe oikuaa pota ha'e heko vai va'e kuery ombopaga aguã ára pyguarã omombyta.

8 Ha'e rami avi xerembiayvu kuery, peteĩ mba'e oĩ penderexarai e'ỹ aguã: Senhor pe rã peteĩ ára mil ma'etỹa rami, ha'e rã mil ma'etỹa ma peteĩ ára rami rive oaxa.
9 Ha'e nunga rupi Senhor ndarei ijayvuague ojapo aguã, amongue "Are ete ma" he'i teĩ. Ha'e rami 'rãgue py nhanerarõ are oikovy. Ndoipotai peteĩve nhakanhy, ha'e rã nhande ha'e javive jajeko rerova.*

10 Ha'e gui Senhor ára ma imonda va'e rami 'rã ou xapy'a. Ha'e va'e jave py yapu ratã reve yva okanhymba 'rã, ha'e mba'emo jaexa va'e okai vy ivaipa 'rã. Ko yvy ha'e mba'emo ojapo pyre ha'e javi 'rã okaipa.*
11 Ha'e nunga ha'e javi ha'e rami ete okanhymba aguã rami opyta ramo peẽ kuery pendeky'a e'ỹa rupi pota ke pendekuai Nhanderuete pe ete.
12 Nhanderuete ára pearõa rupi pejapo ovaẽ voive aguã rami. Ha'e va'e jave py yva voi hendy vy ivaipa 'rã, ha'e mba'emo jaexa va'e okai vy hykupa 'rã.
13 Ha'e rã nhande kuery ma ijayvuague rami vy yva pyau ha'e yvy pyau nharõ jakuapy, teko porã rendarã.*

Senhor nharõ vy ipara re nhanhembo'e aguã re ijayvua

14 Ha'e nunga rupi xerembiayvu kuery, ha'e nunga pearõ vy penhea'ã tema pejexa uka aguã peteĩ rami ikuai va'e, iky'a e'ỹ va'e ha'e ojou vai pyrã e'ỹ.*
15 Penema'endu'a nhande-Senhor jogueraa jepexe vy nhoarõ area re. Ha'e nunga re nhanerembiayvu irmão Paulo voi omo'aranduague rami vy ombopara pẽvy.

* 2:22 Provérbios 26.11 * 3:9 Lucas 13.6-8 * 3:10 Mateus 24.29-31; Apocalipse 21.1-8 * 3:13 Isaías 65.17 * 3:14 1 João 3.2,3

16 Ha'e va'e ijayvu ha'e kuaxia ombopara
va'e ha'e javi re ma ha'e ramigua oĩ. Ha'e
rami avi amongue henda py oĩ jaikuaa aguã
haxyve va'e. Ha'e ramo oikuaa e'ỹ rei
ha'e ikangy va'e kuery ma ha'e nunga oexa
vy ha'eve'ỹa rami 'rã oikuaa, ipara iky'a
e'ỹ va'e mboae re oĩ va'e voi ha'e kuery
ndoikuaai reia rami avi. Ha'e ramia py ha'e
kuery okanhy aguã katy oo.
17 Ha'e rã peẽ xerembiayvu kuery, ha'e
nunga peikuaa ma voi vy penheangu. Pen-
hembotavy uka eme Senhor nhe'ẽ rendu
e'ỹa kuery pe, penembaraetea rupi pen-
dekuaia gui pejeity uka e'ỹ aguã.
18 Ha'e rami 'rãgue py penembaraeteve
tema peovy nhande-Senhor Nhandereraa
jepea Jesus Cristo penemboaxya rupi, ha'e
peikuaa porãvea py. Ha'e ae toguerovy'aa
aỹ ha'e araka'e rã peve.

Jypy'i kuaxia João ombopara va'ekue
Jypy'i kuaxia João ombopara va'ekue

Apóstolo João aipoe'i: “Pova'e ayvu peẽ kuery pe ambopara peikuaa aguã pendere tekove marã e'ỹ oĩa, Nhanderuete Ra'y rery rupi pejerovia va'e re ae” (5.14).

Marã rami vy 'rã nda'u jaikuaa nhandere tekove marã e'ỹ oĩa? Jaikuaa 'rã jajejavya nhamombe'u ha'e jaejapa vy (1.8-9), Jesus ojapo uka va'ekue rupi nhandekuai vy (2.3), Jesus oikoague rami nhande voi nhandekuai vy (2.6), irmão kuery jayvu vy (2.9-11), Jesus revegua jaikoa rami nhanhemombe'u porã vy (2.23), ha'e teko porã rupi jaiko vy (2.29). Jesus Cristo re jajerovia vy 'rãe jaupity tekove marã e'ỹ: “Nhandevy Nhanderuete ome'ẽ tekove marã e'ỹ, ha'e tekove ma Ta'y re oĩ. Ha'e nunga rupi amongue Nhanderuete Ra'y reve ikuai ramo ha'e kuery re oĩ tekove. Ha'e rã Ta'y reve e'ỹ ikuai ramo ma ha'e kuery re tekove noĩ” (5.11-12).

*Ayvu Tekove me'*ẽa ha'e Nhanderuete reve peteĩ rami nhandekuaia re ijayvua

1 Jypy'i guive roendu va'ekue, orerexa py
ae roexa ha'e hexe ropoko guive va'ekue ma
Ayvu Tekove me'ẽa.*
2 Mba'eta Tekove me'ẽa ojekuaa rã ore roexa
rire imombe'uarã roiko. Ha'e rami vy
pendevy pe ju romombe'u. Ha'e va'e ma
Tekove marã e'ỹ me'ẽa, Nguu reve oiko
va'ekue ri orevy ju ojekuaa karamboae.
3 Roexa ha'e roendu va'ekue ma pendevy pe
ju romombe'u, peẽ kuery voi orereve peteĩ
rami nhandekuai aguã. Mba'eta ore ma Tuu
ha'e Ta'y Jesus Cristo reve ae orekuai.
4 Ha'e va'e rombopara pẽvy opa mba'e py
javy'a aguã.

Nhanderuete rexakãa rupi nhandekuai aguã jajejavya nhamombe'upa aguã re ijayvua

5 Ha'e gui ayvu ixugui roendu va'ekue,
ha'e pẽvy ju romombe'u va'e ma pova'e:
Nhanderuete ma hexakã va'e, hexe ma neĩ
peteĩ henda py noĩ pytũa.
6 Xapy'a rei “Xee ma Nhanderuete reve
aiko” ja'e teĩ pytũa rupi jaiko vy ma nhan-
deapu, anhetẽ va'e rupi e'ỹ jaiko.
7 Ha'e rami teĩ guexakãa rupi ha'e oikoa
rami avi nhande voi hexakãa rupi jaiko ri
vy peteĩ rami 'rã nhandekuai jomeme, ha'e
Ta'y Jesus ruguy nhandeky'a'o 'rã jajejavya
ha'e javi gui.
8 Ha'e rã “Xere ma neĩ peteĩ henda py
jejavya noĩ” ja'e ri vy nhande ae jajekore,
ha'e nhandere anhetẽ va'e noĩ.
9 Ha'e gui jajejavya nhamombe'upa ramo
ma Nhanderuete heko porã ha'e ojerovi-
apy va'e vy ombogue 'rã jajejavyague, ha'e
nhandeky'a'o 'rã teko vai ha'e javi gui.
10 Xapy'a rei “Xee ma ajejavy va'e'ỹ” ja'e
vy ixupe “Ijapu va'e” ja'e, ha'e nhandere
ijayvu noĩ.

2

1 Xera'y kue'iry, ha'e rami ambopara pe-
jejavy e'ỹ aguã. Ha'e rami avi xapy'a rei
amongue ojejavy ramo ma Nhanderuetea
py peteĩ oiko nhanepytyvõarã. Ha'e va'e
ma Jesus Cristo, heko porã va'e.
2 Ha'e ma jajejavyague re opaga va'ekue.
Nhande jajejavyague re anho e'ỹ opaga
raka'e, ha'e rã yvy jave regua ojejavyague
re.
3 Ha'e ojapo uka va'e rupi jaiko vy jaikuaa
'rã jaikuaa va'e jaikoa.
4 Ha'e nunga rupi amongue “Xee aikuaa”
he'i teĩ ha'e ojapo uka va'e rupi ndoikoi va'e
ma ijapu, ha'e hexe noĩ anhetẽ va'e.
5 Ha'e rã ijayvua rupi jaiko vy 'rãe an-
hetẽ Nhanderuete jayvu aguã va'e rami ete
jayvu. Ha'e rami vy ae 'rã jaikuaa hexe
nhaĩa.
6 “Xee ma hexe aĩ” he'i va'e ma ha'e
oikoague rami ae toiko.

Ayvu yma guare ha'e ipyau va'e re ijayvua

7 Xerembiayvu kuery, ayvu ipyau va'e'ỹ
ambopara pẽvy, ha'e rã yma ojapo uka
pyre jypy'i guive pendu va'ekue, mba'eta
yma guive ojapo uka pyre ma ayvu pendu
va'ekue ae.*
8 Ha'e rami avi ojapo uka pyre ambopara
va'e ma ipyau guive, mba'eta Jesus Cristo
ranhe anhetẽ va'e rupi oiko rire peẽ kuery
ju ha'e va'e rupi peiko. Mba'eta pytũ oaxa

* 1:1 João 1.1-3, 14 * 2:7 João 13.34

ma ovy, ha'e hendy va'e anhetẽ va'e ju
hexakã ouvy.
9 Amongue "Xee hexakãa rupi aiko" he'i teĩ
o-irmão ndoayvui va'e ma pytũ rupi teri
oiko.
10 Ha'e rã o-irmão kuery oayvu va'e ma
hexakãa rupi oiko, ha'e hexe noĩ joityarã.
11 Ha'e rã o-irmão ndoayvui va'e ma pytũ
reia rupi oiko, marã katy pa ooa voi
ndoikuaai, pytũ oexa mbogue rã.

Kyrĩgue'i, tujakue ha'e ipyaukue pe ijayvua

12 Xera'y kue'iry, pẽvy ambopara mba'eta
pejejavyague omboguepaa ma hery rupi.
13 Ha'vy peẽ tujakue, pẽvy ambopara
mba'eta peikuaa ma jypy'i guive oiko va'e.
Ha'e ipyaukue, pẽvy ambopara mba'eta
pendepo'aka ma poromboeko vaia re.
14 Xera'y kue'iry, pẽvy ambopara mba'eta
peikuaa ma Nhanderuete. Ha'e tujakue,
pẽvy ambopara mba'eta peikuaa jypy'i
guive oiko va'e. Ipyaukue, pẽvy ambopara
mba'eta penembaraete ha'e pendere Nhan-
deruete ayvu oĩ ramo pendepo'aka ma
poromboeko vaia re.

Kova'e yvy regua reko re ijayvua

15 Peayvu eme ko yvy regua reko, neĩ
mba'emo yvy re ikuai va'e. Mba'eta yvy
regua reko rayvua kuery re ma Nhan-
deruete rayvua noĩ.
16 Mba'eta mba'emo yvy re ikuai va'e ma
yvy regua meme: to'o oipota va'e, mba'emo
jaexa vy jaipotapa reia, ha'e nhandejee ae
rive jajeroviaa. Ha'e nunga ma yvy guigua
meme, Nhanderuete guigua e'ỹ.
17 Ko yvy ma opa 'rã, to'o oipota va'e ha'e
javi reve. Ha'e rã Nhanderuete oipota va'e
ojapo va'e ma oikove riae 'rã.

Cristo ramigua rive ikuai va'e re ijayvua

18 Xera'y kue'iry, ovaẽ ma opa aguã ára,
Cristo ramigua rive ojekuaa aguã. Pendu
ma omombe'ua rã ha'e va'e ou 'rãa. Aỹ
voi heta ma ikuai Cristo ramigua rive. Ha'e
nunga rupi ae jaikuaa opa aguã ára ovaẽ
maa.
19 Ha'e kuery ma nhande kuery mbyte
gui ojepe'a va'ekue, nhande regua e'ỹ vy.
Mba'eta nhande regua ikuai va'e rire opyta
'rãgue nhande kuery reve. Ha'e gui ha'e
kuery ojepe'a ramo jaikuaa nhande regua
e'ỹ ikuaia.
20 Ha'e rã pendere ma oĩ penemo'aranduarã
Iky'a e'ỹ va'e omoĩ va'ekue. Ha'e rami rire
peẽ kuery peikuaapa.
21 Kova'e kuaxia pẽvy ambopara "Anhetẽ
va'e ndapeikuaai" ha'e vy e'ỹ. Mba'eta
peikuaa ae, ha'e peikuaa avi apu ikuai va'e
anhetẽ va'e guigua e'ỹa.
22 Ha'e gui ijapu va'e ma "Jesus ae Cristo
oiko" nde'i va'e. Ha'e nunga ma Cristo
ramigua rive, mba'eta Tuu neĩ Ta'y re ndo-
jeroviai va'e.
23 Ha'e nunga rupi Nhanderuete Ra'y pe
"Xee ma hexevegua e'ỹ" he'i va'e re ma Tuu
noĩ. Ha'e rã "Nhanderuete Ra'y revegua ae
xee" he'i va'e re ma Tuu avi oĩ.
24 Pendere toĩ riae jypy'i guive pendu
va'ekue. Mba'eta jypy'i guive pendu
va'ekue pendere oĩ ramo ma peẽ voi 'rã peĩ
Nhanderuete ha'e Ta'y re.
25 Mba'eta ijayvu tekove marã e'ỹ ome'ẽ
aguã re nhandevy.
26 Ha'e nunga ambopara penembotavyxea
kuery gui penheangu aguã.

*Nhe'*ẽ Ky'a E'ỹ nhanembo'ea re ijayvua

27 Ha'e gui pendere ojeguigua omoĩ
va'ekue oĩ riae ramo penembo'earã mboae
oĩ e'ỹ teĩ ha'eve, mba'eta pendere omoĩ
mbyre ae 'rã penembo'e opa mba'e re.
Ha'e va'e ma anhetẽ rupigua ae, anhetẽ
rupigua merami rive'ỹ. Peĩ riae ke hexe,
penembo'eague rami vy ae.
28 Ha'e gui aỹ xera'y kue'iry, peĩ atã tema
hexe. Ha'e rami vy ha'e ojekuaa jevy ramo
nhandepy'a guaxu, ha'e ixugui nhaxĩmba
reve nhanhemi e'ỹ aguã ou jevya py.
29 Cristo heko porã va'ea jaikuaa vy jaikuaa
avi teko porã rupi ikuai va'e ixugui oiko
va'ekue memea.

3

*Cristo iky'a e'*ỹa rami nhande voi nhan-
dekuai aguã re ijayvua

1 Peikuaa pota Nhanderuete nhander-
ayvu etea re, nhandevy "Xera'y kuery"
he'ia py. Anhetẽ ae Nhanderuete ra'y
kuery nhandekuai.* Ha'e nunga rupi ae
yvy regua kuery nanhandekuaai, mba'eta
Cristo voi ndoikuaai okuapy rire.
2 Xerembiayvu kuery, aỹ voi Nhan-
deruete ra'y kuery nhandekuai. Ha'e
rami teĩ ndajaikuaai teri raka'eve rã marã

* 3:1 João 1.12

ramigua ete pa jaiko 'rãa. Ha'e rã peteĩ
mba'e ma jaikuaa porã: Cristo ojekuaa
ramo nhande voi 'rã heko rami jaiko,
mba'eta jaexa 'rã marã rami ete pa ha'e
oikoa.
3 Ha'e rami aguã oarõ okuapy va'e ha'e javi
ojeky'a'o uka 'rã ha'e iky'a e'ỹa rami avi
ikuai aguã.
4 Ha'e rã jejavya rupi ikuai va'e ma lei
rovai rupi avi ikuai, mba'eta jejavya ma lei
rovai ae.
5 Peikuaa avi Cristo ou raka'e jajejavya
oipe'apa aguã. Hexe ma jejavy noĩ.*
6 Hexe ikuai va'e ma ndojejavy riaevei ma
'rã. Ha'e rã jejavya rupi ikuai va'e ma
ndoexai, neĩ ndoikuaai okuapy.

Nhanderuete guigua ha'e anha guigua re ijayvua

7 Xera'y kue'iry, penhembotavy uka eme
avave rei pe. Teko porã rupi ikuai va'e ma
heko porã va'e ae, Cristo heko porã va'ea
rami avi.
8 Ha'e rã jejavya rupi ikuai va'e ma anha
guigua, mba'eta anha jypy'i guive ojejavy
raka'e. Ha'e rami aguã ae Nhanderuete
Ra'y ou, anha rembiapo ombovaipa aguã.
9 Ha'e javi Nhanderuete gui oiko va'ekue
ma ndojejavy riaevei ma 'rã, mba'eta ha'e
kuery re oĩ Nhanderuete guigua. Ha'e
kuery ndojejavy riaevei 'rãe, Nhanderuete
gui oiko rire.
10 Po rami 'rã jaikuaa mava'e pa Nhan-
deruete ra'y kuery ha'e anha ra'y kuery
ikuaia. Teko porã rupi nda'ikuai va'e
ma Nhanderuete guigua e'ỹ, ha'e o-irmão
kuery ndoayvui va'e guive.

Irmão kuery jayvu ete aguã re ijayvua

11 Ha'e gui ayvu jypy'i guive pendu
va'ekue ma pova'e: Peteĩ-teĩ jajoayvu aguã.
12 Caim oikoague rami e'ỹ 'rã nhandekuai,
mba'eta ha'e va'e ma poromboeko vaia
guigua oiko rire ojuka raka'e guyvy. Mba'e
re nda'u ojuka? Mba'eta heko vai va'e oiko,
ha'e rã tyvy ma heko porã va'e.*
13 Irmão kuery, penhemondyi eme yvy
regua kuery pendere nda'ija'ei rã.
14 Irmão kuery jayvu vy ae 'rã jaikuaa manoa
gui tekove jaupity aguã re jaaxa maa.* Ha'e
rã ndoayvui va'e ma manoa py teri ikuai.
15 Irmão kuery re nda'ija'ei va'e ma jojuka
va'ety meme ikuai. Ha'e peikuaa jojuka
va'ety re tekove marã e'ỹ noĩa.
16 Po rami ae jaikuaa mborayvu, Cristo
nhanderayvu vy nhandere guekove ome'ẽ
rire. Ha'e ramo nhande kuery avi 'rã nhan-
derekove nhame'ẽ irmão kuery re.
17 Ha'e gui xapy'a rei amongue mba'emo
kova'e yvy rupigua oguerekopa rei va'e
o-irmão ojexavai rei rã oexa teĩ ipy'a
mbaraete 'rã oipytyvõ e'ỹ aguã. Ha'e nunga
re mba'exa tu oĩ Nhanderuete guigua po-
rayvua?
18 Xera'y kue'iry, nda'evei jajoayvu merami
aguã, nhandeayvu py rive. Jaexa uka ete ke
jajoayvua, nhanhopytyvõa py ae.
19 Po rami 'rã jaikuaa anhetẽ va'e guigua
jaiko va'ea, henonde nhandepy'a guaxu
aguã ndajaikuaai reia gui.
20 Ha'e rami avi nhandepy'a py nhanem-
bopagaarã nhaendu teĩ nhandepy'a gui
Nhanderuete hi'aranduve va'e vy opa
mba'e oikuaa.
21 Xerembiayvu kuery, nhandepy'a py
nhanembopagaarã nanhaendui ri vy nhan-
depy'a guaxu 'rã Nhanderuete renonde.
22 Ha'e rami vy mba'emo re jajerurea voi
jajopy 'rã ixugui, mba'eta henonde ojapo
uka va'e rupi jaiko vy nhambovy'a.
23 Po rami ae ha'e ojapo uka va'ekue: Ta'y
Jesus Cristo rery rupi jajerovia aguã, ha'e
peteĩ-teĩ jajojayvu aguã ijayvuague rami vy.
24 Nhanderuete ojapo uka va'e rupi ikuai
va'e ma hexe anho tema ikuai, ha'e gui ha'e
kuery re ma Nhanderuete voi oĩ. Po rami
'rã jaikuaa nhandere oĩa, Inhe'ẽ nhandere
omoĩ va'ekue gui ae.

4

1 João 2.18-26; 2 João 7-11

1 Xerembiayvu kuery, nda'evei perovia
aguã nhe'ẽ guigua ayvu va'e ma guive
rã. Peikuaa pota ranhe nhe'ẽ kuery an-
hetẽ Nhanderuete guigua tyrã pa anya re,
mba'eta heta ma ikuai profeta ramigua rive
yvy re.
2 Po rami jaikuaa 'rã Nhanderuete Nhe'ẽ,
mba'eta "Jesus Cristo ngo'o reve ou va'ekue
re ajerovia" he'i va'e ma Nhanderuete
guigua meme.
3 Ha'e rã "Jesus revegua aiko" nde'i va'e
ma Nhanderuete guigua e'ỹ, ha'e rã Cristo

* 3:5 João 1.29 * 3:12 Gênesis 4.8 * 3:14 João 5.24

ramigua nhe'ẽ rive. Pendu ma ha'e nunga
oiko 'rãa, ha'e gui aỹ voi oiko ae ma yvy re.
4 Xera'y kue'iry, peẽ kuery ma Nhan-
deruete guigua pendekuai vy pendepo'aka
ma profeta ramigua kuery re, mba'eta pen-
dere oĩ va'e ma yvy regua kuery re oĩ va'e
gui ipo'akave.
5 Ha'e kuery ma yvy regua ikuai va'e vy yvy
gui rive 'rã ijayvu, ha'e ramo yvy regua
kuery ojapyxaka 'rã ijayvua re.
6 Ha'e rã nhande kuery ma Nhanderuete
guigua nhandekuai ramo Nhanderuete
oikuaa va'e kuery ojapyxaka 'rã nhan-
deayvua re. Ha'e rã Nhanderuete guigua
e'ỹ ma ndojapyxakai 'rã okuapy. Ha'e rami
rã jaikuaa 'rã nhe'ẽ anhetẽ rupi, tyrã pa
nhombotavya rupi ijayvu va'ea.

Jajoayvu aguã re ijayvua

7 Xerembiayvu kuery, jajoayvu peteĩ-
teĩ, mba'eta mborayvu ma Nhanderuete
guigua ae. Porayvu va'e ma Nhanderuete
guigua meme ikuai, ha'e oikuaa guive
Nhanderuete.
8 Ha'e rã joayvu e'ỹ va'e ma ndoikuaai
Nhanderuete, mba'eta Nhanderuete ma
mborayvu rupigua ae.
9 Po rami Nhanderuete oexa uka raka'e
nhanderayvua, Gua'y peteĩ'i va'e ombou
vy, hexe vy jaikove riae aguã.
10 Pova'e py ma mborayvu ojekuaa: Nhan-
deruete jayvua py e'ỹ, ha'e rã ha'e ranhe
nhanderayvua py, mba'eta Gua'y ombou
jajejavyague re opaga aguã.
11 Xerembiayvu kuery, ha'e rami Nhan-
deruete nhanderayvu rire nhande kuery
avi 'rã jajoayvu peteĩ-teĩ.
12 Avave rei ndoexaai teri Nhanderuete.
Ha'e rami avi jomeme jajoayvu ramo ma
Nhanderuete oĩ 'rã nhandere, ha'e ipo-
rayvua ojekuaa 'rã va'ekue ojekuaapa 'rã.*
13 Po rami jaikuaa 'rã hexe nhaĩa, ha'e
ha'e voi nhandere oĩa, mba'eta nhandereve
guarã ombou Onhe'ẽ.
14 Ha'e ore kuery roexa ha'e romombe'u
guive Nhanderuete Gua'y ombouague yvy
re ikuai va'e reraa jepearã.
15 "Jesus ma Nhanderuete Ra'y" he'i va'e
re ma Nhanderuete oĩ. Ha'e kuery voi ikuai
Nhanderuete re.
16 Nhande kuery jaikuaa ha'e jarovia guive
Nhanderuete nhanderayvua. Nhanderuete
porayvua rupi oiko va'e ramo porayvu
rupigua ikuai va'e ma hexe meme ikuai,
ha'e ha'e kuery re Nhanderuete avi oĩ.
17 Ha'e ramo nhanderayvua jaikuaa porã
vy nhandepy'a guaxu 'rã pavẽ re oikuaa
potaa ára py voi, mba'eta kova'e yvy re jaiko
reve ma voi nhandekuai ha'e oikoa rami.
18 Hembiayvu jaiko vy ndajakyje rei 'rã,
mba'eta opa mba'e py nhanderayvua oipe'a
'rã jakyjea. Mba'eta jakyjea ma japaga aguã
rami jaikoa py anho 'rã nhaendu. Ha'e
nunga rupi okyje va'e ma ndoikuaa porãi
teri nhanderayvua.
19 Nhande kuery jajoayvu mba'eta ha'e
ranhe nhanderayvu rire.
20 Amongue "Xee ayvu Nhanderuete",
he'i va'eri irmão kuery ndoayvui va'e ijapu.
Mba'eta o-irmão oexa va'e ndoayvui vy
Nhanderuete oexa e'ỹ va'e katuve ma
ndoayvui 'rã.
21 Pova'e ayvu nhaendu ixugui: Nhan-
deruete oayvu va'e ma toayvu avi o-irmão
kuery.

5

Yvy rupigua re nhandepo'aka aguã re ijayvua

1 Jesus ae Cristo oikoa oguerovia va'e ma
Nhanderuete gui oiko va'ekue meme. Ha'e
Nhanderuete oayvu va'e kuery oayvu avi
'rã ixugui oiko va'ekue mboae.
2 Po rami jaikuaa Nhanderuete ra'y kuery
jayvua, mba'eta Nhanderuete jayvu vy
ojapo uka va'e rupi nhandekuai.
3 Mba'eta Nhanderuete ojapo uka va'e rupi
nhandekuaia py ae 'rã jaexa uka jayvua.*
Ha'e ojapo uka va'e ma nda'ipoyi guive,
4 mba'eta ha'e javi Nhanderuete gui jaiko
va'ekue ma nhandepo'aka 'rã yvy rupigua
re. Po rami 'rã nhandepo'aka yvy rupigua
re, jajeroviaa rupi ae.
5 Mava'e kuery nda'u ipo'aka 'rã yvy
rupigua re? Jesus Nhanderuete Ra'y oikoa
oguerovia va'e kuery anho.

Jesus reko regua kuaa ukaa re ijayvua

6 Jesus Cristo ou vy yy ha'e nguguy py
ojekuaa uka raka'e. Yy py anho e'ỹ ojekuaa
uka, ha'e rã yy ha'e nguguy py. Ha'e gui
Nhe'ẽ avi oiko ikuaa ukaarã, mba'eta Nhe'ẽ
ma anhetẽ va'e kuaa ukaa ae.

* 4:12 João 1.18 * 5:3 João 14.15

7 Mba'eta ikuaa ukaa mboapy ikuai [yva re:
Nhanderuete, Jesus ha'e Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ.
Ha'e mboapyve ma peteĩ'i.
8 Ha'e gui ikuaa ukaa mboapy avi ikuai yvy
re:] Nhe'ẽ, yy ha'e huguy. Mboapyve ma
peteĩ rami meme oikuaa uka.
9 Ha'e gui avakue ayvu jarovia vy Nhan-
deruete ayvu katuve ma jarovia. Po rami
Nhanderuete oikuaa uka Gua'y reko regua.
10 Nhanderuete Ra'y re ojerovia va'e kuery
re ae 'rã ikuaa ukaa oĩ. Ha'e rã Nhan-
deruete ayvu ndogueroviai va'e ma ixupe
"Ijapu va'e" he'i, mba'eta Gua'y reko regua
Nhanderuete oikuaa uka rã ndogueroviai.
11 Mba'eta oikuaa uka va'ekue ma pova'e
ae: Nhandevy Nhanderuete ome'ẽ tekove
marã e'ỹ, ha'e tekove ma Ta'y re oĩ.
12 Ha'e nunga rupi amongue Nhanderuete
Ra'y reve ikuai ramo ha'e kuery re oĩ
tekove. Ha'e rã Ta'y reve e'ỹ ikuai ramo ma
ha'e kuery re tekove noĩ.*

Mba'emo re jajerure aguã re ijayvua

13 Pova'e ayvu peẽ kuery pe ambopara
peikuaa aguã pendere tekove marã e'ỹ oĩa,
Nhanderuete Ra'y rery rupi pejerovia va'e
re ae.
14 Nhanderuete re jajerovia vy jaikuaa
avi ixupe mba'emo re jajerure ramo oendu
'rãa, ha'e oipotaa rami ri jajerure ramo.
15 Jajerurea oendua jaikuaa vy jaikuaa avi
jajerureague ome'ẽ ma 'rãa.
16 Ha'e gui xapy'a rei amongue oexa
'rã o-irmão omano aguã rami e'ỹ ojejavy
rã. Ha'e rami vy ha'e va'e re ojerure
'rã, ha'e ramo Nhanderuete omoingove ju
'rã, omano aguã rami e'ỹ ojejavy ramo.
Mba'eta oiko avi teko vai nhamano aguã
rami nhanemoingo va'erã. "Ha'e nunga re
pejerure" nda'ei.
17 Teko vai ma guive rã jejavya meme.
Teĩ oiko avi teko vai nhamano aguã rami
nhanemoingo va'erã e'ỹ.
18 Jaikuaa ha'e javi Nhanderuete gui oiko
va'ekue ndojejavy riaevei ma 'rãa. Mba'eta
ha'e kuery re Nhanderuete gui jypy'i oiko
va'ekue opena 'rã poromboeko vaia oity e'ỹ
aguã.
19 Jaikuaa nhande kuery Nhanderuete
guigua nhandekuaia, ha'e rã yvy regua
kuery ma poromboeko vaia re ikuaia.

Omongeta reve opaa py ijayvuague

20 Jaikuaa avi Nhanderuete Ra'y ou vy
nhanemo'arandu anhetẽ va'e jaikuaa aguã
rami. Ha'e rami rire ma anhetẽ va'e re
nhaĩ, Ta'y Jesus Cristo re ae. Ha'e va'e ma
Nhanderuete anhetẽ va'e ha'e tekove marã
e'ỹ me'ẽa.
21 Xera'y kue'iry, penheangu ke Nhan-
deruete ramigua rive pembojerovia e'ỹ
aguã.

* 5:12 João 3.36

Mokoĩguea kuaxia João ombopara va'ekue

Mokoĩguea kuaxia João ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia apóstolo João ombopara va'ekue peteĩ kunha pe, imemby kuery pe guive. Ijayvu anhetẽ va'e rupi ikuai aguã, mborayvu re guive. Anhetẽ va'e ma Jesus Cristo regua ae, mba'eta "Cristo regua rami e'ỹ nhombo'ea, ha'e ayvu porã gui ojepe'a va'ekue re ma Nhanderuete noĩ. Ha'e rã ha'e va'e ayvu nhanembo'eague rupi riae ikuai va'e re ma Nhanderuete ha'e Ta'y oĩ" (versículo 9).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee igreja re apena va'e ma axarura
ndevy, xereindy Nhanderuete ojeupe guarã
ndeporavo va'ekue pe, ha'e nememby
kuery xerembiayvu ikuai avi va'e pe. Xee
anho e'ỹ roayvu, anhetẽ va'e oikuaa va'e
kuery ha'e javi guive,
2 mba'eta nhande kuery pavẽ re anhetẽ va'e
oĩ, ha'e nhandereve riae 'rã oiko.
3 Nhandereve oĩ 'rã nhanemboaxya ha'e
mby'a porã Nhanderuete ha'e Ta'y Jesus
Cristo guigua, anhetẽ va'e ha'e mborayvu
guive.

Jajoayvu aguã re ijayvua

4 Xee avy'a ete nememby kuery regua an-
hetẽ va'e rupi ikuai rã aikuaa vy, Nhanderu
ojapo ukaague rami vy ae.
5 Aỹ ma xereindy, xee ajerure peteĩ-teĩ ja-
joayvu aguã. Ha'e ramia py ma ayvu ipyau
va'e'ỹ ambopara, ha'e rã jypy'i guive oeja
va'ekue.*
6 Po rami 'rã jajoayvu: ha'e ojapo uka va'e
rupi nhandekuaia py. Kova'e ma jypy'i
guive ojapo uka va'e regua pendu va'ekue,
mborayvu re nhandekuai aguã.

Nhombotavya rupi nhombo'ea kuery reko re ijayvua

7 Mba'eta heta avi ikuai nhombotavy va'e
yvy jave rupi. Ha'e va'e kuery ma "Jesus
Cristo ngo'o reve ou va'ekue re ajerovia"
nde'i. Ha'e rami ikuai nhombotavypa rei
va'e kuery, Cristo rovaigua ae.*
8 Ha'e nunga rupi peiko kuaa pota,
pemokanhy e'ỹ aguã penhea'ãague repyrã
oĩ va'e, ha'e rã pejopypa aguã.
9 Ha'e gui Cristo regua rami e'ỹ nhombo'ea,
ha'e ayvu porã gui ojepe'a va'ekue re ma
Nhanderuete noĩ. Ha'e rã ha'e va'e ayvu
nhanembo'eague rupi riae ikuai va'e re ma
Nhanderuete ha'e Ta'y oĩ.
10 Amongue pendea py ou vy ha'e va'e
ayvu rupi e'ỹ penembo'e ramo pemovaẽ
eme pendero py, pexarura eme guive.
11 Mba'eta ha'e kuery pe amongue oxarura
vy ma teko vai apoa kuery reve onhemoirũ
va'e.

Oxarura reve opaa py ijayvuague

12 Heta teri areko ambopara va'erã pẽvy.
Ha'e rami teĩ aỹ namombe'uxei tinta py
kuaxia re, mba'eta peẽ kuerya py aju voixe.
Ha'e ramo ma nhandeayvu porã 'rã, javy'a
ete aguã.
13 Ndekypy'y oiporavo pyre memby kuery
ha'e javive oxarura uka ndevy.

* 1:5 João 13.34,35; 1 João 2.7,8
* 1:7 Romanos 16.17,18; 1 João 2.18-26

Mboapykuea kuaxia João ombopara va'ekue

Mboapykuea kuaxia João ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia ma apóstolo João ombopara va'ekue peteĩ igreja re opena va'e Gaio hery va'e pe. Oguerovy'aa rupi ijayvu, “mba'eta xera'y kuery anhetẽ va'e rupi ikuaia aendu rã xembovy'ave pavẽ gui”, he'i vy (versículo 4).

Guyvy Gaio pe oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee igreja re apena va'e axarura ndee
Gaio roayvu ete va'e pe.
2 Xerembiayvu, opa mba'e py ajerure reiko
porã ha'e nerexaĩ aguã re, nenhe'ẽ oiko
porãa rami avi.
3 Xee avy'a ete irmão kuery ovaẽ vy
omombe'u rã anhetẽ rupigua reikoa,
mba'eta anhetẽ va'e rupi ae reiko va'e.
4 Mba'eta xera'y kuery anhetẽ va'e rupi
ikuaia aendu rã xembovy'ave pavẽ gui.

Ayvu porã mombe'ua kuery nhaipytyvõ aguã re ijayvua

5 Xerembiayvu, irmão kuery reipytyvõ
reikovya py ma ha'evea rami rejapo. Yvy
mboae guigua kuery ou ramo voi reipytyvõ
jepi.
6 Mba'eta igreja kuery pe ha'e kuery
omombe'u porã ndeporayvua. Ha'evea
rami reipytyvõ oguatave aguã, ha'e ramia
py Nhanderuete rami ete rejapo.
7 Mba'eta ha'e kuery ma Hery rupi oje'oi
vy peteĩve henda py nonhepytyvõ ukai
nhande kuery regua e'ỹ pe.
8 Ha'e nunga rupi ha'evea rami nhaipytyvõ
ha'e va'e irmão kuery, anhetẽ va'e oenduave aguã rami jajapo.

Heko vai ha'e heko porã va'e reko re ijayvua

9 Xee ma igreja kuery pe mba'emo re
ambopara teĩ Diótrefes onhemboyvatevexe
rei vy ndojapyxaka potai oreayvu re.*
10 Ha'e nunga rupi araka'e'i rã apy pendekoa
py aju vy ixupe xeayvu 'rã ha'eve'ỹa rami
ojapoague re, mba'eta opa marã rei ijayvu
orere. Ha'e ramia gui ojapo vaivexe vy
irmão kuery ha'e py ovaẽ ramo nomovaẽi,
ha'e amongue omovaẽ ta ramo nomovaẽ
ukai, ha'e rã igreja gui omoxẽ ete raka'e.
11 Xerembiayvu, ndee ma eiko eme teko
vai rupi, ha'e rã teko porã rupi anho,
mba'eta teko porã rupi ikuai va'e ma Nhanderuete guigua meme. Ha'e rã teko vai
rupi ikuai va'e ma neĩ peteĩgue voi ndoexai
Nhanderuete.
12 Ha'e rã Demétrio re ma ima'endu'a
porã pavẽ, anhetẽ va'e eteve voi. Ore kuery
voi roikuaa heko porãa, ha'e ndee reikuaa
avi oreayvu anhetẽ ete memea.

Oxarura reve opaa py ijayvuague

13 Heta mba'e teri areko ndevy ambopara
aguã. Ha'e rami teĩ namombe'uxei tinta
ha'e caneta py rive.
14 Mba'eta xee aa voixe roexa vy. Ha'e ramo
ma nhandeayvu porã 'rã.
15 Tove terendu mby'a porã. Nhaneirũ
kuery ha'e javi oxarura uka ndevy. Ha'e
nhaneirũ kuery ndea py ikuai va'e peteĩ-teĩ
pe emombe'u orema'endu'aa.

* 1:9 Mateus 20.25-28; 23.1-12

Judas ombopara va'ekue
Judas ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia mboparaare ma Judas Iscariotes e'ỹ, Judas mboae, Tiago ha'e Jesus ryvy (versículo 1). Jypy onhembopy'a jaa jepea omombe'u porãve aguã, ha'e gui amboae rami onhembopy'a, jajeroviaa regua jaepya rupi nhanhea'ã aguã re ijayvu aguã. "Mba'eta amongue avakue Nhanderuete pegua e'ỹ nhanembotavyxe vy nhemi rupi oike ra'e nhanembyte py. Ha'e va'e kuery ma opa marã rei ikuai vy ha'eve'ỹa rami nhombo'e" (versículo 4a).

"Ha'e rã peẽ xerembiayvu kuery, tapenembaraeteve peovy pejeroviaa iky'a e'ỹ va'e rupi, ha'e Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ gui peikuaa vy pejerurea py guive. Nhanderuete penderayvua rupi anho tapendekuai. Pearõ tema nhande-Senhor Jesus Cristo penemboaxya rupi tekove marã e'ỹ ogueru rã guarã" (versículos 20-21).

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 Xee Judas ma Jesus Cristo rembiguai ha'e Tiago ryvy aiko.* Axarura peẽ kuery Nhanderuete remienoĩ, hembiayvu, ha'e Jesus Cristo rery rupi openamby pendekuai va'e pe.
2 Tove peẽ kuery tapenduve tema penemboaxya, mby'a porã ha'e mborayvu.

Cristo re jajeroviaa regua re nhanhea'ã aguã re ijayvua

3 Xerembiayvu kuery, jypy anhembopy'a teĩ nhande kuery jaa jepea re pẽvy ambopara aguã. Ha'e gui ma aendu ete amboae re xeayvu aguã pẽvy ambopara vy, jajeroviaa regua anhetẽ va'e rupi penhea'ã aguã, iky'a e'ỹ va'e kuery pe peteĩgue'i omboaxaa rire.
4 Mba'eta amongue avakue Nhanderuete pegua e'ỹ nhanembotavyxe vy nhemi rupi oike ra'e nhanembyte py. Ha'e va'e kuery ma opa marã rei ikuai vy ha'eve'ỹa rami nhombo'e Nhanderuete nhanemboaxya re, ha'e Senhor Jesus Cristo Huvixave peteĩ'i va'e re ndojeroviaia rami ijayvu guive. Ha'e kuery opaga aguã yma ma voi omoĩa.*

Ymagua kuery heko vai va'e ombopagaa ague re ijayvua

5 Ha'e nunga ha'e javi peikuaa ae ma teĩ romoma'endu'axe ju Egito yvy gui Senhor heta va'e kuery oguenoẽ vy ogueraa jepepa rire teĩ ojerovia e'ỹ va'e kuery omokanhyague re.*
6 Anjo kuery voi guekorã va'ekue gui ojepe'a vy guekoa ae oejapa rire Senhor ombotypa pytũa py, corrente opa e'ỹ va'e py ojokua, ombopaga aguã ára tuvixa va'e pyguarã.
7 Ha'e gui Sodoma, Gomorra ha'e ha'e katy'i rupi tetã ikuai va'e re ha'ekue rami ae ju oiko raka'e. Ha'e pygua kuery ma anjo ojejavy va'ekue rami ae itavy reia rupi ikuai, ha'e amboae rami rei to'o oipotaa rupi guive. Ha'e kuery ombopagaague ma tata ogue'ỹ va'e gui nhande voi jakyje aguã opyta.*
8 Ha'e gui aỹ voi nhombotavy reia kuery ma ha'ekue rami ae ju ikuai. Oexa ra'ua rupi rive vy ngo'o ae omongy'a, nonhe'ẽ rendui huvixa kuery, ha'e ijayvu rei 'rã ipo'akakueve re.
9 Ha'e rã anjo yvateve va'e Miguel ma anha reve Moisés retekue re joaka ete ijayvua py voi nonhemboyvatei raka'e anha pe ijayvu vai aguã. Ha'e rami 'rãgue py "Senhor ae ta'ijayvu ndevy", he'i.*
10 Ha'e rã nhombo'e vaia kuery ma ijayvu vai 'rã oikuaa e'ỹ va'e ha'e javi re. Mymba kuery hi'arandu e'ỹ va'e rami avi onhemongy'apa rei 'rã mba'emo oakã gui ae oikuaa va'e rupi rive.
11 Ha'e kuery pe nda'evei ete 'rã! Mba'eta Caim oikoague rupi ae ju ha'e kuery ikuai, ha'e mba'emo ojoupaxea rupi rive oje'oi pojava Balaão ojekoreague ramigua rupi, ha'e rire Coré kuery rami avi okanhymba 'rã nhonhe'ẽ raxaveague re.†
12 Ha'e kuery ma yy guy py ita itui va'e rami onhenhomi va'e, mba'eta ha'e javi

* 1:1 Mateus 13.55 * 1:4 2 Timóteo 3.1-9 * 1:5 2 Pedro 2.1-22 * 1:7 Egito yvy gui oo jepe va'ekue ri ojerovia e'ỹ va'e omokanhyague omombe'u Números 14.26-30 py, ha'e gui tetã Sodoma ha'e Gomorra ombovaipaague ma Gênesis 19 py omombe'u. * 1:9 Zacarias 3.2 † 1:11 Caim rekokue ma Gênesis 4.1-8 py omombe'u, Balaão rekokue ma Números 22 py, ha'e rã Coré kuery rekokue ma Números 16.1-9 py omombe'u. ‡ 1:12 Yy guy py ita itui va'e ma ijavaete 'rã, mba'eta ha'e nunga kanoã mboguataa kuery ndoexai vy onhembota rive 'rã.

joa-joapy, pekarua py ha'e kuery voi 'rã
ikuai, peteĩve henda py oxĩa oendu e'ỹ re.‡
Mymba kuery re opena va'ety ha'e ae rive
onhemongaru va'e rami avi ikuai. Oky aguã
e'ỹ arai yvytu ogueraapa rive va'e rami,
ha'e yvyra hi'a ára py teĩ hi'a e'ỹ va'e rami
avi ikuai. Ha'e va'e nunga ma mokoĩgue
omano va'e, mba'eta ipirupa va'ekue ha'e
oapo'opa pyre rami.
13 Ha'e kuery ma yai opu'ã-pu'ã vy hyjui
ombovu va'e rami avi ikuai, ha'e jaxy-tata
ova va'e rami, pytũ reia py araka'e rã peve
guarã omoingo pyre.
14 Ha'e va'e kuery rekorã ma Enoque
omombe'u raka'e. Ha'e va'e ma Adão
ramymino kuery jevy regua sete-a va'ekue.
Aipoe'i: "Senhor ou 'rã ojeupegua kuery
iky'a e'ỹ va'e mbovy rei e'ỹ reve.
15 Joe oikuaa pota vy ou, mba'eta heko
vai va'ekue ha'e javi 'rã ombopaga, ixupe
ndoikoxei vy teko vai ojapo, ha'e hexe
ijayvu vaiague re", he'i va'ekue.
16 Ha'e kuery ma joe ijayvu rei riae va'e,
ndovy'aia rupi rei ijayvu va'ety, ha'e kuery
ae oipotaa rami ikuai va'e. Onhemboyvate
reia rupi anho ijayvu. Joguerorya rupi 'rã
ijayvu mba'emo ojoupaxe vy rive.

Apóstolo kuery ijayvu ma voiague rupi nhanemongetaague

17 Ha'e rã peẽ xerembiayvu kuery, pen-
ema'endu'a riae ke yma guive nhande-
Senhor Jesus Cristo pegua apóstolo kuery
ijayvuague re.
18 Mba'eta aipoe'i pẽvy: "Opaa ára ikuai 'rã
porojojai reia kuery, teko vai ojapoxea rupi
rive ikuai va'e", he'i va'ekue.*
19 Ha'e va'e kuery ojapo 'rã joo rami e'ỹ-e'ỹ
ikuai aguã rami. Yvy regua reko rami rive
ikuai, Nhe'ẽ revegua e'ỹ.
20 Ha'e rã peẽ xerembiayvu kuery, tapen-
embaraeteve peovy pejeroviaa iky'a e'ỹ
va'e rupi, ha'e Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ gui peikuaa
vy pejerurea py guive.
21 Nhanderuete penderayvua rupi anho
tapendekuai. Pearõ tema nhande-Senhor
Jesus Cristo penemboaxya rupi tekove
marã e'ỹ ogueru rã guarã.
22 Pemboaxy ke ndojerovia porãi teri va'e.
23 Ha'e rami vy peraa jepe, tata gui per-
ojepe'a vy. Ha'e rã amboae kuery ma
pemboaxy avi teĩ pejererokyjea rupi guive,
mba'eta to'o oipotaa rupi vy oao voi
omongy'apa rei vy ojeguarupy opyta.*

Opaa py ogueroayvu porãague

24 Ha'e gui Nhanderuete ma ipo'aka
opena aguã ja'a e'ỹ aguã, ha'e guexakãa
py nhandererovy'a reve iky'a e'ỹ va'e
nhanderexa uka aguã.
25 Tove Nhandereraa jepea Nhanderuete pe-
teĩ'i va'e toguerovy'aa nhande-Senhor Je-
sus Cristo rery rupi. Ha'e anho ha'eve
yvate ete aguã, pavẽ re opena ha'e ipo'aka
aguã, yma guive, aỹ ha'e araka'eve rã peve.
Amém.

* 1:18 2 Pedro 3.3 * 1:23 Gálatas 6.1,2; Tiago 5.19,20

João pe oexa uka pyre Apocalipse 'epy va'e oĩa João pe oexa uka pyre apocalipse 'epy va'e oĩa

"Kova'e ma Jesus Cristo araka'eve guarã oikuaa uka va'ekue. Ixupe Nhanderuete omboaxa va'ekue, guembiguai kuery pe ju oikuaa uka aguã mba'emo are'ỹ'i re oiko va'erã, tenonderã omoĩ ma voiague rami vy. Ha'e rami vy ojeupegua anjo ombou, guembiguai João pe oikuaa uka aguã" (1.1).

Apóstolo João pe Jesus ojexa uka vy aipoe'i: "Ekyje eme. Xee ma jypy'igua ha'e opa vygua, oikove va'e guive aiko. Mba'eta amano va'ekue, teĩ aỹ ma aikove ju araka'e rã peve guarã. Areko avi omanogue retã rokẽ pe'aa. Ha'e nunga rupi embopara ke mba'emo rexa va'ekue, mba'emo aỹ oiko, ha'e araka'eve rã oiko va'erã guive", he'i (1.17b-19). Ha'e gui ma omombe'u igreja kuery sete henda rupi ikuai va'e pegua João ombopara va'erã (capítulos 2-3). Ha'e gui ma ixupe oikuaa uka raka'eve rã oiko va'erã. Mba'eta oiko 'rã Jesus remimbo'e kuery re opu'ã rei va'e ha'e ko yvy re mba'emo tuvixa va'e Nhanderuete omoingo rã. Ha'e gui opaa py Jesus Cristo ou jevy 'rã yva gui, yva pyau ha'e yvy pyau reve. Hexe huvixa kuery opu'ã rei teĩ ojekuaa xapy'a 'rã pavẽ pe, mba'eta ha'e ma "Huvixave ikuai va'e Ruvixave, ha'e senhor ikuai va'e Senhor" (19.16).

Ha'e nunga rupi nhandepy'a guaxu ha'e nhaĩ atã 'rã Jesus re jajeroviaa py. Mba'emo oiko rã jaropo'aka 'rã, mba'eta Jesus ipo'aka ae ma mba'emo vai re, ha'e opaa ára py opo'akaa oexa uka 'rã pavẽ pe.

Jesus Cristo raka'eve guarã oikuaa uka va'ekue re ijayvua

1 Kova'e ma Jesus Cristo araka'eve guarã oikuaa uka va'ekue. Ixupe Nhanderuete omboaxa va'ekue, guembiguai kuery pe ju oikuaa uka aguã mba'emo are'ỹ'i re oiko va'erã, tenonderã omoĩ ma voiague rami vy. Ha'e rami vy ojeupegua anjo ombou, guembiguai João pe oikuaa uka aguã.

2 Ha'e va'e ju omombe'u Nhanderuete ayvu Jesus Cristo oikuaa uka va'ekue. Oexa va'ekue ha'e javi omombe'u.

3 Ovy'a ete 'rã okuapy kova'e ayvu ogueroayvu, e'ỹ vy oendu rire ipara oĩa rupi ikuai va'e, mba'eta ára namombyryvei ma.*

Ásia yvy re sete igreja ikuai va'e pe João oxaruraague

4 Xee João axarura Ásia yvy re sete igreja ikuai va'e pygua kuery pe: Tove peẽ kuery tapendu penemboaxya ha'e mby'a porã, aỹ oiko va'e, yma guive oiko va'ekue, ha'e araka'eve rã ou va'erã va'e guigua, henda openaaty renonde sete Nhe'ẽ ikuai va'e guigua,
5 ha'e Cristo guigua guive. Ha'e va'e ma anhetẽ va'e mombe'ua ojeroviapy va'e oiko, omanogue mbyte gui ha'e ranhe ju onhemboete va'ekue, ha'e yvy re huvixave kuery ikuai va'e áryve Ipo'akapa va'e. Nhanderayvu vy nguguy py ae nhandejogua raka'e jajejavyague gui,
6 ha'e gui nhanemoingo opo'akaa pyguarã ha'e Nguuete pegua sacerdote-rã. Ha'e ma taexakãmba ha'e ta'ipo'akapa araka'e rã peve. Amém.

7 Ma'ẽ, arai rupi 'rã ou. Ha'e ramo oexa pavẽ 'rã, ipyxoare kuery voi. Yvy re ikuai va'e ha'e javi regua oexa vy ojae'opa 'rã okuapy. Anhetẽ ete va'e. Amém.*

8 Senhor Nhanderuete aipoe'i: "Xee ma jypy'igua ha'e opa vygua. Aỹ aiko, yma guive aiko va'ekue, ha'e raka'eve rã aju va'erã va'e, Ipo'akapa va'e aiko", he'i.

Jesus guexakã reve ojexa ukaague

9 Xee João ma pende-irmão aiko, ha'e gui jaiko axya py, Nhanderuete po'akaa py ha'e Jesus re nhaĩ atãa py peẽ kuery irũ aiko. Peteĩ ypa'ũ Patmos 'epy va'e re aĩ va'ekue, Nhanderuete ayvu Jesus regua amombe'uague re.
10 Ha'e gui ma Senhor ára py Nhe'ẽ re aiko vy xerakykue katy gui peteĩ aendu ijayvu atã va'e, mimby guaxu rami onhendu va'e.
11 Ha'e va'e ma aipoe'i xevy:

— Rexa va'e ke embopara kuaxia re, ha'e emondouka sete igreja ikuai va'e pe: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadélfia ha'e Laodicéia pygua pe — he'i.

* 1:3 Apocalipse 22.6,7 * 1:7 Zacarias 12.10

12 Ha'e ramo ajere aexa aguã xereve ijayvu
va'e. Ajere vy sete tataendy renda aexa
ouro guigua meme.
13 Tataendy renda ikuai va'e mbyte peteĩ
aexa avi ava ra'y rami ojekuaa va'e. Ha'e
va'e ma ao puku py onhemonde, ha'e ipexo
rupi oĩ ajukue ra'ykue ouro guigua.
14 Inhakã re hi'a oĩ va'e ma vexa'i rague rami
xiĩ, yro'y apĩ rami avi. Hexa ma tata rami
hendy.
15 Ipy ma overa va'e rami hendy, tata py
omoexakã mbyre rami ojekuaa. Ijayvua ma
yy tuvixa va'e revovo rami onhendu.*
16 Opo oiporu kuaa regua py ma sete jaxy-
tata oguereko. Ijuru gui ma peteĩ kyxe
guaxu oẽ haĩmbe jovai va'e. Hova ma
kuaray ojope ratãa rami hexakã.
17 Ha'e gui aexa vy ipy yvýry ha'a ajupy
omanogue rami. Ha'e ramo opo oiporu
kuaa regua xere omoĩ vy aipoe'i:
— Ekyje eme. Xee ma jypy'igua ha'e opa
vygua,
18 oikove va'e guive aiko. Mba'eta amano
va'ekue, teĩ aỹ ma aikove ju araka'e rã peve
guarã. Areko avi omanogue retã rokẽ pe'aa.
19 Ha'e nunga rupi embopara ke mba'emo
rexa va'ekue, mba'emo aỹ oiko, ha'e
araka'eve rã oiko va'erã guive.
20 Ha'e gui sete jaxy-tata xepo aiporu kuaa
regua py areko va'e, ha'e sete tataendy
renda ouro guigua rexa va'e ma ndoikuaa
ukaai teri. Sete jaxy-tata ma anjo kuery
sete igreja ikuai va'e pegua, ha'e rã sete
tataendy renda ma sete igreja ae — he'i.

2

Éfeso pygua igreja kuery pe ombopara ukaague

1 — Embopara Éfeso tetã py igreja kuery
ikuai va'e pegua anjo pe: "Po rami ijayvu
opo oiporu kuaa regua re sete jaxy-tata
oguereko va'e, ha'e sete tataendy renda
ouro guigua mbyte rupi avi oiko va'e:
2 "Xee aikuaa peẽ kuery reko. Xevy pe
pemba'eapoa ha'e peĩ atãa voi aikuaapa,
ha'e heko vai va'e kuery ayvu re ndape-
japyxakaia guive. Pea'anga apóstolo on-
hemoingo rive va'e, ha'e vy ijapu va'e
memea peikuaa.*
3 Peĩ atã, ha'e xerery rupi pendekuai ramo
pendereko a'ãa rã pendekuerai e'ỹ re per-
opo'akapa guive.
4 Ha'e rami avi pendereko regua peteĩ ma
naxembovy'ai, mba'eta pejepe'a ma jypy'i
mborayvu rupi pendekuaiague gui.*
5 Penema'endu'a ke magui pa pe'aague
re. Pejeko rerova ke, pendekuai ju jypy
peikoague rami. Ha'e rami e'ỹ rã pẽa py aju
vy aipe'a 'rã pendevygua tataendy renda
oĩaty gui, pejeko rerova e'ỹ ramo.
6 Ha'e rami avi pendereko regua peteĩ
oĩ xembovy'a va'e: Nicolaíta kuery reko
ndapejou porãia. Ha'e va'e kuery reko ma
xee voi ndajou porãi.
7 Ijapyxa oĩ va'e ke toendu igreja kuery pe
Nhe'ẽ ijayvu rã. Mba'eta ogueropo'akapa
va'ekue pe ame'ẽ 'rã Nhanderuete 'amba re
yvyra tekove me'ẽa hi'aĩ va'e'a ho'u aguã."

Esmirna pygua igreja kuery pe ombopara ukaague

8 — Ha'e gui Esmirna tetã py igreja kuery
ikuai va'e pegua anjo pe ju embopara:
"Po rami ijayvu jypy'igua ha'e opa vygua,
omano va'ekue ri oikove ju va'e:
9 "Xee aikuaa pendekuai axy ha'e pende-
poriaukue'i va'ea. Ha'e rami avi perekopa
va'e guive. Aikuaa avi judeu rami rive
onhemoingo va'e kuery pendere ijayvu rei
okuapya. Ha'e va'e kuery ma Satanás
peguarã rive onhemboaty va'e.
10 Pekyje eme pendekuai axy aguã gui. Ma'ẽ,
amongue peẽ kuery regua ma anha omboty
uka 'rã nhuã py pendereko a'ã aguã. Dez
ára peve 'rã pendekuai axy. Pejerovia tema
pemano peve. Ha'e ramo coroa-rã pẽvy
ame'ẽ 'rã tekove.*
11 Ijapyxa oĩ va'e ke toendu igreja kuery pe
Nhe'ẽ ijayvu rã. Mba'eta ogueropo'akapa
va'ekue ma mokoĩguea manoa py nda'ikuai
axyi 'rã, peteĩve henda py."

Pérgamo pygua igreja kuery pe ombopara ukaague

12 — Embopara ke Pérgamo tetã py igreja
kuery ikuai va'e pegua anjo pe: "Po
rami ijayvu kyxe guaxu haĩmbe jovai va'e
oguereko va'e:
13 "Xee aikuaa tetã pendekuaia py Sa-
tanás renda ae.* Ha'e rami teĩ xerery rupi

* 1:15 Daniel 7.13, 10.5-6, Ezequiel 43.2 * 2:2 2 Coríntios 11.13-15 * 2:4 Mateus 24.12,13 * 2:10 Mateus 10.28; 1 Pedro 1.6,7 * 2:13 Filipenses 2.15

pendekuaia re peĩ atã, ndapejepe'ai guive
xere pejeroviaa gui, Antipas ojukaa ára voi.
Ha'e va'e ma xevygua omombe'u porã ramo
ojukaa va'ekue penderekoa Satanás renda
oĩa py.
14 Ha'e rami teĩ oiko avi pendereko regua
naxembovy'ai va'e, mba'eta peẽ kuery
mbyte pereko Balaão nhombo'eague rupi
ikuai va'e. Ha'e va'e ma Balaque ombo'e
raka'e Israel kuery renonde nhuã omoĩ
aguã, mba'emo ra'angaa pe ome'ẽ mbyre
gui ha'e kuery ho'u ha'e itavy rei okuapy
aguã rami.
15 Penembyte pereko avi Nicolaíta kuery
nhombo'ea rupi ikuai va'e.
16 Ha'e nunga rupi pejeko rerova. Ha'e rami
e'ỹ ramo aju voi 'rã pẽa py, ha'e xejuru gui
kyxe guaxu oẽ va'e py apu'ã 'rã ha'e kuery
rovai.
17 Ijapyxa oĩ va'e ke toendu igreja kuery pe
Nhe'ẽ ijayvu rã. Mba'eta ogueropo'akapa
va'ekue pe ame'ẽ 'rã maná onhomi mbyre
ha'e ita'i xiĩ va'e guive. Ha'e va'e ita re ma
tery pyau oĩ 'rã avave rei ndoikuaai va'e,
ojopy va'e e'ỹ vy."

Tiatira pygua igreja kuery pe ombopara ukaague

18 — Embopara ke Tiatira tetã py igreja
kuery ikuai va'e pegua anjo pe: "Po rami
ijayvu Nhanderuete Ra'y tata rami hexa
ha'e overa va'e rami ipy va'e:
19 "Xee aikuaa pendereko, pendepo-
rayvua, pejeroviaa, xevy pe pemba'eapoa
ha'e peĩ atãa. Aikuaa avi jypy'i
pemba'eapoague gui aỹ pemba'eapovea.
20 Ha'e rami teĩ peteĩ oĩ pendereko regua
naxembovy'ai va'e, mba'eta kunha Jezabel
ayvu re pejapyxaka. Ha'e va'e ma profeta
ramigua rive onhemoingo vy xerembiguai
kuery ombo'ea rupi ombotavy, itavy rei
ha'e mba'emo ra'angaa pe ome'ẽ mbyre gui
ha'e kuery ho'u okuapy aguã.
21 Ha'e va'e ma xee arõ are ma ojeko rerova
aguã, teĩ itavy reia gui ndojeko rerovaxei.
22 Ma'ẽ, ajapo 'rã tupa py ojexavai ete oupy
aguã rami, ha'e hexeve itavy rei va'ekue
guive, kunha va'e ombo'ea rupi ikuaia gui
ndojeko rerovai ramo.
23 Ajuka ete 'rã imemby ha'e ipi'a kuery.
Ha'e ramo igreja kuery ha'e javi 'rã oikuaa
xee jopy'a ha'e nhokuraxõ re aikuaa pota
va'ea. Ha'e rami vy peteĩ-teĩ pe ame'ẽ 'rã
peikoague rekovia.
24 "Ha'e rã peẽ Tiatira pygua kuery
mboae, ha'e kuery rami e'ỹ penhembo'e
va'e, 'Satanás py'apy regua' he'ia re pepena
e'ỹ va'e, peẽ kuery pe ma aipoa'e: Pendevy
pe ndajapo ukai 'rã ipoyi va'e,
25 pova'e anho: Xee aju peve peĩ atã tema
mba'emo peupity ma va'e re.
26 Mba'eta ogueropo'akapa, ha'e opa peve
ajapo uka va'e rupi ikuai va'ekue pe ma
ame'ẽ 'rã yvy regua kuery re ipo'aka aguã.
27 Ha'e ramo omo'arandu 'rã po pygua ferro
guigua py, omboa'ypa 'rã mba'emo ryru
nhae'ũ guigua rami rive.*
28 Ha'e kuery pe voi ame'ẽ 'rã jaxy-tata ko'ẽ
mbija, xevy pe xeru ome'ẽague rami avi.
29 Ijapyxa oĩ va'e ke toendu igreja kuery pe
Nhe'ẽ ijayvu rã."

3

Sardes pygua igreja kuery pe ombopara ukaague

1 — Sardes tetã py igreja kuery ikuai va'e
pegua anjo pe embopara: "Po rami ijayvu
sete nhe'ẽ Nhanderuete guigua ha'e sete
jaxy-tata oguereko va'e:
"Xee aikuaa pendereko. Pendevy pe
'Oikove va'e' 'ea teĩ omanogue peiko.
2 Peiko kuaa pota ke, ha'e pemombaraete
okuave'i teri teĩ omano aguã rami ikuai
va'e, mba'eta xee aikuaa Xeruete renonde
opa mba'e py e'ỹ pendereko porãa.
3 Ha'e nunga rupi penema'endu'a ke ayvu
pendu vy pendejee pemoĩ va'ekue re. Pe-
moĩ porã ju, ha'e pejeko rerova. Mba'eta
ndapeiko kuaa potai ri ramo aju xapy'a 'rã
imonda va'e rami, ndapeikuaai 'rã guive
penderovai aju aguã hora.*
4 Ha'e rami avi Sardes tetã py peẽ kuery
regua mbovy'i avi ikuai oao nomongy'ai
va'e. Ha'e va'e kuery heko porã va'e vy
xerupive 'rã ikuai xiĩ va'e py onhemonde
reve.
5 Ogueropo'akapa va'ekue ma ha'e kuery
rami avi 'rã onhemonde xiĩ va'e py. Peteĩve
henda py hery namboguei 'rã kuaxia tekove
oguereko va'e kuery rery oĩa gui. Ha'e rami
'rãgue py hery amombe'u porã 'rã Xeru
ha'e ixupegua anjo kuery renonde.

* 2:27 Salmo 2.9 * 3:3 Lucas 12.35-40

6 Ijapyxa oĩ va'e ke toendu igreja kuery pe
Nhe'ẽ ijayvu rã."

Filadélfia pygua igreja kuery pe ombopara ukaague

7 — Embopara ke Filadélfia tetã py igreja
kuery ikuai va'e pegua anjo pe: "Po rami
ijayvu iky'a e'ỹ ha'e anhetẽ va'e. Ha'e va'e
ma oguereko okẽ pe'aa Huvixave Davi rami
ipo'aka aguã. Ha'e ramo oipe'aague avave
rei nombotyai 'rã, ha'e ombotyague avave
rei ndoipe'aai 'rã guive. Ha'e vy aipoe'i:

8 "Xee aikuaa pendereko. Ma'ẽ,
penerenonde amoĩ 'rã peteĩ okẽ ojepe'a
va'e, avave rei nomboty kuaai va'erã,
mba'eta amongue py ete'i penembaraete
va'eri xeayvu pemoĩ porã, napemombe'u
e'ỹi guive xerery rupi peikoa.
9 Ha'e gui Satanás peguarã onhemboaty
va'e kuery, judeu rami rive onhemoingo
teĩ ha'e'ỹ ikuai va'e ma ajapo 'rã oupa vy
pendepy yvýry guenapy'ã re ikuai aguã
rami. Ha'e ramo ha'e kuery oikuaa 'rã
xerembiayvu peikoa.
10 Xeayvuague rami vy peĩ atã rire xee voi
pendere apena porã 'rã jexavaia ára yvy
jave re joeko a'ãarã ou va'e gui.
11 Aju 'rã are'ỹ'i re. Pendejee pemoĩ atã
ke mba'emo peupity ma va'e, pendevygua
coroa avave rei oipe'aa e'ỹ aguã.
12 Mba'eta ogueropo'akapa va'ekue ajapo 'rã
Xeruete ro iky'a e'ỹ va'e yta rami oĩ aguã.
Ha'e va'e rire ndoipe'aavei 'rã ha'e gui.
Ha'e kuery re amoĩ 'rã Xeruete rery, ha'e
Xeruete pegua tetã rery guive. Ha'e va'e ma
Jerusalém pyau, yva Xeruetea gui oguejy
va'erã. Ha'e kuery re amoĩ avi 'rã xerery
pyau.
13 Ijapyxa oĩ va'e ke toendu igreja kuery pe
Nhe'ẽ ijayvu rã."

Laodicéia pygua igreja kuery pe ombopara ukaague

14 — Embopara ke Laodicéia tetã py
igreja kuery ikuai va'e pegua anjo pe:
"Po rami ijayvu Anhetẽ ete va'e hery
va'e, mba'eta ha'e va'e ma anhetẽ va'e
mombe'ua ojeroviapy va'e, ha'e Nhan-
deruete omoingo va'ekue ha'e javi ypy.
Ha'e vy aipoe'i:

15 "Xee aikuaa pendereko. Ha'e gui peẽ
ma yro'yxã va'e'ỹ, neĩ haku va'e'ỹ. Pen-
ero'yxã e'ỹ vy penderaku va'e rire ha'eveve
'rãgue.
16 Ha'e rami 'rãgue py haku vevui va'e
rive peiko, neĩ napenderakui, neĩ napen-
ero'yxãi. Ha'e rami rã xejuru gui rombo-
jevy aguã rami aiko.*
17 Mba'eta peẽ kuery 'Arekopa, aiko porã,
xevy pe mba'eve ndoatai' peje.* Ha'e rami
teĩ ndapeikuaai ovy'a e'ỹ ete va'e peikoa.
Omboetepy e'ỹ, iporiaukue, ára revegua e'ỹ
ha'e ipire rei va'e peiko.
18 Ha'e ramo xee romongeta xegui pejogua
aguã ouro tata py oiky'a'o pyre oguerekopa
va'e ete peiko aguã, ha'e ao xiĩ va'e py pen-
hemonde aguã, pendepire reia pexa ukaa
py pexĩmba e'ỹ aguã. Xegui pejogua avi
texa raxy poã penderexa py pemoĩ vy pexa
porã ju aguã.
19 Xerembiayvu kuery ha'e javive pe xeayvu
amo'arandua rupi. Ha'e nunga rupi
penekyre'ỹ ha'e pejeko rerova.
20 Ma'ẽ, okẽ py xe'aĩ anhenduka vy.
Amongue xeayvu oendu vy okẽ oipe'a ramo
aike 'rã hoo py. Hexeve akaru 'rã, ha'e voi
okaru 'rã xereve.
21 Mba'eta ogueropo'akapa va'ekue pe
amboguapy 'rã xereve xerenda apenaaty
yvýry, xee voi aropo'akapa rire Xeru reve
henda yvýry aguapya rami avi.
22 Ijapyxa oĩ va'e ke toendu igreja kuery pe
Nhe'ẽ ijayvu rã."

4

Nhanderuete renda oexaague

1 Ha'e va'e rire ama'ẽ vy peteĩ okẽ aexa
yva re ojepe'a va'e, ha'e teĩgue ju aendu
jypy'i ayvu aendu va'ekue. Mimby guaxu
pu rami onhendu vy aipoe'i:

— Enhemboja ke ejuvy. Ha'e ramo aikuaa
uka 'rã kova'e nunga rire mae ma mba'emo
oiko va'erã, tenonderã omoĩ ma voiague
rami vy — he'i.

2 Ha'e ramove nhe'ẽ re aiko vy peteĩ tenda
aexa yva re huvixa openaaty oĩ va'e, ha'e
tenda py peteĩ oguapy oiny va'e guive.
3 Oguapy oiny va'e rova ma ita jaspe ha'e
sardônio rami hexakã. Henda yvýry rupi

* 3:16 "Haku va'e" he'ia ma Nhanderuete pe ete ikuai va'e, ha'e rã "Yro'yxã va'e" he'ia ma ixupe oikoxea neĩ oendu va'e'ỹ. Ha'e rã "Haku vevui va'e" he'ia ma ixupegua merami rive va'e. * 3:17 Lucas 12.15-21

ojekuaa peteĩ karugua esmeralda rami hexakã va'e.
4 Tenda yvýry rupi ikuai avi vinte e quatro
tenda mboae. Ha'e va'e áry ma vinte e
quatro tujakueve joe opena va'ety oguapy
okuapy onhemondea xiĩ va'e. Ha'e va'e
kuery akã re oĩ coroa ouro guigua.
5 Mbytegua tenda oĩ va'e gui oẽ overa va'e,
ayvu ha'e yapu. Tenda renonde ma sete
tataendy oĩ. Ha'e va'e ma sete nhe'ẽ Nhan-
deruete guigua.
6 Tenda renonde oĩ avi peteĩ henda yupa
vidro guigua rami ojekuaa va'e, itaendy
rami hexakã va'e. Ha'e gui mbyte py, tenda
ijyvýry rupi ikuai irundy temimoingo
kuery. Ha'e va'e kuery jovaive re ma hexa
oĩmba va'e, henonde katy ha'e hakykue
katy guive.
7 Temimoingo jypygua ma guary rami
ojekuaa, mokoĩa ma vaka ra'y rami,
mboapya ma ava rami hova va'e, ha'e
rã irundya ma taguato tuvixa va'e oveve
oikovy va'e rami.
8 Irundy temimoingo ikuai va'e peteĩ-teĩ ma
mboapy meme ipepo va'e. Opa rupi hexa
oĩ va'e, hi'áry ha'e hyepy rupi. Ara py ha'e
pyávy opytu'u e'ỹ re aipoe'i:

— Iky'a e'ỹ, iky'a e'ỹ, iky'a e'ỹ va'e ma
Senhor Nhanderuete Ipo'akapa va'e. Yma
guive oiko va'ekue ae, aỹ oiko, ha'e raka'eve
rã ou va'erã va'e — he'i okuapy.*

9 Ha'e gui tenda py oguapy oiny va'e
araka'e rã peve guarã oiko va'e pe temi-
moingo kuery oporaei okuapy. Omboete
ha'e oguerovy'a ramo
10 vinte e quatro tujakueve joe opena va'ety
voi guenapy'ã re ikuai, tenda py oguapy
oiny va'e araka'e rã peve guarã oiko va'e
renonde. Omboete vy tenda renonde
omombo ojeupegua coroa. Ha'e vy aipoe'i:

11 — Senhor Oreruete, ndee ma ha'eve
rombojerovia, romboete ha'e ndepo'akaa
roguerovy'a aguã, mba'eta opa mba'e
moingoare reiko. Ndee ae reipotaa rami vy
ha'e nunga ha'e javi remoingo ramo oiko
raka'e — he'i okuapy.

5

Vexa'i ra'y kuaxia para oipe'a rã oexaague

1 Ha'e gui aexa rã tenda py oguapy oiny
va'e opo oiporu kuaa regua py oguereko
peteĩ kuaxia para onhemama va'e. Ha'e
va'e py rupi ha'e hi'áry rupi ipara va'e oĩ.
Sete henda py ombojaague ikuai.
2 Ha'e gui peteĩ aexa avi anjo imbaraete va'e.
Ha'e va'e ijayvu atã vy aipoe'i:

— Mava'e tu ha'eve kuaxia para mbo-
jaague ikuai va'e omboi vy oipe'a aguã? —
he'i.
3 Ha'e rami teĩ yva re, yvy re ha'e yvy
guýry avave rei jipoi kuaxia para oipe'a
aguã ha'eve va'e, neĩ kuaxia re oma'ẽ aguã
voi nda'evei.
4 Ha'e ramo xee ajae'o vaipa, mba'eta avave
rei ndojouai kuaxia para oipe'a aguã ha'eve
va'e, neĩ oma'ẽ aguã.

5 Ha'e rami teĩ tujakueve joe opena va'ety
regua peteĩ aipoe'i xevy:

— Ejae'o eme. Ma'ẽ, Judá regua guary
ipo'aka ma, Davi rapokue renhoĩ 'epy va'e.
Ha'e rami rire ha'e va'e ae ha'eve kuaxia
mbojaa sete ikuai va'e omboi vy oipe'a aguã
— he'i.

6 Ha'e ramo peteĩ aexa tenda ha'e irundy
temimoingo kuery ha'e tujakueve ikuai
va'e mbyte hi'aĩ va'e, Vexa'i ra'y ojuka pyre
rami ojekuaa. Ha'e va'e re ma sete hakua
oĩ, ha'e sete hexa avi. Hexa ma sete nhe'ẽ
Nhanderuete guigua yvy jave rupi omon-
douka va'e.*
7 Ha'e gui Vexa'i ra'y ou vy ojopy kuaxia
para tenda py oguapy oiny va'e oiporu kuaa
regua gui.

8 Kuaxia para Vexa'i ra'y ojopy ramo
henonde irundy temimoingo kuery gue-
napy'ã re ikuai, ha'e vinte e quatro tu-
jakueve voi. Peteĩ-teĩ opo py oguereko
mba'epu ixã reta va'e ha'e hy'a'i ouro
guigua, heakuã porã va'e oapy va'erã tynyẽ
va'e. Ha'e va'e ma iky'a e'ỹ va'e kuery
onhembo'ea.
9 Ha'e kuery ma mboraei pyau omonhendu
vy aipoe'i:

— Ndee ma ha'eve kuaxia para rejopy
vy imbojaa reipe'a aguã. Mba'eta ndejukaa
va'ekue, ha'e nderuguy py Nhanderuete
peguarã rejogua joegua e'ỹ-e'ỹ, amboae
rami ijayvu va'e, amboae yvy regua, ha'e
amboae regua kuery ha'e javi gui.

* 4:8 Ezequiel 1.4-10, Isaías 6.3 * 5:6 Vexa'i ra'y ojuka pyre rami ojekuaa va'e ma Jesus Cristo ae (Isaías 53.6-12; João 1.29; Filipenses 2.5-11). Ha'e rã hexa ma Zacarias 4.10 py omombe'u porãve.

10 Nhanderuete po'akaa pyguarã remoingo,
ixupegua sacerdote-rã guive. Ha'e ramo
ha'e kuery huvixa rami 'rã joguereko yvy re
— he'i okuapy.
11 Ha'e gui teĩgue ju ama'ẽ vy peteĩ ayvu
aendu tenda yvýry anjo kuery mbovy e'ỹ
ikuai va'e oporaei rã. Ha'e va'e kuery ma
temimoingo kuery ha'e tujakueve yvýry
mbovy rei e'ỹ ikuai, jaipapapa kuaa aguã
rami rei e'ỹ.
12 Oporaei atã vy aipoe'i okuapy:
— Vexa'i ra'y ojuka pyre pe ma ha'eve
"Ipo'akapa va'e, oguerekopa, hi'arandu
ha'e imbaraete va'e" 'ea aguã. Ha'eve om-
boetea aguã, oguerovy'a ha'e ombojerovia
pavẽ aguã guive — he'i okuapy.
13 Ha'e gui aendu rã yva re, yvy, yvy guýry
ha'e ye'ẽ áry temimoingo ikuai va'e ha'e
javi aipoe'i:
— Tove tenda py oguapy va'e ha'e
Vexa'i ra'y tombojeroviaa, tomboetea,
toguerovy'aa, ha'e ta'ipo'akapa araka'e rã
peve — he'i okuapy.
14 Ha'e ramo irundy temimoingo kuery
ombovai vy
— Anhetẽ ete — he'i. Tujakueve voi
guenapy'ã re ikuai vy omboete okuapy.

6

Jypygua kuaxia para mbojaague Vexa'i ra'y omboi rã oexaague

1 Ha'e gui aexa rã Vexa'i ra'y omboi
kuaxia para mbojaague sete oĩ va'e regua
jypygua. Ha'e gui aendu irundy temi-
moingo kuery va'e regua yapu ratã va'e
rami ijayvu rã. Ha'e vy
— Enhemboja ke ejuvy — he'i.
2 Ha'e ramo aexa rã ou peteĩ kavaju
xiĩ va'e. Ha'e va'e árygua ma guyrapa
oguereko, ha'e ixupe ome'ẽa coroa. Ha'e
ramo joe ipo'aka ovy, ipo'akave aguã.*

Kuaxia para mbojaague mokoĩa va'e omboi rã oexaague

3 Ha'e gui kuaxia para mbojaague mokoĩa
va'e omboi jave mokoĩa temimoingo aendu
— Enhemboja ke ejuvy — he'i rã.
4 Ha'e gui aexa rã oẽ kavaju mboae, pytã
va'e. Ha'e va'e árygua pe ma ome'ẽa yvy
regua kuery ojapo aguã peteĩ rami ve'ỹ
ikuai aguã rami, peteĩ-teĩ jojuka aguã. Ix-
upe ome'ẽa avi peteĩ kyxe guaxu.

Kuaxia para mbojaague mboapya va'e omboi rã oexaague

5 Kuaxia para mbojaague mboapya va'e
omboi jave aendu mboapya temimoingo
— Enhemboja ke ejuvy — he'i rã.
Ha'e gui aexa rã ou peteĩ kavaju huũ
va'e. Ha'e va'e árygua ma opo py oguereko
mba'emo opejaa.
6 Peteĩ ayvu aendu avi irundy temimoingo
kuery mbyte gui rami onhendu va'e. Ha'e
vy aipoe'i:
— Peteĩ ryru'i trigo ma peteĩ ára repy re
'rã ovendea. Mboapy ryru cevada voi 'rã
peteĩ ára repy re ovendea. Ha'e rami teĩ
embovaipa eme azeite ha'e vinho — he'i.

Kuaxia mbojaague irundya va'e omboi rã oexaague

7 Ha'e gui Vexa'i ra'y kuaxia para mbo-
jaague irundya va'e omboi jave aendu
irundya temimoingo
— Enhemboja ke ejuvy — he'i rã.
8 Ha'e ramo ama'ẽ vy aexa peteĩ kavaju iju
va'e. Ha'e va'e árygua rery ma Manoa Ja.
Hakykue ou avi omanogue retã. Ha'e kuery
pe ma ome'ẽa yvy regua kuery ojuka aguã,
irundy-rundy ikuai va'e gui peteĩ-teĩ ojuka
aguã kyxe guaxu py, karuai, nhomoingo
axya ha'e yvy rupigua vixo inharõ va'e py.*

Kuaxia para mbojaague teĩ nhiruĩa va'e omboi rã oexaague

9 Kuaxia para mbojaague teĩ nhiruĩa va'e
omboi jave ma aexa rã altar oĩ va'e yvýry
ikuai Nhanderuete ayvu omombe'uague
ha'e onhemombe'u porãague re ojuka pyre
kuery nhe'ẽ.
10 Ha'e va'e kuery ojapukai atã vy
— Senhor ndepo'akapa va'e, iky'a
e'ỹ ha'e anhetẽ va'e, raka'e peve 'rã tu
ndereikuaa potai, neĩ nerembopagai yvy
regua kuery oreruguy omoẽague re? — he'i
okuapy.
11 Ha'e ramo ha'e kuery peteĩ-teĩ pe
ome'ẽa ao xiĩ va'e, ha'e aipo'ea opytu'uve
ranhe aguã xapy'a'i, ha'e kuery ojukaa ague
rami avi irmão kuery Nhanderuete rem-
biguai ojuka pyrã ikuai va'e ojukapaa peve.

Kuaxia para mbojaague mboapy memea va'e omboi rã oexaague

12 Ha'e gui aexa rã Vexa'i ra'y kuaxia para
mbojaague mboapy memea va'e omboi jave

* 6:2 Mateus 24.4-14 * 6:8 Zacarias 6.1-6, Ezequiel 14.21

yvy oryryi atã. Kuaray pytũmba ajukue huũ
rei va'e rami, jaxy voi tuguy rami pytãmba.
13 Yva re jaxy-tata ikuai va'e ho'apa yvy py,
yvytu oipeju atã rã figo'a ky'i okuipaa rami
avi.
14 Ha'e gui ma yva okanhy xapy'a mba'emo
pire onhemama ovy va'e rami. Yvyty ha'e
ypa'ũ ikuai va'e ha'e javi ovapa oĩague gui.
15 Ha'e ramo yvy regua huvixave kuery,
yvatekueve, xondaro ruvixa, oguerekopa
va'e kuery, ipo'akakueve, escravo ha'e es-
cravo e'ỹ va'e ha'e javi ma yvykua rupi
onhemimba okuapy, ha'e yvy'ã re ita pa'ũ
ikuai va'e rupi guive.
16 Ha'e va'e kuery ma yvyty ha'e ita ikuai
va'e pe aipoe'i:

— Pe'a ke ore'áry, orenhomi tenda py
oguapy oiny va'e orerexa e'ỹ aguã, ha'e
Vexa'i ra'y orembopaga e'ỹ aguã.
17 Mba'eta ovaẽ ma ipoxya ára. Mava'e tu
ogueropo'aka ta?

7

Cento e quarenta e quatro mil Israel kuery regua oexaague

1 Ha'e va'e rire irundy anjo aexa yvy apy
irundy oĩ va'e py hi'aĩ rã. Ha'e va'e kuery
ma yvytu jokoarã ikuai, yvytu oipeju e'ỹ
aguã yvy re, ye'ẽ re, neĩ peteĩve yvyra hi'aĩ
va'e re guive.
2 Ha'e gui peteĩ anjo mboae ju aexa kuaray
oua katy gui oẽ ouvy va'e, Nhanderuete
oikove va'e guigua kuaa ukaarã ogueru.
Ha'e va'e ma ojapukai atã irundy anjo yvy
ha'e ye'ẽ mbovaipaarã omoĩ mbyre pe.
3 Ha'e vy aipoe'i:

— Pembovaipa eme ranhe yvy, ye'ẽ, neĩ
yvyra ikuai va'e, Nhanderuete rembiguai
kuery rova re ikuaa ukaarã romoĩ e'ỹa ja —
he'i.*
4 Ha'e gui ikuaa ukaarã omoĩmbaa
va'ekue oipapaa rã aendu mbovy paa. Ha'e
va'e kuery ha'e javi vy ma cento e quarenta
e quatro mil ikuai, Israel kuery ha'e javi
regua gui.*
5 Judá regua kuery gui doze mil, Rúben
regua gui doze mil ju, Gade regua gui doze
mil,
6 Aser regua gui doze mil, Naftali regua gui
doze mil, Manassés regua gui doze mil,
7 Simeão regua gui doze mil, Levi regua gui
doze mil, Issacar regua gui doze mil,
8 Zebulom regua gui doze mil, José regua gui
doze mil, ha'e Benjamim regua gui doze mil
re avi ikuaa ukaarã omoĩa.

Ombopyau pyre opu'ã okuapy va'e oex-aague

9 Ha'e va'e rire aexa rã heta ete ikuai
avave rei oipapa kuaa aguã rami e'ỹ, ha'e
javi regua kuery, joegua e'ỹ-e'ỹ, amboae
yvy regua ha'e amboae rami ijayvu va'e gui.
Ha'e va'e kuery opu'ãmba okuapy tenda
ha'e Vexa'i ra'y renonde. Xiĩ va'e py peteĩ-
teĩ onhemonde va'e, opo py pindo rogue
oguereko guive.
10 Ha'e rami vy ijayvu atã vy aipoe'i:

— Tenda py Nhanderuete oguapy oiny
va'e ha'e Vexa'i ra'y gui ae ou jaa jepe aguã
— he'i okuapy.
11 Anjo kuery ma tujakueve ha'e irundy
temimoingo kuery yvýry rupi ikuai, tenda
jovaive re opu'ã okuapy. Ha'e javive gue-
napy'ã re ikuai tenda renonde, yvy re ngova
omovaẽ okuapy Nhanderuete omboete vy.
12 Ha'e vy aipoe'i:

— Anhetẽ ete. Tove Nhanderuete
pe toporaeia, tombojeroviaa, tai'arandu,
toguerovy'aa, tomboetea, ta'ipo'aka ha'e
ta'imbaraete araka'e rã peve. Amém — he'i
okuapy.
13 Ha'e gui tujakueve regua peteĩ ijayvu vy
oporandu xevy:

— Peva'e kuery xiĩ va'e py onhemonde
va'e, marã ramigua tu? Magui ou va'ekue
tu?
14 Xee ambovai vy

— Xeruvixa, ndee ma reikuaa 'rã — ha'e.
Ha'e ramo aipoe'i xevy:

— Ha'e kuery ma ikuai axy eteague gui ou
va'ekue. Vexa'i ra'y ruguy py oao ojoi uka
vy oiky'a'o uka va'ekue.
15 Ha'e nunga rupi Nhanderuete renda
renonde rupi riae ikuai. Ara py ha'e pyávy
ombojerovia okuapy ixupegua oo iky'a e'ỹ
va'e py. Ha'e ramo ha'e kuery áry rupi
tenda py oguapy oiny va'e ojao'i 'rã ho'ã py.
16 Ha'e ramo ha'e kuery noenduvei ma 'rã
karuai neĩ yuvei. Ha'e kuery áry kuaray
ndojope raxyvei 'rã, neĩ haku noenduvei 'rã
guive,

* 7:3 Ezequiel 9.4 * 7:4 Apocalipse 9.3,4; 14.1-5 * 7:17 Isaías 49.10; 25.8

17 mba'eta ha'e kuery re Vexa'i ra'y tenda
py oĩ va'e opena 'rã, ha'e ogueraa 'rã guive
ygua tekove me'ẽa oĩa katy. Ha'e kuery
rexay Nhanderuete omombirupa 'rã.*

8

Kuaxia para mbojaague sete-a va'e omboi rã sete anjo mimby guaxu oguereko va'e oexaague

1 Ha'e gui kuaxia para mbojaague sete-
a va'e Vexa'i ra'y omboi jave yva re
okyrirĩmba katuĩ'i meia-hora rãnda'u.
2 Ha'e gui aexa sete anjo Nhanderuete
renonde opu'ã okuapy rã. Ha'e va'e kuery
pe ma sete mimby guaxu ome'ẽa.
3 Ha'e gui ou avi anjo mboae. Ha'e va'e ma
altar yvy'iry hi'aĩ. Opo py oguereko hy'a'i
heakuã porã va'e oapyaty ouro guigua. Ix-
upe ma ome'ẽa vaipa heakuã porã va'e,
iky'a e'ỹ va'e kuery ojerurea irũrã oapy
aguã altar ouro guigua tenda renonde oĩ
va'e áry.
4 Ha'e gui anjo po py hy'a'i heakuã porã
va'e rapyaty oĩ va'e gui hataxĩ ojeupi ovy
Nhanderuete oĩa peve, iky'a e'ỹ va'e kuery
ojerurea irũrã.
5 Ha'e gui hy'a'i heakuã porã va'e oapyaty
ma peteĩgue ju anjo omonyẽ tata altar áry
gui ojopy va'ekue. Ha'e vy omombo yvy
re. Ha'e rã oiko yapu, ayvu, overa ha'e yvy
ryryi.
6 Ha'e gui mae ma anjo kuery sete mimby
guaxu revegua oguereko katu omonhe'ẽ
aguã.

*Jypygua mimby guaxu omonhe'*ẽ jave oexaague

7 Ha'e gui jypygua anjo omonhe'ẽ mimby
guaxu. Ha'e ramo ho'a amandau ha'e tata
tuguy re irũ va'e. Ha'e nunga ma ko yvy re
omomboa. Ha'e ramo oapy yvy, yvyra ikuai
va'e ha'e jai rogue pyau ha'e javi. Mboapy-
apy henda ikuai va'e gui peteĩ-teĩ okai.

*Mokoĩa mimby guaxu omonhe'*ẽ jave oexaague

8 Ha'e gui anjo mokoĩa ju omonhe'ẽ
mimby guaxu. Ha'e ramo peteĩ omomboa
ye'ẽ py, yvyty tuvixa va'e ramigua, hendy
va'e. Ha'e ramo ye'ẽ mboapy-apy oĩ va'e
gui peteĩ-teĩ henda py opyta tuguy.
9 Temimoingo kuery ye'ẽ rupi mboapy-apy
ikuai va'e peteĩ-teĩ omano. Kanoã voi
mboapy-apy ikuai va'e gui peteĩ-teĩ ombo-
vaipa.

*Mboapya mimby guaxu omonhe'*ẽ jave oexaague

10 Ha'e gui anjo mboapya ju omonhe'ẽ
mimby guaxu. Ha'e ramo yva gui ho'a
peteĩ jaxy-tata tuvixa va'e, takua ryxa rami
hendy va'e. Yakã mboapy-apy oĩ va'e gui
peteĩ-teĩ áry ho'a, ha'e yvu ikuai va'e áry
guive.
11 Jaxy-tata rery ma Iro ete va'e. Ha'e rami
vy yy mboapy-apy oĩ va'e gui peteĩ-teĩ iro.
Ha'e ramo avakue heta omano yy gui, iro
vaipa ramo.

*Irundya mimby guaxu omonhe'*ẽ jave oexaague

12 Ha'e gui anjo irundya ju omonhe'ẽ
mimby guaxu. Ha'e ramo kuaray, jaxy ha'e
jaxy-tata mboapy-apy ikuai va'e gui peteĩ-
teĩ pytũ. Ara py ha'e pyávy teĩ naexakãvei.
13 Ha'e ramo ama'ẽ vy aendu peteĩ taguato
tuvixa va'e yva mbyte rupi oveve vy ijayvu
rã. Ijayvu atã reve aipoe'i:
— Nda'evei ete, nda'evei ete, nda'evei
ete 'rã yvy regua kuery pe, mboapy anjo
mimby guaxu omonhe'ẽ va'erã oime teri
ramo.

9

*Teĩ nhiruĩa mimby guaxu omonhe'*ẽ jave oexaague

1 Ha'e gui teĩ nhiruĩa anjo omonhe'ẽ
mimby guaxu. Ha'e rã aexa peteĩ jaxy-tata
yva gui ho'a rã yvy re. Ha'e va'e pe ma
ome'ẽa yvykua pytũa rokẽ pe'aa.
2 Ha'e gui yvykua pytũa rokẽ oipe'a ramo
yvykua gui ojeupi hataxĩ, tatakua tuvixa
va'e gui hataxĩ opu'ãa rami. Yvykua gui
hataxĩ oẽ va'e omo'ãmba kuaray ha'e yvate
rupi.
3 Hataxĩ mbyte gui oẽ tuku, ha'e yvy re
oje'oi. Ha'e va'e kuery pe ome'ẽa japeuxa
yvy rupigua rami jopi aguã.
4 Ha'e kuery pe aipo'ea ojavyky e'ỹ aguã yvy
re nhuũ ha'e hogue va'e, neĩ yvyra ikuai
va'e, ha'e rã avakue rova re Nhanderuete
guigua kuaa ukaarã nomoĩaia va'ekue
anho.
5 Tuku kuery jojuka aguã 'rãgue py ha'e
kuery pe ome'ẽa teĩ nhiruĩ jaxy re nho-
moingo axy aguã rive. Ha'e ramo japeuxa
jopi vy nhomoingo axya rami 'rã nho-
moingo axy.

6 Ha'e va'e jave py avakue onhea'ã 'rã
omano aguã teĩ nda'evei 'rã. Omanoxea
oendu teĩ nda'evei 'rã omano aguã.
7 Tuku ma kavaju joe opu'ã aguã katy guarã
oguereko katu pyre rami ojekuaa. Inhakã
re oĩ coroa ouro guigua rami ojekuaa va'e.
Hova ma ava rami ojekuaa.
8 Hi'a ma kunhague'a rami, haĩ ma guary raĩ
rami.
9 Opexo re ma oguereko pexo regua ferro gui
ojapo pyre ramigua. Ipepo revovo ma joe
opu'ã aguã katy karóxa heta kavaju omoatã
heravy va'e revovo rami.
10 Huguai ma japeuxa rami ipopia. Huguai
re ae oĩ teĩ nhiruĩ jaxy re nhomoingo axy
va'erã.
11 Ha'e kuery rerekoa huvixave rami
oguereko va'e ma anjo yvykua pytũa pygua.
Ha'e va'e rery ma hebraico py Abadom, ha'e
rã grego py ma Apoliom.
12 Ha'e rami py ojeupity ma jypygua
"Nda'evei ete" he'iague. Ha'e va'e rire
mokoĩ ju 'rã oiko.

*Mboapy memea mimby guaxu omonhe'*ẽ
jave oexaague

13 Ha'e gui anjo mboapy memea ju
omonhe'ẽ mimby guaxu. Ha'e gui aendu
peteĩ ayvu. Ha'e va'e ma ouro guigua altar
Nhanderuete renonde oĩ va'e apy irundy oĩ
va'e gui onhendu.
14 Ha'e vy aipoe'i anjo mboapy memea va'e
mimby guaxu oguereko va'e pe:

— Ejora ke irundy anjo Eufrates yakã
guaxu yvýry ojokua pyre — he'i.

15 Ha'e ramo ojora irundy anjo. Ha'e va'e
kuery ma ha'e va'e ma'etỹ, ha'e va'e jaxy,
ha'e va'e ára, ha'e va'e hora jave ae avakue
mboapy-apy ikuai va'e gui peteĩ-teĩ jukaarã
oguereko katu pyre.
16 Kavaju árygua xondaro kuery mbovy paa
aendu rã duzentos milhões ikuai.
17 Ha'e rami vy aexa rã kavaju ha'e hi'árygua
kuery opexo regua oguereko tata rami pytã
va'e, jacinto rami hovy va'e ha'e enxofre
rami iju va'e. Kavaju akã ma guary akã
rami. Ijuru gui ma oẽ oiny tata, hataxĩ ha'e
enxofre.
18 Ha'e va'e mboapy nhomoingo axyarã
ijuru gui oẽ va'e py ae jojuka 'rã, tata, hataxĩ
ha'e enxofre py. Avakue mboapy-apy ikuai
va'e gui peteĩ-teĩ ojuka 'rã.
19 Mba'eta kavaju kuery mbaraetea ma ijuru
ha'e huguai re oĩ. Huguai ma mboi rami
inhakã va'e. Ha'e va'e py ae 'rã nhomoingo
axy.
20 Ha'e rã amboae kuery, imoingo axyarã
oiko va'e gui nomanoi va'ekue ma ndo-
jeko rerovai opo py mba'emo vai ojapoaty
gui. Ndojepe'ai ae anha ha'e mba'emo
ra'angaa ouro guigua omboetea gui, neĩ
prata guigua, overa va'e, ita ha'e yvyra
guigua gui, ha'e nunga oexa va'erã e'ỹ,
oendu va'erã e'ỹ, neĩ oguata va'erã e'ỹ teĩ.
21 Ha'e kuery ndojeko rerovai ae jojukaaty
gui, imba'evykya, itavy reia, neĩ imondaa
gui.*

10

João pe kuaxia para'i ho'u ukaa ague

1 Ha'e gui amboae anjo imbaraete va'e
aexa yva gui oguejy ouvy rã. Ha'e va'e ma
arai py onhemonde ouvy. Inhakã áry rupi
ma karugua ojekuaa. Hova ma kuaray rami
hexakã, ha'e hetyma ma tata rami.
2 Opo py ma peteĩ kuaxia para'i ojepe'a va'e
oguereko. Opy oiporu kuaa regua re opyrõ
ye'ẽ áry, ha'e rã opy oiporu kuaa e'ỹa re ma
yvy re opyrõ.
3 Ha'e gui ojapukai atã guary okororõa rami.
Ojapukai ramo sete yapu oĩ va'e ombovai.
4 Sete yapu ijayvu rã aendu vy ambopara ta
ramove peteĩ ayvu aendu yva gui,

— Emombe'u eme sete yapu ijayvuague,
embopara eme — he'i va'e.*

5 Ha'e gui ye'ẽ ha'e yvy re anjo opyrõ rã
aexa va'e ma opo oiporu kuaa regua oupi
yvate katy.
6 Ha'e rami vy oura araka'e rã peve oiko
va'erã rery rupi, yva, yvy, ye'ẽ ha'e opa
mba'e ikuai va'e apoare re. Ha'e vy aipoe'i:

— Ndarevei ma 'rã.

7 Mba'eta sete-a anjo ijayvua ára py mimby
guaxu omonhe'ẽ ta jave ojeupitypa ma
'rã Nhanderuete oikuaa uka e'ỹ teri
va'ekue, guembiguai profeta kuery pe
omombe'uague rami vy — he'i.

8 Yva gui ijayvu va'ekue ma teĩgue ju
ijayvu vy aipoe'i xevy:

— Tereo, ejopy kuaxia para ojepe'a va'e
ye'ẽ ha'e yvy re anjo opyrõ va'e po py oĩ
va'e — he'i.

* 9:21 Jeremias 5.3 * 10:4 Daniel 12.4

9 Ha'e ramo anjo hi'aĩa py aa vy ajerure
kuaxia para'i xevy ome'ẽ aguã re. Ha'e
ramo aipoe'i:
— Ejopy ha'vy, ha'e he'upa. Anhetẽ iro
'rã nderyepy py, ha'e rã ndejuru py oĩ teria
ja ei rami he'ẽ 'rã — he'i.
10 Anjo po gui kuaxia para'i ajopy vy ha'u
ramo xejuru py he'ẽ ei rami. Ha'e rami teĩ
amokõ rire xerye py ma iro.*
11 Ha'e gui aipoe'ive xevy:
— Teĩgue ju 'rã remombe'u heta regua
kuery rekorã, amboae regua, amboae rami
ijayvu va'e ha'e huvixave ikuai va'e rekorã.

11

Nhanderuete pegua oo iky'a e'ỹ va'e oa'ã
aguã re ijayvuague
1 Ha'e gui xevy pe ome'ẽa peteĩ takua
popoka rami ipuku va'e. Ha'e aipo'ea xevy:
— Epu'ã ke, tereo, ha'e ea'ã Nhanderuete
pegua oo iky'a e'ỹ va'e. Ea'ã avi altar oĩ va'e,
ha'e pygua ombojerovia va'e kuery voi.*
2 Ha'e rã oo iky'a e'ỹ va'e roka ma tove,
ea'ã eme, mba'eta amboae regua kuery pe
ranhe omboaxaa va'ekue. Ha'e va'e kuery
ma quarenta e dois jaxy re 'rã opyrõ tetã
iky'a e'ỹ va'e re.

Mokoĩ profeta ojukaa rã oexaague
3 — Ha'e gui mokoĩ profeta xeayvu
mombe'uarã ambou vy mil duzentos e
sessenta ára re 'rã amoingo, ajukue vaikue
py onhemonde reve — he'i.
4 Ha'e va'e kuery ma mokoĩ oliveira, ha'e
mokoĩ tataendy renda Senhor yvy re
ipo'aka va'e renonde hi'aĩ va'e.*
5 Ha'e kuery pe amongue ojapo vai ta ramo
ijuru gui oẽ 'rã tata hovaigua kuery mom-
baarã. Ha'e rami 'rãe imoingo axyxea kuery
omano.
6 Ha'e kuery ipo'aka 'rã yva ojoko aguã, ayvu
omombe'u oikovya ja oky e'ỹ aguã. Yy
re voi ipo'aka 'rã tuguy rami ojeapo aguã.
Ipo'aka avi 'rã opa marãgua nhomoingo
axya py yvy ombovaipa aguã, mbovykue rei
e'ỹ ojapoxea rami.
7 Ha'e va'e rire ha'e kuery omombe'u 'rã
va'ekue omombe'upa ma ramo ha'e kuery
re peteĩ opu'ã 'rã, vixo vaikue yvykua gui
oẽ va'e. Ha'e va'e ma ha'e kuery re ipo'aka
vy ojuka ete ranhe 'rã.
8 Ha'e kuery retekue omomboa inony 'rã
tetã guaxu mbyte rupi tape oaxa va'e py.
Ha'e va'e tetã pe ma "Sodoma" ha'e "Egito"
'ea Nhe'ẽ gui, mba'eta ha'e py ae ha'e kuery
Senhor ojukaa aviague, kuruxu re.
9 Ha'e ramo mokoĩ profeta retekue re heta
'rã oma'ẽ: amboae yvy regua kuery, joegua
e'ỹ-e'ỹ, amboae rami ijayvu va'e ha'e am-
boae regua kuery. Irundy araa kuaray
mbyte peve 'rã hetekue re oma'ẽ okuapy,
ojaty uka vy e'ỹ.
10 Mba'eta yvy regua kuery oguerovy'a rei
'rã mokoĩve omanoague. Ha'e rami vy
ojapo 'rã ngaru, ha'e joupe-upe ome'ẽ 'rã
mba'emo, "Ha'e va'e mokoĩ profeta ma yvy
regua kuery omoingo axy rei va'ekue" he'i
vy.
11 Ha'e gui irundy araa kuaray mbyte
rire ma Nhanderuetea gui nhe'ẽ imoingove
jevyarã ou vy ha'e kuery re 'rã oĩ. Ha'e
ramo opu'ã 'rã nhogueno'amy, ha'e hexaa
kuery ndaekorãvei 'rã okuapy.
12 Ha'e gui mokoĩ profeta yva gui oendu 'rã
peteĩ ayvu atã "Penhemboja ke pejuvy" he'i
nhendu va'e. Ha'e ramo yva re ojeupi 'rã
arai rupi, hovaigua kuery oexaa py.
13 Ha'e ramove oiko 'rã yvy oryryi atã va'e,
tetã mbovaipaarã. Dez henda oĩ va'e-va'e
gui peteĩ-teĩ henda py 'rã ombovaipa. Yvy
ryryi gui omano 'rã sete mil. Ha'e rã
amboae kuery ma ndaekorãvei reve ombo-
jerovia 'rã okuapy Nhanderuete yva pygua.
14 Ha'e rami py ojeupity mokoĩguea
"Nda'evei ete" he'iague. Ma'ẽ, are'ỹ'i re
mboapya ju 'rã ou.

Sete-a mimby guaxu ju omonhe'ẽ jave
oexaague
15 Ha'e gui sete-a anjo ju omonhe'ẽ
mimby guaxu. Ha'e ramo yva re onhendu
peteĩ ayvu atã:
— Yvy regua po'akaa ma nhande-Senhor
ha'e hemimbou Cristo pegua omboaxaa.
Ha'e ramo ha'e va'e ju 'rã joguereko araka'e
rã peve — he'i va'e.*
16 Ha'e gui vinte e quatro tujakueve joe
opena va'ety kuery Nhanderuete renonde,
guenda py oguapy okuapy va'e ma gue-
napy'ã re ikuai, ha'e yvy re ngova omovaẽ
Nhanderuete omboetea rupi.
17 Ha'e vy aipoe'i okuapy:

* 10:10 Ezequiel 3.1-3 * 11:1 Ezequiel 40.3 * 11:4 Zacarias 4.1-2 * 11:15 Daniel 7.27

— Senhor Oreruete Ndepo'akapa va'e, aỹ
reiko ha'e yma guive reiko va'ekue va'e, ore
kuery roguerovy'a, mba'eta ndepo'aka etea
rexa uka vy huvixave ma reĩ.
18 Anhetẽ, yvy regua kuery ipoxypa va'ekue
ri ovaẽ ma ndee ae ndepoxy aguã, omano
va'ekue remboayvu aguã ára rea'angaague.
Ha'e rami vy nerembiguai kuery pe reme'ẽ
'rã hekovia, profeta kuery, iky'a e'ỹ
va'e ha'e nderery oendu vy ojererokyjea
rupi ikuai va'e ha'e javi, yvyĩgueve ha'e
yvatekueve. Ovaẽ avi yvy mombaare kuery
remomba aguã — he'i.
19 Ha'e gui yva re ojepe'a jekuaa Nhan-
deruete pegua oo iky'a e'ỹ va'e rokẽ, ha'e
ramo iky'a e'ỹ va'e ropy aexa guexeve guarã
ojapo va'ekue ryru oĩ va'e. Ha'e gui oiko
overa, ayvu, yapu ha'e yvy ryryi. Amandau
avi ho'a vaipa.

12

Kunha ha'e teju-jagua oexaague

1 Yva re peteĩ ojekuaa avi hexa pyrã tu-
vixa va'e. Oiko peteĩ kunha kuaray py
onhemonde va'e, jaxy áry ipy oĩ va'e. Ha'e
va'e akã re ma oĩ peteĩ coroa doze jaxy-tata
oĩa.
2 Hye guaxu'i va'e vy haxy rã haxẽ, ojexavai
oiny kyrĩ'i va'e oikuavã aguã haxy ramo.
3 Amboae ojekuaa avi hexa pyrã yva re, peteĩ
teju-jagua pytã hi'aĩ tuvixa va'e. Ha'e va'e
ma sete inhakã ha'e dez hakua va'e. Sete
inhakã re ma sete coroa oĩ.
4 Nguguai py oity yva gui jaxy-tata ikuai
va'ekue. Mboapy-apy oĩ va'e gui peteĩ-teĩ
oity vy omombo yvy katy. Kunha kyrĩ va'e
oikuavã ta va'e renonde teju-jagua hi'aĩ,
itui'i ramove ho'u aguã.
5 Ha'e gui itui'i ma peteĩ ava'i. Ha'e va'e ma
ha'e javi regua mo'aranduarã oiko po pygua
ferro guigua py. Ha'e gui kunha va'e pi'a
ma Nhanderuetea py heraa, henda peve.
6 Ha'e gui kunha va'e ma tekoa e'ỹa katy
ojava ovy. Ha'e py hekoarã oĩ Nhanderuete
oguereko katu va'ekue. Ha'e py omongaru
uka 'rã mil duzentos e sessenta araa peve.

Yva gui teju-jagua oitya rã oexaague

7 Ha'e gui yva re oiko joe opu'ã va'e. Ha'e
rami vy anjo Miguel ma guexevegua kuery
reve opu'ã okuapy teju-jagua re. Ha'e ramo
teju-jagua ojeupegua anjo kuery reve opu'ã
avi,
8 teĩ ha'e va'e kuery nda'ipo'akai. Ha'e ramo
ha'e kuery pe noĩvei yva re ikuai aguã.
9 Ha'e ramo yva gui oitya teju-jagua tuvixa
va'e, mboi yma guive oiko va'ekue, anha
Satanás hery va'e, yvy regua kuery ha'e javi
mbotavya. Yvy katy omomboa, ixupegua
anjo kuery reve.
10 Ha'e gui yva gui aendu peteĩ ijayvu atã
va'e:
— Aỹ ma ojekuaa ma jaa jepe aguã, Nhan-
deruete ombaraetea ha'e opo'akaa oexa
uka aguã guive. Ojekuaa avi hemimbou
Cristo po'akaa, mba'eta oity ma nhande-
irmão kuery rekokue ramigua mombe'ua.
Ha'e va'e ma ara py ha'e pyávy Nhan-
deruete renonde hi'aĩ ha'e kuery rekokue
omombe'ua py.
11 Ha'e rami teĩ hexe ma Vexa'i ra'y ruguy
rupi ha'e kuery ipo'aka, ha'e hexegua
ayvu omombe'ua py guive. Ha'e kuery
omano aguã rami ikuai teĩ noendui okuapy
ojeayvua.
12 Ha'e nunga rupi yva re pendekuai va'e
ha'e javi, pevy'a ke. Ha'e rã yvy ha'e ye'ẽ
pe ma nda'evei ete 'rã, mba'eta pendea py
oguejy ma anha. Ipoxy vaipa reve oguejy,
mba'eta oikuaa hi'ára opa rai'i maa.

Teju-jagua kunha va'e oakykue monha rã oexaague

13 Ha'e gui yvy py teju-jagua omomboa
ma ramo oakykue monha kunha opi'a'i
oikuavã va'ekue.
14 Ha'e ramo kunha va'e pe ome'ẽa taguato
tuvixa va'e pepo jovaive revegua, tekoa
e'ỹa katy oveve aguã, hekoarã oguereko
katu pyre py. Ha'e py ma omongarua 'rã
mboapy ma'etỹ rire irundya mbyte peve,
mboi oexa e'ỹa py.*
15 Ha'e ramo kunha va'e rakykue mboi ou
vy ojuru gui yy omoẽ yakã rami, kunha va'e
ogueroxyry heravy aguã.
16 Ha'e rami teĩ yvy ae oipytyvõ kunha va'e.
Ha'e rami vy ojepe'a vy omokõmba teju-
jagua ojuru gui yy omoẽ va'ekue.
17 Ha'e ramo kunha va'e pe teju-jagua
ipoxyve ete vy oo imemby mboae kuery
ikuai va'e re opu'ã aguã. Ha'e va'e kuery
ma Nhanderuete ojapo uka va'e omoĩ porã,
ha'e Jesus regua omombe'ua rupi ikuai va'e.

* 12:14 Daniel 7.25, 12.7

18 Ha'e gui teju-jagua ma ye'ẽ rembe re ju
hi'aĩ ita ku'i reia py.

13

*Ye'*ẽ gui vixo vaikue oẽ rã oexaague

1 Ha'e gui peteĩ vixo vaikue aexa ye'ẽ gui
oẽ ouvy rã. Ha'e va'e ma dez hakua ha'e
sete inhakã va'e. Hakua re ma dez coroa oĩ.
Inhakã re ma hery oĩ ayvu vai regua.
2 Vixo aexa va'e ma reõ rami hete. Ipy ma
urso rami, ha'e rã ijuru ma guary rami.
Ixupe teju-jagua omboaxa opo'akaa, henda
openaaty py oĩ aguã, ha'e mba'emo tuvixa
va'e ojapo aguã guive.*
3 Ha'e gui aexa rã inhakã sete ikuai va'e
regua peteĩ re ijukaarã omboguaiague oĩ,
teĩ ijai ijukaarã oĩ va'ekue gui okuera.
Ha'e ramo yvy regua kuery ha'e javi on-
hemondyipa vy vixo re anho oje'oi.
4 Teju-jagua voi ombojerovia okuapy, vixo
ombopo'aka rire. Vixo vaikue avi ombo-
jerovia. Ha'e vy aipoe'i okuapy:
— Mava'e nda'u vixo rami ipo'aka va'e?
Mava'e nda'u opu'ã kuaa 'rã hexe? — he'i.
5 Ixupe ome'ẽa avi ojuru py ijayvupa rei
ha'e ijayvu vai aguã. Quarenta e dois jaxy
peve ombopo'akaa.
6 Ha'e ramo ojuru oipe'a Nhanderuete re
ijayvu vai aguã. Ha'e rami vy hery ha'e om-
bojeroviaaty re ijayvu rei, ha'e yva pygua
kuery re guive.*
7 Ixupe ome'ẽa avi iky'a e'ỹ va'e kuery re
opu'ã ha'e ipo'aka ete aguã. Ombopo'akaa
avi yvy re ikuai va'e re: peteĩ-teĩ regua
re, joegua e'ỹ-e'ỹ, amboae rami ijayvu va'e
ha'e amboae regua kuery re.*
8 Ha'e ramo yvy regua kuery ha'e javi 'rã
ombojerovia. Ha'e va'e kuery rery ma
kuaxia tekove oguereko va'e kuery rery oĩa
re noĩ. Ha'e va'e kuaxia ma Vexa'i ra'y
pegua, mba'eta yvy ituí ypy'i guive ojejuka
uka va'ekue.
9 Ijapyxa oĩ va'e ke toendu.
10 Nhuã py heraa pyrã ma nhuã py ae 'rã oo.
Kyxe guaxu py ojuka pyrã ma kyxe py ae
'rã ojukaa. Ha'e rami oiko rã iky'a e'ỹ va'e
kuery toexa uka ogueropo'aka ha'e ojerovia
etea.

*Yvy guy gui vixo mboae o*ẽ ouvy rã oex-
aague

11 Ha'e gui vixo vaikue mboae ju aexa yvy
guy gui oẽ ouvy rã. Ha'e va'e ma Vexa'i ra'y
rami hakua mokoĩ va'eri teju-jagua rami
ijayvu va'e.
12 Jypygua vixo po'akaa rupi oiko henonde.
Ha'e rami vy ojapo 'rã yvy regua kuery vixo
jypygua omboete aguã rami, ijai ijukaarã oĩ
va'ekue gui okuera rire.
13 Ojapo avi 'rã hexa pyrã tuvixa va'e. Ha'e
rami vy yva gui omboguejy 'rã tata yvy
katy, avakue oexaa py.
14 Vixo renonde hexa pyrã ojapo aguã om-
bopo'akaague rupi ombotavy 'rã yvy regua
kuery. Ha'e rami vy ha'e kuery pe ojapo
uka 'rã vixo ra'angaarã, kyxe guaxu py
omboguaiague gui oikove ju va'ekue pegua
ae.
15 Ombopo'aka avi vixo ra'angaa omopytuẽ
aguã. Ha'e ramo ha'angaa ijayvu, ha'e
ojuka uka guive ha'angaa ombojerovia e'ỹ
va'e kuery.
16 Pavẽ re omoĩ uka ikuaa ukaarã, ipo oiporu
kuaa regua re, e'ỹ vy hova re. Yvyĩgueve
ha'e yvatekueve, oguerekopa va'e ha'e ipo-
riaukue'i, escravo ha'e escravo e'ỹ ha'e javi
re omoĩ,
17 mba'eve rei ovende e'ỹ neĩ ojogua e'ỹ
aguã, ikuaa ukaa oguereko va'e e'ỹ vy. Ha'e
va'e kuery re oĩ jypygua vixo rery, e'ỹ vy
hery regua número.
18 Ha'e nunga ma 'arandua oexa ukaa aguã
oiko. Hi'arandu va'e kuery toikuaa pota
vixo número mbovy paa re, mba'eta ava
regua número ae, seiscentos e sessenta e
seis.

14

Vexa'i ra'y ha'e ixupegua kuery Sião yvyty áry ikuai rã oexaague

1 Ha'e gui ama'ẽ vy aexa Vexa'i ra'y Sião
yvyty áry hi'aĩ rã. Hexeve ikuai avi cento
e quarenta e quatro mil. Ha'e va'e kuery
rova re ma hery ha'e Tuu rery omboparaa
va'ekue.*
2 Ha'e gui peteĩ ayvu aendu yva gui onhendu
va'e, yy heta ha'e yapu atã va'e revovo
rami, ha'e mba'epu ixã reta va'e ombopua
rã onhendua rami guive.
3 Tenda oĩ va'e renonde rupi oporaeia
okuapy mboraei pyau, irundy temimoingo
kuery ha'e tujakueve joe opena va'ety
renonde. Ha'e va'e mboraei ma avave rei

* 13:2 Daniel 7.3-7 * 13:6 Daniel 11.36 * 13:7 Daniel 7.21 * 14:1 Apocalipse 7.1-4

ndoporaei kuaai, cento e quarenta e quatro
mil yvy regua kuery gui ogueraa jepe pyre'ỹ
vy.
4 Ha'e va'e kuery ma kunhague reve on-
hemongy'a e'ỹ va'e, joguereko e'ỹ va'e vy.
Vexa'i ra'y ooa rupi rei hupive oje'oi va'e.
Avakue mbyte gui ojoguaa Nhanderuete
ha'e Vexa'i ra'y peguarã jypy'igua ikuai
aguã.
5 Ha'e kuery juru py apu oĩ e'ỹ va'e, mba'eta
iky'a e'ỹ va'e meme.

Jypygua ayvu oenduague

6 Ha'e gui anjo mboae ju aexa yva mbyte
rupi oveve-veve rã. Ha'e va'e ma ayvu porã
araka'e rã peve guarã oguereko yvy regua
kuery pe omombe'u va'erã, peteĩ-teĩ regua
pe, joegua e'ỹ-e'ỹ, amboae rami ijayvu va'e,
ha'e amboae yvy regua kuery ha'e javi pe.
7 Ha'e vy ijayvu atã reve aipoe'i:
— Pejererokyje ke Nhanderuete
renonde, pemboete guive, mba'eta ovaẽ
ma nhombopaga aguã hora. Pembojerovia
yva, yvy, ye'ẽ ha'e yvu ikuai va'e apoare —
he'i.

Mokoĩa ayvu oenduague

8 Ha'e va'e rire ou anjo mboae, mokoĩa
va'e. Ha'e va'e ju aipoe'i:
— Ho'a, ho'apa ma Babilônia tetã guaxu.
Mba'eta ha'e va'e tetã ma vinho ome'ẽ
va'ekue yvy regua kuery ha'e javi oy'u aguã.
Ha'e va'e ma poxya, Babilônia pygua kuery
itavy reiague re ou va'e.

Mboapya ayvu oenduague

9 Ha'e va'e rire ou anjo mboae ju,
mboapya va'e. Ha'e va'e ma ijayvu atã reve
aipoe'i:
— Vixo vaikue ha'e ha'angaa mbo-
jeroviaa kuery rova re, e'ỹ vy ipo re ikuaa
ukaarã omoĩmbaa va'ekue ma
10 oy'u 'rã vinho Nhanderuete poxya regua.
Ha'e nunga ma omoirũ e'ỹ re oguereko
katu va'ekue. Karo ipoxya oĩa gui ae 'rã
ha'e kuery oy'u. Ha'e rami vy tata enxofre
revegua py ikuai axy 'rã anjo iky'a e'ỹ va'e
kuery ha'e Vexa'i ra'y renonde.
11 Ha'e kuery ikuai axya gui hataxĩ ojeupi
'rã araka'e rã peve guarã. Vixo vaikue ha'e
ha'angaa mbojeroviaa kuery re hery omoĩa
va'ekue ma ara py ha'e pyávy opytu'u e'ỹ re
ikuai axy riae 'rã — he'i.
12 Ha'e rami oiko rã iky'a e'ỹ va'e kuery
toexa uka oĩ atãa. Ha'e kuery ma Nhan-
deruete ayvu ha'e Jesus re ojeroviaa rupi
ikuai va'e.

Irundya ayvu oenduague

13 Ha'e ramo yva gui aendu peteĩ ayvu:
— Embopara ke: Ovy'a ete 'rã okuapy aỹ
guive Senhor re omano va'e kuery — he'i
va'e.
Ha'e ramo Nhe'ẽ ombovai:
— Anhetẽ, mba'eta ha'e kuery opytu'u
'rã omba'eapoague gui. Heko porãague
repy ojekuaa avi 'rã ha'e kuery reve — he'i.

Mba'emo aju omono'õa rã oexaague

14 Ha'e gui ama'ẽ vy aexa peteĩ arai xiĩ
va'e. Ha'e va'e áry ma peteĩ oguapy oiny,
ava ra'y ojeapo va'ekue rami ojekuaa va'e.
Ha'e va'e akã re ma coroa ouro guigua
oĩ, ha'e opo py ma foice'i haimbe va'e
oguereko.*
15 Ha'e gui ma Nhanderuete ro iky'a e'ỹ va'e
gui oẽ ouvy anjo mboae. Ha'e va'e ma
ojapukai reve aipoe'i arai áry oguapy oiny
va'e pe:
— Mba'ety yvy regua ijajupa ma. Eraa
ke nde-foice'i ha'e emono'õ, mba'eta re-
mono'õ aguã hora ovaẽ ma. — he'i.
16 Ha'e ramo arai áry oguapy oiny va'e
yvy áry rupi foice'i py ijaju va'e ojaya vy
omono'õmba yvy gui.*

Uva omono'õa rã oexaague

17 Ha'e gui yva re Nhanderuete ro iky'a e'ỹ
va'e oĩ va'e gui oẽ ouvy anjo mboae. Ha'e
va'e voi foice'i haimbe va'e oguereko opo
py.
18 Ha'e gui altar yvýry gui peteĩ oẽ anjo
mboae ju, tata re opena va'ety. Ha'e va'e ma
foice'i haimbe va'e revegua pe ijayvu atã vy
aipoe'i:
— Eraa ke nde-foice'i haimbe va'e, ha'e
emono'õ uva yvy regua hembypy gui,
mba'eta uva ijajupa ma — he'i.
19 Ha'e ramo yvy áry rupi anjo foice'i
omboaxa vy yvy re uva rembypy ikuai
va'e gui ojaya hi'a. Ha'e rami vy uva'a
ma peteĩ onhami atyrã tuvixa va'e oĩ va'e
py omombopa, Nhanderuete opoxya rupi
nhombopaga aguã.*
20 Ha'e ramo uva onhamia tetã gui mom-
byry'i. Ha'e ramo onhamiaty gui onheẽ

* 14:14 Daniel 7.13 * 14:16 Mateus 13.37-43 * 14:19 Apocalipse 19.15

tuguy. Kavaju juruxã peve tyguaxu, ha'e
trezentos quilometro-a rupi peve oxyry.

15

Sete nhomoingo axyarã omboua ta ramo oexaague

1 Ha'e gui aexa rã yva re ojekuaa hexa
pyrã tuvixa va'e mboae, nhomondyipaarã.
Mba'eta sete anjo ikuai, sete nhomoingo
axyarã rerua. Ha'e va'e nhomoingo axya
ma opa vygua, mba'eta ha'e nunga py opa
'rã Nhanderuete opoxya rupi joguerekoa.

Moisés ha'e Vexa'i ra'y poraei oporaeia okuapy rã oenduague

2 Ha'e gui peteĩ yupa aexa vidro guigua
rami ojekuaa va'e, tata re irũ va'e. Ha'e
va'e áry ma mba'emo vai re ipo'aka va'ekue
ikuai: vixo vaikue re, ha'angaa, ha'e hery
regua número omoĩa 'rã va'ekue re. Ha'e
va'e kuery ma Nhanderuete pegua mba'epu
ixã reta va'e oupi reve
3 oporaei okuapy Nhanderuete rembiguai
Moisés ha'e Vexa'i ra'y poraei. Ha'e rami
vy aipoe'i:

— Senhor Oreruete Ndepo'akapa va'e,
mba'emo rejapo va'e ma tuvixa ha'e iporã
va'e meme. Reikoa ha'e javi rupi ndereko
porãa anhetẽ rupigua meme rexa uka. Yvy
regua kuery Ruvixave reiko!
4 Senhor, mava'e tu nderery oendu
vy nanemboetei 'rã ojererokyjea rupi?
Mba'eta ndee anho iky'a e'ỹ va'e reiko.
Ha'e nunga rupi yvy regua kuery ha'e javi
'rã nerenonde ou nemboete aguã, ndereko
porãa ojekuaa ma rire — he'i okuapy.

Nhanderuete nhomoingo axyarã ombou rã oexaague

5 Ha'e va'e rire ama'ẽ jevy rã yva re ombo-
jeroviaaty iky'a e'ỹ va'e ojepe'a, ha'e Nhan-
deruete ayvu ryru opy oĩa gui ojekuaa.
6 Ha'e gui iky'a e'ỹ va'e ropy gui sete anjo
kuery oẽ ouvy sete nhomoingo axyarã re-
rua. Ha'e va'e kuery ma ajukue porãve
xiĩ rei hexakã va'e py onhemonde, ajukue
ra'ykue ouro guigua opexo rupi ojokua
reve.
7 Ha'e ramo sete anjo ikuai va'e po py irundy
temimoingo kuery va'e regua peteĩ om-
boaxa sete hy'a'i ouro guigua. Ha'e va'e
ma tynyẽ Nhanderuete raka'e rã peve oiko
va'erã poxya.
8 Ha'e gui iky'a e'ỹ va'e ropy rupi tynyẽ
Nhanderuete rexakã ha'e ipo'akaa guigua
hataxĩ. Ha'e ramo avave rei nda'evei ranhe
oike aguã, sete nhomoingo axyarã sete anjo
oguereko va'e oiko e'ỹa ja.

16

Jypygua nhomoingo axyarã ombou rã oex-aague

1 Ha'e gui peteĩ ayvu aendu oo iky'a e'ỹ
va'e gui onhendu atã va'e. Ha'e rami vy sete
anjo ikuai va'e pe aipoe'i:

— Tapeo, sete hy'a'i pereko va'e gui
penhoẽ yvy re Nhanderuete poxya rexa
ukaarã — he'i.
2 Ha'e ramo anjo jypygua oẽ ovy vy
hy'a'i py oĩ va'e onhoẽ yvy re. Ha'e va'e
gui ma oiko ai vaikue. Ha'e ramo vixo
vaikue guigua kuaa ukaarã avakue omoĩa
ha'e ha'angaa ombojerovia va'ekue re oiko
imoingo axyarã.

Mokoĩa nhomoingo axyarã ombou rã oex-aague

3 Ha'e gui anjo mokoĩa va'e ma ye'ẽ áry ju
onhoẽ hy'a'i gui. Ha'e va'e gui ma omano
va'ekue ruguy rami yy oiko. Ha'e ramo ye'ẽ
rupi temimoingo ikuai va'e omanomba.

Mboapya nhomoingo axyarã ombou rã oex-aague

4 Ha'e gui anjo mboapya va'e ma yakã
ha'e yvu ikuai va'e áry ju onhoẽ hy'a'i gui.
Ha'e va'e gui ma tuguy ojeapo.
5 Ha'e ramo aendu yy re anjo opena va'e
aipoe'i rã:

— Ndee ma heko porã va'e, aỹ reiko ha'e
yma guive reiko va'ekue, Ndeky'a e'ỹ ete
va'e, mba'eta ha'e nunga py ma ha'evea
rami renhombopaga.
6 Ha'e kuery ma iky'a e'ỹ va'e ha'e profeta
kuery ruguy omoẽ uka rire ha'e kuery pe
ju reme'ẽ tuguy oy'u aguã. Ha'e nunga py
ha'evea rami rembopaga — he'i.
7 Ha'e gui aendu avi altar gui ombovai
va'e:

— Anhetẽ, Senhor Oreruete Ndepo'akapa
va'e. Anhetẽ va'e ha'e ha'evea rami meme
renhombopaga — he'i.

Irundya nhomoingo axyarã ombou rã oex-aague

8 Ha'e gui irundya anjo ma kuaray re ju
onhoẽ hy'a'i gui. Ha'e va'e gui ma kuaray
oapy avakue tata py.

9 Ha'e ramo kuaray aku gui okaipa vy
ijayvu vaikue okuapy Nhanderuete rery re,
imoingo axyarã ombou aguã re ipo'aka va'e
ramo. Ha'e rami teĩ ndojeko rerovai guive
omboete aguã.

Peteĩ nhiruĩa nhomoingo axyarã ombou rã oexaague

10 Ha'e gui anjo peteĩ nhiruĩa va'e ma vixo
vaikue renda openaaty re ju onhoẽ hy'a'i
gui. Ha'e va'e gui ma vixo openaa ha'e javi
rupi pytũmba. Ha'e rã avakue haxy va'e
oendu vy oixu'upa oapekũ,
11 ai vaikue gui ojexavai vy ijayvu vai okuapy
Nhanderuete yva pygua re. Ha'e rami teĩ
opa marã rei ikuaia gui ma ndojeko rerovai
guive.

Mboapy memea nhomoingo axyarã ombou rã oexaague

12 Ha'e gui anjo mboapy memea va'e ma
Eufrates yakã guaxu áry ju onhoẽ hy'a'i gui.
Ha'e va'e gui ma yy ipirupa peteĩ tape oĩ
aguã, kuaray oua katy gui huvixave kuery
ou aguã.
13 Ha'e ramo ama'ẽ rã teju-jagua, vixo
vaikue ha'e profeta ramigua juru gui ma
mboapy nhe'ẽ vai oẽ ju'i rami ojekuaa va'e.
14 Ha'e va'e nhe'ẽ ma anha kuery meme,
hexa pyrã apoarã ikuai. Ha'e kuery oje'oi
'rã yvy jave re huvixa kuery ikuai va'ea rupi
omono'õmba heruvy aguã, Nhanderuete
Ipo'akapa va'e re opu'ã rei okuapy aguã,
mba'eta hi'ára tuvixave va'e ovaẽ rã.
15 (— Ma'ẽ, xee ma imonda va'e rami 'rã
aju xapy'a. Ovy'a ete 'rã xerarõ vy oao py
onhemonde riae va'e, ipire reia rupi oiko
e'ỹ aguã, oexa pavẽ rã oxĩmba e'ỹ aguã —
he'i.)
16 Ha'e gui anha kuery nhe'ẽ ma peteĩ henda
py omono'õmba huvixa kuery, hebraico
ayvu py Armagedom 'epy va'ea py.

Sete-a nhomoingo axyarã ju ombou rã oexaague

17 Ha'e gui anjo sete-a va'e ma yvate rupi
onhoẽ hy'a'i gui. Ha'e va'e jave py ayvu
atã onhendu oo iky'a e'ỹ va'e py, tenda
openaaty oĩ va'e yvy'iry gui. Ha'e vy
— Ojeupitypa ma — he'i.
18 Ha'e gui oiko overa, ayvu ha'e yapu.
Oiko avi yvy ryryi atã tuvixa va'e. Ha'e va'e
ramigua yvy ryryi ma yvy re ikuaia ypy'i
guive ndoikoi teri va'ekue.
19 Ha'e va'e gui ma tetã guaxu mboapy
henda rupi oja'o. Ho'apa avi kova'e yvy
re tetã ikuai va'e. Mba'eta Babilônia tetã
guaxu re Nhanderuete oikuaa pota vy om-
boy'u vinho ipoxya oĩa karo gui.
20 Ha'e ramo ypa'ũ ha'e javi okanhymba,
yvyty ikuai va'e voi ndojouavei.
21 Ha'e gui avakue áry ho'a yva gui amandau
tuvixa va'e, trinta quilo raxa va'e meme.
Ha'e ramo amandau gui ojexavai vy ijayvu
vai okuapy Nhanderuete re, imoingo ax-
yarã ombou va'ekue tuvixa ramo.

17

Kunha itavy rei ete va'e oexaague

1 Ha'e gui anjo kuery sete hy'a'i oguereko
va'e regua peteĩ ou. Ha'e va'e ma ijayvu vy
aipoe'i xevy:
— Enhemboja ke ejuvy, aexa uka ta
kunha itavy rei ete va'e ombopagaa rã. Ha'e
va'e ma yy heta va'e áry oguapy oiny va'e.
2 Hexeve huvixave yvy re ikuai va'e itavy rei
va'ekue. Kunha va'e itavy reia vinho ma
yvy regua kuery oy'u vy oka'upa va'ekue —
he'i.
3 Ha'e gui nhe'ẽ re aiko reve anjo xereraa
peteĩ henda tekoa e'ỹa py. Ha'e py ma
kunha va'e aexa peteĩ vixo pytã va'e kupe
áry oguapy oiny rã. Ha'e va'e vixo re ma
tery nda'evei ete va'e oĩmba. Sete inhakã
ha'e dez hakua va'e hi'aĩ.
4 Kunha va'e ma púrpura ha'e pytã va'e
py onhemonde va'e. Ouro guigua py
ojegua, ita hepyve va'e ha'e pérola guigua
py. Opo py oguereko peteĩ karo ouro
guigua. Ha'e va'e ma ojeguarupy anho
tynyẽ, itavy reia rupi onhemongy'apaague.
5 Kunha va'e rova re ma peteĩ tery oĩ oikuaa
pyrã e'ỹ: *"Babilônia tetã guaxu, itavy rei
va'e kuery xy, ha'e yvy re ojeguarupy omoingo
va'ety"* he'ia.
6 Aexa rã kunha va'e ma Jesus regua
mombe'ua kuery iky'a e'ỹ va'e ruguy oy'u
vy oka'u va'ekue. Ha'e nunga aexa vy
anhemondyi vaipa.
7 Ha'e ramo anjo aipoe'i xevy:
— Mba'e re tu renhemondyi ri?
Amombe'u porãve ta kunha va'e reko
reikuaa e'ỹ va'ekue, ha'e vixo sete inhakã
ha'e dez hakua va'e kunha reraa reko guive.
8 Vixo rexa va'e ma yma oiko va'ekue ri aỹ
noĩvei, ha'e gui yvykua gui oẽ aguã rami ju
oiko, ha'e okanhy aguã rami guive. Ha'e

rã yvy regua kuery yvy itui ypy'i guive
kuaxia tekove oguereko va'e kuery rery
oĩa re hery nomboparaaia va'e, ha'e kuery
oexa 'rã vixo oiko va'ekue ri noĩvei va'e
ojekuaa ju rã. Ha'e gui vixo oiko va'ekue ri
noĩvei va'e ojekuaa ju rã rã yvy regua kuery
oexa 'rã okuapy, yvy itui ypy'i guive kuaxia
tekove oguereko va'e kuery rery oĩa re hery
nomboparaaia va'e kuery ae. Ha'e kuery
oexa vy onhemondyipa 'rã okuapy.

9 — Ha'e nunga ma hi'arandu va'e kuery
oikuaa aguã: Vixo akã sete ikuai va'e ma
sete yvyty. Ha'e va'e yvyty áry ae kunha
va'e oguapy oiny. Sete huvixave guive
ikuai.
10 Ha'e kuery va'e regua peteĩ nhiruĩ ma
noĩvei ma. Peteĩ ju aỹ oikove, ha'e rã am-
boae ma ndoikoi teri. Ha'e va'e ma ojekuaa
vy are'ỹ'i re 'rã oiko, henonderã omoĩ ma
voiague rami vy.
11 Ha'e gui vixo yma oiko va'ekue ri aỹ noĩvei
va'e ae 'rã oiko huvixave oito-a va'erã. Sete
ikuai va'e gui 'rã oiko. Ha'e rami avi okanhy
aguã rami oiko.
12 Ha'e gui dez hakua rexa va'e ma dez
huvixave ikuai. Ha'e va'e kuery ma nom-
bopo'akaai teri. Vixo reve vy mae ma 'rã
ipo'aka huvixa ikuai aguã. Peteĩ hora ete'i
'rã oĩ.*
13 Ha'e va'e kuery ma peteĩ rami meme 'rã
onhembopy'a. Ha'e rami vy vixo pe om-
boaxa 'rã opo'akaa joguereko aguã.
14 Ha'e kuery opu'ã 'rã okuapy Vexa'i ra'y
re. Ha'e rami teĩ ha'e kuery re Vexa'i
ra'y ipo'aka 'rã, mba'eta senhor ikuai va'e
Senhor, ha'e huvixave ikuai va'e Ruvixave.
Hexevegua kuery ipo'aka avi 'rã, hexe anho
ojerovia va'e, oiporavo ha'e oenoĩ va'ekue
ikuai vy — he'i.

15 Ha'e gui aipoe'ive ju xevy:

— Kunha itavy rei va'e oguapy oinya yy
ma joegua e'ỹ-e'ỹ va'e, heta va'e kuery, am-
boae yvy regua, ha'e amboae rami ijayvu
va'e kuery.
16 Ha'e gui vixo ha'e dez hakua rexa va'ekue
ma nda'ija'ei 'rã okuapy kunha itavy rei
va'e re. Ha'e rami vy oipe'apa 'rã heravy
mba'emo oguereko va'ekue. Ho'upa 'rã
ho'okue, ha'e gui oapypa 'rã guive tata py.
17 Mba'eta ha'e kuery py'a re Nhanderuete
ae 'rã omoĩ ha'e oipota va'e ojapo aguã.
Ha'e ramo peteĩ rami meme 'rã vixo
pe omboaxa ipo'aka aguã, Nhanderuete
ijayvuague ojeupitypa peve.
18 Kunha rexa va'ekue ma tetã guaxu yvy
regua huvixave kuery re ipo'aka va'e.

18

"Babilônia tetã oitya ma" 'ea rã oenduague

1 Ha'e va'e rire ma ama'ẽ rã yva gui
oguejy amboae anjo ipo'aka ete va'e. Ha'e
va'e rexakãa ma yvy jave re oexape.
2 Ha'e gui ojapukai vy aipoe'i:

— Oitya, oitypaa ma Babilônia tetã
guaxu. Anha kuery ikuai atyrã rive opyta,
opa marãgua nhe'ẽ vai kuarã, ha'e guyra
ojeguarupy ha'eve'ỹ va'e onhemi atyrã.
3 Mba'eta Babilônia pygua kuery itavy reia
re imbopagaarã vinho ma yvy regua kuery
ha'e javi oy'u. Hexeve yvy regua huvixave
kuery itavy rei avi va'ekue. Yvy regua
mba'emo vendea kuery voi ojoupa va'ekue
Babilônia pygua kuery itavy reia gui.

4 Ha'e gui amboae ayvu ju aendu yva gui
aipoe'i va'e:

— Xevygua kuery, pejepe'a ke ha'e kuery
mbyte gui, ha'e kuery ojejavya rupi pen-
dekuai e'ỹ aguã, ha'e kuery moingo axyarã
pendere voi oiko e'ỹ aguã — he'i.
5 Mba'eta ha'e kuery ojejavya ma yva re
peve ojekuaa. Ha'e ramo Nhanderuete
oikuaa pota ae ma teko vai rupi ikuaia re.
6 Tomoingo axya ete ha'e kuery nhomoingo
axyague rekovia, tombopaga raxaave
guive ojapoague re. Karo py ha'e kuery
nhomonga'u aguã omoirũague py ae ju
tomoirũave ete ha'e kuery oy'u aguã.
7 Ha'e kuery ojejou porã ha'e itavy reiague
re tomboekoviaa ojexavai ha'e ojae'o aguã
rami, mba'eta ojeupe ae "Xee ma huvixa
kunha rami aguapy ainy. Imeve'ỹ va'e xee
ndaikoi. Neĩ peteĩ henda py naendui 'rã
xembojae'oarã" he'i rire.
8 Ha'e nunga rupi peteĩ ára pyve 'rã ou
imoingo axyarã. Oiko 'rã ijukaarã, im-
bojae'oarã ha'e karuai. Ha'e gui okaipa
'rã tata py, mba'eta Senhor Nhanderuete
imbopagaarã oiko va'e ma ipo'aka.

Babilônia tetã oguerovy'a va'ekue ipy'a vai rã oexaague

9 Ha'e gui yvy regua huvixave kuery oexa
'rã okuapy Babilônia tetã okai rã hataxĩ

* 17:12 Daniel 7.24

ojeupi va'e. Ha'e rami vy ojae'o ha'e ipy'a
vai 'rã, ha'e kuery reve itavy rei ha'e opa
marã ovy'a rire.
10 Ha'e va'e kuery ma imbojexavaia gui okyje
vy tetã gui mombyry ikuaia gui 'rã oma'ẽ
okuapy. Ha'e vy aipoe'i 'rã:

— Nda'evei, nda'evei ete teĩ. Ndee
tetã guaxu Babilônia, tetã ipo'akapa reiko
va'ekue ri peteĩ hora pyve oiko nembopa-
gaarã — he'i 'rã okuapy.

11 Yvy regua mba'emo vendea kuery voi
ha'e nunga oexa vy ojae'o ha'e ipy'a vai 'rã
okuapy, mba'eta avave rei ndojoguaavei ma
'rã ovende va'erã oguereko va'ekue.
12 Ovende va'erã oguereko va'ekue ma
pova'e: ouro guigua, prata, ita hepyve va'e,
pérola, ha'e ajukue iporãve va'e guigua,
púrpura, seda ha'e pytã va'e guigua, opa
mba'e marfim gui ojapo pyre, opa marãgua
tenda, mesa, ha'e nunga ha'e javi yvyra
hepyve va'e gui ojapo pyre, overa va'e,
ferro ha'e mármore guigua,
13 canela heakuã porã va'e, mba'emo irũrã,
heakuã porã va'e oapy pyrã, moã jaikyty
va'e nunga, bálsamo, vinho, azeite, trigo,
trigo ra'yĩgue, vaka, vexa'i, kavaju, karóxa
ha'e escravo kuery, avakue oikove va'e ae.
14 Yvyra'a ijaju nhavõ ho'uxe vai va'ekue ma
jipovei ma 'rã ndea py. Ndevy pe jipovei
ma 'rã mba'emo hepyve va'e, ojou porãmby
ikuai va'e, ha'e nunga ndojouavei ma 'rã
ndea py.
15 Ha'e nunga vendea kuery omboekoviaa
rupi ojoupa va'ekue ma mombyry gui 'rã
oma'ẽ okuapy, nembojexavaia gui okyje vy.
Ojae'o reve ipy'a vai vy
16 aipoe'i 'rã okuapy:

— Nda'evei, nda'evei ete teĩ tetã guaxu
pe. Mba'eta ajukue iporãve va'e py anho
ha'e kuery onhemonde va'ekue, púrpura
ha'e pytã va'e py. Ijegua va'ekue ouro, ita
hepyve va'e ha'e pérola guigua py.
17 Ha'e rami teĩ peteĩ hora pyve oguerekopa
va'ekue okanhymba — he'i 'rã okuapy.

Ha'e gui kanoã ja kuery yy rupi oguata
va'e, kanoã mboguataa kuery, ha'e ye'ẽ
rupi omba'eapo va'e kuery ha'e javi ma
mombyry gui avi 'rã oma'ẽ okuapy.
18 Ha'e rami vy tetã okai rã hataxĩ ojeupi va'e
oexa vy ojapukai 'rã:

— Mba'e nunga tetã tu peva'e tetã guaxu
iporãague rami iporã va'e? — he'i 'rã
okuapy.
19 Ha'e kuery oakã re yvy ku'i omombo-
mombo reve ojae'o ha'e ipy'a vai 'rã. Ha'e
vy ojapukai 'rã:

— Nda'evei, nda'evei ete teĩ tetã guaxu
pe. Ha'e py ma ye'ẽ rupigua kanoã ja kuery
ha'e javi ojoupa va'ekue oguerekopaa gui.
Ha'e rami teĩ peteĩ hora pyve ivaipa — he'i
'rã okuapy.*
20 Ha'e nunga rupi yva pygua kuery,
pevy'a ke. Ha'e peẽ kuery iky'a e'ỹ va'e,
apóstolo ha'e profeta kuery voi ke pevy'a,
mba'eta Nhanderuete ombopaga ma pen-
emoingo axyare.

"Babilônia ivaipa ae ma" 'ea rã oenduague

21 Ha'e gui peteĩ anjo imbaraeteve va'e
oupi peteĩ ita mba'emo mongu'ia rami tu-
vixa va'e. Ha'e rami vy ye'ẽ mbyte py
omombo. Ha'e vy aipoe'i:

— Guĩ rami 'rã oitya Babilônia tetã guaxu.
Avave rei ndojouavei 'rã.
22 Ndea py noenduavei 'rã mba'epu ixã
reta va'e mbopua, imba'epu va'e, neĩ
mimby ha'e mimby guaxu monhe'ẽa.
Ndojekuaavei 'rã mba'emo py omba'eapo
va'e rembiapo. Ndea py noenduavei 'rã
mba'emo ra'yĩgue mongu'ia revovo.
23 Ndea py naexakãvei ma 'rã tataendy,
omenda ta va'e kuery ayvu voi noendu-
avei 'rã. Ndevy mba'emo ovende va'e ma
yvateve ikuai va'ekue yvy re, mba'eta yvy
regua kuery ha'e javi rembotavypa va'ekue
nemba'evykya py.
24 Ha'e va'e tetã py ae omoẽa profeta kuery
ruguy, iky'a e'ỹ va'e kuery ha'e yvy re
ojukaa va'ekue ha'e javi ruguy.

19

Yva re ovy'a okuapy va'e oexaague

1 Ha'e nunga oiko rire ma yva re peteĩ
ayvu atã aendu heta va'e kuery ijayvua
rami. Ha'e vy aipoe'i:

— Aleluia! Jaa jepe aguã, hexakãa ha'e
po'akaa ma Nhanderuete guigua meme.
2 Anhetẽ rupi, ha'evea rami meme nhom-
bopaga, mba'eta ombopaga ma kunha itavy
rei ete va'ekue. Ha'e va'e ma itavy reia py
omongy'apa va'ekue yvy regua kuery, ha'e
opo py ae Nhanderuete rembiguai kuery

* 18:19 Ezequiel 27.27-32

ruguy omoẽ va'ekue teĩ ombopaga ma ha'e
nungakue re — he'i.
3 Aipoe'ive ju:
— Aleluia! Kunha okaia gui hataxĩ opu'ã
'rã araka'e rã peve — he'i.
4 Ha'e ramo vinte e quatro tujakueve
joe opena va'ety ha'e irundy temimoingo
kuery ma guenapy'ã re ikuai vy omboete
avi okuapy Nhanderuete tenda py oguapy
oiny va'e. Ha'e vy
— Anhetẽ ete. Aleluia! — he'i okuapy.
5 Ha'e gui peteĩ ayvu onhendu tenda oĩa
gui:
— Nhanderuete rembiguai pendekuai
va'e, pembojerovia ke, henonde pe-
jererokyjea rupi pendekuai va'e ha'e javi,
yvyĩgueve ha'e yvatekueve — he'i.
6 Peteĩ ayvu aendu avi heta va'e kuery
ijayvua rami, yy tuvixa va'e ha'e yapu atã
va'e revovo rami. Ha'e vy aipoe'i:
— Aleluia! Mba'eta Senhor Nhanderuete
Ipo'akapa va'e ae oĩ Joguerekoarã.
7 Javy'a ke, japoraei ha'e ixupe "Hex-
akãmba va'e" ja'e, mba'eta ovaẽ ma Vexa'i
ra'y omenda aguã ára. Ta'yxyrã on-
hemoatyrõmba ma guive,
8 mba'eta ha'e va'e onhemonde aguã ma
ajukue iporãve, hexakã ha'e iky'a e'ỹ va'e
ome'ẽa — he'i okuapy. Mba'eta ajukue
iporãve va'e ma iky'a e'ỹ va'e kuery teko
porã rupi ikuaia.
9 Ha'e ramo anjo aipoe'i xevy:
— Embopara ke po rami: "Ovy'a ete 'rã
okuapy Vexa'i ra'y omenda aguã ngaru py
oenoĩ mbyre kuery."*
Aipoe'ive ju:
— Pova'e nunga ma Nhanderuete ayvu
anhetẽ va'e — he'i.
10 Ha'e ramo ipy yvy'iry xerenapy'ã re aĩ
amboete aguã. Ha'e rami teĩ aipoe'i xevy:
— Ma'ẽ, ejapo eme evoko rami. Xee
voi ndee rami tembiguai aiko, nde-irmão
kuery Jesus regua omombe'ua rupi ikuai
va'e rami. Nhanderuete anho tema em-
boete. Mba'eta profeta kuery pe Nhe'ẽ
oikuaa uka va'e ma Jesus regua ae.

Vixo vaikue ha'e profeta ramigua re Cristo ipo'aka rã oexaague

11 Ha'e gui ama'ẽ rã yva ojepe'a, ha'e oẽ
ouvy peteĩ kavaju xiĩ. Hi'árygua pe ma
"Ojeroviapy ha'e Anhetẽ va'e" 'ea. Ha'e
va'e ma ha'evea rami joguereko, ha'e teko
porã rupi opu'ã 'rã joe.
12 Hexa ma tata rami hendy. Inhakã re ma
coroa heta oĩ. Hexe ipara oiny peteĩ tery
avave rei ndoikuaai va'e, ha'e anho e'ỹ vy.
13 Ijao ma tuguy py omopytã mbyre. Hery
oenoĩa ma Nhanderuete ayvu.
14 Hakykue jogueru yva pygua xondaro
kuery. Ha'e va'e kuery voi kavaju xiĩ va'e
áry ikuai, ha'e ajukue xiĩ rei iky'a e'ỹ va'e
py onhemonde va'e.
15 Herekoa juru gui ma peteĩ kyxe guaxu
haimbe va'e oẽ, ha'e va'e py yvy regua
kuery omoingo axy aguã. Ha'e rami vy
omo'arandu 'rã po pygua ferro guigua
py, ha'e onhami 'rã uva Nhanderuete
Ipo'akapa va'e poxya rupi.*
16 Ijao puku re, ha'e hetyma re ma peteĩ tery
ipara oiny: "*Huvixave ikuai va'e Ruvixave,
ha'e senhor ikuai va'e Senhor*" he'ia va'e.*

17 Ha'e gui peteĩ anjo aexa kuaray áry
opu'ã ho'amy va'e. Ha'e va'e ma ojapukai
atã reve ijayvu yva mbyte rupi guyra oveve
va'e ha'e javi pe. Ha'e vy aipoe'i:

— Peju ke, pendeaty Nhanderuete ngaru
tuvixa va'e ojapoa py,
18 pe'u aguã huvixave ro'okue, xondaro ru-
vixa, ipo'akakueve, kavaju ha'e hi'árygua
kuery ro'okue, opa marãgua ro'okue, es-
cravo ha'e escravo e'ỹ, yvyĩgueve ha'e
yvatekueve ro'okue guive — he'i.

19 Ha'e gui ma aexa rã vixo vaikue ha'e
yvy regua huvixave kuery ono'õ okuapy,
ha'e kuery pegua xondaro kuery reve. Ha'e
va'e kuery ma kavaju áry oĩ va'e rovai opu'ã
aguã ono'õ okuapy, ixupegua kuery rovai
guive.
20 Ha'e rami teĩ vixo ombotya nhuã py,
profeta ramigua guive. Ha'e va'e ma vixo
renonde hexa pyrã ojapo vy ombotavy
va'ekue vixo ra'angaa mbojeroviaa kuery
ixuguigua kuaa ukaarã omoĩa va'ekue. Ha'e
kuery mokoĩve ma oikove reve omomboa
yupa tata guigua, enxofre okaia py.
21 Ha'e rã amboae kuery ma kavaju árygua
ojukapa ijuru gui kyxe guaxu oẽ va'e py.
Ha'e ramo ho'okue re ma guyra kuery
oveve va'e hevyatãmba.*

* 19:9 Mateus 22.1-14 * 19:15 Salmo 2.9 * 19:16 Mateus 24.30; 2 Tessalonicenses 1.6-10 * 19:21 Ezequiel 39.17-20

20

Mil ma'etỹ re anha ombotya, ha'e onhemboete ju va'e kuery oexaague

1 Ha'e gui peteĩ anjo aexa yva gui oguejy
ouvy va'e. Opo py ogueru yvykua rokẽ
pe'aa, ha'e peteĩ corrente tuvixa va'e guive.
2 Ha'e gui ojopy teju-jagua, mboi yma guive
oiko va'ekue. Ha'e va'e ma anha Satanás.
Ha'e rami vy mil ma'etỹ peve ojokua.
3 Yvykua py omombo vy omboty imoiny.
Okẽ re omoĩ imbojaarã, mil ma'etỹ oje-
upity e'ỹa ja ombotavy ve'ỹ aguã yvy regua
kuery. Ha'e va'e rire ma henonderã omoĩ
ma voiague rami vy opoia 'rã xapy'a'i.
4 Aexa avi huvixa kuery pegua tenda
ikuai va'e. Ha'e va'e py ma ombopo'aka
pyre kuery oguapy okuapy joguereko
aguã. Aexa avi Nhanderuete ayvu Jesus
regua omombe'uague re ojyryvi kyxĩ
mbyre kuery nhe'ẽ. Ha'e va'e kuery ma
vixo vaikue ha'e ha'angaa nombojeroviai
va'ekue, neĩ ixuguigua kuaa ukaarã nomoĩ
ukai va'ekue ngova re, neĩ opo re. Ha'e
kuery oikove ju, ha'e Cristo reve ipo'aka
okuapy mil ma'etỹ re.
5 Ha'e va'e ma nhemboete jevya jypygua.
Ha'e rã omano va'ekue mboae ma ndoikove
jevyi 'rã mil ma'etỹ ojeupity e'ỹa ja.
6 Ovy'a ete, ha'e iky'a e'ỹ va'e 'rã ikuai
jypygua nhemboete jevya py onhemboete
ju va'e kuery. Ha'e va'e kuery re ma omano
jevy aguã nda'ipo'akai 'rã. Ha'e rami 'rãgue
py Nhanderuete ha'e Cristo pegua sacer-
dote 'rã ikuai. Hexeve huvixa rami 'rã
opena okuapy mil ma'etỹ re.*

Anha opoia ma rire ombopagaa rã oex-aague

7 Ha'e gui mil ma'etỹ ojeupity ma ramo
Satanás opoia 'rã nhuã py ombotyague gui.
8 Ha'e ramo oẽ vy ombotavypa 'rã yvy regua
kuery yvy apy irundyve ikuaia rupi, Gogue
ha'e Magogue 'epy va'e. Ha'e kuery ha'e
javi 'rã omboatypa joe opu'ã aguã. Ye'ẽ
rembe re ita ku'i ikuai va'e rami 'rã heta.
9 Ha'e ramo ha'e kuery ma yvy jave rupi gui
oguata jogueruvy vy ojokopa 'rã iky'a e'ỹ
va'e kuery rekoa, tetã Nhanderuete oayvu
ete va'e. Ha'e rami teĩ yva gui tata oguejy
vy omokanhymba 'rã.*
10 Ha'e gui anha imbotavyare omomboa 'rã
yupa tata guigua enxofre okaia py. Ha'e py
ma oĩ avi vixo vaikue ha'e profeta ramigua
rive. Ha'e kuery ma ara py ha'e pyávy
ojexavai 'rã araka'e rã peve.

Senhor oikuaa pota rã oexaague

11 Ha'e gui ma aexa peteĩ tenda guaxu
openaaty xiĩ rei va'e, ha'e hi'áry oguapy
oiny va'e guive. Ha'e va'e renonde gui ma
yvy ha'e yva regua okanhymba, ndojouavei
oĩ aguã.
12 Aexa avi omano va'ekue, yvatekueve ha'e
yvyĩgueve guive. Ha'e kuery ma tenda
renonde ojexa uka vy opu'ãmba okuapy.
Ha'e ramo oipe'aa kuaxia para ikuai va'e,
ha'e amboae kuaxia avi oipe'aa, tekove
oguereko va'e kuery rery oĩa. Ha'e rami
vy omano va'ekue re oikuaa potaa 'rã
mba'emo ojapoague re, kuaxia ikuai va'e re
ipara oĩa rami vy.*
13 Ye'ẽ gui ou 'rã omano va'ekue ha'e py
ikuai va'ekue. Omanogue retã gui avi 'rã
ou. Ha'e ramo peteĩ-teĩ re oikuaa potaa 'rã
mba'emo ojapoague re.
14 Ha'e ramo omanogue retã py ikuai
va'ekue omombopaa 'rã yupa tata guigua
py. Ha'e va'e yupa tata guigua ma omano
jevy aguã ae oĩ.
15 Kuaxia para tekove oguereko va'e kuery
rery oĩa re amongue rery ndojouai ramo
omomboa 'rã yupa tata guigua py.

21

Yva pyau ha'e yvy pyau oexaague

1 Ha'e gui aexa yva pyau ha'e yvy pyau,
mba'eta yva ha'e yvy jypy guare ma okanhy
ma, ye'ẽ voi jipovei ma.*
2 Aexa avi tetã iky'a e'ỹ va'e, Jerusalém pyau
yva gui oguejy rã, Nhanderuetea guigua.
Ha'e va'e ma iporã ete, kunhataĩ omenda ta
vy omerã pe onhemoatyrõ va'e rami avi.
3 Ha'e gui peteĩ ayvu atã aendu tenda oĩa gui
onhendu va'e:
— Ma'ẽ, aỹ gui ma Nhanderuete opyta
'rã avakue mbyte. Ha'e kuery reve ae 'rã
oĩ. Ha'e kuery ikuai 'rã ixupegua, ha'e rã
Nhanderuete ma oiko 'rã ha'e kuery reve.*
4 Ha'e rami vy omombirupa 'rã ha'e kuery
rexay. Omano va'e jipovei ma 'rã, neĩ ipy'a

* 20:6 1 Coríntios 15.20-25; 2 Timóteo 2.12; Apocalipse 5.9,10 * 20:9 Ezequiel 18.1-39; 16 * 20:12 Daniel 7.10, João 5.25-29 * 21:1 2 Pedro 3.13 * 21:3 Ezequiel 37.27 * 21:4 Isaías 25.8

vai va'e voi, haxẽ va'e, neĩ haxy va'e voi
jipovei 'rã, mba'eta jypy guare oaxapa ma
— he'i.*
5 Ha'e gui tenda py oguapy oiny va'e
aipoe'i:
— Ma'ẽ, opa mba'e ambopyaupa ma —
he'i.
Aipoe'ive ju:
— Embopara ke pova'e ayvu, mba'eta
anhetẽ meme vy ogueroviaa aguã ha'eve
va'e.
6 Aipoe'ive ju xevy:
— Opa mba'e ojeupitypa ma. Xee ma
jypy'igua ha'e opa vygua, mba'emo mboyp-
yare ha'e ijapopaarã. Ijy'uvei va'e pe ma
xee ame'ẽ rive 'rã yvu tekove me'ẽa gui oy'u
aguã.
7 Ha'e nunga ma mba'emo ogueropo'aka
va'e kuery peguarã. Xee aiko 'rã ha'e kuery
Ruete. Ha'e rã ha'e kuery ma xera'y ha'e
xerajy kuery 'rã ikuai.*
8 Ha'e rã okyje rei va'e kuery, ojerovia
e'ỹ va'e, ojou vai pyrã, jojuka va'ety, on-
hemongy'apa rei va'e, imba'evyky va'e,
mba'emo ra'angaa ombojerovia va'e, ha'e
ijapu va'e kuery ha'e javi, ha'e kuery
rekoarã ma yupa tata guigua enxofre okaia
va'e. Ha'e kuery omano jevy aguã oĩ.

Jerusalém pyau regua omombe'u porãveague

9 Ha'e gui sete anjo kuery hy'a'i sete
nhomoingo axyarã tynyẽ va'e oguereko
va'ekue regua peteĩ ou. Ha'e va'e ma aipoe'i
xevy:
— Enhemboja ke ejuvy, taexa uka kun-
hataĩ omenda va'erã, Vexa'i ra'y ra'yxyrã —
he'i.
10 Ha'e rami vy nhe'ẽ re aiko reve xereraa
peteĩ yvyty tuvixa ha'e yvateve va'e áry.
Ha'e vy xevy pe oexa uka Jerusalém tetã
iky'a e'ỹ va'e, yva Nhanderuetea gui oguejy
ouvy rã.*
11 Ha'e va'e re ma oĩ Nhanderuete rexakã.
Ita hepyve va'e rami hexakã, ita jaspe
hendy va'e rami.
12 Ikora ma tuvixa ha'e yvate ete va'e. Doze
okẽ oĩ. Okẽ rarõarã ma doze anjo ikuai. Okẽ
re ma ipara oiny Israel kuery doze regua
ikuai va'e rery.
13 Kuaray oua katy mboapy okẽ oĩ, kuaray
ijapu'a'ia katy ma mboapy ju, kuaray puku-
a katy ma mboapy ju, ha'e gui kuaray oikea
katy ma mboapy ju oĩ.*
14 Tetã kora re ma doze ita oĩ ijytarã. Ha'e
va'e re ma ipara oiny Vexa'i ra'y pegua
apóstolo kuery doze ikuai va'e rery.
15 Xereve ijayvu va'e ma peteĩ yvyra po'i'i
ouro guigua oguereko mba'emo oa'ãarã,
tetã, kora ha'e okẽ oĩ va'e oa'ã aguã.
16 Tetã ma ipuku-a oĩ va'e'ỹ, ipuku-a ha'e
ipya joo rami. Yvyra po'i'i py anjo tetã oa'ã
rã dois mil e duzentos quilômetros ipuku-
a. Ipuku-a, ipya ha'e yvatea ma joo rami
meme.
17 Ha'e gui ikora ju oa'ã rã sessenta e cinco
metros. Avakue oa'ã jepiaty rami ae avi
anjo oa'ã.
18 Kora ma ita jaspe gui ojapo pyre. Ha'e
rã tetã ma ouro iky'a e'ỹ va'e guigua, vidro
iky'a e'ỹ va'e rami hexakã.
19 Tetã kora ytarã ita ikuai va'e ma ita hep-
yve va'e opa marãgua py ijegua. Ijyta
jypygua ma jaspe guigua. Mokoĩa ma safira
guigua. Mboapya ma calcedônia guigua.
Irundya ma esmeralda guigua.
20 Teĩ nhiruĩa ma sardônio guigua. Mboapy
memea ma sárdio guigua. Sete-a ma crisól-
ito guigua. Oito-a ma berilo guigua. Nove-
a ma topázio guigua. Dez-a ma crisópraso
guigua. Onze-a ma jacinto guigua. Ha'e gui
doze-a ma ametista guigua.
21 Doze okẽ oĩ va'e ma doze pérola. Peteĩ-teĩ
okẽrã ma peteĩ pérola oĩ. Tetã mbyte rupi
tape guaxu oaxa va'e ma ouro iky'a e'ỹ va'e
guigua, vidro rami hexakã.
22 Tetã py xee ndaexai templo, mba'eta
templo 'rãgue py Senhor Nhanderuete
Ipo'akapa va'e ha'e Vexa'i ra'y oĩ.
23 Tetã rupi kuaray neĩ jaxy nomoexakãi
teĩ ha'eve, mba'eta Nhanderuete rexakã ae
oexape, ha'e Vexa'i ra'y ma tataendy rami
omoexakã.
24 Tetã rexakãa rupi ma amboae regua kuery
'rã ikuai. Ha'e py 'rã yvy regua hu-
vixave kuery ogueru mba'emo porãgueve
oguereko va'e.
25 Okẽ ikuai va'e ma nonhembotyi 'rã ara py,
ha'e rã pytũ ma ndoikoi ha'e py.
26 Ha'e py amboae regua kuery mba'emo
porãgueve anho 'rã ogueru imboeteará.

* 21:7 1 Crônicas 17.13 * 21:10 Ezequiel 40.1-2, Hebreus 12.22-24 * 21:13 Ezequiel 48.30-35

27 Ha'eve'ỹ va'e ma ndoikei 'rã ha'e py, neĩ
ojeguarupy, e'ỹ vy apua rupi ikuai va'e.
Ha'e pygua kuery ma tekove oguereko va'e
vy Vexa'i ra'y pegua kuaxia re hery oĩa va'e
kuery anho.

22

1 Xevy pe anjo oexa uka avi yakã tekove
me'ẽa. Ha'e va'e ma itaendy rami hexakã,
Nhanderuete ha'e Vexa'i ra'y renda ope-
naaty oĩa gui oxyry ovy va'e.
2 Tape guaxu oĩ va'e mbyte rupi hi'aĩ yvyra
tekove me'ẽa, yakã rembe rovaive re guive.
Ha'e va'e ma doze hi'a va'e, jaxy nhavõ
hi'a mboae va'e. Yvyra rogue ma heta va'e
kuery joegua e'ỹ-e'ỹ mongueraarã oĩ.*
3 Jipovei ma 'rã ayvu vaipy. Tetã re 'rã
oĩ Nhanderuete ha'e Vexa'i ra'y renda
openaaty. Ixupegua kuery omboete 'rã
okuapy,
4 ha'e hova oexa 'rã guive. Ha'e rã ha'e
kuery rova re ma oĩ 'rã hery.
5 Ha'e py pytũ jipovei ma ramo ha'e pygua
kuery ikuaia rupi tataendy nomoexakãi, neĩ
kuaray ndojopei teĩ ha'eve, mba'eta Senhor
Nhanderuete ae 'rã omoexakã. Ha'e ramo
ha'e kuery huvixa rami 'rã opena araka'e rã
peve.

Kova'e kuaxia re ayvu oĩ va'e anhetẽ ete
memea re ijayvua

6 Ha'e gui aipoe'ive ju xevy:
— Pova'e ayvu ma oguerovia pyrã ha'e
anhetẽ va'e meme. Senhor profeta kuery
nhe'ẽ Ruete va'e ma guembiguai kuery
ikuaia py ombou ojeupegua anjo are'ỹ'i
re mba'emo oiko va'erã oikuaa uka aguã,
tenonderã omoĩ ma voiague rami vy.
7 Ma'ẽ, are'ỹ re 'rã aju. Ovy'a ete 'rã okuapy
kova'e kuaxia para re ayvu oĩ va'e rupi ikuai
va'e.

Nhanemongeta ha'e nhandereroayvu
porãague

8 Ha'e nunga xee João ae aendu ha'e aexa.
Ha'e nunga aendu ha'e aexa vy ikuaa ukaa
anjo py yvy'iry aĩ xerenapy'ã re amboete
aguã.
9 Ha'e ramo aipoe'i xevy:
— Ma'ẽ, ejapo eme evoko rami. Xee ma
ndee rami avi tembiguai aiko, nde-irmão
kuery profeta ha'e kova'e kuaxia re ayvu
oĩ va'e rupi ikuai va'e ha'e javi ramigua.
Nhanderuete ae 'rã remboete — he'i.
10 Aipoe'ive ju:
— Eikuaa uka e'ỹ eme kuaxia re ayvu oĩ
va'e, mba'eta hi'ára namombyryvei ma.
11 Tove heko vai va'e kuery taeko vaive tema.
Tove heko ky'a va'e kuery taeko ky'ave
tema. Ha'e rã heko porã va'e ma teko porã
rupi anho ta'ikuai, ha'e heko ky'a e'ỹ va'e
ta'ikuaive tema teko ky'a e'ỹa rupi.
12 Ma'ẽ, xee aju 'rã are'ỹ re, aru 'rã guive
peteĩ-teĩ oikoague repy ame'ẽ va'erã.
13 Xee ma jypy'igua ha'e opa vygua,
mba'emo mboypyare ha'e ijapopaarã.
14 Ovy'a ete 'rã okuapy [Vexa'i ra'y ruguy py]
oao ojoi va'e, ha'e rami vy yvyra 'a tekove
me'ẽa va'e ho'u, ha'e tetã rokẽ rupi oike
aguã.
15 Ha'e rã tetã rovai rupi ma jagua rami
ikuai va'e 'rã opyta, imba'evyky va'e, on-
hemongy'apa va'e, jojuka va'ety, mba'emo
ra'angaa ombojerovia va'e, ha'e ijapuxe vai
va'e apu rupi rive ikuai va'e ha'e javi.
16 Xee Jesus ma xejeupegua anjo ambou peẽ
igreja pygua kuery pe ha'e nunga aikuaa
uka aguã. Xee ma "Davi rapokue renhoĩ"
'epy va'e, hamymino aiko, ha'e jaxy-tata
ko'ẽ mbija hexakãmba va'e guive — he'i.
17 Nhe'ẽ ha'e ta'yxyrã ma
— Eju — he'i ixupe.
Tove oendu va'e voi
— Eju — te'i.
Tove ijy'uvei va'e voi tonhemboja touvy,
yy tekove me'ẽa oy'uxe va'e rei tojopy
rive.*

Kuaxia para opaa py ijayvuague

18 — Po rami kova'e kuaxia para re ayvu
oĩ va'e rendua kuery ha'e javive pe xeayvu.
Ayvu oĩ va'e áryve amongue omoĩve ri ramo
hexe ju 'rã Nhanderuete omoĩ nhomoingo
axyarã kova'e kuaxia re ipara oiny va'e.
19 Ha'e kova'e kuaxia re ayvu oĩ va'e gui
amongue mba'emo'i teĩ oipe'a ramo ixugui
Nhanderuete oipe'a 'rã yvyra'a ho'u aguã,
tetã iky'a e'ỹ va'e py oike aguã, ha'e kova'e
kuaxia re mba'emo porã oĩ va'e ojopy aguã.
20 Ha'e nunga kuaa ukaa aipoe'i:
— Anhetẽ are'ỹ re 'rã aju — he'i.
Amém. Eju, Senhor Jesus.

Ogueroayvu porãague

21 Tove peẽ kuery ha'e javive tapendu
Senhor Jesus penemboaxya.

* 22:2 Ezequiel 47.1,12 * 22:17 Isaías 55.1,2; João 4.13,14; 7.37-39